Regeringens proposition 1977/78: 100

med förslag till statsbudget för budgetåret 1978/79;

beslutad den 29 december 1977.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

Det i 1978 års budgetproposition framlagda förslaget till statsbudget för budgetåret 1978/79 visar en omslutning av 151 593 milj. kr. Detta innebär en höjning i förhållande till vad som nu beräknas för innevarande budgetår med 6 993 milj. kr. Budgetförslaget utvisar ett underskott på 32 196 milj. kr. Underskottet för innevarande budgetår beräknas numera till 33 224 milj. kr., dvs. en ökning med 19 473 milj. kr. i förhållande till vad som har beräknats i statsbudgeten för budgetåret 1977/78.

I bilagorna 1—26 till budgetpropositionen redovisas regeringens förslag till de i statsbudgeten ingående inkomst- och utgiftsposterna närmare. Bilaga 1 innehåller en finansplan, vari den ekonomiska politiken behandlas mot bakgrund av den samhällsekonomiska utvecklingen, och en preliminär nationalbudget för år 1978.

I bilaga 2 ges en närmare presentation av budgetpolitiken och budgetförslaget.

Förslag till Statsbudget för budgetåret 1978/79

TOTALBUDGETEN

A	*Skatter, avgifter, m. m.:*			
I	Skatter		105 019 401 000	
II	Uppbörd i statens verksamhet		2 613 822 000	
III	Diverse inkomster		1 220 050 000	108 853 273 000
B	*Inkomster av statens kapitalfonder:*			
I	Statens affärsverksfonder		1 521 600 000	
II	Riksbanksfonden		550 000 000	
III	Statens allmänna fastighetsfond		739 510 000	
IV	Försvarets fastighetsfond		152 942 000	
V	Statens utlåningsfonder		3 509 944 000	
VI	Fonden för låneunderstöd		189 969 000	
VII	Fonden för statens aktier		85 324 000	
VIII	Fonden för beredskapslagring		195 817 000	
IX	Statens pensionsfonder		106 802 000	
X	Diverse kapitalfonder		129 236 000	7 181 144 000
C	*Beräknad övrig finansiering:*			
I	Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:			
	Statens affärsverksfonder	2 732 303 000		
	Övriga kapitalfonder	610 667 000	3 342 970 000	
II	Övrig kapitalåterbetalning		19 408 000	3 362 378 000
			Summa kr.	**119 396 795 000**
	Underskott			32 195 921 000
			Summa kr.	**151 592 716 000**

TOTALBUDGETEN (FORTS.)

A Utgiftsanslag:

I	Kungl. hov- och slottsstaterna	17 752 000	
II	Justitiedepartementet	5 089 839 000	
III	Utrikesdepartementet	4 391 123 000	
IV	Försvarsdepartementet	13 952 506 000	
V	Socialdepartementet	41 623 148 000	
VI	Kommunikationsdepartementet	8 149 227 000	
VII	Ekonomidepartementet	399 256 000	
VIII	Budgetdepartementet	9 279 419 000	
IX	Utbildningsdepartementet	19 097 816 000	
X	Jordbruksdepartementet	5 657 326 000	
XI	Handelsdepartementet	1 136 768 000	
XII	Arbetsmarknadsdepartementet	6 997 589 000	
XIII	Bostadsdepartementet	10 478 495 000	
XIV	Industridepartementet	5 144 293 000	
XV	Kommundepartementet	2 032 633 000	
XVI	Oförutsedda utgifter	8 000 000 000	
XVII	Riksdagen och dess verk m. m.	245 526 000	
XVIII	Riksgäldsfonden	9 600 000 000	151 292 716 000

B Beräknad övrig medelsförbrukning:

I	Förändring av anslagsbehållningar	—	
II	Ökad disposition av rörliga krediter	**300 000 000**	300 000 000

Summa kr. **151 592 716 000**

DRIFTBUDGETEN

A	*Skatter, avgifter, m. m.:*		
I	Skatter	105 019 401 000	
II	Uppbörd i statens verksamhet	2 613 822 000	
III	Diverse inkomster	1 220 050 000	108 853 273 000
B	*Inkomster av statens kapitalfonder:*		
I	Statens affärsverksfonder	1 521 600 000	
II	Riksbanksfonden	550 000 000	
III	Statens allmänna fastighetsfond	739 510 000	
IV	Försvarets fastighetsfond	152 942 000	
V	Statens utlåningsfonder	3 509 944 000	
VI	Fonden för låneunderstöd	189 969 000	
VII	Fonden för statens aktier	85 324 000	
VIII	Fonden för beredskapslagring	195 817 000	
IX	Statens pensionsfonder	106 802 000	
X	Diverse kapitalfonder	129 236 000	7 181 144 000
	Summa inkomster på driftbudgeten		**116 034 417 000**
	Beräknat underskott på budgetregleringen:		
	Underskott av inkomster		**25 510 196 000**
	Återföring från budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel	1 900 000 000	
	Beräknat underskott på budgetregleringen	23 610 196 000	
	Summa kr.		**141 544 613 000**

DRIFTBUDGETEN (FORTS.)

A Egentliga statsutgifter:

I	Kungl. hov- och slottsstaterna	17 752 000	
II	Justitiedepartementet	5 033 438 000	
III	Utrikesdepartementet	4 368 323 000	
IV	Försvarsdepartementet	13 466 535 000	
V	Socialdepartementet	41 473 647 000	
VI	Kommunikationsdepartementet	5 997 126 000	
VII	Ekonomidepartementet	399 256 000	
VIII	Budgetdepartementet	8 744 418 000	
IX	Utbildningsdepartementet	17 920 014 000	
X	Jordbruksdepartementet	5 522 622 000	
XI	Handelsdepartementet	1 027 253 000	
XII	Arbetsmarknadsdepartementet	6 997 589 000	
XIII	Bostadsdepartementet	6 695 493 000	
XIV	Industridepartementet	2 084 093 000	
XV	Kommundepartementet	2 032 633 000	
XVI	Oförutsedda utgifter	8 000 000 000	
XVII	Riksdagen och dess verk m. m.	245 526 000	130 025 718 000

B Utgifter för statens kapitalfonder:

I	Riksgäldsfonden	9 600 000 000	
II	Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	1 917 895 000	
III	Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	11 518 895 000
	Summa utgifter på driftbudgeten		**141 544 613 000**

Summa kr. **141 544 613 000**

KAPITALBUDGETEN

Lånemedel	6 385 725 000
Summa kr.	**6 385 725 000**

KAPITALBUDGETEN (FORTS.)

I	Statens affärsverksfonder:		
	A. Postverkets fond	85 998 000	
	B. Televerkets fond	37 600 000	
	C. Statens järnvägars fond	443 500 000	
	D. Luftfartsverkets fond	22 198 000	
	E. Fabriksverkens fond	48 098 000	
	F. Statens vattenfallsverks fond	856 000 000	
	G. Domänverkets fond	1 000	1 493 395 000
II	Statens allmänna fastighetsfond		318 201 000
III	Försvarets fastighetsfond		106 230 000
IV	Statens utlåningsfonder		3 827 681 000
V	Fonden för låneunderstöd		493 694 000
VI	Fonden för statens aktier		75 000 000
VII	Fonden för förlag till statsverket		14 000 000
VIII	Fonden för beredskapslagring		79 500 000
IX	Diverse kapitalfonder:		
	Statens vägverks förrådsfond	8 239 000	
	Sjöfartverkets fond	−16 246 000	
	Statens datamaskinfond	3 500 000	
	Jordfonden	1 000	
	Naturvårdsfonden	4 000 000	
	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar	−1 062 000	−1 568 000
			6 406 133 000

Avgår kapitalåterbetalning:		
Avsättning till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	
Övrig kapitalåterbetalning	19 408 000	20 408 000
	Summa kr.	**6 385 725 000**

Inkomster på driftbudgeten

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1978/79

A Skatter, avgifter, m. m.

I	*Skatter:*			
1	Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:			
	a Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	46 900 000 000		
	b Kupongskatt	36 000 000		
	c Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	3 000 000		
	d Skogsvårdsavgifter	18 100 000		
	e Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	2 500 000		
	f Arvsskatt och gåvoskatt	500 000 000		
	g Lotterivinstskatt	325 000 000		
	h Stämpelskatt och stämpelavgift	715 000 000	48 499 600 000	
2	Automobilskattemedel:			
	a Bensinskatt	3 290 000 000		
	b Vägtrafikskatt	2 790 000 000	6 080 000 000	
3	Allmän arbetsgivaravgift		4 061 000 000	
4	Tullar och acciser:			
	a Tullmedel	1 070 000 000		
	b Mervärdeskatt	31 200 000 000		
	c Särskilda varuskatter	485 600 000		
	d Omsättningsskatt på motorfordon	670 000 000		
	e Tobaksskatt	2 500 200 000		
	f Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	35 000 000		
	g Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	50 000 000		
	h Skatt på sprit	3 900 000 000		
	i Skatt på vin	860 000 000		
	j Skatt på malt- och läskedrycker	790 000 000		
	k Energiskatt	4 252 000 000		
	l Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter	1 000		
	m Särskild vägtrafikskatt	203 000 000		
	n Skatt på annonser och reklam	164 000 000		
	o Skatt på spel	96 000 000		
	p Särskild avgift på svavelhaltigt bränsle	3 000 000		
	q Särskild skatt på utrikes charterresor med flyg	100 000 000	46 378 801 000	105 019 401 000

II	*Uppbörd i statens verksamhet:*	
1	Expeditionsavgifter	126 470 000
2	Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	72 780 000
3	Vattendomstolsavgifter	1 000 000
4	Inkomster vid kriminalvården	100 000
5	Avgifter för utrikesförvaltningens exportfrämjande åtgärder	200 000
6	Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	29 100 000
7	Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	24 664 000
8	Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 400 000
9	Inkomster vid karolinska sjukhuset	420 700 000
10	Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	201 000
11	Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	53 000

12	Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	3 820 000	
13	Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	49 500 000	
14	Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	350 000	
15	Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	44 000 000	
16	Körkortsavgifter	17 000 000	
17	Avgifter för registrering av motorfordon	76 100 000	
18	Försäljning av sjökort	3 900 000	
19	Fyravgifter, farledsvaruavgifter	207 000 000	
20	Lotsavgifter	32 000 000	
21	Skeppsmätningsavgifter	1 700 000	
22	Fartygsinspektionsavgifter	4 760 000	
23	Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	44 323 000	
24	Ersättning för visst värderingsförfarande	40 000	
25	Pensionsmedel m. m.	993 000 000	
26	Inkomst av myntning	133 000 000	
27	Bidrag till bankinspektionen	9 030 000	
28	Bidrag för revision av sparbankerna	1 500 000	
29	Bidrag till försäkringsinspektionen	5 844 000	
30	Avgifter för granskning av biograffilm	440 000	
31	Inkomster vid riksantikvarieämbetet	8 863 000	
32	Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	600 000	
33	Inkomster vid lantbruksnämnderna	6 500 000	
34	Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 347 000	
35	Inkomster vid statens utsädeskontroll	11 200 000	
36	Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	4 700 000	
37	Avgifter vid köttbesiktning	17 200 000	
38	Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 000 000	
39	Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	7 800 000	
40	Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	378 000	
41	Inkomster av statens gruvegendom	18 000 000	
42	Inkomster vid bergsstaten m. m.	4 600 000	
43	Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	75 075 000	
44	Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	6 257 000	
45	Exekutionsavgifter	19 165 000	
46	Restavgifter	76 070 000	
47	Inkomster vid statens planverk	200 000	
48	Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	50 892 000	2 613 822 000
III	*Diverse inkomster:*		
1	Bötesmedel	86 450 000	
2	Totalisatormedel	175 000 000	
3	Tipsmedel	400 900 000	
4	Lotterimedel	300 000 000	
5	Övriga diverse inkomster	257 700 000	1 220 050 000
			108 853 273 000
B	**Inkomster av statens kapitalfonder**		
I	*Statens affärsverksfonder:*		
1	Postverket	38 000 000	
2	Televerket	140 000 000	
3	Statens järnvägar	—	
4	Luftfartsverket	24 000 000	
5	Förenade fabriksverken	29 600 000	
6	Statens vattenfallsverk	1 255 000 000	
7	Domänverket	35 000 000	1 521 600 000
II	*Riksbanksfonden*		550 000 000

III	*Statens allmänna fastighetsfond:*			
	1 Slottsbyggnadernas	delfond	1 000	
	2 Kriminalvårdsstyrelsens	”	6 099 000	
	3 Beskickningsfastigheternas	”	11 661 000	
	4 Karolinska sjukhusets	”	45 363 000	
	5 Akademiska sjukhusets	”	13 836 000	
	6 Byggnadsstyrelsens	”	662 387 000	
	7 Generaltullstyrelsens	”	163 000	739 510 000
IV	*Försvarets fastighetsfond*			152 942 000
V	*Statens utlåningsfonder:*			
	1 Utrikesförvaltningens lånefond		3 400 000	
	2 Biståndsförvaltningens lånefond		90 000	
	3 Statens bosättningslånefond		12 000 000	
	4 Vattenkraftslånefonden		220 000	
	5 Luftfartslånefonden		2 410 000	
	6 Statens lånefond för den mindre skeppsfarten		5 500 000	
	7 Statens lånefond för universitetsstudier		25 000	
	8 Studiemedelsfonden		25 000 000	
	9 Lånefonden för studentkårlokaler		190 000	
	10 Jordbrukets lagerhusfond		13 000	
	11 Kraftledningslånefonden		11 000	
	12 Egnahemslånefonden		270 000	
	13 Statens avdikningslånefond		1 150 000	
	14 Fiskerilånefonden		1 800 000	
	15 Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.		160 000	
	16 Skogsväglånefonden		45 000	
	17 Statens hantverks- och industrilånefond		300 000	
	18 Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer		470 000	
	19 Lånefonden för bostadsbyggande		3 390 000 000	
	20 Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder		1 040 000	
	21 Lånefonden för kommunala markförvärv		62 000 000	
	22 Lånefonden för allmänna samlingslokaler		3 600 000	
	23 Övriga utlåningsfonder		250 000	3 509 944 000
VI	*Fonden för låneunderstöd:*			
	1 Kammarkollegiets	delfond	39 000 000	
	2 Arbetsmarknadsstyrelsens	”	150 000 000	
	3 Bostadsstyrelsens	”	266 000	
	4 Riksbankens	”	3 000	
	5 Riksgäldskontorets	”	700 000	189 969 000
VII	*Fonden för statens aktier*			85 324 000
VIII	*Fonden för beredskapslagring*			195 817 000
IX	*Statens pensionsfonder:*			
	1 Folkpensioneringsfonden		75 000 000	
	2 Civila tjänstepensionsfonden		2 800 000	
	3 Militära tjänstepensionsfonden		293 000	
	4 Allmänna familjepensionsfonden		8 900 000	
	5 Statens pensionsanstalts pensionsfond		19 750 000	
	6 Pensionsfonden för vissa riksdagens verk		59 000	106 802 000
X	*Diverse kapitalfonder:*			
	1 Fonden för kreditgivning till utlandet		1 228 000	
	2 Naturvårdsfonden		4 277 000	
	3 Övriga diverse kapitalfonder		123 731 000	129 236 000
				7 181 144 000
			Summa kr.	**116 034 417 000**

Bilaga 1
till Specifikation av
inkomsterna på driftbudgeten

Förslag till
stat för statens allmänna fastighetsfond
för budgetåret 1978/79

Inkomster

A	*Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	8 655 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	30 423 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	73 399 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	60 240 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	25 366 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	1 466 848 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	15 959 000	1 680 890 000
B	*Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	1 900 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	3 199 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	1 000 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	5 400 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	69 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	215 000	80 714 000
C	*Diverse inkomster:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	101 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	1 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	1 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	1 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	3 300 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	20 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	1 000	23 405 000
			Summa kr.	**1 785 009 000**

Utgifter

A	*Reparations- och underhållskostnader m. m.:*				
1	Slottsbyggnadernas	delfond,	*förslagsvis*	10 655 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”		22 396 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	*, förslagsvis*	18 100 000	
4	Karolinska sjukhusets	”		15 000 000	
5	Akademiska sjukhusets	”		8 047 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	*, förslagsvis*	371 961 000	
7	Generaltullstyrelsens	”		517 000	446 676 000
B	*Avsättning till värdeminskningskonto:*				
2	Kriminalvårdsstyrelsens	delfond,	*förslagsvis*	4 028 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	”	1 509 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	”	3 478 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	”	6 782 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	”	86 320 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	”	73 000	102 190 000
C	*Hyres- och arrendeutgifter m. m.:*				
2	Kriminalvårdsstyrelsens	delfond,	*förslagsvis*	1 100 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	”	43 130 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	”	1 800 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	”	1 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	”	435 180 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	”	15 422 000	496 633 000
Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:					
1	Slottsbyggnadernas	delfond		1 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”		6 099 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”		11 661 000	
4	Karolinska sjukhusets	”		45 363 000	
5	Akademiska sjukhusets	”		13 836 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”		662 387 000	
7	Generaltullstyrelsens	”		163 000	739 510 000
				Summa kr.	**1 785 009 000**

Bilaga 2
till Specifikation av
inkomsterna på driftbudgeten

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1978/79

Inkomster

A	*Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:*		
1	Befästningars delfond	225 635 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	612 405 000	838 040 000
B	*Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:*		
1	Befästningars delfond	650 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	10 000 000	10 650 000
C	*Inkomster av övnings- och skjutfält:*		
1	Befästningars delfond	400 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	11 200 000	11 600 000
D	*Diverse inkomster:*		
1	Befästningars delfond	2 300 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	10 000 000	12 300 000
		Summa kr.	**872 590 000**

Utgifter

A	*Reparations- och underhållskostnader m. m.:*		
1	Befästningars delfond, *förslagsvis*	197 385 000	
2	Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	426 963 000	624 348 000
B	*Avsättning till värdeminskningskonto:*		
1	Befästningars delfond, *förslagsvis*	7 200 000	
2	Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	32 300 000	39 500 000

C	*Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:*		
1	Befästningars delfond, *förslagsvis*	7 800 000	
2	Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	48 000 000	55 800 000
	Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:		
1	Befästningars delfond	16 600 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	136 342 000	152 942 000
		Summa kr.	**872 590 000**

Utgifter på driftbudgeten

Egentliga statsutgifter

I. Kungl. hov- och slottsstaterna

A	**Kungl. hovstaten**	
1	Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning	7 150 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	1 962 000
		9 112 000
B	**Kungl. slottsstaten**	
1	De kungl. slotten: Driftkostnader, *förslagsanslag*	**8 640 000**
	Summa kr.	**17 752 000**

II. Justitiedepartementet

A	**Justitiedepartementet m. m.**		
1	Statsrådsberedningen, *förslagsanslag*		7 506 000
2	Justitiedepartementet, *förslagsanslag*		21 152 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		13 750 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		900 000
5	Information om lagstiftning m. m., *reservationsanslag*		1 000 000
6	Svensk författningssamling, *förslagsanslag*		4 000 000
7	Justitiekanslern, *förslagsanslag*		1 751 000
8	Fideikommissnämnden, *förslagsanslag*		337 000
9	Datainspektionen, *förslagsanslag*		4 751 000
	Brottsförebyggande rådet:		
10	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	3 568 000	
11	Utvecklingskostnader, *reservationsanslag*	3 465 000	7 033 000
			62 180 000

B	**Polisväsendet**		
1	Rikspolisstyrelsen, *förslagsanslag*, varav 9 934 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		168 366 000
	Polisverket:		
2	Inköp av motorfordon m. m., *reservationsanslag*, varav 18 903 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	27 199 000	
3	Underhåll och drift av motorfordon m. m., *förslagsanslag*, varav 56 473 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	101 936 000	
4	Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m., *förslagsanslag*	80 945 000	
5	Diverse utgifter, *förslagsanslag*	4 630 000	214 710 000
	Lokala polisorganisationen:		
6	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*, varav 590 496 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	2 567 373 000	
7	Utrustning, *reservationsanslag*, varav 2 391 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	12 197 000	2 579 570 000
8	Statens kriminaltekniska laboratorium, *förslagsanslag*		10 779 000
9	Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg, *förslagsanslag*		1 000
			2 973 426 000

C	**Åklagarväsendet**	
1	Riksåklagaren, *förslagsanslag*	6 158 000
2	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna, *förslagsanslag*	150 496 000
		156 654 000

D	**Domstolsväsendet m. m.**	
1	Domstolsverket, *förslagsanslag*	29 400 000
2	Allmänna domstolarna, *förslagsanslag*	573 600 000
3	Allmänna förvaltningsdomstolarna, *förslagsanslag*	73 350 000
4	Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m., *förslagsanslag*	21 650 000
5	Utrustning till domstolar m. m., *reservationsanslag*	3 320 000
6	Centralnämnden för fastighetsdata, *förslagsanslag*	22 000 000
		723 320 000
E	**Rättshjälp m. m.**	
1	Rättshjälpskostnader, *förslagsanslag*	135 000 000
2	Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000
3	Bidrag till allmänna advokatbyråer, *förslagsanslag*	700 000
4	Ersättning åt vittnen m. m., *förslagsanslag*	45 000 000
		180 701 000
F	**Kriminalvården**	
1	Kriminalvårdsstyrelsen, *förslagsanslag*	49 933 000
2	Kriminalvårdsanstalterna, *förslagsanslag*	652 950 000
3	Frivården, *förslagsanslag*	141 988 000
4	Maskin- och verktygsutrustning m. m., *reservationsanslag*	4 150 000
5	Engångsanskaffning av inventarier m. m., *reservationsanslag*	4 200 000
6	Utbildning av personal m. fl., *reservationsanslag*	4 425 000
7	Kriminalvårdsenheter med särskild budget, *förslagsanslag*	1 000
		857 647 000
G	**Diverse**	
1	Ersättning för personskador på grund av brott, *förslagsanslag*	1 000 000
2	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m., *reservationsanslag*	80 000
3	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., *förslagsanslag*	300 000
4	Stöd till politiska partier, *förslagsanslag*	69 100 000
5	Vissa kostnader i anledning av allmänna val, *förslagsanslag*	8 100 000
6	Bokföringsnämnden, *förslagsanslag*	930 000
		79 510 000
	Summa kr.	**5 033 438 000**

III. Utrikesdepartementet

A Utrikesdepartementet m. m.

1	Utrikesförvaltningen, *förslagsanslag*	349 299 000
2	Utlandstjänstemännens representation, *reservationsanslag*	6 432 000
3	Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat, *reservationsanslag*	10 473 000
4	Kursdifferenser, *förslagsanslag*	1 000
5	Ersättning åt olönade konsuler, *förslagsanslag*	3 608 000
6	Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation, *förslagsanslag*	15 500 000
7	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	305 000
8	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	300 000
9	Extra utgifter, *reservationsanslag*	380 000
10	Kostnader för officiella besök m. m., *förslagsanslag*	2 500 000
		388 798 000

B Bidrag till vissa internationella organisationer

1	Förenta Nationerna, *förslagsanslag*	32 800 000
2	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), *förslagsanslag*	11 500 000
3	Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), *förslagsanslag*	6 000 000
4	Europarådet, *förslagsanslag*	8 076 000
5	Övriga internationella organisationer m. m., *förslagsanslag*	590 000
		58 966 000

C Internationellt utvecklingssamarbete

1	Bidrag till internationella biståndsprogram, *reservationsanslag*	1 295 000 000
2	Bilateralt utvecklingssamarbete, *reservationsanslag*	2 464 558 000
3	Information, *reservationsanslag*	16 755 000
4	Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), *förslagsanslag*	71 854 000
5	Biståndsutbildningsnämnden (BUN), *förslagsanslag*	9 433 000
		3 857 600 000

D Information om Sverige i utlandet

1	Svenska institutet, *reservationsanslag*	20 396 000
2	Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	19 698 000
3	Övrig information om Sverige i utlandet, *reservationsanslag*	7 350 000
		47 444 000

E	**Diverse**		
1	Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m., *förslagsanslag*		550 000
2	Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater, *reservationsanslag*		40 000
3	Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor		3 592 000
4	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, *reservationsanslag*		6 595 000
5	Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll, *förslagsanslag*		4 738 000
			15 515 000
		Summa kr.	**4 368 323 000**

IV. Försvarsdepartementet

A	**Försvarsdepartementet m. m.**		
1	Försvarsdepartementet, *förslagsanslag*		19 860 000
2	Vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*		11 820 000
3	Kommittéer m. m., *förslagsanslag*		3 700 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		1 000 000
5	Reglering av prisstegringar för det militära försvaret, *förslagsanslag*		2 030 000 000
6	Reglering av prisstegringar för civilförsvaret, *förslagsanslag*		44 000 000
			2 110 380 000
B	**Arméförband**		
	Arméförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	2 893 000 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	760 000 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	68 950 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	89 000 000	3 810 950 000
			3 810 950 000
C	**Marinförband**		
	Marinförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	971 500 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	554 300 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	27 600 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	43 000 000	1 596 400 000
			1 596 400 000
D	**Flygvapenförband**		
	Flygvapenförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	1 714 130 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	1 888 425 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	41 600 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	*392 000 000	4 036 155 000
			4 036 155 000
E	**Central och högre regional ledning**		
1	Försvarsstaben, *förslagsanslag*		67 700 000
2	Arméstaben, *förslagsanslag*		45 325 000
3	Marinstaben, *förslagsanslag*		38 035 000
4	Flygstaben, *förslagsanslag*		44 400 000
5	Militärområdesstaber m. m., *förslagsanslag*		227 800 000
	Krigsorganisation för vissa staber m. m.:		
6	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	7 900 000	
7	Materielanskaffning m. m., *förslagsanslag*	37 700 000	45 600 000
8	Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*		10 700 000
			479 560 000

* Beräknat belopp

F	**Gemensamma myndigheter och funktioner**	
1	Försvarets civilförvaltning, *förslagsanslag*	35 150 000
2	Försvarets sjukvårdsstyrelse, *förslagsanslag*	19 010 000
3	Fortifikationsförvaltningen, *förslagsanslag*	67 140 000
4	Försvarets materielverk, *förslagsanslag*	431 300 000
5	Gemensam försvarsforskning, *förslagsanslag*	212 060 000
6	Försvarets radioanstalt, *förslagsanslag*	105 000 000
7	Värnpliktsverket, *förslagsanslag*	57 050 000
8	Försvarets rationaliseringsinstitut, *förslagsanslag*	24 800 000
9	Försvarshögskolan, *förslagsanslag*	1 940 000
10	Militärhögskolan, *förslagsanslag*	20 200 000
11	Försvarets gymnasieskola, *förslagsanslag*	3 920 000
12	Försvarets förvaltningsskola, *förslagsanslag*	4 145 000
13	Försvarets brevskola, *förslagsanslag*	2 290 000
14	Statens hundskola, *förslagsanslag*	1 500 000
15	Krigsarkivet, *förslagsanslag*	3 925 000
16	Statens försvarshistoriska museer, *förslagsanslag*	5 640 000
17	Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m., *förslagsanslag*	4 500 000
18	Försvarets datacentral, *förslagsanslag*	1 000
19	Frivilliga försvarsorganisationer m. m., *förslagsanslag*	45 575 000
20	Insatsberedskap m. m., *förslagsanslag*	52 500 000
21	Viss gemensam verksamhet, *förslagsanslag*	12 600 000
22	Vissa ersättningar m. m., *förslagsanslag*	43 879 000
23	Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	3 700 000
		1 157 825 000

G	**Civilförsvar**	
1	Civilförsvar, *förslagsanslag*	199 580 000
2	Civilförsvar: Skyddsrum, *förslagsanslag*	40 200 000
		239 780 000

H	**Övrig verksamhet**	
1	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, *förslagsanslag*	2 265 000
2	Beredskapsstyrka för FN-tjänst, *förslagsanslag*	17 500 000
3	Viss anskaffning för militära anläggningar m. m., *förslagsanslag*	1 500 000
4	Flygtekniska försöksanstalten, *förslagsanslag*	2 000 000
5	Signalskydd, *förslagsanslag*	3 830 000
6	Vissa teleanordningar, *förslagsanslag*	3 370 000
7	Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar, *förslagsanslag*	4 170 000
8	Identitetsbrickor, *förslagsanslag*	850 000
		35 485 000
	Summa kr.	**13 466 535 000**

V. Socialdepartementet

A	**Socialdepartementet m. m.**	
1	Socialdepartementet, *förslagsanslag*	13 285 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	19 000 000
3	Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet, *reservationsanslag*	21 400 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	530 000
		54 215 000
B	**Allmän försäkring m. m.**	
1	Försäkringsdomstolen, *förslagsanslag*	5 480 000
2	Försäkringsrådet, *förslagsanslag*	1 185 000
3	Försäkringsrätter, *förslagsanslag*	10 930 000
4	Riksförsäkringsverket, *förslagsanslag*	107 599 000
5	Folkpensioner, *förslagsanslag*	24 600 000 000
6	Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, *förslagsanslag*	38 200 000
7	Bidrag till sjukförsäkringen, *förslagsanslag*	3 285 000 000
8	Vissa yrkesskadeersättningar m. m., *förslagsanslag*	1 600 000
		28 049 994 000
C	**Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.**	
1	Allmänna barnbidrag, *förslagsanslag*	4 025 000 000
2	Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m., *förslagsanslag*	13 500 000
3	Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen, *förslagsanslag*	360 000 000
4	Bidragsförskott, *förslagsanslag*	500 000 000
		4 898 500 000
D	**Sociala serviceåtgärder**	
1	Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst, *förslagsanslag*	855 000 000
2	Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, *förslagsanslag*	2 100 000 000
3	Bidrag till hemspråksträning i förskolan, *förslagsanslag*	10 000 000
4	Bidrag till kommunala familjedaghem, *förslagsanslag*	515 000 000
5	Bidrag till ferievistelse för barn, *förslagsanslag*	4 000 000
6	Bidrag till semesterhem m. m., *förslagsanslag*	600 000
7	Bidrag till familjerådgivning m. m., *förslagsanslag*	840 000
		3 485 440 000
E	**Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.**	
	Centrala och regionala myndigheter m. m.	
1	Socialstyrelsen, *förslagsanslag*	94 898 000
2	Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, *förslagsanslag*	540 000
3	Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, *förslagsanslag*	9 450 000
4	Länsläkarväsendet, *förslagsanslag*	14 495 000
5	Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder, *förslagsanslag*	15 593 000

	Vissa laboratorier m. m.		
	Statens bakteriologiska laboratorium:		
6	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
7	Driftbidrag, *reservationsanslag*	1 000	
8	Centrallaboratorieuppgifter, *förslagsanslag*	12 702 000	
9	Försvarsmedicinsk verksamhet, *förslagsanslag*	2 778 000	
10	Utrustning, *reservationsanslag*	1 485 000	16 967 000
11	Statlig läkemedelskontroll, *förslagsanslag*		26 223 000
	Statens rättskemiska laboratorium:		
12	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	14 113 000	
13	Utrustning, *reservationsanslag*	1 800 000	15 913 000
	Statens rättsläkarstationer:		
14	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	12 863 000	
15	Inredning och utrustning, *reservationsanslag*	450 000	13 313 000
16	Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar, *förslagsanslag*		920 000
			208 312 000

F	**Öppen hälso- och sjukvård**	
1	Allmän hälsokontroll, *förslagsanslag*	1 608 000
2	Skyddsympningar, *förslagsanslag*	30 400 000
3	Hälsovårdsupplysning, *reservationsanslag*	11 415 000
4	Epidemiberedskap m. m., *förslagsanslag*	7 337 000
		50 760 000

G	**Undervisningssjukhus m. m.**		
	Karolinska sjukhuset:		
1	Avlöningar till läkare, *förslagsanslag*	135 893 000	
2	Driftkostnader, *förslagsanslag*	593 099 000	
3	Utrustning, *reservationsanslag*	15 000 000	743 992 000
	Akademiska sjukhuset i Uppsala:		
4	Avlöningar till läkare, *förslagsanslag*	111 567 000	
5	Driftkostnader, *förslagsanslag*	44 000 000	
6	Utrustning, *reservationsanslag*	1 718 000	157 285 000
7	Bidrag till kommunala undervisningssjukhus, *förslagsanslag*		390 000 000
	Vårdcentralen i Dalby:		
8	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	1 915 000	
9	Forsknings- och utbildningsverksamhet, *reservationsanslag*	2 173 000	4 088 000
10	Vidareutbildning av läkare, *förslagsanslag*		25 104 000
11	Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m., *förslagsanslag*		2 963 000
			1 323 432 000

H	**Övrig sjukhusvård m. m.**		
1	Rättspsykiatriska stationer och kliniker, *förslagsanslag*		56 310 000
2	Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m., *reservationsanslag*		1 500 000
3	Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m., *reservationsanslag*		140 000 000
4	Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m., *förslagsanslag*		2 123 000 000
5	Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m., *förslagsanslag*		6 013 000
6	Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara, *reservationsanslag*		10 635 000
7	Viss krigssjukvårdsutbildning m. m., *förslagsanslag*		4 493 000
8	Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m., *förslagsanslag*		10 070 000
9	Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare, *förslagsanslag*		15 025 000
			2 367 046 000
I	**Ungdomsvård m. m.**		
	Ungdomsvårdsskolorna:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	151 391 000	
2	Engångsanskaffning av inventarier m. m., *reservationsanslag*	785 000	
3	Personalutbildning, *reservationsanslag*	1 215 000	153 391 000
4	Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl., *förslagsanslag*		*1 200 000
5	Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m., *förslagsanslag*		105 000 000
			259 591 000
J	**Nykterhetsvård m. m.**		
	Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	42 034 000	
2	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	1 000	42 035 000
3	Bidrag till anordnande av vårdanstalter och inackorderingshem m. m., *reservationsanslag*		*900 000
4	Bidrag till driften av vårdanstalter och inackorderingshem m. m., *förslagsanslag*		191 000 000
5	Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m., *förslagsanslag*		176 700 000
6	Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården, *reservationsanslag*		850 000
7	Bidrag till organisationer m. m.		*8 250 000
8	Upplysning och information på alkoholområdet, *reservationsanslag*		9 000 000
9	Uppdragsforskning i alkoholfrågan, *reservationsanslag*		250 000
			428 985 000

* Beräknat belopp

K	**Vissa åtgärder för handikappade**	
1	Kostnader för viss utbildning av handikappade, *förslagsanslag*	13 350 000
2	Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda, *reservationsanslag*	11 000 000
3	Bidrag till driften av särskolor m. m., *förslagsanslag*	277 000 000
4	Bidrag till handikapporganisationer, *reservationsanslag*	18 800 000
5	Kostnader för viss verksamhet för synskadade, *förslagsanslag*	7 384 000
6	Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser, *förslagsanslag*	8 326 000
		335 860 000
L	**Internationell samverkan**	
1	Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m., *förslagsanslag*	11 225 000
2	Vissa internationella resor, *reservationsanslag*	127 000
3	Vissa internationella kongresser i Sverige, *reservationsanslag*	160 000
		11 512 000
	Summa kr.	**41 473 647 000**

VI. Kommunikationsdepartementet

A	**Kommunikationsdepartementet m. m.**		
1	Kommunikationsdepartementet, *förslagsanslag*		11 832 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*, varav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen		6 700 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		430 000
			18 962 000
B	**Vägväsendet**		
1	Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		21 627 000
2	Drift av statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		2 045 000 000
3	Byggande av statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		900 000 000
4	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		312 000 000
5	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		350 000 000
6	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		176 500 000
7	Bidrag till byggande av enskilda vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		30 000 000
8	Tjänster till utomstående, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		17 800 000
9	Avsättning till statens automobilskattemedelsfond, *förslagsanslag*		1 000
			3 852 928 000
C	**Trafiksäkerhet**		
	Statens trafiksäkerhetsverk:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	27 945 000	
2	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	40 742 000	
3	Bil- och körkortsregister m. m., *förslagsanslag*	54 223 000	122 910 000
4	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		9 800 000
5	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, att avräknas mot automobilskattemedlen		3 850 000
			136 560 000

D	**Sjöfart**	
	Sjöfartsverket	
1	Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, *förslagsanslag*	218 300 000
2	Isbrytning, *förslagsanslag*	110 000 000
3	Fartygsverksamhet, *förslagsanslag*	20 628 000
4	Övrig verksamhet, *förslagsanslag*	6 390 000
	Övriga sjöfartsändamål	
5	Handelsflottans pensionsanstalt	1 000
6	Bidrag till vissa resor av sjöfolk, *förslagsanslag*	18 100 000
7	Handelsflottans kultur- och fritidsråd, *förslagsanslag*	1 000
8	Ersättning till viss kanaltrafik, *förslagsanslag*	1 000
		373 421 000
E	**Institut m. m.**	
1	Transportnämnden, *förslagsanslag*, därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen	3 027 000
	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:	
2	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	53 449 000
3	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	3 800 000
4	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	21 553 000
5	Vädertjänst för luftfarten, *förslagsanslag*	20 977 000
6	Bidrag till väderstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m., *förslagsanslag*	2 880 000
7	Statens väg- och trafikinstitut, *förslagsanslag*	1 000
8	Bidrag till statens väg- och trafikinstitut, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	17 264 000
9	Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 000
10	Statens geotekniska institut, *förslagsanslag*	1 000
11	Bidrag till statens geotekniska institut, *reservationsanslag*	5 724 000
12	Statens geotekniska institut: Utrustning, *reservationsanslag*	180 000
13	Fraktbidragsnämnden, *förslagsanslag*	752 000
14	Transportstöd för Norrland m. m., *förslagsanslag*	127 000 000
15	Transportstöd för Gotland, *förslagsanslag*	25 500 000
16	Transportforskningsdelegationen, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	9 541 000
17	Bussbidragsnämnden, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	860 000
18	Statligt stöd till icke lönsam landsbygdstrafik, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	102 200 000
		394 710 000

F	**Diverse**	
1	Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.	715 000 000
2	Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser, *förslagsanslag*, därav 5 200 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	401 845 000
3	Ersättning till postverket för tidningsdistribution	78 000 000
4	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., *förslagsanslag*	4 260 000
5	Beredskap för civil luftfart, *reservationsanslag*	10 000 000
6	Kostnader för visst värderingsförfarande, *förslagsanslag*	40 000
7	Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland, *förslagsanslag*	11 400 000
		1 220 545 000
	Summa kr.	**5 997 126 000**

VII. Ekonomidepartementet

A	**Ekonomidepartementet m. m.**		
1	Ekonomidepartementet, *förslagsanslag*		8 518 000
2	Ekonomiska attachéer, *förslagsanslag*		1 449 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		4 500 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		150 000
			14 617 000
B	**Centrala myndigheter m. m.**		
	Statistiska centralbyrån:		
1	Statistik, register och prognoser, *förslagsanslag*	194 158 000	
2	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
3	Folk- och bostadsräkning 1975/1980, *förslagsanslag*	200 000	194 359 000
4	Konjunkturinstitutet, *förslagsanslag*		6 488 000
	Myntverket:		
5	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	5 937 000	
6	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
7	Utrustning, *reservationsanslag*	220 000	6 158 000
8	Avsättning till banktillsynens fond, *förslagsanslag*		4 400 000
9	Avsättning till fondtillsynens fond, *förslagsanslag*		700 000
10	Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond, *förslagsanslag*		630 000
11	Avsättning till sparbankstillsynens fond, *förslagsanslag*		3 300 000
12	Revision av sparbankernas förvaltning, *förslagsanslag*		1 500 000
13	Avsättning till försäkringsinspektionens fond, *förslagsanslag*		6 344 000
14	Statens krigsförsäkringsnämnd m. m., *förslagsanslag*		60 000
			223 939 000
C	**Diverse**		
1	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., *förslagsanslag*		200 000
2	Vinstutlottning i lönsparandet m. m., *förslagsanslag*		75 500 000
3	Nordiska investeringsbanken, *reservationsanslag*		85 000 000
			160 700 000
		Summa kr.	**399 256 000**

VIII. Budgetdepartementet

A	**Budgetdepartementet m. m.**		
1	Budgetdepartementet, *förslagsanslag*		24 914 000
2	Gemensamma ändamål för departementen, *förslagsanslag*		58 926 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		10 500 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		625 000
			94 965 000
B	**Allmänna centrala ämbetsverk m. m.**		
1	Kammarkollegiet, *förslagsanslag*		13 173 000
2	Statskontoret, *förslagsanslag*		50 940 000
3	Datamaskincentralen för administrativ databehandling, *förslagsanslag*		1 000
4	Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet, *förslagsanslag*		4 000 000
5	Riksrevisionsverket, *förslagsanslag*		46 400 000
6	Byggnadsstyrelsen, *förslagsanslag*		1 000
7	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m., *reservationsanslag*		4 000 000
8	Inredning av byggnader för statlig förvaltning, *reservationsanslag*		32 000 000
9	Statens förhandlingsnämnd, *förslagsanslag*		2 404 000
10	Presstödsnämnden, *förslagsanslag*		1 591 000
	Nämnden för samhällsinformation:		
11	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	2 322 000	
12	Tidningsutgivning, *förslagsanslag*	1 523 000	3 845 000
13	Statens avtalsverk, *förslagsanslag*		20 234 000
14	Statens personalpensionsverk, *förslagsanslag*		38 217 000
15	Statens personalbostadsdelegation, *förslagsanslag*		858 000
	Statens personalutbildningsnämnd:		
16	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	5 434 000	
17	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	5 435 000
18	Statens personalnämnd, *förslagsanslag*		27 080 000
19	Statens förhandlingsråd, *förslagsanslag*		2 244 000
			252 423 000
C	**Skatte- och kontrollväsen**		
1	Riksskatteverket, *förslagsanslag*		177 003 000
2	Stämpelomkostnader, *förslagsanslag*		2 958 000
3	Kostnader för årlig taxering m. m., *förslagsanslag*		102 000 000
4	Kostnader för 1981 års allmänna fastighetstaxering, *förslagsanslag*		3 000 000
5	Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m., *förslagsanslag*		32 200 000
6	Kilometerbeskattning, *förslagsanslag*		1 343 000
			318 504 000

D	**Bidrag och ersättningar till kommunerna**	
1	Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag, *förslagsanslag*	1 045 000
2	Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m., *förslagsanslag*	3 925 000 000
3	Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl., *förslagsanslag*	500 000 000
4	Särskilt bidrag till kommunerna	122 000 000
5	Generellt statligt bidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1978	360 000 000
6	Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform, *förslagsanslag*	1 670 000 000
		6 578 045 000

E	**Diverse**	
1	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond, *förslagsanslag*	7 861 000
2	Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m., *förslagsanslag*	140 000
3	Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon, *förslagsanslag*	5 670 000
4	Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering	470 000
5	Stöd till dagspressen, *förslagsanslag*	276 800 000
6	Stöd till organisationstidskrifter, *förslagsanslag*	40 000 000
7	Stöd till tidningar på andra språk än svenska, *förslagsanslag*	3 500 000
8	Viss informationsverksamhet, *reservationsanslag*	4 300 000
9	Bidrag till vissa investeringar, *förslagsanslag*	100 000 000
10	Avlöningar till personal på indragningsstat m. m., *förslagsanslag*	60 000
11	Viss utbildningsverksamhet, *reservationsanslag*	10 528 000
12	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering, *förslagsanslag*	38 000 000
13	Statlig företagshälsovård, *förslagsanslag*	1 000
14	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	750 000
15	Viss förslagsverksamhet m. m., *förslagsanslag*	200 000
16	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m., *förslagsanslag*	1 000 000 000
17	Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet, *förslagsanslag*	11 200 000
18	Statlig personaladministrativ informationsbehandling, *förslagsanslag*	1 000
19	Jämställdhet inom statsförvaltningen, *förslagsanslag*	1 000 000
		1 500 481 000
	Summa kr.	**8 744 418 000**

IX. Utbildningsdepartementet

A	**Utbildningsdepartementet m. m.**		
1	Utbildningsdepartementet, *förslagsanslag*		21 842 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		23 558 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		708 000
			46 108 000
B	**Kulturändamål**		
	Allmänna kulturändamål		
	Statens kulturråd:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	8 789 000	
2	Utrednings- och utvecklingsverksamhet, *reservationsanslag*	1 379 000	10 168 000
3	Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.		16 915 000
4	Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer, *reservationsanslag*		10 406 000
5	Bidrag till särskilda kulturella ändamål, *reservationsanslag*		3 817 000
6	Bidrag till samisk kultur		1 250 000
7	Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet		13 010 000
8	Bidrag till konstnärer m. m., *reservationsanslag*		23 332 000
9	Inkomstgarantier för konstnärer, *förslagsanslag*		3 775 000
10	Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m., *förslagsanslag*		28 320 000
	Teater, dans och musik		
11	Bidrag till Svenska riksteatern, *reservationsanslag*		63 511 000
12	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern, *reservationsanslag*		119 122 000
13	Rikskonsertverksamhet, *reservationsanslag*		26 613 000
14	Regionmusiken, *förslagsanslag*		64 080 000
15	Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner, *förslagsanslag*		112 079 000
16	Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, *reservationsanslag*		10 400 000
17	Musikaliska akademien, *förslagsanslag*		3 297 000
18	Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet, *reservationsanslag*		5 774 000
	Filmstöd		
19	Statens biografbyrå, *förslagsanslag*		1 862 000
20	Filmstöd, *reservationsanslag*		13 190 000
	Litteratur och folkbibliotek		
21	Vissa åtgärder inom litteraturområdet, *förslagsanslag*		*14 612 000
22	Stöd till kulturtidskrifter, *reservationsanslag*		7 560 000
23	Bidrag till folkbibliotek, *reservationsanslag*		19 100 000
24	Bidrag till Svenska språknämnden, *förslagsanslag*		661 000
	Bildkonst		
25	Statens konstråd, *förslagsanslag*		997 000

* Beräknat belopp

26	Förvärv av konst för statens byggnader m. m., *reservationsanslag*		12 260 000
27	Akademien för de fria konsterna		880 000
28	Vissa bidrag till bildkonst, *reservationsanslag*		4 676 000
	Radio och television		
29	Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio, *reservationsanslag*		*1 100 000
	Arkiv, kulturminnesvård, museer och utställningar		
	Riksarkivet:		
30	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	17 265 000	
31	Datamediakontroll m. m., *reservationsanslag*	250 000	
32	Inköp av arkivalier och böcker m. m., *reservationsanslag*	286 000	17 801 000
33	Landsarkiven, *förslagsanslag*		12 126 000
	Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv:		
34	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	5 972 000	
35	Insamlingsverksamhet m. m., *reservationsanslag*	1 015 000	6 987 000
36	Svenskt biografiskt lexikon, *förslagsanslag*		1 166 000
37	Bidrag till vissa arkiv		1 276 000
	Riksantikvarieämbetet:		
38	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	24 754 000	
39	Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader, *reservationsanslag*	4 187 000	
40	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	8 863 000	37 804 000
41	Statens historiska museer: Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*		10 616 000
42	Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer: Tekniska institutionen, *förslagsanslag*		1 000
	Statens konstmuseer:		
43	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	18 789 000	
44	Utställningar samt underhåll och ökande av samlingarna m. m., *reservationsanslag*	2 367 000	21 156 000
45	Utställningar av nutida svensk konst i utlandet, *reservationsanslag*		623 000
46	Livrustkammaren, *förslagsanslag*		4 150 000
	Naturhistoriska riksmuseet:		
47	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	16 668 000	
48	Materiel m. m., *reservationsanslag*	974 000	17 642 000
	Statens sjöhistoriska museum:		
49	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	7 912 000	
50	Underhåll och ökande av samlingarna, *reservationsanslag*	1 000	7 913 000
51	Etnografiska museet, *förslagsanslag*		6 814 000
52	Skoklosters slott, *förslagsanslag*		2 392 000
53	Arkitekturmuseet, *förslagsanslag*		806 000
54	Bidrag till Nordiska museet, *förslagsanslag*		18 393 000
55	Bidrag till Tekniska museet, *förslagsanslag*		4 341 000
56	Bidrag till Skansen, *förslagsanslag*		4 808 000

* Beräknat belopp

57	Bidrag till vissa museer		7 548 000
58	Bidrag till regionala museer, *förslagsanslag*		14 060 000
59	Riksutställningar, *reservationsanslag*		9 806 000
60	Inköp av vissa kulturföremål, *förslagsanslag*		100 000
	Ungdoms- och nykterhetsorganisationer		
	Statens ungdomsråd:		
61	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	1 360 000	
62	Utrednings- och informationsverksamhet, *reservationsanslag*	917 000	2 277 000
63	Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m., *förslagsanslag*		36 297 000
64	Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet, *förslagsanslag*		84 000 000
65	Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, *reservationsanslag*		1 427 000
66	Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl., *reservationsanslag*		10 770 000
			935 867 000

C Skolväsendet

	Centrala och regionala myndigheter m. m.		
1	Skolöverstyrelsen, *förslagsanslag*		101 186 000
2	Länsskolnämnderna, *förslagsanslag*		44 703 000
3	Statens institut för läromedelsinformation, *förslagsanslag*		1 023 000
4	Stöd för produktion av läromedel, *reservationsanslag*		2 585 000
5	Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade, *förslagsanslag*		4 586 000
6	Bidrag till vissa organisationer		800 000
	För skolväsendet gemensamma frågor		
7	Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, *reservationsanslag*		35 932 000
8	Fortbildning m. m., *reservationsanslag*		64 788 000
9	Bidrag till studie- och yrkesorientering m. m., *förslagsanslag*		77 473 000
10	Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet, *förslagsanslag*		1 325 000
	Det obligatoriska skolväsendet m. m.		
11	Bidrag till driften av grundskolor m. m., *förslagsanslag*		*7 760 000 000
12	Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m., *förslagsanslag*		10 009 000
13	Sameskolor, *förslagsanslag*		8 325 000
	Specialskolan m. m.:		
14	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	84 154 000	
15	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	3 231 000	
16	Resor för elever jämte ledsagare, *förslagsanslag*	5 735 000	93 120 000

* Beräknat belopp

	Gymnasiala skolor m. m.		
17	Bidrag till driften av gymnasieskolor, *förslagsanslag*		2 269 500 000
18	Kostnader för viss personal vid statliga realskolor, *förslagsanslag*		1 000
19	Bidrag till driften av riksinternatskolor, *förslagsanslag*		9 870 000
20	Sjöbefälsskolorna, *förslagsanslag*		17 684 000
	Statens skogsinstitut:		
21	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	2 755 000	
22	Driftkostnader, *reservationsanslag*	1 058 000	3 813 000
	Trädgårdsskolan i Norrköping:		
23	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	1 862 000	
24	Materiel m. m., *reservationsanslag*	152 000	2 014 000
25	Bidrag till Bergsskolan i Filipstad, *förslagsanslag*		1 890 000
26	Bidrag till driften av vissa privatskolor, *förslagsanslag*		17 521 000
27	Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning, *reservationsanslag*		28 378 000
28	Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m., *förslagsanslag*		3 138 000
29	Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov		45 000
30	Vissa kurser för ingenjörer m. m., *reservationsanslag*		720 000
	Investeringsbidrag		
31	Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m., *förslagsanslag*		251 000 000
32	Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m., *reservationsanslag*		15 000 000
			10 826 429 000

D	**Högre utbildning och forskning**		
	Centrala och regionala myndigheter för högskolan m. m.		
1	Universitets- och högskoleämbetet: Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*		37 237 000
2	Universitets- och högskoleämbetet: Utredningar m. m., *reservationsanslag*		3 174 000
3	Regionstyrelserna för högskolan, *förslagsanslag*		8 843 000
4	Utrustningsnämnden för universitet och högskolor, *förslagsanslag*		5 947 000
	Utbildning och forskning inom högskolan m. m.		
5	Utbildning för tekniska yrken, *reservationsanslag*		376 392 000
6	Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken, *reservationsanslag*		181 170 000
7	Utbildning för vårdyrken, *reservationsanslag*		250 700 000
8	Utbildning för undervisningsyrken, *reservationsanslag*		426 165 000
9	Utbildning för kultur- och informationsyrken, *reservationsanslag*		146 284 000
10	Lokala och individuella linjer och enstaka kurser, *reservationsanslag*		208 954 000
11	Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m., *förslagsanslag*		126 758 000

12	Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning, *reservationsanslag*		8 000 000
13	Humanistiska fakulteterna, *reservationsanslag*		79 931 000
14	Teologiska fakulteterna, *reservationsanslag*		5 988 000
15	Juridiska fakulteterna, *reservationsanslag*		7 946 000
16	Samhällsvetenskapliga fakulteterna, *reservationsanslag*		95 830 000
17	Medicinska fakulteterna, *reservationsanslag*		232 862 000
18	Odontologiska fakulteterna, *reservationsanslag*		38 006 000
19	Farmaceutiska fakulteten, *reservationsanslag*		8 778 000
20	Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna, *reservationsanslag*		185 232 000
21	Tekniska fakulteterna, *reservationsanslag*, varav 3 052 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		193 735 000
22	Vissa kurser för utländska studerande, *förslagsanslag*		2 465 000
23	Vissa tandvårdskostnader, *förslagsanslag*		56 508 000
24	Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar, *förslagsanslag*		12 941 000
25	Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m., *reservationsanslag*		11 712 000
26	Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna, *förslagsanslag*		487 099 000
27	Redovisningscentralerna vid universiteten, *förslagsanslag*		1 000
28	Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, *förslagsanslag*		2 100 000
29	Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m., *förslagsanslag*		4 650 000
30	Utbildningsbidrag för doktorander, *förslagsanslag*		53 856 000
31	Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m., *reservationsanslag*		17 635 000
32	Vissa särskilda utgifter inom högskolan, *reservationsanslag*		12 037 000
	Vissa forskningsändamål		
33	Forskningsrådsnämnden, *reservationsanslag*		14 912 000
34	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, *reservationsanslag*		42 615 000
35	Medicinska forskningsrådet, *reservationsanslag*		86 730 000
36	Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m., *reservationsanslag*		155 005 000
37	Europeiskt samarbete inom kärnforskningen, *förslagsanslag*		38 690 000
38	Europeiskt samarbete inom rymdforskningen, *förslagsanslag*		20 114 000
	Forskningsinstitutet för atomfysik:		
39	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	6 302 000	
40	Materiel m. m., *reservationsanslag*	1 549 000	7 851 000
41	Kiruna geofysiska institut, *reservationsanslag*		5 062 000
42	Institutet för social forskning, *förslagsanslag*		2 288 000
43	Institutet för internationell ekonomi, *reservationsanslag*		1 716 000
44	Framtidsstudier, *reservationsanslag*		3 672 000
45	Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm		600 000

46	Bidrag till Vetenskapsakademien, *reservationsanslag*		4 715 000
47	Bidrag till Riksföreningen mot cancer, *reservationsanslag*		3 000 000
48	Bidrag till EISCAT Scientific Association, *förslagsanslag*		1 000 000
	Inredning och utrustning		
49	Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m., *reservationsanslag*		76 000 000
			3 752 906 000
E	**Vuxenutbildning**		
1	Sveriges Utbildningsradio aktiebolag		*60 493 000
	Statliga skolor för vuxna:		
2	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	8 105 000	
3	Material för självstudier, *reservationsanslag*	4 840 000	
4	Undervisningsmateriel m. m., *reservationsanslag*	340 000	13 285 000
5	Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m., *förslagsanslag*		364 500 000
6	Bidrag till studiecirkelverksamhet, *förslagsanslag*		588 500 000
7	Bidrag till studieförbund		19 723 000
8	Bidrag till driften av folkhögskolor m. m., *förslagsanslag*		271 557 000
9	Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet, *förslagsanslag*		24 253 000
10	Undervisning för invandrare i svenska språket m. m., *förslagsanslag*		83 616 000
11	Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder, *reservationsanslag*		353 000
12	Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet, *förslagsanslag*		830 000
13	Bidrag till kontakttolkutbildning, *förslagsanslag*		3 015 000
			1 430 125 000
F	**Studiesociala åtgärder**		
1	Centrala studiestödsnämnden m. m., *förslagsanslag*		34 036 000
2	Studiebidrag m. m., *förslagsanslag*		809 000 000
3	Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti, *förslagsanslag*		200 000
4	Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd, *förslagsanslag*		4 600 000
5	Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m., *förslagsanslag*		600 000
6	Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande, *förslagsanslag*		2 255 000
7	Ersättning till vissa lärarkandidater, *förslagsanslag*		41 288 000
8	Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.		1 000
9	Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.		501 000
			892 481 000

* Beräknat belopp

G	**Internationellt-kulturellt samarbete**		
	Kulturellt utbyte med utlandet		
1	Kulturellt utbyte med utlandet, *reservationsanslag*		1 110 000
2	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m., *förslagsanslag*		7 144 000
3	Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige, *reservationsanslag*		550 000
4	Bidrag till svenska institut i utlandet		1 323 000
	Nordiskt kulturellt samarbete		
5	Nordisk kulturbudget m. m., *förslagsanslag*		*19 525 000
	Nordiska afrikainstitutet:		
6	Avlöningar m. m., *förslagsanslag*	1 125 000	
7	Driftkostnader, *reservationsanslag*	506 000	1 631 000
8	Bilateralt nordiskt kultursamarbete m. m., *reservationsanslag*		4 815 000
			36 098 000
		Summa kr.	**17 920 014 000**

* Beräknat belopp

X. Jordbruksdepartementet

A	**Jordbruksdepartementet m. m.**	
1	Jordbruksdepartementet, *förslagsanslag*	13 464 000
2	Lantbruksrepresentanter, *förslagsanslag*	1 694 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	15 000 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	500 000
		30 658 000
B	**Jordbrukets rationalisering m. m.**	
1	Lantbruksstyrelsen, *förslagsanslag*	31 238 000
2	Lantbruksnämnderna, *förslagsanslag*	155 291 000
3	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m., *förslagsanslag*	5 173 000
4	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m., *förslagsanslag*	53 000 000
5	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m., *reservationsanslag*	150 000
6	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti, *förslagsanslag*	1 000 000
7	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m., *förslagsanslag*	2 300 000
8	Befrämjande av husdjursaveln m. m., *reservationsanslag*	1 440 000
9	Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000
10	Bidrag till statens hingstdepå och stuteri, *reservationsanslag*	250 000
11	Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling, *reservationsanslag*	215 000
12	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	575 000
13	Främjande av rennäringen, *reservationsanslag*	1 080 000
14	Kompensation för bensinskatt till rennäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	280 000
15	Stöd till skärgårdsföretag, *förslagsanslag*	3 000 000
		254 993 000
C	**Jordbruksprisreglering**	
1	Statens jordbruksnämnd, *förslagsanslag*	19 043 000
2	Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden, *förslagsanslag*	1 592 000
3	Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, *förslagsanslag*	*3 666 000 000

* Beräknat belopp

4	Kostnader för beredskapslagring av jordbruksprodukter m. m., *förslagsanslag*	64 085 000
5	Stöd till jordbruket i norra Sverige, *förslagsanslag*	138 300 000
6	Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m., *förslagsanslag*	*1 400 000
7	Bidrag till permanent skördeskadeskydd	30 000 000
8	Administration av permanent skördeskadeskydd m. m., *förslagsanslag*	26 902 000
		3 947 322 000
D	**Skogsbruk**	
1	Skogsstyrelsen, *förslagsanslag*	18 433 000
2	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna, *förslagsanslag*	86 384 000
3	Bidrag till skogsförbättringar, *förslagsanslag*	12 000 000
4	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	20 000 000
5	Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m., *förslagsanslag*	45 000 000
6	Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m., *förslagsanslag*	2 515 000
7	Främjande av skogsvård m. m., *reservationsanslag*	7 500 000
		191 832 000
E	**Fiske**	
1	Fiskeristyrelsen, *förslagsanslag*	15 327 000
2	Statens lokala fiskeriadministration, *förslagsanslag*	7 395 000
3	Främjande i allmänhet av fiskerinäringen, *reservationsanslag*	*1 000 000
4	Kursverksamhet på fiskets område, *reservationsanslag*	455 000
5	Bidrag till fiskehamnar m. m., *reservationsanslag*	7 323 000
6	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen, *förslagsanslag*	20 000
7	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 470 000
8	Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m., *förslagsanslag*	*3 000 000
9	Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske, *förslagsanslag*	*1 000
10	Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m., *förslagsanslag*	1 000
11	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m., *förslagsanslag*	100 000
12	Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten, *reservationsanslag*	1 000
13	Prisreglerande åtgärder på fiskets område, *förslagsanslag*	*45 000 000
		81 093 000
F	**Service och kontroll**	
1	Statens livsmedelsverk, *förslagsanslag*	40 512 000
2	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier, *förslagsanslag*	16 447 000

* Beräknat belopp

3	Statens veterinärmedicinska anstalt, *förslagsanslag*		27 198 000
4	Veterinärstaten, *förslagsanslag*		37 691 000
5	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m., *förslagsanslag*		9 000 000
6	Bidrag till djursjukvård i vissa fall, *förslagsanslag*		50 000
	Statens utsädeskontroll:		
7	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	16 266 000	
8	Utrustning, *reservationsanslag*	80 000	16 346 000
9	Bekämpande av växtsjukdomar, *förslagsanslag*		175 000
10	Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
11	Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium, *reservationsanslag*		4 168 000
12	Statens maskinprovningar: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
13	Bidrag till statens maskinprovningar, *reservationsanslag*		4 014 000
14	Statens växtsortnämnd, *förslagsanslag*		240 000
			155 843 000

G Utbildning och forskning

	Sveriges lantbruksuniversitet:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	195 084 000	
2	Bokinköp m. m., *reservationsanslag*	1 449 000	
3	Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader, *reservationsanslag*	64 715 000	
4	Lantbruksdriften, *förslagsanslag*	1 000	
5	Veterinärmedicinska fakultetens driftkostnader, *reservationsanslag*	14 366 000	
6	Försöksgården i Skara, *förslagsanslag*	1 000	
7	Djursjukhuset i Skara, *förslagsanslag*	652 000	
8	Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader, *reservationsanslag*	23 929 000	300 197 000
9	Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m., *reservationsanslag*		18 500 000
10	Ersättning till ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m., *förslagsanslag*		400 000
11	Jordbruksforskning, *reservationsanslag*		14 890 000
12	Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning, *reservationsanslag*		1 823 000
13	Bidrag till Sveriges utsädesförening, *förslagsanslag*		13 831 000
14	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling		460 000
15	Skoglig forskning, *reservationsanslag*		7 057 000
16	Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m., *reservationsanslag*		2 743 000
17	Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning, *reservationsanslag*		5 040 000
18	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien, *förslagsanslag*		428 000
19	Reseunderstöd för studier m. m., *reservationsanslag*		39 000
			365 408 000

H	**Miljövård**		
1	Statens naturvårdsverk, *förslagsanslag*		56 061 000
2	Statens strålskyddsinstitut, *förslagsanslag*		11 173 000
3	Koncessionsnämnden för miljöskydd, *förslagsanslag*		4 251 000
4	Miljövårdsinformation, *reservationsanslag*		3 400 000
5	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m., *reservationsanslag*		9 000 000
6	Vård av naturreservat m. m., *reservationsanslag*		22 750 000
7	Miljövårdsforskning, *reservationsanslag*		32 600 000
8	Strålskyddsforskning, *reservationsanslag*		650 000
9	Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet, *reservationsanslag*		5 500 000
10	Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor, *reservationsanslag*		2 160 000
11	Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m., *reservationsanslag*		8 100 000
12	Program för övervakning av miljökvalitet, *reservationsanslag*		4 000 000
13	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m., *förslagsanslag*		120 000 000
14	Stöd till avfallsbehandling m. m., *reservationsanslag*		34 000 000
15	Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag, *reservationsanslag*		10 000 000
16	Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m., *förslagsanslag*		2 450 000
17	Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond, *förslagsanslag*		9 000 000
			335 095 000
I	**Idrott**		
	Stöd till idrotten:		
1	Organisationsstöd m. m., *reservationsanslag*	113 850 000	
2	Anläggningsstöd m. m., *reservationsanslag*	35 400 000	149 250 000
			149 250 000
J	**Diverse**		
1	Servitutsnämnder, m. m., *förslagsanslag*		80 000
2	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m., *reservationsanslag*		1 000 000
3	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., *förslagsanslag*		10 043 000
4	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar, *förslagsanslag*		5 000
			11 128 000
		Summa kr.	**5 522 622 000**

XI. Handelsdepartementet

A	**Handelsdepartementet m. m.**	
1	Handelsdepartementet, *förslagsanslag*	11 941 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	4 060 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	165 000
4	Krigsmaterielinspektionen, *förslagsanslag*	378 000
5	Kostnader för nordiskt samarbete, *förslagsanslag*	275 000
6	Nordiska ministerrådets allmänna budget, *förslagsanslag*	*16 092 000
		32 911 000
B	**Främjande av utrikeshandeln m. m.**	
1	Sveriges exportråd, *reservationsanslag*	3 410 000
2	Handelssekreterare, *reservationsanslag*	21 170 000
3	Exportfrämjande åtgärder, *reservationsanslag*	32 636 000
4	Utbildning i internationell marknadsföring m. m., *reservationsanslag*	2 174 000
5	Importkontoret för u-landsprodukter, *förslagsanslag*	1 000
6	Sveriges turistråd, *reservationsanslag*	24 759 000
7	Bidrag till Interamerikanska utvecklingsbanken, *förslagsanslag*	5 000 000
		89 150 000
C	**Kommerskollegium m. m.**	
1	Kommerskollegium, *förslagsanslag*	19 753 000
2	Bidrag till vissa internationella byråer m. m., *förslagsanslag*	3 709 000
3	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	887 000
		24 349 000
D	**Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor**	
1	Marknadsdomstolen, *förslagsanslag*	1 408 000
2	Näringsfrihetsombudsmannen, *förslagsanslag*	2 852 000
3	Statens pris- och kartellnämnd, *förslagsanslag*	23 320 000
	Konsumentverket:	
4	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	35 625 000
5	Undersökningsverksamhet m. m., *reservationsanslag*	2 052 000
6	Allmänna reklamationsnämnden, *förslagsanslag*	4 539 000
7	Bidrag till kommersiell service, *förslagsanslag*	2 500 000
		72 296 000
E	**Patent- och registreringsverket m. m.**	
1	Patent- och registreringsverket, *förslagsanslag*	69 265 000
2	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register, *förslagsanslag*	8 200 000
		77 465 000
F	**Ekonomiskt försvar**	
1	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, *förslagsanslag*	234 180 000
		234 180 000

* Beräknat belopp

G Tullverket

Tullverket:

1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	470 981 000	
2	Anskaffning av viss materiel, *reservationsanslag*	25 921 000	496 902 000
			496 902 000
		Summa kr.	**1 027 253 000**

XII. Arbetsmarknadsdepartementet

A	**Arbetsmarknadsdepartementet m. m.**	
1	Arbetsmarknadsdepartementet, *förslagsanslag*	15 249 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	14 697 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	200 000
4	Internationellt samarbete, *förslagsanslag*	6 425 000
5	Arbetsmarknadsråd, *förslagsanslag*	2 405 000
		38 976 000
B	**Arbetsmarknad m. m.**	
1	Arbetsmarknadsservice, *förslagsanslag*	768 980 000
2	Bidrag till arbetsmarknadsutbildning	1 421 550 000
3	Sysselsättningsskapande åtgärder, *reservationsanslag*, varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	1 692 400 000
4	Stöd till lageruppbyggnad, *förslagsanslag*	10 000 000
5	Kontant stöd vid arbetslöshet, *förslagsanslag*	973 300 000
6	Totalförsvarsverksamhet, *förslagsanslag*	56 700 000
7	Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning, *reservationsanslag*	7 000 000
8	Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning, *reservationsanslag*	1 000
9	Arbetsdomstolen, *förslagsanslag*	3 982 000
10	Statens förlikningsmannaexpedition, *förslagsanslag*	899 000
11	Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, *förslagsanslag*	30 000
		4 934 842 000
C	**Arbetsmiljö**	
1	Arbetarskyddsstyrelsen, *förslagsanslag*, varav 270 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	85 742 000
2	Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning, *reservationsanslag*	22 000 000
3	Yrkesinspektionen, *förslagsanslag*, varav 2 240 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	79 322 000
4	Statens arbetsklinik, *förslagsanslag*	3 976 000
5	Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, *reservationsanslag*	1 581 500 000
6	Bidrag till arbetarskyddsfonden, *reservationsanslag*	135 000 000
		1 907 540 000
D	**Invandring m. m.**	
1	Statens invandrarverk, *förslagsanslag*	35 556 000
2	Åtgärder för flyktingar, *förslagsanslag*	70 425 000
3	Åtgärder för invandrare, *reservationsanslag*	9 950 000
4	Översättningsservice, *förslagsanslag*	300 000
		116 231 000
	Summa kr.	**6 997 589 000**

XIII. Bostadsdepartementet

A	**Bostadsdepartementet m. m.**		
1	Bostadsdepartementet, *förslagsanslag*		14 302 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		3 850 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		300 000
4	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., *reservationsanslag*		210 000
			18 662 000
B	**Bostadsbyggande m. m.**		
1	Bostadsstyrelsen, *förslagsanslag*		23 852 000
2	Länsbostadsnämnderna, *förslagsanslag*		37 816 000
3	Bostadsbidrag m. m., *förslagsanslag*		1 785 000 000
4	Räntebidrag m. m., *förslagsanslag*		3 345 000 000
5	Eftergift av hyresförlustlån, *förslagsanslag*		75 000 000
6	Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m., *förslagsanslag*		190 000 000
7	Bidrag till förbättring av boendemiljön, *reservationsanslag*		35 000 000
8	Byggnadsforskning		12 000 000
9	Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, *reservationsanslag*		20 000 000
10	Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, *reservationsanslag*		10 000 000
11	Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m., *reservationsanslag*		1 010 000 000
			6 543 668 000
C	**Planväsendet**		
1	Statens planverk, *förslagsanslag*		24 281 000
2	Bidrag till översiktlig planering m. m., *reservationsanslag*		4 000 000
			28 281 000
D	**Lantmäteri- och kartväsendet**		
	Lantmäteriet:		
1	Vissa allmänna myndighetsuppgifter, *förslagsanslag*		37 578 000
2	Förrättnings- och uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
3	Mätning och kartläggning, *reservationsanslag*		54 400 000
4	Försvarsberedskap, *reservationsanslag*		1 696 000
5	Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		7 207 000
6	Utrustning, *reservationsanslag*		4 000 000
			104 882 000
		Summa kr.	**6 695 493 000**

XIV. Industridepartementet

A Industridepartementet m. m.

1	Industridepartementet, *förslagsanslag*	25 125 000
2	Teknisk attaché, *förslagsanslag*	255 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	11 000 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	385 000
5	Bidrag till vissa internationella organisationer, *förslagsanslag*	256 000
		37 021 000

B Industri m. m.

	Statens industriverk:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	26 341 000	
2	Utredningar m. m., *reservationsanslag*	7 902 000	
3	Kursverksamhet m. m., *förslagsanslag*	1 000	
4	Bidrag till kursverksamhet m. m., *reservationsanslag*	10 400 000	
5	Utrustning, *reservationsanslag*	180 000	44 824 000
6	Sprängämnesinspektionen, *förslagsanslag*		2 707 000
7	Branschfrämjande åtgärder, *reservationsanslag*		46 160 000
8	Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, *reservationsanslag*		2 200 000
9	Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, *förslagsanslag*		6 000 000
10	Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna, *förslagsanslag*		27 000 000
11	Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna, *reservationsanslag*		25 000 000
12	Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag, *förslagsanslag*		1 000
13	Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m., *reservationsanslag*		58 150 000
14	Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder, *reservationsanslag*		322 000 000
15	Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl., *förslagsanslag*		10 000 000
16	Bidrag till företagsinriktad fortbildning, *reservationsanslag*		8 000 000
17	Främjande av hemslöjden, *reservationsanslag*		2 212 000
18	Medelstillskott till Norrlandsfonden, *reservationsanslag*		10 000 000
19	Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget, *reservationsanslag*		40 000 000
			604 254 000

C	**Regional utveckling**		
1	Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet, *förslagsanslag*		273 300 000
2	Särskilda stödåtgärder i glesbygder, *reservationsanslag*		21 000 000
3	Bidrag till kommunala industrilokaler, *reservationsanslag*		30 000 000
			324 300 000
D	**Mineralförsörjning m. m.**		
	Sveriges geologiska undersökning:		
1	Geologisk kartering samt information och dokumentation, *reservationsanslag*	27 982 000	
2	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
3	Prospektering m. m., *reservationsanslag*	11 132 000	
4	Utrustning, *reservationsanslag*	9 266 000	48 381 000
5	Bergsstaten, *förslagsanslag*		1 302 000
6	Statens gruvegendom, *förslagsanslag*		64 303 000
			113 986 000
E	**Energihushållning**		
1	Statens elektriska inspektion, *förslagsanslag*		5 044 000
	Statens kärnkraftinspektion:		
2	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	1 000	
3	Kärnsäkerhetsforskning, *reservationsanslag*	1 000	2 000
4	Kostnader för vissa nämnder, *förslagsanslag*		135 000
5	Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m., *reservationsanslag*		295 000 000
6	Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte, *reservationsanslag*		5 000 000
7	Främjande av landsbygdens elektrifiering, *reservationsanslag*		11 000 000
8	Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m., *reservationsanslag*		1 000
9	Oljeprospektering, *reservationsanslag*		*20 000 000
			336 182 000
F	**Teknisk utveckling m. m.**		
	Styrelsen för teknisk utveckling:		
1	Teknisk forskning och utveckling, *reservationsanslag*	*280 500 000	
2	Drift av forskningsstationer, *förslagsanslag*	*1 000	
3	Utrustning, *reservationsanslag*	*10 800 000	291 301 000
4	Europeiskt rymdsamarbete m. m., *förslagsanslag*		50 840 000
5	Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
6	Bidrag till statens provningsanstalt, *reservationsanslag*		24 389 000
7	Statens provningsanstalt: Utrustning, *reservationsanslag*		1 000

* Beräknat belopp

8	Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000
9	Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt, *reservationsanslag*	3 850 000
10	Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning, *reservationsanslag*	990 000
11	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien	1 085 000
12	Bidrag till Standardiseringskommissionen	6 305 000
13	Energiforskning, *reservationsanslag*	*114 300 000
14	Grundläggande forskning för energiområdet, *reservationsanslag*	*6 129 000
15	Bidrag till verksamheten vid Aktiebolaget Atomenergi, *reservationsanslag*	*44 750 000
16	Energiteknisk forskning och utveckling vid Aktiebolaget Atomenergi, *reservationsanslag*	*15 000 000
17	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, *reservationsanslag*	*4 290 000
18	Utvecklingsbidrag till Datasaab AB, *reservationsanslag*	48 750 000
19	Medelstillskott till Datasaab AB, *reservationsanslag*	56 250 000
		668 232 000

G Statsägda företag

1	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal, *förslagsanslag*	117 000
2	Täckande av förluster på grund av garantier till den statliga varvskoncernen, *förslagsanslag*	1 000
		118 000
	Summa kr.	**2 084 093 000**

* Beräknat belopp

XV. Kommundepartementet

A	**Kommundepartementet m. m.**	
1	Kommundepartementet, *förslagsanslag*	8 769 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	7 500 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	590 000
		16 859 000
B	**Länsstyrelserna m. m.**	
1	Länsstyrelserna, *förslagsanslag*	1 261 391 000
2	Lokala skattemyndigheterna, *förslagsanslag*	382 275 000
3	Kronofogdemyndigheterna, *förslagsanslag*	*295 281 000
		1 938 947 000
C	**Kyrkliga ändamål**	
1	Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	7 864 000
2	Ersättningar till kyrkor m. m., *förslagsanslag*	140 000
3	Vissa ersättningar till kyrkofonden	5 051 000
4	Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m., *förslagsanslag*	702 000
5	Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor, *reservationsanslag*	1 200 000
6	Bidrag till restaurering av Vadstena klosterkyrka, *reservationsanslag*	1 800 000
7	Bidrag till ekumenisk verksamhet	270 000
8	Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna	223 000
9	Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader, *reservationsanslag*	171 000
10	Bidrag till trossamfund, *reservationsanslag*	27 000 000
11	Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund, *reservationsanslag*	10 200 000
		54 621 000
D	**Räddningstjänst m. m.**	
1	Statens brandnämnd, *förslagsanslag*	9 491 000
2	Beredskap för oljebekämpning till havs m. m., *förslagsanslag*	6 515 000
3	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m., *förslagsanslag*	4 900 000
4	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap, *reservationsanslag*	1 300 000
		22 206 000
	Summa kr.	**2 032 633 000**

* Beräknat belopp

XVI. Oförutsedda utgifter

1	Oförutsedda utgifter	**8 000 000 000**

XVII. Riksdagen och dess verk m. m.

A Riksdagen

	Riksdagen:		
1	Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter, *förslagsanslag*	44 179 000	
2	Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter, *förslagsanslag*	11 474 000	
3	Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet, *förslagsanslag*	450 000	
4	Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige, *förslagsanslag*	1 525 000	
5	Parlamentariska delegationer, *förslagsanslag*	360 000	
6	Bidrag till studieresor, *reservationsanslag*	200 000	
7	Representation m. m., *förslagsanslag*	200 000	
8	Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp	255 000	
9	Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare	140 000	
10	Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet	30 000	
11	Kontorshjälp till riksdagsledamöter, *förslagsanslag*	2 215 000	
12	Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl., *förslagsanslag*	9 109 000	
13	Stöd till partigrupper, *förslagsanslag*	725 000	
14	Utgivande av otryckta ståndsprotokoll, *reservationsanslag*	225 000	71 087 000
			71 087 000

B Den inre riksdagsförvaltningen

	Den inre riksdagsförvaltningen:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	66 335 000	
2	Kostnader för riksdagstrycket m. m., *förslagsanslag*	17 000 000	
3	Utgivande av särskilda publikationer, *reservationsanslag*	170 000	
4	Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet, *förslagsanslag*	791 000	
5	Nytt riksdagshus, *reservationsanslag*	40 000 000	124 296 000
			124 296 000

C Allmänt kyrkomöte

1	Allmänt kyrkomöte, *förslagsanslag*	**1 000**

D Riksdagens verk

	Riksgäldskontoret:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	17 044 000	
2	Kostnader vid emission av statslån m. m., *förslagsanslag*	10 200 000	
3	Administrationskostnader för lönsparandet, *förslagsanslag*	535 000	
4	Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt, *förslagsanslag*	1 000	

5	Kostnader för inredning och utrustning m. m. i kv. Loen 4 och 5, *reservationsanslag*	4 000 000	31 780 000
6	Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen, *förslagsanslag*		9 759 000
7	Riksdagens revisorer och deras kansli, *förslagsanslag*		3 719 000
	Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli:		
8	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	2 245 000	
9	Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet, *förslagsanslag*	2 437 000	4 682 000
			49 940 000
E	**Diverse**		
1	Kommittéer m. m., *förslagsanslag*		**202 000**
		Summa kr.	**245 526 000**

Utgifter för statens kapitalfonder

I. Riksgäldsfonden[1]

1	Underskott på riksgäldsfonden		**9 600 000 000**

II. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar

A Statens affärsverksfonder

	Kommunikationsdepartementet:		
1	Posthus m. m. (I: A: 1), *förslagsanslag*	1 000	
2	Teleanläggningar m. m. (I: B: 1), *förslagsanslag*	6 500 000	
3	Järnvägar m. m. (I: C: 1), *förslagsanslag*	66 300 000	
4	Flygplatser m. m. (I: D: 1), *förslagsanslag*	1 000	72 802 000
	Industridepartementet:		
5	Byggnader och utrustning (I: E: 1), *förslagsanslag*	1 000	
6	Kraftstationer m. m. (I: F: 1), *förslagsanslag*	84 000 000	84 001 000
			156 803 000

B Statens allmänna fastighetsfond

	Justitiedepartementet:		
1	Polishus m. m. (II: 1), *reservationsanslag*	10 000 000	
2	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet (II: 2), *reservationsanslag*	1 425 000	
3	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården (II: 3), *reservationsanslag*	5 350 000	16 775 000
	Utrikesdepartementet:		
4	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen (II: 4), *reservationsanslag*		5 250 000
	Försvarsdepartementet:		
5	Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt (II: 5), *reservationsanslag*	1 085 000	
6	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar (II: 6), *reservationsanslag*	4 000 000	
7	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar (II: 7), *reservationsanslag*	1 000	5 086 000

[1] Stat för riksgäldsfonden se Bilaga till Utgifter för statens kapitalfonder sid. 56.

	Socialdepartementet:		
8	Utbyggande av karolinska sjukhuset (II: 8), *reservationsanslag*	27 500 000	
9	Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala (II: 9), *reservationsanslag*	7 750 000	
10	Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde (II: 10), *reservationsanslag*	6 000 000	41 250 000
	Budgetdepartementet:		
11	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning (II: 11), *reservationsanslag*		230 000 000
	Utbildningsdepartementet:		
12	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (II: 14), *reservationsanslag*		45 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
13	Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. (II: 15), *reservationsanslag*		50 000 000
	Handelsdepartementet:		
14	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket (II: 16), *reservationsanslag*		160 000
			393 521 000
C	**Försvarets fastighetsfond**		
1	Försvarets fastighetsfond (III: 1—6), *reservationsanslag*		**255 070 000**
D	**Statens utlåningsfonder**		
	Utbildningsdepartementet:		
1	Studiemedelsfonden (IV: 5), *reservationsanslag*		1 020 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
2	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. (IV: 9), *reservationsanslag*		*824 000
			1 020 824 000

* Beräknat belopp

E Fonden för låneunderstöd

	Socialdepartementet:		
1	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (V: 1), *reservationsanslag*		5 000 000
	Utbildningsdepartementet:		
2	Lån för investeringar i bokhandel (V: 5), *reservationsanslag*		700 000
	Handelsdepartementet:		
3	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier (V: 7), *reservationsanslag*	15 000 000	
4	Lån till investeringar för kommersiell service (V: 8), *reservationsanslag*	3 000 000	
5	Försörjningsberedskapslån (V: 9), *reservationsanslag*	36 075 000	
6	Skostrukturlån (V: 10), *reservationsanslag*	5 000 000	59 075 000
	Bostadsdepartementet:		
7	Lån till experimentbyggande m. m. (V: 13), *reservationsanslag*		20 000 000
			84 775 000

G Diverse kapitalfonder

	Kommunikationsdepartementet:		
1	Vägmaskiner m. m. (IX: 2), *förslagsanslag*	1 000	
2	Sjöfartsmateriel m. m. (IX: 3), *förslagsanslag*	1 000	2 000
	Handelsdepartementet:		
3	Förrådsanläggningar m. m. (IX: 7), *reservationsanslag*		6 900 000
			6 902 000
		Summa kr.	**1 917 895 000**

III. Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

1	Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	**1 000 000**

Bilaga
till Utgifter för
statens kapitalfonder

Förslag till
stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1978/79

Utgifter

A. Räntor på statsskulden:

a. Räntor på upplåning inom landet

1.	Ränta på räntelöpande obligationslån, *förslagsvis*		3 945 000 000
2.	Vinster på premieobligationslån, *förslagsvis*		747 000 000
3.	Ränta på statsskuldförbindelser, *förslagsvis*		188 000 000
4.	" " sparobligationer, *förslagsvis*		385 000 000
5.	" " av staten övertagna lån, *förslagsvis*		130 000
6.	" " lån hos statsinstitutioner och fonder m.m., *förslagsvis*		160 000 000
7.	Årlig ränta till Hans Maj:t Konungen (den s.k. Guadelouperäntan)		300 000
8.	Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kv. Lejonet i Stockholm		90 000
9.	Ränta på konung Carl XIII:s hemgiftskapital		7 500
10.	" " Göta kanals reparationsfond		7 045
11.	" " kortfristig upplåning hos banker m.fl., *förslagsvis*		180 000 000
12.	Ränta på skattkammarväxlar, *förslagsvis*		2 025 000 000
			7 630 534 545

b. Räntor på upplåning i utlandet

1.	Ränta på upplåning i utlandet för statens vattenfallsverk, *förslagsvis*	25 200 000	
2.	Ränta på lån av 1 mars 1977 hos internationell bankgrupp —1 000 milj. US $, *förslagsvis*	389 300 000	
3.	Ränta på lån på den internationella kapitalmarknaden, *förslagsvis*	308 411 000	**722 911 000**
	c. Ränta på beräknad ny upplåning inom och utom landet, förslagsvis		**1 439 455 455**

B. Kapitalrabatter, kursförluster m. m.:

1.	Kapitalrabatter, *förslagsvis*	1 000	
2.	Kursförluster, *förslagsvis*	1 000	
3.	Valutaförluster, *förslagsvis*	1 000	**3 000**

C. Diverse utgifter:

1.	Försäljningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	100 000 000	
2.	Inlösningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	20 000 000	
3.	Övriga diverse utgifter, *förslagsvis*	700 000	**120 700 000**
		Summa kr.	**9 913 604 000**

Inkomster

A. Räntor:			
1.	Ränta på uppköpta obligationer	5 000 000	
2.	" " rörliga krediter	240 000 000	
3.	" " kortfristig utlåning till banker m. fl.	1 000	
4.	" " övriga utlånade medel	7 000 000	**252 001 000**
B. Uppgäld, kursvinster m. m.:			
1.	Uppgäld	1 000	
2.	Kursvinster	1 000	
3.	Valutavinster	1 000	**3 000**
C. Diverse inkomster:			
1.	Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	10 000 000	
2.	Dragningslistor på premielånen	100 000	
3.	Avgift för fartygskreditgaranti m. m.	50 000 000	
4.	Övriga diverse inkomster	1 500 000	**61 600 000**
			313 604 000
Underskott att avföras på statsbudgetens driftbudget			**9 600 000 000**
		Summa kr.	**9 913 604 000**

Kapitalbudgeten

Inkomsterna på kapitalbudgeten

1	Lånemedel	**6 385 725 000**

INVESTERINGSSTATER FÖR BUDGETÅRET 1978/79

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverkets fond

Avskrivningsmedel			
från statsbudgeten	1 000	Investeringsanslag	109 000 000
inom fonden	23 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	85 998 000		
	109 000 000		**109 000 000**

B. Televerkets fond

Avskrivningsmedel: Tele-		Investeringsanslag:	
anläggningar m. m.		Teleanläggningar m. m.	1 007 900 000
från statsbudgeten	6 500 000	Televisions- och	
inom fonden	962 800 000	ljudradioanläggningar	*54 400 000
Avskrivningsmedel: Tele-			
visions- och			
ljudradioanläggningar			
inom fonden	54 400 000		
Övriga kapitalmedel:			
Teleanläggningar m. m.	1 000 000		
Investeringsbemyndigande:			
Teleanläggningar m. m.	37 600 000		
	1 062 300 000		**1 062 300 000**

C. Statens järnvägars fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	773 800 000
från statsbudgeten	66 300 000		
inom fonden	257 000 000		
Övriga kapitalmedel	7 000 000		
Investeringsbemyndigande	443 500 000		
	773 800 000		**773 800 000**

D. Luftfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	88 800 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	66 600 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	22 198 000		
	88 800 000		**88 800 000**

E. Fabriksverkens fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	83 600 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	35 500 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	48 098 000		
	83 600 000		**83 600 000**

* Beräknat belopp

F. Statens vattenfallsverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	*2 265 000 000
från statsbudgeten	84 000 000		
inom fonden	1 315 000 000		
Övriga kapitalmedel	10 000 000		
Investeringsbemyndigande	856 000 000		
	2 265 000 000		**2 265 000 000**

G. Domänverkets fond

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Summa investeringsanslag	**1 000**

Summa investeringsbemyndiganden för statens affärsverksfonder	1 493 395 000

II. Statens allmänna fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	815 712 000
från statsbudgeten	393 521 000		
inom fonden	102 190 000		
Övriga kapitalmedel	1 800 000		
Investeringsbemyndigande	318 201 000		
	815 712 000		**815 712 000**

III. Försvarets fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	423 800 000
från statsbudgeten	255 070 000		
inom fonden	39 500 000		
Övriga kapitalmedel	23 000 000		
Investeringsbemyndigande	106 230 000		
	423 800 000		**423 800 000**

IV. Statens utlåningsfonder

Utrikesförvaltningens lånefond

Investeringsbemyndigande	1 400 000	Investeringsanslag	1 400 000

Biståndsförvaltningens lånefond

Investeringsbemyndigande	400 000	Investeringsanslag	400 000

Statens bosättningslånefond

Investeringsbemyndigande	35 000 000	Investeringsanslag	35 000 000

* Beräknat belopp

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Studiemedelsfonden			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	1 020 000 000	Investeringsanslag	1 020 000 000
Lånefonden för studentkårlokaler			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Lånefonden för byggnadsarbeten vid folkhögskolor			
Investeringsbemyndigande	12 000 000	Investeringsanslag	12 000 000
Fiskerilånefonden			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	*1 000
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	824 000	Investeringsanslag	*1 700 000
Investeringsbemyndigande	876 000		
	1 700 000		**1 700 000**
Statens fiskredskapslånefond			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	*1 000
Lånefonden för lån med uppskjuten ränta			
Investeringsbemyndigande	15 000 000	Investeringsanslag	15 000 000
Lånefonden för bostadsbyggande			
Investeringsbemyndigande	3 705 000 000	Investeringsanslag	3 705 000 000
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Lånefonden för kommunala markförvärv			
Investeringsbemyndigande	50 000 000	Investeringsanslag	50 000 000
Lånefonden för allmänna samlingslokaler			
Investeringsbemyndigande	8 000 000	Investeringsanslag	8 000 000
Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder	3 827 681 000		

* Beräknat belopp

V. Fonden för låneunderstöd

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	756 479 000
från statsbudgeten	84 775 000		
Övriga kapitalmedel	178 010 000		
Investeringsbemyndigande	493 694 000		
	756 479 000		**756 479 000**

VI. Fonden för statens aktier

Investeringsbemyndigande	**75 000 000**	Investeringsanslag	**75 000 000**

VII. Fonden för förlag till statsverket

Övriga kapitalmedel	28 000 000	Investeringsanslag	42 000 000
Investeringsbemyndigande	14 000 000		
	42 000 000		**42 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

Investeringsbemyndigande	**79 500 000**	Investeringsanslag	**79 500 000**

IX. Diverse kapitalfonder

A. Statens vägverks förrådsfond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	108 400 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	98 160 000		
Övriga kapitalmedel	2 000 000		
Investeringsbemyndigande	8 239 000		
	108 400 000		**108 400 000**

B. Sjöfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	34 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	50 395 000		
Övriga kapitalmedel	50 000		
Investeringsbemyndigande	—16 246 000		
	34 200 000		**34 200 000**

C. Statens datamaskinfond

Avskrivningsmedel inom fonden	85 000 000	Summa investeringsanslag	90 000 000
Övriga kapitalmedel	1 500 000		
Investeringsbemyndigande	3 500 000		
	90 000 000		**90 000 000**

D. Jordfonden

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000

E. Naturvårdsfonden

Investeringsbemyndigande	4 000 000	Investeringsanslag	4 000 000

F. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

Avskrivningsmedel från statsbudgeten	6 900 000	Investeringsanslag	6 900 000
inom fonden	1 062 000		
Investeringsbemyndigande	—1 062 000		
	6 900 000		**6 900 000**

Summa investeringsbemyndiganden för diverse kapitalfonder	—1 568 000

SUMMA INVESTERINGSSTATER

Avskrivningsmedel från statsbudgeten	1 917 895 000	Summa investeringsanslag	11 666 998 000
inom fonden	3 090 607 000		
Övriga kapitalmedel	252 363 000		
Investeringsbemyndigande	6 406 133 000		
	11 666 998 000		**11 666 998 000**

Kapitalinvestering

I. Statens affärsverksfonder

A	**Postverket**	
1	Posthus m. m.	**109 000 000**
B	**Televerket**	
	Kommunikationsdepartementet:	
1	Teleanläggningar m. m.	1 007 900 000
	Utbildningsdepartementet:	
2	Televisions- och ljudradioanläggningar	*54 400 000
		1 062 300 000
C	**Statens järnvägar**	
1	Järnvägar m. m.	**773 800 000**
D	**Luftfartsverket**	
1	Flygplatser m. m.	**88 800 000**
E	**Förenade fabriksverken**	
1	Byggnader och utrustning	**83 600 000**
F	**Statens vattenfallsverk**	
1	Kraftstationer m. m.	***2 265 000 000**
G	**Domänverket**	
	Justitiedepartementet:	
1	Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	1 000
	Summa kr.	**4 382 501 000**

* Beräknat belopp

II. Statens allmänna fastighetsfond

	Justitiedepartementet:		
1	Polishus m. m.	40 000 000	
2	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	5 700 000	
3	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	10 700 000	56 400 000
	Utrikesdepartementet:		
4	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen		21 000 000
	Försvarsdepartementet:		
5	Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	2 170 000	
6	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	8 000 000	
7	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	1 000	10 171 000
	Socialdepartementet:		
8	Utbyggande av karolinska sjukhuset	55 000 000	
9	Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	15 500 000	
10	Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	12 000 000	82 500 000
	Budgetdepartementet:		
11	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	400 000 000	
12	Inköp av fastigheter m. m.	55 000 000	455 000 000
	Utbildningsdepartementet:		
13	Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	*1 000	
14	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	90 000 000	90 001 000
	Jordbruksdepartementet:		
15	Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m.m.		100 000 000
	Handelsdepartementet:		
16	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket		640 000
		Summa kr.	**815 712 000**

III. Försvarets fastighetsfond

1	Arméförband: Anskaffning av anläggningar		181 000 000
2	Marinförband: Anskaffning av anläggningar		80 000 000
3	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar		105 900 000
4	Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar		5 900 000
5	Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar		11 500 000
6	Anskaffning av vissa militära anläggningar		39 500 000
		Summa kr.	**423 800 000**

IV. Statens utlåningsfonder

	Utrikesdepartementet:		
1	Utrikesförvaltningens lånefond	1 400 000	
2	Biståndsförvaltningens lånefond	400 000	1 800 000
	Socialdepartementet:		
3	Statens bosättningslånefond		35 000 000
	Kommunikationsdepartementet:		
4	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten		1 000
	Utbildningsdepartementet:		
5	Studiemedelsfonden	1 020 000 000	
6	Lånefonden för studentkårlokaler	1 000	
7	Lånefonden för byggnadsarbeten vid folkhögskolor	12 000 000	1 032 001 000
	Jordbruksdepartementet:		
8	Fiskerilånefonden	*1 000	
9	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	*1 700 000	
10	Statens fiskredskapslånefond	*1 000	
11	Lånefonden för lån med uppskjuten ränta	15 000 000	16 702 000
	Bostadsdepartementet:		
12	Lånefonden för bostadsbyggande	3 705 000 000	
13	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 000	
14	Lånefonden för kommunala markförvärv	50 000 000	
15	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	8 000 000	3 763 001 000
		Summa kr.	**4 848 505 000**

* Beräknat belopp

V. Fonden för låneunderstöd

	Socialdepartementet:		
1	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	5 000 000	
2	Lån till utländska läkare för viss efterutbildning	1 000	5 001 000
	Kommunikationsdepartementet:		
3	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1977/78		30 000 000
	Budgetdepartementet:		
4	Pressens lånefond		1 000
	Utbildningsdepartementet:		
5	Lån för investeringar i bokhandel		1 400 000
	Jordbruksdepartementet:		
6	Lån till trädgårdsnäringen		1 000
	Handelsdepartementet:		
7	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	15 000 000	
8	Lån till investeringar för kommersiell service	6 000 000	
9	Försörjningsberedskapslån	36 075 000	
10	Skostrukturlån	5 000 000	
11	Lån till den europeiska patentorganisationen	1 400 000	63 475 000
	Bostadsdepartementet:		
12	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	1 000	
13	Lån till experimentbyggande m. m.	20 000 000	20 001 000
	Industridepartementet:		
14	Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån	600 000 000	
15	Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin	20 000 000	
16	Lån till investeringar inom manuell glasindustri	3 000 000	
17	Lån till processutveckling i Ranstad	*13 600 000	636 600 000
		Summa kr.	**756 479 000**

VI. Fonden för statens aktier

	Industridepartementet:		
1	Teckning av aktier i Datasaab AB		75 000 000
		Summa kr.	**75 000 000**

* Beräknat belopp

VII. Fonden för förlag till statsverket

	Försvarsdepartementet:		
1	Vissa projekteringskostnader		42 000 000
		Summa kr.	**42 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

	Socialdepartementet:		
	Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond:		
1	Beredskapslagring av läkemedel m. m.		27 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
	Statens jordbruksnämnds delfond:		
2	Lagring av jordbruksprodukter m. m. för beredskapsändamål		14 000 000
	Handelsdepartementet:		
	Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond:		
3	Lagring för beredskapsändamål		38 500 000
		Summa kr.	**79 500 000**

IX. Diverse kapitalfonder

	Försvarsdepartementet:		
	Statens datamaskinfond: Försvarets delfond:		
1	Anskaffning av datamaskiner		10 000 000
	Kommunikationsdepartementet:		
	Statens vägverks förrådsfond:		
2	Vägmaskiner m. m.	108 400 000	
	Sjöfartsverkets fond:		
3	Sjöfartsmateriel m. m.	34 200 000	142 600 000
	Budgetdepartementet:		
	Statens datamaskinfond:		
4	Anskaffning av datamaskiner		80 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
5	Jordfonden	1 000	
	Naturvårdsfonden:		
6	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.	4 000 000	4 001 000
	Handelsdepartementet:		
	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar:		
7	Förrådsanläggningar m. m.		6 900 000
		Summa kr.	**243 501 000**

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Proposition med förslag till statsbudget för budgetåret 1978/79

Statsråden föredrar de förslag till riksdagen i frågor om statens inkomster och utgifter m. m. som skall ingå i regeringens förslag till statsbudget för budgetåret 1978/79 samt inriktningen av den ekonomiska politiken under nästa budgetår. Anförandena och i förekommande fall översikter över förslagen redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsrådet Mundebo anför: Med beaktande av de föredragna förslagen har förslag till statsbudget för nästa budgetår med därtill hörande specifikationer av inkomster och utgifter upprättats. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att beräkna inkomster och besluta om utgifter för staten i enlighet med det upprättade förslaget till statsbudget för budgetåret 1978/79.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för den åtgärd eller det ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen förordnar att de anföranden som redovisas i underprotokollen jämte översikter över förslagen skall bifogas propositionen som bilagor 1—26.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770600

Finansplanen

EKONOMIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: Statsrådet Bohman

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser finansplanen m. m.

1 Den internationella utvecklingen

Konjunkturutvecklingen i industriländerna under 1977 blev en missräkning. Det är egentligen bara den amerikanska ekonomin som uppvisat en tillfredsställande återhämtning efter den djupa och utdragna internationella lågkonjunkturen 1974 och 1975. Totalproduktionen i Förenta staterna växte 1977 med ca 5 %, dvs. nästan lika snabbt som året innan. I industriländerna i övrigt har den ryckighet fortsatt, som präglat konjunkturförloppet alltsedan botten på den senaste konjunktursvackan för snart tre år sedan. Uppgången förra vinterhalvåret visade sig bli kortlivad och har ersatts av en ny avmattning. Särskilt svag har utvecklingen varit i de nordiska länderna, men även i Västeuropa i övrigt har det gått trögt med en produktionstillväxt 1977 på endast ca 2 %.

Avsaktningen i den ekonomiska aktiviteten från våren 1977 kom snabbt till uttryck på arbetsmarknaden. I Västeuropa har arbetslösheten stigit fortlöpande från drygt 4,5 miljoner personer i början av 1975 till över 7 miljoner hösten 1977. I medlemsländerna i OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) var i höstas ungefär 16,5 miljoner personer arbetslösa eller nästan en miljon fler än den högsta arbetslösheten för snart tre år sedan. Arbetslösheten motsvarar ca 5,5 % av den totala arbetskraften i området.

Aktivitetsdämpningen under 1977 bestod i huvudsak av en allmän försvagning av den privata konsumtionens tillväxt föranledd av såväl en ökning i hushållssparandet som en markerad köpkraftsindragning från skattesidan. Det senare var ett uttryck för en fortsatt restriktiv inriktning av den ekonomiska politiken i många länder. I tre av de stora

länderna i Västeuropa — Storbritannien, Frankrike och Italien — fördes under den inledande delen av 1977 en klart efterfrågedämpande politik. Syftet var att nedbringa inflationen och att komma till rätta med de stora underskotten i bytesbalansen. Även i Förbundsrepubliken Tyskland var strävan att hålla nere prisstegringarna ett av huvudskälen för den strama ekonomiska politiken.

En viktig orsak till den svaga efterfrågeutvecklingen i industriländerna under 1977 var en fortsatt sviktande investeringsvilja inom näringslivet. Till stor del förklaras detta av den kvardröjande överkapaciteten inom många branscher. En medverkande faktor var vidare en utbredd osäkerhet om styrkan i den allmänna konjunkturutvecklingen och om försäljningsutsikterna. Dessutom var vinstnivån fortsatt otillfredsställande i många länder. Pressade mellan stigande kostnader och svaga avsättningsmöjligheter saknade företagen generellt sett incitament att bygga ut sina produktiva resurser. De investeringar som gjordes var i stället främst inriktade på att höja produktiviteten. Detta var fallet i länder med starka valutor, såsom Japan och Förbundsrepubliken Tyskland. Mycket talar nämligen för att den successiva uppskrivningen av valutorna ökat företagens benägenhet att via rationaliseringsinvesteringar kvarhålla konkurrensfördelar gentemot andra länder. Från denna allmänna investeringsbild avviker utvecklingen i den amerikanska ekonomin. Där visade näringslivets fasta investeringar en hävdad utveckling, samtidigt som kapitalbildningen i ökad utsträckning inriktades mot kapacitetsutbyggnad.

I OECD-området steg priserna i genomsnitt 1977 nästan lika mycket som 1976. Visserligen skedde en uppbromsning av inflationstakten i flertalet industriländer under loppet av året. Men denna var delvis av säsongmässig natur och hänför sig till bl. a. livsmedelsprisernas utveckling. Även för övriga råvaror har priserna sjunkit sedan våren främst till följd av det lättare allmänna efterfrågetrycket. De stora skillnader som förelegat i inflationstakt mellan olika länder de senaste åren kvarstod i stort sett oförändrade 1977. Prisuppgången i den västtyska ekonomin var sålunda knappt 4 % medan den i Storbritannien och Italien alltjämt var ca 15 %.

En viktig förklaring till den oförändrat höga inflationstakten har varit utvecklingen på lönekostnadssidan. Visserligen dämpades lönestegringstakten något jämfört med året innan. Men samtidigt sjönk produktivitetstillväxten markant till följd av uppbromsningen i produktionsutvecklingen och det låga kapacitetsutnyttjandet. Sammantaget ledde detta till att lönekostnaderna per producerad enhet (unit labour cost) steg avsevärt. För de sju största OECD-länderna beräknas "unit labour cost" i industrin ha ökat med ca 6,5 % 1977 jämfört med endast drygt 2 % året innan.

Avsikten med de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken

som OECD-länderna enades om sommaren 1976 var att genom en inte alltför snabb men ändå tillräckligt hävdad tillväxt nedbringa både inflation och arbetslöshet. Det kan nu i efterhand konstateras att rekommendationerna inte lett till avsett resultat. De omedelbara konsekvenserna av den fortsatta inflationsbekämpande politiken har främst blivit en fortsatt uppgång i arbetslösheten.

Försämringen av arbetsmarknadsläget föranledde emellertid regeringarna i flera länder att under 1977 lägga om den restriktiva ekonomiska politiken. Vad gäller de betalningsbalansmässigt starka länderna kan detta också ses som ett resultat av bilaterala initiativ och påverkan genom olika internationella organisationer.

I flera fall sattes stimulansprogram in under hösten. Detta skedde i Japan, Förbundsrepubliken Tyskland, Storbritannien och Canada. Åtgärderna bestod främst av sänkta skatter, i syfte att stimulera konsumtionen, och av stöd till bostadsbyggandet. I vissa fall ingick ökade utgifter för att skapa fler offentliga arbetstillfällen. Ett omfattande stimulansprogram beslutades också i Förenta staterna våren 1977. Tyngdpunkten däri låg på ökade offentliga arbeten med den huvudsakliga effekten förlagd till innevarande vinterhalvår.

Omfattningen av stimulansåtgärderna är ganska betydande, i allmänhet omkring 1 % av bruttonationalprodukten. Man kan utgå från att de har medfört en viss uppgång i aktiviteten under den allra senaste delen av 1977. De kommer också att ge ett välbehövligt tillskott till efterfrågan det närmaste halvåret. I relation till den svaga efterfrågeutvecklingen och graden av outnyttjad kapacitet framstår de emellertid som tämligen begränsade.

Viktiga konjunkturindikatorer tecknar en dyster bild av de underliggande tendenserna i industrin under senare delen av 1977. I synnerhet gäller detta de västeuropeiska länderna. Den västtyska industrins orderingång visade under hösten en fortsatt svag utveckling, och konjunkturbarometerdata över orderingången i Storbritannien, Frankrike och Italien berättar om en försvagning. Även i Japan bedömdes orderingången som alltför dålig. Bland de större industriländerna var det endast i Förenta staterna och Canada som ordersituationen inom industrin under senare delen av 1977 var mer gynnsam än ett år tidigare. Samtidigt noterades en alltför stor ökning av färdigvarulagren i relation till önskade nivåer.

Hittills vidtagna stimulansåtgärder framstår alltså som otillräckliga för att ge återhämtningen den styrka och bredd som krävs för att göra den självbärande. Visserligen kan man vänta en viss förstärkning av aktiviteten det närmaste halvåret till följd av de vidtagna åtgärderna, men därefter finns det risk för en avsaktning, om inga ytterligare åtgärder sätts in. OECD-sekretariatet räknar med, under förutsättning att den ekonomiska politiken inte förändras, att tillväxten i området andra

halvåret 1978 kan komma att dämpas. Detta skulle innebära fortsatta påfrestningar för världsekonomin med bl. a. en ökning av arbetslösheten i Västeuropa och risk för förnyad uppgång av arbetslösheten i Förenta staterna. En otillfredsställande tillväxt i tongivande länder även 1978 innebär att många mindre länder med betydande bytesbalansproblem skulle få sin ekonomisk-politiska handlingsfrihet än mer beskuren. Samtidigt skulle tendenserna till ökande protektionism förstärkas.

De enskilda OECD-ländernas mål för tillväxten 1978 skulle tillsammantagna motsvara en produktionsökning i området på ca 4,5 %. Dessa mål överensstämmer emellertid inte med den samtidigt förväntade importutvecklingen. En för området konsistent prognos, som utgår från importberäkningarna, talar närmast för en BNP-tillväxt på endast ca 3,5 %. I stället för ett ungefär oförändrat svagt arbetsmarknadsläge skulle sysselsättningsutsikterna för flertalet länder med en sådan produktionstillväxt bli oacceptabla. Att den ekonomiska politiken i vissa nyckelländer i världsekonomin mot denna bakgrund skulle förbli oförändrad under 1978 förefaller därför inte sannolikt. Det är emellertid endast i Förenta staterna och Storbritannien som man hittills har tillkännagivit ytterligare stimulansåtgärder. Den amerikanska regeringen har klart fastslagit sitt mål att nå femprocentig tillväxt i ekonomin 1978. Japan och Förbundsrepubliken Tyskland, vilka har störst utrymme att expandera, har hittills tillbakavisat olika krav på fortsatta ekonomisk-politiska initiativ. Det finns emellertid anledning utgå från att stimulansåtgärder kommer att sättas in även i de två senare länderna, om tillväxten skulle ytterligare försvagas under 1978. Förutsättningar skulle då också skapas för vissa länder med underskott i sina bytesbalanser att lätta något på restriktiviteten i den ekonomiska politiken.

Med en sådan omläggning av politiken i de större länderna skulle produktionstillväxten i OECD-området 1978 kunna uppgå till ca 4 %.

Tabell 1. Bruttonationalproduktens utveckling i vissa länder och länderområden 1975—1978

Årlig procentuell volymförändring

	1975	1976	1977	1978
Förenta staterna	−1,8	6,0	5,0	4—5
Japan	2,4	6,3	6,0	5—6
Förbundsrepubliken Tyskland	−3,2	5,6	2,5	3—4
Storbritannien	−1,8	2,1	0,5	2,5—3,5
Frankrike	−1,1	5,2	3,0	3—4
Italien	−3,5	5,6	2,0	1—2
Norden	0,8	2,9	−0,5	ca 2
Västeuropa	−1,6	4,2	2,0	ca 3
OECD totalt	−1,0	5,2	3,5	ca 4

Källor: För 1975 och 1976: OECD. För 1977 och 1978: Ekonomidepartementet.

Även i fortsättningen förutses de utomeuropeiska OECD-länderna uppvisa en snabbare tillväxt än genomsnittet. I Västeuropa väntas tillväxten stanna vid ca 3 %. Den privata konsumtionen torde liksom tidigare under återhämtningen från den senaste konjunkturnedgången, bli den mest expansiva efterfrågekomponenten. Men även den offentliga sektorn kan under det framförliggande året förutses ge ett ökande bidrag till efterfrågan. Med undantag för Förenta staterna, där investeringsutsikterna är fortsatt gynnsamma, väntas utvecklingen av näringslivets fasta investeringar bli svag även framdeles.

Sammanfattningsvis innebär prognosen en expansiv utveckling i den amerikanska ekonomin under huvuddelen av 1978 och en fortsatt låg tillväxt i Västeuropa. Tendensen i Förenta staterna under senare delen av året väntas vara avsaktande, medan den måttliga uppgången i Västeuropa troligen fortsätter. En relativt gynnsam produktionstillväxt i vissa större länder under huvuddelen av 1978 borde emellertid successivt öka utrymmet för expansiva åtgärder i en rad mindre länder. Man kan därför hysa vissa förhoppningar att 1979 blir ett år med relativt god konjunkturutveckling i Västeuropa med en klar förbättring i investeringsverksamheten.

Vad gäller utsikterna för en ytterligare nedgång i inflationstakten i industriländerna 1978 är bilden splittrad. För en nedgång talar den väntade dämpningen av priserna på varor i internationell handel, mest uttalad framför allt för råvarorna till följd av att omfattande råvarulager byggts upp. Också för industriprodukter emotses en tydlig uppbromsning. Totalt sett väntas prisökningen i internationell handel bli drygt 5 %, jämfört med ca 8 % 1977. Den inhemska inflationen väntas dock inte avta lika mycket. Detta beror bl. a. på ett fördröjt genomslag av tidigare kostnadsökningar. Effekterna av de prisdämpande faktorerna bör dock så småningom göra sig gällande även på den inhemska inflationstakten i olika länder.

Försvagningen av industriländernas produktionstillväxt 1977 fick en påtaglig effekt för den internationella handeln. Efter en tillväxt 1976 på ca 12 % ökade världshandeln med endast 5 % 1977. Den viktigaste orsaken till detta var uppbromsningen av OECD-ländernas internhandel. Den svaga konjunkturutvecklingen, de därmed sammanhängande stabiliseringspolitiska svårigheterna och växande strukturella anpassningsproblem har i många länder varit grogrund för protektionistiska strävanden. Samtidigt som man är medveten om att efterkrigstidens ekonomiska tillväxt ej kunnat ske utan en långtgående frigörelse av världshandeln överväger man inte desto mindre ytterligare handelshinder.

Mot bakgrunden av den måttliga produktionstillväxten i industriländerna som förutses även 1978, väntas världshandeln fortsätta att utvecklas förhållandevis svagt. Tillväxten av handeln mellan OECD-länderna kan t. o. m. komma att sjunka ytterligare, men detta väntas

kompenseras av ökad export till OPEC-länderna och de icke oljeproducerande u-länderna. Sammantaget förutses världshandeln växa med 5 à 6 % i volym 1978.

Trots den långsamma ekonomiska utvecklingen i OECD-länderna ökade områdets samlade bytesbalansunderskott från 26 miljarder dollar 1976 till drygt 30 miljarder dollar 1977. En minskning med ungefär samma belopp skedde samtidigt av de icke-oljeproducerande u-ländernas underskott, medan OPEC-ländernas överskott blev oförändrat ca 40 miljarder dollar 1977.

Förenta staterna har genom den expansiva ekonomiska politiken skapat förutsättningar för en utjämning av den rådande mycket ojämna fördelningen av över- och underskott i OECD-ländernas bytesbalans. Den amerikanska bytesbalansen visade sålunda ett underskott på ca 18 miljarder dollar 1977. Detta representerar en omsvängning på ca 30 miljarder dollar på tre år. I de traditionellt betalningsbalansmässigt starka länderna — Japan, Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz — bidrog den restriktiva ekonomiska politiken till att befästa deras stora överskott. För Japans del skedde en kraftig ökning av överskottet, från inte fullt 4 miljarder dollar 1976 till drygt 10 miljarder dollar 1977. Flera av de större europeiska länderna, vilka fått vidkännas stora underskott under senare år, förbättrade sina externa balanser påtagligt 1977. Både Storbritannien och Italien hade vid slutet av året kommit i jämvikt i sina bytesbalanser, Frankrike halverade sitt underskott 1977. Däremot förblev bytesbalanssituationen för huvuddelen av de mindre industriländerna i Västeuropa helt otillfredsställande. För vissa av dem — Norge, Sverige och Österrike — inträffade en påtaglig ökning av underskotten.

Den väntade utvecklingen av produktionen i industriländerna och av den internationella handeln innebär att en viss nedgång av OECD-områdets samlade bytesbalansunderskott kan förväntas ske under 1978. En förutsättning härför är att relativpriset på olja inte nämnvärt förändras. Inom OECD-området förutses inga större förändringar i rådande obalans.

De senaste årens stora jämviktsbrister i bytesbalanserna inom OECD-området förklaras huvudsakligen av skillnader i den ekonomisk-politiska inriktningen. Många av de mindre länderna har valt att genom en expansiv ekonomisk politik upprätthålla sysselsättningen, vilket har lett till att de fått ta på sig en oproportionellt stor andel av områdets samlade bytesbalansunderskott. Hade en mer restriktiv politik förts även i dessa länder, skulle utvecklingen av produktion och sysselsättning blivit ännu mer otillfredsställande och områdets samlade underskott icke blivit nämnvärt mindre. Storleken av detta underskott bestäms ju under överskådlig tid framöver i väsentlig mån av oljeländernas bristande kapacitet att utnyttja sina stora inkomster för import av varor och tjänster.

De stora bytesbalansunderskotten i en rad länder har medfört en snabbt stigande skuldbelastning gentemot omvärlden som leder till ökande räntebetalningar ägnade att ytterligare skärpa den externa obalansen. En underskottssituation under en följd av år medför också risk för permanentning av en alltför liten utrikeshandelssektor. Det finns därför bestämda gränser för hur länge underskottsländerna kan och är villiga att låta nuvarande utveckling fortsätta. För att i denna situation undvika en försvagning av tillväxten i världsekonomin är det nödvändigt att de betalningsbalansmässigt starka länderna övergår till en mer expansiv politik.

De internationella lånemarknaderna har hittills visat en anmärkningsvärt god förmåga att bidra till finansieringen av underskottsländernas bytesbalanser. Den internationella kreditgivningen har sedan oljeprishöjningen för fyra år sedan undergått en kraftig förskjutning från industriell och projektbunden finansiering till betalningsbalanskrediter. Samtidigt har krediterna tenderat att förlängas. Man kan emellertid konstatera att det finns begränsningar för en sådan förskjutning av kreditgivningen.

I det mellanstatliga monetära samarbetet spelar frågan om den rådande obalansen i betalningarna en framträdande roll. En jämnare fördelning av bytesbalansunderskotten måste åstadkommas och åtgärder vidtagas för att öka den andel av bytesbalansfinansieringen som sker via offentliga kanaler.

Inom såväl OECD som IMF (Internationella valutafonden), diskuteras framför allt den inhemska efterfrågans betydelse för ländernas anpassning till en jämnare bytesbalansutveckling. Tanken att ge växelkursändringar en mer aktiv roll i anpassningsprocessen har börjat vinna terräng. Att denna utveckling emellertid inte är problemfri illustreras av de betydande ändringar i kursrelationerna mellan å ena sidan den amerikanska dollarn och å andra sidan den japanska yenen, schweizerfrancen och D-marken under hösten.

Dessa kursförändringar kan på sikt bidra till att utjämna den rådande obalansen i betalningarna, om de kan utlösa en starkare expansion av den inhemska efterfrågan i överskottsländerna.

En överenskommelse har uppnåtts om att förstärka IMF:s låneresurser med 10 miljarder dollar genom upplåning från Förenta staterna samt ett antal överskottsländer. Överenskommelsen har emellertid ännu inte slutgiltigt godkänts av tillräckligt många stater för att träda i kraft. Medlemsländernas permanenta insatser (kvoter) i IMF höjs med ca 12 miljarder dollar till ca 47 miljarder dollar. Dessa kapitaltillskott beräknas bli tillskjutna under 1978. En ytterligare kvotökning, avsedd att träda i kraft i början av 1980-talet, förbereds. Sverige stöder dessa åtgärder att förstärka IMF. De politiska avvägningarna i frågan om en ny kvotökning sker i de till IMF knutna organen Interimskommittén och

tiogruppen. Under 1977 har Sverige övertagit ordförandeskapet i tiogruppen och den nordiska gruppen i Interimskommittén.

2 Konjunkturer och ekonomisk politik 1977

Det är nu drygt ett år sedan den nya regeringen trädde till. Det finns därför anledning blicka tillbaka på det gångna årets ekonomiska utveckling och på de steg som regeringen tagit för att styra in den svenska ekonomin på en balanserad kurs.

De problem som den nya regeringen hade att möta var av både kortsiktig och långsiktig karaktär.

Till de kortsiktiga faktorerna kan man räkna att förväntningarna om ett internationellt konjunkturuppsving måste skjutas på framtiden. Ännu sommaren 1976 ansågs det troligt att tillväxten i OECD-området från mitten av 1976 till mitten av 1977 skulle uppgå till 5 %. Den förhoppningen reviderades successivt och tillväxten visade sig stanna vid 3,5 %. Det uppsving som man väntat sig skulle fortsätta och förstärkas under 1977 inträdde alltså inte.

Samtidigt bidrog Sveriges starkt försämrade kostnadsläge under 1975 och 1976 till ökande underskott i våra affärer med utlandet. Inflationstakten låg på en hög nivå.

Till de mera långsiktiga faktorerna hör försämringen av våra internationella konkurrensförutsättningar och de strukturkriser inom industrin som därigenom uppkom. Flera branscher, främst varv, stål- och teko-industrin, fick känna av en grundläggande försämring av konkurrensläget. Svårigheterna förstärktes av den internationella lågkonjunkturen och den höga svenska kostnadsnivån.

De långsiktiga förändringarna borde för länge sedan ha mötts med en kraftfull satsning på teknologisk förnyelse, produktutveckling och nyföretagande. Sveriges tidigare framskjutna ställning i dessa avseenden har i stället försvagats under det senaste decenniet. Erforderliga åtgärder har under denna period icke vidtagits för att motverka den negativa trenden.

Mot den redovisade bakgrunden var det nödvändigt att som ett huvudinslag i den ekonomiska politiken ta itu med kostnadsutvecklingen för att därigenom stärka industrins konkurrenskraft. Vidare måste bytesbalansproblemet angripas. Ett annat huvudinslag i politiken var att vidta åtgärder för att på sikt dämpa inflationen. Efterfrågan i samhället måste anpassas till en mera balanserad utveckling. För att åstadkomma en nödvändig strukturell omvandling inom näringslivet har närings- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder använts. Härigenom har sysselsättningen upprätthållits på hög nivå och arbetslösheten hållits nere.

Den snabba kostnadsutvecklingen i landet under 1975 och 1976 hade lett till att vårt kostnadsläge per producerad enhet försämrats i förhål-

lande till genomsnittet för våra konkurrentländer. Detta ledde i sin tur till att svenska produkter fördyrades och att Sverige tappade marknadsandelar. Då den väntade förbättringen av den internationella konjunkturen dröjde och det visade sig omöjligt åstadkomma en erforderlig intern kostnadsanpassning, försämrades den externa balansen ytterligare. Det stod klart att åtgärder måste sättas in.

Valutakursjusteringar vidtogs den 4 april och den 29 augusti 1977. Sistnämnda dag lämnade Sverige den s. k. valutaormen. Samtidigt tillkännagavs att kronkursen skulle hållas stabil gentemot ett genomsnitt av våra 15 viktigaste handelspartners valutor. Därmed hade kronan devalverats effektivt med 15 % under året och en väsentlig del av den konkurrensförsämring som landet ådragits 1975 och 1976 inhämtats. Om Sverige stannat kvar inom ormen skulle kronan ha uppvärderats med D-marken gentemot utanförstående valutor och de eftersträvade effekterna reducerats.

Som ett andra led i strävan att stabilisera kostnadsutvecklingen beslöt regeringen föreslå riksdagen att kostnadsbelastningen i form av socialförsäkrings- och arbetsgivaravgifter skulle hållas oförändrad. Som ett första steg sänks den allmänna arbetsgivaravgiften med 2 procentenheter fr. o. m. den 1 januari 1978.

Valutakursjusteringarna innebär att svenska varor blir konkurrenskraftigare både på världsmarknaden och här hemma och att bytesbalansen därmed kommer att på sikt förbättras. En avgörande förklaring till att Sverige förlorat marknadsandelar sedan 1974 är nämligen att kostnadsstegringen i Sverige 1975 och 1976 var så mycket kraftigare än i omvärlden och att våra produkter därmed fördyrades. Eftersom det tar tid innan sådana fördyringar har verkat fullt ut har marknadsandelsförlusterna fortsatt också under 1977, men dessa förluster har begränsats genom den konkurrensförbättring som justeringarna av kronans kurs har givit.

Förutom att de relativa prisstegringarna under de nämnda åren ledde till andelsförluster kan det tänkas att det höga efterfrågeläget i Sverige 1975 i jämförelse med utlandet medförde att de svenska producenterna inte kände sig pressade att aktivt konkurrera genom bl. a. marknadsföringsinsatser i samma utsträckning som de utländska konkurrenterna. Det kan också ha påverkat benägenheten att hålla en hög prisnivå på de svenska varorna. Under 1976 avmattades den svenska efterfrågetillväxten. Samtidigt ägde en expansion i omvärlden rum varigenom vårt relativa efterfrågetryck sjönk. Under 1977 har den efterfrågedämpande politiken i Sverige sänkt detta relativa efterfrågetryck ytterligare. Denna omsvängning har med all sannolikhet utövat en press på de svenska företagen att konkurrera hårdare.

Marknadstillväxten för bearbetade varor inom OECD-området uppgick till 4,5 % 1977 medan Sveriges exportvolym preliminärt beräknas

ha varit oförändrad. Andelsförlusterna skulle därför uppgå till 4,5 %. Med vissa andelsförluster också för råvarorna och en kraftig nedgång i fartygsexporten bedömer jag att den totala exportvolymen 1977 — enligt nationalräkenskapernas beräkningssätt — varit oförändrad jämfört med 1976. Efter en upphämtning andra kvartalet föll exporten tillbaka tredje kvartalet för att på nytt ta fart mot slutet av året.

Den försämrade konkurrenskraften under tidigare år har också fått konsekvenser för vår hemmamarknadsindustri. På många marknader har importen trängt ut svensk produktion. Det är dock svårt att mäta dessa andelsförlusters omfattning. 1976 låg importen av bearbetade varor 5 % över vad den skulle ha varit om tidigare stabila samband mellan efterfrågan i Sverige och importen varit rådande. Denna "överimport" kan sannolikt till en betydande del tillskrivas fördyringen av de svenska varorna. Försämringen av konkurrenskraften 1975 och 1976 har utlöst ytterligare förlust av marknadsandelar på hemmamarknaden 1977. Valutakursförändringarna har dock motverkat denna negativa utveckling.

På råvarusidan var importen oförändrad för råolja och petroleumprodukter. Den totala importen sjönk med 3,5 % mellan årsgenomsnitten 1976 och 1977. Det kan ses i relation till minskningen av den inhemska efterfrågan, exkl. lager, som stannade vid ca 0,5 %. Totalt sett upphörde importen att öka volymmässigt under andra halvåret och den låg stilla eller minskade rentav något mot slutet av året.

Underskottet i handelsbalansen uppgår troligen, när de slutliga siffrorna föreligger, till ca 5,5 miljarder kr. vilket är ca 1,5 miljarder kr. mindre än konjunkturinstitutet räknade med i sin höstrapport. Utflödet på tjänste- och transfereringsbalanserna blev dock nästan lika mycket större varför bytesbalansunderskottet torde uppgå till 16 miljarder kr.

Sammanställs uppgifterna över bytesbalans och kapitalbalans med valutareservens förändring kan en betydande restpost konstateras — ca 7,5 miljarder kr. Detta är inte unikt för Sverige utan återfinns även i andra länders statistik sedan 1974. Till en del består restposten sannolikt av oregistrerad tjänsteexport. För att vinna ökad klarhet i denna fråga har jag för avsikt att, på rekommendation av betalningsbalansdelegationen, föreslå regeringen att ge statistiska centralbyrån i uppdrag att redan för år 1977 undersöka tjänsteexportens omfattning.

Inflationen har under 1977 legat på en hög nivå. I huvudsak måste detta ses som en fördröjd effekt av kostnadsutvecklingen under de båda föregående åren. En så snabb ökning av arbetskostnaden per producerad enhet som 40 % över två år, vilket är vad som registrerades inom industrin 1975 och 1976, kan inte undgå att få effekter på prisnivån. Kursjusteringen blev en ofrånkomlig konsekvens av de tidigare kostnadsstegringarna. De prisstegringar som kursjusteringen utlöste skall därför ses som ett genomslag av dessa kostnadshöjningar. En viss kvar-

dröjande effekt in på 1978 får man också räkna med. De ekonomisk-politiska åtgärder som vidtogs under 1977 bidrog till att dämpa kostnadsutvecklingen i näringslivet. Denna blev väsentligt långsammare än under tidigare år. Inte minst bringades löneglidningen ner. För industrins del halverades den mellan 1976 och 1977. Genom en lägre kostnadsutveckling har förutsättningar skapats för att inflationen på sikt skall kunna nedbringas.

Konsumentprisindex beräknas ha stigit med 13,5 % under loppet av 1977 vilket motsvarar 11,5 % mätt mellan årsgenomsnitten.

En viss del av prisstegringarna under 1977 kan hänföras till importprisstegringarna. Den direkta effekten kan uppskattas till 2,6 av de 13,5 procenten. Till en del är detta en effekt av kursjusteringarna, till en del en effekt av snabba prisstegringar på vissa råvaror såsom kaffe.

För att begränsa försämringen i bytesbalansen och dämpa inflationstakten var det nödvändigt att hålla tillbaka efterfrågan inom landet, främst den privata konsumtionen. Den höga konsumtionstillväxten under 1975 och 1976 som ännu hösten 1976 uppgick till 4 % i årstakt kunde inte få fortgå. Samtidigt med kursjusteringen i april 1977 förutskickades därför att mervärdeskatten skulle höjas från 17,65 % till 20,63 % räknat på varans pris exkl. mervärdeskatt från den 1 juni 1977. Det motsvarade en återhållande effekt på den privata konsumtionen på ca 1 % räknat på helårsgenomsnittet för 1977. Valutakursjusteringarna motsvarar en ytterligare köpkraftsindragning om drygt 1 %. Tillsammans gav de vidtagna åtgärderna en åtstramande effekt på mera än 2 %.

Trots att åtgärderna således representerar en avsevärd köpkraftsindragning har hushållens realt disponibla inkomster enligt konjunkturinstitutets bedömning i den preliminära nationalbudgeten ökat med ca 1,5 % 1977. Reallönerna efter skatt har visserligen minskat något. Samtidigt har dock inkomstöverföringarna till hushållen ökat kraftigt. Pensionsutbetalningarna har stigit snabbt. Vidare steg bostadsbidragen till följd av ändrade bidragsregler. Ersättningarna i samband med arbetsmarknadsutbildning m. m. steg också snabbt samtidigt som arbetslöshetsersättningen räknades upp. Återbetalningen av överskjutande skatt blev också kraftig. Att konsumtionen ändå sjunkit beror på att inkomsterna inte tagits i bruk fullt ut. Sparandets andel av inkomsterna har ökat.

Kompletterande åtgärder har vidtagits för att stödja särskilt utsatta grupper i samhället. Pensionärerna är genom indexregleringen av pensionerna skyddade mot prisstegringar. För att kompensera barnfamiljerna tidigarelades en till den 1 januari 1978 planerad höjning av barnbidragen om 300 kr. per barn och år till den 1 juli 1977. Under hösten har vidare beslutats om ytterligare förbättringar av barn- och bostadsbidragen fr. o. m. den 1 april 1978. I samband med valuta-

kursändringarna infördes temporära prisstopp. Efter utgången av oktober 1977 råder en intensifierad prisövervakning.

Den offentliga konsumtionen har fortsatt att öka i snabb takt. Ökningen föll dock enbart på kommunerna vars expansion av konsumtionen 1977 uppgick till 5 % realt. Till vissa delar beror denna ökning på den av regeringen prioriterade utbyggnaden av barnomsorg och långtidssjukvård.

För att begränsa den nedgång i industriinvesteringarna som det allmänna konjunkturläget förorsakat har åtgärder satts in. Investeringsfonderna har varit frisläppta hela 1977 och det extra investeringsbidraget och avdraget har varit i kraft. Trots detta har ambitionsnivån i företagens planer successivt sänkts under året. Investeringsnivån inom industrin torde enligt november månads investeringsenkät ligga 15 % under 1976 års nivå. Detta visar på hur svårt det är att stimulera även långsiktigt lönsamma investeringar i ett läge då orderingången är svag, kapacitetsutnyttjandet lågt samtidigt som vinster och soliditet pressats ner.

Bostadsinvesteringarna har sjunkit sedan 1974. Denna nedgång har fortsatt under 1977. Påbörjandet av nya lägenheter låg därmed under vad som kan bedömas vara en långsiktig efterfrågenivå. Igångsättningen beräknas enligt preliminära siffror uppgå till drygt 50 000 lägenheter. En omständighet som hållit tillbaka bostadsbyggandet är den snabba prisutvecklingen inom byggnadssektorn. För att hålla bostadsbyggandet uppe har regeringen därför höjt lånetaket så att byggkostnadsökningen sedan oktober 1976 kompenserats.

Under den förra delen av 1977 rådde inom många områden vad som närmast kan karakteriseras som överhettning på byggnadsmarknaden bl. a. beroende på den kommunala investeringsutvecklingen. För att bereda utrymme för bostadsbyggande, industribyggande och angeläget kommunalt byggande, såsom barnstugebyggande, infördes en 15-procentig avgift på oprioriterat byggande. Dispenser har dock hela tiden givits där det varit motiverat av sysselsättningsskäl. Norrbottens län har från början generellt undantagits. Inför risken av en avmattning på byggarbetsmarknaden under vintern 1977/78 avskaffades investeringsavgiften från den 20 oktober genom riksdagsbeslut i december 1977.

Det var i stort sett endast kommunerna som svarade för ett expansivt investeringsinslag 1977. Volymökningen beräknas ha varit ca 7 1/2 % varav barnstugebyggandet torde ha svarat för i det närmaste hela ökningen.

Under senare delen av 1976 kunde man konstatera att den tidigare förda lagerpolitiken inte kunde fortsätta i avvaktan på den förväntade internationella konjunkturuppgången som alltmer fördröjdes. För att begränsa en alltför snabb neddragning av de överlager som företagen

byggt upp under tidigare år beslutade regeringen i december 1976 om visst fortsatt stöd under första halvåret 1977.

Industrin gick in i 1977 med betydande överlager vilka bidrog till att industriproduktionen minskade med 4,5 %.

I vissa branscher har lageranpassningen dock gått snabbare än man tidigare räknat med. Inom skogsindustrin har det varit möjligt att minska överlagren av färdiga produkter speciellt under andra halvåret 1977 genom hård neddragning av produktionen och försäljning till mycket pressade priser.

I verkstadsindustrin har lageruppbyggnaden av färdiga produkter dämpats samtidigt som lagren av varor i arbete minskat. Det är dock betydande problem förknippade med den alltför stora lagerhållningen i en bransch som verkstadsindustrin, där de osålda produkterna snabbt kan bli föråldrade. Inom järnmalmsgruvor, järn- och stålindustrin och varv har lagerutvecklingen blivit en besvikelse. Det har inte varit möjligt att åstadkomma den lageranpassning som tidigare bedömdes som sannolik.

I jämförelse med lageruppbyggnadsåret 1976 representerar dock utvecklingen en omsvängning som är betydande. Genom förändringen från, totalt sett, ökande lager 1976 till svagt minskande lager 1977 har en återhållande verkan på produktionen uppstått som kan beräknas till 2,2 % av BNP, dvs. nästan lika mycket som hela den beräknade nedgången i BNP.

Överlagren har medfört en betydande finansiell press på företagen. Den svaga efterfrågan och den höga kostnadsnivån har lett till att driftsöverskotten under 1977 minskat med åtminstone 50 %. Som andel av industrins förädlingsvärde låg driftsöverskotten på 5—10 %, vilket bör jämföras med i genomsnitt närmare 25 % under perioden 1971—1975. Det är uppenbart att det i en sådan situation är mycket svårt att öka företagens investeringsbenägenhet.

En huvudlinje i politiken har varit att så långt möjligt bibehålla den konkurrensutsatta sektorns kapacitet av arbetskraft samt maskiner och utrustning för att den skall kunna sättas in när efterfrågan från utlandet förbättras. Detta har åstadkommits genom att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inom företagen utvidgats och förstärkts, samtidigt som olika näringspolitiska insatser gjorts för att förhindra eller fördröja utslagning av utsatta delar av näringslivet.

Redan i finansplanen för ett år sedan förutskickades näringspolitiska åtgärder, inriktade på främst stålindustrin och varven. Insatser har också gjorts under året inom i första hand varven, sjöfartsnäringen, teko-industrin, den manuella glasindustrin samt stålindustrin.

Arbetsmarknadspolitiken har successivt byggts ut. Bidragen till utbildning i företagen och arbetsmarknadsutbildningen har förstärkts. Vidare har bl. a. särskilda satsningar gjorts för att förebygga ungdoms-

arbetslöshet, bl. a. utbyggnad av praktikplatser och beredskapsarbeten, och för att förbättra byggsysselsättningen.

Den negativa utvecklingen för den totala produktionen har inte kommit till uttryck i sysselsättningen. Den har ökat med ca 10 000 personer. Industrisysselsättningen minskade under 1977 med drygt 30 000 personer, men den minskningen uppvägdes av en ännu större ökning av antalet anställda inom den offentliga sektorn. Arbetslösheten har i genomsnitt legat på 1,8 % med en viss uppgång under andra halvåret.

Regeringen har under sitt första år haft att ta itu med flera akuta problem. De inslag i utvecklingen som jag nämnde inledningsvis har i många fall krävt snabba åtgärder. Vår ekonomi har fått möta bördan av en svag internationell konjunktur, ett försämrat konkurrensläge, en ofrånkomlig strukturell omvandling och en tidigare eftersatt utveckling och förnyelse av näringslivet. De åtgärder regeringen vidtagit innebär att grunden lagts till en långsiktig rekonstruktion och förstärkning av vår ekonomi. Jag skall senare återkomma till dessa frågor.

Tabell 2. Försörjningsbalans för 1976—1977

	Miljarder kr. 1976	Procentuell volymförändring	
		1975—1976	1976—1977
Tillgång			
BNP	323,8	1,7	−2,4
Import	84,0	7,2	−3,6
Summa tillgång	**407,8**	**2,8**	**−2,6**
Efterfrågan			
Bruttoinvestering	66,8	−2,0	−3,4
Näringsliv	33,9	0,5	−6,2
därav: industrin	15,7	0,6	−15,2
Statliga myndigheter och affärsverk	7,9	0,3	1,3
Kommuner	12,1	−1,8	7,4
Bostäder	12,9	−9,0	−9,0
Lagerinvestering	7,8	(−0,4)[1]	(−2,2)[1]
Privat konsumtion	171,5	4,3	−1,3
Offentlig konsumtion	84,1	3,7	3,2
Statlig	28,1	0,7	0,1
Kommunal	56,0	5,5	4,9
Tjänstenetto	−2,6	..	..
Export	80,2	5,8	−2,6
Summa efterfrågan	**407,8**	**2,8**	**−2,6**

[1] Lagerinvesteringarnas förändring i procent av föregående års bruttonationalprodukt.

Tabell 3. Betalningsbalans 1974—1977

Milj. kr., löpande priser

	1974	1975	1976	1977
Handelsbalans	−2 286	−1 988	−3 805	−5 700
Tjänste- och transfereringsbalans	−1 427	−4 714	−6 706	−10 395
Bytesbalans	−4 213	−6 702	−10 511	−16 095
Kapitalbalans	581	7 398	3 303	15 100
Restpost	341	5 429	4 061	7 495
Valutareservens transaktionsförändring	−3 291	6 125	−3 147	6 500
Förändring på grund av kursrörelser	−1	—863	486	300
Valutareservens totala förändring	−3 292	5 262	−2 661	6 800

3 Den ekonomiska politiken 1978

3.1 Målen för och inriktningen av den ekonomiska politiken

Resurstillväxt och resursfördelning

De centrala målen för den ekonomiska politiken är full sysselsättning, rimlig prisstabilitet, ekonomisk tillväxt, rättvis inkomstfördelning och regional balans. En nödvändig förutsättning för att kunna nå dessa mål är att uppnå jämvikt i bytesbalansen. För att successivt minska underskotten i bytesbalansen och upprätthålla den fulla sysselsättningen måste tillväxten i ekonomin öka och inflationstakten väsentligt nedbringas. Utan en högre ekonomisk tillväxttakt än vad som hittills uppnåtts under 1970-talet blir svårigheterna stora att både trygga välfärden för de äldre och ge människorna i produktionen en sådan del av produktionsresultatet att en rimlig standardökning kan uppnås.

Huvudproblemet för den ekonomiska politiken är att föra tillbaka den svenska ekonomin till fullt kapacitetsutnyttjande samtidigt som inflationstakten dämpas. Produktionspotentialen i industrin måste frigöras. Exporten måste öka och hemmamarknadsandelar återvinnas. De under de gångna åren genomförda kursförändringarna och andra industristödjande åtgärder har redan underlättat och kommer att fortsatt främja en sådan utveckling. Svensk industris konkurrenskraft måste ytterligare förbättras. Några genvägar att uppnå detta mål finns inte. Det kan ske endast genom höjning av produktiviteten, utveckling av nya produkter och processer som kan bära den i internationell jämförelse höga svenska kostnadsnivån och genom en kostnadsutveckling som är anpassad till den internationella konkurrenssituationen.

Möjligheterna att uppnå en exportledd tillväxt försvåras allvarligt av att återhämtningen i den internationella konjunkturen blivit svagare än väntat. Alltjämt kvarstår en betydande balansbrist i världsekonomin. De starka ländernas stora överskott i sina bytesbalanser kvarstår. Underskottsländernas skuldbörda ökar, vilket tvingar fram åtgärder ägnade att dra ner den totala aktiviteten i industriländerna. Det låga kapacitetsutnyttjandet i dessa länder har skärpt konkurrenstrycket. Även den

snabba och ofta ensidiga industrialiseringen i vissa utvecklingsländer har lett till hårdnande konkurrens på vissa produktområden. Internationell överkapacitet pressar priserna på för Sverige viktiga marknader. De protektionistiska tendenserna har vuxit sig starkare och även om de hittills vidtagna åtgärderna varit relativt få har svensk export inte undgått att påverkas negativt.

I det nya läget ställs större krav än någonsin på en snabb anpassning av produktionsresurserna till nya marknader och nya produktområden. Avgörande för vår ekonomis styrka blir vår förmåga till omställning och beredvillighet att acceptera förändringar i invanda mönster.

Osäkerheten om den internationella konjunkturutvecklingen är stor. Jag har i det föregående redovisat en mindre pessimistisk syn för år 1978 än vad som framkommer i vissa konjunkturbedömningar både i Sverige och utomlands; skulle utvecklingen 1978 likväl få ett ogynnsammare förlopp än som här antagits, kommer naturligtvis problemen i svensk ekonomi att skärpas. I det rådande läget är kraven särskilt stora på att den ekonomiska politiken är flexibel och snabbt kan anpassas till förändrade förutsättningar.

Sveriges bytesbalansunderskott har ökat 1977 trots att det allmänna efterfrågetrycket i svensk ekonomi under året snarare varit lägre än i omvärlden, och trots att den privata konsumtionen, industriinvesteringarna och lagerinvesteringarna sjunkit, allt efterfrågekomponenter med högt importinnehåll. Exporten har också utvecklats svagt. För 1978 förutses exporten stiga klart mer än importen. Genom att exportpriserna väntas stiga långsammare än importpriserna, vilket är huvudsyftet med devalveringen, kan man inte räkna med någon förbättring av bytesbalansen redan 1978.

En snabbare förskjutning av efterfrågan från privat konsumtion med högt importinnehåll till den importsnåla offentliga konsumtionen har ibland anförts som en väg att minska underskottet i bytesbalansen. Om den ekonomiska politiken gavs en sådan långsiktig inriktning, skulle det innebära mindre krav på industrikapacitetens utbyggnad.

En central uppgift för den ekonomiska politiken måste emellertid vara att bygga ut industrikapaciteten. Det är nödvändigt för att på sikt uppnå jämvikt i bytesbalansen. En stor del av bytesbalansunderskottet utgörs av underskottet på tjänste- och transfereringsbalansen. Detta underskott växer snabbt och måste på sikt balanseras av ett motsvarande överskott på handelsbalansen.

En utbyggnad av industrin krävs också om man vill uppnå en rimlig tillväxt i den privata konsumtionen. Den privata konsumtionen riktas nämligen i betydande utsträckning antingen mot varor och tjänster som importeras och därför måste betalas genom export, eller mot inhemskt tillverkade industrivaror.

En alltför snabb utbyggnad av offentlig sektor skulle kräva stora skat-

tehöjningar för att begränsa privat konsumtion och skapa det nödvändiga resursutrymmet för den offentliga sektorns tillväxt. Snabba skatteökningar har generellt sett en tendens att driva upp kostnadsläget genom att utlösa kompensationskrav. Lönekostnadsökningarna tenderar i sin tur att pressa fram snabbare prisstegringar eller om företagen inte kan kompensera sig via priserna att påskynda utslagningen av produktionsenheter. Dessutom försvåras en stabilisering av löner och priser om människorna i produktionen under lång tid inte får möjligheter att förbättra sin privata standard.

Den ekonomiska politiken har mot denna bakgrund under senare tid inriktats på att i största möjliga utsträckning hålla kvar arbetskraften i den konkurrensutsatta sektorn. Den utomordentligt svaga utvecklingen av industriproduktionen under 1977 har dock lett till att industrisysselsättningen minskat med drygt 30 000 personer. Den beräknas nu ligga på samma nivå som 1973. Den offentliga sektorn har samtidigt ökat sysselsättningen med ca 50 000 personer. En liknande utveckling kan väntas även under 1978.

De sysselsättningssvårigheter som man måste räkna med under 1978 kan inte lösas enbart genom den offentliga sektorns expansion. Stödet till sysselsättningen måste i stället ges genom fortsatta arbetsmarknadspolitiska åtgärder som underlättar för företagen att hålla kvar arbetskraften och på ökad sysselsättning inom byggnads- och anläggningsverksamhet. Därigenom kan man lättare undvika flaskhalsproblem när industrins efterfrågan på arbetskraft åter ökar.

Resursutnyttjandet inom industrin är lågt. Det föreligger dock stora skillnader i kapacitetsutnyttjandet mellan företag, branscher och regioner. Det ställer sig svårt att närmare definiera och mäta graden av outnyttjad kapacitet. Delar av industrin har, som följd av strukturella förskjutningar i den internationella efterfrågan och ändrade konkurrensmönster, varaktigt förlorat sina förutsättningar att överleva även vid en rimlig förbättring i svensk industris konkurrenskraft och vid en internationell konjunkturuppgång. Kapitalutrustningen i dessa branscher har blivit ekonomiskt föråldrad. Arbetskraften som hålls kvar genom olika statliga stödåtgärder i existerande företag kan inte heller utan tidseftersläpning överföras till annan produktion. En stark produktionsuppgång i svensk industri kommer därför sannolikt att vara ojämnt fördelad mellan företag, branscher och orter. Tendenser till minskad rörlighet på arbetsmarknaden i förening med starka förskjutningar i relativ konkurrenskraft mellan branscher och företag i Sverige betyder att en ökad arbetskraftsefterfrågan i industrin kommer att vara mycket ojämnt fördelad mellan olika företag. Det finns därför skäl att räkna med att innan fullt kapacitetsutnyttjande nåtts, kommer den möjliga produktionsökningen inom vissa sektorer att hämmas av brist på arbetskraft. Samtidigt kommer arbetslöshet att kvarstå i vissa områden. Den outnyttjade pro-

duktionspotentialen tenderar därför ibland att överskattas. Det är en viktig uppgift för arbetsmarknads- och industripolitiken att finna nya vägar för att öka produktionsfaktorernas rörlighet, för att trygga sysselsättningen, minska risken för en hög löneglidning och för att fullt ut tillvarata produktionsmöjligheterna i de företag som kan expandera. Inte minst är det angeläget att genom en starkare expansionskraft i näringslivet skapa bättre förutsättningar att etablera nya verksamheter inom de områden där sysselsättningsläget är svagt och skapa regional balans. En viktig roll spelar härvid insatserna för att underlätta arbetskraftens yrkesmässiga rörlighet.

Industripolitiken utgör en väsentlig och integrerad del i den allmänna ekonomiska politiken. Starkt förenklat har industripolitiska åtgärder varit av tre olika slag.

Den första typen har riktats mot branscher som långsiktigt saknar förutsättningar att överleva i sin nuvarande omfattning och utgör den utgiftsmässigt tyngsta delen. Stora insatser har här gjorts för att möjliggöra en ordnad avveckling eller omstrukturering utan kraftiga ökningar i arbetslösheten som följd. Till väsentlig del måste dessa insatser, t. ex. inom stora delar av varvsnäringen ses som arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Den reguljära arbetsmarknadspolitikens möjlighet att klara stora plötsliga förändringar i sysselsättningen på en ort är begränsad, varför industripolitiska insatser av detta slag blivit nödvändiga under en anpassningsperiod.

Parallellt med dessa insatser har mer framtidsinriktade satsningar gjorts inom t. ex. stålindustrin vilkas syfte är att successivt trappa ned antalet sysselsatta och koncentrera och rationalisera verksamheten för att skapa företag som på sikt kan hävda sig utan finansiellt stöd från staten. Anpassningsprocessen bör dock inte bli så utdragen att kostnaderna för samhället blir alltför betungande och den nödvändiga överföringen av arbetskraft till annan produktion fördröjs.

Den andra typen av industripolitiska åtgärder har avsett företag som råkat i en akut krissituation, men där företaget förutsätts ha långsiktigt goda förutsättningar vid en bättre internationell konjunktur och ett anpassat svenskt kostnadsläge. Genom insatser i sådana lägen kan man förhindra att en värdefull industripotential går definitivt förlorad.

Den tredje typen av insatser har varit offensiva och gällt företag och projekt där förutsättningen för lönsam expansiv produktion in på 1980-talet bedöms goda, men där kostnaderna under uppbyggnadsperioden är så stora att projekten inte kan komma till stånd utan långsiktigt finansieringskapital under uppbyggnadsskedet.

När man bedömer de industripolitiska satsningarnas fördelning på defensiva och offensiva investeringar måste man ta i beaktande de utomordentligt stora svårigheterna att centralt bedöma vilka företag, projekt och branscher som har långsiktigt gynnsamma förutsättningar. Endast

genom att skapa tillräckliga generella incitament för enskilda och företag kan man räkna med att utvecklingsarbetet förs fram på bred front. Det offensiva stödet till industrin måste till övervägande del arbeta med generella åtgärder. Devalveringen, sänkning av allmänna arbetsgivaravgiften, frisläpp av investeringsfonderna, extra investeringsavdrag etc. är alla åtgärder som framför allt kan utnyttjas av den livsdugliga delen av industrin för expansiva satsningar. Värdet av dessa insatser för industrin motsvarar betydande belopp. Stödet till forskning och utveckling, omläggningar i kapitalbeskattningen för de mindre företagen och regionaliseringen av näringspolitiken är industripolitiska åtgärder som har samma generella offensiva karaktär.

Som jag redan tidigare understrukit är det ytterst angeläget att den svenska industrins produktionspotential byggs ut. En sådan ökning behöver dock inte nödvändigtvis ta sig uttryck i enbart materiella investeringar utan kan också ske i form av ökade marknadsinvesteringar, FoU-insatser eller omstrukturering av existerande produktionsapparat. Industriinvesteringarna minskar kraftigt under såväl 1977 som 1978, beroende bl. a. på det låga kapacitetsutnyttjandet och det pressade vinstläget. Det är utomordentligt viktigt att vända den negativa utvecklingen.

Regeringen har genom ett flertal åtgärder sökt begränsa nedgången 1978. Investeringsfonderna har generellt släppts fria. Investeringsfonderna får nu också användas för utländska marknadsinvesteringar. Som alternativ till användandet av investeringsfonderna får företagen utnyttja det 25-procentiga extra investeringsavdraget. De industripolitiska insatserna kommer i många fall att göra det möjligt att fullfölja investeringsprogram eller att starta nya projekt. Utan dessa insatser skulle investeringsutvecklingen sannolikt bli ännu svagare. En grundläggande förutsättning för ökade industriinvesteringar är dock väsentligt förbättrade resultat i företagen.

Stabilisering av pris- och kostnadsutveckling

Det låga kapacitetsutnyttjandet och den försvagade finansiella situationen inom industrin är ägnat att leda till företagsnedläggelser, friställning av arbetskraft samt stora underskott i bytesbalansen. I ett längre perspektiv ger de låga investeringarna upphov till en låg tillväxt i vår produktionspotential och en försvagning av våra möjligheter att på lång sikt förbättra vår internationella konkurrenskraft.

Det var mot denna bakgrund nödvändigt att under 1977 vidta kraftfulla åtgärder för att stärka industrins internationella konkurrenskraft. Detta åstadkoms genom nedskrivningen av kronans värde med effektivt sammanlagt 15 % som vidtogs under 1977. Härigenom skapades ett utrymme för förbättrad konkurrenskraft som företagen kan använda dels till en sänkning av priserna i utländsk valuta, dels till en konsolidering genom resultatförbättringar.

För att denna politik skall bli framgångsrik är det nödvändigt att det utrymme som skapas av nedskrivningen av kronan ej tas i anspråk för löneökningar under 1978. Kostnadseffekten av förra årets avtal, av införandet av den femte semesterveckan samt av en antagen löneglidning på 1,7 % skulle enligt konjunkturinstitutets kalkyler redan i utgångsläget motsvara en lönekostnadsökning per timme för 1978 av 8 % räknat mellan årsgenomsnitten. Vid en kalkylerad ökning av industrins produktivitet med 5 % skulle redan med dessa förutsättningar kostnaden per producerad enhet under 1978 komma att stiga med 3 %. En sådan stegring ligger något under vad vi kan förvänta oss i våra viktigaste konkurrentländer, varför den i och för sig skulle medge en viss förbättring av industrins internationella konkurrenskraft. Samtidigt står det klart att lönekostnadsökningar härutöver skulle i motsvarande mån minska utrymmet för en sådan förbättring.

När det gäller att bedöma produktivitetsstegringen inom industrin, för 1978, är det viktigt att beakta det samband som i dagens ekonomiska läge råder mellan löneökningar och produktivitetstillväxt.

Under 1960-talet, när efterfrågan och kapacitetsutnyttjandet i den svenska ekonomin låg på en hög nivå och svensk industri hade en stark position, kunde man med visst fog hävda att löneökningarna drev på produktivitetstillväxten. De ökade kostnaderna tvingade fram arbetskraftsbesparande investeringar samt strukturrationaliseringar. Mindre effektiva enheter blev genom kostnadshöjningarna olönsamma och slogs ut, samtidigt som tillväxten var hög i de lönsamma och expansiva delarna av industrin. En sådan utveckling var möjlig genom att industrin inledningsvis hade en stark position. Förutom produktivitetshöjningarna ledde dock denna utveckling till att det finansiella utrymmet för framtidsinriktade satsningar knappades in.

I dagens läge när industrins ställning är försvagad och efterfrågan och kapacitetsutnyttjande ligger på en mycket låg nivå, är sambandet mellan löne- och produktivitetsökningar snarast det omvända. En hög sysselsättningsnivå vidmakthålles trots det låga kapacitetsutnyttjandet. Ökningen i arbetsproduktivitet under 1978 kommer därigenom att i huvudsak bestämmas av kapacitetsutnyttjandets förändring. En uppgång i industrins kapacitetsutnyttjande är emellertid möjlig endast om en förbättring av den internationella konkurrenskraften kommer till stånd.

Om det ekonomiska utrymme som skapats av valutakursförändringen skulle tas i anspråk för löneökningar skulle någon förbättring av konkurrenskraft och kapacitetsutnyttjande inte kunna uppnås. Produktivitetsutvecklingen kan i så fall bli lägre än de 5 % som här angivits. Tendenser till dämpning av produktivitetsutvecklingen kan komma att medföra att finansiellt svaga företag i ökad utsträckning tvingas friställa arbetskraft.

Enligt den preliminära nationalbudgetens kalkyler kommer ökningen

av konsumentpriserna att uppgå till 9 % under loppet av 1978. Den avtalsmässiga löneökningen under 1978 har därvid rent schablonmässigt antagits uppgå till 2 %. Det svarar mot en höjning av lönekostnaden med 10 % mellan 1977 och 1978. En högre lönekostnadsökning skulle vid den pressade vinstnivå vi har i dag ge upphov till en högre prisstegringstakt än den som anges i nationalbudgeten.

Det är mot denna bakgrund väsentligt att den ekonomiska politiken har en inriktning som möjliggör en lugn utveckling av såväl kostnader som priser under 1978. De metoder som i omvärlden använts för att bekämpa kostnadsinflation har huvudsakligen varit av två slag. En metod har varit att låta finanspolitiken vara så restriktiv att det uppstår en betydande grad av arbetslöshet, vilket i sin tur har en dämpande effekt på löner och prisstegringar. En annan metod har varit att tillgripa direkta inkomstpolitiska åtgärder. Ingen av dessa metoder överensstämmer med traditionerna i Sverige när det gäller sysselsättningsnivån och friheten för parterna på arbetsmarknaden. Regeringens mål är därför att finna vägar att dämpa kostnadsutvecklingen vid bibehållen hög sysselsättning samt bibehållen frihet för parterna på arbetsmarknaden. Jag skall i korthet ange elementen i den strategi regeringen valt.

Genom att man håller tillbaka den inhemska efterfrågan dämpas inflationsimpulser från efterfrågesidan. För att denna politik inte skall ge upphov till arbetslöshet, kombineras den med aktiva arbetsmarknadspolitiska och industripolitiska insatser.

Regeringen har för 1978 föreslagit en omläggning av inkomstbeskattningen som när det gäller skattesänkningar i förhållande till 1977 års skatteskala har sin tyngdpunkt förlagd till heltidsarbetande löntagare i vanliga inkomstlägen. Omläggningen som genomförts efter överläggningar med arbetsmarknadens parter bör underlätta parternas uppgift att nå en uppgörelse.

Vidare har regeringen uppdragit åt statens pris- och kartellnämnd att bedriva en intensiv prisövervakning under 1978. Nämnden skall övervaka och försöka påverka prisutvecklingen så att några prishöjningar ej sker som kompensation för löneglidning. Vidare skall övervakningen inriktas på att förhindra prishöjningar som vidtas som kompensation för förväntade kostnadsökningar. Slutligen bör övervakningen också ta sikte på att förhindra prishöjningar, avsedda att ersätta minskad försäljningsvolym.

Regeringen har vidare beslutat avveckla den allmänna arbetsgivaravgiften. Den första sänkningen med 2 % träder i kraft den 1 januari 1978. Genom att hålla det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och socialförsäkringsavgifter under de närmaste åren oförändrat skapas förutsättningar för en lugnare utveckling av lönekostnaderna.

De åtgärder jag pekat på här syftar till en utveckling på pris- och kostnadssidan som bryter de inflationsförväntningar som de senaste åren

funnits i vår ekonomi. De bör möjliggöra en väsentlig neddragning av inflationstakten och en förbättring av industrins konkurrenskraft. Den avgörande betydelse pris- och kostnadsutvecklingen har för utvecklingen i vår ekonomi under 1978 gör det emellertid nödvändigt för regeringen att under året med stor uppmärksamhet följa utvecklingen på detta område. En snabbare ökning av priser och kostnader än den som här angivits skulle allvarligt försämra balansen i den svenska ekonomin.

Efterfrågans inriktning

I den nuvarande situationen är det å ena sidan angeläget att hålla tillbaka den inhemska efterfrågan för att förbättra bytesbalansen och stabilisera prisutvecklingen. Å andra sidan kan det inte accepteras att den inhemska efterfrågan faller till allt för låga nivåer. Denna avvägning är vägledande för utformningen av finanspolitiken under 1978. Denna kommer att ge ett högre bidrag till den inhemska efterfrågan än under 1977. De direkta och indirekta effekterna av vidtagna åtgärder beräknas ge ett bidrag till BNP på ca 3 % 1978. Utan detta stöd till inhemsk efterfrågan skulle industrins avsättningsmöjligheter på hemmamarknaden drabbas hårdare och sysselsättningsproblemen försvåras.

En viktig del av stabiliseringspolitiken är att söka styra efterfrågan i ekonomin i enlighet med de uppställda målen. Naturligtvis kan den internationella utvecklingen och trögheten inom den egna ekonomin försvåra en sådan styrning. I nedanstående tablå anges de olika efterfrågekomponenternas procentuella bidrag till BNP-ökningen 1977, som de faktiskt blev enligt preliminära beräkningar, och antaganden för 1978.

Av tablån framgår att nettoefterfrågan från utlandet svarat för ett väsentligt positivt bidrag till BNP-utvecklingen. Genom att exporten i fasta priser utvecklats starkare än importen har nettoefterfrågan på svenska varor och tjänster ökat. Under 1978 väntas den utländska nettoefterfrågan ge ett positivt bidrag på 1,5 % av BNP.

Bidrag till BNP-tillväxten 1977 och 1978

	1976—1977	1977—1978
Privat konsumtion	−0,7	−0,6
Statlig konsumtion	0,0	0,0
Kommunal konsumtion	0,7	0,7
Totala bruttoinvesteringar	−0,7	−0,3
Lagerinvestering	−2,2	−1,1
Nettoefterfrågan från utlandet[1]	0,6	1,5
Bruttonationalprodukten	−2,4	0,2

[1] Export av varor och tjänster ./. Import av varor och tjänster.

Att bytesbalansunderskottet trots detta väntas öka något beror på den starka nedgången i bytesförhållandet. Importpriserna beräknas stiga med 21 % 1976—1978 medan exportpriserna stiger med endast 12,5 %.

Detta är till betydande del ett uttryck för en nödvändig sänkning av Sveriges exportpriser i förhållande till den internationella prisnivån. Huvudsyftet med devalveringen har ju varit att åstadkomma en sådan relativ prissänkning för att öka exportvolymen och för att stärka den svenska industrins konkurrens gentemot importen. Därigenom bidrar utrikeshandeln till att öka efterfrågan på svensk produktion, varigenom nedgången i privat konsumtion kompenseras.

Det andra expansiva elementet i svensk ekonomi är den kommunala konsumtionen. Denna har ökat väsentligt snabbare än vad som svarat mot det långsiktiga mål som fastställdes av riksdagen våren 1976 i samband med behandlingen av 1975 års långtidsutredning. Det är därför angeläget att kommunerna planerar för en lägre tillväxttakt framöver.

Staten har själv påtagit sig stor återhållsamhet med utgifter för den egna verksamheten. Den statliga konsumtionstillväxten beräknas under både 1977 och 1978 stanna på 1976 års nivå. Orsakerna bakom det växande budgetunderskottet ligger i en svag inkomstutveckling och starkt växande transfereringar till hushåll, kommuner och företag.

Den privata konsumtionen beräknas 1978 komma att minska med 1 %. Det är nödvändigt att hålla tillbaka den privata konsumtionen för att begränsa importen och därigenom minska underskottet i bytesbalansen. Alltför stora underskott i bytesbalansen innebär en betydande risk för stabiliteten i den svenska ekonomin och begränsar förutsättningarna att på längre sikt uppnå en lugnare prisutveckling. Med ett starkt inhemskt efterfrågetryck skulle risken också vara stor att den genomförda devalveringen inte utnyttjas i tillräcklig utsträckning för att återvinna marknadsandelar.

Med kraven på minskning av bytesbalansunderskottet, höjning av det inhemska sparandet, ökade investeringar och fortsatt utbyggnad av de prioriterade områdena inom den offentliga sektorn kan man inte räkna med annat än en begränsad tillväxt i utrymmet för den privata konsumtionen under kommande år. Den svaga utvecklingen av den privata konsumtionen skall därför delvis ses som en anpassning till en lägre långsiktig trend. Samtidigt måste man med hänsyn till produktion och sysselsättning söka förhindra att den privata konsumtionen faller allt för mycket. Den antagna utvecklingen av privat konsumtion skall därför ses som en balansgång mellan kraven på successiv förbättring i den yttre balansen och önskemålet om att stödja den inhemska efterfrågan.

Bostäder och energisparande

Bostadsbyggandet har gått ner sedan början av 1970-talet och torde nu vara nere i en nivå som understiger den långsiktiga bostadsefterfrågan. Antalet outhyrda lägenheter har också minskat avsevärt under de tre senaste åren. En viss brist på lägenheter har på sina håll börjat göra sig gällande.

Igångsättningen har legat lågt under första delen av 1977. Detta är

betingat av ett flertal olika faktorer, bl. a. den snabba ökningen av byggkostnaderna, läget på kreditmarknaden och en otillfredsställande planberedskap i vissa kommuner. Många kommuner har tvekat att öka byggandet av flerfamiljshus på grund av befarade svårigheter att hyra ut de dyra lägenheterna i nyproduktionen.

Kostnadsökningen inom bostadsbyggandet har varit betydande under 1970-talet, särskilt för flerfamiljshus. Kapitalkostnaden och därmed boendekostnaden i nybyggda bostäder har ökat. Det statliga lånetaket för främst flerfamiljshus har tidigare släpat efter utvecklingen av byggnadspriserna. Därmed ökade väsentligt de s. k. överkostnaderna, som måste finansieras med lån till marknadsränta eller egen insats. Den svaga inkomstutvecklingen i förening med starkt stigande hyreskostnader i nya lägenheter har också hållit tillbaka efterfrågan.

För att stimulera bostadsbyggandet har regeringen under 1977 i flera omgångar höjt det statliga lånetaket med totalt ca 19 % för flerfamiljshus och ca 14 % för småhus. För att möjliggöra en smidigare anpassning till byggkostnaderna skall dessutom lånetakshöjningar framöver göras oftare än hittills och knytas till byggprisutvecklingen exkl. effekten av löneglidning. Detta kommer att få en positiv inverkan på igångsättningen under 1978.

För att ytterligare stimulera igångsättningen av bostäder 1978 framläggs i budgetpropositionen förslag att sänka den statliga garanterade bostadslåneräntan med 0,5 % både för nybyggda småhus och flerfamiljshus med verkan från den 1 januari 1978. För att finansiera kostnaden för detta och åstadkomma en utjämning av hyreskostnaderna mellan olika årgångar har regeringen också beslutat föreslå en snabbare höjning av den garanterade räntenivån i det statligt belånade bostadsbeståndet fr. o. m. den 1 januari 1980. Avtrappningen av räntebidraget kommer att ske med 0,25 % per år i flerfamiljshus och 0,35 % i småhus. Regeringen räknar med att igångsättningen under 1978 kommer att stiga till uppemot 60 000 nya lägenheter.

Ombyggnadsverksamheten i det befintliga bostadsbeståndet är av stor betydelse för byggarbetsmarknaden. Sedan stödet till energibesparande åtgärder i bostads- och lokalbeståndet infördes har detta kommit att spela en växande roll för ombyggnadsverksamheten. Investeringskostnaderna för ombyggnader är f. n. ungefär lika stora som investeringarna i flerfamiljshus. Efterfrågan på energisparstöd har ökat starkt. För att tillgodose den ökade efterfrågan ökades i december 1977 ramen för energibesparande åtgärder i bostadshus under innevarande budgetår. Fram t. o. m. budgetåret 1977/78 har sammanlagt drygt 1,5 miljarder kr. anvisats till lån och bidrag för energibesparande åtgärder i bostadsbeståndet. Under budgetåret 1978/79 anslås härför under bostadshuvudtiteln ytterligare 1 miljard kr. till lån och bidrag. Till detta kommer en föreslagen planeringsreserv på 400 milj. kr. för detta ändamål. Under kalenderåret

1978 beräknas satsningen på energisparande åtgärder i byggnadsbeståndet uppgå till drygt 1 miljard kr., vilket tar resurser i anspråk motsvarande en produktion av t. ex. 4 000—5 000 lägenheter.

I december 1977 presenterade regeringen också ett tioårigt energisparprogram för det befintliga bostads- och lokalbeståndet. Målet är att spara motsvarande 25—30 % av den totala energiförbrukningen i byggnader till en investeringskostnad av mellan 30 och 50 miljarder kr. i 1977 års prisnivå. Detta skulle innebära en energibesparing motsvarande 32—39 TWh. En stegvis uppbyggnad av programmet föreslås för att bl. a. undvika prisdrivande effekter inom byggnads- och byggmaterialindustrin. Efter en treårsperiod skall energisparprogrammet omprövas. En sådan ordning ger möjligheter för statsmakterna och kommunerna att långsiktigt planera samtidigt som en successiv anpassning kan ske till förändrade förutsättningar i form av förbättrad teknik, nya forskningsresultat etc. Energisparåtgärderna skall ge en rimlig samhällsekonomisk avkastning i nivå med vad som gäller för långsiktiga investeringar i övrigt. Därför krävs ett flexibelt system som ger möjlighet att anpassa resursinsatserna.

3.2 Välfärdens fördelning

Under 1960-talet ökade den totala produktionen (BNP) med i genomsnitt 4,7 % per år. Den snabba tillväxten möjliggjorde en kraftig höjning av såväl den privata materiella standarden som de offentliga insatserna inom flera områden av stor betydelse för välfärdsnivån i landet. Även om den omfattande strukturomvandling, som var förenad med den snabba tillväxten, innebar välfärdsförluster för många människor, så är det ovedersägligt att denna utveckling samtidigt bildade basen för den förbättring av den materiella levnadsnivån för stora befolkningsgrupper som skedde under denna period. De politiska avvägningsproblemen under 1960-talet gällde i huvudsak den takt i vilken olika former av privat och offentlig konsumtion skulle tillåtas öka.

1970—1977 ökade den totala produktionen med i genomsnitt endast 1,5 % per år. En i stort sett oförändrad produktionsnivå förutses för 1978. Den totala konsumtionen har ökat med i genomsnitt 2,4 % per år 1970—1977, dvs. väsentligt snabbare än totalproduktionen. En förklaring härtill är den stimulanspolitik som förts 1974—1976. I ljuset av den lägre tillväxt i ekonomin som nu kan förutses framstår de senaste årens konsumtionsökning som alltför hög. Återställandet av den yttre balansen framtvingar en stark begränsning av den inhemska resursförbrukningen. En betydande andel av de resurser som kan användas för förbrukning inom landet måste avsättas för att öka investeringarna. Det utrymme som därmed återstår för privat och offentlig konsumtionsökning kommer att bli ytterligt begränsat. Den ekonomiska politiken under de närmaste

åren kommer därför att ställas inför den svåra uppgiften att hålla konsumtionstillväxten på en låg nivå. De resurspolitiska avvägningarna — och därmed avvägningarna vad gäller välfärdens fördelning mellan olika grupper av individer — blir i ett sådant läge svåra. Starka spänningar mellan olika konkurrerande krav kan förutses. En svår fråga i politiken under de närmaste åren blir därför att avgöra hur resurserna skall fördelas mellan olika former av standarduttag vid en lägre total tillväxttakt.

Fördelningen av produktionsresultatet mellan löner och driftsöverskott varierar kraftigt med konjunkturväxlingarna. Vid 1960-talets början uppgick löneandelen inom industrin till drygt 70 % av produktionsvärdet (förädlingsvärdet). Efter en nedgång 1973 och 1974 har löneandelen ökat mycket kraftigt och kan på basis av tillgängliga uppgifter beräknas ha utgjort 82 à 83 % av produktionsvärdet 1977. Företagens driftsöverskott har minskat i motsvarande mån.

Det är nödvändigt att öka företagens driftsöverskott under de närmaste åren om rådande obalans i ekonomin skall kunna elimineras. Många anställda arbetar inom företag som visar låg lönsamhet eller är förlustbringande. För att en långsiktigt tryggad anställning skall kunna säkerställas är en förbättring av lönsamheten nödvändig. Detta skulle medge en ökning av investeringarna inom näringslivet och möjliggöra det risktagande som behövs för utvecklandet av nya produkter och verksamheter. Ett återställande av den yttre balansen kräver att kapitalbildningen inom industrin ökar under många år framöver. För att finansiera denna expansion — och därmed också öka antalet arbetstillfällen inom industrin — måste bl. a. företagens finansiella resultat höjas från sin nuvarande mycket låga nivå. Härmed skapas också en grund för reala löneökningar på sikt.

Enligt riksdagsbeslutet 1976 om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken borde den privata och den offentliga konsumtionen öka i ungefär samma takt under 1970-talets senare hälft. Den offentliga konsumtionen har dock hittills ökat betydligt snabbare än den privata konsumtionen, främst till följd av den kraftiga expansionen inom den kommunala sektorn, vilken till stor del drivits fram av statliga stimulansåtgärder. Kommunernas nuvarande planer pekar på en fortsatt snabb konsumtionsökning fram till början av 1980-talet. I en situation med låg tillväxt av de totala resurserna minskar en snabb expansion av de offentliga verksamheterna kraftigt utrymmet för privat konsumtion.

I ett läge där möjligheterna att utvidga den offentliga sektorn blir mer begränsade kommer det att vara nödvändigt att hårdare prioritera de mest angelägna behoven. Hit hör upprätthållandet av en hög sysselsättning. Kostnaderna härför skall ses som en integrerad del av välfärdspolitiken i vid mening. Utbyggnaden av barnomsorgen och långtidssjukvården måste också fortsätta.

Det är i detta sammanhang också viktigt att kvaliteten på samhällets

sociala service successivt förbättras inom ramen för redan genomförda reformer och att samhällets stöd verkligen riktas till de mest behövande grupperna. De kvalitativa målen för samhällets sociala omsorg kan inte enbart nås genom ökade materiella resurser.

Problemen med att förena en för löntagarna godtagbar realinkomstutveckling med en fortsatt snabb expansion av den offentliga konsutionen accentueras av att pensionärsgruppen redan tillförsäkrats en betydande del av det framtida konsumtionsutrymmet. Till den betydande förbättring av pensionärernas standard som beslutade inkomsthöjningar möjliggör skall läggas den prioritering som regeringen gör av långtidssjukvården.

Kombinationen av den inkomstökning som tillförsäkrats varje pensionär och den demografiska utvecklingen innebär att pensionärernas samlade inkomster ökar betydligt snabbare än hushållens totala inkomster i landet. Eftersom pensionärernas inkomster är inflationsskyddade kan denna grupp öka sin konsumtion även i tider då den ekonomiska tillväxten inte medger en höjning av den totala privata konsumtionen. Enligt en grov uppskattning var den yrkesaktiva befolkningens (inkl. barn och ungdomar) reala disponibla inkomster ungefär oförändrade mellan 1976 och 1977. Genom den årliga ökningen av antalet pensionärer, den fortsatta utbyggnaden av ATP-systemet och den fortgående höjningen av pensionstillskotten ökade samtidigt de reala inkomsterna för pensionärerna som grupp med totalt sett 6 à 7 %. Utvecklingen under de närmaste åren kommer att innebära ett starkt begränsat utrymme för ökning av den totala privata konsumtionen. Höjningen av pensionärernas inkomster kommer därför att inskränka utrymmet för standardförbättringar för de yrkesaktiva, om det inte är möjligt att åstadkomma en väsentligt högre ekonomisk tillväxt under de kommande åren.

Till frågan om fördelningen av utrymmet för standardförbättringar mellan yrkesaktiva och pensionärer hör också frågan om i vilka former dessa förbättringar skall ske. Vad gäller de yrkesaktiva kan standardökningen ske i form av ökad materiell konsumtion, dvs. realinkomsthöjningar, eller i form av arbetstidsförkortning, mindre stress i arbetslivet, bättre arbetsmiljö etc. Standardförbättringar av det senare slaget för de yrkesaktiva har den egenskapen att de inte kan omfördelas mellan individer.

Tillgängliga undersökningar pekar på att en utjämning av inkomsterna i landet ägt rum sedan 1960-talets början. Utjämningen har gått särskilt snabbt sedan 1968. En viktig förklaring till den utjämning som skett är sysselsättningsutvecklingen — främst då den kraftiga ökningen i kvinnornas deltagande i arbetslivet utanför hemmen. En annan viktig förklaring är de låglönesatsningar som gjorts i avtalsförhandlingarna. Progressiviteten i skattesystemet, transfereringarna samt pris-

sättningen på vissa offentliga tjänster har också i hög grad bidragit till utjämningen av de disponibla inkomsterna samtidigt som de skärpt marginalskatteproblemet. Sett i ett internationellt perspektiv torde vårt land ha en nästan unikt jämn inkomstfördelning.

Samtidigt som de nuvarande höga marginalskattesatserna bidrar till en utjämning av de disponibla inkomsterna försvårar de emellertid också stabiliseringen av löne- och prisutvecklingen. Den starka progressiviteten också i vanliga inkomstlägen gör det svårt för löntagarna att genom avtal eller egna insatser öka sina reala disponibla inkomster. Det under de närmaste åren starkt begränsade utrymmet för löneökningar försvårar möjligheterna att förena krav på fortsatt inkomstutjämning genom särskilda låglönesatsningar i avtalsförhandlingarna med krav på generella lönepåslag. Också de inkomstfördelningspolitiska spänningarna ökar således vid låg tillväxt i ekonomin.

Jag har här pekat på några för välfärdsfördelningen viktiga avvägningsproblem som regeringen och arbetsmarknadens parter kommer att ställas inför under de närmaste åren. De betydande resursinteckningar, som återställandet av balansen i vår ekonomi innebär, i förening med långsam ekonomisk tillväxt under den närmaste framtiden, medför att utrymmet för olika former av standardförbättringar blir ytterst begränsat. Det är för att fullfölja de i politiskt samförstånd gjorda åtagandena mot pensionärerna, mot barnfamiljerna och de arbetslösa som de yrkesaktiva grupperna under ett övergångsskede måste ta på sig uppoffringar. Ju mer de aktiva grupperna kräver, desto svårare blir det att klara löftena till pensionärer, handikappade och andra som behöver denna solidaritet. På sikt lägger sådana uppoffringar samtidigt grunden för en gynnsammare tillväxt i våra totala resurser. Därmed ökar också utrymmet för framtida fördelningspolitiska insatser.

3.3 Industripolitiken

Som tidigare framhållits är vår industris försvagade konkurrenskraft ett av de centrala problemen i vår ekonomi f. n. Det förvärras av att den internationella konjunkturuppgången i stort sett kommit av sig efter första halvåret 1976. Kursförändringen på sammanlagt 15 % under 1977 kommer att ge en generell förbättring av industrins konkurrenskraft. I vissa branscher finns emellertid svåra strukturella problem som ej kan lösas av åtgärder som en devalvering. Strukturella problem av detta slag har under senare år blivit uppenbara främst i varven, delar av järn- och stålindustrin samt teko-industrin. För att återge dessa branscher deras internationella konkurrenskraft behövs därför även industripolitiska åtgärder. Dessa åtgärder syftar till att krympa och effektivisera verksamheten så att resurser kan friställas för expansiva branscher och företag. En sådan omändring måste dock ske i socialt accep-

tabla former. Målsättningen är att statens åtgärder skall vara tidsbegränsade och att företag och branscher efter de statliga insatserna skall ha uppnått lönsamhet.

Statens insatser i omställningarna syftar till att nödvändiga neddragningar kan ske på ett sätt som är acceptabelt för de anställda, för berörda kommuner och för samhället i sin helhet.

För att det även på sikt skall vara möjligt att trygga sysselsättningen i landet, uppfylla redan gjorda åtaganden av betydelse för vår välfärd samt skapa utrymme för nya reformer inriktas industripolitiken på att omvandla vårt näringsliv så att det får en struktur som är anpassad till våra konkurrensförutsättningar.

Vid avvägningen mellan sysselsättningspolitiska och industripolitiska insatser är det viktigt att sysselsättningseffekterna vägs mot utnyttjandet av andra produktionsfaktorer som kapital och energi. Sysselsättningen kan i annat fall kräva stora investeringar eller kostnader för insatsvaror som inte alltid är företagsekonomiskt motiverade, där varje insatt krona ger relativt liten utdelning i form av ökad sysselsättning.

Det svenska näringslivet står inför stora omställningar även vid en förbättring av konjunkturläget. Regeringen har därför vidtagit en rad åtgärder för att förbättra industrins situation. Insatserna syftar till en anpassning av produktion och företagsstruktur till de förändrade konkurrensförutsättningarna. Strävan är att genomföra anpassningen på ett sådant sätt att arbetslöshet i görligaste mån kan undvikas. I en del fall kan det föreligga en motsättning mellan kraven på strukturförändringar samt målsättningen om stabilitet i den regionala och lokala sysselsättnings- och befolkningsutvecklingen.

Näringspolitiken är nära kopplad till regionalpolitiken och sysselsättningspolitiken. Det är inte ovanligt att en region är helt beroende av en speciell industri för sin sysselsättning. I sådana fall kan stödåtgärder komma i fråga även om de inte är motiverade från strikt näringspolitiska synpunkter.

Den svenska stålindustrin brottas f. n. med stora problem. De bottnar delvis i den långvariga och mycket djupa lågkonjunktur som de västliga industriländerna f. n. befinner sig i, vilket tagit sig uttryck i att stålförbrukningen sedan 1974 minskat kraftigt i dessa länder. Härtill kommer att en modern stålindustri i snabb takt växt upp i flera länder i Latinamerika, Asien och Fjärran Östern. Detta kan förutses få mer långsiktiga återverkningar för stålindustrin i OECD-området framför allt genom att tidigare inarbetade exportmarknader förloras. Samtidigt hårdnar konkurrensen på de återstående marknaderna.

Genom bildandet av Svenska Stål AB tas initiativ för att åstadkomma en handelsstålindustri i Sverige som på sikt bör ha möjligheter att hävda sig framför allt på hemmamarknaden. Uppgiften för det nya stålbolaget blir att koncentrera produktionen till de livskraftiga delarna av bran-

schen, medan övriga delar avvecklas på sikt. Syftet med bolaget är alltså inte att åstadkomma en kapacitetsexpansion. Kraftfulla åtgärder blir emellertid nödvändiga för att höja effektiviteten i de ingående enheterna. Förslag till statlig finansiell medverkan kommer att föreläggas riksdagen. Det nya bolaget föreslås få ett aktiekapital på 2 000 milj. kr. och en reservfond på 800 milj. kr.

För att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålindustrin kommer likaså stora finansiella insatser att göras. Riksdagen har i december 1977 beslutat att staten skall ställa 700 milj. kr. till förfogande i form av lån, samt ställa sig som garant för ytterligare lån på 600 milj. kr., som skall tas på den öppna marknaden. Vidare har de arbetsmarknadspolitiska insatserna förstärkts med anledning av de förväntade strukturförändringarna inom stålindustrin.

Insatserna för teko-industrierna har ökat kraftigt under det senaste året. Bl. a. lämnas statliga lånegarantier, s. k. särskilda strukturgarantier, mot vilka räntebefrielse och avskrivning erhålls. I budgetpropositionen föreslås en ytterligare ramhöjning av strukturgarantierna. Den totala garantiramen skulle därefter komma att uppgå till ca 265 milj. kr. För räntebefrielse och avskrivning skulle efter den föreslagna höjningen totalt ha avsatts drygt 100 milj. kr. För budgetåret 1977/78 kan i runda tal 400 milj. kr. beräknas ha tillförts branschen via lån eller bidrag.

Riksdagen har under december 1977 förelagts förslag om bildandet av en ny teko-koncern med AB Eiser som moderbolag. Statsföretag AB har härför föreslagits få ett bidrag på 190 milj. kr.

Stora statliga insatser har gjorts för att mildra konsekvenserna av den neddragning och omstrukturering av den svenska varvskapaciteten som framstår som nödvändig. För bildandet av den statliga varvskoncernen har för aktieförvärv anvisats 600 milj. kr. Moderbolaget har vidare fått 435 milj. kr. i medelstillskott. T. o. m. utgången av 1978 har staten ställt förlustgarantier om högst 800 milj. kr. för produktion och försäljning av fartyg. Eriksberg har fått 859 milj. kr. för förlusttäckning i samband med varvets avveckling. Ett avskrivningslån till svenska beställare av fartyg på 1 300 milj. kr. har beviljats. Härutöver har staten ställt sig som garant för upplåning i samband med beställning och produktion av fartyg på sammanlagt 9 950 milj. kr.

Bland de branschpolitiska åtgärderna i övrigt kan nämnas att riksdagen under våren 1977 beslutat om fortsatta och ökade insatser i den manuella glasindustrin. I avsikt att åstadkomma en konkurrenskraftig dataindustri har avtal träffats mellan Saab-Scania AB och staten om bildandet av Svenska Data AB. Den totala resursinsatsen av svenska staten uppgår till drygt 500 milj. kr.

Vidare har riksdagen bifallit regeringens proposition om åtgärder för att främja utvecklingen för de mindre och medelstora företagen. Den innebär att de näringspolitiska insatserna på regional nivå breddas och

byggs ut kraftigt. Utvecklingsfonder byggs upp med uppgift att till de mindre och medelstora företagen tillhandahålla informations-, rådgivnings-, och konsulttjänster samt att lämna lån på hög risknivå.

De särskilda satsningar som beslutats under 1977 är totalt sett mycket omfattande. För helåren 1977 och 1978 kan de beräknas uppgå till 5 miljarder kr. vardera året. En stor del av dessa belopp lämnas i form av lån till näringslivet. Därtill kommer bl. a. aktieteckningar, av vilka en del utgör ägartillskott till statliga företag. För främst varven har staten dessutom utfärdat omfattande lånegarantier. För budgetåret 1977/78 har anslagits 10—11 miljarder kr. att gälla t. o. m. 1979.

Som jag framhöll inledningsvis är insatserna starkt koncentrerade till vissa branscher. Stålindustrin, varven och teko-industrin som tillsammans svarar för ca 11,5 % av den svenska industrins förädlingsvärde står för 85 % av kostnaderna för de särskilda insatserna. Inom just dessa branscher är satsningarna mycket omfattande. De industripolitiska åtgärderna är i hög grad riktade mot de branscher som f. n. befinner sig i den genomgripande omvandlingsprocess, som svensk industri står inför under de närmaste åren. Det kommer att krävas att den industriella verksamheten inriktas mot nya expansiva områden och att tidigare verksamheter delvis avvecklas. Här krävs stora insatser som endast till en del visar sig i form av materiella investeringar.

Till de framåtriktade insatserna hör de åtgärder för att förbättra näringslivets forsknings- och utvecklingspotential som under våren kommer att bli föremål för en särskild proposition. Genom detta och genom samtidiga åtgärder på utbildnings- och de allmänna forskningsområdena läggs grunden för 1980-talets näringspolitik och underlättas ansträngningarna att återvinna det förlorade försprånget och återställa vår industriella konkurrenskraft.

3.4 Sysselsättningspolitiken

Trots de svåra problem som den svenska ekonomin brottats med under de senaste åren har arbetslösheten kunnat hållas på en låg nivå. Under 1977 var i genomsnitt ca 75 000 personer arbetslösa vilket motsvarar 1,8 % av arbetskraften. Det innebar visserligen en viss nivåhöjning jämfört med 1976 men det är fortfarande en mycket låg arbetslöshet vid en internationell jämförelse. Mycket omfattande arbetsmarknads- och industripolitiska insatser har vidtagits för att bekämpa tendenserna till ökande arbetslöshet under 1977. På kort sikt inriktas de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på att mildra effekterna på sysselsättningen av såväl konjunktursvackan som den nödvändiga omställning som f. n. sker i näringslivet. På längre sikt syftar den ekonomiska politiken till att stimulera nyföretagande och investeringar så att vi kan

både bibehålla och bygga ut vår industriella kapacitet. Det s. k. småföretagspaketet som regeringen lade fram i november 1977 är ett steg i en sådan mer offensiv och framåtsyftande näringspolitik. Devalveringen och sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften innebär att företagens konkurrensförmåga ökas och därmed också förutsättningarna att upprätthålla och på sikt öka sysselsättningen.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna intensifierades under 1977. I januari beslutade regeringen om ett åtgärdspaket på 1,5 miljarder kr. Bl. a. anvisades medel för ytterligare beredskapsarbeten och en rad insatser gjordes för att på olika sätt ge arbetslös ungdom utbildning, praktik eller arbete. Statliga industribeställningar tidigarelades och kommunerna stimulerades att tidigarelägga sina köp från industrin genom statsbidrag på 20 %. Bidraget för utbildning inom företagen höjdes tillfälligt under första halvåret 1977 till 25 kr. per timme för de första 160 timmarna i utbildning. Dessa förhöjda bidrag förlängdes senare att gälla hela 1977. För den resterande delen upp till sammanlagt 960 timmar höjdes bidraget permanent till 15 kr. per timme.

Antalet varsel om personalinskränkningar var rekordhögt under sommarmånaderna och början av hösten 1977. Samtidigt stod det klart att såväl den internationella som den svenska konjunkturutvecklingen blivit svagare än beräknat. Det var uppenbart att riskerna var stora för en avsevärd ökning av arbetslösheten under det framförliggande vinterhalvåret. Mot denna bakgrund beslutade regeringen i oktober 1977 om ett nytt åtgärdsprogram på ca 2 miljarder kr. innehållande bl. a. förstärkning av arbetsförmedlingsverksamheten, utökning av arbetsmarknadsutbildningen med 16 000 platser, ytterligare satsningar på beredskaps- och praktikarbeten, förlängning och utvidgning av "25-kronan" för intern företagsutbildning under första halvåret 1978 samt tidigareläggning av statliga och kommunala industribeställningar och statliga byggen.

Att arbetslösheten under 1977 kunde hållas nere på en måttlig nivå beror till väsentlig del på de omfattande arbetsmarknadspolitiska insatserna. I genomsnitt har under 1977 mellan 150 000 och 200 000 personer varit sysselsatta i beredskapsarbeten eller skyddat arbete eller deltagit i arbetsmarknadsutbildning. Antalet utgör mer än 4 % av arbetskraften. Jämfört med 1976 har framför allt utbildningen av anställda som riskerar att bli permitterade (dvs. 25-kronan) ökat snabbt. Under en stor del av året deltog varje månad omkring 50 000 anställda i sådan utbildning. De utbildningar som stöds med 25-kronan är främst yrkesutbildningar, men också kurser i medbestämmande, arbetsmiljö och allmänna ämnen har varit vanliga.

Den omstrukturering som f. n. äger rum inom många industribranscher ställer stora krav på arbetsmarknadspolitiken. När industrikonjunkturen vänder uppåt måste tillses att många av dem som nu befinner

sig i t. ex. beredskapsarbeten eller i arbetsmarknadsutbildning får arbete i industrin. Detta möjliggörs genom att den ömsesidiga anpassningen mellan lediga arbeten och arbetssökande underlättas. Som ett led i denna strävan fortsätter bl. a. utbyggnaden av den interlokala arbetsförmedlingen och den obligatoriska platsförmedlingen.

I likhet med mönstret från tidigare år har arbetslösheten bland ungdomar varit förhållandevis stor. Ca 40 % av de arbetslösa under 1977 var under 25 år. En stor del av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har varit inriktade på denna grupp. Såväl sysselsättningspaketet i januari som det i oktober 1977 hade en klar ungdomsprofil. Över hälften av dem som i dag sysselsätts i beredskapsarbeten är under 25 år. Likaså har platser inom arbetsmarknadsutbildningen i ökad utsträckning ställts till ungdomarnas förfogande. Under 1978 kommer yrkesutbildningskurser för ca 4 000 ungdomar att anordnas i olika företag. Kapaciteten i gymnasieskolan byggs ut dels med ytterligare platser, dels med nya utbildningar. Inom arbetsmarknadsdepartementet pågår f. n. arbetet med ytterligare åtgärder i syfte att förverkliga en s. k. ungdomsgaranti, dvs. att tillförsäkra alla ungdomar utbildning, praktik eller arbete.

Under hösten 1977 försämrades läget på byggarbetsmarknaden snabbt. Åtgärder har vidtagits för att stimulera igångsättning av bostadsbyggen och industrins bygginvesteringar. Vidare har ytterligare 400 milj. kr. tillskjutits för att upprätthålla energisparande reparationer och ombyggnader, vilket i de flesta fall sker i samråd mellan länsbostadsnämnderna och arbetsmarknadsverket. I syfte att skapa ytterligare sysselsättning under vinterhalvåret har beslut också fattats om tidigareläggning av offentliga bygginvesteringar för 450 milj. kr.

Den totala ökningen av arbetskraftsutbudet 1978 förutses stanna vid ca 20 000 personer. Räknat i timmar blir det, främst som en följd av den femte semesterveckan, en minskning med 1,5 % jämfört med 1977. De näringsgrensvisa prognoserna för 1978 indikerar att arbetskraftsefterfrågan totalt sett blir fortsatt svag. Mätt mellan genomsnitten 1977 och 1978 väntas de varuproducerande näringarna minska antalet sysselsatta med ca 50 000 personer. Därav väntas ungefär drygt 30 000 falla på industrin. Vissa åtgärder har redan vidtagits för att begränsa nedgången i industrisysselsättningen. Som jag tidigare nämnt beslutade sålunda regeringen i oktober 1977 om generellt frisläpp av investeringsfonderna samt en förlängning av investeringsavdrag/bidrag för 1978. Utvidgningen av "25-kronan" under första halvåret 1978 samt det tillfälliga sysselsättningsbidraget kommer också verksamt att bidra till att dämpa arbetskraftsavtappningen från industrin. Expansionen i den kommunala sektorn väntas fortsätta även 1978. Ökningen mellan 1977 och 1978 förutses av konjunkturinstitutet bli drygt 50 000 personer. Däremot väntas de privata tjänstesektorerna minska sin sysselsättning med ca 10 000 personer.

De sektorvisa prognoserna pekar sålunda mot en viss ökning av arbetslösheten under 1978. Flera faktorer talar dock för att sysselsättningen ändå kan hållas uppe. Ökningen av arbetskraftsutbudet kan som en konsekvens av det svaga efterfrågeläget bli lägre än vad som förutses. Förutom de åtgärder som jag nämnt har vidtagits för 1978 är vidare effekten av den femte semesterveckan svår att förutse. Det nyanställningsbehov inom främst industrin och kommunerna som detta timbortfall kan medföra kan också bli större än vad som antagits i prognoserna.

Skulle ökade svårigheter för nytillträdande grupper uppstå eller mer omfattande friställningar ske inom industrin kommer regeringen att snabbt ingripa med förstärkta arbetsmarknadspolitiska insatser.

3.5 Finanspolitiken

För att bryta inflationsutvecklingen och minska underskottet i bytesbalansen ställs allmänt sett krav på en restriktiv ekonomisk politik med en stark återhållsamhet i de offentliga utgifterna.

Kravet på restriktivitet i de offentliga utgiftsåtagandena måste emellertid avvägas mot sysselsättnings- och fördelningspolitiska målsättningar. För den statliga sektorn har detta bl. a. inneburit stora utgifter för att trygga sysselsättningen, vilket tillsammans med en svag utveckling av budgetens inkomstsida medverkat till ett kraftigt underskott i den statliga budgeten. Som framgår av tabell 4 beräknas underskottet i finansiellt sparande för kalenderåret 1977 ha ökat till 12 miljarder kr.

Den svaga tillväxten av statens inkomster 1977 förklaras främst av utbetalningarna av kommunalskattemedel vilka på grund av en eftersläpning ökar mycket kraftigt just under 1977 och även 1978. Kommunalskattemedlen utgör en avdragspost bland de inkomster som redovisas i tabell 4. Om man exkluderar den tillfälliga neddragning som eftersläpningen medför så är statens inkomster realt sett oförändrade mellan 1976 och 1977. I löpande priser skulle de ha ökat med 11 %. En annan faktor som bidrar till en långsam tillväxt av statsinkomsterna är att den privata konsumtionsvolymen minskar något 1977 vilket begränsar mervärdeskattens och andra indirekta skatters ökning.

Utgifterna för konsumtion, dvs. de utgifter som är direkt förknippade med den statliga sektorns tjänstevolym, uppvisar en mycket återhållsam utveckling. De för 1977 angivna krontalshöjningarna avspeglar en ungefär oförändrad statlig konsumtionsvolym.

För att klara utbyggnaden av barnomsorgen har statsbidragen till kommunerna ökats kraftigt 1977. Barnbidraget höjdes den 1 juli 1977 med 300 kr. till 2 100 kr. per helår för att mildra verkningarna för barnfamiljerna av prisstegringarna. Bidragen för arbetsmarknadsutbildning förbättrades 1977. Dessa är några av de faktorer som bidrar till att transfereringsutgifterna ökat kraftigt 1977.

Den statsfinansiella bilden för 1977 kommer i huvudsak att bestå också under 1978. Den påbörjade politiken med en stark stramhet i konsumtionsutvecklingen fortsätter. Trots detta förutses budgetunderskottet 1978 uppgå till ca 33 miljarder kr., vilket dels förklaras av en fortsatt svag tillväxt på inkomstsidan, dels av fortsatt höga utgifter för sysselsättningspolitiska åtgärder.

Även 1978 är eftersläpningen i utbetalningarna av kommunalskattemedel en väsentlig orsak till den långsamma tillväxten i statens inkomster. Vidare har den allmänna arbetsgivaravgiften sänkts med 2 procentenheter som ett led i ansträngningarna för att skapa ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Den statliga skatteskalans omläggning inför 1978 medför ett nästan oförändrat realt skatteuttag och utgör en förutsättning för en lugn avtalsrörelse under 1978. Den har tillkommit efter samråd med arbetsmarknadens parter.

Ett flertal samverkande faktorer förklarar den kraftiga ökningen av utgifterna 1978. Den rådande lågkonjunkturen har påkallat omfattande stödinsatser av industripolitisk och arbetsmarknadspolitisk natur. Under 1978 beräknas de industripolitiska åtgärderna uppgå till i storleksordningen 6,5 miljarder kr., varav huvuddelen utgör särskilda satsningar för att hålla sysselsättningen uppe i krisbranscher som stålindustrin, textil- och beklädnadsindustrin samt varven.

Bland de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan nämnas det program som presenterades i oktober 1977 och där ytterligare ca 2 miljarder kr.

Tabell 4. Statens inkomster och utgifter 1976—1978
Exkl. statens affärsverk och aktiebolag. Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1976	1977	1978	1976—1977	1977—1978
1	Inkomster	**90 321**	**94 610**	**97 580**	**4,5**	**3,0**
2	Utgifter	**90 869**	**106 550**	**119 050**	**17,5**	**12,0**
2.1	Transfereringar	60 869	72 220	81 170	18,5	12,5
2.2	Konsumtion	26 755	29 810	32 730	11,5	10,0
2.3	Investeringar	3 153	3 380	4 010	7,0	18,5
2.4	Korrektionspost	58	−1 140	1 140	.	.
3	Utlåning och andra finansiella transaktioner	**5 703**	**6 060**	**12 000**	.	.
4	Totalsaldo (1—2—3)	**−6 251**	**−18 000**	**−33 470**	.	.
5	Totalsaldo exkl. utlåning och andra finansiella transaktioner = Finansiellt sparande	**−548**	**−11 940**	**−21 470**		
6	Finansiellt sparande som procent av bruttonationalprodukten	**−0,2**	**−3,4**	**−5,6**		

Källor: Ekonomidepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

satsats för att möta riskerna för en växande arbetslöshet.

Underskottet i den statliga budgeten skall ses mot bakgrund av rådande lågkonjunktur och den svaga ekonomiska tillväxten. En högre aktivitetsnivå förändrar förutsättningarna såväl vad gäller budgetens utgifter som inkomster. Även i ett sådant läge krävs emellertid en stram finanspolitik. Den fastlagda inriktningen mot en stark återhållsamhet i statlig konsumtionsutveckling utgör en grundläggande förutsättning härvidlag.

Utvecklingen av de statliga finanserna måste infogas i en samlad bild med hänsyn till finansieringsströmmarnas art och det starka sambandet mellan olika delar av den offentliga sektorn. Om statens underskott sammanställs med det finansiella sparandet i återstoden av den offentliga sektorn redovisas för 1977 ett positivt sparande på över 2 miljarder kr., vilket framgår av tabell 5. Som en följd av den aktiva sysselsättningspolitiken och strävandena att bibehålla ett godtagbart utrymme för utvecklingen av den privata konsumtionen och hushållens köpkraft kommer emellertid den konsoliderade offentliga sektorns sparande att minska under 1978.

Den offentliga sektorns sparande bör i sin tur ställas i relation till den rådande sparbristen i ekonomin och det underskott i utrikesbetalningarna som sammanhänger härmed. Det totala finansiella sparandet och dess fördelning på olika inhemska sektorer anges i tabell 6. Prognosen för 1978 uppvisar en svag ökning i bytesbalansens underskott, dvs. en ytterligare minskning av det totala sparandet. Skall en sådan utveckling brytas måste sparandet i någon inhemsk sektor ökas.

Detta kräver en restriktiv ekonomisk politik och en förbättrad ekonomisk tillväxt. En grundläggande förutsättning härför är att resultatutvecklingen förbättras och självfinansieringsgraden ökar i företagen. Vikten härav har jag framhållit på flera andra håll i årets finansplan. De vidtagna åtgärderna förväntas redan under 1978 ge resultat i form av ett ökat finansiellt sparande inom näringslivet.

Utrymmet för en ytterligare åtstramning av den privata konsumtionen är starkt begränsat. Härvidlag bör eftersträvas att upprätthålla den höga sparviljan i hushållssektorn och jag kommer att föreslå regeringen att för riksdagen lägga fram förslag till nya former för lönsparande.

Mot denna bakgrund vill jag desto kraftigare betona angelägenheten av en stark återhållsamhet i den offentliga konsumtionsutvecklingen. En sådan återhållsamhet präglar den statliga sektorn. Den kommunala konsumtionstillväxten är emellertid f. n. betydligt snabbare än vad som långsiktigt är förenligt med det samhällsekonomiska utrymmet. Konsumtionsvolymen beräknas öka med 4 à 5 % både 1977 och 1978. Detta skall ställas i relation till att det enligt kommunalekonomiska utredningen (KEU) krävs en volymexpansion på ca 2 % per år för att upprätthålla oförändrad ambitionsnivå, klara det av riksdagen beslutade programmet

Tabell 5. Finansiellt sparande i den offentliga sektorn 1976—1978
Milj. kr., löpande priser

	1976	1977	1978
1 Staten	−500	−11 900	−21 500
2 Socialförsäkringssektorn inkl. Allmänna pensionsfonden	14 400	14 800	14 100
Rad 1+2	**13 900**	**2 900**	**−7 400**
3 Kommunerna	−2 500	−500	3 800
Offentlig sektor totalt (rad 1+2+3)	**11 400**	**2 400**	**−3 600**

Källor: Ekonomidepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

för utbyggnaden av barnomsorgen och fullfölja de fastställda planerna för långtidssjukvårdens utbyggnad.

De kommunala skatteintäkterna baseras huvudsakligen på skatteunderlaget två år tidigare. De kraftiga lönehöjningarna 1975 och 1976 förklarar således till stor del ökningen av de kommunala skatteintäkterna och den förbättrade finansiella ställning under 1977 och 1978 som återspeglades i tabell 5. För 1978 tillkommer dessutom en genomsnittlig höjning av den kommunala utdebiteringen på 1,86 kr. per skattekrona. Mot bakgrund av den svaga utvecklingen av den beskattningsbara inkomsten under 1977 och 1978 kan redan nu förutses en kraftig försvagning av utvecklingen för de kommunala intäkterna för 1979 och 1980.

Tabell 6. Finansiellt sparande 1976—1978
Milj. kr., löpande priser

	1976	1977	1978
Bytesbalans	**−10 500**	**−16 100**	**−16 900**
Hushåll	11 500	19 100	19 200
Näringsliv, bostäder	−33 400	−37 600	−32 500
Offentlig sektor (inkl. socialförsäkringssektorn)	11 400	2 400	−3 600
Summa	**−10 500**	**−16 100**	**−16 900**

Källor: Ekonomidepartementet och konjunkturinstitutet.

Med anledning härav anser jag det vara av yttersta vikt att en neddragning kommer till stånd av den kommunala expansionen. Ytterligare höjningar av den genomsnittliga kommunala utdebiteringen bör undvikas och det tillfälliga inkomstöverskottet under 1978 bör inte utnyttjas för att ytterligare höja expansionstakten. Tillsammans med strävandena att så långt det är möjligt med hänsyn till sysselsättningspolitiska målsättningar begränsa det statliga utgiftsöverskottet, framstår en neddragning av den snabba tillväxten av de kommunala resursanspråken som en av de mest angelägna åtgärderna under de närmaste åren.

Tabell 7. Finanspolitiska effekter 1975—1978
Bidrag till ökning av bruttonationalprodukten i fasta priser

	1975	1976	1977	1978
Staten	0,4	1,1	2,4	2,6
Kommunerna	1,1	0,4	−0,1	−0,4
Socialförsäkringssektorn inkl. Allmänna pensionsfonden	0,4	−0,2	0,6	0,6
Totalt	**1,9**	**1,3**	**2,9**	**2,8**

Källa: Ekonomidepartementet.

Avslutningsvis återges i tabell 7 beräkningar av den offentliga sektorns samlade effekt på bruttonationalprodukten under 1978. För jämförelse anges också effekterna under tidigare år. Av tabellen framgår att statens bidrag till den totala efterfrågan i ekonomin uppgår till närmare 3 % av bruttonationalprodukten både 1977 och 1978. Den kommunala sektorns återhållande effekt 1978 förklaras av det finansiella överskott som kommunerna beräknas få genom den kraftiga höjningen av skatteuttaget.

3.6 Kreditpolitik och utlandsupplåning

I den reviderade finansplanen 1977 pekades på att kreditpolitiken hade två mål som måste balanseras mot varandra. Det gällde å den ena sidan att tillgodose den utlandskonkurrerande industrins lånebehov. Å den andra var det nödvändigt att begränsa kreditflödet och likviditetstillskotten med hänsyn till betalningsbalansläget och att dämpa kreditefterfrågan från hushållen och oprioriterade sektorer. Under första halvåret 1977 steg penningmängden (allmänhetens banktillgodohavanden och behållning av sedlar) med endast 4 % i tolvmånaderstakt. Valutautströmningen under sommaren medförde en kraftig nedgång i bankernas och företagens likviditet. Sedan valutamarknaden stabiliserats efter nedskrivningen av den svenska kronan skedde emellertid under hösten en snabb likviditetsuppbyggnad, så att penningmängden kom att över året öka med omkring 10 %. Den i jämförelse med BNP-tillväxten i löpande priser väsentligt lägre ökningstakten i penningmängden under större delen av 1977 är ett uttryck för den strama kreditpolitik som förts under året.

De förutsättningar för kreditpolitiken under 1978 som det ekonomiska läget och den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken ger skiljer sig inte från dem som gällt hittills.

Den utlandskonkurrerande industrin måste erhålla krediter för investeringar. Starkare än tidigare framträder också spridningen mellan olika företags finansiella läge och ianspråktagandet av rörelsekrediter till krisdrabbade men på sikt livsdugliga företag.

Bostadsbyggandet har under 1977 mött vissa kreditsvårigheter, som dock lösts genom diskussioner mellan myndigheter och olika grupper av banker. För 1978 planeras ett produktionsprogram som ligger klart högre än föregående år. Dess genomförande får inte försvåras genom rubbningar i kredittillförseln.

Samtidigt som dessa krav ställs på kreditmarknaden gäller emellertid att den balans som efter devalveringen rått på valutamarknaden inte får hotas genom en alltför stark kreditexpansion och likviditetsökning. Balansen bygger bl. a. på att företag och kommuner till en del täcker sina upplåningsbehov utomlands. Det gäller härvid såväl lång- och medelfristig upplåning som den kortfristiga finansiering som sker genom handelskrediter. Erfarenheterna från tidigare år visar att en snabb kreditexpansion i Sverige leder till ett avtagande intresse för utlandsupplåning.

Att uppnå dessa mål under 1978 försvåras av att statens budgetunderskott ökar starkt och att allmänna pensionsfondens tillväxt för första gången minskar eller i bästa fall stagnerar.

Det statliga budgetunderskottet beräknas för kalenderåret 1978 uppgå till ca 33 miljarder kr. Även om en betydande del av detta underskott kommer att motsvaras av statlig utlandsupplåning måste huvudparten finansieras på den inhemska kapitalmarknaden, genom direkt upplåning hos allmänheten och i bankerna. Om staten inte själv svarade för en stor del av utlandsupplåningen, skulle staten tränga ut andra kredittagare från den svenska kapitalmarknaden. Konsekvensen skulle bli en starkt försämrad kapitaltillförsel till många sektorer, särskilt de som av olika skäl inte kan låna utomlands, vilket skulle resultera i en kraftig neddragning av investeringsaktiviteten.

Att allmänna pensionsfondens årliga placeringar upphör att växa innebär att ingen av de stora låntagargrupperna — staten, kommunerna, bostadssektorn, industrin — kan öka sin upplåning i fonden utan att någon annan grupp minskar sin. En begränsad tillväxt av de enskilda försäkringsanstalternas placeringskapacitet ändrar inte denna bild. Att motverka den likviditetsskapande effekten av statens ökade budgetunderskott genom upplåning hos pensionsfonden och försäkringsbolagen skulle försvåra för bostadssektorn och industrin att få sina kreditbehov täckta på kapitalmarknaden. Detta understryker vikten av att göra än större ansträngningar att öka statens upplåning direkt från allmänheten genom för detta ändamål utformade lånetyper.

Allt pekar emellertid på att det blir det svenska banksystemet som får stå för huvuddelen av den nödvändiga anpassningen genom köp av statspapper, en ökad andel av en större bostadsfinansiering och fortsatt kreditgivning till industrin. Detta förutsätter att bankerna i sin verksamhet än mer medvetet inriktar sig på de ur samhällsekonomisk synpunkt viktigaste ändamålen. Stark återhållsamhet krävs alltjämt i kredit-

givningen till hushållen. Affärsbankerna kommer även, liksom också Investeringsbanken samt vissa mellanhandsinstitut att ha en fortsatt viktig roll att spela som kanal för utlandskrediter till företag som inte med fördel kan låna utomlands i eget namn.

Det växande underskottet i budgeten betyder i och för sig att likviditeten i ekonomin ökar. Detta är den monetära spegelbilden av den expansiva effekt som finanspolitiken har. Om budgetunderskottet finansieras genom att tränga undan andra kredittagare resulterar det i en mycket stram kreditpolitik som motverkar det stöd till efterfrågan i ekonomin som finanspolitiken utgör. Genom att en betydande del av den statliga upplåningen måste ske i bankerna ökar dessas likviditet och kreditkapacitet. Utrymmet för en kreditexpansion i bankerna bestäms dock av de likviditetskrav som riksbanken ställer. Skall inte kreditpolitiken bli alltför restriktiv får dock inte bankernas kreditkapacitet begränsas så hårt att industrins och bostadssektorns kapitalbehov äventyras.

Tillgång på lånemedel för industrin är dock långtifrån en tillräcklig förutsättning för en ökning av industrins investeringar. Av större betydelse är f. n. att investeringsviljan är svag, till följd av låg lönsamhet och svag soliditet. Ett ökat behov av krediter för att upprätthålla likviditeten i företagen och för att finansiera en växande export kan likväl förutses.

När Sverige för tre år sedan för första gången under efterkrigstiden i större skala började låna utomlands var det naturligt att i första hand låta företagen svara för upplåningen.

Företagen svarade för huvudparten av den totala medel- och långfristiga utlandsupplåningen uppgående till ca 10 miljarder kr. vardera åren 1975 och 1976. En inte oväsentlig del av upplåningen skedde mot statliga garantier och av statliga företag och institut. Kommunerna stod för ca 1 miljard kr. respektive år. Allt eftersom företagen dragit på sig stora utländska skulder och deras finansiella ställning försvagats, har det inte varit möjligt för företagen att svara för lika stor andel av den kraftigt växande totala upplåningen som tidigare. Det var därför nödvändigt att staten i början av 1977 själv började ta upp utländska lån.

Av en beräknad total utlandsupplåning 1977 om ca 21 miljarder kr. lånade staten inkl. riksbanken själv upp inemot 10 miljarder kr. En inte oväsentlig del av den icke direkt statliga upplåningen gjordes av statliga företag, hel- eller halvstatliga institutioner eller med statsgaranti.

Även fortsättningsvis bör den utländska upplåningen så långt som möjligt spridas på flera olika slag av låntagare. Därmed blir det lättare att placera en stor total upplåning. Det är emellertid inte önskvärt att ha alltför många små låntagare som var för sig går ut på de utländska lånemarknaderna, eftersom det då kan uppstå risk för att landets totala utnyttjande av existerande lånemöjligheter inte sker på bästa sätt. Det är bl. a. av detta skäl som riksbanken endast låter de största kommunerna själva ta upp lån. Även om företag, de största kommunerna och kom-

munlåneinstituten måste bidra med en betydande utlandsupplåning under 1978, kan de givetvis inte svara för hela upplåningsbehovet. Staten förutses därför under det framförliggande året fortsätta att låna betydande belopp utomlands.

4 Den ekonomiska utvecklingen 1978

Som jag tidigare redovisat kommer sannolikt den internationella konjunkturen att vara svag också under 1978. En viss förstärkning i förhållande till 1977 kan dock väntas. Av det skälet kan en viss återhämtning av efterfrågan på svenska exportprodukter förutses.

Den inhemska efterfrågan kommer att dämpas. På flertalet områden kommer investeringsaktiviteten att dras ned, samtidigt som den statliga och privata konsumtionen väntas minska. Däremot fortsätter den kommunala aktiviteten att expandera mycket kraftigt också under 1978. Avvecklingen av de uppdrivna lagren fortsätter att verka starkt dämpande på produktionen, som totalt sett väntas öka svagt. För sysselsättningen i vårt land innebär detta fortsatta påfrestningar.

Den svaga inhemska efterfrågan och den konkurrensförbättring som växelkursförändringarna innebär ger en låg import och medverkar till att handelsbalansen blir bättre än för 1977. Jag har tidigare redogjort för att de vidtagna åtgärderna tar viss tid att slå igenom. Bytesbalansen torde därför inte uppvisa någon förbättring förrän 1979.

I tabell 8 och 9 redovisas försörjningsbalans och bytesbalans. En detaljerad genomgång av utvecklingen för de där presenterade komponenterna sker i den preliminära nationalbudgeten, som fogas som bilaga till finansplanen. Jag vill emellertid redovisa några huvuddrag i den förutsedda utvecklingen.

De totala fasta investeringarna väntas minska med 1,5 % i volym 1978. Därmed skulle de totala bruttoinvesteringarna minska volymmässigt för fjärde året i rad. Liksom under 1977 är det framför allt maskininvesteringarna som utvecklas svagt, medan byggnadsinvesteringarna beräknas öka ett par procent i förhållande till 1977 års nivå.

Nedgången i investeringsvolymen sammanhänger främst med den svaga investeringsverksamheten inom industrin. Industriföretagens investeringsplaner för 1978 pekar på en lika stark nedgång i industrins investeringsvolym som under 1977, eller med ca 15 %. Det låga kapacitetsutnyttjandet och den starkt pressade lönsamheten kommer — trots vissa förbättringar i avsättningsmöjligheterna under loppet av 1978 — att verka bromsande på industriföretagens investeringsbenägenhet. Minskningen av industriinvesteringarna väntas bli mest framträdande för basindustrier som järn- och stålverk samt massa- och pappersindustri, medan nedgången inte väntas bli lika brant för verkstadsindustrin.

Även inom stora delar av det övriga näringslivet är investeringsviljan

Tabell 8. Försörjningsbalans för 1976—1978

	Miljarder kr. 1976	Procentuell volymförändring	
		1976—1977	1977—1978
Tillgång			
Bruttonationalprodukt	323,8	−2,4	0,2
Import	84,0	−3,6	−1,3
Summa tillgång	**407,8**	**−2,6**	**−0,1**
Efterfrågan			
Bruttoinvestering	66,8	−3,4	−1,5
Näringsliv	33,9	−6,2	−8,1
därav: industri	15,7	−15,2	−14,9
Statliga myndigheter och affärsverk	7,9	1,3	0,9
Kommuner	12,1	7,4	4,5
Bostäder	12,9	−9,0	7,4
Lagerinvestering	7,8	(−2,2)[1]	(−1,1)[1]
Privat konsumtion	171,5	−1,3	−1,0
Offentlig konsumtion	84,1	3,2	2,8
Statlig	28,1	0,1	−0,4
Kommunal	56,0	4,9	4,5
Tjänstenetto	−2,6	..	..
Export	80,2	−0,2	5,0
Summa efterfrågan	**407,8**	**−2,6**	**−0,1**

[1] Lagerinvesteringarnas förändring i procent av föregående års bruttonationalprodukt.

Tabell 9. Bytesbalans för 1976—1978
Milj. kr., löpande priser

	1976	1977	1978 prognos
Export av varor	80 195	84 740	94 510
Import av varor	84 000	90 440	98 160
Handelsbalans	**−3 805**	**−5 700**	**−3 650**
Korrigering av handelsstatistiken	−106	−275	−295
Sjöfartsnetto	3 125	2 800	2 800
Resevaluta	−3 170	−4 000	−4 400
Övriga tjänster, netto	−2 888	−3 480	−3 900
Transfereringar, netto	−4 467	−6 240	−8 300
Korrigeringspost	800	800	800
Bytesbalans	**−10 511**	**−16 095**	**−16 945**

svag. Den privata konsumtionens minskning verkar självfallet återhållande på investeringarna inom handeln under 1978. I kombination med ett försämrat finansiellt läge väntas detta leda till att investeringsvolymen inom handel m. m. minskar efter de senaste årens relativt gynnsamma utveckling. Sammantaget beräknas investeringarna i näringslivet minska med ca 8 %.

Genom en vändning uppåt i fråga om bostadsinvesteringarna och en fortsatt betydande investeringstillväxt för kommunerna förutses emellertid nedgången i den totala investeringsaktiviteten under 1978 inte bli lika stor som under 1977. Ökningen i de kommunala investeringarna är helt att hänföra till fortsatt ökning av byggnadsinvesteringarna. Av särskild betydelse är det omfattande barnstugebyggandet. Den av regeringen föreslagna höjningen av statsbidraget till byggnadsprojekt som beredskapsarbeten bidrar till en ökning främst i början av 1978.

Bostadsbyggandets omfattning har, som jag tidigare har nämnt, kommit ner på en nivå som understiger vad som kan bedömas motsvara det långsiktiga behovet. För att stimulera bostadsbyggandet har regeringen i flera omgångar under 1977 höjt lånetaket för statliga lån. För att medge en smidigare anpassning till byggkostnaderna kommer vidare i framtiden lånetakshöjningar att knytas till en indexserie för byggprisutvecklingen. Justeringar kommer därför att ske oftare. Enligt konjunkturinstitutets bedömning kommer dock igångsättningen att stanna vid 51 000 lägenheter 1978. För att stimulera igångsättningen föreslår regeringen att bostadsräntan sänks med 0,5 % för både flerfamiljshus och småhus från den 1 januari 1978. För egen del räknar jag därför med en igångsättning på upp emot 60 000 lägenheter under 1978. Inräknat en viss ökning av ombyggnadsverksamheten kommer bostadsinvesteringarna då att öka med drygt 7 %.

Den lageravveckling som inleddes under 1977 väntas fortsätta under 1978, vilket kommer att verka hämmande på industriproduktionen. Totalt sett beräknas lagren minska med 4 à 5 miljarder kr. i löpande priser från 1977 till 1978. Detta innebär volymmässigt ett efterfrågebortfall mellan åren motsvarande 1 % av bruttonationalprodukten.

Den offentliga konsumtionen väntas öka med knappt 3 % i år och tillväxten kan i sin helhet återföras på en fortsatt expansion i den kommunala sektorn. Den tungt vägande kommunala konsumtionen förutses sålunda komma att öka med 4,5 % 1978. Detta torde innebära en minst lika stark expansion 1978 av den kommunala sysselsättningen som 1977; ökningen torde bli av storleksordningen 50 000 personer. Även inom den statliga sektorn väntas sysselsättningen i antal personer räknat öka något, men genom arbetstidsförkortning och minskade materialinköp beräknas den statliga konsumtionen minska med ca 0,5 %.

Den privata konsumtionen kan väntas fortsätta att minska i volym även under 1978. Med utgångspunkt i den av konjunkturinstitutet schablonmässigt antagna lönekostnadsökningen på 10 % 1978 och med de antaganden om inkomstöverföringar, skatter, priser etc., som redovisas i den preliminära nationalbudgeten, skulle hushållens reala disponibla inkomster minska med ca 2 %. Med hänsyn till de sjunkande realinkomsterna har en volymminskning förutsatts komma att ske även för den privata konsumtionen. Nedgången har satts till 1 %. Det bety-

der att sparkvoten förutsätts minska med drygt 1 procentenhet efter en uppgång 1977 med 2,6 procentenheter.

Som jag framhållit tidigare kan man förvänta en viss förbättring när det gäller exportutsikterna. Visserligen förutses ingen nämnvärd förstärkning av det internationella konjunkturläget. Men den relativprissänkning för de svenska exportvarorna som ägt rum efter kronans devalvering ger anledning att redan för 1978 räkna med en viss ökning av den svenska exportens marknadsandelar. Som framgår av tabell 8 förväntas den totala varuexporten öka med 5 % från 1977 till 1978. Utvecklingen av de relativa priserna kan väntas medföra snabbare vinster av marknadsandelar för råvaruexporten än vad som antagits gälla för bearbetade varor. Genom att marknaderna för flertalet svenska exportråvaror väntas bli tämligen svaga, kommer emellertid råvaruexporten ändå att stiga något långsammare än exporten av bearbetade varor. Bland varugrupperna är det främst exporten av massa och papper samt skogsbruksprodukter som väntas öka förhållandevis snabbt.

Mot bakgrund av den svaga utvecklingen av den inhemska efterfrågan väntas importen fortsätta att minska. Nedgången har beräknats till ca 1,5 %. Härigenom kommer utvecklingen av den reala handelsbalansen att bli påtagligt positiv under 1978. Trots att importpriserna växer avsevärt snabbare (10 %) än exportpriserna (6 %), framför allt som en följd av augustidevalveringen 1977, kommer ändock handelsbalansen i löpande priser att förbättras med ca 2 miljarder kr. 1978 och uppvisa ett underskott på ca 3,5 miljarder kr. (tabell 9). Prognosen presenteras mera i detalj i sammanfattningskapitlet i den preliminära nationalbudgeten. I prognosen har förutsatts att priset på råolja förblir oförändrat under det första halvåret 1978 och att importnivån under 1978, med hänsyn bl. a. till den svaga importutvecklingen under slutet av 1977, blir något lägre än vad konjunkturinstitutet räknat med.

Till följd av svårigheterna för svensk rederinäring har sjöfartsinkomsterna legat på en låg nivå sedan 1975. För 1978 väntas sjöfartsnettot ligga kvar på samma nivå som under 1977. Turistnettot torde försämras med ytterligare ca 0,4 miljarder kr. Nettotransfereringarna till utlandet, dvs. biståndet till utvecklingsländerna, räntebetalningar på utländska lån m. m., väntas ge ett underskott på hela 8,3 miljarder kr., vilket är en försämring med drygt 2 miljarder kr. från 1977. Sammantaget innebär detta att bytesbalansen 1978 skulle uppvisa ett underskott på 16,9 miljarder kr., dvs. endast något mer än 1977. Som redan sagts tar det en viss tid innan de positiva volymeffekterna från devalveringen blir tillräckligt starka för att upphäva de mera omedelbara negativa priseffekterna på utrikeshandeln av ändrade kursrelationer. För 1979 förutses däremot en klar förbättring i bytesbalansen. I sammanhanget bör upprepas att de faktiska bytesbalansunderskotten under senare år

Tabell 10. Produktionsutvecklingen 1977—1978

	Procentuell volymförändring från föregående år	
	1977	1978
Bruttonationalprodukten från produktionssidan	−1,3	0,8
därav: varuproduktion	−3,5	0,5
tjänsteproduktion	0,5	1,0
Bruttonationalprodukten från användningssidan	−2,4	0,2

kan vara lägre, beroende bl. a. på underrapportering av likvider för tjänsteexport. Detta kan till en del utgöra en förklaring till den s. k. restposten.

Konsumentpriserna väntas stiga med ca 9 % under loppet av 1978, inräknat effekterna av de föreslagna höjningarna av vissa punktskatter. Det är en avsevärd nedtrappning av ökningstakten från 1977. Bruttonationalprodukten väntas öka endast obetydligt från 1977 till 1978. Beräkningen från användningssidan antyder en ökning med 0,2 %. Räknat från produktionssidan förutses enligt den preliminära nationalbudgeten (tabell 10) en något större uppgång 1978, eller med 0,8 %. Med de antaganden som kan göras om produktivitetens utveckling torde den fortsatt svaga produktionsutvecklingen få negativa effekter på arbetsmarknaden. Efterfrågan på arbetskraft minskar. Å andra sidan kommer utbudet av arbetskraft också att minska, som ett resultat främst av införandet av den femte semesterveckan. Risk finns för en viss ökning av arbetslösheten under vissa perioder eller inom vissa regioner, yrkesgrupper etc. Därför skall självfallet arbetsmarknadspolitiska insatser sättas in med kraft för att hålla uppe sysselsättningen.

5 Avslutning

Full sysselsättning, rimlig prisstabilitet, ekonomisk tillväxt, rättvis inkomstfördelning och regional balans är centrala mål för Sveriges ekonomiska politik. En nödvändig förutsättning för att kunna nå dessa mål är att uppnå jämvikt i bytesbalansen. Under de senaste åren har emellertid vår balans gentemot omvärlden starkt försämrats. Inflationen har stigit till en oacceptabelt hög nivå. Produktionsutvecklingen har avstannat; industriproduktionen har minskat under tre år i rad. Endast genom betydande arbetsmarknadspolitiska satsningar har sysselsättningen kunnat hållas uppe och en ökning av arbetslösheten undvikas.

När den ekonomiska politiken i Sverige 1974 inriktades på att hålla den inhemska efterfrågan uppe, byggde detta på förhoppningen att vi därigenom skulle kunna överbrygga den internationella lågkonjunkturen

och därefter haka på en väntad stark konjunkturuppgång. Återhämtningen i världsekonomin från hösten 1975 och under 1976 gick emellertid långsammare än man räknat med.

Även år 1977 blev en besvikelse. Att de grundläggande förutsättningarna för den svenska överbryggningspolitiken brustit, utgör alltså en av förklaringarna till våra problem i dagsläget. Flera av de åtgärder som vidtagits fick därigenom konsekvenser som visade sig bli motsatta dem som eftersträvades. De överlager som med hjälp av lagerstöd byggdes upp under 1975 och 1976 för avsättning när den internationella efterfrågan ökade, blev i stället en belastning. Den lageranpassning som så småningom blev nödvändig i det svaga efterfrågeläget ledde till en begränsning av produktionen och ökade påfrestningar på arbetsmarknaden.

Den stagnerade produktionsutvecklingen beror dock i än högre grad på att det svenska näringslivets konkurrenskraft successivt försvagats. Detta sammanhänger främst med de stora kostnadsökningar som ägde rum framför allt under 1975 och 1976 och med nedgången i produktivitetstakten. Arbetskraftskostnaden per producerad enhet ökade därigenom väsentligt mycket mer i Sverige än i våra konkurrentländer. Svenska exportörer tvingades höja priserna mer än konkurrenterna. Vår industri drabbades samtidigt av ökad konkurrens från u-länder som på vissa områden snabbt byggt upp tekniskt avancerad produktion. Resultatet har blivit att den ökning av den samlade världshandeln som ägde rum dessa år i stor utsträckning gått Sverige förbi. Vi förlorade marknadsandelar både utomlands och på vår egen hemmamarknad.

De från 1974 snabbt växande bytesbalansunderskotten sammanhänger till väsentlig del härmed. Sambandet mellan utvecklingen av de relativa kostnaderna och priserna å ena sidan och marknadsandelar å den andra är otvetydigt. För 1977 beräknas bytesbalansunderskottet komma att uppgå till 16 miljarder kr. Sedan oljekrisen har de samlade underskotten gentemot omvärlden kommit att uppgå till 37 miljarder kr.

Även prisutvecklingen, dvs. inflationen, i Sverige har naturligtvis ett direkt samband med ökningen av våra arbetskraftskostnader. Kostnadsökningarna som under de två åren 1975—1976 uppgick till mer än 40 % är självfallet helt oförenliga med en lugn prisutveckling — inte minst när industriproduktionen under samma period minskar.

Den s. k. överbryggningspolitiken fördes under bred politisk enighet. Med de förutsättningar som var för handen efter oljekrisen framstod den som riktig. Och Sverige lyckades till skillnad från flertalet andra länder inom OECD-området undvika en BNP-minskning 1975. Då de förväntningar politiken byggde på inte infriades, kom våra problem att skjutas på framtiden och att förstoras. Det besannades att förutsättningen för att ett land utan vådliga följder för dess utrikesbalans skall kunna upprätthålla en högre efterfrågan än omvärlden är att dess kost-

nadsutveckling är långsammare. Åren 1976 och 1977 hade vi en lägre BNP-tillväxt än flertalet med oss jämförbara länder. Så kommer sannolikt att bli fallet också under 1978. Den frist vi skaffade oss ledde också till att den ekonomiska handlingsfriheten nu är mindre än vad den eljest skulle ha varit.

Mot den bakgrund jag här tecknat, har den ekonomiska politiken utformats. Dess viktigaste kortsiktiga mål är att bryta stagnationen på produktionssidan. Stigande produktion, förbättrad produktivitet och ökad tillväxt i vår ekonomi utgör en förutsättning för att klara sysselsättningen. För att den svenska ekonomin skall återvinna sin styrka på något längre sikt måste satsningar göras för ytterligare stimulans av den tekniskt industriella utvecklingen. Genom samlade insatser inom företagsamhet och forskning måste innovations- och produktutvecklingen fördjupas och inriktas på att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft och dess ställning som industrination. Vi bör ta tillvara de avsättningsmöjligheter som öppnas på de nya marknader som successivt växer fram.

Vårt ekonomisk-politiska handlingsutrymme begränsas för närvarande av de växande underskott i bytesbalansen som vi ådragit oss sedan 1974. Tanken på att vi genom inhemsk efterfrågepolitik skulle kunna "konsumera oss" ut ur dagens svårigheter är i dagsläget helt orealistisk. Vi kan t. ex. inte bortse från omvärldens sannolika reaktioner gentemot en sådan politik — som bl. a. skulle kunna ta sig uttryck i skärpta svårigheter att finansiera vårt därmed ökande bytesbalansunderskott.

Beslutet att skriva ner den svenska kronans värde och att lämna valutasamarbetet inom den s. k. valutaormen syftade till att stärka den svenska industrins internationella konkurrensförmåga. Effektivt skrevs kronan ned med 15 % under 1977. För att begränsa konsumtionen och hålla tillbaka importen vidtogs vidare ett antal åtstramningsåtgärder, bl. a. en höjning av mervärdeskatten. Sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften med 2 procentenheter från årsskiftet avser att begränsa arbetskraftskostnadsökningen under 1978.

Devalveringen har redan haft positiv effekt, även om det dröjer innan man kommer att kunna avläsa en förbättring i bytesbalansen. För 1978 beräknas exporten volymmässigt öka med 5 % — jämfört med en minskning på 0,2 % för 1977. Importen förutses minska med 1,3 %. Att detta inte leder till någon förbättring av bytesbalansen för 1978 sammanhänger med att importpriserna ökar snabbare än exportpriserna. På kort sikt försämrar en devalvering de s. k. terms of trade. Som jag framhöll i höstens proposition om inriktningen av den ekonomiska politiken, kan vi nu räkna med en klar förbättring av det volymmässiga förhållandet mellan export och import i jämförelse med de senaste åren.

I fråga om den internationella utvecklingen under 1978 är osäker-

heten stor. Vi kan inte räkna med någon mer markant vändning uppåt. Den prognos jag redovisat i det föregående utgår från att en omläggning av den ekonomiska politiken i mer expansiv riktning kommer att visa sig ofrånkomlig i de viktigaste OECD-länderna. Detta är en förutsättning för att de mål för utvecklingen som uppställts i de olika länderna skall kunna förverkligas. Skulle den ekonomiska politiken inte ges en sådan mer expansiv prägel, måste produktionsutvecklingen i flertalet länder beräknas bli mycket svag.

I detta perspektiv är utrymmet för löneökningar i vårt land starkt begränsat. Min exportprognos förutsätter en förbättring av Sveriges relativa kostnadsläge. En sådan är nödvändig för att jämvikten i bytesbalansen skall kunna återställas på sikt. En förstärkning av vår internationella konkurrenskraft är likaledes nödvändig för en uppgång i industrins nuvarande alltför låga kapacitetsutnyttjande. Den överkapacitet som nu föreligger har allvarligt försämrat lönsamheten och investeringsbenägenheten inom näringslivet. Ytterst går detta ut över sysselsättningen. Den skattesänkning för 1978 som riksdagen fattade beslut om under hösten torde underlätta avtalsuppgörelsen.

Den ekonomiska politiken 1978 ställs inför svåra avvägningar mellan kraven på expansiva och åtstramande finanspolitiska åtgärder. Sett med utgångspunkt från budgetsaldot och statsbudgetens bidrag till den totala efterfrågan blir politiken förhållandevis expansiv. Betraktar vi emellertid utgifterna för konsumtion och investeringar kan det konstateras att budgetarbetet har präglats av stramhet. Den statliga konsumtionen minskar t. o. m. något i volym. Ökningen av den statliga sektorns investeringar stannar vid 0,9 %.

Den offentliga sektorn tar i Sverige en större del av de samlade tillgångarna i anspråk än vad fallet är i flertalet andra länder. Skattebelastningen har fått sådan tyngd att möjligheterna att åstadkomma åtstramande effekter genom ytterligare skattehöjningar utan negativa följder för prisutvecklingen och tillväxten har blivit alltmer begränsade. En omprövning och förnyad prioritering av olika offentliga åtaganden kommer därför att bli en allt nödvändigare förutsättning för nya reformer. De skattehöjningar i fråga om drivmedel och på vissa utlandsresor som kommer att föreslås har närmast till syfte att påverka konsumtionens inriktning och att minska påfrestningarna på bytesbalansen.

Att totalbugetens saldo inte desto mindre ökar väsentligt för kalenderåret 1978 sammanhänger med den låga tillväxttakten i ekonomin, med de omfattande stödinsatser av industripolitisk och arbetsmarknadspolitisk natur som lågkonjunkturen och vårt ekonomiska läge nödvändiggjort samt med ökade skatteutbetalningar till kommunerna. De budgetmässiga kostnaderna för de industripolitiska satsningarna under 1978 kan beräknas till ca 6,5 miljarder kr. Inom arbetsmarknadspolitiken motsvarade enbart det sysselsättningsprogram, som regeringen redovi-

sade i höstas en satsning på ca 2 miljarder kr. Utan dessa åtgärder hade situationen på arbetsmarknaden idag varit betydligt allvarligare. En rad företag skulle ha tvingats lägga ned med ty åtföljande mänskliga och samhällsekonomiska förluster. Åtskilliga orter med ett enda dominerande företag skulle ha drabbats. En omfattande kapitalförstöring och förlust av industriell kapacitet skulle ha uppkommit. De satsningar det här är fråga om bör alltså i stor utsträckning betraktas inte som utgifter utan som investeringar i bibehållen produktionskapacitet inte minst för återställande av jämvikten i bytesbalansen

Den prognos för utvecklingen under 1978 som jag här har redovisat innehåller såväl negativa som positiva inslag.

Den ekonomiska återhämtningen kommer inte att gå snabbt. Också under 1978 torde en viss nedgång i industriproduktionen komma att ske. Bruttoinvesteringarna minskar volymmässigt för fjärde året i rad. En uppgång i bostadsbyggandet väntas dock komma till stånd. Liksom under 1977 väntas en nedgång i den privata konsumtionen. Detta är en följd av en åtstramning med sikte på konsumtionen som är nödvändig för att under 1980-talets första hälft återställa jämvikten i bytesbalansen.

Å andra sidan kan nu en uppgång i exporten förutses. Nedgången i totalproduktionen borde också kunna brytas trots att en fortsatt lageravveckling verkar starkt dämpande på industriproduktionen. Under loppet av 1978 bör de senaste årens negativa utveckling på nytt vändas uppåt. Prisstegringarna torde bli lägre än under 1977, då de beräknas ha uppgått till 13,5 %. Därvid bör observeras att en betydande del därav beror på de långsiktigt stabiliserande åtgärder statsmakterna vidtagit — höjda indirekta skatter och nedskrivning av kronans värde.

Att den privata konsumtionen drabbas av åtstramning sammanhänger inte blott med det stabiliseringspolitiska kravet att begränsa importen och föra över resurser till exportsidan utan också med den snabba ökning som skett i fråga om den kommunala konsumtionen. Den beräknas uppgå till närmare 5 % såväl 1977 som 1978 eller till drygt 2,5 miljarder kr., ett belopp som bör jämföras med den beräknade minskningen av den privata konsumtionen, dvs. 1,7 miljarder kr. En väsentligt större återhållsamhet i fråga om kommunala utgiftsökningar framstår som oundgängligen nödvändig under kommande år för att bereda utrymme för en rimlig utveckling av den privata konsumtionen.

De balansproblem och krisföreteelser som vårt land nu har att bekämpa framträdde plötsligt och kom överraskande för många medborgare. Vårt folk har länge levt i övertygelsen om att fortsatt välståndsutveckling var någonting en gång för alla givet. Sveriges beroende av skeendet i omvärlden har än en gång bekräftats. Det beror nu i hög grad på oss själva, på vår beredvillighet och förmåga att ta itu med problem, hur snabbt vår ekonomiska hälsa skall kunna återställas.

De regeringspartier som för 15 månader sedan övertog regerings-

innehavet efter många år i opposition ställdes omedelbart inför uppgiften att angripa de svåra problem den svenska ekonomin drabbats av. Den snabba ökningstakten beträffande såväl privat som offentlig konsumtion måste dämpas. En hård prioritering måste ske även i fråga om olika angelägna reformkrav. Stark återhållsamhet måste under några år prägla samhällsutvecklingen.

Det säger sig självt att en sådan omläggning av den ekonomiska politiken kräver förmåga att med fasthet och målmedvetenhet lösa grundläggande problem. Den förutsätter också medvetande i vida folkgrupper om de uppoffringar som krävs på kort sikt för att lägga en grund för en långsiktig återhämtning av vårt lands ekonomi. Under det gångna året har insikten om vidden av våra svårigheter ökat. Den allmänna förståelsen har breddats för de insatser som måste göras.

De första stegen har tagits i en dylik återuppbyggnadspolitik. Som ett led i strävandena att stabilisera kostnads- och prisutvecklingen har åtgärder vidtagits för att begränsa den privata köpkraften. Även om de innebär en påfrestning i nuläget torde de under loppet av 1978 och 1979 komma att successivt medverka till en påtaglig förbättring i den svenska ekonomin. Steg har tagits och ytterligare insatser kommer att ske för att stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft och tekniskt industriella kapacitet. Den anpassningsförmåga som kännetecknat svensk industri talar för att dessa strävanden skall leda till åsyftat resultat. Även i nuvarande hårda internationella konkurrensläge har våra industriföretag visat sig kunna på betydelsefulla områden väl hävda sig i konkurrensen med tekniskt och ekonomiskt starka utländska företag.

Den begränsning i den privata konsumtionen som måste ske med hänsyn till vår samhällsekonomi bör betraktas mot bakgrunden av att de enskilda hushållens konsumtion och realt disponibla inkomster under den senaste fyraårsperioden inte oväsentligt stigit. De uppoffringar som nu krävs av de aktivt verksamma grupperna syftar också till att garantera gjorda åtaganden gentemot pensionärer, mot barnfamiljerna och mot människor som förlorat eller riskerar att förlora sin sysselsättning. Ytterst är det alltså fråga om samhällssolidaritet i vidaste mening.

Särskild fråga

Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse

En redovisning för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses verksamhet under 1977 kommer på samma sätt som skedde beträffande redovisningen för verksamhetsåret 1976 (regeringens skrivelse 1976/77: 78) att lämnas i skrivelse till riksdagen så snart som fondstyrelsen — i enlighet med 24 § reglementet (1959: 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning — har överlämnat förvaltnings- och revisions-

berättelser till regeringen. Det belopp som enligt reglementet kan överföras till fjärde fondstyrelsens förvaltning får uppgå till högst 1 miljard kr. (prop. 1975/76: 100 bil. 1 och 108, NU 34, rskr 174, SFS 1976: 98). Fondstyrelsen har i skrivelse till regeringen den 18 oktober 1977 anhållit om ytterligare medelstilldelning i storleksordningen 750 milj. kr. Ärendet bereds f. n. inom ekonomidepartementet.

Till regeringsprotokollet i detta ärende bör fogas såsom
Bilaga 1: Preliminär nationalbudget för 1978.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som jag har förordat i det föregående.

Tabellförteckning

1. Bruttonationalproduktens utveckling i vissa länder och länderområden 1975—1978 4
2. Försörjningsbalans för 1976—1977 14
3. Betalningsbalans 1974—1977 15
4. Statens inkomster och utgifter 1976—1978 35
5. Finansiellt sparande i den offentliga sektorn 1976—1978 37
6. Finansiellt sparande 1976—1978 37
7. Finanspolitiska effekter 1975—1978 38
8. Försörjningsbalans för 1976—1978 42
9. Bytesbalans för 1976—1978 42
10. Produktionsutvecklingen 1977—1978 45

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770601

Bilaga 1

PRELIMINÄR NATIONALBUDGET 1978

Inledning

Den preliminära nationalbudgeten för 1978 som härmed läggs fram är utarbetad inom ekonomidepartementet och konjunkturinstitutet. Nationalbudgeten bygger på material som erhållits från fackdepartement och olika verk och institutioner. Vidare har utredningsrådet hörts. Dess ledamöter bär dock ej något ansvar för nationalbudgetens utformning och bedömningar.

Nationalbudgeten består av två delar. I den första delen, kapitel 1, sammanfattar ekonomidepartementet det ekonomiska läget och konjunkturutsikterna. Den andra delen, kapitel 2—9, behandlar utvecklingen inom olika områden mera i detalj.

Kapitlen 3 Utrikeshandeln, 6 De enskilda konsumenternas ekonomi, 7 Investeringarna och 9 Kreditmarknaden har sammanställts inom konjunkturinstitutet. Institutet har även sammanställt avsnitten om gruvor, mineralbrott och tillverkningsindustri samt skogsbruk i kapitel 4. Av ett bihang som följer efter kapitel 9 framgår även i tablåform vilka kapitel och avsnitt som sammanställts inom ekonomidepartementet resp. konjunkturinstitutet. Vidare redovisas prognostal för olika delsektorer enligt ekonomidepartementets och konjunkturinstitutets bedömningar.

Ansvaret för bedömningen av Sveriges ekonomi 1978 vilar på ekonomidepartementet där arbetet med nationalbudgeten letts av statssekreteraren Lars Wohlin och departementsrådet Lennart Nilsson.

1 Sammanfattande översikt[1]

1.1 Konjunkturutveckling och ekonomisk politik

Industriproduktionen i Sverige har minskat sedan slutet av 1974. Vid utgången av 1977 torde den med ca 10 % understiga produktionen vid slutet av 1974. Samtidigt med denna svaga produktionsutveckling har konsumtionen ökat mycket starkt. I synnerhet gäller detta för den offentliga konsumtionen. Exporten har gått dåligt i flera år, både på grund av den internationella lågkonjunkturen och därför att Sverige förlorat marknadsandelar. Successivt har investeringsverksamheten blivit allt svagare. Underskotten i bytesbalansen har ökat stadigt sedan 1974. Vårt land har i allt större utsträckning lånat från utlandet för att kunna hålla den inhemska efterfrågetillväxten så hög att arbetslösheten inte ökar.

1977 blev det år då de ekonomiska svårigheterna i vårt land kom att "blomma ut". Under detta år fick också omfattande ekonomisk-politiska

[1] I detta kapitel presenteras ekonomidepartementets sammanfattande bedömning av det ekonomiska läget och av konjunkturutsikterna. I de följande kapitlen 2 t. o. m. 9 redovisas mera ingående utvecklingen inom olika områden.

Diagram 1: 1 Industriproduktionen i Sverige och OECD-området 1972—1977
Index: 1972 = 100

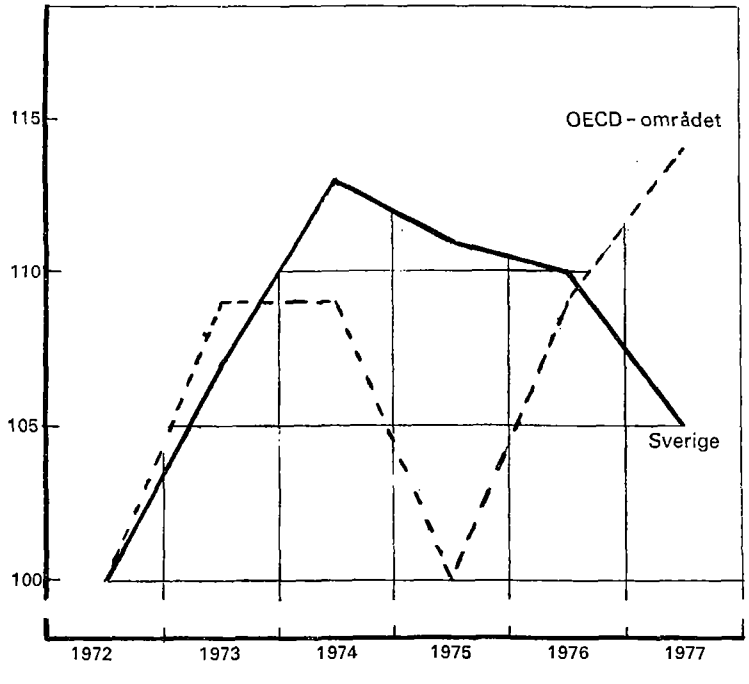

Källor: Ekonomidepartementet, OECD och statistiska centralbyrån.

åtgärder sättas in för att rätta till obalanser i ekonomin och för att vända utvecklingen.

Orsakerna till de ekonomiska problemen får sökas bakåt i tiden. De kraftiga oljeprishöjningarna i slutet av 1973 kom när den internationella konjunkturkurvan hade börjat vända nedåt. De högre oljepriserna verkade starkt köpkraftsindragande och kom att medverka till att lågkonjunkturen i vår omvärld 1974—1975 blev djupare än någon lågkonjunktur sedan 1930-talet. Sammantaget för OECD-länderna stagnerade BNP 1974 och minskade med 1 % 1975. Det var endast i ett fåtal mindre länder som regeringarna satte in stimulerande åtgärder för att motverka det kraftiga efterfrågebortfall som prishöjningen på olja gav upphov till. Ett av dessa länder var Sverige. Här hade konjunkturförloppet blivit stadigt uppåtriktat under loppet av 1973 och alla de stora riksdagspartierna var eniga om att ekonomin behövde stimuleras 1974 för att motverka effekterna av de högre oljeräkningarna. Genom att Sverige redan före oljekrisen befann sig i ett uppåtgående konjunkturskede kom därför 1974 för oss att bli ett uttalat högkonjunkturår. Skillnaden mot omvärlden var slående.

Den filosofi som låg bakom besluten om stimulanser i vår ekonomi 1974—1976 var den att vi skulle försöka "hoppa över" den internationella lågkonjunkturen. Vi hade redan i utgångsläget en annan rörelseriktning för ekonomins utveckling och det borde vara möjligt att genom stimulanspolitik hålla sig kvar med en så hög intern efterfrågan att denna kunde ersätta de tillfälliga exportförlusterna och därmed säkerställa en hög sysselsättning. Kostnaderna för denna politik när det gäller bytesbalansen skulle täckas så snart den internationella efterfrågan fick ordentlig fart igen. Vår exportindustri skulle då också vara redo att haka på uppgången, dels genom att lagerproduktion i större omfattning än annars kunde pågå fram till dess, dels därför att den sedvanliga nyrekryteringen vid en konjunkturuppgång inte behövdes. Personalstyrkan skulle hållas kvar även under lågkonjunkturen.

Denna strategi för den svenska ekonomiska politiken förutsatte att konjunkturuppgången internationellt skulle få ordentlig fart i vart fall från 1976. Vidare fick pris- och kostnadsutvecklingen i vårt land inte avvika markant från den i våra avnämarländer, särskilt inte från den kostnadsstegring som kom att inträffa i länderna i den s. k. valutaormen. Ingen av dessa båda förutsättningar kom att uppfyllas.

Kostnadsutvecklingen i Sverige har varit avsevärt snabbare än såväl i våra avnämarländer i genomsnitt som i det viktigaste "ormvalutalandet" Förbundsrepubliken Tyskland. De totala lönekostnaderna i Sverige ökade med ca 40 % sammanlagt för 1975 och 1976, mot 15—20 % i Förbundsrepubliken Tyskland. Priserna på svenska exportråvaror ökade mycket snabbt 1973—1975 och bidrog därigenom starkt till det högt uppdrivna vinstläget 1974. Detta kom att bidra till de stora löneökning-

arna 1975—1976, vilka i sin tur föranledde kraftiga prisökningar på exportprodukter i allmänhet. Stora andelsförluster skedde på exportmarknaderna. Produktivitetsutvecklingen i industrin blev successivt allt svagare. Detta sammanhänger bl. a. med att arbetsmarknadspolitiken efter hand alltmer betonade vikten av att hålla kvar arbetskraften inom företagen, även när efterfrågan dämpades. Arbetskraftskostnaderna per producerad enhet kom därför sammantaget för 1975 och 1976 att öka med närmare 40 % mer än i Förbundsrepubliken Tyskland. Följden blev självfallet att vår internationella konkurrenskraft påverkades i negativ riktning. Svenska exportvaror blev helt enkelt för dyra i förhållande till konkurrenternas varor. Förutom den relativt sett snabbare kostnadsutvecklingen i Sverige torde också det högre efterfrågeläget i vårt land ha bidragit negativt till utvecklingen av relativpriserna och exportförsäljningen. Jämfört med konkurrenterna fanns det större möjligheter att sälja på hemmamarknaden och det förefaller troligt att såväl marknadsföring allmänt som en mera aktiv prispolitik utnyttjades i högre grad av konkurrenterna. Sammanlagt kom andelsförlusterna för bearbetade varor på exportmarknaderna inom OECD-området att uppgå till inte mindre än 16,5 % 1974—1976.

Den andra förutsättningen för att överbryggningspolitiken skulle lyckas infriades inte heller. Visserligen kom konjunkturuppgången igång under 1975, först i Förenta staterna och sedan successivt på den europeiska kontinenten, men den bröts redan under sommarhalvåret 1976. Flera faktorer samverkade till denna utveckling. Kapacitetsutnyttjandet var fortfarande mycket lågt i flertalet industriländer efter den djupa lågkonjunkturen och investeringarna visade därför inga tecken på att komma igång. Men också konsumtionstillväxten mattades av. Av stor betydelse var sannolikt den allmänna syn på expansionstakten som flertalet OECD-länder samlats kring: det gällde att hålla tillväxten under sådan kontroll att inflationen inte återigen tillfördes bränsle. Åtskilliga länder bedrev också en restriktiv politik i syfte att förbättra utrikesbalansen. Mot slutet av 1976 ökade expansionstakten åter, men den kom att falla tillbaka igen framåt sommaren 1977. Fortfarande mot slutet av andra halvåret 1977 var det ingen ordentlig kraft i den internationella tillväxten.

Det är egentligen bara i Förenta staterna som en återhämtning har skett efter recessionen 1974—1975. I Västeuropa har uppgångsfasen blivit ryckig och långsam. Totalt för hela OECD-området blev tillväxten 3,5 % 1977, i Västeuropa blev den bara 2 %. Under loppet av året har produktionstillväxten allmänt blivit svagare. Industriproduktionen har totalt för OECD-länderna sålunda inte visat någon ökning från andra kvartalet 1977 och i Västeuropa är det snarast fråga om en direkt minskning. Investeringsviljan var allmänt mycket svag; därtill bidrog den svaga efterfrågan, kapacitetsreserverna och den fortfarande i många län-

der otillfredsställande vinstnivån. Bostadsbyggandet som i motsvarande konjunkturfas brukar aktiveras starkt har bara blivit expansivt i Förenta staterna. I många länder verkar stora reserver av outhyrda lägenheter bromsande på nyproduktionen. Den privata konsumtionen utvecklades svagt, bl. a. — åtminstone under en stor del av året — tillbakahållen av den ekonomiska politiken.

Den svaga internationella efterfrågeutvecklingen ledde till att världshandeln 1977 ökade med endast 5 % i volym mot 12 % 1976. Löne- och prisstegringstakten kom härvid att dämpas i förhållandevis ringa grad. Löneökningarna i OECD-området blev för industriarbetare ca 10 %, eller bara någon procentenhet lägre än 1976. Konsumentpriserna kom i genomsnitt för 1977 att öka ca 8 %, eller lika mycket som för 1976. Visserligen visade prisstegringstakten en uppbromsning under loppet av 1977, men en viktig förklaring härtill är en gynnsam prisutveckling för livsmedel, i huvudsak föranledd av goda skördar. Det kan ligga nära till hands att påstå att priset för den i många länder ganska hårda ekonomiska politiken — en ökad arbetslöshet — har varit för högt; framgångarna på inflationsområdet har varit för små.

Under hösten 1977 uppgick arbetslösheten i OECD-området till ca 5,5 % av arbetskraften, eller mer än 16 miljoner personer. Mer än 7 miljoner av dessa finns i Västeuropa. Arbetslösheten i OECD-området är nu större än den någonsin var under lågkonjunkturen 1974—1975.

Mot denna bakgrund har regeringarna i flera länder nu lagt fram förslag om stimulanser av den ekonomiska politiken. Både i Förbundsrepubliken Tyskland, Japan, Storbritannien och Canada har åtgärder satts in under hösten 1977. I Förenta staterna beslutades om ett stimulansprogram våren 1977. Åtgärderna kommer att samverka till att öka produktion och sysselsättning under 1978. De är i hög grad välkomna, och kommer säkert också att behöva bli mera omfattande framöver. Utsikterna för en ökning av tillväxten 1978 i vår omvärld är annars inte särskilt ljusa.

Det går således i efterhand att konstatera att de två viktigaste förutsättningarna för överbryggningspolitiken ej uppfylldes. Åtminstone vad gäller den internationella konjunkturen får emellertid konstateras att nästan alla prognosmakare missade både djupet av lågkonjunkturen 1974—1975 och den "knackiga" återhämtningen 1975—1976. Det är emellertid långt ifrån säkert att en kraftig internationell konjunkturuppgång från 1976 hade varit tillräcklig för att kompensera för den stora relativa pris- och kostnadsstegringen som inträffade i Sverige 1975 och 1976.

Vad som faktiskt inträffade var att vi både realekonomiskt och prismässigt kom ur balans. Konsumtionen ökade liksom lagerhållningen. Investeringskvoten sjönk, exporten minskade och bytesbalansunderskotten steg snabbt samtidigt som produktionen minskade.

Utöver den kortsiktigt bekymmersamma utvecklingen har tillkommit

omfattande strukturella problem inom flera olika branscher, t. ex. varvs-, järn- och stål-, teko-industri. Kostnadsökningarna i Sverige har för flera av dessa branscher bidragit till att göra problemen akuta under 1977.

Regeringen har under 1977 vidtagit omfattande åtgärder för att vända utvecklingen. Kursjusteringen i oktober 1976 följdes av en ny i början av april 1977. I slutet av augusti 1977 devalverades kronan med 10 % effektivt mot en "korg" valutor, representerande våra viktigaste avnämarländer. Samtidigt lämnade Sverige ormsamarbetet. Under loppet av 1977 kom därmed den svenska kronan att effektivt skrivas ned med ca 15 %. Bland övriga åtgärder som vidtogs under året kan främst nämnas höjningen av mervärdeskatten med ca 3 % räknat på varans pris exkl. moms från den 1 juni. Vidare har en rad industripolitiska satsningar gjorts för att möjliggöra en nödvändig omstrukturering av vissa industrigrenar. Genom valutakursförändringarna har skapats möjlighet för svenska företag att dels sänka sina varupriser räknat i utländsk valuta, dels förstärka den finansiella situationen. Relativpriset på färdigvaror har på exportmarknaderna kunnat sänkas med i genomsnitt drygt 4 % mellan helåren 1976 och 1977. Även för 1977 får vi emellertid enligt konjunkturinstitutet räkna med att ha förlorat marknadsandelar; för bearbetade varor till OECD-området med 4 à 5 %. De negativa effekterna från relativprishöjningarna 1975 och 1976 väger ännu så länge tyngre än de nyligen tillkomna prissänkningarna från devalveringen. Men för 1978 kan andelsvinster påräknas. Konjunkturinstitutet har i sina bedömningar utgått ifrån att priselasticiteten kan skattas till 0,5 under det år relativprisförändringen sker, 0,7 under året därefter, 0,4 under tredje året och 0,2 under fjärde året. Den långsiktiga priselasticiteten skulle följaktligen vara 1,8. Ser man på den totala exportvolymen beräknas den ha legat stilla mellan 1976 och 1977. Expansionen av exportmarknaderna har i stort sett motvägts av andelsförlusterna.

Kursändringarna och höjningen av mervärdeskatten innebär sammantagna en köpkraftsindragning för hushållen som kan uppskattas till drygt 2 % av konsumtionsutrymmet för 1977. Ändå beräknas hushållens realt disponibla inkomster ha ökat med 1,5 %. Emellertid minskade den privata konsumtionen enligt de kalkyler som gjorts med 1,3 % 1977, jämfört med en ökning på 4,3 % 1976. Konsumtionsutvecklingen har varit fallande under loppet av 1977 om korrigering görs för den tidigareläggning som gjordes i anslutning till höjningen av mervärdeskatten. I kalkylerna för helåret har antagits att en viss förstärkning kommer till stånd under sista kvartalet. Det är framför allt inköpen av varaktiga konsumtionsvaror som gått tillbaka. En sådan utveckling kunde i och för sig förutses efter den starka uppgången 1976. Mera märkligt är att konsumtionen av livsmedel minskat; mellan de tre första kvartalen 1976 och 1977 med 2 %.

Konsumentpriserna beräknas ha stigit med 13,5 % från december

1976 till december 1977. Mellan årsgenomsnitten 1976 och 1977 motsvarar detta en prisuppgång på 11,5 %.

Den offentliga konsumtionen fortsatte att expandera starkt vad gäller den kommunala sektorn (4,9 %) medan den statliga konsumtionen i stort sett låg kvar på 1976 års nivå. För kommunerna innebär det att ca 40 000 personer nyanställdes. Även om statens egen konsumtion låg stilla kom finanspolitiken under 1977 att ge starkt positiva effekter på samhällsekonomin genom kraftiga ökningar av transfereringarna till företag och enskilda.

Även investeringarna minskade under 1977. Totalt kom bruttoinvesteringarna att minska med nära 3,5 %. Investeringar i bostäder visade liksom 1976 en tillbakagång på 9 % i volym. Det innebär att bostadsproduktionen kommit ner på en nivå som klart torde underskrida det mera långsiktiga behovet. En indikation härpå är att antalet outhyrda lägenheter har sjunkit. Ännu in på hösten 1977 var tendensen sjunkande för igångsättningen av byggandet av nya lägenheter. Flera faktorer har samverkat till denna utveckling, men mest betydelsefulla torde ha varit den mycket starka kostnadsökningen i byggnadsproduktionen och svårigheter att få kredittillförseln att fungera smidigt. Mot denna bakgrund har regeringen under det senaste året höjt det statliga lånetaket med ca 20 % för flerfamiljshus och ca 14 % för småhus. Igångsättningen visade klara tecken till en förbättring mot slutet av året.

Tabell 1: 1 Försörjningsbalansens utveckling 1974—1977
Procentuell volymförändring, 1968 års priser

	1974—1975	1975—1976	1976—1977
Tillgång			
BNP	0,9	1,7	−2,4
Import	−3,3	7,2	−3,6
Summa tillgång	**0,0**	**2,8**	**−2,6**
Efterfrågan			
Bruttoinvestering	−0,3	−2,0	−3,4
Näringsliv	0,9	0,5	−6,2
därav: industri	1,3	0,6	−15,2
Statliga myndigheter och affärsverk	2,7	0,3	1,3
Kommuner	−1,4	−1,8	7,4
Bostäder	−3,5	−9,0	−9,0
Lagerinvestering	(0,6)[1]	(−0,4)[1]	(−2,2)[1]
Privat konsumtion	3,1	4,3	−1,3
Offentlig konsumtion	5,1	3,7	3,2
Statlig	4,7	0,7	0,1
Kommunal	5,3	5,5	4,9
Tjänstenetto	..	..	..
Export	−8,9	5,8	−0,2
Summa efterfrågan	**0,0**	**2,8**	**−2,6**

[1] Lagerinvesteringarnas förändring i procent av föregående års bruttonationalprodukt.

Tabell 1: 2 Förändring i BNP-komponenterna i procent av bruttonationalprodukten föregående år 1974—1978
1968 års priser

	1974	1975	1976	1977	1978
Privat konsumtion	2,3	1,6	2,3	−0,7	−0,6
Statlig konsumtion	0,2	0,4	0,0	0,0	−0,0
Kommunal konsumtion	0,5	0,7	0,8	0,7	0,7
Bruttoinvesteringar	0,2	−0,1	−0,4	−0,7	−0,3
Lagerförändring	2,4	0,6	−0,4	−2,2	−1,1
Summa inhemsk efterfrågan	5,6	3,2	2,3	−3,0	−1,3
Nettoefterfrågan från utlandet[1]	−1,6	−2,3	−0,6	0,6	1,5
Summa BNP-ökning	**4,0**	**0,9**	**1,7**	**−2,4**	**0,2**

[1] Export av varor och tjänster ./. Import av varor och tjänster.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån samt beräkningar utförda inom ekonomidepartementet.

Industrins investeringar beräknas ha minskat med 15 % 1977, efter en oavbruten ökning sedan 1968. Ställt i relation till industriproduktionens minskningar alltsedan 1974 förvånar det inte att investeringsverksamheten nu läggs på en lägre nivå. Härtill samverkar de stora kapacitetsreserverna, den låga efterfrågan och den pressade lönsamheten. Industrins problem redovisas i det följande.

De offentliga investeringarna ökade sammantaget med 5 % 1977, varvid kommunernas investeringar ökade med ca 7,5 % medan investeringarna hos statliga myndigheter och affärsverk blev ca 1,5 % högre än under 1976. Kommunernas investeringsuppgång kom efter fyra års nedgång. Det är framför allt den omfattande igångsättningen av dag- och fritidshem som bidragit till ökningen.

Lageruppbyggnaden i svensk ekonomi blev räknat i volym mer än 60 % större 1974—1976 än under motsvarande fas i konjunkturcykeln 1969—1971. Det var först i början av 1977 som en avtappning kom att inledas i vissa delar av industrin. Det statliga lagerstödet har självfallet medverkat till att bygga upp dessa överlager, men också företagens egna felbedömningar av den internationella konjunkturens styrka har bidragit till denna utveckling. För 1977 i sin helhet beräknas en neddragning av industrins lagerhållning med drygt 1 miljard kr. i löpande priser ha skett. Sammantaget för alla näringsgrenar kom den negativa omsvängningen i lagerinvesteringarna 1977 att motsvara nära 8 miljarder kr, eller 2,2 % av BNP.

Tillbakagången för den inhemska efterfrågan med 3 % från 1976 till 1977 medverkade till att importen av varor sjönk med 3,6 % 1977. Ändå kom underskottet i handelsbalansen att öka med ca 1 miljard kr.[1] från 1976. Det beror dels på den svaga exportutvecklingen, men mera på det

[1] Enligt siffrorna i handelsbalansstatistiken med nära 2 miljarder kr. Emellertid är ca 1 miljard kr. härav att hänföra till omläggningar i redovisningen av utrikeshandelsstatistiken.

Tabell 1: 3 Bytesbalans för 1974—1977
Milj. kr., löpande priser

	1974	1975	1976	1977 prel.
Export av varor	70 514	72 012	80 195	84 740
Import av varor	72 800	74 000	84 000	90 440
Handelsbalans	**−2 286**	**−1 988**	**−3 805**	**−5 700**
Korrigering av handelsstatistiken	−100	−268	−106	−275
Sjöfartsnetto	3 868	2 940	3 125	2 800
Resevaluta	−2 232	−2 542	−3 170	−4 000
Övriga tjänster, netto	−1 688	−2 239	−2 888	−3 480
Transfereringar, netto	−2 575	−3 405	−4 467	−6 240
Korrigeringspost	800	800	800	800
Bytesbalans	**−4 213**	**−6 702**	**−10 511**	**−16 095**

faktum att importprisstegringen med ca 4 procentenheter översteg prisuppgången på exportvarorna. Räknat i fasta priser undergick handelsbalansen en avsevärd förbättring 1976—1977. Handelsbalansen 1977 slutar enligt konjunkturinstitutets prognos i kapitel 3 på ett underskott på 5,7 miljarder kr. Med hänsyn till den mycket svaga importutvecklingen i november 1977 — vilken inte var känd vid prognostillfället — är det möjligt att importen för helåret 1977 kan bli något längre än enligt de här presenterade kalkylerna. Underskottet i handelsbalansen blir då i motsvarande grad mindre.

Sjöfartsnettot minskade 1977 och nettoutflödet av resevaluta ökade starkt. Det är inte troligt att devalveringen i någon nämnvärd omfattning fick bromsande effekter på utlandsturismen redan 1977. Också transfereringarna visade en kraftig negativ förskjutning 1977. Det beror främst på ökningar i gåvobeståndet till u-länderna och räntebetalningar på den svenska upplåningen utomlands. Sammantaget kom bytesbalansen att visa ett underskott på 16 miljarder kr. Preliminärt beräknas kapitaltransaktionerna mellan Sverige och utlandet ha resulterat i en nettokapitalimport på ca 15 miljarder kr. 1977. Med hänsyn till att valutareserven under året ökade med ca 7 miljarder kr. skulle den s. k. restposten ha uppvisat ett positivt värde på ca 7,5 miljarder kr. Restposten beräknas residualt och utgörs av summan av varierande slag av oförklarade valutaflöden. Sedan 1975 har restposten visat mycket stora positiva tal. Det får förmodas att den till en del orsakas av bortfall i rapporteringen av främst tjänsteexport, varför uppskattningen av bytesbalansens saldo därav är behäftad med osäkerhet. Andra orsaker till restposten är kortfristiga kapitaltransaktioner av typen förskjutningar i handelskrediterna.

Sammantagna innebär kalkylerna i nationalbudgeten att bruttonationalprodukten skulle ha minskat med inte mindre än 2,4 % från 1976 till 1977. Det är uppenbart att en sådan produktionsnedgång hade medfört allvarliga sysselsättningsproblem om inte de arbetsmarknadspolitiska

åtgärderna i motsvarande mån hade expanderat. Arbetslösheten har, så som den mäts i AKU-undersökningarna, legat på i stort sett samma nivå från början av 1975 fram till mitten av 1977. En viss ökning under andra halvåret 1977 har därefter inträffat. Arbetsmarknadspolitiken har i stor utsträckning inriktats på att i samarbete med företagen möta problemen på ett så tidigt stadium som möjligt. Olika former av utbildning i samverkan med företagen har därför fått mycket stor omfattning. Särskilt gäller detta för den s. k. 25-kronan som i november 1977 berörde inemot 50 000 personer. Totalt sysselsattes i arbetsmarknadsutbildning ca 100 000 personer under andra halvåret 1977, medan omfattningen av beredskapsarbeten låg på drygt 30 000 personer. Satsningen på att så långt som möjligt hålla kvar de anställda i företagen har självfallet lett till en mycket svag produktivitetsutveckling. För industrin minskade t. o. m. produktiviteten något 1975. Mellan 1975 och 1976 noterades en svag produktivitetsökning på ca 1,5 % medan produktiviteten stagnerade 1976—1977.

1.2 Utvecklingen inom industrin

Det allvarliga ekonomiska läge Sverige f. n. befinner sig i går hand i hand med stora svårigheter för den svenska industrin. Detta avspeglas bl. a. i att produktionen i industrin fortgående har sjunkit sedan tre år tillbaka vilket är en för efterkrigstiden unik utveckling. Bakgrunden till den svaga utvecklingen är den djupa internationella konjunkturnedgången samt den oförmånliga utvecklingen av kostnader och priser som vi haft i Sverige efter 1974. Därtill kommer svåra strukturella kriser i vissa av våra basnäringar. Dessa strukturproblem har förstärkts av konjunktur- och kostnadsutvecklingen.

Såväl de kortsiktiga som de mera långsiktiga problemen hänger samman med det starka internationella beroende som vår industri arbetar under. Detta beroende illustreras av att drygt 1/3 av industriproduktionen exporteras. Man kan därtill räkna med att en stor del av den produktion som avsätts i Sverige är utsatt för internationell konkurrens. En naturlig följd av detta är att industrin är mycket känslig för variationer i den internationella efterfrågan. En annan följd är att prisutvecklingen på de svenska industriprodukterna inte på något avgörande sätt kan avvika från den internationella prisutvecklingen på motsvarande produkter utan att avsättningsmöjligheterna påverkas. En kraftig uppgång i det relativa priset på svenska varor leder till att köparna börjar övergå till produkter producerade i andra länder.

Det är nu välbekant att vi efter 1974 för den svenska industrins del fått kraftiga höjningar av relativpriserna, som lett till avsättningssvårigheter på såväl exportmarknaderna som hemmamarknaderna. Bakom dessa prishöjningar ligger dels den snabba lönekostnadsstegringen efter

Tabell 1: 4 Bruttomarginalen[1] i industriföretag[2] med minst 500 anställda 1973—1977

	1973	1974	1975	1976	1977[3]
Gruvor och tillverkningsindustri	11,4	13,1	9,4	6,5	4,7

[1] Rörelseresultat i förhållande till omsättning.
[2] SNI 2+3.
[3] Delåret 1977.

Källa: Statistiska centralbyrån.

1974, dels den svaga produktivitetsutvecklingen i industrin. Vi kan sålunda konstatera att produktiviteten per timme i industrin fortfarande bara ligger någon procent över 1974 års nivå. Därtill kommer den uppskrivning av den svenska kronan som följt av Sveriges deltagande i det s. k. ormsamarbetet. Sammantaget har detta lett till en uppgång i kostnaden per producerad enhet, som mätt i dollar med ca 25 % översteg motsvarande uppgång i våra viktigaste konkurrentländer 1974—1976. Detta har naturligt nog lett till en uppgång i relativpriserna samt en nedgång i vinsten per producerad enhet. Vinstnedgången har ytterligare förstärkt av att prishöjningarna lett till en svag volymutveckling. Tabell 1: 4 över bruttomarginalens utveckling ger en indikation på den kraftiga vinstnedgången sedan 1974.

När det gäller räntabilitetstal finns kalkyler som tyder på att räntabiliteten på eget kapital i industrin ligger på ca 1,5 % 1977 medan motsvarande siffra 1973 var 10,7 % och 1974 16,1 %. En annan indikation på den svaga vinstutvecklingen ger de siffror över bruttosparande i företagssektorn som konjunkturinstitutet presenterade i sin höstrapport.

De visar på ett kraftigt fall i bruttosparandet, så att detta blir negativt 1977, vilket även gäller det av konjunkturinstitutet prognostiserade utfallet för 1978. De negativa talen bör emellertid enligt institutet tas med stor försiktighet med hänsyn till den residualberäkningsteknik som tillämpats. Betydande nivåfel kan härigenom ha uppkommit. Innebörden skulle eljest vara att företagen sett som grupp inte bara lånar till alla sina bruttoinvesteringar utan även till en del av sina löpande utgifter. Detta är utan tvivel fallet för en del företag och kanske t. o. m. för vissa branscher. Siffrorna över bruttomarginaler och räntabilitet tyder emellertid på att det i varje fall i industrin tagen som helhet skulle finnas ett visst driftöverskott även 1977. Alla tillgängliga siffror tyder emellertid på att vinstnivån i industrin som helhet nått en oacceptabelt låg nivå.

Som följd av den vikande produktionen i industrin har också kapacitetsutnytjandet gått ned kraftigt, vilket framgår av tabell 1: 5.

Mot bakgrund av de presenterade siffrorna för vinst, produktion och kapacitetsutnyttjande ter sig den svaga investeringsutvecklingen i industrin naturlig. De senaste åren utveckling framgår av tabell 1: 6.

För såväl 1977 som 1978 beräknar konjunkturinstitutet att de totala

Tabell 1: 5 Produktion och kapacitetsutnyttjande inom tillverkningsindustrin 1973—1978

	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Produktion, index: 1968 = 100	126,6	133,4	131,7	131	125	124,8
Kapacitetsutnyttjande, %[1]	98,6	100	96,3	93,5	87,0	84,8

[1] Kvot mellan faktisk produktion och potentiell produktion.

Källa: Ekonomidepartementet.

industriinvesteringarna skall sjunka med 15 %. Denna svaga utveckling är i ett kortsiktigt perspektiv allvarlig därigenom att det inte kommer något efterfrågetillskott från industriinvesteringarna. I ett längre perspektiv leder denna utveckling om den får fortgå till att vår framtida produktionspotential försvagas, vilket minskar våra möjligheter att på sikt förbättra vår utländska konkurrenskraft. En uppgång i industriinvesteringarna kan komma till stånd först när de reala och finansiella förutsättningarna härför skapats. Först när industriproduktionen åter börjar expandera uppstår det behov av en utbyggd kapitalstock som leder till ökade investeringar.

För att investeringarna skall komma till stånd krävs också att företagen har tillräcklig finansiell styrka för att kunna finansiera investeringarna. För detta krävs en uppgång i vinstnivån. Förutsättningen för en sådan utveckling har skapats genom den kursjustering med sammanlagt 15 % som vidtogs under 1977. Därigenom skapades ett utrymme för förbättrad konkurrenskraft som företagen kan använda dels till en sänkning av priserna i utländsk valuta, dels till en förbättring av den låga vinstnivån. Prissänkningarna bör göra det möjligt för industrin att återvinna marknadsandelar på såväl exportmarknaderna som hemmamarknaden.

Huvuddelen av den volymeffekt dessa prisökningar ger upphov till slår ut med minst ett års fördröjning, varför det även 1978 blir en viss minskning av industriproduktionen. Vid en bedömning av investeringsutvecklingen måste man också beakta att det låga kapacitetsutnyttjandet för med sig att en produktionsuppgång inte reser omedelbara krav på kapacitetsutbyggnad. Det är mot denna bakgrund rimligt att räkna med en uppgång i industriinvesteringarna tidigast in på 1979.

Tabell 1: 6 Industriinvesteringarnas utveckling 1973—1978
Årlig procentuell förändring

	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Byggnader och anläggningar	0	23	10	−6	−15	−24,5
Maskiner m.m.	13,5	6,5	−2,5	3,5	−15	−11

Källa: Konjunkturinstitutet.

Strukturella problem

I diskussionen ovan har industrin behandlats i sin helhet och de problem som diskuterats har, ehuru allvarliga, huvudsakligen varit av kortsiktig natur. I vissa industribranscher finns emellertid djupgående problem som inte kan lösas med åtgärder av typ kostnadsanpassning och som inte heller försvinner vid en internationell konjunkturuppgång. De branscher det här är fråga om är främst varven, järn- och stålindustrin, gruvindustrin samt teko-industrin. Dessa branscher har strukturella problem i den meningen att om de vid nuvarande produktionsstruktur skulle göras konkurrenskraftiga genom en generell kostnadsanpassning, så skulle denna anpassning kräva förändringar i det relativa kostnadsläget som varken ter sig genomförbara eller önskvärda. Deras situation skulle inte heller annat än i begränsad omfattning förbättras av en internationell konjunkturuppgång. Det utsatta läget för vissa av dessa branscher illustreras av tabell 1: 7 som anger utvecklingen av deras bruttomarginaler under de senaste åren.

Även om problemen för dessa branscher är av långsiktig natur har naturligtvis svårigheterna i mycket hög grad förstärkts och blivit akuta av de problem som diskuterades i föregående avsnitt. Varvsindustrin och järn- och stålindustrin har dessutom i hög grad drabbats av oljekrisen. Oljeembargot och de mycket kraftiga prishöjningarna på olja 1973 medförde en stagnation i efterfrågan på tankfrakter, vilket reducerade behovet av tankfartyg. Detta kom att förstärka de tendenser till överkapacitet i den internationella varvsindustrin som fanns redan tidigare. Därmed skapades också stora avsättningsproblem för den svenska varvsindustrin. Detta har i sin tur tenderat att förstärka stålindustrins problem eftersom en betydande del av produktionen i denna bransch levererats som insatsvara till varvsindustrin.

Det mest djupgående och allvarliga problemet för Sveriges del när det gäller dessa branscher är emellertid att den produktionsteknologi vi här arbetar med i många fall relativt lätt kan överföras till länder där kostnaderna för såväl arbetskraft som råvaror/insatsvaror är betydligt lägre än i Sverige. Genom den alltmer ökade mekaniseringen och datoriseringen har produktionsteknologin i allt högre grad kommit att bli bunden till kapitalutrustningen. Detta gäller i hög grad de här aktuella

Tabell 1: 7 Bruttomarginaler för vissa krisbranscher 1974—1977

	1974	1975	1976	1977[1]
Järn-, stål- och metallverk	16,7	7,5	−1,8	−6,7
Teko-industri	7,5	3,6	3,7	0,1

[1] Delåret 1977.

Källa: Statistiska centralbyrån.

branscherna. Den kapitalutrustning som länder med i förhållande till Sverige låg lönenivå arbetar med är ofta minst lika modern och effektiv som den svenska. I många fall t. o. m. effektivare. Vidare är produkterna relativt standardiserade, vilket innebär att priset och leveranssäkerheten är de mest betydelsefulla konkurrensfaktorerna. Detta innebär att det inte finns ett teknologiskt gap mellan de svenska företagen och de utländska som är tillräckligt för att väga upp de internationellt sett relativt höga svenska kostnaderna. För att den svenska lönenivån också i fortsättningen skall kunna tillhöra världens högsta är det därför nödvändigt att industrin kontinuerligt omstruktureras så att en specialisering alltid råder på sådan produktion i vilken Sverige har ett internationellt sett teknologiskt försprång. Här spelar forskningen och utvecklingen en betydande roll. För de branscher som befinner sig i kris innebär detta att det på sikt får ske en neddragning av produktionsvolymen. Samtidigt gäller det att utveckla de delar av branscherna där vi har komparativa fördelar genom t. ex. ett teknologiskt försprång eller genom ett speciellt yrkeskunnande. Det krävs alltså en genomgripande strukturell omvandling av branscherna.

När det gäller situationen i de enskilda branscherna kan vi för stålindustrins del konstatera att bakom den trendmässiga lönsamhetsförsämringen i Sverige liksom i övriga Västeuropa ligger en allt hårdare importkonkurrens. Denna har hittills främst kommit från Japan. Den japanska stålindustrin har stora konkurrensfördelar gentemot den västeuropeiska genom att kapitalutrustningen är mycket modern och till fullo utnyttjar de stora skalfördelar som finns i ståltillverkningen. För framtiden kan den etablering av mycket moderna stålverk som pågår i utvecklingsländerna väntas ytterligare försämra den västeuropeiska stålindustrins konkurrenskraft. Detta innebär att den västeuropeiska stålindustrin kommer att trängas ut från marknaden i utvecklingsländerna, vilket innebär att konkurrensen på återstående marknader hårdnar.

För att den svenska stålindustrin i fortsättningen skall ha möjlighet att klara den utländska konkurrensen krävs därför att produktivitetshöjande åtgärder vidtas. Handelsstålutredningen (SOU 1977: 15—16) har bedömt att utsikterna för handelsstålindustrin är gynnsammast om produktionen främst inriktas på den svenska marknaden. Även om den konkurrensfördel som finns av en inhemsk marknad inte är stor så föreligger den dock. Vidare anses de största rationaliseringsmöjligheterna finnas i råståltillverkningen.

Specialstålindustrin i Sverige skiljer sig från handelsstålindustrin bl. a. genom sin exportinriktning. Specialstålindustrin exporterar ca 3/4 av sin produktion. Även om stordriftsfördelar finns är de dock inte lika stora som i handelsstålindustrin. Vidare är produkterna något mer differentierade vilket innebär att kvaliteten spelar större roll i specialstålindustrin än i handelsstålindustrin. Detta innebär också att det mänskliga kunnan-

det är en mer betydelsefull konkurrensfaktor i specialstålindustrin. Detta gäller dock inte för det relativt stora produktområdet rostfria platta produkter av enkel kvalitet. Dessa skillnader mellan handels- och specialstålindustrin innebär att framtidsutsikterna ter sig något gynnsammare för specialstålindustrin, även om produktionen i första hand är inriktad på export. För att konkurrenskraften skall kunna vidmakthållas är det emellertid nödvändigt att företagen successivt uppgraderar sina produkter kvalitetsmässigt, vilket ställer krav på forsknings- och utvecklingsarbete. Vidare förefaller en del effektivitetsvinster finnas att hämta på produktions- och marknadsföringssidan. En utförligare diskussion om specialstålindustrin förs i den s. k. 1977 års specialstålutredning och propositionen (1977/78: 47) om specialstålindustrin.

Åtgärder som syftar till att förbättra den svenska stålindustrins konkurrensläge kräver emellertid att stora investeringar görs. Dessa kan med hänsyn till företagens ekonomiska läge inte i önskvärd utsträckning genomföras via upplåning på kapitalmarknaden. Mot denna bakgrund har regeringen ställt betydande resurser till stålindustrins förfogande i form av lån och lånegarantier.

Den kris som drabbat världens varvsindustri har inte haft sin likhet under någon tidigare period. Orsaken är en kombination av ett antal olyckliga omständigheter. En förklaring är oljekrisen, med de kraftigt ökade priserna på råolja som i sig ledde till en minskad efterfrågan på tanktonnage. Den mycket djupa och långvariga lågkonjunktur som västvärlden nu befinner sig i har också bidragit till att dämpa efterfrågan på frakttonnage. Härtill kommer att kapaciteten i världens varvsindustri byggdes ut mycket kraftigt under 1972—1973. Resultatet har blivit att ett betydande kapacitetsöverskott nu föreligger. Samtidigt har nya konkurrenter börjat uppträda på marknaden, exempelvis Sydkorea och Brasilien.

Hur ter sig då de mer långsiktiga förutsättningarna för svensk varvsindustri? Detta kommer bl. a. att bero på i vilken omfattning övriga varvsnationer minskar sin kapacitet. En nedskärning anses allmänt vara nödvändig. OECD bedömer att efterfrågan på fartyg under 1980-talets första hälft kommer att motsvara endast 60—70 % av den varvskapacitet som fanns 1974. Så länge överkapacitet råder i världens varvsindustri kommer den svenska varvsindustrin att ha svårt att visa lönsamhet. Det kan här vara en fråga om uthållighet. Emellertid måste man komma ihåg att stödet åt varvsindustrin tar resurser från andra slag av produktion som kanske i längden skulle vara en viktigare satsning. Trots de ogynnsamma framtidsutsikterna väntas ändå en ytterligare utbyggnad av varvskapaciteten i vissa låglöneländer såsom Sydkorea, Taiwan, Brasilien och Singapore. Detta trots att teknologin i denna typ av produktion inte förefaller vara lika lättrörlig internationellt som exempelvis för textilproduktion. Detta bl. a. med tanke på

att det mänskliga kunnandet, via organisationsteknologi och i viss mån produktteknologi, förefaller vara ett viktigt konkurrensmedel i denna typ av produktion, vilket i sig talar för komparativa fördelar för teknologiskt sett avancerade länder. För låglöneländer talar emellertid att varvsindustrin är relativt arbetsintensiv. Bland andra åtgärder som har vidtagits för att förbättra varvens situation är olika försök till att diversifiera produktionen, t. ex. genom att producera oljeborrställningar. Hittills har emellertid dessa ansträngningar inte visat sig vara tillräckliga.

För att mildra konsekvenserna av den neddragning och den omstrukturering av den svenska varvskapaciteten som är nödvändig, har stora statliga insatser gjorts. Målsättningen har varit att Sverige avsevärt skall minska sin kapacitet i linje med en överenskommelse mellan OECD-länderna. Ett led häri var bildandet av AB Svenska varv. De hittills beslutade statliga insatserna i form av aktieteckning, lån och förlusttäckning uppgår till drygt 4 miljarder kr. fördelade över 1976—1979. Härutöver har staten i den senaste varvspropositionen ställt kerditgarantier på ca 10 miljarder kr. Genom dessa insatser har bl. a. lagerproduktion kunnat ske, vilket mildrat konsekvenserna för sysselsättningen.

Krisen inom teko-industrin är av gammalt datum. Teko-industrin var den första av industribranscherna som drabbades av en utflyttning av produktionen till låglöneländerna. Fortfarande är det emellertid företag i höglöneländerna som i hög grad svarar för teknologin. Detta gäller såväl de produktionsmetoder som tillämpas, som själva produktutformningen. Eftersom denna typ av teknologi mycket lätt kan spridas internationellt, har länder med en hög lönenivå mycket svårt att vara konkurrenskraftiga. Detta gäller främst produkter som tillverkas i längre serier, dvs. mer standardbetonade produkter. För Sveriges vidkommande har hela efterkrigstiden karakteriserats av omfattande nedläggningar av företag med åtföljande sysselsättningsnedgång. Under de senaste åren har problemen blivit allt allvarligare, bl. a. som en följd av den måttliga ökningen av den privata konsumtionen, samt av den i Sverige internationellt sett snabba lönekostnadsutvecklingen. Eftersom textil- och konfektionsindustrierna är relativt arbetsintensiva har den oförmånliga lönekostnadsutvecklingen starkt försämrat situationen för dessa redan hårt trängda industrier. Extraordinära åtgärder har vidtagits av staten. Dessa omfattar bl. a. statliga lånegarantier med mycket gynnsamma villkor, sysselsättningsbidrag till äldre arbetskraft och offentliga beställningar. Härtill kommer ordinarie branschfrämjande åtgärder. Vidare kan nämnas bildandet av den nya teko-koncernen i Statsföretags regi. Totalt sett kan statens stöd till teko-industrin för budgetåret 1977/78 beräknas uppgå till drygt 600 milj. kr.

Insatserna från staten är starkt koncentrerade till vissa branscher. Stålindustrin, varven och teko-industrin som tillsammans svarar för ca 11,5 % av den svenska industrins förädlingsvärde står för 85 % av kost-

naderna för de särskilda insatserna. Satt i relation till just dessa branscher är satsningarna mycket omfattande.

De industripolitiska satsningarnas samhällsekonomiska effekter är omfattande. Genom åtgärderna möjliggörs en omstrukturering av dessa branscher som annars ej kommit till stånd. Man får samtidigt inte bortse från att dessa satsningar tar en betydande del av våra samlade reala resurser i anspråk.

1.3 Utblick mot 1978

De tendenser i den ekonomiska utvecklingen som kommit till synes, främst under andra halvåret 1977, utgör grunden för bedömningen av konjunkturen 1978. Vad först gäller den *internationella utvecklingen* kan det konstateras att en viktig faktor i sammanhanget utgör de stimulansåtgärder som beslutats i vissa länder under hösten 1977. Enligt OECD-sekretariatet beräknas tillväxten i området ha uppgått till 3,5 % i årstakt andra halvåret 1977. De stimulansåtgärder som vidtagits i främst Japan, Förbundsrepubliken Tyskland, Storbritannien, Canada och under våren 1977 även i Förenta staterna beräknas höja den totala produktionen ca 1 %. Huvuddelen av effekterna faller på 1978. För första halvåret 1978 kan man därför förutse en högre tillväxt. Det finns en risk att aktiviteten i ekonomierna därefter faller ner på en lägre nivå. Det har här förutsatts att en sådan profil inte kommer att vara politiskt acceptabel i de berörda länderna. Det gäller främst med tanke på konsekvenserna för arbetsmarknaden men även riskerna för att en låg tillväxt skulle leda till en förvärrad bytesbalanssituation i underskottsländerna med en sannolik ökning av redan befintliga protektionistiska tendenser. Därför har här en mera jämn tillväxtprofil under 1978 lagts till grund för prognosen över den internationella utvecklingen, vilket i och för sig förutsätter vissa ytterligare stimulansåtgärder utöver de som hittills annonserats.

Totalt skulle produktionstillväxten under dessa förutsättningar uppgå till ca 4 % 1978 inom OECD-området. Tillväxten i Förenta staterna och Japan ligger över genomsnittet medan produktionsökningen i Västeuropa skulle uppgå till ca 3 %. Av särskild vikt för vår del är att motsvarande ökning inom Norden väntas uppgå till endast 2 %.

Den andra punkten där utvecklingen under andra halvåret 1977 i sig synes vara avgörande för tendenserna under 1978 är *utrikeshandeln.* Världshandeln totalt sett har bedömts komma att öka med 5—6 % i volym 1978. Marknadstillväxten för de svenska bearbetade varorna, där hänsyn tagits till exportens ländersammansättning blir som följd av den låga tillväxten i vår närmaste omvärld något lägre eller 4 %. Med den tidsprofil över de relativa prisförändringarna och deras effekter som konjunkturinstitutet räknar med i kapitel 3 skulle man kunna

Tabell 1: 8 Preliminär försörjningsbalans för 1978

	Miljarder kr. 1976, löpande priser	Procentuell volymförändring, 1968 års priser	
		1976—1977	1977—1978
Tillgång			
BNP	323,8	−2,4	0,2
Import	84,0	−3,6	−1,3
Summa tillgång	**407,8**	**−2,6**	**−0,1**
Efterfrågan			
Bruttoinvestering	66,8	−3,4	−1,5
Näringsliv	33,9	−6,2	−8,1
därav: industri	15,7	−15,2	−14,9
Statliga myndigheter och affärsverk	7,9	1,3	0,9
Kommuner	12,1	7,4	4,5
Bostäder	12,9	−9,0	7,4
Lagerinvestering	7,8	(−2,2)[1]	(−1,1)[1]
Privat konsumtion	171,5	−1,3	−1,0
Offentlig konsumtion	84,1	3,2	2,8
Statlig	28,1	0,1	−0,4
Kommunal	56,0	4,9	4,5
Tjänstenetto	−2,6	..	..
Export	80,2	−0,2	5,0
Summa efterfrågan	**407,8**	**−2,6**	**−0,1**

[1] Lagerinvesteringarnas förändring i procent av föregående års bruttonationalprodukt.

räkna med en viss återgång under 1978 av tidigare andelsförluster. Med denna förutsättning, och med något snabbare andelsvinster i råvaruexporten, trots en i stort sett halverad fartygsexport skulle exporten kunna öka med 5 %.[1] En avgörande förutsättning för prognosen är att exporten synes ha vänt under andra halvåret 1977 och att denna tendens håller i sig.

En motsatt utveckling kan väntas för importen. I och med att åtstramningsåtgärderna successivt fick effekt under 1977 började verkningarna på importvolymen bli avläsbara. Nedgången blev 3,5 %. För 1978 blir importvolymen ytterligare drygt 1 % lägre. Dels beror detta på att den inhemska efterfrågan faller med ca 1,5 %, dels beror det på att de genomförda kursförändringarna förbättrat den inhemska produktionens relativa prisläge.

Hur snabbt och i vilken omfattning förändringar i importens konkurrenskraft påverkar dess andelar av vår hemmamarknad är självfallet osäkert. Man har kunnat iaktta att effekterna av de relativa svenska produktprisernas ökning under 1975 och 1976 inte visat sig så snabbt på hemmamarknaden som på exportmarknaden. Denna eftersläpning innebär att större delen av effekten faller på 1977. De anta-

[1] Enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetod.

ganden som gjorts, och här åsyftas främst de bearbetade varorna, innebär att hemmamarknadens känslighet för relativa prisförändringar skulle vara något mindre än exportmarknadens.

Hur stor relativprisförskjutning som bl. a. valutakursjusteringarna ger upphov till är därmed av stor betydelse. Relationen importpriser/svenska producenters priser på hemmamarknaden är svår att mäta direkt, men kan approximeras med bytesförhållandet, dvs. relationen import/exportpriser. För 1977 har försämringen i bytesförhållandet beräknats till 4,5 % enligt handelsstatistiken. Det kan inte uteslutas att försämringen varit ännu snabbare. Även för 1978 har konjunkturinstitutet räknat med att importpriserna stiger snabbare än exportpriserna, ca 4 %, vilket beror på kursförändringarna under 1977.

Av central betydelse för prognosen för 1978 är vilken faktisk utveckling som ägt rum mot slutet av 1977. Det har här antagits att importdämpningen blir något kraftigare från slutet av 1977 än var konjunkturinstitutet räknat med i sina kalkyler i kapitel 3. Bakgrunden är bl. a. att utrikeshandelsstatistiken för november — som av tidsskäl inte kunnat beaktas i konjunkturinstitutets prognoser — tyder på att importen för helåret 1977 blir lägre än enligt nämnda kalkyl. I motsvarande mån får detta effekter på importens storlek 1978. Utvecklingen för konsumtion och investeringar tyder vidare på att den marginella importbenägenheten blir lägre 1978.

Hänsyn har vidare tagits till OPEC-ländernas beslut om priset på råolja under första halvåret 1978. Sammantaget innebär detta att importen här bedömts bli ca 1 miljard kr. lägre än enligt konjunkturinstitutets prognos.

De angivna utvecklingstalen skulle ge ett fortsatt underskott i handelsbalansen för 1978 på ca 3,6 miljarder kr. Det innebär en förbättring i jämförelse med 1977 på ca 2 miljarder kr. trots att importpriserna stiger förhållandevis snabbt.

Tabell 1: 9 Bytesbalans för 1976—1978
Milj. kr., löpande priser

	1976	1977 prel.	1978 prognos
Export av varor	80 195	84 740	94 510
Import av varor	84 000	90 440	98 160
Handelsbalans	**−3 805**	**−5 700**	**−3 650**
Korrigering av handelsstatistiken	−106	−275	−295
Sjöfartsnetto	3 125	2 800	2 800
Resevaluta	−3 170	−4 000	−4 400
Övriga tjänster, netto	−2 888	−3 480	−3 900
Transfereringar, netto	−4 467	−6 240	−8 300
Korrigeringspost	800	800	800
Bytesbalans	**−10 511**	**−16 095**	**−16 945**

Tjänste- och transfereringsbalansen beräknas visa ett underskott på drygt 13 miljarder kr. vilket är en försämring på ca 3 miljarder kr. jämfört med 1977. Denna ökning kommer från ökande räntebetalningar på utlandsskulden, ett ökat gåvobistånd till utvecklingsländerna samt ett försämrat turistnetto.

Sammantaget skulle detta resultera i att underskottet i bytesbalansen blir endast något större än för 1977, eller inemot 17 miljarder kr. Uttryckt i förhållande till BNP utgör bytesbalansunderskottet ca 4,5 % både 1977 och 1978.

En tredje faktor av stor betydelse för 1978 är den *privata konsumtionens* omfattning. Konjunkturinstitutet har utgått från ett schablonmässigt antagande om en 10-procentig lönekostnadsökning per timme kalenderåret 1978. Det ger en ökning av lönesumman i samhället om drygt 8 %. Ett annat väsentligt inslag i bilden är skatteomläggningen för 1978 som för en genomsnittsinkomsttagare ger en inkomstförstärkning efter skatt av ungefär den storleksordning en ytterligare 10-procentig löneökning före skatt skulle ge.

För samtliga hushåll skulle den disponibla inkomsten öka med ca 8,5 % i löpande priser. Med den prisutveckling som konjunkturinstitutet räknar med mellan årsgenomsnitten och inkluderat effekten av den energipolitiskt motiverade bensinskattehöjningen på 25 öre per liter skulle den realt disponibla inkomsten minska ca 2,5 %.[1] Man kan dock notera att under senare delen av 1977 ägde en förändring i konsumtionssammansättningen rum så att prisutvecklingen i den faktiska konsumtionen blev icke obetydligt lägre än vad som registreras i konsumentprisindex med dess över ett år fasta konsumtionssammansättning. Det förefaller inte osannolikt att detta kommer att fortsätta också under 1978. Prisökningarna på den faktiska konsumtionen skulle då bli något lägre och nedgången i den realt disponibla inkomsten mindre.

Vid sjunkande realinkomster men med relativt stabila konsumtionsvanor kan det mycket väl tänkas att hushållen sänker sparkvoten. Speciellt skulle detta kunna gälla nu eftersom sparkvoten steg 1977. Med en sådan neddragning av sparandet kan en nedgång i konsumtionen om 1 % vara trolig.

Prisstegringen väntas bli ca 9 % under loppet av 1978, att jämföra med 13,5 % under loppet av 1977. Vad detta motsvarar mellan årsgenomsnitten blir beroende av tidsprofilen. I den angivna prisberäkningen har hänsyn tagits till att devalveringen i augusti har givit effekt på importpriserna som blir betydande först under 1978 samt andra eftersläpande effekter av tidigare kostnadsstegringar.

Den *offentliga konsumtionen* uppvisar divergerande tendenser. Sta-

[1] I kapitel 6 har den föreslagna höjningen av bensinskatten inte kunnat beaktas. Konjunkturinstitutet utgår därför från en minskning av de disponibla realinkomsterna om 2 %.

tens egen konsumtion minskar i volym medan den kommunala konsumtionen, enligt vad som nu kan utläsas ur enkäter till kommunerna, ökar med 4,5 % vilket är något långsammare än under 1977. Trots denna kraftiga ökning kommer kommunerna 1978, som närmare redovisas i kapitel 8, att uppvisa ett finansiellt överskott på 3,5 à 4 miljarder kr.

Investeringsnivån i samhället förutses sjunka något även 1978. En viss fortsatt ökning av de kommunala investeringarna väntas dock, främst gäller detta barnstugebyggandet. Men det är framför allt bostadsbyggandet som svarar för det expansiva inslaget. Som framgår av kapitel 7 kan bostadsinvesteringarna under 1978 beräknas öka med ca 5 % enligt konjunkturinstitutet. Med den i budgetpropositionen redovisade sänkningen av bostadslåneräntan med 1/2 % för nybyggda hus fr. o. m. den 1 januari 1978 kan igångsättningen av bostäder emellertid väntas bli avsevärt högre än under 1977. Här har antagits en igångsättning om 55 000—60 000 lägenheter. Totalt beräknas detta ge en ökning av bostadsinvesteringarna på drygt 7 %.

Däremot pekar näringslivets investeringar nedåt. Den svaga internationella konjunkturen, den hittills låga orderingången och den låga nivån på driftöverskott och soliditet bromsar investeringsbenägenheten.

Diagram 1: 2 Lagerkvoten inom industrin 1959—1978

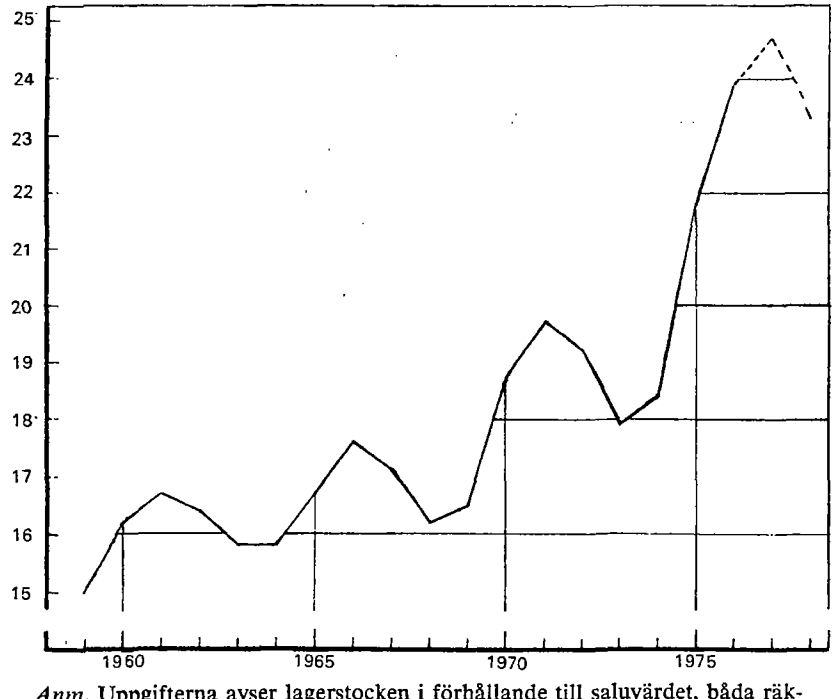

Anm. Uppgifterna avser lagerstocken i förhållande till saluvärdet, båda räknat i 1968 års priser.

Källor: Ekonomidepartementet och statistiska centralbyrån.

Näringslivets finansiella sparande förbättras visserligen, men detta sker från en mycket låg nivå och beror dessutom delvis på att investeringsnivån dras ner. För hela industrin uppskattas investeringarna, mot bakgrund av enkätmaterial, ligga 15 % under 1977 års nivå. Den låga privata konsumtionen medför att handeln och vissa andra tjänstesektorer inte har något större behov av att investera. Långsiktigt sett föreligger där en viss överkapacitet.

De omfattande lager som byggdes upp 1975 och 1976 har totalt sett kunnat dras ner något under 1977, vilket verkat starkt återhållande på främst industriproduktionen. Omsvängningen mellan en ordentlig lageruppbyggnad 1976 och viss lagerminskning 1977 är kraftig. Fullt så kraftig är inte omsvängningen mellan 1977 och 1978, varför den produktionshämmande inverkan inte heller blir så stark. Lagerminskningen uppgår totalt sett till 4 à 5 miljarder kr. i löpande priser.

Man kan uppskatta det övernormala lagret inom industrin vid 1977 års början till i runt tal 10 miljarder kr. i löpande priser. Genom lagerminskningen under 1977 och 1978 reduceras detta kraftigt. Att så sker beror inte minst av att det finns en stigande trend i relationen lagerstock/produktion (se diagram 1: 2). Behovet av ett "transaktionslager" stiger således successivt. Detta innebär att om en lagerminskning av den angivna storleken blir möjlig 1978 skulle överlagren snabbt reduceras.

Den skissade utvecklingen leder till en totalt sett ungefär oförändrad produktion 1978. För sysselsättningens del leder detta till en viss försvagning mellan genomsnittsläget för 1977 och 1978. Det är dock mycket vanskligt att bedöma hur det bortfall av arbetade timmar som den femte semesterveckan innebär kommer att kompenseras. En försiktigt beräknad kompensation i antal personer räknat har här förutsetts. Eftersom en försvagning av arbetsmarknadsläget skett under loppet av 1977 förutses försämringen från läget vid utgången av 1977, frånsett säsongsvängningar, bli mera begränsad.

UTVECKLINGEN INOM OLIKA OMRÅDEN

2 Det internationella läget

2.1 Sammanfattande översikt

Utvecklingen 1977

Den internationella konjunkturutvecklingen under 1977 blev en besvikelse. Det är egentligen bara i Förenta staterna som man kan tala om en relativt väl underbyggd återhämtning från efterkrigstidens djupaste och mest utdragna konjunkturnedgång. I övriga industriländer — i synnerhet i Västeuropa — har den uppgång som skedde under 1976 av allt att döma hamnat i en ny paus. Särskilt trögt har utvecklingen gått i de nordiska länderna, vilka sammantagna noterade en nedgång i bruttonationalprodukten från 1976 till 1977. Totalproduktionens tillväxt i hela OECD-området 1977 stannade vid ca 3,5 %; i Västeuropa uppgick den till endast 2 %. Dessa preliminära utfallssiffror är en klar nedjustering jämfört med exempelvis de prognoser OECD-sekretariatet presenterade för mindre än ett halvår sedan.

Konjunkturutvecklingen under 1977 företer stora likheter med den under 1976. Sålunda var produktionstillväxten snabbast under årets inledande del för att därefter försvagas avsevärt. Nedgången i tillväxttakten var särskilt markerad i de utomeuropeiska länderna, där BNP-tillväxten sjönk tillbaka från inemot 6 % första halvåret till ca 4,5 % andra halvåret 1977. Även i de större länderna i Västeuropa visade tillväxten en viss dämpning under loppet av 1977.

De främsta pådrivande faktorerna bakom den starka utvecklingen i den amerikanska ekonomin första halvåret 1977 var den privata konsumtionen och bostadsbyggandet. Särskilt kraftigt ökade köpen av varaktiga konsumtionsvaror varvid bl. a. bilindustrin registrerade goda försäljningssiffror. I Japan däremot var konsumtionsutvecklingen påfallande svag, bl. a. beroende på en långsam ökning av de disponibla inkomsterna. I stället var det här exporten som utgjorde den mest expansiva efterfrågekomponenten. I de västeuropeiska länderna fick de uppsatta tillväxtmålen successivt justeras ned. En viktig orsak till den svaga utvecklingen var den relativt restriktiva ekonomiska politiken i många länder, vilken fick en dämpande inverkan på den privata konsumtionen. I tre av de stora länderna i Västeuropa — Frankrike, Italien och Storbritannien — fördes sålunda under den inledande delen av 1977 en klart efterfrågedämpande politik i syfte att nedbringa inflationen samt att komma till rätta med de stora underskotten i den externa balansen. Även i Förbundsrepubliken Tyskland var strävan att hålla nere prisstegringarna ett av huvudmålen för den ekonomiska politiken.

Diagram 2: 1 Industriproduktionen i vissa länder 1974—1977
Index 1970 = 100. Säsongrensade månadsdata

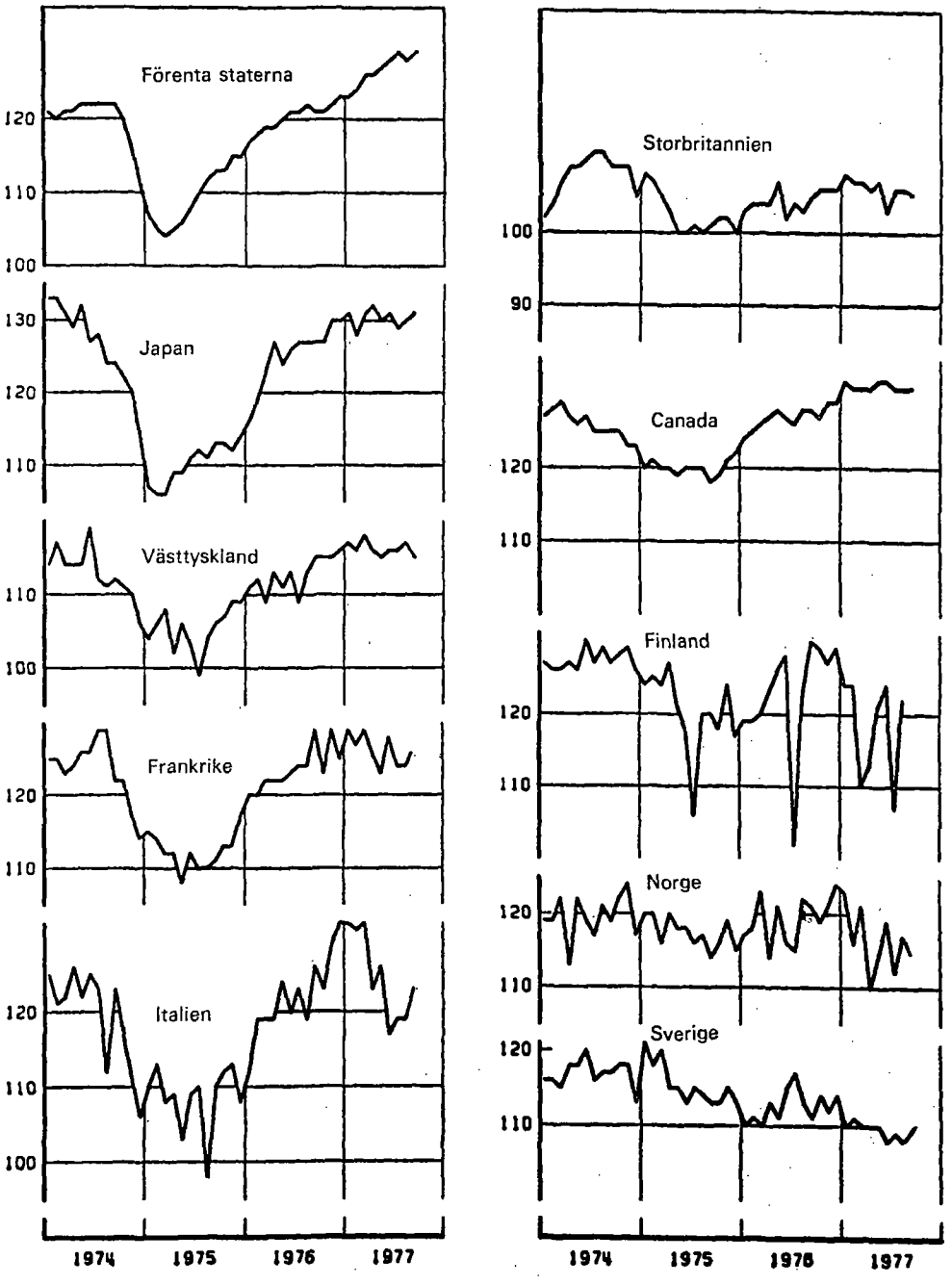

Källor: OECD och nationell statistik.

Dämpningen i den ekonomiska aktiviteten i OECD-området under 1977 kan klart avläsas i utvecklingen av industriproduktionen. Denna upphörde sålunda totalt sett att öka från andra kvartalet och från samma period inleddes en direkt nedgång i Västeuropa. Den slutliga inhemska efterfrågan[1] i OECD-området, med undantag för Förenta staterna, uppvisade en motsvarande utvecklingsprofil under året. I huvudsak bestod dämpningen av en allmän nedgång i den privata konsumtionens tillväxt, föranledd av såväl ett högre hushållssparande som en större köpkraftsindragning från skattesidan än förutsett. Det är denna nedgång i konsumtionstillväxten som ligger bakom nedjusteringen av flertalet industriländers produktionstillväxt 1977 jämfört med OECD-sekretariatets juliprognoser 1977.

En annan viktig faktor för efterfrågeutvecklingen i OECD-området 1977 har varit den fortsatt sviktande investeringsbenägenheten inom det privata näringslivet. I så gott som samtliga länder, med undantag för Förenta staterna, har sålunda företagens fasta investeringar visat en

[1] Summan av den privata sektorns och den offentliga sektorns konsumtion och fasta investeringar.

Tabell 2: 1 Bruttonationalproduktens utveckling i vissa OECD-länder 1975—1978
Årlig procentuell förändring

	Andel av OECD-områdets totala BNP (%)[1]	1975	1976	1977[2]	1978[2]
De sju stora länderna					
Förenta staterna	39,4	−1,8	6,0	5,0	4—5
Japan	13,0	2,4	6,3	6,0	5—6
Förbundsrepubliken Tyskland	10,5	−3,2	5,6	2,5	3—4
Frankrike	8,1	−1,1	5,2	3,0	3—4
Storbritannien	5,1	−1,8	2,1	0,5	2,5—3,5
Italien	4,0	−3,5	5,6	2,0	1—2
Canada	4,4	1,1	4,9	2,0	3—4
Norden					
Danmark	0,9	−1,1	5,5	1,0	1—2
Finland	0,7	0,5	0,4	−1,0	1—2
Norge	0,7	3,5	6,0	4,0	6—7
Sverige	1,7	0,9	1,5	−2,5	0
Vissa andra OECD-länder					
Belgien	1,6	−1,9	2,3	2,5	2—3
Nederländerna	2,1	−1,1	4,6	2,5	3,5—4,5
Schweiz	1,3	−7,6	0,5	2,0	2—3
Österrike	0,9	−2,0	5,2	3,5	1,5—2,5
OECD-Europa	40,7	−1,6	4,2	2,0	ca 3
OECD-totalt	100,0	−1,0	5,2	3,5	ca 4

[1] 1976 års priser och växelkurser.
[2] Ekonomidepartementets bedömningar.

Källa: OECD.

Diagram 2: 2 Bruttonationalproduktens utveckling i olika länder och länderområden 1969—1978

Årlig procentuell förändring

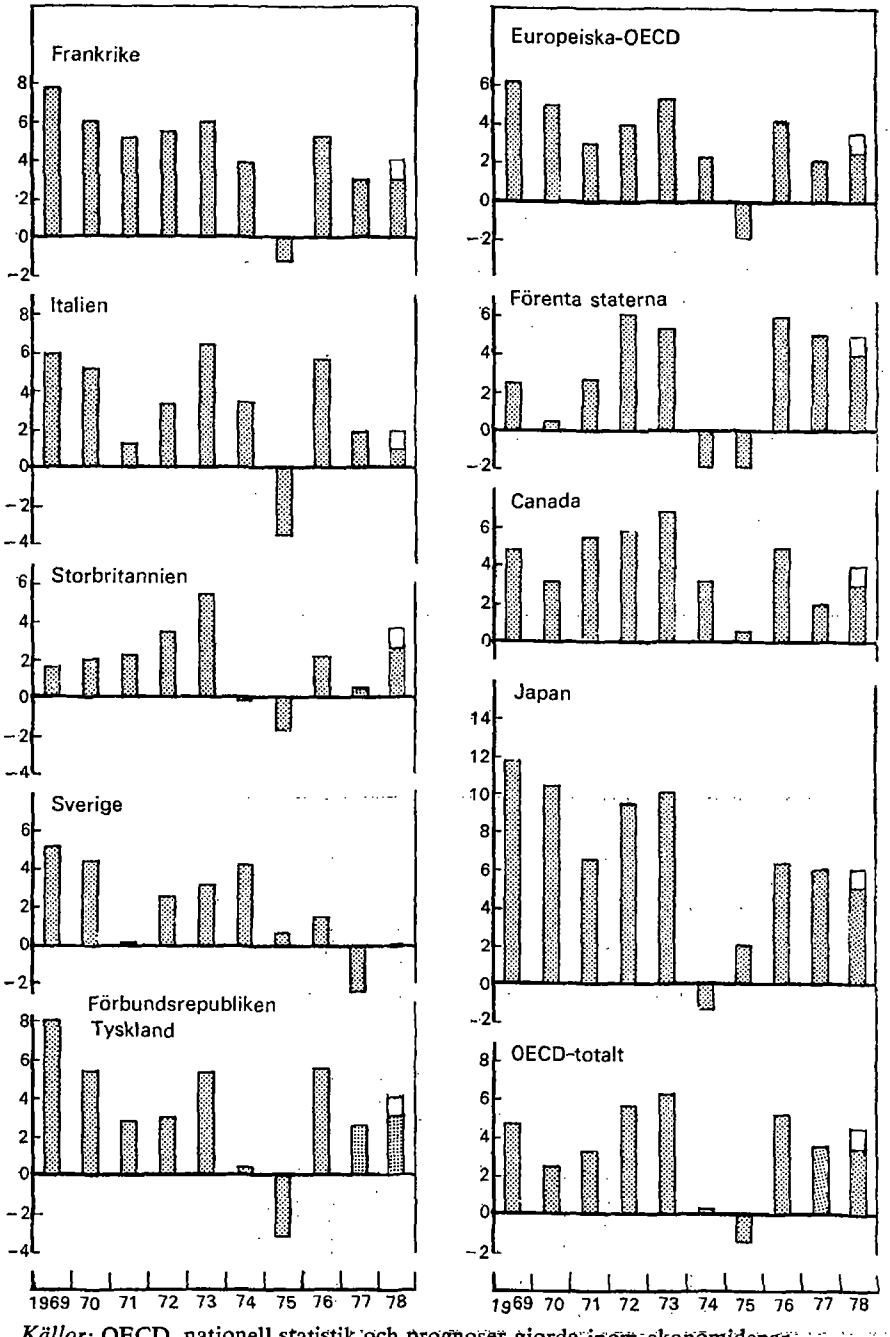

Källor: OECD, nationell statistik och prognoser gjorda inom ekonomidepartementet.

påfallande svag utveckling. Till stor del kan detta fenomen förklaras med dels den kvardröjande överkapaciteten inom många branscher, dels den utbredda osäkerhet som rått i näringslivet vad gäller styrkan i den allmänna konjunkturutvecklingen och därmed försäljningsutsikterna. En annan bidragande orsak har varit den i många länder otillfredsställande vinstnivån. Företagen, pressade mellan stigande kostnader och svaga avsättningsmöjligheter, har generellt sett saknat incitament att bygga ut de produktiva resurserna. De investeringar som kommit till stånd har i stället i stor utsträckning syftat till att höja produktiviteten. Detta har varit fallet i bl. a. Förbundsrepubliken Tyskland, där de successiva uppskrivningarna av valutan ökat behovet i näringslivet att via produktivitetshöjande investeringar upprätthålla den internationella konkurrenskraften. Från denna allmänna bild avviker markant investeringsutvecklingen i Förenta staterna. Där ökade företagens fasta investeringar 1977 med ca 10 % i volym, och kapitalbildningen inriktades under loppet av året i ökad utsträckning mot kapacitetsutbyggnad.

En stark återhämtning i bostadsbyggandet, ett typiskt drag i motsvarande situation under tidigare konjunkturcyklar, har hittills ägt rum endast i Förenta staterna. I övriga större länder har en kombination av faktorer samverkat till att hålla igångsättningen av nya bostäder 1977 på eller under den nivå som gällde året innan. Här kan man peka på en allmän brist på förtroende hos konsumenterna och på den svaga tillväxten av hushållens reala disponibla inkomster. Vidare har i flera länder höga lånekostnader och stora reserver av outhyrda lägenheter verkat återhållande på nyproduktionen av bostäder.

Avsaktningen i den ekonomiska aktiviteten i industriländerna från våren 1977 kom ovanligt snabbt till uttryck på arbetsmarknaden. Arbetslösheten i OECD-området uppgick i september 1977 till ca 16,3 miljoner personer eller drygt en halv miljon fler än under den djupaste konjunktursvackan 1975. Detta motsvarade ca 5,5 % av arbetskraften. I Västeuropa har arbetslösheten stigit fortlöpande från drygt 4,5 miljoner personer i början av 1975 till över 7 miljoner i september 1977. I Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike samt i ungefär hälften av de mindre OECD-länderna har det inträffat en direkt nedgång i sysselsättningen. Samtidigt har utnyttjandet av anställd arbetskraft minskat, vilket kommit till uttryck dels i en nedgång i den genomsnittliga arbetsveckans längd, dels i form av en viss undersysselsättning i företagen. Omfattningen av undersysselsättningen är naturligtvis svår att uppskatta, men den svaga produktivitetsutvecklingen tyder på att den kan ha varit betydelsefull.

Prisstegringarna — mätta i konsumentledet — visade en markant uppbromsning under loppet av 1977. Under hösten var ökningarna nere i en årstakt om 6 à 7 %, att jämföra med ca 11 % tidigare under året. Nedgången i inflationstakten kan hänföras till bl. a. ett fall i råvaru-

priserna sedan våren. Detta har kommit till stånd främst till följd av det lättare allmänna efterfrågetrycket samt goda skördar. Den gynnsamma prisutvecklingen för livsmedel — delvis av säsongmässig natur — har varit den enskilt viktigaste orsaken till dämpningen i konsumentprisstegringarna. Till följd av en snabbare ökningstakt under inledningen av året ökade dock konsumentpriserna i genomsnitt för 1977 i OECD-området med ca 8 %, eller ungefär lika mycket som 1976. De stora skillnader som förelegat i inflationstakt mellan industriländerna de senaste åren kvarstod i stort sett oförändrade 1977. Bland de större länderna uppvisade sålunda Förbundsrepubliken Tyskland en prisuppgång på mindre än 4 % samtidigt som den i Storbritannien och Italien alltjämt var ca 15 %. För den brittiska ekonomin kan trots detta noteras stora framgångar i inflationsbekämpningen med nästan en halvering av prisstegringstakten på två år.

Även ökningen i lönestegringstakten dämpades under 1977; dock inte alls i samma utsträckning som för priserna. I genomsnitt för året beräknas timförtjänsten i industrin i OECD-området ha ökat med ca 10 %, en nedgång med 1,5 procentenheter från 1976. Samtidigt sjönk emellertid produktivitetstillväxten generellt sett markant till följd av dämpningen i produktionsutvecklingen och det svaga kapacitetsutnyttjandet. Detta medförde att lönekostnadsökningen per producerad enhet (unit labour cost) steg betydligt från 1976 till 1977. För de större OECD-länderna ökade "unit labour cost" i industrin med ca 6,5 % 1977 jämfört med endast drygt 2 % året innan.

Tabell 2: 2 Konsumentprisernas utveckling 1974—1977
Årlig procentuell förändring

	1974	1975	1976	Dec. 1975— dec. 1976	Okt. 1976— okt. 1977
Förenta staterna	11,0	9,1	5,8	4,8	6,5
Japan	24,5	11,8	10,3	10,4	7,5
Förbundsrepubliken Tyskland	7,0	6,0	4,5	3,9	3,7
Nederländerna	9,6	10,2	8,8	8,3	5,4
Schweiz	9,8	6,7	1,7	1,3	1,6
Frankrike	13,7	11,7	9,6	9,9	9,5
Storbritannien	16,0	24,2	16,5	15,1	14,1
Italien	19,1	17,0	16,8	22,0	16,6
Canada	10,8	10,8	7,5	5,8	8,8
Belgien	12,7	12,8	9,2	7,6	6,5
Österrike	9,5	8,4	7,3	7,2	5,2
Sverige	*9,9*	*9,8*	*10,3*	*9,8*	*12,8*
Norge	9,4	11,7	9,1	8,0	9,8
Finland	16,9	17,9	14,4	12,3	12,3
Danmark	15,3	9,6	9,0	13,1	12,7
OECD-totalt	13,3	10,7	8,0	7,6	7,7
OECD-Europa	12,1	12,1	9,6	9,8	9,1

Källa: OECD.

Världshandelns tillväxt sjönk kraftigt 1977. Efter en ökning 1976 med drygt 12 %, minskade tillväxttakten till ca 5 % 1977. Den viktigaste orsaken till dämpningen var den långsammare efterfrågetillväxten i OECD-länderna. Andra faktorer av betydelse var en strävan från statshandelsländerna och de icke-oljeproducerande utvecklingsländerna att hålla tillbaka importen i syfte att förbättra sina externa balanser.

Trots den långsammare ekonomiska utvecklingen i OECD-länderna ökade områdets samlade bytesbalansunderskott från ca 26 miljarder dollar 1976 till drygt 30 miljarder 1977. En mycket stor del av underskottet hänför sig till Förenta staterna, som registrerade ett bytesbalansunderskott på ca 18 miljarder dollar 1977. En stor del härav utgör ett bilateralt underskott i handeln med OPEC-länderna, men en väsentlig del av underskottet förklaras av att Förenta staterna ligger klart före övriga industriländer i konjunkturcykeln.

En annan dominerande företeelse i OECD-områdets bytesbalansutveckling under 1977 var den dramatiska ökningen av det japanska överskottet. Det uppgick sålunda till drygt 10 miljarder dollar 1977 att jämföra med inte fullt 4 miljarder 1976. Också Förbundsrepubliken Tyskland fortsatte att ackumulera betydande överskott i ungefär samma omfattning som 1976, dvs. i storleksordningen 3 miljarder dollar.

Flera av de större europeiska länderna, som fått vidkännas betydande underskott alltsedan oljeprishöjningarna för fyra år sedan, lyckades att kraftigt förbättra sina externa balanser 1977. Både Storbritannien och Italien hade vid slutet av året kommit i jämvikt i sina bytesbalanser, och även i Frankrike noterades stora framgångar med en halvering av

Tabell 2: 3 Bytesbalansutvecklingen i vissa länder 1974—1977
Miljarder dollar

	1974	1975	1976	1977[1]
Förenta staterna	−0,75	11,5	−1,4	−18
Japan	−4,75	−1	3,7	10
Förbundsrepubliken Tyskland	9,75	4	3,4	3
Nederländerna	2,0	1,5	2,4	0,5
Schweiz	0,3	2,5	3,5	3,5
Frankrike	−6,0	0	−6,1	−3,5
Storbritannien	−8,0	−3,5	−2,5	0,5
Italien	−8,0	−0,5	−2,8	0,5
Canada	−1,5	−5	−4,2	−4,5
Belgien—Luxemburg	0,5	0,5	−0,1	0,5
Sverige	*−1,0*	*−1,5*	*−2,4*	*−3,5*
Övriga OECD	−3,5	−9,5	−20,0	−21
OECD-totalt	−32,5	−6,5	−26,5	−31,5
OPEC-länderna	62,0	34,5	42	40
Icke oljeproducerande utvecklingsländer	−22,5	−32,5	−26	−22

[1] Ekonomidepartementets bedömningar.

Källa: OECD.

underskottet. Däremot lindrades inte situationen för den huvuddel av de mindre OECD-länderna, vilka fått ta på sig en oproportionellt stor andel av områdets underskott de senaste åren. För vissa av dem — Norge, Sverige och Österrike — inträffade avsevärda ökningar av bytesbalansunderskotten under 1977.

Den markerade dämpningen i aktiviteten som ägde rum under 1977 har föranlett regeringarna i flera länder att göra en omorientering av den tidigare restriktiva ekonomiska politiken. I vissa fall har rena stimulansåtgärder satts in. I Förbundsrepubliken Tyskland har under hösten 1977 beslutats att genom sänkta inkomstskatter och ökade federala utgifter stimulera efterfrågan i ekonomin motsvarande 1¼ % av bruttonationalprodukten. Den japanska regeringens septemberpaket, bestående av huvudsakligen fler offentliga arbeten samt stöd till bostadsbyggandet, är likaledes av storleksordningen 1 % av bruttonationalprodukten. Av samma storlek, relativt sett, är det stimulansprogram som lades fram i Storbritannien sent i höstas. Programmet består i huvudsak av sänkta direkta skatter och ökat stöd till bostadsbyggandet. Även i Canada, som haft en kraftigt ökande arbetslöshet under 1977, har inkomstskatterna sänkts parallellt med att direkt sysselsättningsskapande åtgärder satts in. Till detta kan läggas det omfattande stimulansprogram som beslutades om i Förenta staterna våren 1977. Tyngdpunkten i programmet ligger på ökade offentliga arbeten med den huvudsakliga effekten förlagd till innevarande vinterhalvår.

Utsikter för 1978

Utvecklingen av viktiga konjunkturindikatorer under de senaste månaderna 1977 pekar inte på någon utbredd och hävdad ökning i industriländernas ekonomiska aktivitet den närmaste tiden. För Västeuropas del var bilden särskilt dyster. Den västtyska industrins orderingång visade under hösten en fortsatt svag utveckling, och barometerdata över orderingången i Storbritannien, Frankrike och Italien berättar om en försvagning. I Japan bedömdes ordersituationen — särskilt i investeringsvaruindustrin — som oförändrat alltför dålig av företagen. Orderingången i den amerikanska industrin däremot visade en förnyad uppgång efter ett fall tidigare under året. Förenta staterna tillsammans med Canada var de enda av de större industriländerna, där ordersituationen inom industrin under senare delen av 1977 var mer gynnsam än ett år tidigare.

Samtidigt pekade statistik över lagersituationen på en ökning i relation till önskade nivåer. I Förenta staterna medförde sannolikt dämpningen av den privata konsumtionen i mitten av 1977 att lagren ökade i detaljhandelsledet. I Västeuropa anger barometerdata en snabb ökning under loppet av 1977 av andelen industriföretag som bedömde lagren som alltför stora. För vissa länder noterades under hösten lika dåliga

värden som under den djupaste konjunktursvackan för ungefär tre år sedan.

Mot denna svaga bild vad gäller de mer underliggande tendenserna i de större industriländerna, skall ställas effekterna av de stimulansprogram som sattes in på flera håll under andra halvåret 1977. Sett i ett historiskt perspektiv är omfattningen av dessa åtgärder ganska betydande, i allmänhet omkring 1 % av bruttonationalprodukten. Men i relation till den svaga efterfrågeutvecklingen och graden av outnyttjad kapacitet framstår de som tämligen måttfulla. Man kan dock utgå från att åtgärderna har medfört en viss uppgång i aktiviteten under den allra senaste delen av 1977, och att de kommer att ge ett välbehövligt tillskott till efterfrågetillväxten under första halvåret 1978. Sannolikt kommer man också att kunna avläsa en viss förbättring i konjunkturindikatorerna de närmaste månaderna.

Hittills vidtagna stimulansåtgärder torde emellertid ändå inte vara tillräckliga för att ge återhämtningen den styrka och bredd som krävs för att göra den självbärande. Visserligen torde utvecklingen under första halvåret 1978, i varje fall i jämförelse med föregående halvår, bli ganska tillfredsställande med en produktionstillväxt av storleksordningen 4 à 4,5 % i OECD-området. Men därefter pekar de prognoser som gjorts på en förnyad avsaktning under förutsättning att inga ytterligare åtgärder sätts in. Man har då utgått från att de fasta investeringarna kommer att visa en fortsatt svag utveckling i flertalet länder. OECD-sekretariatet exempelvis har pekat på risken för att tillväxten i området andra halvåret 1978 kan komma att sjunka tillbaka till mellan 3 och 3,5 %. Det vore då inte enbart Västeuropa som skulle uppvisa en klart otillfredsställande expansionstakt. Även den amerikanska ekonomin skulle mattas betydligt när effekterna av nu verkande stimulansåtgärder ebbar ut. Innebörden av en sådan utveckling vad gäller sysselsättningen är en fortsatt kontinuerlig ökning av arbetslösheten generellt sett i Västeuropa och stor risk för en uppgång mot slutet av 1978 av den redan höga arbetslösheten i Förenta staterna. Dessutom skulle sannolikt många av de mindre industriländerna av externa balansskäl få sin ekonomisk-politiska handlingsfrihet ytterligare beskuren, med de uppenbara risker för ökade protektionistiska åtgärder detta skulle innebära.

En huvudfråga vad gäller den internationella konjunkturutvecklingen under 1978 är vilka antaganden som är mest sannolika i fråga om den ekonomiska politiken i vissa nyckelländer. Att politiken skulle förbli oförändrad förefaller orealistiskt: häremot talar prognosernas innebörd beträffande såväl arbetsmarknadsläget som bytesbalanssituationen. I endast ett par länder — Förenta staterna och Storbritannien — har man emellertid hittills aviserat ytterligare stimulansåtgärder. Däremot har man i både Japan och Förbundsrepubliken Tyskland, vilka har det

bästa utrymmet att expandera, hittills tillbakavisat olika påtryckningar om ytterligare ekonomisk-politiska initiativ. I det följande har emellertid antagits att stimulansåtgärder kommer att sättas in även i de två senare länderna, om det — vilket också förefaller mest sannolikt — visar sig att konjunkturkurvan böjer av nedåt under loppet av 1978. Förutsättningar skulle därmed kunna skapas också för vissa mindre länder med underskott i sina bytesbalanser att något lätta på restriktiviteten i den ekonomiska politiken.

Med dessa antaganden om den ekonomiska politiken i OECD-länderna väntas produktionstillväxten i området 1978 bli något större än året innan, eller ca 4 % jämfört med ca 3,5 % 1977. Det kan nämnas att det troligen skulle krävas en tillväxt överstigande 4,5 % för att nå en minskning i arbetslösheten.

Prognosen för utvecklingen i OECD-området påverkas i hög grad av vad man förutser för de tre största industriländerna, Förenta staterna, Japan och Förbundsrepubliken Tyskland. Dessa länder svarar tillsammans för mer än 60 % av områdets totalproduktion.

I den amerikanska ekonomin väntas expansionen av den inhemska efterfrågan fortsätta 1978, om än i en mer dämpad takt än 1977. De stimulansåtgärder som beslutades om våren 1977 innebär såväl direkta ökningar av den offentliga sektorns köp av varor och tjänster som extra tillskott till hushållens disponibla inkomster det närmaste halvåret. Med bl. a. en fortsatt relativt god sysselsättningstillväxt väntas den privata konsumtionen visa en expansiv utveckling även 1978. Näringslivets fasta investeringar, vilka 1977 ökade med ca 10 %, förutses fortsätta att expandera relativt kraftigt. Visserligen har investeringsplanerna för 1978 hittills varit försiktigt hållna. Men med hänsyn till dels den nivå kapacitetsutnyttjandet i den amerikanska industrin nu uppnått, dels de tendenser mot kapacitetsutvidgning i investeringsverksamheten som framkom under 1977, finns det anledning anta att planerna successivt kommer att justeras upp. Däremot kan man utgå ifrån att den expansionstakt om ca 20 % som gällt för bostadsbyggandet de senaste två åren inte kan hållas 1978. Med ett visst efterfrågetillskott från exportsidan förutses totalproduktionen öka med ca 4,5 % 1978, men en viss dämpning av tillväxten förutses äga rum under loppet av året. För att motverka en avmattning mot slutet av 1978 antas dock myndigheterna genomföra vissa skattelättnader för företag och enskilda.

Stimulansåtgärder beslutade under 1977 kan även för den japanska ekonomins del väntas medföra en förstärkning av aktiviteten det närmaste halvåret. Ökad efterfrågan från den offentliga sektorn, ökat bostadsbyggande samt en viss uppgång i volymtillväxten av hushållens konsumtion skapar förutsättningar för en tillväxt av bruttonationalprodukten 1978 av ungefär samma omfattning som 1977. Däremot förutses näringslivets investeringar bli fortsatt relativt svaga med hän-

syn till kvardröjande överkapacitet inom viktiga sektorer. När effekterna av vidtagna stimulanser ebbar ut under loppet av 1978, förutses en tydlig dämpning äga rum i ekonomin. I samma riktning verkar effekterna av den kraftiga revalvering av den japanska valutan som ägt rum den senaste tiden. Det har därför antagits att ytterligare stimulansåtgärder i någon form sätts in med effekt under senare delen av 1978.

Även i den västtyska ekonomin förutses en fortsatt svag utveckling av industrins investeringar mot bakgrund av rådande överkapacitet. De offentliga investeringarna däremot kommer sannolikt att uppvisa en betydligt mer expansiv utveckling bl. a. som en följd av det medelfristiga investeringsprogram som beslutades om våren 1977. De fasta investeringarna utgör emellertid en mycket osäker komponent i utvecklingen det närmaste året. Investeringar av storleksordningen 20—30 miljarder D-mark har nämligen blivit uppskjutna på grund av dels juridiska hinder för en fortsatt utbyggnad av kärnkraften, dels administrativa förseningar på det delstatliga och lokala planet av påbörjandet av vägbyggen. Stimulansprogrammet i höstas innehöll främst sänkta direkta skatter, vilket tillsammans med hushållens goda finansiella ställning och den låga inflationstakten bör medverka till en fortsatt relativt god tillväxt av den privata konsumtionen. Sammantaget pekar prognoserna på en produktionstillväxt i den västtyska ekonomin 1978 om ca 3,5 %. Om tillväxten inte skulle nå upp till denna nivå, kommer arbetslösheten sannolikt att öka. Med hänsyn till att den höga arbetslösheten redan nu utgör ett allvarligt problem har här antagits att ytterligare stimulansåtgärder kommer att sättas in, om ekonomin tenderar att avmattas under senare delen av 1978.

I Västeuropa i övrigt väntas tillväxten 1978 likaledes komma att bli något större än 1977. Av betydelse är här att de stora bytesbalansunderskotten som tidigare verkat återhållande för de stora länderna — Storbritannien, Frankrike och Italien — reducerats påtagligt under 1977. Det ökade manöverutrymme för den ekonomiska politiken detta innebär, tillsammans med påtagliga framgångar på pris- och kostnadsområdet, har börjat utnyttjas av den brittiska regeringen genom de stimulansåtgärder som sattes in under hösten 1977, och vilka med största sannolikhet kommer att följas av ytterligare åtgärder under 1978. Den brittiska ekonomin väntas därför visa en relativt god expansion 1978 efter nära nog stagnation 1977. I Frankrike och framför allt Italien har man hittills valt en försiktigare strategi, som innebär fortsatt konsolidering av den interna och externa balansen. Flertalet av de mindre länderna däremot har inte uppnått någon lättnad för sina externa balanser, vilket innebär fortsatt beskuret handlingsutrymme för den ekonomiska politiken. I de nordiska länderna förutses en ökning av bruttonationalprodukten med ca 2 % 1978. Borträknas emellertid effekten av den norska oljeverksamheten i Nordsjön stannar tillväxten i Norden

vid ca 1 %. För hela Västeuropa väntas totalproduktionen 1978 öka med ca 3 %, eller ungefär 1 procentenhet snabbare än 1977.

Sammanfattningsvis innebär dessa prognoser en expansiv utveckling i den amerikanska ekonomin under huvuddelen av 1978 och en fortsatt måttlig tillväxt i Västeuropa. Tendensen under senare delen av året väntas emellertid vara avsaktande i Förenta staterna, medan ekonomierna i Västeuropa sannolikt fortsätter att expandera i ett ganska lugnt tempo. En tydlig förstärkning där förefaller f. n. inte sannolik, men en gynnsam produktionstillväxt i de större länderna under huvuddelen av 1978 kan successivt öka utrymmet för expansiva åtgärder i en rad mindre länder. Det kan därför inte uteslutas att 1979 kan bli ett år med relativt god konjunkturutveckling för Västeuropas del med en klar förbättring i investeringsverksamheten, samtidigt som den amerikanska ekonomin kan vara på väg in i nästa konjunktursvacka.

Trots den förutsett ganska svaga produktionstillväxten i OECD-området 1978 väntas prisstegringstakten inte dämpas nämnvärt ytterligare. Visserligen förutses råvarupriserna visa en betydligt lugnare utveckling än under första halvåret 1977, bl. a. till följd av att relativt omfattande råvarulager byggts upp. Men kostnadsutvecklingen på lönesidan, en viktig faktor för prisutvecklingen i en situation med relativt svagt efterfrågetryck, väntas trots en hög arbetslöshet förbli tämligen kraftig. Samtidigt väntas produktivitetsutvecklingen bli fortsatt långsam innebärande en ungefär oförändrat stark uppgång i "unit labour cost" i de större länderna jämfört med 1977. Prisstegringstakten i ekonomin totalt sett (BNP-deflatorn) väntas sjunka något, till ca 7 %, i OECD-området 1978. Priserna på varor i internationell handel förutses för OECD-länderna stiga med i genomsnitt 5 à 5,5 % från 1977 till 1978.

Mot bakgrund av den måttliga tillväxten i industriländerna som förutses 1978, väntas världshandeln fortsätta att utvecklas förhållandevis svagt. Tillväxten av handeln mellan OECD-länderna kan t. o. m. komma att sjunka något jämfört med 1977. Detta torde dock gott och väl kompenseras genom en ökad export till OPEC-länderna och de icke-oljeproducerande utvecklingsländerna. De senare förbättrade under 1977 sin finansiella ställning, så att utrymme nu skapats för en ökning av importen. Sammantaget väntas världshandeln växa med 5 à 6 % i volym 1978.

Genom en sannolikt stagnerande oljeimport och ökad export till länder utanför området, förutses OECD-ländernas samlade bytesbalansunderskott 1978 minska jämfört med 1977. Möjligen kan man komma tillbaka till 1976 års nivå, då underskottet uppgick till drygt 26 miljarder dollar. En förutsättning är att relativpriset på olja inte förändras nämnvärt. Inom OECD-området förutses inga större förändringar i rådande ojämvikter i bytesbalanserna. Den mer expansiva utvecklingen

i den amerikanska ekonomin under huvuddelen av 1978 väntas sålunda leda till att Förenta staternas stora bytesbalansunderskott växer något. Det stora obalansproblemet i OECD-området gäller f. n. å ena sidan Japan och Förbundsrepubliken Tyskland med stora överskott och å andra sidan flertalet mindre länder, vilka har mycket stora underskott sett i relation till ekonomiernas storlek. I vilken utsträckning detta problem kan komma att mildras under det närmaste året är mycket oklart, men att den s. k. internationella anpassningen måste breddas förefaller oundvikligt. Härför talar bl. a. det faktum att vissa av underskottsländerna skulle stå inför uppenbara finansieringsproblem, om man inte kan uppvisa en förbättring av bytesbalansen. I samma riktning verkar den omständigheten att fortsatta överskott i de andra länderna tenderar att appreciera valutakurserna, vilket skulle innebära en dämpning på den interna ekonomiska aktiviteten.

2.2 Länderöversikter

Förenta staterna

Till skillnad från utvecklingen i flertalet övriga industriländer har den amerikanska ekonomin uppvisat en relativt väl underbyggd återhämtning från efterkrigstidens djupaste och mest seglivade konjunkturnedgång. Återhämtningen i Förenta staterna har nu pågått i snart tre år. Efter en tillväxt 1976 om 6 % ökade bruttonationalprodukten med ca 5 % i volym 1977.

Utvecklingen i den amerikanska ekonomin under 1977 företer stora likheter med 1976 vad gäller såväl konjunkturförloppet under året som efterfrågetillväxtens inriktning. Båda åren visade sålunda expansionen en successiv dämpning, även om den var mindre uttalad under 1977 än året innan. Vidare utgjorde den privata konsumtionen och bostadsbyggandet tillsammans med lagerinvesteringarna de främsta drivkrafterna på efterfrågesidan, i synnerhet under de båda första halvåren.

Näringslivets fasta investeringar däremot har liksom i övriga industriländer visat en relativt svag utveckling. Detta är inte överraskande med hänsyn till den låga nivå i fråga om kapacitetsutnyttjande etc. varifrån återhämtningen inleddes. Utvecklingen av de fasta investeringarna har liksom övriga efterfrågekomponenter företett ett ganska ryckigt mönster. Efter en kraftig ökning i början av 1977 tenderade investeringstillväxten att flackas ut under sommaren för att åter öka under senare delen av året. Medan investeringarna inledningsvis var koncentrerade på "lättare" områden — maskiner och bilar — finns indikationer på att de successivt i ökad utsträckning inriktats på kapacitetsutbyggnad såsom nya industrilokaler etc. I genomsnitt för 1977 ökade näringslivets investeringar med ca 10 % i volym.

Den ekonomiska politiken hade under återhämtningen länge en rela-

tivt restriktiv inriktning. Den offentliga sektorn gav sålunda genom sina köp av varor och tjänster under 1976 endast ett marginellt bidrag till den totala efterfrågetillväxten. Detta förhållande ändrades dock under 1977, då de offentliga utgifterna — särskilt på den federala sidan — successivt kom att utgöra en alltmer expansiv faktor i ekonomin. De ökade federala utgifterna under senare delen av 1977 är delvis resultatet av det omfattande, tvååriga stimulansprogram som Carter-administrationen lade fram för snart ett år sedan. Efter det att programmet skurits ned avsevärt — förslaget om en skatteåterbäring med 11 miljarder dollar 1977 återtogs under våren — ligger nu tyngdpunkten på ökade offentliga arbeten med den huvudsakliga effekten förlagd till innevarande vinterhalvår.

Kreditpolitiken har bibehållits stram. Detta har myndigheterna bl. a. sökt åstadkomma genom att ställa upp relativt snäva ramar för penningmängdens tillväxt. Det mål om en högsta tillväxt av penningmängden, snävt definierad (M 1), på 6,5 % mellan andra kvartalen 1977 och 1978 ser dock ut att överskridas klart. Likväl skedde en markant dragning uppåt i räntorna från våren 1977. Kreditmarknadens ökade stramhet torde dock inte ha utgjort någon återhållande faktor för näringslivets investeringar, med hänsyn till att företagen samtidigt upplevde en starkt förbättrad vinstutveckling.

Återtagandet av förslaget om skatteåterbäringen förra våren liksom kreditpolitikens inriktning har motiverats av farhågor för att inflationen åter skulle blossa upp. Prisutvecklingen under 1977 blev ungefär oförändrad jämfört med 1976. Prisökningen på industriprodukter låg sålunda på 6 à 7 %. I konsumentledet visade prisökningstakten en klar dämpning t. o. m. tredje kvartalet, då den var nere i ca 4 % i årstakt. Detta var dock delvis en effekt av en stabilisering av livsmedelspriserna. I genomsnitt för 1977 steg konsumentpriserna med ca 6,5 %.

Förenta staternas handelsbalans har undergått en kraftig — till betydande del konjunkturellt betingad — omsvängning de senaste tre åren. Efter ett överskott 1975 på drygt 9 miljarder dollar via ett underskott 1976 av samma storleksordning beräknas sålunda handelsbalansen 1977 visa ett underskott på omkring 30 miljarder dollar. Underskottet på bytesbalansen 1977 kan uppskattas till ca 18 miljarder dollar. En inte oväsentlig del av försämringen i handelsbalansen har berott på snabbt stigande oljeimport. Den omfattande lageruppbyggnaden under framför allt 1976 men även första halvåret 1977 drog likaledes med sig en kraftig importstegring.

Delvis som en följd av att lagerrörelserna avstannade avtog importtillväxten därefter markant. Den svaga efterfrågetillväxten på exportmarknaderna har fram till senare delen av 1977 samtidigt verkat återhållande på exporten. I genomsnitt för 1977 ökade exportvolymen endast marginellt, medan importökningen uppgick till inemot 15 %.

Med hänvisning till den dämpning av expansionen som skedde under loppet av 1977 har från flera håll hävdats att den amerikanska ekonomin nu står på randen av en ny recession. Tillväxten 1978 skulle dämpas markant med ökad arbetslöshet som följd. Därvid har främst pekats på den utplaning som inträffade för detaljhandelsomsättningen under sommarhalvåret 1977: om "luften gått ur" den privata konsumtionen, vilka motiv finns då för näringslivet att öka sina investeringar? Man har här hänvisat till resultat av undersökningar om förtroendeklimat i näringslivet. Som ett ytterligare frågetecken vad gäller investeringsutvecklingen har pekats på den räntehöjande effekten av försöken att upprätthålla målen för penningmängdens tillväxt. Vidare har framhållits att bostadsbyggandet — som hittills utgjort en viktig motor i återhämtningen — nått upp på en så hög nivå vad gäller antalet igångsatta lägenheter, att något ytterligare tillskott till efterfrågan inte vore att vänta därifrån. Från vissa håll har rentav hävdats, att återhämtningen nu pågått så lång tid att det helt enkelt är *dags* för lågkonjunktur.

Det sistnämnda argumentet kan givetvis avvisas av det enkla skälet att det speglar ett helt mekaniskt synsätt vad gäller konjunkturförloppet. Men även den mer sofistikerade varianten, där en koppling görs mellan den svaga privata konsumtionen och investeringsutsikterna, framstår som alltför pessimistisk. Här verkar man nämligen bortse från inte bara ekonomisk-politiska beslut som redan fattats, utan också att det kan komma ytterligare stimulanser om så behövs för att inte sysselsättningsläget åter skulle försämras. Som nämnts ovan ligger tyngdpunkten i det tvååriga stimulansprogram, som beslutades förra våren, under innevarande vinterhalvår. Programmet består i stor utsträckning av direkt sysselsättningsskapande åtgärder, vilket bör innebära fortsatta tillskott till hushållens inkomster. Visserligen sjönk hushållens sparkvot till en mycket låg nivå fram till början av 1977, men därefter har en återhämtning skett.

För 1978 förutses inte någon avsevärd skillnad mellan utvecklingen av real disponibel inkomst och privat konsumtion i volymtermer. En tillväxt i konsumtionen på ca 4 % förefaller trolig.

Det är emellertid inte enbart den ovan antydda, fortsatt relativt goda tillväxten av hushållens konsumtion som motiverar en mer optimistisk syn på utsikterna för näringslivets investeringar. Visserligen har investeringsplanerna för 1978 hittills varit försiktigt hållna: bl. a. antyder den investeringsenkät som McGraw-Hill varje höst genomför avseende det kommande året, att näringslivets investeringar skulle öka med endast 3 % i volym 1978. Men med hänsyn till den nivå kapacitetsutnyttjandet nu uppnått finns det anledning anta att planerna successivt kommer att justeras upp, och att därför näringslivets investeringar kommer att visa en fortsatt relativt expansiv utveckling. Med en fortsatt tillväxt av industriproduktionen med 6 à 7 % kan kapacitetsutnyttjandet vid mitten

av 1978 ligga nära den högsta nivå som nåddes under förra högkonjunkturen. Av betydelse i sammanhanget är att företagens lagerpolitik varit mycket försiktig under 1977, vilket medfört att kvoten mellan lager och försäljning nu ligger på en mycket låg nivå. Antagandet om behovet av kapacitetsutvidgande investeringar understöds f. ö. av investeringarnas inriktning under loppet av 1977. Vad gäller bostadsbyggandet kan man visserligen utgå ifrån att den expansionstakt som uppnåddes under 1977, ca 20 %, inte går att hålla. Igångsättningsstatistik indikerar dock en fortsatt avsevärd tillväxt av byggandet första halvåret i år varefter en direkt nedgång inte kan uteslutas.

Trots den ganska avsevärda expansion som pågått i snart tre år har arbetslösheten — även om den naturligtvis minskat — kvarstannat på en besvärande hög nivå; ca 7 % i genomsnitt för 1977. Det bör dock nämnas att sysselsättningen under de tre åren ökat med ca 6 miljoner personer. En fortgående dämpning i ekonomin skulle givetvis efter en tid innebära ökad arbetslöshet, något som sannolikt framstår som oacceptabelt för administrationen. Skulle tydliga svaghetstendenser visa sig i ekonomin finns det därför skäl att räkna med ytterligare stimulansåtgärder. Sådana har också utlovats från officiellt håll under de angivna förutsättningarna. Närmast till hands ligger att eventuella åtgärder får formen av skattelättnader för företag och enskilda, möjligen som ett provisorium inför den mer omfattande skattereform som aviserats av administrationen till årsskiftet 1978—1979.

Sammantaget torde expansionen av den slutliga efterfrågan i den amerikanska ekonomin fortsätta 1978, om än i en mer dämpad takt än 1977. Lagerrörelserna kan väntas bli av begränsad omfattning, och torde inte påverka utvecklingen av den totala inhemska efterfrågan nämnvärt. En viss förbättring av utsikterna på exportmarknaderna med en uppgång i exporttillväxten som följd kan förutses leda till ett visst positivt nettotillskott till efterfrågan. Även om handelsbalansunderskottet kan väntas växa ytterligare i år, förutses en markerad uppbromsning av den mycket negativa trend som sedan tre år kännetecknat den amerikanska externa balansen. Ett bytesbalansunderskott i storleksordningen 20 miljarder dollar kan dock inte uteslutas. Tillväxten i totalproduktionen — bruttonationalprodukten — kan visserligen väntas avta det framförliggande året, men torde likväl komma att uppgå till storleksordningen 4,5 % i genomsnitt för året. En viss dämpning av expansionen under senare delen av 1978 förefaller samtidigt trolig. För sysselsättningen skulle detta innebära en fortsatt dragning nedåt av arbetslösheten fram till åtminstone halvårsskiftet.

Japan

Den japanska ekonomin upplevde en mycket snabb expansion under den inledande delen av 1976. Därefter bromsades utvecklingen upp och

återhämtningen fortsatte i en lugnare takt. Bruttonationalprodukten ökade helåret 1976 med ca 6 %. Även 1977 inleddes med en kraftig, huvudsakligen exportledd, uppgång. När ökningstakten i den utländska efterfrågan senare föll tillbaka, dämpades den ekonomiska expansionen. Bruttonationalprodukten ökade 1977 med nära 6 %. De relativt höga tillväxtsiffrorna såväl 1976 som 1977 ger dock en överdrivet positiv bild av den ekonomiska utvecklingen i Japan, eftersom de döljer motsatsen mellan en påfallande svag inhemsk konjunktur och en mycket kraftig ökning av exporten.

Tämligen måttliga löneökningar och en fortsatt hög sparbenägenhet på omkring 25 %, bidrog till att den privata konsumtionen utvecklades relativt långsamt under 1977. Den svarar för mer än hälften av bruttonationalprodukten, men stod endast för ca en tredjedel av efterfrågetillväxten.

Också näringslivets investeringar uppvisade en svag utveckling. Särskilt otillfredsställande resultat noterades för industrins investeringar. På grund av en omfattande överkapacitet, särskilt inom energi- och råvaruintensiva industrier, minskade investeringsvolymen i absoluta tal. Detta står i skarp kontrast till utvecklingen under tidigare konjunkturuppgångar, då industrins investeringar lämnat väsentliga bidrag till efterfrågetillväxten.

Den externa sektorn har fortsatt att utvecklas i riktning mot allt större överskott i bytesbalansen. Bytesbalansöverskottet för 1977 uppgick till ca 10 miljarder dollar, att jämföra med ett överskott om drygt 3,5 miljarder dollar 1976. Bakom denna utveckling ligger en i jämförelse med världshandelns utveckling mycket snabb ökning av varuexporten samtidigt som importen i linje med den dämpade inhemska efterfrågeutvecklingen ökat påfallande svagt.

Trots en ökande produktion för export kom den svaga ökningen av den inhemska efterfrågan att medföra en försämring av sysselsättningsläget. De siffror som noteras för arbetslösheten är visserligen låga i internationell jämförelse, men i relation till de traditionellt låga arbetslöshetstalen ter sig den nuvarande nivån på över 2 % förhållandevis hög.

Den ekonomiska politiken var under 1977 försiktigt expansiv. Penningmängden ökade i en årstakt av ca 15 %, och diskontot justerades efterhand nedåt. En kompletteringsbudget i januari 1977 innehöll utgiftsökningar motsvarande en halv procent av bruttonationalprodukten. Även budgeten för innevarande budgetår innehöll en del expansiva element. Under våren tidigarelades vidare vissa offentliga arbeten, och en sänkning av den direkta skatten genomfördes.

Då det så småningom visade sig att dessa åtgärder ej var tillräckliga för att minska de stora bytesbalansöverskotten, utsattes Japan för starka internationella påtryckningar att stimulera ekonomin ytterligare. I september 1977 presenterades ett nytt stimulanspaket. Det fick en omfatt-

ning motsvarande omkring 1 % av bruttonationalprodukten. Effekten av detta paket, liksom av ytterligare måttliga åtgärder vid årets slut, torde visa sig från början av 1978.

Den ökade efterfrågan från den offentliga sektorn, samt en viss uppgång av den privata konsumtionen, skapar förutsättningar för att tillväxten av totalproduktionen 1978 skall kunna bli av ungefär samma omfattning som 1977. Därvid torde den offentliga sektorn komma att ge ett positivt bidrag till efterfrågeökningen på ca 2 %.

Mot slutet av 1977 noterades en märkbar dämpning av inflationstakten. Prisstegringarna sjönk till en årstakt av under 8 % att jämföra med 9,5 % för 1976. Det finns anledning att förmoda att denna trend kommer att hålla i sig också under det framförliggande året. Detta skulle då innebära en viktig stimulans åt den privata konsumtionen. En uppgång i den privata konsumtionen med ca 5 % tros därför vara möjlig.

När det gäller näringslivets investeringar, finns det anledning att anta att den kvardröjande överkapaciteten kommer att verka dämpande också under 1978. En begränsad uppgång i investeringstillväxten jämfört med 1977 ter sig dock sannolik.

Det är knappast troligt att bytesbalansen kommer att uppvisa lika stora överskott 1978 som 1977. Omvärlden skulle ha svårt att acceptera en sådan utveckling. Det stora överskottet i bytesbalansen har medfört en kraftig press uppåt på den japanska valutan.

Den uppskrivning av yen-kursen som har ägt rum under loppet av 1977 kommer att verka i riktning mot en utjämning av handelsbalansen. Dessutom har den japanska regeringen vid slutet av 1977 vidtagit importstimulerande åtgärder, vilka väntas öka importen med 700 milj. dollar fram till slutet av innevarande budgetår. Det är därför sannolikt att den stora skillnad mellan tillväxt i export och import som förelegat under senare år kommer att reduceras eller rentav kastas om under det framförliggande året. Någon avgörande nedgång i det rekordhöga bytesbalansöverskottet förefaller dock inte trolig.

Förbundsrepubliken Tyskland

Den återhämtning som inleddes i den västtyska ekonomin under sommaren 1975 fortsatte med oförminskad styrka i början av 1976. Det var främst den privata konsumtionen och lagerinvesteringarna som var drivkrafterna i uppgången. Näringslivets investeringar däremot utvecklade sig fortsatt svagt. När lagerrörelserna avstannade under det andra kvartalet 1976, förmådde inte konsumtionen ensam bära konjunkturen och en avmattning i aktiviteten inträdde. Under årets fjärde kvartal fick emellertid uppgången ny fart. Helåret 1976 ökade bruttonationalprodukten med 5,5 %. Trots denna relativt snabba tillväxttakt minskade arbetslösheten endast marginellt och uppgick i genomsnitt för året till ca 4,5 %.

Den ekonomiska utvecklingen under 1977 blev i flera avseenden en besvikelse. Ännu de första månaderna var bilden tillfredsställande, men under våren framträdde klara stagnationstendenser i ekonomin. Andra kvartalet registrerades en direkt nedgång i totalproduktionen. När avmattningen framstod som ett faktum lades den ekonomiska politiken om i en mer expansiv riktning, vilket bidrog till att konjunkturförloppet blev klart gynnsammare under årets senare del. Det av myndigheterna uppsatta tillväxtmålet för 1977 på 5 % kunde dock inte uppnås. Ökningen i bruttonationalprodukten beräknas ha stannat vid endast ca 2,5 %.

Näringslivets investeringar var, liksom i flertalet andra OECD-länder, en svag punkt i konjunkturutvecklingen under 1977. Detta gäller särskilt i jämförelse med tidigare konkunkturuppgångar. Trots en relativt gynnsam vinstutveckling och låga reala investeringskostnader gav inte investeringarna det väntade tillskottet till efterfrågetillväxten. En av orsakerna till detta är av psykologisk natur; erfarenheterna från den senaste djupa recessionen har skapat en kvardröjande pessimism hos företagen vad gäller framtidsutsikterna. Detta faktum har allmänt kommit till uttryck i flertalet barometerundersökningar. Den svaga investeringsbenägenheten är också en följd av det låga kapacitetsutnyttjandet i industrin. Efter en uppgång i industriproduktionen 1976 med närmare 8 %, ökade den med endast ca 3 % 1977. Några större incitament för en utbyggnad av de produktiva resurserna har sålunda inte funnits. Totalt ökade industrins investeringar med ca 3,5 %. Av dessa hade en mycket stor andel en rationaliseringsinriktad karaktär.

Trots att nära 24 miljarder D-mark frisläppts från bundna sparformer har den privata konsumtionen visat en försiktig utveckling. Konsumtionstillväxten 1977 uppgick till ca 3 %. En klar uppgång kunde konstateras efter det att de största frisläppen av fonderade sparmedel gjorts vid årets mitt.

Bland övriga efterfrågefaktorer var det framför allt exporten som spelade en expansiv roll. Särskilt starkt ökade exporten av konsumtionsvaror. Totalt steg varuexporten med ca 5 % i volym. En stor del av ökningen svarade exporten till OPEC-länderna för. Också exporten till Förenta staterna utvecklade sig snabbare än genomsnittet för övriga länder. I linje med den svagare inhemska efterfrågan, i synnerhet stagnationen i lagerinvesteringarna, skedde en markerad dämpning i importens tillväxt jämfört med 1976. Stora skiljaktligheter kan noteras för importen från olika länder, varvid importen från bl. a. Sverige utvecklade sig särskilt ogynnsamt. Stora överskott i handelsbalansen fortsatte att ackumuleras. Trots att utvecklingen av tjänste- och transfereringsbalanserna i negativ riktning fortsatte, blev överskottet i bytesbalansen 1977 ungefär oförändrat jämfört med 1976 då det uppgick till 3,4 miljarder dollar.

De kvardröjande bytesbalansöverskotten har verkat i riktning mot en

successiv uppskrivning i värdet av den västtyska valutan. Detta i sin tur har bidragit till att hålla inflationen nere på en nivå kring 4 %. Andra faktorer som hållit nere prisstegringarna är den relativt snabba ökningen av produktiviteten och de måttliga lönestegringarna.

Arbetslösheten utgör ett av de största problemen för den ekonomiska politiken. Den har 1977 legat kvar på en nivå något över 4,5 %. Den ökning av sysselsättningen som ägt rum, har tagit formen av en nedgång i det under den föregående recessionen mycket utbredda korttidsarbetet. De rationaliseringsinriktade investeringarna och den höjda produktiviteten har också hållit tillbaka efterfrågan på arbetskraft.

Bevarandet av prisstabiliteten har haft fortsatt hög prioritet i den ekonomiska politiken. Utvecklingen på arbetsmarknaden och de stora överskotten i bytesbalansen, vilka har gett upphov till kritik från utländskt håll, har dock medverkat till att göra politiken mer expansiv. Under våren 1977 presenterades ett fyraårigt investeringsprogram med en total omfattning av drygt 16 miljarder D-mark. Närmare 3 miljarder beräknas ha placerats i order under senare delen av året. Investeringsprogrammet är i första hand inriktat på en utbyggnad av infrastrukturen på medellång sikt. I början av september 1977 framlades vidare ett renodlat stimulanspaket. Det innehöll utökade avdragsmöjligheter för privatpersoner vid deklarationen, förbättrade avskrivningsmöjligheter för företagen och vissa ökningar av de offentliga utgifterna. Tillsammans kan dessa åtgärder beräknas få en expansiv effekt motsvarande drygt 1 % av bruttonationalprodukten. Också den federala budgeten för 1978 fick en expansiv inriktning. Budgetunderskottet väntas därigenom öka från 21 miljarder D-mark 1977 till 28 miljarder 1978. Målet att uppnå bättre balans i den offentliga sektorns finanser har således fått skjutas på framtiden.

Vid slutet av 1977 präglades den västtyska ekonomin av osäkerhet om den fortsatta utvecklingen. Den privata konsumtionen hade visserligen upplevt en uppgång efter den långsamma utvecklingen under våren och sommaren, men företagen bedömde fortfarande orderingången som otillräcklig och färdigvarulagren som alltför stora. Trots detta kunde en något mer optimistisk syn i företagens bedömning av framtidsutsikterna noteras.

Utsikterna för den västtyska ekonomin 1978 pekar mot en fortsatt måttlig uppgång. Den officiella prognosen innebär en tillväxttakt på 3,5 %, medan de fem stora västtyska konjunkturinstitutens sedvanliga höstprognos anger en ökning med endast 3 %. Utgångspunkten för den senare bedömningen är att inga ytterligare expansiva åtgärder sätts in.

Den privata konsumtionen väntas visa en fortsatt måttlig tillväxt. Hushållens finansiella ställning är god, och dessutom verkar den låga inflationstakten i en gynnsam riktning. Ett osäkerhetsmoment utgör dock en eventuell uppgång av arbetslösheten, vilken skulle kunna öka

konsumenternas försiktighet. En volymtillväxt av konsumtionen av storleksordningen 3 % 1978 förefaller realistisk.

Överkapaciteten inom industrin blir förmodligen bestående också under 1978. Investeringsutvecklingen blir därmed fortsatt svag jämfört med tidigare konjunkturuppgångar. Bilindustrin, som under 1977 har haft mycket goda konjunkturer, väntas 1978 få sämre avsättningsmöjligheter. Den elektrotekniska industrin och maskinbyggnadsindustrin tros däremot expandera under 1978 och därmed öka sina investeringar. För hela näringslivet kan man vänta en uppgång i investeringarna med mellan 3 och 5 % i volym. De offentliga investeringarna däremot kommer sannolikt att uppvisa en betydligt snabbare ökning. Av stor betydelse är härvid de tilltagande effekterna av det medelfristiga investeringsprogrammet. En svårighet i bedömningen utgör investeringarna inom energisektorn. På grund av juridiska hinder för en fortsatt utbyggnad av kärnkraften och vissa administrativa förseningar av påbörjandet av vägbyggen beräknas investeringar av storleksordningen 20—30 miljarder D-mark ha blivit uppskjutna.

Lagerrörelserna, vilka spelade en viktig expansiv roll i konjunkturuppgångens tidigare fas, torde inte heller under 1978 komma att ge något bidrag till efterfrågetillväxten. Bostadsbyggandet kan komma att öka med ca 4 %, vilket skulle innebära en måttlig uppgång i förhållande till 1977.

Med de antaganden som gjorts om världshandelns utveckling kan exporten väntas öka i samma utsträckning som under 1977, dvs. med ungefär 5 % i volym. Utvecklingen mot ökad export till OPEC-länderna väntas fortsätta. Importens volymtillväxt kan antas bli av samma omfattning. Med en något snabbare ökning av importen än exporten i löpande priser torde handelsbalansen 1978 komma att uppvisa ett ungefär oförändrat stort överskott. Under antagande om en fortsatt negativ trend i tjänsteutbytet medför detta att bytesbalansens överskott skulle visa en viss nedgång.

Det ovan förda resonemanget leder till ett antagande om en tillväxt i bruttonationalprodukten 1978 på ca 3,5 %. Denna måttliga tillväxt torde i bästa fall innebära att arbetslösheten hålls oförändrad. Trots att ett stort antal utländska arbetare återvänder till sina hemländer, stiger utbudet av arbetskraft. Relativt stora ökningar av sysselsättningen blir därför nödvändiga för att hålla arbetslösheten på en oförändrad nivå. Med tanke på att arbetslösheten redan anses oacceptabelt hög kan man utgå ifrån att en ökning av den kommer att föranleda ytterligare expansiva ekonomisk-politiska åtgärder.

Storbritannien

Den ekonomiska politiken i Storbritannien har under de senaste åren varit inriktad på att bringa ned den kraftiga inflationen och åstad-

komma extern balans. Stora lån har upptagits från Internationella valutafonden, det senaste i december 1976 på 3,9 miljarder dollar. I samband härmed har den brittiska regeringen fått förbinda sig att föra en restriktiv ekonomisk politik. Sålunda har särskilda gränser uppställts för den inhemska kreditexpansionen, samt för den offentliga sektorns lånebehov.

Ett viktigt led i den ekonomiska politiken har lönesamarbetet med det brittiska fackföreningsförbundet, TUC, utgjort. Detta var utformat så att löneförhandlingar fick ske endast en gång under varje tolvmånadersperiod samt att löneökningarna därvid skulle begränsas till under 10 %. I gengäld genomförde regeringen vissa skattelättnader. Detta lönepolitiska samarbete upphörde formellt i augusti 1977. Fackföreningarna förband sig dock vid detta tillfälle att också i fortsättningen iaktta regeln om förhandlingar endast en gång under loppet av tolv månader.

I linje med de gjorda överenskommelserna steg lönerna under 1977 med mindre än 10 %. Priserna däremot steg betydligt fortare och ökade under året med drygt 15 %. Följaktligen inträffade en real minskning av hushållens disponibla inkomster. Endast till en del kunde denna kompenseras via ökade sociala transfereringar och minskade skatter. Den privata konsumtionen kom härigenom att minska med ca 1 %.

Det privata näringslivets investeringar ökade med ungefär 1,5 % 1977. Huvuddelen av uppgången hänför sig till tillverkningsindustrin där ökningen blev drygt 5 %. Målet att hålla tillbaka den offentliga sektorns utgifter slog särskilt hårt igenom på den offentliga sektorns investeringar, vilka minskade med ca 15 %. En motsvarande kraftig nedgång registrerades också för bostadsbyggandet. Sammantaget kunde man 1977 notera en minskning i de fasta bruttoinvesteringarna med 7 %.

Den svaga utvecklingen av den inhemska efterfrågan medförde att bruttonationalproduktens tillväxt endast blev marginell. Därmed fortsatte ökningen av arbetslösheten. Denna steg under 1977 till en rekordnivå för efterkrigstiden på över 6 %.

Den efterfrågedämpande politiken under 1977 kom att ge tydliga resultat vad gäller såväl prisutvecklingen som den externa balansen. Inflationstakten reducerades efter hand och kom vid slutet av året att ligga på en nivå av ca 13 %. Ännu mer markerade var framgångarna när det gäller bytesbalansen. Den slog vid mitten av året om i positiva månadssaldon. Till stor del förklaras detta av de ökade inkomsterna från exporten av olja från Nordsjön. Redan under 1978 väntas Storbritannien bli nettoexportör av olja. Bidragande till den gynnamma utvecklingen av den externa balansen var också den långsammare uppgången av importen, speglande den dämpade inhemska aktiviteten. För helåret 1977 uppvisade bytesbalansen ett marginellt överskott. Ett av huvudmålen för den ekonomiska politiken har därmed nåtts. Den förstärkta ställningen i den externa balansen visade sig också i valutareservens utveckling. Un-

der större delen av året utgjorde de ständigt ökade tillskotten i valutareserven en stark press uppåt på det brittiska pundet. För att motverka en uppskrivning av valutan och hålla tillbaka kreditexpansionen, sänktes Minimum Lending Rate successivt. Den sjönk från över 15 % i slutet av 1976 till 5 % hösten 1977. Detta visade sig emellertid ej vara tillräckligt för att minska inflödet i valutareserven och vid slutet av 1977 upphörde man med interventionerna för att hålla ned pund-kursen varvid denna noterade en kraftig uppgång.

Framgångarna på prisfronten och med den externa balansen har ökat den brittiska regeringens utrymme att vidta expansiva åtgärder. Samtidigt visade utvecklingen av den reala ekonomin att sådana verkligen var påkallade. Under senare delen av 1977 visade nämligen flertalet indikatorer på en stagnation i den ekonomiska aktiviteten. Industriproduktionen låg på en lägre nivå än under 1976. Detaljhandelns försäljning, liksom orderläget och lagerutvecklingen visade likaledes otillfredsställande siffror.

I slutet av oktober 1977 framlade därför regeringen ett stimulanspaket omfattande ca 1 miljard pund motsvarande 0,7 % av BNP. Det dominerande elementet i detta paket var sänkta direkta skatter för löntagarna. En annan viktig beståndsdel var ett kraftigt bidrag till den stagnerande byggnadsindustrin. Samtidigt som paketet presenterades deklarerades att detta endast var ett led i ett mer omfattande stimulansprogram. Ytterligare expansiva åtgärder under budgetåret 1978/79 uppgående till 2 miljarder pund aviserades.

De framtida lönestegringarna spelar en central roll i bedömningen av den ekonomiska utvecklingen 1978. Huvuddelen av de uppgörelser som hittills kommit till stånd håller sig inom de uppställda ramarna, men många svåra och viktiga förhandlingar återstår. Det troliga är att löneökningarna kommer att överskrida 10-procentsgränsen med några procentenheter. Inflationen väntas fortsätta att minska och någon gång under 1978 komma ned på en ensiffrig nivå. Hushållens reala disponibla inkomster skulle därmed komma att öka. En ytterligare förstärkning kommer att ske via de beslutade skattesänkningarna. En expansion av den privata konsumtionen i storleksordningen 3 % bedöms därigenom bli möjlig.

De investeringsenkäter som utförts pekar på en kraftig uppdragning i näringslivets fasta investeringar. Den minskande inflationstakten och stigande vinster har ökat optimismen inom näringslivet, vilket också visar sig i de uppåtgående aktiekurserna. Därtill kommer den jämförelsevis låga räntenivån. Tillverkningsindustrin väntas liksom 1977 expandera snabbast. Man räknar här med en investeringsuppgång på 10 %. För hela näringslivet kan en ökning med ca 5 % förutses. Bostadsbyggandet kan samtidigt väntas visa en återhämtning till ungefär 1976 års nivå. Av särskild betydelse blir här de statliga stödåtgärderna. De offentliga

investeringarna väntas dock även i år utvecklas negativt, men man kan förutse en uppbromsning av 1977 års kraftiga nedgång. Totalt sett kan man räkna med en ökning i de fasta investeringarna med ca 5 %.

Den externa sektorn kommer förmodligen också under 1978 att ge ett positivt bidrag till efterfrågan. Med hänvisning till den brittiska regeringens deklarationer kan antas att den ekonomiska politiken kommer att ges en expansiv inriktning. Begränsande faktorer är härvidlag, liksom tidigare, prisutvecklingen och bytesbalansen. Inflationen är fortfarande hög i internationell jämförelse, även om avsevärda framsteg gjorts. Den höga importbenägenheten medför också att en uppgång i den inhemska efterfrågan genast slår igenom i ökad import. Sammantaget finns det dock anledning att vara optimistisk vad gäller den ekonomiska utvecklingen i Storbritannien 1978. En tillväxt av bruttonationalprodukten med åtminstone 3 % förefaller sannolik.

Frankrike

I samband med uppgången i den franska ekonomin under första delen av 1976, försämrades pris- och kostnadsläget snabbt. Också bytesbalansen utvecklades i en alltmer negativ riktning. I september 1976 lades så den ekonomiska politiken om i enlighet med den s. k. Barre-planen. Denna syftade till att hejda inflationen och återupprätta extern balans. De medel som användes var framför allt en restriktiv finans- och penningpolitik. Dessa har kombinerats med tillfälliga prisstopp, riktlinjer för pris- och löneutvecklingen, samt selektiva åtgärder för att begränsa arbetslösheten. Denna politik fortsattes under 1977.

Resultatet av den förda politiken blev en återhållen utveckling av ekonomin. Bruttonationalproduktens ökning stannade vid ca 3 % 1977. Den privata konsumtionen steg i samma takt, vilket innebär en nedgång med en procentenhet från den tidigare trenden. Den främsta förklaringen till detta står att finna i den långsammare uppgången av de reala disponibla inkomsterna.

Trots god tillgång på billiga krediter uppvisade också näringslivets investeringar en svag utveckling. De steg med 2 % 1977 jämfört med drygt 6,5 % året innan. Förutom de hämmande faktorer som varit allmänna i flertalet industriländer, såsom fortsatt lågt kapacitetsutnyttjande, tillkommer för Frankrikes del den osäkerhet inom stora delar av ekonomin som varit förknippad med en eventuell seger för vänsterpartierna i parlamentsvalet i mars 1978. Även bostadsbyggandet utvecklades otillfredsställande. För 1977 kan man här notera en direkt nedgång. Detta gäller också för den offentliga sektorns investeringar, vilka minskade med drygt 2 %. Den mest expansiva investeringsutvecklingen ägde rum i de statsägda företagen.

Den dämpade utvecklingen av efterfrågan medförde att sysselsättningen ej kunde hålla jämna steg med det expanderande arbetskraftsutbudet.

Arbetslösheten ökade följaktligen efter hand. Vid slutet av 1977 låg den på en nivå kring 5 %, vilket innebär en ökning med en halv procentenhet under året. För att motverka en alltför snabb försämring av sysselsättningsläget, företogs vid ett par tillfällen under 1977 ekonomisk-politiska åtgärder i sysselsättningsbefrämjande syfte. Ett sådant åtgärdspaket, framlagt i april, hade en omfattning av 3,2 miljarder franc. Utgiftsökningar för att stimulera investeringarna och öka konsumtionen annonserades också i augusti. Utgifterna uppgick här till 5,5 miljarder franc. Också budgeten för 1978 innehåller en expansion av utgifterna. De försiktiga stimulansåtgärder det här är fråga om, kan inte ses som något avsteg från den ursprungliga Barre-planen. I relation till bruttonationalprodukten har åtgärderna var för sig uppgått till endast några tiondels procent. En dämpning av inflationstakten och en bättre balans i utrikesbetalningarna förblir de främsta målen för den ekonomiska politiken.

När det gäller prisstegringarna blev framgångarna tämligen begränsade. Stegringarna kunde nedbringas endast marginellt till ca 9,5 %. Lönerna däremot kunde fås att öka i ett långsammare tempo. De steg med ca 11 % 1977, vilket skall jämföras med drygt 15 % 1976. Detta ökar förhoppningarna om att inflationstakten skall bli något lägre i början av 1978.

På den externa sidan blev resultaten av den förda politiken mer markerade. Bytesbalansen gav 1976 ett underskott på 29 miljarder franc. Under 1977 kunde underskottet i stort sett halveras till ca 16 miljarder. Handelsbalansen svängde mot slutet av året om i positiv riktning. Detta berodde både på en snabb ökning av exporten med drygt 6,5 % och en svag utveckling av importen med en tillväxt på något över 1 %.

I slutet av 1977 försämrades utsikterna för den reala ekonomin något. Industriproduktionen stagnerade och företagens bedömningar av orderingång och lagerutveckling blev mer utpräglat pessimistiska. Trots detta var de flesta prognoserna för ekonomins utveckling 1978 förhållandevis optimistiska. Från officiellt håll räknar man med en tillväxt i bruttonationalprodukten på 4,3 %. Det bör dock understrykas att dessa prognoser får anses vara av normativ karaktär. Särskilt stora förhoppningar fäster man vid utvecklingen av exporten som man förutser kommer att öka med över 8 %. Med hänsyn till utvecklingen av den internationella handeln är det dock tveksamt om exporten kan bidra till efterfrågan i denna utsträckning.

I de officiella prognoserna hoppas man att den privata konsumtionen skall kunna återföras till den långsiktiga trenden. En ytterligare sänkning av inflationstakten skulle kunna skapa förutsättningarna härför. Det är dock troligt att den höga arbetslösheten begränsar hushållens konsumtionsbenägenhet, så att uppgången i konsumtionstillväxten inte blir fullt så stor.

Näringslivets investeringar är svåra att bedöma. Många företag avvaktar uppenbarligen med planerade investeringar till efter marsvalen. En markerad uppgång i de privata investeringarna under andra hälften av 1978 är därför inte osannolik. Den offentliga sektorns investeringar däremot kan väntas expandera starkt även under första halvåret 1978. Varken bostadsbyggandet eller lagerinvesteringarna väntas öka nämnvärt under 1978. Den stagnation av industriproduktionen som inträffade under senare delen av 1977, speglar förmodligen en försiktigare lagerpolitik hos företagen.

Uppgången i tillväxten av den privata konsumtionen som förutses torde också komma att speglas i importen, vilken väntas öka i ett snabbare tempo än 1977. Ökningen i exporttillväxten kommer emellertid troligen att fortsätta, varför trenden mot en utjämning av bytesbalansen förutses fortgå under 1978.

Inriktningen av den ekonomiska politiken kommer förmodligen att behålla sin restriktiva prägel under 1978, dock med reservation för att utgången av parlamentsvalet givetvis spelar in. Hitintills har regeringen avstått från att vidta mer omfattande expansiva åtgärder, trots att detta kunde te sig fördelaktigt. Sysselsättningsläget vilket förutses försämras något, kommer man troligen inte att söka förbättra med hjälp av generella efterfrågestimulerande medel. I stället väntas man också i fortsättningen använda sig av selektiva åtgärder.

De framgångar som synes möjliga vad gäller inflation och bytesbalans, skapar utrymme för successiva förbättringar också av den reala sidan av ekonomin under 1978. En förutsättning är dock att en uppgång i efterfrågan ej sker för snabbt så att stora bakslag inträffar på prisområdet. Under gjorda antaganden är en tillväxt på 3—4 % sannolik 1978. Det kan framhållas att en tillväxt även i övre delen av detta intervall med största sannolikhet innebär en fortsatt uppgång av arbetslösheten.

Danmark

En fortsatt svag exportefterfrågan parallellt med en drastisk dämpning i den inhemska efterfrågetillväxten, inkl. ett omslag i lagercykeln, verkade starkt återhållande på den danska ekonomins aktivitetsnivå 1977. Bruttonationalprodukten ökade med endast ca 1 % och läget på arbetsmarknaden förvärrades med en genomsnittlig arbetslöshetsandel på 6,5 %.

Exportindustrin fick registrera motgångar, såväl vad gäller investeringsvaror och halvfabrikat som förbrukningsvaror. Orderingången sjönk under året för varven och järn- och metallvaruindustrin. Industrins samlade exportorderingång stagnerade. Skördeutfallet var dock avsevärt bättre än normalt. Lantbruksexporten beräknas ha förstärkt by-

tesbalansen med ca 2 miljarder danska kr., inkl. exportstödet från EG. Totalt noterades en exporttillväxt på ca 4 %.

Efter en expansiv importökning 1976, sjönk takten fortgående under 1977. Bytesbalansen förbättrades något, trots ökande ränteutbetalningar, och underskottet stannade under 10 miljarder danska kr.

Under de senaste åren har förts en aktiv ekonomisk politik i syfte att påverka den inhemska efterfrågeutvecklingen. 1975 års expansiva åtgärder bidrog till att öka den inhemska efterfrågan och lade grunden till en kraftig importtillväxt. Expansionen av den inhemska efterfrågan fortsatte även under 1976 med privat konsumtion och bostadsbyggande som de mest betydelsefulla efterfrågeelementen. I augusti 1976 överenskom en majoritet av Folketingspartierna att restriktiva åtgärder var nödvändiga. Ett år senare, i augusti 1977 fick ytterligare efterfrågedämpande åtgärder vidtagas. För 1977 beräknas, bl. a. som en följd av augustiuppgörelsen, den privata konsumtionen ha minskat. Konsumentpriserna ökade 1977 med nästan 11 %.

Även bostadsbyggandet har påverkats av köpkraftssänkningen. Åtgärderna sattes in i ett läge då byggandet redan var på väg nedåt, och totaleffekten blev en volymnedgång i bostadsbyggandet med ca 15 %. En dålig efterfrågan både hemma och utomlands bäddade för ett generellt sett svagt investeringsläge. Trots en klart lägre aktivitetsnivå än 1976, fanns det emellertid samtidigt expansiva inslag inom delar av den industriella anläggningsverksamheten.

Den finanspolitiska åtstramningen i augusti 1977 beräknas tillföra statskassan 6 miljarder danska kr. årligen under tre år, varav momshöjningen ca 4 miljarder per år. Skatte- och avgiftshöjningar drabbar bl. a. sprit, tobak och spelautomater, bensin, gasol och dieselolja, charterresor samt buss- och tågfärder. Samtidigt föreslogs åtgärder för att begränsa arbetslösheten. Insatserna för att främja sysselsättningen väntas inte ge utslag förrän efter något halvår, varför åtstramningen temporärt kan förvärra läget på arbetsmarknaden.

Sysselsättningspaketet har kostnadsberäknats till drygt 9 miljarder danska kr. för åren 1978—1980. Härav avsätts totalt ca 2,3 miljarder till direkta arbetsmarknadspolitiska inslag samt ökad byggnads- och anläggningsverksamhet. Nästan 2 miljarder går till energisektorn för energibesparande åtgärder, t. ex. ett program för överföring av spillvärme från traditionella elverk till bostäder samt lån och bidrag för värmeisolering. Drygt 2 miljarder satsas på företagen, bl. a. för att öka deras konkurrensförmåga utomlands och hemma. Detta skall ske bl. a. genom att den offentliga exportservicen ges ökade resurser. Dessutom kommer exportföretag och hantverksnäringen att få bättre kreditmöjligheter i samband med investeringar, konsulthjälp och produktutveckling.

Några bedömare anser att augusti-paketets nettoeffekt på sysselsätt-

ningen blir marginell. Fler arbetstillfällen kommer att skapas inom den offentliga sektorn, vars investeringar väntas öka med ca 4 % 1978, samt inom byggnads- och anläggningsbranscherna. Å andra sidan emotser industrin och den privata servicenäringen inskränkningar i antalet arbetstillfällen, då den finanspolitiska delen av augusti-programmet anses drabba dem särskilt hårt.

Totalt väntas exporten öka med inemot 4 % 1978. Av de västeuropeiska marknaderna ses Storbritannien som en möjlig ljuspunkt. Å andra sidan antas exporten av fartyg fortsätta att falla. Importbilden verkar inte ändras mycket under året. Varuinförseln förutses minska något, men uppvägs i viss mån av tjänsteköpen utifrån. Därmed skulle bytesbalansunderskottet kunna reduceras till mellan 6 och 7 miljarder danska kr. Den relativa förbättringen i handels- och tjänstebalanserna motverkas delvis av de ökande räntcutbetalningarna för landets stigande utlandsskuld.

Hushållens reala disponibla inkomster kommer att falla ytterligare 1978, vilket väntas leda till en viss minskning i den privata konsumtionen.

Investeringsavdraget för maskininköp förlängdes till slutet av 1978. Trots att det kan bli en del tidigareläggningar av maskininköp från 1979 till 1978, anses en minskning på ca 2 % trolig för maskininvesteringar 1978. För investeringar i industrianläggningar beräknas nedgångstrenden fortsätta och plana ut på en nivå ca 6 % lägre än 1977. Industriinvesteringarnas andel av de samlade investeringarna har fallit från 17 % 1962 till under 10 % 1976. Bostadsbyggandet väntas ligga kvar på ungefär samma nivå som 1977.

Industriproduktionen, som även 1978 antas stå inför relativt svaga utlandsmarknader och ej få mycket inhemsk draghjälp, kan möjligen öka med upp till 2 %. En förbättrad konkurrenssituation för industrin anses som en förutsättning för denna ökning. Både industrin och jordbruket måste dock börja sälja ut av sina lager, så att dessa vid årets slut inte är större än vid utgången av 1975.

Bruttonationalprodukten torde mot denna bakgrund komma att växa med drygt 1 % från 1977 till 1978, vilket innebär ett fortsatt besvärligt arbetsmarknadsläge.

Norge

Trots en i internationell jämförelse relativt god BNP-tillväxt under 1977 — ca 4 % — fanns tecken på svagheter i den norska ekonomin. Den egentliga varuexporten minskade med ca 4 %, drabbad av den svaga efterfrågan i för Norge viktiga västeuropeiska exportländer. Dessutom anses norska företag ha tappat marknadsandelar till följd av den höga inhemska kostnadsnivån. Exporten av råolja och naturgas, fartyg och oljeborrningsplattformar uppvägde, varför exporttillväxten totalt

blev ca 3,5 %. Industriproduktionen höll inte den förutsedda takten, utan låg kvar på samma nivå som 1977. Sjöfartsnettot blev mindre än väntat. Importökningen på ca 5 % speglade framför allt den privata konsumtionens ökade inriktning på utländska produkter. Till avsevärd del speglar den höga importnivån behovet av utlandstillverkad materiel i samband med utbyggnaden av oljefyndigheterna. Bytesbalansens underskott kom därför att uppgå till drygt 27 miljarder norska kr., motsvarande ca 15 % av bruttonationalprodukten. Handelsbalansen försämrades och ränteutbetalningarna på den samlade utlandsskulden drog bortåt 4 miljarder.

Investeringarna utvecklades i stort gynnsamt, drygt 8 % mer satsades realt sett 1977 jämfört med 1976. Oljeverksamheten var livlig liksom aktiviteterna inom kraftförsörjningen. Investeringarna inom sjöfarten minskade däremot drygt 8 % 1977. Bostadsbyggandet ökade med ca 2 %. De offentliga investeringarna ökade, dock inte fullt så snabbt som 1976.

Antalet arbetslösa sjönk gradvis under 1977, till ca 1 %. Samtidigt steg antalet lediga platser.

Regeringens ekonomiska politik var i början av 1977 en fortsättning på den tidigare generella efterfrågestimulerande politik som sattes in för att överbrygga den internationella lågkonjunkturen och svaga utlandsefterfrågan. Med det förbättrade läget på arbetsmarknaden gjordes en omorientering till selektiva insatser för utsatta grupper som handikappade och unga samt för att mildra verkningarna av varslen om driftsinskränkningar från ett ökande antal företag inom den konkurrensutsatta sektorn.

I samband med Stortingets öppnande i oktober 1977 framlades nationalbudgeten. Regeringens ekonomiska politik för 1978, som prioriterar sysselsättningen, kan sammanfattas i fem punkter. 1) Dämpad inhemsk efterfrågan, både för konsumtion och investeringar. 2) Fortsatt inkomstpolitiskt samarbete med parterna på arbetsmarknaden. 3) Industriinvesteringarnas nivå skall förbli hög. 4) Näringspolitiska insatser samt 5) Ökade satsningar på utsatta grupper på arbetsmarknaden.

De ekonomiska utsikterna är inte enbart ljusa. Bruttonationalprodukten väntas visserligen öka med 6 à 7 % 1978, men exkluderas olja och sjöfart, reduceras ökningstakten till ca 2,5 %.

Den privata konsumtionen väntas växa med ca 3 %, en ökningstakt som dock blir beroende av resultatet av det inkomstpolitiska avtal, som i vår skall slutas för tvåårsperioden 1978—1979. För konsumentpriserna antas 1977 års 9-procentiga ökningstakt bestå. Regeringen har föreslagit en justering av skatteskalorna så att progressiviteten i statsskatten sänks. Skattesänkningsförslaget har värderats till 465 milj. norska kr. Samtidigt höjs några s. k. säravgifter, vilket beräknas ge 680 milj. norska kr. Eventuella ytterligare justeringar av skatterna knyts till den kom-

mande inkomstpolitiska uppgörelsen. Förutom för utpräglade låginkomstgrupper anses utrymmet för real inkomstökning vara ytterst begränsat.

De offentliga utgifterna antas totalt öka något långsammare än 1977. Enligt planerna kommer ökningarna främst att ske via den sociala budgeten, för u-hjälp, miljövård och försvar.

Investeringarna antas totalt sett minska med drygt 13 %, men beräknas ändå utgöra över 30 % av bruttonationalprodukten. Nedgången förklaras av den lägre aktivitetsnivån på den norska kontinentalsockeln samt att de stora petrokemiska anläggningarna vid Rafnes närmar sig fullbordan. Dessutom väntas flertalet av de under högkonjunkturen beställda fartygen ha levererats.

Bostadsbyggandet beräknas komma att ligga kvar på 1977 års nivå om ca 40 000 nya lägenheter. Till detta kommer satsningen på renovering och energibesparing.

Regeringens s. k. industripaket för 1978, framlagt som tilläggsproposition till budgeten i oktober 1977, innehåller åtgärder för att reducera kostnaderna för företagen och förbättra industrins konkurrensförmåga. Industripaketet värderas till 410 milj. norska kr. I samband med devalveringen i augusti 1977 lades förslag till åtgärder för omkring 100 milj. kr. under 1977. I industripaketet ingår: Sänkt investeringsavgift från 13 till 9 % för industri och bergshantering från 1 januari 1978; ytterligare 25 milj. kr. till strukturomvandlingar i industrin samt ökade anslag till möbelindustrin, för exportfrämjande åtgärder och till miljövård. Dessutom 125 milj. kr. till olika insatser på arbetsmarknaden. Varven kommer att få stöd för att bibehålla sysselsättningen. Totalt anges att upp till 500 milj. norska kr. behövs för det sistnämnda ändamålet.

Den totalt sett ljusa exportbilden förklaras främst av att exporten av råolja och naturgas väntas ta fart ordentligt. Inom oljesektorn förutses en fördubbling av produktionen. Minskningar förutses däremot för exporten av fartyg och oljeborrningsplattformar, samtidigt som sjöfarten beräknas bidra mer än under 1977.

Importen kommer att påverkas av den dämpade inhemska efterfrågan och beräknas totalt minska med nästan 5 %. Köp av fartyg samt utrustning och tjänster till oljesektorn förutses avta markant som en följd av den minskade investeringsaktiviteten i Nordsjön. Importen av förbrukningsvaror väntas däremot stiga i avstannande takt men ändå med bortåt 4 %.

Prognoserna pekar på en avsevärd förbättring i den externa balansen. Importöverskottet, som traditionellt varit betydande i Norge, väntas reduceras till drygt 8 miljarder. Men räntorna på utlandsskulden och u-landsbiståndet drar nästan lika mycket, varför bytesbalansens samlade underskott förutses ligga kring 16 miljarder 1978.

Vid utgången av 1978 kalkyleras med en total utlandsskuld, privat

och statlig, på ca 100 miljarder. Den statliga andelen förutses vara ca 25 %.

Finland

Den långsamma och utdragna konjunkturåterhämtningen i Västeuropa och särskilt den svaga efterfrågan på de för finsk export största marknaderna, Sverige och Storbritannien, inverkade negativt på den finska ekonomin under 1977. Till detta kom en svag inhemsk efterfrågan till följd av en mycket stram ekonomisk politik. Bruttonationalprodukten minskade med ca 1 % 1977. Sysselsättningsläget förvärrades och andelen arbetslösa översteg på senhösten 6 %.

Bytesbalansens underskott på drygt 4,5 miljarder mark 1976 minskade till ca 2 miljarder 1977. Förbättringen tillskrivs främst den svaga inhemska efterfrågan, som speglades i en minskad import. Handelsbalansens underskott blev väsentligt mindre. Tjänstebalansens överskott ökade, bl. a. som en följd av finska byggnadsföretags framgångar utomlands. Därmed uppnåddes nästan jämvikt i balansen för varor och tjänster. Å andra sidan belastades ekonomin med ökade utgifter för utlandsskulden.

Exporten av varor och tjänster beräknas ha ökat med ca 8 % 1977, en jämfört med 1976 betydligt lägre takt. Exportpriserna steg med ca 12 %, varav fem à sex procentenheter kan tillskrivas markens nedskrivning i april och augusti 1977. Viktiga exportgrenar som trä- och pappersindustri samt verkstadsindustri utvecklades ogynnsammare än under 1976. För importen registrerades nedgångar, särskilt på investeringsvaror. Råolja samt bränslen och smörjmedel var de grupper, som tillsammans med konsumtionsvaror ökade i volym, de senare dock bara marginellt.

Hushållens reala disponibla inkomster ökade i genomsnitt med nästan 6 % årligen under perioden 1970—1975. År 1976 kom en omsvängning till en ungefär lika stor minskning. Men då sparkvoten sjönk, blev den privata konsumtionen ungefär oförändrad från 1975. Under 1977 fick hushållen se ännu en realinkomstnedgång. Trots tillskott i form av offentliga transfereringar beräknas därför den privata konsumtionen ha sjunkit med drygt 4 %. Förutom de fortsatt kraftiga prisstegringarna inverkade den tilltagande arbetslösheten negativt på hushållens realinkomster.

Den offentliga konsumtionens ökningstakt på ca 4 % rymmer bl. a. kommunala satsningar på grundskola, barndagvård och folkhälsovård. Investeringarna, och särskilt industrins, var svaga också under 1977. Minskningarna i de privata investeringarna har uppskattats till drygt 10 %, varav industrianläggningar samt maskiner och utrustning fick vidkännas störst nedgångar. Orsakerna till den matta investeringsverksamheten kan sökas i dåliga försäljningsutsikter, kapacitetsöverskott,

minskad lönsamhet och en stram kreditmarknad. Byggnadsbranschens kapitalinsatser minskade inte lika snabbt som övriga. Den offentliga sektorn fortsatte under 1977 att dra ned sina investeringar.

Industriproduktionen har totalt sett minskat sedan hösten 1976, dels till följd av avsättningssvårigheter, dels till följd av arbetstvister inom flera branscher. För hela industrin minskade produktionen med 3 à 4 % 1977. För gruvdrift, trä och pappersförädling samt el-, gas- och vattenförsörjning noterades ökningar medan det inom den tungt vägande metallindustrin gjordes produktionsinskränkningar. Lagerrörelserna var oenhetliga men ökningarna övervägde. Bostadsproduktionen avtog men inte så snabbt som 1976.

Efterfrågan på arbetskraft sjönk kraftigt under året, vilket ledde till ökad emigration. Det finska invandraröverskottet i Sverige var under januari—september 1977 dubbelt så stort som under samma period 1976. Även utflyttningen till Norge beräknas ha ökat. Trots denna avflyttning uppgick den genomsnittliga andelen arbetslösa till ca 6 % 1977. För ungdomen var situationen speciellt svår.

Löneavtalet, jordbruksöverenskommelsen, ökade importpriser, devalveringarna samt anpassningen av statens inkomster har medverket till att prisstegringarna blev stora också under 1977. Konsumentpriserna steg med drygt 13 % i genomsnitt från 1976 till 1977.

I regeringens stimulansprogram, som presenterades i juni 1977, ingick insatser för att på sikt skapa balans i ekonomin. Budgeten, som lades fram i september 1977, kan ses som en fortsättning på samma politik. Men till följd av det förändrade ekonomiska läget har regeringen gjort vissa omprioriteringar vad gäller delmålen.

Bytesbalansen anses inte längre begränsa handlingsutrymmet för den ekonomiska politiken i någon större omfattning. Men ingen av de i principbeslutet föreslagna 27 åtgärderna får mer än nödvändigt belasta den externa balansen. De får heller inte försämra pris- och kostnadsutvecklingen gentemot konkurrentländerna. Sysselsättningen har högsta prioritet.

Enligt budgetförslaget skall företagens finansieringsläge förbättras, stöd ges åt arbetskraften och särskilt ungdomen samt åt investeringar. Dessutom ämnar man främja sparandet. Resultaten väntas inte bli märkbara förrän längre fram på året.

Det ekonomiska läget väntas förbli svagt under 1978. Exporttillväxten kommer sannolikt att avta ytterligare. Industrin tros hålla nere sina investeringar, och den privata konsumtionen förutses sjunka ytterligare ett par procent. Med de nyligen framlagda ekonomisk-politiska åtgärderna kan totalproduktionen väntas öka med 1 à 2 %.

Decemberprogrammet innehåller dels åtgärder för att stabilisera kostnadsnivån, dels insatser för att främja produktion och sysselsättning. Bland de förra märks en förlängning av gällande löneavtal, stopp för

hyreshöjningar samt påbud om att företagen bör avhålla sig från prishöjningar fram t. o. m. sommaren 1978. Konsumenterna kompenseras till visst mått via sänkta socialavgifter och, för lågavlönade, via justeringar i skatteskalorna. Bland stimulansinslagen kan nämnas förbättrade villkor för lån ur investerings- och utvecklingsfonderna, stöd åt småindustrin samt åt teko-branschen och varven. Vidare satsas mer på exportfrämjandet. Elskatten sänks under 1978 för exportföretag med betydande elförbrukning. Företagens pensionsavgifter sänks med 2 procentenheter under 1978. Sysselsättningsåtgärderna riktas speciellt mot ungdomen, bl. a. i form av ökat stöd åt kommuner, som anställer unga, fler statliga arbeten samt ökad yrkesutbildning.

Exporttillväxten halveras sannolikt från 1977 till 1978. Verkstadsindustrin, en av de stora exportsektorerna, med ca 28 % av varuexportvärdet 1976, väntas få registrera ett bortfall på ca 5 %. Detta speglar efterfrågeläget i Västeuropa, men antyder även en långsammare försäljningsökning än hittills till det största enskilda exportlandet Sovjetunionen. Men för den viktigaste exportgruppen, trä- och pappersindustrin, vilken 1976 utgjorde ca 44 % av varuexporten, kan trenden troligen vända i år.

Importtillväxten, som väntas nå en dryg procent, verkar få störst impuls från råolja samt bränslen och smörjmedel. Investeringsvarorna kommer däremot att minska med bortåt 10 % enligt prognoserna.

Sålunda förutses en fortsatt reducering av handelsunderskottet. Tjänstebalansen förstärks ytterligare 1978 och bör bidra till ett överskott i balansen för varor och tjänster. Från detta avgår bl. a. de ökande ränteutbetalningarna. Underskottet i bytesbalansen uppskattas bli ca 1,6 miljarder mark för 1978.

Konsumtionsutsikterna är något gynnsammare än 1977. Den offentliga konsumtionen beräknas växa med ca 3 %. Den privata torde minska ytterligare, dock inte i samma omfattning som tidigare. Konsumentprisernas ökningstakt antas minska till ca 7 % under 1978, bl. a. som en följd av decemberåtgärderna.

Investeringsprognoserna anger en fortsatt nedgång, med skogsföretagen och den kemiska industrin som de mest utsatta. Vissa tecken finns på ett ökat bostadsbyggande. Industrin, inom vilken produktionen förutses öka med någon procent, har generellt en orderstock mindre än normalt. För skogs- och metallindustrin är läget dystert. Arbetsmarknaden kan väntas förbli besvärlig.

3 Utrikeshandeln

3.1 Exporten

Den återhämtning av exportvolymen som inleddes hösten 1975 bröts redan ungefär ett år senare. Under större delen av 1977 har exportutvecklingen varit mycket svag. Trots att en viss förstärkning kan ha inträtt under de sista månaderna 1977 beräknas exportvolymen för helåret 1977 ha blivit 2 % lägre än under 1976.[1] En starkt bidragande orsak till tillbakagången var att den internationella efterfrågans tillväxt dämpades mycket markant under 1977. Därutöver har den svenska exporten fortsatt att förlora marknadsandelar om än i betydligt lägre takt än under de två närmast föregående åren. Dessa andelsförluster torde främst kunna ses som tidsförskjutna effekter av den synnerligen kraftiga ökning i de svenska exportvarornas relativa priser som ägde rum 1975 och i viss mån 1976.

Efter den tioprocentiga devalvering som företogs i augusti 1977 kan man, om man antar oförändrade valutakurser från den 1 november 1977, beräkna att kronans effektiva värde gentemot de viktigaste kon-

[1] Härvid avses den exportvolym som framkommer vid deflatering med enhetsvärdeindex (typ Laspeyres). Med nationalräkenskapernas deflateringssystem beräknas exportvolymen ha blivit ungefär oförändrad.

Tabell 3: 1 Sveriges export av bearbetade varor (exkl. fartyg)[1] till OECD-området[2] 1970—1978
Procentuell förändring

	1970—1971	1971—1972	1972—1973	1973—1974	1974—1975	1975—1976	1976—1977 prel.	1977—1978 prognos
Löpande priser, Skr.								
Marknad	11,5	12	25,5	27,5	−0,5	19,5	20	20
Marknadsandel	−1,5	−2	−0,5	−0,5	3	−6,5	−8,5	−2,5
Export	10	10	24,5	27	2,5	11,5	10	17
Volym								
Marknad	7	9	16	4,5	−6	12,5	4,5	4
Marknadsandel	−2,5	−4	0,5	0	−8	−9	−4,5	2,5
Export	4	4,5	17	4,5	−13,5	2,5	0	6,5
Pris (enhetsvärde), Skr.								
Marknad	4,5	2,5	8	22	6	6	14,5	15,5
Relativpris	1	2,5	−1	−0,5	11,5	3	−4	−5
Export	6	5,5	6,5	21,5	18,5	9	10	10

[1] SITC 5—8, exkl. 68 och 793.
[2] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.

Anm. Begreppet "marknad" avser importförändringen för de olika länderna sammanvägda med deras andelar i Sveriges export. Härigenom elimineras eventuella förmånliga eller oförmånliga effekter av exportens strukturella ländersammansättning. Marknadens pris avser det implicit beräknade mellan marknad i löpande priser och i volym.

Källor: FN, OECD, nationell statistik, statistiska centralbyrån samt beräkningar och bedömningar inom konjunkturinstitutet.

kurrentländerna 1978 kommer att vara ca 14 % lägre än genomsnittligt under 1976. De svenska relativa exportpriserna väntas emellertid vad gäller de bearbetade produkterna inte komma att sjunka med mer än ca 9 % vid motsvarande jämförelse. Skillnaden kan återföras dels på att den svenska lönekostnadsökningen även 1976—1977 väsentligt översteg omvärldens, dels på att företagens kostnader för importerade insatsvaror stiger kraftigt som resultat av den effektiva deprecieringen. Företagens vinstmarginaler väntas inte förändras nämnvärt under tvåårsperioden 1976—1978. Den ökning av vinstmarginalerna som räknas med 1977—1978 torde nämligen i stort sett kompensera den minskning som skedde 1976—1977. De svenska relativa exportpriserna skulle 1978 därmed i stort sett återföras till 1974 års nivå.[1] En förutsättning är dock att lönekostnadsutvecklingen 1977—1978 inte avsevärt avviker från de antaganden härom som ingår i dessa kalkyler. Genom att relativprisernas inverkan på marknadsandelarna antas ske med relativt stor tidsfördröjning hinner emellertid inte den förstärkta konkurrenskraften ge särskilt stora positiva effekter redan under 1978.

Den internationella handeln väntas 1978 öka endast obetydligt snabbare än under 1977. Vad beträffar OECD-ländernas import räknas rentav med någon liten nedgång i ökningstakten. Trots de marknadsandelsvinster som förutsätts äga rum beräknas därför den svenska exportvolymens tillväxt inskränka sig till 6,5 % 1977—1978, räknat exkl. fartyg. Fartygsexporten förutses sjunka mycket kraftigt varför ökningen i den totala exportvolymen väntas bli så liten som 3 %.[2]

Exporten under 1977

Den svenska exporten 1977 kom på många sätt att bli en besvikelse i förhållande till de bedömningar som gjordes för ett år sedan. Föreliggande beräkningar pekar på att exportvolymen 1976—1977 minskade med 2 %. Såväl exporten av bearbetade varor, däribland inte minst de tungt vägande verkstadsprodukterna, som råvaruexporten uppvisade volymnedgångar. De enda varugrupper som noterades för någon mer betydande exporttillväxt var papper och stål.

Att exporten blev så mycket sämre än beräknat får främst ses som en följd av att förväntningarna om en fortsatt relativt god tillväxt i den internationella efterfrågan inte på långt när kom att infrias. Sålunda beräknas för Sveriges del marknadstillväxten i OECD-området för bearbetade varor 1976—1977 ha stannat vid 4,5 % att jämföra med den prognos på 9 % som framlades för ett år sedan. Framför allt har konjunkturutvecklingen i de nordiska länderna varit mycket svag, något som i hög grad har påverkat den svenska exportens avsättningsmöjlig-

[1] Denna iakttagelse gäller om man från den beräknade relativprisförändringen drar bort den långsiktiga trenden på ca 1 % per år. Jfr anmärkningen till diagram 3: 1.

[2] Detta torde motsvara 5 % i nationalräkenskapstermer.

Tabell 3: 2 Sveriges export av bearbetade varor (exkl. fartyg)[1] till olika länderområden 1972—1978

Export till	Procentuell volymförändring						Andel av total-summan 1976, %
	1972—1973	1973—1974	1974—1975	1975—1976	1976—1977 prel.	1977—1978 prognos	
OECD-länderna[2]	16,9	4,6	−13,3	2,3	0	6,5	74
Övriga länder	15,6	27,8	1,7	−7,9	−4	6,5	26
därav: Östeuropa och Kina	29,1	34,6	12,4	−18,1	−20	4	6
OPEC-länderna[3]	21,7	39,6	60,2	21,3	−9,5	10	6
Andra länder	10,9	23,8	−11,6	−12,0	5	6	14
Summa	**16,6**	**9,6**	**−9,5**	**−0,4**	**−1**	**6,5**	**100**

[1] SITC 5—8, exkl. 68 och 793.
[2] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.
[3] Qatar, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien, Kuwait, Irak, Iran, Indonesien, Venezuela, Libyen, Algeriet och Nigeria.

Källor: Statistiska centralbyrån samt beräkningar och bedömningar inom konjunkturinstitutet.

heter. Om man väger samman BNP-tillväxten för OECD-länderna med deras andelar i Sveriges export blir resultatet knappt 2 %, vilket är mindre än hälften av vad som räknades med i 1977 års preliminära nationalbudget. Man kan med ledning av dessa uppgifter konstatera att marknadstillväxtens elasticitet med avseende på BNP snarast kom att bli en aning *större* än väntat.

Även om således den internationella efterfrågeutvecklingen 1976—1977 varit dämpad står det likväl klart att den uteblivna tillväxten av den svenska exporten innebar fortsatta förluster av marknadsandelar. Takten i nedgången av våra marknadsandelar har dock minskat påtagligt jämfört med de andelsförluster som skedde under 1975 och första halvåret 1976 (se diagram 3: 1). Under senare delen av 1977 har andelsförlusterna möjligen i det närmaste upphört. I allt väsentligt torde de tre senaste årens andelsförluster få lov att förklaras av den kraftiga höjningen av de relativa exportpriserna som ägt rum. Större delen av höjningen inträffade första halvåret 1975 (se åter diagram 3: 1). Någon nämnvärd ytterligare förändring av relativpriserna synes inte ha skett från första halvåret 1976 till devalveringen hösten 1977. De andelsförluster som ägde rum under 1977 — åtminstone under första halvåret — utgör därför starkt tidsförskjutna effekter från de tidigare relativprishöjningarna. Den nyligen företagna devalveringen bör ha inneburit en mycket kraftig relativprissänkning. Om denna blir bestående torde det bli möjligt för den svenska exportindustrin att påtagligt öka sina marknadsandelar. Dessa positiva effekter torde dock till mycket liten del ha hunnit manifesteras så snabbt att exportvolymen 1977 nämnvärt påverkats.

Den totala exportvolymen under 1977 synes i inte oväsentlig grad ha dragits ned därigenom att exporten till Östeuropa och OPEC-länderna

Diagram 3: 1 Marknadsandelar och relativa priser för Sveriges export till OECD-länderna 1967—1978
Index: 1970 = 100. Säsongsrensade halvårsdata

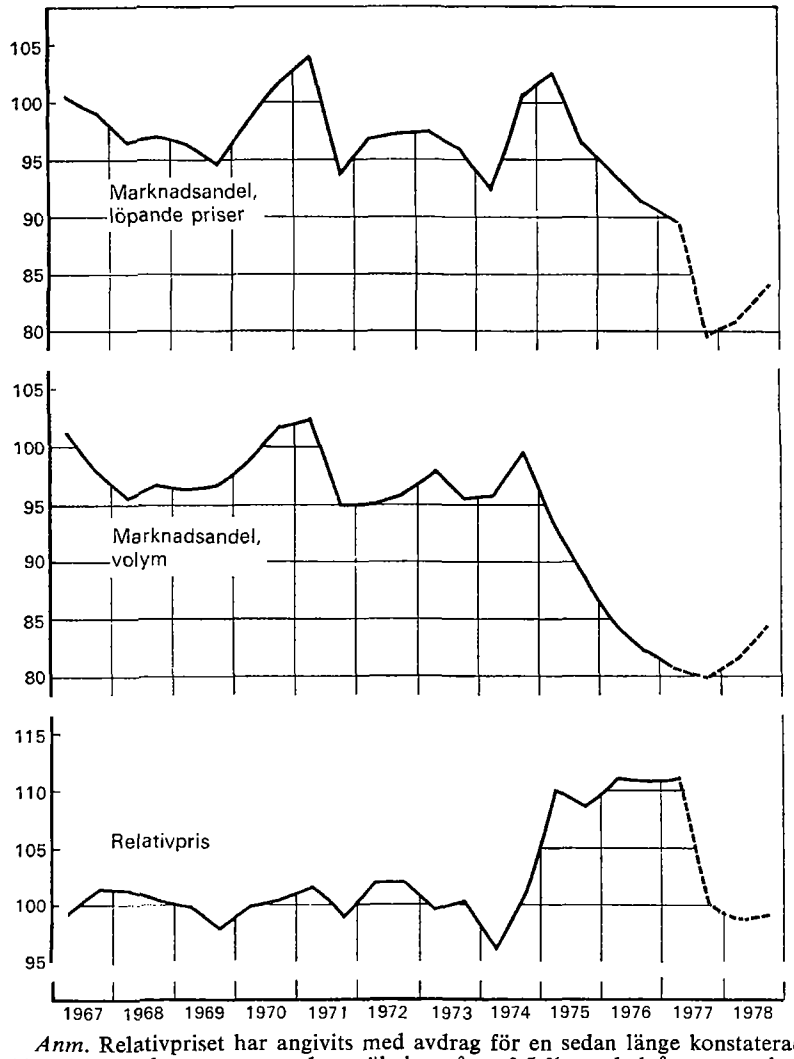

Anm. Relativpriset har angivits med avdrag för en sedan länge konstaterad historisk trend — motsvarande en ökning på ca 0,5 % per halvår — som kan vara utslag av systematiska mätfel. I motsvarande grad har marknadsandelen i volym justerats så att den multiplicerad med det justerade relativpriset är lika med marknadsandelen i löpande priser. Se också anm. till tabell 3: 1.

Källa: Se tabell 3: 1.

sjönk mycket kraftigt — detta synbarligen som resultat av utomordentligt kraftiga andelsförluster. Vad beträffar Österuropa var detta en fortsättning på den utveckling som präglade 1976 medan det för OPEC-exportens vidkommande innebar ett tvärt brott i de tre föregående årens för svensk export mycket gynnsamma andelsutveckling. Däremot förefaller inte några mer betydande andelsförändringar ha ägt rum för ex-

porten till de icke-oljeproducerande u-länderna. Detta skulle i så fall vara en väsentlig förbättring jämfört med utvecklingen under 1975 och 1976.

Utsikter för 1978

För 1978 emotses ingen nämnvärd förstärkning av det internationella konjunkturläget. Sålunda beräknas såväl BNP-tillväxten i OECD-länderna som världshandelstillväxten bli endast obetydligt större än 1977; se närmare kapitel 2. Om man emellertid väger samman de angivna BNP-tillväxttalen för de olika länderna med deras andelar i den svenska exporten finner man att tillväxttakten blir klart högre 1978 än 1977 — drygt 3 % mot knappt 2 %. Det kan mot denna bakgrund synas egendomligt att — såsom framgår av tabell 3: 1 — räkna med en viss försvagning av marknadstillväxten 1977—1978. Den acceleration som förutses för den på ovannämnda vis sammanvägda BNP-tillväxten är emellertid i stor utsträckning en följd av expansion inom importsnåla sektorer i flera för Sverige viktiga avnämarländer. Ett extremt exempel på detta är Norge. BNP-ökningen 1977—1978 beräknas där bli 6,5 % samtidigt som importen väntas sjunka med 6 %.

Den relativprissänkning för de svenska exportvarorna som ägt rum efter kronans devalvering bör ge anledning att för 1978 räkna med en viss ökning av exportens marknadsandelar. Avgörande vid kvantifieringen av denna andelsvinst är, för det första, hur stor varaktig relativprissänkning som faktiskt kommer till stånd och, för det andra, den styrka och snabbhet varmed devalveringens positiva volymeffekter kan komma att göra sig gällande.

Vad beträffar bearbetade varor har världsmarknadspriserna antagits stiga med inte fullt 5 % 1977—1978, vilket är märkbart långsammare än 1976—1977 då ökningen torde ha uppgått till ca 7 %. Visserligen väntas lönekostnadernas ökningstakt dämpas endast obetydligt men insatsvarupriserna väsentligt långsammare uppgång och en till följd av det fortsatt svaga marknadsläget förutsedd försiktighet i företagens prissättningsbeteende synes motivera en sådan prognos. I kronor räknat

Tabell 3: 3 Världsmarknadspriserna (enhetsvärdeindex) för bearbetade varor 1970—1978
1970 = 100

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977 prel.	1978 prognos
US dollar	100	105	113	133	162	182	183	202	218
Genomsnittliga nationella valutor	100	103	103	110	136	148	156	168	176
Svenska kronor	100	104	105	113	140	147	154	175	203

Källor: FN samt beräkningar och bedömningar inom konjunkturinstitutet.

motsvarar prisprognosen för bearbetade varor i internationell handel — efter växelkursförändringarna — ca 15,5 %.

För Sveriges del beräknas exportpriserna öka i ungefär samma takt som 1976—1977, dvs. ca 10 %. Skillnaden i kostnadsutveckling mellan dessa båda år är dock väsentlig. Sålunda steg lönekostnaden per producerad enhet 1976—1977 med över 12 %. Prisuppgången för importerade insatsvaror var av ungefär samma storleksordning medan prisutvecklingen för inhemskt producerade insatsvaror var förhållandevis lägre. Sammantaget tyder detta på att en fortsatt nedpressning av vinstmarginalerna ägde rum. För 1977—1978 åter, förutsätts lönekostnads-

Tabell 3: 4 Exportutvecklingen för olika varugrupper 1976—1978

	Exportvärde, milj. kr.			Årlig procentuell förändring					
				Volym			Pris (enhetsvärde)		
	1976	1977	1978	1976	1977	1978	1976	1977	1978
Jordbruksprodukter och fisk	1 225	1 095	1 260	−8,7	−15	3	5,4	5	12
Skogsbruksprodukter	239	195	230	−22,0	−27,5	13	16,9	12	5
Mineraliska produkter	2 398	2 100	1 990	16,5	−2,5	2	−2,4	−10	−7
därav: järnmalm	1 888	1 520	1 410	15,7	−7	3	−2,7	−13,5	−10
Industriprodukter exkl. fartyg	70 528	75 805	87 780	1,2	−1	6,5	7,8	9	9
därav:									
livsmedelsprodukter	1 289	1 390	1 470	8,9	1,5	1	3,2	6,5	4,5
trävaror	3 626	3 795	4 145	25,2	−9	5	9,6	15	4
massa	5 478	5 020	5 530	2,1	−1,5	9	−2,9	−7	1
papper och papp	5 225	5 800	6 825	15,4	8,5	10	−3,7	2,5	7
petroleumprodukter	901	1 175	1 330	−8,7	17	3	9,0	12	10
järn och stål	5 445	6 005	6 680	−1,9	5	3	−0,6	5	8
ickejärnmetaller	1 362	1 600	1 760	10,7	6	0	5,2	11	10
verkstadsprodukter exkl. fartyg	34 003	36 445	42 890	−5,6	−4,5	6,5	13,4	12	10,5
övriga industriprodukter inkl. elektrisk ström	13 199	14 575	17 155	9,7	1,5	7,5	6,7	9	9,5
Export exkl. fartyg	*74 390*	*79 195*	*91 265*	*1,4*	*−1,5*	*6,5*	*7,5*	*8*	*8,5*
Fartyg	5 805	5 545	3 245	42,5	−9	−44	8,8	5	4,5
Totalt	**80 195**	**84 740**	**94 510**	**3,5**	**−2**	**3**	**7,6**	**8**	**8**
Bearbetade varor exkl. fartyg[1]	57 553	62 470	73 135	−0,4	−1	6,5	9,0	10	9,5
Råvaror[2]	16 837	16 725	18 125	8,0	−3	5	2,3	2,5	3,5
Total export enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetoder[3]	**80 195**	**84 740**	**94 510**	**5,8**	**0**	**5**	**5,3**	**6**	**6**

[1] Papper och papp, järn och stål, verkstadsprodukter samt övriga industriprodukter utom elektrisk ström.

[2] Export exkl. fartyg minus de i not 1 nämnda varugrupperna.

[3] För en teknisk kommentar, se inledningen till kap. 3 i reviderad nationalbudget 1976.

Anm. 1976 års exportvärden enligt utrikeshandelsstatistiken. Värdena för 1977 är baserade på utvecklingen under årets tio första månader. Uppgifterna för 1978 avser prognoser. I preliminära utfall och i prognoser är värdeuppgifterna avrundade till 5- resp. 10-tal milj. kr. och de procentuella förändringarna till närmaste hela resp. halva tal.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

ökningen per producerad enhet bli väsentligt lägre än föregående år och stanna vid 5 %. Kostnaderna för importerade insatsvaror väntas dock snarast stiga mer 1977—1978 än 1976—1977 — detta som en följd av devalveringen. För de inhemska råvarorna blir däremot prisuppgången fortsatt dämpad. Sammantaget betyder detta att den gjorda exportprisprognosen — innebärande en relativprissänkning med ca 5 % — skulle medge en viss ökning av industrins vinstmarginaler.

Sett över tvåårsperioden 1976—1978 skulle med ovan angivna förutsättningar de svenska relativa exportpriserna för bearbetade varor falla med i runt tal 9 %. Den gjorda bedömningen för 1978 kan också uttryckas så att de svenska exportprodukternas priser blir oförändrade 1977—1978 och stiger med endast 3 % 1976—1978 om man mäter priserna i genomsnittlig utländsk valuta. Frågan är nu i vilken utsträckning detta kan medföra andelsvinster för den svenska exporten och hur stor del av dessa vinster som kan antas komma till stånd redan 1978.

I konjunkturinstitutets höstrapport 1977 fanns en diskussion om de svårigheter som är förenade med att kvantifiera den dynamiska process med vilken marknadsandelar reagerar på prisförändringar. De reservationer som där gjordes är fortfarande tillämpliga. Föreliggande prognos bygger på samma antaganden om priskänsligheten som i den nämnda

Diagram 3:2 Exportpriserna för bearbetade varor exkl. fartyg 1974—1978
Index: första halvåret 1974 = 100

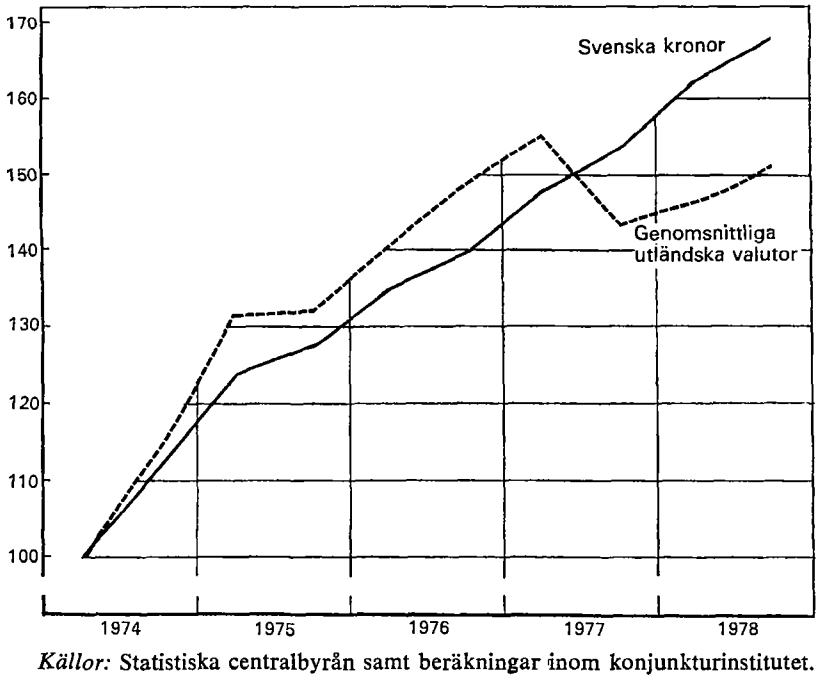

Källor: Statistiska centralbyrån samt beräkningar inom konjunkturinstitutet.

Diagram 3:3 Exportutvecklingen, totalt och för vissa varugrupper 1971—1978
Milj. kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata. Log. skala

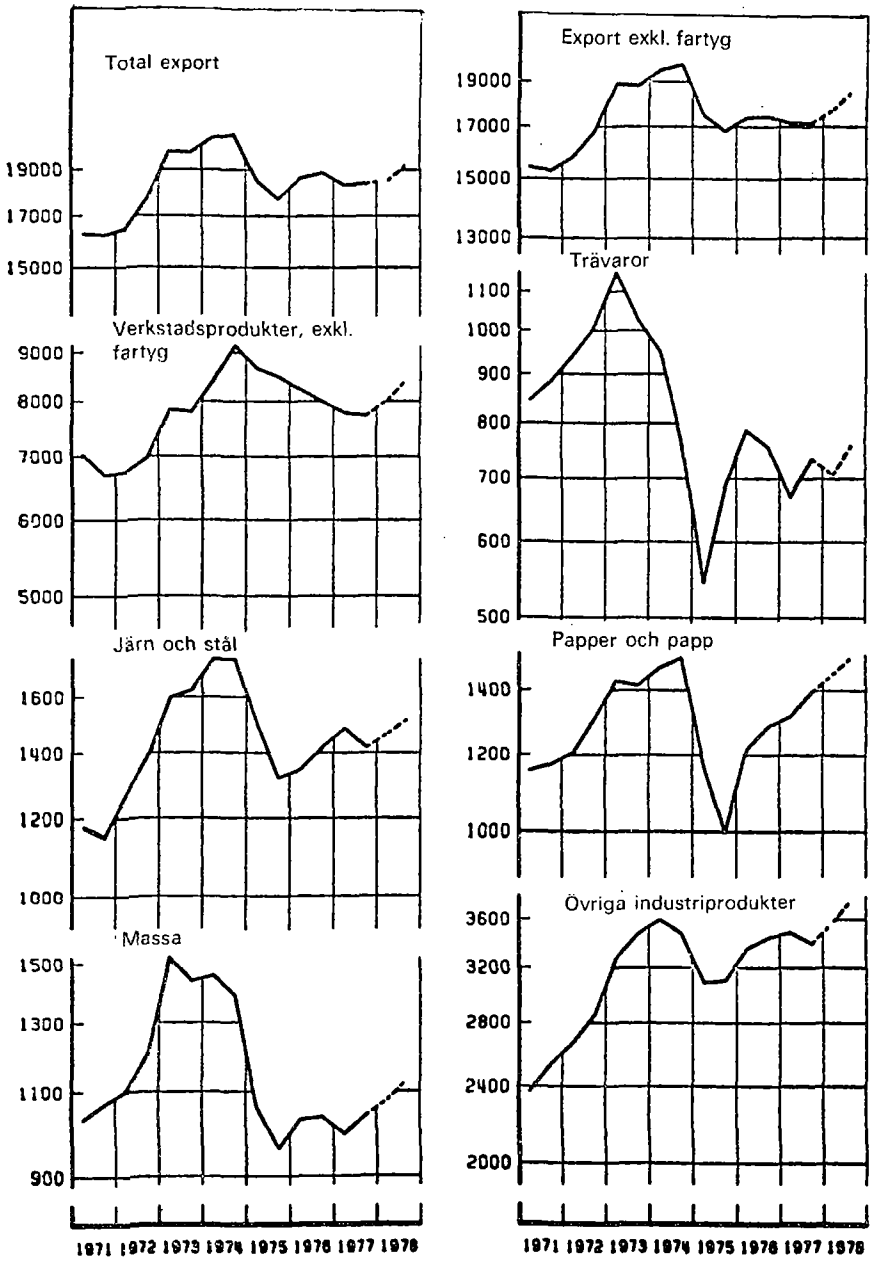

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

höstrapporten.[1] Utöver priseffekten räknas här med att det svenska relativa kapacitetsutnyttjandet sjunker något under prognosperioden vilket, vid sidan av indirekta effekter via prisbildningen, i någon mån kan få en positiv inverkan på andelsutvecklingen. Några mer påtagliga effekter på andelarna av en eventuellt förmånlig eller oförmånlig varustruktur hos den svenska exporten av bearbetade produkter har inte bedömts föreligga 1978. Möjligen kan en något snabbare tillväxt i utlandets pappersimport än i den övriga importen ge några få tiondels procentenheter i extra andelsvinst. Detta, tillsammans med den antagna effekten av det relativa kapacitetsutnyttjandets nedgång medför att den prognoserade andelsvinsten blir en knapp procentenhet större än om enbart relativpriseffekten inräknats. Andelsökningen för exporten av bearbetade varor till OECD-länderna förutses därmed motsvara en exporttillväxt på 2,5 %.

Även för råvaruexporten förutses relativpriserna sjunka till följd av devalveringen och marknadsandelarna stiga. Den prishöjning som räknas med för den totala råvaruexporten, 3,5 %, innebär en prissänkning uttryckt i andra länders genomsnittsvalutor på ca 6 %. Den nedgång i relativpriserna som därmed är trolig kan för råvaruexportens del antas medföra snabbare andelsvinster än vad som antagits gälla bearbetade varor. Detta förklaras bl. a. av att varorna är mer homogena, varav följer dels att prisförändringarna är lättare att kalkylera för köparna, dels att de senare med avsevärt större lätthet kan byta leverantör från det ena året till det andra.[2] Genom att marknaderna för flertalet svenska exportråvaror väntas bli tämligen svag, beräknas likafullt exporten av råvaror totalt sett stiga långsammare än exporten av bearbetade varor, eller med ca 5 % 1977—1978.

Den totala exporten, exkl. fartygsexporten, emotses därmed växa med knappt 6,5 % 1977—1978. Utleveranserna av fartyg väntas 1978 bli mycket lägre än 1977. Om fartygsexporten vägs in i den totala exportprognosen för 1978 beräknas den svenska exportens tillväxt komma att stanna vid ca 3 % 1977—1978 (5 % i nationalräkenskapstermer).

3.2 Importen

Enligt preliminära beräkningar minskade importvolymen med ca 5 1/2 % 1976—1977, motsvarande en minskning på 3 1/2 % enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetod. Räknat exkl. fartyg blev minsk-

[1] Priselasticiteten antas sålunda vara 0,5 under det år relativprisförändringen sker, 0,7 under året därefter, 0,4 under tredje året och 0,2 under fjärde året. Den långsiktiga priselasticiteten skulle följaktligen vara 1,8.

[2] Från ovanstående resonemang måste undantas de delar av råvaruexporten — jordbruksprodukter, metaller m. m. — vilka säljs till priser som bestäms på världsmarknaden under mycket ringa inverkan av de svenska utbuden. I dessa fall resulterar devalveringen givetvis enbart i en höjning av exportinkomsterna, via en prishöjning i kronor räknat.

ningen närmare 7 % — fartygsimporten beräknas nämligen ha fördubblats 1976—1977. Importen exkl. fartyg minskade stadigt under 1975, men ökade sedan åter mycket snabbt under 1976 — trots att den totala inhemska efterfrågan växte i långsammare takt än året innan. Första halvåret 1977 föll därefter importvolymen med närmare 9 % jämfört med andra halvåret 1976, medan takten i nedgången bromsades upp väsentligt andra halvåret 1977. Nedgången i importen var ett resultat av den starkt försvagade inhemska efterfrågan 1977. Såväl den privata varukonsumtionen som maskininvesteringarna minskade kraftigt 1977. Därtill kom att industriproduktionen drogs ned markant, samtidigt som industrins lager av insatsvaror började avvecklas efter att ha ökat under hela 1976.

Importvolymen har under perioden 1975—1977 legat på en väsentligt högre nivå än vad som kan återföras enbart på den inhemska efterfrågeutvecklingen. Förklaringen står säkerligen till stor del att finna i utvecklingen av importpriserna relativt hemmamarknadspriserna under 1975 och 1976. För den tunga delgruppen bearbetade varor steg importpriserna från 1974 till 1976 med närmare 15 %. Samtidigt höjde de svenska producenterna sina exportpriser för gruppen bearbetade varor med 28 % från 1974 till 1976. Priserna på de svenska företagens leveranser till hemmamarknaden steg troligen mindre än så, men säkerligen betydligt mer än importpriserna. Sänkningen av importvarornas priser relativt till priserna på svenskproducerade varor fick en starkt uppdragande effekt på importen av bearbetade varor under i synnerhet 1976. Importen av dessa varor steg då med 7 1/2 %. Importvolymen synes för detta år ha legat i runt tal 5 % högre än man haft anledning förvänta med hänsyn till den inhemska efterfrågeutvecklingen. Importvolymen sjönk sedan med 6 1/2 % 1976—1977. Importpriserna på bearbetade varor steg samtidigt ca 2 % mer än exportpriserna. Relativprisökningen var dock till övervägande delen en följd av devalveringen i augusti och hann knappast påverka importvolymen av bearbetade varor under 1977. För 1977 har den uppdragande effekten av relativprissänkningen 1974—1976 skattats till ytterligare ca 5 %, så att importvolymens nivå vad avser bearbetade varor 1977 i stora drag legat omkring 10 % högre än den skulle ha gjort vid oförändrade relativpriser sedan 1974. Att inhemsk produktion ersatts av import har emellertid samtidigt inneburit att importbehovet av insatsvaror och råvaror hållits tillbaka. Den totala importen exkl. fartyg kan därför — på basis av grova skattningar — beräknas ha legat drygt 5 % högre 1977 än den skulle ha gjort vid oförändrade relativpriser sedan 1974[1].

[1] Det beräknade importbehovet av råvaror och insatsvaror har skattats utan hänsynstagande till den reducering av importbehovet av råolja och petrolcumprodukter, som blivit en följd av ökad tillgång på kärnkraft och förbättrad hushållning med energi.

Tabell 3: 5 Importutvecklingen för olika varugrupper 1976—1978[1]

	Importvärde, milj. kr.			Årlig procentuell förändring					
				Volym			Pris (enhetsvärde)		
	1976	1977	1978	1976	1977	1978	1976	1977	1978
Jordbruks-, skogsbruksprodukter och fisk	4 411	4 878	4 804	7,6	−20,3	−5,1	22,0	38,7	3,8
Mineraliska produkter	7 358	7 604	8 802	12,1	−4,1	4,5	9,3	7,8	10,8
därav: råolja	5 757	6 207	7 224	14,0	0,1	4,2	13,3	7,7	11,7
Industriprodukter exkl. fartyg	70 957	74 646	82 136	5,5	−6,1	−3,1	6,6	12,0	13,6
därav:									
livsmedelsprodukter	4 131	4 636	5 239	8,2	−3,8	−1,0	1,2	16,7	14,1
trävaror, massa samt papper och papp	465	427	429	28,1	−18,0	−8,6	3,2	12,0	10,0
petroleumprodukter	8 298	8 903	9 088	−6,0	0,0	−6,9	14,6	7,3	9,6
järn och stål	4 534	3 884	4 272	−2,1	−23,5	0,0	−3,3	12,0	10,0
icke-järnmetaller	2 212	2 070	2 240	−5,3	−18,7	−5,0	7,8	15,1	13,9
verkstadsprodukter exkl. fartyg	29 560	30 731	33 307	5,8	−9,0	−6,6	8,3	14,2	16,0
övriga industriprodukter inkl. elektrisk ström	21 757	23 995	27 561	12,4	0,6	2,0	4,6	9,6	12,6
Import exkl. fartyg	*82 726*	*87 128*	*95 742*	*6,1*	*−6,8*	*−2,6*	*7,6*	*13,0*	*12,8*
Fartyg	1 274	2 247	2 128	−30,0	98,4	−5,3	16,4	−11,1	0,0
Total import	**84 000**	**89 375**	**97 870**	**5,3**	**−5,5**	**−2,7**	**7,8**	**12,6**	**12,5**
Bearbetade varor exkl. fartyg	55 543	58 265	64 740	7,5	−6,5	−2,7	5,8	12,2	14,2
Total import enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetoder[2]	**84 000**	**89 375**	**97 870**	**7,2**	**−3,6**	**−0,8**	**5,9**	**10,4**	**10,4**

[1] Värde- och volymuppgifter är baserade på korrigerade importvärden. För närmare redogörelse se avsnittet om handelsbalansen.

[2] För en teknisk kommentar se inledning till kapitel 3 i reviderad nationalbudget 1976.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Devalveringen av den svenska kronan beräknas medföra, att importpriserna på bearbetade varor 1977—1978 stiger med ytterligare 4 % mer än exportpriserna. Troligen stiger importpriserna då också ungefär lika mycket mer i förhållande till de svenska företagens priser på hemmamarknaden. Här har bedömts som sannolikt att effekterna av relativprissänkningarna 1974—1976 ännu 1978 motverkar och överväger effekterna av relativprisökningarna 1976—1978 på importen av bearbetade varor. En viss omfördelning från hemmaproducerade varor till import kan alltså påräknas även för 1978, men i väsentligt lägre takt än under 1977. Med de prognoser för den inhemska efterfrågan som föreligger, innebär detta att importen av bearbetade varor skulle sjunka med ytterligare 2 1/2 % 1977—1978. Den totala inhemska efterfrågan

förutses nämligen fortsätta sjunka 1978, om än i lägre takt än 1977. Konsumtion och investeringar beräknas fortsätta minska 1978 — maskininvesteringarna t. o. m. mer än året innan. Däremot väntas industriproduktionen stiga något under loppet av 1978, samtidigt som takten i neddragningarna av insatsvarulagren avtar markant. För totala importen har detta beräknats medföra en minskning med likaledes ca 2 1/2 % 1977—1978.

Importen av *jordbruks-, skogsbruksprodukter och fisk* sjönk med ca 20 % 1976—1977. Denna kraftiga neddragning kan i huvudsak återföras på minskad import av jordbruksprodukter. Mellan 1977 och 1978 väntas importen för hela gruppen minska med ca 5 %.

Införseln av *livsmedelsprodukter* föll med nära 4 % 1976—1977 på grund av minskad privat konsumtion och ett negativt omslag av lagerinvesteringarna i livsmedelssektorn. Även 1978 väntas konsumtionen sjunka och importbehovet av livsmedelsprodukter antas därför minska med ytterligare någon procent 1977—1978.

Importen av *mineraliska produkter* minskade med 4 % 1976—1977. Importen av råolja, som utgör huvuddelen av denna import, var emellertid oförändrad från 1976 till 1977. Det var i stället importen av bl. a. stenkol som minskade med över en tredjedel, och därmed svarade för största delen av nedgången. Importen av råolja förutses stiga med ca 4 % 1977—1978. Produktionen vid petroleumraffinaderierna förutses öka svagt under loppet av 1978, samtidigt som en fortsatt påfyllnad av lagren beräknas ske. Inberäknat införseln av övriga mineraliska produkter slutar kalkylerna för hela gruppen mineraliska produkter på en importvolymökning på 4 1/2 % 1977—1978.

Införseln av *petroleumprodukter* blev i stort sett oförändrad 1976—1977, trots att förbrukningen inom landet samtidigt sjönk. Orsak härtill var främst en nedgång i produktionen av petroleumprodukter vid de inhemska raffinaderierna. Fallet i förbrukningen beror i första hand på en tämligen kraftig minskning av energiåtgången inom industrin men också på att den jämfört med 1976 varmare väderleken lett till ett minskat uppvärmningsbehov i bostäder och lokaler. Däremot steg förbrukningen vid de oljebaserade elkraftverken liksom också bensinkonsumtionen. Även 1978 väntas förbrukningen av oljeprodukter minska. Då produktionen vid de svenska raffinaderierna förutses öka något beräknas importen av petroleumprodukter åter komma att dras ned 1977—1978.

Stålimporten minskade med närmare en fjärdedel 1976—1977. Nedgången förklaras av en påtaglig minskning av förbrukningen inom de stålkonsumerande branscherna — produktionen inom verkstadsindustrin och i synnerhet varven minskade avsevärt 1977. Samtidigt reducerades även lagren i förbrukarledet. Att nedgången i importen blev såpass dramatisk, berodde dock främst på att grossisterna under 1977

dragit ned sina lager påtagligt efter en kraftig lagerökning 1976. Importens andel av totala tillförseln, som steg kraftigt 1976, förblev alltjämt lika hög under 1977. För 1978 förutses en fortsatt minskning av förbrukningen inom de stålkonsumerande branscherna verkstadsindustri och varv. Detta motverkas dock av att lagerneddragningarna i förbrukar- och handelsleden väntas bli mindre 1978 än 1977. Importandelen i tillförseln förutses bli oförändrad även 1978. Därmed skulle stålimporten bli oförändrad jämfört med 1977.

Importen av *ickejärnmetaller* minskade ca 18 1/2 % 1976—1977. Det låga importbehovet berodde på den svaga produktionsutvecklingen inom tillverkningsindustrin samtidigt som de svenska producenterna synes ha stärkt sin ställning på den inhemska marknaden. För 1978 väntas förbrukningen av ickejärnmetaller öka endast obetydligt varför ytterligare någon neddragning av importen verkar sannolik.

Importen av *verkstadsprodukter* föll med ca 9 % 1976—1977. Den privata konsumtionen av verkstadsprodukter minskade starkt 1976—1977 — i synnerhet vad gäller inköpen av personbilar, som under 1974—1976 legat på en mycket hög nivå. Införseln av personbilar föll också brant 1977. Även importen av investeringsvaror torde ha minskat avsevärt. Den starka produktionsminskningen inom verkstadsindustrin jämte en neddragning av lagren av insatsvaror medförde att även importen av insatsvaror sjönk.

För 1978 väntas importen av verkstadsprodukter minska med ytterligare 6 1/2 %, som en följd av den beräknade negativa utvecklingen av de inhemska efterfrågekomponenterna. Härvid förutsätts att devalveringen av den svenska kronan leder till att de svenska tillverkarna efter hand bättre kan försvara sina positioner på hemmamarknaden.

Importen av *övrigvaror* uppvisade en mycket måttlig ökning på ca 1/2 % 1976—1977. Den matta efterfrågeutvecklingen verkade i återhållande riktning på importen. Dessutom minskade tillverkningsindustrins behov av övrigvaror i form av insatsleveranser, och för lagerutvecklingen för sådana produkter synes ett negativt omslag ha skett 1976—1977.

Mellan 1977 och 1978 väntas en svag ökning av importen av övriga industriprodukter. Den slutliga efterfrågan väntas stiga något främst till följd av en förväntad exportvolymökning. Tillverkningsindustrins behov av övrigvaror förutses därigenom öka något 1977—1978.

Prisindex för *totala importen* steg enligt preliminära beräkningar med 12 1/2 % 1976—1977, efter en uppgång på närmare 8 % 1975—1976. Den högre prisstegringstakten under 1977 beror till största delen på den effektiva depreciering av svenska kronan som skett under året. Uppgången i priserna var som en följd av devalveringarna i april och augusti särskilt stark från första till andra kvartalet och från tredje till fjärde kvartalet.

Bidragande till den accelererande prisstegringstakten var också de dramatiska prisökningarna på kaffe — kaffepriserna i det närmaste fördubblades jämfört med 1976. Mot slutet av året synes dock importpriserna på kaffe ha fallit tillbaka. För övriga varor inom gruppen jordbruks-, skogsbruksprodukter och fisk steg priserna med i genomsnitt närmare 13 % från 1976 till 1977. För gruppen livsmedelsprodukter exkl. kött steg importpriserna med drygt 17 %, efter att ha ökat endast obetydligt året innan. Denna utveckling kan inte enbart förklaras med kursförändringarna för den svenska kronan, utan återspeglar en acceleration i den internationella prisutvecklingen på dessa produkter. Priserna på importerat kött steg emellertid betydligt långsammare varför prisuppgången för hela gruppen livsmedelsprodukter stannade vid 16 1/2 %.

Den internationella prisutvecklingen var tämligen lugn för flertalet industriella basråvaror under 1977. Importpriserna på råolja och petroleumprodukter steg t. ex. inte med mer än ca 7 1/2 %, trots deprecieringen av kronan. Prisutvecklingen på metaller var dock livligare. Importpriserna på järn och stål steg med ca 12 % och för ickejärnmetaller blev uppgången i importprisindex ca 15 % — innefattande en mycket kraftig uppgång i aluminiumpriserna.

Priserna för färdigvaruimporten steg med drygt 12 % 1976—1977, efter en uppgång på 6 1/2 % 1975—1976. Den högre prisstegringstakten 1977 är till största delen en effekt av deprecieringen av kronan. Priserna på importerade verkstadsprodukter steg betydligt snabbare än priserna på den övriga färdigvaruimporten.

För jordbruksprodukterna har för 1978 kalkylerats med en tämligen blygsam uppgång av importpriserna — till stor del beroende på att kaffepriserna förutses fortsätta falla. Den måttliga uppgång i den industriella efterfrågan som torde komma till stånd under 1978, talar för att priserna på flertalet industriella basråvaror fortsätter stiga under detta år — även om någon stark allmän prisstegring knappast är att vänta. Jämfört med den internationella prisutvecklingen blir dock uppgången i de svenska importpriserna 1977—1978 väsentligt starkare på grund av devalveringen av den svenska kronan i augusti.

Importpriset på råolja väntas t. ex. stiga med närmare 12 % 1977—1978. Uppgången är en följd dels av augustidevalveringen, dels av en antagen uppjustering av världsmarknadspriset, vilken beräknas slå igenom i de svenska importpriserna under loppet av 1978. Priserna på importerade petroleumprodukter förutses stiga något mindre — närmare 10 %.

Den internationella prisutvecklingen på färdigvaror förutses bli relativt måttlig under 1978. Visserligen förväntas någon ökning i den internationella efterfrågan, men kapacitetsutnyttjandet inom de flesta industriländer är alltjämt mycket lågt, och den ekonomiska politiken

är alltjämt i hög grad präglad av hänsyn till pris- och kostnadsutvecklingen. Devalveringen av den svenska kronan i augusti medför emellertid att prisuppgången mellan helåren 1977 och 1978 ändå blir betydande — ca 14 1/2 %.

I den mån tillverkare och försäljare av importerade varor gör särskilda ansträngningar att försvara de andelar som vunnits på den svenska marknaden kan dock importprisstegringarna antas bli lägre än devalveringen motiverar.

Därmed skulle prisindex för totala importen stiga med 12 1/2 % 1977—1978. Tyngdpunkten i uppgången är förlagd till första halvåret 1978, och utgör till största delen en följd av devalveringen i augusti 1977. Mellan halvåren 1978 förutses de svenska importpriserna stiga relativt måttligt.

Mätt enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetoder motsvaras denna prisprognos av en uppgång på 10 1/2 %, vilket för importvolymen skulle innebära en nedgång på 1 % 1977—1978. Motsvarande tal för utvecklingen 1976—1977 är 10 1/2 % resp. −3 1/2 %.

3.3 Bytes- och betalningsbalansen

Bytesbalansen för varor och tjänster och transfereringar visar enligt preliminära beräkningar för 1977 ett underskott på ca 16 miljarder kr., vilket jämfört med 1976 innebär en försvagning med ungefär 4,5 miljarder kr.[1] Såsom framgår av tabell 3: 6 täcks nästan hela detta underskott av den betydande nettokapitalimport — främst i form av en omfattande utlandsupplåning — som ägde rum under 1977. Valutareserven har också visat en kraftig förstärkning 1977. Då kända transaktioner representerar ett nettoutflöde på ca 1 miljard kr. torde ånyo ha uppkommit en betydande positiv restpost, ca 7,5 miljarder kr. Mycket talar för att de kraftigt positiva restposterna i betydande grad kan hänföras till bristande statistisk redovisning av bytesbalansens poster.[2] Restpostens storlek 1977 indikerar alltså att bytesbalansens underskott i själva verket kan vara överdrivet i tabell 3: 6.

Bytesbalansen väntas även 1978 undergå viss försämring, strax under 2 miljarder kr. Varuhandeln förutses medföra ett underskott i handelsbalansen på ca 4,5 miljarder kr. mot 5,7 miljarder kr. 1977. Förstärkningen av handelsbalansen väntas alltså väsentligt understiga tjänste- och transfereringsbalansens tillväxt i negativ riktning. I diagram

[1] Ett nytt redovisningssystem för utrikeshandeln har införts fr. o. m. 1977. Härigenom begränsas jämförbarheten mellan 1977 och tidigare år. En uppskattning av varuhandeln för 1976 enligt det nya redovisningssystemet resulterar i ett underskott i handelsbalansen på ca 4,8 miljarder kr. och i bytesbalansen på ca 11,5 miljarder kr. mot 10,5 miljarder kr. enligt det äldre redovisningssystemet. Uppskattningsvis skulle alltså enligt det nya redovisningssystemet bytesbalansen försvagas 1976—1977 med ca 4,5 miljarder kr.

[2] Se kommentar härom i konjunkturinstitutets höstrapport 1977: 3, sid. 63.

3: 4 visas bl. a. utvecklingen av handelsbalansen (löpande och fasta priser) samt tjänste- och transfereringsbalansen (löpande priser) uttryckt i procent av bruttonationalprodukten.

Handelsbalansen

I tabell 3: 6 återfinns preliminärt utfall resp. prognos för handelsbalansen 1977 och 1978. Redovisningen har gjorts så att balanserna skall överensstämma med de uppgifter som kommer att redovisas i utrikeshandelsstatistiken. Fr. o. m. 1977 har denna statistik lagts om så att uppgifterna för en period bättre än tidigare skall överensstämma med de verkliga handelsströmmarna under perioden. Tidigare skedde redovisningen med en betydande tidseftersläpning, i varje fall för im-

Tabell 3: 6 Bytes- och betalningsbalans 1974—1978
Milj. kr., löpande priser

	1974	1975	1976	1977 prel.	1978 prognos
Export av varor, fob[1]	70 514	72 012	80 195	84 740	94 510
Import av varor, cif[1]	72 800	74 000	84 000	90 440	99 030
Handelsbalans	**−2 286**	**−1 988**	**−3 805**	**−5 700**	**−4 520**
Korrigering av handelsstatistiken[2]	−100	−268	−106	−275	−295
Sjöfartsnetto	3 868	2 940	3 125	2 800	2 800
Resevaluta, netto	−2 232	−2 542	−3 170	−4 000	−4 550
Övriga tjänster, netto	−1 688	−2 239	−2 888	−3 480	−3 900
Korrigeringspost	800	800	800	800	800
Bytesbalans för varor och tjänster[3]	**−1 638**	**−3 297**	**−6 044**	**−9 855**	**−9 665**
Transfereringar, netto	−2 575	−3 405	−4 467	−6 240	−8 300
därav: räntor och utdelningar	−79	−231	−907	−2 050	−3 500
Bytesbalans för varor, tjänster och transfereringar[4]	**−4 213**	**−6 702**	**−10 511**	**−16 095**	**−17 965**
Kapitalbalans	581	7 398	3 303	15 100	..
Restpost	341	5 429	4 061	7 495	..
Valutareservens transaktionsförändring	−3 291	6 125	−3 147	6 500	..
Förändring på grund av kursrörelser	−1	−863	486	300	..
Valutareservens totala förändring	−3 292	5 262	−2 661	6 800	..

[1] Enligt handelsstatistiken. Begränsad jämförbarhet mellan 1977 och tidigare år på grund av nytt redovisningsssystem. För detta redogörs närmare i avsnittet om handelsbalansen.

[2] Nettot av återutförsel och återinförsel, korrigering av SAS' flygplansimport, i utlandet direktlandad fisk, nettoimport av icke-monetärt guld samt rabatter och koncernbidrag i samband med oljeimport.

[3] *Överensstämmer* för 1974—1976 med saldot mellan import och export av varor och tjänster i nationalräkenskapernas försörjningsbalans bortsett från att korrigeringsposten endast med halva beloppet ingår i försörjningsbalansen. Den resterande hälften korrigerar i nationalräkenskaperna transfereringarna. *Överensstämmer ej* för 1977 och 1978 med försörjningsbalansens bytesbalans till följd av det nya redovisningssystemet för utrikeshandeln. I denna är import och export framskrivna med följande resultat:

	1977	1978
Export av varor	84 740	94 510
Import av varor	89 375	97 870
Handelsbalans	−4 635	−3 360
Bytesbalans för varor och tjänster	−8 790	−8 505

[4] Överensstämmer med riksbankens bytesbalansbegrepp.

Källor: Konjunkturinstitutet och riksbanken.

Diagram 3: 4 Bytesbalans och terms of trade 1968—1978

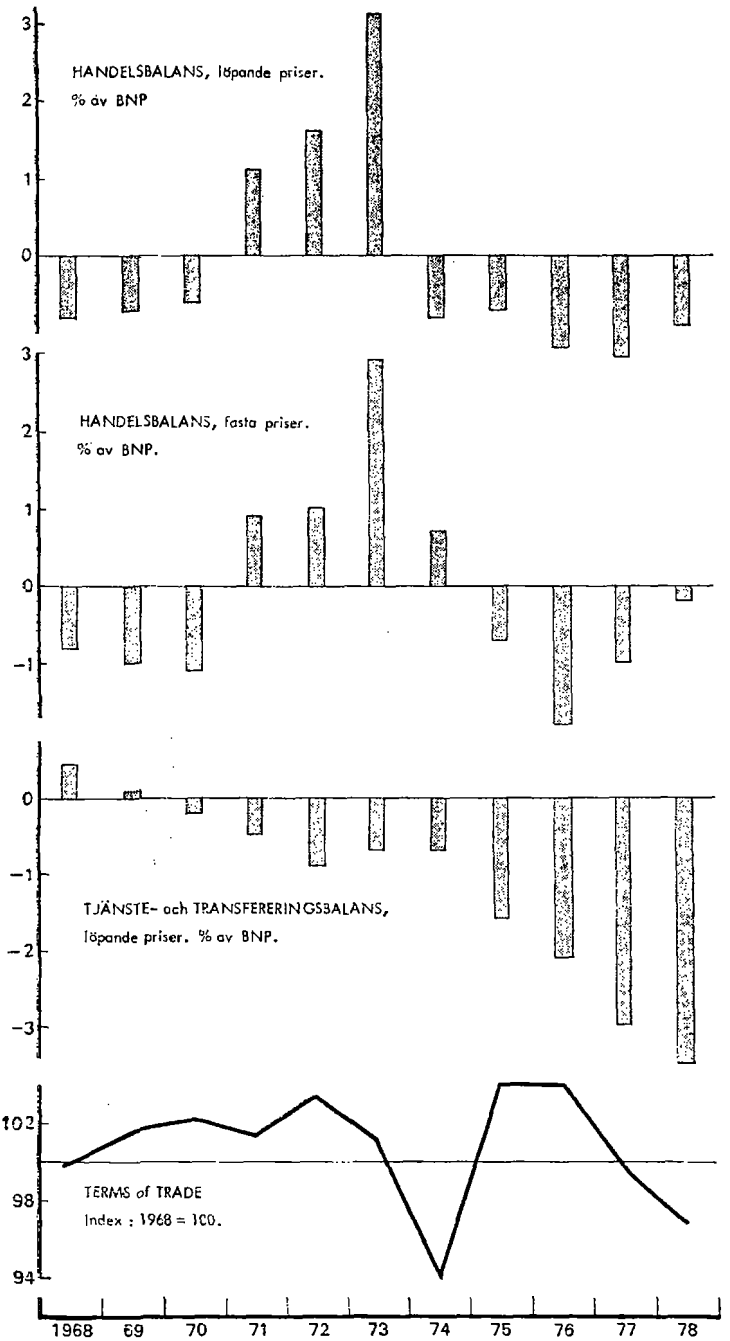

Källa: Konjunkturinstitutet.

porten. Den import som redovisades för en viss månad hade sålunda till stor del införts redan månaden innan, eller ännu tidigare. Med det nya redovisningssystemet bör handelsbalansens saldo bättre motsvara det faktiska nettovärdet av de varor som förts ut och in över rikets gränser under redovisningsperioden. Emellertid försvårar omläggningen i viss mån möjligheterna att jämföra värdena för 1977 och framöver med värdena för 1976 och tidigare. En uppskattning av 1976 års import enligt de nya principerna visar på en högre import än den som redovisas i tabell 3: 6. Den ökning av handelsbalansens underskott 1976—1977 som kan uträknas med hjälp av uppgifterna i tabellen, skulle följaktligen något överdriva försämringen. Vid 1977 års nationalräkenskapsberäkningar har därför beslutats att importvärdet t. v. skall bokföras till ett lägre belopp — i möjligaste mån jämförbart med det för 1976 redovisade — än vad som kommer att visas i utrikeshandelsstatistiken. Preliminärt utfall avseende detta lägre belopp och därmed jämförbart prognosvärde för 1978 återfinns i not 3 till tabell 3: 6.

Efter en enligt ovan företagen korrigering av importvärdet för 1977 synes den "verkliga" ökningen av handelsbalansens underskott från 1976 till 1977 ha inskränkt sig till något mindre än 1 miljard kr. Vi skulle därmed ha fått ett deficit på 5,7 miljarder kr. (enligt den nya statistiken). Den betydligt snabbare ökningen av importpriserna än av exportpriserna hade en kraftigt negativ inverkan på handelsbalansens utveckling 1976—1977. Index för bytesförhållandet beräknas ha sjunkit med drygt 4 % — till stor del som följd av den svenska devalveringen i slutet av augusti. Handelsbalansen i fasta priser undergick däremot en avsevärd förbättring 1976—1977. Räknat i procent av bruttonationalprodukten minskade underskottet från 1,8 % till 1,0 % (i 1968 års priser). Se diagram 3: 4.

Denna förbättring torde i första hand få ses som ett resultat av den förändring i Sveriges relativa efterfrågeläge som inträffade från 1976 till 1977. Däremot synes det inte sannolikt att några mer betydande volymeffekter från devalveringen hunnit göra sig gällande redan under 1977. Eventuella effekter av detta slag torde i alla händelser ha uppvägts av fördröjda — för Sverige oförmånliga — volymeffekter från de närmast föregående årens export- och importprisutveckling.

Bytesförhållandet har antagits komma att försämras med ytterligare ca 4 % 1977—1978. Detta utgör naturligtvis — liksom under 1977 — en belastning för handelsbalansen i löpande priser. Att handelsbalansens underskott ändå bedöms sjunka med drygt 1 miljard kr. 1977—1978 beror på en förutsedd, mycket kraftig förbättring av den fastprisberäknade handelsbalansen; förbättringen har beräknats bli av storleksordningen 5 miljarder kr. uttryckt i 1977 års priser. Till stor del har detta samband med den förutsedda nedgången i den inhemska efterfrågan, men även sänkningarna i de relativa priserna för svenska varor

som devalveringen medför bedöms verksamt bidra härtill. Ett avsevärt negativt inflytande på handelsbalansutvecklingen 1977—1978 utgår från den minskande fartygsexporten. Om man räknar exkl. fartyg beräknas handelsbalansen sålunda förbättras med ca 3,5 miljarder kr. från 1977 till 1978.

Tjänste- och transfereringsbalansen

Läget på den internationella fraktmarknaden är fortfarande svagt. För *tanktonnaget* har raterna visserligen förbättrats något, men har för svenskt vidkommande ännu inte nått nivåer som självklart motiverar ett uppbrott från upplagsplatserna.[1] En ökad tonnageefterfrågan under hösten med prishöjningseffekter är säsongmässigt normalt, men det kan inte uteslutas att även spekulationer i en förestående oljeprishöjning spelat viss roll. Det anses därför allmänt att den inledda uppgången blir av relativt kort varaktighet. Förhållandena är liknande för *torrlasttonnaget* i trampfart, dvs. frakterna har stigit något i samband med en viss ökning i tonnageefterfrågan under hösten. Även här gäller emellertid — vad beträffar svenskt tonnage — att fraktuppgången är alltför svag för att tillåta mer än driftskostnadstäckning. Inom linjetrafiken, där fraktgodset i betydande grad utgörs av bearbetade varor har läget däremot väsentligt förbättrats. Detta gäller i första hand för de linjer som trafikerar Nordamerika. Godsbeläggningen rapporteras därifrån för närvarande som mycket god och man räknar allmänt med att denna situation skall bestå en tid framöver.

Inte heller under 1978 väntas alltså sjöfartkonjunkturen nämnvärt förbättras. Världshandeln väntas öka i volym 1977—1978 endast obetydligt mer än 1976—1977 eller med knappt 6 %, och då tonnageöverskottet fortfarande är betydande, särskilt vad gäller tank- och bulktonnage, skulle det sannolikt krävas en betydligt snabbare tillväxt för att åstadkomma en påtaglig förbättring. Internationella undersökningar visar emellertid att världstankflottan nu börjat minska och att jämnvikt på marknaden skulle kunna uppnås redan mot slutet av 1979. Detta skulle, om bedömningen är riktig, innebära en successiv marknadsförbättring med början kanhända redan mot slutet av 1978.

Enligt ännu preliminära beräkningar minskade nettoinflödet av utländsk valuta från den utrikes sjöfarten 1977 med ca 250 milj. kr. från 1976. Bruttoutflödet synes därvid ha varit ungefär detsamma som 1976 medan inflödet minskat ca 250 milj. kr. *Sjöfartsnettot* för 1978 har — med hänsyn till vad som ovan anförts — antagits bli av ungefär samma storleksordning som 1977, dvs. ca 2 800 milj. kr.

Nettoutflödet av *resevaluta* beräknas preliminärt ha uppgått till ca

[1] Den 1 november 1977 rapporterades närmare 65 % av det svenska tanktonnaget upplagt. Motsvarande siffra för den samlade världstankflottan uppgick då till endast ca 12 %.

4 miljarder kr. 1977, en ökning med ca 800 milj. kr. från 1976. Ser man till bruttoströmmarna ökade utflödet med ca 22 % och inflödet med ca 13 %. Bruttoutflödet på ca 5,7 miljarder kr. innebar en ökning även i volym, ca 5 %. Inflödet däremot ökade endast obetydligt i volym. Det förefaller troligt att den svenska devalveringen inte i nämnvärd omfattning påverkat den svenska utlandsturismen 1977. Effekterna beräknas uppträda först 1978 och då sannolikt innebära endast en liten neddragning av den reala ökningstakten.

Enligt sällskapsresestatistiken ökade antalet avresta passagerare med charterflyg under de tre första kvartalen 1977 med närmare 15 % jämfört med samma period 1976. Trots en beräknad genomsnittlig prisökning för turistresor på mellan 10 och 15 % 1977—1978 räknar researrangörerna med ett visst ökat resande och planerar för 1978 ett något större programutbud jämfört med 1977. Inflödet av resevaluta har i volym antagits bli oförändrat 1977—1978. Omräknat i löpande priser skulle detta innebära att nettoutflödet av resevaluta 1978 skulle öka med ca 550 milj. kr. till ca 4 550 milj. kr.

Under posten *övriga tjänster* förs en mängd olika tjänstetransaktioner. Dessa domineras emellertid av en förhållandevis liten grupp, som tillika i stort leder postens utveckling. Till denna grupp räknas i första hand transaktioner rörande företagsadministration, provisioner samt entreprenader, montage etc. Postens totalsaldo beräknas preliminärt för 1977 uppgå till ca −3,5 miljarder kr. mot −2,9 miljarder kr. 1976, en tillväxt sålunda i negativ riktning med ca 600 milj. kr. En i huvudsak trendmässig framskrivning av bruttoströmmarna för 1978 ger ett nettoutflöde i storleksordningen 3,9 miljarder kr.

Transfereringarna till och från utlandet 1977 resulterade enligt preliminära beräkningar i ett negativt saldo på ca 6 250 milj. kr. En ytterligare förskjutning i negativ riktning med ca 2 miljarder kr. förutses för 1978. Gåvobeståndet till u-länder var länge ledande för postens utveckling men genom den omfattande svenska upplåningen utomlands har räntebetalningarna kommit att spela en alltmer dominerande roll. Dessa beräknas 1977 ha uppgått till ca 3,2 miljarder kr. och antas öka med ytterligare ca 1,5 miljarder kr. 1977—1978 vid en beräknad nyupplåning, netto under loppet av 1977 på drygt 17 miljarder kr. Gåvobeståndet till u-länder uppgick till drygt 2,7 miljarder kr. 1977 och har för 1978 beräknats till ca 3,3 miljarder kr.

Kapitalbalansen

Kapitaltransaktionerna mellan Sverige och utlandet beräknas preliminärt för 1977 ha resulterat i en mycket omfattande nettokapitalimport, ca 15 miljarder kr. Kapitalbalansen har därigenom förstärkts med närmare 12 miljarder kr. från 1976, varav ca 10 miljarder kr. förklaras av ökad långfristig nettoupplåning utomlands. Brutto beräknas denna ha

fördubblats från 1976 och ha uppgått till i runt tal 20 miljarder kr. Närmare hälften härav faller på svenska staten. Av tablån nedan framgår hur nettotransaktionerna med utlandet fördelade sig.

Kapitaltransaktioner, netto
Milj. kr.

	1977	Förändring 1976—1977
Bankerna	4 900	4 180
Statliga	8 350	8 765
Långfristig upplåning	8 800	8 800
Övrigt	−450	−35
Kommunala	600	−100
Privata	1 250	−1 050
Direkta investeringar	−2 500	−50
Långfristig upplåning	4 300	−415
Övrig värdepappershandel	−100	10
Övriga långfristiga kapitaltransaktioner	−2 350	−585
Kortfristig upplåning för finansiering av export och import	1 600	−240
Övriga kortfristiga kapitaltransaktioner	300	230
Kapitalbalans	**15 100**	**11 795**

Statens och bankernas transaktioner resulterade som synes i ett ökat nettoinflöde 1976—1977 på nära 13 miljarder kr., i huvudsak ett resultat av ökad upplåning. Övriga transaktioner, kommunala och privata, innebar däremot ett minskat nettoinflöde på tillsammans ca 1,2 miljarder kr. Den kommunala upplåningen i egen regi beräknas ha minskat 1976—1977 med ca 100 milj. kr. och den privata med ca 400 milj. kr. *Övriga långfristiga kapitaltransaktioner* — huvudsakligen fartygskrediter — gav ett ökat nettoutflöde på ca 600 milj. kr. Resterande kända kapitaltransaktioner, direktinvesteringar och kort kapital, förändrades endast obetydligt.

Valutareservens totala förändring 1977 har uppskattats till ca 6,8 miljarder kr. varav ca 300 milj. kr. är att hänföra till effekten av kursförändringar. Resultatet av kända transaktioner — avseende varor, tjänster, transfereringar och kapital — motsvarar emellertid ett nettoutflöde på ca 1 miljard kr. Differensen, vilken konstituerar den s. k. *restposten*, kom därmed att uppgå till ca 7,5 miljarder kr.

4 Produktionen

4.1 Sammanfattning av industriproduktionens utveckling

Efter mer än ett år av dramatiskt fallande efterfrågan, minskad produktion och mycket snabbt stigande lager inleddes en återhämtning i industrikonjunkturen under våren 1976. Den blev mycket kortvarig. Redan mot slutet av året föll exportefterfrågan ånyo samtidigt som också den inhemska orderingången försvagades mer deciderat än under 1975. Fallet i totala orderingången avtog mot slutet av 1977 huvudsakligen som en följd av en något förbättrad exportefterfrågan. Industrins samlade orderstockar, som reducerats kraftigt under främst 1975, fortsatte likafullt att decimeras under 1977, även om takten avtog andra halvåret. Ser man enbart till verkstadsindustrin minskade dess orderstockar under 1977 mer än för industrin i dess helhet.

Industriproduktionen drogs återigen ned under hösten 1976 när det stod allt klarare att efterfrågeutvecklingen var vikande. Anpassningen av produktionen blev emellertid långsam — färdigvarulageruppbyggnaden accelererade ånyo. Produktionsutvecklingen under 1977 blev mot denna bakgrund påtagligt kontraktiv. Preliminärt beräknas industri-

Tabell 4: 1 Industriproduktionens utveckling 1975—1978
Procentuell volymförändring från föregående år

SNI		1975 def.	1976 prel.	1977 prel.	1978 prognos
2	*Gruvor och mineralbrott*	−14,6	−2,9	−11,0	−6,9
2301	Järnmalmsgruvor	−10,3	−4,9	−16,0	−10,0
2302	Ickejärnmalmsgruvor	−42,9	12,5	7,0	4,0
210, 220, 290	Övriga gruvor och mineralbrott	6,8	−5,9	1,5	−2,9
3	*Tillverkningsindustrin*	−1,3	−0,5	−4,4	−0,5
33111	Sågverk[1]	−21,2	14,2	−5,5	2,7
34111	Massaindustri	−10,2	−8,1	−18,0	10,0
34112, 34113	Pappers- och pappindustri m.m.[2]	−20,4	11,7	3,0	7,0
353, 354	Petroleumraffinaderier m.m.[3]	11,5	16,9	−5,7	−0,1
371	Järn- och stålverk[4]	−7,3	−4,2	−13,0	2,2
372	Ickejärnmetallverk	−12,7	6,4	2,0	1,0
38./.3841	Verkstadsindustri exkl. varv	4,5	−2,3	−5,0	−1,4
3841	Varv[5]	15,6	−9,8	−10,0	−20,0
31	Livsmedelsindustri m.m.[6]	1,4	0,8	−2,5	0,0
3 resterande	Övrig industrisektor	−5,2	0,9	−2,0	0,5
2, 3	*Hela industrin*	**−1,7**	**−0,6**	**−4,5**	**−0,6**

[1] Inkl. hyvlerier och träimpregneringsverk.
[2] Inkl. träfiberplattindustri.
[3] Inkl. smörjmedels-, asfalt- och kolproduktindustri.
[4] Inkl. ferrolegeringsverk.
[5] Inkl. båtbyggerier.
[6] Inkl. dryckesvaru- och tobaksindustri.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

produktionen ha minskat nära 5 % 1976—1977. I första hand är det inom de exportdominerade basindustrierna som de starkaste driftsinskränkningarna skett. Däribland kan särskilt nämnas gruvorna, massaindustrin och stålverken vilkas produktionsvolym 1977 underskred 1976 års med mellan 13 och 18 %. Även inom verkstadsindustrin och varven sjönk produktionen kraftigt.

För 1978 förutses en förstärkning av exportefterfrågan som under andra halvåret blir något mer markerad. Den inhemska efterfrågeutvecklingen beräknas dock bli fortsatt fallande framför allt som följd av lagerinvesteringarnas negativa inverkan samt en nedgång i näringslivets investeringar.

Under dessa förutsättningar beräknas produktionen minska ytterligare något 1978. Nedgången väntas dock inskränka sig till ca 1/2 % för hela året. Därvid beräknas en viss höjning av produktionsnivån ske andra halvåret. Produktionsökningar 1977—1978 förutses främst för skogsindustrierna medan inom verkstadsindustrin, varven och gruvorna produktionsaktiviteten beräknas avta. Produktionstillväxten inom övrigsektorn och livsmedelsindustrin väntas bli blygsam.

4.2 Utvecklingen inom olika delbranscher

De svenska *järnmalmsgruvorna* fick vidkännas minskade exportleveranser 1976—1977 efter ökningen året innan som orsakades av en tillfällig uppgång i stålkonjunkturen. Mot slutet av 1976 började således utskeppningen av svensk järnmalm åter minska och denna trend har inte brutits under loppet av 1977. Den återhämtning av den internationella stålkonjunkturen som man så sent som i början på 1977 trodde skulle komma till stånd i slutet på året har uteblivit. Detta har medfört att stålproduktionen inom CECA-länderna har minskat betydligt 1976—1977 och därmed även avsättningsmöjligheterna för svensk järnmalm. Exportvolymminskningen 1976—1977 skattas sålunda — med viss osäkerhet — till ca 7 %. I kvantitetstermer torde detta innebära en järnmalmexport på knappt 20 milj. ton 1977. Även den inhemska malmkonsumtionen har minskat betydligt 1976—1977. Neddragningen av produktionen 1976—1977 bedöms därmed stanna vid ca 16 %. Trots denna kraftiga produktionsminskning har järnmalmslagren fortsatt att öka, detta gäller såväl de inhemska som de svenskägda lagren på kontinenten. Ökningen kan dock hänföras till första halvåret 1977. Lagren beräknas vid slutet av året uppgå till ca 15 milj. ton, inkl. utlandslagren.

Avsättningsläget för den svenska järnmalmen kommer sannolikt inte att förbättras under loppet av 1978. De förhoppningar om en gradvis förstärkning av stålkonjunkturen under 1978 som man tidigare hyste har vid det här laget förbytts i en mer pessimistisk syn. Stålproduktio-

nen bedöms nu i stort ligga kvar på 1977 års låga nivå. Någon större tillväxt av malmefterfrågan förutses därför inte för 1978. Det beräknas dock finnas utrymme för en blygsam ökning av den svenska malmexporten med ett par procent 1977—1978. En viss successiv avtrappning av de svenskägda utlandslagren bedöms komma till stånd under loppet av 1978. För hemmaleveransernas del förutses en viss minskning även 1977—1978. Någon ytterligare uppbyggnad av malmlagren inom landet torde knappast vara sannolik. Antages dessa malmlager bli i stort sett oförändrade under 1978 beräknas ovanstående leveransprognoser innebära att en relativt betydande minskning av produktionen måste komma till stånd.

Återhämtningen av den svenska exporten av *trävaror* som påbörjades mot slutet av 1975 stannade upp redan under andra halvåret 1976. Penning- och kreditpolitiken som i flertalet avnämarländer lättat under 1975 blev under 1976 återigen stramare. Räntenivån höjdes i flertalet länder vilket givetvis påverkade bostadsbyggandet i hög grad. I Storbritannien och Danmark sjönk detta drastiskt under loppet av 1976 men även i Frankrike och Italien kom bostadsbyggandet att minska markant. Trävaruimporten till de åtta största importörländerna kom likafullt att öka med omkring 25 % 1975—1976. Den väsentliga förklaringen till att importtillväxten blev så pass omfattande var att den starka lageravveckling i importör- och förbrukarleden som försiggick under 1975 upphörde under 1976.

Obalansen mellan utbud och efterfrågan var samtidigt framträdande. Produktionsbegränsningar vidtogs visserligen inom bl. a. svensk och finsk sågverksindustri men större producentländer, däribland Canada och Sovjetunionen, ökade sin produktion och därmed sitt utbud. Priskonkurrensen kom härigenom att totalt sett hårdna på europamarknaden. De priser de svenska producenterna på grund av sin höga kostnadsnivå såg sig tvingade att ta ut resulterade också snabbt i betydande andelsförluster. Dessa kan på våra största huvudmarknader beräknas ha uppgått till omkring 13 1/2 % under 1976.

De första ryska utbuden för 1977 års leveranser tydde emellertid på en betydligt fastare prisutveckling 1977 än 1976. De ryska trävarupriserna stramades åt samtidigt som i stort sett samma kvantitet som under 1976 bjöds ut på marknaden. Det fortsatt expansiva bostadsbyggandet i USA väntades samtidigt medföra ett minskat tryck från Canada på europamarknaden. Under loppet av 1977 blev det emellertid allt klarare att någon begränsning av utbudet från Canada inte var att vänta. Därtill stärktes den kanadensiska trävaruindustrins konkurrenskraft genom den kraftiga deprecieringen av den kanadensiska dollarn under loppet av 1977. De finska försäljningspriserna, som redan mot slutet av 1976 justerades ned i förhållande till de svenska, kom också efterhand att sjunka ytterligare. Denna utveckling har sin grund i den efterfråge-

situation som rådde i Västeuropa under 1977. Bostadsbyggandet, som i flertalet länder stagnerat under andra hälften av 1976, fortsatte att utvecklas tämligen svagt under första halvåret 1977. De efterfrågestimulerande åtgärder som vidtogs inom ramen för den allmänt restriktiva penningpolitiken var alltför begränsade för att i någon högre grad stimulera bostadsbyggandet. Den återhämtning som i bl. a. Storbritannien kunde noteras under andra hälften av 1977 var ändock inte tillräcklig för att generera en ökad trävaruefterfrågan. Totalt sett kom importen till de åtta största importörländerna att minska med omkring 5 % 1976—1977.

Den svenska devalveringen i augusti 1977 medförde en ökad konkurrenskraft för sågverken. Orderingången i september 1977 kom härigenom återigen att öka. Exporten av trävaror beräknas ändock preliminärt ha minskat med ca 9 % i volym 1976—1977 trots den ökade aktiviteten mot slutet av året.

De svenska exportpriserna beräknas samtidigt ha ökat med ca 12 % mellan helårsgenomsnitten 1976 och 1977.

Under loppet av 1978 väntas aktiviteten på den västeuropeiska trävarumarknaden stiga. I hög grad väntas detta gälla Storbritannien, där diskontosänkningen tillsammans med de stimulansåtgärder som vidtogs mot slutet av 1977 för att öka byggandet bör leda till en ökad efterfrågan under 1978. Den marknadsutveckling som nu förutses för Västeuropa totalt sett ligger väl i linje med den prognos för 1978 som lades fram av de olika västeuropeiska medlemsländerna i Timber Committee i oktober 1977. Utbudet på den västeuropeiska marknaden förutsågs samtidigt bli i stort sett oförändrat jämfört med 1977. Visserligen förutser Canada sänkt trävaruproduktion under 1978 men produktionsbegränsningen blir sannolikt inte större än den efterfrågeminskning som förutses från USA. Mot bakgrund av denna efterfrågeoch utbudsprognos kommer priskonkurrensen att bli oförändrat hård under 1978. Något utbud från Sovjetunionen för 1978 har ännu inte gjorts men vissa indikationer tyder på att prissänkningar därifrån kan vara att vänta. När det gäller Canada är osäkerheten desto större beroende på den kanadensiska dollarns vidare utveckling. De kanadensiska producenternas kostnadsläge möjliggör emellertid en effektiv priskonkurrens varför övriga mindre exportländer i fortsättningen får räkna med att placera sina kvantiteter först efter Canada. Den svenska exporten av trävaror har mot denna bakgrund beräknats öka med 5 % i volym 1977—1978, huvudsakligen till följd av den väntade efterfrågeökning som nu förutses för 1978. Exportpriserna väntas samtidigt bli i stort sett oförändrade under loppet av 1978.

Den svaga utlandsefterfrågan under 1977 tillsammans med en vikande hemmaefterfrågan medförde en fortsatt återhållsam trävaruproduktion under 1977. Preliminärt beräknas produktionen ha minskat med

5 1/2 % i volym 1976—1977. Även under 1978 väntas hemmaefterfrågan bli fortsatt svag. En viss uppbyggnad av trävarulagren tillsammans med den förutsedda exportökningen beräknas medföra en produktionsökning på drygt 2 1/2 % 1977—1978.

Exportorderingången till *pappersindustrin* steg tämligen kraftigt under första hälften av 1976 efter det markanta fallet under 1975. Fallet fortsatte en bit in på 1977, för att under andra kvartalet vändas i en uppgång. Orderingången låg sedan kvar på i stort sett oförändrad nivå under tredje kvartalet för att mot slutet av 1977 återigen tillta.

Den internationella efterfrågan av papper och papp kom således att försvagas mot slutet av 1976. Förenta staternas inhemska pappersefterfrågan steg dessutom under 1976 långsammare än den nordamerikanska produktionen, vilket medförde att ett betydande produktionsöverskott bjöds ut på europamarknaden till starkt reducerade priser, och i hård konkurrens med den svenska exporten. En begynnande prisuppgång avstannade därmed och mot slutet av 1976 tenderade priserna t. o. m. att falla. En mer normaliserad lagersituation i förbrukarleden i kombination med en efterhand stigande konsumtionstillväxt i Västeuropa och i Förenta staterna, ökade successivt utrymmet för den svenska pappersexporten under första halvåret 1977. Exportleveranserna under första halvåret kom därför att stiga med ca 8 % i volym jämfört med motsvarande period 1976. Priserna uppehölls relativt väl, om än på en förhållandevis låg nivå.

Det torde nu stå klart att de möjligheter till relativprisändringar som den svenska devalveringen i augusti 1977 gav tillfälle till utnyttjades på varierande sätt bland branschföretagen, beroende på produkternas skiftande marknadsförutsättningar. Prisutvecklingen för vissa papperskvaliteter mellan augusti och september antyder sålunda att företagen, i olika utsträckning, kunnat höja priserna i svenska kronor. Detta innebär att prisnivån för papper och papprodukter beräknas ha stigit med ca 2 % 1976—1977. Exportleveranserna kom samtidigt att totalt sett öka med ca 8 % i volym.

Den inhemska pappersefterfrågan har under 1977 varit svag, huvudsakligen som en följd av den privata konsumtionens svaga utveckling samt den låga pappersförbrukningen inom industrin. Produktionen kom under dessa omständigheter att endast öka med ca 3 % i volym under året. Kapacitetsutnyttjandet inom pappersindustrin sjönk emellertid ytterligare då betydande kapacitetstillskott tillkom under 1977. Pappersbruken utnyttjade i genomsnitt endast ca 75 % av sin teoretiska produktionskapacitet under 1977.

Som förutses i kapitlet om det internationella konjunkturläget kommer BNP-tillväxten i Västeuropa under 1978 att obetydligt överstiga 1977 års tillväxt. Följaktligen kan någon kraftig internationell efterfrågeförstärkning av papper och papp inte heller påräknas för 1978.

En ljuspunkt i sammanhanget är dock bedömningen om en fortsatt relativt hög tillväxt i Förenta staternas ekonomi. Detta skulle innebära, att det nordamerikanska pappersutbudet i större utsträckning än under 1977 får avsättning på den inhemska marknaden och därmed bidrar till att öka utrymmet för svensk export på den västeuropeiska marknaden. Devalveringen av kronan bör också ha gett de svenska bruken större möjligheter till priskonkurrens med dessutom utsikter till bättre lönsamhet för en del papperskvaliteter. Det bör därmed också bli möjligt att i viss utsträckning återta tidigare förlorade marknadsandelar i Västeuropa. Mot denna bakgrund har de svenska exportleveranserna antagits stiga med ca 10 % i volym 1977—1978.

Den inhemska efterfrågan av papper och papp torde även under 1978 bli fortsatt svag, med hänsyn till utvecklingen av såväl privat konsumtion som den samlade industriproduktionen. Sålunda beräknas hemmaleveranserna även nästa år förbli fortsatt låga. Tillsammans med en försiktig lagerpolitik i företagen innebär detta att produktionen av papper och papp antas öka med ca 7 % i volym 1977—1978. Detta medför att kapacitetsutnyttjandet i pappersindustrin även under 1978 förblir fortsatt lågt.

Efterfrågan på *pappersmassa* i Västeuropa var relativt svag under 1976, med hänsyn till den snabba uppdragningen av pappersproduktionen. Västeuropas massaimport kom således att endast öka med ca 14 % från 1975 till 1976, vilket får betraktas som blygsamt. Den svenska massaindustrins exportleveranser ökade med endast 4 1/2 %

Tabell 4: 2 Försörjningsbalans för rundvirke 1976—1978
Fast mått utan bark (barr- och lövträ)

	1 000 kbm 1976	Förändring från föregående år, % resp. 1 000 kbm	
		1977 prel.	1978 prognos
Produktion	55 010	−13,0	3,0
sågtimmer	23 745	−6,0	0,5
massa- och boardved	29 165	−20,0	5,5
övrigt rundvirke	2 100	0,0	0,0
Import	3 000	10,0	−13,0
Summa tillgång	**58 010**	**−12,0**	**2,0**
Export	530	−31,0	17,0
Lagerförändring	2 390	−3 090	−1 500
Förbrukning	54 090	−6,5	4,5
sågtimmer	24 225	−5,0	2,0
massa- och boardved	27 800	−8,0	7,5
övrigt rundvirke	2 065	0,0	0,0
Summa användning	**58 010**	**−12,0**	**2,0**

Källa: Konjunkturinstitutet.

i volym från 1975 till 1976, vilket således innebar ytterligare marknadsförluster.

Västeuropas pappersindustrier har sedan relativt lång tid tillbaka befunnit sig i ett kärvt ekonomiskt läge, vilket medfört att tidigare höga kvalitetskrav på råvaran — pappersmassan — alltmer ersatts med krav på billigare och lägre massakvaliteter. Därmed har också pappersindustrins efterfrågan på returpapper efterhand ökat starkt, vilket successivt medfört ett minskat importbehov av massa. Inblandningsprocenten returpapper vid papperstillverkningen har exempelvis i Storbritannien och Holland stigit till ca 50 %. Under 1976 var dessutom, som en följd av de nordamerikanska pappersbrukens otillräckliga massaefterfrågan, utbudet av billig kanadensisk pappersmassa betydande i Västeuropa. De europeiska pappersbruken bedrev i denna situation en återhållsam inköpspolitik — sannolikt motiverad av förväntningar om prisfall på massa. Råvarulagren bottenskrapades härigenom, och följden blev att importen av massa till Västeuropa inte ökade i en omfattning som motsvarade uppdragningen av pappersproduktionen. Denna marknadsutveckling utövade en stark press på prisnivån, och massapriserna föll också successivt under loppet av 1976. De svenska bruken, som i likhet med övriga nordiska massaleverantörer strävade efter att undvika ett prissammanbrott på exportmarknaderna, bibehöll dock priserna oförändrade. Följden blev en svag svensk exportleveransutveckling mellan 1975 och 1976. Andelsförlusterna under 1976 torde därför huvudsakligen kunna förklaras av de svenska massaleverantörernas prispolitik.

Trots en fortsatt produktionstillväxt i såväl den nordamerikanska som europeiska pappersindustrin i början av 1977 förbättrades inte läget för den svenska massaexporten. Marknadsutrymmet begränsades fortfarande av att stora kvantiteter nordamerikansk pappersmassa såldes i Västeuropa, vilket under våren 1977 medförde ytterligare prisjusteringar nedåt. Även de svenska leverantörerna tvingades nu i högre grad anpassa sina priser nedåt.

Tredje kvartalets fortsatt svaga leveransutveckling kan ha påverkats av spekulationer under sommaren om en kommande svensk devalvering. Redan med tanke på de rabatter som redan givits utländska köpare samt omfattningen av de svenska massalagren, var dock förväntningar om ytterligare svenska prissänkningar i viss mån förklarliga. Prisutvecklingen mellan augusti och september antyder sålunda att de svenska bruken i varierande omfattning utnyttjade devalveringen i augusti till att sänka massapriserna i utländsk valuta. Dessutom förekom för vissa kvaliteter ytterligare nedjusteringar av exportpriset utöver nedskrivningsprocenten. Volymmässigt innebar trots detta även fjärde kvartalet en svag leveransutveckling. De svenska exportleveranserna kom sålunda att minska med ca 1 1/2 % i volym från 1976 till 1977.

Produktionstakten i den svenska massaindustrin som alltsedan andra halvåret 1975 legat på en förhållandevis hög nivå avtog mot slutet av 1976. Trots detta ökade lagren av pappersmassa ånyo kraftigt under 1976 och uppgick vid årsskiftet 1976/1977 till ca 1,5 milj. ton, vilket motsvarar ca 3 månaders massaproduktion. Under loppet av 1977 ledde den svaga leveransutvecklingen och den svåra lagersituationen till ytterligare produktionsnedskärningar. Därmed kunde lagren för första gången sedan 1974 reduceras. Produktionen föll från 1976 till 1977 med ca 18 % i volym.

Efterfrågan på pappersmassa väntas efterhand stiga i Västeuropa under 1978. Detta skulle för den svenska massaindustrin innebära att leveransutvecklingen har möjligheter att förbättras i år jämfört med 1977, varvid vissa marknadsandelar kan komma att återvinnas. Antagandet förutsätter dock en mer balanserad massamarknad än under 1977 och är därför i hög utsträckning beroende av marknadsutvecklingen i Nordamerika. Efterfrågan på massa förutses i år efterhand förbättras i Förenta staterna som en följd av den väntade uppdragningen av pappersproduktionen. Därmed väntas även konkurrensen av kanadensisk massa i Västeuropa minska i förhållande till 1977. Även exporten från de s. k. udda leverantörerna — som ökat sina andelar på europamarknaden under 1976 och 1977 — bedöms i år av kapacitetsskäl inte kunna öka nämnvärt. Obalansen på massamarknaden skulle därmed minska och utsikterna för en svensk exportförbättring öka. Den ovan skisserade utvecklingen beräknas medföra en leveransökning på ca 9 % i volym från 1977 till 1978. Exportpriset på massa antas stiga något från första halvåret till andra halvåret 1978.

Den lageravveckling som påbörjades mot slutet av första halvåret 1977 väntas fortsätta även under 1978. Detta betyder — tillsammans med den dämpade leveransutveckling som förutses — att produktionen av avsalumassa endast kommer att öka med ca 10 % i volym från 1977 till 1978. Kapacitetsutnyttjandet beräknas därmed stiga något men fortfarande vara lågt.

Skogsavverkningarna, som under 1976 minskade till följd av omfattande produktionsbegränsningar inom massaindustrin, sjönk ytterligare under 1977. Det synnerligen låga kapacitetsutnyttjandet inom massaindustrin men även inom sågverken har således medfört en minskad förbrukning av rundvirke med närmare 6 1/2 % 1976—1977. Även exporten av massaved har fortsatt att minska kraftigt huvudsakligen till följd av en fortsatt låg aktivitet inom den norska massaindustrin. Importen av rundvirke synes emellertid ha hållits uppe på en relativt hög nivå — i synnerhet gäller detta sågtimmerimporten som ökat markant de två senaste åren. En viss reducering av massavedslagren har ändock kommit till stånd varför nedskärningen av avverkningarna preliminärt kom att stanna vid 13 1/2 %.

Produktionsprognoserna för skogsindustrierna indikerar en ökning av rundvirkesförbrukningen på ca 5 % under 1978. Lagren av massaved beräknas härigenom komma att minska påtagligt under 1978. En viss ökning av rundvirkesexporten bedöms som trolig medan rundvirkesimporten antagits minska något. Skogsavverkningarna skulle härigenom komma att öka med 2 % 1977—1978.

Efterfrågeläget för *järn- och stålverken,* som ånyo försämrades andra halvåret 1976, förblev utomordentligt svagt också under 1977. Orderstockarna har fortsatt att minska och var vid halvårsskiftet 1977 nere i ungefär 650 000 ton. Därmed var de nere på en lägre nivå än någon gång sedan 1964. Någon förbättring av orderstockarna har inte heller ägt rum under återstoden av 1977.

Exportorderna har utvecklats mindre negativt än orderingången från hemmamarknaden. De svenska exportleveranserna, som vände uppåt i början av 1976, fortsatte att stiga under början av 1977 även om takten bromsades påtagligt. Den förstärkning av den internationella stålefterfrågan som ägde rum under 1976 var dock begränsad och torde huvudsakligen ha varit en effekt av att lageruttömningen i förbrukarleden avstannade samtidigt som stålförbrukningen upphörde att falla. När den allmänna uppbromsningen i konjunkturförbättringen inträffade emot slutet av 1976 medförde detta troligen att grossister och förbrukare blev än mera restriktiva vad gäller lagerhållningen. Internationellt började därmed stålmarknaden ånyo att försvagas. Utvecklingen av de svenska exportleveranserna under senare delen av 1977 uppvisar också en fallande utveckling. I volym kom exporten därigenom att stanna vid en ökning på ca 5 % mellan 1976 och 1977. (Den under första halvåret uppåtriktade exportkurvan var till stor del en följd av ökade leveranser till Nordamerika och CECA-länderna på kontinenten. På den nordiska marknaden noterades däremot en tillbakagång.) Den förbättring i avsättningsläget som kunde noteras från början av 1976 medförde att priserna vände uppåt under andra kvartalet 1976. Redan mot slutet av 1976 bromsades emellertid prisökningstakten upp och under andra kvartalet 1977 föll exportpriserna något. Med hänsyn till rådande efterfrågesituation ledde den svenska devalveringen i augusti 1977 till en viss sänkning av exportpriserna räknat i utländsk valuta. I svenska kronor steg däremot exportpriserna något under andra halvåret 1977. Prisökningen 1976—1977 beräknas därigenom ha uppgått till ca 5 %.

Leveranserna till hemmamarknaden, som föll under loppet av 1976, reducerades ytterligare under 1977. Produktionen inom verkstadsindustrin minskade påtagligt under 1977 samtidigt som produktionsneddragningen inom varven fortgick i snabb takt. Den låga förbrukningsnivån inom de stålkonsumerande branscherna föranledde också dessa att dra ned sin lagerhållning av stål. Även grossisterna reducerade sina lager påtagligt. Främst som en följd härav kom omslaget i importut-

vecklingen att bli särskilt accentuerat. Totalt sjönk importen med 23 1/2 % i volym mellan helåren 1976 och 1977. Importens andel av totala tillförseln kom lika fullt att bli oförändrat hög under 1977.

Produktionen inom stålverken, som drogs upp under loppet av 1976, sjönk markant i början av 1977. Under tredje kvartalet vände produktionskurvan uppåt men mot slutet av året bromsades ökningen upp. Produktionen beräknas därmed ha fallit med omkring 13 % mellan 1976 och 1977. Genom denna avsevärda produktionsneddragning kunde en relativt betydande minskning av producenternas lager av halvfabrikat och färdigvaror äga rum.

Till grund för bedömningen av stålverkens leveranser till exportmarknaderna under 1978 ligger ett antagande om att den internationella stålefterfrågan kommer att uppvisa en svag uppgång. Detta gör en måttlig ökning av exporten trolig. Tyngdpunkten av denna förutses förlagd till senare delen av året. I volym räknas med en uppgång 1977—1978 om ca 3 %. Den något stabilare marknad för stålet som förutses för 1978 väntas medge vissa prishöjningar. Tillsammans med den nivåhöjning som inträffade andra halvåret 1977 i samband med devalveringen väntas detta resultera i en prisuppgång av ca 8 % mellan 1977 och 1978.

Den inhemska förbrukningen av stål förutses försvagas ytterligare inom de stålkonsumerande branscherna — verkstadsindustrin och varven. Takten i tillbakagången bedöms dock avta påtagligt inom verkstadsindustrin. I samband med produktionsneddragningarna väntas en viss fortsatt men klart avtagande reducering av förbrukar- och handelslagren kunna ske. Lagrens negativa inverkan på eftefrågan blir därmed mindre påtaglig och svenska stålverkens leveranser till hemmamarknaden väntas upphöra att minska under 1978. Även för importen förutses en oförändrad nivå under 1978. Här har sålunda räknats med att den inhemska stålindustrins andelsförluster på hemmamarknaden upphör.

För 1978 medger ovan redovisade leveransutveckling en produktionsuppdragning under loppet av året. Uppdragningen väntas emellertid inte bli större än att den genomsnittliga produktionsnivån för 1978 väntas ligga obetydligt över 1977 års.

Huvuddelen av *ickejärnmetallverkens* produktion går i form av insatsvaruleveranser till den inhemska industrin och ca 1/3 av produktionen finner avsättning på exportmarknaderna.

Den inhemska förbrukningen av ickejärnmetaller som insatsvaror i tillverkningsindustrin minskade 1975—1976 samtidigt som en förstärkning av utlandsefterfrågan resulterade i en ökning av exportvolymen. Detta medförde att en produktionsökning kom till stånd 1975—1976.

Den inhemska efterfrågan på ickejärnmetaller minskade relativt kraftigt 1977, medan exportvolymen torde ha fortsatt att öka, dock inte i

Tabell 4: 3 Försörjningsbalans för verkstadsprodukter exkl. fartyg 1976—1978
1968 års producentpriser

	Milj. kr. 1976	Förändring från föregående år, % resp. milj. kr.	
		1977 prel.	1978 prognos
Produktion[1]	28 410	−7,4	−2,1
Import	16 210	−9,0	−6,6
Summa tillgång	**44 620**	**−8,0**	**−3,7**
Offentlig konsumtion	2 080	−8,3	12,4
Privat konsumtion	5 450	−6,9	−5,3
Investeringar	11 480	−7,2	−8,1
Export	16 740	−4,3	6,5
Lagerförändring i industrin (milj. kr.)	1 260	−1 110	−1 410
Lagerförändring i handeln (milj. kr.)	220	−120	− 140
Varuinsats	7 390	−3,1	−1,6
industri	2 680	−6,6	−7,3
byggnadsverksamhet	3 340	−1,8	1,9
övrigt	1 370	−0,1	0,3
Summa användning	**44 620**	**−8,0**	**−3,7**

[1] Produktionen framkommer som saldot i balansen och avviker från statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen. Försörjningsbalansens produktionsförändring för prognosperioden korrigeras därför i enlighet med mönstret för tidigare avvikelser.

Källa: Konjunkturinstitutet.

samma utsträckning som året innan. Ett negativt omslag synes ha skett i lagerhållningen av ickejärnmetaller 1976—1977. Importvolymen verkar ha minskat förhållandevis kraftigt. En viss produktionsökning kom därmed till stånd 1976—1977.

Efterfrågesituationen för ickejärnmetaller torde förbli svag även under 1978 till följd av den svaga produktionsutveckling som förutses inom industrin och byggnadsverksamheten och en ytterligare avmattning i tillväxten som väntas ske på exportmarknaderna. Någon större förändring av produktionen inom ickejärnmetallverken 1977—1978 torde därmed inte vara att räkna med.

Efterfrågeläget för *verkstadsindustrin exkl. varv* förblev svagt under hela 1977. En viss uppgång av exportorderna ägde dock rum, men denna motverkades av den starkt minskade efterfrågan från hemmamarknaden. Orderstockarna som reducerades kraftigt under 1975 och 1976, fortsatte krympa under 1977. Leveranserna till exportmarknaden fortsatte sjunka. Även leveranserna till hemmamarknaden minskade 1977 — efter att ha hållits relativt väl uppe under 1976. Den svaga inhemska efterfrågeutvecklingen medförde att även importen av verkstadsprodukter sjönk — med ca 9 %. Produktionen beräknas preliminärt ha dragits ned med ca 5 % 1976—1977 — efter en minskning på

drygt 2 % 1975—1976. För verkstadsindustrin utgör detta en ovanligt stor produktionsminskning. Härigenom synes också en markant uppbromsning av den under 1975 och 1976 mycket starka lagertillväxten ha kunnat ske.

Exportvolymen sjönk 1977 för tredje året i rad — nedgången blev ca 4 1/2 %. Exportleveranserna hade därmed sammanlagt fallit ca 12 % under nivån från 1974. Denna utveckling kan inte enbart förklaras av den internationella konjunkturavmattningen. Den svenska verkstadsindustrin har dessutom fått vidkännas marknadsförluster på sina exportmarknader. Dessa förluster torde främst vara ett resultat av de kraftiga höjningar av verkstadsexportens relativpris som ägde rum under framför allt 1975 men även 1976. Relativprishöjningen under första halvåret 1977 torde ha varit av mindre omfattning än under 1976. Devalveringen i augusti 1977 möjliggjorde en sänkning av relativpriserna — även om en del av utrymmet togs i anspråk av ökade kostnader för importerade insatsvaror. Exportpriserna beräknas preliminärt ha stigit med ca 12 % 1976—1977.

Exporten till Västeuropa låg 1977 kvar på 1976 års nivå — starka nedgångar i exporten till Danmark och Finland kompenserades av ökningar i exportleveranserna till de flesta andra västeuropeiska länder. Exporten till Nordamerika, som minskade kraftigt 1976 föll ytterligare 1977. Nedgången var helt hänförlig till den starkt minskade bilexporten, medan exporten av övriga verkstadsprodukter till Nordamerika steg relativt kraftigt. De starkaste minskningarna i exportleveranserna 1977 inträffade på länderområden utanför OECD-området. Exporten till Östeuropa kan t. ex. beräknas ha fallit med ca 25 %. Exportvolymen till övriga länder utanför OECD-området föll med uppskattningsvis ca 15 %. Till OPEC-länderna — som inräknas bland övriga länder — var exportminskningen ännu större.

Devalveringen i augusti 1977 beräknas medföra ytterligare sänkningar av relativpriserna 1978. Detta i förening med utsikterna till en förbättring i den internationella efterfrågan har lett till att exporten av verkstadsprodukter bedömts kunna öka med ca 6 1/2 % 1977—1978. Prisökningarna har beräknats bli mindre än under de sista tre åren — exportprisindex har beräknats öka med 10 1/2 % 1977—1978.

Efterfrågan från hemmamarknaden beräknas minska kraftigt även 1978. Såväl inköp av verkstadsprodukter för privat konsumtion som maskininvesteringar förutses nämligen minska starkt också detta år. Även förbrukningen av verkstadsprodukter som insatsvaror beräknas minska — helt hänförligt till den förutsedda starka nedgången i varvens produktion. Produktionen inom de flesta övriga industribranscher förutses öka 1978 och samtidigt väntas aktiviteten inom byggnadsverksamheten stiga något.

Den svenska verkstadsindustrin har förlorat marknadsandelar även

på den inhemska marknaden under perioden 1975—1976 — framför allt under 1976. En väsentlig orsak härtill var av allt att döma, att importpriserna under 1975 och 1976 ökade betydligt långsammare än priserna på den inhemska marknaden. Devalveringen i augusti av den svenska kronan beräknas medföra att importpriserna stiger väsentligt snabbare än de inhemska priserna 1977—1978. Effekterna på de svenska tillverkarnas konkurrenskraft begränsas dock även under 1978 av de tidigare relativprisökningarna. Importvolymen har beräknats minska med ca 6 1/2 % 1977—1978, vilket skulle innebära att de svenska producenterna i stort sett upphör att tappa marknadsandelar till importen.

Vid ingången av 1978 kvarstår ett stort behov hos verkstadsföretagen att på ett mera avgörande sätt reducera de exceptionellt stora lagren av färdigvaror och varor i arbete. Det har därför ansetts sannolikt att produktionen under hela 1978 ligger kvar på samma nivå som vid utgången av 1977. Därmed skulle produktionen minska med ytterligare 1 1/2 % mellan helåren 1977 och 1978. Lagren av varor i arbete och färdigvaror skulle då kunna minska med drygt 1 100 milj. kr. i 1968 års priser — motsvarande ca 40 % av den lageruppbyggnad som ägt rum under perioden 1975—1977.

Tabell 4: 4 Försörjningsbalans för övrig industrisektor 1976—1978
1968 års producentpriser

	Milj. kr. 1976	Förändring från föregående år, % resp. milj. kr.	
		1977 prel.	1978 prognos
Produktion[1]	20 943	−1,9	0,4
Import	12 113	0,6	2,0
Summa tillgång	**33 056**	**−1,0**	**1,0**
Offentlig konsumtion	2 471	5,1	6,1
Privat konsumtion	10 423	1,3	−1,4
Investeringar	744	−7,2	−8,0
Export	6 106	1,3	7,5
Lagerförändring i industrin (milj. kr.)	148	−188	−90
Lagerförändring i handeln (milj. kr.)	214	−113	−142
Varuinsats	12 950	−2,4	1,1
industri	4 464	−4,3	1,2
byggnadsverksamhet	4 770	−1,8	1,9
övriga sektorer	3 716	−0,4	−0,3
Summa användning	**33 056**	**−1,0**	**1,0**

[1] Produktionen framkommer som saldot i balansen och avviker från statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen. Försörjningsbalansens produktionsförändring för prognosperioden korrigeras därför i enlighet med mönstret för tidigare avvikelser.

Källa: Konjunkturinstitutet

Varvens orderstockar var vid utgången av 1977 mycket små. Fartygsleveranserna var dock till följd av tidigare utlagda beställningar alltjämt relativt höga — även om de minskade påtagligt jämfört med 1976. Exportvolymen av nybyggda fartyg blev således något lägre 1977 än 1976, medan leveranserna till svenska rederier minskade mera markant. Samtidigt drogs emellertid lagren av varor i arbete — dvs. pågående fartygsbyggen — ned, och produktionen minskade med uppskattningsvis ca 10 % 1976—1977.

Leveranserna under 1978 har bedömts med hjälp av statistiska centralbyråns varvsenkät. För 1978 har alltså varven avsevärt färre beställningar och exportleveranserna beräknas volymmässigt inte uppgå till mer än omkring 35 % av 1977 års export. Leveranserna av nybyggda fartyg till svenska rederier beräknas däremot öka starkt 1978 — trots att då inte inräknats de fartyg som på en del varv byggs i egen regi, och som då detta skrivs saknar extern beställare. För 1978 får man räkna med mycket kraftiga reduceringar av lagren av varor i arbete. Däremot sker en lagerökning i form av fartyg byggda i egen regi. Inberäknat dessa fartyg skulle produktionen komma att minska med uppskattningsvis 20 % 1977—1978 — förutsatt att varven inte erhåller fler beställningar för leverans under 1978 eller fattar beslut om ytterligare fartygsbyggen i egen regi.

Industribranscherna inom den heterogena *övrigsektorn*[1] producerar huvudsakligen färdigvaror vilka till övervägande delen avsätts på den inhemska marknaden. I huvudsak till privat konsumtion och — som insatsvaror — till industrin och byggnadsverksamheten. En trendmässigt växande andel av sektorns produktionsresultat exporteras dock.

Konjunktursituationen för övrigsektorn förbättrades under 1976. En kraftigt ökad efterfrågan från speciellt Västeuropa medförde en volymökning av exporten på ca 9 1/2 % 1975—1976. Även den inhemska efterfrågan ökade — främst på grund av en betydande tillväxt av den privata konsumtionen. Dessutom skedde en uppbyggnad både av parti- och detaljhandelslagren. Industrins och byggnadsverksamhetens förbrukning av insatsvaror synes däremot ha minskat 1975—1976. Färdigvarulagren inom övrigsektorn steg ytterligare under 1976 men uppbyggnaden var inte av samma omfattning som 1975.

Efterfrågeökningen såväl utom- som inomlands medförde att produktionen åter kunde höjas 1975—1976. Produktionstillväxten blev dock blygsam eftersom uppgången i den privata konsumtionen främst ledde till en ökning av importen som steg med 12 % i volym.

[1] Sektorn omfattar textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustri (SNI 32), trähus- och byggnadssnickeriindustri, möbelindustri samt övrig trävaruindustri utom sågverk (SNI 33 exkl. 33111), pappers- och pappförpackningsindustri (SNI 3412), övrig pappers- och pappvaruindustri (SNI 3419), grafisk industri (SNI 342), kemisk industri, gummivaru-, plast- och plastvaruindustri (SNI 351, 352, 355, 356), jord- och stenvaruindustri (SNI 36) samt annan tillverkningsindustri (SNI 39).

Efterfrågeläget för övrigsektorn försämrades åter under 1977. Exportvolymen föll andra och tredje kvartalen 1977. En viss återhämtning beräknas dock ha skett mot slutet av året så att någon ökning av exportvolymen mellan helåren 1976 och 1977 förefaller trolig. Den inhemska efterfrågan på övrigvaror synes ha utvecklats svagt 1976—1977. En viss ökning av den privata konsumtionen av övrigvaror synes dock ha kommit till stånd, liksom en fortsatt ökning av efterfrågan på övrigvaror från kommunernas sida. Tillverkningsindustrins och byggnadsverksamhetens vikande produktionsutveckling under 1977 minskade däremot behovet av övrigvaror för insatsleveranser. Dessutom förefaller uppbyggnaden av övrigsektorns färdigvarulager i stort sett ha avstannat under loppet av året. Trots en minskning av den totala efterfrågan på övrigvaror 1976—1977 synes importvolymen ha blivit i stort sett oförändrad jämfört med året innan. Sammantaget framtvingade denna efterfrågeutveckling en produktionsminskning med ca 2 % 1976—1977 för övrigsektorns del.

Efterfrågeläget förutses genomgå en viss förbättring under 1978, främst till följd av en emotsedd förstärkning av den effektiva utlandsefterfrågan. Som en följd av devalveringen och i någon mån ökad tillväxttakt i de västeuropeiska ekonomierna väntas exportvolymen öka med ca 7 1/2 % 1977—1978. Den inhemska efterfrågan på övrigvaror förutses utvecklas svagt 1977—1978. Efterfrågan för privat konsumtion beräknas sjunka medan däremot den offentliga konsumtionen av övrigvaror antas fortsätta att öka. Detta skulle sammantaget medföra en oförändrad inhemsk konsumtion av övrigvaror 1977—1978. Tillverkningsindustrins och byggnadsverksamhetens produktion väntas utvecklas svagt även 1978 vilket medför att behovet av insatsleveranser kommer att öka i endast ringa omfattning. Övrigsektorns färdigvarulager och lager av varor i arbete beräknas minska under 1978.

Ökningen av andelen importvaror i försörjningen av övrigvaror beräknas komma att dämpas 1977—1978, som en följd av den fördyring av importvaror som devalveringen medfört. Importvolymökningen beräknas stanna vid någon procent 1977—1978. Med den inriktning som den förväntat måttliga efterfrågetillväxten förutses få, beräknas utrymmet för produktionstillväxten inom övrigsektorn stanna vid ca 1/2 % 1977—1978.

Den helt övervägande delen av produktionen inom *livsmedelsindustrin inkl. dryckesvaru- och tobaksindustrin* går till privat konsumtion inom landet. Livsmedelskonsumtionen ökade endast måttligt 1975—1976 och lagerökningar kom till stånd såväl inom livsmedelsindustrin som inom handeln. Exportvolymen ökade för första gången sedan 1972 och tillväxten uppgick till ca 9 %. Detta efterfrågetillskott i förening med lageruppbyggnaden medgav en blygsam ökning av livsmedelsproduktionen 1975—1976 på knappt 1 %.

Konsumtionen av livsmedel synes ha minskat med nära 3 % 1976—1977 vartill kommer att efterfrågan från exportmarknaderna utvecklats svagt. Beträffande livsmedelsindustrins egna lager registrerades en kraftig minskning under loppet av 1977. Sammantaget verkar den svaga efterfrågeutvecklingen ha medfört en produktionsneddragning på ca 2 1/2 % 1976—1977.

Efterfrågeläget för livsmedelsindustrin väntas försvagas ytterligare under 1978. Livsmedelskonsumtionen antas fortsätta att sjunka. Efterfrågan från utlandet bedöms dock öka något samtidigt som lageravtappningen inom livsmedelsindustrin väntas bli begränsad. Därmed skulle produktionen under 1978 bli ungefär oförändrad jämfört med 1977.

4.3 Övriga näringsgrenar och den totala produktionen

Den svaga efterfrågeutvecklingen under 1977 har lett till att den totala produktionsaktiviteten i ekonomin f. n. är mycket låg. Den sedan länge väntade uppgången i exportefterfrågan uteblev under 1977, samtidigt som den inhemska efterfrågan försämrades. Som framgått av kapitel 1 beräknas bruttonationalprodukten — mätt från användningssidan — ha minskat med 2,4 % från 1976 till 1977. Motsvarande kalkyler från produktionssidan pekar på att nedgången i den totala produktionen inte varit fullt så kraftig; minskningen i bruttonationalprodukten från produktionssidan har beräknats till 1,3 % 1976—1977.

I nedanstående tablå redovisas förändringstalen för de olika näringsgrenarna 1976—1977 samt prognoser för 1977—1978. Prognoserna för 1978 inkluderar effekterna av de i finansplanen redovisade ekonomiskpolitiska åtgärderna.

	Andel av total produktion, % 1977	Procentuell förändring i produktionsvolym	
		1976—1977	1977—1978
Jordbruk	2,5	−3	1,5
Skogsbruk	1,5	−10	3
Industri	28,5	−4,5	−0,5
Elkraftproduktion m.m.	3	2,5	2,5
Byggnadsverksamhet	9	−1,5	3
Summa varu- och kraftproduktion	**44,5**	**−3,5**	**0,5**
Privata tjänster	36	−0,5	0
Offentliga tjänster	19,5	3	2,5
Summa tjänsteproduktion	**55,5**	**0,5**	**1**
Total produktion	**100**	**−1,3**	**0,8**

Jordbrukets produktionsvolym beräknas av statens jordbruksnämnd ha minskat med ca 3 % 1976—1977. Enligt jordbruksnämndens preliminära uppskattningar blev skördeutfallet för 1977 sämre jämfört med 1976 vad gäller brödsäd, fodersäd och oljeväxter, medan skörden av potatis och sockerbetor blev betydligt bättre. Animalieproduktionen, dvs. produktion av mjölk, ägg, slaktdjur m. m., beräknas ha varit i stort sett oförändrad från 1976 till 1977. Under förutsättning om normalskörd 1978 väntas produktionsvolymen inom jordbruket öka med ca 1,5 % 1977—1978.

Skogsbrukets förädlingsvärde beräknas ha minskat med ca 10 % under 1977. Det fortsatt svaga efterfrågeläget för skogsindustrin i kombination med stora lager av bl. a. massaved har lett till en betydligt mindre avverkning än under 1976. För 1978 väntas den efterfrågesituation som beskrivits i avsnitt 2 i detta kapitel leda till en ökning i skogsbrukets produktionsvolym med ca 3 %.

Som framgått tidigare i detta kapitel beräknas *industriproduktionen* ha minskat kraftigt från 1976 till 1977, eller med 4,5 %. Även för 1978 förutses en viss nedgång i industrins produktionsvolym. Därmed skulle industriproduktionen minska för fjärde året i rad. Tidigare under efterkrigstiden har industrins produktion endast minskat under enstaka år.

Kalkylen över produktionen inom *elsektorn* baseras på energibalanser som framtagits av statens industriverk. Mot bakgrund av den minskade industriproduktionen har elkonsumtionen ökat långsamt under 1977. I en situation av fullt kapacitetsutnyttjande svarar nämligen industrin för drygt hälften av den totala elförbrukningen. Med en fortsatt ökning av elkonsumtionen inom hushåll, handel m. m. och med en viss nettoexport av el, beräknas produktionen inom elsektorn ha ökat med 2,5 % 1976—1977. Ökningen faller helt på ökad värmekraftproduktion, främst kärnkraft, medan vattenkraftproduktionen minskat något. Det till följd av en rad torrår ogynnsamma läget i fråga om vattenmagasinens storlek, har medfört en onormalt låg vattenkraftproduktion både 1976 och 1977. Under antagande om normal tillrinning till vattenmagasinen 1978 kommer elproduktionen inom vattenkraften åter att öka 1977—1978. Totalt sett väntas elproduktionen 1978 öka i samma takt som 1977, eller med 2,5 %.

I kapitel 7 beskrivs utvecklingen av *byggnads- och anläggningsverksamheten.* De totala bruttoinvesteringarna i byggnader och anläggningar beräknas ha minskat med ca 3,5 % från 1976 till 1977. Nedgången förklaras främst av ett fortsatt minskat bostadsbyggande och minskade byggnadsinvesteringar inom industrin. Inkluderas reparationer och underhåll stannar nedgången i byggnadsverksamheten vid 1,5 % 1976—1977. För 1978 väntas — trots fortsatt kraftiga nedgångar i industrins och handelns byggande — bruttoinvesteringarna i byggnader och anläggningar öka något. Inkl. reparationer och underhåll och med den vänd-

ning uppåt för bostadsbyggandet som kan förväntas mot bakgrund av de i finansplanen redovisade stimulanserna av igångsättningen av bostäder kan en uppgång i byggsektorns produktion på 3 % förutses för 1978.

Den svaga utvecklingen av den privata konsumtionen och bruttoinvesteringarna under loppet av 1977 har verkat återhållande på den *privata tjänsteproduktionen.* För varuhandeln tyder statistiska centralbyråns beräkningar för de tre första kvartalen 1977 på en successivt försvagad produktionsutveckling under året. Även inom samfärdseln tyder beräkningarna på en låg produktionsaktivitet under 1977. Sammantaget beräknas produktionsvolymen för de privata tjänstenäringarna ha minskat med ca 0,5 % 1976—1977. Under 1978 väntas den totala privata tjänsteproduktionen ligga kvar på samma nivå som 1977.

Den *offentliga tjänsteproduktionen* beräknas ha ökat med nära 3 % 1976—1977. Till uppgången bidrar främst kommunerna, där produktionsvolymen beräknas ha ökat med drygt 3,5 %. Under 1978 väntas den utveckling som beskrivs i kapitel 8 leda till att den totala offentliga tjänsteproduktionen ökar med 2,5 %. Liksom under 1977 är det främst den kommunala aktiviteten som bidrar till ökningen, medan den statliga tjänsteproduktionen väntas bli oförändrad jämfört med 1977.

Med ovan redovisade förändringstal skulle bruttonationalproduktens volymtillväxt, mätt från produktionssidan, uppgå till 0,8 % 1977—1978. Motsvarande kalkyler från användningssidan ger en tillväxt på 0,2 % från 1977 till 1978. Liksom under 1977 är det tjänstesektorerna — främst den kommunala sektorn — som håller den totala produktionsaktiviteten uppe. Varuproduktionen som minskat både 1976 och 1977 väntas nu, trots fortsatt nedgång i industriproduktionen, komma att växa i omfattning. Totalt sett förutses en ökning av varuproduktionen från 1977 till 1978 med ca 0,5 %. Till uppgången bidrar främst den vändning uppåt som förväntas ske för byggnadsverksamheten.

5 Arbetsmarknaden

5.1 Läget på arbetsmarknaden under 1977

Sammanfattning

I november 1977 var 78 000 personer arbetslösa vilket motsvarade 1,9 % av arbetskraften. Under hela 1977 låg arbetslösheten på en relativt låg nivå även om en klar säsongmässig uppgång kunde noteras under loppet av året. Denna uppgång blev dock något svagare än vad som förutsades i den reviderade nationalbudgeten 1977. Den låga öppna arbetslösheten förklaras av de mycket omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder som satts in. Tredje kvartalet 1977 var i genomsnitt drygt 150 00 personer sysselsatta i någon form av åtgärder.

Den kraftiga kommunala sysselsättningsexpansionen fortsatte även under 1977. Antalet sysselsatta i primärkommuner och landsting ökade med 46 000 personer 1—3 kvartalen 1977 jämfört med motsvarande period 1976. Avtappningen från industrin fortsatte i accentuerad takt under 1977. Industrisysselsättningen minskade med drygt 28 000 personer för ovannämnda period 1976—1977.

Antalet varsel om personalinskränkningar var rekordhögt under 1977. Erfarenhetsmässigt brukar dock antalet personer som berörs bli lägre än vad som företagen uppgivit vid varselanmälan. Det tvåmiljardersprogram, innehållande bl. a. en förlängning av "25-kronan" för intern företagsutbildning och övriga utbildningsbidrag för att hålla uppe sysselsättningen under 1978 som regeringen presenterade i början av oktober 1977 bör också begränsa antalet uppsägningar och permitteringar.

Befolkningsutveckling och arbetskraftsutbud

Arbetskraftsutbudet i antal personer beror på tre faktorer: den inhemska befolkningsutvecklingen, in- och utvandringsströmmarna samt förvärvsfrekvensen. Förvärvsfrekvensen, som anger den andel av befolkningen i en viss åldersgrupp som befinner sig på arbetsmarknaden antingen som sysselsatt eller arbetslös, är den viktigaste faktorn för arbetskraftsutbudets förändring.

Folkmängden ökade mellan 1975 och 1976 med 28 000 personer. Av denna ökning föll 20 000 på en ökad nettoinvandring medan födelseöverskottet följaktligen var mycket lågt, endast 8 000 personer. Ökningen av folkmängden första halvåret 1977 uppgick till drygt 19 000 personer, varav den ökande invandringen svarade för drygt 12 000.

För perioden januari—november 1977 registrerades 44 500 invandrare och 20 300 utvandrare. Av nettoinvandringen på 24 200 personer kom 9 200 från Finland, 2 500 från Turkiet och 1 600 från Chile. Som påpekades i den reviderade nationalbudgeten 1977 har invandringen på senare år delvis ändrat karaktär. Dels har den "humanitära" immigratio-

Diagram 5: 1 Arbetskraft och sysselsättning 1971—1977
Miljoner personer. Säsongrensade månadsdata, 3 månaders glidande genomsnitt

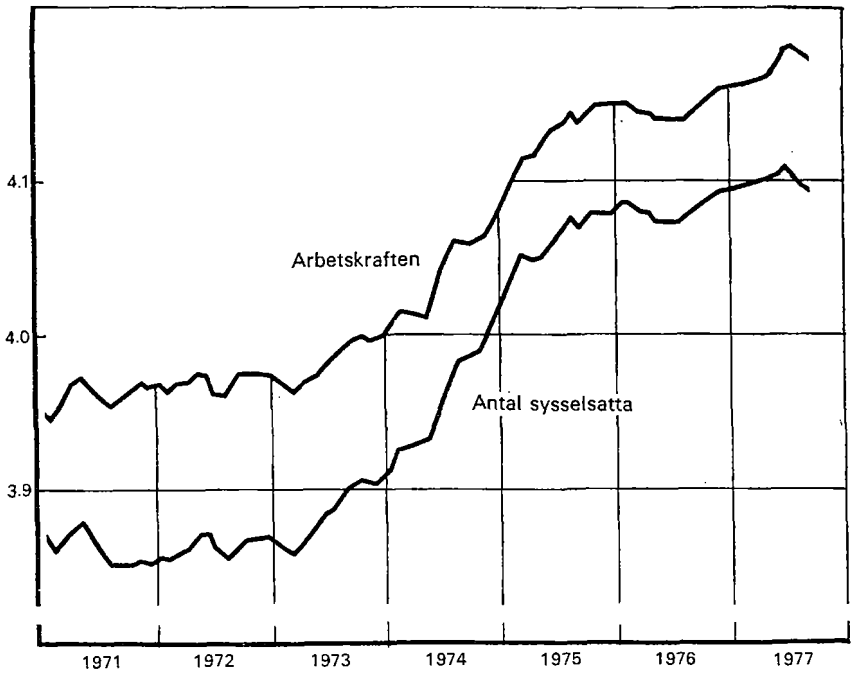

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

nen ökat, dels söker sig i ökande utsträckning släktingar till här redan bosatta utomnordiska invandrare hit. På kort sikt påverkar inte dessa grupper av invandrare arbetskraftsutbudet så mycket.

Under 1973, 1974 och 1975 ökade antalet personer i arbetskraften starkt (diagram 5: 1). Mellan 1973 och 1975 uppgick ökningen till 150 000 personer, varav 125 000 kvinnor. Mot slutet av 1975 och under loppet av 1976 avtog tillväxten i arbetskraften markant. Ökningen mel-

Tabell 5:1 Relativa arbetskraftstal, tredje kvartalet 1970, 1973—1977

		1970	1973	1974	1975	1976	1977
Män		81,9	80,7	80,8	81,2	80,0	79,5
därav:	16—24 år	72,5	72,9	76,2	78,3	77,5	77,3
	25—54 år	95,0	94,9	94,8	95,5	95,7	95,7
	55—74 år	63,0	58,4	56,5	55,5	51,8	50,4
Kvinnor		53,2	55,9	58,0	59,9	60,5	61,8
därav:	16—24 år	63,6	64,8	68,5	71,0	71,6	72,3
	25—54 år	63,6	68,8	71,7	74,1	75,4	77,4
	55—74 år	28,9	28,8	28,7	29,8	29,6	30,2
Samtliga		**67,5**	**68,3**	**69,4**	**70,5**	**70,2**	**70,7**

Källa: Statistiska centralbyrån.

lan genomsnitten för 1975 och 1976 stannade vid 25 000 personer. Den allmänna sänkningen av pensionsåldern från 67 till 65 år den 1 juli 1976 innebar att 20 000 personer, främst män, föll bort ur arbetskraften. Mot slutet av 1976 ökade tillväxten av arbetskraften, en utveckling som fortsatte in på 1977. Under januari—november 1977 låg antalet personer i arbetskraften ungefär 20 000 över motsvarande nivå 1976. Hela ökningen av utbudet föll på kvinnorna medan männen fortatte att minska i arbetskraften. Ökningen bland kvinnorna låg framför allt på åldersgrupperna 25—44 år, bland dem ökade gruppen kvinnor med barn under 7 år kraftigt (tabell 5: 1). Förklaringen till detta är bl. a. att arbetskraftsefterfrågan var fortsatt god från sådana sektorer inom tjänstenäringarna, främst vård- och utbildningssektorerna, som traditionellt rekryterar kvinnlig arbetskraft samt att utbyggnaden av barnomsorgen gjort att kvinnorna lättare kunnat gå ut i förvärvslivet.

Mot en ökning av antalet personer i arbetskraften mellan 1975 och 1976 på 0,4 % svarade en minskning av utbudet mätt i timmar på 0,2 %. Jämför man första halvåret 1977 med motsvarande period 1976 ökade antalet personer med 0,5 % medan timutbudet minskade med 0,7 %. Den olikartade förändringen av utbudet mätt i personer jämfört med timförändringen förklaras av ett flertal faktorer. Den ökande andelen kvinnor i arbetskraften sänker det totala timutbudet eftersom de genomsnittligt har kortare medelarbetstid än männen. En annan faktor är det kraftigt ökande antalet deltidsarbetande. Den möjlighet till s. k. delpension som finns sedan 1 juli 1976 har också dragit ned timutbudet. Hittills har ungefär ca 31 000 personer utnyttjat möjligheten att få delpension. Vidare påverkas medelarbetstiden av arbetstidsförkortningar, övertidsuttag och frånvarons omfattning.

Efterfrågan på arbetskraft

Som indikatorer på efterfrågeutvecklingen på arbetsmarknaden brukar man använda serierna över nyanmälda och kvarstående lediga platser som anmäls till arbetsförmedlingarna. Jämförelser bakåt i tiden av dessa serier försvåras numera av den platsanmälningsplikt som infördes den 1 oktober 1976 i Malmöhus, Kristianstads och Blekinge län. Den utsträcktes den 1 november 1977 till att omfatta även Stockholms, Uppsala och Södermanlands län. Den nivåhöjande effekten av anmälningsplikten i de tre sydliga länen har av arbetsmarknadsstyrelsen uppskattats till ca 2 000 à 3 000 platser.

Tillströmningen av nyanmälningar av lediga platser till arbetsförmedlingarna minskade under 1975. Under 1976 bromsades nedgången upp och antalet anmälningar låg på relativt konstant nivå under detta år. Under 1977 har nyanmälningarna emellertid fortsatt att minska. I november 1977 nyanmäldes 52 800 platser vilket var, trots den nämnda anmälningsplikten i sex län, 5 600 färre platser än vad som anmäldes i ok-

Diagram 5: 2 Vid arbetsförmedlingarna kvarstående lediga platser 1972—okt. 1977

Tusental. Säsongrensade månadsdata. Log. skala

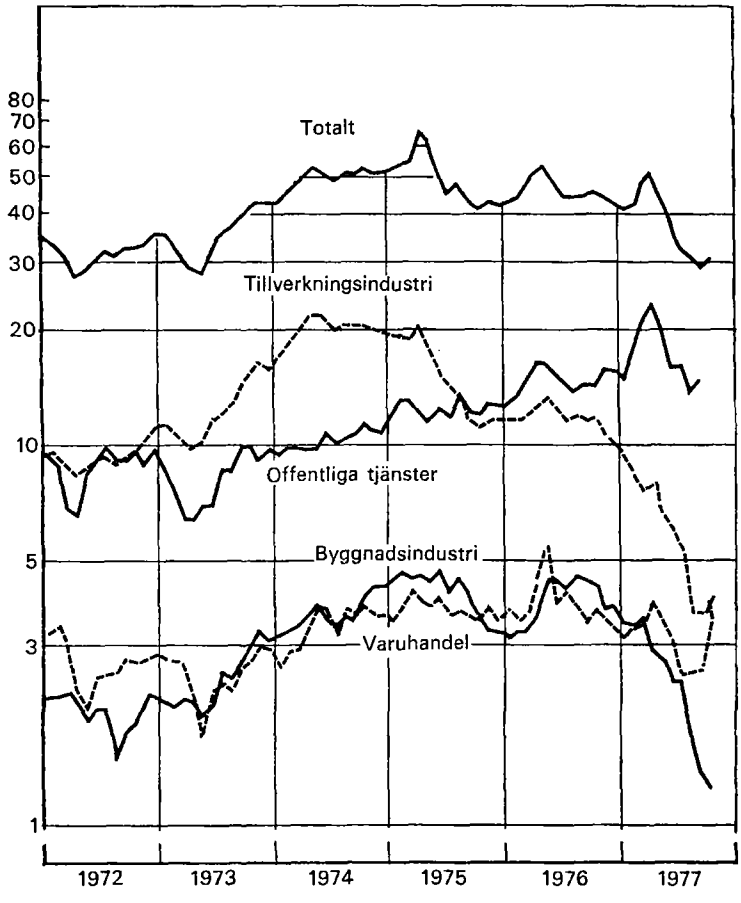

Anm. Delbranscherna summerar sig inte till totalen då vissa branscher uteslutits.

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

tober 1976. Minskningarna avser till största delen tillverkningsarbete i industrin. Nivån på dessa låg, säsongkorrigerat, första halvåret 1977 22 % under nivån andra halvåret 1976. Inom den offentliga sektorn, främst inom vård- och utbildningssektorerna, fortsatte emellertid nyanmälningarna att öka under 1976 och 1977.

Den ovan beskrivna utvecklingen avspeglar sig självfallet också i statistiken över kvarstående lediga platser. Antalet kvarstående lediga platser började således sjunka andra halvåret 1975 men låg sedan relativt konstant under 1976 (diagram 5: 2). Under 1977 fortsatte de lediga platserna att minska. Särskilt markerat var detta inom tillverkningsindustrin. Den fortsatta svaga ordertillströmningen och den sjunkande industriproduktionen innebar med hänsyn till den arbetskraftsreserv som fö-

Tabell 5:2 Andelen företag som uppgivit brist på arbetskraft 1976 och 1977
Procentuell andel ja-svar

	1976				1977		
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Brist på yrkesarbetare							
Totala industrin	**33**	**40**	**42**	**29**	**27**	**24**	**21**
Trävaruindustri	34	42	48	35	35	30	29
Massa-, pappers- och grafisk industri	13	28	26	12	16	15	10
Järn- och stålverk	33	52	54	20	22	9	4
Verkstadsindustri	38	41	40	32	32	24	21
Varvsindustri	53	38	67	55	39	54	53
Brist på byggnads- och anläggningsarbetare							
Betongarbetare	14	30	45	39	33	28	24
Träarbetare	43	66	80	71	58	66	57
Murare	7	22	26	26	11	9	14

Källa: Konjunkturinstitutet.

retagen stimulerats att hålla genom arbetsmarknadspolitikens inriktning, att efterfrågan på arbetskraft sjönk till en historiskt sett rekordlåg nivå under 1977. I november 1977 noterades 2 800 kvarstående lediga arbeten inom tillverkningsarbete, vilket var drygt 5 600 färre än samma månad 1976. Även beståndet av lediga platser inom byggnadsverksamheten sjönk kraftigt under 1977. Detta är en konsekvens av den låga igångsättningen av bostadsbyggandet. Småhusbyggandets omfattning och reparations- och ombyggnadsverksamheter m. m. har dock inneburit att det inom vissa regioner fortfarande råder brist på byggarbetskraft. Från de offentliga tjänstesektorerna har ett betydande arbetskraftsbehov förelegat under 1977. På flera områden såsom sjukvård, social- och barnomsorgsverksamhet finns sålunda en uttalad brist på arbetskraft.

Av tabell 5: 2 framgår att bristen på yrkesarbetare inom industrin såsom den kan utläsas av konjunkturinstitutets barometerundersökningar sjönk under de senaste åren. För tjänstemän och andra arbetare än yrkesarbetare låg bristtalen under 1977 på en konstant låg nivå.

Sysselsättningen

Mellan 1970 och 1977 ökade sysselsättningen med 6,5 % eller närmare 250 000 personer. Kvinnorna svarade för hela denna ökning medan antalet sysselsatta män 1977 var något färre än 1970. Den allra största delen av ökningen bland kvinnorna ligger på åldersgruppen 25—54 år. Minskningen bland männen ligger på de äldsta åldersgrupperna, 55—74 år, beroende bl. a. på den allmänna pensionsålderssänkningen 1 juli 1976 och ökade antal förtidspensioneringar. Som framgår av tabell 5: 3 var större delen av sysselsättningsökningen 1970—1977 koncentre-

Tabell 5:3 Sysselsättningsutvecklingen 1973—1977
Medeltal sysselsatta, 1 000-tal

	1973	1974	1975	1976	1977 (1—3 kv.)
Sysselsatta	3 879	3 963	4 062	4 088	4 100
män	2 295	2 316	2 342	2 337	2 320
kvinnor	1 584	1 647	1 720	1 751	1 780
Heltissysselsatta (mer än 35 tim/v)	3 214	3 282	3 313	3 239	3 202
Deltidssysselsatta (20—34 tim/v)	448	465	521	603	652
Deltidssysselsatta (1—19 tim/v)	217	216	228	246	246

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 5:4 Sysselsättningen inom olika näringsgrenar 1975—1977

	Antal sysselsatta i 1 000-tal 1976	Antal sysselsatta i % av totalen		Procentuell förändring av antalet sysselsatta		Procentuell förändring av antalet arbetade timmar	
		1971	1976	1975—1976	1—3 kv. 1976—1—3 kv. 1977	1975—1976	1—3 kv. 1976—1—3 kv. 1977
Jordbruk, fiske	201	6,1	4,9	−5,1	−4,5	−4,0	−6,4
Skogsbruk	60	2,0	1,5	−0,5	−1,2	5,4	−4,6
Gruvor, tillverkningsindustri	1 039	25,5	25,2	−1,0	−2,7	−2,4	−4,1
El-, gas- och vattenverk	29	0,7	0,7	0,7	−6,5	1,9	−7,7
Byggnadsverksamhet	326	8,8	8,0	−2,6	1,4	−1,6	−0,2
Privata tjänster[1]	1 334	34,1	32,8	−0,3	0,9	0,4	−1,4
Staten	294	6,4	7,2	2,6	1,8	1,6	0
Kommunerna	802	15,6	19,7	5,6	5,8	5,5	3,6
Summa	4 083	100,0	100,0	0,4	0,7	0,2	−1,5
Korrigeringspost				0	−0,2	0,3	0
Totalt[2]				**0,4**	**0,5**	**0,5**	**−1,5**

[1] Varuhandel, restaurang- och hotellrörelse, samfärdsel, bank- och försäkringsinstitut, fastighetsförvaltning m. m.

[2] Den totala sysselsättningsutvecklingen fås från arbetskraftsundersökningarna (AKU) korrigerade för kalendariska effekter m. m. för att överensstämma med nationalräkenskapernas definitioner. På senare år har förelegat en ganska stor diskrepans mellan sysselsättningen summerad över de olika näringsgrenarna och AKU.

Källa: Statistiska centralbyrån.

rad till 1974 och 1975. Mellan 1973 och 1975 steg sålunda antalet sysselsatta med drygt 180 000 personer. Som en följd av det svaga efterfrågeläget på arbetsmarknaden, framför allt från näringslivssektorerna, mattades sysselsättningsexpansionen av mot slutet av 1975 och under 1976. Ökningen mellan helåren 1975 och 1976 stannade vid 0,5 %, ca 25 000 personer. Sysselsättningsökningen under 1977 blev också ganska måttlig, drygt 10 000 personer mätt mellan genomsnittslägena 1976 och 1977. Ökningen av antalet sysselsatta har på senare år främst legat på de deltidssysselsatta (tabell 5: 3). Under 1977 var 22 % av samtliga sysselsatta deltidsarbetande mot 17 % 1973. Drygt 40 % av kvinnorna var deltidssysselsatta medan andelen deltidssysselsatta män uppgick till blott 5 %. Ökningen av deltidssysselsättningen är såväl ett utbuds- som ett efterfrågefenomen. Möjligheterna till deltidsarbeten finns främst inom den offentliga sektorn och inom varuhandeln som traditionellt rekryterar mycket kvinnlig personal. Som nämnts ovan har utbudsökningen av arbetskraft kommit från kvinnorna och dessa har varit benägna att gärna ta deltidsarbeten varför den ömsesidiga matchningen av utbud och efterfrågan av deltidsarbeten gått relativt smidigt.

Sysselsättningsutvecklingen för antalet personer och arbetade timmar i olika näringsgrenar under 1976 och 1977 redovisas i tabell 5: 4. Inom jord- och skogsbruket fortsatte den trendmässiga sysselsättningsminskningen även 1977. Industrisysselsättningen ökade mellan 1974 och 1975 med 6 000 personer. Under loppet av 1975 började sysselsättningen

Diagram 5: 3 Arbetslöshet och kvarstående lediga platser 1970—okt. 1977
Tusental. Säsongrensade månadsdata

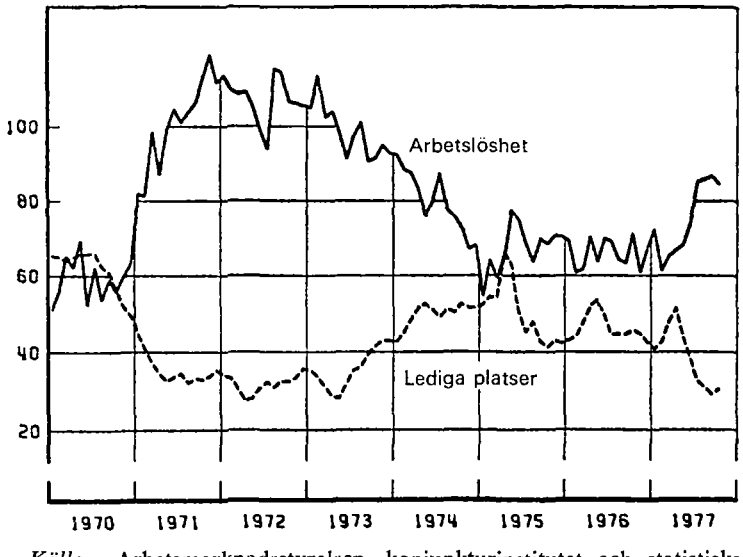

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

sjunka — en utveckling som accentuerades under 1976 och 1977. Mellan 1975 och 1976 minskade sålunda industrisysselsättningen med ca 11 000 personer, medan minskningen 1—3 kvartalen 1977 jämfört med motsvarande period 1976 uppgick till drygt 28 000 personer. Detta förlopp ligger i linje med sysselsättningsprognosen i den reviderade nationalbudgeten 1977. Den kommunala sysselsättningsexpansionen blev dock något kraftigare 1977 än vad som förutsades i RNB 1977. Sålunda ökade antalet sysselsatta i primärkommuner och landsting med 46 000 personer 1—3 kvartalen 1977 jämfört med motsvarande period 1976, ca 5 000 fler än vad som förutsades våren 1977.

Arbetslöshet och arbetsmarknadspolitik

I november 1977 uppgick antalet arbetslösa enligt arbetskraftsundersökningarna till 78 000 personer, motsvarande 1,9 % av arbetskraften. Internationellt sett är detta en mycket låg arbetslöshet. Att den öppna arbetslösheten kunnat hållas på en så låg nivå trots de stora svårigheter som den svenska ekonomin för närvarande brottas med beror på de massiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som satts in och den relativt svaga arbetskraftsutbudsökningen under 1976 och 1977.

En säsongmässig uppgång i den öppna arbetslösheten kunde dock noteras under 1977 (diagram 5: 3). Särskilt markant var detta i de erkända arbetslöshetskassorna. Totalt uppgick antalet arbetslösa kassamedlemmar i november 1977 till 40 900 personer, eller 1,4 % av medlemsantalet. I november 1976 var motsvarande antal 28 300 (1,0 %). En stor del av ökningen föll på industrikassorna. Antalet arbetslösa i dessa uppgick i november 1977 till 13 300 (1,8 %), jämfört med 8 300 personer (1,1 %) i samma månad 1976. Denna utveckling rimmar väl med övriga indikatorer på den fortsatt kärva industrikonjunkturen. Inte minst de mycket omfattande varsel om personalinskränkningar som meddelades under 1976 och 1977 bär syn för denna sägen. Även i byggnadskassorna ökade arbetslösheten under 1977. Vid månadsskiftet november/december 1977 uppgick antalet arbetslösa i byggkassorna till 6 100 personer (4,8 %) mot blott 3 200 (2,5 %) i november 1976. Däremot låg arbetslösheten i tjänstemannakassorna på en relativt konstant låg nivå under 1977 och uppgick till 4 000—5 000 personer (0,4 à 0,5 %) av medlemsantalet vid varje mättillfälle.

I likhet med tidigare var arbetslösheten bland ungdomar (16—25 år) oproportionellt hög i förhållande till deras andel av arbetskraften. Arbetslösheten för olika grupper redovisas i tabell 5: 5. Ett flertal av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har varit riktade mot att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Dessa åtgärder har omfattat bl. a. statsbidrag för kommunala beredskapsarbeten, inrättande av praktikplatser för ungdomar vid olika myndigheter, bidrag till företag som anställer ungdomar och intensifierade arbetsförmedlingsinsatser. I januari 1977 förstärktes

Tabell 5:5 Arbetslösheten 1974—1977
Års- och kvartalsmedeltal, 1 000-tal (16—74 år)

	1974	1975	1976				1977		
			1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Arbetslösa, totalt	**80**	**67**	**76**	**60**	**64**	**66**	**78**	**61**	**80**
16—24 år	30	26	27	23	27	26	30	23	37
25—54 år	35	28	35	25	28	30	38	30	36
55—66 år	15	13	14	13	8	10	10	8	7
Storstadslän	25	18	22	17	19	18	19	18	27
Skogslän	25	22	25	20	19	22	27	22	22
Övriga län	30	27	29	23	25	25	32	20	32
Medeltal antal veckor i arbetslöshet	16	16	16	17	13	14	14	17	15
Relativa arbetslöshetstal (arbetslösa i procent av arbetskraften)									
Totalt	**2,0**	**1,6**	**1,8**	**1,4**	**1,5**	**1,6**	**1,9**	**1,5**	**1,9**
16—24 år	4,4	3,8	4,1	3,3	3,7	3,8	4,5	3,3	5,1
25—54 år	1,3	1,1	1,3	0,9	1,0	1,1	1,4	1,1	1,3
55—66 år	2,5	1,9	2,0	1,8	1,2	1,4	1,5	1,2	1,0
Män	1,7	1,3	1,6	1,2	1,0	1,2	1,6	1,2	1,5
Kvinnor	2,4	2,0	2,2	1,7	2,2	2,1	2,3	1,7	2,4

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 5:6 Antal personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 1973—1977
Års- och kvartalsmedeltal, 1 000-tal

	1973	1974	1975	1976				1977		
				1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Arbetsmarknadsutbildning	46	41	36	47	39	31	49	64	99	92
Beredskapsarbeten A	14	7	4	10	15	9	16	15	18	8
S	20	16	13	15	17	10	13	14	15	10
Arkivarbete	12	14	14	15	15	14	15	15	15	15
Skyddat och halvskyddat arbete m. m.	20	24	27	28	29	28	29	29	30	30
Totalt	**112**	**102**	**94**	**115**	**115**	**92**	**122**	**137**	**177**	**155**

Anm. A: Allmänna beredskapsarbeten.
S: Speciella beredskapsarbeten för svårplacerad arbetskraft såsom äldre, alkoholister, mental- och kriminalvårdspatienter etc.

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten ytterligare; antalet platser i arbetsmarknadsutbildning utökades, utbildningsbidragen höjdes och verksamheten med praktikplatser och beredskapsarbeten förlängdes. Antalet ungdomar i arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten ökade kraftigt under 1976 och låg kvar på den höga nivån under 1977. Ungdomarna utgör för närvarande ca hälften av samtliga sysselsatta i beredskapsarbete. I det tvåmiljardersprogram för att hålla uppe sysselsättningen första halvåret 1978 som regeringen presenterade i början av oktober 1977 byggdes åtgärderna för ungdomarna ut ytterligare: På arbetsförmedlingarna kommer ytterligare förmedlingsinsatser att sättas in för ungdomarna. Ett-åriga yrkesutbildningar i företag anordnas för ca 4 000 ungdomar. Gymnasieskolans kapacitet ökar för kortare yrkesinriktade kurser. Utbildningsbidragen för ungdomar höjs till 70 kr./dag. Praktik- och beredskapsarbeten förlängs och byggs ut under 1978.

Som framgår av tabell 5: 6 var i genomsnitt 155 000 personer sysselsatta i någon form av arbetsmarknadspolitiska åtgärder under tredje kvartalet 1977. Den kraftiga expansionen av arbetsmarknadsutbildningen beror i huvudsak på att utbildningen i företagen av permitteringshotad personal (den s. k. 25-kronan) fått en sådan stor omfattning. I genomsnitt för varje månad tredje kvartalet 1977 var 50 000 personer sysselsatta någon del av arbetstiden i dylik internutbildning.

Antalet varsel om personalinskränkningar var som framgår av tabell 5: 7 rekordhögt under 1977. Antalet berörda personer brukar dock erfarenhetsmässigt blir lägre än vad som företaget uppgivit vid varselanmälan. Genom att "25-kronan" m. m. förlängts (i det ovan nämnda oktoberpaketet 1977) att gälla även under första halvåret 1978 bör antalet uppsägningar och permitteringar kunna begränsas.

Tabell 5:7 Antal personer berörda av varsel om personalinskränkningar (uppsägningar, permitteringar och förkortad arbetsvecka) 1972—1977

	1972	1973	1974	1975	1976	1976 jan.—nov.	1977 jan.—nov.
Industri	17 843	10 903	8 037	15 922	23 000	17 548	46 706
därav: verkstadsindustri	6 417	2 706	1 575	3 755	7 708	5 363	25 634
Branscher utanför industrin	5 902	4 199	6 191	7 871	11 023	9 986	15 397
Totalt	**23 745**	**15 102**	**14 228**	**23 793**	**34 023**	**27 534**	**62 103**

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

5.2 Arbetsmarknaden under 1978

Arbetskraftsutbud

För perioden januari—november 1977 noterades ett invandringsöverskott på drygt 24 000 personer och för helåret 1977 torde ökningen bli ca 25 000 personer. Ökningen under 1978 väntas bli svagare än 1977 och stanna vid ca 15 000 personer. Visserligen förutses bl. a. arbetsmarknadsläget i Finland vara fortsatt dåligt även under 1978 men det fortsatt svaga efterfrågeläget här hemma inom praktiskt taget samtliga branscher inom näringslivet väntas dämpa inflyttningen.

Förvärvsfrekvenserna, mätt med de relativa arbetskraftstalen, i olika åldersgrupper bestäms av flera faktorer. Valet mellan arbete eller studier påverkas bl. a. av dagsläget på arbetsmarknaden och förväntningar om olika utbildningars framtida möjligheter att ge sysselsättning. Möjligheterna att ordna barntillsyn spelar en stor roll för kvinnors reella möjligheter att åter- eller nyinträda på arbetsmarknaden efter barnafödande. Skatte- och transfereringssystemens utformning spelar också roll, kanske dock mest för valet mellan hel- eller deltidsarbete.

Under 1978 förutses, enligt mönster från tidigare år, kvinnorna fortsätta att öka sin andel av arbetskraften. Mellan 1977 och 1978 väntas deras relativa arbetskraftstal stiga med knappt 1 procentenhet så att i medeltal 62,1 % av kvinnorna i åldersgrupperna 16—74 år 1978 skulle befinna sig i arbetskraften. I antal personer innebär det en ökning med drygt 30 000 vilket är ungefär 10 000 färre än ökningen mellan 1976 och 1977.

Männen väntas fortsätta att minska i arbetskraften. Mellan årsgenomsnitten 1977 och 1978 förutses minskningen bli ca 9 000 personer. Denna minskning antas främst falla på de äldsta åldersgrupperna. Sammantaget väntas sålunda ett nettotillskott till arbetskraften på drygt 20 000 personer, eller 0,6 % mellan 1977 och 1978. Arbetskraftsutbudet mätt i timmar blir betydligt svagare. Som en konsekvens främst av den femte semesterveckans införande förutses en minskning av det totala timutbudet på 1,5 %. Förutom semesterförlängningen väntas ökad delpensionering och den förlängda föräldraledigheten bidra till denna minskning.

Produktion, produktivitet och sysselsättning 1978

Sysselsättningsläget bestäms av utbud och efterfrågan på arbetskraft. Efterfrågan på arbetskraft bestäms i sin tur av produktions- och produktivitetsutvecklingen. Produktivitetsförändringarna, mätt som produktion per arbetad timme inom olika näringsgrenar, redovisas i tabell 5: 8.

På 1960-talet registrerades relativt snabba produktivitetsökningar inom flera näringsgrenar. Inom industrin låg ökningen på ca 7 % per år. Under 1970-talet förefaller denna utveckling ha förändrats mot en

Tabell 5: 8 Produktiviteten inom olika näringsgrenar 1971—1977
Procentuell förändring från föregående år

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977 prognos
Jordbruk, fiske	16,1	7,4	−3,5	20,0	0,3	7,2	3,2
Skogsbruk	13,6	14,3	14,1	−1,8	−1,4	−6,4	−5,3
Gruvor- och tillverkningsindustri	4,2	6,9	7,2	3,3	−0,5	1,4	0,1
El-, gas- och vattenverk	6,6	13,0	10,4	−2,0	8,9	6,6	10,2
Byggnadsindustri	5,6	6,0	5,0	2,4	3,1	−1,5	−1,0
Privata tjänster	2,1	6,4	4,1	6,5	−1,1	2,0	1,2
Offentliga tjänster	0	0,9	1,0	−0,4	0,4	0,4	−0,3
Totalt	**3,6**	**5,8**	**4,7**	**3,7**	**−0,1**	**1,2**	**0,0**

Källa: Statistiska centralbyrån.

klart lägre ökningstakt. Den lägre produktivitetstillväxten totalt i samhällsekonomin beror bl. a. på flera strukturella förändringar. Bl. a. så riktar sig nu en relativt större del av den samlade efterfrågan mot de tjänsteproducerande sektorerna som erfarenhetsmässigt har haft en lägre produktivitetsstegringstakt än de varuproducerande näringarna. Under de allra senaste åren har produktivitetsökningarna inom industrin varit synnerligen svaga. Det hänger samman med den inriktning arbetsmarknadspolitiken efter hand fått, nämligen att i så stor utsträckning som möjligt hålla kvar de anställda i företagen även när varuefterfrågan sviktar. Den svaga produktivitetstillväxten har självfallet bidragit till att öka de finansiella påfrestningarna. Till en del har dock staten ersatt företagen för kostnadsökningarna, bl. a. i form av den s. k. 25-kronan.

Produktions- och produktivitetsprognoserna för 1978 framgår av tabell 5: 9. Den totala produktionen väntas öka med endast 0,8 % mellan 1977 och 1978. För industrins del förutses produktionen minska för fjärde året i rad. Dock väntas minskningen stanna vid ca 0,5 % mot hela 5 % minskning mellan 1976 och 1977. Produktivitetsökningen i industrin antas bli ca 5 % mellan 1977 och 1978. Produktionen inom byggnadsverksamheten väntas öka med 3 % efter ett par år av produktionsneddragningar. Bidragande till detta är de åtgärder som vidtagits för att få igång ett högre bostadsbyggande 1978 än 1977, tidigareläggning av vissa statliga och kommunala byggen m. m. För den sysselsättningsmässigt mycket betydelsefulla privata tjänstesektorn förutses produktionen stagnera under 1978. Detta är en konsekvens av att den privata konsumtionen väntas minska även mellan 1977 och 1978.

En schablonmässig översättning av timkalkylerna i tabell 5: 9 till antal sysselsatta personer tyder på att de varuproducerande näringsgrenarna skulle komma att minska antalet sysselsatta med ca 50 000 personer mellan 1977 och 1978. För industrins del förutses sysselsättningsneddragningen komma att ligga i storleksordningen 30 000—40 000 personer. Även de privata tjänstesektorerna väntas minska sin sysselsätt-

Tabell 5: 9 Produktion, produktivitet och sysselsättning 1978
Procentuella förändringstal från föregående år avrundade till hela resp. halva procentenheter

	Produktion	Produktivitet	Sysselsättning (timmar)
Jordbruk, fiske	1,5	7	−5
Skogsbruk	3,0	6	−3
Gruvor och tillverkningsindustri	−0,5	5	−5
El-, gas- och vattenverk	2,5	6	−3,5
Byggnadsverksamhet	3,0	4	−1
Privata tjänster[1]	0	2	−2
Offentliga tjänster	2,5	0	2,5
Totalt	**1**	**2,5**	**−2**

[1] Handel, restaurang- och hotellverksamhet, samfärdsel, banker och fastighetsförvaltning m.m.

ning, sammantaget med ca 10 000 personer. Efterfrågan på arbetskraft ifrån de offentliga tjänstesektorerna väntas fortsätta. Primärkommuner och landsting väntas öka antalet sysselsatta med drygt 50 000 personer 1978. För statens del väntas en betydligt måttligare ökning, ca 9 000 personer, främst beroende på ett ökat personalbehov på grund av den femte semesterveckan.

Ställer man utbuds- och efterfrågeprognoserna på arbetsmarknaden mot varandra indikerar sålunda kalkylerna att man kan vänta en ökning av arbetslösheten mellan genomsnitten för helåren 1977 och 1978 på ca 20 000 personer. Osäkerheten i kalkylerna bör dock kraftigt understrykas. Kompensationsbehovet av arbetskraft på grund av semesterförlängningen, främst inom industrin och kommunerna, kan bli betydligt större än vad som försiktigtvis lagts in i prognoserna. Det sysselsättningspaket för första halvåret 1978 på ca 2 miljarder kr. som regeringen presenterade i oktober 1977 kan väntas medföra att avtappningen från bl. a. industrin kanske inte alls blir så stor som indikerats ovan. De särskilda satsningar som beslutats för bl. a. stål-, teko- och varvsindustrin kommer också verksamt att bidra till att förhindra mer omfattande friställningar av personal. Den utbyggnad av arbetsmarknadspolitiken som beslutats för 1978 kommer också att bereda fler sysselsättning om friställningar trots allt blir nödvändiga. Flera av åtgärderna är också riktade mot nytillträdande grupper på arbetsmarknaden. På totalnivå skulle sålunda, mot bakgrund av nu kända politikåtgärder, den öppna arbetslösheten knappast öka i någon större omfattning under 1978. Den fortsatt obalanserade utvecklingen mellan varu- och tjänstesektorerna pekar dock mot att man får räkna med ökade svårigheter och spänningar på olika delarbetsmarknader och mellan olika regioner.

6 De enskilda konsumenternas ekonomi

6.1 Sammanfattning

Hushållens disponibla inkomster ökade 13 %, nominellt sett, 1975—1976. Eftersom prisökningen uppgick till 10 %, innebar detta en realinkomsttillväxt på 2,7 %. Hushållens konsumtionsutgifter ökade 1976, i motsats till 1973—1975, mer än den disponibla inkomsten, och konsumtionsvolymen steg 4,3 %.

Även 1976—1977 ökade de disponibla inkomsterna nominellt med närmare 13 % (se tabell 6: 1). För faktorinkomsterna innebar emellertid utvecklingen 1977 en påtaglig avsaktning, både till följd av en lägre lönesummetillväxt och en avsevärd dämpning i de enskilda företagarnas inkomstökning. Lönesumman ökade med närmare 9 % mellan 1976 och 1977. Den avtalsmässiga löneökningen beräknas uppgå till ca 7,5 % mellan kalenderåren 1976 och 1977 räknat. Löneglidningen för samtliga anställda uppskattas till 2,5 %, vilket är 0,5 procentenheter högre än vad som angavs i konjunkturinstitutets höstrapport. Den sjunkande sysselsättningsvolymen under året medförde att sysselsättningskomponenten gav ett negativt bidrag till lönesummeutvecklingen om knappt en procent.

Inkomstöverföringarna till hushållen ökade däremot betydligt 1977 och mer än 1975—1976. Inbetalningarna från hushållen till det offentliga av skatter och avgifter beräknas ha stigit i ungefär samma takt som faktorinkomsterna. De totala skatteinbetalningarna har netto justerats ned med en miljard jämfört med institutets höstrapport, bl. a. på grund av att prognosen över återbetalningarna av överskjutande skatt visat sig alltför låg. Nettoinbetalningarna till det offentliga — dvs. det belopp varmed hushållens skatte- och avgiftsinbetalningar översteg erhållna transfereringar — blev betydligt mindre än 1976.

Sammantaget ökade den disponibla inkomsten 1977, som tidigare nämnts, lika mycket som 1975—1976. Den genomsnittliga prisökningen blev däremot större än året innan, bl. a. på grund av höjda indirekta skatter. Realinkomsten beräknas därmed ha ökat med 1,5 % mot 2,7 % 1975—1976.

Konsumtionsutvecklingen har varit svag under 1977. Enligt nationalräkenskapsstatistiken för de tre första kvartalen var konsumtionsvolymen 0,3 % lägre än under motsvarande period 1976. En stark minskning, närmare 3 %, registrerades från tredje kvartalet 1976 till tredje kvartalet 1977. Säsongrensat sett inträffade en kraftig nedgång redan

Tabell 6: 1 De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1976—1978[1]

	Milj. kr.		Procentuell förändring från föregående år		
	1976	1977 prel.	1976	1977 prel.	1978 prognos
Löpande priser					
1. Faktorinkomster[2]	204 002	221 472	13,3	8,6	7,8
Egentliga löner[3]	173 725	189 659	14,0	9,2	8,5
därav: kontant utbetald lönesumma	168 000	182 892	13,8	8,9	8,3
Enskilda företagares inkomster	14 233	14 345	11,8	0,8	2,7
Övriga faktorinkomster	16 044	17 468	6,9	8,9	5,1
2. Inkomstöverföringar till hushåll	58 116	70 364	20,1	21,1	17,3
3. Direkta skatter, avgifter m. m.	77 874	84 562	18,7	8,6	14,1
därav: prel. A-skatt	65 568	71 257	17,1	8,7	14,5
4. Nettoinbetalningar till det offentliga (3—2)	19 758	14 198	14,7	−28,1	−2,0
5. Räntor och utdelningar, netto[4]	2 862	3 860	15,2	34,9	13,6
6. Övriga transfereringsinkomster och -utgifter, netto	−96	−366	—	—	—
7. Disponibel inkomst	**187 010**	**210 768**	**13,0**	**12,7**	**8,6**
8. Privat konsumtion	171 532	187 933	14,7	9,6	9,8
9. Sparande (7—8)[5]	15 478	22 835	−2,7	47,5	−0,9
10. Sparkvot (9: 7)[6]	8,3	10,8	−1,3	2,5	−0,9
1968 års priser					
11. Disponibel inkomst	106 771	108 409	2,7	1,5	−2,0
12. Privat konsumtion	97 937	96 664	4,3	−1,3	−1,0

[1] Hushållssektorn inkluderar, förutom hushållen, de s. k. ideella organisationerna som betjänar hushållen och som inte helt eller huvudsakligen finansieras och kontrolleras av offentliga sektorn. Hit räknas fackföreningarna, folkbildningsverksamheten, nykterhetsrörelsen, idrottsorganisationerna, tjänstemannaorganisationerna, Röda Korset m. m. samt ej statsbidragsberättigade privata sjukhem, barnhem, barnkolonier, semesterhem. Utöver löntagarhushåll ingår hushåll som äger personliga företag, dvs. som erhåller sin huvudsakliga inkomst från rörelse.

[2] Arbetsgivaravgifter till socialförsäkring, tillräknade pensionsavgifter för statliga och kommunala myndigheter, för kommunala affärsverk samt för icke-finansiella företag är ej medtagna som löneförmåner i denna post.

[3] Egentliga löner motsvarar kontant utbetald lönesumma, direkt utbetalda pensioner från industri, handel och statliga affärsverk samt arbetsgivaravgifter till privat försäkring utom trygghetsförsäkring vid yrkesskada.

[4] Inkl. räntor på privata försäkringsfonder (exkl. skadeförsäkring).

[5] Inkl. privat försäkringssparande. Detta uppgick 1976 till 6 156 milj. kr. Det beräknas 1977 uppgå till 7 607 milj. kr. och 1978 till 8 292 milj. kr.

[6] Förändring mätt i procentenheter.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

mellan fjärde kvartalet 1976 och första kvartalet 1977. Höjningen av mervärdeskatten den 1 juni torde ha lett till att vissa inköp tidigarelades till andra kvartalet. Justerat för den beräknade effekten av tidigarelagd konsumtion fortsatte volymminskningen säsongrensat mellan de två första kvartalen 1977. Tredje kvartalet låg däremot kvar på samma

nivå som andra. Förutsatt en återhämtning av konsumtionen mellan tredje och fjärde kvartalen på ca ½ % — efter justering av momseffekten på tredje kvartalet — skulle minskningen i konsumtionsvolym för helåret 1977 jämfört med 1976 bli 1¼ %.

Sparkvoten, som minskade 1976 med drygt en procentenhet till 8,3 % av den disponibla inkomsten, ökade åter 1977 till närmare 11 %. Enligt ovanstående kalkyler skulle hushållssparandet, framtaget som differens mellan disponibel inkomst och konsumtion, ha ökat med 7½ miljarder kr. i löpande priser 1976—1977.

Vid bedömningen av lönesummeutvecklingen 1977—1978 har effekterna av redan slutna avtal uppskattats till ca 4 % för samtliga anställda. Avtalslönehöjningar med verkan först mot slutet av 1977 bidrar nämligen till att höja lönesumman 1978 i förhållande till genomsnittet 1977. Avtalskomponenten har därutöver justerats upp med 2 % till följd av införandet av femte semesterveckan. Till nämnda avtalskomponenter har, på samma sätt som i konjunkturinstitutets höstrapport, lagts ytterligare 2 % som schablonmässigt antaget resultat av 1978 års avtalsförhandlingar, varigenom totala avtalsmässiga löneökningen per arbetad timme förutsättes bli ca 8 %. Löneglidningen beräknas bli lägre än 1977 och har satts till 1,7 %. Beträffande sysselsättningsutvecklingen har förutsatts att den femte semesterveckan medför ett bortfall av arbetstimmar som endast till en del uppvägs av att ny arbetskraft sätts in. Totalt uppskattas sysselsättningskomponenten dra ner lönesummeutvecklingen med ca 1,5 procentenheter. Ökningen i lönesumman 1977—1978 skulle under ovannämnda förutsättningar uppgå till 8,3 %.

De totala faktorinkomsterna uppskattas stiga med närmare 8 % mellan 1977 och 1978. Inkomstöverföringarna till hushållen väntas öka avsevärt mer, eller med 17,3 %. Prognoserna för hushållens skatteinbetalningar utgår från det förslag till skatteskalor m. m. som framlades av regeringen i oktober 1977. Vidare beaktas de nya regler riksskatteverket utfärdat för skatteuttag 1978. Inbetalningarna av preliminär A-skatt beräknas bli ca 4 miljarder kr. mindre än ett beräknat utfall vid oförändrade skatteregler och uppbördsbestämmelser.[1] De totala inbetalningarna från hushållen av skatter och avgifter uppskattas stiga med 14 %. Det för hushållen negativa nettot mellan inbetalningar till det offentliga och erhållna transfereringar skulle därmed fortsätta att avta 1977—1978, men i betydligt mindre grad än 1976—1977.

Sammantaget ger kalkylerna en ökning av hushållens disponibla inkomster med drygt 8,5 %. Prisökningen enligt implicitprisindex för privat konsumtion har skattats till knappt 11 %. Under dessa förutsättningar skulle den realt disponibla inkomsten minska 1978 med 2 %.

[1] I konjunkturinstitutets höstrapport, som färdigställdes innan förslagen om skattesystemet offentliggjordes, antogs ett skattebortfall av samma storlek som 1977, nämligen ca 6 miljarder kr.

Med hänsyn till de sjunkande realinkomsterna har en volymminskning förutsatts även för den privata konsumtionen. Nedgången har satts till 1 %.

6.2 Löner

Den totala lönesummans ökning från 1975 till 1976 beräknas till 13,8 %.

För industriarbetarnas del uppgick förtjänstökningen mellan 1975 och 1976 till ca 13,5 %, varav den avtalsmässiga löneökningen svarade för knappt 8 procentenheter. De ökade sociala avgifterna medförde att timkostnaderna steg med 3,5 procentenheter utöver timlönehöjningen.

Den totala utbetalda lönesummans ökning mellan 1976 och 1977 kalkyleras nu till 8,9 %, vilket innebär en uppjustering med 0,5 procentenheter jämfört med vad som angavs i konjunkturinstitutets höstrapport. Av komponenterna är det i huvudsak löneglidningen, vilken framkommer som en restpost, som ändrats mellan beräkningstillfällena. I de nu föreliggande kalkylerna uppgår löneglidningen till 2,5 %. Den avtalsmässiga löneökningen mellan 1976 och 1977 beräknas till ca 7,5 %, medan sysselsättningskomponenten väntas ge ett negativt bidrag till lönesummeutvecklingen på ca 1 procentenhet.

Industriarbetarnas timförtjänster steg mellan de tre första kvartalen 1976 och 1977 enligt statistiska centralbyråns förtjänststatistik, korrigerad för retroaktiva löneutbetalningar, med ca 6,5 %, varav avtalen och löneglidningen beräknas ha svarat för vardera drygt 3 procentenheter. Mellan helåren 1976 och 1977 kalkyleras den avtalsmässiga löneökningen till drygt 3,5 %. Förutsatt en fortsatt dämpad löneglidning under fjärde kvartalet kan förtjänstökningen mellan 1976 och 1977 uppskattas till drygt 6,5 %. Som en följd av ökade sociala avgifter beräknas timkostnaderna för industriarbetare stiga med drygt 3,5 procentenheter utöver timlönehöjningen.

I lönesummeberäkningarna för 1978 ingår lönehöjningar enligt 1977 års avtal, som inföll under senare delen av 1977 och därigenom bidrar till att höja lönesumman 1978 i förhållande till genomsnittsnivån 1977. Denna effekt av redan slutna avtal har kalkylerats till 4 %. Avtalet 1978 innefattar också en komponent på ca två procentenheter för införandet av den femte semesterveckan. Härtill har lagts ytterligare två procentenheter för under 1978 tillkommande eventuella avtalsmässiga höjningar. Detta är samma schablonantagande som gjordes i konjunkturinstitutets höstrapport. Löneglidningen 1978 har satts till 1,7 %. Sammantaget har förtjänstutvecklingen antagits bli närmare 10 %. Sysselsättningskomponenten förutses ge ett negativt bidrag till lönesummeutvecklingen på ca 1,5 procentenheter. Vid bedömningen av sysselsättningsutvecklingen har beaktats att den femte semesterveckan in-

nebär ett bortfall av arbetstimmar, som överslagsmässigt beräknats till 1,7 %, och som endast delvis förutses bli ersatt genom att ny arbetskraft sätts in. Totalt uppskattas lönesumman, inkl. sysselsättningseffekten, öka med 8,3 %.

Det totala uttaget av lagstadgade arbetsgivaravgifter förändras ej mellan 1977 och 1978. Sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften med två procentenheter uppvägs av höjda arbetsgivaravgifter till sjukförsäkringen (1,6 procentenheter), barnomsorgen (0,3) och vuxenutbildningen (0,1). Höjningen av avtalsmässiga avgifter till STP (särskild tilläggspension inom LO—SAF-området) och ITP (industrins och handelns tilläggspension för tjänstemän och arbetsledare) medför en lönekostnadshöjning med en tiondels procentenhet utöver timlönehöjningen.

6.3 Hushållens disponibla inkomster

Hushållens disponibla inkomster beräknas 1975—1976 ha stigit med 13 %, vilket med den prisstegring som registrerades för totala konsumtionsutgifterna, 10 %, bör ha inneburit en realinkomstökning på 2¾ %.

Uppgången i totala *faktorinkomsterna* (se tabell 6: 1) 1976—1977 beräknas till 8½ %. Lönesumman, som utgör övervägande delen av ersättningarna för hushållens produktionsinsatser, har som tidigare nämnts ökat närmare 9 %. För de enskilda företagarnas inkomster redovisas en endast obetydlig ökning. Nationalräkenskapsstatistiken för de tre första kvartalen 1977 anger att skogsbruksinkomsterna varit större än under

Tabell 6: 2 Inkomstöverföringar till hushåll 1976—1978
Milj. kr., löpande priser

	1976	1977 prel.	1978 prognos
Egentliga inkomstöverföringar	**15 272**	**18 173**	**21 070**
därav: barnbidrag	3 231	3 502	4 010
bostadstillägg, statligt och statskommunalt[1]	1 697	1 974	2 228
studiebidrag	709	839	1 048
arbetsmarknadsutbildning	782	1 300	1 540
pensioner från stat och kommun	2 404	2 601	2 904
övrigt	6 449	7 957	9 340
Socialförsäkringsutfall	**42 844**	**52 191**	**61 495**
därav: folkpensioner[1]	18 788	22 461	25 885
ATP	6 913	9 686	12 383
delpension	74	414	705
sjukförsäkring[2]	15 687	17 627	20 108
arbetslöshetsförsäkring	872	1 388	1 671
övrigt	510	615	743
Inkomstöverföringar till hushåll	**58 116**	**70 364**	**82 565**

[1] Kommunala bostadstillägg till pensionärer redovisas under posten folkpensioner.
[2] Inkl. apotekarrabatter.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

motsvarande period 1976, men att inkomsterna från såväl jordbruk som övrig rörelse sjunkit nominellt sett.

1978 förutses ökningstakten för de totala faktorinkomsterna sakta av ytterligare. Prognosen för lönerna resulterar, med de i avsnitt 6: 2 redovisade förutsättningarna, i en ökning av den kontant utbetalda lönesumman med 8,3 %. Driftsöverskotten inom jordbruk och rörelse väntas öka något, medan en minskning kalkylerats för skogsinkomsterna.

Inkomstöverföringarna till hushållen, såväl socialförsäkringsutfall som övriga löpande transfereringar från det offentliga, beräknas ha stigit omkring 20 % 1976—1977 (se tabell 6: 2). Beträffande transfereringarna från staten och kommunerna är detta en avsevärt högre ökningstakt än 1975—1976, vilket bl. a. beror på att utbetalningarna av bostadstillägg var osedvanligt låga under 1976 på grund av att många barnfamiljer fick inkomster som översteg inkomstgränserna. Förutom kraftig ökning av bostadsbidragen, delvis till följd av ändrade bidragsregler, noteras för 1977 stora höjningar av ersättningen i samband med arbetsmarknadsutbildning och studiecirkelverksamhet.

För pensionsutbetalningar redovisas oförändrat hög ökningstakt, och ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen steg avsevärt 1977 på grund av höjda ersättningsbelopp och stigande arbetslöshet. Utbetalningarna från sjukförsäkringen beräknas 1976—1977 ha ökat betydligt mindre än 1975—1976.

Inför 1978 förutses en något långsammare ökningstakt för de totala inkomstöverföringarna från det offentliga. Beträffande socialförsäk-

Tabell 6: 3 Hushållens direkta skatter och avgifter 1974—1978
Milj. kr., löpande priser

	1974	1975	1976	1977 prel.	1978 prognos
1. Prel. A-skatt	48 485	56 014	65 568	71 257	81 620
2. Prel. B-skatt	4 349	4 890	5 801	6 749	7 174
3. Fyllnadsskatt	1 734	2 676	3 787	3 729	3 867
4. Kvarskatt[1]	1 562	1 786	2 286	2 619	2 846
5. Överskjutande skatt	−4 266	−3 964	−4 331	−5 200	−5 057
6. Slutskattereglering (3 + 4 + 5)	−970	498	1 742	1 148	1 656
7. Övriga skatter och avgifter	3 976	4 224	4 763	5 408	6 025
8. Summa (1 + 2 + 6 + 7)	**55 840**	**65 626**	**77 874**	**84 562**	**96 475**
därav: socialförsäkringspremier	4 122	1 552	1 965	2 288	2 394

[1] Influtna delen.

Anm. Kvarskatten avser inkomsten två år tidigare, medan fyllnadsskatten och överskjutande skatten avser inkomsten ett år tidigare.

Källor: Konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

ringsutfallet beräknas en viss dämpning av den tidigare snabba ökningstakten för pensionsutbetalningarna från ATP-systemet, som nu uppnått en väsentlig omfattning. Sjukförsäkringsersättningarna (inkl. den nya föräldraförsäkringen) väntas utvecklas i samma takt som 1977. Höjt barnbidrag och ändrade bidragsregler för bostadstillägg bidrar, liksom utvidgad arbetsmarknadsutbildning, till att öka de egentliga inkomstöverföringarna.

Hushållens inbetalningar till det offentliga av *skatter och avgifter m. m.* beräknas öka med 8,6 % 1976—1977. Det beräknade skatteutfallet för 1977 har härvid justerats ned med en miljard kr. jämfört med konjunkturinstitutets höstrapport. Inbetalningarna av preliminär A-skatt syns bli något lägre än vad som antogs i höstrapporten. Återbetalningarna 1977 till hushållen av överskjutande skatt blev ca 600 milj. kr. högre än vad som kalkylerades i tidigare prognoser. Slutskatteregleringen, dvs. skillnaden mellan inbetalningarna under året av fyllnadsskatt och kvarskatt samt återbetalningarna av överskjutande skatt, blev därmed lägre 1977 än 1976 (se tabell 6: 3).

I proposition 1977/78: 49 föreslås att den statliga inkomstskatten sänks för 1978 års inkomst samt att skatteskalan inflationsskyddas genom att den anknyts till en s. k. basenhet. Denna skall fr. o. m. 1979 omräknas med hänsyn till konsumentprisindex rensat från effekten av ändringar i mervärdeskatteuttaget. Dessutom föreslås för 1978 höjning av den särskilda skattereduktionen från 250 till 400 kr. för samtliga inkomsttagare, även pensionärer. För dessa skall samtidigt det extra avdraget reduceras något. Enligt riksrevisionsverkets beräkningar blir effekten av skatteomläggningen 1978 jämfört med ett beräknat utfall med oförändrade skatteskalor, en minskning med ca 5 miljarder kr., varav drygt en kvarts miljard avser pensionärernas skatteinbetalningar. För att bringa ner det underuttag av preliminärskatt som förelegat varje år fr. o. m. 1974, har riksskatteverket utfärdat nya regler för skatteuttag. Dessa innebär att skattebeloppet inom varje inkomstskikt skall beräknas efter den inkomst som ligger högst i skiktet i stället för i mitten. Därigenom beräknas skatteuttaget öka med ca 950 milj. kr. jämfört med ett uttag enligt tidigare regler. Totalt beräknas alltså de ändrade bestämmelserna medföra en minskning av inflytande preliminär A-skatt med drygt 4 miljarder kr. jämfört med ett utfall med oförändrade regler. Till följd av att inkomstunderlaget stiger och den kommunala utdebiteringen ökar, enligt preliminära beräkningar med 1,86 kr., resulterar emellertid kalkylerna i en ökning av preliminär A-skatt med 14,5 %. Slutskatteregleringen (se tabell 6: 3) väntas ge ett något större netto än 1977. Hushållens totala inbetalningar till det offentliga av skatter och avgifter förutses öka med 14 % 1977—1978.

Ovan redovisade beräkningar ger sammantagna en ökning av hushållens disponibla inkomster med knappt 13 % mellan 1976 och 1977.

Med en prisstegring på i genomsnitt 11 % erhålles en realinkomstökning som uppgår till 1,5 %.

För 1978 uppskattas ökningen i hushållens inkomster till nominellt 8,6 %. Den genomsnittliga prisuppgången har kalkylerats till 10,9 %, och realt skulle därmed disponibelinkomsten minska med 2 % 1977—1978.

6.4 Konsumentpriserna

Från december 1976 till oktober 1977 steg konsumentpriserna med 11,4 %. Detta var en avsevärt högre ökningstakt än under motsvarande period 1976, då prisnivån steg 8,4 %. Som framgår av tabell 6: 5 beräknas 2,6 procentenheter av den totala prisstegringen under 1977 ha föranletts av att mervärdeskatten och vissa andra indirekta skatter höjdes under första halvåret. Med avdrag för indirekta skatter och tillägg för subventioner steg priserna enligt nettoprisindex för perioden december 1976—augusti 1977 med 7 % vilket är ungefär samma ökningstakt som under motsvarande månader 1976.

Prisutvecklingen t. o. m. oktober 1977 för delgrupper i konsumentprisindex redovisas i tabell 6: 4. Under 1977 ökade, till skillnad mot 1976, varupriserna mer än priserna på tjänster. Bidragande till denna utveckling har varit de höjda indirekta skatterna och valutakursförändringarna under året. Endast bostadsposten, övriga privata tjänster och övriga icke varaktiga varor uppvisar en långsammare ökningstakt under

Tabell 6: 4 Konsumentprisindex december 1976—oktober 1977

	Vägnings-tal	Procentuell förändring dec. 1976—okt. 1977	Inverkan på total index	Procentuell andel av totala ökningen
Totalt	**1 000,0**	**11,4**	**11,4**	**100,0**
Samtliga varor	668,0	12,3	8,2	71,7
Livsmedel	221,0	15,7	3,5	30,3
Alkoholhaltiga drycker och tobak	78,0	19,5	1,5	13,3
Bränsle och drivmedel[1]	53,0	9,9	0,5	4,6
Kläder och skor	77,5	7,1	0,6[2]	4,8
Övriga icke varaktiga varor	63,5	9,8	0,6[2]	5,5
Varaktiga varor	175,0	8,6	1,5	13,2
Samtliga tjänster	332,0	9,8	3,2	28,3
Bostad	176,0	7,2	1,3	11,1
Övriga privata tjänster	89,5	13,7	1,2	10,7
Offentliga tjänster	66,5	11,2	0,7	6,5

[1] Exkl. kokgas och elström, vilka ingår i offentliga tjänster.
[2] Med två decimaler: 0,55 för Kläder och skor och 0,62 för Övriga varaktiga varor.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

de första tio månaderna 1977 än under motsvarande period 1976. De offentliga tjänsterna steg däremot betydligt mer än under 1976, beroende bl. a. på höjd TV- och radiolicens, ökade avgifter för elström (inkl. energiskatt) och höjda taxor för offentliga kommunikationsmedel. — Största prisökningen, närmare 20 %, registrerades för alkoholhaltiga drycker och tobak. Merparten (2/3) av denna prisstegring beror på höjda indirekta skatter. Livsmedlen steg med närmare 16 % och bidrog därmed med 3,5 procentenheter till den totala konsumentprisuppgången. Priserna på de livsmedel som påverkas av jordbruksregleringen steg 10,5 % och övriga livsmedel betydligt mer, 22,6 %. Däribland ingår bl. a. kaffe som ökade med ca 60 % och svarade för 0,8 procentenheter av den totala prisstegringen.

Mellan oktober 1976 och oktober 1977 steg konsumentprisindex totalt 12,5 %[1]. För varor var uppgången 13,1 % och för tjänster 11,1 %.

Prisprognosen för oktober—december 1977, liksom prognoserna för 1978, grundas på de beräkningar som redovisas i tabell 6: 5. Under oktober—december 1977 väntas den totala prisuppgången bli 2,1 %. Detta leder till en ökning med 13,5 % från december 1976 till december 1977. Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1976 och 1977 beräknas höjningen av konsumentprisindex till 11,5 %. Uppgången i implicitprisindex för total privat konsumtion uppskattas bli mindre, 11 %.

[1] Procentuell ökning enligt SCB:s officiella indexserie. Jämförelse av indexserien över årsskiftet påverkas av därvid genomförda metod- och viktjusteringar. Om index hade räknats utan metod- och viktförändringar skulle uppgången i stället ha blivit 12,8 %.

Tabell 6: 5 Konsumentprisförändringen 1976—1978 uppdelad på komponenter

	Prognoser för långtidsindex	
	Dec. 1976— dec. 1977	Dec. 1977— dec. 1978
Konsumentprisnivåns procentuella uppgång, totalt	**13,5**	**8,6**
därav hänförs till:		
ändring i indirekta skatter	2,6	—
automatiska effekter av indirekta värdeskatter	1,4	1,0
ändring av internationellt bestämda priser	3,9	2,6
ändring av jordbrukspriser	0,5	0,5
ändring av bostadsprissättning	1,5	1,6
ändring i diverse taxor	0,7	0,4
trendavvikelse i priserna på färskvaror	−0,3	—
restfaktor	3,2	2,5

Prisutsikter för 1978

Bedömningen av prisutsikterna för 1978 har utgått från prognoser och antaganden angående arbetskraftskostnader och importpriser m. m.

Med utgångspunkt från lönekalkylen har arbetsgivarnas genomsnittliga kostnader per timme för samtliga anställda förutsatts öka ca 10 %. Lönekostnadernas genomslag i priserna inom de från internationell konkurrens skyddade områdena (exkl. jordbruk och bostadsförsörjning) har i prognosen över restfaktorn 1978 antagits få ett mera normalt värde än det beräknade lönekostnadsgenomslaget i restfaktorn för 1977. Produktivitetsökningen, som i viss utsträckning uppväger höjningen av lönekostnaderna, har nämligen för 1978 i motsats till 1977 antagits ligga i linje med den tidigare trenden för berörda områden. Härutöver har restfaktorn justerats upp något med tanke på att timkostnadsökningen inom den skyddade sektorn kan antagas vara något större än den genomsnittliga på grund av det stora inslaget av låglönegrupper. Hänsyn har också tagits till kompletterande information vad avser utvecklingen av vissa taxor. Prognosen förutsätter dessutom någon återhämtning av vinstmarginalerna. — De priskomponenter som innefattas i restfaktorn (inkl. ändringar i diverse taxor) väntas under dessa förutsättningar bidra till fortsatt ökning av konsumentprisnivån med 2,9 procentenheter.

Importpriserna har påverkats uppåt genom devalveringen den 29 augusti 1977. Den troliga effekten härav på konsumentprisnivån har överslagsmässigt skattats till två procentenheter. Därav förutses drygt två tredjedelar komma att genomföras under 1977 och resten under första kvartalet 1978[1]. I övrigt beräknas prisutvecklingen på den import som ingår i den privata konsumtionen bli avsevärt lägre under loppet av 1978 än under 1977. Störst importprisstegring förutses för petroleumprodukter (9 %). Inkl. den eftersläpande devalveringseffekten har den fortsatta uppgången i de internationellt bestämda priserna beräknats bidraga med 2,6 procentenheter till den totala konsumentprishöjningen.

Prisstegringen på inhemska jordbruksprodukter har under 1977 begränsats genom utökad subventionering. Vid bedömningen av utvecklingen 1978 har förutsatts att subventioneringen inte utökas ytterligare. Inverkan på totalindex av höjda jordbrukspriser har satts till 0,5 procentenheter.

Bostadspriserna beräknas bidra till uppgången i konsumentprisnivån med 1,6 procentenheter. I kalkylen har förutsatts oförändrat diskonto samt oförändrad statlig räntegaranti för bostadslån.

Totalprognosen för konsumentprisstegringen under loppet av 1978 blir 8,6 %. Detta är 0,6 procentenheter högre än prognosen i konjunkturinstitutets höstrapport. Uppjusteringen beror delvis på att importpriserna — efter en oväntat låg uppgång andra halvåret 1977 — nu

[1] I tabell 6: 5 har denna devalveringseffekt på motsvarande sätt fördelats mellan 1977 och 1978 under posten ändring av internationellt bestämda priser. Den förutsatta eftersläpningen får därmed inte något utslag i restfaktorn.

bedömts stiga något mer från slutet av 1977 till slutet av 1978 än vad som tidigare antogs. Dessutom har prognoserna över bostadspriser och diverse taxor höjts med anledning av nytillkommen information och aviseringar om taxehöjningar.

Den genomsnittliga prisnivån för 1978 uppskattas ligga 11,2 % över genomsnittet 1977. Implicitprisindex för total privat konsumtion antages öka 10,9 %.

6.5 Den privata konsumtionen

Den privata konsumtionen beräknas ha stigit med 4,3 % i volym mellan 1975 och 1976. Denna kraftiga uppgång i hushållens reala konsumtionsutgifter motsvarades inte av en lika stor ökning av realinkomsten, vilken steg med 2,7 %. Följaktligen sjönk sparkvoten jämfört med 1975. Som framgår av tabell 6: 6 var tillväxten betydande inom varukonsumtionen men även delposten övriga tjänster ökade markant. För livsmedels- och bostadsposterna var ökningen tämligen begränsad. Utlandsturismen växte åter 1976 och en volymökning på 7,5 % noterades för turistnettot.

Första halvåret 1977 ökade den totala privata konsumtionen med 1 % jämfört med första halvåret 1976. Jämfört med andra halvåret

Tabell 6: 6 Hushållens konsumtionsutveckling 1964—1977
1968 års priser

	Milj. kr. 1976	Procentuell förändring				
		1964—1970[1]	1970—1976[1]	1975—1976	1—3 kv. 1975—1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1976—1—3 kv. 1977
1. Varaktiga varor	11 693	4,2	6,0	8,8	10,0	−5,1
1.1 Bilar	3 887	−0,1	6,4	9,5	9,7	−16,3
1.2 Övriga	7 806	6,7	5,8	8,5	10,2	−0,4
2. Delvis varaktiga varor	14 923	3,2	2,9	5,2	5,9	1,5
3. Icke varaktiga varor	39 148	3,4	1,6	3,4	3,1	−1,2
3.1 Livsmedel	24 825	2,2	1,4	1,8	2,1	−2,0
3.2 Övriga	14 323	5,8	2,1	6,3	4,8	0,1
4. Tjänster	30 413	2,6	1,8	3,1	2,8	1,7
4.1 Bostäder	16 287	2,9	2,1	1,6	1,7	1,4
4.2 Övriga	14 126	2,1	3,2	4,8	4,2	2,0
5. Summa inhemsk konsumtion	96 177	3,2	2,6	4,2	4,2	−0,3
6. Turistnetto	1 760	16,9	−1,1	7,5	4,0	6,6
7. Hushållens totala konsumtion	97 937	3,4	2,6	4,3	4,2	−0,3
8. Hushållens disponibla inkomster	106 771	2,7	3,3	2,7	2,5	1,3

[1] Per år.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

1976 innebar detta emellertid säsongrensat en nedgång med 1,2 %. Konsumtionsutvecklingen första halvåret 1977 får alltså betecknas som tämligen svag i all synnerhet som vissa inköp torde ha tidigarelagts till följd av mervärdeskattens höjning 1 juni. Därefter minskade konsumtionen betydligt tredje kvartalet så att en nedgång i konsumtionsvolymen på 0,3 % noterades för de tre första kvartalen 1977 jämfört med samma period i fjol. Samtidigt steg hushållens realinkomst med 1,3 %, vilket sålunda innebar ett ökat hushållssparande jämfört med motsvarande period 1976. Framför allt har inköpen av varor minskat kraftigt. Inköpen av personbilar sjönk säsongrensat med hela 36 % mellan andra och tredje kvartalen i år efter en relativt stark uppgång mellan första och andra kvartalen. Någon korrigering för överflyttningseffekten till andra kvartalet på grund av mervärdeskattehöjningen har då inte gjorts. För trekvartsåret 1977 jämfört med samma period 1976 redovisas en minskning med 16,3 %. Även för gruppen övriga varor synes en uppgång ha skett mellan första och andra kvartalen säsongrensat sett följd av en förhållandevis kraftig minskning tredje kvartalet. Sammanlagt för de tre kvartalen har det i detta fall blivit en tämligen obetydlig nedgång. Mera påfallande är den minskning som noteras i livsmedelskonsumtionen med 2 % under de tre första kvartalen 1977 jämfört med samma period 1976. Inköpen av livsmedel sjönk mycket kraftigt mellan andra och tredje kvartalen och var i fasta

Diagram 6: 1 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1966—1978
Miljarder kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata. Log. skala

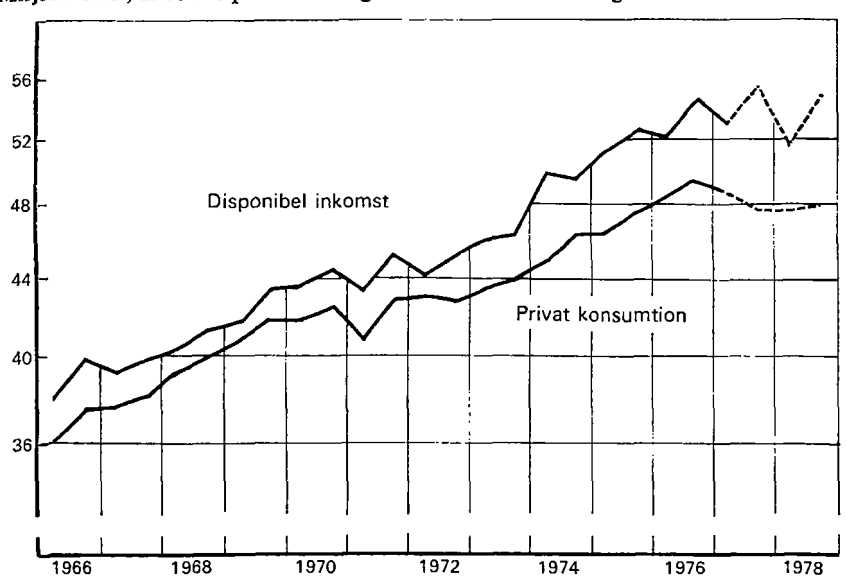

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

priser räknat drygt 5 % mindre under tredje kvartalet 1977 än under motsvarande kvartal 1976. Uppgången i turistnettot har däremot fortsatt.

Från tredje till fjärde kvartalet 1977 antas konsumtionen återhämtas och stiga i volym med drygt 2,2 % säsongrensat sett.[1] Tillgänglig information om hushållens inställning till den ekonomiska situationen ger visst stöd åt detta antagande. Detta innebär likafullt att konsumtionsvolymen blir lägre vid jämförelse av fjärde kvartalen 1976 och 1977. Nedgången mellan helåren 1976 och 1977 beräknas därmed bli 1,3 %. Under samma period uppskattas hushållens realinkomst öka med 1,5 %. Härigenom skulle sparkvoten komma att stiga med 2,5 procentenheter mellan 1976 och 1977.

För 1977—1978 tyder de beräkningar som nu kunnat göras på att hushållen — för första gången under efterkrigstiden — får en realinkomstsänkning. Denna uppskattas till 2 %. Med hänsyn till den väntade försämringen av hushållens köpkraft samt konsumtionsvolymens utveckling 1976—1977 är det troligt att den privata konsumtionen fortsätter att falla även mellan 1977 och 1978. Minskningen har satts till 1 %. Att nedgången i konsumtionsvolymen inte väntas bli större innebär också att hushållssparandet förutsätts minska något.

[1] Efter korrigering för den beräknade effekten på tredje kvartalet av inköp som tidigarelagts till andra kvartalet på grund av mervärdeskattens höjning kan volymökningen mellan tredje och fjärde kvartalen uppskattas till 1/2 %.

7 Investeringarna

7.1 Sammanfattning av investeringsutvecklingen samt prognos för 1978

Under 1970-talets första fem år ökade näringslivets investeringar förhållandevis starkt. Som framgår av tablån nedan var ökningstakten denna period 5 % per år att jämföra med endast 2 % per år under perioden 1965—1970. Näringslivets investeringar ökade därigenom väsentligt mer än bruttonationalprodukten 1970—1975 medan det motsatta förhållandet rådde under 1965—1970. Den starka ökningen för näringslivets investeringar 1970—1975 var troligen till betydande del ett resultat av att en rad investeringsstimulerande åtgärder var i kraft dessa år.

	1965—1970 per år	1970—1975 per år	1975—1976	1976—1977 prel.	1977—1978 prognos
Privata investeringar[1]	2	5	−3/4	−5	−8 1/2
därav: exkl. handelsflottan	2	5	−2 3/4	−5 3/4	−5 3/4
Offentliga investeringar[1]	7 1/2	−1	1	2 1/4	2 1/2
Investeringar i bostäder	2	−2	−9	−9	5
Totalt	**3 1/2**	**1 1/4**	**−2**	**−3 1/2**	**−2**
därav: byggnader	3 1/2	−1	−4 1/2	−3 1/2	1 1/2
maskiner	4	5	1 3/4	−3	−6 1/2
maskiner exkl. handelsflottan	4 1/4	4 3/4	7	−7	−8
Totalt: exkl. handelsflottan	*4 1/2*	*2 1/2*	*0*	*−5*	*−2 1/2*

[1] Exkl. bostäder.

Den avsevärda ökningen för näringslivets investeringar 1970—1975 räckte dock ej till för att hålla den totala investeringstillväxten uppe vid de ökningstal som registrerades under 1965—1970. Det kraftiga omslaget såväl för investeringsaktiviteten i den offentliga sektorn (från 7 1/2 % per år 1965—1970 till —1 % per år 1970—1975) som för investeringarna i bostäder (från 2 % till —2 %) ledde i stället till en svag total investeringstillväxt under perioden 1970—1975.

Förskjutningen av investeringsaktiviteten från den byggnadstunga offentliga sektorn till den maskintunga privata mellan de här betraktade perioderna, återspeglas i fördelningen av investeringarna på byggnader och maskiner. För maskininvesteringarna accelererade ökningstakten något medan för byggnadsinvesteringarna ett omslag från en positiv till en negativ volymutveckling kom att äga rum.

Utvecklingstendenserna 1976 och än mer under 1977 avviker starkt

Tabell 7: 1 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1973—1977 samt prognos för 1978
1968 års priser

	1977 i milj. kr., löpande priser	Procentuell förändring från föregående år					
		1973	1974	1975	1976	1977	1978
Byggnader och anläggningar							
Permanenta bostäder	13 408	−1,5	−8,5	−3,5	−9,0	−9,0	5,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske	840	−2,0	−2,0	8,0	6,0	2,0	4,5
Egentlig industri	4 310	0,0	23,0	10,0	−6,0	−15,5	−24,0
Handel m. m.[1]	2 702	5,0	−12,0	−4,0	8,5	−6,5	−11,0
Statliga affärsverk exkl. industri	3 025	10,0	−4,0	11,5	5,0	8,0	11,0
Statliga myndigheter inkl. militära[2]	2 628	1,0	−5,5	−3,5	−8,0	−3,0	12,0
Kommunala investeringar exkl. bostäder och industri	12 081	−11,0	−7,0	−3,0	−4,0	7,0	6,0
Övriga investeringar[3]	3 059	9,0	13,5	2,5	1,5	−7,0	−8,5
Summa	**42 053**	**−2,5**	**−4,0**	**−0,5**	**−4,5**	**−3,5**	**1,5**
Maskiner m. m.							
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske	2 474	8,0	15,5	23,0	8,5	−15,0	−6,5
Egentlig industri	10 413	13,5	6,5	−2,5	3,5	−15,0	−11,0
Handel m. m.[1]	4 110	7,5	7,0	21,5	10,5	7,0	0,0
Statliga affärsverk exkl. industri	2 322	5,0	−7,5	−1,0	−0,5	−1,0	−25,0
Statliga myndigheter	782	9,5	8,0	13,5	19,0	−2,5	−1,5
Kommunala investeringar exkl. industri	2 436	0,0	−1,0	10,0	9,5	11,0	−4,0
Övriga investeringar[3]	7 242	10,5	23,5	−15,5	−14,0	15,0	0,0
därav: handelsflottan[4]	1 732	16,0	44,5	−54,0	—	—	40,5
Summa	**29 779**	**9,5**	**9,5**	**0,5**	**1,5**	**−3,0**	**−6,5**
Summa exkl. handelsflottan	28 047	9,5	7,0	5,0	7,0	−7,0	−8,0
Totalt							
Permanenta bostäder	13 408	−1,5	−8,5	−3,5	−9,0	−9,0	5,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske[5]	3 310	2,5	9,5	20,0	9,0	−11,5	−4,0
Egentlig industri	14 723	9,5	11,0	1,5	0,5	−15,5	−15,0
Handel m. m.[1]	6 812	6,5	−2,5	10,0	9,5	2,0	−4,0
Statliga affärsverk exkl. industri	5 347	7,0	−6,0	5,5	2,5	4,0	−4,0
Statliga myndigheter inkl. militära[2]	3 410	2,5	−3,5	−0,5	−2,5	−2,5	8,5
Kommunala investeringar exkl. bostäder och industri	14 517	−10,0	−6,5	−1,5	−2,0	7,5	4,5
Övriga investeringar[3]	10 301	9,5	20,5	−10,0	−9,0	6,5	−3,0
Summa	**71 828**	**1,5**	**1,0**	**−0,5**	**−2,0**	**−3,5**	**−2,0**
Summa exkl. handelsflottan[5]	70 096	1,0	0,0	1,5	0,0	−5,0	−2,5

[1] Häri innefattas bl. a. flertalet fristående kontorsbyggnader.
[2] Inkl. statliga väginvesteringar.
[3] Inkl. vissa statliga aktiebolags investeringar.
[4] Investeringarna i handelsflottan uppgick 1975, 1976 och 1977 till 564, −203 resp. 441 milj. kr. i 1968 års priser.
[5] Häri innefattas investeringar i avelsdjur m. m. Summan av byggnads- och maskininvesteringar överensstämmer därför ej med totala investeringar.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Tabell 7: 2 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1973—1977 samt prognos för 1978 för privat, statlig och kommunal sektor
1968 års priser

	1977 i milj. kr., löpande priser	Procentuell förändring från föregående år					
		1973	1974	1975	1976	1977	1978
Byggnader och anläggningar							
Privata							
inkl. bostäder	20 506	6,5	1,5	0,5	−5,5	−7,5	−4,0
exkl. bostäder	9 802	5,0	5,0	2,0	−2,0	−7,5	−14,5
Statliga							
inkl. bostäder	6 751	2,0	1,5	7,5	2,0	−3,0	7,5
exkl. bostäder	6 751	2,0	1,5	7,5	2,0	−3,0	7,5
Kommunala							
inkl. bostäder	14 796	−13,0	−12,5	−5,5	−5,5	2,5	6,0
exkl. bostäder	12 092	−11,0	−7,0	−3,5	−4,0	6,5	6,0
Summa							
inkl. bostäder	**42 053**	**−2,5**	**−4,0**	**−0,5**	**−4,5**	**−3,5**	**1,5**
exkl. bostäder	28 645	−3,5	−1,0	1,0	−2,0	−1,0	−0,5
Maskiner m. m.							
Privata	23 040	12,0	12,5	−0,5	0,0	−4,0	−6,0
Statliga	4 285	3,0	−1,5	0,5	8,0	−6,0	−11,5
Kommunala	2 454	−0,5	−1,0	10,0	9,5	11,5	−4,5
Summa	**29 779**	**9,5**	**9,5**	**0,5**	**1,5**	**−3,0**	**−6,5**
Totalt							
Privata[1]							
inkl. bostäder	43 542	9,0	6,5	0,0	−3,0	−6,0	−5,0
exkl. bostäder	32 838	9,5	10,0	0,5	−0,5	−5,0	−8,5
Statliga							
inkl. bostäder	11 036	2,5	0,5	4,5	4,5	−4,0	0,0
exkl. bostäder	11 036	2,5	0,5	4,5	4,5	−4,0	0,0
Kommunala							
inkl. bostäder	17 250	−12,0	−11,5	−4,0	−4,0	3,5	4,5
exkl. bostäder	14 546	−9,5	−6,5	−1,5	−2,0	7,5	4,5
Summa[1]							
inkl. bostäder	**71 828**	**1,5**	**1,0**	**−0,5**	**−2,0**	**−3,5**	**−2,0**
exkl. bostäder	58 420	2,5	4,0	0,5	0,0	−2,0	−3,5

[1] Häri innefattas investeringar i avelsdjur. Summan av byggnads- och maskininvesteringar överensstämmer därför ej med totala investeringar.

Anm. Procenttalen är avrundade till hela resp. halva procent.

Nedan redovisas byggnadsunderhållets procentuella förändring i 1968-års priser.

1971—1972	1972—1973	1973—1974	1974—1975	1975—1976	1976—1977
1,0	−1,0	4,5	5,0	4,0	4,0

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

ifrån utvecklingen de föregående åren. Särskilt markerad är skillnaden i fråga om näringslivets investeringar. Investeringsnivån sjönk under både 1976 och 1977. Volymminskningen 1977 beräknas ha varit förhållandevis kraftig, eller 5 %. Den offentliga sektorn visade en stigande investeringsaktivitet 1976 och tillväxttakten ökade ytterligare något 1977. För bostadsinvesteringarna fortsatte nedgången 1976 och 1977 men då mycket kraftigare än åren dessförinnan. Denna utveckling har påverkat den totala byggnadsvolymen kraftigt negativt dessa år. Totalt beräknas den ha minskat med 4 1/2 % 1976 och 3 1/2 % 1977. Vad beträffar maskininvesteringarna har uppgången fortsatt ännu under 1976. Exkluderas de starkt fallande investeringarna i handelsflottan var tillväxten av maskininvesteringarna 1976 avsevärd, eller 7 %. Utvecklingen förbyttes i en lika kraftig minskning 1977. Det främsta skälet härtill är den osedvanligt kraftiga minskningen (15 %) i industrins maskininvesteringar. En kraftig uppgång i handelsflottans investeringar ledde till att nedgången i maskininvesteringarna totalt stannade vid 3 %.

Prognosen för 1978 innebär att de totala bruttoinvesteringarna minskar i volym för fjärde året i rad. Nedgången beräknas bli 2 % mot 3 1/2 % 1976—1977. Industrins investeringsplaner för 1978, enligt statistiska centralbyråns novemberenkät, pekar på en mycket svag utveckling även under 1978. Företagens redovisade planer innebär en nedrevidering jämfört med deras svar i samband med enkäten vid månadsskiftet augusti/september. Prognosen för 1978 i konjunkturinstitutets höstrapport har sålunda nedreviderats och industrins investeringar ser ut att sjunka med 15 % även 1978. Industrins investeringar skulle därmed 1978 ligga ca 30 % under nivån 1976.

En svag uppgång väntas i investeringarna i bostäder efter fem år av oavbruten nedgång. Bostadsinvesteringarna 1978 skulle därmed ligga omkring 25 % under nivån 1972. De offentliga investeringarna förutses totalt sett öka svagt 1978. Medan de statliga investeringarna väntas stagnera 1978, är det kommunernas investeringar som bär upp ökningen i den offentliga sektorns investeringar.

Den väntade svaga ökningen i bostadsinvesteringarna liksom i de byggnadstunga offentliga investeringarna innebär att en liten byggvolymökning förutses för 1978, eller 1 1/2 %. Den kraftiga nedgången i de maskintunga näringslivsinvesteringarna leder till att maskininvesteringarna minskar kraftigt 1978 medan byggnadsinvesteringarna ökar svagt.

Den totala investeringsaktiviteten beräknas 1978 ligga ca 8 % under 1974 års nivå. *Investeringskvoten,* dvs. de fasta investeringarnas andel av bruttonationalprodukten, har således fallit tillbaka. Investeringskvoten uppgick 1960 till ca 21 %. Den starka investeringsaktiviteten under 1960-talet ledde till att investeringskvoten steg till ca 23 % 1970. Vid slutet av femårsperioden 1970—1975 låg investeringskvoten strax under

Diagram 7: 1 Byggnads- och maskininvesteringar, totalt och uppdelat på sektorer 1969—1978
Index 1968 = 100. 1968 års priser

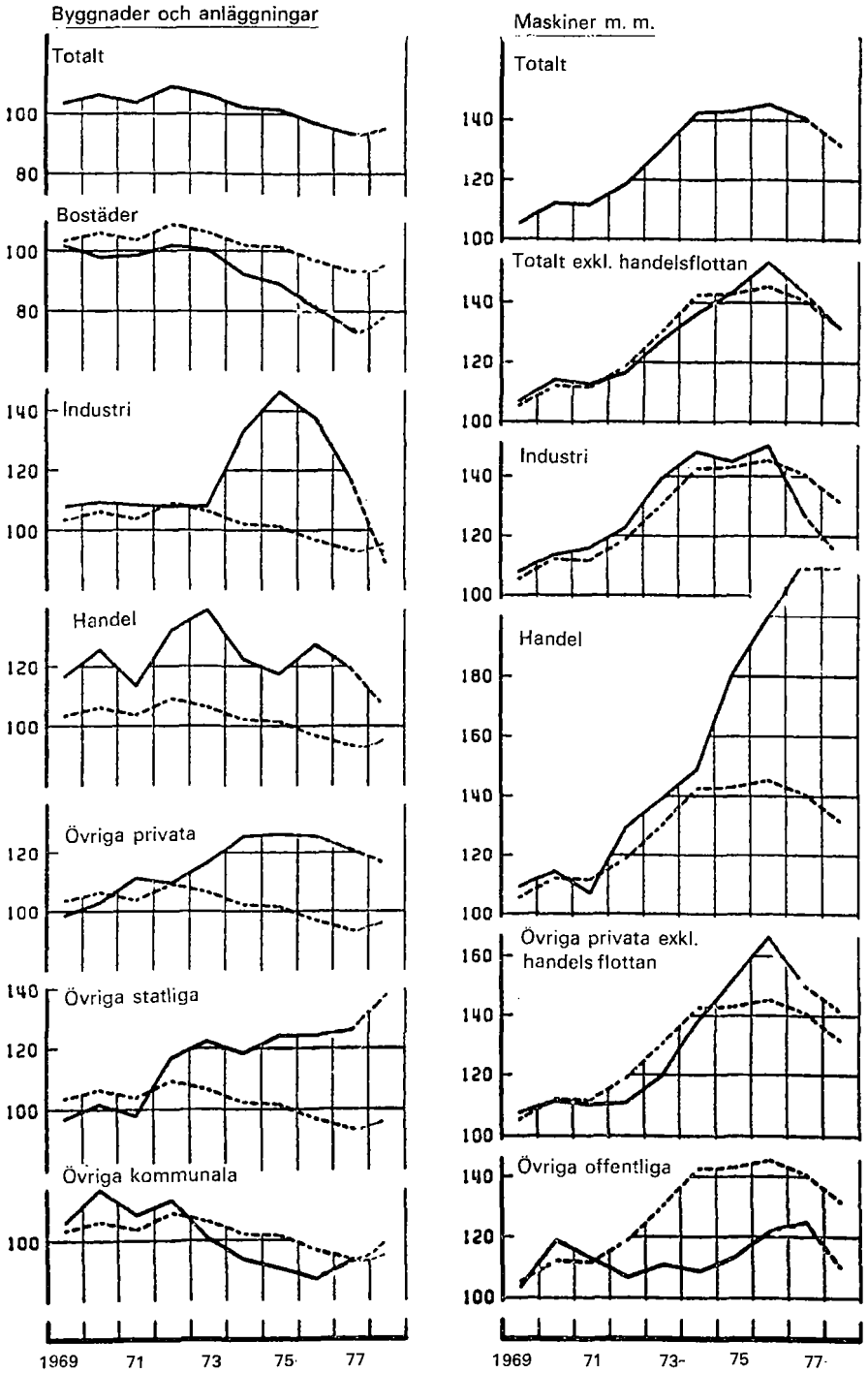

Anm. I varje deldiagram är resp. total inlagd som en streckad kurva.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

22 % och 1977 beräknas den ha fallit ytterligare och tillbaka till 21 %, dvs. till nivån från 1960.

7.2 Investeringsutvecklingen inom olika områden

Bostäder

Enligt preliminära kalkyler minskade bostadsinvesteringarna totalt sett med 9 % i volym 1976—1977. Investeringarna i flerfamiljshus sjönk därvid med 12,5 % i volym medan investeringarna i småhus minskade med 9 %. Ombyggnadsinvesteringarna beräknas ha minskat med 4 % i volym.

Bostadsproduktionen torde nu klart understiga den långsiktiga efterfrågan. Under första halvåret 1977 absorberades drygt 32 400 lägenheter på bostadsmarknaden, vilket är en ökning med ca 1 200 lägenheter jämfört med första halvåret 1976. Även antalet färdigställda lägenheter ökade, med ca 1 100, men uppgick dock inte till mer än 30 700 under första halvåret 1977. Nedgången i antalet outhyrda lägenheter blev därmed oförändrat ca 1 700.

Antalet färdigställda lägenheter under andra halvåret 1977 beräknas, jämfört med andra halvåret 1976, ha minskat med 1 400 lägenheter till 24 800. För att tillgodose en bostadsefterfrågan av samma storlek som under andra halvåret 1976 dvs. om 29 000 lägenheter, skulle sålunda 4 200 outhyrda lägenheter behövt tas i anspråk under andra halvåret 1977. Antalet outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus[1] 1 september 1977 uppgick till ca 14 400. Ovanstående kalkyl tyder på att antalet outhyrda lägenheter under 1977 har reducerats med 5 000—6 000 lägenheter. Härtill bidrar i viss mån den kraftiga ökningen av invandringsöverskottet, i synnerhet som invandringen i hög grad riktade sig mot storstadsområdena, där också en stor del av antalet outhyrda lägenheter var belägna i början av 1977. Till viss del motverkades detta av att storstadsområdena hade ett negativt inrikes flyttningsnetto, vilket i sig medförde ett ökat efterfrågetryck i övriga delar av landet. En viss brist på lägenheter har också lokalt börjat att göra sig kännbar.

Dessa omständigheter talar för en ökad press på bostadsproducenterna att öka igångsättningen. Antalet påbörjade lägenheter har emellertid fortsatt att falla under 1977. Fram t. o. m. september 1977 påbörjades endast 33 950 lägenheter, vilket är en nedgång med 6 400 lägenheter jämfört med motsvarande tidsperiod 1976. Av denna minskning svarade flerfamiljshusen för 1 900 lägenheter och småhusen för 4 500. Nedgångstakten var dock betydligt lägre för såväl flerfamiljshus som små-

[1] Uppgifterna om antalet outhyrda lägenheter avser lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus färdigställda fr. o. m. 1967 fram till det halvårsskifte som närmast föregick resp. mättillfälle.

hus under tredje kvartalet 1977 än under de två föregående kvartalen. Den låga igångsättningen torde vara betingad av ett flertal olika faktorer däribland den snabba ökningen av byggnadspriserna, det kärva läget på kreditmarknaden samt en otillfredsställande planberedskap i kommunerna.

Prisstegringarna inom bostadsbyggandet har varit betydande under 1970-talet, särskilt för flerfamiljshus. Denna snabba prisstegring, som under senaste året varit starkare än tidigare, förklaras bl. a. av högre insatsvarupriser för t. ex. energi och trävaror samt en lägre produktivitet till följd av minskande projektstorlekar och mindre byggserier. På många håll i landet har byggarbetsmarknaden efterhand kännetecknats av överhettning och hög löneglidning, främst till följd av att byggarbetarkåren minskat snabbare än totala byggvolymen i området. Den minskande totala byggvolymen talar dock för en lugnare prisutveckling mot slutet av 1977. Den höga inflationstakten under senare år har drivit upp kapitalkostnaden och därmed boendekostnaden i nybyggda bostadshus. Dessutom har det statliga lånetaket för främst flerfamiljshus inte ökat i takt med byggnadspriserna. Därmed har de s. k. överkostnaderna, som måste finansieras med privata lån till marknadsränta eller egen insats, ökat väsentligt. Den andel av den totala produktionskostnaden som översteg pantvärdet uppgick under perioden januari—maj 1977 till i genomsnitt 8,5 % för flerfamiljshus och 7,5 % för småhus.

De höga kapitalkostnaderna och den ökade hyressplittringen inom bostadsbeståndet som följer därav utgör sannolikt en del av förklaringen till att byggherrarna hållit igångsättningen av flerfamiljshus låg även under 1977.

För att stimulera bostadsbyggandet har regeringen under 1977 fram till 15 september höjt det statliga lånetaket med ca 20 % för flerfamiljshus och ca 13 % för småhus, vilket kan jämföras med en höjning på 12 % för båda dessa bostadskategorier under motsvarande tidsperiod 1976. I framtiden skall lånetaksändringar — enligt regeringens beslut den 15 september 1977 — göras oftare än hittills och knytas till en indexserie för byggprisutvecklingen. Dessa åtgärder avses medföra att den uppåtgående trenden i de s. k. överkostnaderna för flerfamiljshus under 1970-talet bryts, vilket har bedömts få en positiv inverkan på igångsättningen av lägenheter i flerfamiljshus under 1978.

Under första halvåret 1977 har efterhand betydande svårigheter förmärkts när det gällt att erhålla byggnadskreditiv till bostadsbyggandet. Detta gäller även för projekt som beviljats statliga lån. På grund av dessa finansieringsproblem har påbörjandet av åtskilliga flerfamiljshus och gruppbyggda småhus avsevärt försenats. För ett stort antal småhusprojekt, som haft behov av topplån, har finansieringen inte kunnat ordnas. En förbättring av situationen ägde rum under tredje kvartalet 1977, men vissa tecken tyder på att läget därefter åter blev kärvare. De

Tabell 7: 3 Lägenheter i påbörjade och inflyttningsfärdiga bostadshus 1973—1978

	1973	1974	1975	1976	1977 prel.	1978 prognos
Påbörjade[1]						
Flerfamiljshus	37 000	27 500	15 250	14 350	12 000	15 000
Småhus	43 200	53 450	36 100	42 700	36 000	36 000
Totalt	80 200	80 950	51 350	57 050	48 000	51 000
Inflyttningsfärdiga[2]						
Flerfamiljshus	53 750	38 750	27 450	15 650	14 500	13 000
Småhus	43 750	46 550	47 050	40 150	41 000	37 000
Totalt	97 500	85 300	74 500	55 800	55 500	50 000

[1] Ett bostadshus anses bli påbörjat den månad då grundbottenbesiktning äger rum och/eller de egentliga byggnadsarbetena påbörjas.
[2] Då minst tre fjärdedelar av lägenheterna i ett bostadshus befinner sig i ett sådant skick att de kan tas i bruk anses huset vara inflyttningsfärdigt.

Anm. Samtliga siffror är avrundade till närmast hela femtiotal.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

rådande kreditrestriktionerna torde också medverkat till att endast 3 500 privatfinansierade småhus påbörjades under tidsperioden 1 januari—31 september 1977. Därmed förefaller det mindre sannolikt att den uppställda ramen om 7 500 privatfinansierade lägenheter tagits i anspråk under 1977.

Den under första delen av 1970-talet fortgående försämringen av kommunernas planberedskap tycks nu, enligt kommunernas bostadsbyggnadsprogram för 1977—1981, i stort sett ha upphört. Någon påtaglig förbättring av planeringsläget har dock ännu inte kunnat observeras. Igångsättningen under 1977, har, som framgår av tabell 7: 3, antagits uppgå till 48 000 lägenheter varav 36 000 i småhus. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter 1977 har beräknats till 55 500 varav 41 000 i småhus. För 1978 har igångsättningen antagits uppgå till 51 000 lägenheter varav 36 000 i småhus. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter 1978 har beräknats till 50 000 varav 37 000 i småhus. Med den förhållandevis låga igångsättning som kan förutses också för 1978 finns det risk för att den lokala bristen på bostäder i olika delar av landet kommer att öka.

Moderniseringen av lägenheter fortsatte att minska något i omfattning 1 januari—31 september 1977 jämfört med motsvarande tidsperiod 1976, vilket framgår av tabell 7:4. Totala antalet lägenheter med preliminära beslut om bostadslån till ombyggnad blev i stort sett oförändrat. Antalet berörda småhus fortsatte att öka, medan nedgången i antalet lägenheter i flerfamiljshus höll i sig. Dessutom fortsatte antalet lägenheter med förbättringslån att sjunka. En kraftig minskning inträffade under första halvåret 1977 för lägenheter med energisparstöd, i såväl flerfamiljshus som småhus, vilka i det närmaste halverades. Under tredje kvartalet kom dock en avsevärd ökning av antalet lägenheter med ener-

Tabell 7: 4 Antal lägenheter med preliminära beslut om bostadslån, förbättringslån samt energisparstöd 1973—3 kv. 1977

	1973	1974[1]	1975	1976	1976 1—3 kv.	1977 1—3 kv.
Ombyggnadslån	5 650	15 750	18 500	16 800	12 250	12 150
därav: flerfamiljshus	3 150	12 250	12 800	8 450	6 000	5 200
småhus	2 500	3 500	5 700	8 350	6 250	6 950
Förbättringslån	9 300	6 650	6 300	5 700	4 200	2 950
Energisparstöd	—	59 300	185 450	211 950	160 550	121 350
därav: flerfamiljshus	—	38 800	111 200	166 550	124 650	91 700
småhus	—	20 500	74 250	45 400	35 900	29 650

[1] Det statliga stödet till energibesparande åtgärder infördes i juni 1974.

Anm. Samtliga siffror är avrundade till närmast hela femtiotal.

Källa: Bostadsstyrelsen.

gisparstöd, främst småhus, att äga rum. Detta till följd av den förbättring av energisparstödet som gäller fr. o. m. 1 juli 1977. För att tillgodose den starkt ökade efterfrågan på energisparstöd utlovade regeringen i december 1977 ytterligare 400 milj. kr. till energibesparande åtgärder

Diagram 7: 2 Investeringar i bostäder och egentlig industri 1971—1978
Index 1968 = 100. 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

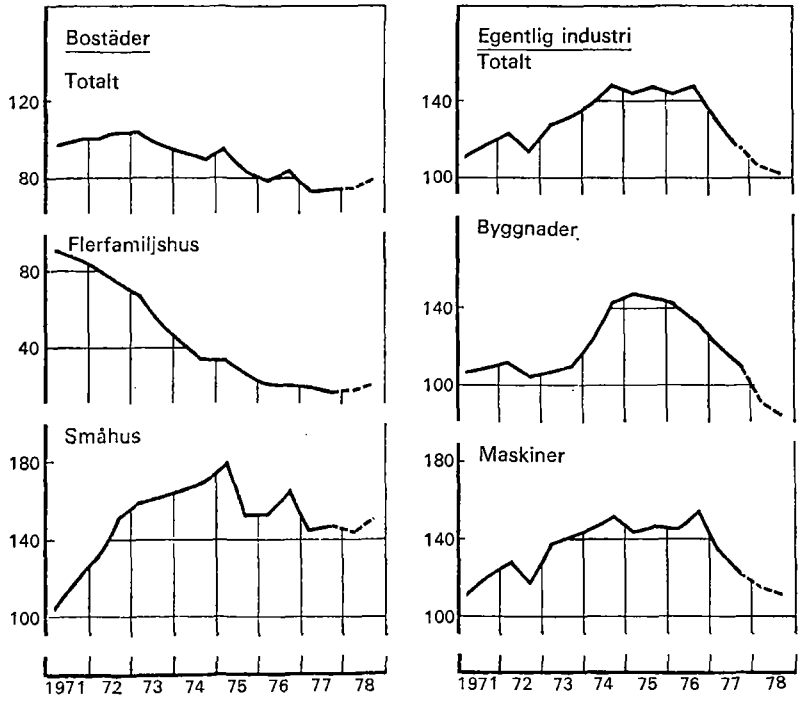

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

i bostadshus. Därmed skulle ramen för statliga lån och bidrag till energibesparande åtgärder under budgetåret 1977/78 uppgå till 958 milj. kr. Den av regeringen föreslagna ramen för budgetåret 1978/79, som bostadsstyrelsen avses få disponera för bostadsändamål, är av ungefär samma storleksordning.

Med ovan angivna förutsättningar angående igångsättning m. m. beräknas bostadsinvesteringarna totalt sett öka med 5 % i volym 1977—1978. Investeringarna i flerfamiljshus beräknas därvid öka med 8 % och småhusinvesteringarna med 1,5 %. Ombyggnadsinvesteringarna beräknas öka med 20 % i volym 1977—1978.

Egentlig industri

Industriinvesteringarna kom, efter en oavbruten ökning sedan 1968, att i det närmaste stagnera 1976. Den obetydliga ökning som totalt sett kunde noteras hänförde sig till maskininvesteringarna som ökade med 3 1/2 %. Byggnadsinvesteringarna däremot minskade inte mindre än 6 %.

Investeringsaktiviteten synes 1977 ha avtagit kraftigt, inte enbart på byggnadssidan utan även på maskinsidan. På basis av statistiska centralbyråns novemberenkät har den volymmässiga nedgången från 1976—1977 beräknats till 15 % totalt. Minskningen fördelades jämnt mellan byggnadsinvesteringarna och maskininvesteringarna. Fortsatt svag efterfrågan, lågt kapacitetsutnyttjande liksom en starkt försämrad lönsamhet har verkat dämpande på investeringsbenägenheten.

Den nyssnämnda novemberenkäten ligger till grund för prognosen för 1978. Företagens planer och konjunkturinstitutets prognos för 1978 samt planer och utfall för de föregående tio åren redovisas i tabell 7: 5. Den variation i avvikelserna som kan observeras mellan planer och utfall kan delvis hänföras till konjunkturell inverkan. De vidtagna ekonomisk-politiska åtgärderna har givetvis också påverkat investeringsaktiviteten och därmed avvikelserna mellan planer och utfall.

Tabell 7: 5 Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins totala investeringar 1968—1978
Procentuell förändring från föregående år. 1968 års priser

	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Planerat i november året innan[1]	−19	−19	−1	−6	−12	−11	−4	−5	−6	−14	−21
Faktiskt inträffad förändring	−4	8	4	1	4	10	11	1	1	−15	(−15)
Differens	15	27	5	7	16	21	15	6	7	−1	(6)

[1] Planerna är beräknade som kvoten mellan prognosårets rena enkätvärde och enkätårets utfall. För planförändringen 1977—1978 har använts det preliminära utfallet för 1977.

Anm. Uppgifterna inom parentes är prognoserade värden.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Förutsättningarna för en återhämtning i investeringsaktiviteten 1978 bedöms inte som goda. Den avsevärda kapacitetsreserven i utgångsläget liksom även den kvardröjande obalansen mellan avsalupriser och kostnader, dvs. den pressade lönsamheten, väntas verka bromsande på industriföretagens investeringsbenägenhet totalt sett. Den bedömning av den internationella konjunkturutvecklingen 1978, som görs i föreliggande nationalbudget, ger knappast heller anledning räkna med någon väsentlig påfyllnad av företagens nuvarande mycket låga investeringsplaner för 1978.

Företagens redovisade enkätsvar i november pekar på en revidering nedåt av det beräknade invsteringsutfallet 1978 jämfört med den prognos som grundades på de planer som företagen uppgav vid föregående enkättillfälle vid månadsskiftet augusti/september 1977. Normalt brukar företagens planer underskatta den faktiska utvecklingen. Detta framgår av den positiva avvikelsen som systematiskt föreligger mellan planer och utfall. Bedömningen av företagens svar i november har emellertid resulterat i att företagens planer uppjusterats i mycket liten utsträckning. Även efter denna justering förutses dock industriinvesteringarna på total nivå minska lika kraftigt 1978 som 1977, eller med 15 %. I konjunkturinstitutets höstrapport var prognosens innebörd en uppbromsning av nedgången 1978 jämfört med 1977. Den krympning av industriinvesteringarna som nu förutses innebär dock för maskininvesteringarnas del en lägre minskningstakt i år, 11 %, än förra året, 15 %. Bygginvesteringarna däremot bedöms minska kraftigare 1978, ca 25 % mot 15 % 1977.

I diagram 7: 3 redovisas investeringsutvecklingen inom de olika huvudbranscherna av industrin. Branschuppgifterna för 1977 och 1978 har schablonmässigt korrigerats på samma sätt som för industrin som helhet. Med detta förfaringssätt kan kalkyleringen av de enskilda branschernas utveckling förmodas ha en avgjort osäkrare grund än motsvarande bedömning för industrin i dess helhet. Med denna reservation i minnet har det likväl sitt intresse att notera att betydande olikheter i utvecklingstendensen mellan branscherna framträder i diagrammet. Inom järn- och stålverk samt massa- och pappersindustri förutses investeringarna fortsätta att minska kraftigt 1978. Massa- och pappersindustrins investeringsnedgång beräknas därvid accelerera medan för järn- och stålindustrin en uppbromsning av nedgången förutses. För dessa industribranscher synes investeringshämmande faktorer på ett mycket kännbart sätt ha samverkat i negativ riktning. Investeringsnivån 1978 beräknas för dessa båda branscher sammantagna motsvara halva deras investeringar under toppåret 1976 och därmed betydligt lägre än föregående bottenmarkeringar under 1970-talet. Även för verkstadsindustrin beräknas investeringsnivån 1978 ligga — ehuru i mindre markerad utsträckning än för basindustrierna — under föregående bottennivå från 1972. För de övriga branscherna beräknas däremot investeringsnivån 1978 ligga

Diagram 7: 3 Investeringar inom egentlig industri, totalt och uppdelat på branscher 1971—1978

Index: 1962 = 100. 1968 års priser. Log. skala

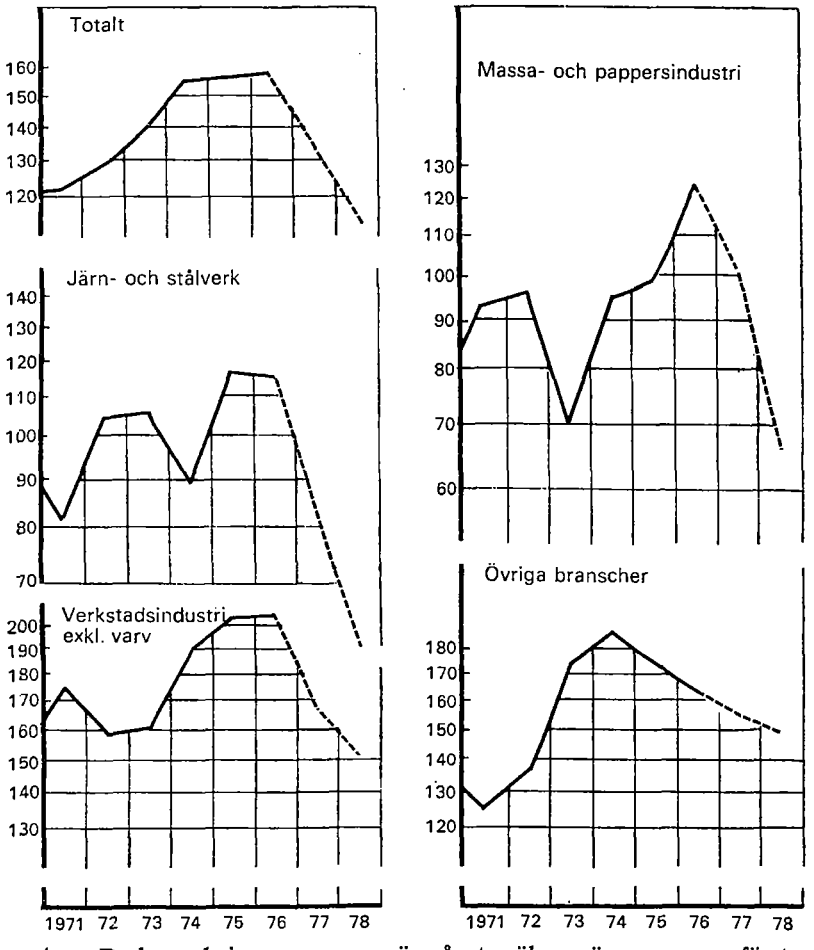

Anm. De branschvisa prognoserna är något osäkrare än prognosen för totala industrin. Investeringarna i bilar är inkluderade.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

klart över föregående bottennivå från 1971. Som framgår av diagrammet har kurvan därvid inte varit lika brant nedåtriktad som för basindustrierna.

Handel m. m.

Enligt preliminära beräkningar ökade de totala investeringarna inom gruppen handel m. m.[1] med 2% i volym från 1976 till 1977. Bygg-

[1] Med investeringar inom gruppen handel m. m. avses investeringar i varuhandel, bank- och försäkringsverksamhet, teatrar, hotell, restauranger, lagerbyggnader samt fastighetsförvaltning.

nadsinvesteringarna sjönk med 6,5 % medan däremot maskininvesteringarna steg med 7 %.

Beräkningarna för både 1977 och 1978 grundar sig på dels den av statistiska centralbyrån i november genomförda enkätundersökningen inom handels-, bank- och försäkringsföretag, dels på uppgifter om totala kostnader och byggnadstider för byggnadsprojekt inom gruppen privat handel.

För den enkättäckta delen av byggnadsinvesteringarna anger företagens planer en fortsatt nedgång i byggandet under 1978. Det kan också konstateras att dessa planer i stort överensstämmer med de beräkningar som gjorts på basis av uppgifter om pågående projekt och förväntad igångsättning. Dessa beräkningar grundar sig även på arbetsmarknadsstyrelsens statistik över antalet beviljade byggnadsprojekt inom gruppen privat handel samt på uppgifter om förändringar i den s. k. projektreservens storlek. Som mått på denna har använts summa byggnadskostnader för inneliggande ej avgjorda ärenden inkomna under den senaste 12-månadersperioden. Dessutom har byggnadsinventeringen som gjordes av statistiska centralbyrån i augusti 1977 utnyttjats.

Den 15 maj 1977 infördes en investeringsavgift på 15 % på vissa oprioriterade byggnadsarbeten; avgiften borttogs genom riksdagsbeslut i december 1977 retroaktivt fr. o. m. den 20 oktober 1977. Igångsättningen minskade enligt preliminära beräkningar med ca 18 % i volym 1976—1977. Vid bedömningen av igångsättningen för 1978 har också beaktats den negativa utveckling som kännetecknat den privata konsumtionen 1976—1977 och väntas fortsätta 1977—1978. Med hänsyn härill och till tidigare nämnda uppgiftskällor väntas igångsättningen öka endast med 2 % i volym 1977—1978, med ökningen förlagd till andra halvåret 1978. Kalkylerna för hela gruppen privat handel m. m. visar då en minskning av de utförda byggnadsinvesteringarna med 11 % i volym från 1977 till 1978. Inkluderas även den statliga delen erhålls också en nedgång med 11 %.

Enkäten pekar på en minskning av maskininköpen under 1978. Mot bakgrund av tidigare års erfarenheter av förhållandet mellan planer och utfall har en uppjustering ansetts motiverad även denna gång. De senaste fyra—fem årens relativt höga ökningstakt förutses likväl upphöra vid i volym oförändrad nivå 1978. Därmed skulle de totala investeringarna inom gruppen handel m. m. minska med 4 % i volym 1977—1978.

Handelsflottan

Investeringarna i handelsflottan minskade 1976 med 200 milj. kr. i 1968 års priser. Med investeringar avses här inköp av nybyggda fartyg från svenska och utländska varv minus nettoutförseln av begagnade fartyg. Utförsäljningen var exceptionellt hög 1976 och kom att överstiga inköpen av nybyggda fartyg. Under 1977 ökade inköpen av nybyggda far-

tyg kraftigt — fartygsimporten mer än fördubblades jämfört med 1976, medan leveranserna av svenskbyggda fartyg var något lägre än 1976. Samtidigt minskade nettoutförseln av begagnade fartyg och därmed kom inköpen av nybyggda fartyg åter att överstiga nettoutförseln av begagnade fartyg. Investeringarna i handelsflottan 1977 uppgick därmed till 440 milj. kr. i 1968 års priser.

Beräkningarna över nyinköpen av fartyg 1978 bygger på två enkäter, en till svenska redare angående deras beställningar i utlandet och en till de svenska varven. Enligt dessa enkäter kommer inköpen av nybyggda fartyg att öka kraftigt 1977—1978 — inköpen från utländska varv väntas då bli ännu något högre än 1977. Samtidigt beräknas leveranserna av svenskbyggda fartyg bli mer än dubbelt så höga som 1977. I dessa leveranser har då inte inräknats de fartyg som på en del varv byggs i egen regi, och som då detta skrives saknar extern beställare. En mycket svårbedömbar post i kalkylerna över investeringarna i handelsflottan utgörs av exporten av begagnade fartyg. Storleken av dessa försäljningar 1978 kommer antagligen till stor del vara beroende på i vilken utsträckning utflaggning till andra länder kommer att tillåtas. Här har antagits att nettoutförseln av begagnade fartyg ökar kraftigt 1977—1978. Investeringarna i handelsflottan 1978 skulle då komma att uppgå till 620 milj. kr. i 1968 års priser.

Statliga investeringar

De totala statliga investeringarna minskade enligt preliminära beräkningar med 4 % i volym från 1976 till 1977. Som framgår av tablån nedan sjönk de statliga myndigheternas och de statliga företagens[1] investeringar medan ökningar noterades för de statliga affärsverken.

Byggnadsinvesteringarna minskade med 3 % i volym 1976—1977 och maskininvesteringarna med 4 %.

Till underlag för beräkningarna över den statliga investeringsverksamheten ligger enkäter från affärsverk, myndigheter och statliga företag insamlade av statistiska centralbyrån kring månadsskiftet oktober/november 1977.

	1976	1977	1978
Statliga affärsverk exkl. industri	2,5	4,0	−4,0
Statliga myndigheter inkl. militära	−2,5	−2,5	8,5
Statliga företag (industri m. m.)	18,5	−20,5	−3,0
Statliga investeringar, totalt	**4,5**	**−4,0**	**0,0**

[1] De statliga företagens investeringar redovisas i tabell 7: 1 dels under Egentlig industri vad avser statliga industriföretag, dels under Övriga investeringar vad avser övriga statliga företag.

Affärsverkens totala investeringar beräknas ha ökat med 4 % i volym 1976—1977. Byggnadsinvesteringarna steg med 8 % — främst till följd av en uppgång i televerkets, vattenfallsverkets och i viss mån postverkets byggande. Luftfartsverkets byggnadsinvesteringar minskade däremot. På maskinsidan noterades en nedgång med 1 %. Minskningen kan huvudsakligen härledas från televerkets neddragning av maskininköpen.

De statliga myndigheternas totala investeringar gick ned med 2,5 % i volym 1976—1977. Byggnadsinvesteringarna sjönk med 3 % — i första hand beroende på en nedgång i det statliga vägbyggandet. Maskininköpen minskade med 2,5 %.

Prognoserna för den statliga investeringsverksamheten baseras på de ovan nämnda enkäterna och utgör således bedömningar grundade på de enskilda verkens, myndigheternas och statliga företagens uppgifter. Hänsyn har härvid tagits till den av regeringen i december 1977 beslutade tidigareläggningen av statliga byggen.

För de statliga affärsverken väntas den totala investeringsverksamheten gå ned med 4 % i volym från 1977 till 1978. På byggnadssidan planerar televerket, vattenfallsverket och statens järnvägar en ökning av investeringarna under 1978, vilket är den främsta anledningen till att byggnadsinvesteringarna förutses öka med 11 %. Luftfartsverkets byggande väntas däremot fortsätta att minska kraftigt. På maskinsidan beräknas en nedgång av inköpen med hela 25 %. Denna minskning härrör främst från vattenfallsverkets planerade neddragning av maskininvesteringarna. Även televerket avser minska maskininköpen.

De statliga myndigheternas totala investeringar väntas öka med 8,5 % i volym från 1977 till 1978. Hela ökningen ligger på byggnadssidan, där en uppgång med 12 % förutses. Huvuddelen av uppgången härrör från en planerad ökning av det byggande som administreras av byggnadsstyrelsen. Beträffande det statliga vägbyggandet väntas en viss uppgång föranledd av en betydande ökning av det vägbyggande som finansieras med beredskapsmedel. Däremot förutses det ordinarie vägbyggandet minska. Maskininvesteringarna beräknas sjunka med 1,5 %.

De totala statliga byggnadsinvesteringarna inkl. de statliga företagens förutses öka med 7,5 % i volym 1977—1978. På maskinsidan väntas å andra sidan en nedgång med 11,5 %. Sammantaget skulle då de totala statliga investeringarna inkl. de statliga företagens ligga kvar på en i volym oförändrad nivå från 1977 till 1978.

Kommunala investeringar

Kommunernas investeringar ökade enligt preliminära kalkyler totalt sett med 7,5 % i volym 1976—1977. De uppvisar därmed en ökning för första gången sedan 1972. Denna förklaras främst av att byggnadsinvesteringarna nu vänt kraftigt uppåt. Byggnadsinvesteringarna beräknas ha ökat med 7 % och investeringarna i maskiner och inventarier med

11 %. Starkast synes expansionen ha varit inom primärkommunerna och de kommunägda företagen[1], medan landstingens investeringar hade en lägre tillväxttakt.

Till grund för kalkylerna över investeringsutvecklingen 1977 och 1978 ligger en av statistiska centralbyrån i början av november insamlad enkät bland primärkommuner och landsting, samt en enkät avseende de kommunägda företagen. Investeringsuppgifterna i novemberenkäten för det innevarande året brukar i allmänhet vara tämligen rättvisande, dvs. stämmer tämligen väl överens med det utfall som senare redovisas. Primärkommunernas byggnadsinvesteringar har dock på basis av tidigare erfarenheter nedjusterats något.

Den förhållandevis höga investeringsaktiviteten inom primärkommunerna 1977, på byggnadssidan en volymökning med 7,5 % och på maskinsidan 12,5 %, kan i det närmaste helt återföras på en avsevärt ökad igångsättning av dag- och fritidshem mot slutet av 1976 och början av 1977. Höjda anordningsbidrag utgick med förlängd giltighetstid till 1 mars 1977. Sannolikt har detta medverkat till att den av riksdagen våren 1976 angivna målsättningen om en igångsättning av 27 000 platser i dag- och fritidshem under 1977 också uppnåtts. Primärkommunernas investeringar synes totalt sett ha ökat med 8 % i volym 1976—1977. För landstingen förefaller investeringarna ha ökat med 3 % i volym 1976—1977 och för de kommunägda företagen med 11 %. Den starka investeringsökningen inom företagssektorn är enligt enkäten ett resultat av en kraftig utbyggnad av elförsörjningen, främst på maskinsidan.

Investeringsavgiften om 15 % på oprioriterade byggnadsarbeten som påbörjas efter den 15 maj 1977 torde i viss mån ha påverkat den kommunala investeringsvolymen i neddragande riktning under början av andra halvåret 1977. Därefter torde endast en omfördelning av byggandet från avgiftsbelagd till annan verksamhet ha ägt rum. Avgiften borttogs genom riksdagsbeslut i december 1977 retroaktivt fr. o. m. 20 oktober 1977. Till de projekt som berörts av investeringsavgiften räknas förvaltningsbyggnader, idrottsanläggningar m. m.

När det gäller 1978 är novemberenkätens uppgifter för primärkommuner och landsting genomgående mera osäkra. Kommunerna har dock normalt i det närmaste slutfört sitt budgetarbete i början av november, varför uppgifterna måste anses vara avsevärt mera tillförlitliga än de uppgifter som redovisades i augustienkäten.

Den kommunala investeringsaktiviteten 1978 har liksom tidigare volymmässigt antagits bli beroende av bl. a. den kommande prisutvecklingen för investeringsvaror. Eftersom budgetramarna kan tänkas vara tämligen fastlagda budgetårsvis och anges i nominella belopp kan prisut-

[1] I detta avsnitt redovisas de kommunägda företagens investeringar exkl. bostäder och egentlig industri.

vecklingen nämligen förmodas inverka på den investeringsvolym som kommunerna kan realisera. I tabell 7: 6 redovisas primärkommunernas och landstingens investeringsplaner för 1978 omräknade till procentuella volymförändringar tillsammans med planer och faktiska förändringar för några tidigare år. Detta förfaringssätt — med en mot kostnadsutvecklingen svarande deflatering av planerna — innebär att prisförändringarna i sin helhet antas återverka på den realiserade investeringsvolymen. Övriga korrigeringar av investeringsplanerna med hänsyn till tidigare systematiska över- resp. underskattningar av investeringsvolymen, fysiska restriktioner såsom brist på arbetskraft, förlängda byggnads- och leveranstider etc. samt ekonomisk-politiska åtgärder ligger implicit i den korrigeringsfaktor (-differens) som anges i tabell 7:6.

Kommunernas investeringsplaner tyder på en fortsatt ökning av investeringsvolymen 1978. Dessa planer torde grundas på en positiv bedömning av kommunernas finansiella utveckling under innevarande år.

Som framgår av tabell 7:6 uppvisar kommunernas byggnadsplaner i november året innan, med undantag för år med extrema förändringstal, i allmänhet god överensstämmelse med utfallen. Därför har endast landstingens mycket höga planer för 1978 nedjusterats. På maskinsidan synes kommunerna i november systematiskt överskatta utfallen, varför planerna nedkorrigerats något.

Primärkommunernas och landstingens byggnadsinvesteringar har bedömts öka med 6,5 % i volym 1977—1978. Det är främst landstingen som väntas genomföra en kraftig expansion eller med 15 % i volym. För primärkommunerna förutses ökningen av byggnadsinvesteringarna bli drygt 4,5 %. En lägre igångsättning av dag- och fritidshem kan väntas under 1978 jämfört med 1977, vilket verkar återhållande på primär-

Tabell 7: 6 Planerade och faktiska förändringar av de borgerliga primärkommunernas och landstingens investeringar 1969—1978

Procentuell förändring från föregående år . 1968 års priser

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Byggnadsinvesteringar										
Planerat i november året innan[1]	5	5	−7	−2	−13	−11	−4	−3	10	7
Faktisk inträffad förändring	4	5	−6	0	−10	−9	−3	−3	7	(6)
Differens	−1	0	1	2	3	2	1	0	−3	(−1)
Maskininvesteringar										
Planerat i november året innan[1]	11	18	−16	12	−1	19	11	6	13	5
Faktisk inträffad förändring	−1	27	−19	0	−10	10	7	8	9	(4)
Differens	−12	9	−3	−12	−9	−9	−4	2	−4	(−1)

[1] Planerna är beräknade som kvoten mellan prognosårets rena enkätvärde och det bakomliggande årets utfall. För planförändringen 1977—1978 har använts det prognoserade utfallet för 1977.

Anm. Uppgifterna avser kommunala myndigheter och affärsverk men ej kommunägda bolag och stiftelser.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

kommunernas investeringsökning 1977—1978. Den av regeringen i december 1977 föreslagna utvidgningen av ramarna för byggandet av skolor, sjukhus m. m. har bedömts få en positiv inverkan på byggnadsinvesteringarna under 1978. Inkluderas byggandet inom de kommunägda företagen, som beräknas öka med 5,5 %, skulle det totala kommunala byggandet stiga med 6 % i volym 1977—1978. Primärkommunernas och landstingens investeringsplaner på maskinsidan har i prognosen nedkorrigerats till en ökning på 4 % i volym. De kommunala företagens planer för den enkättäckta delen av maskininvesteringarna anger en kraftig minskning i inköpen av maskiner och inventarier, främst till elverken. Inberäknat företagens maskininvesteringar, som uppkorrigerats till en nedgång med 25 % i volym, beräknas kommunernas investeringar i maskiner och inventarier sjunka med 4 % i volym 1977—1978. Totalt förutses därmed de kommunala investeringarna öka med 4,5 % i volym 1977—1978.

7.3 Lagerinvesteringarna

Den senaste lageruppbyggnadsfasen i den svenska ekonomin avslutades kring årsskiftet 1975/76. Sammantaget för alla näringsgrenar hade lagren under hela uppbyggnadsperioden 1974—1976 vuxit med hela 11,5 miljarder kr. i 1968 års priser. Jämfört med motsvarande fas i föregående konjunkturcykel, 1969—1971, innebar detta en mer än 60 % starkare lagertillväxt. Kulmen i denna exceptionella anhopning inföll emellertid redan under första halvåret 1975 men till skillnad från föregående cykel avtog lageruppbyggnaden endast långsamt under de två följande halvåren. Till yttermera visso accelererade lagertillväxten ånyo mot slutet av 1976 och först i början av 1977 kunde en avtappning inledas.

Huvuddelen av den massiva lageruppbyggnaden har skett inom *industrin*. Som framgår av vidstående diagram var lagertillväxten inom industrin exkl. varven framför allt koncentrerad till färdigvarulagren och i viss mån också till lagren av varor i arbete, medan förloppet för insatsvaror blev mer normalt. Under intryck av den starka internationella konjunkturnedgången anpassades den svenska industriproduktionen nedåt under 1975. Det samtidiga leveransbortfallet blev dock så betydande att lagertillväxten accelererade under loppet av året. Den förbättring av orderingång och leveranser som sedan skedde under våren 1976 ledde till att produktionsnedgången avbröts och när efterfrågeutvecklingen oväntat återigen föll tillbaka uppkom den "lagerpuckel" andra halvåret 1976 som åskådliggörs i diagrammet. Lageruppbyggnaden 1975 och 1976 är till betydande del påverkad av det statliga lagerstödet men också av företagens egna bedömningar av en fortsatt betydande ökning av framför allt exportefterfrågan. Från ingången 1977

Diagram 7: 4 Totala industrins lagervolymförändring 1965—1978[1]
Milj. kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

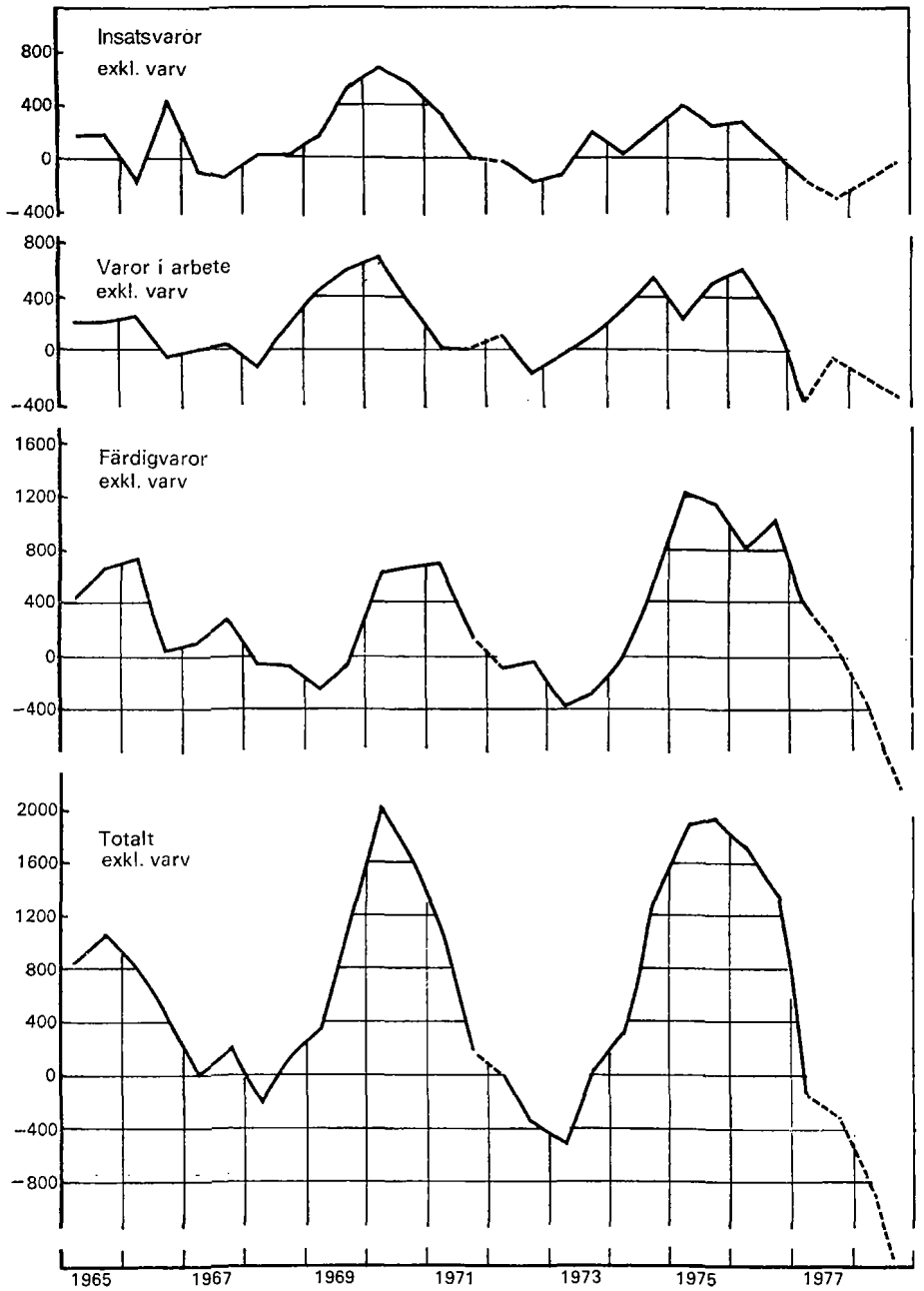

[1] Exkl. varvens lagervolymförändringar.

Anm. Fr. o. m. första kvartalet 1972 redovisas lagerinvesteringarna enligt en ny metod, vilket stör jämförelser med tidigare perioder i obestämd omfattning.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

drogs produktionen ned i en sådan utsträckning att industrilagren började minska totalt sett. Lagerstatistiken för första halvåret 1977 visar en lagerminskning säsongrensat sett på något hundratal milj. kr. i 1968 års priser. Därvid har insatsvarulagren minskat liksom lagren av varor i arbete. En fortsatt men klart dämpad tillväxt har skett av färdigvarulagren. Denna är nära nog helt hänförbar till verkstadsindustrin medan inom övriga branscher lagren av färdigvaror varit i stort sett oförändrade.

Preliminära beräkningar antyder att industrilagren fortsatt att minska tredje kvartalet och en fortsatt minskning kan beräknas ha ägt rum fjärde kvartalet. Lagerminskningen totalt andra halvåret torde emellertid även den varit blygsam och inbegripit svag ökning av färdigvarulagren.

För helåret 1977 beräknas lagerhållningen inom industrin exkl. varven, ha minskat 0,5 miljarder kr. i 1968 års priser.

Avmattningen i lagertillväxten av färdigvaror under loppet av 1977 förutses för industrin övergå till lageravveckling 1978. Först under andra halvåret väntas emellertid denna bli betydande i takt med att också verkstadsindustrins lageravveckling blir mer påtaglig. För varor i arbete förutses också en successivt allt starkare neddragning av lagerstockarna medan takten i minskningen av insatsvarulagren väntas avta under loppet av 1978.

Därmed beräknas lagren inom industrin exkl. varven komma att minska med ca 2,1 miljarder kr. i 1968 års priser. Lagerneddragningen 1977 och 1978 skulle därmed motsvara 40 % av lageruppbyggnaden 1975 och 1976.

Varvens lagerförändringar består nära nog helt av varor i arbete, dvs. fartyg under byggnad. Lagren av dessa minskade 1977 och kommer att i än högre grad minska 1978 när varvsproduktionen faller kraftigt. Ett antal fartyg byggda i varvens egen regi, dvs. som fortfarande saknar extern beställare, kommer att färdigställas 1978. De har här

Tabell 7: 7 Lagervolymförändringarna totalt och efter näringsgrenar 1974—1978
Milj. kr., 1968 års priser

	1974	1975	1976	1977 prel.	1978 prognos
Industri (inkl. el-, gas-, värme- och vattenverk)	2 102	4 422	2 919	−540	−2 065
därav: verkstadsindustri	1 275	1 585	1 357	35	−1 290
detaljhandel (inkl. bilar)	319	−86	384	340	−100
partihandel	963	−223	227	−150	0
jord- och skogsbruk	8	251	193	160	110
Summa	**3 392**	**4 634**	**3 723**	**−190**	**−2 055**

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

upptagits som förutsedd lagerökning av färdigvaror i varven. Sammantaget beräknas varvens lager därmed öka något 1978.

Handeln lyckades minska sina lager i tämligen betydande utsträckning första halvåret 1977. Till följd av den snabba minskning av varukonsumtionen som skett sedan sommaren har emellertid handeln åter sett sina lager stiga under andra hälften av 1977. Handelslagren förutses under sådana förhållanden minska 1978. Lagren i *skogsbruket* ökade 1977 och väntas fortsätta öka 1978.

Sammantaget för alla näringsgrenar minskade lagren med 0,2 miljarder kr. 1977 och beräknas 1978 minska med ytterligare 2,1 miljarder kr. i 1968 års priser. I aktuell prisnivå motsvarar det en lagerminskning på närmare 5 miljarder kr. 1978. Lagerinvesteringarna svarade för drygt 2 procentenheter av fallet i totala inhemska efterfrågan på ca 3 % 1976—1977. Motsvarande negativa bidrag beräknas 1977—1978 stanna vid ca 1 procentenhet.

8 Den offentliga verksamheten

8.1 Allmänt

Verksamheten inom den offentliga sektorn diskuteras i avsnitten 8.2—8.5 med utgångspunkt från inkomst- och utgiftsöversikter för delsektorerna staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn samt för den offentliga sektorn i dess helhet. Översikterna ger en viss, om än partiell, belysning av den offentliga sektorns inverkan på samhällsekonomin. De offentliga utgifter som avser konsumtion och investeringar påverkar direkt den totala efterfrågan i ekonomin. Transfereringar och skatter påverkar inkomsterna för hushåll och företag. Den offentliga sektorns inkomster och utgifter har därför även en stor betydelse för efterfrågeutvecklingen inom den privata delen av ekonomin.

Den offentliga sektorn har också ett inflytande på ekonomin via kreditmarknaden. De samband som gäller är emellertid svåra att kartlägga och kan inte heller analyseras fristående från förhållandena på kreditmarknaden i stort. Effekterna via kreditmarknaden kommer därför inte att beröras i det följande. Det bör observeras att riksbanken här inte ingår i begreppet offentlig sektor.

Avslutningsvis presenteras i avsnitt 8.6 vissa beräkningar av finanspolitikens effekter på samhällsekonomin under 1974—1978. Dessa beräkningar är baserade på den modell som tillämpades första gången i nationalbudgeten 1974.

8.2 Staten

Den bild över utvecklingen i den statliga sektorn som presenteras i detta avsnitt bygger på redovisade utfallssiffror fram t. o. m. budgetåret 1976/77. För innevarande budgetår grundas bedömningarna i huvudsak på riksrevisionsverkets budgetprognoser. I beräkningarna har hänsyn tagits till tilläggsbudget I och II för budgetåret 1977/78 samt till under hösten 1977 framlagda särpropositioner som påverkar statens inkomster och utgifter under innevarande budgetår. Vidare har schablonmässigt en viss hänsyn tagits till väntade men inte beslutade insatser på främst industriområdet samt till den merbelastning på vissa anslag p. g. a. pris- och löneutvecklingen som inkalkyleras i det i budgetförslaget beräknade totalsaldot för statens budget under 1977/78. För andra halvåret 1978 har kalkylerna gjorts med utgångspunkt från förslaget till statsbudget avseende budgetåret 1978/79.

Endast de statliga myndigheterna, inte de statliga affärsverken och aktiebolagen, räknas till den statliga sektorn så som den definieras i detta sammanhang. Det innebär att knappt hälften av de som är an-

ställda vid statliga myndigheter, affärsverk och aktiebolag räknas som sysselsatta i den statliga sektorn. De statliga myndigheterna har nämligen drygt 250 000 sysselsatta 1977 medan antalet anställda vid de statliga affärsverken är ca 160 000 och vid de aktiebolag som staten äger till minst hälften, ca 110 000.[1]

Skatteomläggningen 1977 innebar bl. a. att den statliga inkomstskatten blev 6,6 miljarder kr. lägre 1977 än om oförändrade regler hade tillämpats. Omläggningen 1978 medför att de samlade skatteinkomsterna blir 5,5 miljarder kr. lägre än vid oförändrade regler. Dessa omläggningar medför att den statliga direkta skatten torde vara i stort sett oförändrad i nominella tal mellan 1976 och 1977 och mellan 1977 och 1978. Att den statliga direkta skatten ändå minskar kraftigt både 1977 och 1978 enligt tabell 8: 1 sammanhänger med att utbetalningarna av kommunalskattemedel ökar kraftigt de båda åren. Kommunalskattemedlen utgör en avdragspost bland de direkta skatteinkomster som redovisas i tabellen. Den stora ökningen av utbetalningarna till kommunerna beror i sin tur på den kraftiga löneutvecklingen tidigare år.

Energiskatten på elektrisk kraft och vissa punktskatter höjdes med sammanlagt 2 miljarder kr. i årsbelopp under våren 1977. Den 1 juni 1977 höjdes mervärdeskatten med ca 3 % räknat på varans pris exkl. moms, vilket ger statskassan ca 5 miljarder kr. i löpande inkomster per år. I budgetpropositionen för 1978/79 föreslås vidare att skatten på bensin höjs och att en avgift på charterresor införs våren 1978. Det beräknas inbringa ca 1,3 miljarder kr. i årsbelopp. Dessa inkomstförstärkningar bidrar till ökningen av de indirekta skatterna 1977 och 1978. Ökningen i de indirekta skatterna motverkas emellertid av den svaga konsumtionsutvecklingen dessa år.

De indirekta skatterna påverkas också av förändringar i uttaget av arbetsgivaravgifter. De höjdes den 1 januari 1977 med 4 procentenheter till sammanlagt 34,7 %. Avgifterna räknas i procent av avgiftsunderlag som för de flesta avgifter ungefär motsvarar de utbetalade lönerna. Av höjningen avsåg 1 procentenhet den nya avgiften för utbyggnaden av barnomsorgen. Denna avgift inräknas i de indirekta skatterna i tabell 8: 1 och bidrar till den kraftiga ökningen 1977. 3 procentenheter av avgiftshöjningen avsåg pensionsavgifter vilka inräknas i socialförsäkringssektorns inkomster.

Avgiftsuttaget är oförändrat 34,7 % 1978. Emellertid har den allmänna arbetsgivaravgiften sänkts med 2 procentenheter. Eftersom denna avgift också inräknas i de indirekta skatterna blir ökningen av dessa inte lika kraftig 1978 som 1977. Av de avgifter som har höjts med sammanlagt 2 procentenheter för 1978 svarar sjukförsäkringsavgiften för 1,6 procentenheter. Den inräknas i socialförsäkringssektorns inkomster.

[1] Källa: Statliga företag 1977, industridepartementet.

Tabell 8: 1 Statens inkomster och utgifter 1976—1978
Exkl. statliga affärsverk och aktiebolag

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1976	1977	1978	1976—1977	1977—1978
Löpande priser						
1	Inkomster	**90 321**	**94 610**	**97 580**	**4,5**	**3,0**
1.1	Direkta skatter	36 277	31 920	28 870	−12,0	−9,5
1.2	Indirekta skatter	46 621	54 140	59 100	16,0	9,0
1.3	Övriga inkomster	7 423	8 550	9 610	15,0	12,5
2	Utgifter	**90 869**	**106 550**	**119 050**	**17,5**	**12,0**
2.1	Transfereringar	60 903	72 220	81 170	18,5	12,5
2.1.1	Till hushåll m.m.	8 579	10 930	13 250	27,5	21,0
2.1.2	Till socialförsäkringssektorn	12 487	11 870	12 840	−5,0	8,0
2.1.3	Till kommuner	21 317	26 410	29 610	24,0	12,0
2.1.4	Till företag inkl. livsmedels- och bostadssubventioner	11 743	13 980	14 290	19,0	2,0
2.1.5	Till internationell verksamhet	2 371	2 870	3 480	21,0	21,5
2.1.6	Ränteutgifter	4 406	6 160	7 700	40,0	25,0
2.2	Konsumtion	26 755	29 810	32 730	11,5	10,0
2.3	Realinvesteringar	3 153	3 380	4 010	7,0	18,5
2.4	Korrektionspost	58	1 140	1 140	.	.
3	Finansiellt sparande (1—2)	**−548**	**−11 940**	**−21 470**	.	.
4	Utlåning och andra finansiella transaktioner	5 703	6 060	12 000	.	.
5	Totalsaldo	**−6 251**	**−18 000**	**−33 470**	.	.
1976 års priser						
Konsumtion		26 755	26 620	26 350	−0,5	−1,0
Realinvestering		3 153	3 070	3 330	−2,5	8,5

Anm. Skatteinkomsternas periodisering skiljer sig här från periodiseringen i nationalräkenskaperna.
Källor: Ekonomidepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

Avgiftsförändringarna 1978 innebär således att man inom samma avgiftsuttag omfördelar en del av inkomsterna mellan staten och socialförsäkringssektorn.

Sammantaget ökar statens inkomster långsamt både 1977 och 1978. Om man emellertid exkluderar den tillfälliga neddragning som systemet för uppbörd av kommunalskatt innebär dessa två år så ökar statens inkomster i övrigt med 11 % 1977 och 6—7 % 1978.

Statens utgifter beräknas öka med 17—18 % 1977 och ca 12 % 1978. Transfereringarna som svarar för ca 70 % av utgifterna ökar något snabbare medan konsumtion och investeringar som svarar för resten ökar långsammare.

Barnbidraget höjdes den 1 juli 1977 med 300 kr. till 2 100 kr. per

helår för att mildra verkningarna för barnfamiljerna av prisstegringarna. Det avses höjas med ytterligare 160 kr. den 1 april 1978 samtidigt som det statliga inkomstprövade bostadsbidraget höjs med 360 kr. till 1 260 kr. per helår. Dessa höjningar bidrar till en relativt kraftig höjning av transfereringarna till hushåll 1977 och 1978. Andra faktorer som bidrar till denna ökning är att bidragen för arbetsmarknadsutbildning förbättrades 1977 och att försäkringskassan övertagit utbetalningarna av bidragsförskott den 1 oktober 1977. Det senare innebär att statens utgifter för bidragsförskotten fr. o. m. fjärde kvartalet 1977 kommer att föras som transfereringar till hushåll i stället för transfereringar till kommuner. 1978 överflyttas på detta sätt ca 750 milj. kr.

I samband med transfereringarna till hushåll kan nämnas att livsmedelssubventionerna, som 1977 uppgick till över 4 miljarder kr., och räntebidragen till bostäder, vilka 1977 var ca 2 1/2 miljarder kr., i enlighet med nationalräkenskapernas principer räknas som transfereringar till företag i tabell 8: 1.

Industripolitiken medför mycket stora utgifter under 1978. De totala utgifterna för de särskilda satsningar som görs inom detta område uppgick 1977 till drygt 5 miljarder kr. och beräknas bli avsevärt större 1978. Huvuddelen av insatserna sker i form av lån och aktieteckning och redovisas i tabell 8: 1 under posten utlåning och andra finansiella transaktioner. De omfattande industripolitiska satsningarna förklarar den kraftiga ökningen av denna utgiftspost 1978. Vidare kan nämnas att betydande kreditgarantier har ställts ut för bl. a. varvsproduktion.

Statsbidragen till socialförsäkringssektorn ökar relativt långsamt mellan 1976 och 1978, se vidare avsnitt 8.4. Statsbidragen till kommunerna ökar betydligt långsammare 1978 än 1977 vilket kommenteras mer i avsnitt 8.3.

Transfereringarna till internationell verksamhet utgörs huvudsakligen av gåvodelen av u-landsbiståndet. Tillsammans med de krediter som tagits i anspråk under 1977 beräknas de löpande utbetalningarna av u-landsbistånd överstiga 3 300 milj. kr. 1977. Ränteutgifterna ökar på grund av höjningen av diskontot i oktober 1976 och statsskuldens stora ökning.

Den statliga sysselsättningen räknad i antal personer beräknas öka med 2 à 3 % 1977 och 1978. Ändå är antalet arbetade timmar ungefär oförändrat 1977 och beräknas minska något 1978. Denna "arbetstidsförkortning" beror bl. a. på att allt fler arbetar deltid, att delpensioneringen ökar, att föräldraledigheten utökas 1978, att den femte semesterveckan införs 1978 och att 1978 har färre arbetsdagar än 1977. På grund av den i stort sett oförändrade timvolymen och realt sett minskande inköp av varor och tjänster både 1977 och 1978 minskar den statliga konsumtionen något båda åren. De statliga investeringarna kommenteras i kapitel 7.

Statens budgetunderskott ökar med nästan 12 miljarder kr. från 1976 till 1977 och med ytterligare 15 miljarder kr. till 1978. Denna ökning får ses mot bakgrund bl. a. av den svaga utvecklingen av den privata konsumtionen 1977 och 1978. För båda åren beräknas nu en volymminskning för den privata konsumtionen med ungefär 1 %. Även flertalet övriga efterfrågekomponenter visar en utveckling som verkar hämmande på produktionen. Med en stramare statsbudget skulle konsumtionsminskningen kunna bli ännu större 1978 och riskerna för en ökad öppen arbetslöshet skulle accentueras. De industri- och arbetsmarknadspolitiska insatserna har också en väsentlig del i de ökade underskotten.

Även transaktionerna mellan staten och kommunerna har emellertid en stor betydelse för budgetunderskottets ökning. Ungefär 5 miljarder kr. av ökningen 1977 och 3 miljarder kr. av ökningen 1978 hänger samman med att kommunalskattemedlen utbetalas till kommunerna med en tidsmässig eftersläpning i stället för direkt när de flyter in till statskassan. Vid redovisningen av den totala offentliga sektorn i avsnitt 8.5 diskuteras hela sektorns finansiella sparande där sådana sektorinterna transaktioner har eliminerats.

8.3 Kommunerna

Liksom under tidigare år har statistiska centralbyrån under november 1977 genomfört en enkät till kommunerna om den ekonomiska utvecklingen 1977 och 1978. Denna enkät har givit underlag för de i tabell 8: 2 redovisade bedömningarna av kommunernas inkomster och utgifter 1977 och 1978. Vad gäller statsbidrag och kommunalskattemedel har emellertid beräkningarna baserats på uppgifter från riksrevisionsverket och budgetdepartementet. Enkäten visar ett bortfall på ca 11 %, vilket ger en viss osäkerhet i materialet. Utfallet för 1976 och bedömningen av 1977 överensstämmer i huvudsak med nationalräkenskaperna.

Kommunernas totala *inkomster* beräknas under 1977 ha ökat med ca 24 %, främst beroende på en kraftig tillväxt av skatteinkomsterna. Denna tillväxt är i sin tur en följd av ett ökat skatteunderlag, de stora slutavräkningar som kommenterades i avsnitt 8.2, och att den kommunala utdebiteringen höjdes med i genomsnitt 70 öre 1977 till 26,85 kr.

Även under 1978 beräknas skatteinkomsterna öka kraftigt. Medelutdebiteringen höjs med 1,86 kr., till 28,71 kr. Av höjningen svarar landstingen för 1,09 kr. och primärkommunerna för 0,73 kr. Utdebiteringshöjningen är den största någonsin. Tillsammans med ett ökat skatteunderlag medför den att kommunernas skatteintäkter under 1978 ökar med ca 25 %.

Tabell 8: 2 Kommunernas inkomster och utgifter 1976—1978
Exkl. kommunala aktiebolag och stiftelser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1976	1977	1978	1976—1977	1977—1978
Löpande priser						
1	Inkomster	**76 611**	**94 780**	**113 100**	**23,5**	**19,5**
1.1	Skatter	41 081	52 450	65 280	27,5	24,5
1.2	Statsbidrag	21 317	26 410	29 610	24,0	12,0
1.2.1	Allmänna statsbidrag	4 391	6 040	6 660	37,5	10,5
1.2.2	Speciella statsbidrag	16 926	20 370	22 950	20,5	12,5
1.3	Övriga inkomster	14 213	15 920	18 210	12,0	14,5
2	Utgifter	**79 117**	**95 260**	**109 350**	**20,5**	**15,0**
2.1	Transfereringar	12 705	14 480	16 300	13,5	12,5
2.1.1	Till hushållen	6 693	7 690	8 470	15,0	10,0
2.1.2	Till socialförsäkringssektorn	1 515	1 710	1 940	13,0	13,5
2.1.3	Till företag	1 062	1 190	1 650	12,0	38,5
2.1.4	Ofördelat	3 435	3 890	4 240	13,0	9,0
2.2	Konsumtion	56 024	68 350	78 410	22,0	14,5
2.3	Realinvesteringar	10 579	12 590	14 640	19,0	16,5
2.4	Netto av mark- och fastighetsköp	−191	−160	0	.	.
3	Finansiellt sparande enligt nationalräkenskaperna (1—2)	**−2 506**	**−480**	**3 750**	.	.
4	Finansiellt sparande enligt finansstatistiken	−2 672	..	..	.	.
4.1	Likviditetsförändring (+)	−627	..	..	.	.
4.2	Utlåning (+)	379	..	..	.	.
4.3	Upplåning (−)	2 262	..	..	.	.
4.4	Övriga finansiella transaktioner, netto (−)	162	..	..	.	.
1976 års priser						
Konsumtion		56 024	58 770	61 410	5,0	4,5
Realinvestering		10 579	11 210	11 880	6,0	6,0

Anm. Allmänna statsbidrag omfattar skattebortfallsbidrag, skatteutjämningsbidrag, särskilt bidrag till kommunerna, extra bidrag till kommuner och landsting 1976 och 1977 samt generellt bidrag till kommuner och landsting 1978. Speciella statsbidrag utgår till bestämda verksamhetsområden.
Källor: Ekonomidepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

I juni 1977 träffades en överenskommelse mellan regeringen och kommunförbunden som bl. a. innebar att staten under 1978 lämnar ett generellt bidrag om 720 milj. kr. till primärkommuner och landsting för att begränsa behovet av kommunalskattehöjningar. Kommunför-

bunden förband sig att uppmana sina medlemmar att mycket restriktivt pröva alla utgifter i budgetarbetet och att göra en översyn av sina flerårsplaner. De utdebiteringshöjningar som trots detta kunde bli nödvändiga skulle begränsas så långt möjligt.

Sedan överenskommelsen träffades har riksdagen beslutat om en sänkning av arbetsgivaravgiften med 2 procentenheter från och med 1978, vilket beräknas sänka kommunernas bruttolönekostnader med 800—900 milj. kr. Denna kostnadssänkning motverkas emellertid av att priserna stiger som en följd av bl. a. devalveringen.

Statsbidragen till kommunerna ökade 1977 med ca 24 %, en ökningstakt som för 1978 förutses avta till ca 12 %. Ökningen under 1977 kan delvis hänföras till den kraftiga höjningen av bidragen till byggande och drift av dag- och fritidshem som ägde rum under året. Driftbidraget kommer att öka även under 1978, men det speciella anordningsbidraget upphörde i mars 1977. I oktober 1977 övertogs, som redan nämnts, administrationen av bidragsförskotten av försäkringskassan. Statens andel av detta bidrag kommer i fortsättningen inte att utgå som statsbidrag till kommunerna. Kommunernas nettokostnader för bidragsförskotten påverkas dock inte av den förändrade organisationen. Vidare kan nämnas att skatteutjämningsbidraget beloppsmässigt ökar betydligt 1978.

De totala kommunala *utgifterna* beräknas under 1978 öka med ca 15 %, vilket innebär en viss nedgång i ökningstakten jämfört med 1977, då utgifterna ökade med 20,5 %. *Transfereringsutgifternas* ökning dämpas på grund av den förändrade administrationen av bidragsförskotten som nämnts i redogörelsen för statsbidragen. Transfereringarna till företag består till största delen av bidrag från Stockholms läns landsting till Storstockholms Lokaltrafik AB (SL). Detta bidrag har ökat mycket kraftigt de senaste åren. För 1978 förutses en ökning med ca 460 milj. kr., delvis förklarat av att hela färdtjänstverksamheten överförts från landstinget till SL. För ränteutgifterna, vilka utgör merparten av de ofördelade transfereringsutgifterna, förutses en mindre ökning under 1978 beroende på det förväntade inkomstöverskottet som bedöms medföra att skulderna ökar mindre än de närmast föregående åren.

Den expansiva sysselsättningsutveckling som kommunerna visat de senaste åren har fortsatt även under 1977. Antalet sysselsatta i kommunerna beräknas under 1977 ha ökat med inemot 6 % eller närmare 50 000 personer, vilket är något mer än under närmast föregående år. För 1978 förutses en fortsatt kraftig sysselsättningsökning med över 50 000 personer. Arbetsmarknadsläget gör det relativt lätt att anställa fler personer samtidigt som kommunernas inkomster är goda. Vidare finns en rad faktorer som gör att arbetstiden per anställd beräknas minska kraftigt 1978. En del av sysselsättningsökningen antas vara en kompensation för denna "arbetstidsförkortning". Den totala

kommunala konsumtionen beräknas under 1977 ha ökat med 4,5 à 5 %, en ökningstakt som beräknas fortsatta även under 1978.

De kommunala myndigheternas och affärsverkens *investeringar* beräknas ha ökat med 6 % i volym under 1977, jämfört med en nedgång på 1,5 % under 1976. Uppgången under 1977 kan till stor del förklaras av ökningen av daghemsbyggandet under detta år. Även för 1978 förutses en ökning i de kommunala investeringarna. Särskilt landstingen har mycket expansiva planer för 1978, medan primärkommunerna planerar en mindre ökning i investeringsvolymen. För den kommunala sektorn uppskattas volymökningen till 6 % 1978, vilket motsvarar 16 % i löpande priser. En närmare redogörelse för kommunernas investeringar lämnas i kapitel 7.

De ovan redovisade beräkningarna över kommunernas inkomster och utgifter innebär att det finansiella sparandet i kommunerna har förbättrats från ett underskott på 2,5 miljarder kr. 1976 till ett underskott på 0,5 miljarder kr. 1977. För 1978 förutses en ytterligare förbättring till ett inkomstöverskott på 3,5 à 4 miljarder kr. Såväl 1977 som 1978 beror förbättringarna i första hand på den starka ökningen i skatteinkomsterna.

Det bör understrykas att prognosen för 1978 självfallet vilar på en rad olika antaganden som mer eller mindre säkert avspeglar vad som sedan faktiskt kommer att hända. I sammanhanget bör särskilt påpekas att pris- och löneantagandena för 1978 som är av särskild vikt i dessa kalkyler överensstämmer med de antaganden härom som görs i övriga kapitel i den preliminära nationalbudgeten. Om priser och/eller löner utvecklas på ett annorlunda sätt 1978 får detta självfallet till följd att den kommunala ekonomin påverkas. 1 procentenhets löneökning betyder ca 500 milj. kr. i kommunala utgifter.

Vidare kan påpekas att det strama kreditmarknadsläget under 1977 tycks ha fått till följd att kommunerna för 1978 planerar att i ökad utsträckning finansiera sina investeringar med skattemedel. Detta bidrar till en förbättring av det finansiella sparandet. Kommunernas behov av att bygga upp reserver inför 1979 och 1980 bidrar också till den avsevärda förbättringen av det finansiella sparandet 1978.

8.4 Socialförsäkringssektorn

Socialförsäkringssektorn är egentligen inte en självständig ekonomisk delsektor. Den är snarare en statistisk konstruktion som svarar mot internationell praxis. Socialförsäkringssektorn består av ett antal försäkringsformer inom det sociala området. Sektorn omfattar allmän sjukförsäkring, föräldraförsäkring, yrkesskadeförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, folkpensionering inkl. kommunala bostadstillägg till folkpensionärer, allmän tilläggspensionering, delpensionsförsäkring och frivil-

Tabell 8: 3 Socialförsäkringssektorns inkomster och utgifter 1976—1978
Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1976	1977	1978	1976—1977	1977—1978
1	Inkomster	**59 663**	**69 860**	**79 250**	**17,0**	**13,5**
1.1	Avgifter	38 392	47 820	54 810	24,5	14,5
1.2	Bidrag från stat och kommun	14 002	13 570	14 780	−3,0	9,0
1.3	Ränteinkomster m.m.	7 269	8 470	9 660	16,5	14,0
2	Utgifter	**45 269**	**55 060**	**65 130**	**21,5**	**18,5**
2.1	Transfereringar till hushåll	42 844	52 190	61 500	22,0	18,0
2.2	Övriga transfereringar	1 025	1 130	1 530	10,0	35,5
2.3	Konsumtion m.m.	1 400	1 740	2 100	24,5	20,5
3	Finansiellt sparande	**14 394**	**14 800**	**14 120**	**3,0**	**−4,5**

Källor: Ekonomidepartementet, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

lig pensionsförsäkring. Alla dessa försäkringar finansieras helt eller delvis med avgifter. Arbetsgivarna svarar för den övervägande delen av avgifterna. Sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och folkpensionerna finansieras också i betydande utsträckning över statsbudgeten. För de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer bär dock kommunerna hela kostnadsansvaret.

Pensionsutbetalningarna utgör drygt 60 % av de transfereringar till hushåll som redovisas i tabell 8: 3. De beräknas öka med 6,8 miljarder kr. 1977 och 6,4 miljarder kr. 1978. Bakom denna kraftiga ökning ligger, vid sidan av kompensation för prisstegringar, de förbättringar av pensionsförmånerna som riksdagen redan har beslutat om och den successiva ökningen av antalet pensionärer med ATP. Folkpensionens grundbelopp är för ensamstående 95 % av basbeloppet och för pensionärspar 155 %. Basbeloppet är i januari 1978 11 800 kr. De folkpensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp är garanterade en årlig standardökning på ca 4 % genom årliga ökningar av pensionstillskotten. Pensionstillskottet är f. n. 29 % av basbeloppet och höjs den 1 juli 1978 till 33 %.

Möjligheterna att ta ut delpension mellan 60 och 65 års ålder har kommit att utnyttjas av ett stort antal personer. I november 1977 hade drygt 30 000 personer delpension. Utbetalningarna beräknas 1977 till drygt 400 milj. kr.

De genomförda reformerna på pensions- och sjukförsäkringsområdet samt de senaste årens skatteomläggningar har till betydande del finansierats genom höjda arbetsgivaravgifter. Socialförsäkringsavgiften till

den allmänna sjukförsäkringen höjdes den 1 januari 1978 med 1,6 procentenheter till 9,6 %. Genom att den allmänna arbetsgivaravgiften samtidigt sänktes med 2 procentenheter och vissa andra avgifter höjdes något är det samlade avgiftsuttaget, som redan tidigare nämnts, oförändrat mellan 1977 och 1978. Avgifternas utveckling sedan 1970 framgår av nedanstående tablå.

Arbetsgivaravgifter
Procent av avgiftsunderlaget

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Socialförsäkringsavgifter	13,2	13,7	13,9	14,0	18,3	22,6	26,0	29,0	30,6
Övriga i lag reglerade avgifter	1,0	2,0	2,1	4,1	4,1	4,1	4,7	5,8	4,2
Summa	**14,2**	**15,7**	**16,0**	**18,1**	**22,4**	**26,7**	**30,7**	**34,7**	**34,7**

Tablån anger bara de i lag reglerade avgifterna. Därutöver finns avtalsreglerade avgifter som på LO/SAF-området uppgår till ca 5 % och på PTK/SAF-området till ca 11 % 1978. Vidare kan nämnas att avgiftsunderlaget för ATP-avgiften bara tas ut på den del av lönen som ligger mellan 1 och 7,5 basbelopp. Avgiftsuttaget 1978 på 34,7 % motsvarar därför ca 32 % av bruttolönen. Inkluderar man de avtalsreglerade avgifterna blir uttaget ca 37 % på LO/SAF-området och ca 43 % på PTK/SAF-området. Tar man även hänsyn till semesterlön, helgdagslön och sjuklön så blir det totala påslaget på timlönen ungefär 60 % på båda avtalsområdena.

Statsbidragen till socialförsäkringssektorn minskar 1977. Det sammanhänger med att socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen höjdes med 2,1 procentenheter. Den del av folkpensionerna som måste finansieras genom bidrag från staten minskade därmed. Sjukförsäkringsavgiftens höjning 1978 begränsar den del av kostnaderna för sjukförsäkringen som måste täckas genom förskott från statsbudgeten och dämpar därför statsbidragens ökningstakt 1978.

Det finansiella sparandet inom socialförsäkringssektorn blir närmare 15 miljarder kr. 1977 men något mindre 1978. I stort sett hela denna fonduppbyggnad sker inom Allmänna pensionsfonden. Fondökningen utbjuds till allra största delen på kreditmarknaden. Utlåningen 1976 fördelade sig med lika stora delar på den offentliga sektorn, bostadssektorn och näringslivet. Riksdagen har också ställt 1 000 milj. kr. till Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förfogande för placering i aktier. Den 30 november 1977 hade 944 milj. kr. härav disponerats för aktieköp. Fondstyrelsen har begärt att få utnyttja ytterligare 750 milj. kr. Begäran har remissbehandlats och bereds nu inom regeringskansliet.

Tabell 8: 4 Den offentliga sektorns konsumtion och investeringar 1976—1978

	Milj. kr. 1977	Volymförändring, %		Värdeförändring, %	
		1976—1977	1977—1978	1976—1977	1977—1978
Statlig konsumtion	29 810	−0,5	−1,0	11,5	10,0
Statlig investering	3 410	−2,5	8,5	7,0	18,5
Totalt staten	33 220	−0,5	0,5	11,0	10,5
Kommunal konsumtion	68 350	5,0	4,5	22,0	14,5
Kommunal investering	12 590	6,0	6,0	19,0	16,0
Totalt kommunerna	80 940	5,0	5,0	21,5	15,0
Socialförsäkringssektorns konsumtion	1 710	7,5	8,0	24,0	21,5
Summa offentlig sektor	**115 870**	**3,5**	**3,5**	**18,5**	**14,0**
Summa offentlig konsumtion	99 870	3,0	3,0	18,5	13,5
Summa offentlig investering	16 000	4,0	6,5	16,5	17,0

Källor: Ekonomidepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

8.5 Den totala offentliga sektorn

Den offentliga sektorns konsumtion och investeringar svarar tillsammans för drygt 1/3 av bruttonationalprodukten. Förändringar i den offentliga sektorns efterfrågan har därför en stor betydelse för produktionens och sysselsättningens utveckling.

Den offentliga *konsumtionen* beräknas öka med ca 3 % både 1977 och 1978, se tabell 8: 4. Bakom denna siffra ligger en betydligt snabbare tillväxt i den kommunala sektorn, ca 5 %, och en nolltillväxt i den statliga sektorn. Antalet anställda i den offentliga sektorn beräknas öka med drygt 50 000 personer 1977 och drygt 60 000 personer 1978.

De offentliga *myndigheternas investeringar* beräknas öka med 4 % 1977 och 6 à 7 % 1978. Räknar man in även de *statliga affärsverken och aktiebolagen* samt de *kommunala aktiebolagen och stiftelserna* så blir ökningstakten 2 à 3 % både 1977 och 1978. I dessa siffror ingår inte bostadsinvesteringar.

Konsumtion och investeringar, inkl. investeringar i affärsverk och aktiebolag, i den offentliga sektorn beräknas därmed öka med närmare 3 % i volym båda åren. En mindre uppgång i ökningstakten för de offentliga investeringarna kompenseras av en mindre nedgång i ökningstakten för den offentliga konsumtionen.

I tabell 8: 5 redovisas den offentliga sektorns inkomster och utgifter 1976—1978. Transaktionerna mellan de tre offentliga delsektorerna har eliminerats. Tabellen visar alltså bara transaktioner mellan den offentliga sektorn som helhet och resten av ekonomin.

Överskottet i den offentliga sektorn var 1976 drygt 11 miljarder kr.

Tabell 8: 5 Den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter 1976—1978
Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1976	1977	1978	1976—1977	1977—1978
1	Inkomster	**191 276**	**219 260**	**245 540**	**14,5**	**12,0**
1.1	Skatter	123 979	138 510	153 250	11,5	10,5
1.2	Avgifter	38 392	47 820	54 810	24,5	14,5
1.3	Övriga inkomster	28 905	32 930	37 480	14,0	14,0
2	Utgifter	**179 936**	**216 880**	**249 140**	**20,5**	**15,0**
2.1	Transfereringar	82 158	100 030	116 110	22,0	16,0
2.1.1	Till hushåll m.m.	58 116	70 810	83 220	22,0	17,5
2.1.2	Till företag, inkl. livsmedels- och bostadssubventioner	12 805	15 170	15 940	18,5	5,0
2.1.3	Till internationell verksamhet	2 371	2 870	3 480	21,0	21,5
2.1.4	Ofördelat	8 866	11 180	13 470	26,0	20,5
2.2	Konsumtion	84 155	99 870	113 210	18,5	13,5
2.3	Realinvestering	13 756	16 000	18 680	16,5	17,0
2.4	Korrigeringspost	—133	980	1 140	.	.
3	Finansiellt sparande	**11 340**	**2 380**	**—3 600**	.	.
4	Över statsbudgeten finansierad utlåning m.m.	5 703	6 060	12 000	.	.

Källa: Ekonomidepartementet.

Allmänna pensionsfonden svarade för mer än hela detta sparande. Både staten och kommunerna hade ett negativt finansiellt sparande. Överskottet minskar 1977 till drygt 2 miljarder kr. främst på grund av att statens underskott ökar med över 11 miljarder kr. Allmänna pensionsfondens sparande uppvägs 1977 i stort sett av underskotten i stat och kommun.

1978 uppstår ett samlat *underskott* på 3—4 miljarder kr. Statens underskott ökar med 9—10 miljarder kr. En väsentlig förutsättning för att det finansiella underskottet inte skall bli större är att det överskott på 3,5—4 miljarder kr. som redovisas för den kommunala sektorn 1978 verkligen kommer till stånd. Kalkylerna för den kommunala sektorn har gjorts med utgångspunkt från bl. a. vissa centrala antaganden om den kommunala volymexpansionen och löneutvecklingen. Skulle utgifterna öka mer än vad som förutsatts i kalkylerna blir den offentliga sektorns finansiella underskott större än vad som redovisas i tabell 8: 5.

Vid beräkningen av statens finansiella underskott ingår inte statens utlåning, aktieteckning och andra finansiella utgifter. Även sådana utgifter måste staten finansiera med löpande inkomster eller upplåning. Den utlåning, aktieteckning m. m. som finansieras över statsbudgeten ökar kraftigt 1978 på grund av de industripolitiska insatserna. Inräknas

dessa utgifter i den offentliga sektorns saldo uppstår ett underskott redan 1977 som växer till 15—16 miljarder kr. 1978.

I följande tablå redovisas den offentliga sektorns inkomster, utgifter och finansiella sparande uttryckta i procent av bruttonationalprodukten i löpande priser. Det framgår att den offentliga konsumtionen tar i anspråk närmare 30 % av bruttonationalprodukten. Den offentliga sektorns inkomster ökar med 3 à 4 % av bruttonationalprodukten 1977 och 1 à 2 % 1978. Utgifterna ökar emellertid snabbare, med 6 à 7 % 1977 och ca 3 % 1978 vilket ger upphov till ett underskott i det finansiella sparandet 1978 på ca 1 % av bruttonationalprodukten.

Den offentliga sektorns inkomster och utgifter
Procent av bruttonationalprodukten, löpande priser

	1976	1977	1978
Inkomster	**59,1**	**62,6**	**64,0**
Transfereringsutgifter	25,4	28,6	30,3
Konsumtion	26,0	28,5	29,5
Realinvestering	4,2	4,6	4,9
Korrigeringspost	0,0	0,2	0,2
Summa utgifter	**55,6**	**61,9**	**64,9**
Finansiellt sparande	**3,5**	**0,7**	**−0,9**
Över statsbudgeten finansierad utlåning m. m.	1,8	1,7	3,1

8.6 Beräkning av finanspolitiska effekter

Metod

Under många år har en enkel modell använts i nationalbudgetarbetet för att belysa de samlade finanspolitiska effekterna inte bara av statsbudgetens förändringar, utan även av förändringar i kommunernas och socialförsäkringssektorns inkomster och utgifter. Fr. o. m. nationalbudgeten 1974 beräknas de finanspolitiska effekterna med hjälp av en i förhållande till tidigare år något modifierad modell.[1]

De *sektoravgränsningar* som har valts för modellberäkningarna skiljer sig något från redovisningen i tidigare avsnitt i detta kapitel. Investeringar i statliga affärsverk och bolag och kommunala bolag och stiftelser betraktas i detta sammanhang som ingående i den offentliga sektorns utgifter.

Analysen tar sin utgångspunkt i de *reala förändringarna* från föregående år i konsumtion, investeringar, transfereringar, skatter samt övriga inkomster. Beräkningarna visar dessa förändringars effekter på bruttonationalprodukten. I kalkylerna tas endast hänsyn till de effekter som kommer till uttryck under prognosåret. Kvarstående effekter av

[1] Modellen är statisk och liknar i sina huvuddrag den som redovisats av Bent Hansen i Fiscal Policy in Seven Countries 1955—1965 (OECD).

förändringar i den offentliga sektorns verksamhet under föregående år beaktas inte heller. Ett undantag görs dock för lagerstödet vilket antas ha haft en positiv effekt på produktionen under stödåret och motsvarande negativa effekt de kommande åren.

Den offentliga sektorns direkta efterfrågan i form av konsumtion och investering betraktas i modellen som en *direkt* effekt på bruttonationalprodukten. Med *indirekta* effekter avses de effekter som förändringarna i de olika delposterna i den offentliga sektorns inkomster och utgifter ger upphov till via hushållens och företagens efterfrågan. Exempelvis betraktas den stimulerande effekt som ökade transfereringar till hushållen har på bruttonationalprodukten som en indirekt effekt. Likaså betraktas den åtstramande effekt som ökade skatter har som en indirekt effekt.

Statens inkomster och utgifter påverkas ibland med en tidsmässig eftersläpning i förhållande till de ekonomisk-politiska åtgärdernas verkliga produktionsmässiga effekt. Det gäller exempelvis investeringsavdraget för maskininvesteringar. Det stimulerar produktionen under det år avdraget gäller men minskar statens skatteinkomster först under följande år. Med den teknik som tidigare har använts vid effektberäkningarna skulle den stimulerande effekten ha redovisats när statsinkomsterna minskar. De statliga stimulerande åtgärderna som är av denna karaktär är särskilt stora 1976—1978. Därför har fr. o. m. den preliminära nationalbudgeten 1977 ett försök gjorts att på särskilt sätt grovt uppskatta effekten av vissa ekonomisk-politiska åtgärder och fördela denna i tiden så att den redovisas för den period när produktionen påverkas. Det gäller *lagerstöd, investeringsstimulanser* och vissa *näringspolitiska insatser.*

Förändringar i olika delposter av de offentliga inkomsterna och utgifterna ger skilda effekter på samhällsekonomin. Genom att göra antaganden om bl. a. de marginella konsumtions- och importbenägenheterna tas i modellen hänsyn till detta förhållande. Till grund för effektberäkningarna ligger således bedömningar av dels importbenägenheterna för privat konsumtion samt för offentlig konsumtion och investering, dels hushållens konsumtionsbenägenhet för olika slags inkomster.

Det aktuella konjunkturläget liksom även efterfrågeökningarnas sammansättning påverkar de marginella importbenägenheternas storlek. För de nu aktuella åren, 1977 och 1978, har det bedömts rimligt att räkna med en marginell importbenägenhet för privat konsumtion som är något lägre än under tidigare år. Orsaken är nedskrivningen av den svenska kronan, som gjort importen dyrare, och den realt sett minskande privata konsumtionen. Den marginella importbenägenheten för privat konsumtion har därför satts till 0,30 1977 och 0,25 1978. Importbenägenheterna för offentlig konsumtion och investering har uppskattats till lägre tal än för privat konsumtion.

Hushållens marginella konsumtionsbenägenhet har i likhet med i tidigare beräkningar förutsatts vara 0,7 även om den svaga utvecklingen av privat konsumtion 1977 och 1978 skulle ha kunnat motivera en något högre marginell konsumtionsbenägenhet. För inkomster som härrör från permanenta transfereringar har konsumtionsbenägenheten antagits vara något högre än för andra inkomster. De marginella konsumtionsbenägenheter som ingår i modellen avser, som tidigare framhållits, endast att avspegla den konsumtionsökning som inträffar under prognosåret.

Med de antaganden om import- och konsumtionsbenägenheter som redovisas ovan erhålls ur modellen värden på ett antal multiplikatorer. Med tillämpning av dessa multiplikatorer kan den totala effekten på bruttonationalprodukten av förändringar i den offentliga sektorns verksamhet räknas fram. För några av de viktigaste variablerna redovisas multiplikatorerna nedan.

Multiplikatorer

	1977	1978
Byggnadsinvesteringar	1,6	1,7
Maskininvesteringar	1,3	1,4
Offentliga löner	1,8	1,9
Övrig offentlig konsumtion	1,5	1,6
Permanenta transfereringar till hushåll	1,0	1,1
Direkta skatter	−0,9	−1,0
Indirekta skatter	−1,0	−1,1

Resultat

De beräkningar för åren 1974—1976 som redovisas i tabell 8: 6 har hämtats från de reviderade nationalbudgeterna för 1975, 1976 resp. 1977. Den offentliga sektorn hade en i avtagande grad expansiv effekt dessa tre år. När det gäller 1976 bör påpekas att i den totala stimulerande effekten på 1,3 % av bruttonationalprodukten ligger en mycket grov uppskattning av effekterna av lagerstödet och investeringsstimulanserna (avdrag och bidrag för maskininvesteringar och investeringsfondernas frisläppning). De har bedömts svara för en stimulanseffekt på 3,0 % av bruttonationalprodukten. Frånsett dessa särskilda åtgärder var således finanspolitiken kontraktiv och svarade för en allmän åtstramning med 1,7 % av bruttonationalprodukten.

Även 1977 och 1978 beräknas den offentliga sektorn ha en stimulerande inverkan på ekonomin, vilket också återspeglas i det minskade finansiella sparandet dessa båda år. Den expansiva effekten kommer främst från staten. Den största delen av denna effekt beror 1977 på den tidigare redovisade eftersläpningen i utbetalning av kommunalskattemedel vilken svarar för 1 1/2 av de 2 1/2 procentenheterna detta år.

Tabell 8: 6 Finanspolitiska effekter 1974—1978
Procent av bruttonationalprodukten i fasta priser

	1974	1975	1976	1977	1978
Staten: direkt efterfrågan	0,0	0,3	0,2	−0,1	−0,1
indirekta effekter	1,5	0,1	0,9	2,5	2,7
totalt	**1,5**	**0,4**	**1,1**	**2,4**	**2,6**
Kommunerna:					
direkt efterfrågan	0,4	0,5	0,5	0,8	0,8
indirekta effekter	0,6	0,6	−0,1	−0,9	−1,2
totalt	**1,0**	**1,1**	**0,4**	**−0,1**	**−0,4**
Socialförsäkringssektorn inkl. Allmänna pensionsfonden	**0,7**	**0,4**	**−0,2**	**0,6**	**0,6**
Totalt	**3,2**	**1,9**	**1,3**	**2,9**	**2,8**

Källa: Ekonomidepartementet.

Resten av statens expansiva effekt kan hänföras huvudsakligen till ökade transfereringar till hushåll. I stort sett motsvaras den realt sett sänkta statliga direkta skatten 1977 av reala höjningar av mervärdeskatt och andra statliga indirekta skatter.

De uppskattningar som gjorts av effekterna från vissa särskilda åtgärder som nämndes i metodavsnittet tyder på att åtgärderna i stort sett neutraliserar varandra 1977. Å ena sidan resulterar såväl det 8 %-iga bidraget till lagerhållning under första halvåret 1977, som det 25 %-iga avdraget för maskininvesteringar och vissa industripolitiska åtgärder i en stimulerande effekt på ca 1 1/2 %. Å andra sidan beräknas denna effekt motvägas av de återhållande effekter på produktionen 1977 som lagerstödet och den stora lageruppbyggnaden 1976 kan antas ha fått.

Den statliga direkta skatten sänks även 1978 i reala termer. Det motsvarar en expansiv effekt på ungefär 1 %. Med de höjningar av skatten på bensin m. fl. statliga indirekta skatter som föreslås i budgetpropositionen och den redan tidigare beslutade sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften beräknas även statens indirekta skatter minska något realt sett mellan 1977 och 1978. Ytterligare närmare 1 % av statens stimulerande effekt kan hänföras till eftersläpningen i utbetalningarna av kommunalskatt och ca 1/2 % till ökade transfereringar till hushåll.

Även 1978 beräknas effekterna av de särskilda åtgärderna i stort sett ta ut varandra. Industripolitiska satsningar och det 25 %-iga avdraget för maskininvesteringar uppskattas svara för en positiv effekt på ca 1 1/2 % vilken nästan helt motvägs av de återhållande verkningarna av stödet till lageruppbyggnad 1976 och stödet till lagerhållning 1977.

Kommunernas direkta efterfrågan i form av konsumtion och investeringar svarar för en expansiv effekt på närmare 1 % både 1977 och 1978. Till detta kommer en positiv indirekt effekt av samma storleksordning. De positiva effekterna mer än motvägs av de reala ökningarna

i kommunalskatten. Utan eftersläpning i kommunalskattens utbetalning hade emellertid den kommunala sektorn uppvisat en positiv effekt både 1977 och 1978 trots den särskilt 1978 kraftigt höjda kommunala utdebiteringen av skatt.

Bruttonationalprodukten beräknas ha minskat 1977 med 2 1/2 %. Resultaten av effektberäkningarna tyder på att den samlade offentliga sektorn 1977 har dämpat bruttonationalproduktens minskning med ca 3 %. 1978 beräknas den totala produktionen vara i stort sett oförändrad. Den offentliga sektorn skulle enligt effektberäkningarna även 1978 ha utövat en expansiv inverkan med ungefär 3 % och således ha förhindrat en minskning av bruttonationalprodukten i samma storleksordning.

Lagerstödet är som tidigare nämnts ett undantag vid beräkningarna eftersom det har ansetts motiverat att inte enbart ta hänsyn till den positiva effekten under stödåret utan även till den dämpande inverkan på produktionen som stödet har åren efter stödåret. Reducerar man inte för denna eftersläpande effekt utan bara inräknar de positiva effekterna under stödåren så har den offentliga sektorn bidragit till bruttonationalprodukten med ca 4 % både 1977 och 1978.

De beräkningar som redovisas i detta avsnitt avser enbart finanspolitikens effekter. Andra delar av den ekonomiska politiken har verkat återhållande 1977. Det gäller exempelvis kreditpolitiken och devalveringen av den svenska kronan.

9 Kreditmarknaden

Kreditpolitikens utformning 1977 har liksom under de närmast föregående åren i hög grad bestämts av hänsyn till Sveriges betalningsbalansläge gentemot utlandet. Bytesbalansen visade under 1977 ett underskott på 16,1 miljarder kr., vilket innebar en ökning med i runt tal 5 miljarder kr. jämfört med 1976. Det ackumulerade underskottet i bytesbalansen uppgår fr. o. m. 1974 till närmare 40 miljarder kr. De stora underskotten i bytesbalansen har till stor del finansierats genom långfristig upplåning utomlands. Stocken av långfristiga utlandslån beräknas i slutet av 1977 uppgå till storleksordningen 50 miljarder kr. Under 1977 har även staten gått ut som låntagare på den internationella kapitalmarknaden. Statens utlandsupplåning har under 1977 uppgått till ca 9 miljarder kr.

Det ansträngda betalningsbalansläget ledde till att kreditpolitiken behöll sin åtstramande inriktning 1977 med syfte att begränsa tillgången på inhemska krediter samt att främja upplåning i utlandet. För affärsbankerna infördes utlåningsreglering för den oprioriterade utlåningen i oktober 1976 att gälla t. o. m. mars 1977 (diagram 9: 1). Regleringen ersattes under perioden april 1977—september 1977 av en rekommendation om utlåningsbegränsning. Riktlinjerna har varit att i första hand tillgodose industrins kreditbehov och i synnerhet för sådana företag,

Diagram 9: 1 Affärsbankernas utestående krediter till andra ändamål än bostadsbyggande 1971—1977
Procentuella 12-månadersförändringar

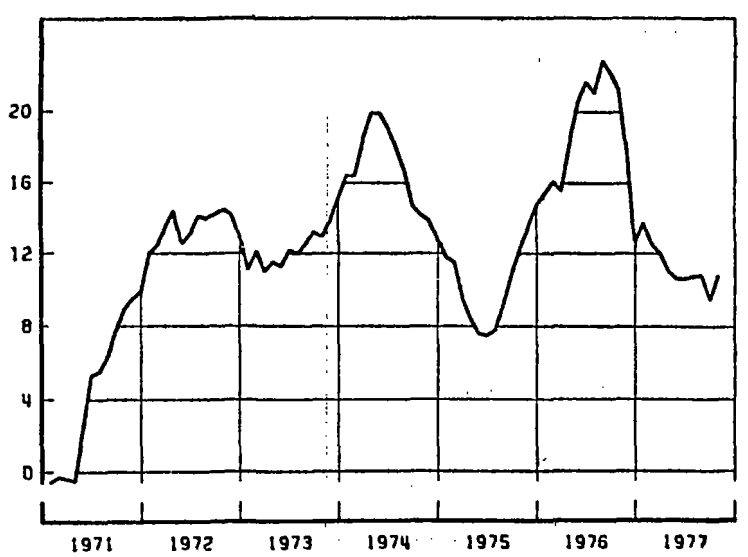

Källa: Riksbanken.

Tabell 9: 1 Förändring i penningmängden hos allmänheten 1975—1977
Milj. kr.

	1975	1976	1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1977
Allmänhetens banktillgodohavanden	*16 448*	*6 819*	*8 786*	*10 417*
Affärsbanker	9 598	2 080	2 810	4 362
Sparbanker	4 902	4 065	5 019	4 776
Föreningsbanker	1 606	1 459	795	667
Postgiro exkl. postverkets inlåning i PK-banken	342	—785	162	612
Sedlar och mynt	*2 807*	*2 035*	*—19*	*—290*
Summa	**19 255**	**8 854**	**8 767**	**10 127**

Källa: Riksbanken.

som inte har möjlighet att låna i utlandet. Dessutom framhölls vikten av en begränsning av krediter till konsumtionsändamål.

Riksbankens kassa- och likviditetskrav på bankerna kompletterade de direkta utlåningsbegränsningarna t. o. m. september 1977. Under fjärde kvartalet har likviditetskraven utgjort det styrande instrumentet för bankernas oprioriterade utlåning.

9.1 Likviditetsutvecklingen

Penningmängden

Företagens, kommunernas och hushållens sammanlagda banktillgodohavanden samt deras innehav av sedlar och mynt — penningmängden — ökade under 1975 i ett snabbt tempo (tabell 9: 1). Säsongrensade tremånaderstal visade en årlig tillväxt på ca 15 % i slutet av detta år

Diagram 9: 2 Penningmängden 1975—1977
Löpande tremånadersförändringar uppräknade till årstakt. Procent. Säsongrensade uppgifter

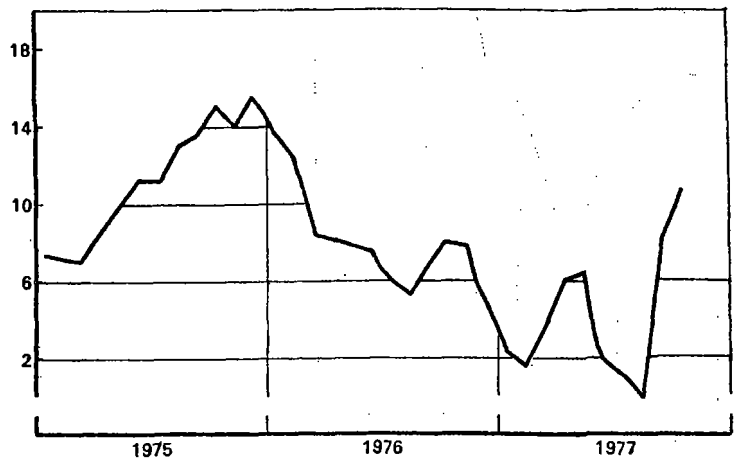

Källa: Riksbanken.

Tabell 9: 2 Penningmängdens tillskott 1975—1977
Milj. kr.

	1975	1976	1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1977
Penningmängden hos allmänheten, ökning	**19 255**	**8 854**	**8 767**	**10 127**
Tillskott genom:				
Valutareservens förändring	5 262	−2 661	−1 375	4 914
Valutabankernas tidsposition	−1 039	−23	366	−3 026
Statens utgiftsöverskott	11 461	6 952	−1 239	7 858
Statens upplåning utanför bankerna (ökn. = −)	−5 783	−8 291	−5 709	−6 586
Statens upplåning i utlandet (ökn. = −)	—	—	—	−6 649
Medel på investeringskonton i riksbanken (ökn. = −)	−2 186	1 147	545	191
Övriga riksbankstransaktioner	−724	−1 732	−828	−916
Bankernas utlåning till allmänheten (exkl. mellankrediter)	13 511	15 098	15 906	14 814
Bankernas nettoförvärv av hypoteksobligationer och mellankrediter	4 214	4 018	3 904	3 637
Bankernas fordringar på övriga kreditinstitut	189	−2 582	−2 089	−451
Bankerna, diverse	−5 650	−3 072	−714	−3 659
Summa	**19 255**	**8 854**	**8 767**	**10 127**

Källa: Riksbanken.

(diagram 9: 2). Under 1976 och fram till sensommaren 1977 sjönk penningmängdens ökningstakt successivt och uppvisade för augusti 1977 en årstakt på knappt 1 %. Därefter har den ånyo stigit snabbt. För 1977 som helhet beräknas penningmängden ha stigit med omkring 10 % jämfört med 5 % för 1976.

Penningmängdens utveckling förklaras i allt väsentligt av det statliga budgetunderskottets förändringar, statsskuldspolitiken och svängningarna i valutaställningen. Under huvuddelen av 1977 har sålunda främst

Diagram 9: 3 Valutareserven och tidspositionen 1972—1977
Milj. kr. Stockuppgifter vid slutet av varje månad

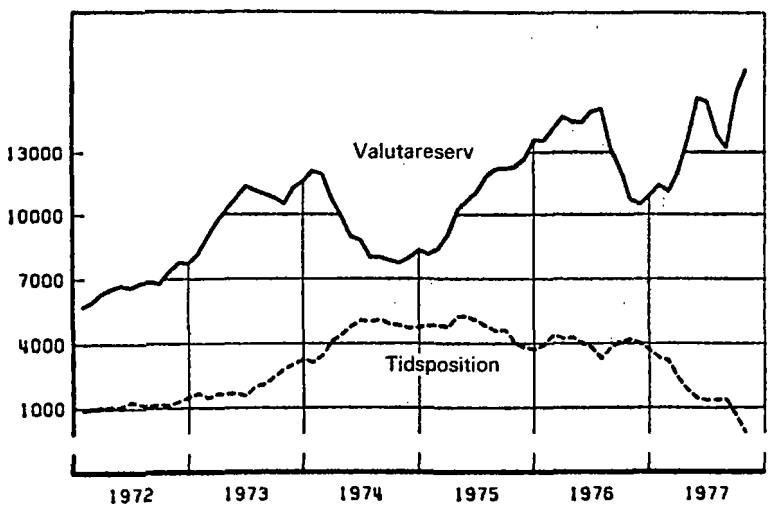

Källa: Riksbanken.

Tabell 9: 3 Bankernas likvida tillgångar 1975—1977
Milj. kr., nettobelopp

	1975	1976	1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1977
Påverkande faktorer				
Total valutareserv	5 262	−2 661	−1 375	4 914
Statens utgiftsöverskott	11 461	6 952	−1 239	7 858
Statens upplåning utanför bankerna (ökning = −)	−5 783	−8 313	−5 709	−6 586
Statens upplåning i utlandet (ökning = −)	—	—	—	−6 649
Allmänhetens innehav av sedlar och mynt (ökning = −)	−2 807	−2 035	19	290
Medel på investeringskonton i riksbanken (ökning = −)	−2 186	1 147	545	191
Kassakvotsmedel i riksbanken (ökning = −)	2 496	−513	−580	−134
Övriga riksbankstransaktioner	−724	−1 732	−828	−916
Summa (1)+(2)	*7 719*	*−7 155*	*−9 167*	*−1 032*
Affärsbankernas likvida tillgångar				
Korta nettofordringar på riksbanken	2 194	−2 587	−6 174	−2 164
Korta nettofordringar på riksgäldskontoret	3 073	−3 455	−3 458	1 409
Korta nettofordringar på utländska banker	250	−576	272	856
Statsobligationer	2 039	−920	−192	−1 080
Summa (1)	*7 556*	*−7 538*	*−9 552*	*−979*
Korta nettofordringar på spar- och föreningsbanker	−338	634	133	−1 373
Korta nettofordringar på övriga kreditinstitut	−137	−1 823	−1 529	−358
Affärsbankernas likvida tillgångar	**7 081**	**−8 727**	**−10 948**	**−2 710**
Spar- och föreningsbankernas likvida tillgångar				
Korta nettofordringar på riksbanken	9	−31	−38	30
Korta nettofordringar på riksgäldskontoret	−114	−96	−96	9
Statsobligationer	268	510	519	−92
Summa (2)	*163*	*383*	*385*	*−53*
Korta nettofordringar på affärsbanker	338	−634	−133	1 373
Korta nettofordringar på övriga kreditinstitut	326	−759	−560	−93
Spar- och föreningsbankernas likvida tillgångar	**827**	**−1 010**	**−308**	**1 227**

Källa: Riksbanken.

ökningen av statens upplåning hos allmänheten men även valutautflödet under sommaren bromsat tillväxten i penningmängden (diagram 9: 3). Effekten av valutatransaktioner, budgetutveckling och statsskuldspolitik på penningmängden blev under de tre första kvartalen 1977 negativ, ehuru i väsentligt lägre utsträckning än under samma period 1976. Bankernas transaktioner resulterade i ett betydligt lägre tillskott till penningmängden under niomånadersperioden t. o. m. september 1977 jämfört med samma period föregående år. Detta skedde främst genom en nedskärning av bankernas utlåning i svenska kronor till allmänheten (tabell 9: 2). Under årets sista ca 4 månader har det tilltagande underskottet i statsbudgeten och återinflödet av valutor svarat för att penningmängden åter börjat accelerera mycket snabbt.

Diagram 9: 4 Industrins likviditetsutveckling 1971—1977
Milj. kr. 12-månadersflöde

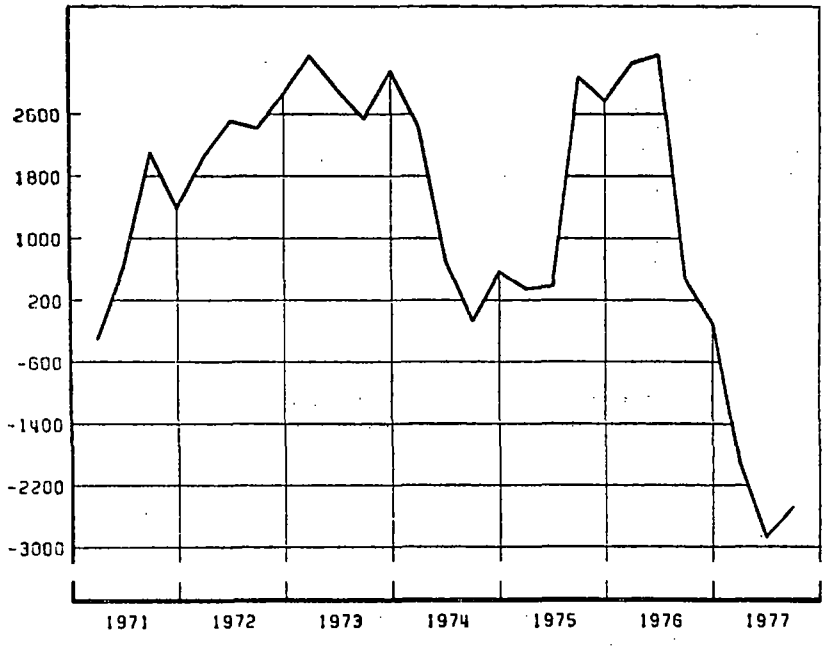

Anm. Med likvida medel menas kassa-, bank-, postgirotillgodohavanden, kortfristiga penningplaceringar samt icke-utnyttjad checkräkningskredit. Uppgifterna avser industriföretag med fler än 200 anställda.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Likviditetsutvecklingen inom vissa sektorer

Tidsprofilen i samhällsekonomins totala likviditetsutveckling under loppet av de tre första kvartalen 1977 kan skönjas även bland de olika sektorerna. Tillväxten i hushållens banktillgodohavanden var väsentligt lägre under första hälften av 1977 jämfört med samma del av året 1976 för att under tredje kvartalet 1977 växa i förhållande till tredje kvartalet 1976. Även kommunernas banktillgodohavanden expanderade i en snabbare takt under tredje kvartalet 1977 ställt mot samma kvartal 1976. Företagssektorn fick under första halvåret 1977 vidkännas en påtaglig likviditetsåtstramning. Under tredje kvartalet 1977 växte dess banktillgodohavanden i ungefär samma omfattning som under motsvarande kvartal 1976. Som framgår av diagram 9: 4 har industrins likviditetsutveckling försvagats påfallande under årets tre första kvartal. En kraftig likviditetsökning följde under fjärde kvartalet. Den började närmare bestämt omedelbart efter devalveringen av kronan i slutet av augusti 1977, då företagen fick hem betydande belopp av utländska valutor.

Tabell 9: 4 Affärsbankernas likviditetskvoter 1975—1977
Genomsnittligt överskott för affärsbankssystemet under successiva 12-månadersperioder. Procent

	1975	1976	1977
Januari		6,4	1,6
Februari		6,2	1,3
Mars	6,0	6,2	1,3
April	6,1	5,9	1,4
Maj	5,6	5,5	1,5
Juni	5,5	5,0	1,4
Juli	6,1	4,5	1,4
Augusti	6,4	3,6	1,6
September	6,4	3,0	2,1
Oktober	6,4	2,3	2,7
November	6,3	2,1	
December	6,4	1,8	

Anm. Systemet med utjämningsregel infördes i mars 1975. Första fullständiga 12-månadersperioden avser således värdet för februari 1976. Tidigare uppgifter har beräknats successivt från mars 1975.

Källa: Riksbanken.

Bankernas likviditet

Affärsbankernas likviditetssituation hade försämrats påtagligt under 1976 (tabell 9: 3). Under första halvåret 1977 ledde förstärkningen av statsbudgeten tillsammans med statens stora inhemska upplåning utanför banksystemet till ett fortsatt ansträngt likviditetsläge för affärsbankerna med åtföljande stor upplåning i riksbanken. Valutautflödet under sommaren accentuerade stramheten.

Det omfattande utgiftsöverskottet i statens budget under tredje kvartalet 1977 hade en kraftig likvidiserande effekt. Mot slutet av kvartalet ägde som nämnts ett valutaåterflöde rum. Härigenom kunde bankerna under detta kvartal kraftigt minska sin skuld till riksbanken och avveckla tidigare kortfristig upplåning i riksgäldskontoret.

Under de tre första kvartalen 1977 minskade emellertid bankernas totala likvida tillgångar i form av nettofordringar på riksbanken, utlandet och staten med 1 miljard kr. jämfört med en minskning på drygt 9 miljarder kr. under motsvarande period 1976. Bakom denna utveckling låg i huvudsak samma faktorer som de som styrde penningmängdens utveckling. Bankernas strama likviditetsläge under första halvåret 1977 liksom det förbättrade läget under tredje kvartalet 1977 speglas även i deras likviditetskvoter (tabell 9: 4). Det stora underskottet i statsbudgeten under fjärde kvartalet 1977 medförde en stark ökning av bankernas likvida tillgångar. Banklikviditeten vid slutet av 1977 var betydligt högre än vid slutet av 1976. Viss upplåning i riksbanken förekom även under sista delen av året, men samtidigt byggde bankerna upp stora kortfristiga fordringar på riksgäldskontoret, främst i form av skattkammarväxlar.

Tabell 9: 5 Inhemska kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1976 och 1977
Milj. kr., nettobelopp

	Låntagare				
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringsliv	Summa
1—3 kv. 1976					
Riksbanken	−3 548	—	—	41	−3 507
Affärsbanker	−3 816	−339	2 646	11 589	10 080
Sparbanker och föreningsbanker	423	−67	1 472	4 444	6 272
Enskilda försäkringsinrättningar	605	48	1 697	1 770	4 120
Offentliga försäkringsinrättningar[1]	2 561	1 012	3 246	2 422	9 241
Allmänheten[2]	2 536	139	−147	1 358	3 886
Summa	**−1 239**	**793**	**8 914**	**21 624**	**30 092**
1—3 kv. 1977					
Riksbanken	−4 768	—	—	−4	−4 772
Affärsbanker	−63	−596	3 295	11 106	13 742
Sparbanker och föreningsbanker	−83	−10	1 413	3 345	4 665
Enskilda försäkringsinrättningar	996	10	1 869	2 236	5 111
Offentliga försäkringsinrättningar[1]	2 875	335	3 222	3 533	9 965
Allmänheten[2]	2 252	−54	219	429	2 846
Summa	**1 209**	**−315**	**10 018**	**20 645**	**31 557**

[1] Exkl. återlån samt exkl. förvärv av utländska obligationer och bankers förlagsbevis.
[2] Inkl. investeringsbankens kortfristiga placeringar.

Källa: Riksbanken.

9.2 Kreditinstitutens utlåning

Kreditströmmarna på den inhemska organiserade kreditmarknaden uppgick under de tre första kvartalen 1977 till 31,5 miljarder kr., vilket var 1,5 miljarder kr. mer än samma tid 1976 (tabell 9: 5). Kreditgivningen till de olika låntagarkategorierna utvecklades ej enhetligt. Staten och bostadsbyggandet tog i anspråk en växande andel av det totala kreditflödet under de tre första kvartalen 1977. En förskjutning till förmån för näringslivet skedde under fjärde kvartalet.

Affärsbankernas totala kreditgivning ökade med 3,7 miljarder kr. under niomånadersperioden t. o. m. september 1977 till 13,7 miljarder kr. Under samma period ledde långsammare avlyft än utbetalningar av bostadsbyggnadskrediter till att affärsbankernas stock av utestående bostadsbyggnadskrediter växte med drygt 1 miljard kr. mot en tillväxt på drygt 100 milj. kr. under de tre första kvartalen 1976. Affärsbankernas nettoförvärv av bostadsobligationer var av ungefär samma omfattning under de nio första månaderna 1977 som 1976.

Affärsbankernas kreditgivning till allmänheten sjönk under de tre första kvartalen 1977 jämfört med motsvarande tid 1976 då en betydande kreditexpansion ägde rum (tabell 9: 6). Affärsbankernas stock av utestående krediter till kommuner visade under denna period t. o. m. en minskning med drygt en halv miljard kr. Även hushållen berördes

Tabell 9: 6 Affärsbankernas övriga utlåning 1976 och 1977
Milj. kr. Fördelning på låntagarsektorer

	Förändring			Stockuppgifter 30 september 1977
	1976	1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1977	
Kommuner	203	274	−506	5 485
Icke-finansiella företag	4 425	7 501	8 842	45 639
Hushåll	3 866	3 493	2 715	28 475
Övriga sektorer	1 054	994	311	3 631
Ej sektorfördelad utlåning	−881	−795	−1 030	1 210
Summa övrig utlåning	**8 667**	**11 467**	**10 332**	**84 440**

Källor: Riksbanken och statistiska centralbyrån.

av den lägre utlåningstakten. Som framgår av tabellen hade företagssektorn företräde vid utnyttjandet av det tillgängliga låneutrymmet. Kreditexpansionen under fjärde kvartalet ledde till att utlåningen till näringslivet blev betydligt större för 1977 som helhet jämfört med 1976.

Sparbankernas och föreningsbankernas totala kreditgivning minskade med 1,6 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1977. Merparten av nedgången återfanns bland reverslånen till näringslivet.

De enskilda försäkringsinrättningarnas totala nettoplaceringar på kreditmarknaden växte med ca 1 miljard kr. under de tre första kvartalen 1977. Det var särskilt deras reverslån till näringslivet som ökade.

Allmänna pensionsfondens (de tre första fondstyrelserna) nettoplaceringar på kapitalmarknaden ökade med drygt 700 milj. kr. under de tre första kvartalen 1977 och uppgick till inemot 10 000 milj. kr. Till denna utveckling bidrog dels en ökning av fondkapitaltillväxten, dels fondens transaktioner med banker. En viss omfördelning i fondens kreditgivningsmönster ägde rum under de nio första månaderna 1977. Dess kreditgivning till kommuner både i form av obligationer och reverslån minskade sammanlagt med knappt 700 milj. kr. till 335 milj. kr., medan framför allt fondens reverslån till företagen genom mellanhandsinstituten växte. Fondens nettoförvärv av bostadsobligationer var av samma omfattning under niomånadersperioden t. o. m. september 1977 som under motsvarande tid 1976.

9.3 Den sektorvisa upplåningen

Under loppet av andra halvåret 1976 började underskottet i statens budget att växa. En jämförelse mellan 1976 och 1977 visar ett kraftigt omslag — från ett inkomstöverskott på 1,2 miljarder kr. under de nio första månaderna 1976 till ett underskott på 7,8 miljarder kr. under samma period 1977 (tabell 9: 7). Parallellt med budgetunderskottet under de tre första kvartalen 1977 ökade både den inom och utom landet placerade statsskulden med 1,2 miljarder kr. resp. 6,6 miljarder kr.

Tabell 9: 7 Statens budgetutfall samt upplåningsformer 1975—1977
Milj. kr., nettobelopp

	1975	1976	1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1977
Budgetutfallet (nettoutgift = −)	*−11 461*	*−6 952*	*1 239*	*−7 858*
Statsskuldens förändring inom landet (ökn. = +)	*11 461*	*6 952*	*−1 239*	*1 209*
Skattkammarväxlar och korttidslån	1 199	−3 218	−8 368	−4 243
Korta obligationer	1 105	−344	−344	−2 475
Långa obligationer	6 703	6 341	4 529	4 818
Premieobligationer	1 575	2 025	1 326	1 293
Sparobligationer	630	1 010	742	745
Övrigt	249	1 138	876	1 071
Statsskuldens förändring utom landet (ökn. = +)	—	—	—	*6 649*
Totala statsskuldens förändring	**11 461**	**6 952**	**−1 239**	**7 858**

Anm. För att ernå överensstämmelse mellan uppgifterna för statens upplåning och budgetutfallet har riksgäldskontorets och statsverkets kassaförändringar dragits av från skattkammarväxlar och korttidslån.

Källor: Riksbanken och riksgäldskontoret.

Förlängningen av den inhemska statsupplåningen, som påbörjades 1975 och fortsatte under 1976, har gått vidare under de tre första kvartalen 1977. Statens långfristiga nettoupplåning i Sverige i form av räntelöpande långfristiga obligationer samt premieobligationer uppgick till 6,1 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1977. Denna upplåning översteg således ökningen i den inhemskt placerade statsskulden med ca 5 miljarder kr. Samtidigt minskade statens kortfristiga skulder med 7 miljarder kr.

Statens inhemska upplåning utanför banksystemet var under de tre första kvartalen 1977 liksom under samma period 1976 omfattande och uppgick till 6,6 miljarder kr. Då statens totala inhemska upplåning stannade på 1,2 miljarder kr. minskade härigenom dess skuld till banksektorn. Det stora underskottet i statsbudgeten under fjärde kvartalet finansierades däremot huvudsakligen i banksektorn.

Kommunernas utgifter beräknas 1977 ha ökat i en långsammare takt än inkomsterna. Förbättringen av deras finansiella sparande uppskattas till mellan 2 och 3 miljarder kr. Tillgängliga uppgifter för första halvåret 1977 antyder också en utveckling i denna riktning (tabell 9: 8). Kommunernas utrymme på den inhemska kreditmarknaden var 1977 begränsat. Under de tre första kvartalen 1977 översteg amorteringar och inlösen av lån nyutlåningen till kommuner med 315 milj. kr., ett omslag i kreditgivningen till sektorn på 1,1 miljarder kr. jämfört med motsvarande period 1976. Omslaget speglades i ungefär samma utsträckning både i sektorns nettoupplåning på kapitalmarknaden och i bankernas direkta lån till kommunerna. Kommunernas upplåning utom-

Tabell 9: 8 Kommunernas finansiella sparande 1975—1977
Milj. kr., nettobelopp

	1975	1976	Första halvåret 1976	Första halvåret 1977
Likvida tillgångar	150	−627	20	123
Utlåning	269	379	117	64
Övriga finansiella tillgångar	1 164	1 044	..	..
Summa finansiella tillgångar (1)	*1 583*	*796*		
Upplåning utomlands	792	702	364	596
Upplåning på svensk kreditmarknad	1 049	1 199	1 027	−12
Övrig inhemsk upplåning	1 247	361	251	405
Övriga skulder	875	1 206	..	..
Summa skulder (2)	*3 963*	*3 468*		
Finansiellt sparande (1)—(2)	**−2 380**	**−2 672**	**−1 505**	**−802**

Källa: Riksbanken och statistiska centralbyrån.

lands förefaller ha varit av samma omfattning 1977 som 1976. Trots nedgången i den totala upplåningen kan förbättringen av kommunernas finansiella sparande 1977 ha inneburit att för sektorn som helhet dess likvida tillgångar inte har behövt dras ner sett över året. Under de tre första kvartalen 1977 ökade kommunernas banktillgodohavanden med 1,5 miljarder kr. jämfört med samma kvartal 1976.

Under 1977 minskade igångsättningen av *bostäder* med 16 % i volym och uppgick till 48 000 lägenheter. Samtidigt steg byggpriserna i snabb takt, vilket gjorde att igångsättningen omräknad i värdebelopp ändå kom att stiga något under 1977. Under de tre första kvartalen 1977 var utbetalningarna av bostadsbyggnadskrediter endast några hundra miljoner kr. större än samma period föregående år, eller 11,2 miljarder kr. mot 10,7 miljarder kr. Bankerna har under de tio första månaderna 1977 beviljat kreditiv för närmare 10 miljarder kr. Kreditiven avser projekt, som fått preliminärt beslut om statliga bostadslån. Storleken på dessa kreditiv var under samma period 1976 drygt 8 miljarder kr.

Antalet färdigställda lägenheter var obetydligt lägre 1977 jämfört med 1976. Med hänsyn tagen till utvecklingen av byggpriserna under 1977 torde en mindre ökning av färdigställandet ha ägt rum omräknat i värde. Under de tre första kvartalen 1977 sjönk takten i avlyften av bostadsbyggnadskrediter jämfört med samma kvartal 1976. Avlyften uppgick till 9,7 miljarder kr. resp. 10,3 miljarder kr.

Under de tre första kvartalen 1977 tecknades bostadsobligationslån för ca 1 miljard kr. större belopp än samma period 1976. Totalt kom bostadssektorns nettoupplåning på kreditmarknaden att öka med 1,1 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1977 till 10 miljarder kr. (tabell 9: 9). Härutöver beräknas utbetalningarna av de statliga bostadslånen ha vuxit med mellan en halv och en miljard kr. 1977.

Företagssektorns investeringar i byggnader och maskiner ökade med

Tabell 9: 9 Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden 1975—1977
Milj. kr., nettobelopp

	1975	1976	1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1977
Obligationer	9 416	8 443	7 445	8 341
Direkta lån från bankerna	144	2 383	731	1 290
därav:				
affärsbankerna	46	1 535	235	945
spar- och föreningsbankerna	98	848	496	345
Lån från enskilda och offentliga försäkringsinrättningar	269	940	738	387
Summa	**9 829**	**11 766**	**8 914**	**10 018**

Källa: Riksbanken.

drygt 2 miljarder kr. i värde 1977. Samtidigt ägde ett markant lageromslag rum, från en lageruppbyggnad på 7,4 miljarder kr. 1976 till en avveckling av lagren på drygt 400 milj. kr. 1977. Detta betyder, att företagens finansieringsbehov för fasta investeringar och lager skulle ha avtagit väsentligt 1977.

Trots företagens minskade finansieringsbehov 1977 för de fasta investeringarna och lagren tyder nuvarande beräkningar på en försämring av sektorns finansiella sparande med ca 5 miljarder kr. Detta indikerar en ogynnsam utveckling av bruttosparandet inom sektorn 1977. Tillgängliga delårsresultat för de stora industriföretagen anger också en nedgång i dessa företags rörelseresultat med 40 % under de första 6—8 månaderna 1977 jämfört med samma delår 1976. Nedgången föreföll i stort sett ha berört samtliga branscher, livsmedels- och grafiska industrin dock undantagna. I textil-, beklädnads- och lädervaruindustrin minskade rörelseresultatet med 98 % under delåret 1977 jämfört med delåret 1976, vilket innebar i det närmaste nollresultat. Totalt sjönk industriföretagens bruttovinstmarginal, uttryckt som andel av omsättningen, delåren 1976—1977 med 3,0 procentenheter till 4,7 %. Den kraftigaste nedgången förekom inom massa-, pappers- och pappersvaruindustrin med 7,1 procentenheter.

Tabell 9: 10 Näringslivets upplåning på den inhemska kreditmarknaden 1975—1977
Milj. kr., nettobelopp

	1975	1976	1—3 kv. 1976	1—3 kv. 1977
Obligationer och förlagslån	3 646	4 248	3 371	3 182
Aktier	2 127	2 312	1 120	963
Direkta banklån	12 543	13 088	15 362	13 538
därav: affärsbanker	7 661	8 540	11 273	10 617
Upplåning hos övriga kreditinstitut	2 903	3 144	1 771	2 962
Summa	**21 219**	**22 792**	**21 624**	**20 645**

Källa: Riksbanken.

Försämringen av företagssektorns finansiella sparande 1977 torde delvis ha täckts genom en ökad upplåning på kreditmarknaden. I denna riktning talar uppgifterna om affärsbankernas övriga utlåning till sektorn under de tre första kvartalen 1977 jämfört med samma period 1976 (tabell 9: 6). Även utomlands kan företagssektorns upplåning ha stigit 1977. Preliminära uppgifter tyder visserligen på att de i betalningsbalansen registrerade privata kapitaltransaktionerna var ca en miljard kr. lägre 1977 än 1976. Däremot kan restposten tänkas rymma en icke obetydlig upplåningsökning. Företagens ökade upplåning på den inhemska kreditmarknaden samt troligen även utomlands 1977 torde dock inte ha räckt till för någon nämnvärd förbättring i likviditetsläget. Som framgår av diagram 9: 4 sjönk industrins likvida medel fortfarande med betydande belopp under 12-månadersperioden t. o. m. september 1977. Under fjärde kvartalet torde dock en betydande förbättring i likviditetsläget ha ägt rum.

9.4 Utblick mot 1978

Utifrån de inkomst- och utgiftsprognoser för de olika sektorerna, som presenteras i de övriga kapitlen, framläggs i det följande vissa skattningar för dessa sektorers finansiella variabler för 1978.

Statens utgiftsöverskott beräknas uppgå till drygt 33 miljarder kr. 1978. Hur stort sektorns anspråk blir på den inhemska kreditmarknaden blir beroende av omfattningen av dess upplåning utomlands.

Kommunernas finansiella sparande förväntas förbättras kraftigt 1978. Även om deras upplåningsmöjligheter blir fortsatt begränsade torde ändock utrymme för en förstärkning av likviditeten finnas 1978.

Igångsättningen av *bostäder* beräknas 1978 öka med 6 % i volym till 51 000 lägenheter. Med en förutsatt fortsatt kostnadsstegring torde den värdemässiga ökningen bli av förhållandevis större omfattning. Denna utveckling indikerar en tillväxt i efterfrågan på bostadsbyggnadskrediter 1978. Färdigställandet av bostäder, omräknat i värdebelopp, uppskattas däremot bli oförändrat 1978 jämfört med 1977. Utbetalningarna av de statliga bostadslånen visar ej någon tendens till att sjunka 1978.

De *icke finansiella företagens* fasta investeringar uppskattas öka med drygt en halv miljard kr. i värde under 1978. Lageravvecklingen kommer att fortsätta 1978 och beräknas bli ca 4 miljarder kr. större än 1977. En sammanställning över samtliga sektorers finansiella sparande 1978 pekar på en förhållandevis begränsad förbättring i de icke finansiella företagens finansiella sparande detta år. Sektorns bruttosparande torde ändock bli fortsatt lågt 1978. Med hänsyn till det ansträngda likviditetsläget inom företagssektorn förefaller upplåningsbehovet inte att bli mindre 1978 än 1977.

BIHANG

Delprognoser och arbetsfördelning rörande den preliminära nationalbudgeten 1978

Av inledningen framgår vilka kapitel och avsnitt som sammanställts inom ekonomidepartementet (E) resp. konjunkturinstitutet (KI). Nedan redovisas detta i tablåform. Härutöver framgår E:s och KI:s bedömningar av utvecklingen inom olika delsektorer.

Sektor	Avsnittet utformat inom	Prognos, %	
		E	KI
Privat konsumtion	KI	−1	−1
Offentlig konsumtion	E	3	—
Bruttoinvesteringar	KI	−1,5	−2
Lagerinvesteringar	KI	(−1,1)[1]	(−1,1)[1]
Export av varor och tjänster	KI	3,5	3,5
Import av varor och tjänster	KI	−1,5	−1
Bruttonationalprodukt	E	0,2	—
Internationell bedömning	E		
Produktion inom gruvor, mineralbrott, tillverkningsindustri och skogsbruk	KI		
Övrig produktion	E		
Arbetsmarknad	E		
De enskilda konsumenternas ekonomi	KI		
Kreditmarknad	KI		
Sammanfattning	E		

[1] Lagerförändring i % av föregående års BNP.

Innehåll

1	*Sammanfattande översikt*	2
1.1	Konjunkturutveckling och ekonomisk politik	2
1.2	Utvecklingen inom industrin	10
1.3	Utblick mot 1978	17
2	*Det internationella läget*	25
2.1	Sammanfattande översikt	25
2.2	Länderöversikter	37
3	*Utrikeshandeln*	58
3.1	Exporten	58
3.2	Importen	66
3.3	Bytes- och betalningsbalansen	72
4	*Produktionen*	79
4.1	Sammanfattning av industriproduktionens utveckling	79
4.2	Utvecklingen inom olika delbranscher	80
4.3	Övriga näringsgrenar och den totala produktionen	94
5	*Arbetsmarknaden*	97
5.1	Läget på arbetsmarknaden under 1977	97
5.2	Arbetsmarknaden under 1978	107
6	*De enskilda konsumenternas ekonomi*	110
6.1	Sammanfattning	110
6.2	Löner	113
6.3	Hushållens disponibla inkomster	114
6.4	Konsumentpriserna	117
6.5	Den privata konsumtionen	120
7	*Investeringarna*	123
7.1	Sammanfattning av investeringsutvecklingen samt prognos för 1978	123
7.2	Investeringsutvecklingen inom olika områden	128
7.3	Lagerinvesteringarna	140
8	*Den offentliga verksamheten*	144
8.1	Allmänt	144
8.2	Staten	144
8.3	Kommunerna	148
8.4	Socialförsäkringssektorn	151
8.5	Den totala offentliga sektorn	154
8.6	Beräkning av finanspolitiska effekter	156
9	*Kreditmarknaden*	161
9.1	Likviditetsutvecklingen	162
9.2	Kreditinstitutens utlåning	167
9.3	Den sektorvisa upplåningen	168
9.4	Utblick mot 1978	172
Bihang		
Delprognoser och arbetsfördelning		173

Tabellförteckning

1: 1	Försörjningsbalansens utveckling 1974—1977	7
2	Förändring i BNP-komponenterna i procent av bruttonationalprodukten föregående år 1974—1978	8
3	Bytesbalans för 1974—1977	9
4	Bruttomarginalen i industriföretag med minst 500 anställda 1973—1977	11
5	Produktion och kapacitetsutnyttjande inom tillverkningsindustrin 1973—1978	12
6	Industriinvesteringarnas utveckling 1973—1978	12
7	Bruttomarginaler för vissa krisbranscher 1974—1977	13
8	Preliminär försörjningsbalans för 1978	18
9	Bytesbalans för 1976—1978	19
2: 1	Bruttonationalproduktens utveckling i vissa OECD-länder 1975—1978	27
2	Konsumentprisernas utveckling 1974—1977	30
3	Bytesbalansutvecklingen i vissa länder 1974—1977	31
3: 1	Sveriges export av bearbetade varor (exkl. fartyg) till OECD-området 1970—1978	58
2	Sveriges export av bearbetade varor (exkl. fartyg) till olika länderområden 1972—1978	60
3	Världsmarknadspriserna (enhetsvärdeindex) för bearbetade varor 1970—1978	62
4	Exportutvecklingen för olika varugrupper 1976—1978	63
5	Importutvecklingen för olika varugrupper 1976—1978	68
6	Bytes- och betalningsbalans 1974—1978	73
4: 1	Industriproduktionens utveckling 1975—1978	79
2	Försörjningsbalans för rundvirke 1976—1978	84
3	Försörjningsbalans för verkstadsprodukter, exkl. fartyg 1976—1978	89
4	Försörjningsbalans för övrig industrisektor 1976—1978	91
5: 1	Relativa arbetskraftstal, tredje kvartalet 1970, 1973—1977	98
2	Andelen företag som uppgivit brist på arbetskraft 1976 och 1977	101
3	Sysselsättningsutvecklingen 1973—1977	102
4	Sysselsättningen inom olika näringsgrenar 1975—1977	102
5	Arbetslösheten 1974—1977	105
6	Antal personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder 1973—1977	105
7	Antal personer berörda av varsel om personalinskränkningar 1972—1977	106
8	Produktiviteten inom olika näringsgrenar 1971—1977	108
9	Produktion, produktivitet och sysselsättning 1978	109
6: 1	De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1976—1978	111
2	Inkomstöverföringar till hushåll 1976—1978	114
3	Hushållens direkta skatter och avgifter 1974—1978	115

4 Konsumentprisindex december 1976—oktober 1977 117
5 Konsumentprisförändringen 1976—1978 uppdelad på komponenter 118
6 Hushållens konsumtionsutveckling 1964—1977 120

7:1 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1973—1977 samt prognos för 1978 124
2 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1973—1977 samt prognos för 1978 för privat, statlig och kommunal sektor 125
3 Lägenheter i påbörjade och inflyttningsfärdiga bostadshus 1973—1978 130
4 Antal lägenheter med preliminära beslut om bostadslån, förbättringslån samt energisparstöd 1973—3 kv. 1977 131
5 Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins totala investeringar 1968—1978 132
6 Planerade och faktiska förändringar av de borgerliga primärkommunernas och landstingens investeringar 1969—1978 139
7 Lagervolymförändringar totalt och efter näringsgrenar 1974—1978 142

8:1 Statens inkomster och utgifter 1976—1978 146
2 Kommunernas inkomster och utgifter 1976—1978 149
3 Socialförsäkringssektorns inkomster och utgifter 1976—1978 152
4 Den offentliga sektorns konsumtion och investeringar 1976—1978 154
5 Den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter 1976—1978 155
6 Finanspolitiska effekter 1974—1978 159

9:1 Förändring i penningmängden hos allmänheten 1975—1977 162
2 Penningmängdens tillskott 1975—1977 163
3 Bankernas likvida tillgångar 1975—1977 164
4 Affärsbankernas likviditetskvoter 1975—1977 166
5 Inhemska kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1976 och 1977 167
6 Affärsbankernas övriga utlåning 1976 och 1977 168
7 Statens budgetutfall samt upplåningsformer 1975—1977 169
8 Kommunernas finansiella sparande 1975—1977 170
9 Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden 1975—1977 171
10 Näringslivets upplåning på den inhemska kreditmarknaden 1975—1977 171

Diagramförteckning

1:1 Industriproduktionen i Sverige och OECD-området 1972—1977 2
2 Lagerkvoten inom industrin 1959—1978 21

2:1 Industriproduktionen i vissa länder 1974—1977 26
2 Bruttonationalproduktens utveckling i olika länder och länderområden 1969—1978 28

3:1 Marknadsandelar och relativa priser för Sveriges export till OECD-länderna 1967—1978 61
2 Exportpriserna för bearbetade varor exkl. fartyg 1974—1978 64
3 Exportutvecklingen, totalt och för vissa varugrupper 1971—1978 65
4 Bytesbalans och terms of trade 1968—1978 74

5:1 Arbetskraft och sysselsättning 1971—1977 98
2 Vid arbetsförmedlingarna kvarstående lediga platser 1972—okt. 1977 100
3 Arbetslöshet och kvarstående lediga platser 1970—okt. 1977 103

6:1 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1966—1978 121

7:1 Byggnads- och maskininvesteringar, totalt och uppdelat på sektorer 1969—1978 127
2 Investeringar i bostäder och egentlig industri 1971—1978 131
3 Investeringar inom egentlig industri, totalt och uppdelat på branscher 1971—1978 134
4 Totala industrins lagervolymförändring 1965—1978 141

9:1 Affärsbankernas utestående krediter till andra ändamål än bostadsbyggande 1971—1977 161
2 Penningmängden 1975—1977 162
3 Valutareserven och tidsposition 1972—1977 163
4 Industrins likviditetsutveckling 1971—1977 165

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770718

Innehållsförteckning

Finansplanen

1 Den internationella utvecklingen 1
2 Konjunkturer och ekonomisk politik 1977 8
3 Den ekonomiska politiken 1978 15
3.1 Målen för och inriktningen av den ekonomiska politiken 15
Resurstillväxt och resursfördelning 15
Stabilisering av pris- och kostnadsutveckling 19
Efterfrågans inriktning 22
Bostäder och energisparande 23
3.2 Välfärdens fördelning 25
3.3 Industripolitiken 28
3.4 Sysselsättningspolitiken 31
3.5 Finanspolitiken 34
3.6 Kreditpolitik och utlandsupplåning 38
4 Den ekonomiska utvecklingen 1978 41
5 Avslutning 45

Särskild fråga 50
Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse 50

Hemställan 51

Tabellförteckning 52

Bilaga 1: Preliminär nationalbudget för 1978
Innehållsförteckning *Bil. 1* 174
Tabellförteckning *Bil. 1* 175
Diagramförteckning *Bil. 1* 177

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978

Budgetförslaget

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser utgiftsprogrammet och beräkning av statens inkomster, m. m.

BUDGETFÖRSLAGET

1 Budgetens samhällsekonomiska bakgrund

I regeringsdeklarationen konstaterades att den svenska ekonomin står inför svåra problem och att det därför framstår som en avgörande uppgift under de närmaste åren att skapa balans i samhällsekonomin och stärka den internationella konkurrenskraften. Detta är också en grundläggande förutsättning för att förverkliga en målmedveten reformpolitik och för att trygga sysselsättning och framsteg.

Omfattningen av påfrestningarna på den svenska ekonomin har under det senaste året blivit allt mer uppenbar. Genom en aktiv sysselsättnings- och näringspolitik har arbetslösheten kunnat hållas på en låg nivå trots den svaga internationella konjunkturen och trots svag produktionsutveckling inom landet. Det ekonomiska läget kännetecknas emellertid i övrigt av betydande obalans.

Vid en analys av vårt ekonomiska läge måste det höga svenska kostnadsläget spela en central roll. Den ogynnsamma kostnadsutvecklingen är den viktigaste förklaringen till att den utlandskonkurrerande industrin förlorat marknadsandelar under åren efter 1974.

En faktor som kommit att bidra till dagens ekonomiska situation är den förda s. k. överbryggningspolitiken. En avgörande förutsättning för

att denna skulle lyckas, var att den internationella konjunkturen inom inte alltför lång tid skulle skjuta fart på nytt. Så som den internationella konjunkturen utvecklats har riskerna med den förda politiken kommit att framstå allt klarare. Överlagren representerar visserligen ett potentiellt valutatillskott, men de medverkar också till att pressa priserna och hålla tillbaka en ökning av produktion och sysselsättning. Politiken att stimulera företagen att hålla kvar och utbilda arbetskraften bidrar till att hålla tillbaka arbetslösheten men medför också i det korta perspektivet en svag produktivitetsutveckling.

Till den ekonomiska totalbilden hör också att vissa branscher såsom stål-, varvs- och tekoindustrierna har drabbats av en strukturkris som bl. a. beror på konkurrensen från ett antal utvecklingsländer.

Det bör också framhållas att Sveriges teknologiska försprång i viktiga avseenden minskat eller försvunnit. Trots att detta har stått klart sedan länge har de åtgärder som tidigare vidtagits inte varit ägnade att försvara Sveriges framskjutna position; nyföretagandet har utvecklats svagt och den teknologiska förnyelsen har inte haft det djup och den bredd som skulle ha krävts.

Genom en målmedveten ekonomisk politik söker regeringen förbättra konkurrenskraften och därmed trygga sysselsättningen både på kortare och längre sikt, dämpa kostnadsinflationen, bereda utrymme för ökad export, underlätta strukturomvandlingen och lägga grunden för en snabb förnyelse av vårt näringsliv.

Det är endast konkurrenskraftiga och välkonsoliderade företag som i längden kan trygga den fulla sysselsättning och balanserade tillväxt som är primära mål för den ekonomiska politiken. Detta är bakgrunden till att kronan i augusti 1977 skrevs ned med 10 % i relation till ett vägt genomsnitt av de viktigaste valutorna i vår utrikeshandel och till att Sverige i samband därmed lämnade den s. k. valutaormen.

Nedskrivningen innebär en väsentlig inhämtning av den förlust i konkurrenskraften som Sverige ådrog sig under 1975 och 1976. Det är emellertid därutöver nödvändigt att våra interna kostnader och vår produktivitet utvecklas gynnsamt i relation till utlandet.

Genom devalveringen skapas således förutsättningar för en ökad produktion. Högre kapacitetsutnyttjande leder också till lägre produktionskostnader och motverkar därigenom även prisstegringarna.

I syfte att dämpa kostnadsinflationen och lägga grunden för en lugn avtalsrörelse 1978 har regeringen efter överläggningar med arbetsmarknadens parter lagt fram förslag om lättnader i den statliga inkomstskatten. Jämfört med 1977 års skatteskala blir skattesänkningen mellan 1 200 kr. och 2 600 kr. för de stora löntagargrupperna och marginalskattesänkningen blir störst — 5 till 8 procentenheter — i de inkomstskikt där flertalet heltidsarbetande befinner sig. Härigenom underlättas

för arbetsmarknadens parter att träffa en löneuppgörelse inom en kostnadsram som kan vara förenlig med strävan att förbättra den internationella konkurrenskraften.

På längre sikt är det emellertid ohållbart att fortsätta med en skattepolitik som kräver årliga beslut om justeringar av den statliga inkomstskatten. Till nackdelarna med detta förfarande hör att möjligheterna att sluta fleråriga löneavtal allvarligt försämras. Riksdagen har därför beslutat att den statliga skatteskalan skall inflationsskyddas fr. o. m. 1979. Härigenom förhindrar man att löntagarna måste begära påslag som är väsentligt högre än inflationstakten även om målet enbart är att behålla oförändrad reallön. Fördelningsmässigt är den inflationsskyddade skatteskalan neutral. Vid oförändrad real inkomst betalar man samma procenttal i skatt oavsett inflationstakten.

De snabba höjningarna av arbetsgivaravgifterna under senare år har bidragit till näringslivets kostnadskris. På längre sikt torde visserligen ökade löneskatter väsentligen övervältras och således medföra lägre lönenivå än man annars skulle ha haft. På kort sikt är det emellertid ingalunda säkert att så sker. Om en alltför stor del av förhandlingsutrymmet är intecknat genom statsmakternas beslut kan det bli mycket svårt för parterna att träffa avtal inom ramen för vad som är samhällsekonomiskt försvarbart.

Samtidigt står det klart att vissa höjningar av arbetsgivaravgifterna är nödvändiga för att finansiera åtaganden för den sociala tryggheten. I syfte att dämpa ökningstakten i det totala avgiftsuttaget har regeringen därför beslutat att successivt avveckla den allmänna arbetsgivaravgiften. Således sänks uttaget med två procentenheter från den 1 januari 1978 vilket i stort sett motsvarar den sammanlagda höjningen av andra arbetsgivaravgifter, bl. a. för sjukförsäkring och barnomsorg.

Sveriges kreditvärdighet är god. Det är emellertid en nödvändig utgångspunkt för den ekonomiska politiken att underskottet i bytesbalansen reduceras. Annars riskerar vi att permanenta en för liten utlandskonkurrerande sektor i vår ekonomi. Erfarenheten visar också att länder som negligerar kravet på att upprätthålla balans i de utrikes betalningarna förr eller senare tvingas till åtstramningsåtgärder som obönhörligen går ut över sysselsättning och välfärd. Behovet att förbättra balansen i utrikeshandeln innebär att sparandet i den svenska ekonomin måste öka. Den offentliga sektorn måste här ge ett väsentligt bidrag vilket kommer att ställa stora krav på finanspolitiken.

För att förbättra bytesbalansen krävs, förutom att konkurrenskraften och därmed framtidstron och investeringsviljan i näringslivet återställs, också att vi skapar utrymme för den utlandskonkurrerande industrin genom att hålla tillbaka den inhemska konsumtionen, både den offentliga och den privata. Den tillväxtpotential som finns i den svenska ekonomin måste under de närmaste åren väsentligen reserveras för att återta för-

lorade marknadsandelar, öka exporten och investeringarna, samt genomföra den nödvändiga strukturomvandlingen i näringslivet. Utrymmet för konsumtionsökning är därför utomordentligt begränsat. Jag återkommer i det följande till vad kravet på återhållsamhet innebär för den statliga och den kommunala sektorn.

Det bör i sammanhanget understrykas att det i nuvarande läge inte är lämpligt att expandera den offentliga tjänstesektorn i alltför snabb takt. Visserligen är denna sektor importsnål och en expansion belastar således endast i begränsad utsträckning direkt bytesbalansen. Å andra sidan kräver ett återställande av jämvikten i bytesbalansen att industrins kapacitet ökar. Detta försvåras om produktionsresurserna väsentligen sugits upp av den offentliga sektorn. Risken är visserligen betydande att arbetsmarknaden i det korta perspektivet blir svag. Detta får emellertid mötas med arbetsmarknadspolitiska åtgärder och ökning av bl. a. bostadsbyggande och väginvesteringar som inte permanent låser arbetskraften till inhemska sektorer.

I årets budget är också de statliga konsumtions- och investeringsutgifterna i stort sett oförändrade i reala termer.

För den kommunala verksamheten förutses däremot en betydande tillväxt. Den kommunala konsumtionen beräknas växa med 4,5 % år 1978. Detta är en tillväxttakt som är ungefär dubbelt så snabb som den som statsmakterna under allmän parlamentarisk enighet angav som rimlig vid sitt ställningstagande till den senaste långtidsutredningen. Expansionstakten bör också ses i ljuset av att en planenlig utbyggnad av barnomsorg och långtidssjukvård samt den utbyggnad av den kommunala servicen som befolkningsförändringarna ger upphov till har beräknats medföra att den kommunala konsumtionen måste öka med ca 2 % per år i volym under tiden fram till år 1980.

Det är således möjligt att tillgodose inte bara samhällets åtaganden på dessa väsentliga områden av den sociala tryggheten utan även vissa andra högt prioriterade behov inom ramen för en betydligt lägre ökningstakt än vad den kommunala planeringen innebär. Jag vill i sammanhanget erinra om att kommunförbunden i juni 1977 i en överenskommelse med regeringen förband sig att uppmana sina medlemmar att restriktivt pröva alla utgifter och göra en översyn av sina flerårsplaner. De utdebiteringshöjningar som trots detta kunde bli nödvändiga skulle begränsas så långt möjligt.

Det står enligt min mening klart att en begränsning av den kommunala utgiftsexpansionen är nödvändig om ytterligare kraftiga höjningar av utdebiteringen skall kunna undvikas. Utrymme i statens budget för höjda bidrag till kommunerna föreligger inte utan skulle i sin tur kräva ytterligare statliga skattehöjningar. En lugnare kommunal utgiftsutveckling är således motiverad av såväl finansiella som realekonomiska skäl.

För en fortsatt välståndsutveckling och förnyelse av vårt näringsliv

krävs ett omfattande nyföretagande och utvidgning av livskraftiga branscher och företag för att ersätta de sysselsättningstillfällen som i en föränderlig värld med nödvändighet faller bort. Behovet av att återställa näringslivets lönsamhet skall bl. a. ses mot denna bakgrund. Genom näringspolitiska insatser, bl. a. i form av åtgärder för de mindre och medelstora företagen, söker regeringen också långsiktigt främja företagsverksamheten. Näringspolitiken innefattar också andra offensiva insatser för att stödja företag som visserligen i dagens konjunkturläge har svårigheter men som på längre sikt kan bedömas vara livskraftiga. För att säkerställa att näringslivet kan fortsätta att utvecklas och konkurrera framgångsrikt på utlandsmarknaden krävs också att forskning och utveckling främjas. Sådana insatser har också prioriterats i årets budget.

Det är vidare nödvändigt att staten bidrar till att göra den nödvändiga strukturomvandlingen i berörda regioner så mjuk som möjligt. Målet är härvid att tillse dels att berörda näringar krymps till en nivå som är långsiktigt konkurrenskraftig, dels att detta sker i socialt acceptabla former. Dessa insatser blir med nödvändighet mycket kostsamma och den återhållsamhet som åläggs medborgarna kan ses som det pris som måste betalas av dem som har sin sysselsättning tryggad för att lätta bördan för dem som drabbas av omställningen.

Den stramhet som kännetecknar budgetförslaget för 1978/79 illustreras av att statens utgifter för konsumtion och investeringar är ungefär oförändrade i volym. Samtidigt görs de insatser på budgetens utgiftssida, som är nödvändiga för att infria gjorda åtaganden gentemot barnfamiljer och äldre. Betydande belopp avsätts även för att trygga sysselsättningen genom arbetsmarknadspolitiska och industripolitiska åtgärder.

I vad avser budgetens inkomstsida föreslår jag vissa punktskattehöjningar. Med hänsyn till att den privata konsumtionen förutses utvecklas svagt och till det rådande låga kapacitetsutnyttjandet inom industri och handel anser jag emellertid att ett betydande budgetunderskott måste accepteras snarare än att nu ytterligare höja skatterna eller att ha en lägre ambitionsnivå när det gäller samhällets insatser för sysselsättning och social trygghet.

2 Utgiftsprogrammet

Med hänsyn till den statsfinansiella situationen måste tillgängligt resursutrymme reserveras för högt prioriterade ändamål. Hit hör främst sysselsättningsfrämjande åtgärder, näringspolitik och därtill knuten forskning och utveckling samt energibesparande åtgärder. Resurser måste vidare avsättas för att vidmakthålla den sociala tryggheten. Åtagandena gentemot barnfamiljer och pensionärer står således fast och

infrias genom ett fortsatt starkt stöd till omsorgen om barn och äldre. Mot bakgrund av det begränsade resursutrymmet måste andra utgiftsområden stå tillbaka. Även sådana kostnadskrävande reformer som framstår som angelägna måste i nuvarande samhällsekonomiska och statsfinansiella situation anstå till dess att ekonomiskt utrymme kan skapas.

Det föreliggande budgetförslaget innebär att statlig konsumtion och statliga investeringar sammantaget är ungefär oförändrade mätt i reala termer. I flera sektorer tillgodoses prioriterade insatser genom omfördelningar. Även framgent torde det bli nödvändigt att i första hand skapa utrymme för nya insatser genom omfördelningar av befintliga resurser.

Statsbudgetens utgiftsökning är i allt väsentligt att hänföra till pris- och löneutvecklingen. En betydande del av utgiftsökningen betingas av indexbundna delar av det sociala trygghetssystemet. På många andra områden begränsas emellertid de automatiska utgiftsökningarna. I flera fall kompenseras inte myndighetsanslagen fullt ut för pris- och löneökningar. Detta skärper kravet på rationaliseringar och produktivitetsökningar inom myndigheterna. Vidare föreslås ett antal direkta besparingsåtgärder.

Jag kommer i det följande att uppehålla mig vid de områden som särskilt prioriteras i budgetförslaget. Jag återkommer därefter till besparingar och omfördelningar. Slutligen redovisas statsutgifterna grupperade efter ändamål.

2.1 Sysselsättning

Det är ett primärt mål för regeringens politik att genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder värna om sysselsättningen. Åtgärderna måste vidare inriktas på att skapa nya och för framtiden mera varaktiga sysselsättningsmöjligheter.

Regeringen upprätthåller en fortsatt hög beredskap för arbetsmarknadspolitiska åtgärder under budgetåret 1978/79. Anslagen är i enlighet med budgetteknisk praxis konjunkturneutralt beräknade. Arbetsmarknadsutvecklingen kan emellertid komma att kräva insatser härutöver under löpande budgetår.

Arbetsförmedlande verksamhet har en viktig roll för en effektivt fungerande arbetsmarknad. Trots ett starkt begränsat utrymme för nya åtaganden har det bedömts önskvärt att tillföra arbetsmarknadsverket ett betydande antal nya tjänster i första hand avsedda för den individuella platsförmedlingen. I syfte att ytterligare effektivisera arbetsförmedlingarnas platsförmedlande verksamhet fortsätter och utvidgas försöken med obligatorisk platsanmälan och platsförmedling med hjälp av ADB.

Vintern 1977/78 beräknas över 40 000 personer sysselsättas i bered-

skapsarbeten. En rad insatser görs för att ordna beredskapsarbeten inom tjänstesektorn. Bl. a. i det syftet föreslås ett nytt bidragssystem för kommunala beredskapsarbeten som skall stimulera kommunerna till ökad tonvikt på arbeten med låg dagsverkskostnad. Därigenom uppnås en högre sysselsättningseffekt för de resurser som anslås. Vidare underlättas genom det nya bidragssystemet möjligheterna att sysselsätta arbetslösa ungdomar och kvinnor.

I nuvarande sysselsättningsläge är det angeläget att personer som är eller löper risk att bli arbetslösa erbjuds utbildning. Förutom utbildning inom företagen av anställda som hotas av permittering sker också utbildning till nya yrken inom arbetsmarknadsutbildningen. Även inom gymnasieskolan förbättras möjligheterna att ge utbildning som underlättar för ungdomar att få fast fot på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadspolitiken innefattar förutom sysselsättningsskapande åtgärder även frågor rörande bl. a. arbetarskydd och anställningsskydd.

Arbetarskyddsverket har byggts ut väsentligt under 1970-talet och har i dag ca 1 200 anställda. Verket ges nu möjligheter till de insatser som krävs i och med tillkomsten av arbetsmiljölagen.

Med de bedömningar av konjunkturutvecklingen som redovisas i finansplanen är det möjligt att industrins arbetskraftsefterfrågan förstärks mot slutet av 1978 eller i början av 1979. I takt med en sådan förbättring på den öppna arbetsmarknaden skulle de särskilda insatserna för att värna om sysselsättningen kunna minska i omfattning.

2.2 Näringspolitik och därtill knuten forskning och utveckling

Näringspolitiska insatser har fått en framskjuten plats i regeringens politik. Det har varit frågan om dels sysselsättningspolitiskt betingade insatser för att garantera att den nödvändiga strukturomvandlingen sker i socialt acceptabla former, dels offensiva näringspolitiska insatser i syfte att stärka det svenska näringslivets möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden.

Budgetförslaget för 1978/79 utgör en etapp i regeringens stegvisa översyn och effektivisering av näringspolitiken. Småföretagspropositionen är därvid ett väsentligt inslag. Propositionen om stöd till strukturomvandlingen i specialstålindustrin och stålgjuteriindustrin utgör ett exempel på regeringens åtgärder för att underlätta de omställningar och strukturförändringar som nu är nödvändiga inom vissa branscher. Regeringen kommer inom kort att förelägga riksdagen förslag om en samordning av handelsstålindustrin. I ett senare skede planerar regeringen att lägga fram förslag till riktlinjer för näringspolitiken i ett längre perspektiv.

Högskoleväsendet tillförs forskningsmedel för att aktivt kunna stödja utvecklings- och innovationsverksamheten inom näringslivet. En för-

söksverksamhet med ökad kontakt mellan högskolans forskare och företagen inleds den 1 juli 1978. Regeringen kommer våren 1978 att lägga fram förslag om ytterligare stimulans till teknisk forskning och utveckling. En målmedveten sådan satsning är en grundförutsättning för att på sikt vidmakthålla och förstärka den svenska industrins livskraft.

De åtgärder som har presenterats i småföretagspropositionen innebär kraftiga ökningar av anslagen till stöd för de mindre och medelstora företagen, som är av väsentlig betydelse för såväl tillväxt som regional balans. I åtgärdspaketet för dessa företag har ca 550 milj. kr. anvisats för budgetåret 1978/79.

Den svenska dataindustrin får förbättrade konkurrensmöjligheter genom en sammanslagning av de största tillverkarna och genom ökat statligt engagemang i ett nybildat dataföretag. Detta företag kommer under en utvecklingsperiod att erhålla stöd för ett intensifierat forsknings- och produktutvecklingsarbete.

Textil- och konfektionsbranschen har drabbats av ytterligare svårigheter. De särskilda strukturgarantierna för textil- och konfektionsindustrierna kommer enligt regeringens förslag att kunna utgå även under budgetåret 1978/79. Det särskilda stödet till äldre arbetskraft inom branschen kommer enligt tidigare regeringsförslag att utgå för det första halvåret 1978 med möjligheter för regeringen att förlänga stödet under andra halvåret 1978 om så bedöms erforderligt.

Betydande belopp i form av kreditgarantier och kapitaltillskott har tillförts varvsindustrin. Utvecklingen inom varvsindustrin ger emellertid anledning till fortsatt oro. Flera svenska varv anmälde hösten 1977 mot bakgrund av utvecklingen på fartygsområdet behov av ytterligare stora medelstillskott. AB Svenska Varvs styrelse har vidare aktualiserat frågan om nedläggning av en eller flera varvsenheter. Frågan utreds f. n. i särskild ordning inom regeringskansliet. Förslag avses bli förelagda riksdagen under våren 1978.

I budgetförslaget ingår vidare förstärkningar av industriverkets branschprogram med förlängningar av nuvarande program för träbearbetande industri, gjuteriindustri och metallmanufakturindustri.

2.3 Social trygghet

Den sociala tryggheten är inte minst i nuvarande ekonomiska situation betydelsefull. Åtagandena gentemot barnfamiljer och pensionärer står fast. Ett fortsatt starkt stöd ges till omsorgen om barn och äldre. Åtgärderna för handikappade förstärks.

Det ekonomiska stödet till barnfamiljerna som har förbättrats genom att barnbidraget höjts med 300 kr. från den 1 juli 1977 kommer att ytterligare förstärkas från den 1 april 1978 då bidraget höjs med 160

kr. till totalt 2 260 kr. per barn och år. Vidare förbättras från den 1 april 1978 de statskommunala bostadsbidragen genom höjning av de övre hyresgränserna för hushåll med barn. I budgetpropositionen föreslås åtgärder som innebär att tyngdpunkten i bostadsstödet förskjuts mot de hushåll som har en stor försörjningsbörda. Ytterligare justeringar av hyres- och inkomstgränserna föreslås från den 1 januari 1979. De statliga bostadsbidragen föreslås från samma tidpunkt bli höjda med 360 kr. till 1 260 kr. per barn och år.

Föräldraförsäkringen har byggts ut. Från den 1 januari 1978 är alla föräldrar tillförsäkrade ekonomisk ersättning under 9 månader i samband med barns födelse. För de första 8 månaderna utgår ersättning motsvarande sjukpenning. För den nionde månaden utgår ersättning enligt föräldrapenningens garantinivå, 32 kr. per dag. Proposition med förslag om vidgad lagstadgad rätt till ledighet för småbarnsföräldrar avses föreläggas riksdagen under våren 1978.

Utbyggnaden av barnomsorgen fortsätter. Programmet innebär en utbyggnad om 100 000 nya platser i daghem och 50 000 nya platser i fritidshem under perioden 1976—1980. Det statliga stödet till kommunernas barnomsorg ökar med ca 770 milj. kr. till sammanlagt drygt 2 600 milj. kr. Barnomsorgsavgiften föreslås höjd med 0,3 % till 1,6 % för år 1979.

En rad väsentliga pensionsreformer har genomförts under senare år. Den allmänna pensionsåldern har sänkts till 65 år och ökade möjligheter till rörlig pensionsålder har införts, bl. a. genom införande av delpension. Reformprogrammet följs upp genom en höjning av pensionstillskotten för pensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-förmåner. Folkpensionen (inkl. fullt pensionstillskott) uppgår f. n. till 14 630 kr. per år för ensamstående och 25 130 kr. per år för makar. Anslaget till folkpensioner beräknas för budgetåret 1978/79 öka med 4 350 milj. kr. till 24 600 milj. kr.

Genom indexregleringen av folkpensioner och ATP är pensionärerna tillförsäkrade en automatisk kompensation för den allmänna prisutvecklingen. Pensionärerna intar i detta avseende en särställning jämfört med många andra grupper i samhället. Vidare ger pensionstillskotten årliga standardförbättringar.

2.4 Energibesparande åtgärder

Regeringens energipolitik syftar till att trygga vår energiförsörjning och sysselsättning med bevarad handlingsfrihet för framtiden. Under 1978 skall riksdagen fatta vissa centrala beslut rörande energipolitiken. För att förbereda dessa beslut har en särskild kommission tillsatts. Kommissionens uppgift är att presentera ett samlat underlag och framlägga olika alternativ för den framtida energiförsörjningen.

Ett av de viktigaste inslagen i energipolitiken är insatser för en effektivare energihushållning. Regeringen har redovisat förslag till en energisparplan för befintlig bebyggelse. Innebörden är att efter en 10-årsperiod 25 à 30 % av den nuvarande energiförbrukningen i byggnader skall kunna sparas.

Det föreslagna programmet innebär en total investering under 10-årsperioden på mellan 31 och 48 miljarder kronor. Programmet kommer att omprövas efter tre år. För budgetåret 1978/79 föreslås under bostadshuvudtiteln ca 1 000 milj. kr. för lån och bidrag till energibesparande åtgärder. Till detta kommer en föreslagen planeringsreserv om ytterligare 400 milj. kr. Fr. o. m. budgetåret 1979/80 kommer endast bidrag och subventioner att belasta statsbudgeten.

Avsevärda insatser görs också för energibesparande åtgärder i näringslivet. Sålunda föreslår regeringen att stödet till sådana åtgärder för nästa budgetår ökar med 125 milj. kr. till 295 milj. kr.

En förutsättning för att vårt framtida energibehov skall kunna tillgodoses är målmedvetna insatser på energiforskning. Denna bör i ökad utsträckning inriktas på att utveckla teknik för användningen av förnyelsebara energikällor. Regeringen avser att senare under våren förelägga riksdagen förslag till ny energiforskningsram.

2.5 Besparingar och omfördelningar

Som jag tidigare har nämnt har utgiftsprövningen varit mycket restriktiv. Strävan har varit att begränsa automatiska kostnadsökningar, genomföra direkta besparingsåtgärder, finansiera angelägna nysatsningar genom omfördelningar av medel, öka intäktsfinansieringen genom avgiftshöjningar, öka kraven på myndigheternas rationaliseringsverksamhet samt senarelägga vissa mindre prioriterade program och åtgärder. I det följande ges exempel på olika typer av besparingsåtgärder.

På vissa områden har det visat sig möjligt att genomföra beloppsmässigt viktiga besparingsåtgärder. Hit hör bl. a. följande. På jordbruksdepartementets område minskas ramen för bidrag till kommunala avloppsreningsverk med 40 milj. kr. Inom socialhuvudtiteln minskas genom regeländringar belastningen på bosättningslånefonden för innevarande budgetår och budgetåret 1978/79. En väsentlig besparing uppnås vidare inom tandvårdsförsäkringen genom att beloppsgränsen för högre ersättningsandel höjs från 1 000 kr. till 1 500 kr. På en rad punkter genomförs vidare mindre nedskärningar. Hit hör bl. a. ramen för stöd till bostadsförbättringar och ramarna för jordbrukets rationalisering. Anläggningsstödet till idrotten minskar. Vidare minskar resurserna för försöks- och demonstrationsverksamhet i lärarutbildningen.

Ett flertal anslag eller beslutsramar måste under nuvarande förhållanden hållas på oförändrad nominell nivå. Exempel på detta är lån

till kommunala markförvärv, anslag till markförvärv för naturvårdsändamål, lån och bidrag till samlingslokaler, anslag till hälsovårdsupplysning samt anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete.

Begränsningar av automatiska kostnadsstegringar genom restriktioner av skilda slag genomförs. Ett exempel på detta utgör bidragen till studiecirkelverksamhet där ökningen av antalet bidragsberättigade studietimmar begränsas till 2 % i förhållande till innevarande budgetår. Kostnadsökningen för kommunal vuxenutbildning begränsas.

I budgetpropositionen återfinns en rad exempel på omfördelningar av medel inom oförändrade totala resurser i syfte att tillgodose angelägna nysatsningar. Inom det militära försvaret prioriteras materielanskaffning och forskning och utveckling på bekostnad av andra anslag inom oförändrade totala resurser. För att möjliggöra detta minskas anslagen till repetitionsutbildning, byggnadsverksamhet samt datamaskinanskaffning. Inom räntebidragssystemet på bostadsområdet omfördelas räntesubventioner från äldre årgångar av hus till de nyaste husen. Inom bostadsbidragssystemet sker en omfördelning av medel från barnlösa hushåll till flerbarnsfamiljer. Branschprogrammet för skoindustri slopas och medlen överförs till andra branschprogram inom industridepartementets område. Inom ungdomsvården senareläggs vissa investeringar för att möjliggöra angelägna åtgärder vid specialavdelningar.

Begränsning och/eller senareläggning av vissa tidigare planerade åtgärder föreslås. Så har exempelvis investeringarna för civil försvarsberedskap väsentligt reducerats i förhållande till den planeringsinriktning som angavs i 1977 års försvarsbeslut. På det ekonomiska försvarets område innebär detta minskade investeringar i förhållande till planeringsprogrammet om ca 100 milj. kr. Även inom det militära försvaret senareläggs åtskilliga materielanskaffningar. Vidare har åtgärder vidtagits för att begränsa eller senarelägga anskaffningar av ADB-utrustning för den civila statsförvaltningen.

Särskilda personalminskningsåtgärder förcslås för vissa myndigheter. Det gäller t. ex. inom försvarshuvudtiteln där personalvolymen minskas med ca 500 anställda under budgetåret 1978/79.

För flera av de civila myndigheterna har s. k. nollalternativ helt eller delvis tillämpats vid anslagsberäkningen. Det innebär att myndigheten i fråga ges mindre än schablonmässig pris- och löneuppräkning. Detta skärper kraven på rationaliseringar och produktivitetsförbättringar. Genom begränsningar i pris- och löneuppräkningen säkerställs vidare att produktivitetsökningar leder till direkta besparingar i statsbudgeten och inte utnyttjas för sådana ambitionshöjningar i den löpande verksamheten som statsmakterna inte beslutat om. Återhållsamheten beträffande myndighetsanslagen ställer ökade krav på myndigheternas interna planerings- och styrningsrutiner.

Budgetförslaget präglas av en synnerligen restriktiv hållning till ut-

ökningar av antalet tjänster inom statsförvaltningen. Endast i särskilt prioriterade fall föreslås egentliga personalförstärkningar. Detta gäller främst arbetsförmedling, arbetarskydd och skattekontroll.

På flera områden höjs taxor och avgifter i syfte att förbättra kostnadstäckningen. Som exempel kan nämnas höjda taxor för utrikesförvaltningens bistånd till enskilda i utländska arvsmål, avgiftsbeläggning av vissa ambassaders exportfrämjande tjänster, höjning av sjöfartsavgifterna, vissa höjda avgifter för kommerskollegiets verksamhet, prishöjning på allmänna kartor samt på teaterbiljetter m. m., höjd avgift för filmcensurgranskning, avgiftshöjning beträffande planverkets typgodkännandeverksamhet samt höjning av lantmäteritaxan.

Eftersom behovet av statsfinansiell restriktivitet kan förutses gälla också de närmaste åren är det nödvändigt att fullfölja den strama utgiftsprövning som präglat årets budgetarbete. Ökad vikt måste fästas vid att successivt få till stånd en omprövning av pågående verksamheter inom den offentliga sektorn och säkerställa att effektivitetsvinster inom myndigheterna tas till vara för att begränsa kostnadsökningarna. Jag avser att i annat sammanhang vidta åtgärder i syfte att förbättra statsmakternas beslutsunderlag i dessa hänseenden.

2.6 Statsutgifterna grupperade efter ändamål

I tabell 1 anges utgiftsförändringarna fördelade på viktigare ändamålsgrupper.

Tabell 1. Statsutgifterna budgetåret 1978/79
(Beloppen avrundade till tiotals milj. kr.)

Ändamål	Förslag till statsbudget 1978/79	Förändring från statsbudget 1977/78	
	milj. kr.	milj. kr.	%
Folkpensioner, sjukförsäkring m.m.	28 080	+ 4 560	+19,4
Utbildning och forskning	19 620	+ 2 150	+12,3
Totalförsvar	14 730	+ 1 530	+11,6
Statsskuldräntor	9 600	+ 3 350	+53,6
Stöd till barnfamiljer	9 390	+ 1 020	+12,1
Arbetsmarknads- och regionalpolitik	8 030	+ 910	+12,8
Kommunikationer	7 880	+ 600	+ 8,3
Bostadspolitik	7 710	+ 1 660	+27,4
Näringspolitik	6 980	+ 1 040	+17,6
Skattebidrag till kommuner	6 940	+ 1 120	+19,3
Hälso- och sjukvård	5 500	+ 650	+13,3
Rätts- och polisväsende	5 340	+ 690	+14,7
Internationellt bistånd m.m.	4 210	+ 400	+10,5
Energipolitik	4 110	+ 1 120	+37,5
Övrigt	13 480	+ 2 500	+22,9
Totala statsutgifter	**151 590**	**+23 300**	**+18,2**

Vid jämförelsen mellan statsbudget för budgetåret 1977/78 och förslag till statsbudget för budgetåret 1978/79 har oförutsedda utgifter fördelats på ändamålsgrupperna. Som framgår av tabellen ökar statsutgifterna i nominella termer med 23,3 miljarder kr. eller ca 18 %. Vid en jämförelse av det beräknade faktiska utfallet för de båda budgetåren blir ökningen i nominella termer däremot endast ca 7 miljarder kr. eller knappt 5 %.

3 Den offentliga budgetpolitiken

Statens budgetpolitik för budgetåret 1978/79 har utformats mot bakgrund av de mål som regeringen uppställt för den ekonomiska politiken. Budgetförslagets inriktning är ett led i en allmän politik för att på sikt återvinna balans i de utrikes betalningarna under bibehållen hög sysselsättningsnivå och med begränsad prisstegringstakt. Den sociala tryggheten garanteras. Genom att skapa förutsättningar för en framtida balanserad tillväxt läggs grunden för att föra vidare en socialt inriktad reformpolitik och för en fortsatt välståndsutveckling. Mot denna bakgrund accepteras övergångsvis ett betydande underskott i den statliga budgeten.

Utfallet för totalbudgeten under 1977/78 beräknades i det reviderade budgetförslaget (prop. 1976/77: 150) bli ett underskott om ca 13,9 miljarder kr. men kan nu beräknas komma att uppgå till ca 33,2 miljarder kr. Orsakerna till ökningen av underskottet står främst att finna i de arbetsmarknadspolitiska och industripolitiska åtgärder som har beslutats under bred politisk enighet. För sysselsättningspolitiska åtgärder har anvisats ytterligare ca 2,4 miljarder kr. och till industripolitiska insatser (varv, stålindustrier m. m.) ca 6 miljarder kr. Träffade löneuppgörelser för de statsanställda har medfört en utgiftsökning jämfört med det ursprungliga budgetförslaget, och indexbundna utgifter som folkpensionsutgifterna har stigit mer än som tidigare beräknats. Totalt belastar denna typ av merutgifter budgetsaldot med ca 5 miljarder kr. På inkomstsidan innebär sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften ett inkomstbortfall om ca 1,5 miljarder kr. Den låga aktivitetsnivån i ekonomin medför också lägre inkomst av direkt och indirekt beskattning.

Jämfört med statsbudgeten för år 1977/78 innebär det nu framlagda budgetförslaget för 1978/79 en betydande ökning av budgetens underskott. Vid en jämförelse med det utfall som nu kan förutses för budgetåret 1977/78 innebär emellertid budgetförslaget att underskottet bibehålls på ungefär oförändrad nivå. Utvecklingen av totalbudgetens saldo under budgetåren 1976/77—1978/79 enligt nuvarande beräkningar framgår av tabell 2.

Tabell 2. Totalbudgetens saldo 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

	1976/77	1977/78	1978/79
	Utfall	Ny beräkning	Budget-förslaget
Inkomster	104 400	111 400	119 400
Utgifter	114 900	144 600	151 600
Budgetsaldo	**−10 500**	**−33 200**	**−32 200**

Statsbudgetens utgiftssida innehåller såväl utgifter som innebär en direkt efterfrågan på produktionsresurser som utgifter som snarare påverkar likviditetssituationen inom andra delar av ekonomin. Genom att eliminera denna senare typ av transaktioner, som enligt gängse definitioner omfattar bl. a. statlig långivning, aktieteckning samt köp och försäljning av mark, framkommer statens finansiella sparande. Vid en analys av sparandeutvecklingen i samhället är detta ett mera relevant begrepp än det traditionella budgetsaldot.

Statens finansiella sparandeunderskott ligger på en lägre nivå än totalbudgetens saldo, vilket bl. a. speglar de insatser i form av lån och aktieteckning som ägt rum inom ramen för industripolitiken.

Tabell 3. Statens finansiella sparande 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

1976/77	1977/78	1978/79
−4 900	−19 400	−22 300

Som framgår av tabell 3 ökar underskottet i statens finansiella sparande i något långsammare takt mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78 än budgetsaldot enligt totalbudgeten. Det finansiella sparandeunderskottet ökar ytterligare under budgetåret 1978/79 under det att budgetsaldot ligger kvar på ungefär oförändrad nivå. Denna utveckling sammanhänger med den betydande industripolitiskt betingade långivning som påverkar budgetsaldot för 1977/78.

Det finansiella sparandet 1978/79 påverkas vad gäller statsinkomsterna av de beslut rörande inkomstskatten som nyligen fattats av statsmakterna. Den väntade svaga konsumtionsutvecklingen och sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften påverkar inkomsterna av mervärdeskatt och arbetsgivaravgift. De schablonmässiga antaganden om löne- och prisutvecklingen för år 1979 som på sedvanligt sätt görs vid kalkylen av statsinkomsterna medverkar också till den beräknade svaga inkomstutvecklingen.

I min inledande redovisning av budgetpolitikens samhällsekonomiska bakgrund aviserade jag vissa inkomstförstärkningar. Jag anser sålunda

att en höjning av bensinskatten med 25 öre per liter och en däremot svarande höjning av kilometerskatten bör genomföras fr. o. m. den 1 maj 1978. Höjningen ligger i linje med strävandena att minska förbrukningen av importerade bränslen. Även med denna skattehöjning har dock Sverige internationellt sett ett lågt bensinpris. Den årliga genomsnittliga körsträckan varierar förhållandevis lite mellan landets olika delar. Förslaget beräknas medföra en kostnadsökning för genomsnittsbilisten med drygt 400 kr. per år. För den som utnyttjar bilen i sitt arbete begränsas kostnadsökningen av gällande avdragsmöjligheter. Samtidigt förstärks insatserna för väghållning i glesbygden. Åtgärderna beräknas öka budgetens inkomster budgetåret 1978/79 med ca 1 200 milj. kr.

Jag anser det vidare motiverat att föreslå en särskild skatt på utrikes charterresor med flyg. Skatten bör införas fr. o. m. den 1 maj 1978. En liknande skatt har införts i Danmark. Skatten avses utgå med i princip 100 kr. per resa. Förslaget innebär en inkomstförstärkning av storleksordningen 100 milj. kr. budgetåret 1978/79.

Vad gäller utgifterna har det ansträngda statsfinansiella läget nödvändiggjort en restriktiv prövning. Den totala utgiftsökningen är i allt väsentligt automatiskt betingad och sammanhänger med pris- och löneutvecklingen samt redan gjorda åtaganden. I reala termer beräknas statens konsumtion och investeringar ligga i stort sett stilla.

Stora delar av socialförsäkringssystemet redovisas helt eller delvis vid sidan av statsbudgeten. Detta gäller bl. a. den allmänna tilläggspensioneringen, yrkesskadeförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Folkpensionerna ingår däremot i sin helhet i statsbudgeten. Gränsdragningen mellan statsbudgetens område och socialförsäkringssektorn kan i viss mån betraktas som godtycklig. Utvecklingen av statens finansiella sparande bör därför kompletteras med en belysning av utvecklingen inom socialförsäkringssektorn.

Socialförsäkringssektorns inkomster överstiger väsentligt utgifterna, och sektorn uppvisar följaktligen ett positivt finansiellt sparande. Detta sammanhänger i allt väsentligt med allmänna pensionsfondens överskott, som år 1977 beräknas uppgå till ca 14,7 miljarder kr. Övriga delar av socialförsäkringssektorn uppvisar i huvudsak varken positivt eller negativt finansiellt sparande. Sparandet inom allmänna pensionsfonden, som tidigare steg, har nu stagnerat och beräknas under budgetåret 1978/79 sjunka något, vilket beror på det ökande antalet pensionärer med allmän tilläggspension. Utgifterna för socialförsäkringssektorn i övrigt påverkas bl. a. av sjukfrekvensen och av de beslutade förbättringarna av folkpensionsförmåner samt sjuk- och föräldraförsäkringsförmåner. De genomförda reformerna finansieras genom arbetsgivaravgifter till socialförsäkringen.

Det vidare saldobegrepp som representeras av statens och socialför-

säkringssektorns sammanlagda finansiella sparande erbjuder i flera avseenden en god utgångspunkt för en analys, eftersom de samhällsekonomiska effekterna av saldoförändringar inom dessa båda sektorer i väsentliga hänseenden sammanfaller. Att använda detta saldobegrepp som utgångspunkt för en analys av finanspolitiken ligger också i linje med de rekommendationer som utfärdats av Internationella Valutafonden och OECD.

Tabell 4. Statens och socialförsäkringssektorns finansiella sparande 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

1976/77	1977/78	1978/79
+9 700	−4 900	−8 300

Av tabell 4 framgår att staten och socialförsäkringssektorn, som budgetåret 1976/77 stod för ett positivt finansiellt sparande om ca 10 miljarder kr., numera utvisar ett negativt sparande. Detta sparandeunderskott ökar under budgetåret 1978/79. Förändringarna är i huvudsak betingade av förändringar i det statliga sparandet eftersom socialförsäkringssektorns sparande ändras endast i ringa grad.

Statsbudgeten och socialförsäkringssektorn kan sägas utgöra de delar av ekonomin över vilka statsmakterna har ett direkt och omedelbart inflytande. Om kommunernas inkomster och utgifter sammanställs med socialförsäkringssektorns och statens finansiella sparande erhålls ett mått på den samlade offentliga sektorns sparande. Från att under år 1976 ha uppvisat ett negativt finansiellt sparande på ca 2,5 miljarder kr. och år 1977 på ca 0,5 miljarder kr. beräknas kommunerna år 1978 bl. a. genom utdebiteringshöjningar förstärka sitt finansiella netto till ett positivt sparande om inemot 4 miljarder kr. För år 1979 förutses en försämring av kommunernas finansiella sparande.

Tabell 5. Den offentliga sektorns finansiella sparande 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

1976/77	1977/78	1978/79
+8 200	−3 100	−6 400

Det offentliga finansiella sparandet i sin helhet uppvisar en betydande nedgång mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78. Till budgetåret 1978/79 blir nedgången av mindre omfattning. Mätt på detta sätt beräknas underskottets absoluta storlek för innevarande och kommande budgetår bli av något mindre omfattning än enligt de saldobegrepp jag tidigare redovisat.

Omkastningen i den offentliga sektorns finansiella situation mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78 avspeglar den politik som förts i syfte att upprätthålla sysselsättningen och aktivitetsnivån i ekonomin under en överbryggningsperiod trots sviktande inhemsk och utländsk efterfrågan. Nedgångstakten i det offentliga sparandet bromsas under nästa budgetår.

Stora offentliga utgiftsunderskott har effekter på kreditmarknaden. Beroende på hur upplåningen sker kan ett stort upplåningsbehov skapa svårigheter att tillgodose andra angelägna behov på kreditmarknaden eller nödvändiggöra direkt utländsk upplåning. En hög offentlig kreditefterfrågan kan medföra ett tryck uppåt på ränteläget. Genom sina likviditetseffekter kan stora underskott också få en inflationsdrivande verkan.

Det stora underskottet i den svenska bytesbalansen innebär att det totala sparandet i ekonomin är för litet. Det är en central uppgift för den ekonomiska politiken att på sikt komma till rätta med denna jämviktsbrist.

För att det totala sparandeunderskott som bytesbalansunderskottet representerar skall kunna nedbringas måste det inhemska sparandet öka. Möjligheterna att på sikt åstadkomma en sådan sparökning påverkas av den svenska ekonomins reala utveckling. Mot bakgrund av den reala utveckling som förutses för den period som omfattas av budgetförslaget kan olika alternativ diskuteras för att öka hushållens sparandeöverskott eller minska de underskott som föreligger inom andra delar av ekonomin. Vid en analys av sparandeutvecklingen kan en indelning göras i hushållssparande, näringsliv och bostäder samt offentlig sektor.

Hushållens sparande, som minskade något under 1976, beräknas under år 1977 ha ökat till den höga nivån om ca 11 % av hushållens disponibla inkomster. Enligt konjunkturinstitutets bedömningar beräknas dock hushållssparandet minska något under 1978. Som ett led i en politik för att åstadkomma ett större inhemskt sparande kommer regeringen att lägga fram förslag om sparstimulerande åtgärder. Det är likväl inte möjligt att räkna med en sådan ökning av hushållssparandet att den totala bilden på kort sikt i någon avgörande grad förändras.

Företagens ansträngda finansiella läge och otillfredsställande resultatutveckling medförde att deras finansiella sparandeunderskott ökade under år 1977. En förbättring av företagens finansiella situation är angelägen. Med den utveckling som kan förutses för år 1978 förefaller det dock enligt konjunkturinstitutets bedömning troligt att upplåningsbehovet inte kommer att minska detta år. Ett stigande bostadsbyggande ställer ökade anspråk på kreditmarknaden. Budgetpolitiken kan således inte läggas upp med utgångspunkten att näringsliv och bostäder starkt skulle komma att förbättra sitt finansiella sparande.

Den offentliga sektorns upplåningsbehov, slutligen, skulle kunna

minskas antingen genom skatte- och avgiftshöjningar eller genom begränsningar i de offentliga utgifterna.

Vad gäller inkomstsidan föreslås i budgetförslaget för 1978/79 vissa punktskattehöjningar. Vid bedömningen av möjligheten och behovet av ytterligare skattehöjningar bör ett antal faktorer beaktas. Den försämring av exportpriserna i förhållande till importpriserna (terms-of-trade) som kan förutses innebär i sig en kraftig köpkraftsindragning. Kommunerna har vidare beslutat om mycket betydande kommunalskattehöjningar för år 1978, och den genomsnittliga kommunala utdebiteringen kommer att stiga med 1: 86 kr. Vidare skattehöjningar i nuläget skulle ytterligare beskära hushållens disponibla inkomster i en situation då dessa ändå beräknas minska realt. Det är också möjligt att ytterligare skattehöjningar skulle resultera i minskat hushållssparande. I så fall går den avsedda finanspolitiska effekten delvis förlorad.

Dagens situation i den svenska ekonomin kännetecknas av lågt kapacitetsutnyttjande och svag inhemsk konsumtionsefterfrågan. Ytterligare skattehöjningar som begränsar hushållens efterfrågan kan inte undgå att få negativa effekter på sysselsättningen. Höjningar av de lönebaserade skatterna och avgifterna skulle få än mer direkta sysselsättningspolitiska konsekvenser.

En begränsning av den offentliga sektorns upplåningsbehov skulle också kunna åstadkommas genom åtgärder på utgiftssidan.

De offentliga utgifterna inom socialförsäkringssystemet utgör grundvalen för trygghetssystemet i dagens svenska samhälle. Utfästelserna till pensionärerna och barnfamiljerna står fast. Dagens trängda ekonomiska läge kan inte få rubba grunderna för det sociala trygghetssystemet.

Allmän enighet råder vidare om nödvändigheten av en arbetsmarknadspolitik i solidaritetens tecken. Denna solidaritet omfattar en aktiv arbetsmarknadspolitik i samhällets regi och en inkomsttrygghet för dem som drabbas av arbetslöshet. Dessa kostnader måste samhället bära. De arbetsmarknadspolitiska ambitionerna får inte sänkas. De nödvändiga kostnaderna för strukturförändringar inom näringsgrenar med omställningsproblem måste ses i samma perspektiv.

Den svenska bruttonationalprodukten beräknas förbli ungefär oförändrad under år 1978. Den privata konsumtionen och investeringarna förväntas uppvisa en svag utveckling, och det är endast till följd av exportens och den offentliga sektorns expansiva inverkan som bruttonationalprodukten kan upprätthållas på denna nivå. Den totala offentliga sektorns expansiva effekt kan enligt de kalkyler som redovisas i den preliminära nationalbudgeten beräknas uppgå till ca 3 % av bruttonationalprodukten under detta år. Praktiskt taget hela denna effekt härrör från statsbudgeten. I denna mening kan budgetförslaget sägas innebära en expansiv finanspolitik, som accepteras övergångsvis i syfte att upp-

rätthålla aktivitetsnivån i ekonomin. Det är emellertid av största betydelse att detta inte leder till en sådan utveckling av den offentliga sektorn att förutsättningarna för en framtida expansion inom industrin försvåras genom att tillgängliga produktionsresurser i allt för stor utsträckning avdelats för statens och kommunernas behov. Budgetförslaget har utformats med denna utgångspunkt. Den statliga konsumtionen avses således inte komma att öka. Ur denna synvinkel är budgetförslaget restriktivt.

Budgetpolitiken innebär således en balansgång mellan å ena sidan kraven på att i en situation med sviktande inhemsk och utländsk efterfrågan upprätthålla sysselsättning och kapacitetsutnyttjande på en rimlig nivå och å andra sidan nödvändigheten av att skapa förutsättningar för en utveckling mot balans i utrikesbetalningarna. Budgetförslaget bygger på den konjunkturbedömning varom en närmare redogörelse lämnas i finansplanen. Skulle utvecklingen komma att avvika från den nu förutsedda kan finanspolitiska åtgärder komma i fråga. Likaså kan sådana åtgärder komma i fråga om ytterligare utgiftsbehov aktualiseras.

Genom den ekonomiska politik som förts har grunden lagts för en framtida ekonomisk tillväxt. De åtgärder som vidtagits för att anpassa vårt kostnadsläge till omvärldens förutses bära frukt i form av en successivt stigande aktivitet i ekonomin. En högre aktivitetsnivå medför förbättrade förutsättningar för en positiv sparandeutveckling. Även med optimistiska antaganden om möjligheten att på sikt öka sparandet inom andra sektorer i ekonomin är det dock uppenbart att den offentliga sektorn måste lämna ett avgörande bidrag härvidlag. Detta innebär att statens sparandeunderskott måste minska, vilket framdeles kommer att ställa krav såväl på en förstärkning av statens inkomster som på en stark restriktivitet vad gäller offentliga utgifter.

Självfallet måste ett reformarbete ständigt äga rum i ett föränderligt samhälle. Människors behov, önskemål och krav växlar. Det är dock viktigt att slå fast att grunden för ett framgångsrikt reformarbete är en stark samhällsekonomi och att målet att uppnå balans och tillväxt i ekonomin därför är av avgörande betydelse. Omfattningen och inriktningen av det fortsatta reformarbetet blir beroende av den ekonomiska utvecklingen. Utrymme för fortsatta reformer måste skapas genom ekonomisk tillväxt, genom hushållning och effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser samt genom omprioriteringar inom pågående verksamheter. Det är självklart att tryggheten för alla generationer och grupper står i centrum för regeringens politik och att arbetet hela tiden är inriktat på att förbättra denna trygghet.

4 Den skattepolitiska utvecklingen

Riksdagen har under hösten 1977 beslutat införa ett automatiskt verkande inflationsskydd för den statliga inkomstskatteskalan. Därmed motverkas till väsentlig del en av de faktorer som mest påtagligt haft en destabiliserande inverkan i den svenska samhällsekonomin under senare år. Eftersom progressiviteten verkat även på inkomstökningar som endast utgör inflationskompensation har det vid oförändrade regler krävts orimligt höga bruttoinkomstökningar för att nå även mycket blygsamma köpkraftsökningar. Löneförhandlingar på arbetsmarknaden har därför inte kunnat föras utan att staten varje år genomfört särskilda skatteomläggningar.

Dessa åtgärder har kortsiktigt motverkat de mest besvärande problemen, men tidigare endast till priset att man varje gång ytterligare skärpt progressiviteten i vanliga inkomstlägen och därigenom för framtiden skapat än större problem. Omläggningarna har alltså inte inneburit att avtalsrörelsernas beroende av årliga skattebeslut brutits, vilket alla parter på arbetsmarknaden uttalat sig för.

Med beslutet om inflationsskydd för skatteskalan tillgodoses en viktig punkt i regeringsförklaringens skattepolitiska avsnitt. De tre viktigaste utredningarna inom skatteområdet — företagsskatteberedningen, 1972 års skatteutredning och 1976 års kommunalekonomiska utredning — har i enlighet med sina tilläggsdirektiv från hösten 1976 slutfört sitt arbete under hösten 1977. Deras betänkanden skall nu remissbehandlas och tidsplanen är sådan att det skall vara möjligt att fortsätta det inledda reformarbetet genom förslag till riksdagen under hösten 1978. Utredningarnas förslag rymmer emellertid mycket omfattande och delvis tekniskt komplicerade frågor, varför det på vissa punkter kan komma att visa sig att ytterligare beredningstid krävs. Det står också klart att endast vissa delar av reformerna kan tänkas träda i kraft redan år 1979.

Inflationsskyddet för skatteskalan kommer första gången att verka för inkomståret 1979. Skiktgränserna i den gällande skatteskalan kommer då att räknas upp med hänsyn till prisutvecklingen från augusti 1977 till augusti 1978. Frågan huruvida även grundavdragen skall inflationsskyddas bör prövas tillsammans med övriga frågor som berör kostnadsfördelningen mellan stat och kommun efter remissbehandlingen av kommunalekonomiska utredningens betänkande. Till denna punkt avser jag att återkomma under år 1978.

Jag vill i detta sammanhang något diskutera inverkan på statsinkomsterna av det införda inflationsskyddet för inkomstskatteskalan. Det har hävdats att staten genom detta avhänder sig stora skatteinkomster som skulle behövas mer än väl. Om man inte längre kan lita till inflationsautomatiken, utan riksdagen måste fatta beslut om varje ökning av skat-

teuttaget, kommer statsfinanserna att på ett avgörande sätt försvagas enligt detta sätt att resonera. För egen del finner jag att detta argument kommer farligt nära att framställa inflation som något positivt eftersom den leder till ökade statsinkomster. En återblick på den skattepolitiska utvecklingen hittills under 1970-talet visar dessutom att det bygger på ett ohållbart antagande. Tvånget att skapa rimliga förutsättningar för avtalsrörelserna har gjort att staten i praktiken inte alls automatiskt kunnat tillgodoräkna sig inkomsterna av den skatteskärpning inflationen i och för sig skulle ha åstadkommit vid oförändrade regler.

Genom årliga beslut har den direkta skatten måst lättas, vilket regelbundet skett t. o. m. med större belopp än som motsvarat den samtidiga inflationsvinsten. Det samlade uttaget av statlig inkomstskatt har således inte stigit, utan tvärtom långsiktigt minskat i förhållande till underlaget. Den ökning av det totala skatte- och avgiftsuttaget som trots detta åstadkommits har i stället berott på riksdagens årliga beslut att höja olika arbetsgivaravgifter och punktskatter. Därvid är också att märka att endast vissa av dessa höjningar direkt ingått i de årliga skatteomläggningarna. Samma möjlighet står givetvis öppen även i fortsättningen. Om riksdagen anser att statens skatteuttag bör ökas kan den fatta beslut därom. En skillnad blir emellertid att om riksdagen inte anser att någon höjning är motiverad så krävs inte längre något särskilt beslut om detta, vilket hittills varit nödvändigt.

Inflationsskyddet har också kritiserats för att det skulle förvärra de stabiliseringspolitiska problemen. Det har således gjorts gällande att den progressiva skatten i dag har en automatisk stabiliseringsverkan som nu försvinner och att man i stället i vissa situationer riskerar att få effekter som går rakt emot de konjunkturpolitiskt önskvärda.

Frågan om i vilken mån olika inslag i skattesystemet verkar automatiskt stabiliserande eller ej är emellertid komplicerad. Den progressiva inkomstskattens egenskap att vid stigande inkomster verka automatiskt köpkraftsindragande kan i vissa konjunktursituationer verka stabiliserande och således vara värdefull, men är i andra situationer, t. ex. stagflation, i stället destabiliserande och samhällsekonomiskt oönskad. De årliga skatteomläggningarna i Sverige, som syftat just till att motverka den automatiska köpkraftsindragningen, visar att under senare tid det snarare varit de destabiliserande effekterna som gjort sig gällande. Detta är inte heller unikt för Sverige. Samma problem har uppmärksammats i en rad andra länder och krävt motåtgärder.

Invändningarna i detta avseende mot inflationsskyddet förefaller delvis bygga på en missuppfattning av reglernas innebörd. Inflationsskyddet innebär inte någon ändring i skattesystemets omedelbara reaktion på plötsliga inflationsimpulser. Progressiviteten och den köpkraftsindragande effekten är kvar om inkomsterna under ett löpande år stiger snabbt till följd av avtal eller löneglidning. Inte heller om inflations-

takten ökar, t. ex. till följd av utifrån kommande prisstegringar, blir det under året någon ändring mot nuvarande förhållande.

På hösten, när basenhetens storlek är känd för nästa år, får statsmakterna i normal ordning överväga om stabiliseringspolitiska skäl motiverar någon ändring av det reala skatteuttaget för det kommande året. Skulle den totala efterfrågan i ekonomin stiga kan en höjning behöva övervägas och omvänt kan en tillfällig sänkning vara motiverad om en försvagning av efterfrågan väntas. Det finns därvid i allmänhet inga skäl att anta att just den skatteskärpning som skulle komma att inträffa inflationsskyddet förutan är den stabiliseringspolitiskt lämpliga åtgärden.

Sammanfattningsvis är jag alltså av den uppfattningen att inflationsskyddet inte principiellt ändrar det stabiliseringspolitiska problemet. Svårigheterna för statsmakterna att i tid förutse i vilken riktning och hur starkt köpkraftsutvecklingen bör påverkas genom skattejusteringar kvarstår oförändrade. I vissa situationer kan det tänkas att nuvarande skattesystem något underlättar lösningen, men i andra lägen kan man i stället räkna med att det inflationsskyddade systemet har den effekten.

I det reviderade budgetförslaget för 1977/78 diskuterade jag de statsfinansiella perspektiven på längre sikt. Jag konstaterade då att det samlade uttaget av skatter och avgifter till stat, kommuner och socialförsäkringar under de senaste åren ökat snabbt som andel av bruttonationalprodukten, för att år 1976 ha nått drygt 50 %. Av nu tillgängligt material framgår att prognosen för år 1977 pekar på en skatteandel om ca 53 %. Därtill kommer att den utveckling som framkom i långtidsbudgeten för perioden 1977/78—1981/82 pekade på att ytterligare höjningar skulle kunna visa sig nödvändiga för att nedbringa de framtida budgetunderskotten.

Här ligger ett mycket betydande problem för den framtida skattepolitiken. Redan nuvarande skatteuttag är internationellt sett mycket högt och det ligger i sakens natur att skatternas negativa bieffekter allmänt sett blir starkare ju högre uttagsprocent som blir aktuell. Ekonomiska beslut kommer allt oftare att styras av samhällsekonomiskt ovidkommande skattehänsyn och påfrestningarna på den allmänna skattemoralen ökar. Svårigheterna att i acceptabla former genomföra höjningar av skatteuttaget är också betydligt större i ett skede av långsam ekonomisk tillväxt, när konsekvensen oundvikligen måste bli ett stagnerande eller t. o. m. minskande utrymme för privat konsumtion, än de varit under tidigare perioder där den privata standarden kunnat öka snabbt trots stigande skatteuttag. Det framstår därför som mycket angeläget att minska påfrestningarna på finanspolitiken genom en bättre anpassning av de offentliga utgifternas tillväxttakt till den reala resursutvecklingen.

SÄRSKILDA FRÅGOR

1 Utnyttjande av finansfullmakten, m. m.

Riksdagen bemyndigade regeringen att för budgetåret 1976/77, om arbetsmarknadsläget krävde det, besluta om utgifter intill ett sammanlagt belopp av 1 500 milj. kr. (prop. 1975/76: 100 bil. 1, FiU 1975/76: 20, rskr 1975/76: 173). Regeringen har vid tre tillfällen, nämligen den 20 januari 1977, den 3 februari 1977 och den 26 maj 1977, beslutat att från vissa i besluten angivna anslag fick bestridas utgifter med sammanlagt 942 680 000 kr.

Riksdagen anvisade genom beslut om utgifter på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 882 580 000 kr. (FiU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 363). Riksdagen har sedermera anvisat ytterligare 60 100 000 kr. (prop. 1977/78: 25, AU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 87).

Genom dessa av riksdagen fattade beslut har regeringens utnyttjande av finansfullmakten för budgetåret 1976/77 blivit slutligt reglerat. (1 500 000 000 − 942 680 000 + 882 580 000 + 60 100 000 = 1 500 000 000).

Regeringen har även för budgetåret 1977/78 bemyndigats att, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter intill ett sammanlagt belopp av 1 500 milj. kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 2, FiU 1976/77: 10, rskr 1976/77: 133).

Fullmakten får användas för finansiering av tidigareläggning, utvidgning eller påskyndande av statliga investeringar som normalt finansieras med anslag på drift- eller kapitalbudgeten samt för beredskapsarbeten och för bidrag till kommunala projekt för investering och sysselsättning. Bidragsprocenten för kommunala projekt får fastställas av regeringen med hänsyn till ändamålet, dock högst till 75 %. Vidare får finansfullmakten användas för bidrag till näringslivet och bostadssektorn. Härvid får gällande bidragssatser tillfälligt förhöjas med högst 75 %.

Regeringen kan vidare besluta att vidta åtgärder i konjunkturstimulerande syfte med stöd av dels riksdagens beslut att för affärsverken beräkna ett påslag om 10 % utöver investeringsramarna, dels vissa andra bemyndiganden som riksdagen lämnat.

Läget på arbetsmarknaden under år 1977 har nödvändiggjort kraftfulla åtgärder från regeringens sida i sysselsättningsfrämjande syfte. Den av riksdagen givna finansfullmakten har hittills under innevarande budgetår utnyttjats vid fyra tillfällen, nämligen den 13 oktober 1977, den 27 oktober 1977, den 10 november 1977 samt den 22 december 1977.

Genom beslut den 13 oktober 1977 utnyttjades fullmakten för tidigareläggning av statliga och kommunala industribeställningar till ett belopp om 220 milj. kr. Riksdagen har sedermera för angivet ändamål

anvisat ett anslag på 220 milj. kr. (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51).

Genom beslut den 27 oktober 1977 utnyttjades fullmakten för följande ändamål.

Inom justitiedepartementets område: utförande av nya förvaltningsbyggnader för polisen m. fl. i Piteå och Kalix (21,3 milj. kr.) och vissa byggnadsarbeten för kriminalvården (10,1 milj. kr.); inom kommunikationsdepartementets område: byggande av statliga vägar (12,4 milj. kr.), byggande av vattenföringsstationer för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (0,8 milj. kr.) samt om- och nybyggnader av vägstationer för statens vägverk (12,1 milj. kr.); inom budgetdepartementets område: ombyggnad av lokaler för skogsbibliotek m. m. i Umeå (1,8 milj. kr.) samt utförande av vissa reparations- och underhållsarbeten (5 milj. kr.); inom industridepartementets område: byggande av vissa anläggningar för förenade fabriksverken (5,2 milj. kr.).

Genom här redovisade beslut den 27 oktober 1977 disponerade regeringen förskottsvis sammanlagt 68 660 000 kr. Berörda statsråd kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att på tilläggsbudget för ovan angivna ändamål anvisa 63 660 000 kr. Återstående belopp, som avser vissa reparations- och underhållsarbeten inom ramen för den särskilda staten för statens allmänna fastighetsfond, behöver däremot inte täckas med medel som begärs på tilläggsbudget. Den ökade utgiften om 5 milj. kr. på nämnda stat som blir följden av ifrågavarande arbeten påverkar dock det överskott från fastighetsfonden som redovisas på driftbudgetens inkomstsida.

Genom beslut den 10 november 1977 disponerade regeringen ytterligare 23,6 milj. kr. av finansfullmakten. Beslutet avsåg tidigareläggning av statliga industribeställningar genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg. Chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att till tolfte huvudtitelns anslag till sysselsättningsskapande åtgärder på tilläggsbudget anvisa 23,6 milj. kr.

Regeringen har genom beslut den 22 december 1977 utnyttjat finansfullmakten för följande ändamål.

Inom justitiedepartementets område: om- och tillbyggnad av lokaler för polisen m. fl. i Boden (19,8 milj. kr.) samt vissa byggnadsarbeten för kriminalvården (8,7 milj. kr.); inom kommunikationsdepartementets område: byggande av statliga vägar (35,2 milj. kr.), bidrag till byggande av enskilda vägar (9 milj. kr.), byggande av vägstationer (9,3 milj. kr.) samt byggande av vissa teleanläggningar m. m. (35 milj. kr.); inom bostadsdepartementets område: vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. (250 milj. kr.).

Genom nu redovisade beslut den 22 december 1977 disponerade regeringen sammantaget 366 996 000 kr. av finansfullmakten. Chefen för

bostadsdepartementet avser senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att på tilläggsbudget anvisa medel bl. a. för av regeringen nämnda dag beslutade energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Av finansfullmakten på 1 500 milj. kr. för budgetåret 1977/78 är som framgår av nu lämnade redogörelse (1 500 000 000 − 220 000 000 − 68 660 000 − 23 600 000 − 366 996 000 + 220 000 000 =) 1 040 744 000 kr. kvar att disponera.

Inom arbetsmarknadsdepartementets område har dessutom finansfullmakten utnyttjats vid tre tillfällen under hösten, nämligen dels den 6 oktober för förhöjda statsbidrag till kommunala och enskilda beredskapsarbeten för ungdomar, dels den 3 november och 15 december 1977 för höjning av statsbidragsprocenten för kommunala beredskapsarbeten från 33 % till 50 % i ett antal län.

Regeringen har vidare — med stöd av riksdagens beslut att för affärsverken beräkna ett påslag om 10 % utöver investeringarna för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsanvändningen (prop. 1976/77: 100 bil. 9, TU 1976/77: 12, rskr 1976/77: 150; prop. 1976/77: 100 bil. 17, NU 1976/77: 24, rskr 1976/77: 206 samt prop. 1977/78: 25, NU 1977/78: 32, rskr 1977/78: 108) — den 29 september, den 27 oktober, den 3 november samt den 22 december 1977 beslutat vidta följande sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Inom kommunikationsdepartementets område: tidigareläggning av vissa byggnadsarbeten vid televerket (26,9 milj. kr.) samt tidigareläggning av vissa anläggningsarbeten vid statens järnvägar (12,3 milj. kr.); inom industridepartementets område: tidigareläggning av vissa byggnadsarbeten vid statens vattenfallsverk (25,0 milj. kr., 6,9 milj. kr. resp. 13,3 milj. kr.).

Vidare har regeringen, med stöd av skilda av riksdagen lämnade bemyndiganden, beslutat vidta åtgärder i konjunkturstimulerande syfte enligt följande.

Inom budgetdepartementets område: utförande av vissa byggnadsarbeten för Haparanda polisdistrikt och Piteå tingsrätt (0,9 milj. kr.) samt ombyggnadsarbeten vid vissa kriminalvårdsanstalter (1,7 milj. kr.), (prop. 1976/77: 100 bil. 24, FiU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 300).

Inom utbildningsdepartementets område: tidigareläggning av vissa byggnadsarbeten inom skolväsendet (47 milj. kr., 83 milj. kr. resp. 60 milj. kr.), (prop. 1976/77: 100 bil. 12, UbU 1976/77: 22, rskr 1976/77: 159; prop. 1976/77: 150, FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341) samt utökning av antalet intagningsplatser till bl. a. kortare yrkesinriktade kurser i gymnasieskolan (prop. 1976/77: 100 bil. 12, UbU 1976/77: 17, rskr 1976/77: 158).

Inom arbetsmarknadsdepartementets område: utnyttjande av vakanta platser vid AMU-center för ungdomar under 20 år (prop. 1975:

45, InU 1975: 14, rskr 1975: 17); särskilda utbildningsbidrag till ungdomar som antas till vakanta platser vid AMU-center eller går på kortare yrkesinriktade kurser i gymnasieskolor (prop. 1975: 45, InU 1975: 14, rskr 1975: 17) samt ytterligare 150 arbetsförmedlingsaspiranter vid arbetsmarknadsverket.

Inom bostadsdepartementets område: vidgning av ramen för beslut om upprustningsbidrag till allmänna samlingslokaler m. m. (8 milj. kr.), (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 230).

En redovisning av de ytterligare beslut regeringen kan komma att fatta i konjunkturstimulerande syfte med stöd av finansfullmakten och andra liknande fullmakter avses bli lämnad i det reviderade budgetförslaget för budgetåret 1978/79.

Regeringen disponerar innevarande budgetår en finansfullmakt om 1 500 milj. kr. Villkoren för denna fullmakt redovisades inledningsvis. Jag förordar att regeringen av riksdagen utverkar en finansfullmakt även för budgetåret 1978/79.

Regeringen har tidigare i proposition (1977/78: 76) med energisparplan för befintlig bebyggelse förordat att en del av de resurser som krävs för att genomföra det föreslagna energisparprogrammet hänförs till en planeringsreserv som utnyttjas först efter beslut av regeringen. Reserven är avsedd att disponeras på det sätt som är lämpligt med hänsyn till sysselsättningsläget. I den omfattning som planeringsreserven tas i anspråk bör erforderliga medel få ställas till förfogande med utnyttjande av finansfullmakten. Chefen för bostadsdepartementet kommer senare denna dag att föreslå att planeringsreserven för budgetåret 1978/79 bestäms till 400 milj. kr.

I övrigt bör finansfullmakten få disponeras på de villkor jag tidigare har redovisat. Med hänsyn till vad jag nu har anfört bör finansfullmakten för budgetåret 1978/79 höjas till 2 000 milj. kr.

2 Placering av vissa överskottsmedel

Vid min anmälan av förslag till riktlinjer för en modernisering av budgetsystemet redovisade jag vissa förslag till åtgärder för att effektivisera affärsverkens likviditetsplanering (prop. 1976/77: 130 sid. 50). Jag förordade att affärsverken, utom postverket, samt vissa myndigheter med likartad verksamhet borde beredas möjlighet att på vissa villkor placera överskott av likvida medel räntebärande hos riksgäldskontoret. Riksdagen godtog regeringens förslag (FiU 1977/78: 1, rskr 1977/78: 19).

I enlighet med riksdagens beslut ankommer det på regeringen att besluta om för vilka affärsverk och myndigheter denna möjlighet skall finnas samt att ge närmare föreskrifter beträffande placeringen av

medlen. Det ankommer på fullmäktige i riksgäldskontoret att besluta om vilka räntevillkor som skall gälla. För vissa uppdragsmyndigheter som disponerar rörlig kredit finns redan nu möjlighet att placera medel räntebärande.

Då frågan om placering av medel räntebärande inte har något omedelbart samband med omläggningen av budgetsystemet bör denna del kunna genomföras redan nu. Efter samråd med cheferna för kommunikations- och industridepartementen förordar jag att regeringen bemyndigas besluta härom fr. o. m. budgetåret 1978/79.

3 Totalbudgeten budgetåren 1977/78 och 1978/79

3.1 Totalbudgetens utgiftsanslag budgetåren 1977/78 och 1978/79

Totalbudgetens utgifter, exkl. förändringar i anslagsbehållning och disposition av rörliga krediter, är i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 upptagna med 129 194 milj. kr., varav 118 424 milj. kr. på driftbudgeten och 10 770 milj. kr. på kapitalbudgeten. Riksdagen har därefter på tilläggsbudget I anvisat sammanlagt 4 866 milj. kr., varav 2 641 milj. kr. på driftbudgeten och 2 225 milj. kr. på kapitalbudgeten. De största anslagen på driftbudgeten går till sysselsättningsskapande åtgärder, 1 403 milj. kr., bidrag till arbetsmarknadsutbildning, 450 milj. kr., samt 360 milj. kr. som generellt statligt bidrag till kommuner och landstingskommuner under första halvåret 1978. På kapitalbudgeten går de största anslagen till lån för att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålindustrin, 700 milj. kr., lån till Uddeholms AB, 600 milj. kr. samt statens vattenfallsverk, 496,5 milj. kr. I prop. 1977/78: 73 föreslås att Statsföretag AB får ett medelstillskott på 190 milj. kr. för att genomföra en samordning av de statliga textil- och konfektionsföretagen.

Vidare föreslås på tilläggsbudget denna dag anslag om sammanlagt ca 1 484 milj. kr., varav ca 763 milj. kr. på driftbudgeten och ca 721 milj. kr. på kapitalbudgeten. De största anslagen på driftbudgeten föreslås gå till vissa energibesparande åtgärder inom bostadsområdet, 400 milj. kr., och särskilda åtgärder för arbetsanpassning, 285 milj. kr. Det största anslaget på kapitalbudgeten, 600 milj. kr., föreslås gå till lånefonden för bostadsbyggande.

Inkl. de nämnda av riksdagen beslutade medelsanvisningarna och de som föreslås på tilläggsbudget uppgår sålunda totalbudgetens utgiftsanslag för budgetåret 1977/78 till 135 735 milj. kr., varav 122 018 milj. kr. på driftbudgeten och 13 717 milj. kr. på kapitalbudgeten. För budgetåret 1978/79 uppgår totalbudgetens utgiftsanslag till 151 293 milj. kr., varav 139 626 milj. kr. på driftbudgeten och 11 667 milj. kr. på kapitalbudgeten.

3.2 Totalbudgetens inkomster budgetåren 1977/78 och 1978/79

Riksrevisionsverket har med skrivelse den 15 december 1977 lämnat beräkningar av totalbudgetens inkomster under budgetåren 1977/78 och 1978/79. För en närmare redogörelse hänvisar jag till verkets skrivelse (bilaga 1).

Vid en beräkning av statsinkomsternas utveckling är de antaganden som görs om inkomstutvecklingen i samhället av avgörande betydelse.

Riksrevisionsverket har i huvudsak grundat sina beräkningar på den bedömning som presenterades i konjunkturinstitutets höstrapport 1977 samt på regeringens proposition 1977/78: 45. Beräkningarna bygger på antagandet att den totala lönesumman ökade med 8,9 % mellan åren 1976 och 1977. För år 1978 har ännu inga centrala löneavtal slutits. Riksrevisionsverket har antagit att lönesumman ökar med 8,3 % mellan åren 1977 och 1978. Mellan åren 1978 och 1979 har lönesumman schablonmässigt antagits öka med 7 %.

I det inkomstbegrepp som är utgångspunkt för riksrevisionsverkets beräkningar, nämligen inkomst av tjänst exkl. pensioner, ingår förutom löner även livräntor, periodiskt understöd, rese- och traktamentsersättningar m. m. Den sammanvägda ökningen av inkomst av tjänst antas av riksrevisionsverket bli lika stor som lönesummans ökning, dvs. 8,9 % år 1977, 8,3 % år 1978 och, schablonmässigt, 7 % år 1979.

Jag har i mina beräkningar av statsinkomsterna kalkylmässigt utgått från samma antaganden som riksrevisionsverket.

Verket har i sina kalkyler preliminärt räknat med en återföring av kommunalskattemedel från budgetutjämningsfonden om 1,9 miljarder kr. Jag finner ingen anledning att nu avvika från dessa kalkyler.

Riksrevisionsverket har vid sin beräkning av inkomsttiteln *skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.* utgått från att socialavgiften till barnomsorgen höjs den 1 januari 1979 från 1,3 % till 1,6 %. Chefen för socialdepartementet kommer senare denna dag att föreslå en sådan höjning. Vad gäller samtliga övriga arbetsgivaravgifter har riksrevisionsverket antagit att de år 1979 förblir oförändrade jämfört med år 1978. Chefen för socialdepartementet kommer dock senare denna dag att föreslå en höjning av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen från 9,6 % till 10,6 % fr. o. m. den 1 januari 1979. Detta skulle innebära en ökning av statsinkomsterna med ca 800 milj. kr. för budgetåret 1978/79 i förhållande till vad verket angett. För egen del har jag i likhet med riksrevisionsverket t. v. räknat med att det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter i huvudsak inte förändras under år 1979. Kalkylmässigt kan jag därför ansluta mig till verkets beräkningar vad gäller den nu behandlade inkomsttiteln samt inkomsttiteln allmän arbetsgivaravgift.

Riksrevisionsverket har beräknat inkomsttiteln *bensinskatt* till 2 030

milj. kr. resp. 2 090 milj. kr. under budgetåren 1977/78 och 1978/79. Som jag tidigare har anmält avser jag att föreslå att bensinskatten höjs med 25 öre per liter och att en motsvarande höjning av kilometerskatten genomförs fr. o. m. den 1 maj 1978. En mindre del av inkomstökningen till följd härav faller på inkomsttiteln *vägtrafikskatt*. Jag tar rent beräkningsmässigt t. v. upp hela inkomstökningen under inkomsttiteln bensinskatt. Med beaktande av uppbördsmetodiken samt gällande avdragsmöjligheter räknar jag upp inkomsterna med 25 milj. kr. resp. 1 200 milj. kr. för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Inkomsterna av *skatt på spel* för budgetåret 1978/79 beräknas av riksrevisionsverket till 116 milj. kr. Riksdagen har beslutat om förbud mot automatspel med vinster i pengar eller polletter fr. o. m. den 1 januari 1979 (prop. 1977/78: 9, NU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 44). Till följd härav räknar jag ned inkomsterna till 96 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Riksrevisionsverket har beräknat inkomsterna av *investeringsavgift* till 24 281 000 kr. under budgetåret 1977/78 och till 9 417 000 kr. under budgetåret 1978/79. Riksdagen har beslutat att upphäva lagen om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten (prop. 1977/78: 52, SkU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 49). Jag räknar därför ned inkomsterna till 9 milj. kr. under budgetåret 1977/78. För budgetåret 1978/79 bör denna inkomsttitel utgå.

Som jag tidigare har anmält avser jag att föreslå en *särskild skatt på utrikes charterresor med flyg*. Skatten bör införas fr. o. m. den 1 maj 1978 och bör utgå med i princip 100 kr. per person och resa. Inkomsterna beräknas till ca 15 milj. kr. under budgetåret 1977/78. För budgetåret 1978/79 beräknas inkomsterna bli av storleksordningen 100 milj. kr.

Beträffande inkomstposter under rubriken *uppbörd i statens verksamhet* förordar jag, efter samråd med berörda statsråd, följande justeringar av riksrevisionsverkets beräkningar.

Regeringen har beslutat höja taxorna för utrikesförvaltningens bistånd i arvsmål fr. o. m. den 1 januari 1978. Till följd härav beräknar jag inkomsttiteln *expeditionsavgifter* till 122 320 000 kr. under budgetåret 1977/78 och till 126 470 000 kr. under budgetåret 1978/79.

Regeringen har vidare beslutat om försöksverksamhet med avgiftsbeläggning av vissa exportfrämjande tjänster vid utlandsmyndigheter fr. o. m. år 1978. Till följd härav bör en ny inkomsttitel, *avgifter för utrikesförvaltningens exportfrämjande åtgärder*, tas upp. Jag beräknar inkomsterna under denna till 100 000 kr. för budgetåret 1977/78 och till 200 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Jag beräknar *inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen* till resp. 7 620 000 kr. och 3 820 000 kr. under budgetåren 1977/78 och 1978/79. Detta innebär en ökning med 4 106 000 kr. under budgetåret 1977/78 och en

minskning med 375 000 kr. under budgetåret 1978/79 jämfört med vad riksrevisionsverket har beräknat.

Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk bör för budgetåret 1978/79 föras upp med 44 milj. kr., vilket är 2,2 milj. kr. mindre än vad riksrevisionsverket har beräknat.

Riksrevisionsverket har beräknat inkomsttiteln *körkortsavgifter* till 18,7 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Jag räknar ned inkomsterna till 17 milj. kr.

Avsättningen från inkomsttiteln *fyravgifter* till handelsflottans kultur- och fritidsråd beräknar jag till 7,5 resp. 8 milj. kr. under budgetåren 1977/78 och 1978/79, vilket är mindre än vad riksrevisionsverket har beräknat. Vidare kan den av riksdagen beslutade farledsvaruavgiften införas först en månad senare än tidigare beräknat. Till följd härav bör inkomsttiteln, som i fortsättningen bör betecknas *fyravgifter, farledsvaruavgifter,* tas upp med resp. 147,5 milj. kr. och 207 milj. kr. under budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Riksrevisionsverket har för budgetåret 1978/79 beräknat inkomsttiteln *bidrag för revision av sparbankerna* till 15 000 kr. Verket har därvid förutsatt en anslagsteknisk omläggning. Eftersom denna inte genomförs budgetåret 1978/79 beräknar jag inkomsterna till 1,5 milj. kr.

Budgetåret 1978/79 har riksrevisionsverket beräknat inkomsttiteln *avgifter för granskning av biograffilm* till 384 000 kr. Jag räknar upp inkomsterna till 440 000 kr. till följd av höjda avgifter.

Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt har av riksrevisionsverket beräknats till 11 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Jag räknar upp inkomsterna till 11,2 milj. kr. till följd av höjda avgifter. Inkomsttiteln bör fr. o. m. detta budgetår betecknas *inkomster vid statens utsädeskontroll.*

Riksrevisionsverket har för budgetåret 1978/79 beräknat inkomsttiteln *avgifter för växtskyddsinspektion m. m.* till 4 650 000 kr. Som en konsekvens av höjda avgifter räknar jag upp inkomsterna till 4,7 milj. kr.

Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt har av riksrevisionsverket för budgetåret 1978/79 beräknats till 8,3 milj. kr. Jag räknar ned inkomsterna till 7,8 milj. kr.

Chefen för bostadsdepartementet kommer senare denna dag att förorda att typgodkännandeverksamheten vid statens planverk helt finansieras med intäkter vilka skall redovisas på vederbörande anslag. Till följd härav beräknar jag att inkomsttiteln *inkomster vid statens planverk,* som av riksrevisionsverket har tagits upp till 1 010 000 kr., kommer att minska till 200 000 kr. budgetåret 1978/79.

Riksrevisionsverket har för budgetåret 1978/79 under inkomsttiteln *ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.* tagit upp inkomster till ett belopp av 51 292 000 kr. Jag beräknar inkomsterna till 50 892 000 kr.

Beträffande *diverse inkomster* har riksrevisionsverket under inkomsttiteln *övriga diverse inkomster* tagit upp sammanlagt 253,4 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Inkomster vid statens lantmäteriverk från försäljning av allmänna kartor har hittills tillförts reservationsanslaget Lantmäteriet: Mätning och kartläggning på bostadsdepartementets huvudtitel. Grunderna för ersättningen till lantmäteriet för denna försäljning ändras i samband med prisändring den 1 januari 1978. Inkomsterna bör därvid tillföras inkomsttiteln övriga diverse inkomster. Jag beräknar efter samråd med chefen för bostadsdepartementet dessa inkomster till 4,3 milj. kr. Totalt bör således inkomsttiteln beräknas till 257,7 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Jag övergår nu till att redovisa de ändringar i riksrevisionsverkets beräkningar som jag förordar beträffande *inkomster av statens kapitalfonder*. Riksrevisionsverket har beräknat inkomsterna under *statens hantverks- och industrilånefond* för budgetåret 1978/79 till 45 milj. kr. Till följd av riksdagens beslut om regionalisering av hantverks- och industrilånefonden till de nyskapade regionala utvecklingsfonderna kommer inkomsterna att tillföras de nya fonderna. Jag beräknar därför efter samråd med chefen för industridepartementet inkomsterna till 300 000 kr.

Riksrevisionsverket har för budgetåret 1978/79 beräknat inkomsterna under *fonden för beredskapslagring* till 196 215 000 kr. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet beräknar jag inkomsterna till 195 817 000 kr. i överensstämmelse med den budgetering som gjorts på motsvarande utgiftsanslag.

Jag övergår nu till att redovisa de ändringar i riksrevisionsverkets beräkningar som jag förordar beträffande *beräknad övrig finansiering*. Samråd har skett med berörda statsråd. Avskrivningsmedel inom *televerkets fond* för *teleanläggningar m. m.* bör tas upp med 962,8 milj. kr. för budgetåret 1978/79, vilket är 154,8 milj. kr. mer än vad riksrevisionsverket har beräknat. Avskrivningsmedel för *televisions- och ljudradioanläggningar* bör liksom ifrågavarande investeringsanslag för budgetåret 1978/79 tas upp med 54,4 milj. kr., vilket är 6,8 milj. kr. mindre än vad riksrevisionsverket har beräknat.

Avskrivningsmedlen inom *statens järnvägars fond* bör tas upp med 117 milj. kr. under budgetåret 1977/78 och med 257 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Detta är 90 milj. kr. mer resp. 57 milj. kr. mindre än vad riksrevisionsverket har beräknat.

Jag beräknar avskrivningsmedlen inom *luftfartsverkets fond* till 38,2 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 66,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Detta är 8,1 milj. kr. resp. 16,6 milj. kr. mindre än vad riksrevisionsverket har beräknat.

Riksrevisionsverket har i sin inkomstberäkning för budgetåret 1978/79 beräknat avskrivningsmedlen inom *statens allmänna fastighetsfond* till 97 144 000 kr. Jag räknar upp detta belopp till 102 190 000 kr. i enlighet med den stat för fonden jag senare kommer att föreslå.

Tabell 6. Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster (1 000-tal kr.)

	1977/78		1978/79	
	Riksrevisionsverket (ny beräkning)	Förändring enligt föredraganden	Riksrevisionsverket	Förändring enligt föredraganden
A. Skatter, avgifter m.m.				
I Skatter:				
Bensinskatt	2 030 000	+ 25 000	2 090 000	+1 200 000
Skatt på spel			116 000	— 20 000
Investeringsavgift	24 281	— 15 281	9 417	— 9 417
Särskild skatt på utrikes charterresor med flyg	—	+ 15 000	—	+ 100 000
II Uppbörd i statens verksamhet:				
Expeditionsavgifter	121 920	+ 400	125 070	+ 1 400
Avgifter för utrikesförvaltningens exportfrämjande åtgärder	—	+ 100	—	+ 200
Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	3 512	+ 4 108	4 195	— 375
Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk			46 200	— 2 200
Körkortsavgifter			18 700	— 1 700
Fyravgifter, farledsvaruavgifter	154 275	— 6 775	201 025	+ 5 975
Bidrag till revision av sparbankerna			15	+ 1 485
Avgifter för granskning av biograffilm			384	+ 56
Inkomster vid statens utsädeskontroll			11 000	+ 200
Avgifter för växtskyddsinspektion m.m.			4 650	+ 50
Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt			8 300	— 500
Inkomster vid statens planverk			1 010	— 810
Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m.m.			51 292	— 400
III Diverse inkomster:				
Övriga diverse inkomster			253 400	+ 4 300
B. Inkomster av statens kapitalfonder				
V Statens utlåningsfonder			3 554 644	— 44 700
VIII Fonden för beredskapslagring			196 215	— 398
C. Beräknad övrig finansiering	2 482 571	+ 81 900	3 282 932	+ 79 446
Summa förändring enligt föredraganden		**+104 452**		**+1 312 612**

Riksrevisionsverkets beräkningar i övrigt föranleder inte någon erinran från min sida. Totalt innebär de av mig förordade avvikelserna en ökning av totalbudgetens inkomster i förhållande till riksrevisionsverkets beräkningar med ca 104 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och med ca 1 313 milj. kr. för budgetåret 1978/79 (tabell 6). Jag beräknar således totalbudgetens inkomster för budgetåret 1977/78 till ca 111 376 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till ca 119 397 milj. kr.

3.3 Investeringsplan för budgetåret 1978/79

Jag vill nu ta upp frågan om investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1978/79. För varje kapitalfond fastställs årligen en investeringsstat. På statens ena sida redovisas den sammanlagda bruttoinvesteringen, investeringsanslagen, och på andra sidan upptas de medel som står till förfogande för finansiering härav. Dessa medel utgörs dels av avskrivningsmedel inom fonderna samt övriga inom fonderna tillgängliga kapitalmedel, dels av avskrivningsmedel anvisade på driftbudgeten. De medel som härutöver behövs betecknas investeringsbemyndigande. Investeringsbemyndigandena sammanställs till en investeringsplan, vars summa — sedan avdrag skett för medel som tillförs

Tabell 7. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1978/79

Fond	Investeringsanslag	Finansiering			
		Avskrivning inom fonderna	Övriga kapitalmedel inom fonderna	Avskrivning från driftbudgeten	Investeringsbemyndigande
I. Statens affärsverksfonder	4 382 501 000	2 714 300 000	18 003 000	156 803 000	1 493 395 000
II. Statens allmänna fastighetsfond	815 712 000	102 190 000	1 800 000	393 521 000	318 201 000
III. Försvarets fastighetsfond	423 800 000	39 500 000	23 000 000	255 070 000	106 230 000
IV. Statens utlåningsfonder	4 848 505 000	—	—	1 020 824 000	3 827 681 000
V. Fonden för låneunderstöd	756 479 000	—	178 010 000	84 775 000	493 694 000
VI. Fonden för statens aktier	75 000 000	—	—	—	75 000 000
VII. Fonden för förlag till statsverket	42 000 000	—	28 000 000	—	14 000 000
VIII. Fonden för beredskapslagring	79 500 000	—	—	—	79 500 000
IX. Diverse kapitalfonder	243 501 000	234 617 000	3 550 000	6 902 000	−1 568 000
Summa kr.	**11 666 998 000**	**3 090 607 000**	**252 363 000**	**1 917 895 000**	**6 406 133 000**
				Avgår kapitalåterbetalning:	
				Oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000
				Övrig kapitalåterbetalning	19 408 000
				Lånemedel:	**6 385 725 000**

kapitalbudgeten över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster samt för övrig kapitalåterbetalning avseende lån från icke revolverande fonder — utvisar det ytterligare medelstillskott som behövs för investeringarnas genomförande. Investeringsplanen utgör kapitalbudgetens utgiftssida.

På motsatta sidan tas för kapitalbudgetens finansiering under beteckning lånemedel upp en balanspost med samma belopp som investeringsplanens slutsumma. Det bör emellertid understrykas, att det på detta sätt framräknade lånemedelsbeloppet inte är detsamma som statens faktiska upplånebehov, eftersom här inte medräknats driftbudgetens över- eller underskott och hänsyn inte heller tagits till förändringar i anslagsbehållningar och i disposition av rörliga krediter.

För budgetåret 1978/79 beräknas investeringsanslagen till totalt ca 11 667 milj. kr. För finansieringen av dessa investeringar skall i första hand anlitas dels de avskrivningsanslag som i annat sammanhang denna dag begärs på driftbudgeten, dels kapitalbudgetens inkomster. Avskrivningsmedlen för driftbudgeten uppgår till 1 918 milj. kr. och inom kapitalfonderna tillgängliga medel till 3 343 milj. kr. Med utgångspunkt häri kan investeringsbemyndigandena preliminärt beräknas till 6 406 milj. kr. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1978/79 framgår av sammanställning i tabell 7.

Tabell 8. Sammanställning över behållningar på statsbudgetanslag: Driftbudgeten (Milj. kr.)

Huvudtitel	Reservation 76-06-30	Reservation 77-06-30	Ökning (+) Minskning (−) under budgetåret 1976/77
Justitiedepartementet	47,2	59,3	+ 12,1
Utrikesdepartementet	1 611,0	1 819,3	+ 208,3
Försvarsdepartementet	2,0	0,4	− 1,6
Socialdepartementet	269,9	123,0	− 146,9
Kommunikationsdepartementet	1 387,2	1 661,1	+ 273,9
Finansdepartementet	35,8	29,3	− 6,5
Utbildningsdepartementet	154,5	197,2	+ 42,7
Jordbruksdepartementet	318,1	348,8	+ 30,7
Handelsdepartementet	12,1	10,4	− 1,7
Arbetsmarknadsdepartementet	1 080,9	1 440,0	+ 359,1
Bostadsdepartementet	525,2	584,2	+ 59,0
Industridepartementet	409,7	1 073,1	+ 663,4
Kommundepartementet	3,0	5,3	+ 2,3
Riksdagen och dess verk m.m.	1,6	4,5	+ 2,9
Summa	5 858,2	7 356,0	+1 497,9
Tillkommer: indragna anslagsbehållningar			+ 16,1
Summa egentliga statsutgifter			+1 513,9
Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	247,8	331,3	+ 83,5
Summa driftbudgeten	**6 105,9**	**7 687,3**	**+1 597,5**

Ett preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1978/79 med specifikation av de i planen angivna investeringsbemyndigandena har upprättats (bilaga 3). Det slutliga förslaget till investeringsplan bör anstå i avvaktan på definitiva förslag om investeringsanslag.

3.4 Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling

I prop. 1976/77: 150 beräknades anslagsbehållningarna komma att minska med 499 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Det slutliga utfallet enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning blev — sedan hänsyn har tagits till effekten av indragna anslagsbehållningar — en ökning av anslagsbehållningarna med drygt 1 469 milj. kr. Som framgår av tabellerna 8 och 9 ökade behållningarna på driftbudgetens reservationsanslag med 1 514 milj. kr., medan behållningarna på kapitalbudgetens investeringsanslag minskade med drygt 44 milj. kr.

Ökningen av anslagsbehållningarna på driftbudgeten hänför sig bl. a. till det internationella utvecklingssamarbetet. Under budgetåret 1976/77 ökade behållningen på anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram med 215 milj. kr. På kommunikationsdepartementets område steg

Tabell 9. Sammanställning över behållningar på statsbudgetanslag: Investeringsanslag
(Milj. kr.)

Anslagsgrupp	Behållning 76-06-30	Behållning 77-06-30	Ökning (+) Minskning (−) under budgetåret 1976/77
Statens affärsverksfonder:			
Postverkets fond	3,0	19,9	+ 16,9
Televerkets fond	88,3	57,1	− 31,2
Statens järnvägars fond	57,9	34,3	− 23,6
Luftfartsverkets fond	26,2	21,1	− 5,1
Fabriksverkens fond	2,9	5,3	+ 2,4
Statens vattenfallsverks fond	183,2	245,2	+ 62,0
Domänverkets fond	9,7	26,2	+ 16,5
Summa statens affärsverksfonder	371,3	409,1	+ 37,8
Statens allmänna fastighetsfond	314,4	363,0	+ 48,6
Försvarets fastighetsfond	13,8	43,1	+ 29,3
Statens utlåningsfonder	1 575,2	680,0	−895,2
Fonden för låneunderstöd	178,4	741,0	+562,6
Fonden för statens aktier	11,6	175,2	+163,6
Fonden för förlag till statsverket	22,3	3,5	− 18,8
Fonden för beredskapslagring	99,6	54,3	− 45,3
Diverse kapitalfonder	110,9	152,3	+ 41,4
Summa	2 697,4	2 621,6	− 75,9
Tillkommer: indragna anslagsbehållningar			+ 31,4
Summa investeringsanslag	**2 697,4**	**2 621,6**	**− 44,5**

Tabell 10. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1967/68—1976/77

	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72	72/73	73/74	74/75	75/76	76/77
(Miljarder kr.)										
Reservationer på driftbudgeten (exkl. avskrivningar av nya kapitalinvesteringar)	2,96	3,07	3,15	3,00	3,16	3,86	4,56	4,18	5,86	7,36
Outnyttjade belopp på investeringsanslag	1,61	1,85	0,99	1,43	1,66	2,26	2,36	2,85	2,70	2,62
Summa	**4,57**	**4,92**	**4,14**	**4,43**	**4,82**	**6,12**	**6,92**	**7,03**	**8,56**	**9,98**
Ökning (+) resp. minskning (−) under budgetåret	+0,76	+0,35	−0,78	+0,29	+0,39	+1,30	+0,81	+0,11	+1,52	+1,42
Behållning i procent av under budgetåret anvisade:										
reservationsanslag	43,4	45,2	43,1	38,7	30,1	47,2	50,8	44,2	46,2	44,6
investeringsanslag	33,2	36,6	17,2	18,1	21,0	26,9	28,3	29,7	27,8	23,7
reservations- och investeringsanslag	**39,2**	**40,5**	**31,7**	**28,3**	**26,2**	**37,0**	**39,9**	**36,9**	**38,2**	**36,2**

reservationen på anslaget Drift av statliga vägar med 153 milj. kr. och reservationen på anslaget Byggande av statliga vägar med 238 milj. kr. På arbetsmarknadsdepartementets område steg behållningen på anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder med 336 milj. kr. Vidare uppstod en reservation på 409 milj. kr. på det nya anslaget Täckande av förluster vid Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB på industridepartementets område.

På kapitalbudgeten skedde en kraftig förbrukning av behållningen på Lånefonden för bostadsbyggande med 905 milj. kr. Å andra sidan skedde en uppbyggnad bl. a. på anslaget Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån med 231 milj. kr. och på anslaget Lån till Norrbottens järnverk AB med 241 milj. kr. De mera långsiktiga förändringarna av anslagsbehållningarna framgår av tabell 10.

Det är svårt att ge de kortfristiga förändringarna en entydig tolkning. Variationerna i konjunkturläget tycks spela en viss roll. I åtskilliga fall förefaller dock särskilda faktorer inverka.

För *budgetåret 1977/78* beräknades i statsbudgeten anslagsbehållningarna komma att öka med 1 200 milj. kr. Riksrevisionsverket har

Tabell 11. Beräknade förändringar i anslagsbehållningarna budgetåret 1977/78
(Milj. kr., ökning +, minskning −)

	Anslagsbehållningar 77-06-30	Beräknad förändring till 78-06-30		
		Statsbudget	Myndigheterna	Föredraganden
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	7 356	+ 100	+166	+ 500
Investeringsanslag	2 622	+1 100	+582	+1 000
Summa	**9 978**	**+1 200**	**+748**	**+1 500**

nyligen inhämtat uppgifter angående myndigheternas beräkningar av anslagsbehållningarnas utveckling, vilka tyder på att behållningarna innevarande budgetår skulle öka med 748 milj. kr. Jag räknar med att behållningarna kommer att öka med 1 500 milj. kr. En orsak till denna avvikelse är att jag räknar med behov av vissa ytterligare utgiftsanslag på tilläggsbudget. Dessa väntas inte bli förbrukade i sin helhet under innevarande budgetår. De beräknade förändringarna i anslagsbehållningarna under budgetåret 1977/78 redovisas i tabell 11.

För *budgetåret 1978/79* är det än svårare att i nuvarande läge göra en bedömning av anslagsbehållningarnas utveckling. Jag räknar t. v. med att anslagsbehållningarna kommer att förbli oförändrade under detta budgetår.

3.5 Beräkning av dispositionen av rörliga krediter

Budgetutfallet och därmed statens upplåningsbehov påverkas av förändringar i dispositionen av rörliga krediter hos riksgäldskontoret, vilka enligt riksdagens beslut har ställts till förfogande för vissa myndigheter och bolag. De beviljade krediterna samt de belopp som tagits i anspråk framgår av tabell 12.

Tabell 12. Ianspråktagande av rörliga krediter
(Milj. kr.)

Låntagare	Av riksdagen medgivet 76-06-30	Ianspråktaget 76-06-30	Av riksdagen medgivet 77-06-30	Ianspråktaget 77-06-30
Televerket	625,0	—	625,0	170,0
Statens järnvägar	250,0	43,0	250,0	—
Statens vattenfallsverk	450,0	420,0	500,0	315,0
Domänverket	175,0	60,5	350,0	190,1
Postverket	120,0	—	120,0	—
Luftfartsverket	40,0	—	40,0	40,0
Förenade fabriksverken	170,0	—	170,0	84,0
Statens jordbruksnämnd	120,0	115,0	120,0	—
Kammarkollegiet	—	—	50,0	50,0
Svenska Reproduktions AB	0,7	0,7	0,7	—
Karlskronavarvet AB	8,0	—	8,0	—
Svenska Tobaks AB	10,0	—	10,0	—
AB Vin- och spritcentralen	10,0	—	10,0	—
Svensk spannmålshandel	35,0	—	35,0	—
Svensk kötthandel	50,0	0,1	50,0	—
Allmänna bevakningsaktiebolaget	3,0	—	3,0	—
Norrbottens Järnverk AB	125,0	—	125,0	77,0
Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB	200,0	200,0	200,0	—
Stiftsnämnderna	15,0	—	15,0	—
Statliga myndigheter med uppdragsverksamhet	100,0	45,5	125,0	43,6
Regeringen	1 700,0	219,2	2 100,0	240,2
Summa	**4 206,7**	**1 104,0**	**4 906,7**	**1 209,9**

Under *budgetåret 1976/77* ökade dispositionen av rörliga krediter med ca 106 milj. kr.

Det bör i detta sammanhang betonas, att svängningarna i utnyttjandegraden uppvisar tydliga säsongmönster, inte minst vid budgetårsskiften. Styrkan i dessa svängningar varierar även avsevärt mellan budgetåren. Särskilda faktorer, t. ex. alternativa finansieringsmöjligheter och kostnaderna för dessa, påverkar dispositionen av rörliga krediter på varierande sätt.

I statsbudgeten upptas en ökad förbrukning av rörliga krediter under *budgetåret 1977/78* med 300 milj. kr. Enligt uppgifter som har insamlats av riksrevisionsverket förutser berörda myndigheter och bolag nu en uppgång i de disponerade beloppen med 1 015 milj. kr. En ökning av ianspråktagna belopp förutses bl. a. för televerket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och domänverket. Jag räknar med en uppgång i de disponerade beloppen med samma belopp som riksrevisionsverket gjort, dvs. med 1 015 milj. kr.

Beträffande *budgetåret 1978/79* vill jag först erinra om att vissa myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet disponerar en rörlig kredit i riksgäldskontoret. Ramen för denna kredit har av riksdagen fastställts till 125 milj. kr. Jag uppskattar att behovet av rörlig kredit för detta ändamål kommer att öka med 25 milj. kr. och förordar att ramen höjs med detta belopp. Totalt för budgetåret 1978/79 räknar jag med att det ianspråktagna beloppet av rörliga krediter ökar med 300 milj. kr. Jag vill dock erinra om den osäkerhet som gäller vid detta slag av beräkningar.

3.6 Beräkning av totalbudgeten för budgetåren 1977/78 och 1978/79

Utgifterna på totalbudgeten för budgetåret 1977/78 beräknades i statsbudgeten till 128 294 milj. kr. Nu föreliggande beräkningar anger påtagligt högre belopp. De på tilläggsbudget beslutade och föreslagna medelsanvisningarna jämte förändringar i anslagsbehållningar och ökad disposition av rörliga krediter uppgår till 6 955 milj. kr. Den förutsedda merbelastningen för vissa förslagsanslag till följd av den allmänna pris- och löneutvecklingen m. m. beräknas bli betydande. I den budgetprognos för budgetåret 1977/78, som riksrevisionsverket färdigställde i början av december 1977, uppgår den förutsedda merbelastningen till knappt 4,5 miljarder kr. Denna utgiftsökning hänför sig dels till de under hösten 1977 träffade avtalen om löner inom den statliga sektorn, dels till en rad anslag som är knutna till den allmänna pris- och löneutvecklingen i samhället. Till dem hör t. ex. anslagen för folkpensioner samt sjuk- och förädraförsäkringen, utgiftsramarna för försvaret, grundskolebidraget samt vissa skattebidrag till kommunerna. Vidare har statsskuldräntorna för budgetåret 1977/78 räknats upp. För egen del finner jag det nödvändigt

att räkna upp merbelastningen på sådana anslag med ytterligare drygt 1 miljard kr. till följd av de pris- och löneantaganden som ligger till grund för budgetförslaget.

Vidare räknar jag med behov av medel för ytterligare anslag på tilläggsbudget. Regeringen kommer inom kort att föreslå betydande anslag till bildandet av ett handelsstålsbolag. Ytterligare utgifter för den svenska varvsindustrin är ofrånkomliga. Vid en samlad bedömning beräknar jag totalbudgetens utgifter för budgetåret 1977/78 till ca 144 600 milj. kr.

De samlade statsinkomsterna för budgetåret 1977/78 beräknas nu till 111 376 milj. kr., vilket är knappt 3,2 miljarder kr. mindre än vad som anges i statsbudgeten. En orsak till detta är att inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. uppvisar lägre inkomster. Detta är bl. a. en följd av den skatteomläggning som beslutats för inkomståret 1978 och av att uppbörden av B-skatt är lägre än vad som tidigare antagits. En annan orsak är den beslutade sänkningen med 2 procentenheter av den allmänna arbetsgivaravgiften den 1 januari 1978. Även i övrigt torde den lägre aktivitetsnivån i samhällsekonomin ha verkat dämpande på statsinkomsternas tillväxt. Med dessa beräkningar av utgifter och inkomster skulle totalbudgeten visa ett underskott på 33 224 milj. kr.

Med hänvisning till min redovisning i det föregående beräknar jag totalbudgeten för budgetåret 1978/79 på sätt som framgår av tabell 13. Kalkylen utvisar ett budgetunderskott om 32,2 miljarder kr., vilket innebär ett något mindre underskott än under innevarande budgetår. En tabell över totalbudgetens utveckling under en längre tidsperiod ingår i bilaga 4.

Tabell 13. Förslag till statsbudget för budgetåret 1978/79: Totalbudgeten

A Skatter, avgifter m.m.:			
I Skatter		105 019 401 000	
II Uppbörd i statens verksamhet		2 613 822 000	
III Diverse inkomster		1 220 050 000	108 853 273 000
B Inkomster av statens kapitalfonder:			
I Statens affärsverksfonder		1 521 600 000	
II Riksbanksfonden		550 000 000	
III Statens allmänna fastighetsfond		739 510 000	
IV Försvarets fastighetsfond		152 942 000	
V Statens utlåningsfonder		3 509 944 000	
VI Fonden för låneunderstöd		189 969 000	
VII Fonden för statens aktier		85 324 000	
VIII Fonden för beredskapslagring		195 817 000	
IX Statens pensionsfonder		106 802 000	
X Diverse kapitalfonder		129 236 000	7 181 144 000
C Beräknad övrig finansiering:			
I Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:			
Statens affärsverksfonder	2 732 303 000		
Övriga kapitalfonder	610 667 000	3 342 970 000	
II Övrig kapitalåterbetalning		19 408 000	3 362 378 000
	Summa kr.		119 396 795 000
Underskott			32 195 921 000
	Summa kr.		151 592 716 000

A Utgiftsanslag:		
I Kungl. hov- och slottsstaterna	17 752 000	
II Justitiedepartementet	5 089 839 000	
III Utrikesdepartementet	4 391 123 000	
IV Försvarsdepartementet	13 952 506 000	
V Socialdepartementet	41 623 148 000	
VI Kommunikationsdepartementet	8 149 227 000	
VII Ekonomidepartementet	399 256 000	
VIII Budgetdepartementet	9 279 419 000	
IX Utbildningsdepartementet	19 097 816 000	
X Jordbruksdepartementet	5 657 326 000	
XI Handelsdepartementet	1 136 768 000	
XII Arbetsmarknadsdepartementet	6 997 589 000	
XIII Bostadsdepartementet	10 478 495 000	
XIV Industridepartementet	5 144 293 000	
XV Kommundepartementet	2 032 633 000	
XVI Oförutsedda utgifter	8 000 000 000	
XVII Riksdagen och dess verk m.m.	245 526 000	
XVIII Riksgäldsfonden	9 600 000 000	151 292 716 000
B Beräknad övrig medelsförbrukning:		
I Förändring av anslagsbehållningar	—	
II Ökad disposition av rörliga krediter	300 000 000	300 000 000
Summa kr.		151 592 716 000

att räkna upp merbelastningen på sådana anslag med ytterligare drygt 1 miljard kr. till följd av de pris- och löneantaganden som ligger till grund för budgetförslaget.

Vidare räknar jag med behov av medel för ytterligare anslag på tilläggsbudget. Regeringen kommer inom kort att föreslå betydande anslag till bildandet av ett handelsstålsbolag. Ytterligare utgifter för den svenska varvsindustrin är ofrånkomliga. Vid en samlad bedömning beräknar jag totalbudgetens utgifter för budgetåret 1977/78 till ca 144 600 milj. kr.

De samlade statsinkomsterna för budgetåret 1977/78 beräknas nu till 111 376 milj. kr., vilket är knappt 3,2 miljarder kr. mindre än vad som anges i statsbudgeten. En orsak till detta är att inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. uppvisar lägre inkomster. Detta är bl. a. en följd av den skatteomläggning som beslutats för inkomståret 1978 och av att uppbörden av B-skatt är lägre än vad som tidigare antagits. En annan orsak är den beslutade sänkningen med 2 procentenheter av den allmänna arbetsgivaravgiften den 1 januari 1978. Även i övrigt torde den lägre aktivitetsnivån i samhällsekonomin ha verkat dämpande på statsinkomsternas tillväxt. Med dessa beräkningar av utgifter och inkomster skulle totalbudgeten visa ett underskott på 33 224 milj. kr.

Med hänvisning till min redovisning i det föregående beräknar jag totalbudgeten för budgetåret 1978/79 på sätt som framgår av tabell 13. Kalkylen utvisar ett budgetunderskott om 32,2 miljarder kr., vilket innebär ett något mindre underskott än under innevarande budgetår. En tabell över totalbudgetens utveckling under en längre tidsperiod ingår i bilaga 4.

Tabell 13. Förslag till statsbudget för budgetåret 1978/79: Totalbudgeten

A Skatter, avgifter m.m.:			
I Skatter		105 019 401 000	
II Uppbörd i statens verksamhet		2 613 822 000	
III Diverse inkomster		1 220 050 000	108 853 273 000
B Inkomster av statens kapitalfonder:			
I Statens affärsverksfonder		1 521 600 000	
II Riksbanksfonden		550 000 000	
III Statens allmänna fastighetsfond		739 510 000	
IV Försvarets fastighetsfond		152 942 000	
V Statens utlåningsfonder		3 509 944 000	
VI Fonden för låneunderstöd		189 969 000	
VII Fonden för statens aktier		85 324 000	
VIII Fonden för beredskapslagring		195 817 000	
IX Statens pensionsfonder		106 802 000	
X Diverse kapitalfonder		129 236 000	7 181 144 000
C Beräknad övrig finansiering:			
I Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:			
Statens affärsverksfonder	2 732 303 000		
Övriga kapitalfonder	610 667 000	3 342 970 000	
II Övrig kapitalåterbetalning		19 408 000	3 362 378 000
	Summa kr.		119 396 795 000
Underskott			32 195 921 000
	Summa kr.		151 592 716 000

A Utgiftsanslag:		
I Kungl. hov- och slottsstaterna	17 752 000	
II Justitiedepartementet	5 089 839 000	
III Utrikesdepartementet	4 391 123 000	
IV Försvarsdepartementet	13 952 506 000	
V Socialdepartementet	41 623 148 000	
VI Kommunikationsdepartementet	8 149 227 000	
VII Ekonomidepartementet	399 256 000	
VIII Budgetdepartementet	9 279 419 000	
IX Utbildningsdepartementet	19 097 816 000	
X Jordbruksdepartementet	5 657 326 000	
XI Handelsdepartementet	1 136 768 000	
XII Arbetsmarknadsdepartementet	6 997 589 000	
XIII Bostadsdepartementet	10 478 495 000	
XIV Industridepartementet	5 144 293 000	
XV Kommundepartementet	2 032 633 000	
XVI Oförutsedda utgifter	8 000 000 000	
XVII Riksdagen och dess verk m.m.	245 526 000	
XVIII Riksgäldsfonden	9 600 000 000	151 292 716 000
B Beräknad övrig medelsförbrukning:		
I Förändring av anslagsbehållningar	—	
II Ökad disposition av rörliga krediter	300 000 000	300 000 000
Summa kr.		151 592 716 000

Till regeringsprotokollet i detta ärende bör fogas såsom

Bilaga 1: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

Bilaga 2: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1978/79

Bilaga 3: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1978/79

Bilaga 4: Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m. m.

HEMSTÄLLAN

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som jag har förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1978/79, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad jag har förordat i det föregående intill ett sammanlagt belopp av 2 000 000 000 kr.,
3. bemyndiga regeringen att från och med budgetåret 1978/79 besluta om rätt för affärsverk och myndigheter att placera medel räntebärande i riksgäldskontoret i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
4. medge att återföring av kommunalskattemedel sker från budgetutjämningsfonden för budgetåret 1978/79,
5. bemyndiga regeringen att i riksgäldskontoret disponera en från 125 000 000 kr. till 150 000 000 kr. ökad rörlig kredit att på sätt som regeringen bestämmer ställas till förfogande för myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet,
6. för budgetåret 1978/79, i avvaktan på slutliga förslag i kompletteringspropositionen och i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
   a) beräkna driftbudgetens inkomster,
   b) beräkna förändringar i anslagsbehållningar,
   c) beräkna förändringar i dispositionen av rörliga krediter,
   d) på kapitalbudgeten beräkna den mot den av mig föreslagna investeringsplanen svarande inkomsttiteln *Lånemedel* till 6 385 725 000 kr.

Tabellförteckning

		Sid.
1.	Statsutgifterna budgetåret 1978/79	12
2.	Totalbudgetens saldo 1976/77—1978/79	14
3.	Statens finansiella sparande 1976/77—1978/79	14
4.	Statens och socialförsäkringssektorns finansiella sparande 1976/77—1978/79	16
5.	Den offentliga sektorns finansiella sparande 1976/77—1978/79	16
6.	Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster	32
7.	Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1978/79	33
8.	Sammanställning över behållningar på statsbudgetanslag: Driftbudgeten	34
9.	Sammanställning över behållningar på statsbudgetanslag: Investeringsanslag	35
10.	Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1967/68—1976/77	36
11.	Beräknade förändringar i anslagsbehållningarna budgetåret 1977/78	36
12.	Ianspråktagande av rörliga krediter	37
13.	Förslag till statsbudget för budgetåret 1978/79: Totalbudgeten	40

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978

TILL REGERINGEN

Riksrevisionsverkets inkomstberäkning för budgetåret 1978/79

Enligt riksrevisionsverkets (RRV) instruktion skall RRV varje år till regeringen lämna en beräkning av statens inkomster för det kommande budgetåret, avsedd som underlag för inkomstberäkning i budgetpropositionen.

RRV lämnar i denna skrivelse förslag till beräkning av statens inkomster, inkomsttitel för inkomsttitel, för budgetåret 1978/79. Samtidigt redovisar RRV en bedömning av det beräknade utfallet för budgetåret 1977/78. Underlag för beräkningarna har inhämtats från berörda myndigheter. För beräkningarna av inkomstskatterna har dessutom uppgifter från RRVs taxeringsstatistiska undersökning och aktiebolagsenkät utnyttjats.

Inledningsvis presenteras en sammanfattning av beräkningsresultaten. Som en allmän bakgrund till beräkningarna redovisas därefter en sammanfattning av totalbudgetens utfall de senaste fem åren. Sedan följer en sammanställning av skatteunderlagets utveckling de senaste fem åren och en redovisning av de förutsättningar och antaganden beträffande skatteunderlagets framtida utveckling som ligger till grund för beräkningarna. I denna del ingår även en redovisning av RRVs taxeringsstatistiska undersökning. Till grund för antagandet om bolagens inkomstutveckling ligger resultaten av RRVs aktiebolagsenkät. I den återstående delen beskrivs beräkningsresultaten för de olika inkomsttitlarna. Inkomsterna på driftbudgeten budgetåren 1972/73—1976/77 framgår av bilaga A. I bilagorna B och C redovisas en specifikation av statsbudgetens inkomster för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Den av RRV utgivna Inkomstliggaren för budgetåret 1977/78 kan användas som ett komplement till RRVs inkomstberäkning. Inkomstliggaren innehåller utförliga beskrivningar av vad de olika inkomsttitlarna avser och vilka bestämmelser som gäller för dessa.

Beräkningarna har utförts inom RRVs prognosavdelning. Beslut i ärendet har fattats av generaldirektören Berggren i närvaro av avdelningschefen Sanell, byrådirektörerna Apelblat, Dalmo, Gutfelt och Hansson, förste revisorerna Jansson, Karlson och Rahmn, byråassistenten Aronsson samt revisionsdirektören Nilsson, föredragande.

Stockholm den 15 december 1977

G Rune Berggren

Ove Nilsson

Innehåll

Riksrevisionsverkets inkomstberäkning för budgetåret 1978/79 1

Innehållsförteckning 2

Sammanfattning 5

Totalbudgetens utfall 11
Utfall budgetåren 1972/73—1976/77 11
Utfallet budgetåret 1976/77 jämfört med statsbudgeten 14

Utvecklingen av skatteunderlaget 18
Fysiska personers inkomster verksamhetsåren 1971—1976 18
Taxeringsstatistik avseende 1977 års taxering 19
Aktiebolagens inkomster verksamhetsåren 1971—1976 24
Antaganden för fysiska personers inkomster åren 1977, 1978 och 1979 24
Antaganden för aktiebolagslagens inkomster verksamhetsåren 1977 och 1978 26

Skatter 30
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. 30
Allmänt 30
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m. 31
Uppbördsförfarandet för skatter och avgifter som berör skatt på inkomst och förmögenhet 33
Slutlig debitering av skatter och avgifter som berör skatt på inkomst och förmögenhet 39
Beräkning av skatt på inkomst och förmögenhet m. m. budgetåren 1977/78 och 1978/79 44
Arbetsgivaravgifter m. m. 57
Uppbördsförfarande för arbetsgivaravgifter 57
Beräkningar av arbetsgivaravgifter 57
Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen 59
Socialavgift till barnomsorgen 59
Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och förskott till de allmänna försäkringskassorna m. m. 60
Arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna samt de erkända arbetslöshetskassorna 62
Övriga arbetsgivaravgifter 63
Avsättningar till och återföringar från budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel 65
Inkomstskattetitelns utveckling budgetåren 1972/73—1977/78 65

Sammanfattning av beräkningarna på inkomstskattetiteln 65
Kupongskatt 67
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt 67
Skogsvårdsavgifter 68
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter 69
Arvsskatt och gåvoskatt 69
Lotterivinstskatt 70
Stämpelskatt och stämpelavgift 71
Bensinskatt 71
Vägtrafikskatt 72
Allmän arbetsgivaravgift 75
Tullmedel 76
Mervärdeskatt 79
Särskilda varuskatter 83
Omsättningsskatt på motorfordon 85
Tobaksskatt 86
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag 87
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag 88
Skatt på sprit 88
Skatt på vin 89
Skatt på malt- och läskedrycker 90
Energiskatt 91
Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter 94
Särskild vägtrafikskatt 95
Skatt på annonser och reklam 99
Skatt på spel 96
Särskild avgift på svavelhaltigt bränsle 97
Investeringsavgift 98

Uppbörd i statens verksamhet 100

Diverse inkomster 110
Bötesmedel 110
Totalisatormedel 110
Tipsmedel 111
Lotterimedel 111
Övriga diverse inkomster 112

Statens affärsverksfonder 114
Postverket 114
Televerket 118
Statens järnvägar 120
Luftfartsverket 123
Förenade fabriksverken 126
Statens vattenfallsverk 128
Domänverket 132

Riksbanksfonden 136

Statens allmänna fastighetsfond 136

Försvarets fastighetsfond 137

Statens utlåningsfonder 137

Fonden för låneunderstöd 138

Fonden för statens aktier 138

Fonden för beredskapslagring 139

Statens pensionsfonder 140

Diverse kapitalfonder 140

Beräknad övrig finansiering 141

Tabellförteckning 145

Bilaga A. Inkomster på driftbudgeten budgetåren 1972/73—1976/77 148

Bilaga B. Beräkning rörande utfallet av driftbudgetens inkomstsida för budgetåret 1977/78 152

Bilaga C. Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1978/79 156

Sammanfattning

RRVs förslag till beräkning av statsbudgetens inkomster under budgetåret 1978/79 och den nu gjorda uppskattningen av inkomsterna under innevarande år har utförts under antagande om oförändrad ekonomisk politik. Förändringar av ekonomisk-politisk karaktär har beaktats endast i de fall det förcligger beslut av statsmakterna eller förslag därom har lagts fram i regeringspropositioner offentliggjorda före den 1 december 1977.

Förutom dessa förutsättningar av institutionell karaktär är bedömningarna av konjunkturutvecklingen av väsentlig betydelse för beräkningarna av statsbudgetens inkomster. Den inriktning av den ekonomiska politiken som presenterats av regeringen i oktober (prop. 1977/78: 45) har tillsammans med den bedömning som presenterades i konjunkturinstitutets höstrapport 1977 utgjort det huvudsakliga underlaget för att bedöma den samhällsekonomiska utvecklingen.

Antagandena om löneutvecklingen har central betydelse för RRVs beräkningar. Av naturliga skäl måste dessa antaganden bli mycket osäkra eftersom några centrala löneavtal ännu inte har slutits för inkomståret 1978. RRVs beräkningar grundas på antagandet att den totala lönesumman ökar med 8,9 % mellan åren 1976 och 1977 och med 8,3 % mellan åren 1977 och 1978. För första halvåret år 1979 har ökningen schablonmässigt satts till 7 %.

De svenska aktiebolagens statligt taxerade inkomster förutses minska med 28 % mellan åren 1976 och 1977. Underlaget för denna prognos har hämtats från enkäten till svenska aktiebolag som RRV utfört under hösten 1977. Mellan åren 1977 och 1978 antas deras inkomster schablonmässigt öka med 5 %.

En specifikation av RRVs beräkningar av statsbudgetens inkomster under budgetåren 1977/78 och 1978/79 framgår av bilaga B resp. bilaga C. En sammanfattning av beräkningsresultaten redovisas i tabellerna 1 och 2. För budgetåret 1977/78 har i tabell 1 också statsbudgetsiffrorna medtagits som jämförelse.

Enligt de nu redovisade beräkningarna skulle ökningen av statsbudgetens inkomster mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78 i det närmaste ha halverats jämfört med beräkningarna i statsbudgeten i våras. Ökningen jämfört med föregående budgetår beräknas nu uppgå till 6 911 milj. kr. eller 6,6 %. I våras antogs ökningen uppgå till 11 105 milj. kr. eller 10,7 %. Nedjusteringen av ökningstakten har skett trots att lönerna nu antas öka mer både under år 1977 och år 1978 än som antogs i statsbudgeten. Förklaringen till nedjusteringen ligger främst i skatteomläggningen år 1978 och halveringen av arbetsgivaravgiften år 1978. Dessa båda

Tabell 1 Totalbudgetens inkomster (milj. kr.)

Inkomsttitlar	1976/77 Utfall	1977/78 Statsbudget	1977/78 Ny beräkning	1978/79 Beräkning	Förändring från 1976/77 till ny ber. 1977/78	Förändring från ny ber. 1977/78 till 1978/79
Driftbudgetens inkomster						
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	45 020	45 365	44 200	46 900	− 820	+2 700
Övriga skatter på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter	1 316	1 388	1 461	1 600	+ 145	+ 139
Automobilskattemedel	4 569	4 830	4 710	4 880	+ 141	+ 170
Bensinskatt	1 992	2 000	2 030	2 090	+ 38	+ 60
Vägtrafikskatt	2 577	2 830	2 680	2 790	+ 103	+ 110
Allmän arbetsgivaravgift	6 997	7 292	5 960	4 061	−1 037	−1 899
Tullar och acciser	35 141	42 801	42 247	46 308	+7 106	+4 061
Tullmedel	1 170	990	990	1 070	− 180	+ 80
Mervärdeskatt	21 259	27 750	27 750	31 200	+6 491	+3 450
Särskilda varuskatter	463	466	473	486	+ 10	+ 13
Omsättningsskatt på motorfordon	860	783	600	670	− 260	+ 70
Tobaksskatt	2 328	2 630	2 450	2 500	+ 122	+ 50
Skatt på sprit	3 449	4 000	3 800	3 900	+ 351	+ 100
Skatt på vin	582	680	790	860	+ 208	+ 70
Skatt på malt- och läskedrycker	939	767	770	790	− 169	+ 20
Energiskatt	3 528	4 116	4 031	4 252	+ 503	+ 221
Särskild vägtrafikskatt	198	201	190	203	− 8	+ 13
Skatt på annonser och reklam	174	207	157	164	− 17	+ 7
Skatt på spel	95	110	126	116	+ 31	− 10
Övriga	95	102	120	97	+ 25	− 23
Uppbörd i statens verksamhet	2 178	2 298	2 456	2 610	+ 278	+ 154
Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	78	73	73	73	− 5	—
Inkomster vid karolinska sjukhuset	323	389	385	421	+ 62	+ 36
Pensionsmedel m. m.	814	817	984	993	+ 170	+ 9
Övriga	963	1 019	1 013	1 124	+ 50	+ 111
Diverse inkomster	1 040	1 040	1 157	1 216	+ 117	+ 59
Totalisatormedel	126	137	150	175	+ 24	+ 25
Tipsmedel	377	368	401	401	+ 24	—
Lotterimedel	255	279	274	300	+ 19	+ 26
Övriga	283	256	332	340	+ 49	+ 8
Statens affärsverksfonder	1 103	1 427	1 420	1 522	+ 317	+ 102
Televerket	125	125	125	140	—	+ 15
Statens järnvägar	4	60	—	—	− 4	—
Statens vattenfallsverk	830	1 080	1 125	1 255	+ 295	+ 130
Övriga	144	162	171	127	+ 27	− 44
Riksbanksfonden	550	550	550	550	—	—
Statens allmänna fastighetsfond	508	600	609	740	+ 101	+ 131
Försvarets fastighetsfond	129	142	142	153	+ 13	+ 11
Statens utlåningsfonder	2 850	3 227	3 267	3 555	+ 417	+ 288
Lånefonden för bostadsbyggande	2 706	3 075	3 120	3 390	+ 414	+ 270
Övriga	144	152	147	165	+ 3	+ 18
Fonden för låneunderstöd	189	164	176	190	− 13	+ 14

Tabell 1 Totalbudgetens inkomster (milj. kr.) forts.

Inkomsttitlar	1976/77 Utfall	1977/78 Statsbudget	1977/78 Ny beräkning	1978/79 Beräkning	Förändring från 1976/77 till ny ber. 1977/78	Förändring från ny ber. 1977/78 till 1978/79
Fonden för statens aktier	82	79	79	85	− 3	+ 6
Fonden för beredskapslagring	102	136	139	196	+ 37	+ 57
Statens pensionsfonder	103	104	105	107	+ 2	+ 2
Diverse kapitalfonder	98	116	111	129	+ 13	+ 18
Summa driftbudgeten	101 975	111 558	108 789	114 801	+6 814	+6 012
Kapitalbudgetens inkomster						
Avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel inom fonderna	2 373	2 963	2 461	3 264	+ 88	+ 803
Statens affärsverksfonder	1 818	2 433	1 924	2 658	+ 106	+ 734
Övriga kapitalfonder	555	530	537	606	− 18	+ 69
Övrig kapitalåterbetalning	13	22	21	19	+ 8	− 2
Summa kapitalbudgeten	2 386	2 985	2 483	3 283	+ 97	+ 800
Totalbudgetens inkomster	**104 360**	**114 543**	**111 271**	**118 084**	**+6 911**	**+6 813**

faktorer beräknas minska statsinkomsterna budgetåret 1977/78 med ca 3 200 milj. kr.

För att bedöma de budgetmässiga konsekvenserna av dessa nedjusteringar bör observeras att medel avsattes i statsbudgeten under anslaget för oförutsedda utgifter för att finansiera en del av skatteomläggningen. För en närmare redovisning av dessa konsekvenser hänvisas till RRVs budgetprognos nr 3 som publicerats under hösten.

Enligt de nu redovisade beräkningarna skulle *inkomsterna på statsbudgeten* uppgå till 111 271 milj. kr. för *budgetåret 1977/78*. Det innebär att ökningstakten jämfört med föregående budgetår har fortsatt att minska. Mellan budgetåren 1975/76 och 1976/77 ökade inkomsterna med 10 426 milj. kr. eller 11,1 %. Mellan de två därnäst föregående budgetåren var ökningen 21 444 milj. kr. eller 29,6 %. Minskningen i ökningstakt hänger till stor del samman med förändringar i tillväxten av den totala lönesumman. Tillväxten har i dessa beräkningar antagits bli i det närmaste halverad under samma period.

Av ökningen i statsinkomsterna mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78 på 6 911 milj. kr. svarar mervärdeskatten för 6 491 milj. kr. Den beräknas öka kraftigt, med 30,5 %, främst till följd av mervärdeskattens höjning den 1 juni 1977 från 15 % till 17,1 % av värdet inkl. skatt. Enligt en uppskattning som gjordes i det reviderade budgetförslaget våren 1977 skulle skattehöjningen ge en inkomstökning med 3 600 milj. kr. budgetåret 1977/78. Den privata konsumtionen, som till ungefär två tredjedelar är belagd med mervärdeskatt, beräknas minska något volymmässigt både åren 1976—1977 och 1977—1978. Prisökningarna

Tabell 2 Sammanställning av totalbudgetens inkomster (milj. kr.)

	1976/77 Utfall	1977/78 Ny beräkning	1978/79 Beräkning	Förändring från 1976/77 till ny ber. 1977/78	Förändring i proc.	Förändring från ny ber. 1977/78 till 1978/79	Förändring i proc.
Skatt på inkomst och förmögenhet	33 539	27 741	27 847	−5 798	−17,3	+ 106	+ 0,4
Arbetsgivaravgifter (exkl. Allmän arbetsgivaravgift)	11 481	16 459	19 053	+4 978	+43,4	+2 594	+15,8
Övriga skatter på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter	1 316	1 461	1 600	+ 145	+11,0	+ 139	+ 9,5
Automobilskattemedel	4 569	4 710	4 880	+ 141	+ 3,1	+ 170	+ 3,6
Allmän arbetsgivaravgift	6 997	5 960	4 061	−1 037	−14,8	−1 899	−31,9
Mervärdeskatt	21 259	27 750	31 200	+6 491	+30,5	+3 450	+12,4
Energiskatt	3 528	4 031	4 252	+ 503	+14,3	+ 221	+ 5,5
Tullar och acciser exkl. mervärdeskatt, energiskatt	10 354	10 466	10 856	+ 112	+ 1,1	+ 390	+ 3,7
Uppbörd i statens verksamhet	2 178	2 456	2 610	+ 278	+12,8	+ 154	+ 6,3
Diverse inkomster	1 040	1 157	1 216	+ 117	+11,3	+ 59	+ 5,1
Inkomster från statens kapitalfonder	5 714	6 598	7 226	+ 884	+15,5	+ 628	+ 9,5
Driftbudgetens inkomster	101 975	108 789	114 801	+6 814	+ 6,7	+6 012	+ 5,5
Kapitalbudgetens inkomster	2 386	2 483	3 283	+ 97	+ 4,1	+ 800	+32,2
Totalbudgetens inkomster	**104 360**	**111 271**	**118 084**	**+6 911**	**+ 6,6**	**+6 813**	**+ 6,1**

väntas emellertid uppgå till mellan 10 och 11 % båda åren varför beskattningsunderlaget ändå kan antas öka i nästan samma takt.

Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och den från den 1 januari 1977 införda socialavgiften till barnomsorgen väntas tillsammans öka med 4 874 milj. kr. mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78. Folkpensioneringsavgiften höjdes år 1977 med 2,1 procentenheter till 8,3 %. Barnomsorgsavgiften uppgår för år 1977 till 1,0 %.

De inkomster av skatt på inkomst eller förmögenhet som redovisas på statsbudgeten väntas minska budgetåret 1977/78. Det beror på främst två faktorer nämligen utbetalningar av kommunalskattemedel samt regeringens förslag till sänkt inkomstskatt för år 1978 (prop. 1977/78: 49). Staten svarar för hela uppbörden av inkomstskatt, dvs. både statlig och kommunal skatt. Kommunernas andel av skatteuppbörden betalas ut till kommunerna med viss eftersläpning. Nettot av totala inkomstskatteuppbörden och utbetalningar av kommunalskatt redovisas som inkomstskatter i den statliga budgeten. De kraftiga lönesummeökningarna åren 1975 och 1976 på knappt 17 % resp. drygt 13,5 % medförde att totala skatteuppbörden ökade kraftigt dessa år. Motsvarande ökningar för åren 1977 och 1978 antas i dessa beräkningar bli väsentligt lägre eller 8,9 % resp. 8,3 %. Detta medför att ökningstakten av inkomstskatteupp-

börden avtar mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78. Det framgår av nedanstående tablå.

	Förändring mellan budgetår (milj. kr.)		
	1975/76— 1976/77	1976/77— 1977/78	1977/78— 1978/79
Preliminärskatt och fyllnadsbetalningar	+8 447	+7 016	+9 430
Kommunalskatter	+8 903	+12 032	+8 778
Netto	− 456	−5 016	+ 652

Samtidigt ökar tillväxten av kommunalskatterna kraftigt. Det medför, som framgår av tablån, att det statliga nettot för inkomstskatterna sjunker med drygt 5 miljarder kr. mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78.

Den allmänna arbetsgivaravgiften skall enligt regeringens förslag sänkas från 4 % till 2 % år 1978 (prop. 1977/78: 54). Det medför att inkomsterna på denna titel väntas minska med 1 037 milj. kr. mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78.

Av övriga inkomster på den statliga budgeten förutses innevarande budgetår större ökningar för skatten på sprit och vin, energiskatten, inleveransen av överskottet från statens vattenfallsverk och ränteinkomsterna från lånefonden för bostadsbyggande. Skatterna på sprit och vin höjdes i maj 1977. De beräknas öka med 351 milj. kr. eller 10,2 % resp. 208 milj. kr. eller 35,7 %. Energiskatten höjdes i mars 1977 vilket endast till mindre del påverkade uppbörden under budgetåret 1976/77. För budgetåret 1977/78 förutses en ökning av energiskatten med 503 milj. kr. vilket motsvarar 14,3 %. Statens vattenfallsverk beräknar öka sina inleveranser av överskottsmedel med 295 milj. kr. budgetåret 1977/78. Ränteinkomsterna från lånefonden för bostadsbyggande antas öka med 414 milj. kr. bl. a. till följd av att bostadslåneräntan höjdes med en halv procentenhet till 9,75 % år 1977.

Skatt på malt- och läskedrycker förutses sjunka budgetåret 1977/78 med 18,0 % eller 169 milj. kr. till följd av att mellanölsförsäljningen upphörde den 1 juli 1977. Den minskade försäljningen av nya bilar väntas medföra att omsättningsskatten på motorfordon minskar med 30,2 % eller 260 milj. kr. budgetåret 1977/78.

För *budgetåret 1978/79* beräknas inkomsterna på totalbudgeten uppgå till 118 084 milj. kr. Det skulle innebära en uppgång med 6 813 milj. kr. eller 6,1 % jämfört med budgetåret 1977/78. Det är ungefär samma ökningstakt som nu beräknats för innevarande budgetår.

Mervärdeskatten beräknas svara för 3 450 milj. kr. av totala ökningen. Arbetsgivaravgifterna (exkl. allmän arbetsgivaravgift) antas öka med 15,8 % eller 2 594 milj. kr. Barnomsorgsavgiften höjs med 0,3 procentenheter till 1,3 % för år 1978. Inkomstskatterna beräknas öka med endast 0,4 % eller 106 milj. kr. Den låga ökningstakten hänger

samman med införandet av en inflationsskyddad skatteskala för inkomståret 1979.

Effekterna av den år 1978 sänkta arbetsgivaravgiften beräknas slå fullt ut under budgetåret 1978/79. Avgiften förutses sjunka med 31,9 % eller 1 899 milj. kr.

Ökningstakten för energiskatten, spritskatten och ränteinkomsterna från lånefonden för bostadsbyggande beräknas avta något jämfört med de närmast föregående budgetåren. Energiskatten förutses öka med 5,5 % eller 221 milj. kr. och spritskatten med 2,6 % eller 100 milj. kr. Ränteinkomsterna från lånefonden för bostadsbyggande väntas öka med 8,7 % eller 270 milj. kr.

Totalbudgetens utfall

Utfall budgetåren 1972/73—1976/77

I tabell 3 presenteras inkomster och utgifter på totalbudgeten de senaste fem budgetåren. Totalbudgetens underskott ökade därför successivt de tre första åren under den redovisade femårsperioden. Underskottet uppgick budgetåret 1972/73 till 6 205 milj. kr. och för budgetåret 1974/75 var det 10 698 milj. kr. Budgetåret 1975/76 sjönk underskottet till 3 724 milj. kr.

Totalbudgetens inkomster för budgetåret 1975/76 var 93 934 milj. kr. Det var 21 444 milj. kr. eller 29,6 % mer än under det närmast föregående året. Det är den största ökningen sedan Koreakrisen i början på 1950-talet. För budgetåret 1976/77 steg totalbudgetens inkomster med 10 426 milj. kr. eller 11,1 % jämfört med närmast föregående budgetår. Inkomsterna på totalbudgeten för budgetåret 1976/77 blev följaktligen 104 360 milj. kr. Totalbudgetens utgifter ökade med 17 187 milj. kr. och uppgick till 114 845 milj. kr. budgetåret 1976/77. Totalbudgetens underskott blev följaktligen 10 484 milj. kr.

Inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. svarade budgetåret 1976/77 för 45 020 milj. kr. Titelns inkomster har mer än fördubblats sedan budgetåret 1972/73 då de uppgick till 18 266 milj. kr. Ökningen var särskilt kraftig de senaste åren. Nettobehållningen på inkomsttiteln består i huvudsak av inkomst- och förmögenhetsskatter, folkpensionsavgifter som fr. o. m. 1974 ersatts av socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen samt nettot av vissa transaktioner avseende den allmänna sjukförsäkringen. En utförlig redovisning av transaktionerna på denna inkomsttitel redovisas nedan i anslutning till beräkningarna av titelns inkomster.

Inkomstskatterna ökade under den redovisade perioden främst till följd av löneutvecklingen. Justeringar i den statliga inkomstskatteskalan gjordes vid flera tillfällen, vilket verkade dämpande på tillväxten av skatterna. Vissa ersättningar som utbetalas vid sjukdom och arbetslöshet m. m. blev skattepliktiga fr. o. m. inkomståret 1974. Detta har bidragit till att nettobehållningen på titeln stigit. Den preliminära skatt som erlades på dessa ersättningar budgetåret 1976/77 var av storleksordningen 3,5 miljarder kr. Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen har snabbt vuxit till en betydande inkomstpost. Den svarade för 12 301 milj. kr. av inkomsterna budgetåret 1976/77.

Övrig skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse uppgick budgetåret 1976/77 till 1 316 milj. kr. Stämpelskatt och stämpelavgift svarade tillsammans med arvs- och gåvoskatt för drygt tre fjärdedelar av dessa

Tabell 3 Totalbudgetens utfall budgetåren 1972/73—1976/77. Milj. kr.

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Inkomster					
Driftbudgeten:					
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	18 266	20 957	28 091	40 631	45 020
Övrig skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse	787	843	963	1 185	1 316
Automobilskattemedel	3 450	3 616	3 685	3 891	4 569
Allmän arbetsgivaravgift	3 086	4 555	5 360	6 647	6 997
Mervärdeskatt	13 096	13 930	14 681	18 200	21 259
Tullar och acciser i övrigt	8 679	9 381	10 851	12 626	13 882
Uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster	2 034	2 075	2 240	3 091	3 218
Statens affärsverksfonder	814	950	834	1 099	1 103
Övriga kapitalfonder	2 435	2 827	3 317	3 997	4 612
Summa driftbudgeten	52 647	59 133	70 022	91 368	101 975
Övrig finansiering	1 867	2 356	2 467	2 566	2 386
Summa inkomster	**54 513**	**61 489**	**72 490**	**93 934**	**104 360**
Utgifter					
Driftbudgeten (exkl. avskrivningsanslag)	53 475	62 746	73 853	87 521	103 644
Investeringsanslag	7 719	8 182	9 061	9 710	11 095
Ökning av rörliga krediter	— 476	— 47	273	426	106
Summa utgifter	**60 718**	**70 881**	**83 187**	**97 658**	**114 845**
Totalbudgetsaldo	**—6 205**	**—9 393**	**—10 698**	**—3 724**	**—10 484**

övriga skatter. Jämfört med budgetåret 1972/73 uppgick totala ökningen till 529 milj. kr. eller 67 % varav hälften tillkom de senaste åren. Bilskatterna har varit förhållandevis stabila sedan budgetåret 1972/73. De höjdes emellertid kraftigt i maj 1977. De uppgick budgetåret 1976/77 till 4 569 milj. kr.

Den allmänna arbetsgivaravgiften ökade från 3 086 milj. kr. till 6 997 milj. kr. budgetåret 1976/77. Denna ökning sammanhänger med höjningen av avgiftssatsen från två till fyra procentenheter samt med ökningen av den totala lönesumman.

Mervärdeskatten ökade i måttlig takt budgetåren 1973/74 och 1974/75, vilket beror på den tillfälliga sänkningen av skattesatsen från 15 till 12 % under drygt fem månader 1974 samt på återbetalningar av s. k. byggmoms.

Tullar och acciser i övrigt ökade från 8 679 milj. kr. budgetåret 1972/73 till 13 882 milj. kr. budgetåret 1976/77. Det är en ökning med 5 203 milj. kr. eller ca 60 %. Av dessa skatter svarade energiskatten för en mycket stor del av ökningen. Övriga skatter som ingår i denna grupp är t. ex. skatt på sprit, vin och tobak samt tullar och bilacciser.

Uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster svarar för en mindre del av totala inkomsterna. De uppgick budgetåret 1976/77 till 3 218 milj. kr. eller drygt 3 % av totala inkomsterna. Andelen har varit i det närmaste konstant sedan budgetåret 1972/73.

Av inkomsterna från statens kapitalfonder visar avkastningen från affärsverken en långsammare ökningstakt än den från övriga kapitalfonder under de senaste fem åren. Inkomsterna från övriga kapitalfonder har i det närmaste fördubblats sedan budgetåret 1972/73 då de uppgick till 2 435 milj. kr.

I den realekonomiska grupperingen av statsinkomsterna som framgår av tabell 4 uppdelas skatterna i direkta och indirekta skatter. Övriga inkomster fördelas efter inkomster av kapital och rörelser, avgifter och bidrag samt övriga inkomster. Direkt skatt är skatt som erläggs direkt vid inkomstkällan av den som skall beskattas. Exempel på direkta skatter är skatt på inkomst och förmögenhet, arvs- och gåvoskatt samt lotterivinstskatt. Med indirekt skatt avses skatt på viss slags förbrukning. Som exempel kan nämnas mervärdeskatt, sprit- och tobaksskatter. Hit hör också arbetsgivaravgifter. Dessa skatter och avgifter inbetalas vanligen inte av den slutlige konsumenten. Den indirekta skatten erläggs i tidigare produktionsled. I inkomster av kapital och rörelse ingår de inlevererade överskotten från affärsverken och vissa ränteinkomster av statlig kreditgivning. Under rubriken avgifter och bidrag redovisas främst avgifter för olika tjänster som statliga institutioner tillhandahåller. Avgifterna ska normalt täcka statens kostnader för att producera tjänsterna. I övriga inkomster ingår huvudsakligen övrig finansiering.

Av den realekonomiska grupperingen framgår att de indirekta skatterna ökade i betydelse fram t. o. m. budgetåret 1973/74. De svarade då för 54,5 % av de totala inkomsterna. Sänkningar i den direkta skatten finansierades med bl. a. höjda arbetsgivaravgifter och konsumtionsskatter. Mellan budgetåren 1973/74 och 1974/75 var andelen indirekt skatt i stort sett oförändrad, vilket sammanhänger bl. a. med den ovannämnda sänkningen av mervärdeskatten och slopande av byggmomsen budgetåret 1975/76. Den kraftiga ökningen av inkomstskatterna budgetåret

Tabell 4 Utfallet av statens totala inkomster budgetåren 1972/73—1976/77. Milj. kr.

	1972/73	%	1973/74	%	1974/75	%	1975/76	%	1976/77	%
Direkta skatter	19 053	35,0	20 331	33,1	24 916	34,4	34 170	36,4	34 035	32,6
Indirekta skatter	28 882	53,0	33 521	54,5	39 349	54,3	49 713	52,9	59 765	57,3
Inkomst av kapital och rörelse	3 249	6,0	3 777	6,1	4 151	5,7	5 096	5,4	5 714	5,5
Avgifter och bidrag	1 382	2,5	1 417	2,3	1 515	2,1	2 270	2,4	2 286	2,2
Övriga inkomster	1 948	3,5	2 443	4,0	2 559	3,5	2 684	2,9	2 560	2,5
Summa	**54 513**	**100,0**	**61 489**	**100,0**	**72 490**	**100,0**	**93 934**	**100,0**	**104 360**	**100,0**

1975/76 bidrog till att direkta skatternas andel av totala inkomsterna återigen ökade. Höjning av folkpensioneringsavgiften samt införandet av barnomsorgsavgiften fr. o. m. år 1977 bidrog till att indirekta skatterna återigen ökade snabbare än övriga inkomster. De indirekta skatterna svarade för drygt 57 % av totala inkomsterna budgetåret 1976/77.

En närmare redogörelse för utvecklingen av statens inkomster och utgifter lämnas i RRVs publikation "Statens finanser 1977". En detaljerad redovisning av budgetutfallet framgår av RRVs "Budgetredovisning för budgetåret 1976/77".

Utfallet budgetåret 1976/77 jämfört med statsbudgeten

Utfallet av statsbudgeten för budgetåret 1976/77 jämfört med statsbudget och tilläggsbudgetar framgår av sammanställningen på s. 6—7.

Statsbudgetens inkomster för budgetåret 1976/77 uppgick till 104 360 milj. kr. Det är 5 163 milj. kr. mer än vad som beräknades i statsbudgeten. Utfallet på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. blev 45 020 milj. kr. vilket är 2 570 milj. kr. mer än beräkningen i statsbudgeten. Ökningen förklaras bl. a. av att lönesumman ökat mer än vad som antogs vid beräkningen i statsbudgeten. I denna sattes ökningen av lönesumman mellan åren 1975 och 1976 till 11,5 % och mellan åren 1976 och 1977 till knappt 7 %. Nu beräknas dessa ökningstal till 13,8 % resp. 8,9 %.

Inkomsterna på titeln allmän arbetsgivaravgift blev 6 997 milj. kr. Det är 247 milj. kr. mer än i statsbudgeten. Inkomstökningen beror på att lönesumman för 1976 och 1977 och fyllnadsinbetalningarna blev större än beräknat.

Vägtrafikskatten uppgick till 2 577 milj. kr. vilket är 517 milj. kr. mer än i statsbudgeten. Det beror på att fordonsskatten för personbilar och motorcyklar höjdes med 75 % fr. o. m. den 1 april 1977. I april och maj 1977 gjordes en extra uppbörd av fordonsskatt.

Importen har ökat mer än vad som antogs i beräkningarna till statsbudgeten. Utfallet på titeln tullmedel blev till följd därav 1 170 milj. kr. vilket är 185 milj. kr. mer än i statsbudgeten. Det högre importvärdet och hög privat konsumtion har medfört att inkomsterna på titeln mervärdeskatt blev 759 milj. kr. mer än beräkningen i statsbudgeten. Inkomsterna på denna titel blev 21 259 milj. kr.

Utgifterna på statsbudgeten uppgick till 114 845 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Det är 1 256 milj. kr. mindre än de anvisade beloppen i statsbudget och tilläggsbudgetar.

I statsbudgeten beräknades att anslagsbehållningarna skulle minska med 1 000 milj. kr. Förändringar i anslagsbehållningar anges inte som särskilda poster i redovisningen. Inom parentes anges emellertid det be-

Tabell 5 Statsbudgeten 1976/77 Milj. kr.

	Statsbudget	Redovisade belopp	Merinkomst (+) resp brist (−)
A Skatter, avgifter, m. m.			
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m m	42 450	45 020	+2 570
Övriga skatter på ink., förm. och rörelse	1 123	1 316	+ 193
Automobilskattemedel:	3 980	4 569	+ 589
Bensinskatt	1 920	1 992	+ 72
Vägtrafikskatt	2 060	2 577	+ 517
Allmän arbetsgivaravgift	6 750	6 997	+ 247
Tullar och acciser:	33 730	35 141	+1 411
Tullmedel	985	1 170	+ 185
Mervärdeskatt	20 500	21 259	+ 759
Särskilda varuskatter	407	463	+ 56
Omsättningsskatt på motorfordon	735	860	+ 125
Tobaksskatt	2 301	2 328	+ 27
Skatt på sprit	3 250	3 449	+ 199
Skatt på vin	600	582	− 18
Skatt på malt- och läskedrycker	892	939	+ 47
Energiskatt	3 514	3 528	+ 14
Särskild vägtrafikskatt	212	198	− 14
Övriga tullar och acciser	334	365	+ 31
Uppbörd i statens verksamhet	2 160	2 178	+ 18
Diverse inkomster:	863	1 040	+ 177
Bötesmedel	111	109	− 2
Totalisatormedel	105	126	+ 21
Tipsmedel	327	377	+ 50
Lotterimedel	235	255	+ 20
Övriga diverse inkomster	85	174	+ 89
Summa	91 057	96 261	+5 204
B Inkomster av statens kapitalfonder			
Statens affärsverksfonder:	1 046	1 103	+ 57
Postverket	22	21	− 1
Televerket	125	125	—
Statens järnvägar	—	4	+ 4
Statens vattenfallsverk	800	830	+ 30
Övriga affärsverk	100	123	+ 23
Riksbanksfonden	450	550	+ 100
Statens allmänna fastighetsfond	544	508	− 36
Försvarets fastighetsfond	138	129	− 9
Statens utlåningsfonder:	2 847	2 850	+ 3
Lånefonden för bostadsbyggande	2 715	2 706	− 9
Övriga utlåningsfonder	132	144	+ 12
Fonden för låneunderstöd	136	189	+ 53
Fonden för statens aktier	107	82	− 25
Fonden för beredskapslagring	96	102	+ 6
Statens pensionsfonder	102	103	+ 1
Diverse kapitalfonder	96	98	+ 2
Summa	5 563	5 714	+ 151
C Beräknad övrig finansiering			
Avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel inom fonderna:	2 555	2 373	− 182
Statens affärsverksfonder	2 091	1 818	− 273
Övriga kapitalfonder	464	555	+ 91
Övrig kapitalåterbetalning	23	13	− 10
Summa	2 578	2 386	− 192
Statsbudgetens inkomster	99 197	104 360	+5 163
Underskott	16 904	10 484	−6 420
Totalsumma	116 101	114 845	−1 256

	Statsbudget och tilläggsbudgetar	Redovisade belopp	Merutgift (+) resp besparing (−)
A Utgiftsanslag:			
I. Kungl hov- och slottsstaterna	14	15	+ 1
II. Justitiedepartementet	4 123	4 278	+ 155
III. Utrikesdepartementet	3 488	3 307	− 181
IV. Försvarsdepartementet	10 752	11 079	+ 327
V. Socialdepartementet	31 194	32 382	+1 188
VI. Kommunikationsdepartementet	6 940	6 705	− 235
VII. Finansdepartementet	7 690	7 240	− 450
VIII. Utbildningsdepartementet	15 150	15 926	+ 776
IX. Jordbruksdepartementet	4 604	4 948	+ 344
X. Handelsdepartementet	482	548	+ 66
XI. Arbetsmarknadsdepartementet	7 897	7 635	− 262
XII. Bostadsdepartementet	6 788	7 192	+ 404
XIII. Industridepartementet	7 408	6 226	−1 182
XIV. Kommundepartementet	1 506	1 595	+ 89
XV. Oförutsedda utgifter	1 500	90	−1 410
XVI. Riksdagen och dess verk m m	163	158	− 5
XVII. Riksgäldsfonden	5 100	5 416	+ 316
Summa	114 801	114 739	− 62
B Övrig medelsförbrukning:			
I. Minskning av anslagsbehållningar	1 000	(−1 469)	−1 000
II. Ökad disposition av rörliga krediter	300	106	− 194
Summa	1 300	106	−1 194
Statsbudgetens utgifter	**116 101**	**114 845**	**−1 256**

lopp som motsvarar den i statsbudgeten beräknade förändringen av anslagsbehållningarna. Dessa ökade under budgetåret 1976/77 med 1 469 milj. kr. Reservationsanslagens behållningar ökade med 1 514 milj. kr. och investeringsanslagens behållningar minskade med 44 milj. kr.

Utfallet på försvarshuvudtiteln blev 11 079 milj. kr. vilket är 327 milj. kr. större än de anvisade beloppen i statsbudget och tilläggsbudgetar. Det är priskompensationen till försvaret som blev större än beräknat.

Utgifterna på socialhuvudtiteln uppgick till 32 382 milj. kr. Det är 1 188 milj. kr. mer än de anvisade beloppen. Folkpensionerna uppgick till 18 695 milj. kr. vilket är 120 milj. kr. mer än det anvisade beloppet. Det är basbeloppet som ökat mer än beräknat. Bidrag till sjukförsäkringen uppgick till 2 583 milj. kr. vilket är 373 milj. kr. mer än i statsbudgeten. För bidrag till social hemhjälp och färdtjänst anvisades 475 milj. kr. Utfallet på detta anslag blev 744 milj. kr. vilket är 269 milj. kr. mer än det anvisade beloppet.

Kommunikationsdepartementets utgifter blev 6 705 milj. kr. Det är 235 milj. kr. mindre än de anvisade beloppen. Behållningarna på anslagen för drift resp. byggande av statliga vägar ökade med 53 resp. 238 milj. kr.

Utbildningsdepartementets utgifter blev 15 926 milj. kr. Det överstiger

de anvisade beloppen med 776 milj. kr. Bidrag till driften av grundskolor resp. gymnasieskolor uppgick till 6 695 resp. 2 012 milj. kr. Merutgifterna på dessa anslag blev därmed 361 resp. 137 milj. kr. vilket beror på ökningen av lärarlönerna.

Merutgifterna på jordbrukshuvudtiteln uppgick till 344 milj. kr. Av detta belopp hänför sig 261 milj. kr. till anslaget prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Det är kostnaderna för prisstoppet på vissa livsmedel som blev större än beräknat.

Arbetsmarknadsdepartementets utgifter blev 7 635 milj. kr. vilket är 262 milj. kr. mindre än de anvisade beloppen. För kontant stöd vid arbetslöshet anvisades 870 milj. kr. Utfallet på detta anslag blev 463 milj. kr. Utgifterna på anslaget sysselsättningsskapande åtgärder blev 2 001 milj. kr. vilket innebär att anslagsbehållningen ökade med 335 milj. kr. För stöd till lageruppbyggnad anvisades 300 milj. kr. Till följd av den omfattande lageruppbyggnaden blev utgifterna på anslaget 955 milj. kr.

Utgifterna under bostadsdepartementet blev 404 milj. kr. större än de anvisade beloppen. Utfallet på anslaget lånefonden för bostadsbyggande blev 2 565 milj. kr. mot 1 660 milj. kr. i anvisat belopp. Utgifterna för räntebidrag blev däremot 205 milj. kr. mindre än det anvisade beloppet.

Industridepartementets utgifter blev 1 182 milj. kr. mindre än de anvisade beloppen. I statsbudgeten anvisades 275 milj. kr. för lån till Norrbottens järnverk AB och 175 milj. kr. för aktieteckning i Statsföretag AB för finansiering av stålverk i Luleå. Dessa anslag utnyttjades inte. I stället anvisades 1 310 milj. kr. som bidrag och kapitaltillskott till Statsföretag AB på tilläggsbudget II. För täckande av förluster vid Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB anvisades 859 milj. kr. på tilläggsbudget III. Av beloppet utbetalades 450 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Tillsammans med det i statsbudgeten anvisade beloppet erhöll Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB 870 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

De ökade räntekostnaderna för statsskulden medförde att underskottet på riksgäldsfonden blev 316 milj. kr. större än det anvisade beloppet.

Statsbudgetens underskott för budgetåret 1976/77 blev 10 484 milj. kr. Det är 1 499 milj. kr. mindre än beräkningen i statsbudgeten. Under budgetåret 1976/77 anvisades dessutom 4 921 milj. kr. på tilläggsbudgetar. Jämfört med budgetåret 1975/76 ökade statsbudgetens underskott för budgetåret 1976/77 med 6 760 milj. kr.

I de s. k. budgetprognoserna redovisar och kommenterar RRV varje månad utvecklingen av statens inkomster och utgifter under det löpande budgetåret.

Utvecklingen av skatteunderlaget

Fysiska personers inkomster verksamhetsåren 1971—1976

För att kunna bedöma den framtida utvecklingen av statens inkomster är det av stor betydelse att analysera förändringarna av fysiska och juridiska personers inkomster. Här görs därför först en återblick på utvecklingen av dessa inkomster, sådana de kommer till uttryck i taxeringsstatistiken.

Utvecklingen av inkomster och avdrag från olika förvärvskällor vid taxeringen till statlig inkomstskatt redovisas i tabell 6. Av tabellen framgår utfallet vid de senaste sex taxeringarna.

Nämnda tabell visar att den sammanräknade inkomsten för fysiska personer m. fl. till största delen, 93 %, består av inkomst av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet. Därnäst i betydelse kommer inkomst av rörelse med drygt 3 % och inkomst av kapital med knappt 2 %.

Inkomst av tjänst har ökat kraftigt under den i tabellen redovisade sexårsperioden. Betydande avtalsmässiga lönelyftningar i kombination med löneglidning och ökat antal arbetstimmar har medfört en kraftig stegring av lönesumman under perioden. Framför allt gäller detta åren 1974—1976. För inkomst av tjänst redovisas för dessa tre år en genomsnittlig årlig inkomstökning på 17,8 %. Vid en jämförelse mellan åren måste dock observeras att deklarationsplikten för pensionärer reducerades mellan åren 1971 och 1972. Pensionärer som hade enbart folkpension (inkl. pensionstillskott) och små sidoinkomster behövde inte längre deklarera. Sidoinkomsterna fick uppgå till högst 1 500 kr. för ensamstående och 2 000 kr. för övriga. Inkomst av tjänst ökade med 7,9 % mellan åren 1971 och 1972. Inkluderas även de ovan nämnda pensionärernas inkomster skulle inkomst av tjänst ha varit 1 200 milj. kr. eller 1 % högre år 1972 enligt en uppskattning av statistiska centralbyrån. Den kraftiga ökningen av inkomst av tjänst mellan åren 1973 och 1974 beror till stor del på att vissa ersättningar vid sjukdom och arbetslöshet blev skattepliktiga fr. o. m. år 1974. Av ökningen på 20 % mellan dessa år skulle ca 6 % bero på de skattepliktiga ersättningarna. Ersättningarna redovisas som inkomster under resp. förvärvskälla.

Inkomst av jordbruksfastighet ökade svagt åren 1971 och 1972. Mellan åren 1973—1975 ökade inkomsterna i genomsnitt med nästan 20 %. Mellan åren 1975 och 1976 sjönk däremot inkomsterna med nästan 3 %. Detta sammanhänger till stor del med de ändrade avdragsreglerna för egenavgifter som gäller fr. o. m. taxeringen år 1977. Fr. o. m. inkomståret 1976 medges avdrag för egenavgifter i form av

schablonprocentsatser i förvärvskällorna inkomst av jordbruksfastighet och rörelse. Effekten av de ändrade avdragsreglerna uppskattas till ca 700 milj. kr. för inkomst av jordbruk för år 1976. Det kan också påpekas att antalet inkomsttagare med inkomst av jordbruksfastighet visat en fortgående minskning.

Inkomst av kapital visar stora variationer under den redovisade perioden. Det är framför allt förändringar av räntenivån som orsakat detta. Inkomståren 1971 och 1972 sjönk inkomst av kapital till följd av den successivt sänkta räntenivån. Med höjningen av räntenivån åren 1973 och 1974 ökade kapitalinkomsterna. Ökningen åren 1973—1974 uppgick till 32,7 %. Mellan åren 1974 och 1975 stannade ökningen vid 3,1 %. Det var en följd bl. a. av höjningen av extra avdraget för inkomster av kapital från 400 kr. till 800 kr. för ensamstående och från 800 kr. till 1 600 kr. för samtaxerade. Mellan åren 1975 och 1976 steg inkomsterna med 9,2 %.

Avdragen för underskott i förvärvskälla har visat en fortgående ökning under hela den i tabellen redovisade perioden. Ökningen uppgår till i genomsnitt drygt 20 % per år. Den största posten bland dessa är underskott av annan fastighet dvs. de underskott som uppkommer för villor och fritidshus på grund av ränteavdragen. Avdragen för underskott i förvärvskälla beror således till stor del på räntenivåns utveckling samt reglerna för beskattning av fastigheter.

Bland de allmänna avdragen år 1975 utgjorde den obligatoriska sjukförsäkringsavgiften, förvärvsavdraget tillsammans med avgifterna för pensionsförsäkringen de största posterna. Avdraget för sjukförsäkringsavgiften fick maximalt uppgå till 500 kr. år 1975. I och med att avdraget för sjukförsäkringen upphörde år 1976 tillsammans med de ändrade avdragsreglerna för egenavgifter, sjönk de allmänna avdragen mellan åren 1975 och 1976 med drygt 30 %.

Taxeringsstatistik avseende 1977 års taxering

RRV utför årligen sedan år 1968 en urvalsundersökning avseende fysiska personers självdeklarationer i syfte att skapa säkrare underlag för prognoser av statens inkomster av skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. Undersökningarna används även för att beräkna effekterna av ändringar i skattesystemet. Materialet omfattar i år ca 20 000 personer av de ca 5,9 miljoner inkomsttagare som avlämnat allmän självdeklaration vid 1977 års taxering. Urvalet är ett s. k. stratifierat urval där stratifieringen gjorts efter variabeln "till statlig skatt beskattningsbar inkomst".

För var och en av de utvalda personerna finns fyra slags uppgifter, nämligen överförda, excerperade, genererade och prognoserade uppgifter. Överförda uppgifter kommer från statistiska centralbyråns taxe-

Tabell 6. Utfallet av taxeringarna till statlig inkomstskatt för verksamhetsåren 1971—1976 (taxeringsåren 1972—1977)
(På grundval av taxeringsnämndernas beslut)

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1971 till 1972	1972 till 1973	1973 till 1974	1974 till 1975	1975 till 1976
Fysiska personer m. fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 145,9	2 189,0	2 442,6	3 246,5	3 692,1	3 596,0	+ 2,0	+11,6	+ 32,9	+13,7	− 2,6
annan fastighet	609,5	658,2	706,4	744,7	950,5	1 050,6	+ 8,0	+ 7,3	+ 5,4	+27,6	+10,5
rörelse m. m.	4 749,1	4 779,8	4 964,6	6 117,0	6 989,2	6 760,2	+ 0,6	+ 3,9	+ 23,2	+14,3	− 3,3
tjänst el. tillfällig förvärvsverksamhet	[1]105 572,5	[1]113 942,9	[1]123 351,9	[1]147 955,9	[1]174 333,4	[1]201 332,1	+ 7,9	+ 8,3	+ 20,0	+17,8	+15,5
kapital	2 866,5	2 575,6	2 786,2	3 697,6	3 810,4	4 160,4	−10,1	+ 8,2	+ 32,7	+ 3,1	+ 9,2
Summa	**115 943,5**	**124 145,5**	**134 251,7**	**161 761,7**	**189 775,6**	**216 899,3**	**+ 7,1**	**+ 8,1**	**+ 20,5**	**+17,3**	**+14,3**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	3 391,8	3 653,4	4 431,4	5 945,9	7 466,0	9 133,0	+ 7,7	+21,3	+ 34,2	+25,6	+22,3
Sammanräknad nettoinkomst	112 551,7	120 492,1	129 820,3	155 815,8	182 309,6	207 766,3	+ 7,1	+ 7,7	+ 20,0	+17,0	+14,0
Allmänna avdrag, förlustavdrag och avjämning	5 490,1	5 636,6	6 304,3	7 209,0	7 390,0	5 013,2	+ 2,7	+11,8	+ 14,4	+ 2,5	−32,2
Taxerad inkomst	**107 061,6**	**114 855,5**	**123 516,0**	**148 606,8**	**174 919,6**	**202 753,1**	**+ 7,3**	**+ 7,5**	**+ 20,3**	**+17,7**	**+15,9**
Utnyttjade ortsavdrag m. m.	22 324,6	21 406,1	21 675,3	22 506,0	29 098,4	31 412,4	− 4,1	+ 1,3	+ 3,8	+29,3	+ 8,0
Beskattningsbar inkomst	**84 737,0**	**93 449,4**	**101 840,7**	**126 100,8**	**145 821,2**	**171 340,7**	**+10,3**	**+ 9,0**	**+ 23,8**	**+15,6**	**+17,5**
Svenska aktiebolag m. fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	75,7	54,6	80,6	239,3	256,8	194,3	−27,9	+47,6	+196,9	+ 7,3	−24,3
annan fastighet	131,7	143,7	168,5	177,1	255,6	260,0	+ 9,1	+17,3	+ 5,1	+44,3	+ 1,7
rörelse m. m.	3 583,1	4 309,9	5 135,1	4 845,6	7 569,6	7 430,2	+20,3	+19,1	− 5,6	+56,2	− 1,8
kapital	31,2	33,1	23,8	53,8	39,1	55,0	+ 6,1	−28,1	+126,1	−27,3	+40,7
Summa	**3 821,7**	**4 541,3**	**5 408,0**	**5 315,8**	**8 121,1**	**7 939,5**	**+18,8**	**+19,1**	**− 1,7**	**+52,8**	**− 2,2**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	63,0	68,8	70,8	113,7	157,0	153,6	+ 9,2	+ 2,9	+ 60,6	+38,1	− 2,2
Sammanräknad nettoinkomst	3 758,7	4 472,5	5 337,2	5 202,1	7 964,1	7 785,9	+19,0	+19,3	− 2,5	+53,1	− 2,2
Allmänna avdrag och förlustavdrag	948,3	999,6	1 417,8	1 575,1	1 665,1	1 987,3	+ 5,4	+41,8	+ 11,1	+ 5,7	+19,4
Taxerad (= beskattningsbar) inkomst	**2 810,4**	**3 472,9**	**3 919,4**	**3 627,0**	**6 299,0**	**5 798,6**	**+23,6**	**+12,9**	**− 7,5**	**+73,7**	**− 7,9**

[1] Härav avser 324,9, 394,5, 521,5, 686,1 890,3, resp. 1 040,2 milj. kr. tillfällig förvärvsverksamhet för 1971, 1972, 1973, 1974, 1975 och 1976.

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1971 till 1972	1972 till 1973	1973 till 1974	1974 till 1975	1975 till 1976
Övriga skattskyldiga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	29,6	25,1	43,0	71,2	67,6	32,6	−15,2	+71,3	+65,6	− 5,1	−51,8
annan fastighet	28,6	31,9	36,1	37,9	46,7	54,1	+11,5	+13,2	+ 4,9	+23,2	+15,8
rörelse m. m.	132,7	101,1	130,5	188,4	287,2	195,1	−23,8	+29,1	+44,4	+52,4	−32,1
kapital	251,6	243,2	264,8	329,7	416,4	475,8	− 3,3	+ 8,9	+24,5	+26,3	+14,3
Summa	**442,5**	**401,3**	**474,4**	**627,2**	**817,9**	**757,6**	**− 9,3**	**+18,2**	**+32,2**	**+30,4**	**− 7,4**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	12,8	13,5	13,7	15,8	18,4	30,9	+ 5,5	+ 1,5	+15,3	+16,5	+67,9
Sammanräknad nettoinkomst	429,7	387,8	460,7	611,4	799,5	726,7	− 9,8	+18,8	+32,7	+30,8	− 9,1
Allmänna avdrag och förlustavdrag	111,6	103,1	107,1	139,6	160,7	199,8	− 7,6	+ 3,9	+30,3	+15,1	+24,3
Taxerad (= beskattningsbar) inkomst	**318,1**	**284,7**	**353,6**	**471,8**	**638,8**	**526,9**	**−10,5**	**+24,2**	**+33,4**	**+35,4**	**−17,5**
Samtliga skattskyldiga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 251,2	2 268,7	2 566,2	3 557,0	4 016,5	3 822,9	+ 0,8	+13,1	+38,6	+12,9	− 4,8
annan fastighet	769,8	833,8	911,0	959,8	1 252,8	1 364,7	+ 8,3	+ 9,3	+ 5,4	+30,5	+ 8,9
rörelse m. m.	8 392,6	9 113,9	10 125,8	11 151,0	14 846,0	14 385,5	+ 8,6	+11,1	+10,1	+33,1	− 3,1
tjänst el. tillfällig förvärvsverksamhet	[1]105 644,8	[1]114 019,8	[1]123 456,3	[1]147 955,9	[1]174 333,4	[1]201 332,1	+ 7,9	+ 8,3	+19,8	+17,8	+15,5
kapital	3 149,3	2 851,9	3 074,8	4 081,1	4 265,9	4 691,2	− 9,4	+ 7,8	+32,7	+ 4,5	+10,0
Summa	**120 207,7**	**129 088,1**	**140 134,1**	**167 704,9**	**198 714,6**	**225 596,4**	**+ 7,4**	**+ 8,6**	**+19,7**	**+18,5**	**+13,5**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	3 467,6	3 735,7	4 515,9	6 075,5	7 641,4	9 317,6	+ 7,7	+20,9	+34,5	+25,8	+21,9
Sammanräknad nettoinkomst	116 740,1	125 352,4	135 618,2	161 629,4	191 073,2	216 278,8	+ 7,4	+ 8,2	+19,2	+18,2	+13,2
Allmänna avdrag, förlustavdrag och avjämning	6 550,0	6 739,3	7 829,2	8 923,7	9 215,8	7 200,2	+ 2,9	+16,2	+14,0	+ 3,3	−21,9
Taxerad inkomst	**110 190,1**	**118 613,1**	**127 789,0**	**152 705,7**	**181 857,4**	**209 078,6**	**+ 7,6**	**+ 7,7**	**+19,5**	**+19,1**	**+15,0**
Utnyttjade ortsavdrag m. m.	22 324,6	21 406,1	21 675,3	22 506,0	29 098,4	31 412,3	− 4,1	+ 1,3	+ 3,8	+29,3	+ 8,0
Beskattningsbar inkomst	**87 865,6**	**97 207,0**	**106 113,7**	**130 199,7**	**152 759,0**	**177 666,3**	**+10,6**	**+ 9,2**	**+22,7**	**+17,3**	**+16,3**

ringsband. Dessa uppgifter förekommer i den officiella taxeringsstatistiken. Excerperade uppgifter är kompletterande uppgifter som RRV via de lokala skattemyndigheterna insamlar från de utvalda personernas deklarationer. På basis av överförda och excerperade uppgifter är det möjligt att beräkna genererade uppgifter. Dessa omfattar slutligt påförda skatter och avgifter. Prognoserade uppgifter, slutligen, erhålls genom att överförda och excerperade uppgifter framskrivs erforderligt antal år. Framskrivningen sker som regel genom procentuella påslag på föregående års värden på inkomster, underskott och avdrag. Med hjälp av dessa beräknas beskattningsunderlaget för varje individ i urvalet. Det används tillsammans med skatteskalor, avgiftssatser, kommunal utdebitering m. m. för att beräkna de slutligt påförda skatterna för prognosåren.

I tabellen nedan har sammanställts resultaten av 1977 års undersökning gällande inkomståret 1976. I tabellen anges först RRVs estimat för

Tabell 7 Taxeringen till statlig och kommunal inkomstskatt för fysiska personer vid 1977 års taxering (milj. kr.)

	RRVs estimat	Konfidensintervall	Taxeringsutfall	Differens	Signifikant skillnad
Taxering till statlig inkomstskatt					
Inkomst av jordbruksfastighet	3 530	± 315	3 590	− 60	Nej
Inkomst av annan fastighet	1 012	± 104	1 048	− 36	Nej
Inkomst av rörelse	6 849	± 489	6 749	100	Nej
Inkomst av tjänst (överförd)	199 916	± 725	199 971	− 55	Nej
Inkomst av tjänst (excerperad)	200 624				
intäkt under 1	177 229	± 1 028			
intäkt under 2	1 614	± 134			
intäkt under 3	3 282	± 206			
intäkt under 4A	20 208	± 788			
intäkt under 4B	6 439	± 439			
intäkt under 5	510	± 83			
intäkt under 6	266	± 63			
summa intäkter under E	209 550	± 826			
summa avdrag under E	8 926	± 264			
därav resor t o f arbete	4 667	± 127			
övriga avdrag	4 119	± 223			
avrundning	140				
Inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet	903	± 117	1 038	−135	Ja
Inkomst av kapital	4 074	± 195	4 153	− 79	Nej
Sammanräknad inkomst, statligt (excerp.)	216 962	± 640	216 552	410	Nej
Underskott i förvärvskälla, statligt	9 022	± 364	9 121	− 99	Nej
Underskott på jordbruksfastighet	499	± 120			
Underskott på annan fastighet	7 017	± 399			
Underskott på kapital	1 571	± 148			
Underskott på övrigt	230	± 100			
Underskott på tillfällig förvärvsverksamhet	5	± 5			
Sammanräknad nettoinkomst, statligt	207 262	± 484	207 434	−172	Nej
Allmänna avdrag, statligt (överförd)	4 960	± 162	4 873	87	Nej
Allmänna avdrag, statligt (excerp.)	5 006				

	RRVs estimat	Konfidensintervall	Taxeringsutfall	Differens	Signifikant skillnad
Socialförsäkringsavgifter, avdrag vid 1977 års taxering	774	± 52			
Socialförsäkringsavgifter, totalt	1 794	± 132			
Avgifter för pensionsförsäkringar	912	± 91			
Premier för vissa andra försäkringar	763	± 10			
Periodiskt understöd	819	± 72			
Förvärvsavdrag, statligt	1 666	± 65			
Andre makens ej utnyttjade avdrag	72	± 51			
Förlustavdrag, statligt	64	± 37			
Till statlig skatt taxerad inkomst	202 213	± 468	202 448	−235	Nej
Grundavdrag, statligt	25 554	± 159			
Extra avdrag, statligt	5 710	± 334			
Avrundning	85				
Till statlig skatt beskattningsbar inkomst	170 864	± 111	171 048	−184	Ja
Beskattningsbar A-inkomst	165 033	± 273			
Beskattningsbar B-inkomst	5 831	± 252			
Taxering till kommunal inkomstskatt					
Sammanräknad inkomst, kommunalt	215 400	± 680			
Allmänna avdrag, kommunalt	13 771	± 503			
Underskott i förvärvskälla, kommunalt	8 785	± 458			
Andre makens ej utnyttjade avdrag, kommunalt	64	± 41			
Förlustavdrag, kommunalt	234	± 59			
Garantibelopp för fastighet i hemortskommunen	3 490	± 132			
Till kommunal skatt taxerad inkomst (inkl. utboinkomst)	205 824	± 541	206 196	−372	Nej
Grundavdrag, kommunalt	25 554	± 159			
Extra avdrag, kommunalt	5 791	± 344			
Avrundning	111				
Till kommunal skatt beskattningsbar inkomst (inkl. utboinkomst)	174 368	± 281	174 687	−319	Ja
Taxering till statlig förmögenhetsskatt					
Skattepliktig förmögenhet	92 365	± 5 632			
Beskattningsbar förmögenhet	91 493	± 6 765	91 426	67	Nej
Påförda skatter och avgifter					
Statlig inkomstskatt	26 235	± 48	26 217	18	Nej
Kommunalskatt i hemortskommunen	45 213	± 85			
Kommunalskatt utbokommun	333	± 41			
Total kommunal inkomstskatt	45 546				
Sjukförsäkringsavgift[1]	617	± 35	588	29	Nej
Folkpensionsavgift	575	± 30	540	35	Ja
Tilläggspensionsavgift	698	± 41	641	57	Ja
Arbetsgivaravgift	183	± 12	188	− 5	Nej
Förmögenhetsskatt	787	± 66	829	− 42	Nej
Skattereduktion	917	± 33	919	− 2	Nej
Särskild skattereduktion	448	± 9	450	− 2	Nej
Slutligt påförd skatt efter skattereduktion	73 293	± 173			

[1] Vid generering av sjukförsäkringsavgift för företagare har RRV tvingats göra schabloniserade antaganden om karenstidens längd.

de olika variablerna inklusive noll-taxerade, dvs. inklusive sådana personer som inte påförts skatter eller avgifter. Därefter anges osäkerhetsmarginalerna för urvalet i form av ett 95 % konfidensintervall. Taxeringsutfallet enligt statistiska centralbyrån i följande kolumn har korrigerats och innehåller inte dödsbon och familjestiftelser. I de två sista kolumnerna visas dels differensen mellan RRVs estimat och taxeringsutfallet, dels anges om denna skillnad är signifikant, dvs. större än vad som kan förklaras av slumpfel.

Aktiebolagens inkomster verksamhetsåren 1971—1976

Vad angår aktiebolagens inkomster, lämnar tabell 6 vissa upplysningar. Av denna framgår bl. a. att inkomst av rörelse m. m. naturligt nog är den helt dominerande inkomstskällan. Tabellen visar också, att, till följd av under vissa år ganska betydande förändringar i de avdragsgilla kommunalskatternas belopp, utvecklingen av nettoinkomst och taxerad inkomst inte är helt parallell. Det kan i detta sammanhang påpekas, att bolagen i betydande utsträckning utnyttjat möjligheterna att göra avdragsgilla avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning. Vid 1972, 1973, 1974, 1976 och 1977 års taxering fanns dessutom möjligheten att vid den statliga taxeringen utnyttja ett särskilt avdrag för investeringar.

Mellan inkomståren 1973 och 1974 minskade aktiebolagens statligt taxerade inkomster med 7,5 % främst till följd av de obligatoriska avdragsgilla avsättningarna till arbetsmiljöfonden och särskilda investeringsfonden under år 1974. År 1975 gjordes emellertid inte några sådana avsättningar. Detta bidrog till att de taxerade inkomsterna åren 1974—1975 ökade med 73,7 %. Mellan åren 1975 och 1976 sjönk den statligt taxerade inkomsten med 7,9 %.

Antaganden för fysiska personers inkomster åren 1977, 1978 och 1979

Inkomstutvecklingen för de fysiska personerna är av avgörande betydelse för de direkta skatternas utveckling. På olika sätt påverkar den också förändringarna i de indirekta skatterna liksom de statliga affärsverkens inleveranser till staten.

Som framgår av tabellerna 6 och 7 bestäms utvecklingen av underlaget för fysiska personers inkomstskatter främst av förändringarna i inkomst av tjänst dvs. huvudsakligen av lönesummeutvecklingen. Förändringarna i den totala lönesumman påverkas av avtalsuppgörelserna mellan arbetsmarknadens parter och av ändringar i sysselsättningen för anställda, samt av den s. k. löneglidningen dvs. förtjänstutvecklingen utöver den avtalsmässiga ökningen.

Konjunkturinstitutet beräknar i sin höstrapport 1977 att den totala utbetalda lönesumman ökar med 8,4 % mellan åren 1976 och 1977.

Av denna ökning svarar den avtalsmässiga löneökningen för ca 7,5 procentenheter medan löneglidningen beräknas bidra med 2 procentenheter. Förändringar i sysselsättningen väntas ge ett negativt bidrag till lönesummeutvecklingen på ca 1 procentenhet.

Enligt uppgifter som framkommit sedan konjunkturinstitutet utarbetat sin rapport, främst beträffande löneglidningens utveckling, torde det finnas anledning att räkna med en något högre lönesummeutveckling för åren 1976—1977 än som institutet angav i oktober. RRV har därför valt att räkna med en total lönesummeökning mellan åren 1976 och 1977 på 8,9 %.

Konjunkturinstitutets antagande om lönesummeutvecklingen mellan åren 1977 och 1978 innehåller en avtalskomponent på 8 %. Några centrala avtal för år 1978 föreligger emellertid ännu inte. Lönehöjningen enligt 1977 års avtal inföll under senare delen av året. Avtalshöjningarnas tidsprofil under år 1977 bidrar till att höja lönesumman år 1978 i förhållande till genomsnittsnivån år 1977 med ca 4 %. Införandet av den femte semesterveckan motsvarar en avtalskomponent på ca 2 procentenheter. Inför år 1978 är således ca sex procentenheter redan intecknade av avtalskomponenten genom redan fattade beslut och gjorda avtal. Införandet av den femte semesterveckan innebär ett arbetstidsbortfall som, enligt konjunkturinstitutet, endast delvis kan antas komma att motvägas av ny arbetskraft. Sysselsättningskomponenten väntas därför ge ett negativt bidrag till totala lönesummeökningen åren 1977—1978 på ungefär en procentenhet. Nedgången i arbetskraftsefterfrågan antas också medverka till att löneglidningen blir något lägre än under år 1977. Den totala lönesummeökningen mellan åren 1977 och 1978 har därför i RRVs beräkningar antagits till 8,3 %. För år 1979 har några antaganden inte redovisats av konjunkturinstitutet varför RRV valt att schablonmässigt skriva fram lönesumman med 7 %.

De utbetalda pensionerna förutses öka med 23,5 % mellan åren 1976 och 1977. För utvecklingen mellan åren 1977 och 1978 har RRV antagit en utveckling på knappt 19 %. Bedömningarna grundar sig på konjunkturinstitutets höstrapport. För år 1979 har några antaganden inte redovisats av konjunkturinstitutet varför RRV valt att schablonmässigt skriva fram pensionerna med 12 % mellan åren 1978 och 1979. Av de olika pensionsutbetalningarna är det allmänna tilläggspensionen och delpensionen som förutses öka snabbast. Pensionerna utgjorde inkomståret 1976 drygt 12 % av de sammanlagda inkomsterna.

För olika sociala förmåner, vilka numera upptas till beskattning, såsom sjukpenning, föräldrapenning, utbildningsbidrag m. m. förutses också kraftiga ökningstal. Mellan åren 1976 och 1977 väntas dessa totalt öka med drygt 17 % och mellan åren 1977 och 1978 med ca 14 %. År 1979 har RRV schablonmässigt antagit samma utveckling som för lönesumman dvs. 7 %.

Av fysiska personers sammanlagda inkomst år 1976 svarade inkomst av jordbruksfastighet för drygt 1,5 %. Inkomst av rörelse svarade samma år för ca 3 %. I beräkningarna har antagits att inkomst av jordbruksfastighet och rörelse minskar med 0,2 % respektive ökar med 2,0 % mellan åren 1976 och 1977. Mellan åren 1977 och 1978 förutses inkomsterna av rörelse öka med ca 6 % och inkomsterna av jordbruksfastighet med 4,5 %. För år 1979 har båda inkomstslagen schablonmässigt skrivits fram med 5 %. Fr. o. m. inkomståret 1976 medges avdrag för egenavgifter direkt i förvärvskällorna inkomst av jordbruksfastighet och rörelse. De egenavgifter som påfördes vid 1976 års taxering får som tidigare dras av som allmänt avdrag men med vissa begränsningar. Avdraget fördelas med en tredjedel vid vardera taxeringsåren 1977—1979 dvs. inkomståren 1976—1978. Detta innebar att de allmänna avdragen minskade mellan inkomståren 1975 och 1976. Mellan åren 1978 och 1979 väntas också en minskning ske av allmänna avdragen eftersom den sista tredjedelen av avdragen för egenavgifter avseende år 1975 försvinner. Denna del är av storleksordningen 550 milj. kr.

Inkomståret 1976 uppgick inkomst av kapital till knappt 2 % av de sammanlagda inkomsterna. Mellan år 1976 och 1977 förutses inkomster av kapital öka med knappt 40 % och mellan åren 1977 och 1978 med knappt 4 %. Vid denna beräkning har förutsatts att räntenivån är densamma fr. o. m. november år 1976. Det innebär att den genomsnittliga räntenivån mellan åren 1976 och 1977 stiger från 6,2 till 7,8 procentenheter.

Inkomst av annan fastighet än jordbruksfastighet har hittills svarat för mindre än 1 % av fysiska personers sammanlagda inkomst. Mellan åren 1976 och 1977 väntas dessa inkomster öka med 4,5 %. För åren 1977—1978 förutses en ökning på drygt 40 % eller med drygt 400 milj. kr. Den kraftiga ökningen beror på den föreslagna höjda schablonintäkten för en- och tvåfamiljsfastigheter (prop. 1977/78: 68). Underskotten av annan fastighet förutses öka med knappt 25 % mellan åren 1976—1977. Det beror bl. a. på den höjda räntenivån. Utvecklingstakten saktar av mellan åren 1977—1978 till 13 % beroende på den föreslagna höjda schablonintäkten. Effekter av den högre schablonintäkten beräknas innebära att underskott av fastighet minskar med ca 1 000 milj. kr. Den sammanlagda inkomsteffekten av den höjda schablonintäkten beräknas således bli ca 1 430 milj. kr. år 1978.

Antaganden för aktiebolagens inkomster verksamhetsåren 1977 och 1978

De svenska aktiebolagens, sparbankernas och försäkringsbolagens taxerade inkomster har bedömts utifrån en enkät som RRV i oktober

1977 har gjort bland ett urval om ca 2 050 företag. Företagen har tillfrågats om den till statlig och kommunal skatt taxerade inkomsten samt beräknade fyllnadsinbetalningar under våren 1978. Dessutom har företagen besvarat frågor angående storleken av det särskilda forskningsavdraget, särskilda investeringsavdraget samt investeringsbidraget för verksamhetsåret 1977.

Som framgår av nedanstående tabell uppgick den statligt taxerade inkomsten enligt taxeringsutfallet för verksamhetsåret 1976 till 5 799 milj. kr. dvs. en minskning med 8 % jämfört med föregående år.

Tabell 8 Taxeringsutfall för aktiebolag m. fl. åren 1968—1976

Verksamhetsår	Taxerad inkomst milj. kr.	Förändring från föregående år %
1968	3 653	+18
1969	3 836	+ 5
1970	3 805	− 1
1971	2 810	−26
1972	3 473	+24
1973	3 919	+13
1974	3 627	− 8
1975	6 299	+74
1976	5 799	− 8

Resultatet från enkäten har fördelats på företagsstorlek och redovisas i tabell 9. Det bör observeras att uppgifterna vad gäller storleksgruppen 0—19 anställda är mycket osäkra. Urvalet för denna grupp är jämfört med totala antalet förekommande företag mycket litet. Dessutom är bortfallet störst inom denna grupp av företag.

Enligt enkäten uppgick den till statlig skatt taxerade inkomsten för verksamhetsåret 1976 till 5 674 milj. kr. dvs. en något lägre nivå jämfört med taxeringsutfallet. Den lägre nivån förklaras dels av att det här är frågan om ett uppräknat urval dels av att vissa företag har överklagat taxeringsnämndernas beslut.

Enligt enkäten från oktober 1977 beräknas den statligt taxerade inkomsten minska med 28 % från 1976 till 1977. Minskningen förklaras bl. a. av att det särskilda investeringsavdraget, som infördes i oktober 1975, beräknas öka 1977 jämfört med 1976. Under 1976 var avdraget 10 % t. o. m. april och höjdes därefter till 25 %. Avdraget utgår t. o. m. 1977 med 25 % (SFS 1977: 104). För verksamhetsåret 1977 beräknas avdraget totalt uppgå till 2,1 miljarder kr. mot drygt 1,5 miljarder kr. verksamhetsåret 1976. Som en följd av investeringsavdraget minskar den statliga bolagsskatten med ca 830 milj. kr. Motsvarande avdrag medges emellertid inte från den kommunalt taxerade inkomsten varför denna beräknas minska med endast 6 % mellan verksamhetsåren 1976 och 1977. Fyllnadsinbetalningarna under våren 1978 beräknas utgöra närmare 30 % av den totala bolagsskatten avseende verksamhetsåret 1977.

Tabell 9 Statligt och kommunalt taxerad inkomst, fyllnadsinbetalningar, forsknings- och utvecklingsavdrag, investeringsavdrag samt investeringsbidrag fördelat på företagsstorlek verksamhetsåren 1976 och 1977, milj. kr.

Antal anställda	Statligt taxerad inkomst för verksamhetsåret 1976	Förändring i statligt taxerad inkomst mellan verksamhetsåren 1976—1977	Kommunalt taxerad inkomst för verksamhetsåret 1976	Förändring i kommunalt taxerad inkomst mellan verksamhetsåren 1976—1977	Fyllnadsbetalning för verksamhetsåret 1977	Forsknings- och utvecklingsavdrag för verksamhetsåret 1977	Investeringsavdrag för verksamhetsåret 1977	Investeringsbidrag för verksamhetsåret 1977
Aktiebolag								
0— 19	1 384	— 476	2 294	—281	321	6	241	115
20— 99	1 043	— 358	2 256	—112	283	16	346	35
100— 499	841	— 321	1 426	— 84	237	21	475	10
500—1 999	630	— 63	1 588	+ 75	144	106	426	2
2 000—	1 329	— 459	2 739	—305	121	212	554	3
Bank- och försäkringsverksamhet, fastighetsförvaltning	245	+ 151	409	+152	62	0	30	1
Uppgift saknas	202	— 73	261	— 60	31	0	10	0
Totalt	5 674	—1 599	10 973	—615	1 199	361	2 082	166
Därav företag med mer än 500 anställda	1 959	— 522	4 327	—230	265	318	980	5

Det särskilda forsknings- och utvecklingsavdraget som infördes 1973 beräknas för verksamhetsåret 1977 uppgå till 361 milj. kr. vilket motsvarar en ökning med 13 % jämfört med 1976. Avdraget består av ett 10-procentigt basavdrag på de totala forsknings- och utvecklingskostnaderna samt ett 20 procentigt ökningsavdrag på kostnadsökningen från föregående år.

Av enkätmaterialet framgår att det endast är gruppen bank och försäkring som beräknas öka den taxerade inkomsten 1977. Denna ökning beräknas till ca 60 %. Av det totala forsknings- och utvecklingsavdraget beräknas företag med fler än 500 anställda svara för ca 90 %. Samma grupp av företag svarar för närmare 50 % av investeringsavdraget.

De företag som inte kan utnyttja investeringsavdraget kan i stället ansöka om ett investeringsbidrag. Bidraget infördes samtidigt med investeringsavdraget i oktober 1975. Den 1 maj 1976 höjdes bidraget från 4 % till 10 %. Enligt enkäten beräknas ansökningarna om investeringsbidrag totalt komma att motsvara ett belopp på ungefär 170 milj. kr. för verksamhetsåret 1977. Närmare 70 % av detta kommer att utbetalas till företag där antalet anställda uppgår till högst 19 personer.

Vid bedömning av 1978 års statligt taxerade inkomster har RRV utgått från en trendmässig ökning på 10 %. Regeringen har under hösten 1977 beslutat att förlänga tiden för utnyttjande av det 25-procentiga investeringsavdraget fram t. o. m. den 31 december 1978. Det totala investeringsavdraget beräknas öka för verksamhetsåret 1978 jämfört med 1977. Med hänsyn till detta räknar RRV med en ökning av den statligt taxerade inkomsten på 5 % från 1977 till 1978.

Skatter

Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.

Allmänt

Denna titel intar en särställning i förhållande till andra inkomsttitlar. Titeln utgör nämligen ett samlingskonto för redovisningen av den allmänna skatteuppbörden och av olika arbetsgivaravgifter exkl. allmän arbetsgivaravgift. Det belopp som inkomsttiteln uppförs med i statsbudgeten är det belopp som beräknas utgöra statens inkomst av de influtna skatterna och avgifterna under budgetåret sedan omföringar gjorts av de poster som ej tillfaller staten. Inkomsttiteln består därför av både inkomster och utgifter. Skillnaden mellan dessa utgör den nettoinkomst som redovisas på statsbudgeten.

För att möjliggöra en analys av hur skillnaden uppkommer, har titelns olika inkomst- och utgiftsposter förts samman i olika grupper, deltitlar, som framgår av sammanställningen nedan. Posterna avseende skatt på inkomst och förmögenhet m. m. bildar en grupp, medan arbetsgivaravgifterna bildar en annan grupp. Denna grupp har i sin tur delats in i fem olika deltitlar, som belyser den budgetmässiga behandlingen av arbetsgivaravgifterna. Inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. kan således delas upp i olika delar. Dessa är

- Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.
- Arbetsgivaravgifter m. m. (exkl. allmän arbetsgivaravgift)
  - A Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen
  - B Socialavgift till barnomsorgen
  - C Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och förskott till de allmänna försäkringskassorna m. m.
  - D Socialförsäkringsavgift till arbetslöshetsförsäkringen och utbetalningar till försäkringskassor samt arbetslöshetskassor
  - E Övriga arbetsgivaravgifter

På deltiteln *skatt på inkomst och förmögenhet m. m.* redovisas inkomsterna av de skatter och avgifter som debiteras på de slutliga skattsedlarna var för sig men som uppbärs gemensamt. I enlighet med gällande uppbördsförfarande redovisas som inkomster på titeln preliminär skatt, fyllnadsbetalningar, kvarstående skatt och indrivna restantier m. m. Uppbördsförfarandet förutsätter även uppkomsten av s. k. överskjutande preliminär skatt. Den redovisas som utgift på titeln. Som utgifter redovisas även de restitutioner som föranleds av taxeringsänd-

ringar m. m. Den största utgiftsposten är utbetalningar av kommunalskattemedel. Kommunalskatterna ingår i den samfällda statligt administrerade skatteuppbörden. Länsstyrelserna utbetalar därför enligt särskilt givna regler dessa medel till kommunerna. Av samma skäl utbetalas eller omförs från titeln medel motsvarande avgifter av olika slag, som ingår i skatteuppbörden.

De *arbetsgivaravgifter* som flyter in på titeln motsvaras i varierande grad av utbetalningar på titelns utgiftssida. Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och socialavgiften till barnomsorgen motsvaras inte av några utgifter på titeln. Utgifterna för folkpension och utbyggd barnomsorg belastar i stället anslag på statsbudgetens utgiftssida. Andra arbetsgivaravgifter omförs direkt från inkomsttiteln. Inbetalningarna motsvaras av exakt lika stora utbetalningar eller omföringar till särskilda fonder eller speciella ändamål. En tredje grupp av socialförsäkringsavgifter utgörs av avgifterna till den allmänna sjukförsäkringen och arbetslöshetförsäkringen. Dessa avgifter motsvaras av utbetalningar av förskott till de allmänna försäkringskassorna och utbetalningar till de erkända arbetslöshetskassorna. Dessa utbetalningar sker i den takt som utgifterna kräver. Utbetalningarna sammanfaller inte nödvändigtvis med inbetalningarna av avgifterna. Kassamässiga under- eller överskott kan således uppkomma vilket påverkar inkomsttitelns saldo.

De olika inkomst- och utgiftsposterna för resp. deltitel framgår av följande sammanställning.

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

Inbetalningar

Preliminär A-skatt
Preliminär B-skatt
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt
Kvarstående skatt (jämte avgift)
Tillkommande skatt
Sjömansskatt
Restantier
Medel från skattereklamationskontot
Skattetillägg och förseningsavgift
Slutlig kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform

Utbetalningar och omföringar

Överskjutande skatt (jämte ränta)
Övriga restitutioner
Kommunalskattemedel (inklusive netto av förskotterade skattebortfallsbidrag och såväl förskott som slutreglering av kompensation för 1974 års skattereform samt ersättning för bostadstillägg)
Allmän arbetsgivaravgift (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Utbetalning till allmänna pensionsfonden (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Skogsvårdsavgifter
Utskiftnings- och ersättningsskatt
Annuiteter på avdikningslån
Socialförsäkringsavgifter till folk-

pensioneringen (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkringen (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Avgift till arbetsskadeförsäkringen (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)

Arbetsgivaravgifter m. m. (exkl. allmän arbetsgivaravgift)

A. Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen

Inbetalningar	*Utbetalningar*
Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare	
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	
Skattedebiterade avgifter och egenavgifter	

B Socialavgift till barnomsorgen

Inbetalningar	*Utbetalningar*
Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare	
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	

C Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och förskott till de allmänna försäkringskassorna m. m.

Inbetalningar	*Utbetalningar*
Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare	Utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	Eventuell avsättning av medel till allmänna sjukförsäkringsfonden
Skattedebiterade avgifter och egenavgifter	
Viss ersättning från allmänna pensionsfonden	
Eventuell återföring av medel från allmänna sjukförsäkringsfonden	

D Socialförsäkringsavgift till arbetslöshetsförsäkringen och utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna samt de erkända arbetslöshetskassorna

Inbetalningar	*Utbetalningar*
Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare	Utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	Utbetalningar till erkända arbetslöshetskassor
Eventuell återföring av medel från arbetslöshetsfonden	Eventuell avsättning av medel till arbetslöshetsfonden

E Övriga arbetsgivaravgifter

Inbetalningar

Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare till
- arbetsskadeförsäkring
- byggnadsforskning
- lönegarantifond
- arbetarskydd
- sjöfolkspensionering
- vuxenutbildning
- arbetsmarknadsutbildning
- delpension

Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk till
- lönegarantifond
- arbetarskydd
- arbetsmarknadsutbildning
- vuxenutbildning
- delpension

Skattedebiterade avgifter och egenavgifter till arbetsskadeförsäkringen

Utbetalningar

- Arbetsskadeförsäkringsavgifter
- Byggnadsforskningsavgifter
- Lönegarantiavgifter
- Arbetarskyddsavgifter
- Arbetsmarknadsutbildningsavgifter
- Redaravgifter
- Vuxenutbildningsavgifter
- Delpensionsavgifter

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

Uppbördsförfarandet för skatter och avgifter som berör skatt på inkomst och förmögenhet.

Preliminär A- och B-skatt

Enligt uppbördsförordningen skall skattskyldig erlägga preliminär skatt med det belopp vilket så nära som möjligt kan antas motsvara den i slutliga skatten ingående skatter och avgifter.

Den preliminära skatten utgår dels i form av preliminär A-skatt, dels i form av preliminär B-skatt. B-skatten debiteras normalt med det belopp som enligt senaste taxering påförts som slutlig skatt. A-skatten utgår enligt preliminärskattetabeller eller efter viss procent av uppburen löneinkomst. Preliminärskattetabellerna fastställs för varje inkomstår av riksskatteverket.

Preliminärskattetabellerna grundas på följande förutsättningar nämligen

att inkomsten samt grundavdraget är oförändrade under inkomståret

att den skattskyldige inte kommer att taxeras för annan inkomst än som i tabellen angives, ej heller för garantibelopp för fastighet eller för förmögenhet

att den skattskyldige inte har att erlägga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen, sjukförsäkringen eller tilläggspensioneringen

att skattskyldig, som uppfyller vissa i uppbördsförordningen angivna förutsättningar erhåller skattereduktion samt

att vid taxeringen för inkomsten inte andra avdrag medges än dels grundavdrag och såvitt gäller kolumnerna 3 och 4 s. k. förvärvsavdrag.

att statlig inkomstskatt beräknas med tillämpning av det procenttal av grundbeloppet som bestämts för inkomståret

att det sammanlagda beloppet av kommunal inkomstskatt och landstingsmedel beräknas för skattekrona och skatteöre till vissa i hela krontal bestämda belopp vilka bestäms varje inkomstår.

Fr. o. m. år 1973 har skatteavdragen beräknats med hänsyn till skatten på beloppet i mitten på varje inkomstskikt emot tidigare på det högsta beloppet i varje inkomstskikt. Motivet till denna ändring var att den överskjutande skatten stigit och den kvarstående skatten sjunkit. Det förelåg således ett för högt källskatteuttag.

Riksskatteverket har för år 1978 beslutat återgå till att beräkna skatten på det högsta beloppet i varje intervall. Vidare kommer inkomstintervallerna i 1978 års skattetabeller att ändras i viss utsträckning. Motivet till ändringarna är även denna gång av fiskal natur. Riksskatteverket pekar på att löntagarna fr. o. m. 1977 års taxering inte kan göra avdrag för sjukförsäkringsavgiften. Detta avdrag hade tidigare inte beaktats i preliminärskattetabellerna och medfört ett överuttag på ca 1 400 milj. kr. Numera föreligger i stället ett incitament till för lågt källskatteuttag bl. a. genom att skatteavdrag för lön och sjukpenning eller arbetslöshetsersättning görs var för sig.

För inkomst av tjänst, som inte avser bestämd tidsperiod eller som inte uppbärs vid regelbundet återkommande tillfällen skall preliminär A-skatt utgå med 30 % av inkomsten. I vissa fall som t. ex. vid utbetalning av retroaktiva lönebelopp, ackordsersättningar o. d. skall preliminär A-skatt utgå enligt grunder som fastställts av riksskatteverket.

Överlämnar arbetstagare inte debetsedel på preliminär A-skatt till arbetsgivaren skall avdrag för preliminär A-skatt göras enligt förhöjda skatteskalor. Uppvisar vidare arbetstagare inte debetsedel på slutlig skatt för arbetsgivaren skall under tid, då avdrag för kvarstående skatt skall verkställas, avdrag för sådan skatt göras vid varje avlöningstillfälle med lika stort belopp som avdraget för preliminär A-skatt.

Preliminär A-skatt skall utgå även för annan inkomst än sådan som utgör den skattskyldiges huvudsakliga inkomst av tjänst, om det är särskilt påkallat ur uppbördssynpunkt. Preliminär A-skatt skall utgå för artistersättning som uppgår till minst 200 kr., sedan avdragen för särskild reseersättning gjorts, även om ersättningen ej utgör huvudsaklig inkomst av tjänst.

Arbetsgivares skyldighet att verkställa löneavdrag för skatt avser såväl preliminär skatt som kvarstående skatt, varvid gäller, att preliminär skatt utgår i första hand.

De lokala skattemyndigheterna kan på framställning av den skattskyldige eller på eget initiativ under uppbördsåret vidtaga jämkning av den

preliminärskatt som skall utgå, om jämkningen kan förväntas medföra bättre anpassning mellan preliminär och slutlig skatt.

Preliminärskatten förfaller till betalning under månaderna mars, maj, juli, september, november och januari under uppbördsåret, vilket omfattar tiden fr. o. m. mars det ena året t. o. m. februari påföljande år. På titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. ingår under ett budgetår uppbörden under månaderna juli, september och november det ena året och uppbörden under månaderna januari, mars och maj påföljande år. Titeln redovisar sålunda inte uppbördsårets preliminärskatt. Preliminär A-skatt företer vissa skillnader mellan olika skatteterminer på grund av att inkomstunderlaget varierar under året. Preliminär B-skatt erläggs däremot som regel med en sjättedel av det debiterade årsbeloppet varje termin och är därför i stort sett stabil under uppbördsårets terminer.

Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt

Den skattskyldige kan frivilligt inbetala högre preliminärskatt än som följer av skattetabeller eller debetsedel å preliminär B-skatt. I regel görs detta genom fyllnadsbetalningar efter uppbördsårets utgång, dvs. under perioden den 18 januari till den 2 maj. Syftet är att undvika eller minska kvarstående skatt, som i vissa fall är avgiftsbelagd (se nedan).

Kvarstående och överskjutande skatt

Sedan taxering verkställts och den slutliga skatten uträknats, sker en avräkning, varvid den skattskyldige gottskrivs i fråga om A-skatt det under uppbördsåret influtna beloppet jämte i förekommande fall s. k. särskilt uppdebiterat belopp samt i fråga om B-skatt det debiterade beloppet. Dessutom gottskrivs den skattskyldige fyllnadsbetalning av preliminärskatt. Understiger vid avräkningen den gottskrivna preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, förfaller skillnaden, om denna är 25 kr. eller större, till betalning såsom kvarstående skatt under uppbördsterminerna i månaderna mars och maj året efter taxeringsåret. På kvarskatten skall den skattskyldige erlägga en avgift, kvarskatteavgift, som inte är avdragsgill. Denna skall vara 8 % om den kvarstående skatten överstiger 5 100 kr. I annat fall är den 6 % av den kvarstående skatten. Avgiftsbelopp som understiger 50 kr. påförs emellertid inte, vilket innebär att avgift inte utgår om den kvarstående skatten uppgår till högst 899 kr. Överstiger däremot den preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, återbetalas det överskjutande beloppet, om detta är 25 kr., eller större, till den skattskyldige. Dessutom utgår ränta på det överskjutande beloppet om räntebeloppet överstiger 50 kr. Räntesatsen för ränta på överskjutande preliminär skatt bestäms årligen i december. Den anknyts till inlåningsräntan i bank. Ränta utgår för en tid av tolv månader. På preliminär skatt som erlagts efter den 18 januari året efter inkomståret

men senast den 2 maj samma år utgår emellertid ränta för en tid av sex månader. Räntebeloppet på överskjutande skatt är maximerat till 100 000 kr. Räntesatserna för taxeringen 1977 är fastställda till 8,5 % resp. 4,5 % (SFS 1976: 949). Kvarstående och överskjutande skatt på titeln avser inkomståret som avslutas ett halvt år före budgetårets ingång.

Tillkommande skatt

Tillkommande skatt är skatt som skall erläggas i huvudsak på grund av beslut om ändrad taxering sedan slutlig skatt påförts eller till följd av eftertaxering.

Sjömansskatt

Sjömansskatten är en definitiv källskatt, som tillfaller staten. Kommunerna skall dock för varje år beredas ersättning av statsmedel för minskade skatteintäkter.

Restantier och medel från skattereklamationskontot

Restantier är de restförda belopp, som drivs in via kronofogdemyndigheterna och avser skatter från olika år tillbaka. Medel från skattereklamationskontot är skatt som influtit men som till följd av identifieringssvårigheter ej har kunnat krediteras vederbörande skattskyldig.

Överskjutande skatt och övriga restitutioner

Från titeln utbetalas överskjutande skatt och övriga restitutioner. Beträffande överskjutande skatt se ovan. Övriga restitutioner är återbetalningar som i allmänhet beror på nedsättning i taxering.

Utbetalda kommunalskattemedel

Den största posten på utgiftssidan är *utbetalningarna av kommunalskattemedel.* Hela källskatteuppbörden tillförs primärt staten. Kommunerna erhåller för varje kalenderår förskott grundat på senast kända taxering och den aktuella utdebiteringen. Förskottsutbetalningarna baseras fr. o. m. den 1 januari 1972 på ett skatteunderlag som räknas upp i förhållande till en konstaterad ökning i kommunernas invånarantal. Uppräkning av förskott skall därvid ske endast om befolkningsökningen i kommunen mellan vissa angivna tidpunkter överstiger vad avser förskott för åren 1972 och 1973 4 %, för åren 1974 och 1975 2 % samt för åren 1976 och 1977 1 %. När taxeringsresultatet för ett kalenderår föreligger sker slutavräkning, varvid saldot mellan slutligt uträknade belopp och uppburna förskott tillgodoräknas kommunerna eller statsverket allteftersom förskotten understiger eller överstiger de slutligt uträknade beloppen. I kommunernas fordran på statsverket, som framräknats per den 1 januari varje kalenderår, ingår sålunda vid stigande skatteunderlag såväl förskott som slutavräkningsmedel. Kommunernas fordran utbetalas varannan månad med i princip en sjättedel av årsbeloppet vid varje tillfälle. Fr. o. m. år 1973 utökades utbetalningarna av kommunal-

skattemedel med förskott av skattebortfallsbidrag i anledning av 1970 års skattereform. Förskottet avräknas under andra året (första gången år 1975) efter bidragsåret mot det slutligt fastställda bidraget grundat på bidragsunderlaget enligt bidragsårets taxering. Det förskotterade skattebortfallsbidraget för år 1973 är större än motsvarande förskott år 1975 varför nettoavräkningen av skattebortfallsbidraget år 1975 påverkade utbetalningarna till kommunerna i negativ riktning. I samband med att avtrappningen av grundavdraget slopades vid 1976 års taxering, reglerna för extra avdrag ändrades och avdragsrätten för sjukförsäkringsavgiften begränsades vid 1976 och 1977 års taxering påverkades det kommunala beskattningsunderlaget i neddragande riktning. För att kompensera kommunerna för detta inkomstbortfall beräknas fr. o. m. 1976 års taxering ett särskilt korrigerat beskattningsunderlag för kommunerna som ligger till grund för utbetalningarna av förskott av kommunalskattemedel fr. o. m. 1977. Slutregleringen avseende inkomståret 1975 kompletteras med ett särskilt anslag på statsbudgetens utgiftssida för kompensationsbidrag med anledning av 1974 års skattereform (se nedan).

Slutlig kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform.

I samband med 1974 års skattereform minskade kommunernas skatteunderlag fr. o. m. inkomståret 1975. Slutregleringen av kommunalskattemedlen avseende denna minskning i skatteunderlag sker via ett anslag. Detta anslag överförs löpande till inkomstskattetiteln. Posten ingår därför både på inkomst- och utgiftssidan under deltiteln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. Beloppet som uppförs på inkomsttiteln för budgetåret 1977/78 utgör avräkningen av kommunalskattemedel avseende andra hälften av inkomståret 1975 och första hälften av inkomståret 1976.

Socialförsäkringsavgifter till folkpensioneringen och sjukförsäkringen (egenavgifter och skattedebiterade avgifter)

Endast de försäkrades egna avgifter och avgifter från mindre s. k. skattedebiterade arbetsgivare debiteras på skattsedeln. Numera erläggs egenavgifter endast av egna företagare. De beräknas på deras inkomster av rörelse och av jordbruksfastighet. Egenavgifterna består av allmän arbetsgivaravgift, socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen, folkpensioneringen, tilläggspensioneringen och fr. o. m. inkomståret 1977 egenavgift till arbetsskadeförsäkringen.

Avgiftsunderlaget för den allmänna arbetsgivaravgiften begränsades vid 1976 års taxering till den del av inkomsterna som översteg 10 000 kr. Fr. o. m. 1977 års taxering höjdes den avgiftsfria inkomsten från 10 000 kr. till 18 000 kr. Fr. o. m. 1978 års taxering är den avgiftsfria inkoms-

ten 30 000 kr. Dessutom utgår en lägre procentsats vid 1977 och 1978 års taxering för egenföretagare verksamma inom det inre stödområdet.

Egenavgifterna till sjukförsäkringen beräknas efter olika procentsatser. Dessa bestäms av om den försäkrade omfattas av sjukpenningförsäkringen och i så fall på den försäkrades antal karensdagar. Procentsatserna vid 1978 års taxering varierar mellan 3,7 och 8 % av den avgiftsgrundande inkomsten. För inkomståret 1978 kommer procentsatserna att variera mellan 4,6 % resp. 9,6 % av den avgiftsgrundande inkomsten. Det beror på höjningen av sjukförsäkringsavgiften med 1,6 procentenheter. Oavsett hur många karensdagar den försäkrade har, utgår emellertid den högre procentsatsen på inkomster över 7,5 basbelopp.

Arbetsgivare skall för varje år erlägga socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Härutöver uttas av arbetsgivaren arbetsskadeförsäkringsavgift, lönegarantiavgift och arbetarskyddsavgift, avgift till arbetslöshetsförsäkring och det kontanta arbetsmarknadsstödet, arbetsmarknadsutbildningsavgift, vuxenutbildningsavgift, delpensionsavgift, barnomsorgsavgift samt för vissa arbetsgivare byggnadsforskningsavgift. Dessa avgifter, vilka tillsammans kallas arbetsgivaravgifter, debiteras på debetsedeln för slutlig skatt endast i sådana fall då summan av dem uppgår till högst 1 000 kr.

Både egenavgifter och skattedebiterade avgifter uppbärs således i form av preliminärskatter, kvarstående skatter eller fyllnadsbetalningar avseende ett visst inkomstår. De utbetalas eller omförs från deltiteln skatt på inkomst och förmögenhet till andra deltitlar avseende arbetsgivaravgifter m. m. andra året efter inkomståret.

Utbetalning till allmänna pensionsfonden

Skattedebiterade arbetsgivares socialförsäkringsavgifter till tilläggspensioneringen och skattedebiterade egenavgifter utbetalas från titeln till allmänna pensionsfonden.

Allmän arbetsgivaravgift

Den allmänna arbetsgivaravgift som debiteras skattedebiterad arbetsgivare och fysisk person som haft inkomst av annat förvärvsarbete (inkomst av i landet bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av den skattskyldige) omförs fr. o. m. budgetåret 1970/71 från inkomstskattetiteln till inkomsttiteln allmän arbetsgivaravgift.

Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, skogsvårdsavgifter och annuiteter på avdikningslån

De debiterade beloppen av dessa skatter och avgifter omförs till andra inkomsttitlar.

Slutlig debitering av skatter som berör skatt på inkomst och förmögenhet

Debiteringen av de olika skatterna och avgifterna framgår av debetsedeln för slutlig skatt. De skatter och avgifter som specificeras på debetsedeln är:

Statlig inkomstskatt
Kommunal inkomstskatt
Statlig förmögenhetsskatt
Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen
Tilläggspensionsavgift
Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen
Avgift till arbetsskadeförsäkringen
Arbetsgivaravgifter
Allmän arbetsgivaravgift
Skogsvårdsavgift
Annuiteter på avdikningslån
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt
Skattetillägg och förseningsavgifter
Skattereduktion
Särskild skatterduktion

Sammanställningar och kortfattade redogörelser över innehållet i gällande författningar och bestämmelser avseende ovannämnda skatter och avgifter finns redovisade i den av RRV utgivna inkomstliggaren.

Statlig inkomstskatt för fysiska personer

Den statliga skatten bestäms enligt en enda skatteskala, avsedd för alla kategorier fysiska personer. Grundbeloppet för år 1977 utgör 2 % av den beskattningsbara inkomsten om denna inte överstiger 15 000 kr. Vid högre beskattningsbara inkomster utgår skatten enligt en progressiv skattesats, vilken är maximerad till 58 % för den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 150 000 kr.

För inkomståret 1978 föreslås en justering av den statliga skatteskalan. Därutöver ges skattelättnader genom att den särskilda skattereduktionen höjs från 250 till 400 kr. för samtliga inkomsttagare (prop. 1977/78: 49). I propositionen föreslås vidare att 1978 års skatteskala läggs som grund för en indexreglering år 1979. Detta skall ske med en automatisk uppräkning av skiktgränserna med hänsyn till penningvärdets förändring mellan augusti månad två år före taxeringsåret och augusti månad år 1977.

Förslaget till skatteomläggning år 1978 innebär att den statliga skatten sänks i samtliga inkomstlägen jämfört med år 1977. Den marginella skattesatsen sänks i inkomstlägena 25 000—85 000 kr. I inkomstlägena därunder och däröver är marginalskattesatsen oförändrad.

Tillämpningen av en enda skatteskala och individuella grundavdrag innebär individuell beskattning. Grundavdraget uppgår till 4 500 kr. förutsatt att taxerade inkomsten är större än detta belopp. Principen om sambeskattning tillämpas dock i ett avseende, nämligen vad avser beskattningen av kapitalinkomster överstigande 2 000 kr. dvs. i huvudsak inkomst av fastighet, tillfällig förvärvsverksamhet och kapital. Härvid gäller att för gifta som båda haft taxerad inkomst skall beskattningsbar A-inkomst och beskattningsbar B-inkomst beräknas. Med A-inkomst avses inkomst av tjänst, utom periodiskt understöd, inkomst av jordbruksfastighet och inkomst av rörelse. Med B-inkomst, eller kapitalinkomst, förstås övriga inkomster. Vid skatteberäkningen av B-inkomsten påförs dessa inkomster den av makarna, som har den högsta A-inkomsten.

För vissa kategorier skattskyldiga med hemmavarande barn under 16 år medges förvärvsavdrag. Förvärvsavdrag medges fr. o. m. 1972 års taxering med 25 % av inkomst av tjänst eller rörelse, dock högst 2 000 kr. och med 1 000 kr. i fråga om inkomst av jordbruksfastighet. Avdraget medges den av makarna som har den lägsta A-inkomsten. Om gift skattskyldig med minderårigt barn haft A-inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och maken utfört arbete i förvärvskällan, får den skattskyldige åtnjuta förvärvsavdrag med värdet av makens arbetsinsats, dock med högst 1 000 kr. För ensamstående med hemmavarande barn under 16 år och A-inkomst medges förvärvsavdrag med 25 % av inkomst av tjänst, jordbruksfastighet eller rörelse, dock med högst 2 000 kr.

Vidare medges avdrag för underhåll av icke hemmavarande barn under 18 år med högst 2 500 kr. fr. o. m. 1974 års taxering. Avdrag för övriga periodiska understöd är maximerade till 5 000 kr.

I mitten av 1950-talet infördes vissa schablonmässigt beräknade minimiavdrag bl. a. för utgifter för fullgörande av tjänsten för skattskyldiga som haft inkomst av tjänst. Vidare infördes vissa extra avdrag för fysiska personer, som haft inkomst av kapital eller inkomst av annan fastighet än jordbruksfastighet. Även inkomster av sådan fastighet beräknas enligt schablonmetod.

Extra avdraget för inkomster av kapital uppgår till maximalt 800 kr. för ensamstående och 1 600 kr. för samtaxerade.

Det extra avdraget som medges i vissa fall för inkomster av annan fastighet uppgår till 1 000 kr.

Fysiska personer som skall erlägga socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkringen, folkpensioneringen, tilläggspensionsavgift eller allmän arbetsgivaravgift för inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet, har kunnat göra avdrag för sådana avgifter som påförts året före inkomståret. Avdragen för dessa avgifter kommer att avvecklas under en treårsperiod. Fr. o. m. 1977 års taxering kan motsvarande avdrag göras direkt i förvärvskällan från inkomsterna samma år med ett schablonberäknat

belopp beräknat med en procentsats på inkomsterna under år 1976.

Under budgetåret 1977/78 tillämpas i likhet med föregående budgetår en uttagningsprocent av 100.

Statlig inkomstskatt för fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser redovisas på den s. k. A-längden. De förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m. m. som fr. o. m. år 1974 beskattas, ingår inte i det kommunala beskattningsunderlaget. Motsvarande kommunala skatt tillförs i stället staten. De för taxeringsåren 1973—1977 uträknade skattebeloppen framgår av följande sammanställning (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Statlig inkomstskatt, A-längden	15 254	14 667	19 585	24 759	26 217
Skatt på beskattade förmåner	—	—	1 827	2 247	2 981

Statlig inkomstskatt för bolag, ekonomiska föreningar m. m.

Statlig inkomstskatt för juridiska personer redovisas på de s. k. B- och C-längderna. Den uträknade skatten uppgick taxeringsåren 1973—1977 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Statlig inkomstskatt, B- och C-längderna	1 383	1 561	1 469	2 589	2 335

Kommunal inkomstskatt

De kommunala skatterna utgörs av allmän kommunalskatt med däri ingående församlingsskatt och landstingsmedel i form av inkomstskatt beräknad på grundval av inkomst och av garantibelopp för fastighet.

De gällande avdragsreglerna vad avser förvärvsavdrag, underhållsavdrag, övriga periodiska understöd samt grundavdrag vid taxering till statlig skatt äger motsvarande tillämpning vid taxering till kommunal beskattning.

Kommunal inkomstskatt uppgick taxeringsåren 1973—1977 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Kommunal inkomstskatt:					
A-längd	22 694	24 934	28 957	35 268	42 729
B- och C-längd	2 058	2 421	2 301	3 146	3 529

Statlig förmögenhetsskatt

Förmögenheter under 200 000 kr. är befriade från förmögenhetsskatt fr. o. m. 1975 års taxering. Skattesatsen är 1 % för förmögenheter mellan 200 000 kr. och 275 000 kr. Den högsta skattesatsen uppgår till 2,5 % för förmögenheter överstigande 1 000 000 kr. Dessutom finns

vissa begränsningsregler för att minska totala skatten, som tillämpas utan särskild ansökan av den skattskyldige. Förmögenhetsskatt beräknas på den sammanlagda förmögenheten tillhörande föräldrar och barn under 18 år, som bor hos föräldrarna.

Debiterad förmögenhetsskatt uppgick taxeringsåren 1973—1977 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Förmögenhetsskatt	482	515	433	647	662

Höjningen av den nedre gränsen för beräkning av förmögenhetsskatt från 150 000 till 200 000 kr. mellan 1974 och 1975 års taxering bidrog till att den totala förmögenhetsskatten minskade mellan dessa år. För inkomståret 1978 har förslag framlagts om en reducering av småföretagens förmögenhetsskatt beräknad på det egna företagets tillgångar (prop. 1977/78: 40).

Skattereduktion

Vissa kategorier skattskyldiga skall fr. o. m. 1972 års taxering medges reduktion av skatten. För gifta skattskyldiga medges skattereduktion med högst 1 800 kr. av den ena makens skatt om den andre makens grundavdrag inte är fullt utnyttjat dvs. om andre maken har en statlig taxerad inkomst understigande 4 500 kr. Beloppet för skattereduktion minskar med 40 % av andre makens taxerade inkomst. Det innebär att rätten till skattereduktion upphör då andre makens taxerade inkomst nått 4 500 kr. För ensamstående med barn under 18 år utgör skattereduktionen 1 800 kr. utan reducering. Skattereduktion sker vid debitering av den slutliga skatten genom reducering av statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, skogsvårdsavgift eller skattetillägg. Skattereduktion medges således inte i fråga om statlig förmögenhetsskatt, socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen eller tilläggspensioneringen, arbetsgivaravgift, allmän arbetsgivaravgift, förseningsavgift eller annuitet på avdikningslån. Vad som genom skattereduktion bortfaller vid debiteringen skall helt bäras av staten, vilket innebär att staten gottgör kommuner och andra för eventuellt reducerade belopp.

Fr. o. m. taxeringsåret 1976 utgår en särskild skattereduktion på högst 250 kr. för statligt taxerade inkomster upp till 36 000 kr. Avtrappning av avdraget sker med 10 % av den del av den statligt taxerade inkomsten som överstiger 36 000 kr. Den särskilda skattereduktionen är helt avtrappad då inkomsten uppgår till 38 500 kr.

Den särskilda skattereduktionen sker genom reducering av samma skatter och avgifter som gäller för skattereduktion.

Den skattereduktion som medgivits taxeringsåren 1973—1977 uppgick till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Skattereduktion	1 349	1 296	1 133	1 035	919
Särskild skattereduktion	—	—	—	555	450

För inkomståret 1978 ingår en särskild skattereduktion som en del i skatteomläggningen. Samtliga inkomsttagare (inklusive pensionärer) erhåller en särskild skattereduktion på 400 kr. oberoende av storleken på beskattningsbar inkomst. Därmed försvinner den tidigare särskilda skattereduktionen på 250 kr. upp till 36 000 kr. årsinkomst och åtföljande avtrappning. Samma regler föreslås fortfarande gälla för den särskilda skattereduktionen frånsett att åldersgränsen 16 år slopas. Reduktionen är individuell, vilket innebär att makar har rätt till var sin skattereduktion. Ett villkor är dock att man varit bosatt i landet under någon del av inkomståret.

Egenavgifter

De skattedebiterade egenavgifterna uppgick taxeringsåren 1973—1977 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Allmän arbetsgivaravgift	141	287	355	275	190
Socialförsäkringsavgift till					
sjukförsäkringen	2 004	2 150	3 222	511	588
folkpensioneringen	3 500	3 709	248	360	540
tilläggspensioneringen	424	453	575	681	641

Skattedebiterade arbetsgivaravgifter

De sammanlagda skattedebiterade arbetsgivaravgifterna uppgick taxeringsåren 1973—1977 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Arbetsgivaravgifter	26	22	25	22	15

Skattetillägg och förseningsavgift

Särskilda avgifter, s. k. skattetillägg och förseningsavgift, debiteras vid överträdelser mot skatte- och avgiftsförfattningar. Skattetillägg påförs skattskyldig som lämnat oriktig uppgift vilket skulle leda till för lågt beskattningsresultat. Förseningsavgift tas ut vid försummelse att i rätt tid avge deklaration.

Skattetilläggets sorlek är i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatterna 50 % av undandragen skatt eller avgift.

Förseningsavgiften är vad avser inkomst- och förmögenhetsskatterna 1 % av den högsta beskattningsbara inkomsten och 0,3 % av den beskattningsbara förmögenheten till den del den överstiger skattefritt belopp. Förseningsavgiften är maximerad till 300 kr. eller i de fall då deklaration inte inkommit trots anmaning 600 kr.

Lagstiftningen omfattar flertalet skatter och allmänna avgifter samt arbetsgivaravgifterna till socialförsäkringens finansiering. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1972.

De debiterade skattetillägg och förseningsavgifter som bokförts på inkomstskattetiteln taxeringsåren 1973—1977 uppgick till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1973	1974	1975	1976	1977
Skattetillägg	84	95	173	185	230
Förseningsavgifter	12	12	13	13	13

Övriga skatter och avgifter på debetsedeln för slutlig skatt

Skogsvårdsavgifter, annuiteter på avdikningslån, utskiftningsskatt och ersättningsskatt debiteras i samband med slutlig skatt men omförs eller utbetalas till andra inkomsttitlar eller anslag.

Beräkning av skatt på inkomst och förmögenhet m. m. budgetåren 1977/78 och 1978/79

Kalkylerna för inkomstskatterna görs i princip i tre etapper med sinsemellan olika utgångspunkter. Dessa utgångspunkter bestäms av institutionella faktorer som t. ex. beskattningsregler och uppbördssystemets utformning. Vidare påverkas de av konjunkturutvecklingen och därmed sammanhängande faktorer som löner, sysselsättnings- och prisutveckling. Dessutom ingår i beräkningarna erfarenhetsmässiga bedömningar av vissa företeelser som t. ex. av inflytande andel av debiterad kvarskatt. Resultaten av de etappvisa beräkningarna jämförs och analyseras. I den mån resultaten inte överensstämmer med varandra visar detta med den beräkningsmodell som används att de ursprungliga antagandena är inkonsistenta. Dessa omprövas successivt och ger genom en iterativ process upphov till nya beräkningar som upprepas till dess resultaten överensstämmer.

I den första etappen beräknas *preliminära skatterna* med hjälp av antaganden om inkomstutveckling och förändringar i den totala makroekonomiska marginalskattekvoten. Dessa antaganden är avhängiga av löne- och sysselsättningsutvecklingen samt av den allmänna konjunkturutvecklingen. För bedömningen av preliminärskatteuppbörden under innevarande budgetår lämnar uppbördsstatistiken vägledning. Denna statistik omfattar uppgifter om influtna belopp av preliminär A- och B-

skatt. Med hjälp av denna statistik har uppbörden kunnat följas t. o. m. uppbördsterminen i september år 1977. För de framförliggande åren beräknas preliminärskatterna med utgångspunkt från den antagna inkomstökningen och makromarginalskattekvoten.

I den andra etappen beräknas den *slutligt påförda skatten* med utgångspunkt från antaganden om inkomstutveckling och förändringen av avdrag och underskott. Som hjälpmedel för dessa beräkningar används de tidigare nämnda taxeringsstatistiska uppgifterna avseende taxeringsåret 1977 som RRV insamlat. På dessa uppgifter tillämpas en prognosmodell som innebär att för varje enskild individ i urvalet beräknas inkomsten, underskott och avdrag enligt gjorda antaganden för prognosperioden. Påförda skatter och avgifter beräknas därefter enligt gällande beskattningsregler. Dessa skatter och avgifter summeras och uppräknas till totalnivå. Under förutsättning att inkomstfördelningen varit oförändrad mellan basåret och prognosårct dvs. att inkomstförändringarna fördelat sig likformigt mellan inkomstgrupperna ger beräkningsmodellen förhållandevis goda estimat för prognosåren. Sett över en längre tidsperiod förändras inkomstfördelningen och därmed följer även att estimaten blir osäkrare. Den tidigare nämnda enkäten till svenska aktiebolag används för att beräkna juridiska personers slutligt påförda skatt.

I den tredje etappen av beräkningarna görs vissa överväganden om *förändringar i skatteuttaget* dvs. förändringar av skillnaden mellan preliminär och slutlig skatt. Ändringar i utformningen av preliminärskattetabellerna som saknar motsvarighet vid debiteringen av den slutliga skatten spelar en stor roll för dessa kalkyler. De senaste årens omläggningar av skattesystemet har tillsammans med drastiska förändringar av inkomsterna bidragit till kraftiga omslag i skatteuttaget. Beräkningarna av storleken på dessa förändringar är mycket svåra att göra och har därför närmast karaktär av allmänna överväganden i anslutning till kalkylerna.

Preliminärskatteinkomsterna utgör de dominerande posterna bland inkomsttitelns bruttoinkomster. De har visat en oavbruten stegring under budgetåren 1970/71—1976/77.

Uppbörden av *preliminär A-skatt* är för inkomståret 1977 känt t. o. m. den fjärde uppbördsterminen, dvs. september. Uppbörden under dessa är ca 6 % högre än motsvarande uppbördsterminer för år 1976. RRVs prognos för helåret 1977 ger en ökning på ca 8,5 % jämfört med år 1976. Det innebär att inbetalningarna av preliminärskatter väntas öka med ca 13 % för de återstående två terminerna. Skillnaderna i ökningstakten under året hänger samman med fördelningen av löneutbetalningarna under år 1977. En sen avtalsuppgörelse kombinerad med retroaktiva löneutbetalningar under hösten år 1977 innebär att preliminärskatteinbetalningarna väntas öka mest under slutet av år 1977.

Skatteomläggningen år 1977 har verkat neddragande på ökningstakten för den preliminära skatten. Effekten av skatteomläggningen beräknas motsvara ca 9 procentenheter av ökningen mellan åren 1976 och 1977. Höjningen av den kommunala utdebiteringen med 69 öre kan uppskattas ha ökat skatteinbetalningarna med ca 2 %. Om preliminärskatterna år 1976 korrigeras för den inverkan som skattcomläggningen och kommunalskattehöjningen har haft erhålls en uppskattning av hur stora skatterna skulle ha varit vid oförändrade skattesatser. Enligt dessa grova överslagskalkyler skulle den justerade ökningen åren 1976—1977 uppgå med ytterligare 8 000 milj. kr. vilket motsvarar en ökning av preliminär A-skatt mellan åren 1976—1977 på nästan 20 %.

Vid beräkningen av preliminär A-skatt under kommande uppbördsår har RRV utgått från den antagna ökningen av lönesumman under åren 1978 och 1979 (jfr sid. 25). I höjande riktning påverkas uppbörden även av att den kommunala utdebiteringen, enligt preliminära uppgifter höjs med 1: 84 kr. per inkomstskattekrona från den år 1977 gällande medelutdebiteringen på 26: 84 kr. Den höjda medelutdebiteringen beräknas öka preliminär A-skatt under år 1978 med ca 3 700 milj. kr. I höjande riktning påverkas uppbörden år 1978 också av förändringar i preliminärskattetabellernas utformning. Skatten beräknas år 1978 på högsta beloppet i varje intervall i stället för på mitten i varje intervall

Tabell 10. Effekter av ändrade skatteregler och kommunal utdebitering mellan inkomståren 1977 och 1978. Medelvärden.

Statlig sammanräknad inkomst, tkr.	Antal inkomsttagare, 1 000-tal	Statlig beskattningsbar inkomst kr.[2]	Effekt på statlig skatt kr.	Effekt av höjd skattereduktion kr.	Effekt på kommunal skatt kr.	Nettoeffekt kr.	Därav effekt av höjd utdebitering kr.
— 10	450[1]	1 265	+ 8	— 159	+ 157	+ 6	+ 26
10— 20	819	6 912	+ 8	— 243	+ 238	+ 3	+ 124
20— 30	847	16 744	— 5	— 259	+ 462	+ 198	+ 300
30— 40	668	28 124	— 137	— 250	+ 606	+ 219	+ 516
40— 50	756	38 755	— 489	— 387	+ 733	— 143	+ 716
50— 60	843	47 297	— 956	— 392	+ 917	— 431	+ 874
60— 70	634	55 232	—1 298	— 395	+ 1 093	— 600	+ 1 026
70— 80	329	64 962	—1 561	— 400	+ 1 288	— 673	+ 1 206
80—100	261	75 767	—1 775	— 400	+ 1 537	— 638	+ 1 407
100—150	183	99 203	—1 665	— 400	+ 2 090	+ 25	+ 1 851
150—500	61	170 271	—1 544	— 400	+ 3 620	+ 1 676	+ 3 130
500—	1	727 729	—1 291	— 400	+15 197	+13 506	+13 307
Totalt[3]	**5 853**	**214 008**	**—3 391**	**—1 864**	**+ 4 638**	**— 617**	**+ 3 944**
Därav							
A-skattare	5 424	199 796	—3 239	—1 731	+ 4 292	— 678	
B-skattare	430	14 212	— 153	— 133	+ 345	+ 59	

[1] Exkl. personer med sammanräknad inkomst = 0.
[2] Enligt 1978-års skattesystem.
[3] Kolumnerna som avser belopp är angivna i milj. kr.

(jfr. sid. 34). En grov kalkyl ger en effekt på ca 950 milj. kr. i ökade preliminära A-skatter av denna förändring. Däremot väntas inte den föreslagna höjningen av den s. k. schablonintäkten på fastigheter påverka de preliminära skatterna i nämnvärd grad. Enligt prop. 1977/78: 68 skall schablonintäkten höjas från 2 % till 3 % på taxeringsvärden på fastighet upp till 200 000 kr. Den totala slutliga skatten väntas emellertid stiga med ca 900 milj. kr. år 1978 till följd av detta. Uppbörden år 1978 påverkas i sänkande riktning av den föreslagna justeringen av den statliga skatteskalan samt införande av den särskilda skattereduktionen på 400 kr. för samtliga inkomsttagare.

För att belysa effekterna av de föreslagna ändringarna i skattesystemet år 1978 har RRV med utnyttjande av den taxeringsstatistiska undersökningen beräknat den statliga och kommunala skatten enligt gamla och nya regler. I tabell 10 visas resultaten av dessa beräkningar. Utgångspunkten för beräkningarna är den inkomstfördelning som antas gälla för år 1978 enligt ovannämnda inkomstantaganden. Andra antaganden skulle ge en annan inkomstfördelning och därmed också andra resultat. Tabellen omfattar samtliga fysiska personer som avlämnat deklaration vid 1977 års taxering. Deras inkomster och avdrag har räknats upp till 1978 års nivå. I beräkningarna har samma inkomstantaganden och utdebiteringshöjning applicerats på alla personer. Som framgått ovan skiljer sig dock antagandena för olika förvärvskällor.

I tabell 10 redovisas den samlade effekten av följande förändringar som genomförs mellan inkomståren 1977 och 1978.

- justerad skala för statlig skatt

Tabell 11. Effekt för fysiska personer av höjning av schablonintäkten för en- och tvåfamiljsfastigheter år 1978.

Statlig sammanräknad inkomst, tkr.	Antal personer med schablonintäkt, 1 000-tal	Höjning av schablonintäkten vid statlig taxering, medelvärden kr.
— 10	93	651
10— 20	132	619
20— 30	170	643
30— 40	120	699
40— 50	153	488
50— 60	255	918
60— 70	267	882
70— 80	163	938
80—100	154	1 046
100—150	130	1 227
150—500	48	1 697
500—	1	1 563
Totalt	**1 685**	**1 434**[1]

[1] I milj. kr.

- höjd särskild skattereduktion för samtliga inkomsttagare (400 kr. per individ)
- ändrade regler för pensionärernas extra avdrag med anledning av skatteomläggningen
- höjning av den kommande medelutdebiteringen med 1: 84 kr. per skattekrona
- höjd schablonintäkt för en- och tvåfamiljsfastigheter

Det bör observeras att pensionärerna förutom de nu nämnda förändringarna också får ökade extra avdrag genom att avdragen är knutna till basbeloppet. Inkluderas även dessa effekter torde nettoeffekten i de lägsta intervallen bli något positivare än som framgår av tabell 10.

Totalt sett medför skatteomläggningen år 1978 en sänkning av den statliga skatten, inkl. skattereduktionen, med ca 5 250 milj. kr. Därav svarar skattereduktionen för ca 1 850 milj. kr. Ändringen i den statliga skatteskalan väntas minska skatten med ca 3 850 milj. kr. Höjningen av schablonintäkten för villafastigheter tillsammans med ändrade regler för beskattningen av pensionärer höjer däremot den statliga skatten med ca 450 milj. kr. Den gemensamma effekten av dessa ändringar blir således ca 3 400 milj. kr. De sistnämnda faktorerna påverkar också den kommunala skatten . Den beräknas öka med ca 650 milj. kr. år 1978 till följd av detta. Höjningen i den kommunala utdebiteringen höjer kommunala skatten med ca 3 950 milj. kr. Den totala effekten på den kommunala skatten uppgår således till 4 600 milj. kr. Den sammanlagda nettoeffekten av ändringarna i den statliga och kommunala skatten beräknas sålunda bli en skattesänkning på drygt 600 milj. kr. Av tabell 10 framgår den genomsnittliga nettoeffekten i olika inkomstintervall av sammanräknad inkomst. I inkomstskikten 40 000—100 000 kr. väntas den totala skatten minska. I övriga intervall blir nettoeffekten i genomsnitt en skattehöjning.

Tabell 12. Effekt av inflationsskyddad skatteskala år 1979.

Statlig sammanräknad inkomst, tkr.	Antal inkomsttagare, 1 000-tal	Sänkt statlig skatt, medelvärden kr.
— 10	414	3
10— 20	673	13
20— 30	852	34
30— 40	671	148
40— 50	633	404
50— 60	807	756
60— 70	728	1 046
70— 80	419	1 349
80—100	352	1 836
100—150	230	2 280
150—500	78	2 954
500—	1	3 223
Totalt	**5 828**	**3 735**[1]

[1] I milj. kr.

Effekterna redovisas efter individernas sammanräknade inkomst som i taxeringsstatistiken är summan av inkomsterna från alla förvärvskällor *före* allmänna avdrag och underskott.

Inkomstökningen till följd av höjningen av schablonintäkten redovisas i tabell 11. Totalt väntas schablonintäkten öka med ca 1 430 milj. kr. vid den statliga taxeringen. Detta belopp fördelar sig med drygt 400 milj. kr. på ökad inkomst av annan fastighet och med 1 000 milj. kr. i minskade underskott. Såväl den statliga som den kommunala skatten påverkas av detta. På grund av garantibeskattningen blir effekten på det kommunala beskattningsunderlaget något mindre än på det statliga.

För år 1978 har några avtal ännu inte slutits. Avtalsförhandlingarna kan komma att pågå en bit in på år 1978. Fördelningen av inbetalningarna av preliminär A-skatt på terminer har emellertid skett efter en genomsnittlig fördelning under den senaste tioårsperioden. Preliminär A-skatt beräknas till ca 81 500 milj. kr. för år 1978, vilket innebär en ökning på 14,5 % jämfört med år 1977.

För inkomståret 1979 har RRV schablonmässigt antagit att den kommunala utdebiteringen ökar med 25 öre. Det motsvarar ca 550 milj. kr. i preliminär A-skatt för år 1979. I förslaget till inflationsskyddad skatteskala (prop. 1977/78: 49) skall 1979 års statliga skatteskala fastställas på så sätt att 1978 års skatteskala uppräknas med prisutvecklingen augusti år 1977 till augusti år 1978. Prisutvecklingen skall mätas med ett prisindex rensat från effekten av förändringar i mervärdeskatten. RRV har vid beräkningen av preliminär A-skatt för år 1979 utgått från att ovannämnda prisutveckling uppgår till drygt 10 %. Effekten av inflationsskyddet jämfört med om 1978 års statliga skatteskala skulle gälla även år 1979 uppskattas till ca 3 700 milj. kr. i minskad statlig skatt. Av dessa beräknas ca 3 300 milj. kr. minska preliminära A-skatten. Totala ökningen av preliminär A-skatt mellan åren 1978 och 1979 beräknas uppgå till 6 660 milj. kr. eller 8,2 %. I tabell 12 framgår effekten av den inflationsskyddade skatteskalan år 1979 jämfört med om 1978 års skatteregler bibehålls.

Inkomsterna av *preliminär B-skatt* under de fyra första uppbördsterminerna av innevarande uppbördsår är drygt 25 % högre än motsvarande terminer år 1976. Preliminär B-skatt debiteras normalt med det belopp som senast påförts som total slutlig skatt. Det betyder att resultaten av 1976 års taxering legat till grund för debiteringen år 1977. På samma sätt låg 1975 års taxering till grund för 1976 års debitering. Denna var förhållandevis låg eftersom fondavsättningen till investerings- och arbetsmiljöfonden var avdragsgilla vid 1975 års taxering. I och med att avsättningen till dessa fonder upphörde vid 1976 års taxering steg de slutliga skatterna. Denna orsak förklarar den kraftiga utvecklingen mellan uppbördsåren 1976 och 1977. För inkomståret 1978 ligger således inkomståret 1976 som grund. RRV beräknar med ledning

härav influten B-skatt till 11 250 milj. kr. år 1978 och år 1979 till 11 650 milj. kr. De skattskyldiga som erlägger preliminär B-skatt har emellertid möjlighet att begära jämkningar i den preliminära B-skatten. Av denna anledning har den debiterade B-skatten brukat avvika från senast kända slutliga skatt.

Jämsides med beräkningarna av preliminärskatteuppbörden har RRV uppskattat vad som kommer att påföras de skattskyldiga i slutlig skatt vid 1978 och 1979 års taxeringar. Som underlag för kalkylerna har använts den taxeringsstatistiska undersökning som nämnts ovan. Basårets (1976) inkomster och avdrag har framskrivits med de tidigare nämnda inkomstantagandena. Med tillämpning av respektive års beskattningsregler har motsvarande slutliga skatter och avgifter för fysiska personer kunnat beräknas för inkomståren 1977 och 1978. I de kalkyler som ligger till grund för RRVs beräkningar har den påförda statliga skatten, kommunalskatten och förmögenhetsskatten för fysiska personer beräknats till följande belopp för taxeringsåren 1978 och 1979. Som jämförelse har även motsvarande skatter enligt 1977 års taxering medtagits.

	Taxeringsår		
	1977	1978	1979
Statlig skatt	26 217	25 738	28 103
Kommunal skatt	42 729	49 254	58 848
Förmögenhetsskatt	650	725	767
Skatt på beskattade förmåner	2 981	3 671	4 478

Den påförda skatten reduceras för vissa skattskyldiga, som framgått tidigare, av skattereduktion samt fr. o. m. 1977 års taxering av en särskild skattereduktion för låginkomsttagare. I samband med skatteomläggningen år 1978 utgår som tidigare nämnts den särskilda skatterduktionen med 400 kr. för samtliga inkomsttagare. Effekten av denna förändring uppskattas av RRV till ca 1 850 milj. kr. för år 1978. De beräknade värdena för dessa båda skatteavdrag uppgår till följande belopp.

	Taxeringsår		
	1977	1978	1979
Skattereduktion inkl. Särskild skattereduktion	1 369	1 314	3 140

Vid beräkningarna har, förutom påförda inkomst- och förmögenhetsskatter, räknats med skattedebiterade socialförsäkringsavgifter till folkpensioneringen, sjukförsäkringen, arbetsskadeförsäkringen, tilläggspensioneringen samt allmän arbetsgivaravgift till följande belopp. Som jämförelse har även de påförda avgifterna enligt 1977 års taxering medtagits.

	Taxeringsår		
	1977	1978	1979
Folkpensioneringen	540	791	834
Sjukförsäkringsavgifter	588	607	716
Tilläggspensionsavgifter	641	724	748
Allmän arbetsgivaravgift	190	111	63
Arbetsskadeförsäkringsavgift	.	13	28

Den allmänna arbetsgivaravgiften förutses minska de närmaste åren. Fr. o. m. inkomståret 1976 höjdes den avgiftsfria inkomsten från 10 000 kr. till 18 000 kr. Under inkomståret 1977 utgår den allmänna arbetsgivaravgiften på inkomster överstigande 30 000 kr. Fr. o. m. år 1978 föreligger förslag om nedsättning av arbetsgivaravgiften från 4 % till 2 % på den avgiftsgrundande inkomsten (prop. 1977/78: 54).

De svenska aktiebolagens statligt taxerade inkomster förutses, som redovisats tidigare, minska med drygt 28 % mellan åren 1976 och 1977. Minskningen förklaras till viss del av att det särskilda investeringsavdraget för maskininvesteringar utgår med 25 % under hela året 1977. Huvudorsaken till den väntade nedgången är emellertid den försämrade konjunkturen. För åren 1978 och 1979 har RRV antagit en ökning av aktiebolagens taxerade inkomster på 5 % respektive 20 %. Den antagna höga tillväxten för år 1979 beror på att investeringsavdraget upphör efter år 1978.

Aktiebolagens statliga och kommunala skatter beräknas taxeringsåren 1978 och 1979 uppgå till följande belopp. Utfallet för 1977 års taxering redovisas som jämförelse.

	Taxeringsår		
	1977	1978	1979
Statlig skatt	2 239	1 624	1 705
Kommunal skatt	2 880	2 808	3 151

En jämförelse mellan preliminärskatteuppbörden (exklusive fyllnadsbetalningar) och den slutliga skatten avseende ett visst inkomstår belyser preliminärskatteinbetalningarnas anpassning eller brist på anpassning till de slutligt debiterade skatterna. Skillnaden mellan dessa båda belopp benämns uttag. Om preliminärskatteuppbörden överstiger den slutliga skatten har det varit ett överuttag av skatt. I nedanstående tablå redovisas uttaget för den senaste sjuårsperioden.

Inkomst-år	Preliminär skatt			Slutlig skatt			Uttag
	Prel. A-skatt	Prel. B-skatt	Summa	A-längd	B-, C- och D-längd	Summa	Skillnad
1970	32 380	5 681	38 061	37 187	3 078	40 265	−2 204
1971	35 007	5 689	40 696	37 461	2 824	40 285	411
1972	40 467	6 121	46 588	43 257	3 481	46 737	− 149
1973	42 126	6 176	48 302	45 520	4 122	49 642	−1 340
1974	48 413	6 987	55 400	54 244	3 825	58 069	−2 669
1975	56 015	8 045	64 060	63 351	5 794	69 145	−5 085
1976	65 568	8 774	74 342	73 402	5 923	79 325	−4 983
1977 P	71 157	11 897	83 054	80 555	5 311	85 866	−2 812
1978 P	81 498	12 257	93 755	91 681	5 817	97 498	−3 743

Av tablån framgår att överuttaget år 1971 har förändrats till ett underuttag för de efterföljande åren. Underuttaget uppgick år 1973 till 1 340 milj kr. och ökade år 1974 till det dubbla, vilket sammanhänger med beskattningen av vissa förmåner vid sjukdom och arbetslöshet. Tidigare när dessa förmåner inte beskattades var preliminärskatteavdraget på lön för stort om man var sjuk och uppbar sjukpenning någon del av året. I och med att detta överuttag minskat har totala uttaget således sjunkit. Avdraget för de anställdas sjukförsäkringsavgifter har successivt försvunnit. Effekterna av detta är olika på den preliminära skatten och den slutligt påförda skatten. Preliminärskatteinflödet påverkades inte av att avdraget för sjukförsäkringsavgiften försvann. Detta avdrag beaktades aldrig i preliminärskattetabellerna, varför det inte heller påverkade preliminärskatten när det upphörde. Den slutligt påförda skatten däremot påverkades av att avdraget försvann. Avdraget för sjukförsäkringsavgiften vid 1976 års taxering fick uppgå till högst 500 kr. Avdraget försvann fr. o. m. 1977 års taxering till följd av att sjukförsäkringsavgiften slopades fr. o. m. inkomståret 1975. Detta gjorde att den beskattningsbara inkomsten steg och därmed också den slutliga skatten. Underuttaget väntas sjunka de närmaste åren jämfört med år 1976. Det beror främst på att den debiterade B-skatten bättre anpassas till den slutliga skatten, vilket särskilt gäller för aktiebolagen.

Preliminärskattetabellernas ändrade utformning år 1978 påverkar preliminärskatterna i uppdragande riktning med ca 950 milj. kr. Detta motsvaras i nästan lika hög grad av att den slutliga skatten ökar till följd av den höjda schablonintäkten för en- och tvåfamiljsfastigheter, vilket inte påverkar preliminärskatterna i nämnvärd omfattning.

Slutregleringen av skatten sker, efter frivilliga fyllnadsbetalningar av skatt, via utbetalningar av överskjutande skatt samt debitering av kvarstående skatt. Fyllnadsbetalningarna och den inflytande kvarstående skatten ingår bland inkomstskattetitelns inkomster, medan utbetalningarna av överskjutande skatt upptas bland titelns utgifter.

Inkomstår	Fyllnadsbetalningar Summa	Kvarstående skatt A-längd	B-, C- och D-längd	Summa	Överskjutande skatt[1] A-längd	B-, C- och D-längd	Summa
1970	2 034	3 007	290	3 297	2 776	352	3 127
1971	1 923	1 890	332	2 222	4 170	387	4 556
1972	2 408	2 065	316	2 381	4 314	326	4 641
1973	3 178	2 244	394	2 638	4 174	301	4 475
1974	3 707	2 919	345	3 264	3 786	516	4 302
1975	5 935	3 397	485	3 882	4 162	493	4 655
1976	6 120	3 666	603	4 269	4 930	477	5 407
1977 P	4 367	3 803	300	4 103	4 793	736	5 529
1978 P	4 458	3 987	493	4 480	4 609	587	5 196

[1] Exkl. ränta.

Omfattningen av fyllnadsbetalningarna, den kvarstående och den överskjutande skatten framgår av sammanställningen.

Som framgår av tablån beräknas den kvarstående skatten endast vara 806 milj. kr. större år 1977 än år 1970 medan den överskjutande skatten för motsvarande år förutses bli 2 402 milj. kr. högre.

Fyllnadsbetalningarna ökade kraftigt våren 1976 och fortsatte att öka våren 1977. För våren 1978 förutses en minskning på ca 1 750 milj. kr. Det är uteslutande aktiebolagens beräknade fyllnadsbetalningar som minskar. Erfarenhetsmässigt betalar dessa en stor del av sin slutliga skatt i form av fyllnadsbetalningar. När denna nu beräknas minska beräknar RRV att även fyllnadsbetalningarna minskar.

Den kvarstående skatt, som påförs enligt taxeringarna åren 1977 och 1978, skall erläggas under budgetåren 1977/78 och 1978/79. Under dessa budgetår utbetalas även den överskjutande skatten enligt nämnda taxeringar. Vid beräkningen av kvarstående skatt, får hänsyn tas till att en del av de påförda beloppen inte erläggs i rätt tid utan blir restförda. Den inflytande kvarstående skatten uppskattas för budgetåret 1977/78 till 3 373 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till 3 241 milj. kr.

RRV beräknar inflytande restantier, sjömansskatt, tillkommande skatt m. m. till 1 000 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 1 000 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

RRV beräknar också storleken på den slutliga kompensationen till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform till 1 400 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 1 670 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Motsvarande post finns även upptagen på titelns utgiftssida i posten kommunalskattemedel.

Den totala skatteuppbörden har mot bakgrund av som nämnts beräknats till 95 723 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 105 291 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Utgifterna under titeln domineras beloppsmässigt av kommunalskattemedel. För första hälften av budgetåret 1977/78 har RRV beräknat utgifterna under denna post till ca 26 000 milj. kr. I beloppet ingår även ett förskott för år 1975 av det skattebortfallsbidrag som utgår till kommuner, landstingskommuner och församlingar med anledning av att skatteunderlaget minskade till följd av 1971 års skattereform. Till grund för bidragsgivningen ligger ett beräknat skattebortfall för kommunerna på 1 250 milj. kr. för år 1971. Bidragen utbetalades första gången år 1973 och utgår i form av tillskjutet skatteunderlag. Kommunerna får även ett förskott under år 1977 för 1974 års skattereform. Skatteunderlaget för kommunerna minskade då bl. a. till följd av slopandet av avtrappningen av grundavdraget. Förskottet regleras över inkomstskattetiteln. För det slutliga bidraget finns ett utgiftsanslag. Detta omförs till inkomstskattetitelns inkomstsida och ingår samtidigt bland titelns utgifter. I utbetalningarna av kommunalskattemedel ingår även kommuner-

nas andel av sjömansskatten på drygt 100 milj. kr.

För kalenderåret 1978 skall utbetalningarna av förskott grundas på skatteunderlaget enligt 1977 års taxering. Enligt uppgifter från statistiska centralbyrån om den beskattningsbara inkomstens storlek och om den kommunala utdebiteringen har RRV beräknat utbetalningarna av förskott på kommunal inkomstskatt under kalenderåret 1978 till ca 50 800 milj. kr. exkl. förskotten för 1971 och 1974 års skattereformer. Slutavräkningen på det under kalenderåret 1976 utbetalade förskottet på kommunal inkomstskatt har beräknats till omkring 12 050 milj. kr. Det förskotterade skattebortfallsbidraget och den förskotterade kompensationen för 1974 års skattereform beräknas uppgå till ca 2 280 milj. kr., men från detta belopp dras det förskotterade skattebortfallsbidraget som utbetalades år 1976. Eftersom detta uppgick till ca 1 140 milj. kr. blir nettoeffekten ca 1 140 milj. kr. Den slutliga kompensationen för 1974 års skattereform avseende avräkningen för år 1976 uppgår till 1 470 milj. kr. och redovisas i posten kommunalskattemedel. Slutregleringen av bidraget för 1971 års skattereform sker via anslag. Sammanlagt uppgår utbetalningarna under kalenderåret till 65 737 milj. kr. Till detta kommer sjömansskatt och viss ersättning för kommunala bostadstillägg.

Utbetalningarna av kommunalskattemedel under budgetåret 1977/78 kan sålunda beräknas till 59 675 milj. kr. Detta innebär en ökning av utbetalningen med 12 776 milj. kr. jämfört med budgetåret 1976/77. Denna kraftiga ökning av på drygt 27 % hänger samman med de kraftiga inkomstökningarna åren 1974—1975 och 1975—1976 som påverkar utbetalningarna av både förskott och slutreglering under åren 1977 och 1978. Även den höjda kommunala utdebiteringen för år 1978 påverkar posten i uppdragande riktning.

Motsvarande utbetalningar under budgetåret 1978/79 skulle, med den antagna löneutvecklingen och den antagna kommunala utdebiteringshöjningen på 25 öre för år 1979, bli av storleksordningen 68 723 milj. kr.

De beräknade utbetalningarna av kommunalskattemedel m. m. under kalenderåren 1977, 1978 och 1979 samt budgetåren 1977/78 och 1978/79 har sammanställts i följande tablå (milj. kr.).

	Kalenderår			Budgetår	
	1977	1978	1979	1977/78	1978/79
1:a halvåret	26 536	33 027	35 583	26 648	33 140
2:a halvåret	26 648	33 140	35 688	33 027	35 583
Summa	53 184	66 167	71 271	59 675	68 723

Från inkomsttiteln skall vidare återbetalas överskjutande preliminärskatt. Såsom framgått av det föregående uppgår denna för budgetåret

1977/78 till 5 407 milj. kr. Inklusive ränta uppgår beloppet till 5 813 milj. kr. För budgetåret 1978/79 har den beräknats till 5 529 milj. kr. resp. 5 944 milj. kr. Härtill kommer restitutioner på grund av nedsättning i taxering m. m., vilka uppskattas till 500 milj. kr. för vartdera budgetåret.

Under budgetåren 1977/78 och 1978/79 kommer vid 1977 och 1978 års taxeringar skattedebiterade socialförsäkringsavgifter till tilläggspensioneringen att utbetalas till allmänna pensionsfonden. RRV beräknar ifrågavarande utbetalningar till 644 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 726 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Titeln skall vidare belastas med *omföringar* av utskiftnings- och ersättningsskatt, skogsvårdsavgifter och vissa annuiteter samt allmän arbetsgivaravgift. Sammanlagt kan de ifrågavarande omföringarna beräknas uppgå till omkring 213 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 134 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

För att ge en rättvisande bild av socialförsäkringsavgifternas utveckling omförs även skattedebiterade och egenavgifterna avseende socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen till resp. deltitel. Dessa beräknas uppgå till 1 137 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 1 417 milj. kr. för budgetåret 1978/79. De sammanlagda

Tabell 13. Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79
Inkomster				
Prel. A-skatt	60 294	67 368	74 575	83 542
Prel. B-skatt	8 258	9 446	11 008	11 380
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt	5 935	6 120	4 367	4 458
Kvarstående skatt	2 486	2 854	3 373	3 241
Tillkommande skatt, sjömansskatt, restantier m. m.	1 098	1 345	1 000	1 000
Slutlig kompensation till kommuner, 74 års skattereform[1]	.	656	1 400	1 670
Summa inkomster	78 071	87 789	95 723	105 291
Utgifter				
Kommunalskattemedel[2]	37 340	46 899	59 675	68 723
Överskjutande skatt[3]	4 504	4 850	5 813	5 944
Övriga restitutioner	513	654	500	500
Utbetalningar till allmänna pensionsfonden	567	654	644	726
Omföringar till andra inkomsttitlar	369	297	213	134
Omföringar av skattedebiterade avgifter och egenavgifter till folkpensioneringen och sjukförsäkringen	612	896	1 137	1 417
Summa utgifter	43 905	54 250	67 982	77 444
Netto på deltiteln	**34 166**	**33 539**	**27 741**	**27 847**

[1] Ingår i posten kommunalskattemedel med samma belopp.
[2] Inkl. netto av förskotterade skattebortfallsbidrag, förskott och slutlig kompensation för 1974 års skattereform och ersättning för bostadstillägg.
[3] Inkl. ränta.

utbetalningarna och omföringarna från den totala skatteuppbörden beräknas därmed uppgå till 67 982 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 77 444 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Nettot på deltiteln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. skulle som framgår av tabell 13 uppgå till 27 741 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 27 847 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Detta innebär att nettot minskar budgetåret 1977/78 jämfört med 1976/77. Minskningen uppgår till 5 798 milj. kr. Minskningen förklaras huvudsakligen av sänkningen av den statliga inkomstskatten både år 1977 och 1978 samt av att utbetalningarna av kommunalskattemedel ökar kraftigt dessa år. Variationer i löneutvecklingen får direkta effekter på uppbörden av skatt men återverkningarna på utbetalningarna av kommunalskattemedel sker med en eftersläpning på två år. Effekterna av eftersläpningen blir att variationerna i inkomstutveckling får dubbel verkan eftersom såväl förskott som slutreglering av kommunalskatten påverkas. De stora utbetalningarna av kommunalskattemedel budgetåret 1977/78 sammanhänger med de kraftiga inkomstökningarna åren 1974—1975 och 1975—1976 som påverkar utbetalningar av både förskott och slutreglering under åren 1977 och 1978.

För budgetåret 1978/79 innebär beräkningarna att nettot på inkomstskatterna uppgår till ungefär samma storlek som för budgetåret 1977/78.

Tabell 14. Lagstadgade arbetsgivaravgifter.

Avgiftsslag	Procentuellt uttag för utgiftsåret				
	1974	1975	1976	1977	1978
Socialförsäkringsavgift till ATP	10,50	10,75	11,00	11,75	11,75
Allmän arbetsgivaravgift	4,00	4,00	4,00	4,00	2,00
Socialförsäkringsavgift till folkpensionering	3,30	4,20	6,20	8,30	8,30
Socialavgift till barnomsorgen	—	—	—	1,00	1,30
Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkring	3,80	7,00	8,00	8,00	9,60
Avgift till arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
Avgift till arbetsskadeförsäkring[1]	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Avgift till byggnadsforskning	0,50	0,60	0,70	0,70	0,70
Avgift till lönegaranti	0,02	0,02	0,02	0,07	0,12
Avgift till arbetarskydd	0,10	0,10	0,13	0,13	0,10
Avgift till sjöfolkspensionering	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
Avgift till arbetsmarknadsutbildning	—	—	0,40	0,40	0,40
Socialförsäkringsavgift till delpensionsförsäkring	—	—	0,13	0,25	0,25
Avgift till vuxenutbildning	—	—	0,15	0,15	0,25

[1] Fr. o. m. 1978 ersätts yrkesskadeförsäkringen av arbetsskadeförsäkringen.

Arbetsgivaravgifter m. m.

Uppbördsförfarandet för arbetsgivaravgifter

En förteckning över alla lagstadgade arbetsgivaravgifter och deras storlek redovisas i tabell 14. Alla dessa avgifter, utom ATP-avgiften och den allmänna arbetsgivaravgiften, redovisas över inkomstskattetiteln. ATP-avgiften överförs direkt till AP-fonden medan den allmänna arbetsgivaravgiften redovisas på en särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

De lagstadgade arbetsgivaravgifterna kan med hänsyn till debiteringsförfarandet delas in i:

— direktdebiterade avgifter från företag och kommuner
— avgifter från statliga myndigheter och affärsverk
— egenavgifter från egna företagare
— skattedebiterade avgifter

De *direktdebiterade arbetsgivaravgifterna* uppbärs av riksförsäkringsverket. De avgifter som betalas in under ett visst år är preliminära avgifter, fyllnadsbetalningar av preliminära avgifter och kvarstående avgifter. Avgifterna utgår med viss procent av avgiftsunderlaget, dvs. summan av under året utbetald lön och värdet av tillhandahållna naturaförmåner i form av fri kost eller fri bostad. De preliminära avgifterna fastställs genom uppräkning av avgiftsunderlaget två år tillbaka. Den kvarstående avgiften, som debiteras med en eftersläpning på två år, fastställs i och med att ett definitivt avgiftsunderlag föreligger. Fr. o. m. avgiftsåret 1975 har en särskild avgift införts på den kvarstående avgiften. Denna avgift utgår med 6 % om den kvarstående avgiften uppgår till högst 5 000 kr. i annat fall med 8 %. För att slippa denna avgift kan arbetsgivarna göra fyllnadsbetalningar året efter avgiftsåret.

Statliga myndigheters och affärsverks arbetsgivaravgifter omföres från inkomsttiteln pensionsmedel m. m. till inkomstskattetiteln. Staten betalar samma avgifter som de direktdebiterade arbetsgivarna med undantag från arbetsskadeförsäkringsavgiften.

Riksförsäkringsverket bestämmer avgiftsunderlaget för avgifter, som staten skall erlägga enligt lagen om allmän försäkring och lagen om allmän arbetsgivaravgift. Avgifterna fastställs av riksförsäkringsverket före viss bestämd tidpunkt.

Egenavgifter och skattedebiterade avgifter debiteras på skattsedeln och uppbärs av riksskatteverket. En närmare redogörelse för dessa avgifter återfinns på sid. 37.

Beräkningar av arbetsgivaravgifter

Som tidigare nämnts fastställs de preliminära direktdebiterade avgifterna för ett visst år genom en uppräkning av avgiftsunderlaget två

år tillbaka. I tablån nedan redovisas uppräkningsfaktorer för åren 1974 t. o. m. 1978 tillsammans med den faktiska lönesummeutvecklingen under motsvarande period. Siffrorna inom parentes är prognoserade värden.

År	Uppräknings-faktor procent-enheter	Lönesummeut-veckling procent-enheter	Differens procent-enheter
1972—1974	15	20	+ 5
1973—1975	20	31	+11
1974—1976	24	33	+ 9
1975—1977	19	(24)	(+ 5)
1976—1978	18	(18)	(0)

Av tablån framgår att lönesummeutvecklingen fram t. o. m. år 1977 har överstigit uppräkningsfaktorn med mellan 5 och 11 procentenheter. De preliminära avgifter som debiterats på grundval av uppräkningsfaktorer har således varit mindre än de slutligt fastställda avgifterna som beräknats med hjälp av det faktiska lönesummeunderlaget. Denna differens betalas in av företagen i form av dels fyllnadsbetalningar året efter avgiftsåret, dels kvarstående avgifter två år efter avgiftsåret.

Uppräkningsfaktorn för år 1978 har av regeringen fastställts till 18 %. I RRVs inkomstberäkningar räknas med en sammanlagd lönesummeökning på 17,9 % från 1976 till 1978 (se närmare härom sid. 5). Detta betyder att de preliminärt debiterade avgifterna för år 1978 skulle överstiga de slutliga avgifterna för samma år. Fyllnadsbetalningarna 1979 liksom de kvarstående avgifterna år 1980 skulle därmed utebli. Istället skulle troligen vissa återbetalningar äga rum våren 1980. Den antagna lönesummeutvecklingen på 17,9 % är ett *genomsnitt* för hela ekonomin. Den kommunala sektorns lönesummeutveckling har för motsvarande period uppskattats till drygt 30 %. Detta innebär att genomsnittet för den privata sektorn ligger under 17,9 %. Utifrån dessa förutsättningar förefaller det troligt att fler företag, än vad som brukar vara normalt, kommer att ansöka om nedsättning av den debiterade preliminära avgiften. Detta skulle få till följd att de preliminärt debiterade avgifternas inflytelseandel år 1978 skulle bli lägre än motsvarande andel för de närmast föregående åren. I realiteten innebär detta att den effektiva uppräkningsfaktorn för år 1978 blir lägre än 18 %. I de följande beräkningarna har RRV antagit att endast 92 % av de ursprungligen debiterade avgifterna flyter in under år 1978. Det är en minskning av inflytelseandelen med ca 3 procentenheter jämfört med de närmast föregående åren.

Arbetsgivaravgifterna har i det följande delats in i olika grupper med avseende på olikheter i den kassamässiga redovisningen över inkomst-

skattetiteln. Beräkningarna har baserats på uppgifter som erhållits från riksförsäkringsverket och arbetsmarknadsstyrelsen.

A. Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen

År 1974 infördes en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Denna arbetsgivaravgift ersatte den avgift som tidigare debiterades fysiska personer direkt på skattsedeln. Under åren 1975 och 1976 har folkpensionsförmånerna väsentligt förbättrats. Bl. a. sänktes den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år den 1 juli 1976. De olika reformerna har finansierats med höjda avgifter. Dessutom har de senaste årens skattereformer, där skatteskalorna har justerats så att den statliga skatten sänkts, bl. a. finansierats med höjda folkpensioneringsavgifter. För åren 1977 och 1978 uppgår avgiften till 8,3 % av avgiftsunderlaget.

Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen ingår som inkomst på inkomstskattetiteln. Utgifterna för folkpensioneringen redovisas via anslag på statsbudgeten.

Tabell 15. Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen (milj. kr.)

	1975/76 Utfall	1976/77 Utfall	1977/78 Prognos	1978/79 Prognos
Inkomster				
Direktdebiterade avgifter	6 929	10 699	13 463	14 433
Egenavgifter och övriga skattedebiterade avgifter	248	359	544	794
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	717	1 243	1 849	2 006
Summa inkomster	7 894	12 301	15 856	17 233
Netto på titeln	**+7 894**	**+12 301**	**+15 856**	**+17 233**

B. Socialavgift till barnomsorgen

För att väsentligt öka utbyggnaden av barnomsorgen ändrades statsbidragssystemet härför den 1 januari 1977. Det nya driftbidraget för daghem omfattar numera ett årligt bidrag på 14 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För redan befintliga platser höjdes driftbidraget till 10 000 kr. år 1977. År 1978 höjs bidraget till 12 000 kr. och år 1979 till 14 000 kr. Driftbidraget för fritidshem är 7 000 kr. per plats som tillkommer efter den 1 januari 1976. För befintliga platser höjs bidraget successivt och skall år 1979 uppgå till 7 000 kr. För att finansiera det nya statsbidragssystemet infördes den 1 januari 1977 en socialavgift till barnomsorgen. Under 1977 är avgiften 1 %. År 1978 höjs avgiften till 1,3 %. Avgiften skall höjas successivt och år

1981 uppgå till 2,1 %. I de nedanstående beräkningarna har RRV förutsatt att avgiften år 1979 blir 1,6 %.

I likhet med socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen ingår socialavgiften till barnomsorgen som inkomst på inkomstskattetiteln medan utgifterna redovisas på anslag på statsbudgeten.

Tabell 16. Socialavgift till barnomsorgen (milj. kr.)

	1975/76 Utfall	1976/77 Utfall	1977/78 Prognos	1978/79 Prognos
Inkomster				
Direktdebiterade avgifter	—	711	1 807	2 494
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	—	—	223	314
Summa inkomster	—	711	2 030	2 808
Netto på titeln	—	+711	+2 030	+2 808

C. Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och förskott till de allmänna försäkringskassorna m. m.

Försäkringstagarnas egna avgifter till sjukförsäkringen slopades år 1975. I stället höjdes de socialförsäkringsavgifter som arbetsgivarna erlade från 3,8 till 7 %. År 1976 höjdes avgiften till 8 %. Höjningen motiverades bl. a. av ändrade ersättningsregler för sjukförsäkringen samt av att sjukfrekvensen hade ökat. Dessutom ändrades reglerna för finansieringen av sjukförsäkringen på så sätt att statsbidragsandelen sänktes från 25 till 15 % av kostnaderna.

Den 1 januari 1978 höjs ersättningarna från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen. De nya taxorna skall gälla åren 1978 och 1979. Dessutom förbättras förmånerna vad gäller föräldraförsäkringen. Enligt nuvarande regler har föräldrar rätt till föräldrapenning unde sju månader i samband med barns födelse. För barn som föds efter den 1 januari 1978 utökas antalet månader till nio. Tre av dessa nio månader kan tas ut i form av särskild föräldrapenning fram t. o. m. barnets första skolår. Den särskilda föräldrapenningen kan även tas ut i förkortad arbetstid. Den särskilda föräldrapenningen uppgår under två månader av dessa tre månader till samma belopp som föräldrapenningen. Under den tredje och sista månaden utgår ersättning motsvarande garantinivån. Garantinivån höjs den 1 januari 1978 från 25 till 32 kr. per dag. För barn födda under åren 1971—1977 skall särskilda övergångsregler med viss ersättningstid tillämpas. Ovanstående förändringar beträffande sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen finansieras med en höjning av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen från 8,0 till 9,6 % år 1978.

Tabell 17. Socialförsäkringsavgitt till sjukförsäkringen och förskott till de allmänna försäkringskassorna m. m. (milj. kr.)

	1975/76 Utfall	1976/77 Utfall	1977/78 Prognos	1978/79 Prognos
A Inkomster				
Direktdebiterade avgifter	9 921	11 955	14 334	16 614
Egenavgifter och övriga skattedebiterade avgifter	364	509	593	610
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	1 196	1 603	1 782	2 319
Återföringar av medel från allmänna sjukförsäkringsfonden	—	183	191	—
Övriga inkomster	49	70	91	100
Summa inkomster	11 530	14 320	16 991	19 643
B Utgifter				
Förskott till de allmänna försäkringskassorna	13 237	15 955	18 285	20 451
Avsättning av medel till allmänna sjukförsäkringsfonden	—	—	—	—
Summa utgifter	13 237	15 955	18 285	20 451
Netto på titeln (A—B)	**−1 707**	**−1 635**	**−1 294**	**−808**

Förutom socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen tillförs titeln den ersättning från den allmänna pensionsfonden som dc allmänna försäkringskassorna erhåller för kostnader för administrationen av den allmäna tilläggspensioneringen. Dessutom tillförs titeln eventuella överföringar från den allmänna sjukförsäkringsfonden. Allmänna sjukförsäkringsfonden har till syfte att utgöra en reserv vid tillfälliga påfrestningar på försäkringens finanser. Riksförsäkringsverket beräknar, enligt särskilda regler, om återföring eller avsättning bör komma ifråga. Grunderna för denna återföring eller avsättning till fonden fastställer regeringen. Under andra halvåret 1976 överfördes 183 milj. kr. från denna fond för att täcka underskotten för den allmänna sjukförsäkringen kalenderåren 1973 och 1974. Under budgetåret 1976/77 skulle normalt avräkning ha skett för kalenderåret 1975. Underskottet för kalenderåret 1975 har av riksförsäkringsverket beräknats till 353 milj. kr. Behållningen på sjukförsäkringsfonden var 191 milj. kr. den 30 juni 1977. I nedanstående beräkningar har RRV förutsatt att fondens återstående medel (191 milj. kr.) kommer att återföras till titeln under budgetåret 1977/78.

Som tidigare nämn skall sjukförsäkringens kostnader till 15 % finansieras med statsbidrag och till resterande del med socialförsäkringsavgifter. Från titeln utbetalas förskott och slutavräkningsbelopp på sjukförsäkringsavgifter från såväl försäkrade som arbetsgivare. Vidare utbetalas till Apoteksbolaget utgående ersättningar för kostnadsfria el-

ler prisnedsatta läkemedel. Av de totala kostnaderna svarar sjukpenningen för drygt hälften. Denna kostnad är avhängig löneutvecklingen under året samt sjuktalet. Med sjuktal menas antal ersatta sjukdagar per försäkrad. Sedan sjukförsäkringsreformen år 1974 har sjuktalet ökat med i genomsnitt 6 % per år fram t. o. m. år 1976. Enligt uppgifter från riksförsäkringsverket har ökningstakten avtagit högst väsentligt under de tre första kvartalen år 1977. RRV har i beräkningarna över kostnaderna för åren 1978 och 1979 räknat med en fortsatt låg ökningstakt av sjuktalet.

Enligt RRVs beräkningar kommer de influtna inkomsterna på deltiteln ej att täcka de för motsvarande budgetår beräknade utbetalningarna av förskott till de allmänna försäkringskassorna. Det uppstår ett kassamässigt underskott. Detta underskott skiljer sig från det periodiserade resultat som ligger till grund för de återföringar från resp. avsättningar till den allmänna sjukförsäkringsfonden som kan beräknas sedan sjukförsäkringens intäkter och kostnader blivit kända.

D. Arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna samt de erkända arbetslöshetskassorna.

Lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om kontant stöd vid arbetslöshet (KAS) infördes den 1 januari 1974. För att finansiera arbetslöshetsersättningen enligt dessa lagar skall arbetsgivare erlägga en avgift motsvarande 0,4 % av avgiftsunderlaget. Arbetslöshetsersättningen

Tabell 18. Avgift till arbetslöshetsförsäkringen och utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna och de erkända arbetslöshetskassorna.

	1975/76 Utfall	1976/77 Utfall	1977/78 Prognos	1978/79 Prognos
A Inkomster				
Direktdebiterade avgifter	550	602	652	695
Avgifter från statliga myndigheter och affärsverk	69	80	89	97
Återföring av medel från arbetslöshetsfonden	—	—	—	—
Summa inkomster	619	682	741	792
B Utgifter				
Kontant arbetsmarknadsstöd	57	88	135	148
Utbetalningar till erkända arbetslöshetskassor	267	241	409	469
Avsättning av medel till arbetslöshetsfonden	—	268	330	355
Summa utgifter	324	597	874	972
Netto på titeln (A—B)	**+295**	**+85**	**−133**	**−180**

utbetalas av de erkända arbetslöshetskassorna och KAS utbetalas av försäkringskassorna.

De arbetslöshetsersättningar som arbetslöshetskassorna betalar ut till sina medlemmar finansieras med arbetsgivaravgifter, statsbidrag och medlemsavgifter. KAS finansieras till två tredjedelar av arbetsgivaravgifter och till resterande del med statsbidrag. Arbetsgivaravgifterna redovisas över inkomstskattetiteln. Från titeln utbetalas förskott och slutavräkningsbelopp till de allmänna försäkringskassorna avseende kostnaderna för kontant arbetsmarknadsstöd (KAS). Vidare utbetalas två tredjedelar av kostnaderna för grundbidrag och viss del av kostnaderna för progressivbidrag. I samband med införandet av avgiften för arbetslöshetsförsäkringen bildades en fond benämnd arbetslöshetsfonden. På denna fond regleras eventuella över- resp. underskott av arbetsgivaravgifter. Denna reglering kan, liksom regleringen på sjukförsäkringsfonden, ske först två år i efterskott då alla inkomster och utgifter för ett visst år är kända.

Arbetslöshetsförsäkringens utgifter för budgetåren 1977/78 och 1978/79 har beräknats utifrån de relativa arbetslöshetstal som konjunkturinstitutet presenterar i sin höstrapport 1977 dvs. 2 % för år 1977 och 2,2 % för år 1978.

E. Övriga arbetsgivaravgifter

Fr. o. m. 1 juli 1977 gäller en ny lag om arbetsskadeförsäkring. Den ersatte den tidigare yrkesskadeförsäkringen. Den nya lagen ger rätt till full ersättning för inkomstbortfall till den som drabbas av skada i arbetet. Den livränta som utbetalas skall ersätta en årlig inkomstförlust upp till 7,5 basbelopp. Livräntan är dessutom värdebeständig genom anknytningen till basbeloppet. Arbetsskadeförsäkringen omfattar till skillnad från yrkesskadeförsäkringen även egenföretagare och uppdragstagare. Detta innebär att bl. a. småföretagare, jordbrukare, fiskare och personer med förtroendeuppdrag kommer att få samma ersättning som anställda vid yrkesskada. Försäkringen finansieras med en arbetsgivaravgift på 0,25 % av avgiftsunderlaget. Den tidigare yrkesskadeförsäkringsavgiften på 0,25 % har således ersatts av en lika stor avgift benämnd *arbetsskadeavgift*. För egna företagare har en egenavgift på 0,125 % införts för inkomståret 1977.

För arbetsgivare i byggbranschen utgår en särskild *byggnadsforskningsavgift*. Den uppgår för år 1977 till 0,7 %.

För att finansiera den statliga lönegarantin vid konkurser erlägger arbetsgivare *lönegarantiavgifter*. År 1977 höjdes avgiften från 0,02 till 0,07 % bl. a. som en följd av att andelen stora konkurser ökat under de senaste åren. I prop. 1977/78: 66 föreslås att avgiften höjs till 0,12 % den 1 januari 1978.

Tabell 19. Övriga arbetsgivaravgifter (milj. kr.)

	1975/76 Utfall	1976/77 Utfall	1977/78 Prognos	1978/79 Prognos
A Inkomster				
1. Arbetsskadeförsäkringsavgift	344	376	410	448
2. Byggnadsforskningsavgift	73	78	84	91
3. Lönegarantiavgitt	31	70	165	223
4. Arbetarskyddsavgift	170	210	212	198
5. Redaravgift	8	10	7	7
6. Arbetsmarknadsutbildnings-avgift	252	663	744	793
7. Delpensionsavgift	79	296	459	495
8. Särskild vuxenutbildnings-avgift	95	249	356	489
Summa inkomster	1 052	1 952	2 437	2 744
B Utgifter				
Summa 1—7 enl. ovan	957	1 703	2 081	2 255
8. Särskild vuxenutbildnings-avgift	111	230	356	489
Summa utgifter	1 068	1 933	2 437	2 744
Netto på titeln (A—B)	**—16**	**+19**	**0**	**0**

Vidare erlägger arbetsgivarna en *arbetarskyddsavgift* för att täcka utgifterna för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet. Avgiften bidrar dessutom till att finansiera forskning, utbildning och upplysning beträffande arbetarskydd. Under åren 1976 och 1977 inrättades en fond för arbetsmiljöförbättringar. Medlen till fonden erhölls genom att arbetarskyddsavgiften tillfälligt höjdes från 0,1 till 0,13 % under åren 1976 och 1977. År 1978 är arbetarskyddsavgiften åter 0,1 %.

Redare betalar en *avgift för sjöfolkets pensionering.* Sjömanspensioneringen kompletterar den allmänna pensioneringen genom att ge ekonomiskt stöd åt sjömän i åldern mellan 55 och 65 år. Avgiften är 0,8 %.

År 1976 infördes ett nytt system för arbetsmarknadsutbildning. Systemet är knutet till arbetslöshetsförsäkringen. Arbetslöshetsförsäkrade deltagare i arbetsmarknadsutbildning erhåller en dagpenning av högst 160 kr. och lägst 120 kr. under fem dagar i veckan. Därutöver erhåller alla arbetslöshetsförsäkrade ett stimulansbidrag på 10 kr. om dagen. För de som inte är medlemmar i erkända arbetslöshetskassor är det kontanta arbetsmarknadsstödet 55 kr. om dagen. Reformen finansieras med en *arbetsmarknadsutbildningsavgift* på 0,4 % av avgiftsunderlaget.

Fr. o. m. den 1 juli 1976 kan personer i åldern 60 till 65 år ansöka om deltidspension. Delpensionen fastställs till ett belopp motsvarande 65 % av skillnaden mellan den inkomst som den försäkrade erhöll före över-

gång till deltidsarbete och den inkomst som kan antagas komma att gälla vid deltidsarbete. Kostnaderna finansieras med en *socialförsäkringsavgift till delpensionsförsäkringen.* Avgiften är 0,25 %.

Den utvidgade vuxenutbildningen finansieras med en *avgift till vuxenutbildningen.* År 1977 är avgiften 0,15 %. Fr. o. m. år 1978 höjs avgiften till 0,25 %.

Alla dessa övriga arbetsgivaravgifter flyter in på titeln för att därefter under samma budgetår överföras till olika fonder eller myndigheter.

Avsättningar till och återföringar från budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel

Genom beslut av 1952 års riksdag inrättades en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel. Fonden ingår som en del av budgetutjämningsfonden och avsättningar och återföringar berör sålunda inte de redovisade inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m.m.

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har räknats med en nettoavsättning till budgetutjämningsfonden på 800 milj. kr. De avsättningar och återföringar, som enligt nu föreliggande beräkningar bör verkställas under budgetåren 1977/78 och 1978/79 framgår av följande sammanställning:

	1977/78 Milj. kr.	1978/79
Avsättning	10 600	10 400
Återföring	10 550	12 300
Nettoavsättning	50	−1 900

Inkomstskattetitelns utveckling budgetåren 1972/73—1977/78

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.):

Budgetår	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	20 600,0	21 300,0	29 800,0	33 800,0	42 450,0	45 365,0
Redovisat	18 265,8	20 957,5	28 091,4	40 631,4	45 020,3	.

Sammanfattning av beräkningarna på inkomstskattetiteln

Beräkningarna över inkomsttiteln skatt på inkomst, förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. kan belysas med nedanstående tabell.

Tabell 20. Skatt på inkomst, och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. milj. kr.

	1975/76 Utfall	1976/77 Utfall	1977/78 Prognos	1978/79 Prognos
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	34 166	33 539	27 741	27 847
Arbetsgivaravgifter m. m.	6 466	11 481	16 459	19 053
A Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	7 894	12 301	15 856	17 233
B Socialavgift till barnomsorgen	—	711	2 030	2 808
C Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och förskott till de allmänna försäkringskassorna	−1 707	−1 635	−1 294	−808
D Arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna samt de erkända arbetslöshetskassorna	295	85	− 133	−180
E Övriga arbetsgivaravgifter	− 16	19	0	0
Netto	**40 632**	**45 020**	**44 200**	**46 900**

Som framgår av tabellen beräknas inkomsterna på titeln sjunka med ca 1 000 milj. kr. mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78. Minskningen hänförs uteslutande till deltiteln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. som beräknas minska med ca 5 800 milj. kr. Detta beror på att nettot mellan uppbörd av inkomstskatt och utbetalningar av kommunalskattemedel minskar kraftigt. Inkomsterna av arbetsgivaravgifter m. m. uppväger emellertid nästan denna nedgång. Dessa inkomster beräknas öka med ca 5 000 milj. kr. Ökningen beror bl. a. på höjningar av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och socialavgiften till barnomsorgen.

För budgetåret 1978/79 beräknas inkomsterna av arbetsgivaravgifter m. m. till 19 053 milj. kr., dvs. en ökning med 2 594 milj. kr. Ökningen beror på inkomstutvecklingen och en fortsatt höjning av socialavgiften till barnomsorgen fr. o. m. kalenderåret 1979. Skatt på inkomst och förmögenhet beräknas ligga kvar på en jämfört med budgetåret 1977/78 oförändrad nivå, vilket bl. a. förklaras av de föreslagna skatteomläggningarna för åren 1978 och 1979. Totalt för budgetåret 1978/79 skulle därmed inkomsterna på titeln uppgå till ca 46 900 milj. kr.

RRV beräknar inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. till 44 200 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 46 900 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Kupongskatt

Kupongskatt erläggs för utdelning på aktie i svenskt aktiebolag av i utlandet bosatta och vissa med dem likställda aktieägare. Kupongskatt utgår med 30 % av utdelningen, då särskilt avtal med berört land inte föreligger. Skatten innehålls när utdelningen lyfts och inbetalas av bolagen till riksskatteverket. Särskilda föreskrifter gäller för utländsk förvaltare av aktier (SFS 1971: 49). Inkomsterna redovisas av riksskatteverket.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	20,0	26,0	30,0	32,0	33,0
Redovisat	18,1	28,2	35,1	36,5	.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 har riksskatteverket anfört följande:

Den totala beslutade utdelningen på aktier i svenska aktiebolag under 1976 avseende vinster som intjänats under 1975 visar en uppgång med 29 %.

	Milj. kr.
1974	2 695
1975	2 977
1976	3 842

Med hänsyn till konjunkturinstitutets bedömning av konjunkturläget, samt under antagande att viss återhållsamhet i ökningstakten av beslutad vinstutdelning under 1978 förefaller sannolik, beräknar RSV inkomsten av kupongskatt under budgetåret 1977/78 till 34 milj. kr. och under budgetåret 1978/79 till 36 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln kupongskatt beräknas till 34 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 36 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Utskiftningsskatt och ersättningsskatt

Utskiftningsskatt skall erläggas till staten av svenskt aktiebolag som i samband med bolagets upplösning eller i samband med nedsättning av aktiekapitalet utskiftar tillgångar. Skatten utgår alltså på besparade vinstmedel som inte utdelas i vanlig ordning och därför inte blir föremål för inkomstbeskattning hos aktieägarna. Utskiftningsskatten (SFS 1927: 321 med ändring 1957: 67) är 40 % av beskattningsbart belopp. Ersättningsskatt (SFS 1933: 395 med ändring 1957: 68) erläggs av vissa slag av aktiebolag och ekonomiska föreningar för att förhindra uppskov med beskattningen av fonderade vinstmedel. Skatten utgör 25 % av beskattningsbart belopp.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	2,0	1,0	1,5	1,8	3,0
Redovisat	1,9	0,9	4,0	3,8	.

RRV beräknar inkomsterna på titeln utskiftningsskatt och ersättningsskatt till 3 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 3 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Skogsvårdsavgifter

Skogsvårdsavgift skall med vissa undantag erläggas för jordbruksfastighet, vilken vid fastighetstaxering åsatts särskilda värden för skogsmark och växande skog (SFS 1946: 324 med senaste ändring 1975: 185). Avgiften utgår med 0,9 promille av skogsbruksvärdet.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	11,7	11,7	11,7	19,2	19,2
Redovisat	11,3	11,2	11,3	18,1	.

I skrivelse till RRV den 12 oktober 1977 har skogsstyrelsen anfört följande:

I riksstaten för budgetåret 1977/78 har inkomsten av skogsvårdsavgifter upptagits till 19,2 milj. kr. Vid tillämpning av promilletalet 0,9 på 1977 års preliminära underlagssumma 20 576 milj. kr skulle inkomsten för detta budgetår bli 18 518 milj. kr. Det verkliga inkomstutfallet avviker emellertid alltid något från det utifrån teoretiska utgångspunkter beräknade beloppet, vilket framgår av nedanstående sammanställning.

Promille-tal	Underlagssumma År	Mkr	I riksstaten upptaget inkomstbelopp Budgetår	Mkr	Verkliga inkomster Mkr
0,9	1970	10 784	1970/71	10,2	9,609
0,9	1971	12 808	1971/72	11,7	11,211
0,9	1972	12 472	1972/73	11,7	11,170
0,9	1973	12 600	1973/74	11,7	11,350
0,9	1974	12 431	1974/75	11,7	11,213
0,9	1975	12 668	1975/76	19,2	11,301
0,9	1976	20 612	1976/77	19,2	18,111
0,9	1977	20 576	1977/78	19,2	

För att inkomsten av skogsvårdsavgifter under vart och ett av budgetåren 1978/79 och 1979/80 skall uppgå till 19,2 milj. kr skulle vid oförändrad underlagssumma, dvs. 1977 års nivå, avgiften för åren 1978 och 1979 rent matematiskt behöva tas ut med 0,933 promille. Skogsstyrelsen vill emellertid föreslå oförändrat promilletal, 0,9 för nämnda år.

Med hänvisning till ovanstående finner skogsstyrelsen inte skäl be-

räkna inkomsten av skogsvårdsavgifter för budgetåren 1977/78—1979/80 till annat belopp än det i riksstaten för 1977/78 upptagna, 19,2 milj. kr.

Enligt SFS 1975: 185 är skogsvårdsavgiftens storlek numera fastställd i lag och utgår för varje år med 0,9 promille. De medel som flyter in i form av skogsvårdsavgifter tillförs två utgiftsanslag under jordbruksdepartementets huvudtitel, D 2: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna och D 7: Främjande av skogsvård m. m. I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 uppfördes anslaget D 7 med 7,5 milj. kr. Skogsvårdsavgifterna beräknades öka med 7,5 milj. kr. till 19,2 milj. kr. till följd av 1975 års fastighetstaxering (prop. 1975: 56). Utfallet för budgetåret 1976/77 avviker dock från detta teoretiskt beräknade belopp. Med hänsyn till att utfallet regelmässigt avviker från det teoretiskt beräknade värdet har RRV valt att justera ned skogsstyrelsens beräkning.

RRV beräknar inkomsterna på titeln skogsvårdsavgifter till 18 100 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter

Bevillningsavgift för särskilda förmåner och rättigheter utgår för i utlandet bosatt person, som anordnar eller medverkar vid offentlig föreställning i Sverige (SFS 1908: 128 med senaste ändring 1975: 1028).

Avgiften för anordnare utgör 15 % av bruttoinkomsten. För medverkande är motsvarande avgift 30 %.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	3,0	3,0	2,5	2,5	2,5
Redovisat	2,3	2,4	2,3	2,2	.

RRV beräknar inkomsterna på titeln bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter till 2 500 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 2 500 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Arvsskatt och gåvoskatt

Arvs- och gåvoskatt skall erläggas av den som genom arv eller testamente eller genom gåva förvärvar egendom (SFS 1941: 416 med senaste ändring 1977: 47). Befriade från skyldighet att erlägga arvs- och gåvoskatt är staten och vissa stiftelser dessutom är bl. a. kyrka, landsting, kommuner och hushållningssällskap befriade från att erlägga gåvoskatt. Uppbörden av arvsskatt och gåvoskatt ombesörjs av länsstyrelserna.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	280,0	300,0	320,0	315,0	400,0
Redovisat	286,5	309,0	357,2	420,7	.
Därav influten gåvoskatt ca	26,1	30,8	46,2	51,9	.

RRV beräknar inkomsterna på titeln arvsskatt och gåvoskatt till 460 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 500 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Lotterivinstskatt

Skatt utgår på vinst i svenskt lotteri och på vinst vid dragning på premieobligationer om vinstens värde överstiger 200 kr. i fråga om varu- eller tombolalotteri och 50 kr. i fråga om penninglotteri (SFS 1928: 376 med ändring SFS 1974: 856). Skatten utgår för närvarande med 20 % på premieobligationsvinst och med 30 % av vinstens värde på annan vinst. På annan vinst än sådan i varu- eller tombolalotteri skall skatt dock inte erläggas med högre belopp än att därefter återstår femtio kronor. Vid beräkning av skattebeloppet skall i vinstens värde inräknas den på vinsten belöpande skatten.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	135,0	145,0	188,0	205,0	260,0
Redovisat	142,2	165,0	204,4	227,9	.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket anfört följande:

AB Tipstjänst räknar med att erlägga 103,7 milj. kr. under innevarande och under vartdera av kommande två budgetår. Riksgäldskontoret uppskattar att lotterivinstskatten på premieobligationslån kommer att uppgå till 125, 148 och 167 milj. kr. under budgetåren 1977/78, 1978/79 och 1979/80. Svenska Penninglotteriet AB räknar med en väsentlig ökning av omsättningen på grund av ökat antal lotterier och räknar sålunda med att betala in 61,5, 67,8 och 74,4 milj. kr. under motsvarande tid. För innevarande budgetår kan vad avser dessa institutioner inkomsterna beräknas till (103,7+125+61,5 =) 290,2 milj. kr. Härtill kommer inkomsterna från andra lotterier, som under föregående budgetår utgjorde 3,8 milj. kr.

RSV beräknar inkomsterna av lotterivinstskatt under budgetåret 1977/78 till 295 milj. kr. och under budgetåret 1978/79 till 325 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln lotterivinstskatt beräknas till 295 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 325 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Stämpelskatt och stämpelavgift

Stämpelskatt utgår vid förvärv av fast egendom och tomträtt, inteckning för fordran, förvärv av registreringspliktigt fartyg, emission av aktier, obligationer och vissa andra svenska värdepapper, insatser i svenska kommanditbolag, vissa transaktioner med utländska värdepapper samt lotterier (SFS 1964: 308 med senaste ändring 1977: 161). Inom det skattepliktiga området utgår stämpelskatt med vissa undantag (bl. a. för stat och kommun).

Stämpelavgift utgår vid köp och byte av fondpapper (SFS 1964: 754).

Enligt stämpelkungörelsen skall influtna stämpelmedel inlevereras till riksskatteverket och domstolsverket, som är uppbördsmyndigheter. Centralnämnden för fastighetsdata svarar för uppbörd av stämpelskatt hos myndigheter som är anslutna till fastighetsdatasystemet. F. n. är endast sådana myndigheter inom Uppsala län anslutna till systemet.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln stämpelskatt och stämpelavgift framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	344,0	406,5	425,0	548,0	670,0
Redovisat	380,1	446,3	570,6	606,5	.

Riksskatteverket har beräknat inkomsterna av stämpelskatt och stämpelavgift till 145 milj. kr. för innevarande budgetår och 160 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Domstolsverket har beräknat uppbörden på titeln till 490 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 540 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Centralnämnden för fastighetsdata har beräknat inkomsterna till 13,5 milj. kr. för innevarande budgetår och 15 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets, domstolsverkets och centralnämndens för fastighetsdata beräkningar. Inkomsterna på titeln stämpelskatt och stämpelavgift beräknas till 648 500 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 715 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Bensinskatt

Bensinskatt skall erläggas för bensin och andra motorbränslen, som innehåller minst 70 viktprocent bensin, samt för alkohol och alkoholblandningar avsedda för användning till motordrift (SFS 1961: 372). Riksskatteverket och tullverket är beskattningsmyndigheter. Den som inom landet tillverkar bensin är skyldig att vara registrerad hos riksskatteverket. Likaså skall den som i större omfattning återförsäljer eller förbrukar bensin eller håller bensin i lager registreras hos riksskatteverket. Skatt på bensin som införs till landet av annan än den som är registre-

rad hos riksskatteverket redovisas av tullverket. Bensinskatt utgår med 43 öre för liter fr. o. m. den 1 juli 1965 (SFS 1965: 78).

Fr. o. m. den 1 juli 1964 skall särskild skatt (gasolskatt) erläggas för gasol och annan vara, som helt eller till huvudsaklig del består av gasformiga kolväten och som används till drift av motor i motorfordon (SFS 1964: 352). Skatten utgår med 29 öre för liter utom i fråga om buss, vars tjänstevikt överstiger 3 000 kilogram, då skatten utgör 22 öre för liter.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	2 052,0	1 800,0	1 818,0	1 920,0	2000,0
Redovisat	2 009,1	1 753,9	1 890,1	1 991,7	.
Därav					
bensinskatt	1 740,7	1 758,9	1 893,7	1 994,8	.
brännoljeskatt	283,4	0,1	—	—	.
restitutioner	— 15,1	— 5,1	— 3,6	— 3,1	.

Riksskatteverket har i skrivelse till RRV anfört följande:

Inkomsten av bensinskatt under budgetåret 1976/77 blev 1 994 milj. kr. Under tiden juli—september 1977 har 540 milj. kr. influtit. Med ledning av uppgifter från några stora oljeföretag kan inkomsterna under tiden oktober—december 1977 beräknas till ca (195 + 190 + 165 =) 550 milj. kr. Under tiden juli—december 1977 beräknas därför inkomsten bli ca 1 090 milj. kr. Under tiden januari—juni 1977 inflöt 915 milj. kr. Under antagande av en årlig ökning av bensinkonsumtionen med 3 % kan inkomsten för januari—juni 1978 beräknas till 942 milj. kr. Inkomsten under budgetåret 1977/78 skulle alltså bli (1 090 + 942 =) ca 2 030 milj. kr. Med fortsatt årlig ökning av bensinförbrukningen med 3 % kan inkomsten under budgetåret 1978/79 beräknas till ca 2 090 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln bensinskatt beräknas till 2 030 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 2 090 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Vägtrafikskatt

Fr. o. m. år 1974 utgår vägtrafikskatt i form av fordonsskatt och kilometerskatt (SFS 1973: 601). Fordonsskatt utgår för motorfordon, traktor, motorredskap eller släpvagn. Skattepliktigt fordon är fordon som är eller bör vara registrerat och som inte är avställt. Kilometerskatt utgår för personbil, lastbil eller buss, som drivs med annat drivmedel än bensin eller gasol (kilometerskattepliktigt fordon). Fr. o. m. den 1 juni 1976 utgår kilometerskatt även för släpvagn med skattevikt över 3 000 kilogram, som dragcs av kilometerskattepliktigt fordon (SFS 1975: 276).

Fordonsskatt beräknas för personbilar, traktorer och motorcyklar efter tjänstevikt. För lastbilar, släpvagnar och bussar beräknas den efter totalvikt.

Fordonsskatten utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp för varje påbörjat 100-tal kilogram av skattevikten över en mot grundbeloppet svarande skattevikt. Storleken på grundbeloppet är för lastbilar och bussar beroende på drivmedelsslag och totalviktsintervall samt för lastbilar dessutom antal hjulaxlar och om det finns anordning för påhängsvagn. För släpvagnar bestäms grundbeloppet av antal hjulaxlar, totalviktsintervall, om släpvagnen är påhängsvagn eller annan släpvagn samt om den dras av kilometerskattepliktigt fordon eller trafiktraktor.

Kilometerskatten beräknas efter antal körda kilometrar och utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp för varje påbörjat 100-tal kilogram över en mot grundbeloppet svarande skattevikt.

Den ordinarie uppbörden av fordonsskatt, som tidigare ägde rum under tiden 10 februari—4 mars, sker fr. o. m. år 1974 enligt ett rullande system. Rullande skatteuppbörd innebär att slutsiffran i fordonets registreringsnummer anger i vilken månad fordonsägaren skall betala skatten. Skatten omfattar ett år fr. o. m. den följande månaden. Varje månad utom juli är uppbördsmånad.

Skatten uppdelas för fordon med en årsskatt överstigande 1 500 kr. i fyra lika delbetalningar (SFS 1973: 776). För sådana fordon finns fyra uppbördsmånader. Dessa är i likhet med fordon med odelad uppbörd beroende av slutsiffran i registreringsnumret.

Kilometerskatt betalas i efterhand för skatteperiod som normalt omfattar tre kalendermånader men som i vissa fall kan omfatta två eller fyra kalendermånader. Uppbörden av kilometerskatt sker i anslutning till uppbörden av fordonsskatt.

Tullverket uppbär vägtrafikskatt för bil, motorcykel eller släpvagn som inte är registrerade i Sverige och som förs in från utlandet för att tillfälligt brukas här i landet (SFS 1976: 338). Fordonsskatten utgår med visst belopp för varje påbörjad dag. Den tas ut i regel endast för fordon som används för kommersiell transport och som inte hör hemma i land med vilket Sverige har avtalat om ömsesidig skattebefrielse. Kilometerskatten utgår — oberoende av hemland — för brännoljedriven lastbil och buss samt för vissa släpvagnar.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	1 500,0	1 745,0	1 900,0	2 060,0	2 830,0
Redovisat	1 306,6	1 930,8	2 001,2	2 577,1	.

Utvecklingen av beståndet (netto) av olika fordonsslag under de senaste åren enligt centrala bilregistret belyses av följande tabell.

Tabell 21. Antal fordon vid utgången av resp. år samt nettoförändringen av fordonsbeståndet under året

Fordonsslag	1972	1973	1974	1975	1976
Personbilar	2 456 940	2 502 627	2 638 885	2 761 389	2 881 311
	+100 359	+ 45 687	+136 258	+122 504	+119 922
Lastbilar	145 403	147 976	153 798	156 813	165 183
	+ 3 084	+ 2 573	+ 5 822	+ 3 015	+ 8 370
Slägvagnar	159 415	175 315	201 899	228 639	266 917
	+ 15 103	+ 15 900	+ 26 584	+ 26 740	+ 38 278
Bussar	15 630	16 160	16 482	14 064	13 209
	+ 1 448	+ 530	+ 322	− 2 418	− 855
Traktorer	247 978	252 078	257 432	266 455	278 237
	+ 4 161	+ 4 100	+ 5 354	+ 9 023	+ 11 782
Motorcyklar	37 198	32 390	36 555	33 170	28 396
	− 2 934	− 4 808	+ 4 165	− 3 385	− 4 774

Under de tio första månaderna år 1977 nyregistrerades 214 420 personbilar. Under samma tid år 1976 var antalet 232 630. Minskningen uppgick således till 8 % mellan de båda perioderna.

Den årliga fordonsskatten för personbilar och motorcyklar höjdes med 75 % fr. o. m. den 1 april 1977 (SFS 1977: 60). Fordonsägare som hade betalat skatt för skatteperiod efter den 1 april skulle betala tillkommande skatt genom en extra uppbörd under april och maj. Den extra uppbörden ökade inkomsterna med 480 milj. kr. under budgetåret 1976/77. För helt budgetår medför skattehöjningen ökade inkomster med ca 600 milj. kr.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse till RRV beräknat sin uppbörd av vägtrafikskatt för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 36 milj. kr. resp. 39 milj. kr.

Från centrala bilregistret har RRV erhållit uppgifter om fordonsslagens fördelning på skattevikter. Med ledning av dessa har genomsnittliga och totala vägtrafikskatter beräknats för de i landet registrerade fordonsslagen. I nedanstående tabell visas resultaten för fordonsskatt och kilometerskatt.

Tabell 22. Vägtrafikskatt budgetåren 1977/78 och 1978/79

Fordonsskatt	1977/78 Genomsnittlig årsskatt per fordon, kr.	1977/78 Total skatt, milj. kr.	1978/79 Genomsnittlig årsskatt per fordon, kr.	1978/79 Total skatt, milj. kr.
Personbilar	488	1 467	490	1 507
Lastbilar	2 663	473	2 700	487
Släpvagnar	461	147	461	156
Bussar	3 169	41	3 200	42
Traktorer	163	48	163	49
Motorcyklar	99	4	99	4
Summa		2 180		2 245

Kilometerskatt	1977/78 Total skatt, milj. kr.	1978/79 Total skatt, milj. kr.
Personbilar	104	106
Lastbilar	265	296
Släpvagnar	59	70
Bussar	32	34
Summa	460	506

RRV beräknar inkomsterna på titeln vägtrafikskatt till 2 680 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 2 790 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Allmän arbetsgivaravgift

Vid beräkning av titelns inkomster för budgetåren 1977/78 och 1978/79 har uppgifter hämtats in från riksförsäkringsverket. Underlag för beräkningarna av egenavgifter har emellertid tagits fram av RRV.

Allmän arbetsgivaravgift skall erläggas till staten fr. o. m. den 1 januari 1969 (SFS 1968: 419 med ändring SFS 1976: 1097). Avgiften skall erläggas av arbetsgivare och av fysisk person vilken har haft inkomst av här i landet bedriven rörelse eller av här belägen jordbruksfastighet som personen själv brukar. Även staten och kommunerna är skyldiga att erlägga avgift.

För arbetsgivare är avgiften 4 % av under året utbetald lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. För vissa redare beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter en lägre procentsats. Arbetsgivaravgift skall endast erläggas för arbetstagare vars lön under året uppgått till minst 500 kr. och som är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

Fysisk person som har haft inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet skall erlägga allmän arbetsgivaravgift (i detta fall kallad egenavgift) om sådan avgift för inkomsten inte skall erläggas av arbetsgivare. Avgiften är 4 % av den del av inkomsten som överstiger 30 000 kr.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	4 715,0	5 190,0	5 900,0	6 750,0	7 292,0
Redovisat	4 554,6	5 360,0	6 647,3	6 997,2	.

Beträffande debitering och uppbörd av allmän arbetsgivaravgift gäller i stort sett samma regler som för de arbetsgivaravgifter som redovisas på inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. En närmare redogörelse av förutsättningarna för beräkningarna återfinns på sid. 57.

Vid beräkningen av titeln allmän arbetsgivaravgift har hänsyn tagits till reduceringen av avgiftsunderlaget inom det inre stödområdet under år 1977 (SFS 1976: 1081). Dessutom har hänsyn tagits till den i prop. 1977/78: 54 föreslagna sänkningen av avgiftsuttaget från 4 till 2 % fr. o. m. den 1 januari 1978. För det inre stödområdet föreslås att avgiften avvecklas helt. Vidare har de ändrade avdragsreglerna beträffande egenavgiften vid 1977 års taxering beaktats (SFS 1976: 1095).

RRV beräknar inkomsterna på titeln allmän arbetsgivaravgift till 5 960 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 4 061 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Tullmedel

För vara som importeras utgår tull enligt tulltaxan (SFS 1971: 920 med ändringar). Tull utgår i regel med vissa procent av varans tullvärde.

Tullmedlen utgörs av tull samt särskild avgift enligt 39 § tullagen (SFS 1973: 670 med senaste ändring 1976: 532), respiträntа, förseningsavgift, kreditlageravgift, provianteringslageravgift, tullförrättningsavgift, extra inkomst m. m. Den influtna bruttouppbörden minskas med återbetalade och restituerade tullmedel.

Förändringarna i de beräknade och redovisade inkomsterna av tullmedel under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	880,0	1 090,0	1 015,0	985,0	990,0
Debiterad uppbörd	1 185,4	1 349,6	1 180,7	1 288,7	.
Influten bruttouppbörd	1 119,7	1 362,4	1 187,4	1 273,5	.
Utbetalade restitutioner	98,1	112,3	128,3	103,4	.
Redovisad nettouppbörd	1 021,6	1 250,2	1 059,0	1 170,1	.

Importvärde och debiterad uppbörd i procent av importvärdet de senaste fyra budgetåren var:

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Importvärde (milj. kr.)	56 524	76 975	75 793	88 104
Debiterad uppbörd i procent av importvärdet	2,1	1,7	1,5	1,4

I skrivelse till RRV den 31 oktober 1977 har generaltullstyrelsen beträffande beräkningen av inkomsterna av tullmedel framhållit följande:

Värdet av importen under januari—augusti år 1977 uppgick preliminärt till 57 712 milj. kr. mot 51 644 milj. kr. under motsvarande period år 1976, vilket innebär en ökning med 11,7 %. Exporten har under samma period i år ökat värdemässigt med 3,5 % jämfört med år 1976.

— — —

Konjunkturinstitutets bedömning av konjunkturläget hösten 1977 har beaktats vid inkomstberäkningen. Importvärdet, som år 1976 uppgick till 84 000 milj. kr., väntas öka under år 1977 med 8,2 % (−3,9 % i volym och +12,6 % i pris) till 90 902 milj. kr. och under år 1978 med 12,1 % (−1,1 % i volym och +13,3 % i pris) till 101 856 milj. kr. Efter samråd med konjunkturinstitutet under hand har importvärdet för 1977/78 beräknats till 95 400 milj. kr.

Konjunkturinstitutets bedömning avser endast tiden t. o. m. 1978. Efter samråd under hand med institutet har styrelsen räknat med att importvärdet 1979 skall stiga med ca 11 % (volym 5 %, pris 6 %). Även för 1980 har samma ökning antagits. Volymförändringen till år 1979 har konjunkturinstitutet byggt på förutsättningen att den inhemska efterfrågan exkl. lagerförändringar stiger med 2 %. Exporten väntas öka med 10 % medan lagerhållningen beräknas ytterligare sjunka något. Enligt dessa beräkningar skulle importvolymen öka med 8 %. Svenska företag väntas dock öka sina marknadsandelar inom landet i sådan omfattning att volymökningen för importen stannar vid 5 %.

På grundval av ovanstående bedömningar har importvärdena för 1978/79 och 1979/80 beräknats till respektive 107 600 och 119 800 milj. kr.

— — —

Den slutliga avvecklingen av tull för varor som är berättigade till områdesbehandling enligt *EFTA-konventionen* genomfördes 1966-12-31. Vid denna tidpunkt var Danmark och Storbritannien anslutna till EFTA-konventionen. Dessa länder är numera medlemmar av de europeiska gemenskaperna.

I begränsad omfattning utgår alltjämt tull för varor från EFTA-länder. Tull utgår sålunda för varor hänförliga till kap. 1—24 i tulltaxan, som ej omfattas av EFTA-konventionens tullfrihetsbestämmelser, samt för varor som ej uppfyller konventionens ursprungsvillkor.

Med *de europeiska gemenskaperna* undertecknade Sverige 1972-07-22 avtal om bildande av ett frihandelsområde för i första hand industrivaror, dvs. i huvudsak alla varor i tulltaxans kapitel 25—99 samt vissa livsmedelsindustriprodukter inom kapitlen 1—24. Avtalen trädde i kraft 1973-01-01. För huvuddelen av varorna är den tullfria handeln genomförd fr. o. m. 1977-07-01.

Enligt huvudregeln avvecklades de importtullar som gällde 1972-01-01 mellan Sverige å ena sidan och EG-länderna (de sex och Irland) å andra sidan i fem steg om vardera 20 % vid följande tidpunkter, nämligen 1973-04-01, 1974-01-01, 1975-01-01, 1976-01-01 och 1977-07-01.

För vissa produkter, bl. a. specialstål, metaller m. m., avvecklas tullarna i åtta steg. Vid de tre första tillfällena, 1973-04-01, 1974-01-01 och 1975-01-01, avtrappas tullarna med 5 % och vid de därefter följande fyra tillfällena 1976-01-01, 1977-01-01, 1978-01-01 och 1979-01-01 med respektive 10, 15, 20 och 20 %. Fr. o. m. 1980-01-01 åtnjutes tullfrihet.

Jordbruksvaror enligt den definition som tillämpas inom EG omfattas ej av frihandelsavtalet. För dessa varor utgår således tull i den mån de är tullbelagda enligt tulltaxan.

Frihandeln mellan de ursprungliga EFTA-länderna inklusive Finland består i princip. Mellan de nuvarande EFTA-länderna är frihandeln säkerställd av EFTA-konventionen. Mellan Danmark och Storbritannien

och de kvarstående EFTA-länderna är frihandeln reglerad i EG-avtalen. För varor, som är upptagna under B i bil. 3 till frihandelskungörelsen (1973: 1140), bl. a. spritdrycker och tobaksvaror, och som har ursprung i Danmark eller Storbritannien utgick tull från och med 1974-01-01 med 40 %, från och med 1975-01-01 med 60 % och från och med 1976-01-01 med 80 % av tullen enligt tulltaxan. Fr. o. m. 1977-07-01 utgår tull enligt tulltaxan. Tullhöjningen 1977-07-01 beräknas ge en ökad uppbörd i förhållande till budgetåret 1976/77 av ca 3 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

För att de varor som omfattas av avtalen mellan Sverige och de utvidgade gemenskaperna skall komma i åtnjutande av tullförmånerna krävs, att de har ursprung i gemenskaperna eller i vissa fall i något EFTA-land.

Tullpreferenser i form av tullfrihet infördes 1972-01-01 för import av halvfabrikat och färdigvaror från *vissa utvecklingsländer.*

En mera omfattande utvidgning av varuområdet till förmån för utvecklingsländerna genomfördes 1973-01-01. Tullvärdet för preferensbehandlade varor uppgick till 408 milj. kr. för år 1975 och 598 milj. kr. för år 1976. För budgetåret 1977/78 beräknas uppbörden av tull på grund av dessa tullättnader minska med 4 milj. kr. i förhållande till budgetåret 1976/77.

Uppbörden av tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken (t. ex. resgods och gåvoförsändelser) samt av vissa avgifter och ersättningar som redovisas som tullmedel beräknas till 20 milj. kr. för budgetår.

— — —

I nedanstående tabell har importvärden och debiterad uppbörd av tull m. m. för budgetåren 1975/76 och 1976/77 redovisats för varor från EFTA-länder, Danmark och Storbritannien och EG-länder (de sex och Irland) samt övriga länder. — — —

Tabell 23. Importvärde och debiterad uppbörd av tull (milj. kr.)

	1975/76	1976/77
EFTA-länder, Danmark och Storbritannien		
Importvärde	26 602,7	29 735,2
Tull	41,6	52,1
Tull/Importvärde, procent	0,16	0,18
EG-länder exkl. Danmark och Storbritannien		
Importvärde	25 223,1	29 403,2
Tull	469,9	392,4
Tull/Importvärde, procent	1,9	1,3
Övriga länder		
Importvärde	23 967,4	28 965,9
Tull	641,7	807,4
Tull/Importvärde, procent	2,7	2,8
Summa		
Importvärde	75 793,2	88 104,3
Tull	1 153,2	1 251,9
Tull/Importvärde, procent	1,5	1,4
Tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken samt annan tullmedelsuppbörd än tull	19,6	19,2

Såsom framgår av tabellen var värdet av importen under budgetåren 1975/76 och 1976/77 respektive 75 793 och 88 104 milj. kr. Enligt utrikeshandelsstatistiken uppgick den debiterade tullen för denna import till respektive 1 153 och 1 252 milj. kr.

Den beräknade uppbörden av tullmedel under budgetåren 1977/78 och 1978/79 framgår nedan.

Tabell 24. Beräknad uppbörd av tullmedel (milj. kr.)

	1977/78	1978/79
EFTA-länder, Danmark och Storbritannien	60	68
EG-länder exkl. Danmark och Storbritannien	143	99
Övriga länder	857	953
Tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken samt annan tullmedelsuppbörd än tull	20	20
Beräknad bruttouppbörd av tullmedel	**1 080**	**1 140**
Beräknade restitutioner av tullmedel	90	70
Beräknad nettouppbörd av tullmedel	**990**	**1 070**

Såsom förut nämnts har konjunkturinstitutet beräknat importvärdet för åren 1977 och 1978 till respektive 90 902 och 101 856 milj. kr. Med ledning härav har importvärdet för budgetåret 1977/78 beräknats till 95 400 milj. kr. Utifrån konjunkturinstitutets prognos för utrikeshandeln under år 1978 har styrelsen uppskattat importvärdet för budgetåret 1978/79 till 107 600 milj. kr. På grundval härav beräknar styrelsen bruttouppbörden av tullmedel till 1 080 och 1 140 milj. kr. för respektive budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Från uppbördsbeloppen avgår restitutioner. Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 uppgick dessa till respektive 128 och 103 milj. kr. Möjligheterna att erhålla tullrestitution vid export till EG-länder minskas efter hand på grund av den från 1976-01-01 rådande begränsningen av rätten till tullrestitution för varor och materiel, som ej har ursprung i EG. För budgetåren 1977/78 och 1978/79 uppskattar styrelsen restitutionerna av tullmedel till respektive 90 och 70 milj. kr.

Styrelsen beräknar nettouppbörden av tullmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till respektive (1 080 — 90 =)) 990 och (1 140 — 70 =) 1 070 milj. kr.

RRV ansluter sig till generaltullstyrelsens beräkningar. Inkomsterna på titeln tullmedel beräknas till 990 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 1 070 000 000 kr. budgetåret 1978/79.

Mervärdeskatt

Fr. o. m. den 1 juni 1977 utgår mervärdeskatt med 17,1 % av beskattningsvärdet för de flesta skattepliktiga varor och tjänster (SFS 1977: 291). Tidigare var mervärdeskatten 15 % av beskattningsvärdet. Beskattningsvärdet är lika med varans värde med tillägg av tull, annan statlig avgift eller skatt inklusive mervärdeskatt. Skattesatsen 17,1 % motsvaras av 20,63 % av beskattningsvärdet exklusive mervärdeskatt.

Skattskyldig är den som inom landet i yrkesmässig verksamhet omsätter skattepliktig vara, byggnad eller tjänst eller importerar mervärdeskattepliktig vara. Mervärdeskatt utgår inte vid export, men skattskyldighet föreligger likväl för exportörer i syfte att undanröja en skattebelastning på exporterade varor och tjänster.

Länsstyrelse är beskattningsmyndighet vid försäljning eller annan omsättning inom landet. Vid import är tullverket beskattningsmyndighet. Den som är skattskyldig skall vara registrerad hos länsstyrelsen i resp. län. Den till tullverket erlagda mervärdeskatten är avdragsgill vid den skattskyldiges redovisning till länsstyrelsen.

Under tiden den 1 april till den 15 september 1974 var mervärdeskattesatsen tillfälligt sänkt från 15 till 12 % av beskattningsvärdet (SFS 1974: 89).

Kompensation utgick för mervärdeskatt på nybyggnad eller ombyggnad av bostadshus som avslutats under år 1974 eller påbörjats detta år och avslutats före utgången av år 1975 (SFS 1974: 113). Kompensation utgick med 13 500 kr. för nybyggnad av enfamiljshus och med 100 kr. per kvadratmeter bostadsyta för nybyggnad av flerfamiljshus. Reducerad kompensation utgick vidare för enfamiljshus i gruppbebyggelse (SFS 1974: 665). Kompensationen för mervärdeskatt på bostadsbyggande utbetalas av riksskatteverket.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	14 150,0	14 030,0	18 500,0	20 500,0	27 750,0
Redovisat	13 929,6	14 680,6	18 200,2	21 258,9	.

De redovisade inkomsternas fördelning på tvåmånadersperioder och ingående komponenter för budgetåret 1976/77 framgår av nedanstående tabell.

Kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande uppgick till 206 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Under budgetåret 1977/78 upphör utbetalningarna. De beräknas uppgå till 5 milj. kr.

Tabell 25 Mervärdeskatt budgetåret 1976/77, milj. kr.

Uppbördsmånad	Tullverket	Länsstyrelserna Inbetald skatt	Återbetald skatt	Riksskatteverket, byggmoms	Summa
Juli—aug.	2 089	3 092	— 1 675	— 61	3 445
Sept.—okt.	1 996	2 823	— 1 784	— 81	2 954
Nov.—dec.	2 529	3 145	— 1 952	— 41	3 681
Jan.—febr.	2 314	4 166	— 2 197	— 18	4 265
Mars—april	2 448	2 864	— 1 895	— 4	3 413
Maj—juni	2 337	3 218	— 2 053	— 1	3 501
Summa	13 713	19 308	—11 556	—206	21 259

Generaltullstyrelsen har beräknat mervärdeskatt på importerade varor. Som nämnts under titeln tullmedel beräknas importvärdet under budgetåret 1977/78 uppgå till 95 400 milj. kr. och till 107 600 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Mervärdeskatt utgår på importerad råolja, som raffineras i Sverige. Däremot är importerade raffinerade oljeprodukter inte skattepliktiga. För åren 1977 och 1978 räknar konjunkturinstitutet med en volymmässigt sett ökad råoljeimport på grund av ökad produktion och lagerpåfyllnad vid de svenska raffinaderierna. Som följd härav minskar volymmässigt importen av raffinerade oljeprodukter till Sverige. Vidare har den goda vattentillgången våren 1977 medfört ett minskat behov av import av olja för el-produktion. På grund av prisökningar på petroleumprodukter beräknas dock importvärdet för petroleumprodukter komma att vara i stort sett oförändrat år 1977 och stiga år 1978.

Såsom framgår av det redovisade siffermaterialet beräknar styrelsen uppbörden av mervärdeskatt för 1977/78 till 17 800 milj. kr. (avrundat), vilket motsvarar 18,7 % av importvärdet.

I det följande lämnas en redovisning för beräkningen av uppbörden av mervärdeskatt för budgetåret 1977/78.

	Budgetår			
	1976/77 (Utfall)			1977/78 (Prognos)
	Juli—Dec	Jan—Juni	Juli—Juni	
Importvärde	43 746	44 346	88 092	95 400
därav icke skattepliktiga varor värde	5 244	4 618	9 862	9 600
i procent av importvärdet	12,0	10,4	11,2	10,0
Bruttouppbörd av tull, varuskatter m. m. (enl. räkenskaperna)	889	945	1 834	1 400
Beräknat beskattningsvärde före pålägget av mervärdeskatt	39 392	40 672	80 064	87 200
Mervärdeskatt efter 17,65 % för tiden 1976-07-01—1977-07-31 och 20,63 % fr. o. m. 1977-08-01 på beräknat beskattningsvärde	(6 952)	(7 179)	(14 131)	17 760
Mervärdeskatt, influten nettouppbörd enl. räkenskaperna	6 613	7 100	13 713	
Uppbörden (netto) av mervärdeskatt i procent av importvärdet	15,1	16,0	15,6	18,6

Om förhållandet mellan värdet av skattepliktiga och icke skattepliktiga varor förutsätts bli detsamma under 1978/79 som under tiden augusti 1977 till juli 1978 kan mervärdeskatten antas komma att motsvara 18,9 % av värdet av den totala importen för detta budgetår. (Stegringen från 18,7 % för 1977/78 till 18,9 % för 1978/79 beror, som tidigare nämnts, på att ändringen av skattesatserna ej påverkat den influtna uppbörden förrän fr. o. m. augusti 1977).

Med utgångspunkt från de tidigare nämnda importvärdena för 1978/79 kan uppbörden av mervärdeskatt för detta budgetår beräknas till 20 300 milj. kr. Styrelsen beräknar således uppbörden av mervärdeskatt under budgetåret 1977/78 och 1978/79 till respektive 17 800 och 20 300 milj. kr.

Eftersom de restituerade beloppen av mervärdeskatt är synnerligen små i förhållande till uppbörden har styrelsen ansett sig kunna bortse därifrån vid beräkningen av uppbördens storlek.

Med hänsyn till att konjunkturinstitutets prognos beträffande utrikeshandeln endast omfattar tiden t. o. m. år 1978 och till svårigheten att bedöma den internationella konjunktur- och prisutvecklingen vill styrelsen understryka osäkerheten i inkomstberäkningen för tullmedel och mervärdeskatt för 1978/79.

RRV ansluter sig till generaltullstyrelsens beräkning av mervärdeskatt på importerade varor.

Länsstyrelsernas uppbörd av mervärdeskatt består av inbetald skatt, dvs. den utgående skatten överstiger den ingående. Dessutom redovisar länsstyrelserna återbetald skatt, dvs. den ingående skatten överstiger den utgående. Till grund för beräkningarna av länsstyrelsernas uppbörd ligger den prognos för den privata konsumtionen som redovisas i konjunkturinstitutets höstrapport. Ökningen från år 1976 till år 1977 beräknas till 11 %. Mellan åren 1977 och 1978 beräknas ökningen till 10,4 %. För ökningen mellan åren 1978 och 1979 har ett schablonmässigt antagande på 7 % använts.

Inbetald skatt uppgår till 7 354 milj. kr. under perioden juli—oktober 1977. Det är en ökning med 24,3 % jämfört med motsvarande period under år 1976. Ökningen förklaras dels av ökad konsumtion, dels av höjningen av mervärdeskatten. Återbetald skatt uppgår till 2 118 milj. kr. under tiden juli—augusti 1977 vilket är en ökning med 443 milj. kr. jämfört med motsvarande period under år 1976. Inbetald skatt beräknas uppgå till 24 650 milj. kr. och återbetald skatt till 14 700 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Den totala uppbörden av mervärdeskatt under budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning. Redovisningsperioderna för länsstyrelsernas uppbörd omfattar vanligen två kalendermånader.

Länsstyrelsernas nettouppbörd av mervärdeskatt under budgetåret 1977/78 beräknas således uppgå till 9 950 milj. kr. Totalt beräknas uppbörden av mervärdeskatt under budgetåret 1977/78 uppgå till 27 750 milj. kr.

Tabell 26 Mervärdeskatt budgetåret 1977/78, milj. kr.

Uppbördsmånad	Tullverket	Länsstyrelserna Inbetald skatt	Länsstyrelserna Återbetald skatt	Summa
Juli—aug.	2 610[1]	3 948[1]	2 118[1]	4 440
Sept.—okt.	2 714[1]	3 406[1]	2 268	3 852
Nov.—dec.	3 100	4 125	2 510	4 715
Jan.—febr.	2 946	5 474	2 656	5 764
Mars—april	3 220	3 571	2 652	4 139
Maj—juni	3 210	4 126	2 496	4 840
Summa	17 800	24 650	14 700	27 750

[1] Utfall

Länsstyrelsernas nettouppbörd under budgetåret 1978/79 beräknas uppgå till 10 900 milj. kr. Generaltullstyrelsen har beräknat tullverkets uppbörd till 20 300 milj. kr. Totalt beräknas således mervärdeskatten under budgetåret 1978/79 uppgå till 31 200 milj. kr.

RRV beräknar inkomsterna på titeln mervärdeskatt till 27 750 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 31 200 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Särskilda varuskatter

Särskild varuskatt utgår på vissa varor (SFS 1941: 251 med senaste ändring SFS 1976: 1077). Skatten är 50 % på tekniska preparat som puder, nagellack, parfymer, hårvatten etc. På choklad- och konfektyrvaror är skatten 2: 20 kr. per kilogram.

Utjämningsskatt utgår på vissa choklad- och konfektyrvaror samt på wafers och biscuits. Fr. o. m. den 1 juli 1977 är skatten 90 öre per kilogram (SFS 1976: 1077). På starköl utgår utjämningsskatt med 5 öre per liter.

Fr. o. m. den 1 mars 1973 utgår avgift på vissa dryckesförpackningar (SFS 1973: 37). Avgiften är 10 öre för varje förpackning om volymen överstiger 0,2 men inte 3 liter.

De särskilda varuskatterna uppbärs av riksskatteverket vid tillverkning resp. försäljning inom riket samt vid import av hos riksskatteverket registrerad importör och av generaltullstyrelsen vid import av annan än hos riksskatteverket registrerad importör.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	436,0	406,0	508,0	407,2	465,5
Redovisat[1]	401,3	393,1	408,2	462,6	.
Därav					
Skatt på choklad och konfektyrvaror (Riksskatteverket)	196,4	172,5	184,3	222,1	.

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Skatt på tekniska preparat (Riksskatteverket)	106,7	117,1	125,9	126,5	.
Avgift på vissa dryckesförpackningar	80,1	84,6	80,0	90,9	.
Försäljningsskatt	1,2	0,8	0,0	0,0	.
Pälsvaruskatt[2]	0,0	0,0	0,0	0,0	.
Särskild varuskatt på importerade varor[3] (Generaltullstyrelsen)	17,3	16,0	18,0	22,4	.

[1] Inkl. vissa delskatter som slopades 1972.
[2] Omfattar även importerade pälsvaror.
[3] Exkl. pälsvaror.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 framhåller riksskatteverket följande:

a) Särskild varuskatt och utjämningsskatt på choklad- och konfektyrvaror

Under budgetåret 1976/77 inflöt 222,1 milj. kr. Under tiden juli—september 1977 har 56,6 milj. kr. influtit jämfört med 44,8 milj. kr. motsvarande tid 1976, vilket innebär en ökning med 26 %. Härav beräknas förändringar i utjämningsskattesatsen svara för 19 % medan resterande 7 % är hänförliga till ökad försäljning.

För resterande del av prognosperioden räknar RSV med oförändrad volym. Höjningen av utjämningsskatten den 1 januari 1977 från 60 öre till 90 öre per kg medför att skatteinkomsten ökar med 11 % under tiden oktober 1977—februari 1978 jämfört med motsvarande tid föregående budgetår, då 99,4 milj. kr. inflöt. För tiden mars—juni beräknas inkomsten bli densamma som 1977, dvs 77,9 milj. kr. Skatteinkomsten kan därför beräknas till (56,6 + 1,11 × 99,4 + 77,9 =) 244,8 eller avrundat 245 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79.

b) Särskild varuskatt på tekniska preparat

Under budgetåret 1976/77 inflöt 126,5 milj. kr. Under tiden juli—september 1977 har 24,5 milj. kr. influtit jämfört med 27,2 milj. kr. motsvarande tid 1976, vilket innebär en minskning med 10 %. Under de första nio månaderna 1977 har inkomsten minskat med 6 %. Nedgången torde ha sin förklaring i att parfymer m. fl. preparat som omfattas av den särskilda varuskatten är speciellt konjunkturkänsliga. RSV uppskattar inkomstminskningen för hela budgetåret till 5 %, vilket skulle medföra en skatteinkomst på 120 milj. kr. för budgetåret 1977/78. För budgetåret 1978/79 kan inkomsten uppskattas till 130 milj. kr.

c) Avgift på vissa dryckesförpackningar

Under budgetåret 1976/77 inflöt 77,0 milj. kr. Under tiden juli—september 1977 har 17,4 milj. kr. influtit jämfört med 19,9 milj. kr. motsvarande tid 1976, vilket innebär en minskning med 13 %.

Som framgår av avsnittet om skatt på malt- och läskedrycker räknar RSV med att konsumtionen av dessa drycker ska minska med 90 milj. liter eller ca 10 % till följd av mellanölsförbudet och den onormalt dåliga sommarsäsongen. Under antagande att utfallet av dryckesförpackningsavgiften likaledes minskar med 10 % beräknar RSV inkomsten för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 70 milj. kr.

Enligt ovanstående (a—c) beräknar RSV inkomsten av särskilda varuskatter för budgetåret 1977/78 till (245+120+70 =) 435 milj. kr., för budgetåret 1978/79 till (245+130+70 =) 445 milj. kr.

Generaltullstyrelsen beräknar i skrivelse till RRV den 31 oktober 1977 sin nettouppbörd av särskilda varuskatter till följande belopp (milj. kr.).

	Utfall 1976/77	Prognos 1977/78	1978/79
Särskild varuskatt	14,6	15,7	16,8
Utjämningsskatt	7,2	9,5	10,2
Chokladutjämningsavgift	0,6	0,6	0,6
Dryckesförpackningsavgift	13,8	11,8	13,0
Summa	**36,2**	**37,6**	**40,6**

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar. Inkomsterna på titeln särskilda varuskatter beräknas till 472 600 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 485 600 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Omsättningsskatt på motorfordon

Omsättningsskatt på motorfordon utgår i vissa fall när fordonet av tillverkare eller registrerad importör levereras till köpare eller uttas från rörelse utan samband med försäljning (SFS 1956: 545). För skattepliktigt fordon som förts in till Sverige av annan än registrerad importör utgår omsättningsskatt när fordonet förs in i riket. Skattepliktiga fordon är personbilar, lastbilar med en tjänstevikt av högst 1 800 kg och som är utrustade med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri, samt motorcyklar, om fordonen inte tidigare är eller varit upptagna i bilregister.

För personbilar och lastbilar skall omsättningsskatten utgå med det antal kronor som motsvarar 230 % av det tal, vilket anger fordonets tjänstevikt uttryckt i kilogram (SFS 1973: 14). För bilar med högre tjänstevikt än 1 600 kg skall dessutom tillägg göras med 290 kr. för varje fullt femtiotal kilogram, varmed tjänstevikten överstiger 1 600 kg. Skatten avrundas i förekommande fall till närmast lägre helt tiotal kronor. Skatten för motorcyklar är 350 kr. om tjänstevikten inte överstiger 75 kg, 460 kr. för tjänstevikt mellan 75 och 160 kg samt 700 kr. för tjänstevikt över 160 kg (SFS 1969: 71).

Inkomsterna på titeln redovisas av riksskatteverket och generaltullstyrelsen.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	610,0	616,0	651,5	735,0	783,0
Redovisat	572,8	744,6	827,8	860,1	.

I skrivelse till RRV beräknar riksskatteverket inkomsterna på titeln till 590 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 660 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Generaltullstyrelsen beräknar inkomsterna till 10 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Riksskatteverket uppskattar nyregistreringen av personbilar till 225 000 för budgetåret 1977/78 och 250 000 för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar. Inkomsterna på titeln omsättningsskatt på motorfordon beräknas till 600 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 670 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Tobaksskatt

Tobaksskatt utgår efter varans vikt (SFS 1961: 394 med senaste ändring SFS 1977: 58). För cigarrer och cigariller samt cigarretter utgår skatt enligt följande sammanställning.

	Vikt för 1 st. gram	Skatt för 1 st. öre
Cigarrer och cigariller		
grupp I.....	t. o. m. 1,7	13,5
" II.....	över 1,7 t. o. m. 3,0	18,0
" III.....	» 3,0 » 5,0	21,5
" IV.....	» 5,0	30,0
Cigarretter		
grupp I.....	t .o. m. 0,85	18,0
" II.....	över 0,85 t. o. m. 1,20	23,0
" III.....	» 1,20 » 1,55	28,0
" IV.....	» 1,55 » 1,90	32,5
" V.....	» 1,90	37,0

Tobaksskatt för röktobak, tuggtobak och snus utgår med 74: 00, 25: 00 resp. 10: 50 kr. för kilogram. För cigarrettpapper och cigarretthylsor utgår skatt med 5 öre för varje påbörjad längd av 100 mm av ett blad eller en hylsa för framställning av en cigarrett.

Den som inom riket tillverkar tobaksvaror, cigarrettpapper eller cigarretthylsor för försäljning är skyldig att vara registrerad hos riksskatteverket. Likaså skall den som för återförsäljning till riket inför tobaksvaror registreras hos riksskatteverket. Beskattningsmyndigheter är ifråga om vara som av annan än registrerad införts till riket generaltullstyrelsen och i övriga fall riksskatteverket.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	**1973/74**	**1974/75**	**1975/76**	**1976/77**	**1977/78**
Statsbudget	1 817,0	1 847,0	2 010,0	2 300,5	2630,5
Redovisat	1 878,8	2 062,1	2 168,2	2 320,0	·

Riksskatteverket har i skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 anfört följande angående sin beräkning av inkomsterna på titeln:

Under budgetåret 1976/77 inflöt 2 360,5 milj. kr. Under tiden juli—september 1977 har 537 milj. kr. influtit. Svenska Tobaks AB svarar för 99,5 % av tobaksskatten. Företagets försäljning under perioden maj—september utgör underlag för skatteinkomsten under perioden juli—november. För denna period kommer skatt att inflyta med 951 milj. kr. Jämfört med föregående års motsvarande skatteinkomst som uppgick till 967 milj. kr. innebär det en minskning med 2 %.

Härvid skall dock beaktas att skattehöjningen den 14 mars 1977 medförde tidigareläggning av leveranser, vilka annars skulle ha beskattats under innevarande budgetår. Storleken av det belopp varmed korrigering bör ske har beräknats till 60 milj. kr.

I beräkning våren 1977 antogs att skattehöjningen och andra konsumtionshämmande åtgärder skulle medföra en konsumtionsminskning med 2 %. Inkomsten under de första fem månaderna innevarande budgetår understiger föregående prognos med 8 %. Svenska Tobaks AB räknar med att under budgetåret 1977/78 inleverera 2 425 milj. kr, vilket belopp motsvarar 92 % av i föregående prognos uppgivna 2 630 milj. kr.

Det kan ifrågasättas om konsumtionen verkligen minskat med 2+8 = 10 % eller om lagringseffekten varit större än beräknade 60 milj. kr. Att lagringseffekten varit 60 milj. kr. stöds dock av utfallet för perioden mars—juni 1977. Det kan vidare ifrågasättas om konsumtionsminskningen kommer att bli bestående. Med en minskning av 5 % för de följande månaderna skulle minskningen under budgetåret jämfört med den prognosticerade uppgå till 7 % och inkomsten kunna beräknas till 2 450 milj. kr. För de följande budgetåren får det antas att volymen ökar med 2 % per år, vilket utgör den genomsnittliga ökningen under en längre period.

RSV beräknar således inkomsten av tobaksskatt under budgetåret 1977/78 till 2 450 milj. kr. och under budgetåret 1978/79 till 2 500 milj. kr.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse den 13 oktober 1977 beräknat uppbörden av tobaksskatt till 200 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar. Inkomsterna på titeln tobaksskatt beräknas till 2 450 200 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 2 500 200 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag

Inkomsterna från partihandelsbolag hänför sig i första hand till aktiebolaget Vin- & Spritcentralen jämte vissa agentbolag.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	40,0	35,0	30,0	30,0	30,0
Redovisat	28,9	10,2	26,9	41,8	.

Riksskatteverket har meddelat att AB Vin- & Spritcentralen beräknar bolagets vinstinlevcrans till statsverket under såväl budgetåret 1977/78 som under budgetåret 1978/79 till 35 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag beräknas till 35 000 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag

Detaljhandeln med rusdrycker handhas av ett för hela riket gemensamt företag, Systembolaget AB. Inkomsterna på titeln avser bolagets årsvinst efter avskrivningar, fonderingar och utdelning till aktieägarna.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	51,0	51,0	51,0	50,0	50,0
Redovisat	56,5	60,3	51,1	53,5	.

Riksskatteverket har meddelat att Systembolaget AB beräknar bolagets vinstinleverans till statsverket under såväl budgetåret 1977/78 som under budgetåret 1978/79 till 50 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag beräknas till 50 000 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Skatt på sprit

Skatt utgår på sprit (SFS 1957: 209 med senaste ändring SFS 1977: 133. Den 1 januari 1978 ersätts dessa författningar av SFS 1977: 306). För spritdrycker utgår omsättningsskatt dels med en grundavgift för liter dels med en procentavgift. Grundavgiften utgör 65,5 öre för varje hel volymprocent alkohol. Procentavgiften motsvarar 50 % av utminuteringspriset exklusive mervärdeskatt.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	2 200,0	2 805,0	3 100,0	3 250,0	4 000,0
Redovisat	2 244,1	2 885,8	3 190,2	3 449,3	.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 har riksskatteverket anfört följande:

Spritcentralens försäljning av sprit till systembolaget under perioden maj—september utgör underlag för skatteinkomsten juli—november. För denna period kommer skatt att inflyta med 1 465 milj. kr. Jämfört med föregående års motsvarande försäljning, som inbringade 1 390 milj. kr. innebär det en ökning med 5 %. Volymen har minskat med 11 % och den genomsnittliga skatten har ökat med 18 %. Volymminskningen är till en del en effekt av skattehöjningen i maj och antas för hela budgetåret endast bli omkring 5 %.

För de följande budgetåren har antagits en volymökning med 1 % per år och en indirekt skattceffekt på 2 % per år.

RSV beräknar inkomsten av skatt på sprit under budgetåret 1977/78 till 3 800 milj. kr. och under budgetåret 1978/79 till 3 900 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln skatt på sprit beräknas till 3 800 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 3 900 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Skatt på vin

För vin utgår omsättningsskatt dels med en grundavgift för liter dels med en procentavgift (SFS 1957: 209 med senaste ändring SFS 1977: 133. Den 1 januari 1978 ersätts dessa författningar av SFS 1977: 306). Grundavgiften utgår med 7: 75 kr. för vin med en alkoholhalt överstigande 14 volymprocent (starkvin) samt med 2: 80 kr. för annat vin (lättvin). Procentavgiften motsvarar 36 % av utminuteringspriset, exkl. mervärdeskatt. För vin som tillverkats inom landet utgår dessutom en särskild tillverkningsavgift med 50 öre för liter om vinets alkoholhalt överstiger 14 volymprocent eller vinet är mousserande eller därmed jämförligt. För övriga viner utgår avgiften med 20 öre per liter.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	390,0	430,0	500,0	600,0	680,0
Redovisat	356,3	431,9	532,2	581,8	.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 har riksskatteverket anfört följande:

Spritcentralens försäljning av vin till systembolaget under perioden maj—september utgör underlag för skatteinkomsten under juli—november. För denna period kommer skatt att inflyta med 310 milj. kr. Jämfört med föregående års motsvarande försäljning, som inbringade 223 milj. kr. innebär det en ökning med 39 %. Den genomsnittliga skatten har ökat med 18 % och volymen har ökat med 18 %. För hela budgetåret

1977/78 beräknas volymökningen bli 15 % eftersom den nya storsäljaren Kir kan antas vara en sommardryck.

För de följande budgetåren har antagits en volymökning på 5 % per år och en indirekt skatteeffekt på 4 % per år.

RSV beräknar inkomsterna av skatt på vin under budgetåret 1977/78 till 790 milj. kr. och under budgetåret 1978/79 till 860 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln skatt på vin beräknas till 790 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 860 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Skatt på malt- och läskedrycker

Det utgår skatt på malt- och läskedrycker (SFS 1960: 253 med senaste ändring 1977: 135. Den 1 januari 1978 ersätts dessa av SFS 1977: 292). Skatt utgår enligt följande sammanställning.

Dryck	Viktprocent alkohol		Skatt per liter
	Över	Högst	Kr
Lättöl		1,8	0: 45
Öl	1,8	2,8	1: 35
Starköl	2,8		3: 40
Kolsyrade läskedrycker	.	.	0: 60
Övriga läskedrycker	.	.	0: 37

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	649,0	695,0	770,0	892,0	767,0
Redovisat	680,7	677,6	865,2	938,6	.
Därav					
Maltdrycker	578,1	582,2	706,8	780,4	.
Läskedrycker	102,6	95,4	158,5	158,3	.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket i fråga om beräkningen av skatt på malt- och läskedrycker anfört följande:

Fr. o. m. mellanölsstoppet den 1 juli 1977 betecknas maltdryck med en alkoholhalt överstigande 2,8 viktprocent som starköl och får således ej säljas i allmänna handeln.

Den avgörande frågan för beräkning av framtida inkomster av skatt på malt- och läskedrycker är hur konsumenterna beter sig när mellanölet försvunnit ur sortimentet. Två månaders skattepliktig utlämning i juli—augusti 1977 pekar på en fördubbling av starkölskonsumtionen medan konsumtionen av öl klass II skulle komma att minska till 70 % av den sammanlagda normalkonsumtionen av öl typ A och B.

Den skattepliktiga utlämningen under perioden maj—april utgör underlag för skatteinkomsten under budgetåret. De tre senaste årens utlämning har uppgått till följande kvantiteter i milj. liter.

Tids-period	Stark-öl	Öl typ B	Öl typ A	Lagrat lättöl	Kolsyrade läske-drycker	Övriga läske-drycker
maj 74—apr 75	22,4	280,0	36,1	93,1	286,7	—
maj 75—apr 76	21,4	277,9	28,8	101,4	284,8	33,9
maj 76—apr 77	23,5	335,8	22,4	109,6	274,9	35,2

Med utgångspunkt från vad som antagits ovan och med hänsyn tagen till den kalla sommaren 1977 beräknar RSV att den skattepliktiga utlämningen under prognosperioden kommer att uppgå till följande kvantiteter i milj. liter.

Tids-period	Stark-öl	Öl typ B	Öl typ A	Lagrat lättöl	Kolsyrade läske-drycker	Övriga läske-drycker
maj 77—apr 78	43	27	238	113	253	36
maj 78—apr 79	40	—	300	120	260	37
maj 79—apr 80	40	—	300	124	255	38

RSV beräknar inkomsten av skatt på malt- och läskedrycker under budgetåret 1977/78 till 750 milj. kr och under budgetåret 1978/79 till 770 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar. Inkomsterna på titeln skatt på malt- och läskedrycker beräknas till 770 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 790 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Energiskatt

Allmän energiskatt skall erläggas för bensin och gasol, vissa bränslen som kol, koks, motorbrännolja och eldningsolja samt elkraft.

Med bensin avses samtliga i lagen om bensinskatt angivna skattepliktiga varuslag och med gasol vara, för vilken skatt skall erläggas enligt förordningen om gasolskatt.

För år 1977 har regeringen beslutat om nedsättning av allmän energiskatt, efter prövning i varje särskilt fall. Regeringen har medgett nedsättning av energiskatt på elkraft, eldningsolja och fasta bränslen för viss industriell tillverkning.

De för bränslen gällande skattesatserna framgår av nedanstående sammanställning.

Bensin	34 öre per liter
Gasol	26 " " "
för buss vars tjänstevikt överstiger 3 000 kg	21 " " "
Elektrisk kraft	3 öre per kWh
för industriell verksamhet med förbrukning större än 40 000 kWh	2 " " "

Stenkol	12 kr. per ton
Stenkolsstybb samt stenkolsbriketter	6 " " "
Brunkolsbriketter	6 " " "
Koks och koksbriketter	14 " " "
Koksstybb	6 " " "
Tunna och tjocka oljor	40 kr. per m³

Beträffande energiskatt på bensin och gasol gäller i fråga om skattskyldighet och beskattningsmyndighet samma bestämmelser som för bensinskatt och gasolskatt. Övrig energiskatt redovisas av riksskatteverket samt av generaltullstyrelsen beträffande skatt på bränslen som införts till riket av annan än den som är registrerad hos riksskatteverket.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	1 255,0	1 945,0	3 160,0	3 514,0	4 116,0
Redovisat	1 222,4	1 944,4	3 070,5	3 528,1	.
Därav på					
Elektrisk kraft	392,8	492,5	986,0	1 241,2	.
Bensin och gasol[1]	496,0	1 110,0	1 420,4	1 582,3	.
Andra bränslen	333,6	341,9	663,3	704,2	.

[1] Exklusive tullverkets uppbörd.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 har riksskatteverket anfört följande:

Regeringen har genom särskilda beslut medgett nedsättning av energiskatten för f. n. ca 160 företag med industriell tillverkning. Enligt besluten skall energiskatten på elkraft, eldningsoljor och fasta bränslen begränsas till 1 % av försäljningsvärdet fritt fabrik av de produkter som tillverkas under tiden 1 juli 1975—31 december 1976 och till 1,3 % av försäljningsvärdet för produkter som tillverkas under 1977. Vid beräkningen av inkomsterna av energiskatt har förutsatts att sådana beslut om nedsättning inte kommer att meddelas för tiden efter utgången av 1977. För den tiden skall RSV besluta om sådan nedsättning av energiskatten att denna motsvarar 3 % av de tillverkade produkternas försäljningsvärde.

Inkomstbortfallet till följd av nedsättningarna har beräknats till ca 250 milj. kr. per år när skatten begränsas till 1 % av värdet, till ca 160 milj. kr. per år när skatten begränsas till 1,3 % och till 20 milj. kr. per år när skatten begränsas till 3 % av värdet. Minskningen antas fördelas med hälften på vardera elkraft och bränslen och vara lika stor varje kvartal. De nedsättningar som regeringen medgett påverkar inkomsterna under innevarande budgetårs tre första kvartal, eftersom skatten för ett kvartal redovisas under det följande kvartalet. För tiden därefter har inkomsterna antagits bli påverkade av RSVs beslut om nedsättning av skatten.

a) Energiskatt på elkraft

Skattesatsen höjdes fr. o. m. den 1 april 1977 från 2 till 3 öre per kWh (på grund av övergångsbestämmelser har den höjda skattesatsen börjat

tillämpas senare för stora grupper skattskyldiga). För förbrukning i industriell verksamhet gäller den höjda skattesatsen bara för 40 000 kWh per år. Skattehöjningen på industriförbrukningen beräknas därför medföra en inkomstförstärkning (brutto) av 5 milj. kr. per år.

Förbrukningen inom industrin under vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknas uppgå till 39,0 TWh (1 TWh = 1 miljard kWh).

Av förbrukningen beräknas 3,3 TWh gå åt för "skattefria" ändamål. Skatten på olja som använts för produktion av elkraft får dras av från skatten på bränsle eller på elkraft. Uppskattningsvis 150 milj. kr. dras av från skatten på elkraft. Vid nedsättning av energiskatten till 1,3 % beräknas skattenedsättningen påverka de tre första kvartalen av budgetåret 1977/78 och bli 60 milj. kr. Vid nedsättningen till 3 % beräknas skattebortfallet till 2 milj. kr. under fjärde kvartalet under budgetåret 1977/78 och till 10 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Förbrukningen inom hushåll, handel m. m. (skattesats 3 öre per kWh) beräknas uppgå till 39,0 TWh under budgetåret 1977/78. För det följande budgetåret antas en ökning med 6 %. RSV beräknar inkomsten av energiskatt på elkraft för budgetåret 1977/78 till [(39,0—3,3) $0{,}02 \times 10^9 + 5$—150—60—2 + (39,0 × 0,03 × 10^9) =] 1 677 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 [(39,0—3,3) $0{,}02 \times 10^9 + 5$—150—10 + (39,0 × 1,06 × 0,03 × 10^9) =] 1 798 milj. kr.

b) Energiskatt på bensin och gasol

I detta sammanhang kan bortses från energiskatten på gasol. Energiskatten på bensin är 34 öre per liter och motsvarar 79,07 % (34/43) av inkomsten av bensinskatt. Med ledning av prognosen för bensinskatt och med tillägg av 1 milj. kr. för den energiskatt på lättbensin, som levereras in av gasverk och för vilken bensinskatt inte utgår, kan inkomsten under budgetåret 1977/78 beräknas till 1 606 milj. kr., under budgetåret 1978/79 till 1 654 milj. kr.

c) Energiskatt på andra bränslen än bensin och gasol

Inkomsten under budgetåret 1976/77 uppgick till 704 milj. kr. Den har påverkats av de skattenedsättningar som regeringen medgett.

RSV räknar inte med någon ändring av förbrukningen under det innevarande eller de närmast följande två budgetåren jämfört med budgetåret 1976/77. Regeringens beslut om nedsättning av energiskatten för vissa industriföretag till 1,3 % av de tillverkade produkternas försäljningsvärde upphör att gälla vid utgången av 1977. RSV uppskattar att inkomsten kommer att påverkas av detta på så sätt att den under budgetåret 1977/78 uppgår till 748 milj. kr., under budgetåret 1978/79 till 800 milj. kr.

Den sammanlagda energiskatten blir då för budgetåret 1977/78 (1 677 + 1 606 + 748 =) 4 031 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 (1 798 + 1 654 + 800 =) 4 252 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln energiskatt beräknas till 4 031 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 4 252 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter

Under budgetåret 1976/77 inflöt som särskild beredskapsavgift för oljeprodukter 375 milj. kr. Avgiften tas ut för att bekosta en utökad beredskapslagring av råolja och oljeprodukter. Avgiftsmedlen fonderas och tillförs en särskild oljelagringsfond.

Avgiften framgår av nedanstående tablå.

Bensin, avsedd för motordrift ej flyg- och reabensin	6 öre/liter fr. o. m. 1978 7 öre/liter
Motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja	7 kr/m³ fr. o. m. 1978 18 kr./m³

Avgiftsskyldigheten följer samma regler som gäller för skattskyldighet för bensinskatt och allmän energiskatt.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 har riksskatteverket anfört följande:

En avgiftsändring vid ett kvartalsskifte påverkar inkomsten ett kvartal senare. Inkomsten av särskild beredskapsavgift för bensin svarar nu mot 13,95 % (6/43) av inkomsten av besinskatt men efter höjningen mot 16,28 % (7/43) av bensinskatteinkomsten. Inkomsten av bensinskatt under budgetåret 1977/78 har beräknats till 2 030 milj. kr. Denna inkomst antas fördelas med 1 600 milj. kr på de tre första kvartalen och med 430 milj. kr. på det sista kvartalet av budgetåret 1977/78. Med ledning av denna prognos beräknas inkomsten av den särskilda beredskapsavgiften för bensin under budgetåret 1977/78 uppgå till (0,1395 × 1600 + 0,1628 × 430 =) 293 milj. kr. och under budgetåret 1978/79 till (0,1628 × 2090 =) 340 milj. kr.

Under tiden juli—september 1977 inflöt särskild beredskapsavgift för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med 31 milj. kr. Under tiden oktober 1976—mars 1977 blev inkomsten 58 milj. kr och under tiden april—juni 1977 56 milj. kr. Om konsumtionen antas bli oförändrad de närmaste åren och om avgiften höjs till 18 kr per m³ blir inkomsten under budgetåret 1977/78 (31 + 58 × 18/5 + 56 × 18/7 =) 384 milj. kr. Inkomsten under budgetåret 1978/79 kan beräknas bli (31 × 18/7 + 58 × 18/5 + 56 × 18/7 =) 433 milj. kr.

Den sammanlagda inkomsten av särskild beredskapsavgift för oljeprodukter skulle i enlighet med det anförda bli för budgetåret 1977/78 (293 + 384 =) 677 milj. kr., för budgetåret 1978/79 (340 + 433 =) 773 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Eftersom avgifterna skall fonderas föreslår RRV att titeln uppförs med formellt 1 000 kr. för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Särskild vägtrafikskatt

Fr. o. m. år 1974 utgår särskild vägtrafikskatt i form av särskild fordonsskatt och särskild kilometerskatt (SFS 1973: 602). Skatten ersätter den särskilda skatten på motorbränslen.

Särskild fordonsskatt utgår för trafiktraktor och registrerat motorredskap, som inrättats för brännoljedrift. Vidare beskattas släpvagn över tre tons skattevikt, som dras enbart av traktor eller motorredskap, om fordonet är fordonsskattepliktigt enligt vägtrafikskattelagen (SFS 1973: 601).

Särskild kilometerskatt utgår för motorfordon, som är inrättat för brännoljedrift och för släpvagn, allt under förutsättning att fordonet är kilometerskattepliktigt enligt vägtrafikskattelagen.

Särskild fordonsskatt utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Tilläggsbeloppet bestäms av fordonsslag, totalviktsintervall samt för släpvagn om den är påhängsvagn som drages av kilometerskattepliktigt fordon eller annan släpvagn. Särskild kilometerskatt beräknas efter antal körda kilometer och utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp.

Särskild vägtrafikskatt uppbärs på samma sätt som vägtrafikskatt (SFS 1973: 776).

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	25,0	166,0	175,0	212,0	201,0
Redovisat	55,7	201,8	192,8	198,0	.

Antalet brännoljedrivna personbilar utgör drygt 3 % av totala antalet bilar. För lastbilar och bussar är motsvarande procentandelar ca 55 resp. 80 %. Antalet trafiktraktorer och registrerade motorredskap som berörs av den särskilda fordonsskatten är drygt 4 000 st. Antalet släpvagnar med totalvikt över 3 ton, som dras enbart av traktor eller motorredskap uppgår till ca 3 600 st. Med ledning av dessa uppgifter har den särskilda vägtrafikskatten för budgetåren 1977/78 och 1978/79 framräknats enligt nedanstående tabell.

Tabell 27. Särskild vägtrafikskatt budgetåren 1977/78 och 1978/79, milj. kr.

	1977/78	1978/79
Särskild fordonsskatt	2	2
Särskild kilometerskatt	188	201
Därav lastbilar	141	150
Summa	190	203

RRV beräknar inkomsterna på titeln särskild vägtrafikskatt till 190 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 203 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Skatt på annonser och reklam

Skatt utgår på annonser och reklam (SFS 1972: 266 med senaste ändring 1977: 367). Skatten beräknas på underlaget exklusive skatt. Den är 6 % för annons i allmän nyhetstidning, annars 10 %. Skattskyldig är den som i yrkesmässig verksamhet inom landet offentliggör skattepliktig annons eller skattepliktig reklam i annan form än annons eller framställer skattepliktig reklamtrycksak. Den som är skattskyldig skall anmäla sig för registrering hos riksskatteverket. Skatten redovisas vanligen för perioder om 2 månader. Den skattskyldige skall utan anmaning inge deklaration för varje redovisningsperiod. Till skattskyldig som redovisat reklamskatt för annonser i självständig periodisk publikation återbetalar riksskatteverket så stor del av den erlagda skatten för ett kalenderår som svarar mot en skattepliktig omsättning om högst 6 miljoner kronor för helt år.

Beskattningsmyndighet för reklamskatt är riksskatteverket eller, i fråga om reklamskatt vid införsel, generaltullstyrelsen.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgtåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.):

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	92,0	90,0	115,0	152,0	207,0
Redovisat	87,8	120,5	145,1	174,1	.

Riksskatteverkets inkomster av skatt på annonser och reklam uppgick budgetåret 1976/77 till 167,9 milj. kr. I skrivelse till RRV beräknar riksskatteverket inkomsterna för budgetåret 1977/78 till 170 milj. kr. och 200 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Generaltullstyrelsen beräknar sin uppbörd av skatt på annonser och reklam till 6,7 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 7,0 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

I prop. 1977/78: 58 om ökat stöd till dagspressen m. m. föreslås att reklamskatten på annonser i dagspressen sänks från 6 till 3 % och att det s. k. grundavdraget höjs från 6 till 9 milj. kr. De föreslagna åtgärderna beräknas minska intäkterna av reklamskatten med ca 43 milj. kr. per år. För innevarande budgetår beräknas minskningen uppgå till ca 20 milj. kr.

RRV beräknar inkomsterna på titeln skatt på annonser och reklam till 157 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 164 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Skatt på spel

Spelskatt (SFS 1972: 820) utgår på automat-, roulett- eller bingospel, som kräver tillstånd enligt lotteriförordningen.

Skatten på automat- och roulettspel är en fast avgift för varje kalendermånad då skattskyldighet råder. För automatspel utgår avgiften med 100 kr. per automat om automaten är konstruerad uteslutande för spel med tjugofemöresmynt. Avgiften är 500 kr. per automat med annan insats än tjugofemöringar om spelet inte bedrivs i samband med restaurangrörelse, och 900 kr. per automat om spelet bedrivs i samband med sådan restaurangrörelse. Skatten är hälften av dessa belopp för automatspel som bedrivs i samband med annat än restaurangrörelse och om spelet anordnas högst 15 dagar i månaden. För roulettspel utgår avgiften med 5 000 kr. för tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka om spelet bedrivs i samband med restaurangrörelse som erhållit tillstånd att utskänka rusdrycker till allmänheten efter kl. 01.00. Avgiften är 3 500 kr. för annat tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka och är 1 500 kr. i annat fall. Skatt på bingospel utgår med 5 % av värdet av erlagda spelinsatser och entréavgifter.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	50,0	60,0	75,0	102,0	110,0
Redovisat	58,7	69,0	89,1	95,5	.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 har riksskatteverket anfört följande:

Uppbörden under budgetåret 1976/77 uppgick till 95,4 milj. kr., varav 47,47 milj. kr. avsåg skatt på bingospel och 47,97 milj. kr. skatt på automat- och roulettspel. Av sistnämnda belopp torde ca 6 milj. vara hänförliga till skatt på roulettspel.

Under innevarande budgetår har spelskatt t. o. m. september influtit med 23,2 milj. kr. Under motsvarande tid föregående år inflöt 22,6 milj. kr. Ökningen utgör 2,6 % lika fördelat mellan bingospel och automat-, roulettspel.

I avvaktan på att 1972 års lotteriutredning slutfört sitt arbete har regeringen i proposition till riksdagen föreslagit att skattesatsen för en kronas spelautomat höjs till 1 000 kr. per månad om spelet inte bedrivs i samband med restaurangrörelse som har tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl och till 2 000 kr. per månad om spelet bedrivs i samband med sådan rörelse. Samtidigt föreslås att antalet automater i samband med restaurangrörelse successivt begränsas och att s. k. förhöjd vinstchans förbjuds.

RSV beräknar inkomsten av skatt på spel med beaktande av ovan nämnda proposition, som vad gäller skattesatserna föreslås få tillämpning fr. o. m. 1 januari 1978 och vad gäller antalet spelplatser och förhöjd vinstchans i huvudsak fr. o. m. 1 januari 1979.

Enligt uppgifter som inhämtats från branschföretag väntas antalet enkronasautomater minska med ca 10 % efter skattehöjningen. Införs förbud mot förhöjd vinstchans väntas antalet minska med ytterligare minst 30 %.

Skatten på automatspel erläggs i förskott och redovisningsperiod är normalt kalenderkvartal. Om skattesatserna höjs fr. o. m. 1 januari 1978 kommer dessa att under budgetåret 1977/78 äga tillämpning för tre kvartal. RSV beräknar inkomsten för året till 70 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknas en inkomst av 55 milj. kr.

Inkomsten från bingospelet beräknas stiga med ca 10 % per år och beräknas till 50 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 55 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Inkomsten av roulettspel beräknas till oförändrat 6 milj. kr. per år.

RSVs totala inkomst av skatt på spel beräknas för budgetåret 1977/78 till 126 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till 116 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln skatt på spel beräknas till 126 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 116 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Särskild avgift på svavelhaltigt bränsle

Lagen om svavelhaltigt bränsle (SFS 1976: 1054) trädde i kraft den 1 oktober 1977. Då upphör lagen om begränsning av svavelhalten i eldningsolja att gälla (SFS 1968: 551). För att motverka utsläpp i luften av svavelföreningar har regeringen meddelat föreskrifter för användningen av svavelhaltigt bränsle. Regeringen eller förvaltningsmyndighet som regeringen utser kan medge undantag från bestämmelse om den högsta mängd svavelföreningar som får släppas ut i luften. I dessa fall får en särskild avgift tas ut med belopp som fastställs av regeringen eller utsedd förvaltningsmyndighet.

Statens naturvårdsverk utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen. Länsstyrelsen utövar fortlöpande tillsyn inom länet. Den särskilda avgiften utgår enligt taxa som fastställs av statens naturvårdsverk efter samråd med RRV (SFS 1976: 1055).

Naturvårdsverket har i kungörelse den 13 juni 1977 fastställt följande avgiftstaxa:

a) för förbränning av eldningsolja med en svavelhalt av 1,1—2,5 viktprocent med belopp per m^3 varierande mellan 4: 50 och 36: 00 kr. (taxetabell A—C)
b) för förbränning av svavelhaltigt bränsle av kol eller koks med en svavelhalt av 0,9—2,5 viktprocent med belopp per ton varierande mellan 3: 00 och 25: 50 kr. (taxetabell D och E)
c) för förbränning av eldningsolja med högre svavelhalt än 2,5 viktprocent eller annat svavelhaltigt fossilt bränsle än eldningsolja, kol

eller koks utgår avgift med 1 500 kr. per ton av den ökade mängd svavel som kommer att släppas ut till följd av undantaget.

I skrivelse till RRV den 13 oktober 1977 skriver statens naturvårdsverk att hänsyn tagits till de erfarenheter som vunnits under förberedelsearbetet fram till den 1 oktober 1977. Statens naturvårdsverk beräknar att inkomsterna avseende särskild skatt på svavelhaltigt bränsle skall utgå med 11 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och med 3 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till statens naturvårdsverks beräkning. Inkomsterna på titeln särskild avgift på svavelhaltigt bränsle beräknas till 11 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 3 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Investeringsavgift

Investeringsavgift utgår på vissa byggnadsarbeten som igångsätts under tiden den 23 maj 1977—den 30 juni 1978. Byggnadsarbeten i Värmlands, Västerbottens och Norrbottens län är undantagna avgiften (SFS 1977: 322, 323, 803). En närmare redogörelse för vilka byggnadsarbeten som är avgiftsbelagda återfinns i RRVs inkomstliggare för budgetåret 1977/78.

Investeringsavgiften är 15 % av byggnadskostnaden för avgiftsbelagt arbete. Avgiften fastställs av länsstyrelsen i det län där byggplatsen är belägen. En preliminär avgift betalas till länsstyrelsen senast vid igångsättningstillfället. När byggnadsarbetet slutförts beräknas en slutlig avgift varefter en reglering av avgiften kan ske.

Länsstyrelserna har under oktober månad 1977 inkommit till RRV med beräkningar över förväntade statsinkomster som en följd av införandet av investeringsavgiften. Enligt dessa beräkningar skulle inkomsterna uppgå till 24,3 milj. kr. budgetåret 1977/78 och 9,4 milj. kr. budgetåret 1978/79. Under budgetåret 1970/71 utgick en 25-procentig investeringsavgift på oprioriterat byggande. Inkomsterna från denna avgift uppgick totalt till 6,5 milj. kr.

RRV ansluter sig till länsstyrelsernas beräkningar. Inkomsterna på titeln investeringsavgift beräknas till 24 281 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 9 417 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Uppbörd i statens verksamhet

RRV har erhållit uppgifter om nettoinkomster på flertalet inkomsttitlar under uppbörd i statens verksamhet. Uppgifterna har lämnats av de myndigheter som redovisar uppbörd i statens verksamhet. Vissa titlar har dock beräknats av RRV. Dessa är bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m., vattendomstolsavgifter och pensionsmedel m. m.

Med stöd av dessa uppgifter beräknar RRV inkomsterna av uppbörd i statens verksamhet till 2 455 602 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 2 610 441 000 kr. för budgetåret 1978/79. Utfall, beräkning i statsbudget och RRVs beräkning framgår nedan (milj. kr.).

	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79
Statsbudget	1 321,4	1 665,5	2 160,1	2 298,2	.
Redovisat	1 403,6	2 161,8	2 177,6	.	.
RRVs beräkning	.	.	.	2 455,6	2 610,4

Redovisade nettoinkomster under budgetåret 1976/77 på resp. uppbördstitel framgår av bilaga A. I bilaga B och C redovisas RRVs beräkning för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

RRV kommenterar i det följande några av de inkomsttitlar, som ingår i uppbörd i statens verksamhet.

Expeditionsavgifter

Expeditionsavgifter utgår för expeditioner som utfärdas av statlig myndighet. Inkomsterna redovisas av riksskatteverket, domstolsverket, patent- och registreringsverket, statens trafiksäkerhetsverk och socialstyrelsen.

Budgetåret 1976/77 uppgick inkomsterna till 112,2 milj. kr. I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 uppfördes inkomsterna till 155 milj. kr. De ovan nämnda myndigheterna utom socialstyrelsen beräknar att inkomsterna kommer att uppgå till 121,7 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 124,9 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Nedjusteringen jämfört med beräkningen till statsbudgeten sammanhänger med att utfallet för budgetåret 1976/77 blev lägre än beräknat.

RRV beräknar inkomsterna på titeln expeditionsavgifter till 121 920 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 125 070 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.

På inkomsttiteln redovisas bidrag från kommuner till staten för kostnader för pensionering av personal inom det förstatligade polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m. (SFS 1966: 681). För budgetåret 1977/78 beräknas bidragen för pensionering uppgå till 65,3 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till 65,0 milj. kr.

Fr. o. m. budgetåret 1970/71 redovisas även kostnadsbidrag till lokalhållningen för de allmänna underrätterna på titeln. Kommun som vid utgången av år 1970 hade lokalhållningsskyldighet för rådhusrätt skall betala kostnadsbidrag till staten (SFS 1970: 390). Kostnadsbidraget fastställs av byggnadsstyrelsen. För budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknas de uppgå till 7,8 milj. kr. under resp. budgetår.

RRV ansluter sig till byggnadsstyrelsens beräkning. Inkomsterna på titeln bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m. beräknas till 73 111 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 72 780 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Inkomster vid kriminalvården

På denna titel redovisas överskotten från jordbruks- och verkstadsdriften inom kriminalvården. Budgetåret 1976/77 uppgick inkomsterna på titeln till 4,9 milj. kr.

För budgetåret 1977/78 beräknar kriminalvårdsstyrelsen överskottet på titeln till 2,5 milj. kr. Minskningen av överskottet jämfört med budgetåret 1976/77 beror till största delen på utökade försök med marknadsanpassad lön. Dessutom beräknas produktionen minska bl. a. till följd av att utbildningen av intagna väntas öka. För budgetåret 1978/79 beräknar kriminalvårdsstyrelsen att överskottet kommer att bli 0,1 milj. kr. Sänkningen beror på att utgifterna för arbets- och studieersättningar väntas öka med ca 1 milj. kr. Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en höjning med 10 % av dessa ersättningar. Dessutom beror sänkningen på att antalet arbetstimmar i produktiv verksamhet antas fortsätta att minska bl. a. till följd av den ökade utbildningen av de intagna.

RRV ansluter sig till kriminalvårdsstyrelsens beräkning. Inkomsterna på titeln inkomster vid kriminalvården beräknas till 2 530 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 100 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen

På inkomsttiteln redovisas avgifter för registrering och kontroll av farmacevtiska specialiteter m. m. Inkomsterna redovisas av socialstyrelsen. Kostnaderna för den statliga läkemedelskontrollen ska till 80 % täckas genom avgifter enligt läkemedelsförordningen (SFS 1962: 701,

med senaste ändring 1977: 570). Avgifterna är av två slag, anmälningsavgift som tas ut när ett läkemedel registreras och en årsavgift. Fr. o. m. den 1 juli 1977 är anmälningsavgiften 9 000 kr. och årsavgiften 6 000 kr. Enligt riksdagens beslut ska den totala kontrollorganisationen finansieras genom avgifter. Socialstyrelsen har därför föreslagit en höjning av avgifterna fr. o. m. den 1 januari 1978. Anmälningsavgiften föreslås höjas till 11 600 kr. och årsavgiften till 7 700 kr.

Socialstyrelsen har i sina beräkningar utgått från att avgifterna kommer att höjas. Däremot har hänsyn inte tagits till kommande avgifter för prövning av naturmedel. Inte heller har någon hänsyn tagits till avgiften för kontroll av diabetestester på grund av att omfattningen av denna verksamhet är oklar. Socialstyrelsen beräknar inkomsterna mot denna bakgrund till 20,3 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 24,7 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till socialstyrelsens beräkning. Inkomsterna på titeln inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen beräknas till 20 297 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 24 664 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Inkomster vid karolinska sjukhuset

I statsbudgeten upptogs inkomsterna för budgetåret 1977/78 till 388,9 milj. kr. Direktionen för karolinska sjukhuset beräknar inkomsterna nu till 385,2 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 420,7 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Beräkningarna under de olika inkomsterna som ingår i denna titel framgår nedan (milj. kr.)

	1977/78	1978/79
Driftbidrag från Stockholms läns landsting	279,2	307,2
Landstingets bidrag till investeringar	9,0	9,0
Inkomster för öppen och sluten vård i övrigt	90,6	98,1
Övriga ersättningar	6,4	6,4
Summa	**385,2**	**420,7**

Direktionen för karolinska sjukhuset har i sina beräkningar tagit hänsyn till de ändrade ersättningsreglerna inom den allmänna sjukförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1977. Ändringarna innebär bl. a. höjd ersättning för sjukhusvård från 20 kr. till 30 kr. per vårddag och höjd läkarvårdsersättning och patientavgift från 85 kr. till 113 kr. per läkarbesök (SFS 1977: 766).

RRV ansluter sig till karolinska sjukhusets beräkning. Inkomsterna på titeln inkomster vid karolinska sjukhuset beräknas till 385 200 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 420 700 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen

Inkomsterna på titeln består i huvudsak av tre delar, ersättning för uppdragsverksamhet, avgifter för utlåtande från centrala bedömningsnämnden för dammlunga och försäljning av publikationstryck. Utfallet på inkomsttiteln för budgetåret 1976/77 uppgick till 2,8 milj. kr.

Den 1 juli 1977 höjdes taxorna för uppdragsverksamheten med 28 % varför en motsvarande uppräkning av inkomsterna för budgetåret 1977/78 har gjorts. För budgetåret 1978/79 räknar arbetarskyddsstyrelsen med ytterligare en taxehöjning på 20 % för uppdragsverksamheten.

Inkomsterna för utlåtanden från centrala bedömningsnämnden för dammlunga beräknas bli oförändrade budgetåret 1977/78. För budgetåret 1978/79 beräknar arbetarskyddsstyrelsen med en taxehöjning på 10 %.

Försäljningen av publikationstryck har stagnerat. Inkomsterna antas öka i takt med prisökningen, vilken arbetarskyddsstyrelsen beräknar uppgå till 10 % årligen.

RRV ansluter sig till arbetarskyddsstyrelsens beräkning. Inkomsterna på titeln inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen beräknas till 3 512 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 4 195 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Avgifter för registrering av motorfordon

Inkomsterna redovisas av statens trafiksäkerhetsverk och länsstyrelserna. Statens trafiksäkerhetsverks inkomster är registerhållningsavgift som är 16 kr. per skatteår för fordon och för registrerat terrängfordon utgår en engångsavgift för registerhållning med 40 kr. samt en avgift på 20 kr. för bevis att avställning av fordon har upphört. Dessutom betalar innehavare av saluvagnslicens en årlig registreringsavgift. Avgifter för körtillstånd redovisas av länsstyrelserna. Avgiften är 25 kr. per tillstånd.

Statens trafiksäkerhetsverks redovisade inkomster uppgick till 72,3 milj. kr. för budgetåret 1976/77. För budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknar statens trafiksäkerhetsverk inkomsterna till 73,8 resp. 75,0 milj. kr. Ökningen jämfört med tidigare år beror på förändringar av volymen.

Länsstyrelsernas redovisade inkomster för budgetåret 1976/77 är 1,1 milj. kr. RRV beräknar därför inkomsterna för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 1,1 milj. kr. för vardera budgetåren.

RRV ansluter sig till statens trafiksäkerhetsverks beräkning. Inkomsterna på titeln avgifter för registrering av motorfordon beräknas till 74 900 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 76 100 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Fyravgifter

Fyravgifterna är av tre slag: Allmän, lokal och inrikes fyravgift. Fr. o. m. den 1 januari 1977 är avgifterna för allmän och inrikes fyravgift 3: 50 kr. per ton netto av fartygets dräktighet. Antalet avgiftspliktiga resor är 12 per år. Den lokala fyravgiftens basbelopp är 118 kr. och avgiften för varje avståndsklass över klass 1 är 39 kr. (SFS 1976: 953). Den 1 maj 1977 ändrades beräkningsgrunden på den inrikes fyravgiften. Tidigare beräknades avgiften på den del av fartygets nettodräktighet som översteg 400 registerton. Nu beräknas den på den del som överstiger 1 500 registerton.

I prop. 1977/78: 13 föreslås ett nytt system för de statliga sjöfartsavgifterna. Det beräknas vara genomfört den 1 januari 1978. Förslaget innebär att en särskild farledsvaruavgift införs för gods som transporteras med fartyg till och från Sverige. Av de nuvarande avgifterna avskaffas inrikes och lokal fyravgift. Den nuvarande allmänna fyravgiften bibehålls med den nya benämningen fyravgifter. Avgiftens storlek ändras inte, men antalet avgiftspliktiga resor minskas från tolv till tio per år.

Från influtna fyravgifter skall generaltullstyrelsen fr. o. m. budgetåret 1976/77 överföra 6,5 % till handelsflottans kultur- och fritidsfond.

Generaltullstyrelsen, som är uppbördsmyndighet, beräknar inkomsterna enligt det nya avgiftssystemet till följande belopp (tusental kr.).

	Redovisat	Generaltullstyrelsens beräkning	
	1976/77	1977/78	1978/79
Allmän fyravgift	87 280	44 000	—
Lokal fyravgift	16 550	8 000	—
Inrikes fyravgift	7 000	3 000	—
Fyravgift	.	45 000	90 000
Farledsvaruavgift	.	65 000	125 000
Summa	110 830	165 000	215 000
Avgår 6,5 % till handelsflottans kultur- och fritidsfond	7 204	10 725	13 975
Summa netto	**103 626**	**154 275**	**201 025**

RRV ansluter sig till generaltullstyrelsens beräkning. Inkomsterna på titeln fyravgifter beräknas till 154 275 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 201 025 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Pensionsmedel m. m.

Vid beräkning av titelns inkomster för innevarande budgetår och det nästkommande har uppgifter inhämtats från riksförsäkringsverket och statens personalpensionsverk. Inkomster och utgifter under inkomsttiteln redovisas fördelade på tre program.

Tabell 28. Anslag med reducerat lönekostnadspålägg (LKP) budgetåret 1977/78

Anslag				Myndighet	LKP
III	A	1	Utrikesförvaltningen lokalanställd personal	Utrikesdepartementet	11
III	D	1	Svenska institutet	Svenska institutet	11
III	E	4	Bidrag till Stockholms internationella freds-forskningsinstitut	Utrikesdepartementet	11
V	K	4	Bidrag till driften av särskolor m. m.	Skolöverstyrelsen Socialstyrelsen	11
VI	C	3	Statens Trafiksäkerhets-verk: Bil- och körkortsre-gister m. m.	Statens Trafiksäkerhetsverk	11
VII	B	2	Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet	Statistiska Centralbyrån	11
VII	B	12	Revision av sparbanker-nas förvaltning	Bankinspektionen	[1]
VIII	E	12	Lönekostnader vid viss omskolning och ompla-cering	Statens personalnämnd	[2]
IX	B	11	Bidrag till Svenska riksteatern	Kammarkollegiet	11
IX	B	12	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern	Kammarkollegiet	11
IX	B	13	Rikskonsertverksamhet	Kammarkollegiet	11
IX	B	33	Landsarkiven: Landsarkivet i Göteborg	Landsarkiven	11
IX	B	56	Bidrag till vissa museer		
			Hallwylska muséet	Kammarkollegiet	13 000 kr
			Stiftelsen Dansmusei-fonden	Kammarkollegiet	23 000 kr
			Stiftelsen Drottning-holms teatermuseum	Kammarkollegiet	30 000 kr
			Stiftelsen Musikhisto-riska museet	Kammarkollegiet	62 000 kr
			Stiftelsen Thielska galleriet	Kammarkollegiet	6 000 kr
IX	C	11	Bidrag till driften av grundskolor m. m.	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser	11
IX	C	18	Bidrag till driften av gymnasieskolor	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser	11
IX	C	20	Bidrag till driften av riksinternatskolor	Skolöverstyrelsen	11
IX	C	26	Bidrag till Bergsskolan i Filipstad	Länsstyrelsen i Värmlands län	11
IX	C	27	Bidrag till driften av vissa privatskolor	Skolöverstyrelsen	11
IX	E	5	Bidrag till kommunal vuxenutbildning	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser	11
IX	E	8	Bidrag till driften av folkhögskolor	Skolöverstyrelsen	11
X	D	2	Bidrag till Skogsvårds-styrelserna	Skogsstyrelsen	[3]
X	G	18	Bidrag till Sveriges utsädesförening	Sveriges lantbruksinstitut	11

[1] Lönekostnadspålägg beräknas i enlighet med tillämpliga bestämmelser om arbetsgivaravgift i lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

[2] Lönekostnadspålägg beräknas beroende på huvudman.

[3] Beräkning och redovisning av lönekostnadspålägg skall inte tillämpas i fråga om lön till anställda vid skogsvårdsstyrelsen.

Anslag med reducerat lönekostnadspålägg (LKP) budgetåret 1977/78 forts.

Anslag			Myndighet	LKP
X	I	1 Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.	Kammarkollegiet	11
XIV	F	1 Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling	Styrelsen för teknisk utveckling	11
		Dessutom skall Statens Järnvägar tillföra titeln Pensionsmedel m. m. ett belopp motsvarande 11,0 % av verkets lönesumma		

Programindelning

Program 1 avser lönekostnadspålägg och de sociala utgifter lönekostnadspåläggen är avsedda att täcka i de fall oreducerat lönekostnadspålägg utgår.

Program 2 avser lönekostnadspålägg och de sociala utgifter lönekostnadspåläggen är avsedda att täcka i de fall reducerat lönekostnadspålägg utgår.

Program 3 avser avsättningar till framtida pensioner och utbetalning av utgående personalpensionsförmåner.

Flertalet statliga myndigheter redovisar lönekostnadspålägg i program 1. De myndigheter m. fl. och de anslag för vilka reducerat lönekostnadspålägg utgår och som således redovisas i program 2 framgår av tabell 28.

De största redovisningsbeloppen i program 2 kommer från bidragsanslagen till driften av grundskolor och gymnasieskolor samt från statens järnvägar.

För program 1 gäller att under inkomstposten personalsjukpenningar redovisas ersättningar från de allmänna försäkringskassorna på grund av statens arbetsgivarinträde enligt lagen om allmän försäkring.

De olika arbetsgivaravgifterna på utgiftssidan fastställs för staten med undantag för de affärsdrivande verken, riksbanken och dess industrier samt riksdagens ledamöter. Beloppen som redovisas för budgetåret avser avgifterna för det kalenderår som avslutas under budgetåret. Undantag utgör dock socialförsäkringsavgiften till allmänna tilläggspensioneringen som redovisas för budgetåret. De lönekostnadspålägg som redovisas under budgetåret motsvarar den under samma tid utbetalade lönesumman. Vissa arbetsgivaravgifter omförs vidare till andra inkomsttitlar. Som exempel kan nämnas avgifterna till den allmänna sjukförsäkringen som förs över till inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. och den allmänna arbetsgivaravgiften som förs över till titeln allmän arbetsgivaravgift.

Tabell 29 Pensionsmedel milj. kr.

	1976/77		1977/78		1978/79
	Statsbudget	Utfall	Statsbudget	Ny beräkning	Beräkning
Program 1					
Inkomster[1]					
1 Lönekostnadspålägg	4 591	4 836	5 535	5 756	6 199
2 Personalsjukpenningar m. m.	360	454	450	540	580
Summa	4 951	5 290	5 985	6 296	6 779
Utgifter[1]					
1 Socialförsäkringsavgift till försäkringen för tilläggspension	1 080	1 152	1 230	1 300	1 458
2 Socialförsäkringsavgift till den allmänna sjukförsäkringen	930	976	1 026	1 087	1 414
3 Allmän arbetsgivaravgift	450	480	523	532	289
4 Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	725	757	1 064	1 128	1 223
5 Arbetslöshetsförsäkringsavgift	47	49	54	54	59
6 Lönegarantiavgift	2	2	9	9	10
7 Delpensionsavgift	15	15	34	34	37
8 Arbetsmarknadsutbildningsavgift	47	49	53	54	59
9 Vissa yrkesskadeersättningar m. m.	12	15	15	18	18
10 Ersättning från grupplivförsäkring	31	51	40	48	51
11 Vuxenutbildningsavgift	17	18	20	20	37
12 Arbetarskyddsavgift	15	16	17	17	14
13 Barnomsorgsavgift	.	.	133	136	191
14 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	1 580	1 710	1 767	1 859	1 919
Summa	4 951	5 290	5 985	6 296	6 779
Program 2					
Inkomster[1]					
Lönekostnadspålägg m. m.	1 343	1 230	1 372	1 464	1 577
Utgifter[1]					
1 Ersättning från grupplivförsäkring	7	10	12	14	15
2 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	1 336	1 220	1 360	1 450	1 562
Summa	1 343	1 230	1 372	1 464	1 577
Program 3					
Inkomster[1]					
1 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	2 916	2 930	3 127	3 309	3 481
2 Vissa pensionsavgifter	17	19	20	20	20
Summa	2 933	2 949	3 147	3 329	3 501
Utgifter[1]					
1 Personalpensionsförmåner	2 099	2 135	2 330	2 345	2 508
2 Överskott	834	814	817	984	993
Summa	2 933	2 949	3 147	3 329	3 501

[1] Utöver angivna belopp redovisas över denna titel vissa personalpensionsförmåner med samma belopp på både inkomst- och utgiftstitlar.

Utgiftsposterna avsättningar till framtida kompletteringspensioner utgör saldoposter. Motsvarande medel redovisas som inkomst i program 3.

Under utgiftsposten personalpensionsförmåner m. m. redovisas pensioner åt f. d. statstjänstemän m. fl. som utbetalas av försvarets civilförvaltning, riksförsäkringsverket, sjöfartsverket och statens personalpensionsverk.

Överskottet i program 3 är en saldopost och utgör det totala överskottet på inkomsttiteln. Budgetåret 1976/77 uppgick detta till 814 milj. kr. Jämfört med budgetåret 1975/76 innebär detta en ökning med 340 milj. kr. Ökningen förklaras bl. a. av att personalpensionsförmånerna, till följd av sänkningen av folkpensionsåldern från 67 till 65 år den 1 juli 1976, endast ökade med ett par procentenheter.

För budgetåret 1977/78 uppgår det oreducerade lönekostnadspålägget till 39 % vilket är tre procentenheter högre än under närmast föregående budgetår. Höjningen förorsakades av att socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och ATP höjdes den 1 januari 1977. Dessutom infördes en ny arbetsgivaravgift benämnd socialavgift till barnomsorgen.

Den 1 januari 1978 höjs socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen, barnomsorgsavgiften samt vuxenutbildningsavgiften. Dessa höjningar uppvägs emellertid av den i propositionen 1977/78: 54 föreslagna sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften. Mot bakgrund härav har RRV i beräkningarna för budgetåret 1978/79 valt att räkna med ett oförändrat lönekostnadspålägg, dvs. 39 %.

Personalpensionsförmånerna har för budgetåret 1977/78 beräknats till 2 345 milj. kr. dvs. endast en marginell uppjustering av beräkningen till statsbudgeten. Jämfört med utfallet för föregående budgetår innebär detta en ökning med 9,8 %. För budgetåret 1978/79 har utbetalningarna beräknats till 2 508 milj. kr. dvs. en ökningstakt på 7 %.

Överskottet på titeln skulle därmed uppgå till närmare en miljard kronor under såväl budgetåret 1977/78 som 1978/79.

RRV beräknar inkomsterna på titeln pensionsmedel m. m. till 984 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 993 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Bidrag för revision av sparbankerna

Enligt gällande lag (SFS 1955: 416) skall sparbank årligen erlägga bidrag för att bestrida kostnader för ersättning åt revisor m. fl. Fr. o. m. budgetåret 1978/79 föreslår bankinspektionen vissa ändringar i sparbankslagen. Ändringarna innebär att varje sparbank i fortsättningen direkt skall stå för kostnaden för revisor m. fl. utan redovisning över denna inkomsttitel. Under budgetåret 1978/79 föreslås emellertid att de fem minsta sparbankernas revisionskostnader skall täckas liksom hittills.

RRV ansluter sig till bankinspektionens beräkning. Inkomsterna på titeln bidrag för revision av sparbankerna beräknas till 1 481 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 15 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.

Myndigheter som deltar i utvecklings- och försöksverksamhet med programbudgetering får medel anvisade i programtermer. Kostnaderna ska i princip täckas av intäkter. Kostnader för utrustning får emellertid periodiseras. Avskrivning och förräntning på det kapital som lagts ned i utrustning ska inlevereras till denna titel. Förräntningen ska beräknas med en räntefot på 8 %. Medlen överförs till denna inkomsttitel med lika belopp den 31 december och den 30 juni utom för styrelsen för teknisk utveckling och arbetsmarknadsstyrelsen som ska göra överföringen senast den 30 juni. Försöksverksamheten började budgetåret 1970/71.

Utfallet för budgetåret 1976/77 och myndigheternas beräkning för budgetåren 1977/78 och 1978/79 framgår av följande sammanställning (tusental kr.)

	Redovisat 1976/77	Myndigheternas beräkning 1977/78	1978/79
Allmänna advokatbyråer	389	369	349
Arbetsmarknadsstyrelsen	14 274	23 660	14 995
Konsumentverket	12	11	11
Rikspolisstyrelsen	24	0	0
Statens bakteriologiska laboratorium	2 263	2 467	2 794
Statens industriverk	152	258	286
Statens lantmäteriverk	4 232	9 283	9 794
Statens provningsanstalt	728	1 387	4 800
Statens väg- och trafikinstitut	484	650	818
Statens skeppsprovningsanstalt	987	1 893	2 650
Sveriges geologiska undersökning	3 548	5 123	7 645
Styrelsen för teknisk utveckling	4 937	6 950	7 150
Totalt	**32 028**	**52 051**	**51 292**

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkningar. Inkomsterna på titeln ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m. beräknas till 52 051 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 51 292 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Diverse inkomster

Bötesmedel

På denna inkomsttitel redovisas böter i form av dagsböter, normerade böter eller penningböter. Dagsböter ådöms till ett antal av minst en och högst etthundatjugo allt efter brottets svårighetsgrad och fastställs till visst belopp med hänsyn till den tilltalades inkomst, förmögenhet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Normerade böter bestäms efter värdet av föremålet för brottet. Beträffande penningböter stadgas att om det för böter är utsatt visst högsta belopp ej över 500 kr. ådöms de omedelbart i penningar. Böter och viten tillfaller staten om inte annat är föreskrivet.

År 1977 avskaffades fylleristraffet. Detta har medfört en minskning av bötesinkomsterna.

Den 1 april 1977 ersattes parkeringsboten med en felparkeringsavgift som tillfaller kommunen under förutsättning att den svarar för kommunal trafikövervakning. I annat fall skall avgiften tillfalla staten. Statens inkomster från felparkeringsavgifter redovisas under inkomsttiteln övriga diverse inkomster.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.)

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	87,0	95,0	109,0	111,4	85,8
Redovisat	104,2	111,4	108,4	108.7	.

Enligt av RRV från länsstyrelserna, rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen infordrade uppgifter beräknas inkomsterna av bötesmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 87,2 resp. 86,5 milj. kr.

RRV ansluter sig till ovannämnda myndigheters beräkning. Inkomsterna på titeln bötesmedel beräknas till 87 225 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 86 450 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Totalisatormedel

Varje anordnare av totalisatorspel vid galopp- och travtävlingar skall betala viss andel av de influtna totalisatormedlen till riksskatteverket. Andelen är f. n. 10 % av totalisatoromsättningen. AB Trav och Galopp meddelar varje år tillstånd att anordna vadhållning med totalisator i samband med galopp- och travtävlingar.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	90,0	95,0	117,0	105,0	137,0
Redovisat	93,5	115,0	129,0	126,0	.

I skrivelse till RRV den 28 oktober 1977 har riksskatteverket anfört följande:

Under budgetåret 1976/77 inflöt 126,0 milj. kr. Under tiden juli—september 1977 inflöt 37,6 milj. kr. mot 31,4 milj. kr. under motsvarande period 1976. Ökningen utgör 20 %, varav 8 procentenheter hänför sig till rikstotospelet V 65 och 12 procentenheter till övriga spelformer.

Efter kontakt med AB Trav och Galopp gör RSV den bedömningen att omsättningsökningen stannar vid ca 19 % under budgetåret.

RSV beräknar inkomsten av totalisatoravgift under budgetåret 1977/78 till 150 milj. kr. och under budgetåret 1978/79 till 175 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning. Inkomsterna på titeln totalisatormedel beräknas till 150 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 175 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Tipsmedel

Radpriset för tippning är fr. o. m. den 1 april 1975 50 öre per rad. Därav går 5 öre direkt till staten som radskatt. Av återstoden skall hälften fördelas bland vinnarna och högst 22,5 % disponeras för bolagets omkostnader. På inkomsttiteln redovisas dels överskottet av AB Tipstjänsts verksamhet, dels den av riksdagen beslutade radskatten.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	287.0	295,0	347,9	327,1	367,8
Redovisat	291,8	302,5	346,4	376,9	.

I skrivelse till RRV den 14 oktober 1977 har AB Tipstjänst beräknat inkomsten av tipsmedel till 400,9 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 400,9 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till AB Tipstjänst beräkningar. Inkomsterna på titeln tipsmedel beräknas till 400 900 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 400 900 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Lotterimedel

På denna titel redovisas de medel som Svenska Penninglotteriet Aktiebolag betalar in till kammarkollegiet. Bolaget skall inom en månad efter den dag då dragningen förrättats inbetala ett belopp som motsvarar försäljningssumman för sålda lotter efter avdrag av den totala vinstsumman inklusive vinstskatt och bolagets omkostnader.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78
Statsbudget	189,0	181,0	212,0	235,0	279,0
Redovisat	185,4	216,6	227,0	254,6	.

I skrivelse till RRV den 13 oktober 1977 har Svenska Penninglotteriet AB för budgetåret 1977/78 angett att inkomsterna på titeln lotterimedel kan beräknas till 274 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till 300 milj. kr.

RRV ansluter sig till Svenska Penninglotteriet ABs beräkning. Inkomsterna på titeln lotterimedel beräknas till 274 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 300 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Övriga diverse inkomster

De på denna titel redovisade inkomsterna uppgick för budgetåret 1974/75 till netto 91,2 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 till 118,0 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 174,3 milj. kr. De största inkomstposterna redovisas i följande tabell (milj. kr.):

Tabell 30. Övriga diverse inkomster

	Redovisade belopp		
	1974/75	1975/76	1976/77
Försäljningsmedel för lös egendom m. m.	4,4	6,4	4,2
Särskild rättsverkan	4,1	3,8	8,5
Expeditionsavgifter	1,3	1,3	1,5
Intressemedel	7,2	11,3	53.4
Återbetalning av lån från anslag på driftbudgeten	11,9	12,1	9,3
Återbetalning av kostnader för svenska FN-styrkor	18,2	43,4	40,0
Ersättning för datamaskindrift m. m.	3,7	3,7	3,4
Allmän varuskatt	3,1	0,6	6,5
Förlusttäckningsavgifter	1,2	1,4	1,6
Återbetalning gällande U-landsunderstöd	9,0	7,8	5,7
Uppsala läns landsting enligt avtal om Akademiska sjukhuset	3,2	—	0,5
Inleverering av vinstmedel från statistiska centralbyrån	8,2	—	—
Kapitalnedsättning av Rysslandssvenskarnas understödsfond enligt K.br. 1974-10-30	1,1	—	—
Reglering av transakationer från föregående budgetår avseende datadriftledning	1,5	—	—
De nordiska ländernas andel i Nordiska hälsovårdshögskolan	—	—	1,5
Ersättning för försvarstandvård enligt K.br. 1974-04-05	1,8	3,2	3,3

	Redovisade belopp		
	1974/75	1975/76	1976/77
Energisparlån: amorteringar	—	5,4	20,0
Av överstyrelsen för ekonomiskt försvar inlevererat belopp enl. reg.br. 1975-11-06	—	2,5	—
Inkomster från databearbetningar m. m. vid statens trafiksäkerhetsverk	—	2,9	—
Diverse i övrigt	11,3	12,1	14,9
Summa	**91,2**	**118,0**	**174.3**

Titeln har i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 uppförts med 170 milj. kr.

Sveriges fordran på FN för kostnader för svenska FN-trupper uppgår f. n. till 53,5 milj. kr.

Den 1 april 1977 ersattes parkeringsböter med en felparkeringsavgift. Huvuddelen av inkomsterna från felparkeringsavgiften tillfaller kommunerna medan en mindre del tillfaller staten. Felparkeringsavgiften har av statens trafiksäkerhetsverk beräknats till 19,2 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 20,1 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Administrationen av bidragsförskotten fördes den 1 oktober 1977 över från kommunerna till försäkringskassorna. För att täcka administrationskostnaderna efter omläggningen betalar kommunerna till staten ersättning med 5 % av nettokostnaderna för utgående bidragsförskott. Ersättningen till staten för budgetåren 1977/78 och 1978/79 har med hjälp av uppgifter från riksförsäkringsverket beräknats till 25,5 milj. kr. respektive 33,4 milj. kr.

Med hänsyn till utfallet för budgetåret 1976/77, uppgifterna angående felparkeringsavgifter och kommunernas ersättning för administration av bidragsförskotten beräknar RRV inkomsterna på titeln övriga diverse inkomster till 244 500 000 kr. för budgetåret 1977/78 och till 253 400 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Statens affärsverksfonder

De statliga affärsverken redovisar i skrivelser till RRV de beräknade inkomsterna för Statens affärsverksfonder. Enligt en av RRV upprättad PM som utgått till samtliga affärsverk anmodas dessa att följa en enhetlig linje i sina prognoser. Konjunkturinstitutets senaste rapport bör tjäna som vägledning vad beträffar den allmänna utvecklingen för löner, produktion, import, export, konsumtion och priser. Sambandet mellan den allmänna konjunkturutvecklingen och verkets utgifts- och intäktssituation bör redovisas i resp. affärsverks inkomstberäkning.

Affärsverken anmodas att presentera sina beräkningar på följande sätt. I en huvudtabell, som följer samma uppställning för samtliga affärsverk, redovisas det förväntade resultatet av rörelsen, speciella bokslutsdispositioner samt beräkning av överskott och inleveranser. Uppdelning av intäkter på rörelsegrenar och av kostnader på huvudgrupper redovisas i specialtabeller. Övriga faktorer av väsentlig betydelse för bedömning av det förväntade ekonomiska resultatet skall anges i noter.

Nedan följer en sammanställning av affärsverkens skrivelser samt RRVs beräkningar och förslag till inkomster på affärsverksfonderna för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Dessutom redovisas överskott och inleveranser på inkomsttitlarna för den senaste femårsperioden.

Postverket

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för postverket för de senaste fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster[1]	Driftkostnader[1]	Ränta på postbankens statsverkslån	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1972/73	2 060,0	1 938,4	4,8	126,4	95,0	11,5
1973/74	2 245,3	2 231,7	6,0	19,6	47,6	68,8
1974/75	2 853,2	2 852,1	0,0	1,1	3,4	3,4
1975/76	3 439,8	3 438,6	0,0	1,2	1,1	25,5
1976/77	4 169,2	4 141,1	0,0	28,1	21,2	21,5

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av postverket redovisade belopp förklaras av att vissa salderingar vidtagits vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.)

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1972/73	73/74	74/75	75/76	76/77
1972/73	126,4	95,0	31,4	.	.	.
1973/74	19,6	.	16,2	3,4	.	.
1974/75	1,1	.	.	.	1,1	.
1975/76	1,2	.	.	.	.	1,2
1976/77	28,1	.	.	.	.	20,0

Den 1 juli 1977 återstod 8,1 milj. kr. av 1976/77 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för innevarande budgetår har såsom inkomst av postverket upptagits ett belopp av 30,0 milj. kr.

Postverket har i skrivelse till RRV den 11 november 1976 beräknat överskotten för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 32 milj. kr. resp. 40 milj. kr.

Beträffande de genomförda beräkningarna har postverket anfört följande:

För budgetåren 1977/78 och 1978/79 räknar Postverket, efter erforderliga intäktsförstärkningar, med att kunna leverera ett överskott på 32 resp. 40 Mkr, vilket motsvarar normal förräntning av det disponerade statskapitalet.

— — — —

Postverket räknar i nuvarande läge med en volymökning för de totala portointäkterna med omkring 1 % under såväl innevarande som nästa budgetår. Hänsyn har därvid tagits till att efterfrågeutvecklingen under 1976/77 blev något sämre än väntat.

Lönekostnaderna beräknas öka volymmässigt med drygt 2 % under de närmaste åren, varav hälften förorsakas av ändrad boendestruktur i samhället. Prismässigt beräknas lönerna öka med 1 % mer än i Er skrivelse angivet genomsnitt, dvs. med ca 8 % per år. Hänsyn har därutöver tagits till utökad semester fr. o. m. 1978 och till väntad sänkning av den allmänna arbetsgivaravgiften med 2 % under vardera 1978 och 1979.

Sakkostnaderna beräknas öka med i genomsnitt 14 % per år.

— — — —

Beräkningarna bygger också på att Postverkets förslag till höjningar av porton och tidningsavgifter beviljas samt att 131 Mkr av den i bokslutet för 1976/77 föreslagna avsättningen till konsolideringsfonden får utnyttjas under 1977/78.

RRV ansluter sig till postverkets beräkningar. Inkomsterna på titeln postverkets fond beräknas till 32 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 38 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Tabell 31 Postverkets driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

	1976/77		1977/78		1978/79
	Driftstat[1]	Utfall	Driftstat[1]	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[2]	3 903	4 058	4 489	4 620	5 335
Rörelsekostnader[2]	−3 907	−3 888	−4 482	−4 744	−5 299
Driftbidrag[3]	103	111	100	100	95
Rörelseresultat före avskrivningar	99	281	107	−24	131
Avskrivningar enligt plan	−71	−68	−76	−76	−92
(Därav avskrivningsmedel inom fonden)	(−27)	(−28)	(−21)	(−23)	(−23)
Rörelseresultat	28	213	31	−100	39
Finansiellt netto					
Extraordinära poster[4]	1	−3	1	1	1
Resultat före bokslutsdispositioner	29	210	32	−99	40
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	—	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift[5]	(93)	(82)	(108)	(100)	(112)
Övriga bokslutsdispositioner[6]	—	−182	—	131	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott	29	28	32	32	40
Inleverans	—	21	—	32	38
Därav:					
Från föregående år	—	1	—	8	8
Av årets överskott	—	20	—	24	30
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	—	8,0	—	8,25	8,25

[1] Fastställda driftstater har omdisponerats bl. a. för att anpassas till redovisad uppställning.

[2] Rörelseintäkter och rörelsekostnader specificeras på sid. 3. Rörelsekostnaderna inkluderar här liksom i Postverkets officiella redovisning utbetalade pensioner. Försäkringsmässig merkostnad för pensionerna redovisas dock som vanligt under särskild rubrik.

[3] Avser bidrag till tidningsrörelsen och diligenstrafiken.

[4] Regeringen har bemyndigat Postverket att skriva upp fastigheternas bokförda värde intill ett belopp på 166,5 Mkr. Detta har gjorts i 1976/77 års bokslut samtidigt som vissa tidigare icke kostnadsförda poster bokförts.

Extraordinära poster, Mkr	1976/77 Driftstat	Utfall
Uppskrivning av fastigheter	166	166
Kostnadsföring av balanserad lön m. m.	—166	—170
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar	1	1
Summa	1	— 3

[5] Beloppen utgör en genomsnittskostnad för de närmaste åren.
[6] Av utfallet för 1976/77 avser 181 Mkr Postverkets förslag till avsättning till konsolideringsfond. Beloppet för 1977/78 avser beräknat behov av återföring från fonden.

Övriga uppgifter
Avskrivningsmedel inom fonden under Postverkets fond.
Beräknade avskrivningsmedel inom fonden framgår av resultaträkningarna.

Övriga kapitalmedel.
Posten Övriga kapitalmedel i investeringsstaten för Postverkets fond har under budgetåret 1976/77 tillgodoförts 0,6 Mkr. Utfallet för budgetåren 1977/78 och 1978/79 är med hänsyn till planeringsläget inte möjligt att beräkna. I förslaget till investeringsstat för budgetåret 1978/79 har ett symboliskt belopp på 1 000 kronor upptagits.

Tabell 32 Postverkets rörelseintäkter budgetåren 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

	1976/77		1977/78		1978/79
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter					
exkl. driftbidrag					
Porton och tidningsavgifter[1]	2 805	2 811	3 180	3 273	3 857
Uppdrag åt staten	126	109	164	155	143
Ränteintäkter i Postgirot	475	626	595	602	662
Ersättning från PKbanken	268	273	302	320	355
Diligenstrafiken	30	32	32	32	36
Centralupphandlingen	57	56	50	54	56
Övriga intäkter	142	151	166	184	226
Summa rörelseintäkter	3 903	4 058	4 489	4 620	5 335
Rörelsekostnader	—	—	—	—	—
Personalkostnader[2] [3]	—	—	—	—	—
Löner och lönetillägg	2 312	2 278	2 598	2 766	3 102
Sociala avgifter	826	804	1 010	1 044	1 150
Övriga personalkostnader	81	81	91	96	106
Summa personalkostnader	3 219	3 163	3 699	3 906	4 358
Sakkostnader	688	725	783	838	941
Summa rörelsekostnader	3 907	3 888	4 482	4 744	5 299

[1] Skillnaderna mellan utfall och driftstat 1976/77 beror främst på att diskontot under året varit högre än väntat.
[2] Specifikationen till driftstaten för 1976/77 har omdisponerats till ändrad specifikation i beräkningarna fr. o. m. driftstaten för 1976/77.
[3] Skillnaderna mellan driftstat och ny beräkning för 1977/78 beror främst på att oväntat kraftiga löneökningar fr. o. m. juli 1977. Ökningarna uppvägs dock i någon mån av den väntade sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften.

Televerket

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för televerket för de senaste budgetåren framgår av efterföljande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster[1]	Drift-kostnader[1]	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i stats-budgeten
1972/73	3 835,6	3 540,6	295,0	193,0	230.0
1973/74	4 047,1	3 889,4	157,7	237,0	158,0
1974/75	4 349,6	4 169,6	180,0	175,1	159,3
1975/76	4 622,6	4 482,6	140,0	150,0	150,0
1976/77	5 122,8	4 997,8	125,0	125,0	125,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av televerket redovisade belopp förklaras av att bruttoredovisning tillämpats vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Balanserade överskott av radiolicensmedel	Netto att inleverera	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
				1972/73	73/74	74/75	75/76	76/77
1972/73	355,3	60,3	295,0	175,6	119,4	.	.	.
1973/74	213,2	55,5	157,7	.	117,6	40,1	.	.
1974/75	257,7	77,7	180,0	.	.	135,0	45,0	.
1975/76	141,9	1,9	140,0	.	.	.	105,0	35,0
1976/77	125,0	0,0	125,0	.	.	.	.	90,0

Den 1 juli 1977 återstod 35 milj. kr. av 1976/77 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har som inkomst av televerket upptagits ett belopp av 125 milj. kr.

Televerket har i skrivelse till RRV den 2 november 1977 beräknat överskottet för budgetåret 1977/78 till 125 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till 137,2 milj. kr.

Beträffande de genomförda beräkningarna har televerket anfört följande:

— — — —

Beräkningarna bygger på inom teleområden m. fl. enskilda organisationsenheter under våren 1977 budgeterade (realistiska) intäkter och kostnader för den aktuella perioden. Nya beräkningar har under hösten 1977 utförts med hänsyn till resultatet av lönerörelsen, sänkningen av arbetsgivaravgiften samt kostnadsbesparande åtgärder inom televerket.

Vid intäktsberäkningen har förutsatts att regeringen beslutar om taxehöjningar för samtalsmarkeringsavgiften fr. o. m. 1977-12-01 samt för abonnemangsavgifterna fr. o. m. 1978-01-01.

Under budgetåren 1973/74 och 1974/75 har televerket gjort avsättningar i form av extra avskrivningar om totalt 348 milj. kr. Inkomstberäkningen för budgetåret 1978/79 förutsätter att 174 milj. kr. av de medel verket tidigare inlevererat i konsoliderande syfte återförs till televerket.

RRV ansluter sig till televerkets beräkningar. Inkomsterna på titeln televerkets fond beräknas till 125 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 140 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Tabell 33 Televerkets driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

	1976/77		1977/78		1978/79
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	4 974,5	4 950,4	5 755,6	5 701,1	6 499,7
Rörelsekostnader[2]	−3 773,9	−3 877,4	−4 530,4	−4 492,7	−4 858,5
Driftbidrag[3]					
Rörelseresultat före avskrivningar	1 200,6	1 073,0	1 225,2	1 208,4	1 641,2
Kalkylmässiga avskrivningar	−1 056,5	−1 104,7	−1 279,2	−1 279,2	−1 340,0
Rörelseresultat	144,1	−31,7	−54,0	−70,8	301,2
Finansiellt netto	−18,0	−18,4	−24,4	−56,6	−66,6
Extraordinära poster[4]	−6,1	21,9	3,4	3,4	3,4
Resultat före bokslutsdispositioner	120,0	−28,2	−75,0	−124,0	238,0
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar[5]	—	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift[6]	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	153,2	200,0	250,0	−100,8
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott/ underskott	120,0	125,0	125,0	126,0	137,2
Inleverans:	125,0	125,0	125,0	125,0	140,0
därav från föregående år av årets överskott	35,0	35,0	35,0	35,0	36,0
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	7,9	8,2	8,2	8,3	8,3
[1] Fördelning av rörelseintäkter på rörelsegrenar (milj. kr.).					
Telefon	4 334,1	4 257,0	4 994,9	4 937,2	5 580,4
Telegraf	54,2	48,5	39,8	40,4	41,4
Telex	127,0	137,4	152,7	146,6	174,3
Data	18,8	54,9	70,4	72,6	91,7

Larm	26,3	10,2	32,2	33,7	52,7
Rundradio	190,7	192,2	212,1	212,1	256,7
Övrig Radio	86,2	117,6	110,7	116,8	141,3
Div. inkomster	137,2	132,6	142,8	141,7	161,2
S:a rörelseintäkter	4 974,5	4 950,4	5 755,6	5 701,1	6 499,7

[3] I televerkets driftstat upptages sedan budgetåret 1972/73 endast de samlade rörelsekostnaderna, utan någon specificering på delposter. Anledningen härtill är att televerket internt budgeterar de samlade utgifterna uppdelade på utgiftsslag för verksamheten inklusive anläggningsverksamheten.

[3] Televerket har ej några driftbidrag.

[4] Extraordinära poster redovisas exklusive övriga kapitalmedel eftersom dessa medel ej är resultatpåverkande. Övriga kapitalmedel är en finansieringskälla för investeringar. Belopp under perioden (i milj. kr.) redovisas nedan.

	1976/77 Driftstat	Utfall	1977/78 Driftstat	Ny beräkning	1978/79 Beräkning
Övriga kapitalmedel	—	4,9	—	1,0	1,0

[6] Avskrivningsmedel inom fonden framgår av följande tabell.

	1976/77 Driftstat	Utfall	1977/78 Driftstat	Ny beräkning	1978/79 Beräkning
Avskrivningsmedel inom fonden:					
Teleanläggningar m. m.	825,3	836,3	836,6	836,6	808,0
Rundradioanläggningar	50,0	50,0	53,6	53,6	61,2
Summa	875,3	886,3	890,2	890,2	869,2

[6] Televerket budgeterar ej särskilt den faktiska pensionskostnaden. Rörelsekostnaderna i tablån redovisas därför inklusive bokförd pensionsavgift.

Statens järnvägar

De redovisade resultaten för statens järnvägar för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1972/73	[1]2 810,9	[1]2 810,9	0,0	0,0	0,0
1973/74	3 257,0	3 130,0	127,0	100,0	15,0
1974/75	3 657,0	3 523,0	134,0	66,7	35,0
1975/76	4 093,0	4 044,0	49,0	139,0	22,0
1976/77	4 566,1	4 566,1	0,0	3,6	0,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av statens järnvägar redovisade belopp förklaras av att vissa salderingar vidtagits vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1972/73	73/74	74/75	75/76	76/77
1972/73	0,0	.	.	.	.	.
1973/74	127,0	.	100,0	26,7	.	.
1974/75	134,0	.	.	40,0	94,0	.
1975/76	49,0	.	.	.	45,0	3,6
1976/77	0,0	.	.	.	.	.

Den 1 juli 1977 återstod 0,4 milj. kr. av 1975/76 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för innevarande budgetår har såsom inkomst av statens järnvägar upptagits ett belopp av formellt 1 000 kr.

I skrivelse till RRV den 10 november 1977 har järnvägsstyrelsen anfört följande:

De prognoserade trafikintäkterna, som bygger på bl. a. konjunkturinstitutets senaste bedömning av den ekonomiska utvecklingen i samhället, har beräknats vid den taxenivå som gäller fr. o. m. 1977-09-01. Den statliga ersättningen för drift av olönsamma järnvägslinjer m. m. uppgår budgetåret 1977/78 till 650 milj. kr. För 1978/79 upptas motsvarande ersättning till 991,8 milj. kr. i enlighet med årets anslagsframställning.

Kostnaderna har beräknats med beaktande av föreliggande rationaliseringsplaner. Personalkostnaderna har kalkylerats enligt gällande löneavtal fr. o. m. 1977-07-01 samt med en antagen höjning av lönenivån under 1978 och 1979 med 10 % per år. Beslutade och aviserade ändringar av arbetsgivaravgifter m. m. har beaktats. Kostnaderna för kompletteringspensioner 1977/78 har i enlighet med regeringens beslut 1977-06-16 beräknats till 11 % av den avgiftsgrundande lönesumman. Uttagsprocenten har förutsatts bli densamma 1978/79. Sakkostnadsnivån har antagits stiga med 10 % 1977/78 och därefter med 8 % per år utom i de fall då priserna regleras genom särskilda avtal.

Enligt beräkningarna skulle resultatet för 1977/78 efter planenliga avskrivningar bli ett underskott om ca 485 milj. kr. För 1978/79 väntas ett underskott om ca 260 milj. kr. under förutsättning att SJ erhåller begärda ersättningar för särskilda ekonomiska belastningar, som saknar motsvarighet hos konkurrerande transportföretag. Eftersom det inte finns några kvarstående överskottsmedel från 1976/77 att redovisa, kan någon inleverans ej påräknas vare sig 1977/78 eller 1978/79.

RRV har i sin inkomstberäkning gjort följande justering.

För budgetåret 1978/79 har det av statens järnvägar beräknade underskottet, vilket utgör 259 milj. kr., ökats med 112,1 milj. kr. Beloppet är hänförligt till sådana verksamheter som statens järnvägar regelbundet

begärt men inte erhållit anslag för. RRVs beräkningar förutsätter dock att statens järnvägar beviljas anslag för följande:

— bibehållande av olönsamma järnvägsstationer med 0,6 milj. kr. (samma belopp som statens järnvägar erhållit för innevarande budgetår)
— reducerad taxa för viss styckegodstrafik med 2,8 milj. kr. samt
— utvidgning av pensionärsrabatten till förtidspensionärer m. fl. 2 milj. kr.

Tabell 34 Statens järnvägars driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

	1976/77		1977/78		1978/79 Beräkning
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	
Rörelseintäkter[1]	4 562	4 552	5 215	4 939	5 613
Rörelsekostnader[2]	−4 192	−4 209	−4 733	−4 931	−5 318
Driftbidrag	—	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivningar	370	343	482	8	295
Kalkylmässiga avskrivningar	−446	−447	−500	−510	−569
Rörelseresultat	−76	−104	−18	−502	−274
Finansiellt netto	16	14	16	13	13
Extraordinära poster[3]	2	0	2	2	2
Resultat före bokslutsdispositioner	−58	−90	0	−487	−259
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar[4]	58	90	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	—	—	—	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott/underskott	0	0	0	−487	−259
Inleverans:	—	4	—	—	—
därav från föregående år	—	4	—	—	—
av årets överskott	—	—	—	—	—
Överskott i % av i medeltal disponerat statskapital	.	.	.	.	.
[1]) Specifikation					
Intäkter					
Järnvägs-, färje- och busstrafik					
Gods- och posttrafik	2 312	2 275	2 662	2 359	2 586
Persontrafik	1 412	1 429	1 622	1 622	1 710
Ersättning för drift av olönsamma järnvägslinjer, m. m.	600	600	650	650	992
Ersättning för försvarsberedskap	7	6	7	8	8
Övriga intäkter	231	243	274	300	317
[2]) Specifikation					
Kostnader					
Löner för drift och underhåll[5]	2 181	2 141	2 388	2 533	2 741
Pensionskostnader inkl. ATP	513	511	538	546	591
Andra personalkostnader[5]	504	508	600	638	694
Övrigt	994	1 049	1 207	1 214	1 292

[3] Övriga kapitalmedel redovisas i balansräkning. 76/77 utfall 33,7 Mkr, 77/78 beräkn. 25 Mkr, 78/79 beräkn. 7 Mkr.

[4] Avskrivningsmedel inom SJ fond 76/77 utfall 366,5 Mkr, 77/78 beräkn. 27 Mkr, 78/79 beräkn. 314 Mkr.

[5] Löner redovisas efter avdrag av ersättningar från försäkringskassor. Dessa avdrag har tidigare gjorts från Andra personalkostnader.

Statens järnvägars beräkningar av underskottet för budgetåret 1978/79 förutsätter att begärd ersättning för drift av det olönsamma järnvägsnätet, 873,6 milj. kr., erhålles.

RRV beräknar inkomsterna på titeln statens järnvägars fond till formellt 1 000 kr. för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Luftfartsverket

De i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade resultaten för luftfartsverket för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott (+) resp. underskott (−)	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1972/73	177,7	152,5	+25,2	23,0	23,1
1973/74	191,2	173,8	+17,4	11,5	25,5
1974/75	228,0	202,2	+25,8	16,1	18,7
1975/76	287,7	250,5	+37,2	40,8	25,8
1976/77	344,9	302,0	+42,9	42,2	25,0

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1972/73	73/74	74/75	75/76	76/77
1972/73	25,2	15,0	10,2	.	.	.
1973/74	17,4	.	1,3	16,1	.	.
1974/75	25,8	.	.	.	25,8	.
1975/76	37,2	.	.	.	15,0	22,2
1976/77	42,9	.	.	.	.	20,0

Den 1 juli 1977 återstod 22,9 milj. kr. av 1976/77 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för innevarande budgetår har såsom inkomst av luftfartsverket upptagits 24,5 milj. kr.

Luftfartsverket har i skrivelse till RRV den 31 oktober 1977 beräknat överskotten för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 34,4 milj. kr. resp. 15,0 milj. kr. I skrivelsen anför luftfartsverket följande:

Intäkterna för 1977/78 uppgår till 453,8 milj. kr. enligt fastställd budget. I intäkterna är då inkluderat en extraordinär post om 23,2 milj. kr. varav 9 milj. kr. avser ersättning för mark och byggnader och 14,2 milj. kr avser avskrivningsanslag för bortskrivning av anläggningstillgångar på Torslanda. Intäkten motsvaras av en lika stor kostnad. Effekten av föreslagna taxehöjningar under budgetåret har beräknats till 28 milj. kr.

Kostnaderna för 1977/78 uppgår till 419,4 milj. kr. enligt fastställd driftbudget. Räntekostnader för kommunala finansieringsbidrag har re-

Tabell 35 Luftfartsverkets driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

	1976/77		1977/78		1978/79
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter	346,3	347,1	430,6	—	494,3
Rörelsekostnader	−286,3	−277,9	−349,9	—	−396,1
Rörelseresultat före avskrivning	60,0	69,2	80,7	—	98,2
Avskrivningar	−28,8	−27,0	−46,3	—	−83,2
Rörelseresultat	31,2	42,2	34,4	—	15,0
Extraordinära poster	—	0,3[1]	—	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner	31,2	42,5	34,4	—	15,0
Bokslutsdispositioner	—	0,5[2]	—	—	—
Kommunala skatter	—	−0,1	—	—	—
Årets överskott	31,2	42,9	34,4	—	15,0
Inleverans:		42,2	46,3	—	24,0
därav från föregående år	—	22,2	22,9	—	11,0
av årets överskott	—	20,0	23,4	—	13,0
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	5,8	9,2	4,3	—	1,1
Intäkter					
Trafikintäkter	—	—	—	—	—
Landningsavg.	66,6	65,2	81,1	—	93,8
Passageraravg.	96,7	90,3	111,6	—	132,4
Terminaltjänstavg.	28,1	30,5	35,2	—	40,6
Hangar- och parkavg.	2,2	2,3	3,0	—	3,5
Undervägsavg.	58,6	57,4	74,6	—	86,5
Summa trafikintäkter	252,2	245,7	305,5	—	356,8
Övriga intäkter	74,9	83,0	96,6	—	106,8
Centralförvaltning exkl. luftfartsinspektionen	10,5	10,1	21,4	—	23,1
Luftfartsinspektionen	6,1	6,4	6,9	—	7,6
Omlok. medel	2,6	2,3	0,2	—	—
Extraordinära intäkter	—	0,5[2]	23,2[3]	—	—
Intäkter totalt	346,3	347,9	453,8[4]	—	494,3[5]
Kostnader					
Personalkostnader	—	—	—	—	—
Löner	119,6	117,2	146,2[7]	—	170,5
Soc. kostnader	38,3	36,9	52,7	—	61,4
Div. personalomkostnader	6,6	6,9	11,0	—	12,8
Summa personalkostnader	164,5	161,0	209,9	—	244,7
Sakkostnader	—	—	—	—	—
Materielkostnader[6]	10,1	11,2	22,0	—	25,4
Administrativa kostnader[6]	19,0	22,1	5,8	—	6,7
Tjänster från utomstående[6]	24,4	19,4	45,2	—	52,2
Diverse omkostnader[6]	4,7	6,0	—	—	—
Summa sakkostnader	58,2	58,7	73,0	—	84,3
Ersättningar	46,4	42,3	53,6	—	60,7
Räntor	14,6	13,0	13,2[8]	—	6,4[10]
Avskrivningar	28,8	27,0	46,3	—	83,2
Omlok. medel	2,6	2,9	0,2	—	—
Extraordinära kostnader	—	—	23,2[9]	—	—
Kostnader totalt	315,1	305,0	419,4	—	479,3

[1] Avser realisationsvinster.
[2] Avser ökning av förrådsvärde.
[3] 9,0 milj. kr. avser ersättning för överlåtelse av mark och byggnader på Torslanda. 14,2 milj. kr. avser avskrivningsanslag för bortskrivning av anläggningstillgångar på Torslanda.

[4] Inklusive föreslagen taxehöjning fr. o. m. 1977-11-01 motsvarande 13,8 % av trafikintäkterna.
[5] Inklusive taxehöjning motsvarande 10 % av trafikintäkter.
[6] P. g. a. omläggning av redovisningssystemet och kontoplan fr. o. m. 1977-07-01 har innehållet i resp. huvudkostnadsslag ändrats jämfört med 1976/77.
[7] Totala lönebeloppet är 150,6 milj. kr. Detta belopp har reducerats med 4,4 milj. kr. som avser budgeterad ersättning från försäkringskassan.
[8] Avser beräknade kostnader för bortskrivning av restvärden på Torslanda.
[9] Efter nedsättning av kommunal ränteersättning med 11,0 milj. kr.
[10] Efter nedsättning av kommunal ränteersättning med 38,4 milj. kr.

ducerats med 11 milj. kr. i syfte att från förräntningssynpunkt likställa kommunalt och statligt finansieringskapital. Under dessa förutsättningar beräknas överskottet uppgå till 34,4 milj. kr. Förräntningskravet på statskapitalet beräknat efter en räntesats av 8,25 % uppgår till 66 milj. kr. Det beräknade överskottet utgör således 52 % av full förräntning. Även kommunerna beräknas erhålla 52 % av full ränteersättning.

Som grund för intäktsberäkningen *1978/79* har trafikvolymen uttryckt i antal landningar beräknats öka med 4 % och i antal passagerare med 8 %.

Som grund för kostnadsberäkningen 1978/79 gäller följande:

Rörelsekostnaderna har totalt antagits öka med drygt 13 %. Vid denna beräkning har antagits generella löneökningar med 8 %. Sociala kostnader har beräknats efter 36 % av lönekostnaden. Vidare har sakkostnaderna beräknats öka med ca 15 % varav ca 10 % till följd av prishöjningar.

Avskrivningskostnaderna bedöms bli ca 80 % högre än under innevarande budgetår. Denna ökning beror i huvudsak på att Göteborg-Landvetter flygplats har tagits i bruk fr. o. m. 1977-10-03, vilket medför avskrivningskostnader fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Under angivna förutsättningar beräknas överskottet för 1978/79 uppgå till 15 milj. kr. Förräntningskravet på statskapitalet, beräknat efter 8,25 % på i medeltal disponerat statskapital, uppgår till ca 113 milj. kr. Det beräknade överskottet uppgår således till 13 % av full förräntning.

Räntekostnader för kommunala finansieringsbidrag har liksom under budgetåret 1977/78 reducerats i proportion till beräknad förräntning av statskapitalet.

Till grund för resultatberäkningen 1978/79 ligger en prognos som gäller för tioårsperioden 1977/78—1986/87. Denna prognos bygger på förutsättningen att ett ackumulerat förräntningskrav kan uppfyllas över tioårsperioden. I början av perioden, då kostnadsökningarna är störst, väntas underförräntning uppstå, vilken under periodens senare del förutsätts komma att kompenseras av överförräntning.

Beräkningarna av luftfartsverkets överskott för budgetåret 1978/79 bygger på förutsättningen att en taxehöjning motsvarande 10 % av trafikintäkterna beviljas under budgetåret. RRV kan inte i detta sammanhang bedöma hur de ändrade taxorna påverkar överskotten.

RRV ansluter sig till luftfartsverkets beräkningar. Inkomsterna på titeln luftfartsverkets fond beräknas till 46 300 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 24 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Förenade fabriksverken

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för förenade fabriksverken för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftin-[1] komster	Drift-[1] kostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1972/73	670,2	684,6	—14,4	0,5	0,6
1973/74	720,9	720,6	0,3	0,3	0,5
1974/75	856,4	855,2	1,2	1,2	0,5
1975/76	983,9	956,9	27,0	.	.
1976/77	1 225,9	1 200,8	25,1	25,4	29,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter samt överskott och av fabriksverken redovisade belopp förklaras av att fabriksverken vidtagit vissa salderingar mellan diverse driftkostnader och särskilda uppbördsmedel.

Den 1 juli 1977 återstod 1,6 milj. kr. av 1976/77 års överskott samt 25,1 milj. kr. av 1976/77 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för innevarande budgetår har såsom inkomst för förenade fabriksverken upptagits ett belopp av 34,1 milj. kr.

I skrivelse till RRV den 31 oktober 1977 har förenade fabriksverken anfört följande:

Resultaten för 1977/78 och 1978/79 förväntas liksom för 1976/77 bli positiva. Beräkningarna för 1977/78 och 1978/79 har gjorts mot bakgrund av FFV budget och de erfarenheter som kan dras av årets avtalsrörelse. Genom årets avtalsrörelse försämras resultatet så kraftigt att förändringen på 8,25 % av statskapitalet inte kan innehållas.

För 1977/78 och 1978/79 har avskrivningar beräknats kalkylmässigt i enlighet med FFV instruktion. Avskrivningarna för tvätteriverksamheten har beräknats enligt bokföringsmässiga principer och uppgår till 4,5 Mkr för ett halvt år.

I den nya beräkningen för 1977/78 har hela tvätteriverksamheten medräknats eftersom det troliga beslutet blir en avveckling först 1978-06-30. I beräkningarna har vidare förutsatts att FFV ersätts för de förluster som tvätteriverksamheten genererar på andra halvåret 1977/78.

Den uppgång av rörelseintäkterna som framgår av den nya beräkning för 1977/78 hänför sig helt till tvättsektorn eftersom även intäkter för andra halvåret medräknats.

Nedgången av rörelseintäkterna för 1978/79 beräknas mot bakgrund av att tvättsektron avvecklas från FFV.

Antal heltidsanställda förväntas uppgå till drygt 8 000. Den ökning jämfört med tidigare beräkning hänförs till att tvättsektorn har inräknats i den nya beräkningen.

Investeringarna för 1977/78 uppgår till 82,5 Mkr. För 1978/79 har FFV i anslagsframställningen äskat medel uppgående till 116,3 Mkr.

Tabell 36. Förenade fabriksverkens driftstat budgetåren 1976/77—1978/79
(milj. kr.)

	1976/77		1977/78		1978/79
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	1 251,2	1 225,9	1 300,6	1 433,5	1 158,5
Rörelsekostnader	−1 160,4	−1 130,9	−1 210,0	−1 353,9	−1 058,9
Driftbidrag	—	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivningar	90,8	95,0	90,6	79,6	99,6
Kalkylmässiga avskrivningar	−32,2	−32,4	−32,0	−31,9	−35,5
Rörelseresultat	58,6	62,6	58,6	47,7	64,1
Finansiellt netto	0,4	−3,0	−6,7	−6,7	−6,7
Extraordinära poster	—	—	—	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner	59,0	59,6	51,9	41,0	57,4
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	4,8	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	—	—	—	—	—
Driftförlust tv 1:a halvåret	—	—	—	−4,4	
Övriga bokslutsdispositioner	−32,5	−33,4	−15,4	−13,1	−24,2
Kommunala skatter	−0,8	−1,1	−1,0	−1,0	−1,0
Årets överskott/ underskott	30,5	25,1	35,5	22,5	32,2
Inleverans:	27,5	48,0	24,1	19,0	29,6
därav från föregående år	—	27,0	1,4	4,1	8,4
av årets överskott	—	21,0	22,7	14,9	21,2
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	8,0	8,0	8,25	5,1	8,25
Avgår förlust CBV	−3,0	−7,0	—	—	—
[1] Fördelning av rörelseintäkter per rörelsegren					
Försvarsmaterielsektor	405,4	380,8	473,6	473,6	480,0
Underhållssektor	468,0	474,5	549,6	549,6	556,0
Tvätterisektor	247,6	252,5	146,0	293,2	—
Allmateriel	93,0	79,7	105,0	90,7	105,0
Industriprodukter	5,4	6,0	10,8	10,8	17,2
Övriga	31,8	32,4	15,6	15,6	0,3
Summa	1 251,2	1 225,9	1 300,6	1 433,5	1 158,5

Förenade fabriksverken beräknar att överskottet för 1977/78 kommer att uppgå till 22,5 milj. kr. vilket motsvarar 5,1 % avkastning på disponerat statskapital. För att uppnå fastställt avkastningskrav — 8,25 % — borde överskottet ha varit 13,9 milj. kr. högre, dvs. 36,4 milj. kr. I bokslutet för 1976/77 har förenade fabriksverken redovisat ett överskott

som utöver full förräntning av statskapitalet medgivit en avsättning av 16,6 milj. kr. till en dispositionsfond.

RRV anser att förenade fabriksverken från dispositionsfonden bör återföra 13,9 milj. kr. för att därigenom kunna redovisa ett mot avkastningskravet svarande överskott för 1977/78.

Med den ändring i förenade fabriksverkens inkomstberäkning som föreslagits ovan beräknar RRV inkomsterna på titeln förenade fabriksverkens fond till 32 900 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 29 600 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Statens vattenfallsverk

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och rikshuvudboken redovisade överskotten för statens vattenfallsverk för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1972/73	1 606,6	1 114,4	492,2	480,4	460,0
1973/74	2 084,3	1 548,2	536,1	530,2	530,0
1974/75	2 288,2	1 654,0	634,2	560,0	570,0
1975/76	2 708,9	1 976,0	732,9	685,0	700,0
1976/77	3 466,5	2 561,9	904,6	830,1	800,0

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1972/73	73/74	74/75	75/76	76/77
1972/73	492,2	355,0	137,2	.	.	.
1973/74	536,1	.	393,0	143,0	.	.
1974/75	634,2	.	.	417,0	217,2	.
1975/76	732,9	.	.	.	467,8	265,1
1976/77	904,6	.	.	.	.	565,0

Den 1 juli 1977 återstod 339,6 milj. kr. av 1976/77 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har inkomsterna av statens vattenfallsverk upptagits till 1 080 milj. kr.

I skrivelse till RRV den 24 oktober 1977 har statens vattenfallsverk beräknat överskotten för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 1 094,7 milj. kr. resp. 1 275 milj. kr. I skrivelsen anför statens vattenfallsverk bl. a. följande:

Budgetåret 1977/78

I Vattenfalls förslag till driftstat för innevarande budgetår anmäldes att redovisade intäkts- och kostnadsberäkningar innefattade vissa osäkerhetsfaktorer. Såväl försäljningsutvecklingen som utvecklingen av kostnaderna för bränsle i värmekraftstationer och kostnaderna för tillfälliga kraftköp, vattentillrinningen liksom kärnkraftblockens drifttillgänglighet och idrifttagningstidpunkter m. m. angavs vara av betydelse för det ekonomiska resultatet. Som framgår av det följande har redan nu några av de förutsättningar, som driftstatens beräkningar byggde på, i vissa delar förändrats.

Försäljningen av fast kraft beräknas nu bli ca 2 700 GWh lägre än vad som förutsattes vid driftstatens upprättande, vilket beräknas medföra en intäktsminskning om ca 130 milj. kr. Som en följd av högre inflationstakt och ökat oljepris än vad beräkningarna i driftstaten baserades på har index- och energipristilläggen emellertid samtidigt räknats upp med ca 95 milj. kr. Ökad försäljningsvolym och något högre priser

Tabell 37 Statens vattenfallsverks driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 (milj. kr.)

	1976/77		1977/78		1978/79
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter	3 022,9	3 440,3	4 084,5	4 179,0	5 115
Driftkostnader	−1 349,4	−2 078,4	−2 088,7	−2 192,7	−2 583
Rörelseresultat före avskrivningar	1 673,5	1 361,9	1 995,8	1 986,3	2 532
Avskrivningar	−792,0	−793,0	−888,0	−888,0	−1 335
Rörelseresultat	881,5	568,9	1 107,8	1 098,3	1 197
Finansiella intäkter	45,2	78,3	92,7	101,7	188
Finansiella kostnader	−48,3	−53,3	−70,3	−70,3	−58
Realisationsvinster	—	0,9	—	—	—
Extra ordinära intäkter	—	0,2	—	—	—
Extraordinära kostnader	—	—	—	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner	878,4	595,0	1 130,2	1 129,7	1 327
Bokslutsdispositioner	55,0	351,3	10,0	10,0	—
Resultat före skatter	933,4	946,3	1 140,2	1 139,7	1 327
Kommunalskatt	−40,5	−41,7	−45,0	−45,0	−52
Årets överskott	892,9	904,6	1 095,2	1 094,7	1 275
Årets överskott i % av i medeltal disponerat kapital	8,0	7,9	8,25	8,25	8,75
Inleverans	848,1	830,1	1 124,6	1 124,6	1 255
därav från föregående år	265,1	265,1	339,6	339,6	310
av årets överskott	583,0	565,0	785,0	785,0	945
Avskrivningsmedel inom fonden	725,0	435,1	870,0	870,0	1 315
Övriga kapitalmedel	10,0	4,8	10,0	10,0	10
Specifikation:					
Kraftverken					
Rörelseintäkter					
Kraftförsäljning					
engrosförsäljning	2 454,9	2 799,6	3 367,5	3 445,5	—
detaljförsäljning	316,0	365,7	408,0	425,0	—
Transitering	181,1	200,6	237,5	237,5	—
Övriga rörelseintäkter	50,5	57,2	52,0	52,0	—
Summa	3 002,5	3 423,1	4 065,0	4 160,0	5 095

Tabell 37 forts.

	1976/77		1977/78		1978/79
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Driftkostnader					
Drift och underhåll av förvaltningsobjekt:					
fastigheter och bostäder	12,1	13,3	17,0	17,0	—
vattenkraftanläggningar	118,0	117,0	133,7	133,7	—
kärnkraftstationer	95,7	117,7	156,8	156,8	—
andra värmekraftstationer	57,4	67,3	84,9	84,9	—
ledningar 400—50 kV	35,1	28,5	61,5	61,5	—
transformatorstationer 400—50 kV	53,9	54,9	63,4	63,4	—
ledningar 40—20 kV, transformatorstationer 40—20 kV, fördelningsledningar och detaljnät	71,9	69,7	89,7	89,7	—
diverse distributionsanläggningar	5,3	6,4	4,9	4,9	—
driftövervakningsanläggningar	—	—	11,8	11,8	—
driftadministrativa kostnader	96,3	95,6	106,8	106,8	—
Summa	545,7	570,4	730,5	730,5	844
Stamnäts- och transiteringsavgifter	19,2	22,3	29,3	29,3	20
Bränsle	197,6	461,3	{ 1 019,2	{ 1 123,2	510
Inköpt kraft	339,7	773,4			855
Projektering, utveckling och standardisering	54,9	45,2	94,6	94,6	94
Administrativa kostnader:					
central administration	54,1	54,4	58,5	58,5	—
lokal administration	21,6	24,6	25,7	25,7	—
representation	0,4	0,5	0,5	0,5	—
utbildning	24,1	23,7	29,7	29,7	—
försvars- och säkerhetsverksamhet	7,4	13,5	4,8	4,8	—
driftvärn	0,2	0,2	0,2	0,2	—
idrotts- och fritidsverksamhet	0,3	0,4	0,4	0,4	—
pensionskostnader	52,0	53,1	58,3	58,3	—
övriga omkostnader	15,7	17,9	17,7	17,7	—
Summa	175,8	188,3	195,8	195,8	239
Summa	1 332,9	2 060,9	2 069,4	2 173,4	2 562
Avskrivningar					
Bedömt behov av avsättning för förnyelse av anläggn.	780,0	780,0	870,0	870,0	1 315
Avskrivning av inventarier	12,0	13,0	18,0	18,0	20
Summa	792,0	793,0	888,0	888,0	1 335
Finansiella intäkter					
Utdelning på aktier i dotterbolag	2,2	2,3	1,8	1,8	—
Utdelning på aktier och andelar i utomstående företag	0,0	0,0	0,0	0,0	—
Räntor från dotterbolag	36,0	65,3	85,3	94,3	—
Övriga ränteintäkter	7,0	10,7	5,6	5,6	—
Summa	45,2	78,3	92,7	101,7	188
Finansiella kostnader					
Ränta på rörlig kredit	40,0	48,2	60,0	60,0	—
Övriga räntekostnader	8,3	5,1	10,3	10,3	—
Summa	48,3	53,3	70,3	70,3	58
Realisationsvinster Summa	—	0,8	—	—	—
Extraordinära intäkter Summa	—	0,2	—	—	—
Extraordinära kostnader Summa	—	—	—	—	—

Tabell 37 forts.

		1976/77		1977/78		1978/79
		Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Bokslutsdispositioner						
Förändring av lagerreserv	Summa	—	—	—	—	—
Skillnad mellan verklig avsättning för förnyelse och bedömt behov		55,0	345,0	—	—	—
Skillnad mellan pensionskostnader och pensionsutgifter		1,0	7,2	10,0	10,0	—
	Summa	56,0	352,2	10,0	10.0	—
Kommunalskatt	Summa	40,5	41,7	45,0	45,0	52
Årets överskott	Summa	890,0	905,7	1 095,0	1 095,0	1 276
Kanalverken						
Rörelseintäkter						
Kanaltrafik		19,9	16,5	18,8	18,3	—
Övriga rörelseintäkter		0,5	0,7	0,7	0,7	—
	Summa	20,4	17,2	19,5	19,0	20
Driftkostnader						
Farleden med anläggningar		8,3	8,8	9,5	9,5	—
Lotsning		4,5	4,7	5,3	5,3	—
Fastigheter och bostäder		0,2	0,3	0,3	0,3	—
Driftadministrativa kostnader		1,4	1,4	1,5	1,5	—
	Summa	14,4	15,2	16,6	16,6	18
Administrativa kostnader:						
central administration		0,1	0,1	0,1	0,1	—
lokal administration		1,1	1,1	1,3	1,3	—
pensionskostnader		0,7	0,8	1,0	1,0	—
övriga omkostnader		0,2	0,3	0,3	0,3	—
	Summa	2,1	2,3	2,7	2,7	3
	Summa	16,5	17,5	19,3	19,3	21
Bedömt behov av avsättning för förnyelse av anläggningar	Summa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Realisationsvinster	Summa	—	0,1	—	—	—
Bokslutsdispositioner						
Skillnad mellan pensionskostnader och pensionsutgifter		−1,0	−0,9	—	—	—
Kommunalskatt	Summa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets överskott	Summa	2,9	−1,1	0,2	−0,3	−1,0

för den tillfälliga kraftförsäljningen beräknas medföra en intäktsökning om ca 130 milj. kr.

För kanalrörelsen förutsätts en sämre trafikutveckling än vid driftstatens upprättande som beräknas medföra lägre rörelseintäkter om ca 0,5 milj. kr. Beräkningarna baseras på nuvarande tariffsystem och beaktar således inte de ev. förändringar som kan bli en följd av framlagt förslag till åtgärder för att främja godstrafiken på Vänern och Mälaren.

Sammantaget beräknas de totala rörelseintäkterna öka med 94,5 milj. kr.

Kostnaderna för kraftanskaffningen i den fastställda driftstaten baserades på förutsättningen om viss kärnkraftproduktion från block 3 i Ringhals. Nu föreliggande beräkning förutsätter att nämnda produktionstillskott ersättes av dels ökad produktion i egna oljekondensanläggningar, dels ökade kraftinköp. Merkostnaderna härför — med samtidigt beaktande av högre priser för olja och inköpt kraft — beräknas till ca 104 milj. kr.

Finansiella intäkter beräknas öka med 9 milj. kr. jämfört med beräkningarna i driftstaten, huvudsakligen beroende på högre ränteintäkter från dotterbolagen.

Totalt innebär de nu redovisade beräkningarna högre intäkter med 103,5 milj. kr. samtidigt som kostnaderna beräknas öka med 104 milj. kr.

Redovisat nettoöverskott skulle därmed bli 1 094,7 milj. kr., en minskning med 0,5 milj. kr. föranledd av lägre rörelseintäkter från kanalrörelsen.

Budgetåret 1978/79

Beräkningarna bygger på en i dagarna framtagen ekonomiprognos. Bland förutsättningarna ingår att såväl block 3 i Ringhals som block 1 i Forsmark tas i drift under budgetåret. Vidare bygger beräkningarna på en ökad försäljning av fast kraft med 5 % och en inflation om 8 %. Med angivna förutsättningar innebär beräkningarna ett nettoöverskott som motsvarar 8,75 % förräntning av det beräknade, i medeltal disponerade statskapitalet.

Bränslepriserna utveckling, kärnkraftblockens drifttillgänglighet och idrifttagningstidpunkter, vattentillrinning och belastningsutveckling är faktorer som starkt påverkar det ekonomiska resultatet och som gör beräkningarna osäkra.

I bilaga lämnas uppgifter om beräknade inleveranser av överskottsmedel på driftbudgeten, avskrivningsmedel inom fonden samt övriga kapitalmedel på kapitalbudgeten.

Beräknad inleverans av överskottsmedel för budgetåret 1977/78 överstiger det redovisade överskottet med 30 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknas inleveransen understiga redovisat överskott med 20 milj. kr.

	Beräknat redovisat överskott	Beräknad inleverans
1977/78	1 095	1 125
1978/79	1 275	1 255

RRV ansluter sig till statens vattenfallsverks beräkningar. Inkomsterna på titeln statens vattenfallsverks fond beräknas till 1 124 600 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 1 255 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Domänverket

De bokförda inkomsterna och utgifterna för domänverket samt överskotten för de senaste fem kalenderåren jämte de i rikshuvudboken redovisade och de till statsverket inlevererade överskotten för motsvarande

budgetår framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Räkenskapsår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Budgetår	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1972	[1]792,2	[1]777,8	14,4	1972/73	21,8	21,8	23,0
1973	670,5	582,1	88,4	1973/74	22,9	22,9	23,0
1974	832,8	687,6	145,2	1974/75	158,2	11,5	23,0
1975	934,8	789,8	145,0	1975/76	146,8	83,5	23,0
1976	1133,1	1009,8	123,3	1976/77	131,0	55,3	73,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av domänverket redovisade belopp förklaras av att vid upprättandet av statens bokslut bruttoredovisning tillämpats.

Under budgetåret 1976/77 inlevererades 55,3 milj. kr. I statsbudgeten för budgetår 1977/78 har som inkomst av domänverket upptagits ett belopp av 73,0 milj. kr.

I skrivelse till RRV den 31 oktober 1977 har domänverket anfört följande:

Enligt 1968 års riksdagsbeslut skall regeringen fastställa ett avkastningskrav (inleverans av överskottsmedel) grundat på en flerårsbudget. För femårsperioden 1975—1979 har regeringen föreskrivit att domänverket som avkastning på domänfonden skall för vart och ett av åren 1975—1979 till staten inleverera dels en fast del på 20 mkr dels en rörlig del motsvarande 30 % av den redovisade vinsten, dock minst 35 mkr.

Rörelseintäkter

Rörelseintäkterna för 1977 väntas stiga i förhållande till 1976. Ökningen är till största delen hänförlig till skogsrörelsen. Virkespriserna ligger ca 20 kr över 1976 års nivå. Under hösten har skogsindustrin aviserat prissänkningar på mellan 8 och 15 %. Någon prisuppgörelse har ännu inte träffats. Sänkningarna skulle påverka enbart senhöstens leveranser. Försåld kvantitet väntas endast uppgå till ca 90 % av planerad. Orsaken är bl. a. svåra klimatiska förhållanden vintern 1976/77.

För 1978 beräknas god avsättning finnas för sågtimmer. Vissa svårigheter väntas för massaved i norra Sverige. Total försäljningskvantitet väntas ändock något överstiga 1977 års. De av skogsindustrin aviserade prissänkningarna har medtagits i beräkningarna för 1978.

I beräkningarna för 1979 har antagits en återgång till 1977 års prisnivå, och för timmer dessutom en viss prisökning.

Rörelsekostnader

Den tyngsta posten, avverkningskostnader, har stigit kraftigt mellan 1976 och 1977, delvis orsakat av svåra snöförhållanden.

Trots fortsatt mekanisering och ökat resursutnyttjande har kostnadsökningarna inte kunnat kompenseras av ökad produktivitet.

Tabell 38. Domänverkets driftstat kalenderåren 1976—1979 (milj. kr.)

	1976		1977		1978	1979
	Beräkn. nov. 75	Utfall	Beräkn. nov. 76	Ny beräkning	Beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	963,0	1 128,2	1 337,0	1 270,4	1 259,4	1 365,0
Rörelsekostnader[2]	−795,0	−870,1	−1 051,0	−997,7	−1 109,8	−1 215,0
Rörelseresultat före avskrivningar	168,0	258,1	286,0	272,7	149,6	150,0
Planenliga avskrivningar	−65,0	−69,8	−92,0	−76,7	−91,4	−95,0
Kalkylmässiga avskrivningar	—	—	—	—	—	—
Rörelseresultat	103,0	188,3	194,0	196,0	58,2	65,0
Finansiellt netto	11,0	4,9	10,0	−6,5	−20,1	−25,0
Resultat efter finansiellt netto	114,0	193,2	204,0	189,5	38,1	40,0
Extraordinära poster						
Resultat före bokslutsdisposioner	114,0	193,2	204,0	189,5	38,1	40,0
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	—	—	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk och bokförd pensionsskuld	—	−1,6	—	−4,1	−5,7	−5,0
Övriga bokslutsdispositioner	—	−21,4	—	−5,3	8,6	10,0
Resultat före skatt	114,0	170,2	204,0	180,1	41,0	45,0
Kommunala skatter	−29,0	−46,9	−53,0	−49,1	−29,0	−25,0
Årets överskott	85,0	123,3	151,0	131,0	12,0	20,0
Avkastningskrav	45,5	57,0	65,0	59,3	35,0	35,0
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	9,9	13,0	14,6	13,2	1,2	2,0
Inleverans	50,0	63,5	66,0	54,8	59,3	35,0

Kommentarer till domänverkets överskottsberäkningar

	1976 Utfall	1977 Beräkning	1978 Beräkning	1979 Beräkning
1. Rörelseintäkter				
Skog	1 036,3	1 171,2	1 152,8	1 250,0
Nyttjanderätter	57,7	60,9	67,8	75,0
Övrig verksamhet	34,2	38,3	38,8	40,0
	1 128,2	1 270,4	1 259,4	1 365,0
2. Rörelsekostnader				
Skog	609,6	721,4	811,3	900,0
Nyttjanderätter	16,8	18,9	20,7	25,0
Gemensamma förvaltnings- och andra kostnader	243,7	257,4	277,8	290,0
	870,1	997,7	1 109,8	1 215,0
Rörelseresultat före avskrivningar	258,1	272,7	149,6	150,0

För 1978 planeras en ökad satsning på skogsvård, framför allt i norra Sverige. De resurser som frigörs där genom en minskad avverkning kommer att ges sysselsättning i skogsvård.

Resultat

Resultatet före bokslutsdispositioner och skatt uppgick till 193 mkr 1976 och beräknas till 190 mkr för 1977. För åren 1978 och 1979 pekar de preliminära beräkningarna på 38 resp. 40 mkr.

Under 1977 har inleverans till statsverket skett med 54,8 mkr. Inleveransen under 1978 och 1979 beräknas uppgå till 59 resp. 35 mkr.

Investeringar

Investeringarna under åren 1977—1979 beräknas till följande (mkr)

	1977	1978	1979
Skogsmaskiner och inventarier	93	108	102
Byggnader m. m.	34	30	24
Markanläggningar	13	15	7
Markköp	105	20	55
Summa	245	173	188

Personal

Antalet anställda (personår) var 1976 6 500 och väntas i stort sett vara oförändrat under de närmaste åren.

RRV ansluter sig till domänverkets beräkningar. Inkomsterna på titeln domänverkets fond beräknas till 59 300 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 35 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Riksbanksfonden

Denna inkomsttitel är i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 uppförd med 550 milj. kr. Riksbanken har i skrivelse till RRV beräknat inkomsterna på titeln till 550 milj. kr. för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

RRV ansluter sig till riksbankens beräkning. Inkomsterna på titeln riksbanksfonden beräknas till 550 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 550 000 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Statens allmänna fastighetsfond

Statens allmänna fastighetsfond omfattar sju delfonder, nämligen slottsbyggnadernas, kriminalvårdsstyrelsens, beskickningsfastigheternas, karolinska sjukhusets, akademiska sjukhusets, byggnadsstyrelsens och generaltullstyrelsens delfonder. Ersättning för till myndigheter upplåtna lokaler skall fr. o. m. den 1 juli 1971 fastställas med ledning av kalkylerade hyresvärden för olika fastigheter. Överskottet beräknas som skillnaden mellan de på delfonden upptagna inkomsterna och utgifterna. Överskotten redovisas på statsbudgetens inkomstsida under statens allmänna fastighetsfond.

I skrivelse den 29 november 1977 har RRV avgivit utlåtande över de särskilda förvaltningsmyndigheternas förslag till stater för de olika delfonderna av allmänna fastighetsfonden. RRV har därvid framlagt förslag till stat för fonden för budgetåret 1978/79. I detta förslag ingår inkomsterna på försvarets forskningsanstalts delfond i byggnadsstyrelsens delfond. I enlighet med RRVs förslag skulle överskotten på delfonderna upptas till de i tabellen angivna beloppen.

Tabell 39. Inkomster på statens allmänna fastighetsfond budgetåren 1977/78 och 1978/79, tusental kr.

	1977/78	1978/79
Slottsbyggnadernas delfond	70	1
Kriminalvårdsstyrelsens delfond	4 136	6 099
Beskickningsfastigheternas delfond	11 231	11 661
Karolinska sjukhusets delfond	44 619	45 363
Akademiska sjukhusets delfond	13 089	13 836
Byggnadsstyrelsens delfond	535 394	662 387
Generaltullstyrelsens delfond	167	163
Summa	**608 706**	**739 510**

RRV beräknar inkomsterna på titeln statens allmänna fastighetsfond till 608 706 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 739 510 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Försvarets fastighetsfond

Fonden består av tre delfonder, nämligen kasernbyggnaders och befästningars delfonder samt försvarets forskningsanstalts delfond. Enligt regeringens beslut skall fr. o. m. den 1 juli 1971 som överskott på vardera delfonden redovisas det belopp som erfordras för balans i staten. Fr. o. m. budgetåret 1978/79 redovisas försvarets forskningsanstalts delfond på titeln statens allmänna fastighetsfond. Överskotten för budgetåren 1977/78 och 1978/79 framgår av följande tabell.

Tabell 40 Inkomster på försvarets fastighetsfond budgetåren 1977/78 och 1978/79, tusental kr.

	1977/78 Stat	1978/79 RRVs beräkning
Befästningarnas delfond	16 140	16 600
Kasernbyggnaders delfond	118 384	136 342
Försvarets forskningsanstalts delfond	7 377	—
Summa	**141 901**	**152 942**

RRV beräknar inkomsterna på titeln försvarets fastighetsfond till 141 901 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 152 942 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Statens utlåningsfonder

I skrivelse till RRV har nedanstående myndigheter beräknat inkomsterna på statens utlåningsfonder för budgetåren 1977/78 och 1978/79 enligt följande.

Tabell 41 Inkomster på statens utlåningsfonder budgetåren 1977/78 och 1978/79, tusental kr.

	1977/78	1978/79
Utrikesdepartementet	300	3 400
Styrelsen för internationell utveckling	80	90
Kammarkollegiet	80 202	80 624
Lantbruksstyrelsen	1 200	1 150
Bostadsstyrelsen	3 174 718	3 457 110
Riksbanken	10 371	12 270
Summa	**3 266 871**	**3 554 644**

Bostadsstyrelsens inkomster hänför sig huvudsakligen till lånefonden för bostadsbyggande. Inkomsterna på denna fond beräknas för budgetåret 1977/78 till 3 120 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till 3 390 milj. kr. Räntan på statliga bostadslån är 9,75 % för år 1977 (SFS

1976: 869). Denna räntesats ligger till grund för bostadsstyrelsens beräkning av inkomsterna på lånefonden för bostadsbyggande.

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkningar. Inkomsterna på titeln statens utlåningsfonder beräknas till 3 266 871 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 3 554 644 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Fonden för låneunderstöd

Kammarkollegiet, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, riksbanken och riksgäldskontoret har i skrivelser till RRV beräknat avkastningen av resp. delfond för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till följande belopp.

Tabell 42 Inkomster på fonden för låneunderstöd budgetåren 1977/78 och 1978/79, tusental kr.

	1977/78	1978/79
Kammarkollegiets delfond	40 000	39 000
Arbetsmarknadsstyrelsens delfond	135 000	150 000
Bostadsstyrelsens delfond	269	266
Riksbankens delfond	5	3
Riksgäldskontorets delfond	750	700
Summa	**176 024**	**189 969**

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkningar. Inkomsterna på titeln fonden för låneunderstöd beräknas till 176 024 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 189 969 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Fonden för statens aktier

Utfallet för budgetåret 1976/77 samt beräknade inkomster (utdelning) för budgetåren 1977/78 och 1978/79 enligt aktiebolagens uppgifter framgår av nedanstående tabell.

Tabell 43 Inkomster på fonden för statens aktier budgetåren 1976/77—1978/79, tusental kr.

	Utfall	Aktiebolagens beräkning	
	1976/77	1977/78	1978/79
AB Aerotransport	5 875	—	—
Apoteksbolaget AB	—	—	1 500
Cementa AB	625	720	720
AB Företagskredit	345	345	345
AB Industrikredit	840	840	840
Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB	150	150	150
Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB	150	150	150

Tabell 43 forts.

	Utfall 1976/77	Aktiebolagens beräkning 1977/78	1978/79
Post- och Kreditbanken	57 004	57 024	57 024
Pripps bryggeri AB	6 000	6 000	6 000
Statsföretag AB	—	—	—
Statsföretag AB, Ränta på reverslån	2 004	1 803	1 402
Statskonsult AB	36	36	108
AB Svensk Bilprovning	28	29	29
AB Svensk Exportkredit	5 000	5 000	10 000
Swedair AB	150	150	150
Svenska Penninglotteriet AB	5	5	5
Sveriges Investeringsbank AB	3 000	—	—
Systembolaget AB	25	25	25
AB Tipstjänst	5	5	5
AB Vin- och Spritcentralen	—	876	876
Värdepapperscentralen AB	600	120	120
Totalt	**81 842**	**73 278**	**79 449**

AB Aerotransport har inte kunnat lämna uppgift om utdelning. Inleveransen till statsverket har av RRV beräknats till 5,9 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79.

RRV beräknar inkomsterna på titeln fonden för statens aktier till 79 153 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 85 324 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Fonden för beredskapslagring

Fonden består av två delfonder nämligen statens jordbruksnämnds delfond som förvaltas av statens jordbruksnämnd och överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond som förvaltas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Som inkomst på vardera delfonden skall bokföras ett belopp motsvarande statens normalränta på kapitalbehållningen på resp. delfond vid budgetårets ingång.

I skrivelse till RRV har statens jordbruksnämnd beräknat inkomsterna från delfonden till 27,3 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 28,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

I skrivelse till RRV har överstyrelsen för ekonomiskt försvar beräknat inkomsterna från delfonden till 111,9 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och till 167,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkning. Inkomsterna på titeln fonden för beredskapslagring beräknas till 139 211 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 196 215 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Statens pensionsfonder

I skrivelser till RRV har nedanstående myndigheter beräknat inkomsterna på statens pensionsfonder för budgetåren 1977/78 och 1978/79 enligt följande tabell.

Tabell 44 Inkomster på statens pensionsfonder budgetåren 1977/78 och 1978/79, tusental kr.

	1977/78	1978/79
Folkpensioneringsfonden (riksförsäkringsverket)	74 700	75 000
Civila tjänstepensionsfonden (kammarkollegiet)	2 700	2 800
Militära tjänstepensionsfonden (kammarkollegiet)	286	293
Allmänna familjepensionsfonden (kammarkollegiet)	8 600	8 900
Statens pensionsanstalts pensionsfond (statens personalpensionsverk)	18 670	19 750
Pensionsfonden för vissa riksdagens verk (riksgäldskontoret)	56	59
Summa	**105 012**	**106 802**

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkning. Inkomsterna på titeln statens pensionsfonder beräknas till 105 012 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 106 802 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Diverse kapitalfonder

Fonden för kreditgivning till utlandet

I skrivelse till RRV har riksgäldskontoret beräknat avkastningen av denna fond till 1 617 000 kr. för budgetåret 1977/78 och till 1 228 000 kr. för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till riksgäldskontorets beräkning. Inkomsterna på titeln fonden för kreditgivning till utlandet beräknas till 1 617 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 1 228 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Naturvårdsfonden

År 1963 inrättades under domänfonden en delfond för naturvårdsobjekt i kronans ägo. Fr. o. m. den 1 juli 1976 har denna inrättats som en särskild kapitalfond, naturvårdsfonden, som förvaltas av statens naturvårdsverk.

I skrivelse till RRV har statens naturvårdsverk beräknat avkastning-

en av naturvårdsfonden till 3 600 tkr. för budgetåret 1977/78 och till 4 277 tkr. för budgetåret 1978/79.

RRV ansluter sig till statens naturvårdsverks beräkning. Inkomsterna på titeln naturvårdsfonden beräknas till 3 600 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 4 277 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Övriga diverse kapitalfonder

I skrivelser till RRV har nedanstående myndigheter lämnat uppgifter om avkastningen av övriga diverse kapitalfonder enligt följande tabell.

Tabell 45 Inkomster på övriga diverse kapitalfonder budgetåren 1977/78 och 1978/79, tusental kr.

	1977/78	1978/79
Fonden för förlag till statsverket (riksgäldskontoret)	12 700	12 700
Statens vägverks förrådsfond (statens vägverk)	21 400	25 800
Fonden för Södertälje kanalverk (sjöfartsverket)	—	—
Sjöfartsverkets fond (sjöfartsverket)	48 682	53 773
Statens datamaskinfond (statskontoret)	17 625	25 500
Jordfonden (lantbruksstyrelsen)	5 100	5 200
Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap (överstyrelsen för ekonomiskt försvar)	492	758
Summa	**105 999**	**123 731**

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkning. Inkomsterna på titeln övriga diverse kapitalfonder beräknas till 105 999 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 123 731 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Beräknad övrig finansiering

För finansiering av viss del av investeringarna på kapitalbudgeten används dels medel som blir tillgängliga genom årliga avskrivningar inom kapitalfonderna (avskrivningsmedel inom fonden) dels övriga inom fonderna för reinvestering disponibla medel (övriga kapitalmedel och övrig kapitalåterbetalning). Dessa medel redovisas på totalbudgetens inkomstsida i statsbudgeten under rubriken C: Beräknad övrig finansiering.

Tabell 46 Avskrivningsmedel inom fonden budgetåren 1976/77—1978/79, tusental kr.

Fond		1976/77 Utfall	1977/78	1977/78	1978/79
			Statsbudget	Enligt RRVs beräkning	
I. *Statens affärsverksfonder*					
A. Postverkets	fond	27 900	21 000	23 000	23 000
B. Televerkets	”	884 150	886 600	890 200	869 200
C. Statens järnvägars	”	366 456	496 000	27 000	314 000
D. Luftfartsverkets	”	27 003	38 200	46 300	83 200
E. Fabriksverkens	”	33 595	27 000	31 900	35 500
F. Statens vattenfallsverks	”	435 101	945 000	870 000	1 315 000
	Summa	1 774 205	2 413 800	1 888 400	2 639 900
II. *Statens allmänna fastighetsfond*					
Kriminalvårdsstyrelsens	delfond	3 911		3 964	4 200
Beskickningsfastigheternas	”	1 273		1 282	1 466
Karolinska sjukhusets	”	3 115		3 307	3 482
Akademiska sjukhusets	”	6 592		6 767	6 883
Byggnadsstyrelsens	”	60 170		72 613	80 000
Generaltullstyrelsens	”	72		72	1 113
	Summa	75 132	88 006	88 005	97 144
III. *Försvarets fastighetsfond*					
Kasernbyggnaders och befästningars delfonder		33 015		35 100	39 500
Försvarets forskningsanstalts delfond		1 028		1 028	—
	Summa	34 043	36 135	36 128	39 500
IX. *Diverse kapitalfonder*					
Statens vägverks förrådsfond		81 302	83 000	90 670	98 160
Sjöfartsverkets fond		33 044	42 350	40 543	50 395
Fonden för Södertälje kanalverk		—	970	—	—
Statens datamaskinfond		54 581	71 000	62 000	85 000
Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap		1 062	1 000	1 062	1 062
	Summa	169 989	198 320	194 275	234 617
	Totalt	**2 053 368**	**2 736 261**	**2 206 808**	**3 011 161**

Tabell 47 Övriga kapitalmedel budgetåren 1976/77—1978/79, tusental kr.

Fond		1976/77 Utfall	1977/78	1977/78	1978/79
			Statsbudget	Enligt RRVs beräkning	
I. *Statens affärsverksfonder*					
A. Postverkets	fond	571	1	1	1
B. Televerkets	"	4 919	1 000	1 000	1 000
C. Statens järnvägars	"	33 720	8 000	25 000	7 000
D. Luftfartsverkets	"	—	1	1	1
E. Fabriksverkens	"	—	500	1	1
F. Statens vattenfallsverks	"	4 757	10 000	10 000	10 000
	Summa	43 967	19 502	36 003	18 003
II. *Statens allmänna fastighetsfond*					
Byggnadsstyrelsens	delfond	11 139		2 500	1 800
Generaltullstyrelsens	"	18		44	—
	Summa	11 156	5 000	2 544	1 800
III. *Försvarets fastighetsfond*					
Kasernbyggnaders och befästningars delfonder		21 943	22 500	22 500	23 000
	Summa	21 943	22 500	22 500	23 000
V. *Fonden för låneunderstöd*					
Kammarkollegiets	delfond	31 802		30 000	30 000
Arbetsmarknadsstyrelsens	"	113 782		126 000	145 000
Bostadsstyrelsens	"	181		100	24
Riksbankens	"	30		17	11
Riksgäldskontorets	"	—		2 890	2 975
	Summa	145 795	120 971	159 007	178 010
VII. *Fonden för förlag till statsverket*		93 961	57 000	32 000	28 000
IX. *Diverse kapitalfonder*					
Statens vägverks förrådsfond		2 537	1 700	1 700	2 000
Sjöfartsverkets fond		160	50	50	50
Statens datamaskinfond		109	—	500	1 500
	Summa	2 806	1 750	2 250	3 550
	Totalt	**319 629**	**226 723**	**254 304**	**252 363**

RRV har i skrivelser från myndigheterna inhämtat uppgifter om avskrivningsmedel, övriga kapitalmedel och övrig kapitalåterbetalning under budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Tabell 48 Övrig kapitalåterbetalning budgetåren 1976/77—1978/79, tusental kr.

Fond	1976/77 Utfall	1977/78	1977/78	1978/79
		Statsbudget	Enligt RRVs beräkning	
Statens utlåningsfonder	—		8 137	5 899
Fonden för kreditgivning till utlandet	12 482		13 322	13 509
Summa	**12 482**	**22 152**	**21 459**	**19 408**

Övrig kapitalåterbetalning på statens utlåningsfonder redovisas i RRVs budgetredovisning som inkomst på investeringsanslag. De beräknade inkomsterna på kapitalbudgeten framgår av nedanstående tabell.

Tabell 49 Inkomster på kapitalbudgeten budgetåren 1976/77—1978/79, tusental kr.

Kapitalbudgetens inkomster	1976/77 Utfall	1977/78	1977/78	1978/79
		Statsbudget	Enligt RRVs beräkning	
Avskrivningsmedel inom fonden	2 053 368	2 736 261	2 206 808	3 011 161
Övriga kapitalmedel	319 629	226 723	254 304	252 363
Övrig kapitalåterbetalning	12 508	22 152	21 459	19 408
Summa	**2 385 505**	**2 985 136**	**2 482 571**	**3 282 932**

RRV beräknar kapitalbudgetens inkomster för budgetåret 1977/78 till 2 482 571 000 kr. och 3 282 932 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Tabellförteckning

1. Totalbudgetens inkomster 6
2. Sammanställning av totalbudgetens inkomster 8
3. Totalbudgetens utfall budgetåren 1972/73—1976/77 12
4. Utfallet av statens totala inkomster budgetåren 1972/73—1976/77 13
5. Statsbudgeten 1976/77 15
6. Utfallet av taxeringarna till statlig inkomstskatt för verksamhetsåren 1971—1976 20
7. Taxeringen till statlig och kommunal inkomstskatt för fysiska personer vid 1977 års taxering 22
8. Taxeringsutfall för aktiebolag m. fl. åren 1968—1976 27
9. Statligt och kommunalt taxerad inkomst, fyllnadsinbetalningar, forsknings- och utvecklingsavdrag, investeringsavdrag samt investeringsbidrag fördelat på företagsstorlek verksamhetsåren 1976 och 1977 28
10. Effekter av ändrade skatteregler och kommunal utdebitering mellan inkomståren 1977 och 1978 46
11. Effekt av höjning av schablonintäkten för en- och tvåfamiljsfastigheter 1978 47
12. Effekt av inflationsskyddad skatteskala år 1979 48
13. Skatt på inkomst och förmögenhet m. m. 55
14. Lagstadgade arbetsgivaravgifter 56
15. Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen 59
16. Socialavgift till barnomsorgen 60
17. Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och förskott till de allmänna försäkringskassorna m. m. 61
18. Avgift till arbetslöshetsförsäkringen och utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna och de erkända arbetslöshetskassorna 62
19. Övriga arbetsgivaravgifter 64
20. Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. 66
21. Antal fordon vid utgången av resp. år samt nettoförändringen av fordonsbeståndet under året 74
22. Vägtrafikskatt budgetåren 1977/78 och 1978/79 74
23. Importvärde och debiterad uppbörd av tull 78
24. Beräknad uppbörd av tullmedel 79
25. Mervärdeskatt budgetåret 1976/77 80
26. Mervärdeskatt budgetåret 1977/78 83
27. Särskild vägtrafikskatt budgetåren 1977/78 och 1978/79 95
28. Anslag med reducerat lönekostnadspålägg (LKP) budgetåret 1977/78 105
29. Pensionsmedel 107
30. Övriga diverse inkomster 112
31. Postverkets driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 116
32. Postverkets rörelseintäkter budgetåren 1976/77—1978/79 117
33. Televerkets driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 119
34. Statens järnvägars driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 122
35. Luftfartsverkets driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 124

36. Förenade fabriksverkens driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 127
37. Statens vattenfallsverks driftstat budgetåren 1976/77—1978/79 129
38. Domänverkets driftstat kalenderåren 1976—1979 134
39. Inkomster på statens allmänna fastighetsfond budgetåren 1977/78 och 1978/79 136
40. Inkomster på försvarets fastighetsfond budgetåren 1977/78 och 1978/79 137
41. Inkomster på statens utlåningsfonder budgetåren 1977/78 och 1978/79 137
42. Inkomster på fonden för lånеunderstöd budgetåren 1977/78 och 1978/79 138
43. Inkomster på fonden för statens aktier budgetåren 1976/77—1978/79 138
44. Inkomster på statens pensionsfonder budgetåren 1977/78 och 1978/79 140
45. Inkomster på övriga diverse kapitalfonder budgetåren 1977/78 och 1978/79 141
46. Avskrivningsmedel inom fonden 142
47. Övriga kapitalmedel 143
48. Övrig kapitalåterbetalning 144
49. Inkomster på kapitalbudgeten budgetåren 1976/77—1978/79 144

BILAGOR

Bilaga A

Inkomster på driftbudgeten budgetåren 1972/73—1976/77

Tusental kronor

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Skatter, avgifter, m. m.					
Skatter:					
Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:					
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	18 265 807	20 957 464	28 091 397	40 631 412	45 020 315
Kupongskatt	29 017	18 105	28 194	35 050	36 544
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	829	1 941	899	4 032	3 775
Skogsvårdsavgifter	11 145	11 342	11 214	11 302	18 103
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	2 232	2 342	2 367	2 340	2 242
Arvsskatt och gåvoskatt	269 489	286 491	309 024	357 231	420 692
Lotterivinstskatt	[1]137 187	142 210	164 998	204 427	227 869
Stämpelskatt och stämpelavgift	336 805	380 144	446 287	570 598	606 535
Summa skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter	*19 052 513*	*21 800 038*	*29 054 378*	*41 816 391*	*46 336 075*
Automobilskattemedel:					
Fordonsskatt	1 356 778	299 952	—	—	—
Bensinskatt	2 093 491	2 009 089	1 753 857	1 890 123	1 991 689
Vägtrafikskatt	—	1 306 597	1 930 791	2 001 170	2 577 084
Summa automobilskattemedel	*3 450 269*	*3 615 638*	*3 684 648*	*3 891 293*	*4 568 773*
Allmän arbetsgivaravgift	*3 086 464*	*4 554 627*	*5 360 008*	*6 647 278*	*6 997 238*
Tullar och acciser:					
Tullmedel	979 483	1 021 554	1 250 164	1 059 043	1 170 057
Mervärdeskatt	13 095 953	13 929 574	14 680 618	18 200 195	21 258 864
Särskilda varuskatter	342 685	401 314	393 137	408 207	462 613
Omsättningsskatt på motorfordon	531 217	572 822	744 604	827 848	860 137
Tobaksskatt	1 692 390	1 878 845	2 062 054	2 168 213	2 328 009
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	41 248	28 872	10 178	26 886	41 806
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	50 702	56 509	60 324	51 064	53 506
Skatt på sprit	2 178 240	2 244 103	2 885 760	3 190 226	3 449 349
Skatt på vin	340 570	356 282	431 919	532 173	581 840
Skatt på malt- och läskedrycker	631 091	680 708	677 557	865 216	938 635
Energiskatt	1 066 534	1 222 408	1 944 372	3 070 458	3 528 115
Särskild skatt på motorbränslen	776 480	715 660	—162	—268	—
Oljelagringsavgift	—	—	268	—	—
Särskild vägtrafikskatt	—	55 723	201 821	192 766	197 988
Skatt på annonser och reklam	48 375	87 812	120 480	145 064	174 144
Skatt på spel	—	58 669	68 994	89 057	95 489
Summa tullar och acciser	*21 774 968*	*23 310 857*	*25 532 088*	*30 826 148*	*35 140 553*
Summa skatter	*47 364 213*	*53 281 161*	*63 631 122*	*83 181 110*	*93 042 639*
Uppbörd i statens verksamhet:					
Expeditionsavgifter	108 283	102 108	107 374	110 716	112 181
Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	74 546	75 243	79 757	69 939	77 599

[1] Därav skatt på spel 8 984 tkr.

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Vattendomstolsavgifter	330	1 322	1 022	777	1 439
Inkomster vid kriminalvården	15 586	−1 943	9 236	18 215	4 890
Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	13 895	15 408	18 325	23 476	25 212
Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	9 192	9 149	6 619	12 151	15 301
Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 589	1 444	1 555	1 402	1 360
Inkomster vid karolinska sjukhuset	208 050	277 366	206 473	452 863	323 097
Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	589	2 015	−727	437	363
Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	2 737	1 085	63	1 310	60
Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	1 826	2 305	2 747	2 367	2 771
Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	16 028	20 661	30 369	38 592	42 527
Inkomster vid statens vägverk	2 487	695	578	762	688
Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk	20 797	25 700	27 936	33 366	39 116
Körkortsavgifter	5 044	36 296	58 449	30 801	16 321
Avgifter för registrering av motorfordon	47 867	60 906	67 310	69 463	73 328
Försäljning av sjökort	2 291	2 465	2 770	3 642	3 849
Fyravgifter (fyr- och båkmedel)	79 988	82 808	86 821	95 408	103 626
Lotsavgifter (lotspenningar)	25 552	24 358	24 877	24 079	28 028
Skeppsmätningsavgifter	1 560	2 419	2 584	2 070	2 109
Fartygsinspektionsavgifter	3 399	3 520	4 382	3 204	4 304
Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	17 672	16 380	22 028	38 817	28 789
Inkomster vid statens geotekniska institut	4 145	4 109	3 557	2 912	6 743
Pensionsmedel m. m.	316 449	218 186	324 669	754 105	814 130
Inkomst av myntning	76 900	32 170	35 302	87 616	146 472
Bidrag till bankinspektionen	4 859	5 593	6 764	7 660	8 490
Bidrag för revision av sparbankerna	934	917	922	1 001	1 161
Bidrag till försäkringsinspektionen	3 093	3 497	3 709	3 943	4 151
Ersättning för kilometerräknarapparatur	—	34 509	2 992	11 706	1 412
Avgifter för granskning av biograffilm	203	301	317	326	315
Inkomster vid riksantikvarieämbetet	3 144	4 293	3 979	3 084	9 585
Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	473	566	527	488	545
Inkomster vid statens maskinprovningar	701	1 088	1 141	1 391	1 407
Inkomster vid lantbruksnämnderna	3 697	4 562	4 932	5 843	5 654
Inkomster vid statens hingstdepå och stuteri	1 172	—	—	—	—
Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 041	1 204	1 147	979	1 039
Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	5 613	6 395	7 697	9 578	10 549
Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	2 000	2 159	2 536	3 138	2 943
Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium (kontrollanstalt)	1 501	1 823	2 540	—	—
Avgifter vid köttbesiktning	6 947	7 589	8 386	11 181	14 409
Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 169	1 447	1 022	565	713
Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	4 841	5 297	5 971	6 721	7 632
Inkomster vid veterinärhögskolan	2 029	—	—	—	—
Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	156	181	181	168	310
Inkomster av statens gruvegendom	29 401	49 851	48 426	15 673	35 165

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Inkomster vid bergstaten m m	—	—	—	17 903	8 395
Inkomster vid statens institut för konsumentfrågor	10	—	—	—	—
Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	44 119	43 138	48 014	52 743	62 157
Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	3 289	3 572	4 197	4 786	5 123
Exekutionsavgifter	14 769	14 008	13 785	15 906	17 472
Restavgifter	53 460	53 260	57 558	64 783	71 425
Inkomster vid statens planverk	503	2 318	1 555	1 078	1 188
Inkomster vid Sveriges geologiska undersökning	785	2 102	—	—	—
Inkomst av justering och ädelmetallkontroll	5 781	7 458	7 393	—	—
Tillsyn av atomenergianläggningar m. m.	1 152	1 291	—	—	
Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	34 593	38 486	43 817	42 659	32 028
Summa uppbörd i statens verksamhet	*1 288 238*	*1 313 080*	*1 403 586*	*2 161 791*	*2 177 570*
Diverse inkomster:					
Bötesmedel	93 528	104 225	111 370	108 359	108 656
Totalisatormedel	89 738	93 533	114 955	129 013	125 968
Tipsmedel	285 473	291 847	302 467	346 365	376 871
Lotterimedel	195 310	185 361	216 617	227 000	254 590
Övriga diverse inkomster	81 221	86 620	91 245	117 982	174 332
Summa diverse inkomster	*745 270*	*761 586*	*836 653*	*928 720*	*1 040 417*
Summa skatter, avgifter, m. m.	**49 397 722**	**55 355 827**	**65 871 360**	**86 271 620**	**96 260 627**
Inkomster av statens kapitalfonder					
Statens affärsverksfonder:					
Postverket	95 003	47 603	3 372	1 112	21 172
Televerket	193 000	237 012	175 100	150 000	125 000
Statens järnvägar	—	100 000	66 747	138 791	3 577
Luftfartsverket	22 969	11 525	16 018	40 811	42 240
Förenade fabriksverken	550	330	1 245	—	25 378
Statens vattenfallsverk	480 401	530 174	560 017	685 000	830 090
Domänverket	21 843	22 889	11 500	83 475	55 287
Summa statens affärsverksfonder	*813 766*	*949 533*	*833 998*	*1 099 189*	*1 102 744*
Riksbanksfonden	*200 000*	*250 000*	*350 000*	*450 000*	*550 000*
Statens allmänna fastighetsfond	*286 384*	*345 588*	*413 566*	*540 361*	*507 582*
Försvarets fastighetsfond	*109 481*	*138 452*	*144 689*	*125 105*	*129 259*
Statens utlåningsfonder:					
Utrikesförvaltningens lånefond	100	111	123	153	218
Biståndsförvaltningens lånefond	33	30	46	76	87
Statens bosättningslånefond	9 130	8 820	8 713	9 060	10 253
Vattenkraftslånefonden	329	213	262	249	240
Luftfartslånefonden	3 157	2 909	2 841	2 694	2 575
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	2 447	2 756	2 724	3 064	4 567
Statens lånefond för universitetsstudier	665	510	382	282	192
Studiemedelsfonden	39 825	33 775	42 986	45 855	45 318

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Lånefonden för studentkårlokaler	190	184	178	257	210
Jordbrukets lagerhusfond	79	55	44	35	27
Jordbrukets maskinlånefond	292	234	111	32	10
Statens sekundärlånefond för jordbrukare	14	7	—	—	—
Fonden för supplementär jordbruckskredit	4	14	7	—	—
Kraftledningslånefonden	89	76	63	42	31
Egnahemslånefonden	1 191	970	782	631	488
Statens avdikningslånefond	1 659	1 569	1 481	1 339	1 237
Fiskerilånefonden	1 344	2 612	1 708	1 531	1 754
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	72	105	80	94	95
Skogsväglånefonden	53	55	63	35	42
Statens hantverks- och industrilånefond	17 880	19 058	24 362	30 342	31 973
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	1 084	919	787	679	581
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	1	0	0	—	—
Lånefonden för bostadsbyggande	1 450 387	1 655 486	1 853 887	2 282 448	2 706 455
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	2 308	2 269	1 614	1 387	1 273
Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	1 441	1 096	883	625	322
Lånefonden för kommunala markförvärv	8 074	12 004	17 193	26 489	39 322
Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 347	1 881	2 475	2 491	2 635
Övriga utlåningsfonder	140	105	294	337	321
Summa statens utlåningsfonder	*1 544 334*	*1 747 823*	*1 964 088*	*2 410 230*	*2 850 226*
Fonden för låneunderstöd	*52 607*	*72 178*	*106 811*	*146 752*	*189 439*
Fonden för statens aktier	*28 460*	*51 947*	*98 281*	*55 530*	*81 842*
Fonden för beredskapslagring	*70 589*	*70 366*	*77 620*	*92 120*	*102 038*
Statens pensionsfonder:					
Folkpensioneringsfonden	67 166	70 896	73 538	72 541	74 535
Civila tjänstepensionsfonden	2 026	2 193	2 016	2 463	2 643
Militära tjänstepensionsfonden	252	267	137	321	278
Allmänna familjepensionsfonden	6 689	6 784	6 963	7 553	7 992
Statens pensionsanstalts pensionsfond	15 046	15 598	15 353	14 873	17 572
Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	45	45	47	49	53
Summa statens pensionsfonder	*91 224*	*95 784*	*98 054*	*97 800*	*103 074*
Diverse kapitalfonder	*52 171*	*55 122*	*63 778*	*78 903*	*98 086*
Summa inkomster av statens kapitalfonder	**3 249 016**	**3 776 793**	**4 150 884**	**5 095 989**	**5 714 290**
Summa	**52 646 738**	**59 132 620**	**70 022 245**	**91 367 609**	**101 974 916**

Bilaga B

Beräkning rörande utfallet av driftbudgetens inkomstsida för budgetåret 1977/78

	I statsbudgeten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
A. Skatter, avgifter, m. m.		
I. *Skatter:*		
1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:		
a) Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	45 365 000	44 200 000
b) Kupongskatt, *bevillning*	33 000	34 000
c) Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	3 000	3 000
d) Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	19 200	18 100
e) Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	2 500	2 500
f) Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	400 000	460 000
g) Lotterivinstskatt, *bevillning*	260 000	295 000
h) Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	670 000	648 500
2. Automobilskattemedel:		
a) Bensinskatt, *bevillning*	2 000 000	2 030 000
b) Vägtrafikskatt, *bevillning*	2 830 000	2 680 000
3. Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*	7 292 000	5 960 000
4. Tullar och acciser:		
a) Tullmedel, *bevillning*	990 000	990 000
b) Mervärdeskatt, *bevillning*	27 750 000	27 750 000
c) Särskilda varuskatter, *bevillning*	465 500	472 600
d) Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	783 000	600 000
e) Tobaksskatt, *bevillning*	2 630 450	2 450 200
f) Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	30 000	35 000
g) Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	50 000	50 000
h) Skatt på sprit, *bevillning*	4 000 000	3 800 000
i) Skatt på vin, *bevillning*	680 000	790 000
j) Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	767 000	770 000
k) Energiskatt, *bevillning*	4 116 000	4 031 000
l) Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, *bevillning*	1	1
m) Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	201 000	190 000
n) Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	207 000	157 000
o) Skatt på spel, *bevillning*	110 000	126 000
p) Särskild avgift på svavelhaltigt bränsle, *bevillning*	21 500	11 000
q) Investeringsavgift, *bevillning*	1	24 281
Summa skatter	*101 676 152*	*98 578 182*

	I statsbudgeten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
II. *Uppbörd i statens verksamhet:*		
1. Expeditionsavgifter	155 000	121 920
2. Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	73 111	73 111
3. Vattendomstolsavgifter	1 000	1 000
4. Inkomster vid kriminalvården	1 000	2 530
5. Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	26 400	27 100
6. Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	17 250	20 297
7. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 900	1 400
8. Inkomster vid karolinska sjukhuset	388 900	385 200
9. Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	200	201
10. Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	60	53
11. Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	3 797	3 512
12. Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionens verksamhet	45 300	46 400
13. Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800	700
14. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	41 000	42 000
15. Körkortsavgifter	16 250	17 000
16. Avgifter för registrering av motorfordon	72 000	74 900
17. Försäljning av sjökort	3 700	3 900
18. Fyravgifter	126 000	154 275
19. Lotsavgifter	32 000	31 000
20. Skeppsmätningsavgifter	1 500	1 500
21. Fartygsinspektionsavgifter	4 300	5 360
22. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	42 321	43 313
23. Ersättning för visst värderingsförfarande	40	40
24. Pensionsmedel m. m.	817 000	984 000
25. Inkomst av myntning	120 000	95 000
26. Bidrag till bankinspektionen	8 550	8 990
27. Bidrag för revision av sparbankerna	1 400	1 481
28. Bidrag till försäkringsinspektionen	4 163	4 824
29. Avgifter för granskning av biograffilm	384	384
30. Inkomster vid riksantikvarieämbetet	6 045	6 045
31. Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	538	570
32. Inkomster vid lantbruksnämnderna	6 900	6 000
33. Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 190	1 259
34. Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	10 400	11 000
35. Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	3 610	3 150
36. Avgifter vid köttbesiktning	15 700	17 200
37. Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 750	1 000
38. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	7 300	8 000
39. Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	350	341
40. Inkomster av statens gruvegendom	22 000	20 000

	I statsbudgeten beräknat belopp Tusental kr.	Beräknat utfall Tusental kr.
41. Inkomster vid bergsstaten m. m.	5 000	4 200
42. Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	74 490	75 350
43. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	5 254	5 660
44. Exekutionsavgifter	16 360	18 525
45. Restavgifter	67 255	73 060
46. Inkomster vid statens planverk	800	800
47. Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	47 883	52 051
Summa uppbörd i statens verksamhet	*2 298 151*	*2 455 602*
III. *Diverse inkomster:*		
1. Bötesmedel	85 760	87 225
2. Totalisatormedel	137 000	150 000
3. Tipsmedel	367 800	400 900
4. Lotterimedel	279 000	274 000
5. Övriga diverse inkomster	170 000	244 500
Summa diverse inkomster	*1 039 560*	*1 156 625*
Summa skatter, avgifter, m. m.	*105 013 863*	*102 190 409*

B. Inkomster av statens kapitalfonder

I. *Statens affärsverksfonder:*		
1. Postverket	30 000	32 000
2. Televerket	125 000	125 000
3. Statens järnvägar	60 000	—
4. Luftfartsverket	24 500	46 300
5. Förenade fabriksverken	34 100	32 900
6. Statens vattenfallsverk	1 080 000	1 124 600
7. Domänverket	73 000	59 300
Summa statens affärsverksfonder	*1 426 600*	*1 420 100*
II. *Riksbanksfonden*	*550 000*	*550 000*
III. *Statens allmänna fastighetsfond*	*599 726*	*608 706*
IV. *Försvarets fastighetsfond*	*141 901*	*141 901*
V. *Statens utlåningsfonder*	*3 226 941*	*3 266 871*
VI. *Fonden för låneunderstöd*	*163 914*	*176 024*
VII. *Fonden för statens aktier*	*78 567*	*79 153*
VIII. *Fonden för beredskapslagring*	*136 000*	*139 211*

	I statsbudgeten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
IX. *Statens pensionsfonder:*		
1. Folkpensioneringsfonden	74 700	74 700
2. Civila tjänstepensionsfonden	2 670	2 700
3. Militära tjänstepensionsfonden	266	286
4. Allmänna familjepensionsfonden	8 235	8 600
5. Statens pensionsanstalts pensionsfond	18 450	18 670
6. Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	55	56
Summa statens pensionsfonder	*104 376*	*105 012*
X. *Diverse kapitalfonder:*		
1. Fonden för kreditgivning till utlandet	1 617	1 617
2. Naturvårdsfonden	3 957	3 600
3. Övriga diverse kapitalfonder	110 442	105 999
Summa diverse kapitalfonder	*116 016*	*111 216*
Summa inkomster av statens kapitalfonder	*6 544 041*	*6 598 194*
Tillsammans	*111 557 904*	*108 788 603*

Bilaga C

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1978/79

	Tusental kr.	Tusental kr.	
A. Skatter, avgifter, m. m.			
I. *Skatter:*			
1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:			
a) Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	46 900 000		
b) Kupongskatt, *bevillning*	36 000		
c) Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	3 000		
d) Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	18 100		
e) Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	2 500		
f) Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	500 000		
g) Lotterivinstskatt, *bevillning*	325 000		
h) Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	715 000	48 499 600	
2. Automobilskattemedel:			
a) Bensinskatt, *bevillning*	2 090 000		
b) Vägtrafikskatt, *bevillning*	2 790 000	4 880 000	
3. Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*		4 061 000	
4. Tullar och acciser:			
a) Tullmedel, *bevillning*	1 070 000		
b) Mervärdeskatt, *bevillning*	31 200 000		
c) Särskilda varuskatter, *bevillning*	485 600		
d) Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	670 000		
e) Tobaksskatt, *bevillning*	2 500 200		
f) Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	35 000		
g) Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	50 000		
h) Skatt på sprit, *bevillning*	3 900 000		
i) Skatt på vin, *bevillning*	860 000		
j) Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	790 000		
k) Energiskatt, *bevillning*	4 252 000		
l) Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, *bevillning*	1		
m) Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	203 000		
n) Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	164 000		
o) Skatt på spel, *bevillning*	116 000		
p) Särskild avgift för svavelhaltigt bränsle, *bevillning*	3 000		
q) Investeringsavgift, *bevillning*	9 417	46 308 218	103748818

	Tusental kr.	Tusental kr.
II. *Uppbörd i statens verksamhet:*		
1. Expeditionsavgifter	125 070	
2. Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	72 780	
3. Vattendomstolsavgifter	1 000	
4. Inkomster vid kriminalvården	100	
5. Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	29 100	
6. Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	24 664	
7. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 400	
8. Inkomster vid karolinska sjukhuset	420 700	
9. Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	201	
10. Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	53	
11. Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	4 195	
12. Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionens verksamhet	49 500	
13. Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	350	
14. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	46 200	
15. Körkortsavgifter	18 700	
16. Avgifter för registrering av motorfordon	76 100	
17. Försäljning av sjökort	3 900	
18. Fyravgifter	201 025	
19. Lotsavgifter	32 000	
20. Skeppsmätningsavgifter	1 700	
21. Fartygsinspektionsavgifter	4 760	
22. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	44 323	
23. Ersättning för visst värderingsförfarande	40	
24. Pensionsmedel m. m.	993 000	
25. Inkomst av myntning	133 000	
26. Bidrag till bankinspektionen	9 030	
27. Bidrag för revision av sparbankerna	15	
28. Bidrag till försäkringsinspektionen	5 844	
29. Avgifter för granskning av biograffilm	384	
30. Inkomster vid riksantikvarieämbetet	8 863	
31. Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	600	
32. Inkomster vid lantbruksnämnderna	6 500	
33. Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 347	
34. Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	11 000	
35. Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	4 650	
36. Avgifter vid köttbesiktning	17 200	
37. Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 000	
38. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	8 300	
39. Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	378	
40. Inkomster av statens gruvegendom	18 000	
41. Inkomster vid bergsstaten m. m.	4 600	
42. Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	75 075	

	Tusental kr.	Tusental kr.
43. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	6 257	
44. Exekutionsavgifter	19 165	
45. Restavgifter	76 070	
46. Inkomster vid statens planverk	1 010	
47. Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	51 292	2 610 441
III. *Diverse inkomster:*		
1. Bötesmedel	86 450	
2. Totalisatormedel	175 000	
3. Tipsmedel	400 900	
4. Lotterimedel	300 000	
5. Övriga diverse inkomster	253 400	1 215 750
		107 575 009
B. Inkomster av statens kapitalfonder		
I. *Statens affärsverksfonder:*		
1. Postverket	38 000	
2. Televerket	140 000	
3. Statens järnvägar	—	
4. Luftfartsverket	24 000	
5. Förenade fabriksverken	29 600	
6. Statens vattenfallsverk	1 255 000	
7. Domänverket	35 000	1 521 600
II. *Riksbanksfonden*		550 000
III. *Statens allmänna fastighetsfond:*		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1	
2. Kriminalvårdsstyrelsens "	6 099	
3. Beskickningsfastigheternas "	11 661	
4. Karolinska sjukhusets "	45 363	
5. Akademiska sjukhusets "	13 836	
6. Byggnadsstyrelsens "	662 387	
7. Generaltullstyrelsens "	163	739 510
IV. *Försvarets fastighetsfond*		152 942
V. *Statens utlåningsfonder:*		
1. Utrikesförvaltningens lånefond	3 400	
2. Biståndsförvaltningens lånefond	90	
3. Statens bosättningslånefond	12 000	
4. Vattenkraftslånefonden	220	
5. Luftfartslånefonden	2 410	
6. Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	5 500	
7. Statens lånefond för universitetsstudier	25	
8. Studiemedelsfonden	25 000	
9. Lånefonden för studentkårlokaler	190	
10. Jordbrukets lagerhusfond	13	
11. Kraftledningslånefonden	11	
12. Egnahemslånefonden	270	
13. Statens avdikningslånefond	1 150	
14. Fiskerilånefonden	1 800	

	Tusental kr.	Tusental kr.
15. Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	160	
16. Skogsväglånefonden	45	
17. Statens hantverks- och industrilånefond	45 000	
18. Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	470	
19. Lånefonden för bostadsbyggande	3 390 000	
20. Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 040	
21. Lånefonden för kommunala markförvärv	62 000	
22. Lånefonden för allmänna samlingslokaler	3 600	
23. Övriga utlåningsfonder	250	3 554 644
VI. *Fonden för låneunderstöd:*		
1. Kammarkollegiets delfond	39 000	
2. Arbetsmarknadsstyrelsens "	150 000	
3. Bostadsstyrelsens "	266	
4. Riksbankens "	3	
5. Riksgäldskontorets "	700	189 969
VII. *Fonden för statens aktier*		85 324
VIII. *Fonden för beredskapslagring*		196 215
IX. *Statens pensionsfonder:*		
1. Folkpensioneringsfonden	75 000	
2. Civila tjänstepensionsfonden	2 800	
3. Militära tjänstepensionsfonden	293	
4. Allmänna familjepensionsfonden	8 900	
5. Statens pensionsanstalts pensionsfond	19 750	
6. Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	59	106 802
X. *Diverse kapitalfonder:*		
1. Fonden för kreditgivning till utlandet	1 228	
2. Naturvårdsfonden	4 277	
3. Övriga diverse kapitalfonder	123 731	129 236
		7 226 242
Summa		**114 801 251**

Anm. **I statsbudgeten upptas som lägsta belopp 1 000 kr. I specifikationerna (Bil. B och C) har beloppen uppförts i tusental kr.**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770680

Bilaga 2

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1978/79

A	**Skatter, avgifter, m. m.**			
I	*Skatter:*			
1	Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:			
a	Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	46 900 000 000		
b	Kupongskatt	36 000 000		
c	Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	3 000 000		
d	Skogsvårdsavgifter	18 100 000		
e	Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	2 500 000		
f	Arvsskatt och gåvoskatt	500 000 000		
g	Lotterivinstskatt	325 000 000		
h	Stämpelskatt och stämpelavgift	715 000 000	48 499 600 000	
2	Automobilskattemedel:			
a	Bensinskatt	3 290 000 000		
b	Vägtrafikskatt	2 790 000 000	6 080 000 000	
3	Allmän arbetsgivaravgift		4 061 000 000	
4	Tullar och acciser:			
a	Tullmedel	1 070 000 000		
b	Mervärdeskatt	31 200 000 000		
c	Särskilda varuskatter	485 600 000		
d	Omsättningsskatt på motorfordon	670 000 000		
e	Tobaksskatt	2 500 200 000		
f	Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	35 000 000		
g	Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	50 000 000		
h	Skatt på sprit	3 900 000 000		
i	Skatt på vin	860 000 000		
j	Skatt på malt- och läskedrycker	790 000 000		
k	Energiskatt	4 252 000 000		
l	Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter	1 000		
m	Särskild vägtrafikskatt	203 000 000		
n	Skatt på annonser och reklam	164 000 000		
o	Skatt på spel	96 000 000		
p	Särskild avgift på svavelhaltigt bränsle	3 000 000		
q	Särskild skatt på utrikes charterresor med flyg	100 000 000	46 378 801 000	105 019 401 000

II *Uppbörd i statens verksamhet:*

1	Expeditionsavgifter	126 470 000
2	Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	72 780 000
3	Vattendomstolsavgifter	1 000 000
4	Inkomster vid kriminalvården	100 000
5	Avgifter för utrikesförvaltningens exportfrämjande åtgärder	200 000
6	Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	29 100 000
7	Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	24 664 000
8	Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 400 000
9	Inkomster vid karolinska sjukhuset	420 700 000
10	Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	201 000
11	Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	53 000
12	Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	3 820 000
13	Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	49 500 000
14	Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	350 000
15	Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	44 000 000
16	Körkortsavgifter	17 000 000
17	Avgifter för registrering av motorfordon	76 100 000
18	Försäljning av sjökort	3 900 000
19	Fyravgifter, farledsvaruavgifter	207 000 000
20	Lotsavgifter	32 000 000
21	Skeppsmätningsavgifter	1 700 000
22	Fartygsinspektionsavgifter	4 760 000
23	Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	44 323 000
24	Ersättning för visst värderingsförfarande	40 000
25	Pensionsmedel m. m.	993 000 000
26	Inkomst av myntning	133 000 000
27	Bidrag till bankinspektionen	9 030 000
28	Bidrag för revision av sparbankerna	1 500 000
29	Bidrag till försäkringsinspektionen	5 844 000
30	Avgifter för granskning av biografilm	440 000
31	Inkomster vid riksantikvarieämbetet	8 863 000
32	Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	600 000
33	Inkomster vid lantbruksnämnderna	6 500 000
34	Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 347 000
35	Inkomster vid statens utsädeskontroll	11 200 000
36	Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	4 700 000
37	Avgifter vid köttbesiktning	17 200 000
38	Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 000 000
39	Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	7 800 000
40	Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	378 000

41	Inkomster av statens gruvegendom	18 000 000	
42	Inkomster vid bergsstaten m.m.	4 600 000	
43	Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	75 075 000	
44	Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	6 257 000	
45	Exekutionsavgifter	19 165 000	
46	Restavgifter	76 070 000	
47	Inkomster vid statens planverk	200 000	
48	Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	50 892 000	2 613 822 000
III	*Diverse inkomster:*		
1	Bötesmedel	86 450 000	
2	Totalisatormedel	175 000 000	
3	Tipsmedel	400 900 000	
4	Lotterimedel	300 000 000	
5	Övriga diverse inkomster	257 700 000	1 220 050 000
			108 853 273 000
B	**Inkomster av statens kapitalfonder**		
I	*Statens affärsverksfonder:*		
1	Postverket	38 000 000	
2	Televerket	140 000 000	
3	Statens järnvägar	—	
4	Luftfartsverket	24 000 000	
5	Förenade fabriksverken	29 600 000	
6	Statens vattenfallsverk	1 255 000 000	
7	Domänverket	35 000 000	1 521 600 000
II	*Riksbanksfonden*		550 000 000
III	*Statens allmänna fastighetsfond:*		
1	Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens "	6 099 000	
3	Beskickningsfastigheternas "	11 661 000	
4	Karolinska sjukhusets "	45 363 000	
5	Akademiska sjukhusets "	13 836 000	
6	Byggnadsstyrelsens "	662 387 000	
7	Generaltullstyrelsens "	163 000	739 510 000
IV	*Försvarets fastighetsfond*		152 942 000
V	*Statens utlåningsfonder:*		
1	Utrikesförvaltningens lånefond	3 400 000	
2	Biståndsförvaltningens lånefond	90 000	
3	Statens bosättningslånefond	12 000 000	
4	Vattenkraftslånefonden	220 000	
5	Luftfartslånefonden	2 410 000	
6	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	5 500 000	
7	Statens lånefond för universitetsstudier	25 000	
8	Studiemedelsfonden	25 000 000	
9	Lånefonden för studentkårlokaler	190 000	
10	Jordbrukets lagerhusfond	13 000	
11	Kraftledningslånefonden	11 000	

12	Egnahemslånefonden	270 000	
13	Statens avdikningslånefond	1 150 000	
14	Fiskerilånefonden	1 800 000	
15	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	160 000	
16	Skogsväglånefonden	45 000	
17	Statens hantverks- och industrilånefond	300 000	
18	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	470 000	
19	Lånefonden för bostadsbyggande	3 390 000 000	
20	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 040 000	
21	Lånefonden för kommunala markförvärv	62 000 000	
22	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	3 600 000	
23	Övriga utlåningsfonder	250 000	3 509 944 000
VI	*Fonden för låneunderstöd:*		
1	Kammarkollegiets delfond	39 000 000	
2	Arbetsmarknadsstyrelsens ”	150 000 000	
3	Bostadsstyrelsens ”	266 000	
4	Riksbankens ”	3 000	
5	Riksgäldskontorets ”	700 000	189 969 000
VII	*Fonden för statens aktier*		85 324 000
VIII	*Fonden för beredskapslagring*		195 817 000
IX	*Statens pensionsfonder:*		
1	Folkpensioneringsfonden	75 000 000	
2	Civila tjänstepensionsfonden	2 800 000	
3	Militära tjänstepensionsfonden	293 000	
4	Allmänna familjepensionsfonden	8 900 000	
5	Statens pensionsanstalts pensionsfond	19 750 000	
6	Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	59 000	106 802 000
X	*Diverse kapitalfonder:*		
1	Fonden för kreditgivning till utlandet	1 228 000	
2	Naturvårdsfonden	4 277 000	
3	Övriga diverse kapitalfonder	123 731 000	129 236 000
			7 181 144 000
		Summa kr.	**116 034 417 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978

Bilaga 3

Preliminärt förslag till investeringsplan för budgetåret 1978/79

I	Statens affärsverksfonder:		
	A. Postverkets fond	85 998 000	
	B. Televerkets fond	37 600 000	
	C. Statens järnvägars fond	443 500 000	
	D. Luftfartsverkets fond	22 198 000	
	E. Fabriksverkens fond	48 098 000	
	F. Statens vattenfallsverks fond	856 000 000	
	G. Domänverkets fond	1 000	1 493 395 000
II	Statens allmänna fastighetsfond		318 201 000
III	Försvarets fastighetsfond		106 230 000
IV	Statens utlåningsfonder		3 827 681 000
V	Fonden för låneunderstöd		493 694 000
VI	Fonden för statens aktier		75 000 000
VII	Fonden för förlag till statsverket		14 000 000
VIII	Fonden för beredskapslagring		79 500 000
IX	Diverse kapitalfonder:		
	A. Statens vägverks förrådsfond	8 239 000	
	B. Sjöfartsverkets fond	—16 246 000	
	C. Statens datamaskinfond	3 500 000	
	D. Jordfonden	1 000	
	E. Naturvårdsfonden	4 000 000	
	F. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar	—1 062 000	—1 568 000
		Summa	6 406 133 000
Avgår kapitalåterbetalning:			
	Avsättning till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	
	Övrig kapitalåterbetalning	19 408 000	20 408 000
		Summa	**6 385 725 000**

1 *Riksdagen 1977/78. 1 saml. Nr 100. Bilaga 2. Bil. 3*

INVESTERINGSSTATER FÖR BUDGETÅRET 1978/79

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	109 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	23 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	85 998 000		
	109 000 000		**109 000 000**

B. Televerkets fond

Avskrivningsmedel: Tele-		Investeringsanslag:	
anläggningar m. m.		Teleanläggningar m. m.	1 007 900 000
från statsbudgeten	6 500 000	Televisions- och	
inom fonden	962 800 000	ljudradioanläggningar	*54 400 000
Avskrivningsmedel: Tele-			
visions- och			
ljudradioanläggningar			
inom fonden	54 400 000		
Övriga kapitalmedel:			
Teleanläggningar m. m.	1 000 000		
Investeringsbemyndigande:			
Teleanläggningar m. m.	37 600 000		
	1 062 300 000		**1 062 300 000**

C. Statens järnvägars fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	773 800 000
från statsbudgeten	66 300 000		
inom fonden	257 000 000		
Övriga kapitalmedel	7 000 000		
Investeringsbemyndigande	443 500 000		
	773 800 000		**773 800 000**

D. Luftfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	88 800 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	66 600 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	22 198 000		
	88 800 000		**88 800 000**

* Beräknat belopp

E. Fabriksverkens fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	83 600 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	35 500 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	48 098 000		
	83 600 000		**83 600 000**

F. Statens vattenfallsverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	*2 265 000 000
från statsbudgeten	84 000 000		
inom fonden	1 315 000 000		
Övriga kapitalmedel	10 000 000		
Investeringsbemyndigande	856 000 000		
	2 265 000 000		**2 265 000 000**

G. Domänverkets fond

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Summa investeringsanslag	**1 000**

Summa investeringsbemyndiganden för statens affärsverksfonder	1 493 395 000

II. Statens allmänna fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	815 712 000
från statsbudgeten	393 521 000		
inom fonden	102 190 000		
Övriga kapitalmedel	1 800 000		
Investeringsbemyndigande	318 201 000		
	815 712 000		**815 712 000**

III. Försvarets fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	423 800 000
från statsbudgeten	255 070 000		
inom fonden	39 500 000		
Övriga kapitalmedel	23 000 000		
Investeringsbemyndigande	106 230 000		
	423 800 000		**423 800 000**

* Beräknat belopp

IV. Statens utlåningsfonder

Utrikesförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 400 000**	Investeringsanslag	**1 400 000**
Biståndsförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	**400 000**	Investeringsanslag	**400 000**
Statens bosättningslånefond			
Investeringsbemyndigande	**35 000 000**	Investeringsanslag	**35 000 000**
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Studiemedelsfonden			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	**1 020 000 000**	Investeringsanslag	**1 020 000 000**
Lånefonden för studentkårlokaler			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Lånefonden för byggnadsarbeten vid folkhögskolor			
Investeringsbemyndigande	**12 000 000**	Investeringsanslag	**12 000 000**
Fiskerilånefonden			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	***1 000**
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.			
Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	***1 700 000**
från statsbudgeten	824 000		
Investeringsbemyndigande	876 000		
	1 700 000		**1 700 000**
Statens fiskredskapslånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	***1 000**
Lånefonden för lån med uppskjuten ränta			
Investeringsbemyndigande	**15 000 000**	Investeringsanslag	**15 000 000**
Lånefonden för bostadsbyggande			
Investeringsbemyndigande	**3 705 000 000**	Investeringsanslag	**3 705 000 000**

* Beräknat belopp

Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**

Lånefonden för kommunala markförvärv

Investeringsbemyndigande	**50 000 000**	Investeringsanslag	**50 000 000**

Lånefonden för allmänna samlingslokaler

Investeringsbemyndigande	**8 000 000**	Investeringsanslag	**8 000 000**

Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder	3 827 681 000		

V. Fonden för låneunderstöd

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	756 479 000
från statsbudgeten	84 775 000		
Övriga kapitalmedel	178 010 000		
Investeringsbemyndigande	493 694 000		
	756 479 000		**756 479 000**

VI. Fonden för statens aktier

Investeringsbemyndigande	**75 000 000**	Investeringsanslag	**75 000 000**

VII. Fonden för förlag till statsverket

Övriga kapitalmedel	28 000 000	Investeringsanslag	42 000 000
Investeringsbemyndigande	14 000 000		
	42 000 000		**42 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

Investeringsbemyndigande	**79 500 000**	Investeringsanslag	**79 500 000**

IX. Diverse kapitalfonder

A. Statens vägverks förrådsfond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	108 400 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	98 160 000		
Övriga kapitalmedel	2 000 000		
Investeringsbemyndigande	8 239 000		
	108 400 000		**108 400 000**

B. Sjöfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	34 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	50 395 000		
Övriga kapitalmedel	50 000		
Investeringsbemyndigande	—16 246 000		
	34 200 000		**34 200 000**

C. Statens datamaskinfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	90 000 000
inom fonden	85 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 500 000		
Investeringsbemyndigande	3 500 000		
	90 000 000		**90 000 000**

D. Jordfonden

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**

E. Naturvårdsfonden

Investeringsbemyndigande	**4 000 000**	Investeringsanslag	**4 000 000**

F. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	6 900 000
från statsbudgeten	6 900 000		
inom fonden	1 062 000		
Investeringsbemyndigande	—1 062 000		
	6 900 000		**6 900 000**
Summa investeringsbemyndiganden för diverse kapitalfonder	—1 568 000		

SUMMA INVESTERINGSSTATER

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	11 666 998 000
från statsbudgeten	1 917 895 000		
inom fonden	3 090 607 000		
Övriga kapitalmedel	252 363 000		
Investeringsbemyndigande	6 406 133 000		
	11 666 998 000		**11 666 998 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978

Tab. 1. Totalbudgetens utveckling 1969/70—1978/79
(Milj. kr.)

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78		1978/79
									Statsbudget	Ny ber.	
Inkomster	**40 404**	**45 637**	**51 830**	**54 513**	**61 489**	**72 490**	**93 934**	**104 360**	**114 543**	**111 376**	**119 397**
Driftbudgeten	38 887	44 378	50 303	52 646	59 133	70 022	91 368	101 975	111 558	108 812	116 034
Kapitalbudgeten	1 516	1 259	1 527	1 867	2 356	2 467	2 566	2 386	2 985	2 564	3 362
Utgifter	**44 221**	**48 269**	**55 497**	**60 718**	**70 881**	**83 187**	**97 658**	**114 845**	**128 294**	**144 600**	**151 593**
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	37 487	41 240	47 992	53 475	62 746	73 853	87 521	103 644	[1]118 325	[3]127 470	139 626
Kapitalbudgeten (bruttoinvestering)	6 559	7 413	7 578	7 719	8 182	9 061	9 710	11 095	[2]9 669	[4]16 115	11 667
Rörliga krediter (— = minskad disposition)	175	— 384	— 73	— 476	— 47	273	426	106	300	1 015	300
Totalbudgetens saldo	**—3 817**	**—2 632**	**—3 667**	**—6 205**	**—9 393**	**—10 698**	**—3 724**	**—10 484**	**—13 751**	**—33 224**	**—32 196**

[1] Beräkningsmässigt har förutsatts en ökning av anslagsbehållningarna med 100 milj. kr.
[2] " " " " " " " " 1 100 " "
[3] " " " " " " " " 500 " "
[4] " " " " " " " " 1 000 " "

Tab. 2. Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1972/73—1978/79

Beloppen avrundade till närmaste 10-tal milj. kr. Löpande priser.

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78 Statsbudget	1978/79
Inkomster	**54 510**	**61 490**	**72 490**	**93 930**	**104 360**	**114 540**	**119 400**
Direkta skatter	19 050	20 330	24 920	34 170	34 040	30 080	29 250
Indirekta skatter	28 880	33 520	39 350	49 710	59 770	72 380	76 640
Övriga inkomster	6 580	7 640	8 220	10 050	10 560	12 080	13 500
Utgifter	**60 720**	**70 880**	**83 190**	**97 660**	**114 850**	**128 290**	**151 590**
Konsumtion	28 510	31 670	38 020	44 320	50 960	56 780	64 180
Statlig	17 460	19 330	22 770	26 120	29 280	33 460	38 150
Kommunbidrag	11 050	12 340	15 250	18 200	21 680	23 320	26 030
Investeringar	7 220	7 580	8 210	9 000	10 480	12 330	13 550
Statliga	5 590	6 050	6 480	7 460	8 370	10 730	11 790
Kommunbidrag	1 630	1 530	1 730	1 540	2 100	1 600	1 760
Transfereringar	21 570	27 590	28 270	34 940	42 240	48 910	57 770
Till hushåll inkl. socialförsäkringssektorn	15 960	20 570	21 370	23 610	27 460	32 300	37 850
Övriga transfereringar	5 610	7 020	6 900	11 330	14 780	16 600	19 920
Övriga utgifter (inkl. rörliga krediter)	3 420	4 040	8 700	9 400	11 170	10 280	16 100

Tab. 3. Statsskulden vid slutet av budgetåren 1972/73—1976/77
(Milj. kr.)

Budget-år	Fonderad stats-skuld	Tillfällig stats-skuld	Totala stats-skulden Summa (2—3)	Därav placerat i					
				Räntelöpande obligationslån	Premieobligationslån	Statsskuldförbindelser	Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m.	Skattkammarväxlar	Upplåning i utlandet
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Totalt									
1972/73	31 336	11 876	43 211	28 406	4 725	1 989	763	5 048	5
1973/74	36 484	16 191	52 675	34 805	6 000	2 109	928	6 095	36
1974/75	42 624	21 055	63 680	36 980	7 740	2 264	1 086	12 259	109
1975/76	59 370	9 390	68 760	48 723	9 425	1 652	1 788	2 771	192
1976/77	73 245	9 095	82 340	52 057	11 300	2 773	2 313	3 016	5 066
Förändr. under budgetåret									
1972/73	+ 2 825	+ 3 178	+ 6 002	+ 5 413	+ 675	+ 849	+ 38	−1 690	+ 5
1973/74	+ 5 148	+ 4 315	+ 9 464	+ 6 400	+1 275	+ 120	+165	+1 048	+ 32
1974/75	+ 6 140	+ 4 864	+11 005	+ 2 174	+1 740	+ 155	+158	+6 163	+ 73
1975/76	+16 746	−11 665	+ 5 080	+11 744	+1 685	− 612	+702	−9 488	+ 83
1976/77	+13 875	− 295	+13 580	+ 3 334	+1 875	+1 121	+525	+ 245	+4 874

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978

Innehållsförteckning

Budgetförslaget

	Sid.
1 Budgetens samhällsekonomiska bakgrund	1
2 Utgiftsprogrammet	5
2.1 Sysselsättning	6
2.2 Näringspolitik och därtill knuten forskning och utveckling	7
2.3 Social trygghet	8
2.4 Energibesparande åtgärder	9
2.5 Besparingar och omfördelningar	10
2.6 Statsutgifterna grupperade efter ändamål	12
3 Den offentliga budgetpolitiken	13
4 Den skattepolitiska utvecklingen	20

Särskilda frågor

1 Utnyttjande av finansfullmakten, m. m.	23
2 Placering av vissa överskottsmedel	26
3 Totalbudgeten budgetåren 1977/78 och 1978/79	27
3.1 Totalbudgetens utgiftsanslag budgetåren 1977/78 och 1978/79	27
3.2 Totalbudgetens inkomster budgetåren 1977/78 och 1978/79	28
3.3 Investeringsplan för budgetåret 1978/79	33
3.4 Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling	35
3.5 Beräkning av dispositionen av rörliga krediter	37
3.6 Beräkning av totalbudgeten för budgetåren 1977/78 och 1978/79	38
Hemställan	41
Tabellförteckning	42
Bilaga 1: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning	
Bilaga 2: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1978/79	
Bilaga 3: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1978/79	
Bilaga 4: Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m. m.	
Tab. 1 Totalbudgetens utveckling 1969/70—1978/79	
Tab. 2 Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1972/73—1978/79	
Tab. 3 Statsskulden under budgetåren 1966/67—1976/77	

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770502

För flera huvudtitlar gemensamma frågor

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser för flera huvudtitlar gemensamma frågor

1 Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.

För flertalet statstjänstemän och vissa andra tjänstemän i offentlig verksamhet tillämpas f. n. de lönevillkor som framgår av allmänt avlöningsavtal den 5 december 1977 för statliga och vissa andra tjänstemän (AST). Avtalet har träffats mellan statens avtalsverk (SAV) samt Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund och TCO:s statstjänstemannasektion.

För tjänstemän i lönegrad F 26 eller högre lönegrad tillämpas sedan hösten 1977 på försök ett nytt lönesystem. Detta system, som grundar sig på det mellan SAV och nämnda huvudorganisationer träffade s. k. chefslöncavtalet, innebär att här avsedda tjänstemän i stället för lön enligt löneplan uppbär lön i form av baslön samt därutöver ett för tjänstemannen fastställt antal tjänstetillägg och i förekommande fall personligt lönetillägg. Beloppen för baslön och tjänstetillägg bestäms genom förhandlingar mellan SAV och huvudorganisationerna. En särskild nämnd, statens chefslönenämnd, beslutar om antal tjänstetillägg och eventuella personliga tillägg. Regeringen avgör dock hur många tillägg som skall utgå till innehavare av tjänst som ingår i den s. k. undantagskretsen, t. ex. verkschef.

Enligt det allmänna pensionsavtalet gäller statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) — SPR — med anslutande föreskrifter i väsentliga delar som kollektivavtal i den omfattning de avser statligt

lönereglerade tjänster. Pensionsförmånerna för de icke-statliga arbetstagare med statlig pensionsrätt som faller utanför SAV:s förhandlingsområde regleras genom direkt tillämpning av SPR med anslutande föreskrifter.

För vissa statligt anställda läkare har förmånerna bestämts genom avtal mellan SAV och Sveriges läkarförbund. Den samordning som behövs mellan stat och kommun i läkarförhandlingarna sker genom statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor. F. n. tillämpas för denna personal de lönevillkor som sammanfattats i avtal den 10 oktober 1975 om allmänna bestämmelser för vissa statliga läkare m. fl. (ABL).

Avtalen upphör att gälla med utgången av år 1977. Förhandlingar om nya avtal pågår. Intill dess förhandlingarna har slutförts tillämpas nu gällande avtal.

Det är inte möjligt att ange vad som skall gälla i fråga om anställningsvillkor för år 1978 förrän förhandlingarna därom har slutförts. Dessa frågor torde senare få anmälas för regeringen och underställas riksdagens lönedelegation.

Till grund för beräkningen av anslagen till avlöningar och till pensioner under nästa budgetår har lagts de löne- och pensionsbelopp som har gällt fr. o. m. den 1 juli 1977. Lönebeloppen i myndigheternas anslagsframställningar har räknats om till detta löneläge. Anslagsberäkningen har vidare skett med utgångspunkt i ett lönekostnadspålägg om 39 %.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag nu har anfört.

2 Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

I allmänna tjänsteförteckningsavtalet (ATF) den 24 juni 1975 har statens avtalsverk (SAV) samt Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund och TCO:s statstjänstemannasektion kommit överens om placering i lönegrad eller lönetariffklass samt avlöningsförstärkning för tjänst. Enligt avtalet får ändring av anställningsvillkoren för tjänst under avtalsperioden ske vid bl. a. större organisationsförändring. När ny myndighet inrättas eller vid större organisationsförändring skall personalorganisationerna beredas tillfälle till förhandling om anställningsvillkoren. I andra fall prövas frågan om anställningsvillkoren för nyinrättad tjänst av arbetsgivaren, som informerar personalorganisationerna om sitt ställningstagande. Personalorganisation kan dock alltid påkalla förhandling i dessa fall. Sådan förhandling förs mellan arbetsgivaren och berörd huvudorganisation, om inte parterna kommer överens om annat. Förhandlingarna förs under fredsplikt. Enligt särskilda föreskrifter som SAV har meddelat utövas arbetsgivarens befogenhet i fråga om

placering i lönegrad eller lönetariffklass samt avlöningsförstärkning i stor utsträckning av den myndighet som får inrätta tjänsten. Begär personalorganisation förhandling med anledning av myndighetens beslut, bestämmer SAV i varje särskilt fall om förhandling får föras av annan myndighet än SAV.

Enligt tjänsteförteckningsavtalet den 12 juni 1975 för undervisningsområdet (TFU) och tjänsteförteckningsavtalet den 21 juni 1976 för kyrkliga tjänster (TFK) gäller i huvudsak motsvarande regler när ny tjänst skall inrättas.

I tjänsteförteckningsavtalet den 10 oktober 1975 för vissa statliga läkare m. fl. (TFL) har parterna kommit överens om att när tjänst nyinrättas eller direkt berörs av ändrad förvaltningsorganisation, förhandling på parts begäran skall tas upp om anställningsvillkoren för tjänsten. Sådan förhandling förs under fredsplikt.

ATF, TFU, TFK och TFL upphör att gälla med utgången av år 1977. Förhandlingar om nya avtal pågår. Tills vidare tillämpas nu gällande bestämmelser.

Lönegradsplaceringen av de tjänster som regeringen i budgetpropositionen begär riksdagens bemyndigande att inrätta har skett enligt de regler som gäller enligt avtalen. Även när det gäller tjänster, som kan inrättas utan riksdagens medverkan men för vilka regeringen beräknar medel under de olika huvudtitlarna, har anslagsberäkningen skett med utgångspunkt i lönegradsplacering enligt gällande regler.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag nu har anfört.

3 Jämställdhet inom statsförvaltningen

Jämställdhetsarbetet inom statsförvaltningen pågår enligt de riktlinjer som statsmakterna beslutat (prop. 1975/76: 173, InU 1975/76: 42, rskr 1975/76: 342).

Under budgetåret 1977/78 har strävandena att öka jämställdheten mellan kvinnor och män inom statsförvaltningen intensifierats.

Kraven i förordningen (1976: 686) om jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst har skärpts så att en jämn fördelning mellan kvinnor och män krävs vid nominering till särskilda organ eller för särskilda uppdrag. I den pågående försöksverksamheten med ersättning för merkostnader för barntillsyn vid deltagande i statlig internatutbildning har vidare ersättningsbeloppet höjts från 35 till 50 kr.. Försöksverksamhet med barntillsyn för kursdeltagares barn vid statens kursgård Sjudarhöjden har påbörjats. Regler för hur tid för föräldraledighet skall räknas till godo vid tjänstetillsättning kommer att införas.

Myndigheterna har rapporterat till regeringen om sitt jämställdhetsarbete vid två tillfällen under år 1977, nämligen i januari och i samband med anslagsframställningarna. Materialet har under hösten 1977 sammanställts inom regeringskansliet. En sammanfattande rapport kommer att tillställas myndigheterna till ledning för deras fortsatta jämställdhetsarbete.

De hittills samlade erfarenheterna visar på behovet av att vidta ytterligare åtgärder för att stödja och stimulera jämställdhetsarbetet. Många myndigheter har haft svårigheter att komma i gång med och nå konkreta resultat i sitt jämställdhetsarbete. Med hänsyn till den vikt som regeringen fäster vid jämställdhetsfrågorna har inom budgetdepartementet utarbetats ett handlingsprogram för jämställdhetsarbetet inom den statliga sektorn fram till år 1980, då en samlad utvärdering skall göras. Handlingsprogrammet, som har utarbetats efter kontakter med arbetstagarnas huvudorganisationer, omfattar åtgärder som i första hand syftar till att finna effektiva metoder för att bryta rådande könsdominans inom vissa befattningar, yrken och personalkategorier. Handlingsprogrammet omfattar vidare bl. a. ytterligare försöksverksamhet inom t. ex. områdena rekrytering och utbildning. Härutöver ingår en ökad satsning på studiecirkels- och konferensverksamhet, forskning och information i jämställdhetsfrågor. Regeringen har genom beslut den 17 november 1977 uppdragit åt statens personalutbildningsnämnd och statens personalnämnd att vidta åtgärder för att genomföra vissa delar av handlingsprogrammet. Jämsides med denna verksamhet sker inom regeringskansliet en löpande bevakning av jämställdhetsfrågorna i statsförvaltningen genom bl. a. granskning av myndigheternas årliga rapportering till regeringen. Inom ramen för detta arbete behandlas de hinder för jämställdheten som alltjämt finns i det rådande regelsystemet samt i attityder och vanetänkande.

Enligt min mening bör jämställdhetsarbetet bedrivas med inriktningen att det skall ingå som ett naturligt led i myndigheternas arbete med bl. a. personal- och organisationsfrågor och således finansieras med medel som myndigheterna förfogar över. Myndigheternas rapporter vittnar emellertid om ett behov av nytänkande och nödvändigheten av att finna nya vägar för jämställdhetsarbetet. Den tidigare nämnda studiecirkelverksamheten skall bl. a. inriktas så att ett sådant nytänkande stimuleras. För att ytterligare stimulera utvecklandet av nya metoder och för att ekonomiskt kunna stödja olika slag av försöksverksamheter som normalt inte kan anses ingå i myndigheternas uppgifter och som dessa saknar medel till bör ett nytt anslag benämnt Jämställdhet inom statsförvaltningen tas upp i statsbudgeten. Jag återkommer härtill senare denna dag vid min anmälan av statsbudgetens åttonde huvudtitel.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag nu har anfört.

4 Personaladministrativa informationssystem

Redogörelse för utrednings- och utvecklingsverksamheten rörande ett generellt löneuträkningssystem för statsförvaltningen samt ett system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning har tidigare lämnats i prop. 1975/76: 100 (bil. 2 s. 5, InU 1975/76: 34, rskr 1975/76: 168).

Ett generellt löneuträkningssystem (SLÖR) införs f. n. successivt inom delar av statsförvaltningen. Statskontoret svarar t. v. för huvudmannaskapet för systemet. Driften av systemet handhas av datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA) och Uppsala datamaskincentral (UDAC). Den 1 oktober 1977 hade 22 myndigheter med ca 22 630 anställda anslutits till systemet. Enligt statskontorets planer skall ytterligare 38 myndigheter med ca 53 600 anställda anslutas till systemet före utgången av budgetåret 1977/78.

System för automatisk matrikelföring och pensionsuträkning

Statskontoret har i samråd med statens personalpensionsverk (SPV) och statens personalnämnd (SPN) den 23 juni 1977 lämnat förslag till ett system för automatiserad matrikelföring (matrikelregister) och pensionsuträkning m. m. (MP). Enligt förslaget bör ett automatiserat matrikelregister införas med början den 1 juli 1978. Beträffande pensionsuträkningssystemet föreslås ett fortsatt utvecklingsarbete som bör bedrivas gemensamt av statskontoret och SPV. Det fortsatta utvecklingsarbetet bör inriktas på att systemet skall kunna införas vid SPV under senare delen av år 1979. Dessutom framläggs i rapporten vissa förslag rörande det fortsatta arbetet med att aktualisera tjänstematriklar.

Matrikelregistret föreslås omfatta i princip samtliga anställda som tillhör SPR-området. I första hand bör de myndigheter som tillämpar SLÖR anslutas till registret. Takten i anslutningen till matrikelregistret bör vidare anpassas till arbetet med aktualisering av de statsanställdas m. fl. tjänstematriklar. Affärsverken, som i allmänhet kommer att tillämpa andra lönesystem än SLÖR, bör anslutas till matrikelregistret genom att pensionsgrundande uppgifter förs över i maskinellt läsbar form från resp. lönesystem. Detta gäller även överföring av uppgifter från kommunala lönesystem beträffande kommunalt anställda som har statlig pensionsrätt.

Enligt statskontoret förenklas arbetet med matrikelföringen hos myndigheterna påtagligt. Den manuella matrikelföringen faller till stor del bort i och med att matrikeluppgifterna kan överföras automatiskt från lönesystemen. Vidare försvinner till stor del arbetet med att infordra matrikelutdrag från statliga myndigheter, utskrift av matrikelutdrag m. m.

För SPV medför matrikelregistret huvudsakligen att nuvarande arbete med kontroll och komplettering av tjänstematriklarna kan reduceras.

För enskilda statsanställda m. fl. leder matrikelregistret till ökad rättssäkerhet bl. a. genom den löpande kontroll som sker i och med att uppgifter hämtas från löneutbetalningssystemet. Med ett genomfört pensionsuträkningssystem kan servicen till de anställda dessutom ökas genom avisering av pensionsstatus vid skilda tidpunkter. Statskontoret har vidare behandlat rättssäkerhets- och integritetsskyddsfrågorna i systemet och lagt fram vissa förslag, bl. a. rörande testverksamheten.

Enligt statskontoret kan matrikelregistret vara infört i hela statsförvaltningen i början av 1980-talet. Systemet blir dock inte fullständigt förrän aktualiseringsarbetet är avslutat. Detta beräknas inträffa tidigast år 1990, om inte arbetet påskyndas.

Statskontorets rapport har remissbehandlats. Yttranden över rapporten har avgetts av riksåklagaren (RÅ), domstolsverket, kriminalvårdsstyrelsen, datainspektionen, överbefälhavaren (ÖB), försvarets civilförvaltning (FCF), försvarets rationaliseringsinstitut (FRI), socialstyrelsen, riksförsäkringsverket (RFV), postverket, televerket, statens järnvägar (SJ), statens vägverk, luftfartsverket, statistiska centralbyrån (SCB), DAFA, riksrevisionsverket (RRV), statens avtalsverk (SAV), skolöverstyrelsen (SÖ), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statens vattenfallsverk, domänverket, förenade fabriksverken, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, kommunernas pensionsanstalt (KPA), Svenska personal-pensionskassan (SPP), Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund (SF) och TCO:s statstjänstemannasektion (TCO-S).

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget om ett system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning bland dem *RÅ, domstolsverket, ÖB, FCF, FRI, televerket, statens vägverk* och *luftfartsverket.*

RRV anför att systemet för matrikelföring bör genomföras och systemet för pensionsuträkning vidareutvecklas under förutsättning att tillfredsställande lönsamhet erhålles. *SÖ* framhåller att anslutning av de kommunalt anställda till systemet kräver ytterligare utredning och belysning innan en helhetsbedömning är möjlig. *Landstingsförbundet* anser att innan ställning tas till anslutning av icke-statliga organ bör en kartläggning av befintliga lönesystem hos dessa genomföras.

SJ anser att anslutningen till matrikelsystemet bör kunna vara partiell.

FRI och *postverket* anser att man bör undersöka om det är möjligt att förenkla regelsystemet i samband med vidareutveckling av systemen.

RÅ, FCF och *RRV* anser att aktualiseringsarbetet bör påskyndas.

RRV påpekar att ADB-systemens livslängd ofta är relativt kort. En

långsam takt i aktualiseringsarbetet skulle kunna medföra att systemet är genomfört i sin helhet först sedan systemet inte längre är möjligt att bruka.

RÅ anser att ett påskyndande borde kunna ske genom att mer av aktualiseringsarbetet läggs ut på myndigheter som har förutsättningar för detta. *Kriminalvårdsstyrelsen* och *postverket* anser däremot att möjligheterna att påföra myndigheterna ännu mer arbete inte är realistiskt.

Statskontorets förslag om avisering av pensionsstatus delas av flera remissinstanser. *Postverket* och *SJ* anser dock att antalet aviseringar borde kunna minskas.

De åtgärder som har vidtagits eller planeras för att skapa ett godtagbart säkerhets- och integritetsskydd accepteras av *datainspektionen*. Datainspektionen anser att integritetsskyddet till största delen beror på datadriftställets förutsättningar. Inspektionen anser att DAFA har goda förutsättningar att upprätthålla ett sådant skydd. Enligt statskontoret minskar risken för olovlig användning av information genom avsaknad av system för direktåtkomst. *Domstolsverket* anser dock att terminalåtkomst bör prövas medan *RRV* anser att det skulle leda till en inte nödvändig ambitionshöjning.

Några remissinstanser berör särskilt huvudmannaskapet för systemen. *Domstolsverket, RFV, postverket* och *luftfartsverket* anser att SPV skall vara huvudman för systemen. Datordriften bör enligt *luftfartsverket, DAFA* och *RFV* förläggas till DAFA.

RFV anför för sin del att verket och SPV har viss gemensam datordrift och vissa gemensamma lokaler m. m. Det samarbete som har etablerats anses av RFV vara mycket positivt och ett utökat samarbete skulle enligt verkets mening vara tilltalande. Emellertid har de senare årens intensiva reformverksamhet ställt stora krav på verkets ADB-verksamhet. En utredning (S 1977: 10) om ADB inom den allmänna försäkringen m. m. har nyligen tillsatts och i avvaktan på resultatet härav anser verket att viss återhållsamhet bör iakttas med att öka ut verkets ADB-verksamhet. Mot denna bakgrund tillstyrker verket att datordriften förläggs till DAFA.

Regeringen har genom beslut den 3 november 1977 uppdragit åt SPV att i samarbete med statskontoret utföra en begränsad försöksverksamhet med det föreslagna systemet för automatisk matrikelföring och senast den 1 maj 1978 redovisa förutsättningarna för att påbörja ett införande av systemet i reguljär drift i enlighet med statskontorets förslag. I uppdraget ingår även att förbereda systemets successiva införande fr. o. m. den 1 juli 1978 för anställda hos myndigheter, som omfattas av SLÖR. En utgångspunkt skall härvid vara att den automatiska databehandlingen skall ske hos DAFA.

Regeringen har vidare i samma beslut givit statskontoret i uppgift att utarbeta flera utredningsförslag i samarbete med SPV. Ett uppdrag

innebär att skyndsamt undersöka möjligheterna att rationalisera aktualiseringsarbetet med de statsanställdas m. fl. tjänstematriklar. Resultatet av denna undersökning skall redovisas senast den 1 maj 1978. Ett annat uppdrag innebär att med utgångspunkt i redovisat förslag bedriva fortsatt utvecklingsarbete med automatisering av pensionsuträkningen och senast den 1 september 1978 lämna lägesrapport därom. Ett tredje uppdrag innebär att se över SPV:s organisation, arbetsformer och resursbehov. Härvid skall beaktas bl. a. de konsekvenser i nämnda hänseenden som en automatisering av matrikelföring, pensionsuträkning och aviseringsförfarandet medför. Resultatet av denna översyn skall redovisas senast den 1 september 1978.

Personaladministrativt informationssystem (PI)

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade jag den 31 januari 1977 en särskild utredare[1] med uppdrag att utreda hur behovet av personaladministrativ information som underlag för det personaladministrativa arbetet i statsförvaltningen skall tillgodoses. En utgångspunkt för utredningen var den information som nu befintliga ADB-baserade system och system under utveckling erbjuder.

Utredningen har den 29 april 1977 överlämnat sitt betänkande (Ds B 1977: 1) Personaladministrativ informationsbehandling i statsförvaltningen.

Utredningen konstaterar att det informationsbehov som finns inom det personaladministrativa området i allt väsentligt kan täckas genom information från befintliga system eller system i utveckling. Utredningen framhåller emellertid att den information om personal och befattningar som myndigheter behöver för en effektiv bemanningsplanering f. n. endast kan erhållas från det informationssystem som används i samband med omlokalisering av viss statlig verksamhet, det s. k. OPAI-systemet, eller genom manuella register.

OPAI-systemet utvecklades ursprungligen på regeringens uppdrag av statskontoret i samråd med SPN i det begränsade syftet att åstadkomma ändamålsenlig insamling, bearbetning och redovisning av de personaladministrativa uppgifter som behövs för bl. a. omplaceringsverksamheten i samband med genomförandet av omlokaliseringen av viss statlig verksamhet. Systemet är inte samordnat med SLÖR som f. n. införs i statsförvaltningen. I första hand har omlokaliseringsmyndigheter anslutits till OPAI-systemet.

Med hänsyn till bl. a. OPAI-systemets begränsade användningsområde föreslår utredningen att ett nytt personaladministrativt informationssystem (PI) skall utvecklas. Systemet bör innehålla ett utbildningsregister och ett tjänste/befattningsregister. Erforderliga personuppgifter bör hämtas från SLÖR.

[1] Avdelningschefen Carl-Filip Hammar.

OPAI-systemet bör enligt utredningen successivt ersättas av PI-systemet. Utredningen räknar med att OPAI-systemet kan vara helt avvecklat med utgången av år 1979.

Anslutningen bör vara frivillig för myndigheterna. Myndigheterna bör själva få välja vilken information de önskar inom systemets ram. Driftskostnaderna för PI-systemet bör enligt utredningen finansieras genom avgifter från de anslutna myndigheterna. Driften av systemet föreslås förläggas till DAFA. Huvudmannaskapet föreslås åligga SPN.

Utredningen har remissbehandlats. Yttrande över betänkandet har avgetts av ÖB, FRI, statskontoret, SCB, DAFA, RRV, SAV, SPV, SPN, datainspektionen, domstolsverket, försvarets materielverk (FMV), försvarets forskningsanstalt (FOA), civilförsvarsstyrelsen, socialstyrelsen, karolinska sjukhuset, postverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), luftfartsverket, statens naturvårdsverk, AMS, statens invandrarverk, SACO/SR, SF och TCO-S.

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag till personaladministrativt informationssystem, bland dem *statskontoret, SCB, DAFA, SPV* och *SPN*.

RRV anför för sin del att det kan finnas behov av ett system av den typ som utredningen föreslår, men anser att val av systemalternativ bör göras först sedan frågan om huvudmannaskap har lösts. RRV anser att det är angeläget att en analys av behov av personaladministrativ information görs fortlöpande. *SCB, socialstyrelsen, SF, TCO-S* och *SACO/SR* anser att systemet bör vara flexibelt för att kunna tillgodose skilda behov nu och i framtiden. SPN ger exempel på information som det redan nu finns behov av bl. a. inom jämställdhetsarbetet.

Domstolsverket anser att utvecklingen inom utbildningsområdet kan komma att medföra behov av ett avgränsat utbildningsregister även om utbildningsinformation i dag saknar intresse. *Luftfartsverket* anser att ett utbildningsregister bör vara med från början.

Många remissinstanser, bland dem *domstolsverket, SCB, socialstyrelsen, SMHI, luftfartsverket, SACO/SR* och *FMV*, anser det angeläget att anslutningen till systemet blir frivillig samt att möjlighet ges att välja enbart den information myndigheterna anser sig ha behov av.

Flertalet remissinstanser, bland dem *domstolsverket* och *SPN*, har inget att invända mot avgiftsfinansiering av systemet. Domstolsverket anför att avgiftssystemet måste utformas så att endast det verkliga utnyttjandet ligger till grund för myndigheternas kostnader.

RRV och *statens naturvårdsverk* framhåller att en begreppsförenkling bör göras i samband med systemets uppbyggnad.

ÖB och *FRI* anser att det för myndigheterna inom försvarssektorn är mer lämpligt med en anslutning till försvarets egna personaladministrativa system. *FMV* anser dock det fördelaktigare med en anslutning till PI-systemet.

Utredningens förslag till avveckling av OPAI-systemet stöds av bl. a. *SPN*.

Statskontoret och *SPN* anser att ett införande av PI bör ske med början senast den 1 juli 1978 för att myndigheter, som är anslutna till OPAI-systemet och ansluts till SLÖR, så långt möjligt skall slippa rapportera till båda systemen.

Förslaget om huvudmannaskap för systemet har kommenterats av några myndigheter.

Domstolsverket och *DAFA* anser det angeläget att samma myndighet ges huvudmannaskap för systemen SLÖR och PI. *SCB, SACO/SR, SF* och *TCO-S* anser att SPN bör bli huvudman för systemet.

SAV anser att man skall avvakta resultaten från utredningen (B 1977: 04) om vissa organisatoriska frågor med anledning av olika reformer inom arbetsrättens område.

Datainspektionen anser att inrättandet av registret inte torde medföra andra risker för intrång i den personliga integriteten än sådana som kan förebyggas genom föreskrifter. Datainspektionen finner det önskvärt att de personuppgifter som registreras får så liten spridning som möjligt. För den övergripande personaladministrativa planeringen hos t. ex. SPN bör avidentifierade uppgifter användas så långt detta är möjligt.

Regeringen har genom beslut den 8 december 1977 uppdragit åt statskontoret att tillsammans med SPN och med utgångspunkt i utredningens principförslag skyndsamt bedriva fortsatt utvecklingsarbete med ett personaladministrativt informationssystem samt förbereda införande av systemet i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget. Enligt beslutet skall vidare OPAI-systemet avvecklas allteftersom det nya systemet införs.

Huvudmannaskapsfrågor

F. n. svarar statskontoret för utveckling och genomförande av ett generellt löneuträkningssystem (SLÖR) samt, tillsammans med SPV, ett system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning (MP). Vidare bedriver statskontoret tillsammans med SPN utvecklingsarbete med ett personaladministrativt informationssystem (PI) som skall ersätta det s. k. OPAI-systemet.

I och med att SLÖR-systemet nu successivt övergår i reguljär drift aktualiseras frågan om var ansvaret för och uppgifterna i systemen mer permanent skall förläggas. Både MP- och PI-systemen är, som jag tidigare har nämnt, tekniskt knutna till SLÖR-systemet i den meningen att de hämtar information därifrån.

SPV är central myndighet inom området för den statliga tjänstepensioneringen m. m. SPV ansvarar för uträkning och utbetalning av pensioner till statsanställda m. fl. Det är därför enligt min uppfattning

naturligt att SPV, sedan systemutvecklingen är genomförd, övertar systemansvaret för MP-systemet. För SLÖR-systemet finns inte på motsvarande sätt någon central myndighet som är naturlig huvudman. Varje ansluten myndighet är i princip själv ansvarig för löneutbetalningarnas riktighet och registeransvarig i datalagens mening. En i och för sig nära till hands liggande lösning är att lägga ansvaret för SLÖR-systemet hos SAV. SLÖR-systemet är emellertid bara ett av flera statliga lönesystem — exempelvis har affärsverken och försvaret egna sådana system. SAV saknar vidare den ADB-kompetens som en huvudman bör besitta. Med hänsyn till de nära sambanden mellan MP- och SLÖR-systemen och till att SPV har — och i än högre grad kommer att få — sådan ADB-kompetens är det enligt min mening praktiskt och lämpligt att låta SPV ta ansvaret även för SLÖR-systemet. Jag anser att överföringen av ansvaret från statskontoret till SPV bör ske så snart som SPV:s framtida organisation, arbetsformer och resursbehov har klarlagts och den är praktiskt genomförbar.

Datordriften av SLÖR-systemet är för merparten av de anslutna myndigheterna t. v. förlagd till DAFA. Enligt min mening bör det gälla även i fortsättningen. Jag anser vidare att även MP- och PI-systemen driftmässigt bör förläggas till DAFA.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat om ansvaret för de personaladministrativa informationssystemen.

5 Praktikanter vid statsmyndigheterna

För praktikverksamheten hos statsmyndigheterna har redogjorts i prop. 1975: 1 (bil. 2, p. 6, InU 1975: 3, rskr 1975: 52) samt i prop. 1976/77: 100 (bil. 3, p. 5, AU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 210).

Praktikverksamheten inom den statliga sektorn regleras av cirkuläret (1975: 326) om praktiktjänstgöring hos statsmyndighet. Enligt cirkuläret åligger det SPN att hålla sig underrättad om utvecklingen i fråga om utbudet av praktikplatser vid de statliga myndigheterna. I skrivelse den 15 november 1977 har SPN redovisat en sammanställning av myndigheternas planer för praktikverksamheten. Sammanställningen baseras på en enkät som nämnden har genomfört under år 1977 och avser budgetåren 1976/77, 1977/78 och 1978/79. I syfte att få till stånd en enhetlig rapportering har myndigheternas uppgifter infordrats på särskilda blanketter. Detta har medfört ökad tillförlitlighet bl. a. därigenom att en striktare definition av praktikbegreppet har använts. Härigenom har emellertid möjligheterna till jämförelser med tidigare redovisningar minskat.

Enligt sammanställningen omfattade myndigheternas planerade prak-

tikverksamhet under budgetåret 1976/77 ca 2 500 praktikanter. Av dessa var ca 1 300 praktikanter för vilka praktiken utgör ett obligatoriskt led i utbildningen. För budgetåret 1977/78 uppgår den planerade verksamheten till ca 4 700 praktikanter varav ca 2 400 avser s. k. obligatorisk praktik. För budgetåret 1978/79 planeras platser för ca 5 100 praktikanter av vilka ca 2 500 avser obligatorisk praktik. Av de 5 100 praktikanterna beräknar myndigheterna att drygt 2 700 praktikanter ryms inom ramen för ordinarie löneanslag.

Utöver den nu beskrivna s. k. permanenta praktikverksamheten medverkar statsmyndigheterna i att bereda arbetslösa ungdomar praktik och viss annan sysselsättning.

I beslut den 16 juni 1977 uppdrog regeringen åt SPN att, med ledning av det underlag som myndigheterna hade utarbetat efter samråd med de lokala personalorganisationerna, upprätta en beredskapsplan för sysselsättningspolitiskt motiverad praktikverksamhet hos myndigheterna. Planen visar att myndigheterna är beredda att bereda ca 5 200 s. k. beredskapspraktikanter (motsvarande ca 26 700 praktikmånader) sysselsättning under budgetåret 1978/79.

Omfattningen av den faktiskt genomförda praktikverksamheten beror självfallet på i vilken utsträckning som medel härför ställs till arbetsmarknadsmyndigheternas förfogande. Verksamheten omfattade ca 28 000 praktikmånader under budgetåret 1975/76 och ca 14 000 praktikmånader budgetåret 1976/77.

Genom beslut den 3 februari 1977 har regeringen bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) att till utgången av december 1977 vidta vissa åtgärder i syfte att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Bl. a. får AMS inom ramen för allmänna beredskapsarbeten i samarbete med berörda myndigheter och verk anordna lämpliga, tillfälliga praktikarbeten för ungdom inom den statliga sektorn. Genom beslut den 6 oktober 1977 har regeringen vidare förlängt ifrågavarande bemyndigande till den 30 juni 1978. SPN har bl. a. med anledning härav i skrivelse den 6 oktober 1977 till myndigheterna framhållit det angelägna i att dessa ställer alla tillgängliga praktikplatser till arbetsmarknadsmyndigheternas förfogande.

För egen del vill jag betona det angelägna i att staten som arbetsgivare bidrar till att tillgodose behovet av praktikplatser. Den redovisade sammanställning av utvecklingen under de senaste åren visar enligt min mening att myndigheterna är medvetna om sitt ansvar. Den planerade volymen för budgetåret 1977/78 är mer än dubbelt så stor som motsvarande volym för budgetåret 1976/77. Jag anser att en ytterligare utökning av den s. k. permanenta praktikverksamheten är önskvärd. Jag är därför beredd att godta 5 100 permanenta praktikplatser som ram för verksamheten under budgetåret 1978/79. Av statistiska skäl är denna siffra inte jämförbar med den ram för praktikverksamheten som före-

slogs i förra budgetpropositionen. Mitt ställningstagande innebär dock en inte obetydlig utökning av praktikverksamheten.

Som har framgått av den tidigare redovisningen ryms inte hela den här föreslagna praktikverksamheten inom ramen för anvisade lönemedel. Om en myndighet under budgetåret utökar sin praktikverksamhet utöver vad myndigheten enligt redovisad praktikplan är beredd att bestrida med ordinarie lönemedel bör därför regeringen — om annars anvisade medel visar sig otillräckliga — efter särskild prövning kunna medge överskridande för ändamålet.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag nu har anfört.

6 Begränsning i myndigheternas rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd

Regeringen och kommunförbunden har i samband med överenskommelsen om generellt bidrag till kommunerna och landstingskommunerna för år 1978 förklarat sig vara ense om största återhållsamhet i sådana politiska beslut som föranleder ökade anspråk på kommunala utgifter (jfr prop. 1977/78: 39 angående generellt statligt bidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1978, m. m.). Därvid utfäste sig regeringen även att se över reglerna för statliga myndigheters normgivning m. m. för olika kommunala verksamheter. Regeringen har därefter utfärdat en förordning (1977: 629) om ändring i kungörelsen (1970: 641) om begränsning i myndighets rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd.

Begränsningen innebär att myndigheterna inte utan regeringens medgivande får utfärda sådana föreskrifter, anvisningar eller råd som kan påverka gällande standard eller tillämpade normer om detta i mer än oväsentlig grad kan leda till kostnadsökningar i den verksamhet som berörs. Myndigheterna har därvid ålagts att höra företrädare för dem som får bära de slutliga kostnaderna. I de fall som kostnaderna i sin helhet kan bedömas falla på kommunerna eller landstingskommunerna har det i realiteten lagts på dessa att avgöra om förslagen bör underställas regeringens prövning.

Myndigheterna har samtidigt ålagts att även i övrigt bedriva verksamheten så att kostnadshöjande effekter begränsas, t. ex. inom ramen för sådan tillsyn som myndigheterna utövar eller när myndigheterna ger ut rekommendationer och annan sådan information.

Regeringen har vidare i anslutning till arbetet med budgetförslaget för nästa budgetår krävt in uppgifter om vilka föreskrifter, anvisningar eller råd som myndigheterna avser att ge ut.

Kraven på myndigheterna att utreda de kostnadsmässiga konsekvenserna av sina förslag har skärpts avsevärt. Det faktum att myndigheterna måste redovisa sin planerade anvisningsverksamhet i anslagsframställningarna innebär vidare att det förutsätts att myndigheterna tar in effekterna av sin normutfärdande verksamhet i en sammanvägd bedömning av vilka resurser som bör avdelas för verksamheten inom resp. myndighets ansvarsområde.

Utrymmet för ökad privat och offentlig konsumtion är — som redovisas i budgetförslaget för 1978/79 och i 1978 års finansplan — ytterst begränsat. Budgetförslaget präglas därför av en utomordentlig restriktivitet vad gäller nya åtaganden.

De ökade resurser som kan ställas till förfogande måste reserveras för åtgärder inom ett fåtal högt prioriterade områden. Insatser inom näringspolitiken samt för teknisk forskning och utveckling är nödvändiga för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft. Även inom sysselsättningspolitikens ram måste fortsatta satsningar göras för att trygga försörjningen för dem som arbetar inom utsatta näringar. Till omsorgen om barn och gamla avsätts resurser för att vidmakthålla den sociala tryggheten. Resurstillskotten inom dessa senare sektorer måste i första hand förbehållas insatser som syftar till att ge samhällets stöd en ökad räckvidd inom områden där den redan befintliga efterfrågan inte har kunnat tillgodoses eller där en ökad efterfrågan kan förutses. Kvalitativa förbättringar av stödet måste däremot i huvudsak anstå till dess att utrymmet för reformer har ökat.

För utfärdandet av nya föreskrifter eller anvisningar innebär detta starka restriktioner. Det är angeläget att de myndigheter som avser att ge ut föreskrifter och liknande tar till vara alla möjligheter att utforma dessa så att risken för direkta eller indirekta kostnadsökningar elimineras. Regeringen avser för sin del att endast i rena undantagsfall medge utfärdande av kostnadshöjande föreskrifter som inte omedelbart motiveras av behovet av skydd för hälsa och säkerhet.

Även befintliga föreskrifter, anvisningar eller råd ägnas ökad uppmärksamhet, bl. a. i pågående utredningar. Föreskrifter m. m. som särskilt påverkar kommunernas och landstingskommunernas verksamhet prövas av utredningen (Kn 1976/77: 06) om minskad statskontroll över kommunerna och landstingskommunerna. Även förvaltningsutredningen (B 1977: 01) har tagit upp frågor om myndigheternas anvisningsverksamhet. Jag avser vidare att i annat sammanhang föreslå regeringen att anmoda de statliga myndigheterna att se över redan utfärdade föreskrifter, anvisningar eller råd i syfte att minska kostnaderna i de verksamheter som föreskrifterna etc. omfattar. Därvid bör myndigheterna särskilt överväga om det är nödvändigt att tillämpa nu gällande standard eller normer inom alla delar av den verksamhet som berörs av föreskrifterna, eller om det är möjligt att differentiera kraven. Myndig-

heterna bör vidare sträva efter att så långt möjligt minska den statliga detaljkontrollen av kommunal och landstingskommunal verksamhet för att därigenom öka utrymmet för den kommunala självstyrelsen.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag nu har anfört.

Innehållsförteckning

	Sid.
1. Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.	1
2. Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	2
3. Jämställdhet inom statsförvaltningen	3
4. Personaladministrativa informationssystem	5
5. Praktikanter vid statsmyndigheterna	11
6. Begränsning i myndigheternas rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd	13

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770603

Kungl. hov- och slottsstaterna

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser de kungl. hov- och slottsstaterna

DRIFTBUDGETEN *Första huvudtiteln*

A. KUNGL. HOVSTATEN

A 1. Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört i statsbudgeten med 6,3 milj. kr.

Med beaktande av ökade lönekostnader för anställd personal och inträffade prisstegringar förordar jag att anslaget höjs till 7 150 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 7 150 000 kr.

A 2. Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten. Detta anslag är i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 uppfört med 1 632 000 kr. *Riksmarskalksämbetet* har — i anslutning till en av kungl. husgerådskammaren gjord framställning — hemställt att för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår anvisas ett anslag av 2 417 500 kr. Riksmarskalksämbetet har därvid begärt medel för bl. a. ytterligare en museiteknikertjänst för tillsynen av statens möbler, textilier och konstföremål, en tjänst för en undervisningsassistent samt för omvandling av en biträdestjänst från halvtid till heltid. Vidare begärs medel för lokalvård inom de lokaler som husgerådskammaren numera disponerar.

I en särskild framställning har riksmarskalksämbetet hemställt om särskilda medel för vården av det s. k. Bernadottebiblioteket. Biblioteket, som är inrymt i Stockholms slott, ingår som en del av de kungliga stiftelserna och omfattar ca 100 000 volymer. Avsikten är att biblioteket skall kunna bli tillgängligt för allmänheten och för forskningsändamål. För bibliotekets skötsel och drift föreslås att medel anvisas för en bibliotekarie och en vaktmästare (+173 000 kr.). Kungl. biblioteket och forskningsbiblioteksrådet har yttrat sig över framställningen.

Kungl. biblioteket instämmer i att Bernadottebiblioteket är en kulturfaktor av stor betydelse, där bl. a. skiftande bokbandsstilar och intressanta dedikationer tillsammans utgör ett värdefullt forskningsmaterial. Riksbibliotekarien anser att det vore lämpligt att från husgerådskammarens sida först framlades en i detalj reglerad plan för den framtida skötseln av biblioteket och att man med ledning härav skisserade en personalplan, förslagsvis med en högt kvalificerad biblioteksman med deltidsanställning, assisterad av en mera underordnad kraft.

Forskningsbiblioteksrådet anser att Bernadottebiblioteket, vars samlingar kan betecknas som en stor nationell kulturtillgång, under nuvarande förhållanden inte kan få den vård som krävs då resurser härför saknas. Rådet anser det angeläget att ett detaljerat program upprättas för dels bibliotekets reorganisation och framtida vård, dels dess användning i olika vetenskapliga och kulturella sammanhang, för forskare och utställningsverksamhet. Forskningsbiblioteksrådet ser som mest angeläget att bibliotekets inre tjänst organiseras. Rådet förordar starkt att Bernadottebiblioteket erhåller de begärda resursförstärkningarna såsom ett första steg i reorganisationen av institutionen. Beträffande den yttre tjänsten kompliceras situationen av att bibliotekslokalerna av säkerhetsskäl knappast är tillgängliga för den stora publiken. Detta hindrar emellertid inte att forskning och utlåning samt utställningsverksamhet av biblioteksmaterial kan äga rum.

Föredraganden

Jag är f. n. inte beredd att förorda att husgerådskammaren anvisas medel för en ökad verksamhet inom Bernadottebiblioteket. Jag förutsätter dock att en mera ingående plan kan utarbetas med hjälp av lämplig expertis för hur bibliotekets samlingar skall kunna få en vidgad användning för forsknings- och utställningsändamål. När en sådan plan föreligger får frågan om bibliotekets personalresurser prövas på nytt.

Jag är heller inte beredd att förorda några personalförstärkningar i övrigt för nästa budgetår. Anslaget bör, med beaktande av löne- och prisomräkning, föras upp med 1 962 000 kr. Jag har därvid även beräknat vissa medel för lokalvård.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 962 000 kr.

B. KUNGL. SLOTTSSTATEN

B 1. De kungl. slotten: Driftkostnader

1976/77	Utgift	[1]7 793 911
1977/78	Anslag	[1]7 745 000
1978/79	Förslag	8 640 000

[1] Anslagen De kungl. slotten: Administration och De kungl. slotten: Uppvärmning.

Stockholms slott används som bostad åt konungen samt som representations- och kontorslokaler. *Drottningholms slott* begagnas av konungen som bostad under vissa tider av året och visas för allmänheten. *Ulriksdals slott* utnyttjas bl. a. för vetenskapliga konferenser m. m. *Haga slott* används som bostad för prominenta personer från utlandet, vilka är den svenska regeringens gäster. *Gripsholms slott* utnyttjas som museum och för utställning av en del av svenska statens porträttsamling. Användningen av *Strömsholms slott* utreds av riksmarskalksämbetet i samråd med livrustkammaren, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Västmanlands län m. fl. *Rosersbergs slott* disponeras sedan år 1966 till större delen av civilförsvarsstyrelsen. De två övervåningarna i slottet har dock fått behålla sin karaktär av kunglig bostad och visas för allmänheten. *Tullgarns slott* är upplåtet för visning vissa tider.

Vid de kungl. slotten finns 80 lönegradsplacerade anställda, varav 26 i park- och trädgårdsvård och 11 för lokalvård. Härtill kommer ett tiotal arvodister med uppdrag av deltids- eller bisysslekaraktär och viss övrig personal. Från anslaget utbetalas vidare övergångsvis understöd till ett fåtal förmånstagare samt andra omkostnader än för fastighetsunderhåll av de kungl. slotten.

Riksmarskalksämbetet

Medel för drift av de kungl. slotten har hittills anvisats under två anslag i statsbudgeten, nämligen De kungl. slotten: Administration och De kungl. slotten: Uppvärmning. Båda anslagen är numera förslagsanslag. Kungl. slottsstaten har den 1 juli 1977 anslutits till det statliga redovisnings- och revisionssystemet (system S). Uppställningen av staten för de kungl. slotten har därför moderniserats och anpassats till vad som i allmänhet gäller för statliga myndigheter. Därigenom blir det också naturligt att infoga uppvärmningskostnaderna i staten under rubriken lokalkostnader i enlighet med vad som allmänt tillämpas för statsmyndigheterna. Riksmarskalksämbetet föreslår därför att medel för kungl. slottsstaten i fortsättningen anvisas över ett statsbudgetanslag, benämnt De kungl. slotten: Driftkostnader.

Riksmarskalksämbetet framhåller att besöksfrekvensen vid slotten är stigande. Detta gäller särskilt Strömsholms slott, där antalet besökande ökat med 50 % under de två senaste åren. Samtidigt stiger kraven på visningsservice och omvårdnad vid slotten. I syfte att anpassa verksamheten till nya behov och samtidigt bedriva verksamheten så rationellt som möjligt har ståthållarämbetena undersökt vilka besparingsmöjligheter som föreligger.

Verksamheten vid Drottningholms slottsträdgård har en längre tid varit förlustbringande och slottets behov av trädgårdsprodukter är inte heller sådant att det motiverar en fortsatt drift. Verksamheten vid slottsträdgården bör därför upphöra och trädgården eventuellt utarrendcras. En tjänst som trädgårdsförman och en tjänst som trädgårdsbiträde kan därmed dras in. Nedläggningen innebär en nettobesparing om ca 180 000 kr. per år. På Haga slott kan antalet heltidsanställda minskas med en parkarbetare som ersätts av timavlönad arbetskraft under fyra sommarmånader. Vidare kan kostnaderna för extra arbetskraft nedbringas. På Gripsholms slott har bevakningssystemet förbättrats genom att park- och fasadbelysning samt brandlarm har installerats. Därigenom har den extra nattbevakningen kunnat dras in. Kostnaderna för extra personal för park- och trädgårdsarbete har också kunnat reduceras.

Mot bakgrund av dessa besparingar bör det enligt riksmarskalksämbetet vara möjligt att i någon mån tillgodose de ökade anspråken på service åt besökarna vid Strömsholms slott. Medel begärs därför för ytterligare ett trädgårdsbiträde under sommarhalvåret. Vidare begärs engångsanslag för anskaffning av en traktor för väghållning och snöröjning. Slottsområdet vid Strömsholms slott har nyligen utökats och nya parkeringsplatser tillkommer. Förändringarna i övrigt är av automatisk karaktär och beror på inträffade pris- och lönestegringar.

Ämbetet redovisar vidare konsekvenserna av en minskning av anslaget med 5 %. Denna skulle i huvudsak komma att drabba parkvården, vilket vore olyckligt med hänsyn till att besöksfrekvensen ständigt stiger med ökat slitage på parkerna som följd.

Medelsbehovet för drift av kungl. slotten under nästa budgetår framgår av följande sammanställning:

Utgifter	
Lönekostnader	6 391 300
Sjukvård	23 100
Reseersättningar	33 600
Lokalkostnader	1 724 500
Expenser	121 000
Parkers och trädgårdars underhåll	687 500
	8 981 000
Inkomster	
Uppbördsmedel	341 000
Nettoutgift	**8 640 000**

Föredraganden

Jag biträder riksmarskalksämbetets förslag om att medel för kostnaderna för administration och uppvärmning m. m. av de kungl. slotten i fortsättningen anvisas över ett samlat anslag på statsbudgeten. Jag finner det vidare ändamålsenligt att utgiftsslagen under anslaget redovisas i former som ansluter sig till vad som gäller för statsmyndigheterna i allmänhet.

Jag har heller ingen erinran mot riksmarskalksämbetets förslag till medelsanvisning för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *De kungl. slotten: Driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 640 000 kr.

Bifall till mina förslag innebär att första huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1978/79 kommer att uppgå till 17 752 000 kr. Detta betyder en ökning i jämförelse med det för budgetåret 1977/78 anvisade beloppet med 2 075 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
	A. Kungl. hovstaten	
1	Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning	7 150 000
1	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	1 962 000
	Summa för kungl. hovstaten	**9 112 000**
	B. Kungl. slottsstaten	
3	De kungl. slotten: Driftkostnader	8 640 000
	Summa för kungl. slottsstaten	**8 640 000**
	Totalt för kungl. hov- och slottsstaterna	**17 752 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770604

Justitiedepartementet

ÖVERSIKT

Till justitiedepartementet hör polis- och åklagarväsendet, de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, bostadsdomstolen, hyres- och arrendenämnderna, rättshjälpsnämnderna, de allmänna advokatbyråerna och domstolsverket, kriminalvården och brottsförebyggande rådet. Inom departementets område faller också justitiekanslern, fideikommissnämnden, datainspektionen, centralnämnden för fastighetsdata och bokföringsnämnden.

Justitiedepartementet svarar för beredning av lagstiftningsärenden på många områden av samhällslivet.

Med hänsyn till den stora återhållsamhet som det nuvarande ekonomiska läget gör nödvändig har myndigheternas anslagsframställningar skurits ned kraftigt. Även mycket angelägna önskemål har fått stå tillbaka.

Utgifterna inom justitiedepartementets område beräknas likväl under budgetåret 1978/79 komma att öka med 644,5 milj. kr. Därmed omsluter verksamheten 5 089,8 milj. kr.

Antalet tjänster inom ansvarsområdet ökar med sammanlagt 328.

Lagstiftningsfrågor

Reformarbetet på grundlagsområdet fortsätter. Förslag om införande av kvinnlig tronföljd har nyligen förelagts riksdagen. Rättighetsskyddsutredningen (Ju 1977:01), som tillkallades i början av år 1977, har främst i uppdrag att utreda frågor om förstärkt skydd i regeringsformen för de medborgerliga fri- och rättigheterna, om lagprövningsrättens roll i rättighetsskyddet samt om lagrådets uppgifter och ställning. Genom tilläggsdirektiv har utredningen nyligen fått i uppdrag att även behandla spörsmålet om folkomröstning i grundlagsfrågor. Utredningen beräknas slutföra sitt arbete våren 1978. Det är avsett att ett första beslut på grundval av utredningens förslag skall kunna fattas under denna valperiod. Frågan om förstärkt skydd för yttrandefriheten utreds av en särskild kommitté, yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977:10).

Personvals- och valkretsutredningen (Ju 1974:19) avlämnar inom kort sitt betänkande. Andra frågor rörande allmänna val kommer att behandlas

av en särskild kommitté för översyn av vallagen. Vissa förslag till ändringar i vallagen beräknas bli förelagda riksdagen redan år 1978. Arbete pågår med förslag till en ny sekretesslag som skall reglera både handlingssekretess och tystnadsplikt.

Den enskildes rättsskydd skall även i övrigt byggas ut. Datalagstiftningskommittén (Ju 1976: 05) ser sålunda över datalagen (1973: 289) i syfte att stärka skyddet för den enskildes integritet. Regeringen avser att under år 1978 lägga fram förslag om vidgad ersättning till brottsoffer. Ökade möjligheter till rättshjälp övervägs. En kommitté kommer inom kort att tillsättas för att se över frågor om telefonavlyssning och likartade tvångsmedel.

Effektiviteten inom rättsväsendet förbättras genom fortlöpande rationalisering av arbetsmetoder och genom förenklade processuella förfaranden. Under år 1977 har en kommitté (Ju 1977: 06) tillsatts med uppgift att se över rättegångsförfarandet vid de allmänna domstolarna. Ett av syftena med utredningen är att handläggningen i både brottmål och tvistemål skall göras så enkel och smidig som möjligt utan att rättssäkerheten sätts åt sidan.

Under år 1978 kommer förslag att läggas fram om nya regler för konkursförvaltning. Vidare pågår inom departementet arbete på en ny utsökningsbalk och en ny lagsökningslag.

Familjerätten är föremål för ett omfattande reformarbete. Regeringen överväger ett förslag till nya regler om underhållsbidrag till barn och frånskilda. Nästa etapp i reformarbetet gäller äktenskapets ekonomiska rättsverkningar, som utreds av familjelagssakkunniga (Ju 1970: 52). En särskild kommitté (Ju 1977: 08) har tillsatts med uppgift att arbeta ut förslag som kan stärka barnens rättsliga ställning.

Justitiedepartementet har gemensamt med handelsdepartementet huvudansvaret för konsumentlagstiftningen. Syftet är att stärka konsumenternas ställning på olika områden. Under år 1977 tillkallades en kommitté (Ju 1977: 13) för att se över konsumentköplagen (1973: 877). Nyligen har försäkringsrättskommittén (Ju 1974: 09) lämnat ett förslag till konsumentförsäkringslag (SOU 1977: 84). Andra utredningar som är verksamma på konsumentområdet är konsumenttjänstutredningen (Ju 1972: 07), hemförsäljningskommittén (Ju 1973: 10) och småhusköpkommittén (Ju 1975: 02).

Inom bostads- och fastighetsområdet har nyligen en bostadsförvaltningslag (1977: 792) antagits. Under år 1978 kommer regeringen att föreslå en hyresförhandlingslag. Genom den kommer det kollektiva förhandlingssystemet på hyresmarknaden att lagfästas. Hyresrättsutredningen (Ju 1975: 06) lägger inom kort fram förslag beträffande lokalhyresgäster. Vidare förbereds ändringar i fastighetsbildningslagen (1970: 988) i syfte att på olika sätt förenkla fastighetsbildningsförfarandet. På grundval av vattenlagsutredningens förslag (SOU 1977: 27) pågår arbete på en ny vattenlag. Frågor om arrende och tomträtt ses över av särskilda kommittéer (Ju 1975: 04 och Ju 1977: 12).

Reformarbetet fortsätter också inom associationsrätten. 1974 års bolagskommitté (Ju 1974: 21) och stiftelseutredningen (Ju 1975: 01) svarar för omfattande lagstiftningsuppgifter. De multinationella företagens verksamhet uppmärksammas av utredningen (Ju 1973: 17) om utländska övertaganden av svenska företag.

Åtgärder mot brott

Utvecklingsenheten inom brottsförebyggande rådet (BRÅ) har liksom föregående år utarbetat en rapport över brottsutvecklingen (BRÅ rapport 1977: 8). Däri ges bl. a. en översikt över ändringarna i fråga om brott som kommit till polisens kännedom.

I rapporten följs statistiken från år 1950 till år 1977. Misshandelsbrotten låg under år 1976 på en oförändrad nivå jämfört med år 1975 efter att dessförinnan ha stigit kraftigt sedan 1960-talets mitt. Om stagnationen är mer än tillfällig återstår att se och torde enligt rapporten i hög grad komma att bero på alkoholkonsumtion och nykterhetsläge. För flera andra brott konstateras i rapporten en fortsatt stegring under år 1976. Detta gäller bl. a. inbrott, biltillgrepp och rån. Rånbrotten ligger visserligen antalsmässigt på en förhållandevis låg nivå men den procentuella ökningen har sedan länge varit hög.

Som framgår av det sagda är brottsutvecklingen fortfarande ägnad att inge oro. Detta gäller i fråga om många brott av mer traditionell natur men också den form av kriminalitet som uppmärksammats allt mera under senare tid och som brukar åsyftas med begreppen den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

Den organiserade brottsligheten utmärks i allmänhet av att den avser en omfattande och fortlöpande kriminell verksamhet som både i uppläggning och syfte närmast kan liknas vid ett näringsfång. Som exempel kan nämnas vissa former av häleri samt narkotikasmuggling, organiserad prostitution och illegal spel- och vadhållningsverksamhet.

Till den ekonomiska kriminaliteten hänförs skatte- och valutabrott liksom andra förfaranden som innebär att någon illegalt och i vinningssyfte undandrar sig att fullgöra förpliktelser mot samhället. Även brott som mer direkt riktar sig mot en större eller mindre krets av enskilda personer är aktuella i detta sammanhang. Det gäller bl. a. allvarliga gäldenärsbrott liksom olika former av bedrägeri. Det har slutligen satts i fråga om inte lagändringar bör vidtas så att en del förfaranden som f. n. är straffria kommer att inräknas i den ekonomiska brottsligheten.

Det föreligger bred enighet om att den organiserade och den ekonomiska brottsligheten är allvarliga företeelser som samhället måste effektivt bekämpa (se t. ex. justitieutskottets betänkande 1977/78: 16). En rad åtgärder har redan vidtagits. Polis- och åklagarväsendet har tillförts resurser för att öka insatserna på området. BRÅ har nyligen fått i uppdrag att genomföra

en övergripande översyn av den lagstiftning som är aktuell. Förslag läggs fram om ökad utbildning av polis och åklagare, om ytterligare resurser till polisen samt om andra åtgärder i syfte att få till stånd en bättre samordning och effektivitet i insatserna mot ifrågavarande företeelser.

Den traditionella kriminaliteten kräver också kraftfulla samhällsinsatser. Detta gäller i synnerhet brott som innebär angrepp mot enskildas liv, hälsa och trygghet. Som angetts i det föregående är utvecklingen oroande i fråga om många typer av brott. Ökningen av antalet väpnade rån är särskilt allvarlig. Men också stegringen av antalet tillgreppsbrott och särskilt då inbrottsstölderna inger betänkligheter.

Möjligheterna att påverka brottsutvecklingen genom enbart kriminalpolitiska åtgärder är begränsade. Statistiken över antalet återfall efter olika straffrättsliga ingripanden ger inte anledning till optimism. Mot denna bakgrund framstår det som klart att man på sikt når bättre resultat med sådana insatser eller åtgärder som faller under beteckningen brottsförebyggande verksamhet i begreppets mest vidsträckta mening. Det gäller sålunda att i all möjlig mån hindra att människor dras in i kriminalitet. Reformverksamhet inom exempelvis familjepolitiken, utbildningsväsendet, arbetslivet, fritidsverksamheten samt social- och hälsovården spelar härvid en framträdande roll.

Vad som har sagts nu får givetvis inte tolkas som ett tecken på resignation beträffande möjligheterna att förbättra läget genom omedelbara insatser inom rättsväsendet. Behovet av reformer för att effektivisera de kriminalpolitiska medlen i kampen mot brottsligheten är tvärtom påtagligt. En viktig målsättning bör vara att öka risken för upptäckt och lagföring. Ett så snabbt förfarande som möjligt i den rättsliga proceduren är också betydelsefullt. Det är vidare viktigt att rättsväsendet i nära samverkan med övriga organ i samhället noga tar tillvara de möjligheter som finns att genom positiva åtgärder hindra att lagöverträdare återfaller i brott.

Narkotikabrottsligheten inger fortfarande oro. Detta gäller särskilt i fråga om s. k. tung narkotika. Beslagen av sådan narkotika har mångdubblats under de senaste åren.

Olika undersökningar tyder på att ett växande antal av dem som begår en stor del av vissa slag av förmögenhetsbrott är beroende av narkotika. Andelen narkotikamissbrukare torde genomsnittligt vara hög i häkten och kriminalvårdsanstalter. Även om det sedan länge stått klart att alkoholen spelar en mycket framträdande roll som direkt eller bakomliggande orsak till brottslighet finns det skäl att anta att också narkotikamissbruket är en väsentlig orsak till brottsutvecklingen. Bl. a. med hänsyn härtill är det ytterst angeläget att tillförseln av narkotika kan begränsas samt att så goda förutsättningar som möjligt skapas för en effektiv vård och behandling mot beroendet.

Inom rättsväsendet har också vidtagits omfattande åtgärder för att hejda narkotikabrottsligheten och det missbruk som förekommer.

Under föregående budgetår inrättades sålunda på polissidan över hela landet tillfälliga narkotikarotlar med uppgift att ingripa mot den illegala narkotikahanteringen, inte minst mot de välorganiserade ligor med internationella förgreningar som verkar på skilda håll. I linje härmed har en polisman stationerats i Haag och en i Bangkok för att i samarbete med bl. a. lokal polis söka kartlägga narkotikahandeln, smugglingslederna m. m. Åtgärderna har påtagligt ökat antalet avslöjanden av narkotikabrott. Situationen är emellertid fortfarande klart otillfredsställande.

Det är därför nödvändigt att polisen tillförs ytterligare resurser för insatser på narkotikaområdet. Kriminalavdelningarna tillförs 25 nya tjänster för utredning av narkotikabrott. Statens kriminaltekniska laboratorium får ökade resurser.

Som har framgått av det föregående är narkotikasituationen allvarlig inom kriminalvården. På initiativ av den särskilda ledningsgrupp som inrättats mot narkotika har regeringen beslutat att på försök skapa en behandlingskedja mot narkotika som skall omfatta tre kriminalvårdsenheter. Särskilda visitationspatruller, som har till uppgift att söka efter narkotika m. m., finns nu på sex anstalter. Av dessa patruller har tre inrättats år 1977. Vidare har fritidsverksamheten inom kriminalvården fått ökade resurser. Ytterligare åtgärder är påkallade för att man skall komma åt narkotikamissbruket på kriminalvårdsanstalterna. Förslag till sådana åtgärder förbereds av kriminalvårdsstyrelsen.

Brottsbalken (BrB) har nu varit i kraft i 13 år. Under denna tid har ett stort antal partiella ändringar genomförts. F. n. pågår också i skilda kommittéer översyn av olika bestämmelser i balken. Förmögenhetsbrottsutredningen (Ju 1976: 04) har sålunda i uppgift att bl. a. se över bestämmelserna i 8–11 kap. BrB. 1977 års sexualbrottskommitté (Ju 1977: 03) fortsätter med översynen av sedlighetsbrotten i 6 kap. En annan kommitté (Ju 1977: 04) som tillsattes år 1977 har till uppgift att föreslå ändringar i bestämmelserna i 19 kap. om brott mot rikets säkerhet. Militäransvarskommittén (Ju 1977: 09), som också tillkallades år 1977, ser över bestämmelserna i 21 och 22 kap.

I fråga om den avdelning i BrB som behandlar påföljderna har 1971 års utredning (Ju 1971: 08) om de psykiskt avvikande slutfört sitt arbete. Remissbehandlingen av kommitténs betänkande (SOU 1977: 23) har just avslutats. Ungdomsfängelseutredningen (Ju 1974: 16), som har haft i uppdrag att utreda frågor i anslutning till ett avskaffande av ungdomsfängelsestraffet, lämnar inom kort sitt betänkande. Utredningen (Ju 1973: 11) om en eventuell reform av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten väntas också slutföra sitt arbete inom kort. Betänkandet (SOU 1977: 23) om de psykiskt avvikande ingår tillsammans med socialutredningens betänkande (SOU 1977: 41) i arbetsmaterialet för en interdepartemental arbetsgrupp som socialministern tillkallat för att ta fram ett beslutsunderlag i frågor om vård utan samtycke inom social- och sjukvård. Gruppen skall även belysa de beröringspunkter som dessa frågor har med kriminalvården.

Det finns skäl att även ta upp interneringspåföljden till granskning. Förberedelser härför pågår inom justitiedepartementet.

Till bilden hör att en kriminalpolitisk arbetsgrupp, som tillsatts inom BRÅ, nyligen har lämnat en rapport (BRÅ rapport 1977: 7) med idéer och förslag till ett nytt straffsystem. Med utgångspunkt i bl. a. olika straffrättsliga teorier, kriminologisk forskning, erfarenheter från tillämpningen av nuvarande påföljdssystem samt vissa grundläggande samhällsvärderingar har arbetsgruppen inte bara gett ett brett underlag för en allmän debatt om hur vårt påföljdssystem bör vara utformat utan även presenterat en rad förslag till reformer.

Av vad som har sagts nu framgår att statsmakterna under den närmaste tiden har att ta ställning till flera omfattande förslag som berör samhällets reaktioner mot lagöverträdare.

Inom kriminalvården fortsätter reformarbetet efter i huvudsak de riktlinjer som drogs upp genom statsmakternas beslut om kriminalvårdsreformen. Detta innebär bl. a. att en fortsatt satsning sker på frivården och att verksamheten vid kriminalvårdsanstalterna redan från början av straffverkställigheten inriktas på åtgärder som kan främja den intagnes anpassning i samhället. En ny förordning (1977: 329) med närmare föreskrifter bl. a. om frivårdspersonalens och övervakarnas åligganden vid övervakning har nyligen börjat tillämpas. I syfte att underlätta det betydelsefulla arbete som bedrivs inom frivården har frivårdsorganisationen i Stockholm, Göteborg och Malmö organiserats om.

En särskild arbetsgrupp med företrädare för justitiedepartementet, kriminalvårdsstyrelsen och rikspolisstyrelsen har gjort en översyn av hur permissionsbestämmelserna inom kriminalvården tillämpats. I sin rapport (Ds Ju 1977: 13) har gruppen bl. a. lagt fram förslag om begränsade ändringar i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt. Syftet är att det skall bli möjligt att mer effektivt än nu hindra att permissionerna utnyttjas för brottslig verksamhet. Ändringsförslagen tar endast sikte på ett begränsat antal intagna med hög brottsaktivitet. Någon mer allmän begränsning synes inte heller böra äga rum, eftersom permissionerna är betydelsefulla bl. a. för anpassningen till ett normalt liv i samhället. Arbetsgruppens rapport har sänts på remiss. Det torde redan under våren 1978 bli aktuellt att ta ställning till förslaget.

Polis- och åklagarväsendet

Förhållandet mellan å ena sidan intagningen av aspiranter på polisskolan samt å andra sidan antalet nya polismanstjänster och avgångarna inom polisväsendet har under år 1977 studerats ingående. Undersökningen visar att det finns ett antal vakanta tjänster inom polisväsendet och att intagningen vid polisskolan f. n. måste hållas på hög nivå om situationen skall förbättras effektivt. Det är uppenbart att det är angelägnare att platserna

inom den nuvarande organisationen fylls än att nya tjänster tillskapas i mer betydande omfattning. Mot bakgrund av vad som angetts nu beräknas medel för intagning av 800 aspiranter vid polisskolan under budgetåret 1978/79.

Som framhållits i det föregående är det angeläget att särskilda insatser görs mot narkotikabrotten samt mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten. Härvid måste uppmärksammas att dessa former av brottslighet typiskt sett är komplicerade och svåra att avslöja. De kräver därför ofta långvariga och intensiva spaningsinsatser av kvalificerad personal. Ökade insatser är också nödvändiga mot vissa andra arter av brottslighet.

Trots det allmänna budgetläget bör polisen därför tillföras ett antal nya tjänster. Medel beräknas sålunda för bl. a. 130 nya polismanstjänster. Av dessa avses 60 för kriminalavdelningarna, varav 35 för bekämpande av den organiserade och den ekonomiska brottsligheten samt 25 för utredning av narkotikabrott. Vidare avdelas 15 polismanstjänster för kvarterspolisorganisationen och 10 för trafikövervakningsverksamhet.

Polisen tillförs också materiella resurser.

Utgifterna inom polisväsendet beräknas öka med 336,9 milj. kr. till 3 013,4 milj. kr.

För åklagarväsendet beräknas medel för utbildning av åklagare med sikte på att bekämpa den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

Domstolsväsendet

Arbetsläget vid de allmänna domstolarna har under år 1977 inte undergått några större förändringar.

Vid hovrätterna har antalet inkomna mål ökat något. Antalet oavgjorda mål (balanserna) har i stort sett kunnat hållas på oförändrad nivå. I tingsrätterna har den nedåtgående trenden i fråga om antalet inkomna och antalet balanserade tvistemål och brottmål fortsatt. Nedgången var särskilt påtaglig första halvåret 1977. Orsaken var främst avkriminaliseringen av parkerings- och fylleriförseelserna som ledde till att antalet enklare brottmål, s. k. notaricmål, minskade kraftigt. Antalet lagsökningar och betalningsföreläggande har fortsatt att stiga. Inskrivningsärendena ökade under år 1976 men minskade första halvåret 1977.

Det föreslås att en sjätte avdelning inrättas vid hovrätten för Västra Sverige.

Utbildningsanslaget höjs, bl. a. i syfte att möjliggöra att domare utbildas i fråga om ekonomisk brottslighet. Medel beräknas också för ökad information till nämndemän m. m.

Måltillströmningen till kammarrätterna fortsatte att stiga under år 1976. En stor del av de inkommande målen gällde 1975 års allmänna fastighetstaxering. Sedan tillströmningen av sådana mål hade ebbat ut har antalet inkommande mål under första halvåret 1977 minskat i förhållande till motsvarande period tidigare år. Antalet balanserade mål vid kammarrätterna

har under år 1977 kunnat bringas ned högst väsentligt. De sjunkande balanserna har lett till att väntetiderna har avsevärt förkortats.

Det synes möjligt att få ned balanserna i kammarrätterna till godtagbar nivå snabbare än som förut har beräknats.

Kammarrätterna bör t. v. behålla den nuvarande organisationen, som bl. a. innefattar en extra avdelning för att avarbeta balanser vid vardera kammarrätten i Stockholm och kammarrätten i Göteborg.

Fastighetsdataverksamheten

Regeringen har nyligen förelagt riksdagen proposition (1977/78: 15) om ändrade riktlinjer för fastighetsdataverksamheten. Under en första etapp av fem år skall verksamheten i Uppsala län fortsätta och efterhand utvidgas till delar av Gävleborgs och Stockholms län. Medelsberäkningen till centralnämnden för fastighetsdata (CFD) och de allmänna domstolarna har gjorts med utgångspunkt från att verksamheten enligt de nya riktlinjerna går in i ett mera aktivt skede.

Rättshjälp

Mot bakgrund bl. a. av lönsamhetsproblem vid de allmänna advokatbyråerna tillkallades år 1977 en kommitté (Ju 1977: 11) med uppgift att se över verksamheten vid dessa byråer. Samtidigt uppdrogs åt domstolsverket att redovisa hittills vidtagna och planerade åtgärder för att förbättra byråernas lönsamhet inom nuvarande ram. Domstolsverket har redovisat sitt uppdrag under hösten 1977. De förslag som har lagts fram övervägs f. n. i justitiedepartementet.

Kriminalvården

Den 1 december 1977 uppgick antalet platser på kriminalvårdsanstalterna till 4 254. Medelbeläggningen har under år 1977 varit 3 527. Den högsta beläggningen under år 1977 registrerades den 1 mars, då antalet intagna var 3 915.

En ny lokalanstalt i Helsingborg med 40 platser kommer att tas i bruk under budgetåret 1978/79. Några av platserna är avsedda för kvinnor. Lokalanstalten Rönås i Sjöbo kommun med 42 platser kommer att läggas ned, när den nya anstalten tas i bruk.

Regeringen har under år 1977 beslutat att ändra Håga sjukhus i stockholmsregionen till en sluten lokalanstalt med 42 platser. Medel föreslås till en ombyggnad av delar av kriminalvårdsantalten Hall. Därigenom kan stockholmsområdet tillföras ytterligare 45 slutna lokalanstaltsplatser. Några av dessa platser är avsedda för kvinnor.

Beläggningen på kriminalvårdsanstalterna har stigit under år 1977. Rege-

ringen har därför ansett att anstaltsbeståndet bara kan minskas i begränsad omfattning. Minskningen bör begränsas till de öppna riksanstalterna. Den 11 december 1977 har beslut fattats om att annexet Rödjan med 40 platser vid kriminalvårdsanstalten Mariestad och öppna avdelningen Backen med 30 platser vid kriminalvårdsanstalten Hall skall läggas ned så snart som möjligt, dock senast den 30 juni 1979.

Frivårdsfallen, som den 1 oktober 1976 uppgick till 16293, utgjorde 16030 vid samma tidpunkt år 1977.

Uppsala skyddskonsulentdistrikt kommer att delas.

Sammanfattning

Förändringarna inom justitiedepartementets område i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Andra huvudtiteln			
A. Justitiedepartementet m. m.	61,2	62,2	+ 1,0
B. Polisväsendet	2615,5	2973.4	+357,9
C. Åklagarväsendet	136,0	156,7	+ 20,7
D. Domstolsväsendet m. m.	625,5	723,3	+ 97,8
E. Rättshjälp m. m.	143,5	180,7	+ 37,2
F. Kriminalvården	722,3	857,6	+135,3
G. Diverse	55,7	79,5	+ 23,8
Summa för driftbudgeten	**4359,7**	**5033,4**	**+673,7**
KAPITALBUDGETEN			
Statens affärsverksfonder (Domänverket)			
Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	–	–	–
Statens allmänna fastighetsfond			
Polishus m. m.	61,0	40,0	– 21,0
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	17,0	5,7	– 11,3
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	5,2	10,7	+ 5,5
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	2,4	–	– 2,4
Summa för kapitalbudgeten	**85,6**	**56,4**	**– 29,2**
Totalt för justitiedepartementet	**4445,3**	**5089,8**	**+644,5**

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Romanus

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser justitiedepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Andra huvudtiteln*

A. JUSTITIEDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Statsrådsberedningen

1976/77 Utgift	5 383 984
1977/78 Anslag	6 980 000
1978/79 Förslag	7 506 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	24	+1
Övrig personal	18	–
	42	**+1**
Anslag		
Lönekostnader	6 412 000	+550 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	100 000	+ 10 000
Expenser	362 000	+ 36 000
Representationsbidrag	36 000	–
Ej disponerat belopp	70 000	– 70 000
	6 980 000	**+526 000**

Jag beräknar medel för pris- och löneomräkning med 496 000 kr. och för en personlig tjänst som departementsråd för författningsgranskning med 100 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 7 506 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statsrådsberedningen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 506 000 kr.

A 2. Justitiedepartementet

1976/77	Utgift	17 319 740
1977/78	Anslag	20 840 000
1978/79	Förslag	21 152 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	79	–
Övrig personal	77	–2
	156	**–2**
Anslag		
Lönekostnader	18 843 000	+336 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	380 000	+ 40 000
Expenser	1 413 000	+140 000
Ej disponerat belopp	204 000	–204 000
	20 840 000	**+312 000**

Handläggningen av ärenden om utgivningsbevis för periodisk skrift m. m. flyttas den 1 januari 1978 från justitiedepartementet till patent- och registreringsverket. Med anledning av detta kan två biträdestjänster dras in.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 21 152 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Justitiedepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 21 152 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	13 051 351	Reservation	6 817 593
1977/78	Anslag	15 750 000		
1978/79	Förslag	13 750 000		

Ett antal nya kommittéer har tillsatts under år 1977. Till dessa hör rättighetsskyddsutredningen, lagrådsutredningen, 1977 års sexualbrottskommitté, spionbrottsutredningen, byggnadspantutredningen, rättegångsutredningen, utredningen om ställföreträdare för dödsbo i vissa fall, utredningen om barnens rätt, militäransvarskommittén, yttrandefrihetsutredningen, allmänna advokatbyråkommittén, tomträttskommittén, konsumentköputredningen, utredningen angående dödsbodelägares ansvar för avlidens skulder m. m. och utredningen rörande rätten till arbetstagares uppfinningar.

Flera kommittéer med omfattande uppdrag fortsätter sin verksamhet, bl. a. integritetsskyddskommittén, samarbetsorganet för rättsväsendets informationssystem (SARI), familjelagssakkunniga, konkurslagskommittén, konsumenttjänstutredningen, hemförsäljningskommittén, utredningen om utländska övertaganden av svenska företag, försäkringsrättskommittén, varumärkesutredningen, massmediekoncentrationsutredningen, ordningsvaktsutredningen, JK-utredningen, 1974 års bolagskommitté, stiftelseutredningen, småhusköpkommittén, arrendelagskommittén, hyresrättsutredningen, 1975 års polisutredning, utredningen om upphovsrätt, förmögenhetsbrottsutredningen, datalagstiftningskommittén, utredningen om kriminalvårdsstyrelsens organisation m. m. och utredningen om isolering inom kriminalvården.

Under 1977 har följande utredningar slutfört sina uppdrag, nämligen vattenlagsutredningen, massmedieutredningen, kreditköputredningen, 1971 års utredning om behandling av psykiskt avvikande, utredningen ang. inskrivning av rätt till luftfartyg m. m., utredningen ang. översyn av häktningsbestämmelserna, brottsskadeutredningen, rättshjälpsutredningen, utredningen om kvinnlig tronföljd, utredningen om vissa frågor ang. mathållningen vid kriminalvårdens anstalter och lagrådsutredningen.

Jag beräknar högst 1,1 milj. kr. under anslaget för fortsatt utredning om informationssystem för rättsväsendet (RI).

Med hänsyn till den reservation som finns kan anslaget minskas med 2 milj. kr. Jag beräknar anslaget för nästa budgetår till 13 750 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 13 750 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1976/77	Utgift	644 046	Reservation	1 059 290
1977/78	Anslag	1 200 000		
1978/79	Förslag	900 000		

Med hänvisning till den beräknade reservationen vid utgången av innevarande budgetår beräknar jag medelsbehovet till 900 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

A 5. Information om lagstiftning m. m.

1976/77	Utgift	1 474 132	Reservation	346 818
1977/78	Anslag	820 000		
1978/79	Förslag	1 000 000		

Av anslaget för budgetåret 1977/78 skall 12 000 kr. föras över till budgetutjämningsfonden.

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 1 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information om lagstiftning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

A 6. Svensk författningssamling

1976/77	Utgift	3 026 581
1977/78	Anslag	3 500 000
1978/79	Förslag	4 000 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för bl. a. tryckning av Svensk författningssamling.

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör anslaget räknas upp med 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svensk författningssamling* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

A 7. Justitiekanslern

1976/77	Utgift	1 440 270
1977/78	Anslag	1 455 000
1978/79	Förslag	1 751 000

Justitiekanslern (JK) är regeringens jurist, bevakar statens rätt, har tillsyn över dem som utövar offentlig verksamhet samt fullgör vissa uppgifter enligt bl. a. tryckfrihetsförordningen, 8 kap. rättegångsbalken, datalagen (1973: 289) och lagen (1977: 20) om TV-övervakning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		JK	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	+1	+1
Övrig personal	3	–	–
	9	**+1**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	1 220 400	+272 400	+272 400
Sjukvård	1 700	–	–
Reseersättningar	30 000	–	–
därav utrikes resor	(8 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	148 600	+ 20 900	+ 20 900
Expenser	41 300	+ 15 700	+ 15 700
Ej disponerat belopp	13 000	–	– 13 000
	1 455 000	**+309 000**	**+296 000**

JK

1. Pris- och löneomräkning m. m. 154 900 kr.

2. I 0-alternativet förordar JK att en tjänst som extra föredragande dras in och ersätts av tillfälliga extra föredragande (−87 500 kr.). Detta kommer att medföra betydande inskränkningar i den nuvarande verksamheten.

3. En tjänst som extra föredragande, som blev ledig under budgetåret 1975/76, återbesattes inte, då JK ville avvakta utgången av den pågående utredningen om JK:s verksamhet. Medel för tjänsten begärdes inte heller för budgetåret 1977/78. Erfarenheten har visat att tjänsten nu behöver återbesättas eftersom arbetsbördan – om balansen inte skall tillåtas växa – annars blir alltför stor för den återstående personalen (+121 600 kr.).

4. En föredragande har varit förordnad att biträda JK främst i mål om bättre rätt till renbetesfjällen i Jämtlands län. Dom i målet meddelades hösten 1976. Målet har överklagats till högsta domstolen och JK räknar med att den tidigare föredraganden under budgetåret 1978/79 kan komma att behöva syssla med ärendet under ca två månader (+32 700 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 751 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som extra föredragande (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Justitiekanslern* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 751 000 kr.

A 8. Fideikommissnämnden

1976/77	Utgift	275 831
1977/78	Anslag	312 000
1978/79	Förslag	337 000

Fideikommissnämnden handlägger ärenden enligt lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss och permutationslagen (1972: 205). Nämnden består av ordförande och fyra andra ledamöter. För nämndens kansli finns en kanslichef.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	–	–
Övrig personal	1	–	–
	2	–	–
Anslag			
Lönekostnader	273 300	+30 100	+30 100
Sjukvård	1 200	–	–
Reseersättningar	12 700	–	–
Lokalkostnader	7 100	+ 900	+ 900
Expenser	11 700	–	–
Ej disponerat belopp	6 000	–	– 6 000
	312 000	**+31 000**	**+25 000**

Fideikommissnämnden

1. Löneomräkning m. m. 31 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar fideikommissnämnden ett minskat antal sammanträden med nämnden och en inskränkning av nämndens reseverksamhet samt besparingar av expensmedel. Konsekvenserna beräknas bli helt otillräckliga marginaler för nämndens verksamhet. Nämndens möjligheter att vid behov besöka fideikommiss skulle också i hög grad begränsas.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fideikommissnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 337 000 kr.

A 9. Datainspektionen

1976/77 Utgift	3 003 882
1977/78 Anslag	4 169 000
1978/79 Förslag	4 751 000

Datainspektionen har som central förvaltningsmyndighet att pröva frågor om tillstånd och utöva tillsyn enligt datalagen (1973: 289), kreditupplysningslagen (1973: 1173) och inkassolagen (1974: 182).

Datainspektionen leds av en styrelse. Chef för inspektionen är en generaldirektör. Inom inspektionen finns en enhet för tillståndsärenden, en enhet för tillsynsärenden samt ett sekretariat för information och administrativa uppgifter.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Datainspektionen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	17	+2	–
Övrig personal	8	–	–
	25	**+2**	**–**
Anslag			
Utgifter			
1. Tillståndsverksamhet	1 946 000	+108 000	+108 000
2. Tillsynsverksamhet	2 002 000	+854 000	+513 000
3. Information	184 000	–	–
Ej disponerat belopp	38 000	–	– 38 000
	4 170 000	**+962 000**	**+583 000**
Uppbördsmedel			
Inkomster vid datainspektionen	– 1 000	– 1 000	– 1 000
Nettoutgift	**4 169 000**	**+961 000**	**+582 000**

Inom programmet tillståndsverksamhet sker tillståndsprövningen enligt datalagen, kreditupplysningslagen och inkassolagen samt prövningen av anmälningsärenden som avses i 1 § andra stycket datakungörelsen (1973: 291).

Programmet tillsynsverksamhet omfattar tillsyn enligt de tre nämnda lagarna. Informationsprogrammet omfattar information främst om innebörden av de tre lagarna, dels till de registeransvariga, dels till allmänheten och dels till utlandet.

Datainspektionen

Antalet inkomna ärenden alltifrån datainspektionens tillkomst och fram t. o. m. den 30 juni 1977 uppgår till sammanlagt ca 20 000. Ca 17 800 ärenden har under samma tid avgjorts av inspektionen.

Personalresurserna har alltjämt koncentrerats till tillståndsverksamheten. Belastningen har ökat genom tillkomsten av 3 a § datalagen. Denna bestämmelse som avser omfattande personregister beräknas leda till att närmare 300 tillståndsärenden måste omprövas.

Den närmast föreliggande arbetsuppgiften för datainspektionens tillståndsprövande verksamhet är att avarbeta kvarvarande ärenden samtidigt som nytillkommande ärenden bör prövas inom skälig tid. De tillståndsärenden som balanserats från tidigare budgetår är i allmänhet mycket arbetskrävande. Under förutsättning av att tillströmningen av nya ärenden inte markant ökar bör balansen kunna avarbetas under innevarande budgetår. Detta kan dock endast ske om det nu avdelade antalet tjänstemän, inklusive tillfällig arbetskraft, kan behållas på tillståndsenheten.

Det måste betonas att betydande arbetsinsatser kommer att krävas inom tillståndsverksamhetens område även efter det att balansärendena avgjorts. Tillsynsverksamheten har under 1977 kunnat tillföras vissa nya resurser. Datainspektionen anser det emellertid inte vara möjligt att – som inspektionen hittills har räknat med – tillgodose det ökade personalbehovet för tillsyn genom omfördelning av personal inom datainspektionen. Ytterligare två tjänster för handläggare behövs därför vid datainspektionen. Dessa tjänster är avsedda för en utökad tillsynsverksamhet, främst inspektioner hos registeransvariga enligt datalagen.

Föredraganden

Det ökade personalbehovet för tillsynsverksamhet bör enligt min mening kunna tillgodoses genom en omfördelning av resurserna inom datainspektionen.

Enligt kungörelsen (1973:1209) om avgift hos datainspektionen (ändrad senast 1977:447) skall avgift utgå för handläggning hos datainspektionen av ansökan eller anmälan som avses i 1 § datakungörelsen (1973:291), 1 § kreditupplysningskungörelsen (1974:326) och 1 § inkassokungörelsen (1974:327). Riksdagen har bemyndigat regeringen att besluta föreskrifter om de avgifter som nämnts nu (prop. 1975:8, KU 1975:10, rskr 1975:62).

Avgift bör också utgå för handläggning hos datainspektionen av ansökan enligt 11 § datalagen (1973:289) om medgivande att lämna ut personuppgift för automatisk databehandling i utlandet. Denna avgift bör tas ut enligt samma grunder som gäller för redan avgiftsbelagda ärenden, dvs. i princip ett visst belopp för varje påbörjad handläggningstimme.

De nu nämnda avgifterna är avsedda att i princip ge täckning för kostnaderna för datainspektionens tillståndsverksamhet. Jag har för avsikt att närmare studera frågan om att även avgiftsbelägga inspektionens tillsynsverksamhet.

Den inkomst under budgetåret 1978/79 som avgifterna ger kan inte närmare beräknas. Inkomsten bör redovisas som uppbörd under anslaget.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om avgifter för handläggning av ansökan om medgivande enligt 11 § datalagen (1973:289),
2. till *Datainspektionen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 751 000 kr.

A 10. Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	2 839 310
1977/78	Anslag	2 920 000
1978/79	Förslag	3 568 000

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har till uppgift att främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten samt att verka för en samordning av samhällets och enskildas insatser mot brott.

BRÅ leds av en styrelse. Hos rådet finns ett kansli, som förestås av en kanslichef. Inom kansliet finns en utredningsenhet och en utvecklingsenhet. Till rådet är knutet en vetenskaplig grupp samt ett varierande antal arbetsgrupper.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Brottsförebyggande rådet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	10	+6	+0
Övrig personal	8	+1	+1
	18	**+7**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	2 323 000	+1 252 000	+528 000
Sjukvård	6 000	–	–
Reseersättningar	99 000	+ 16 000	+ 20 000
därav utomnordiska resor	(21 000)	(+ 2 000)	(–)
Lokalkostnader	279 000	+ 105 000	+105 000
Expenser	187 000	+ 26 000	+ 21 000
Ej disponerat belopp	26 000		– 26 000
	2 920 000	**+1 399 000**	**+648 000**

Brottsförebyggande rådet

1. Löne- och prisomräkning m. m. 466 000 kr.

2. I 0-alternativet beräknar rådet en nedskärning av verksamheten som skulle medföra besparingar med 104 000 kr. under anslaget och 242 000 kr. under anslaget Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader.

3. Medel under anslaget Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader som för närvarande utnyttjas för att avlöna tre handläggare och ett biträde för Sundsvallsprojektet samt en handläggare för informationsverksamhet bör överföras till förevarande anslag och disponeras för att inrätta motsvarande tjänster (+586 000 kr.).

4. Tjänster yrkas för en informationschef och för en handläggare som föredragande i alkoholpolitiska frågor. Ökade arvodesmedel beräknas för sekreterare i arbetsgrupper. (+347 000 kr.).

Organiserad och ekonomisk brottslighet

Som framgått av översikten har frågan om den organiserade och den ekonomiska brottsligheten på senare tid tilldragit sig allt större uppmärksamhet i den kriminalpolitiska debatten. Det rör sig här naturligtvis inte om någon ny företeelse. Men dessa arter av brottslighet torde fortlöpande

växa i omfattning och bedrivas under alltmer utstuderade former. Under senare tid har frågan om åtgärder mot det allvarliga samhällsproblem som denna kriminalitet utgör tagits upp på skilda håll. Var för sig eller i samarbete har sålunda en rad myndigheter initierat åtgärder för att kartlägga och effektivisera de insatser som är påkallade. Som exempel kan nämnas riksåklagaren (RÅ), rikspolisstyrelsen och BRÅ.

I maj 1977 presenterade en arbetsgrupp som tillsatts inom rikspolisstyrelsen en rapport med förslag till åtgärder mot organiserad och ekonomisk kriminalitet. Vid sidan av företrädare för styrelsen fanns i gruppen representanter för RÅ, riksskatteverket, riksbanken, de lokala polismyndigheterna och den kriminologiska forskningen. Rapporten lämnades till rikspolisstyrelsen som lade den till grund för en framställning i juni 1977 till regeringen om åtgärder mot den ifrågavarande brottsligheten. Styrelsen hemställde härvid att regeringen skulle *dels* besluta att särskilda polisiära enheter inrättas i Stockholms, Göteborgs, Malmö och Sundsvalls polisdistrikt för att bekämpa organiserad och ekonomisk brottslighet, *dels*, i samband med budgetarbetet, ta upp frågan om prioriteringen mellan den traditionella brottsligheten, narkotikabrottsligheten samt den organiserade och ekonomiska brottsligheten samt *dels* föranstalta om en övergripande granskning av lagstiftningsfrågorna på området.

De delar av rikspolisstyrelsens skrivelse och arbetsgruppens rapport som rör organisatoriska spörsmål och prioriteringsfrågor eller som i övrigt berör verksamheten inom olika myndigheter redovisas under anslagen B 1. Rikspolisstyrelsen och B 6. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader. Vidare behandlas utbildningsfrågor under anslaget B 1 samt under anslaget C 2. Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna.

I arbetsgruppens rapport uttalades att gruppen under sin verksamhet hade kommit i kontakt med ett flertal lagstiftningsfrågor som borde bli föremål för en närmare översyn för att möjliggöra en effektiv och rättssäker samhällelig insats mot den organiserade ekonomiska brottsligheten. Gruppen angav översiktligt en rad exempel från olika områden på sådana frågor.

Rikspolisstyrelsen har i sin framställning förklarat att styrelsen delar arbetsgruppens uppfattning att lagstiftningsfrågorna bör bli föremål för en övergripande granskning, vilken bör omfatta all den lagstiftning som kan komma i fråga i samband med de nu aktuella formerna av kriminalitet. Översynen bör således innebära att skilda lagstiftningsproblem hos olika myndigheter systematiseras, analyseras och sätts i relation till varandra. Granskningen bör enligt styrelsen omfatta såväl sådan lagstiftning som reglerar myndigheternas befogenheter och handläggningsnormer som straffrättsliga bestämmelser.

Rikspolisstyrelsens hemställan i denna del föranledde att det i juli i år uppdrogs åt BRÅ att närmare överväga frågorna angående former och riktlinjer för en sådan övergripande lagstiftningsgranskning, lämpligen inom

ramen för BRÅ:s verksamhet. Enligt uppdraget borde rådets överväganden utmynna i ett förslag till regeringen där bl. a. organisation, sammansättning, resursbehov och tidsplaner skulle redovisas. BRÅ har i yttrande den 20 september 1977 redovisat sina överväganden och förslag.

BRÅ:s yttrande

I sitt yttrande pekar BRÅ bl. a. på den betydande oklarhet som måste anses råda beträffande vilka företeelser eller beteenden som egentligen avses med termen den organiserade och ekonomiska brottsligheten. Beträffande den organiserade brottsligheten anges det utmärkande vara att fråga alltid är om handlingar som är straffbelagda enligt gällande rätt. Handlingarna skiljer sig endast på det sättet från den traditionella brottsligheten att de sker under mer organiserade former. Det rör sig om brott som bedrivs som näring. Spörsmålet om innebörden av begreppet den ekonomiska brottsligheten är enligt BRÅ mera kontroversiellt. Härvid hänvisas bl. a. till det förhållandet att man ibland syftar på företeelser som enligt gällande rätt inte är straffbara eller som äger rum i gränslandet mellan det straffbelagda och det legala området. Mot denna bakgrund söker BRÅ identifiera problemen från skilda infallsvinklar. En metod anges vara att utgå från de persongrupper eller intressen som kränks. Ett annat sätt är att utgå från vilka förfaranden som typiskt sett hör ihop. Det kan röra sig om kedjor av inbördes sammanhängande handlingar eller om personanknutna samband. Som ett särskilt exempel nämns det fallet att brottsligt åtkomna medel förs över till legal affärsverksamhet. Ytterligare en infallsvinkel är att utgå från olika lagstiftningskomplex.

I sitt yttrande behandlar BRÅ även frågan om riktlinjer och former för en översyn av lagstiftningen. Det sker i särskilda avsnitt som gäller rättssäkerhet och effektivitet, olika kontrollmedel samt samarbete mellan myndigheter. Härvid framhålls bl. a. att det från rättssäkerhetssynpunkt är viktigt att straffria beteenden, som ibland i den allmänna debatten kommit att föras till vad som betraktas som ekonomisk kriminalitet, behandlas som straffria så länge de inte kriminaliserats. Beträffande de handlingar som strider mot andra normer än de straffrättsliga har samhället i många fall anvisat sanktionsmöjligheter. När det gäller beteenden, som inte strider vare sig mot straffrättsliga eller andra normer, måste de lämnas opåtalade så länge samhället ej bestämt om och i förekommande fall hur de skall motverkas. Det står enligt BRÅ emellertid klart att man efter en kartläggning och värdering av sådana företeelser kan komma fram till att de bör förebyggas och motverkas. Ett medel som då kan bli aktuellt är lagstiftning.

I ett avsnitt om kontrollmedel behandlas bl. a. frågan om olika yrkesetiska normer, offentligt sanktionerade eller i form av rekommendationer med frivillig karaktär. Härvid slås fast att många av de yrkesgrupper som styrs av sådana normer spelar en betydelsefull roll för kontroll av annan verksamhet. Det är enligt BRÅ:s uppfattning inte rimligt att tänka sig en kon-

troll som utförs direkt av samhället på alla de områden som här är aktuella. Kontrollen skulle dels bli ineffektiv, dels förutsätta en generell kontrollnivå som knappast kan godtas. Enligt BRÅ finns det i stället skäl att slå vakt om och om möjligt utveckla den medelbara kontroll som berörda yrkesgrupper bidrar med.

Under rubriken organisatoriska förslag framhåller BRÅ de svårigheter som är förknippade med att genom en övergripande översyn av lagstiftningen fånga upp företeelser på så skilda områden och av så olika beskaffenhet som det här rör sig om. BRÅ anser att det av denna orsak inte är meningsfullt att för en sådan översyn skapa ett organ vars storlek och form är mer definitivt fastställda från början. En av de viktigaste uppgifterna för ett nytt organ bör bli att samordna det omfattande lagstiftningsarbete som bedrivs med anknytning till de nu aktuella frågorna samt att samverka med aktuella utredningar och kommittéer på området. En annan viktig funktion bör vara att ombesörja samarbete och förmedla kontakt mellan andra organ och myndigheter i de frågor som uppkommer. Det tänka organet bör också anförtros att från myndigheter på alla plan direkt fånga upp och kanalisera förslag till åtgärder. Möjligheten till muntliga utfrågningar för att tillgodogöra sig kunskaper och synpunkter från utomstående personer som är insatta i olika aktuella sakfrågor torde enligt BRÅ:s mening kunna användas i betydande utsträckning. I en del fall är det säkert möjligt och lämpligt för organet att arbeta ut konkreta lagförslag. Det kan emellertid förutsättas att det i många fall är mer ändamålsenligt att överlämna en fråga, som bör föranleda lagstiftningsåtgärd, till en särskild utredning eller myndighet som är bättre skickad att behandla densamma. I denna del bör organet alltså ha en initierande funktion.

Vid sina överväganden om vilken organisation som kan vara mest lämpad som utgångspunkt för den aktuella lagstiftningsöversynen har BRÅ stannat för ett förslag om en styrgrupp till vilken knyts tre arbetsgrupper. I styrgruppen bör enligt BRÅ ingå parlamentariker samt en rättsvetenskapsman och en departementstjänsteman. Gruppen skulle behandla övergripande frågor som rättssäkerhet/effektivitet, kontrollnivån i samhället, samarbete mellan myndigheter samt bedömning och samordning av arbetsgruppernas förslag. Den första arbetsgruppen skulle syssla med frågor som rör vad som allmänt kan uttryckas som förpliktelser mot eller utskylder till det allmänna. Den andra gruppen skulle inrikta sig på vad som benämns den organiserade brottsligheten. Den tredje gruppen skulle behandla frågor som rör verksamhetsformer av mer indirekt betydelse i sammanhanget och som i stor utsträckning styrs av normer av etisk karaktär.

Efter att ha närmare redogjort för gruppernas arbetsområden och sammansättning tar BRÅ upp en del företeelser som inte direkt går att hänföra till någon av de föreslagna grupperna. Härunder faller bl. a. företeelser som avser den yttre och inre miljön. BRÅ håller före att det kan vara mest lämpligt att det i en första omgång uppdras åt en särskild sekreterare eller

expert att genom analyser och kartläggningsarbete söka identifiera problemen och undersöka förutsättningarna för mer omfattande åtgärder på området. Denna sekreterare eller expert föreslås stå utanför de föreslagna grupperna, direkt underordnad styrgruppen.

BRÅ förordar att den föreslagna organisationen inordnas i rådet. Härför talar de avsedda uppgifterna och arbetsformerna.

När det gäller vilka resurser som behövs utgår BRÅ från att styrgruppen och envar av arbetsgrupperna bör ha en heltidsarbetande sekreterare/handläggare. Härtill kommer den särskilda handläggaren/experten för de frågor som ligger vid sidan av grupperna. En assistent/kansliskrivare måste dessutom biträda grupperna. BRÅ förutsätter att sekreterarna/handläggarna – i enlighet med vad som tidigare tillämpats inom BRÅ – ställs till förfogande av närmast berörda departement och myndigheter samt att de avlönas av dessa. Det föreslås att en tjänst som assistent/kansliskrivare inrättas. Kostnaden för denna samt för arvoden till ordförande och ledamöter, reseersättningar, konsulter och expertis, expenser och inventarier (engångskostnad) beräknas för rådets del uppgå till drygt 200000 kr. för ett verksamhetsår.

Föredraganden

Det torde i dag råda allmän enighet om att den organiserade och den ekonomiska brottsligheten är företeelser som måste ges hög prioritet i den brottsbekämpande verksamheten (se t. ex. justitieutskottets betänkande 1977/78:16). Rikspolisstyrelsens framställning till regeringen om åtgärder i ämnet har varit föremål för en omfattande remissbehandling. En närmare redogörelse för remissutfallet avser jag att lämna under anslaget B 6. Redan här skall emellertid konstateras att praktiskt taget alla remissinstanser är eniga om att kraftfulla åtgärder bör sättas in mot den nu aktuella kriminaliteten. Jag har samma uppfattning för egen del.

Det är givet att man måste gå fram på olika vägar för att nå praktiska resultat på detta område. Organisatoriska åtgärder och resursförstärkningar liksom förbättrad utbildning när det gäller polisen och andra rättsvårdande myndigheter framstår som viktiga delar av ett åtgärdsprogram med den inriktning som jag nyss har angett. Till de frågorna återkommer jag under anslagen B 1, B 6 och C 2. Se även under anslaget D 1. Jag delar uppfattningen att det även är angeläget att det kommer till stånd en allmän översyn som är inriktad på den lagstiftning som har anknytning till de nu aktuella formerna av kriminalitet.

En sådan författningsöversyn kommer uppenbarligen att innefatta många både svåra och känsliga avgöranden. Ett väsentligt problem blir att åstadkomma en godtagbar avvägning mellan intresset av effektivitet å ena sidan samt hänsynen till rättssäkerheten och den personliga integriteten å den andra. Redan i uppdraget till BRÅ framhölls att arbetet därför borde bedrivas under parlamentarisk insyn. Vidare anfördes att det med hänsyn

till den tänkta uppgiftens omfattning och komplexitet måste starkt sättas i fråga om den lämpligen borde överlämnas till en kommitté av traditionell art. Eftersom översynen väntas beröra ett stort antal författningar samt många och till en del mycket omfattande rättsområden, måste sålunda noga beaktas att arbetet kan planeras och bedrivas på ett funktionellt och flexibelt sätt med sikte på snabbast möjliga delresultat. Till bilden hör också att en väsentlig uppgift i sammanhanget bör vara att hålla kontakt med och vid behov söka samordna verksamheten med det översynsarbete som redan bedrivs på en rad olika rättsområden inom enskilda myndigheter, särskilda kommittéer eller i annan form. En översyn genom BRÅ:s försorg torde med hänsyn till rådets uppbyggnad och inriktning av sin verksamhet utgöra den mest ändamålsenliga lösningen.

Mot den bakgrund som angetts nu har regeringen på min föredragning den 8 december 1977 beslutat uppdra åt BRÅ att föranstalta om en översyn av lagstiftningen mot den organiserade och den ekonomiska kriminaliteten. Enligt regeringsbeslutet bör översynen ske i former som i allt väsentligt överensstämmer med vad BRÅ själv har föreslagit i sitt yttrande. Det innebär en organisation med tre arbetsgrupper samt en styrgrupp med parlamentarisk förankring.

Den översyn som sålunda nyligen har beslutats är enligt min mening angelägen inte minst från den synpunkten att det som BRÅ har påpekat råder oklarhet om vad som egentligen avses med begreppen den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Det är enligt min mening väsentligt att den utredning som kommer att ske genom rådets försorg inte leder till dröjsmål med sådana insatser i fråga om bl. a. förstärkta resurser för brottsbekämpandet samt förbättrad utbildning för ändamålet som redan nu framstår som påkallade. Det synes därför vara motiverat att i korthet ange vad som enligt min mening f. n. bör läggas in i de aktuella begreppen.

När det gäller begreppet organiserad brottslighet torde det vara mindre tveksamt vilka företeelser som avses. Det är naturligt att hit hänföra sådan verksamhet som är kriminaliserad i sig och som i detta sammanhang kännetecknas av att den utövas i organiserade former. Hit hör vissa former av häleri samt varu- och narkotikasmuggling liksom illegal tillverkning av bl. a. alkoholhaltiga drycker och narkotika. Andra exempel är organiserad prostitution, illegal spel- och vadhållningsverksamhet samt olaglig utskänknings- och klubbverksamhet.

Större tveksamhet torde föreligga om vad som bör förstås med den ekonomiska brottsligheten. Detta återspeglas både i BRÅ:s yttrande och vid remissbehandlingen av framställningen från rikspolisstyrelsen. Att olika former av skattebrottslighet liksom brott mot de bestämmelser som gäller arbetsgivaravgifter, tull, valuta, arbetarskydd och miljövård ofta är att hänföra under det aktuella begreppet torde visserligen stå klart. Detsamma gäller gäldenärsbrott av allvarligare art liksom ofta rena bedrägeri- eller förskingringsbrott samt häleribrott avseende större ekonomiska värden,

vare sig de riktar sig mot det allmänna eller mot enskilda. Vad som åsyftas är alltså kvalificerade ekonomiska brott.

En del uttalanden i rapporten från arbetsgruppen inom rikspolisstyrelsen har emellertid kommit att uppfattas så att begreppet ekonomisk brottslighet också skulle inbegripa förfaranden, mot vilka man möjligen skulle kunna anföra moraliska betänkligheter men som inte är förbjudna enligt vår lagstiftning. Med anledning härav vill jag understryka vikten av att det aktuella begreppet reserveras för straffbelagda handlingar. När jag i det följande behandlar frågor om bl. a. förstärkning av polisens resurser för att bekämpa den organiserade och den ekonomiska brottsligheten avser jag sålunda självfallet endast gärningar som är kriminaliserade enligt gällande lagstiftning. En annan sak är att gränserna kring det straffbara området kan behöva ses över på vissa områden. Detta är en uppgift som bl. a. faller på BRÅ inom ramen för den lagstiftningsöversyn som har anförtrotts åt rådet.

För BRÅ:s kostnader med anledning av uppdraget beräknar jag medel i enlighet med vad rådet har yrkat. Detta innebär att jag har beräknat medel för en biträdestjänst.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag anslaget till 3 568 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* anvisa ett förslagsanslag av 3 568 000 kr.

A 11. Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader

1976/77	Utgift	2 328 297	Reservation	861 548
1977/78	Anslag	3 240 000		
1978/79	Förslag	3 465 000		

Från anslaget bestrids kostnader för informationsverksamhet och forskning inom det kriminalpolitiska området.

Brottsförebyggande rådet yrkar en höjning av anslaget med 360 000 kr.

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1978/79 till 3 465 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 465 000 kr.

B. POLISVÄSENDET

Utvecklingen under de senaste åren i fråga om de brott som har kommit till polisens kännedom framgår av följande sammanställning.

Brott som kommit till polisens kännedom

År	Brotts-balks-brott	varav			
		inbrotts-stöld (även annan stöld än inbrotts-stöld såvitt avser skjutvapen o. d.)	motor-fordons-tillgrepp	mord och dråp (även försök) barnadråp, misshandel varav döden följt, övriga misshandelsbrott och rån	skade-görelse
1965	393 660	80 584	46 717	12 936	22 995
1966	410 904	80 520	44 861	14 341	22 393
1967	437 042	85 469	48 899	14 889	24 721
1968	493 926	98 450	49 840	18 237	28 815
1969	480 979	90 885	51 164	19 349	29 933
1970	563 138	108 626	57 740	20 121	33 882
1971	614 150	135 088	62 862	19 565	37 102
1972	598 681	128 310	54 466	20 390	37 007
1973	547 542	114 999	47 549	19 871	39 338
1974	570 610	115 391	47 475	22 470	45 771
1975	643 405	134 470	55 279	24 139	54 760
1976	683 279	150 180	62 352	24 433	54 901
1976-01-01 – 10-31	550 924	122 452	51 317	19 398	44 843
1977-01-01 – 10-31[1]	573 229	126 377	51 172	21 664	50 193

[1] Summering av uppgifter från statistiska centralbyråns månadsstatistik. Dessa summerade uppgifter ger erfarenhetsmässigt lägre siffror än årsstatistiken.

B 1. Rikspolisstyrelsen

1976/77	Utgift	134 802 974
1977/78	Anslag	[1] 149 170 000
1978/79	Förslag	168 366 000

[1] Av anslaget skall 8 801 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet. Inom styrelsen finns en avdelning med två polisbyråer, en avdelning med en teknisk byrå och en utbildningsbyrå samt en avdelning med en personalbyrå, en kanslibyrå, en registerbyrå och en enhet för datafrågor. Vidare finns en säkerhetsavdelning med två byråer.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	271	+ 21	–
Övrig personal	287	+ 4	–
	558[1]	+ **25**	–
Anslag			
Lönekostnader	65 116 000	+17 259 000	+12 812 000
Sjukvård	200 000	+ 50 000	+ 50 000
Reseersättningar	1 361 000	+ 339 000	+ 136 000
Därav utrikes resor	(225 000)	(+ 50 000)	(+ 25 000)
Lokalkostnader	36 649 000	+ 4 684 000	+ 4 156 000
Expenser	4 690 000	+ 1 105 000	– 636 000
Passformulär m. m.	3 750 000	–	–
Kostnader för polisväsendets arbetstidsnämnd m. m.	75 000	–	–
Centralt anordnad utbildning	2 528 000	+ 936 000	+ 350 000
Avgifter till datamaskinfonden m. m.	26 747 000	+ 2 391 000	+ 2 000 000
Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m. m. i kvarteret Kronoberg	7 084 000	+ 2 116 000	+ 1 298 000
Ej disponerat belopp	970 000	–	– 970 000
	149 170 000	**+28 880 000**	**+19 196 000**

[1] Tjänster vid förvaltningskontoret för Kronoberg redovisas under anslaget B 9.

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löncomräkning utgör 21 421 000 kr., varav 9 222 000 kr. avser löner till tjänstemän och 3 342 000 kr. avlöningsförmåner och arvoden till heltidsanställda extralärare och till timlärare vid polisskolorna.

2. I samband med inflyttningen i kvarteret Kronoberg har styrelsen rekonstruerat och kompletterat polismuseet. Styrelsen föreslår att informationsenheten tillförs en tjänst som föreståndare för polismuseet (+81 398 kr.).

3. Rikspolisstyrelsen avser att inrätta en central samverkansgrupp för bl. a. lagstiftningsfrågor avseende organiserad brottslighet och föreslår att en tjänst som polisintendent inrättas vid kriminalsektionen för att bl. a. verka som sekreterare i samverkansgruppen (+130 855 kr.).

4. Behov föreligger vid utbildningsbyrån av en byrådirektör/förste byråsekreterare/byråsekreterare (+101 865 kr.) för planering och uppföljning av de ekonomiska frågorna beträffande central, regional och lokal utbildning och av ett kontorsbiträde (+71 274 kr.).

5. I samband med inflyttningen i kvarteret Kronoberg har inrättats ett centralarkiv. Styrelsen föreslår att kanslibyrån tillförs en tjänst som arki-

varie (+94 876 kr.) som skall ha överinsyn över centralarkivet samt ansvara för arkivbildning och arkivvård inom styrelsen. Vidare föreslås en tjänst som arkivföreståndare (+71 274 kr.) för skötsel och vård av arkivet.

6. Behov föreligger av en byrådirektör/förste byråsekreterare/byråsekreterare (+101 865 kr.) vid personalbyrån. En allt mer omfattande information erfordras till den lokala polisorganisationen om innebörd och tillämpning av nya lagar, förordningar och avtal.

7. Styrelsen har genom en nyligen genomförd organisationsförändring inrättat en särskild personaladministrativ sektion vid personalbyrån för att handha ett personaladministrativt informationssystem inom polisväsendet. Till sektionen har därjämte från andra sektioner överförts personalbokföring m. m. avseende styrelsens personal. Styrelsen föreslår att sektionen tillförs en tjänst som byrådirektör för att leda, kontrollera och samordna verksamheten (+130 855 kr.).

8. För en fortsatt uppbyggnad av personalvårdsorganisationen föreslår styrelsen att personalbyrån tillförs en tjänst som avdelningsdirektör (+136 926 kr.) och en tjänst som byrådirektör/förste byråsekreterare/byråsekreterare (+101 865 kr.).

9. Styrelsen föreslår att 14 tjänster enligt ett tidigare förslag av statskontoret inrättas under budgetåret 1978/79 (+1 360 487 kr.).

10. Styrelsen föreslår att registerbyrån tillförs en tjänst som förste byråsekreterare/byråsekreterare (+94 876 kr.) för att leda den inre spaningen med utnyttjande av ADB-registren vid grövre brott.

11. Som framgår under anslaget B 6. har rikspolisstyrelsen i särskild skrivelse hemställt om vissa åtgärder för att bekämpa den organiserade/ekonomiska brottsligheten. En av styrelsen partsammansatt arbetsgrupp har sett över den utbildning som f. n. ges polismän vilka utreder ekonomisk brottslighet. Arbetsgruppen har i en rapport lämnat förslag till kompletterande utbildning som synes lämplig för att polisen skall bli bättre skickad att utreda den brottslighet som är aktuell här. Utbildningsförslaget innebär sammanfattningsvis dels att två specialkurser för utredning av vissa förmögenhetsbrott resp. gäldenärs- och skattebrott, som utgör den nuvarande polisutbildningen beträffande utredning av ekonomisk brottslighet, utökas med 20 elever i resp. kurs och dels att vissa polismän ges en mera specialinriktad vidareutbildning. För att få genomgå denna vidareutbildning, som under en kurstid på sex veckor syftar till att ge fördjupade kunskaper främst i företagsekonomi med tonvikt på redovisning (bokföring), måste polismannen tidigare ha gått igenom de båda nämnda specialkurserna. Kursen i företagsekonomi m. m. föreslås bli följd av två kompletterande kurser om tre resp. en vecka i bl. a. spaning mot och utredning av organiserad/ekonomisk brottslighet. I dessa kompletteringskurser föreslås vissa tjänstemän utanför polisväsendet få deltaga (bl. a. skatterevisorer). Vidareutbildningen skall under budgetåret 1978/79 ges de 68 polismän, som styrelsen föreslår skall avdelas för att bekämpa denna brottslig-

het (se härom under B 6.). När det gäller kompletteringskurserna har rikspolisstyrelsen därutöver beräknat platser för ett antal skatterevisorer, taxeringsintendenter och åklagare.

Rikspolisstyrelsen begär för ökade kostnader för lärare och utbildningsmateriel i anledning av den planerade satsningen på åtgärder mot den organiserade/ekonomiska brottsligheten sammanlagt 397 220 kr., varav 280 120 kr. avser kostnader för lärare och 117 100 kr. utbildningsmateriel.

12. Styrelsen har beräknat 300 000 kr. för ersättning till praktikanter enligt cirkulär (1975: 326) om praktiktjänstgöring hos statsmyndighet.

13. Under posten Avgifter till datamaskinfonden m. m. föreslår styrelsen vissa utökningar i fråga om datorutrustning, terminalutrustning och dataregistreringsutrustning till en sammanlagd kostnad av ca 2,4 milj. kr.

Rekrytering av polisaspiranter

Den som antas som extra polisman (polisaspirant) genomgår under de första tio månaderna en grundläggande utbildning, den s. k. grundkursen, vid polisskolan i Ulriksdal.

Under de andra och tredje utbildningsåren fullgör polisaspiranten praktiktjänstgöring, s. k. alterneringstjänstgöring. Aspiranterna ingår härvid i s. k. rekryteringskårer. Sådana kårer finns i vissa större polisdistrikt. Aspirant placeras i viss rekryteringskår ungefär en månad efter det att grundkursen har börjat.

Praktiktjänstgöringen fullgörs på olika enheter i polisdistriktet. Först mot slutet av tjänstgöringen på en enhet anses aspiranten böra anförtros att utföra enklare ärenden mera självständigt. Den som fullgör alterneringstjänstgöring kan därför inte tas i anspråk i samma utsträckning som en fullt utbildad polisman.

Sedan alterneringstjänstgöringen avslutats, är polisaspiranten färdigutbildad. Han är behörig att söka extra ordinarie polismanstjänst tre år efter det han började som aspirant.

I 1977 års budgetproposition (1976/77: 100, bil. 5 s. 21) framhölls att balans måste föreligga mellan aspirantantagningar, nya tjänster och avgångar. Det borde därför studeras hur stor intagningsnivån på polisskolan borde vara i framtiden vid alternativa antaganden om nya tjänster och avgångar.

Mot denna bakgrund har frågan analyserats av en arbetsgrupp med företrädare för justitie- och budgetdepartementen samt rikspolisstyrelsen.

Gruppen har nyligen lagt fram förslag till en metod för hur rekryteringsbehovet skall beräknas. Arbetet fortsätter med mera detaljerade beräkningar.

När det gäller att beräkna detta behov är enligt gruppen de viktigaste faktorerna antalet avgångar tre år efter anställningsåret och antalet nya tjänster vid samma tidpunkt. Av betydelse är också skillnaden mellan an-

talet anställda och antalet utexaminerade aspiranter. Denna skillnad är enligt gruppen i regel fem procent.

Övergångsvis måste enligt förslaget hänsyn också tas till skillnaden mellan antalet polismanstjänster och det faktiska antalet poliser, dvs. det antal poliser som avlönas med medel från anslaget B 6. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader.

Det faktiska antalet polismän är enligt gruppen mindre än det antal polismanstjänster som finns. Skillnaden mellan det faktiska antalet polismän och antalet tjänster ligger mellan 200 och 800 beroende på hur man ser på möjligheterna att under alterneringstjänstgöringen använda polisaspiranterna för polismansuppgifter. Det lägre värdet förutsätter att aspiranterna under denna tjänstgöring kan tas i anspråk i full utsträckning, det högre värdet att de kan användas i polisiärt arbete till 50 procent.

Sambandet mellan de faktorer som angetts här beskrivs av gruppen på följande sätt.

$R = (A+T) \times 1{,}05 + p \times B$

R = det sammanlagda rekryteringsbehovet ett visst år
A = beräknat antal avgångar tre år efter rekryteringsåret
T = beräknat antal nya tjänster tre år efter rekryteringsåret
p = den procentuella andel av B som bör täckas genom den aktuella rekryteringen
B = skillnaden mellan antalet polismanstjänster och det faktiska antalet poliser

Gruppen anser att justitiedepartementet bör använda denna formel för att beräkna hur många polisaspiranter som skall antas visst år. Det föreslås att rikspolisstyrelsen får i uppdrag att varje år i sin anslagsframställning lämna justitiedepartementet uppgifter om

- faktiska avgångar under de fem senaste åren (pension, delpension, dödsfall, övergång till annan verksamhet)
- femårsprognoser över avgångar enligt en metod som gruppen angett
- uppgift om antalet polismanstjänster den 1 juli det år som anslagsframställningen inges
- uppgift om det antal poliser som avlönas med medel från anslaget B 6. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader. Uppgiften bör avse läget den 1 juli det år som anslagsframställningen inges.

Rekryteringen av polisaspiranter är enligt gruppen ojämnt fördelad över landet. Det föreligger brist på personal framför allt i storstadsområdena under det att andra områden har överskott. Gruppen föreslår därför att det uppdras åt rikspolisstyrelsen att i större utsträckning rekrytera aspiranter i områden som har brist på polispersonal. Den metod som gruppen föreslagit för beräkning av rekryteringsbehovet bör därvid användas som hjälpmedel av styrelsen. Flyttningar mellan regioner måste emellertid beaktas. I formeln skall därför även ingå uppgifter om sådana flyttningar (län, storstadsdistrikt).

Gruppen föreslår slutligen att rikspolisstyrelsen får i uppdrag att varje år i sin anslagsframställning redovisa utfallet av rekryteringen av polisaspiranter, fördelat på regioner.

Remissyttrandena

Efter remiss har yttranden över arbetsgruppens förslag avgetts av *rikspolisstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län* – efter hörande av *polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt* – samt *Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S).*

Alla remissinstanser finner det angeläget att metoder skapas för hur behovet av polisaspiranter skall beräknas och ansluter sig i princip till de beräkningsmetoder som arbetsgruppen förordat.

Remissinstanserna anser över lag att alterneringstjänstgörande aspiranter inte kan räknas som arbetskraft till 50 % eller högre. Som stöd för denna uppfattning anges bl. a. att aspiranterna kräver handledning av erfarna polismän vilkas möjligheter till eget arbete minskas i motsvarande mån. *TCO-S* anser att aspiranten bör beräknas motsvara omkring en fjärdedels eller en tredjedels polisman, dock högst 35 %. Bristen uppgår därför enligt TCO-S till drygt 1 000 polismän.

Länsstyrelsen i Stockholms län och *polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt* framhåller att hänsyn även bör tas till de avgångar som sker under alterneringstjänstgöringen.

Rikspolisstyrelsen, TCO-S och *polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt* anser att med hänsyn till delpensionsreformen avgångarna är alltför försiktigt beräknade i gruppens förslag.

Polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt understryker att vakansläget bör beräknas genom att man som gruppen föreslår jämför antalet tjänster med antalet poliser som faktiskt uppbär lön. *Länsstyrelsen i Stockholms län* sätter i fråga om inte sättet att beräkna skillnaden mellan antalet polismanstjänster och det faktiska antalet poliser kan göras än mer tillförlitligt, genom att hänsyn tas till att polisman t. ex. kan vara kommenderad som instruktör utanför regionen, åtnjuta tjänstledighet längre tid av olika anledningar eller vara långtidssjuk.

Rikspolisstyrelsen ifrågasätter användbarheten av metoden när det gäller att beräkna rekryteringsbehovet i de olika regionerna, eftersom fördelningen av nyinrättade tjänster inte torde kunna beräknas i förväg. Styrelsen framhåller därvid att den fr. o. m. hösten 1977 prövar ett sätt att nå ett bättre resultat av rekryteringsarbetet i regionala bristområden. Det går ut på att rekryteringskonsulenternas arbetsinsats till inemot 50 % satsas på informationsverksamhet i Stockholms län där det konstaterats att åtskilliga målgrupper ännu inte kunnat nås. Styrelsen avser vidare att övergå till att placera ut polisaspiranterna i regioner redan i samband med antagningsbeslutet.

Föredraganden

I likhet med remissinstanserna finner jag angeläget att tillförlitliga metoder skapas för att beräkna behovet av polisaspiranter. Den metod som arbetsgruppen föreslagit har i allt väsentligt godtagits vid remissbehandlingen. Jag är därför beredd att i huvudsak tillämpa den.

Delade meningar föreligger när det gäller till vilken del polisaspiranter bör anses fullgöra polismansuppgifter under alterneringstjänstgöringen. Gruppen har utgått från värden mellan 50 och 100 % av aspirantens arbetstid. Remissinstanserna anser emellertid genomgående att redan 50 % ligger för högt.

Oavsett hur man värderar den insats som görs av polismän under alterneringstjänstgöring står det klart att en brist på polismän föreligger. För att minska denna brist bör polisskolan utnyttjas maximalt under budgetåret 1978/79. Skolan kan normalt ta emot högst 760 polisaspiranter under ett år. Om den frivilliga assistentutbildningen av vissa polismän senareläggs något kan emellertid som en engångsföreteelse kapaciteten ökas till 800 aspiranter. Med hänsyn till det starka intresset av att vakanserna minskas anser jag att denna åtgärd bör vidtas under det kommande budgetåret. Jag beräknar därför medel för intagning av 800 polisaspiranter under budgetåret 1978/79, dvs. 40 aspiranter mer än som hittills ansetts kunna bli utbildade vid polisskolan under ett budgetår.

När det gäller gruppens förslag till metod för att beräkna det regionala rekryteringsbehovet avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen åtgärder.

Den kraftfulla satsning i syfte att bekämpa den organiserade och den ekonomiska brottsligheten som rikspolisstyrelsen och riksåklagaren (RÅ) var för sig har föreslagit, har föranlett framställningar om medel för ökad utbildning av polismän och åklagare. (Framställningen från RÅ behandlas närmare under anslaget C 2.)

Enligt vad jag erfarit har inom de båda centralmyndigheterna förberedelserna för en mera specialinriktad utbildning redan nått så långt att detaljplaner för utbildningen utarbetats. Rikspolisstyrelsen har i sitt förslag i viss utsträckning räknat med deltagare även från åklagarväsendet och beräknat medel härför. I den första kurs som RÅ planerat till våren 1978 har denne å sin sida avsatt en plats för en observatör från polisen i syfte att skapa underlag för en bedömning av om utbildningen möjligen i ett senare skede kan göras gemensam för åklagare och polis.

För egen del anser jag att uppläggningen av de aktuella kurserna hunnit så långt att åtgärder i syfte att samordna utbildningen inte nu bör vidtas. Det har också sin fördel att på detta sätt två olika kurser kan utvärderas och utgöra underlag för fortsatt planering av vilken utbildning som kan visa sig ändamålsenlig på området i framtiden. Särskilt bör undersökas om inte utbildningen eller åtminstone delar av denna kan samordnas. Det bör ankomma på RÅ och rikspolisstyrelsen att i samråd överväga frågan. Det

är inte uteslutet att det kan vara mest ändamålsenligt att separata utbildningsavsnitt förekommer för vartdera verksamhetsområdet i allt fall i de delar där utbildningen mera inriktas på de särskilda uppgifter som ankommer på poliser som utredningsmän resp. på åklagare som förundersökningsledare.

I huvudsaklig överensstämmelse med förslaget från rikspolisstyrelsen har jag för ökade utbildningskostnader i anledning av satsningen på den organiserade och den ekonomiska brottsligheten beräknat medel med sammanlagt 266 000 kr. Härvid har hänsyn tagits till antalet tjänster som jag under anslaget B 6. beräknar för den aktuella verksamheten.

Under hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 168 366 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 168 366 000 kr., varav 9 934 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 2. Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.

1976/77	Utgift	19 159 753	Reservation	20 328 134
1977/78	Anslag	[1] 34 869 000		
1978/79	Förslag	27 199 000		

[1] Av anslaget skall 24 234 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

	1977/78	Beräknade kostnader 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Bilar och motorcyklar m. m.	24 976 000	28 716 000	11 318 000
Radioutrustning m. m.	7 693 000	21 340 000	15 021 000
Hästar och hundar m. m.	1 825 000	1 845 000	1 835 000
Trafikövervaknings-materiel m. m.	75 000	768 000	25 000
Reserverade medel	–	– 1 000 000	– 1 000 000
Ej disponerat belopp	300 000	–	–
	34 869 000	**51 669 000**	**27 199 000**

Rikspolisstyrelsen

Av den 30 juni 1977 reserverade medel har 19 275 000 kr. tagits i anspråk genom utlagda beställningar och åtaganden vilka kommer att betalas under budgetåret 1977/78. Styrelsen föreslår att 1 milj. kr. av de reserverade medlen enligt regeringens bestämmande disponeras för andra ändamål än de avsedda under budgetåret 1977/78.

1. För den lokala polisorganisationen föreslår styrelsen tre nya fordon. För Göteborg–Landvetter flygplats inom Göteborgs polisdistrikt föreslår styrelsen anskaffning av en personbil och för Huddinge polisdistrikt en mindre transportbuss. För verksamheten vid den grupp inom rikskriminalen som griper in vid bombhot föreslås anskaffning av en lastbil. Stockholms polisdistrikt bör enligt styrelsen tillföras två släpvagnar, varav en inredd för ledning vid händelser med stora personalinsatser och en för förvaring och transport av skyddsutrustning och materiel. De sammanlagda kostnaderna för nya fordon beräknas till 302 000 kr.

Det fr. o. m. budgetåret 1975/76 påbörjade försöket med förlängning av brukningstiden för bilar bör fortsätta.

Styrelsen anser att det under budgetåret 1977/78 påbörjade utbytet av personbilar avsedda för patrullering med en polisman mot bilar avsedda för patrullering med två polismän bör fortsätta.

Sammanlagt bör 580 bilar och 80 motorcyklar bytas ut till en kostnad av 27 999 000 kr.

Två terrängskoterpaket bör anskaffas och tio bytas ut till en sammanlagd kostnad av 415 000 kr. (Ett terrängskoterpaket består av två terrängskotrar med viss utrustning för polisändamål.)

2. Styrelsen begär 13 350 000 kr. för betalning under budgetåret 1978/79 av personradioutrustning för vilken styrelsen för budgetåret 1977/78 erhållit beställningsbemyndigande.

För ombyggnad av fem transportabla återutsändare för fjällräddningstjänsten i Kopparbergs och Jämtlands län begärs 125 000 kr.

För modifiering av polisväsendets radiosystem 70 med bl. a. nattkoppling begärs 200 000 kr.

Styrelsen föreslår att 30 personsökare anskaffas till en kostnad av 90 000 kr.

För anskaffning av 45 bärbara radiostationer till rikskriminalen, tunnelbanepolisen i Stockholm samt för fjällradionätet i Kopparbergs och Jämtlands län begär styrelsen sammanlagt 470 000 kr.

För utbyte av sju bärbara radiostationer för båtar och två för rikskriminalens bombgrupp begärs sammanlagt 46 000 kr.

För inköp av ytterligare talkrypteringsutrustning begär styrelsen 1 900 000 kr.

För utrustning av reservledningscentral i kvarteret Kronoberg bör anskaffas telefonlinjer, radiopaneler, reservradio samt telex. Kostnaden beräknas till 307 000 kr.

För anskaffning av ytterligare två TV-kameror för trafikövervakning i Stockholm begär styrelsen 410 000 kr.

För fortsatt utbyggnad av ID-system anpassat för postens mobila larmsystem begär styrelsen 1 592 000 kr. samt beställningsbemyndigande på 2 250 000 kr. med betalningsutfall budgetåret 1979/80.

3. Styrelsen yrkar sammanlagt 1 845 000 kr. för bl. a. utbyte av 10 hästar och 80 hundar.

4. För komplettering, utökning och utbyte av trafikövervakningsmateriel såsom radarhastighetsmätare och traffipaxanläggningar samt för utökad provverksamhet med alcolmeter begär styrelsen sammanlagt 767 000 kr.

Föredraganden

1. För utbyte av ca 265 bilar och ca 20 motorcyklar beräknar jag ca 11 milj. kr. Jag har beräknat medel för åtta nya bilar. Beträffande användningen av dem återkommer jag under anslaget B 6. Medel har vidare beräknats för utbyte av tre terrängskoterpaket.

2. För betalning under budgetåret 1978/79 av personradioutrustning, för vilken för budgetåret 1977/78 lämnats beställningsbemyndigande, har jag beräknat 13 350 000 kr. För radioutrustning till fordon beräknar jag ca 1 671 000 kr.

3. Jag beräknar medel för utbyte av 10 hästar och 80 hundar.

4. Under posten inköp av trafikövervakningsmateriel m. m. har jag beräknat 25 000 kr. för utökad/fortsatt provverksamhet med alcolmeter.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 27 199 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 27 199 000 kr., varav 18 903 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 3. Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.

1976/77	Utgift	81 546 000
1977/78	Anslag	[1] 95 807 000
1978/79	Förslag	101 936 000

[1] Av anslaget skall 53 077 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Underhåll och drift av motorfordon m. m.	52 928 000	+ 7 987 000	+ 760 000
Underhåll och drift av helikoptrar m. m.	9 499 000	+ 1 434 000	+ 1 434 000
Underhåll och drift av båtar m. m.	2 330 000	+ 490 000	+ 490 000
Underhåll och vård av radioanläggningar m. m.	12 902 000	+ 1 483 000	+ 1 483 000
Försäkring av motorfordon	1 700 000	+ 170 000	+ 170 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Underhåll och vård av fordonsutrustning m. m.	1 900 000	+ 450 000	+ 190 000
Underhåll och vård av hästar m. m.	695 000	+ 88 000	+ 70 000
Underhåll och vård av hundar m. m.	4 402 000	+ 1 069 000	+ 400 000
Underhåll och vård av personlig utrustning m. m.	3 900 000	+ 4 474 000	+ 390 000
Underhåll och vård av trafikövervakningsmateriel m. m.	2 861 000	+ 945 000	+ 286 000
Underhåll och vård av kriminalteknisk utrustning m. m.	1 645 000	+ 488 000	+ 165 000
Underhåll och vård av speciell materiel m. m.	905 000	+ 241 000	+ 91 000
Underhåll och vård av kartutrustning	140 000	+ 20 000	–
Underhåll och vård av arrestutrustning m. m.	–	+ 275 000	+ 200 000
	95 807 000	**+19 614 000**	**+6 129 000**

Föredraganden

Under posten Underhåll och vård av hundar m. m. har jag beräknat 1 050 000 kr. till driftbidrag för statens hundskola i Sollefteå.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 101 936 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 101 936 000 kr., varav 56 473 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.

1976/77	Utgift	67 646 425
1977/78	Anslag	70 350 000
1978/79	Förslag	80 945 000

Rikspolisstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 83 040 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 80 945 000 kr. Ökningen av anslaget beror till största delen på automatiska kostnadsökningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m.m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 80 945 000 kr.

B 5. Polisverket: Diverse utgifter

1976/77	Utgift	5 114 624
1977/78	Anslag	3 630 000
1978/79	Förslag	4 630 000

Från detta anslag betalas bl. a. bidrag till internationella kriminalpolisorganisationen i Paris (Interpol), till enskilda anställda för studier av betydelse för polisväsendet och till föreningar för anställda vid polisväsendet. I övrigt bestrids från anslaget bl. a. kostnader för efterspaning av försvunna personer. Kostnader för polisverksamhet som inte skall bestridas från annat anslag betalas från detta anslag efter beslut av regeringen.

Rikspolisstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 5 245 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Diverse utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 630 000 kr.

B 6. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	2 060 732 564
1977/78	Anslag	[1] 2 241 609 000
1978/79	Förslag	2 567 373 000

[1] Av anslaget skall 515 840 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen utövar som central förvaltningsmyndighet högsta inseendet över polisväsendet. Länsstyrelsen är högsta polismyndighet i länet. I varje län utom i Gotlands län finns hos länsstyrelsen en länspolischef. Varje län är indelat i polisdistrikt. Antalet polisdistrikt är 118. I varje polisdistrikt finns en polisstyrelse.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Tjänstemän i polischefs-karriären	272	+ 3	+ 1
Övriga polismän (exkl. personal i rekryterings-kåren)	15 480	+350	+129
Annan personal	3 509,5	+150	+150
	19 261,5	**+503**	**+280**
Anslag			
Lönekostnader till tjänstemän	1 725 499 000	+276 332 000	+243 450 000
Lönekostnader till extra polismän (polisaspi-ranter) m. fl.	206 325 000	+ 30 000 000	+ 30 000 000
Lönekostnader till övrig extra personal och till-fällig arbetskraft	2 951 000	+ 8 904 000	+ 295 000
Ersättningar till sakkunniga	9 000 000	+ 3 000 000	+ 1 500 000
Sjukvård	3 000 000	+ 500 000	+ 500 000
Reseersättningar	45 936 000	+ 12 000 000	+ 6 000 000
Lokalkostnader	180 600 000	+ 36 690 000	+ 36 540 000
Expenser	43 294 000	+ 13 745 000	+ 2 075 000
Kostnader för förpassning och för kost och sjukvård för omhändertagna perso-ner m. m.	3 000 000	+ 500 000	+ 300 000
Kostnader för regionalt och lokalt anordnad utbildning	2 742 000	+ 1 538 000	+ 464 000
Särskilda utgifter i polistjänsten	990 000	+ 50 000	–
Ersättning för skador vid flygande inspektion	20 000	–	–
Ersättning för skador på polismans lösa egendom	125 000	+ 40 000	+ 20 000
Ersättning till enskilda för biträde åt ordningsmakten	50 000	–	–
Kostnader för politi-transporter	3 400 000	+ 400 000	+ 400 000
Kostnader för trafik-nämnder	200 000	–	–
Kostnader för företags-nämnder	600 000	+ 100 000	–
Vissa kostnader för för-undersökning m. m.	4 000 000	+ 1 500 000	+ 400 000
Övriga utgifter	1 100 000	–	–
Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m. m. i kvarteret Kronoberg	8 777 000	+ 5 108 000	+ 3 820 000
Ej disponerat belopp	959 000	–	– 959 000
	2 242 568 000	**+390 407 000**	**+324 805 000**

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 334 831 000 kr.

2. Polisstyrelserna har yrkat sammanlagt 2 825 nya tjänster och länsstyrelserna 2 745.

Rikspolisstyrelsen föreslår för budgetåret 1978/79 inrättande av sammanlagt 353 polismanstjänster och 150 tjänster för administrativ personal. Fördelningen av de föreslagna tjänsterna framgår av följande sammanställning.

Polismanstjänster

Kanslier	
Personal i polischefskarriären	3
Övrig personal	5
Ordningsavdelningar	
Övervakningssektioner	160
Trafiksektioner och länstrafikgrupper	30
Vikariats- och förstärkningspersonal	40
Kriminalavdelningar	
Kriminalpolismän	115
Övriga tjänster	
Administrativ personal	150

Polispersonal

Tre av de åtta tjänsterna vid kanslierna är avsedda för polisintendenter. Av tjänsterna vid övervakningssektionerna är ett trettiotal avsedda för fortsatt utbyggnad av kvarterspolisverksamheten medan övriga tjänster främst utgör kompensation för arbetskraftsbortfall på grund av arbetstidsförkortning. 40 tjänster för extra ordinarie polismän bör dessutom tillföras polisorganisationen. Samtliga yrkade tjänster vid de trafikövervakande enheterna är avsedda att minska verkningar av arbetstidsförkortning.

Styrelsen anser att det inte går att tillföra kriminalavdelningarna det förhållandevis stora personaltillskott som behövs för att påtagligt förbättra relationen mellan anmälda och utredda brott. Styrelsens förslag begränsas därför till att 115 kriminalpolismanstjänster inrättas. Av dessa avses 68 för en fullständig utbyggnad av utredningsenheter för den organiserade/ekonomiska brottsligheten.

Styrelsen föreslår dessutom att 150 tjänster inrättas för annan personal än polispersonal.

I övrigt redovisar styrelsen följande motiv för föreslagna tjänster.

a) *Personal i polischefskarriären*

Styrelsen föreslår att tre polisintendenttjänster inrättas. Tjänsterna är

avsedda för de mindre och medelstora distrikten där den växande arbetsbördan gör det nödvändigt att förstärka ledningsfunktionen.

b) *Polismanstjänster vid polisstyrelsernas kanslier*

Arbetsbelastningen vid polisstyrelsernas kanslier har under senare år ökat. Det är därför angeläget att kansliorganisationen förstärks för att avlasta främst polischefen och chefen för ordningsavdelningen en mängd göromål med tillstånd o. d.

För detta behov bör fem tjänster inrättas vid polisstyrelsernas kanslier.

c) *Övervakningsverksamhet*

Styrelsen föreslår att 160 polismanstjänster inrättas för huvudsakligen övervakningsverksamhet. Genom arbetstidsförkortning har många polisdistrikt fått betydande svårigheter att upprätthålla en någorlunda tillfredsställande yttre bevakning. Särskilt har fotpatrulleringen minskat i omfång. Även övervakningen i bil och utryckningsberedskapen har påverkats negativt.

d) *Trafikövervakningsverksamhet*

Genom arbetstidsförkortning har länstrafikgrupper och trafiksektioner förlorat ca 100 årsarbetskrafter. Enheterna tilldelades 20 tjänster för budgetåret 1976/77 och 30 tjänster för budgetåret 1977/78. För att täcka en del av återstående bortfall yrkas 30 tjänster för trafikövervakning för budgetåret 1978/79.

e) *Utrednings- och spaningsverksamhet*

Styrelsen föreslår att 115 kriminalpolismanstjänster inrättas. De 68 tjänster som bör avsättas för den organiserade/ekonomiska brottsligheten bör fördelas och organiseras i enlighet med det förslag som styrelsen tidigare ingett till regeringen. På narkotikabrottslighetens område bör resurserna framför allt användas för bekämpande av den illegala handeln med heroin och andra opiater samt centralstimulerande medel.

I första hand bör insatserna inriktas dels mot finansiärer, beställare och mottagare av narkotikapartier och dels mot personer som utomlands framställer eller lagrar narkotika för export till Sverige.

Styrelsen föreslår vidare att särskilda brottsförebyggande rotlar inrättas i de tre största polisdistrikten samt i 14 andra större polisdistrikt. I övriga polisdistrikt bör den för brottsförebyggande verksamheten avdelade personalen ingå i spaningsrotel efter de riktlinjer som f. n. finns.

Sammanfattningsvis yrkas sålunda 68 tjänster för insatser mot organiserad/ekonomisk brottslighet och övriga 47 tjänster för insatser mot den grova narkotikabrottsligheten och för den brottsförebyggande verksamheten.

f) *Personal för vikariats- och förstärkningstjänstgöring*

Styrelsen föreslår att 40 tjänster för extra ordinarie polismän tillförs polisorganisationen. Styrelsen föreslår en uppdelning av extra ordinarie polismanstjänster för vikariats- och förstärkningstjänstgöring på ordnings- och kriminalavdelningarna.

g) *Annan personal*

Styrelsen föreslår att 150 tjänster inrättas för annan personal än polispersonal. Styrelsen hemställer att tjänsterna skall få användas för ren utökning och att inlösen av s. k. vakansmedelstjänster sker i annan ordning. Av de 150 tjänsterna bör 13 inrättas för förstärkning av resurserna i samband med de planerade ökade insatserna för att bekämpa ekonomisk brottslighet.

3. Under posten Lönekostnader till övrig extra personal och till tillfällig arbetskraft föreslår styrelsen att 3,5 milj. kr. anvisas för ersättning till praktikanter enligt cirkulär (1975: 326) om praktiktjänstgöring hos statsmyndighet.

Under anslagsposten yrkas i övrigt medel bl. a. för delgivningsmän, viss vägningspersonal m. m. Dessutom yrkas medel för 55 biträdande passkontrollanter, vilka anställts efter medgivande från regeringen.

Föredraganden

Rikspolisstyrelsen har begärt förstärkning av den lokala polisorganisationen. Jag delar styrelsens uppfattning att en förstärkning bör komma till stånd. Med hänsyn till budgetläget begränsar jag mig dock till att beräkna medel för 130 polismanstjänster.

En av polismanstjänsterna är avsedd för polischefskarriären. Den skall användas för att stärka ledningsfunktionen i ett mindre distrikt där endast polismästaren har juridisk kompetens. Två polismanstjänster bör dessutom tillföras polisstyrelsernas kanslier.

Av polismanstjänsterna i övrigt avser 67 övervakningsverksamhet, varav 10 tjänster för trafikövervakning, 15 tjänster för en fortsatt utbyggnad av kvarterspolisorganisationen samt 20 tjänster för vikariats- och förstärkningstjänstgöring.

Beträffande antagning av aspiranter till polisskolan, se anslaget B 1. Rekrytering av polisaspiranter.

Sammanlagt 60 av de nya polismanstjänsterna avses bli tillförda kriminalavdelningarna. Den närmare motiveringen härför återfinns nedan under rubrikerna Organiserad och ekonomisk brottslighet resp. Narkotikabrottslighet.

Jag beräknar vidare medel för 150 tjänster för annan personal än polispersonal. Huvuddelen av dessa tjänster bör användas för inlösen av en del s. k. vakansmedelstjänster som finns inom den lokala polisorganisationen.

Det ankommer på regeringen att besluta om fördelningen av tjänsterna på arbetsuppgifter och polisdistrikt.

Betänkandet Piketverksamheten i Stockholms polisdistrikt

Regeringen har genom beslut den 13 maj 1976 uppdragit åt 1975 års polisutredning[1] att med förtur behandla ett förslag från Stockholms polisdistrikt om piketverksamheten i distriktet m. m.

Utredningen har i januari 1977 avlämnat betänkandet (Ds Ju 1977: 2) Piketverksamheten i Stockholms polisdistrikt.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen och länsstyrelsen i Stockholms län. Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) har som eget yttrande åberopat ett bifogat yttrande från Svenska polisförbundet jämte yttrande från Svenska polisförbundets länskommitté i Stockholm. Länsstyrelsen i Stockholms län har bifogat yttrande från polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt samt synpunkter avgivna av länspolischefen i Stockholms län.

1 *Nuvarande verksamhet med rörlig piket i Stockholms polisdistrikt*

1.1 Allmänt

Rörlig piket finns i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt. Övriga polisdistrikt i landet har inga sådana enheter. Organisatoriskt är piketverksamheten knuten till ordningsavdelningen.

Piketverksamheten är i vartdera av Göteborgs och Malmö polisdistrikt organiserad i en enhet samt i Stockholms polisdistrikt i två enheter.

Antalet poliser som tillhör piketen uppgår i Stockholm till 80, i Göteborg till 25 och i Malmö till 20.

I Stockholm är piketpersonalens tjänstgöringstider fr. o. m. den 1 november 1976 fördelade på sådant sätt att minst två grupper finns i tjänst dygnet runt. På motsvarande sätt finns det i Göteborg alltid minst en piketgrupp disponibel. I Malmö har den rörliga piketen endast 3/4 dygnstäckning, vilket innebär att det inte finns någon piketgrupp i tjänst nattetid.

Utredningen har låtit göra en översiktlig undersökning av piketgruppernas arbetsuppgifter på basis av information från ett ADB-system rörande ingripandemeddelanden. Uppgifterna avser år 1975.

[1] F. d. statssekreteraren Sven Andersson, ordförande. Ledamöter: borgarrådet Lennart Blom, riksdagsmannen Bengt Gustavsson, riksdagsmannen Arne Nygren, riksdagsmannen Hans Petersson, riksdagsmannen Åke Polstam och borgarrådet Ingrid Segerström.

Av tiden för yttre tjänst vid piketgrupperna gick cirka 30 % åt till utrycknings- och ingripandeverksamhet i Stockholm och Göteborg. I Malmö var motsvarande tid något över 60 %. Övrig tid används i princip för områdesövervakning.

I alla tre polisdistrikten har piketgrupperna deltagit i insatser vid rån i något mindre än 10 % av fallen i resp. distrikt. Motsvarande siffror för radiobilgrupperna är 79–94 %. I första hand har således polis i radiobilgrupper beordrats till platser där rån har skett.

Fylleri och ordningshändelser upptar över 50 % av utrycknings- och ingripandetiden för piketgrupperna i Stockholm, Göteborg och Malmö (55, 51 och 63 %). Motsvarande siffror för radiobilgrupperna är i Stockholm 36 %, Göteborg 41 % och Malmö 24 %.

I Stockholms polisdistrikt finns rörlig piket i första och tredje vaktdistrikten (VD 1 och VD 3). Piketen består i vartdera vaktdistriktet av åtta polisinspektörer och 32 polisassistenter. Piketen är indelad i grupper. Grupperna är i huvudsak verksamma inom det vaktdistrikt de tillhör. Verksamheten vid piketerna bedrivs normalt under ledning av i ifrågavarande vaktdistriktschef men vid speciella händelser samordnas och leds verksamheten från ledningscentralen.

Personal vid rörlig piket har främst till uppgift att fullgöra allmän övervakningsverksamhet genom gruppatrullering. Personalen skall hålla kontakt med ledningscentralen per radio samt ständigt vara beredd att företa ingripanden och utföra uppdrag som beordras av ledningscentralen.

Patrulleringsmetoden "gruppatrullering" innebär att polisassistenterna under ledning av en inspektör fullgör tidigare planlagd allmän övervakning till fots. Piketgruppen förflyttas i fordon mellan de platser som skall övervakas.

Vissa allvarliga händelser kräver att polisen använder speciella hjälpmedel. Vid sådana händelser och vid andra tillfällen, då en insats behövs som kräver mer än en dubbelpatrull och som leds av polisbefäl, används i allmänhet piketgrupperna i VD 1 och VD 3 oavsett platsen.

All polispersonal vid ordningsavdelningen erhåller nu i princip samma lokala utbildning. Den omfattar i genomsnitt drygt två timmar per månad. Polismännen i rörlig piket får dessutom utbildning i handhavandet av gasmateriel. För att täcka behovet av gasutbildad personal har även polismännen vid radiobilgrupperna i VD 1 och VD 3 erhållit sådan utbildning. Utbildningen avser endast handhavandet av gasmaterielen och inte det taktiska uppträdandet.

När polismän vid de rörliga piketerna och radiobilgrupperna på grund av semester, sjukdom o. d. inte är i tjänst tillförs dessa enheter personal från övervakningsgrupperna. Denna personal är inte utbildad i användning av gasmateriel.

2 *Förslaget till organisationsförändring från Stockholms polisdistrikt*

2.1 Allmänt

I skrivelse till rikspolisstyrelsen den 16 september 1975 har polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt föreslagit att piketgrupperna i VD 1 och VD 3 ersätts av en ny piketenhet i centralsektionen i distriktet. I samband därmed skulle tunnelbanepolisen, som nu ingår i centralsektionen, organiseras som en självständig sektion under ordningsavdelningen.

Polisstyrelsen har framhållit, att trivseln och effektiviteten i arbetet har blivit lidande av den anonymitet och de opersonliga förhållanden som kan spåras i de båda personellt största vaktdistrikten – VD 1 och VD 3. Erfarenheterna från de tillfällen under senare år då större polisiära insatser har krävts för händelser som terrordåd, grova våldsbrott och naturkatastrofer visar att det föreligger ett stort behov av snabbt disponibel, samövad och väl utbildad personal för förstahandsåtgärder på platser där händelserna inträffat. Inte minst med tanke på skydds- och säkerhetsaspekter både för polismännen och allmänheten framstår detta enligt polisstyrelsen som nödvändigt.

2.2 Organisation och personaluppsättning

Piketenheten skall enligt polisstyrelsens förslag underställas chefen för centralsektionen. Stommen utgörs av de nuvarande piketerna i VD 1 och VD 3. Dessutom överförs ytterligare ett antal tjänster från dessa vaktdistrikt.

Enheten skall vid behov kunna ledas av eget befäl. Stor vikt skall läggas vid utbildning och samövning. För dessa uppgifter samt för att planera och leda verksamheten bör finnas tre poliskommissarier med skifttjänst.

Den nya piketenheten bör enligt polisstyrelsen dimensioneras för att kunna fungera dygnet runt. Härigenom kan viss utbildning av andra polismän begränsas samtidigt som bättre beredskap erhålls för att ingripa dels vid händelser som kräver tillgång till skyddsutrustning och dels vid händelser då avspärrning blir aktuell (bombhot, sprängattentat o. d.). Ersättarpersonal bör placeras vid enheten så att personal från andra enheter inte behöver tillföras piketenheten vid normal bortovaro.

2.3 Arbetsuppgifter

Personal vid den nya piketenheten skall snabbt kunna sättas in vid katastrofer, terrordåd, bombhot, skallgång o. d. Den skall även medverka vid spaning efter farliga brottslingar m. m.

Även i övrigt skall den föreslagna piketenheten nyttjas på i princip samma sätt som de nuvarande piketgrupperna. Genom anknytningen till centralsektionen torde tillfälliga förstärkningsbehov inom de skilda vaktdistrikten kunna tillgodoses bättre än som nu är fallet. Som exempel på sådana tillfälliga förstärkningsbehov nämns övervakning på Solvalla travbana

och Isstadion samt under sommarhalvåret på Djurgården. Vid tjänstgöring underställs piketgrupp berört vaktdistrikts ledning. Vid allvarliga händelser av sådan art eller omfattning att det krävs en snabb eller omfattande personalinsats, flyttas piketgrupp till aktuell plats efter beslut av kommissarie vid ledningscentralen.

2.4 Utrustningsfrågor

Polisstyrelsen föreslår att fyra personbilar, två piketbussar och tre hundar nyanskaffas för att tillsammans med materiel som överförs från andra enheter i polisdistriktet täcka det väntade behovet vid den nya piketenheten.

Härutöver anmäler polisstyrelsen behov av bl. a. främst transportfordon och verktyg. Materielen skall i huvudsak användas i andra enheter inom polisdistriktet än piketenheten.

2.5 Tunnelbanepolisen

Ansvaret för ordningen inom tunnelbaneområdet åvilar f. n. tunnelbanegruppen, som ingår i centralpolisen. Gruppen disponerar totalt 92 tjänster fr. o. m. den 1 juli 1976.

Denna personalstyrka är enligt polisstyrelsen helt otillräcklig. För att klara uppgiften har det därför varit nödvändigt att disponera ett stort antal av distriktets ersättartjänster.

F. n. har tunnelbanegruppen 66 sådana tjänster. Dessutom anlitas ordningsvakter från Allmänna Bevaknings Aktiebolaget (ABAB) på de från ordningssynpunkt besvärligaste stationerna, huvudsakligen för att skydda SL-personalen och för att hindra att berusade eller ordningsstörande personer får tillträde till plattformarna.

Ordningsläget inom tunnelbanans bevakningsområde är enligt polisstyrelsen knappast acceptabelt. Bl. a. förekommer misshandel, ofredande och förargelseväckande beteende i stor omfattning. Under år 1974 har även skadegörelsen ökat i en oroväckande omfattning. Antalet ingripanden har ökat från ca 8 000 år 1971 till omkring 14 500 år 1974.

Tunnelbanenätet växer också. Den 1 september 1975 togs sålunda sju stationer med 11 uppgångar i bruk inom distriktet när en del av Järvabanan öppnades. Dessutom skall tunnelbanegruppen svara även för tunnelbanesträckningar utanför polisdistriktet, f. n. inom Huddinge och Solna polisdistrikt.

På grund av ordningssituationen, bevakningsområdets utökning och arbetstidsförkortning är det enligt polisstyrelsen nödvändigt att föra ytterligare personal till tunnelbanebevakningen. Med den personalstyrka som tunnelbanepolisen beräknas få bör den enligt polisstyrelsen organiseras som en självständig sektion under ordningsavdelningen.

3 *Yttranden över förslaget från Stockholms polisdistrikt*

3.1 Länsstyrelsen i Stockholms län

Länsstyrelsen i Stockholms län har tillstyrkt polisstyrelsens framställning.

3.2 Rikspolisstyrelsen

Med anledning av skrivelsen till rikspolisstyrelsen från polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt tillsatte rikspolisstyrelsen i plenum den 10 december 1975 en arbetsgrupp för att utreda bl. a. sammanslagningen av piketgrupperna.

Vid arbetsgruppens sammanträde den 28 januari 1976 tillstyrkte arbetsgruppen enhälligt att rikspolisstyrelsen underställer regeringen frågan om sammanläggning av de två piketgrupperna i VD 1 och VD 3 till en enhetligt ledd styrka inom ordningsavdelningen.

Den av rikspolisstyrelsen tillsatta arbetsgruppen föreslog i skrivelse den 2 februari 1976 till styrelsen att rikspolisstyrelsen skulle underställa regeringen frågan om sammanslagning av de båda piketgrupperna.

Rikspolisstyrelsen, som fann att arbetsgruppen "förebragt starka skäl för en organisatorisk förändring", har i enlighet med arbetsgruppens förslag underställt regeringen ärendet genom skrivelse den 25 februari 1976.

4 *Förslag till utbildning från arbetsgrupp vid rikspolisstyrelsen*

En särskild arbetsgrupp från rikspolisstyrelsen har formulerat följande mål för utbildningen av personal vid piketenheten.

All personal som ingår i piketstyrkan samt viss annan ledningspersonal skall på rätt sätt kunna använda den polisiära utrustning som kan komma till användning för att lösa förelagda uppgifter. Styrkan skall vara samövad och väl insatt i aktuell lagstiftning för att den med minsta möjliga våld och med minsta möjliga risk för allmänheten och polismännen själv skall kunna ingripa med rätt taktik och teknik i farliga situationer och vid bombhot, bank- och postrån, ockupationer, fara för flygkatastrof, olycka med farligt gods, större bränder, svårare trafikolycka etc. Den personal som skall samverka med piketstyrkan, dvs. all polispersonal i Stockholms polisdistrikt, skall ha kännedom om piketstyrkans organisation, arbetssätt och befälsförhållanden.

Utbildningen bör enligt arbetsgruppen inriktas på tre kategorier.

Kategori A, piketstyrkans befäl och befälsvikarier, föreslås av arbetsgruppen få en grundläggande utbildning under en tre veckors sammanhängande kurs. Utbildningen bör genomföras före den tidpunkt då den centrala piketstyrkan skall träda i funktion. Kursen bör omfatta i huvudsak följande ämnen: aktuell lagstiftning, psykologi, psykiatri, planering, taktiskt uppträdande i olika situationer, tekniska hjälpmedel, akutsjukvård och fysisk träning.

Kategori B, övriga polismän i den centrala piketstyrkan, föreslås få i stort sett samma utbildning som kategori A. Tyngdpunkten skall emellertid läggas på färdighetsövningar. Vidare bör utbildningen, enligt arbetsgruppens uppfattning, ske vid återkommande utbildningstillfällen inlagda i tjänstgöringslistan.

Kategori C, övriga polismän i Stockholms polisdistrikt, bör i huvudsak ges utbildning i användning av kroppsskyddsutrustningen, visst taktiskt uppträdande och vapenträning i enlighet med vad som föreskrivits i särskild ordning.

5 *Interimistiska utbildningsåtgärder i Stockholms polisdistrikt*

I regeringens beslut att till 1975 års polisutredning överlämna frågan om vissa organisatoriska förändringar vid stockholmspolisen angavs särskilt att polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt skulle vidta vissa åtgärder medan utredningsarbetet pågick. Polisstyrelsen skulle göra vad som var möjligt, bl. a. avseende utbildningen, för att öka beredskapen vid händelser av mera allvarlig karaktär och förbättra skyddet för allmänheten och berörda polismän. Åtgärderna skulle vidtas inom ramen för nuvarande organisation.

Polischefen i Stockholms polisdistrikt har i en särskild order den 30 september 1976 lagt fast hur den aktuella utbildningen skall bedrivas. Sådan utbildning har genomförts under hösten 1976 och våren 1977.

6 *Utredningens förslag*

6.1 Avgränsning av utredningens uppdrag

Regeringen har uppdragit åt 1975 års polisutredning att med förtur behandla de frågor om organisation och utbildning m. m. som föranleds av förslaget från Stockholms polisdistrikt. Härvid har regeringen erinrat om att utredningen enligt sina direktiv har att analysera de organisatoriska och tekniska problem som polisverksamheten vid mycket allvarliga händelser, t. ex. terroristhandlingar och tagande av gisslan, kan aktualisera.

Utredningen erinrar i sitt förslag först om rikspolisstyrelsens anvisningar om "Ingripande i farlig situation – skyddsfrågor m. m." i Föreskrifter och anvisningar för polisväsendet (FAP 200-5). Enligt dessa bör det i polisdistrikten upprättas en plan över den grundorganisation som skall träda i kraft vid polisaktioner av större omfattning.

Den föreslagna piketenheten i Stockholms polisdistrikt skall tillhöra ordningsavdelningen. Vid en polisaktion av större omfattning skulle – med tillämpning av den av rikspolisstyrelsen förordade organisationen – piketen spela en relativt begränsad roll i förhållande till den totala insatsen. Den skulle sannolikt tas i anspråk endast för vissa uppgifter som enligt principskissen ankommer på ordningsenheten.

Polisverksamheten vid mycket allvarliga händelser såsom tagande av gisslan och terroristhandlingar innebär i regel att alla nivåer inom polisorganisationen berörs, dvs. central, regional och lokal nivå. Erfarenheterna visar också att även regeringen i varierande grad kopplats in vid de händelser som åsyftas här. En analys av de organisatoriska och tekniska problem som t. ex. terroristhandlingar och tagande av gisslan kan aktualisera innebär därför, enligt utredningens bedömning, att en genomgång av problemen krävs på alla de nivåer som nämnts. De överväganden och förslag en sådan analys kan leda fram till bör kopplas samman med de allmänna frågorna om polisens uppgifter, utbildning och organisation, som utredningen har att behandla.

Utredningen anser sig ännu inte beredd att lägga fram förslag i fråga om organisationen av piketverksamheten i Stockholm. Utredningen anser emellertid att vissa åtgärder måste vidtas utan dröjsmål för att förbättra förhållandena för piketverksamheten.

Under hänvisning härtill och till regeringens beslut att det överlämnade ärendet skall behandlas med förtur, lägger utredningen inte nu fram något förslag i organisationsfrågan utan endast förslag om vissa åtgärder för att förbättra utbildningen för och beredskapen i piketverksamheten i Stockholms polisdistrikt. Utredningen anser att ett ställningstagande till dessa åtgärder, som är av relativt begränsad art, inte aktualiserar någon fråga av principiell betydelse.

6.2 Piketverksamheten

6.2.1 Allmänt

Vid vissa allvarliga händelser som inträffat i Stockholms polisdistrikt under senare år har det framkommit att polisens organisation och polismännens utbildning inte är tillfyllest. Det har bl. a. visat sig i bristande kunskaper om hur polisens tekniska hjälpmedel skall användas och ett otillfredsställande taktiskt uppträdande. Detta har i sin tur inneburit allvarliga risker för såväl allmänheten som berörda polismän.

Målsättningen för omorganisationen av piketverksamheten i Stockholms polisdistrikt är att höja utbildnings- och beredskapsnivån samt att åstadkomma en personalminskning i VD 1 och VD 3.

Utredningen anser det vara angeläget att polisen har en hög beredskap för att möta kraven på skydd för människor vid allvarliga händelser. Piketgrupper bör därför vara tillgängliga dygnet runt och gruppernas storlek bör vara väl avpassade för de arbetsuppgifter som ingår i piketverksamheten. Polisen måste vidare vara skickad att bemästra de olika situationer den ställs inför. Inte minst gäller det att polismännen har sådan utbildning att våld i görligaste mån kan undvikas. De polismän som skall genomföra åtgärderna måste också vara så erfarna att de kan genomföra de åtgärder

som behövs på ett sätt som är så betryggande som möjligt för både allmänheten och dem själva.

Utredningen föreslår att piketgrupperna i VD 1 och VD 3 i Stockholms polisdistrikt tills vidare bibehålls med oförändrad organisation. Varken piketgruppernas arbetsuppgifter eller ansvaret för piketverksamheten ändras. Viss utbildning bör samordnas och piketgruppernas storlek bör anpassas till kraven på beredskap. Det bör i övrigt ankomma på polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt att meddela de föreskrifter i samordningsfrågor som kan behövas för piketgruppernas verksamhet.

6.2.2 Utbildning

En arbetsgrupp inom rikspolisstyrelsen har gjort en bedömning av behovet av utbildning. Enligt arbetsgruppen bör utbildningen omfatta i huvudsak följande ämnen: aktuell lagstiftning, psykologi, psykiatri, planering, taktiskt uppträdande i olika situationer, tekniska hjälpmedel, akutsjukvård och fysisk träning.

Utbildningen bör genomföras som en tre veckors sammanhållen kurs för befäl och befälsvikarier vid piketen. Övriga poliser med pikettjänst utbildas efter hand i samma ämnen.

Arbetsgruppen har även bedömt behovet av återkommande utbildning för övrig polispersonal i Stockholms polisdistrikt. Gruppen har kommit fram till att denna personal bör utbildas i användning av kroppsskyddsutrustning, visst taktiskt uppträdande och träning med vapen i enlighet med gällande föreskrifter. Utbildningen skall enligt förslaget bedrivas som lokal utbildning.

Utredningen anser att en allsidig utbildning skapar bättre förutsättningar för en piketverksamhet som ger allmänheten ett tillfredsställande skydd samtidigt som polismännens krav på ett gott arbetarskydd bör kunna tillgodoses. Utredningen har inte något att erinra mot att utbildningen för piketverksamheten i huvudsak utformas på det sätt som arbetsgruppen i rikspolisstyrelsen har förordat. Utredningen understryker att de moment som gäller ett riktigt uppträdande i olika situationer och ämnena psykologi och psykiatri i förslaget ges ett väl tilltaget utrymme.

Utredningen betonar vikten av att även annan polispersonal än den som ingår i piketgrupperna ges en tillfredsställande utbildning i sådana ämnen som har betydelse för säkerheten för dem själva och allmänheten. Ökad utbildning av personal i piketverksamhet får inte medföra försämrad utbildning i skyddsfrågor för annan polispersonal.

Arbetsgruppens förslag tar sikte på en sammanhållen enhet. Den utbildningsplan som gruppen kommit fram till kan emellertid även tillämpas inom ramen för nu gällande organisation av piketverksamheten. Ansvaret för utbildningen bör läggas på en enhet i Stockholms polisdistrikt som redan i dag har utbildningsfunktioner. De enheter som kan komma i fråga är utbildningssektionen vid administrativa byrån och centralsektionen vid

ordningsavdelningen. Frågan om vilken enhet som bör svara för uppgiften bör avgöras med utgångspunkt från även andra förhållanden än dem som är aktuella i detta ärende. Det bör ankomma på polisstyrelsen att bestämma vilken enhet som skall svara för uppgiften.

Efter underhandskontakter med företrädare för polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt har utredningen funnit att fyra kvalificerade polismän bör tillföras piketverksamheten för att genomföra den samordnade utbildning som utbildningssektionen eller centralsektionen leder och administrerar. Dessa polismän – två poliskommissarier i VD 1 och två i VD 3 – kan även i viss utsträckning användas i den utbildning för polismän vid andra enheter som nyss berörts. I den mån poliskommissarierna inte tas i anspråk för utbildning kan de leda piketgrupperna i yttre tjänst.

6.2.3 Personaluppsättning

Piketgrupper finns nu tillgängliga dygnet runt. Antalet grupper synes svara mot behovet.

Under hänvisning till säkerhetskrav anser utredningen att grupperna bör anpassas till den nivå som förelåg före den 1 november 1976, nämligen grupper om sex poliser. För denna anpassning bör piketgrupperna i VD 1 och VD 3 tillföras sammanlagt 16 polismän. Grupperna kommer då att bestå av 50 polismän i vart och ett av de två berörda vaktdistrikten, nämligen två poliskommissarier, åtta polisinspektörer och 40 andra polismän. Utredningen förutsätter att personalförändringarna görs inom ramen för den personaluppsättning som finns i distriktet.

Utredningen finner det angeläget att de poliser som skall vara ersättare i piketgrupperna får i huvudsak samma utbildning som den fasta personalen. Det bör därför finnas en fast ersättargrupp i såväl VD 1 som VD 3 så att normalt enbart utbildad personal kommer att ingå i piketgrupperna.

Utredningen förutsätter att den fasta personalen i piketgrupperna tas i anspråk som vikarier utanför rörlig piket endast i begränsad utsträckning.

Utredningen har inte räknat med att piketgrupperna skall tillföras några hundförare med hundar för bombsökning och ej heller någon materielredogörare.

6.2.4 Uppföljning av verksamheten

Förslaget till omorganisation av piketverksamheten i Stockholms polisdistrikt har varit föremål för en omfattande debatt i massmedia och i andra sammanhang. Diskussionen har i stor utsträckning varit föranledd av missförstånd i fråga om syftet med eller innebörden av bildandet av en central enhet. Men även andra aspekter på frågan har förts fram, t. ex. att någon slags elitpolis skulle tillskapas.

Det är av stor vikt att polisens verksamhet i alla delar omfattas av allmänheten med förtroende. Med anledning härav föreslår utredningen att polisstyrelsen med förtroendemännen ges ett särskilt ansvar för uppföljning

ning av verksamheten vid piketgrupperna. Detta kan bl. a. ta sig uttryck i att polisstyrelsen i sin helhet på olika sätt fortlöpande håller sig underrättad om verksamheten.

6.2.5 Utrustning

Utredningen förutsätter att piketgrupperna inte tillförs någon särskild utrustning utan skall utnyttja den gemensamma utrustning som finns i polisdistriktet. Piketgrupperna behöver inte något eget förråd för utrustning. Det innebär att den föreslagna tjänsten som materielredogörare knuten till piketverksamheten inte heller behövs.

6.3 Tunnelbanepolisen

Ansvarsområdet för tunnelbanepolisen växer i takt med att tunnelbanan utökas att omfatta bandelar i angränsande polisdistrikt. Personalen vid tunnelbanepolisen, som redan nu är en relativt stor enhet, beräknas därför öka. Det är enligt utredningen naturligt att bilda en självständig enhet av tunnelbanepolisen under ordningsavdelningen. Utredningen har inte något att erinra mot polisstyrelsens förslag till ändrad organisation för tunnelbanepolisen.

7 *Remissyttrandena*

Rikspolisstyrelsen tillstyrker de framlagda förslagen om förbättrad utbildning av personalen vid piketgrupperna samt förstärkning av beredskapen genom överförande av personal från andra enheter inom distriktet till grupperna. Åtgärderna kommer att bidra till ett ökat arbetarskydd samtidigt som allmänhetens krav på skydd bättre kan tillgodoses.

Rikspolisstyrelsen erinrar om att polisutredningen ansett sig inte ha tillräckligt underlag för att ta ställning till förslaget om ändrad organisation av piketverksamheten. Även om utredningens ställningstagande i organisationsfrågan enligt rikspolisstyrelsens mening inte synes kunna baseras på bristande underlag torde – i det läge frågan nu har hamnat – de organisatoriska problemen lämpligen få bedömas i ett större sammanhang.

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrker utredningens förslag.

Polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt framhåller att det av utredningen framlagda förslaget på väsentliga punkter avviker från polisstyrelsens förslag.

Polisledningen och företrädare för de fackliga organisationerna har vid kontakter med utredningen haft goda möjligheter att utveckla och närmare ange distriktets inställning i ärendet och har också beretts tillfälle att under hand lämna synpunkter på den av utredningen valda lösningen.

Distriktet anser alltjämt att polisstyrelsens förslag är att föredra framför utredningens. Endast om polisstyrelsens förslag genomförs kan de påtalade organisatoriska och taktiska problemen lösas på ett fullt godtagbart sätt.

Länspolischefen i Stockholms län stöder polisstyrelsens i Stockholm förslag men konstaterar att utredningens förslag likväl i väsentliga hänseenden innebär en förändring till det bättre vid jämförelse med nuläget.

Svenska polisförbundet tillstyrker de av polisutredningen föreslagna ändringarna men vidhåller som sin uppfattning att piketen i Stockholm organisatoriskt skall sammanföras till en samlad enhet inom centralsektionen.

Svenska polisförbundets länskommitté i Stockholm anser att det inte finns anledning att i något avseende frångå det ursprungliga förslaget. Polisutredningens förslag saknar enligt kommittén saklig grund.

Centralorganisationen SACO/SR och *Statsanställdas Förbund* har beretts tillfälle att yttra sig men avstått därifrån.

Föredraganden

Piketgrupper finns i Stockholm, Göteborg och Malmö. Några förändringar beträffande grupperna i Göteborg och Malmö är inte aktuella. Jag behandlar alltså i fortsättningen endast de piketgrupper som finns i Stockholm.

Arbetsuppgifter

Piketgrupperna är till allt övervägande del sysselsatta med vanlig patrulleringstjänst. Eftersom patrulleringen sker gruppvis används dock personal i piketgrupperna därutöver vid olika ingripanden som kräver insats av mer än två polismän. Det förslag som 1975 års polisutredning har lagt fram beträffande grupperna innebär inte att arbetsuppgifterna för dessa ändras utan uppgifterna kommer normalt att stämma överens med vad övriga polismän på ordningssidan utför. När så krävs, kommer emellertid grupperna att användas för uppgifter som är av mer allvarlig karaktär. Som exempel kan nämnas katastrofer av olika slag, terrordåd och bombhot. Även detta stämmer överens med nuläget.

I likhet med utredningen anser jag att denna ordning bör gälla även i fortsättningen.

Storlek m. m.

Polisutredningen har föreslagit att piketgrupperna tillförs sammanlagt 4 poliskommissarier och 16 polismän. Vardera piketgruppen skulle då bestå av 2 poliskommissarier, 8 polisinspektörer och 40 andra polismän. Personalförändringarna bör enligt utredningen ske inom ramen för den personaluppsättning som finns i polisdistriktet.

Jag ansluter mig till vad utredningen sålunda föreslagit i denna del. Den personalstat som förordats ter sig väl avvägd och medför att personal från piketgrupperna finns tillgänglig under hela dygnet. I sammanhanget bör dock framhållas att, eftersom det är fråga om skifttjänstgöring, normalt en-

dast omkring 10 polismän kommer att samtidigt vara i tjänst i vardera piketgruppen.

Piketgrupperna är normalt huvudsakligen verksamma inom det vaktdistrikt som de tillhör. Som framgått av det föregående utför de där gruppatrullering. Inom ramen för utryckningsverksamheten kan de emellertid tas i anspråk även i andra vaktdistrikt.

Personal

Både polisstyrelsen i Stockholm och polisutredningen har betonat att det är angeläget att den personal som tjänstgör i piketgrupperna är erfaren och att den dessutom är väl förtrogen med den materiel som står till förfogande.

Med beaktande både av allmänhetens och av polismännens egna berättigade intressen ansluter jag mig till den uppfattning som sålunda kommit till uttryck. Det står nämligen klart att erfarna polismän som är väl utbildade och förtrogna med de hjälpmedel som ställs till deras förfogande har större möjligheter att på ett tillfredsställande sätt lösa de uppgifter som de ställs inför.

Vad som har angetts här talar för att de polismän som skall tjänstgöra som vikarier har samma utbildning och erfarenhet som de polismän som är placerade i grupperna. Det bör därför, i enlighet med vad polisutredningen har föreslagit, finnas fasta ersättare för dem som tjänstgör där så att normalt endast personal som verkligen är utbildad för uppgiften kommer att ingå i grupperna. Det är en fördel om ersättarna kan rekryteras från hela polisdisdistriktet och inte bara från VD 1 och VD 3. Därmed vinns bl. a. att det i alla vaktdistrikt kan beräknas tjänstgöra polismän som har erhållit den utbildning som piketpersonalen får. Vidare kommer personal, som tid efter annan skall ingå i de båda piketgrupperna, att ha lokalkännedom från andra vaktdistrikt än VD 1 och VD 3.

Operativ ledning

Varje piketgrupp leds operativt av resp. vaktdistriktschef. Vid speciella händelser samordnas och leds verksamheten av ledningscentralen.

Bl. a. polisstyrelsen i Stockholm har föreslagit att piketgrupperna förs samman till en central enhet och organiseras som en självständig sektion. Polisutredningen anser emellertid att piketgrupperna tills vidare bör bibehållas med oförändrad organisationstillhörighet. Jag delar utredningens uppfattning. Det torde vara möjligt att inom ramen för nuvarande organisation nå de effekter som framstår som verkligt angelägna. Piketgrupperna bör således fortfarande tillhöra VD 1 och VD 3. Genom att det operativa ansvaret ligger kvar där vinns bl. a. att grupperna får en naturlig anknytning till de vaktdistrikt där de förfogar över lokaler och huvudsakligen tjänstgör.

De skäl som talar för att piketgrupperna operativt hålls åtskilda gäller ej

vissa administrativa funktioner. Eftersom vaktdistrikten är mindre lämpade för att ge den service som behövs för att i tillräcklig utsträckning samordna sådana funktioner som rekrytering, vikariats- och ersättarfrågor och gemensam lokal utbildning ter det sig sålunda motiverat att dessa funktioner ombesörjs samlat i distriktet.

Utbildning och utrustning

En arbetsgrupp som tillsatts av rikspolisstyrelsen har gjort en bedömning av vilken utbildning som erfordras för piketgrupperna. Härvid har angetts vilka ämnen som bör ingå i utbildningen. Denna skall enligt förslaget omfatta en särskild kurs på tre veckor för piketgruppernas befäl och befälsvikarier. Samma utbildning bör enligt arbetsgruppen i stort sett även ges övrig personal i grupperna.

Polisutredningen har anslutit sig till arbetsgruppens förslag. Härvid har utredningen bl. a. förordat att utbildningen för piketgrupperna samordnas och att ansvaret för utbildningen läggs på en sådan enhet i polisdistriktet som redan idag har utbildningsfunktioner. Utredningen har vidare framhållit att ökad utbildning av personalen i piketverksamhet inte får medföra sämre utbildning i skyddsfrågor för annan polispersonal.

Jag ansluter mig även i denna del till vad utredningen har förordat. Utbildningen, som får rymmas inom ramen för anvisade medel, bör vara lokal och omfatta all personal som kan beräknas komma i fråga för tjänstgöring i grupperna. Det är också angeläget att de kunskaper vidmakthålls som polismännen har fått vid den särskilda kursen. Detta bör ske genom återkommande utbildning som planeras in i den löpande tjänstgöringen.

I likhet med polisutredningen anser jag vidare att grupperna inte behöver tillföras någon särskild materiel utan att den gemensamma utrustning som finns i polisdistriktet är till fyllest. I ett hänseende anser jag emellertid att en ändring är motiverad i förhållande till nuläget. För att öka gruppernas rörlighet och möjliggöra att flera patruller tjänstgör på en gång anser jag att personalen i avsevärd utsträckning bör patrullera i radiobilar i stället för att använda piketbussar. Piketgrupperna bör därför tillföras sammanlagt åtta radiobilar. Varje piketgrupp kommer då att ha två mindre bussar samt fyra personbilar till sitt förfogande.

Uppföljning av verksamheten

I likhet med polisutredningen finner jag angeläget att polisstyrelsen följer upp verksamheten i de båda grupperna.

Tunnelbanegrupp

Jag kommer att ta ställning till frågan om tunnelbanegruppens organisation i samband med att regleringsbrev utfärdas.

Organiserad och ekonomisk brottslighet

Som jag har redovisat under anslaget A 10. har en av rikspolisstyrelsen tillkallad arbetsgrupp i maj 1977 lagt fram en rapport betecknad Organiserad och ekonomisk brottslighet i Sverige. Rikspolisstyrelsen har på grundval av rapporten gjort en framställning till regeringen om vissa åtgärder för att bekämpa den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

Efter remiss har yttranden över framställningen avgetts av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), Svea hovrätt, brottsförebyggande rådet (BRÅ), justitieombudsmannen Anders Wigelius (JO), fullmäktige i Sveriges riksbank, samtliga länsstyrelser utom i Södermanlands, Gotlands, Uppsala och Örebro län, riksskatteverket, statskontoret, 1975 års polisutredning (Ju 1975: 08), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S), Centralorganisationen SACO/SR, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges industriförbund, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges kronofogdar, Föreningen Sveriges länspolischefer, Föreningen Sveriges polischefer, Föreningen Sveriges statsåklagare och Föreningen Sveriges åklagare.

Remissinstanserna har överlämnat yttranden, länsstyrelsen i Malmöhus län från polisstyrelsen i Malmö polisdistrikt, länsstyrelsen i Blekinge län från polisstyrelserna i Karlshamns, Karlskrona och Ronneby polisdistrikt, länsstyrelsen i Jönköpings län från polisstyrelserna i Jönköpings och Vetlanda polisdistrikt samt länsstyrelsen i Älvsborgs län från polisstyrelserna i Borås och Vänersborgs polisdistrikt.

Rikspolisstyrelsen har vidare redovisat en rapport från en särskild arbetsgrupp för utbildning av polismän som skall utreda ekonomisk brottslighet samt yrkat medel för viss utbildning (redovisning för detta avsnitt under B 1.).

1. Sammanfattning av arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen har föreslagit följande åtgärder:

1) att rikspolisstyrelsen tar initiativ till en förutsättningslös granskning av de övergripande prioriteringsfrågorna (organiserad/ekonomisk brottslighet contra konventionell förmögenhetsbrottslighet) inom kriminalpolisverksamheten

2) att rikspolisstyrelsen till RÅ framför önskvärdheten av en indelning av landet i regionblock för att effektivisera åklagarinsatserna mot den kvalificerade ekonomiska brottsligheten

3) att rikspolisstyrelsen tar fasta på de möjligheter som föreligger till ett kontinuerligt och än mera integrerat samarbete mellan skattemyndigheternas revisionspersonal och enheterna mot organiserad/ekonomisk brottslighet samt bereder denna personal arbetsutrymmen i polisens lokaler i anslutning till enheterna

4) att rikspolisstyrelsen till riksskatteverket framför önskvärdheten av att taxeringsintendenter knyts till de särskilda enheternas revisionspersonal

5) att enheter för bekämpning av organiserad/ekonomisk brottslighet inrättas i Stockholms, Göteborgs, Malmö och Sundsvalls polisdistrikt

6) att enheternas verksamhetsområden, med hänsyn till den aktuella brottslighetens utbredning och till samverkan med skattemyndigheterna, sammanfaller med riksskatteverkets distriktsindelning

7) att enheterna, i förekommande fall i samverkan med vederbörande polischef, bedriver spaning och utredning inom hela verksamhetsområdet

8) att enheternas verksamhet utvärderas för att avgöra om ytterligare enheter bör inrättas

9) att verksamheten påbörjas med reducerad personalstyrka i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt redan den 1 juli 1977

10) att enheterna får ställning av rotel i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt och grupp i Sundsvalls polisdistrikt.

2. Organisationsalternativ

Arbetsgruppen har funnit att särskilda polisiära spanings- och utredningsenheter bör inrättas för att bekämpa den organiserade/ekonomiska brottsligheten. Då det gäller den organisatoriska utformningen av dessa enheter har arbetsgruppen diskuterat olika alternativ.

Arbetsgruppen har redovisat de olika alternativen samtidigt som den har utvecklat de för- och nackdelar som enligt dess uppfattning finns förbundna med resp. alternativ.

2.1 Lokalt alternativ

Det alternativ, som ligger närmast till hands med hänsyn till nuvarande organisatoriska förhållanden och indelning i ansvars- och verksamhetsområden, är att den lokala polisorganisationen tilldelas nya resurser för en utökad spanings- och utredningsverksamhet mot den organiserade/ekonomiska brottsligheten. Dessa resurser skulle kunna fördelas på polisdistrikten efter storleksordning och resurstillgång eller på så sätt att en förstärkning sker av personalstaten endast i de polisdistrikt som kan anses vara mest utsatta för ifrågavarande kriminalitet.

Fördelarna med detta alternativ är att någon ändring av eller tillägg till den nuvarande polisiära organisationen inte erfordras, att befintliga rutiner för arbetet vid de polisiära enheterna och samarbetsformerna mellan myndigheterna inte behöver ändras samt att den lokala polisen känner särskilt ansvar för verksamheten inom det egna polisdistriktet. Härtill kommer god lokal- och personkännedom.

Ett lokalt alternativ innebär enligt gruppens uppfattning bl. a. att insatserna tenderar att begränsas till det egna distriktet och att arbetet utförs dels vid spaningsrotel, dels vid en eller flera utredningsrotlar. Samord-

ningssvårigheter kan därigenom uppstå. Resursutnyttjandet kan ej anses effektivt framför allt mot bakgrund av att det ställs speciella krav på en integrerad och samordnad spanings- och utredningsverksamhet då det gäller att bekämpa den organiserade/ekonomiska brottsligheten samt på ett väl utvecklat samarbete mellan polisen och vissa andra myndigheter. De enda polisdistrikt som i dagens läge möjligen kan anses ha någorlunda förutsättningar att klara denna verksamhet nöjaktigt är storstadsdistrikten. Arbetsgruppen redovisar även åtskilliga andra nackdelar med detta alternativ.

2.2 Centralt alternativ

En central polisenhet skulle inordnas i rikskriminalen samt ha operativ befogenhet över hela landet. En sådan riksenhet skulle i och för sig kunna uppdelas i underenheter placerade i utvalda städer med hänsyn tagen till brottslighetens utbredning och arbeta flexibelt inom vissa större regioner. En central enhet skulle ge stora möjligheter till en enhetlig och direkt ledning av hela personalstyrkan, vilken skulle få en mycket stor geografisk rörlighet. Polismännen skulle alltså bli disponibla för tjänstgöring inom hela landet utan administrativ omgång och hela personalstyrkan kunde sättas in samtidigt på en viss brottslig företeelse eller i ett enda ärende. Information och utbildning av all personal skulle avsevärt underlättas. Vidare skulle samarbetet med åklagare och skatterevisorer påtagligt förenklas om det fanns endast en central polisiär kontaktyta.

Alternativet har enligt arbetsgruppen stora nackdelar, såsom att en central enhet kan medföra risk för elitpolistänkande och centralstyrningstendenser. Risk föreligger att samarbetet med lokal polismyndighet och åklagare försämras och att inhämtandet av information om brott och misstänkta personer från lokalt och regionalt plan försvåras. Arbetsgruppen har funnit att starka skäl talar mot det centrala alternativet.

2.3 Regionalt alternativ

Ett regionalt alternativ skulle knytas till länsstyrelsen (länspolischefen).

Arbetsgruppens kartläggning av den nu kända organiserade/ekonomiska brottsligheten visar att brottsligheten är koncentrerad dels till storstäderna, dels till ett ganska vidsträckt närområde kring huvudorten. Ett länsalternativ liksom ett lokalt alternativ ger ett verksamhetsområde som är alltför begränsat i förhållande till denna kriminalitets geografiska utbredning och omfattning.

Arbetsgruppen har funnit att ett regionalt alternativ uppbyggt på större verksamhetsområden än länen är nödvändigt. Med hänsyn härtill bör enligt gruppens mening särskilda enheter inrättas i de polisdistrikt som bedöms vara huvudorter för den aktuella kriminaliteten inom en större region. Dessa enheter skall såväl ha rätt som skyldighet att operera inom verksamhetsområden som avgränsats med hänsyn till kriminalitetens utbredning och omfattning och inte till några nu existerande administrativa

gränser. Enheterna skall utföra såväl spanings- som utredningsverksamhet.

I de Interpol-länder som arbetsgruppen har kontaktat har framträtt ett klart behov av en central samordning av verksamheten mot denna kriminalitet. Detta förhållande är ett tungt vägande skäl till att flertalet länder inrättat centraliserade polisstyrkor. Arbetsgruppen har dock inte ansett ett centralt alternativ som det mest övertygande alternativet för svenskt vidkommande. Arbetsgruppen har likväl, då den föreslagit ett regionalt alternativ, funnit ett starkt behov förcligga av en central grupp med samordnande funktioner mellan de föreslagna enheterna. Som ett sådant samordnande organ föreslås rikskriminalen.

Fördelarna med det föreslagna regionala alternativet är bl. a. att nya polisiära resurser koncentreras till de orter som idag är centra för den organiserade/ekonomiska kriminaliteten och inte splittras på alltför många polisdistrikt/län. Enheternas primära verksamhetsområden blir inte för stora så att risk för ineffektiv områdestäckning uppstår och person- och lokalkännedom bibehålls till stor del.

Nackdelarna med alternativet är att det kan uppstå kompetenstvister mellan enheterna på ena sidan samt den lokala och regionala polisorganisationen på den andra, särskilt i förhållande till bedrägerirotlarna och de polismän som utför stödjande verksamhet med inriktning på kvalificerad förmögenhetsbrottslighet. Emellertid torde sådana tvister inte bli alltför svårlösta vilket bl. a. samarbetet inom narkotikabekämpningen visat. Det poängteras att den lokala och regionala polischefen behåller det yttersta ansvaret för polisverksamheten inom sitt område.

Arbetsgruppen föreslår därför att särskilda enheter för bekämpning av denna brottslighet inrättas med placering i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt samt – för att tillgodose kravet på vissa insatser i Norrland – även Sundsvalls polisdistrikt. Bortsett från att en sådan placering bäst överensstämmer med brottslighetens nu kända utbredning sammanfaller den med lokaliseringen av riksskatteverkets distriktskontor, vilket är till fördel för samarbetet mellan polis- och skattemyndigheter. Verksamhetsområdena föreslås bli följande:

för Stockholms-enheten: AB, C, D, E, I, T, U och W län

för Göteborgs-enheten: N, O, P, R och S län

för Malmö-enheten: F, G, H, K, L och M län

för Sundsvalls-enheten: X, Y, Z, AC och BD län.

Vidare föreslår arbetsgruppen att de nu beskrivna enheternas verksamhet utvärderas.

3. De särskilda enheterna

3.1 Organisation

I de polisdistrikt där personalstyrkan blir så stor att den motiverar en ro-

telbenämning (dvs. företrädesvis storstadsdistrikten) bör enheterna benämnas rotel för organiserad/ekonomisk brottslighet. När denna förutsättning inte är uppfylld bör i stället inrättas en grupp för sådan brottslighet. Enhet som benämns rotel bör i polisdistriktens organisation jämställas med de andra rotlarna på kriminalavdelningen. Enhet med beteckningen grupp bör organisatoriskt anslutas till den bedrägerirotel som finns i distriktet.

Som samordnande organ för verksamheten inom landet bör rikskriminalen fungera. Arbetsgruppen föreslår att de nya centrala tjänsterna tills vidare placeras vid rikskriminalens bedrägerirotel och där bildar en egen grupp. Utvecklingen får sedan visa om gruppen bör ombildas till en rotel för organiserad/ekonomisk brottslighet.

3.2 Arbetsuppgifter

Uppgifterna för enheterna föreslås bli följande inom deras resp. verksamhetsområden:

1) spaning mot och utredning av brott av organiserad/ekonomisk natur inom enhetens placeringsort

2) efter underrättelse till vederbörande polischef, fullföljd av spaning mot och utredning av organiserad/ekonomisk brottslighet som har anknytning till enhetens placeringsort men sträcker sig utanför denna

3) i samråd med vederbörande polischef, spaning mot och utredning av brott av organiserad/ekonomisk natur, som uppdagats genom enhetens verksamhet eller på annat sätt kommit till dess kännedom, utan att brottet har anknytning till enhetens placeringsort

4) i samråd med vederbörande polischef, offensivt upptäckande och kartläggande spaning mot brott av organiserad/ekonomisk natur i varje polisdistrikt

5) på begäran av vederbörande polischef, bistånd med spaning mot och utredning av brott av organiserad/ekonomisk natur.

Något hinder får inte föreligga för att personalen vid en enhet, till följd av en omfattande spaning eller utredning, nödgas att tillfälligtvis arbeta inom en annan enhets verksamhetsområde, vare sig detta sker självständigt eller i samarbete med den andra enhetens personal. Erforderliga underrättelser skall naturligtvis lämnas mellan enheterna.

Det framhålls att de föreslagna uppgifterna för de regionala enheterna inte fritar lokal eller regional polischef från ansvar för insatser mot organiserad/ekonomisk brottslighet men att sådana insatser bör samplaneras med den regionala enhetens.

Enheterna skall hålla rikskriminalen och polisdistrikten inom verksamhetsområdet informerade om den organiserade/ekonomiska brottslighetens omfattning, utveckling och utbredning ävensom vilka typer av brottsliga förehavanden som förekommer.

Den personal som föreslås bli tillförd rikskriminalens bedrägerirotel skall huvudsakligen utföra följande arbetsuppgifter:

1) Planläggning och samordning av erforderliga riksomfattande spanings- och utredningsinsatser mot den organiserade/ekonomiska brottsligheten.

2) Riksomfattande insamling, sammanställning, systematisering, utvärdering och förmedling av informationer beträffande den organiserade/ekonomiska brottsligheten.

3) Lämnande av personalförstärkning vid behov och efter framställning från de särskilda enheterna.

3.3 Tjänster och personal

Arbetsgruppen beräknar att personalbehovet vid de föreslagna särskilda enheterna (inkl. rikskriminalen) under ett inledningsskede kommer att uppgå till sammanlagt 101 tjänster, varav 8 chefsbefattningar, 80 spanare/utredare och 13 administrativa tjänster. Här kan inskjutas att av det angivna antalet tjänster har 20 den 1 juli 1977 tilldelats Stockholm, Göteborg och Malmö. I förhållande till arbetsgruppens förslag återstår alltså 68 polismanstjänster och 13 administrativa tjänster.

Arbetsgruppen föreslår att rikspolisstyrelsen i framställningen för budgetåret 1978/79 yrkar följande tjänster.

Stockholm	2 chefsbefattning	30 spanare/utredare	4 administrativ personal
Göteborg	2 "	20 "	3 "
Malmö	2 "	15 "	3 "
Sundsvall	1 "	5 "	1 "
Rikskrim	1 "	10 "	2 "
Summa	8 chefsbefattning	80 spanare/utredare	13 administrativ personal

Till den spanande och utredande personalen vid enheter av aktuellt slag i utlandet, exempelvis Finland, har ofta direktrekrytering skett av jurister och ekonomer. I en del länder har utredare av ekonomiska brott placerats vid finansdepartementen. Arbetsgruppen finner dock inte skäl att frångå den principen att brott skall undersökas och utredas av polisutbildad personal och inom polisväsendets ram.

Vad angår den administrativa personalen konstaterar arbetsgruppen att behov föreligger av såväl kvalificerad personal för exempelvis inre spaning och registerarbete som personal för utskrifts-, sorterings- och övriga kontorsgöromål.

4. Central samverkansgrupp

Arbetsgruppen framhåller att det krävs en kontinuerlig och väl integrerad samverkan mellan polis–åklagare–skattemyndigheter–riksbanken

för att effektiva insatser mot den organiserade/ekonomiska brottsligheten skall komma till stånd. För att en mera långsiktig samverkan i fråga om organisation, resurser, lagstiftning etc. skall kunna tillgodoses föreslår arbetsgruppen att rikspolisstyrelsen tar initiativet till att bilda en central samverkansgrupp med chefsrepresentanter för rikspolisstyrelsen, RÅ, riksskatteverket och riksbanken. Därjämte bör den kriminologiska forskningen vara representerad. Vidare bör, för att erforderlig kontinuitet och stadga skall ges åt de berörda myndigheternas samverkan, en tjänst som polisintendent (jurist) inrättas vid kriminalsektionen hos rikspolisstyrelsen. Innehavaren av denna befattning skall fungera som sekreterare i samverkansgruppen och förbereda dess arbete. Därjämte skall han ha till uppgift att mot bakgrund av praktiska erfarenheter, som gjorts i polisverksamheten, granska gällande lagstiftning och föreslå erforderliga författningsändringar.

5. Utbildning

Arbetsgruppen har också haft till uppgift att överväga i vad mån det krävs mera specialiserad utbildning än vad som f. n. finns att tillgå för de polismän som skall utföra spaning mot och utredning av organiserade/ekonomiska brott. Arbetsgruppen framlägger inte ett konkret förslag till ny utbildning utan berör endast allmänt vissa spörsmål i samband med utbildningen.

Arbetsgruppen konstaterar att nuvarande utbildning inom polisväsendet knappast kan anses tillräckligt omfattande och ingående för att motsvara de krav som måste ställas på utbildningens omfattning, inriktning, mål etc. när det gäller att specialutbilda kriminalpolismän för spaning mot och utredning av organiserade och ekonomiska brott. Nuvarande utbildning är i stor utsträckning inriktad på den traditionella förmögenhetsbrottsligheten. Arbetsgruppen är vidare av den uppfattningen att det föreligger ett påtagligt behov av en mycket kvalificerad utbildning som bör – åtminstone delvis – ligga på universitetsnivå framför allt vad gäller de ekonomiska ämnena.

Arbetsgruppen har dessutom sett det som mycket önskvärt att polismännen och skatterevisorerna vid de föreslagna samverkansenheterna utbildas särskilt och integrerat. Det är önskvärt att viss utbildning också kan ske i samarbete med de åklagare som skall ägna sig åt den kvalificerade ekonomiska brottsligheten. Detsamma gäller naturligtvis de taxeringsintendenter som kan komma att samverka med enheterna.

6. Rikspolisstyrelsens framställning

I den framställning som kommit in till regeringen från rikspolisstyrelsen med anledning av arbetsgruppens rapport hemställer styrelsen att regeringen måtte

1) besluta *att* särskilda polisiära enheter inrättas i Stockholms, Göteborgs, Malmö och Sundsvalls polisdistrikt, *att* enheterna inrättas som rotlar för organiserad/ekonomisk brottslighet, *att* enheterna skall bedriva såväl spaning mot som utredning av sådan brottslighet, *att* enheterna skall såväl ha rätt som skyldighet att arbeta inom föreslagna verksamhetsområden *samt att* i enheterna skall bedrivas ett kontinuerligt och integrerat samarbete med skatterevisorer

2) i samband med budgetarbetet och bedömningen av frågan om nya tjänster för polisverksamheten pröva prioriteringsfrågorna inom kriminalpolisverksamheten vad särskilt gäller förhållandet mellan resursinsatserna mot den traditionella brottsligheten, mot narkotikabrottsligheten och mot den organiserade/ekonomiska brottsligheten

3) föranstalta om en övergripande granskning av lagstiftningsfrågorna på ifrågavarande brottsområde.

I anslutning till förslagen anför rikspolisstyrelsen i huvudsak följande.

6.1 Särskilda enheter inom polisen

Vid förhandlingar enligt medbestämmandelagen har Svenska polisförbundet tillstyrkt arbetsgruppens förslag. Förbundet har dock beträffande enheten i Stockholm bl. a. föreslagit att denna bör organiseras under spaningssektionen som en särskild rotel för spaning mot och utredning av organiserad/ekonomisk brottslighet.

Jurist- och Samhällsvetareförbundet (JUS) å sin sida har vid förhandlingarna avstyrkt förslaget och anser att frågan bör hänskjutas till 1975 års polisutredning. JUS anser att det f. n. är tillfyllest med en resursförstärkning av nuvarande stödjande verksamhet och befintliga bedrägerirotlar. JUS har vidare ifrågasatt om inte ekonomer och jurister bör anställas inom polisväsendet för ifrågavarande verksamhet.

Förslagen har diskuterats vid sammanträde med polischeferna i Stockholms, Göteborgs, Malmö och Sundsvalls polisdistrikt. Förslagen har därvid biträtts av polischeferna i Göteborgs, Malmö och Sundsvalls polisdistrikt. Även polischefen i Stockholms polisdistrikt har sedermera anslutit sig till förslaget, dock med samma reservation som gjorts av Svenska polisförbundet beträffande organisationsformen.

Rikspolisstyrelsen biträder arbetsgruppens förslag att särskilda enheter nu bör inrättas för att bekämpa den organiserade/ekonomiska brottsligheten. Med anledning av vad som framkommit vid förhandlingar förordar dock rikspolisstyrelsen att i Stockholm den särskilda roteln inrättas under spaningssektionen.

Vad gäller de invändningar JUS har framfört är styrelsen av den bestämda uppfattningen att det är nödvändigt att skapa slagkraftiga särskilda enheter, vars personal helt och hållet skall ägna sig åt både spaning mot och utredning av den organiserade och ekonomiska brottsligheten. Styrelsen är övertygad om att en effektiv och omfattande insats mot denna form av kri-

minalitet icke går att genomföra genom att endast förstärka resurserna med ett mindre antal kriminalpolismän uppdelade på ett flertal polisdistrikt och på olika rotlar. En sådan organisationsform skulle enligt styrelsens uppfattning även i hög grad försvåra det oundgängligen nödvändiga utökade och nära samarbetet med skatterevisorer och särskilda åklagare/taxeringsintendenter. Styrelsen anser sig inte heller kunna avvakta att denna mycket angelägna fråga ytterligare skulle fördröjas under avsevärd tid genom att hänskjutas till polisutredningen. Med hänsyn till denna brottslighets utveckling och utbredning måste enligt styrelsens bestämda uppfattning åtgärder vidtas omedelbart. Arbetsgruppens förslag om samverkan mellan polis–skatterevisorer–åklagare medför att erforderlig juridisk och ekonomisk expertis kommer att ställas till polisens förfogande, varför styrelsen f. n. inte kan biträda det förslag om direktrekrytering av jurister och ekonomer som JUS framlagt och som Svenska polisförbundet på det bestämdaste avstyrkt. Eventuella behov av ytterligare ekonomisk expertis får – som arbetsgruppen föreslagit – ske som idag genom anlitande av konsulter.

Styrelsen delar även arbetsgruppens uppfattning vad avser föreslagna arbetsuppgifter för enheterna och vill understryka att enheternas verksamhet utanför placeringsdistrikten skall – med bibehållande av regional och lokal polischefs befogenheter och ansvar – ske på sätt som redan idag gäller för sådan verksamhetsform genom att lämna vederbörande polischef erforderliga underrättelser och att vid behov genomföra tjänsteuppgiften i samråd med den lokala polisorganisationen. Enheterna kommer följaktligen att verka – förutom inom placeringsdistriktet – jämväl utanför detsamma i samråd med vederbörande polischef på regionalt eller lokalt plan eller på dennes begäran.

Styrelsen ansluter sig till arbetsgruppens beräkning av personalbehovet men vill särskilt framhålla att antalet polismän kan komma att förändras till följd av uppföljning och utvärdering av verksamheten.

6.2 Prioriteringsfrågor

Rikspolisstyrelsen delar arbetsgruppens uppfattning att en kraftig satsning nu måste göras när det gäller bekämpandet av den organiserade/ekonomiska brottsligheten.

6.3 Utbildning

Rikspolisstyrelsen delar i huvudsak arbetsgruppens uppfattning. Styrelsen har tillsammans med Svenska polisförbundet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till lämplig utbildning för dessa polismän.

6.4 Samordning med åklagarväsendet

Arbetsgruppen har framhållit önskvärdheten av att åklagare redan från början leder förundersökning beträffande organiserade/ekonomiska brott

och detta oavsett om misstänkt finns eller ej samt att särskilda åklagare avdelas för att uteslutande ägna sig åt att bekämpa denna brottslighet.

Arbetsgruppen har vidare antecknat i rapporten att en arbetsgrupp, som RÅ tillsatte i november 1976 med uppgift att se över åklagarverksamheten och då huvudsakligen såvitt avser den kvalificerade ekonomiska brottsligheten, diskuterat en indelning av landet i åtta regionblock för att effektivisera åklagarinsatserna mot den kvalificerade ekonomiska brottsligheten.

Rikspolisstyrelsen anser det önskvärt att vissa jämkningar görs i det skisserade förslaget. Styrelsen har därför i skrivelse till RÅ framhållit att det får anses särskilt angeläget att ett nära och kontinuerligt samarbete mellan åklagare och polis kommer till stånd när det gäller spaning mot och utredning av organiserade/ekonomiska brott. Rikspolisstyrelsen delar arbetsgruppens mening att särskilda åklagare bör avdelas för dessa enheters verksamhet och inträda som förundersökningsledare på ett tidigt stadium. Rikspolisstyrelsen ställer sig dock tveksam till att det 25-tal åklagare, som avses bli specialutbildade, uppdelas på åtta regionblock. Rikspolisstyrelsen finner det uppenbart att en framtida gemensam åklagar–polisinsats mot denna kriminalitet skulle vinna på att – i stället för skisserad uppdelning av specialåklagarna – erforderligt antal sådana åklagare direkt knöts till de föreslagna polisiära enheterna. Fördelarna med en sådan konstruktion är att enheterna kontinuerligt skulle ha tillgång till juridisk expertis (åklagare), ett reellt lagarbete skulle uppstå, ledningsfrågor skulle lösas smidigt och effektivt, utredningarna skulle koncentreras och förhoppningsvis bedrivas snabbare än f. n.

6.5 Samordning med skattemyndigheterna

Arbetsgruppen har funnit det vara nödvändigt att det mera temporära och till ett visst ärende eller viss ärendegrupp bundna samarbetet mellan polis- och skattemyndigheternas revisorer, som redan nu förekommer, utvidgas till ett kontinuerligt och än mera integrerat samarbete. Ett sådant samarbete bör omfatta inte bara utredningsfasen utan även det föregående spaningsstadiet. Arbetsgruppen har vidare antecknat att riksskatteverket är berett att tillhandahålla revisionspersonal för kontinuerlig samverkan med de särskilda polisiära spanings- och utredningsenheter som föreslås inrättade. Arbetsgruppen har därför föreslagit att den revisionspersonal, som avdelas för samverkan med polisen, bereds arbetsutrymmen i polisens lokaler i anslutning till de föreslagna enheterna. Dessutom har arbetsgruppen föreslagit att rikspolisstyrelsen till riksskatteverket framför önskvärdheten av att redan i inledningsskedet även särskilda taxeringsintendenter med utsträckt behörighet knyts till de föreslagna särskilda enheterna.

Rikspolisstyrelsen delar i allt väsentligt arbetsgruppens uppfattning och har i skrivelse till riksskatteverket hemställt om verkets medverkan.

6.6 Rikskriminalen, petitan m. m.

Arbetsgruppen har bl. a. med hänsyn till vad som framkommit vid kontakter med vissa Interpol-länder ansett att ett behov föreligger av en central samordning av verksamheten mot denna kriminalitet. Arbetsgruppen har föreslagit att rikskriminalen vid styrelsen bör få denna samordnande funktion samt att de erforderliga nya tjänsterna tills vidare bör placeras vid rikskriminalens bedrägerirotel.

Arbetsgruppen har även föreslagit att en tjänst som polisintendent (jurist) inrättas vid styrelsens kriminalsektion.

Rikspolisstyrelsen biträder arbetsgruppens förslag.

Styrelsen har för avsikt att i samråd med berörda myndigheter inrätta en sådan samverkansgrupp som föreslagits. Styrelsen har i skrivelserna till RÅ och riksskatteverket framhållit att en sådan grupp bör tillskapas redan under uppbyggnadsskedet av de särskilda enheterna.

Styrelsen delar arbetsgruppens bedömning om antalet erforderliga tjänster.

7. Remissyttrandena

Förslaget att inrätta särskilda enheter i Stockholms, Göteborgs, Malmö och Sundsvalls polisdistrikt tillstyrks eller lämnas i huvudsak utan erinran av bl. a. *JO, riksbanksfullmäktige, riksskatteverket, statskontoret, polisstyrelsen i Malmö polisdistrikt, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges kronofogdar, Föreningen Sveriges åklagare, SAF, LO* och *TCO-S*. Sistnämnda remissinstans framhåller särskilt att enheten inom Stockholms polisdistrikt bör inordnas under spaningssektionen och att verksamheten i detta distrikt bör bedömas som försöksverksamhet i avvaktan på resultatet av den pågående organisationsundersökningen i distriktet. *JK* anser att de nya enheterna inte bör ha fristående karaktär och ifrågasätter om inte den organisationsform som förordas för Stockholms del kan tillämpas även i de övriga distrikten.

Enligt *1975 års polisutredning* kan det, om särskilda enheter inrättas, uppstå svårigheter när det gäller avgränsningen mellan å ena sidan de tilltänkta nya enheternas uppgifter och å andra sidan den verksamhet som utövas av redan befintliga enheter i polisorganisationen. Enligt utredningen kan det inte uteslutas att visst dubbelarbete kommer att utföras och att kompetenstvister kan uppstå. Häremot måste dock – framhåller utredningen – vägas den fördel från effektivitetssynpunkt som torde kunna nås om särskilda enheter skapas med personal som helt och hållet kan ägna sig åt spaning och utredning beträffande den nu aktuella kriminaliteten. Enligt utredningens mening bör det avgörande vara om verksamheten tillförs så stora resurser att den inte praktiskt låter sig inpassas inom ramen för nuvarande organisation. Utredningen understryker att, om särskilda rotlar inrättas, de bör ses som en form av försöksverksamhet. Det är enligt utred-

ningen inte uteslutet att man i en framtida polisorganisation bör stanna för andra lösningar när det gäller att avdela resurser för särskilt grov brottslighet av bl. a. detta slag. Med hänsyn till brottslighetens markerade anknytning till dc tre storstadsdistrikten anser utredningen att resurserna i ett inledande skede bör koncentreras till dessa distrikt. Utredningen påpekar att detta medför den särskilda fördelen att de som knyts till verksamheten i praktiken oftast torde kunna grunda sin befogenhet redan på sin placering i resp. distrikt. Om erfarenheterna av verksamheten i de tre största polisdistrikten visar att det är rationellt, kan senare enheter inom andra polisdistrikt också tillföras särskilda resurser. Härför talar också decentraliseringsintresset.

Även *RÅ* kommer in på decentraliseringsfrågan. RÅ, som anser det vara mycket angeläget att polisväsendet tillförs särskilda utredningsresurser för den organiserade och ekonomiska brottsligheten, anser att en större spridning av de särskilda enheterna bör övervägas redan nu. I ett uppbyggnadsskede kan det emellertid, enligt RÅ, vara naturligt att inte bilda arbetsgrupper i varje län. I ett förlängt perspektiv anser RÅ dock att starka skäl talar för att kvalificerade utredningsmän för dessa uppgifter skall finnas i varje län.

Förslaget att inrätta särskilda enheter avstyrks av *Föreningen Sveriges polischefer*. Enligt föreningens uppfattning bör arbetsuppgifterna i vart fall t. v. bestridas inom ramen för den s. k. stödjande verksamheten. En stor del av arbetsvolymen torde komma att hämtas ur den materia som redan nu finns på de arbetsenheter (bedrägerirotlar och motsvarande) som är sysselsatta med ekonomiska brott. Det är därför tämligen naturligt att knyta tjänstemännen till denna enhet. Att redan nu bilda helt fristående arbetsenheter förefaller föreningen mindre välbetänkt och inger vissa farhågor för en icke acceptabel försvagning av verksamheten i övrigt. På liknande skäl avstyrks förslaget av *SACO/SR* och *Föreningen Sveriges statsåklagare*. Även *BRÅ* finner det vara för tidigt att omedelbart inrätta särskilda polisiära enheter för spaning mot och utredning av den organiserade och ekonomiska brottsligheten, något som enligt BRÅ inte utesluter att polisens resurser redan nu bör förstärkas. Som strax skall redovisas närmare anser vidare *samtliga länsstyrelser* att organisationen bör genomföras i annan form än den föreslagna.

Rikspolisstyrelsens förslag till regionala verksamhetsområden för de nya enheterna tillstyrks eller lämnas i huvudsak utan erinran av bl. a. *JK, JO, riksbanksfullmäktige, riksskatteverket, statskontoret, polisstyrelsen i Malmö polisdistrikt, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges kronofogdar, SAF, LO* och *TCO-S*.

Förslaget i denna del behandlas utförligt av *1975 års polisutredning*, som delar uppfattningen att enheterna bör ha möjlighet att arbeta över större områden än polisdistrikt. Det är emellertid enligt vad utredningen framhåller inte något speciellt förhållande just för detta arbete. Större verksam-

hetsområden än distrikt har visat sig behövas även för andra funktioner inom polisverksamheten, operativa såväl som administrativa. Polisutredningen erinrar om att den enligt sina direktiv har i uppdrag att förutsättningslöst pröva den regionala polisverksamhetens uppgifter och organisation och anser det angeläget att statsmakternas samlade bedömning av denna fråga inte föregrips. Undantag måste naturligtvis gälla när det står klart att ett angeläget syfte inte kan nås inom ramen för nuvarande ordning. Polisutredningen påpekar emellertid i denna del att den nuvarande organisationen ger såväl den lokala polisstyrelsen som länsstyrelsens lekmannastyrelse en möjlighet till insyn och inflytande beträffande polisens verksamhet. Det finns däremot inte nu några kanaler för ett medborgarinflytande över polisverksamheten på sådan regional nivå som rikspolisstyrelsens förslag avser. Enligt utredningen skulle det också vara mycket svårt att utan ingripande ändringar i det nuvarande systemet skapa en plattform för ett sådant inflytande över en verksamhet, vilken organisatoriskt inordnas i nya regioner som sträcker sig över flera län. Under förutsättning att statsmakterna inte i detta sammanhang genomför några ändringar i fråga om den grundläggande beslutsstrukturen för polisväsendet understryker utredningen betydelsen av att befogenheterna för regional och lokal polischef bibehålls. Principen bör enligt utredningen också vara att tjänstgöring i annat distrikt inom länet följer de föreskrifter som länsstyrelsen i samråd med vederbörande polisstyrelse meddelar och att operationer utom länet kräver överenskommelser mellan berörda läns- och polisstyrelser eller rikspolisstyrelsens samtycke. Det bör inte möta några större svårigheter att finna ändamålsenliga beslutsvägar i det särskilda fallet även med en sådan ordning.

Förslaget till regional indelning avstyrks av *samtliga länsstyrelser*. Länsstyrelserna understryker genomgående att förslaget i denna del i praktiken innebär ett genomgripande avsteg från de principer om ett decentraliserat polisväsende som riksdagen fastställde i samband med 1964 års beslut om polisens förstatligande. Enligt länsstyrelserna bör en sådan nyorganisation av polisväsendet inte genomföras innan polisutredningen har slutfört sitt uppdrag. Åtskilliga länsstyrelser påpekar dessutom att förslaget skulle medföra risker för en centralstyrning av polisverksamheten samt för kompetenstvister mellan de nya enheterna och de lokala och regionala polismyndigheterna. Flera av länsstyrelserna utvecklar utförligt sin mening i denna del. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför delvis andra skäl för sin ståndpunkt och framhåller framför allt att konsekvenserna av förslaget vad gäller kontaktvägar och avgränsningsfrågor m. m. inte har blivit tillräckligt belysta.

Allmänt framhålls emellertid från länsstyrelsernas sida att en successiv uppbyggnad av polisens resurser för bekämpande av organiserad och ekonomisk brottslighet redan nu bör komma till stånd med länen som plattform. Därvid erinras om att varje länsstyrelse som högsta polismyndighet

har ansvaret för och ledningen av polisverksamheten i länet och att det hos länspolischefen finns en naturlig ledningsorganisation för polisverksamhet som rör mer än ett polisdistrikt. Några länsstyrelser anvisar därvid alternativa organisationsformer. Enligt *länsstyrelserna i Blekinge, Kopparbergs, Norrbottens* och *Västerbottens län* bör de aktuella arbetsuppgifterna inordnas i den stödjande verksamheten, medan *länsstyrelserna i Gävleborgs, Kalmar* och *Kronobergs län* förordar att en särskild länskriminalgrupp ställs till länspolischefens förfogande. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anser att de nya enheterna kan organiseras i huvudsak med de nuvarande länsvis inrättade narkotikaenheterna som förebild.

På i huvudsak samma skäl som dem som har åberopats från länsstyrelsernas sida avstyrks förslaget i denna del av *Föreningen Sveriges statsåklagare* och *SACO/SR*.

Förslaget att prioriteringsfrågorna inom kriminalpolisverksamheten tas upp till prövning vid statsmakternas budgetbehandling vad särskilt gäller förhållandet mellan traditionell brottslighet och den organiserade och ekonomiska kriminaliteten tillstyrks uttryckligen av bl. a. *länsstyrelserna i Gävleborgs, Hallands* och *Kopparbergs län* samt *SAF*. Enligt *polisutredningen* – som delar uppfattningen att kraftfulla åtgärder bör sättas in mot den aktuella brottsligheten – bör det ankomma främst på den lokala polisorganisationen att bedöma på vilka arter av brottslighet polisen i första hand skall koncentrera sina resurser. Utredningen framhåller i detta hänseende önskvärdheten av att det finns stort utrymme för det lokala medborgarinflytandet att göra sig gällande på detta område. Det ter sig emellertid enligt utredningen naturligt att en från allmän synpunkt så väsentlig prioriteringsfråga som den nu aktuella, vilken dessutom kan ta sig direkta uttryck i polisorganisationen, även tas upp i samband med statsmakternas budgetbehandling.

Även *RÅ* delar rikspolisstyrelsens uppfattning att frågan om prioriteringen av den organiserade och ekonomiska brottsligheten bör prövas i samband med budgetarbetet. I sammanhanget understryker RÅ emellertid också att den prioritering som polisen gör i det löpande arbetet i fråga om de arter av brottslighet på vilka den i första hand skall koncentrera sina resurser är av intresse även för åklagarväsendet och att principerna för prioriteringen därför bör fastläggas efter överläggning med vederbörande åklagarmyndighet.

Enligt *BRÅ:s* mening bör allmänna riktlinjer för prioriteringen inom polisverksamheten ges av statsmakterna genom lagstiftning eller som anvisning vid medelstilldelningen. BRÅ framhåller emellertid att centrala anvisningar om hur polisen skall prioritera sitt arbete kan ha ett begränsat värde för den enskilde beslutsfattaren. Brottsligheten är ständigt underkastad förändringar till innehåll och omfattning liksom geografiskt och tidsmässigt. Ytterst måste det ankomma på den lokala polischefen att anpassa verksamheten härefter. Att göra avvägningar mellan traditionell brottslighet

och organiserad/ekonomisk brottslighet förefaller BRÅ vanskligt, om man t. ex. innefattar grova våldsbrott i begreppet traditionell brottslighet. Enligt BRÅ:s uppfattning måste varje brottslig handling bedömas för sig oberoende av till vilken brottskategori den hör. Prioritering bör ske efter avvägning mellan hänsyn till den enskildes trygghet och graden av samhällsskadlighet.

JK ansluter sig till uppfattningen att en prioritering bör ske inom ramen för budgetarbetet och anser att aktualiserandet av denna fråga är värdefull från vidare synpunkter. Det finns nämligen enligt JK anledning att mer generellt diskutera dels prioriteringsfrågor i polisarbetet, dels arbetsfördelningen mellan polisen och andra organ. JK är dock inte övertygad om att den organiserade/ekonomiska brottsligheten utgör ett så stort samhällsproblem som görs gällande i rikspolisstyrelsens framställning. Utan att vilja förringa brottslighetens omfattning och konsekvenser har JK den uppfattningen att man har överdrivit problemen. Svaret på den tillspetsade prioriteringsfrågan om polisen i första hand skall bekämpa den s. k. konventionella brottsligheten eller den organiserade/ekonomiska brottsligheten, måste givetvis bli att polisen skall bekämpa båda typerna av brottslighet, framhåller JK.

Vikten av att polispersonalen på de nya enheterna får särskild utbildning understryks av flera remissinstanser, bl. a. *Svea hovrätt, JO, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus län* och *Östergötlands län* samt *polisstyrelsen i Malmö polisdistrikt* och *SACO/SR. JK* har ingen erinran mot förslaget om en ökad utbildning men pekar på de risker för mycket höga utbildningskostnader som polisväsendet här kommer att ådraga sig. Enligt JK bör utbildningsbehovet minimeras, bl. a. genom köpta tjänster, men att helt undvara en kvalificerad vidareutbildning av polismän är inte möjligt. *Polisutredningen* erinrar i sammanhanget om att den har ålagts att undersöka möjligheten att effektivisera kampen mot den allra grövsta brottsligheten och att därvid bl. a. överväga frågan om en direktrekrytering av personal för vissa arbetsuppgifter inom kriminalavdelningarna, t. ex. för skattebrott och andra ekonomiska brott. Utredningen framhåller dessutom den möjlighet som alltid föreligger att anlita extern arbetskraft för särskilt kvalificerat arbete, en ordning som redan i dag tillämpas inom polisväsendet i vissa fall. Frågan om direktrekrytering tas upp även av *SACO/SR* som anser det angeläget att denna fråga snart kommer upp till behandling. Inte heller *BRÅ* anser att tanken på att direktrekrytera ekonomer och jurister med erforderliga kunskaper till polisväsendet i dagens läge bör avvisas. BRÅ påpekar att när utbildningen inom polisen så småningom förbättras i dessa avseenden behoven av externa krafter kommer att minska. Liknande uttalanden görs av *länsstyrelsen i Norrbottens län.*

Vad beträffar förslaget om samordning med åklagarväsendet anser *JO* att rikspolisstyrelsen har anfört beaktansvärda skäl för sin ståndpunkt. Förslaget i denna del tillstyrks också av *länsstyrelsen i Kopparbergs län* och *Föreningen Sveriges kronofogdar.*

RÅ motsätter sig tanken att särskilda åklagare avdelas för de nya enheternas verksamhet. Enligt vad RÅ framhåller är det visserligen av stor vikt att åklagare och polis samverkar för en effektiv brottsbekämpning, särskilt på det område det här gäller. Emellertid är det nödvändigt att därvid hålla isär de principiellt skilda funktioner som polis och åklagare skall fylla. Polisen har ansvaret för det egentliga fältarbetet, som bl. a. kan bestå i spaning i brottsuppdagande syfte. Åklagaren ansvarar för förundersökningen och lagföringen. Vid förundersökningen äger han anlita biträde av polis. RÅ understryker vidare att åklagarväsendet måste vara uppbyggt så att det kan möta kriminaliteten var den än påträffas och att den kvalificerade ekonomiska brottsligheten inte föranleder några undantag från denna regel. RÅ framhåller att denna grundsyn ligger bakom den uppbyggnad som f. n. på grundval av förslag från en särskild arbetsgrupp planeras inom åklagarväsendet för att bekämpa de svårare formerna av ekonomisk brottslighet. För att göra det möjligt för varje statsåklagarområde att disponera tillräckliga resurser för att kunna klara mål som kan tänkas uppkomma inom regionen har man tänkt sig en form av planerad samverkan mellan närliggande regioner (samarbetsområden). Inom dessa områden kommer att finnas tillgång till statsåklagare och andra åklagare som genom redan vunnen erfarenhet får anses skickade att handlägga denna sorts mål. Härutöver planeras en utbildning av ett 25-tal åklagare för handläggning av mål rörande svårare ekonomisk brottslighet i syfte att samarbetsområdena skall få ytterligare tillgång till utbildade tjänstemän. Utöver resurserna inom samarbetsområdena disponerar åklagarväsendet fyra länsåklagare för speciella mål.

Sammanfattningsvis anser RÅ att grundprinciperna bör vara att det är åklagaren som har ansvaret för beivrandet av brotten och att förundersökningen skall ledas av den åklagare som ligger närmast till från forumsynpunkt. Med denna uppläggning av samarbetet mellan polis och åklagare torde enligt RÅ inga av de fördelar som avses i rikspolisstyrelsens förslag gå förlorade.

På i huvudsak samma skäl som dem som har anförts av RÅ avstyrks rikspolisstyrelsens förslag även av *Föreningen Sveriges statsåklagare, Föreningen Sveriges åklagare* och *SACO/SR*.

Även förslaget till samordning med skattemyndigheterna är föremål för olika meningar bland remissinstanserna.

Vad beträffar samarbetet med revisionspersonal tillstyrks förslaget i princip av *riksskatteverket*, som förklarar sig berett att ställa ett visst antal revisorer från sin organisation till förfogande för att tjänstgöra på de orter där de nya polisiära enheterna avses bli placerade. Om revisionsresurserna inom den tänkta organisationen visar sig bli för knappa, finns enligt riksskatteverket möjlighet att anlita länsstyrelsernas revisionsenheter, vars personal är väl kvalificerad att utföra de komplicerade granskningar som kommer i fråga i dessa sammanhang. Självfallet får revisionspersonalen in-

te tas i anspråk för andra arbetsuppgifter än att utreda den skattetekniska sidan av den organiserade ekonomiska brottsligheten.

Flertalet länsstyrelser ställer sig positiva till tanken på ett utvidgat samarbete mellan polis och skatterevisorer. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser det dock väsentligt att den granskningspersonal som tillsammans med polispersonal skall ägna sig åt utredningar i skattebrottsärenden tillhör revisionsfunktionen på länsstyrelsen och står under revisionschefens ledning. Länsstyrelsen bedömer det nämligen som mycket olyckligt att splittra revisionsresurserna. Samma mening har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* som framhåller att rikspolisstyrelsen inte synes ha beaktat att en ny taxeringsorganisation kommer att tillämpas fr. o. m. år 1978. Genom denna kommer den nuvarande revisionsenheten hos länsstyrelsen att avlastas en del arbetsuppgifter och uteslutande få revisionsuppgifter. Revisionsenheten skall också svara för samordningen av revisionsverksamheten inom länet. Detta talar hos länsstyrelsen för att de skatterevisorer, som skall samarbeta med de nya polisenheterna, bör vara placerade inom revisionsenheten. Även *länsstyrelserna i Gävleborgs, Jönköpings, Skaraborgs* och *Östergötlands län* hävdar att samarbetet bör äga rum med personal ur länsstyrelsernas revisionsenheter, medan *länsstyrelsen i Kopparbergs län,* och *SACO/SR* anser att såväl riksskatteverkets som länsstyrelsernas personal bör kunna tas i anspråk för uppgiften.

Tanken att den berörda revisionspersonalen skall beredas plats i polisens lokaler avstyrks av *riksskatteverket,* som anser att revisorerna bör vara placerade i resp. skattemyndighets lokaler. Med en sådan placering säkerställs informationsutbytet med den egna myndigheten liksom den nödvändiga arbetsledningen och rapporteringen. Riksskatteverket framhåller att denna lokalmässiga placering givetvis inte hindrar att revisorerna förlägger sitt arbete till polisens lokaler när så bedöms nödvändigt. Liknande uttalanden görs av *SACO/SR* och *länsstyrelserna i Stockholms* samt *Göteborgs och Bohus län.*

Förslaget att särskilda taxeringsintendenter med utsträckt behörighet skall knytas till de nya enheterna tillstyrks av *riksskatteverket,* som framhåller att förslaget medför en rad fördelar genom att intendenterna kan verka över länsgränserna, att rättssäkerheten blir större genom att yrkanden framställs efter samma grunder i olika län samt att samarbetet mellan revisor, åklagare och taxeringsintendent underlättas. Organisatoriskt bör enligt riksskatteverket intendenterna i varje fall i inledningsskedet knytas till verkets kontrollavdelning. Förslaget tillstyrks även av *länsstyrelsen i Kopparbergs län* och *SACO/SR.*

Förslaget i denna del avstyrks emellertid bestämt av *länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus län* samt *Skaraborgs län.* Sistnämnda länsstyrelse framhåller att man skulle få ett slags överregionala taxeringsintendenter, något som skulle orsaka kompetensproblem och andra svårigheter i arbetet. Liknande synpunkter förs fram av *länsstyrelsen i Jönköpings län.*

Förslaget att förlägga en samordningsfunktion hos rikskriminalen lämnas utan erinran av *JK*, som anser att övertygande skäl talar för att det behövs ett centralt organ för vissa samordningsuppgifter. Av principiella skäl är det dock enligt JK angeläget att detta organ inte får fler uppgifter och större omfattning än vad som är absolut nödvändigt. Även *JO* och *länsstyrelsen i Gävleborgs län* ansluter sig i stort till förslaget i denna del. *Riksbanksfullmäktige* är beredda att låta riksbanken representeras i en central samverkansgrupp. *BRÅ* framhåller att behovet av en central samverkansgrupp för den brottslighet det nu gäller är stort och betonar vikten av att arbetet i den av rikspolisstyrelsen föreslagna gruppen på lämpligt sätt samordnas med arbetet i den av BRÅ föreslagna organisationen för översyn av lagstiftningen på det aktuella området.

RÅ hänvisar i denna del till att den av honom tillsatta arbetsgruppen har förordat att man försöksvis inrättar en central arbetsgrupp vid RÅ:s kansli med uppgift att följa upp beivrandet av de kvalificerade ekonomiska brotten. RÅ anser att det centrala uppföljnings- och analysarbetet på området bör ske inom åklagarväsendet medan det centrala samordningsarbetet kan förläggas till polisväsendet. Kraftsamlingen kan enligt RÅ bli större, om den sker inom de organisationer som har de största resurserna på resp. områden.

Förslaget att rikskriminalen skall åläggas den samordnande funktionen avstyrks av *länsstyrelsen i Stockholms län*. Förslaget utgör enligt länsstyrelsens uppfattning ett avsteg från uppgiftsfördelningen inom polisväsendet och innebär en sådan förändring av nuvarande polisorganisation att ett genomförande skulle föregripa polisutredningens arbete. Liknande synpunkter förs fram av *länsstyrelserna i Jönköpings* och *Västernorrlands län*. Sistnämnda länsstyrelse anser att man genom utformningen av det centrala samordnande organet och de särskilda enheternas självständiga ställning skulle skapa en organisation jämförbar med rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning.

Föredraganden

I översikten och under anslaget A 10. Brottsförebyggande rådet har jag behandlat frågan om åtgärder mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Under anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen har det utbildningsförslag redovisats som styrelsen överlämnat till regeringen. Även RÅ har lagt fram ett förslag om en särskild utbildning på området. Det redovisas under anslaget C 2. Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna.

Jag övergår nu till att behandla framställningen från rikspolisstyrelsen i vad den avser särskilda enheter inom polisen, prioritering, utbildning, samordning med åklagarväsendet och skattemyndigheterna samt rikskriminalens ställning m. m.

Vad först gäller frågan om *särskilda enheter inom polisen* innebär rikspolisstyrelsens förslag att särskilda rotlar skall inrättas i Stockholms, Göteborgs, Malmö och Sundsvalls polisdistrikt för att utreda den aktuella brottsligheten. I förslaget anges också vilka verksamhetsområden som är tänkta för de särskilda rotlarna. Sammanlagt yrkas 68 polismanstjänster samt 13 administrativa tjänster för rotlarna och för rikskriminalen.

Som framgått av översikten är det angeläget att särskilda resurser satsas på en intensifierad bekämpning av den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Av den anledningen inrättades redan genom beslut i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 20 tjänster för utredning av ekonomiska brott.

Bland resmissmyndigheterna har skilda meningar yppats om hur resurserna bör användas för att största möjliga effekt skall uppnås.

I likhet med de flesta av remissinstanserna anser jag att, även om den organiserade och den ekonomiska brottsligheten kan antas förekomma i hela landet, man bör till storstadsregionerna koncentrera de tjänster som inrättas för att bekämpa dessa brott. Av den anledningen tillfördes Stockholms polisdistrikt åtta samt vartdera av Göteborgs och Malmö polisdistrikt sex av de 20 nyinrättade tjänsterna. Jag anser att ytterligare resurser nu bör sättas in mot den aktuella brottsligheten. De bör disponeras på liknande sätt som de redan inrättade tjänsterna. Den fortsatta utvecklingen och de erfarenheter som vinns av verksamheten får avgöra om tjänster för att bekämpa den organiserade och den ekonomiska brottsligheten bör inrättas även på andra håll i landet.

Den fråga som varit mest kontroversiell är förslaget om en regional indelning. Samtliga länsstyrelser avstyrker sålunda förslaget i den delen. Härvid anges att den ordning som förordats av rikspolisstyrelsen skulle innebära ett genomgripande avsteg från de principer som riksdagen fastställde i samband med att polisen förstatligades. En sådan organisationsändring bör enligt länsstyrelsernas mening inte genomföras innan 1975 års polisutredning har slutfört sitt uppdrag. Polisutredningen har i sitt yttrande understrukit betydelsen av att i detta skede de nuvarande befogenheterna för regional och lokal polischef bibehålls.

Förslaget om att särskilda enheter skall inrättas avstyrks bl. a. av Föreningen Sveriges polischefer. Föreningen anser att arbetet tills vidare bör bedrivas inom ramen för den s. k. stödjande verksamheten. Med anledning av vad som sålunda har uttalats vill jag framhålla att den stödjande verksamheten visserligen innebär att visst polisdistrikt är skyldigt att under givna förutsättningar ställa utredningspersonal till förfogande för annat distrikt. Någon skyldighet att ställa viss bestämd personal till förfogande föreligger däremot inte. Med hänsyn till arten av den utredningsverksamhet varom här är fråga bör det emellertid eftersträvas att tjänsterna är utpekade, dvs. att nya tjänster ledigförklaras med särskilt angivande av placering och arbetsuppgifter.

Enligt vad jag har erfarit prövar polisutredningen f. n. frågan om bl. a. uppgifter och organisation för den regionala polisverksamheten. Ett principbetänkande väntas under år 1978. I likhet med utredningen och många andra remissinstanser finner jag det angeläget att statsmakternas samlade prövning av polisverksamheten på lokal, regional och central nivå inte föregrips. Förslaget från rikspolisstyrelsen om en organisation inordnad i särskilda regioner, som sträcker sig över flera län, skulle innebära en så genomgripande förändring av den bestående ordningen att jag anser att den i allt fall inte bör genomföras f. n.

De tjänster som vid ingången av innevarande budgetår inrättades för utredning av organiserad och ekonomisk brottslighet inordnades i den nuvarande organisationen. Det föreskrevs dessutom att det ankommer på vederbörande länsstyrelse att, inom ramen för bestämmelserna i polisinstruktionen (1972: 511) och länsstyrelseinstruktionen (1971: 460), i samråd med vederbörande polisstyrelse, meddela närmare föreskrifter för tjänsternas användning i annat polisdistrikt i länet. Härav följer att det för verksamhet utom länet krävs antingen överenskommelse i vanlig ordning mellan de läns- och polisstyrelser som berörs eller också samtycke av rikspolisstyrelsen.

Enligt min mening bör samma ordning gälla för de nya tjänster för utredning av organiserad och ekonomisk brottslighet som jag avser att föreslå. Detta medför bl. a. att den lokala polisstyrelsen liksom länsstyrelsens förtroendemannastyrelse ges en möjlighet till insyn i verksamheten. Det är givet att utredningar rörande organiserad och ekonomisk brottslighet i enskilda fall kan komma att beröra flera polisdistrikt och län. Det bör emellertid inte möta någon svårighet i praktiken att finna ändamålsenliga beslutsvägar för dessa fall.

Rikspolisstyrelsen har beräknat personalbehovet för de föreslagna enheterna (inklusive rikskriminalen) till 101 tjänster, varav 8 chefstjänster, 80 spanare/utredare och 13 administrativa tjänster. Sedan de redan inrättade tjänsterna räknats bort återstår 68 polismanstjänster och 13 administrativa tjänster.

Det är väsentligt att tillräckligt många tjänster tillförs det aktuella verksamhetsområdet för att organisationen skall bli effektiv. Det ter sig å andra sidan naturligt att denna byggs upp etappvis så att de erfarenheter kan utnyttjas som fortlöpande vinns. Det är vidare viktigt att tjänsterna kan besättas med tillräckligt kvalificerade tjänstemän utan att detta får allvarligare återverkningar inom andra väsentliga områden av kriminalpolisens verksamhet. Som har framhållits under remissbehandlingen får sålunda tillförsel av tjänster till den nya verksamheten inte leda till att bedrägerirotlarna – och i Stockholm även skatteroteln – töms på kvalificerad personal. I sammanhanget måste beaktas att de 20 tjänster som redan inrättats ännu inte har besatts. Vid den avvägning som måste ske har jag stannat för att den särskilda verksamheten mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten nu bör tillföras ytterligare 35 tjänster. Härvid har vägts in att

det måste vara möjligt att tillgodose det särskilda utbildningsbehov som uppkommer.

Av tjänsterna avses 15 bli inrättade i Stockholms polisdistrikt samt 9 i Göteborgs och 6 i Malmö polisdistrikt. De nya tjänsterna bör placeras på samma sätt som de som redan inrättats, dvs. vid spaningssektionen i Stockholms polisdistrikt samt vid bedrägerirotlarna i Göteborgs och Malmö polisdistrikt. Skulle en annan placering senare visa sig mera ändamålsenlig, kan saken tas upp på nytt.

Lika med rikspolisstyrelsen anser jag att ett antal tjänster bör inrättas vid rikskriminalen bl. a. för samordnande verksamhet. Fem tjänster bör tilldelas rikskriminalen.

Enligt förslaget från rikspolisstyrelsen bör vidare 13 administrativa tjänster inrättas för den aktuella verksamheten. Jag är f. n. inte beredd att ta ställning till om särskild administrativ personal behövs.

Frågan om direktrekrytering till polisen, dvs. anställning av t. ex. ekonomer som saknar särskild polisutbildning, övervägs av polisutredningen. Jag finner inte anledning att föregripa denna prövning.

Jag övergår härmed till frågan om *prioritering*. I denna del har rikspolisstyrelsen hemställt att regeringen skall pröva hur resurserna bör fördelas mellan insatser mot den traditionella brottsligheten, mot narkotikabrottsligheten samt mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

I föregående års budgetproposition framhöll jag att det i det löpande arbetet främst får ankomma på den lokala polisorganisationen att göra den prioritering som bör vidtas i fråga om de arter av brottslighet på vilka polisen i första hand skall koncentrera sina resurser (prop. 1976/77: 100, bil. 5 s. 31). Jag hänvisade härvid till brottskommissionen. Denna hade uttalat att det är vissa typer av brottslighet som främst förtjänar uppmärksamhet. Det gällde våldsbrott, narkotikabrott, koppleri, tillgreppsbrott, häleri, skattebrott och trafikbrott. Kommissionen pekade också på de problem som var förenade med ungdomsbrottsligheten och på den internationella brottsligheten. Jag angav vidare att vad som sålunda uttalats i stort sett fortfarande hade giltighet. I fråga om trafikbrotten pekade jag härvid särskilt på sådana gärningar som ådagalägger hänsynslöshet eller allvarligare brist i omdömet.

Min uppfattning i prioriteringsfrågan har inte ändrats sedan föregående år. Det är sålunda varken ändamålsenligt eller ens möjligt att göra någon generell prioritering utan det måste ytterst ankomma på den lokala polisorganisationen att bedöma på vilka arter av brottslighet resurserna i första hand bör sättas in. Det är däremot möjligt och kan många gånger också vara ändamålsenligt att, i enlighet med vad brottskommissionen på sin tid gjorde, peka ut vissa arter av brott som bör ägnas särskild uppmärksamhet. En naturlig väg för en sådan prioritering är att förslag läggs fram i bud-

getpropositionen om att vissa tjänster skall användas för särskilt ändamål. Härigenom bereds också riksdagen tillfälle att ta ställning i frågan. Den satsning som i förra årets budgetproposition skedde på bl. a. narkotika samt organiserad och ekonomisk brottslighet innebar självfallet en sådan prioritering. Av det förhållandet att jag avser att föreslå nya tjänster för samma typer av kriminalitet även för det kommande budgetåret framgår att regeringen anser att insatser mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten samt mot narkotikabrottsligheten bör prioriteras. Detta innebär naturligtvis inte att åtgärder mot den traditionella brottsligheten får eftersättas. Som framgått anser jag att mina uttalanden i budgetpropositionen föregående år fortfarande har giltighet.

Som angetts under anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen har styrelsen överlämnat ett särskilt förslag om *utbildning* för den personal som skall sättas in mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Detta förslag har inte remissbehandlats. I flera yttranden över framställningen från rikspolisstyrelsen om åtgärder mot den aktuella brottsligheten har emellertid styrelsens principiella ståndpunkt i utbildningsfrågan berörts. Härvid har allmänt understrukits att det är viktigt att polismännen får särskild utbildning för dessa uppgifter som delvis är nya. Jag är av samma uppfattning. Under anslaget B 1. har därför beräknats medel för att 40 polismän skall kunna erhålla en fördjupad utbildning i bl. a. företagsekonomi med tonvikt på redovisning (bokföring) i huvudsaklig överensstämmelse med vad styrelsen föreslagit. Trots denna utbildningsinsats kommer det otvivelaktigt att finnas behov av särskild expertis. Som framgått i det föregående är jag inte nu beredd att ta ställning till frågan om direktrekrytering för sådant ändamål. Behovet av expertis får liksom nu lösas på konsultbasis.

När det gäller frågan om *samordning med åklagarväsendet* anser rikspolisstyrelsen att särskilda åklagare bör avdelas för verksamheten på de enheter som rikspolisstyrelsen föreslår. Dessa åklagare bör enligt förslaget knytas direkt till enheterna och träda in som undersökningsledare på ett tidigt stadium. RÅ och åklagarföreningarna har bestämt motsatt sig den organisationsform som har föreslagits. Enighet råder däremot om att åklagare redan från början bör leda förundersökningen vid brott av denna typ, oavsett om misstanke finns mot bestämd person. RÅ har uttalat att varje statsåklagarområde skall få förfoga över tillräckliga resurser för att vid behov genom samverkan med närliggande områden klara varje ärende som uppkommer.

Enligt min uppfattning bör samarbetet mellan polis och åklagare lösas utan att åklagare fast knyts till polisen. Under senare år har i många fall förekommit nära samarbete mellan polis, åklagare och skatterevisorer i syfte att lösa särskilda arbetsuppgifter. Den verksamhet som nu skall inriktas mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten kan ses som en fortsättning och utökning av en del av dessa samordnade aktioner mot

exempelvis den grövre skattebrottsligheten. Detta samarbete synes ha fungerat väl. Det finns därför knappast anledning att nu låsa fast samarbetet mellan polis och åklagare i bestämda former. Det bör i stället ankomma på RÅ och rikspolisstyrelsen att gemensamt inom ramen för gällande bestämmelser finna de former för samarbete som är mest ändamålsenliga.

När det gäller frågan om *samordning med skattemyndigheterna* har rikspolisstyrelsen föreslagit ett fortlöpande och mer integrerat samarbete med dessa myndigheters revisorer. Detta skall inte bara gälla i utredningsskedet utan även i det spaningsarbete som föregår detta. Styrelsen förordar härvid att viss revisionspersonal avdelas för uppgiften och stationeras i polisens lokaler i anslutning till de föreslagna särskilda enheterna. Riksskatteverket har förklarat sig berett att ställa revisorer till förfogande för tjänstgöring på de platser där de nya enheterna inrättas. Flertalet andra remissinstanser ställer sig också positiva till ett utvidgat samarbete av denna art. Både riksskatteverket och flera andra instanser avstyrker emellertid att revisionspersonalen skall placeras i polisens lokaler.

Jag finner det mycket angeläget att samarbetet mellan skattemyndigheter och polis fördjupas. Inte heller på detta område bör emellertid statsmakterna nu lägga fast bestämda samarbetsformer. Det bör ankomma på riksskatteverket, RÅ och rikspolisstyrelsen att gemensamt finna ut de samarbetsformer som är mest lämpliga i olika situationer. Jag har i denna del särskilt samrått med budgetministern.

I framställningen från rikspolisstyrelsen behandlas även frågan om *rikskriminalens ställning m. m.* I denna del förordas att de nya tjänsterna vid rikskriminalen skall tillgodose behovet av central samordning. Styrelsen har vidare föreslagit att en tjänst som polisintendent (jurist) inrättas vid styrelsens kriminalsektion (se anslaget B 1.). Styrelsen har även förutskickat att den skall ta initiativ till en central samverkansgrupp med representanter för styrelsen, RÅ, riksskatteverket och riksbanken. Vidare bör enligt förslaget den kriminologiska forskningen vara företrädd i gruppen.

Som framgått av det föregående anser jag att det finns behov av viss central samordning inom polisen av den aktuella verksamheten. Jag anser därför att fem tjänster bör tillföras rikskriminalen. Som framgår härav delar jag inte de farhågor som kommit till uttryck i en del remissyttranden att sådana samordningsfunktioner skulle innebära ett avsteg från den nuvarande uppgiftsfördelningen inom polisväsendet. Det är nämligen inte fråga om att tillägga rikskriminalen några uppgifter som inte redan idag ankommer på den.

När det gäller frågan om samarbete mellan närmast berörda myndigheter har RÅ förordat att en särskild samverkansgrupp försöksvis inrättas vid RÅ:s kansli med uppgift att följa upp beivrandet av de kvalificerade ekonomiska brotten. Det centrala uppföljnings- och analysarbetet bör så-

lunda enligt RÅ:s mening ske inom åklagarväsendet. RÅ har däremot inte någon invändning mot att det centrala samordningsarbetet förläggs till polisväsendet.

Som framgår under anslaget B 1. har jag inte beräknat medel för någon ny tjänst för polisintendent med samordningsuppgifter vid rikspolisstyrelsen. Detta innebär inte att jag anser att det ej behövs samordning och uppföljning av insatserna mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. Tvärtom håller jag före att sådan central samverkan fyller en viktig funktion. Jag anser emellertid att det bör ankomma på RÅ, riksskatteverket och rikspolisstyrelsen att i samråd skapa de former för samordning och uppföljning som behövs mellan dem inbördes och med andra myndigheter som särskilt berörs. Som exempel i detta hänseende kan nämnas riksbanken och kronofogdemyndigheterna. Vidare erinras om vad jag under anslaget A 10. Brottsförebyggande rådet har föreslagit i fråga om åtgärder för en översyn av den lagstiftning som har aktualitet i detta sammanhang.

Narkotikabrottslighet

Föredraganden

Narkotikabrottsligheten har under de senaste åren förskjutits mot s. k. tyngre narkotika som heroin. Den har också fortlöpande fått alltmer internationell karaktär. I narkotikabrottslighetens spår följer en utbredd brottslighet av skilda slag.

I december 1976 beslöt regeringen att ett antal göromålsförordnanden fick inrättas för polismän som skulle syssla enbart med spaning och utredning av narkotikabrottslighet. Resultatet av verksamheten har blivit gynnsamt. Stora beslag av narkotika har gjorts. Flera ligor har sprängts. Regeringen har genom beslut den 22 december 1977 förlängt förordnandena fram till den 1 juli 1978.

Hösten 1977 stationerades vidare en polisman i Haag och en i Bangkok med uppgift att i samarbete med bl. a. de lokala myndigheterna söka kartlägga narkotikahandeln, smugglingslederna m. m.

Narkotikabrottsligheten ligger idag på en nivå som inte kan godtas. De ökade insatser mot narkotikabrott som vidtagits under föregående budgetår måste därför fortsätta. Jag förordar därför att 25 av de nya polismanstjänsterna avdelas för bekämpning av narkotikabrottsligheten.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 567 373 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 567 373 000 kr., varav 590 496 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 7. Lokala polisorganisationen: Utrustning

1976/77 Utgift	14 315 792	Reservation	13 874 585
1977/78 Anslag	[1] 9 737 000		
1978/79 Förslag	12 197 000		

[1] Av anslaget skall 1 924 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

	1977/78	Beräknade kostnader 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Inventarier och annan utrustning till nya polislokaler	5 940 000	19 377 000	9 762 000
Inventarier och utrustning till polisskolorna Solna och Ulriksdal	50 000	255 000	50 000
Möbler, kontorsmaskiner och andra inventarier	890 000	3 824 000	707 000
Personlig utrustning	1 867 000	2 503 000	2 058 000
Övrig utrustning			
a) förvaringsskåp och utrustning för larmskydd		500 000	
b) kriminalteknisk utrustning		649 000	
c) utbildningsmateriel	990 000	150 000	620 000
d) utrustning för fjällräddningstjänst		155 000	
e) kartutrustning		55 000	
f) speciell materiel		458 000	
Reserverade medel	–	–	–1 000 000
Ej disponerat belopp	80 000	–	–
	9 817 000	**27 926 000**	**12 197 000**

Rikspolisstyrelsen

1. För inköp av inventarier och annan utrustning till nya polislokaler beräknar styrelsen 19 377 000 kr., varav 1 milj. kr. som reserv för oförutsedda lokalbehov.

2. Styrelsen yrkar för inköp av inventarier till polisskolorna i Solna och Ulriksdal samt för nyinredning av en provisorisk övningspolisstation vid polisskolan i Ulriksdal 255 000 kr.

3. För inköp av möbler och andra inventarier samt av kontorsmaskiner till följd av föreslagna personalförändringar begär styrelsen 1 064 000 kr. resp. 1 060 000 kr. För komplettering av möbler och andra inventarier begärs 1 milj. kr. För fortsatt upprustning av polisdistriktens utrustning i fråga om kontorsmaskiner beräknas 700 000 kr.

4. För nyanskaffning av utrustning till polisaspiranter och speciell utrustning till annan personal beräknar styrelsen 2 503 000 kr.

5 a. Styrelsen yrkar 500 000 kr. för fortsatt komplettering av säkerhetsskåp, nyckelskåp och vapenskåp samt för fortsatt upprustning av manöverbord i sambands- och förbindelsecentraler. I detta belopp ingår också

kostnader för TV-kameror för övervakning av arrestintag och garageutfarter.

5 b. För kriminalteknisk materiel samt för utrustning för bombhotsundersökningar beräknar styrelsen 649 000 kr.

5 c. Styrelsen begär 150 000 kr. för ersättningsanskaffning och viss nyanskaffning av utbildningsmateriel.

5 d. För inköp av utrustning för fjällräddningstjänst yrkar styrelsen 155 000 kr., varav 100 000 kr. beräknas för komplettering och utbyte av utrustning till befintliga fjällräddningsgrupper och fjällräddningsdepåer.

5 e. För anskaffning av kartutrustning begär styrelsen 55 000 kr.

5 f. Styrelsen yrkar sammanlagt 458 000 kr. för skydds- och räddningsutrustning, varav bl. a. 332 500 kr. begärs för lättare skyddsvästar och skyddshjälmar, 75 000 kr. för indikeringsutrustning för koloxid samt 50 000 kr. för utprovning av ny materiel.

Föredraganden

För inköp av inventarier och annan utrustning till nya polislokaler beräknar jag 9 762 000 kr., varav 1 milj. kr. som reserv för oförutsedda lokalbehov.

Under posten Övrig utrustning beräknar jag bl. a. medel för 200 UV-lampor för kontroll av stöldbegärligt gods och 10 metalldetektorer av handmodell. Vidare beräknar jag 60 000 kr. för kompletterande utrustning till befintliga fjällräddningsdepåer.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 12 197 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 12 197 000 kr., varav 2 391 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 8. Statens kriminaltekniska laboratorium

1976/77	Utgift	8 520 338
1977/78	Anslag	9 317 000
1978/79	Förslag	10 779 000

Rikspolisstyrelsen är chefsmyndighet för laboratoriet som sedan år 1975 är beläget i Linköping.

Chef för laboratoriet är en professor. Laboratoriet är organiserat på tre avdelningar.

Laboratoriets arbetsuppgifter består huvudsakligen i att utföra kriminaltekniska undersökningar åt polis- och åklagarmyndigheter samt domstolar och att bedriva självständig forskning inom sitt verksamhetsområde.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	44	+3	+1
Övrig personal	24	+1	–
	68	**+4**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	6 428 000	+1 465 000	+1 213 000
Sjukvård	16 000	–	–
Reseersättningar	99 000	+ 10 000	+ 10 000
Därav utrikes resor	(40 000)	(– 15 000)	(– 15 000)
Lokalkostnader	1 879 000	+ 255 000	+ 255 000
Expenser	413 000	+ 87 000	+ 25 000
Övriga utgifter	122 000	+ 100 000	+ 37 000
Utrustning	297 000	+ 146 000	–
Ej disponerat belopp	73 000	–	– 73 000
	9 327 000	**+2 063 000**	**+1 467 000**
Ersättning för utförda undersökningar m. m.	–10 000	–	– 5 000
	9 317 000	**+2 063 000**	**+1 462 000**

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 555 000 kr., varav 1 105 000 kr. avser löneomräkning.

2. För personaladministrativa göromål behövs en tjänst som förste byråsekreterare vid kansliet (+83 817 kr.).

Antalet ärenden vid den kemiska sektionen, som helt domineras av narkotikaärenden, har ökat. Narkotikaundersökningarna omfattar inte enbart identifiering och haltbestämning utan även särskilt resurskrävande undersökningar för utrönande av gemensamt ursprung. Sektionen bör därför tillföras en tjänst som kemist (+101 865 kr.). Vid biologiska sektionen (bl. a. cannabis- och opiumärenden) har också arbetsbelastningen ökat väsentligt under senare år. Denna sektion bör därför tillföras en tjänst som laboratorieassistent (+77 412 kr.).

En arvodestjänst som ingenjör vid brandtekniska sektionen bör permanentas genom att sektionen tillförs en tjänst som byråingenjör (+77 412 kr.).

3. För anskaffning av viss utrustning för laboratoriets verksamhet yrkar styrelsen 443 000 kr.

Föredraganden

Som ett led i bekämpandet av narkotikabrottsligheten beräknar jag medel för en ny tjänst som kemist vid kemiska sektionen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 10 779 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kriminaltekniska laboratorium* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 779 000.

B 9. Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg

1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	7	+1	–
Övrig personal	66	+7	–
	73	**+8**	**–**

Förvaltningskontoret för kvarteret Kronoberg ingår som en sektion i rikspolisstyrelsens kanslibyrå. Kontorets huvuduppgift är att svara för samordning och ledning av kontorsdriften för de olika lokalnyttjarna i kvarteret. Förrvaltningen avser följande myndigheter: rikspolisstyrelsen, Stockholms polisdistrikt med vaktdistrikt, kriminalvårdsverkets allmänna häkte i Stockholm, åklagarmyndigheten i Stockholm, delar av Stockholms tingsrätt samt byggnadsstyrelsens fastighetsdrift. Antalet tjänstemän inom kvarteret uppgår till ca 3 000. I kontorsdriften ingår telefontjänst, lokalvård, post- och godsmottagning, tele- och svagströmsservice, inventarieservice, reproduktionscentral, simhall och bevakning samt förvaltning av sport- och motionshallar, hör- och filmsalar, restaurang och cafeteria, garage och parkeringsutrymmen.

Kostnaderna för kontorsdriften fördelas i förhållande till den lokalyta som varje myndighet disponerar. Den ersättning myndigheterna betalar tillförs anslaget, som i statsbudgeten förs upp endast med ett formellt belopp av 1 000 kr. Regeringen fastställer i regleringsbrev en stat för verksamheten.

Rikspolisstyrelsen

Styrelsen föreslår utökning med sammanlagt åtta tjänster.

För tele- och svagströmsservice föreligger behov av en förste byråingenjör/byråingenjör (+94 876 kr.).

För kvalificerade kontorsgöromål finns behov av en assistent/kansliskrivare (+75 477 kr.).

Om inventarieservicen skall kunna klaras utan betydande driftstörningar fordras förstärkning med två hantverkare (+150 954 kr.) och ett verkstadsbiträde (+71 274 kr.).

Vid enheten tele- och svagströmsservice behövs ett verkstadsbiträde (+71 274 kr.).

Vid reproduktionscentralen föreligger behov av ytterligare en tryckare (+73 459 kr.) och ett tryckeribiträde (+71 274 kr.).

För budgetåren 1975/76–1977/78 har medel ställts till förfogande för 10 extra telefonister. Behov föreligger alltjämt av denna arbetskraft.

Inom ramen för lokalkostnaderna yrkar styrelsen medel för ytterligare lokalvårdspersonal. Tidigare externt placerad personal har flyttat in i kvarteret Kronoberg. Detta medför behov av ytterligare tre lokalvårdare.

Inom vissa delar av kvarteret Kronoberg pågår verksamhet dygnet runt. För att där kunna upprätthålla en tillfredsställande lokalvårdsstandard erfordras jourhavande lokalvårdare. Till detta behövs fem tjänster som lokalvårdare.

Reproduktionscentralens kostnader för expenser debiteras nyttjarna i förhållande till utfört arbete.

De beräknade kostnaderna för förvaltningskontoret och reproduktionscentralen framgår av följande framställning.

Utgifter	*Beräknad kostnad 1978/79*	
Lönekostnader	7 764 000	
Sjukvård	58 000	
Reseersättningar	5 000	
Lokalkostnader	14 051 000	
Expenser	6 700 000	
Reproduktionscentralen (endast expenser)	955 000	**29 533 000**
Inkomster		
Bidrag till kontorsdrift från lokalnyttjarna	28 268 000	
Ersättning för vid reproduktionscentralen utfört arbete	955 000	
Ersättning för Stockholms kommuns nyttjande av badanläggningen	310 000	**29 533 000**

Föredraganden

Kostnaderna för kontorsdriften och reproduktionscentralen beräknar jag preliminärt till sammanlagt ca 26,8 milj. kr. Härvid har jag beaktat att det behövs ytterligare tre tjänster för lokalvård.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C. ÅKLAGARVÄSENDET

C 1. Riksåklagaren

1976/77 Utgift	4 797 132
1977/78 Anslag	5 214 000
1978/79 Förslag	6 158 000

Riksåklagaren (RÅ) är den högste åklagaren och leder åklagarväsendet i landet. RÅ:s kansli är organiserat på två byråer, kanslibyrån och tillsynsbyrån. Vid sidan härav finns viss personal för RÅ:s egen åklagarverksamhet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		RÅ	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	20	–	–
Övrig personal	22	+2	–
	42	**+2**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	4 386 000	+ 955 000	+812 500
Sjukvård	12 000	+ 3 000	+ 3 000
Reseersättningar	110 000	+ 11 000	+ 11 000
Därav utomnordiska resor	(10 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	317 000	+ 30 500	+ 30 500
Expenser	340 000	+ 158 000	+136 000
Ej disponerat belopp	49 000	–	– 49 000
	5 214 000	**+1 157 500**	**+944 000**

Riksåklagaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 006 000 kr., varav ca 812 500 kr. avser löneomräkning.

2. Vid RÅ:s kansli behövs för ökat arbete med bl. a. reproduktion och distribution ytterligare en expeditionsvakt (+71 274 kr.) och för ökat utskriftsarbete en biträdestjänst i befordringsgång (+71 274 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 158 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksåklagaren* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 158 000 kr.

C 2. Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna

1976/77	Utgift	126 865 790
1977/78	Anslag	130 805 000
1978/79	Förslag	150 496 000

Sammanlagt finns i landet 21 länsåklagarmyndigheter. Tre av dessa är gemensamma för vardera två län. Länsåklagarmyndighet fullgör åklagaruppgiften bl. a. när denna är särskilt krävande. Chef för länsåklagarmyndighet utövar ledningen av åklagarverksamheten inom myndighetens verksamhetsområde. Förutom länsåklagarmyndigheterna i länen finns fyra länsåklagare för speciella mål.

Landet är indelat i 86 åklagardistrikt. Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt ingår inte i länsåklagarmyndighets verksamhetsområde. Chef för åklagarmyndigheten i dessa tre distrikt är en överåklagare som har motsvarande uppgifter som chefen för länsåklagarmyndighet. Åklagarmyndigheterna i de övriga 83 åklagardistrikten lyder under länsåklagarmyndighet och har som chef en chefsåklagare.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		RÅ	Föredraganden
Personal			
Länsåklagare och överåklagare	38	+1	–
Chefsåklagare, kammaråklagare och distriktsåklagare	382	+5	–
Assistentåklagare–distriktsåklagare till förfogande	145	–3	–
Åklagaraspiranter	35	–	–
Övrig personal	550	–	–
	1 150	**+3**	–
Anslag			
Lönekostnader	111 052 000	+19 123 000	+17 582 000
Sjukvård	150 000	+ 50 000	+ 50 000
Reseersättningar	3 070 000	+ 407 000	+ 307 000
Därav utomnordiska resor	(70 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	10 746 000	+ 2 533 000	+ 2 593 000
Expenser	3 436 000	+ 342 000	+ 119 000
Kostnad för gemensam kontorsdrift	1 163 000	+ 391 000	+ 228 000
Ej disponerat belopp	1 188 000	–	– 1 188 000
	130 805 000	**+22 846 000**	**+19 691 000**

Riksåklagaren

1. Pris- och löneomräkning 21 131 000 kr., varav 17 582 000 kr. avser löneomräkning.

2. Ledningsorganisationen vid åklagarmyndigheten i Stockholm behöver förstärkas med en tjänst som biträdande överåklagare (+181 545 kr.), varvid en tjänst som kammaråklagare vid överåklagarens kansli kan utbytas mot sådan tjänst i lägre lönegrad (−14 611 kr.).

3. Åklagarmyndigheten i Huddinge behöver tillföras en distriktsåklagartjänst (+114 725 kr.).

4. För verksamheten i Älvsborgs län behöver länsåklagarmyndigheten där tillföras en assistentåklagartjänst (+98 212 kr.).

5. Vid var och en av åklagarmyndigheterna i Norrköping, Örebro och Västerås bör en assistentåklagartjänst bytas ut mot en distriktsåklagartjänst (+14 262 kr.).

6. På grund av de faktiska lönekostnaderna för notarieutbildningen m. m. behöver avlöningsanslaget räknas upp (+800 000 kr.).

7. Som framgår under anslaget B 6. berör frågan om bekämpande av den kvalificerade ekonomiska brottsligheten även åklagarväsendet. En av RÅ tillsatt arbetsgrupp har haft RÅ:s uppdrag att undersöka möjligheterna att skapa bättre förutsättningar inom åklagarregionerna för att bekämpa främst denna art av brottslighet. Arbetsgruppen har redovisat en promemoria med synpunkter och förslag. RÅ anser att en omfattande utbildning i företagsekonomi m. m. av omkring 25 åklagare krävs för att effektivt bekämpa denna brottslighet. Utbildningen, som avses bli bedriven i internatform under sammanlagt åtta veckor, skall omfatta bl. a. redovisning, budgetering, kostnads- och intäktsanalys, finansiering och revisionsteknik. Utöver internatutbildningen kommer kursdeltagarna att under viss tid få tjänstgöra på länsstyrelses skatteavdelning. Uttagning av åklagare till utbildningen prövas efter ansökningsförfarande. RÅ har ansett det vara angeläget att utbildningen av omkring hälften av de 25 åklagarna kan påbörjas redan under våren 1978 och har därför i särskild skrivelse begärt medel för denna utbildning. Under budgetåret 1978/79 avser RÅ att utbilda återstående antal åklagare för detta ändamål inom en, frånsett prisökningar, oförändrad anslagsram. Emellertid anser RÅ att utbildningsinsatser på andra områden – bl. a. för viss central utbildning av kanslipersonal – är ytterst angelägna. På grund därav behöver anslagsposten Reseersättningar räknas upp (+100 000 kr.).

Behovet av att anlita sakkunniga beräknar RÅ komma att öka till följd av de planerade insatserna mot den kvalificerade ekonomiska brottsligheten. I stockholms-, göteborgs- och malmöregionerna räknar RÅ med insatser av sådan omfattning att ett kontinuerligt anlitande av sakkunniga revisorer blir nödvändigt. För konsultuppdrag behöver därför lönekostnadsanslaget räknas upp (+450 000 kr.).

Beträffande uppföljnings- och samordningsfrågorna rörande den kvalificerade ekonomiska brottsligheten har RÅ instämt i arbetsgruppens förslag om att den uppföljning som behövs på detta område bäst sker inom åklagarväsendet. RÅ har därför den 10 november 1977 tillsatt en särskild ar-

betsgrupp med uppgift bl. a. att hos RÅ föreslå åtgärder i syfte att effektivera den aktuella brottsbekämpningen. RÅ avser att lämna företrädare för rikspolisstyrelsen och riksskatteverket samt riksbanken och generaltullstyrelsen tillfälle att ingå som ledamöter resp. adjungerade ledamöter i arbetsgruppen. Frågor som berör den centrala samordningen av polisens och åklagarväsendets resurser kan antingen knytas till RÅ:s uppföljningsgrupp eller förläggas till polisen i enlighet med rikspolisstyrelsens förslag.

Föredraganden

Som framgått av vad jag har anfört under anslaget B 6. berör frågan om den organiserade och den ekonomiska brottsligheten även åklagarväsendet.

När det gäller särskild utbildning i syfte att göra de brottsbekämpande organen bättre skickade att komma till rätta med dessa brottsformer vill jag inledningsvis erinra om vad jag uttalat under anslaget B 1. beträffande en eventuell framtida samordning av utbildningen i aktuellt hänseende inom polis- och åklagarväsendena. Jag delar RÅ:s uppfattning att en grundlig utbildning av ett begränsat antal åklagare bör medföra att de nuvarande resurserna på åklagarsidan blir tillräckliga för att ärenden av ifrågavarande slag skall kunna handläggas effektivt. Jag vill framhålla att det inte är enbart från effektivitetssynpunkt som utbildningen framstår som särskilt angelägen. Även rättssäkerhetsintresset måste väga tungt, när det gäller att utforma utbildningsinsatserna på området. I likhet med RÅ finner jag angeläget att utbildningen kan inledas redan under våren 1978. Genom beslut den 17 november 1977 har regeringen därför ställt medel till förfogande för ändamålet. Det har skett i form av medgivande av visst anslagsöverskridande för innevarande budgetår. Utbildningen av de övriga åklagare som är aktuella beräknas ske under budgetåret 1978/79 inom ramen för anvisade medel. Annan utbildning, som inte kan inrymmas under de anslagna medlen, får anstå till ett senare budgetår, när de omfattande inledande utbildningsinsatserna mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten är avslutade.

RÅ har yrkat att lönekostnadsanslaget skall ökas i avsevärd mån för att sakkunniga revisorer skall kunna utnyttjas i ökad utsträckning vid förundersökningar inom området för den organiserade och den ekonomiska brottsligheten. I denna del anser jag att det praktiska behovet av sådan sakkunskap och formerna för hur verksamheten bör bedrivas på fältet bör undersökas närmare, innan ställning tas till frågan hur behovet av sådan expertis bäst tillgodoses. Det bör ankomma på RÅ att företa denna undersökning och inkomma med förslag i ärendet. I avvaktan härpå beräknar jag inte nu medel särskilt för ändamålet.

Vad gäller samordnings- och uppföljningsfrågorna hänvisar jag till vad jag uttalat ovan under anslaget B 6.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 150 496 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 150 496 000 kr.

D. DOMSTOLSVÄSENDET M. M.

Vissa data om domstolarna

(I uppgifterna om tingsrätterna är antal över 1 000 avrundade i jämna hundratal.)

	1974	1975	1976	1.1–30.6.76	1.1–30.6.77
Allmänna domstolarna					
Högsta domstolen					
Inkomna mål och ärenden[1]	2 052	2 259	2 449	1 338	1 281
Avgjorda mål och ärenden[2]	1 997	2 042	2 522	1 285	1 175
Utgående balans[2]	971	1 150	1 077	1 182	1 183
Hovrätterna					
Svea (utom vattenöverdomstolen)					
Inkomna mål	4 833	5 278	6 104	3 388	2 754
Avgjorda mål	4 848	5 008	6 005	2 879	2 992
Utgående balans	1 727	2 019	2 125	2 538	1 892
Göta					
Inkomna mål	1 287	1 328	1 342	682	728
Avgjorda mål	1 345	1 255	1 333	681	729
Utgående balans	396	469	478	469	487
Skåne och Blekinge					
Inkomna mål	1 639	1 747	1 686	866	940
Avjorda mål	1 613	1 794	1 721	908	929
Utgående balans	692	641	603	599	616
Västra Sverige					
Inkomna mål	1 919	2 051	2 120	1 077	1 180
Avgjorda mål	1 919	2 047	2 098	1 107	1 200
Utgående balans	567	571	586	536	570
Nedre Norrland					
Inkomna mål	543	623	620	300	386
Avgjorda mål	567	566	668	346	389
Utgående balans	191	243	199	201	199
Övre Norrland					
Inkomna mål	725	707	702	386	374
Avgjorda mål	754	705	700	392	379
Utgående balans	277	276	280	272	275
Tingsrätterna					
Inkomna allmänna mål	168 500	156 400	149 700	74 200	70 200
Avgjorda allmänna mål	157 500	156 000	151 300	76 500	73 200
Utgående balans allmänna mål	55 700	55 700	53 800	53 300	51 100
Inkomna mål, fastighetsdomstol	3 700	4 500	4 500	2 300	2 200
Avgjorda mål, fastighetsdomstol	4 100	3 900	4 000	1 800	2 200
Utgående balans, fastighetsdomstol	1 800	2 300	2 900	2 800	2 800
Inkomna mål om lagsökning och betalningsföreläggande	212 400	231 300	222 900	125 000	131 000
Inkomna allmänna domstols-ärenden	20 800	20 900	24 600	11 800	12 500
Avgjorda allmänna domstolsärenden	20 000	20 700	22 300	11 200	11 500
Utgående balans allmänna domstolsärenden	5 400	5 500	6 100	6 100	7 100
Inskrivningsärenden	1 505 000	1 674 400	1 823 500	960 100	813 200
Gravations- och äganderättsbevis	570 800	646 300	644 000	356 200	280 900

[1] inkl. skrifter
[2] utom skrifter

	1974	1975	1976	1.1–30.6.76	1.1–30.6.77
Allmänna förvaltningsdomstolarna					
Regeringsrätten					
Inkomna mål	3613	4605	4218	2278	3225
Avgjorda mål	4463	4617	4789	2668	2939
Utgående balans	3532	3518	2944	3197	3233
Kammarrätterna					
Stockholm					
Inkomna mål	11608	9900	9342	5172	3504
Avgjorda mål	9282	11584	8363	4204	4910
Utgående balans	11116	9622	10490	10465	8076
Göteborg					
Inkomna mål	7857	8520	10943	6080	4315
Avgjorda mål	7200	8614	9966	4907	5324
Utgående balans	9377	9321	10289	10493	8415
Sundsvall					
Inkomna mål	3671	3926	4152	2204	2068
Avgjorda mål	2275	3250	3749	1898	2944
Utgående balans	4760	5497	5963	5830	5193
Jönköping					
Inkomna mål	–	–	–	–	1553
Avgjorda mål	–	–	–	–	1506
Utgående balans	–	–	–	–	1997

D 1. Domstolsverket

1976/77 Utgift	21999958
1977/78 Anslag	25650000
1978/79 Förslag	29400000

Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, bostadsdomstolen, arrendenämnderna, hyresnämnderna, rättshjälpsnämnderna och de allmänna advokatbyråerna.

Domstolsverket leds av en styrelse. Chef för domstolsverket är en generaldirektör. Inom verket finns en organisationsenhet, en ekonomienhet, en personalenhet, en juridisk enhet och ett revisionskontor. Vidare finns inom domstolsverket en besvärsnämnd för rättshjälpen.

Från anslaget bestrids också kostnader för notarienämndens och tjänsteförslagsnämndens för domstolsväsendet verksamhet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Domstols-verket	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	48	+ 2	–
Övrig personal	70	–	–
	118	+ 2	–
Anslag			
Löneko stnader	11 980 000	+2 215 000	+2 100 000
Sjukvård	20 000	–	–
Reseersättningar	790 000	+ 85 000	+ 80 000
Lokalkostnader	830 000	+ 235 000	+ 230 000
Expenser	1 930 000	+ 145 000	+ 70 000
Efterutbildning inom domstolsverkets verksamhetsområde	890 000	+ 730 000	+ 280 000
Blanketter m. m. inom domstolsverkets verksamhetsområde	4 200 000	+ 560 000	+ 400 000
Datorbearbetning	4 400 000	+ 670 000	+ 670 000
Regeringsrättens årsbok	450 000	+ 80 000	+ 80 000
Ej disponerat belopp	160 000	–	– 160 000
	25 650 000	**+ 4 720 000**	**+3 750 000**

Domstolsverket

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 789 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar domstolsverket en minskad användning av konsulter, minskad ADB-verksamhet och en minskning av den externa informationen. Detta skulle medföra att inskränkningar måste ske beträffande rationaliserings- och utvecklingsarbetet inom domstolsverket och beträffande domstolsverkets information.

3. För att domstolsverket skall kunna öka sina insatser beträffande personalutbildningen inom domstolsverkets verksamhetsområde och beträffande information m. m. till nämndemän yrkas ytterligare medel (+ 620 000 kr.).

4. Med hänsyn till arbetsbelastningen på organisationsenhetens lokalsektion föreslås en förstärkning där med en tjänst för handläggare (+ 107 000 kr.).

5. För att möjliggöra en utökning av domstolsverkets insatser på utbildningssidan behövs en förstärkning med en tjänst för handläggare (+ 90 000 kr.).

Föredraganden

3. Anslagsposten till Efterutbildning inom domstolsverkets verksamhetsområde bör räknas upp med 200 000 kr. Hälften av detta belopp har jag beräknat för vidgad information till nämndemän och bidrag till ett ökat an-

tal studiebesök av nämndemän vid bl. a. kriminalvårdsanstalter. Jag har vidare räknat med att anslagsposten, utöver nuvarande användningsområde, bör få disponeras även för bidrag till nämndemannasammanslutningar. Den andra hälften av uppräkningen är avsedd bl. a. för utbildning av domare i fråga om ekonomisk brottslighet. Genom uppräkningen av anslaget räknar jag också med att utrymme skapas för ökad utbildning av domstolsbiträden i syfte att möjliggöra en vidgad delegation av arbetsuppgifter inom domstolsområdet.

För domstolsverkets medverkan vid den fortsatta övergången till ADB inom inskrivningsväsendet i enlighet med regeringens nyligen framlagda proposition (1977/78: 15) om ändrade riktlinjer för fastighetsdataverksamheten har jag räknat upp lönekostnadsposten med 100 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 29,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Domstolsverket* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 29 400 000 kr.

D 2. Allmänna domstolarna

1976/77	Utgift	488 501 368
1977/78	Anslag	492 000 000
1978/79	Förslag	573 600 000

Allmänna domstolar är tingsrätter, hovrätter och högsta domstolen.

Tingsrätt är allmän underrätt. Det finns f. n. 100 tingsrätter.

Hovrätt är överrätt i mål som fullföljs från tingsrätt. Hovrätterna är Svea hovrätt (15 avdelningar, varav 13 för allmänna mål och två för vatten- och fastighetsmål), Göta hovrätt (tre avdelningar), hovrätten över Skåne och Blekinge (fem avdelningar), hovrätten för Västra Sverige (fem avdelningar), hovrätten för Nedre Norrland (två avdelningar) och hovrätten för Övre Norrland (två avdelningar).

Högsta domstolen är överrätt i mål som fullföljs från hovrätt. Domstolen är delad på tre avdelningar med tillsammans 26 justitieråd. Fem justitieråd tjänstgör i lagrådet som f. n. har två avdelningar. För högsta domstolen finns ett särskilt kansli till vilket revisionssekreterarna är knutna.

Vid varje hovrätt finns ett kansli för en rättshjälpsnämnd med hovrättens domkrets som verksamhetsområde. Rättshjälpsnämnd handlägger ärenden om rättshjälp.

Från anslaget bestrids också kostnader för de kansligöromål för statens ansvarsnämnd som fullgörs av Svea hovrätt.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Domstols-verket	Föredra-ganden
Personal			
HD			
Justitieråd, kanslichef och revisonssekreterare	62	+ 1	–
Övrig personal	53	–	–
Hovrätterna			
Domare och hovrättsfiskaler	310	+ 1	+2
Övrig personal	195	+ 9	+5
Rättshjälpsnämnderna			
Handläggande personal	21	–	–
Övrig personal	66	–	–
Tingsrätterna			
Domare	675	–	–
Tingsnotarier	655	+ 15	–
Övrig personal	2361	+ 90	–
	4398	**+ 116**	+7
Anslag			
Lönekostnader	381 800 000	+71 135 000	+64 150 000
Sjukvård	700 000	+ 70 000	+ 70 000
Reseersättningar	4 100 000	+ 400 000	+ 400 000
Lokalkostnader	60 350 000	+15 978 000	+15 310 000
Expenser	14 405 000	+ 7 514 000	+ 3 815 000
därav engångs-utgifter	(–)	(+ 2 800 000)	(+ 1 000 000)
Ersättningar till nämndemän	27 500 000	+ 1 375 000	+ 1 000 000
Ej disponerat belopp	3 145 000	–	– 3 145 000
	492 000 000	**+96 472 000**	**+81 600 000**

Domstolsverket

1. Pris- och löneomräkning m. m. 84 108 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar domstolsverket en indragning av tio revisionssekreterartjänster och fem biträdestjänster vid högsta domstolen (– 1,9 milj. kr.), en minskning med tre avdelningar vid hovrätterna (– 3,7 milj. kr.) och en indragning av 20 rådmanstjänster och 30 tingsfiskalstjänster samt vissa andra tjänster vid tingsrätterna (– 20 milj. kr.). Detta skulle medföra en ökning av antalet oavgjorda mål och längre handläggningstider vid domstolarna.

3. För högsta domstolen föreslås en tjänst för revisionssekreterare (+ 156 000 kr.).

4. Domstolsverket yrkar att en extra avdelning vid Svea hovrätt ordinariesätts och att hovrätten för Västra Sverige förstärks med en tjänst för hovrättsråd (+ 156 000 kr.).

5. För hovrätterna yrkas förstärkning av biträdespersonalen med sammanlagt nio tjänster (+ 630 000 kr.).

6. För var och en av Södra Roslags tingsrätt och Örebro tingsrätt yrkas en tjänst för chefsrådman i utbyte mot en rådmanstjänst (+ 32 000 kr.).

7. Domstolsverket föreslår att en rådmanstjänst inrättas vid var och en av Huddinge, Södra Roslags, Västerås, Linköpings och Malmö tingsrätter i utbyte mot ett göromålsförordnande som rådman i Huddinge tingsrätt och mot att fyra rådmanstjänster vid andra tingsrätter dras in.

8. För Stockholms tingsrätt begärs en tjänst för personalkonsulent. Innehavaren av denna tjänst skall kunna användas även av övriga domstolar i Stockholmsområdet (+ 95 000 kr.).

9. För var och en av Södra Roslags tingsrätt och Uppsala tingsrätt yrkas en tjänst för handläggare för administrativa arbetsuppgifter (+ 205 000 kr.).

10. Sammanlagt 15 tingsnotarietjänster samt 83 biträdes- och 4 expeditionsvaktstjänster begärs för tingsrätterna (+ 7,2 milj. kr.).

11. Domstolsverket yrkar att anslagsposten till expenser räknas upp med 3,5 milj. kr., varav 2,8 milj. kr. är avsedda för engångsutgifter för inventarier.

12. Domstolsverket har i särskild framställning efter samråd med rikspolisstyrelsen föreslagit att man går över till s. k. optisk läsning av brottmålsdomar. Förslaget bygger på ändrade rutiner i fråga om utskrift av brottmålsdomar och förutsätter en modernisering av domstolarnas skrivmaskinsutrustning. I gengäld görs avsevärda vinster i den efterföljande datahanteringen av domarna inom ramen för rättsväsendets informationssystem. Domstolsverket har hemställt att 2 milj. kr. ställs till förfogande för inköp av nya skrivmaskiner.

Föredraganden

4. I hovrätten för Västra Sverige bör inom ramen för tillgängliga medel inrättas en ordinarie tjänst för hovrättslagman och en ordinarie tjänst för hovrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, i utbyte mot två tjänster för hovrättsråd. Med utnyttjande av befintliga medel i övrigt kan härigenom ytterligare en ordinarie avdelning inrättas vid hovrätten.

11–12. För inventarier har jag, utöver prisomräkning, beräknat ytterligare medel med 2,8 milj. kr., varav 1 milj. kr. avser engångsutgifter. Inom ramen för dessa medel räknar jag med att övergång till optisk läsning av brottmålsdomar kan genomföras den 1 juli 1978.

Regeringen har nyligen förelagt riksdagen proposition (1977/78:15) om ändrade riktlinjer för fastighetsdataverksamheten. För de allmänna domstolarnas del innebär dessa riktlinjer att ADB-verksamheten vid inskrivningsmyndigheten vid Uppsala tingsrätt fortsätter samt att beredning och överföring av fastighetsböckernas innehåll till maskinläsbart medium kan påbörjas i Gävleborgs och Stockholms län under år 1978. Jag beräknar 2 milj. kr. för detta ändamål.

År 1973 vidtogs genomgripande ändringar i den traditionella tingstjänstgöringen. Notariemeritering kan numera erhållas inte bara vid tingsrätt utan även vid länsstyrelse. En del av tjänstgöringen kan fullgöras vid andra myndigheter eller hos enskilda arbetsgivare (utbytestjänstgöring). En central antagningsmyndighet, notarienämnden, har inrättats.

Frågan om en översyn av 1973 års reform togs upp vid 1975/76 års riksmöte. Riksdagen uttalade sig för en utvärdering av notariereformens resultat (mot. 1975: 1127, JuU 1975/76: 9, rskr 1975/76: 21). Framställningar till regeringen i samma ämne hade kommit in från notarienämnden och från Jurist- och Samhällsvetareförbundet. Regeringen har den 5 maj 1977 uppdragit åt domstolsverket att verkställa en översyn av reformen i enlighet med riktlinjer som återges i en promemoria som upprättats inom justitiedepartementet. Resultatet av domstolsverkets utredningsarbete beräknas föreligga under år 1978.

Sedan den 1 januari 1977 deltar nämndemän i prövningen av vissa mål i hovrätt och kammarrätt (prop. 1975/76: 153, JuU 1975/76: 44, rskr 1975/76: 396, SFS 1976: 560 m. fl.). Vid riksdagsbehandlingen framhölls bl. a. att reformen inte fick leda till ökade balanser vid domstolarna samt att praktiska och organisatoriska problem som kunde vara förknippade med reformen måste ägnas stor uppmärksamhet. Detsamma gällde reformens inverkan på domarutbildningen.

Av tillgänglig målstatistik framgår att antalet avgjorda mål vid domstolarna inte minskat sedan nämndemannareformen genomfördes.

Domstolsverket har genomfört en enkätundersökning hos berörda domstolar och nämndemän beträffande erfarenheterna av reformen under första halvåret 1977. Undersökningen har redovisats i en rapport den 17 november 1977. Enligt rapporten har reformen i inledningsskedet i stort sett fungerat väl och i sig varit värdefull. Bl. a. framhålls att domstolarna har tillförts synpunkter och erfarenheter som varit av värde i den dömande verksamheten. De organisatoriska och praktiska problemen med nämndemännens tjänstgöring har kunnat lösas. I rapporten redovisas inte några entydiga erfarenheter i fråga om reformens inverkan på domarutbildningen.

Det är självfallet för tidigt att ännu göra en slutlig bedömning av reformen. Jag kommer att noga följa utvecklingen även i fortsättningen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 573,6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid hovrätten för Västra Sverige inrätta en ordinarie tjänst för hovrättslagman och en ordinarie tjänst för hovrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, båda med beteckningen o,
2. till *Allmänna domstolarna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 573 600 000 kr.

D 3. Allmänna förvaltningsdomstolarna

1976/77 Utgift	58 834 500
1977/78 Anslag	64 700 000
1978/79 Förslag	73 350 000

Allmänna förvaltningsdomstolar är kammarrätterna och regeringsrätten. Kammarrätterna är överrätt bl. a. i mål som fullföljs från länsskatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt. Det finns fyra kammarrätter, kammarrätten i Stockholm (åtta avdelningar), kammarrätten i Göteborg (åtta avdelningar), kammarrätten i Sundsvall (fyra avdelningar) och kammarrätten i Jönköping (tre avdelningar).

Regeringsrätten är högsta förvaltningsdomstol. Regeringsrätten är överrätt i mål som fullföljs från kammarrätterna. Dessutom är regeringsrätten högsta instans i kommunala besvärsmål, patentmål och sekretessmål. Domstolen är uppdelad på fyra avdelningar med tillsammans 22 regeringsråd. Två regeringsråd tjänstgör f. n. i lagrådet. För regeringsrätten finns ett kansli till vilket regeringsrättssekreterarna är knutna.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Domstols-verket	Föredra-ganden
Personal			
Regeringsrätten			
Regeringsråd, kanslichef och regeringsrätts-sekreterare	60	–	–
Övrig personal	48	–	–
Kammarrätterna			
Domare och fiskaler	246	–	–
Övrig personal	127	–	–
	481	–	–
Anslag			
Lönekostnader	56 000 000	+6 828 000	+8 000 000
Sjukvård	100 000	+ 10 000	–
Reseersättningar	690 000	+ 110 000	+ 70 000
Lokalkostnader	5 650 000	+ 615 000	+ 560 000
Expenser	2 030 000	+ 710 000	+ 150 000
Ersättningar till nämndemän	100 000	+ 10 000	–
Ej disponerat belopp	130 000	–	–130 000
	64 700 000	**+8 283 000**	**+8 650 000**

Domstolsverket

1. Pris- och löncomräkning m. m. 7 608 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar domstolsverket en minskning av antalet tjänster för i första hand föredragande och icke rättsbildad personal (– 3 370 000 kr.). Detta skulle medföra längre handläggningstider och en ökning av antalet oavgjorda mål.

3. Ytterligare medel yrkas för förstärkningsändamål (+ 200 000 kr.).

4. För de extra avdelningarna vid kammarrätterna i Stockholm och Göteborg yrkas expensmedel (+ 160 000 kr.).

5. För kammarrätten i Göteborg yrkas att en tjänst som byråassistent/förste byråsekreterare inrättas i utbyte mot en tjänst som assistent/kansliskrivare.

6. Medel begärs för fyra skrivautomater (+ 280 000 kr.).

Föredraganden

Efter förvaltningsrättsreformen den 1 januari 1972 fanns två kammarrätter, en i Stockholm med nio avdelningar, varav två förlagda till Sundsvall, och en i Göteborg med sex avdelningar. Kammarrättsorganisationen har härefter byggts ut med ytterligare två kammarrätter och åtta avdelningar. F. n. finns i vardera av kammarrätterna i Stockholm och Göteborg sju ordinarie avdelningar och en extra avdelning, i kammarrätten i Sundsvall tre ordinarie avdelningar och en extra avdelning samt i kammarrätten i Jönköping tre ordinarie avdelningar. De extra avdelningarna har inrättats i första hand för att arbeta ned kammarrätternas balanser, dvs. de inneliggande oavgjorda målen.

Vid budgetbehandlingen förra året utgick jag från att det till kammarrätterna under 1977 skulle komma in ungefär 22 000 mål, frånsett återstående mål från 1975 års allmänna fastighetstaxering, och att man för de närmast följande åren kunde räkna med en ökad tillströmning med ungefär 1 000 mål om året. Jag ansåg vidare att man som ett genomsnitt för de närmaste åren borde kunna räkna med att varje avdelning skulle avgöra ca 1 200 mål per år. Det har visat sig att det under år 1977 har kommit in något färre mål än jag räknade med och har avgjorts något fler mål än vad jag ansåg mig böra utgå från.

Kammarrätternas balanser uppgick vid utgången av år 1976 till ungefär 26 700 mål. Detta innebar en ökning från året innan med drygt 2 000 mål. Ökningen torde helt kunna tillskrivas att kammarrätterna år 1976 fick in närmare 5 000 mål med anledning av 1975 års allmänna fastighetstaxering. Balanserna har nu sjunkit till ca 21 000 mål.

Jag uttalade i förra årets budgetproposition att balanssituationen vid kammarrätterna var otillfredsställande och att det var angeläget att balanserna under de närmaste åren bringades ned till godtagbar nivå. Med godtagbar nivå avser jag att balanserna i hela kammarrättsorganisationen inte omfattar mer än omkring 11 000–12 000 mål, dvs. ungefär 500 mål per avdelning. För att balanserna skall kunna hållas nere på denna nivå krävs att målen avgörs så snart nödvändiga handläggningsåtgärder såsom skriftväxling, inläsning, föredragning m. m. har vidtagits. Dröjsmål får heller inte uppstå under de olika leden av handläggningen.

Jag framhöll vidare att det inom kammarrättsorganisationen fanns ett inte oväsentligt kapacitetsöverskott i förhållande till det antal mål som kun-

de väntas komma in under de närmaste åren. Detta bekräftas av målsiffrorna för år 1977. Under detta år har nämligen avgjorts ungefär 6 000 fler mål än som har kommit in till kammarrätterna. Det finns fortfarande anledning räkna med att ett inte oväsentligt kapacitetsöverskott kommer att finnas också under de närmaste åren.

Om utvecklingen under år 1977 fortsätter kommer kammarrätterna att nå ned till godtagbar balans tidigare än jag förut har ansett mig böra räkna med. Det föreligger därför, såvitt nu kan bedömas, inte behov av någon ytterligare utbyggnad av kammarrättsorganisationen under de närmaste åren. Vid denna bedömning har jag vägt in följderna av att åtgärder sätts in för att möta ökad måltillströmning och stora balanser i länsskatterätterna. Jag vill också erinra om att tidpunkten för nästa allmänna fastighetstaxering har förskjutits ett år eller till år 1981.

Jag anser alltså att den samlade kammarrättsorganisationen f. n. är fullt tillräcklig. Det är emellertid också angeläget att arbetsunderlag och resurser är fördelade på ett lämpligt sätt mellan kammarrätterna. För detta talar inte bara rena effektivitetsskäl utan också allmänhetens berättigade krav att väntetiden för att få ett mål avgjort inte skiljer sig i mera avsevärd mån i olika delar av landet. Mot detta måste vägas intresset, främst från personalpolitisk synpunkt, av att undvika snabba och stora växlingar i personalorganisationen inom de enskilda kammarrätterna.

När jag i förra årets budgetproposition föreslog att en tredje avdelning skulle inrättas vid kammarrätten i Jönköping byggde mitt förslag på uppfattningen att en kammarrätt för att fungera rationellt bör ha minst tre avdelningar. Jag utgick från att den utbyggda kammarrätten skulle behöva få sitt arbetsunderlag ökat och anmälde min avsikt att senare föreslå regeringen att Skaraborgs län skulle överföras från domkretsen för kammarrätten i Göteborg till domkretsen för kammarrätten i Jönköping. Enligt riksdagen borde det emellertid övervägas om inte den nuvarande domkretsindelningen för kammarrätterna t. v. kunde behållas eller om inte av regionala skäl – i stället för Skaraborgs län – Kronobergs län kunde föras över till kammarrätten i Jönköping. Riksdagen ansåg att saken borde närmare övervägas av regeringen. Detsamma gällde frågorna om behovet av en fortsatt utbyggnad av kammarrättsorganisationen och om inrättande av ytterligare en kammarrätt i södra Sverige.

Under hösten 1977 har de frågor som riksdagen tog upp undersökts på nytt inom justitiedepartementet. Härvid har bekräftats att arbetsunderlaget för kammarrätten i Jönköping f. n. är otillräckligt. Detta ledde bl. a. till att det mot slutet av år 1977 inom kammarrätten i Jönköping fanns alltför få mål färdiga att avgöra för att kammarrättens personal skulle ha full sysselsättning. För att få en också på sikt lämplig domkrets behövde kammarrätten i Jönköping få ett tillskott av ungefär den storleksordning som Skaraborgs län skulle innebära. Kronobergs län befanns i detta sammanhang otillräckligt. Däremot skulle Kronobergs län och Blekinge län tillsammans ge ungefär samma målunderlag som Skaraborgs län.

En omedelbar minskning av domkretsen för kammarrätten i Göteborg skulle medföra risk för att den extra avdelningen vid denna kammarrätt inom kort tid skulle behöva avvecklas. Detta tedde sig som en nackdel särskilt från personalpolitisk synpunkt. Samtidigt kunde konstateras att det vid kammarrätten i Sundsvall fanns fler mål i balans än vad denna kammarrätt utan ytterligare förstärkningsåtgärder kunde antas arbeta bort inom rimlig tid. En naturlig lösning syntes då vara att föra över ett antal mål från kammarrätten i Sundsvall till kammarrätten i Jönköping.

Regeringen har mot denna bakgrund den 17 november 1977 utfärdat en ny förordning (1977: 937) om kammarrätternas domkretsar m. m. Enligt denna förordning skall Kronobergs län och Blekinge län fr. o. m. den 1 juli 1978 föras över från domkretsen för kammarrätten i Göteborg till domkretsen för kammarrätten i Jönköping. Inneliggande mål från dessa län skall behållas och avgöras av kammarrätten i Göteborg. Regeringen har samtidigt genom förordningen (1977: 936) om överflyttning av vissa mål från kammarrätten i Sundsvall medgivit att mål enligt skatte-, taxerings- och uppbördsförfattningarna, som härrör från Norrbottens län och som vid utgången av år 1977 är färdiga att avgöras, får flyttas över från kammarrätten i Sundsvall till kammarrätten i Jönköping. Härigenom torde ca 700 mål kunna komma att flyttas över. Jag vill inte utesluta att det senare kan visa sig lämpligt att vidta ytterligare åtgärder för att bistå kammarrätten i Sundsvall med att arbeta ned sin balans.

Vad gäller frågan om en ytterligare kammarrätt i södra Sverige vill jag erinra om att jag i annat sammanhang har uttalat att jag självfallet inte har någon principiell invändning mot att en sådan kammarrätt inrättas under förutsättning av att ett lämpligt arbetsunderlag kommer att finnas. Som framhållits i det föregående anser jag att en kammarrätt för att fungera rationellt bör ha minst tre avdelningar. Detta motsvarar normalt ett målunderlag om ca 3 500 mål. En mindre organisation bör undvikas för annat än en kortare övergångstid. Från Kristianstads, Malmöhus och Blekinge län har under vartdera av åren 1974–76 kommit in 1 921, 2 174 och 2 167 mål. Härutöver kom år 1976 in 676 mål med anledning av 1975 års allmänna fastighetstaxering. Dessa tre län skulle således f. n. inte ge full sysselsättning ens för en kammarrätt med två avdelningar.

De tre kammarrätter som har inrättats under 1970-talet har tillkommit i samband med att utbyggnadsbehov har förelegat. Negativa konsekvenser från personalsynpunkt har därigenom väsentligen kunnat undvikas. Som jag förut har konstaterat finns det inte f. n. anledning att räkna med att det behövs någon fortsatt utbyggnad av kammarrättsorganisationen under de närmaste åren. En ytterligare kammarrätt i södra Sverige kan då tillskapas endast på bekostnad av motsvarande antal avdelningar vid kammarrätterna i Göteborg eller Jönköping. Jag vill i detta sammanhang framhålla att det – om utvecklingen under år 1977 fortsätter – ändå kan visa sig nödvändigt att på sikt avveckla den extra avdelningen vid kammarrätten i Göteborg.

På de skäl som angetts nu anser jag att någon ytterligare kammarrätt i södra Sverige inte f. n. bör inrättas. Enligt min mening saknas det också anledning att räkna med att underlag för en sådan kammarrätt kommer att finnas under de närmaste åren. Självfallet kommer jag emellertid att uppmärksamt följa utvecklingen och föreslå de åtgärder som kan visa sig bli påkallade.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 73 350 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmänna förvaltningsdomstolarna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 73 350 000 kr.

D 4. Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.

1976/77	Utgift	17 301 302
1977/78	Anslag	19 000 000
1978/79	Förslag	21 650 000

Hyresnämnderna har till uppgift bl. a. att medla och vara skiljenämnd i hyrestvister samt att pröva vissa typer av sådana tvister. Arrendenämnderna har motsvarande uppgifter i arrendetvister. Arrendenämnd och hyresnämnd finns i samtliga län. De har gemensamt kansli. Sådant kansli, som i vissa fall är gemensamt för två eller flera län, finns på tolv orter. Chef för kansli är det hyresråd som utnämnts eller förordnats till det.

Bostadsdomstolen är fullföljds- och slutinstans i de ärenden som avgörs av hyresnämnd.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Domstols-verket	Föredra-ganden
Personal			
Bostadsdomstolen			
Domare och föredragande	10	+2	–
Övrig personal	7	+2	–
Hyresnämnderna m. m.			
Ordförande	32	–	–
Övrig personal	92	–	–
	141	**+4**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	15 145 000	+3 316 000	+2 395 000
Sjukvård	40 000	+ 4 000	–
Reseersättningar	400 000	+ 60 000	+ 40 000
Lokalkostnader	2 400 000	+ 478 000	+ 480 000
Expenser	650 000	+ 104 000	+ 100 000
Ej disponerat belopp	365 000	–	– 365 000
	19 000 000	**+3 962 000**	**+2 650 000**

Domstolsverket

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 550 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar domstolsverket en minskning med tre tjänster som ordförande och nio biträdestjänster vid hyresnämnderna (−1 038 000 kr.). Detta skulle medföra en ökning av antalet oavgjorda ärenden.

3. För bostadsdomstolen yrkas två tjänster för sekreterare och två biträdestjänster (+412 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 21 650 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 21 650 000 kr.

D 5. Utrustning till domstolar m. m.

1976/77	Utgift	4 281 619	Reservation	3 492 334
1977/78	Anslag	5 550 000		
1978/79	Förslag	3 320 000		

Från anslaget bestrids kostnader för inköp av utrustning och inventarier till nya och ombyggda lokaler för myndigheter inom domstolsverkets förvaltningsområde, med undantag av de allmänna advokatbyråerna, och konsultkostnader i samband därmed samt kostnader för flyttning.

Domstolsverket beräknar medelsbehovet budgetåret 1978/79 till 13 300 000 kr.

Jag beräknar medelsbehovet till 3 320 000 kr.

Jag hemställer i enlighet härmed att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning till domstolar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 320 000 kr.

D 6. Centralnämnden för fastighetsdata

1976/77	Utgift	16 984 609
1977/78	Anslag	18 600 000
1978/79	Förslag	22 000 000

Centralnämnden för fastighetsdata (CFD) har till uppgift att bygga upp och vidareutveckla fastighets- och inskrivningsregister som baseras på automatisk databehandling.

Nämnden leds av en styrelse. Till styrelsen är knutet ett råd med uppgift att verka för en samordning av nämndens verksamhet och verksamheten hos kommunala organ som kan komma att lämna uppgifter till eller utnyttja registren.

Chef för nämnden är en överdirektör. Inom nämnden finns fem enheter, en teknisk enhet, en fastighetsregisterenhet, en inskrivningsregisterenhet, en utvecklingsenhet och en administrativ enhet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		CFD	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	60	+17	–
Övrig personal	16	+ 2	–
	76	**+19**	–
Anslag			
1. Förberedelser för genomförandet av beslutade reformer	5 900 000	−2 335 000	
2. Reformgenomförande	1 800 000	+7 015 000	
3. Produktion	10 400 000	− 945 000	
	18 100 000	**+3 735 000**	
			+3 400 000
Avgår intäkter under anslaget	− 500 000	− 250 000	
Ej disponerat belopp	1 000 000	–	
	18 600 000	**+3 485 000**	

CFD lämnar i sin anslagsframställning förslag på tre alternativa anslagsnivåer. Den lägsta anslagsnivån, alternativ 0, innebär en höjning av nuvarande anslag med 200 000 kr. och uppgår till 18 800 000 kr. Alternativ 1, som inkluderar pris- och löneomräkning, uppgår till 19 800 000 kr. och alternativ 2 till 21 085 000 kr.

Föredraganden

Riksdagen beslöt år 1968 och 1970 att automatisk databehandling (ADB) skall införas inom fastighetsregistreringen och inskrivningsväsendet. Ett första ADB-system – driftsystem 1 – är sedan den 1 januari 1976 som försöksverksamhet i drift med rättsverkan i Uppsala län. Sedan ADB-reformens framtida utformning hade utretts av fastighetsdatakommittén (FADAK), som den 28 september 1976 överlämnade betänkandet (SOU 1976: 56 och 57) Fastighetsdata, har regeringen nyligen förelagt riksdagen proposition (1977/78: 15) om ändrade riktlinjer för fastighetsdataverksamheten. För en första etapp om fem år har dragits upp en ekonomisk ram för fastighetsdataverksamheten på 135 milj. kr. i 1976 års prisnivå. Inom den-

na ram räknar jag för CFD med ett ökat medelsbehov budgetåret 1978/79 av 3,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Centralnämnden för fastighetsdata* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.

E. RÄTTSHJÄLP M. M.

E 1. Rättshjälpskostnader

1976/77	Utgift	129 501 839
1977/78	Anslag	120 000 000
1978/79	Förslag	135 000 000

Från anslaget bestrids de rättshjälpskostnader (förmåner) som enligt rättshjälpslagen (1972: 429; omtryckt 1976: 626) skall betalas av allmänna medel, dvs. framför allt ersättning till offentlig försvarare och biträde vid allmän rättshjälp.

Domstolsverket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 137 400 000 kr.

Vid rättshjälpsreformens tillkomst förutsattes att lagstiftningen på området skulle ses över när tillräcklig erfarenhet hade vunnits av dess tillämpning. En sådan översyn har gjorts av rättshjälpsutredningen (Ju 1975: 07), som under hösten 1977 överlämnade betänkandet (SOU 1977: 49) Översyn av rättshjälpssystemet. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs f. n. inom justitiedepartementet.

Med hänsyn till beräknad belastning bör anslaget räknas upp till 135 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rättshjälpskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 135 000 000 kr.

E 2. Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	5 429 000
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknar	1978/79	
		Domstols-verket	Domstols-verket	Föredra-ganden
Resultat				
Intäkter	30 397 000	32 110 000	33 805 000	33 805 000
Kostnader	34 333 000	35 283 000	35 585 000	35 585 000
Resultat	**−3 936 000**	**−3 173 000**	**−1 780 000**	**−1 780 000**
Driftbidrag	591 000	675 000	705 000	700 000

De allmänna advokatbyråernas främsta uppgift är att lämna rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1972: 429; omtryckt 1976: 626). Om det kan ske utan hinder för den verksamhet som bedrivs enligt rättshjälpslagen, skall byråerna även lämna annat biträde i rättsliga angelägenheter. De allmänna advokatbyråerna skall i princip vara självbärande och skall konkurrera på lika villkor med enskilda advokatbyråer.

Numera finns 30 allmänna advokatbyråer. Den allmänna advokatbyrån i Luleå har ett filialkontor i Boden och ett i Kiruna. Vid allmänna advokatbyrån i Vänersborg får finnas ett filialkontor i Trollhättan t. o. m. utgången av år 1978. Vid de allmänna advokatbyråerna finns 281 tjänster, varav 138 för advokater och annan juristpersonal och 143 för övrig personal. Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet för de allmänna advokatbyråerna.

Anslaget E 2. Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna. Anslaget får i princip inte belastas. För att lösa likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behov av rörelsekapital disponerar de allmänna advokatbyråerna en rörlig kredit i riksgäldskontoret. Den uppgår f. n. till 13,2 milj. kr.

Domstolsverket

Domstolsverket framhåller i sin anslagsframställning att den ekonomiska målsättningen för de allmänna advokatbyråerna ännu inte har uppnåtts. Byråerna visade underskott i rörelsen även budgetåret 1976/77. Den bokförda förlusten blev dock något mindre än beräknat. Den uppgick till 3 936 000 kr. För byråerna sammantagna uppnåddes under budgetåret 89 procents kostnadstäckning. Denna översteg den budgeterade med två procentenheter och ökade i förhållande till föregående budgetår med sju procentenheter. Om hänsyn tas till att viss del av den bokförda förlusten i själva verket motsvaras av en ökning av värdet av nedlagt men ännu ej fakturerat arbete minskar det totala underskottet för budgetåret 1976/77 till drygt 2,5 milj.kr.

Domstolsverket föreslår att den bokförda förlusten även för budgetåret 1976/77 får belasta anslaget Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet.

Föredraganden

De allmänna advokatbyråerna har alltsedan sin tillkomst besvärats av lönsamhetsproblem. Bl. a. mot denna bakgrund har jag – som jag förutskickade i föregående års budgetproposition – låtit verksamheten vid byråerna bli föremål för en allsidig utredning. För detta ändamål har jag tillsatt en särskild kommitté, allmänna advokatbyråkommittén (Ju 1977: 11), som skall göra en ingående översyn av systemet med allmänna advokatbyråer. Jag har också uppdragit åt domstolsverket att inom ramen för nuva-

rande förutsättningar för verksamheten vid byråerna redovisa de åtgärder som har vidtagits eller som planeras för att på kort sikt förbättra byråernas lönsamhet. Kommitténs arbete pågår, medan domstolsverket har fullgjort sitt uppdrag. Verkets förslag till åtgärder på områden där beslutanderätten tillkommer riksdagen eller regeringen övervägs f. n. inom regeringskansliet. Jag vill tillägga att även rättshjälpsutredningens förslag berör frågor som har betydelse för de allmänna advokatbyråerna.

I avbidan på resultatet av allmänna advokatbyråkommitténs arbete har regeringen, i enlighet med vad som skett under tidigare budgetår, den 17 november 1977 beslutat att anslaget Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet för budgetåret 1977/78 skall belastas med 3 936 000 kr., som utgör de allmänna advokatbyråernas bokföringsmässiga underskott för budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 3. Bidrag till allmänna advokatbyråer

1976/77	Utgift	591 086
1977/78	Anslag	500 000
1978/79	Förslag	700 000

Från anslaget utgår driftbidrag till de allmänna advokatbyråerna bl. a. för vissa prestationer som byråerna utför av sociala skäl.

Domstolsverket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 705 000 kr.

Jag beräknar medelsbehovet till 700 000 kr.

Jag hemställer i enlighet härmed att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till allmänna advokatbyråer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kr.

E 4. Ersättning åt vittnen m. m.

1976/77	Utgift	40 143 044
1977/78	Anslag	23 000 000
1978/79	Förslag	45 000 000

Från anslaget bestrids en mångfald olika kostnader för rättegångsväsendet, däribland ersättningar av allmänna medel till vittne, målsägande och

tolk samt kostnad för personundersökning i brottmål. I vissa fall bestrids från anslaget utgifter för rättegångar där staten är part. Vidare betalas från anslaget bl. a. ersättning till särskilt förordnad vigselförrättare enligt kungörelsen (1964: 678) med närmare föreskrifter om borgerlig vigsel samt ersättning enligt kungörelsen (1972: 792) om ersättning för vissa delgivningar m. m.

Belastningen på anslaget har stigit från 22 745 270 kr. under budgetåret 1975/76 till 40 143 044 kr. under budgetåret 1976/77. Anledningen härtill är främst höjda kostnader för personundersökningar i brottmål samt för tolkuppdrag.

Jag avser att senare föreslå regeringen att ersättningen för delgivningsuppdrag fr. o. m. den 1 juli 1978 höjs från 16 till 20 kr. för varje person, som söks för delgivning, och att ersättningen till särskilt förordnad vigselförrättare samtidigt höjs från 40 till 80 kr. såvitt gäller den första vigseln som förrättas viss dag.

Med hänsyn till belastningen och de höjningar av ersättningarna för delgivningar och vigslar som jag nyss har förordat beräknar jag anslaget till 45 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vittnen m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 000 kr.

F. KRIMINALVÅRDEN

Vissa data rörande kriminalvården m. m.

Genomsnittligt antal klienter	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Anstaltsklientel (intagna på kriminalvårdsanstalter, allmänna häkten och med häkten samordnade polisarrester)	5004	4972	4266	4140	4051	4242
Därav						
gripna och anhållna	118	115	92	120	128	141
häktade för brott:						
ej undersökningsfall	490	521	480	488	464	519
undersökningsfall	105	118	94	83	64	45
dömda till fängelse	3232	3243	2808	2788	2805	2992
– ungdomsfängelse	390	359	313	238	210	183
– internering	526	495	378	307	269	255
– skyddstillsyn (BrB 28:3)	86	71	54	74	77	70
överlämnade till särskild vård	12	11	14	8	4	2
förvandlingsstraff för böter	13	11	7	8	7	4
övriga intagna	32	28	26	26	23	31
Frivårdsklientel	23114	23349	19376	16691	16321	16236
Därav						
dömda till skyddstillsyn	19332	19736	15608	13358	13158	13311
villkorligt frigivna	2513	2439	2670	2320	2308	2195
överlämnade till vård utom anstalt:						
internerade	750	688	665	609	532	467
ungdomsfängelseelever	519	486	433	404	323	263
Hela kriminalvårdsklientelet	28118	28321	23642	20831	20372	20478

Högsta beläggningen på kriminalvårdsanstalterna under år 1977 var 3915 mot 3821 under 1976 och 4210 under år 1975.

Antalet klienter inom frivården var den 1 oktober 1977 16030 mot 16293 vid samma tidpunkt år 1976.

Kriminalvården hade den 1 juli 1977 4283 platser på kriminalvårdsanstalterna, varav 2344 slutna och 1939 öppna. Antalet platser i de allmänna häktena och i de polisarrester som är samordnade med dessa häkten var 1178.

Under år 1977 har öppna lokalanstalterna Aspliden utanför Norrköping och Österport i Malmö med 10 respektive 18 platser tagits i bruk. Vid dessa anstalter har även inrättats platser för kvinnor.

Ett nytt allmänt häkte i Luleå har tagits i bruk under 1977 med 30 platser.

Regeringen har den 21 juli 1977 medgett att riksanstalten Håga fr. o. m. den 1 augusti 1977 får vara sluten lokalanstalt med 42 platser i kriminalvårdens stockholmsregion. Medel föreslås för en ombyggnad av riksanstalten Hall. Härigenom tillförs regionen ytterligare 45 slutna lokalanstaltsplatser, varav fem platser avses för kvinnor.

Regeringen förordnade den 22 december 1976 att kriminalvårdsanstalterna Ljustadalen och Sjöboda samt allmänna häktet i Östersund skulle läggas ned så snart som möjligt, dock senast den 30 juni 1978. Regeringen föreskrev vidare att platsantalet vid kriminalvårdsanstalten Skenäs inom samma tidsrymd skulle reduceras med 24. I samma beslut föreskrev regeringen att kriminalvårdsanstalterna Ulriksfors och Lärbro skulle läggas ned så snart som möjligt, dock senast den 30 juni 1979. Med ändring av sitt tidigare beslut och i enlighet med uttalande av 1976/77 års riksdag (JuU 1976/77: 29 s. 6–10, rskr 1976/77: 285) har regeringen den 16 juni 1977 föreskrivit att allmänna häktet i Östersund inte skall läggas ned. Mot bakgrund av riksdagens uttalande att en viss reducering av antalet platser synes motiverad med hänsyn till den låga beläggningen uppdrog regeringen åt kriminalvårdsstyrelsen att i samråd med länsstyrelsen i Jämtlands län och polisstyrelsen i Östersunds polisdistrikt utreda möjligheten att reducera platsantalet vid häktet. Av utredningen framgår att en minskning av platsantalet inte skulle innebära någon besparing.

Beläggningsutvecklingen har under år 1977 påtagligt förändrats. Detta gäller i första hand intagna med långa verkställighetstider. Den 1 mars 1975 fanns under verkställighet 570 personer som dömts till fängelse två år eller mera eller till internering med en minsta tid av två år eller mera. Samma grupp bestod den 1 mars 1976 av 583 personer och den 1 mars 1977 av 611 personer. Ökningen har fortsatt under året. Detta har medfört att gruppen den 1 december 1977 uppgick till 743 personer. Inom gruppen föreligger en proportionellt kraftigare ökning av det antal personer som dömts till fem års fängelse eller mera eller till internering med en minsta tid av fem år eller mera. Den 1 mars 1975 uppgick antalet intagna med denna strafftid till 131 personer. Motsvarande siffra var den 1 mars 1977 145 och den 1 december 1977 181 intagna. Uppgången i antalet intagna som ådömts långa frihetsstraff, hänför sig främst till personer som fällts till ansvar för narkotikabrott av allvarlig art. Den uppåtgående trenden synes fortsätta och berör i första hand de slutna riksanstalterna.

Under hänvisning till regeringens förut omtalade beslut den 22 december 1976 angavs i prop. 1976/77: 150 bil. 2, s. 11, att det enligt en rapport från riksrevisionsverket skulle finnas utrymme för en fortsatt reduktion med 300–500 platser. Som ett led i de allmänna besparingsåtgärder som regeringen ansåg nödvändiga borde därför utredas vilka ytterligare anstalter och avdelningar som i så fall borde läggas ned.

Med hänsyn till beläggningsutvecklingen under 1977 är det emellertid osäkert om utrymme längre finns att i dag reducera platsantalet med så många platser som riksrevisionsverket beräknade. En reduktion kan f. n. endast avse sådana anstalter som inte används för intagna med långa strafftider. Regeringen har därför den 15 december 1977 förordnat att annexet Rödjan med 40 platser vid kriminalvårdsanstalten Mariestad och öppna avdelningen Backen med 30 platser vid kriminalvårdsanstalten Hall, skall läggas ned så snart som möjligt, dock senast den 30 juni 1979. Därvid kan omkring 20 tjänster dras in. I samma beslut har regeringen föreskrivit

att anstalten Rönås med 42 platser skall läggas ned då den nya lokalanstalten i Helsingborg tas i bruk under budgetåret 1978/79.

Det ankommer på en arbetsgrupp med företrädare för justitie- och budgetdepartementen samt kriminalvårdsstyrelsen och berörda personalorganisationer att arbeta ut ett samlat förslag till den framtida dimensioneringen av anstaltsbeståndet. Gruppen skall också skapa ett tillfredsställande underlag för en fortlöpande anpassning av anstaltsbeståndets kapacitet till de resurser som behövs. Arbetet beräknas vara avslutat under våren 1978.

På många av kriminalvårdsanstalterna är narkotikamissbruket allvarligt. På förslag av den särskilda ledningsgrupp för narkotikafrågor som regeringen tillkallat har regeringen den 21 juli 1977 anvisat medel till en frivillig och drogfri behandlingskedja vid vissa kriminalvårdsenheter. Förslaget byggde i sin tur på ett initiativ från kriminalvårdsstyrelsen. Enligt förslaget skall verksamheten ledas av kriminalvårdens narkomanvårdsteam vid allmänna häktet i Stockholm. Teamet skall etablera kontakt på häktet med de missbrukare som på eget initiativ försöker komma till rätta med sina problem och informera dem om behandlingsmöjligheterna och de villkor som gäller för verksamheten. Möjlighet skall finnas för intagna även på andra häkten och anstalter att delta i verksamheten. Efter kontraktsöverenskommelser vid vilka den intagne själv väljer om han vill delta i behandlingen samt frivilligt lämna urinprov för kontrollanalys av narkotika överförs han till kriminalvårdsanstalten Österåker. Ett rikt utbud av aktiviteter och terapeutiska åtgärder kommer där att erbjudas de intagna. Anstalten kommer att kunna ta emot omkring 75 intagna. Som en komplettering till behandlingen i sluten miljö kommer de intagna på Österåker att tillfälligtvis kunna föras över till kriminalvårdsanstalten Mon med 15 platser i Östhammars kommun. Denna anstalt är f. n. nedlagd men kommer att öppnas på nytt. De intagna kommer där att tillsammans med personal och anhöriga under längre eller kortare perioder kunna ägna sig åt olika aktiviteter av terapeutisk natur. Som sista led i behandlingskedjan och som ett led i utslussningen till frihet ingår placering på den till anstalten Österåker knutna avdelningen med 15 platser vid anstalten Bogesund i Vaxholms kommun. Även vid denna anstalt kommer vissa platser att tas i bruk. Verksamheten kommer att påbörjas vid årsskiftet 1977/78.

Genom beslutet i juli 1977 ställde regeringen medel till förfogande för inrättande av tre visitationspatruller. Utöver de visitationspatruller som tidigare fanns vid kriminalvårdsanstalterna Kumla, Hall och Malmö har därigenom ytterligare tre anstalter kunnat tillförsäkras resurser för detta ändamål, nämligen kriminalvårdsanstalterna Norrköping, Norrtälje och Tidaholm. Därutöver anvisades medel för en intensifierad fritidsverksamhet vid vissa kriminalvårdsanstalter.

Inom kriminalvårdsstyrelsen fortsätter arbetet med att finna lösningar på problemet med narkotikamissbruket vid kriminalvårdsanstalterna. Styrelsen planerar därefter att förelägga ledningsgruppen de förslag till åtgärder som arbetet kan leda till.

Uppsala skyddskonsulentdistrikt kommer att delas.

Genom beslut den 29 juni 1973 bemyndigade Kungl. Maj:t min företrädare att tillkalla en sakkunnig för att utreda övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas uppgifter och organisation. Den sakkunnige har den 30 juni 1975 överlämnat betänkandet (SOU 1975: 16) Kriminalvårdens nämnder. Betänkandet har remissbehandlats. Förslaget övervägs f. n. inom justitiedepartementet.

Personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter har varit föremål för en översyn av en särskilt tillkallad sakkunnig (Ju 1973: 20). Denna har den 16 december 1977 överlämnat betänkandet (SOU 1977: 76) Personalen vid kriminalvårdens anstalter.

Den andliga vården vid bl. a. kriminalvårdens anstalter utreds av tillkallade sakkunniga (U 1974: 10). Frågan vilka disciplinmedel som kan behövas för att upprätthålla ordning och säkerhet på kriminalvårdsanstalterna prövas av utredningen (Ju 1976: 07) om isolering inom kriminalvården.

Kriminalvårdsstyrelsens organisation är föremål för en översyn av en kommitté (Ju 1976: 06).

F 1. Kriminalvårdsstyrelsen

1976/77 Utgift	43 382 301
1977/78 Anslag	43 800 000
1978/79 Förslag	49 933 000

Kriminalvårdsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om kriminalvård. Styrelsen är chefsmyndighet för regioncheferna, kriminalvårdsanstalterna, de allmänna häktena och skyddskonsulentorganisationen. Styrelsen tillhandahåller personal och annan service för den verksamhet som bedrivs av kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden. Dessa nämnder är centrala organ som handlägger vissa ärenden rörande dem som har dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering.

Kriminalvårdsstyrelsen leds av en styrelse. Inom kriminalvårdsstyrelsen finns två avdelningar, en för vård och tillsyn och en för arbete och utbildning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Kriminalvårdsstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	117	+1	–
Övrig personal	140	–	–
	257	+1	–

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Kriminal-vårds-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Lönekostnader	29 761 000	+ 8 508 000	+4 909 000
Sjukvård	108 000	+ 7 000	+ 6 000
Reseersättningar	1 210 000	+ 347 000	+ 271 000
därav utrikes resor	(22 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	4 753 000	+ 478 000	+ 467 000
Expenser	2 958 000	+ 399 000	+ 195 000
Förhyrd datamaskintid m. m.	4 668 000	+ 1 067 000	+ 627 000
Ej disponerat belopp	342 000	–	– 342 000
	43 800 000	**+10 806 000**	**+6 133 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 8 039 000 kr.

2. Redovisningscentralen bör förstärkas med en tjänst som biträdande chef med ansvar bl. a. också för anslutna myndigheters utbildning i redovisningstekniska frågor samt vidareutveckling av system S (+129 000 kr.).

3. Arvodesmedel yrkas för en konsult i förplägnadsfrågor, biblioteks-konsult, konsultinsatser för städningsarbete på kriminalvårdens olika enheter, beredskapsplanering, en undersökning av arbetsmiljöerna för personal inom kriminalvården, för personalsocial verksamhet, samt för vikarier för fackliga förtroendemän som är sysselsatta med fackligt arbete. Medel begärs dessutom på grund av arbetsreformen för central förhandlings-, utrednings- och informationsverksamhet m. m. (+904 000 kr.).

4. För organisations- och rationaliseringsarbete yrkas arvode motsvarande en halvtidstjänst som systemerare, konsultarvoden och medel för datamaskintid. Medel beräknas för fortsatt undersökning av narkotikamissbruket inom kriminalvården och utvärdering av insatta behandlingsåtgärder. Ytterligare medel beräknas under anslagsposten Reseersättningar. (+1 734 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 49 933 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 49 933 000 kr.

F 2. Kriminalvårdsanstalterna

1976/77	Utgift	519 562 064
1977/78	Anslag	549 020 000
1978/79	Förslag	652 950 000

Den 1 juli 1977 fanns inom kriminalvården 22 riksanstalter med 1 516 slutna och 659 öppna platser, 51 lokalanstalter med 828 slutna och 1 280 öppna platser samt 22 häkten med 1 178 platser. Riksanstalterna är direkt underställda kriminalvårdsstyrelsen, medan häktena, lokalanstalterna och skyddskonsulentdistrikten är organiserade i elva regioner. I ledningen för varje region finns en kriminalvårdsdirektör.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Kriminal-vårds-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Styresmän m. fl.	281	+ 4	+ 1
Läkare, psykologer	32,5	+ 6	–
Tillsynspersonal	2777,5	+117	+17
Personal i arbetsdrift	584	+ 4	– 1
Kontorspersonal	288,5	+ 7,5	–1
Maskinpersonal	59	–	+ 1
Förråds- och ekonomipersonal	232	+ 68,5	+21
Reducering under 1978/79 till följd av minskat antal anstaltsplatser			–20
	4254,5	**+207**	**+18**
Anslag			
Lönekostnader	400303000	+114420000	+ 92901000
Sjukvård m. m. för personal	1027000	+ 147000	+ 99000
Reseersättningar	3403000	+ 408000	+ 387000
Lokalkostnader	69713000	+ 29478000	+ 3036000
Expenser	4719000	+ 456000	+ 411000
Inköp och underhåll av bilar	1960000	+ 4176000	+ 2100000
Utspisning	25073000	+ 3259000	+ 3259000
Beklädnad och sängkläder	5590000	+ 391000	+ 391000
Hälso- och sjukvård	9380000	+ 2720000	+ 2720000
Idrotts- och bildnings-verksamhet m. m.	1621000	+ 243000	+ 643000
Biblioteksverksamhet	614000	+ 434000	+ 37000
Omkostnader för permit-terade, frigivna m. fl.	6934000	+ 1393000	+ 693000
Transport av intagna m. fl.	9085000	+ 636000	+ 636000
Tjänstedräkt	752000	+ 209000	+ 110000
Bidrag till intagnas familjer	307000	+ 34000	+ 31000
Underhåll av tekniska hjälpmedel för bevakning	356000	+ 36000	+ 36000
Ersättning för vård på anstalter som ej tillhör kriminalvården	716000	+ 43000	+ 43000
Frivillig kontaktverksamhet	119000	+ 18000	+ 12000
Gemensamma funktioner i kvarteret Kronoberg	2105000	+ 410000	+ 410000
Diverse utgifter	1097000	+ 121000	+ 121000
Ej disponerat belopp	4146000	–	– 4146000
	549020000	**+159032000**	**+103930000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 137 674 000 kr.

2. För nya lokalanstalter i Helsingborg och Borås yrkas för vardera anstalten 31 tjänster, för Borås under halvt budgetår. När de nya anstalterna tagits i bruk läggs kriminalvårdsanstalterna Rönås och Ollestad ned. Styrelsen vill för de nya tjänsterna även utnyttja lönemedel från Lärbro- och Ulriksforsanstalterna när dessa läggs ned. (−1 266 000 kr.).

3. Styrelsen föreslår i särskild skrivelse till regeringen den 15 mars 1977 att en lokalanstalt med 75 platser inrättas vid riksanstalten Hall genom omdisposition av anstaltens platser. Tjänster begärs för en styresman, en översköterska och tre tillsynsmän. (+384 000 kr.).

4. För att de två slutna riksanstalterna Tidaholm och Norrtälje skall kunna ta hand om ett under senare år alltmer belastat klientel krävs omstrukturering av anstalterna med reducerat platsantal och personalförstärkningar. Sammanlagt begärs två tjänster som assistent och 33 tjänster för tillsynspersonal. (+3 355 000 kr.).

5. Med hänsyn till narkotikasituationen bör sammanlagt tio vårdartjänster för visitationsuppgifter inrättas vid vissa riksanstalter. 43 tjänster för tillsynspersonal yrkas för personal som för närvarande avlönas med medel från bevakningsbemyndigandet. (+1 987 000 kr.).

6. I köken vid 32 anstalter och fyra häkten finns endast en ansvarig tjänsteman. För avlösare till denna personal yrkas arvoden motsvarande tjänster på halvtid för 32 kokerskor och fyra ekonomibiträden. En av regeringen särskilt tillkallad sakkunnig har utrett frågan om leverans utifrån av mat till kriminalvårdens anstalter. Eftersom ställning ännu inte tagits till utredningsmannens förslag yrkar styrelsen – under trycket bl. a. av de krav på omedelbara åtgärder, som reses av livsmedelsverket och arbetarskyddsmyndigheterna – tolv tjänster som kokerska samt 64 tjänster som ekonomibiträde, varav 25 tjänster på halvtid. (+7 656 000 kr.).

7. En tjänst som psykolog bör inrättas vid kriminalvårdsanstalten Hinseberg och ytterligare fem psykologtjänster tillföras kriminalvårdsregioner. Samtidigt kan medel för psykologisk konsultation under anslagen F 2. Kriminalvårdsanstalterna och F 3. Frivården reduceras. (+634 000 kr.).

8. Fyra tjänster som verkstadsförman begärs till anstalter med s. k. enmansverkstäder. För avlösare åt arbetsledare inom jordbruksdriften beräknas arvodesmedel motsvarande fem halvtidstjänster. Dessutom yrkas arvodesmedel för studiehandledare och vissa tjänsteförändringar för arbetsledare. (+760 000 kr.).

9. Enär den fastställda personalstaten för allmänna häktet i Stockholm visat sig otillräcklig yrkas en tjänst som assistent, en som övertillsynsman, nio som tillsynsman, 17 som vårdare, fyra som biträde, varav en på halvtid, två som förrådsförman och tre tjänster som ekonomibiträde. Vissa medel under bevakningsbemyndigandet kan därvid dras in. (+1 531 000 kr.).

10. För personaladministrativa uppgifter bör inrättas dels en tjänst som handläggare och en som biträde vid var och en av de tre storstadsregionerna och vid allmänna häktet i Stockholm, dels sammanlagt fem tjänster som handläggare vid vissa riksanstalter. Styrelsen avser att för ändamålet omdisponera nio tjänster som handläggare och yrkar fyra tjänster som biträde i utbyte mot arvodesmedel. (+276 000 kr.).

11. Styrelsen beräknar kostnaderna för vikarier under tid som facklig förtroendeman utför fackligt arbete till 1 milj. kr.

12. En upprustning under fyra år av det starkt nedslitna bilbeståndet föreslås för en sammanlagd kostnad av ca 16 milj. kr. För budgetåret 1978/79 yrkas utöver prisomräkning 4 milj. kr. under anslagsposten Inköp och underhåll av bilar.

13. En uppbyggnad av biblioteksverksamheten bör genomföras under en tvåårsperiod. Under anslagsposten Biblioteksverksamhet yrkas för budgetåret 1978/79 utöver prisomräkning 336 000 kr.

14. Under anslagsposten Omkostnader för permitterade, frigivna m. fl. beräknas utöver prisomräkning 700 000 kr. avseende kostnader för intagna som vistas utanför anstalt enligt 34 § lagen om kriminalvård i anstalt.

Föredraganden

En ny lokalanstalt i Helsingborg med 40 platser, varav minst fem platser är avsedda för kvinnliga intagna, kommer att tas i bruk under budgetåret 1978/79. Jag har beräknat medel för 31 tjänster vid den nya anstalten (2). I samband med att anstalten tas i bruk skall enligt regeringens beslut den 15 december 1977 lokalanstalten Rönås med 42 platser i Sjöbo kommun läggas ned. Därvid kan medel för 18 tjänster dras in.

Mathållningen vid kriminalvårdsanstalterna ombesörjes i stor utsträckning under medverkan av intagna i köksarbetet. Den höga omsättningen av intagna begränsar möjligheterna till ett lämpligt urval för sådant arbete. Detta medför stora svårigheter bl. a. när det gäller att tillgodose de krav som livsmedelsverket har fastställt på läkarundersökning och hälsokontroll av dem som arbetar med livsmedel i anstalternas kök. Samarbetsdelegationen för förplägnadsfrågor föreslog i en rapport till regeringen den 20 december 1974 att utbildad kökspersonal i stället skall anställas i anstaltsköken samt att dessa blir föremål för upprustning. I budgetpropositionen 1976 (prop. 1975/76: 100, bil. 4, s. 74) uttalade min företrädare att han delade uppfattningen att mathållningen för de intagna borde förbättras men att, innan man tar ställning till samarbetsdelegationens förslag, det borde undersökas huruvida mathållningen vid anstalterna kunde genomföras genom leverans från närliggande landstingskommunala eller kommunala kök. Min företrädare tillkallade en sakkunnig att utreda denna fråga.

Den sakkunnige avgav i juni 1977 betänkandet (Ds Ju 1977: 8) Måltidsverksamheten inom kriminalvården. I betänkandet angavs att leveranser från militära, landstingskommunala eller kommunala kök till närliggande

anstalter inte är genomförbara. Utredningen föreslog i stället två alternativ för att undvika att intagna utnyttjas i anstaltsköken. Det ena alternativet innebar att viss förstärkning skulle ske hos kriminalvårdsstyrelsen för handläggning av de olika frågor som rör mathållningen vid anstalterna samt att endast personal anställd inom kriminalvården skulle arbeta i köken enligt samarbetsdelegationens förslag. Enligt det andra alternativet skulle det samlade ansvaret för alla med mathållningen sammanhängande frågor, såväl administration och utvecklingsarbete som tillagning och distribution av mat, uppdras åt ett specialistföretag. Företaget skulle också svara för kökspersonalens anställningsförhållanden. Som exempel på ett sådant företag anför utredningen Sveriges allmänna restaurangaktiebolag, SARA. Det övervägande antalet remissorgan tillstyrker från såväl effektivitets- som vårdsynpunkt det förstnämnda alternativet.

Jag delar uppfattningen att intagna inte bör delta i köksarbetet. I likhet med det övervägande antalet remissinstanser anser jag att anstaltsköken efter hand bör tillföras kökspersonal, som är anställd inom kriminalvården. Jag har därför beräknat medel för 20 tjänster för köksarbete (6). Däremot anser jag att utredningen (Ju 1976: 06) om kriminalvårdsstyrelsens organisation m. m. bör överväga vilka åtgärder som erfordras för styrelsens handläggning av frågor som rör mathållningen vid anstalterna.

Beläggningsutvecklingen har under år 1977 påtagligt förändrats. Detta gäller i första hand intagna med långa verkställighetstider. Den 1 mars 1975 fanns under verkställighet 570 personer som dömts till fängelse två år eller mera eller till internering med en minsta tid av två år eller mera. Samma grupp bestod den 1 mars 1976 av 583 personer och den 1 mars 1977 av 611 personer. Ökningen har fortsatt under året. Detta har medfört att gruppen den 1 december 1977 uppgick till 743 personer. Inom gruppen föreligger en proportionellt kraftigare ökning av det antal personer som dömts till fem års fängelse eller mera eller till internering med en minsta tid av fem år eller mera. Den 1 mars 1975 uppgick antalet intagna med denna strafftid till 131 personer. Motsvarande siffra var den 1 mars 1977 145 och den 1 december 1977 181 intagna. Uppgången i antalet intagna som ådömts långa frihetsstraff hänför sig främst till de personer som fällts till ansvar för narkotikabrott av allvarlig art. Den uppåtgående trenden synes fortsätta och berör i första hand de slutna riksanstalterna.

Under hänvisning till regeringens förut omtalade beslut den 22 december 1976 angavs i prop. 1976/77: 150 bil. 2, s. 11, att det enligt en rapport från riksrevisionsverket skulle finnas utrymme för en fortsatt reduktion med 300–500 platser. Som ett led i de allmänna besparingsåtgärder som regeringen ansåg nödvändiga borde därför utredas vilka ytterligare anstalter och avdelningar som i så fall borde läggas ned.

Med hänsyn till beläggningsutvecklingen under år 1977 är det emellertid osäkert om utrymme längre finns att idag minska platsantalet i den utsträckning riksrevisionsverket beräknade. En reduktion kan f. n. endast

avse sådana anstalter som inte används för intagna med långa strafftider. Regeringen har därför den 15 december 1977 förordnat att annexet Rödjan med 40 platser vid kriminalvårdsanstalten Mariestad och öppna avdelningen Backen med 30 platser vid kriminalvårdsanstalten Hall skall läggas ned så snart som möjligt, dock senast den 30 juni 1979. Därvid kan omkring 20 tjänster dras in.

Under investeringsanslaget KB II 3. Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården föreslås en kostnadsram på 2,5 milj. kr. för ombyggnad av vissa delar av kriminalvårdsanstalten Hall varigenom kriminalvårdens stockholmsregion tillförs 45 slutna lokalanstaltsplatser, varav fem platser är avsedda för kvinnliga intagna. Jag har under detta anslag beräknat medel för de fem tjänster som erfordras utöver de tjänster som erhålls genom omdisponering av personalen vid anstalten Hall (3).

Jag har under anslaget, utöver prisomräkning, beräknat 2 milj. kr. för en upprustning av kriminalvårdens transportfordon (12).

Jag har beräknat medel för omdisponering av nio tjänster för att handlägga personaladministrativa uppgifter vid vissa regionkanslier och riksanstalter (10).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 652 950 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 652 950 000 kr.

F 3. Frivården

1976/77	Utgift	97 542 401
1977/78	Anslag	118 850 000
1978/79	Förslag	141 988 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för frivårdsorganisationens och övervakningsnämndernas verksamhet samt ersättningar till övervakare.

Frivårdsorganisationen består av 46 frivårdsdistrikt med lika många skyddskonsulenter. Genom omorganisation i Stockholm, Göteborg och Malmö kommer antalet distrikt att utökas till 62 den 1 januari 1978.

Antalet övervakningsnämnder är 48. De är lokala organ för kriminalvården i frihet. Från och med den 1 januari 1978 kommer antalet övervakningsnämnder att vara 50.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Kriminal-vårds-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Konsulent- och assistentpersonal	520	–	–
Läkare, psykologer	4	–	–
Sjukvårdspersonal	21,5	–	–
Kontorspersonal	239	–	–
Personal på akutvårdsavdelning	6	–	–
Personal på hotell	19	+3	–
Personal på inackorderingshem	13	–	–
	822,5	**+3**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	72 785 000	+21 886 000	+21 523 000
Sjukvård	247 000	+ 37 000	+ 35 000
Reseersättningar	2 397 000	+ 393 000	+ 369 000
därav nordiska resor	(2 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	7 089 000	+ 862 000	+ 862 000
Expenser	2 865 000	+ 272 000	+ 262 000
Driftkostnader för frivårdsanläggningar m. m.	591 000	+ 71 000	–
Ersättningar till övervakare	22 817 000	+ 50 000	–
Behandlings- och stödåtgärder	6 421 000	+ 771 000	+ 642 000
Bildnings- och kontaktverksamhet	119 000	+ 13 000	+ 12 000
Bidrag till enskild frivårdsverksamhet	2 762 000	+ 190 000	+ 190 000
Ej disponerat belopp	757 000	–	– 757 000
	118 850 000	**+24 545 000**	**+23 138 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 24 616 000 kr.

2. I 0-alternativet beräknar styrelsen att en sänkning av prövotiden till ett år för till skyddstillsyn dömda skulle ge besparingar av övervakningsarvoden med ca 6 milj. kr.

3. Uppsala skyddskonsulentdistrikt bör delas i två distrikt. Vid tre frivårdshotell begärs ytterligare en tjänst som vårdare. Arvodesmedel yrkas för en halvtidstjänst som tillsynsman vid inackorderingshemmet Luggebo. (+335 000 kr.).

4. För tid då fackliga förtroendemän utför fackligt arbete yrkas ytterligare vikariemedel (+220 000 kr.).

5. Styrelsen föreslår i särskild skrivelse till regeringen den 10 juni 1977 att arvodestjänster på deltid för psykolog inrättas i vissa skyddskonsulentdistrikt i utbyte mot medel för konsultinsatser. Under förutsättning att sex tjänster som psykolog får inrättas under anslaget F 2. Kriminalvårdsanstalterna kan medel till psykologkonsultation reduceras. (–626 000 kr.).

Föredraganden

Ärendebelastningen motiverar att Uppsala skyddskonsulentdistrikt delas i två distrikt. I enlighet härmed har jag beräknat medel för en tjänst som skyddskonsulent och en tjänst som inspektör. Därvid kan två tjänster som handläggare dras in. (3).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 141 988 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Frivården* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 141 988 000 kr.

F 4. Maskin- och verktygsutrustning m. m.

1976/77	Utgift	2 416 311	Reservation	2 581 267
1977/78	Anslag	1 650 000		
1978/79	Förslag	4 150 000		

Kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en uppräkning av den totala kostnadsramen från 9 147 000 kr. till 12 533 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknas av styrelsen till (2 417 000+6 527 000) 8 944 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1978/79 till 4 150 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Maskin- och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 150 000 kr.

F 5. Engångsanskaffning av inventarier m. m.

1976/77	Utgift	4 233 907	Reservation	4 441 895
1977/78	Anslag	5 000 000		
1978/79	Förslag	4 200 000		

Kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en uppräkning av den totala kostnadsramen från 15 672 000 kr. till 20 300 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknas av styrelsen till (7 357 000+ 10 002 000) 17 359 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1978/79 till 4,2 milj. kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 200 000 kr.

F 6. Utbildning av personal m. fl.

1976/77	Utgift	3 640 300	Reservation	59 177
1977/78	Anslag	4 000 000		
1978/79	Förslag	4 425 000		

Från anslaget bestrids vissa utgifter för utbildning av kriminalvårdsverkets personal, personundersökare och övervakare samt utgifter för praktikcentra för studerande vid socialhögskola.

Kriminalvårdsstyrelsen begär en höjning av anslaget med 1 410 000 kr.

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1978/79 till 4 425 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildning av personal m.fl.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 425 000 kr.

F 7. Kriminalvårdsenheter med särskild budget

1976/77	Utgift	45 208 904
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Försök med programbudgetering pågår vid kriminalvårdsanstalterna Båtshagen, Hinseberg och Kumla samt vid Örebro skyddskonsulentdistrikt. Verksamheten vid nämnda kriminalvårdsenheter regleras för innevarande budgetår genom särskilda budgetar inom en av regeringen totalt reglerad ram. F. n. redovisas verksamheten på delprogrammen tillsyn, särskild vårdverksamhet, industriell verksamhet, arbetsterapeutiskt inriktad verksamhet och utbildning.

Anslaget bör liksom för innevarande budgetår tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. De utbetalningar som skall belasta anslaget skall leda till motsvarande besparingar på andra anslag för kriminalvården.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kriminalvårdsenheter med särskild budget* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G. DIVERSE

G 1. Ersättning för personskador på grund av brott

1976/77	Utgift	963 849
1977/78	Anslag	1 000 000
1978/79	Förslag	1 000 000

Från anslaget betalas ersättning av statsmedel enligt kungörelsen (1971: 505) om ersättning av allmänna medel för personskada på grund av brott.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 tillkallades sakkunniga för utredning av frågan om vidgad ersättning till brottsoffer m. m. (brottsskadeutredningen Ju 1974: 18). De sakkunniga avlämnade den 1 juli 1977 betänkandet (SOU 1977: 36) Ersättning för brottsskador. En proposition beräknas bli förelagd riksdagen under våren 1978. I avvaktan härpå bör anslaget för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för personskador på grund av brott* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

G 2. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.

1976/77	Utgift	21 587	Reservation	163 251
1977/78	Anslag	80 000		
1978/79	Förslag	80 000		

Från anslaget betalas bidrag till nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Nämnden skall enligt sin instruktion (1946: 412) främja tillkomsten av vägledande litteratur på förvaltningsrättens område. Statsverkets inkomster av verk, som har utarbetets eller utgetts med bidrag från detta anslag, avräknas från anslaget.

Nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer beräknar medelsbehovet till 80 000 kr.

Jag biträder nämndens förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kr.

G 3. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.

1976/77	Utgift	234 710
1977/78	Anslag	265 000
1978/79	Förslag	300 000

Från anslaget utgår bidrag till Världsorganisationen för intellektuella äganderätten, till internationella institutet i Rom för unifiering av privaträtten och till permanenta byrån för Haagkonferensen för internationell privaträtt. Från anslaget betalas även Sveriges kostnader med anledning av FN:s konvention om avskaffande av rasdiskriminering.

De för Sveriges del fastställda bidragen torde komma att höjas. Anslaget för nästa budgetår bör med hänsyn härtill räknas upp med 35 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

G 4. Stöd till politiska partier

1976/77	Utgift	52 842 500
1977/78	Anslag	53 100 000
1978/79	Förslag	69 100 000

Medelstilldelningen sker enligt lagen (1972: 625) om statligt stöd till politiska partier. En nyligen beslutad ändring i lagen medför att anslaget för nästa budgetår bör räknas upp med 16 000 000 kr. (prop. 1977/78: 25, KU 1977/78: 22, rskr 1977/78: 79).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till politiska partier* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 69 100 000 kr.

G 5. Vissa kostnader i anledning av allmänna val

1976/77	Utgift	39 407 430
1977/78	Anslag	400 000
1978/79	Förslag	8 100 000

Från anslaget bestrids statsverkets del av kostnaderna för valsedlar, valkuvert och andra valtillbehör samt utbetalas ersättning till vissa myndigheter och verk för biträde i samband med allmänna val.

Riksskatteverket, som är central valmyndighet, föreslår att anslaget för budgetåret 1978/79 tas upp med 8 100 000 kr.

Jag biträder riksskatteverkets förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kostnader i anledning av allmänna val* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8100000 kr.

G 6. Bokföringsnämnden

1976/77	Utgift	734955
1977/78	Anslag	730000
1978/79	Förslag	930000

Bokföringsnämnden, som inrättades den 1 juli 1976, har till uppgift att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning.

Nämnden består av ordförande och nio andra ledamöter. För varje annan ledamot än ordföranden finns en ersättare. Hos nämnden finns ett kansli med en chef.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	+3	+1
Övrig personal	1	+1	–
	2	**+4**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	580000	+569800	+201000
Sjukvård	1200	–	–
Resersättningar	5000	+ 8000	+ 500
Lokalkostnader	25000	+ 15000	+ 1500
Expenser	111800	+ 53200	+ 4000
Ej disponerat belopp	7000	–	– 7000
	730000	**+646000**	**+200000**

Bokföringsnämnden

1. Pris- och löneomräkning m. m. 77500 kr.

2. I 0-alternativet förordar nämnden en nedskärning av informationskostnader och kostnader för hjälp av sakkunniga i nämndens utredningsarbete.

3. Nämnden har under sitt arbete konstaterat de förväntningar på en utvidgad service i redovisningsfrågor som främst mindre och medelstora företag ställer på nämnden. Nämndens nuvarande knappa resurser medger inte att dessa förväntningar kan uppfyllas.

I fråga om det fortsatta arbetet inom bokföringsnämnden bör enligt nämndens mening resurserna koncentreras på tre områden, nämligen företagens årsbokslut och offentliga redovisning, företagens löpande bokföring samt forskning och utveckling på redovisningsområdet. För varje område bör en arbetsgrupp bildas. Denna organisation, som på försök har införts budgetåret 1977/78, bör medverka till bl. a. en effektivare beslutsprocess i nämnden, eftersom åtskilliga detaljfrågor kan behandlas i arbetsgrupperna.

Inom området företagens offentliga redovisning kommer att behövas klarläggande och utveckling av praxis beträffande vissa lagfästa informationskrav, t. ex. antalet anställda per arbetsställe och koncerninterna leveranser. Likaså krävs en utveckling av praxis i fråga om koncernredovisning och delårsrapporter, som inte reglerats i tidigare lagstiftning. När det gäller företagens årsbokslut finns problemet med värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta.

Nämndens diskussioner om forskning och utvecklingsarbete på redovisningsområdet har visat att det finns behov av att samordna civillagstiftningen och annan lagstiftning, t. ex. skattelagstiftningen, i redovisningsfrågor. Principer för hur inflationens effekter skall beaktas i redovisningen bör också fastställas. En anpassning till de förändringar av arbetsorganisation och beslutsfattande som medbestämmandelagstiftningen ger möjlighet till kräver vidare sannolikt en förändring av företagens informationssystem. Bokföringsnämnden anser att det på sistnämnda område först krävs forskning och utvecklingsarbete i fråga om utformningen av företagens interna bokföring. Nämnden utgår från att den i detta arbete skall spela en initierande och samordnande roll (jfr LU 1976/77: 19).

Indelningen av nämnden i arbetsgrupper medför behov av en utökning av personalen med tre handläggare och ett biträde. Även kostnaderna för konsulter kommer att öka i anslutning till arbetet i de tre arbetsgrupperna. Detta gäller också kostnaderna för resor, lokaler och expenser.

Föredraganden

För att kunna fullgöra sina funktioner på redovisningsområdet, inte minst när det gäller att utveckla och anpassa företagens redovisning till medbestämmandelagstiftningens informationskrav, bör bokföringsnämnden få ökade resurser. Jag har beräknat medel för utökning av personalen med en handläggare.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 930 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bokföringsnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 930 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

G. Domänverket

1. Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården

1976/77	Utgift	–	Reservation	27 024
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids utgifter för köp av jordbruksfastigheter, lämpliga att utnyttjas som kriminalvårdsanstalter.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 1 000 kr.

Jag biträder kriminalvårdsstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

II. Statens allmänna fastighetsfond

1. Polishus m. m.

1976/77	Utgift	79 610 159	Reservation	33 201 575
1977/78	Anslag	61 000 000		
1978/79	Förslag	40 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för främst polisväsendet samt för inlösen av polishus.

Byggnadsstyrelsen

Efter polisväsendets förstatligande den 1 januari 1965, då staten i princip åtog sig att svara för lokaler till polisväsendet, har ett stort antal polishus uppförts efter kommunala och enskilda åtaganden. Denna del av polishusbyggandet, som skett i samarbete med byggnadsstyrelsen, har avvecklats. Staten har löst in ett antal av dessa hus. Enligt beslut av regeringen får styrelsen träffa köpeavtal avseende förvärv av färdigställda polishus enligt vilka betalningen av köpeskillingen delas upp på flera budgetår. Avtal som

träffas under budgetåret 1977/78 samt under tidigare budgetår träffade avtal, får medföra kostnader om tillsammans högst 15 milj. kr. per budgetår. Avtalen skall godkännas av regeringen. Styrelsen föreslår att 15 milj. kr. får disponeras för budgetåret 1978/79 för förvärv av färdigställda enskilt och kommunalt byggda polishus.

Styrelsen föreslår att kostnadsramar för följande nya objekt förs upp i investeringsplanen för nästa budgetår, nämligen förvaltningsbyggnader i Mölndal, Boden, Kalix och Arvidsjaur samt om- och tillbyggnader i Eskilstuna och Piteå.

Föredraganden

Under budgetåren 1965/66–1977/78 har sammanlagt 644,5 milj. kr. anvisats under detta anslag.

För nästa budgetår beräknar jag 15 milj. kr. för inlösen av polishus som har uppförts efter kommunala eller enskilda åtaganden.

Utöver ramhöjningar som föranleds enbart av den allmänna byggkostnadsstegringen har jag för de projekt som tidigare har redovisats för riksdagen räknat upp den tidagare beräknade kostnadsramen för *förvaltningsbyggnad i Sollentuna* med 2,4 milj. kr. Ramhöjningen föranleds främst av en utökning av byggnadsvolymen som befunnits lämplig för att bättre utnyttja föreliggande byggnadsrätt. Genom beslut den 21 april 1977 återkallade regeringen det uppdrag som lämnats byggnadsstyrelsen att utföra förvaltningsbyggnaden i Sollentuna (prop. 1976/77: 150). Jag avser att senare föreslå regeringen att byggnadsarbetena påbörjas hösten 1978.

Regeringen har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1976/77: 100 bil. 2, FiU 1976/77: 10, rskr 1976/77: 133) den 27 oktober 1977 beslutat om vissa sysselsättningsskapande åtgärder under budgetåret 1977/78. Beslutet innebär bl. a. att från förevarande investeringsanslag får – utöver vad regeringen i annat sammanhang har föreskrivit – bestridas utgifter med högst 21,3 milj. kr.

Regeringen har samma dag uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra tillbyggnad av förvaltningslokaler för polisväsendet m. m. i kvarteret Höken i Piteå inom en kostnadsram av 8,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Regeringen har vidare uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra en ny förvaltningsbyggnad i kvarteret Gamla Staden i Kalix inom en kostnadsram av 12,8 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Nybyggnaden är avsedd för polisen, lokala skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten.

Vid min anmälan senare denna dag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 kommer jag att föreslå att kostnadsramar för dessa objekt förs upp i investeringsplanen för innevarande budgetår. Utöver kostnaderna för tillbyggnad beräknar jag en kostnadsram av 4,35 milj. kr. för att möjliggöra en av byggnadsstyrelsen föreslagen ombyggnad av nuvarande förvaltningslokaler i kvarteret Höken i Piteå.

Jag föreslår att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Jag avser att senare denna dag, vid min anmälan av anslag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78, föreslå att ett investeringsanslag av ytterligare 21,3 milj. kr anvisas till polishus m. m. för innevarande budgetår.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Projekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån	Färdigställande år-mån
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 1977/78	1978/79		
Projekt färdigställda före 1976-07-01 men ännu ej slutredovisade	225 930	226 130	216 273	6 295	3 934		
Förvaltningsbyggnad i Kristianstad	19 650	20 100	17 500	2 000	500	74–12	76–08
Förvaltningsbyggnad i Luleå	53 400	56 000	36 203	10 000	8 000	75–11	77–10
Kv. Pennfäktaren i Stockholm	38 500	42 200	15 166	10 000	10 000	76–01	78–04
Kv. Kronoberg i Stockholm Ombyggnad	20 100	21 450	16 878	2 500	1 500	75–04	77–03
Förvaltningsbyggnad i Värnamo	17 650	19 400	8 539	7 000	2 500	76–05	77–12
Förvaltningsbyggnad i Alingsås	[1] 19 300	21 500	4 810	8 000	7 000	76–05	78–10
Förvaltningsbyggnad i Sollentuna	36 200	43 300	[2] 2 274		15 000	78–09	80–09
Förvaltningsbyggnad i Kalix Nybyggnad		12 800		1 500	8 000	78–03	79–08
Förvaltningsbyggnad i Piteå Om- och tillbyggnad		12 850		3 000	7 000	78–02	80–01
Inköp av förvaltningsbyggnader för polisen m. fl.			17 325	15 000	15 000		
Projekteringskostnader			209	7 000	7 000		
SUMMA	**430 730**	**475 730**	**335 177**	**72 295**	**85 434**		
Erfarenhetsmässig reduktion				793	1 434		
Medelsbehov efter erfarenhetsmässig reduktion				71 502	84 000		

[1] Prop. 1977/78: 25 (bil. 1).
[2] Projekteringskostnad

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	33 202	1977/78	71 502
Anslag för 1977/78	61 000	1978/79	84 000
Tilläggsbudget II (förslag)	21 300		
Anslag för 1978/79 (förslag)	40 000		
	155 502		**155 502**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Polishus m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.

2. Byggnadsarbeten för domstolsväsendet

1976/77	Utgift	19 054 390	Behållning	4 077 101
1977/78	Anslag	17 000 000		
1978/79	Förslag	5 700 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för domstolsväsendet.

Byggnadsstyrelsen beräknar det sammanlagda medelsbehovet för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 45 milj. kr. och begär en höjning av anslaget med 7 milj. kr. För tiden den 1 april 1976–den 1 april 1977 beräknar styrelsen den allmännna byggnadskostnadsstegringen till 12 %.

Föredraganden

Regeringen har genom beslut den 30 september 1976 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att inom en kostnadsram av 12,9 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 utföra nybyggnad av ytterligare lokaler för bl. a. hovrätten över Skåne och Blekinge. Regeringens beslut innefattar inte utförande av en förbindelsegång mellan den befintliga hovrättsbyggnaden och nybyggnaden. Kostnadsram för nybyggnaden finns upptagen i investeringsplanen för innevarande budgetår. Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 4 april 1977 beräknat kostnaderna för förbindelsegången till 1,3 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 och förklarat att kostnaden inte inryms i gällande kostnadsram. Styrelsen har överlämnat frågan om utförandet av förbindelsegången till regeringens avgörande. Enligt min mening bör av kostnadsskäl någon förbindelsegång inte utföras. Höjningen av kostnadsramen för den ifrågavarande nybyggnaden föranleds därför enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen.

I investeringsplanen för innevarande budgetår har förts upp en kostnadsram av 8 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 för ombyggnad av Ryningska palatsets flyglar för högsta domstolens kansli. Genom beslut den 21 april 1977 återkallade regeringen det uppdrag att utföra ombyggnaden som den 30 december 1976 lämnats byggnadsstyrelsen (jfr prop. 1976/77: 150 bil. 2 s. 5). Beslutet innebär endast en senareläggning av ombyggnaden. I enlighet härmed bör kostnadsramen för ombyggnaden kvarstå i investeringsplanen. Jag beräknar f. n. inte några medel för objektet.

Jag har inte något att erinra mot de ändringar av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt som byggnadsstyrelsen har föreslagit. Ändringarna föranleds av den allmänna byggnadskostnadsstegringen.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdig ställande
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
Ej slutredovisade objekt färdigställda före 1976-07-01	31 950	31 950	29 512	1 378	1 060		
Halmstads tingsrätt. Nybyggnad	13 600	15 000	5 116	6 000	3 000	76-08	77-11
Sandvikens tingsrätt. Nybyggnad	9 000	9 000	7 847	1 000	100	75-12	77-02
Hovrätten över Skåne och Blekinge. Nybyggnad	12 900	14 200	4 863	6 000	3 000	76-10	77-12
Svea hovrätt. Ombyggnad	4 735	5 325	1 030	2 500	1 500	77-02	78-01
Högsta domstolens kansli. Ombyggnad	8 000	8 950					
Projekteringskostnader			64	2 000	1 000		
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet				– 878	– 883		
	80 185	**84 425**	**48 432**	**18 000**	**8 777**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	4 077	1977/78	18 000
Anslag för 1977/78	17 000	1978/79	8 777
Anslag för 1978/79 (förslag)	5 700		
	26 777		**26 777**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för domstolsväsendet inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för domstolsväsendet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 5 700 000 kr.

3. Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården

1976/77	Utgift	3 460 489	Reservation	24 569 768
1977/78	Anslag	5 200 000		
1978/79	Förslag	10 700 000		

Från anslaget bestrids utgifter för större byggnadsföretag inom kriminalvården.

Kriminalvårdsstyrelsen beräknar det sammanlagda medelsbehovet för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 51,2 milj. kr. och begär en höjning av anslaget med 16,2 milj. kr.

Föredraganden

En lokalanstalt med 45 platser, benämnd Hageby, bör anordnas i kriminalvårdsanstalten Hall genom omdisposition av vissa av anstaltens platser. Erforderliga ombyggnadsarbeten härför beräknas bli utförda inom en kostnadsram av 2,5 milj. kr.

I enlighet med förslag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 beräknas för en administrationsbyggnad och två förläggningsbyggnader vid kriminalvårdsanstalten Orretorp en kostnadsram av 7,6 milj. kr.

Under kostnadsramen *Diverse objekt* beräknas för objekt som föreslås på tilläggsbudget II 2 460 000 kr., för övriga objekt 14 132 000 kr. samt för eventuella byggnadsobjekt som av särskilda skäl bör kunna sättas i gång skyndsamt 5 milj. kr. Med hänsyn härtill förordar jag att kostnadsramen *Diverse objekt* förs upp med 21 592 000 kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medesförbrukning			Byggstart år-mån	Färdigställande år-mån
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 77/78	78/79		
Borås (lokalanstalt)	8 750	12 300	–	–	4 000	79–02	80–05
Fastighetsförvärv	9 065	9 065	3 309	1 500	964	–	–
Hageby (lokalanstalt)	–	2 500	–	–	2 000	78–07	79–07
Haparanda (verkstads- och friluftslokaler m. m.)	3 000	3 000	10	2 000	500	77–05	78–01
Helsingborg (lokalanstalt)	8 750	13 575	616	4 000	7 000	77–12	79–01
Kumla (TV- och radarutrustning)	2 458	2 458	2 112	346	–	76–10	77–10
Luleå (lokalanstalt)	11 900	17 800	20	2 000	8 000	78–03	79–09
Malmö (ombyggnad av verkstad, häktesavd. för kvinnor m. m.)	4 835	4 835	4 239	596	–	74–01	77–12
Orretorp (administrationsbyggnad, förläggningsbyggnader)		7 600	–	3 000	4 600	78–01	79–06
Slutförande av vissa äldre objekt	11 830	11 830	11 388	300	142	–	–
Stockholm (lokalanstalt)	8 750	12 900	5	–	500	79–10	81–01
Svartsjö (reningsverk)	2 800	2 500	2 024	100	376	74–01	74–12
Tygelsjö (förläggningsbyggnader, växthus)	3 175	3 603	202	1 000	2 000	76–11	78–09
Diverse objekt	15 800	21 592	9 359	5 270	5 336	–	–
	91 113	**125 558**	**33 284**	**20 112**	**35 418**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	24 570	1977/78	20 112
Anslag för 1977/78	5 200	1978/79	35 418
Tilläggsbudget II för 1977/78 (förslag)	10 060	Erfarenhetsgrundad reducering av	
Anslag för 1978/79 (förslag)	10 700	medelsbehovet	−5 000
	50 530		**50 530**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten för kriminalvården inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 10 700 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Justitiedepartementet m. m.	
11	Statsrådsberedningen	7 506 000
12	Justitiedepartementet	21 152 000
12	Kommittéer m. m.	13 750 000
13	Extra utgifter	900 000
13	Information om lagstiftning m. m.	1 000 000
14	Svensk författningssamling	4 000 000
14	Justitiekanslern	1 751 000
15	Fideikommissnämnden	337 000
16	Datainspektionen	4 751 000
18	Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader	3 568 000
25	Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader	3 465 000
		62 180 000
	B. Polisväsendet	
26	Rikspolisstyrelsen	168 366 000
33	Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.	27 199 000
35	Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.	101 936 000
36	Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och upptagande av brott mot rikets säkerhet m. m.	80 945 000
37	Polisverket: Diverse utgifter	4 630 000
37	Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader	2 567 373 000
79	Lokala polisorganisationen: Utrustning	12 197 000
80	Statens kriminaltekniska laboratorium	10 779 000
82	Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg	1 000
		2 973 426 000
	C. Åklagarväsendet	
84	Riksåklagaren	6 158 000
85	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna	150 496 000
		156 654 000
	D. Domstolsväsendet m. m.	
90	Domstolsverket	29 400 000
92	Allmänna domstolarna	573 600 000
96	Allmänna förvaltningsdomstolarna	73 350 000
100	Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.	21 650 000
101	Utrustning till domstolar m. m.	3 320 000
101	Centralnämnden för fastighetsdata	22 000 000
		723 320 000
	E. Rättshjälp m. m.	
104	Rättshjälpskostnader	135 000 000
104	Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet	1 000
106	Bidrag till allmänna advokatbyråer	700 000
106	Ersättning åt vittnen m. m.	45 000 000
		180 701 000

Sid.		Anslag kr.
	F. Kriminalvården	
111	Kriminalvårdsstyrelsen	49 933 000
112	Kriminalvårdsanstalterna	652 950 000
117	Frivården	141 988 000
119	Maskin- och verktygsutrustning m. m.	4 150 000
119	Engångsanskaffning av inventarier m. m.	4 200 000
120	Utbildning av personal m. fl.	4 425 000
120	Kriminalvårdsenheter med särskild budget	1 000
		857 647 000
	G. Diverse	
121	Ersättning för personskador på grund av brott	1 000 000
121	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.	80 000
122	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.	300 000
122	Stöd till politiska partier	69 100 000
122	Vissa kostnader i anledning av allmänna val	8 100 000
123	Bokföringsnämnden	930 000
		79 510 000
	Summa för driftbudgeten	**5 033 438 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	I. Statens affärsverksfonder: G. Domänverket	
125	Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	1 000
		1 000
	II. Statens allmänna fastighetsfond	
125	Polishus m. m.	40 000 000
128	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	5 700 000
130	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	10 700 000
		56 400 000
	Summa för kapitalbudgeten	**56 401 000**
	Totalt för justitiedepartementet	**5 089 839 000**

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1977

Utrikesdepartementet

ÖVERSIKT

Utrikesdepartementets verksamhetsområde omfattar ärenden som rör förhållandet till och överenskommelser med andra stater, Sveriges deltagande i internationella organisationer, internationellt utvecklingssamarbete, skydd av svenska medborgares intressen i främmande länder, information om Sverige i utlandet m. m. Dessa ärenden spänner över ämnesområden av allmänpolitisk, handelspolitisk, biståndspolitisk, rättslig, social, kommersiell, ekonomisk, humanitär och kulturell natur.

Till utrikesdepartementet hör utrikesrepresentationen med 110 lönade utlandsmyndigheter och omkring 450 olönade konsulat samt styrelsen för internationell utveckling (SIDA). Svenska institutet samt vissa statsunderstödda organ såsom Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) och Utrikespolitiska institutet erhåller anslag över tredje huvudtiteln.

Utrikesförvaltningen

Nedrustningsdelegationen i Genève har givits ställning som självständig utlandsmyndighet. De lönade konsulaten i Houston, Marseille, Rotterdam och Sydney har omvandlats till lönade generalkonsulat.

För 1978/79 beräknas medel för viss resursförstärkning vid departementet och inom utrikesrepresentationen. Ny ambassad upprättas i Abidjan. Ett lönat generalkonsulat inrättas i München. Beskickningen i Quito blir självständig ambassad.

Taxorna för utrikesförvaltningens bistånd i arvsmål har höjts i syfte att uppnå bättre kostnadstäckning. Försök med avgiftsbeläggning av vissa exportfrämjande tjänster vid utlandsmyndigheter inleds 1978.

Internationellt utvecklingssamarbete

De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete föreslås budgetåret 1978/79 uppgå till 3 870 milj. kr. Detta innebär en ökning med 320 milj. kr. eller med 9 % i förhållande till innevarande budgetårs anslag. De totala biståndsanslagen har beräknats så att de skall motsvara 1,014 % av 1978 års bruttonationalprodukt till marknadspris.

De multilaterala bidragen redovisas under anslaget C1. Bidrag till

internationella biståndsprogram. De direkta svenska biståndsinsatserna är sammanförda under anslaget C2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

Utgifterna för informationsverksamheten redovisas under anslaget C3. Information. Under anslaget C4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) redovisas utgifterna för SIDA:s administration, medan utgifterna för biståndsutbildning redovisas under anslaget C5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN).

För budgetåret 1978/79 föreslås anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram uppgå till 1 295 milj. kr. och anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete till 2 464,6 milj. kr.

Milj. kr.	Anvisat 1974/75	Anvisat 1975/76	Anvisat 1976/77	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79
1. Bidrag till internat. biståndsprogram	750,0	1 050,0	1 050,0	1 190,0	1 295,0
2. Bilateralt utvecklingssamarbete	1 297,8	1 736,3	1 987,0	2 268,1	2 464,6
3. Information	10,7	12,8	14,3	15,7	16,8
4. Styrelsen för internat. utveckling (SIDA)	35,3	47,9	54,0	57,1	71,8
varav rekrytering och utbildn. av fältpers.	(6,5)	(15,1)	(12,1)	(13,0)	(17,3)
5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)[1]	—	5,9	7,7	8,8	9,4
6. Biståndsförv. lånefond	—	—	0,3	—	0,4
7. Utrikesdep. avd. för internat. utvecklingssamarbete m. m.	6,2[2]	7,1[2]	8,7[2]	10,3[2]	12,0[2]
Summa	**2 100,0**	**2 860,0**	**3 122,0**	**3 550,0**	**3 870,0**

[1] Utgifterna för denna verksamhet har budgetåret 1974/75 bestridits från anslag under fjärde huvudtiteln.
[2] Beräknat belopp. Medelsanvisningen sker på anslaget A1. Utrikesförvaltningen.

Information om Sverige i utlandet

För information i utlandet anvisas över tredje huvudtiteln medel för informationsverksamhet bedriven av utrikesförvaltningen, Svenska institutet, Sveriges Radios utlandsprogram, Svensk-internationella pressbyrån samt Ingenjörsvetenskapsakademien.

Föreslagna anslag uppgår till 47,4 milj. kr.

Sammanställning

Förändringarna inom utrikesdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning. Beloppen har avrundats och anges i milj. kr.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	För-ändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Utrikesdepartementet m. m.	313,0	388,8	+ 75,8
B. Bidrag till vissa internationella organisationer	49,2	59,0	+ 9,8
C. Internationellt utvecklingssamarbete	3 539,7	3 857,6	+317,9
D. Information om Sverige i utlandet	43,3	47,4	+ 4,1
E. Diverse	13,3	15,5	+ 2,2
Summa för driftbudgeten	**3 958,5**	**4 368,3**	**+409,8**
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	12,0	21,0	+ 9,0
Utrikesförvaltningens lånefond	0,3	1,4	+ 1,1
Biståndsförvaltningens lånefond	0,0	0,4	+ 0,4
Summa för kapitalbudgeten	**12,3**	**22,8**	**+ 10,5**
Totalt för utrikesdepartementet	**3 970,8**	**4 391,1**	**+420,3**

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: Statsrådet Söder såvitt gäller littera A, B, D och E på driftbudgeten och kapitalbudgeten utom anslaget Biståndsförvaltningens lånefond och statsrådet Ullsten såvitt gäller littera C på driftbudgeten och anslaget Biståndsförvaltningens lånefond på kapitalbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser utrikesdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Tredje huvudtiteln*

A. UTRIKESDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Utrikesförvaltningen

1976/77	Utgift	266 954 305
1977/78	Anslag	280 050 000
1978/79	Förslag	349 299 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79 Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	654	+ 4
Övrig personal	551	+ 5
	1 205*	+ **9**
Anslag		
Lönekostnader	126 782 000	+36 658 000
Representationsbidrag till departementschefen samt konsultativa statsrådet	30 000	+ 20 000
Representations- och hyresbidrag till vissa tjänstemän i utrikesdepartementet	87 000	
Utlandstillägg m. m.	18 974 000	+ 9 860 000
Skatter, avgångsvederlag m. m. för av vederbörande utlandsmyndighet anställd personal	2 150 000	+ 670 000
Sjukvård m. m.	1 670 000	+ 900 000
Reseersättningar	15 625 000	+ 4 375 000
Fraktkostnader	3 804 000	+ 495 000
Lokalkostnader	85 338 000	+13 336 000
Automatisk databehandling	605 000	+ 61 000
Expenser	21 883 000	+ 4 076 000
Utbildningsverksamhet	1 600 000	+ 300 000
Ej disponerat belopp	1 502 000	− 1 502 000
	280 050 000	+**69 249 000**

Sveriges lönade utlandsmyndigheter och olönade konsulat med utsänd tjänsteman redovisas i en förteckning som fogas som bilaga till protokollet i detta ärende.

* Siffran inkluderar inte befattningar för lokalanställd personal vid utlandsmyndigheterna.

Utrikesdepartementet

Utrikesförvaltningens personalpolitiska utredning (UDP) underströk i sitt betänkande i juli 1975 (Ds UD 1975: 3) vikten av en väl utbyggd personalservice och personalsocial verksamhet inom utrikesförvaltningen. Jag delar denna uppfattning och förordar en förstärkning av departementets personalsociala sektion. Jag beräknar medel för en tjänst för handläggare.

Utlandsmyndigheterna

Sveriges delegation vid nedrustningskonferensen i Genève har givits ställning som självständig utlandsmyndighet. Åtgärden är inte förenad med några extra kostnader. De lönade konsulaten i Houston, Marseille, Rotterdam och Sydney har omvandlats till lönade generalkonsulat fr. o. m. den 1 januari 1978.

I syfte att främja förbindelserna med de franskspråkiga staterna i Västafrika samt ytterligare utveckla samarbetet med den Afrikanska utvecklingsbanken och utvecklingsfonden, till vilka Sverige lämnar bidrag, avses en ambassad upprättas i Elfenbenskustens huvudstad Abidjan. I samband härmed kan resurser överföras från beskickningen i Monrovia, Liberia. I fråga om bemanningen beräknar jag därför endast medel för en tjänst för handläggare i Abidjan. Med hänsyn till att behovet av en ambassad i Abidjan i betydande utsträckning betingas av samarbetet med den Afrikanska utvecklingsbanken och utvecklingsfonden anser jag att kostnaderna för den nya handläggartjänsten bör avräknas mot anslagsramen för det internationella utvecklingssamarbetet.

Som anmäldes i 1977 års budgetproposition (prop. 1976/77: 100 bil. 6 sid. 8) har Sveriges olönade konsulära utlandsmyndigheter varit föremål för översyn. Denna har bl. a. resulterat i att ett antal olönade konsulat med ringa verksamhet har dragits in. På ett par håll har verksamhetens omfattning och karaktär aktualiserat omvandling av olönade konsulat till lönade myndigheter. Sålunda har fr. o. m. innevarande budgetår ett lönat generalkonsulat inrättats i Frankfurt. Jag anser det lämpligt att upprätta ett lönat generalkonsulat även i München. Jag beräknar medel för en tjänst för generalkonsul samt för en tjänst för handläggare. Samtidigt kan en befintlig tjänst för konsul dras in.

Jag beräknar vidare medel för en tjänst för generalkonsul i Houston.

Beskickningen i Quito förestås idag av ett ambassadråd i egenskap av t. f. chargé d'affaires. Den bör i fortsättningen ledas av ett sändebud på platsen. En ny tjänst härför bör inrättas. Samtidigt kan den befintliga tjänsten för ambassadråd dras in.

Jag beräknar vidare medel för fem tjänster för övrig personal, varav en tjänst avser översättare vid ambassaden i Warszawa.

Fortsatta kostnadsstegringar i åtskilliga länder i förening med nedskrivningarna av den svenska kronan nödvändiggör en uppräkning av kostnaderna för lokalanställd personal vid utlandsmyndigheterna med 3 626 000 kr. Härutöver beräknar jag 858 000 kr för nyanställningar.

Besparingsåtgärder m. m.

Regeringen har beslutat om höjda taxor för utrikesförvaltningens bistånd till enskilda i arvsmål. Härigenom kan departementet i högre utsträckning än tidigare få täckning för sina kostnader för denna verksamhet.

I syfte att erhålla ett mått på näringslivets efterfrågan på utrikesförvaltningens tjänster på det exportfrämjande området samt möjliggöra viss kostnadstäckning har regeringen fattat beslut om försök med avgiftsbeläggning av vissa exportfrämjande tjänster vid ett antal utlandsmyndigheter under 1978. Försöksverksamheten skall i stort följa det avgiftssystem som tillämpas av handelssekreterarna.

I avsikt att söka höja effektiviteten inom utrikesförvaltningen samt åstadkomma en förbättrad resurshushållning ägnas ökad uppmärksamhet åt rationaliserings- och besparingsmöjligheter inom den interna administrationen. Förstärkningsbehov tillgodoses i största möjliga utsträckning genom omdisponering av befintliga resurser.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad jag ovan anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrikesförvaltningen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 349 299 000 kr.

A 2. Utlandstjänstemännens representation

1976/77	Utgift	5 059 640	Reservation	193 598
1977/78	Anslag	5 650 000		
1978/79	Förslag	6 432 000		

Från anslaget bestrids kostnaderna för den kontaktskapande verksamhet, som bedrivs av utomlands stationerade tjänstemän i utrikesförvaltningen och av tjänstemän i utrikesdepartementet som, utan att omstationeras, tas i anspråk för tjänstgöring utomlands. Ersättningsbeloppen fastställs av departementschefen.

Anslaget bör med hänsyn till stigande kostnader räknas upp med 782 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utlandstjänstemännens representation* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 6 432 000 kr.

A 3. Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat

1976/77	Utgift	8 235 234	Reservation	224 225
1977/78	Anslag	8 220 000		
1978/79	Förslag	10 473 000		

Medel som anvisas under detta anslag används för nyanskaffning, ersättning och underhåll av kansli- och bostadsinventarier samt av viss beredskapsutrustning för utrikesrepresentationen. Anslaget bör höjas med 2 253 000 kr., varvid hänsyn har tagits till ett ej disponerat belopp av 82 000 kr. under innevarande års anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 473 000 kr.

A 4. Kursdifferenser

1976/77	Inkomst	196 477
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

I samband med utlandsmyndigheternas valutaförsörjning uppkommer kursförluster och kursvinster som redovisas under detta anslag. Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursdifferenser* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

A 5. Ersättning åt olönade konsuler

1976/77	Utgift	2 571 834
1977/78	Anslag	3 058 000
1978/79	Förslag	3 608 000

Anslaget används för s. k. kontorskostnadsbidrag till vissa olönade konsuler samt för anskaffning av utrustning, som enligt författningar och praxis skall finnas på svenska olönade konsulat.

Det finns f. n. omkring 450 svenska olönade konsulat. De olönade konsulerna gör en värdefull insats för Sverige bl. a. i fråga om bistånd till sjöfolk och andra svenska medborgare, informationsverksamhet m. m. De erhåller ingen ersättning för sitt arbete. Blott ett mindre antal erhåller kontorskostnadsbidrag.

Anslaget bör med hänsyn till stigande kostnader räknas upp med 550 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt olönade konsuler* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 608 000 kr.

A 6. Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation

1976/77	Utgift	13 564 425
1977/78	Anslag	13 500 000
1978/79	Förslag	15 500 000

Anslaget används för att bestrida kostnader för förhandlingar med andra stater samt svenskt deltagande i internationella konferenser och möten. Anslaget bör med hänsyn till automatiska kostnadsökningar samt ökad resefrekvens höjas med 2 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 15 500 000 kr.

A 7. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1976/77	Utgift	307 500
1977/78	Anslag	250 000
1978/79	Förslag	305 000

Anslaget bör med hänsyn till belastningen höjas med 55 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 305 000 kr.

A 8. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	304 425	Reservation	74 145
1977/78	Anslag	200 000		
1978/79	Förslag	300 000		

Anslaget bör med hänsyn till belastningen höjas med 100 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

A 9. Extra utgifter

1976/77	Utgift	375 707	Reservation	65 437
1977/78	Anslag	380 000		
1978/79	Förslag	380 000		

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 380 000 kr.

A 10. Kostnader för officiella besök m. m.

1976/77	Utgift	2 563 573
1977/78	Anslag	1 700 000
1978/79	Förslag	2 500 000

Anslaget utnyttjas för att bestrida kostnader för representation i samband med besök i Sverige av utländska statschefer, regeringsmedlemmar och andra personer, vilka bör visas uppmärksamhet och gästfrihet från officiellt svenskt håll. Anslaget bör med hänsyn till belastningen höjas med 800 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för officiella besök m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

B. BIDRAG TILL VISSA INTERNATIONELLA ORGANISATIONER

B 1. Förenta Nationerna

1976/77	Utgift	24 093 370
1977/78	Anslag	26 500 000
1978/79	Förslag	32 800 000

Sveriges ordinarie bidrag till FN:s reguljära budget för kalenderåret 1977 uppgår till 17,2 milj. kr.

Det ordinarie bidraget för kalenderåret 1978 har ännu inte fastställts men beräknas till omkring 23,3 milj. kr. Beräkningen grundar sig på den av generalförsamlingen antagna programbudgeten för två-årsperioden 1977—78.

Kostnaderna för de vaktstyrkor i Mellersta Östern (UNEF och UNDOF), som på beslut av FN:s säkerhetsråd upprättades i oktober 1973, har beräknats till drygt 120 milj. dollar per år. För Sveriges del beräknas kostnaderna uppgå till 7,3 milj. kr.

Finansieringen av FN:s verksamhet på Cypern (UNFICYP) är alltjämt otillfredsställande och trots frivilliga bidrag från vissa länder, däribland Sverige, har FN fortfarande underskott för denna verksamhet.

För Sveriges bidrag till kostnaderna för UNFICYP under detta anslag beräknas ett belopp av 2,2 milj. kr.

Anslaget bör räknas upp med 6 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 32 800 000 kr.

B 2. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

1976/77	Utgift	7 305 706
1977/78	Anslag	10 500 000
1978/79	Förslag	11 500 000

I OECD:s budget redovisas utgifter under två huvudavdelningar. Del I upptar kostnader för organisationens sekretariat samt arbetet i dess olika kommittéer angående ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete, miljövård och biståndsfrågor m. m. samt del II kostnader för verksamheten inom vissa till OECD anslutna organ såsom det internationella energiorganet (IEA), OECD:s utvecklingsinstitut (Development Centre), atomenergiorganet (NEA) samt dess programbibliotek och centrum för sammanställning av neutrondata, Europeiska bolaget för kemisk behandling

av bestrålat atombränsle (Eurochemic), centrum för pedagogisk utveckling (CERI) och Europeiska transportministerkonferensen (ECMT) samt vissa program såsom vägforskningsprogrammet, undervisningsbyggnadsprogrammet och programmet för mätning av långväga luftföroreningar.

Sveriges ordinarie bidrag till OECD för år 1978, vilket utbetalas under innevarande budgetår, kan uppskattas till omkring 8,5 milj. kr. Därtill kommer Sveriges bidrag till kostnaderna för Eurochemic-projektet, vilket för budgetåret 1978/79 beräknas uppgå till omkring 3 milj. kr.

Anslaget bör räknas upp med 1 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 11 500 000 kr.

B 3. Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

1976/77	Utgift	4 183 229
1977/78	Anslag	5 115 000
1978/79	Förslag	6 000 000

EFTA:s budget för innevarande budgetår har bestämts till ca 9,1 milj. sfrcs. Enligt gällande bidragsskala skall Sverige betala 30 % av medlemsbidragen vilket motsvarar ca 5,6 milj. kr.

Organisationens budget för 1978/79 har ännu inte fastställts. Med ledning av tillgängligt beräkningsunderlag bör anslaget räknas upp med 885 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 000 000 kr.

B 4. Europarådet

1976/77	Utgift	5 415 277
1977/78	Anslag	6 500 000
1978/79	Förslag	8 076 000

Storleken av Sveriges ordinarie bidrag för budgetåret 1978/79 kan bestämmas först då rådets budget för kalenderåret 1979 fastställts, vilket beräknas ske på senhösten 1978.

Det svenska bidraget till den ordinarie budgeten kan dock beräknas till ca 6,3 milj. franska francs, ca 6,3 milj. kr.

Förutom den ordinarie budgeten tillkommer utgifter för byggnadslån resp. obligatoriska bidrag till europeiska ungdomsfonden, det europeiska farmacopé-samarbetet till vilket Sverige anslöt sig 1975 samt kapital-

teckning och årliga löpande kostnader för deltagande i Europarådets fond för bosättning och regional utveckling (Resettlement Fund). Dessa kostnader kan för 1978/79 beräknas till 1,8 milj. franska francs, ca 1,8 milj. kr.

Anslaget bör räknas upp med 1 576 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europarådet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 076 000 kr.

B 5. Övriga internationella organisationer m. m.

1976/77	Utgift	385 717
1977/78	Anslag	590 000
1978/79	Förslag	590 000

Under detta anslag beräknas bidrag till bl. a. Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag, det internationella institutet för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg (Fondation René Cassin), Haagakademien för internationell rätt och Internationella juristkommissionen i Genève. Vidare utgår ersättning för vissa kostnader för det s. k. COST-samarbetet (europeiskt tekniskt-vetenskapligt samarbete). Av anslaget för innevarande budgetår avser 500 000 kr. stöd till olika internationella icke-statliga organisationer samt forsknings- och studiegrupper (jfr prop. 1976/77: 100 bil. 6, sid. 14).

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övriga internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 590 000 kr.

C. INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

Den biståndspolitiska utredningen och industribiståndsutredningen har under år 1977 avlämnat sina betänkanden (SOU 1977: 13) Sveriges samarbete med u-länderna och (SOU 1977: 77) Sveriges utvecklingssamarbete på industriområdet. Betänkandena har varit föremål för en bred remissbehandling. Utredningarnas förslag om biståndspolitikens allmänna inriktning resp. Sveriges utvecklingssamarbete med u-länderna på industriområdet studeras f. n. jämte remissvaren i utrikesdepartementet. Jag avser anmäla dessa frågor senare och föreslår att en särskild proposition, skall föreläggas 1978 års riksmöte. I det följande behandlar jag i huvudsak endast anslagsfrågor.

U-ländernas ekonomiska situation

Den ekonomiska tillväxttakten i de icke oljeproducerande u-länderna minskade successivt mellan åren 1973—75 från 6,5 % till 3,5 % som en följd av den internationella lågkonjunkturen. Denna nedåtgående trend bröts emellertid år 1976. Den samlade produktionen steg då med ca 5 % och väntas ytterligare stiga något år 1977. Den snabba produktionsökningen hänger främst samman med konjunkturuppgången i OECD-länderna, som inleddes vid mitten av år 1975 och som bidrog till att de icke oljeproducerande u-ländernas exportinkomster ökade med 20 % år 1976.

Den ekonomiska tillväxtens frukter har emellertid fördelats ojämnt såväl inom som mellan olika u-länder. Det är framförallt de rikare u-länderna som har nått en snabb ekonomisk tillväxt. I de allra fattigaste u-länderna har produktionsökningen under det senaste decenniet nätt och jämnt överstigit befolkningstillväxten. Endast ett begränsat antal u-länder har lyckats tillförsäkra de fattigaste grupperna delaktighet i den ekonomiska tillväxten. I flera u-länder har de fattigaste människorna sannolikt fått uppleva en absolut försämring av sina levnadsvillkor.

De relativt snabba tillväxttalen för de icke oljeproducerande u-länderna som helhet har kunnat upprätthållas genom kraftigt ökad upplåning. Redan år 1974 tredubblades dessa u-länders bytesbalansunderskott och försvagningen av den externa balansen fortsatte år 1975. För åren 1976 och 1977 räknar Internationella valutafonden (IMF) med bytesbalansunderskott på 26 miljarder resp. 25 miljarder dollar — en minskning med 12—13 miljarder dollar i förhållande till 1975 års underskott. Endast till en del har de icke oljeproducerande u-länderna kunnat finansiera dessa underskott med bistånd och andra överföringar på mjuka villkor.

I stor utsträckning har dessa länder tillgodosett sina kapitalbehov genom kortfristig, kommersiell upplåning.

Härigenom har många u-länders redan tidigare svåra skuldproblem förvärrats. Betalningarna av räntor och amorteringar, den s. k. skuldtjänsten, växer i snabb takt. En allt större del av exportinkomsterna tas i anspråk för att betala gamla lån.

De icke oljeproducerande u-ländernas skuldtjänst fördubblades mellan åren 1973 och 1976 från 13 till 26 miljarder dollar. De fattigaste u-ländernas andel av den totala skuldsättningen och skuldtjänsten har emellertid successivt minskat sedan år 1967. Dessa andelar var därför år 1976 relativt små och uppgick endast till 15 resp. 7 %.

De senaste årens utveckling har ytterligare framhävt de stora skillnader som redan råder mellan olika u-länder. Flertalet råvarurika u-länder har stärkt sin ställning och därmed sina möjligheter att påverka relationerna till omvärlden till sin fördel. Vissa andra u-länder har kunnat dämpa effekten av den internationella ekonomiska krisen genom en snabbt växande export av industrivaror. I de fattigaste u-länderna, som visserligen i mindre grad har påverkats av den internationella lågkonjunkturen, har de ekonomiska och sociala framstegen varit relativt obetydliga. Dessa u-länder har en svag exportutveckling och de har endast i begränsad utsträckning kunnat förlita sig på kommersiell upplåning. De totala investeringarna i dessa u-länder ligger också på en extremt låg nivå. I flertalet fall har dessa länder tvingats skära ned importen med negativa verkningar på den planerade utvecklingen som följd. Utan ökat bistånd från omvärlden kan dessa länder bli nödsakade att ytterligare skära ned importen av varor som är viktiga för den ekonomiska och sociala utvecklingen.

Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.

För budgetåret 1978/79 förordar jag en total ökning av biståndsanslagen med 320 milj. kr. eller med 9 %. De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete skulle därmed uppgå till 3 870 milj. kr. Anslagen har beräknats så att de skall motsvara 1,014 % av 1978 års bruttonationalprodukt till marknadspris.

Den föreslagna anslagsökningen faller på anslaget C1. Bidrag till internationella biståndsprogram med 105 milj. kr. och på anslaget C2. Bilateralt utvecklingssamarbete med 196 milj. kr. Fördelningen av totalanslaget mellan multilateralt och bilateralt bistånd beräknas därmed för budgetåret 1978/79 till 33,5 % resp. 63,7 %.

Planeringsramarna för biståndsanslagen bör i förhållande till nuvarande förslag till anslag schablonmässigt kunna ökas med ungefär 3 % per år. Jag förordar därför att planeringsramarna för vart och ett av budgetåren 1979/80 och 1980/81 beräknas till 3 985,0 milj. kr. resp.

Planeringsramar för budgetåren 1978/79—1980/81
Budgetår, milj. kr.

	1977/78 Anslag	1978/79 Förslag	1979/80 Planeringsramar	1980/81	1978/79—1980/81 Summa
Bidrag till internationella biståndsprogram	1 190,0	1 295,0	1 330,0	1 370,0	3 995,0
Bilateralt utvecklingssamarbete	2 268,1	2 464,6	2 535,0	2 610,0	7 590,0
Förvaltning, rekrytering, utbildning och information m. m.	91,9	110,4	120,0	125,0	355,0
Totalt	**3 550,0**	**3 870,0**	**3 985,0**	**4 105,0**	**11 940,0**

4 105,0 milj. kr. Härigenom erhålls ett tillfredsställande underlag för planeringen av utvecklingsbiståndet.

Av de 11 940,0 milj. kr. som enligt förslaget utgör den samlade planeringsramen för perioden 1978/79—1980/81 beräknas 3 995,0 milj. kr. disponeras för bidrag till internationella biståndsprogram, medan 7 590,0 milj. kr. utgör planeringsram för det direkta samarbetet med i första hand programländerna. För förvaltning, rekrytering, utbildning och information m. m. beräknas 110,0 milj. kr. för budgetåret 1978/79 och 120,0 resp. 125,0 milj. kr. för budgetåren 1979/80 och 1980/81.

Fördelningen av planeringsramarna på anslag är liksom tidigare år att anse som preliminär. Förskjutning i den ena eller andra riktningen mellan andelarna för anslagen Bidrag till internationella biståndsprogram och Bilateralt utvecklingssamarbete måste nämligen kunna ske för att hänsyn skall kunna tas till omständigheter som inte nu kan förutses.

C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram

1976/77 Utgift	834 364 418	Reservation	1 033 700 396
1977/78 Anslag	1 190 000 000		
1978/79 Förslag	1 295 000 000		

FN:s utvecklingsprogram (UNDP) befolkningsfond (UNFPA) och kapitalutvecklingsfond (UNCDF)

Budgetåret 1977/78	313 000 000
Budgetåret 1978/79	358 000 000

Ordinarie bidrag till UNDP	280 000 000
Bidrag till UNDP:s särskilda verksamhet i de minst utvecklade u-länderna	20 000 000
Befolkningsfonden (UNFPA)	38 000 000
Kapitalutvecklingsfonden (UNCDF)	20 000 000

FN:s utvecklingsprogram (UNDP) syftar till att främja mottagarländernas utveckling genom tekniskt bistånd, främst i form av kun-

skapsöverföring och förinvesteringsverksamhet. UNDP:s finansiella resurser utgörs av frivilliga bidrag från FN-systemets medlemsstater.

Den akuta likviditetskris, som UNDP råkade in i hösten 1975, bemästrades under år 1976 genom en rad extraordinära åtgärder. Under år 1977 har programmets likviditet ytterligare förbättrats. Styrelsen har därför under detta år kunnat behandla frågor av mer långsiktig karaktär, såsom UNDP:s roll i FN:s biståndsverksamhet, programmets fortsatta finansiering samt åtgärder för att minska administrationskostnaderna.

Sålunda fastslogs vid UNDP-styrelsens möte i juni 1977 återigen, att UNDP skall vara FN-systemets centrala källa för finansiering av tekniskt bistånd, att UNDP skall fortsätta sina ansträngningar att möta de fattigaste ländernas särskilda behov och att UNDP skall uppmärksamma behovet av ökade biståndsinsatser för de mest missgynnade befolkningsgrupperna. Enighet kunde även nås beträffande viktiga beslut rörande programmets långsiktiga finansiering. I enlighet med de krav, som under flera års tid framförts från svensk sida, kunde nu styrelsen enas om att uppmana FN:s medlemsstater att lämna fleråriga bidragsutfästelser. I syfte att ge programmet en fastare finansiell bas för att uppnå en rättvisare fördelning av bidragsbördan mellan givarländerna beslöt styrelsen vidare att bemyndiga UNDP-chefen att inleda informella överläggningar med FN:s medlemmar om de framtida UNDP-bidragen. Från svensk sida fäster vi stor vikt vid dessa förhandlingar.

De höga administrationskostnaderna i FN:s biståndssystem är fortfarande en källa till betydande oro hos styrelsens medlemmar. En utredning har tillsatts under år 1977 med uppgift att bland annat finna fullvärdiga alternativ till det allt mer kostnadskrävande traditionella expertbiståndet. Utredningen, som har genomförts av FN:s gemensamma inspektörsenhet, kommer att föreläggas UNDP:s styrelse sommaren 1978. Som en följd av de brister i UNDP:s redovisningssystem, som uppenbarades i samband med den tidigare nämnda likviditetskrisen, har styrelsen även gett UNDP-chefen i uppdrag att utarbeta ett förenklat och moderniserat, datorbaserat redovisningssystem. Man räknar med att detta system skall innebära väsentliga besparingar. Sverige har lämnat ett extra bidrag om 250 000 kr till UNDP för att ta fram ett sådant system. Styrelsen har också beslutat tillsätta en mellanstatlig arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett nytt system för att ersätta fackorganen för deras administrativa omkostnader i samband med genomförandet av UNDP-finansierade projekt. Arbetsgruppen har även fått i uppdrag att söka finna former för att minska kostnaderna inom FN-systemet för att överföra bistånd.

Det svenska bidraget till UNDP för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1977/78) uppgår till 260 milj. kr. varav 5 milj. kr. avser bidrag till UNDP:s fond för stöd till afrikanska befrielserörelser. Totalt beräknas

de generella bidragen till UNDP ha stigit från 466 milj. dollar år 1976 till ca 520 milj. dollar år 1977, dvs. en ökning med omkring 11,5 %. Den svenska andelen av bidragen till UNDP år 1977 var oförändrat drygt 11 %. Sverige är efter Förenta Staterna sedan länge UNDP:s största bidragsgivare.

Efter UNDP:s bidragskonferens hösten 1977 uppskattas de ordinarie bidragen till programmet för år 1978 till ca 570 milj. dollar, vilket innebär en ökning med ca 10 %. Styrelsen har tidigare bemyndigat UNDP-chefen att för sin egen och mottagarländernas planering förutsätta att de sammanlagda frivilliga bidragen kommer att öka med 14 % varje år under den andra femåriga programperioden (1977—81). Svenska regeringen tillkännagav vid bidragskonferensen sin avsikt att med förbehåll för riksdagens godkännande, höja det ordinarie svenska bidraget för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79) till 280 milj. kr. dvs. en ökning med 25 milj. kr. eller ca 10 % från föregående år. Med samma förbehåll gjordes en utfästelse för verksamhetsåret 1979 (budgetåret 1979/80) om ett lika stort ordinarie bidrag.

År 1977 är det första året i UNDP:s andra femåriga programperiod. UNDP:s styrelse har, som tidigare nämnts, beslutat att en betydligt större del av programmets resurser skall gå till de fattigaste länderna under denna period. Av det länderfördelade UNDP-biståndet under föregående programperiod (1972—76) beräknas knappt 20 % ha gått till de av FN identifierade minst utvecklade u-länderna. För perioden 1977—81 beräknas denna andel stiga till minst 30 %. Det är dock önskvärt att UNDP:s möjligheter att bistå denna ländergrupp ytterligare vidgas. Med hänsyn till att det också fortfarande är osäkert huruvida bidragsmålet för hela programperioden 1977—81 verkligen kommer att nås, bör medel reserveras för att säkerställa finansieringen av de fattigaste ländernas UNDP-program.

Jag föreslår därför ett svenskt bidrag till UNDP:s särskilda verksamhet i de minst utvecklade u-länderna på 20 milj. kr. för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79).

Under år 1977 har UNDP fortsatt att bygga ut sitt stöd till de befrielserörelser som har erkänts av Afrikanska enhetsorganisationen (OAU). Denna verksamhet finansieras dels av programmets egna resurser, dels — och främst — genom en särskild frivillig fond, som upprättats inom UNDP för ändamålet. Sverige lämnade budgetåret 1977/78 ett bidrag på 5 milj. kr. till denna fond. Enligt UNDP-sekretariatet är man för närvarande inte i omedelbart behov av ytterligare bidrag till denna fond. Utvecklingen i södra Afrika kan emellertid snabbt förändra denna situation. Medel, som avses för de afrikanska befrielserörelserna ur övriga anslagsposter inom biståndsanslaget, kan då komma att kanaliseras via denna fond.

Regeringen bör begära riksdagens godkännande av de gjorda utfästelserna om ordinarie bidrag till UNDP för verksamhetsåren 1978 och 1979 (budgetåren 1978/79 och 1979/80) och bemyndigande att utfästa ett bidrag till den särskilda verksamheten i de minst utvecklade u-länderna för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79). Vidare föreslår jag att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att vid UNDP:s bidragskonferens hösten 1978 lämna en utfästelse om att det ordinarie svenska bidraget till UNDP också för verksamhetsåret 1980 (budgetåret 1980/81) kommer att uppgå till samma belopp som för budgetåret 1978/79.

FN:s befolkningsfond (UNFPA) är underställd UNDP:s styrelse. Den finansierar huvuddelen av FN-systemets bistånd på befolkningsområdet. Verksamheten bygger på frivilliga bidrag från FN:s medlemsländer. Nära hälften av fondens medel används för familjeplaneringsprojekt. Andra tunga poster i budgeten är stöd till folkräkningar, demografisk forskning och utbildning i befolkningsfrågor.

Intresset för fondens verksamhet har vuxit kraftigt sedan sjuttiotalets början. Insikten om befolkningsfrågans samband med sociala och ekonomiska förhållanden samt med resurs- och miljöfrågor har nu spridit sig till en majoritet av världens stater. Detta visade sig inte minst vid FN:s befolkningskonferens i Bukarest år 1974.

U-ländernas engagemang på området har ökat kraftigt. Detta har resulterat i att UNFPA sedan ett par år inte har medel nog att finansiera alla projekt man finner motiverade. Detta har föranlett diskussion om hur de knappa resurserna skall användas. Efter att ha analyserat de faktorer, som gör befolkningsfrågan särskilt akut, kunde UNDP:s styrelse vid sitt sammanträde i juni 1977 skilja ut ett fyrtiotal länder, vilka 1980 borde få två tredjedelar av det bistånd UNFPA lämnar enskilda länder.

Under 1977 uppgick de frivilliga bidragen till ca 96 milj. dollar, en ökning med drygt 21 % från föregående års nivå. Sveriges bidrag till fonden under året var 33 milj. kr., vilket motsvarade knappt 10 % av de sammanlagda bidragen. För 1978 har styrelsen godkänt en verksamhetsnivå om 105 milj. dollar, under förutsättning att bidrag finns att täcka alla utfästelser med. UNFPA skulle därmed även fortsättningsvis vara den volymmässigt dominerande internationella biståndsgivaren på befolkningsområdet.

Jag förordar, att regeringen föreslår riksdagen ett bidrag om 38 milj. kr. till UNFPA för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79) samt att bemyndigande inhämtas att utfästa samma belopp för vart och ett av de två följande verksamhetsåren (budgetåren 1979/80 och 1980/81).

FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF), som också är underställd UNDP:s styrelse, har i sin nuvarande form varit verksam i omkring fem år. Fondens insatser går till de minst utvecklade u-länderna och är inrik-

tade på att nå de fattigaste befolkningsgrupperna. Hittills har ett 60-tal projekt till ett sammanlagt värde av drygt 45 milj. dollar godkänts. Under verksamhetsåret 1977 uppgick de frivilliga bidragen till fonden till knappt 15 milj. dollar, vilken innebär en ökning med nära 25 % från året dessförinnan. Sverige lämnade år 1977 (budgetåret 1977/78) ett ordinarie bidrag om 20 milj. kr. Med anledning av det svenska åtagandet vid CIEC:s (konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete) ministermöte i Paris våren 1977 har Sverige därutöver lämnat ett bidrag till fonden på 10 milj. kr. Största bidragsgivare är Nederländerna varefter följer Sverige, Norge, Jugoslavien och Danmark.

Efter bidragskonferensen hösten 1977 beräknas bidragen till fonden för verksamhetsåret 1978 uppgå till 18 milj. dollar. Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, gjort en utfästelse om bidrag på 20 milj. kr. för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79). Jag föreslår att Sverige vid nästa bidragskonferens utfäster ett bidrag på 20 milj. kr. till kapitalutvecklingsfonden för verksamhetsåret 1979 (budgetåret 1979/80).

Totalt beräknar jag därmed för budgetåret 1978/79 358 milj. kr. under denna anslagspost, varav 280 milj. kr. utgör det ordinarie bidraget till UNDP, 20 milj. kr. utgör bidrag till UNDP:s särskilda verksamhet i de minst utvecklade u-länderna, 38 milj. kr. utgör bidrag till FN:s befolkningsfond och 20 milj. kr. avser bidrag till FN:s kapitalutvecklingsfond.

FN:s barnfond (UNICEF)

Budgetåret 1977/78 85 000 000
Budgetåret 1978/79 100 000 000

FN:s barnfond (UNICEF) lämnar bistånd till u-ländernas insatser för att nå de barn som är i störst behov av hjälp och för att förbättra barn- och mödravård. Verksamheten omfattar hälsovård och undervisning inkl. upprättande av barnavårdscentraler, familjeplanering, vaccinering, program för att få fram dricksvatten samt åtgärder för att förbättra kosten för barn och mödrar. UNICEF söker i sin verksamhet nå ut till barn som lever i områden där social service i form av sjukhus eller skolor saknas. Fonden söker i första hand tillfredsställa de mest grundläggande behoven i mödra- och barnavård och söker få den lokala befolkningen att själv delta aktivt. UNICEF:s verksamhet bidrar på ett påtagligt sätt till att förbättra barnens levnadsförhållanden i de fattiga länderna. UNICEF är också en viktig förmedlare av katastrofbistånd.

År 1979 har av FN utnämnts till det internationella barnåret. UNICEF-sekretariatet kommer att samordna aktiviteterna under året. UNICEF har uppmanat alla regeringar att utse nationalkommittéer för året. Den svenska regeringen har tillsatt en beredningsgrupp, som skall verka dels för att förbättra barnens situation i Sverige, dels för att skapa ökad förståelse för barnens speciella situation i u-länderna.

UNICEF får bidrag både från regeringar och från privata organisationer. Över 70 % är regeringsbidrag. Fonden genomför vid sidan av sin ordinarie verksamhet även särskilda hjälpinsatser utanför den reguljära budgeten i den mån särskilda bidrag kan erhållas för sådana. De sammanlagda bidragen till UNICEF år 1975 var 140 milj. dollar. Regeringsbidragen till den reguljära verksamheten ökade år 1976. På grund av minskade bidrag till de särskilda hjälpinsatserna sjönk dock de sammanlagda bidragen detta år till 135 milj. dollar. År 1977 steg de samlade bidragen åter till 150 milj. dollar. För år 1979 — det internationella barnåret — är bidragsmålet 200 milj. dollar.

För att säkra en fastare bas för fondens verksamhet föreslog den svenska delegationen vid styrelsemötet våren 1977, att UNICEF-sekretariatet skulle utarbeta ett långsiktigt rullande arbetsprogram baserat på u-ländernas behov och realistiska bedömningar om bidrag. Detta arbetsprogram skulle kunna ligga till grund för diskussioner mellan givarländerna för att uppnå en mer långsiktig och stabil finansiering och en jämnare fördelning av bidragsbördan. En studie skall framläggas till nästa styrelsemöte om möjligheterna att utarbeta ett sådant arbetsprogram.

Det svenska statliga bidraget till UNICEF var 85 milj. kr. för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1977/78). Detta motsvarar 18 % av regeringsbidragen och 14 % av de totala bidragen. Sverige är efter Förenta Staterna UNICEF:s största bidragsgivare. De nordiska länderna svarade tillsammans för över 30 % av regeringsbidragen. Den svenska UNICEF-kommittén överförde dessutom år 1977 nära 3 milj. kr. till UNICEF. Dessa medel kom till största delen från behållningen av julkortsförsäljning.

Vid UNICEF:s bidragskonferens hösten 1977 beräknades bidragen till fonden för år 1978 till ca 165 milj. dollar, vilket innebär en ökning med ca 10 %. Regeringen meddelade att den ämnade föreslå riksdagen att det svenska bidraget till UNICEF för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79) skulle höjas till 100 milj. kr., dvs. en ökning med 15 milj. kr. Med förbehåll för riksdagens godkännande utlovades också ett lika stort bidrag för verksamhetsåret 1979 (budgetåret 1979/80). Regeringen bör begära riksdagens godkännande av de gjorda utfästelserna. Vidare föreslår jag att regeringen begär bemyndigande få lämna en utfästelse om ett ordinarie svenskt bidrag till UNICEF också för verksamhetsåret 1980 (budgetåret 1980/81) på samma belopp som för budgetåret 1978/79.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

Budgetåret 1977/78 413 033 833
Budgetåret 1977/78 413 033 833

Internationella utvecklingsfonden (IDA) finansierar utvecklingsprojekt i u-länderna. För medlemskap i IDA krävs att ett land också är medlem i Världsbanken (IBRD). De två institutionerna har gemensam ledning och stab. Tillsammans utgör IDA och Världsbanken den viktigaste internationella källan för obunden offentlig kreditgivning till u-länderna. Denna ställning befästes ytterligare under verksamhetsåret 1976/77 då låneutfästelserna ökade till sammanlagt ca 7 miljarder dollar brutto. Härav svarade IDA för en utlåning på 1,3 miljarder dollar. Nettoutbetalningarna från Världsbanken/IDA till u-länderna uppgick däremot endast till 2,1 miljarder dollar, varav IDA svarade för drygt 1,2 miljarder dollar.

Det är de höga amorteringar och räntor som u-länderna betalar till Världsbanken som förklarar det låga nettoflödet. Eftersom bankens kapitalanskaffning sker genom upplåning på de internationella kapitalmarknaderna sker bankens utlåning på kommersiella villkor.

IDA:s verksamhet finansieras däremot genom gåvobidrag från i första hand de industrialiserade medlemsländerna. Utlåningen kan därför ske på synnerligen mjuka villkor. Lånen har en löptid på 50 år, varav de tio första åren är amorteringsfria. De löper utan ränta men med en mindre administrationsavgift.

De olika källorna för kapitalanskaffning återspeglas i Världsbankens resp. IDA:s fördelning av resurser på länder. Det är låntagarlandets ekonomiska situation som avgör huruvida banken eller IDA skall svara för finansieringen av ett visst projekt. Större delen av Världsbankens lån lämnas följaktligen till relativt sett mer utvecklade u-länder samt till ett fåtal länder i Europa. Under verksamhetsåret 1976/77 avsåg ca 30 % av bankens utlåning länder med en nationalinkomst överstigande 1 000 dollar per invånare. De största låntagarna under verksamhetsåret 1976/77 var Sydkorea (8 %), Indonesien (8 %), Brasilien (7 %), Argentina (6 %) och Filippinerna (6 %).

För att ett land skall få låna från IDA bör inkomsten per invånare i det landet inte överstiga 520 dollar beräknat i 1975 års priser. Långivningen koncentreras dock till fattigare u-länder med en inkomst per invånare understigande 265 dollar. Under verksamhetsåret 1976/77 gick 87 % av IDA:s utlåning till denna grupp. IDA:s största låntagare under det senaste verksamhetsåret var Indien (37 %), Bangladesh (9 %), Pakistan (6 %), Etiopien (4 %) och Egypten (4 %).

Världsbanken och IDA finansierar utbyggnad av infrastruktur samt jordbruks- och industriutvecklingsprojekt. En mindre del av utlåningen avser s. k. sociala projekt inom sektorerna utbildning, vatten och avlopp samt familjeplanering. Ett utmärkande drag i bankens och IDA:s utlåningspolitik har under senare år varit en strävan att öka stödet till de fattigare befolkningsgrupperna. Antalet projekt direkt inriktade på att förbättra levnadsstandarden för eftersatta grupper på landsbygden har

Världsbankens och IDA:s utlåning 1975/76 resp. 1976/77 fördelat på ämnesområden (fördelning i %)

	IBRD		IDA	
	75/76	76/77	75/76	76/77
Jordbruks- och landsbygdsutveckling	24	28	25	51
Industri och turism	10	14	7	1
Utvecklingsbolag	14	13	4	2
Infrastruktur	37	31	31	26
Sociala sektorer (utbildning, familjeplanering, vatten och avlopp)	10	9	10	9
Stadsutveckling	2	2	—	2
Program- och sektorlån, tekniskt bistånd	2	2	23	8
	100	**100**	**100**	**100**

sålunda stigit kraftigt. Banken och IDA har också inlett ett begränsat program för stöd till de fattiga i städerna. De nordiska länderna har aktivt verkat för att Världsbanken och IDA skall öka sina insatser till förmån för dessa grupper.

De stora i-länderna har i kraft av sina kapitalinsatser en dominerande del av röststyrkan i Världsbanksgruppen. Sverige har länge verkat för att u-länderna skall få ett ökat inflytande över de multilaterala utvecklingsinstitutionernas verksamhet, bl. a. med hänvisning till de resolutioner som FN:s sjätte och sjunde extra generalförsamlingar antagit rörande ökat inflytande för u-länderna i Världsbanksgruppen. I samband med en översyn av Världsbankens framtida roll och kapitalbehov kommer därför världsbanksledningen att nu se över röstfördelningen i såväl banken som IDA med särskild hänsyn till u-ländernas röststyrka.

Världsbankens och IDA:s resursbehov har under de senaste åren varit föremål för omfattande förhandlingar bland medlemsländerna. För Världsbankens del beslutades under 1976 om en ökning av bankens kapital med 7 miljarder dollar till 34 miljarder dollar (i 1944 års dollarvärde). För Sveriges del höjs kapitalinsatsen med 90,3 milj. dollar till 367,6 milj. dollar. Av höjningen skall 10 % inbetalas. Insatsbeloppet erläggs, liksom vid tidigare kapitalökningar, av riksbanken. För att möjliggöra en fortsatt expansion av bankens låneprogram har världsbanksledningen rest frågan om ytterligare en kapitalhöjning i början av 1980-talet. Bankens medlemsländer har bl. a. vid CIEC:s ministermöte i Paris våren 1977 enats om att bankens utlåning även i framtiden skall öka i reala termer. Därmed har man i princip accepterat en ny kapitalhöjning. Förhandlingar om hur en sådan kapitalhöjning skall utformas inleddes under hösten 1977.

Förhandlingarna om den femte påfyllnaden av Internationella utvecklingsfondens (IDA) resurser avslutades i mars 1977. Enligt den överenskommelse som träffats skall påfyllnaden uppgå till totalt 7,6

miljarder dollar och avser perioden 1977/78—1979/80. Sveriges anslutning till överenskommelsen har godkänts av riksdagen (prop. 1976/77: 147, UU 1976/77: 23, rskr 1976/77: 351). Det svenska bidraget till påfyllnaden uppgår till totalt 1 239,1 milj. kr. och fördelas med ca 413 milj. kr. på vart och ett av de tre budgetåren.

Det stod klart redan under förhandlingarna om den femte påfyllnaden av IDA:s resurser att överenskommelsen inte skulle hinna träda i kraft den 1 juli 1977 då IDA:s tillgängliga resurser beräknades vara uttömda. Den främsta orsaken var att det amerikanska åtagandet inte förutsågs komma att behandlas av kongressen förrän under hösten 1977. Flertalet övriga bidragsgivande länder enades därför om att lämna förhandsutfästelser om bidrag. Dessa utfästelser baseras på ett formellt övergångsarrangemang, enligt vilket minst 1,2 miljarder dollar måste utfästas för att arrangemanget skulle bli giltigt. I slutet av september 1977 hade detta villkor uppfyllts och övergångsarrangemanget trädde därmed i kraft.

Sverige utfäste sig, i enlighet med riksdagens bemyndigande, att delta i övergångsarrangemanget. Det första svenska årsbidraget om 413 milj. kr. under den femte påfyllnaden utbetalades därför under budgetåret 1977/78.

Hela överenskommelsen om den femte påfyllnaden av IDA:s resurser har sedermera trätt i kraft efter det att den amerikanska kongressen slutligen i oktober godkände Förenta Staternas anslutning till påfyllnaden och beviljade det första bidraget.

Den andra inbetalningen under den femte påfyllnaden av IDA:s resurser utfaller under budgetåret 1978/79. Medelsbehovet för detta budgetår uppgår till 413 033 833 kr.

Regionala utvecklingsbanker

Budgetåret 1977/78	63 075 000
Budgetåret 1978/79	86 844 080
varav:	
Afrikanska utvecklingsbanken (ADB)	25 000 000
Afrikanska utvecklingsfonden (ADF)	33 000 000
Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)	1 000 000
Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF)	27 844 080

Afrikanska utvecklingsbanken (ADB) inledde sin verksamhet år 1966. Medlemskap i ADB är förbehållet afrikanska u-länder. Bankens grundläggande syfte är att bidra till ekonomisk utveckling och sociala framsteg i de 47 medlemsländerna. ADB:s tecknade kapital uppgår till ca 745 milj. dollar, varav ca 308 milj. dollar utgör inbetalt kapital.

ADB:s utlåningsverksamhet är främst inriktad på transportsektorn, samt offentliga nyttigheter såsom vatten- och avloppssystem, kraftverk

och telekommunikationer. Cirka en tredjedel av utlåningen avser jordbruks- och industrisektorerna.

Från den tidpunkt ADB påbörjade sin verksamhet till slutet av år 1976 hade närmare 410 milj. dollar lånats ut till 34 medlemsländer. År 1976 uppgick utlåningen till 97 milj. dollar, vilket kan jämföras med 1975 års nivå som var 104 milj. dollar. ADBs förklaring till denna nedgång är sviterna av den ekonomiska krisen, som drabbat många afrikanska länder och som lett till en allmän nedtrappning eller fördröjning av investeringsaktiviteterna. Under 1977 räknar dock ADB med att låna ut ca 140 milj. dollar och 1978 mellan 140 och 180 milj. dollar.

Merparten av bankens verksamhet har hittills finansierats från det egna kapitalet. Vissa afrikanska medlemsländer samt ett fåtal i-länder har lämnat offentliga krediter till ADB. Hittills har banken endast i mycket begränsad utsträckning lyckats låna upp kapital på den internationella kapitalmarknaden. Utlåningen från ADB har skett på något fördelaktigare villkor än de som råder för lån t. ex. från Världsbanken och andra regionala utvecklingsbanker.

Sverige lämnade under budgetåret 1973/74 ett bidrag till ADB på 2,5 milj. kr. för förinvesteringsstudier i de minst utvecklade bland bankens medlemsländer. Under budgetåren 1974/75—1976/77 har Sverige vidare lämnat ADB krediter på sammanlagt 35 milj. kr. på mjuka villkor. Utfästelse har vidare gjorts om en ny svensk kredit på 18 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

Med hänsyn till bankens alltjämt trängda finansiella läge och vikten av att stödja de afrikanska ländernas strävan att bygga upp banken till en stark regional institution är ett fortsatt svenskt finansiellt stöd till ADB motiverat. Jag har för detta ändamål beräknat ett bidrag på 25 000 000 kr. under budgetåret 1978/79 att användas för projektlångivning och finansiering av förinvesteringsstudier.

Afrikanska utvecklingsfonden (ADF) började sin verksamhet år 1973. Till skillnad från ADB är ADF öppen för medlemskap även för länder utanför Afrika. Fonden är knuten till ADB genom att de båda institutionerna har gemensam stab och president. En viktig princip för samarbetet inom ADF är att det röstmässiga inflytandet har fördelats lika mellan afrikanska länder och de icke-regionala medlemsländerna vilka huvudsakligen är i-länder.

ADF lämnar lån enbart till de fattigaste afrikanska länderna, vilka har behov av utvecklingsfinansiering på fördelaktigare villkor än vad ADB kan erbjuda. Lånen har framför allt avsett projekt inom sektorerna jordbruk, transport, vatten- och avloppssystem, hälsovård och utbildning. ADF hade vid slutet av 1976 lämnat lån om sammanlagt 217 milj. dollar till 21 medlemsländer.

ADF:s verksamhet finansieras genom bidrag från de icke-regionala medlemsländerna. I och med den år 1975 träffade överenskommelsen

om en första påfyllnad av ADF:s resurser för treårsperioden 1976—78 uppgår fondens bidragsvolym till totalt ca 400 milj. dollar. Sverige har under den första påfyllnaden utfäst ett bidrag på sammanlagt 18 milj. räkningsenheter, då motsvarande 91,2 milj. kr. Den totala svenska insatsen i ADF kommer därmed vid utgången av första påfyllnadsperioden att uppgå till 137 milj. kr. eller ca 7 % av fondens resurser.

Under vartdera av budgetåren 1976/77 och 1977/78 inbetalades ett bidrag på 6 milj. räkningsenheter motsvarande 30,4 milj. kr. Ett lika stort bidrag skall enligt utfästelsen inbetalas under 1978/79. Enligt ADF:s stadga är bidragen till fonden värdesäkrade. Med hänsyn till de förändringar av kronans värde som vidtagits bör 33 milj. kr. reserveras för den tredje inbetalningen till ADF:s första påfyllnad.

Förhandlingarna om en andra påfyllnad av ADF:s resurser för åren 1979—81 inleddes under hösten 1977. Förhoppningen är att senast vid årsmötet i maj 1978 nå enighet om en bidragsvolym som möjliggör en fortsatt real ökning av fondens utlåning. ADF:s president har föreslagit att medlemsländerna skall söka nå en total bidragsvolym på 1 000 milj. dollar för perioden. Det som hittills framkommit om övriga givarländers syn på påfyllnaden, tyder på att det kan bli svårt att nå en bidragsvolym av den föreslagna omfattningen. Med hänsyn till ADF:s allmänna inriktning på de fattigaste u-länderna och förhållandevis hög andel av projekten direkt inriktade på de fattigaste befolkningsgrupperna, bör man från svensk sida verka för att förhandlingarna resulterar i en så stor påfyllnad som är möjligt. Jag föreslår därför att regeringen bemyndigas utfästa ett bidrag som jämfört med den första påfyllnadsperioden högst motsvarar oförändrad svensk andel av den andra påfyllnaden av ADF:s resurser. För det fall att utbetalning av bidraget behöver ske under budgetåret 1978/79 bör medel för ändamålet belasta anslagsposten Övriga multilaterala bidrag och i förekommande fall tas av ointecknade reservationsmedel.

Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB) började sin verksamhet år 1966. Bankens syfte är att bidra till ekonomisk utveckling och samarbete i Asien. Av de 42 medlemmarna är 28 asiatiska länder. Sverige har varit medlem i banken sedan den upprättades.

Efter den senaste kapitalökningen som trädde i kraft i september 1977 uppgår AsDB:s tecknade kapital till knappt 8,5 miljarder dollar. Merparten härav är garantikapital. Verksamheten finansieras huvudsakligen genom upplåning på den internationella kapitalmarknaden.

T. o. m. utgången av augusti 1977 hade AsDB ur sina ordinarie kapitalresurser beviljat lån på totalt 2,7 miljarder dollar till 15 medlemsländer.

Utlåningen är främst inriktad på utbyggnad av infrastruktur och industriutveckling. Under senare år har dock lånen till jordbrukssektorn ökat snabbt. En mindre del av utlåningen går numera också till utbildningssektorn.

I samband med den senaste kapitalökningen utfäste sig Sverige att i enlighet med bankens förslag teckna 675 nya kapitalandelar till ett sammanlagt värde av 8 142 862 dollar. Härav skall 10 % eller 67 andelar inbetalas i fyra lika stora årliga poster under åren 1978—81. Den första inbetalningen, vilken beräknas motsvara ca 1 milj. kr., kommer att göras under våren 1978. Ett lika stort bidrag skall enligt utfästelsen inbetalas under budgetåret 1978/79.

Vid sidan av den normala utlåningsverksamheten förmedlar AsDB också tekniskt bistånd till de asiatiska u-länderna. En särskild fond — Technical Assistance Special Fund (TASF) — har upprättats inom banken för att finansiera denna verksamhet. Fondens samlade resurser uppgår till ca 25 milj. dollar. Under budgetåret 1977/78 utbetalades ett svenskt bidrag på 2 milj. kr. till TASF från anslagsposten Övriga multilaterala bidrag. Bidragen till fonden sker icke på regelbunden basis, varför något nytt bidrag under budgetåret 1978/79 icke bedöms erforderligt.

Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF) inledde sin verksamhet år 1974. Fonden, som är knuten till AsDB, lämnar lån på mjuka villkor till de fattigaste och minst utvecklade av bankens medlemsländer. År 1976 var Bangladesh, Burma, Nepal, Pakistan och Afghanistan de största mottagarna av fondmedel. Lånen löper på 40 år. Lånen är räntefria men har en administrationsavgift om 1 % per år. AsDFs totala utlåning uppgick i slutet av 1976 till sammanlagt 895 milj. dollar. Projekt inom jordbrukssektorn svarar för närmare hälften av fondens utlåning och projekt för offentliga nyttigheter såsom vatten- och avloppssystem för ca en fjärdedel.

AsDF finansierar sin verksamhet genom bidrag från flertalet av de utvecklade medlemsländerna. Dessa bidrag har hittills uppgått till ca 900 milj. dollar. I december 1975 beslutades om en påfyllnad av resurserna avseende treårsperioden 1976—78 om totalt ca 760 milj. dollar. Sverige utfäste sig under budgetåret 1977/78 att delta i denna påfyllnad. Den svenska utfästelsen uppgår till 41 766 120 kr. för treårsperioden 1977—79, dvs. 13 922 040 kr. under vartdera av budgetåren 1977/78—1979/80. Den första inbetalningen gjordes under budgetåret 1977/78.

I förhållande till övriga deltagande länder släpar Sverige efter i sina inbetalningar till första påfyllnaden av AsDF med cirka ett år. Med hänsyn till att en andra påfyllnad av fondens resurser förutses inledas 1979 är det angeläget att dessförinnan slutföra inbetalningarna till den första påfyllnaden. Jag föreslår därför att återstående bidrag till AsDF:s första påfyllnad — sammanlagt 27 844 080 kr. utbetalas under budgetåret 1978/79.

Det sammanlagda medelsbehovet för AsDB och AsDF för budgetåret 1978/79 beräknas sålunda till 28 844 080 kr.

Totalt beräknar jag därmed anslagsposten Regionala utvecklingsban-

ker till 86 844 080 kr. för budgetåret 1978/79. Härav utgör 25 000 000 kr. bidrag till ADB, 33 000 000 kr. bidrag till påfyllnad av ADF, 1 000 000 kr. inbetalning till AsDB:s kapitalökning samt 27 844 080 kr. till påfyllnad av AsDF.

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)

Den förberedande kommissionen för internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD) vari Sverige deltagit, avslutade förra året sitt uppdrag att dra upp riktlinjerna för fondens verksamhet. IFAD-avtalet trädde i kraft under hösten 1977, och ett första möte med fondens högsta styrande organ, församlingen och styrelsen, hölls i december 1977. Fonden är därmed redo att inleda sin operativa verksamhet. Tills vidare har fonden sitt säte i Rom. I enlighet med en rotationsordning innehar Norge under fondens första bidragsperiod den permanenta nordiska medlemsplatsen i styrelsen, medan Sverige besätter suppleantposten.

Det svenska bidraget till IFAD:s första verksamhetsperiod — som sannolikt blir tre år — uppgår till 115 milj. kr. och täcks med medel, som har anslagits under tidigare budgetår. Jag ser därför inget behov av anslag för internationella jordbruksutvecklingsfonden för budgetåret 1978/79.

Internationellt livsmedelsbistånd

Budgetåret 1977/78	140 000 000
Budgetåret 1978/79	150 000 000
varav:	
Internationella livsmedelsprogrammet (WFP)	60 000 000
Bidrag enligt 1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC)	43 000 000
Katastroflager	47 000 000

Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) lämnar bistånd i form av livsmedel till utvecklingsprojekt och akuta katastrofinsatser. Allt bistånd ges under sådana former att det inte skall störa handeln med livsmedelsprodukter eller hämma mottagarlandets egen jordbruksproduktion. En stor del går som matransoner till arbetare vid anläggningsarbeten och till utspisning av särskilt behövande grupper som havande mödrar, spädbarn och skolungdom. Cirka 10 % av programmets verksamhet avser katastrofhjälp. Programmets verksamhet finansieras med frivilliga bidrag, som ges dels i form av livsmedel, dels i form av kontantbidrag för att täcka kostnader för administration, frakt, försäkringar m. m.

Sverige var medlem i WFP:s styrelse t. o. m. 1977 och har på olika sätt verkat för att administrativt och resursmässigt stärka WFP. Sålunda kanaliseras allt långsiktigt svenskt livsmedelsbistånd genom WFP. Sve-

rige har också verkat för att WFP skall avdela större resurser för katastrofinsatser.

Med hänsyn till WFP:s resursbehov föreslår jag att Sveriges ordinarie bidrag till WFP höjs från 55 till 60 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1978/79—1980/81.

Sverige har enligt förlängningen av 1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC) åtagit sig att årligen leverera 35 000 ton svenskt vete som livsmedelshjälp. Åtagandet fullgörs i sin helhet i form av proteinberikat vetemjöl, som kanaliseras genom WFP. Den senaste förlängningen av FAC löper ut den 1 juli 1978, och förhandlingar om en ny konvention om livsmedelshjälp förs under innevarande budgetår.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag tills vidare för en ny konvention om livsmedelshjälp ett medelsbehov på sammanlagt 43 milj. kr., inklusive frakt och administrationskostnader.

FN:s sjunde extra generalförsamling 1975 rekommenderade att ett internationellt beredskapslager av livsmedel för katastrofinsatser på sammanlagt 500 000 ton livsmedel skulle upprättas. I enlighet med rekommendationen har Sverige med riksdagens bemyndigande åtagit sig att årligen under treårsperioden 1977/78—1979/80 hålla 40 000 ton svenskt vete samt vissa andra svenska livsmedelsprodukter i beredskap för akuta nödhjälpsinsatser. En del av det svenska katastroflagret kan komma att levereras som proteinberikat mjöl.

Under 1977 uppgick det internationella beredskapslagret endast till sammanlagt ca 100 000 ton. Vid konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete (CIEC) åtog sig de deltagande industriländerna att lämna nya eller ökade bidrag till beredskapslagret så att målet 500 000 ton uppnås. Hittills har ytterligare bidrag om 225 000 ton utlovats.

Beredskapslagret består av internationellt samordnade lager i respektive givarland. WFP:s styrelse rekommenderade 1976 att lagret skall stå till WFP:s förfogande. I enlighet härmed har under det innevarande budgetåret det svenska katastroflagret i huvudsak ställts till WFP:s förfogande. Enligt avtal med WFP skall Sverige stå för kostnaderna för frakt och försäkring.

Med hänsyn till behovet av långfristiga åtaganden om livsmedelshjälp bör riksdagens bemyndigande inhämtas att utsträcka det svenska åtagandet t. o. m. budgetåret 1980/81.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag ett medelsbehov för nödvändig påfyllnad av det svenska livsmedelslagret på sammanlagt 47 milj. kr. för upphandling, lagring och frakt.

Övriga organisationer

Budgetåret 1977/78 69 585 000
Budgetåret 1978/79 74 025 000

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	25 000 000
FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA)	38 000 000
UNCTAD:s internationella handelscenter (ITC)	8 000 000
Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD)	3 000 000

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) har till uppgift att ge internationellt skydd åt flyktingar, medverka till frivillig repatriering samt underlätta flyktingars bosättning och integrering i asyllandet. UNHCR beräknar att kostnaderna för det reguljära programmet under verksamhetsåret 1978 skall uppgå till drygt 32 milj. dollar, vilket innebär en betydande ökning i jämförelse med 1977, bl. a. p. g. a. händelseutvecklingen i Södra Afrika. Det är emellertid tveksamt om kostnaderna stannar vid detta belopp. Programmet kompletteras med vissa utbildningsprojekt som likaså bekostas med frivilliga bidrag.

Utöver de ordinarie uppgifter inom det reguljära programmet har flyktingkommissarien fått ett växande antal uppdrag som ombud för hela FN-systemet att svara för ledningen och samordningen av omfattande katastrofoperationer och andra program till förmån för flyktingar och hemlösa. Sådana särskilda hjälpaktioner, som finansieras med frivilliga bidrag har under de senaste åren uppgått till flerdubbelt större belopp än det reguljära programmet.

Sverige har tidigare lämnat bidrag till flyktingkommissariens särskilda verksamhet inom ramen för det årliga bidraget till UNHCR. Under de två senaste budgetåren har det stora biståndsbehovet lett till att extra bidrag lämnats ur katastrofreserven samt det svenska livsme-

Utöver de ordinarie uppgifterna inom det reguljära programmet har delslagret bl. a. för insatser i Angola, Moçambique och södra Afrika. Det har således inte förefallit möjligt att i praktiken inkludera samtliga svenska bidrag till UNHCR:s särskilda program i det årliga svenska förhandsbudgeterade bidraget till flyktingkommissarien. Det framstår nu som lämpligt att renodla systemet och lämna samtliga bidrag till UNHCR:s särskilda program — vilka alla är av katastrofinsatskaraktär — via katastrofreserven.

Sverige lämnar treåriga utfästelser till UNHCR. Enligt riksdagens bemyndigande uppgår utfästelserna för vart och ett av verksamhetsåren 1978—80 (budgetåren 1977/78—1979/80) till 25 milj. kr. Med hänsyn till UNHCR:s kraftigt utvidgade reguljära program samt till organisationens effektivitet föreslår jag att bidraget för verksamhetsåret 1979 (budgetåret 1978/79) för enbart det reguljära programmet och trustfonderna fastställs till 25 milj. kr. Därutöver bör medel ur katastrofreserven vid behov kunna ställas till förfogande för UNHCR:s särskilda operationer. Jag anser vidare, att Sverige bör lämna utfästelser om bidrag med 25 milj. kr. för vart och ett av verksamhetsåren 1980 och 1981 (budgetåren 1979/80 och 1980/81).

FN:s hjälpprogram för Palestina-flyktingar (UNRWA) inriktas på livsmedelshjälp, hälsovård och utbildning. För verksamhetsåret 1977 uppgick kostnaderna för programmet till över 128 milj. dollar vilket innebär en dryg fördubbling under de senaste fyra åren. UNRWA har under flera års tid haft finansiella svårigheter och organisationens reserver är sedan länge uttömda. Organisationens ekonomi förvärrades ytterligare i samband med inbördeskriget i Libanon, då stora delar av UNRWA:s utrustning i landet förstördes. Underskottet för 1977 beräknades i september 1977 komma att uppgå till drygt 13 milj. dollar.

Sveriges ordinarie bidrag till UNRWA uppgick för verksamhetsåret 1977 till 35 milj. kr. Det svenska bidraget motsvarar därmed ca 6 % av programmet. Mot bakgrund av att UNRWA fortfarande befinner sig i en besvärlig finansiell situation, har Sverige för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79) med förbehåll för riksdagens godkännande utfäst ett svenskt bidrag på 38 milj. kr. Jag förordar, att regeringen begär riksdagens godkännande för den gjorda utfästelsen. I enlighet med UNRWA-chefens rekommendation vill jag vidare förorda att regeringen begär riksdagens godkännande för utfästelser till UNRWA med samma belopp även för verksamhetsåren 1979 och 1980 under förutsättning att UNRWA:s roll ej väsentligt förändras till följd av den politiska utvecklingen i Mellanöstern.

Exportfrämjande åtgärder är ett nödvändigt komplement till u-ländernas strävanden att bygga upp exportindustrier och öka och diversifiera exporten. Den verksamhet som bedrivs inom detta område, av *UNCTAD/GATT:s Internationella handelscenter (ITC)* har starkt stöd från Sverige, som är en av de stora bidragsgivarna till organisationen. En betydande eftersläpning har förelegat i genomförandet av de ITC-projekt, som finansierats av Sverige, varför det svenska bidraget under de senaste fyra budgetåren 1974/75—1977/78 varit oförändrat 7 milj. kr. per år. På grundval av en nyligen företagen konsultstudie, finansierad av Sverige, genomförs f. n. åtgärder i syfte att förbättra ITC:s organisation och arbetsmetoder. Sverige bör, med förbehåll för riksdagens godkännande, lämna en utfästelse om bidrag med 8 milj. kr. för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79). Jag förordar vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att utfästa minst samma belopp för vart och ett av de två följande verksamhetsåren (budgetåren 1979/80 och 1980/81).

För budgetåret 1977/78 anslogs 2 571 900 kr. till *Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD)*. Verksamheten som startade år 1975 har skett på försöksbasis under en treårsperiod. Riksrevisionsverket kommer nu att genomföra en förvaltningsrevision, vilken beräknas vara klar senast den 1 september 1978. För budgetåret 1978/79 beräknar jag efter samråd med chefen för handelsdepartementet, medelsbehovet för IMPOD:s samlade verksamhet till 3 025 000 kr.

U-landsforskning

Budgetåret 1977/78 90 000 000
Budgetåret 1978/79 100 000 000

År 1975 inrättades *beredningen för u-landsforskning, SAREC,* med uppdrag att såsom rådgivande organ till regeringen och SIDA verka för en aktiv och samordnad politik för svenskt stöd till u-landsforskning. Målsättningen är "att främja sådan u-landsforskning, som kan underlätta för u-länderna att utvecklas mot ökat självbestämmande och mot ekonomisk och social rättvisa". Samtliga bidrag till u-landsforskning utanför de bilaterala landprogrammen har sammanförts till denna anslagspost.

SAREC är i färd med att granska pågående forskningsprogram inom internationella organisationer. I vissa fall är granskningen i sin slutfas. Mot bakgrund av erfarenheterna från såväl den pågående granskningen som den löpande verksamheten föreslår SAREC i sitt förslag till regeringen att stödet till u-landsforskning höjs till 110 milj. kr. SIDA delar denna bedömning.

SAREC:s verksamhet är indelad i fem program.

Forskningssamarbete med u-länder, i första hand programländerna, är ett viktigt led i att stärka den nationella kapaciteten för forskning, ett mål som u-länderna ger allt högre prioritet. Under 1976/77 tecknades avtal om stöd med vardera 2 milj. kr. till de centrala forskningsmyndigheterna i Sri Lanka, Tanzania och Vietnam. SAREC beräknar budgetåret 1978/79 ta 15 milj. kr. i anspråk för ett utökat samarbete. Bland annat förs diskussioner med Zambia, Cuba, Botswana och Guinea-Bissau.

I u-ländernas strävan att bygga upp en egen forskningskapacitet spelar det regionala samarbetet en stor roll. SAREC räknar budgetåret 1978/79 med att lämna stöd till *forskningssamarbete mellan u-länder samt särskilda forskningsprojekt* om 11 milj. kr.

Inom ramen för vad som kallas kollektiv självtillit har u-länderna på flera områden initierat regionalt samarbete. SAREC stöder sådan utveckling i Asien, Afrika och Latinamerika. I detta sammanhang ges även stöd till s. k. kritisk utvecklingsforskning, som granskar i-ländernas och de multinationella företagens utvecklingspolitik. Stöd ges bl. a. till ILET, latinamerikanska institutet för transnationella studier.

Den största delen av SAREC:s anslag går till internationella forskningsprogram. Under 1976/77 utbetalades 62 milj. kr.

Denna stora andel beror av att det svenska forskningsstödet traditionellt gått till internationella sektorforskningsprogram, som främst syftat till att lösa specifika forskningsuppgifter av allmänt intresse för flera u-länder. En översyn pågår f. n. av flera av dessa program.

Det största internationella forskningsprogram som får svenskt stöd

är WHO:s program för forskning om bättre preventivmedel. Totalt har Sverige t. o. m. budgetåret 1976/77 satsat 145 milj. kr. på detta projekt och därmed svarat för ca 60 % av den totala kostnaden. Inom WHO görs f. n. en intern utvärdering av verksamheten och SAREC har tillsatt en grupp, som skall följa WHO:s genomgång och göra en egen utvärdering av programmet utifrån målen för det svenska stödet till u-landsforskning. I avvaktan på denna utredning föreslår SAREC, att WHO får oförändrat svenskt bidrag för sin fortplantningsforskning under budgetåret 1978/79. Inför det därpå följande budgetåret bör ett ställningstagande kunna grundas på den ovan nämnda utredningen.

Under budgetåret 1976/77 inleddes ett stöd om sammanlagt 40 milj. kr. under en treårsperiod till WHO:s program för tropiska sjukdomar. På förslag av SAREC har regeringen också beslutat om fortsatt bidrag 1978/79 för forskning inom nutrition, bl. a. om amning, och om hälso- och sjukvårdssystem.

Sverige har sedan budgetåret 1972/73 givit bidrag till internationell jordbruksforskning genom den konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning (CGIAR). Syftet är att bidra till en ökad livsmedelsproduktion i u-länderna. Stödet har utgått till ett antal specialiserade jordbruksforskningsinstitut i u-länderna. SAREC har nyligen avslutat en utvärdering av gruppens verksamhet. Med ledning av denna föreslås, att CGIAR bör ges ett fortsatt stöd under den kommande femårsperioden av ungefär oförändrat realt värde.

Övriga internationella forskningsprogram som stöds är bl. a. ILO:s världssysselsättningsprogram, WEP, som fått en utfästelse om 5 milj. kr. för 1978/79; FN:s forskningsinstitut för social utveckling, UNRISD, som bedriver forskning framför allt inriktad på att kartlägga samspelet mellan ekonomiska, sociala och andra faktorer i utvecklingsprocessen samt FN-universitetet.

För det fjärde av SAREC:s program, stöd till *u-landsforskning i Sverige*, beräknas för budgetåret 1978/79 10 milj. kr. Under 1977/78 fördelades 4,9 milj. kr. avseende 87 projekt. Antalet ansökningar var ungefär dubbelt så många och det sökta beloppet mer än 3 gånger så stort.

För *planering och administration av forskningsstödet samt information* beräknar SAREC för 1978/79 ett medelsbehov om 2 milj. kr.

Med SAREC:s nuvarande planering kommer en avsevärd del av den ointecknade reservationen att förbrukas. Mot bakgrund av att de bilaterala programmen normalt inte kräver stora utbetalningar i ett inledande skede och en minskande ökningstakt i stödet till internationella programmen bör dock ingående reservation plus en viss ökning av anslaget ge tillräckliga resurser för verksamheten.

Medelsbehovet för u-landsforskning beräknas i enlighet härmed till 100 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Övriga multilaterala bidrag

Budgetåret 1977/78 16 306 167
Budgetåret 1979/80 13 097 913

Som en uppföljning av besluten från FN:s sjätte och sjunde extra generalförsamlingar samt vid CIEC:s ministermöte i Paris bör Sverige ha en viss finansiell beredskap att medverka i multilateralt utvecklingssamarbete, som kan komma att aktualiseras i de förhandlingar som pågår. Det kan t. ex. gälla internationella lösningar för att öka resursflödet till u-länderna, stöd till verksamhet med anknytning till FN:s utvecklingsstrategi eller arbetet för en ny internationell ekonomisk världsordning (NIEO).

I CIEC antogs ett principbeslut att inrätta *en gemensam fond* för buffertlagerfinansiering för att stabilisera priserna på råvaror. Förhandlingarna om fondens upprättande återupptogs i november 1977. Till fonden kommer man sannolikt även att knyta kompletterande möjligheter för finansiering av andra åtgärder — vid sidan av buffertlager — till förmån för fattigare u-länder. Exempel på sådana åtgärder är diversifiering, forskning och främjande av exporten. Om så blir fallet kan det bli aktuellt att ställa svenska biståndsmedel till förfogande.

Sverige har bl. a. i CIEC verkat för ett globalt *system för stabilisering av u-ländernas exportintäkter.* Detta system skall ses som ett komplement till prisstabiliserande åtgärder. Mot denna bakgrund är det angeläget att Sverige kan delta i finansieringen av ett sådant system för att kompensera särskilt de fattigare u-länderna för bortfall av exportinkomster från råvaror. Möjligheterna att bygga ut eller komplettera existerande faciliteter på exportintäktsstabiliseringsområdet studeras f. n. inom Världsbanken och Internationella valutafonden.

Sverige har tidigare utfäst sig att bidra till *subventionskontot för Internationella valutafondens oljefacilitet* med ca 15 milj. kr. Subventionskontot inrättades för att u-ländernas lån ur oljefaciliteten skulle kunna ges till förmånliga räntesatser. Av den svenska utfästelsen har hittills ca 11 milj. kr. utbetalats. Den sista inbetalningen på ca 4 milj. kr. skall göras under budgetåret 1978/79.

FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel (UNFDAC) får sedan flera år tillbaka ett svenskt bidrag från socialdepartementets huvudtitel till stöd för sin allmänna verksamhet för att begränsa den illetionskontot inrättades för att u-ländernas lån ur oljefaciliteten skulle gala produktionen av narkotikaråvara. Fondens verksamhet innefattar även stöd till insatser inom hälsovårds- och utbildningssektorerna.

Regeringen beslöt i maj 1977 att lämna ett särskilt bidrag om två milj. kr. till fondens ekonomiska och sociala verksamhet i Laos, Pakistan och Afghanistan för program för att förmå bönder som odlar opium att övergå till andra grödor. Ett nytt bidrag kan förväntas bli aktuellt under budgetåret 1978/79.

Sverige kan också komma att behöva lämna bidrag till *Afrikanska utvecklingsfonden (ADF)* och till *Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)* för att kompensera för kursförluster på tidigare lämnade bidrag, vilkas värde knutits till guldet eller en bestämd dollarkurs.

Med hänsyn till att förhandlingarna om bidragspåfyllnad för *Afrikanska utvecklingsfonden (ADF)* har kommit i gång kan, som jag tidigare har redovisat, ett svenskt bidrag bli aktuellt under budgetåret 1978/79.

Under hösten kommer FN att genomföra en *konferens om tekniskt samarbete mellan u-länder (TCDC).* Sverige har generellt intagit en positiv hållning till sådant samarbete, och redan stött olika program för samverkan mellan u-länderna. Konferensen kan göra det aktuellt att lämna ytterligare bidrag till denna form av samarbete.

Liksom under tidigare budgetår bör också vissa andra multilaterala bidrag kunna belasta denna anslagspost som t. ex. årsbidrag till *Röda Korsets internationella kommitté* och fortsatt stöd till *FN:s Enhet för ekonomisk och social information (CESI).* Andra exempel är *FN:s utbildnings- och forskningsinstitut (UNITAR)* och *FN:s center för transnationella företag.*

Det går vidare inte att utesluta, att multilaterala biståndsorgan kan komma att behöva extrabidrag för att övervinna likviditetskriser. Den fortsatta utvecklingen i södra Afrika kan slutligen komma att motivera extra bidrag till internationella fonder för Zimbabwe och Namibia, som kan komma att upprättas inom ramen för FN eller på annat sätt.

Inom ramen för det samlade multilaterala anslaget återstår för posten "Övriga multilaterala bidrag" endast ca 13 milj. kr. Då det med visshet kan förutses, att detta belopp är för knappt tilltaget för att täcka väntade behov, kommer medel att få tas i anspråk av ointecknade reservationsmedel.

Bidrag till interationella biståndsprogram budgetåren 1975/77—78/79 (milj. kr)

	1976/77	1977/78	1978/79
UNDP, FN:s kapitalutvecklingsfond och UNFPA	255,0	313,0	358,0
UNICEF	75,0	85,0	100,0
IDA	252,1	413,0	413,0
Regional utvecklingsbanker	40,4	63,1	86,9
Internationellt livsmedelsbistånd	136,5	140,0	150,0
Övriga organisationer	129,4	69,6	74,0
U-landsforskning	85,0	90,0	100,0
Övriga multilaterala anslag	76,6	16,3	13,1
Summa	**1 050,0**	**1 190,0**	**1 295,0**

Under hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete som jag har förordat i det föregående,

2. bemyndiga regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som jag har angett i det föregående,
3. till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 295 000 000 kr.

C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete

1976/77	Utgift	2 028 122 305	Reservation	783 737 868
1977/78	Anslag	2 268 136 000		
1978/79	Förslag	2 464 558 000		

SIDA

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) föreslår en höjning av anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete med 660 milj. kr., från 2 268 milj. kr. till 2 928 milj. kr.

SIDA konstaterar att den internationella debatten om utvecklingssamarbete och bistånd alltmer kommit att handla om kampen mot fattigdomen. Biståndet till de fattigaste länderna och till de länder som drabbats hårdast av den ekonomiska krisen sätts i främsta rummet. Man framhåller att det är u-ländernas fattiga människor som är biståndets främsta målgrupp. Det viktigaste i kampen mot fattigdomen är att tillgodose människornas grundläggande behov av mat och kläder, bostad, dricksvatten, sanitära anordningar, hälso- och sjukvård, utbildning, kultur, transportmedel och sysselsättning samt delaktighet i utvecklingen och medinflytande i samhällslivet. Utvecklingsarbetet måste enligt styrelsen koncentreras på att tillfredsställa dessa basbehov för alla människor.

SIDA konstaterar att huvuddelen av det svenska biståndet är koncentrerat till mycket fattiga länder. Sverige har vidare i sin biståndspolitik betonat de sociala aspekterna av utvecklingen. Det svenska biståndet är till stor del inriktat på livsmedelsproduktion, vattenförsörjning, hälsovård, familjeplanering, utbildning och annan samhällsservice.

Fr. o. m. budgetåret 1977/78 har Sverige ett långsiktigt utvecklingssamarbete med totalt 20 länder. SIDA förutser — med reservation för vad utvecklingen i södra Afrika kan föra med sig — inte någon ytterligare ökning av antalet mottagarländer. Enligt SIDA:s mening har man nu nått den övre gränsen för ett utvecklingssamarbete av den omfattning som tycks bli bestående för överskådlig framtid. Effektivitetsskäl talar närmast för att antalet samarbetsländer, även vid en kraftigt ökad anslagsvolym, borde minska. De senaste årens utvidgning av länderkretsen har medfört att biståndsförvaltningen fått kapacitetsproblem.

SIDA:s förslag till landramar för budgetåret 1978/79 grundas på flera olika faktorer. Styrelsen föreslår att i första hand de mest behövande av mottagarländerna bör få ökat bistånd. Samtidigt bör man

enligt SIDA vid fördelningen av biståndet på olika länder göra en bedömning av möjligheterna att med svenskt bistånd stödja ansträngningarna att nå de fattiga grupperna, att tillgodose befolkningens grundläggande behov och främja sociala framsteg. Utsikterna att uppnå denna målsättning varierar mellan länderna beroende bl. a. på de styrandes vilja och förmåga att engagera sig för de eftersatta i samhället. Möjligheterna att medverka till en samhällsutveckling i demokratisk riktning och att främja u-ländernas politiska och ekonomiska självständighet är, enligt SIDA, andra faktorer av betydelse för biståndsmedlens fördelning.

Av de 20 svenska mottagarländerna ingår 14 i de av FN definierade kategorierna minst utvecklade eller hårdast drabbade u-länderna. SIDA föreslår att en ökad andel av det direkta landinriktade biståndet avsätts för dessa 14 länder. SIDA föreslår vidare att en större andel av biståndet avsätts för den grupp länder som utgörs av de s. k. frontstaterna i södra Afrika (Angola, Botswana, Moçambique, Tanzania och Zambia).

De medelsramar som av SIDA föreslås för Cuba, Pakistan och Tunisien överensstämmer med de planeringsramar som riksdagen angivit för dessa länder för budgetåret 1977/78. För Etiopien, Kap Verde, Portugal och Swaziland föreslås oförändrade landramar. För Bangladesh, Guinea-Bissau, Kenya, Laos, Lesotho, Moçambique, Tanzania och Vietnam föreslås medelsramar som beräknats motsvara en ungefärligen bevarad köpkraft med hänsyn till inflationen. För Angola, Botswana, Indien, Sri Lanka och Zambia föreslås en höjning av landramarna utöver bevarad köpkraft.

SIDA föreslår att ytterligare medel utanför landramarna hålls i beredskap för insatser som under budgetåret kan aktualiseras i vissa länder. Läget i södra Afrika kan komma att föranleda extra bistånd till frontstaterna. Det är, enligt SIDA, angeläget att Sverige i rådande läge har möjlighet att snabbt öka sitt stöd för dessa länders strävan mot politiskt och ekonomiskt oberoende. SIDA föreslår en ofördelad reserv på 353 milj. kr. för dessa ändamål.

SIDA pekar vidare på möjligheten att utvecklingen i ett mottagarland kan leda till svårigheter att använda medel för avsedda ändamål. Sådana svårigheter kan minskas genom möjligheten att omfördela medel mellan insatser. Enligt SIDA:s mening representerar den planerings- och budgeteringsteknik som används inom landprogrammen en ändamålsenlig avvägning mellan långsiktighet i åtaganden och flexibilitet i medelsanvändningen.

Rörande ämnesinriktad verksamhet anför SIDA bl. a. att ändamålsbestämda bidrag till insatser som genomförs i internationell samverkan — globalt eller regionalt — är en betydelsefull del av det svenska biståndet. Sådana bidrag medger att nya viktiga områden tas upp eller att pågående verksamhet inom särskilt viktiga områden intensifieras.

Den ämnesinriktade verksamheten ligger företrädesvis inom områden som är viktiga i Sveriges samarbete med enskilda länder. Den avser bl. a. en kapicitetsutbyggnad av väsentlig betydelse även för det direkta samarbetet.

SIDA understryker svårigheten att göra en klar gränsdragning mellan forskningsinsatser i internationell regi som handläggs av SAREC och den ämnesinriktade verksamheten. Det är därför nödvändigt med ett fortlöpande och nära samarbete mellan SIDA och SAREC i planering av resp. verksamheter. Dessa bör, enligt SIDA, styras av samma prioriteringar i fråga om val av ämnesområden.

Bilateralt bistånd budgetåren 1977/78—1978/79
Fördelning på mottagarländer och andra ändamål.

Land	Medelsram 1977/78	SIDA:s petita 1978/79	Medelsram Förslag 1978/79
	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.
Angola	50	60	60
Bangladesh	110	125	115
Botswana	50	60	55
Cuba	35	30	30
Etiopien	70	70	70
Guinea-Bissau	50	55	50
Indien	240	300	270
Kap Verde	20	20	20
Kenya	80	90	90
Laos	35	40	40
Lesotho	10	12	12
Moçambique	100	115	115
Pakistan	30	40	40
Portugal	40	40	40
Somalia	15	—[1]	15
Sri Lanka	70	85	80
Swaziland	10	10	10
Tanzania	270	310	310
Tunisien	40	30	30
Vietnam	350	400	380
Zambia	80	95	95
EAC	15	—[1]	15
Flyktingar, befrielserörelser m. m., södra Afrika	60[2]	100	85
Humanitärt bistånd, Latinamerika	18	21	21
Katastrofer m. m.	147,6[3]	161,7	70,9
Enskilda organisationer	70	90	90
Särskilda program	185	215	195
Biståndskontor	17,4	—[4]	20,7
Ofördelad reserv	—	353	40
	2 268,0	**2 927,7**	**2 464,6**

[1] SIDA har räknat med att kostnader härför skall tas ur den ofördelade reserven.

[2] Därav har 25 milj. kr. tagits från anslagsposten Katastrofer m. m.

[3] 25 milj. kr. har överförts till Flyktingar, befrielserörelser m. m., södra Afrika.

[4] SIDA har förutsatt att samtliga kostnader för biståndskontoren skall bestridas med medel från anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)

Föredraganden

Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete ökar enligt mitt förslag med 196,4 milj. kr. till 2 464,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Medlen tas i anspråk för långsiktigt utvecklingssamarbete med enskilda länder, stöd till befrielserörelser i södra Afrika, andra humanitära insatser i södra Afrika och Latinamerika, katastrofhjälp, bidrag till enskilda organisationer och viss övrig verksamhet sammanförd under rubriken Särskilda program.

Det belopp som jag har beräknat för bilateralt utvecklingssamarbete är lägre än vad SIDA föreslagit. I första hand går minskningen ut över den ofördelade reserv som SIDA upptagit och posten Katastrofer m. m. Av den ofördelade reserven kvarstår ett belopp på 40 milj. kr. med tanke på den till senare i år aviserade propositionen om utvecklingssamarbetets framtida utformning. Medelsfördelningen framgår av tidigare uppställning.

Den tidigare satsningen på södra Afrika fullföljs. Frontstaterna får ökat bistånd och 85 milj. kr. beräknas för flyktingar och befrielserörelser m. m. i södra Afrika. Senare kommer jag att föreslå regeringen en utvidgning av mandatet för beredningen för stöd till befrielserörelser och flyktingar i södra Afrika till att omfatta humanitärt bistånd, även i andra delar av världen.

BUNDET BISTÅND OCH UPPHANDLING I SVERIGE

Med bundet svenskt bistånd avses gåvobistånd i form av varor och tjänster som genom beslut av regeringen — eller i vissa fall SIDA — är förhandsbestämt till upphandling i Sverige.

Bundet bistånd lämnas budgetåret 1977/78 inom landramar till Angola, Bangladesh, Cuba, Guinea-Bissau, Indien, Kap Verde, Laos, Moçambique, Pakistan, Sri Lanka, Tanzania, Vietnam och Zambia. Därutöver inräknas katastrofbistånd och bidrag till internationella livsmedelsprogram i det bundna biståndet. Den faktiska upphandlingen inom det bundna biståndet uppgick under budgetåret 1976/77 till 544 milj. kr. Målbeloppet för det bundna biståndet är enligt riksdagens beslut 500 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Detta belopp utgör 14 % av de totala biståndsanslagen.

För u-länderna innebär obundet bistånd betydande fördelar. Vi har från svensk sida aktivt verkat för att åstadkomma internationella överenskommelser om avbindning eller åtminstone minskning av den bundna delen av det internationella biståndet. Tyvärr har dessa ansträngningar ännu inte rönt framgång.

I avvaktan på den i det tidigare aviserade propositionen om utvecklingssamarbetets framtida utformning vill jag f. n. inte aktualisera någon genomgripande ändring i den hittills tillämpade politiken. Sveriges an-

strängda ekonomiska läge gör det emellertid angeläget med en ökad biståndsfinansierad upphandling i landet. Det bundna biståndet föreslås under budgetåret 1978/79 uppgå till 675 milj. kr., alltså en ökning med 175 milj. kr. jämfört med budgetåret 1977/78.

Jag vill understryka att en betydande upphandling av svenska varor och tjänster även sker utanför ramen av det bundna biståndet. Den totala upphandlingen i Sverige under föregående budgetår kan beräknas motsvara ca en tredjedel av de totala biståndsutbetalningarna. Denna andel är något lägre än tidigare budgetår, vilket möjligen har det höga svenska kostnadsläget till förklaring. Därtill kan konstateras att FN-organens upphandling i Sverige fortsätter att vara obetydlig. Bevakningen av svenska företags möjligheter att konkurrera på detta område kommer därför att förstärkas.

Vårt långsiktiga utvecklingssamarbete med mottagarländerna lägger grunden till fördjupade och breddade ekonomiska förbindelser. Handel och andra ekonomiska kontakter med mottagarländer tenderar överhuvudtaget att öka som ett resultat av vårt utvecklingssamarbete. Vi har anledning räkna med att vårt bistånd och den u-landsvänliga politik som Sverige för ger en goodwill som i dessa länder kan gynna svenska exportintressen.

Jag delar SIDA:s uppfattning att ökade ansträngningar kan göras för att förbättra informationen i mottagarländerna om utbudet av svenska varor och tjänster. Den studie som har gjorts beträffande avsättningsmöjligheterna för svenska varor i Bangladesh bör kunna följas av liknande undersökningar för vissa andra länder. Beslut har redan fattats om genomförande av sådana undersökningar för Pakistan och Sri Lanka. Jag noterar med tillfredsställelse att SIDA avser vidareutveckla kontakterna med de exportfrämjande myndigheterna och organisationerna.

Redan nu ligger den totala upphandlingen i Sverige som kan hänföras till biståndet omkring en miljard kr. Den ökade bindningen och andra här nämnda åtgärder som redan vidtas kan väntas leda till att en ökad andel av biståndsanslagen kommer att utnyttjas för upphandling i Sverige.

BISTÅNDSVILLKOR OCH SKULDAVSKRIVNING

Av det för innevarande budgetår avtalade totalbeloppet för utvecklingssamarbete med enskilda länder lämnas 98 % som gåva. Återstoden ges som räntefria 50-årskrediter med 10 års amorteringsfri period och avser en mindre del av biståndet till Cuba, Tunisien och Zambia. Därtill lämnas 25 milj. kr. som betalningsbalansstöd till Portugal i form av en kredit (prop. 1977/78: 35).

Efter beslut av 1972 och 1974 års riksdagar har regeringen möjlighet att efter prövning i varje enskilt fall bevilja avskrivning av skuldtjänsterna (amortering och ränta) på utvecklingskrediter. Regeringen har

enligt beslut av 1975/76 års riksdag (UU 1975/76: 14, rskr 1975/76: 349) vidare möjlighet att inom ramen för en internationell överenskommelse göra utfästelse om avskrivning av återstående kapitalskuld och förfallna räntor på utvecklingskrediter avseende samtliga u-länder, som enligt FN:s definition hör till de minst utvecklade eller till de hårdast drabbade av den internationella prisutvecklingen.

U-ländernas skuldproblem var en av huvudfrågorna vid konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete (CIEC). Någon allmän överenskommelse om skuldlättnad visade sig där inte möjlig att uppnå. Däremot träffades i samband med konferensens avslutande ministermöte en överenskommelse om en särskild biståndsaktion om ca 1 miljard dollar till förmån för de fattigare u-länderna. Som bidrag till denna aktion utfäste Sverige bl. a., med förbehåll för riksdagens godkännande, en avskrivning av skuldtjänster på svenska utvecklingskrediter för femårsperioden 1977/78—1981/82 till länder inom kategorierna minst utvecklade eller hårdast drabbade. Utfästelsen avsåg skuldtjänster till ett belopp av ca 120 milj. kr. och gällde Bangladesh, Botswana, Etiopien, Indien, Kenya, Pakistan, Sudan och Tanzania.

Den 12 oktober 1977 framhöll jag i FN:s generalförsamlings andra kommitté bl. a. att de fattigaste u-ländernas offentliga skulder uppgick till över 26 miljarder dollar år 1976. Dessa länder använder ca 15 procent av sina exportinkomster för att betala skuldtjänster. Deras låga tillväxt, stagnerande export och nedgången i nettoöverföringen av resurser medför att t. o. m. en låg skuldsättningsnivå är betungande. Skuldlättnad innebär ett betydande och välbehövligt tillskott av obunden utländsk valuta. Mot denna bakgrund utfästes, med förbehåll för riksdagens godkännande, att hela skulden skulle avskrivas på svenska utvecklingskrediter avseende samtliga u-länder som hör till de minst utvecklade eller hårdast drabbade. Det betonades att den svenska skuldavskrivningsaktionen gjordes i förhoppning att den skulle följas av liknande åtgärder från andra länder.

Avskrivningen skulle omfatta de utvecklingskrediter som lämnats till de åtta länder jag tidigare nämnt. Det sammanlagda kreditbeloppet som avskrivningen skulle avse uppgår till 1 097 milj. kr. Krediterna väntas vara till fullo utbetalade vid utgången av budgetåret 1977/78.

Med hänsyn till att Östafrikanska post- och telebolaget, till vilket Sverige lämnat en kredit på 27 milj. kr., i praktiken har upphört att fungera som regionalt organ och att dess funktioner har övertagits av medlemsländerna, bör också bolagets kapitalskuld på den svenska utvecklingskrediten avskrivas. Det kan här nämnas att Sverige även lämnat krediter till Östafrikanska utvecklingsbanken. Banken fortsätter sin verksamhet som tidigare. Någon avskrivning av krediterna till banken aktualiseras inte.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att den per den 30 juni 1978 utestående kapitalskulden och eventuella förfallna räntor på

svenska utvecklingskrediter avseende här nämnda åtta länder och Östafrikanska post- och telebolaget avskrivs, samt att eventuella outnyttjade medel på dessa krediter omvandlas till gåva.

SAMARBETE MED ENSKILDA LÄNDER

Angola

Budgetåret 1977/78: 50 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 60 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 40 milj. kr. Av dessa medel lämnades ca 13 milj. kr. till FN och 2 milj. kr. till Frikyrkan Hjälper för verksamhet inom bl. a. jordbruks- och hälsovårdssektorerna. De återstående 25 milj. kr. utnyttjas av Angolas regering för mediciner och medicinsk utrustning, ambulanser samt rörliga verkstäder för underhåll av vägmaskiner.

Riksdagen fastställde år 1977 en finansiell ram på 50 milj. kr. för samarbete med Angola under innevarande budgetår. Samtidigt beslöts att diskussioner skulle inledas om ett långsiktigt utvecklingssamarbete. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en medelsram på 60 milj. kr.

Angolas regering har framfört önskemål om samarbete inom bl. a. hälsovård, undervisning, fiske och skogssektorn. Stort intresse har också visats för statlig medverkan i industriprojekt som skulle genomföras i samarbete med svenska företag.

Under kalenderåret 1978 förutser jag att ett långsiktigt utvecklingssamarbete skall kunna komma igång med Angola. Behovet av bistånd är mycket stort — för att få igång produktionsapparaten och i förvaltning och näringsliv ersätta de portugiser som lämnat landet, för att bidra till utbildning och hälsovård och för att underlätta försörjningen.

I Angola stöder Sverige ett program för flyktingar från Shaba-provinsen i Zaire med bidrag på 4 milj. kr., fördelat med 2,5 milj. kr. till FN:s flyktingkommissarie och 1,5 milj. kr. till Svenska röda korset som har det administrativa ansvaret för verksamheten i Angola.

Bangladesh

Budgetåret 1977/78: 110 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 115 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 100 milj. kr. Vid ingången av budgetåret förelåg därutöver en reservation på ca 37 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till drygt 95 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal ingåtts om 110 milj. kr., vartill kommer en reservation på inemot 42 milj. kr. Sverige har avskrivit de räntor som under budgetåret förfaller till betalning på två utvecklingskrediter. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en medelsram på 115 milj. kr.

Större delen av det svenska biståndet används för finansiering av

import. Av ett totalt importstöd på 80 milj. kr. är 25 milj. kr. bundet till upphandling i Sverige. Bangladesh använde under budgetåret 1976/77 det obundna importstödet för inköp av bl. a. utrustning och reservdelar till jordbrukssektorn, virke, kol, koks och bomull. Det bundna biståndet utnyttjades bl. a. för inköp av ett oceangående lastfartyg och pappersmassa.

Projektbiståndet är liksom tidigare år främst inriktat på landsbygdsutveckling, familjeplanering och yrkesutbildning. Sverige bidrar bl. a. med sammanlagt 56 milj. kr. under perioden 1975/76—1980/81 till en insats på skogsområdet. Projektet bedrivs huvudsakligen inom Chittagong Hill Tracts i den östra delen av landet. Säkerhetssituationen i området har försvårat verksamheten. Enligt ett kreditavtal från år 1972 har Sverige vidare ställt 29,6 milj. kr. till Bangladeshs förfogande för ett projekt som genomförs i samfinansiering med IDA och avser konstbevattning med hjälp av 3 000 rörbrunnar. Genomförandet av projektet har gått mycket långsamt bl. a. beroende på att de lokala kostnaderna för material, drivmedel m. m. blivit betydligt högre än beräknat. Bidrag lämnas också till jordbruksforskning avseende bl. a. förädling av oljeväxter. Sverige har sedan budgetåret 1975/76 lämnat stöd till Bangladeshs befolkningsprogram. IDA samordnar ett omfattande internationellt bistånd till detta program. Det svenska bidraget uppgår till 15 milj. kr. och utnyttjas främst för utbildning av hälsovårdspersonal. I november 1976 slöts avtal om svenskt stöd till yrkesutbildningssektorn i Bangladesh på sammanlagt 38 milj. kr. under en femårsperiod. Syftet med insatsen är att förbättra kvalitén på yrkesutbildningen i landet. Sverige stöder vidare en insats för att främja Bangladeshs export.

Sverige har sedan år 1974 bidragit till WHO:s program för utrotande av smittkoppor i Bangladesh. Det svenska bidraget har uppgått till sammanlagt 13,7 milj. kr., vilket gör Sverige till en av de större givarna. Landet anses nu vara fritt från smittkoppor.

Under budgetåret 1976/77 utbetalades 3,9 milj. kr. i bidrag till enskilda organisationers verksamhet i Bangladesh.

Huvuddelen av det svenska biståndet kommer även fortsättningsvis att utgå i form av importstöd. Den aktuella planeringen av nya insatser avser bl. a. kooperation och småindustri. Det ändamålsbestämda biståndet väntas under de närmaste åren koncentreras till några få projekt och program inriktade på att förbättra levnadsförhållandena för fattiga grupper i det bangladeshiska samhället.

Botswana

Budgetåret 1977/78: 50 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 55 milj. kr.

Sveriges utvecklingssamarbete med Botswana uppgick för budgetåret 1976/77 till 45 milj. kr. Utbetalningarna var 39,8 milj. kr. För inne-

varande budgetår har avtal tecknats om 50 milj. kr. Därtill har lämnats ett extra bistånd på 5 milj. kr. som svar på en FN-appell om internationella bidrag till Botswanas utgifter för flyktingar, främst från Zimbabwe, och för andra särskilda åtgärder med anledning av landets utsatta läge i södra Afrika. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en medelsram på 55 milj. kr.

Liksom tidigare år är det svenska biståndet inriktat på landsbygdsutveckling, undervisning och småindustri. Redan påbörjat samarbete fullföljs på dessa områden.

År 1977 ingick Sverige ett avtal med Botswana om stöd med totalt 45 milj. kr. till undervisningsväsendet. Stödet utgör en fortsättning av tidigare lämnat bidrag till undervisningssektorn och skall huvudsakligen användas till att bygga och utrusta primärskolor över hela landet. Hittills har tre sekundärskolor samt ca 700 klassrum och 500 lärarbostäder för primärskolor färdigställts. Därtill har Sverige finansierat ett yrkesutbildningscentrum i Gaborone.

Sveriges stöd till landsbygdsutveckling avser främst ett vattenförsörjningsprogram som skall förse nära hälften av landsbygdsbefolkningen med dricksvatten. Ett 30-tal byar har erhållit vattenanläggningar. Fram till 1981 skall ytterligare ett 100-tal byar förses med anläggningar för vatten till hushållen. Sedan år 1974 har Sverige vidare stött ett program för elkraftförsörjning. Programmet tar i första hand sikte på att ge elektricitet till större orter i vilka en industriell utbyggnad pågår eller planeras.

Samarbete på småindustriområdet har pågått sedan år 1974. En fortsättning av programmet planeras och 30 milj. kr. beräknas för ändamålet under en fyraårsperiod. Hittills har ett 50-tal småindustriföretag med totalt ca 500 anställda etablerats. Av företagsledarna är hälften kvinnor. Produktionen avser främst byggnadsmaterial samt textil- och lädervaror.

Det svenska personalbiståndet uppgår f. n. till ett 50-tal personer.

Cuba

Budgetåret 1977/78: 35 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 30 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 40 milj. kr. Den ingående reservationen var 4,5 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 43 milj. kr. För innevarande budgetår ställs 35 milj. kr. till förfogande. Därtill kommer ett belopp på 5 milj. kr. för att underlätta ett bredare samarbete mellan Sverige och Cuba.

I juli 1977 undertecknades ett treårigt biståndsavtal om sammanlagt 95 milj. kr. avseende budgetåren 1977/78—1979/80. Därav ställs 30 milj. kr. till förfogande budgetåret 1978/79. Av beloppet 95 milj. kr.

utgår 24 milj. kr. som räntefri kredit, medan återstoden lämnas som gåva. 35 milj. kr. är bundna till upphandling i Sverige.

Huvuddelen av biståndet kommer att användas för fortsatt import till undervisningssektorn, däribland utrustning till ett skolbokstryckeri i östligaste delen av Cuba. Vidare har medel avsatts för ett livsmedelsinstitut i Havanna. Hittills har Cuba använt en betydande del av det svenska biståndet för upphandling i Sverige.

I samband med att landramen för budgetåret 1976/77 fastställdes uttalade riksdagen att en successiv avveckling av biståndet borde ske, samtidigt med att innebörden av ett bredare samarbete mellan Sverige och Cuba klargjordes. I en gemensam svensk-kubansk arbetsgrupp har diskussioner förts om möjligheten att på olika vägar vidga samarbetet mellan länderna. Diskussionerna har främst rört handel, industrisamarbete, forskning och kultur. Frågan om finansiering av svensk export har tillmätts stor vikt av den kubanska parten. Statskrediter, subventionering av kommersiella krediter samt kompensationsaffärer vore enligt kubansk uppfattning behövliga för att underlätta kubansk import från Sverige. Önskemål har också framförts om ett fleråriget avtal avseende export av socker till Sverige.

Användningen av de medel som Sverige erbjudit för att underlätta samarbetet har diskuterats. Bl. a. har förinvesteringsstudier och olika former av kunskapsöverföring nämnts. Från kubansk sida har projektförslag från olika industrisektorer presenterats.

I samband med ett besök i Sverige av en kubansk regeringsdelegation i september 1977 undertecknades ett protokoll om bredare samarbete. I protokollet anges också användningsområden för de 5 milj. kr. som ställts till förfogande för att underlätta ett bredare samarbete. Under förutsättning av framgång med detta försök att använda biståndsmedel för att främja ett bredare samarbete med Cuba räknar jag med att under budgetåret 1978/79 fortsätta att ta i anspråk medel ur anslagsposten Särskilda program för detta ändamål.

Etiopien

Budgetåret 1977/78: 70 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 70 milj. kr.

Budgetåret 1976/77 utbetalades 65 milj. kr. i svenskt bistånd till Etiopien. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 70 milj. kr. Dessutom har under budgetåret skuldtjänster på tidigare krediter avskrivits. För budgetåret 1978/79 föreslår jag i enlighet med SIDA:s förslag en oförändrad medelsram på 70 milj. kr.

Utvecklingen i Etiopien har under det senaste året präglats av växande inre och yttre motsättningar. Stora delar av landet är utanför regeringens kontroll. Krigen i Eritrea och Ogaden ledde under hösten till

minskad tillförsel av livsmedel och förnödenheter och en allvarlig försörjningskris hotar. Exportinkomsterna har minskat kraftigt trots gynnsamma priser på kaffe, landets viktigaste exportvara. Utvecklingsarbetet har fått komma i andra hand inför omedelbara militära problem. Under hösten skärptes åter den inrikespolitiska situationen. Osäkerheten inför framtiden är stor. Det politiska och militära läget kan medföra att viss del av landramen måste reserveras till dess situationen normaliserats.

Några nya insatser bereds inte för närvarande. Det svenska personalbiståndet har under året minskat kraftigt och uppgår f. n. till ett 25-tal personer. Endast begränsad nyrekrytering förekommer.

Trots svårigheterna har det svenska biståndsprogrammet i stort sett kunnat genomföras. Samarbetet avseende hälsovård omfattar stöd till ett institut för näringsfrågor (ENI), som bl. a. bedriver information och undervisning i näringsfrågor. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 tillverkas tilläggskost i en ny fabrik, vars uppförande bekostats av Sverige. Vidare lämnas sedan budgetåret 1975/76 svenskt stöd till utbyggnaden av sjukstugor och hälsovårdscentraler på landsbygden.

Ett svenskstött skolbyggnadsprogram, numera betecknat Rural Project Agency (RPA), har fått sitt ansvarsområde vidgat till att omfatta all offentlig byggnadsverksamhet på landsbygden. Verksamheten har hämmats av oregelbunden materialförsörjning och likviditetsproblem. Något mer än hälften av 900 planerade skolor och sjukstugor kunde färdigställas under budgetåret 1976/77. Under innevarande budgetår beräknas 11 milj. kr. i svenskt bidrag till verksamheten.

Ett nytt femårigt avtal tecknades budgetåret 1975/76 beträffande stödet till den enhet inom jordbruksministeriet, EPID, som har varit ansvarig för bl. a. integrerade jordbruksprojekt som har genomförts med internationellt stöd. I samband med jordreformen har EPID:s verksamhet alltmer inriktats på att stödja de nyupprättade bondeföreningarna med rådgivning, utsäde, oxspann, handelsgödsel, lagring och marknadsföring. EPID har även fått ansvaret för driften av ett antal nationaliserade kommersiella storjordbruk. Stödet till landsbygdsutvecklingen i Chilalo-provinsen (tidigare CADU) fortsätter under innevarande budgetår.

Sverige stöder vidare ett av den etiopiska skogsförvaltningen genomfört program omfattande skogsinventeringar, planteringar och markvård samt utbildning av skogspersonal. Skogsförvaltningen är landets största civila arbetsgivare och har genom programmen för plantering och markvård skapat ett stort antal sysselsättningstillfällen för landsbygdsbefolkningen.

Avtal om svenskt stöd till Harraghe-provinsens vattenmyndighet tecknades i maj 1976. Insatsen omfattade personal och utrustning och avsåg att förbättra vattenförsörjningen i den torkdrabbade provinsen. Programmet kan på grund av oroligheterna inte fullföljas och kommer

möjligen att flyttas till en annan provins. Under våren 1976 tecknades också ett avtal om svenskt stöd till en försöksfabrik för byggnadsmaterial som är baserat på lokala råvaror.

Sverige stöder en större transportinsats i FN-regi som erhållit bidrag från flera håll. Syftet är att garantera försörjningen av livsmedel och andra förnödenheter i underskottsområden under den rådande försörjningskrisen. Det svenska bidraget uppgår till 15 milj. kr. Hälften har tagits från medel ur landramen som inte utnyttjats under budgetåret 1976/77 och hälften ur katastrofmedel.

Guinea-Bissau

Budgetåret 1977/78: 50 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 50 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 40 milj. kr. Därtill förelåg en reservation vid budgetårets ingång på 13,4 milj. kr. Utbetalningarna var 38,4 milj. kr. För innevarande budgetår finns en ram på 50 milj. kr. I december 1977 tecknades ett tvåårsavtal med Guinea-Bissau avseende kalenderåren 1978 och 1979 om 105 milj. kr. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en medelsram på 50 milj. kr.

Under de närmaste åren kommer bristen på utländsk valuta att utgöra ett svårt problem för Guinea-Bissau. Behovet av att importera maskiner och utrustning för infrastrukturella och direkt produktiva investeringar gör valutabristen allt mer påträngande. Värdet av landets export uppgår för närvarande bara till drygt hälften av det svenska biståndet.

Huvuddelen av de svenska resurserna används för att finansiera import. SIDA har hittills stått för upphandlingen. Medlen har använts för livsmedel och andra förnödenheter, som säljs genom de statliga s. k. folkaffärerna, samt för mediciner och sjukvårdsmaterial, transportmedel och vägmaskiner.

Importfinansiering för energi-, tele- och undervisningssektorerna har kombinerats med planeringshjälp och viss personal med utbildningsuppgifter. Vidare utgår stöd till uppbyggnaden av småindustri och fiskenäring. Det projektinriktade samarbetet avser också uppbyggnad av ett organ för internationell upphandling samt ett centralt hälso- och livsmedelslaboratorium i Bissau.

Indien

Budgetåret 1977/78: 240 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 270 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 230 milj. kr. Därtill förelåg en reservation vid budgetårets ingång på 67 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 255 milj. kr. Liksom under föregående år

deltog Sverige i en ettårig internationell överenskommelse om skuldlättnad för Indien. Den av Sverige avskrivna skuldtjänsten på utvecklingskrediter uppgick till ca 7,3 milj. kr.

För innevarande budgetår har avtal träffats om 240 milj. kr., varav 105 milj. kr. utgör obundet och 80 milj. kr. bundet importstöd samt 55 milj. kr. ändamålsbestämt bistånd. Hela beloppet lämnas som gåva. Årets skuldtjänst på tidigare givna utvecklingskrediter, ca 11,5 milj. kr., har avskrivits. SIDA har framhållit att biståndet till Indien ökat långsamt sedan budgetåret 1974/75 med resultat att utbetalningar i reala termer kraftigt minskat. Jag föreslår en medelsram på 270 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Importstödet användes under budgetåret 1976/77 främst för upphandling av utrustning för verkstadsindustrin samt jordbruks- och pappersmaskiner. Upphandlingen under den bundna delen av importstödet uppgick till 80 milj. kr.

Tyngdpunkten i det svenska ändamålsbestämda biståndet till Indien ligger på områdena familjeplanering och hälsovård. Därutöver lämnas stöd främst till projekt och program inom sektorerna yrkesutbildning, skogsbruk, konsumentkooperation och exportfrämjande verksamhet.

Sverige stöder sedan budgetåret 1972/73 ett med IDA samfinansierat befolkningsprojekt, som beräknas pågå till budgetåret 1978/79. Det svenska bidraget uppgår till 51 milj. kr. Bistånd till familjeplanering i Indien lämnas också genom fortsatt svensk finansiering av preventivmedel.

Världshälsoorganisationen har med bl. a. svenskt stöd genomfört ett program för bekämpning av smittkoppor. Det avslutades våren 1977 då en internationell undersökningskommission officiellt förklarade Indien fritt från smittkoppor. Sedan budgetåret 1974/75 har Sverige bidragit med sammanlagt 40 milj. kr. till programmet.

Svenskt bistånd till yrkesutbildning lämnas via ILO och avser stöd till ett institut för högre yrkesutbildning inom industriell elektronik och yrkesinriktad vidareutbildning för kvinnor. Utgifterna för dessa två insatser beräknas tillsammans uppgå till ca 21 milj. kr.

Samarbetet på skogsområdet avser främst försöksverksamhet med planteringar samt utbildning av tekniker och administratörer på skogsområdet. Ett belopp av 20 milj. kr. har avsatts för insatsen.

Sedan budgetåret 1973/74 lämnas via ILO stöd till ett projekt för utveckling av den indiska konsumentkooperationen. En andra fas av projektet har inletts under innevarande budgetår. Syftet är att förstärka konsumentkooperativen och dessas roll genom att dra upp riktlinjer för ledning, drift och organisation samt upprätta regionala centra för fältarbete. Det svenska stödet till projektets andra fas uppgår till 6 milj. kr.

Svenskt exportfrämjande bistånd lämnas såväl genom ITC som direkt genom SIDA. Syftet med ITC-insatsen är att bidra till en förstärkning av den indiska exportorganisationen och att genom bl. a. marknads-

undersökningar och varumässor öka den indiska exporten. Den insats som genomförs direkt av SIDA är inriktad på att förbättra förutsättningarna för indisk export till Sverige av främst elektroniska komponenter, lädervaror och smidesprodukter. Avsikten är nu att utvidga verksamheten till ett större antal produktgrupper.

En större insats planeras på hälsovårdsområdet. Den väntas komma igång budgetåret 1977/78 och avse bl. a. bekämpning av malaria, tuberkulos och spetälska. I programmet ingår också stöd till försöksverksamhet på den medicinska utbildningens område i syfte att bättre anpassa denna till landsbygdens behov. Det svenska bidraget beräknas till ca 100 milj. kr. under en femårsperiod.

Beträffande biståndets framtida inriktning eftersträvas från svensk sida en fortsatt ökning av det ändamålsbestämda biståndet. I större utsträckning än hittills kommer detta att koncentreras till stora och långsiktiga program eller projekt inom ett begränsat antal sektorer. Särskild vikt skall läggas vid verksamhet som direkt inriktas på att förbättra levnadsförhållandena för fattiga grupper.

Kap Verde

Budgetåret 1977/78: 20 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 20 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 10 milj. kr. Utbetalningarna var 7,1 milj. kr. Dessutom erhöll landet 10 milj. kr. i katastrofbistånd. För innevarande budgetår finns en ram på 20 milj. kr. Jag föreslår en medelsram på 20 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

På regeringens förslag beslöt riksdagen år 1977 att utvecklingssamarbetet med Kap Verde, som inleddes under budgetåret 1976/77, skulle få en mer långsiktig karaktär.

Kap Verde har under en följd av år drabbats av torka och landet är nästan helt beroende av bistånd utifrån för att försörja befolkningen. Hösten 1977 vädjade Kap Verdes regering om extra bistånd sedan skörden liksom de närmast föregående åren förlorats på de viktigaste jordbruksöarna. Sverige har med anledning därav bidragit med 3 milj. kr. för katastrofinsatser.

Det bistånd som lämnats sedan budgetåret 1976/77 har i huvudsak haft formen av importstöd bl. a. till utrustning för sysselsättningsskapande offentliga arbeten. En mindre del av medlen har använts för konsultstudier. Det svenska biståndet beräknas komma att utgå som importstöd även under de närmaste åren.

Kenya

Budgetåret 1977/78: 80 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 90 milj. kr.

Det svenska biståndet till Kenya budgetåret 1976/77 uppgick till 70

milj. kr., vartill kom en ingående reservation på något över 15 milj. kr. Utbetalningarna var under året ca 84 milj. kr. De svenska åtagandena för innevarande budgetår är 80 milj. kr. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en ram på 90 milj. kr.

Sverige har träffat ett tvåårigt samarbetsavtal med Kenya på 160 milj. kr. avseende budgetåren 1977/78 och 1978/79. Skuldtjänsten på ca 2,6 milj. kr. för de två åren har avskrivits.

Utvecklingssamarbetet med Kenya inriktas främst på landsbygdens utveckling. Till de större insatserna hör stöd till Kenyas vattenförsörjningsprogram. För budgetåren 1977/78 och 1978/79 har drygt 47 milj. kr. avsatts dels för konstruktion av vattenanläggningar på landsbygden och drift av befintliga anläggningar dels för bidrag till arbetet på en generalplan för vattenresursernas utnyttjande. Under 1977/78 beräknas hälsovårdsinsatser på landsbygden jämte familjeplanering ta ca 20 milj. kr. i anspråk. Inom lantbrukssektorn stöder Sverige bl. a. ett markvårdsprogram och ett program för bekämpning av smittsamma djursjukdomar. Genom det nordiska biståndssamarbetet fortsätter stödet till ett kooperativt projekt. Av de beräknade kostnaderna för projektet på 11 milj. kr. under perioden 1977—80 bidrar Sverige med ca 4,8 milj. kr. Biståndet till undervisningssektorn fortsätter. Nära 30 milj. kr. har avsatts för teknisk och praktisk utbildning under den tvååriga avtalsperioden. Likaså fortsätter det exportfrämjande biståndet till Kenya genom ITC. För tiden 1977/78—1979/80 beräknas 6 milj. kr. för denna verksamhet.

Kenya tillhör de av Sveriges samarbetsländer som erhåller mest personalbistånd. För närvarande tjänstgör ca 60 svenska experter i landet. Personalbiståndets omfattning förväntas minska.

Kenya och Sverige är överens om att utvecklingssamarbetet fortsättningsvis koncentreras till ett mindre antal samarbetsområden. Kenya har uttalat prioritet för fortsatt stöd till landsbygdens utveckling och då särskilt vattenförsörjning, landsbygdshälsovård och familjeplanering. Vidare önskas fortsatt samarbete i fråga om kooperation och småindustriutveckling på landsbygden.

Sverige har åtagit sig att leverera järnvägsvagnar och verkstadsutrustning till Östafrikanska Gemenskapen, EAC. Då Östafrikanska Järnvägsbolaget upphört att fungera har regeringen beslutat fördela det svenska åtagandet till Järnvägsbolaget mellan Kenya och Tanzania.

Laos

Budgetåret 1977/78: 35 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 40 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 30 milj. kr. Utbetalningarna var 8,6 milj. kr. För innevarande budgetår ställs 35 milj. kr. till förfogande. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en ram på 40 milj. kr.

Det svenska biståndet till Laos har hittills inriktats på importstöd i form av bl. a. livsmedel, mediciner, verktyg, jordbruks- och vägmaskiner, broar, asfalt och reparationsutrustning.

Enligt riksdagens beslut inleds innevarande budgetår ett långsiktigt planerat utvecklingssamarbete med Laos. I de diskussioner som ägt rum har den laotiska regeringen bl. a. uttryckt intresse för samarbete på skogsområdet. En mindre del av den finansiella ramen, beräknas komma att behövas under budgetåret för utredningar och förinvesteringsstudier. Resterande medel avses gå till inköp av konsumtionsvaror för att lindra landets svåra försörjningssituation samt till inköp av utrustning för skogsindustrin och transportsektorn.

Lesotho

Budgetåret 1977/78: 10 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 12 milj. kr.

Utbetalningarna av svenskt bistånd till Lesotho uppgick under budgetåret 1976/77 till 5,1 milj. kr. För innevarande budgetår finns en ram på 10 milj. kr., vartill kommer 7,8 milj. kr. som reserverats från tidigare budgetår. Av hänsyn till Lesothos utsatta läge inom Sydafrika har FN förordat ökat bistånd till landet. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en medelsram på 12 milj. kr.

Biståndet till Lesotho lämnas till största delen i samarbete med FN-organ. Genom FAO stöds sedan år 1973 ett jordbruksprojekt med tonvikt på markvård. Genom ILO lämnas fortsatt stöd till ett kooperativt hantverkscentrum. Det utbildar och sysselsätter ett nittiotal personer och är därmed ett av landets större företag. Sverige finansierar ett personalbiståndsprogram via UNDP som ger Lesotho tillgång till förvaltningspersonal. Jag förutser ett fortsatt samarbete inom dessa områden.

Sverige lämnar därtill direkt stöd till utbyggnaden av Lesothos telekommunikationer. Den sammanlagda kostnaden är 21 milj. kr. Genom detta program kommer det interna telenätet att byggas ut och anknytas till det panafrikanska telenätet via Nairobi utan att gå över det sydafrikanska televerket.

Lesotho har inrättat en statlig kommission med uppgift att skapa sysselsättning för arbetare som återvänder från Sydafrika. Komissionen skall bl. a. utveckla arbetsintensiv byggnads- och anläggningsteknik. I samarbete med UNDP förbereder SIDA stöd till denna verksamhet.

Moçambique

Budgetåret 1977/78: 100 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 115 milj. kr.

Det reguljära svenska biståndet uppgick budgetåret 1976/77 till 70

milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 57,5 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 100 milj. kr.

Moçambiques ekonomiska läge är kritiskt. Underskottet i handelsbalansen fortsätter att öka. Utvandringen av utbildad portugisisk personal har medfört stora svårigheter inom industri, kommunikationer och varudistribution. Moçambique åsamkas därtill stora kostnader genom stödet till befrielsekampen i Sydrhodesia och genom att, i enlighet med FN:s sanktionsbeslut mot Sydrhodesia, hålla den gemensamma gränsen stängd. SIDA har föreslagit en finansiell ram på 115 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Jag föreslår samma medelsram och räknar därutöver med att katastrofmedel liksom innevarande budgetår kan behöva tas i anspråk för insatser i Moçambique.

Under budgetåret 1976/77 lämnade Sverige extra bistånd i form av livsmedel och kontanter till ett sammanlagt värde av 14,5 milj. kr. för att ersätta Moçambique för förluster med anledning av gränsstängningen och en översvämning som drabbade södra delarna av landet i februari 1977. Därtill lämnades ett bidrag på 5 milj. kr. till förnödenheter för zimbabwiska flyktingar.

Under budgetåret 1977/78 har Sveriges bidrag med anledning av gränsstängningen uppgått till 10 milj. kr. som utgått i form av svenska livsmedel. Samma belopp har lämnats till Moçmbiques program för zimbabwiska flyktingar, därav 2 milj. kr. genom UNHCR.

Det reguljära svenska biståndet utnyttjas av Moçambique för utveckling av jordbrukssektorn, konsultutredningar inom bl. a. transport-, skogs- och järnmalmsområdena, utländsk personal och för importstöd. Det senare används bl. a. för reservdelar, jordbruksutrustning och fordon. En betydande del upphandlas i Sverige.

I januari 1978 påbörjas ett gemensamt nordiskt stöd till jordbrukssektorn. I avvaktan på denna gemensamma nordiska insats har Sverige, liksom Norge, Danmark och Island, lämnat direkta bidrag till Moçambiques jordbruksutveckling. Under år 1977 uppgick det svenska bidraget till 40 milj. kr. Den gemensamma nordiska insatsen omfattar bl. a. upprustning av storjordbruk, utbildning, kreatursskötsel, kooperativ verksamhet och uppbyggnad av maskinstationer. Personal för verksamheten — sammanlagt ca 160 personer — rekryteras av Moçambique främst i Portugal, av de nordiska biståndsmyndigheterna i Norden samt av FAO i övriga länder. Totalt beräknas den nordiska insatsen kosta över 200 milj. kr. under en treårsperiod.

Pakistan

Budgetåret 1977/78: 30 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 40 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 20 milj.

kr. Vid ingången av budgetåret förelåg därtill en reservation på samma belopp. Utbetalningarna uppgick till drygt 14 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal ingåtts om 30 milj. kr., vartill kommer en ingående reservation på drygt 25 milj. kr. Riksdagen fastställde år 1976 en medelsram på 40 milj. kr. för budgetåret 1978/79 och 50 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

Enligt Pakistans önskemål kommer tillgängliga medel att utnyttjas för finansiering av import. Pakistan avser att bl. a. importera utrustning till landets telekommunikationsnät och järnvägar. Av årsramen för innevarande budgetår är 15 milj. kr. bundet till upphandling i Sverige.

Tillfälle har ännu ej givits för diskussioner om inriktningen av biståndet under de kommande budgetåren. Jag hoppas dock att ett långsiktigt planerat utvecklingssamarbete med Pakistan i enlighet med riksdagens beslut skall kunna komma i gång från och med budgetåret 1978/79. En huvuddel av medelsramen förutses även framdeles bli använd för importstöd.

Portugal

Budgetåret 1977/78: 40 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 40 milj. kr.

I mars 1975 undertecknade Sverige och Portugals centralbank en deklaration om samarbete. Regeringen föreslog i 1976 års budgetproposition att biståndsmedel tills vidare skulle tas i anspråk för att stödja Portugals utveckling mot demokrati. För innevarande budgetår har riksdagen anvisat en ram på 40 milj. kr. för samarbetet med Portugal. För budgetåret 1978/79 föreslår jag, i enlighet med SIDA:s förslag, en oförändrad medelsram för Portugal på 40 milj. kr.

Sverige har under hösten 1977 beviljat Portugals centralbank en statskredit på 50 milj. kr. för att bidra till finansieringen av landets underskott i bytesbalansen. Den svenska krediten ingår i ett omfattande internationellt betalningsbalansstöd till Portugal. Sammanlagt beräknas ca 3,5 miljarder kronor ställas till Portugals förfogande under åren 1977 och 1978. Hälften av det svenska bidraget, dvs. 25 milj. kr., har godkänts av riksdagen på grundval av särskild proposition och belastar anslag på 7:e huvudtiteln (prop. 1977/78: 35). Huvuddelen av återstoden tas ur anslagsposten Katastrofer m. m. medan resten finansieras med icke utnyttjade medel avsatta främst för EFTA:s Portugalfond. Katastrofmedel tas i anspråk mot bakgrund av att en väsentlig del av Portugals betalningsbalansproblem har sin rot i de stora flyktingströmmarna från Portugals f. d. afrikanska kolonier i förening med felslagna skördar. Under budgetåret 1977/78 har därtill ur katastrofposten lämnats ett direkt bidrag på 7,5 milj. kr. till ett bostadsprogram för hemvändande flyktingar.

Det direkta samarbetet inleddes under budgetåret 1975/76 inom bostads- och utbildningsområdena. Samarbetet har numera vidgats till att även omfatta hälsovård, konsumentkooperation och en förinvesteringsstudie för utvinning av svavelkis. Verksamheten genomförs i stor utsträckning i direkt samarbete mellan svenska och portugisiska organisationer. På svensk sida deltar i detta samarbete bl. a. HSB, lärarhögskolan i Stockholm, universitetet i Linköping, Swedish Cooperative Center, LKAB och handikappinstitutet i Stockholm. Allteftersom dessa direkta kontakter förstärks och vidareutvecklas bör, såsom SIDA framhåller, verkets eget deltagande delvis kunna avvecklas.

För innevarande budgetår uppgår medelsramen för det direkta samarbetet till 10 milj. kr. vartill kommer en reservation på drygt 8 milj. kr. från föregående budgetår.

Svenskt bistånd till Portugal lämnas också genom en EFTA-fond som inrättades år 1975 för stöd till utveckling av små- och medelstor industri i Portugal. Fondens kapital uppgår till ett belopp motsvarande ca 500 milj. kr., varav Sverige bidrar med 30 % eller ca 150 milj. kr. över en femårsperiod. Fonden har utnyttjat ca 70 % av hittills disponibla medel för lån till i huvudsak små företag med god regional spridning i landet. Huvuddelen av lånen har lämnats till textil- och mekaniska verkstadsindustrier. Av medelsramen för Portugal beräknar jag för budgetåret 1978/79 högst 30 milj. kr. för fonden.

Somalia

Budgetåret 1977/78: 15 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 15 milj. kr.

Sveriges bistånd till Somalia inleddes i samband med den svåra torka som drabbade landet under åren 1973—1975. Det har under perioden 1973/74 till 1976/77 uppgått till 54 milj. kr. och huvudsakligen avsett det rehabiliteringsprogram som den somaliska regeringen organiserade för den på grund av torkan mest utsatta nomadbefolkningen. Programmets målsättning är att ge denna befolkning nya utkomstmöjligheter inom jordbruk och fiske. Svenskt bistånd har lämnats i form av vete och katastrofkost. Dessutom har kontantbidrag lämnats för att finansiera båtar för kustfiske, för en fabrik för tillverkning av fiskebåtar samt för att köpa livsmedel, medicin, drivmedel och andra varor för rehabiliteringsprommet.

För budgetåret 1977/78 har riksdagen anvisat 15 milj. kr. för utvecklingssamarbete med Somalia. En överenskommelse har träffats om att 10 milj. kr. skall användas för borrutrustning till det nationella vattenförsörjningsprogrammet och 5 milj. kr. för rehabiliteringsprogrammets utveckling av kustfisket.

Rehabiliteringsprogrammet kommer under de närmaste åren att vara beroende av bistånd från olika håll för sitt genomförande. Jag föreslår ett fortsatt bistånd till Somalia för budgetåret 1978/79 av samma omfattning som tidigare, dvs. 15 milj. kr.

Sri Lanka

Budgetåret 1977/78: 70 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 80 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 50 milj. kr. Vid ingången av budgetåret förelåg därutöver en reservation på ca 13 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till drygt 43 milj. kr. Sri Lanka har vidare erhållit katastrofbistånd i form av svenskt vete till ett värde av drygt 10 milj. kr. Avtal har tecknats om sammanlagt 140 milj. kr. för budgetåren 1977/78—1978/79, varav 70 milj. kr. avser innevarande budgetår. Härtill kommer en ingående reservation på närmare 20 milj. kr. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en medelsram på 80 milj. kr.

Sri Lanka har valt att använda huvuddelen av det svenska biståndet för att finansiera import. Av ett totalt importstöd på 50 milj. kr. innevarande budgetår är 30 milj. kr. bundet till upphandling i Sverige. Det obundna importstödet användes under budgetåret 1976/77 för inköp av lastbilar och utrustning för konstbevattning, medan det bundna biståndet utnyttjades för bl. a. kraftpapper och vete.

Projektbiståndet är främst inriktat på hälsovård, landsbygdsutveckling och yrkesutbildning. Sverige har bl. a. sedan år 1958 lämnat stöd till Sri Lankas familjeplaneringsprogram i form av rådgivare, preventivmedelsleveranser samt bidrag för att uppföra ett centrum för familjehälsovård. Det svenska bidraget uppgår hittills till sammanlagt ca 26 milj. kr. Den svenska insatsen kommer enligt nuvarande planer att fortsätta under ytterligare en treårsperiod.

Flertalet övriga svenska insatser företas i samarbete med FN-organ. Genom FAO bidrar Sverige till ett husdjursprojekt avseende bl. a. ökad mjölkproduktion och kontroll av husdjurssjukdomar samt till en insats för att utveckla och marknadsföra fiskprodukter. Stöd lämnas genom ILO till att upprätta ett yrkesutbildningscentrum och för utbildning av ledare för kooperationen. Sverige har vidare sedan budgetåret 1971/72 lämnat exportfrämjande bistånd till Sri Lanka via ITC. Det svenska bidraget uppgår hittills till drygt 6 milj. kr.

Härutöver planeras två nya direkta svenska insatser avseende stöd till yrkesutbildning.

Större delen av det svenska biståndet förväntas även under de närmaste åren användas för importstöd. På Sri Lankas begäran kommer nytt projektstöd i fortsättningen inte att lämnas i samarbete med FN-organ utan direkt från Sverige. Samarbetet inriktas på ett fåtal större

insatser avseende jordbruk, utbildning och integrerad landsbygdsutveckling. Personal kommer enligt Sri Lankas önskemål att i första hand ställas till förfogande i form av konsulter och experter med korttidsuppdrag.

Swaziland

Budgetåret 1977/78: 10 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 10 milj. kr.

Utbetalningarna av svenskt bistånd till Swaziland uppgick budgetåret 1976/77 till 8 milj. kr. För innevarande budgetår finns en ram på 10 milj. kr., vartill kommer 5,1 milj. kr. som reserverats från tidigare budgetår. För budgetåret 1978/79 beräknar jag 10 milj. kr.

Det svenska biståndet till Swaziland, som till största delen genomförs i samarbete med FN, avser en lantbruksfakultet vid landets universitet, ett kooperativt utbildningscentrum, småindustriutveckling, utbyggnad av primärskolor samt förvaltningspersonal via UNDP.

Den största insatsen avser stöd via FAO till kurser vid lantbruksfakulteten. Genom dessa utbildas lärare i husdjursskötsel och hushållskunskap samt jordbrukstjänstemän. Kostnaden för insatsen uppgår till 12,5 milj. kr. Stödet till primärskolorna uppgår till ca 7,5 milj. kr. Det avser ett byggnadsprogram och en planeringsenhet inom undervisningsministeriet som byggs upp med stöd av UNESCO.

Swazilands ekonomiska läge har förbättrats avsevärt under senare år. Landet har rika naturtillgångar, den ekonomiska tillväxten är hög, betalningsbalansen visar ett betydande överskott och det internationella biståndet har ökat kraftigt.

Fortfarande råder stor brist på kvalificerad personal inom förvaltningen, näringslivet och utbildningsväsendet. På sikt bör det svenska biståndet koncentreras till personal via FN främst inom de områden där Sverige redan lämnar bistånd.

Tanzania

Budgetåret 1977/78: 270 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 310 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 250 milj. kr., vartill kom en ingående reservation på ca 40 milj. kr. Utbetalningarna under året var 275 milj. kr. För innevarande budgetår uppgår de svenska åtagandena till 270 milj. kr. Den ingående reservationen vid budgetårets början var drygt 15 milj. kr. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en medelsram på 310 milj. kr.

Sverige har träffat en treårig överenskommelse om utvecklingssamarbete med Tanzania för budgetåren 1977/78—1979/80. Samarbetsav-

talet som omfattar ett belopp på 810 milj. kr. avses löpande bli förlängt ett år i taget. 15 milj. kr. per år har avdelats för upphandling av varor och tjänster i Sverige. Tanzania har tidigare använt det bundna importstödet för inköp av bl. a. papper, lastbilar och gruvutrustning. Innevarande budgetårs bundna bistånd väntas komma att utnyttjas för samma varukategorier. Skuldtjänsten för de tre avtalsåren på sammanlagt ca 15,7 milj. kr. har avskrivits.

Tanzania har valt att koncentrera en växande del av de svenska biståndsmedlen till industriutveckling och undervisning. Närmare 40 % av treårsavtalet gäller insatser inom dessa områden. Det svenska stödet till industrisektorn består av bidrag till Tanzanias investeringsbank och standardiseringsorganisation, till ett konsultföretag och ett småindustriprogram samt till diverse branschutredningar. Inom undervisningen stöds utbyggnaden av primärskolan, som om några år förväntas ge alla barn i åldersgruppen 7—12 år tillgång till undervisning. Den växande industrin ställer ökade krav på yrkeskunnigt folk och yrkesutbildning liksom vuxenutbildning erhåller omfattande bistånd från Sverige. Under budgetåret 1977/78 uppgår biståndet till utbildningsprogram i Tanzania till 45 milj. kr.

Utöver de två huvudområdena för svensk-tanzaniskt samarbete, industri och undervisning, fortsätter biståndet till landsbygdens utveckling avseende bl. a. hälsovård, husdjursförädling samt kreditgivning till jordbrukare. Inom ramen för nordiska projekt lämnas stöd till kooperation samt utbildning och forskning inom jordbruket. Andra viktiga samarbetsområden är vattenförsörjning och skogsbruk. Tillsammans med bl. a. Världsbanken finansierar Sverige också ett vattenkraftbygge i Kidatu. Sveriges exportfrämjande bistånd till Tanzania genom ITC fortsätter och beräknas under 1977/78—1979/80 ta 11 milj. kr. i anspråk.

Personalbiståndet till Tanzania är förhållandevis stort. Ca 90 svenska experter tjänstgör för närvarande i landet. Genom en särskild personal- och konsultfond som finansieras av Sverige har Tanzania möjlighet att internationellt rekrytera experter för kortare specialuppdrag.

Av ännu ej intecknade medel har Tanzania begärt stöd till en pappers- och massafabrik i Mufindi. Fabriken skall i full drift kunna producera 60 000 ton papper per år. Kostnaderna för projektet beräknas totalt uppgå till ca 1 miljard kr. för en femårsperiod. Härav föreslås Sverige bidra med ca 20 %. Världsbanken förutses bli en av de största bidragsgivarna till projektet. Tanzania har i beredningen av pappersindustrin anlitat sakkunskap inom svenskt näringsliv och uttryckt önskemål om fortsatt sådant samarbete. Satsningen i Mufindi är ett led i Tanzanias högt prioriterade basindustriprogram, som syftar till att höja landets självförsörjning genom bl. a. vidareutveckling av inhemska råvaror för hemmamarknadens behov. Fabriken i Mufindi avses i första hand producera papper för skoländamål, tidningspapper och emballage.

SIDA beräknar att underlag för regeringens ställningstagande om svenskt deltagande i Mufindi-projektet kommer att föreligga inom ett halvår.

Tanzania har drabbats hårt av det nedlagda samarbetet inom Östafrikanska Gemenskapen (EAC) och kan därav tvingas till omprioriteringar i den redan utarbetade utvecklingsplanen. Det svenska åtagandet till Östafrikanska Järnvägsbolaget har regeringen beslutat fördela mellan Tanzania och Kenya då detta bolag upphört att fungera.

Tunisien

Budgetåret 1977/78: 40 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 30 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 40 milj. kr. Därtill förelåg en reservation vid budgetårets ingång på ca 30 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 64 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 40 milj. kr., varav 13 milj. kr. som räntefri kredit.

Riksdagen beslöt förra året på regeringens förslag att planeringsramarna för budgetåren 1978/79 och 1979/80 skulle uppgå till 30 resp. 20 milj. kr. i syfte att uppnå en avveckling av biståndsinslaget i det svensk-tunisiska samarbetet i början av 1980-talet. Mot bakgrund av den löpande utvecklingsplanens ambitiösa investeringsprogram har man från tunisisk sida framfört önskemål om att svenskt bistånd skall utgå under hela planperioden, alltså t. o. m. år 1981. Planen ses på tunisisk sida som ett definitivt avstamp för en självbärande ekonomisk utveckling. I samband med årets svensk-tunisiska förhandlingar åtog sig regeringen att förelägga riksdagen förslag om ett totalbelopp för hela den återstående samarbetsperioden. Jag föreslår en total medelsram på 80 milj. kr. för denna period, varav Tunisien kan disponera 30 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Samtidigt som diskussioner upptogs om en stegvis nedtrappning av biståndet, diskuterades också åtgärder ägnade att underlätta ett bredare samarbete mellan Sverige och Tunisien. En informell samrådsgrupp med representanter för svenska ambassaden och berörda tunisiska myndigheter har inrättats för löpande diskussioner i dessa frågor. Innevarande budgetår finns medel under anslagsposten Särskilda program tillgängliga för att befrämja ett bredare samarbete. Aktuella samarbetsområden finns inom forskning, utbildning och kunskapsöverföring. Vissa projekt som övervägs har anknytning till investeringar eller annan kommersiell verksamhet. Beredningen för internationellt utbildningssamarbete ansvarar tills vidare för verksamheten. Även för budgetåret 1978/79 förutser jag att det skall finnas medel under anslagsposten Särskilda program som kan användas för att främja ett bredare samarbete med Tunisien.

Det svenska biståndet till Tunisien är koncentrerat till landsbygdsutveckling, undervisning och infrastruktur.

I samarbete med FAO lämnas stöd till projekt avseende skogsodling och markvård, integrerad utveckling i olivområden, rådgivning för bevattning och för boskapsgödning samt byutveckling i ett skogsområde. De flesta av dessa insatser beräknas slutföras under innevarande budgetår.

Samarbete på utbildningsområdet omfattar stöd till två lärarhögskolor, i Sousse och i Bizerte, och till tre tekniska gymnasier, i Ariana, Gabès och Menzel Bourgiba.

En betydande del av det svenska biståndet har kanaliserats till infrastrukturella investeringar: utbyggnaden av avloppssystem i städerna Sfax, Gabès och Kairouan och vattenförsörjning i Kebili och omgivande oaser i södra delen av landet samt de tunisiska elverkets program för landsbygdselektrifiering.

Vietnam

Budgetåret 1977/78: 350 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 380 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 325 milj. kr. Den ingående reservationen för detta budgetår uppgick till 345 milj. kr. Utbetalningarna var 475 milj. kr. För innevarande år ställs 350 milj. kr. till förfogande. Hösten 1977 har ett tvåårsavtal omfattande 700 milj. kr. slutits med Vietnam för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Härtill kommer en ingående reservation om 196 milj. kr. För budgetåret 1978/79 föreslår jag en ram på 380 milj. kr.

Den allvarliga situationen i fråga om livsmedelsförsörjningen har föranlett regeringen att under år 1977 anslå sammanlagt 20 milj. kr. i extra katastrofbistånd för fri upphandling av livsmedel. Inom landramen har under samma period 60 milj. kr. använts för livsmedel, varav 15 milj. kr. bundna till upphandling i Sverige.

Hösten 1974 ingicks avtal om skogsindustriprojektet i Bai Bang. I projektet ingår en massafabrik, ett pappersbruk, ett program för skogsplantering, avverkning och transporter, en hamn samt samhällsinvesteringar som bostäder, sjukstugor, skolor, vägar och järnvägar. Anläggningens kapacitet vid full produktion är beräknad till 50 000 ton skriv- och tryckpapper samt 5 000 ton omslagspapper. Större delen av produktionen kommer att användas inom skolväsendet.

Skogsindustriprojektet innebär en omfattande överföring av tekniskt kunnande. Vietnamesisk personal utbildas såväl i Vietnam som utomlands. Under budgetåren 1976/77 och 1977/78 beräknas ca 450 byggnads- och montagearbetare ha fått utbildning på arbetsplatsen. Ett 40-tal utbildas vid ett pappersbruk i södra Vietnam. Omkring 80 personer har

hittills utbildats utomlands bl. a. i Sverige. Drygt 200 svenska experter kommer att arbeta vid projektet när antalet blir som störst. För närvarande är antalet ca 170.

Det svenska bidraget till projektet beräknades vid avtalstillfället till 770 milj. kr. Senast gjorda kalkyl ger en projektkostnad om 1 055 milj. kr. Kostnadsökningen har förorsakats av prisökningar på varor och tjänster orsakade av den internationella inflationen, förseningar av projektet samt vissa utvidgningar av den svenska insatsen. Samma faktorer kan orsaka ytterligare kostnadsökningar.

Svenskt bistånd utgår också till två sjukhusprojekt. Det ena är ett barnsjukhus i Hanoi. Det svenska bidraget som beräknas till 105 milj. kr. kommer sannolikt att behöva ökas ytterligare. Det andra sjukhuset ligger i ett gruvdistrikt norr om staden Haiphong. Kostnaden beräknas f. n. bli 70 milj. kr. Utbildning av vietnamesisk personal för sjukhusen har inletts. Kostnaden härför beräknas till ca 7 milj. kr.

De tre nämnda insatserna tar i anspråk huvuddelen av resurserna inom det löpande tvåårsavtalet. Resterande medel utnyttjas för importstöd.

Tidigare har importstödet använts för leveranser av bl. a. stål, papper, pappersmassa, jordbruksmaskiner och fordon. Innevarande budgetår uppgår importstödet till 110 milj. kr. Av dessa har 40 milj. kr. utnyttjats för fri upphandling av livsmedel. Resterande 70 milj. kr. beräknas utnyttjas för leveranser från Sverige främst av stål och pappersmassa samt för upphandling av konsulttjänster.

Inriktningen av det fortsatta samarbetet har diskuterats med företrädare för den vietnamesiska regeringen under år 1977. Medel inom importstödsramen för budgetåren 1977/78 och 1978/79 kan komma att utnyttjas för att finansiera förstudier för projekt bl. a. avseende stålindustri och varv.

Zambia

Budgetåret 1977/78: 80 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 95 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1976/77 uppgick till 62 milj. kr. medan den ingående reservationen för samma budgetår var 32,3 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 61,3 milj. kr. För innevarande budgetår utgör ramen 80 milj. kr. Därav utgår 14 milj. kr. som räntefri kredit.

Zambias ekonomi utsätts för stora påfrestningar på grund av de låga världsmarknadspriserna på Zambias viktigaste exportvara, koppar. Vidare medför Zambias fortsatta sanktionspolitik mot Sydrhodesia samt stödet till befrielserörelserna i södra Afrika betydande uppoffringar för

landet. Mot denna bakgrund föreslår jag en medelsram på 95 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Zambia har under kalenderåret 1977 erhållit ca 39 milj. kr. i form av allmänt importstöd. Dessutom levererades 185 svenska godsvagnar till Zambia som en del av det bundna biståndet.

Projektstöd avser främst områdena landsbygdsutveckling, hälsovård, kommunikationer samt utbildning. Under år 1977 har överenskommelse ingåtts om fortsatt stöd till landets kooperation. Programmet syftar bl. a. till att förbättra utbildning, underlätta kreditgivning till jordbrukare och andra medlemmar samt att förbättra marknadsföring och distribution.

Sverige stöder sedan år 1975 ett program för utveckling av landsbygden i Östra provinsen. Insatsen som främst avser jordbruk och småindustri har hittills kostat 13 milj. kr. I samma område har Sverige också finansierat uppbyggnaden av en lantbruksskola som har färdigställts under år 1977.

För att minska Zambias beroende av utländsk teknologi på gruvområdet har Sverige medverkat till att bygga upp en gruvfakultet vid Zambias universitet. Sverige har vidare utfäst ett stöd på sammanlagt 57 milj. kr. till utbyggnad av Zambias telekommunikationer fram till år 1980. Svensk personal har sedan år 1971 arbetat inom Zambias mödra- och barnavårdsprogram på landsbygden. Stöd har också lämnats till att utbilda sjukvårds- och barnmorskelärare. Fortsatt bistånd på hälsoområdet planeras. Likaså planeras svenskt stöd med att upprätta en skogsfakultet vid Zambias universitet.

Brist på utbildad personal, främst inom tekniska yrken, utgör fortfarande ett allvarligt hinder för Zambias ekonomiska och sociala utveckling. En förhållandevis stor del av den svenska medelsramen används därför till personalbistånd. Zambia är med ca 120 SIDA-anställda biståndsarbetare det land som erhåller mest svensk personal. En koncentration av personalbiståndet till ett begränsat antal sektorer pågår.

Östafrikanska Gemenskapen, EAC

Samarbetet mellan Kenya, Tanzania och Uganda inom Östafrikanska Gemenskapen, EAC, har gått mot fortsatt upplösning. De i EAC ingående bolagen för samarbete inom järnvägs-, flyg-, post- och telekommunikationer har upphört att fungera. Nationella bolag har börjat ta över funktionerna. Handelsförbindelserna mellan Gemenskapens medlemsländer ligger i träda. Östafrikanska utvecklingsbanken fortsätter dock tills vidare sin verksamhet.

Sveriges bistånd till EAC, som under de senaste åren uppgått till 15 milj. kr. årligen, har gällt stöd till Post- och telebolaget, Östafrikanska utvecklingsbanken, Järnvägsbolaget samt EAC:s högkvarter i Arusha, Tanzania. Av de svenska utfästelserna återstår dels en delutbetalning av krediten till utvecklingsbanken, dels en leverans av järnvägsvagnar till

Järnvägsbolaget. Järnvägsvagnar och tillhörande verkstadsutrustning beräknas kosta 38 milj. kr. För att fullgöra återstående åtaganden erfordras 15 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Då samarbetet inom Järnvägsbolaget upphört fördelas de leveranser som förutsatts för Östafrikanska Järnvägsbolaget mellan Kenya och Tanzania. Jag har tidigare föreslagit att den svenska krediten på sammanlagt 27 milj. kr. till Post- och telebolaget avskrivs.

Flyktingar, befrielserörelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika

Budgetåret 1977/78: 60 milj. kr.[1]
Budgetåret 1978/79: 85 milj. kr.

Det svenska stödet till flyktingar, befrielserörelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika väntas innevarande budgetår uppgå till ca 60 milj. kr. Såsom förutskickades i prop. 1976/77: 100 bilaga 6 används medel från katastrofreserven utöver den ram på 35 milj. kr. som riksdagen godkänt för ändamålet. Det är särskilt de växande flyktingströmmarna från Sydrhodesia, Sydafrika och Namibia som föranlett ökningen. De största bidragen under budgetåret 1977/78 går till befrielserörelserna i Namibia, Sydafrika och Zimbabwe. SWAPO (Namibia) får 10 milj. kr. varav huvuddelen kommer att användas för att ta hand om flyktingar i Angola och Zambia. ANC (Sydafrika) erhåller 8 milj. kr. fördelat på organisationens civila verksamhet huvudsakligen i de s. k. frontstaterna. I juni 1977 beslöt regeringen om ett första bidrag till Patriotiska fronten på 5 milj. kr. fördelat lika mellan de i fronten ingående rörelserna ZANU och ZAPU. Bidraget avsåg budgetåret 1976/77. För innevarande budgetår har regeringen beslutat anslå 10 milj. kr. till ZANU och ZAPU. Moçambiques regering har vidare erhållit 8 milj. kr. för omhändertagande av zimbabwiska flyktingar.

Sverige bidrar sedan flera år till olika internationella utbildningsprogram för människor från Namibia, Sydrhodesia och Sydafrika. Under budgetåret 1977/78 beräknas denna verksamhet dra en kostnad på 15 milj. kr. De största bidragen går till International University Exchange Fund (IUEF) och World University Service (WUS). Bidrag utgår också till FN:s utbildningsprogram för södra Afrika (UNETPSA) och till FN:s Namibia-institut i Lusaka. Under innevarande budgetår har vidare ett bidrag på drygt 1 milj. kr. utbetalats till LO/TCO för fackliga utbildningsinsatser i södra Afrika.

För övrig verksamhet till förmån för apartheidpolitikens offer har 7 milj. kr. avsatts. Största delen härav kanaliseras genom International Defence and Aid Fund (IDAF) och avser rättshjälp åt politiska fångar och försörjningsbidrag till fängslades familjer. Liknande verksamhet stöds genom bidrag till FN:s fond för apartheidpolitikens offer (UNTF) och kyrkliga organisationer.

[1] Innefattar 25 milj. kr. från katastrofreserven.

Under det senaste året har 10 000-tals flyktingar från Sydrhodesia, Namibia och Sydafrika sökt sig till angränsande fria stater. Den tilltagande flyktingströmmen utsätter de mottagande länderna för stora ekonomiska påfrestningar. Såsom redovisats i avsnitten om Botswana och Moçambique har Sverige gett extra bistånd till dessa stater för att underlätta för dem att ta hand om flyktingar. FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) har beräknat ett medelsbehov på drygt 70 milj. kr. under år 1977 och första delen av år 1978 för flyktinginsatser i de s. k. frontstaterna samt Lesotho och Swaziland. Ett svenskt bidrag på 7 milj. kr. har lämnats till detta program. Härutöver har Sverige gett UNHCR 2 milj. kr. för flyktingarbete i Moçambique. Internationella röda korset har i samråd med UNHCR också utarbetat ett flyktingprogram för södra Afrika. Sverige har bidragit med 1,5 milj. kr. till detta. Som jag tidigare har anfört bör Sverige höja sina bidrag till UNHCR bl. a. för att öka denna organisations förmåga att möta uppkommande biståndsbehov i södra Afrika. Det finns samtidigt anledning att räkna med ett fortsatt behov av extra medel för att underlätta frontstaternas alltmer betungande uppgift att ge asyl och försörjning åt flyktingar.

Under det gångna året har en intensifierad befrielsekamp och utvidgad opposition mot de vita minoritetsregimerna i Sydafrika, Namibia och Sydrhodesia mötts med tilltagande förtryck av den afrikanska befolkningsmajoriteten. Samtidigt pågår försök att förhandlingsvägen åstadkomma majoritetsstyre i Namibia och Zimbabwe. Det kan tänkas att dessa förhandlingar blir framgångsrika och för båda eller något av områdena inom en nära framtid resulterar i självständighet under afrikansk ledning. I ett sådant läge kommer ett omfattande behov av bistånd att uppstå. Sverige bör redan nu vara berett att bidraga till kartläggning av personal- och andra biståndsbehov som kan uppstå i samband med övergången till majoritetsstyre. Det finns också anledning räkna med ökade behov för utbildningsprogram av olika slag för att möta kommande efterfrågan på yrkeserfarenhet och annat kunnande bland afrikaner.

Jag räknar också med ett ökat medelsbehov i Sydafrika för rättshjälp åt fängslade och humanitärt stöd till bannlysta och på annat sätt politiskt förföljda människor och deras familjer.

Biståndet till SWAPO, ANC och organisationerna inom Patriotiska fronten har huvudsakligen avsett försörjning och omhändertagande av flyktingar. Behovet av denna typ av insatser kan väntas växa. Samtidigt finner jag det emellertid angeläget att rörelserna får stöd även för verksamhet av mera långsiktig karaktär.

Sverige ger mer humanitärt bistånd än något annat land till befrielserörelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika. Det återstår att se i vad mån FN:s konferens till stöd för Namibias och Zimbabwes folk i Maputo samt konferensen i Lagos mot apartheid under år 1977 får

för effekt på biståndsflödet till södra Afrika. Jag finner det angeläget att Sverige i FN och på annat sätt söker förmå andra givarländer att öka biståndet till södra Afrikas frigörelse.

För 1978/79 beräknar jag ett medelsbehov på 85 milj. kr. för stöd till flyktingar, befrielserörelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika. Ramen ger också utrymme åt vissa insatser som om Zimbabwe och Namibia blir självständiga kan visa sig möjliga. Det kan naturligtvis tänkas att dessa insatser blir av sådan omfattning att katastrofmedel måste utnyttjas.

Stöd till befrielserörelser, flyktingar och apartheid-politikens offer i södra Afrika budgetåren 1975/76—1977/78[1]. (milj. kr.)

	1975/76	1976/77	1977/78
Befrielserörelser			
ANC	1,3	5,5	8
SWAPO	3,0	5,9	10
ZANU	—	2,5	5
ZAPU	—	2,5	5
MPLA	1,5	—	—
Summa	5,8	16,4	28
Utbildningsinsatser m. m.	10,9 [2]	15,5 [2]	15
Rättshjälp m. m.	4,4	5,8	7

[1] Flyktinghjälp i södra Afrika redovisas också under rubrikerna Botswana, Moçambique och södra Afrika i tabellen över katastrofinsatser under avsnittet Katastrofbistånd.

[2] Innefattar visst stöd till FRELIMO och MPLA.

Beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielserörelser

Regeringen tillkallade år 1964 en beredning för studiestöd till afrikansk flyktingungdom, den s. k. flyktingberedningen. År 1969 vidgades denna beredningens mandat, till att omfatta även humanitärt bistånd till nationella befrielserörelser. Flyktingberedningen har i uppdrag att lämna förslag till regeringen om fördelning av medel för flyktingar och befrielserörelser i södra Afrika.

Sedan år 1974 har biståndsmedel utnyttjats för humanitära insatser för människor i Latinamerika. Vårt bistånd till flyktingar och andra utsatta grupper i Latinamerika har nu sådan omfattning att jag finner det motiverat med samma beredningsförfarande för denna verksamhet som för det humanitära biståndet till södra Afrika. Mest ändamålsenligt i detta läge är att vidga flyktingberedningens mandat till att omfatta humanitärt bistånd i allmänhet. Jag avser föreslå regeringen detta. I den nya beredningen, som skall ha parlamentariskt inslag, kommer att ingå

personer med erfarenhet av humanitär verksamhet främst i södra Afrika och Latinamerika.

Humanitärt bistånd — Latinamerika

Budgetåret 1977/78: 18 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 21 milj. kr.

Utbetalningarna under budgetåret 1976/77 uppgick till 14,7 milj. kr. För innevarande budgetår har 18 milj. kr. anvisats.

En växande del av det humanitära stödet har tagits i anspråk för att möjliggöra för politiskt förföljda och deras anhöriga att överleva och stanna kvar i eller i närheten av sina hemländer. Medel har t. ex. använts till juridiskt och materiellt stöd åt politiska fångar och deras familjer samt sysselsättningsstöd och stipendier till politiska flyktingar. De viktigaste kanalerna för det humanitära stödet är Lutherhjälpen, Frikyrkan hjälper, Amnesty International och International University Exchange Fund. Svenska Institutet administrerar ett stipendieprogram för flyktingar från Chile.

De förhållanden som råder i många länder i Latinamerika tyder på ett ökat behov av humanitärt stöd till flyktingar och andra av politiskt förtryck drabbade grupper under de närmaste åren.

För bistånd till flyktingar och andra utsatta grupper i Latinamerika föreslår jag en medelsram på 21 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Nordiskt bistånd

De nordiska länderna har under 1977/78 träffat överenskommelse med Moçambique om en gemensam nordisk biståndsinsats inom Moçambiques jordbrukssektor. Insatsen som är den hittills största gemensamma nordiska biståndssatsningen löper över en treårsperiod och beräknas kosta över 200 milj. kr. Ansvaret för att administrera insatsen har tilldelats SIDA. De tidigare inledda gemensamma nordiska biståndsprojekten i Kenya och Tanzania rörande kooperation, jordbruksutbildning och administrativ utbildning fortsätter. Sveriges andel av kostnaderna för de nordiska biståndsinsatserna uppgår till ca 43 procent och faller inom respektive mottagarlands biståndsram. De totala kostnaderna för projekten i Tanzania och Kenya under 1976 uppgick till ca 18 milj. kr. Härav svarade Sverige för ca 8,4 milj. kr. Den samnordiska insatsen i Moçambique belastar under 1977/78 den svenska biståndsramen med 12 milj. kr.

Biståndsprojekt och program som finansieras gemensamt av de nordiska länderna bereds och behandlas av styrelsen för nordiska biståndsprojekt, i vilken företrädare för riksdagen ingår.

Under 1976 inrättades en nordisk ämbetsmannakommitté för biståndsprojekt, i vilken företrädare för riksdagen ingår.

frågor inom Nordiska Ministerrådet. I ämbetsmannakommittén, som behandlar biståndspolitiska frågor av såväl bilateral som multilateral art, är UD och SIDA företrädda. Efter en rekommendation från Nordiska rådet har ämbetsmannakommittén tillsatt en utredning om det nuvarande nordiska biståndssamarbetet och dess framtida inriktning. Utredningens betänkande beräknas föreligga under hösten 1978.

KATASTROFBISTÅND

Under budgetåret 1976/77 fattades beslut om katastrofinsatser till ett värde av 146,3 milj. kr., varav 131,3 milj. kr. från anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete och 15 milj. kr. från anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. Utbetalningarna har uppgått till 129,4 milj. kr.

Fr. o. m. innevarande budgetår är medlen för katastrofbistånd samlade under anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete. De uppgår till 172,6 milj. kr.

Katastrofmedlen är i första hand avsedda för hjälp åt människor i u-länder som drabbas av naturkatastrofer, krig eller jämförbara konflikter. Medlen kan också användas för extra bistånd till länder som erhåller svensk utvecklingshjälp och vilkas försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser.

Katastrofhjälpens utformning och kanalisering får avgöras från fall till fall. Såväl bidrag direkt till det drabbade landets regering som bistånd genom FN-organ eller särskilda organisationer kan förekomma. Svenska insatser omedelbart efter en katastrof ombesörjes ofta bäst av enskilda organisationer, t. ex. Röda Korset, som har möjlighet till snabba aktioner.

FN:s katastrofhjälpskontor, UNDRO, spelar en viktig roll som samordnare av internationella insatser i samband med katastrofer. Även kontorets verksamhet i fråga om katastrofberedskap är väsentlig. Sverige har under det gångna budgetåret liksom föregående budgetår lämnat extra bidrag till UNDRO:s verksamhet.

I likhet med SIDA anser jag att u-ländernas ansträngningar att bygga upp egna organisationer för katastrofberedskap och förebyggande åtgärder förtjänar svenskt stöd. Förutom UNDRO har Röda Kors-föreningarnas förbund i Genève fått svenskt bidrag till sådan verksamhet.

Genom en omorganisation inom den militära svenska FN-beredskapsstyrkan har en specialenhet upprättats för hjälpverksamhet i samband med naturkatastrofer och liknande händelser. SIDA har lämnat ett engångsbidrag för anskaffning av material och förnödenheter till enheten.

Beredning av katastrofärenden sker i katastrofgruppen inom utrikesdepartementet som består av företrädare för departementet, SIDA och

Röda Korset. SIDA har ett huvudansvar när det gäller beredning av ärenden och verkställande av beslut.

År 1975 erhöll den tidigare portugisiska ögruppen Sao Tomé och Principé självständighet. Vid sidan av de särskilda påfrestningar som landet utsattes för i samband med avkoloniseringen drabbades ögruppen år 1976 av kraftigt försämrade priser på landets enda exportprodukt, kakao. Sverige beslöt under budgetåret 1976/77 lämna ett katastrofbistånd på 1 milj. kr. för en insats inom landets hälsovård med tonvikt på mödra- och barnavård. Ett fortsatt bistånd till denna verksamhet kommer att ges under innevarande budgetår. Medel härför hämtas från anslagsposten Katastrofer m. m.

Under de senaste åren har utgifterna för katastrofändamål betydligt understigit de belopp som beräknats. Mot bakgrund av denna erfarenhet och med tanke på förväntade reservationer på anslaget finner jag det möjligt att minska katastrofreserven i förhållande till tidigare budgetår och därmed öka den andel av anslaget som utnyttjas för långsiktigt utvecklingssamarbete med enskilda länder. För budgetåret 1978/79 beräknar jag 70,9 milj. kr. för Katastrofer m. m.

Katastrofinsatser beslutade under tiden 1 juli 1976—31 december 1977[1]

	Budgetåret 1976/77	1 juli—31 december-77
	milj. kr.	milj. kr.
AFRIKA		
Angola		
Importstöd	25,0	
Frikyrkan Hjälper för fordon m. m.	2,0	
UNHCR för flyktinghjälp	8,0	2,5
Röda Korset för transport av livsmedel till flyktingar		1,5
Botswana		
Flyktinghjälp m. m.	5,0	
Djibuti		
UNHCR för flyktinghjälp		1,1
Etiopien		
Röda Korset för utrustning		0,9
Transportmedel för katastrofändamål/UNDP		7,5
Kap Verde		
Flyktinghjälp	0,5	
Livsmedel	10,0	3,0
Komorerna		
UNHCR, flyktinghjälp	3,0	
Moçambique		
Flyktinghjälp	5,0	8,0
Livsmedel	9,5	10,0

[1] Inkluderar ej leveranser från det katastroflager av livsmedel, främst vete, som bekostas med medel av anslaget C1. Bidrag till internationella biståndsprogram.

	Budgetåret 1976/77	1 juli—31 december-77
	milj. kr.	milj. kr.
UNHCR för flyktinghjälp		2,0
Bistånd efter översvämning	5,0	
Sao Tomé och Principé		
Insats på hälsoområdet	1,0	
Somalia		
Importstöd	15,0	
UNDRO för transportmedel, frakt m. m.	0,8	
Sudan		
Evangeliska fosterlandsstiftelsen för flyktinghjälp	2,0	2,3
Västra Sahara		
UNHCR för flyktinghjälp	3,0	
Zaire		
Pingstmissionens u-landshjälp för återuppbyggnad av skola	1,0	
Övre Volta		
Pingstmissionens u-landshjälp för uppköp av livsmedel	0,7	
Södra Afrika		
UNHCR för flyktinghjälp		7,0
Röda Korset för humanitärt hjälparbete		1,5
ASIEN		
Bangladesh		
Frikyrkan Hjälper för katastroflager		0,3
För uppköp av räddningsbåtmotorer		5,0
Demokratiska Folkrepubliken Yemen		
Rädda Barnen för uppköp av livsmedel	6,0	
WFP för transport		1,5
Indien		
Röda Korset för hjälparbete efter cyklon		1,0
Baptisternas Sociala Mission för hjälparbete efter cyklon		0,5
Jordanien		
Lutherhjälpen för uppköp av livsmedel		0,5
Laos		
För uppköp av livsmedel	5,0	5,0
Libanon		
Pappersgåva	3,0	
Rädda Barnen för filtar m. m.	2,0	
Röda Korset för med. utrustning	3,0	
Frikyrkan Hjälper för flyktinghjälp	2,9	
FN:s fond för humanitär hjälp till Libanon	2,0	
Pakistan		
Pingstmissionen för återuppbyggnad av bostadshus		1,7
Turkiet		
Röda Korset för tält, kläder, fordon till jordbävningsoffer	1,5	
Vietnam		
För uppköp av livsmedel	5,0	15,0

	Budgetåret 1976/77	1 juli—31 december-77
	milj. kr.	milj. kr.
EUROPA		
Portugal		
Stöd till portugisiska flyktingkommissariatets bostadsprogram		7,5
Rumänien		
Röda Korset för tält, filtar till jordbävningsoffer	1,0	
LATINAMERIKA		
Guatemala		
Rädda Barnen, mödra- och barnavård	1,0	
ÖVRIGT		
Röda Korskommittén för politiska fångar	1,0	
Röda Korskommittén för administration		0,4
Rödakorskommittén för mediciner till krigsdrabbade från Ogaden		0,3
Röda Korset för administration	0,2	0,2
Röda Korset för beredskapsplaner	7,6	4,7
Röda Korset för mindre hjälpaktioner	0,5	
UNDRO för administration	1,0	
UNDRO för tekniskt bistånd	1,0	
Arméns FN-beredskapsstyrka för utrustning till katastrofhjälpsenhet		0,9
Beredskapslager för katastrofkost	6,0	6,0
Övriga insatser	0,7	1,1
Summa	**146,9**	**98,9**

ENSKILDA ORGANISATIONER

Budgetåret 1977/78: 70 milj. kr.

Budgetåret 1978/79: 90 milj. kr.

De sammanlagda bidragen från biståndsanslagen till svenska enskilda organisationers verksamhet uppgick under budgetåret 1976/77 till ca 92 milj. kr. Därav avsåg 42 milj. kr. katastrofinsatser, stöd till offren för rasförtryck och kolonialism i södra Afrika, humanitära insatser i Latinamerika samt informationsverksamhet i Sverige. Återstoden, 50 milj. kr., lämnades som bidrag till organisationernas utvecklingsbistånd. För innevarande budgetår uppgår motsvarande belopp till 70 milj. kr. Riksdagen har därtill förutsatt att regeringen vid behov kan ta i anspråk ytterligare medel för att tillgodose synnerligen angelägna och välmotiverade ansökningar.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag i likhet med SIDA:s förslag 90 milj. kr. för de enskilda organisationernas biståndsverksamhet. Planeringen bör ta sikte på en fortsatt ökning av stödet till de fackliga organisationernas och den kooperativa rörelsens utvecklingsarbete. Den

ökade medelsramen bör samtidigt ge utrymme för ett förstärkt stöd till missionssamfundens biståndsverksamhet.

SÄRSKILDA PROGRAM

Budgetåret 1977/78: 185 milj. kr.
Budgetåret 1978/79: 195 milj. kr.

Under rubriken Särskilda program samlas ämnesinriktad verksamhet, bredare samarbete, biträdande experter samt projektförberedelser och resultatvärdering. Budgetåret 1976/77 användes 93,6 milj. kr. för dessa ändamål. Medelsramen innevarande budgetår är 185 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknar jag 195 milj. kr. för ändamålet och förutser samtidigt att av SIDA föreslagen verksamhet för att skapa sysselsättning i södra Afrika bekostas med medel ur andra anslagsposter.

Ämnesinriktad verksamhet

Ämnesinriktad verksamhet avser ämnesområden som bedöms vara av särskild betydelse för u-ländernas utveckling och där de internationella insatserna anses otillräckliga. Verksamheten genomförs i samarbete med FN:s fackorgan, enskilda internationella organisationer samt institutioner, organisationer och företag i Sverige. Den avser globala och regionala projekt för metod- och strategiutveckling samt olika former av utbildningsverksamhet.

SIDA:s medelsberäkning för den ämnesinriktade verksamheten framgår av nedanstående tabell.

Ämnesområde	Utgifter 1976/77 milj. kr.	Beräknade utgifter	
		1977/78 milj. kr.	1978/79 milj. kr.
Befolkningsfrågor och familjeplanering	29,9	39,3	41,0
Hälso- och näringsfrågor	0,5	6,3	4,3
Lantbruk och livsmedelsförsörjning	15,3	26,2	27,1
Undervisning	5,7	10,7	13,1
Arbetslivsinriktad verksamhet	2,8	5,6	25,9
Kooperation	2,2	5,3	6,6
Kulturfrågor	0,1	1,5	3,5
Industriell teknik	6,2	10,6	14,2
Handelsfrämjande	4,3	5,3	8,2
Vattenförsörjning	—	2,0	7,0
Övrigt	3,3	4,7	5,1
Ofördelat	—	1,5	—
Summa	**70,3**	**119,0**	**156,0**

Jag noterar SIDA:s fortsatta satsning på befolkningsfrågor och familjeplanering, lantbruk och livsmedelsförsörjning, undervisning samt åtgärder för att förbättra u-landskvinnans situation. Därtill planeras en ökning av verksamhet i fråga om sysselsättningsfrämjande åtgärder,

facklig utbildning, kulturfrågor, kooperation, industriell teknik, handelsfrämjande åtgärder och vattenförsörjning.

Under rubriken Arbetslivsinriktad verksamhet har SIDA beräknat ett betydande belopp för projekt i Sydafrikas grannländer som skulle ge alternativ sysselsättning till arbete i de sydafrikanska gruvorna för arbetare från dessa länder. I första hand anser jag att insatser av detta slag bör finansieras inom de vidgade ramar som föreslagits för de berörda länderna. Därtill finns möjligheten att ta i anspråk katastrofmedel för angelägna insatser som inte ryms inom landramarna. Mot denna bakgrund beräknar jag inga medel för detta ändamål under anslagsposten Särskilda program.

Bredare samarbete

I prop. 1976/77: 100 bilaga 6 framhöll jag att det i vissa fall kan visa sig angeläget att företa begränsade biståndsfinansierade insatser utanför ramen för det långsiktiga utvecklingssamarbetet. Tanken var att sådana insatser skulle kunna utgöra ett inslag i ett bredare samarbete både med länder med vilka Sverige fortfarande har ett visst långsiktigt utvecklingssamarbete och utanför kretsen av biståndsmottagande länder. Inte minst kan biståndsfinansierad överföring av svensk "know-how" vara av intresse, för mottagaren och för Sverige, i fråga om länder som önskar tillgodogöra sig förhållandevis avancerad teknologi. Begränsade utbildningsinsatser, förinvesteringsstudier och mindre samarbetsprojekt på kulturområdet är också tänkbara inslag i bredare samarbete. Sådana insatser behöver inte i samma utsträckning som huvuddelen av resurserna för utvecklingssamarbete begränsas till mycket fattiga länder.

Bredare samarbete har hittills främst aktualiserats i två sammanhang. Med vissa länder har Sverige ingått ramöverenskommelser om tekniskt, industriellt och ekonomiskt samarbete. Som ett led i sådant samarbete har i ett par fall biståndsmedel ställts till förfogande för utbildningsinsatser och förinvesteringsstudier. Detta har hittills skett ifråga om Algeriet och Egypten. Vidare har biståndsmedel ställts till förfogande utanför landramen för att befrämja ett bredare samarbete i samband med den successiva minskningen av det landprogrammerade biståndet. Detta gäller för närvarande Tunisien och Cuba. Insatserna i Algeriet, Egypten och Tunisien administreras av beredningen för internationellt utvecklingssamarbete som har sitt sekretariat i utbildningsdepartementet, medan det bredare samarbetet med Cuba handläggs av SIDA i samråd med berörda departement.

Utbildningssamarbetet med Algeriet inleddes budgetåret 1975/76 och biståndsmedel har använts till språkutbildning, konsultinsatser, studiebesök och utbildningsplanering. Våren 1977 anslogs 4 milj. kr. för en förstudie för ett yrkesutbildningsprogram inom den algeriska trä- och cellulosaindustrin. Avsikten är att förstudien skall läggas till grund för

kommersiell upphandling av två större utbildningsinstitutioner. Under budgetåret 1977/78 inleds en konsultstudie över kraftöverföring och vissa utbildningsinsatser inom el- och telekommunikationsområdena i Egypten. Diskussioner om utnyttjande av de medel för bredare samarbete som finns tillgängliga för Tunisien och Cuba pågår. Under innevarande budgetår kan biståndsmedel komma att användas för insatser i ytterligare något land.

Preliminärt räknar jag med minst 50 milj. kr. för bredare samarbete.

Biträdande experter

I mitten av 1977 tjänstgjorde enligt SIDA ett 70-tal svenskar s n biträdande experter. Det var främst fråga om agronomer, jägmästare, ekonomer, samhällsvetare, arkitekter och tekniker. SIDA föreslår en ökning av beloppet för biträdande experter från 17 milj. kr. innevarande budgetår till 19 milj. kr. Detta belopp skulle medge finansiering av omkring 100 biträdande experter. Regeringen har bemyndigat SIDA att inom ramen för programmet rekrytera sex kandidater per år från u-länder under en försöksperiod av tre år.

I enlighet med SIDA:s förslag beräknar jag 19 milj. kr. för biträdande experter.

Projektförberedelser och resultatvärdering

För projektförberedelser och resultatvärdering disponerar SIDA medel för att anlita konsulter. Därmed förbättras SIDA:s möjligheter att bereda och följa upp biståndsinsatser.

I enlighet med SIDA:s förslag beräknar jag 15 milj. kr. för detta ändamål.

För den del av de totala kostnaderna för biståndskontoren som inte redovisas under anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) beräknas ett medelsbehov av 20,7 milj. kr.

För det bilaterala utvecklingssamarbetet beräknar jag ett samlat medelsbehov om 2 464,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Den slutliga fördelningen av medlen inom ramen för anslaget torde få ske genom regeringens beslut.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig i det föregående angivna riktlinjerna för bilateralt utvecklingssamarbete,
2. bemyndiga regeringen att avskriva den per den 30 juni 1978 utestående kapitalskulden och eventuella förfallna räntor på

svenska utvecklingskrediter avseende Bangladesh, Botswana, Etiopien, Indien, Kenya, Pakistan, Sudan och Tanzania samt Östafrikanska post- och telebolaget och att omvandla eventuella outnyttjade medel på dessa krediter till gåva,

3. till *Bilateralt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 464 558 000 kr.

C 3. Information

1976/77	Utgift	17 272 623	Reservation	5 864 099
1977/78	Anslag	15 670 000		
1978/79	Förslag	16 755 000		

Från anslaget finansieras information i Sverige om u-landsfrågor.

SIDA

SIDA föreslår att sammanlagt 18,8 milj. kr. skall anvisas för informationsverksamhet budgetåret 1978/79. Detta motsvarar en ökning med 3,13 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetårs anslag. Av de totala medlen beräknas 12,0 milj. kr. för information genom enskilda organisationer och 6,8 milj. kr. för SIDA:s egen informationsverksamhet.

De av skolöverstyrelsen godkända studieförbunden[1] och de fyra centrala löntagarorganisationerna erhåller samtliga s. k. generella bidrag för vars användning de självständigt ansvarar. För övriga enskilda organisationer har SIDA avsatt medel, som under de senaste budgetåren har motsvarat en sjättedel av det för denna bidragsgivning totalt anvisade beloppet. Inom denna ram, som under innevarande budgetår uppgår till ca 1,6 milj. kr., lämnas bidrag efter ansökan till konkreta informationsprojekt. Det föreslagna totalbeloppet för budgetåret 1978/79 har preliminärt fördelats på de tre mottagarkategorierna med de andelar som i stort sett oförändrat har gällt alltsedan bidragssystemets start budgetåret 1972/73; nämligen studieförbunden 58 %, löntagarorganisationerna 26 % och övriga organisationer 16 %. I avvaktan på att den biståndspolitiska utredningen har lagt fram sitt förslag i denna fråga, utgår styrelsen f. n. från att bidragsgivningen skall fortsätta enligt gällande riktlinjer.

[1] Dessa studieförbund är Arbetarnas bildningsförbund, Frikyrkliga studieförbundet, Folkuniversitetet, KFUK/KFUM, Medborgarskolan, Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet, Sveriges kyrkliga Studieförbund, Studiefrämjandet, Studieförbundet Vuxenskolan och Tjänstemännens bildningsverksamhet.

Vid sidan av bidragsgivningen genomför SIDA informationsaktiviteter i samarbete med de s. k. paraplyorganisationerna, dvs. Folkbildningsförbundet, Svenska FN-förbundet, Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd (SUL) och Swedish Cooperative Centre. Denna verksamhet omfattar konferenser, föreläsarutbildning, materialproduktion och u-landsseminarier.

SIDA föreslår att anslaget till dess egen informationsverksamhet inkl. nyss nämnda samarbete budgetåret 1978/79 skall öka från 5,67 milj. kr. till 6,8 milj. kr. — en ökning på 1,13 milj. kr. eller med 20 %. Denna ökning har beräknats dels för att täcka kostnadshöjningar, dels för att möjliggöra förstärkning av verksamheten inom främst följande områden: information om kooperationen i samarbete med Swedish Cooperative Centre (SCC) och om FN:s arbete för ekonomisk och social utveckling i samarbete med Svenska FN-förbundet, utvidgning av SIDA:s u-landsstipendier för författare, journalister och filmskapare till att avse även andra kulturarbetare, ett extra barnnummer av tidskriften Rapport från SIDA bl. a. för skolorna, medverkan i FN:s pågående kvinnoårtionde och FN:s internationella barnår.

Föredraganden

Den biståndspolitiska utredningen, som har haft uppdraget att studera frågan om u-landsinformationen, har i december 1977 avlämnat sitt betänkande (SOU 1977: 73) U-landsinformation och internationell solidaritet. Betänkandet skall nu bli föremål för en bred remissbehandling. Regeringen kommer senare att ta ställning till dessa frågor. I avvaktan härpå anser jag att bidragsgivningen skall fortsätta enligt gällande riktlinjer.

Sedan biståndspolitiska utredningen tillkallades år 1972 har på informationsområdet en flerårig uppbyggnadsplan genomförts och anslagen har flerdubblats. Större delen av anslagsmedlen har fördelats till enskilda organisationer för en verksamhet som de själva utformar och ansvarar för.

För budgetåret 1978/79 har jag beräknat 10,7 milj. kr. i bidrag till de enskilda organisationernas u-landsinformation. Inom denna ram bör de behov som har anmälts av de kristna rörelserna inkl. den årligen återkommande ekumeniska u-veckan, av Sveriges Ungdomsorganisationers Landsråd (SUL) och ökade bidrag till information om kooperationen kunna tillgodoses.

För SIDA:s egen informationsverksamhet beräknar jag 6 055 000 kr. för budgetåret 1978/79. Jag finner det därvid naturligt att SIDA liksom hittills efter samråd med beredningen för u-landsinformation bör besluta

om hur stor del av medlen för den egna informationen som skall användas för samarbete med organisationer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 16 755 000 kr.

C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)

1976/77	Utgift	55 186 480
1977/78	Anslag	57 142 000
1978/79	Förslag	71 854 000

SIDA är en central myndighet för det direkta utvecklingssamarbete som Sverige bedriver med u-länderna. I den omfattning regeringen föreskriver, samarbetar styrelsen dessutom med mellanstatliga organisationer. SIDA leds av en styrelse. Chef för SIDA är en generaldirektör. Verksamheten i Stockholm bedrivs inom tio byråer: länderbyrån, industribyrån, lantbruksbyrån, undervisningsbyrån, befolknings- och hälsobyrån, utredningsbyrån, ekonomibyrån, personalbiståndsbyrån, personalbyrån samt informationsbyrån. SIDA har biståndspersonal vid ambassader i elva mottagarländer samt vid ambassadkanslierna i Sri Lanka och Guinea-Bissau. Därutöver driver SIDA kursgårdar för utbildning av biståndspersonal. Sekretariatet för beredningen för u-landsforskning är förlagt till SIDA.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		SIDA	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	175	+ 2	of.
Övrig personal	158	+ 12	+ 1
Ersättningstjänster	—	+ 8	+ 4
Biståndskontor	25	+ 56	+ 15
	358	**+ 78**	**+ 20**
Anslag			
Lönekostnader	30 469 000	+ 9 936 976	+ 6 508 000
Sjukvård	70 000	+ 60 000	+ 60 000
Resekostnader	2 624 000	+ 476 000	+ 300 000
Lokalkostnader	6 140 000	+ 542 000	+ 500 000
Expenser	1 882 000	+ 673 000	+ 250 000
Intern information	90 000	+ 40 000	+ 10 000
Intern utbildning	468 000	+ 663 000	+ 62 000
Rekrytering och utbildning av fältpersonal	13 000 000	+ 5 900 000	+ 4 300 000
Biståndskontor	2 330 000	+ 9 084 000[1]	+ 2 791 000
Ej disponerat	69 000	—	— 69 000
Summa	**57 142 000**	**+27 374 976**	**+14 712 000**

[1] Inkl. kostnader för 46 arvodesanställda vid biståndskontoren, som har överförts från anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

SIDA

SIDA återkommer i årets anslagsframställning till verkets övertalighetsproblem. En plan för avveckling av SIDA:s övertalighet upprättades för ett par år sedan. Den innebar att flertalet övertaliga befattningar, som ursprungligen var ett 40-tal, skulle avvecklas under loppet av en fyraårsperiod. Samtidigt skulle SIDA successivt tilldelas 16 ersättningstjänster för att täcka in återstoden. SIDA har t. o. m. budgetåret 1977/78 erhållit åtta ersättningstjänster.

SIDA framhåller i sin anslagsframställning att övertaligheten framdeles bör kunna undvikas och föreslår att de resterande åtta ersättningstjänsterna inrättas fr. o. m. budgetåret 1978/79.

SIDA:s förslag om kapacitetsökande tjänster vid hemmamyndigheten i Stockholm begränsas i årets anslagsframställning till två handläggartjänster och sju lägre tjänster för förbättring av verkets interna funktioner. Vid utredningsbyrån föreslås att en ny tjänst i lönegrad hF 17 inrättas med uppgift att som chef för verkets bibliotek svara för dokumentations- och biblioteksfrågor. På handläggarsidan föreslås vidare att en tjänst som amanuens/förste byråsekreterare inrättas för interninformationen.

SIDA har under en följd av år sökt bredda biträdes- och assistentpersonalens arbetsuppgifter. Detta har lett till att kapaciteten för handläggande uppgifter kunnat öka, men det har också inneburit att utrymmet för traditionella biträdes- och assistentuppgifter blivit för litet. Styrelsen föreslår därför att sex tjänster som assistent i lönegrad hF 5 inrättas. Styrelsen föreslår härutöver att en tjänst som expeditionsvakt i lönegrad T 1/Fe 1 inrättas vid ekonomibyråns intendentursektion. Detta motiveras av att arbetet inom postexpeditionen f. n. till stor del utförs med korttidsanställda. Arbetsbelastningen ökar inte bara p. g. a. ökad postvolym, utan också därför att tryckeriet under budgetåret 1977/78 flyttar ut ett par kvarter från SIDA:s kontorslokaler.

Utöver ovan angivna kapacitetsökande tjänster föreslår SIDA att fem nya tjänster inrättas för att ge arkivarbetare en anställningsform som motsvarar deras arbetsinsatser. Tre av dessa har varit anställda sedan år 1969 och två sedan år 1975. Vidare föreslår SIDA att anslagsposten för expertis utöver prisomräkning höjs med 356 000 kr. SIDA motiverar detta med att nuvarande anslag för detta ändamål inte medger anlitande av utomstående expertis i tillräcklig omfattning. Arbetsuppgifter som med fördel skulle kunna läggas ut på utomstående experter har på grund härav belastat verkets knappa personalresurser eller måst lämnas outförda. För att bereda praktiktjänstgöring för studerande ungdom föreslår SIDA vidare ett belopp på 500 000 kr.

SIDA pekar vidare på att ökningen av dess fältorganisation inte har motsvarat ökningen av antalet mottagarländer. SIDA menar att dess

kapacitet inte har räckt för att ge samarbetet med de nya mottagarländerna ett innehåll som motsvarar dessas önskemål. Styrelsen föreslår därför att antalet utsända tjänstemän vid biståndskontoren ökas med tio till sammanlagt 81, samt att biståndskontor får inrättas i Angola och Laos. Styrelsen hemställer vidare att få disponera medel motsvarande 45 personmånader för korttidsförstärkningar vid biståndskontoren. Styrelsen beräknar medelsbehovet för de föreslagna personalförstärkningarna vid biståndskontoren till 2 170 000 kr.

Den utsända svenska personalen vid biståndskontoren uppgår f. n. till 71 tjänstemän. Hittills har 25 extra ordinarie tjänster inrättats vid kontoren. Styrelsen föreslår därför att resterande 46 redan befintliga befattningar inrättas som extra ordinarie tjänster.

Styrelsen föreslår att 18,9 milj. kr. anvisas för rekrytering och utbildning av fältpersonal budgetåret 1978/79. Detta motsvarar en ökning med 2,9 milj. kr.

Föredraganden

Biståndsverksamhetens omfattning liksom antalet mottagarländer har under de senaste åren ökat kraftigt. Mottagarländernas önskemål om en aktiv medverkan i beredning och genomförande av projekt och program, som stöds genom det svenska biståndet, har också ökat. Härigenom har kapacitetsläget blivit särskilt ansträngt för biståndskontoren. Jag föreslår därför att SIDA under budgetåret 1978/79 tillförs 5 av de 10 begärda tjänsterna vid biståndskontor och ambassader. Ramen för antalet utsända personer vid kontoren höjs som en följd av detta från 71 till 76. Jag föreslår vidare i enlighet med SIDA:s förslag att biståndskontor inrättas i Angola och Laos fr. o. m. budgetåret 1978/79. Medel för inrättande av dessa kontor har upptagits under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Biståndskontor.

Medel om 150 000 kr. har också beräknats för korttidsförstärkningar vid biståndskontoren.

SIDA räknar i årets anslagsframställning med att övertaligheten inom verket i framtiden skall kunna undvikas. Jag har tagit fasta på SIDA:s avsikt att avveckla övertaligheten och föreslår att verket fr. o. m. budgetåret 1978/79 tilldelas fyra nya extra ordinarie tjänster som ersättning för extra anställningar i enlighet med gällande avvecklingsplan. Härutöver föreslås att SIDA erhåller en ny tjänst som assistent.

Anslagsposten för resor har enligt SIDA inte följt ökningen av vare sig biståndsanslagen, personalstyrkan eller antalet mottagarländer. Jag beräknar därför en ökning av posten för resor med 300 000 kr. i förhållande till innevarande budgetårs anslag.

För expenser och personalutbildning beräknas ett medelsbehov på 2 132 000 kr. resp. 530 000 kr.

SIDA föreslår att kostnaderna för rekrytering och utbildning av fältpersonal skall öka från 16,0 milj. kr. för innevarande budgetår till 18,9 milj. kr. budgetåret 1978/79. Jag beräknar de totala kostnaderna för rekrytering och utbildning av fältpersonal till 17,3 milj. kr.

Med hänvisning till sammanställningen i övrigt föreslår jag en ökning av anslaget med 14 712 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 71 854 000 kr.

C 5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)

1976/77	Utgift	7 751 000
1977/78	Anslag	8 751 000
1978/79	Förslag	9 433 000

Biståndsutbildningsnämnden leder och samordnar biståndS- och katastrofutbildning för värnpliktiga och andra som bedöms vara lämpliga för sådan utbildning. Nämnden prövar urval och antagning till utbildning. Nämnden ansvarar för en beredskapskår för biståndsinsatser samt biträder vid planering för att komplettera den s. k. teknikerkontingenten i beredskapsstyrkan för FN-tjänst.

Till nämndens förfogande står ett kansli. Chef för kansliet är en avdelningsdirektör. Verksamheten är organiserad på tre enheter, varav en ansvarar för samordning och planering av olika verksamheter, en för urvalsprövning och personaladministration och en för nämndens utbildningsarbete. Från anslaget utbetalas löne-, sjukvårds- och resekostnader för personal samt ersättning till elever enligt de bestämmelser som gäller för ersättning åt värnpliktiga m. fl. Till civilförsvarsstyrelsen betalas hyra för lokaler och utbildningsmateriel samt ersättning för tjänster och transporter. Från anslaget bestrids vidare kostnader för inköp och utbildningsmateriel m. m.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		BUN	Föredragan-den
Personal			
Handläggande personal	4	+ 2	of
Lärarpersonal	8,5	+ 7,5	+ 1
Arvodesanställd lärarpersonal	8	— 5	— 1
Övrig personal	6,5	of	of
	27	+ **4,5**	**of**
Anslag			
Lönekostnader	2 690 000	+ 922 675	+502 705
Sjukvård, anställda	5 000	+ 500	+ 500
Värnpliktskostnader	60 000	— 5 000	— 5 000
Sjukvård, värnpliktiga	1 545 125	— 289 800	—289 800
Lokalkostnader m. m.	3 410 000	+ 390 000	+390 000
Resekostnader	256 000	+ 25 000	—
Expenser	686 500	+ 98 000	+ 61 970
Övrigt	60 000	+ 60 000	+ 60 000
Ej disponerat belopp	38 375	—	— 38 375
Summa	**8 751 000**	**+1 201 375**	**+682 000**

BUN

Nämnden konstaterar i årets anslagsframställning att efterfrågan i Sverige på biståndS- och katastrofutbildning under senare år har varit konstant. En enkätundersökning, som genomfördes under hösten 1976, pekar inte heller på att någon förändring kommer att ske under femårsperioden 1977—81. Det utvecklingssamarbete som nu har inletts med Moçambique, Angola och Guinea-Bissau, har medfört ökade möjligheter för elever vid utbildningen att erhålla uppdrag inom kortare tid efter avslutad utbildning. Vidare har elever ur de första årskullarna nu hunnit få tillräcklig yrkespraktik för att vara kvalificerade för arbete i u-land. Antalet utresta elever har i stort sett fördubblats under det senaste året. Ur de första fyra årskullarna har f. n. 55 elever erhållit u-landsuppdrag.

Nämnden föreslår att elevantalet utbildningsåret 1978/79 skall inriktas mot 125. En ökning av elevantalet till 150 i enlighet med tidigare planer bör inte göras förrän det är möjligt att utvärdera i vilken utsträckning eleverna engageras i internationellt utvecklingssamarbete. Detta förutsätter att elever ur åtminstone några årskurser har haft tillfälle att inhämta tillräcklig yrkespraktik för att erhålla u-landsuppdrag. Fem till sju års yrkeserfarenhet krävs t. ex. för huvuddelen av ledigförklarade FN-uppdrag. Nämnden räknar med att det verksamhetsåret 1980/81 bör finnas förutsättning för en meningsfull undersökning som kan ligga till grund för beslut om verksamhetens fortsatta inriktning och omfattning.

Statskontoret har i samarbete med nämnden utrett behovet av per-

sonal vid nämndens kansli och lämnat förslag till personalorganisation. Nämnden har i sin anslagsframställning följt detta förslag, bortsett från att den i motsats till utredningen anser att en tjänst bör inrättas för arbetet med beredskapskåren för biståndsinsatser. Nämnden menar därvid att för att så många elever som möjligt skall erhålla uppdrag i u-land efter avslutad utbildning, måste nämndens kansli upprätthålla ett kontinuerligt samarbete med rekryterare i ett stort antal organisationer inom och utom landet. Vidare bör nämnden fortlöpande hålla kontakt med personalen i beredskapskåren och informera om lediga u-landsuppdrag.

Utöver en ny tjänst för arbetet med beredskapskåren föreslår nämnden att ytterligare tre och en halv tjänst inrättas. Det gäller omvandling av två arvoderade psykologer till en extra ordinarie tjänst, två nya lärartjänster i lönegrad F 10—12, omvandling av en halvtidstjänst för lärare i hälso- och sjukvård till heltidstjänst som adjunkt i lönegrad F 10—12. Härutöver föreslår nämnden omvandling av en arvodesanställd övningslärare till tjänst i lönegrad F 10—12, samt omvandling av fyra arvodesanställda utbildningsassistenter till tjänster.

Totalt föreslår nämnden en anslagsökning på 1 201 375 kr.

Föredraganden

Genom beslut den 3 juni 1976 gav regeringen statskontoret i uppdrag att i samråd med biståndsutbildningsnämnden se över nämndens personalorganisation. Statskontoret hade också till uppgift att lämna förslag beträffande behovet av administrativ och annan personal för nämndens verksamhet. I april 1977 överlämnade statskontoret till regeringen en slutlig rapport av översynen.

På basis av denna rapport beslöt regeringen att fastlägga BUN:s organisation. Detta innebar att regeringen fr. o. m. den 1 juli 1977 medgav BUN rätt att även för den administrativa personal, som ditintills hade varit arvodesanställd, inrätta fasta tjänster, nämligen för en handläggande tjänsteman, en institutionstekniker och en skolvaktmästare.

För budgetåret 1978/79 bör elevantalet vid skolan i enlighet med BUN:s förslag inriktas på 125 elever. Frågan om en ökning av elevantalet bör först prövas verksamhetsåret 1980/81, när tillräcklig erfarenhet torde ha vunnits om i vilken grad eleverna engageras i internationellt utvecklingssamarbete. Elevantalet för vart och ett av budgetåren 1979/80 och 1980/81 bör därför också inriktas mot 125 elever.

För budgetåret 1978/79 har medel beräknats för omvandling av en arvodesanställd övningslärare till tjänst. I övrigt har inga medel beräknats för nya tjänster. Härutöver biträds dock BUN:s förslag att omvandla två tjänster som förste lärare till tjänster som lärare i lönegrad F 10—12.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med 682 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Biståndsutbildningsnämnden (BUN)* för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 9 433 000 kr.

D. INFORMATION OM SVERIGE I UTLANDET

D 1. Svenska institutet

1976/77	Utgift	15 304 241	Reservation	887 119
1977/78	Anslag	18 279 000		
1978/79	Förslag	20 396 000		

Svenska institutet är en statlig stiftelse som enligt sina stadgar skall främja kultur- och erfarenhetsutbyte med andra länder samt genom informationsarbete i utlandet sprida kännedom om svenskt samhällsliv. Institutet får inom sitt verksamhetsområde mot ersättning utföra uppdrag och tillhandahålla produkter och tjänster.

Institutet leds av en styrelse bestående av institutets direktör och tio ledamöter som utses av regeringen. Bland ledamöterna ingår företrädare för utrikes- och utbildningsdepartementen samt för kulturlivet. För kontakt med samhällsinstitutioner och andra organ som har beröring med institutets verksamhet finns rådgivande referensgrupper som tillsätts av styrelsen. Institutet administrerar det svenska kulturhuset i Paris.

Svenska institutet

Svenska institutet begär för budgetåret 1978/79 ett anslag under tredje huvudtiteln av 28 434 000 kr. varav 391 000 kr. avser kostnader för omhändertagande av FN-stipendiater, för vilka medel anvisas över anslaget III C 2. Det begärda anslaget skulle innebära en ökning under III D 1. med 9 764 000 kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Av detta belopp beräknas 2 914 000 kr. avse pris- och löneomräkning. Återstående del av den begärda ökningen, dvs. 6 850 000 kr., avser främst förstärkningar av institutets huvudprogram. Bl. a. äskas 1 005 000 kr. för utökad verksamhet inom program 3 (informationsverksamhet), 1 205 000 kr. för program 4 (allmän kulturutbytesverksamhet) samt 2 912 000 kr. för program 5 (stipendieverksamhet m. m.) varav 1 643 000 kr. för utökad gäststipendieverksamhet. Vidare begärs medel för personalförstärkningar och administrationskostnader. De föreslagna höjningarna inkluderar medelsbehov för åtgärder föranledda av Sveriges undertecknande av slutdokumentet från Helsingfors-konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK).

Föredraganden

Arbetet pågår med den av riksdagen begärda översynen av det svenska kultur- och informationsutbytet med utlandet (UU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 164). Med stöd av regeringens bemyndigande har jag, efter

samråd med chefen för utbildningsdepartementet, den 17 februari 1977 tillkallat en särskild utredare med uppdrag att företa nämnda översyn (Dir. 1977: 20). Utredaren beräknar lägga fram sina förslag under 1978. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att ta ställning till någon utvidgning av Svenska institutets verksamhet.

För ökade lönekostnader för befintlig personal vid kontoret i Stockholm beräknar jag 830 000 kr. och för övriga kostnadsökningar 1 450 000 kr. Av det föreslagna anslaget för 1978/79 har jag beräknat att 2 178 000 kr. bör avsättas för att täcka beräknade kostnader för gäststipendieverksamheten.

Anslaget bör således räknas upp med 2 117 000 kr. varvid hänsyn har tagits till ett ej disponerat belopp av 163 000 kr. under innevarande års anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svenska institutet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 20 396 000 kr.

D 2. Sveriges Radios programverksamhet för utlandet

1976/77	Utgift	16 440 000
1977/78	Anslag	18 330 000
1978/79	Förslag	19 698 000

Sveriges Radios utlandsprogram (UTP) är den enhet inom Sveriges Radio som svarar för programverksamheten för utlandet. UTP skall dels själv sända radioprogram, dels producera bandade program för utländska radio- och TV-stationer. UTP skall enligt avtalet mellan staten och Sveriges Radio bedriva informationsverksamhet riktad till utlandet för att ge utländsk publik kunskap om Sverige och ge utlandssvenskar möjlighet att upprätthålla kontakt med hemlandet. Utlandsprogrammets sändningar sker på sju olika språk och riktar sig till alla världsdelar.

Sveriges Radio begär för 1978/79 ett anslag på 27 409 000 kr., varav 5 100 000 kr. avser ersättning till televerket.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Anslag	Sveriges Radio och Televerket	Föredraganden
Ersättning för Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	18 330 000	+9 079 000	+1 368 000
Sveriges Radios kostnader	(13 890 000)	(+8 419 000)	(+1 168 000)
Televerkets kostnader	(4 440 000)	(+ 660 000)	(+ 200 000)

Av den begärda bidragsökningen till *Sveriges Radio* anges 6 196 000 kr. avse kompensation för stigande kostnader. Därutöver äskas 2 223 000

kr. för bl. a. ökad sändningstid samt ökad produktion och distribution av bandade radioprogram och filmer m. m.

Televerket begär en uppräkning av anslaget med 660 000 kr. för att kunna täcka ökade drifts- och kapitalkostnader samt möjliggöra viss komplettering av den tekniska utrustningen.

Föredraganden

Anslaget bör med hänsyn till stigande kostnader räknas upp med 1 368 000 kr. varav 200 000 kr. avser ersättning till televerket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges Radios programverksamhet för utlandet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 19 698 000 kr.

D 3. Övrig information om Sverige i utlandet

1976/77 Utgift	5 862 000	Reservation	1 304 245
1977/78 Anslag	6 667 000		
1978/79 Förslag	7 350 000		

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Anslag	Anslags-framställning	Före-draganden
1. Samordnad informations-verksamhet	4 952 000	—	+503 000
2. Bidrag till Svensk-inter-nationella pressbyrån	1 100 000	+228 000	+ 90 000
3. Bidrag till Ingenjörsveten-skapsakademien	615 000	+475 000	+ 90 000
	6 667 000	**+703 000**	**+683 000**

Svensk-internationella pressbyrån (SIP) distribuerar nyhetsbulletiner på ett tiotal språk till cirka 7 000 utländska tidningar och facktidskrifter. Bulletinerna innehåller dels produkt- och företagsinformation, dels allmänna nyheter från Sverige. Sveriges allmänna exportförening begär för budgetåret 1978/79 ett bidrag till Svensk-internationella pressbyrån med 1 328 000 kr.

Ingenjörsvetenskapsakademien begär bidrag med sammanlagt 1 090 000 kr. för forskarutbyte mellan Sverige och nationella vetenskapsakademier i östeuropeiska länder och Kina. Beloppet innebär en ökning med 475 000 kr. jämfört med anslaget för innevarande budgetår.

Föredraganden

Utrikesdepartementet svarar för ledning och samordning av den med statsmedel finansierade allmänna informationsverksamheten om Sverige

i utlandet. Denna verksamhet, som alltmer fått karaktär av erfarenhetsutbyte, har som en följd av den snabba utvecklingen av de internationella förbindelserna kommit att få allt större betydelse. Vikten av ett ökat informations- och kulturutbyte över gränserna framhålls bl. a. i slutdokumentet från konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK). Även i förbindelserna med utvecklingsländerna tillmäts numera detta utbyte ökad betydelse.

Anslaget bör med hänsyn till kostnadsökningar räknas upp med 533 000 kr. Av detta belopp bör Svensk-internationella pressbyrån och Ingenjörsvetenskapsakademien tillföras 90 000 kr. vardera. Återstående 353 000 kr. avser kompensation för stigande kostnader för den samordnade informationsverksamheten. Jag beräknar härutöver 150 000 kr. i förstärkning av sistnämnda anslagspost för ökade insatser i anledning av rekommendationerna i slutdokumentet från ESK.

Anslaget bör alltså räknas upp med 683 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övrig information om Sverige i utlandet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 350 000 kr.

E. DIVERSE

E 1. Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.

1976/77	Utgift	537 737
1977/78	Anslag	500 000
1978/79	Förslag	550 000

Från anslaget bestrids bl. a. vissa kostnader för bistånd till sjöfolk, andra svenska medborgare och vissa statslösa som blivit nödställda utomlands.

Anslaget bör med hänsyn till belastningen höjas med 50 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kr.

E 2. Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater

1976/77	Utgift	28 792	Reservation	7 510
1977/78	Anslag	40 000		
1978/79	Förslag	40 000		

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kr.

E 3. Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

1976/77	Utgift	2 422 000
1977/78	Anslag	3 122 000
1978/79	Förslag	3 592 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Anslag	Anslags-framställning	Föredra-ganden
Utrikespolitiska institutet	1 954 000	+1 545 000	+374 000
Svenska FN-förbundet	925 000	+1 239 000	+ 75 000
Svenska UNICEF-kommittén	95 000	+ 160 000	+ 8 000
Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet	32 000	+ 103 000	+ 3 000
Svenska freds- och skiljedomsföreningen	33 000	+ 47 000	+ 3 000
Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund	28 000	+ 108 000	+ 2 000
Svenska sektionen av Amnesty International	55 000	+ 25 000	+ 5 000
	3 122 000	**+3 227 000**	**+470 000**

Utrikespolitiska institutet begär för budgetåret 1978/79 ett anslag över tredje huvudtiteln av 3 499 000 kr. vilket skulle innebära en ökning med 1 545 000 kr. jämfört med anslaget för innevarande budgetår. Av beloppet avser 1 373 000 kr. lönekostnader samt 713 000 kr. lokalhyra m. m. Härutöver äskas 1 003 000 kr. avseende utgivning av vissa publikationer för vilka medel tidigare beviljats från Nämnden för samhällsinformation (NSI). Vidare begärs 250 000 kr. i särskilda lönemedel, 41 000 kr. i bidrag till institutets bibliotek, 39 000 kr. i bidrag till tidskriften "Internationella studier" samt 80 000 kr. för programverksamhet avseende föreläsningar och seminarier i institutets regi.

Av den begärda anslagsökningen beräknas 284 000 kr. avse kompensation för automatiska kostnadsökningar.

Svenska FN-förbundet begär i sin anslagsframställning ett anslag över tredje huvudtiteln av sammanlagt 2 164 000 kr. för 1978/79 vilket skulle innebära en ökning med 1 239 000 kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Förbundet beräknar medelsbehovet för pris- och löneomräkning till 1 565 000 kr. Vidare beräknas 852 000 kr. för utökad verksamhet avseende bl. a. utvidgad informationsverksamhet samt nya befattningar i förbundets kansli. Därutöver begärs engångsbelopp om sammanlagt 283 000 kr. för inköp av viss utrustning samt finansiering av lageruppbyggnad m. m. Inkomster utom statsbidrag beräknas till 536 000 kr. I anslag över statsbudgeten äskas totalt 2 164 000 kr. I sistnämnda belopp ingår begärd engångsanvisning.

Av de beräknade kostnaderna för verksamhet och administration under budgetåret 1978/79 anges 742 000 kr. avse lönekostnader samt 185 000 kr. hyror och andra lokalkostnader. Övriga kanslikostnader beräknas till 90 000 kr.

Svenska UNICEF-kommittén anhåller om anslag över statsbudgeten för 1978/79 om totalt 255 000 kr. Äskandet innebär en ökning med 160 000 kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Utöver täckning av stigande administrationskostnader äskas medel för en ny befattning i kommitténs kansli för en assistent. Den begärda personalförstärkningen motiveras främst med utökad verksamhet i anslutning till det av FN:s generalförsamling beslutade internationella barnåret 1979.

Svenska sektionen av internationella kvinnoförbundet för fred och frihet beräknar kostnaderna för sin planerade verksamhet under 1978/79 till totalt 215 000 kr. I anslag över tredje huvudtiteln begärs 135 000 kr.

Svenska freds- och skiljedomsföreningen anhåller om anslag för budgetåret 1978/79 av 80 000 kr. vilket skulle innebära en ökning med 47 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Föreningen motiverar den begärda höjningen med stigande kostnader och expanderande verksamhet.

Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund äskar för budgetåret 1978/

79 ett anslag av totalt 136 000 kr. Anslaget för innevarande budgetår uppgår till 28 000 kr.

Svenska sektionen av Amnesty International begär för informationsverksamhet om förhållandena rörande de mänskliga rättigheterna i olika länder ett anslag av 80 000 kr. för budgetåret 1978/79. Detta skulle innebära en ökning med 25 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Medlen avses liksom hittills användas för fortlöpande utgivning av skrifter, utställningsverksamhet, Amnestybulletinen, faktablad m. m. Den äskade anslagsökningen motiveras med planer på utökad informations- och utbildningsverksamhet.

Föredraganden

Den av riksdagen begärda översynen av arbetsfördelningen mellan och bidragsgivningen till de organisationer som förmedlar information till allmänheten m. m. i utrikespolitiska frågor (UU 1975/76: 8, UU 1976/77: 16) har påbörjats. Uppdraget har anförtrotts en särskild utredare. Resultatet av översynen beräknas föreligga under våren 1978.

För *Utrikespolitiska institutet* beräknar jag en ökning av anslaget för 1978/79 med 374 000 kr. Av beloppet avser 232 000 kr. kompensation för stigande löner och andra kostnader för verksamheten vid oförändrad ambitionsnivå. 142 000 kr. av det föreslagna anslaget avser särskilda lönemedel för bl. a. översyn av lönesättningen.

För *Svenska FN-förbundet* förordar jag en uppräkning av anslaget med 75 000 kr. till 1 000 000 kr. Jag räknar med att förbundet därmed erhåller täckning för stigande löne- och andra administrativa kostnader vid oförändrad verksamhetsnivå.

Bidraget till *Svenska UNICEF-kommittén* bör höjas med 8 000 kr. För *Svenska sektionen av internationella kvinnoförbundet för fred och frihet* samt *Svenska freds- och skiljedomsföreningen* bör anslagen höjas med 3 000 kr. vardera. För *Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund* beräknar jag ett med 2 000 kr. förhöjt anslag. Bidraget till *Svenska sektionen av Amnesty International* bör höjas med 5 000 kr.

Med hänvisning till den inledande sammanställningen och till vad jag ovan anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 3 592 000 kr.

E 4. Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut

1976/77	Utgift	5 101 000	Reservation	0
1977/78	Anslag	5 397 000		
1978/79	Förslag	6 595 000		

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) är en stiftelse, för vilken Kungl. Maj:t fastställt stadgar den 29 juni 1966. Stiftelsen har till ändamål att i enlighet med de grunder för bidrag riksdagen godkänt med anledning av prop. 1966: 76 (SU 1966: 88, rskr 1966: 203) bedriva vetenskaplig forskning i konflikt- och samarbetsfrågor av betydelse för internationell fred och säkerhet i syfte att söka ge bidrag till förståelsen av betingelserna för fredliga lösningar av mellanstatliga konflikter och för en stabil fred.

Stiftelsen leds av en internationell styrelse. Hos stiftelsen finns en institutsdirektör och andra tjänstemän i enlighet med en personalförteckning som regeringen fastställer samt, som rådgivande organ, ett vetenskapligt råd.

SIPRI

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	—	—
Övrig personal	6	+2	—
	10	**+2**	—

SIPRI begär för budgetåret 1978/79 ett statsbidrag med 7 005 000 kr. Beloppet innebär en ökning i förhållande till anslaget för innevarande budgetår med 1 608 000 kr. Av det begärda anslaget avser 4 959 000 kr. löner och lönekostnadspålägg vilket innebär en ökning med 1 120 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Ökningen avser i sin helhet stigande kostnader för befintlig personal. Av den begärda anslagsökningen för 1978/79 avser vidare 98 000 kr. administrativa och andra institutionella kostnader och 72 000 kr. projektkostnader. Vidare begärs 100 000 kr. för planerad datorisering av visst informationsmaterial samt 270 000 kr. för utökad publikationsverksamhet m. m. SIPRI föreslår vidare att två arvodesanställda befattningshavare överförs till den av regeringen fastställda personalförteckningen.

Institutets intäkter från försäljning av publikationer beräknas till 50 000 kr. Därtill kommer ett beräknat belopp om 50 000 kr. i återbetald mervärdeskatt.

Föredraganden

Med hänsyn till pris- och lönekostnadsökningar förordar jag att anslaget räknas upp med 1 198 000 kr. varvid hänsyn har tagits till ett ej disponerat belopp av 44 000 kr. under innevarande års anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 6 595 000 kr.

E 5. Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll

1976/77 Utgift	3 600 000
1977/78 Anslag	4 196 000
1978/79 Förslag	4 738 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		FOA	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	7	—	—
Övrig personal	5	—	—
	12	—	—
Anslag			
1. Seismologiska multipelstationen i Hagfors	3 037 000	+ 658 000	+388 000
2. Radiaövervakning	590 000	+ 110 000	+110 000
3. Teknisk-vetenskapliga utredningar	538 000	+ 542 000	+ 75 000
Ej disponerat belopp	31 000		— 31 000
	4 196 000	**+1 310 000**	**+542 000**

Verksamheten avser forskning och utredningar i samband med förhandlingar om rustningsbegränsningar och kontroll samt övervakning av kärnladdningsprov. Verksamheten leds och bedrivs av försvarets forskningsanstalt för utrikesdepartementets räkning.

Den seismologiska multipelstationen i Hagfors har till uppgift att bedriva detektionsseismologisk forskning och internationellt datautbyte samt övervakning av förekommande kärnladdningsprov.

Radiaövervakningen avser bl. a. förekommande kärnladdningsprov samt provstoppskontroll. Teknisk-vetenskapliga utredningar avser s. k. A-, B- och C-krigföring, sambandet mellan nedrustnings- och utvecklingsansträngningarna samt satellitspaning som underlag för nedrustningsförhandlingar.

Försvarets forskningsanstalt (FOA)

FOA begär för budgetåret 1978/79 ett anslag av 5 475 000 kr. vilket innebär en ökning med 1 310 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Av ökningen anges 573 000 kr. avse pris- och löneomräkning. Av begärd volymökning om 737 000 kr. hänför sig 270 000 kr. till in-

fernprogram 1, Seismologiska multipelstationen i Hagfors, och 467 000 kr. till program 3, Teknisk-vetenskapliga utredningar.

Beträffande *internprogram 1*, Seismologiska multipelstationen i Hagfors, föreslår FOA utökade insatser för mätningar och analyser av kärnvapenprov samt kärnexplosioner för fredliga ändamål. Härför begärs 50 000 kr. i ökat anslag. Vidare begärs medel för fortsatta studier av mätförmågan hos vissa seismologiska stationer i Afrika. Kostnaderna härför beräknas till 160 000 kr. under 1978/79. FOA föreslår i övrigt en uppräkning av anslagsposten med 60 000 kr. för utökade insatser för att studera och förbättra mätförmågan hos seismologiska stationer på södra halvklotet. För pris- och löneomräkning avseende verksamheten under internprogram 1 äskas 388 000 kr.

För *internprogram 2*, Radiaktivövervakning, begärs pris- och löneomräkning med 110 000 kr. FOA föreslår att huvuddelen av verksamheten inom detta program fr. o. m. budgetåret 1978/79 skall ombesörjas av Statens strålskyddsinstitut. Medel skall dock även fortsättningsvis anvisas över anslaget F 5 på tredje huvudtiteln medan FOA bibehåller programansvaret.

För *internprogram 3*, Teknisk-vetenskapliga utredningar, begär FOA sammanlagt 542 000 kr. i ökat anslag varav 75 000 kr. i omräkning. Den föreslagna volymökningen om 467 000 kr. avser utökad kapacitet för vetenskapliga utredningar på uppdrag av UD inom områden som radiologisk krigföring, biologiska och kemiska stridsmedel, nya massförstörelsevapen, satelliter som övervaknings- och kontrollmedel m. m.

Av det sammanlagda begärda anslaget för verksamheten under III E 5 om 5 475 000 kr. föreslår FOA att 4 885 000 kr. skall disponeras av forskningsanstalten och resterande 590 000 kr. av Statens strålskyddsinstitut avseende huvuddelen av verksamheten inom internprogram 2.

Föredraganden

För pris- och löneomräkning beräknar jag 573 000 kr. Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att anslaget räknas upp med 542 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 738 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

4. Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen

1976/77	Utgift	13 687 321	Behållning	4 729 358
1977/78	Anslag	12 000 000		
1978/79	Förslag	21 000 000		

Byggnadsstyrelsen

Inflyttning i ambassadanläggningen i *Kairo* ägde rum i december 1976. Prishöjningar till följd av läget i regionen nödvändiggör en höjning av kostnadsramen från 7,9 milj. kr. till 8,1 milj. kr.

Byggnadsarbetena för ambassadanläggningen i *Hanoi* påbörjades i september 1977. Anläggningen skall enligt tidsplanen stå färdig under senare delen av 1979. Kostnaderna för anläggningen har beräknats till 34 milj. kr. i prisläge 1977-04-01.

Ambassadens i *Canberra* kanslilokaler är belägna i en statsägd fastighet som även inrymmer chefsbostad samt andra personalbostäder. Kanslilokalerna har blivit otillräckliga. Efter omdisponering av bostäderna i fastigheten är avsikten att genom ombyggnad tillskapa mer ändamålsenliga utrymmen för ambassaden. Arbetet härmed avses påbörjas i början av 1978. För arbeten av investeringskaraktär beräknas kostnaderna till 650 000 kr.

Projekteringsarbetet för ny chefsbostad i *Teheran* inriktas på byggstart i mitten av 1979. Kostnaderna för objektet har beräknats till 4,2 milj. kr.

Projekteringsarbetet för tillbyggnad och omdisponering av kanslilokaler och bostäder inom ambassadanläggningen i *New Delhi* siktar på att arbetena skall påbörjas i mitten av 1978. Kostnaderna beräknas till 3,1 milj. kr.

Under 1976/77 har förvärv skett av kanslifastigheten i *Rom* till en kostnad av ca 8,7 milj. kr. Vidare har staten under 1976/77 förvärvat två personalbostäder i *Canberra,* en bostad i *Dar es Salaam* och tre bostäder i *Lusaka* för sammanlagt 1,8 milj. kr. De senare förvärven belastar kostnader för Diverse objekt.

Föredraganden

För det i investeringsplanen uppförda nya objektet i Canberra bör som kostnadsram uppföras 650 000 kr. Vidare bör 2,0 milj. kr. föras upp i investeringsplanen för att möjliggöra att ytterligare angelägna projekt påbörjas. Jag avser återkomma med förslag till kostnadsram för eventuella tillkommande projekt.

Kostnaderna för ambassadanläggningen i Hanoi beräknas numera till 34 milj. kr. Jag avser senare denna dag vid min anmälan till tilläggsbudget II för budgetåret 1977/78 föreslå riksdagen att detta belopp förs upp som kostnadsram för ifrågavarande projekt i investeringsplanen för innevarande budgetår.

Under rubriken Diverse objekt har medel beräknats för bl. a. mindre upprustningsarbeten och motionsanläggningar samt för förvärv av bostäder för personal utsänd av utrikesdepartementet och SIDA.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Jag kommer senare denna dag vid min anmälan till tilläggsbudget II för budgetåret 1977/78 att föreslå att för innevarande budgetår anvisas ett investeringsanslag av ytterligare 7 500 000 kr. avseende Hanoi och inköp av personalbostäder under rubriken Diverse projekt.

Investeringsplan (1 000-tal kronor)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	1976-04-01	1977-04-01	1976/77	1977/78	1978/79	år-mån	år-mån
Färdigställda, ej slutredovisade projekt	24 300	24 300	22 925	466	—		
Kairo, amb. anl.	7 900	8 100	7 234	864	—	73-03	76-12
Hanoi, amb. anl.	23 500	34 000	3 272	14 000	13 000	77-09	79-10
Canberra, omb. av kansli	—	650	—	400	200	77-11	78-08
Teheran, chefsbostad	3 900	4 200	—	—	650	79-06	81-04
New Delhi, om- och tillbyggnad	3 000	3 100	—	—	1 700	78-06	80-03
Tillkommande projekt	—	—	—	—	2 000		
Diverse objekt 1977/78	6 600	7 000	1 933	5 300	—		
Diverse objekt 1978/79	—	3 500	—	—	3 200		
Projekteringsmedel				1 450	2 200		
Summa	**69 200**	**84 850**	**35 364**	**22 480**	**22 950**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kronor)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	4 730	1977/78	22 480
Anslag 1977/78		1978/79	22 950
Statsbudgeten	12 000	Erfarenhetsmässig reducering av	
Tilläggsbudget II (förslag)	7 500	medelsförbrukning	—200
Anslag 1978/79 (förslag)	21 000		
Summa	**45 230**		**45 230**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten m. m. inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 21 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

1. Utrikesförvaltningens lånefond

1976/77	Utgift	900 000
1977/78	Anslag	300 000
1978/79	Förslag	1 400 000

Utlandslönesystemet förutsätter att tjänstemännens behov av kredit i samband med omstationering skall kunna tillgodoses genom lånefonden (prop. 1963: 75 s. 100, SU 1963: 125, rskr 1963: 298).

Fonden uppgår f. n. till 5 325 000 kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 6 s. 106, rskr 1976/77: 183, prop. 1977/78: 25). Merparten av fondmedlen disponeras för s. k. allmänna lån i samband med tjänstemans förflyttning. Då synnerliga skäl föreligger får lån beviljas även för medelsbehov som uppkommit under löpande stationering utomlands utan samband med förflyttning. Lånen skall amorteras inom tre år.

En mindre del av fonden disponeras för särskilda lån om högst 5 000 kr. till tjänstemän i utrikesförvaltningen för inköp av möbler och andra inventarier (möbellån). Längsta amorteringstid är fem år, men i övrigt gäller samma villkor som för de s. k. allmänna lånen.

Det totala lånebeloppet får normalt inte överskrida 20 000 kr. enligt nu gällande lånegräns.

Det ökade antalet låneberättigade jämte pris- och kostnadsutvecklingen har medfört ett växande lånebehov som inte kan tillgodoses med nu tillgängliga medel. Jag anser att ytterligare 1 400 000 kr. därför bör tillföras fonden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrikesförvaltningens lånefond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kr.

2. Biståndsförvaltningens lånefond

1976/77	Utgift	303 000
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	400 000

SIDA

Fondens kapital uppgår f. n. till 1,6 milj. kr. Fondens medel används för långivning dels till kontraktsanställda och fredskårister inom den svenska biståndsverksamheten, dels till utsänd personal vid biståndskontor. Lånemedlen disponeras företrädesvis för bilinköp. Antalet lån-

tagare har de senaste budgetåren uppgått till ca 150. Maximibeloppen för lån fastställdes senast år 1974 till 12 000 kr. resp. 15 000 kr. Enligt SIDA:s uppfattning motiverar de stigande priserna på bilar en höjning av lånebeloppen. SIDA föreslår därför att fonden tillförs 400 000 kr. budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Jag ansluter mig till SIDA:s bedömning och föreslår att biståndsförvaltningens lånefond tillförs ytterligare 400 000 kr. budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Biståndsförvaltningens lånefond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kr.

Förteckning över Sveriges lönade utlandsmyndigheter och olönade konsulat med utsänd tjänsteman den 1 januari 1978

I. Beskickningar med angivande inom parentes av subsidiära ackrediteringsorter

Addis Abeba
(Aden, Port Louis, Tananarive)
Alger
(Bamako)
Ankara
Athen
Bagdad
Bangkok
(Singapore, Vientiane)
Beirut
(Amman, Damaskus)
Belgrad
(Tirana)
Berlin
Bern
Bissau**
Bogotá
(Panamá, Quito)
Bonn
Brasilia
Bryssel
(Luxemburg)
Budapest
Buenos Aires
Bukarest
Canberra
(Boroko)
Caracas
(Bridgetown, Georgetown, Port-of-Spain, Port au Prince, Santo Domingo)
Colombo**
Dacca
Damaskus*
Dar es Salaam
(Mogadiscio, Moroni)
Dublin
Gaborone*
Guatemala
(Managua, San José, San Salvador, Tegucigalpa)
Haag
Hanoi
Havanna
(Kingston)
Helsingfors
Islamabad
Jakarta
(Manila)
Jeddah
(Muscat, Sana)
Kairo
(Khartoum, Nicosia)
Kinshasa
(Brazzaville, Libreville, Malabo, Yaoundé)
Kuala Lumpur
(Rangoon)
Kuwait
(Abu Dhabi, Doha, Manama)
Köpenhamn
Lagos
(Accra, Niamey, Ouagadougou, Porto Novo)
Lima
(La Paz)
Lissabon
London
Luanda
(São Tomé o. Principe)
Lusaka
(Gaborone, Lilongwe)
Madrid
Manila*
Maputo
(Mbabane)
Mexico
Monrovia
(Abidjan, Bissau, Conakry, Freetown, Praia)
Montevideo
(Asunción)
Moskva
(Ulan Bator)
Nairobi
(Bujumbura, Kampala, Kigali)

Med * betecknad beskickning förestås av en t.f. chargé d'affaires.
Med ** betecknad myndighet avses ambassadkansli.

New Delhi
(Colombo, Kathmandu)
Oslo
Ottawa
Paris
Peking
(Phnom-Penh, Pyongyang)
Prag
Pretoria
(Maseru)
Pyongyang*
Quito*
Rabat
(Banjul, Dakar, Nouakchott)
Reykjavik
Rom
(Valletta)
Santiago de Chile
Seoul*
Singapore*
Sofia
Teheran
(Kabul)
Tel Aviv
Tokio
(Seoul)
Tripoli
Tunis
Warszawa
Washington
Wellington
(Apia, Nuku-alofa)
Wien

II. Delegationer

Sveriges ständiga representation vid Förenta Nationerna i New York
Sveriges ständiga delegation hos de internationella organisationerna i Genève
Sveriges delegation vid nedrustningskonferensen i Genève
Sveriges delegation hos Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) i Paris
Sveriges delegation hos de Europeiska gemenskaperna i Bryssel
Sveriges ständiga ombud hos Europarådet i Strasbourg

III. Lönade konsulat

a) Generalkonsulat
Antwerpen
Berlin
Chicago
Frankfurt
Genua
Hamburg
Hongkong
Houston
Istanbul
Leningrad
Marseille
Minneapolis
Montreal
New York
Rio de Janeiro
Rotterdam
San Francisco
Sao Paulo
Sydney

b) Konsulat
Barcelona
Las Palmas
Los Angeles
Mariehamn
Palma de Mallorca
Santa Cruz de Tenerife
Szczecin

IV. Olönat konsulat med utsänd tjänsteman i icke-chefsställning

München

Register

Sid.		Kr.
	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Utrikesdepartementet m. m.	
4	Utrikesförvaltningen	349 299 000
6	Utlandstjänstemännens representation	6 432 000
7	Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat	10 473 000
7	Kursdifferenser	1 000
7	Ersättning åt olönade konsuler	3 608 000
8	Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation	15 500 000
8	Kostnader för vissa nämnder m. m.	305 000
8	Kommittéer m. m.	300 000
9	Extra utgifter	380 000
9	Kostnader för officiella besök m. m.	2 500 000
		388 798 000
	B. Bidrag till vissa internationella organisationer	
10	Förenta Nationerna	32 800 000
10	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)	11 500 000
11	Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)	6 000 000
11	Europarådet	8 076 000
12	Övriga internationella organisationer m. m.	590 000
		58 966 000
	C. Internationellt utvecklingssamarbete	
15	Bidrag till internationella biståndsprogram	1 295 000 000
35	Bilateralt utvecklingssamarbete	2 464 558 000
72	Information	16 755 000
74	Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	71 854 000
77	Biståndsutbildningsnämnden (BUN)	9 433 000
		3 857 600 000
	D. Information om Sverige i utlandet	
81	Svenska institutet	20 396 000
82	Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	19 698 000
83	Övrig information om Sverige i utlandet	7 350 000
		47 444 000
	E. Diverse	
85	Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.	550 000
85	Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater	40 000
85	Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	3 592 000
87	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut	6 595 000
89	Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll	4 738 000
		15 515 000
	Summa för driftbudgeten	**4 368 323 000**

Sid.		Kr.
	KAPITALBUDGETEN	
	II Statens allmänna fastighetsfond	
91	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	21 000 000
		21 000 000
	IV Statens utlåningsfonder	
93	Utrikesförvaltningens lånefond	1 400 000
93	Biståndsförvaltningens lånefond	400 000
		1 800 000
	Summa för kapitalbudgeten	**22 800 000**
	Totalt för utrikesdepartementet	**4 391 123 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1977 770606

Försvarsdepartementet

Översikt

Till försvarsdepartementet hör det militära försvaret, civilförsvaret och det psykologiska försvaret. I departementet bereds dessutom ärenden rörande samordning mellan totalförsvarets olika grenar.

Det militära försvaret

Försvarsmaktens nuvarande resurser

Försvarsmaktens resurser efter mobilisering framgår av följande sammanställning.

Armén

Fältförband
Fördelningsstaber med stabs- och sambandsförband
Ca 50 självständiga infanteri-, pansar-, artilleri- och luftvärns(robot)-bataljoner
24 infanteri- och norrlandsbrigader (motsvarande)
5 pansarbrigader (motsvarande)
Totalt ca 300 000 man

Lokalförsvarsförband
Ca 100 bataljoner
400–500 självständiga kompanier
Totalt ca 300 000 man

Hemvärnet 98 000 man

Armén totalt ca 700 000 man

Flygvapnet
Ca 15 jaktflygdivisioner (ca 250 flygplan)
Luftvärnsrobotförband
Ca 5 medeltunga attackflygdivisioner, ca 5 lätta attackflygdivisioner (ca 150 flygplan)
Ca 8 spaningsflygdivisioner (ca 80 flygplan)
Ca 5 transportflyggrupper
Ca 5 sambandsflygdivisioner
Ca 10 helikoptergrupper
Basbataljoner
Stridsledning- och luftbevakningsförband

Marinen

Flottan	**Kustartilleriet**
6 jagare	Kustartilleribrigader
21 torpedbåtar	Kustartilleribataljoner
8 motortorpedbåtar	Spärrbataljoner och spärrkompanier
17 ubåtar	(fasta och rörliga)
3 minfartyg samt hjälpminfartyg	Artilleri- och robotbatterier
2 fregatter	Kustjägarkompanier
Minsvepare och hjälpminsvepare	Minutläggningsdivisioner
Helikoptrar	**Totalt** ca 65 förband
Lednings- och basförband	

Totalt kan försvarsmakten mobilisera ca 850 000 man (inkl. hemvärn).

Det militära försvarets fortsatta utveckling

1977 års försvarsbeslut, som bestämde totalförsvarets inriktning för femårsperioden 1977/78–1981/82, angav för det militära försvarets del en planeringsnivå som i stort sett överensstämde med nivå B i överbefälhavarens programplan för perioden. Dessutom avsattes resurser för att möta den framtida löneutvecklingen. 1977 års försvarsbeslut innebar bl. a. en ansträngning för att bromsa kostnadsökningen för ledning och förbandsverksamhet och det därmed minskande utrymmet för materielanskaffning.

Enligt överbefälhavarens programplan för perioden 1978/79–1982/83 har denna ansträngning inte varit tillräcklig. En omfattande omplanering har måst göras i jämförelse med underlaget för 1977 års försvarsbeslut. De senaste årens kostnadsutveckling inom ledning och förbandsverksamhet, materielunderhåll och byggnadsverksamhet har medfört att de medel som har kunnat avsättas för materielanskaffning är ca en och en halv miljard kronor mindre i den nya femåriga programplanen än i den tidigare planen. I underlaget till 1977 års försvarsbeslut beräknades kostnadsandelen för ledning och förbandsverksamhet till 58,1 % under perioden 1977/78–1981/82. I överbefälhavarens nu framlagda plan för perioden 1978/79–1982/83 har andelen ökat till 60,5 %.

I enlighet med 1977 års försvarsbeslut föreslås att planeringen för den närmaste femårsperioden sker inom en planeringsram av 57 660 milj. kr. i prisläge februari 1977. För budgetåret 1978/79 föreslås en utgiftsram av 11 513,7 milj. kr. i samma prisläge.

Förbättrade värnpliktsförmåner

För budgetåret 1978/79 har drygt 37 milj. kr. beräknats för att förbättra de värnpliktigas förmåner. Dagersättningen föreslås höjd från 12 till 14 kr. Även de familjesociala förmånerna föreslås bli förbättrade. Maximibeloppet för

familjepenning för hustru (motsvarande) föreslås höjt från 27 till 33 kr. för dag och maximibeloppet för familjepenning för barn från 12 till 15 kr. Även reseförmånerna föreslås bli förbättrade.

Krigsorganisationen

Planeringen inriktas mot följande antal enheter i krigsorganisationen.

Förband/enheter	1978	1983
Infanteribrigader	20	20
(varav moderniserade)	–	(10)
Norrlandsbrigader	4	4
Pansarbrigader	5	4
Ytattackflottiljer	3	2
Ubåtar	12	12
Fregattförband	3	–
Kustartilleriförband (bataljoner eller motsvarande)	33	29
Jaktdivisioner	15	10
Medeltunga attackdivisioner	5,5	5,5
Lätta attackdivisioner	5	3
Spaningsdivisioner	8	6

Markstridsförbanden

Markstridsförbanden omfattar arméförbanden utom vissa luftvärnsförband samt kustartilleriförbanden.

Enligt 1977 års försvarsbeslut prioriteras arméns brigader samt rörligt kustartilleri när det gäller markstridsförband.

Tio infanteribrigader moderniseras.

Särskilda transportförband upprättas. Detta är en totalt sett billigare lösning än att låta terrängfordon för personaltransport ingå organisatoriskt i brigaderna.

De fyra norrlandsbrigaderna behålls och moderniseras.

Enligt tidigare planering utgår en pansarbrigad ur organisationen. En modernisering av ett antal centurionstridsvagnar för fristående pansar- och stridsvagnsförband är önskvärd, men måste vänta på grund av det ekonomiska läget och den osäkerhet som råder om möjligheterna att skapa godtagbara övningsbetingelser för pansarförbanden på Gotland.

Det är väsentligt att ett stort antal lokalförsvarsförband och hemvärnsförband disponeras för försvar av vårt territorium.

Under programplaneperioden börjar anskaffningen av tungt rörligt kustartilleri. Ett antal tunga fasta kustartilleribatterier tillförs organisationen. Vissa äldre tunga fasta batterier moderniseras.

Övervattensstridsförbanden

Övervattensstridsförbanden består av ytattackförband, helikopterförband samt min- och minröjningsförband.

F. n. pågår en omstrukturering av ytattackförbanden. Nya torpedbåtar av typ Spica T 131 har levererats. Patrullbåtar levereras. De avses bli beväpnade med sjöroboten Pingvin.Beväpning av torpedbåtarna med sjörobotar planeras. Äldre enheter såsom jagare och fregatter avvecklas i snabbare takt än vad som har förutsatts i tidigare planering.

För att lägga ut större mineringar används i första hand civila fartyg. Därutöver erfordras ett mindre antal speciella stamminfartyg. Ett tredje minfartyg har beställts.

Även minröjningen sköts huvudsakligen med civila fartyg. Av ekonomiska skäl kan speciella minjaktfartyg inte anskaffas.

Fjärrstridsförbanden

Fjärrstridsförbanden omfattar attackflygförband och ubåtsförband.

Frågan om anskaffning av attack- och skolflygplan tas upp i särskild proposition.

Antalet ubåtar kommer att minska kraftigt trots framtida leveranser av ubåt Näcken (A 14). Mot bakgrund av ubåtssystemets betydande roll i invasionsförsvaret bör även nästa ubåtsgeneration – A 17 – utvecklas och anskaffas. Det är väsentligt att möjligheterna att inom landet utveckla och tillverka ubåtar behålls.

Luftförsvarsförbanden

Luftförsvarsförbanden omfattar jakt-, luftvärnsrobot- och luftvärnsförband samt stridsledning- och luftbevakningsförband.

Jaktflyget genomgår f. n. stora förändringar. Den materiella kvaliteten förbättras genom att JA 37 Viggen (Jaktviggen) tillförs. Planeringen inriktas på åtta divisioner JA 37. Handlingsfriheten att skaffa även en nionde jaktdivision bör behållas.

Luftvärnsrobot 67 Hawk moderniseras. Luftvärnsrobot 70 tillförs organisationen successivt.

Värnpliktsutbildningen

Värnpliktsutbildningen har i stort sett planerats i enlighet med 1977 års försvarsbeslut. Detta innebär grundutbildning samt repetitionsutbildning som återkommer regelbundet under hela värnpliktstiden. Ekonomiska skäl nödvändiggör dock att repetitionsutbildningen minskas kraftigt under budgetåret 1978/79.

Frivilligorganisationerna

De frivilliga försvarsorganisationerna har stor betydelse för totalförsvaret. Vid resurstilldelningen prioriteras organisationer som har till ändamål att bedriva frivillig befälsutbildning eller rekrytera s. k. A- och B-personal för frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret.

Fredsorganisationen

Regeringen har överlämnat propositioner om fredsorganisationens utformning för armén och del av marinen (prop. 1977/78:65) samt om försvarsmaktens centrala ledning m. m. (prop. 1977/78:63). Propositionerna syftar bl. a. till att begränsa utgifterna för administration samt för freds- och förvaltningsorganisationen.

Nu gällande mål för personalreduceringar inom försvarsmakten är satt till 3 900 anställda netto under perioden september 1972–september 1979. För den aktuella femårsperioden planeras en personalminskning om minst 2 700 anställda.

Regeringen kommer vidare inom kort att överlämna proposition om ny befälsordning. Propositionen syftar till att förbättra utbildningen till befäl.

Civilförsvaret

Civilförsvarets nuvarande resurser

Civilförsvarets nuvarande resurser efter mobilisering framgår av följande sammanställning.

Ledning	**Undsättning m. m.**
Centrala, regionala och lokala ledningsenheter	185 staber för fältledning
10 alarmeringsledningar grupperade i luftförsvarscentraler	3 000 räddningsgrupper
28 regionala flyggrupper	4 000 brandgrupper
	215 förbandsplutoner
Skyddsrum m. m.	2 700 samarit-, sjukvårds- och ambulansgrupper
Organisation för utrymning och inkvartering	4 400 bevaknings- och ordningsgrupper
53 000 skyddsrum med ca 5,3 miljoner platser	670 verkskyddsenheter
3 miljoner skyddsmasker	20 undsättningskårer (ca 10 000 personer)
	21 sanitetsplutoner

Totalt ingår ca 210 000 personer i det allmänna civilförsvaret. Omfattande ändringar i krigsorganisationen pågår f. n.

Civilförsvarets fortsatta utveckling

De mål för planeringen som ställs upp i 1977 års försvarsbeslut kan enligt civilförsvarsstyrelsen inte helt nås inom den ekonomiska ram som har anvisats. Civilförsvarsstyrelsen planerar en något lägre verksamhet under perioden 1978/79–1982/83 än vad som ingick i det underlag som låg till grund för 1977 års försvarsbeslut. Regeringen anser dock att det bör vara en stark strävan att behålla den inriktning av verksamheten som förutsätts i försvarsbeslutet.

Enligt riksdagens riktlinjer skall utbildnings- och övningsverksamheten genomföras vid fem anläggningar. Regeringen har beslutat att en ny anläggning skall vara lokaliserad till Skövde. Frågan om att ersätta de nuvarande utbildningsanläggningarna i Katrineholm tas upp senare.

Enligt statsmakternas beslut tillämpas nya regler för skyddsrumsbyggandet från den 1 juli 1979. Förberedelser för tillämpning av reglerna pågår. Frågor om skyddsrumsavgift och ersättning till kommunerna för planläggningsarbete avses tas upp i en senare proposition till riksmötet 1977/78.

För civilförsvar utom skyddsrum föreslås en planeringsram om totalt 1 030 milj. kr. i prisläge februari 1977 för perioden 1978/79–1982/83. För budgetåret 1978/79 föreslås en utgiftsram om 207,6 milj. kr. i samma prisläge.

För skyddsrumsverksamheten föreslås den årliga planeringsramen under perioden vara 165 milj. kr. i prisläge februari 1977. För budgetåret 1978/79 föreslås en utgiftsram om 40,2 milj. kr., eftersom de nya reglerna för skyddsrummens finansiering då ännu inte tillämpas.

Det ekonomiska försvaret

För det ekonomiska försvaret har investeringarna måst begränsas i förhållande till föregående års planer. I övrigt hänvisas till vad chefen för handelsdepartementet anför i bil. 14 till budgetpropositionen.

Övrigt totalförsvar

Inriktningen av de olika verksamheterna inom övrigt totalförsvar står i överensstämmelse med de grundläggande principer som lades fast i 1977 års försvarsbeslut. Det psykologiska försvaret intar en särställning på grund av försvarsviljans avgörande betydelse för vår motståndsförmåga. Förslag lämnas om fortsatt utbyggnad av sjukvårdsberedskapen. Utgifterna under budgetåret 1978/79 för övrigt totalförsvar uppgår enligt förslagen till totalt ca 244 milj. kr.

Perspektivplanering m. m.

Inför det försvarsbeslut som förutses år 1982 har regeringen i november 1977 utfärdat anvisningar för genomförande av perspektivplanering inom det militära försvaret och civilförsvaret.

För att ge bättre möjligheter till parlamentarisk påverkan av beslutsprocessen på ett tidigare stadium än hittills kommer en försvarskommitté att tillkallas under år 1978.

Sammanfattning

Förändringarna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
Driftbudgeten			
A. Försvarsdepartementet m. m.	1 574,6[1]	2 110,4[2]	+ 535,8
B. Arméförband	3 651,0	3 810,9	+ 159,9
C. Marinförband	1 438,8	1 596,4	+ 157,6
D. Flygvapenförband	3 429,2	4 036,1	+ 606,9
E. Central och högre regional ledning	436,4	479,6	+ 43,2
F. Gemensamma myndigheter och funktioner	995,8	1 157,8	+ 162,0
G. Civilförsvar	218,8	239,8	+ 21,0
H. Övrig verksamhet	33,7	35,5	+ 1,8
Summa driftbudgeten	**11 778,3**	**13 466,5**	**+ 1 688,2**
Kapitalbudgeten			
II Statens allmänna fastighetsfond	13,8	10,2[3]	- 3,6
III Försvarets fastighetsfond	403,0	423,8	+ 20,8
VII Fonden för förlag till statsverket	45,0	42,0	- 3,0
IX Diverse kapitalfonder	34,0	10,0	- 24,0
Summa kapitalbudgeten	**495,8**	**486,0**	**- 9,8**
Totalt för försvarsdepartementet	**12 274,1**	**13 952,5**	**+ 1 678,4**

[1] Inkl. 1 543,4 milj. kr. för beräknade pris- och lönehöjningar till medelprisläge för budgetåret 1977/78.

[2] Inkl. 2 074 milj. kr. för beräknade pris- och lönehöjningar till medelprisläge för budgetåret 1978/79.

[3] Investeringsanslaget Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt har förts över från försvarets fastighetsfond till statens allmänna fastighetsfond.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Krönmark

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde

---

1 Säkerhetspolitiska överväganden

I prop. 1976/77:74 (bil. 1 s. 47) lämnade jag en utförlig redogörelse för den internationella utvecklingen och inriktningen av den svenska säkerhetspolitiken. Jag redogör i det följande för min bedömning av den internationella utvecklingen sedan dess.

Den politiska avspänningsprocess som i flera år har kännetecknat förhållandet mellan de båda supermakterna och militärblocken har fortgått under år 1977. Fastän störningar har förekommit, finns det anledning tro att supermakterna inte vill låta tillfälliga klimatförsämringar hindra avspänningens vidareutveckling.

Avspänningen förestavas av en ömsesidig önskan att befästa samlevnaden i fred och undvika varje utveckling som kan leda till ett för båda parter förödande kärnvapenkrig men innebär inte att ideologiska motsättningar och misstro mellan maktblocken har upphört. Inte heller innebär den att någon reduktion har skett av vare sig strategiska eller konventionella styrkor.

Kärnvapenkapprustningen fortsätter. Den allt snabbare vapenteknologiska utvecklingen leder till att supermakterna söker garantera sin säkerhet på en successivt högre rustningsnivå. Risken är att de resultat som kan uppnås vid nedrustningsförhandlingar inte hinner få verklig betydelse till följd av denna utveckling.

Även de konventionella vapnen genomgår en snabb teknologisk utveckling. Moderniseringar av förband och vapensystem fortsätter, inte minst i Europa, där de båda stormaktsblocken alltjämt håller stora och insatsberedda styrkor. Förhandlingarna i Wien om styrkereduktioner i Centraleuropa (M (B) FR) har alltjämt inte förts framåt.

Likväl har förhandlingsläget på nedrustningssidan under det gångna året kännetecknats av ökade ansträngningar. Supermakternas förhandlingar om ett nytt avtal för begränsning av de strategiska vapnen (SALT II) bedrivs

uppenbarligen med en stark strävan från parternas sida att nå resultat. Förhandlingarna uppges avse dels ett vidareförande av SALT I-överenskommelsen som skulle gälla till år 1985, dels ett treårsprotokoll med temporära överenskommelser på områden vilkas slutgiltiga lösning inte kan regleras nu, dels frågan om vilka principer som skall gälla för fortsatt förhandling om senare avtal. Det är ännu ovisst när förhandlingarna kan komma att slutföras.

I frågan om ett fullständigt förbud mot kärnvapenprov (CTB) – som i flera år har utgjort ett av prioritetsärendena på dagordningen för nedrustningskonferensen i Genève – har trepartsförhandlingar under året förts mellan USA, Storbritannien och Sovjetunionen. En huvudpunkt för oenighet har varit Sovjetunionens krav på att fredliga kärnexplosioner skall undantas från ett förbud. Sedan Sovjetunionen nu förefaller ha frångått detta krav, har förhoppningarna ökat om att en trepartsuppgörelse och därefter en bredare internationell överenskommelse skall kunna uppnås i en nära framtid. Både formen för och varaktigheten av en överenskommelse är dock alltjämt öppna frågor på vilkas slutliga lösning ett avtal beror.

Ett varaktigt fullständigt provstopp skulle kunna utgöra ett effektivt första steg på vägen till kärnvapennedrustning. Det skulle samtidigt utgöra ett viktigt led i ansträngningarna att förhindra spridning av kärnvapen till nya stater.

På den internationella scenen tilldrar sig Mellersta Östern och södra Afrika alltjämt största uppmärksamheten som krisområden, där det finns risk för väpnad konflikt. På Afrikas horn pågår redan en sådan konflikt.

Beträffande Mellersta Östern enades supermakterna under hösten om att den förutskickade Genève-konferensen borde kallas samman före årets utgång. Konferensen har emellertid ännu inte kommit till stånd, främst till följd av parternas oenighet om formerna för palestinsk representation. Vad den senaste utvecklingen av Egyptens relationer med Israel och arabstaterna kommer att innebära på längre sikt är svårt att förutse.

De brittisk-amerikanska försöken att uppnå en förhandlingslösning i Rhodesia har ännu inte lett till resultat. I Namibia, där Sydafrikas illegala ockupation består, återstår alltjämt att skapa förutsättningar för fria val under FN:s kontroll. I Sydafrika har under året förekommit oroligheter och långtgående repressionsåtgärder från regeringens sida. FN:s säkerhetsråd fattade under hösten tvingande beslut om vapenembargo mot Sydafrika. Detta är första gången som FN har kunnat enas om sanktioner mot en medlemsstat.

Vad gäller Europa inleddes under hösten i Belgrad det första uppföljningsmötet till den två år tidigare avslutade konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK). Mötets uppgifter är dels att konstatera hur bestämmelserna i konferensens slutdokument hittills har omsatts i prakti-

ken, dels att enas om eventuella ytterligare åtgärder för att fullfölja dessa bestämmelser och förbättra säkerheten och samarbetet i Europa samt att vidareutveckla avspänningen, dels att besluta om lämpliga former, tid och plats för ett nytt uppföljningsmöte efter Belgrad samt att överväga möjligheten av en ny konferens. Sverige har medverkat i förslag till mötet som bl. a. syftar till att ge de deltagande staterna större utbyte av de s. k. förtroendeskapande åtgärderna på det militära området.

Situationen i Norden präglas av lugn och stabilitet. Den militära uppbyggnad som har skett på Kolahalvön under senare år har väckt uppmärksamhet också i vårt land. Styrkeuppbyggnaden anses utgöra ett viktigt led i Sovjetunionens ambitioner att upprätthålla den strategiska balansen mellan supermakterna. Oavsett hur uppbyggnaden tolkas är det uppenbart att den är en del av hela Nordkalottkomplexet, vilket inrymmer intressemotsättningar som kan ge upphov till konflikter. En fast och konsekvent svensk utrikes- och försvarspolitik spelar en viktig roll för att vidmakthålla stabiliteten i det nordiska området.

Utvecklingen under det senaste året ger inte anledning att ändra den bedömning av den internationella situationen som jag redovisade i prop. 1976/77:74. Inriktningen av Sveriges säkerhets- och försvarspolitik enligt 1977 års försvarsbeslut bör alltjämt gälla.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att yttra sig över vad jag har anfört om säkerhets- och försvarspolitiken.

2 Det militära försvaret

2.1 Planerings- och ekonomisystemet

Till att börja med vill jag lämna en kort redogörelse för försvarets planerings- och ekonomisystem vad gäller det militära försvaret. Vid redogörelsen anger jag också var i propositionen som systemets olika delar tas upp.

Grundtanken i försvarets planerings- och ekonomisystem är att särskild vikt skall läggas vid att ange de långsiktiga målen för försvaret, så att de kan tjäna som vägledning vid planering och genomförande av verksamheten inom försvarsmakten.

Planeringen inom det militära försvaret är inriktad på att underhålla och utveckla ett visst antal förband i krigsorganisationen. Vid genomförandet av den planerade verksamheten skall eftersträvas att decentralisera och delegera olika beslut så långt ned i organisationen som möjligt.

I försvarets planerings- och ekonomisystem indelas verksamheten vid myndigheterna i tre huvudfunktioner, nämligen en operativ funktion, en programfunktion och en produktionsfunktion. Den operativa funktionen svarar för det operativa krigsförberedelsearbetet. Funktionen utövas av överbefälhavaren och militärbefälhavarna. Programfunktionen svarar för att formulera mål för programmen, fördela resurser och kontrollera att målen uppfylls. Under regeringen utövas denna funktion främst av överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna. Produktionsfunktionen svarar för att de mål som anges av programfunktionen uppfylls i största möjliga utsträckning och på det sätt som är mest rationellt. Produktionsansvariga myndigheter är huvudsakligen försvarsgrenscheferna när det gäller utbildning, försvarets materielverk i fråga om utveckling och anskaffning av materiel, försvarets forskningsanstalt i fråga om forskning och fortifikationsförvaltningen när det gäller anskaffning och underhåll av mark och anläggningar.

Utöver de nämnda huvudfunktionerna finns specialist- eller fackfunktioner för verksamhet som berör flera program eller produktionsområden och som kräver särskild kompetens. För fackfunktionerna svarar särskilda fackmyndigheter.

I planerings- och ekonomisystemet läggs särskild vikt vid krigsförbanden. Dessa förs samman i *delprogram*. Pansarbrigader, ubåtsförband och jaktförband är exempel på sådana. Delprogrammen läggs samman efter två modeller. Den ena ger *avvägningsprogram* och den andra *organisatoriska huvudprogram*.

Avvägningsprogrammen är avsedda att utnyttjas främst i den långsiktiga planeringen. Jag vill understryka att indelningen i och benämningen på avvägningsprogrammen är föränderlig och måste anpassas med hänsyn till behoven i studie- och planeringsverksamheten. Indelningen i organisatoriska huvudprogram återspeglar ansvarsförhållandena i fredsorganisationen.

Överbefälhavaren beskriver i programplan för det militära försvaret

försvarsmaktens krigsorganisatoriska utveckling enligt avvägningsprogrammen. Cheferna för armén, marinen och flygvapnet beskriver i sina programplaner utvecklingen inom de försvarsgrensinriktade organisatoriska huvudprogrammen.

Följande figur visar hur delprogrammen f. n. förs samman till avvägningsprogram och organisatoriska huvudprogram.

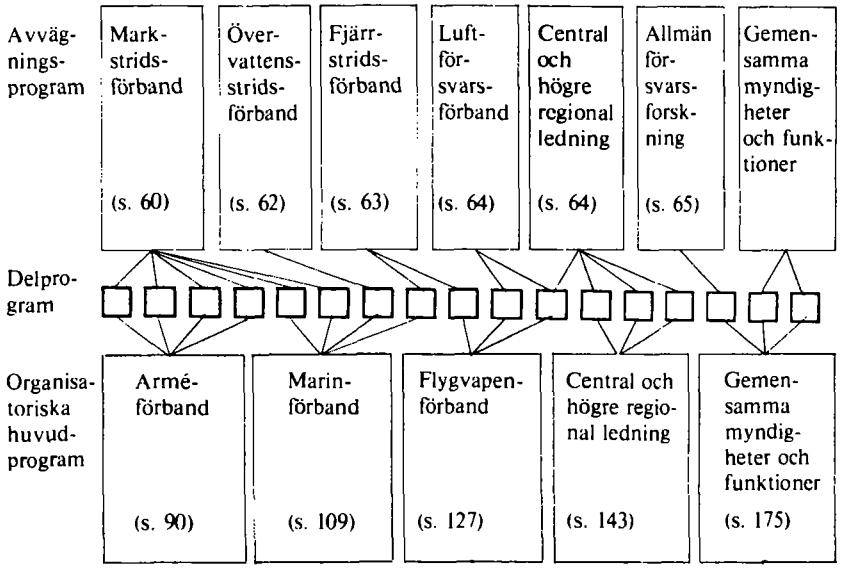

Verksamheten inom det militära försvaret indelas efter sin karaktär i delproduktionsområden. Dessa förs samman till huvudproduktionsområden och avvägningsområden enligt följande figur.

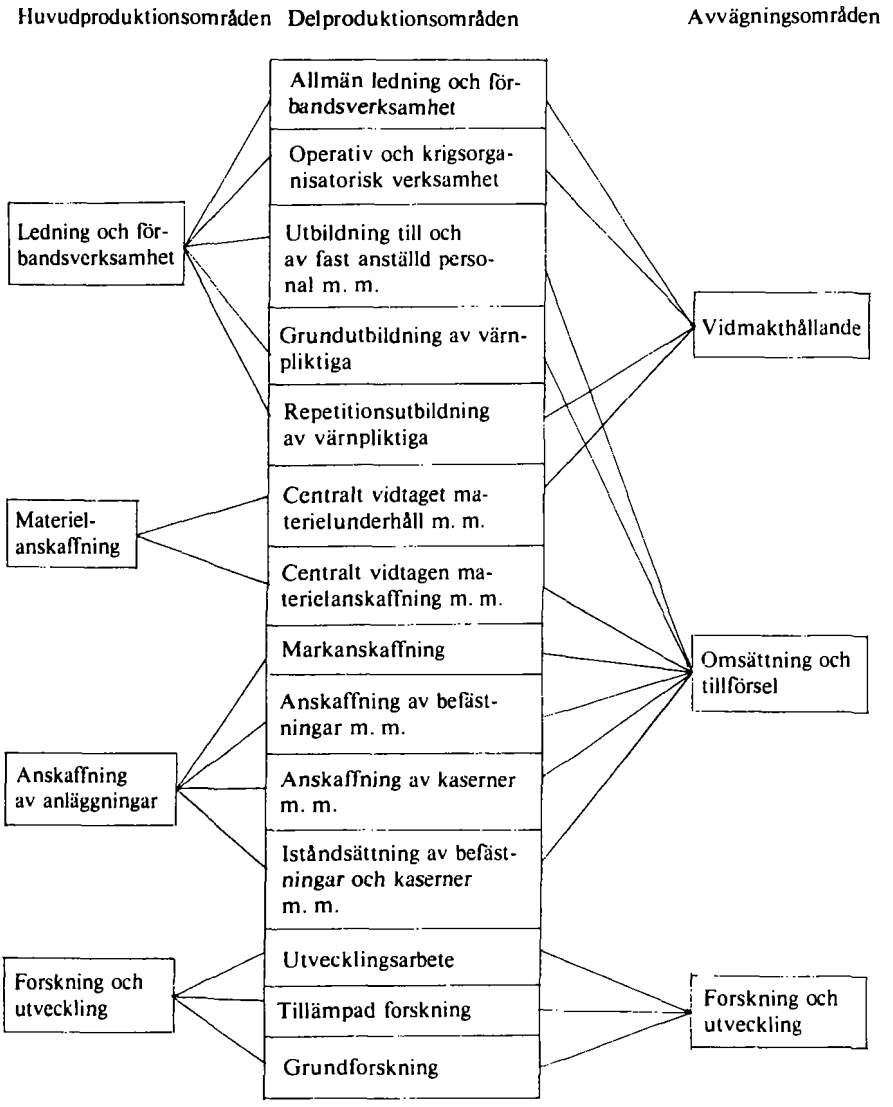

Indelningen i avvägningsområden används i den långsiktiga planeringen och indelningen i huvudproduktionsområden i den löpande verksamheten.

Anslagen till de tre försvarsgrensinriktade huvudprogrammen avgränsas efter indelningen i huvudprogram och huvudproduktionsområden. Anslagen inom de två övriga huvudprogrammen knyter i stort an till indelningen i delprogram och huvudproduktionsområden. Anslagsindelningen framgår av följande figur.

Huvudprodukt-ionsområde / Huvudprogram	Ledning och förbandsverksamhet	Materielanskaffning	Anskaffning av anläggningar	Forskning och utveckling
Arméförband	Anslag B 1 (s. 90)	Anslag B 2 (s. 97)	Anslag B 3 (s. 101) och III 1 (s. 278)	Anslag B 4 (s. 105)
Marinförband	Anslag C 1 (s. 109)	Anslag C 2 (s. 116)	Anslag C 3 (s. 120) och III 2 (s. 293)	Anslag C 4 (s. 123)
Flygvapenförband	Anslag D 1 (s. 127)	Anslag D 2 (s. 135)	Anslag D 3 (s. 138) och III 3 (s. 300)	Anslag D 4 (s. 142)
Central och högre regional ledning	Anslag E 1–E 6 (s. 143–169)	Anslag E 7 (s. 169)	Anslag E 8 (s. 171) och III 4 (s. 311)	Anslag E 7 (s. 169)
Gemensamma myndigheter och funktioner	Anslag F 1–F 4 (s. 175–202) F 6–F 22 (s. 210–271)	Anslag F 3 (s. 186) F 6 (s. 210) F 17 (s. 254) F 21 (s. 265)	Anslag F 23 (s. 272) II 5 (s. 275) III 5 (s. 317) IX 1 (s. 323)	Anslag F 2 (s. 181) F 5 (s. 202) F 10 (s. 225) F 13 (s. 237)

Den indelning i fack som f. n. tillämpas i planerings- och ekonomisystemet framgår av följande sammanställning där också de olika fackmyndigheterna anges.

Fack	Fackmyndighet	Behandlas på s.
Underrättelsetjänst	Överbefälhavaren	–
Personalvård	Chefen för försvarsstabens personalvårdsbyrå	–
Upplysningsverksamhet	Överbefälhavaren	–
Hälso- och sjukvård	Försvarets sjukvårdsstyrelse	21
Förrådsverksamhet	Försvarets materielverk	20

Fack	Fackmyndighet	Behandlas på s.
Förrådsverksamhet beträffande sjukvårdsmateriel	Försvarets sjukvårdsstyrelse	–
Verkstadsdrift	Försvarets materielverk	–
Förplägnad	Försvarets materielverk	21
Materielunderhåll	Försvarets materielverk	21
Materielunderhåll beträffande sjukvårdsmateriel	Försvarets sjukvårdsstyrelse	–
Datamaskindrift	Försvarets civilförvaltning	–
Fastighetsförvaltning	Fortifikationsförvaltningen	–
Rationaliseringsverksamhet	Försvarets rationaliseringsinstitut	22

2.2 Verksamheten under det senast förflutna budgetåret (1976/77)

Myndigheterna har enligt utfärdade anvisningar lämnat in årsredovisningar avseende produktionen under budgetåret 1976/77. Årsredovisningarna behandlar de i regleringsbrevet angivna uppdragen m. m. De tas därför upp och presenteras under resp. anslag. Jag finner det emellertid angeläget att också lämna en sammanfattande redogörelse för hur uppgifterna har genomförts och hur tilldelade resurser har använts samt i förekommande fall orsakerna till störningar i verksamheten. Redogörelsen grundas i huvudsak på produktionsmyndigheternas årsredovisningar och det underlag som överbefälhavaren har lämnat.

Jag lämnar också en sammanfattning av läget inom huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband som det har beskrivits i resp. programplan för perioden 1978/79–1982/83.

Vissa fackmyndigheter har vidare lämnat årsredovisningar avseende sina fack. Jag redovisar en sammanfattning av verksamheten inom facken förrådsverksamhet, förplägnad, materielunderhåll, hälso- och sjukvård samt rationaliseringsverksamhet.

Jag sammanfattar slutligen erfarenheterna av den revisionsverksamhet som har bedrivits inom det militära försvaret under budgetåret 1976/77.

1976/77 var det sista budgetåret i den period som omfattades av 1972 års försvarsbeslut. En ogynnsam prisutveckling i förening med ökade lönekostnader samt krav på återbetalning av de överskridanden som gjordes under budgetåret 1975/76 har medfört förändringar i den av myndigheterna planerade verksamheten. Så långt möjligt har dock åtgärder som minskar handlingsfriheten eller krigsorganisationens effekt undvikits.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet har i huvudsak följt fastställda planer.

Omorganisationen på lägre regional och lokal nivå (OLLI) har i allt väsentligt genomförts inom armén och marinen. Inom flygvapnet har verksamhetsåret i stor utsträckning präglats av övergången till ny flottiljorganisation. Chefen för flygvapnet avser att ställa samman erfarenheterna av den nya organisationen med början under våren 1978. Uppföljningen av OLLI-projektet inom armén och marinen har resulterat i smärre organisationsförändringar. Organisationen anses dock i stort sett lämplig.

Antalet anställda inom försvarsmakten var i mars 1977 ca 48 000, vilket motsvarar ca 46 000 helårsanställda. Personalstyrkan har minskats med närmare 800 anställda under budgetåret 1976/77. Detta innebär att personalminskningen i stort sett följer uppgjorda planer.

Utbildningen till och vidareutbildningen av anställd personal har i stort sett genomförts planenligt och med ett i huvudsak gott resultat. I likhet med föregående år finns emellertid vissa brister i fråga om truppföring och trupputbildning. Detta beror främst på otillräcklig tillgång på övningstrupp.

Inom armén minskar fortfarande antalet elever som genomgår regementsofficersutbildning. Antalet utexaminerade från krigsskolan år 1977 kommer att bli det lägsta på 15 år. Elevantalet har minskat vid plutonsofficerskurserna. Kompaniofficersutbildningen har genomförts med i huvudsak oförändrad volym jämfört med föregående budgetår. Rekryteringen till kadettskolorna är fortfarande otillräcklig, även om en viss ökning har skett. Rekryteringen till reservofficersutbildningen är fortfarande för låg. Regeringen har beslutat om obligatorisk kompanibefälsutbildning för värnpliktiga fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Inom marinen har utbildningen till fast anställt befäl i huvudsak genomförts i planerad omfattning utom vad gäller kompaniofficerare vid kustartilleriet. Rekryteringen har begränsats av ekonomiska skäl. För att förbättra rekryteringen till plutons- och kompaniofficers- samt mariningenjörsutbildningen har regeringen medgett att särskilda åtgärder får vidtas. Dessa väntas ge resultat fr. o. m. budgetåret 1977/78.

Inom flygvapnet har flygförbudet för flygplan 37 och låg tillgänglighet för flygplanen orsakat brister i måluppfyllelsen vad avser flygutbildningen, främst på flygplan 37 men även på flygplan 35. Bastjänstutbildningen av fast anställd personal har fått stå tillbaka för produktionen av flyg- och striltid. Rekryteringen av fast anställd personal till flygvapnet har i stort sett varit tillfredsställande och behovet av elever har kunnat tillgodoses utom i fråga om flygtekniker och plutonsofficerare för stril- och sambandstjänst. Rekrytering och uttagning till den återupptagna utbildningen av reservofficerare på flyglinjen har genomförts i samverkan med representanter för flygbolagen SAS och LIN. Utbildningen har börjat.

Icke planerade avgångar och otillräcklig rekrytering har skapat problem inom alla försvarsgrenar. Trots detta redovisar försvarsgrenscheferna i stort sett godtagbara utbildningsresultat. De pekar emellertid på att detta i en hel del fall har kunnat uppnås bara genom betydande arbetsinsatser av enskilda, bl. a. genom ett stort uttag av övertid.

Under budgetåret har grundutbildats ca 44 000 värnpliktiga som har tillförts krigsorganisationen. Avgångarna under utbildningstiden har minskat. Arbetet med att minska avgångarna fortsätter. Försvarsgrenscheferna redovisar godtagbara utbildningsresultat för förbandens huvuduppgifter. Utbildning i andrahandsbefattningar, reservmetoder m. m. ryms inte inom utbildningstiden. Vidare redovisas brister i fråga om fält- och sjövana.

Repetitionsutbildningen har delvis begränsats för att minska kostnaderna. Krigsförbandsövningar har genomförts med ca 90 000 värnpliktiga. Motsvarande antal under budgetåret 1975/76 var ca 104 000. Ett system för differentierad och avkortad utbildning har tillämpats för vissa förband. Repetitionsutbildningen har genomförts med i huvudsak bra resultat. Huvuddelen av förbanden har godkänts. Vissa uppgiftsminskningar

har dock varit nödvändiga för att anpassa verksamheten till tillgängliga resurser. Detta har i vissa fall medfört att förband har en begränsad krigsanvändbarhet omedelbart efter mobilisering.

Inom armén har viss repetitionsutbildning måst planeras om under budgetåret. Åtgärderna har omfattat inställda krigsförbandsövningar för ca 14 500 värnpliktiga, inställda särskilda övningar för 6 600 värnpliktiga och förkortning av tiden för krigsförbandsövning.

Frivilligorganisationerna har under budgetåret fått en ökad anslutning.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning har i huvudsak följt uppgjorda planer. Till armén har planenligt levererats tidigare beställda infanterikanonvagnar och terrängbilar. Av övrig levererad materiel kan nämnas radiostationer, stridsvagnsminor och automatkarbiner. Tyngdpunkten i renoveringsverksamheten har lagts på stridsfordon och luftvärnsmateriel. Till marinen har levererats de två sista enheterna av tidigare beställda tolv torpedbåtar av typ Spica T 131, ett antal transportbåtar för kustartilleriet samt vapenmateriel för pågående fartygsbyggen och kustartilleribatterier. Installation av tunga kustartilleribatterier av typ ERSTA har fortsatt. Generalöversynerna av vissa stridsfartyg har begränsats av ekonomiska skäl. För flygvapnets vidkommande har anskaffningsprogrammet för de olika versionerna av flygplan 37 Viggen i stort sett kunnat följas. På flygplan 35 Draken har vissa modifieringsåtgärder vidtagits för att förbättra flygsäkerheten. Stridsledningssystemet har förbättrats genom åtgärder inom spanings- och sambandsområdena.

Beställningsverksamheten har inriktats på att i första hand fullfölja och komplettera tidigare beställda viktigare vapensystem. Under budgetåret har beställningen av pjäser och centralinstrument till haubitssystem 77 utökats. Vidare har ytterligare delar av flygplansystem 37 Viggen beställts enligt planerna. Övrig beställd materiel utgörs av bl. a. vapenmateriel, t. ex. eldhandvapen, specialammunition, sambands- och stridsledningsmateriel samt fordonsmateriel. Minfartyg 3 och minjaktfartyg har inte kunnat beställas.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar har i allt väsentligt kunnat genomföras på det sätt som var planerat.

Svårigheter gör sig alltmer gällande när markanskaffning för försvaret planeras och genomförs. Anskaffningen av mark för armén har inte kunnat genomföras i planerad omfattning. Under budgetåret har dock större anskaffningar för armén genomförts för att utvidga Bodens garnisons skjutfält vid Kusträsk och för de nya övnings- och skjutfälten i Uddevalla och Arvidsjaur. För övriga huvudprogram har behövlig mark kunnat anskaffas. Totalt har ca 1 800 ha mark anskaffats.

Samtliga elva planerade större befästningsobjekt har börjat byggas. I fråga om anskaffning av kaserner m. m. har 20 större objekt påbörjats av de 25 som

var planerade. Byggstarterna för nybyggnad av en motorprovanläggning vid P 4 i Skövde, en värmecentral vid P 10 i Strängnäs, en värmecentral vid A 4 i Östersund, en skolbyggnad vid Lv 3 i Norrtälje och nybyggnad av lokaler för försvarets materielverk i Linköping som var planerade att äga rum under budgetåret 1976/77 har av olika skäl lagts senare.

Verksamheten avseende iståndsättning av befästningar och kaserner m. m. har bl. a. resulterat i att sju kaserner blivit färdigrenoverade under budgetåret. Vid budgetårets utgång pågick renovering av ytterligare tolv kaserner. Vidare har bl. a. ca 50 smärre befästningsobjekt satts i stånd. Även övrig verksamhet inom detta delproduktionsområde har i huvudsak genomförts i enlighet med planerna.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling har vad gäller tillämpad forskning och utvecklingsarbete i stort sett genomförts enligt uppgjorda planer. Huvuddelen av resurserna har använts för att utveckla flygplansystem 37 Viggen med tillhörande utrustning.

För armén har utvecklingsarbete för modifiering av stridsvagn 103 och pansarbandvagn 302 påbörjats samtidigt som studierna av ett framtida stridsfordon har fortsatt. Under budgetåret har studier av olika pansarvärnsvapen, bl. a. lätt pansarvärnsrobot, genomförts och studierna av mörkerluftvärn intensifierats. För marinens vidkommande har viss projektering och utveckling samt försök beträffande fartygs- och kustartilleriobjekt genomförts.

Tillämpad forskning och grundforskning har bedrivits främst av försvarets forskningsanstalt. Under budgetåret har påbörjats en omstrukturering av vissa delar av forskningen. Försvarets forskningsanstalt anmäler en bristande balans mellan de mål som har uttryckts i planerna och möjlig produktion. Orsaken anges vara bl. a. brist på kvalificerade uppdragsledare, ökad personalrörlighet samt bristande rekrytering.

Jag går så över till redogörelsen för läget inom huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband enligt programmyndigheternas programplaner.

Chefen för armén anger att krigsorganisationen inom huvudprogrammet Arméförband som helhet har en godtagbar effekt sett mot nuvarande hotbild. Kunskaperna anges som godtagbara för huvuddelen av förbanden och tillgången på materiel i mobiliseringsförråden är i huvudsak god. Förkortningen av grundutbildningen fr. o. m. budgetåret 1972/73 och försöken med förkortad repetitionsutbildning fr. o. m. budgetåret 1973/74 har enligt chefen för armén inneburit minskad förmåga att uppträda i bataljonsförband, minskad mångsidighet och därmed sämre uthållighet.

Chefen för marinen anger att styrkan inom huvudprogrammet Marinförband ligger i effektiva torpedbåtar, vissa moderna ubåtar samt lätta fasta batterier och rörliga spärrförband. Svagheterna utgörs främst av den otill-

räckliga förbandstillgången, den höga åldern på viktig materiel, bristen på sjörobotbeväpning av ytattackförband samt den begränsade tillgången på telemotmedel. Kunskaperna är enligt chefen för marinen godtagbara hos huvuddelen av personalen vid förbanden. På grund av de begränsningar som har gjorts av krigsförbandsövningarna anges emellertid användbarheten omedelbart efter mobilisering vara begränsad. Chefen för marinen anser att mobiliseringsberedskapen i huvudsak är god vid de moderna ytattack- och ubåtsförbanden samt de fasta och rörliga kustartilleriförbanden, medan brister redovisas för vissa minröjningsförband och minspärrtroppar. Enligt marinchefen har mobiliseringstiderna för vissa förband förlängts.

Chefen för flygvapnet anger att huvudprogrammet Flygvapenförband i huvudsak uppvisar en godtagbar effekt i krigsorganisationen. Förbandens kvalitet och antal anges vara godtagbar. Brister finns dock enligt chefen för flygvapnet beträffande delar av strilsystemet, jaktförbandens förmåga att lösa andrahandsuppgifter, vissa spaningsförbands förmåga på grund av pågående omskolning till flygplan S 37 samt flygtransportförbandens resurser. Chefen för flygvapnet framhåller att insats- och mobiliseringsberedskapen genomgående är hög inom huvudprogrammet.

Jag går så över till läget inom vissa fack enligt fackmyndigheternas redovisningar.

Försvarets materielverk är fackmyndighet för facket Förrådsverksamhet. Förrådsverksamheten (exkl. lokalkostnader) bedöms ha kostat ca 350 milj. kr., varav ca 80 % utgörs av personalkostnader och ca 20 % av kostnader för materiel och tjänster.

Den centrala förrådsledningen vid fortifikationsförvaltningen och försvarets sjukvårdsstyrelse har förts över till försvarets materielverk under budgetåret. Detta innebär att materielverket i princip har fackansvar för all förrådsverksamhet inom försvarsmakten utom den som avser läkemedel och levande djur. Samarbetet i planerings- och budgetprocessen mellan materielverket och program- och produktionsmyndigheterna har varit tillfredsställande. Enligt vad försvarets materielverk anger har materielverket på grund av brister i rapportering och prestationsvärderingsmetoder inte kunnat utvärdera om verksamheten inom facket har varit rationell. Förnödenhetsredovisning har enligt materielverket kunnat genomföras i godtagbar omfattning. Under budgetåret 1976/77 har antalet anställda inom facket förrådsverksamhet minskat med ca 200. För OLLI-organisationen (förrådsverksamheten) uppsatta personalminskningsmål kan dock enligt försvarets materielverk inte uppnås förrän alla verksamhetsställen har fått rationella förråd och berörda förnödenhetssystem har ersatts av ett terminalorienterat redovisningssystem (system TOR). Inom armén och marinen har huvuddelen av de för OLLI-organisationen planerade förrådsbyggnaderna uppförts. Inom flygvapnet har resurser inte kunnat sättas av för förrådsutbyggnad i planerad omfattning. Under budgetåret 1976/77 har tio nya serviceförråd tagits i bruk, varav åtta för armén och två för marinen. Den stora satsning på utbildning som har föranletts av OLLI-organisationen har fortsatt under budgetåret.

Försvarets materielverk är även fackmyndighet för facket Förplägnad. Totalkostnaderna (exkl. lokalhyror och energikostnader) för utspisning under budgetåret 1976/77 är 260,8 milj. kr. Därav tar livsmedel 138,7 milj. kr. (ökning med 9 %), personal 116 milj. kr. (ökning med ca 17 %) samt materiel m. m. 6,1 milj. kr. (ökning med 20 %). Under året har tio militärrestauranger satts i stånd. Iståndsättning har påbörjats vid åtta militärrestauranger. Vid militärrestaurangerna har utspisningen gått ned från i genomsnitt 99 000 portioner per dag under budgetåret 1975/76 till 95 000 portioner per dag under budgetåret 1976/77.

Försvarets materielverk är vidare fackmyndighet för facket Materielunderhåll. Redovisningen av facket har ännu inte funnit former som ger underlag för en analys av utvecklingen inom försvaret som helhet. Överbefälhavaren har i programplan för perioden 1978/79–1982/83 anmält sin avsikt att utreda orsaken till kostnadsstegringarna som är särskilt besvärande. Syftet är att på lång sikt minska kostnaderna för materielunderhållet. Arbetet med dessa frågor har börjat i försvarsstaben och vid ansvariga fack- och produktionsmyndigheter.

För armén har nya rutiner fastställts för vård och förrådsställning av materiel vid krigsförbandsövningar. Ett nytt materieluppföljningssystem har börjat tillämpas. Uppföljningen syftar enligt försvarets materielverk till att sänka materielunderhållskostnaderna resp. öka materielens tillgänglighet.

För marinen anger försvarets materielverk att verksamheten inom facket i hög grad har präglats av den ekonomiska situation som marinen befinner sig i. Under året har den planerade krigsorganisationen och rustningsvolymen förändrats. Kostnadsökningen inom materielunderhållsområdet har enligt försvarets materielverk medfört ambitionssänkningar.

För flygvapnet anmäls att det inom facket materielunderhåll pågår en rad projekt som syftar till bl. a. bättre underlag för uppföljning av verksamheten, bättre underlag för analys före beslut m. m.

För facket Hälso- och sjukvård är försvarets sjukvårdsstyrelse fackmyndighet. Under budgetåret 1976/77 har hälsovården inom försvaret varit godtagbar, liksom med vissa undantag den hygieniska standarden.

Sjukvårdsavdelningarna har rustats upp i stort sett enligt planerna. Standarden på utrustningen är tillfredsställande. Läkemedels- och materielförsörjningen fungerar i huvudsak väl.

Antalet vakanser bland militärområdesläkare, förbands- och tjänsteläkare är alltjämt stort.

Försöksverksamhet inom förbandsjukvården med egensjukskrivning, sjuksköterskevård och plutonapotek har utfallit övervägande positivt och bör enligt sjukvårdsstyrelsen vidareutvecklas.

De värnpliktigas hälsotillstånd har varit gott.

Tandvården har haft mindre omfattning än föregående år. Ungefär hälften

av tandvårdsbehovet har kunnat tillgodoses. Värnpliktiga tandläkares medverkan i försvarstandvården har minskat ytterligare. Antalet remisstandläkare har ökat med 10 % under året.

Inom facket Rationaliseringsverksamhet pågår sedan år 1975 försök med planering av rationaliseringsverksamheten inom försvaret. Planeringen görs i direkt anslutning till det ordinarie programplanerings- och budgetarbetet vid myndigheterna. Ansvaret för att verksamheten bedrivs rationellt ligger sålunda hos de enskilda myndigheterna. Försvarets rationaliseringsinstitut har i egenskap av fackmyndighet ställt samman och kommenterat myndigheternas rationaliseringsplaner. Rationaliseringsinstitutet anser att den tillämpade planeringsordningen är lämplig.

Riksrevisionsverket har genomfört förvaltningsrevision vid Ostkustens örlogsbas och försvarets sjukvårdsstyrelse.

Försvarets civilförvaltning har ansvaret för redovisningsrevisionen inom försvaret och anmäler att man har strävat efter att ge sin revisionsverksamhet en stödjande och förebyggande inriktning. Verksamheten under budgetåret 1976/77 har huvudsakligen omfattat granskning av internkontrollen i ekonomiadministrativa rutiner och bokslut. Därutöver har verifikationer granskats. Inventering av penningmedel och värdehandlingar har skett vid ett antal myndigheter. Brister har påtalats. Revisionsverksamheten i förening med minskat ekonomiskt utrymme vid förbanden har enligt försvarets civilförvaltning medfört ett ökat intresse för intern kontroll.

Jag går därefter över till det ekonomiska utfallet för budgetåret 1976/77. Utgiftsramen för det militära försvaret uppgick till 8 992 689 000 kr. i prisläge februari 1975 (prop. 1975/76:100 bil. 6 s. 74, FöU 1975/76:32, rskr 1975/76:273). På grund av prisstegringar skall ramen räknas upp med 19,73 % enligt nettoprisindex. I medelprisläge för budgetåret 1976/77, dvs. efter kompensation för prisökningarna, gick ramen alltså upp till (1, 1973 x 8 992 689 000) avrundat 10 766,9 milj. kr. Detta belopp bör emellertid korrigeras enligt följande (1 000-tal kr.).

Avgår:		
Överutnyttjande av utgiftsramen för 1975/76 (prop. 1976/77:100 bil. 7 s. 8)	- 171 823	
Vissa avskrivningar	- 1 821	
Överutnyttjande av medel under elfte huvudtiteln för konjunkturstimulerande åtgärder	- 9 332	
Kostnader för regionmusiken	- 70	
Lån till stiftelsen Drottning Victorias Örlogshem (jfr prop. 1976/77:125 bil. 3 s. 9)	- 1 900	
Årlig ersättning till viss personal i försvarets materielverk	- 3 277	- 188 223

Tillkommer:		
Konjunkturstimulerande åtgärder 1975/76 under fjärde huvudtiteln	+ 8 740	
Anskaffning av utrustning till Stockholms datamaskincentral	+ 948	
Särskild anläggning	+ 3 330	+ 13 018
Summa korrigering		**– 175 205**

Till posterna i sammanställningen vill jag lämna följande kommentarer.

Överutnyttjandet av utgiftsramen för budgetåret 1975/76 skall enligt gällande regler dras av från ramen för budgetåret 1976/77. Detta har skett genom att prisregleringsmedlen har minskats i motsvarande mån.

Avdraget för vissa avskrivningar avser bl. a. vissa äldre byggnader inom försvarets fastighetsfond (jfr prop. 1976/77 bil. 23). Vidare ingår kostnader för projektering av två kaserner vid Södermanlands flygflottilj. Eftersom flygflottiljen skall läggas ned (prop. 1975:75, FöU 1975:14, rskr 1975:172) har regeringen beslutat att projekteringen skall avbrytas. Projekteringskostnaderna har förskotterats från fonden för förlag till statsverket och bör därför täckas genom avdrag från utgiftsramen. I beloppet ingår även kapitalmedelsförlust på försvarets delfond av statens datamaskinfond och avskrivning av restvärdet på delfonden för omläggning till datamaskiner av typ Saab D-23.

För budgetåret 1975/76 har medel för sysselsättningsstimulerande åtgärder ställts till förfogande under elfte huvudtiteln till ett belopp av högst 15 milj. kr. Beloppet får disponeras utöver utgiftsramen. Överutnyttjande av beloppet skall dras av på ramen för budgetåret 1976/77. Detta har skett genom att prisregleringsmedlen har minskats med ett belopp som motsvarar överutnyttjandet.

Ansvaret för vissa kamerala uppgifter vid regionmusiken har förts över från försvarets förband till regionmusikens kansli den 1 juli 1976. Kansliet har därför förstärkts. Ett belopp som motsvarar kostnaderna för förstärkningen har dragits av från utgiftsramen genom att prisregleringsmedlen har minskats.

Stiftelsen Drottning Victorias Örlogshem har på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 (prop. 1976/77:125, FöU 1976/77:12, rskr 1976/77:251) erhållit ett ränte- och amorteringsfritt lån om 1,9 milj. kr. Lånet skall ligga inom utgiftsramen för det militära försvaret. Motsvarande belopp har därför dragits av från utgiftsramen för budgetåret 1976/77.

Vissa tjänstemän vid försvarets materielverk har medgetts årlig ersättning i samband med avgång före uppnådd pensionsålder. Ersättningen betalas av statens personalpensionsverk. Ett belopp som motsvarar utbetalade ersättningar under budgetåret 1976/77 har därför dragits av från utgiftsramen genom att prisregleringsmedlen har minskats.

Vissa investeringsanslag under försvarets fastighetsfond har under budgetåret 1975/76 fått överskridas för konjunkturstimulerande åtgärder. Avdrag med motsvarande belopp har gjorts i ramberäkningen för budgetåret 1976/77

(prop. 1975/76:100 bil. 6 s. 74, FöU 1975/76:32, rskr 1975/76:273). Beloppet ingår emellertid också i överutnyttjandet av utgiftsramen för budgetåret 1975/76. För att utgiftsramen för budgetåret 1976/77 inte skall belastas två gånger med beloppet har prisregleringsmedlen ökats i motsvarande mån.

Anskaffning av viss datamaskinutrustning till Stockholms datamaskincentral har betalats från investeringsanslaget Anskaffning av datamaskiner under försvarets delfond av statens datamaskinfond. Viss del av anskaffningen motiveras av civila intressen. Ett belopp som motsvarar denna del har lagts till utgiftsramen genom att prisregleringsmedlen har ökats.

Enligt den redogörelse som jag har lämnat i det föregående blir den tillgängliga utgiftsramen för det militära försvaret budgetåret 1976/77 (10 766,9–175,2) 10 591,7 milj. kr. Enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning uppgick utgifterna under de rambundna anslagen inkl. ianspråktagna prisregleringsmedel till avrundat 10 700,6 milj. kr. Utgifterna var alltså (10 700,6–10 591,7) 108,9 milj. kr. högre än utgiftsramen. Regeringen kommer med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 144, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) att beakta överskridandet när utgifterna för det militära försvaret för budgetåret 1977/78 prisregleras.

I följande sammanställning redovisas en jämförelse för budgetåret 1976/77 mellan å ena sidan budgeterade utgifter och å andra sidan av regeringen medgiven medelsförbrukning efter prisreglering m. m. resp. verkligt utfall. De redovisade budgeterade värdena har i förhållande till statsbudgeten justerats med hänsyn till medgivna omdispositioner. Vid jämförelsen bör observeras att budgeterade värden är angivna i prisläge februari 1975, medan medgiven medelsförbrukning och utfall redovisas i löpande priser. Som jag tidigare har nämnt steg prisnivån enligt nettoprisindex med 19,73 % från februari 1975 till medelprisläget 1976/77.

Huvudprogram/huvudproduktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1975)	Medgiven medelsförbrukning (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Försvarsdepartementet m. m.					
Ledning och förbandsverksamhet	**30,2**	**34,5**	**+ 14,2**	**33,7**	**+ 11,6**
Arméförband					
Ledning och förbandsverksamhet	2 290,8	2 771,7	+ 21,0	2 869,2	+ 25,2
Materielanskaffning	764,0	829,8	+ 8,6	779,8	+ 2,1
Anskaffning av anläggningar m. m.	207,0	207,0	–	206,9	–
Forskning och utveckling	60,0	71,0	+ 18,3	71,0	+ 18,3
	3 321,8	**3 879,5**	**+ 16,8**	**3 926,9**	**+ 18,2**

Huvudprogram/huvudproduktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1975)	Medgiven medelsförbrukning (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Marinförband					
Ledning och förbandsverksamhet	765,5	882,2	+ 15,2	938,1	+ 22,5
Materielanskaffning	351,0	466,5	+ 32,9	434,5	+ 23,8
Anskaffning av anläggningar m. m.	107,8	107,8	–	107,7	– 0,1
Forskning och utveckling	25,5	31,5	+ 23,5	31,5	–
	1 249,8	**1 488,0**	**+ 19,1**	**1 511,8**	**+ 21,0**
Flygvapenförband					
Ledning och förbandsverksamhet	1 238,0	1 556,9	+ 25,8	1 534,8	+ 24,0
Materielanskaffning	1 238,5	1 343,9	+ 8,5	1 426,0	+ 15,1
Anskaffning av anläggningar m. m.	143,9	143,9	–	143,8	– 0,1
Forskning och utveckling	473,3	560,0	+ 18,3	560,0	+ 18,3
	3 093,7	**3 604,7**	**+ 16,5**	**3 664,6**	**+ 18,5**
Central och högre regional ledning					
Ledning och förbandsverksamhet	343,7	405,5	+ 18,0	411,2	+ 19,6
Materielanskaffning	29,5	36,3	+ 23,1	37,1	+ 25,8
Anskaffning av anläggningar m. m.	28,5	28,5	–	28,4	– 0,4
Forskning och utveckling	1,1	1,3	+ 18,2	0,6	– 45,5
	402,8	**471,6**	**+ 17,1**	**477,3**	**+ 18,5**
Gemensamma myndigheter och funktioner					
Ledning och förbandsverksamhet	690,2	815,6	+ 18,2	813,3	+ 17,8
Materielanskaffning	27,6	35,5	+ 28,6	43,2	+ 56,5
Anskaffning av anläggningar m. m.[1]	45,7	46,6	+ 2,0	45,4	– 0,7
Forskning och utveckling	158,6	185,7	+ 17,1	184,4	+ 16,3
	922,1	**1 083,4**	**+ 17,5**	**1 086,3**	**+ 17,8**
Militära utgiftsramen					
Ledning och förbandsverksamhet	5 358,4	6 466,4	+ 20,7	6 600,3	+ 23,2
Materielanskaffning	2 410,6	2 712,0	+ 12,5	2 720,6	+ 12,9
Anskaffning av anläggningar m. m.[1,2]	532,9	533,8	+ 0,2	532,2	– 0,1
Forskning och utveckling	718,5	849,5	+ 18,2	847,5	+ 18,0
	9 020,4	**10 561,7**	**+ 17,1**	**10 700,6**	**+ 18,6**

[1] Inkl. anskaffning av datamaskiner.

[2] Det bör observeras att huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar enligt gällande regler inte tilldelas prisregleringsmedel.

Av sammanställningen framgår att de procentuella avvikelserna mellan budgeterade värden och medgiven resp. verklig medelsförbrukning liksom tidigare budgetår varierar inom ganska vida gränser. Detta beror främst på den princip som tillämpas vid prisreglering av försvarsutgifterna, nämligen att prisregleringsmedlen inte fördelas proportionellt till alla anslag utan sätts in där behoven är störst. För budgetåret 1976/77 har detta medfört en förskjutning mot främst ledning och förbandsverksamhet.

Av sammanställningen framgår vidare att det tidigare nämnda överskridandet faller huvudsakligen på huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet. Överskridandena av arméns och marinens anslag till detta huvudproduktionsområde är 98 milj. kr. resp. 56 milj. kr. Huvuddelen av dessa överskridanden, ca 80 milj. kr. för armén resp. 40 milj. kr. för marinen, hänför sig dock till verksamheten under budgetåret 1975/76. Riksdagen (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 157 och 175, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) har godtagit att viss del av överskridandena regleras under budgetåret 1977/78. Cheferna för armén och marinen har i sina årsredovisningar kommenterat överskridandena. De framhåller därvid att återstoden av överskridandena, ca 18 milj. kr. för armén resp. ca 16 milj. kr. för marinen, främst beror på att personalutgifterna har blivit större än beräknat.

En viss avvikelse från budgeterade anslagsvärden måste betraktas som naturlig och godtas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att ett nytt redovisningssystem (FS) har införts den 1 juli 1977. Detta torde medföra att bl. a. försvarsgrenscheferna får bättre möjligheter än hittills att följa upp anslagsutvecklingen.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag anfört om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1976/77.

2.3 Verksamheten under innevarande budgetår (1977/78)

Verksamheten under budgetåret 1977/78 bedrivs enligt de riktlinjer som finns angivna i prop. 1976/77:100 (bil. 7, FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och 1976/77:74 (bil. 1, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311).

I prop. 1976/77:150 (bil. 2 s. 7) anmälde regeringen att medelsförbrukningen på anslagen inom det militära försvaret under budgetåret 1977/78 kan minskas med 150 milj. kr. jämfört med de belopp som anges i prop. 1976/77:74 angående totalförsvarets fortsatta utveckling. För verksamheten innebär detta att repetitionsutbildningen av vissa lokalförsvarsförband minskas. Vidare senareläggs anskaffningen av viss materiel, däribland ammunition, liksom vissa byggnadsåtgärder. Riksdagen (FöU 1976/77:2 y, FiU 1976/77:30, rskr 1976/77:342) hade inte något att erinra mot detta.

Verksamheten påverkas också av att medelsförbrukningen måste minskas på grund av de anslagsöverskridanden under budgetåret 1975/76 som har berörts tidigare (s. 26).

Av redogörelsen för det militära försvarets fortsatta utveckling (s. 59) framgår att beställningarna av materiel till armén under budgetåren 1975/76 och 1976/77 har varit större än vad tillgängliga medel medger. Det ekonomiska utrymmet för nya beställningar under innevarande budgetår är därför ytterst begränsat.

Inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet förbereds beslutade fredsorganisationsförändringar på lägre regional och lokal nivå. Försöken med modifierad grund- och repetitionsutbildning fortsätter.

Inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning beställs för armén bl. a. terrängbilar för personaltransport och ammunition. Leveranserna av infanterikanonvagn 91, terrängbilar och luftvärnsrobotsystem 70 fortsätter. Leverans av luftvärnsrobotsystem 77 påbörjas. För marinen påbörjas leverans av patrullbåtar. Ett tredje minfartyg beställs. Däremot kan planerade minjaktfartyg inte beställas under budgetåret 1977/78. För flygvapnet fortsätter anskaffningen av radarmateriel och sambandsutrustningar för att modernisera stridsledningssystemet. Leveranserna av flygplansystemen AJ 37 och S 37 fortsätter. Delserie 2 av flygplansystem JA 37 beställs.

Inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar iståndsätts befästningar och kaserner för sammanlagt 164 milj. kr. Härav avses 42,8 milj. kr. för kasernrenoveringar. Investeringarna i mark, byggnader och anläggningar beräknas till sammanlagt 400,3 milj. kr.

Beträffande huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling inriktas verksamheten inom armén främst på att studera framtida sambands-, luftvärns- och pansarvärnssystem. Inom marinen fortsätter studierna av ubåtar. Vidare fortsätter tidigare påbörjad utveckling av

vapensystem för ytattackförband, ubåtsförband och rörliga kustartilleriförband samt studierna av ledningsfunktionen för ytattackförband. Inom flygvapnets område studeras ett framtida nytt attacksystem. Utvecklingen av flygplan JA 37 fullföljs enligt tidigare beslut.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag har anfört om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1977/78.

2.4 Det militära försvarets fortsatta utveckling

2.4.1 Inledning

I det följande sammanfattar jag först de av försvarsgrenscheferna insända programplanerna. De har utarbetats på grundval av regeringens anvisningar och överbefälhavarens direktiv. Därefter behandlar jag överbefälhavarens programplan för det militära försvaret. Slutligen redovisar jag mina ställningstaganden till det militära försvarets fortsatta utveckling.

2.4.2 Chefen för armén

Chefen för armén är programmyndighet för huvudprogrammet Arméförband som omfattar följande delprogram.

1.1 Fördelningsförband m. m.
1.2 Infanteribrigad m. m.
1.3 Norrlandsbrigad m. m.
1.4 Pansarbrigad m. m.
1.5 Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband
1.6 Lokalförsvarsförband
1.7 Hemvärnet
1.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefen för armén har i enlighet med överbefälhavarens direktiv utarbetat programplan för huvudprogrammet Arméförband i följande ekonomiska planeringsram (prisläge februari 1977; milj. kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Planeringsram	4 225	4 261	4 303	4 308	4 276	21 373

Härutöver har överbefälhavaren utfärdat planeringsanvisningar som i korthet innebär att den krigsorganisatoriska utvecklingen inom huvudprogrammet Arméförband skall inriktas mot ett huvudsakligt innehåll enligt nivå B i överbefälhavarens programplan för perioden 1977/78–1981/82. Infanteri-, norrlands- och pansarbrigader skall prioriteras. Krav på minskningar som framtvingas av den ekonomiska situationen skall i första hand mötas genom senareläggning av måluppfyllelsen.

Chefen för armén har förutsatt att den ram som har anvisats av överbefälhavaren kommer att justeras för att täcka ökade kostnader för förmåner till värnpliktiga under repetitionsutbildning och för investeringar som kan bli en följd av de förslag som har lagts fram av försvarets fredsorganisationsutredning. De begärda ramjusteringarna är följande (prisläge februari 1977; milj. kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Ramjustering	24	25	25	24	59	157

Chefen för armén framhåller inledningsvis att den tekniska utvecklingen ger en angripare allt större möjligheter att välja, dölja och ändra angreppsriktning. Angriparen bedöms på kort tid kunna samla stora styrkor och angripa på stor bredd och över stort djup. Striden kan enligt arméchefen redan från början komma att föras inne i landet med flyg, robotar och luftlandsättningar. En angripares handlingsfrihet måste därför begränsas och hans styrketillväxt försvåras genom att vi tar upp inledande försvarsstrid var än i landet angrepp inleds. Försvar av områden och anfall för att återta förlorad terräng blir väsentliga inslag i striden. Dessa uppgifter kan enligt arméchefen bara lösas med markstridsförband. Arméförbanden bör därför, enligt vad chefen för armén anför, vid krigsfara kunna utgångsgrupperas för förberett försvar av betydelsefulla områden och platser inom hela landet. De skall bl. a. med luftvärnsförband kunna skydda områden och anläggningar som är viktiga för totalförsvaret samt bidra till befolkningens skydd.

Huvuddelen av arméförbanden skall enligt arméchefen ha sådan rörlighet att den kan kraftsamlas till aktuella riktningar för att, understödd av totalförsvaret i övrigt, lösa stridsuppgifter i invasionsförsvaret i gräns- och kustområden. Delar skall härvid kunna genomföra anfall för att slå en inträngande angripare och återta förlorade områden.

Chefen för armén anser att arméförbanden, om det blir nödvändigt, skall kunna fullfölja striden inne i landet och under lång tid föra ett krig som är förlustbringande för angriparen. Vissa förband skall avses för strid inom delar av vårt land som en angripare har tagit.

Enligt chefen för armén måste den nuvarande krigsorganisationens omfattning och beredskap i stort upprätthållas för att vi tidigt och uthålligt skall kunna bjuda motstånd i varje del av landet. Detta förutsätter enligt chefens för armén mening att det militära försvaret grundas på allmän värnplikt med innebörden att alla vapenföra män skall grundutbildas och därefter under hela värnplikstiden ges regelbundet återkommande repetitionsutbildning så att de enskilt och i förband omedelbart efter mobilisering kan lösa sina huvuduppgifter i krig. Den allmänna värnplikten har avgörande betydelse för försvaret och för att detta skall vara förankrat i samhället. Befolkningens samlade utbildning, ledarförmåga och yrkeskunskap bör enligt arméchefen nyttiggöras för landets försvar.

Chefen för armén anför vidare att krigsorganisationens materiella kvalitet med den resurstilldelning som kan ges måste differentieras med hänsyn till de olika förbandstypernas skilda huvuduppgifter. Fältförband som innehåller grundrekryterade värnpliktiga omfattar dels allsidigt användbara fältförband

främst avsedda för att föra och understödja anfallsstrid, dels övriga fältförband som främst avses för att föra och understödja fördröjnings- och avvärjningsstrid. Lokalförsvarsförband innehållande värnpliktiga som har förts över från fältförband är främst avsedda för försvar av betydelsefulla områden och platser. Hemvärnet, som innehåller frivilliga och uppskovsvärnpliktiga, är främst avsett för kuppförsvar, ytövervakning och hemortsförsvar.

De olika förbandstyperna bör enligt chefen för armén vidareutvecklas enligt följande riktlinjer. Ny materiel bör i första hand tillföras de allsidigt användbara fältförbanden. Deras eldkraft och rörlighet bör fortlöpande anpassas till de krav som utvecklingen hos omvärldens stridskrafter ställer. De skall i terräng som är lämplig för resp. förband kunna föra rörlig strid mot alla slags markstridskrafter och kunna lösa planerade uppgifter omedelbart efter mobilisering. Anfall skall vara dessa förbands huvudstridssätt. Om resurser kan frigöras, skall strävan vara att öka antalet allsidigt användbara fältförband.

Övriga fältförband bör vidareutvecklas för fördröjnings- och avvärjningsuppgifter i invasionsförsvarets kraftsamlingsriktningar. De skall tillsammans med lokalförsvarsförbanden ge operativ chef handlingsfrihet med de allsidigt användbara fältförbanden. Anfall skall kunna genomföras inom ramen för den förberedda fördröjnings- och avvärjningsstriden. Vissa av förbanden skall organiseras i första hand för strid och underrättelsetjänst inom områden som har tagits av en angripare.

Lokalförsvarsförbanden bör vidareutvecklas för försvar av betydelsefulla områden och platser. Kraven på kvalitet hos personal och materiel bör till betydande del tillgodoses genom överföring från fältförbanden och omskolning vid repetitionsutbildning. Förband som är avsedda för försvar av gränsövergångar, hamnar och flygfält samt förband för skydd av mobilisering skall prioriteras i fråga om mobiliseringsberedskap, repetitionsutbildning och övriga förberedelser. Lokalförsvarsförbanden skall – om så behövs efter tillförsel av transportmedel – kunna grupperas om inom och mellan operationsområden.

Hemvärnet utgörs av lokalt och på frivillig väg rekryterad personal. Organisationen skall under beredskap och krig kunna tillföras uppskovsvärnpliktiga. Hemvärnet bör vidareutvecklas för sina uppgifter i kuppförsvaret, ytövervakningen och hemortsförsvaret i övrigt. Materielbehoven bör till betydande del tillgodoses genom överföring från övriga förband.

Allmänt sett prioriterar arméchefen förband med strid som huvuduppgift och inom dessa eldkraft i form av pansarvärn, luftvärn och artilleri. Vidare skall en hög strategisk och operativ rörlighet säkerställas för de allsidigt användbara fältförbanden. Ökad vikt skall också läggas vid åtgärder som syftar till att skydda förbanden mot en angripares bekämpning.

Den militärtekniska utvecklingen gynnar enligt arméchefen i flera avse-

enden den försvarande. Tillräckliga resurser måste därför avdelas för att krigsorganisationen skall kunna tillföras främst pansar- och luftvärnsrobotar, andra precisionsstyrda vapen samt s. k. televapen.

Mot bakgrund av det studieunderlag som redovisats har arméchefen angett sin grundsyn på utvecklingen av markstridsförbandens taktik, pansarvärn och luftvärn samt lednings- och stödfunktioner. Hans syn på de olika funktionernas utveckling redovisas i det följande i anslutning till redovisningen av delprogrammens inriktning.

Chefen för armén redovisar i programplanen kostnadsutvecklingen inom armén under försvarsbeslutsperioden 1972/73–1976/77. Trots långtgående rationaliseringar och uppgiftsminskningar har ledning och förbandsverksamhet tagit i anspråk en allt större andel av arméns budget. Tillämpat prisregleringssystem har inte helt kompenserat för ökade kostnader för löner, värnpliktsförmåner, hyror och underhåll. Denna utveckling har lett till fortlöpande minskningar av materielanskaffningen. Arméchefen bedömer att tillräckliga rationaliseringsåtgärder för att vända utvecklingen inte har kunnat planeras in. Den ekonomiska ramen bör därför enligt chefen för armén prövas årligen med hänsyn till kostnadsutvecklingen. Chefen för armén anser att ramen bör justeras redan fr. o. m. budgetåret 1978/79 om försvarsbeslutets intentioner beträffande krigsorganisationens utveckling skall kunna uppfyllas.

Arméchefen förutsätter i övrigt att kraftfulla åtgärder även fortsättningsvis kommer att vidtas för att minska kostnaderna för drift av fredsorganisationen. De förändringar i fredsorganisationen som riksdagen har beslutat avses i huvudsak genomföras under perioden. Chefen för armén föreslår dock att beslutet att omlokalisera arméns radar- och luftvärnsmekanikerskola till Östersund omprövas. Skolan har ändamålsenliga lokaler i Göteborg. En omlokalisering till Östersund skulle kräva byggnadsåtgärder till stora kostnader.

Chefen för armén förutsätter att rationaliseringsverksamheten fortsätter inom olika fredsfunktioner. Han beräknar att den civila personalen skall minskas med 600 anställda under perioden. Chefen för armén avser därutöver att under programplaneperioden fortlöpande vidta åtgärder som skall begränsa kostnadsutvecklingen bl. a. för att genomföra repetitionsutbildning och materielunderhåll.

Arbetet med att förbättra kaserner och matinrättningar slutförs eller fortsätter. Övergången till ny organisation för infanteri- och norrlandsbrigader förbereds genom åtgärder vid förråd, verkstäder, utbildnings- och vårdanordningar. Mer än 200 milj. kr. för år satsas på att förbättra utbildningsbetingelserna och arbetsmiljön i övrigt inom armén.

I enlighet med regeringens anvisningar har chefen för armén vidare förutsatt att riksdagen fattar beslut om ytterligare förändringar i huvudsak enligt försvarets fredsorganisationsutrednings förslag. Totalt skulle detta för

armén innebära att fredsorganisationen före år 1985 minskas med två förbandsadministrationer och tre kasernetablissement.

Jämsides med att stora rationaliseringar och uppgiftsminskningar genomförs inom försvarsgrenarna måste enligt chefen för armén motsvarande verksamhet bedrivas målinriktat inom de för försvarsmakten gemensamma myndigheterna för att minska personal och kostnader. Som ett viktigt led i denna verksamhet bör en ökad decentralisering skyndsamt genomföras i produktionsledningen. En sådan utveckling bör också kunna leda till ökad arbetstillfredsställelse och ökat kostnadsmedvetande i alla delar av organisationen.

I syfte att tidigt möta 1980-talets stora pensionsavgångar har chefen för armén planerat en ökning av antalet utbildningsbefäl med 100 under programplaneperioden. Chefen för armén har dessutom bedömt att rådande rekryteringsförutsättningar skulle möjliggöra en utökning med ytterligare 200 utbildningsbefäl under perioden. Denna nyrekrytering avses skapa bättre balans mellan uppgifter och resurser. Den kräver dock enligt arméchefen ramjusteringar.

I rådande ekonomiska situation har arméchefen ansett det nödvändigt att minska den icke obligatoriska vidareutbildningen av stam- och reservbefäl samt den militära idrottsverksamheten.

Nya ledarskaps- och utbildningsmetoder införs fortlöpande dels i den obligatoriska befälsutbildningen, dels direkt i värnpliktsutbildningen. Grundutbildningen av värnpliktiga är planerad att genomföras i huvudsak i oförändrad omfattning och med utbildningstider enligt riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:199, FöU 1975/76:38, rskr 1975/76:374). Målet för utbildningen är att i princip alla värnpliktiga skall kunna krigsplaceras i fältförband. För att tillgodose behovet av kompanibefälsvärnpliktiga, planerar chefen för armén viss obligatorisk uttagning i enlighet med nyssnämnda riksdagsbeslut.

Chefen för armén anger att repetitionsutbildningens omfattning skall minskas genom en bättre samordning mellan grundutbildningen och repetitionsutbildningen. Syftet är att den första krigsförbandsövningen skall genomföras ungefär fyra år efter det att förbanden har grundutbildats. Målet för repetitionsutbildningen är att upprätthålla krigsförbandens förmåga att lösa avsedda huvuduppgifter omedelbart efter mobilisering.

De förändringar som från år 1972 efterhand har genomförts i värnpliktsutbildningen avser arméchefen att utvärdera efter budgetåret 1977/78.

Chefen för armén beskriver delprogrammens inriktning enligt följande. Det har i huvudsak varit möjligt att planera in en krigsorganisation som överensstämmer med 1977 års försvarsbeslut. Sålunda avses tolv infanteribrigader moderniseras. Rörligheten förbättras för samtliga infanteriets förband. Stridsfordonsdelarna i utgående pansarbrigader behålls längre än vad som var planerat tidigare. Anskaffningen av tung pansarvärnsrobot

minskas. De ändrade planeringsförutsättningarna innebär dock samtidigt betydande minskningar av materielanskaffningen och därmed en långsammare förnyelse av krigsorganisationen.

Delprogrammet Fördelningsförband m. m. omfattar i huvudsak ledningsförband, stödförband och jägarförband. Antalet förband minskar inom lednings-, underrättelse- och underhållsfunktionerna, medan jägarförbanden ökar. Dessa inriktas i första hand på stridsuppgifter och i andra hand på spaningsuppgifter.

Ett antal pansarvärnsrobotkompanier organiseras under perioden. Härigenom kan pansarvärnseldkraften väsentligt förstärkas vid brigader och skytteregementen.

Antalet luftvärnsbataljoner med modern materiel minskar. Luftvärnsrobot 70 tillförs bataljonerna och äldre materiel behålls där detta är stridsekonomiskt lämpligt. Därigenom ökar det totala antalet eldenheter. Luftvärnsförband utrustade med robot 67 Hawk modifieras och behålls in på 1990-talet.

Underhållsfunktionen har studerats i fråga om behovet av särskilda rörliga underhållsförband samt övergången från freds- till krigsverksamhet. Studierna har resulterat i förslag om en framtida underhållsorganisation. I denna ingår förbands- och områdesbundna underhållsenheter och färre operativt rörliga underhållsförband än nu. Organisationen förutsätter ett ökat understöd från totalförsvaret i övrigt.

En fortsatt utveckling av delprogrammen Infanteribrigad m. m. och Norrlandsbrigad m. m. prioriteras av arméchefen under programplaneperioden och åren närmast därefter. Tolv infanteribrigader och de fyra norrlandsbrigaderna moderniseras till organisation 77. Eldkraften förbättras genom anskaffning av haubits 77, infanterikanonvagn 91 och luftvärnsrobot 70. Terrängrörligheten förbättras genom omsättning och tillförsel av terrängbilar samt bandvagnsburna pansarvärnspjäser och stridstrossar.

De återstående åtta infanteribrigaderna som inte moderniseras nu avser chefen för amén att modifiera efter programplaneperioden genom att i viss utsträckning tillföra terrängbilar och renoverade bandvagnar. Samtidigt avses dessa förbands organisation anpassas till infanteribrigad 77 för att underlätta utbildning och personaltjänst.

Infanteriförbandens förmåga att genomföra längre förflyttningar avses förbättras genom en kombination av olika personaltransportförband med terrängbilar, hjultraktordragna personaltransportkärror, bandvagnar och lätta bussar. Huvudtransportsättet vid längre förflyttningar blir därmed motortransport. Ett antal cykeltransportförband behålls dock.

Med början under perioden organiseras ett antal grundrekryterade, fristående skyttebataljoner. Antalet minskas något i förhållande till tidigare planer.

Inom delprogrammet Pansarbrigad m. m. avses åtgärder bli vidtagna så att fyra pansarbrigader samt pansarförbanden på Gotland och i Norrland kan behållas in på 1990-talet. Åtgärder vidtas också för att stridsfordonsförbanden i utgående pansarbrigader skall kunna behållas till efter programplaneperioden.

Inom delprogrammet Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband behålls antalet ledningsförband på högre regional nivå i avvaktan på beslut grundat på försvarets ledningsutrednings förslag. Viss sambandsutrustning omsätts. Underhållsförbandens organisation och antal förändras som resultat av utredningar om underhållstjänsten.

Inom delprogrammet Lokalförsvarsförband stärks försvarsområdesbefälhavarens ledningskapacitet i krig. Antalet cykelskyttebataljoner ökar efter programplaneperiodens slut. Detta ger tillsammans med organisation av grundrekryterade, fristående skyttebataljoner en ökad uthållighet åt krigsorganisationen.

Forskning och utveckling avseende människan och hennes roll i försvaret och kombinationen människa – teknik bör enligt arméchefen fortsätta. Inom materielområdet bör pansarvärns- och luftvärnssystem, nya stridsfordon, skydd mot spaning och vapenverkan, televapen och sambandssystem utvecklas.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Delprogram	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Fördelningsförband m. m.	695	688	570	582	583	3 118
Infanteribrigad m. m.	881	879	834	836	875	4 305
Norrlandsbrigad m. m.	283	246	263	297	304	1 393
Pansarbrigad m. m.	384	406	380	392	355	1 917
Centrala och högre regionala ledningsförband och underhållsförband	67	59	62	60	65	313
Lokalförsvarsförband	269	256	262	226	234	1 247
Hemvärnet	70	69	68	68	68	343
Gemensamma produktionsresurser	1 898	1 957	1 990	1 964	1 847	9 656
Kostnader	**4 547**	**4 560**	**4 429**	**4 425**	**4 331**	**22 292**
Justering på grund av överplanering m. m.	– 298	– 274	– 101	– 95	+ 4	– 764
Betalningsmedel	**4 249**	**4 286**	**4 328**	**4 330**	**4 335**	**21 528**[1]

[1] Överskrider den ram som överbefälhavaren har angett med 157 milj. kr.

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Anslag	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet	2 727	3 014	3 047	3 027	3 032	3 073	15 193
B 2. Arméförband: Materielanskaffning	779	854	781	788	781	882	4 086
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	75	82	82	103	89	93	449
B 4. Arméförband: Forskning och utveckling	70	100	100	90	80	80	450
III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar	155	199	276	320	348	207	1 350
	3 806	**4 249**	**4 286**	**4 328**	**4 330**	**4 335**	**21 528**

[1] Prisläge februari 1976.

Chefen för armén har i sin programplan begärt en justering av de ramar som har anvisats av överbefälhavaren. Ramjusteringen anses erforderlig dels för att kunna förverkliga vissa av intentionerna i försvarsbeslutet, dels för att kunna utveckla och anskaffa beväpnade helikoptrar.

Repetitionsutbildningsförmånerna medför högre kostnader än vad som förutsattes i underlaget till 1977 års försvarsbeslut. Merkostnaden om 122 milj. kr. förutsätts av chefen för armén bli kompenserad med en motsvarande ramhöjning under den aktuella programplaneperioden.

I programplanen har i enlighet med gällande anvisningar och direktiv medel avsatts för att täcka de från den 1 juli 1977 förbättrade värnpliktsförmånerna under grundutbildning. För de förbättrade förmånerna begär chefen för armén ramjustering med 90 milj. kr. Om denna justering genomförs skapas ett planeringsutrymme som chefen för armén avser utnyttja för att under programplaneperioden dels förbättra tillgången på utbildningsbefäl med 200 anställda, dels begränsa senareläggningen av viss ammunitionsanskaffning.

För budgetåret 1982/83 begär chefen för armén en ramjustering av 35 milj. kr. för att kunna vidta de åtgärder som följer av förslagen från försvarets fredsorganisationsutredning. Chefen för armén föreslår också att pansarvärnshelikoptrar utvecklas och anskaffas under programplaneperioden. Den begärda ramjusteringen för detta är 45 milj. kr.

De sammanlagda kraven på ramjusteringar framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet						
Repetitionsutbildningsförmåner	24	25	25	24	24	122
Vakansfyllnad	2	4	8	12	16	42
Fredsorganisatoriska åtgärder	–	–	–	–	7	7
Huvudproduktionsområdena Materielanskaffning samt Forskning och utveckling						
Ammunition	16	14	10	6	2	48
Beväpnade helikoptrar	–	1	1	2	41	45
Fredsorganisatoriska åtgärder	–	–	–	–	6	6
Huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar						
Fredsorganisatoriska åtgärder	–	–	–	–	22	22
	42	**44**	**44**	**44**	**118**	**292**

Om de ramjusteringar som har förutsatts i planeringen inte kommer till stånd, måste inriktningen i prop. 1976/77:74 enligt chefen för armén omprövas på väsentliga punkter. Förhållandet anges bli detsamma om riksdagen beslutar om nya reformer som leder till kostnadsökningar inom fredsdriften utan att justera den ekonomiska ramen med motsvarande belopp. Arméchefen pekar härvid på förestående beslut om ny befälsordning och om förbandssjukvården i fred. Som alternativ till en omprövning av inriktningen kan en del av de beslutade och enligt chefen för armén olönsamma förändringarna i fredsorganisationen omprövas eller senareläggas.

2.4.3 Chefen för marinen

Chefen för marinen är programmyndighet för huvudprogrammet Marinförband som omfattar följande delprogram.

2.1 För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.
2.2 Helikopterförband
2.3 Ytattackförband m. m.
2.4 Ubåtsförband
2.5 Minröjningsförband
2.6 Fasta kustartilleriförband
2.7 Rörliga kustartilleriförband
2.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefen för marinen har i enlighet med överbefälhavarens direktiv utarbetat programplan för huvudprogrammet Marinförband i följande ekonomiska planeringsram (prisläge februari 1977; milj. kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Planeringsram	1 660	1 642	1 625	1 618	1 693	8 238

Härutöver har överbefälhavaren utfärdat planeringsanvisningar som i korthet innebär att den krigsorganisatoriska utvecklingen inom huvudprogrammet Marinförband skall inriktas mot ett huvudsakligt innehåll enligt nivå B i överbefälhavarens programplan för perioden 1977/78–1981/82. Sjörobot för ytattackförbanden samt ubåtar och rörligt kustartilleri prioriteras av överbefälhavaren. Minskningar som kan framtvingas av den ekonomiska situationen skall i första hand göras genom att utrangera äldre materiel och anläggningar. Överbefälhavaren har vidare gett chefen för marinen direktiv att planera för en ökad samordning av organisationerna i Göteborg och Karlskrona.

Chefen för marinen har anmält behov av ytterligare medel för viss verksamhet och ersättningsanskaffning som enligt hans mening behövs för att uppnå intentionerna i 1977 års försvarsbeslut. Den planeringsram för huvudprogrammet Marinförband som överbefälhavaren har anvisat bör därför enligt chefen för marinen höjas. De begärda ramjusteringarna är följande (prisläge februari 1977; milj. kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Ramjustering	179,4	118,4	81,4	68,4	103,4	551,0

Chefen för marinen redovisar inledningsvis sin grundsyn på de marina stridskrafternas uppgifter och på utnyttjandet av dem som stöd för vår säkerhetspolitik.

Chefen för marinen framhåller den ökade betydelse som det skandinaviska området enligt hans mening har fått. Särskilt påpekas områdets dominerande flankposition i förhållande till Norska havet och passagen därifrån mot Atlanten. De strategiska förhållandena kräver enligt chefen för marinen stridskrafter som kan hävda vårt territorium och avvisa varje försök att otillbörligt utnyttja vårt område. Dessa stridskrafter är en förutsättning dels för att vår alliansfria politik skall inge förtroende i omvärlden, dels för att vi skall kunna försvara oss om vi blir anfallna.

Försvarsmaktens viktigaste uppgift är invasionsförsvar. Chefen för marinen understryker att Sveriges gränser utgörs av hav och svårtillgänglig terräng. Försvaret måste därför enligt hans mening till väsentlig del inriktas mot att möta en invasion över havet, vilken kan vara kombinerad med luftlandsättningar och företag över landgränsen.

Invasionsförsvaret måste enligt chefen för marinen utformas som ett djupförsvar med förmåga att i det längsta hindra en angripare att få fast fot i landet. Chefen för marinen understryker betydelsen av att tidigt kunna möta en angripare när denne är som svagast, dvs. innan angriparen har kunnat komma in i landet och där utveckla sina överlägsna resurser.

Om vår säkerhetspolitiska linje är framgångsrik och vi under en konfliktsituation i vår omgivning lyckas förbli neutrala är det enligt marinchefen helt nödvändigt att vårt försvar har tillräckliga resurser för att hävda vår neutralitet och avvärja kränkningar av vår långa havsgräns. Samtidigt måste försörjningen, dvs. sjöfarten, kunna skyddas.

Chefen för marinen finner det därför nödvändigt att vi för såväl invasionsförsvaret som neutralitetsskyddet disponerar marina stridskrafter av tillräcklig kvalitet och kvantitet.

De marina stridskrafternas uppgifter och utnyttjande sammanfattas av chefen för marinen på följande sätt. De skall i samverkan med övriga stridskrafter i det längsta förhindra att en angripare får fast fot på svensk mark. De skall möta och fördröja en angripare och tillfoga honom förluster som hindrar eller försvårar hans företag. Sådana områden som från angriparens synpunkt är betydelsefulla för hans styrketillväxt eller som är väsentliga för totalförsvaret skall försvaras. De marina stridskrafterna skall skydda kustsjöfarten i våra farvatten, sjötransporter till och från Gotland samt importsjöfart så långt ut som våra resurser gör det möjligt. De skall hävda vårt oberoende och fullgöra våra förpliktelser enligt internationell rätt under fred och neutralitetstillstånd genom att bevaka vårt sjöterritorium samt avvisa kränkningar och andra brott mot våra tillträdesbestämmelser.

Chefen för marinen har funnit att statsmakterna i 1977 års försvarsbeslut har bejakat betydelsen av flera marina funktioner. Han konstaterar att försvarsbeslutet har fastlagt att anskaffning av sjörobot innebär en angelägen förbättring av ytattackflottiljerna och således bör genomföras, att minkrigföringen har stor betydelse i invasionsförsvaret och att anskaffningen av det tredje minfartyget bör fullföljas, att ubåt A 17 bör utvecklas och anskaffas mot bakgrund av ubåtssystemets betydande roll i invasionsförsvaret, att anskaffningen av minjaktfartyg bör genomföras, att tungt rörligt kustartilleri bör anskaffas och att det är angeläget att behålla äldre kustartillerianläggningar som till rimliga underhållskostnader ger väsentliga tillskott till den samlade effekten.

Chefen för marinen anser att de betalningsmedel och planeringsramar som marinen har tilldelats inte svarar mot dessa ställningstaganden. Han understryker att den utveckling av marinen som nu möjliggörs enligt hans mening inte stämmer överens med försvarsbeslutets principiella inriktning. Han framhåller att årets programplanearbete har präglats av stora ansträngningar att inom tilldelade medelsramar lösa de uppgifter som har lagts på honom. Planen är enligt marinchefen utomordentligt hårt belastad och besparingarna har drivits mycket långt. Trots detta har vissa uppgifter inte fått rum.

Chefen för marinen anger att situationen är synnerligen allvarlig och redovisar flera faktorer som har lett till nuvarande läge. Han framhåller att marinens enligt hans mening snäva totalanslag i förening med kostnadsutvecklingen har medfört dels en fortlöpande eftersläpning i anskaffningsverksamheten, dels akuta likviditetsproblem. Fortlöpande kraftiga besparingsansträngningar har lett till att alla besparingsmöjligheter har uttömts. Chefen för marinen förutser dessutom att nya kostnader kan tillkomma liksom att priskompensationen blir otillräcklig.

I marinens programplan finns enligt marinchefen inga reserver för oförutsedda utgifter eller för en pris- och löneutveckling som överstiger överbefälhavarens prognos. Det finns vidare enligt chefen för marinen inga rimliga möjligheter att inrymma nya eller ökade uppgifter, t. ex. avseende datakraft eller ny befälsordning.

Chefen för marinen understryker betydelsen av att materielen omsätts och förnyas i tillräckligt snabb takt. I valet mellan vidmakthållande av äldre materiel och nyanskaffning har chefen för marinen prioriterat det senare. Han föreslår därför att ett antal äldre fartyg och kustartilleribatterier utgår ur krigsorganisationen tidigare än vad som angavs i föregående programplan.

Chefen för marinen poängterar att marinens krigsorganisation måste vara allsidig och innehålla ett flertal förbandstyper. Inom tilldelade medelsramar är detta emellertid inte möjligt. Viktiga funktioner såsom ubåtsjakt och minröjning hotar att successivt försvinna. Medel har inte kunnat avsättas för att anskaffa de minjaktfartyg som var inplanerade tidigare.

Chefen för marinen framhåller att det krävs omfattande åtgärder för att hejda en kraftig antalsminskning och föråldring inom samtliga förbandstyper som har väsentliga uppgifter i invasionsförsvaret, nämligen ytattack, ubåtar samt fast och rörligt kustartilleri. Chefen för marinen har därför vid planeringen sökt avdela resurser till dessa förbandstyper även om angelägna behov finns inom många andra sektorer. Han framhåller att vissa geografiska områden i framtiden inte kan ges ett godtagbart försvar.

Tillgängliga resurser för materielanskaffning till marinen är i stor utsträckning bundna för att fullfölja den anskaffning som pågår eller är beslutad. Chefen för marinen har funnit att utrymme bara kan beredas för ett fåtal nya objekt, nämligen sjörobot till torpedbåtar av typ Spica, nytt tungt rörligt

kustartilleri samt ubåtar av typ A 17. Han framhåller att även dessa objekt kan komma att drabbas av ytterligare förseningar med den medelstilldelning som har förutsatts i programplanen.

Personalkostnaderna tar en ökande andel av tilldelade resurser. Chefen för marinen anser att det är utomordentligt viktigt att denna utveckling bryts. Det får emellertid enligt hans mening inte ske på bekostnad av personalens arbetsvillkor.

Chefen för marinen fullföljer uppställda personalminskningsmål. Dessa kommer dock enligt hans mening att medföra sänkt beredskap och försämrad utbildning. Chefen för marinen har vidare funnit det nödvändigt att minska repetitionsutbildningen.

Inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar m. m. har besparingsansträngningarna drivits långt. Chefen för marinen anmäler att praktiskt taget alla objekt som inte är bundna genom beställningar eller helt nödvändiga för den löpande verksamheten har fått utgå eller läggas senare. Chefen för marinen anser att detta är särskilt illavarslande, eftersom priskompensation inte utgår inom detta anslag. Balansen mellan anskaffning av vapenmateriel och tillhörande befästningar visar allvarliga brister. Chefen för marinen anser att byggnadsanslagen måste kompenseras för prishöjningar på samma sätt som övriga anslag.

Chefen för marinen framhåller betydelsen av att tillräckliga resurser satsas på forskning och utveckling så att handlingsfriheten för framtida anskaffningar behålls. Han anser att tilldelade medel inte medger en verksamhet inom denna sektor som på lång sikt säkrar handlingsfriheten inom väsentliga områden. Bl. a. framhåller chefen för marinen att vår förmåga att utveckla och projektera ytattackfartyg inom landet kan gå förlorad.

Chefen för marinen anför bl. a. följande om delprogrammens utveckling under programplaneperioden.

Förbanden inom delprogrammet För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m. skall säkerställa övriga förbands insats. Åtgärder har planerats för att öka ledningssäkerheten. Luftvärn för försvar av krigsförtöjningsplatser och anläggningar i baserna moderniseras. En ny basorganisation införs. I denna eftersträvas ökad rörlighet hos underhållsförbanden.

Inom delprogrammet Helikopterförband pågår försök med en gemensam organisation för försvarets tunga helikoptrar.

Inom delprogrammet Ytattackförband m. m. fullföljs anskaffningen av patrullbåtar. Anskaffning av sjörobotar med medellång räckvidd för torpedbåtar av typ Spica påbörjas under perioden. Ett nytt minfartyg anskaffas. Det skall även utrustas för utbildning av befäl av olika kategorier.

Inom delprogrammet Ubåtsförband fullföljs anskaffningen av tre ubåtar av typ Näcken. Under perioden utgår ett antal äldre ubåtar. Några

ubåtar av typ Draken moderniseras. Beställning av ubåtar av typ A 17 har planerats i slutet av perioden.

Inom delprogrammet Minröjningsförband överförs minsvepare av typ Hanö till vedettbåtar när de av ålderskäl utgår ur minröjningsorganisationen. Övriga minsvepare behålls under perioden.

Delprogrammet Fasta kustartilleriförband minskas fortlöpande under perioden. Pågående anskaffning av nya tunga batterier fullföljs. Vissa äldre batterier moderniseras i begränsad omfattning. Anskaffning av modern minmateriel fortsätter. Prototyp till ny minutläggare projekteras under perioden. Närluftvärnet för de fasta förbanden moderniseras.

Delprogrammet Rörliga kustartilleriförband vidmakthålls i huvudsak under perioden. Anskaffning av ett nytt rörligt kustartillerisystem påbörjas.

Inom delprogrammet Gemensamma produktionsresurser prioriteras utbildningen till och av fast anställd personal. Ändrad rekryteringsform för plutonsofficerselever har planerats. Investeringar och iståndsättningar är under perioden inriktade på rationaliseringsbefrämjande åtgärder. Kasernrenoveringsprogrammet fullföljs.

Fördelningen av kostnaderna (exkl. tillägg) på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Delprogram	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.	127,0	111,0	112,0	95,5	109,5	555,0
Helikopterförband	30,5	24,5	23,0	21,5	28,5	128,0
Ytattackförband m. m.	204,0	233,5	259,5	213,0	255,0	1 165,0
Ubåtsförband	127,5	125,5	70,0	108,0	109,0	540,0
Minröjningsförband	37,0	28,0	32,0	29,0	29,0	155,0
Fasta kustartilleriförband	205,0	186,0	194,0	202,0	172,0	959,0
Rörliga kustartilleriförband	56,5	46,0	61,5	67,0	68,0	299,0
Gemensamma produktionsresurser	884,5	921,5	897,0	894,0	900,0	4 497,0
Kostnader	**1 672,0**	**1 676,0**	**1 649,0**	**1 630,0**	**1 671,0**	**8 298,0**
Justering på grund av överplanering m. m.	– 12,0	– 34,0	– 24,0	–12,0	+ 22,0	– 60,0
Betalningsmedel	**1 660,0**	**1 642,0**	**1 625,0**	**1 618,0**	**1 693,0**	**8 238,0**

Betalningsmedlens (exkl. tillägg) fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Anslag	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet	882,8	946,0	941,0	942,0	950,0	954,0	4 733,0
C 2. Marinförband: Materielanskaffning	500,0	554,3	549,3	531,5	536,5	568,4	2 740,0
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	26,0	28,1	28,1	31,0	30,4	52,0	169,6
C 4. Marinförband: Forskning och utveckling	30,0	43,0	41,0	44,0	40,0	45,0	213,0
III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar	79,9	88,6	82,6	76,5	61,1	73,6	382,4
	1 518,7	**1 660,0**	**1 642,0**	**1 625,0**	**1 618,0**	**1 693,0**	**8 238,0**

[1] Prisläge februari 1976.

På tilläggsrader redovisar chefen för marinen sådant som inte har fått rum inom tilldelade ramar men som enligt vad han anser är de mest angelägna behoven för att kunna nå upp till intentionerna i 1977 års försvarsbeslut. Det medelstillskott som chefen för marinen begär behövs enligt hans mening för att

- genomföra repetitionsutbildning enligt överbefälhavarens anvisningar. I programplanen har nämligen vissa begränsningar gjorts under planens fyra sista år,
- behålla tidigare planering för anskaffning av Pingvin-robot och ubåt A 17 och därigenom bl. a. förhindra ökade kostnader som oundvikligen blir följden av en senareläggning av projekten,
- anskaffa minjaktfartyg. Tidigare planerad anskaffning har på grund av det ekonomiska läget måst utgå,
- börja anskaffa lätta fasta batterier (ELSA) under perioden. Tillskjuts inte medlen kan batterierna inte anskaffas enligt ursprunglig planering,
- anskaffa tungt rörligt kustartilleri (KARIN) enligt tidigare planering,
- komplettera vapenmateriel omfattande torpeder, minor och motmedel m. m. I programplanen har nämligen anskaffning av vapenmateriel för både flottan och kustartilleriet måst minskas i oroväckande utsträckning,
- projektera nytt ytattackfartyg,
- anskaffa simulatorer för taktisk utbildning. På lång sikt ger detta ekonomiska besparingar,
- tidsmässigt anpassa byggnadsobjekt som släpar efter,
- förstärka forskningen och utvecklingen för att göra det möjligt att utveckla sådan materiel som kommer att behövas i framtiden.

Det medelstillskott som chefen för marinen begär på tilläggsrader i årets programplan fördelas på objekt och budgetår enligt följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Repetitionsutbildning	–	+ 12	+ 12	+ 12	+ 12	+ 48
Minfartyg	+ 45	–	– 35	– 10	–	± 0
Robot Pingvin	+ 50	+ 35	–	– 50	– 35	± 0
Ubåt A 17	–	–	+ 10	–	–	+ 10
Minjakt	+ 42	+ 30	+ 45	+ 50	+ 63	+ 230
ELSA	–	–	–	+ 9	+ 11	+ 20
KARIN	+ 8	+ 16	+ 11	+ 7	+ 8	+ 50
Vapenmateriel m. m.	–	+ 5	+ 8	+ 20	+ 20	+ 53
Projektering av nytt ytattackfartyg	–	–	+ 10	+ 10	+ 10	+ 30
Simulatorer	–	+ 6	+ 6	+ 6	–	+ 18
Befästningar och kaserner	+ 20	–	–	–	–	+ 20
Forskning och utveckling	+ 10	+ 10	+ 10	+ 10	+ 10	+ 50
	+ 175	**+ 114**	+ 77	**+ 64**	**+ 99**	**+ 529**

Enligt chefen för marinen är det väsentligt att marinen tillförs dessa medel. Marinchefen framhåller att därigenom skulle i någon mån de brister och den eftersläpning repareras som enligt hans uppfattning har uppstått på grund av de knappa ramar som har tilldelats marinen.

2.4.4 Chefen för flygvapnet

Chefen för flygvapnet är programmyndighet för huvudprogrammet Flygvapenförband som omfattar följande delprogram.

3.1 För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband
3.2 Jaktförband
3.3 Luftvärnsrobotförband
3.4 Attackförband
3.5 Spaningsförband
3.6 Flygtransportförband
3.7 Basförband
3.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefen för flygvapnet har i enlighet med överbefälhavarens direktiv utarbetat programplan för huvudprogrammet Flygvapenförband i följande ekonomiska planeringsram (prisläge februari 1977; milj. kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Planeringsram	3 942	3 917	3 899	3 892	3 956	19 606

Härutöver har överbefälhavaren utfärdat särskilda planeringsanvisningar som i korthet innebär att den krigsorganisatoriska utvecklingen inom huvudprogrammet Flygvapenförband skall inriktas mot ett huvudsakligt innehåll enligt nivå B i överbefälhavarens programplan för perioden 1977/78–1981/82 i avvaktan på särskilt beslut i flygplanfrågan. Överbefälhavaren har vidare gett chefen för flygvapnet direktiv att planera att avveckla ytterligare en flottiljadministration utöver den redan beslutade nedläggningen av F 11 och F 12. Han skall vidare planera för en minskning av kostnaderna för drift och underhåll. Överbefälhavaren har även gett chefen för flygvapnet i uppdrag att särskilt redovisa konsekvenser av och erforderlig omplanering för att inom tilldelad ram ta in beväpnat skolflygplan och/eller robot 72 i programplanen.

Chefen för flygvapnet anför att stormakternas samlade tillgångar för luftkrigföring fortsätter att öka, både kvantitativt och kvalitativt. Den nya generationen flygplan tar avsevärt större vapenlast än sina föregångare. Till detta kommer en i många fall flerdubbelt ökad verkan av det enskilda vapnet genom större precision eller täckning jämfört med tidigare. Möjligheterna till snabba förflyttningar mellan olika krigsskådeplatser ökar också genom de allt längre aktionsradier som uppnås.

Den nya generationen transportflygplan ökar en angripares frihet att välja tid och plats för luftlandsättningar samt hans möjligheter att underhålla sådana operationer från luften. Dessa förhållanden stärker enligt chefen för flygvapnet en angripares möjligheter att med luftoperativa medel slå ut både civila samhällsfunktioner och delar av det militära försvaret. Därigenom ökar enligt flygvapenchefen betydelsen av ett effektivt luftförsvar mot både anfallsflyg och lufttransporter.

Våra flygvapenförband kan enligt flygvapenchefen uppehålla den beredskap och utveckla den rörlighet och bekämpningsförmåga som kan ställa en angripare inför olönsamma uppoffringar. Dessa egenskaper hos våra flygvapenförband utgör väsentliga tillgångar och är därmed även en betydelsefull faktor när det gäller omvärldens bedömning av den svenska försvarsmaktens förmåga att ge stöd åt landets säkerhetspolitik.

De problem som har berört flygplansystem 37 och som bl. a. har inneburit att tre flygplan havererat på grund av vingbrott är i stort sett lösta vad beträffar den tekniska delen. Här återstår dock att modifiera flygplan AJ 37 och S 37, vilket kommer att begränsa tillgängligheten under viss tid.

Chefen för flygvapnet anför att programplanen till stor del är ett underlag för fortsatta ställningstaganden i de betydelsefulla flygplan- och robotfrågorna. Den bearbetning och avvägning som har skett i enlighet med överbefälhavarens direktiv och med grundinnehåll enligt den s. k. B-nivån har resulterat i att de ekonomiska ramvillkoren inte har kunnat följas trots de avsevärda och långtgående nedskärningar av stödfunktioner, beväpningsutrustningar m. m. som enligt flygvapenchefen har gjorts. I planen redovisas ett överskridande om 383,3 milj. kr.

Det finns två huvudanledningar till denna situation enligt flygvapenchefen. Den ena är de hastigt ökade och oväntat höga kostnaderna för nya flygplan och vapen och kostnader för omställning till en ändrad produktionssituation. Den andra är de ökade kostnaderna för drift och underhåll.

Kostnaderna för ledning och förbandsverksamhet har fortsatt att öka i en takt som enligt chefen för flygvapnet vida överstiger utvecklingen av nettoprisindex. Ökningarna anges främst bero på ökade kostnader för löner, underhåll och hyror. För att täcka den del av kostnadsökningarna som inte kompenseras genom nettoprisindex har flygvapenchefen tvingats utnyttja medel som tidigare avsågs för materielanskaffning.

För att anpassa verksamheten till aktuella och framtida ekonomiska resurser fortsätter minskningen av freds- och krigsorganisation. Antalet fredsdivisioner minskar under programplaneperioden med en tredjedel från 31,5 till 21,5. Fredsorganisationsminskningarna når, om man räknar in nedläggning av ytterligare en flottiljadministration utöver redan beslutade F 11 och F 12, enligt flygvapenchefen en nedre gräns där möjligheterna hastigt minskar att snabbt kunna gå över från freds- till krigsorganisation och att med kraftsamling utnyttja befintliga flygförband i alternativa huvudriktningar. Detta problem belyses i särskilda utredningar som har gjorts bl. a. för fredsorganisationsutredningens fortsatta arbete. Chefens för flygvapnet principiella inställning innebär återhållsamhet i fråga om fortsatta förbandsnedläggningar.

Förtidsavgångar av flygförare från flygvapnet till de civila flygbolagen har blivit ett alltmer akut problem. Det framtida rekryteringsbehov som flygbolagen SAS och LIN har presenterat för chefen för flygvapnet är så stort att, om rekryteringen liksom hittills huvudsakligen sker från flygvapnet, krigsdivisionernas beredskap, krigsduglighet och tjänstbarhet i längden skulle bli helt oacceptabla. Att genom ökad rekrytering och utbildning av förare till Draken- och Viggenförbanden i nämnvärd grad motverka avgångarna skulle medföra mycket stora kostnadsökningar och en alltför snabb förbrukning av det totala flygtidsinnehållet i dessa flygplansystem.

Genom en reservofficersutbildning som är anpassad för både militära och civila ändamål räknar chefen för flygvapnet med att förtidsavgångarna bland Draken- och Viggenförare kommer att minska. Mot bakgrund av flygbolagens stora rekryteringsbehov kommer problemen dock att finnas kvar. Utbildning av reservofficerare är bara en dellösning och måste dessutom av olika skäl (bl. a. flygtidsinnehållet i SK60-systemet) betraktas som tillfällig. Hur de civila flygbolagen på lång sikt skall förses med lämpligt utbildade förare är en fråga som enligt flygvapenchefen kräver snabb behandling inom den civila sektorn av samhället. Chefen för flygvapnet har en positiv grundinställning till att medverka med militära resurser för att åstadkomma lösningar. Detta gäller bara under förutsättning att de effektivitetskrav som måste ställas från försvarsmaktens sida inte eftersätts. En sådan medverkan

måste dessutom regleras så att försvarsmakten kompenseras för kostnaderna.

Mot bakgrund av de redovisade ekonomiska förutsättningarna har chefen för flygvapnet fått göra en hård prioritering. Han har så långt möjligt strävat efter att behålla ett tillräckligt antal förband utan att kraven på materielkvalitet, stödfunktioner och utbildning pressas till en nivå som inte är stridsekonomiskt lönsam. Han anser att programplanen nu är jämförelsevis balanserad och realistisk utifrån de intressen han har att företräda inom försvarsmakten. Prioriteringen har dock måst drivas så långt att inga ytterligare aktiviteter och ingen ny materiel har fått plats i planerna.

Sålunda har den inriktning av materielomsättning och utbyggnad av t. ex. stril- och basfunktionerna som har angetts tidigare behållits i fråga om grundläggande mål, men en tidsmässig förskjutning av ett flertal objekt har måst tillgripas. Detta har varit fallet främst inom områden där återgång till tidigare mål har bedömts praktiskt möjlig.

I fråga om avvägning mellan och inom de olika delprogrammen anför chefen för flygvapnet att viktiga förändringar har vidtagits i förhållande till föregående års planering i B-nivån. Dessa förändringar innebär enligt flygvapenchefen sänkning av leveranstakten för flygplan JA 37, modernisering av äldre IR-jaktrobot (rb 24 J) i stället för ny robot (rb 74), minskning av takten för uppsättning av radarstationer (PS-860, PS-L), viss materielomsättning och utbyggnad av stridsledningsanläggningar samt sänkning av utbyggnadstakten för bassystem.

Leveranstakten för flygplan JA 37 sänks av ekonomiska skäl och möjligheten att utnyttja flygplan 35 längre tas till vara. Detta medför visserligen ökade totalkostnader för 37-systemet men den största nackdelen är enligt flygvapenchefen att den operativa effektökning som övergången till flygplan JA 37 innebär senareläggs. Eftersom tidpunkten för uppsättning av den första JA 37-divisionen är oförändrad och förskjutningen för den sista divisionen inskränker sig till drygt ett år kan flygvapenchefen till nöds godta att leveranstakten sänks.

Att robot 24 J tas in i planerna i stället för robot 74 innebär enligt flygvapenchefen en kraftig minskning av den operativa effekten. Det är därför enligt hans mening mest angeläget att ompröva denna åtgärd om de ekonomiska förutsättningarna förbättras.

Chefen för flygvapnet anmäler att det inom gällande planeringsram är omöjligt att planera in den svenska roboten (robot 72), om någon flygplansersättning i enlighet med givna direktiv skall kunna ske.

Även stridsledningssystemet beskärs. Kravet på ledningskapacitet över hela landet har dock hindrat nämnvärd minskning av antalet anläggningar. Målsättningen beträffande strilradarsystem PS 860 fullföljs med en lägre utbyggnadstakt, varvid ett antal levererade stationer måste ställas i förråd. Även avsedda befästningar vid en del platser senareläggs.

Erforderliga resurser har enligt flygvapenchefen inte kunnat avdelas så att tidsplanen för nybyggnad av en luftförsvarscentral i sektor N3 kan hållas. En senareläggning av byggstarten har blivit nödvändig. Behovet av en ny luftförsvarscentral i sektor N3 är enligt flygvapenchefen väl dokumenterat och har på senare år understrukits bland annat av arbetsmiljöskäl. Chefen för flygvapnet finner det därför angeläget att nybyggnad kan påbörjas under programplaneperioden.

Den önskvärda anpassningen av bassystemet kan enligt flygvapenchefen inte fullföljas under programplaneperioden på det sätt som tidigare har planerats. Han anser dock att anpassningen är nödvändig. Målet kommer därför att kvarstå. Senareläggningar och vissa kvantitativa begränsningar måste dock vidtas. Enligt flygvapenchefen innebär detta ökad risktagning och ger inte den frihet i fråga om basering som är av vital betydelse för våra flygstridskrafters operationsmöjligheter. Möjligheterna till en relativt snabb återtagning motiverar dock att denna risk tas.

Behovet av transportflygplan i fred och krig ökar och överstiger enligt chefen för flygvapnet väsentligt tillgången. Försvarsmakten har i fred sex flygplan av typ Tp 79 (DC-3 från andra världskriget) och tre flygplan av typ Tp 84 (Hercules). I krig disponeras dessutom civila flygplan. Dessa är dock inte lämpliga för transport av ammunition och skrymmande materiel. Chefen för flygvapnet anser att antalet militära transportflygplan behöver ökas för att tillgodose totalförsvarets transportbehov. Avsatta medel medger emellertid att bara ca hälften av de gamla transportflygplanen ersätts under perioden.

Chefen för flygvapnet utgår i programplanen från att nio divisioner av flygplan JA 37 skall anskaffas. Han anger att några kostnader för den nionde divisionen inte uppstår under programplaneperioden. Anskaffning av den nionde jaktdivisionen beror enligt chefen för flygvapnet på om totalt 14 eller 15 divisioner av de olika versionerna av flygplan 37 skall tillverkas.

Anskaffningen av flygplan A 20 förutsätts gälla sex divisioner. I föregående års programplan uttryckte flygvapenchefen farhågor för att flygplan A 20 inte var en lönsam lösning av AJ 37-ersättningen med anledning av de höga kostnaderna för projektet.

Med det kostnadsunderlag som industrin har lämnat i juni 1977 kan konstateras att anskaffningen av flygplan A 20 inte ryms inom angivna ramar. Ytterligare minskningar och omavvägningar inom flygvapnet medför enligt flygvapenchefen orimliga konsekvenser.

Underlag för utländska alternativ saknas men bör enligt flygvapenchefen tas fram och studeras inför en eventuell steg 1-framställning, om inte kostnaderna för A 20-systemet kan anpassas till en nivå som är rimlig och någorlunda jämförbar med motsvarande utländska system. Denna kostnadsanpassning för vårt inhemska alternativ är en nödvändig process, där flygvapenchefen väntar sig bearbetade kostnadsuppgifter som baseras på en produktion som är väl avpassad till givna mål.

Chefen för flygvapnet redovisar en post utanför angivna ramar som är att hänföra till A 20-projektets kostnadsökning. Till största delen bör denna kostnadsökning enligt flygvapenchefen hänföras till s. k. avvecklingskostnader för den inhemska flygindustrin och inte belasta flygvapnets planeringsram.

Lösningen av skolflygplanfrågan bygger i chefens för flygvapnet grundalternativ på en direktanskaffning efter programplaneperioden. Ersättningen av skolflygplan kan enligt flygvapenchefen anstå till år 1986 och anskaffningen inriktas mot ett utländskt alternativ som anses bli billigare än ett inhemskt. Det är oftast möjligt att beväpna ett sådant rent skolflygplan av enkelt slag. Lönsamheten och effekten hos ett sådant system i framtida stridsmiljö är emellertid så låg att flygvapenchefen avvisar en sådan åtgärd. En satsning på beväpning av rena skolflygplan är enligt chefen för flygvapnet att dåligt utnyttja resurser som skulle kunna ge bättre effekt om de fördes över och samlades till den medeltunga attacken.

Frågan om val av attackrobot mot sjömål för flygplan A 20 har inte slutbehandlats. Satsningen på denna robottyp måste bli beroende av sannolikheten för kustinvasion jämfört med andra invasionsformer. Den svenska sjömålsroboten 04 uppvisar enligt chefen för flygvapnet brister i en framtida stridsmiljö främst i fråga om räckvidd. Flygvapenchefen anser det vara tveksamt om det är riktigt att satsa på en ganska omfattande modifiering med hänsyn till att vapnet redan nu är gammalt. Anskaffningen av sjömålsrobot bör enligt chefen för flygvapnet inriktas mot utländska objekt. Utredningen om möjligheterna att anpassa ett sådant vapen till svenska behov bör fortsätta. En förlängning av livstiden för robot 04 E ger emellertid flygvapnet den handlingsfrihet som t. v. bör finnas.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Delprogram	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	504	568	516	492	527	2 607
Jaktförband	1 401	1 448	1 291	1 278	1 183	6 601
Luftvärnsrobotförband	1	–	–	–	–	1
Attackförband	552	506	509	456	432	2 455
Spaningsförband	178	133	94	117	109	631
Flygtransportförband	66	89	56	55	65	331
Basförband	593	575	564	553	539	2 824
Gemensamma produktionsresurser	777	753	769	746	786	3 831
Kostnader	**4 072**	**4 072**	**3 799**	**3 697**	**3 641**	**19 281**
Justering på grund av överplanering m. m.	–62	–155	+100	+195	+315	+393
Betalningsmedel	**4 010**[1]	**3 917**	**3 899**	**3 892**	**3 956**	**19 674**[1]

[1] Inkl. planerad återtagning av medel som har hållits inne under budgetåret 1977/78.

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Anslag	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet	1 462	1 713	1 693	1 678	1 674	1 690	8 448
D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning	1 364	1 702	1 689	1 639	1 682	1 725	8 437
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	32	45	39	53	40	31	208
D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling	571	426	377	378	346	377	1 904
III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar	80	124	119	151	150	133	677
	3 509	**4 010**[2]	**3 917**	**3 899**	**3 892**	**3 956**	**19 674**[2]

[1] Prisläge februari 1976.
[2] Inkl. planerad återtagning av medel som har hållits inne under budgetåret 1977/78.

Chefen för flygvapnet har inte kunnat planera in anskaffning av flygplan A 20 inom den ram som överbefälhavaren har tilldelat. Flygvapenchefen redovisar därför en överplanering på 383,3 milj. kr.

Chefen för flygvapnet anmäler beträffande möjligheterna att planera in de flygplan- och robotalternativ, som överbefälhavaren har beordrat honom att redovisa särskilt, att de inte ger någon meningsfull effekt på lång sikt. Både robot 72 och ett beväpnat skolflygplan kräver så stora ekonomiska resurser att flygplanersättningen i enlighet med givna direktiv blir omöjlig att genomföra utan att produktionen av JA 37 blir kraftigt störd. Någon annan komponent eller funktion som skulle kunna avstå tillräckligt med medel finns enligt flygvapenchefen inte inom huvudprogrammet.

Chefen för flygvapnet pekar på sitt huvudprograms kvalitetskrav och framhåller att han hittills har godtagit minskningar av antalet förband för att kunna få erforderlig kvalitet. Nu anser han sig emellertid stå inför en omslagspunkt, där en ytterligare minskning av antalet enheter och av grundorganisationen utesluter möjligheten att i ett förändrat säkerhetspolitiskt läge återta ett sådant minimum av både kvalitet och kvantitet som svarar mot hotet. En optimering i denna avvägningsfråga innebär att endast en flottiljadministration utöver F 11 och F 12 bör dras in.

2.4.5 Överbefälhavaren

Överbefälhavaren har utarbetat programplan för det militära försvaret, ÖB 78–83. Planeringen har genomförts mot bakgrund av 1977 års försvarsbeslut, regeringens planeringsanvisningar samt betänkanden från försvarets ledningsutredning och försvarets fredsorganisationsutredning.

Regeringens planeringsanvisningar innebär bl. a. att

- som utgångspunkt för planeringen för femårsperioden 1978/79–1982/83 skall gälla en planeringsram om 57 483 milj. kr. i prisläge februari 1977,
- reserver skall avdelas för bedömd skillnad mellan å ena sidan den allmänna prisutvecklingen enligt nettoprisindex och å andra sidan prisutvecklingen för försvarets personal och materiel,
- eventuell överplanering under planeringsperiodens första del skall balanseras av en motsvarande underplanering under periodens senare del,
- utveckling av flygplan A 20 samt fortsatt utveckling och tillverkning av robot 72 skall planeras in.

Överbefälhavaren vidhåller inledningsvis att den kvantitativa och kvalitativa utveckling av försvarsmaktens krigsorganisation, som i föregående programplan kallades nivå A, behövs.

I sin analys av planeringsförutsättningarna konstaterar överbefälhavaren att förändringar har inträffat i jämförelse med tidigare planering.

Beslut om krigsorganisatorisk inriktning av attackflygsystemen kan fattas först i samband med de kommande besluten om B3LA och svensk IR-jaktrobot. Antalet infanteribrigader skall om möjligt ökas medan fredsorganisation, administration och förvaltning enligt överbefälhavaren skall inriktas mot en lägre nivå än nivå B i föregående programplan.

Regeringens beräkning av lönereserven har enligt överbefälhavaren lagts till grund för planeringen. Överbefälhavaren avser emellertid att noga följa pris- och löneutvecklingen och förutsätter att utgiftsramen justeras, om försvarsbeslutets intentioner inte kan fullföljas på grund av skillnad mellan nettoprisindex och löneutveckling.

Försvarsmakten tillfördes i försvarsbeslutet investeringsmedel för personalbesparande fredsorganisatoriska förändringar. Dessa har huvudsakligen tilldelats armén. Överbefälhavaren anger vidare att andra organisatoriska förändringar än sådana som medel har avsatts för kommer att ställa betydande krav på investeringsmedel redan under programplaneperioden. Överbefälhavaren anger att hela behovet av investeringsmedel för sådana förändringar förutsätts tillföras försvarsmaktens ram.

Överbefälhavaren redovisar vidare att det under planeringens gång har kommit fram förhållanden som inom ett antal områden medför avvikelser från den krigsorganisatoriska inriktningen enligt 1977 års försvarsbeslut. Dessa förhållanden är bl. a. för låg budgetering i tidigare planer och prisutveckling utöver nettoprisindex och inplanerade reserver. De innebär

sammantaget att kostnaderna för fredsdriften har ökat kraftigt. Detta har gjort det nödvändigt att minska resurserna för materielanskaffning i motsvarande mån. Förändringarna inom försvarsgrenarna framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Avvikelser i förhållande till ÖB 77–82, nivå B.

Ändrings-post	Försvars-gren	Huvudproduktionsområde				
		Ledning och förbands-verksamhet	Materiel-anskaff-ning	Anskaffning av anlägg-ningar	Forskning och ut-veckling	Summa
Kostnadsökning	Armén	+ 1 170	+ 55	+ 80	+ 5	+ 1 310
	Marinen	+ 158	+ 150	+ 10	+ 95	+ 413
	Flygvap-net	+ 550	+ 142	–	–[1]	+ 692
		+ 1 878	**+ 347**	**+ 90**	**+ 100**	**+ 2 415**
Ökade uppgifter och återtagning av tidigare plane-rad men ej genomförd verk-samhet	Armén	–	+ 190	+ 30	–	+ 220
	Marinen	+ 56	+ 130	–	–	+ 186
	Flygvap-net	–	+ 15	–	–[1]	+ 15
		+ 56	**+ 335**	**+ 30**	**–**	**+ 421**
Minskade uppgifter	Armén	– 415	– 990	– 100	–	– 1 505
	Marinen	– 117	– 480	– 36	– 45	– 678
	Flygvap-net	– –	– 772	–	–[1]	– 772
		– 532	**– 2 242**	**– 136**	**– 45**	**– 2 955**
Summa	Armén	+ 755	– 745	+ 10	+ 5	+ 25[2]
	Marinen	+ 97	– 200	– 26	+ 50	– 79
	Flygvap-net	+ 550	– 615	–	–[1]	– 65[3]
		+ 1 402	**– 1 560**	**– 16**	**+ 55**	**– 119**

[1] Redovisas under huvudproduktionsområdet Materielanskaffning.
[2] Härifrån skall dras ett av arméchefen förutsatt ramtillskott om 155 milj. kr. Överbefälhavaren har inte tagit ställning till hur denna minskning skall ske.
[3] Härifrån skall dras en brist på 383 milj. kr. som flygvapenchefen inte har balanserat. Överbefälhavaren har förutsatt att denna minskning, om den måste göras, görs inom delprogrammet Attackförband.

Den låga budgetering som har konstaterats i fråga om huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet i programplanerna för perioden 1977/78–1981/82 förorsakas enligt överbefälhavaren av att det skiljer ca två år mellan programplanens första år och det sist genomförda, slutligt analyserade verksamhetsåret. Programplanen för perioden 1977/78–1982/83 utarbetades således mot bakgrund av erfarenheterna främst från budgetåren 1972/73–1974/75. Under dessa år avvek inte kostnaderna påfallande för

planlagd och genomförd verksamhet inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet i förhållande till budgeterade medel.

Erfarenheterna från budgetåren 1975/76 och 1976/77 visar enligt överbefälhavaren att de medel som har avdelats till huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet för dessa år inte har varit tillräckliga på grund av den snabba ökningen av pris- och lönenivån. Enligt överbefälhavarens uppfattning bör denna snabba kostnadsstegring betraktas som ett undantag från en normal utveckling.

Underhållskostnadernas ökning har vidare enligt överbefälhavaren starkt bidragit till kostnadsökningen inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet.

Tillgängliga medel för prisreglering har enligt överbefälhavaren inte motsvarat prisökningarna. Den "raka" ram som fastställdes i försvarsbeslutet medför enligt överbefälhavaren successivt minskande köpkraft i takt med att behovet att avdela reserver för pris- och löneökningar ökar.

Konsekvenserna av de förändringar som har skett blir enligt överbefälhavaren omfattande. Materielanskaffning måste senareläggas. Viss organisationsbestämmande materiel utgår ur planeringen, t. ex. minjaktfartygen. Konsekvenserna för attackflygsystemets utformning kan bli mycket allvarliga. Ammunitionsanskaffningen för armén måste senareläggas. Viss äldre materiel måste avvecklas i något snabbare takt än tidigare planerat.

Enligt överbefälhavaren är prisutvecklingen på lång sikt i fråga om utveckling och anskaffning av materiel, underhåll av materiel och byggnader samt byggnadsverksamhet väsentligt snabbare än den allmänna prisutvecklingen så som den mäts genom nettoprisindex. Om de åtgärder som nu planeras för att nå en bättre balans mellan materielanskaffning och utbildning å ena sidan och fredsdrift å andra sidan skall nå avsedd effekt, måste enligt överbefälhavaren införas ett priskompensationssystem som är anpassat till de verkliga förhållandena.

Försvarsmaktens huvuduppgift, invasionsförsvar, innebär enligt överbefälhavaren att upprätthållande av krigsorganisationens operativa styrka är det centrala i försvarsmaktens fredstida verksamhet. Liksom hittills skall det militära försvaret grundas på allmän värnplikt. Därigenom får krigsorganisationen enligt överbefälhavaren en bredd som svarar mot de uppgifter som har lagts på vårt försvar. Överbefälhavaren prioriterar tillgång och kvalitet på personal för att leda stridskrafterna, utbildning för krigsorganisationen och anskaffning av organisationsbestämmande materiel. Handlingsfriheten i fråga om försvarets utveckling på lång sikt skall främjas.

Den operativa styrkan bestäms främst av krigsorganisationens tillgång på förband för strid. Denna del av krigsorganisationen skall därför enligt överbefälhavaren tilldelas så stora resurser som möjligt. Krigsorganisationen skall utvecklas så att den samlade effekten av samverkande förband blir så hög som möjligt.

Till följd av kostnadsutvecklingen skall enligt överbefälhavaren kvaliteten

på förbandens utrustning differentieras med hänsyn till huvuduppgifterna. Vissa förbands kvalitet skall anpassas till utvecklingen i omvärlden. För andra förband begränsas den operativa användbarheten.

Fredsorganisationens huvuduppgift är enligt överbefälhavaren att vidmakthålla krigsorganisationen. I syfte att öka de resurser, som kan avdelas för att behålla väl utbildad stampersonal, för materielanskaffning och för utbildning av krigsorganisationen, behövs kraftfulla åtgärder för att minska driftkostnaderna inom fredsorganisationen. I detta sammanhang är ambitionssänkningar och uppgiftsändringar oundvikliga. Det innebär bl. a. minskning av fredsorganisationen inom alla försvarsgrenar. Sänkning av kostnaderna inom fredsorganisationen skall även nås genom förenklingar i administration och förvaltning.

Den krigsorganisatoriska utvecklingen skall enligt överbefälhavaren inriktas mot ett huvudsakligt innehåll enligt nivå B i ÖB 77–82.

Krigsorganisationen har enligt överbefälhavaren minskat till följd av tidigare försvarsbeslut. Även efter år 1977 blir reduceringar nödvändiga, vilket sammanfattningsvis framgår av följande tabell.

Krigsorganisatorisk utveckling i överbefälhavarens programplaner, ÖB 77–82 och ÖB 78–83.

Förband/enheter	ÖB 77–82, nivå B			ÖB 78–83		
	1977	1982	1987	1978	1983	1988
Infanteribrigader	16	10	10	15	12	12
Skytteregementen	4	10	10	5	8	8
Norrlandsbrigader	4	4	4	4	4	4
Pansarbrigader	5	4	4	5	4	4
Ytattackflottiljer	3	2	2	3	2	2
Ubåtar	17	14	12	12	12	12
Fregattförband	3	2	–	3	–	–
Kustartilleriförband (bataljoner och motsvarande)	34	32	29	33	29	27
Jaktdivisioner	17	10	9	15	10	9 alt. 8
Medeltunga attackdivisioner	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5
Lätta attackdivisioner	5	3	–	5	3	–
Spaningsdivisioner	8	6	6	8	6	6

Den planering som nu har genomförts innebär enligt överbefälhavaren fortsatt minskning av försvarsmaktens samlade styrka och effekt även under

1980-talet. Därmed går den krigsavhållande förmågan ned. Ökade ekonomiska resurser behövs om denna utveckling skall hejdas.

Personalminskningarna är enligt överbefälhavaren nödvändiga men också besvärande och måste på lång sikt begränsas. Med nu gällande ekonomisk inriktning kan minskningen vid mitten av 1980-talet komma att behöva uppgå till 200–250 anställda för år.

Förändringar i antalet anställda enligt överbefälhavarens programplan, ÖB 78–83, och i underlaget för försvarsbeslutet, ÖB 77–82 nivå B, framgår av följande tabell.

Personalkategori	ÖB 77–82, nivå B			ÖB 78–83		
	1977	1982	Förändring 1977/82	1978	1983	Förändring 1978/83
Militär personal	16 300	16 300	± 0	16 150	16 050	– 100
Civilmilitär personal	4 050	3 900	– 150	4 040	3 690	– 350
Civil personal	25 900	23 550	– 2 350	25 360	23 110	– 2 250
	46 250	**43 750**	**– 2 500**	**45 550**	**42 850**	**– 2 700**

Överbefälhavaren har lagt försvarets fredsorganisationsutrednings förslag till grund för planeringen av fredsorganisatoriska förändringar inom armén. Utöver tidigare beslutade åtgärder har planerats in bl. a. ändringar av utbildningsorganisationen för pansarförband i Skåne och minskningar av luftvärnets fredsorganisation.

Inom marinen förutsätts enligt överbefälhavaren lednings- och förvaltningsorganisationen samt kustartilleriets utbildningsorganisation bli reducerade.

Inom flygvapnet inplaneras avveckling av ytterligare en flottiljadministration. Statsmakternas beslut om den framtida flygplansanskaffningen kan dessutom komma att påverka fredsorganisationens utformning.

Överbefälhavarens planering förutsätter en planeringsram om 57 599 milj. kr. i prisläge februari 1977. Härtill kommer vissa kostnader för bl. a. genomförande av beslutad omlokalisering av förband, skolor och myndigheter.

Överbefälhavaren har avsatt reserver för kostnadsutvecklingen för personal och materiel enligt regeringens anvisningar.

För att försvarsgrenscheferna enligt överbefälhavarens uppfattning på ett riktigt sätt skall kunna redovisa möjligt materielinnehåll i programplanerna har han gett direktiv om att kravet på underplanering under periodens senare del skall utgå.

Överbefälhavaren har planerat in utveckling av flygplan A 20 enligt regeringens anvisningar. Enligt överbefälhavaren är inplanering av robot 72 kostnadseffektmässigt orimlig. Robot 72 har därför inte planerats in.

Chefen för flygvapnet har överskridit tilldelad ram. Detta har samband med att den krigsorganisatoriska inriktningen av attackflygsystemet inte har kunnat fastställas i avvaktan på beslut om framtida flygplansanskaffning. Överbefälhavaren konstaterar dock att attackflygsystemets framtida utformning måste radikalt omprövas om de ekonomiska problemen inte kan bemästras. Därvid kan direktanskaffning av utländska flygplan komma att behöva övervägas.

Överbefälhavarens ställningstaganden innebär vidare smärre justeringar av planeringsramarna och vissa krav på omplanering av repetitionsutbildningens omfattning, främst inom marinen.

Cheferna för armén och marinen har särskilt redovisat verksamhet som inte ryms inom tilldelade ramar. Överbefälhavaren har inte funnit anledning att därför omfördela resurser mellan huvudprogrammen.

Om pris- och/eller löneutvecklingen avviker från vad som låg till grund för 1977 års försvarsbeslut förutsätter överbefälhavaren att den militära planeringsramen höjs så att beslutets intentioner kan fullföljas.

Överbefälhavaren framhåller att fredsorganisatoriska förändringar ställer krav på betydande investeringsmedel redan under försvarsbeslutsperioden. Dessa krav har enligt överbefälhavaren endast delvis beaktats i försvarsbeslutet. Han förutsätter att erforderliga investeringsmedel tillförs försvarsmaktens ram och avser att senare presentera underlag för detta.

Chefen för marinen har framfört avvikande mening mot överbefälhavarens programplan beträffande avvägningen inom försvarsmakten. Han anser det både riktigt och möjligt att tillföra marinen ytterligare medel så att 1977 års försvarsbeslut i stort sett kan fullföljas vad beträffar marinen.

2.4.6 Föredraganden

Grunderna för det militära försvarets fortsatta utveckling har fastställts genom 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74 bil. 1, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311). De innebär bl. a. följande.

Det är nödvändigt att tillämpa en långsiktig planering inom det militära försvaret. Dagens försvar liksom det försvar vi kommer att ha under de närmaste åren är till största delen resultat av tidigare beslut. 1977 års försvarsbeslut påverkar försvarets utformning under 1980-talet.

Krigsriskerna för vår del på kort sikt kan bedömas som små samtidigt som osäkerheterna på längre sikt kvarstår. Det är därför angeläget att bevara en god handlingsfrihet vad gäller försvarets utveckling på lång sikt. En sådan långsiktig handlingsfrihet kan främjas på olika sätt. Utbildning av personal och anskaffning av organisationsbestämmande materiel bör prioriteras. Tillräckliga resurser för forskning och utveckling måste vidare avsättas.

Styrkan hos försvaret kan inte tillåtas variera alltför mycket till följd av tillfälliga säkerhetspolitiska förändringar. Även när vi väljer att prioritera den långsiktiga beredskapen och handlingsfriheten är det nödvändigt att försvaret

alltid har en viss lägsta operativ styrka. Som en beredskap mot överraskande anfall bör vi disponera snabbt tillgängliga flyg- och sjöstridskrafter liksom snabbt mobiliserbara markstridskrafter och hemvärn. Därutöver behövs också en effektiv underrättelsetjänst. Tillsammans skall dessa resurser vara så utformade och dimensionerade att totalförsvaret så långt möjligt hinner ställas om för krig innan en angripare kan föra över betydande styrkor till svensk mark. Det militära försvaret bör liksom hittills vara stridsdugligt omedelbart efter en mobilisering.

Målsättningen för vårt totalförsvar anger att försvar mot invasion skall vara försvarsmaktens huvuduppgift. Det militära försvarets styrka utgör den viktigste delen i totalförsvarets fredsbevarande förmåga. I planeringen av hur försvarsmakten skall utvecklas i framtiden är det rimligt att utgå från att en angripares kvalitet till stora delar förbättras i takt med den tekniska utvecklingen. De resurser som en angripare kan avdela mot oss torde dock representera olika kvalitetsnivåer. Resursinsatsen kommer vidare att begränsas genom den hänsyn en angripare måste ta till sin huvudmotståndare.

Våra stridskrafter skall kunna utnyttjas med tyngdpunkten i kust- och gränsområdena så att våra naturliga försvarsbetingelser tas till vara. Vi bör också utnyttja den fördel som ligger i att vårt land till stora delar omges av hav så att vi vid en kustinvasion tillfogar en angripare förluster under transporterna mot vårt land. För betydelsefulla områden och platser bör finnas ett förberett försvar. Inom områden som är särskilt hotade av luftlandsättningar bör förband kunna utgångsgrupperas. Delar av försvarsmakten bör dessutom ha en sådan rörlighet att de kan kraftsamlas till aktuella invasionsriktningar och där snabbt komma till verkan. Om en angripare ändå lyckas tränga in på djupet av vårt land måste ett effektivt och uthålligt motstånd kunna bjudas i varje del av landet. Inom områden som en angripare har tagit skall militära förband kunna fortsätta kampen i organiserade former. Även till sjöss och i luften skall operationerna kunna fortsätta. Härigenom ges möjligheter att under lång tid föra ett krig som är förlustbringande för angriparen.

Sveriges stora yta och geografiska läge med långa gränser och kuster ställer krav på att vi kan mobilisera ett förhållandevis stort antal förband. Detta i förening med vår relativt fåtaliga befolkning medför att det militära försvaret måste vila på den allmänna värnpliktens grund. Endast därigenom kan krigsorganisationen ges en bredd som svarar mot de uppgifter som vi ger vårt försvar. Den allmänna värnplikten har därutöver, liksom frivilligverksamheten, avgörande betydelse för försvarets förankring i samhället och hos hela folket. Det militära försvaret skall därför liksom hittills grundas på allmän värnplikt.

I en situation då krig pågår i vår närmaste omgivning och vi är neutrala måste vi kunna avvisa kränkningar av vårt territorium samt skydda flyg- och sjötrafik. Behovet av resurser för detta bör tillgodoses med förband och enheter som organiseras med utgångspunkt i invasionsförsvarets behov.

Försvarsmakten skall även i fortsättningen kunna sätta av resurser för medverkan av Sverige i FN:s fredsbevarande verksamhet.

Jag anser att dessa grunder alltjämt skall ligga fast.

Det ekonomiska utfallet för den period som omfattades av 1972 års försvarsbeslut kan nu överblickas. I följande tabell redovisas den slutliga medelsförbrukningens procentuella fördelning på huvudproduktionsområden under perioden.

Huvudproduktionsområde	1972/73 (%)	1973/74 (%)	1974/75 (%)	1975/76 (%)	1976/77 (%)
Ledning och förbandsverksamhet	56,8	57,3	59,0	60,9	61,7
Materielanskaffning	28,8	28,5	27,7	26,3	25,4
Anskaffning av anläggningar m. m.	5,3	5,0	4,4	4,7	5,0
Forskning och utveckling	9,1	9,2	8,9	8,1	7,9
	100,0	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Från budgetåret 1972/73 till budgetåret 1976/77 har den andel av kostnaderna som avser ledning och förbandsverksamhet ökat från 56,8 % till 61,7 % eller i genomsnitt mer än 1 % per år. Bakom denna ökning ligger främst stegrade personal-, underhålls- och driftkostnader. Ökningen motsvaras av en ungefär lika stor minskning av den andel som har gått till utveckling och anskaffning av materiel. Denna utveckling har ägt rum samtidigt som stora ansträngningar har gjorts för att begränsa kostnaderna för ledning och förbandsverksamhet. Bl. a. har omfattande personalminskningar genomförts. Trots detta har den anskaffning av materiel m. m. som antogs vara möjlig år 1972 inte kunnat genomföras i alla avseenden.

1977 års försvarsbeslut innebar bl. a. en ansträngning att bromsa kostnadsökningen för ledning och förbandsverksamhet. Omfattande fredsorganisatoriska ingrepp och en fortsatt personalminskning förutsattes. Dessutom avsattes reserver för att möta den bedömda framtida löneutvecklingen. Jag anser att det är av synnerlig vikt att tillräckligt utrymme skapas för utbildning och materielanskaffning samt för forskning och utveckling.

Försvarsgrenscheferna och överbefälhavaren har i september resp. oktober 1977 redovisat programplaner för perioden 1978/79–1982/83. Planerna utgår från 1977 års försvarsbeslut och från regeringens planeringsanvisningar.

1977 års försvarsbeslut utgick från nivå B i överbefälhavarens programplan, ÖB 77–82. Härutöver avsattes vissa reserver för att möta väntade lönekostnadsökningar utöver de reserver som överbefälhavaren hade avsatt. Trots detta har en omfattande omplanering måst göras i jämförelse med underlaget för 1977 års försvarsbeslut. De senaste årens kostnadsutveckling inom ledning och förbandsverksamhet, materielunderhåll och byggnadsverksamhet har medfört att utrymmet för bl. a. materielanskaffning har minskat kraftigt. Planerad verksamhet har minskats inom samtliga produktionsområ-

den. De beräknade kostnaderna för ledning och förbandsverksamhet under femårsperioden har ökat med nära en och en halv miljard kronor i jämförelse med underlaget för försvarsbeslutet. Det ekonomiska utrymmet för materielanskaffning i planerna minskar med ungefär samma belopp.

Kostnadsandelen för ledning och förbandsverksamhet var i ÖB 77–82, nivå B, 58,1 %. I överbefälhavarens nu framlagda plan för perioden 1978/79–1982/83 är andelen 60,5 %. Den tidigare berörda utvecklingen under föregående försvarsbeslutsperiod tenderar alltså att fortsätta.

Överbefälhavarens planering innebär en fördelning under perioden 1978/79–1982/83 på avvägningsområden och avvägningsprogram enligt följande sammanställning (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Avvägningsprogram m. m.	Vidmakthållande på kort sikt av befintliga försvarsresurser	Omsättning av äldre och tillförsel av nya försvarsresurser	Forskning och utveckling	Summa
Markstridsförband	7 968	14 787	390	23 145
Övervattensstridsförband	2 439	2 159	53	4 651
Fjärrstridsförband	2 930	1 854	1 619	6 403
Luftförsvarsförband	3 683	8 850	380	12 913
Central och högre regional ledning	3 769	1 395	16	5 180
Allmän försvarsforskning	–	–	1 138	1 138
Gemensamma myndigheter och funktioner	3 893	573	13	4 479
	24 682	**29 618**	**3 609**	**57 909**

Vad gäller de nu inlämnade planerna föreligger enligt min mening en bristande överensstämmelse mellan planerad verksamhet och tillgängligt ekonomiskt utrymme.

I planerna redovisas sålunda en överplanering inom materielområdet med över en halv miljard kronor som inte har balanserats under perioden. Med hänsyn till inköpsplanering m. m. kan det finnas planeringstekniska skäl för en sådan överplanering. Den ger dock en alltför positiv bild av den sammanlagda materielanskaffning som är möjlig under planeringsperioden.

Armé- och flygvapencheferna har vidare i sina planer förutsatt ramtillskott om tillsammans mer än en halv miljard kronor under perioden. Överbefälhavaren har inte godtagit dessa tillskott inom den totala planeringsramen för det militära försvaret. Jag återkommer i det följande till mina ramberäkningar.

Utöver dessa reservationer till de redovisade programplanerna vill jag i detta sammanhang anmäla att ytterligare en omplanering har måst göras sedan planerna lämnades in. När det gäller anskaffning av materiel för arméförband har försvarets materielverk i december 1977 anmält att det enligt nuvarande beräkningar behövs nära 300 milj. kr. mer för budgetåret 1977/78 än vad som beräknades tidigare. Överbefälhavaren har yttrat sig över framställningen.

Bristen på betalningsmedel beror bl. a. på att det under budgetåren 1975/76

och 1976/77 har beställts mer materiel än vad betalningsmedlen medger. Likviditetssituationen har förvärrats ytterligare genom att berörda industrier i nuvarande konjunkturläge har börjat att leverera den beställda materielen snabbare än normalt. Balansen mellan tillgängliga betalningsmedel och planerad anskaffningsverksamhet för armén bedöms inte kunna återställas inom armén som helhet under budgetåret 1977/78. Detta gäller trots att det i praktiken har införts stopp för nya beställningar av materiel samtidigt som repetitionsövningarna och byggnadsverksamheten inom armén har begränsats så långt som det är praktiskt möjligt.

Överbefälhavaren har föreslagit åtgärder under budgetåren 1977/78 och 1978/79 för att lösa de aktuella problemen. Jag godtar i stort överbefälhavarens förslag till åtgärder och kommer sålunda vid fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåret 1977/78 att föreslå regeringen att armén tillförs medel så att den materiel som levereras skall kunna betalas och att motsvarande medel hålls inne när det gäller flygvapnets anslag för materielanskaffning. Mina anslagsberäkningar för budgetåret 1978/79 innebär att denna tillfälliga omfördelning mellan försvarsgrenarna regleras. Jag har sålunda återfört de innehållna medlen till flygvapnets anslag för materielanskaffning genom att minska arméns anslag till ledning och förbandsverksamhet, materielanskaffning samt forskning och utveckling. Minskningen av anslaget till ledning och förbandsverksamhet har skett genom att repetitionsutbildningen har begränsats.

Det är givetvis helt otillfredsställande att en sådan situation som den nyss beskrivna kan uppstå. Att det kan ske visar enligt min mening på en allvarlig brist i kontrollen av anslagens utnyttjande. Det är nödvändigt att förbättringar i detta avseende vidtas. Jag avser att låta genomföra en analys av orsakerna till det inträffade så att en upprepning kan förhindras.

Jag anser att den principiella inriktningen i 1977 års försvarsbeslut skall stå fast. Ambitionerna i beslutet kan dock inte till alla delar fullföljas i den ekonomiska nivå som har angetts i beslutet. Det blir nödvändigt att senarelägga vissa verksamheter eller att låta dem utgå ur den fortsatta planeringen.

Med dessa förbehåll och med de ställningstaganden jag i det följande gör till utvecklingen av avvägningsprogram och funktioner anser jag att den inriktning som överbefälhavaren har angett kan ligga till grund för den fortsatta planeringen. Förändrade förutsättningar kan självfallet senare föranleda vissa ändringar i den här angivna inriktningen.

Markstridsförbanden skall i samverkan med sjö- och flygstridskrafterna kunna lösa stridsuppgifter i invasionsförsvaret i gräns- och kustområden. De skall även, om detta blir nödvändigt, kunna fullfölja striden inne i landet. Vissa förband skall avses för strid även inom delar av vårt land som har tagits av angriparen.

Avvägningsprogrammet omfattar arméförbanden utom vissa luftvärnsförband samt kustartilleriförbanden.

Planeringen är genomförd i enlighet med 1977 års försvarsbeslut. Infanteri-, norrlands- och pansarbrigader samt rörligt kustartilleri prioriteras. Stor

vikt läggs vid brigadernas eldkraft i form av pansarvärns- och luftvärnsvapen samt vid förbandens rörlighet.

Jag uttalade i prop. 1976/77:74 (bil. 1 s. 121) att planeringen om möjligt borde inriktas mot att modernisera ett ökat antal infanteribrigader i förhållande till de tio som avsågs i överbefälhavarens nivå B. Chefen för armén har i sin nu inlämnade programplan planerat att modernisera tolv infanteribrigader. Den elfte brigaden organiseras om samtidigt med de ursprungligen planerade tio brigaderna och erhåller därvid modern materiel av samma slag som dessa genom omfördelning från tidigare planerade fristående förband. Den tolfte brigaden planeras däremot inte bli omorganiserad under den närmaste femårsperioden. Den är dessutom, åtminstone t. v., avsedd att utrustas med äldre materiel, främst vad avser artilleri och luftvärn. Överbefälhavaren godtar arméchefens planering för planeringsperioden.

Chefens för armén inriktning av planeringen mot tolv moderniserade brigader innebär att den elfte brigaden erhålls genom att materiel tas från andra förband. Vad gäller den tolfte brigaden är det osäkert om det är ekonomiskt möjligt att genomföra en modernisering. Vidare innebär arméchefens nu framlagda programplan betydande begränsningar i ammunitionsanskaffning m. m. i förhållande till tidigare planering. Detta kan leda till en allvarlig risktagning i fråga om förbandens uthållighet i strid. Det kan också påverka vår förmåga att i ett beredskapsläge tillverka ammunition m. m. Som jag nyss har redovisat har vidare utvecklingen under hösten 1977 visat att den programplan som chefen för armén lämnade in i september 1977 måste arbetas om i väsentliga avseenden. Mot denna bakgrund är jag f. n. inte beredd att biträda en planering som är inriktad mot fler än tio moderniserade brigader. Utbildningen vid infanteriförbanden bör dock t. v. bedrivas så att handlingsfrihet finns att organisera en elfte moderniserad brigad.

Infanteriförbandens operativa rörlighet förbättras. I föregående programplan avsågs detta ske bl. a. genom att terrängfordon organisatoriskt inlemmas i de moderniserade brigaderna. Enligt arméchefens nu framlagda programplan upprättas i stället ett antal särskilda transportförband. Därigenom förbättras brigadförbandens operativa rörlighet på ett totalt sett mindre kostnadskrävande sätt än genom att låta terrängfordon ingå i varje brigads organisation. Överbefälhavaren godtar arméchefens planering i detta avseende. Med hänsyn till den ekonomiska situationen godtar även jag arméchefens planering inom detta område, men tar inte nu ställning till antalet särskilda transportförband.

Det är angeläget att även de infanteribrigader, som inte moderniseras nu, behålls i krigsorganisationen. Chefen för armén har i sin planering kallat dessa brigader skytteregementen. Han föreslår att de, allteftersom de ges en ökad rörlighet och ett ökat stridsvärde samt en organisatorisk anpassning till de moderniserade brigaderna, kallas infanteriregementen.

Enligt min mening bör det av förbandens benämning framgå att det även i detta fall är fråga om brigadförband. Samtidigt bör givetvis framgå den skillnad i modernitet och kvalitet som finns mellan de båda brigadtyperna.

Jag vill därför, mot bakgrund av det stridsvärde brigaderna avses få, förorda att de brigader som nu moderniseras kallas infanteribrigad 77 medan de övriga kallas infanteribrigad 66 R.

De fyra norrlandsbrigaderna bör behållas och moderniseras.

Jag framhöll i prop. 1976/77:74 (bil. 1 s. 122) det angelägna i att vi även på lång sikt kan disponera pansarförband för försvaret av främst Skåne, övre Norrland, östra Mellansverige och Gotland samt att pansarförbanden bör inriktas mot att omfatta, utom fyra pansarbrigader, även de stridsvagns- och pansarbataljoner samt fristående stridsvagnskompanier som kan organiseras med nu befintlig materiel. Chefen för armén har planerat att renovera och modifiera ett antal centurionstridsvagnar. Jag anser att dessa åtgärder är önskvärda men mot bakgrund av det ekonomiska läget och den osäkerhet som f. n. råder om möjligheterna att skapa godtagbara övningsbetingelser för pansarförbanden på Gotland är jag inte nu beredd att godta arméchefens planering i detta avseende.

I prop. 1976/77:74 (bil. 1 s. 122) anförde jag att pansarvärnsfunktionen även i framtiden kommer att ha stor betydelse. Jag förordade därför att en ny lätt pansarvärnsrobot skulle utvecklas inom landet. Detta arbete bör fortsätta. Vidare förordade jag en begränsad anskaffning av tunga pansarvärnsrobotar. Mot bakgrund av den förändrade ekonomiska situationen finner jag att den senare anskaffningen inte kan genomföras.

Jag anser att det är väsentligt att ett stort antal markstridsförband – inte minst lokalförsvarsförband och hemvärn – kan disponeras för försvar av vårt territorium. Hemvärnet har därvid stor betydelse främst i kuppförsvaret, ytövervakningen och hemortsförsvaret i övrigt. Hemvärnet bör efterhand moderniseras enligt arméchefens planering.

Chefen för marinen avser att under programplaneperioden börja anskaffa tungt rörligt kustartilleri. Jag biträder denna planering. Jag vill också understryka behovet av fast kustartilleri i anslutning till viktiga hamnar samt kust- och skärgårdsområden. Ett antal tunga kustartilleribatterier tillförs organisationen under programplaneperioden. Vissa äldre tunga fasta batterier moderniseras, vilket jag bedömer ge ett väsentligt tillskott till den samlade effekten. Av ekonomiska skäl är det dock nödvändigt att låta ett antal äldre fasta kustartilleribatterier gå ur organisationen tidigare än vad som förut har planerats. Jag biträder planeringen härvidlag.

Övervattensstridsförbanden skall genom anfall mot en angripares sjötransportmedel och sjöstridskrafter och genom mineringar kunna försvåra anfall över havet. De skall vidare kunna skydda vår sjöfart och övriga förflyttningar till sjöss samt medverka i övervakning och incidentberedskap.

Avvägningsprogrammet omfattar ytattackförband, helikopterförband samt min- och minröjningsförband.

F. n. pågår en omstrukturering av ytattackförbanden. Nya torpedbåtar av typ Spica T 131 har levererats. Patrullbåtar beväpnade med sjörobotar av typ Pingvin levereras. Äldre enheter, bl. a. jagare, fregatter och torpedbåtar,

avvecklas i snabbare takt än vad som förutsattes i tidigare planering. Jag godtar planeringen inom detta område med hänsyn till den ekonomiska situationen.

Överbefälhavaren och chefen för marinen anser att det är mycket angeläget att de moderna torpedbåtarna beväpnas med sjörobotar med medellång räckvidd. Jag delar uppfattningen att en sjörobotbestyckning är angelägen.

Effekten hos de enskilda enheter som ingår i ytattackförbanden förstärks genom att deras insatser sker samlat och samordnat inom förbanden. Jag anser att ytattackförbanden även fortsättningsvis, utom en effektiv beväpning, bör förses med sådana resurser för den taktiska ledningen att de kan uppträda i flottiljförband. F. n. leds ytattackflottiljerna från jagare. Studier där olika alternativ belyses bör fortsätta så att erforderligt beslutsunderlag finns i god tid innan jagarna utgår ur organisationen.

Beträffande sjöfartsskyddet anser jag att enheter som primärt avses för invasionsförsvar bör kunna lämna erforderligt skydd. Helikoptrar utrustade för ubåtsjakt bör avses för uppgiften att i samverkan med övervattensfartyg upptäcka och bekämpa ubåtar.

Minkrigföringen har stor betydelse i invasionsförsvaret. Jag anser det därför angeläget att vi har god tillgång till sjöminor. Örlogsfartygen bör ges förmåga att ta ombord och fälla minor. I första hand avses dock civila fartyg utnyttjas för att lägga ut större mineringar. Av beredskaps- och utbildningsskäl behövs i fred ett begränsat antal särskilda stamminfartyg. Ett tredje minfartyg har därför beställts.

Minröjningsfunktionen tillgodoses väsentligen med civila fartyg. Den kvalitativa förbättring som anskaffning av minjaktfartyg skulle ha inneburit kan av ekonomiska skäl inte genomföras f. n. Det är enligt min mening viktigt att klarlägga hur minröjningsfunktionen skall tillgodoses i framtiden.

Fjärrstridsförbanden skall utanför vår kust kunna anfalla främst en angripares tonnage för trupp- och underhållstransporter och därigenom minska en angripares styrka. Fjärrstridsförbanden utgör sålunda den främre delen av vårt djupförsvar. Ubåtsförbanden skall även kunna utföra minering på stort avstånd från vår kust. Attackflygförbanden skall i samband med försvar mot en gränsinvasion kunna anfalla mål av olika slag även på stort avstånd framför våra förband. De skall också kunna sättas in mot en angripares luftlandsättningsföretag samt användas för direkt understöd av markstridsförband. Det senare är den lätta attackens huvuduppgift.

Avvägningsprogrammet omfattar attackflyg- och ubåtsförband.

Ombeväpningen av attackförbanden till flygplan AJ 37 Viggen är slutförd och krigsorganisationen kommer under 1980-talet att omfatta 5,5 divisioner. I krigsorganisationen ingår även fem lätta attackdivisioner utrustade med skolflygplan SK 60.

Frågan om framtida anskaffning av attack- och skolflygplan bereds f. n.

inom regeringskansliet. Jag avser föreslå regeringen att anmäla frågan i särskild proposition.

Ubåtar bör även framdeles disponeras i invasionsförsvaret. Det är av väsentlig betydelse att möjligheterna att inom landet utveckla och tillverka ubåtar behålls. Ubåt Näcken (A 14) levereras under programplaneperioden. Antalet ubåtar kommer trots detta att minska från sjutton till tolv under den närmaste tiden. Enligt de framlagda planerna utvecklas och anskaffas ubåt A 17. Jag anser att ubåt A 17 bör utvecklas och anskaffas.

Luftförsvarsförbanden skall kunna försvåra en angripares flygkrigföring mot vårt land, skydda våra övriga stridskrafter och områden som är viktiga för totalförsvaret samt tillsammans med andra funktioner bidra till att befolkningen skyddas.

Avvägningsprogrammet omfattar jakt-, luftvärnsrobot- och luftvärnsförband samt stridsledningS- och luftbevakningsförband.

Enligt min mening kommer luftförsvaret även i framtiden att utgöra en väsentlig faktor för försvarets krigsavhållande förmåga. Jag anser att ett starkt luftförsvar även framgent fordrar både jaktflyg och luftvärnsförband av tillräcklig kvantitet och kvalitet. Luftförsvarsförbanden genomgår f. n. stora förändringar. Förbandens materiella kvalitet förbättras bl. a. genom att flygplan JA 37 Viggen tillförs. Chefen för flygvapnet har planerat att på lång sikt ombeväpna nio jaktdivisioner med JA 37 Viggen. Överbefälhavaren har inte tagit ställning till planeringen i detta avseende. Jag anser att den fortsatta planeringen skall inriktas mot åtta divisioner JA 37 Viggen. Handlingsfriheten beträffande en nionde jaktdivision bör dock behållas.

Beträffande luftvärnet gäller att robot 67 Hawk moderniseras. Härigenom behålls detta robotsystem åtminstone till början av 1990-talet. Jag anser att robotsystem Hawk under denna tid ger ett väsentligt bidrag till luftvärnets samlade effekt. Luftvärnsrobot 70 som successivt tillförs organisationen innebär vidare en avsevärd kvalitetsförbättring av luftvärnet.

Fortsatt inhemsk utveckling och anskaffning av ny IR-jaktrobot (robot 72) för flygplan JA 37 Viggen har inte planerats in. I stället innehåller planerna modifiering av en redan befintlig IR-jaktrobot. Frågan om robotanskaffning bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag avser att föreslå regeringen att anmäla frågan i särskild proposition.

Avvägningsprogrammet Central och högre regional ledning omfattar krigsorganisation för centrala och högre regionala staber samt vissa lednings-, sambands- och underhållsförband m. m.

En allsidig och effektiv underrättelsetjänst behövs både i fred och i krig. I fred krävs den för att nödvändiga beredskapsåtgärder skall kunna vidtas i tid, medan den i krig behövs för att största möjliga effekt skall kunna tas ut av våra stridskrafter. Det är därför nödvändigt att vi disponerar resurser för att skaffa erforderliga underrättelser. En sådan resurs är spaningsflyget. Flygplan

S 37 Viggen utgår ur organisationen under 1990-talet. Frågan om framtida behov av spaningsflyg sedan S 37 Viggen har utgått bör belysas inom ramen för framtida flygplansanskaffning. En annan väsentlig komponent i ett fungerande underrättelsesystem utgör signalspaningen. Verksamheten vid försvarets radioanstalt är därför av central betydelse för totalförsvaret både i fred och i krig.

Försvaret har ett stort behov av målinriktad forskning som ett led i sin långsiktiga planering. Detta behov fylls i första hand inom ramen för avvägningsprogrammet Allmän försvarsforskning. Verksamheten har betydelse för möjligheterna att skapa handlingsfrihet för försvarets utveckling på längre sikt. Detta gäller särskilt den tillämpade försvarsforskningen som bör ges företräde före forskning av allmän kunskapsuppbyggande karaktär. Även inom försvarsforskningen måste emellertid besparingar eftersträvas. Möjligheterna att genom prioriteringar och i vissa fall ambitionssänkningar minska de ekonomiska och personella behoven bör därför tas till vara. Vidare bör kapaciteten vid försvarets forskningsanstalt i ökad utsträckning kunna utnyttjas även av civila avnämare.

Jag går så över till att behandla utbildningen.

Inledningsvis vill jag erinra om det förslag till framtida befälsordning som i annat sammanhang föreläggs riksdagen samt att beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (Fö 1975:01) under år 1977 har avlämnat betänkandet (SOU 1977:26) Kvinnan och försvarets yrken. Betänkandet har remissbehandlats och bereds f. n. inom försvarsdepartementet.

Förutsättningarna för att värnpliktsförsvaret skall ge den avsedda effekten är att de enskilda – både anställda och värnpliktiga – aktivt medverkar och bär sin del av ansvaret. Jag anser att den utveckling som nu pågår beträffande samverkan och medinflytande kan öka möjligheterna att nå dessa mål och jag erinrar om att regeringen i mars 1977 har tillkallat en kommitté (Fö 1977:01) för att utreda formerna m. m. för de värnpliktigas medinflytande. Jag vill i detta sammanhang peka på de i vissa fall särskilda krav som den militära utbildningen ställer. Utbildningen måste bedrivas med effektivitet och realism så att alla får fullt förtroende för sin och förbandets förmåga att lösa uppgifterna samt förståelse för vilka krav dessa uppgifter ställer i krig.

Värnpliktsutbildningen har i stort sett planerats i enlighet med 1977 års försvarsbeslut, vilket innebär att grundutbildningen även i fortsättningen sker enligt de riktlinjer som har gällt efter 1972 års försvarsbeslut, samt att repetitionsutbildningen återkommer regelbundet under hela värnpliktstiden. Chefen för marinen har dock för tiden efter budgetåret 1978/79 planerat in en repetitionsutbildning som har minskats i jämförelse med underlaget för försvarsbeslutet. Överbefälhavaren har i huvudsak godtagit planeringen av värnpliktsutbildningen. Han har dock inte tagit ställning till marinchefens planering av repetitionsutbildningen efter budgetåret 1978/79. Jag godtar t. v.

i stort den gjorda planeringen. Slutlig ställning till marinchefens planering av repetitionsutbildningen efter budgetåret 1978/79 behöver inte tas nu.

Ekonomiska skäl har gjort det nödvändigt att starkt begränsa repetitionsutbildningen vid alla försvarsgrenar under budgetåret 1978/79. Jag återkommer till detta i mina ställningstaganden under de berörda anslagen.

Chefen för flygvapnet har i sin programplan konstaterat att förtidsavgången av flygförare från flygvapnet har blivit ett alltmer akut problem. Flygbolagen Scandinavian Airlines System (SAS) och Linjeflyg AB (LIN) har presenterat så stora framtida rekryteringsbehov att krigsdivisionernas beredskap, krigsduglighet och tjänstbarhet enligt chefen för flygvapnet blir helt oacceptabla, om rekryteringen även i fortsättningen huvudsakligen sker från flygvapnet. Den nyligen inrättade reservofficersutbildningen av flygförare, som också är anpassad till civila ändamål, kan minska förtidsavgången bland aktiva flygförare. Enligt chefens för flygvapnet mening är de civila flygbolagens pilotbehov en fråga som kräver snabb behandling inom den civila sektorn av samhället.

De redovisade konsekvenserna av förtidsavgången av flygförare till flygbolagen inger även enligt min mening oro. Frågan om rekrytering av flygförare övervägs f. n. inom flygbolagen. För SAS del är rekryteringsfrågan naturligen en skandinavisk fråga. Den nyligen påbörjade reservofficersutbildningen av flygförare kan vidare endast till mycket liten del tillgodose flygbolagens pilotbehov. Mot denna bakgrund övervägs inom försvars- och kommunikationsdepartementen hur både flygvapnets och flygbolagens behov av flygförare skall kunna tillgodoses.

Jag vill slutligen framhålla den stora betydelse som reservbefäl och värnpliktigt kompanibefäl har i krigsorganisationen.

De frivilliga försvarsorganisationerna har stor betydelse för totalförsvaret. Tillsammans representerar de en omfattande insats från ett stort antal människor och breddar försvarets kontaktyta mot samhället. Organisationerna bör beredas goda verksamhetsmöjligheter. Jag anser att organisationer som har till ändamål att bedriva fortsatt befälsutbildning eller att rekrytera s. k. A- och B-personal för frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret bör prioriteras vid tilldelning av resurser.

Jag går därefter över till att behandla fredsorganisationen.

Riksdagen (prop. 1972:45, FöU 1972:15, rskr 1972:184) har beslutat att lägre regionala och lokala myndigheter inom alla försvarsgrenar skall organiseras om (OLLI). Omorganisationen har i stort sett genomförts. Organisationsförändringarna följs upp och utvärderas av försvarsgrenscheferna och överbefälhavaren. Jag återkommer senare (s. 69) till denna fråga.

Försvarets fredsorganisationsutredning har lämnat förslag till fredsorganisationens utformning för armén och del av marinen. Utredningen behandlar f. n. återstående delar av marinen samt flygvapnet och även frågan om

samordning över försvarsgrensgränserna. Fredsorganisationens utformning för armén och del av marinen har behandlats i prop. 1977/78:65, som i huvudsak följer de förslag som försvarets fredsorganisationsutredning har lagt fram.

Försvarsmaktens ledningsutredning skall se över och lämna förslag till organisation m. m. av det militära försvarets centrala och högre regionala ledning i fred. Betänkande om den centrala ledningen har överlämnats. Resultat av utredningen om den högre regionala ledningsnivån beräknas föreligga under år 1978. Regeringen har avlämnat prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. och avser att senare återkomma beträffande den högre regionala ledningen.

Överbefälhavaren har i februari 1977 redovisat en översiktlig informationssystem – och datakraftplan som bygger på ett regeringsbeslut år 1975. I planen har överbefälhavaren satt upp mål för utbyggnaden av försvarets datakraft under den närmaste tioårsperioden. Planen har remitterats till bl. a. statskontoret och försvarets rationaliseringsinstitut.

Statskontoret framhåller bl. a. att planen representerar en mycket hög målsättning och ifrågasätter realismen i att genomföra den inom en tioårsperiod. Försvarets rationaliseringsinstitut redovisar tveksamhet i fråga om planerna att bygga ut stordatoranläggningar och menar att man bör avvakta resultatet av försöksverksamheten med mindre datorer innan ställning tas till vissa lokalinvesteringar.

Överbefälhavaren har i oktober 1977 i sin programplan anmält att han mot bakgrund av konstaterade kostnadsstegringar och planeringssituationen i övrigt inom försvarsmakten avser att på nytt granska sina planer för datakraftutbyggnad. I avvaktan härpå tar jag inte ställning till planeringen i detta avseende nu.

De organisationsutredningar m. m. som jag nyss har redovisat får återverkningar på den framtida personalstrukturen inom försvaret. Jag räknar härvid med att den nya befälsordning som jag har berört tidigare liksom statsmakternas beslut i anslutning till utredningsarbetet om kvinnan i försvaret kommer att bilda en viktig grund för försvarets personalstruktur.

F. n. styrs antalet anställda bl. a. av regeringens uppdrag till överbefälhavaren att i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut genomföra vissa personalminskningar inom försvarsmakten. Nu gällande mål för minskningen är 3 900 anställda netto under perioden september 1972 – september 1979. Fram till mars 1977 är nettominskningen 3 260 anställda.

För att ge en rättvisande bild av personalläges faktiska förändring måste hänsyn tas till genomförda organisationsändringar m. m. Med en sådan omräkning har personalläget inom försvarsmakten under perioden september 1972 till mars 1977 ändrats enligt vad som framgår av följande tabell.

Tidpunkt	Antal anställda (antal personmånader omräknat till heltidstjänstgörande)			
	Militära	Civil-militära	Civila	Summa
September 1972	16 210	4 285	28 305	48 800
September 1973	16 540	4 240	27 830	48 610
September 1974	16 375	4 135	26 915	47 425
September 1975	16 245	4 100	26 645	46 990
September 1976	16 305	4 040	26 055	46 400
Mars 1977	16 100	4 010	25 800	45 910
Förändring september 1972–mars 1977	**-110**	**-275**	**-2 505**	**-2 890**

Jag bedömer det möjligt att nå det gällande personalminskningsmålet.

För att behålla en rimlig balans mellan fredsorganisationens kostnader och krigsorganisationens styrka behövs ytterligare åtgärder för att motverka kostnadsstegringar för fredsorganisationen. Detta kan bl. a. ske genom fortsatta personalminskningar men även andra möjligheter till kostnadsbesparingar är, som angavs i prop. 1976/77:74 (bil. 1 s. 132), nödvändiga att pröva. Jag vill i detta sammanhang också erinra om vad jag anförde i samma proposition, nämligen att försvarets köp av tjänster under senare år har ökat på bekostnad av verksamhet i egen regi bl. a. som en följd av personalminskningsmålen. Jag anförde också att jag avsåg att närmare studera denna fråga. F. n. genomförs särskilda undersökningar rörande försvarets behov av verkstadskapacitet. Inom regeringskansliet bereds också fortifikationsförvaltningens förslag om organisation m. m. av fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå. Förslaget grundas på de riktlinjer som riksdagen (prop. 1975/76:100 bil. 6, FöU 1975/76:32, rskr 1975/76:273) har godkänt. Båda dessa frågor berör avvägningen mellan verksamhet i försvarets egen regi och köp av tjänster.

Överbefälhavaren har i sin programplan redovisat den personalutveckling som har planerats av myndigheterna jämte sina egna bedömningar av personalminskningseffekten av förestående omorganisationer. Sammantaget redovisar överbefälhavaren en planerad minskning med 2 700 anställda netto under perioden 1978/79–1982/83. Jag biträder t. v. överbefälhavarens planering men vill i detta sammanhang också understryka att regeringen i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. har anfört att större besparingar måste göras än vad som har planerats hittills.

Regeringen har uppdragit åt överbefälhavaren att redovisa sin syn på den lokala fördelningen av försvarets personal i relation till de givna uppgifterna och i den mån större avvikelser förekommer även redovisa vilka åtgärder som avses bli vidtagna för att komma till rätta med dem.

Överbefälhavaren har begränsat redovisningen till att avse läget beträffande militär och civilmilitär personal på lokal och lägre regional nivå inom försvarsgrenarna. Han anser att arbetsläget för personalen är pressat vid

många lokala myndigheter men att större brister i balansen mellan uppgifter och resurser bara förekommer vid enstaka myndigheter, främst inom armén och marinen. Han anser att läget är sämst i storstadsregionerna och då främst inom Östra militärområdet. Bristande balans mellan uppgifter och resurser inom förbanden beror enligt överbefälhavaren främst på dålig tillgång på befäl för den direkta utbildningen av värnpliktiga. Han anför att förändringar på lägre regional och lokal nivå (OLLI) i första hand har berört den civila personalen. Inom ramen för pågående uppföljning granskas enligt överbefälhavaren i vad mån uppgifter och resurser stämmer överens vid berörda förband. I särskild ordning undersöks även personalbehov och kapacitet vid de förbandsbundna verkstäderna.

Den anställda personalens organisationer har anmält avvikande uppfattning om överbefälhavarens redovisning. Personalorganisationerna finner det bl. a. högst otillfredsställande att överbefälhavaren har begränsat redovisningen till att avse endast militär och civilmilitär personal vid förbanden. Denna avgränsning innebär att omkring 28 000 anställda har undantagits från redovisningen. Personalorganisationerna lämnar vidare synpunkter på hur redovisningen kan fördjupas.

Jag anser att planerings- och budgetarbetet inom försvarsmakten fortlöpande dels skall klarlägga vilka uppgifter som skall lösas, dels åstadkomma lämplig balans mellan uppgifter och resurser totalt och vid de olika myndigheterna. Självfallet måste alla personalkategorier omfattas av detta arbete. Balans mellan uppgifter och resurser är en viktig förutsättning för personalens arbetstillfredsställelse och därmed också effektivitet i arbetet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att regeringen i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. har lämnat förslag om principer för ledningen av försvarsmakten i fred och riktlinjer för organisation av de centrala staberna. Därvid anges att försvarets planerings- och ekonomisystem bör vara det övergripande ledningssystemet för att styra verksamheten i fred inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Det anges också att de lägre regionala och lokala myndigheterna mycket snart bör få ett väsentligt större ansvar och därmed också större befogenheter än vad de har kunnat ges hittills. Organisationen vid dessa myndigheter har nyligen setts över. När erfarenheter av organisationen har erhållits och konsekvenserna för de lägre regionala och lokala myndigheterna av uppgifts- och organisationsändringarna vid de centrala och högre regionala myndigheterna kan överblickas, kan justeringar i den lägre regionala och lokala organisationen behöva vidtas. Jag vill också erinra om att regeringen i prop. 1977/78:65 om vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret har anfört att det bör ges bättre möjligheter att anpassa organisationen vid lägre regionala och lokala myndigheter till skiftande lokala förhållanden. Även arbetsmiljöfrågorna bör beaktas i detta sammanhang. Jag vill påminna om att jag i prop. 1976/77:74 (s. 135) angav att en väg som bör utnyttjas är att kartlägga de problem som de anställda upplever på sin arbetsplats. Detta kan ge myndigheterna möjlighet att i samråd med personalen lösa viktiga arbetsmiljöfrågor.

Jag har i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. även angett den personalminskning som bör eftersträvas när fredsorganisationen på central och högre regional nivå utformas. Enligt min mening bör det bli möjligt att i viss utsträckning tillföra utbildningsfunktionen militär och civilmilitär personal från central och högre regional nivå i överensstämmelse med de starka rekommendationer som 1974 års försvarsutredning har gett.

Ett genomförande av den nya befälsordning som jag har berört tidigare innebär att utbildningen till befäl förbättras. Reformen medför emellertid kostnadsökningar. Det är i nuvarande ekonomiska läge inte möjligt att genomföra en sådan rekrytering att den militära personalen ökar. Emellertid bör det naturligtvis vara möjligt att tillfälligt öka rekryteringen ett budgetår och göra motsvarande begränsningar ett annat budgetår. Det kan t. ex. vara möjligt att öka rekryteringen i ett visst konjunkturläge eller på en viss plats i landet där bristerna är stora. Det bör ankomma på regeringen att reglera dessa frågor.

Självfallet får rationaliseringsverksamheten inte ensidigt inriktas på personalminskningar. Även andra sätt att minska kostnaderna för fredsorganisationen måste prövas. Huvudsyftet skall vara att minska de totala kostnaderna. I egenskap av fackmyndighet sammanställer och bedömer försvarets rationaliseringsinstitut myndigheternas rationaliseringsplaner. Myndigheterna är emellertid själva ansvariga för att deras verksamhet bedrivs rationellt och det behövs därför en nära anknytning mellan rationaliseringsplaneringen och myndigheternas ordinarie planeringsverksamhet. För att förstärka de större programmyndigheterna med specialiserad rationaliseringskompetens har personal från försvarets rationaliseringsinstitut i ökad utsträckning placerats för tjänstgöring vid dessa myndigheter. Jag anser detta vara riktigt och förordar att verksamheten fortsätter. Det är emellertid också angeläget att på ett bättre sätt än f. n. ta till vara initiativ och kunskaper vid de lokala myndigheterna och på detta sätt åstadkomma en decentraliserad rationaliseringsverksamhet. Försvarets rationaliseringsinstitut bör biträda myndigheterna i denna strävan genom att ställa resurser till deras förfogande. Förutsättningarna för de anställdas medbestämmande torde också förbättras om rationaliseringsverksamheten bedrivs på detta sätt.

1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 137, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) innebär bl. a. att planeringen för det militära försvarets fortsatta utveckling under perioden 1977/78–1981/82 bör ske med utgångspunkt i en planeringsram om totalt 51 875 milj. kr. i prisläge februari 1976. Ramen är horisontell, vilket innebär ett basbelopp för varje budgetår av 10 375 milj. kr. i samma prisläge.

Medelsförbrukningen inom utgiftsramen för det militära försvaret har för budgetåret 1977/78 minskats med 150 milj. kr. (prop. 1976/77:150, FöU 1976/77:2 y, FiU 1976/77:30, rskr 1976/77:342).

Som framgår av det följande (s. 75) beräknar jag basbeloppet för budgetåret 1978/79 till 11 499 milj. kr. i prisläge februari 1977. För att planeringsramen enligt 1977 års försvarsbeslut skall uppnås måste de medel som hålls inne

under budgetåret 1977/78 återfås. Jag förordar att beloppet får återtas med en tredjedel under vart och ett av budgetåren 1979/80, 1980/81 och 1981/82, varvid beloppen prisomräknas med nettoprisindex. Sammantaget innebär detta en planeringsram för perioden 1978/79–1982/83 om 57 660 milj. kr. i prisläge februari 1977 enligt följande tabell.

Budgetår	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1978/79–1982/83
Basbelopp	11 499	11 499	11 499	11 499	11 499	57 495
Återtagning	–	55	55	55	–	165
Planeringsram	**11 499**	**11 554**	**11 554**	**11 554**	**11 499**	**57 660**

Enligt 1977 års försvarsbeslut skall utgiftsramen för det militära försvaret kompenseras enligt nettoprisindex för pris- och löneförändringar. I den mån sådana värnpliktsförmåner som inte kan sägas i egentlig mening vara föremål för pris- och löneutveckling, utan bestämda genom särskilda beslut av statsmakterna, medför kostnadsökningar utöver vad nettoprisindex ger skall utgiftsramen justeras i motsvarande mån.

Stabiliteten i försvarsplaneringen är i betydande utsträckning beroende av de planerings- och budgetrutiner som tillämpas. Genom 1977 års försvarsbeslut vidgades möjligheterna att under ett påföljande budgetår återfå medel av utgiftsramarna som inte har utnyttjats under det föregående budgetåret. Upp till 2 % av basbeloppet för det föregående budgetåret får föras över till det påföljande budgetåret.

2.4.7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling som jag har angett i det föregående.

2.5 Anvisningar för perspektivplanering m. m.

Regeringen uppdrog i november 1977 åt överbefälhavaren att genomföra perspektivplanering för det militära försvarets utveckling efter år 1982. Resultatet av planeringen skall redovisas i en perspektivplan som omfattar två delar. Samtidigt lämnades de första anvisningarna för planeringen. I dessa anvisningar anges bl. a. att arbetet med att ta fram underlag m. m. inför nästa större beslut om försvarets inriktning skall utgå från att beslutet kommer att fattas våren 1982 och att statsmakternas ställningstagande härvid skall baseras på underlag bestående av bl. a. perspektivplanen och en programplan som grundas på denna.

I anvisningarna meddelas vissa säkerhetspolitiska utgångspunkter för perspektivplaneringen. För närmare kännedom om dessa hänvisas till anvisningarna vilka har tillställts riksdagens försvarsutskott och utrikesutskott. Dessutom har särskild redogörelse lämnats dessa utskott.

Under perspektivplaneringens fas 1 skall olika idéer till försvarsstrukturer utvecklas och värderas. Därvid skall bl. a. utrönas under vilka betingelser olika typer av system bör ingå i försvaret. De olika strukturernas känslighet för förändringar i planeringsförutsättningarna bör om möjligt också belysas.

Som allmän bakgrund för utformning och värdering av försvarsstrukturerna har inom sekretariatet för säkerhetspolitik och långsiktsplanering (SSLP) utarbetats ett antal s. k. angreppsfall som har ställts till bl. a. överbefälhavarens förfogande.

Ett ekonomiskt studieintervall har anvisats. Dess undre gräns ligger vid en årlig resurstilldelning av 9 miljarder kronor i prisläge februari 1977 och dess övre gräns vid en årlig resurstilldelning av 14 miljarder kronor i samma prisläge.

Enligt anvisningarna skall överbefälhavaren lämna in perspektivplan del 1 till regeringen senast den 1 februari 1979.

Riksdagen har vid 1976/77 års riksmöte (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) uttalat att den parlamentariska granskningen av det underlag som myndigheterna tar fram bör börja på ett tidigare stadium än hittills för att bl. a. skapa bättre möjligheter till parlamentarisk påverkan i beslutsprocessen och för att stimulera den allmänna debatten i försvarspolitiska frågor. Jag kommer under år 1978 att föreslå regeringen att tillkalla en försvarskommitté.

2.6 Ramberäkning för budgetåret 1978/79 m. m.

2.6.1 Överbefälhavaren

Överbefälhavarens yttrande över myndigheternas anslagsframställningar

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar för budgetåret 1978/79 tar överbefälhavaren upp bl. a. vissa särskilda planeringsfrågor.

Överbefälhavaren behandlar därvid först lönekostnaderna. Utfallet av 1977 års avtalsförhandlingar förelåg inte i sådan tid att det kunde läggas till grund för anslagsframställningarna. Överbefälhavaren har därför i sina direktiv angett att lönesumman schablonmässigt skall räknas upp med 7 % av 1976 års löner inkl. resultat av kontrollstationsförhandlingarna i slutet av år 1976. De lokala löneförhandlingarna – ALLÄ 77 – var inte heller genomförda och kunde sålunda inte kostnadsberäknas. Överbefälhavaren har utgått från att ALLÄ 77 kommer att kosta 0,5 % av lönesumman. Han har avdelat vissa reserver för att täcka skillnaden mellan löneökningarna och den kompensation som nettoprisindex ger. Reserverna utgörs av dels de prisregleringsmedel som inte delas ut till anslagen för iståndsättning och investeringar m. m., dels en allmän reserv som har satts av i 1977 års försvarsbeslut och som för budgetåret 1978/79 utgör 0,5 % av lönesumman.

Enligt överbefälhavaren överskrider myndigheternas anslagsframställningar anvisad medelsram med 303 048 000 kr. Härav motsvaras 48 726 000 kr. av de medel som överbefälhavaren begär utöver basbeloppet för omlokaliseringskostnader.

Enligt överbefälhavarens direktiv redovisar vissa myndigheter i särskild bilaga verksamhet som inte ryms inom den medelsram som överbefälhavaren har tilldelat dem. Inom huvudprogrammen 1–3 har överbefälhavaren inriktat planeringen mot den krigsorganisation som har redovisats i nivå B i ÖB 77–82. Medel har avdelats för att nå detta mål. Cheferna för armén och marinen har därutöver begärt 42 resp. 179,4 milj. kr. Överbefälhavarens granskning av redovisade tilläggskrav har inte gett anledning till omprioriteringar inom den ram som regeringen har anvisat.

I övrigt tar överbefälhavaren upp en rad detaljfrågor under de olika anslagen. I dessa delar får jag hänvisa till överbefälhavarens yttrande som i kopia har överlämnats till riksdagens försvarsutskott.

Överbefälhavarens ramberäkning

Med utgångspunkt i basbeloppet för budgetåret 1978/79 enligt 1977 års försvarsbeslut beräknar överbefälhavaren utgiftsramen för det militära försvaret till 11 715 910 000 kr. enligt följande.

Basbelopp (prisläge februari 1976)	10 375 000 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1976–februari 1977	1 121 540 000
Ändrad lagstiftning om ersättning med anledning av kroppsskada	5 329 000
Basbelopp (prisläge februari 1977)	**11 501 869 000**
Tillkommer:	
Särskilt uppdrag åt försvarsdepartementet	200 000
Genomförande av omlokalisering för vissa myndigheter	48 726 000
Kostnader för datamaskinutrustning vid Stockholms datamaskincentral och flygtekniska försöksanstalten	3 000 000
Återtagning av medel som har ställts till regeringens förfogande under budgetåret 1977/78	162 115 000
Utgiftsram (prisläge februari 1977)	**11 715 910 000**

Enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77:64, SfU 1976/77:21, rskr 1976/77:201) skall vissa ersättningar med anledning av kroppsskada höjas. För försvarets del innebär detta att kostnaderna under anslaget F 22. Vissa ersättningar ökar med 7 milj. kr. Överbefälhavaren har dock begränsat sitt krav på ramkompensation till den del av kostnadsökningen som inte ryms inom den ram som han har tilldelat anslaget.

Enligt överbefälhavaren bör utgiftsramen tillfälligt höjas med ett belopp som motsvarar försvarets forskningsanstalts kostnader för att ta fram underlag åt delegationen för folkrättslig behandling av inhumana vapen.

För att genomföra den del av omlokaliseringen av vissa myndigheter som berör budgetåret 1978/79 begär överbefälhavaren 48 726 000 kr. utanför utgiftsramen för det militära försvaret. I beloppet ingår 7 310 000 kr. i lön till personal med s. k. NOM-garanti vid försvarets forskningsanstalt och försvarets materielverk. Enligt överbefälhavaren är kostnaderna en direkt följd av statsmakternas omlokaliseringsbeslut. Överbefälhavaren anser det inte rimligt att lönekostnader läggs på försvarsmakten genom lokaliseringspolitiska beslut samtidigt som krav ställs på försvarsmakten att minska antalet anställda och därmed personalkostnaderna. Bland omlokaliseringskostnaderna nämner överbefälhavaren vidare 8 milj. kr. för datamaskinutrustning till den del av försvarets forskningsanstalt som skall omlokaliseras till Linköping och Umeå.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77:150, FiU 1976/77:30, rskr 1976/77:341) har sammanlagt 146,3 milj. kr. ställts till regeringens förfogande under anslag inom utgiftsramen för det militära försvaret budgetåret 1977/78. Överbefälhavaren har förutsatt att medlen – omräknade till prisläget i februari 1977 med nettoprisindex – får förbrukas under budgetåret 1978/79. Verksamhet som motsvarar detta belopp har planerats in för budgetåret.

Kostnaderna för komplettering av datamaskinen DEC-10 vid Stockholms datamaskincentral, som har angetts till 1,6 milj. kr., skall enligt överbefäl-

havarens uppfattning inte belasta utgiftsramen, eftersom utökningen föranleds av civila behov. Överbefälhavaren anser inte heller att datamaskinutrustning för flygtekniska försöksanstalten skall betalas inom utgiftsramen.

2.6.2 Föredraganden

Ramberäkning

I enlighet med gällande metod för ramberäkningarna (prop. 1974:1 bil. 6 s. 60, FöU 1974:19, rskr 1974:190) och med utgångspunkt i basbeloppet för nuvarande planeringsram (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 137, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) beräknar jag utgiftsramen för det militära försvaret till 11 513 740 000 kr. i prisläge februari 1977. Till detta kommer 2 030 milj. kr. i beräknad kompensation för pris- och lönehöjningar. Beräkningarna framgår av följande sammanställning.

Basbelopp (prisläge februari 1976)		10 375 000 000
Tillkommer:		
Prisomräkning februari 1976–februari 1977	+ 1 121 540 000	
Överföring av frivilliga skytteröreIsen från tionde huvudtiteln	+ 5 070 000	+ 1 126 610 000
Avgår:		
Administrationskostnader för utbetalning av vissa värnpliktsförmåner		– 2 500 000
Basbelopp (prisläge februari 1977)		**11 499 110 000**
Tillkommer:		
Omlokaliseringskostnader för vissa myndigheter		+ 14 630 000
Utgiftsram (prisläge februari 1977)		**11 513 740 000**
Tillkommer:		
Beräknad priskompensation februari 1977–medelprisläge 1978/79		+2 030 000 000
Beräknat utfall den 30 juni 1979		**13 543 740 000**

I anslutning till ramberäkningen vill jag anföra följande.

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet förordar jag att frivilliga skytteröreIsen den 1 juli 1978 förs över till fjärde huvudtiteln. Medel för verksamheten bör beräknas under anslaget till frivilliga försvarsorganisationer m. m. Basbeloppet bör höjas med ett belopp som motsvarar kostnaderna för verksamheten beräknade i prisläge februari 1977.

Fr. o. m. den 1 januari 1977 betalas ersättningar till värnpliktiga under repetitionsutbildning genom riksförsäkringsverkets försorg (prop. 1975:37, FöU 1975:18, rskr 1975:195, prop. 1975/76:134, FöU 1975/76:37, rskr 1975/

76:326). Basbeloppet bör minskas med ett belopp som motsvarar försäkringskassornas administrationskostnader för utbetalningen.

Kostnaderna för investeringar, flyttningar och särskilda förmåner till personalen i samband med att vissa myndigheter inom försvarsmakten omlokaliseras skall enligt riksdagens beslut (prop. 1972:1 bil. 6 s. 11, FöU 1972:17, rskr 1972:231) beräknas utanför utgiftsramen. För nästa budgetår har jag beräknat kostnader av denna art för försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk och försvarets forskningsanstalt till ett sammanlagt belopp av 14 630 000 kr. Ställningstagande till frågan om ramkompensation för investering i datamaskinutrustning för de delar av försvarets forskningsanstalt som skall omlokaliseras till Linköping och Umeå bör enligt min mening anstå till dess att underlag för anskaffningen föreligger.

Försvarets forskningsanstalt och försvarets materielverk har begärt medel för lönekostnader för personal som har erhållit eller beräknas erhålla s. k. NOM-garanti. Sådana kostnader kan komma i fråga också vid övriga myndigheter som skall omlokliseras. Överbefälhavaren har begärt att kostnaderna skall bestridas utanför utgiftsramen för det militära försvaret. Jag anser inte att särskilda medel bör beräknas för detta ändamål under myndigheternas anslag för budgetåret 1978/79 utan utgår från att berörd personal kommer att kunna omplaceras inom de angivna myndigheterna eller vid andra statliga myndigheter. Om denna omplacering inte skulle lyckas i något fall och kostnader därför uppstår, torde frågan om hur och i vad mån dessa skall täckas få prövas när ett säkrare underlag för ställningstagande föreligger.

Medel för sysselsättningsstimulerande åtgärder under tolfte huvudtiteln har under en följd av år i vissa fall ställts till förfogande för att betala byggnadsarbeten, materiel m. m. för försvarsmakten. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förutsätter jag att sådana medel får disponeras utöver utgiftsramen till ett belopp av 20 milj. kr. Av medel under tolfte huvudtiteln kommer därutöver 73,8 milj. kr. att disponeras under budgetåret 1978/79 för investeringar för K 4 i Arvidsjaur i enlighet med riksdagens beslut år 1973 (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:182). Därmed har sammanlagt 131,8 milj. kr. anvisats under tolfte huvudtiteln för investeringarna i Arvidsjaur.

För innevarande budgetår har riksdagen vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:74 bil. 1, s. 138 och 143, FöU 1976/77:13, rskr 1975/76:311) bemyndigat regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret dels med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex, dels med den del av ökade kostnader för vissa av de värnpliktigas förmåner som överstiger vad nettoprisindex ger för budgetåret. Jag förordar att regeringen inhämtar motsvarande bemyndiganden för budgetåret 1978/79. Jag vill vidare erinra om vad jag anförde i nyssnämnda proposition (s. 138) om vissa tekniska förändringar vid beräkning av prisreglering under löpande budgetår.

Genom nyssnämnda beslut har riksdagen vidare bemyndigat regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1977/78 på grund av över- eller underutnyttjande av ramen för budgetåret 1976/77 enligt de regler som då antogs. Jag förordar att regeringen inhämtar bemyndigande för budgetåret 1978/79 enligt samma principer.

Beträffande det belopp om 150 milj. kr. som har ställts till regeringens förfogande budgetåret 1977/78 vill jag erinra om försvarsutskottets uttalande (FöU 1976/77:2 y s. 2) att medlen skulle återfås relativt tidigt under planeringsperioden. På grund av det ogynnsamma statsfinansiella läget förordar jag, som jag tidigare (s. 71) har nämnt, att medlen inte återtas under budgetåret 1978/79 utan under de tre därpå följande budgetåren.

För innevarande budgetår har riksdagen genom nämnda beslut vid 1976/77 års riksmöte även bemyndigat regeringen att av konjunkturskäl medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret. Ett sådant överskridande regleras genom motsvarande justering av utgiftsramen för ett eller flera efterföljande budgetår. Ett motsvarande bemyndigande för regeringen behövs också för budgetåret 1978/79 och bör därför inhämtas.

För budgetåret 1977/78 har riksdagen vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 144, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) bemyndigat regeringen att överskrida utgiftsramen för det militära försvaret om beredskapsbudgeten för totalförsvaret sätts i kraft, dvs. vid krigsfara eller krig.

Bemyndigandet att överskrida utgiftsramen omfattar också beredskapsåtgärder i andra situationer än direkt krigsfara eller krig. Här avses sådana åtgärder som att värnpliktiga av beredskapsskäl kallas in till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller att andra särskilda åtgärder måste vidtas av samma skäl.

Ett motsvarande bemyndigande behövs för budgetåret 1978/79. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att överskrida utgiftsramen för det militära försvaret, om det behövs av beredskapsskäl.

I anslagsberäkningarna ingår att behållningar under anslag på kapitalbudgeten tas i anspråk med 47 450 000 kr. inom den militära utgiftsramen. För att det totala utfallet skall rymmas inom den tidigare angivna utgiftsramen kommer den samlade medelsförbrukningen att regleras i samband med prisregleringen för budgetåret 1978/79.

Förbättrade värnpliktsförmåner

Riksdagen antog vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975:37, FöU 1975:18, rskr 1975:195) riktlinjer för ett nytt förmånssystem för värnpliktiga m. fl.

Vid 1976 års riksmöte antog riksdagen (prop. 1975/76:134, FöU 1975/76:37, rskr 1975/76:326) utformningen av de ändrade ersättningarna m. m.

Det nya förmånssystemet, som har införts under budgetåret 1976/77, innebär bl. a. att under grundutbildning utgår kontantersättning i form av en fast ersättning – dagersättning – samt tillägg till dagersättningen. Under repetitionsutbildning utgår en dagpenning som motsvarar hel sjukpenning enligt den allmänna sjukförsäkringen.

För budgetåret 1978/79 har drygt 37 milj. kr. beräknats för att förbättra de värnpliktigas förmåner.

Med hänsyn till det allmänna kostnadsläget förordar jag att de värnpliktigas dagersättning höjs från 12 till 14 kr. Detta innebär att den sammanlagda dagersättningen – dagersättning och tillägg till dagersättningen – blir (14+15) 29 kr. fr. o. m. 231:a t. o. m. 300:e tjänstgöringsdagen. För tjänstgöringstid därefter blir den sammanlagda dagersättningen (14+30) 44 kr.

Även de familjesociala förmånerna bör förbättras. Jag vill i detta sammanhang anmäla att regeringen under 1977/78 års riksmöte på mitt förslag kommer att lägga fram proposition om ny familjebidragslag med utgångspunkt i 1975 års principbeslut (prop. 1975:37, FöU 1975:18, rskr 1975:195) om utformningen m. m. av det familjesociala stödet Jag förordar dock redan nu att maximibeloppet för familjepenning för hustru (motsvarande) höjs från 27 till 33 kr. för dag och att maximibeloppet för familjepenning för barn höjs från 12 till 15 kr. för dag. Härvid kommer familjepenningen för hustru (motsvarande) att ligga väsentligt över det grundbelopp som nu utgår till ensamstående enligt socialhjälpsnormen i Stockholms kommun. Familjepenningen för barn kommer att ligga över nuvarande nivå för bidragsförskott och barnpension.

Även om jag f. n. måste prioritera andra förbättringar för värnpliktiga anser jag det vara angeläget att ytterligare förbättra reseförmånerna. Jag förordar därför att värnpliktiga – som i dag får fria sovplatser enligt gällande bestämmelser för fria ledighetsresor och rabattresor – får fria sovplatser i samband med ytterligare en hemresa per kalendermånad.

Överbefälhavaren har föreslagit att det särskilda anslaget för hjälpverksamhet till förmån för värnpliktiga och deras anhöriga avvecklas och att dessa bidrag bestrids genom familjebidrag. Enligt överbefälhavaren bör bostadsbidraget dimensioneras för kostnader för hushållsström, hemförsäkring och i vissa fall telefon.

För egen del anser jag att sådana kostnader normalt bör bestridas av familjepenningen. Det kan härvid nämnas att grundbeloppen för socialhjälp avses täcka även sådana kostnader. Jag anser emellertid att det måste finnas en möjlighet att utanför familjebidragssystemet hjälpa värnpliktiga som har akuta ekonomiska behov. Jag förordar därför att anslaget för den särskilda hjälpverksamheten kvarstår. Anslaget bör höjas från nuvarande 500 000 till 800 000 kr.

De föreslagna förbättringarna bör genomföras den 1 juli 1978 och i tillämpliga delar gälla också andra som avlönas enligt samma grunder som de värnpliktiga. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till frågan om erforderliga författningsändringar.

Huvudtitelns utformning

Redigeringen av huvudtiteln har ändrats jämfört med tidigare budgetår. Efter ett avsnitt om säkerhetspolitik, som är gemensamt för totalförsvaret, har propositionen delats in i tre avsnitt, det militära försvaret, civilförsvaret och övrigt totalförsvar m. m. Under avsnitten om det militära försvaret resp. civilförsvarets fortsatta utveckling har tagits in korta översikter av försvarets planerings- och ekonomisystem. När det gäller det militära försvaret finns hänvisningar till de delar i propositionen, där olika komponenter i systemet behandlas. Detta har bedömts öka propositionens informationsvärde.

Investeringsanslaget Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt har förts över från försvarets fastighetsfond till statens allmänna fastighetsfond.

Utbrytningspunkt

Beredningen av anslaget D 4. Flygförband: Forskning och utveckling har som tidigare (s. 63) nämnts inte kunnat slutföras. Med anledning av detta bör ifrågavarande anslag t. v. föras upp med beräknat belopp.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. för budgetåret 1978/79 fastställa utgiftsramen för det militära försvaret till 11 513 740 000 kr. i prisläge februari 1977,
2. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1978/79 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,
3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1978/79 med den del av ökade kostnader för vissa förmåner åt värnpliktiga vilka överstiger vad nettoprisindex ger,

4. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1978/79 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1977/78,
5. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl och
6. godkänna vad jag har förordat beträffande förmåner åt värnpliktiga m. fl.

2.7 Anslagsfrågor för budgetåret 1978/79

Beträffande anslagsberäkningarna för budgetåret 1978/79 vill jag anföra följande.

Som jag har nämnt tidigare har myndigheterna enligt överbefälhavarens direktiv beräknat lönekostnaderna i sina anslagsframställningar i 1976 års löneläge inkl. kontrollstationsförhandlingar, varefter lönesumman har räknats upp med 7 %. Utfallet av 1977 års avtalsförhandlingar var nämligen inte känt i sådan tid att man kunde ta hänsyn till det i anslagsframställningarna. Lönekostnadspålägg har tagits upp med 36 %. Enligt de principer som gäller för anslagsberäkningarna skall lönerna anges i 1977 års löneläge. De anslag som jag i det följande föreslår regeringen att förelägga riksdagen har beräknats i detta löneläge inkl. 36 % lönekostnadspålägg. De ändringar av lönekostnadspålägget som har gjorts efter februari 1977 kompenseras i samband med den löpande prisregleringen.

Enligt överbefälhavarens direktiv har myndigheterna räknat med att en reserv behövs för nästa budgetår för att möta lönekostnadsökningar och kostnadsökningar för materielunderhåll som inte täcks av prisregleringsmedel. Vissa myndigheter tillämpar ett system med överplanering. Jag har funnit det lämpligt att göra en sammanvägd bedömning av reserv för lönekostnadsökningar, kostnadsökningar för materielunderhåll och överplanering. Resultatet av denna sammanvägda bedömning kallas i redovisningen under anslagen för överplanering, reserver m. m.

Summan av de föreslagna anslagen inom utgiftsramen för det militära försvaret uppgår till 11 513 740 000 kr. Härtill kommer ett prisregleringsanslag om 2 030 000 000 kr. Sammanlagt begärs eller beräknas (anslaget D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling) alltså (11 513 740 000 + 2 030 000 000) 13 543 740 000 kr. för det militära försvaret.

A Försvarsdepartementet m. m.

A 1. Försvarsdepartementet

1976/77	Utgift	16 819 236
1977/78	Anslag	16 775 000
1978/79	Förslag	19 860 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79
	Planerat	Utfall	Planerat	Föredraganden
Försvarsdepartementet	14 850	16 819	16 606	19 860
Avgår/tillkommer:				
Medgiven prisreglering	+1 850	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+169	–
Medelsbehov	**16 700**	**16 819**	**16 775**	**19 860**

Personal

Personalkategori	Antal			
	1976/77		1977/78	1978/79
	Planerat	Utfall	Planerat	Beräknad ändring
Handläggande personal	83	83	84	of.
Övrig personal	39	39	39	of.
	122	**122**	**123**	**of.**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 860 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarsdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 19 860 000 kr.

A 2. Vissa nämnder m. m.

1976/77	Utgift	12 379 025
1977/78	Anslag	10 340 000
1978/79	Förslag	11 820 000

Från anslaget bestrids utgifter för vapenfrinämnden, värnpliktsnämnden, försvarets centrala företagsnämnd, försvarets arbetsmiljökommitté, totalförsvarets upplysningsnämnd, försvarets fastighetsnämnd, försvarets personalnämnd, riksvärderingsnämnden, de lokala värderingsnämnderna, försvarets skaderegleringsnämnd, försvarets personalvårdsnämnd, försvarets skolnämnd, sakkunniga för rådgivning i publicitetsfrågor, militära arbetstidsdelegationen, totalförsvarets chefsnämnd, fiskeskyddsnämnder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, försvarets haverikommission, försvarets arbetstidsnämnd och försvarets underrättelsenämnd.

Från anslaget utgår vidare bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar och till Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Nämnden	Föredraganden
1. Vapenfrinämnden	3 413	3 370	3 770	4 260	4 370
2. Värnpliktsnämnden	676	773	770	900	900
3. Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets arbetsmiljökommitté	925	775	925	1 060	925
4. Totalförsvarets upplysningsnämnd	990	976	975	1 331	1 330
5. Försvarets fastighetsnämnd	380	428	415	455	485
6. Försvarets personalnämnd	296	281	325	345	345
7. Övriga nämnder	455	601	530	660	330
Bidrag till					
8. Centralförbundet Folk och Försvar	1 409	1 416	1 409	1 719	1 721
9. Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum	4 668	6 168	3 645	9 422	4 185
Kostnader	**13 212**	**14 788**	**12 764**	**20 152**	**14 591**
Avgår/tillkommer:					
Centralförbundet Folk och Försvar, medlemsavgifter och skrifter m. m.	–239	–276	–269	–276	–276
Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum, driftintäkter m. m.	–2 155	–2 133	–2 155	–2 495	–2 495
Medgiven prisreglering	+1 815	–	–	–	–
Medelsbehov	**12 633**	**12 379**	**10 340**	**17 381**	**11 820**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Nämnden	Föredraganden
Vapenfrinämnden					
Handläggande personal	19	19	19	of.	of.
Övrig personal	5	5	5	of.	of.
Värnpliktsnämnden					
Handläggande personal	2	2	2	+1	of.
Övrig personal	4	4	4	of.	of.
Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets arbetsmiljökommitté					
Handläggande personal	3	3	3	of.	of.
Övrig personal	4	4	4	of.	of.
Försvarets fastighetsnämnd					
Handläggande personal	1	1	1	of.	of.
Övrig personal	1	1	1	of.	of.
Försvarets personalnämnd					
Handläggande personal	2	2	2	of.	of.
Övrig personal	1	1	1	of.	of.
	42	**42**	**42**	**+1**	**of.**

1. Vapenfrinämnden

a) Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 490 000 kr.

2. Värnpliktsnämnden

a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 60 000 kr.

b) Nämndens resurser bör förstärkas med en halv handläggartjänst (+ 40 000 kr.).

c) För arvoden till nämndens ledamöter och ersättare behövs ytterligare 20 000 kr.

d) För utökad informationsverksamhet behövs ytterligare 10 000 kr.

3. Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets arbetsmiljökommitté

a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 135 000 kr.

4. Totalförsvarets upplysningsnämnd

a) Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 156 000 kr.

b) Nämnden har i särskild skrivelse begärt en engångsanvisning om 200 000 kr. för budgetåret 1978/79 för en ny försvarsupplysningsfilm.

5. Försvarets fastighetsnämnd

a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 40 000 kr.

6. Försvarets personalnämnd

a) Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 20 000 kr.

7. Övriga nämnder

a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 100 000 kr.

b) För skrivhjälp åt försvarets haverikommission behövs ytterligare 30 000 kr.

8. Centralförbundet Folk och Försvar

a) På grund av pris- och löneomräkning bör bidraget till förbundet ökas med 153 000 kr.

b) För att förbundet skall kunna genomföra erforderligt informationsarbete behöver bidraget ökas med 150 000 kr.

9. Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum

a) Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 207 000 kr.

b) För att öka intäkterna bör nya hotellflyglar – 24 rum – och nya kurslokaler byggas. Befintliga rum behöver renoveras. Sammanlagt behövs en engångsanvisning om 5,2 milj. kr. eller medgivande att låna delar av eller hela beloppet.

c) För att analysera resultaten av den utbildning som hittills har genomförts av stiftelsen behövs 30 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen över kostnader och medelsbehov beräknar jag anslaget till 11 820 000 kr.

Vapenfriutredningens betänkande (SOU 1977:7) Rätten till vapenfri tjänst bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag bedömer att kommande proposition

med förslag till lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst m. m. kan medföra att arbetsbelastningen tillfälligt ökar för vapenfrinämnden. Jag har därför beräknat ett engångsbelopp om 100 000 kr. för en tillfällig förstärkning av nämnden.

I beräkningen för värnpliktsnämnden har jag räknat med ökade kostnader för arvoden till nämndens ledamöter m. m. till följd av ökat antal ledamöter och sammanträden.

I min beräkning av medelsbehovet för totalförsvarets upplysningsnämnd har jag tagit upp ett engångsbelopp om 200 000 kr. för en ny försvarsupplysningsfilm.

Enligt vad jag har inhämtat avser chefen för kommunikationsdepartementet att inom kort föreslå regeringen proposition till riksdagen om inrättande av en central myndighet för utredning av allvarligare civila och militära luftfartsolyckor. Förslagen i propositionen innebär bl. a. att verksamheten vid försvarets haverikommission upphör den 1 juli 1978. Kostnaderna för den nya myndigheten skall delas mellan luftfartsverket och flygvapnet på grundval av antalet civila och militära haverier. Jag har därför fört över de beräknade medlen för försvarets haverikommission från posten Övriga nämnder under förevarande anslag till anslaget D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet.

Centralförbundet Folk och Försvar riktar sin informationsverksamhet till bl. a. politiska kvinno- och ungdomsorganisationer samt till lärare i samhällskunskap. Jag har i min beräkning tagit upp 150 000 kr. för att förbundet skall kunna fortsätta denna verksamhet.

Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum har för nästa budgetår begärt en engångsanvisning om 5,2 milj. kr. för att bygga nya hotellflyglar och kurslokaler samt utföra vissa underhållsarbeten. I stiftelsens byggnadsplan finns vissa ytterligare byggnadsarbeten upptagna. Sedan budgetåret 1975/76 har sammanlagt 3 493 000 kr. anvisats för till- och ombyggnad av kursgården. Stiftelsen har vidare redovisat vissa beräkningar rörande möjligheterna att finansiera den nu aktuella utbyggnaden m. m. med hjälp av lån mot statlig lånegaranti.

Jag är för min del inte beredd att tillstyrka statlig lånegaranti. Jag vill i detta sammanhang vidare erinra om vad dåvarande chefen för försvarsdepartementet anförde i prop. 1970:56 i samband med att Gällöfsta kurscentrum inrättades, nämligen att utgångspunkten beträffande kostnaderna för själva driften – bl. a. underhåll av anläggningen – bör vara att de skall täckas av inkomsterna från verksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag om 11 820 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	3 610 289[1]
1977/78	Anslag	3 100 000
1978/79	Förslag	3 700 000

[1] Varav 600 000 kr. i prisregleringsmedel.

Med hänsyn till den beräknade utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 3,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 700 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1976/77	Utgift	940 878	Reservation	377 525
1977/78	Anslag	1 000 000		
1978/79	Förslag	1 000 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

A 5. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret

1976/77	Utgift	–[1]
1977/78	Anslag	1 510 000 000
1978/79	Förslag	2 030 000 000

[1] Utgifterna har redovisats under övriga anslag inom utgiftsramen för det militära försvaret.

Anslagen inom utgiftsramen för det militära försvaret – utom anslaget F 19. Frivilliga försvarsorganisationer m. m. – är för budgetåret 1978/79 beräknade i prisläge februari 1977 och 1977 års löneläge. Förevarande anslag är avsett att täcka sådana pris- och löneökningar som inträffar från februari 1977 intill utgången av budgetåret 1978/79. Detta innebär att ungefär två års pris- och löneökningar räknas in i anslaget. Anslaget är ett s. k. täckningsanslag som inte skall belastas.

Budgetåret 1976/77

Riksdagen har för budgetåret 1976/77 anvisat 1 380 milj. kr. till reglering av prisstegringar för det militära försvarets. Beloppet avsåg kompensation för prisstegringar enligt nettoprisindex (NPI) från prisläge februari 1975 till medelprisläget för budgetåret 1976/77.

Prisreglering av de ramreglerade utgifterna för det militära försvaret sker i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1969:1 bil. 6 s. 14, SU 1969:4, rskr

1969:4) fr. o. m. budgetåret 1969/70 på grundval av NPI. Prisregleringen skall motsvara 1/100 av summan av de på driftbudgeten och kapitalbudgeten uppförda anslagen med undantag av prisregleringsanslaget och anslag som har beräknats utöver ramen multiplicerad med skillnaden mellan NPI i februari 1975 och genomsnittsindex för budgetåret 1976/77. I pris- och löneläge februari 1975 var summan av dessa anslag 8 992 689 000 kr.

Resultatet av beräkningarna av NPI för budgetåret 1976/77 framgår av följande sammanställning (februari 1975 = 100).

Augusti 1976	November 1976	Februari 1977	Maj 1977	Medeltal 1976/77
114,85	117,96	121,54	124,56	119,73

För prisreglering av de rambundna anslagen disponerades alltså [(8 992 689 000 x 19,73):100] 1 774 257 000 kr. Från detta belopp skall emellertid dras 188 851 000 kr. enligt följande sammanställning.

Överutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1975/76 (Jfr prop. 1976/77:100 bil. 7 s. 8)		171 822 000
Överskridande av förslagsanslagen		
F 2. Försvarets sjukvårdsstyrelse	50 000	
F 17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel	3 000 000	
F 18. Försvarets datacentral	50 000	3 100 000
Medelsförbrukning utöver anslag på kapitalbudgeten		
III 4. Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar	2 700 000	
IX 1. Anskaffning av datamaskiner	23 999 000	26 699 000
Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster enligt prop. 1976/77:100 (bil. 23 s. 2) m. m.		1 821 000
Överutnyttjande av medel under elfte huvudtiteln för konjunkturstimulerande åtgärder		9 332 000
Kostnader för regionmusiken		70 000
Lån till stiftelsen Drottning Victorias Örlogshem (prop. 1976/77:125 bil. 3 s. 10)		1 900 000
Årlig ersättning till viss personal i försvarets materielverk		3 277 000
		218 021 000
Avgår:		
Underutnyttjande av anslag på kapitalbudgeten		
III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar	– 14 000 000	
III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar	– 1 000 000	

III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar	– 1 500 000	
III 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	– 600 000	– 17 100 000
Reglering av kostnader för konjunkturstimulerande åtgärder budgetåret 1975/76		– 8 740 000
Särskild anläggning		– 3 330 000
		– 29 170 000
	Totalt	**188 851 000**

För prisreglering disponeras på detta sätt totalt (1 774 257 000 – 188 851 000) 1 585 406 000 kr.

Regeringen har i mars och två gånger i juni 1977 beslutat om överskridanden av vissa anslag på grund av pris- och löneökningar m. m. Genom besluten har sammanlagt 1 555 406 000 kr. ställts till förfogande för ändamål som avses med resp. anslag. Återstoden, 30 milj. kr., har innehållits för att täcka retroaktiva löneutbetalningar budgetåret 1977/78.

Beträffande vissa av posterna i sammanställningen får jag hänvisa till vad jag tidigare (s. 23) har anfört.

Budgetåret 1977/78

Hittills beräknade indextal för NPI (februari 1976 = 100) utgör för augusti 1977 115,83 och för november 1977 118,73. Under budgetåret skall indextal beräknas även för februari och maj 1978.

Det tillgängliga materialet beträffande prisutvecklingen pekar mot att de anslagsöverskridanden som kommer att behöva medges på grund av förändringen av NPI kommer att överstiga det för innevarande budgetår anvisade prisregleringsanslaget 1 510 milj. kr. Anslaget beräknades på grundval av ett antaget NPI-medeltal på ca 15,3 % för tiden februari 1976 till medelkostnadsläge budgetåret 1977/78.

Budgetåret 1978/79

Under avsnittet Ramberäkning för budgetåret 1978/79 m. m. har jag angett hur jag har beräknat kompensationen för pris- och lönestegringar för nästa budgetår. Med hänvisning till vad jag har anfört där hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reglering av prisstegringar för det militära försvaret* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 030 000 000 kr.

B Arméförband

Arméns fredsorganisation består i stort av följande förband m. m.

1 försvarsområdesstab
20 försvarsområdesförband
29 övriga förband
27 utbildningsanstalter som är underställda eller lyder under chefen för armén

Lokalisering av arméns fredsförband m. m. framgår av följande karta (intagen på s. 91). Verksamheten leds centralt från arméstaben och regionalt av militärbefälhavare (se s. 148 och 160).

Verksamheten under huvudprogrammet Arméförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet
B 2. Arméförband: Materielanskaffning
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
B 4. Arméförband: Forskning och utveckling
III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet

1976/77	Utgift	2 869 157 071
1977/78	Anslag	2 727 000 000
1978/79	Förslag	2 893 000 000

Under anslaget bedrivs dels allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning och repetitionsutbildning av värnpliktiga inom armén, dels allmän ledning och förbandsverksamhet inom hemvärnet.

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1976/77		1977/78	1978/79
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén
Antal utexaminerade officerare exkl. reservofficerare	490	442	435	440
Grundutbildning av värnpliktiga Antal man	34 490	39 200	35 355	35 460

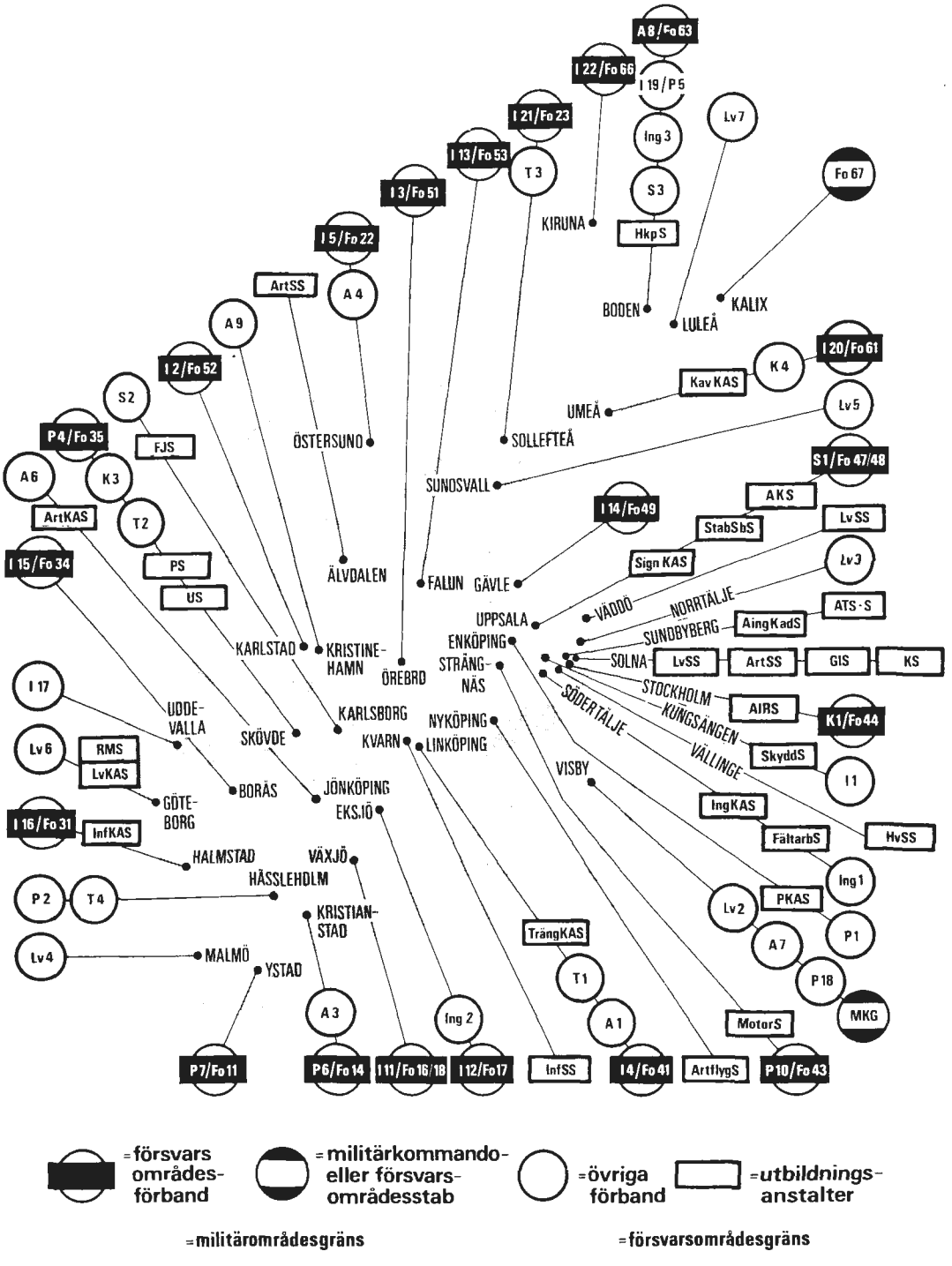
A8/Fo63
I22/Fo66
I19/P5
I21/Fo23
Ing3
Lv7
I13/Fo53
T3
S3
Fo67
I3/Fo51
KIRUNA
HkpS
I5/Fo22
A4
ArtSS
BODEN
LULEÅ
KALIX
A9
I20/Fo61
K4
I2/Fo52
S2
KavKAS
UMEÅ
Lv5
P4/Fo35
FJS
ÖSTERSUND
SOLLEFTEÅ
A6
K3
SUNDSVALL
S1/Fo47/48
AKS
I14/Fo49
ArtKAS
T2
StabSbS
LvSS
I15/Fo34
PS
Sign KAS
Lv3
ÄLVDALEN
FALUN
GÄVLE
US
VÄDDÖ
NORRTÄLJE
ATS-S
UPPSALA
SUNDBYBERG
AingKadS
KARLSTAD
KRISTINE-
HAMN
ENKÖPING
SOLNA
LvSS
ArtSS
GIS
KS
ÖREBRO
STRÄNG-
NÄS
STOCKHOLM
AIRS
K1/Fo44
I17
UDDE-
VALLA
KARLSBORG
NYKÖPING
SÖDERTÄLJE
KUNGSÄNGEN
SkyddS
Lv6
RMS
SKÖVDE
KVARN
LINKÖPING
VÄLLINGE
I1
LvKAS
VISBY
BORÅS
JÖNKÖPING
IngKAS
GÖTE-
BORG
EKSJÖ
I16/Fo31
InfKAS
FältarbS
HvSS
HALMSTAD
VÄXJÖ
Ing1
HÄSSLEHOLM
PKAS
P2
T4
Lv2
P1
KRISTIAN-
STAD
A7
TrängKAS
Lv4
MALMÖ
P18
T1
YSTAD
MKG
A3
Ing2
A1
MotorS
P7/Fo11
P6/Fo14
I11/Fo16/18
I12/Fo17
InfSS
I4/Fo41
ArtflygS
P10/Fo43
=försvars områdes-förband
=militärkommando- eller försvars-områdesstab
=övriga förband
=utbildnings-anstalter
=militärområdesgräns
=försvarsområdesgräns

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1976/77		1977/78	1978/79
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	9,415	9,471	8,932	9,170
Repetitionsutbildning				
Antal man	105 060	82 765	89 820	95 590
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	1,721	1,426	1,492	1,433

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Arméförband:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	730 599	906 033	823 934	925 897	942 786
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	84 277	83 699	89 091	98 602	101 364
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	214 272	224 590	222 831	258 931	260 697
Grundutbildning av värnpliktiga	951 897	989 397	1 120 209	1 269 559	1 291 647
Repetionsutbildning	342 348	313 933	431 815	484 161	305 440
Allmän ledning och förbandsverksamhet för delprogrammet Hemvärnet	49 348	59 651	62 931	65 467	65 807
Kostnader	**2 372 741**	**2 577 303**	**2 750 811**	**3 102 617**	**2 967 741**
Avgår/tillkommer					
Gemensamma kostnader	–	+141 055	–	–	–
Skillnad mellan faktiska kostnader och internpriser	–	+295 842	–	–	–
Förskott	–	+ 1 533	–	–	–
Gemensamma intäkter	–	– 146 576	–	–	–

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Utbetalningar föranledda av före budgetåret genomförd verksamhet	+15 020	–	+14 710	+17 540	+17 540
Beräknade utbetalningar efter budgetåret	–14 710	–	–17 540	–16 730	–16 730
Medgiven prisreglering	+ 495 930	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–97 251	–	–30 981	–76 346	–75 551
Till regeringens disposition	–	–	+10 000	–11 081	–
Medelsbehov	**2 771 730**	**2 869 157**	**2 727 000**	**3 016 000**	**2 893 000**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2 787	2 826	2 844	+ 8	+ 8
Kompaniofficerare	1 856	1 866	1 899	+ 5	+ 9
Plutonsofficerare m. fl.	4 391	4 397	4 483	+ 9	+ 9
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	1 108	1 056	1 131	of.	of.
Läkare (veterinärer)	20	20	27	of.	of.
Övrig personal	7	7	3	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	112	40	90	– 23	– 23
Kompaniofficerare		55			
Civil personal					
Handläggande personal	90	90	149	of.	+ 4
Övrig personal	8 171	7 915	7 575	–215	–224
	18 544	**18 322**	**18 221**	**–216**	**–217**

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att verksamheten inom huvudproduktionsområdet, inom de ramar som fastlades i 1972 års försvarsbeslut, har gett ett tillfredsställande resultat. Kvaliteten på utbildningen vid skolor och kurser samt på befälsutbildningen vid förband har i huvudsak varit god. Målen för rekrytering av regements- och reservofficerare samt för utbildning av värnpliktigt kompanibefäl har inte kunnat uppnås.

Avgångarna under grundutbildning av värnpliktiga avsedda för krigsplacering har fortsatt att minska. Huvuddelen av utbildningsenheterna har nått godkänt resultat.

Repetitionsutbildningen har genomförts med i huvudsak bra resultat. Vissa uppgiftsminskningar har varit nödvändiga av resursskäl. Detta har medfört att vissa förband har en begränsad krigsanvändbarhet omedelbart efter mobilisering.

Målen för hemvärnets verksamhet har i huvudsak uppnåtts.

I prop. 1976/74 (bil. 1 s. 157, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) angavs att ca 80 milj. kr. av ett överskridande från budgetåret 1975/76 beräknades återstå att reglera vid ingången av budgetåret 1977/78. Detta belopp har överskridits med ca 18 milj. kr. bl. a. därför att genomförda besparingsåtgärder har gett mindre resultat än beräknat.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 bil. 1 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas. Vissa inskränkningar i verksamheten har ägt rum beroende på dels nödvändigheten av att uppnå balans mellan kostnader och tillgång på betalningsmedel, dels riksdagens beslut (FöU 1976/77:2 y, FiU 1976/77:30, rskr 1976/77:342) med anledning av prop. 1976/77:150.

Nuvarande fredsorganisation behålls i stort under budgetåret. Beslutade krigsorganisatoriska förändringar genomförs och förberedelser vidtas för senare omorganisationer. Mobiliseringsberedskapen upprätthålls enligt överbefälhavarens närmare bestämmande och personal utbildas för att uppnå och vidmakthålla förmågan att lösa uppgifter i krigs- och fredsorganisationen.

35 355 värnpliktiga beräknas bli grundutbildade. Utbildningen inriktas så att samövade enheter kan föras över till krigsorganisationen och därvid efter mobilisering vara direkt användbara i sina huvuduppgifter. Försöken med avkortad grundutbildning av värnpliktiga fortsätter. 89 000 man beräknas genomföra repetitionsutbildning. Utbildningen inriktas så att de förband som övas enligt det oavkortade VU 60-systemet efter mobilisering kan lösa uppgifter enligt krigsplanläggningen. Försöken med modifierad repetitionsutbildning fortsätter. Hemvärnets organisation, kapacitet och beredskap vidmakthålls om möjligt.

Budgetåret 1978/79

Chefen för armén

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför chefen för armén följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79. Nödvändigheten att minska kostnaderna medför att verksamheten under anslaget måste minskas. Beträffande grundutbildning av värnpliktiga har bl. a. antalet centralt ledda fältövningar och förevisningsövningar minskat. Inom repetitionsutbildningen har krigsförbandsövningar ställts in för förband som inom kort omorganiseras eller nyligen har genomfört grundutbildning. Härutöver har ytterligare begränsningar skett inom ramen för pågående försök med modifierad repetitionsutbildning. Verksamheten har totalt reducerats med uppgifter motsvarande 92 milj. kr. jämfört med tidigare planering.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar chefen för armén på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 328 742 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) För drift av personalserveringar behövs ytterligare fem tjänster för ekonomibiträden. Pensionsåldershöjningen för viss militär personal medför att 26 tjänster tillkommer under budgetåret. Samtidigt dras 23 arvodestjänster för pensionsavgången militär personal in (+575 000 kr.).

b) 15 tjänster beräknas komma att inrättas för arbetsvårdsåtgärder (+900 000 kr.).

c) För uppbyggnad av fredsförbandet i Arvidsjaur erfordras medel för ca 30 nya tjänster (+1 900 000 kr.).

d) Medelsbehovet för övertalig personal beräknas minska (–4 152 000 kr.).

e) För att på lång sikt hålla antalet militära tjänstemän oförändrat behövs en viss vakansfyllnad (+2 000 000 kr.).

f) Den civila personalen minskar i antal (–5 660 000 kr.).

g) Hyrorna minskar med 3 681 000 kr.

h) Antalet förevisningsskjutningar minskar, vilket medför att kostnaderna för utbildningsammunition går ned (–284 000 kr.).

i) Förrådsutrustningen för OLLI-förråden har i huvudsak slutförts (–2 477 000 kr.).

j) Övriga förändringar beräknas medföra att kostnaderna ökar med 3 008 000 kr. Hänsyn har därvid tagits till bl. a. kostnader för underskott i marketenterirörelsen samt till kostnader för förberedelser för omlokalisering av K 4 till Arvidsjaur

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) Den civila personalen minskar i antal (–3 330 000 kr.).

b) Underhållskostnaderna för kvalificerad pjäs- och fordonsmateriel stiger (+424 000 kr.).

c) Antalet krigsorganisatoriska förändringar ökar (+976 000 kr.).

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

a) Personalkostnader m. m. minskar med 3 502 000 kr. som resultat av överföring till andra primäruppdrag.

b) Antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga ökar (+1 406 000 kr.).

c) Övergången till "rak" reservofficersutbildning, införande av Organisation 77 m. m. innebär att kostnaderna ökar med 6 540 000 kr. medan reduceringar i kursverksamheten medför en minskning med 966 000 kr.

4. Grundutbildning av värnpliktiga

Antalet budgeterade tjänstgöringsdagar för värnpliktiga ökar med 238 000 till 9 170 000 dagar medan antalet inryckande värnpliktiga minskar med ca 100. Lönekostnaderna ökar med 1 900 000 kr. som resultat av överföring från andra primäruppdrag. Sammanlagt ökar kostnaderna under primäruppdragsgruppen med 42 669 000 kr.

5. Repetitionsutbildning av värnpliktiga

Antalet tjänstgöringsdagar minskar med 58 390 till 1 433 800 medan antalet värnpliktiga som genomför repetitionsutbildning ökar med 5 770. Sammanlagt minskar kostnaderna under primäruppdragsgruppen med 10 413 000 kr.

6. Allmän ledning och förbandsverksamhet för delprogrammet Hemvärnet

a) Med hänsyn till tidigare budgetutfall kan kostnaderna minskas med 1 393 000 kr.

b) Kostnaderna för utbildningsammunition avseende bl. a. nytillförd materiel ökar (+1 859 000 kr.).

c) Övriga förändringar innebär att kostnaderna minskar med 3 335 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta chefens för armén förslag till inriktning av verksamheten under budgetåret 1978/79 liksom hans beräkning av kostnaderna under primäruppdragen. I enlighet med vad jag har anfört under avsnittet om anslagsfrågor för budgetåret 1978/79 (s. 81) har jag dock räknat upp kostnaderna med hänsyn till det faktiska utfallet av 1977 års avtalsrörelse.

Chefen för armén anmälde i sin årsredovisning för budgetåret 1975/76 ett anslagsöverskridande om ca 109 milj. kr. Vid min beräkning av anslagsbeloppet för budgetåret 1977/78 anmälde jag (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 157) att jag räknade med att det vid ingången av budgetåret 1977/78 skulle återstå ca 80 milj. kr. att reglera av detta överskridande.

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler chefen för armén ett anslagsöverskridande av ca 98 milj. kr. Orsakerna till detta är i princip desamma som orsakade överskridandet under budgetåret 1975/76. Jag bedömer att de åtgärder som har vidtagits såväl under budgetåret 1976/77 som under innevarande budgetår innebär att återstoden av överskridandet skall vara reglerat vid utgången av budgetåret 1978/79.

Under primäruppdraget till allmän ledning och förbandsverksamhet har jag vid min kostnadsberäkning inte beaktat chefens för armén förslag om en viss vakansfyllnad. Jag vill dock erinra om vad jag tidigare (s. 70) har anfört om möjligheterna att tillfälligt öka rekryteringen under ett visst budgetår och göra motsvarande begränsning under senare budgetår. Jag har beräknat något lägre kostnader för åtgärder i samband med uppbyggnad av det nya fredsförbandet i Arvidsjaur än vad chefen för armén har gjort. Under primäruppdraget har jag vidare beräknat medel för ytterligare fyra personalkonsulenter vid arméns förband som bör tillkomma bl. a. som resultat av nu genomförd utvärdering av OLLI-organisationen.

Jag har inte något att erinra mot chefens för armén förslag beträffande primäruppdragen för operativ och krigsorganisatorisk verksamhet samt utbildning till och av fast anställd personal eller beträffande primäruppdragsgruppen för grundutbildning av värnpliktiga.

Under primäruppdragsgruppen för repetitionsutbildning har jag, som jag tidigare har anfört under avsnittet Det militära försvarets fortsatta utveckling (s. 60 och 66), förutsatt en starkt begränsad omfattning och därmed ett lägre antal tjänstgöringsdagar än vad chefen för armén har föreslagit. Sammantaget har jag räknat med en minskning av verksamheten motsvarande ca 180 milj. kr. jämfört med vad chefen för armén har budgeterat.

Jag kan godta chefens för armén förslag beträffande primäruppdraget till hemvärnet.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 893 000 000 kr.

B 2. Arméförband: Materielanskaffning

1976/77	Utgift	779 785 394[1]
1977/78	Anslag	779 000 000
1978/79	Förslag	760 000 000

[1] Varav 15 800 000 kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, anskaffning av alla förnödenheter för krigsorganisationens utrustnings- och ersättningsbehov samt anskaffning av viss materiel för fredsbruk.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1977 2 417 751 303 kr. För budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 550 milj. kr. och anvisat ett anslag av 779 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (2 417 751 303 + 1 550 000 000 – 779 000 000) 3 188 751 303 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. utom av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammet						
Fördelningsförband m. m.	22 500		20 300	19 600		
Infanteribrigad m. m.	8 200		5 000	5 800		
Norrlandsbrigad m. m.	4 100		1 500	2 300		
Pansarbrigad m. m.	16 200		10 700	17 400		
Centrala och högre regionala ledningss- och underhållsförband	1 300	60 700	800	400	36 400	74 000
Lokalförsvarsförband	8 000		4 200	8 100		
Hemvärnet	100		–	–		
Gemensamma produktionsresurser	14 300		18 900	20 100		
Till regeringens disposition	37 000					
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
Fördelningsförband m. m.	118 400		103 000	252 300		
Infanteribrigad m. m.	205 100		340 800	259 100		
Norrlandsbrigad m. m.	30 300		376 400	95 700		
Pansarbrigad m. m.	82 300		177 100	84 900		
Centrala och högre regionala ledningss- och underhållsförband	19 200	824 900	19 300	28 300	728 100	805 800
Lokalförsvarsförband	90 800		27 300	97 100		
Hemvärnet	9 300		1 200	3 900		
Gemensamma produktionsresurser	197 400		85 100	111 700		
Till regeringens disposition	300 500	30 000	–77 600	–33 200	–	–
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammet						

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Fördelningsförband m. m.	6 700		6 700	6 800		
Infanteribrigad m. m.	5 500		5 500	5 600		
Norrlandsbrigad m. m.	1 500		1 500	1 500		
Pansarbrigad m. m.	1 800	28 400	1 800	1 900	30 500	30 900
Centrala och högre regionala ledn ings- och underhållsförband	3 100		3 100	3 100		
Lokalförsvarsförband	8 200		8 200	8 300		
Gemensamma produktionsresurser	3 700		3 700	3 700		
Kostnader	**1 195 500**	**944 000**	**1 144 500**	**1 004 700**	**795 000**	**910 700**
Prisreglering	402 400	–	455 500	15 000[1]	380 000	15 000
Reducering på grund av överplanering och inkomster	–47 900	–165 000	–80 000	–165 700	–80 000	–165 700
Medelsbehov	–	**779 000**	–	**854 000**	–	**760 000**
Bemyndigandebehov	**1 550 000**	–	**1 520 000**	–	**1 095 000**	–

[1] Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk och *försvarets sjukvårdsstyrelse* anger i sina årsredovisningar för budgetåret 1976/77 att planerad materielanskaffning för arméförband i stort har kunnat genomföras. Under budgetåret har sålunda beställts bl. a. spränggranater till haubits 77, robotar och spaningsradar för luftvärnsrobotsystem 77 samt bildförstärkare. Tidigare beställning av pjäser och centralinstrument till haubitssystem 77 har utökats under budgetåret. Vidare har beställning av flaklastbilar, gevärsrökgranater, rökgranater till stridsvagnar och patronhylsor till 10,5 cm artilleriet lagts ut liksom beställningar av beklädnads-, förplägnads- och sjukvårdsmateriel.

Leveranserna av infanterikanonvagnar, terrängbilar, radiostationer, stridsvagnsminor och automatkarbiner har fortsatt under budgetåret. Leveranserna av tändrör som på grund av tekniska problem försenats har återupptagits under budgetåret.

Budgetåret 1977/78

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 och ändrats genom beslut den 15 december 1977.

Under avsnittet Verksamheten under innevarande budgetår (s. 27) har berörts de inskränkningar i beställningarna som bristen på betalningsmedel har tvingat fram. Planerade beställningar måste i vissa fall läggas senare eller utgå. Under budgetåret kommer att beställas terrängbilar för personaltransport, materielvårdsbilar samt rök- och lysammunition. Vidare skall kompletterande beställning av automatkarbiner läggas ut.

Budgetåret 1978/79

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 854 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 1 520 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för fördelningsförband är avsedda bl. a. för att anskaffa överskeppningsmateriel och för renovering av helikoptrar.

För pansarbrigader m.m. begärs bemyndiganden främst för renovering och modifiering av stridsvagn 102.

Beställningsbemyndigandena för centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband avses främst för beställning av utrustning för krigssjukhus och för kompletterande beställning av hamnminor.

För gemensamma produktionsresurser begärs bemyndiganden för beställning av materiel och installationsarbeten för fasta signalanläggningar. Vidare avses beställningsbemyndiganden för att anskaffa materiel för fredssjukvården.

För fördelningsförband, infanteribrigader m.m. och norrlandsbrigader m.m. begärs bemyndiganden för att anskaffa bandvagnar.

För samtliga delprogram avses beställningsbemyndiganden för att anskaffa beklädnadsmateriel.

Av begärda bemyndiganden avses 455,5 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 251 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 201 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1976/77 till ett belopp av 3,5 milj. kr.

Föredragandén

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Av bemyndigandebeloppet hänför sig ca 640 milj. kr. till bandvagnar. Därutöver har jag räknat med en omfördelning för detta ändamål av det bemyndigande om ca 120 milj. kr. som har ställts till förfogande under budgetåret 1977/78 för att beställa tung pansarvärnsrobot. Beställningsbemyndigandet för bandvagnar kommer att utnyttjas endast om den fortsatta analysen av likviditetssituationen inom anslaget visar att beställningen kan genomföras. För prisreglering av bemyndiganden har jag beräknat 380 milj. kr.

Som jag har anfört under avsnittet Det militära försvarets fortsatta

utveckling (s. 60) har betalningsmedlen minskats därför att anslaget kommer att tillföras medel under budgetåret 1977/78.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 3 523 751 303 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 3 260 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 095 000 000 kr.,
2. till *Arméförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 760 000 000 kr.

B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1976/77	Utgift	77 000 000
1977/78	Anslag	75 000 000
1978/79	Förslag	68 950 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för armén. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Chefen för armén	Föredraganden
Befästningars delfond				
Arméförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen				
Lokalförsvarsförband	–	–	1 000	1 000
Gemensamma produktionsresurser	350	450	550	550
Kasernbyggnaders delfond				
Arméförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	76 650	74 550	80 450	67 400
Kostnader = medelsbehov	77 000	75 000	**82 000**	**68 950**

Budgetåret 1976/77

Fortifikationsförvaltningen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att verksamheten har kunnat genomföras enligt planerna. Renovering av en kasern vid vardera P 6 i Kristianstad, P 7 i Ystad och A 4 i Östersund har avslutats. Renovering av en kasern vid vardera I 2 i Karlstad och I 16 i Halmstad har påbörjats liksom om- och tillbyggnad av matinrättningen vid I 14 i Gävle och sjukhuset vid I 15 i Borås. I avvaktan på beslut om större ombyggnad eller nybyggnad har mindre iståndsättningsarbeten utförts bl. a. i matinrättningarna vid I 15, I 16, I 19/P 5 i Boden, I 20 i Umeå, P 6 i Rinkaby, A 3 i Kristianstad och A 9 i Kristinehamn. Iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar har utförts bl. a. vid I 4 och T 1 i Linköping, P 7, Ing 2 i Eksjö och S 2 i Karlsborg. Tekniska försörjningsanordningar har iståndsatts bl. a. för värmeförsörjningen vid A 6 i Jönköping, vid I 21 i Sollefteå och vid Ing 3 i Boden och för elförsörjningen vid Lv 3 i Norrtälje och vid P 1 i Enköping. Vägar och planer har iståndsatts bl. a. vid I 17 i Uddevalla och vid Ing 3.

Budgetåret 1977/78

Den planerade verksamheten beräknas i huvudsak kunna bli genomförd. Bl. a. beräknas pågående renovering av en kasern vid vardera I 2 i Karlstad, I 16 i Halmstad och S 2 i Karlsborg bli avslutad. Renovering av en kasern vid I 17 i Uddevalla påbörjas liksom om- och tillbyggnad av sjukhuset vid I 16. Den planerade byggstarten för ombyggnad och iståndsättning av garnisonshotellet vid S 2 flyttas fram till nästa budgetår på grund av brist på medel.

Budgetåret 1978/79

Chefen för armén

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Lokalförsvarsförband	
1. Iståndsättning av armébatterier	1 000
Gemensamma produktionsresurser	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	550
	1 550

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	25 000
2. Iståndsättning av matinrättningar	800
3. Iståndsättning av sjukhus	6 100
4. I 2. Ombyggnad av kanslihuset (totalkostnad 4.3 milj. kr.)	3 000
5. K 3. Ombyggnad av kanslidelen av kanslikasernen	3 500
6. Lv 7. Ombyggnad av marketenteriet	700
7. S 2. Ombyggnad och iståndsättning av garnisonshotellet	4 000
8. Skövde garnison. Ombyggnadsarbeten till följd av organisationsändringar (totalkostnad 17 milj. kr.)	6 800
9. Iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar	4 500
10. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	12 050
11. Vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi	14 000
	80 450
Totalt	**82 000**

Befästningars delfond

1. För iståndsättning av ett armébatteri beräknas ett medelsbehov av 1 milj. kr. för nästa budgetår.

2. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 550 000 kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av kaserner vid I 2 i Karlstad, I 16 i Halmstad och S 2 i Karlsborg. Under innevarande budgetår avses renovering av en kasern vid I 17 i Uddevalla påbörjas. För fortsatta renoveringsarbeten vid I 17 och för att påbörja renovering av en kasern vid I 11 i Växjö, en kasern vid P 4 i Skövde, fem kaserner vid P 7 i Revingehed och sju kaserner vid Lv 3 i Norrtälje beräknas ett medelsbehov av 25 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Behovet av att iståndsätta matinrättningar vid arméns förband har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 84). För nästa budgetår beräknas ett medelsbehov av 800 000 kr. för detta ändamål.

3. Behovet av att iståndsätta sjukhus vid arméns förband har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975/76:100 (bil. 6 s. 104). F. n. pågår iståndsättning av sjukhuset vid I 15 i Borås. Under innevarande budgetår

avses iståndsättning av sjukhuset vid I 16 i Halmstad påbörjas. För fortsatt iståndsättningsarbete vid I 16 och för att påbörja iståndsättning av sjukhuset vid A 6 i Jönköping beräknas ett medelsbehov av 6,1 milj. kr. för nästa budgetår.

4. Kanslihuset vid I 2 i Karlstad behöver byggas om för att därigenom få ändamålsenliga lokaler för vissa stabs- och förvaltningsfunktioner. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Regeringen uppdrog den 30 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 4,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

5. Vid K 3 i Skövde behöver kanslidelen av kanslikasernen byggas om. Byggnaden är uppförd 1905. Lokalerna i kanslidelen är starkt nedslitna och de sanitära anordningarna är otillräckliga. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Regeringen uppdrog 14 april 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 3,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

6. Marketenteriet vid Lv 7 i Luleå behöver byggas om i samband med att en tillbyggnad som ger fritidslokaler för de värnpliktiga görs. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och tillbyggnaden. Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977 varav 700 000 kr. för ombyggnadsarbetena.

7. Behovet av att bygga om garnisonshotellet vid S 2 i Karlsborg har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 164). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 3 450 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

8. Behovet av att anpassa byggnadsbeståndet vid förbanden inom Skövde garnison till de krav som de av 1974 års riksdag (prop. 1974:135, FöU 1974:34, rskr 1974:392) beslutade organisationsförändringarna i arméns fredsorganisation medför har tidigare redovisats för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 164). Kostnaderna för erforderliga ombyggnads- och iståndsättningsarbeten uppskattas till 17 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977 varav 6,8 milj. kr. behövs för nästa budgetår.

9. För iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar i lägre regional och lokal instans beräknas ett medelsbehov av 4,5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att

fullfölja de iståndsättningsarbeten som ingår i etapp 3 av omorganisationen.

10. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 12 050 000 kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att genomföra vissa planerade ombyggnads- och iståndsättningsarbeten avseende bl. a. mobiliseringsförråd, läger och skjutbanor samt för att kunna disponera om och anpassa befintliga byggnader till de ändrade krav som kan komma att föranledas av smärre organisations- och personalförändringar. Kostnaderna för dessa objekt beräknas var för sig till högst 800 000 kr.

11. För vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi beräknas ett medelsbehov av 14 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att bygga om och modernisera installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har härvid räknat med att några medel inte behövs för nästa budgetår för ombyggnad av kanslihuset vid I 2 i Karlstad och ombyggnad av kanslidelen av kanslikasernen vid K 3 i Skövde. Vidare har jag räknat med ett medelsbehov av 2,5 milj. kr. för om- och tillbyggnad av garnisonshotellet vid S 2 i Karlsborg samt 9 milj. kr. för mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. och 12 milj. kr. för vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 68 950 000 kr.

B 4. Arméförband: Forskning och utveckling

1976/77	Utgift	71 000 000[1]
1977/78	Anslag	70 000 000
1978/79	Förslag	89 000 000

[1] Varav 11 000 000 kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar utvecklingsarbete beträffande materiel för armén.

Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1977 97 972 869 kr. För budgetåret

1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 200 milj. kr. och anvisat ett anslag av 70 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (97 972 869 + 200 000 000 – 70 000 000) 227 972 869 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Utvecklingsarbete för delprogrammet						
Fördelningsförband m. m.	15 900		22 800	15 200		
Infanteribrigad m. m.	104 400		21 500	18 900		
Norrlandsbrigad m. m.	3 400		4 700	3 200		
Pansarbrigad m. m.	11 800		17 800	22 400		
Centrala och högre regionala ledningS- och underhållsförband	3 700	81 000	4 200	3 400	70 000	81 500
Lokalförsvarsförband	1 800		1 000	2 400		
Hemvärnet	300		100	300		
Gemensamma produktionsresurser	20 200		30 900	26 800		
Kostnader	**161 500**	**81 000**	**103 000**	**92 500**	**70 000**	**81 500**
Prisreglering	38 500	–	33 000	2 000[1]	20 000	2 000
Reducering på grund av överplanering	–	–11 000	–	+ 5 500	–	+5 500
Medelsbehov	–	**70 000**	–	**100 000**	–	**89 000**
Bemyndigandebehov	**200 000**	–	**136 000**	–	**90 000**	–

[1] Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerat utvecklingsarbete för arméförband i stort har kunnat genomföras. Under budgetåret har utvecklingsarbete beträffande modifiering av stridsvagn 103 och pansarbandvagn 302 påbörjats samtidigt som studierna av ett framtida stridsfordon fortsatt. Vidare har studier av olika pansarvärnsvapen, bl. a. lätt pansarvärnsrobot, genomförts samtidigt som studierna av mörkerluftvärn intensifierats. Ett tiotal bandvagnar har levererats under budgetåret. Försöken med dessa har fortsatt.

Budgetåret 1977/78

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 och ändrats genom beslut den 15 december 1977. Planerna innebär att forsknings- och utvecklingsverksamheten i huvudsak kommer att inriktas mot fortsatta studier av framtida pansarvärns-, luftvärns- och sambandssystem samt stridsfordon och mot att utveckla en ny stridsvagnsmina.

Budgetåret 1978/79

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 100 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 136 milj. kr. inhämtas.

Under budgetåret 1978/79 inriktas utvecklingsarbetet främst på att fortsätta studierna av framtida pansarvärns-, luftvärns- och sambandssystem samt studier av och försök med komponenter för framtida stridsfordon. Utvecklingen av ett inhemskt lätt pansarvärnsrobotsystem fortsätter. Framställning enligt det s. k. tvåstegsförfarandet kommer att sändas in om utveckling av truppradiosystem och ammunition för granatkastare.

Av begärda bemyndiganden är 33 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 23 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 17,4 milj. kr.

c) överskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1976/77 till ett belopp av 7,4 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 228 972 869 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 200 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör beställas inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för arméförband får beställas inom en kostnadsram av 90 000 000 kr.,
2. till *Arméförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 89 000 000 kr.

Marinförband

Marinens fredsorganisation består i stort av följande förband m. m.

3 örlogsbaser

2 marina bevakningsområden

5 kustartilleriförsvar

7 övriga förband (kustflottan, 5 regementen, 1 helikopterdivision)

4 utbildningsanstalter som är underställda eller lyder under chefen för marinen.

Lokaliseringen av marinens fredsförband m. m. framgår av följande karta (intagen på s. 110). Verksamheten leds centralt och regionalt från marinstaben (se s. 152).

Verksamheten under huvudprogrammet Marinförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet
C 2. Marinförband: Materielanskaffning
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
C 4. Marinförband: Forskning och utveckling
III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet

1976/77	Utgift	938 085 965
1977/78	Anslag	882 800 000
1978/79	Förslag	971 500 000

Under anslaget bedrivs allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning och repetitionsutbildning av värnpliktiga inom marinen.

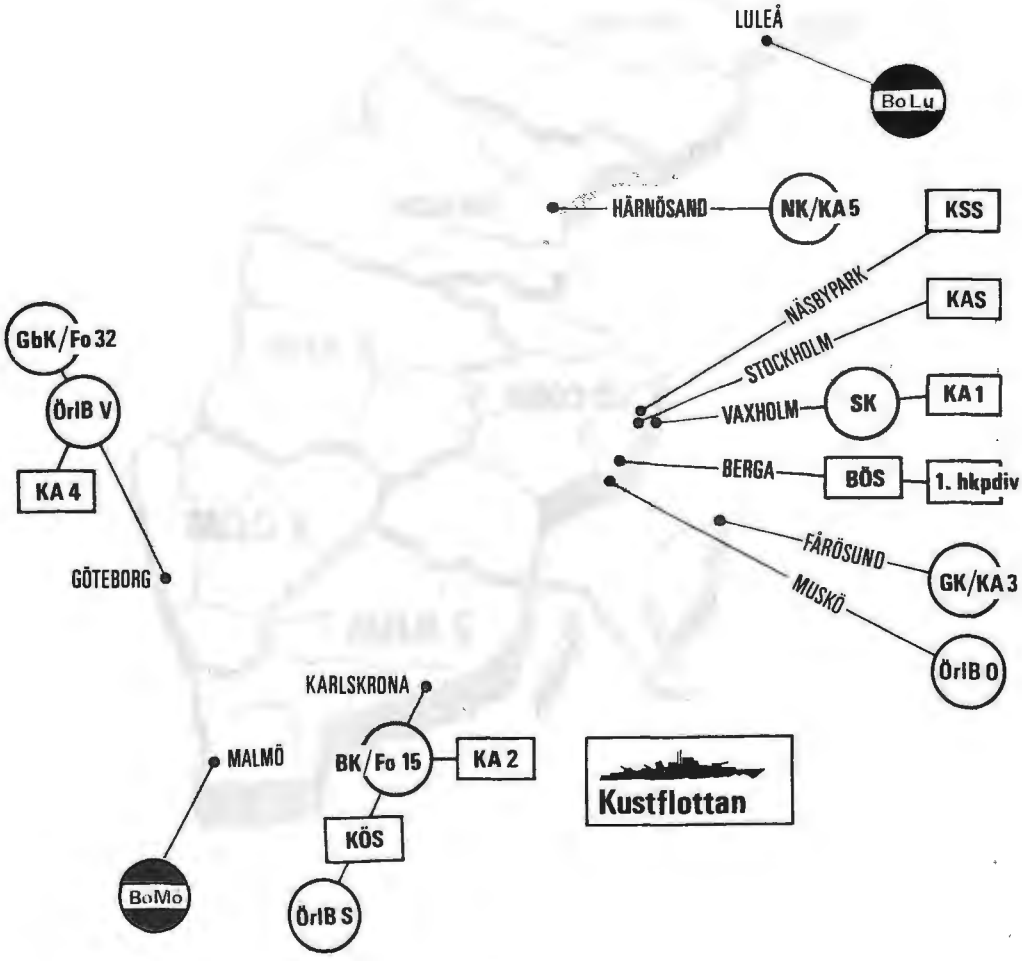
LULEÅ
BoLu
HÄRNÖSAND
NK/KA 5
KSS
NÄSBYPARK
KAS
STOCKHOLM
VAXHOLM
SK
KA 1
BERGA
BÖS
1. hkpdiv
FÅRÖSUND
GK/KA 3
MUSKÖ
ÖrlB O
GbK/Fo 32
ÖrlB V
KA 4
GÖTEBORG
KARLSKRONA
MALMÖ
BK/Fo 15
KA 2
KÖS
BoMo
ÖrlB S
Kustflottan
= örlogsbaser och kustartilleriförsvar
= marina bevakningsområden
= övriga förband (regementen, utbildningsanstalter m. m.)
=militärområdesgräns
=försvarsområdesgräns

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1976/77		1977/78	1978/79
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen
Antal utexaminerade officerare exkl. reservofficerare	233	170	258	247
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal man	7 077	7 184	7 019	6 589
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	2,029	1,864	2,022	1,895
Repetitionsutbildning				
Antal man	9 232	7 070	8 705	7 650
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	0,212	0,159	0,010	0,161

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Marinförband:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	310 000	373 755	353 400	410 800	420 115
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	67 000	70 491	69 100	71 500	72 565
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	81 900	106 832	111 000	129 000	131 985
Grundutbildning av värnpliktiga	304 700	320 096	312 500	349 700	356 385
Repetitionsutbildning	41 600	38 168	16 000	53 800	48 345
Kostnader	**805 200**	**909 342**	**862 000**	**1 014 800**	**1 029 395**
Avgår/tillkommer:					
Intäkter för isbrytarverksamhet	– 12 000	–13 753	–14 500	– 16 500	–16 500
Övriga intäkter/utgifter	–1 200	–18 540	–14 500	– 26 700	–20 200
Utbetalningar föranledda av före budgetåret genomförd verksamhet	+ 18 800	+18 800	+19 300	+ 19 500	+19 500

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Beräknade utbetalningar efter budgetåret	- 19 300	-20 300	-19 500	- 19 900	-19 900
Belastningsanpassning	-	-	+30 200	-	-
Medgiven prisreglering	+116 700	-	-	-	-
Överplanering, reserver m. m.	- 26 000	+62 537	+19 800	- 20 800	-20 795
Medelsbehov	**882 200**	**938 086**	**882 800**	**950 400**	**971 500**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	703	675	684	of.	of.
Kompaniofficerare	928	921	877	- 1[1]	- 1[1]
Plutonsofficerare m. fl.	1 927	1 894	1 922	+ 1[1]	+ 1[1]
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	127	107	102	of.	of.
Läkare (veterinärer)	22	24	24	of.	of.
Övrig personal	5	6	6	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	10	10	6	of.	of.
Kompaniofficerare	6	6	6	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	155	155	155	-65	-65
Övrig personal	3 511	3 517	3 447		
	7 394	**7 315**	**7 229**	**-65[2]**	**-65[2]**

[1] Omfördelning av tjänster i samband med avvecklingen av den särskilda staten för övertaliga kompaniofficerare vid flottan.

[2] Avser antalet tjänster. Antalet anställda beräknas minska med 66.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att de besparingsåtgärder som måst vidtas för att reglera del av överskridandet från budgetåret 1975/76 har påverkat verksamheten kraftigt. Besparingsåtgärderna har drabbat fredsorganisationen, visst materielunderhåll, kustflottans verksamhet, utbildningsverksamheten m. m. Detta har bl. a. inneburit sämre resultat främst inom utbildningsområdet men även i fråga om mobiliseringsberedskapen. Löneutvecklingen under budgetåret har överstigit den kompensation som har erhållits i form av prisregleringsmedel, varför 1975/76 års överskridande inte helt har kunnat återtas. Härigenom kan marinen inte heller återgå till normal ambitionsnivå inom överskådlig tid.

Översyn av organisationen av örlogsbaser och kustartilleriförsvar har genomförts och förslag har lämnats in till regeringen. Ytterligare översyn av fredsorganisationen pågår. Av regeringen och överbefälhavaren ställda personalminskningsmål har i stort kunnat uppnås. Vakansläget, främst inom kompani- och plutonsofficerskårerna, är dock fortfarande besvärande.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 bil. 1 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och regleringsbrevet för innevarande budgetår beräknas i stort kunna fullföljas.

Verksamheten inriktas främst mot att genomföra förbandsproduktionen och mobiliseringsberedskapen för prioriterade förband. Vakansläget är besvärande, varför utbildningen till och av fast anställd personal prioriteras. De värnpliktigas grundutbildning inriktas på att personalen ska vara krigsplaceringsbar vid utbildningens slut och användbar i huvudtjänst direkt efter mobilisering. Verksamhetens omfattning minskar jämfört med föregående budgetår för att slutligt reglera överskridandet från 1975/76.

Regeringen har genom beslut den 2 september 1977 uppdragit åt försvarets materielverk att i samråd med chefen för Karlskrona örlogsskolor träffa avtal med TELUB AB om överlåtelse av kaserntryckeriet i Karlskrona.

Budgetåret 1978/79

Chefen för marinen

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför chefen för marinen bl. a. följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79.

Verksamheten skall genomföras så att den utbildade personalen kan lösa de uppgifter som krävs i planerad krigsorganisation. Förbandsproduktion och mobiliseringsberedskap för prioriterade förband skall genomföras. Den

pågående personalminskningen skall fortsätta i överensstämmelse med överbefälhavarens direktiv.

Verksamheten vid livsmedelsindustrierna och proviantboden skall enligt regeringens beslut i juni 1977 avvecklas före utgången av år 1978.

Omfattningen ökar och kvaliteten förbättras på repetitionsutbildningen och grundutbildningen jämfört med föregående budgetår.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar chefen för marinen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 109 700 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:t/regeringens beslut

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Transformering av personalkostnader, värnpliktskostnader samt kostnader för materiel och tjänster har av budgettekniska skäl skett från och till andra primäruppdrag (+3 500 000 kr.).

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) Transformering av personalkostnader, kostnader för reparation av krigsmateriel samt kostnader för tjänster har av budgettekniska skäl skett från och till andra primäruppdrag (+100 000 kr.).

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

a) Transformering av personalkostnader, värnpliktskostnader samt kostnader för materiel och tjänster har av budgettekniska skäl skett från och till andra primäruppdrag (–3 300 000 kr.).

4. Grundutbildning av värnpliktiga

a) Transformering av personalkostnader, värnpliktskostnader, kostnader för reparation av krigsmateriel samt kostnader för materiel och tjänster har av budgettekniska skäl skett från och till andra primäruppdrag (–300 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Personalminskning genom uppgifts- och ambitionsminskningar samt vardagsrationaliseringar medför att kostnaderna minskar (–2 200 000 kr.).

b) Tidigare ej budgeterad isbrytar- och sjömätningspersonal medför att kostnaderna ökar (+1 700 000 kr.).

c) Justering av internpriserna innebär att kostnaderna ökar (+2 600 000 kr.).

d) Generalöversyn på ytterligare en transportfärja ökar kostnaderna (+600 000 kr.).

e) Resekostnaderna ökar på grund av bestämmelserna i AST § 36:2 (+1 000 000 kr.).

f) Kostnader för inredning av OLLI-förråd ökar (+400 000 kr.).

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) Justering av internpriserna ökar kostnaderna (+600 000 kr.).

b) Överföring av reparationskostnader för krigsmateriel till annat primäruppdrag (–700 000 kr.).

c) Planerade krigsorganisatoriska förändringar samt planerade förändringar av rustningsvolymen medför att kostnaderna minskar (–6 600 000 kr.).

d) Truppförsök med nytillkommen materiel medför ökade kostnader (+400 000 kr.).

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

a) Justering av internpriserna innebär att kostnaderna ökar (+5 600 000 kr.).

b) Personalkostnader m. m. ökar i samband med organisation av marinens dykericentral (+400 000 kr.).

c) Kostnaderna för reservpersonal minskar (–3 500 000 kr.).

d) På grund av minskat antal tjänstgöringsdagar minskar värnplikts- och övningskostnaderna (–1 600 000 kr.).

e) Resekostnaderna ökar på grund av bestämmelserna i AST § 36:2 (+400 000 kr.).

f) Viss återgång till 1976/77 års ambitionsnivå medför ökade kostnader (+1 500 000 kr.).

g) Ökad kursverksamhet bl. a. med hänsyn till MBL innebär ökade kostnader (+200 000 kr.).

4. Grundutbildning av värnpliktiga

a) Justering av internpriserna medför minskade kostnader (–700 000 kr.).

b) Fredsorganisatoriska förändringar medför ökade kostnader (+400 000 kr.).

c) Tjänstgöringsdagsminskningen medför minskade värnpliktskostnader (–3 800 000 kr.).

d) Tjänstgöringsdagsminskningen medför minskade portions- och övningskostnader (–3 500 000 kr.).

e) Tidigare ej budgeterade personal- och övningskostnader för torpedbåtsdepån i Karlskrona ökar kostnaderna (+1 100 000 kr.).

f) Antalet årsöversyner på rustade fartyg och båtar samt generalöversyner på trängfartyg ökar (+5 100 000 kr.).

g) Minskning av militär och civilmilitär personal innebär att personalkostnaderna minskar (–1 000 000 kr.).

h) Kostnaderna för krigsförbandsövningar belastar annat primäruppdrag (–1 100 000 kr.).

i) Övningskostnaderna ökar (+1 700 000 kr.).

j) Viss återgång till 1976/77 års ambitionsnivå innebär ökade kostnader (+1 800 000 kr.).

5. Repetitionsutbildning

a) Återgång till normal omfattning av krigsförbandsövningarna ökar kostnaderna (+40 000 000 kr.).

b) Ökat antal tjänstgöringsdagar och ökat dagskostnadsbelopp medför kostnadsökning (+5 000 000 kr.).

c) Kostnaderna för personal, materiel och tjänster ökar (+2 000 000 kr.).

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta chefens för marinen förslag till inriktning av verksamheten liksom hans beräkning av kostnaderna under primäruppdragen. I enlighet med vad jag anfört under avsnittet om anslagsfrågor för budgetåret 1978/79 (s. 81) har jag dock räknat upp kostnaderna med hänsyn till det faktiska utfallet av 1977 års avtalsrörelse.

Den minskning av repetitionsutbildningen som jag har anmält i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling (s. 66) har beaktats.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 971 500 000 kr.

C 2. Marinförband: Materielanskaffning

1976/77	Utgift	434 448 229[1]
1977/78	Anslag	500 000 000
1978/79	Förslag	554 300 000

[1] Varav 65 550 000 kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels underhåll på grund av generalöversyner av stridsfartyg, haverier m. m. och sådant materielunderhåll som regleras genom centrala direktiv, dels anskaffning och modernisering av fartygsmateriel m. m., anskaffning av vissa maskiner m. m. samt anskaffning av intendentur- och sjukvårdsmateriel för marinförband.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1977 var 1 767 567 937 kr.

För budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 297 milj. kr. och anvisat ett anslag av 500 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (1 767 567 937 + 1 297 000 000 – 500 000 000) 2 564 567 937 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
Helikopterförband	11 600		14 300	15 400		
Ytattackförband m. m.	13 600		12 900	17 700		
Ubåtsförband	5 400	60 000	5 900	8 200	71 300	75 800
Minröjningsförband	10 200		7 100	9 000		
Gemensamma produktionsresurser	22 100		31 100	25 500		
Till regeringens disposition	16 000					
Marinförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	22 000		18 200	12 900		
Helikopterförband	21 900		8 900	11 400		
Ytattackförband m. m.	462 600		10 200	129 600		
Ubåtsförband	56 900	460 900	32 100	101 500	248 300	423 900
Minröjningsförband	4 200		1 900	6 200		
Fasta kustartilleriförband	108 800		59 600	73 200		
Rörliga kustartilleriförband	22 700		29 000	15 600		
Gemensamma produktionsresurser	121 500		88 400	94 400		
Till regeringens disposition	15 300	36 900	–	–20 900	–	–
Marinförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	4 200		–	–		
Gemensamma produktionsresurser	–	4 200	4 900	4 800	4 900	4 800
Kostnader	**919 000**	**562 000**	**324 500**	**504 500**	**324 500**	**504 500**
Prisreglering	378 000	–	408 500	10 000[1]	326 500	10 000
Reducering på grund av inkomster och överplanering	–	–62 000	–1 000	+39 800	– 1 000	+39 800
Omplanering av tidigare lämnade bemyndiganden	–	–	–	–	–650 000	–
Medelsbehov	–	**500 000**	–	**554 300**	–	**554 300**
Bemyndigandebehov	**1 297 000**	–	**732 000**	–	–	–

[1] Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk och *försvarets sjukvårdsstyrelse* anger i sina årsredovisningar för budgetåret 1976/77 att planerad materielanskaffning för marinförband i stort har kunnat genomföras. Bl. a. har två torpedbåtar av typ Spica T 131 och transportbåtar för kustartilleriet levererats. Installation av 12 cm tornbatterier (ERSTA) har fortsatt.

Begränsningen av anslagsmedel och stora kostnadsökningar vid såväl förbandsbundna verkstäder som övriga underhållsverkstäder har gjort det nödvändigt att sänka ambitionsnivån genom att bl. a. reducera generalöversynerna för vissa stridsfartyg.

Budgetåret 1977/78

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 och ändrats genom beslut den 15 december 1977. Planerna innebär bl. a. att det under budgetåret kommer att beställas robotar för patrullbåtar, sjörobotar med medellång räckvidd för ytattackförband, tunga kustartilleribatterier och luftvärnssystem för kustartilleriförband.

Budgetåret 1978/79

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 554,3 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 732 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m. är avsedda bl. a. för att anskaffa trossbåtar och övrig båtmateriel. För vapenmateriel behövs bemyndiganden främst för att anskaffa service- och provningsutrustning för torpeder och minröjningsmateriel samt materiel för signalspaning. Vidare behövs bemyndiganden för att anskaffa materiel för ABC-skydd samt för att modernisera radar för kustspaning och diverse radio-, trådsignal-, stridsledning- och telemotmedelsmateriel.

Beställningsbemyndigandena för helikopterförband är avsedda för eldledning för torpeder, förlänga livstiden och modifiera flygsäkerheten på helikopter 4 B, hjälpmedel för trafikledning och landning, batterier och fällningsanordningar till torpeder för ubåtsjakt samt för att underhålla helikoptrar och materiel till helikoptrar.

Beställningsbemyndiganden för ytattackförband m. m. behövs för att modifiera torpeder, anskaffa sjöminor, ersätta radarmateriel, genomföra generalöversyner av ytattackfartyg och underhålla motorer och gasturbiner.

Beställningsbemyndigandena för ubåtsförband avses för att moderni-

sera och ställa i ordning ubåtar, anskaffa batterier, reservdelar och förrådsutrustning till torpeder och viss del av simulatoranläggning till ubåtar samt genomföra generalöversyner av ubåtar.

Beställningsbemyndigandena för minröjningsförband avses för att anskaffa akustiskt svep och övrig materiel för minröjning samt för att genomföra generalöversyner av minröjningsfartyg.

Bemyndigandena för fasta kustartilleriförband avses främst för att anskaffa materiel till 12 cm tornbatterier (ERSTA) som t. ex. eldledningsmateriel, ammunition och telemateriel. Vidare för att förlänga livstiden på vissa fasta tunga batterier (IKAROS) och anskaffa igenkänningsutrustning till luftvärnseldledning för luftvärnssystem 75 M, artilleristrålkastare, minmateriel för fasta minspärrtroppar samt diverse radio-, trådsignal-, nautisk och stridsledningsmateriel.

Bemyndigandena för rörliga kustartilleriförband är avsedda för att anskaffa prototyp av minutläggare, viss materiel till rörliga batterier (KARIN) samt diverse robot- och telemateriel.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma produktionsresurser avses bl. a. för att modernisera övervattensfartyg, ställa i ordning hjälpfartyg och anpassa isbrytaren Ymer militärt. Bemyndiganden begärs också för att anskaffa skeppsteknisk materiel som inte kan föras till speciellt delprogram samt för stridsledning- och sambandsmateriel och viss fordons- och utbildningsmateriel. Bemyndiganden avses även för att anskaffa maskiner och verkstadsutrustning m. m. för marinens verkstäder och baser samt intendentur-, förplägnads- och sjukvårdsmateriel. För sjukvårdsmateriel begärs bemyndiganden för att anskaffa materiel till sjukvårdsplutoner och förbandsplatsgrupper, täcka brister i fråga om krigsutrustning och ersättningsmateriel samt för att beredskapslagra vaccin. Bemyndiganden avses vidare för vissa kostnader vid verkstäder och för övriga centralt föreskrivna underhållsåtgärder på vapen- och skeppsteknisk materiel samt för att bestrida kostnader för haverier m. m.

Av begärda bemyndiganden är 408,5 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 82,5 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 316 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1976/77 med 10 milj. kr.

Utöver de i sammanställningen redovisade betalningsmedlen begär chefen för marinen 45 milj. kr. för att motverka fördyringar av det tredje minfartyget, 50 milj. kr. för att undvika senarelagd leverans av robot Pingvin, 42 milj. kr. för att påbörja anskaffning av minjaktfartyg samt 8 milj. kr. för att samordna

ersättningen av tunga rörliga kustartilleribatterier (KARIN) med produktionen av haubits 77.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Vid ingången av innevarande budgetår (1977/78) fanns sammanlagt 954,7 milj. kr. i beställningsbemyndiganden som inte hade utnyttjats för att lägga ut beställningar. Jag räknar med att det vid utgången av budgetåret kommer att finnas outnyttjade bemyndiganden om ca 1 250 milj. kr. Del av dessa beställningsbemyndiganden kan enligt min mening planeras om för verksamheten under budgetåret 1978/79. Jag anser att det därför inte behövs några nya bemyndiganden för detta budgetår.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 2 010 767 937 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 1 830 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för de beställningsbemyndiganden som är tillgängliga.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 554 300 000 kr.

C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1976/77	Utgift	24 000 000
1977/78	Anslag	26 000 000
1978/79	Förslag	27 600 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för flottan och kustartilleriet. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Chefen för marinen	Föredraganden
Befästningars delfond				
Marinförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	1 100	900	–	–
Fasta kustartilleriförband	2 900	4 100	6 600	5 600
Kasernbyggnaders delfond				
Marinförband: Iståndsättning av kaserner för delprogrammet				
Gemensamma produktionsresurser	20 000	21 000	25 500	22 000
Kostnader = medelsbehov	**24 000**	**26 000**	**32 100**	**27 600**

Budgetåret 1976/77

Fortifikationsförvaltningen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att verksamheten i stort sett kunnat genomföras enligt planerna. Den planerade ombyggnaden av cisternskjulet vid Sydkustens örlogsbas i Karlskrona har dock inte kunnat påbörjas på grund av brist på medel. Ombyggnad av en stabsbyggnad vid Sydkustens örlogsbas har avslutats.

Budgetåret 1977/78

Planerad verksamhet beträffande iståndsättning av befästningar m. m. beräknas kunna bli genomförd. Iståndsättning av kaserner m. m. beräknas inte kunna bli genomförd i planerad omfattning. Bl. a. på grund av kostnadsökningar för pågående verksamhet måste de planerade byggstarterna för ombyggnad av cisternskjulet och om- och tillbyggnad av kockskolan vid Sydkustens örlogsbas flyttas fram till senare budgetår.

Budgetåret 1978/79

Chefen för marinen

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Fasta kustartilleriförband	
1. Ombyggnad av vissa anläggningar för kustartilleribatterier (totalkostnad 2,2 milj. kr.)	1 200
2. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	5 400
	6 600
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	7 800
2. ÖrlB S. Om- och tillbyggnad av kockskolan (totalkostnad 3,8 milj. kr.)	2 500
3. Diverse objekt	2 500
4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	8 700
5. Vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi	4 000
	25 500
Totalt	**32 100**

Befästningars delfond

1. Behovet av att bygga om vissa äldre befästningsanläggningar i samband med nybyggnad av kustartilleribatterier har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 182). Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra sådan ombyggnad för två kustartilleribatterier inom en sammanlagd kostnadsram av 2,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

2. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 5,4 milj. kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av två kaserner vid Sydkustens örlogsbas i Karlskrona och en kasern vid KA 1 i Vaxholm. För fortsatta renoveringsarbeten på de två kasernerna i Karlskrona beräknas ett medelsbehov av 7,8 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Behovet av att bygga om kockskolan vid Sydkustens örlogsbas i

Karlskrona har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 182). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 3,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 3,8 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

3. För diverse objekt för vilka kostnaderna var för sig beräknas till högst 2 milj. kr. behövs 2,5 milj. kr. för nästa budgetår.

4. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 8,7 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs bl. a. för att kunna disponera om och anpassa befintliga byggnader till de ändrade krav som kan komma att föranledas av smärre organisations- och personalförändringar. Kostnaderna för dessa objekt beräknas var för sig till högst 800 000 kr.

5. För vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi beräknas ett medelsbehov av 4 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att bygga om och modernisera installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har härvid räknat med ett medelsbehov av 4,4 milj. kr. för mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m., 5,8 milj. kr. för kasernrenoveringar och 7,2 milj. kr. för mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 27 600 000 kr.

C 4. Marinförband: Forskning och utveckling

1976/77	Utgift	31 500 000[1]
1977/78	Anslag	30 000 000
1978/79	Förslag	43 000 000

[1] Varav 6 milj. kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar utvecklingsarbete beträffande materiel för marinen.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1977 var 99 086 786 kr. För

budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 72 250 000 kr. och anvisat ett anslag av 30 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (99 086 786 + 72 250 000 – 30 000 000) 141 336 786 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Utvecklingsarbete för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	800		1 100	1 500		
Helikopterförband	550		300	200		
Ytattackförband m. m.	11 050		7 400	4 700		
Ubåtsförband	18 950		78 400	9 800	35 000	25 800
Minröjningsförband	–	33 000	200	400		
Fasta kustartilleriförband	1 400		1 800	400		
Rörliga kustartilleriförband	4 200		900	1 900		
Gemensamma produktionsresurser	10 800		8 700	6 900		
Kostnader	**47 750**	**33 000**	**98 800**	**25 800**	**35 000**	**25 800**
Prisreglering	24 500	–	41 700	1 000[1]	25 000	1 000
Reducering p. g. a. överplanering	–	–3 000	–	+16 200	–	+16 200
Medelsbehov	–	**30 000**	–	**43 000**	–	**43 000**
Bemyndigandebehov	**72 250**	–	**140 500**	–	**60 000**	–

[1] Betalningsmedel för skillnaden mellan bedömd kostnadsutveckling och nettoprisindex.

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerat utvecklingsarbete för marinförband i stort har kunnat genomföras. Studier av ubåtar liksom tidigare påbörjad utveckling av vapensystem för ytattackförband och ubåtsförband har genomförts.

Budgetåret 1977/78

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 och ändrats genom beslut den 15 december 1977. Planerna innebär bl. a. projektering av främst ubåt typ A 17 och flottiljledare. Vidare kommer torpeder och stridsledningssystem att utvecklas.

Budgetåret 1978/79

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 43 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 140,5 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandet för gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m. avses för att projektera olika typer av trängfartyg och utveckla spanings- och stridsledningssystem.

Beställningsbemyndigandet för helikopterförband behövs för allmän utveckling av helikoptermateriel och viss vapenmateriel.

Beställningsbemyndigandet för ytattackförband m. m. avses för att projektera, utveckla och göra försök med vissa fartygsobjekt samt bedriva systemutveckling för övervattensfartyg. Beträffande vapenmateriel avses bemyndigandet bl. a. för att utveckla motmedel, vapen- och stridsledningsmateriel samt för att ta fram underlag för att anskaffa en ny sjömålsrobot.

Beställningsbemyndigandet för ubåtsförband avses för projektering och konstruktion av ubåtar av typ A17 och systemutveckling för ubåtar.

Beställningsbemyndigandet för minröjningsförband avses för allmän utveckling av materiel för minröjning.

Beställningsbemyndigandet för fasta kustartilleriförband är avsett för försök med 20 mm luftvärnssystem, studier och försök med passivt skydd av fasta anläggningar samt för att ta fram prototyp till spaningsutrustning m. m. för luftvärnssystem 75 M.

Beställningsbemyndigandet för rörliga kustartilleriförband avses för att projektera kustartilleriets fartyg och båtar, allmänt utveckla robot- och telemateriel samt göra trupprov med nytt rörligt tungt artilleri (KARIN).

Beställningsbemyndigandet för gemensamma produktionsresurser avses beträffande skeppsteknisk materiel för sådana smärre utredningar för försök som kan hänföras till flera delprogram. Bemyndigandet avses beträffande vapenmateriel bl. a. för fortsatt allmän utveckling av stridsledningS- och sambandsmateriel samt vissa studier och försök.

Av begärda bemyndiganden är 41,7 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 25,2 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 16,5 milj. kr.

Utöver de i sammanställningen redovisade betalningsmedlen begär chefen för marinen 10 milj. kr. för allmän systemutveckling och resursförstärkning av delprogrammen Ytattackförband m. m., Ubåtsförband, Minröjningsförband, Fasta kustartilleriförband och Rörliga kustartilleriförband.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag har därvid räknat med årliga bemyndiganden för utveckling av ny ubåt.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 158 336 786 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 145 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör beställas inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för marinförband får beställas inom en kostnadsram av 60 000 000 kr.,
2. till *Marinförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 43 000 000 kr.

D Flygvapenförband

Flygvapnets fredsorganisation består i stort av följande förband m. m.

1 eskaderstab
7 sektorflottiljer
5 övriga förband (flottiljer)
4 utbildningsanstalter som är direkt underställda chefen för flygvapnet

Lokaliseringen av flygvapnets fredsförband m. m. framgår av följande karta (intagen på s. 128). Verksamheten leds centralt från flygstaben och regionalt av militärbefälhavare och i vissa fall av chefen för första flygeskadern (se s. 156 och 160).

Verksamheten under huvudprogrammet Flygvapenförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet
D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling
III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet

1976/77	Utgift	1 534 749 567
1977/78	Anslag	1 462 000 000
1978/79	Förslag	1 714 130 000

Under anslaget bedrivs allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning och repetitionsutbildning av värnpliktiga inom flygvapnet.

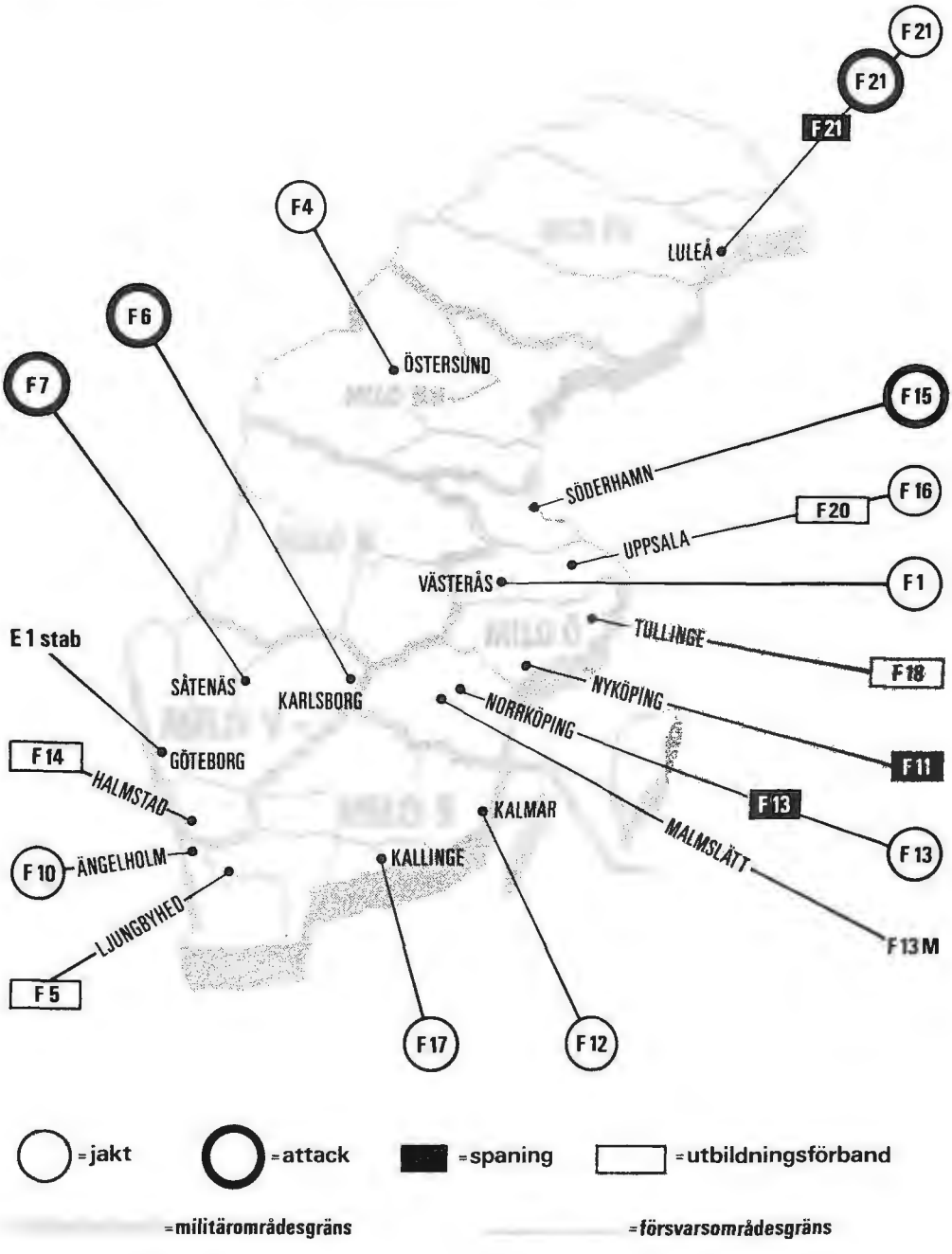
F 21
F 21
F 21
LULEÅ
F4
ÖSTERSUND
F6
F7
F 15
SÖDERHAMN
F 16
F 20
UPPSALA
VÄSTERÅS
F 1
TULLINGE
F 18
E 1 stab
SÅTENÄS
KARLSBORG
NYKÖPING
NORRKÖPING
F 11
F 13
F 13
MALMSLÄTT
F 13 M
F 14
GÖTEBORG
HALMSTAD
KALMAR
F 10
ÄNGELHOLM
KALLINGE
LJUNGBYHED
F 5
F 17
F 12
=jakt
=attack
=spaning
=utbildningsförband
=militärområdesgräns
=försvarsområdesgräns

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1976/77		1977/78	1978/79
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet
Antal större omorganisationer	14	14	–	–
Antal flygtimmar	110 200	96 650	110 250	108 850
Antal utexaminerade				
Regementsofficerare	30	29	35	29
Kompaniofficerare	40	18	20	20
Plutonsofficerare	45	18	45	35
Fältflygare	32	18	12	10
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal man	5 760	5 572	5 524	5 043
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	1,852	1,872	1,809	1,651
Repetionsutbildning				
Antal man	4 900	2 892	9 100	7 540
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	0,045	0,036	0,070	0,061

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygvapenförband:					
För flera delprogram gemensamma ledningsoch strilförband	179 285	199 328	209 460	237 396	235 070
Jaktförband	220 120	207 787	241 950	250 263	248 590
Luftvärnsrobotförband	10 391	9 742	8 000	–	–
Attackförband	107 599	81 200	108 070	168 814	162 100
Spaningsförband	53 450	51 638	59 260	68 644	74 790
Flygtransportförband	30 816	35 166	40 950	48 416	44 280
Basförband	335 070	346 563	381 540	423 046	422 610
Gemensamma produktionsresurser	365 157	382 142	422 250	488 421	490 000
Kostnader	**1 301 888**	**1 313 566**	**1 471 480**	**1 685 000**	**1 677 440**

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Avgår/tillkommer					
Intäkter	–	–	– 5 440	– 5 400	– 5 370
Skillnad mellan budgeterade kostnader och behov av betalningsmedel	– 47 158	+ 221 184	– 22 140	+ 12 400	+ 22 860
Medgiven prisreglering	+ 318 900	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	– 16 730	–	+ 21 100	+ 21 200	+ 19 200
Till regeringens dispostition	–	–	– 3 000	–	–
Medelsbehov	**1 556 900**	**1 534 750**	**1 462 000**	**1 713 200**	**1 714 130**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	605	619	605	–16	–16
Kompaniofficerare	855	855	855	– 9	– 9
Plutonsofficerare m. fl.	705	643	705	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	2 150	2 071	2 150	–50	–50
Läkare m. fl.	6	4	6	of.	of.
Övrig personal	480	448	330	+ 1	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	15	12	10	– 7	– 7
Kompaniofficerare	3	3	3	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	199	201	199	of.	of.
Övrig personal	4 321	4 508	4 247	–16	–16
	9 339	**9 364**	**9 110**	**–97**	**–98**

Budgetåret 1976/77

Chefen för flygvapnet anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort sett har kunnat genomföras med godtagbart resultat. Belastningen på personalen har dock varit hög. Trots prioriteringar och punktvis högt övertidsuttag har bl. a. arbetet med krigs- och mobiliseringsförberedelser, flygtidsproduktion och viss utbildning inte kunnat lösas helt. De främsta orsakerna till detta har varit förbandsindragningar, införande av ny organisation för huvuddelen av flygvapnets förband, ombeväpning till flygplan 37 och en betungande incidentberedskap. Avgångar av teknisk personal har ökat personalproblemen.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 bil. 1 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att luftvärnsrobotsystem 68 Bloodhound avvecklas. Utveckling av datamaskinstött informationssystem för sektorchefs ledning av underställda förband i krig fortgår. Ombeväpningen till flygplan AJ 37 skall slutföras och ombeväpningen till flygplan S 37 skall fortsätta. Omskolning till flygplan 37 fortsätter. Ombeväpning och omorganisation av underrättelseplutonerna fortsätter. Medverkan skall ske vid försök med en för försvaret gemensam organisation för tunga helikoptrar. Anpassning av bassystemet till flygplan AJ 37 och flygplan S 37 fortsättes. Flygtrafikledningen överförs till luftfartsverket. Två luftvärnsrobotbataljoner, en jaktflygdivision och ett stationskompani avvecklas. Dessutom skall en reducering av antalet verkstadsförband och indragning av två flottiljadministrationer förberedas. Verksamheten i övrigt avses bedrivas med i stort sett samma omfattning och inriktning som tidigare.

Budgetåret 1978/79

Chefen för flygvapnet

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför chefen för flygvapnet följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79.

Två radarplutoner PS-44/R tillkommer och ett antal äldre radarstationer samt sex radiofjärrskriftplutoner avvecklas i krigsorganisationen. Reducerad repetitionsutbildning för stril- och sambandsförbanden genomförs. Av repetitionsövande basbataljoner genomför en basbataljon fullständig krigsförbandsövning med full personalstyrka. Två jakt- och en spaningsflygdivision och tre stationskompanier avvecklas. Sektoransvar och strilenhet förs över från F 12 till F 17 den 1 juli 1978. Påbörjat arbete med förbättring av

utbildningsplaneringen och utveckling av förbättrade system för informationsinsamling som underlag för styrning av fredsverksamheten fortsätter. Utbildning av reservofficerare i flygtjänst fortsätter.

Förändringar i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar chefen för flygvapnet på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 178 311 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Gemensamma lednings- och strilförband

Pensionsåldersöjningen för viss militär personal innebär ökade kostnader (+300 000 kr.).

2. Basförband

Pensionsåldershöjningen för viss militär personal innebär ökade kostnader (+600 000 kr.).

3. Gemensamma produktionsresurser

Pensionsåldershöjningen för viss militär personal innebär ökade kostnader (+600 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Gemensamma lednings- och strilförband

a) Två rörliga strilplutoner PS-44/R sätts upp (+5 386 000 kr.).

b) Kostnaderna för utveckling av datorstött informationssystem för sektorchefsledning av underställda förband i krig ökar (+470 000 kr.).

c) Uttaget av tjänstgöringsdagar för värnpliktiga minskar (–770 000 kr.).

d) Avveckling av äldre radarmateriel innebär minskade underhållskostnader (–3 000 000 kr.).

2. Jaktförband

Flygtidsuttaget ökar för flygplan J 35 A (+410 000 kr.) och för flygplan SK 50 (+126 000 kr.) medan flygtidsuttaget minskar för flygplan J 35 D (–7 155 000 kr.) och flygplan J 35 F (–11 660 000 kr.).

3. Luftvärnsrobotförband

Två luftvärnsrobotdivisioner avvecklas under budgetåret 1977/78 och fast anställd personal och värnpliktig personal förs över till andra förbandstyper inom flygvapnet (–5 386 000 kr.). Dessutom upphör viss övningsverksamhet samt underhållet på robot 68 (–4 000 000 kr.).

4. Attackförband

a) Ombeväpning till flygplan AJ 37 fortsätter, varför flygtidsuttaget på flygplan A 32 A minskar (–4 290 000 kr.).

b) Flygtidsuttaget ökar på flygplan AJ 37 (+27 435 000 kr.).

c) Flygtidsuttaget ökar på flygplan SK 50 (+167 000 kr.) och minskar på flygplan SK 60 (–182 000 kr.).

d) Införande av modifieringspaket 3 på flygplan AJ 37 för att erhålla 097-standard innebär att kostnaderna ökar (+26 000 000 kr.).

e) Kostnaderna för datorstött informationssystem för taktisk ledning av E 1:s verksamhet i krig ökar (+1 140 000 kr.).

f) Flygtidsuttaget på flygplan SK 37 ökar (+1 240 000 kr.).

5. Spaningsförband

a) Ombeväpning till flygplan S 37 medför ökat flygtidsuttag på flygplan S 37 (+6 780 000 kr.) och minskat flygtidsuttag på flygplan A 32 A (–850 000 kr.), flygplan S 32 C (–4 020 000 kr.) och flygplan S 35 E (–3 885 000 kr.).

b) Flygtidsuttaget minskar på flygplan SK 50 (–42 000 kr.).

c) Flygtidsuttaget på flygplan S 37 ökar på grund av ökad övningsverksamhet (+5 000 000 kr.).

6. Flygtransportförband

Flygtidsuttaget ökar på transportflygplan (5 220 000 kr.) och minskar på helikoptrar (–1 732 000 kr.).

7. Basförband

a) Minskad basorganisation minskar antalet anställda (–2 000 000 kr.).

b) En meteorologtjänst bör inrättas vid F 21 (+90 000 kr.).

c) Minskad basorganisation minskar uttaget av tjänstgöringsdagar för värnpliktiga (–5 285 000 kr.).

8. Gemensamma produktionsresurser

a) Beslut om personalminskningar medför kostnadsbesparingar (–2 875 000 kr.).

b) Tillkomsten av ett integrerat förråd vid F 7 innebär personalbesparingar (–585 000 kr.).

c) Kostnader för behovsundersökning och analys av datorstöd minskar (–97 000 kr.).

d) Kostnader för flygsäkerhetsavtal mellan Sverige–Norge–Danmark förs över från anslaget D 2 (+10 000 kr.).

e) Uttaget av tjänstgöringsdagar för värnpliktiga ökar (+945 000 kr.).

f) Kostnader för förbättring av datorbaserat system för inventering av flygplansmaterielen ökar (+4 800 000 kr.).

g) Flygtidsuttaget ökar på flygplan J 32 (+3 900 000 kr.).

h) För flygutbildning ökas flygtidsuttaget på flygplan SK 61 (+470 000 kr.), flygplan SK 60 (+1 825 000 kr.) och flygplan SK 50 (+84 000 kr.).

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta chefens för flygvapnet förslag till inriktning av verksamheten under budgetåret 1978/79 liksom hans beräkning av kostnaderna under primäruppdragen. I enlighet med vad jag har anfört under avsnittet om anslagsfrågor för budgetåret 1978/79 har jag dock räknat upp kostnaderna med hänsyn till det faktiska utfallet av 1977 års avtalsrörelse.

Vid beräkning av medelsbehovet har jag tagit hänsyn till den minskning av repetitionsutbildningen som jag har anmält i avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling (s. 66). Minskningen innebär för flygvapnets del att repetitionsutbildningen måste inställas helt under budgetåret 1978/79. Övningsverksamhet motsvarande 2 milj. kr. måste vidare utgå. Med hänvisning till vad jag har anfört under anslaget A 2. Vissa nämnder m. m. (s. 86) beträffande försvarets haverikommission har jag beräknat 330 000 kr. under förevarande anslag.

Robot 68 Bloodhound skall i enlighet med tidigare beslut avvecklas. Av bl. a. operativa skäl bör dock den del av organisationen som betjänar belysningsradarkomponenten m. m. i robotbataljonen finnas kvar i avvaktan på att spaningsradar PS 860 tillförs.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 714 130 000 kr.

D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning

1976/77	Utgift	1 426 017 360[1]
1977/78	Anslag	1 364 000 000
1978/79	Förslag	1 888 425 000

[1] Varav 174 017 360 kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget omfattar dels sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, dels anskaffning av materiel för krigsorganisationens behov samt viss materiel för fredsbruk.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1977 2 273 127 394 kr. För budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 3 600 milj. kr. och anvisat ett anslag av 1 364 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (2 273 127 394 + 3 600 000 000 – 1 364 000 000) 4 509 127 394 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Chefen för flygvapnet		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Flygvapenförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	2 600		3 300	2 200		
Jaktförband	200		1 000	600		
Attackförband	3 100		3 000	3 300		
Spaningsförband	700	40 900	700	700	72 400	69 500
Flygtransportförband	1 300		1 200	1 200		
Basförband	1 100		1 000	600		
Gemensamma produktionsresurser	62 300		62 200	60 900		
Flygvapenförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammet						
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	251 000		195 700	232 500		
Jaktförband	1 796 500		1 227 800	999 700		
Luftvärnsrobotförband	3 100		–	1 500		
Attackförband	330 200	1 302 200	33 400	197 100	1 379 500	1 924 725
Spaningsförband	60 300		18 400	108 400		
Flygtransportförband	28 000		13 600	16 100		
Basförband	167 300		109 500	123 600		
Gemensamma produktionsresurser	59 100		57 200	32 400		
Till regeringens disposition	19 900	18 100	–18 100	–18 100	–	–

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Chefen för flygvapnet		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Flygvapenförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammet						
Basförband	3 100	2 800	3 100	3 100	3 100	3 100
Kostnader	**2 789 800**	**1 364 000**	**1 713 000**	**1 765 800**	**1 455 000**	**1 997 325**
Prisreglering	810 200	–	937 000	16 000	875 000	16 000
Reducering på grund av överplanering m. m.	–	–	–	– 106 700	–	– 124 900
Medelsbehov	–	**1 364 000**	–	**1 675 100**	–	**1 888 425**
Bemyndigandebehov	**3 600 000**	–	**2 650 000**	–	**2 330 000**	–

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk och *försvarets sjukvårdsstyrelse* anger i sina årsredovisningar för budgetåret 1976/77 att planerad materielanskaffning för flygvapenförband i stort sett har kunnat genomföras.

För gemensamma lednings- och stridsledningsförband har större beställningar avsett materiel till bl. a. luftförsvarscentraler, radargruppcentraler, radaranläggningar, försvarets olika kommunikationsnät och markbunden materiel för navigering och landning.

För jaktförband har fortsatta beställningar skett till den första delserien av flygplan JA 37 för bl. a. grundflygplan, flygplansmotor, målinmätningsutrustning, el- och teleutrustning, underhållsutrustning, utbytesenheter, reservdelar, motmedel och beväpning. Vidare har beställning skett av viss materiel, t. ex. apparater till delserie 2 och 3 av flygplan JA 37.

Beställningsverksamheten för delprogrammet attackförband har främst rört fortsatt anskaffning av materiel för flygplan AJ 37.

Beställningarna för spaningsförbanden har främst avsett materiel till spaningsversionen av flygplan 37.

Till flygvapnets basförband har bl. a. beställts beredskapsaggregat, basradio, flygsäkerhetsmateriel, standardfordon, försörjningsmateriel, fältarbetsmateriel, markvapen, miljövårdsmateriel, drivmedelsutrustning, räddningsmateriel och utrustning för vädertjänst.

Budgetåret 1977/78

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 och ändrats genom beslut den 15 december 1977. Planerna innebär bl. a. att en andra delserie av flygplan JA 37 beställs samt att vissa kompletteringsbeställningar görs för flygplan AJ 37.

Budgetåret 1978/79

Chefen för flygvapnet

Anslaget bör föras upp med 1 675,1 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 2 650 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma ledningS- och strilförband avser fortsatt anskaffning, installation och underhåll av utrustning för radarspaning, samband och ledningscentraler.

Inom delprogrammet jaktförband utförs nödvändiga underhållsåtgärder för flygplan J 35. Vidare avses förutom vissa kompletterande beställningar till flygplan JA 37 beställning av robotbeväpning till detta flygplan göras under budgetåret.

Beställningsbemyndigandena för attackförband avser kompletterande beställningar samt underhåll för flygplan AJ 37.

Inom delprogrammet spaningsförband planeras endast beställningar av mindre omfattning, främst underhållsutrustningar och reservdelar.

Inom flygtransportförband planeras endast verksamhet av mindre omfattning, främst underhållsåtgärder på befintlig flygplanpark.

Inom delprogrammet basförband påbörjas anskaffning av ny basradio. Vidare planeras fortsatt installation av markradio för flygtrafikledning, fortsatt anskaffning av flygsäkerhetsmateriel, beredskapsaggregat, fordon samt materiel och maskiner för fältarbeten, ersättning av räddnings- och haveribilar samt anskaffning av vissa markvapen och viss intendenturmateriel.

Under gemensamma produktionsresurser redovisas diverse verksamhet som inte entydigt kan hänföras till annat delprogram. Större delen av verksamheten inom delproduktionsområdet Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. bedrivs inom detta delprogram.

Av begärda bemyndiganden avses 937 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 396 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 555 milj. kr.

c) överskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1976/77 med 14 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Som jag har anfört under avsnittet Det militära försvarets fortsatta utveckling (s. 60) har betalningsmedlen ökats därför att motsvarande belopp har hållits inne under budgetåret 1977/78.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 4 950 702 394 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 4 630 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 330 000 000 kr.,
2. till *Flygvapenförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 888 425 000 kr.

D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1976/77	Utgift	35 100 000
1977/78	Anslag	32 000 000
1978/79	Förslag	41 600 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar, flygfält och byggnader för flygvapnet. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Befästningars delfond				
Flygvapenförband: Iståndsättning av flygfält för delprogrammet Basförband	2 000	2 000	2 000	2 000

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	1 500	1 500	2 000	2 000
Kasernbyggnaders delfond				
Flygvapenförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	25 100	28 500	40 700	37 600
Kostnader = medelsbehov	**28 600**[1]	**32 000**	**44 700**	**41 600**

[1] Medgivet överskridande av anslagsbeloppet 6,5 milj. kr.

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att verksamheten i stort sett har kunnat genomföras enligt planerna. Renovering av en kasern vid F 6 i Karlsborg, en kasern vid F 7 i Såtenäs och två kaserner vid F 16 i Uppsala har avslutats liksom ombyggnad av en verkstadsbyggnad i Ursvik till lokaler för mellersta teleservicebasen. Renovering av fyra kaserner vid F 17 i Ronneby och ombyggnad av en flygverkstad vid F 16 har påbörjats. Tekniska försörjningsanordningar har iståndsatts bl. a. för värmeförsörjningen vid F 13 i Norrköping och vid F 21 i Luleå, för elförsörjningen vid F 16 och för vattenförsörjningen vid F 14 i Halmstad.

Budgetåret 1977/78

Den planerade verksamheten beräknas kunna bli genomförd. Bl. a. beräknas pågående renovering av en kasern vid F 16 i Uppsala bli avslutad liksom pågående ombyggnad av en flygverkstad vid F 16. Ombyggnad av en hangar till förråd vid F 7 i Såtenäs påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Chefen för flygvapnet

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Basförband	
1. Iståndsättning av flygfält	2 000
Gemensamma produktionsresurser	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	2 000
	4 000
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	9 600
2. F 4. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 5,1 milj. kr.)	2 600
3. F 6. Ombyggnad av en hangar (totalkostnad 6,6 milj. kr.)	6 500
4. F 7. Ombyggnad av en hangar (totalkostnad 9,3 milj. kr.)	4 000
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	13 000
6. Vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi	5 000
	40 700
Totalt	**44 700**

Befästningars delfond

1. För iståndsättning av flygfält beräknas ett medelsbehov av 2 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att iståndsätta baracker, rullbanor, taxibanor och flygplansvägar.

2. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs 2 milj. kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av tre kaserner vid F 16 i Uppsala och fyra kaserner vid F 17 i Ronneby. För fortsatta renoveringsarbeten vid F 17 och för att påbörja renovering av kaserner vid F 5 i Ljungbyhed och F 14 i Halmstad beräknas ett medelsbehov av 9,6 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Vid F 4 på Frösön behöver en flygverkstad (byggnad nr 111) byggas om till förråd. Förrådsverksamheten är f. n. utspridd på flera olika byggnader.

Efter ombyggnaden kan hela denna verksamhet överföras till en och samma byggnad vilket medför en väsentlig rationalisering och förenkling av förrådshanteringen. Forttifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Regeringen uppdrog den 14 april 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna uppskattas till 5,1 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

3. Vid F 6 i Karlsborg behöver en hangar byggas om och förses med en tillbyggnad. Om- och tillbyggnaden behövs för att ge plats för uppställning av flygplan 37 som avses tillföras flottiljen. I hangaren kommer efter ombyggnaden lokaler att finnas för service, tillsyn och kontroll av flygplan 37 samt för vård och tillsyn av materiel som ingår i flygplansystemet. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och tillbyggnaden. Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 8,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977 varav 6,6 milj. kr. för ombyggnadsarbetena.

4. Behovet av att bygga om en hangar vid F 7 i Såtenäs till förråd har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 200). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 8 150 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 9,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

5. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 13 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs bl. a. för att kunna disponera om och anpassa befintliga byggnader till de ändrade krav som kan komma att föranledas av smärre organisations- och personalförändringar. Kostnaderna för dessa objekt beräknas var för sig till högst 800 000 kr.

6. För vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi beräknas ett medelsbehov av 5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att bygga om och modernisera installationer och anläggningar för värme och elförsörjning, iståndsättning av vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har härvid dels räknat med att några medel inte behövs under nästa budgetår för ombyggnad av en flygverkstad vid F 4 på Frösön, dels räknat med ett medelsbehov av 12,5 milj. kr. för mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 41 600 000 kr.

D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling

Med hänvisning till vad jag har anfört under avsnittet Ramberäkning för budgetåret 1978/79 m. m. (s. 79) hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Flygvapenförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 392 000 000 kr.

E Central och högre regional ledning

Försvarsstaben

Försvarsstaben är överbefälhavarens stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda överbefälhavaren med ledningen av den operativa verksamheten inom försvarsmakten. Staben sköter därvid det operativa krigsförberedelsearbetet och sådan verksamhet rörande mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal som har direkt samband med den operativa verksamheten. Under överbefälhavaren leder och samordnar försvarsstaben vidare långsiktsplaneringen, budgetarbetet, underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom försvarsmakten.

Försvarsstaben är organiserad på en operationsledning och fyra sektioner för i huvudsak operativa stödfunktioner och samverkansfrågor (sektion 1), underrättelse- och säkerhetstjänst (sektion 2), personal- och organisationsfrågor m. m. (sektion 3) samt studie och planeringsverksamhet (sektion 4). Dessutom finns en personalvårdsbyrå, en administrativ avdelning och en befästningsinspektion. I sektion 1 ingår totalförsvarets signalskyddsavdelning.

Försvarsstaben ligger i militärstabsbyggnaden på Östermalm i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Försvarsstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarsstaben.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Delprogrammet skall främst inriktas så att överbefälhavarens operativa grundsyn kan komma till uttryck i det operativa krigsförberedelsearbetet.

Planeringen av delprogrammet skall genomföras så att organisation och uppgifter anpassas till konsekvenserna på kort och lång sikt av den planeringsnivå som gäller för försvarsmakten.

Underrättelse- och säkerhetstjänstens förmåga skall hållas på hög nivå. Resurser skall skapas så att det underlag som behövs för studier och försvarsförberedelser kan lämnas och så att ledningen av försvarsmaktens underrättelse- och säkerhetstjänst säkerställs.

Tillämpningen av försvarets planerings- och ekonomisystem koncentreras på att utveckla förmågan att formulera mål, medel och metoder som medger att uppnådda resultat kan analyseras och vägas mot resursinsatserna.

Påbörjat arbete med att införa datamaskinstödda informationssystem för operativ ledning skall fullföljas.

Försvarsstaben skall fortsätta sin medverkan i utredningen om den centrala och högre regionala stabsorganisationen och genomföra de beslut som har fattats med anledning härav.

Upplysningsverksamheten skall bedrivas så att en allsidig debatt om säkerhetspolitiken, totalförsvaret och försvarsmakten främjas.

Arbetsmiljön för försvarsmaktens personal skall förbättras. De anställdas och de värnpliktigas möjligheter till samverkan och medinflytande skall ökas. Utbildning i den nya arbetsrätten skall genomföras.

Frivilligverksamheten skall stödjas.

När verksamheten genomförs, skall delegeringen till försvarsgrenarna, de centrala förvaltningarna och militärbefälhavarna ökas.

Samarbetet inom totalförsvaret skall stimuleras. Främst gäller detta samverkan på regional nivå rörande bl. a. gemensamma operativa studier och krigsförberedelsearbete, fysisk riksplanering och övningar för centrala och regionala staber m. m.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Försvarsstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
59 800	69 374	70 279	70 686	70 892	71 299	352 530

[1] Prisläget februari 1976.

E 1. Försvarsstaben

1976/77	Utgift	68 140 577
1977/78	Anslag	59 800 000
1978/79	Förslag	67 700 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredragandena
Försvarsstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	54 762	68 854	63 207	69 785	68 110
Kostnader	**54 762**	**68 854**	**63 207**	**69 785**	**68 110**

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredragande
Avgår/tillkommer:					
Kostnader som belastar andra anslag	-2 397	-2 524	-3 097	-	-
Skillnad mellan internpriser och beräknat behov av betalningsmedel	-	+1 811	-	-	-
Medgiven prisreglering	+13 600	-	-	-	-
Överplanering, reserver m. m.	-	-	-310	-411	-410
Medelsbehov	**65 965**	**68 141**	**59 800**	**69 374**	**67 700**

Personal

Personalkategori	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredragande
Militär personal					
Regementsofficerare	182	177	178	+8	of.
Kompaniofficerare	11	9	10	of.	of.
Plutonsofficerare	12	4	5	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	23	17	15	of.	of.
Kompaniofficerare	7	-	-	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	56	58	58	of.	+2
Övrig personal	148	215	196	of.	of.
	439	**480**	**462**	**+8**	**+2**

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för försvarsstaben för budgetåret 1976/77 bl. a. följande. Under verksamhetsåret har en krigsförbandsövning, medverkan i utredningen om försvarsmaktens ledning, förhandlingsverksamhet, flyttningar samt utveckling av datamaskinstödda informationssystem krävt större resursinsatser än vad som planerades. Arbetsuppgifter och utredningar som har lagts på staben under verksamhetsåret har försvårat arbetsplaneringen.

Den operativa krigsplanläggningen har studerats. Någon operativ analys av 1977 års försvarsbeslut har inte hunnits med. Underlag har lämnats till arbetet med ny befälsordning och till försvarets ledningsutredning. Arbete med att minska försvarets personal har pågått och målen har uppnåtts. Omorganisation i lägre regional och lokal instans har genomförts och resultatet har börjat utvärderas. Anskaffning av regionala datamaskiner har förberetts. Arbetet med ett program för ekonomisk planering och budgetering med hjälp av automatisk databehandling har pågått. Utveckling av försvarets planerings- och ekonomisystem samt ett programvärderingssystem pågår. En särskild enhet har bildats för samordning inom försvaret av frågor som rör arbetsrättsbestämmelser. Krigsförbandsövning för försvarsstaben har genomförts.

Försvarsstabens personalvårdsbyrå har i huvudsak genomfört den planerade personalvårdsutbildningen och inspektionsverksamheten. Viss del av utbildningsresurserna har omprioriterats till förmån för utbildning i arbetsrätt. Den socialmedicinska försöksverksamheten i Skövde har slutförts och uppföljning påbörjats.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrev för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att antalet utredningar inom personalområdet ökar. Som en följd härav kommer administrativa åtgärder inom detta område att öka. Datamaskinstödda informationssystem kommer att utvecklas, ledas och samordnas. Arbetet med perspektivplan 1982/83–1996/97 samt revidering av överbefälhavarens operationsorder och grundläggande direktiv skall påbörjas. Arbetet med försvarsmaktsvärdering tas åter upp för att värderingen successivt skall kunna fogas in i den operativa planläggningen och förbandsproduktionen. Den operativa planläggningen skall ses över. Operativ studie 2 skall utvärderas och operativ analys av 1977 års försvarsbeslut påbörjas. Försvarsstaben skall även medverka i utredningen om central och högre regional ledningsorganisation och omorganisationen av lägre regional och lokal instans bör slutföras. Underlag skall vidare tas fram för utformning av en ny befälsordning. Staben skall också samordna försvarsmaktens personalminskningar och vidta åtgärder som syftar till att förbättra de anställdas arbetsförhållanden. Dessutom skall staben samordna frågor om den nya arbetsrätten samt utbilda och informera i dessa frågor.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Utöver vad som framgår av redogörelse för programplanen anför överbefälhavaren följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79.

Försvarsmakten bör medverka i och lämna underlag till utredningen om central och högre regional stabsorganisation m. fl. utredningar. Arbete med perspektivplan för perioden 1982/83–1996/97 och operativ analys av 1977 års försvarsbeslut skall fortsätta. Utveckling av ett datamaskinstött informationssystem för operativ ledning på högkvarters- och militärområdesnivå skall påbörjas. Metoder för programvärdering skall utvecklas. Arbetsmiljön skall anpassas till den allmänna samhällsutvecklingen. Staben skall vidare samordna frågor om den nya arbetsrätten samt utbilda och informera i dessa frågor.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 7 381 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Regeringen har i särskilt beslut medgett att en tjänst för byrådirektör får inrättas (+117 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. För utveckling och drift av datamaskinstödda informationssystem för operativ ledning behövs ökade resurser (+1 300 000 kr.).

2. För ledning av underrättelsetjänsten och för bearbetning och analys av underrättelser krävs åtta nya tjänster för regementsofficer (+963 000 kr.).

3. För ökade hyreskostnader och för engångsanskaffning av inventarier m. m. för underrättelsetjänsten behövs ökade resurser (+137 000 kr.).

4. Övriga förändringar innebär att behovet av betalningsmedel ökar (+47 000 kr.).

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att ca 3,5 milj. kr. skulle behöva sparas, vilket huvudsakligen måste göras på lönekostnaderna. Försvarsstabens personal måste därvid reduceras med ca 30 personer av olika kategorier. Med hänsyn till försvarsstabens ökade uppgifter men också till beredskapsskäl anser överbefälhavaren att en sådan minskning av försvarsstabens personal inte kan genomföras.

Föredraganden

Ställningstagande till prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. kan komma att påverka försvarsstabens organisation och verksamhet. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till den inriktning som överbefälhavaren har angett för verksamheten under programplaneperioden. Jag kan dock i huvudsak godta vad han har anfört om verksamheten under nästa budgetår.

Överbefälhavaren har begärt nya tjänster för att leda underrättelsetjänsten och för att bearbeta och analysera underrättelser. Enligt min mening bör underrättelsetjänstens förmåga hållas på en hög nivå. Jag anser därför att resurser bör skapas så att den militära underrättelsetjänsten kan lämna det underlag som behövs för försvarsmaktens beredskap och för studier och så att ledningen av underrättelsetjänsten säkerställs. Med hänsyn till de omdisponeringar av resurserna som kan komma att bli nödvändiga med anledning av vad jag har föreslagit i propositionen om försvarsmaktens centrala ledning m. m. kan jag emellertid f. n. inte tillstyrka att nya tjänster inrättas för detta ändamål. I avvaktan på beslut om detaljorganisation för de centrala staberna bör behovet av resurser för underrättelsetjänsten kunna täckas genom kommendering av personal från försvarsgrensstaberna.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. För att administrera persontransporter m. m. inom försvaret har jag fört över tjänster för detta ändamål från delprogrammet Försvarets civilförvaltning. Jag har vidare tagit hänsyn till att medel för vissa tjänster förs över till delprogrammet Försvarets förvaltningsskola.

Jag är inte beredd att nu ta ställning till utveckling av datamaskinstödda informationssystem för operativ ledning. Jag avvaktar att överbefälhavaren lägger fram en reviderad plan för datakraftutbyggnad. Jag har dock reserverat medel för detta ändamål under anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarsstaben* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 67 700 000 kr.

Arméstaben

Arméstaben är chefens för armén stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för armén med ledningen av arméns mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för armén svarar staben vidare för arméns långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande ledningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom armén.

Arméstaben är under en stabschef organiserad på tre sektioner, sex truppslagsavdelningar och en administrativ avdelning. Kungl. Maj:t har

genom beslut i september 1973 medgett att stabens organisation i avvaktan på översyn av den centrala stabsorganisationen provisoriskt får anpassas till de krav som ställs av planerings- och programbudgetsystemet.

Huvuddelen av arméstaben ligger i militärstabsbyggnaden på Östermalm i Stockholm. Övriga delar ligger på sju olika platser i Stockholm.

Verksamheten inom delprogrammet Arméstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Arméstaben.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för armén* bl. a. följande.

I början av programplaneperioden tas fortsatt underlag fram för bl. a. försvarsmaktens ledningsutredning (Fö 1974:03), tjänstereglementsutredningen (Fö 1974:05) och beredningen för det fortsatta arbetet om kvinnan i försvaret (Fö 1975:01).

Förändringar inom arméns krigsorganisation planeras och genomförs. Studier, utredningar och försök avseende arméförbandens organisation, materiella innehåll och taktiska utnyttjande fortsätter. Planering och genomförande av fredsorganisatoriska förändringar ges hög prioritet.

Åtgärder till följd av beslut som kan följa av bl. a. de tidigare nämnda utredningarna och studierna kommer under slutet av perioden att ställa stora krav på staben samtidigt som förberedelser pågår för ett försvarsbeslut år 1982.

Den av chefen för armén beräknade utvecklingen av anslaget arméstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
39 700	44 620	44 650	43 380	42 040	41 160	215 850

[1] Prisläge februari 1976.

E 2. Arméstaben

1976/77	Utgift	44 459 163
1977/78	Anslag	39 700 000
1978/79	Förslag	45 325 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Arméstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	41 142	50 445	43 665	48 519	49 225
Kostnader	**41 142**	**50 445**	**43 665**	**48 519**	**49 225**
Avgår/tillkommer:					
Kostnader som belastar andra anslag	–2 030	–1 929	–2 200	–1 682	–1 683
Inkomster	–250	–5 693	–250	–350	–350
Förskott		+115			
Medgiven prisreglering	+7 900	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–2 412	–	–1 515	–1 867	–1 867
Skillnad mellan faktiska utgifter och internpriser m. m.	–	+1 521	–	–	–
Medelsbehov	**44 350**	**44 459**	**39 700**	**44 620**	**45 325**

Personal

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	151	140	149	of.	of.
Kompaniofficerare	10	11	12	of.	of.
Plutonsofficerare	4	2	2	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	1	1	1	of.	of.
Läkare	2	1	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	11	10	8	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	50	49	49	of.	of.
Övriga peronal	157	146	150	–1	–1
	386	**360**	**372**	**–1**	**–1**

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén anger i sin årsredovisning för arméstaben för budgetåret 1976/77 att prioriterade arbetsuppgifter har lösts med god måluppfyllelse. Övriga arbetsuppgifter har på grund av vakansläget lösts på en lägre ambitionsnivå än planerat eller lagts senare.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att underlag tas fram för arbetet med en ny befälsordning och för arbetet inom försvarsmaktens ledningsutredning. Vidare tas underlag fram för beslut om den framtida krigsorganisationen för arméns förband. Studier och utredningar beträffande fredsorganisatoriska förändringar och utbildningsorganisationens framtida utformning fortsätter.

Budgetåret 1978/79

Chefen för armén

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför chefen för armén följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79. Underlag för beslut om arméns utveckling och verksamhet inom freds- och krigsorganisationen skall tas fram. Detta sker bl. a. genom att verksamheten inom armén, utvecklingen av hotbilden samt de delar av totalförsvaret inom samhället i övrigt som berör armén följs upp. Vidare skall arméstabens verksamhet rationaliseras bl. a. syftande till att minska övertidsuttaget.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar chefen för armén på följande sätt

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen m. m. innebär att kostnaderna ökar med 3 861 00 kr.

B. Förändringar enligt regeringens beslut

En regementsofficer i F 20 har anställts mot arvode vilket ökar kostnaderna med 148 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Återföring av medel som reducerats i proposition 1976/77:100 bilaga 7, vilket ökar kostnaderna med 845 000 kr.

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att medelstilldelningen minskar med 2,2 milj. kr. och medför att 20 till 30 tjänstemän måste friställas före budgetårets början. Detta är inte möjligt att genomföra utan avsevärt men för de uppgifter som åligger arméstaben och bedöms på sikt innebära att effektiviteten inom arméns organisation försämras.

Föredraganden

Ställningstagande till prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. kan komma att påverka arméstabens organisation och verksamhet. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till den inriktning som chefen för armén har angett för verksamheten under programplaneperioden. Jag kan dock i huvudsak godta vad han har anfört om verksamheten under nästa budgetår.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméstaben* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 45 325 000 kr.

Marinstaben

Marinstaben är chefens för marinen stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för marinen med ledningen av marinens mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för marinen svarar staben vidare för marinens långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande ledningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom marinen.

Marinstaben är organiserad på en planeringsavdelning, fyra sektioner, en kassaavdelning och en chefsexpedition. Inom staben finns en provisoriskt inrättad budgetenhet. Under chefen för marinen lyder chefen för sjövärnskåren som i sin allmänna ledning av kåren biträds av sjövärnskårens stab.

Huvuddelen av marinstaben ligger i förvaltningsbyggnaden Tre Vapen på Gärdet i Stockholm. Övriga delar ligger på sju olika platser i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Marinstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Marinstaben.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för marinen* bl. a. följande.

Marinstabens viktigaste uppgift är att program- och produktionsmässigt leda huvudprogrammet Marinförband. Inom ramen för denna uppgift fortsätter staben att bevaka kostnadsutvecklingen och rationaliteten i fredsarbetet. Personalutvecklingen särskilt i fråga om den militära och civilmilitära personalen skall med hänsyn till vakanssituationen noga följas och erforderliga åtgärder vidtas. Organisationsutvecklingen inom områden som väsentligt kan påverka effektiviteten i den marina förbandsproduktionen och krigsorganisationen skall uppmärksammas. Utvecklingen av nya personaladministrativa system skall studeras och anpassas till verksamheten.

Bland planerade stora och resurskrävande uppgifter under programplaneperioden kan nämnas genomförandet av försvarsbeslutet 1977 samt översyn av krigsorganisationen med sikte på 1980-talets slut. Beslutade fredsorganisatoriska förändringar skall genomföras. Förberedelser för övergång till ny organisation av marinstaben efter regeringens ställningstagande med anledning av försvarsmaktens ledningsutrednings förslag skall vidtas. Marina vapensystem skall utvecklas.

Den av chefen för marinen beräknade utvecklingen av anslaget Marinstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
33 100	37 100	35 170	33 950	32 680	30 600	169 500

[1] Prisläge februari 1976.

E 3. Marinstaben

1976/77	Utgift	35 367 623
1977/78	Anslag	33 100 000
1978/79	Förslag	38 035 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Marinstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	30 995	35 555	34 473	37 450	38 387
Kostnader	**30 995**	**35 555**	**34 473**	**37 450**	**38 387**
Avgår/tillkommer:					
Inbetalningar (betjäning av flygstaben i kassahänseende)	–165	–210	–165	–210	–210
Medgiven prisreglering	+5 300	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–730	–	–1 208	–140	–142
Medelsbehov	**35 400**	**35 345**	**33 100**	**37 100**	**38 035**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	114	114	117	of.	of.
Kompaniofficerare	38	37	38	of.	of.
Plutonsofficerare	22	23	23	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	1	1	1	of.	of.
Läkare (veterinärer)	1	1	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	6	4	3	–1	–1
Kompaniofficerare	–	–	–	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	6	8	10	of.	of.
Övrig personal	132	134	127	of.	of.
	320	**322**	**320**	**–1**[1]	**–1**[1]

[1] Avser antalet tjänster. Antalet anställda beräknas minska med två.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen anger i sin årsredovisning för marinstaben för budgetåret 1976/77 att verksamheten i stort har kunnat genomföras enligt första året i gällande programplan. Planerad personalminskning har genomförts. Kostnadsökningen på bevakningssidan har varit kraftig varför chefen för marinen ämnar lägga om bevakningssystemet vid Tre Vapen.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att kostnadsutvecklingen och rationaliteten i fredsarbetet skall ägnas stor uppmärksamhet. Konsekvenserna av 1977 års försvarsbeslut skall beaktas och krigsorganisationen med sikte på 1980-talets slut skall ses över. Beslutade fredsorganisatoriska förändringar och personalminskningar skall genomföras.

Budgetåret 1978/79

Chefen för marinen

Chefen för marinen motiverar förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 enligt följande.

A. Pris- och löneomräkning

1. Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 177 000 kr.
2. För rationalisering av bevakningen i Tre Vapen erfordras 800 000 kr.

B. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 1 800 000 kr., vilket motsvarar en personalminskning med 20–25 anställda. Detta kräver i sin tur att marinstabens verksamhet skärs ned.

Föredraganden

Ställningstagande till prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. kan komma att påverka marinstabens organisation och verksamhet. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till den inriktning som chefen för marinen har angett för verksamheten under programplaneperioden. Jag kan dock i huvudsak godta vad han har anfört om verksamheten under nästa budgetår.

Behovet av medel för en engångsinvestering om 800 000 kr. för rationalisering av bevakningen i Tre Vapen täcks genom prisomräkningen.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinstaben* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 38 035 000 kr.

Flygstaben

Flygstaben är chefens för flygvapnet stab. I stabens uppgift ingår bl. a. att biträda chefen för flygvapnet med ledningen av flygvapnets mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för flygvapnet svarar staben vidare för flygvapnets långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande ledningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom flygvapnet. Flygstaben leder härutöver vädertjänsten, flygsäkerhetstjänsten, flygtrafikledningstjänsten och den militärmeteorologiska forskningen inom försvaret.

Flygstaben är organiserad på en planeringsavdelning, två sektioner, en flygsäkerhetsavdelning, en systemgrupp, en chefsexpedition och ett centralorgan för den militära vädertjänsten.

Huvuddelen av flygstaben ligger i förvaltningsbyggnaden Tre Vapen på Gärdet i Stockholm. Övriga delar ligger på sex olika platser i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Flygstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Flygstaben.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för flygvapnet* bl. a. följande.

Verksamheten skall mot bakgrund av utvecklingen inom huvudprogrammet Flygvapenförband inriktas på studier och utredningar för att rationalisera och effektivisera freds- och krigsorganisationen inom flygvapnet. Fortsatt ombeväpning och anpassning av taktiken för flygvapenförband till flygplan 37 ställer stora krav på planering och ledning. Vidare skall rekrytering och utbildning anpassas till organisationens framtida utveckling. Underlag skall vidare tas fram för utformning av en ny befälsordning. Dessutom skall beslutade organisationsförändringar inom huvudprogram-

met Flygvapenförband genomföras. Flygstabens organisation skall därutöver fortlöpande anpassas till förelagda uppgifter. Konsekvenserna av att helt eller delvis lägga ned det luftoperativa nätet skall studeras.

Den av chefen för flygvapnet beräknade utvecklingen av anslaget Flygstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
39 900	43 620	43 350	42 560	41 710	40 890	212 130

[1] Prisläge februari 1976.

E 4. Flygstaben

1976/77	Utgift	44 170 270
1977/78	Anslag	39 900 000
1978/79	Förslag	44 400 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	36 200	44 170	39 510	44 060	45 200
Kostnader	**36 200**	**44 170**	**39 510**	**44 060**	**45 200**
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+7 100	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 390	–440	–800
Medelsbehov	**43 300**	**44 170**	**39 900**	**43 620**	**44 400**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	104	99	99	of.	of.
Kompaniofficerare	13	16	17	+1	of.
Plutonsofficerare	5	5	5	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	7	7	6	of.	of.
Läkare (veterinärer)	5	5	4	of.	of.
Övrig personal	33	33	36	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	6	4	4	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	27	27	27	–1	–1
Övrig personal	155	155	155	–2	–2
	355	**351**	**353**	**–2**	**–3**

Budgetåret 1976/77

Chefen för flygvapnet anger i sin årsredovisning för flygstaben för budgetåret 1976/77 bl. a. att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Andra myndigheters krav på chefen för flygvapnet har dock medfört att den nuvarande organisationen inte haft tillräcklig kapacitet. Det är enligt chefen för flygvapnet av stor vikt att ökad kapacitet kan avses för förbandsproduktionen för att säkerställa en rationell produktion. Detta bedöms vara möjligt om belastningen av studier och utredningar initierade av andra myndigheter minskar eller ökade resurser kan tillföras.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas.

Detta innebär bl. a. att staben genomför studier och utredningar som underlag för perspektivplanearbetet, stridsledning- och luftbevakningsattack-, jakt- och basstudier samt militärmeteorologiska studier som underlag för planeringsverksamheten inom försvarsmakten. Staben utarbetar vidare

underlag för beslut om den framtida krigsorganisationen och medverkar vid beslutad omorganisation i lägre regional och lokal instans. Dessutom skall medverkan lämnas vid framtagning och genomförande av ny befälsordning och underlag tas fram för arbetet med försvarets ledningsutredning. Ombeväpningen till flygplan AJ 37 och S 37 pågår. Rekryteringen och utbildningsverksamheten anpassas till organisationens framtida utveckling. Konsekvenserna av att helt eller delvis lägga ned det luftoperativa radionätet studeras. Överföring av flygtrafikledningstjänsten till luftfartsverket skall genomföras under budgetåret.

Budgetåret 1978/79

Chefen för flygvapnet

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar chefen för flygvapnet på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 4 280 000 kr.

B. Uppgiftsändringar

Antalet anställda kan minskas med två, varför kostnaderna minskar med 120 000 kr.

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att medelstilldelningen minskar med 2 milj. kr., vilket medför att ca 20 anställda måste friställas och att ADB-verksamhet motsvarande 700 000 kr. inte kan bedrivas.

Föredraganden

Ställningstagande till prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. kan komma att påverka flygstabens organisation och verksamhet. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till den inriktning som chefen för flygvapnet har angett för verksamheten under programplaneperioden. Jag kan dock i huvudsak godta vad han har anfört om verksamheten under nästa budgetår.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygstaben* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 44 400 000 kr.

Militärområdesstaber m. m.

Militärområdesstaberna och Gotlands militärkommandostab är militärbefälhavarnas resp. militärkommandochefens stabsorgan. I stabernas uppgifter ingår bl. a. att biträda militärbefälhavaren (militärkommandochefen) med förberedelser för och ledning av militärområdets (militärkommandots) försvar. Staberna svarar i fred för operativa krigsförberedelser m. m. och biträder med ledningen av utbildnings- och mobiliseringsverksamheten, underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningstjänsten m. m. inom militärområdet (militärkommandot).

Militärområdesstaberna är organiserade på fem sektioner (militärkommandostaben på fyra sektioner) och en stabsavdelning. Vid vissa militärområdesstaber finns dessutom en flygsektion.

Intendenturförvaltningarna är militärbefälhavarens (militärkommandochefens) organ för den verkställande intendenturförvaltningstjänsten. Förvaltningarna är vardera organiserade på ett ledningsorgan och underlydande förråd m. m.

Tygförvaltningarna är militärbefälhavarnas (militärkommandochefens) organ för den verkställande tygförrådstjänsten. Förvaltningarna är vardera organiserade på ett ledningsorgan och underlydande förråd.

Verkstadsförvaltningarna är militärbefälhavarens (militärkommandochefens) organ för att leda driften vid arméns förbandsbundna verkstäder.

Lokaliseringen av militärområdesstaber och militärområdesförvaltningar framgår av följande karta (intagen på s. 161).

Verksamheten under delprogrammet Militärområdesstaber m. m. budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän lednings- och förbandsverksamhet. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet samt Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget: Militärområdesstaber m. m.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Försvarsmaktens ledningsutredning kommer under programplaneperioden att se över militärområdesstabernas organisation. I avvaktan på denna översyn bibehålls nuvarande organisation. Möjligheter till rationaliseringsvinster skall dock tas tillvara. Organisationen för Gotlands militärkommando har utretts särskilt. Som resultat härav väntas stabens organisation komma att ändras.

Fortsatt medverkan krävs rörande krigsorganisationens framtida utformning.

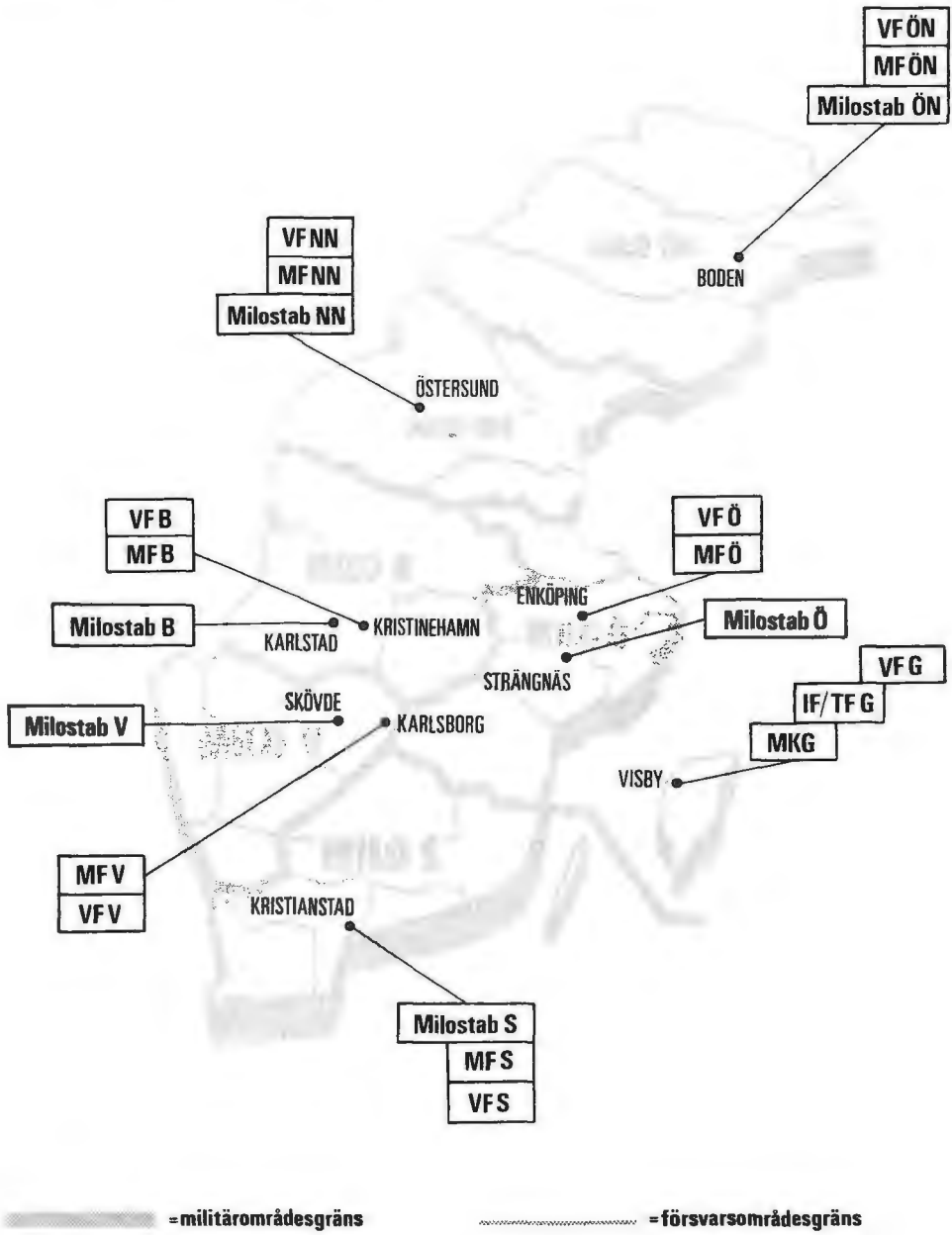
VF ÖN
MF ÖN
Milostab ÖN
BODEN
VF NN
MF NN
Milostab NN
ÖSTERSUND
VF B
MF B
Milostab B
KARLSTAD
KRISTINEHAMN
VF Ö
MF Ö
ENKÖPING
Milostab Ö
STRÄNGNÄS
VF G
IF/TF G
MKG
VISBY
SKÖVDE
Milostab V
KARLSBORG
MF V
VF V
KRISTIANSTAD
Milostab S
MF S
VF S
=militärområdesgräns
=försvarsområdesgräns

Utvecklingen av datamaskinbaserade informationssystem för operativ ledning inom militärområde planeras. Vidare skall informationsbehandlingen för ledning av underhållstjänst i krig på regional nivå utredas. Systemet beräknas komma att tas i bruk i slutet av programplaneperioden.

Förbandsomsättningsplanerna skall ses över och försöken med avkortad grund- och repetitionsutbildning följas upp.

Medverkan i fråga om fredssjukvårdens organisation och krigsförberedelsearbetet för krigssjukvården kommer att kräva ökade insatser under perioden.

Inom förvaltningsområdet fortsätter rationaliseringen främst av förrådsverksamheten. Sålunda genomför överbefälhavaren försök där militärområdenas nuvarande tyg- och intendenturförvaltningar är provisoriskt sammanslagna till en materielförvaltning. En sammanslagning av tygavdelningen och intendenturavdelningen i militärområdesstabernas sektion 2 till en materielavdelning har också genomförts.

De operativa och krigsorganisatoriska uppgifterna, d. v. s. krigsplanläggning, tillämpningsövningar, underrättelse- och säkerhetstjänst, krigsorganisationsändringar, mobiliseringsberedskap och truppförsök, förutsätts få oförändrad omfattning.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Militärområdesstaber m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.)

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
202 400	225 310	224 830	224 060	222 700	224 060	1 120 960

[1] Prisläge februari 1976.

E 5. Militärområdesstaber m. m.

1976/77	Utgift	209 512 489
1977/78	Anslag	202 400 000
1978/79	Förslag	227 800 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Militärområdesstaber m. m.					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	142 650	158 815	154 560	160 580	162 300
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	46 600	44 741	49 060	67 570	68 340
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	1 400	1 765	1 540	1 680	1 680
Kostnader	**190 650**	**205 321**	**205 160**	**229 830**	**232 320**
Avgår/tillkommer:					
Inkomster	– 4 600	–29 070	– 4 500	– 3 020	– 3 020
Kostnader som belastar andra anslag	–	+29 390	–	–	–
Skillnad mellan internpriser och beräknat behov av betalningsmedel	–	+ 3 871	–	–	–
Medgiven prisreglering	+27 300	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	– 6 350	–	+ 1 740	– 1 500	– 1 500
Medelsbehov	**207 000**	**209 512**	**202 400**	**225 310**	**227 800**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	266	261	270	+ 7	+ 7
Kompaniofficerare	135	122	130	+ 4	+ 4
Plutonsofficerare	28	28	30	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	52	53	53	+ 1	+ 1
Läkare (veterinärer)	19	17	17	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	25	36	30	– 8	– 8
Kompaniofficerare	17	21	17	– 4	– 4

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	30	62	74	of.	of.
Övrig personal	1 267	1 246	1 211	−13	−13
	1 839	**1 846**	**1 832**	**−13**	**−13**

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för militärområdesstaber m. m. för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Beträffande underrättelse- och säkerhetstjänst samt personaltjänst har dock verksamheten inte helt nått önskvärt resultat. Inom hälso- och sjukvårdstjänsten har vakansläget medfört att den utåtriktade verksamheten och krigsförberedelserna ej helt kunnat genomföras. Stödet åt förbandsproduktionen har inte kunnat ges i full utsträckning på grund av ett omfattande arbete med studier och utredningar. Utredning avseende framtida underhållsorganisation i krig och underhållsplanläggning har genomförts. Utbildningen har genomförts i huvudsak enligt med de inskränkningar som betingats av bristande ekonomiska resurser vid främst utbildningsmyndigheterna.

Stödet åt förbandsproduktionen inom förvaltningsområdet har måst ökas i takt med att organisationsförändringar inom armén har genomförts. Omorganiserade myndigheters knapphet på förrådskraft innebär ökade krav på de regionala förvaltningarna.

Försök med samordnad tyg- och intendenturförvaltning har gått relativt friktionsfritt. Arbetet inom de nya milomaterielförvaltningarna samt materielavdelningarna i milostab har bedrivits med i huvudsak gott resultat. Vid vissa milomaterielförvaltningar har dock den delade grupperingen varit besvärande.

Arbetsrättsfrågor har krävt allt större uppmärksamhet.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100, bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår beräknas i huvudsak kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att militärområdesstaberna och militärkommandostaben skall stödja förbandsproduktionen,

medverka i pågående omorganisationer i lägre regional och lokal instans och ge stöd åt verksamheten inom de civila delarna av totalförsvaret. Inom ramen för befintliga personalresurser skall fortsatta försök med regionalt motorfordonsförråd bedrivas. Mot bakgrund av regeringens beslut i april 1976 genomförs fortsatta försök med samordnad tyg- och intendenturförvaltning.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Förändringar i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris-och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 24 320 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

Höjning av pensionsåldern för viss militär personal beräknas öka kostnaderna med 400 000 kr.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

Höjning av pensionsåldern för viss militär personal beräknas öka kostnaderna med 100 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Genom ambitionssänkningar beräknas kostnaderna kunna minska med 1 000 000 kr.

b) Vissa kostnader förs över till primäruppdraget Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet under anslaget, vilket medför att kostnaderna minskar med 12 000 000 kr.

c) Överföring av kostnader för drift av anläggningar m. m. från delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m. medför att kostnaderna ökar med 1 650 000 kr.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

Överföring av kostnader från primäruppdraget Allmän ledning och förbandsverksamhet under anslaget medför att kostnaderna ökar med 12 000 000 kr.

D. Alterantiv 0

Alternativet medför att medelstilldelningen minskar med ca 11,5 milj. kr., varav ca 8 milj. kr. avser lönekostnader och ca 3,5 milj. kr. materiel m. m. Alternativet innebär att ca 100 helårsanställda måste friställas.

Föredraganden

Ställningstagande till prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. kan komma att påverka stabernas organisation och verksamhet under programplaneperioden. Detta gäller även resultatet av den pågående översynen av den högre regionala ledningsorganisationen. Inriktningen av verksamheten under programplaneperioden kan vidare komma att påverkas av regeringens ställningstagande till resultaten av pågående försöksverksamhet med sammanslagen tyg- och intendenturfunktion på högre regional nivå. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att nu ta ställning till den inriktning som överbefälhavaren har angett för verksamheten under programplaneperioden. Jag kan dock i huvudsak godta vad överbefälhavaren har anfört om verksamheten under nästa budgetår. Strävan bör emellertid vara bl. a. att minska personalkostnaderna inom delprogrammet.

Överbefälhavaren föreslår att kostnaderna för drift av anläggningar m. m. som hittills har budgeterats på delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m. fr. o. m. budgetåret 1978/79 i stället skall budgeteras på delprogrammet Militärområdesstaber m. m. Jag delar denna uppfattning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har beräknat 10 120 000 kr. för försvarsmaktens köp av musiktjänster från regionmusiken.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärområdesstaber m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 227 800 000 kr.

Krigsorganisation för vissa staber m. m.

Verksamheten inom delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m. berör huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning samt Forskning och utveckling. Inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet har överbefälhavaren budge-

terat verksamheten på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet. Verksamheten inom huvudproduktionsområdena Materielanskaffning samt Forskning och utveckling budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. och Utvecklingsarbete.

Verksamheten finansieras från förslagsanslagen Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet resp. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslagen Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet samt Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

Anslag	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
E 6. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet	9 550	7 900	7 900	7 900	7 900	7 900	39 500
E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.	32 200	41 000	51 400	43 800	43 800	43 800	223 800
	41 750	**48 900**	**59 300**	**51 700**	**51 700**	**51 700**	**263 300**

[1] Prisläge februari 1976.

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden under anslaget Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m. framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Bemyndigandebehov	63 000	68 000	50 900	55 500	46 000	48 000	268 400
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	90 082	117 082	116 582	128 282	130 488	134 682	–

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar lämnas till riksdagens försvarsutskott.

E 6. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet

1976/77	Utgift	9 590 385
1977/78	Anslag	9 550 000
1978/79	Förslag	7 900 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Krigsorganisation för vissa staber m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	625	625	643	643	643
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	8 225	8 965	8 907	7 257	7 257
Kostnader	**8 850**	**9 590**	**9 550**	**7 900**	**7 900**
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 600	–	–	–	–
Medelsbehov	**9 450**	**9 590**	**9 550**	**7 900**	**7 900**

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Utbildningsverksamheten har varit något större än föregående budgetår. En större stabstjänstövning har genomförts med delar av högkvarteret.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 561 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) Övningsverksamheten är något mindre än föregående budgetår vilket medför att kostnaderna minskar med 220 000 kr.

b) Kostnaderna för centralt underhåll av bl. a. fjärrskriftmateriel beräknas öka med 426 000 kr.

c) Kostnaderna för drift av anläggningar förs över till delprogrammet Militärområdesstaber m. m. (– 1 650 000 kr.)

d) Genom ambitionssänkningar beräknas kostnaderna kunna minskas med 767 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning som överbefälhavaren har angett för verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 900 000 kr.

E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.

1976/77	Utgift	37 700 000[1]
1977/78	Anslag	32 200 000
1978/79	Förslag	37 700 000

[1] Varav 7 100 000 kr. i prisregleringsmedel.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen.

Bemyndigandeskulden under anslaget den 30 juni 1977 var 62 781 744 kr. För budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 63,0 milj. kr. och anvisat ett anslag av 32,2 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (62 781 744 + 63 000 000 – 32 200 000) 93 581 744 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Krigsorganisation för vissa staber m. m.:						
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	55 000	30 200	48 100	37 800	48 100	34 500
Utvecklingsarbete	3 000	1 800	3 100	3 200	3 100	3 200
Till regeringens disposition	6 800	3 000	–	–	–	–
Kostnader	**64 800**	**35 000**	**51 200**	**41 000**	**51 200**	**37 700**
Prisreglering	10 200	–	16 800	–	16 800	–
Reducering på grund av överplanering	–12 000	–2 800	–	–	–	–
Medelsbehov	–	**32 200**	–	**41 000**	–	**37 700**
Bemyndigandebehov	**63 000**	–	**68 000**	–	**68 000**	–

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning att den materielanskaffning m. m. som var planerad för budgetåret 1976/77 i allt väsentligt har genomförts.

Budgetåret 1977/78

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 och ändrats genom beslut den 15 december 1977. Planerna innebär bl. a. att verksamheten under budgetåret inriktas mot en fortsatt uppbyggnad av försvarsmaktens gemensamma signalförbindelser och signalförbindelser för vissa staber. Vidare påbörjas anskaffning och utbyggnad av presentationsutrustningar och datasambandssystem.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Anslaget bör föras upp med 41 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 68 milj. kr. inhämtas.

Av begärda bemyndiganden avses 16,8 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 12,3 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 6,8 milj. kr.

c) överskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1976/77 till ett belopp av 2,3 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Beräkningen innebär bl. a. att anskaffning av viss sambandsmateriel senarelagts.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 123 881 744 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 111,7 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för vissa staber får läggas ut inom en kostnadsram av 68 000 000 kr.,
2. till *Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 37 700 000 kr.

E 8. Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1976/77	Utgift	14 400 000
1977/78	Anslag	19 700 000
1978/79	Förslag	10 700 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för central och högre regional ledning. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Överbefälhavaren	Föredragande
Befästningars delfond				
Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen				
Militärområdesstaber m. m.	–	800	2 100	2 100
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	10 800	13 500	7 450	3 600
Kasernbyggnaders delfond				
Central och högre regional ledning: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammen				
Försvarsstaben	500	600	300	300
Arméstaben	100	–	–	–
Marinstaben	400	200	–	–
Flygstaben	400	300	–	–
Militärområdesstaber m. m.	2 200	4 300	4 700	4 700
Kostnader = medelsbehov	**14 400**	**19 700**[1]	**14 550**	**10 700**

[1] Medgivet överskridande av anslagsbeloppet 8 milj. kr.

Budgetåret 1976/77

Fortifikationsförvaltningen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att den planerade verksamheten har kunnat genomföras.

Budgetåret 1977/78

Den planerade verksamheten beräknas kunna bli genomförd. Bl. a. beräknas pågående ombyggnad av två stabsplatser bli avslutad. Ombyggnad av ett äldre ammunitionsförråd i berg till militärområdesförråd för materiel och ombyggnad av f. d. havremagasinet vid Övre Norrlands militärområdes materielförvaltning i Boden beräknas kunna påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Militärområdesstaber m. m.	
1. Ombyggnad av ett ammunitionsförråd till militärområdesförråd för materiel (totalkostnad 3,3 milj. kr.)	2 100
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	
2. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 6 milj. kr.)	500
3. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 14,4 milj. kr.)	1 000
4. Ombyggnad av en berganläggning till lokaler för en datamaskinanläggning (totalkostnad 6,6 milj. kr.)	3 000
5. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 1 150 000 kr.)	850
6. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	2 100
	9 550
Kasernbyggnaders delfond	
Försvarsstaben	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnaden m. m.	300
Militärområdesstaber m. m.	
2. MFÖN. Ombyggnad av f. d. havremagasinet (totalkostnad 5,8 milj. kr.)	3 300
3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	1 400
	5 000
Totalt	**14 550**

Befästningarnas delfond

1. Behovet av att bygga om ett ammunitionsförråd i berg till militärområdesförråd för materiel har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 59). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 2,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 3,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

2 och 3. Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnad av två stabsplatser.

4. Behovet av att bygga om ett ammunitionsförråd i berg till lokaler för en datamaskinanläggning har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 60). Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Kostnaderna har uppskattats till 5,8 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 6,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

5. En stabsplats behöver byggas om i samband med installation av en minidator. Fortifikationsförvaltningen uppskattar kostnaderna för ombyggnaden till 1 150 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

6. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs 2,1 milj. kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1 och 3. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m. beräknas ett medelsbehov av (300 000 + 1 400 000) 1 700 000 kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m. kräver omdisponering anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m. Medlen behövs också för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

2. Behovet av att bygga om f. d. havremagasinet vid Övre Norrlands militärområdes materielförvaltning i Boden har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 60). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 5 140 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 5,8 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har härvid räknat med att det inte behövs några medel under nästa budgetår för ombyggnad av en berganläggning till lokaler för en datamaskinanläggning och för ombyggnad av den stabsplats för vilken totalkostnaden har beräknats till 1 150 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 700 000 kr.

F Gemensamma myndigheter och funktioner

Försvarets civilförvaltning

Försvarets civilförvaltning leder och övervakar försvarsmaktens avlönings-, kassa- och räkenskapsväsende. I verkets uppgifter ingår också bl. a. att svara för skaderegleringar, indrivningar och andra rättsliga angelägenheter inom försvaret samt att vara försvarets patentorgan och tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten.

Chef för civilförvaltningen är en generaldirektör. Myndigheten består av fyra byråer, lönebyrån, kameralbyrån, revisionsbyrån och juridiska byrån samt en för verket gemensam centralenhet.

Huvuddelen av försvarets civilförvaltning ligger f. n. i Stockholm. Civilförvaltningen, med undantag av patentsektionerna, kommer under budgetåret 1978/79 att omlokaliseras till ämbetsbyggnaden Karolinen i Karlstad.

Verksamheten under delprogrammet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets civilförvaltning. Som uppbördsmedel redovisas bl. a. inkomster av viss avlöningsuträkning och av tjänster inom ekonomi- och patentområdena.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets civilförvaltning* bl. a. följande.

Delprogrammet ges en i förhållande till programplanen för perioden 1977/78–1981/82 i stort oförändrad inriktning. Förberedelsearbetet för civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad slutförs. Verksamheten för huvuddelen av ämbetsverket påbörjas i Karlstad den 4 september 1978.

Verksamheten inom myndigheten indelas i internprogram.

Inom internprogrammet Administrativ verksamhet utvecklas det personaladministrativa området med särskild uppmärksamhet på personalutvecklingsfrågor. Inom internprogrammet Löne- och värnpliktsförmåner förutses antalet ärenden öka. Inom internprogrammet Redovisning anpassas fortlöpande system, metoder och organisation för redovisningen till försvarets behov och utvecklingen av datatekniken. Drift av system för ekonomisk redovisning, kamerala rutiner och personaladministration genomförs. Extern och intern utbildning och information bedrivs. Avlöningscentralens verksamhet omorganiseras i samband med civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad. Viss uträkning och utbetalning av månadslöner för civila myndigheters räkning sker övergångsvis vid avlöningscentralen i Stockholm. Denna verksamhet beräknas upphöra senast den 1 juli 1979, när avlöningsuträkning för civila myndigheter i sin helhet beräknas ha förts över till datamaskincen-

tralen för administrativ databehandling (DAFA). Inom internprogrammet Revision inriktas granskningen på stöd åt produktions- och fackmyndigheternas ledning och övervakning av verksamheten. Granskningen av tillämpning och tillförlitlighet i ekonomiadministrativa rutiner prioriteras. Inom internprogrammet Allmän juridisk verksamhet bedrivs verksamheten som hittills. Inom internprogrammet Patentverksamhet uppmärksammas patentpolicy och internationell utveckling.

Den av civilförvaltningen beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets civilförvaltning framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
29 770	36 335	35 164	35 014	34 914	34 914	176 341

[1] Prisläge februari 1976.

Utredning om patentverksamheten

Regeringen uppdrog i februari 1976 åt statskontoret att överväga om patentsektionerna inom försvarets civilförvaltning administrativt borde anknytas till annan myndighet inom Stockholmsområdet. Vidare skulle övervägas att ge denna myndighet ett samlat ansvar inom statsförvaltningen för patentverksamhet av den art som f. n. för försvarets del utövas av försvarets civilförvaltning.

Statskontoret lämnade förslag om patentverksamheten i november 1976. Förslaget innebär bl. a. att en nämnd, statens patentnämnd, tar över civilförvaltningens patentuppgifter och att nämnden knyts till statens industriverk. Nämndens kansli, dvs. de nuvarande patentsektionerna och patentexpeditionen inom försvarets civilförvaltning, organiseras som en särskild enhet inom industriavdelningen vid industriverket. I nämnden bör finnas företrädare för försvaret, civila myndigheter och industripolitiska intressen. Generaldirektören i statens industriverk bör enligt förslaget vara ordförande i nämnden. Nämndens verksamhet föreslås reglerad genom särskild instruktion. Instruktionen bör utformas så att nämnden ges möjlighet att bredda verksamheten i fråga om patentfrågor och andra immaterialrättsliga frågor gentemot civila myndigheter. Från nämnden föreslås vidare sådana idéer och uppfinningar som inte kan utnyttjas av myndighet föras över till näringslivet.

Remissyttranden över förslaget har avgetts av överbefälhavaren, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, försvarets forskningsanstalt, försvarets radioanstalt, flygtekniska försöksanstalten, civilförsvarsstyrelsen, statens industriverk, förenade fabriksverken, Centralorganisationen SACO/SR, TCO-S och Statsanställdas förbund.

Flertalet remissinstanser har i huvudsak inte haft något att erinra mot förslaget. *Försvarets materielverk* anför att sammansättningen hos den föreslagna nämnden kan medföra en förskjutning till fördel för andra intressenter än försvaret. *Försvarets forskningsanstalt* understryker bl. a. att en breddning av verksamheten mot civila myndigheter bör komma till uttryck i patentnämndens instruktion. *Överbefälhavaren* har inte något att erinra mot att de nuvarande patentsektionerna vid försvarets civilförvaltning knyts till en civil myndighet. En förutsättning härför är dock enligt överbefälhavaren bl. a. att myndigheten ser verksamheten som naturlig inom sitt område och därigenom skapar goda betingelser för patentverksamheten. Patentnämnden förutsätts vidare fungera som patentorgan gentemot försvarets myndigheter i samma omfattning som förvarets civilförvaltning gör i dag. Överbefälhavaren anser att patentsektionerna alternativt kan ligga kvar under civilförvaltningen och i samband med civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad lokaliseras tillsammans med någon av försvarets myndigheter i Stockholmsområdet. *Statens industriverk* framhåller att statskontorets förslag skulle innebära att verket tillförs en i förhållande till nuvarande arbetsområden och målgrupper artfrämmande verksamhet. Industriverkets verksamhetsprofil skulle därmed delvis kunna gå förlorad. Industriverkets arbetsområden är f. n. industri och hantverk, energiförsörjning samt mineralhantering. Målgrupper är det privata näringslivet och annan affärsdrivande verksamhet. Enligt industriverkets uppfattning är det bl. a. mot denna bakgrund inte lämpligt att föra över patentuppgifterna till statens industriverk.

F 1. Försvarets civilförvaltning

1976/77	Utgift	30 290 791
1977/78	Anslag	29 770 000
1978/79	Förslag	35 150 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Försvarets civilförvaltning: Allmän ledning och förbandsverksamhet	28 010	33 962	32 648	38 070	36 755
Kostnader	**28 010**	**33 962**	**32 648**	**38 070**	**36 755**

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Avgår/tillkommer:					
Inbetalningar					
a) avlöningsuträkning för vissa myndigheter	–1 900	–3 194	–2 920	–1 185	–1 185
b) externa tjänster	– 210	– 477	– 260	– 550	– 550
Medgiven prisreglering	+3 981	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 302	–	+ 130
Medelsbehov	**29 881**	**30 291**	**29 770**	**36 335**	**35 150**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	98	97	97	of.	– 3
Övrig personal	158	153	153	of.	– 7
	256	**250**	**250**	**of.**	**–10**

Budgetåret 1976/77

Försvarets civilförvaltning anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att ämbetsverkets nya organisation har genomförts i återstående delar.

Civilförvaltningens personalomsättning har under budgetåret varit stor. Totalt har 217 tjänster omsatts varav 43 tjänster har tillsatts med externt rekryterad personal. I syfte att minska inskolningstiderna för verkets nyanställda har en fortsatt utveckling skett av den interna personalutbildningen.

Arbetet med att utforma och införa redovisningssystem F/S har genomförts. Civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad har förberetts.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna följas.

Budgetåret 1978/79

Försvarets civilförvaltning

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar försvarets civilförvaltning på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen medför en sammanlagd kostnadsökning om 4 346 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Omlokaliseringskostnaderna ökar med sammanlagt 754 000 kr. Kostnaderna för förberedelser minskar med 215 000 kr. och kostnaderna för genomförande ökar med 969 000 kr.

Inkomsterna för avlöningsuträkning kommer genom överföringen av civila myndigheter till datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA) att minska med 1 735 000 kr. Beloppet innefattar förutom inkomster även en löngivaravgift som förskotteras av civilförvaltningen. Inkomsterna för tjänster på patent- och ekonomiområdet bedöms öka med 290 000 kr. Totalt minskar inkomsterna med 1 445 000 kr.

Avvecklingen av avlöningsuträkningen för civila myndigheter innebär att ett 15-tal tjänster fortlöpande kommer att vakantsättas. Pågående försöksverksamhet med central reglering av resekostnadsersättningar m. m. kommer att utvärderas under budgetåret 1977/78. Om beslut fattas att införa central reglering behöver civilförvaltningen medel för ett 15-tal tjänster. Mot denna bakgrund har det beräknade medelsbehovet inte minskats med hänsyn till att avlöningsuträkningen för civila myndigheter förs över till DAFA.

C. Uppgiftsförändringar

På grund av kostnadsökningar och ett förväntat större behov av representation i samband med civilförvaltningens etablering i Karlstad erfordras en höjning av representationsmedlen med 2 000 kr.

Från revisionssynpunkt vore det värdefullt om civilförvaltningen på eget initiativ kunde utföra viss granskning på FN-bataljonernas förläggningsorter. En förutsättning för detta är att civilförvaltningen tilldelas ytterligare medel (10 000 kr.) för utrikes resor.

För att tillfredsställande kunna handlägga utländska patentärenden krävs att patentsektionerna följer upp den internationella utvecklingen på det immaterialrättsliga området. Detta gör det nödvändigt att delta i kurser utomlands rörande utländska och internationella patentlagar och bestämmelser. Gränsen för verkets kostnader för utrikes resor bör därför höjas (8 000 kr.). Civilförvaltningen bör sammanlagt tilldelas ytterligare 18 000 kr. för utrikes resor.

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget måste minskas med 1 649 000 kr. Civilförvaltningen anser att en besparing av denna storleksordning förutsätter att vissa uppgifter försvinner. Med hänsyn till de nuvarande uppgifternas karaktär bör ämbetsverket inte uttala sig om vilka verksamhetsgrenar som bör inskränkas eller inte längre vara förlagda till civilförvaltningen.

Verket uttalar bl. a. att ambitionsnivån för revision och redovisning kan varieras, men att den måste vara ett uttryck för den grad av säkerhet i hanteringen av ekonomiska värden som statsmakterna önskar. Eventuella uppgiftsreduceringar bör även enligt civilförvaltningen medföra någon minskning av de administrativa resurserna.

Föredraganden

Statskontoret har utrett om patentverksamheten vid försvarets civilförvaltning administrativt kan knytas till annan myndighet i Stockholmsområdet. Därvid har statskontoret föreslagit att patentverksamheten tas över av en nämnd, statens patentnämnd, som knyts till statens industriverk. Nämnden bör bl. a. ges möjlighet att bredda sin verksamhet gentemot civila myndigheter. Flertalet remissinstanser har i huvudsak inte något att erinra mot förslagen. Statens industriverk avvisar dock förslaget att knyta patentverksamheten till industriverket eftersom patentfrågorna inte ligger i linje med industriverkets övriga uppgifter. Med hänsyn till de synpunkter som har framförts av statens industriverk anser jag inte att den patentverksamhet som nu ligger på försvarets civilförvaltning bör föras över till industriverket. Jag anser i likhet med bl. a. överbefälhavaren att patentverksamheten även i fortsättningen kan hänföras till civilförvaltningens ansvarsområde men lokaliseras till Stockholmsområdet i anslutning till någon av försvarets övriga myndigheter. Med hänsyn till dessa förhållanden bör de nuvarande två patentsektionerna föras samman till en enhet som lyder direkt under generaldirektören. Patentverksamheten bör ha samma inriktning som f. n. men kan enligt min mening utvecklas till att omfatta hela statsförvaltningen i

den takt som efterfrågan, tillgång till personal m. m. medger. Beträffande finansieringen bör gälla att avnämarmyndigheter utanför försvaret bär kostnaderna för de tjänster som tas i anspråk. Samarbetet med styrelsen för teknisk utveckling bör utökas i syfte att stödja uppfinnarna och bättre ta till vara uppfinningar som inte utnyttjas av myndighet.

Försvarets civilförvaltning handlägger f. n. ärenden rörande försvarets persontransporter, främst värnpliktsresor. Jag anser att denna verksamhet fr. o. m. budgetåret 1978/79 skall ombesörjas av försvarsstabens personalvårdsbyrå. De resurser som är avdelade för denna verksamhet hos civilförvaltningen förs därmed över till personalvårdsbyrån.

Försvarets civilförvaltning har räknat med att nästa budgetår införa central reglering av bl. a. resekostnadsersättningar. Införandet beräknas kunna ske i samma takt som avlöningsuträkningen för civila myndigheter förs över till datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA). Civilförvaltningen har därför bedömt att resursbehovet är oförändrat trots att uppgifterna i fråga om avlöningsuträkning minskar. Jag är inte beredd att nu ta ställning till frågan om central reglering av resekostnadsersättningar m. m. och har därför minskat medlen med hänsyn till att avlöningsuträkningen delvis förs över till annan myndighet.

Jag kan i övrigt huvudsakligen godta vad försvarets civilförvaltning har anfört om verksamheten under programplaneperioden. Jag vill dock erinra om de personalminskningar inom försvarets gemensamma myndigheter som jag har förordat i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för patentverksamheten som jag har förordat,
2. till *Försvarets civilförvaltning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 35 150 000 kr.

Försvarets sjukvårdsstyrelse

Försvarets sjukvårdsstyrelse leder försvarsmaktens hälso- och sjukvård och är central förvaltningsmyndighet för sjukvårdsförvaltningen inom försvaret.

Chef för försvarets sjukvårdsstyrelse är en generalläkare. Styrelsen är organiserad på en centralplanering, en hälsovårdsbyrå, en sjukvårdsbyrå, en materielbyrå, en specialmedicinsk och en administrativ sektion samt en

farmacevtisk enhet. Inom styrelsen finns en medicinalkårexpedition. Denna lyder under generalläkaren i hans egenskap av chef för försvarets medicinalkår.

Försvarets sjukvårdsstyrelse ligger sedan budgetåret 1975/76 i ämbetsbyggnaden Karolinen i Karlstad.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets sjukvårdsstyrelse budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Utbildning till och av fast anställd personal och Utvecklingsarbete.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets sjukvårdsstyrelse.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets sjukvårdsstyrelse* bl. a. följande.

Verksamheten planeras och genomförs under programplaneperioden så att kraven på styrelsens tillsyns- och ledningsfunktion inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård tillgodoses. Verksamhetens inriktning kommer till stor del att styras av ställningstaganden och eventuella följdutredningar beträffande försvarsmaktens krigssjukvård, tandvården och försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred. Arbetet med att fullfölja moderniseringen av krigsförbandens sjukvårdsutrustning enligt nya materielplaner skall fullföljas. Den interna översynen av styrelsens organisation samt genomförande av eventuella åtgärder till följd härav planeras till början av programplaneperioden. Försöken med sjukvårdsmateriel och läkemedel fortsätter främst i syfte att ta fram utrustning för krigssjukvårdens nya organisation. Delprogrammet inriktas i övrigt på översyn och utveckling av läromedel för sjukvårdstjänster mot bakgrund av översynen av försvarsmaktens krigssjukvård, samt på områdena arbetsmiljö, fält- och livsmedelshygien på grund av ny lagstiftning.

Den av försvarets sjukvårdsstyrelse beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets sjukvårdsstyrelse framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
17 700	19 202	19 385	19 593	19 804	20 013	97 997

[1] Prisläge februari 1976.

F 2. Försvarets sjukvårdsstyrelse

1976/77	Utgift	17 982 631
1977/78	Anslag	17 700 000
1978/79	Förslag	19 010 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets sjukvårds-styrelse	Föredra-ganden
Försvarets sjukvårds-styrelse: Allmän ledning och förbands-verksamhet	14 336	16 137	15 665	16 989	16 814
Utbildning till och av fast anställd personal	872	846	953	1 133	1 119
Utvecklingsarbete	878	1 000	945	1 218	1 212
Kostnader	**16 086**	**17 983**	**17 563**	**19 340**	**19 145**
Avgår/tillkommer					
Medgiven prisreglering	1 660	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 137	–138	–135
Medelsbehov	**17 746**	**17 983**	**17 700**	**19 202**	**19 010**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets sjukvårds-styrelse	Föredra-ganden
Militär personal					
Regementsofficerare	8	7	8	of.	of.
Kompaniofficerare	2	2	2	+1[1]	of.
Civilmilitär personal					
Läkare, veterinärer, tandläkare	14	10	12	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	3	–	–	of.	of.
Kompaniofficerare	1	–	–	–1[1]	of.
Civil personal					
Handläggande personal	22	22	25	of.	of.
Övrig personal	60	49	43	of.	–2
	110	**90**	**90**	**of.**	**–2**

[1] Avser tjänst som tillkommer på grund av pensionsåldershöjningen.

Budgetåret 1976/77

Försvarets sjukvårdsstyrelse anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Utredningen om utformning och organisation av företagshälsovården inom försvarets förbandssjukvård (UFF) har överlämnats till regeringen. Slutrapport beträffande styrelsens del i överbefälhavarens översyn av försvarsmaktens krigssjukvård har sänts till överbefälhavaren.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna följas. Detta innebär bl. a. att arbetet med genomförande av beslut till följd av förslaget angående försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred, översynen av försvarsmaktens krigssjukvård och den interna översynen av styrelsens uppgifter och organisation prioriteras.

Budgetåret 1978/79

Försvarets sjukvårdsstyrelse

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar försvarets sjukvårdsstyrelse på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär en kostnadsökning med 2 465 600 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Kostnaderna för att genomföra omlokaliseringen minskar med 80 600 kr. En tjänst i Fr 19 utgår ur organisationen enligt regeringens beslut, vilket innebär en kostnadsminskning med 174 400 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Driften av informationssystemet för hälso- och sjukdomsredovisning inom försvarsmakten (system HS) avbryts. Ett förenklat system som är anpassat till en ny förbandssjukvårdsorganisation kommer i stället att utvecklas. Förändringen innebär att kostnaderna kan minskas med 380 000 kr.

Försvarets skärmbildscentral utgår som organisatorisk enhet inom styrelsen. Kostnaderna minskar därmed med 450 000 kr.

Kostnaderna för utbildning ökar med 90 000 kr. med hänsyn till att ny röntgenmateriel m. m. har tillförts krigsorganisationen.

Intensifierade försök och prov med sjukvårdsmateriel medför att kostnaderna ökar med 170 000 kr.

Avdrag har gjorts för överplanering enligt överbefälhavarens direktiv med sammanlagt 194 000 kr.

Lönereserv har inplanerats enligt överbefälhavarens direktiv (+55 600 kr.)

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 960 000 kr. Detta medför behov av en minskning av ca fem personer på handläggarnivån. Styrelsen bedömer emellertid att möjligheter f. n. saknas för personalminskningar. Kostnader för läkemedelsförvaltningen måste dessutom minskas, varigenom kraven på läkemedelsberedskapen inte kan tillgodoses. Lediga kontorsrum inom Karolinen måste lämnas och kursverksamheten för medicinalkårens personal reduceras. Dessutom måste utvecklingsverksamheten skäras ned, vilket försämrar möjligheterna att utveckla sjukvårdsutrustning för krigsbruk.

Föredraganden

Försvarets sjukvårdsstyrelse har lämnat förslag om organisation av försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred. Jag avser att senare återkomma i denna fråga. I avvaktan på dessa ställningstaganden kan jag i huvudsak godta vad försvarets sjukvårdsstyrelse har anfört om verksamheten under programplaneperioden. Jag vill dock erinra om de personalminskningar inom försvarets gemensamma myndigheter som jag har förordat i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m.

Jag är inte beredd att nu avsätta medel till ett nytt informationssystem för hälso- och sjukdomsredovisning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsstyrelse* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 19 010 000 kr.

Fortifikationsförvaltningen

Fortifikationsförvaltningen är central förvaltningsmyndighet för fortifikations- och byggnadsväsendet inom försvarsmakten. I förvaltningens uppgifter ingår också att för försvarsmaktens räkning svara för markfrågor. Fortifikationsförvaltningen skall i fred organisera byggnads- och reparationsberedskapen.

Chef för fortifikationsförvaltningen är en generaldirektör. Verket är organiserat på åtta enheter, befästningsenheten, kasernenheten, drift- och fackenheten, forskningsenheten, markenheten, administrativa enheten, byggenheten och enheten för central planering. I fortifikationsförvaltningen ingår även chefen för byggnads- och reparationsberedskapen samt byggnads- och reparationsberedskapens centralkontor. Sju byggnadskontor, ett i varje militärområde och ett inom Gotlands militärkommando, lyder beträffande bl. a. byggledning och kontroll vid större ny-, till- och ombyggnadsarbeten under fortifikationsförvaltningen.

Fortifikationsförvaltningen ligger f. n. i Stockholm. Den kommer att omlokaliseras till Eskilstuna år 1980.

Verksamheten under delprogrammet Fortifikationsförvaltningen budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Fortifikationsförvaltningen.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *fortifikationsförvaltningen* bl. a. följande.

Anskaffningsverksamheten när det gäller byggnader påverkas av beslutade förändringar i fredsorganisationen. Nuvarande planer visar att den årliga investeringsvolymen kommer att öka väsentligt under programplaneperioden. Genomförda utredningar och redan fattade beslut kan vidare komma att innebära att fortifikationsförvaltningen åläggs ytterligare uppgifter vilka bedöms komma att kvarstå in på 1980-talet. Förvaltningens resurser kommer att koncentreras i första hand till sådana arbetsuppgifter som direkt eller indirekt kan knytas till pågående eller förutsedda organisationsförändringar som syftar till rationaliseringsvinster. För att ytterligare effektivisera verksamheten kommer arbetet med generalplaner och normer för byggnadsobjekt att fortsätta. En av fortifikationsförvaltningen på överbefälhavarens uppdrag gjord utredning om möjligheterna att uppnå besparingar och tidsvinster genom att i ökad utsträckning använda totalentreprenad vid byggande har visat att denna entreprenadform endast i undantagsfall är lämplig för kasernobjekt och helt olämplig vid utbyggnad av befästningar. Förvaltningen kommer därför även i fortsättningen att välja den entreprenadform som med

hänsyn till rådande förhållanden och projektens art m. m. är den mest rationella.

Verksamheten inom delproduktionsområdet Markanskaffning bedöms under programplaneperioden få i stort sett oförändrad omfattning. Den under senare år konstaterade obenägenheten hos markägare och andra intressegrupper att medverka till att mark avstås till försvaret väntas bestå. Detta innebär att planerade markanskaffningar också i fortsättningen blir svåra att genomföra och därför tids- och arbetskrävande. Uppföljningen av och medverkan i den fysiska riksplaneringen kräver en betydande arbetsinsats. Dessa arbetsuppgifter beräknas bestå under huvuddelen av programplaneperioden.

Inom delproduktionsområdena Anskaffning av befästningar m. m. och Iståndsättning av befästningar och kaserner m. m. beräknas den årliga investerings- och underhållsvolymen bli ungefär oförändrad under programplaneperioden.

Fortifikationsförvaltningen avser att under programplaneperioden hålla en beredskap för att medverka i konjunkturstimulerande åtgärder. I den utsträckning det är möjligt kommer verket att upprätthålla en investeringsreserv.

Verksamheten inom facket Fastighetsförvaltning kommer att påverkas av den av riksdagen beslutade omorganisationen av fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå. Fortifikationsförvaltningen har till regeringen lämnat in förslag till detaljorganisation. Den nya organisationen beräknas kunna genomföras med början under budgetåret 1977/78. Försök med periodisering av byggnadsunderhåll pågår och avses kunna tillämpas inom den nya organisationen. Avgörande för förvaltningsorganisationens storlek är förvaltningsuppgiftens omfattning, vilken i sin tur direkt beror på fastighetsbeståndets storlek. Detta bestånd har undan för undan ökat genom de årliga investeringarna. Motsvarande avveckling av beståndet har inte skett. På uppdrag av överbefälhavaren studerar fortifikationsförvaltningen möjligheterna till besparingar genom att äldre byggnader och viss mark avvecklas i ökad utsträckning och i snabb takt. Åtgärder i energibesparande syfte har inletts och beräknas komma att fortsätta under programplaneperioden.

Fortifikationsförvaltningen räknar med att få svårigheter i sin verksamhet på grund av verkets omlokalisering till Eskilstuna. Effektiviteten bedöms komma att gå ned genom ökad personalomsättning och svårigheter att rekrytera personal. Detta sker under en period när stora krav kommer att ställas på förvaltningen att genom byggnadsåtgärder medverka till att försvarsmakten snabbt kan tillgodogöra sig rationaliseringsvinster. Det är därför angeläget att verksamheten på allt sätt underlättas av de myndigheter som förvaltningen samarbetar med, främst förvaltningens uppdragsgivare.

Den av fortifikationsförvaltningen beräknade utvecklingen av anslaget Fortifikationsförvaltningen framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
56 350	64 264	68 992	71 307	61 218	61 031	326 812

[1] Prisläge februari 1976.

F 3. Fortifikationsförvaltningen

1976/77	Utgift	64 045 834
1977/78	Anslag	56 350 000
1978/79	Förslag	67 140 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
Fortifikationsförvaltningen:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	46 664	62 710	54 659	62 048	64 924
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	2 365	2 365	2 180	3 160	3 160
Kostnader	**49 029**	**65 075**	**56 839**	**65 208**	**68 084**
Avgår/tillkommer:					
Ersättning från försvarets civilförvaltning, försvarets datacentral och försvarsområdesstaben vid Stockholms försvarsområde för lönekostnader m. m. vid gemensamt intendentkontor	−1 029	−1 029	−1 189	−1 199	−1 199
Medgiven prisreglering	+16 500	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+700	+255	+255
Medelsbehov	**64 500**	**64 046**	**56 350**	**64 264**	**67 140**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Fortifikationsförvaltningen	Föredragande
Militär personal					
Regementsofficerare	19	20	20	+ 1	of.
Kompaniofficerare	2	2	2	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	3	3	1	of.	of.
Kompaniofficerare	1	1	1	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	398	418	445	- 3	+3
Övrig personal	822	796	765	- 8	-8
	1 245	**1 240**	**1 234**	**-10**	**-5**

Budgetåret 1976/77

Fortifikationsförvaltningen anmäler i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att antalet anställda har minskat planenligt trots att viss nyanställning har skett till följd av den ökade byggnadsverksamheten. Flera tjänstemän har slutat sin anställning på grund av förvaltningens förestående omlokalisering. Detta har försvårat verksamheten. Förberedelserna för omlokaliseringen har fortsatt. En särskild arbetsenhet har bildats för planering och samordning av förberedelsearbetet. Överenskommelse har träffats med Eskilstuna kommun om anskaffning av bostäder m. m. för den personal som flyttar med vid omlokaliseringen. Projekteringsarbetet för den nya förvaltningsbyggnaden har fortgått planenligt.

Inom byggnads- och reparationsberedskapen har planläggningsarbetet fortskridit i stort sett normalt. En viss eftersläpning, beroende på otillräcklig ledningsorganisation, förekommer dock. Den minskade tillgången på vissa slag av arbetsmaskiner inom organisationen har förvaltningen sökt avhjälpa dels genom köp, dels genom avtal med byggnadsföretag om att hålla maskiner i beredskap.

Anskaffningen av mark har inte kunnat genomföras i planerad omfattning på grund av bristande personella resurser samt svårigheter att träffa frivilliga uppgörelser med markägarna. Anskaffningsverksamheten i övrigt har liksom

iståndsättningsverksamheten och forskningsverksamheten i huvudsak kunnat genomföras enligt planerna. Verksamheten inom facket Fastighetsförvaltning har genomförts i planerad omfattning.

Budgetåret 1977/78

Fortifikationsförvaltningen har i samråd med ett flertal myndigheter utarbetat och för regeringen redovisat förslag till detaljorganisation för den av statsmakterna beslutade ändrade organisationen av fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå. Förändringarna beräknas nu bli genomförda med början i slutet av budgetåret 1977/78. Arbetet med att förbereda organisationsförändringarna kommer att innebära en väsentlig arbetsbelastning under budgetåret.

Arbetet med att förbereda verkets omlokalisering till Eskilstuna fortsätter planenligt. Förhandlingarna om förvärv av tomt för en ny ämbetsbyggnad kommer att slutföras. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under våren 1978.

Några förändringar i fortifikationsförvaltningens verksamhet i övrigt förutses inte. Vissa svårigheter att fullgöra ålagda uppgifter kan dock väntas på grund av omfattningen av de anskaffningsobjekt som hänger samman med beslutade förändringar i försvarsmaktens organisation.

Budgetåret 1978/79

Fortifikationsförvaltningen

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar fortifikationsförvaltningen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkning innebär att kostnaderna ökar med 6 975 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Kostnaderna för att förbereda omlokaliseringen till Eskilstuna beräknas öka (+ 81 000 kr.).
2. Under budgetåret beräknas uppkomma kostnader som hänger samman med genomförandet av omlokaliseringen (+234 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Hyreskostnaderna för ämbetsbyggnaden ökar på grund av ökat lokalinnehav (+ 35 000 kr.).

2. Kostnaderna för extra personal för fortifikatorisk krigsplanläggning vid regionala och lokala myndigheter beräknas minska (– 150 000 kr.).

3. En tjänst för regementsofficer avsedd för ställföreträdande utbildnings- och driftvärnschef föreslås bli inrättad (+ 98 000 kr.).

4. Ersättningen från andra myndigheter för lönekostnaderna på intendentkontoret ökar (– 10 000 kr.).

5. Anskaffningen av materiel för byggnads- och reparationsberedskapen ökar (+ 650 000 kr.).

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 3,2 milj. kr. Detta skulle innebära en personalminskning med ytterligare ca 32 anställda. Med hänsyn till anskaffningsverksamhetens omfattning och att fastighetsbeståndet fortlöpande ökar kan fortifikationsförvaltningen inte se någon möjlighet att minska organisationen. En sådan minskning skulle medföra kapitalförstöring och att säkerhets-, skydds- och miljökrav måste eftersättas.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad fortifikationsförvaltningen har anfört om verksamheten under programplaneperioden. Jag vill dock erinra om de personalminskningar inom försvarets gemensamma myndigheter som jag har förordat i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m.

Fortifikationsförvaltningen har lagt fram förslag till detaljorganisation för den beslutade nya organisationen för fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå. Förslaget bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag räknar med att organisationsändringarna skall kunna genomföras under nästa budgetår. För de regionala byggnadsorganen har jag räknat med en förstärkning av den administrativa ledningsfunktionen. Varje byggnadskontor bör tillföras en tjänst.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid inte beräknat några medel för en tjänst för regementsofficer, avsedd för ställföreträdande utbildnings- och driftvärnschef.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 67 140 000 kr.

Försvarets materielverk

Försvarets materielverk är central förvaltningsmyndighet för materielförvaltningen inom försvarsmakten utom i fråga om sjukvårdsmateriel och fortifikatorisk materiel. Materielverket svarar vidare för anskaffning av vissa förnödenheter till myndigheter utanför försvarsmakten.

Materielverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Verksamheten är organiserad på en enhet för central planering och fem huvudavdelningar, nämligen huvudavdelningarna för armémateriel, marinmateriel och flygmateriel, huvudavdelningen i Karlstad samt huvudavdelningen för administration.

Den centrala planeringen och huvudavdelningarna för armémateriel, marinmateriel, flygmateriel och administration ligger i huvudsak i förvaltningsbyggnaden Tre vapen i Stockholm medan huvudavdelningen i Karlstad är lokaliserad till förvaltningsbyggnaden Karolinen i Karlstad. Andra delar av materielverket ligger i bl. a. Linköping, Arboga, Karlsborg och Vidsel.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets materielverk budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets materielverk.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets materielverk* bl. a. följande.

Materielverket har granskat de programplaner som har upprättats för perioden 1978/79–1982/83 avseende huvudproduktionsområdena Materielanskaffning och Forskning och utveckling inom huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband samt delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m. Verket har därvid funnit att det bestånd av krigs- och fredsmateriel som verket skall anskaffa och underhålla inte förändras nämnvärt. Inte heller genomgår huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet inom de nyssnämnda huvudprogrammen och delprogrammet Försvarets materielverk några större förändringar. Materielverkets arbetsuppgifter blir alltså i stort sett oförändrade under den kommande femårsperioden.

Den av överbefälhavaren angivna ekonomiska planeringsramen för delprogrammet Försvarets materielverk innebär tillsammans med kravet på en ekonomisk reserv för lönekostnadernas utveckling en ekonomisk planeringsnivå som är lägre än motsvarande nivå i programplanen för budgetåren 1977/78–1981/82. Den angivna ekonomiska ramen kan innebära att materielverket behöver minskas med 140 anställda utöver den minskning på 120 anställda som angavs i föregående programplan.

I föregående års programplan anmälde materielverket att verkets uppgifter och resurser inte var avstämda mot varandra och att en anpassning till den då angivna ramen innebar att försvarets resurser inte skulle komma att utnyttjas på bästa möjliga sätt. Vid samma tillfälle bedömde verket konsekvenserna av den bristande balansen mellan uppgifter och resurser. Med de resurser som överbefälhavaren nu anger förstärks den bristande balansen ytterligare. Materielverket har funnit att verket inte kan genomföra produktionen tillfredsställande eller ta det förvaltningsmässiga ansvaret inom ett antal områden med de ekonomiska resurser som överbefälhavaren har angivit för delprogrammet. Genom den osäkerhet som uppstår under verksamhetens genomförande har materielverket planerat att utnyttja de givna resurserna på bästa sätt genom en högre överplanering än den som överbefälhavaren har anvisat samtidigt som den ekonomiska reserven för lönekostnadernas utveckling har planerats in med verksamhet. Fr. o. m. budgetåret 1979/80 kommer den största delen av överplaneringen att bestå av kraftigt ökade kostnader för systemdrift som inte ryms inom angiven planeringsram.

Försvarets materielverk har program- och produktionsansvar för delprogrammet Försvarets materielverk samt produktionsansvar för materielanskaffning och för forskning och utveckling. Verket har vidare fackansvar för materielunderhåll, förrådsverksamhet, verkstadsdrift och förplägnad. Mot bakgrund av dessa ansvarsförhållanden och regeringens riktlinjer har försvarets materielverk följande grundsyn på inriktningen och utvecklingen av delprogrammet.

Materielanskaffning samt forskning och utveckling omfattar ett stort antal produkter från allmänna förbrukningsvaror till unika, tekniskt högt utvecklade materielsystem. Detta ger verksamheten en spännvidd över flertalet teknikområden. Verksamheten innebär framför allt att följa upp den militärtekniska utvecklingen och att utarbeta tekniskt underlag av sådan beskaffenhet att det kan läggas till grund för att beställa utveckling och tillverkning vid industrin. I verksamheten ingår dessutom att specificera materiel samt att granska och ta ställning till offerter från tillfrågade industriföretag. Härutöver ingår det som ett viktigt inslag att ta fram idéer till tekniska lösningar att användas i perspektiv- och systemplanearbetet.

Inom ramen för programansvaret skall huvudmålet vara att avpassa och disponera resurserna så att de samlade kostnaderna för försvarets materiel blir så låga som möjligt under materielens livslängd (totaloptimeringsprincipen). Den viktigaste resursen är därvid personalen.

En grundläggande förutsättning för att totaloptimeringsprincipen skall kunna tillämpas är att rimliga relationer råder mellan materielverkets uppgifter och de tilldelade resurserna för att lösa dessa.

Med hänsyn till att funktionerna Uppföljning av teknisk utveckling, Anskaffning och Materielunderhåll har central betydelse för att försvaret skall kunna förses med erforderlig materiel måste kompetensen säkerställas

inom främst dessa funktioner. Resurserna för anskaffning och materielunderhåll skall därvid anpassas till den produktionsomfattning och inriktning som följer av anvisningar från försvarsgrenscheferna. Därutöver skall avsättas de minsta resurser som behövs för att ge godtagbar service och lämna ett godtagbart planeringsunderlag för funktionerna Försvarets materielverks drift och utveckling samt Allmän ledning och planering. Denna prioritering har bedömts nödvändig trots de nackdelar det medför för effektiviteten på regional och lokal nivå och för verkets övriga externa och interna verksamhet.

De uppgifter som materielverket har under programplaneperioden måste lösas med i huvudsak den personal som nu är anställd. Vid den mycket begränsade nyrekrytering som blir möjlig inom de minskade ramarna skall särskilt beaktas att kvalificerad personal anställs inom de viktigaste nya områden där verket helt saknar kompetens och inte har möjlighet att omfördela befintlig personal.

Inom områden där verkets resurser inte räcker till måste uppgifterna lösas genom att utnyttja externa resurser. Avvägningen mellan interna och externa resurser skall under verkets fortsatta utveckling syfta till att på bästa möjliga sätt upprätthålla förmågan att följa och leda försvarets tekniska utveckling dels genom medverkan i försvarets studieverksamhet, dels genom en kompetent ledning av anskaffning och fackverksamhet.

Som ett led i strävan att uppnå det angivna huvudmålet för delprogrammet Försvarets materielverk skall verket vid materielanskaffningen noga analysera och redovisa totalkostnader för materielobjekts hela livslängd, särskilt med beaktande av personalkostnaderna, samla utvecklingsinsatser inom landet till materielslag där vi förutsätts behöva egen utvecklings- och produktionskapacitet eller kan nå väsentliga effektökningar/kostnadsminskningar, utnyttja industrins innovationsförmåga, samarbeta med utlandet i de fall då detta bidrar till att sänka materielkostnaderna utan att åstadkomma politiska bindningar samt bevaka och beakta de ökade krav som ställs på arbetar- och miljöskydd.

Den verksamhet som verket har att svara för som fackmyndighet riktar sig huvudsakligen mot huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet under huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband samt delprogrammet Militärområdesstaber m. m. Syftet med fackverksamheten är att söka påverka försvarsmakten att bedriva verksamheten så rationellt som möjligt inom ramen för den samlade produktionen. Inom ramen för fackfunktionerna skall arbetet inriktas främst på att färdigställa och driftsätta informationssystemen för reservdelsförsörjning, förnödenhetsredovisning och materieluppföljning, ta fram planer för facken materielunderhåll, förrådsverksamhet och verkstadsdrift, medverka till att begränsa kostnaderna inom huvudproduktionsområdet Ledning och

förbandsverksamhet under huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband samt utveckla de förvaltnings- och skyddsföreskrifter som är gemensamma för försvarsmakten.

Verket skall fortlöpande följa upp möjligheterna att effektivt anpassa och utnyttja sina resurser mot bakgrund av de uppgifter som verket har och kan komma att ställas inför. Syftet med detta arbete skall vara att i samarbete med överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna åstadkomma ett rimligt förhållande mellan verkets framtida uppgifter och tilldelad personal.

Verkets organisation skall anpassas till försvarets freds- och krigsorganisatoriska utveckling.

Ledningssystemet skall utvecklas för att möjliggöra en effektivare avvägning av verkets resurser inom ramen för totaloptimeringsprincipen. Vidare skall möjligheterna att ytterligare samordna verksamheten för att öka effektiviteten i verkets arbete studeras.

Verkets krigsorganisation skall anpassas till överbefälhavarens utredning om ledning av underhållstjänsten i krig.

Utbildningsverksamheten skall tillgodose främst behovet av omskolning och fortbildning till följd av verkets omlokalisering och personalminskningen vid verket. På lång sikt inriktas utbildningsverksamheten på 14 400 utbildningsdagar för år. Härutöver skall behoven av utbildning för den nya krigsorganisationen och för lagen om medbestämmande i arbetslivet tillgodoses.

Den av materielverket beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets materielverk framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
381 400	419 640	411 700	409 720	405 410	409 310	2 055 780

[1] Prisläge februari 1976.

F 4. Försvarets materielverk

1976/77	Utgift	387 262 330
1977/78	Anslag	381 400 000
1978/79	Förslag	431 300 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets materiel-verk	Föredra-ganden
Försvarets materielverk:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	332 836	387 513	376 766	427 685	436 950
Kostnader	**332 836**	**387 513**	**376 766**	**427 685**	**436 950**
Avgår/tillkommer:					
Intäkter av statens transportkontors verksamhet	−1	−216	−1	−	−
Intäkter av administration av ackordhästorganisationen	−35	−35	−35	−35	−35
Medgiven prisreglering	+54 460	−	−	−	−
Överplanering, reserver m. m.	−	−	+4 670	−7 030	−5 615
Medelsbehov	**387 260**	**387 262**	**381 400**	**420 620**	**431 300**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets materiel-verk	Föredra-ganden
Militär personal					
Regementsofficerare	161	155	155		
Kompaniofficerare	22	20	20		
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	117	101	101		
Läkare och veterinärer	4	1	1		
Övrig personal	2	5	5	−30	−35
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	2	1	1		
Civil personal					
Handläggande personal	3 406	3 436	3 547		
Övrig personal					
	3 714	**3 719**	**3 830**	**−30**	**−35**

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning att den verksamhet som var planerad för budgetåret 1976/77 i allt väsentligt har genomförts. Minskningen av personal har dock inneburit en ökad belastning på den kvarvarande personalen samtidigt som materielverket har tvingats prioritera bland ålagda arbetsuppgifter. Kravet på rationalitet i verksamheten har därför ofta inte kunnat uppfyllas.

Materielanskaffningen samt forsknings- och utvecklingsverksamheten har genomförts i huvudsak enligt de föreskrifter som har meddelats under anslagen för detta ändamål. Bredden i materielsortimentet har varit i stort sett densamma som tidigare år samtidigt som kraven på studieunderlag för val mellan olika materielslag och materielsystem har ställts högre. Minskade resurser för anskaffning av materiel har medfört att beställningar senarelagts och leveransbetalningar förskjutits. Detta har inneburit ökade kostnader för materielen och ekonomiska svårigheter för materielverkets leverantörer.

Inom fackverksamheten har verksamheten i huvudsak genomförts enligt uppställda mål. Verksamhetens omfattning har dock inneburit att konsulter har anlitats. För fackverksamheten har provisoriska fackplaner utarbetats. Planerna utgör underlag för produktions- och fackmyndighetens regionala och lokala ledning av fackverksamheten. Fackredovisningarna har ändrats så att verksamheten regionalt och lokalt kan följas upp bättre. En beskrivning av facket Materielunderhåll har tagits fram. Beskrivningen omfattar materielunderhållets avgränsning, ansvar, befogenheter, uppgifter och arbetsformer gentemot facken Förrådsverksamhet och Verkstadsdrift.

Inom viktigare teknikområden har besvärande personalvakanser förekommit. Problemen med datamaskinen Saab D 23 har ytterligare försvårat verksamheten. Detta gäller främst för utvecklingen av system för materieluppföljning för flygburen materiel.

Omlokaliseringen av delar av materielverket till Karlstad har slutförts enligt planerna. I samband med omlokaliseringen uppstod en omfattande personalomsättning. Att återbesätta de uppkomna vakanserna har lyckats väl. I egenskap av värdmyndighet för förvaltningsbyggnaden Karolinen i Karlstad har materielverket medverkat i förberedelserna för genomförande av omlokaliseringen, etapp 2, som skall vara genomförd sommaren 1978.

I förberedelserna för omlokalisering till Linköping har materielverket till regeringen inlämnat ett reviderat förslag till arbetsuppgifter och organisation för teleprovningsenheten.

Den bristande balansen mellan ålagda arbetsuppgifter och tilldelade resurser kvarstår. Genomförd minskning av personal har inneburit en ökad belastning på de anställda.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för budgetåret 1977/78 bedöms inte till alla delar kunna fullföljas.

I egenskap av värdmyndighet för förvaltningsbyggnaden Karolinen i Karlstad kommer materielverket att förbereda vissa myndigheters omlokalisering till Karlstad.

En teleprovningsenhet kommer att organiseras inom huvudavdelningen för flygmateriel den 1 januari 1978.

Budgetåret 1978/79

Försvarets materielverk

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar försvarets materielverk på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 44 218 000 kr.

B. Förändringar enligt regeringens beslut

1. Enligt regeringens beslut den 26 juni 1975 skall den centrala förrådsledningen vid försvarets sjukvårdsstyrelse och fortifikationsförvaltningen överföras till materielverket. (+290 000 kr.).

2. I skrivelse till regeringen i april 1977 har materielverket lämnat förslag till organisation m. m. av en teleprovningsenhet vid huvudavdelningen för flygmateriel. Teleprovningsenheten innebär en samorganisation av viss provningsverksamhet vid materielverket och försvarets teletekniska laboratorium (FTL). För verksamheten har materielverket beräknat 51 tjänster av vilka 48 tjänster har placerats vid teleprovningsenheten. Materielverket föreslår att kostnaderna för dessa 48 tjänster skall belasta anslag inom huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband. De tre återstående tjänsterna för standardiseringsverksamhet skall ingå i normalieavdelningen inom huvudavdelningen för administration. För dessa tre tjänster erfordras 350 000 kr. som inte inryms under anslaget F 4. Försvarets materielverk.

3. Förberedelser för att omlokalisera delar av materielverket och vissa andra myndigheter till Linköping och Karlstad har under budgetåret 1977/78 budgeterats till 180 000 kr. För budgetåret 1978/79 har kostnaderna beräknats till 25 000 kr. inom och 40 000 kr. utom materielverkets anslagsram. (–155 000 kr.).

4. För att genomföra omlokalisering till Karlstad har under budgetåret 1977/78 budgeterats 3 660 000 kr. (engångsutgift). För att genomföra omlokalisering till Karlstad under budgetåret 1978/79 beräknas utanför materielverkets ram 150 000 kr. för omstationering av personal samt för andra myndigheter än materielverket, 3 950 000 kr. för inredning och utrustning för speciella och gemensamma lokaler och 1 149 000 kr. för teletekniska anläggningar.

För att genomföra omlokalisering till Linköping under budgetåret 1978/79 beräknas utanför materielverkets anslagsram 1,1 milj. kr. för telefonväxel och snabbtelefon, 300 000 kr. för inventarier i kontorsrum, 5 milj. kr. för speciell utrustning och installation i laboratorielokaler samt 600 000 kr. för inredning och utrustning i gemensamma lokaler.

C. Uppgiftsförändringar

1. Enligt överbefälhavarens planerings- och budgetdirektiv innebär givna planeringsramar en fortsatt personalminskning vid materielverket. För budgetåret 1978/79 beräknas den motsvara 3,5 milj. kr. (–3 500 000 kr.).

2. För tillkommande arbetsuppgifter föranledda av lagen om medbestämmande i arbetslivet har materielverket utanför anslagsramen begärt 200 000 kr. för två tjänster.

3. För administration av försvarets datamaskinbaserade informationssystem har materielverket utanför anslagsramarna begärt 390 000 kr. för tre tjänster.

4. I regeringens proposition 1976/77:155 har föreslagits att riksdagen bemyndigar regeringen att bl. a. träffa avtal med berörda sjukvårdshuvudmän om ändrat huvudmannaskap fr. o. m. den 1 januari 1978 för tretton av de femton tvätterier som nu drivs av förenade fabriksverken (FFV). Materielverket avser att till regeringen inkomma med särskild framställning med anledning av försvarets framtida försörjning av tvätt.

5. Genom beslut i december 1976 har regeringen givit materielverket i uppdrag att i samråd med chefen för flygvapnet se över organisationen i Vidsel och Karlsborg. I avvaktan på regeringens beslut har materielverket inte avsatt något belopp för budgetåret 1978/79.

6. Materielverket utför provning av ammunition för civila beställare. Intäkterna för denna verksamhet tillfaller anslaget B 2. Arméförband: Materielanskaffning. Materielverket anser det vara angeläget att ersättning för de utförda tjänsterna tillförs anslaget F4. Försvarets materielverk.

7. Omlokaliseringen till Karlstad och Linköping skapar behov av intern utbildning, vilket innebär en kostnadsökning med 50 000 kr. Kurser i personalsamverkan kommer att omfatta ca 3 600 utbildningsdagar under programplaneperioden. För budgetåret 1978/79 ökar detta kostnaderna med 40 000 kr. För att behålla kompetensen hos den tekniska personalen inom

områdena optronik, digitalteknik och datorteknik krävs ökade utbildningsinsatser, vilket ökar kostnaderna med 100 000 kr. Statens avtalsverk och de fackliga huvudorganisationerna har träffat avtal om utbildning avseende arbetsrättsreformen. För detta erfordras 30 000 kr. (+220 000 kr.).

8. I avvaktan på överbefälhavarens översyn av bevakningstjänsten i fred kan den av materielverket under budgetåret 1978/79 tidigare tänkta besparingen inte genomföras (+300 000 kr.).

9. För drift och underhåll av administrativa datasystem inom bl. a. materieluppföljnings- och förnödenhetsområdet ökar kostnaderna under budgetåret 1978/79 med 5 milj. kr. Verksamheten med terminaler ökar kostnaderna med 2,8 milj. kr. För budgetåret 1977/78 har för konvertering av system budgeterats en engångskostnad av 300 000 kr. (+7,5 milj. kr.).

10. För rationalisering inom verksamheten med reprografi behöver en kopieringsmaskin anskaffas för 165 000 kr. (engångskostnad) samt externa tjänster anlitas för 80 000 kr. (+245 000 kr.).

11. Kostnaderna för tryckning av ej materielbundna publikationer beräknas minska. (–58 000 kr.).

12. Sjukvårdskostnaderna beräknas minska med 30 000 kr. på grund av minskningen av antalet anställda.

13. Kostnaderna för flyttningsersättningar och anståndstraktamenten minskar med 50 000 kr.

14. En återkommande konferens för köksföreståndare som genomförs under budgetåret 1977/78 kommer inte att genomföras budgetåret 1978/79. (–50 000 kr.).

D. Alternativ 0

Ett anslag för budgetåret 1978/79 beräknat enligt 0-alternativet skulle innebära ca 401,5 milj. kr. Detta innebär en anslagsminskning i förhållande till materielverkets anslagsframställning med 19,1 milj. kr. Minskningen måste till helt övervägande del drabba personalkostnaderna. För att påverka medelsbehovet för budgetåret 1978/79 skulle behövas en personalminskning under budgetåret 1977/78 av ca 200 anställda utöver den minskning med 80 anställda som redan är planerad. De naturliga avgångarna uppgår till ca 230 anställda för år. Vissa vakanser måste fyllas. Med den statliga personalpolitik som nu gäller är en minskning i denna storleksordning enligt materielverkets uppfattning inte möjlig.

Föredraganden

Försvarets materielverk anser att verkets kompetens måste säkerställas under programplaneperioden inom funktionerna uppföljning av den tekniska utvecklingen, materielanskaffning och materielunderhåll. Resurserna för

övriga funktioner skall enligt materielverket minskas så mycket som möjligt. Jag kan godta materielverkets grundsyn på fördelningen av tillgängliga resurser.

Materielverket anser vidare att verkets uppgifter under de kommande budgetåren i huvudsak måste lösas med den personal som nu är anställd. Vid den mycket begränsade nyrekrytering som blir möjlig inom de ramar som överbefälhavaren har angett skall enligt materielverket beaktas att personal anställs inom nya viktiga områden där verket saknar eller har otillräcklig kompetens och inte har möjlighet att omfördela befintlig personal. Inom områden där resurserna inte räcker till måste uppgifterna enligt materielverket lösas genom att utnyttja externa resurser. För egen del anser jag att den tillkommande personalminskning som följer av anslagstilldelningen för budgetåret 1977/78 (prop. 1976/77:100 bil. 7, FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. skall fullföljas. Liksom övriga försvarsmyndigheter kommer materielverket därvid att få arbeta med vissa vakanser. Detta är enligt min mening nödvändigt som ett led i ansträngningarna att minska försvarets personalkostnader. Utnyttjandet av externa resurser får inte heller öka så att besparingarna på personalsidan förloras.

Riksdagen (prop. 1976/77:155, NU 1977/78:11, rskr 1977/78:38) har beslutat om ändrat huvudmannaskap för vissa av de tvätterier som drivs av förenade fabriksverken samt bemyndigat regeringen att träffa avtal med var och en av de landstingskommuner som skall överta huvudmannaskapet för de olika tvätterierna. Försvarets materielverk har i november 1977 anmält sin avsikt att den 1 juli 1978 organisera en enhet för ledning och samordning av försvarets tvättverksamhet och begärt medel för fem nya tjänster för ändamålet. Frågan om materielverkets behov av personal för att leda och samordna försvarets tvättverksamhet bereds f. n. Det ankommer på regeringen att besluta i detta ärende.

Riksdagen (prop. 1976/77:100 bil. 7, FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) har bemyndigat regeringen att medge att fr. o. m. budgetåret 1977/78 förnödenheter för fredsutbildningen inom det militära försvaret fortlöpande får beställas så att vid varje tillfälle en kostnadsram av 600 milj. kr. inte överskrids. Enligt försvarets materielverk bör beloppet för budgetåret 1978/79 höjas till 650 milj. kr. beräknat enligt prisläget i februari 1979. Jag tillstyrker materielverkets förslag. Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att bestämma i vilken mån bemyndigandet behöver ställas till materielverkets förfogande.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. I beräkningen ingår följande engångsbelopp, nämligen 165 000 kr. för anskaffning av en kopieringsmaskin (C 10), 40 000 kr. resp. 25 000 kr. för att förbereda omlokaliseringen till Karlstad resp. Linköping (B 3), 150 000 kr. resp. 165 000 kr. för att genomföra omlokaliseringen till Karlstad resp. Linköping (B 4), 2 535 000 kr. för att inreda och utrusta tillkommande del av förvaltningsbyggnaden i Karlstad (B 4) och

2 650 000 kr. till lokalerna i Linköping för inventarier i kontorsrum, speciell utrustning och installation i laboratorielokaler samt inredning och utrustning i gemensamma lokaler (B 4). Jag räknar med att kostnaderna för teleteknisk utrustning till de tillkommande lokalerna i Karlstad och Linköping skall bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln.

I min medelsberäkning ingår vidare medel för bl. a. den centrala förrådsledningen (B 1), en förstärkning av standardiseringsverksamheten (B 2) och för administrativa datasystem (C 9). Vad gäller teleprovningsenheten biträder jag materielverkets förslag att kostnaderna för överförda tjänster skall belasta anslag inom huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband.

Materielverket har utfört en översyn av den nuvarande organisationen vid robotförsöksplatserna i Norrland och Karlsborg. I nuvarande organisation fullgörs vissa uppgifter av personal vid Swedair Aktiebolag. Materielverket föreslår att detta förhållande skall upphöra den 1 juli 1978 och att tjänster för motsvarande uppgifter skall inrättas inom materielverket. Jag kan i huvudsak godta den organisationsutformning som materielverket har föreslagit (C 5).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att för budgetåret 1978/79 förnödenheter för fredsutbildningen får beställas så att vid varje tillfälle en kostnadsram av 650 000 000 kr. inte överskrids,
2. bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder som kan behövas med anledning av översynen vid försvarets materielverks robotförsöksplatser i Norrland och Karlsborg,
3. till *Försvarets materielverk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 431 300 000 kr.

Gemensam försvarsforskning

Delprogrammet Gemensam försvarsforskning omfattar forskning för totalförsvarsändamål främst inom de naturvetenskapliga, tekniskt-vetenskapliga, beteendevetenskapliga och medicinska forskningsgrenarna. Försvarets forskningsanstalt är programansvarig myndighet för delprogrammet och har också produktionsansvar för huvuddelen av den forskning som bedrivs inom delprogrammet. Anstalten leder den tillämpade psykologiska verksamheten hos de myndigheter som hör till försvarsdepartementet. Fortifikationsförvaltningen har produktionsansvaret för den fortifikatoriska forskningen och försvarets materielverk har motsvarande ansvar för övrig försvarsteknisk forskning.

Försvarets forskningsanstalt leds av en styrelse. Chef för forskningsanstalten är en generaldirektör. Verksamheten är organiserad på ett centralt kansli för planering och administration och fem huvudavdelningar. Huvudavdelning 1 svarar för forskning avseende planeringsmetodik m. m. och för samordning av forskningsanstaltens medverkan i studier och utredningar

inom totalförsvaret. Forskningen avser vid huvudavdelning 2 huvudsakligen konventionella vapensystem och vissa frågor rörande skyddet mot kärnvapen, vid huvudavdelning 3 system och metoder för teknisk informationsbehandling, vid huvudavdelning 4 skydd mot A-, B- och C-stridsmedel och vid huvudavdelning 5 människans betingelser i totalförsvaret.

Forskningsanstalten, utom den del av huvudavdelning 5 som har omlokaliserats till Karlstad, ligger i Stockholmsområdet. Huvudavdelning 3 beräknas bli omlokaliserad till Linköping under sommaren 1978 och huvudavdelning 4 till Umeå under sommaren 1979. De delar av anstalten som därefter ligger kvar i Stockholmsområdet förläggs till södra delen av området, i första hand inom Botkyrka kommun samt i Grindsjön.

Den forskningsverksamhet som bedrivs inom forskningsanstalten är indelad i ett antal programelement (forskningsprogram), nämligen A-skyddsteknik, B-skyddsteknik och C-skyddsteknik, ammunitions- och vapenteknik, informationsteknik, fordons- och farkostteknik, människa-miljö samt övergripande studier och utredningar.

Verksamheten under delprogrammet Gemensam försvarsforskning budgeteras på sex primäruppdrag inom delproduktionsområdena Tillämpad forskning och Grundforskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Gemensam försvarsforskning.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets forskningsanstalt* bl. a. följande.

Forskningsanstalten anser att den ram som har angetts för delprogrammet Gemensam försvarsforskning innebär en fortsatt ambitionssänkning. Det är inte längre lönsamt att genomföra reduceringar proportionellt i alla forskningsprogram. Verksamheten måste koncentreras till det som är mest centralt, varför det i vissa fall är nödvändigt att låta hela kompetensområden utgå. Omstruktureringen av verksamheten bör ske mot bakgrund av önskvärt forskningsprogram på lång sikt, vilket i sin tur är beroende av förväntad anslagsram. För att behålla effektiviteten i verksamheten bör insvängningen till den önskvärda programstrukturen ske så snabbt som möjligt.

Under budgetåret 1975/76 gjorde forskningsanstalten tillsammans med avnämarna en fullständig översyn av forskningsprogrammen. Utgångspunkten i den avvägning som gjordes i nivå A var att kompetensen inom de mest prioriterade programmen – ammunitions- och vapenteknik, informationsteknik, människa-miljö samt övergripande studier och utredningar – så långt möjligt måste hållas uppe. Inom de andra något lägre prioriterade forskningsprogrammen beskars verksamheten under perioden så hårt som gällande förutsättningar medgav. Som följd härav var det i nivå B nödvändigt att ta ut hela reduktionen från nivå A som förändringar i de mest prioriterade

programmen. Denna avvägning i nivå B i föregående års programplan ligger i allt väsentligt fast för perioden 1978/79–1982/83.

Enligt säkerhetspolitiska bedömningar kommer de konventionella vapnen att behålla sin dominerande betydelse. Spanings-, informations- och sambandssystem liksom olika typer av motmedel mot sådana system får stor betydelse. Det är också viktigt att bidra till annorlunda lösningar, flexibel taktik och en svensk försvarsprofil. Förändringar i vår försvarsindustris förmåga att utveckla flyg- och rotobsystem kan medföra särskilda krav på försvarsforskningen.

Forskningsanstaltens baskunnande om A-, B- och C-stridsmedel behövs för att statsmakterna skall kunna bidra till internationella överenskommelser och ta internationella initiativ i syfte att begränsa riskerna för användning av dessa stridsmedel och risken för spridning av kärnvapen. Kunskap om utveckling av teknik och doktriner för A-, B- och C-krigföring är viktig för statsmakternas ställningstaganden i försvars- och säkerhetspolitiska frågor.

Förståelsen för människans roll i försvaret måste återspeglas i alla program. Inom forskningsanstalten finns nu ett samlat ansvar för totalförsvarets forskning inom områdena bioteknologi, beteendevetenskap och medicin. Under de närmaste åren bör totalförsvarets behov av forskning kring människan klarläggas och försvarets egen och annan kompetens inom landet beskrivas. Målet är i första hand att klarlägga till vilka områden försvarets egen forskning om människans roll bör koncentreras och var kompetensen bör fördjupas eller breddas.

Forskningsanstaltens verksamhetsinriktning måste ges sådan attraktionskraft att det blir möjligt att behålla, vidareutveckla och nyrekrytera kvalificerad personal. Det är viktigt såväl i det interna arbetet som i kontakterna med avnämarna att försvarsforskningens verksamhetsfält inte ger intryck av allmän stagnation. De kompetenser eller områden som skall minska eller avvecklas måste därför successivt definieras och avgränsas.

Forskningsanstalten har också ett särskilt ansvar för att utveckla studiemetoder. Målet är därvid att bidra till att höja kvaliteten på försvarets lednings- och beslutsprocess. Totalförsvarsproblem utanför försvarsmakten skall uppmärksammas och gemensam behandling av problemen främjas.

Engagemang inom civila samhällssektorer kan bidra till att försvarsforskningen upprätthåller kunskaper som försvaret inte kan bekosta enbart med egna anslag. För programplaneperioden har anstalten en medveten strävan att utveckla och vidga den uppdragsforskning som kan erhållas från civila sektorer.

Personalminskningen från mars 1973 till mars 1977 har uppgått till 187 anställda. Det i överbefälhavarens direktiv angivna riktvärdet för personalminskning under programplaneperioden – 100 personer – bedöms kunna uppnås genom naturlig avgång. Avgången varierar kraftigt mellan de delar av

forskningsanstalten som omlokaliseras resp. stannar i Stockholmsregionen. För att tillfälliga kompetenssänkningar inte skall bestå måste personal rekryteras i första hand för att bygga upp långsiktig kompetens. Produktionsresultat på kort sikt måste komma i andra hand. Även personalutbildningen måste inriktas mot dessa mål. Särskilda åtgärder kommer att erfordras för att bereda personal med s. k. NOM-garanti meningsfull sysselsättning. Krav på utbildningsinsatser förväntas också uppstå genom åtgärder för ökad jämställdhet mellan män och kvinnor.

Den av forskningsanstalten beräknade utvecklingen av anslaget Gemensam försvarsforskning framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
180 050	228 215	226 005	218 695	219 970	246 970	1 139 855

[1] Prisläge februari 1976.

F 5. Gemensam försvarsforskning

1976/77	Utgift	182 307 025
1977/78	Anslag	180 050 000
1978/79	Förslag	212 060 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets forskningsanstalt	Föredraganden
Gemensam försvarsforskning:					
Tillämpad forskning inom försvarets forskningsanstalt	111 100	128 915	132 900	167 230	156 560
Grundforskning inom försvarets forskningsanstalt	47 600	60 279	54 870	70 895	65 325
Tillämpad forskning för programelementet fortifikatorisk forskning	3 140	3 000	3 230	3 445	3 515
Grundforskning för programelementet fortifikatorisk forskning	560	518	570	605	620

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets forskningsanstalt	Föredraganden
Tillämpad forskning för programelementet övrig försvarsteknisk forskning	1 200	1 380	2 400	2 700	2 700
Grundforskning för programelementet övrig försvarsteknisk forskning	4 800	5 520	4 200	4 615	4 615
Kostnader	**168 400**	**199 612**	**198 170**	**249 490**	233 335
Avgår/tillkommer:					
Intäkter av betald uppdragsverksamhet	–11 650	–16 779	–19 920	–22 275	–22 275
Medgiven prisreglering	+26 860	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 1 800	+1 000	+1 000
Medelsbehov	**183 610**	**182 833**	**180 050**	**228 215**	**212 060**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets forskningsanstalt	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	646	646	638	–2	–2
Övrig personal	779	779	767	–5	–5
	1 425[1]	**1 425**[1]	**1 405**[2]	–7	–7

[1] Härutöver är 145 personer sysselsatta inom utrikesdepartementets verksamhetsområde och med intäktsfinansierad verksamhet.
[2] Härutöver är 138 personer sysselsatta inom utrikesdepartementets verksamhetsområde och med intäktsfinansierad verksamhet.

Budgetåret 1976/77

Försvarets forskningsanstalt anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att en omstrukturering av vissa delar av forskningen har påbörjats som följd av den stora rullningen av forskningsplanerna budgetåret 1975/76 och därpå baserade rekommendationer av avnämarna angående målen för

forskningens långsiktiga inriktning. Strävan har varit att upprätthålla den mest prioriterade verksamheten, framför allt inom forskningsprogrammen D. Ammunitions- och vapenteknik, E. Informationsteknik, H. Människa-miljö samt M. Övergripande studier och utredningar. Begränsningar har inletts av vissa övriga forskningsprogram. Balansen mellan tillämpad forskning och grundforskning har i stort sett varit godtagbar.

Avgångarna bland uppdragsledare med hög kompetens har varit besvärande och nyrekryteringen har inte kunnat fylla de luckor som uppstått. Avnämarnas missnöje med en bristande resultatproduktion inom vissa områden har förstärkts.

Erfarenheterna från utflyttningen av delar av huvudavdelning 5 till Karlstad visar att effekterna blivit väsentligt mer djupgående än vad man hade kunnat förutse. Forskningsproduktionen ha varit låg även en lång tid efter installationen i Karlstad bl. a. beroende på rekrytering och inskolning av ny personal, svårigheter att upprätthålla etablerade kontakter och starkt ökad resefrekvens. Trivseln med både de nya arbetslokalerna och den nya bostadsorten är däremot på det hela taget mycket god. Särskilda insatser har påbörjats för att från civila samhällssektorer tillföra huvudavdelning 4 ytterligare arbetsuppgifter, för att säkerställa att denna huvudavdelning efter omlokaliseringen till Umeå år 1979 och på lång sikt får en rimlig balans mellan forskningsproducerande och administrativa delar.

Förberedelserna för att omlokalisera huvudavdelningarna 3 och 4 har fortgått i huvudsak planenligt.

Som ett led i forskningsanstaltens strävan att vidga uppdragsforskningen för den civila samhällssektorn har en treårig samverkansöverenskommelse slutits med styrelsen för teknisk utveckling. Anstalten har som följd härav under året bearbetat två större projekt inom områdena havsteknik och brandforskning.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att föreberedelserna för att omlokalisera delar av forskningsanstalterna till Linköping och Umeå samt inom Stockholmsområdet fortsätter. Inom ramen för tilldelade resurser fortsätter den under budgetåret 1976/77 påbörjade omstruktureringen av verksamheten för att anpassa den till den ändrade inriktning av delprogrammet Gemensam försvarsforskning som avnämarna har rekommenderat i samband med s. k. stor rullning under budgetåret 1975/76 och som har fastställts genom 1977 års försvarsbeslut.

Budgetåret 1978/79

Försvarets forskningsanstalt

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar försvarets forskningsanstalt på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 26 185 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Förberedelserna för att omlokalisera delar av forskningsanstalten till Linköping och Umeå kostar under budgetåret 1978/79 1 335 000 kr. (+ 385 000 kr.).

2. För att genomföra omlokaliseringen till Linköping och Umeå beräknas för budgetåret 1978/79 2 800 000 kr. för besöksresor, flyttning och omstationering av personal, 3 350 000 kr. för dubbelhyra, dubblering av tjänster och myndighetens flyttning samt 12 385 000 kr. för utrustning m. m. till Linköping och Umeå (+11 250 000 kr.).

3. För extraordinära hyreshöjningar och ökade driftkostnader till följd av omlokaliseringen begärs 16 780 000 kr. (+16 080 000 kr.).

4. Lönekostnaden för personal som erhållit eller beräknas erhålla s. k. NOM-garanti beräknas uppgå till 7 000 000 kr.

5. För särskild underlagsverksamhet åt försvarsdepartementet avseende s. k. inhumana vapen begärs 200 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. Verksamheten skall – inklusive beräknad minskning med sju tjänster – enligt överbefälhavarens direktiv minska (–5 525 000 kr.).

2. Genom betalningsmedelsanpassning, varvid hänsyn har tagits till planerad personalminskning, vakanser m. m., beräknas medelsbehovet understiga den kostnad som har räknats fram enligt gällande budgeteringsregler (–7 410 000 kr.).

Forskningsanstalten bör få bemyndigande att utöver anvisade medel lägga ut beställningar av materiel inom en kostnadsram av 8 milj. kr.

D. Alternativ 0

En minskning av anslaget enligt alternativ 0 skulle innebära att anslagsbeloppet minskar med 9 975 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Om extraordinära kostnader skall tas inom ramen återstår, sedan kostna-

derna för omlokalisering dragits ifrån, ca 155 milj. kr. under anslaget. Lönekostnaderna under budgetåret beräknas uppgå till 140 milj. kr. Återstoden, ca 15 milj. kr., täcker inte kostnaderna för hyror, bränsle, lyse, bevakning m. m. vilka beräknas till drygt 37 milj. kr., varför omfattande entlediganden skulle erfordras. Vidare måste verksamhetens inriktning omprövas från grunden och ambitionsnivån för försvarsforskningen radikalt sänkas.

Om extraordinära kostnader skall tas utanför ramen skulle, utöver överbefälhavarens direktiv, verksamheten behöva minska med ytterligare ca 4,5 milj. kr. Detta medför behov av en inte planerad personalreduktion med minst 30 personer, vilket är möjligt endast om tillstånd ges till entlediganden. Möjligheterna att tillgodose avnämarnas samlade behov av högt prioriterade forskningsresultat blir därvid starkt begränsade.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad forskningsanstalten har anfört om verksamhetens inriktning under programplaneperioden. Jag vill dock erinra om de personalminskningar inom försvarets gemensamma myndigheter som jag har förordat i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. I beräkningen ingår följande engångsbelopp, nämligen 1 158 000 kr. för att förbereda omlokaliseringen till Linköping och Umeå (B 1), 4 850 000 kr. för att genomföra omlokaliseringen till Linköping och Umeå samt 2 220 000 kr. för att utrusta lokalerna i Umeå (B 2). Som jag har anfört under avsnittet ramberäkning för det militära försvaret budgetåret 1978/79 (s. 76) har jag inte beräknat medel för löner åt personal som erhållit eller beräknas erhålla s. k. NOM-garanti.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att medge beställningar av materiel för forskningsändamål utöver anvisade medel. Kostnadsramen bör bestämmas till 6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Gemensam försvarsforskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 212 060 000 kr.,
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 medge att materiel för forskningsändamål beställs inom en kostnadsram av 6 000 000 kr.

Försvarets radioanstalt

Försvarets radioanstalt leds av en generaldirektör. Anstalten är organiserad på en produktionsavdelning, en administrativ enhet, en teknisk enhet, en utbildningsenhet och ett planeringssekretariat.

Radioanstaltens huvuddel ligger i Stockholmsområdet.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets radioanstalt budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets radioanstalt.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Försvarets radioanstalt har sänt in programplan för delprogrammet Försvarets radioanstalt i en ekonomisk planeringsram som motsvarar överbefälhavarens direktiv. Utöver den av överbefälhavaren angivna planeringsramen har radioanstalten anmält behov av ytterligare medel för att förrekrytera viss personal m. m. Planeringsramen och det av radioanstalten föreslagna tillägget framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Planeringsram	88 720	99 660	100 760	102 080	103 330	104 570	510 400
Tillägg	–	4 711	5 782	6 176	6 117	6 742	29 528

[1] Prisläge februari 1976.

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar tillhandahålls riksdagens försvarsutskott.

F 6. Försvarets radioanstalt

1976/77	Utgift	100 906 694
1977/78	Anslag	88 720 000
1978/79	Förslag	105 000 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets radioanstalt	Föredraganden
Försvarets radioanstalt:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	63 136	73 800	71 424	83 016	86 143
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	15 200	27 107	16 446	21 027	18 527
Kostnader	**78 336**	**100 907**	**87 870**	**104 043**	**104 670**
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering	22 590	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 850	+ 328	+ 330
Medelsbehov	**100 926**	**100 907**	**88 720**	**104 371**	**105 000**

Försvarets radioanstalt

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 7 211 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Upplysningar beträffande föreslagna uppgiftsförändringar tillhandahålls riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär uppgiftsförändringarna att kostnaderna ökar med 8 440 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets radioanstalt* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kr.

Värnpliktsverket

Värnpliktsverket är en under regeringen direkt lydande förvaltningsmyndighet för inskrivning och personalredovisning inom försvarsmakten. I verkets uppgifter ingår bl. a. att leda andra inskrivnings- och personalredo-

visningsmyndigheters verksamhet, att efter samråd med berörda myndigheter ansvara för och meddela föreskrifter om tillhörighet, uttagning, fördelning och inkallelse av värnpliktiga, att i samråd med berörda myndigheter samordna personalprövning och bedömning av värnpliktiga, att samordna personalredovisningen inom försvarsmakten och ansvara för den centrala registreringen av försvarsmaktens personal, att föreslå överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna sådana anvisningar om krigsplacering som har samband med personalredovisningen, att besluta i ärenden om befrielse från eller anstånd med värnpliktstjänstgöring samt att i övrigt biträda försvarsmaktens myndigheter i frågor om inskrivning och personalredovisning.

Värnpliktsverket är program- och produktionsmyndighet för delprogrammet Värnpliktsverket. Verksamheten är indelad i internprogrammen Personalplanering, Personalredovisning, Inskrivning och Gemensamma stödfunktioner. Internprogrammen återspeglas i verkets organisation centralt och regionalt.

Verket leds av en verkschef med huvudkontor i Karlstad. Den regionala verksamheten bedrivs militärområdesvis av sex under verkschefen direkt lydande värnpliktskontor nämligen södra värnpliktskontoret (VKS) i Kristianstad, västra värnpliktskontoret (VKV) i Säve/Göteborg, östra värnpliktskontoret (VKÖ) i Solna, Bergslagens värnpliktskontor (VKB) i Karlstad, Nedre Norrlands värnpliktskontor (VKNN) i Östersund och Övre Norrlands värnpliktskontor (VKÖN) i Boden.

Verksamheten under delprogrammet Värnpliktsverket budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Värnpliktsverket.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *värnpliktsverket* bl. a. följande.

Riksdagen beslöt i maj 1976 efter förslag i prop. 1975/76:143 (FöU 1975/76:32, rskr 1975/76:273) om verkets uppgifter och organisation i stort. Värnpliktsverket nya organisation kommer att införas successivt under första delen av programplaneperioden. Detta innebär bl. a. att värnpliktsverkets verksamhet i Norrland kommer att få en ny organisation och att ett läkarhandlingsarkiv kommer att organiseras. Vidare kommer urvals- och fördelningsmetoder i samband med inskrivningsprövningar att utvecklas, behov av och anpassning till framtida datakraft att klarläggas, verkets ställning i försvarsmaktens gemensamma informationssystem att utredas, arbetsordning och metodföreskrifter för verket att utarbetas och krigsorganisation för verket att genomföras. Under programplaneperioden kommer också att utvärderas i vilken grad den nya organisationen har genomförts och effekten av organisationsändringen.

Antalet inskrivningsskyldiga per år kommer att vara ca 52 000 under de första åren för att vid programplaneperiodens slut stiga till över 60 000. De totala värnpliktstillgångarna kommer vid nuvarande förutsättningar att undergå små förändringar under programplaneperioden.

Beslut med anledning av försvarsmaktens ledningsutrednings förslag kan komma att påverka verkets arbetsuppgifter. Betydande krigsorganisatoriska förändringar – särskilt av arméförband – förutses under perioden.

Den av värnpliktsverket beräknade utvecklingen av anslaget Värnpliktsverket framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
49 717	54 390	54 620	54 610	55 740	56 020	275 380

[1] Prisläge februari 1976.

F 7. Värnpliktsverket

1976/77	Utgift	51 459 795
1977/78	Anslag	49 717 000
1978/79	Förslag	57 050 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Värnpliktsverket	Föredraganden
Värnpliktsverket: Allmän ledning och förbandsverksamhet	43 260	51 460	49 317	54 390	56 880
Kostnader	**43 260**	**51 460**	**49 317**	**54 390**	**56 880**
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+8 410	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 400	–	+ 170
Medelsbehov	**51 670**	**51 460**	**49 717**	**54 390**	**57 050**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Värn-pliktsverket	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	42	41	43	+1	of.
Kompaniofficerare	30	23	30	+2	of.
Plutonsofficerare	12	11	12	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	10	10	10	of.	of.
Kompaniofficerare	2	2	2	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	60	67	55	–3	of.
Övrig personal	155	157	153	of.	of.
Deltidsanställd personal	62	57	62	of.	of.
	373	**368**	**367**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Värnpliktsverket anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att arbetet med att inta verkets nya organisation har varit helt dominerande. Omlokaliseringen av verkets huvudkontor till Karlstad och Bergslagens värnpliktskontors flyttning inom Karlstad har tagit stora resurser i anspråk.

Personalplaneringen har såväl centralt som regionalt kunnat lösas tillfredsställande. Genom fortsatt utveckling av datorstödda rutiner har underlaget för värnplikts- och förbandsomsättningsplanering samt förbandsvärdering ytterligare förbättrats. I samarbete med övriga totalförsvarsmyndigheter har överbefälhavarens värnpliktsplan för försvarsmakten åren 1978–1984 reviderats. På regional nivå har åtgärder vidtagits i syfte att skapa regionala värnpliktsplaner. Avgångsstatistiken har omarbetats. Förslaget till personalredovisningsinstruktion i krig har remissbehandlats. Avsikten är att fastställa den under budgetåret 1977/78. Försöken att registrera och redovisa hemvärns- och frivilligpersonal har fortsatt.

Personalredovisningen har fungerat tillfredsställande. Handläggningen av enskilda värnpliktsärenden har förbättrats genom att bildskärmsterminaler och bevakningsregister har införts. Servicenivån gentemot allmänheten har därigenom höjts. Krigsplaceringsverksamheten har fungerat utan eftersläp-

ningar. Beslutanderätten i enskilda värnpliktsärenden har delegerats till verkets regionala enheter resp. marinens truppregistreringsmyndighet. Den nya organisationen för personalredovisning har visat sig i huvudsak lämplig men ett avsteg har gjorts genom att medicinalpersonalredovisningen i den gamla organisationen t. v. har behållits. System, systemdokumentation och metodföreskrifter har reviderats, bl. a. har maskinell utskrift av uppskovsbeslut införts. Bildskärmsterminaler för direktåtkomst hade vid budgetårets slut tillförts samtliga värnpliktskontor. Arbetssituationen vid en del värnpliktskontor har varit mycket pressande till följd av otillräcklig personalstyrka.

Inskrivningarna har kunnat genomföras enligt plan. Prövningarna av ca 4 400 inskrivningsskyldiga har senarelagts från år 1977 till 1978, vilket bl. a. beror på begränsade ledningsresurser och brist på medicinalpersonal. Bristerna kommer att rättas till då den nya organisationen har genomförts. Översyn av den medicinska prövningsverksamheten har påbörjats. Arbetet skall slutföras våren 1978.

Verksamheten inom internprogrammet Gemensamma stödfunktioner har i stort kunnat genomföras men viss eftersläpning har uppstått till följd av vakanser.

Omlokaliseringen till Karlstad har medfört en markant ökning av tid och kostnader för resor.

Budgetåret 1977/78

Verksamheten under budgetåret innebär bl. a. att förberedelser vidtas för att eventuellt inordna marinens båda truppregistreringsmyndigheter i värnpliktsverket. Fortsatta undersökningar rörande möjligheterna att redovisa hemvärns- och övrig frivilligpersonal i verkets system kommer att genomföras. Statistikproduktionen utvecklas ytterligare. Ändrade föreskrifter för vapenfri tjänst m. m. förutses bli utfärdade. Blodgruppsbestämning i samband med inskrivningsprövning kommer att genomföras. Konsekvenserna av att övergå till ett inskrivningsförfarande där prövningsverksamheten skall kunna genomföras under en dag kommer att utredas. Verkets datakraftstruktur kommer att undersökas. Försöksverksamhet med mindre s. k. "M-datorer" påbörjas i samarbete med försvarets rationaliseringsinstitut.

Budgetåret 1978/79

Värnpliktsverket

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar värnpliktsverket på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 4 533 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Sju tjänster föreslås bli inrättade och övergångsvis kvarstående personal minskas med motsvarande antal.
2. Resurserna för personalutveckling föreslås öka (+ 140 000 kr.).

C. Alternativ 0

Värnpliktsverket kommer successivt under programplaneperiodens första år att genomföra den av riksdagen (prop. 1975/76:143, FöU 1975/76:33, rskr 1976:296) beslutade ändrade organisationen för verket. Ytterligare minskning av medelstilldelningen medför att vissa uppgifter som redovisas i organisationsöversynen inte kan lösas.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad värnpliktsverket har anfört om verksamheten under programplanepeioden. I likhet med överbefälhavaren anser jag dock att studier bör påbörjas under budgetåret 1978/79 i syfte att utveckla uttagnings- och prövningsverksamheten vid inskrivning av värnpliktiga.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. För utveckling av uttagnings- och prövningsverksamheten vid inskrivning av värnpliktiga har jag beräknat 500 000 kr. Medel för att täcka kostnaderna för övertalig personal har även beräknats. I avvaktan på utvärdering av värnpliktsverkets nya organisation är jag inte beredd att nu förorda inrättande av ytterligare tjänster. Jag vill också avvakta med hänsyn till att regeringen i prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning har föreslagit att marinens truppregister förs över till värnpliktsverket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Värnpliktsverket* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 57 050 000 kr.

Försvarets rationaliseringsinstitut

Försvarets rationaliseringsinstitut är central förvaltningsmyndighet för rationaliseringsverksamheten inom den del av statsförvaltningen som hör till försvarsdepartementets verksamhetsområde. I institutets uppgifter ingår bl. a. att följa och samordna rationaliseringsverksamheten samt att ta initiativ till rationaliseringsåtgärder, planlägga och efter samråd med berörda myndigheter utföra eller medverka vid rationaliseringsundersökningar, utbilda personal i rationalisering, medverka vid bedömning av lokalbehov samt att gentemot statskontoret svara för att anskaffning och utnyttjande av datamaskiner samordnas.

Institutet leds av en styrelse. Chef för institutet är en överdirektör. Vid institutet finns dessutom en samrådsdelegation med företrädare för de centrala personalorganisationerna.

Rationaliseringsinstitutet ligger i frihamnsområdet i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Försvaret rationaliseringsinstitut budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets rationaliseringsinstitut. Som uppbördsmedel under anslaget redovisas ersättningar från försvarets delfond av statens datamaskinfond.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets rationaliseringsinstitut* bl. a. följande.

1977 års försvarsbeslut innebär en fortsatt ekonomisk press på försvarsorganisationen och därmed ett fortsatt stort behov av rationaliseringar under programplaneperioden.

De rationaliseringsåtgärder som har vidtagits under en följd av år för att rationalisera fredsorganisationen har främst varit inriktade på fortsatt avveckling av etablissement och övergång till större utbildnings- och förvaltningsenheter, minskningar i den centrala och regionala ledningsorganisationen, utveckling av datorstödda informationssystem samt anpassning av lokal- och utrustningsbehov för fredsverksamheten. Syftet har bl. a. varit att åstadkomma driftkostnadsminskningar genom ökad samordning och utnyttjande av stordriftsfördelar. För att på ett bättre sätt än f. n. ta till vara kunskaper, initiativ och förmåga hos personalen vid verksamhetsställena är det nödvändigt med en ökad satsning på decentraliserad rationalisering.

Regeringen har föreskrivit att institutets personal i ökad utsträckning skall tjänstgöra vid försvarets myndigheter.

Institutet har regeringens uppdrag att i samråd med överbefälhavaren och

övriga berörda myndigheter genomföra en översyn av gällande långsiktiga inriktning av utvecklingen av försvarets datorbaserade informationssystem. Resultatet skall redovisas för regeringen före utgången av år 1980. Detta innebär att en fortsatt stor uppmärksamhet måste riktas mot prioritering av systemutvecklingen inom olika områden.

Under programplaneperioden krävs insatser för att identifiera problem och ytterligare effektivisera fredsorganisationen. Förråds- och förplägnadsfacken studeras sedan några år av försvarets materielverk i samarbete med institutet.

I institutets framtida verksamhet betonas dess konsult- och expertroll i rationaliseringsarbetet. Denna förskjutning i förening med de snabba utvecklings- och förändringstendenserna vad gäller organisation och teknologi i institutets omvärld kommer att ställa stora krav på personalens kompetens och organisationens anpassningsförmåga. Betydande resurser sätts av för att utveckla datamaskinstödda informationssystem.

Den av rationaliseringsinstitutet beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets rationaliseringsinstitut framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
17 515	24 793	24 000	23 880	23 740	20 440	116 853

[1] Prisläge februari 1976.

F 8. Försvarets rationaliseringsinstitut

1976/77	Utgift	24 209 583
1977/78	Anslag	17 515 000
1978/79	Förslag	24 800 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredraganden
Försvarets rationaliseringsinstitut: Allmän ledning och förbandsverksamhet	16 965	29 770	19 861	25 233	25 453
Kostnader	**16 965**	**29 770**	**19 861**	**25 233**	**25 453**

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredraganden
Avgår/tillkommer:					
Uppbördsmedel från försvarets delfond av statens datamaskinfond	– 400	– 400	– 440	– 440	– 440
Särskilda medel för omläggning till UNIVAC-datamaskiner	–	–5 160	–2 000	–	–
Medgiven prisreglering	+7 650	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 94	–	– 213
Medelsbehov	**24 215**	**24 210**	**17 515**	**24 793**	**24 800**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	5	5	5	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	52	42	42	of.	of.
Övrig personal	35	45	45	of.	of.
	92	**92**	**92**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Försvarets rationaliseringsinstitut anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att verksamheten inom internprogrammet Planering och samordning har varit mer omfattande än tidigare år. Antalet besvarade remisser har ökat. Rapporter om personalläget inom försvarsmakten samt fackanvisningar för rationaliseringsplanering har arbetats fram. Arbetet med att förbättra utredningsmetoder och organisationsplanering har fortsatt. Ytterligare tre skrifter har getts ut i samband härmed. Utbildningen i vardagsrationalisering

har varit omfattande, likaså institutets medverkan i myndigheternas interna utbildning.

Verksamheten inom internprogrammet Utredningar har omfattat 19 projekt. Fem projekt har avslutats och ett påbörjats under budgetåret. Fem rapporter rörande transporttjänsten, inköpsverksamheten, administrativa rutiner vid grundutbildningskompani, tillämpningen av försvarets planerings- och ekonomisystem inom huvudprogrammen Central och högre regional ledning och Gemensamma myndigheter och funktioner samt en studie rörande informationssystemsäkerhet har avgivits. Översynen av civilförsvarsstyrelsens och länsstyrelsernas försvarsenheter har avslutats.

Verksamheten inom internprogrammet Uppbyggnad och utnyttjande av datakraft har omfattat sex projekt, varav ett, Utnyttjandet av terminaler i försvaret, har avslutats. Terminaler för viss programutveckling liksom en dator för huvudavdelning 3 vid försvarets forskningsanstalt har anskaffats.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår. Detta innebär bl. a. att inom givna ekonomiska ramar effektivisera fredsorganisationen så att tillgängliga resurser kan sättas av för krigsorganisationen. Verksamheten bör inriktas på åtgärder som leder till snabba kostnadsminskningar inom fredsadministrationen. Institutet skall även fortsättningsvis sätta av betydande resurser för utveckling av datorstödda informationssystem.

Budgetåret 1978/79

Försvarets rationaliseringsinstitut

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar försvarets rationaliseringsinstitut på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

1. Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 278 000 kr.
2. För utveckling av systemen TOR och PAF enligt överbefälhavarens direktiv behövs 5 milj. kr.

B. Alternativ 0

Alternativ 0 innebär att anslaget minskar med 1 240 000 kr. Detta medför att inplanerad verksamhet inte kan fullföljas. Nya utredningar kan inte

påbörjas, om inte nedskärningar i pågående utredningar görs. Vidare medför 0-alternativet en minskning av allmänt metodutvecklingsarbete, datatekniskt metodarbete och informationsanalyser vid systemutveckling.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning av verksamheten som försvarets rationaliseringsinstitut har redovisat. Ställningstagande till prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. som f. n. är föremål för riksdagens prövning kan komma att påverka institutets organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Som jag har anfört tidigare under avsnittet om det militära försvarets fortsatta utveckling (s. 70) är en nära anknytning mellan rationaliseringsplanering och myndigheternas ordinarie planeringsverksamhet nödvändig. Detta gäller givetvis alla myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Personal från försvarets rationaliseringsinstitut bör därför placeras för tjänstgöring vid de större programmyndigheterna. Det är också angeläget att på ett bättre sätt än f. n. ta till vara initiativ och kunskaper vid de lokala myndigheterna och på så sätt åstadkomma en decentraliserad rationaliseringsverksamhet. Försvarets rationaliseringsinstitut bör biträda myndigheterna i denna strävan genom att ställa resurser till deras förfogande.

Jag har inte räknat med den omvandling av två tjänster som institutet har föreslagit.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 24 800 000 kr.

Försvarshögskolan

Försvarshögskolan har till uppgift att ge högre militär, civilmilitär och civil personal utbildning för verksamhet i ledande befattningar inom totalförsvaret. Deltagarna i högskolans kurser skall undervisas om totalförsvarets uppgifter, organisation och verksamhet samt ges insikter i det totala krigets problem. Särskild vikt skall fästas vid samverkan inom totalförsvaret. Det åligger vidare försvarshögskolan att enligt föreskrifter, som överbefälhavaren utfärdar efter samråd med berörda myndigheter, studera frågor som rör totalförsvaret. Försvarshögskolan skall även, om det kan ske utan att den egna verksamheten eftersätts, biträda andra myndigheter i frågor som rör utbildning och studier inom totalförsvaret.

Försvarshögskolan är organiserad på en chef, en lärarstab och en administrativ enhet.

Försvarshögskolan ligger i militärstabsbyggnaden på Östermalm i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Försvarshögskolan budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarshögskolan.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarshögskolan* bl. a. följande.

Sedan år 1970 har högskolan på försök genomfört ett antal s. k. specialkurser för företrädesvis icke-statlig krigsplacerad personal inom det ekonomiska och psykologiska försvaret samt sjukvården. Specialkurserna har varit av två typer. Den ena har varit anpassad till personal som är krigsplacerad inom den centrala ledningsnivån och den andra till personal inom den regionala ledningsnivån.

Totalförsvarsutbildningen i stort har nu kartlagts. Härvid har framkommit att specialkurser för personal inom den regionala nivån t. v. inte bör anordnas. Kurser för personal inom den centrala ledningsnivån kommer att anordnas vid behov.

En ny specialkurs tillkommer fr. o. m. år 1978. Den är avsedd för tjänstemän hos riksdagen och regeringskansliet, förtroendevalda och tjänstemän i landsting och primärkommuner, representanter för näringsliv, nyhetsmedier och folkrörelser samt sektionschefer i civilbefälhavarnas krigsorganisation.

Det beräknade elevantalet för vart och ett av budgetåren 1977/78–1982/83 framgår av följande tabell.

	Elever per budgetår					
	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83
1 chefskurs	35	35	35	35	35	35
2 allmänna kurser	80	80	80	80	80	80
Övriga kurser	70	35	35	35	35	35
	180	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**

Den av försvarshögskolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarshögskolan framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
1 755	1 970	2 000	2 040	2 070	2 100	10 180

[1] Prisläge februari 1976.

F 9. Försvarshögskolan

1976/77	Utgift	1 864 349
1977/78	Anslag	1 755 000
1978/79	Förslag	1 940 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvars-högskolan	Föredra-ganden
Försvarshögskolan: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	1 600	1 864	1 732	1 963	1 932
Kostnader	**1 600**	**1 864**	**1 732**	**1 963**	**1 932**
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 260	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 23	+ 7	+ 8
Medelsbehov	**1 860**	**1 864**	**1 755**	**1 970**	**1 940**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvars-högskolan	Föredra-ganden
Militär personal					
Regementsofficerare	4	4	4	of.	of.
Plutonsofficerare	1	1	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	1	1	1	of.	of.
Kompaniofficerare	1	–	1	of.	of.
Civil personal					
Lärare	3	3	3	of.	of.
Övrig personal	3	4	3	of.	of.
	13	**13**	**13**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Försvarshögskolan anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att målet för högskolan var att utbilda 180 kursdeltagare vid skolans chefskurs, allmänna kurser och specialkurser. Totalt utbildades 149 kursdeltagare vid dessa kurser. Härutöver deltog huvuddelen av skolans personal i en övning som ett vid skolan särskilt inrättat övningssekretariat planlade. Övningen och förberedelserna för den medförde att en specialkurs måste utgå.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att ca 180 personer beräknas delta i högskolans kurser. Vidare har det särskilda övningssekretariatet avvecklats.

Budgetåret 1978/79

Försvarshögskolan

Högskolan bedömer att en chefskurs, två allmänna kurser och en specialkurs med tillsammans 150 kursdeltagare kommer att genomföras under budgetåret.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar försvarshögskolan på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 215 000 kr.

B. Alternativ 0

Alternativet innebär att personalkostnaderna måste minskas. En sådan minskning medför att skolans målsättning inte skulle kunna behållas och att skolan inte skulle kunna meddela en verklighetsanknuten utbildning till personal i ledande befattningar inom totalförsvaret.

Föredraganden

Försvarshögskolan anser att högskolans verksamhet under programplaneperioden skall ha i huvudsak samma inriktning som f. n. Jag har inte något att erinra mot detta.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarshögskolan* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 940 000 kr.

Militärhögskolan

Militärhögskolan har till uppgift att meddela regementsofficerare på aktiv stat de kunskaper som behövs för tjänstgöring i regementsofficersbefattningar på bataljonschefsnivå (obligatoriska kurser) och i kvalificerade befattningar vid högre staber och förvaltningar, i särskilt kvalificerade lärarbefattningar eller som chefer för högre förband (högre kurser). Militärhögskolan genomför också annan högre utbildning som beordras av överbefälhavaren, t. ex. administrativ chefsutbildning. Militärhögskolan åtar sig vidare uppdrag från andra myndigheter, t. ex. kurser för brigadchefer, försvarsområdesbefälhavare, meteorologer och trafikledare. Militärhögskolan svarar slutligen för den militärhistoriska forskningen inom försvarsmakten.

Militärhögskolan är organiserad på en stab och tre linjer, nämligen armé-, marin- och flyglinjerna. Arméinjens allmänna kurser bildar en särskild enhet direkt under chefen för militärhögskolan. Till högskolan är knuten en militärhistorisk avdelning.

Militärhögskolan ligger i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Militärhögskolan budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt Grundforskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärhögskolan.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *militärhögskolan* bl. a. följande.

Den f. n. anvisade ekonomiska planeringsramen för programplaneperioden innebär att skolans utbildningsmål inte kan nås. Främst är antalet heltidsanställda lärare otillräckligt bl. a. mot bakgrund av att elevantalet har ökat från 341 elever budgetåret 1971/72 till 409 elever budgetåret 1976/77. Härutöver har ämnesområden tillkommit eller utvidgats.

För att motverka bristen på lärare bedriver högskolan en fortlöpande internutbildning m. m. för de anställda lärarna. Lärarnas kunskaper i pedagogik och psykologi ägnas ökad uppmärksamhet och kontaktverksamheten med utländska militära högskolor kommer att fortsätta.

Skolan anför vidare att överbefälhavaren har prioriterat den högre utbildningen av försvarsmaktens anställda personal och att den senaste försvarsutredningen var av samma uppfattning.

Antalet elever vid de allmänna kurserna kommer att vara högt under större delen av programplaneperioden. Allmän kurs är obligatorisk för regementsofficerare. Elevantalet bestäms därför av antalet utexaminerade regementsofficerare vid krigsskolorna. Till högre kurser fortsätter ca hälften av eleverna från de allmänna kurserna.

Det elevantal som nu kan förutses vid de ordinarie allmänna och högre kurserna framgår av följande sammanställning.

	Elevantal					
	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83
Allmänna kurser						
Armélinjen	153	150	160	170	160	140
Marinlinjen	42	39	43	38	43	38
Flyglinjen	32	36	38	32	32	28
	227	**225**	**241**	**240**	**235**	**206**
Högre kurser						
Armélinjen	139	130	115	115	115	115
Marinlinjen	34	35	34	34	34	35
Flyglinjen	31	37	40	38	36	34
	204	**202**	**189**	**187**	**185**	**184**

Ämnes- och kursplaner ses fortlöpande över vid högskolan. Kvalitativa mål anges i kursplanerna som för varje ny kurs underställs överbefälhavaren för godkännande.

Delegationen för militärhistorisk forskning (DMF) har i en särskild framställning anfört att en avsevärd anslagshöjning krävs för att delegationen skall kunna fylla sin uppgift som ett sammanhållande och rådgivande organ för militärhistorisk forskning. Delegationen hemställer vidare att medlen anvisas utanför den militära utgiftsramen.

Den av militärhögskolan (MHS) beräknade utvecklingen av anslaget Militärhögskolan och det av delegationen för militärhistorisk forskning bedömda medelsbehovet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
MHS	17 730	21 196	21 803	21 775	22 384	22 354	109 512
DMF	150	950	950	950	950	950	4 750
	17 880	**22 146**	**22 753**	**22 725**	**23 334**	**23 304**	**114 262**

[1] Prisläge februari 1976.

F 10. Militärhögskolan

1976/77	Utgift	17 769 497
1977/78	Anslag	17 880 000
1978/79	Förslag	20 200 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Militär-högskolan	Föredra-ganden
Militärhögskolan:					
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	14 866	16 839	16 725	20 098	18 930
Grundforskning	924	930	1 060	1 972	1 211
Varav delegationen för militärhistorisk forskning	(150)	(150)	(150)	(950)	(200)
Kostnader	**15 790**	**17 769**	**17 785**	**22 070**	**20 141**
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering m. m.	+2 300	–	+ 10	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 95	+ 76	+ 59
Medelsbehov	**18 090**	**17 769**	**17 890**	**22 146**	**20 200**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Militär-högskolan	Föredra-ganden
Militär personal					
Regementsofficerare	59	59	59	+2	+2
Kompaniofficerare	2	2	2	of.	of.
Plutonsofficerare	8	5	8	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	3	2	3	of.	of.
Kompaniofficerare	1	–	1	of.	of.
Civil personal					
Lärare	2	2	2	of.	of.
Övrig personal	38	34	38	+1	of.
	113	**104**	**113**	**+3**	**+2**

Budgetåret 1976/77

Militärhögskolan anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att målen för verksamheten har nåtts. Sammanlagt har 236 elever fullföljt den allmänna kursen och 87 elever har avslutat den högre kursen. Tio andra kurser har genomförts. Inom den militärhistoriska forskningen har projektet Carl X Gustaf fortsatt. En ny forskningsuppgift – Den svenska personalvårdens historia – har påbörjats och en ny publikationsserie – Militärhistoriska studier – har startats.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Det beräknade elevantalet vid högskolan under budgetåret 1977/78 framgår av redovisningen av programplanen.

Budgetåret 1978/79

Militärhögskolan

Skolan behöver ytterligare fem lärare. Härutöver bör fem tjänster för regementsofficerare på särskild stat ur armén omvandlas till lärartjänster vid militärhögskolan.

Militärhögskolans administrativa stödfunktioner har setts över under medverkan av bl. a. försvarets rationaliseringsinstitut. Det har därvid visat sig att en tjänst för plutonsofficer bör inrättas som chef för högskolans reglements- och tidskriftsdetalj. Vidare bör en planerings- och budgetdetalj organiseras. För denna bör inrättas en assistenttjänst. Det har också framkommit att skolans kassaavdelning behöver tillföras en tjänst för kansliskrivare.

Av kostnadsskäl föreslår militärhögskolan att endast tre av de nämnda tjänsterna inrättas budgetåret 1978/79.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar militärhögskolan på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 905 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Två nya lärartjänster, en ny tjänst vid kassaavdelningen och en halv tjänst för lokalvårdare föreslås tillkomma (+337 000 kr.).

2. Medel för sjuk- och semestervikarier har tidigare inte budgeterats (+204 000 kr.).

3. Kostnaderna för tryckning av årsboken Aktuellt och Historiskt ökar med 20 000 kr.

C. Alternativ 0

För att åstadkomma besparingar av den storleksordning det här är fråga om måste skolans uppgifter och mål radikalt begränsas. Elevantalet måste minskas, kurser avkortas eller utgå samtidigt som kvaliteten på utbildningen kommer att väsentligt försämras.

Delegationen för militärhistorisk forskning

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 100 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

För att kunna stödja forskningsföretag av allmänt militärhistoriskt intresse krävs ytterligare 700 000 kr.

Föredraganden

Militärhögskolan har för budgetåret 1978/79 begärt mer än 1 milj. kr. utöver den av överbefälhavaren anvisade ramen. Skolan har angett att vissa ambitionssänkningar kan göras. Överbefälhavaren tillstyrker dessa och anser dessutom att den övriga verksamheten kan rymmas inom överbefälhavarens ram. Jag delar denna uppfattning och anser att militärhögskolans verksamhet måste anpassas till överbefälhavarens planeringsram under hela programplaneperioden. I övrigt kan jag i huvudsak godta den inriktning som skolan har angett.

Militärhögskolan föreslår bl. a. att två nya lärartjänster inrättas. En tjänst avses för lärare i teknik med specialinriktningen informationsbehandling och den andra avses för lärare i personaltjänst. Jag delar skolans uppfattning att dessa lärartjänster bör inrättas.

Delegationen för militärhistorisk forskning har föreslagit att stödet till militärhistoriska forskningsprojekt ökas. Jag har i min beräkning inte tagit upp medel av den storleksordning som delegationen har föreslagit.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärhögskolan* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 200 000 kr.

Försvarets gymnasieskola

Försvarets gymnasieskola har till uppgift att meddela fast anställd militär och civilmilitär personal samt värnpliktiga den kompletterande allmänna skolutbildning som krävs för anställning i militär eller civilmilitär tjänst på aktiv stat. Efter regeringens bestämmande får även annan undervisas vid skolan.

Gymnasieskolan leds av en styrelse. Undervisningen vid skolan bedrivs på tvåårig social samt på treårig naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig linje. Dessutom anordnas vissa kompletteringskurser.

Försvarets gymnasieskola ligger i Uppsala.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets gymnasieskola budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets gymnasieskola.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets gymnasieskola* bl. a. följande.

Den av regeringen i maj 1975 tillsatta utredningen om den gymnasiala utbildningen inom försvarsmakten beräknas ha slutfört sitt arbete före utgången av år 1977. I vilken utsträckning utredningen och en ny befälsordning kommer att påverka skolans förhållanden kan ännu inte överblickas.

Skolan förutsätter därför alltjämt att ledigblivna ordinarie lärartjänster inte skall återbesättas. Antalet ordinarie lärare har emellertid snart minskat så mycket som det är möjligt. Gymnasieskolan kommer därför att inför budgetåret 1979/80 att ta upp frågan om skolans lärarbehov på längre sikt.

Regeringen har sommaren 1977 föreskrivit ändrade behörighetsvillkor för anställning som officer på aktiv stat. Villkoren innebär att möjligheter bör skapas för vissa regementsofficersaspiranter att komplettera sin skolutbildning i svenska, matematik och fysik. Vidare har kraven i allmänna ämnen på plutonsofficersaspiranter ökat. Skolan räknar därför med att fr. o. m. år 1978 organisera en ettårig kurs för plutonsofficersaspiranter.

De regementsofficerare som kommer att gå igenom militärhögskolans högre linjer eller försvarshögskolan behöver enligt gymnasieskolan kompletterande undervisning i bl. a. främmande språk. Skolan anför att det bör utredas om försvarets gymnasiskola, de militära högskolorna eller den enskilde på egen hand skall svara för utbildningen.

Den av skolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets gymnasieskola framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
3 450	4 025	4 025	4 025	4 025	4 025	20 125

[1] Prisläge februari 1976.

F 11. Försvarets gymnasieskola

1976/77	Utgift	4 027 017
1977/78	Anslag	3 450 000
1978/79	Förslag	3 920 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets gymnasie-skola	Föredra-ganden
Försvarets gymnasie-skola:					
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	3 160	4 027	3 410	4 025	3 903
Kostnader	**3 160**	**4 027**	**3 410**	**4 025**	**3 903**
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+1 250	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 40	–	+ 17
Medelsbehov	**4 410**	**4 027**	**3 450**	**4 025**	**3 920**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets gymnasie-skola	Föredra-ganden
Civil personal					
Lärare	25	25	25	+4	of.
Övrig personal	5	5	5	of.	of.
	30	**30**	**30**	**+4**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Försvarets gymnasieskola anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att antalet utexaminerade elever med behörighet till krigsskola var 21 och med behörighet till kompaniofficersskola 82. I kompletterande matematik- och fysikundervisning deltog 27 personer. Sammanlagt ha 263 elever deltagit i undervisningen vid skolan.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1978/79

Försvarets gymnasieskola

Tillsammans med de medel som begärs för vikarier detta budgetår har medel för tio vikarier beräknats i stället för till ordinarie lärare. Som framgår av redogörelsen för programplanen är denna utveckling snart ohållbar.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar försvarets gymnasieskola på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 258 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Skrivmateriel och läroböcker behövs för en ny kurs för plutonsofficersaspiranter (+87 000 kr.).

2. Medel för tre och en halv vikarier behövs för en ny kurs för plutonsofficersaspiranter (+230 000 kr.).

C. Alternativ 0

Alternativet kan uppnås antingen genom besparingar på materiel och tjänster eller genom minskningar av såväl personal som materiel och tjänster. I det första fallet måste bl. a. medlen till läroböcker skäras bort helt. I det andra fallet skulle fyra lärartjänster bli obesatta, vilket skulle äventyra undervisningen vid skolan.

Föredraganden

Försvarets gymnasieskola anser att skolans verksamhet och organisation skall vara i princip oförändrad i avvaktan på ställningstagande till försvarets gymnasieutrednings kommande betänkande och beslut om en ny befälsordning. Jag delar denna uppfattning. Jag utgår dock från att uppkommande möjligheter att ytterligare minska organisationen tas till vara.

Gymnasieskolan har begärt medel till en ny kurs för plutonsofficerare på grund av ändrade behörighetsvillkor. Medel för utbildningen har emellertid, liksom tidigare för motsvarande utbildning, budgeterats under försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets gymnasieskola* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 920 000 kr.

Försvarets förvaltningsskola

Försvarets förvaltningsskola har till uppgift att utbilda personal för förvaltningsverksamhet inom försvarsmakten i den mån sådan utbildning inte ankommer på annan myndighet. Annan utbildning i förvaltningstjänst får också anordnas om utbildning av personal för förvaltningsverksamheten inom försvarsmakten inte eftersätts. Skolan skall vidare främja samordning av utbildning i förvaltningstjänst mellan myndigheter och på uppdrag av centrala myndigheter genomföra utredningar, studier och försök inom verksamhetsområden som berör skolan.

Försvarets förvaltningsskola leds av en styrelse. Chef för skolan är en skolchef. Verksamheten är organiserad på en administrativ enhet och en utbildningsenhet.

Försvarets förvaltningsskola ligger f. n. i Solna men kommer att flytta till Östersund i början av 1980-talet.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets förvaltningsskola budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets förvaltningsskola.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets förvaltningsskola* bl. a. följande.

Skolan organiserades den 1 juli 1977 genom att intendenturförvaltningsskolan och del av tygförvaltningsskolan ombildades till försvarets förvalt-

ningsskola. Senare skall också viss övrig utbildning föras till försvarets förvaltningsskola. Budgetåret 1981/82 beräknas skolan bli omlokaliserad till Östersund. Härvid kommer vissa funktioner att samordnas med arméns tekniska skola.

Skolan anför vidare att ny kursplan f. n. utarbetas och att utbildning av kompaniofficerare i fortifikationstjänst bör tillkomma budgetåret 1980/81. Ett regeringsbeslut med anledning av krigsmaktens förvaltningsutbildningsutrednings (KFU) förslag till utbildning i personaltjänst och administrativ utbildning av högre chefstjänstemän kan komma att utöka verksamheten vid skolan under programplaneperioden.

Den vid skolan anställda lärarpersonalen är färre än vad KFU och organisationskommittén för försvarets förvaltningsskola beräknade. Tillfälliga lärare måste därför anlitas. En stor del av dessa är stationerade i Karlstad. Vissa svårigheter kan därför uppstå att tillgodose lärarbehovet.

Den av skolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets förvaltningsskola framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
2 240	4 380	4 400	4 900	6 900	4 900	25 480

[1] Prisläge februari 1976.

F 12. Försvarets förvaltningsskola

1976/77	Utgift[1]	2 268 668
1977/78	Anslag	2 240 000
1978/79	Förslag	4 145 000

[1] Tidigare anslagsbeteckning F 12. Intendenturförvaltningsskolan.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets förvaltningsskola	Föredraganden
Försvarets förvaltningsskola:					
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	1 300	2 269	2 216	4 380	4 135
Kostnader	**1 300**	**2 269**	**2 216**	**4 380**	**4 135**

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets förvaltningsskola	Föredraganden
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering m. m.	+ 400	–	+ 850	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 24	–	+ 10
Medelsbehov	**1 700**	**2 269**	**3 090**	**4 380**	**4 145**

Personal

Personalkategori m. m.	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets förvaltningsskola	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2	2	11	+2	+2
Kompaniofficerare	1	1	2	+1	+1
Civil personal					
Övrig personal	4	4	7	+1	+1
Övrig personal	7	7	20	+4	+4

Budgetåret 1976/77

Budgetåret 1976/77 var *intendenturförvaltningsskolans* sista verksamhetsår. Skolan anger i sin årsredovisning att 23 kurser har genomförts av 28 planerade. Utbildningen av regements- och kompaniofficerare för befattningar i försvarets intendentkår har fullgjorts som planerat medan fem av de planerade fackkurserna för försvarsgrenarna m. fl. inställdes. Sammanlagt har 494 elever utbildats vid intendenturförvaltningsskolan under budgetåret.

Skolan har budgetåret 1976/77 gjort ett förhållandevis stort anslagsöverskridande. Det beror enligt skolan till största delen på att skolan har förskotterat utgifter som slutligt skall betalas av andra myndigheter. Överskridandet i övrigt beror på ett större antal elever på regements- och

kompaniofficerskurserna än beräknat samt ökade kostnader för deltidstjänstgörande lärare från Karlstad och för fria hemresor för eleverna.

Budgetåret 1977/78

Förordning med instruktion för försvarets förvaltningsskola utfärdades den 30 juni 1977. Samma dag fattade regeringen beslut om organisation av försvarets förvaltningsskola och godkände avtalet mellan statens avtalsverk och berörda personalorganisationer om lönegradsplacering m. m. av tjänster vid försvarets förvaltningsskola.

Den inriktning av verksamheten som anges i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1978/79

Försvarets förvaltningsskola

Under budgetåret kommer 25 kurser att anordnas med ca 520 elever.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar försvarets förvaltningsskola på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 852 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Tre tjänster för regementsofficerare och en tjänst för byrådirektör som nu är vakanta bör få tillsättas. Samtidigt föreslås en vakant kompaniofficerstjänst få tillsättas mot att en inrättad tjänst för regementsofficer dras in (+438 000 kr.).

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att de nämnda vakantsatta tjänsterna inte kan tillsättas och att utbildningsverksamheten måste skäras ned med ca en fjärdedel.

Föredraganden

Försvarets förvaltningsskola anför att viss ytterligare utbildningsverksamhet beräknas bli överförd till förvaltningsskolan under programplanepe-

rioden och att skolan under perioden kommer att bli fullt utbyggd i Östersund. För egen del vill jag, liksom förvaltningsskolan, också framhålla att ställningstagandet till krigsmaktens förvaltningsutbildningsutrednings förslag till utbildning i personaltjänst och administrativ utbildning av högre chefstjänstemän kan komma att påverka verksamheten vid skolan.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid beräknat medel för nu vakanta tjänster för tre regementsofficerare, en byrådirektör och en kompaniofficer samtidigt som en annan tjänst för regementsofficer dras in.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets förvaltningsskola* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 145 000 kr.

Försvarets brevskola

I prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. har vissa förslag lagts fram med anledning av försvarets rationaliseringsinstituts rapport Publikations- och läromedelsverksamheten i försvaret. I propositionen konstateras att försvarets brevskola har förändrats avsevärt sedan den bildades och att den i fortsättningen bör kallas försvarets läromedelscentral. Vidare föreslås bl. a. att en delegation bör inrättas för samordning av publikations- och läromedelsverksamheten inom försvaret och att läromedelscentralen bör vara sammanhållande för förrådshållning och distribution av läromedel inom försvarsmakten.

Försvarets brevskola har f. n. till uppgift att ge befäl på aktiv stat och i reserven m. fl. korrespondensundervisning i militära och tekniska ämnen, språk, totalförsvarsfrågor, ämnen som behandlar samhällsfrågor och utrikespolitiska frågor m. m. Skolan skall vidare utveckla och framställa utbildningshjälpmedel för försvaret och i samband härmed bedriva tillämpad forskning inom det utbildningsteknologiska området.

Försvarets brevskola är organiserad på en skolledning, en produktionsavdelning, en administrativ enhet och en enhet för forskning och utveckling m. m.

Försvarets brevskola ligger i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets brevskola budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet samt Tillämpad forskning. En stor del av verksamheten vid försvarets brevskola avser s. k. uppdragsverksamhet, som har budgeterats under primäruppdraget inom det förstnämnda delproduktionsområdet.

Uppdragsverksamheten skall i huvudsak vara självbärande. Verksamheten i övrigt finansieras från förslagsanslaget Försvarets brevskola.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets brevskola* bl. a. följande.

Utvecklingen av delprogrammet kan i hög grad komma att påverkas av regeringens ställningstagande till försvarets rationaliseringsinstituts rapport om publikations- och läromedelsverksamheten i försvaret. Planeringen vid skolan har skett inom anvisade ramar och som om några väsentliga ändringar i skolans organisation och uppgifter inte kommer att ske.

Delprogrammet inriktas mot fortsatta analyser av utbildningsproblem och, som resultat därav, produktion av utbildningshjälpmedel. Producerade läromedel ses fortlöpande över med avseende på såväl sakgranskning som pedagogisk bearbetning.

Inom delproduktionsområdet Tillämpad forskning inriktas verksamheten mot projekt av allmän kunskapsuppbyggande karaktär för att höja organisationens kompetens inom det pedagogiska verksamhetsområdet. Skolan förutser att försvarsgrenschefer och andra myndigheter inom försvaret kommer att utnyttja skolans pedagogiska sakkunskap inom sina ansvarsområden.

Försvarets brevskola förutser att utvecklingen går dels mot en mer gruppinriktad utbildning med utrymme för samverkan och medinflytande, dels mot individualiserad utbildning. Utvecklingen kommer också att kräva större och bredare media- och metodkunskap hos skolans personal.

Brevskolans samverkan med statliga och andra utbildningsanstalter bör fördjupas. Även utländska erfarenheter bör i större grad tas till vara.

Den av brevskolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets brevskola framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
1 995	2 290	2 300	2 310	2 320	2 330	11 550

[1] Prisläge februari 1976.

F 13. Försvarets brevskola

1976/77	Utgift	2 311 857
1977/78	Anslag	1 995 000
1978/79	Förslag	2 290 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets brevskola	Föredraganden
Försvarets brevskola:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	5 110	6 518	5 493	6 831	7 055
Tillämpad forskning	70	77	86	95	101
Kostnader	**5 180**	**6 595**	**5 579**	**6 926**	**7 156**
Avgår/tillkommer:					
Intäkter för uppdragsverksamheten	–3 350	–4 283	–3 600	–4 636	–4 884
Medgiven prisreglering	+ 460	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 16	–	+ 18
Medelsbehov	**2 290**	**2 312**	**1 995**	**2 290**	**2 290**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Förvarets brevskola	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2	1	2	of.	of.
Civil personal					
Lärare m. fl.	4	4	4	of.	of.
Övrig personal	38[1]	40[1]	38[1]	of.	of.
	44	**45**	**45**	**of.**	**of.**

[1] Inkl. personal för uppdragsverksamheten.

Budgetåret 1976/77

Försvarets brevskola anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att skolan i allt väsentligt har kunnat genomföra planerad verksamhet. Verksamheten har koncentrerats till att genomföra analys- och produktionsupp-

drag inom utbildningsområdet åt försvarsgrenscheferna m. fl. Ett omfattande arbete har lagts ner på att behålla en väl fungerande korrespondensstudieverksamhet och att se över de läromedel som tidigare har tagits fram vid skolan.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedrivs med oförändrad ambitionsnivå. Skolan anlitas under budgetåret för att genomföra ett tiotal kurser i nya utbildningsmetoder, bl. a. gruppinriktad utbildning, och undervisningsteknologi.

Budgetåret 1978/79

Försvarets brevskola

För budgetåret 1978/79 kommer försvarets brevskola att prioritera studier av problemen kring gruppinriktad utbildning och förbandsutbildning. Utbildningssystem som lämpar sig för gruppinriktad utbildning kommer att tas fram.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar brevskolan på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 704 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Ökad läromedelsproduktion ökar kostnaderna med 643 000 kr.

C. Alternativ 0

Detta alternativ skulle minska medelstilldelningen med 100 000 kr. En sådan minskning, som knappast kan göras annat än på personalsidan, skulle innebära att en kvalificerad handläggande tjänsteman entledigas och att dennes verksamhet lades ned. Detta skulle medföra minskad läromedelsproduktion.

Föredraganden

I prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. har vissa förslag lagts fram som berör försvarets brevskola. Förslagen innebär bl. a. att försvarets brevskola i fortsättningen bör kallas försvarets läromedelscentral. För att genomföra förslagen i övrigt avser regeringen att uppdra åt berörda myndigheter att under överbefälhavarens ledning lämna förslag beträffande detaljorganisation, tidsplan och de övriga åtgärder som är nödvändiga. Brevskolan har planerat den kommande verksamheten som om skolans organisation och uppgifter inte kommer att ändras väsentligt. Jag har inte något att invända mot detta och har i avvaktan på detaljförslag och tidsplan m. m. räknat med i huvudsak samma inriktning och ambitionsnivå som skolan har haft hittills. Jag vill emellertid framhålla att en myndighet som brevskolan till stor del bör finansiera sin verksamhet genom uppdrag från de myndigheter som tar skolans tjänster i anspråk.

Skolan har föreslagit en ökad läromedelsproduktion. Jag anser att en sådan ökning kan genomföras i den mån den kan finansieras med ökade intäkter. Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets brevskola* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 2 290 000 kr.

Statens hundskola

I prop. 1976/77:157 har förslag lagts fram om inriktning och organisation av försvarets hundskolas verksamhet. Därvid föreslås bl. a. på grund av minskad efterfrågan på hundar från försvaret att verksamheten vid skolan skall inriktas mot en produktion av ca 155 hundar per år. Skolan bör vidare få ett anslag för viss del av de fasta kostnaderna. Övriga kostnader skall täckas genom intäkter från försäljning av skolans produkter. Vidare föreslås att skolans benämning ändras till statens hundskola den 1 juli 1978. Riksdagen (FöU 1977/78:1, rskr 1977/78:40) hade i princip inte något att erinra mot detta.

Statens hundskola har till uppgift att mot ersättning tillhandahålla dresserade hundar och att meddela utbildning i hundtjänst. I den mån det kan ske utan att övriga arbetsuppgifter eftersätts får skolan meddela veterinärvård och tillhandahålla andra tjänster som är förenliga med verksamheten.

Hundskolan leds av en styrelse. Chef för skolan är en direktör. Skolan är organiserad på fyra enheter, ekonomi-, produktions-, veterinär- och service-enheterna.

Statens hundskola ligger i Sollefteå.

Produktionen av tjänstehundar skall täcka försvarsmaktens, polisväsendets, tullverkets m. fl. statliga och kommunala myndigheters samt Synskadades riksförbunds behov. Skolan skall i mån av resurser även tillgodose den privata marknaden. Utbildning i hundtjänst sker genom kursverksamhet för personal från försvarsmakten, tullverket, frivilliga försvarsorganisationer, Synskadades riksförbund m. fl. Djursjukvården tillgodoser myndigheters och enskildas behov.

Verksamheten inom delprogrammet Statens hundskola budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

I nu aktuell programplan och anslagsframställning har försvarets hundskola delvis kunnat beakta de förändringar i inriktning och resursbehov för delprogrammet som följer av statsmakternas ställningstagande.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets hundskola* bl. a. följande.

Enligt regleringsbrev för budgetåret 1977/78 och i inriktningen i prop. 1976/77:157 anges den framtida verksamheten vid hundskolan. Styrelsen framhåller att flera faktorer föreligger som kommer att påverka verksamheten och därmed skolans organisation under programplaneperioden. Utredning pågår t. ex. om försöksdjursuppfödning, karantänsuppstallning och djursjukhusens framtida finansiering. Med hänsyn till den nya inriktningen framhåller skolan att nuvarande personalstyrka är för stor i förhållande till den i prop. 1976/77:157 angivna hundproduktionen. Skolan föreslår därför en ny organisation. Övergången till den nya organisationen måste ske under en följd av år. De extra kostnader som uppstår på grund av detta föreslår skolan skall täckas genom ett särskilt bidrag. För att i övrigt erhålla full kostnadstäckning i den nya organisationen och med hänsyn till den minskade produktionen måste priser och taxor höjas. Den vid skolan pågående forskningen på avelsområdet för att öka hundarnas kvalitet beräknas ge resultat under budgetåret 1980/81.

Skolan föreslår att matsal och elevförläggningarna byggs om under programplaneperioden.

Den bedömda utvecklingen av driftbidraget framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
4 000	3 000	2 000	1 000	–	–	6 000

[1] Prisläge februari 1976.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av fjärde huvudtitelns bidrag framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
2 500	2 760	2 000	1 000	–	–	5 760

[1] Prisläge februari 1976.

Den beräknade årsomslutningen under delprogrammet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
8 380	9 049	9 049	8 899	8 899	8 899	44 795

[1] Prisläge februari 1976.

F 14. Statens hundskola

1976/77	Utgift	1 637 000
1977/78	Anslag	2 500 000
1978/79	Förslag	1 500 000

Medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets hundskola	Föredragande
Statens hundskola:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	9 064	9 575	8 290	9 049	9 049
Avgår/tillkommer:					
Ingående balans den 1 juli resp. år (utnyttjad rörlig kredit)	+ 90	+ 90	+ 90	–	–
Intäkter	–5 927	–6 438	–4 290	–6 049	–6 049
Bidrag från andra huvudtitlar	–1 500	–1 500	–1 500	–1 500	–1 500
Utgående balans den 30 juni resp. år (utnyttjad rörlig kredit)	– 90	–	– 90	–	–
Likviditetsförändring	–	– 90	–	–	–
Medelsbehov	**1 637**	**1 637**	**2 500**	**1 500**	**1 500**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets hundskola	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	7	7	7	of.	of.
Övrig personal	80	80	80	-21	-21
	87	**87**	**87**	**-21**	**-21**

Budgetåret 1976/77

Försvarets hundskola anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras.

Verksamheten vid skolan skall vara självbärande. Detta mål har dock inte uppnåtts efter skolans omorganisation år 1971. För att täcka underskottet för budgetåret har skolan fått 3 137 000 kr. i bidrag.

Totalt har skolan under budgetåret levererat 227 hundar, vilket är en ökning med 15 hundar jämfört med föregående budgetår.

Målet att leverera 185 hundar till försvaret och 25 hundar till Synskadades riksförbund har inte uppnåtts bl. a. på grund av brist på hundar som uppfyller de av dessa avnämare uppställda krav. Skolan har ur egen avel testat ca 420 hundar och därav har ca 50 procent kasserats på grund av mental- och medicinsk status. Det har därför varit nödvändigt att köpa dressyrmogna hundar. Skolan har erbjudits att köpa 136 hundar men av dessa har endast 40 köpts.

Djursjukvården har varit inriktad på en förebyggande hälsovård för skolans hundar och en ökad marknadsföring för att sälja tjänster till allmänheten. Den förebyggande hälsovården har givit påtagliga resultat som är av stort värde för den pågående avelsverksamheten. Under budgetåret har ett avelsråd bildats vari ingår bl. a. representanter från lantbruks- och veterinärhögskolan för att förbättra aveln.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311), prop. 1976/77:157 (FöU 1977/78:1, rskr 1977/78:40) och regleringsbrev avseende justitie-, försvars- och socialdepartementens verksamhetsområden bedöms i stort kunna fullföljas. Någon större minsk-

ning av personalen kommer dock inte att kunna ske under budgetåret. Insatser genomförs för att nedbringa kostnaderna och öka intäkterna. Förhandlingar pågår med personalorganisationerna om minskning av personalen med hänsyn till den nya organisationen.

Budgetåret 1978/79

Utöver vad som framgår av redogörelsen anför *försvarets hundskola* följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79.

Med hänsyn till att omorganisation pågår får skolan extra kostnader för personal m. m. Skolan föreslår att dessa kostnader täcks genom ett särskilt bidrag på 3 milj. kr. för budgetåret 1978/79. För att i övrigt uppnå full kostnadstäckning – inberäknat ett bidrag på 3 milj. kr. – måste taxor och priser på hundar höjas. Utöver höjningen av hundpriserna den 1 januari 1978 med 45 % måste priserna höjas med ytterligare 7 %. Taxorna för kurser och djursjukvård måste höjas med 10 %.

Föredraganden

I prop. 1976/77:157 föreslog jag, bl. a. med anledning av att arméns inköp av minhundar från försvarets hundskola upphör, att verksamheten vid hundskolan borde inriktas mot en årsproduktion av ca 155 hundar. Skolan borde vidare få ett anslag (grundbidrag) för viss del av de kostnader som inte direkt avser hundproduktion, utbildning, veterinärvård o. d. Dessutom föreslogs att vissa medel för att främja avel borde ingå i grundbidraget under en treårsperiod. Övriga kostnader skulle täckas genom motsvarande intäkter från försäljning av skolans produkter. För att kunna anpassa organisationen till en lägre verksamhetsnivå borde skolan under en övergångsperiod få ett driftbidrag utöver grundbidraget. Driftbidraget borde successivt minska. Skolans verksamhet borde planeras i syfte att möjliggöra en minskning av driftbidraget med 1 milj. kr. per år. Den minskade efterfrågan på skolans produkter innebar att en personalminskning kunde bli nödvändig inom samtliga enheter vid hundskolan. Vidare föreslogs att skolans benämning skulle ändras till statens hundskola den 1 juli 1978. Frågan om ändrad departementstillhörighet borde däremot övervägas slutligt i samband med att frågorna om uppfödning av försöksdjur och karantän för hundar behandlades.

Riksdagen beslöt i huvudsak i enlighet med propositionen (FöU 1977/78:1, rskr 1977/78:40). Vid sin behandling av propositionen anförde försvarsutskottet bl. a. att den nu gällande principen om full kostnadstäckning – godkänd av riksdagen år 1970 – måste frångås i den framtida verksamheten vid skolan. Erfarenheten från de gångna åren visar klart att det inte är möjligt att tillämpa denna princip. Vissa kostnader som inte direkt avser produktionen bör – som också föreslås i propositionen – bestridas över anslag i

statsbudgeten. Utskottet förutsätter vidare att en noggrann analys av dessa kostnader kommer att göras som underlag för beräkning av grundbidraget. I samband därmed bör också göras en fördelning av bidraget på olika huvudtitlar. Grundbidraget bör vara så avpassat att skolans verksamhet vid en effektiv och kostnadsmedveten drift inte äventyras. Under en övergångstid torde det bli nödvändigt att dessutom ge skolan ett särskilt driftbidrag. Även detta bör beräknas med hänsyn till att andra samhällssektorer än det militära försvaret drar nytta av skolans verksamhet.

Med hänsyn bl.a. till att arméns inköp av minhundar upphör föreslår hundskolan för budgetåret 1978/79 en ny organisation. Förslaget innebär att antalet anställda vid skolan bör minska med ca 20. Även om både uppfödning av försöksdjur och djurkarantän förläggs till skolan kan högst ca 10 tjänster behövas för denna verksamhet, varför ett tiotal anställda kommer att bli övertaliga. Den omplacering av övertalig personal som redan har påbörjats vid hundskolan anser jag därför nödvändig. Jag förutsätter att problem i samband med avvecklingen av personal såvitt möjligt begränsas, bl. a. genom att förändringarna genomförs i nära samarbete med statens och försvarets personalnämnder samt med berörda personalorganisationer. Dessutom förutsätter jag att nödvändiga åtgärder vidtas för att ytterligare effektivisera och rationalisera verksamheten. För budgetåret 1978/79 har jag räknat med 150 000 kr. för att främja avel.

Med hänvisning dels till riksdagens beslut vid 1977/78 års riksdagsmöte, dels till vad som har anförts av hundskolan förordar jag efter samråd med cheferna för justitie- och socialdepartementen att till statens hundskola utgår ett anslag, innefattande såväl grund- som driftbidrag om sammanlagt 3 milj. kr., varav 1,5 milj. kr. betalas med medel som anvisas under fjärde huvudtiteln och 1 050 000 resp. 450 000 kr. med medel som anvisas under andra resp. femte huvudtiteln.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens hundskola* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

Krigsarkivet

Krigsarkivet leder och övervakar arkivtjänsten hos myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Arkivet är arkivmyndighet och arkivdepå. Det skall verka för en tidsenlig organisation och utveckling av arkivväsendet, främja en ändamålsenlig gallring av arkiv, främja vetenskaplig forskning m. m.

Chefen för krigsarkivet är en krigsarkivarie. Arkivet är organiserat på sex sektioner, nämligen fyra för arkivmyndighets- och depåärenden, en för administration samt forskningsservice och utredningsverksamhet m. m. och en för gallringsutredningar. Vidare finns ett bibliotek.

Krigsarkivet ligger i anslutning till förvaltningsbyggnaden Tre Vapen på Gärdet i Stockholm.

Verksamheten under delprogrammet Krigsarkivet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Krigsarkivet. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av kopieringsverksamhet.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *krigsarkivet* bl. a. följande.

Verksamheten inom programelementet Krigsarkivet som omfattar depåverksamhet inkl. biblioteksverksamhet, gallring av de i depån förvarade arkiven, forskningsservice och utredningsverksamhet åt allmänhet och myndigheter m. m. beräknas under programplaneperioden bedrivas på oförändrad ambitionsnivå.

Programelementet Gemensam arkivverksamhet omfattar utarbetande av förslag till gallringsbestämmelser, rådgivning i arkivfrågor åt försvarets myndigheter m. m. Verksamheten inriktas under perioden mot att förbättra servicen åt myndigheterna i dessa avseenden.

Den av arkivet beräknade utvecklingen av anslaget krigsarkivet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
3 490	4 639	4 580	4 605	4 769	4 733	23 326

[1] Prisläge februari 1976.

F 15. Krigsarkivet

1976/77	Utgift	3 413 105
1977/78	Anslag	3 490 000
1978/79	Förslag	3 925 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Krigs-arkivet	Föredra-ganden
Krigsarkivet: Allmän ledning och förbands-verksamhet	2 941	3 438	3 466	4 664	3 865
Kostnader	**2 941**	**3 438**	**3 466**	**4 664**	**3 865**
Avgår/tillkommer:					
Inbetalningar för kopie-ringsverksamhet	- 11	- 25	- 16	- 25	- 25
Medgiven prisreglering	+ 490	-	-	-	-
Överplanering, reserver m. m.	-	-	+ 40	-	+ 85
Medelsbehov	**3 420**	**3 413**	**3 490**	**4 639**	**3 925**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Krigs-arkivet	Föredra-ganden
Civil personal					
Handläggande personal	14	14	14	+1	of.
Övrig personal	13	13	14	+2	of.
	27	**27**	**28**	+3	**of.**

Budgetåret 1976/77

Krigsarkivet anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att arkivet i huvudsak har uppfyllt de krav som ålagts myndigheten. För programelementet Krigsarkivet framhåller dock myndigheten att ett större antal äldre regementsarkiv hittills inte har kunnat presenteras för forskningen på ett tillfredsställande sätt.

Verksamheten inom programelementet Gemensam arkivverksamhet har i stort sett fullföljts enligt planen. Ökade krav från allmänhet och myndigheter

på programelementet Krigsarkivet i fråga om forskningsservice har medfört att personal omdisponerats från programelementet Gemensam arkivverksamhet. En viss kompensation för detta har dock erhållits genom en omorganisation av krigsarkivets bibliotek.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas.

I depåverksamheten kommer möjligheterna att ordna och registrera arkiv och samlingar att behöva begränsas. Uppgiften att ta emot arkiv från myndigheter som upphört prioriteras. Konserverings- och bokbinderiverksamheten kan bedrivas i tillfredsställande omfattning men katalogiserings- och klassificeringsarbeten inom biblioteket släpar efter. Redovisningen av kartbiblioteket bedöms behöva moderniseras.

Forsknings- och utredningsverksamheten åt allmänhet och myndigheter kan tillgodoses endast i begränsad omfattning. Den interna administrationen kommer att behållas på oförändrad nivå.

Budgetåret 1978/79

Krigsarkivet

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar krigsarkivet på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 480 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Medel för vissa tjänster och arvode för fotograf beräknas under anslaget (+280 000 kr.).
2. För ökad säkerhetsfilmning av arkivhandlingar behövs ytterligare 5 000 kr.
3. För reseanslag att användas vid studieresor till svenska och utländska arkiv behövs 10 000 kr.

4. Konserveringsmaterial behövs för ytterligare 20 000 kr.
5. För diverse engångsanskaffningar behövs 483 000 kr.
6. För engångsanskaffningar 1977/78 avgår 104 000 kr.

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 198 000 kr. Konsekvenserna av en sådan minskning innebär att vetenskapliga undersökningar avseende papperskonserveringsfrågor och säkerhetsfilmning av arkivmaterial måste avbrytas. Vidare kan inga engångsanskaffningar genomföras.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning som krigsarkivet har anfört om verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid räknat med 80 000 kr. för diverse engångsanskaffningar och 5 000 kr. för ökad filmning av arkivhandlingar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsarkivet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 925 000 kr.

Statens försvarshistoriska museer

Statens försvarshistoriska museer är gemensam myndighet för armémuseet, marinmuseet och flygvapenmuseet. Försvarsmuseerna har till uppgift att bevara föremål av betydelse för kunskapen om det svenska försvarets verksamhet och utveckling genom tiderna. Försvarsmuseerna skall även verka för att information om försvaret i äldre tider och dess roll i samhällsutvecklingen sprids. Om det kan ske utan att övrig verksamhet eftersätts skall försvarsmuseerna ge stöd till museer och samlingar av militär eller kulturhistorisk art inom försvaret och museer och samlingar av militär art utom försvaret.

Försvarsmuseerna leds av en styrelse. Varje museum förestås av en chef som samtidigt är huvudföredragande i styrelsen i ärenden som gäller museet.

Armémuseet ligger i Stockholm, marinmuseet i Karlskrona och flygvapenmuseet i Linköping.

Verksamheten under delprogrammet Statens försvarshistoriska museer budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet, ett för resp. museum.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Statens försvarshistoriska museer. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av inträdesavgifter.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *statens försvarshistoriska museer* bl. a. följande.

Styrelsen för statens försvarshistoriska museer framhåller att det inte får vara försvarets målsättning och ekonomi som styr inriktning och omfattning av museiverksamheten. Försvarsmuseerna bör därför enligt styrelsen placeras utanför försvarsmaktens ekonomiska ram.

Försvarsmuseerna är för närvarande föremål för organisationsöversyn.

I denna översyn kommer 1965 års musei- och utställningssakkunnigas (MUS 65) förslag beträffande försvarsmuseerna att bli väsentliga ingångsvärden. Styrelsen avstår därför från att nu ta upp förslag till ambitionshöjningar och uppgiftsförändringar och avvaktar istället organisationsöversynen.

Organisationsöversynen bör utöver vad som har angivits i regeringens uppdrag i juni 1977 omfatta bestämmelser för insamling, vård och tillförsel av museimateriel samt användning av datateknik vid registrering av museiföremål.

Under programplaneperioden kommer krav att ställas på utökning och förbättring av lokalerna för museerna.

Den av statens försvarshistoriska museer beräknade utvecklingen av anslaget Statens försvarshistoriska museer framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
4 480	5 435	5 435	5 435	5 435	5 435	27 175

[1] Prisläge februari 1976.

F 16. Statens försvarshistoriska museer

1976/77	Utgift	4 090 923
1977/78	Anslag	4 480 000
1978/79	Förslag	5 640 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Statens försvars-historiska museer	Föredra-ganden
Statens försvarshistoriska museer: Allmän ledning och förbandsverksamhet					
Armémuseet	2 530	3 127	3 016	3 542	3 662
Marinmuseet	903	1 008	999	1 140	1 165
Flygvapenmuseet	–	–	450	781	823
Kostnader	**3 433**	**4 135**	**4 465**	**5 463**	**5 650**
Avgår/tillkommer:					
Inträdesavgifter vid					
a) Armémuseet	– 3	– 11	– 3	– 3	– 3
b) Marinmuseet	– 25	– 33	– 25	– 25	– 25
c) Flygvapenmuseet	–	–	–	–	–
Medgiven prisreglering	720	–	–	–	–
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 43	–	+ 18
Medelsbehov	**4 125**	**4 091**	**4 480**	**5 435**	**5 640**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Statens försvars-historiska museer	Föredra-ganden
Armémuseet					
Militär personal					
Regementsofficerare	1	1	1	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	4	3	3	of.	of.
Övrig personal	21	23	22	of.	of.
Marinmuseet					
Civil personal					
Handläggande personal	2	2	2	of.	of.
Övrig personal	9	10	9	of.	of.
	37	**39**	**37**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Statens försvarshistoriska museer anger i sin årsredovisning för 1976/77 att den verksamhet som redovisades för första året i programplanen 1976/77–1980/81 har genomförts. Antalet besök vid armémuseet har uppgått till 69 126 personer. Motsvarande siffra för marinmuseet är 41 482 personer. Flera tillfälliga utställningar och flera föredrag har genomförts. Museerna har bistått forskare och institutioner samt allmänhet med upplysningar, litteratur och bildhänvisningar m. m.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrev för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att pågående organisationsöversyn prioriteras.

Budgetåret 1978/79

Statens försvarshistoriska museer

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar statens försvarshistoriska museer på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär sammanlagt en kostnadsökning med 625 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Andra kostnader än lönekostnader redovisas för flygvapenmuseet och uppgår till totalt 330 000 kr.

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 233 000 kr.

Styrelsen bedömer att detta alternativ f. n. saknar intresse på grund av den pågående organisationsutredningen. Flygvapenmuseet är dessutom under uppbyggnad både organisatoriskt och lokalmässigt och måste enligt styrelsen hållas utanför en diskussion om reduceringar.

Om en neddragning av medelstilldelningen skulle aktualiseras bör denna i första hand ske genom att de nödvändiga iståndsättningarna vid marinmu-

seet förskjuts i tiden. Medel för dessa redovisas dock inte under detta anslag. Om förvaltningskostnadsanslaget måste minskas kommer svåra konsekvenser att uppstå för museernas verksamhet, t. ex. måste delar av utställningar stängas och underhåll av föremål och arkivalier eftersättas.

Föredraganden

Den översyn av organisationen som pågår kommer att påverka museernas inriktning och verksamhet under programplaneperioden. I översynen ingår att utreda lokalbehovet för flygvapenmuseet. Styrelsen för statens försvarshistoriska museer har under hösten 1977 lämnat förslag om bl. a. lokaler för flygvapenmuseet. Jag är f. n. inte beredd att ta ställning till dessa förslag.

I avvaktan på resultatet av översynen kan jag i övrigt huvudsakligen godta vad statens försvarshistoriska museer har anfört om verksamheten under programplaneperioden. Jag anser dock att försvarsmuseerna bör ligga kvar inom den militära utgiftsramen.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. I beräkningen ingår medel som skall utbetalas till föreningen Armé-, Marin- och Flygfilm för konservering av film. Dessa medel utbetalas innevarande budgetår från försvarsgrenschefernas anslag för ledning och förbandsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens försvarshistoriska museer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 640 000 kr.

Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.

Verksamheten under delprogrammet Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m. omfattar borttagande av pansarhinder, anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel och gemensamma fältarbeten. Verksamheten budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. och Anskaffning av befästningar m. m. Av primäruppdragen finansieras de två förstnämnda från förslagsanslaget Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m. och det sistnämnda från investeringsanslaget Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför överbefälhavaren bl. a. följande.

Planeringsramen för borttagande av pansarhinder innebär att verksam-

heten bibehålls på oförändrad ambitionsnivå.

Planeringsramen för anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel innebär en oförändrad anskaffning under hela programplaneperioden. Verksamheten omfattar anskaffning av materiel för krigsutbyggnad av befästningar samt förrådshållning och vård av anskaffad materiel.

Verksamheten avseende gemensamma fältarbeten omfattar anskaffning av truppbefästningar samt åtgärder för att förbereda förbindelse- och förstöringsarbeten i krig. Planeringsramen innebär att verksamheten får oförändrad omfattning under programplaneperioden.

Behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

Anslag	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
F 17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	5 100	6 890	5 670	5 670	5 670	5 670	29 570
III 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	7 200	8 100	8 100	8 100	8 100	8 100	40 500
	12 300	**14 990**	**13 770**	**13 770**	**13 770**	**13 770**	**70 070**

[1] Prisläge februari 1976, löneläge 1976.

F 17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.

1976/77	Utgift	11 344 865
1977/78	Anslag	5 100 000
1978/79	Förslag	4 500 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.: Allmän ledning och förbandsverksamhet	400	2 142	500	570	500
Central vidtagen materielanskaffning m. m.	4 300	9 202	4 600	6 320	4 000
Kostnader = medelsbehov	**4 700**	**11 344**	**5 100**	**6 890**	**4 500**
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+5 400	–	–	–	–
Medelsbehov	**10 100**	**11 344**	**5 100**	**6 890**	**4 500**

Budgetåret 1976/77

Fortifikationsförvaltningen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att anskaffningen av speciell fortifikatorisk materiel under budgetåret huvudsakligen har omfattat fältarbetssatser. Den av 1973 års riksdag medgivna anskaffningen av denna materiel har därmed slutförts. Med stöd av särskilt bemyndigande har anskaffats maskeringsnät av plast för 3 milj. kr.

Pansarhinder m. m. har tagits bort planenligt, vilket innebär bl. a. åtgärder på stormskadade kustvärn utmed Skånes kust.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför överbefälhavaren att anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel sker enligt en långsiktsplan som har upprättats av chefen för försvarsstaben. Målet enligt denna plan bedöms bli uppfyllt med en planeringsram som innebär att verksamheten bibehålles på oförändrad ambitionsnivå med hänsyn tagen till prisutvecklingen.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad överbefälhavaren har anfört om verksamheten under programplaneperioden. Jag har dock funnit det möjligt att i viss utsträckning begränsa anskaffningen av speciell fortifikatorisk materiel under nästa budgetår.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kr.

Försvarets datacentral

Försvarets datacentral skall på uppdrag utföra främst administrativ databehandling åt myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhets-

område. Datacentralen skall vidare svara för beredskaps- och krigsplanläggning i fråga om driften av den datamaskinutrustning som ställs till centralens förfogande. I den mån det kan ske utan att övriga arbetsuppgifter eftersätts får datacentralen även åtaga sig uppdrag från uppdragsgivare utanför försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Centralen leds av en styrelse. Chef för centralen är en direktör. Inom datacentralen finns ett centralt organ som utgörs av en enhet för administration, en enhet för teknik och en enhet för produktion samt produktionsorgan för datainsamling och databehandling.

Datacentralen ligger i Stockholm, Solna, Östersund, Karlstad, Kristianstad samt Arboga.

Verksamheten inom delprogrammet Försvarets datacentral budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten redovisas som självbärande under förslagsanslaget Försvarets datacentral.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets datacentral* bl. a. följande.

Försvarets datacentrals framtida verksamhet är helt avhängig den datakraftstruktur som skall gälla och de uppgifter som datacentralen tilldelas inom strukturen.

Överbefälhavarens informationssystem- och datakraftplan utgör väsentligt underlag för den långsiktiga planeringen liksom resultatet från den pågående utredningen om datakraftens framtida organisation och underhåll.

Enligt gällande planer skall en ny datamaskinutrustning tillföras datacentralen under budgetåret 1979/80 och sannolikt ytterligare en under 1981/82. Den förstnämnda påverkar datacentralens verksamhet under budgetåret 1978/79, då ett nytt driftställe måste organiseras. Datacentralen avser utreda möjligheten att samordna denna etablering med avveckling av driftenheten i Solna. Möjligheterna för en samordning av installationen av den senare datamaskinen med avvecklingen av driftenheten i Kristianstad skall undersökas.

Värnpliktsverket har i samverkan med rationaliseringsinstitutet utrett sitt datamaskinsbehov på sikt och anser att datacentralens Burroughsutrustningar behövs åtminstone t. o. m. budgetåret 1980/81.

Under andra halvåret 1979 flyttar värnpliktskontoret i Östersund till nya lokaler. Vid ungefär samma tidpunkt – sommaren 1979 – kan en flyttning till Karlstad av Burroughsanläggningen i Solna bli aktuell.

Grundat dels på beslut med anledning av försvarsmaktens ledningsutredning, dels på resultat av utredningen beträffande den framtida driftorganisationen bör en samlad prövning av datacentralens organisation ske under budgetåret 1978/79.

Datacentralen eftersträvar att under programplaneperioden genom en fortlöpande rationalisering öka bearbetningsvolymen, om kunderna så kräver, och vidmakthålla servicen utan att personalresurserna därmed ökar.

Den av datacentralen beräknade årsomslutningen under anslaget Försvarets datacentral framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
42 380	58 600	58 900	58 800	58 750	58 550	293 600

[1] Prisläge februari 1976.

F 18. Försvarets datacentral

1976/77	Utgift	51 000
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets datacentral	Föredraganden
Försvarets datacentral:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	34 941	42 765	42 201	56 851	56 851
Kostnader	**34 941**	**42 765**	**42 201**	**56 851**	**56 851**
Avgår/tillkommer:					
Rörelsekapital	+ 100	+ 1 238	+ 180	+ 1 750	+ 1 750
Omlokaliseringskostnader	+ 170	+ 193	–	–	–
Intäkter	–35 160	–44 145	–42 380	–58 600	–58 600
Medelsbehov	**51**[1]	**51**[1]	**1**	**1**	**1**

[1] Medgivet överskridande 50 000 kr.

Utgifter och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Utgifter/Inkomster	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets datacentral	Föredraganden
Ingående balans den 1 juli resp. år	802	802	- 3 559	1 000	1 000
Utgifter	35 211	43 754	46 940	56 851	56 851
Summa utgifter	**36 013**	**44 556**	**43 381**	**57 851**	**57 851**
Avgår/tillkommer:					
Inkomster	-34 782	-48 064	-42 380	-58 600	-58 600
Utgående balans den 30 juni resp. år	- 1 180	+ 3 559	- 1 000	+ 750	+ 750
Medelsbehov	**51**[1]	**51**[1]	**1**	**1**	**1**

[1] Medgivet överskridande 50 000 kr.
Anm. Ackumulerat rörelsekapital per den 30 juni 1977 2 799 000 kr.

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets datacentral	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	38	29	29	of.	of.
Övrig personal	162	210	210	of.	of.
	200	**239**	**239**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Försvarets datacentral anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att erfarenheterna av nyinstallerad UNIVAC-utrustning i Stockholm och Karlstad är goda. Av kunderna önskad service vid utvecklingsarbete och produktion har ej helt kunnat tillmötesgås på grund av personalbrist och brist på datamaskinkapacitet under dagtid. Under året har driftstörningarna vid SAAB-utrustningarna varit betydande framför allt beträffande databashantering och terminalverksamhet. Den samtidiga driften av IBM-, SAAB- och

UNIVAC-utrustningar och det pågående omläggningsarbetet till UNIVAC har även under detta budgetår ansträngt personalresurserna. Den förstärkning och modernisering av Burroughsmaskinerna som påbörjats under året har medfört en ökad kapacitet för terminalverksamhet och en förbättrad driftsäkerhet. Genomförd utredning av stansverksamheten utgör gott underlag för fortsatt planering av denna verksamhet. De tekniska och administrativa stödfunktionerna har genom de under året genomförda förändringarna bringats att fungera väl.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna följas. Konverteringen av program och register från äldre datamaskiner till UNIVAC-utrustning fortsätter. Återstående IBM- och SAAB-maskiner beräknas avvecklas under budgetåret varigenom en önskvärd stabilisering av driftsituationen skall kunna uppnås.

Budgetåret 1978/79

Försvarets datacentral

Datacentralens framtida organisation kan bli föremål för prövning beroende på det beslut regeringen fattar med anledning av försvarsmaktens ledningsutrednings betänkande samt på resultatet av utredningen om den framtida datadriftorganisationen. Installation av en ny datamaskinutrustning skall förberedas.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad försvarets datacentral har anfört om verksamheten under budgetåret. Ställningstagandet till regeringens prop. 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. som f. n. är föremål för riksdagens prövning kan dock komma att påverka datacentralens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov resp. utgifter och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets datacentral* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

De frivilliga försvarsorganisationerna har till uppgift att i samråd med berörda myndigheter bedriva upplysnings- och rekryteringsverksamhet, medverka vid utbildning av frivillig personal som leds av myndighet, leda sådan utbildning av frivillig personal som inte anordnas av myndighet samt teckna avtal med och svara för registrering och krigsplacering av personal som står till förfogande för tillfällig tjänstgöring inom totalförsvaret (B-personal).

Verksamheten under delprogrammet Frivilliga försvarsorganisationer m. m. budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet samt Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Av tidigare programplaner framgår att vakanserna inom försvarsmakten i fråga om A- och B-personal så långt möjligt bör täckas. En god utbildningsvolym för dessa personalkategorier redovisas för budgetåret 1976/77. Svårigheter har uppstått att repetitionsutbilda personal som ingår i krigsförband som en följd av den ändrade repetitionsövningsrytmen. Särskild uppmärksamhet ägnas därför åt att repetitionsutbilda personalen bl. a. genom att ordna särskild repetitionsutbildning i form av kurser och liknande.

Utbildning m. m. sker huvudsakligen enligt de grundlinjer som har föreslagits av 1966 års värnpliktskommitté. Organisationernas bidrag bör i stort behållas på nuvarande nivå.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
33 200	36 780	36 780	36 780	36 780	36 780	183 900

[1] Prisläge februari 1976.

F 19. Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

1976/77	Utgift	27 975 832
1977/78	Anslag	33 200 000
1978/79	Förslag	45 575 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Frivilliga försvarsorganisationer m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	7 448	15 824	9 764	10 567	16 567
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	18 532	12 152	23 436	26 213	29 008
Kostnader = medelsbehov	**25 980**	**27 976**	**33 200**	**36 780**	**45 575**

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Utbildningen av A- och B-personal har haft tillfredsställande omfattning.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas. Särskild uppmärksamhet ägnas dock åt att repetitionsutbilda personalen, bl. a. genom att anordna kurser m. m.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 580 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad överbefälhavaren har anfört om verksamhetens inriktning under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har beräknat 2,8 milj. kr. för att täcka kostnaderna för ökade förmåner till instruktörer inom den frivilliga försvarsverksamheten. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet förordar jag vidare som jag har nämnt tidigare (s. 75) att frivilliga skytteorelsen förs över från tionde till fjärde huvudtiteln den 1 juli 1978. För innevarande budgetår har för skytteorelsen beräknats ett bidrag av 5,8 milj. kr. i prisläge juni 1978. För budgetåret 1978/79 räknar jag med ett bidrag av 6 milj. kr. i medelprisläge för ifrågavarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 45 575 000 kr.

Insatsberedskap m. m.

Verksamheten under delprogrammet Insatsberedskap m. m. budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Insatsberedskap m. m.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Insatsberedskap m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
49 630	*52 560*	*52 790*	*53 050*	*53 280*	*53 550*	*265 230*

[1] Prisläge februari 1976.

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar lämnas riksdagens försvarsutskott.

F 20. Insatsberedskap m. m.

1976/77	Utgift	50 278 262
1977/78	Anslag	49 630 000
1978/79	Förslag	52 500 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Insatsberedskap m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	13 225	14 937	15 157	17 330	17 330
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	28 865	35 341	34 065	35 085	35 025
Kostnader = medelsbehov	**42 090**	**50 278**	**49 222**	**52 415**	**52 355**
Avgår/tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+7 450	–	–	–	
Överplanering, reserver m. m.	–	–	+ 408	+ 145	+ 145
Medelsbehov	**49 540**	**50 278**	**49 630**	**52 560**	**52 500**

Överbefälhavaren

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 6 157 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Upplysningar beträffande föreslagna uppgiftsförändringar lämnas riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär uppgiftsförändringarna att kostnaderna minskar med 3 227 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad överbefälhavaren har anfört om verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Insatsberedskap m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 52 500 000 kr.

Viss gemensam verksamhet

Verksamheten under delprogrammet Viss gemensam verksamhet budgeteras på fem primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Viss gemensam verksamhet.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Inom programelementet Vissa besök m. m. har enbart kostnader för utländska besök vid försvarsmakten som med någorlunda säkerhet kan beräknas tagits med i planeringen. Dit hör honnörsbesök, örlogsbesök, flygbesök, besök av skolor motsvarande försvarshögskolan och besök i samband med s. k. växeltjänstgöring.

Inom programelementet Publikationer m. m. skall det behov av publikationer m. m. som är gemensamt för hela försvarsmakten tillgodoses för såväl krigs- som fredsorganisationen. Upplagornas storlek skall om möjligt begränsas genom restriktiv tilldelning. Utan att i avgörande grad sänka kvaliteten skall längre intervaller mellan revideringar och omarbetningar eftersträvas.

Inom programelementet Anskaffning av krigskartor skall i fred anskaffas kartor för försvarsmakten och vidtas förberedelser för totalförsvarets försörj-

ning av kartor i krig. Därutöver skall vissa behov av kartor för totalförsvarets fredsorganisation tillgodoses.

För programelementet Beredskapsåtgärder vid statens järnvägar och vissa enskilda järnvägar är statens järnvägar programmyndighet med samrådsskyldighet gentemot överbefälhavaren för det i det ekonomiska försvaret ingående delprogrammet Järnvägstransporter.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Viss gemensam verksamhet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
11 350	12 910	11 630	11 470	11 190	11 190	58 390

[1] Prisläge februari 1976.

F 21. Viss gemensam verksamhet

1976/77	Utgift	12 265 997
1977/78	Anslag	11 350 000
1978/79	Förslag	12 600 000

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Viss gemensam verksamhet:						
Allmän ledning och förbandsverksamhet						
Tjänster vid vissa besök	–	165	–	200	–	165
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet						
Beredskapsåtgärder vid SJ och vissa enskilda järnvägar	–	7 100	–	7 868	–	7 868
Beredskapsåtgärder vid försvarets datacentral	–	50	–	200	–	200

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Centralt vidtagen materielanskaffning						
Publikationer	–	1 362	–	1 620	–	1 455
Anskaffning av krigskartor	620	2 105	740	2 532	740	2 532
Hyror till FortF	–	568	–	629	–	629
Reducering p. g. a. överplanering	–	–	–	– 139	–	– 249
Medelsbehov	–	**11 350**	–	**12 910**	–	**12 600**
Bemyndigandebehov	**620**	–	**740**	–	**740**	–

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet har kunnat genomföras.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och regleringsbrev för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Anslaget bör föras upp med 12 910 000 kr. och ett beställningsbemyndigande av 740 000 kr. inhämtas.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar m. m. av krigskartor får läggas ut inom en kostnadsram av 740 000 kr.,
2. till *Viss gemensam verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 600 000 kr.

Vissa ersättningar

Verksamheten under delprogrammet Vissa ersättningar m. m. omfattar följande programelement.

Under programelementet Familjebidrag tillhandahålls länsstyrelserna medel för utbetalning till familjebidragsnämnderna som beslutar om familjebidrag enligt bestämmelserna i familjebidragslagen (1946:99) och familjebidragskungörelsen (1946:101). Även den särskilda hjälpverksamhet som försvarsstabens personalvårdsbyrå bedriver till förmån för de värnpliktiga och deras anhöriga ingår i detta programelement.

Under programelementet Skadeersättningar betalar försvarets civilförvaltning ersättningar med anledning av skador vid militär verksamhet.

Under programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada utbetalar riksförsäkringsverket ersättningar enligt förordningarna om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring m. fl. författningar.

Verksamheten inom programelementet Gemensam utbildning i arbetarskydd omfattar kurser anordnade enligt försvarets arbetsmiljökommittés bestämmande i samråd med arbetarskyddsstyrelsen, överbefälhavaren och centrala förvaltningsmyndigheter.

Under programelementet Förslagsverksamhet beslutar försvarets centrala företagsnämnd om vissa ersättningar och belöningar för förslag till förbättrade drifts- och utbildningsmetoder m. m. Nämnden vidtar även åtgärder för att främja förslagsverksamheten inom försvarsmakten.

Programelementet Täckande av vissa medelsbrister omfattar brister som försvarets civilförvaltning redovisar som s. k. propriebalanser.

Verksamheten under delprogrammet budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet, nämligen ett för familjebidrag och ett för vissa ersättningar m. m. Primäruppdraget avseende familjebidrag finansieras från försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet utom beträffande särskild hjälpverksamhet till förmån för värnpliktiga och deras anhöriga som, i likhet med övrig verksamhet inom delprogrammet, finansieras från anslaget Vissa ersättningar m. m.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets civilförvaltning* bl. a. följande.

Utgifterna för den del av verksamheten programelementet familjebidrag som avser särskild hjälpverksamhet till förmån för värnpliktiga och deras anhöriga beräknas till 500 000 kr. för vart och ett av budgetåren under programplaneperioden.

Vid beräkningen av utgifterna för programelementet familjebidrag har civilförvaltningen beaktat riksdagens beslut om förbättrade värnpliktsförmåner enligt prop. 1976/77:74 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:33). De totala utgifterna för verksamheten under programelement Familjebidrag beräknas under programplaneperioden uppgå till följande belopp (1 000-tal kr.).

1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
53 100	53 200	52 800	52 700	52 700	264 500

Medelsbehovet för verksamheten under programelementet Skadeersättningar torde på grund av genomförda lagändringar inom skadeståndsrätten komma att öka. För vart och ett av budgetåren under programplaneperioden beräknas kostnaden till 4 800 000.

Kostnaderna under programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada beräknas av riksförsäkringsverket. Vid ett basbelopp om 11 500 kr. och med förbättrade ersättningsförmåner enligt prop. 1976/77:74 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:33) beräknar verket utvecklingen av programelementet enligt följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Livränta till invalider	25 400	25 650	26 000	26 300	26 500	129 850
Livränta till efterlevande	6 750	6 500	6 250	6 000	5 750	21 250
Sjukpenning	4 850	4 950	5 050	5 150	5 250	25 250
Övr. förmåner	800	800	800	800	800	4 000
	37 800	**37 900**	**38 100**	**38 250**	**38 300**	**190 350**

Kostnaderna för verksamheten under programelementet Gemensam utbildning i arbetarskydd beräknas av försvarets arbetsmiljökommitté utvecklas enligt följande sammanställning (1 000-tal kr.).

1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
320	240	240	240	240	1 280

Behovet av betalningsmedel för verksamheten under programelementet Förslagsverksamhet beräknas för vart och ett av budgetåren 1978/79–1982/83 uppgå till 129 000 kr.

Behovet av betalningsmedel för verksamheten under programelementet Täckande av vissa medelsbrister beräknas till oförändrat 30 000 kr. under vart och ett av budgetåren under programplaneperioden.

Den av försvarets civilförvaltning beräknade utvecklingen av anslaget Vissa ersättningar m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
34 254	43 579	43 599	43 799	43 949	43 999	218 925

[1] Prisläge februari 1976.

F 22. Vissa ersättningar m. m.

1976/77	Utgift	43 175 684
1977/78	Anslag	34 254 000
1978/79	Förslag	43 879 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Vissa ersättningar m. m.					
Allmän ledning och förbandsverksamhet					
Familjebidrag	87 000	82 019	46 400	53 100	53 400
Vissa ersättningar m. m.	40 550	42 606	33 754	43 079	43 079
Kostnader	**127 550**	**124 625**	**80 154**	**96 179**	**96 479**
Avgår/tillkommer:					
Medel för familjebidrag från andra anslag	–86 500	–81 439	–45 900	–52 600	–52 600
Ersättning för diverse medelskonton	– 20	– 10	–	–	–
Medelsbehov	**41 030**	**43 176**	**34 254**	**43 579**	**43 879**

Budgetåret 1976/77

Den jämförelsevis låga medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 under primäruppdraget Familjebidrag beror på genomförandet av ett nytt förmånssystem för värnpliktiga m. fl. (prop. 1975/76:134, FöU 1975/76, rskr 1975/76:326) vilket bl. a. innebär att familjebidrag under repetitionsutbildning fr. o. m. den 1 januari 1977 endast utgår i form av näringsbidrag.

Överutnyttjandet i förhållande till budgeterad kostnad för primäruppdraget Vissa ersättningar m. m. hänför sig till programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada och beror på höjt basbelopp.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:100 bil. 7 (FöU 1976/77:9, rskr 1976/77:154) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1978/79

Försvarets civilförvaltning

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar försvarets civilförvaltning på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

För utgifter för programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada krävs en prisomräkning med 8 milj. kr. på grund av höjt basbelopp samt förbättrade ersättningsförmåner för nytillkommande skadefall och uppräkning av äldre livräntor.

B. Förändringar enligt regeringens beslut

Medelsbehovet för programelementet skadeersättning ökar med 1,2 milj. kr. på grund av genomföra lagändringar inom skadeståndsrätten.

C. Uppgiftsförändringar

Kostnaderna för programelementet Gemensam utbildning i arbetarskydd ökar med 108 000 kr. på grund av reviderad långtidsplan. Kostnaderna för programelementet Förslagsverksamhet ökar med 17 000 kr. på grund av att antalet ersättningsärenden ökar.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning av verksamheten under programplaneperioden som försvarets civilförvaltning har angivit.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har för den del av programelementet Familjebidrag som avser särskild hjälpverksamhet för värnpliktiga och deras anhöriga beräknat medelsbehovet till 800 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa ersättningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 43 879 000 kr.

F 23. Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1976/77	Utgift	5 100 000
1977/78	Anslag	3 300 000
1978/79	Förslag	3 700 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för gemensamma myndigheter och funktioner. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Befästningars delfond				
Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammet Försvarets radioanstalt	500	500	200	200
Kasernbyggnaders delfond				
Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammen				
Fortifikationsförvaltningen	–	–	500	500
Försvarets materielverk	900	900	700	700
Försvarets radioanstalt	1 400	200	1 000	1 000
Värnpliktsverket	500	100	600	600
Militärhögskolan	500	400	400	400
Försvarets hundskola	200	–	–	–
Krigsarkivet	300	500	100	100
Statens försvarshistoriska museer	800	700	200	200
Kostnader = medelsbehov	**5 100**	**3 300**	**3 700**	**3 700**

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att planerad verksamhet har kunnat genomföras.

Budgetåret 1977/78

De planerade mindre iståndsättningsarbetena på befästningar, byggnader m. m. beräknas kunna bli genomförda.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Försvarets radioanstalt	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	200
	200
Kasernbyggnaders delfond	
Fortifikationsförvaltningen	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	500
Försvarets materielverk	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	700
Försvarets radioanstalt	
3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	1 000
Värnpliktsverket	
4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	600
Militärhögskolan	
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	400
Krigsarkivet	
6. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	100
Statens försvarshistoriska museer	
7. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	200
	3 500
Totalt	**3 700**

Befästningars delfond

1. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs 200 000 kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1–7. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m. beräknas ett medelsbehov av (500 000 + 700 000 +1 000 000 + 600 000 + 400 000 + 100 000 + 200 000) 3 500 000 kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m. kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m. Medlen behövs också för att modernisera och förnya installa-

tioner och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 700 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II Statens allmänna fastighetsfond

Försvarsdepartementet

II 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt

1976/77	Utgift	1 145 000	Behållning	147 342
1977/78	Anslag	1 850 000		
1978/79	Förslag	2 170 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m. för försvarets forskningsanstalt.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Försvarets forsknings-anstalt	Föredra-ganden
Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensam försvarsforskning	1 200	1 900	2 210	2 210
Beräknat medelsbehov	**1 200**	**1 900**	**2 210**	**2 210**

Budgetåret 1976/77

Planerad verksamhet har genomförts. Den beräknade medelsförbrukningen var 1,2 milj. kr. Utfallet blev 1 145 000 kr.

Budgetåret 1977/78

Planerad verksamhet beräknas kunna bli genomförd.

Budgetåret 1978/79

Försvarets forskningsanstalt

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 1,9 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 2 210 000 kr. enligt följande sammanställning.

Objekt m. m.	Medels-förbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensam försvarsforskning	
1. Smärre objekt	2 210
Summa	**2 210**

Föredraganden

Försvarets forskningsanstalt har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 2 210 000 kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-04-01	77-04-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
Anskaffning av kaserner m. m.							
Delprogram 5.5							
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
1. Smärre objekt	1 900	1 900	–	1 900	–	–	–
Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
2. Smärre objekt	–	2 210	–	–	2 210	–	–
Summa	**1 900**	**4 110**	–	**1 900**	**2 210**	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**1 900**	**2 210**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	147	1977/78	1 900
Anslag för 1977/78	1 850	1978/79	2 210
Anslag för 1978/79		Beräknad behållning	
(förslag)	2 170	1979-06-30	57
	4 167		**4 167**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 2 170 000 kr.

III Försvarets fastighetsfond

III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

1976/77	Utgift	129 903 397	Behållning	19 587 342
1977/78	Anslag	155 000 000		
1978/79	Förslag	181 000 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för armén samt markförvärv härför och för övnings- och skjutfält m. m.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Chefen för armén	Föredraganden
Arméförband:				
Markanskaffning för delprogrammen				
Lokalförsvarsförband	100	100	100	100
Gemensamma produktionsresurser	13 900	11 900	16 700	16 700
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen				
Fördelningsförband m. m.	–	–	200	200
Lokalförsvarsförband	1 000	2 500	1 200	1 200
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	165 700	186 910	215 840	280 340
Summa	**180 700**	**201 410**	**234 040**	**298 540**
Reducering på grund av överplanering	–17 700	–16 810	–23 040	–20 410
Beräknat medelsbehov	**163 000**	**184 600**	**211 000**	**278 130**

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att anskaffning av mark inte har kunnat genomföras i planerad omfattning. Anledningen till detta är främst de ökade svårigheter som möter när markanskaffning för försvaret planeras och genomförs. Under budgetåret har större anskaffningar gjorts för att utvidga Bodens garnisons skjutfält vid Kusträsk och för de nya övnings- och skjutfälten vid Uddevalla och Arvidsjaur. Smärre kompletteringar av fastighetsbeståndet har skett på ett

flertal platser bl. a. i Falun och Rinkaby samt på Väddö. Totalt har ca 1 800 ha mark anskaffats.

Befästningsobjekt har i stort sett anskaffats enligt planerna. Detsamma gäller för anskaffning av kaserner. En tygverkstad vid I 13 i Falun, ett kallgarage vid I 19/P 5 i Boden, ett varm- och kallgarage vid I 22 i Kiruna och en värmecentral vid P 4 i Skövde har blivit färdiga. Byggstarterna för nybyggnad av en motorprovanläggning vid P 4, en värmecentral vid P 10 i Strängnäs, en värmecentral vid A 4 i Östersund och en skolbyggnad vid Lv 3 i Norrtälje som var planerade att äga rum under budgetåret 1976/77 har av olika skäl senarelagts.

Den ursprungligen beräknade medelsförbrukningen var 163 milj. kr. Genom beslut den 9 juni 1977 ändrade regeringen detta belopp till 148 milj. kr. Utfallet blev 147 903 397 kr.

Budgetåret 1977/78

Fortsatt anskaffning av mark beräknas ske för utvidgning av I 11 övningsfält i Växjö, för ett nytt skjutfält för I 17 i Uddevalla, för utvidgning av P 6:s övningsfält vid Rinkaby samt för utvidgning av Bodens garnisons skjutfält vid Kusträsk. De av olika skäl ökade svårigheterna att förvärva mark för försvaret kan komma att innebära att markanskaffningen inte kan genomföras i planerad omfattning.

Planerad anskaffning av befästnings- och kasernobjekt beräknas kunna bli genomförd. Bl. a. beräknas pågående nybyggnad av en motionshall och ett sjukhus vid InfSS i Kvarn liksom pågående om- och tillbyggnad m. m. av militärområdesverkstaden vid P 7 i Revinge bli färdig. Detsamma gäller för nybyggnad av varm- och kallgarage m. m. vid I 3 i Örebro, nybyggnad av ett sjukhus och tillbyggnad av en smörj- och tvätthall för varmgarage och motorsal vid I 11 i Växjö, nybyggnad av en värmeentral m. m. vid I 16 i Halmstad, tillbyggnad av en värmecentral m. m. vid I 20 i Umeå, om- och tillbyggnad av en lektionsbyggnad vid I 22 i Kiruna, nybyggnad av en värmecentral vid A 8 i Boden och nybyggnad av en kasern vid Ing 3 i Boden. Av de större objekt som beräknas kunna påbörjas kan nämnas nybyggnad av en tygverkstad och ett verkstadsförråd vid I 2 i Karlstad, nybyggnad av en militärområdesverkstad och ett verkstadsförråd vid I 5 i Östersund, nybyggnad av en huvudbyggnad för K 4 i Arvidsjaur, nybyggnad av en motorprovanläggning vid P 4 i Skövde, nybyggnad av en militärrestaurang vid Ing 3 i Boden samt utbyggnad för S 1 i Enköping.

Budgetåret 1978/79

Chefen för armén

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 184,6 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 211 milj. kr., varav 15,8 milj. kr. för markanskaffning, 1,2 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 194 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medels-förbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Lokalförsvarsförband	
1. Mark för förråd samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	100
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
2. I 2. Nytt övnings- och skjutfält i Värmland	2 000
3. I 11. Utvidgning av övningsfältet vid Växjö	1 500
4. I 16. Nytt övnings- och skjutfält i Halland	2 000
5. I 17. Nytt skjutfält vid Uddevalla	2 300
6. K 4. Nytt kasern- och övningsområde i Arvidsjaur	200
7. P 4. Nytt skjutfält för Skövde garnison	1 000
8. P 6. Utvidgning av övningsfältet vid Rinkaby	2 200
9. P 18. Nytt övningsfält vid Visby	2 000
10. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	3 500
	16 800
Reducering på grund av överplanering	-1 000
Summa	**15 800**

1. För att uppföra ammunitionsförråd kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Den närmare omfattningen av sådana förvärv kan f. n. inte bestämmas. Medel har beräknats för nödvändiga markanskaffningar för ammunitionsförråd och andra anläggningar för samtliga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av arméns befästningsfastigheter.

2. Chefen för armén har föreslagit att ett nytt övnings- och skjutfält för I 2 anskaffas i Värmland ca 5 mil norr om Karlstad. Fältet föreslås få en areal av ca 4 000 ha. Förslaget utreds av försvarets fastighetsnämnd. Fortifikationsförvaltningen avser att redovisa ett förslag till kostnadsram för anskaffningen sedan fastighetsnämnden slutfört sin utredning.

3. 1974 års riksdag (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) beslutade att I 11 övningsfält vid Växjö skall utvidgas med ca 300 ha. Hittills har endast vissa skogsposter kunnat förvärvas genom frivilliga avtal.

4. Chefen för armén har föreslagit att ett nytt övnings- och skjutfält för I 16 anskaffas vid Mästocka i Halland. Fältet föreslås få en areal av ca 3 400 ha. Förslaget utreds av försvarets fastighetsnämnd. Fortifikationsförvaltningen avser att redovisa ett förslag till kostnadsram för anskaffningen sedan fastighetsnämnden slutfört sin utredning.

5. 1974 års riksdag (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) beslutade att ett nytt skjutfält för I 17 skall anskaffas norr om Uddevalla. Skjutfältet omfattar ca 1 500 ha. För att förvärva erforderlig mark m. m. har en särskild delegation, Skjutfältsdelegationen Uddevalla, utsetts. Hittills har ca 325 ha förvärvats.

6. 1973 års riksdag (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) beslutade att ett nytt förband skall etableras i Arvidsjaur. Riksdagen har vidare (prop. 1975:75, FöU 1975:14, rskr 1975:14) beslutat att ett kasern- och övningsområde skall anskaffas för det nya förbandet. Området omfattar ca 7 000 ha. Därav utgör ca 5 000 ha domänmark. Återstoden ägs av kommunen, bolag och enskilda. Domänmarken har förts över till försvaret. Den övriga marken har i huvudsak förvärvats.

7. Chefen för armén har föreslagit att ett nytt skjutfält för Skövde garnison anskaffas i anslutning till det nuvarande garnisonsövningsfältet. Förslaget utreds av försvarets fastighetsnämnd. Fortifikationsförvaltningen avser att redovisa ett förslag till kostnadsram för anskaffningen sedan fastighetsnämnden slutfört sin utredning.

8. 1971 års riksdag (prop. 1971:110, FöU 1971:9, rskr 1971:140) beslutade att övningsfältet vid Rinkaby skall utvidgas med ca 600 ha. Markförvärven m. m. sköts av en särskild delegation, Rinkabydelegationen. Markförvärven inom det beslutade utvidgningsområdet är slutförda. I enlighet med riksdagens beslut förvärvar delegationen även sådan mark som ligger i omedelbar anslutning till utvidgningsområdet och frivilligt bjuds ut till salu. Hur stor omfattning dessa förvärv kommer att få kan f. n. inte bedömas. Hittills har sådan mark förvärvats för ca 10 milj. kr.

9. Chefen för armén har förslagit att ett nytt övningsfält för P 18 anskaffas vid Martille söder om Visby. Fältet föreslås få en areal av ca 700 ha. Förslaget utreds av försvarets fastighetsnämnd. Fortifikationsförvaltningen avser att redovisa ett förslag till kostnadsram för anskaffningen sedan fastighetsnämnden slutfört sin utredning.

10. För diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter beräknas ett medelsbehov av 3,5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen avses för förvärv av vissa mindre objekt som i varje särskilt fall beräknas kosta högst 400 000 kr. Medlen avses vidare för smärre kompletteringar av arméns fastighetsbestånd, oförutsedda utgifter i samband med att beslutade markförvärv genomförs samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Fördelningsförband m. m.	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
1. Betongförråd för ammunition	200
Lokalförsvarsförband	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
2. Betongförråd för ammunition	1 200
	1 400
Reducering på grund av överplanering	–200
Summa	**1 200**

1 och 2. För fortsatt utbyggnad av ammunitionsförråd behövs 1.4 milj. kr. för nästa budgetår.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade före 1977-07-01	
1. K 4. Utbyggnad i Arvidsjaur	4 000[1]
2. S 2. Nybyggnad av en värmecentral m. m.	2 000
3. Utbyggnad av förråd m. m. till följd av organisationsändringar (etapp 3)	17 000
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
4. I 2. Nybyggnad av en tygverkstad och ett verkstadsförråd	6 000
5. I 2. Tillbyggnad av matinrättningen	4 300
6. I 5. Nybyggnad av en miloverkstad och ett verkstadsförråd	4 200
7. P 4. Nybyggnad av en motorprovanläggning	8 000
8. Lv 3. Nybyggnad av en skolbyggnad	3 300
9. Ing 3. Nybyggnad av en militärrestaurang	9 000
10. S 1. Utbyggnad i Enköping	30 000
11. InfSS. Nybyggnad av en smörj- och spolhall	2 600
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
12. I 11. Nybyggnad av en tygverkstad och ett verkstadsförråd	6 000
13. I 13. Om- och tillbyggnad av gymnastik- och samlingshallen	3 300
14. I 15. Nybyggnad av en militärrestaurang (etapp 1)	6 000

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
15. I 17. Om- och tillbyggnad av en smörj- och tvätthall m. m.	1 800
16. P 10. Nybyggnad av en värmecentral	2 500
17. A 1. Nybyggnad av en pjäshall	3 000
18. A 4. Nybyggnad av en pjäshall	1 000
19. A 4. Nybyggnad av en militärrestaurang	6 000
20. A 8. Nybyggnad av en militärrestaurang	7 000
21. Lv 7. Tillbyggnad av marketenteriet	2 000
22. ArtSS. Nybyggnad av en pjäshall	4 000
23. ATS. Utbyggnad i Östersund	16 750
24. Skövde garnison. Utbyggnad för förband och skolor (etapp 1)	5 500
25. Nybyggnad av ett krigssjukhus i Arvidsjaur	6 650
26. Mobiliseringsförråd	15 000
27. Tekniska försörjningsanordningar	8 000
28. Nybyggnad av skjutbanor	3 280
29. Utbyggnad av läger	11 900
30. Diverse smärre byggnadsföretag	15 760
	215 840
Reducering på grund av överplanering	-21 840
Summa	**194 000**

[1] Därutöver 73,8 milj. kr. av medel från annat anslag.

1. Behovet av byggnadsåtgärder i Arvidsjaur för K 4 har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 126) och prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 195). Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för utbyggnaden. Regeringen uppdrog den 8 juli 1976 åt fortifikationsförvaltningen att inom en kostnadsram av 87 915 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975, vilket motsvarar 113,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977, låta utföra nybyggnad av en vaktbyggnad, en övnings- och vårdhall, en torkanläggning, ett truppserviceförråd, en drivmedelsanläggning, en smörj- och tvätthall, ett garage, en tygverkstad, en värmecentral, fyra kompaniförråd, en uppställningsplats för drivmedelsfordon, ett fatförråd, en sköljlokal, skjutbanor och andra utbildningsanordningar, vägar, planer och yttre elanläggningar på övningsfältet samt grovplaneringsarbete för vägar, planer, husgrunder m. m. för en planerad huvudbyggnad.

Genom beslut samma dag uppdrog regeringen åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för huvudbyggnaden som är ett sammanhängande byggnadskomplex som består av nio till varandra anslutna byggnader (en militärrestaurang, en sporthall, en skolbyggnad, en stabs- och förvaltningsbyggnad, fyra förläggningsbyggnader och en sjukvårdsavdelning). Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid

beräknats till 88,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

Kostnaden för utbyggnaden i Arvidsjaur beräknas alltså till (113,2 + 88,6) 201,8 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977, varav 31,7 milj. kr. inom utgiftsramen för det militära försvaret.

2. Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga en ny gemensam värmecentral för S 2 och F 6 i Karlsborg.

3. Behovet av att bygga ut fredsförråd m. m. till följd av organisationsändringar (etapp 3) har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 221). Kostnaden för etapp 3 uppskattas till 126 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977, varav 17 milj. kr. behövs för nästa budgetår för byggnadsåtgärder främst vid I 5 i Östersund och vid A 8 i Boden och 5 milj. kr. behövs för budgetåret 1979/80 för avslutande arbeten.

4. Behovet av att bygga en ny tygverkstad och ett nytt verkstadsförråd vid I 2 i Karlstad har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 223). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 11,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 13 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

5. Behovet av tillbyggnad av matinrättningen vi I 2 i Karlstad har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 223). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra tillbyggnaden inom en kostnadsram av 6 250 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 7,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

6. Behovet av en ny militärområdesverkstad och ett nytt verkstadsförråd vid I 5 i Östersund har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 223). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 26 675 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 30,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Av sistnämnda belopp hänför sig 14,5 milj. kr. till behovet för arméns tekniska skola.

7. Behovet av att bygga en ny motorprovanläggning vid P 4 i Skövde har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 222). Regeringen fastställde den 1 september 1977 kostnadsramen för nybyggnaden till 11 650 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 13,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

8. Behovet av en ny skolbyggnad vid Lv 3 i Norrtälje har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 223). Regeringen fastställde den 16 juni 1977 kostnadsramen för nybyggnaden till 6 350 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 7,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

9. Behovet av en ny militärrestaurang vid Ing 3 i Boden har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 224). Regeringen uppdrog den 16

juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 14,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 17 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

10. Behovet av byggnadsåtgärder för S 1 vid nuvarande P 1 i Enköping har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 224). Regeringen uppdrog den 30 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra den första utbyggnadsetappen och att betala kostnaderna för flyttning av en kraftledning som går över det område som behövs för utbyggnadsetapp 2 inom en sammanlagd kostnadsram av 14 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 16 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. I utbyggnadsetappen 1 ingår nybyggnad av en uppställningsplats för drivmedelsfordon, tre byggnader med plutonsförråd, en torkanläggning, en skjutbana, en skid- och terränglöpningsbana och del av en uppställningsplats för militära fordon samt tillbyggnad av en skjutbana och av en distributionsanläggning för drivmedel.

Genom beslut samma dag uppdrog regeringen åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för de om-, till- och nybyggnader som ingår i utbyggnadsetapperna 2 och 3. I utbyggnadsetapp 2, som avses påbörjas under nästa budgetår, ingår nybyggnad av en värmecentral med kulvertnät, en skolbyggnad, en stabshallsbyggnad, en militärrestaurang, ett sändarannex, en förläggningsbyggnad och en matsalsbyggnad i Skogs-Tibble, en stabs- och förvaltningsbyggnad, yttre försörjningsanordningar, vägar och planer. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för de byggnadsföretag som ingår i utbyggnadsetapp 2.

I utbyggnadsetapp 3 avses ingå nybyggnad av en anläggning för materielkontroll och teknisk utbildning, motorlektionssalar, två förråd, en spolhall, utbildningsanordningar på övningsfältet, ett centralt övningsautomattelefonnät (telestationsbyggnader), ett kokhus, stabsplatser, återstående del av en uppställningsplats för militära fordon och en fordonskontrollhall, ombyggnad av 17 olika byggnader för att i dem kunna inrymma nya funktioner, iståndsättning av en smörjhall samt ombyggnad av en kasern till skolbyggnad för signaltruppernas kadett- och aspirantskola.

Kostnaderna för de byggnadsåtgärder som ingår i utbyggnadsetapperna 2 och 3 har uppskattats till 158 935 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 182 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Av dessa byggnadsåtgärder avses åtgärder för ca 27 milj. kr. betalas av medel på staten för försvarets fastighetsfond. Den del av kostnaden för utbyggnaden i Enköping som avses betalas av medel på förevarande anslag uppskattas alltså till (16 + 182 – 27) 171 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

11. Behovet av att bygga en ny smörj- och spolhall vid Infanteriets stridsskola i Kvarn har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 224). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 5 milj. kr. enligt prisläget

den 1 februari 1976, vilket motsvarar 5,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

12. Behovet av en ny tygverkstad och ett nytt verkstadsförråd vid I 11 i Växjö har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 224). Kostnaderna för byggnadsföretaget beräknas numera till 16 150 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

13. Gymnastik- och samlingshallen vid I 13 i Falun behöver byggas om. Den är uppförd år 1916. Omklädnadsdelen är så starkt nedsliten att den bör rivas och ersättas med en ny tillbyggnad för detta ändamål. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och tillbyggnaden. Kostnaderna har därvid uppskattats till 3,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Regeringen uppdrog den 15 september 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget.

14. Vid I 15 i Borås behövs en ny militärrestaurang. Den nuvarande matinrättningen som är uppförd år 1914 är starkt nedsliten. Köket är för litet. Vissa för en rationell hantering nödvändiga förråds- och andra utrymmen saknas helt. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en militärrestaurang (etapp 1). Nybyggnaden av militärrestaurangen föreslås bli uppdelad på två etapper. Enligt förslaget till byggnadsprogram skall i utbyggnadsetappen 1 ingå lokaler för kök m. m. samt matsalar för anställda och värnpliktiga. I en senare utbyggnadsetapp avses ingå sällskapslokaler för anställda samt marketenteri och fritidslokaler för de värnpliktiga. Regeringen uppdrog den 15 september 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedemera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 20 450 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

15. En smörj- och tvätthall vid I 17 i Uddevalla behöver byggas om och förses med en mindre tillbyggnad. F. n. saknas personalutrymmen för den personal som tjänstgör i hallen. Dessutom behövs lokaler för en drivmedelsexpedition. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och tillbyggnaden. Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

16. Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnad av en värmecentral vid P 10 i Strängnäs.

17 och 18. Vid A 1 i Linköping och A 4 i Östersund behövs nya pjäshallar. De som finns är gamla och starkt nedslitna. De saknar dessutom nödvändiga utrymmen och installationer för vård och service av artilleripjäser. Kostnaderna för nybyggnaden har bedömts till 4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977 för varje hall.

19. Vid A 4 i Östersund behövs en ny militärrestaurang. Den nuvarande

matinrättningen är starkt försliten. Lokalerna är i så dåligt skick att varken en tillfredsställande arbetsmiljö för den anställda personalen, en lämplig livsmedelshantering eller en rationell drift går att åstadkomma. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en militärrestaurang som är avsedd att användas även av elever och anställda vid arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola. Regeringen uppdrog den 12 maj 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har uppskattats till 31 850 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977, varav 17 milj. kr. hänför sig till lokalbehovet för arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola.

20. Vid A 8 i Boden behövs en ny militärrestaurang. Den nuvarande matinrättningen som är uppförd år 1905 är för liten för den personalstyrka som nu finns vid förbandet. Den är dessutom så hårt nedsliten att det är otänkbart att iståndsätta eller bygga till den. Huvuddelen av den fast anställda personalen är hänvisad till provisoriskt anordnade utspisnings- och sällskapsutrymmen. Den byggnad där marketenteriet för de värnpliktiga och plutonsofficersmässen är inrymda är i så dåligt skick att den bör rivas. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en militärrestaurang. Regeringen uppdrog den 20 oktober 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 22 350 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

21. Marketenteriet vid Lv 7 i Luleå behöver byggas om och förses med en tillbyggnad som inrymmer fritidslokaler för de värnpliktiga. De fritidslokaler som f. n. finns vid förbandet är provisoriskt inrymda i byggnader utan anknytning till marketenteriet. Arbetsrum i anslutning till biblioteket liksom hobbyrum och tv-rum saknas. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och tillbyggnaden. Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977 varav 2 milj. kr. hänför sig till tillbyggnadsarbetena.

22. Vid artilleriskjutskolan i Trängslet saknas f. n. lokaler för utbildning med artilleripjäser och för vård och service på dessa. För dessa ändamål behövs en pjäshall. Kostnaden för nybyggnad av en sådan hall har bedömts till 4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

23. Behovet av utbyggnad av lokaler i Östersund för arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola har tidigare redovisats för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 225). Kostnaderna för utbyggnaden uppskattas numera till 203,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Därutöver kan kostnaderna för de lokalbehov som hänför sig till de båda skolorna i de planerade nybyggnaderna av en militärområdesverkstad och ett verkstadsförråd vid I 5 samt en pjäshall och en militärrestaurang vid A 4 beräknas till sammanlagt 41,8 milj. kr.

24. 1974 års riksdag (prop. 1974:135, FöU 1974:35, rskr 1974:392) beslutade om vissa organisationsförändringar i arméns fredsorganisation i Skövde. Den nya organisationen medför krav på viss utbyggnad för berörda förband och skolor. Kostnaderna för en första etapp av denna utbyggnad har bedömts till 35,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977, varav 5,5 milj. kr. behövs för nästa budgetår för utbyggnad av yttre försörjningsanordningar, vägar och planer.

25. Behovet av att bygga ett krigssjukhus i Arvidsjaur har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 225). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har därvid beräknats till 6 650 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

26–28 och 30. För nya mobiliseringsförråd, tekniska försörjningsanordningar, nybyggnad av skjutbanor och diverse smärre byggnadsföretag behövs 15 milj. kr., 8 milj. kr., 3 280 000 kr. och 15 760 000 kr. för nästa budgetår.

29. För utbyggnad av läger i Tånga, Marma och Villingsberg behövs 11,9 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Chefen för armén har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 211 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 278 130 000 kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Av medelsförbrukningen beräknas 15,8 milj. kr. för att anskaffa mark. Som nya markförvärvsobjekt utöver sådana som har beslutats tidigare har chefen för armén föreslagit nya skjutfält för Värmlands regemente, Hallands regemente och Skövde garnison samt ett nytt övningsfält för Visby garnison. Behovet av ett övningsfält på Gotland har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 226). Samtliga förslag utreds på mitt uppdrag av försvarets fastighetsnämnd. I den mån regeringen kommer att finna att markanskaffningarna bör genomföras räknar jag med att förslag härom skall kunna underställas riksdagens prövning under innevarande riksmöte. Jag har beräknat ett medelsbehov av sammanlagt 7 milj. kr. för nästa budgetår för dessa ändamål.

För anskaffning av befästningar m. m. beräknar jag medelsförbrukningen till 1,2 milj. kr. och för anskaffning av kaserner m. m. till 261 130 000 kr. Jag har härvid räknat med att 77,8 milj. kr. behövs för fortsatt utbyggnad för K 4 i Arvidsjaur. Vid anslagsberäkningen har jag beräknat att 73,8 milj. kr. av detta belopp tillförs anslaget av medel på anslaget under tolfte huvudtiteln till sysselsättningsskapande åtgärder. Vidare har jag räknat med att några medel

inte behövs för nästa budgetår för om- och tillbyggnad av gymnastik- och samlingshallen vid I 13 i Falun och för nybyggnad av en militärrestaurang (etapp 1) vid I 15 i Borås.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade byggnadsföretagen skall utföras.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
A. Markanskaffning							
Befästningars delfond							
Delprogram 1.6							
1. Mark för förråd samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	200	200	–	100	100	–	–
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram 1.99							
2. I 2. Nytt övnings- och skjutfält i Värmland	ej beräknad	ej beräknad	–	–	2 000	–	–
3. I 11. Utvidgning av övningsfältet vid Växjö	4 000	4 500	880	2 120	1 500	–	–
4. I 16. Nytt övnings- och skjutfält i Halland	ej beräknad	ej beräknad	–	–	2 000	–	–
5. I 17. Nytt skjutfält vid Uddevalla	7 500	8 500	2 020	3 000	2 300	–	–
6. K 4. Nytt kasern- och övningsområde i Arvidsjaur	5 500	6 000	3 807	1 997	200	–	–
7. P 4. Nytt skjutfält för Skövde garnison	ej beräknad	ej beräknad	–	–	1 000	–	–
8. P 6. Utvidgning av övningsfältet vid Rinkaby	ej beräknad	ej beräknad	9 185	500	2 200	–	–
9. P 18. Nytt övningsfält vid Visby	ej beräknad	ej beräknad	–	–	2 000	–	–
10. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	5 596	5 783	–	2 283	3 500	–	–
Summa A	**22 796**	**24 983**	**15 892**	**10 000**	**16 800**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–1 000	–1 000	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**9 000**	**15 800**	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 1.6							
1. Betongförråd för ammunition	500	570	470	100	–	–	–
Summa a	**500**	**570**	**470**	**100**	**–**	**–**	**–**
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 1.6							
2. Betongförråd för ammunition	2 310	2 400	–	2 400	–	–	–
Summa b	**2 310**	**2 400**	**–**	**2 400**	**–**	**–**	**–**
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 1.1							
3. Betongförråd för ammunition	–	200	–	–	200	–	–
Delprogram 1.6							
4. Betongförråd för ammunition	–	1 200	–	–	1 200	–	–
Summa c	**–**	**1 400**	**–**	**–**	**1 400**	**–**	**–**
Summa B (a–c)	**2 810**	**4 370**	**470**	**2 500**	**1 400**	**–**	**–**
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–500	–200	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**2 000**	**1 200**	–	–
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 1.99							
1. I 3. Nybyggnad av varm- och kallgarage m. m.	6 300	5 050	3 130	1 920	–	76-12	77-10
2. I 11. Nybyggnad av sjukhus	6 300	6 590	6 337	253	–	75-10	77-09
3. I 11. Tillbyggnad av en smörj- och tvätthall för varmgarage och motorsal	3 930	3 426	1 787	1 639	–	77-01	77-11
4. I 16. Nybyggnad av värmecentral m. m.	8 240	8 520	5 722	2 798	–	77-01	78-03
5. I 20. Tillbyggnad av värmecentral m. m.	2 260	3 150	396	2 754	–	77-04	78-04
6. I 22. Om- och tillbyggnad av en lektionsbyggnad	3 740	4 073	2 438	1 635	–	76-11	77-10
7. K 4. Utbyggnad i Arvidsjaur	176 000	201 800	18 000	51 500	77 800	76-10	80-05
8. P 7 R. Om- och tillbyggnad m. m. av miloverkstaden	16 700	17 080	8 515	8 565	–	76-11	78-03
9. A 8. Nybyggnad av värmecentral	5 360	6 225	4 668	1 557	–	76-10	78-02
10. Ing 3. Nybyggnad av en kasern	7 800	7 850	7 622	228	–	75-10	77-07

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
11. S 2. Nybyggnad av en värmecentral m. m.	9 000	9 310	2 109	5 201	2 000	77-06	79-10
12. InfSS. Nybyggnad av en motionshall och ett sjukhus, tillbyggnad av matinrättningen och av stödfunktioner till förläggningsbyggnader	9 350	9 827	9 480	347	–	76-03	77-10
13. Utbyggnad av förråd m. m. till följd av organisationsändringar (etapp 3)	110 000	126 000	86 400	18 300	17 000	–	–
Summa a	**364 980**	**408 901**	**156 604**	**96 697**	**96 800**	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 1.99							
14. I 2. Nybyggnad av en tygverkstad och ett verkstadsförråd	11 300	13 000	–	5 000	6 000	77-10	79-08
15. I 2. Tillbyggnad av matinrättningen	6 250	7 200	–	2 900	4 300	77-10	78-11
16. I 5. Nybyggnad av en miloverkstad och ett verkstadsförråd	26 675	30 500	–	10 000	12 200	77-09	79-09
17. P 4. Nybyggnad av en motorprovanläggning	11 650	13 300	–	4 300	8 000	77-10	79-08
18. Lv 3. Nybyggnad av en skolbyggnad	6 350	7 300	–	4 000	3 300	77-10	79-02
19. Ing 3. Nybyggnad av en militärrestaurang	14 700	17 000	–	7 000	9 000	77-11	79-08
20. S 1. Utbyggnad i Enköping	142 935	171 000	–	8 000	30 000	77-10	82-10
21. InfSS. Nybyggnad av en smörj- och spolhall	5 000	5 700	–	3 100	2 600	77-10	78-10
22. Mobiliseringsförråd	9 800	11 220	–	11 220	–	–	–
23. Tekniska försörjningsanordningar	8 800	10 080	–	10 080	–	–	–
24. Nybyggnad av skjutbanor	7 300	8 360	–	8 360	–	–	–
25. Utbyggnad av läger	6 000	6 900	–	6 900	–	–	–
26. Diverse objekt	2 350	3 690	–	3 690	–	–	–
27. Diverse smärre byggnadsföretag	12 740	14 280	–	14 280	–	–	–
Summa b	**271 850**	**319 530**	**–**	**98 830**	**75 400**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 1.99							
28. I 11. Nybyggnad av en tygverkstad och ett verkstadsförråd	16 300	16 150	–	–	6 000	78-10	80-07
29. I 17. Om- och tillbyggnad av en smörj- och tvätthall m. m.	–	2 300	–	–	1 800	78-09	79-09

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
30. P 10. Nybyggnad av en värmecentral	3 820	4 380	–	–	2 500	78-10	79-12
31. A 1. Nybyggnad av en pjäshall	–	4 000	–	–	3 000	79-01	79-09
32. A 4. Nybyggnad av en pjäshall	–	4 000	–	–	1 000	79-02	79-08
33. A 4. Nybyggnad av en militärrestaurang	–	31 850	–	–	10 000	78-09	79-11
34. A 8. Nybyggnad av en militärrestaurang	–	22 350	–	–	7 000	78-08	80-03
35. Lv 7. Tillbyggnad av marketenteriet	–	2 000	–	–	2 000	78-09	79-04
36. ArtSS. Nybyggnad av en pjäshall	–	4 000	–	–	4 000	78-10	79-04
37. ATS. Utbyggnad i Östersund	182 470	203 200	–	–	4 750	78-10	82-06
38. Skövde garnison. Utbyggnad för förband och skolor (etapp 1)	–	35 500	–	–	5 500	78-10	83-06
39. Nybyggnad av ett krigssjukhus i Arvidsjaur	6 450	6 650	–	–	6 650	78-10	79-06
40. Mobiliseringsförråd	–	15 000	–	–	15 000	–	–
41. Tekniska försörjningsanordningar	–	8 000	–	–	8 000	–	–
42. Nybyggnad av skjutbanor	–	3 280	–	–	3 280	–	–
43. Utbyggnad av läger	–	11 900	–	–	11 900	–	–
44. Diverse smärre byggnadsföretag	–	15 760	–	–	15 760	–	–
Summa c	**209 040**	**390 520**	–	–	**108 140**	–	–
Summa C (a–c)	**845 870**	**1 118 951**	**156 604**	**195 527**	**280 340**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–21 927	–19 210	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**173 600**	**261 130**	–	–
Totalt A–C	**871 476**	**1 148 304**	**172 966**	**208 027**	**298 540**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–23 427	–20 410	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**184 600**	**278 130**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	19 587	1977/78	184 600
Anslag för 1977/78	155 000	1978/79	278 130
Medel som tillförs från tolfte huvudtiteln 1977/78	40 000	Beräknad behållning 1979-06-30	6 657

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Anslag för 1978/79 (förslag)	181 000		
Medel som beräknas tillföras från tolfte huvudtiteln 1978/79	73 800		
	469 387		**469 387**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 181 000 000 kr.

III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

1976/77	Utgift	83 747 236	Behållning	1 453 176
1977/78	Anslag	79 900 000		
1978/79	Förslag	80 000 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för flottan och kustartilleriet samt markförvärv härför och för övnings- och skjutfält m. m.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Chefen för marinen	Föredraganden
Marinförband:				
Markanskaffning för delprogrammen				
Fasta kustartilleriförband	800	800	800	800
Gemensamma produktionsresurser	500	500	650	650
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.	7 700	11 000	27 000	22 000
Fasta kustartilleriförband	47 100	41 500	51 200	40 200
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	34 500	26 750	41 400	28 900
Summa	**90 600**	**80 550**	**121 050**	**92 550**
Reducering på grund av överplanering	–6 850	–6 650	–10 450	–10 450
Beräknat medelsbehov	**83 750**	**73 900**	**110 600**	**82 100**

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att markanskaffning har kunnat ske enligt planerna. Bl. a. har mark för ett kustartilleribatteri förvärvats. Anskaffning av befästningar har i stort sett genomförts enligt planerna. Byggstarten för nybyggnad av ett kylvattensystem vid en stabsplats har dock senarelagts på grund av brist på medel. Av samma skäl har den planerade utbyggnaden av minstationer inte kunnat genomföras. Anskaffning av kaserner har också i stort sett kunnat genomföras så som var planerat. Ett skjutledartorn vid Torhamn inom Sydkustens örlogsbas, ett fredsförråd vid Västkustens örlogsbas i Göteborg och ett fredsförråd och en gymnastikhall med bastu vid KA 4 i Göteborg har blivit färdiga.

Den beräknade medelsförbrukningen var 83 750 000 kr. Utfallet blev 83 747 236 kr.

Budgetåret 1977/78

Planerad verksamhet beräknas i stort sett kunna bli genomförd. Pågående om- och tillbyggnad av en hangar vid Ostkustens örlogsbas i Berga beräknas bli färdig. Detsamma gäller för nybyggnad av fredsförråd vid Stockholms kustartilleriförsvar och KA 1 i Vaxholm och nybyggnad av en skjutbana vid KA 2 i Karlskrona. Nybyggnad av ett bergförråd för ammunition och vissa byggnadsåtgärder för sjöfartsverket på Muskövarvet beräknas kunna påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Chefen för marinen

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 73,9 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 110,6 milj. kr., varav 1,3 milj. kr. för markanskaffning, 72 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 37,3 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Fasta kustartilleriförband	
1. Mark för kustartilleribatterier samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	800

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
2. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	650
	1 450
Reducering på grund av överplanering	–150
Summa	**1 300**

1. För att anlägga kustartilleribatterier behöver i vissa fall mark förvärvas med äganderätt. Den närmare omfattningen av sådana förvärv kan f. n. inte bestämmas. Medel har vidare beräknats för erforderliga markanskaffningar för befästnings- och andra anläggningar inom övriga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av marinens befästningsfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m.

2. Medel har beräknats för smärre kompletteringar av marinens kasernfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
1. Ammunitionsförråd	24 000
2. Stabsplatser	3 000
Fasta kustartilleriförband	
Företag påbörjade före 1977-07-01	
3. Kustartilleribatterier	32 000
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
4. Kustartilleribatterier	12 000
5. Smärre objekt	7 200
	78 200
Reducering på grund av överplanering	–6 200
Summa	**72 000**

1. Behovet av att bygga ett nytt ammunitionsförråd i berg har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 233). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 57,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 65,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

2. Behovet av ett nytt kylvattensystem vid en stabsplats har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 233). Kostnaderna för nybyggnaden beräknas numera till 4,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

3. Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga två kustartilleribatterier.

4. Ytterligare ett kustartilleribatteri behöver byggas. Regeringen uppdrog den 14 april 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 51 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

5. För smärre objekt behövs 7,2 milj. kr. för nästa budgetår.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade före 1977-07-01	
1. ÖrlB O. Nybyggnad av en dykericentral	5 400
2. KA 3. Nybyggnad av ett förråd	800
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
3. ÖrlB O. Byggnadsåtgärder för sjöfartsverket	4 200
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
4. BÖS. Nybyggnad av en värmecentral	5 000
5. KA 3. Nybyggnad av en skolbyggnad	6 000
6. KA 5. Om- och tillbyggnad av kanslihuset	6 500
7. Tekniska försörjningsanordningar	5 000
8. Diverse objekt	1 400
9. Diverse smärre byggnadsföretag	7 100
	41 400
Reducering på grund av överplanering	–4 100
Summa	**37 300**

1 och 2. Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga en dykericentral vid Vitså inom ÖrlB O och ett fredsförråd vid KA 3 i Fårösund.

3. Behovet av byggnadsåtgärder för sjöfartsverket vid ÖrlB O på Muskö har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 235). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för nybyggnad av förråd och bryggor. Regeringen uppdrog den 18 augusti 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 10,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

4. Vid Berga örlogsskolor behövs en ny värmecentral. Den nuvarande värmecentralen är nedsliten och kan inte byggas ut så att den kan tillgodose det värmebehov som kommer att finnas då planerade nybyggnader genomförts. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en värmecentral. Kostnaderna har uppskattats till 7,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Regeringen uppdrog den 12 maj 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget.

5. Vid KA 3 i Fårösund behövs en ny skolbyggnad. F. n. bedrivs undervisning i lektionssalar som är inrymda i åtta olika baracker som är spridda både innanför och utanför kasernområdet. Barackerna som är uppförda under åren 1940–1941 är starkt nedslitna. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en skolbyggnad. Regeringen uppdrog den 11 november 1976 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 8 950 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

6. Behovet av en om- och tillbyggnad av kanslihuset vid KA 5 i Härnösand har tidigare redovisats för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 235). Kostnaderna för om- och tillbyggnaden beräknas till 10 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

7 och 9. För tekniska försörjningsanordningar och diverse smärre byggnadsföretag behövs 5 milj. kr. och 7,1 milj. kr. för nästa budgetår.

8. För diverse objekt för vilka kostnaderna var för sig beräknas till högst 2 milj. kr. behövs 1,4 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Chefen för marinen har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 110,6 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 82,1 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Av medelsförbrukningen beräknas 1,3 milj. kr. för markanskaffning, 56 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 24,8 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. Jag har härvid räknat med ett medelsbehov av 19 milj. kr. för nybyggnad av ammunitionsförråd, 24 milj. kr. för nybyggnad av kustartilleribatterier med byggstart före den 1 juli 1977 och 9 milj. kr. för

nybyggnad av kustartilleribatterier med byggstart under nästa budgetår. Vidare har jag räknat med att några medel inte behövs för nästa budgetår för nybyggnad av en skolbyggnad vid KA 3 i Fårösund och för om- och tillbyggnad av kanslihuset vid KA 5 i Härnösand.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade byggnadsföretagen skall utföras.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
A. Markanskaffning							
Befästningars delfond							
Delprogram 2.6							
1. Mark för kustartilleribatterier samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	1 600	–	800	800	–	–
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram 2.99							
2. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	1 150	–	500	650	–	–
Summa A	**–**	**2 750**	**–**	**1 300**	**1 450**	**–**	**–**
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–100	–150	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**1 200**	**1 300**	**–**	**–**
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 2.6							
1. Kustartilleribatterier	116 400	133 400	61 800	33 000	24 000	–	–
Summa a	**116 400**	**133 400**	**61 800**	**33 000**	**24 000**	**–**	**–**
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 2.1							
2. Ammunitionsförråd	57 300	65 600	600	9 000	19 000	–	–
3. Stabsplatser	4 000	4 500	–	1 500	3 000	–	–
Delprogram 2.6							
4. Minstationer	2 000	2 000	–	2 000	–	–	–
5. Smärre objekt	6 500	7 000	–	7 000	–	–	–
Summa b	**69 800**	**79 100**	**600**	**19 500**	**22 000**	**–**	**–**

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 2.6							
6. Kustartilleribatterier	–	51 000	–	–	9 000	–	–
7. Smärre objekt	–	7 200	–	–	7 200	–	–
Summa c	–	**58 200**	–	–	**16 200**		
Summa B (a–c)	**186 200**	**270 700**	**62 400**	**52 500**	**62 200**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–5 000	–6 200	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**47 500**	**56 000**	–	–
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 2.99							
1. ÖrlB O. Om- och tillbyggnad av en hangar i Berga	8 600	7 986	6 004	1 982	–	76-10	77-12
2. ÖrlB O. Nybyggnad av en dykericentral	12 200	14 000	–	8 600	5 400	77-06	78-12
3. SK och KA 1. Nybyggnad av fredsförråd	12 600	12 524	12 274	250	–	76-06	77-09
4. KA 2. Nybyggnad av en skjutbana	2 124	2 524	1 992	532	–	76-05	77-08
5. KA 3. Nybyggnad av ett förråd	5 500	6 500	–	5 700	800	77-05	78-07
Summa a	**41 074**	**43 534**	**20 270**	**17 064**	**6 200**	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 2.99							
6. ÖrlB O. Byggnadsåtgärder för sjöfartsverket	10 000	10 200	–	6 000	4 200	77-10	78-09
7. Tekniska försörjningsanordningar	3 600	5 270	–	5 270	–	–	–
8. Diverse smärre byggnadsföretag	3 600	5 270	–	5 270	–	–	–
Summa b	**17 200**	**20 740**	–	**16 540**	**4 200**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 2.99							
9. BÖS. Nybyggnad av en värmecentral	–	7 900	–	–	5 000	78-10	80-03
10. Tekniska försörjningsanordningar	–	5 000	–	–	5 000	–	–
11. Diverse objekt	–	1 400	–	–	1 400	–	–
12. Diverse smärre byggnadsföretag	–	7 100	–	–	7 100	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
Summa c	–	**21 400**	–	–	**18 500**	–	–
Summa C (a–c)	**58 274**	**85 494**	**20 270**	**33 604**	**28 900**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–8 404	–4 100	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**25 200**	**24 800**	–	–
Totalt A–C	**244 474**	**358 944**	**82 670**	**87 404**	**92 550**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–13 504	–10 450	–	–
Beräknad medelsbehov	–	–	–	**73 900**	**82 100**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	1 453	1977/78	73 900
Anslag för 1977/78	79 900	1978/79	82 100
Anslag för 1978/79 (förslag)	80 000	Beräknad behållning 1979-06-30	5 353
	161 353		**161 353**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 000 kr.

III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

1976/77	Utgift	108 744 026	Behållning	2 546 996
1977/78	Anslag	131 600 000		
1978/79	Förslag	105 900 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar, flygfält och ammunitionsförråd för flygvapnet samt markförvärv härför samt för övnings- och skjutfält. Verksamheten omfattar vidare kompletteringsarbeten m. m. på eller i anslutning till befintliga baser, anläggningar för el- och teleutrustning vid baserna samt inlösen av flygbullerstörda fastigheter.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygvapenförband:				
Markanskaffning för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	200	200	200	200
Basförband	300	300	300	300
Gemensamma produktionsresurser	1 100	2 200	1 200	1 200
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	7 430	7 650	8 500	8 500
Basförband (befästningar)	5 960	2 500	1 000	1 000
Basförband (flygfält)	27 465	29 200	39 100	35 100
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet: Gemensamma produktionsresurser	77 780	81 850	84 400	88 300
Summa	**120 235**	**143 800**	**134 700**	**134 600**
Reducering på grund av överplanering	-11 485	-12 200	-10 800	-10 700
Beräknat medelsbehov	**108 750**	**111 700**	**123 900**	**123 900**

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att behovet av att förvärva mark har varit obetydligt. Uppkomna behov har kunnat tillgodoses. Huvuddelen av de budgeterade resurserna har omfördelats till andra primäruppdrag inom anslaget.

Anskaffningen av befästningar och flygfält har i stort sett genomförts enligt planerna. Anskaffningen av kaserner har genomförts planenligt. Av de i primäruppdraget angivna större objekten har en flygverkstad och en värmecentral vid F 4 i Östersund samt två hangarer vid F 7 i Såtenäs blivit färdiga.

Den beräknade medelsförbrukningen var 108 750 000 kr. Utfallet blev 108 744 026 kr.

Budgetåret 1977/78

Den planerade anskaffningen av mark samt av befästnings- och kasernobjekt beräknas i huvudsak kunna bli genomförd. En flygverkstad vid F 13 i Norrköping samt hangarer vid F 15 i Söderhamn och F 17 i Ronneby beräknas bli färdiga. En militärrestaurang och en värmecentral vid F 4 på Frösön samt en flygverkstad vid F 17 beräknas kunna påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Chefen för flygvapnet

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 111 700 000 kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 123 900 000 kr., varav 1,5 milj. kr. för markanskaffning, 44,5 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 77,9 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställning.

A. Markanskaffning

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	
1. Mark för strilanläggningar m. m.	200
Basförband	
2. Mark för krigsflygfält samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	300
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
3. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	1 200
	1 700
Reducering på grund av överplanering	-200
Summa	**1 500**

1. För att utföra strilanläggningar bedöms det i vissa fall vara nödvändigt att förvärva mark med äganderätt.

2. För att komplettera befintliga krigsflygfält kan det i vissa fall bli nödvändigt att förvärva mark med äganderätt. Behov av medel kan även uppkomma för att skaffa mark för befästnings- och andra anläggningar inom övriga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av flygvapnets befästningsfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade förvärv.

3. Medel har beräknats för att lösa in flygbullerstörda fastigheter, smärre kompletteringar av flygvapnets kasernfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade förvärv.

B. Anskaffning av befästningar m.,m.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningar m. m.	
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
1. Radiolänkstationer och utpunkter	1 800
2. Luftbevakningstorn	500
3. Stridsledningsradaranläggningar (kompletterande åtgärder)	800
4. Radiostationer	700
5. Radaranläggningar	2 500
6. Smärre objekt	2 200
Basförband	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
7. Smärre objekt	1 000
Flygfält	
Basförband	
Företag påbörjade före 1977-07-01	
8. El- och teleanläggningar	1 400
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
9. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	3 000
10. Komplettering på flygbaser för anpassning till flygplan 37	6 900
11. Lagringsanläggningar för drivmedel	300
12. Fälthangarer	1 000
13. Smärre objekt	50
14. El- och teleanläggningar	6 350
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
15. Anpassning till ny basfilosofi avseende vägbaser, uppställningsplatser och maskeringsutrustning (vägbas 90)	9 200
16. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	1 800
17. Komplettering på flygbaser för anpassning till flygplan 37	300
18. Lagringsanläggningar för drivmedel	5 500
19. Baracker	600
20. Uppställningsplattor	800
21. Smärre objekt	950
22. El- och teleanläggningar	1 450
	48 600
Reducering på grund av överplanering	–4 100
Summa	**44 500**

1. För att utföra mindre utbyggnader och kompletteringar vid radiolänkstationer och utpunkter behövs 1,8 milj. kr. under nästa budgetår.

2. För att uppföra luftbevakningstorn behövs 500 000 kr. under nästa budgetår.

3. För att utföra mindre kompletteringsarbeten vid vissa stridsledningsradaranläggningar beräknas ett medelsbehov av 800 000 kr.

4. För mindre kompletteringsarbeten vid vissa radiostationer behövs 700 000 kr.

5. Behov föreligger av att uppföra uppställningsplatser m. m. för ett antal typiserade radarstationer. Kostnaderna för varje station understiger 800 000 kr. Medelsbehovet för nästa budgetår uppgår till 2,5 milj. kr.

6 och 7. För smärre objekt som vart och ett beräknas kosta högst 800 000 kr. behövs sammanlagt 3,2 milj. kr.

8, 14 och 22. För fortsatt utbyggnad av el- och telcanläggningar vid flygbaserna behövs 9,2 milj. kr. under nästa budgetår.

9, 10, 16 och 17. På befintliga baser utförs efterhand arbeten för att komplettera baserna till normerad standard. Arbetena är delvis föranledda av behovet att anpassa baserna till flygplan 37. För kompletteringsarbeten beräknas en medelsförbrukning av 12 milj. kr.

11 och 18. För lagringsanläggningar för drivmedel behövs 5,3 milj. kr.

12. För att uppföra två fälthangarer vid en flygbas behövs 1 milj. kr.

13 och 21. För smärre objekt vid flygbaserna behövs 1 milj. kr.

15. För vissa anpassningsåtgärder vid flygbaser enligt nya principer föreligger ett medelsbehov av 9,2 milj. kr.

19. För att uppföra baracker vid flygbaserna behövs 600 000 kr.

20. För att utföra uppställningsplattor vid nya hangarer och verkstäder behövs 800 000 kr.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade före 1977-07-01	
1. F 6. Nybyggnad av värmecentral	6 800
2. F 6. Nybyggnad av flygverkstad 3. F 6. Nybyggnad av hangar	2 000
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
4. F 4. Nybyggnad av militärrestaurang	11 000
5. F 4. Nybyggnad av värmecentral	3 500

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
6. F 7. Nybyggnad av värmecentral	6 000
7. F 7. Nybyggnad av avloppsreningsverk	2 600
8. F 7. Nybyggnad av aggregat- och fordonsverkstad	5 300
9. F 13. Nybyggnad av aggregat- och fordonsverkstad med smörj- och tvätthall	6 600
10. F 13 M. Nybyggnad av kontrolltorn	7 700
11. F 17. Nybyggnad av flygdrivmedelsanläggning	2 900
12. F 17. Nybyggnad av flygverkstad	11 500
13. Upprustning av målplatser	1 500
14. Tekniska försörjningsanordningar	3 000
15. Diverse smärre byggnadsobjekt	14 000
	84 400
Reducering på grund av överplanering	-6 500
Summa	**77 900**

1–5. Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga värmecentral, flygverkstad och hangar vid F 6 i Karlsborg samt militärrestaurang och värmecentral vid F 4 i Östersund.

6. En ny värmecentral behövs vid F 7 i Såtenäs. Den nya anläggningen avses ersätta tre befintliga värmecentraler, av vilka två är nedslitna och den tredje otillräcklig för sitt ändamål. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för byggnadsföretaget. Kostnaderna har uppskattats till 13,8 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

7. Vid F 7 i Såtenäs behövs ett nytt avloppsreningsverk. Det nuvarande fyller inte gällande krav. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har beräknats till 2 250 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976 vilket motsvarar 2,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

8. Behovet av en ny aggregat- och fordonsverkstad vid F 7 har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 243). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har beräknats till 5 250 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

9. Behovet av en ny aggregat- och fordonsverkstad med smörj- och tvätthall vid F 13 i Norrköping har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 243). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har beräknats till 6,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

10. Behovet av ett nytt kontrolltorn vid F 13:s detachement i Malmslätt har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 243). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostna-

derna har härvid beräknats till 6 750 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 7,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

11. Vid F 17 i Ronneby behöver kapaciteten hos den nuvarande flygdrivmedelsanläggningen ökas i samband med att flottiljen tillförs flygplan 37. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna beräknas till 4 490 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

12. Behovet av en ny flygverkstad vid F 17 i Ronneby har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 244). Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra byggnadsföretaget inom en kostnadsram av 21,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 24,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

13. För upprustning av målplatser behövs 1,5 milj. kr. under nästa budgetår.

14. För tekniska försörjningsanordningar behövs 3 milj. kr. Medlen avses främst för att komplettera distributionsnäten för el, värme och vatten vid förbanden.

15. För diverse smärre byggnadsföretag behövs 14 milj. kr.

Föredraganden

Chefen för flygvapnet har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 123,9 milj. kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 1,5 milj. kr. för markanskaffning, 39,5 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 82,9 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya objekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas besluta om de redovisade företagen skall utföras.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	1976/77	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
A. Markanskaffning							
Befästningars delfond							
Delprogram 3.1							
1. Mark för strilanläggningar m. m.	–	400	–	200	200	–	–
Delprogram 3.7							
2. Mark för krigsflygfält samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	600	–	300	300	–	–
Kasernbyggnaders delfond							
3. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	3 400	–	2 200	1 200	–	–
Summa A	**–**	**4 400**	**–**	**2 700**	**1 700**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 200	– 200	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**2 500**	**1 500**	–	–
B. Anskaffning av befästningar							
I. Befästningar							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 3.1							
1. Luftbevakningstorn	1 000	1 000	740	260	–	–	–
2. Radaranläggning	8 200	12 000	7 600	4 400	–	–	–
Delprogram 3.7							
3. Betongförråd för ammunition	1 500	1 500	1 110	390	–	–	–
Summa a	**10 700**	**14 500**	**9 450**	**5 050**	–	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 3.1							
4. Radiolänkstationer och utpunkter	750	750	–	750	–	–	–
5. Luftbevakningstorn	500	500	–	500	–	–	–
6. Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	1 700	1 700	–	1 700	–	–	–
7. Smärre objekt	1 000	500	–	500	–	–	–
Delprogram 3.7							
8. Betongförråd för ammunition	1 500	1 500	–	1 500	–	–	–
9. Smärre objekt	1 000	150	–	150	–	–	–
Summa b	**6 450**	**5 100**	**–**	**5 100**	**–**	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	1976/77	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 3.1							
10. Radiolänkstationer och utpunkter	–	1 800	–	–	1 800	–	–
11. Luftbevakningstorn	–	500	–	–	500	–	–
12. Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	–	800	–	–	800	–	–
13. Radiostationer (luftoperativa radionätet)	–	700	–	–	700	–	–
14. Radaranläggningar	–	2 500	–	–	2 500	–	–
15. Smärre objekt	–	2 200	–	–	2 200	–	–
Delprogram 3.7							
16. Smärre objekt	–	1 000	–	–	1 000	–	–
Summa c	**–**	**9 500**	**–**	**–**	**9 500**	–	–
Summa B 1 (a–c)	**17 150**	**29 100**	**9 450**	**10 150**	**9 500**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 1 050	– 1 000	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**9 100**	**8 500**	–	–
II. Flygfält							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 3.7							
1. Anpassning av ny basfilosofi, vägbas 90, uppställningsplatser och maskeringsutrustning	2 010	1 964	1 783	181	–	–	–
2. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	7 405	7 950	4 555	3 395	–	–	–
3. Lagringsbehållare för tjära	2 325	2 338	2 333	5	–	–	–
4. Fälthangarer	3 290	3 634	3 503	131	–	–	–
5. Baracker	2 200	2 624	899	1 725	–	–	–
6. Lagringsanläggningar för drivmedel	2 880	3 167	1 772	1 395	–	–	–
7. Smärre objekt	400	957	350	607	–	–	–
8. Hangarplattor	2 300	2 300	270	2 000	–	–	–
9. El- och teleanläggningar	14 375	15 234	6 340	6 820	1 400	–	–
Summa a	**37 185**	**40 168**	**21 805**	**16 259**	**1 400**	–	–
b. Företag avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 3.7							
10. Anpassning av ny basfilosofi, vägbas 90, uppställningsplatser och maskeringsutrustning	500	300	–	300	–	–	–
11. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	5 250	6 100	–	900	3 000	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	1976/77	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
12. Komplettering på flygbaser för anpassning till fpl 37	10 000	11 300	2 200	2 200	6 900	–	–
13. Lagringsanläggningar för drivmedel	3 400	3 520	256	2 965	300	–	–
14. Uppställningsplatser för flytsyreanläggningar	200	210	–	210	–	–	–
15. Baracker	900	1 200	–	1 200	–	–	–
16. Hangarplattor	2 900	1 950	–	1 950	–	–	–
17. Smärre objekt	450	450	–	400	50	–	–
18. Fälthangarer	1 000	1 000	–	–	1 000	–	–
19. El- och teleanläggningar	9 600	11 515	–	2 380	6 350	–	–
Summa b	**34 200**	**37 545**	**2 456**	**12 505**	**17 600**	–	–
c. *Företag avsedda att påbörjas 1978/79*							
20. Anpassning av ny basfilosofi, vägbas 90, uppställningsplatser och maskeringsutrustning	–	5 200	–	–	5 200	–	–
21. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	–	1 800	–	–	1 800	–	–
22. Komplettering på flygbaser för anpassning till fpl 37	–	300	–	–	300	–	–
23. Lagringsanläggningar för drivmedel	–	5 000	–	–	5 000	–	–
24. Baracker	–	600	–	–	600	–	–
25. Uppställningsplattor	–	800	–	–	800	–	–
26. Smärre objekt	–	950	–	–	950	–	–
27. El- och teleanläggningar	–	9 750	–	–	1 450	–	–
Summa c	–	**24 400**	–	–	**16 100**	–	–
Summa B II (a–c)	**71 385**	**102 113**	**24 261**	**28 764**	**35 100**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 2 764	– 4 100	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**26 000**	**31 000**	–	–
Summa B (I–II)	**88 535**	**142 281**	**33 711**	**38 914**	**44 600**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 3 814	– 5 100	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**35 100**	**39 500**	–	–
C. *Anskaffning av kaserner m. m.*							
a. *Företag påbörjade före 1977-07-01*							
1. F 6. Nybyggnad av värmecentral	10 550	10 920	–	4 120	6 800	77-06	79-07
2. F 6. Nybyggnad av flygverkstad	22 310	38 900	14 424	22 276	2 000	76-12	79-07
3. F 6. Nybyggnad av hangar	17 650						
4. F 6. Utökning av flygdrivmedelsanläggningen	3 000	3 025	2 591	434	–	76-05	77-12
5. F 13. Nybyggnad av flygverkstad	20 850	19 490	8 544	10 946	–	77-02	78-06

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	1976/77	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
6. F 14. Nybyggnad av brandövningsplatser	2 980	2 450	1 766	684	–	77-01	77-12
7. F 15. Nybyggnad av hangar	14 610	14 500	6 502	7 998	–	76-11	78-04
8. F 17. Nybyggnad av hangar	18 320	19 646	8 893	9 643	–	76-12	78-07
Summa a	**110 270**	**108 931**	**42 720**	**56 101**	**8 800**	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 3.99							
9. F 4. Nybyggnad av militärrestaurang	18 600	21 300	–	5 000	12 000	77-10	79-11
10. F 4. Nybyggnad av värmecentral	5 500	6 700	–	2 200	4 500	77-10	79-11
11. F 17. Nybyggnad av flygverkstad	–	24 400	–	2 000	19 000	78-05	79-06
12. Upprustning av målplatser	1 000	1 150	–	1 150	–	–	–
13. Tekniska försörjningsanordningar	2 000	2 290	–	2 290	–	–	–
14. Diverse smärre objekt	14 500	16 600	–	16 600	–	–	–
Summa b	**41 600**	**72 440**	**–**	**29 240**	**35 500**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 3.99							
15. F 7. Nybyggnad av värmecentral	–	13 800	–	–	6 000	78-10	79-05
16. F 7. Nybyggnad av avloppsreningsverk	–	2 600	–	–	2 600	78-09	79-07
17. F 7. Nybyggnad av aggregat- och fordonsverkstad	–	5 300	–	–	4 000	78-10	79-12
18. F 13. Nybyggnad av aggregat- och fordonsverkstad med smörj- och tvätthall	–	6 600	–	–	4 600	78-10	79-12
19. F 13 M. Nybyggnad av kontrolltorn	–	7 700	–	–	5 400	78-10	79-12
20. F 17. Nybyggnad av flygdrivmedelsanläggning	–	4 500	–	–	2 900	78-09	79-09
21. Upprustning av målplatser	–	1 500	–	–	1 500	–	–
22. Tekniska försörjningsanordningar	–	3 000	–	–	3 000	–	–
23. Diverse smärre objekt	–	14 000	–	–	14 000	–	–
Summa c	**–**	**59 000**	**–**	**–**	**44 000**	–	–
Summa C (a–c)	**151 870**	**240 371**	**42 720**	**85 341**	**88 300**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 11 241	– 5 400	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**74 100**	**82 900**	–	–
Totalt A–C	**240 405**	**387 052**	**76 431**	**126 955**	**134 600**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–15 255	–10 700	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**111 700**	**123 900**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	2 547	1977/78	111 700
Anslag för 1977/78	131 600	1978/79	123 900
Anslag för 1978/79 (förslag)	105 900	Beräknad behållning 1979-06-30	4 447
	240 047		**240 047**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 105 900 000 kr.

III 4. Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar

1976/77	Utgift	14 012 480	Behållning	2 028 463
1977/78	Anslag	12 000 000		
1978/79	Förslag	5 900 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler, stabsplatser, förråd m. m. för central och högre regional ledning samt markförvärv härför.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Överbefälhavaren	Föredraganden
Central och högre regional ledning:				
Markanskaffning för delprogrammet Militärområdesstaber m. m.	440	440	440	440
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen Militärområdesstaber m. m.	6 600	7 500	10 300	8 200
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	4 900	1 000	5 000	1 000
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet Militärområdesstaber m. m.	3 500	2 200	1 930	1 930
Summa	**15 440**	**11 140**	**17 670**	**11 570**
Reducering på grund av överplanering	–1 340	–1 940	–1 690	–1 690
Beräknat medelsbehov	**14 100**	**9 200**	**15 980**	**9 880**

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att uppkomna markbehov har kunnat tillgodoses. Befästningsobjekt har byggts ut i överensstämmelse med vad som var planerat. Bl. a. har ett militärområdesförråd för drivmedel blivit färdigt. Anskaffning av kaserner har skett enligt planerna.

Den beräknade medelsförbrukningen var 14,1 milj. kr. Utfallet blev 14 012 480 kr.

Budgetåret 1977/78

Planerad verksamhet beräknas kunna bli genomförd. Bl. a. beräknas viss nybyggnad för ett militärområdesförråd för materiel kunna påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 9,2 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 15 980 000 kr., varav 400 000 kr. för markanskaffning, 13,8 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 1 780 000 kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Militärområdesstaber m. m.	
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	440
Reducering på grund av överplanering	–40
Summa	**400**

1. För att utföra befästningsanläggningar kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Medel kan också behövas för att anskaffa mark för befästnings- och liknande anläggningar inom andra delprogram inom huvudprogrammet.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Militärområdesstaber m. m.	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
1. Militärområdesförråd för drivmedel	1 200
2. Militärområdesförråd för materiel	1 300
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
3. Militärområdesförråd för drivmedel	6 600
4. Smärre objekt	1 200
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
5. Nybyggnad av lokaler för en datamaskinanläggning	4 000
6. Smärre objekt	1 000
	15 300
Reducering på grund av överplanering	–1 500
Summa	**13 800**

1. Behovet av att bygga fyra nya förrådsenheter inom två olika militärområdesförråd för drivmedel har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 181). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga förrådsenheterna inom en sammanlagd kostnadsram av 7,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976. Utbyggnaden av en förrådsenhet har senarelagts till budgetåret 1978/79. De tre andra förrådsenheterna beräknas nu kunna utföras inom en kostnadsram av 5,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

2. Behovet av vissa nybyggnader för ett militärområdesförråd för materiel har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 181). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaderna inom en kostnadsram av 3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 3,5 milj. kr., enligt prisläget den 1 februari 1977.

3. Ytterligare sammanlagt tre förrådsenheter behövs inom tre olika militärområdesförråd för drivmedel. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för nybyggnad av dessa förråd. Kostnaderna har därvid beräknats till (1,9 + 1,9 + 1,9) 5,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

4 och 6. För smärre objekt behövs (1,2 + 1) 2,2 milj. kr. för nästa budgetår.

5. Behovet av viss nybyggnad i ett ammunitionsförråd i berg för att åstadkomma lokaler för en datamaskinanläggning har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7, s. 181). Kostnaderna för byggnadsföretaget uppskattas till 10 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Militärområdesstaber m. m.	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
1. Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	1 930
Reducering på grund av överplanering	–150
Summa	**1 780**

1. För diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram behövs 1 780 000 kr. för nästa budgetår. Kostnaderna för dessa objekt beräknas var för sig till högst 800 000 kr.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 15 980 000 kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 9 880 000 kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 400 000 kr. för markanskaffning och 1 780 000 kr. för anskaffning av kaserner m. m. För anskaffning av befästningar m. m. beräknar jag medelsförbrukningen till 7,7 milj. kr. Jag har härvid dels räknat med ett medelsbehov av 4,5 milj. kr. för nybyggnad av militärområdesförråd för drivmedel med byggstart under nästa budgetår, dels räknat med att några medel inte behövs för nästa budgetår för nybyggnad av lokaler för en datamaskinanläggning.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för de nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade byggnadsföretagen skall utföras.

Investeringsplan (I 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
A. Markanskaffning							
Delprogram 4.5							
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	880	–	440	440	–	–
Summa A	**–**	**880**	**–**	**440**	**440**	**–**	**–**
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 40	– 40	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**400**	**400**	–	–
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 4.5							
1. Militärområdesförråd för ammunition	1 800	1 500	1 110	390	–	–	–
Delprogram 4.6							
2. Diverse objekt	1 500	1 500	950	550	–	–	–
3. Smärre objekt	500	500	400	100	–	–	–
Summa a	**3 800**	**3 500**	**2 460**	**1 040**	**–**	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 4.5							
4. Militärområdesförråd för drivmedel	5 700	5 700	–	4 500	1 200	–	–
5. Militärområdesförråd för materiel	3 000	3 500	–	2 200	1 300	–	–
Delprogram 4.6							
6. Smärre objekt	1 000	760	–	760	–	–	–
Summa b	**9 700**	**9 960**	**–**	**7 460**	**2 500**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 4.5							
7. Militärområdesförråd för drivmedel	–	7 600	–	–	4 500	–	–
8. Smärre objekt	–	1 200	–	–	1 200	–	–
Delprogram 4.6							
9. Smärre objekt	–	1 000	–	–	1 000	–	–
Summa c	**–**	**9 800**	**–**	**–**	**6 700**	–	–
Summa B (a–c)	**13 500**	**23 260**	**2 460**	**8 500**	**9 200**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 1 400	– 1 500	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**7 100**	**7 700**	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	1976/77	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 4.5							
1. Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	2 200	2 200	–	2 200	–	–	–
Summa b	**2 200**	**2 200**	**–**	**2 200**	**–**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 4.5							
2. Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	–	1 930	–	–	1 930	–	–
Summa c	**–**	**1 930**	**–**	**–**	**1 930**	–	–
Summa C (b–c)	**2 200**	**4 130**	**–**	**2 200**	**1 930**	–	–
Reducering av medelsbehov	–	–	–	– 500	– 150	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**1 700**	**1 780**	–	–
Totalt A–C	**19 700**	**26 340**	**2 460**	**11 140**	**11 570**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 1 940	– 1 690	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**9 200**	**9 880**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	2 028	1977/78	9 200
Anslag för 1977/78	12 000	1978/79	9 880
Anslag för 1978/79 (förslag)	5 900	Beräknad behållning 1979-06-30	848
	19 928		**19 928**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 5 900 000 kr.

III 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar

1976/77	Utgift	15 398 550	Behållning	865 829
1977/78	Anslag	19 000 000		
1978/79	Förslag	11 500 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m. och befästningar för gemensamma myndigheter och funktioner samt markförvärv härför.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Överbefälhavaren	Föredraganden
Gemensamma myndigheter m. m.:				
Markanskaffning för delprogrammet Försvarets radioanstalt	220	220	220	220
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen Försvarets radioanstalt	5 250	7 700	2 800	2 800
Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	7 000	7 200	8 100	8 100
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammen				
Försvarets materielverk	1 900	4 000	5 500	1 000
Försvarets radioanstalt	2 800	1 400	1 200	1 200
Summa	**17 170**	**20 520**	**17 820**	**13 320**
Reducering på grund av överplanering	–1 770	–1 520	–1 820	–1 820
Beräknat medelsbehov	**15 400**	**19 000**	**16 000**	**11 500**

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att något behov av att skaffa mark inte har förelegat under budgetåret. Befästningsobjekt har byggts ut i överensstämmelse med vad som var planerat. Av de för anskaffning av kaserner budgeterade medlen har en stor del använts för anskaffning av befästningar.

Den beräknade medelsförbrukningen var 15,4 milj. kr. Utfallet blev 15 398 550 kr.

Budgetåret 1977/78

Den planerade verksamheten beräknas kunna bli genomförd. Bl. a. beräknas en anläggning för försvarets radioanstalt bli färdig. Nybyggnad av annan sådan anläggning beräknas kunna påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 19 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 16 milj. kr., varav 200 000 kr. för markanskaffning, 9,8 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 6 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Försvarets radioanstalt	
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	220
Reducering på grund av överplanering	–20
Summa	**200**

1. För att utföra befästningsanläggningar kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Medel kan också behövas för att anskaffa mark för befästnings- och liknande anläggningar inom andra delprogram inom huvudprogrammet.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Försvarets radioanstalt	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
1. FRA-anläggningar	2 600
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
2. Smärre objekt	200

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
3. Truppbefästningar	7 300
4. Förbindelsearbeten	460
5. Förstöringsarbeten	340
	10 900
Reducering på grund av överplanering	-1 100
Summa	**9 800**

1. Behovet av att bygga en anläggning för försvarets radioanstalt har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 188). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga anläggningen inom en kostnadsram av 4,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 5,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977.

2. För smärre objekt för försvarets radioanstalt behövs 200 000 kr. för nästa budgetår.

3–5. För truppbefästningar, förbindelsearbeten och förstöringsarbeten behövs 7,3 milj. kr., 460 000 kr. och 340 000 kr. för nästa budgetår.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Försvarets materielverk	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
1. Nybyggnad av lokaler för FMV i Linköping	1 000[1]
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
2. Nybyggnad av en köldprovanläggning vid provningscentralen i Karlsborg	4 500
Försvarets radioanstalt	
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
3. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	1 200
	6 700
Reducering på grund av överplanering	-700
Summa	**6 000**

[1] Därutöver 13 milj. kr. på investeringsanslaget Anskaffning av vissa militära anläggningar.

1. Behovet av nya lokaler för försvarets materielverk i Linköping har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 195). Regeringen uppdrog den 30 juni 1977 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 21 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 24 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Av sistnämnda belopp hänför sig 8 milj. kr. till förevarande anslag.

2. Vid försvarets materielverks provningscentral i Karlsborg behövs en köldprovanläggning för att kunna prova fordon och fordonspjäser under köld. En sådan anläggning saknas f. n. vid provningscentralen. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en köldprovanläggning. Regeringen uppdrog den 24 februari 1977 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 5 650 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. En förnyad kostnadsberäkning har visat att de beräknade kostnaderna kan minskas till 5,5 milj. kr. enligt samma prisläge.

3. För diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram behövs 1,2 milj. kr. för nästa budgetår. Kostnaderna för dessa objekt beräknas var för sig till högst 800 000 kr.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 16 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 11,5 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Av medelsförbrukningen beräknas 200 000 kr. för markanskaffning och 9,8 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. För anskaffning av kaserner m. m. beräknar jag medelsförbrukningen till 1,5 milj. kr. Jag har härvid räknat med att några medel inte behövs för nästa budgetår för nybyggnad av en köldprovanläggning vid försvarets materielverks provningscentral i Karlsborg.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
A. Markanskaffning							
Delprogram 5.6							
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	440	–	220	220	–	–
Summa A	**–**	**440**	**–**	**220**	**220**	**–**	**–**
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–20	–20	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**200**	**200**	**–**	**–**
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1977-07-01							
Delprogram 5.6							
1. FRA-anläggningar	5 200	5 200	3 000	2 200	–	–	–
2. Smärre objekt	450	450	350	100	–	–	–
Summa a	**5 650**	**5 650**	**3 350**	**2 300**	**–**	**–**	**–**
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 5.6							
3. FRA-anläggningar	4 500	5 200	–	2 600	2 600	–	–
4. Smärre objekt	1 900	2 800	–	2 800	–	–	–
Delprogram 5.17							
5. Truppbefästningar	6 500	6 500	–	6 500	–	–	–
6. Förbindelsearbeten	400	400	–	400	–	–	–
7. Förstöringsarbeten	300	300	–	300	–	–	–
Summa b	**13 600**	**15 200**	**–**	**12 600**	**2 600**	**–**	**–**
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 5.6							
8. Smärre objekt	–	200	–	–	200	–	–
Delprogram 5.17							
9. Truppbefästningar	–	7 300	–	–	7 300	–	–
10. Förbindelsearbeten	–	460	–	–	460	–	–
11. Förstöringsarbeten	–	340	–	–	340	–	–
Summa c	**–**	**8 300**	**–**	**–**	**8 300**	**–**	**–**
Summa B (a–c)	**19 250**	**29 150**	**3 350**	**14 900**	**10 900**	**–**	**–**
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–1 400	–1 100	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**13 500**	**9 800**	**–**	**–**

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	1976/77	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
Delprogram 5.4							
1. FMV. Nybyggnad av lokaler i Linköping	7 000	8 000[1]	–	4 000	1 000	78-01	79-09
Delprogram 5.6							
2. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	1 400	1 400	–	1 400	–	–	–
Summa b	**8 400**	**9 400**	**–**	**5 400**	**1 000**	**–**	**–**
c. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
Delprogram 5.6							
3. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	–	1 200	–	–	1 200	–	–
Summa c	**–**	**1 200**	**–**	**–**	**1 200**	**–**	**–**
Summa C (b–c)	**8 400**	**10 600**	**–**	**5 400**	**2 200**	**–**	**–**
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–100	–700	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**5 300**	**1 500**	**–**	**–**
Totalt A–C	**27 650**	**40 190**	**3 350**	**20 520**	**13 320**	**–**	**–**
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–1 520	–1 820		
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**19 000**	**11 500**	**–**	**–**

[1] Därutöver 16 milj. kr. på investeringsanslaget Anskaffning av vissa militära anläggningar.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	866	1977/78	19 000
Anslag för 1977/78	19 000	1978/79	11 500
Anslag för 1978/79 (förslag)	11 500	Beräknad behållning 1979-06-30	866
	31 366		**31 366**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 11 500 000 kr.

IX Diverse kapitalfonder

Statens datamaskinfond: Försvarets delfond

Anskaffning av datamaskiner

Försvarets rationaliseringsinstitut skall gentemot statskontoret svara för att anskaffning och utnyttjande av datamaskiner för försvaret samordnas. Datamaskinutrustning m. m. för försvaret upphandlas av statskontoret i samråd med institutet.

För finansiering och redovisning av generellt användbar datamaskinutrustning finns statens datamaskinfond inrättad. Fonden har två delfonder, varav en för försvaret. Statskontoret förvaltar båda delfonderna. Från investeringsanslagen till fonden bestrids dels utgifter för anskaffning av datamaskinutrustning, dels andra utgifter av investeringskaraktär i samband med anskaffning av utrustning som är av sådan art att kostnaderna bör periodiseras. Utrustning som redovisas på fonden ställs mot avgift till förfogande för de myndigheter som skall svara för driften av anläggningarna. Avgifterna fastställs av statskontoret efter samråd med riksrevisionsverket och försvarets rationaliseringsinstitut. Utöver normal avskrivning eller hyra för utrustning m. m. skall avgifterna täcka kostnaderna för fondens administration.

Anskaffningen av datamaskiner kan inte hänföras till visst huvud- eller delprogram utan täcker hela försvaret. Verksamheten budgeteras på ett primäruppdrag och finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av datamaskiner.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen under programplaneperioden anför *försvarets rationaliseringsinstitut* bl. a. följande.

För att täcka kapacitetsbehovet av större datamaskiner fram till mitten av 1980-talet planeras en fjärde stor datamaskin (Dagny) installeras under budgetåret 1979/80.

Ökade kostnader för omläggning till Univac 1100 samt ändrade principer för finansiering av omläggningen har medfört en ökad belastning på fonden med ca 8,5 milj. kr. Detta har inneburit att viss Univac-utrustning inte har kunnat köpas under budgetåret 1976/77 utan i stället har fått hyras. Institutet tar därför under budgetåret 1978/79 upp medel för köp av sådan förhyrd Univac-utrustning. Inplanerade betalningsmedel för Univac-utrustning under budgetåret 1978/79 innefattar dessutom behov av kompletteringar som framkommit vid översyn av datamaskinernas utformning med hänsyn till en ökad belastning.

Underrättelsetjänstens behov av datamaskinkapacitet kommer att tas upp i samband med utformningen av kraven på den fjärde stora datamaskinen (Dagny).

Försöksverksamhet med mindre datamaskiner avseende system både för operativ och taktisk ledning och för fredsadministration kommer att pågå fram t. o. m. budgetåret 1978/79. Nuvarande erfarenheter av tillämpningar av små datamaskiner medger inte önskad precision i uppskattningar av deras möjligheter och resursbehov. Förändringar gentemot nuvarande planer kan därför bli aktuella i anslutning till att ytterligare erfarenhet vinns under försöksperioden.

Små datamaskiner för operativ och taktisk ledning (LEO, KOS/E1, KOS/SEKTOR) kommer att anskaffas omkring budgetåret 1981/82. För fredsadministration och operativa stödsystem kommer små datamaskiner att anskaffas budgetåren 1978/81. Fr. o. m. budgetåret 1980/81 tas för varje år upp betalningsmedel motsvarande två små datamaskiner för användning inom fredsadministrationen. Nuvarande planer innebär således att anskaffningarna av små datamaskiner intensifieras fr. o. m. budgetåret 1980/81, vilket stämmer överens med tidsplanerna för pågående försöksverksamhet.

I programplanen tas inga betalningsmedel upp separat för anskaffning av programvara. Aktuella anskaffningar av programvara får förutsättas ingå i anskaffningar av generella datamaskiner. Försöken med små datamaskiner får utvisa om det framöver är aktuellt att åter ta upp utvecklingen av egna programvaror. Inriktningen är tills vidare att upprätthålla kunskaper inom området som kan utnyttjas vid anskaffningar och systemutveckling.

Omfattande utveckling pågår av system som inriktas mot terminaler. Enligt nuvarande bedömningar finns det ett behov under programplaneperioden av anskaffning av 800 till 900 terminaler förutom terminaler för programutveckling och bearbetningar.

För att täcka behovet av datamaskinkapacitet hos försvarets forskningsanstalts kvarvarande enheter i Stockholmsområdet har betalningsmedel inplanerats budgetåret 1981/82. Betalningsmedel har också avsatts för forskningsanstaltens behov av datamaskinkapacitet i Linköping och Umeå. Upphandlingen för huvudavdelning 3 i Linköping pågår och utrustningar planeras att levereras under sommaren 1978.

Betalningsmedel för ersättning av försvarets radioanstalts datamaskin Saab D 22 inplaneras under budgetåret 1981/82.

För att tillgodose behoven av kompletteringar av datamaskinen DEC-10 vid Stockholms datamaskincentral för högre utbildning och forskning har medel inplanerats under budgetåren 1978/79 och 1979/80. Institutet förutsätter dock att kompensation utgår så att belastningen på försvarsramen inte blir större än som motiveras av försvarets myndigheters efterfrågan.

Befintlig datamaskinutrustning vid flygtekniska försöksanstalten kan bli aktuell för ersättning under budgetåret 1978/79.

Den av rationaliseringsinstitutet beräknade utvecklingen av betalningsmedlen under anslaget Anskaffning av datamaskiner framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/1981	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
34 000	31 600	24 000	19 000	34 000	12 000	120 600

[1] Prisläge februari 1976.

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden för anskaffning av datamaskiner samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Bemyndigandebehov	–	23 600	33 000	17 000	3 000	3 000	79 600
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	50 990	42 990	51 990	49 990	18 990	9 990	–

IX 1. Anskaffning av datamaskiner

1976/77	Utgift	23 706 132	Behållning	1 300 957
1977/78	Anslag	34 000 000		
1978/79	Förslag	10 000 000		

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredraganden
Anskaffning av datamaskiner	24 000	23 706	34 000	31 600	10 000
Kostnader	**24 000**	**23 706**	**34 000**	**31 600**	**10 000**
Avgår:					
Förbrukning av anslagsbehållning	-23 999	23 705	–	–	–
Medelsbehov	**1**	**1**	**34 000**	**31 600**	**10 000**

Budgetåret 1976/77

Datamaskinutvecklingen inom försvaret har främst präglats av övergången från datamaskinerna Saab D 23 till datamaskinerna Univac 1100. Denna omläggning planeras vara avslutad under första halvåret 1978.

Budgetåret 1977/78

Under budgetåret 1977/78 beställs bl. a. datamaskinutrustning till försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 3 i Linköping, kompletterande utrustning till datamaskinerna Univac 1100 samt mindre datamaskiner och terminaler för aktuella informationssystem.

Budgetåret 1978/79

Försvarets rationaliseringsinstitut

Anslaget bör föras upp med 31 600 000 kr. och ett beställningsbemyndigande om 23 600 000 kr. inhämtas.

De begärda betalningsmedlen är avsedda för att betala datamaskinutrustning m. m. som har beställts med stöd av lämnade beställningsbemyndiganden.

Under budgetåret 1978/79 skall bl. a. följande utrustning m. m. beställas och/eller betalas.

a) Förstärkning av central kommunikationsutrustning vid datamaskinerna Berta och Cecilia/Ny samt av skiv- och bandminneskapaciteten vid samtliga datamaskiner av typ Univac 1100.

b) Mindre datamaskiner för vissa system för operativ och taktisk ledning och fredsadministration.

c) Terminalutrustningar för olika informationssystem.

d) Datamaskinutrustningar för försvarets forskningsanstalts huvudavdelningar 3 och 4.

e) Komplettering av datamaskinen DEC-10 vid Stockholms datamaskincentral.

Föredraganden

Överbefälhavaren har i sin programplan anmält att den översiktliga informationssystem- och datakraftplan för försvaret som han har tagit fram skall granskas på nytt mot bakgrund av kostnadsfördyringar och planeringssituationen i övrigt inom försvaret. Som jag tidigare (s. 67) har nämnt är jag därför inte beredd att nu ta ställning till den inriktning av verksamheten under programplaneperioden som rationaliseringsinstitutet har angett.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Huvuddelen av medlen behövs för att betala utlagda beställningar. Som jag har nämnt tidigare (s. 76) bör ett ställningstagande till att anskaffa datamaskinutrustning för försvarets forskningsanstalt anstå till dess att underlag för anskaffningen föreligger. Jag har därför inte beräknat några medel för detta ändamål.

I enlighet med rationaliseringsinstitutets förslag bör bemyndigande inhämtas att för nästa budgetår medge beställningar av datamaskinutrustningar till ett belopp av 23,6 milj. kr. Liksom tidigare bör det få ankomma på

regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Anskaffning av datamaskiner* för budgetåret 1978/79 anvisa att investeringsanslag av 10 000 000 kr.,
2. medge att datamaskinutrustning beställs till en kostnad av – utöver tidigare medgivet belopp – högst 23 600 000 kr.

3 Civilförsvaret

3.1 Verksamheten under det senast förflutna budgetåret (1976/77)

Av civilförsvarsstyrelsens årsredovisning framgår att den planerade verksamheten inte har kunnat genomföras till alla delar. Anledningen härtill är dels oförutsedda kostnader, dels det förhållandet att civilförsvarsstyrelsen har varit inne i ett skede av omfattande förberedelser för omställning av såväl fredsorganisation som krigsorganisation.

Den nya organisationen för civilförsvarsstyrelsen beräknas vara genomförd första halvåret 1978. Omlokalisering av styrelsen till Karlstad har förberetts till den 1 juli samma år. Personalomsättningen på de tjänster som berörs av omlokaliseringen har varit ca 25 % under budgetåret 1976/77. I övrigt har inom fredsorganisationen en ny skol- och förrådsorganisation planenligt genomförts under budgetåret i samtliga områden utom område Väst, där dock en provisorisk organisation för förrådsverksamheten har inrättats.

Under budgetåret har förberedelserna för att övergå till ändrad krigsorganisation (Org. 80) fortsatt. I samband härmed har ett nytt grundutbildningssystem införts från den 1 juli 1977. Övningssystemet avses bli infört den 1 juli 1978. Förberedelserna härför har pågått under budgetåret 1976/77.

Åtgärderna för att förbättra rekryteringsläget har fortsatt, bl. a. för att öka rekryteringen av kvinnor. Andelen kvinnor i krigsorganisationen är dock som tidigare bara 15 %.

Förberedelser för att införa det nya systemet för kommunal skyddsrumsplanering den 1 juli 1979 har pågått under budgetåret. För medverkan i skyddsrumsutredningens arbete har relativt stora resurser tagits i anspråk. Ett datorbaserat administrationssystem har tagits fram för ändamålet. En omfattande utbildning i skyddsrumsplanering har bedrivits under budgetåret för kommunala planerare och beslutsfattare, statliga myndigheter samt privata konsultföretag och entreprenörer. Uppföljning av kommunernas planeringsarbete har påbörjats.

Under budgetåret har en begränsad försöksverksamhet avseende information om civilförsvar på regional nivå genomförts i Värmlands och Östergötlands län. Syftet har varit att bredda den nuvarande informationsverksamheten till att omfatta sådana grupper och organisationer som normalt inte nås av det nuvarande informationsutbudet och att stimulera till debatt om civilförsvaret.

Styrelsen har vidare tillsammans med rikskommittén för självskydd sett över inriktning och innehåll i den nuvarande självskyddsutbildningen för att därigenom främst öka allmänhetens motivation för utbildningen.

Vad gäller utbildning av civilförsvarspersonal m. m. har planerad verksamhet genomförts endast till ca 85 %. Antalet utbildade under budgetåret

uppgick till ca 13 000. Antalet elevdagar var sammanlagt ca 155 000, dvs. ca 40 000 mindre än föregående budgetår och ca 25 000 mindre än vad som har angetts i regleringsbrevet för budgetåret 1976/77. Den övervägande delen av minskningen hänför sig till övningsverksamheten. Begränsningen är främst en följd av ökade kostnader för förmåner till civilförsvarspliktiga och vissa andra kostnadsökningar som inte har varit förutsedda. Civilförsvarsutbildning av allmänheten har omfattat ca 200 000 personer, dvs. samma omfattning som under närmast föregående budgetår.

Planerade investeringar för anskaffning av anläggningar till fredsorganisationen har under budgetåret inte kunnat genomföras till alla delar. Verksamheten har avsett fortsatta arbeten för att ställa i ordning utbildningsanläggningar och förråd för materiel.

Förvaltning, underhåll och förrådsverksamhet, anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation samt forskning, försök och utveckling har i huvudsak genomförts enligt planerna.

Beträffande det ekonomiska utfallet för budgetåret 1976/77 vill jag anföra följande.

Civilförsvarets utgiftsram – exkl. investeringar för bistånds- och katastrofutbildningen – var i prisläge februari 1975 167 280 000 kr. Efter omräkning till medelprisläget för budgetåret enligt nettoprisindex motsvarar detta avrundat 200,3 milj. kr. Detta belopp skall ökas med 1 milj. kr. på grund av att utgiftsramen för budgetåret 1975/76 underskreds (prop. 1976/77:100 bil. 7 s. 13) och 1,2 milj. kr. för investeringar i bistånds- och katastrofutbildningen i Sandö. Beloppet skall vidare minskas med 2 milj. kr. som har tagits i anspråk för vissa arbeten vid civilförsvarsskolan i Rosersberg under reservationsanslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. Det tillgängliga utrymmet inom civilförsvarsramen budgetåret 1976/77 var alltså (200,3 + 1,0 + 1,2 – 2,0) 200,5 milj. kr.

Enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning uppgick utgifterna inom civilförsvarsramen till avrundat 217,7 milj. kr. Utgifterna var alltså 17,2 milj. kr. högre än den tillgängliga ramen.

Överskridandet beror väsentligen på ändrade regler (1976:276) för statsbidrag till kostnader som kommunerna har haft för att uppföra ledningscentraler, observationsplatser, skyddsrum för framskjutna enheter och branddammar för civilförsvaret. Bidrag utgår numera med ersättning för kommunernas hela kostnad mot tidigare två tredjedelar av kostnadens belopp. Enligt övergångsbestämmelserna till lagen skall de nya reglerna tillämpas även på ansökningar om statsbidrag som har ingivits för prövning men inte har slutligt avgjorts före lagens ikraftträdande. Riksdagen har bemyndigat regeringen att medge att statsbidrag utgår för nämnda ändamål inom en kostnadsram av ytterligare 17 380 000 kr. (prop. 1976/77:101, FöU 1976/77:6, rskr 1976/77:125). Regeringen kommer med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 284, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) så

långt möjligt att beakta överskridandet när utgifterna för civilförsvar utom skyddsrum budgetåret 1977/78 prisregleras.

I följande sammanställning lämnas en jämförelse mellan budgeterade och verkliga utgifter för budgetåret 1976/77. Vid jämförelsen bör observeras att budgeterade värden är angivna i prisläge februari 1975, medan utfallet anges i löpande priser. Som jag har redovisat tidigare steg prisnivån enligt nettoprisindex med 19,73 % från februari 1975 till medelprisläge 1976/77.

Huvudprogram/produktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1975)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Förvaltning	29,3	34,8	+ 18,8
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	28,0	36,1	+ 28,9
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	4,9	5,2	+ 6,1
Underhåll och förrådsverksamhet	21,7	25,7	+ 18,4
Materielanskaffning m. m.	30,7	37,5	+ 22,1
Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar	12,2[1]	9,6[2]	- 21,3
Anskaffning av skyddsrum m. m.	39,7	66,2	+ 66,8
Forskning, försök och utveckling	1,9	2,3	+ 21,1
	168,4	**217,4**	**+ 29,1**

[1] Varav 1 170 000 kr. för investeringar för biståndS- och katastrofutbildning.
[2] Varav 2 668 000 kr. för investeringar för biståndS- och katastrofutbildning.

Som framgår av sammanställningen varierar de procentuella avvikelserna mellan budgeterade värden och verkligt utfall kraftigt. Liksom för det militära försvaret beror detta bl. a. på att prisregleringsmedlen inte har fördelats proportionellt på produktionsområdena utan tagits i anspråk inom de områden där behovet har varit störst. Avvikelsen beträffande verksamheten för anskaffning av skyddsrum m. m. hänger samman med det förut nämnda överskidandet på grund av ändrade statsbidragsregler.

Medelsförbrukningens procentuella fördelning på produktionsområden under budgetåren 1972/73–1976/77 framgår av följande tabell.

Produktionsområden	1972/73 (%)	1973/74 (%)	1974/75 (%)	1975/76 (%)	1976/77 (%)
Förvaltning	21,3	20,5	19,8	18,3	16,0
Utbildning av civilförsvars-personal m. m.	10,6	16,2	17,3	18,6	16,6
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	2,1	2,2	1,9	2,8	2,4
Underhåll och förrådsverksamhet	13,3	14,0	13,3	12,0	11,8
Materielanskaffning m. m.	20,3	22,3	21,9	20,6	17,2
Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar	3,9	2,7	3,9	6,0	4,4
(varav för bistånds- och katastrofutbildning)	(–)	(1,1)	(0,2)	(3,3)	(1,2)
Anskaffning av skyddsrum m. m.	27,8	21,2	20,6	20,6	30,5
Forskning, försök och utveckling	0,7	0,9	1,3	1,1	1,1
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1976/77.

3.2 Verksamheten under innevarande budgetår (1977/78)

Verksamheten under budgetåret 1977/78 bedrivs enligt de riktlinjer som finns angivna i prop. 1976/77:74 bil. 1 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311).

Civilförsvarsstyrelsen organiseras om under budgetåret. Omorganisationen avser de delar av styrelsen som vid budgetårets slut skall flytta till Karlstad.

Omfattningen av utbildnings- och övningsverksamheten kommer i huvudsak att vara oförändrad. De av statsmakterna godtagna nya riktlinjerna för verksamheten tillämpas i utbildningen fr. o. m. budgetåret 1977/78. Förberedelser pågår för att senare kunna tillämpa det nya systemet även beträffande övningsverksamheten.

Materielanskaffningen är främst inriktad på fortsatt komplettering av utrustningen för krigsorganisationen samt anskaffning av skyddsmasker för befolkningen.

Utbyggnaden av ledningscentraler och andra anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation pågår enligt tidigare planer men med vissa begränsningar. Jag vill erinra om att den budgeterade kostnadsramen för denna verksamhet har överskridits kraftigt under budgetåret 1976/77 på grund av att bidrag till kommunerna numera utgår med ersättning för kostnadens hela belopp. Civilförsvarsstyrelsen har i sin produktionsplan för ifrågavarande anläggningsverksamhet för perioden 1978/79–1982/83 räknat med betydande förseningar i utbyggnaden med hänsyn till det uppkomna betalningsläget. Förseningen drabbar i första hand moderniseringen av äldre ledningscentraler men även viss nyproduktion. Jag finner det ofrånkomligt att ändringar i planeringen av det slag som civilförsvarsstyrelsen räknar med under nästkommande programplaneperiod genomförs redan under budgetåret 1977/78 och att verksamheten sålunda i möjlig omfattning begränsas med hänsyn till den utgiftsram som har anvisats.

Skyddsrumsbyggandet fortsätter enligt oförändrade principer i avvaktan på att bestämmelserna i civilförsvarslagen om ett nytt skyddsrumssystem träder i kraft. Planläggningen för utbyggnad av skyddsrum pågår i de berörda kommunerna. Civilförsvarsstyrelsen utarbetar produktionsbestämmelser och administrativa rutiner för verksamheten.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag har anfört om verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1977/78.

3.3 Civilförsvarets fortsatta utveckling

3.3.1 Inledning

Innan jag behandlar civilförsvarets fortsatta inriktning vill jag lämna en kort översikt över hur försvarets planerings- och ekonomisystem tillämpas inom civilförsvarets verksamhetsområde.

Grundtanken i systemet är att särskild vikt skall läggas vid att ange de långsiktiga målen, så att de kan tjäna som vägledning vid planering och genomförande av verksamheten.

Planeringen inom civilförsvaret är inriktad dels på att underhålla och utveckla enheter i krigsorganisationen för ledning och undsättning m. m. dels på att vidta åtgärder i förebyggande syfte, främst genom att bygga skyddsrum. Vid genomförandet av den planerade verksamheten skall eftersträvas att delegera besluten så långt ned i organisationen som möjligt.

Liksom i det militära försvaret utgörs huvudfunktionerna i civilförsvaret av en operativ funktion, en programfunktion och en produktionsfunktion. Den operativa funktionen utgörs av det operativa krigsförberedelsearbetet. Inom civilförsvaret utförs detta arbete i civilförsvarsstyrelsen samt hos civilbefälhavare och länsstyrelser. Arbetet består till stor del av planläggning för att genomföra utrymning och inkvartering av befolkningen, användning av tillgängliga skyddsrum, alarmering m. m. Programfunktionen – som avser ansvaret för att formulera mål för programmen, fördela resurser och kontrollera att målen uppfylls – utövas under regeringen av civilförsvarsstyrelsen. Produktionen slutligen utförs huvudsakligen under ansvar av civilförsvarsstyrelsen och länsstyrelserna samt vad gäller skyddsrum även av kommunerna.

Civilförsvaret hänförs till ett enda huvudprogram. Inom detta finns delprogram för Ledning i krig, Utrymning, Skydd för allmänheten, Undsättning och Allmän administration. Delprogrammen är i första hand att betrakta som avvägningsprogram som främst används i den långsiktiga planeringen och vid avvägningsdiskussioner.

Verksamheten i civilförsvaret indelas i följande produktionsområden.

Förvaltning
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.
Civilförsvarsutbildning av allmänheten
Underhåll och förrådsverksamhet
Materielanskaffning m. m.
Anskaffning av anläggningar för utbildnings- och förrådsverksamhet
Anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation
Forskning, försök och utveckling.

I den långsiktiga planeringen sker en avvägning mellan produktionsområdena enligt indelningen Vidmakthållande (huvudsakligen Förvaltning samt Underhåll och förrådsverksamhet), Omsättning och tillförsel samt Forskning och utveckling.

Anslagen till civilförsvaret är följande.

G 1. Civilförsvar

G 2. Civilförsvar: Skyddsrum

II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar

I det följande sammanfattar jag först civilförsvarsstyrelsens programplan för huvudprogrammet. Den har utarbetats på grundval av regeringens anvisningar. Jag övergår därefter till att redovisa mina ställningstaganden till programplanen.

3.3.2 Civilförsvarsstyrelsen

Civilförsvarsstyrelsen erinrar inledningsvis om den syn på den säkerhetspolitiska inriktningen och den internationella utvecklingen som enligt 1977 års försvarsbeslut skall ligga till grund för planeringen.

Beträffande den svenska samhällsutvecklingens betydelse för civilförsvarets planering påminner styrelsen om att förutsättningarna för att samordna civilförsvaret med den kommunala verksamheten f. n. studeras. I detta sammanhang är utvecklingen av samhällets räddningstjänst i fredstid av stort intresse. Styrelsen erinrar vidare om att sjukvårdens förhållanden i krig f. n. utreds och att planläggningen av kommunal beredskap numera också omfattar landstingskommunernas verksamhet. Under den kommande programplaneperioden beräknas övningar kunna genomföras i de kommuner som är viktigast från beredskapssynpunkt.

En allmän tendens bedöms vara att samhällets sårbarhet ökar bl. a. beroende på fortsatt koncentration av befolkning och produktion till större tätorter, fortsatt utbyggnad av tekniska system med bristande reservfunktioner och fortsatt importberoende. Tätorterna är beroende av omfattande system för försörjning med vatten, avlopp, värme och elenergi. Värmeverk bedöms under 1980-talet stå för hälften av landets lokaluppvärmning. Detta skapar en betydande sårbarhet under krigsförhållanden. Civilförsvarsstyrelsen har börjat kartlägga radioaktiva och kemiska risker i samhället i samverkan med försvarets forskningsanstalt och andra intressenter.

Civilförsvarets verksamhet omfattar delprogram för ledning i krig, utrymning, skydd för allmänheten, undsättning och allmän administration. Enligt civilförsvarsstyrelsens grundläggande överväganden bör inriktningen av civilförsvaret på lång sikt vara följande.

Civilförsvarets åtgärder skall kunna ledas och samordnas och samverkan skall ske med övriga totalförsvarsgrenar och samhällsorgan. Strävan skall vara att bygga vidare på fredssamhällets resurser för administration och ledning. Alarmering skall kunna ges i befolkade delar av landet och under

hela krigsförloppet så att befolkningen hinner uppsöka skydd. Larm skall normalt kunna ges 3 minuter före anfall under dagtid och 4 minuter under nattetid i berörda orter och områden, för vissa kustnära orter 2 resp. 3 minuter. Utrymningsplaner skall finnas så att stor flexibilitet är möjlig i det operativa handlandet. Utrymning skall kunna ske dels på grund av hot om anfall från luften, dels på grund av väntade markstrider. Utrymning skall vara planerad över hela vårt lands yta men i första hand skall vissa områden vara planlagda i detalj såsom områden kring troliga mål samt troliga invasions- och markstridsområden.

Skyddsrum som ställts i ordning i fredstid utgör den viktigaste komponenten i skyddet av befolkningen. På mycket lång sikt är målet att helt täcka behovet av skyddsrum vid både bostäder och verksamhetsställen i samtliga skyddsrumsorter. För att snabbt kunna förbättra skyddet där skyddsrum saknas skall anvisningar finnas för att ställa i ordning skyddade utrymmen. Tryckning och distribution av anvisningar samt information skall vara förberedd så att ett snabbt iordningställande kan ske om läget så kräver. Effekten av civilförsvarets åtgärder beror till stor del på befolkningens kunskaper och motivation att företa åtgärder för att förebygga och lindra verkningarna av skador. Självskyddsutbildningen har därför en viktig uppgift. På sikt bör denna utvecklas ytterligare och samordnas med annan verksamhet som rör upplysning till allmänheten, t. ex. om skyddsrum, mörkläggning och skyddade utrymmen.

Organisationen för undsättning bör utvecklas så att förekommande uppgifter kan lösas under ett helt krig, över hela landet och i de skilda miljöer som bestäms av gällande angreppsfall, ett krigs sannolika karaktär och samhällets efter hand förändrade utseende. Människor som skadas genom direkt vapenverkan, ras, bränder, giftiga ämnen eller av andra orsaker skall kunna tas om hand inom rimlig tid med hänsyn till medicinska krav. Människor som är i behov av räddningshjälp i övrigt (hemlösa, flyktingar m. fl.) skall kunna bistås.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att man i närmast föregående programplan syftade till att civilförsvarets krigsorganisation i huvudsak skulle vara uppbyggd i början av 1980-talet i enlighet med 1972 års försvarsbeslut. 1977 års försvarsbeslut syftar enligt civilförsvarsstyrelsen till att göra detta möjligt.

Civilförsvarsstyrelsen bedömer i programplanen för perioden 1978/79–1982/83 att det uppställda målet för planeringen inte kan nås inom den ekonomiska ram som finns. Flera av de grundvärden för planeringen som användes i närmast föregående programplan har ändrats. Särskilt gäller detta storleken på ersättningarna till civilförsvarspliktiga vid utbildning och övning. Statistik från verksamheten under våren 1977 visar att den genomsnittliga ersättningen uppgår till 147 kr. för dag i stället för förut beräknade 100 kr. för dag. Detta medför ökade kostnader med ca 45 milj. kr. under hela den kommande programplaneperioden. Ett annat förhållande som påverkar

både utbildningssidan och förvaltnings- och förrådsverksamheten är ökade hyreskostnader. Hyresökningen hänför sig till ändrade principer för att beräkna hyreskostnader och till att under perioden nytillkommande hyror inte har kunnat beaktas i tillräcklig omfattning. De ökade hyreskostnaderna är för hela programplaneperioden ca 24,5 milj. kr.

Med anledning av bl. a. dessa förändringar har civilförsvarsstyrelsen varit tvungen att minska produktionen under programplaneperioden i flera avseenden i förhållande till beräkningarna i den tidigare programplanen. Minskningarna har skett främst inom områdena utbildning av civilförsvarspliktiga och anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation.

Civilförsvarsstyrelsens avvägning av verksamheten inom given ekonomisk ram innebär att antalet elevdagar måste minskas från ca 290 000 elevdagar vid fullt uppbyggt system till ca 223 000 elevdagar i ett så kallat stabiliserat läge som inträffar under budgetåret 1983/84. Försvarsbeslutet anger att balans måste finnas mellan grundutbildning och övning av befäl och manskap. I vissa fall kan grundutbildningen få begränsas för att ge utrymme åt övningar som det är angeläget att genomföra. Dessa riktlinjer har väglett civilförsvarsstyrelsen vid nedskärningen av den tidigare planerade grundutbildnings- och övningsvolymen. Förslagen innebär ingrepp i både grundutbildnings- och övningssystemet.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller vidare att utbildningsverksamheten har varit avsedd att genomföras vid fem skol- och förrådsanläggningar. Därvid har utgångsvärdet varit att det nya utbildningssystemet fullt utbyggt skulle svara mot en produktion av ca 290 000 elevdagar. Medelstilldelningen och den nu planerade omfattningen av grundutbildning och övning för kommande femårsperiod innebär enligt civilförsvarsstyrelsens uppfattning att planeringen måste utgå från enbart fyra skol- och förrådsanläggningar. Beräkningarna i programplanen grundar sig på att en ny skol- och förrådsanläggning bör vara klar under budgetåret 1983/84. Verksamheten i Katrineholm avses pågå i nuvarande organisation och på nuvarande platser under hela programplaneperioden.

Civilförsvarsstyrelsen ställer i övrigt sammanfattningsvis upp följande mål för verksamheten under programplaneperioden.

Den beslutade och i 1977 års försvarsbeslut förutsatta nya krigsorganisationen för ledning och undsättning (Org. 80) skall genomföras under perioden 1978/79–1980/81. Övergången till ett nytt grundutbildnings- och övningssystem har inletts. Med hänsyn till att utbildnings- och övningsverksamheten av ekonomiska skäl behöver begränsas kommer utbildningssystemet och principerna för organisationen att studeras ytterligare.

Huvuddelen av krigsorganisationen skall kunna mobiliseras inom tre dygn. Snabbmobiliserade enheter, som införs i den nya krigsorganisationen, skall kunna mobiliseras inom 24 timmar. Personalen i dessa enheter behöver därför övas i mobilisering mer än annan personal och huvuddelen av

utrustningen måste anskaffas och förrådsställas enhetsvis.

Utbyggnaden av ledningscentraler, skyddsrum för framskjutna enheter och krigsbranddammar för civilförsvaret fortsätter under perioden. Anskaffningen av anläggningar för krigsorganisationen minskas dock i jämförelse med beräkningarna i föregående programplan.

Befintlig materiel till krigsorganisationen skall kompletteras och omsättas. Möjligheterna att utnyttja sådan utrustning som kan anskaffas vid beredskap genom att ta i anspråk befintlig materiel med förfoganderätt skall klarläggas. De snabbmobiliserade enheterna skall i fred tillföras all utrustning utom fordon.

Skyddsmasker för befolkningen bör anskaffas och produktionsberedskap för ytterligare sådan anskaffning vid beredskapstillstånd uppehållas enligt oförändrade riktlinjer.

Under perioden skall principerna för utrymning, inkvartering och flyktingmottagning anpassas till 1977 års försvarsbeslut. Omfattningen i stort av planläggningen skall behållas men ökad flexibilitet eftersträvas. Detta innebär bl. a. att utrymning av markstridsområden bör kunna ske över i stort sett hela landet. Förutsättningar för planläggningen av inkvarteringskapacitet med hänsyn till bostäder, transporter och försörjning skall klarläggas i samråd med berörda totalförsvarsmyndigheter.

Organisatoriska och andra förbättringar av alarmeringsfunktionen skall fullföljas. Bl. a. skall utrustningar för alarmeringsledning i luftförsvarscentraler anskaffas i takt med flygvapnets och stridsledningens utveckling. Ny manöverutrustning och utrustning för luftförsvarsorientering skall installeras i ledningscentraler och telefonstationer m. m.

Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt alarmeringens yttäckning. Civilförsvarsstyrelsen framhåller att alarmeringssystemet behöver byggas ut som en följd av den nya skyddsrumsplaneringen. Medel har dock endast i begränsad omfattning planerats in under programplaneperioden för detta ändamål.

Under planeringsperioden utvecklas informationssystem för den fredstida planeringen och den operativa verksamheten under beredskap och krig. Målet är att införa ett informationssystem som tillgodoser behoven främst mot bakgrund av planerings- och ekonomisystemets krav på underlag för planering, ekonomisk redovisning samt prestations- och programvärdering. Informationssystemet skall vidare förbättra möjligheterna att leda civilförsvarsverksamheten under beredskap och krig.

Civilförsvarsstyrelsen har under budgetåret 1976/77 genomfört försöksverksamhet med civilförsvarsinformation på regional nivå. Syftet med denna information har varit att bredda informationsverksamheten till att omfatta sådana grupper och organisationer som normalt inte nås av informationsutbudet och att stimulera till debatt om civilförsvaret. Styrelsen bedömer att erfarenheterna av försöksverksamheten är så goda att en permanent organisation för civilförsvarsinformation på regional nivå bör skapas.

Målgrupperna bör bl. a. vara folkrörelseorganisationer, kommunalt och landstingskommunalt förtroendevalda, fackliga och politiska organisationer, ungdomsskolan och folkhögskolorna, ungdomsorganisationer och idrottsrörelsen.

Den verksamhet som avser skyddsrum för befolkningen kännetecknas av att man under programplaneperioden går över till det nya systemet för planering och byggande av skyddsrum. Under budgetåret 1978/79 skall besked om skyddsrumsbyggande börja lämnas till dem som avser att påbörja ny- eller tillbyggnader av bostadshus eller anläggningar efter den 30 juni 1979. För detta ändamål behövs bemyndiganden som kommer att motsvaras av betalningsmedel under kommande budgetår. För att nå den inriktning av skyddsrumsbyggandet som försvarsbeslutet 1977 anger har för vart och ett av budgetåren under perioden räknats med ett bemyndigande av 165 milj. kr. i prisläge februari 1977. Civilförsvarsstyrelsen framhåller emellertid att beräkningarna av medelsbehovet för att förse tillkommande byggnader med skyddsrum tyder på att denna planeringsram inte kommer att vara tillräcklig.

I programplanen redovisas det behov av bemyndiganden och betalningsmedel som behövs till dess att det nya skyddsrumssystemet börjar tillämpas. Sålunda planeras under perioden in medel för statsbidrag till skol- och trafikantskyddsrum och modernisering av vissa större skyddsrum. För att minska bristen på skyddsrum i de större städernas inneområden har avtal träffats med dem som bygger att mot ersättning anordna skyddsrumsplatser utöver vad som följer av skyldighet enligt lag. Avtalen omfattar ca 18 000 platser och fortsatt verksamhet planeras fram till den 1 juli 1979. Under samma tid beräknas statsbidrag utgå till skyddsrum som enligt civilförsvarslagen i dess äldre lydelse anordnas i flerfamiljshus. I programplanen antas att 78 000 skyddsrumsplatser kommer att produceras i flerfamiljshus med rätt till bidrag. Bemyndigande och betalningsmedel för dessa beräknas under perioden. Inom planeringsramen avsätts vidare medel för den kontroll av skyddsrumsbeståndet som civilförsvarsstyrelsen utövar.

Civilförsvarsstyrelsen har sökt beräkna det behov av skyddsrumsplatser som uppkommer under programplaneperioden i det nya skyddsrumssystemet.

Behovet delas upp på sektorerna bostäder, förskolor, hotell, industrier, kontor, lager, serviceinrättningar, sjukvårdsinrättningar, skolor, trafikanläggningar och övrigt. Omfattningen av nybyggnadsverksamheten beror på en mängd faktorer som är svåra att förutse, såsom konjunktur, byggnadskostnadsutveckling, kreditmöjligheter och politiska ställningstaganden. Prognoserna blir därför behäftade med relativt stora osäkerheter. De framtagna prognoserna bygger på information om hur nybyggnadsvolymen har varierat under de senaste åren och på de planer om framtida byggande som finns hos kommuner och branschorganisationer. Antalet lägenheter för vilka preliminärt statligt bostadslån beviljas antas vara 60 000 under budget-

året 1978/79 och 66 000 under vartdera av budgetåren 1979/80–1982/83.

Civilförsvarsstyrelsens beräkning framgår av följande sammanställning. Den erforderliga nybyggnaden av skyddsrum under programplaneperioden anges till ca 190 000 platser till en kostnad av ca 220 milj. kr. årligen (prisläge februari 1977).

Typ av anläggning	Platsbehov	Erforderlig produktion för att täcka platsbehovet	Kostnad kr./plats (genomsnittligt)	Kostnad totalt (milj. kr.)
Bostadshus	119 200	99 400	1 136	113
Samfärdsel	900	900	1 033	1
Industri	17 000	17 000	1 329	23
Skolor	27 000	30 000	1 173	35
Förskolor	20 000	13 600	1 386	19
Vårdanläggningar	7 000	7 000	818	6
Hotell	1 300	1 300	764	1
Kontor och butiker	24 000	22 600	984	22
	217 000	**192 000**	**1 149**	**220**

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att det redovisade behovet av skyddsrumsplatser är ett minimibehov, som motsvarar det antal som behövs på grund av beräknad nytillkommande bebyggelse. I befintliga byggnader som ligger i närheten av nybyggnader kan finnas överskott eller underskott av skyddsrumsplatser. Detta påverkar beräkningen av det antal skyddsrumsplatser som behövs i samband med den fortlöpande nybyggnadsverksamheten. Underskottet av skyddsrumsplatser i anslutning till nybyggnadsverksamheten kommer säkerligen att vara större än överskottet. Hur mycket det verkliga behovet överskrider det som har redovisats i tabellen är svårt att uppskatta innan erfarenheter från den nya skyddsrumsplaneringen har hunnit utvärderas.

Vid beräkningen av kostnaderna har civilförsvarsstyrelsen använt det förslag till normalkostnad för skyddsrum som har lagts fram av 1975 års skyddsrumsutredning (Ds Fö 1977:1). För beräkning av prisförändringar har byggnadsprisindex använts. Hänsyn har också tagits till de tekniska förändringar av skyddsrummen som civilförsvarsstyrelsen anser vara nödvändiga för att skyddsrummen skall ha den skyddsförmåga som 1977 års försvarsbeslut avser. Enligt styrelsen bör det ändrade utförandet ligga till grund för beräkningen av normalkostnaden för skyddsrum.

Enligt regeringens anvisningar skall civilförsvarsstyrelsen redovisa de grunder för prioritering av resurserna som bör tillämpas med avseende på olika skyddsrumsorter.

Skyddsrumsplaneringen samordnas med övrig kommunal samhällsplanering. Efter hand som skyddsrumsplanerna färdigställs får man därför ett gott underlag för att i stort bedöma de totala skyddsrumsbehoven. Eftersom planerna också skall inrymma förslag till lämpliga byggnader där skyddsrum

kan anordnas, ger skyddsrumsplanen även underlag för att bedöma möjligheter och former för att tillgodose behoven. Om resurserna inte räcker till för att fatta beslut om skyddsrumsbyggande i den takt som behövs för att förverkliga planerna måste prioritering tillgripas.

Innan skyddsrumsplanerna har färdigställts och erfarenhet vunnits av hur det nya skyddsrumssystemet fungerar kan detaljerade prioriteringsregler inte anges. Under systemets inkörningsperiod bör skyddsrum i första hand tillkomma i områden där risken för bekämpning är särskilt stor, dvs. i närheten av tänkbara bekämpningsmål och i tänkbara invasionsområden. I andra hand bör tättbefolkade områden komma i fråga. Dessa områden kan rymma både bostadsbebyggelse i form av flerfamiljshus och verksamhet i form av kontor, industrier o. d. Vid bekämpning kan stora förluster uppkomma om skydd saknas. Till en tredje grupp kan hänföras områden med gles bebyggelse som inte är belägen i närheten av tänkbara bekämpningsmål.

Enligt regeringens anvisningar skall civilförsvarsstyrelsen utöver planeringen inom angiven planeringsram för skyddsrum planera särskilda skyddsrumsåtgärder som kan vidtas om konjunkturskäl ger anledning därtill. Åtgärderna skall främst avse skyddsrum som kan byggas på allmän plats eller ställas i ordning i befintliga bergtunnlar eller andra underjordiska utrymmen samt förberedelser för att under civilförsvarsberedskap kunna ställa i ordning skyddsrum i utrymmen som är lämpliga härför.

För att åtgärder av detta slag skall kunna vidtas med kort varsel krävs det att skyddsrumsåtgärder finns färdigprojekterade så att objekt som är lämpliga med hänsyn till konjunkturläget och sysselsättningsläget kan upphandlas med kort varsel. Tänkbar volym skyddsrumsbyggande av konjunkturskäl bedöms uppgå till ca 15 milj. kr. för år. För att kunna välja ut denna volym behövs projekt för ca 60 milj. kr. Projekteringskostnaden för objekt av här angivet slag beräknas uppgå till ca 10 % av totalkostnaden. Den årliga kostnaden för projektering beräknas uppgå till 1,2 milj. kr.

Civilförsvarsstyrelsen behandlar också åtgärder som kan vidtas för att ordna skyddsrum i annat sammanhang än vid ny- och tillbyggnader. I många områden föreligger det brister på skyddsrum som inte kan väntas bli täckta inom rimlig tid i samband med ny- och tillbyggnader. Enligt det nya skyddsrumssystemet kan sådana brister täckas genom att särskilda skyddsrum byggs enligt 40 § civilförsvarslagen i dess nya lydelse (1975:712) eller genom att skyddsrum anordnas vid beredskapstillfälle i lämpliga utrymmen, s. k. beredskapsutrymmen enligt 22 § samma lag.

Under programplaneperiodens början kommer ett antal skyddsrum att ställas i ordning genom att äldre skyddsrum moderniseras. I framtiden kan åtgärder behöva vidtas för att anskaffa skyddsrum enligt de nämnda lagrummen i en mera planerad omfattning. Civilförsvarsstyrelsen planerar in ett begränsat utrymme för dessa slag av åtgärder under perioden.

Med utgångspunkt i att planeringsramen för skyddsrum enligt anvisning-

arna för planeringen skall vara 165 milj. kr. för år (prisläge februari 1977) redovisar civilförsvarsstyrelsen följande planeringsinriktning för programplaneperioden 1978/79–1982/83 (milj. kr.) Beloppen är enligt styrelsen att betrakta som ungefärliga. Till statsbidrag till skol- och trafikantskyddsrum enligt de äldre reglerna beräknas härutöver övergångsvis 29 milj. kr. under perioden.

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83
Besked enligt 32 § civilförsvarslagen (skyddsrum i samband med byggnadslov för ny- och tillbyggnader)	99,5	158,0	158,0	158,0	158,0
Åtgärder som kommunerna vidtar enligt 40 § civilförsvarslagen	46,0	4,7	4,7	4,7	4,7
Bidrag till flerfamiljshus	14,2	–	–	–	–
Bristtäckning enligt avtal	3,0	–	–	–	–
Konjunkturprojektering	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Kontroll av skyddsrum	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
	165,0	**165,0**	**165,0**	**165,0**	**165,0**
Statsbidrag till skol- och trafikantskyddsrum	9,8	9,2	6,9	3,1	–
	174,8	**174,2**	**171,9**	**168,1**	**165,0**

Civilförsvarsstyrelsens fördelning av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Delprogram	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Ledning i krig	44	44	48	41	39	216
Utrymning	5	5	5	5	6	26
Skydd för allmänheten						
Civilförsvar utom skyddsrum	29	31	31	31	31	153
Skyddsrum	41	40	59	118	156	414
Undsättning	117	110	108	108	110	553
Allmän administration	32	31	31	32	32	158
Kostnader	**268**	**261**	**282**	**335**	**374**	**1 520**
Justering på grund av överplanering m. m.[1]	–21	–15	–17	–11	–11	– 75
Betalningsmedel	**247**	**246**	**265**	**324**	**362**	**1 444**

[1] Avser annan verksamhet än skyddsrum.

Civilförsvarsstyrelsens fördelning av betalningsmedlen på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1977; milj. kr.).

Anslag	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
G 1. Civilförsvar	174	197	196	198	192	198	981
G 2. Civilförsvar: Skyddsrum	41	41	40	59	118	156	414
II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	12	9	10	8	14	8	49
	227	**247**	**246**	**265**	**324**	**362**	**1 444**

[1] Prisläge februari 1976.

3.3.3 Föredraganden

Grunderna för civilförsvarets fortsatta utveckling har lagts fast genom 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74 bil. 1, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311). De innebär bl. a. att civilförsvaret skall utformas så att det kan bidra till totalförsvarets fredsbevarande effekt genom förberedelser och åtgärder som stärker befolkningens vilja och förmåga till motstånd. Om vi blir indragna i krigshandlingar eller berörs av verkningarna av krig i vår omvärld är det civilförsvarets uppgift att skydda befolkningen och lindra verkningarna. Civilförsvarets uppgifter är härvid i huvudsak att hänföra till förebyggande och skadeavhjälpande verksamhet.

Under senare år har grundläggande beslut fattats om civilförsvarets utformning. Besluten har främst rört en ny krigsorganisation, ett nytt utbildnings- och övningssystem och nya regler för planering och anskaffning av skyddsrum för befolkningen. Även fredsorganisationen för civilförsvarsstyrelsen, försvarsenheterna vid länsstyrelserna samt den regionala utbildnings- och förrådsverksamheten har nyligen setts över.

Civilförsvarsstyrelsen har i sin programplan för perioden 1978/79–1982/83 utgått från de nu nämnda förutsättningarna. Särskild vikt har lagts vid samhällsutvecklingens betydelse för civilförsvaret. Samhället blir enligt styrelsen alltmer sårbart på grund av koncentration av befolkning och bebyggelse och fortsatt utbyggnad av tekniska system för bl. a. tätorternas försörjning med vatten, avlopp, energi m. m. Civilförsvarsstyrelsen följer upp dessa frågor, som har en mera långsiktig inverkan på civilförsvarets utveckling, vid den perspektivplanering som regeringen har uppdragit åt styrelsen att utföra.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att civilförsvarets åtgärder så mycket som möjligt bör samordnas med övriga totalförsvarsgrenar och samhällsorgan. Bland annat bör förutsättningarna för att kunna förvarna befolkningen vid

flyganfall och genomföra utrymningar klarläggas med hänsyn till hela samhällets intressen. Informationen till allmänheten spelar härvid en stor roll.

Jag vill understryka betydelsen av att civilförsvarets utveckling i största möjliga utsträckning både på kort och lång sikt samordnas med annan verksamhet som rör totalförsvaret. Särskild vikt har lagts vid detta i anvisningarna för den perspektivplanering för civilförsvaret som jag nyss har berört. Bland annat har i detta sammanhang framhållits att civilförsvarets förutsättningar för att i krigstid skydda och rädda liv och egendom till stor del bestäms av det militära försvarets avsedda sätt att verka bl. a. ifråga om luftförsvarets utformning.

Civilförsvarsstyrelsen bedömer i programplanen för perioden 1978/79–1982/83 att de mål för planeringen som angavs i närmast föregående programplan inte kan nås under programplaneperioden inom den ekonomiska ram som har anvisats för verksamheten. Vissa grundvärden för beräkningen av kostnaderna som har använts tidigare vid planeringen har ändrats. Särskilt gäller detta storleken på ersättningsbeloppen till civilförsvarspliktiga vid utbildning och övning samt hyrorna för administration, utbildning och förrådsverksamhet.

Med anledning av bl. a. dessa förändringar har civilförsvarsstyrelsen planerat en något lägre produktion under perioden 1978/79–1982/83 än vad som ingick i det underlag som låg till grund för 1977 års försvarsbeslut. Minskningarna berör främst områdena utbildning av civilförsvarspliktiga och anskaffning av anläggningar för krigsorganisationen. Civilförsvarsstyrelsens avvägning av verksamheten innebär att det årliga antalet elevdagar i utbildnings- och övningsverksamheten begränsas till 223 000. Detta läge beräknas kunna nås under budgetåret 1983/84. Begränsningen av verksamheten kan enligt styrelsen återverka på den planerade utbyggnaden av skol- och förrådsanläggningar.

Jag finner det i likhet med civilförsvarsstyrelsen angeläget att avvägningen inom planeringsramen noga övervägs. Jag ser det som önskvärt att den krigsorganisation för ledning och undsättningsverksamhet som nyligen har beslutats och som innebär en anpassning till totalförsvarets inriktning i övrigt kan fullföljas. Det ligger därför närmast till hands att vid de studier av utbildningssystemet och principerna för organisationen som civilförsvarsstyrelsen avser att genomföra, överväga hur en balanserad utbildnings- och övningsverksamhet kan nås inom tillgängligt planeringsutrymme utan att de tidigare beslutade principerna för bl. a. befälsutbildning och övning frångås. Det bör vara en stark strävan att behålla den inriktning av verksamheten som förutsätts i 1977 års försvarsbeslut. Jag finner inte anledning att förorda någon ändrad inriktning av civilförsvarets utveckling i nu berörda avseenden.

I de fortsatta studierna av utbildnings- och övningsverksamheten bör

också övervägas behovet av skol- och förrådsanläggningar för civilförsvaret. Jag vill erinra om att utbildnings- och övningsverksamheten enligt de riktlinjer som riksdagen har beslutat (prop. 1974:75, FöU 1974:20, rskr 1974:191) skall genomföras vid fem anläggningar. I enlighet härmed har regeringen beslutat att en anläggning, utöver de befintliga anläggningarna i Rosersberg, Katrineholm, Revingeby och Sandö, skall förläggas till Skövde. Jag finner inte anledning att föreslå någon ändring häri. Frågan om att ersätta de nuvarande utbildningsanordningarna i Katrineholm med en ny anläggning får tas upp senare när civilförsvarsstyrelsen har kommit in med det ytterligare underlag som behövs för att kunna ta ställning härtill. Jag vill i sammanhanget erinra om att verksamheten i Katrineholm avses pågå i nuvarande organisation och på nuvarande platser under perioden.

Jag har inte något att erinra mot de mål för verksamheten som civilförsvarsstyrelsen har ställt upp för programplaneperioden. Jag räknar med att rekryteringen av personal till den fastställda krigsorganisationen och utredningarna härom kan genomföras inom en sådan tid att planeringsinriktningen inte behöver ändras under perioden. Jag finner det också vara riktigt att civilförsvarets informationssystem utvecklas för att tillgodose planerings- och ekonomisystemets krav på underlag för planering, ekonomisk redovisning och prestations- och programvärdering samt den operativa verksamheten i krigstid. Jag vill erinra om att utveckling av informationssystem för vilka kostnaderna bedöms överskrida 5 milj. kr. får påbörjas endast efter regeringens medgivande.

Civilförsvarsstyrelsen har föreslagit att den utåtriktade informationen om civilförsvaret breddas och redovisar resultatet av en regionalt bedriven försöksverksamhet. Jag finner att de tankegångar som civilförsvarsstyrelsen har gett uttryck åt i fråga om formerna för att upplysa allmänhet och organisationer om civilförsvarets uppgifter och förutsättningar är värda att beakta. Försöksverksamheten bör t. v. fortsätta. Frågor som rör organisation och omfattning av verksamheten kan tas upp efter hand i samband med den årliga budgetbehandlingen och därvid vägas mot resursbehoven i övrigt.

Jag vill i detta sammanhang något beröra frågan om civilförsvarets anknytning till och samordning med övrig samhällsverksamhet, särskilt med den kommunala verksamheten. Denna fråga behandlades med anledning av en motion i ämnet vid riksmötet 1976/77. Riksdagen gav som sin mening till känna att studier bör bedrivas om lämpligheten av och möjligheterna att öka en sådan samordning. Riksdagen ansåg det vara lämpligt att en parlamentariskt förankrad utredning prövar viktiga principfrågor som uppkommer och att en möjlighet kunde vara att låta en kommande försvarsutredning behandla frågan.

Mot denna bakgrund har regeringen i anvisningar för perspektivplaneringen avseende civilförsvarets utveckling efter år 1982 uppdragit åt civilförsvarsstyrelsen att under en första fas av arbetet klarlägga förutsättningarna

för att föra över till kommunerna ansvar för ledning av befolkningens skydd och undsättning i krigstid. Samtidigt skall redovisas viktigare frågor som uppkommer om ett sådant ökat ansvar läggs på kommunerna. Det kan gälla bl. a. ansvaret för civilförsvarets ledning och förbandsverksamhet i fredstid, såsom utbildningsverksamhet, materielanskaffning, mobiliseringsplanläggning, planläggning av skyddsrummens användning, planläggning av utrymning m. m. Jag räknar med att det skall framgå av redovisningen vilka organisatoriska och ekonomiska konsekvenser av principiell innebörd som följer av förändringar i ansvarsfördelningen mellan det statliga civilförsvaret och kommunerna. Jag räknar också med att detta arbete skall klarlägga det nära samband som finns mellan civilförsvarsverksamhet och samhällets fredstida räddningstjänst och katastrofberedskap.

Enligt tidsplanen för perspektivplanearbetet skall civilförsvarsstyrelsen redovisa resultatet av sina studier av ett ökat kommunalt ansvar för civilförsvarsuppgifter senast under våren 1979. Med ledning av denna redovisning bör ställning kunna tas till formerna för en slutlig utredning av frågan.

För skyddsrumsbyggandet skall under den nu aktuella programplaneperioden gälla de regler och den inriktning av verksamheten som enligt statsmakternas beslut skall tillämpas från den 1 juli 1979. Som ett led i förberedelserna härför har regeringen med stöd av civilförsvarslagen angett för vilka tätorter och platser som skyddsrumsplaner skall upprättas och antas av kommunerna. Urvalet har gjorts med utgångspunkt i att skyddsrum bör byggas i orter och på platser som bedöms bli särskilt utsatta vid stridshandlingar eller för hot om skadegörelse. Sammanlagt berörs 203 kommuner av planläggningen. I anslutning till nämnda beslut har regeringen (1977:618) vidare förordnat att den som avser att efter den 30 juni 1979 påbörja byggnadsföretag som avses i 32 § civilförsvarslagen, får fr. o. m. den 1 juli 1978 begära besked om skyddsrum skall anordnas i anläggningen eller byggnaden och uppgift om skyddsrummets storlek.

Även i övrigt är förberedelserna för att införa det nya skyddsrumssystemet väl framförda. Bl. a. har efter förslag av 1975 års skyddsrumsutredning beslut fattats om datorstöd åt de administrativa rutiner som skall tillämpas. Vissa frågor är dock ännu öppna. Det gäller främst beräkningen av den normalkostnad som skall ligga till grund för ersättning åt dem som enligt beslut av kommunen har att anordna skyddsrum. I detta sammanhang har också förts fram frågor som rör uttag av skyddsrumsavgift och ersättning till kommunerna för det planläggningsarbete som utförs. Jag kommer senare att föreslå regeringen att till riksmötet 1977/78 förelägga riksdagen förslag till lag om normalkostnad för skyddsrum. Därvid kommer också de nämnda frågorna att behandlas.

Civilförsvarsstyrelsen har i programplanen redovisat en beräkning av nybyggnadsbehovet av skyddsrum. Nybyggnadsbehovet anges vara ca 190 000 skyddsrumsplatser årligen under programplaneperioden. Kostnaden uppskattas i 1977 års prisläge till ca 220 milj. kr. för år.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att det redovisade behovet bara motsvarar det antal skyddsrumsplatser som behövs på grund av nytillkommen bebyggelse. I samband med att skyddsrum anordnas i nya byggnader uppkommer också frågan om att tillgodose det behov som finns för redan befintlig bebyggelse. Hur stort detta senare behov är kommer enligt styrelsen att framgå av de kommande skyddsrumsplanerna och en senare utvärdering av dessa.

Jag vill i denna fråga erinra om de riktlinjer för skyddsrumsbyggandets utveckling som har antagits av riksdagen vid riksmötet 1976/77 och som har legat till grund för regeringens anvisningar för programplaneringen för perioden 1978/79–1982/83. Grundtanken är att möjligheterna skall tas till vara att i samband med nybebyggelse ordna skyddsrum för de behov som nya byggnader medför och för behov som finns för omkringliggande bebyggelse.

Planeringsramen för skyddsrumsverksamheten har i 1977 års försvarsbeslut angetts till 150 milj. kr. per år, vilket i 1977 års prisläge motsvarar 165 milj. kr. per år. Det har härvid förutsatts att planeringsramen på sikt fortlöpande skall övervägas bl. a. i förhållande till den omfattning som byggnadsverksamheten får i de berörda orterna och till de skyddsrumsplaner som kommer att finnas.

Jag delar civilförsvarsstyrelsens uppfattning att beräkningarna av det årliga skyddsrumsbyggandet i det nya systemet ännu är behäftade med stora osäkerheter. Erfarenheter måste vinnas av skyddsrumsplaneringen och av de nya reglerna för skyddsrumsbyggandet innan den nu anvisade planeringsramen omprövas. Jag förordar därför att planeringsramen för skyddsrumsverksamheten under perioden 1978/79–1982/83 tills vidare skall vara oförändrad. Jag har inte något att erinra mot den planeringsinriktning för perioden som civilförsvarsstyrelsen har redovisat med utgångspunkt i denna planeringsram.

Civilförsvarsstyrelsen har uppehållit sig vid frågan om att behöva ge företräde åt vissa skyddsrumsbyggen framför andra i situationer när resurstilldelningen är otillräcklig för att tillgodose alla uppkomna behov. Enligt min mening måste en sådan prioritering av skyddsrumsbyggandet förutses på grund av den stora bristen på skyddsrum i de största tätorternas innerområden och i befintliga småhusområden. Jag har inte något att erinra mot de principer för prioritering under systemets inköringsperiod som civilförsvarsstyrelsen anger i programplanen. Innan skyddsrumsplanerna har färdigställts och man har fått erfarenhet av hur det nya skyddsrumssystemet fungerar är det naturligt att nya skyddsrum i första hand tillkommer i områden där risken

för bekämpning är mest framträdande. Med hänsyn till att det är angeläget att få skyddsrumsfrågan i möjligaste mån ordnad för nya bostadsområden och industriområden i direkt samband med den fortlöpande byggnadsverksamheten bör dock tillämpningen av prioriteringsreglerna i görligaste mån anpassas även till detta önskemål.

Vad jag här har anfört om civilförsvarets utveckling under perioden 1978/79–1982/83 innebär en planeringsram om totalt 1 030 milj. kr. i prisläge februari 1977 för verksamhet utom skyddsrum. Basbeloppet för budgetåret 1978/79 blir 206 milj. kr. i samma prisläge. Prisreglering av ramen bör som hittills ske på grundval av nettoprisindex. För att främja stabiliteten i planeringen bör som hittills medel i begränsad omfattning kunna föras över mellan budgetåren.

För skyddsrumsverksamheten föreslås den årliga planeringsramen under perioden vara oförändrad 165 milj. kr. i prisläge februari 1977. Prisreglering av ramen bör som hittills ske på grundval av nettoprisindex. För budgetåret 1978/79 räknar jag dock, med hänsyn till att de nya reglerna för skyddsrummens finansiering då ännu inte tillämpas, med en planeringsram om ca 40 milj. kr.

Civilförsvaret bör vidare, i likhet med vad som gäller för budgetåret 1977/78, få disponera vissa medel utöver utgiftsramen för arbetsmarknadspolitiskt betingad byggnadsverksamhet m. m. Jag räknar med att 5 milj. kr. vid behov får disponeras för detta ändamål.

3.3.4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för civilförsvarets fortsatta utveckling som jag har angett i det föregående.

3.4 Anvisningar för perspektivplanering m. m.

Regeringen har i november 1977 uppdragit åt civilförsvarsstyrelsen att genomföra perspektivplanering för civilförsvarets utveckling efter år 1982. Arbetet skall utgå från att nästa större beslut om totalförsvarets fortsatta utveckling kommer att fattas våren 1982 och att statsmakternas ställningstagande härvid baseras på underlag bestående av perspektivplaner och på dessa grundad programplan. Civilförsvarsstyrelsen skall till regeringen inlämna perspektivplan del 1 före den 1 mars 1979 och del 2 före den 1 juni 1980.

Regeringen har i anvisningar för perspektivplaneringen meddelat vissa säkerhetspolitiska utgångspunkter. Anvisningarna är i denna del likalydande med anvisningarna för det militära försvarets planering. Anvisningarna har tillställts riksdagens försvars- och utrikesutskott.

Under perspektivplaneringens första fas skall tyngdpunkten i arbetet läggas vid idéutveckling inom vissa väsentliga problemområden. Syftet bör vara att ta fram alternativa utvecklingslinjer för vidare analys i den senare fasen. De områden som nämns i anvisningarna är följande.

Civilförsvarets förutsättningar för att i krigstid skydda och rädda liv och egendom bestäms till en del av det militära försvarets avsedda sätt att verka. I civilförsvarets perspektivplanering måste därför tas hänsyn till de konsekvenser för civilförsvarets olika funktioner som kan följa av alternativa försvarsmaktsstrukturer, bl. a. utvecklingen av det militära försvarets luftförsvarskapacitet. I arbetet bör vidare vägas in möjliga konsekvenser av den vapentekniska utvecklingen i den mån den särskilt berör förutsättningarna för befolkningens skydd. I fråga om skydd mot verkningarna av ABC-stridsmedel skall gälla de grunder som har fastlagts i 1977 års försvarsbeslut.

Framtida krig kommer i stor utsträckning att beröra samhället och befolkningen. Civilförsvarets utveckling måste därför studeras mot bakgrund av samhällsutvecklingen. En strävan bör vara att öka samordningen inom totalförsvarets olika funktioner. Särskilt bör studeras lämpligheten och möjligheterna att öka samordningen mellan civilförsvaret och den kommunala verksamheten.

I perspektivplanen skall redovisas en eller flera sammansättningar av civilförsvarets funktioner som utgår från att de fredstida samhällsorganen för sjukvård och räddningstjänst har ansvar för uppgifter som nu ligger på civilförsvaret under beredskapstillstånd och krig. I arbetet under fas 1 av planeringen bör klarläggas förutsättningarna för att till kommunerna föra över ansvar för befolkningens skydd och undsättning under civilförsvarsberedskap. Vidare bör redovisas viktigare principiella frågor som uppkommer om ett ökat ansvar läggs på kommunerna. Av redovisningen skall bl. a. framgå organisatoriska och ekonomiska konsekvenser som principiellt kan följa av förändringar i ansvarsfördelning m. m.

I fas 1 av planeringen skall studeras hur olika former av framtida möjliga hot samt alternativa försvarsmaktssammansättningar påverkar principerna för utrymningsplanläggningen.

Arbetet under fas 1 skall utmynna i att resultaten av studierna inom bl. a. ovan angivna problemområden ställs samman i civilförsvarsstrukturer som representerar olika avvägningar inom och mellan civilförsvarets delprogram. I arbetet skall beaktas civilförsvarets verksamhet i dess helhet oberoende av finansieringsform.

De ekonomiska studieintervallen (i prisläge februari 1977) för civilförsvarets perspektivplanering har för annan verksamhet än skyddsrum lagts mellan 150 och 250 milj. kr. och för skyddsrum mellan 100 och 250 milj. kr. För studieområdena i sin helhet skall avvägning mellan skyddsrum och annan verksamhet göras inom ett intervall mellan 250 och 500 milj. kr. På samma sätt som för det militära försvarets planering skall förutsättas att civilförsvarets utgiftsramar prisregleras med nettoprisindex enligt hittillsvarande principer.

Riksdagen har vid 1976/77 års riksmöte (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) uttalat att den parlamentariska granskningen av det underlag som myndigheterna tar fram bör börja på ett tidigare stadium än hittills för att bl. a. skapa bättre möjligheter till parlamentarisk påverkan i beslutsprocessen och för att stimulera den allmänna debatten i försvarspolitiska frågor. Jag kommer under år 1978 att föreslå regeringen att tillkalla en försvarskommitté.

3.5 Ramberäkningar för budgetåret 1978/79

3.5.1 Civilförsvarsstyrelsen

Med utgångspunkt i basbeloppet för budgetåret 1978/79 enligt 1977 års försvarsbeslut beräknar civilförsvarsstyrelsen utgiftsramarna för civilförsvaret till 255 280 000 kr. enligt följande.

Civilförsvar utom skyddsrum

Basbelopp (prisläge februari 1976)	186 000 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1976–februari 1977	+ 20 107 000
Genomförande av omlokalisering	+ 1 044 000
Investeringar för biståndS- och katastrof-utbildning	+ 1 589 000
Utgiftsram (prisläge februari 1977)	**208 740 000**

Skyddsrum

Basbelopp (prisläge februari 1977)	46 540 000
Utgiftsram (prisläge februari 1977)	**46 540 000**

För att genomföra omlokaliseringen till Karlstad den 1 juli 1978 begär civilförsvarsstyrelsen medel utanför civilförsvarets utgiftsram för kostnader för flyttningar och särskilda förmåner till personalen.

Civilförsvarsstyrelsen utgår från att utgiftsramen höjs med ett belopp som motsvarar planerade investeringar för biståndS- och katastrofutbildning i Sandö.

Utgiftsramen för skyddsrum är enligt civilförsvarsstyrelsen beräknad genom en prisomräkning av den av regeringen anvisade planeringsramen. Enligt civilförsvarsstyrelsen uppgår dock behovet av betalningsmedel endast till 40,2 milj. kr.

3.5.2 Föredraganden

Utgiftsramarna för civilförsvar utom skyddsrum och skyddsrum för budgetåret 1978/79 i prisläge februari 1977 beräknar jag med utgångspunkt i basbeloppen för de planeringsramar som fastställdes av riksdagen vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 281, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) till 207 580 000 kr. resp. 40 200 000 kr. Till detta kommer beräknad kompensation för pris- och löneökningar med 36 850 000 kr. för civilförsvar utom skyddsrum och 7 150 000 kr. för skyddsrum. Beräkningarna framgår av följande sammanställningar.

Civilförsvar utom skyddsrum

Basbelopp (prisläge februari 1976)	186 000 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1976–februari 1977	+ 20 106 000
Basbelopp (prisläge februari 1977)	**206 106 000**
Tillkommer:	
Omlokaliseringskostnader för civilförsvarsstyrelsen	+ 1 044 000
Investeringar för biståndS- och katastrofutbildning	+ 430 000
Utgiftsram (prisläge februari 1977)	**207 580 000**
Tillkommer:	
Beräknad priskompensation februari 1977–medelprisläge 1978/79	+ 36 850 000
Beräknat utfall den 30 juni 1979	**244 430 000**

Skyddsrum

Basbelopp (prisläge februari 1976)	41 680 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1976–februari 1977	+ 4 505 000
Basbelopp (prisläge februari 1977)	**46 185 000**
Avgår :	
Betalningsmedelsanpassning	– 5 985 000
Utgiftsram (prisläge februari 1977)	**40 200 000**
Tillkommer:	
Beräknad priskompensation februari 1977–medelsprisläge 1978/79	+ 7 150 000
Beräknat utfall den 30 juni 1979	**47 350 000**

På samma sätt som den militära ramen bör utgiftsramen för civilförsvar utom skyddsrum tillfälligt höjas med ett belopp som motsvarar kostnaderna under budgetåret 1978/79 för att genomföra civilförsvarsstyrelsens omlokalisering till Karlstad.

Liksom under innevarande budgetår bör utgiftsramen för civilförsvar utom skyddsrum tillfälligt höjas med ett belopp som svarar mot planerade investeringar för biståndS- och katastrofutbildningen i Sandö. Medel för investeringarna anvisas av praktiska skäl under civilförsvarets investeringsanslag men skall enligt riksdagens beslut (prop. 1973:1 bil. 6 s. 44, FöU 1973:16, rskr 1973:95) inte belasta civilförsvarets utgiftsram.

I anslagsberäkningarna ingår att behållning under anslag på kapitalbudgeten tas i anspråk med 2 289 000 kr. under civilförsvarets rambundna investeringsanslag. För att det totala utfallet skall rymmas inom den tidigare angivna utgiftsramen för civilförsvar utom skyddsrum kommer den samlade medelsförbrukningen att regleras i samband med prisregleringen för budgetåret 1978/79.

Utgiftsramen för skyddsrum bör minskas så att ramen anpassas till det beräknade betalningsmedelsbehovet budgetåret 1978/79.

Liksom för det militära försvaret bör som jag tidigare har anfört medel för sysselsättningsstimulerande åtgärder under tolfte huvudtiteln ställas till förfogande för att betala byggnadsarbeten, materiel m. m. för civilförsvaret. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förutsätter jag att sådana medel får disponeras utöver utgiftsramarna till ett belopp av 5 milj. kr.

För innevarande budgetår har riksdagen vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 283, FöU 1976/77:13, rskr 1975/76:311) bemyndigat regeringen att justera utgiftsramarna för civilförsvaret med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex. Jag förordar att regeringen inhämtar ett motsvarande bemyndigande för budgetåret 1978/79.

Genom nyssnämnda beslut har riksdagen vidare bemyndigat regeringen att justera utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum för budgetåret 1977/78 på grund av över- eller underutnyttjande av ramen för budgetåret 1976/77 enligt de regler som då antogs. Jag förordar att regeringen inhämtar bemyndigande för båda utgiftsramarna för budgetåret 1978/79 enligt samma principer.

För innevarande budgetår har riksdagen genom nämnda beslut vid 1976/77 års riksmöte även bemyndigat regeringen att av konjunkturskäl medge överskridande av utgiftsramen för civilförsvaret. Ett sådant överskridande regleras genom motsvarande justering av utgiftsramen för ett eller flera efterföljande budgetår. Ett motsvarande bemyndigande för regeringen behövs för båda utgiftsramarna för budgetåret 1978/79 och bör därför inhämtas.

I samband med ramberäkningarna för det militära försvaret anförde jag att riksdagen för budgetåret 1977/78 vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:74 bil. 1, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) bemyndigat regeringen att överskrida utgiftsramen för det militära försvaret om beredskapsbudgeten för totalförsvaret sätts i kraft, dvs. vid krigsfara eller krig. Ett bemyndigande av samma innebörd gavs också för civilförsvaret. Ett motsvarande bemyndigande behövs för budgetåret 1978/79. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att överskrida utgiftsramarna för civilförsvaret, om det behövs av beredskapsskäl.

3.5.3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. för budgetåret 1978/79 fastställa utgiftsramen för civilförsvar utom skyddsrum till 207 580 000 kr. och utgiftsramen för skyddsrum till 40 200 000 kr., båda i prisläge februari 1977,
2. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för civilför-

svaret för budgetåret 1978/79 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,

3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1978/79 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramarna för budgetåret 1977/78 och
4. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 medge överskridande av utgiftsramarna för civilförsvaret om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

3.6 Anslagsfrågor för budgetåret 1978/79

Beträffande anslagsberäkningarna för budgetåret 1978/79 vill jag anföra följande.

Civilförsvarsstyrelsen har i sina anslagsframställningar redovisat lönekostnaderna i 1977 års löneläge inkl. 39 % lönekostnadspålägg. Enligt de principer som gäller för anslagsberäkningarna skall lönerna anges i 1977 års löneläge. De anslag som jag i det följande föreslår regeringen att förelägga riksdagen har beräknats i detta löneläge inkl. 36 %. De ändringar av lönekostnadspålägget som har gjorts efter februari 1977 kompenseras i samband med den löpande prisregleringen.

Summan av de föreslagna anslagen inom utgiftsramarna för civilförsvaret uppgår till 247 780 000 kr. Härtill kommer ett prisregleringsanslag om 44 milj. kr. Sammanlagt begärs alltså (247 780 000 + 44 000 000) 291 780 000 kr. för civilförsvaret.

DRIFTBUDGETEN *Fjärde huvudtiteln*

A. Försvarsdepartementet

A 6. Reglering av prisstegringar för civilförsvaret

1976/77	Utgift	–[1]
1977/78	Anslag	33 400 000
1978/79	Förslag	44 000 000

[1] Utgifterna redovisas under anslaget G 1.

Anslagen inom utgiftsramarna för civilförsvaret är för budgetåret 1978/79 beräknade i prisläge februari 1977 och 1977 års löneläge. Förevarande anslag är avsett att täcka sådana pris- och löneökningar som inträffar från februari 1977 intill utgången av budgetåret 1978/79. Detta innebär att ungefär två års pris- och löneökningar räknas in i anslaget. Anslaget är ett s. k. täckningsanslag som inte skall belastas.

Budgetåret 1976/77

Riksdagen har för budgetåret 1976/77 anvisat 25,6 milj. kr. till reglering av prisstegringar för civilförsvaret. Prisregleringen skall enligt riksdagens beslut (prop. 1972:75 s. 195, FöU 1972:17, rskr 1972:331) ske enligt samma metod som tillämpas för anslagen inom den militära ramen, dvs. under löpande budgetår och på grundval av nettoprisindex (NPI). Metoden och beräkningen av NPI för budgetåret 1976/77 har närmare redovisats under anslaget till Reglering av prisstegringar för det militära försvaret.

Bortsett från prisregleringsanslaget och investeringarna för biståndS- och katastrofutbildningen under anslaget II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar var summan av de rambundna anslagen till civilförsvaret för budgetåret 1976/77 167 280 000 kr. För prisreglering av anslagen inom civilförsvarets utgiftsram disponerades alltså [(167 280 000 x 19,73):100] 33 004 000 kr. Från detta belopp skall emellertid dras 1 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Energibesparande åtgärder vid civilförsvarsskolan i Rosersberg	2 000 000
Avgår:	
Underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1975/76 (jfr prop. 1976/77:100 bil. 7 s. 13)	–1 000 000
	1 000 000

För prisreglering disponerades alltså totalt (33 004 000 – 1 000 000) 32 004 000 kr.

Regeringen har i mars och två gånger i juni 1977 beslutat om överskridande av anslaget G 1. Civilförsvar på grund av pris- och löneökningar m. m. Genom besluten har sammanlagt 31 604 000 kr. ställts till förfogande för ändamål som avses med anslaget.

Återstoden, 400 000 kr., har innehållits för att täcka retroaktiva löneutbetalningar budgetåret 1977/78.

För att sänka drift- och underhållskostnaderna vid civilförsvarsskolan i Rosersberg har medel tagits i anspråk under anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Budgetåret 1977/78

Beräkningen av NPI under innevarande budgetår har jag behandlat under anslaget till Reglering av prisstegringar för det militära försvaret. Det tillgängliga materialet beträffande prisutvecklingen tyder på att de anslagsöverskridanden som kommer att behöva medges på grund av förändringen av NPI kommer att överstiga det för innevarande budgetår anvisade prisregleringsanslaget på 33,4 milj. kr. Anslaget beräknades på grundval av ett antaget NPI-medeltal på ca 15,3 % för tiden februari 1976 till medelkostnadsläge budgetåret 1977/78.

Budgetåret 1978/79

Under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1978/79 har jag angett hur jag har beräknat kompensationen för pris- och löneökningar för nästa budgetår. Med hänvisning till vad jag har anfört där hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reglering av prisstegringar för civilförsvaret* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 44 000 000 kr.

G Civilförsvar

Civilförsvarsstyrelsen är programmyndighet och central förvaltningsmyndighet för civilförsvaret.

Civilförsvarsstyrelsen leds av en styrelse.

Chef för civilförsvarsstyrelsen är en generaldirektör. Till verksledningen är knutna en informationsenhet, militärassistenten samt riksnämndens för kommunal beredskap sekretariat. Under verksledningen är verket indelat i en planeringsenhet, en produktionsavdelning samt en administrativ byrå. Inom produktionsavdelningen finns tre byråer, nämligen organisations- och materielbyrån, utbildningsbyrån och skyddsrums- och anläggningsbyrån, vidare fyra skol- och förrådsanläggningar samt en provisorisk förrådsorganisation för västra Sverige. Vid anläggningarna utbildas och övas personal för civilförsvarets krigsorganisation. Därifrån sköts också förrådshållningen av civilförsvarsmaterielen.

Civilförsvarsstyrelsens centrala del finns i Råcksta-Vällingby och Rosersberg fram till slutet av budgetåret 1977/78 varefter omlokalisering sker till ämbetsbyggnaden Karolinen i Karlstad.

Lokaliseringen av civilförsvarets skol- och förrådsanläggningar framgår av följande karta (intagen på s. 358).

Verksamheten under huvudprogrammet Civilförsvar budgeteras på ett antal primäruppdrag inom delproduktionsområdena Förvaltning, Utbildning av civilförsvarspersonal m. m., Civilförsvarsutbildning av allmänheten, Underhåll och förrådsverksamhet, Materielanskaffning m. m., Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar, Anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation m. m., Skyddsrum för befolkningen samt Forskning, försök och utveckling.

Verksamheten finansieras från följande anslag:

G 1. *Civilförsvar*

G 2. Civilförsvar: Skyddsrum

H 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar

KRAMFORS
CUFA SANDÖ
UPPSALA
CUFA ROSERSBERG
STOCKHOLM
CUFA KATRINEHOLM
CUFA SKÖVDE
GÖTEBORG
CFS förrådsanläggning HÄLLINGSJÖ
MALMÖ
CUFA REVINGEBY
= Civilförsvarsstyrelsens utbildnings- och förrådsanläggningar
= gräns civo
= länsgräns

G 1. Civilförsvar

1976/77	Utgift	207 675 636
1977/78	Anslag	177 095 000
1978/79	Förslag	199 580 000

Bemyndigandeskulden för anskaffning av civilförsvarsmateriel var den 30 juni 1977 48 100 000 kr. För budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 65 700 000 kr. och anvisat 32 734 000 kr. i betalningsmedel. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (48 100 000 + 65 700 000 – 32 734 000) 81 066 000 kr.

Tidigare åtaganden beträffande statsbidrag till anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation m. m. motsvarade en bemyndigandeskuld den 30 juni 1977 av 47 507 000 kr. För budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 47 300 000 kr. För samma budgetår har 35 000 000 kr. anvisats i betalningsmedel. Med utnyttjande av angivna belopp blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 (47 507 000 + 47 300 000 – 35 000 000) 59 807 000 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77			1977/78		1978/79			
						Civilförsvarsstyrelsen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.		Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
		Planerat	Utfall	Planerat					
Civilförsvar:									
Förvaltning	–	28 700	34 792	–	26 565	–	32 333	–	32 880
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	–	34 450	43 930	–	58 354	–	74 090	–	71 922
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	–	4 935	5 236	–	6 160	–	7 826	–	7 776
Underhåll och förrådsverksamhet	–	21 700	25 650	–	23 383	–	28 202	–	27 417
Materielanskaffning m. m.	18 985[1]	36 200	37 484	67 700[2]	48 202	36 931[3]	36 993	36 900	38 289
Anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation m. m.[9]	99 939[4]	46 335	66 187	47 300[5]	42 429	33 996[6]	31 940	33 996	31 940
Forskning, försök och utveckling	–	1 914	2 267	–	2 099	–	2 000	–	2 000
Kostnader	**–**	**174 234**	**215 546**	**–**	**207 192**	**–**	**213 384**	**–**	**212 225**
Avgår/tillkommer:									
Reducering p. g. a. överplanering:									
Materielanskaffning m. m.	–	–5 000	–	–	–13 468	–	–3 493	–	–3 493
Anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation m. m.[4]	–7 239	–6 035	–	–	–7 429	–	–440	-496	–440
Intäkter m. m.	–500	–6 919	–7 871	–2 000	–11 000	–	–11 000	–2 000	–11 000
Till regeringens disposition	+18 515[7]	+3 770[8]	–	–	+1 800[8]	–	–	–	+2 289[8]
Medgiven prisreglering	–	+31 604	–	–	–	–	–	–	–
Medelsbehov	**–**	**191 654**	**207 676**	**–**	**177 095**	**–**	**198 451**	**–**	**199 580**
Bemyndigandebehov	**129 700**	**–**	**–**	**113 000**	**–**	**70 927**	**–**	**68 400**	**–**

[1] Därav 3,1 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.
[2] Därav 13,9 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.
[3] Därav 10,4 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.
[4] Därav 15,5 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.
[5] Därav 14,2 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.
[6] Därav 13 505 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden.
[7] Avser materielanskaffning m. m.
[8] Motsvarar beräknad medelsförbrukning utöver anslag på kapitalbudgeten.
[9] Innefattar för budgetåret 1976/77 även anskaffning av skyddsrum.

Personal

Personalkategori	Antal[1]				
	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Civil-försvars-styrelsen	Föredra-ganden
Handläggande personal	131	168	131	170	177
Lärare	69	57	75	75	75
Övrig personal	379	328	379	343	318
	579	**553**	**585**	**588**	**570**

[1] Innefattar såväl av regeringen inrättade tjänster som av myndigheten inrättade tjänster.

Budgetåret 1976/77

Civilförsvarsstyrelsen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Verksamheten har präglats av förberedelserna för övergång till ny krigsorganisation och ny utbildnings- och förrådsorganisation liksom av förberedelser för att införa ett nytt skyddsrumssystem. Förberedelserna för omlokaliseringen till Karlstad har intensifierats. Personalomsättningen har varit hög på de tjänster som berörs av omlokaliseringsbeslutet. Vissa förberedelser för styrelsens omorganisation har påbörjats. De planerade utbildnings- och övningsmålen har uppnåtts till ungefär 85 procent. Nytt förmånssystem och vissa andra kostnadsökningar har gjort en reducering med ca 15 procent av planerad utbildnings- och övningsvolym nödvändig. Reduceringen har främst avsett övningsverksamheten. Anskaffning av skyddsrum har i huvudsak skett som planerat vilket till följd av nya statsbidragsbestämmelser lett till ett överskridande av ca 17 milj. kr. på anslaget.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 bil. 1 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas. Viss senareläggning planeras av anskaffningen av anläggningar för krigsorganistionen. Inriktningen innebär bl. a. en fortsatt strävan att förbättra det förebyggande skyddet för befolkningen. De åtgärder som har inletts för att avhjälpa påtagliga brister i skyddet i vissa områden i de större städerna fortsätter. Förberedelserna för att införa det nya skyddsrumssystemet och för kommunernas planering av det framtida skyddsrumsbyggandet intensifieras.

En ändrad krigsorganisation för ledning av civilförsvaret i krig och för undsättning av nödställda börjar införas. Organisationen kompletteras med

anläggningar och materiel. Grundutbildning och övning av civilförsvarspliktiga sker i ungefär samma omfattning som budgetåret 1976/77.

Under budgetåret omorganiseras styrelsens centrala del. Övergången till en ny organisation för civilförsvarets fredstida regionala utbildnings- och förrådsverksamhet slutförs till sin huvuddel under budgetåret. Utbyggnaden av utbildningsanläggningar och förråd pågår.

Budgetåret 1978/79

Civilförsvarsstyrelsen

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen (s. 334) anför civilförsvarsstyrelsen följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79. Införandet av en ny krigsorganisation fortsätter. Ett nytt övningssystem börjar tillämpas. Utbildning och övning av civilförsvarspliktiga beräknas minska något jämfört med vad som planerats för 1977/78. Skälet är att kostnaderna för förmåner till civilförsvarspliktiga har blivit högre än förutsett. Omorganisation och omlokalisering av styrelsen skall fullföljas. Planeringen för att bygga skyddsrum enligt det nya systemet fortsätter under budgetåret.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar civilförsvarsstyrelsen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 33 842 000 kr. Härvid har i avvaktan på den nya organisationen för styrelsens centrala del löneomräkningarna baserats på nuvarande organisation.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Kostnaderna för att genomföra styrelsens omlokalisering till Karlstad minskar (–574 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Förvaltning

a) Styrelsen har under budgetåret 1977/78 medverkat i skyddsrumsutredningens arbete med administrativa rutiner för skyddsrumsproduktion. Sådan medverkan är inte erforderlig under 1978/79 (–200 000 kr.). Från och med sistnämnda budgetår uppstår dock driftkostnader för det nya administrativa systemet (+ 200 000 kr.).

b) För information på regional nivå om civilförsvaret bör fyra av planerade åtta regioner bildas. En informatör bör anställas i varje region. För dessa fyra nya tjänster samt för resor, lokalhyror m. m. behövs 600 000 kr.

c) Styrelsen räknar med oförändrade kostnader jämfört med tidigare förhållanden för sådana tjänster som från och med budgetåret 1978/79 kommer att köpas från försvarets materielverks förvaltningskontor i ämbetsbyggnaden Karolinen.

d) För anskaffning av möbler m. m. samt specialutrustning till styrelsens speciella operationsrum i ämbetsbyggnaden Karolinen erfordras 296 000 kr. som engångsanvisning budgetåret 1978/79.

e) Kostnaderna för konsulter och tillfällig personal för medverkan i utredningsarbete avseende luftförsvarscentral typ 2, etapp 1 – som pågår inom flygvapnet och försvarets materielverk – minskar med 100 000 kr.

2. Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.

a) 18 tjänster för civilförsvarslärare erfordras för att föreslagen utbildnings- och övningsvolym skall kunna genomföras (+ 1 866 000 kr.).

b) Med hänsyn till det nya utbildnings- och övningssystemet och till att utbildningsvolymerna ökar vid anläggningarna behöver två tjänster som chef för undsättningslinje inrättas (+ 240 000 kr.).

c) För planering och ledning av övningsverksamheten i de regionala skol- och förrådsanläggningarnas regi föreslås att en tjänst som linjechef övning inrättas vid vardera anläggningarna i Rosersberg, Katrineholm, Revingeby och Sandö (+ 480 000 kr.).

d) Grundutbildningen i fråga om det allmänna civilförsvaret föreslås öka (+ 764 000 kr.).

e) Övningsverksamheten i fråga om det allmänna civilförsvaret föreslås minska (–870 000 kr.).

f) Grundutbildningen i fråga om verkskyddet föreslås minska (–926 000 kr.).

g) Övningsverksamheten i fråga om verkskyddet föreslås minska (–45 000 kr.).

h) Anskaffning behöver ske av inredning och övrig utrustning till nyuppförda lokaler. Verksamheten minskar dock jämfört med tidigare (–1 178 000 kr.).

i) För att kunna genomföra enhetsövningar måste de undsättande enheterna kunna transportera personal och krigsorganisatorisk utrustning. För detta inleddes 1977/78 en anskaffning av fordon. Det erforderliga beloppet för fortsatt anskaffning 1978/79 minskar något (–193 000 kr.).

j) Vid skol- och förrådsanläggningarna erfordras anskaffning av fordon för att ersätta befintliga fordon som inte längre kan användas. Det erforderliga beloppet för budgetåret 1978/79 minskar något jämfört med tidigare (–125 000 kr.).

k) Styrelsen tillstyrker Kungliga svenska aeroklubbens begäran om bidrag för budgetåret 1978/79. Då någon rikstävling i Frivilliga flygkårens regi inte genomförs detta år minskar det erforderliga beloppet med 103 000 kr.

3. Civilförsvarsutbildning av allmänheten

a) För att till en del kompensera ökade kostnader med anledning av från och med 1977-07-01 höjda instruktörsarvoden bör Rikskommittén för självskydd erhålla 750 000 kr. utöver nettoprisindexuppräkningen.

b) Bidraget till Sveriges civilförsvarsförbund bör ökas för i första hand informationsverksamhet (+ 150 000 kr.).

4. Underhåll och förrådsverksamhet

För försöksverksamhet med underhåll av civilförsvarets alarmeringsanläggningar i de regionala skol- och förrådsanläggningarnas regi föreslås fem tjänster för alarmeringstekniker inrättas vid anläggningen i Rosersberg. För försöksverksamheten behövs tre fordon. Kostnaderna för transporter samt resor och traktamenten ökar i anslutning härtill (+ 580 000 kr.).

5. Materielanskaffning m. m.

Materielanskaffningen bör inriktas på andra materielgrupper än under innevarande budgetår (–3 942 000 kr.).

7. Anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation m. m.

För budgetåret 1978/79 behövs bemyndiganden till ett belopp av 33 996 000 kr. och betalningsmedel till ett belopp av 31,5 milj. kr. Bemyndigandena avses för att bygga och modernisera ledningscentraler och för att bygga observationsplatser, skyddsrum för framskjutna enheter samt krigsbranddammar.

Av begärda bemyndiganden avses 13 505 000 kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 5 213 000 kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 med 8 292 000 kr.

8. Forskning, försök och utveckling

Forskning som underlag för produktion minskar, medan forskning som underlag för studier förblir oförändrad (–326 000 kr.).

Föredraganden

Jag har tidigare i samband med mina ställningstaganden till programplanen för civilförsvaret redogjort för de riktlinjer efter vilka civilförsvaret bör utvecklas i fortsättningen. Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1978/79 och de bemyndiganden som behövs för verksamheten vill jag anföra följande.

Under delproduktionsområdet Förvaltning har jag beräknat vissa medel för sådana omlokaliseringskostnader som är en följd av styrelsens flyttning till Karlstad vid månadsskiftet juni–juli 1978. Medel har vidare beräknats för drift av ett datamaskinbaserat administrationssystem för skyddsrumsproduktion, för fortsatt medverkan i försvarets materielverks och flygvapnets utrednings- och utvecklingsarbete avseende luftförsvarscentral typ 2 samt för inredning m. m. av ett operationsrum i ämbetsbyggnaden Karolinen. För civilförsvarsinformation på regional nivå har jag beräknat medel för fortsatt försöksverksamhet i nuvarande omfattning. Jag har beräknat medel för personal med utgångspunkt i styrelsens nya organisation.

Beträffande utbildning av civilförsvarspersonal kan jag i huvudsak godta en något minskad utbildnings- och övningsverksamhet till följd av de kraftigt ökade dagskostnaderna för civilförsvarspliktiga. Tillämpningen av utbildnings- och övningssystemet bör härvid ske så att intentionerna i 1977 års försvarsbeslut uppfylls. Jag har beräknat medel för att inrätta 11 tjänster för utbildning och övning av elever vid de regionala skol- och förrådsanläggningarna utöver de 57 som regeringen tidigare inrättat. Jag har även beaktat behovet av resurser för fordon, inredning av lokaler m. m. för utbildnings- och övningsverksamheten.

Vissa medel för ökade bidrag till Rikskommittén för självskydd och Sveriges civilförsvarsförbund har beräknats.

Jag har inte beräknat medel för tjänster för alarmeringstekniker inom delproduktionsområdet Underhåll och förrådsverksamhet.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag att det för materielanskaffning behövs ett beställningsbemyndigande av 34,9 milj. kr. varav 10,4 milj. kr. är avsedda för prisreglering. Behovet av betalningsmedel beräknar jag till 32 796 000 kr.

Vid bifall till vad jag har förordat kommer bemyndigandeskulden för materielbeställningar den 30 juni 1979 att uppgå till 83 170 000 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 72 milj. kr. Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilken anskaffning som bör ske inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag beräknar att bemyndiganden att medge statsbidrag till kommuner för att anskaffa anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation för budgetåret

1978/79 behövs till ett belopp av 33,5 milj. kr. varav 13 505 000 kr. avses för prisreglering. Jag beräknar medelsbehovet för detta ändamål till 31,5 milj. kr. Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel blir bemyndigandeskulden för statsbidrag till anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation den 30 juni 1979 61 807 000 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 54 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att civilförsvarsmateriel beställs inom en kostnadsram av 34 900 000 kr.
2. bemyndiga regeringen att medge att statsbidrag utgår för anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation inom en kostnadsram av 33 500 000 kr.
3. till *Civilförsvar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 199 580 000 kr.

G 2. Civilförsvar: Skyddsrum

1977/78	Anslag	41 680 000
1978/79	Förslag	40 200 000

Verksamheten under anslaget omfattar utbetalning av statsbidrag m. m. för anordnande av skyddsrum för befolkningens skydd.

Bemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Civilförsvarsstyrelsen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Civilförsvar: Skyddsrum för delprogrammet						
Skyddsrum för befolkningen	55 000	43 100	221 300	47 340	221 300	41 000
Reducering på grund av överplanering	–	–1 420	–	– 800	– 800	– 800
Medelsbehov	–	**41 680**	–	**46 540**	–	**40 200**
Bemyndigandebehov	**55 000**[1]	–	**221 300**[2]	–	**220 500**	–

[1] I beloppet ingår 13 749 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden.
[2] I beloppet ingår 46,5 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.

Budgetåret 1977/78

Anslaget har inrättats detta budgetår. Betalningsåtaganden från tidigare budgetår medför en bemyndigandeskuld den 30 juni 1977 av 49 698 000 kr. För budgetåret 1977/78 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 55 milj. kr. och anvisat ett anslag av 41 680 000 kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 blir (49 698 000 + 55 000 000 – 41 680 000) 63 018 000 kr.

Budgetåret 1978/79

Civilförsvarsstyrelsen

För budgetåret 1978/79 behövs bemyndiganden till ett belopp av 221,3 milj. kr. och betalningsmedel till ett belopp av 46 540 000 kr. Av bemyndigandena avses 122,6 milj. kr. för statsbidrag för anordnande av skyddsrum enligt besked enligt 32 § civilförsvarslagen, 56,7 milj. kr. för statsbidrag för skyddsrumsåtgärder som vidtas enligt 40 § civilförsvarslagen och 21,6 milj. kr. för bidrag till skyddsrum i bostadsfastigheter. Bemyndigandena avses också för att modernisera befintliga befolkningsskyddsrum och för åtgärder för att minska bristen på skyddsrumsplatser i vissa områden. Vidare innefattar det begärda bemyndigandebeloppet täckning för beräknade utbetalningar för statsbidrag till skyddsrum i undervisningsanstalter och till trafikantskyddsrum samt vissa kostnader i samband med kontroll av skyddsrum.

Av begärda bemyndiganden avses 46,5 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 40,7 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 5,8 milj. kr.

Betalningsmedlen avses för att betala statsbidrag m. m. för den anskaffning av skyddsrum som beställts med stöd av tidigare lämnade bemyndiganden.

Föredraganden

Min beräkning av bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över bemyndiganden och betalningsmedel. Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 243 318 000 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel

för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1979 blir ca 232 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att statsbidrag utgår för anskaffning av skyddsrum för befolkningen inom en kostnadsram av 220 500 000 kr.
2. till *Civilförsvar: Skyddsrum* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 40 200 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II Statens allmänna fastighetsfond

Försvarsdepartementet

II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar

1976/77	Utgift	9 642 838	Behållning	4 497 052
1977/78	Anslag	11 200 000		
1978/79	Förslag	8 000 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler, utbildningsanordningar m. m. vid civilförsvarets skol- och förrådsanläggningar och nybyggnad av förråd för civilförsvarets mobiliseringsmateriel.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar för delprogrammet Undsättning	15 370	16 094	13 844	13 844
Reducering på grund av överplanering	-3 200	-3 094	-3 555	-3 555
Beräknat medelsbehov	**12 170**	**13 000**	**10 289**[1]	**10 289**

[1] Varav 1 589 000 kr. avser investeringar för biståndsutbildning.

Budgetåret 1976/77

Den planerade verksamheten har inte helt kunnat genomföras. Den beräknade medelsförbrukningen var 12 170 000 kr. Utfallet blev 9 642 838 kr.

Budgetåret 1977/78

Den planerade verksamheten beräknas kunna bli genomförd.

Budgetåret 1978/79

Civilförsvarsstyrelsen

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 13 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 10 289 000 kr. enligt följande sammanställning.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Undsättning	
Företag påbörjade före 1977-07-01	
1. Slutförda men ännu inte slutredovisade objekt	50
2. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	150
3. Revingeby. Nybyggnad av två förläggningspaviljonger	500
4. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 2)	89
5. Sandö. Nybyggnad av två förläggningsbyggnader för BUN	49
6. Diverse objekt	145
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78	
7. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	2 700
8. Rosersberg. Nybyggnad av en förläggningsbyggnad	1 500
9. Revingeby. Nybyggnad av övningsanordningar (etapp 2)	1 500
10. Sandö. Om- och tillbyggnad av kök och administrationslokaler m. m.	3 000
11. Diverse objekt	1 361
Företag avsedda att påbörjas 1978/79	
12. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	900
13. Diverse objekt	1 900
	13 844
Reducering på grund av överplanering	–3 555
Summa	**10 289**

1. För slutförda men ännu inte slutredovisade objekt behövs 50 000 kr. för nästa budgetår.

2, 7 och 12. För fortsatt utbyggnad av standardförråd för civilförsvarsmateriel behövs sammanlagt 3 750 000 kr. för nästa budgetår.

3. Behovet av två nya förläggningspaviljonger vid skol- och förrådsanläggningen i Revingeby har tidigare anmälts för riksdagen i prop.1976/77:74 (s. 320). Regeringen uppdrog den 17 februari 1977 åt byggnadsstyrelsen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 2 650 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1976, vilket motsvarar 2 950 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1977.

4. Kungl. Maj:t uppdrog den 20 december 1974 åt byggnadsstyrelsen att fortsätta utbyggnaden (etapp 2) för utbildningsverksamheten vid skol- och förrådsanläggningen i Sandö. Av den för budgetåret 1978/79 beräknade

medelsförbrukningen för detta ändamål avser 40 000 kr. kostnader för lokaler för den biståndS- och katastrofutbildning som biståndsutbildningsnämnden bedriver vid Sandöanläggningen. Dessa kostnader bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

5. Regeringen uppdrog den 25 september 1975 åt byggnadsstyrelsen att låta utföra nybyggnad av två förläggningsbyggnader vid skol- och förrådsanläggningen i Sandö. Byggnaderna är avsedda för förläggning av elever i den katastrof- och biståndsutbildning som bedrivs vid anläggningen. Den för budgetåret 1978/79 beräknade medelsförbrukningen för detta ändamål, 49 000 kr., bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

6, 11 och 13. För diverse objekt för vilka kostnaderna var för sig beräknas till högst 2 milj. kr. behövs sammanlagt 3 406 000 kr. för nästa budgetår.

8. Behovet av en ny förläggningsbyggnad vid skol- och förrådsanläggningen i Rosersberg har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 320). Regeringen uppdrog den 16 juni 1977 åt byggnadsstyrelsen att låta utföra nybyggnaden inom en kostnadsram av 6 050 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1976, vilket motsvarar 6 775 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1977.

9. Behovet av nybyggnad av övningsanordningar vid skol- och förrådsanläggningen i Revingeby har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:74 (s. 320). Regeringen uppdrog den 17 februari 1977 åt civilförsvarsstyrelsen att utarbeta bygghandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna uppskattas numera till 3 136 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1977.

10. Vid skol- och förrådsanläggningen i Sandö behöver köket byggas om och administrationsbyggnaden förses med en tillbyggnad för att därigenom åstadkomma erforderligt utrymme för kontorslokaler för civilförsvarets och biståndsutbildningsnämndens verksamhet. Dessutom behövs en ny drivmedelsanläggning. Byggnadsstyrelsen har redovisat förslag till byggnadsprogram för dessa byggnadsåtgärder. Regeringen uppdrog den 17 mars 1977 åt byggnadsstyrelsen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna uppskattas till 4,1 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1977. Av den för budgetåret 1978/79 beräknade medelsförbrukningen för detta ändamål avser 1,5 milj. kr. kostnader för lokaler för den biståndS- och katastrofutbildning som biståndsutbildningsnämnden bedriver vid Sandöanläggningen. Dessa kostnader bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

Föredraganden

Jag beräknar i likhet med civilförsvarsstyrelsen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 10 289 000 kr. I enlighet med vad jag förordat under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1978/79 m. m. bör 430 000 kr. som avser anskaffning av lokaler för biståndS- och katastrofut-

bildningen inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret. Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-04-01	77-04-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
A. Företag påbörjade före 1977-07-01							
1. Slutförda men ännu inte slutredovisade objekt	7 433	7 554	7 077	423	50	–	–
2. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	1 350	1 635	1 288	200	150	76-11	78-07
3. Revingeby. Utbildningsanläggning	5 776	5 776	5 680	96	–	70-12	77-07
4. Revingeby. Nybyggnad av två förläggningspaviljonger	2 650	2 950	370	1 700	500	77-04	78-07
5. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 1)	2 660	2 660	2 613	47	–	72-04	77-07
6. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 2)	9 100	9 100	8 611	400	89	75-04	78-07
7. Sandö. Nybyggnad av två förläggningsbyggnader för BUN	4 100	4 100	3 851	200	49	75-04	78-07
8. Diverse objekt	4 700	4 875	2 114	2 466	145	–	–
Summa A	**37 769**	**38 650**	**31 604**	**5 532**	**983**	–	–
B. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
9. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	–	4 300	38	900	2 700	–	–
10. Rosersberg. Nybyggnad av en förläggningsbyggnad	5 600	6 775	–	4 500	1 500	77-08	78-07
11. Revingeby. Nybyggnad av övningsanordningar (etapp 2)	2 800	3 136	–	1 500	1 500	78-01	78-07
12. Sandö. Om- och tillbyggnad av kök och administrationslokaler m. m.	3 660	4 100	–	500	3 000	78-04	79-04
13. Diverse objekt	2 925	3 253	71	1 700	1 361	–	–
Summa B	**14 985**	**21 564**	**109**	**9 100**	**10 061**	–	–
C. Företag avsedda att påbörjas 1978/79							
14. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	–	1 170	46	100	900	–	–
15. Diverse objekt	–	1 900	–	–	1 900	–	–
Summa C	–	**3 070**	**46**	**100**	**2 800**	–	–
Summa A–C	**52 754**	**63 284**	**31 759**	**14 732**	**13 844**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 1 732	– 3 555	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**13 000**	**10 289**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	4 497	1977/78	13 000
Anslag för 1977/78	11 200	1978/79	10 289
Anslag för 1978/79		Beräknad behållning	
(förslag)	8 000	1979-06-30	408
	23 697		**23 697**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kr.

4 Övrigt totalförsvar m. m.

4.1 Inledning

Med övrigt totalförsvar avses de delar av totalförsvaret som inte omfattas av det militära försvaret, civilförsvaret och det ekonomiska försvaret. Övrigt totalförsvar är sålunda ett samlande begrepp för den försvarsverksamhet, som bedrivs av berörda myndigheter och för vilken verksamhet medel anvisas under särskilda anslag eller delar av anslag. För budgetåret 1978/79 förutsätts följande myndigheter/anslag ingå i övrigt totalförsvar.

Departement	Anslag	Myndighet/verksamhet
Justitiedepartementet	B 4	Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.
Försvarsdepartementet	H 1	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar
	H 5	Signalskydd
	H 6	Vissa teleanordningar
	H 7	Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar
	H 8	Identitetsbrickor
	II 7	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar
Socialdepartementet	E 1	Socialstyrelsen (del av anslaget)
	E 9	Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet
	H 5	Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.
	H 6	Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara
	H 7	Viss sjukvårdsutbildning m. m.
	H 9	Driftskostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m.
	VIII	Beredskapslagring av läkemedel m. m.
Kommunikationsdepartementet I	B 1	Teleanläggningar m. m. (del av anslaget)
Utbildningsdepartementet	B 29	Viss beredskapsutrustning m. m. för Sverige Radio
Bostadsdepartementet	D 4	Lantmäteriet: Försvarsberedskap
Kommundepartementet	B 1	Länsstyrelserna (del av anslaget)
	C 4	Bidrag till kostnaderna för kommunal beredskap

I det följande tas dessutom upp vissa anslag, som varken hör till det militära försvaret, civilförsvaret eller övrigt totalförsvar, men som hör till försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Anslag	Verksamhet
H 2	Beredskapsstyrka för FN-tjänst
H 3	Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.
H 4	Flygtekniska försöksanstalten
III 6	Anskaffning av vissa militära anläggningar
VII 1	Vissa projekteringskostnader

4.2 Föredraganden

1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) angav de grundläggande principerna för och inriktningen av den fortsatta utvecklingen av övrigt totalförsvar. Sålunda fastlades att den krigstida verksamheten måste bedrivas med utgångspunkt i de fredstida resurserna. Dessa kompletteras sedan i olika grad genom beredskapsåtgärder. Vidare måste i planeringen beaktas de förändringar i samhället som påverkar de olika verksamheternas utformning och resurser.

Stora delar av övrigt totalförsvar är för sina beredskapsåtgärder och för sin verksamhet i krig beroende av främst det militära försvaret. Det är därför av största betydelse att beredskapsåtgärderna inom berörda verksamheter samordnas så att konsekvens och sammanhang säkerställs i alla led.

Beträffande kraven på uthållighet framhölls att bl. a. på grund av de olika verksamheternas mycket skiftande karaktär kan inte uthålligheten anges med några generella regler. Det är emellertid nödvändigt att verksamheten inom många områden kan bedrivas – om än i ändrade former – med tillräcklig effekt under avspärrning och krig. Vidare måste för krigsfallet den principen gälla att det militära försvarets uthållighet inte får begränsas på grund av brister inom andra delar av totalförsvaret.

I försvarsbeslutet underströks den grundläggande betydelsen för vårt totalförsvars styrka som en effektiv ledningsorganisation utgör. Uppmärksamhet bör fortlöpande ägnas åt strävan att ytterligare förbättra samverkansmöjligheterna mellan civila och militära ledningsorgan på alla nivåer. I detta sammanhang framhålls det angelägna i att rådande oklarheter om ett antal centrala myndigheters uppgifter och organisation i krig undanröjs.

Den fortsatta utvecklingen av de olika verksamheter som övrigt totalförsvar omfattar anmäls dels i det följande under resp. anslagspunkter, dels av ansvarigt statsråd i vederbörande departements bilaga till budgetpropositionen. De förslag som där lämnas är enligt min mening i överensstämmelse med den inriktning som har angivits i 1977 års försvarsbeslut. Föreslagna åtgärder för budgetåret 1978/79 har måst begränsas i förhållande till de planer som låg till grund för försvarsbeslutet. Trots detta kommer under budgetåret

att genomföras en verksamhet som innebär att ytterligare steg tas för att förverkliga 1977 års försvarsbesluts intentioner.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag de sammanlagda kostnaderna över statsbudgeten för verksamheten inom övrigt totalförsvar till ca 244 milj. kr. Härav faller 14 486 000 kr. på anslag under fjärde huvudtiteln. De anslag inom försvarsdepartementets verksamhetsområde som inte hör till det militära försvaret, civilförsvaret eller övrigt totalförsvar har tagits upp med 102,5 milj. kr.

4.3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu framfört hemställer jag

att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om övrigt totalförsvar m. m.

H Övrig verksamhet

Psykologiskt försvar

Psykologiskt försvar är en sammanfattande beteckning på de åtgärder som vidtas för att upprätthålla och stärka befolkningens motståndsvilja under krig. För att åtgärderna skall kunna genomföras på ett effektivt sätt behöver förberedelser vidtas i fred.

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar är central myndighet för den psykologiska försvarsberedskapen i fred. Nämnden leder och samordnar planläggningen av landets psykologiska försvar och ombesörjer – i den mån det inte ankommer på andra organ – att behövliga förberedelser vidtas. Nämndens tre huvuduppgifter är härvid planläggning, utbildning och forskning.

Beredskapsnämnden består av ordförande och 15 ledamöter. Till nämnden är knutet ett kansli som leds av en kanslichef.

Inom försvarets planerings- och ekonomisystem utgör beredskapsnämnden för psykologiskt försvar ett delprogram.

Verksamheten under delprogrammet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar har enligt regeringens anvisningar sänt in programplan för perioden 1978/79–1982/83 avseende den psykologiska försvarsberedskapen. I regeringens anvisningar angavs att programplanen skulle utgå från en verksamhet med i huvudsak nuvarande inriktning. Planeringsramen skulle utgå från anslaget för budgetåret 1977/78 och vara horisontell.

Beredskapsnämnden har mot bakgrund av regeringens anvisningar och målen för verksamheten angett följande inriktning vad gäller de tre huvuduppgifterna planläggning, utbildning och forskning.

Beträffande planläggning avser beredskapsnämnden att göra en översyn av instruktionen för statens upplysningscentral. Organisationen för radiobevakningen byggs upp och reorganiseras personellt och materiellt. Beredskapsplanläggningen för pressen avses omfatta dags-, vecko- och fackpress. En översiktlig planläggning av den grafiska branschen i övrigt kommer också att genomföras under perioden. Det psykologiska försvaret skall anpassas till användningen av ny teknik, exempelvis överföring av information med nya metoder. Den ökande användningen av datorer kommer att beaktas i detta sammanhang. Beredskapsplanläggning för folkrörelserna avses genomföras.

Uppmärksamhet kommer att ägnas åt det psykologiska försvarets samband och signalskydd.

Utbildningen av personalen inom det psykologiska försvaret avses som tidigare bedrivas huvudsakligen i konferensform. Sex kurser årligen planeras under första delen av programplaneperioden. Under senare delen av perioden planeras åtta kurser årligen.

Beträffande forskning avser beredskapsnämnden att koncentrera resurserna till opinionsundersökningar samt studier av masskommunikation och psykologisk krigföring.

För att genomföra den planlagda verksamheten erfordras enligt beredskapsnämnden en personalförstärkning med fyra anställda.

De beräknade kostnaderna under programplaneperioden framgår av följande tabell.

Ekonomisk översikt (1 000-tal kr.)

1977/78 års anslagsbenämningar	Anslag 1977/78	Förslag 1978/79	Anslagsförändring jämfört med närmast föregående budgetår			
			1979/80	1980/81	1981/82	1982/83
Förvaltningskostnader	1 225	1 583	+ 140	+ 96	+ 20	+ 20
(varav löner tjänstemän)	(942)	(1 270)	(+ 120)	(+ 76)	(± 0)	(± 0)
Planläggning krigsorganisationen	152	225	- 15	- 100	- 20	± 0
Planläggning pressen	30	65	+ 5	+ 10	± 0	± 0
Utbildning	238	300	- 10	± 0	± 0	± 0
Forskning	365	400	± 0	± 0	± 0	± 0
Summa	**2 010**	**2 573**	**+ 120**	**+ 6**	**± 0**	**+ 20**

H 1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

1976/77	Utgift	1 666 768
1977/78	Anslag	2 010 000
1978/79	Förslag	2 265 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Beredskapsnämnden för psykologiskt *försvar*	Föredraganden
Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar: Allmän ledning och förbandsverksamhet[1]	1 620	1 667	2 010	2 573	2 265
Kostnader = medelsbehov	**1 620**	**1 667**	**2 010**	**2 573**	**2 265**

[1] Nettobelopp.

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	Föredraganden
Handläggande personal	6	6	6	+ 1	of.
Övrig personal	3	3	3	+ 1	of.
	9	**9**	**9**	**+ 2**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att nämnden fyllt uppkomna vakanser i krigsorganisationen och bistått civilbefälhavare och länsstyrelser i deras arbete med att komplettera den regionala och lokala organisationen. Arbetsgrupper vid beredskapsnämnden har utrett frågor som berör beredskapsplanläggning för pressen, folkrörelserna och teatrarna.

En särskild arbetsgrupp har under året avgett en slutrapport om statens upplysningscentrals organisation och då särskilt nyhetsavdelningens arbetsuppgifter och inplacering i organisationen.

Nämndens forskning har omfattat 15 projekt, av vilka åtta har avslutats och fyra påbörjats.

En riksomfattande opinionsundersökning genomfördes hösten 1976. Den avsåg den vuxna befolkningens inställning till vissa försvars- och samhällsfrågor. Speciell uppmärksamhet ägnades härvid åt allmänhetens syn på frågan om kvinnor i försvaret.

Budgetåret 1977/78

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1976/77:74 bil. 1 (FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär att beredskapsnämnden prioriterar planläggnings- och utbildningsverksamheten. En utbyggnad av organisationen för rundradiobevakning i krig påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför beredskapsnämnden för psykologiskt försvar bl. a. följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1978/79. Till följd av bl. a. en ändring i nämndens instruktion har arbetsbelastningen på kansliet ökat. En tjänst som ställföreträdande kanslichef och ytterligare en biträdestjänst bör därför inrättas. Planläggning och utbildning för organisationen för rundradiobevakning bör fortsätta.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar beredskapsnämnden på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 212 000 kr.

B: Uppgiftsförändringar

a) En tjänst för en kvalificerad handläggare som ställföreträdande kanslichef behövs för att biträda vid ledning och samordning av arbetet inom nämndens kansli samt för att biträda i den utåtriktade verksamheten (+ 151 000 kr.).

b) Ett biträde behövs för uppgifter inom den allmänna administrativa funktionen på nämndens kansli (+ 74 000 kr.)

c) Kostnaderna för representation ökar (+ 800 kr.).

d) Utbyggnaden av organisationen för rundradiobevakning fortsätts (+ 60 000 kr.).

e) Beredskapsplanläggning för fackpressen bör genomföras (+ 25 000 kr.).

f) Övningar behöver ske med personal inom organisationen för rundradiobevakning (+ 40 000 kr.).

C. Alternativ 0

Alternativet minskar medelstilldelningen med 111 000 kr. Det innebär i första hand att planläggningsarbetet och kursverksamheten måste inskränkas. Dessutom måste några av de föreslagna forskningsprojekten begränsas åtskilligt.

Föredraganden

Nämnden avser att på grundval av 1977 års totalförsvarsbeslut under programplaneperioden bygga upp och utveckla en ändamålsenlig organisation för statens upplysningscentral samt biträda pressen, folkrörelserna och de regionala myndigheterna vid deras krigsplanläggning och utbildning för det psykologiska försvaret. Vidare avser nämnden att studera opinionsutvecklingen i Sverige rörande försvarsvilja, masskommunikation och psykologisk krigföring. Jag kan i huvudsak godta att verksamheten ges denna inriktning inom ramen för den resurstilldelning som lades fast genom 1977 års totalförsvarsbeslut.

Min beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1978/79 framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid beräknat medel för planläggning avseende organisationen för rundradiobevakning, däremot inte för en utökning av beredskapsnämndens personal.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 265 000 kr.

FN-styrkor m. m.

Verksamheten under delprogrammet FN-styrkor m. m. omfattar bl. a. organisation och utbildning i Sverige av beredskapsstyrkan för FN-tjänst. Denna verksamhet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet och finansieras från förslagsanslaget Beredskapsstyrka för FN-tjänst. Delprogrammet omfattar vidare FN-styrkors tjänstgöring utomlands m. m. Denna verksamhet finansieras från reservationsanslagen FN-styrkors verksamhet utomlands och Övervakningskontingenten i Korea, som anvisas på tilläggsbudget.

Verksamheten under delprogrammet leds av chefen för armén.

H 2. Beredskapsstyrka för FN-tjänst

1976/77	Utgift	18 302 990
1977/78	Anslag	16 000 000
1978/79	Förslag	17 500 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Beredskapsstyrka för FN-tjänst: Allmän ledning och förbandsverksamhet	11 800	18 303	16 000	17 700	17 500
Kostnader	11 800	18 303	16 000	17 700	17 500
Tillkommer:					
Medgivet överskridande	+4 200	–	–	–	
Medelsbehov	**16 000**	**18 303**	**16 000**	**17 700**	**17 500**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	3	3	3	of.	of.
Kompaniofficerare	1	1	1	of.	of.
Pensionerad militärpersonal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	1	2	2	of.	of.
Kompaniofficerare	2	2	2	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	8	8	8	+1	+1
Övrig personal	16	16	16	–2	–2
	31	**32**	**32**	**–1**	**–1**

Budgetåret 1976/77

Under budgetåret 1976/77 har beredskapsstyrkans båda bataljoner tagits i anspråk för tjänstgöring i FN:s fredsstyrkor i Republiken Cypern och i Mellersta Östern. I Republiken Cypern har den svenska FN-styrkan under budgetåret uppgått till omkring 425 man och i Mellersta Östern till omkring 680 man.

Tjänstgöringstiden för varje styrka är sex månader. Verksamheten under budgetåret har därför omfattat bl. a. rekrytering, organisation, utbildning och avlösning av fyra svenska FN-styrkor om tillsammans omkring 2 300 man.

För tjänst i FN:s observatörsstyrkor i Mellersta Östern, Indien och Pakistan har under budgetåret utbildats 40 observatörer.

Budgetåret 1977/78

Under budgetåret 1977/78 bedöms verksamheten få samma omfattning som under budgetåret 1976/77.

Budgetåret 1978/79

Chefen för armén

Båda de svenska FN-styrkorna förutsätts även under budgetåret 1978/79 bli utnyttjande i Mellersta Östern och i Republiken Cypern. Personalstyrkan kan variera med hänsyn till behovet men beräknas uppgå till omkring 550 man i vardera styrkan. Utbildning av observatörer m. fl. förutsätts få oförändrad omfattning.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 detaljmotiverar chefen för armén på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 700 000 kr. Härmed kommer tillgängliga medel att svara mot verksamhetens nuvarande omfattning.

B. Uppgiftsförändringar

Omorganisation av arméstabens FN-avdelning, innebärande bl. a. reducering med en tjänst, föreslås (± 0 kr.).

Föredraganden

Chefen för armén har förutsatt att verksamheten i Sverige beträffande beredskapsstyrkor för FN-tjänst som deltar i fredsbevarande operationer skall bedrivas i enlighet med tidigare fastställda riktlinjer. Med hänsyn till att några väsentliga förändringar i Sveriges åtaganden gentemot FN inom detta verksamhetsområde f. n. inte kan förutses kan jag i huvudsak godta vad chefen för armén har anfört om verksamheten under budgetåret 1978/79.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Beräkningen är gjord med utgångspunkt från föreslagen ny organisation vid arméstabens FN-avdelning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskapsstyrka för FN-tjänst* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 17 500 000 kr.

Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål

Verksamheten under delprogrammet Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål omfattar sådana ändamål som bekostas utanför utgiftsramen för det militära försvaret. I verksamheten ingår f. n. dels den projektilröjning som enligt avtal ankommer på staten inom de delar av Järvafältet som har överlåtits till Stockholms m. fl. kommuner, dels anskaffning av mark i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde som kompensation för övningsmark som har överlåtits till Skövde kommun, dels markförvärv för nybyggnad för arméns tekniska skola och för försvarets förvaltningsskola i Östersund, dels anskaffning av tomt för och nybyggnad av förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna, dels nybyggnad av expeditions- och laboratorielokaler för en provningsenhet i Linköping för försvarets materielverk och för delar av försvarets teletekniska laboratorium. Kostnaderna för projektilröjningen har t. o. m. budgetåret 1976/77 uppgått till i runt tal 14,8 milj. kr.

Av verksamheten under delprogrammet budgeteras projektilröjningen på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., markanskaffning på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Markanskaffning och nybyggnad av lokaler på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Anskaffning av kaserner m. m.

Primäruppdraget för projektilröjningen på Järvafältet finansieras från förslagsanslaget Viss anskaffning för militära anläggningar m. m. Övriga primäruppdrag inom delprogrammet finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av vissa militära anläggningar.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Enligt avtalet mellan staten och Stockholms m. fl. kommuner om överlåtelse av vissa delar av Järvafältet skall s. k. blindgångare inom de överlåtna områdena tas bort genom statens försorg. Röjningen som sker enligt en av chefen för armén uppgjord plan skall bedrivas skyndsamt och anpassas till exploateringen inom områdena. Tidigare har röjningen beräknats kunna avslutas under budgetåret 1976/77. På grund av försvårade arbetsförhållanden och då det visat sig nödvändigt att göra ytterligare röjningar inom ett område vid Kista beräknas nu röjningsarbetena inte kunna slutföras förrän tidigast under budgetåret 1978/79. Totalkostnaderna beräknas nu till ca 18 milj. kr.

Genom beslut i maj 1970 godkände Kungl. Maj:t en mellan försvarets fastighetsnämnd och dåvarande Skövde stad träffad överenskommelse om försäljning till staden av ett område om ca 27 ha i anslutning till K 3:s kasernområde och om att dra en större trafikled över P 4:s övningsområde. Ersättningen för den försålda marken m. m. uppgick till avrundat 2,7 milj. kr. Beslut har fattats (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231) att P 4 och K 3 skall kompenseras för de genom överlåtelsen försämrade övningsmöjligheterna. Kompensationsmarken omfattar ca 180 ha i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde med en beräknad anskaffningskostnad av 2,6 milj. kr. Förvärv av denna mark får dock ske endast genom frivilliga uppgörelser med markägarna. Hittills har mark köpts för ca 300 000 kr.

Riksdagen (prop. 1971:124, FöU 1971:22, rskr 1971:292) har godkänt riktlinjer för organisation m. m. av försvarets materielverk. Beslutet innebär bl. a. att en provningsenhet, med undantag för försöksplatserna i Karlsborg och Vidsel, skall lokaliseras till Linköping (Malmslätt). Riksdagen (prop. 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190) har vidare godkänt vissa organisationsförändringar inom försvarets forskningsanstalt som innebär bl. a. att delar av försvarets teletekniska laboratorium skall föras över till den del av materielverket som omlokaliseras till Linköping. För angivna ändamål behöver nya expeditions- och laboratorielokaler byggas. Byggnadsarbetena påbörjas under budgetåret 1977/78.

Riksdagens beslut (prop. 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220) om en andra etapp av omlokalisering av statlig verksamhet innebär bl. a. att fortifikationsförvaltningen skall flytta till Eskilstuna. Nödvändig mark för att uppföra förvaltningsbyggnad för ämbetsverket i Eskilstuna anskaffas och byggnadsarbetena för förvaltningsbyggnaden påbörjas under budgetåret 1977/78.

Överbefälhavarens bedömning av behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

Anslag	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
H 3. Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.	1 500	1 500	200	–	–	–	1 700
III 6. Anskaffning av vissa militära anläggningar	70 900	137 300	61 100	16 100	3 000	9 000	226 500
	72 400	**138 800**	**61 300**	**16 100**	**3 000**	**9 000**	**228 200**

[1] Prisläge februari 1976.

H 3. Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.

1976/77	Utgift	1 495 382
1977/78	Anslag	1 500 000
1978/79	Förslag	1 500 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	500	495	1 500	1 500	1 500
Kostnader	**500**	**495**	**1 500**	**1 500**	**1 500**
Medgivet överskridande	–	1 000	–	–	–
Medelsbehov	**500**	**1 495**	**1 500**	**1 500**	**1 500**

Budgetåret 1976/77

Fortifikationsförvaltningen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att projektilröjningen på Järvafältet har kunnat utföras i beräknad omfattning.

Budgetåret 1977/78

Enligt nu gällande planer kan röjningsarbetena på Järvafältet inte slutföras förrän tidigast under budgetåret 1978/79. Detta innebär att röjningsarbetena måste fortsätta under hela budgetåret 1977/78.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

Som framgår av redogörelsen för programplanen måste projektilröjningsarbetena fortsätta under hela budgetåret 1978/79. Anslaget bör föras upp med 1,5 milj. kr.

Föredraganden

Röjningsarbetet på Järvafältet har blivit fördröjt på grund av de besvärliga markförhållandena och då det dessutom har visat sig nödvändigt att utföra ytterligare röjning inom vissa tidigare röjda områden. Enligt de planer som nu gäller beräknas röjningsarbetet kunna slutföras först under hösten 1979. De totala kostnaderna för röjningsarbetet beräknas nu till ca 18 milj. kr.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

Flygtekniska försöksanstalten

Flygtekniska försöksanstalten har till uppgift att främja utvecklingen av flygtekniken inom landet. Det åligger anstalten att mot ersättning bedriva flygteknisk forsknings- och försöksverksamhet, att följa utvecklingen av den flygtekniska forskningen i länder som intar en ledande ställning på detta område samt att systematiskt samla, ordna, bearbeta och offentliggöra forskningsresultat och andra rön inom dess verksamhetsområde.

Förutom den s. k. uppdragsforskningen bedriver försöksanstalten egen, främst grundläggande forskning av allmän flygteknisk karaktär.

Flygtekniska försöksanstalten, som är lokaliserad till Stockholm, leds av en styrelse. Chef för anstalten är en generaldirektör. Försöksanstalten är organiserad på ett kansli och fyra avdelningar. Dessa är aerodynamiska avdelningen, hållfasthetsavdelningen, mättekniska avdelningen och driftavdelningen.

Verksamheten under delprogrammet Flygtekniska försöksanstalten budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet samt två primäruppdrag inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling. Denna verksamhet finansieras från förslagsanslaget Flygtekniska försöksanstalten. Uppdragsverksamheten redovisas som självbärande verksamhet under detta anslag.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen under delprogrammet anför *flygtekniska försöksanstalten* bl. a. följande

Underlag för någon egentlig långtidsplanering vad beträffar resursförnyelse, utbildning och rekrytering saknas. Försöksanstalten har i avvaktan på väntade beslut från statsmakterna inriktat planeringen mot en i möjligaste mån bibehållen teknisk beredskap, sådan som den bedöms erfordras för fortsatt inhemsk flygplan- och robotutveckling.

Framtida former för flygplan- och robotanskaffning bedöms för det närmaste året inte nämnvärt ändra försöksanstaltens nu pågående verksamhet. Under programplaneperioden kan dock valet av anskaffningsform påverka försöksanstaltens uppgifter, utrustningsbehov och organisatoriska struktur.

Försöksanstalten framhåller att grundläggande flygtekniska kunskaper av med omvärlden jämförbar nivå måste finnas hos varje nation som vill anskaffa och operera med för sina behov tekniskt och ekonomiskt optimerad flygmateriel – oavsett hur anskaffningen sker.

Anstalten framhåller också, i likhet med tidigare år, behovet av en förnyelse av vindtunnelresurserna. Även om den inhemska flygplanutvecklingen skulle upphöra, kvarstår ett behov av moderna egna vindtunnelresurser för att tillgodose kvalificerat flygtekniskt stöd åt försvarets materielanskaffande myndigheter liksom åt landets civila flygverksamhet.

Den flygtekniska forskningen bör ha följande mål för de två huvudområdena aerodynamisk forskning och hållfasthetsteknisk forskning.

Den flygtekniska aerodynamiska forskningen bör medverka till att skapa kunskaper och förutsättningar för att ta fram militära flygplan- och robotsystem, konstruera och tillverka civila flygplan samt öka flygsäkerheten.

Den icke flygtekniska aerodynamiska forskningen bör göra det möjligt att utnyttja försöksanstaltens resurser och kompetens för uppdragsverksamhet främst inom allmän industriell strömningsteknik.

Den hållfasthetstekniska forskningen bör medverka till att skapa förutsättningar för att bedöma och/eller ta fram viktsoptimala flygplans- och robotkonstruktioner och konstruktioner i allmänhet, att bedöma konstruktioners livslängd med hänsyn till utmattning, att öka flygsäkerheten och att beräkna, kontrollera och minimera miljöstörningar som förorsakas av flygtrafik.

Den flygtekniska forskningen omfattar även mätteknisk forskning vars mål bör vara att i tillräcklig grad vidareutveckla en mätteknisk kompetens som är nödvändig för den experimentella flygtekniska verksamheten och för att i rimlig grad tillgodose den icke-flygtekniska verksamhetens behov av mättekniska baskunskaper.

Uppdragsverksamheten beräknas under programplaneperioden få en omslutning av ca 33 milj. kr. för varje budgetår.

Den beräknade utvecklingen av anslaget Flygtekniska försöksanstalten exkl. investeringsbehov för nya vindtunnlar framgår av följande sammanställning (prisläge juli 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
2 000[1]	6 400[2]	5 400	5 400	5 400	5 400	28 000

[1] Prisläge juli 1976.
[2] För myndighetsuppgifter och forskningsverksamhet avses 3 400 000 kr. Återstoden avses för materielförnyelse.

H 4. Flygtekniska försöksanstalten

1976/77	Utgift	1 999 000
1977/78	Anslag	2 000 000
1978/79	Förslag	2 000 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Flygtekniska försöksanstalten	Föredraganden
Flygtekniska försöksanstalten					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	619	619	619	749	619
Utvecklingsarbete (Uppdragsverksamhet)	26 501	31 016	30 141	33 201	33 201
Tillämpad forskning och grundforskning	1 380	1 380	1 380	5 650	1 380
Kostnader	**28 500**	**33 015**	**32 140**	**39 600**	**35 200**
Avgår:					
Intäkter för uppdragsverksamhet	-26 500	-31 016	-30 140	-33 200	-33 200
Intäktsförskjutningar	–	–	–	–	
Medelsbehov	**2 000**	**1 999**	**2 000**	**6 400**	**2 000**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Flygtekniska försöksanstalten	Föredraganden
Handläggande personal	131	132	131	of.	of.
Övrig personal	109	112	117	of.	of.
	240	**244**	**248**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Flygtekniska försöksanstalten anger i sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. På grund av brist på medel för forskning och investeringar har emellertid konkurrensförmågan minskat. Uppdragsverksamheten har gett 31,0 milj. kr. i intäkter, vilket motsvarar 93,7 % av försöksanstaltens totala kostnader. Av dessa intäkter hänför sig 8,2 milj. kr. eller ca 26 % av uppdragsverksamhetens totala intäkt till uppdrag som inte avser flygteknisk försvarsforskning.

Verksamheten under budgetåret har resulterat i ett underskott om 96 100 kr. Försöksanstaltens verkskapital exklusive anläggnings- och förrådstillgångar har under budgetåret minskat från 148 000 kr. till 52 000 kr.

Budgetåret 1977/78

I avvaktan på statsmakternas ställningstagande beträffande fortsatt inhemsk flygplansutveckling fortlöper verksamheten med samma inriktning i stort som under de senaste åren.

Budgetåret 1978/79

Flygtekniska försöksanstalten

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1977/78 motiverar flygtekniska försöksanstalten på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning för primäruppdragen

Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 400 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Tillämpad forskning och grundforskning.

Ett nytt primäruppdrag för grundforskning föreslås tillkomma under budgetåret 1978/79. Detta behövs dels därför att det reella utrymmet för egen forskning har minskat under en följd av år till följd av att pris- och lönestegringar inte har kompenserats, dels för att en säljbar kompetens skall kunna upprätthållas. Utan en egen forskning bedöms det också bli svårt att på sikt kunna upprätthålla det internationella forskningssamarbetet. För detta ändamål behövs 1 milj. kr. Därtill kommer 3 milj. kr. för att anskaffa verktygsmaskiner för modelltillverkning, ett nytt dataregistreringssystem för låghastighetstunneln och nya mätinstrument för registrering och behandling av mätsignaler från aerodynamiska och hållfasthetstekniska försök.

Föredraganden

Jag anser att flygtekniska försöksanstalten bör inrikta sin verksamhet på att om möjligt öka den del inom uppdragsverksamheten som inte utgörs av uppdrag som avser flygteknisk försvarsforskning och att i övrigt upprätthålla sin kompetens inom det flygtekniska området.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

Signalskydd

Verksamheten under delprogrammet Signalskydd omfattar resor och traktamenten för elever vid totalförsvarets signalskyddsskola samt anskaffning och underhåll av särskild signalskyddsmateriel för totalförsvarets civila sektor.

Verksamheten budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Signalskydd.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Verksamhetens planerade omfattning och inriktning är av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare

upplysningar lämnas riksdagens försvarsutskott.

Den av *överbefälhavaren* beräknade utvecklingen av anslaget Signalskydd framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
4 180	7 830	5 090	6 390	5 150	5 580	30 040

[1] Prisläge februari 1976.

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden för signalskyddsmateriel samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
Bemyndigandebehov	1 510	17 730	2 630	9 250	1 050	280	30 940
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	8 810	19 310	17 450	20 910	17 410	12 710	–

H 5. Signalskydd

1976/77	Utgift	3 309 445
1977/78	Anslag	4 180 000
1978/79	Förslag	3 830 000

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78		1978/79			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Signalskydd:						
Allmän ledning och förbandsverksamhet	–	680	–	600	–	600
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.	250	220	230	230	230	230
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	–	3 280	17 500	7 000	–	3 000
Prisreglering	1 260	–	4 400	–	900	–
Kostnader = medelsbehov	**–**	**4 180**	**–**	**7 830**	**–**	**3 830**
Bemyndigandebehov	**1 510**	**–**	**22 130**	**–**	**1 130**	**–**

Överbefälhavaren

Anslaget bör föras upp med 7 830 000 kr. och ett beställningsbemyndigande om 22 130 000 kr. inhämtas.

Av begärda bemyndiganden avses 4 400 000 kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) Omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1978/79 från prisläge februari 1977 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 3 500 000 kr.

b) Omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1978 till prisläge februari 1979 enligt bedömd prisutveckling med 900 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Beräkningen innebär bl. a. att anskaffning av viss materiel senarelagts.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av signalskyddsmateriel får läggas ut inom en kostnadsram av 1 130 000 kr.
2. till *Signalskydd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 830 000 kr.

Vissa teleanordningar

Verksamheten under delprogrammet Vissa teleanordningar omfattar vidmakthållande och nyanskaffning av vissa teleanordningar för den civila försvarsberedskapen i länen och för teleanläggningar inom hälso- och sjukvården samt anskaffning av viss teleteknisk utrustning.

Verksamheten budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Vissa teleanordningar.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Verksamheten under programelementet Teleteknisk utrustning för vissa statliga myndigheter är av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar lämnas riksdagens försvarsutskott.

Beträffande utvecklingen av programelementet Teleanordningar för den civila försvarsberedskapen i länen anför *televerket* bl. a. följande.

Televerket fördelar anslagna medel mellan länsstyrelserna och utför inkomna beställningar av teleanordningar. Fyra centrala myndigheter är närmast berörda, nämligen socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och vägverkets centralförvaltning. De behov som f. n. kan förutses är i allt väsentligt tillgodosedda. Anslaget belastas därför huvudsaklingen av abonnemangsavgifter.

Den av televerket beräknade utvecklingen av anslaget Vissa teleanordningar framgår av följande sammanställning (prisläge juli 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
3 395	4 632	5 850	5 018	4 703	4 045	24 248

[1] Prisläge juli 1976.

H 6. Vissa teleanordningar

1976/77	Utgift	4 215 887
1977/78	Anslag	3 395 000
1978/79	Förslag	3 370 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1977/78	1978/79	
		Televerket	Föredraganden
Vissa teleanordningar			
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	3 395	4 632	3 370
Kostnader = medelsbehov	**3 395**	**4 632**	**3 370**

Televerket

För budgetåret 1978/79 föreslås att anslaget förs upp med 4 632 000 kr. Av beloppet utgör ca 1,9 milj. kr. abonnemangsavgifter för tidigare utförda teleanläggningar eller sådana som avses bli utförda under budgetåret 1977/78. Ca 2,4 milj. kr. avser kostnader för att anskaffa teleteknisk utrustning.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta televerkets förslag till inriktning av verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Beräkningen innebär bl. a. att anskaffning av viss materiel senarelagts.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa teleanordningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 370 000 kr.

Vissa skyddsrumsanläggningar

Verksamheten under delprogrammet Vissa skyddsrumsanläggningar omfattar dels utbetalning av lokalhyror för sådana utrymmen i anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation som disponeras av andra statliga myndigheter än myndigheter inom civilförsvaret och försvarsmakten, dels anskaffning och underhåll av viss sambandsutrustning, dels anskaffning av inventarier för vissa gemensamma stabsplatser. Vidare omfattar delprogrammet anskaffning av andelar i anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation för statliga myndigheter som inte ingår i civilförsvaret eller försvarsmakten.

Utbetalningarna av lokalhyror budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet, underhållet av sambandsutrustning på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. och anskaffningen av sambandsutrustning och inventarier på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. Dessa tre primäruppdrag finansieras från förslagsanslaget Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar.

Anskaffningen av andelar i anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Anskaffning av befästningar m. m. Detta primäruppdrag finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Civilförsvarsstyrelsen anför att omfattningen och inriktningen av verksamheten under delprogrammet helt är beroende av den avvägning som är gjord inom huvudprogrammet Civilförsvar samt av andra myndigheters programmässiga mål.

Behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge juni 1977; 1 000-tal kr.)

	1977/78[1]	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
H 7. Hyror m. m. för vissa skydds-rumsanläggningar	4 000	4 170	4 170	4 170	4 170	4 170	20 850
II 7. Anskaffning av vissa skydds-rumsanläggningar	1 100	900	1 900	1 600	2 000	2 400	8 800
	5 100	**5 070**	**6 070**	**5 770**	**6 170**	**6 570**	**29 650**

[1] Prisläge juni 1976.

H 7. Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar

1976/77	Utgift	3 417 000
1977/78	Anslag	4 000 000
1978/79	Förslag	4 170 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Vissa skyddsrumsanläggningar:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	3 700	3 417	3 900	4 060	4 060
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.	50	–	50	60	60
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	50	–	50	50	50
Kostnader = medelsbehov	**3 800**	**3 417**	**4 000**	**4 170**	**4 170**

Budgetåret 1976/77

Planerad verksamhet har i stort sett genomförts.

Budgetåret 1977/78

Några ändringar av verksamheten planeras inte för detta budgetår.

Budgetåret 1978/79

Civilförsvarsstyrelsen

1. För lokalhyror m. m. för vissa statliga myndigheters utrymmen i anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation beräknas ett medelsbehov av 4 060 000 kr. för nästa budgetår (+ 160 000 kr.).

2. För underhåll av viss sambandsutrustning beräknas ett medelsbehov av 60 000 kr. för nästa budgetår (+ 10 000 kr.).

3. För anskaffning av sambandsutrustning och inventarier för vissa gemensamma stabsplatser beräknas ett oförändrat medelsbehov av 50 000 kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Vad civilförsvarsstyrelsen har anfört om inriktningen av verksamheten under programplaneperioden kan jag i huvudsak godta.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 170 000 kr.

Identitetsbrickor

Länsstyrelsen i Kristianstads län svarar för framställning och distribution m. m. av identitetsbrickor som kostnadsfritt tilldelas nyfödda eller mot självkostnadspris tillhandahålls andra personer, allt enligt riktlinjer som har godkänts av riksdagen (prop. 1962:1 bil. 13, SU 1962:11, rskr 1962:11).

Verksamheten under delprogrammet Identitetsbrickor budgeteras på ett primäruppdrag under delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Identitetsbrickor.

Programplan för perioden 1978/79–1982/83

Beträffande utvecklingen och inriktningen av delprogrammet föreslår *länsstyrelsen i Kristianstads län* inga förändringar under programplaneperioden. Den av länsstyrelsen beräknade utvecklingen av anslaget Identitetsbrickor framgår av följande sammanställning (prisläge juli 1977; 1 000-tal kr.).

1977/78[1]	1978/79[2]	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	Summa 1978/83
600	1 029	845	845	845	845	4 409

[1] Prisläge juli 1976.
[2] Engångskostnad för ersättningsanskaffning av två präglingsmaskiner (184 000 kr.).

H 8. Identitetsbrickor

1976/77	Utgift	562 272
1977/78	Anslag	600 000
1978/79	Förslag	850 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77		1977/78	1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Länsstyrelsen i Kristianstads län	Föredraganden
Identitetsbrickor: Allmän ledning och förbandsverksamhet	609	562	600	1 029	850
Kostnader = medelsbehov	**609**	**562**	**600**	**1 029**	**850**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1976/77		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Planerat	Utfall	Planerat	Länsstyrelsen i Kristianstads län	Föredraganden
Civilpersonal					
Övrig personal	7	7	7	of.	of.
	7	**7**	**7**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1976/77

Under budgetåret 1976/77 har 125 000 identitetsbrickor tillverkats för nyfödda och invandrarbarn. 12 000 brickor har tillhandahållits till självkostnadspris.

Budgetåret 1977/78

Verksamheten bedöms få i stort sett oförändrad omfattning.

Budgetåret 1978/79

Länsstyrelsen i Kristianstads län

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 245 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Ersättningsanskaffning behövs av två präglingsmaskiner (+ 184 000 kr.).

Föredraganden

Jag biträder länsstyrelsens uppfattning att verksamheten bör bedrivas med oförändrad inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid räknat med anskaffning av två präglingsmaskiner och gjort en anpassning med hänsyn till belastningen på anslaget under de två senaste budgetåren.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Identitetsbrickor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II Staten allmänna fastighetsfond

Försvarsdepartementet

II 7. Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar

1976/77	Utgift	1 651 215	Behållning	2 280 683
1977/78	Anslag	2 600 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Verksamheten under anslaget omfattar anskaffning av andelar i anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation för statliga myndigheter som inte ingår i civilförsvaret eller försvarsmakten.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Vissa skyddsrumsanläggningar: Anskaffning av befästningar m. m.	3 374	2 751	900	900
Beräknat medelsbehov	**3 374**	**2 751**	**900**	**900**

Budgetåret 1976/77

För ett antal anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation, i vilka utrymmen för andra statliga myndigheter ingår, har byggstarten senarelagts i förhållande till vad som var planerat. Detta har medfört att betalningsutfallet blev väsentligt mindre än vad som var beräknat. Den beräknade medelsförbrukningen var 3 374 000 kr. Utfallet blev 1 651 215 kr.

Budgetåret 1977/78

Av tidigare angivna skäl beräknas förseningar uppstå även för detta budgetår.

Budgetåret 1978/79

Civilförsvarsstyrelsen

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 2 751 000 kr. På grund av förseningar i vad gäller anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation beräknas medelsförbrukningen för detta budgetår numera till 1,1 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 900 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar i likhet med civilförsvarsstyrelsen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetåret till 900 000 kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	2 281	1977/78	1 100
Anslag för 1977/78	2 600	1978/79	900
Anslag för 1978/79 (förslag)	1	Beräknad behållning 1979-06-30	2 882
	4 882		**4 882**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

III Försvarets fastighetsfond

III 6. Anskaffning av vissa militära anläggningar

1976/77	Utgift	1 302 580	Behållning 16 499 202
1977/78	Anslag	3 600 000	
1978/79	Förslag	39 500 000	

Verksamheten under anslaget omfattar anskaffning av sådana anläggningar som helt eller delvis finansieras utanför utgiftsramen för det militära försvaret.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1976/77	1977/78	1978/79	
			Överbefälhavaren	Föredraganden
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål				
Markanskaffning	4 000	4 600	500	500
Anskaffning av kaserner m. m.	12 000	15 100	136 800	48 000
Beräknat medelsbehov	**16 000**	**19 700**	**137 300**	**48 500**

Budgetåret 1976/77

I sin årsredovisning för budgetåret 1976/77 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att något markförvärv inte har genomförts. Arbetena med nybyggnad av lokaler för försvarets materielverk i Linköping har inte kunnat påbörjas under budgetåret på grund av att regeringen ställt krav på ett mindre kostnadskrävande byggnadsprogram än det som ursprungligen hade upprättats.

Genom särskilt beslut av regeringen har primäruppdraget tillförts uppgiften att utföra ersättningsbyggnader vid I 14 i Gävle med anledning av ett mellan fortifikationsförvaltningen och vägförvaltningen i Gävleborgs län träffat vägrättskontrakt avseende framdragande av europaväg 4 över regementets övningsfält. Byggnadsarbetena har påbörjats under budgetåret.

Den beräknade medelsförbrukningen var 17,8 milj. kr. Utfallet blev 1 302 580 kr.

Budgetåret 1977/78

Mark i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde beräknas förvärvas i den mån mark bjuds ut. Mark beräknas anskaffas i Östersund för nybyggnad för arméns tekniska skola och försvarets förvaltningsskola samt i Eskilstuna för nybyggnad av förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen. Byggnadsarbetena för nybyggnad av lokaler för försvarets materielverk i Linköping samt för uppförande av förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna beräknas kunna påbörjas.

Budgetåret 1978/79

Överbefälhavaren

För budgetåret 1977/78 har medgetts en medelsförbrukning av 19,7 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1978/79 beräknas till 137,3 milj. kr., varav 500 000 kr. för markanskaffning och 136,8 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Förvärv av kompensationsmark i Skövde	500
Summa	**500**

Frågan om att anskaffa kompensationsmark vid Skövde har senast anmälts i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 195). För fortsatta markförvärv beräknas en medelsförbrukning av 500 000 kr. under budgetåret 1978/79. De totala kostnaderna beräknas till 2,6 milj. kr.

B. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål	
1. K 4. Utbyggnad i Arvidsjaur	82 200
2. Nybyggnad av lokaler för försvarets materielverk i Linköping	14 300
3. Nybyggnad av förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna	38 500
4. Utbyggnad av fortifikationsförvaltningens försöksstation vid Botele Udd i Sigtuna	1 800
Summa	**136 800**

1. Kostnaderna för kaserner m. m. för det nya fredsförbandet i Arvidsjaur uppskattas nu till 214,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. För budgetåret 1978/79 beräknas ett medelsbehov av 82,2 milj. kr. under förevarande anslag.

2. Behovet av nya lokaler för försvarets materielverk i Linköping har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 195). Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra byggnadsföretaget inom en kostnadsram av 21 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 24 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. För budgetåret 1978/79 beräknas ett medelsbehov av 14,3 milj. kr. under förevarande anslag.

3. Behovet av ny förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna har senast anmälts för riksdagen i prop. 1976/77:100 (bil. 7 s. 196). Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för byggnadsföretaget. Kostnaderna har uppskattats till 66,1 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1976, vilket motsvarar 75,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Regeringen uppdrog i maj 1976 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. I samband med detta arbete har fortifikationsförvaltningen gjort ytterligare kostnadsberäkning, enligt vilken kostnaderna för byggnadsföretaget beräknas till 79,5 milj. kr. i sistnämnda prisläge. Medelsbehovet under nästa budgetår beräknas till 38,5 milj. kr.

4. Vid fortifikationsförvaltningens försöksstation vid Botele Udd i Sigtuna behövs ökat utrymme för administration och materielhantering. Detta beror dels på att verksamheten vid försöksstationen är avsedd att utökas, dels på att den personal, som f. n. är knuten till försöksstationen men som normalt arbetar i Stockholm, kommer att tjänstgöra permanent vid försöksstationen sedan ämbetsverket flyttat till Eskilstuna. Kostnaderna för nödvändiga byggnadsåtgärder har uppskattats till 7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1977. Medelsbehovet under budgetåret 1978/79 uppskattas till 1,8 milj. kr.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget till 137,3 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 48,5 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknar jag 500 000 kr. för att förvärva kompensationsmark i Skövde, 35 milj. kr. för att fortsätta arbetena med nybyggnad av en förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna samt 13 milj. kr. för att fortsätta arbetena med nybyggnad av expeditions- och laboratorielokaler för en provningsenhet i Linköping för försvarets materielverk och för delar av försvarets teletekniska laboratorium.

I fråga om förvärv av kompensationsmark i Skövde har riksdagen tidigare fattat beslut (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231). Riksdagens beslut (prop. 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220) om att genomföra en andra etapp av omlokalisering av statlig verksamhet innebär bl. a. att fortifikationsförvaltningen skall flytta till Eskilstuna. En ny förvaltningsbyggnad måste uppföras för ämbetsverket. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas innevarande budgetår. Riksdagens beslut (prop. 1971:124, FöU 1971:22, rskr 1971:292) med godkännande av riktlinjer för organisation av försvarets materielverk innebär bl. a. att en provningsenhet inrättas inom huvudavdelningen för flygmateriel. Provningsenheten skall med vissa undantag lokaliseras till Linköping (Malmslätt). Vidare har riksdagen (prop. 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190) godkänt vissa organisationsförändringar inom försvarets forskningsanstalt som innebär bl. a. att delar av försvarets teletekniska laboratorium skall föras över till den del av materielverket som omlokaliseras till Linköping. För dessa omlokaliseringar behöver nya expeditions- och laboratoriebyggnader uppföras. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas innevarande budgetår.

Överbefälhavaren har under anslaget beräknat 82,2 milj. kr. för att fortsätta byggnadsarbetena för det nya förbandet i Arvidsjaur. Erforderliga medel härför skall dock inte beräknas under detta anslag. Jag har i det föregående under anslaget Arméförband: Anskaffning av anläggningar lagt fram förslag beträffande nödvändig medelsdisposition och finansiering. Vidare har överbefälhavaren beräknat 1,8 milj. kr. för att påbörja utbyggnad av fortifikationsförvaltningens försöksstation vid Botele Udd i Sigtuna. Jag har inte beräknat några medel för detta ändamål för nästa budgetår.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
A. Markanskaffning							
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram H 3							
1. Förvärv av kompensationsmark i Skövde	2 300	2 600	279	500	500	–	–
2. Anskaffning av mark för arméns tekniska skola och försvarets förvaltningskola i Östersund	1 200	1 200	–	1 200	–	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	76-02-01	77-02-01	77-06-30	1977/78	1978/79	år–mån.	år–mån.
3. Anskaffning av mark för FortF:s förvaltningsbyggnad i Eskilstuna	2 900	2 900	–	2 900	–	–	–
Summa A	**6 400**	**6 900**	**279**	**4 600**	**500**	–	–
B. Anskaffning av kaserner m. m.							
Delprogram H 3							
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1977/78							
1. Nybyggnad av förvaltningsbyggnad för FortF i Eskilstuna	66 100	79 500	–	3 400	35 000	78-03	80-07
2. Nybyggnad av lokaler för FMV i Linköping	14 000	16 000[1]	–	3 000	13 000	77-12	79-07
Summa B	**14 000**	**95 500**	**–**	**6 400**	**48 000**	–	–
Summa A–B	**20 400**	**102 400**	**279**	**11 000**	**48 500**	–	–
Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**11 000**	**48 500**	–	–

[1] Därutöver 8 milj. kr. på investeringsanslaget Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	16 499	1977/78	11 000
Anslag för 1977/78	3 600	1978/79	48 500
Anslag för 1978/79 (förslag)	39 500	Beräknad behållning 1979-06-30	99
	59 599		**59 599**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av vissa militära anläggningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 39 500 000 kr.

VII Fonden för förlag till statsverket

VII 1. Vissa projekteringskostnader

1976/77	Utgift	38 786 000	Behållning	3 378 462
1977/78	Anslag	45 000 000		
1978/79	Förslag	42 000 000		

Anslaget disponeras efter beslut av regeringen för sådana projekteringsarbeten som föregår den slutliga prövningen av byggnadsobjekt. Projekteringskostnaderna täcks sedermera av de byggnadsanslag som begärs då byggnadsobjekten redovisas för riksdagen. De belopp som motsvarar projekteringskostnaderna förs tillbaka till fonden för förlag till statsverket när byggnadsanslag beviljats och redovisas som Övriga kapitalmedel.

Jag beräknar medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 42 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	3 378	1977/78	48 378
Anslag för 1977/78	45 000	1978/79	42 000
Anslag för 1978/79 (förslag)	42 000		
	90 378		**90 378**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa projekteringskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 42 000 000 kr.

Register

Sid.

1 Översikt
8 **1 Säkerhetspolitiska överväganden**

2 Det militära försvaret

11 2.1 Planerings- och ekonomisystemet
16 2.2 Verksamheten under det senast förflutna budgetåret (1976/77)
27 2.3 Verksamheten under innevarande budgetår (1977/78)
29 2.4 Det militära försvarets fortsatta utveckling
72 2.5 Anvisningar för perspektivplanering m. m.
73 2.6 Ramberäkning för budgetåret 1978/79 m. m.
81 2.7 Anslagsfrågor för budgetåret 1978/79

DRIFTBUDGETEN

A Försvarsdepartementet m. m.

82 1. Försvarsdepartementet 19 860 000
83 2. Vissa nämnder m. m. 11 820 000
87 3. Kommittéer m. m. 3 700 000
87 4. Extra utgifter 1 000 000
87 5. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret 2 030 000 000

2 066 380 000

B Arméförband

Arméförband:

90 1. Ledning och förbandsverksamhet 2 893 000 000
97 2. Materielanskaffning 760 000 000
101 3. Iståndsättning av befästningar och kaserner 68 950 000
105 4. Forskning och utveckling 89 000 000

3 810 950 000

C	**Marinförband**	
	Marinförband:	
109	1. Ledning och förbandsverksamhet	971 500 000
116	2. Materielanskaffning	554 300 000
120	3. Iståndsättning av befästningar och kaserner	27 600 000
123	4. Forskning och utveckling	43 000 000
		1 596 400 000
D	**Flygvapenförband**	
	Flygvapenförband:	
127	1. Ledning och förbandsverksamhet	1 714 130 000
135	2. Materielanskaffning	1 888 425 000
138	3. Iståndsättning av befästningar och kaserner	41 600 000
142	4. Forskning och utveckling	392 000 000*
		4 036 155 000
E	**Central och högre regional ledning**	
143	1. Försvarsstaben	67 700 000
148	2. Arméstaben	45 325 000
152	3. Marinstaben	38 035 000
156	4. Flygstaben	44 400 000
160	5. Militärområdesstaber m. m.	227 800 000
166	Krigsorganisation för vissa staber m. m.:	
168	6. Ledning och förbandsverksamhet	7 900 000
169	7. Materielanskaffning m. m.	37 700 000
171	8. Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner	10 700 000
		479 560 000
F	**Gemensamma myndigheter och funktioner**	
175	1. Försvarets civilförvaltning	35 150 000
181	2. Försvarets sjukvårdsstyrelse	19 010 000
186	3. Fortifikationsförvaltningen	67 140 000
192	4. Försvarets materielverk	431 300 000
202	5. Gemensam försvarsforskning	212 060 000
210	6. Försvarets radioanstalt	105 000 000
211	7. Värnpliktsverket	57 050 000
217	8. Försvarets rationaliseringsinstitut	24 800 000
221	9. Försvarshögskolan	1 940 000
225	10. Militärhögskolan	20 200 000
230	11. Försvarets gymnasiskola	3 920 000

*Beräknat belopp.

233	12. Försvarets förvaltningsskola	4 145 000
237	13. Försvarets brevskola	2 290 000
241	14. Försvarets hundskola	1 500 000
246	15. Krigsarkivet	3 925 000
250	16. Statens försvarshistoriska museer	5 640 000
254	17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	4 500 000
256	18. Försvarets datacentral	1 000
261	19. Frivilliga försvarsorganisationer m. m.	45 575 000
263	20. Insatsberedskap m. m.	52 500 000
265	21. Viss gemensam verksamhet	12 600 000
268	22. Vissa ersättningar m. m.	43 879 000
272	23. Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner	3 700 000
		1 157 825 000
	Summa för driftbudgeten	**13 147 270 000**

KAPITALBUDGETEN

II	**Statens allmänna fastighetsfond**	
275	5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	2 170 000
		2 170 000
III	**Försvarets fastighetsfond**	
278	1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar	181 000 000
293	2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar	80 000 000
300	3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggnngar	105 900 000
311	4. Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar	5 900 000
317	5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	11 500 000
		384 300 000
IX	**Diverse kapitalfonder**	
323	1. Statens datamaskinfond: Försvarets delfond: Anskaffning av datamaskiner	10 000 000
		10 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**396 470 000**
	Totalt för det militära försvaret	**13 543 740 000**

3 Civilförsvaret

328 3.1 Verksamheten under det senast förflutna budgetåret (1976/77)
332 3.2 Verksamheten under innevarande budgetår (1977/78)
333 3.3 Civilförsvarets fortsatta utveckling
348 3.4 Anvisningar för perspektivplanering m. m.
350 3.5 Ramberäkningar för budgetåret 1978/79
354 3.6 Anslagsfrågor för budgetåret 1978/79

DRIFTBUDGETEN

A	**Försvarsdepartementet m. m.**	
355	6. Reglering av prisstegringar för civilförsvaret	44 000 000
		44 000 000
G	**Civilförsvar**	
357	1. Civilförsvar	199 580 000
366	2. Civilförsvar: Skyddsrum	40 200 000
		239 780 000
	Summa för driftbudgeten	**283 780 000**

KAPITALBUDGETEN

II	**Statens allmänna fastighetsfond**	
369	6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	8 000 000
		8 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**8 000 000**
	Totalt för civilförsvaret	**291 780 000**

4 Övrigt totalförsvar m. m.

374 4.1 Inledning
375 4.2 Föredraganden
376 4.3 Hemställan

DRIFTBUDGETEN

H	**Övrig verksamhet**	
377	1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	2 265 000
381	2. Beredskapsstyrka för FN-tjänst	17 500 000
384	3. Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.	1 500 000
387	4. Flygtekniska försöksanstalten	2 000 000
391	5. Signalskydd	3 830 000
393	6. Vissa teleanordningar	3 370 000
395	7. Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar	4 170 000
397	8. Identitetsbrickor	850 000
		35 485 000
	Summa för driftbudgeten	**35 485 000**

KAPITALBUDGETEN

II	**Statens allmänna fastighetsfond**	
400	7. Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	1 000
		1 000
III	**Försvarets fastighetsfond**	
402	6. Anskaffning av vissa militära anläggningar	39 500 000
		39 500 000
VII	**Fonden för förlag till statsverket**	
407	1. Vissa projekteringskostnader	42 000 000
		42 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**81 501 000**
	Totalt för övrigt totalförsvar m. m.	**116 986 000**
	Totalt för driftbudgeten	**13 466 535 000**
	Totalt för kapitalbudgeten	**485 971 000**
	Totalt för försvarsdepartementet	**13 952 506 000**

GOTAB Stockholm 1978 56 284

Socialdepartementet

Översikt

Till socialdepartementet hör allmän sjukförsäkring och tandvårdsförsäkring, folkpensionering, ATP och delpensionsförsäkring, arbetsskadeförsäkring, föräldraförsäkring, barnbidrag och annat stöd åt barnfamiljerna, sociala serviceåtgärder, hälso- och sjukvård, de sociala vårdområdena, omsorger om handikappade m. m.

För socialdepartementets verksamhetsområde läggs fram förslag som för budgetåret 1978/79 kostar sammanlagt 41,6 miljarder kr. Det är en ökning med 6,5 miljarder kr. jämfört med innevarande budgetår.

Socialhuvudtiteln präglas, trots den återhållsamhet som det samhällsekonomiska och statsfinansiella läget kräver, av ett bibehållande av den standard som kännetecknar svensk socialpolitisk verksamhet. Strävan att slå vakt om grundtryggheten för alla grupper och generationer står i centrum för regeringens politik. Det ekonomiska utrymmet har däremot inte medgett utrymme för några nya reformsatsningar.

I rådande ekonomiska läge står det klart att resurserna på det sociala området måste reserveras främst för utbyggnaden av barnomsorgen samt sjukvård för och omsorger om de äldre. Därtill kommer särskilda insatser för vården av alkohol- och narkotikamissbrukare samt vissa förbättringar på handikappområdet. Andra utgiftsområden måste stå tillbaka som en följd av nämnda prioriteringar.

Socialdepartementets största utgiftspost är anslaget till folkpensioner. Det uppgår för nästa budgetår till 24 600 milj. kr., vilket är en ökning med 4 350 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Av anslagsökningen beror 920 milj. kr. på en ny höjning av pensionstillskotten den 1 juli 1978 för pensionärer med liten eller ingen ATP och vidgade regler för handikappersättning samt på att antalet pensionärer ökar. Återstoden dvs. ca 3 430 milj. kr., avser kostnader för att skydda pensionärerna mot beräknade prishöjningar.

Tillsammans utbetalas från den allmänna pensioneringen (inkl. ATP) ca 40 600 milj. kr. under nästa budgetår.

Antalet personer över 65 år ökade mellan åren 1960 och 1975 med drygt 360 000 eller med över 40 %. Den förvärvsarbetande delen av befolkningen ökade under samma period med ca 8 %, medan antalet barn och ungdomar var i stort sett oförändrat. Utvecklingen innebär också att ökningen är störst bland de äldsta åldersgrupperna. För de närmaste decennierna visar progno-

serna i stort sett liknande tendenser. Fram till år 1990 beräknas gruppen 65 år och äldre öka med drygt 220 000. Befolkningsutvecklingen innebär att samhället måste ta på sig kraftigt växande utgifter för att tillgodose de äldres behov av ekonomisk trygghet och självständighet, men också för att kunna erbjuda de äldre en god omvårdnad när de blir sjuka eller annars behöver vård.

Tillämpningen av de nya regler om handikappersättning som trädde i kraft den 1 juli 1975 har utvärderats av riksförsäkringsverket. I propositionen föreslås en utvidgning av möjligheterna att få handikappersättning.

Familjepolitiken intar en betydelsefull plats i det socialpolitiska arbetet. Barnfamiljerna får ökat ekonomiskt stöd genom höjda barnbidrag och höjda bostadsbidrag den 1 april 1978.

Den 1 januari 1978 träder den utbyggda föräldraförsäkringen i kraft, vilket innebär att rätten till föräldrapenning ökar från sju till nio månader. Tre månader av ersättningstiden kan tas ut i form av särskild föräldrapenning, varav den tredje månaden med ersättning enligt garantinivån. Den särskilda föräldrapenningen kan efter föräldrarnas eget val utnyttjas fram t. o. m. barnets första skolår.

Ett förslag om vidgad rätt till ledighet för vård av barn kommer att läggas fram till riksdagen under våren 1978. Det innebär bl. a. att föräldrar med barn under åtta års ålder får möjlighet att förkorta sin arbetstid till normalt sex timmar per dag. Föräldrar med barn under 1 1/2 år får rätt att vara helt lediga från sin anställning. Regeringens familjepolitiska grupp planerar nu ett tredje utbyggnadssteg som avser en samlad lösning av frågan om vårdnadsbidrag och en ytterligare utbyggnad av föräldraförsäkringen. Den fortsatta utbyggnaden kommer därvid att ske i den takt som det ekonomiska utrymmet medger.

Utbyggnaden av barnomsorgen fortsätter. Utbyggnadsprogrammet för 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya platser i fritidshem och en ökning av antalet platser i familjedaghem fullföljs i enlighet med riksdagens beslut. För statsbidrag till barnomsorgen budgetåret 1978/79 anvisas 2 625 milj. kr., vilket är en ökning jämfört med innevarande budgetår med 768 milj. kr.

Ett första förslag till föräldrautbildning kommer att läggas fram från den statliga barnomsorgsgruppen under år 1978.

FN har proklamerat år 1979 som internationellt barnår, vilket kommer att uppmärksammas från svensk sida. En särskild kommitté har tillsatts för att förbereda de svenska insatserna under barnåret.

Förstärkta insatser mot missbruk av narkotika och alkohol föreslås. Missbruket av narkotika ägnas därvid speciell uppmärksamhet. En särskild proposition kommer att läggas fram på grundval av förslag från regeringens ledningsgrupp för narkotikafrågor. Samtidigt pågår vid sidan av ledningsgruppens arbete den särskilda kartläggning av narkotikamissbrukets omfattning som riksdagen har beställt.

Ett samlat alkoholpolitiskt program antogs av riksdagen under år 1977.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 har socialstyrelsen det centrala ansvaret för statens alkoholpolitik. Ökade resurser ges till forskning, upplysning och försöksverksamhet med fritidsaktiviteter. Fortsatt stöd till försöksverksamhet med tillnyktringskliniker för berusade personer föreslås.

Hälso- och sjukvårdens utbyggnad inriktas på decentraliserad öppen vård och långtidssjukvård. Behovet av hälso- och sjukvård för äldre kommer att bli särskilt markant på grund av befolkningsutvecklingen. Hemsjukvården och övrig sjukvård för äldre behöver därför utvecklas ytterligare. Inom hälso- och sjukvårdsområdet pågår en omfattande utredningsverksamhet, såväl vad gäller lagstiftning som organisatoriska och sjukvårdsmässiga frågor. Även på läkemedelsområdet förekommer ett omfattande utredningsarbete.

Socialhuvudtitelns utgifter ger inte ensamt en fullständig bild av samhällets insatser på det socialpolitiska området. Till totalbilden hör även vissa anslag som redovisas under andra huvudtitlar, kostnader för allmän försäkring, som inte tas över statsbudgeten, samt landstingens och kommunernas kostnader för sjukvård och sociala insatser.

I följande sammanställning redovisas de totala samhällsutgifterna för socialpolitiken åren 1973 och 1978. (Arbetsmarknad och bostadsproduktion är inte inräknad.)

	Utgifter i milj. kr.		Ökning 1973–1978	
	1973	1978[1]	Milj. kr.	%
Sjukvård och sjukförsäkring	18 205	44 680	26 475	145
Äldre och handikappade	16 618	42 335	25 717	155
Barnfamiljer	7 837	16 900	9 063	116
Övrigt	1 182	2 120	938	79
Sammanlagt	43 842	106 035	62 193	142

Utgifterna för den sociala tryggheten har alltså ökat med 142 % under den senaste femårsperioden. I fast penningvärde räknat innebär det en ökning med ca 46 %. Samhällets totala årskostnader för social omvårdnad för medborgarna år 1978 uppgår till ca 106 miljarder kr. Räknat i andel av bruttonationalprodukten innebär det en ökning från 20 % år 1973 till 35 % år 1978.

De socialpolitiska satsningarna kan emellertid inte mätas enbart i ekonomiska termer. Socialpolitiken gäller människans hela livssituation. Det är viktigt att det sociala vårdarbetet kan breddas så att det inte enbart inriktas på symptom utan också kan ta sig an de sociala problemens verkliga orsaker. Det kan ske i takt med att de sociala aspekterna får ökat utrymme i samhällsplaneringen och sociala mål kommer att avse inte bara ekonomi och teknik utan också gemenskap och livskvalitet.

Allmän försäkring

De belopp som betalas ut från den allmänna försäkringen motsvarar omkring en fjärdedel av den totala privata konsumtionen i landet. Det innebär en fördubbling av försäkringens andel under de senaste tio åren. Ökningen beror främst på de successiva höjningarna av folkpensionerna, ökningen av antalet pensionärer med ATP och den allmänna ökningen av antalet pensionärer. Dessutom har sjukförsäkringen byggts ut.

Omfattande och kostnadskrävande reformer har kännetecknat utvecklingen på pensionsområdet de senaste åren. Pensionsåldern har sänkts till 65 år och samtidigt har införts väsentligt ökade möjligheter att individuellt variera tidpunkten för pensioneringen mellan 60 och 70 års ålder. Vidare har införts möjlighet att stegvis trappa av arbetsinsatsen med hjälp av delpension.

Möjligheterna till delpension, som nu funnits i ett och ett halvt år, har hittills utnyttjats av ca 34 000 personer. Riksförsäkringsverket har nyligen överlämnat en redovisning av erfarenheterna av delpensioneringen. I anslutning härtill tas upp frågan om egna företagares möjligheter att ansluta sig till delpensionssystemet. Verkets rapport remissbehandlas f. n.

Folkpension, inkl. fullt pensionstillskott, uppgår f. n. till 14 630 kr. per år för en ensam ålderspensionär och 25 130 kr. per år för makar gemensamt. För en förtidspensionär uppgår folkpensionen inkl. förhöjt pensionstillskott till 18 050 kr. per år. Folkpensionsbeloppen är värdesäkrade och höjs automatiskt när den allmänna prisnivån stiger.

Antalet folkpensionärer beräknas i januari 1978 vara 1 849 000, varav 1 312 000 ålderspensionärer. Av det totala antalet pensionärer har ca 960 000 pensionstillskott. Folkpensionskostnaderna beräknas för nästa budgetår till 24 600 milj. kr., vilket är en ökning med 4 350 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. ATP-utbetalningarna beräknas till 13 500 milj. kr. Antalet ATP-pensionärer i början av år 1978 beräknas till 1 077 000, varav 671 000 ålderspensionärer.

De kommunala bostadstilläggen till folkpensionärerna är ett viktigt komplement till pensionen och har förbättrat möjligheterna till en god bostadsstandard. Ca hälften av antalet folkpensionärer har kommunalt bostadstillägg. Kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen beräknas till 2 500 milj. kr. för nästa budgetår.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 har folkpensionärer också möjlighet att få samma statskommunala bostadsbidrag som utgår till barnfamiljer m. fl. Anslaget redovisas under bostadshuvudtiteln.

Den 1 juli 1975 infördes nya och förbättrade regler för handikappersättning. Riksförsäkringsverket har på regeringens uppdrag redovisat erfarenheterna av den praktiska tillämpningen av de nya reglerna och lämnat förslag till vidgade ersättningsregler. I propositionen redovisas åtgärder som syftar till viss utvidgning av möjligheterna att få handikappersättning. Härigenom

beräknas kostnaderna för handikappersättning öka med 10 milj. kr. per år.

Det fortsatta utredningsarbetet inom pensionsområdet sker i huvudsak inom pensionskommittén. Kommittén har hösten 1977 överlämnat betänkandet (SOU 1977:46) Pensionsfrågor m. m. Betänkandet behandlar bl. a. frågor om värde- och standardsäkring av pensionsförmånerna och införande av enhetligare regler för beräkning av socialförsäkringsavgifter m. m. Förslaget har remissbehandlats och övervägs f. n. inom socialdepartementet. Pensionskommittén fortsätter sitt arbete med bl. a. en översyn av frågorna om efterlevandepensioneringens framtida utformning.

Socialförsäkringsavgiften till ATP har fastställts för tiden t. o. m. år 1979. Riksförsäkringsverket har nyligen lagt fram förslag om avgiftsuttaget under åren 1980–1984 samt om avgifterna till arbetsskadeförsäkringen under samma period. Förslagen remissbehandlas f. n.

Vid sjukdom ger sjukförsäkringen rätt till sjukpenning med 90 % av arbetsinkomsten samt viss kostnadsersättning vid läkarvård, tandvård, sjukhusvård och sjukresor. Antalet sjukdagar som ersätts av sjukförsäkringen har varit i stort sett oförändrat från år 1969 och fram till år 1974. Då ökade det genomsnittliga antalet sjukdagar från 19,2 till 20,9. Ökningen har fortsatt åren 1975 och 1976 men i något långsammare takt och sjuktalet för år 1977 kommer så vitt nu kan bedömas att endast obetydligt överstiga 1976 års nivå. Av det totala antalet sjukdagar hänför sig 13 % till sjukledigheter som är kortare än sju dagar, men de svarar för närmare 70 % av antalet sjukfall. Riksförsäkringsverket utreder f. n. orsakerna till de senaste årens ökning av antalet sjukdagar.

Nya regler för sjukförsäkringens ersättningar till de offentliga sjukvårdshuvudmännen gäller för åren 1978 och 1979. De innebär bl. a. väsentligt ökade resurser till hemsjukvården, som i många fall är ett bra alternativ till omhändertagande i sluten sjukvård. De nya ersättningsreglerna ökar sjukförsäkringens kostnader med sammanlagt ca 940 milj. kr. per år.

Fr. o. m. april 1977 har införts ett nytt ersättningssystem för behandling hos privatpraktiserande sjukgymnaster. Patienten betalar en enhetlig patientavgift och sjukgymnasten får därutöver ersättning från sjukförsäkringen enligt fastställd taxa.

Sjukförsäkringen omfattar också den allmänna tandvårdsförsäkringen. Den gäller alla försäkrade över 19 år och under en övergångsperiod även försäkrade i åldersgruppen 17–19 år. Försäkringen ersätter en viss del av kostnaderna för tandvård enligt tandvårdstaxan. Med hänsyn till den allmänna kostnadsutvecklingen föreslås en viss höjning av beloppsgränsen för den högre ersättningsnivån vid större tandvårdsarbeten. Alla barn och ungdomar under 17 års ålder har rätt till avgiftsfri tandvård genom landstingens folktandvård.

Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté för att göra en översyn av tandvårdsförsäkringen. Kommittén skall bl. a. se över det gällande programmet för folktandvårdens utbyggnad och undersöka behovet av en

fortsatt reglering av etableringen av privatpraktiserande tandläkare. Därvid skall möjligheterna undersökas att åstadkomma en bättre regional balans i tandläkartillgången.

De sammanlagda kostnaderna för sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen inräknad, beräknas för år 1978 till 23 645 milj. kr., varav 12 355 milj. kr. är kostnader för sjukpenning och 8 940 milj. kr. är kostnader för sjukvårdsförmåner. Sjukförsäkringen finansieras till 85 % genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare och till 15 % genom statsbidrag. Avgiften för år 1978 är 9,6 % av löneunderlaget. För att täcka den lagstadgade andelen av sjukförsäkringens kostnader föreslås avgiften höjd med en procentenhet till 10,6 % fr. o. m. år 1979.

En ny lag om arbetsskadeförsäkring trädde i kraft den 1 juli 1977 och ersatte lagen om yrkesskadeförsäkring. Den nya lagen omfattar också uppdragstagare och egenföretagare. Arbetsskadeförsäkringen ger i princip full ersättning för inkomstbortfall till den som drabbas av skada i arbetet. Livräntans storlek bestäms av den faktiska nedsättningen av förmågan att skaffa sig inkomst genom förvärvsarbete.

Den 1 juli 1977 skedde också en uppräkning av ett stort antal äldre yrkesskadelivräntor.

En ny besvärsorganisation för socialförsäkringen träder i kraft den 1 januari 1979. Tre regionala försäkringsrätter, förlagda till stockholmsområdet, Jönköping och Umeå inrättas och ersätter riksförsäkringsverkets besvärsavdelning. Samtidigt upphör försäkringsrådet och dess verksamhet övertas av försäkringsrätterna. De nya reglerna innebär också ökade möjligheter för försäkringskassorna att själva ändra felaktiga beslut. En särskild enhet inrättas hos riksförsäkringsverket med uppgift att verka för en likformig och rättvis rättstillämpning och bevaka det allmännas intresse i besvärsmål hos försäkringsrätterna och den nuvarande försäkringsdomstolen.

En parlamentarisk kommitté har tillsatts för att utreda frågan om hur ADB-system för den allmänna försäkringen under 1980-talet skall vara utformade.

Familjepolitiken

Samhällets familjepolitiska uppgift är att skapa förutsättningar för att föräldrar och barn tillsammans får möjlighet att forma sin tillvaro som det bäst passar varje familj. Det ligger på samhällets ansvar att skapa förutsättningar för goda livsvillkor för barnen genom planering för goda boendemiljöer, goda uppväxtmiljöer och ett arbetsliv som tar hänsyn till barnfamiljernas situation.

Ekonomiskt stöd och social service är medel att skapa en social trygghet för barnfamiljerna.

Alla barnfamiljer får ett grundläggande ekonomiskt stöd genom de allmänna barnbidragen. Ca 1 miljon barnfamiljer med ca 1,8 miljoner barn

under 16 år får barnbidrag. Barnbidraget uppgår f. n. till 2 100 kr. per barn och år. Regeringen har, trots den besvärande statsfinansiella situationen, ansett det angeläget att ytterligare höja bidraget för att kompensera barnfamiljerna för kostnadsutvecklingen. Beslut har sålunda nyligen fattats om en höjning av barnbidraget till 2 260 kr. per år fr. o. m. den 1 april 1978. Barnbidraget kostar under nästa budgetår 4 025 milj. kr.

De enhetliga barnbidragen kompletteras genom inkomstprövade bostadsbidrag. Dessa tas upp under bostadshuvudtiteln.

Föräldraförsäkringen, som tillförsäkrar alla föräldrar ett ekonomiskt skydd i samband med barns födelse eller sjukdom, ger samtidigt föräldrar och barn ökade möjligheter att vara tillsammans. Föräldraförsäkringen har också betydelse ur jämställdhetssynpunkt genom att den ger både män och kvinnor möjlighet att med bibehållen ekonomi stanna hemma och vårda barnen Fr. o. m. den 1 januari 1978 byggs föräldraförsäkringen ut med två månader till nio månader och ersättningens garantinivå höjs från 25 kr. till 32 kr. per dag. För den som har sjukpenning över garantinivån utgår föräldrapenningen med 90 % av inkomsten. Av de nio månaderna utgör tre månader särskild föräldrapenning, varav den tredje månadens ersättning utgår med 32 kr. per dag för alla. Den särskilda föräldrapenningen kan efter föräldrarnas eget val tas ut fram till och med barnets första skolår. Den kan användas både vid heltidsledighet och vid förkortad arbetstid och utgå som hel, halv eller fjärdedels föräldrapenning. Ersättningstiden är i princip lika fördelad mellan föräldrarna men med möjlighet till överlåtelse mellan föräldrarna. För barn som är födda åren 1971–1977 gäller särskilda övergångsregler.

Rätt till föräldrapenning gäller också för föräldrar som tillfälligt stannar hemma och vårdar barn under tio års ålder. Ersättning utgår när barnet eller dess ordinarie vårdare är sjuk, i samband med att barnet skall besöka förebyggande barnhälsovården eller vid kontakt med samhällets barnomsorg. Antalet ersättningsdagar varierar mellan 12 och 18 dagar per år beroende på antalet barn i familjen. Föräldrarna har lagstadgad rätt till ledighet från arbetet när föräldrapenning utgår.

Föräldraförsäkringen beräknas under budgetåret 1978/79 kosta ca 2 400 milj. kr.

Den utbyggda föräldraförsäkringen utgör första etappen i det program som regeringen aviserat på det familjepolitiska området. En andra etapp har nyligen presenterats i en lagrådsremiss med förslag om vidgad rätt till ledighet från anställning för vård av barn. Regeringsförslaget innebär att föräldrar skall ha lagstadgad rätt att vara helt eller partiellt lediga från sitt arbete så länge de vårdar barn under ett och ett halvt års ålder. Vidare skall de ha rätt att förkorta sin arbetstid till tre fjärdedelar av normal arbetstid så länge de vårdar barn under åtta år. Avsikten är att lagförslaget skall träda i kraft den 1 januari 1979.

En familjepolitisk arbetsgrupp planerar den tredje utbyggnadsetappen som avser en samlad lösning av frågorna om vårdnadsbidrag och en ytterligare

utbyggnad av föräldraförsäkringen. Den fortsatta utbyggnaden kommer därvid att ske i den takt som det ekonomiska utrymmet medger.

Bidragsförskotten ger ekonomiskt grundskydd för barn, vars föräldrar lever i sär. Bidragsförskott utgår för 212 000 barn med f. n. högst ca 4 700 kr. per år. En parlamentarisk utredning har nyligen tillsatts för att se över samhällsstödet till ensamstående föräldrar.

Utbyggnaden av barnomsorgen utgör en viktig del av samhällets service till barnfamiljerna. Utbyggnadsprogrammet för daghem och fritidshem genomförs i enlighet med riksdagens beslut. Programmet innebär att 100 000 nya platser i daghem och 50 000 nya platser i fritidshem skall färdigställas under perioden 1977–1981. Dessutom tillkommer en ökning av antalet platser i familjedaghem. Kommunernas utbyggnadsplaner för de tre första åren av perioden visar att planeringen väl stämmer överens med det beslutade utbyggnadsprogrammet. De tre första åren kommer ca 57 000 nya platser i daghem och ca 25 000 platser i fritidshem att stå färdiga. Därtill kommer en betydande ökning av antalet familjedaghem. Socialdepartementet följer genomförandet av utbyggnadsprogrammet med stor uppmärksamhet.

Det statliga stödet till kommunernas barnomsorg utgår i form av bidrag till daghem, fritidshem och familjedaghem. Statsbidragen höjdes kraftigt fr. o. m. år 1977 och täcker nu merparten av driftkostnaderna. Bidragen har knutits an till löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst och är på så sätt värdebeständiga.

En omfattande utvecklings- och försöksverksamhet inom förskolan bedrivs av socialstyrelsen. Den omfattar bl. a. verksamhetens innehåll och utformning, uppsökande verksamhet bland förskolebarn och åtgärder för barn med särskilda behov. Försök förbereds med barnomsorg även under andra tider än dagtid. Vidare pågår försök med s. k. öppna förskolor och med lekterapi för barn på sjukhus, liksom en omfattande försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn i åldern 7–12 år.

En kartläggning av behovet av barnomsorg under obekväm arbetstid pågår på vissa orter. Samtidigt har länsstyrelserna i Värmlands och Västmanlands län fått i uppdrag att kartlägga förutsättningarna för en anpassning av småbarnsföräldrars arbetstider till barnens behov. Resultaten skall redovisas under år 1978.

En särskild utredning – barnomsorgsgruppen – kommer under år 1978 att lägga fram delförslag om föräldrautbildning i anslutning till barns födelse. Gruppen har i uppdrag att göra en övergripande utredning om föräldrautbildning och fortsätter sitt arbete med förslag till föräldrautbildning för föräldrar med barn i förskole- och skolåldern. Försöksverksamhet, stödd av arvsfonden, pågår i en rad kommuner och landsting för att pröva innehåll, form och organisation.

Frågor om ytnormer, personaltäthet, gruppstorlekar och behörighetsnormer för personalen inom barnomsorgen behandlas av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Arbetsgruppens resultat skall diskuteras i en särskild

referensgrupp med representanter för bl. a. socialstyrelsen, kommunförbundet och berörda personalorganisationer.

Bosättningslånen syftar till att genom en god bosättning främja barnens uppväxtförhållanden. Från den 1 juli 1976 gäller delvis nya regler för långivningen. Dessa har medfört att långivningen har ökat mera än vad som hade förutsetts. För att bättre tillgodose syftet att framför allt ge hjälp med bosättningen åt unga människor med begränsade inkomster bör därför dessa regler justeras.

Omsorger för de äldre

Äldreomsorgen kommer att bli en av det närmaste årtiondets största socialpolitiska uppgifter. Antalet äldre över 65 år utgjorde år 1975 15 % av totalbefolkningen eller 1 251 000 personer. Prognoser visar att detta antal kommer att öka med 180 000 personer fram till år 1985.

Vägledande mål för samhällets stöd för äldre är ekonomisk trygghet och självständighet, bra bostad och god service som är anpassad efter den enskildes behov. En viktig uppgift för samhället är att medverka till att de äldre kan bo kvar i sin invanda miljö så länge de vill och kan. Betydelsefulla insatser görs därvid genom den sociala hemhjälpen, som har byggts ut kraftigt under 1960- och 1970-talen. Ca 350 000 äldre och handikappade får nu hjälp genom den sociala hemhjälpen med i genomsnitt 136 timmar per hushåll och år. Även hemsjukvården är viktig i detta sammanhang.

Färdtjänsten – som utgör ett viktigt medel för handikappade till ett aktivt liv med gemenskap med andra människor – finns numera i landets samtliga kommuner. Antalet personer med tillstånd att använda färdtjänsten kan f. n. beräknas till ca 215 000. Liksom till den sociala hemhjälpen utgår statsbidrag med 35 % till kommunernas bruttokostnader för färdtjänsten. Till den statsbidragsberättigade sociala servicen räknas också service för hårvård, fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning och kostnader för arbetsledande insatser.

Pensionärernas behov av gemenskap och aktivitet tillgodoses i ökad utsträckning genom en utbyggnad av sysselsättnings- och fritidsverksamhet för de äldre. Pensionärernas egna organisationer gör betydelsefulla insatser på detta område. Medel beräknas för ökade bidrag till dessa organisationer.

Det statliga bidraget till social hemhjälp och färdtjänst beräknas för budgetåret 1978/79 till 855 milj. kr., vilket är en ökning med 190 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Avsikten är att ta upp överläggningar med Svenska kommunförbundet om kostnadsutvecklingen för färdtjänsten.

De kommunala bostadstilläggen ökar pensionärernas möjligheter att bo kvar i sin bostad eller att efterfråga nya bostäder med god standard. Fr. o. m. den 1 januari 1978 kan statskommunalt bostadsbidrag utgå också till folkpensionärer.

En särskild kartläggning av de äldres levnadsbetingelser m. m. kommer inom kort att presenteras. Kartläggningen är avsedd att ligga till grund för den framtida utformningen och inriktningen av samhällets insatser för de äldre.

Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården har byggts ut kraftigt under den senaste tioårsperioden. Antalet yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården har sedan år 1966 nästan fördubblats från 130 000 till 250 000 personer. Sjukhusvården är, med undantag för långtidsvården, allmänt sett väl utbyggd, medan den öppna vården utanför sjukhusen ännu inte svarar mot behoven. Det är därför angeläget att få en bättre balans mellan den slutna sjukvården och olika former av öppen och halvöppen vård.

Antalet personer i högre åldrar kommer som nämnts att öka kraftigt i framtiden. Det gäller särskilt personer i mycket hög ålder, vilka erfarenhetsmässigt har ett stort behov av sjukvård. Hälso- och sjukvården för äldre kommer därför att få en ännu mer markerad plats inom den totala hälso- och sjukvården. För att möta det ökande vårdbehovet är det angeläget med en förstärkning av långtidssjukvården. År 1976 fanns det drygt 40 000 vårdplatser inom den somatiska långtidssjukvården. Enligt sjukvårdshuvudmännens planer beräknas platsantalet komma att byggas ut till ca 54 000 år 1982. Samtidigt med utbyggnaden av långtidssjukvården är det angeläget med en utbyggnad av dagsjukvård och hemsjukvård i olika former för att göra det möjligt för patienten att så länge som möjligt få bo kvar i sin hemmiljö och samtidigt få en god medicinsk vård och den sociala omvårdnad som behövs. Den utredning som har tillsatts för att belysa hälso- och sjukvården för äldre kommer inom kort att lägga fram sitt betänkande.

En omfattande utbyggnad av den öppna hälso- och sjukvården pågår. Det är angeläget att denna utbyggnad fortsätter så att allmänhetens krav på närhetsservice och kontinuitet i hälso- och sjukvården så långt möjligt kan tillgodoses. År 1976 fanns sammanlagt 680 vårdcentraler och läkarstationer. Fram till år 1982 planeras 120 nya vårdcentraler som delvis skall ersätta äldre läkarmottagningar. Ett genomförande av dessa planer kommer att innebära en väsentlig ökning av resurserna inom distriktssjukvården. Antalet läkarbesök inom distriktssjukvården beräknas öka med ca 4 miljoner under den nämnda perioden. Även inom den psykiatriska vården pågår en decentralisering och en förskjutning från sluten vård till öppna och halvöppna vårdformer.

En parlamentariskt sammansatt utredning har till uppgift att lägga fram förslag till en ny lagstiftning för hälso- och sjukvården. Utredningen skall från en helhetssyn utarbeta en samlad lagstiftning för hela hälso- och sjukvården som även omfattar förebyggande åtgärder. En viktig uppgift är också att undanröja sådan detaljreglering i lagstiftningen som inte längre är nödvändig.

Sjukdomsförebyggande insater har fått en ökad betydelse inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsens utredning om hälsokontroller och andra förebyggande åtgärder har remissbehandlats och överlämnats till hälso- och sjukvårdsutredningen. Till sjukdomsförebyggande åtgärder hör bl. a. hälsoupplysningen. Medel beräknas för fortsatta informationsinsatser under nästa budgetår. En särskild tobakskommitté har tillsatts för att ge förslag till både kortsiktiga åtgärder och åtgärder på längre sikt för att minska tobakens skadeverkningar.

Viktiga hälso- och sjukvårdande insatser görs utanför institutionerna av människorna själva. Det är därför angeläget att på olika sätt stärka människors förmåga att ta ansvar för sin egen och sina närståendes hälsa, så att besluten blir så riktiga som möjligt och åtgärderna får bästa möjliga effekt. Dessa strävanden, som brukar sammanfattas under beteckningen egenvård, kommer att studeras i ett särskilt forskningsprojekt med bidrag från socialdepartementet.

Antalet läkare ökar snabbt. År 1976 var antalet yrkesverksamma läkare i landet drygt 18 000, vilket innebär ungefär en läkare på 450 invånare. Med i stort sett oförändrad utbildningskapacitet kommer antalet läkare att öka till ca 21 000 år 1980 och ca 26 000 år 1985. I de fastställda läkarfördelningsprogrammen har den öppna sjukvården prioriterats tillsammans med långtidssjukvården och psykiatrin. Trots detta råder på vissa håll i landet en brist på läkare inom långtidssjukvården och psykiatrin.

Fortsatt utbyggnad och effektivisering av den förebyggande tandhälsovården är angelägen, främst för barn och ungdom men även för vuxna patienter. Som ett led i strävandena för en bättre tandhälsa hos befolkningen har regeringen tillsatt en beredning för vissa frågor om användningen av fluor i kariesförebyggande syfte.

Läkemedelsinformationen till läkarkåren och övrig sjukvårdspersonal liksom till patienter och allmänhet har stor betydelse när det gäller att påverka ordinationen och användningen av läkemedel. En kommitté har därför tillsatts för att se över informationen på läkemedelsområdet. Vidare har två särskilda utredare tillkallats med uppgift att se över läkemedelskontrollen samt priskontrollen inom läkemedelsförsörjningen.

En utredning har också tillsatts för att pröva frågan om lämplig organisationsform för produktionsavdelningen vid statens bakteriologiska laboratorium och om det nuvarande importmonopolet för laboratoriet beträffande vissa bakteriologiska preparat skall bibehållas.

Frågan om anknytning till socialstyrelsen av den omgivningshygieniska avdelningen vid statens naturvårdsverk samt av laboratoriet för klinisk stressforskning vid karolinska institutet utreds inom socialdepartementet.

Utredning pågår även om regionsjukvårdens innehåll och verksamhetsformer, regionindelningen samt frågor om samverkan inom och mellan sjukvårdsregionerna m. m. Medicinalansvarskommittén ser över den nuvarande ansvarsnämndens verksamhet och reglerna för tillsyn över personalen

inom hälso- och sjukvården. Kommittén skall även överväga åtgärder för att stärka patienternas rättssäkerhet och integritet. Under året har också tillsatts en utredning om sjukvårdens inre organisation med uppgift att se över arbetsorganisation och personalstruktur m. m. inom sjukvården.

Utredningar har även tillsatts om åtgärder för att få till stånd en bättre kontinuitet i öppen vård mellan å ena sidan patient och å andra sidan läkare, distriktssköterska m. fl., samt om sjukvården i krig.

Vid karolinska sjukhuset fortsätter upprustningen av sjukhusets lokaler, bl. a. kvinnokliniken. En byggnadskommitté har tillkallats med uppgift att ansvara för stomplaner, programmering och planering av sjukhusets upprustning samt för projektering, byggande och utrustning av objekt där uppdrag lämnas till kommittén.

En särskild utredning har också tillkallats för att se över huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset och därmed sammanhängande frågor. Uppdraget innebär att betingelserna för att föra över huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset till Stockholms läns landstingskommun skall klarläggas. Statens förhandlingsnämnd har fått i uppdrag att förhandla med Uppsala läns landstingskommun om avtal om överförande av huvudmannaskapet för akademiska sjukhuset i Uppsala från staten till landstingskommunen.

Sociala vårdinsatser

En genomgripande förändring av socialvården förbereds. En ny sociallagstiftning utarbetas på grundval av socialutredningens slutbetänkande Socialtjänst och socialförsäkringstillägg. Utredningen föreslår att de nuvarande tre centrala lagarna på socialvårdsområdet – socialhjälpslagen, nykterhetsvårdslagen och barnavårdslagen – skall ersättas av en socialtjänstlag. En särskild socialnämndslag föreslås liksom en lag med särskilda bestämmelser om vård av underårig. Den nuvarande socialhjälpen föreslås bli delvis ersatt av ett nytt inkomstprövat socialförsäkringstillägg administrerat av försäkringskassan. Därmed avses den kommunala socialvården få en både ekonomisk och arbetsmässig avlastning och resurser kunna frigöras för andra angelägna insatser. Socialutredningen vill bl. a. ge de sociala nämnderna ett ökat ansvar för medverkan i samhällsplaneringen. Socialutredningens betänkande remissbehandlas f. n. Det fortsatta arbetet i socialdepartementet är inriktat på att den nya ramlagstiftningen för kommunerna efter beslut av riksdagen skall kunna träda i kraft den 1 januari 1980.

En särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet kommer under våren 1978 att redovisa ett beslutsunderlag för regeringen i frågor som gäller vård utan den enskildes samtycke inom socialvård och sjukvård. Underlaget skall tas fram i anslutning till remissarbetet med socialutredningen och vidare grundas på bl. a. en översyn av lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall (LSPV), som har gjorts av en expertgrupp inom socialstyrelsen.

Frågor som gäller ändrat huvudmannaskap för institutionsvården inom

barna- och ungdomsvården samt nykterhetsvården behandlas i särskild ordning i socialdepartementet.

Som ett led i arbetet med att reformera socialvården sker en omfattande försöksverksamhet i Kristianstads och Malmöhus län. Försök sker bl. a. för att nå erfarenheter av helhetssynen i behandlingsinsatser och samordning av vård- och behandlingsresurser hos olika huvudmän. Dessa försök avses bli slutförda under budgetåret 1978/79. 3,7 milj. kr. beräknas för sådan försöksverksamhet inom socialvårdsområdet under nästa budgetår.

Samhällets insatser för att främja en gynnsam utveckling och goda uppväxtvillkor för *barn och ungdom* är i första hand av förebyggande karaktär. Samhällets grundläggande insatser sker i betydande utsträckning genom barnavårdscentraler, förskole- och fritidsverksamhet samt genom skolan. Insatser för att skapa en mera barnvänlig miljö i bl. a. bostadsområden sker genom social medverkan i samhällsplaneringen, såväl av samhällets företrädare som av företrädare för organisationer och boende.

En omfattande försöksverksamhet med fritidsverksamhet för barn och ungdom stöds av allmänna arvsfonden. Fonden stöder också försök med bl. a. särskilda insatser för ungdomar med sociala problem. Försök sker bl. a. med vidgade och fördjupade insatser för ungdomar med olika former av arbetshinder av socialmedicinsk natur, bl. a. narkotikamissbruk.

Vid *ungdomsvårdsskolorna* pågår sedan flera år försök för att förbättra behandlingsmetoderna. Försök med frivillig vård – också för vissa s. k. överåriga elever – sker vid tio ungdomsvårdsskolor, liksom försök med utbyggd eftervård och intensiv social träning före utplaceringen av eleverna. Arbetslivsutbildning sker försöksvis vid flera skolor, liksom försök med alternativa behandlingsformer för svårmotiverade elever i samverkan med stiftelsen RFHL:s Smålandsgårdar.

Den försöksverksamhet för att förbättra främst den teoretiska undervisningen och möjligheterna till arbetsträning och arbetsprövning som sker vid i första hand yrkesskolorna har utfallit väl. Försöken bör fortsätta också nästa budgetår.

F. n. finns 18 ungdomsvårdsskolor med ca 530 platser. Utbyggnaden av den öppna vården har medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har minskat under senare år. Antalet inskrivna elever vid ungdomsvårdsskolorna har i stort sett varit oförändrat sedan år 1975. Under budgetåret 1978/1979 beräknas det vara möjligt att stänga en utskrivningsavdelning.

Missbruket av alkohol och narkotika och dess konsekvenser utgör ett stort socialmedicinskt problem. Socialstyrelsens undersökningar visar att skadorna per individ tenderar att öka. Andelen alkoholmissbrukare som behandlas inom sjukvården har ökat. Riksdagen beslöt år 1977 att anta ett samlat alkoholpolitiskt program med socialpolitiska insatser för att undanröja orsakerna till alkoholmissbruk och motverka ett missbruk som leder till skador. Insatserna mot alkoholmissbruk samordnas med insatser mot missbruk av narkotika och andra missbruksframkallande medel. Tyngd-

punkten läggs på insatser för ungdomen. Ökade resurser ges till forskning, upplysning, försök med fritidsaktiviteter och stöd till frivilliga organisationer.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 har socialstyrelsen det centrala verksansvaret för alkoholpolitiken. Till styrelsen knyts en alkoholpolitisk nämnd, där arbetslivets organisationer, nykterhetsrörelsen och ungdomsorganisationerna är representerade och därmed engagerade i statens insatser mot alkoholmissbruk.

Vården och behandlingen av alkohol- och narkotikamissbrukare riktas i allt högre grad in på att angripa missbrukets bakomliggande orsaker. Vården av missbrukare har alltmer kommit att präglas av en helhetssyn som medför behov av ett rörligt utnyttjande av såväl den öppna socialvårdens som institutionernas resurser. En ökad samordning sker mellan socialvård och andra områden, främst sjukvård och arbetsvård. Öppna och frivilliga vårdformer ökar medan tvångsåtgärderna minskar.

Den öppna och halvöppna nykterhetsvården har fått ökade resurser. Vid 1975 års utgång fanns ca 140 alkoholpolikliniker och 1 540 platser i inackorderingshem. Inom nykterhetsvårdens anstaltssystem – med drygt 90 % frivilliga intagningar – fanns ca 2 400 platser. Dessutom finns i sjukvården särskilda toxikomaniavdelningar eller andra enheter av liknande slag.

En samordnad försöksverksamhet med tillnyktringskliniker förbereds på sex orter i landet i anslutning till att fylleristraffet avkriminaliserats. Verksamheten har börjat i Landskrona, och försök med tillnyktringskliniker i Göteborg, Skövde, Karlstad, Gävle och Särna beräknas starta under år 1978.

Narkotikamissbrukets omfattning är oroande och måste ägnas särskild uppmärksamhet. Regeringen har tillsatt en ledningsgrupp för narkotikafrågor med uppgift att ta initiativ till ytterligare insater mot narkotikamissbruket och verka för samordning av insatserna på detta område.

En av gruppens mest angelägna uppgifter är vården av narkotikamissbrukare. Regionala överläggningar har hållits över hela landet med huvudmännen för vården i syfte att få en bild av missbrukets omfattning, behovet av ökade insatser och möjligheterna att bättre utnyttja redan befintliga resurser.

Ledningsgruppen har dessutom arbetat med en rad förebyggande insatser, familjevårdsfrågor och internationella åtgärder. På förslag av ledningsgruppen har regeringen beslutat om medel för det s. k. Österåkerprojektet, som innebär att en frivillig och drogfri behandlingskedja kommer att inrättas vid vissa anstaltsenheter inom kriminalvården. En förstärkning av kontrollåtgärderna och av fritidsverksamheten vid anstalterna sker samtidigt. Ledningsgruppen beräknas i januari 1978 lämna en rapport över sitt arbete och förslag till åtgärder. Avsikten är att regeringens ställningstagande skall redovisas i en särskild proposition under våren 1978.

Utöver ledningsgruppens arbete pågår en särskild kartläggning av narkotikamissbrukets omfattning.

Åtgärder för handikappade

Samhällets insatser för handikappade syftar till att göra olika aktiviteter inom samhället tillgängliga även för handikappade. I det syftet präglas åtgärderna för handikappade av strävan till integrering och normalisering och önskemålet att så långt möjligt undvika särbehandling. Detta har lett till att många tidigare säranordningar och särskilda finansieringsformer har inlemmats i den reguljära verksamheten.

Kommunerna och landstingen svarar för en betydelsefull verksamhet inom handikappområdet. Kommunerna har ett grundläggande ansvar inom den uppsökande verksamheten. De har i olika former väsentligt ökat sina insatser de senare åren, i synnerhet när det gäller boende, hemhjälp, färdtjänst och andra serviceåtgärder.

Landstingen och de landstingsfria kommunerna har ansvaret för verksamheten med hjälpmedel åt handikappade. De finansieras av den hjälpmedelsersättning som utbetalas från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen. Från den 1 januari 1978 blir staten och landstingen tillsammans huvudmän för handikappinstitutet.

Utvecklingen för handikappade elever i gymnasieskolan kännetecknas av ökad integration både i skola och i boende. Detta har lett till en fortsatt minskad efterfrågan på de centrala kvalificerade resurser som styrelsen för vårdartjänst tillhandahåller.

Antalet elever i särskolan är tämligen oförändrat sedan förra läsåret, och statsbidraget till landstingen för denna verksamhet ökar inte i samma snabba takt som under de senaste åren.

Regeringen har tillsatt en särskild omsorgskommitté för översyn av lagen angående omsorger om psykiskt utvecklingsstörda. Kommittén utreder även frågan om psykotiska barn. Den har dessutom övertagit handikapputredningens återstående uppdrag, bl. a. angående flerhandikappade. Handikapputredningens arbete är därmed slutfört.

En särskild beredningsgrupp har också tillkallats för frågor angående texttelefon för döva och andra frågor angående telefon för handikappade.

Handikapporganisationerna spelar en viktig roll inom handikappområdet. Det är därför viktigt att ge organisationerna gynnsamma arbetsbetingelser, och ökningen av statens bidrag innevarande budgetår är ett uttryck härför. Anslaget till handikapporganisationerna föreslås för nästa budgetår öka med 2,3 milj. kr. till totalt 18,8 milj. kr.

De särskilda insatserna för synskadade förstärks bl. a. genom en ökad utbildning av ledarhundar vid försvarets hundskola. Anslagen för detta ändamål samt för tidningsutgivning för synskadade och dövblinda, befordran av blindskriftsförsändelser, bidrag till Föreningen Blinda barns utveckling

och vissa andra åtgärder beräknas till 15,7 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 3,5 milj. kr.

Statens insatser under socialhuvudtitelns avsnitt Vissa åtgärder för handikappade beräknas för nästa budgetår bli 335,9 milj. kr., vilket innebär en ökning med 16,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Härtill kommer kostnader på statsbudgeten för social hemhjälp och färdtjänst för handikappade samt för hjälpmedelsverksamheten. De kostnader under folkpensionsanslaget som avser förtidspensioner och handikappersättningar m. m. kan beräknas stiga med 943 milj. kr. till 4 607 milj. kr. På andra anslag på statsbudgeten som innefattar stöd åt handikappade – främst för utbildning, kultur, arbetsvård och bostadsanpassning under utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen – beräknas för nästa budgetår insatserna för handikappade öka med 920 milj. kr. till 3 475 milj. kr. Sammanlagt uppgår anslagsökningen för olika åtgärder avseende handikappade för budgetåret 1978/79 till omkring 1 975 milj. kr.

Statens kostnader för det stöd som mer direkt avser handikappade beräknas för budgetåret 1978/79 till 8 720 milj. kr. Vidare kan under budgetåret 1978/79 beräknas utgå förtidspension från ATP till handikappade med 3 150 milj. kr.

Internationell samverkan

Det internationella samarbetet på det socialpolitiska området är av stor betydelse. Mellan de nordiska länderna förekommer en nära socialpolitisk samverkan med utgångspunkt i nordiska ministerrådet och nordiska socialpolitiska kommittén. Ett nordiskt samarbetsprogram inom social- och hälsovårdsområdet fastställdes under år 1977. Mellan Sverige och en rad länder har utvecklats ett bilateralt samarbete på hälsovårdsområdet, bl. a. i form av informations och expertutbyte. Sverige medverkar aktivt i arbetet inom världshälsovårdsorganisationen (WHO).

Sverige deltar också i ett omfattande socialpolitiskt samarbete inom Europarådet och inom ramen för FN:s arbete. En aktiv svensk medverkan i det internationella socialpolitiska samarbetet sker inom organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och inom internationella arbetsorganisationen (ILO).

Av betydande omfattning är också arbetet med konventionsförhandlingar på det internationella området.

En ökad samverkan i arbetet mot narkotikamissbruket sker såväl inom de nordiska länderna som inom Europa i övrigt.

Planerings- och utvecklingsarbete

Från departementets forskningsanslag finansieras ett stort antal forsknings- och utvecklingsprojekt och försöksverksamhet inom barn- och ungdomsvård, åldrings- och handikappvård, nykterhets- och narkomanvård samt även inom hälso- och sjukvårdsområdet.

En särskild delegation för social forskning är knuten till socialdepartementet för att bedöma och samordna pågående och planerade projekt avseende forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet.

Försöksverksamhet pågår i flera kommuner för att finna lämpliga former för socialvårdens medverkan i samhällsplaneringen. I Tierps kommun bedrivs försöksverksamhet inriktad bl. a. på samordning av hälso- och sjukvård, socialvård och skolans elevvård. En motsvarande försöksverksamhet pågår också i Vilhelmina kommun. Försök med social utvecklingsplanering på regional nivå pågår i Norrbottens län. Vid vårdcentralen i Dalby sker sedan flera år ett organiserat forsknings- och utvecklingsarbete.

Flera studier pågår angående de äldres sociala situation och hälsa samt förberedelser inför pensionsåldern. Vidare studeras delpensionsreformens effekter liksom orsakerna till olikheterna i sjukskrivning i olika inkomstklasser och det under senare år ökade sjuktalet.

En särskild försöksverksamhet i glesbygdsområden tar främst sikte på vård och service åt äldre och handikappade samt aktiviteter för barn och ungdomar. Verksamheten syftar till att underlätta för kommuner att ge invånarna i glesbygdsområden en tillfredsställande vård och service.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom socialdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1978/79 i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Statsbudget 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Femte huvudtiteln			
A. Socialdepartementet m. m.	44,8	54,2	+ 9,4
B. Allmän försäkring	22 984,5	28 050,0	+5 065,5
C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.	4 718,4	4 898,5	+ 180,1
D. Sociala serviceåtgärder	2 527,1	3 485,4	+ 958,3
E. Myndigheter inom hälso-, sjuk- och socialvård m. m.	178,1	208,3	+ 30,2
F. Öppen hälso- och sjukvård	51,5	50,8	− 0,7
G. Undervisningssjukhus m. m.	1 137,7	1 323,4	+ 185,7
H. Övrig sjukhusvård m. m.	2 424,6	2 367,0	− 57,6
I. Ungdomsvård m. m.	218,9	259,6	+ 40,7
J. Nykterhetsvård m. m.	376,5	429,0	+ 52,5
K. Vissa åtgärder för handikappade	327,7	335,9	+ 8,2
L. Internationell samverkan	8,5	11,5	+ 3,0
Summa för driftbudgeten	**34 998,3**	**41 473,6**	**+6 475,3**
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	48,4	82,5	+ 34,1
Statens utlåningsfonder	35,0	35,0	−
Fonden för låneunderstöd	6,8	5,0	− 1,8
Fonden för beredskapslagring	30,0	27,0	− 3,0
Summa för kapitalbudgeten	**120,2**	**149,5**	**+ 29,3**
Totalt för socialdepartementet	**35 118,5**	**41 623,1**	**+6 504,6**

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: Statsrådet Gustavsson, såvitt avser frågor under avsnitten A–D, E punkterna 1 och 5, I, J, K punkterna 2–3 och L på driftbudgeten samt punkterna II:10, IV:3 och V:1 på kapitalbudgeten,

statsrådet Troedsson såvitt avser frågor under avsnitten E punkterna 2–4 och 6–16, F–H, K punkterna 1, 4–6 på driftbudgeten samt punkterna II:8–9 och 10 (delpunkterna 1, 2, 5 och 6), V:2 och VIII:1 på kapitalbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN

Femte huvudtiteln

A Socialdepartementet m. m.

A 1. Socialdepartementet

1976/77	Utgift	10 286 464
1977/78	Anslag	11 380 000
1978/79	Förslag	13 285 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	53	–
Övrig personal	41	–
	94	–
Anslag		
Lönekostnader	10 563 000	+ 1 913 000
Rescersättningar (även utrikes resor)	210 000	+ 60 000
Expenser	421 000	+ 38 000
Publikationstryck	75 000	+ 5 000
Ej disponerat belopp	111 000	– 111 000
	11 380 000	**+ 1 905 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 13 285 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 13 285 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	15 175 205	Reservation	1 659 098
1977/78	Anslag	14 500 000		
1978/79	Förslag	19 000 000		

För den utredningsverksamhet m. m. som bekostas från detta anslag beräknar jag ett anslagsbehov av 19 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 19 000 000 kr.

A 3. Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet

1976/77	Utgift	17 237 766	Reservation	6 754 150
1977/78	Anslag	18 500 000		
1978/79	Förslag	21 400 000		

Från detta anslag utgår bidrag dels till undersökningar, utvecklingsarbete och försöksverksamhet inom socialdepartementets verksamhetsområde, dels till särskild försöksverksamhet med olika insatser för vård och service i glesbygdsområden.

Bidrag kan utgå bl. a. för prövning och utvärdering av socialpolitiska reformer och nya metoder inom de olika vårdområdena, liksom för undersökningar som syftar till utveckling av sociala insatser på ett visst område i fråga om såväl mål och metoder som organisation och resursanvändning.

Från anslagets *allmänna del* finansieras ett stort antal forsknings- och utvecklingsprojekt och försöksverksamheter inom barn- och ungdomsvård, åldrings- och handikappvård, nykterhets- och narkomanvård samt olika delar av socialförsäkringen. Sålunda pågår bl. a. flera studier angående de äldres sociala situation och hälsa samt om deras förberedelser inför pensionsåldern. Vidare pågår en studie om orsakerna till förtidspensionering och om de förtidspensionerades livssituation. En annan undersökning behandlar förtidspensioneringens konsekvenser för alkoholmissbrukare. Från anslaget finansieras också en undersökning om delpensioneringens effekter på vissa förhållanden på arbetsmarknaden och förändringarna för berörda grupper. Delpensionsreformens effekter på andra pensionsformer skall också analyseras. Vidare utgår bidrag för en undersökning som riksförsäkringsverket i

samarbete med bl. a. arbetsmarknadens parter utför angående orsakerna till olikheterna i sjukskrivning i olika inkomstklasser m. m. samt till det under senare år ökande sjuktalet.

Det pågående arbetet med en reformering av sociallagstiftningen ställer ökade krav på forsknings- och utvecklingsarbete inom socialvårdsområdet. Socialstyrelsen har fått medel för att, som fortsättning på socialutredningens arbete, i samråd med bl. a. kommunförbundet närmare klarlägga frågor om det framtida sociala arbetets innehåll och form samt uppföljning och utvärdering av olika behandlings- och arbetsmetoder inom den öppna integrerade socialvården. Försöksverksamhet pågår i ett par kommuner för att finna lämpliga former för socialvårdens medverkan i samhällsplaneringen. Medel har även beviljats för att genomföra en social utvecklingsplanering på regional nivå i Norrbottens län. Även andra betydelsefulla utvecklings- och försöksprojekt pågår för att finna lämpliga organisations- och samarbetsformer mellan socialvården, hälso- och sjukvården och andra myndigheter och organ.

Bland övriga projekt som fått ekonomiskt stöd kan nämnas undersökningar inom det psykiatriska verksamhetsområdet. Bl. a. utvärderas aktiviteterna vid den öppna psykiatriska verksamheten i Luleå samt kristerapin vid karolinska sjukhuset. Vidare pågår en utvärdering av öppna omsorgsformer för utvecklingsstörda. Olika försöks- och utvecklingsverksamheter pågår inom barnomsorgen, bl. a. avseende vidgade fritidshem och samarbetsträning bland förskolebarn. Vidare har flera studier gjorts angående invandrarnas sociala situation.

Särskild uppmärksamhet har ägnats frågan om informationen rörande resultaten från försöks- och utvecklingsverksamheten. Medel utgår för en social idébank som handläggs av kommunförbundet. Vidare utgår medel för olika informations- och konferensverksamheter.

En särskild delegation för social forskning är knuten till socialdepartementet. I delegationen ingår representanter för kommuner och landsting, socialvårdspersonal samt närmast berörda ämbetsverk och forskningsinstitutioner. Delegationens uppgift är att som remissorgan svara för bedömning och samordning av pågående och planerade projekt avseende forsknings- och utvecklingsarbete samt att initiera projekt av betydelse för socialpolitiken. Delegationens initiativverksamhet har inletts genom att kunskaps- och problemöversikter utarbetas på sex områden, nämligen barn- och ungdomsfrågor, äldreomsorg, förändrade yrkesroller inom social-, hälso- och sjukvården, sociala aspekter på arbetslivet, social planering och välfärdsmätningar samt bidragssystemet.

Den särskilda *försöksverksamheten i glesbygdsområden* tar främst sikte på åtgärder för vård och service åt äldre och handikappade samt aktiviteter för barn och ungdomar. Avsikten med försöksverksamheten är bl. a. att underlätta för kommunerna i glesbygdsområden att med godtagbara ekono-

miska insatser säkerställa en rimlig vård- och servicenivå för invånarna. I enlighet med vad som anfördes i prop. 1976/77:80 om insatser för samerna kan bidrag också utgå för försöksverksamhet som syftar till att söka lämpliga framkomstvägar för att ge samerna en god och med övriga kommuninvånare likvärdig social service.

Inom ramen för glesbygdsverksamheten har ett stort antal försök genomförts på olika områden av det sociala servicefältet. Tidigare år har försöken i stor utsträckning gällt verksamhet i form av t. ex. lekskola, snöröjning, färdtjänst, hårvård, fotvård, matdistribution, boendemiljö m. m. Försök har också gjorts med elektrifiering genom lokala elverk för avlägset belägna fastigheter där äldre människor bor. Försöksverksamheterna har i flera fall avslutats genom att reguljärt statsbidrag införts till huvudmännen för verksamheten. I andra fall har investerings- och startbidrag från detta anslag medverkat till att verksamheten kommit igång i mindre orter och sedan kunnat tas över helt av kommun och lokala föreningar m. fl.

Bland de projekt som under de senare åren har fått bidrag från anslaget kan nämnas försök med olika former för en decentraliserad fritidsverksamhet för såväl äldre som barn och ungdom. Vidare har olika modeller prövats för uppsökande verksamhet och i samband därmed en ändamålsenlig organisation av äldreomsorgen. Glesbygdens särskilda problem när det gäller rehabilitering har också beaktats. Ett annat omfattande projekt är försöken med övergripande social serviceplanering i ett antal mindre kommuner. För försöksverksamheten har sedan år 1968 utgått sammanlagt drygt 50 milj. kr. i bidrag till ett 60-tal kommuner och sex landsting.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 2,9 milj. kr. till 21.4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 21 400 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1976/77	Utgift	484 000	Reservation	215 657
1977/78	Anslag	450 000		
1978/79	Förslag	530 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 530 000 kr. för att ge utrymme för ökat stöd till pensionärsorganisationer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 530 000 kr.

B. Allmän försäkring m. m.

Huvuddelen av det svenska socialförsäkringssystemet är samordnat inom den allmänna försäkringen, som omfattar folkpensionering, allmän tilläggspensionering (ATP) och sjukförsäkring (inkl. tandvårdsförsäkring och föräldraförsäkring). Den allmänna försäkringen kompletteras av en arbetsskadeförsäkring och en delpensionsförsäkring.

Den allmänna försäkringens ekonomiska omfattning ökar kraftigt för varje år, både absolut och relativt i förhållande till den totala samhällsekonomin. Försäkringens växande roll i samhällsekonomin belyses av följande sammanställning.

Den allmänna försäkringens andel av bruttonationalprodukten (BNP) och den privata konsumtionen. Miljarder kr.

	1960	1965	1970	1975	1977[1]
Omslutning inom allmän försäkring	4,2	10,2	21,4	47,2	68,3
BNP till marknadspris	72,2	113,2	170,8	286,9	350,3
Försäkringen i % av BNP	5,8	9,0	12,5	16,5	19,5
Transfereringar från försäkringen till hushållen	3,7	7,0	13,9	34,2	51,0
Total privat konsumtion	43,3	63,9	92,1	149,5	187,9
Transfereringar i % av privat konsumtion	8,5	11,0	15,1	22,9	27,1

[1] Beräknat

De belopp som betalas ut från den allmänna försäkringen motsvarar alltså omkring en fjärdedel av den totala privata konsumtionen i landet. Det innebär en fördubbling under den senaste tioårsperioden av försäkringens andel. Ökningen förklaras främst av de successiva höjningar av folkpensionsbeloppen som skett under denna tid, ökningen av antalet pensionärer med ATP liksom den allmänna ökningen av antalet pensionärer. Vidare har sjukförsäkringen byggts ut i flera avseenden.

Samtidigt med denna utbyggnad av försäkringens omfattning har det skett en förskjutning av finansieringen i riktning mot ökad avgiftsandel i form av socialförsäkringsavgifter från arbetsgivarna. Tidigare avgifter från löntagarna har slopats och statens kostnadsandel har minskat. Kostnaderna för ATP och arbetsskadeförsäkring har redan från början helt finansierats genom arbetsgivar- resp. egenföretagaravgifter.

Beräknade kostnader och finansiering år 1978 för den allmänna försäkringen (inkl. föräldraförsäkring) samt för delpensionsförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen. Milj. kr.

	Folk-pensio-nering	ATP	Sjuk-försäk-ring	Delpen-sionsför-säkring	Arbets-skade-försäk-ring	Summa
Utbetalda förmåner	23 500	12 260	23 645	620	710	60 735
Finansiering						
1. Socialförsäkrings-avgifter	16 600	17 700	18 800	473	424	53 997
därav till fondering	–	5 440	–1 300	–147[1]	–286[2]	3 707
Andel av kost-naderna i %	71	100	85	100	100	–
Andel av löne-underlaget i %	8,3	11,75[3]	9,6	0,25	0,25	–
2. Statliga medel netto	6 900	–	3 545	–	–	10 445
Andel av kostna-derna i %	29	–	15	–	–	–

[1] Minskas till –141 genom ränteintäkter.
[2] Minskas till –203 genom ränteintäkter.
[3] Andel av pensionsgrundande löneunderlaget.

Förändringar inom försäkringen m. m.

Pensionsområdet

Utvecklingen inom pensionsområdet under de senare åren har kännetecknats av mycket omfattande och kostnadskrävande reformbeslut. Den 1 juli 1976 sänktes den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år samtidigt som ökade och förbättrade möjigheter till rörlig pensionsålder mellan 60 och 70 års ålder infördes. Dessförinnan hade folkpensionens grundbelopp höjts den 1 januari 1975 från 90 till 95 % av basbeloppet för ensamstående pensionär och från 140 till 155 % av basbeloppet för makar tillsammans. (Basbeloppet för januari 1978 är 11 800 kr.) Vidare har de ålderspensionärer som har låg eller ingen ATP tillförsäkrats årliga standardförbättringar i form av pensionstillskott som höjs varje år med 4 % av basbeloppet. F. n. utgör pensionstillskotten 29 % av basbeloppet och höjs den 1 juli varje år med ytterligare 4 procentenheter till dess pensionstillskotten tillsammans med ev. ATP uppgår till garantinivån 45 % av basbeloppet för alla ålderspensionärer och änkor.

Förtidspensionärer med ingen eller låg ATP är tillförsäkrade dubbla pensionstillskott, vilket f. n. innebär 58 % av basbeloppet eller 6 844 kr. per år utöver folkpensionens grundbelopp. Detta tillskott ökar årligen med 8 % av basbeloppet till dess garantinivån 90 % uppnås.

Genom indexregleringen av folkpensionen och ATP är pensionärerna tillförsäkrade en automatisk kompensation för de allmänna prisökningar som inträffar under året. Pensionärerna intar i detta avseende en särställning jämfört med många andra grupper i samhället.

En helt ny pensionsform genomfördes den 1 juli 1976 då delpensionsförsäkringen trädde i kraft.Genom delpensioneringen kan anställda som är mellan 60 och 65 års ålder trappa ner sitt förvärvsarbete genom att övergå till deltidsarbete i kombination med delpension. Därigenom kan den som så önskar få en mjuk övergång från arbete till ålderspension. Reformen som nu varit i kraft i 1 1/2 år har resulterat i att hittills ca 34 000 personer beviljats delpension. Riksförsäkringsverket har nyligen till regeringen redovisat de hittillsvarande erfarenheterna av delpensionsförsäkringen samt lämnat förslag bl. a. beträffande egna företagares möjligheter att ansluta sig till delpensionssystemet. Verkets rapport remissbehandlas f. n.

Den 1 juli 1975 infördes nya regler för handikappersättning, som ersatte tidigare invaliditetsersättning och invaliditetstillägg. Genom handikappersättningen har flera handikappade fått möjlighet till ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Riksförsäkringsverket har på regeringens uppdrag redovisat erfarenheterna av den praktiska tillämpningen av de nya reglerna samt lämnat vissa förslag till vidgade möjligheter till handikappersättning. Verkets rapport har remissbehandlats. Jag kommer i det följande att på grundval av verkets utredning föreslå åtgärder för att säkerställa att reformen får den tillämpning som avsågs när den beslutades och även föreslå en viss utvidgning av ersättningsreglerna. De föreslagna åtgärderna beräknas medföra en kostnadsökning med 10 milj. kr. per år.

De kommunala bostadstilläggen till folkpensionärerna utgör ett viktigt komplement till pensionen. Bostadstilläggens belopp, som fastställs av kommunerna, har i allmänhet ökat år från år och förbättrat möjligheterna för de äldre till en god bostadsstandard. Omkring hälften av antalet folkpensionärer har kommunalt bostadstillägg.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 har folkpensionärer möjlighet att även få statskommunalt bostadsbidrag (se inledningen till C-avsnittet) om detta ger högre bidrag än det kommunala bostadstillägget. Anslag till dessa bostadsbidrag redovisas under bostadshuvudtiteln.

Det fortsatta utredningsarbetet inom pensionsområdet sker i huvudsak inom pensionskommittén. Kommittén har under hösten 1977 överlämnat betänkandet (SOU 1977:46) Pensionsfrågor m. m. I betänkandet behandlas bl. a. frågor om värde- och standardsäkring av pensionsförmånerna samt om införande av enhetligare regler för beräkning av socialförsäkringsavgifter. Kommitténs förslag har remissbehandlats och övervägs f. n. inom socialdepartementet.

Pensionskommittén fortsätter sitt återstående arbete, som i huvudsak avser en allsidig översyn av frågorna om efterlevandepensioneringens framtida utformning.

Socialförsäkringsavgiften till ATP har fastställts t. o. m. år 1979. Riksförsäkringsverket har nyligen lagt fram förslag om avgiftsuttaget under åren 1980–1984. Verket har även lagt fram förslag om avgifterna till arbetsskadeförsäkringen under samma period. Förslagen remissbehandlas f. n. Avsikten är att proposition i dessa frågor skall läggas fram till riksdagen under år 1978.

Sjukförsäkringsområdet

Flera grundläggande förändringar i sjukförsäkringssystemet genomfördes den 1 januari 1974. Det gällde främst omläggningen till höjd och beskattad samt ATP-grundande sjukpenning och införandet av en allmän tandvårdsförsäkring. Därefter har de genomförda förändringarna i sjukförsäkringens förmånsregler framför allt gäller ersättningarna vid läkarvård och andra former av sjukvård. (Föräldraförsäkringen behandlas under C-avsnittet.)

Efter överläggningar mellan socialdepartementet och Landstingsförbundet slöts i februari 1977 en överenskommelse om nya regler för sjukförsäkringens ersättningar till de offentliga sjukvårdshuvudmännen för åren 1978 och 1979. Överenskommelsen har redovisats för riksdagen (prop. 1976/77:116, SfU 1976/77:28, rskr 1976/77:297). Fr. o. m. den 1 januari 1978 får sjukvårdshuvudmännen 93 kr. i ersättning från sjukförsäkringen för varje läkarbesök i öppen vård. Högst 20 kr. får tas ut i patientavgift. De nya ersättningsreglerna innebär en ökad samordning mellan den offentliga öppenvården och motsvarande vård meddelad av vissa fristående vårdinstitutioner. Sjukvårdshuvudmännen sluter vårdavtal med dessa institutioner och får därefter ersättning från sjukförsäkringen som om vården meddelats av huvudmannen själv.

Ersättningen för sjukvårdande behandlingar, dvs. hemsjukvård, sjukgymnastik, distriktssköterskevård m. m., uppgår till 40 kr. Patientavgift får tas ut med högst 10 kr. Antalet ersatta behandlingar har ökat kraftigt. Framför allt har en snabb utveckling skett av hemsjukvården, en vårdform som är av stor betydelse för de äldre och som i dessa fall många gånger utgör ett gott alternativ till omhändertagande inom den slutna sjukvården. Genom denna ersättningsform kan sjukvårdshuvudmännen fr. o. m. år 1978 få ersättning med upp till 14 600 kr. per år och patient i hemsjukvård om patienten får behandling varje dag.

När en försäkrad vårdas på sjukhus betalar sjukförsäkringen en vårdavgift på 30 kr. per dag till sjukvårdshuvudmannen fr. o. m. den 1 januari 1978. För varje dag som den försäkrade vårdas på sjukhus görs samtidigt ett avdrag från hans sjukpenning med samma belopp. Avdraget får dock uppgå till högst en tredjedel av sjukpenningens belopp och den återstående sjukpenningen skall alltid uppgå till lägst 8 kr. per dag. En översyn pågår inom socialdepartementet av reglerna för uttag av vårdavgifter vid långtidssjukvård.

Ersättning utgår också till sjukvårdshuvudmännen för sjuktransporter med 16 kr. per invånare och år. Hjälpmedelsersättning utgår med 43 kr. per invånare och år. Av hjälpmedelsersättningen används 2 kr. per invånare och år för att finansiera verksamheten vid handikappinstitutet. Institutet drivs fr. o. m. den 1 januari 1978 gemensamt av staten och sjukvårdshuvudmännen.

De höjda ersättningarna till de offentliga sjukvårdshuvudmännen för åren 1978 och 1979 innebär en ökning av sjukförsäkringens kostnader med ca 940 milj. kr. per år.

För läkarvård som meddelas av privatpraktiserande läkare betalar patienten en avgift som vanligen är 30 kr. Försäkringskassan betalar sedan ersättning direkt till läkaren med belopp enligt taxa som fastställs av regeringen. Fr. o. m. den 1 juli 1977 har öppnats möjlighet även för heltidsanställda läkare inom den offentliga sjukvården, som bedriver privatpraktik på sin fritid, att ansluta sig till sjukförsäkringen.

Fr. o. m. den 1 april 1977 har införts ett nytt ersättningssystem för behandling hos privatpraktiserande sjukgymnaster. På motsvarande sätt som vid privatläkarvård betalar patienten en enhetlig patientavgift, som f. n. är 15 kr. per behandlingstillfälle. Sjukgymnasten får därutöver en ersättning från sjukförsäkringen som varierar beroende på behandlingens omfattning.

Sjukförsäkringen innefattar också den allmänna tandvårdsförsäkringen. Den omfattar alla försäkrade över 19 år och under en övergångsperiod även försäkrade i åldersgruppen 17–19 år. Alla barn och ungdomar under 17 års ålder har rätt till avgiftsfri tandvård genom landstingens folktandvård. Tandvårdsförsäkringen ersätter kostnaderna för tandvård enligt tandvårdstaxan med 50 % upp till 1 000 kr. och med 75 % av kostnader över 1 000 kr. samt för förebyggande åtgärder och vissa avtagbara proteser. Nämnda beloppsgräns för den högre ersättningsnivån 75 % har varit oförändrad sedan tandvårdsförsäkringen infördes. Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör beloppsgränsen höjas till 1 500 kr. fr. o. m. den 1 juli 1978.

Regeringen har nyligen beslutat tillsätta en parlamentarisk kommitté för att göra en översyn av tandvårdsförsäkringen. Kommittén skall bl. a. se över det gällande programmet för utbyggnaden av folktandvården. Den skall också utreda möjligheterna att åstadkomma en bättre regional balans i tandläkartillgången. I samband härmed skall den undersöka behovet av fortsatt reglering av etablering av privatpraktiserande tandläkare. Frågan om barnens anslutning till tandvårdsförsäkringen skall, i enlighet med regeringsdeklarationen, behandlas av kommittén. Vidare skall möjligheterna prövas att underlätta det administrativa arbetet.

Arbetsskadeförsäkringen

En ny lag om arbetsskadeförsäkring trädde i kraft den 1 juli 1977 och ersatte lagen om yrkesskadeförsäkring. Till skillnad från denna omfattar den nya

lagen även uppdragstagare och egenföretagare. Arbetsskadeförsäkringen träder in vid skada som leder till inkomstbortfall. I princip utgår full ersättning för inkomstbortfall till den som drabbas av skada i sitt arbete.

Den nya lagen anknyter till de principer som gäller för invaliditetsbedömning inom den allmänna försäkringen. Det är därigenom den faktiska nedsättningen i den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom förvärvsarbete som bestämmer livräntans storlek. Livräntan vid arbetsskada skall i princip utgöra skillnaden mellan den inkomst som den försäkrade kan antas ha haft om han inte hade skadats och den inkomst som han trots skadan kan beräknas få.

Fr. o. m. den 1 juli 1977 gäller också en ny lagstiftning om ersättning vid skador för värnpliktiga, deltagare i räddningstjänst och intagna på anstalter m. fl. Bestämmelserna i denna lagstiftning anknyter i allt väsentligt till arbetsskadelagen.

Den 1 juli 1977 skedde vidare en uppräkning av ett stort antal äldre yrkesskadelivräntor.

Administration m. m.

Riksdagen har nyligen antagit regeringens proposition 1977/78:20 med förslag om en ny besvärsorganisation för socialförsäkringen. Det innebär att försäkringsrådet och riksförsäkringsverkets besvärsavdelning den 1 januari 1979 ersätts av tre regionala försäkringsrätter, förlagda till stockholmsområdet, Jönköping och Umeå. De nya reglerna innebär bl. a. att försäkringskassorna får ökade möjligheter att själva ändra felaktiga beslut. Samtidigt inrättas en särskild enhet hos riksförsäkringsverket med uppgift att verka för en likformig och rättvis rättstillämpning och bevaka det allmännas intresse i besvärsmål hos försäkringsrätterna och försäkringsöverdomstolen.

Jag beräknar i det följande medel för de nya försäkringsrätterna liksom för den nya enheten vid riksförsäkringsverket.

En parlamentarisk kommitté har tillsatts för att utreda frågan om utformningen av ADB-systemen för den allmänna försäkringen under 1980-talet. Kommittén skall, mot bakgrund av behovet av ADB-kapacitet för den allmänna försäkringens administration, belysa olika tekniska lösningar i organisatoriska, personella och ekonomiska avseenden. En utgångspunkt för utredningens arbete är härvid att de regionalpolitiska effekterna av lokaliseringen av riksförsäkringsverkets tekniska byrå till Sundsvall skall bevaras i största möjliga utsträckning.

Försäkringens omfattning och kostnader

Folkpensioneringen

Antalet folkpensionärer och kostnader för folkpensionerna framgår av följande sammanställningar.

Antalet folkpensionärer

I början av år	Ålders-pension	Förtids-pension	Hustru-tillägg	Änke-pension	Barn-pension	Handi-kapper-sättning m. m.[1]	Summa	Kom-munalt bostads-tillägg
1960	738 800	143 100	33 700	55 000	27 000	–	997 600	538 000
1965	827 200	150 600	41 700	84 400	35 900	25 800	1 165 600	580 700
1970	946 600	187 900	53 700	100 700	34 300	35 000	1 358 200	657 900
1975	1 061 700	288 900	68 000	105 800	44 600	44 100	1 613 100	739 000
1978[2]	1 312 000	269 000	57 000	88 100	44 000	79 200	1 849 300	805 000
1980[2]	*1 359 500*	*278 000*	*60 000*	*89 500*	*44 000*	*88 000*	*1 919 000*	*850 000*
Genomsnittlig årlig ökning								
1960–1964	17 700	1 500	1 600	5 900	1 800	5 100	33 600	8 500
1965–1969	23 900	7 400	2 500	3 200	– 300	1 800	38 500	15 450
1970–1974	23 000	20 200	2 900	1 000	2 100	1 800	51 000	16 200
1975–1979[2]	59 600	– 2 200	–1 600	– 3 300	– 100	8 800	61 200	22 200

[1] Handikappersättning inkl. vårdbidrag och barntillägg.
[2] Beräknat. Utvecklingen åren 1975–1979 påverkas till stor del av sänkningen av pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976.

Folkpensionskostnaderna, milj. kr.

År	Ålders-pension	Förtids-pension	Änke-pension Barn-pension	Övrigt	Summa	Kommunalt bostads-tillägg
1960	2 001	378	115	84	2 578	275
1965	3 146	577	345	131	4 199	449
1970	5 180	1 040	590	244	7 054	849
1975	9 945	2 660	1 020	629	14 254	1 663
1977[1]	15 020	3 300	1 050	850	20 220	2 200
1978[1]	17 350	3 900	1 200	1 050	23 500	2 400

[1] Beräknat.

Av det här redovisade materialet framgår att antalet personer med olika förmåner inom folkpensioneringen ökat successivt sedan 1960-talets början. Detta sammanhänger framförallt med den fortlöpande förändringen av

befolkningsstrukturen, vilken fått till följd att antalet ålderspensionärer ökat. Men även reformer inom folkpensioneringssystemet har bidragit till denna utveckling, t. ex. vidgade möjligheter till förtidspension. Vidare innebar sänkningen av pensionsåldern från 67 till 65 år fr. o. m. den 1 juli 1976 en kraftig ökning av antalet ålderspensionärer. Vid denna tidpunkt ökade antalet ålderspensionärer med 170 000 varav 90 000 tidigare uppbar någon form av pension inom folkpensioneringen.

Utvecklingen av antalet pensionärer har medfört en kraftigt ökad anslagsbelastning. De ökade kostnaderna sammanhänger också med etappvisa standardhöjningar av folkpensionerna och en anpassning av pensionsbeloppen till förändringar i penningvärdet. Kostnadsökningarna under senare år orsakas av de tidigare nämnda reformerna som innefattar höjda grundpensioner, sänkt pensionsålder, förbättrade handikappförmåner och höjda pensionstillskott. Av det totala antalet folkpensionärer år 1978 beräknas 970 000 ha helt eller reducerat pensionstillskott, varav 810 000 ålderspensionärer.

I januari 1978 uppgår folkpensionens årsbelopp – inklusive pensionstillskott men exklusive kommunalt bostadstillägg – till 14 630 kr. för en ensam ålderspensionär och till 25 130 kr. för ett pensionärspar. Vid utgången av år 1978 beräknas dessa belopp inklusive höjning av pensionstillskottet ha ökat med ca 2 100 kr. för ensamstående ålderspensionär och med ca 3 800 kr. för pensionärspar. Årsbeloppet till en ensam förtidspensionär uppgår i januari 1978 till 18 050 kr. I slutet av året beräknas detta belopp ha ökat med ca 3 000 kr.

Statens sammanlagda folkpensionskostnader beräknas under nästa budgetår öka med 4 350 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Av kostnadsökningen avser 250 milj. kr. korrigering för ökat antal pensionärer under innevarande budgetår, 360 milj. kr. för ökat antal pensionärer under budgetåret 1978/79, 310 milj. kr. avser höjda pensionstillskott, 10 milj. kr. vidgade möjligheter att få handikappersättning, medan 3 420 milj. kr. utgör beräknad kostnad för värdesäkring av pensionerna.

Anslagsbehovet för folkpensioner under budgetåret 1978/79 beräknas till 24 600 milj. kr. Kostnaderna för kommunala bostadstillägg till folkpensionärer beräknas för samma tid till 2 500 milj. kr.

Folkpensioneringen finansieras delvis genom en socialförsäkringsavgift som betalas av arbetsgivare och egenföretagare. Avgiften för år 1978 utgör 8,3 % av löneunderlaget. Avgiften, som tillförs statsbudgeten, beräknas täcka 71 % av statens kostnader för folkpensioneringen.

Allmän tilläggspensionering (ATP)

ATP innefattar ålderspension med 60 % av den årliga inkomsten, uttryckt som ett genomsnitt av den försäkrades 15 bästa år i arbetslivet. Bortsett

från vissa äldre åldersgrupper krävs 30 års förvärvsarbete för full pension. Den årliga pensionsgrundande inkomsten beräknas på inkomster som ligger mellan 1 och 7,5 basbelopp, vilket för år 1978 motsvarar inkomstbelopp mellan 11 800 och 88 500 kr. Reglerna för pensionsåldern överensstämmer med motsvarande regler för folkpension. ATP innefattar också förtidspension och familjepension. Tilläggspensioneringen är värdebeständig genom förmånernas anknytning till basbeloppet. Pensionsgrundande inkomst beräknades första gången år 1960.

Antalet ATP-pensionärer och kostnadsutvecklingen för ATP-utbetalningarna framgår av följande sammanställning.

Antalet ATP-pensionärer

I början av år	Ålders-pension	Förtids-pension	Änke-pension	Barn-pension	Summa
1963	2 500	4 500	6 400	4 200	17 600
1965	51 300	17 600	19 600	12 700	101 200
1970	224 600	70 300	68 100	30 000	393 000
1975	419 900	173 700	136 400	40 000	770 000
1978[1]	671 000	178 000	185 000	43 000	1 077 000
1980[1]	780 000	180 000	220 000	45 000	1 225 000
Genomsnittlig årlig ökning					
1965–1969	34 650	10 550	9 700	3 450	58 350
1970–1974	39 050	20 700	13 650	2 000	75 400
1975–1979[1]	72 000	1 250	16 700	1 000	91 000

[1] Beräknat.

Kostnader för ATP-pensioner, milj. kr.

År	Ålders-pension	Förtids-pension	Änke-pension	Barn-pension	Summa
1963	7	9	14	5	35
1965	57	47	48	16	168
1970	560	359	195	52	1 166
1975	2 450	1 830	610	116	5 006
1977[1]	6 045	2 525	955	155	9 680
1978[1]	7 875	3 000	1 200	185	12 260

[1] Beräknat.

Av sammanställningen framgår att ATP-pensionerna för varje år får allt större betydelse. Av de 1 312 000 ålderspensionärer och 269 000 förtidspensionärer som f. n. har folkpension får 671 000 resp. 178 000 också pension från ATP. Vid ålderspensionssänkningen den 1 juli 1976 ökade antalet ATP-pensionärer med 116 500 varav 36 500 tidigare uppbar förtidspension.

Utöver den antalsmässiga ökningen av ATP-pensionärerna så har även det materiella innehållet i utgående pensioner för tillkommande pensionärer successivt förbättrats genom ökat antal intjänade poängår. I följande sammanställning redovisas antalet pensionstagare (frånsett barnpension) med ATP-pension i januari 1973 och det beräknade antalet i januari 1978. Av sammanställningen framgår bl. a. att andelen ATP-pensionärer med pensioner över 60 % av basbeloppet ökade från 38 % till 51 % under femårsperioden. Sammanlagt 360 000 pensionärer har nu en ATP-pension som överstiger 90 % av basbeloppet, dvs. en sammanlagd folk- och ATP-pension med minst 21 830 kr. för en ensam pensionär. Ökningen av såväl antalet ATP-pensionärer som förbättringar av utgående pensioner genom ökade ATP-poäng kommer att fortsätta under de närmast följande åren.

ATP-pensioner i januari 1973 resp. januari 1978, 1 000-tal

ATP-pensionen i % av basbeloppet/år	–30	30–60	60–90	90–	Summa
ATP-pensionen i kr. vid basbeloppet 11 800 kr.	–3 540	3 541– 7 080	7 081– 10 620	10 621–	
Ålderspensionärer					
1973, antal	140	96	55	49	340
" %	41	28	16	14	100
1978[1], antal	172	155	117	228	672
" %	26	23	17	34	100
Förtidspensionärer					
1973, antal	29	24	25	62	140
" %	21	17	18	44	100
1978[1], antal	26	20	19	103	168
" %	15	12	11	61	100
Änkepensionärer					
1973, antal	47	27	17	15	106
" %	44	25	16	14	100
1978[1], antal	80	46	33	31	190
" %	42	24	17	16	100
Summa					
1973, antal	216	147	98	125	586
" %	37	25	17	21	100
1978[1], antal	278	221	169	362	1 030
" %	27	21	16	35	100

[1] För år 1978 beräknat av pensionskommittén (SOU 1977:46).

ATP finansieras genom avgifter från arbetsgivare och egenföretagare. ATP-avgiften för åren 1977–1979 är 11,75 % av den pensionsgrundande inkomsten. Riksförsäkringsverket har nyligen till regeringen lagt fram förslag angående ATP-avgiften för tiden därefter.

ATP-avgiften betalas in till allmänna pensionsfonden (AP-fonden). Fond-

förvaltningen är uppdelad på fyra delfonder med var sin fondstyrelse som förordnas av regeringen efter förslag från olika organisationer. AP-fonden uppgick år 1965 till 7 300 milj. kr. och har sedan vuxit till 31 343 milj. kr. år 1970, 76 963 milj. kr. år 1975 och drygt 117 000 milj. kr. i januari år 1978.

Delpensionsförsäkringen

Delpensionsförsäkringen infördes den 1 juli 1976 och omfattar anställda löntagare. Genom denna pensionsform är det möjligt att trappa ner arbetsinsatsen mellan 60 och 65 års ålder genom att övergå till deltidsarbete i kombination med delpension. För att kunna få delpension skall man ha haft ATP-grundande inkomst av anställning under sammanlagt minst tio år efter 45 års ålder och ha förvärvsarbetat under fem av de senaste tolv månaderna. Arbetstiden skall ha minskat med i genomsnitt minst fem timmar i veckan och uppgå till i genomsnitt minst 17 timmar i veckan.

Delpensionen utgår med 65 % av inkomstbortfallet vid övergången till deltidsarbete. Den disponibla inkomsten av deltidsarbetet tillsammans med delpensionen kan normalt beräknas motsvara 85–90 % av den tidigare inkomsten vid heltidsarbete. Delpensionen är ATP-grundande inkomst och reducerar inte ålderspensionen från folkpensioneringen och ATP.

Utvecklingen sedan juli 1976 har inneburit en kontinuerlig ökning av antalet delpensionärer, som i januari 1978 beräknas uppgå till 34 000. Under det första budgetåret reformen varit i kraft utbetalades 243 milj. kr. i delpension. Delpensionens genomsnittliga årsbelopp i början av år 1978 beräknas uppgå till 16 700 kr. Drygt 70 % av delpensionerna utgår till män. Antalet delpensionärer under slutet av innevarande budgetår beräknas uppgå till ca 38 000.

Delpensioneringen finansieras genom en arbetsgivaravgift på 0,25 % av löneunderlaget. Kostnaderna för delpension under innevarande budgetår beräknas uppgå till 551 milj. kr.

Som nämnts i det föregående har riksförsäkringsverket nyligen till regeringen redovisat de hittillsvarande erfarenheterna av delpensioneringen samt lämnat förslag bl. a. beträffande egna företagares möjligheter att ansluta sig till delpensioneringssystemet.

Sjukförsäkringen

Sjukförsäkringssystemet omfattar hela befolkningen. Försäkringen ger rätt till dels sjukpenning vid sjukdom med 90 % av arbetsinkomster upp till 7,5 gånger basbeloppet (f. n. ca 88 500 kr.), dels viss ersättning i samband med läkarvård, tandvård, sjukhusvård, viss annan sjukvårdsbehandling samt för sjukresor. Närmare uppgifter om sjukförsäkringens omfattning lämnas under anslagen B 7 och C 3.

Kostnaderna för sjukförsäkringen inkl. tandvårdsförsäkringen och föräldraförsäkringen beräknas för år 1978 till 23 645 milj. kr.

Kostnadsutvecklingen för sjukförsäkringen framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	1960	1965	1970	1975	1977[2]	1978[2]
Sjukpenning	600	1 139	2 662	8 108	11 110	12 355
Öppen sjukvård	160	280	584	1 181	2 285	3 070
Tandvård	15	15	15	989	1 295	1 520
Läkemedel	86	176	516	1 276	1 700	1 880
Övriga sjukvårdsutgifter	129	160	334	461	675	875
Föräldrapenning[1]	62	229	367	1 269	1 860	2 350
Förvaltningsutgifter	70	166	316	774	1 280	1 595
Summa	1 131	2 165	4 794	14 058	20 205	23 645

[1] Moderskapshjälp före år 1974.
[2] Beräknat.

Den kraftiga kostnadsökningen mellan åren 1970 och 1975 beror främst på införandet av den beskattade sjukpenningen, tandvårdsförsäkringen och föräldraförsäkringen år 1974. Kostnadsstegringen mellan åren 1977 och 1978 föranleds, förutom av antalet sjukdagar och lönehöjningarnas effekt på sjukpenningbeloppen, framför allt av höjda ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för sjukvård i offentlig regi.

I följande tabell belyses utvecklingen av antalet sjukdagar, sjukfallsfrekvens m. m.

År	Ersatta sjukdagar	Sjukfallsfrekvens. Antal fall per 100 försäkrade	Varaktighetstal. Genomsnittligt antal dagar per fall	Andel försäkrade utan något avslutat sjukfall (%)
1960	13,2	54,7	24,2	Uppgiften saknas
1965	15,7	65,6	23,9	63,1
1970	19,8	109,1	18,2	48,6
1975	22,0	137,2	15,6	41,7
1976	22,9	147,3	15,8	39,3

Antalet sjukdagar som ersätts av sjukförsäkringen påverkades givetvis av att karensdagarna togs bort år 1967. Antalet ersatta sjukdagar har därefter varit i stort sett oförändrat från år 1969 och fram till år 1974, då det genomsnittliga antalet sjukdagar under ett år ökade från 19,2 till 20,9. Ökningen har därefter fortsatt under åren 1975 och 1976 men i något långsammare takt. Såvitt nu kan bedömas kommer sjuktalet för år 1977 att endast obetydligt överstiga 1976 års nivå. En utredning pågår inom riksförsäkringsverket om orsakerna till de senaste årens ökning av antalet sjukdagar.

Sjukfallsfrekvensen, dvs. antalet avslutade sjukfall per 100 invånare under ett visst år, har ökat under hela perioden. Däremot har det genomsnittliga sjukfallet blivit kortare. Till en del förklaras detta av karenstidsförkortningen år 1967. Tillsammans med utvecklingen av sjukfallsfrekvensen ger dock det minskade varaktighetstalet belägg för att det främst är antalet korta sjukfall som har ökat. Av tabellen framgår också att andelen sjukförsäkrade som inte haft något sjukfall under året har minskat successivt.

Av följande tabell framgår hur andelen sjukdagar resp. sjukfall fördelar sig på sjukfall av olika längd för åren 1968–1976. De långa sjukfallen svarar för ca 90 % av antalet sjukdagar men endast för 30–35 % av antalet sjukfall. För de korta sjukfallen är förhållandet det omvända. Vidare kan utläsas att de korta sjukfallens andel av både sjukfall och sjukdagar ökar, med motsvarande minskning för de långa sjukfallen. Även här beläggs således att det främst är de korta sjukfallen som ökar. Som framgår av tabellen medför emellertid stora procentuella ökningar av de korta sjukfallen inte lika stora ökningar av antalet sjukdagar och därmed inte heller för sjukförsäkringens utgifter. Vid granskningen av denna och föregående tabell bör beaktas att den ökade förtidspensioneringen på grund av kombinerade medicinska- och arbetsmarknadsskäl påverkar det relativa förhållandet mellan långa och korta sjukfall.

År	Sjukfallets varaktighet 1–6 dagar		7– dagar	
	Andel av sjukfallen %	Andel av dagarna %	Andel av sjukfallen %	Andel av dagarna %
1968	61	10	39	90
1970	64	11	36	89
1972	65	11	35	89
1974	68	12	32	88
1976	69	13	31	87

Fr. o. m. år 1976 finansieras sjukförsäkringen till 15 % av statsbidrag och till 85 % av socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen utgör f. n. 9,6 % av löneunderlaget. Riksförsäkringsverket har i sin anslagsframställning anmält att socialförsäkringsavgiften f. n. inte beräknas täcka den lagstadgade andelen av sjukförsäkringens utgifter. Enligt verket uppgår underskottet för år 1976 till ca 1 500 milj. kr. och beräknas för åren 1977–1979 uppgå till 2 100 resp. 1 100 och 1 700 milj. kr. Mot denna bakgrund kommer jag i det följande att föreslå att socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen höjs från 9,6 till 10,6 % av löneunderlaget fr. o. m. år 1979.

Arbetsskadeförsäkringen

Som tidigare nämnts har yrkesskadeförsäkringen den 1 juli 1977 ersatts av en arbetsskadeförsäkring. Denna ger alla förvärvsarbetande samt, under vissa förutsättningar den som genomgår utbildning, ersättning vid arbetsskada eller arbetssjukdom. Därmed avses att den gäller vid skada genom olycksfall i arbetet samt vid sjukdom som kan antas ha samband med arbetet. Försäkringen gäller också vid olycksfall under färd till eller från arbetet. Arbetsskadeförsäkringen är samordnad med den allmänna sjukförsäkringen på så sätt att ersättningen betalas från sjukförsäkringen för de första 90 dagarna sedan skadan uppkom (samordningstiden).

Från arbetsskadeförsäkringen utgår efter samordningstidens utgång ersättning för sjukvårdskostnader inkl. resor och andra kostnader. Vidare utgår sjukpenning och – vid invaliditet – livränta. Livräntan kan också utgå till efterlevande anhörig. Den ersätter årlig inkomstförlust upp till samma inkomsttak som gäller för ATP, dvs. 7,5 basbelopp som f. n. motsvarar ca 88 500 kr.

I fråga om samordning mellan den allmänna pensioneringens förmåner och arbetsskadelivräntan gäller förenklade regler jämfört med tidigare. Livräntan täcker den del av inkomstförlusten vid arbetsskada som inte ersätts genom förtidspension. Livräntan är pensionsgrundande för ålderspension från ATP och utgår fram till pensionsåldern 65 år. Därefter gäller en garantiregel.

Den nya arbetsskadeförsäkringen finansieras helt genom avgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Administrationen har decentraliserats från riksförsäkringsverket till de allmänna försäkringskassorna. Övergångsvis handläggs dock äldre yrkesskadeärenden av riksförsäkringsverket.

Antalet redovisade arbetsskador har under flera år varit 125 000–135 000 per år. För år 1976 redovisades ca 148 000 arbetsskador. Av dessa utgjorde ca 122 000 olycksfall, ca 13 000 färdolycksfall och ca 13 000 arbetssjukdomar. För år 1977 beräknas antalet skadefall till ca 150 000. Under åren 1975 och 1976 skedde en kraftig ökning av antalet anmälda arbetssjukdomar. I huvudsak berodde detta på att hälsoundersökningar inom framför allt byggbranschen har avslöjat ett stort antal hörselskador. Den övriga delen av ökningen, som fortsatt under år 1977, torde bero på den allmänt ökade vaksamheten på detta område. Av samtliga arbetsskador har 2 000–2 500 per år lett till invaliditet och ca 400 per år till dödsfall. Även antalet livräntefall har visat en kraftig ökning under de senaste åren. Under år 1976 uppgick de till ca 6 300 och under år 1977 till samma antal. Ca 60 % av livräntefallen utgjordes av arbetssjukdomsfall.

Ca 90 % av de anmälda skadeärendena avslutas inom samordningstiden. Det innebär att ersättning från arbetsskadeförsäkringen kan beräknas utgå i ca 15 000 fall per år. Det sammanlagda antalet utgående livräntor var i januari 1977 ca 85 000. Utbetalningarna från försäkringen var ca 580 milj. kr. under 1977. Finansieringen sker via en arbetsgivar- resp. egenföretagaravgift på 0,25 % av löneunderlaget.

B 1. Försäkringsdomstolen

1976/77	Utgift	4 692 836
1977/78	Anslag	4 412 000
1978/79	Förslag	5 480 000

Försäkringsdomstolen är högsta prövningsinstans för socialförsäkringen. Den har att pröva sådana beslut av riksförsäkringsverket, försäkringsrådet eller tillsynsmyndigheten för erkända arbetslöshetskassor, över vilka besvär anförts eller vilka underställts domstolens prövning. Domstolen har f. n. nio lagfarna och nio icke lagfarna ledamöter.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Försäkrings-domstolen	Föredra-ganden
Personal			
Domare	9	+ 1	–
Föredragande	9	+ 3	+ 1
Övrig personal	15	+ 2	+ 2
	33	**+ 6**	**+ 3**
Anslag			
Lönekostnader	3 841 000	+ 1 254 000	+ 962 000
Sjukvård	4 000	–	–
Reseersättningar	20 000	+ 4 000	+ 2 000
Lokalkostnader	378 000	+ 64 000	+ 64 000
Expenser	169 000	+ 73 000	+ 40 000
	4 412 000	**+ 1 395 000**	**+ 1 068 000**

Försäkringsdomstolen

1. Pris- och löneomräkning 558 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära personalminskning och leda till en ökad väntetid för ärenden hos domstolen.

3. På grund av betydligt ökad arbetsbelastning behövs förstärkning med en domare, en avdelningsdirektör för administrativa arbetsuppgifter, tre föredragande samt ett biträde (+ 784 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 480 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare en föredragande, en handläggare för bl. a. administrativa arbetsuppgifter samt ett biträde. Vidare har jag beräknat medel för fortsatt göromålsförordnande för en försäkringsdomare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försäkringsdomstolen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 480 000 kr.

B 2. Försäkringsrådet

1976/77	Utgift	2 074 000
1977/78	Anslag	2 057 000
1978/79	Förslag	1 185 000

Försäkringsrådet har att följa yrkesskadeförsäkringens tillämpning och utveckling och utgör första besvärsinstans i vissa yrkesskadeärenden m. m. Rådet består av minst sju ledamöter, varav två representerar arbetsgivarna och två arbetstagarna.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Försäkrings-rådet	Föredra-ganden
Personal			
Domare	4	+ 1	– 4
Föredragande	6	–	– 6
Övrig personal	7	–	– 7
	17	**+ 1**	**– 17**
Anslag			
Lönekostnader	1 860 000	+ 440 000	– 792 000
Sjukvård	4 500	+ 1 500	– 2 000
Reseersättningar	1 000	–	–
Lokalkostnader	150 900	+ 31 500	– 59 000
Expenser	40 600	+ 4 000	– 19 000
	2 057 000	**+ 477 000**	**– 872 000**

Försäkringsrådet

1. Pris- och löneomräkning 333 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära personalminskning och minskad verksamhet.

3. Medel har beräknats för ytterligare en tjänst som assessor (+ 144 000 kr.).

Föredraganden

Riksdagen har nyligen antagit de förslag som lagts fram i prop. 1977/78:20 om ändrad organisation för besvärsprövning inom socialförsäkringen m. m. (SfU 1977/78:15, rskr 1977/78:113). Det innebär att de arbetsuppgifter som försäkringsrådet har f. n. skall föras över till de regionala försäkringsrätter som skall inrättas den 1 januari 1979. Jag har därför beräknat medel för försäkringsrådet endast för halva budgetåret 1978/79.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försäkringsrådet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 185 000 kr.

B 3. Försäkringsrätter

1978/79 Förslag 10 930 000

De arbetsuppgifter som försäkringsrådet och riksförsäkringsverkets besvärsavdelning har f. n. skall fr. o. m. den 1 januari 1979 föras över till tre regionala försäkringsrätter. (Prop. 1977/78:20, SfU 1977/78:15, rskr 1977/78:113.) De nya försäkringsrätterna skall således vara första besvärsinstans för framför allt socialförsäkringsärenden m. m. som handläggs av de allmänna försäkringskassorna. Försäkringsrätterna avses bli lokaliserade till stockholmsområdet, Jönköping och Umeå.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Domare	–	+ 61
Föredragande	–	+ 28
Övrig personal	–	+ 43
	–	**+ 132**
Därav		
försäkringsrätten i stockholmsområdet		66
försäkringsrätten i Jönköping		44
försäkringsrätten i Umeå		22
Anslag		
Lönekostnader	–	+ 8 460 000
Sjukvård	–	+ 10 000
Reseersättningar	–	+ 100 000
Lokalkostnader	–	+ 1 000 000
Expenser	–	+ 1 360 000
därav engångsutgifter		(+ 950 000)
		+ 10 930 000

I enlighet med den personalorganisation som redovisades i prop. 1977/78:20 med förslag till ändrad organisation för besvärsprövning inom socialförsäkringen m. m. har jag för försäkringsrätten i stockholmsområdet beräknat medel för 30 domare, 15 föredragande, en handläggare för administrativa arbetsuppgifter samt 20 tjänster för biträdes- och expeditionsvaktspersonal.

För försäkringsrätten i Jönköping har jag beräknat medel för 21 domare, nio föredragande, en handläggare för administrativa arbetsuppgifter samt 13 tjänster för biträdes- och expeditionsvaktspersonal.

För försäkringsrätten i Umeå har jag beräknat medel för tio domare, fyra föredragande samt åtta tjänster för biträdes- och expeditionsvaktspersonal.

Vid varje försäkringsrätt bör en av domarna vara chef. Jag avser att inom kort ge statens avtalsverk i uppdrag att i den utsträckning som behövs förhandla om anställnings- och arbetsvillkor för personalen vid försäkringsrätterna. Vidare kommer jag att föreslå regeringen att en organisationskom-

mitté tillsätts för att närmare förbereda den nya oganisationen.

I övrigt har jag beräknat medel för kostnader för nya lokaler samt för expenser och för arvoden till sakkunniga och nämndemän. Med hänsyn till att bl. a. lokalfrågorna inte hunnit studeras närmare är beloppen till viss del att betrakta som ungefärliga.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad jag ovan anfört beräknar jag anslaget till 10 930 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för halva budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tre ordinarie tjänster för försäkringsrättsråd och chef för försäkringsrätt med beteckningen o,
2. till *Försäkringsrätter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 930 000 kr.

B 4. Riksförsäkringsverket

1976/77	Utgift	77 514 244
1977/78	Anslag	90 092 000
1978/79	Förslag	107 599 000

Riksförsäkringsverket är central förvaltningsmyndighet främst för ärenden som rör den allmänna försäkringen – dvs. sjukförsäkring med föräldraförsäkring och tandvårdsförsäkring, folkpensionering, tilläggspensionering – samt delpensionsförsäkring och arbetsskadeförsäkring, allmänna barnbidrag och bidragsförskott samt för ärenden som rör utbetalning av studiestöd vid vuxenutbildning, utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning och ersättning till värnpliktiga under repetitionsutbildning. I verkets uppgifter ingår bl. a. att utöva tillsyn över de allmänna försäkringskassorna, som är lokala organ för den allmänna försäkringen m. m. Utbetalning av förmånerna sker i huvudsak genom verkets försorg. Verket och försäkringskassorna ombesörjer fr. o. m. år 1978 även beräkning och utbetalning av statskommunalt bostadsbidrag till pensionärer utan barn. Verket bedriver även försäkringsverksamhet enligt lagen om yrkesskadeförsäkring m. fl. äldre författningar inom motsvarande område. I verket handläggs även ärenden angående debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. Verket är första besvärsinstans enligt lagen om allmän försäkring. Verket är vidare redovisningscentral och har ett revisionskontor för ett antal statsmyndigheter.

Riksförsäkringsverkets styrelse utgörs av en generaldirektör och en överdirektör samt fem särskilt förordnade ledamöter jämte två personalföreträdare. Verket är organiserat på en administrativ avdelning, en tillsynsavdelning, en planeringsavdelning, en yrkesskadeavdelning och en besvärsavdelning. Avdelningarna är organiserade på sammanlagt 17 byråer och två fristående sektioner samt ett revisionskontor. Verkets tekniska byrå med datacentral är placerad i Sundsvall.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksförsäk-ringsverket	Föredra-ganden
Personal			
Sektionschefer och högre personal	65	+ 5	–
Handläggande personal	321	+ 66	– 17
Övrig personal	679	+ 42	– 9
	1 065	**+ 113**	**– 26**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	89 672 000	+26 746 000	+14 889 000
Sjukvård	220 000	–	– 8 000
Reseersättningar	1 449 000	+ 383 000	+ 236 000
därav för resor till andra länder än de nordiska	(40 000)	(–)	(+ 10 000)
Lokalkostnader	9 945 000	+ 2 768 000	+ 2 829 000
Kostnader för drift av datamaskinanläggning m. m.	51 411 000	+ 8 365 000	+ 8 015 000
Övriga expenser	7 444 000	+ 876 000	– 109 000
därav engångsutgifter	(1 510 000)	(– 751 000)	(–1 097 000)
Ej disponerat belopp	681 000	–	– 681 000
Summa utgifter	160 822 000	+39 138 000	+25 171 000
Inkomster			
Försäljning av publikationer m. m.	20 000	–	–
Ersättning från allmänna pensionsfonden	26 565 000	+ 1 500 000	– 943 000
Ersättning från de allmänna försäkringskassorna	42 000 000	+ 8 000 000	+ 8 000 000
Ersättning från statens personalpensionsverk för datadrift m. m.	2 145 000	+ 607 000	+ 607 000
Nettoutgift	**90 092 000**	**+29 031 000**	**+17 507 000**
Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	26 400 000	+ 2 700 000	+ 2 700 000

Riksförsäkringsverket

1. Pris- och löneomräkning m. m. 17 412 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära ständigt ökande ärendebalans och att av statsmakterna beslutade reformer inom socialförsäkringen m. m. inte kunde genomföras planenligt.

3. Under de senaste åren har ett flertal ADB-system satts i drift hos riksförsäkringsverket. Systemen har utarbetats av den s. k. RAFA-utredningen som också i stor utsträckning svarat för underhåll av systemen.

Erfarenheterna har dock visat att det ständigt krävs underhåll och uppföljning om systemen skall fungera störningsfritt. Riksförsäkringsverket anser i samråd med statskontoret att fasta personalresurser bör inrättas för dessa arbetsuppgifter. De arvodestjänster som f. n finns hos RAFA-utredningen för underhåll och uppföljning av de ADB-system som är i drift bör därför bytas ut mot fasta tjänster på organisationsbyrån. Vidare behövs personalförstärkning för dessa arbetsuppgifter. Sammanlagt behövs 29 tjänster, varav 24 handläggare och fem kvalificerade biträden. Personalbehovet inom RAFA-utredningen minskar samtidigt med 23 personer. Med hänsyn till att byråns chef i stor utsträckning blir sysselsatt med utredningsarbete rörande ADB inom den allmänna försäkringen behövs ett göromålsförordnande för en handläggare. (+3 224 000 kr.)

4. På första tillsynsbyrån behövs förstärkning för tandvårds- och privatläkarvårdsärenden med en handläggare och ett kvalificerat biträde. För bl. a. administrationen av bidragsförskotten behövs ytterligare en handläggare och två biträden. Vidare behövs för uppföljning av försäkringskassornas förvaltningsutgifter m. m. förstärkning med tre handläggare och ett kvalificerat biträde. (+ 968 000 kr.)

5. Ett flertal nya reformer som trätt i kraft under innevarande budgetår (den nya arbetsskadeförsäkringen, överförandet av bidragsförskottsverksamheten från kommunerna, utbetalning av statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer utan barn samt utbetalning av särskild föräldrapenning) har medfört ökade arbetsuppgifter för andra tillsynsbyrån. För tillsyns- och uppföljningsåtgärder gentemot försäkringskassorna krävs ytterligare fyra handläggare och två kvalificerade biträden. Vidare behövs förstärkning för tillsynen av de lokala skattemyndigheterna med en handläggare. (+830 000 kr.)

6. Vid tekniska byrån behövs förstärkning på grund av främst reformerna om statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer och vidgade föräldraförsäkringsförmåner samt för ytterligare säkerhetsåtgärder. För system- och programmeringsarbete behövs sex handläggare och ett kvalificerat biträde. Vidare tas ytterligare en datahall jämte ökad maskinkapacitet i bruk under budgetåret 1978/79. I samband härmed behövs förstärkning med 13 tjänster. (+ 1 938 000 kr.)

7. Kraven på informations- och utbildningsbyrån har ökat kraftigt i samband med reformverksamheten. Förstärkning behövs med fem handläggare och ett kvalificerat biträde. Vidare krävs medel för tillfällig personal för inlåning av experter i olika utbildningssammanhang. (+ 899 000 kr.)

8. På kanslibyrån behövs för upprättande av ett beredskapssystem för socialförsäkringen en handläggare och två kvalificerade biträden. Vidare behövs förstärkning för personal- och kontorsdriftsärenden med två handläggare och ett kvalificerat biträde. (+ 385 000 kr.)

9. På besvärsavdelningen har antalet ärenden ökat starkt i samband med

nya reformer inom socialförsäkringen. En tillfällig förstärkning behövs med en besvärsbyrå omfattande göromålsförordnanden för en byråchef, tio handläggare och två biträden. (+ 1 554 000 kr.)

10. Avgiftsbyrån behöver förstärkning för planerings- och organisationsfrågor med tre handläggare. Vidare behövs ytterligare fem kvalificerade biträden vid debiterings- och uppbördssektionen. (+ 915 000 kr.)

11. På revisionskontoret behövs två handläggare för revision av riksskatteverkets ADB-system. (+ 273 000 kr.)

12. Vidare behövs förstärkning på lagbyrån med tre handläggare, på tillsynsavdelningens administrativa sektion med en handläggare och fyra kvalificerade biträden, på utredningsbyrån med två handläggare och ett kvalificerat biträde samt på matematisk-statistiska byrån med ett kvalificerat biträde. (+ 1 376 000 kr.)

Föredraganden

Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna har under de senaste åren fått ökade arbetsuppgifter i samband med reformer inom dels socialförsäkringen och dels vissa andra bidragssystem. Under år 1977 har en ny arbetsskadeförsäkring trätt i kraft och bidragsförskottsverksamheten har förts över från kommunerna till riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Fr. o. m. år 1978 tillkommer särskild föräldrapenning samt statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer utan barn. Vidare har arbetsuppgifter som tidigare utförts manuellt av försäkringskassorna successivt övertagits av riksförsäkringsverket i form av ADB-service. Detta har medfört ett betydligt lägre personalbehov hos försäkringskasssorna än som annars skulle ha behövts för att klara de senaste årens ökade arbetsuppgifter. Under budgetåret 1978/79 tas ytterligare en datahall jämte ökad maskinkapacitet i bruk vid riksförsäkringsverkets tekniska byrå i Sundsvall.

ADB-systemen har utarbetats av den för riksförsäkringsverket och statskontoret gemensamma RAFA-utredningen, som också i stor utsträckning svarat för underhåll och uppföljning av systemen. I likhet med riksförsäkringsverket och statskontoret anser jag att dessa arbetsuppgifter bör övertas av verket. Jag beräknar därför medel för sammanlagt 23 nya tjänster på organisationsbyrån, varav 20 handläggartjänster och tre biträdestjänster. Samtidigt räknar jag med att RAFA-utredningens personalbehov minskar med motsvarande antal personer jämfört med innevarande budgetår (3).

Arbetsskadeförsäkringen samt reformerna om vidgade föräldraförsäkringsförmåner och statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer utan barn ställer krav på ökade resurser vid andra tillsynsbyrån. Jag beräknar medel för ytterligare två handläggare för rådgivning och tillsyn samt uppföljning av försäkringskassornas verksamhet (5).

Ökade arbetsinsatser krävs vid tekniska byråns ADB-enhet i samband med

att den nya datahallen tas i bruk. Vidare behövs personalförstärkning för säkerhetsåtgärder samt för reformer inom föräldraförsäkringen m. m. Jag beräknar medel för sammanlagt ytterligare 15 tjänster, varav fyra för system- och programmeringsarbete (6). För beredskapsplanering och säkerhetsfrågor m. m. inom socialförsäkringsväsendet beräknar jag medel för en handläggartjänst på kanslibyrån (8).

Riksdagen har nyligen antagit prop. 1977/78:20 om ändrad organisation för besvärsprövning inom socialförsäkringen (SfU 1977/78:15 rskr 1977/78:113). Beslutet innebär att en ny mellaninstans, försäkringsrätt, skall överta bl. a. de arbetsuppgifter som riksförsäkringsverkets besvärsavdelning har f. n. (Se punkten B3). Den nya organisationen avses träda i kraft den 1 januari 1979 då verksamheten på besvärsavdelningen skall upphöra. Genom att besvärsprövningen bryts ut från riksförsäkringsverket får verket en mer renodlad inriktning på centrala lednings- och tillsynsfunktioner. I linje med detta skall riksförsäkringsverket kunna inträda som part i förfarandet i försäkringsdomsøotarna med uppgiften att verka för en likformig och rättvis tillämpning av socialförsäkringsbestämmelserna. För att svara för denna uppgift skall inrättas en särskild enhet inom verket med fyra tjänster som jag här kallar försäkringsombud, sex övriga handläggare och tre biträden, dvs. sammanlagt 13 tjänster. Då besvärsavdelningen omfattar 86 tjänster innebär omorganisationen att sammanlagt 73 tjänster kan utgå ur organisationen vid årsskiftet 1978/79. Jag har vid min beräkning av medelsbehovet tagit hänsyn till detta (9).

I övrigt beräknar jag medel för ytterligare en handläggare och ett biträde på avgiftsbyrån, två handläggare på revisionskontoret, en handläggare på lagbyrån och ett biträde vid tillsynsavdelningens administrativa sektion (10–12). Den utvidgade verksamheten vid dataanläggningen medför ökade maskinkostnader och jag beräknar medel härför. För RAFA-utredningens arbete beräknar jag sammanlagt ca 2,1 milj. kr. för nästa budgetår.

Övergången till ADB-rutiner har inneburit betydande avlastning av manuella arbetsrutiner vid försäkringskassorna. För att behålla tidigare kostnadsfördelning skall för innevarande år den del av kostnaderna för tekniska byråns verksamhet som avser sjukförsäkringen påföras försäkringskassornas administrationskostnader. Denna kostnadsandel kan beräknas öka med ca 8 milj. kr. för nästa budgetår i samband med överförande av ytterligare manuella rutiner inom sjukförsäkringen till datadrift. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare bestämmelser angående debiteringen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 107 599 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksförsäkringsverket* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 107 599 000 kr.

B 5. Folkpensioner

1976/77	Utgift	18 694 882 483
1977/78	Anslag	20 250 000 000
1978/79	Förslag	24 600 000 000

Från detta anslag bekostas folkpension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension och barnpension samt hustrutillägg och barntillägg till den som uppbär ålders- eller förtidspension. Härifrån bekostas också handikappersättning samt vårdbidrag för handikappade barn.

Folkpensionssystemet omfattar hela befolkningen. Ålderspension utgår från 65 års ålder. Den enskilde har dock möjlighet att mellan 60 och 70 års ålder själv bestämma tidpunkten för sin pensionering. Vid uttag av ålderspension före 65 års ålder reduceras den utgående pensionen och vid uppskjutet uttag efter 65 års ålder sker i stället en höjning. Det är även möjligt att ta ut halv ålderspension.

Förtidspension utgår till den som fått sin arbetsförmåga varaktigt nedsatt med minst hälften. Änkepension utgår till änka upp till den allmänna pensionsåldern. Barnpension utgår till barn om den ena eller båda föräldrarna avlider. Vårdbidrag utgår till förälder med handikappat barn som är under 16 år. Hustrutillägg, som är inkomstprövat, utgår till gift kvinna mellan 60 och 65 års ålder vars make har ålders- eller förtidspension.

Folkpensionsförmånerna är indexreglerade, vilket innebär att pensionsbeloppen automatiskt ändras i takt med basbeloppets utveckling. Basbeloppet beräknas för varje månad på grundval av konsumentprisindex. Basbeloppet för januari 1978 är 11 800 kr.

Ålderspension liksom hel förtidspension, änkepension eller vårdbidrag utgår för år räknat med 95 % av fastställt basbelopp för ensam pensionär och med sammanlagt 155 % för två pensionsberättigade makar. För den som inte har ATP eller har lågt ATP-belopp kompletteras folkpensionen med pensionstillskott, som innevarande budgetår utgår med 29 % av basbeloppet för ensam ålderspensionär och med 58 % för makar gemensamt. För en förtidspensionär och förälder med vårdbidrag utgår pensionstillskott med 58 % av basbeloppet.

Bestämmelserna om folkpensionsförmånerna återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (omtryckt 1977:630), lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (senast ändrad 1977:371) och lagen (1969:205) om pensionstillskott (senast ändrad 1975:381).

Från anslaget bekostas även vissa läkarundersökningar m. m. vid riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn, Tranås och Åre avseende undersökningsfall för den allmänna försäkringens behov.

Riksförsäkringsverkets redovisning av reglerna för handikappersättning

Handikappersättning utgår dels som en tilläggsförmån till försäkrad som uppbär pension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), dels som en självständig förmån till den som inte har sådan pension. Rätten till handikappersättning och omfattningen av ersättningen regleras i 9 kap. AFL. Handikappersättningen är i princip en merkostnadsersättning.

Reglerna för handikappersättning trädde i kraft den 1 juli 1975 (prop. 1974:129, SfU 1974:32, rskr 1974:332). Lagstiftningen grundade sig på ett betänkande från riksförsäkringsverket (Ds S 1974:1) Förbättrade vårdbidrag och invaliditetsersättningar från folkpensioneringen.

Handikappersättning kan utges till försäkrad, vars fysiska eller psykiska funktionsförmåga är nedsatt för avsevärd tid. Rätt till ersättning föreligger om den försäkrade på grund av sitt handikapp behöver mera tidskrävande hjälp av annan i sin dagliga livsföring eller behöver fortlöpande hjälp av annan person för att kunna förvärvsarbeta. Vidare beaktas om den handikappade eljest får vidkännas betydande merutgifter till följd av sitt handikapp. Vid bedömning av frågan om rätt till ersättning skall den handikappades vård- och hjälpbehov vägas samman med hans merkostnader till följd av handikappet. Det är således det sammanlagda behovet av stöd som ligger till grund för bedömningen. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall med försäkrad som utför förvärvsarbete likställas studerande, som åtnjuter studiestöd enligt studiestödslagen eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning är utesluten från sådan förmån.

Allt efter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek utgör handikappersättningen för år räknat 60, 45 eller 30 % av basbeloppet. Handikappersättning till blind utgör för tid före den månad då ålderspension eller hel förtidspension börjar utgå 60 % av basbeloppet. För tid därefter utgår handikappersättningen till blind med 30 % av basbeloppet om inte stödbehovet ger anledning till högre ersättning. För försäkrad som är döv eller gravt hörselskadad utgör handikappersättningen 30 % av basbeloppet. Högre ersättning utgår dock om stödbehovet ger anledning härtill.

Handikappersättningen kan begränsas till viss tid. Behovet av ersättning skall omprövas i samband med beslut om förtidspension eller ålderspension enligt AFL.

Handikappersättning utges inte om den försäkrade vårdas i anstalt som tillhör eller till vars drift bidrag utgår från staten, kommun eller landstingskommun. Detsamma gäller om den försäkrade vårdas utanför anstalten genom dess försorg.

Riksförsäkringsverket har haft i uppdrag att till regeringen redovisa erfarenheterna av den praktiska tillämpningen av de nya reglerna för rätt till handikappersättning och lämna förslag till de åtgärder som verket funnit

erforderliga med anledning härav. Verket har redovisat detta uppdrag i ett betänkande (Ds S 1977:6) Erfarenheter av handikappersättningen.

Remissyttranden över riksförsäkringsverkets betänkande har inhämtats från socialstyrelsen, försäkringsdomstolen, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens handikappråd, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Försäkringskasseförbundet, Handikappförbundens centralkommitté, De handikappades riksförbund, Pensionärernas riksorganisation och Sveriges folkpensionärers riksförbund. Härutöver har yttranden kommit in från bl. a. Svenska diabetesförbundet och MS-förbundet (Riksorganisation för neurologiskt sjuka och handikappade).

Sammanfattning av verkets förslag

Riksförsäkringsverket framhåller att de nya bestämmelserna om handikappersättning från den allmänna försäkringen emotsågs med stora förväntningar när de infördes den 1 juli 1975. En allmän bedömning av reformens verkningar under de två första åren efter dess genomförande ger enligt verket vid handen att de nya reglerna i väsentliga avseenden har slagit väl ut. Antalet personer som uppbär ersättning har ökat starkt. I juni 1975 uppgick antalet personer som uppbar invaliditetsförmån till ca 17 200. I juni 1977 uppgick det sammanlagda antalet personer som uppbar handikappersättning till ca 34 000. Åtskilliga handikappade som tidigare inte uppbar invaliditetsförmån från den allmänna försäkringen har alltså nu fått rätt till sådan ersättning och reglerna har allmänt sett blivit mindre restriktiva.

Riksförsäkringsverket påpekar att en grundläggande förutsättning för rätt till handikappersättning är att funktionsförmågan är nedsatt för avsevärd tid. I den praktiska tillämpningen av denna bestämmelse har det visat sig att personer med vissa handikapp, t.ex. psoriasis, har bedömts inte ha sådan nedsättning i funktionsförmågan som erfordras för rätt till handikappersättning, trots att de i vissa fall haft stora merutgifter för att kunna upprätthålla sin funktionsförmåga. Enligt verkets mening bör sådana stödbehov kompenseras genom handikappersättning. Verket föreslår att den handikappades tillstånd före behandling och medicinering skall vara avgörande för rätten till handikappersättning. Frågan om den försäkrades aktuella funktionsförmåga bör inte prövas fristående, utan ses mot bakgrund av de följdverkningar i form av hjälpbehov och merutgifter som handikappet ger upphov till.

Bedömningen av rätten till handikappersättning skall grundas på den försäkrades sammanlagda behov av stöd. Härvid beaktas bl. a. att den försäkrade i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan och att han får vidkännas betydande merutgifter.

Beträffande hjälpbehovet för den som i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan till följd av nedsatt funktionsförmåga, har det i

den praktiska tillämpningen ansetts tillräckligt om hjälpbehovet motsvarar ca två timmars effektiv tid per dygn. Verket föreslår att bedömningen av tidsåtgången för olika hjälpbehov görs mer nyanserad än f. n. Inom ramen för begreppet mera tidskrävande hjälp skall vårdarens totala bundenhet beaktas. Härmed avses förutom själva den effektiva tiden för hjälpinsatsen även sådan tid som kan hänföras till förberedelse- och efterarbete. I vissa fall där det föreligger ett uttalat behov av tillsyn och ständig uppsikt skall detta efter prövning i varje särskilt fall beaktas vid sidan av den nyss berörda tvåtimmarsregeln.

De merutgifter, som skall beaktas vid bedömningen av rätt till handikappersättning, skall enligt riksförsäkringsverkets anvisningar relativt lätt låta sig identifieras och verifieras. I den praktiska tillämpningen har det krävts att den handikappade gör troligt att det är fråga om merutgifter som han verkligen har på grund av sitt handikapp. Dessa regler har ansetts missgynna dem som inte har ekonomiska förutsättningar att kosta på sig hjälp och anordningar som på olika sätt kan underlätta tillvaron och motverka följderna av handikappet. Verket föreslår att handikappersättning skall kunna komma i fråga om en försäkrad för att i möjligaste mån bemästra följderna av ett handikapp är i behov av hjälp eller annat som medför utgifter, oavsett om dessa redan föreligger eller ej.

De praktiska erfarenheterna av de nuvarande reglernas tillämpning beträffande ersättning till blinda visar att ersättningen nästan alltid sänks till 30 % av basbeloppet i samband med pensionering. Verket föreslår därför att bedömningen beträffande blinda som uppbär pension grundas på en fullständig prövning av det sammanlagda stödbehovet, och att den generella grundnivå som pensionerade blinda är tillförsäkrade skall betraktas som en garantinivå. Överstiger stödbehovet vad som motsvarar garantinivån 30 % av basbeloppet, bör ersättningen sålunda fastställas till den högre nivå som är motiverad i det enskilda fallet. Verket föreslår vidare, med hänsyn till de fr. o. m. den 1 juli 1976 införda reglerna om uttag av halv ålderspension, att blind som gör uttag av halv ålderspension skall ha rätt till handikappersättning med 60 % av basbeloppet så länge endast halv ålderspension utgår.

Verket tar i betänkandet även upp vissa samordningsfrågor, främst frågan hur tillgång till färdtjänst skall inverka på beräkningen av den handikappades merutgifter för färdmedel när denne har egen bil. Verket föreslår därvid att handikappads merutgifter för egen bil skall kunna beaktas, oberoende av om han har rätt till färdtjänst. Beträffande handikappad som inte förvärvsarbetar men har egen bil innebär förslaget att ett schablonbelopp motsvarande 15 % av basbeloppet får beaktas för att täcka kostnader för resor i den dagliga livsföringen och för rekreation.

Nuvarande bestämmelser medger inte att handikappersättning utgår till försäkrade som vårdas i vissa institutioner. Verket föreslår att reglerna om handikappersättning bringas i överensstämmelse med bestämmelserna om

vårdbidrag så att försäkrad kan få ersättning om han i minst tio dagar under ett kalenderkvartal vistas utom institutionen utan att vårdas genom dess försorg.

Remissyttranden

Riksförsäkringsverkets förslag har i allt väsentligt tillstyrkts av *statens handikappråd, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Handikappförbundens centralkommitté (HCK), Svenska diabetesförbundet, MS-förbundet, Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* och *Svenska kommunförbundet.*

Försäkringsdomstolen anser det vara värdefullt att en genomgång av erfarenheterna av handikappersättningen har kommit igång men anser att ytterligare en tids erfarenheter bör avvaktas som underlag för mera definitivt ställningstagande. Domstolen konstaterar även att 1975 års reform i stort sett nått åsyftad verkan.

LO anser att rättspraxis avviker från intentionerna med reformen. Liknande synpunkter anförs av *De handikappades riksförbund (DHR).*

Riksförsäkringsverkets förslag angående tolkningen av begreppet nedsatt funktionsförmåga tillstyrks av *Svenska diabetesförbundet, HCK, MS-förbundet* och *DHR.*

Försäkringsdomstolen anser däremot att någon ändring av riksförsäkringsverkets anvisningar rörande begreppet nedsatt funktionsförmåga inte är erforderlig, enär grunden för domstolens avslag i mål om handikappersättning till psoriatiker inte varit den verket antagit. Grunden har i stället varit att godtagbara, av handikappet föranledda merutgifter eller hjälpbehov inte varit av den storlek att rätt till handikappersättning har förelegat. Domstolen anmärker härvid särskilt att kostnader för hälsoresor inte har kunnat godkännas som merutgifter. Domstolen föreslår i sitt yttrande att en utredning snarast kommer till stånd för att ge bättre underlag än som f. n. kan åstadkommas för att bedöma vilka av psoriasis och andra sjukdomar föranledda kostnader som skall kunna godtas som merutgifter vid prövning av rätt till handikappersättning.

Riksförsäkringsverkets förslag om en mera nyanserad bedömning av hjälpbehovets omfattning tillstyrks av bl. a. *HCK, Svenska diabetesförbundet, Försäkringskasseförbundet* och *försäkringsdomstolen.* Domstolen påpekar att riksförsäkringsverkets allmänna synpunkter låter sig väl förena med nuvarande lydelse av lagtexten.

Svenska diabetesförbundet tillstyrker förslaget om att handikappersättning skall utgå oavsett om den handikappade redan har åd ra git sig merutgifterna eller inte. Även *DHR, Försäkringskasseförbundet, statens handikappråd, socialstyrelsen* och *Pensionärernas riksorganisation* tillstyrker förslaget men föreslår att man inför ett mer schabloniserat synsätt eller en

generell rätt till handikappersättning för vissa handikappgrupper t. ex. rullstolsbundna.

Försäkringsdomstolen instämmer i att nuvarande rättstillämpning kan leda till mindre rättvisa resultat. Domstolen avstyrker dock verkets förslag och förordar i stället att prövningen av merutgifterna skall baseras på utgifter som befinns vara rimliga och motiverade av den handikappades speciella behov. Bedömningen bör enligt domstolen inte göras avhängig av den handikappades subjektiva önskemål och i regel ej heller grundas på schabloner.

Riksförsäkringsverkets förslag om att den generella grundnivå som pensionerade blinda är tillförsäkrade skall betraktas som en garantinivå tillstyrks av *Försäkringskasseförbundet* och *socialstyrelsen*. *HCK*, *Pensionärernas riksorganisation* och *statens handikappråd* föreslår att ersättningsnivån bibehålls vid 60 % även när de försäkrade uppnått 65 års ålder. *Försäkringskasseförbundet* tillstyrker även att blind som har halv ålderspension skall få handikappersättning med 60 % av basbeloppet.

HCK, *MS-förbundet*, *statens handikappråd* och *Svenska kommunförbundet* tillstyrker riksförsäkringsverkets förslag att ersättning för egen bil kan utgå även när kommunen erbjuder färdtjänst. *Försäkringsdomstolen* avstyrker förslaget, i varje fall i avbidan på resultatet av socialpolitiska samordningsutredningens arbete.

Sveriges folkpensionärers riksförbund tillstyrker förslaget att försäkrad schablonmässigt tillgodoräknas 15 % av basbeloppet för merutgifter för resor med egen bil, som ej avser arbetsresor, vid prövning av rätt till handikappersättning. *Försäkringskasseförbundet* anser att schablonbeloppet bör bestämmas till 20 % av basbeloppet. Även *socialstyrelsen* anser 15 % vara för lågt beräknat. *Försäkringsdomstolen* avstyrker förslaget om schablonberäkning och påpekar att förslaget i denna del skulle innebära en favör för de handikappade som har egen bil. Eftersom den minimigräns för de sammanlagda utgifterna som i praxis dras för rätt till handikappersättning motsvarar 22,5 % av basbeloppet skulle förslaget i denna del kunna leda till att handikappad med bil som har merutgifter avseende annat än bilen, uppgående endast till 7,5 % av basbeloppet, får handikappersättning.

HCK, *MS-förbundet*, *statens handikappråd*, *Försäkringskasseförbundet*, *socialstyrelsen* och *Svenska kommunförbundet* tillstyrker riksförsäkringsverkets förslag om att handikappersättning kan utgå till försäkrad som tillfälligt vistas utom institution om tiden för vistelsen uppgår till minst 10 dagar per kalenderkvartal.

Några remissinstanser förordar att flera ersättningsnivåer införs och att åldersgränsen då handikappet senast skall ha uppstått för rätt till ersättning tas bort.

Riksförsäkringsverkets anslagsframställning

Vid beräkningen av folkpensionskostnaderna för budgetåret 1978/79 har *riksförsäkringsverket utgått från ett uppskattat antal pensionstagare i januari* 1979, vilken månad ansetts representativ för hela budgetåret. Verket har därvid gjort följande uppskattning beträffande antalet personer med olika slag av pensionsförmåner.

Pensionsförmåm	Antal personer			
	Jan 1977	Jan 1978	Jan 1979	Förändring under 1978
Ålderspension	1 284 000	1 312 000	1 337 500	+ 25 000
Förtidspension	257 000	269 000	275 000	+ 6 000
Hustrutillägg	54 500	57 000	59 000	+ 2 000
Änkepension, huvudfall	81 400	83 500	85 000	+ 1 500
Änkepension, övergångsfall	5 800	4 600	3 500	− 1 100
Handikappersättning	35 500	38 000	40 000	+ 2 000
Vårdbidrag (antal barn)	12 300	13 200	14 000	+ 800
Barnpension	44 000	44 000	44 000	−
Barntillägg (antal barn)	25 000	28 000	30 000	+ 2 000
Summa	1 799 500	1 849 300	1 888 000	+ 38 700

På grundval av gällande lagstiftning och vid basbeloppet 12 200 kr. beräknar riksförsäkringsverket anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 till 23 100 milj. kr. Därvid har verket räknat med en kostnadsuppgång på 25 milj. kr. för handikappersättningar.

Kostnaderna för vård på riksförsäkringsverkets sjukhus täcks från förevarande anslag till den del de avser undersökningsfall för den allmänna försäkringens behov. Antalet vårdplatser på de tre sjukhusen beräknas i stort sett vara oförändrat (600) under nästa budgetår. Av dessa platser beräknas en tredjedel komma att beläggas med undersöknings- och utredningsfall för den allmänna försäkringen. Kostnaderna härför beräknas till 19 milj. kr.

Föredraganden

Reglerna för handikappersättning

De nya reglerna för handikappersättning som infördes den 1 juli 1975 innebar att rätten till handikappförmåner från den allmänna försäkringen i väsentliga avseenden vidgades. Enligt de då införda reglerna föreligger rätt till handikappersättning om den försäkrade för avsevärd tid fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att han på grund av sitt handikapp behöver tidskrävande hjälp av annan i sin dagliga livsföring och vidare om den handikappade för att kunna förvärvsarbeta behöver fortlöpande hjälp av

annan person. Även då den handikappade eljest har betydande merutgifter till följd av sitt handikapp föreligger rätt till handikappersättning. Den handikappades vård- och hjälpbehov skall vid bedömning av frågan om rätt till ersättning vägas samman med hans merkostnader till följd av handikappet. Bedömningen skall således grundas på det sammanlagda behovet av stöd. Blinda har redan tidigare varit tillförsäkrade en generell rätt till stöd. Generella regler infördes år 1975 även för handikappersättning till döva och gravt hörselskadade personer.

Riksförsäkringsverket har på uppdrag av regeringen redovisat erfarenheter av den praktiska tillämpningen av de bestämmelser som infördes år 1975 och lämnat förslag till de åtgärder verket har funnit erforderliga med anledning härav.

Verket konstaterar i sin utredning att reformen i väsentliga avseenden slagit väl ut. Antalet personer som uppbär ersättning har ökat från ca 17 200 i juni 1975 till ca 34 000 i juni 1977, vilket innebär i stort sett en fördubbling och överensstämmer väl med de beräkningar som gjordes i förarbetena till reformen. Åtskilliga handikappade som tidigare inte uppbar invaliditetsförmån från den allmänna försäkringen har nu fått rätt till sådan ersättning och reglerna har allmänt sett vidgats.

Verkets betänkande innehåller dels förslag om ändrade regler, dels förslag i vissa frågor om tillämpningen av nuvarande lag. Jag kommer i det följande att på grundval av verkets utredning föreslå åtgärder för att säkerställa att reformen får den tillämpning som avsågs när den beslutades och även föreslå en viss utvidgning av rätten till handikappersättning. Med hänsyn till vad som framkommit vid remissbehandlingen bör ett fortsatt utredningsarbete göras samtidigt som rättstillämpningen kontinuerligt följs upp.

Av riksförsäkringsverkets utredning framgår att den kritik som riktats mot reformen främst hänför sig till rättstillämpningen såvitt avser de för rätten till handikappersättning grundläggande rekvisiten nedsatt funktionsförmåga, hjälpbehov och merutgifter.

Riksförsäkringsverket påpekar att en grundläggande förutsättning för rätt till handikappersättning är att funktionsförmågan är nedsatt för avsevärd tid. I den praktiska tillämpningen av denna bestämmelse har det enligt verket visat sig att personer med vissa handikapp, t. ex. psoriasis, har bedömts inte ha sådan nedsättning i funktionsförmågan som erfordras för rätt till handikappersättning, trots att de i vissa fall har stora merutgifter till följd av handikappet. Verket framhåller att av förarbeten och lagtext framgår att avsikten med reformen inte har varit att funktionsnedsättningen skall prövas fristående utan mot bakgrund av de följdverkningar i form av hjälpbehov och merutgifter som handikappet ger upphov till. Därvid skall bedömningen av rätten till ersättning grundas på den försäkrades sammanlagda stödbehov till följd av handikappet.

Remissinstanserna stöder överlag verkets åsikt. Försäkringsdomstolen påpekar dock i sitt remissyttrande att grunden för domstolens avslag i mål om

handikappersättning till psoriatiker inte har varit den som verket antagit. Grunden har i stället varit att de av handikappet föranledda godtagbara merutgifterna eller hjälpbehoven inte har varit av den storlek att rätt till handikappersättning förelegat.

Jag finner att rådande rättstillämpning såsom den redovisats i försäkringsdomstolens remissvar överensstämmer med vad verket förordat. Det saknas därför anledning att föreslå lagändring i detta hänseende. Med hänsyn till frågans vikt för tillämpningen i försäkringskassorna bör emellertid riksförsäkringsverket utfärda nya tillämpningsanvisningar mot bakgrund av domstolens yttrande.

Till de av domstolen angivna skälen för att handikappersättning i vissa fall inte tillerkänts psoriatiker återkommer jag i samband med att jag tar upp verkets förslag beträffande kraven på omfattningen av hjälpbehov och merutgifter.

Vid bedömning av rätt till handikappersättning skall bl. a. beaktas om den försäkrade i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan. Hittills har förutsättningen att hjälpen skall vara tidskrävande i regel ansetts uppfylld om hjälpbehovet har motsvarat två timmars effektiv arbetstid per dygn. Verket föreslår att bedömningen av tidsåtgången för olika hjälpbehov skall göras mer nyanserat än f. n. Härvid föreslås att, förutom den effektiva tiden för hjälpinsatser, skall beaktas även sådan tidsåtgång som kan hänföras till förberedelse- och efterarbete, dvs. vårdarens totala bundenhet. Om det föreligger ett uttalat behov av tillsyn och ständig uppsikt skall detta efter prövning i varje särskilt fall beaktas oberoende av tvåtimmarsregeln.

Verkets förslag om en mer nyanserad bedömning av hjälpbehovets omfattning har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Jag ansluter mig till verkets förslag i denna del. Liksom försäkringsdomstolen anser jag det vara fråga om en liberalisering av praxis som väl ryms inom nuvarande lydelse av lagtexten. Den bör emellertid som verket föreslagit komma till uttryck genom utfärdande av nya tillämpningsanvisningar.

Handikappersättningen är i princip en merkostnadsersättning. Rätt till ersättning kan uppkomma inte bara till följd av hjälpbehov utan också till följd av att den handikappade har betydande merutgifter för resor, kost etc.

I den praktiska tillämpningen krävs det enligt riksförsäkringsverket på grund av förarbetena till lagstiftningen att den handikappade gör troligt att det är fråga om merutgifter som han verkligen har på grund av sitt handikapp. Därigenom har man i praktiken inte kunnat ta med i beräkningen sådant som den handikappade inte haft råd att kosta på sig tidigare. Verket föreslår att handikappersättning skall kunna komma i fråga om en försäkrad för att i möjligaste mån bemästra följderna av ett handikapp är i behov av hjälp eller anordningar som medför utgifter, oavsett om dessa utgifter redan föreligger eller ej.

Flera remissinstanser tillstyrker riksförsäkringsverkets förslag i denna del. DHR påpekar dock att förslaget inte kommer att medföra några förändringar om man inte samtidigt anlägger ett schablonmässigt synsätt på ersättningsbehovet. DHR föreslår därför att riksförsäkringsverket får i uppdrag att ge ut anvisningar där den individuella prövningen i största möjliga utsträckning tas bort. Socialstyrelsen anser det vara angeläget att anvisningar utarbetas om beräkning av merutgifterna. Flera remissinstanser, däribland statens handikappråd, påpekar att en generell rätt till handikappersättning för vissa grupper är väl motiverad. Försäkringsdomstolen föreslår i stället att prövningen av merutgifterna skall baseras på utgifter som befinns vara rimliga och motiverade av den handikappades speciella behov. Bedömningen bör enligt domstolen däremot inte göras avhängig av den handikappades subjektiva önskemål och vanligen inte heller grundas på schablonregler.

Vad verket redovisat om praxis ger enligt min mening vid handen att lagtillämpningen i fråga om handikappersättning har blivit för restriktiv. Jag finner det riktigt att merutgifter, som verket förordat, beaktas oavsett om utgifterna redan föreligger eller ej. Detta bör markeras genom en ändring i 9 kap. 2 § AFL.

Beslutet i frågan om handikappersättning bör baseras på en prövning av vilka uppgivna utgifter för den handikappade som synes rimliga och motiverade av hans speciella behov. Härvid bör såväl handikappets beskaffenhet som den försäkrades personliga förhållanden tillmätas betydelse. Jag återkommer i det följande till frågan om hälsoresorna.

Såväl verkets redovisning som remissyttrandena visar att det ofta saknas tillräcklig ledning för försäkringsorganens bedömning av vad som kan anses vara skäliga merutgifter. Det är angeläget att förbättra bedömningsunderlaget. Min avsikt är därför att senare föreslå regeringen att ge riksförsäkringsverket i uppdrag att göra en utredning om vilka merutgifter som bör beaktas vid olika typer av sjukdomar och handikapp. Verkets översyn bör ske i kontakt med socialstyrelsen, statens handikappråd och konsumentverket. Målet bör vara att få fram vissa schabloner, som kan tjäna som underlag för bedömningen av merutgifterna i olika situationer och där så är möjligt begränsa granskningen i det enskilda fallet till att främst avse handikappets närmare beskaffenhet och vilka slag av merkostnader detta för med sig. Även andra metoder för att underlätta bedömningen i de enskilda fallen bör övervägas.

Blinda har enligt nu gällande regler en generell rätt till handikappersättning liksom för övrigt också döva och hörselskadade. För blinda utgår ersättning med 60 % av basbeloppet. Har ålderspension eller hel förtidspension beviljats den blinde utgår handikappersättningen med 30 % av basbeloppet om inte stödbehovet ger anledning till högre ersättning.

Verket anför att de praktiska erfarenheterna av de nuvarande reglernas tillämpning visar att handikappersättningen för den som är blind nästan alltid

sänks till 30 % av basbeloppet i samband med pensionering och att det i ytterligt få fall utgår högre ersättning till pensionärer än som motsvarar denna garantinivå. Vidare anger verket att det i handikappersättningens grundnivå för pensionerade blinda, enligt den praxis som utvecklats, regelmässigt har inräknats ett flertal av blindheten föranledda hjälpbehov och merutgifter, även om dessa är av sådan natur att de varierar från individ till individ och i vissa fall sammantaget skulle motivera högre ersättning. Verket förordar en liberalisering av praxis. Härför krävs enligt verket att det i varje enskilt ärende i samband med pensioneringen görs en mer förutsättningslös och individuell prövning än som nu är fallet. Verket är berett att utfärda anvisningar till försäkringskassorna härom under förutsättning att verkets åsikt godtas.

Som framgår av vad jag förut anfört om lagreglernas innehåll har den blinde även efter pensioneringen rätt till högre handikappersättning än garantinivån 30 % om stödbehovet ger anledning därtill. Avsikten med den generella ersättningen har givetvis inte varit att försämra rätten till högre ersättning för blinda i förhållande till andra handikappade. Det är därför naturligt att man, när fråga uppstår om omräkning av handikappersättningen till blind i samband med pensionering, undersöker om förhållandena motiverar sådan högre ersättning. Även om behovet av stöd föranleds av merutgifter som är typiska för handikappet och därför borde rymmas inom den 30-procentiga ersättningsnivån utesluter detta givetvis inte att ersättning skall utgå med 45 eller 60 % av basbeloppet om det föranleds av merutgifternas samlade storlek. Jag vill därför tillstyrka verkets förslag att meddela nya anvisningar till försäkringskassorna för omprövningen av handikappersättningen till blind i samband med pensionering.

Jag har redan förutskickat att riksförsäkringsverket bör få i uppdrag att se över reglerna om vilka merutgifter som skall beaktas för olika typer av sjukdomar och handikapp. Det uppdraget bör även avse en kartläggning av de normala stödbehoven för blinda.

Riksförsäkringsverket tar också upp frågan om handikappersättningen till en blind skall omprövas av den anledningen att den blinde tar ut endast h a l v å l d e r s p e n s i o n enligt de fr. o. m. den 1 juli 1976 införda reglerna. Verket förordar att sådant uttag inte skall föranleda omprövning av den blindes handikappersättning enligt reglerna om garantinivå som jag förut redovisat. *Jag ansluter mig till riksförsäkringsverkets förslag, som föranleder en ändring* i 9 kap. 3 § tredje stycket AFL.

Försäkringsdomstolen påpekar i sitt remissvar att vissa merutgifter t. ex. för r e s o r till främmande länder av klimatskäl inte har kunnat godkännas som merutgifter enligt 9 kap. 2 § AFL. Orsaken härtill anges vara att tillfredsställande utredning om resornas betydelse för funktionsförmågans upprätthållande i dessa fall inte har förebragts eller kunnat åstadkommas genom rimliga åtgärder under handläggningen i domstolen. Domstolen finner det angeläget att en utredning tillsätts för att ge bättre underlag för denna bedömning.

Frågan om hälsoresornas betydelse för handikappade personers hälsotillstånd m. m. har också uppmärksammats i en riksdagsmotion. Motionärerna menade att, i de fall sjukvårdshuvudmännen anordnar och förmedlar s. k. hälsoresor och svarar för kostnaderna för resorna och genom läkare dokumenterar behovet av dem, sjukpenning borde kunna utgå för att täcka deltagarnas inkomstbortfall.

Socialförsäkringsutskottet (SfU 1976/77:22) uttalade att det är önskvärt att sjukpenning kan utgå i sådana fall då sjukvårdshuvudmännen ställer allmänna medel till förfogande för att bereda personer som är i behov därav möjlighet att delta i hälsoresor. Utskottet biträdde därför yrkandet i motionen om en utredning i syfte att få till stånd en bättre samordning mellan sjukvårdshuvudmännens och sjukförsäkringens insatser på området.

Med anledning av såväl riksdagens som försäkringsdomstolens uttalanden finner jag det angeläget att det medicinska behovet av hälsoresor vid olika sjukdomar utreds. Jag kommer därför att föreslå att socialstyrelsen får i uppdrag att göra en sådan utredning. Utredningen, som bör ske i kontakt med riksförsäkringsverket, bör klarlägga om och i vilken omfattning det kan anses medicinskt motiverat att ordinera vistelse i andra länder.

Nuvarande bestämmelser medger inte att handikappersättning utgår till försäkrade som vårdas i vissa i n s t i t u t i o n e r men tillfälligt vistas utanför institutionen. Verket föreslår att reglerna om handikappersättning bringas i överensstämmelse med bestämmelserna om vårdbidrag så att försäkrad får ersättning om han i minst tio dagar under ett kalenderkvartal vistas utom institutionen utan att vårdas genom dess försorg.

Förslaget i denna del tillstyrks av flertalet remissinstanser.

Enligt min mening är det värdefullt för en person att han får möjligheter till kontakt utom institutionen med anhöriga och andra. Jag föreslår därför att handikappersättning skall utbetalas vid vistelse utom anstalt enligt motsvarande regler som gäller för vårdbidrag. Förslaget föranleder en ändring i 9 kap. 5 § AFL.

Riksförsäkringsverket tar i betänkandet även upp vissa frågor om beräkningen av merutgifter för f ä r d m e d e l för handikappade som har tillgång till egen bil. Verket föreslår därvid att en handikappads merutgifter för egen bil skall beaktas oberoende av om han har tillgång till kommunal färdtjänst. Vidare föreslås att handikappad som inte förvärvsarbetar skall få ett schablonbelopp motsvarande 15 % av basbeloppet beaktat för att täcka kostnader för resor i den dagliga livsföringen och för rekreation.

Enligt förarbetena till lagstiftningen skall en handikappad inte få sina merutgifter för egen bil beaktade om han har tillgång till färdtjänst.

Flera remissinstanser tillstyrker verkets förslag. Förslaget avstyrks av försäkringsdomstolen.

Riksförsäkringsverkets utredning ger enligt min mening inte tillräckligt underlag för ändring av de överväganden i denna fråga som redovisades i prop. 1974:129.

I de fall tillgång till färdtjänst saknas beaktas i viss utsträckning kostnaden för egen bil. För de icke förvärvsarbetande handikappade med egen bil skulle det av verket förordade schablonbeloppet på 15 % av basbeloppet innebära att man helt bortser från att förhållandena för olika handikappade skiljer sig väsentligt. Det skulle också innebära att handikappade med egen bil gavs en särställning vid bedömningen av rätt till handikappersättning. Bilinnehavet skulle nämligen för dem medföra att övriga merutgifter endast behövde uppgå till 7,5 % av basbeloppet för att berättiga till handikappersättning. Jag är därför inte beredd att föreslå någon schablonregel.

När det gäller beräkningen av bilkostnadens storlek synes man i rättstillämpningen beakta de möjligheter en förvärvsarbetande handikappad har att erhålla bidrag och lån för anskaffande av motorfordon. Däremot synes bl. a. möjligheten till avdrag vid inkomstbeskattning inte vägas in. I verkets översyn av reglerna om vilka merutgifter som skall beaktas bör ingå frågan om hur bilkostnader beräknas för såväl förvärvsarbetande som andra försäkrade vilka saknar tillgång till färdtjänst. Översynen bör i denna del inriktas på att få fram en beräkningsmetod för nettokostnaden för bilen, som är så rättvisande som möjligt utan att vara alltför tekniskt komplicerad.

Flera av de frågor som jag har berört i det föregående kan få en praktisk lösning så snart som riksförsäkringsverket utfärdar tillämpningsanvisningar. Förslagen i fråga om merutgifter, för handikappersättning till blind som tar ut halv ålderspension och för handikappersättning till den som tillfälligt vistas utanför anstalt fordrar däremot lagändring. Jag förordar att de nya lagbestämmelserna träder i kraft den 1 juli 1978.

Förslag till ändringar i 9 kap. 2, 3 och 5 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring bör bifogas protokollet i detta ärende som bilaga 8:1.

Anslagsberäkning

Som jag nämnt i avsnittsinledningen har under senare år en rad förbättringar av folkpensionsförmånerna genomförts i form av bl. a. pensionsåldernssänkning till 65 år, ökade möjligheter till rörlig pensionsålder och en successiv höjning av pensionstillskotten.

Pensionstillskotten höjs årligen med 4 % av basbeloppet för en ålderspensionär och med 8 % för en förtidspensionär. Pensionstillskottshöjningen den 1 juli 1978 innebär vid nuvarande basbelopp att en ålderspensionär får en ytterligare standardhöjning med ca 470 kr. per år och ett pensionärspar får ca 940 kr. per år. För förtidspensionärer utgår dubbelt pensionstillskott, vilket innebär en höjning med ca 940 kr. Pensionstillskotten uppgår därmed till ca 3 890 kr. för ensam ålderspensionär och till ca 7 780 kr. för ett pensionärspar

liksom för en förtidspensionär per år. Utöver de här nämnda standardhöjningarna kommer folkpensionen att höjas automatiskt vid förändringar av basbeloppet till följd av prisförändringarna.

Folkpensionens grundbelopp (exkl. pensionstillskott) är f. n. 11 210 kr. per år för en ensam pensionär och 18 290 kr. per år för ett pensionärspar. Tillsammans med pensionstillskotten uppgår årspensionen således till 14 630 kr. för ensam ålderspensionär, 25 130 kr. för ett pensionärspar samt 18 050 kr. för en förtidspensionär.

Jag beräknar att folkpensionens årsbelopp för en ålderspensionär – inkl. pensionstillskott men frånsett kommunalt bostadstillägg – vid utgången av år 1978 kommer att ha stigit med minst 2 100 kr. för en ensam pensionär och med 3 800 kr. för ett pensionärspar. För en förtidspensionär beräknas pensionen stiga med minst 3 000 kr. Utöver nämnda belopp utgår kommunalt bostadstillägg till pensionär som inte har några nämnvärda inkomster vid sidan av folkpensionen. I flertalet kommuner är bostadstillägget helt eller delvis anknutet till pensionärens faktiska bostadskostnad. Kommunalt bostadstillägg utgår f. n. till ca 805 000 pensionärer.

Antalet personer med folkpension beräknas öka totalt med ca 38 700 under år 1978. Huvuddelen av ökningen ligger på ålderspensionärerna som beräknas öka med 25 500. Även antalet förtidspensionärer och kvinnor med hustrutillägg ökar något. Riksförsäkringsverket har i sin anslagsframställning anmält att antalet pensionärer något underskattats vid anslagsberäkningen för budgetåret 1977/78, vilket medför en kostnadsökning med ca 250 milj. kr.

Jag beräknar statens sammanlagda folkpensionskostnader under nästa budgetår till 24 600 milj. kr. Det innebär en ökning av 4 350 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Kostnadsökningen hänför sig till följande faktorer.

	Milj. kr.
Ökat antal pensionärer 1977/78	250
Ökat antal pensionärer 1978/79	360
Höjning av pensionstillskotten	310
Vidgade möjligheter till handikappersättning	10
Kostnader för värdesäkring av pensionerna	3 420
	4 350

Kostnaderna för de olika pensionsförmånerna framgår av följande sammanställning.

Pensionsförmån	Beräknade kostnader milj. kr 1978/79	Förändring från 1977/78
Ålderspension	18 138	+ 3 068
Förtidspension	4 084	+ 830
Hustrutillägg	613	+ 150
Änkepension, huvudfall	1 006	+ 152
övergångsfall	34	− 1
Handikappersättning	254	+ 76
Vårdbidrag	250	+ 36
Barnpension	158	+ 20
Barntillägg	44	+ 18
Vissa undersökningar m. m.	19	+ 1
	24 600	+ 4 350

Kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen beräknas för nästa budgetår uppgå till ca 2 500 milj. kr. Härtill kommer ATP-utbetalningarna, som för nästa budgetår beräknas uppgå till i runt tal 13 500 milj. kr. Tillsammans kommer utbetalningarna från den allmänna pensioneringen därmed att uppgå till ca 40 600 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring såvitt avser reglerna för handikappersättning,
2. till *Folkpensioner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 24 600 000 000 kr.

B 6. Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar

1976/77	Utgift	29 811 348
1977/78	Anslag	36 300 000
1978/79	Förslag	38 200 000

Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna pensioner erläggs halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1978/79 avser således kostnader för pensionsutbetalningar under kalenderåret 1978.

Pensionsutbetalningarna genom postverket fr. o. m. budgetåret 1974/75 framgår av följande tablå.

Budgetår	Antal utbetalningar (milj.)	Ersättning kr./utbet.	Totalkostnad milj. kr.	Därav på statsverket milj. kr.
1974/75	13,1	2:26	29,6	23,1
1975/76	13,1	2:69	35,1	26,9
1976/77	13,2	3:02	39,8	29,8
1977/78[1]	13,2	3:57	47,1	34,5
1978/79[1]	13,3	3:99	53,1	38,2

[1] Beräknat

Riksförsäkringsverket har för kalenderåret 1978 räknat med omkring 13,3 milj. utbetalningar genom pensionsanvisningar. Av dessa har omkring 7,5 miljoner eller i runt tal omkring 56 % antagits komma att innefatta antingen folkpension jämte tilläggspension, eller – till en mindre del – enbart tilläggspension.

Ersättning till postverket för utbetalning och viss ur kontrollsynpunkt nödvändig databehandling har för kalenderåret 1977 bestämts till sammanlagt 3:57 kr. per utbetald anvisning. I fråga om pensionsanvisningar, som förutom folkpension även innefattar tilläggspension, har verket förutsatt att halva ersättningen till postverket kommer att bekostas av medel ur allmänna pensionsfonden.

Riksförsäkringsverket har utifrån en oförändrad ersättning för år 1978 beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 till 34 milj. kr.

Postverket har därefter i en framställning hemställt att ersättningen för pensionsutbetalningar under kalenderåret 1978 bestäms till 3:99 kr. per pensionsanvisning. I samband med att riksförsäkringsverket går över från vanliga postgiroutbetalningskort till s. k. FK-anvisningar för utbetalning av sjukpenning m. m., har postverket hemställt att särskild ersättning skall utgå för FK-anvisningarna. Ersättningen föreslås utgå med samma belopp som för pensionsanvisningarna.

Riksrevisionsverket (RRV) har i remissyttrande tillstyrkt postverkets beräkning av hanteringskostnaden för pensionsanvisningarna. Någon hänsyn har härvid inte tagits till beräknade ränteeffekter. RRV anser att så bör ske och är därför berett tillstyrka den av postverket begärda ersättningen endast under förutsättning att utbetalningsmedlen lyfts tidigast första pensionsutbetalningsdagen. Skulle postverket av likviditetsskäl nödgas, liksom f. n., lyfta medlen tidigare bör statsverkets räntekostnad härför beräknas och dras ifrån den av postverket begärda utbetalningsersättningen. RRV uppskattar räntekostnaden till i storleksordningen 1,5–2 milj. kr. per dag som lyftningen tidigareläggs. Enligt RRV:s mening är det f. n. för tidigt att införa ett system med en på en särkostnadskalkyl baserad särskild ersättning för FK-anvisningarna. Något kostnadsunderlag för en sådan kalkyl har ännu inte redovisats.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot den av postverket föreslagna ersättningen för pensionsutbetalningar. Postverket och riksrevisonsverket bör komma överens om dag då postverket skall lyfta pensionsmedlen.

Postverket har också begärt särskild ersättning för utbetalning med s. k. FK-anvisningar. Riksrevisionsverket har anfört synpunkter i denna fråga. Jag är inte beredd att tillstyrka att någon särskild ersättning för utbetalning med FK-anvisningar utgår från detta anslag. Ersättningsfrågan bör i stället lösas genom överläggningar mellan postverket och riksförsäkringsverket.

Jag beräknar anslagsbehovet för ersättningar för pensionsutbetalningar till 38,2 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 38 200 000 kr.

B 7. Bidrag till sjukförsäkringen

1976/77	Utgift	2 582 701 341
1977/78	Anslag	2 600 000 000
1978/79	Förslag	3 285 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till försäkringskassornas utgifter för sjukförsäkringsförmåner m. m. (utom föräldraförsäkringen, som redovisas under anslaget C 3). Sjukförsäkringen innefattar bl. a. följande förmåner.

Sjukpenningen utgör 90 % av inkomsten upp till 7,5 basbelopp, vilket f. n. betyder 88 500 kr. Sjukpenningen är skattepliktig och ATP-grundande. Sjukpenning för hemmamakar utgår med 8 kr. om dagen utan beskattning. Vid läkarbesök och viss sjukvårdande behandling betalar den försäkrade en fast avgift och sjukförsäkringen betalar ersättning direkt till vårdgivaren enligt fastställd taxa. Fr. o. m. den 1 januari 1978 ersätts sjukresor i princip med det belopp som överstiger 10 kr. För läkemedel betalar patienten halva kostnaden utöver ett karensbelopp på 10 kr., dock högst 25 kr. för varje läkemedelsinköp. Tandvårdsförsäkringen ersätter hälften – i vissa fall 75 % – av tandvårdskostnaden enligt gällande tandvårdstaxa, som inte får överskridas av tandläkaren.

Statsbidrag utgår med 15 % av kostnaderna för den obligatoriska försäkringen, medan 85 % finansieras genom avgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Avgiften utgör för år 1978 9,6 % av löneunderlaget.

Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (omtryckt 1977:630) och lagen (1954:519) om kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel (omtryckt 1962:405, ändrad senast 1977:1039).

Stasbidrag utgår vidare med i regel 20 % av försäkringskassornas utgifter för frivillig sjukpenningförsäkring enligt kungörelsen (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa (ändrad senast 1974:806).

Riksförsäkringsverket

Verkets kostnadsberäkningar för nästa budgetår utgår från de för år 1977 gällande bestämmelserna. Hänsyn har dock tagits till de ändringar av sjukförsäkringens ersättningar till de offentliga sjukvårdshuvudmännen som gäller fr. o. m. den 1 januari 1978. Det genomsnittliga antalet sjukdagar har antagits ligga kvar på samma nivå som under första halvåret 1977. Hänsyn har härutöver tagits till effekterna av avtalsöverenskommelserna om 1977 års

löner på arbetsmarknaden. Befolkningsutvecklingen har antagits medföra en årlig ökning av kassornas utgifter med ca 1 %. Härutöver beräknas en viss ökning av utgifterna för tandvårdsförsäkring och läkemedelsersättning m. m.

Riksförsäkringsverkets beräkning slutar på en total kostnad för sjukförsäkringen på ca 20 145 milj. kr. för år 1978 och 20 858 milj. kr. för år 1979.

Föredraganden

Inom tandvårdsförsäkringen ersätts kostnader för tandvård enligt tandvårdstaxan med 50 % upp till 1 000 kr. och med 75 % för kostnader därutöver. Som jag nämnde i avsnittsinledningen har denna beloppsgräns varit oförändrad sedan försäkringen infördes. Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör beloppsgränsen höjas. Jag förordar att den höjs till 1 500 kr. fr. o. m. den 1 juli 1978, vilket ungefär motsvarar höjningen av övriga belopp i tandvårdstaxan.

Med utgångspunkt i riksförsäkringsverkets kostnadsberäkningar och med beaktande av bl. a. en viss löne- och prisutveckling under åren 1978 och 1979, samt med hänsyn tagen till dels de höjningar av tandvårds- och läkarvårdstaxorna som regeringen har fastställt, dels nyssnämnda höjning av beloppsgränsen inom tandvårdsförsäkringen, beräknar jag sjukförsäkringens totala kostnader för dessa år till 21 314 milj. kr. resp. 22 592 milj. kr. (exkl. föräldraförsäkringen).

Fördelningen av de beräknade kostnaderna på förmånsslag framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Förmånsslag	Utgifter	Beräknade utgifter		
	1976	1977	1978	1979
Sjukpenning	9 828	11 110	12 354	12 947
Läkarvård	1 315	1 425	1 860	1 990
Tandvård	1 162	1 295	1 520	1 560
Läkemedel	1 416	1 700	1 880	2 160
Resor	356	350	395	415
Sjukhusvård	308	325	480	515
Övriga sjukvårdsutgifter	637	860	1 210	1 303
Förvaltningsutgifter	1 012	1 280	1 595	1 682
Summa	16 034	18 345	21 294	22 572
frivillig sjukpenningförsäkring	16	20	20	20
Summa statsbidrag	2 408	2 756	3 198	3 390
Därav för budgetåret 1978/79	–	–	1 759	1 526

I avsnittsinledningen har jag lämnat vissa uppgifter om utvecklingen av antalet sjukdagar m. m. Jag hänvisar till dessa.

Som jag också har nämnt i inledningen till detta avsnitt bör socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen höjas från 9,6 till 10,6 % av löneunderlaget fr. o. m. den 1 januari 1979. Detta föranleder ändring i 19 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Förslag till lagändring bör i likhet med vad jag anfört under punkten B 5 bifogas protokollet i detta ärende som bilaga 8:1.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 3 285 milj. kr., vilket innebär en ökning med 685 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring såvitt avser avgift till sjukförsäkringen,
2. till *Bidrag till sjukförsäkringen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 285 000 000 kr.

B 8. Vissa yrkesskadeersättningar m. m.

1976/77	Utgift	1 875 173
1977/78	Anslag	1 600 000
1978/79	Förslag	1 600 000

Från anslaget bekostas tillägg på vissa äldre livräntor samt ersättning i anledning av skadefall, där ersättningen på grund av speciella författningar eller särskilda beslut helt eller delvis utgår av statsmedel.

Riksförsäkringsverket

Av medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 avser ca 546 000 kr. uppräkning och värdesäkring av vissa äldre livräntor från yrkesskadeförsäkrings- resp. fiskarförsäkringsfonden. Ca 962 000 kr. avser ersättningar enligt vissa särskilda författningar, bl. a. yrkesskadeersättning åt intagna på anstalt m. fl. samt ersättning i anledning av skada under tjänstgöring i civilförsvaret eller vid brandsläckning.

För budgetåret 1978/79 beräknas medelsbehovet för uppräkning av äldre livräntor till ca 0,5 milj. kr. och för ersättning enligt särskilda författningar till

1 milj. kr. Riksförsäkringsverket föreslår, bl. a. med hänsyn till uppkommande värdesäkringskostnader, att anslaget förs upp med oförändrat 1,6 milj. kr.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot riksförsäkrigsverkets anslagsberäkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa yrkesskadeersättningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.

C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.

Samhällets direkta ekonomiska stöd åt barnfamiljerna utgörs främst av allmänna barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, bidragsförskott och bosättningslån samt bidrag för vård av handikappat barn och barnpensioner inom den allmänna försäkringen.

Genom de allmänna barnbidragen tillförsäkras alla familjer med barn ett grundläggande ekonomiskt stöd. Barnbidragen utgår till omkring 1 miljon barnfamiljer med ca 1,8 miljoner barn under 16 års ålder. Barnbidraget höjdes den 1 juli 1977 från 1 800 kr. till 2 100 kr. per barn och år. Trots den besvärande statsfinansiella situationen har regeringen bedömt det som angeläget att höja bidraget ytterligare. Mot bakgrund av bl. a. kostnadsutvecklingen för barnfamiljerna har riksdagen sålunda nyligen antagit regeringens förslag om en ytterligare höjning av barnbidraget till 2 260 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 april 1978 (prop. 1977/78:61, SoU 1977/78:18, rskr 1977/78:89). Kostnaderna för barnbidragen under nästa budgetår beräknas till 4 025 milj. kr.

Som komplement till de allmänna barnbidragen utgår inkomstprövade bostadsbidrag till familjer med lägre inkomster och familjer med flera barn. Bostadsbidragen består dels av ett statligt bidrag som utgör ett inkomstprövat konsumtionsstöd utan anknytning till bostadsförhållandena och dels ett statskommunalt bidrag som är anknutet till bostadskostnaden. Bostadsbidrag utgår till ca 500 000 familjer med drygt 900 000 barn. De statskommunala bostadsbidragen kan numera utgå även till låginkomsttagare utan barn. Anslaget för bostadsbidrag redovisas under bostadshuvudtiteln.

Föräldraförsäkringen infördes år 1974 och har sedan dess successivt byggts ut och förbättrats. Försäkringen ger alla föräldrar ett ekonomiskt skydd i samband med barns födelse och sjukdom. Fr. o. m. den 1 januari 1978 höjs föräldrapenningens garantinivå från 25 kr. till 32 kr. per dag och utgår under sex månader i anslutning till barns födelse eller adoptivbarns ankomst till familjen. För dem som har sjukpenning över garantinivån utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av inkomsten. Förälder, som för omvårdnad av barnet minskar sitt förvärvsarbete med hälften, har rätt till halv föräldrapenning. Föräldrapenningen är ATP-grundande.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 byggs föräldraförsäkringen ut med en särskild föräldrapenning som kan utgå under sammanlagt tre månader för varje barn som föds efter nämnda datum. Den sammanlagda ersättningstiden från försäkringen förlängs därmed från sju till nio månader. Även den särskilda föräldrapenningen utgår med lägst 32 kr. per dag eller det högre belopp som svarar mot den normala sjukpenningen. Under den tredje månaden utgår dock den särskilda föräldrapenningen med 32 kr. per dag för alla vid heltidsledighet. Den särskilda föräldrapenningen får tas ut under den tidsperiod som föräldrarna själva finner lämpligt under tiden fram till och

med barnets första skolår. Den skall kunna användas både vid heltidsledighet och vid förkortad arbetstid och utgår som hel, halv eller fjärdedels föräldrapenning. Ersättningstiden är delad mellan föräldrarna, men med möjlighet att på ett enkelt sätt överlåta tid till den andre föräldern. För barn födda åren 1971–1977 gäller särskilda övergångsbestämmelser för den särskilda föräldrapenningen.

Förälder som tillfälligt behöver stanna hemma och ta vård om barn under tio års ålder har också rätt till föräldrapenning. Fr. o. m. den 1 januari 1977 kan sådan föräldrapenning för tillfällig vård av barn utgå när barnet eller dess ordinarie vårdare är sjuk eller i samband med att barnet t. ex. skall besöka den förebyggande barnhälsovården. Föräldrapenningen kan också utnyttjas under en dag – alternativt två halva dagar – per kalenderår för föräldrarnas kontakt med samhällets barnomsorg. Föräldrarna disponerar för dessa ändamål sammanlagt 12, 15 eller 18 dagar per år och familj beroende på barnantalet. Föräldrapenningen utgår i dessa fall med samma belopp som vid egen sjukdom. Fr. o. m. den 1 januari 1978 har fadern möjlighet att använda dessa dagar i samband med såväl första barnets som ytterligare barns födelse i familjen.

Föräldrarna har en lagstadgad rätt till ledighet från sin anställning under tid då ersättning utgår från föräldraförsäkringen.

De totala kostnaderna för föräldraförsäkringens förmåner beräknas för nästa budgetår till ca 2 400 milj. kr. Enligt de finansieringsregler som gäller täcks 85 % av kostnaderna genom arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och 15 % genom statsbidrag.

Genom föräldraförsäkringen får föräldrar och barn möjlighet att vara tillsammans. Föräldraförsäkringen är också ett inslag i strävandena för jämställdhet mellan kvinnor och män. Genom ersättningen från föräldraförsäkringen kan nu även männen med bibehållen ekonomi stanna hemma och vårda barnen. De första årens erfarenheter av föräldraförsäkringen har visat på en successiv ökning av antalet fäder som utnyttjat möjligheterna att ta hand om barnet någon tid under de första månaderna.

Familjestödsutredningen har nyligen redovisat en rapport om försäkringens utnyttjande. Av denna framgår bl. a. att antalet fäder som utnyttjat försäkringen under år 1974 resp. 1977 har stigit från ca 2 % till ca 10 % av dem som varit berättigade till föräldrapenning med samma belopp som sjukpenningen. Män med högre inkomster och bra ställning på arbetsplatsen utnyttjar försäkringen mer än andra män. Offentligt anställda fäder utnyttjar försäkringen mer än privatanställda.

Rätten till föräldrapenning för tillfällig vård av barn utnyttjades av ca 240 000 familjer år 1976 jämfört med 155 000 år 1974. Trots denna ökning kan konstateras att denna del av försäkringen har utnyttjats i förhållandevis begränsad omfattning. Antalet familjer som varit berättigade att utnyttja försäkringen torde gå upp emot 500 000. Det genomsnittliga antalet utnytt-

jade ersättningsdagar var ca 4,4 per familj. I knappt en tredjedel av de familjer som använt försäkringen har pappan tagit ut minst en dag. Ca 65 % av de fäder som varit berättigade till ersättning vid ledighet i samband med annat barns födelse har använt sig av denna rätt.

I regeringsdeklarationen har angetts regeringens program på det familjepolitiska området för innevarande mandatperiod. En första etapp i det arbetet har utgjorts av den nyss beskrivna utbyggnaden av föräldraförsäkringen med en särskild föräldrapenning. Den andra etappen har nyligen redovisats i en lagrådsremiss, som innehåller förslag om en väsentligt utvidgad rätt för småbarnsföräldrar till ledighet från förvärvsarbete. Enligt förslaget skall föräldrar ha en lagstadgad rätt att vara helt tjänstlediga eller att förkorta sin dagliga arbetstid till tre fjärdedelar så länge de vårdar barn under ett och ett halvt års ålder. Rätten till förkortad arbetstid till sex timmar per dag skall gälla till dess barnet är åtta år. Denna rätt till ledighet är fristående från ersättningsreglerna inom föräldraförsäkringen. De nya reglerna avses gälla fr. o. m. den 1 januari 1979. Avsikten är att lägga fram en proposition i denna fråga till riksdagen i början av år 1978.

I enlighet med vad som angetts i regeringsdeklarationen fortsätter det familjepolitiska reformarbetet med planering av en tredje etapp, som avser förslag till en samlad lösning av frågorna om vårdnadsbidrag och en ytterligare utbyggnad av föräldraförsäkringen. Den fortsatta utbyggnaden kommer att ske i den takt som det ekonomiska utrymmet medger.

Föräldrar med svårt handikappade barn i hemmet kan få vårdbidrag med samma belopp som folkpensionen för en förtidspensionär. Vårdbidraget utgår f. n. med 153 % av basbeloppet, vilket innebär 18 054 kr. per år vid nuvarande basbelopp (11 800 kr.). Vårdbidraget beskattas som inkomst och blir ATP-grundande för den förälder som svarar för omvårdnaden av barnet. Vårdbidrag utgår f. n. för ca 13 000 barn.

Barn vars förälder avlidit får ett ekonomiskt grundskydd genom barnpension från folkpensioneringen och ATP. Barnpensionen från folkpensioneringen utgår med lägst 25 % av basbeloppet och höjs till 40 % av basbeloppet i de fall då inte änkepension eller barnpension från ATP utgår. Barnpension från folkpensioneringen utgår f. n. till ca 44 000 barn.

Genom bidragsförskotten ger samhället ett ekonomiskt grundskydd för barn vars föräldrar lever åtskilda. Den ekonomiska tryggheten för dessa barn är därför inte beroende av den underhållsskyldige förälderns förmåga att betala underhållsbidrag. Bidragsförskott utgår med 40 % av basbeloppet vilket f. n. innebär 4 716 kr. per år. Bidragsförskottet utgår f. n. för ca 212 000 barn.

En parlamentarisk utredning har nyligen tillsatts för att pröva frågorna om hur samhällsstödet till de ensamstående föräldrarna och deras barn skall utformas med hänsyn till de förändringar som skett i olika avseenden sedan vissa av stödformerna infördes. Kommittén skall bl. a. kartlägga de stöd-

behov som nu finns och hur de nuvarande stödformerna svarar mot dessa behov.

Följande sammanställning visar omfattningen och utvecklingen av samhällets direkta ekonomiska stöd åt barnfamiljerna (milj. kr.).

År	Barn-bidrag	Bostads-bidrag	Föräldra-penning[1]	Bidrags-förskott	Barnpen-sioner	Summa
1965	1 387	220	229	68	43	1 947
1970	1 611	580	367	131	53	2 742
1975	2 225	1 740	1 350	445	110	5 870
1977	3 500	1 930	1 860	510	139	7 939
1978	3 970	2 065	2 350	540	155	9 080

[1] Före år 1974 förmåner från moderskapsförsäkringen.

C 1. Allmänna barnbidrag

1976/77	Utgift	3 232 795 742
1977/78	Anslag	3 775 000 000
1978/79	Förslag	4 025 000 000

Allmänna barnbidrag utgår fr. o. m. den 1 juli 1977 med 2 100 kr. per år och barn under 16 års ålder. Den 1 april 1978 höjs bidragsbeloppet till 2 260 kr. per barn. Kostnaderna täcks helt av statsmedel. Administrationen av barnbidragen handhas av riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag (omtryckt 1973:449, ändrad senast 1977:525).

Riksförsäkringsverket

Verket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 3 740 milj. kr. vid oförändrad bidragsnivå. Beräkningarna grundas på statistiska centralbyråns befolkningsprojektion för riket åren 1976–2000. Med ledning härav beräknas antalet bidragsberättigade barn till ca 1 780 000 vid utgången av år 1978.

Föredraganden

Riksdagen har nyligen antagit regeringens förslag att höja barnbidragen från 2 100 till 2 260 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 april 1978 (prop. 1977/78:61, SoU 1977/78:18, rskr 1977/78:89). Med beaktande av att det skett en viss minskning av antalet barn i bidragsberättigad ålder beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 4 025 milj. kr., vilket innebär en ökning med 250 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 025 000 000 kr.

C 2. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m.

1976/77	Utgift	7 952 740
1977/78	Anslag	8 380 000
1978/79	Förslag	13 500 000

Från anslaget utgår ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag. Ersättning erläggs halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1978/79 avser alltså kostnader för utbetalningar under kalenderåret 1978.

Riksförsäkringsverket

Ersättningen till postverket har för år 1977 utgjort 3:20 kr. för varje utbetald barnbidragsanvisning. Med utgångspunkt i den för år 1977 tillämpade ersättningen beräknar riksförsäkringsverket anslagsbehovet för nästa budgetår till 8 005 000 kr.

Fr. o. m. den 1 oktober 1977 administreras också bidragsförskott av försäkringskassorna. De månader barnbidrag betalas ut görs utbetalningen av bidragsförskott på samma anvisning som barnbidragen. Övriga månader betalas bidragsförskott ut på särskild anvisning. Riksförsäkringsverket föreslår att utbetalningskostnaderna för bidragsförskott på samma sätt som för barnbidrag belastar detta anslag. Med tillämpning av samma ersättning som för barnbidragen beräknar verket de tillkommande kostnaderna för bidragsförskottsutbetalningarna till 4 100 000 kr. Det sammanlagda anslagsbehovet blir därmed 12 105 000 kr.

Postverket har därefter i framställning begärt att ersättningen avseende år 1978 skall höjas till 3:57 kr. för varje utbetald barnbidrags- eller bidragsförskottsanvisning. Med den högre ersättningen kan medelsbehovet beräknas till 13 505 000 kr.

Riksrevisionsverket har i yttrande tillstyrkt postverkets framställning i vad gäller barnbidrag. Däremot finner riksrevisionsverket f. n. inte skäl att behandla utbetalning av bidragsförskott på samma sätt som utbetalningen av barnbidrag.

Föredraganden

Utbetalning av bidragsförskott samordnas med barnbidragsutbetalningarna fyra gånger per år. Vid övriga åtta utbetalningstillfällen sker en separat utbetalning av bidragsförskott. Med hänsyn till likheterna i förfarandet ansluter jag mig till riksförsäkringsverkets förslag att också kostnaderna för utbetalning av bidragsförskott bör belasta detta anslag. I enlighet med verkets förslag i en särskild framställning bör dessa kostnader belasta anslaget redan fr. o. m. innevarande budgetår.

Postverket har med tillstyrkan från riksrevisionsverket beräknat ersättningen för utbetalning av allmänna barnbidrag till 3:57 kr. per anvisning under år 1978. Jag ansluter mig till denna beräkning. Jag räknar tills vidare också med samma ersättning för separat utbetalning av bidragsförskott. Anslagsbehovet för nästa budgetår uppgår därmed avrundat till 13,5 milj. kr., varav 4,6 milj. kr. avser utbetalning av bidragsförskott.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 13 500 000 kr.

C 3. Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

1976/77	Utgift	249 582 863
1977/78	Anslag	270 000 000
1978/79	Förslag	360 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till försäkringskassornas utgifter för föräldraförsäkringen i form av föräldrapenning vid vård av barn.

Föräldrapenning utgår fr. o. m. den 1 januari 1978 med en garantinivå av 32 kr. per dag under sex månader i anslutning till barns födelse eller adoptivbarns ankomst till familjen. Till försäkrad som har rätt till högre sjukpenning än nämnda belopp utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Föräldrapenningen utgår till den av föräldrarna som stannar hemma och vårdar barnet.

Fr. o. m. den 1 januari 1978 har föräldrarna också rätt till särskild föräldrapenning under sammanlagt tre månader för varje barn som föds efter årsskiftet. Föräldrarna kan ta ut den särskilda föräldrapenningen enligt egen önskan under tiden fram till och med barnets första skolår. Den särskilda föräldrapenningen beräknas under två månader på grundval av förälderns aktuella sjukpenninggrundande inkomst, dock lägst garantinivån. Under återstående en månad utgår föräldrapenningen med belopp motsvarande garantinivån eller del därav.

Den särskilda föräldrapenningen får tas ut vid heltidsledighet eller vid förkortad arbetstid och utgår då som hel, halv eller en fjärdedels föräldrapenning. Var och en av föräldrarna disponerar en och en halv månad av ersättningstiden, men förälder kan genom en anmälan till försäkringskassan avstå från sin rätt till särskild föräldrapenning till förmån för den andra föräldern. Ensamstående förälder får själv disponera hela ersättningstiden på tre månader. För barn födda åren 1971–1977 gäller särskilda övergångsregler med viss ersättningstid.

Förälder som behöver stanna hemma och tillfälligt ta vård om barn under tio års ålder har också rätt till föräldrapenning. Föräldrapenning för tillfällig

vård av barn kan utgå när barnet eller dess ordinarie vårdare är sjuk samt när förälder behöver följa med barnet till barnavårdscentral, PBU etc. Rätten till föräldrapenning för tillfällig vård av barn gäller också fader i samband med barns födelse. Föräldrapenningen kan vidare utnyttjas under en dag – alternativt två halva dagar – per kalenderår av föräldrar för kontakt med samhällets barnomsorg. Föräldrarna disponerar följande antal dagar per år, familjer med ett barn, 12 dagar, familjer med två barn, 15 dagar, familjer med tre eller flera barn, 18 dagar.

Föräldrapenning för tillfällig vård av barn utgår med samma belopp som vid egen sjukdom.

Föräldraförsäkringen är en integrerad del av sjukförsäkringssystemet såväl vad gäller finansieringen som administrationen av försäkringen. Kostnaderna för föräldrapenningen finansieras således till 15 % genom statsbidrag och till 85 % genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare.

Bestämmelserna om föräldrapenning återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (omtryckt 1977:630).

Riksförsäkringsverket

Med utgångspunkt i fastställd lagstiftning beräknar riksförsäkringsverket de totala kostnaderna för föräldrapenning till 2 150 milj. kr. för år 1978 och 2 255 milj. kr. för år 1979. Anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas därmed till 330 milj. kr.

Föredraganden

Föräldraförsäkringen har byggts ut successivt sedan den infördes år 1974. Senaste utbyggnaden beslöts av riksdagen våren 1977 och träder i kraft den 1 januari 1978 (prop. 1976/77:117, SfU 1976/77:27, rskr 1976/77:296). Genom den särskilda föräldrapenning som då införs får föräldrarna ökade möjligheter att vara hemma och vårda sina barn i de situationer som de själva bedömer som angelägna. De får bl. a. möjlighet att minska sin dagliga arbetstid och därmed få mer tid att vara tillsammans med sina barn.

Med beaktande av löneutvecklingen beräknar jag kostnaderna för föräldraförsäkringen under nästa budgetår till 2 400 milj. kr., varav ca 1 700 milj. kr. avser föräldrapenning i samband med barns födelse, ca 250 milj. kr. föräldrapenning för tillfällig vård av barn och ca 450 milj. kr. särskild föräldrapenning. Statsbidragskostnaderna blir därmed 360 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 360 000 000 kr.

C 4. Bidragsförskott

1976/77	Utgift	369 620 885[1]
1977/78	Anslag	665 000 000[1]
1978/79	Förslag	500 000 000

[1] Anslaget Ersättning för bidragsförskott.

Bidragsförskott utgår för barn under 18 år som endast en av föräldrarna har vårdnaden om eller som står under vårdnad av annan än föräldrarna. Dessa barn garanteras ett generellt ekonomiskt bidrag, som i regel motsvarar 40 % av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

I den mån ersättning för bidragsförskott inte kunnat tas ut av den underhållsskyldige, bekostas bidragsförskotten till 75 % av staten och till 25 % av den kommun vars barnavårdsnämnd beviljat bidragsförskott. Fr. o. m. den 1 oktober 1977 har administrationen av bidragsförskotten förts över från kommunernas barnavårdsnämnder/sociala centralnämnder till försäkringskassorna. Kostnadsfördelningen är även därefter densamma som tidigare. Dessutom betalar kommunerna en ersättning för administrationskostnaderna.

Från anslaget bekostas dels ersättning till kommunerna för utgivna bidragsförskott, dels riksförsäkringsverkets löpande utbetalningar av bidragsförskott. Budgetåret 1978/79 kommer anslaget att belastas med statsbidrag till kommunerna för en del av de under tiden januari–september 1977 utgivna bidragsförskotten och med statens andel av kostnaderna för löpande bidragsförskott under budgetåret.

Bestämmelserna om bidragsförskott finns i lagen (1964:143) om bidragsförskott (omtryckt 1976:277).

Riksförsäkringsverket

Verket beräknar kostnaderna för budgetåret 1978/79 till 750 milj. kr., varav 307 milj. kr. för ersättning till kommunerna för tidigare utbetalda bidragsförskott och 443 milj. kr. för verkets löpande utbetalningar av bidragsförskott.

Föredraganden

Antalet barn som uppbär bidragsförskott uppgick under år 1976 till ca 212 000, vilket motsvarar drygt 10 % av samtliga barn. Ca 35 % av de utbetalade bidragsförskotten återbetalas av de underhållsskyldiga föräldrarna.

Administrationen av bidragsförskotten överfördes från kommunerna till försäkringskassorna och riksförsäkringsverket den 1 oktober 1977. Denna omläggning innebär en viss överlappning främst under innevarande budgetår

när det gäller belastningen på statsbudgeten av dels ersättningar till kommunerna för tidigare utbetalningar av bidragsförskott och dels kostnader för löpande utbetalningar av bidragsförskott. Ersättning för kommunernas utbetalning av bidragsförskott under perioden januari–september 1977 kommer sannolikt att sökas och utbetalas tidigare än normalt och därmed i huvudsak belasta innevarande budgetår istället för budgetåret 1978/79. Med beaktande av denna effekt beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 500 milj. kr. Av detta belopp avser ca 70 milj. kr. ersättningar till kommunerna för utgivna bidragsförskott under år 1977 och ca 430 milj. kr. statens kostnader för bidragsförskott för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidragsförskott* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 000 kr.

D. Sociala serviceåtgärder

Insatser för äldre och handikappade

Ekonomisk trygghet och självständighet, bra boende och en god service avpassad efter den enskildes behov är vägledande mål för samhällets insatser för de äldre och utgör grunden i äldreomsorgen. Samhällets insatser för de äldre tar i anspråk stora ekonomiska och personella resurser. Antalet äldre ökar markant. År 1960 fanns det ca 880 000 personer i åldrarna 65 år och äldre, vilket utgjorde 11,8 % av totalbefolkningen. Antalet personer i dessa åldrar hade år 1975 ökat till 1 251 000, vilket utgjorde drygt 15 % av totalbefolkningen. Tillgängliga prognoser visar att denna andel kommer att öka till drygt 17 % fram till år 1985.

Grundvalen för de äldres ekonomiska trygghet och självständighet utgörs av folkpensionen och – om ATP saknas – pensionstillskott. Många pensionärer har numera – utöver sin folkpension – förmåner från den allmänna tilläggspensioneringen (ATP). Andelen pensionärer med ATP ökar successivt.

Den allmänt förbättrade bostadsstandarden är den viktigaste insatsen för att tillgodose kravet på ett bra boende. De kommunala bostadstilläggen ökar pensionärernas möjligheter att bo kvar i sin tidigare bostad eller att efterfråga nya bostäder med god standard. Fr. o. m. den 1 januari 1978 kan statskommunalt bostadsbidrag utgå även till folkpensionärer utan barn. Förbättringslånen och bidragen till handikappanpassning av bostad har väsentligt bidragit till att rusta upp ett äldre bostadsbestånd.

För att de äldre skall kunna bo kvar i sin vanda miljö så länge de kan och önskar måste dock en god bostadsstandard kompletteras med andra insatser för de äldre.

Utbyggnaden av den kommunala sociala hemhjälpen är en viktig insats från samhällets sida. Av följande tabell framgår att hemhjälpen byggts ut kraftigt under 1960- och 1970-talen. Såväl antalet hjälpta personer som antalet arbetstimmar har mångdubblats under perioden. Under år 1976 fick de hjälpta äldre och handikappade hemhjälp under i genomsnitt 136 timmar per hushåll.

År	Äldre och handikappade		Barnfamiljer	Totala årskostnader, milj. kr.
	Antal hjälpta	Antal arbetstimmar (milj.)	Antal hjälpta	
1960	79 000	8,4[2]	64 000	85,0
1965	144 000	17,2[2]	69 000	178,3
1970	252 000	40,2[2]	84 000	520,0
1975	328 500	46,2	113 000	1 435,0
1976	341 600	46,5	113 000	1 766,8
1977[1]	350 000	47,0	115 000	1 900,0

[1] Beräknat.
[2] Inkl. hemsjukvård.

Utöver insatser som ger ekonomisk trygghet, ett bra boende och en god service måste samhället skapa möjligheter till ett – efter vars och ens personliga förmåga – aktivt liv med gemenskap människor emellan. Färdtjänsten för handikappade som har svårigheter att använda allmänna kommunikationer bidrar till sådana möjligheter. Färdtjänst finns från år 1978 i landets samtliga kommuner. Statsbidrag utgår till färdtjänsten och till den sociala hemhjälpen. Statsbidraget beräknas på kommunernas bruttokostnader för verksamheterna. I det statsbidragsgrundande underlaget får också medräknas kostnader för arbetsledande insatser och för service i form av hårvård, fotvård, badservice och matdistribution.

Antalet kommuner med bidragsberättigad social service till äldre utöver hemhjälpen framgår av följande uppgifter.

År	Hårvård	Fotvård	Matdistribution	Matservering	Snöröjning
1974	71	263	82	237	. .
1975	73	267	98	248	. .
1976	73	269	106	246	121
1977	82	268	124	248	133

Under en undersökningsvecka år 1977 utnyttjades service avseende hårvård av ca 1 350 personer, fotvård av ca 20 000, badservice av ca 3 500 och matdistribution/matservering av ca 68 000 personer.

Utvecklingen av färdtjänsten under de senaste åren framgår av följande sammanställning.

År	Antal kommuner med färdtjänst	Kommunernas kostnader, milj. kr.	Antal personer med tillstånd för färdtjänst, ca	Antal enkelresor, milj.
1974	250	124,2	130 000	4,86
1975	268	178,0	159 000	6,19
1976	274	290,0	196 000	7,55
1977[1]	276	319,0	215 000	9,30

[1] Beräknat.

Kommunerna strävar också efter att på andra sätt tillgodose behoven av gemenskap och aktivitet. I de flesta kommuner ordnas sysselsättnings- och fritidsverksamhet för äldre. Ofta knyts sådan verksamhet till dagcentraler som i växande antal byggs ute i kommunerna. Antalet dagcentraler, som år 1974 uppgick till 266, hade år 1976 ökat till 355. Även pensionärernas egna organisationer bidrar genom sin verksamhet väsentligt till att tillgodose dessa behov. Kommunerna inför också i växande omfattning boendeformer som skall kunna tillgodose både självständighetskravet, hjälp- och trygghetsbehovet och gemenskapsbehovet. De s. k. servicehusen kan, rätt utformade, ge

ett sådant boende. Sådana bostäder kan också utgöra en bra bas för fritidsverksamhet och liknande aktiviteter. Dagcentraler knutna till servicehusen betjänar ofta såväl hyresgästerna i servicehuset som pensionärer i områden där omkring. År 1976 fanns omkring 12 000 lägenheter i servicehus fördelade på 157 anläggningar i sammanlagt 77 kommuner. Av kommunernas planer till socialstyrelsen framgår att ytterligare ca 12 000 lägenheter beräknas vara färdiga fram t. o. m. år 1979.

Genom ålderdomshem kan vissa äldres speciella krav och behov av omsorger tillgodoses. Antalet platser i ålderdomshem var år 1976 totalt 59 743. Fram t. o. m. år 1979 planeras ytterligare ca 2 000 ålderdomshemsplatser genom nybyggnad eller om- och tillbyggnader.

Socialutredningen har i sitt i augusti 1977 överlämnade slutbetänkande (SOU 1977:40) Socialtjänst och socialförsäkringstillägg redovisat sin syn på ett boende som skall kunna tillgodose olika behov av service och trygghet för de äldre. Betänkandet remissbehandlas f. n. En särskild utredning, pensionärsundersökningen, har i uppdrag att kartlägga de äldres situation då det gäller social omvårdnad och andra levnadsbetingelser. Kartläggningen avses bilda underlag för den framtida utformningen och inriktningen av samhällets insatser för att underlätta övergången och anpassningen till livet som pensionär och ge de äldres tillvaro ett sådant innehåll att pensionstiden blir meningsfull och positiv. Den skall vidare – med beaktande även av pensionärernas förstärkta ekonomi – innefatta en undersökning av olika vägar då det gäller att tillförsäkra de äldre goda levnadsbetingelser. Undersökningen beräknas komma att redovisas inom kort.

Barnomsorg m. m.

Barnomsorgens fortsatta utbyggnad intar en central plats när det gäller samhällets åtgärder för social service och omvårdnad. Följande sammanställning visar utvecklingen av antalet platser från år 1960 samt det för åren 1977 och 1978 beräknade platsantalet enligt kommunernas utbyggnadsplaner.

År	Antal platser i		familjedaghem		Sammanlagt antal platser	Antal barn i deltidsgrupp
	daghem	fritidshem	0–6 år	7–12 år		
1960	10 300	2 400	4 000		16 700	38 400
1965	11 900	3 000	8 000		22 900	52 100
1970	33 000	6 500	32 000		71 500	86 000
1975	73 700	23 500	67 300		164 500	123 500
1976	80 700	27 700	60 100	18 300	186 800	129 800
1977[1]	104 100	34 500	65 400	20 800	224 800	133 100
1978[1]	122 000	43 400	69 400	23 000	257 800	134 300

[1] Beräknat.

Det utbyggnadsprogram som riksdagen våren 1976 anslöt sig till innebär att det under perioden 1977–1981 skall färdigställas 100 000 nya platser i daghem och 50 000 nya platser i fritidshem. Härutöver beräknas en ökning av platstillgången i familjedaghem. Kommunernas utbyggnadsplaner för de tre första åren av planeringsperioden visar att ca 57 000 nya platser i daghem och ca 25 000 nya platser i fritidshem kommer att färdigställas. Denna utbyggnadsplanering stämmer väl överens med den beslutade utbyggnadstakten. Målet för utbyggnaden står fast, nämligen att – utöver den allmänna förskolan för sexåringar – bereda plats inom den kommunala barnomsorgen för alla barn i förskoleåldern till förvärvsarbetande eller studerande föräldrar samt för barn med särskilda behov av stöd och stimulans så att efterfrågan på sådana platser kan tillgodoses. Avsikten är att denna målsättning för samhällets barnomsorg, innefattande även fritidsverksamhet för barn i skolåldern, successivt skall uppnås i alla kommuner inom en tioårsperiod räknat från beslutet om utbyggnadsprogrammet.

En särskild arbetsgrupp, planeringsgruppen för barnomsorg, med representanter för bl. a. socialdepartementet, socialstyrelsen, kommunförbundet och LO har i uppdrag att på grundval av de praktiska erfarenheterna förbättra det underlag som behövs för kommunernas utbyggnadsplanering och beräkningar av platsbehovet inom barnomsorgen vid den fortlöpande uppföljningen av barnomsorgsplanerna. Planeringsgruppen har vidare fått i uppdrag att undersöka huruvida kommunerna uppfyller det riktmärke som satts upp om 80 % täckning av behovet under femårsperioden. Resultatet av undersökningen har nyligen presenterats.

Riksdagen fattade våren 1976 beslut om ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen. Driftbidraget till daghemmen höjdes fr. o. m. år 1977 till 14 000 kr. per plats som tillkommit i nytillskott efter den 1 januari 1976. För då befintliga platser i daghem utgår driftbidrag för år 1978 med 12 000 kr. och fr. o. m. år 1979 med 14 000 kr. Driftbidragen till fritidshem höjdes fr. o. m. år 1977 till 7 000 kr. per plats som tillkommit i nytillskott efter den 1 januari 1976. För då befintliga platser i fritidshem utgår driftbidrag för år 1978 med 6 000 kr. och fr. o. m. år 1979 med 7 000 kr. I bidragsbeloppen är beaktade kapitaltjänstkostnader. Likaså har hänsyn tagits till behovet av extra insatser för barn med behov av särskilda stödåtgärder.

För familjedaghemmen infördes fr. o. m. år 1977 ett grundbelopp som utgår utöver statsbidraget med 35 % av kommunernas bruttokostnader för verksamheten. Grundbeloppet utgår för barn i förskoleåldern med 1 500 kr. per barn år 1978 och med 2 500 kr. fr. o. m. år 1979. För barn i skolåldern utgår grundbeloppet med hälften av det belopp som nämts för förskolebarn.

Bidragen är värdebeständiga genom anknytning till löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst. Reglering av bidragsbeloppen sker första gången i april år 1978 med ledning av då kända uppgifter för år 1977.

Det statliga stödet till kommunernas barnomsorg kan för nästa budgetår beräknas till sammanlagt 2 625 milj. kr. vilket jämfört med innevarande

budgetår innebär en anslagsökning med 770 milj. kr. Härtill kommer medel som utgår i form av statliga bostadslån till förskolor och fritidshem från bostadshuvudtiteln.

Statsbidragssystemet skall enligt riksdagens tidigare beslut finansieras genom en social avgift från arbetsgivare. Den är för år 1978 fastställd till 1,3 % av det löneunderlag som gäller för de allmänna socialförsäkringsavgifterna. Avgiften föreslås för år 1979 höjd till 1,6 %.

Fr. o. m. den 1 juli 1977 utgår ett särskilt statsbidrag till kommunerna för hemspråksträning för invandrarbarn. Bidraget utgår för sexåringar som deltar i hemspråksträning som anordnas av kommunen. För varje barn som deltar i grupp där hemspråksträning bedrivs minst fyra timmar per vecka utgår bidrag med 1 900 kr. per år. Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till 10 milj. kr.

Socialstyrelsen bedriver omfattande utvecklings- och försöksverksamhet inom förskoleområdet i anslutning till de reformer som beslutats under senare år. Försöksverksamheten avser bl. a. utformningen av verksamheten inom den allmänna förskolan och daghemmen, uppsökande verksamhet bland barn i förskoleåldern samt åtgärder för barn med särskilda behov av stöd och stimulans. Häri ingår bl. a. försök med mångsidigt användbara lokaler för förskolor och fritidshem som sker i samverkan med byggforskningsrådet. Vidare görs försök med lekterapi för barn på sjukhus och med s. k. öppna förskolor. En omfattande försöksverksamhet har också bedrivits när det gäller fritidsaktiviteter för barn i åldern 7–12 år. Bl. a. pågår försök med s. k. utvidgade fritidshem i några kommuner på grundval av barnstugeutredningens förslag.

Dessa försöksprojekt stöds genom bidrag från allmänna arvsfonden. Sålunda har arvsfonden till olika försök med fritidsaktiviteter för 7–12 år hittills anvisat ca 17 milj. kr. Vidare har ca 13 milj. kr. anvisats till försök med sommargårds- och lägerverksamhet samt annan ferieverksamhet m. m.

Medel från arvsfonden har även beviljats för försök med och kartläggning av behovet av barnomsorg under obekväm arbetstid i några kommuner. I anslutning till dessa verksamheter har uppdrag givits till vissa länsstyrelser att kartlägga förutsättningarna för en anpassning av småbarnsföräldrarnas arbetstider till barnens behov. Resultaten av kartläggningen skall redovisas före utgången av år 1978.

Vidare bedriver skolöverstyrelsen inom ramen för det pedagogiska utvecklingsarbetet projekt som bl. a. rör anknytningen mellan förskola och grundskola.

En särskild utredning, barnomsorgsgruppen, har i uppdrag att göra en övergripande utredning rörande föräldrautbildning. I ett betänkande (SOU 1975:87) presenterade barnomsorgsgruppen vissa principiella förslag beträffande föräldrautbildning. Betänkandet har remissbehandlats och remissvaren ligger till grund för utredningens fortsatta arbete. Ett nytt betänkande

rörande föräldrautbildning i anslutning till barnets födelse kommer att lämnas i början av år 1978. Härvid kommer förslag att lämnas om föräldrautbildningens organisation och innehåll vid mödra- och barnavårdscentralerna och inom förlossningsvården. Barnomsorgsgruppen fortsätter sitt arbete vad beträffar föräldrautbildning för föräldrar med barn i förskole- och skolåldern. I samband med utredningsarbetet bedrivs försöksverksamheter. Genom försöksverksamheten provas i kommuner och landsting i praktisk verksamhet förutsättningarna för den av barnomsorgsgruppen föreslagna föräldrautbildningens innehåll, utformning och organisation. Försöksverksamheten stöds genom bidrag från allmänna arvsfonden och bedrivs inom mödrahälsovården – BB – barnhälsovården, förskolan och skolan.

Familjestödsutredningen har bl. a. i uppdrag att utreda de små barnens förhållanden inom barnomsorgen. I anslutning till utredningsarbetet bedrivs i samverkan med socialstyrelsen forsknings- och utvecklingsarbete, bl. a. genom praktiska försöksverksamheter i några kommuner med ekonomiskt stöd från allmänna arvsfonden. Familjestödsutredningen planerar att lämna ett betänkande i dessa frågor under år 1978.

Frågor om ytnormer, personaltäthet, gruppstorlekar och behörighetsnormer för personalen inom barnomsorgen behandlas av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Arbetsgruppens resultat skall diskuteras i en särskild referensgrupp med representanter för bl. a. socialstyrelsen, kommunförbundet och berörda personalorganisationer.

D 1. Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst

1976/77	Utgift	744 181 314
1977/78	Anslag	665 000 000
1978/79	Förslag	855 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till kommunernas kostnader för social hemhjälp samt färdtjänst för handikappade. Bidragsbestämmelserna gäller fr. o. m. den 1 januari 1975.

Statsbidraget till den sociala hemhjälpen utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för hemvårdare, hemsamariter, barnvårdare och därmed jämförlig personal, som har till huvudsaklig uppgift att hjälpa åldringar, handikappade och barnfamiljer som bor i egna bostäder. Samma bidrag utgår också för vissa särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning samt för hemhjälpsledare. Statsbidrag enligt samma grunder utgår även för kommuns kostnader för bidrag till enskild sammanslutning, som bedriver social hemhjälpsverksamhet.

Statsbidraget till färdtjänsten för handikappade utgår med 35 % av kommunernas bruttodriftkostnader för verksamheten, inberäknat kostnaderna för den arbetsledande personalen. Kostnader för resor som sker i

anslutning till den allmänna förskolan, grundskolan eller gymnasieskolan inräknas inte i bidragsunderlaget.

Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1964:427) om statsbidrag till social hemhjälp (ändrad senast 1976:771) och i kungörelsen (1974:840) om statsbidrag till färdtjänst. Statsbidragen till hemhjälp och färdtjänst utbetalas för kalenderår i efterskott. Anslaget för budgetåret 1978/79 avser således bidrag för verksamheten under kalenderåret 1978.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen förutser en fortsatt utbyggnad av hemhjälpsverksamheten inkl. de funktioner som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution och snöröjning. Styrelsen hänvisar härvid bl. a. till att andelen äldre av befolkningen ökar. Även färdtjänsten för handikappade förutses öka. Anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknar styrelsen till 1 257 milj. kr.

Föredraganden

Den sociala omvårdnaden om de äldre och handikappade har byggts ut i snabb takt under senare år. Utbyggnaden har underlättats av de ökade resurser som ställts till förfogande härför från statens sida. Nya regler för statsbidragen till kommunernas sociala hemhjälp infördes den 1 januari 1975. De nya reglerna innebär att statsbidragen beräknas på kommunernas driftkostnader brutto i stället för på nettokostnaderna och att även kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning samt hemhjälpsledare får inräknas i bidragsunderlaget. Vid samma tidpunkt infördes ett nytt särskilt statsbidrag för kommunernas färdtjänst för handikappade. Bidraget utgår med 35 % av kommunernas driftkostnader brutto. Sedan bidraget infördes har en betydande ökning av verksamheten ägt rum. Färdtjänst finns från år 1978 i landets samtliga kommuner. De nya statsbidragsreglerna infördes försöksvis för åren 1975–1977.

Riksrevisionsverket har haft i uppdrag att utvärdera erfarenheterna av det försöksvis införda bidragssystemet. Uppdraget är nu genomfört och verket har överlämnat resultatet därav till regeringen. Verket pekar i utvärderingen bl. a. på den snabba och delvis svårförklarade kostnadsstegringen för färdtjänsten. Det försöksvis gällande bidragssystemet har verket funnit vara i huvudsak enkelt och lätt att administrera men samtidigt kan bidragen enligt verket medföra att alternativa lösningar – bättre anpassade efter lokala behov – förhindras. Statsbidragen till färdtjänsten kan enligt verket exempelvis hindra en handikappanpassning av de allmänna färdmedlen.

1976 års kommunalekonomiska utredning har haft i uppdrag bl. a. att pröva om specialdestinerade statsbidrag helt eller delvis kan upphöra. I sitt i

december 1977 överlämnade betänkande – (SOU 1977:78) Kommunerna, utbyggnad, utjämning, finansiering – anför utredningen som sin mening att det f. n. inte är möjligt att slopa de speciella bidragen till social hemhjälp och färdtjänst. Utredningen betonar emellertid att bidrag som införts av stimulansskäl bör tas upp till prövning med jämna mellanrum, t. ex. vart femte år. Utredningens betänkande remissbehandlas f. n.

Enligt min mening bör det nu tillämpade bidragssystemet gälla ännu en tid, i första hand för år 1978. Ställningstagande till eventuella ändringar av bidragsreglerna får göras i samband med behandlingen av kommunalekonomiska utredningens betänkande, varvid de synpunkter som riksrevisionsverket framfört i sin utvärdering också kan beaktas. Den snabba kostnadsökningen för färdtjänsten som riksrevisionsverket pekat på i sin utvärdering bör enligt min mening närmare undersökas inför ett slutligt ställningstagande till statsbidragsreglernas utformning. Jag har därför för avsikt att ta upp överläggningar med Svenska kommunförbundet i denna fråga.

Tillgänglig statistik visar att omfattningen av hemhjälpsverksamheten inte ökat märkbart under år 1976. Med beaktande av en fortsatt ökning av färdtjänstverksamheten samt ökade lönekostnader beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 855 milj. kr., vilket innebär en anslagsökning med 190 milj. kr. Härav beräknas kostnaderna för statsbidragen till färdtjänsten öka med 55 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 855 000 000 kr.

D 2. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem

1976/77	Utgift	950 148 566
1977/78	Anslag	1 452 000 000
1978/79	Förslag	2 100 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till driften av förskolor och fritidshem. Fr. o. m. den 1 januari 1977 utgår driftbidrag till förskolor och fritidshem enligt ett nytt system. För daghemsplatser som tillkommit i nytillskott efter den 1 januari 1976 uppgår statsbidraget till 14 000 kr. per år och för fritidshemsplatser till hälften av detta belopp. För den 1 januari 1976 redan befintliga platser i daghem utgår bidrag med 12 000 kr. för år 1978 och med 14 000 kr. fr. o. m. år 1979. För befintliga platser i fritidshem utgår bidrag med hälften av nämnda belopp. Beloppen gäller vid 1976 års lönenivå. Bidragsbeloppen är värdebeständiga genom anknytning till löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst. I bidragsbeloppet har beaktats behovet av extra insatser för barn med behov av särskilda stödåtgärder.

Bidrag utgår för platser i avdelning för barn under skolåldern där minst två tredjedelar av antalet platser utnyttjas för barntillsyn minst 5 timmar per barn

och dag samt där avdelningen hålls öppen minst 7 timmar per dag. För tillsyn av barn i skolåldern utgår driftbidrag till avdelning i fritidshem som hålls öppen minst 5 timmar per dag.

Driftbidraget utgår fr. o. m. 1977 för kalenderår och utbetalas i förskott med en fjärdedel av bidragsbeloppet i vardera april, juli och oktober under bidragsåret. Resterande fjärdedel utbetalas i januari påföljande år. Slutavräkning sker i april året efter bidragsåret. Reglering av bidragsbeloppen enligt index sker vid slutbetalning.

Bidragssystemet finansieras genom en socialavgift. Avgiften har för år 1978 fastställts till 1,3 % och beräknas successivt öka till 2,2 % för år 1981.

Bidragsbestämmelserna återfinns i förordningen (1976:396) om statsbidrag till förskolor och fritidshem.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beräknar medelsbehovet till 1 829 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Antalet driftbidragsberättigade platser i daghem har beräknats vara 123 700 resp. 139 000 vid slutet av kalenderåren 1978 och 1979. För fritidshem har antalet platser nämnda år beräknats till 43 000 resp. 49 700.

Socialstyrelsen beräknar kostnaderna för fortbildning av personal inom barnomsorgen till 4 milj. kr. I dessa har inkluderats kostnader för utarbetande av arbetsplan för förskola och fritidshem.

Föredraganden

Den av riksdagen beslutade utbyggnaden av daghem och fritidshem fortgår. Enligt kommunernas senaste planering kommer under åren 1977, 1978 och 1979 att byggas ca 57 000 platser i daghem och ca 25 000 platser i fritidshem. Särskild uppmärksamhet måste dock ägnas de senare åren i utbyggnadsplaneringen. Planeringsgruppen för barnomsorg har därför på regeringens uppdrag analyserat i vad mån kommunernas utbyggnadsplanering motsvarar det riktmärke om 80 % täckning av behovet år 1981 som ingick i den överenskommelse som träffats med kommunerna.

En fortsatt satsning görs beträffande förskolans och fritidshemmens verksamhet. Frågor om personaltäthet, gruppstorlekar, ytnormer samt behörighetsnormer prövas f. n. av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Arbetsgruppens resultat skall diskuteras i en särskild referensgrupp med representanter för bl. a. socialstyrelsen, kommunförbundet och berörda personalorganisationer. Riksdagen har vidare på grundval av propositionerna 1976/77:76 och 89 fattat beslut om ökning och förändringar i utbildningen av förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare.

Som framgår av propositionen 1976/77:76 skall fortbildningen av berörd personal genomföras i samverkan mellan socialstyrelsen, kommunerna och

personalorganisationerna. Socialstyrelsen skall därvid ha planerande och övergripande uppgifter. I dessa uppgifter ingår att tillsammans med kommunförbundet och i samråd med personalorganisationerna utveckla metoder och föreslå innehåll i en lokal allmän fortbildningsverksamhet samt utforma utbildningen av lokala studievägledare. I samarbete med nämnda organ skall vidare socialstyrelsen framställa lämpligt material samt följa upp och utvärdera verksamheten. Jag har för denna verksamhet hos socialstyrelsen beräknat 2 milj. kr. för nästa budgetår.

Statsbidragssystemet för barnomsorgen skall enligt riksdagens beslut finansieras genom en socialavgift från arbetsgivarna. Socialavgiften, som inte omfattar egenföretagarna, är för år 1978 fastställd till 1,3 % av det löneunderlag som gäller för de allmänna socialförsäkringsavgifterna. Med hänsyn till utbyggnaden av barnomsorgen har avgiften beräknats successivt öka till 2,2 % för år 1981. I enlighet härmed bör nu läggas fram förslag till riksdagen om ändring av socialavgiften från 1,3 % till 1,6 % av löneunderlaget fr. o. m. den 1 januari 1979. Detta föranleder ändring i lagen (1976:381) om barnomsorg. Förslag till lagändring bör bifogas protokollet i detta ärende som *bilaga 8:2*.

Med tillämpning av gällande statsbidragsregler beräknar jag det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår till 2 100 milj. kr., vilket innebär en anslagsökning med 648 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1976:381) om barnomsorg,
2. till *Bidrag till driften av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 000 kr.

D 3. Bidrag till hemspråksträning i förskolan

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	8 500 000
1978/79	Förslag	10 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till kostnader för hemspråksträning för invandrarbarn. Statsbidraget utgår fr. o. m. den 1 juli 1977 med 1 900 kr. per år och barn som deltar i hemspråksträning i den allmänna förskolan för sexåringar. Statsbidraget räknas årligen upp med hänsyn till löneutvecklingen. Bidragsbestämmelserna återfinns i förordningen (1977:628) om statsbidrag till hemspråksträning i förskolan.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beräknar medelsbehovet med utgångspunkt i ett beräknat antal sex-åringar med behov av hemspråksträning. Vidare anser styrelsen att bidraget bör byggas ut till att omfatta även fyra- och fem-åringar. Styrelsen föreslår som en första etapp att bidraget för 1978/79 utgår även för femåringar med behov av hemspråksträning.

Socialstyrelsen beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till sammanlagt 17,1 milj. kr. varav 5,7 milj. kr. hänför sig till utvidgningen till femåringarna.

Föredraganden

Statsbidrag till kostnader för hemspråksträning för invandrarbarn infördes fr. o. m. den 1 juli 1977. Någon regelbunden hemspråksträning har tidigare inte bedrivits i förskolan. Enligt barnomsorgslagen har emellertid kommunerna ansvar för att dels alla sex-åringar anvisas plats i förskola och dels att barn, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling anvisas plats i förskola tidigare än det år då barnet fyller sex år. Förskolan har därigenom ett ansvar för bl. a. invandrarbarnens språkliga utveckling. Verksamheten med hemspråksträning befinner sig ännu i ett uppbyggnadsskede med bl. a. brist på hemspråkslärare. Jag är därför inte nu beredd att som socialstyrelsen föreslagit ytterligare vidga statsbidragsgivningen till att omfatta även femåringar.

På grundval av gällande statsbidragsregler och den utbyggnad av verksamheten för sex-åringar som kan förväntas beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 10 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till hemspråksträning i förskolan* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.

D 4. Bidrag till kommunala familjedaghem

1976/77	Utgift	306 998 826
1977/78	Anslag	395 000 000
1978/79	Förslag	515 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till kostnader för kommunala familjedaghem. Statsbidrag utgår med 35 % av kommunens bruttokostnader för lön, sociala förmåner och omkostnadsersättning till dagbarnvårdare. Samma bidrag utgår också för kommunens kostnader för föreskrivna hälsokontroller av dagbarnvårdare och deras familjemedlemmar. Därutöver utgår ett grundbelopp med 1 500 kr. för år 1978 och 2 500 kr. fr. o. m. år 1979 för förskolebarn

som vistas minst sju timmar per dag i familjedaghem. För förskolebarn som vistas mindre än sju timmar per dag i familjedaghem och för skolbarn utgår halvt grundbelopp.

Statsbidraget utgår i efterskott för kalenderår. Anslaget för budgetåret 1978/79 avser alltså bidrag för verksamheten under kalenderåret 1978. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelse (1968:236) om statsbidrag till kommunal familjedaghemsverksamhet (ändrad senast 1976:397).

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beräknar medelsbehovet utifrån kommunernas uppgifter om antalet platser i familjedaghem under prognosperioden.

Medelbruttokostnaden har beräknats till 15 000 kr. per plats och år. För 40 % av förskolebarnen beräknas halvt grundbelopp utgå. Socialstyrelsen beräknar anslagsbehovet för budgetåret 1977/78 till 530 milj. kr.

Föredraganden

På grundval av gällande statsbidragsregler och med beaktande av den utbyggnad av verksamheten som kommunerna planerar beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 515 milj. kr., vilket innebär en ökning med 120 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala familjedaghem* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 515 000 000 kr.

D 5. Bidrag till ferievistelse för barn

1976/77	Utgift	2 971 000
1977/78	Anslag	4 000 000
1978/79	Förslag	4 000 000

Statsbidrag utgår till kommun med 100 kr. för varje barn under 15 år, som av kommun eller genom kommuns förmedling under året beretts vistelse på barnkoloni eller i feriehem under minst tre veckor. För barn som är handikappat eller sjukt utgör bidraget 200 kr. Bidraget utgår för kalenderår i efterskott. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1967:473) om statsbidrag till ferievistelse för barn.

Socialstyrelsen

Under budgetåret 1976/77 utgick bidrag avseende 12 947 barn som vistats på koloni och 15 932 barn som vistats i feriehem. Antalet barn som vistats på koloni eller i feriehem har minskat i förhållande till tidigare år.

Socialstyrelsen pekar på de ökade kostnaderna för barn som bereds ferievistelse. Styrelsen föreslår att bidragen höjs till 300 kr. för barn på koloni eller i feriehem och till 600 kr. för barn som är handikappat eller sjukt. Det sammanlagda anslagsbehovet beräknas därvid till 12 milj. kr.

Föredraganden

Barnstugeutredningen har i betänkandet (SOU 1975:94) Barns sommar bl. a. föreslagit att en upprustningsplan för läger och sommargårdar upprättas. Med anledning härav har regeringen gett socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen samt företrädare för kommuner och organisationer upprätta en upprustningsplan för föreningslivets lägergårdar och för sommargårdarna. Planen har den 30 november 1977 överlämnats till arbetsmarknadsstyrelsen för att ingå i dess objektreserv.

Jag är inte beredd att nu ta ställning till barnstugeutredningens övriga förslag. Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till oförändrat 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ferievistelse för barn* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

D 6. Bidrag till semesterhem m. m.

1976/77	Utgift	1 176 721
1977/78	Anslag	1 800 000
1978/79	Förslag	600 000

Statsbidrag till driften av semesterhem utgår till semesterhemsanordnare med 4 kr. per dag och plats som utnyttjas av personer, som med hänsyn till sina sociala och ekonomiska förhållanden anses behöva hjälp för att få tillfälle till vila och rekreation. Statsbidrag betalas ut av socialstyrelsen i efterskott för kalenderår. Förskott kan utgå med högst tre fjärdedelar av det beräknade bidragsbeloppet för kalenderår.

Statsbidrag utgår även för resor till semesterhem eller resor i samband med annan form av semestervistelse. Socialstyrelsen fördelar de för detta ändamål avsedda medlen mellan semesterhemsnämnderna i landstingsområdena varefter det ankommer på dessa nämnder att bevilja och betala ut resebidragen.

Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1967:472) om statsbidrag till driften av semesterhem m. m. (ändrad senast 1969:782). I regleringsbrev den 9 juni 1977 har socialstyrelsen bemyndigats att av anslaget för budgetåret 1977/78 disponera 1,1 milj. kr. för resebidrag i samband med semestervistelse under år 1978.

Socialstyrelsen

År 1976 söktes statsbidrag för ca 7 450 gäster vid semesterhem. Styrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår – i avvaktan på slutförandet av den pågående allmänna översynen av befintliga statsbidrag – förs upp med oförändrat 1,8 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget har förts upp med oförändrat belopp sedan år 1969. Anslaget utnyttjas allt mindre. Kostnaderna för att administrera bidragen torde inte längre stå i rimlig proportion till bidragens storlek och effekter. Socialstyrelsen har i särskild skrivelse till socialdepartementet föreslagit att statsbidragen till semesterverksamheten slopas. Skrivelsen har överlämnats till 1976 års kommunalekonomiska utredning, som i sitt betänkande (SOU 1977:48) Översyn av de speciella statsbidragen till kommunerna ansluter sig till socialstyrelsens förslag. Utredningen föreslår att medlen för verksamheten i stället överförs till det allmänna skatteutjämningssystemet.

Jag anser att bidragsgivningen kan upphöra utan men för semesterhemsverksamheten. Jag ansluter mig därför till utredningens förslag och föreslår att bidragsgivningen upphör från den 1 januari 1979. För fullföljande av bidragsgivningen till semesterhemsverksamheten under år 1978 beräknar jag ett anslag av 600 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till semesterhem m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kr.

D 7. Bidrag till familjerådgivning m. m.

1976/77	Utgift	982 366
1977/78	Anslag	810 000
1978/79	Förslag	840 000

Landstingskommun eller kommun kan få statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning. Bidrag utgår till kostnaderna för läkares och kurators avlöning och resor i tjänsten. Föreligger särskilda skäl kan bidrag utgå även till familjerådgivning som försöksvis bedrivs av enskild. Bestäm-

melserna finns i kungörelsen (1960:710) om statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning.

Från anslaget utgår också bidrag till S:t Lukasstiftelsen, som är en ekumenisk sammanslutning med uppgift att hjälpa människor, vilkas svårigheter och nedsatta hälsa har sin grund i psykiska konflikt- och svaghetstillstånd.

Socialstyrelsen

Socialutredningen, som haft till uppgift bl. a. att lägga fram förslag rörande familjerådgivningens framtida utformning och organisation, föreslår i sitt slutbetänkande (SOU 1977:40) att familjerådgivningen blir en uppgift för den kommunala socialtjänsten. I avvaktan på att frågan om huvudmannaskapet för verksamheten slutligt behandlas beräknar socialstyrelsen ett oförändrat medelsbehov av 600 000 kr.

Socialstyrelsen föreslår en höjning av bidraget till S:t Lukasstiftelsen från 210 000 kr. till 240 000 kr.

Föredraganden

I avvaktan på ställningstagande till socialutredningens förslag i fråga om familjerådgivningens framtida utformning och organisation beräknar jag statsbidragsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 600 000 kr. Jag förordar vidare att statsbidraget till S:t Lukasstiftelsen höjs från 210 000 kr. till 240 000 kr. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar jag således till 840 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till familjerådgivning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 840 000 kr.

E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.

Utvecklingen under de senaste decennierna inom *sjukvården* kännetecknas av en kraftig utbyggnad av resurserna främst inom den slutna sjukvården. Stora investeringar har gjorts i nya sjukhus och i om- och utbyggnad av befintliga sjukhus. Detta har i sin tur medfört starkt ökade driftkostnader. Samhällets totala kostnader för hälso- och sjukvård ökade under perioden 1966–1976 från knappt 6 miljarder kr. till drygt 20 miljarder kr. En allt större andel av de samlade resurserna har tagits i anspråk för hälso- och sjukvård. Sålunda har denna sektors andel av bruttonationalprodukten ökat från ca 4 % år 1966 till drygt 8 % år 1976. Antalet yrkesverksamma personer inom hälso- och sjukvården har under nämnda period, trots rationaliseringar, ökat från 130 000 till drygt 250 000 .

Utbyggnaden av långtidssjukvård och vård utanför sjukhusen har under tidigare år inte skett i takt med den ökande vårdefterfrågan och allmänheten har därför i stället i ökad omfattning vänt sig till sjukhusens kliniker och polikliniker. Det har ofta lett till organisatoriska svårigheter att utan köproblem och andra irritationsmoment kunna tillgodose den ökande efterfrågan på sjukvård.

Under senare år har det därför framstått som alltmer angeläget att få till stånd en bättre balans mellan sluten och öppen vård samt mellan akutsjukvård och långtidssjukvård. En omfattande utbyggnad av den öppna hälso- och sjukvården pågår. Det är angeläget att denna utbyggnad fortsätter i den takt det ekonomiska utrymmet medger. Målet bör vara att allmänhetens krav på närhetsservice och kontinuitet i hälso- och sjukvården så långt som möjligt tillgodoses. Dessa frågor har tagits upp i regeringsförklaringen i oktober 1976.

En viktig utgångspunkt för det sjukvårdspolitiska reformarbetet utgör härvid socialstyrelsens principprogram Hälso- och sjukvård inför 80-talet. Programmet utgår från en helhetssyn på patientens behov av personlig omvårdnad och kvalificerad medicinsk vård och behandling. Programmets viktigaste grundsats är utveckling och utbyggnad av den decentraliserade distriktsvården.

År 1976 fanns sammanlagt 680 vårdcentraler och läkarstationer. Enligt landstingens planer kommer under perioden 1976–1982 att byggas 120 nya vårdcentraler som delvis skall ersätta äldre enläkarmottagningar. Detta innebär en väsentlig ökning av resurserna inom distriktsvården. Antalet läkarbesök beräknas öka med ca 4 miljoner under nämnda period.

Befolkningsutvecklingen visar på ett starkt ökande antal personer i åldrarna 70 år och däröver. Samtidigt sker en förskjutning inom denna åldersgrupp mot en ökad andel personer i hög ålder, vilka erfarenhetsmässigt har stort behov av sjukvård. För att tillgodose de äldres sjukvårdsbehov krävs betydande samhällsinsatser. Inom den offentliga somatiska långtidssjukvår-

den fanns år 1976 ca 40 000 vårdplatser. Enligt sjukvårdshuvudmännens planer beräknas platsantalet år 1982 bli ca 54 000. I socialstyrelsens principprogram Hälso- och sjukvård inför 80-talet anges vårdplatsbehovet år 1985 till ca 60 000. Det är också angeläget att man prövar olika former av öppen och halvöppen vård för att patienterna skall kunna få bo kvar i sin hemmiljö så länge som möjligt och samtidigt få en god medicinsk vård och den sociala omvårdnad som i övrigt kan behövas. Landstingen får fr. o. m. år 1978 ett ökat stöd till utbyggnad av hemsjukvård. Den utredning (S 1977:05) som tillkallades i mars 1977 för att belysa frågor rörande sjukvården för äldre kommer inom kort att lägga fram sitt betänkande.

Även inom den psykiatriska vården pågår decentraliseringssträvanden, och en förskjutning från slutna till öppna och halvöppna vårdformer är angelägen också inom detta område. År 1968 beräknas ca 500 000 besök ha ägt rum poliklinisk på sjukhus och vid vårdcentraler. Motsvarande siffra för år 1976 är ca 700 000. Enligt landstingens planer beräknas antalet sådana besök i öppen vård komma att öka till ca 900 000 år 1982.

Den genomförda reformeringen av läkarutbildningen och de fastställda läkarfördelningsprogrammen har syftat till en prioritering av den offentliga öppna läkarvården tillsammans med långtidssjukvården och psykiatrin. Dessa åtgärder har tillsammans med den ökade läkarutbildningen inneburit väsentliga förbättringar i läkarsituationen. Under tiden 1973–1977 har antalet läkare i landet ökat från omkring 13 000 till mer än 18 000. Detta innebär att vi nu har ungefär en läkare på 450 invånare. Beräknat utifrån en i stort sett oförändrad utbildningskapacitet kommer antalet läkare att öka till 21 000 år 1980 och till ca 26 000 år 1985.

Sedan tandvårdsförsäkringen genomfördes har efterfrågan på *tandvård* ökat kraftigt och ett större antal personer än tidigare har också fått möjlighet till vård. Vid införandet av försäkringen gavs utbyggnaden av folktandvården prioritet. Som nämnts i inledningen till avsnitt B. har en kommitté nyligen tillkallats för översyn av vissa frågor beträffande tandvårdsförsäkringen och folktandvården.

Behovet av tandvårdspersonal utreds f. n. gemensamt av socialstyrelsen, universitets- och högskoleämbetet och skolöverstyrelsen i samråd med folktandvårdens huvudmän, personalorganisationerna och sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri).

I föregående års budgetproposition framhölls att ett utredningsförslag om tandläkarnas utbildning avseende bl. a. en viss förkortning av tandläkarutbildningen och införande av en ettårig allmäntjänstgöring för tandläkare övervägdes inom social- och utbildningsdepartementen. Universitets- och högskoleämbetet har i oktober 1977 lämnat förslag till utbildningsplan för den nya utbildningen omfattande nio terminer. Avsikten är att ärendet skall kunna beredas så att en reformerad tandläkarutbildning med allmäntjänst-

göring kan införas från den 1 juli 1979. Detta förutsätter dock att godtagbara uppgörelser kan nås med folktandvårdens huvudmän. Samråd har i detta ärende skett med chefen för utbildningsdepartementet.

En fortsatt utbyggnad och effektivisering av den förebyggande tandhälsovården framstår som angelägen. Inom socialstyrelsen utarbetas f. n. anvisningar för s. k. basprofylaktiska riktlinjer för tandhälsovården vad gäller barn och ungdom. Styrelsen räknar även med att under innevarande budgetår kunna utfärda ytterligare förebyggande anvisningar för främst vuxna patienter. I detta sammanhang kan erinras om att regeringen, som ett led i strävandena för en bättre tandhälsa hos befolkningen, i augusti 1977 tillsatt en beredning för vissa frågor om användning av fluor i kariesförebyggande syfte, fluorberedningen (S 1977:13).

Läkemedelskonsumtionen i vårt land är fördelad på ett relativt litet antal preparat, ca 2 600. Informationen till allmänheten och läkarkåren har stor betydelse när det gäller att påverka förskrivning och användning av läkemedel. Socialstyrelsen har därför lagt stor vikt vid läkemedelsinformationen. Information om läkemedel ges även av bl. a. apoteksbolaget och läkemedelsindustrin. En kommitté (S 1977:11) har tillsatts för att se över informationen på läkemedelsområdet och klargöra den samverkan och rollfördelning som är lämplig samt föreslå åtgärder som syftar till en rationell arbetsfördelning mellan dem som i dag svarar för informationen. Vidare har två särskilda utredare tillkallats med uppgift att se över dels läkemedelskontrollens mål, arbetsuppgifter och finansiering (S 1977:18) och dels priskontrollen inom läkemedelsförsörjningens alla led (S 1977:20).

I detta sammanhang bör också nämnas att s. k. naturmedel (naturläkemedel) som inte är avsedda för injektion fr. o. m. den 1 januari 1978 är undantagna från läkemedelskontroll (prop. 1976/77:134, SoU 1976/77:36, rskr 1976/77:316). Detta innebär att naturmedel som enligt betryggande erfarenhet inte medför hälsorisker vid normalt bruk får – utan registrering som läkemedel – marknadsföras med den medicinska argumentering som kan anses sakligt berättigad.

Inom socialdepartementet har i september 1977 tillsatts en arbetsgrupp med uppgift att lägga fram förslag i fråga om anknytning till socialstyrelsen av den omgivningshygieniska avdelningen vid statens naturvårdsverk samt av laboratoriet för klinisk stressforskning vid karolinska institutet. Avsikten är att gruppen skall slutföra sitt arbete i sådan tid att härpå grundade förslag skall kunna redovisas för riksdagen senast i 1979 års budgetproposition.

Den parlamentariskt sammansatta hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04) skall med utgångspunkt i en övergripande målsättning för hälso- och sjukvårdspolitiken utarbeta en ramlagstiftning för hälso- och sjukvården i dess helhet, inkl. förebyggande åtgärder. Därvid skall undanröjas sådan detaljreglering i lagstiftningen som inte längre behövs. Avsikten är att utredningen skall lämna sitt huvudbetänkande under år 1978.

Här kan vidare nämnas att utredning pågår angående regionsjukvårdens innehåll och verksamhetsformer, regionindelningen samt frågan om samverkan inom och mellan sjukvårdsregionerna m. m. (S 1974:07). En annan utredning, medicinalansvarskommittén (S 1974:02), ser över den nuvarande ansvarsnämndens verksamhet och reglerna för samhällets tillsyn över personalen inom hälso- och sjukvården. Den skall även överväga åtgärder för att stärka patienternas rättssäkerhet och integritet. Under året har tillsatts en utredning (S 1977:02) om sjukvårdens inre organisation, dvs. arbetsorganisation, personalstruktur m. m. liksom en utredning (S 1977:08) om kontinuitet i kontakterna mellan patient och läkare. En särskild utredning (S 1974:09) har i uppdrag att allsidigt belysa de viktiga frågor av olika slag som är förbundna med sjukvården i livets slutskede. Den grundläggande utgångspunkten är därvid att varje patient skall ges den behandling som hans tillstånd fordrar och som överensstämmer med vetenskap och beprövad erfarenhet. Avsikten är att flertalet av dessa utredningar skall slutföra sitt arbete under år 1978.

Socialstyrelsens arbete med att studera olika former för samspel och samverkan mellan hälso-, sjuk- och socialvård kommer att fortsätta bl. a. i samverkan med kommunförbunden och Spri. Erfarenheterna från pågående försöksverksamhet i Dalby, Tierp, Vilhelmina och Norrbotten kommer att sammanställas och läggas till grund för regional och lokal samverkan.

Sedan socialstyrelsen inrättades den 1 januari 1968 har samhällsutvecklingen i många hänseenden ändrat förutsättningarna för styrelsens verksamhet. Genom beslut den 28 juni 1974 uppdrog därför Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att se över styrelsens arbetsuppgifter och organisation. Därvid skulle också beaktas möjligheterna att decentralisera uppgifter till regionala statliga organ samt till landsting och primärkommuner. Utredningen, som är en intern verksutredning under medverkan av bl. a. statskontoret, skall inom kort lämna en slutrapport över utredningsuppdraget till socialdepartementet. Styrelsens framtida arbetsuppgifter och organisation kommer även i betydande grad att påverkas av statsmakternas ställningstaganden till bl. a. socialutredningens betänkande och det förslag som under år 1978 beräknas föreligga från hälso- och sjukvårdsutredningen. Dessa utredningar behandlar var sin del av styrelsens båda ansvarsområden och tar bl. a. upp ansvarsfördelningen mellan staten och vårdhuvudmännen, dvs. landsting och kommuner. Socialutredningens betänkande remissbehandlas f. n. fram till den 1 februari 1978. Vidare kan överväganden i anslutning till förslag från bl. a. 1976 års kommunalekonomiska utredning (Fi 1976:06) komma att påverka socialstyrelsens verksamhet. Vissa huvudmannaskapsfrågor, som berör styrelsen, kommer inom kort att prövas särskilt inom regeringskansliet. Även dessa överväganden kan komma att påverka styrelsens framtida verksamhet.

Förslagen från nämnda utredningar kommer att utgöra en del av underlaget för regeringens ställningstagande till styrelsens arbetsuppgifter och organisation. Det är inte möjligt att nu ange i vilken form den fortsatta beredningen av denna fråga kommer att ske.

Under den tid som den interna verksutredningen pågått har styrelsen successivt redovisat förslag om delegering och förenklad handläggning av vissa ärenden. En del av dessa förslag har genomförts internt av styrelsen. För att inte denna rationaliseringsverksamhet skall avstanna i och med att verksutredningens arbete avslutas – och för att inom ramen för de medel som beräknas i det följande skapa ökat utrymme för insatser inom de mest angelägna områdena – är avsikten att regeringen inom kort skall uppdra åt socialstyrelsen att snarast redovisa underlag för omprioriteringar av styrelsens insatser på olika områden. Mot bakgrund härav skall styrelsen, bl. a. när vakanser uppkommer, pröva var behovet av personal är störst. Uppdraget avses omfatta en motsvarande prövning av verksamheten inom styrelsens regionala organisation, länsläkarorganisationen samt socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder.

Centrala och regionala myndigheter m. m.

E 1. Socialstyrelsen

1976/77	Utgift	80 959 772
1977/78	Anslag	79 558 000
1978/79	Förslag	94 898 000

Socialstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör socialvård, hälso- och sjukvård samt läkemedelsförsörjning. Styrelsen utgörs av en generaldirektör och åtta särskilt förordnade ledamöter. Inom verket finns sex avdelningar, en för tandvård, social barna- och ungdomsvård m. m., en för långtidsvård, åldringsvård m. m., en för hälsovård, akutsjukvård, nykterhetsvård m. m., en planerings- och beredskapsavdelning, en administrativ avdelning samt en läkemedelsavdelning. Avdelningarna är i sin tur uppdelade på totalt 21 byråer. Läkemedelsavdelningen bekostas från anslaget E 11. Statlig läkemedelskontroll.

	1977/78[1]	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	262	+ 66 1/2	+ 11 1/2
Övrig personal	238 1/2	+ 46	+ 9
	500 1/2	**+ 112 1/2**	**+ 20 1/2**

	1977/78[1]	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Lönekostnader	57 122 000	+ 23 473 000	+ 7 589 000
Sjukvård	200 000	+ 40 000	+ 21 000
Reseersättningar	1 563 000	+ 1 396 000	+ 258 000
därav utomnordiska resor	(180 000)	(+ 27 000)	(+ 18 000)
Traktamenten åt vissa befattningshavare inom socialstyrelsen	115 000	+ 12 000	+ 12 000
Lokalkostnader	7 463 000	+ 4 278 000	+ 4 208 000
Expenser			
a) expenser för eget behov	2 304 000	+ 1 865 000	+ 338 000
b) expenser för annat än eget behov	341 000	+ 34 000	–
c) kostnader för flyttning av verket	–	+ 75 000	+ 75 000
Kostnader för redovisningscentral	1 044 000	+ 104 000	+ 104 000
Bidrag till kontorsdrift m. m. i kvarteret Garnisonen	3 625 000	+ 515 000	+ 515 000
Databearbetning	1 694 000	+ 774 000	+ 354 000
Informationsverksamhet m. m.	2 529 000	+ 3 883 000	+ 359 000
Undersöknings- och informationsverksamhet rörande lekmaterial m. m.	1 214 000	+ 1 817 000	+ 237 000
därav engångsutgifter	(100 000)	(+ 616 000)	(–)
Reglering av trafikskador	20 000	–	–
Anlagsprövning av vårdpersonal	30 000	–	– 30 000
Kurser m. m.	102 000	+ 725 000	+ 10 000
Kostnader för patientförsäkring	82 000	–	–
Kostnader för skyddskommitté	–	+ 123 000	–
Jämställdhetsarbete	–	+ 1 160 000	–
Utbildning m. m. inför ny socialtjänstlagstiftning	–	–	+ 2 000 000
Ej disponerat belopp	660 000	–	– 660 000
Summa utgifter	80 108 000	+ 40 274 000	+ 15 390 000
Inkomster			
Försäljning av publikationer	550 000	+ 50 000	+ 50 000
Nettoutgift	**79 558 000**	**+ 40 224 000**	**+ 15 340 000**

[1] Exkl. läkemedelsavdelningen.

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning 13 620 000 kr.

2. 0-alternativet skulle medföra reducering över hela verket. Arbetsuppgifter skulle i vissa fall få helt åsidosättas och i en del fall få flyttas över till andra myndigheter.

3. Styrelsen föreslår att sammanlagt 21 1/2 tjänster jämte expertismedel förs över från sakanslag inom styrelsens verksamhetsområde till styrelsens löneanslag. (+ 3 726 000 kr.)

4. Styrelsen begär ökade medel till ansvarsnämnden m. m. och nämnden för internationella adoptionsfrågor (NIA) samt medel till viss verksamhet för underförvaltningarna.(+ 3 416 000 kr.)

5. För riksskatteverkets alkoholbyrå, vilken överförts till socialstyrelsen, samt för nämnden för alkoholfrågor begärs 4 382 000 kr.

6. Byrån för social barna- och ungdomsvård behöver en tjänst för allmänt förebyggande barn- och ungdomsvårdsfrågor, två tjänster för att kunna tillgodose de krav på information och rådgivning som utbyggnaden av dag- och fritidshem medför samt en tjänst för handläggning av frågor som rör barn med särskilda behov. Vidare behöver hälsovårds- och medicinalbyrån en deltidsföredragande läkare för samordning av läkarinsatserna inom social barnavård, barnhälsovård samt öppen och sluten medicinsk och barnpsykiatrisk vård. (+ 641 000 kr.)

7. För inspektionsverksamhet samt för ärenden rörande sjuksköterskors och annan sjukvårdspersonals tjänstgöring i sluten somatisk akutsjukvård och öppen specialistvård m. m. behöver sjukhusbyrån en halvtidstjänst för en legitimerad sjuksköterska. Vidare behövs en tjänst för utredningsverksamhet. För löpande arbetsuppgifter m. m. behöver byrån för psykiatrisk sjukvård förstärkas med en byrådirektörstjänst och en tjänst för psykolog. (+ 509 000 kr.)

8. Långtidssjukvårdsbyrån behöver två tjänster för intensifierad tillsynsverksamhet och ökad kursverksamhet. Byrån för omsorger om utvecklingsstörda behöver en tjänst för bl. a. övergripande inspektioner och utveckling av dagcenterverksamheten. Vidare behöver socialvårdsbyrån två tjänster för insatser i samband med äldreomsorgen. (+ 750 000 kr.)

9. Statistikbyrån behöver förstärkning med en medicinsk föredragande (deltid) för uppgifter i anslutning till verksamheten inom styrelsens referensgrupp för missbildningsfrågor och en tjänst för byrådirektör för verksamheten vid byråns sektion för hälsostatistik. Vidare behöver byrån tillföras en systemteoretisk expert. (+ 404 000 kr.)

10. Lagbyrån behöver en tjänst för handläggning av kvalificerade juridiska frågor. På grund av ökade arbetsuppgifter inom personaladministrationens område behöver personalbyrån tillföras två tjänster, samt en tjänst för ärenden rörande personalutbildning. Ekonomibyrån behöver en tjänst för dels fortbildning av tidigare anställd personal dels grundläggande utbildning av nyanställd personal i system S. (+ 708 000 kr.)

11. Byrån för information och internationellt samarbete behöver en tjänst för styrelsens publikationsverksamhet. För styrelsen i sin helhet föreslås en förstärkning med åtta biträdestjänster. (+ 845 000 kr.)

12. För ökad informationsverksamhet, utbildning av egen personal, jämställdhetsarbete m. m. begärs uppräkning av medelstilldelningen för ändamålen. Vidare föreslår styrelsen att en ny anslagspost för kostnader för skyddskommittén tillförs anslaget. (+ 5 474 000 kr.)

Föredraganden

Som anförts i inledningen till detta avsnitt kommer förslagen från vissa av de där redovisade utredningarna att utgöra en del av underlaget för regeringens ställningstagande till socialstyrelsens arbetsuppgifter och organisation. I avvaktan härpå är jag inte beredd att föreslå någon personalförstärkning vid styrelsen.

Genom beslut vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:108, SkU 1976/77:40, rskr 1976/77:231) skall socialstyrelsen fr. o. m. den 1 januari 1978 centralt ansvara för samhällets alkoholpolitik. Till styrelsen knyts en nämnd för alkoholfrågor med bred förankring i samhällslivet. Vidare överförs riksskatteverkets hittillsvarande uppgifter på alkoholområdet till socialstyrelsen. Härigenom tillförs socialstyrelsen bl. a. en tjänst för byråchef, sju tjänster för handläggare och åtta biträdestjänster. För de nya arbetsuppgifter som därutöver tillförs styrelsen får styrelsen förstärkning med fyra tjänster för handläggare (varav en halvtidtjänst) samt en biträdestjänst. Jag beräknar i det följande medel för de nya verksamheter som genom nämnda riksdagsbeslut tillförts socialstyrelsen.

Socialutskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande 1977/78:2 med anledning av en motion om sambandet mellan miljöfaktorer och cancer bl. a. framhållit vikten av att resurserna vid socialstyrelsens cancerregister förstärks med hänsyn till de möjligheter cancerregistret erbjuder som utgångspunkt för studier av cancersjukdomarnas förekomst i olika miljöer. Jag beräknar medel för viss förstärkning av styrelsens dataverksamhet.

Inom socialdepartementet har den 6 september 1977 tillsatts en särskild arbetsgrupp med uppgift att se över frågor som rör internationella adoptioner. Med hänsyn härtill har någon förstärkning av resurserna utöver pris- och löneomräkning för nämnden för internationella adoptionsfrågor (NIA) och förbundet – tidigare föreningen – Adoptionscentrum (AC) ej beräknats.

Anslagsposten Anlagsprövning av vårdpersonal bör utgå fr. o. m. budgetåret 1978/79 då dessa prövningar har upphört.

Jag har vidare beräknat medel för centrala insatser och utbildning av studievägledare m. m. i samband med en ny sociallagstiftning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 94 898 000 kr.

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att till *Socialstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 94 898 000 kr.

E 2. Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader

1976/77	Utgift	376 380
1977/78	Anslag	492 000
1978/79	Förslag	540 000

Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader har huvudsakligen till uppgift att pröva byggnadsritningar för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader. Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri) lämnar därvid biträde med den byggnadstekniska granskningen m. m. Ledamöter av nämnden är en ordförande och sju andra ledamöter, som regeringen utser särskilt, samt nämndens verkställande tjänsteman, tillika chef för Spris byggnadsavdelning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	–	–
Övrig personal	2	–	–
	4	**–**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	427 000	+ 62 000	+ 48 000
Reseersättningar	9 000	–	–
Lokalkostnader	37 000	+ 4 000	+ 4 000
Expenser	15 000	–	–
Ej disponerat belopp	4 000	–	– 4 000
	492 000	**+ 66 000**	**+ 48 000**

Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader

1. Pris- och löneomräkning 66 000 kr.

2. 0-alternativet skulle bl. a. innebära att enbart direkt berörda ledamöter kallas till arbetsutskottets sammanträden samt att nämndens årliga resa för uppföljningsstudier vid någon av de sjukvårdsanläggningar som nämnden prövat får utgå.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 540 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 540 000 kr.

E 3. Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut

1976/77	Utgift	8 200 000
1977/78	Anslag	8 550 000
1978/79	Förslag	9 450 000

Från anslaget utgår bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri). Institutet har till uppgift att främja, samordna och medverka i huvudmännens planerings- och rationaliseringsverksamhet inom hälso- och sjukvården samt socialvården. Huvudmän för institutet är t. o. m. utgången av år 1977 staten och en särskild stiftelse, i vilken ingår Landstingsförbundet och de två landstingsfria kommunerna Göteborg och Malmö (prop. 1967:68, SU 1967:105, rskr 1967:251). Fr. o. m. år 1978 inträder Landstingsförbundet som avtalspart i stiftelsens ställe.

Enligt avtal mellan staten och Landstingsförbundet skall staten under åren 1978–1980 bidra till institutets kostnader med 8,7 resp. 9,7 och 11,5 milj. kr. per år. Bidragen skall utbetals kvartalsvis i förskott.

Föredraganden

Enligt det avtal som gäller fr. o. m. den 1 januari 1978 skall staten och Landstingsförbundet, som inträder i stället för Stiftelsen för sjukvårdens och socialvårdens planering och rationalisering, svara för driften av Spri. Med utgångspunkt i att institutets verksamhet under åren 1978–1980 totalt kostar 99,6 milj. kr. skall staten under åren 1978–1980 svara för bidrag med 8,7 resp. 9,7 och 11,5 milj. kr. per år. För budgetåret 1978/79 bör anvisas 9,45 milj. kr. för statens bidrag till institutets verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 9 450 000 kr.

E 4. Länsläkarväsendet

1976/77	Utgift	11 022 923
1977/78	Anslag	14 287 000
1978/79	Förslag	14 495 000

Länsläkarorganisationen, som är underställd socialstyrelsen, har till huvudsaklig uppgift att som rådgivande och inspekterande organ främja den allmänna hälsovårdens utveckling. Vidare skall organisationen följa planeringen av den allmänna sjukvården och ha uppsikt över den öppna

sjukvården samt tillsyn över vissa inrättningar och över personer, som yrkesmässigt utövar hälso- och sjukvårdande verksamhet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Länsläkare	25	–	–
Bitr. länsläkare	15	–	–
Länshälsovårdskonsulenter	24	+ 4 1/2	–
	64	**+ 4 1/2**	–
Anslag			
Lönekostnader	12 570 000	+ 2 242 000	+ 117 000
Sjukvård	14 000	+ 1 000	–
Reseersättningar	760 000	+ 131 000	+ 76 000
Lokalkostnader	740 000	+ 135 000	+ 135 000
Ersättning för kemiska analyser m. m.	12 000	+ 6 000	+ 1 000
Expenser	11 000	+ 13 000	+ 1 000
Apparat- och instrument-utrustning	53 000	+ 5 000	+ 5 000
Ej disponerat belopp	127 000	–	– 127 000
	14 287 000	**+ 2 533 000**	**+ 208 000**

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 886 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en reducering med tre biträdande länsläkare och att mindre tid kunde ägnas åt uppgifterna inom de olika programmen.

3. För att förbättra möjligheterna för länsläkarorganisationen att bedriva sin verksamhet behövs 4 1/2 tjänster för länshälsovårdskonsulenter, varav en deltidsarbetande länshälsovårdskonsulent för verksamheten på Gotland (+ 574 000 kr.).

Föredraganden

För budgetåret 1976/77 uppgick belastningen för lönekostnader till ca 9 603 000 kr. mot beräknade 12 218 000 kr., vilket beror på vakanser inom länsläkarorganisationen. Jag räknar med att vissa vakanser kommer att finnas även under nästa budgetår. Jag erinrar vidare om vad som har anförts i inledningen till detta avsnitt med avseende på länsläkarväsendet. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 14 495 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsläkarväsendet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 14 495 000 kr.

E 5. Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder

1976/77	Utgift	12 378 960
1977/78	Anslag	14 239 000
1978/79	Förslag	15 593 000

Socialvårdskonsulenterna, som är underställda socialstyrelsen, är 18 till antalet och har ett verksamhetsområde som omfattar ett län, i ett fall två län. I konsulenternas arbetsuppgifter ingår bl. a. att biträda länsstyrelserna i frågor om socialhjälp och barnavård samt socialstyrelsen med viss tillsynsverksamhet. Vidare skall de bistå de sociala centralnämnderna m. fl. med råd och upplysningar.

Länsnykterhetsnämnderna har i likhet med de kommunala nykterhetsnämnderna/sociala centralnämnderna till uppgift att övervaka nykterhetstillståndet och vidta åtgärder för att förbättra detta. Länsnykterhetsnämnderna verkar för en enhetlig tillämpning av bestämmelserna på området och skall i övrigt vägleda och bistå de kommunala nämnderna.

Socialvårdskonsulenternas och länsnykterhetsnämndernas verksamhet är samordnad i flertalet län.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Konsulenter och assistenter	67	+ 6	–
Övrig personal	52	–	–
	119	**+ 6**	**–**
Anslag			
Löneko stnader	11 900 000	+ 1 738 000	+ 1 240 000
Sjukvård	18 000	+ 5 000	+ 2 000
Reseersättningar	716 000	+ 179 000	–
Lokalkostnader	1 004 000	+ 230 000	+ 226 000
Expenser	469 000	+ 63 000	+ 18 000
Ej disponerat belopp	132 000	–	– 132 000
	14 239 000	**+ 2 215 000**	**+ 1 354 000**

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 223 000 kr.

2. 0-alternativet innebär att organisationen skulle minskas med 5,5 tjänster.

3. Ytterligare skrivpersonal behövs hos konsulenterna (+ 100 000 kr.).

4. För att minska arbetsbördan för de socialvårdskonsulenter vars verksamhetsområde omfattar två län samt för att tillgodose behovet av en konsulent i varje län behövs ytterligare sex konsulenter (+ 744 000 kr.).

Föredraganden

Sedan den 1 mars 1977 är den verksamhet som bedrivs av socialvårdskonsulenterna, länsnykterhetsnämnderna och länsstyrelsernas barnavårdskonsulenter samordnad i alla län utom två (Stockholms och Uppsala län). Det ankommer på regeringen att pröva frågan om en samordning av konsulentverksamheten även i dessa län. Utgångspunkten är därvid att samordningen sker inom ramen för befintlig organisation. Jag erinrar vidare om vad som har anförts i inledningen till detta avsnitt med avseende på denna verksamhet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslagsbehovet till 15 593 000 kr. Jag har därvid räknat med minskat medelsbehov bl. a. för vikarier.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 15 593 000 kr.

Vissa laboratorier m. m.

E 6–10. Statens bakteriologiska laboratorium

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) är i samverkan med socialstyrelsen landets centrala organ för epidemiologiskt befolkningsskydd. Dess dominerande uppgift består i att förebygga infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. Laboratoriet utför diagnostik, framställer bakteriologiska preparat och utövar epidemiologisk övervakning. En speciell gren av verksamheten är upprätthållandet av civil och militär beredskap mot epidemier.

SBL leds av en styrelse och under denna av en föreståndare. Laboratoriet är organiserat på åtta avdelningar, nämligen bakteriologiska avdelningen, virologiska avdelningen, immunologiska avdelningen, produktionsavdelningen, epidemiologiska avdelningen, kemiska avdelningen, tekniska avdelningen och ekonomiavdelningen. En självständig parasitologisk sektion är direkt underställd föreståndaren.

Den 1 juli 1977 fanns vid SBL 626 1/2 tjänster, varav sju professorer, 17 laboratorer, 38 förste laboratorieläkare, laboratorieläkare, förste mikrobiologer resp. mikrobiologer, chefsmikrobiolog och driftchef, två veterinärer samt 42 forskningsingenjörer, förste avdelningsingenjörer, ingenjörer resp. laboratorieingenjörer, skyddsingenjör och biträdande ingenjör. Till den administrativa personalen hör bl. a. en ekonomidirektör, nio avdelningsdirektörer och byrådirektörer.

Program

SBL har sedan budgetåret 1970/71 tillämpat programbudgetering. Följande programindelning gäller.

1. Programmet *Diagnostiska undersökningar* omfattar diagnostiska undersökningar av prov från människa samt från läkemedel, livsmedel, vatten eller annat material. I programmet ingår även forsknings- och utvecklingsarbete för att utveckla och rationalisera metoder för diagnostiska undersökningar.

2. Programmet *Preparatförsörjning* innefattar tillhandahållande av bakteriologiska preparat (vacciner, immunglobuliner m. fl.) och vissa hjälpprodukter för laboratoriearbete genom egen produktion eller inköp från annan tillverkare. Här ingår även leveranser till civila och militära beredskapslager. Programmet innefattar även forsknings- och utvecklingsarbete för produktutveckling och rationellare framställningsmetoder.

3. Programmet *Centrallaboratorieuppgifter* omfattar funktioner för bekämpning av och beredskap mot infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. I uppgifterna ingår verifikation av epidemiologiskt viktiga diagnoser som smittkoppor, kolera m. fl.; fagtypningar för att spåra smittkällor; introduktion, standardisering och utprovning av nya metoder; framställning och standardisering av laboratoriereagens; konferenser för att främja enhetlighet i teknik och tolkning av diagnostiska undersökningar och för avancerad fortbildning. Programmet omfattar även vattenundersökningar och utbildning av behöriga vattenundersökare, sterilitetsundersökningar av medicinska engångsartiklar, internationell referensverksamhet samt resurser för bekämpning av sjukhusinfektioner.

4. Programmet *Försvarsmedicinsk verksamhet* omfattar utveckling av diagnostiska undersökningar resp. tillverkning av vacciner av betydelse för totalförsvaret.

5. Programmet *Epidemiologisk verksamhet* omfattar bevakning av epidemiläget i Sverige och utomlands, informations- och rådgivningsverksamhet av olika slag (inkl. undervisning), epidemiologiskt fältarbete vid utbrutna epidemier, utprövning av nya vacciner samt undersökningar för att följa befolkningens immunitet mot vissa sjukdomar, t. ex. polio.

6. Programmet *Service till utomstående* omfattar service till karolinska institutets institution för virologi vad avser lokalkostnader, substrat, diskgods, djur m. m. Vidare innefattar programmet leverans av värme och varmvatten till statens polisskola i Solna och viss destruktionsverksamhet för externa kunder.

Mål och prioritering

SBL:s verksamhet inriktas på att förebygga och bekämpa infektionssjukdomar, speciellt epidemiska, och att på riksplanet upprätthålla viss civil och militär beredskap för detta ändamål. För SBL:s uppdragsverksamhet gäller i princip att full kostnadstäckning skall uppnås för verksamheten i dess helhet,

även om enskilda sektorer kan uppvisa över- eller underskott. Sådana över- eller underskott bör dock vara tillfälliga. Viss verksamhet som sammanhänger med SBL:s ställning som centrallaboratorium finansieras från särskilt anslag.

I sin anslagsframställning anför SBL att programmet Centrallaboratorieuppgifter måste ges högsta prioritet. Centrallaboratorieuppgifterna anges utgöra grunden för SBL:s viktigaste funktion: bekämpning av och beredskap mot infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. Det är också basen för SBL:s funktion som fackinstans till departement och socialstyrelsen i epidemiska och mikrobiologiska frågor.

Forsknings- och utvecklingsarbete inom programmet Diagnostiska undersökningar tar bl. a. sikte på att förbättra diagnostiska metoder för odling och för identifiering av epidemiska sjukdomar. Det syftar också till att öka kunskapen om infektionssjukdomars uppkomst och utveckling. Forsknings- och utvecklingsarbetet omfattar även bl. a. områdena tumörvirologi, hepatit och utveckling av snabba och arbetsbesparande testmetoder samt immunologiska reaktioner vid bindvävssjukdomar (reumatiska sjukdomar m. fl.), lever- och sköldkörtelsjukdomar.

När det gäller programmet Preparatförsörjning syftar forsknings- och utvecklingsverksamheten till kvalitetsförbättring av nuvarande vaccinsortiment men också till att fortlöpande i fältprövningar undersöka egentillverkade samt importerade vacciners effektivitet.

Anslag

Medel för laboratoriets verksamhet anvisas under följande anslag:

Statens bakteriologiska laboratorium:	Uppdragsverksamhet
–"–	: Driftbidrag
–"–	: Centrallaboratorieuppgifter
–"–	: Försvarsmedicinsk verksamhet
–"–	: Utrustning

SBL:s verksamhet berörs vidare av följande anslag för statens insatser inom den sjukdomsförebyggande verksamheten.

E 11. Statlig läkemedelskontroll, anslagsposten kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar

F 1. Allmän hälsokontroll

F 2. Skyddsympningar

F 4. Epidemiberedskap m. m. (Vissa anslagsposter)

H 8. Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m.

Anslaget Uppdragsverksamhet är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 6. Anslaget får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tills vidare tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar SBL en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 9 milj. kr.

E 6. Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Uppdragsverksamheten omfattar tjänster och tillhandahållande av olika preparat till andra statliga myndigheter, enskilda kunder, kommuner och landsting samt en viss export av preparat. För undersökningar och preparat uppbär SBL ersättning enligt taxa som SBL fastställer efter samråd med riksrevisionsverket.

Styrelsen för SBL

Program 1. Diagnostiska undersökningar

Antalet diagnostiska undersökningar uppgick budgetåret 1976/77 till ca 530 000, vilket innebär en viss minskning jämfört med föregående budgetår. Av undersökningarna har den bakteriologiska diagnostiken minskat, bl. a. serologiska undersökningar och salmonella. Däremot har mykologiska undersökningar och gonokockundersökningar ökat.

Antalet virologiska undersökningar har minskat något till följd av att Stockholms läns landsting övertagit serologiska undersökningar vid rubella. Antalet mera komplicerade undersökningar typ virusisoleringar har emellertid ökat kraftigt. Den immunologiska diagnostiken har ökat och främst då den allergologiska rutindiagnostiken.

Utvecklingen vad beträffar antalet begärda diagnostiska undersökningar styrs på längre sikt av dels den vetenskapliga utvecklingen dels gränsdragningen mellan upptagningsområdet för SBL resp. Stockholms läns landstings laboratorier.

Program 2. Preparatförsörjning

Programmet är framför allt inriktat på att förse den svenska förebyggande sjukvården med erforderliga vacciner och immunglobuliner. Under senare år har dock mindre kvantiteter exporterats. Exporten har i huvudsak gått till övriga nordiska länder och till hjälpprojekt i svenska frivilligorganisationers regi.

Utvecklingen framgår av följande sammanställning. Då något entydigt volymbegrepp för de många olika preparaten och produkterna som ingår i programmet saknas har i stället försäljningsvärde (1 000-tal kr.) angivits.

	1974/75 Utfall	1975/76 Utfall	1976/77 Budget	1976/77 Utfall	1977/78 Budget
SBL-tillverkade preparat	17 705	22 531	23 671	26 190	22 800
Inköpta preparat	15 418	17 062	22 100	17 951	32 020
Hjälpprodukter	4 456	5 759	6 880	5 113	5 590
Summa	37 579	45 352	52 651	49 254	60 410[1]

[1] Exkl. beredskapslagrade preparat.

Bland SBL-tillverkade preparat är försäljningen av poliovaccin fortfarande den värdemässigt mest betydelsefulla produkten och intäkterna ökade under 1976/77 med mer än 34 % och uppgick till 11,35 milj. kr. Dessutom har *importerat poliovaccin sålts till ett värde av 1,34 milj. kr.* Den största ökningen procentuellt sett under 1976/77 är dock att hänföra till försäljning av egentillverkat mässlingvaccin, vars försäljningsvärde uppgår till 2,80 milj. kr. Dessutom har importerat vaccin sålts till ett värde av 0,67 milj. kr. En utökning av marknaden för SBL:s preparat är möjlig genom export till utvecklingsländer. WHO:s världshälsoförsamling antog år 1974 en resolution med uppmaning till medlemsländerna att prioritera ympning av barn mot sju olika sjukdomar (difteri, stelkramp, kikhosta, smittkoppor, polio, mässling och tuberkulos). F. n. testas SBL:s trippel- och mässlingvaccin i ett stort fältförsök i Ghana i WHO:s regi.

Bland inköpta preparat är de ekonomiskt mest betydelsefulla grupperna *gammaglobulin och allergipreparat*. Även influensavaccin är ett betydande preparat som dels tillverkas av SBL och dels importeras. Under 1977/78 beräknas försäljningen av egentillverkat poliovaccin minska i storleksordningen 10 milj. kr. till följd av genomförd ombyggnad av tillverkningslokalerna. Motsvarande intäktsökning kommer att uppstå under inköpta preparat till följd av import.

Taxepolitik

För uppdragsverksamheten eftersträvas i princip full kostnadstäckning. Varje tjänst eller produkt behöver dock inte helt bära sin kostnader. Huvudsaken är att kostnadstäckning för verksamheten som helhet uppnås.

SBL:s officiella taxa betraktas som normgivande för debitering av bakteriologiska och virologiska undersökningar vid andra laboratorier inom landet. Bidragskalkylering tillämpas t. ex. vid export av preparat och utförsäljning av restlager. I fråga om diagnostiska undersökningar har SBL möjlighet att medge rabatter eller bonus för större kunder eller för kvantitativt betydelsefulla prov.

Resultatutveckling

Resultatutvecklingen för program 1 och 2 framgår av följande tabell.

	1974/75 Utfall	1975/76 Utfall	1976/77 Budget	1976/77 Utfall	1977/78 SBL Petita	1977/78 Rev. Budget	1978/79 SBL Petita
Program 1							
Intäkter	18 658	22 511	26 272	24 571	32 496	30 840	34 909
Särkostnader	15 057	18 823	21 169	20 625	24 972	25 382	28 613
Täckningsbidrag	3 601	3 688	5 103	3 946	7 524	5 458	6 296
Program 2							
Intäkter	37 579	45 352	52 651	49 254	54 240	62 060	67 331
Särkostnader	22 835	25 773	33 321	32 522	33 177	39 498	40 318
Täckningsbidrag	14 744	19 579	19 330	16 732	21 063	22 562	27 013
Program 3–6							
Täckningsbidrag	3 538	3 293	2 468	3 208	1 931	3 425	6 774
Summa täckningsbidrag	21 883	26 560	26 901	23 886	30 518	31 445	40 083
Samkostnader netto	22 421	24 808	28 603	30 417	33 085	33 850	37 572
Rörelseresultat	− 538	1 752	−1 702	−6 531	−2 567	−2 405	+2 511

Personal

	1975/76	1976/77	1977/78	SBL 1978/79
Laboratoriepersonal	297	303	323	324
Teknisk personal	97	97	99	99
Administrativ personal	49	61	64	64
Ekonomipersonal	139	140	140	140
Summa	**582**	**601**	**626**	**627**

Föredraganden

För SBL:s uppdragsverksamhet gäller i princip att full kostnadstäckning för verksamheten i dess helhet skall uppnås, även om enskilda sektorer kan uppvisa över- eller underskott. Sådana över- eller underskott bör dock vara tillfälliga. I ett längre tidsperspektiv bör varje program bära sina egna kostnader.

SBL redovisar budgetåret 1976/77 ett rörelseresultat som innebär ett underskott med drygt 6,5 milj. kr., jämfört med ett beräknat underskott av ca 1,7 milj. kr. Anledningen till den kraftiga avvikelsen är bl. a. att SBL i sitt bokslut för 1976/77 har vidtagit vissa förändringar av principkaraktär för värdering av inneliggande lager av visst halvfabrikat. Därigenom erhålls en bättre precision vad avser verksamhetens resultat. Vidare har gjorts en

nedskrivning av helfabrikatlagret för vacciner. Som jag nämner under anslaget E 8. uppvisar dessutom programmet centrallaboratorieuppgifter för budgetåret 1976/77 ett underskott med 2,1 milj. kr. Detta underskott har finansierats via uppdragsverksamheten. Likvidmässigt har SBL klarat årets underskott genom att bl. a. se över och förbättra sina faktureringsrutiner, vilket har haft till resultat att utestående kundfordringar har minskat betydligt.

Medan de gjorda principförändringarna i årets bokslut påverkat SBL:s rörelseresultat i negativ riktning har förändringarna däremot påverkat SBL:s resultat efter extra ordinära intäkter och kostnader samt bokslutsdispositioner i positiv riktning. Sålunda redovisar SBL för budgetåret 1976/77 ett totalresultat i form av ett överskott av ca 1,8 milj. kr.

Beträffande utfallet på program 1 diagnostiska undersökningar och program 2 preparatförsörjning kan konstateras att täckningsbidraget på program 1 under 1976/77 ökade med 7 % jämfört med 2 % för 1975/76. Ökningen är helt hänförlig till de immunologiska undersökningarna. När det gäller program 2 har täckningsbidraget under 1976/77 minskat med 14 % jämfört med ökningen under 1975/76 om 33 %. Täckningsbidragets minskning är delvis en följd av utvecklingen på kostnadssidan där särkostnaderna har ökat med 26 % Om oförändrad redovisningsprincip hade tillämpats vid lagervärderingen skulle särkostnaderna ha ökat med 16 %. Av SBL:s bokslut framgår att personalkostnaderna förändrats endast obetydligt medan däremot övriga driftkostnader – främst materialkostnaderna – ökat påtagligt. Jag finner i likhet med SBL denna kostnadsutveckling oroande och jag avser att noga följa SBL:s arbete med att se över verksamheten för att begränsa kostnadsökningarna.

För uppdragsverksamheten bör tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr.

I föregående års budgetproposition anmälde jag att regeringen avsåg att pröva möjligheterna att SBL:s verksamhet i sin helhet skall vara kvar i stockholmsområdet. Jag anmälde vidare att organisationsformen för vissa delar av verksamheten borde övervägas ytterligare före ett ställningstagande i lokaliseringsfrågan och att frågan om eventuell ersättningsetablering i Umeå skulle samtidigt övervägas.

Jag vill här erinra om att regeringen den 18 maj 1977 bemyndigat mig att tillkalla en kommitté (S 1977:09) med uppgift att utreda lämplig organisation för laboratoriets produktionsavdelning och om laboratoriets importmonopol beträffande vissa bakteriologiska preparat skall bibehållas. Samma dag bemyndigades chefen för budgetdepartementet att tillkalla en särskild utredare (B 1977:07) med uppgift att lägga fram förslag till lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 7. Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag

1976/77	Utgift	–	Reservation	501 000
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Anslaget avser att täcka kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete inom programmen 1 och 2 som inte kan täckas genom taxeinkomster.

SBL

SBL, som bedömer möjligheterna att uppnå full kostnadstäckning inom programmen 1 och 2 vara goda under 1978/79, föreslår att ett formellt belopp av 1 000 kr. anvisas under anslaget.

Föredraganden

Jag föreslår att anslaget till driftbidrag tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 8. Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter

1976/77	Utgift	8 821 000
1977/78	Anslag	9 263 000
1978/79	Förslag	12 702 000

Detta anslag finansierar SBL:s centrallaboratorieuppgifter.

SBL

SBL begär att anslaget räknas upp med 4 668 000 kr. till 13 931 000 kr. Av uppräkningen avser 1 668 000 kr. pris- och löneomräkning och 1 300 000 kr. medel till enheten för sjukhusinfektioner. Dessutom begär SBL 1 700 000 kr. för täckande av underskott i centrallaboratorieverksamheten. Underskottet har uppstått på grund av ökade krav utifrån på SBL:s centrallaboratoriefunktioner främst inom det bakteriologiska området och som SBL inte ansett sig kunna avvisa.

Föredraganden

Fr. o. m. den 1 januari 1978 kommer vid SBL att finnas en sektion med uppgift att bekämpa sjukhusinfektioner (prop. 1976/77:116, SfU 1976/77:28,

rskr 1976/77:297). Jag beräknar 1,3 milj. kr. för denna verksamhet under budgetåret 1978/79. Vidare beräknar jag 0,7 milj. kr. för att täcka viss del av underskottet i centrallaboratorieverksamheten. Resterande del av underskottet får tills vidare täckas av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret. Jag avser att nästa år ta ställning till hur resterande del av underskottet skall täckas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 702 000 kr.

E 9. Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet

1976/77	Utgift	2 320 000
1977/78	Anslag	2 430 000
1978/79	Förslag	2 778 000

Detta anslag finansierar programmet Försvarsmedicinsk verksamhet.

SBL begär att anslaget räknas upp med 560 000 kr. för ökade löne- och materialkostnader.

Föredraganden

Jag föreslår att anslaget tas upp med 2 778 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 778 000 kr.

E 10. Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning

1976/77	Utgift	1 691 426	Reservation	1 446 698
1977/78	Anslag	1 500 000		
1978/79	Förslag	1 485 000		

SBL:s anskaffning av utrustning finansieras dels genom utnyttjande av ett särskilt reservationsanslag för anskaffning av utrustningsobjekt, vars värde överstiger 10 000 kr., dels genom anlitande av resp. programanslag för utrustningsobjekt, vars värde inte uppgår till nämnda belopp.

SBL

SBL beräknar investeringsbehovet under budgetåret 1978/79 till 2 500 000 kr. fördelat på reinvesteringar 1 195 000 kr., nyinvesteringar 1 094 000 kr. och skyddsutrustning m. m. 211 000 kr.

SBL:s långsiktiga kapacitet begränsas i stor utsträckning av de resurser som ställs till förfogande för ny- och reinvestering i utrustning. Bl. a. bestäms möjligheterna till en fortlöpande rationalisering av verksamheten av tillgången på investeringsmedel. Under en följd av år har SBL:s möjligheter att investera i produktionsutrustning (för diagnostik och preparatproduktion) varit mycket begränsade. Eftersom stora delar av de medel som beviljats varit specialdestinerade till vissa objekt av servicekaraktär (djurhuset, destruktionsanläggningen, telefonväxeln) har endast ett fåtal ersättningsanskaffningar för den löpande driften kunnat tillgodoses.

Föredraganden

För rationaliseringar inom produktion och diagnostik samt för ersättningsanskaffning av försliten utrustning beräknar jag 800 000 kr. För skyddsutrustning och andra nyanskaffningar beräknar jag 685 000 kr. Anslaget bör därmed tas upp med 1 485 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 485 000 kr.

E 11. Statlig läkemedelskontroll

1976/77	Utgift	20 028 938
1977/78	Anslag	22 233 000
1978/79	Förslag	26 223 000

Farmacevtisk specialitet får i regel inte säljas utan att vara registrerad hos socialstyrelsen. Registrerad farmacevtisk specialitet skall fortlöpande kontrolleras genom socialstyrelsens försorg. Inom socialstyrelsen handhas denna granskning och analys av en särskild läkemedelsavdelning. Avdelningen består av en allmän läkemedelsbyrå, en registreringsbyrå och fyra laboratorieenheter, en farmacevtisk, en farmakologisk, en farmakoterapevtisk och en enhet för klinisk läkemedelsprövning.

Läkemedelsavdelningen är sedan hösten 1976 lokaliserad till Uppsala.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	52 1/2	+ 6	–
Teknisk personal	33 3/4	+ 2	–
Kontorspersonal	26 1/2	+ 1	–
Övrig personal	8	–	–
	120 3/4	**+ 9**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	13 248 000	+ 4 409 000	+2 877 000
Sjukvård	20 000	+ 2 000	–
Reseersättningar	176 000	+ 53 000	+ 18 000
därav utomnordiska resor	(23 000)	(+ 23 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	4 004 000	+ 742 000	+ 738 000
Expenser	607 000	+ 161 000	+ 136 000
Kostnader för undersökningar utanför den statliga läkemedelskontrollens organisation	395 000	+ 221 000	+ 56 000
Övriga utgifter	1 563 000	+ 231 000	–
därav för inköp och underhåll av inventarier och instrument	(750 000)	(+ 115 000)	(–)
Information m. m.	1 417 000	+ 262 000	+ 84 000
Kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar	803 000	+ 181 000	+ 81 000
Jämförande kliniska prövningar	–	+ 235 000	–
Summa utgifter	**22 233 000**	**+ 6 497 000**	**+3 990 000**
Inkomster för den statliga läkemedelskontrollen som redovisas på driftbudgetens *inkomstsida*[1]	*19 650 000*	*+ 6 780 000*	*+6 573 000*

[1] Fr. o. m. den 1 januari 1978 bör samtliga kostnader för läkemedelskontrollen täckas med inflytande registrerings- och årsavgifter (prop. 1976/77:150 bil. 3, FiU 1976/77:30, rskr 1976/77:341).

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 631 000 kr.

2. 0-alternativet skulle medföra – beroende på vilket eller vilka verksamhetsprogram som belastas – antingen negativa effekter på registreringsbalansen och därmed åtföljande väntetider för läkemedelsindustrin eller allvarliga konsekvenser för den enskilde i dennes egenskap av läkemedelskonsument.

3. Styrelsen föreslår att medel anvisas för nio nya tjänster (+1 020 000 kr.):

a) Enheten för klinisk läkemedelsprövning behöver en tjänst för laborator och en tjänst för laboratorieassistent.

b) Vid den farmakologiska enheten behövs en tjänst för en patolog (förste laboratorieläkare) och en tjänst för laboratorieassistent.

c) Den farmacevtiska enheten behöver förstärkas med två apotekartjänster.

d) En tjänst för receptarie med ADB-beredande uppgifter behövs vid registreringsbyrån och en tjänst för receptarie och en biträdestjänst behövs vid den farmakoterapevtiska enheten.

4. Styrelsen föreslår att en ny anslagspost för jämförande kliniska prövningar tillförs anslaget. (+ 235 000 kr.)

5. Styrelsen beräknar kostnaderna för kontroll av diabetestest till 56 000 kr.

Föredraganden

1970 års riksdag beslöt att socialstyrelsens läkemedelsavdelning skulle omlokaliseras till Uppsala (prop. 1970:74, SU 1970:98, rskr 1970:223). Flyttningen skedde under hösten 1976. Flyttningen fick under en övergångstid vissa negativa konsekvenser för verksamheten. Idag har emellertid läkemedelsavdelningen såväl den personal som den utrustning och de lokaler som behövs för att den skall kunna arbeta effektivt.

Genom beslut vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:134, SoU 1976/77:36, rskr 1976/77:316) skall s. k. naturmedel som inte är avsedda för injektion undantas från läkemedelskontrollen. Den som avser att tillverka, importera eller saluhålla naturmedel i hälsofrämjande syfte skall anmäla detta till socialstyrelsen. En ökning av kostnaderna för databearbetning kan förutsättas med anledning härav och jag beräknar därför medel för detta ändamål.

Testmaterial för påvisande av socker och ketoner i urinen hos diabetiker får fr. o. m. den 1 juni 1977 utlämnas kostnadsfritt från apotek vid förskrivning på s. k. hjälpmedelskort. Som villkor gäller att testmaterialet skall vara godkänt av socialstyrelsen. Jag beräknar därför medel för läkemedelsavdelningens kostnader för nämnda kontroll av diabetestest.

Enligt beslut vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:150 bil. 3, FiU 1976/77:30, rskr 1976/77:341) bör fr. o. m. den 1 januari 1978 samtliga kostnader för läkemedelskontrollen täckas med inflytande registrerings- och årsavgifter. Med denna utgångspunkt har regeringen den 22 december 1977 fastställt registreringsavgifter för farmacevtiska specialiteter, sterila engångsartiklar, naturmedel och kontroll av diabetestest.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 26 223 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statlig läkemedelskontroll* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 26 223 000 kr.

E 12. Statens rättskemiska laboratorium: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	10 096 983
1977/78	Anslag	12 472 000
1978/79	Förslag	14 113 000

Statens rättskemiska laboratorium (SRL) har till uppgift att utföra undersökningar av rättskemisk och blodgruppsserologisk art samt att bedriva annan verksamhet med praktiskt och vetenskapligt syfte, vilken står i samband därmed. Laboratoriet är underställt socialstyrelsen och är uppdelat på en kemisk och en blodgruppsserologisk avdelning.

Den av 1971 års riksdag beslutade omlokaliseringen av laboratoriet till Linköping har nu genomförts beträffande den blodgruppsserologiska avdelningen som den 1 augusti 1977 påbörjade sin verksamhet där. Avdelningen har omorganiserats och har sedan den 1 juli 1977 ansvaret för alla faderskapsundersökningar i landet inkl. utvidgade undersökningar.

Beträffande den kemiska avdelningen har regeringen genom beslut den 21 juli 1977 medgivit att socialstyrelsen, i syfte att undersöka möjligheterna till rationalisering och effektivisering av arbetet vid avdelningen, får genomföra en försöksverksamhet beträffande decentralisering av vissa rutinanalyser av rättskemisk art till ett rättskemiskt filiallaboratorium i anslutning till statens rättsläkarstation i Stockholm. Försöksverksamheten skall påbörjas vid den tidpunkt då den kemiska avdelningen flyttar till Linköping och socialstyrelsen skall senast inom ett år därefter till regeringen redovisa resultaten av försöksverksamheten. Samtidigt uppdrog regeringen åt socialstyrelsen att i samråd med rikspolisstyrelsen och statens kriminaltekniska laboratorium utreda frågan om alkoholundersökningsverksamhetens fortsatta omfattning och organisation. Utredningsarbetet skall vara avslutat och redovisat för regeringen senast den 1 februari 1978.

Regeringen har vidare genom beslut den 8 september 1977 föreskrivit att – under förutsättning av att godtagbart avtal kan träffas – en etappvis utflyttning skall ske av den kemiska avdelningen vid SRL. Förhandlingar härom mellan statens förhandlingsnämnd och Östergötlands läns landstingskommun skall föras med sikte på en flyttning under fjärde kvartalet 1978.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Läkarpersonal	4	–	–
Teknisk personal	68	–	–
Kontorspersonal	14	–	–
Övrig personal	8	–	–
	94	**–**	**–**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Lönekostnader	9 018 000	+ 1 774 000	+1 298 000
Sjukvård	13 000	–	–
Reseersättningar	163 000	– 9 000	– 29 000
därav nordiska resor	(4 000)	(+ 6 000)	(–)
därav för omlokalisering	(150 000)	(– 50 000)	(– 50 000)
Lokalkostnader	740 000	+ 74 000	+ 74 000
Expenser	261 000	+ 104 000	+ 41 000
därav för omlokalisering	(75 000)	(+ 50 000)	(–)
Ersättning åt blodgivare m. m.	891 000	+ 309 000	+ 309 000
Övriga utgifter	1 277 000	+ 277 000	+ 57 000
därav inköp och underhåll av inventarier och instrument	(225 000)	(+ 182 000)	(+ 22 000)
därav engångsutgifter	(91 000)	(– 91 000)	(– 91 000)
Ej disponerat belopp	109 000	–	– 109 000
Summa utgifter	**12 472 000**	**+ 2 529 000**	**+1 641 000**
Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	1 900 000	– 482 000	– 482 000

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 551 000 kr.

2. 0-alternativet innebär att tre tjänster på den kemiska avdelningen och tre tjänster på den blodgruppsserologiska avdelningen dras in. Det skulle innebära att laboratoriet inte skulle kunna fullgöra sina arbetsuppgifter på ett fullgott sätt och medföra en ständigt ökande ärendebalans.

3. Den kemiska avdelningen beräknas tidigast under fjärde kvartalet 1978 påbörja en etappvis flyttning till Linköping, vilken medför betydande utgifter. Medel begärs här till flyttningskostnader m. m. för de anställda, utgifter för flyttning av utrustning, provtagningsmateriel och förbrukningsartiklar (+ 260 000 kr.). Vissa engångskostnader i samband med flyttningen bl. a. för basutrustning i Linköping tas upp i en separat anslagsframställning under anslaget E 13.

4. För att den blodgruppsserologiska avdelningen på ett godtagbart sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter efter flyttningen till Linköping behövs ytterligare medel till personal, resor, provtagningsmateriel och förbrukningsartiklar. (+ 80 000 kr.)

5. För den kemiska avdelningen behövs vid omlokaliseringen medel till fortbildning av personal, informationsmaterial och engångsanskaffning av facklitteratur m. m. (+ 61 000 kr.)

6. För vidareutveckling av verksamheten med faderskapsundersökningar

behöver medel anvisas till konsulter, fortbildning av personal, årskostnad för minidator, expenser, ersättning åt blodgivare, testsera. (+ 577 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 14 113 000 kr. Härav avser 175 000 kr. engångsanvisningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättskemiska laboratorium: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 14 113 000 kr.

E 13. Statens rättskemiska laboratorium: Utrustning

1976/77	Utgift	–	Reservation	–
1977/78	Anslag	750 000		
1978/79	Förslag	1 800 000		

Socialstyrelsen

Den blodgruppsserologiska avdelningen vid statens rättskemiska laboratorium har flyttat till nya lokaler i Linköping under sensommaren 1977. Styrelsen föreslår att ytterligare 300 000 kr. anvisas för den fortsatta anskaffningen av basutrustning till avdelningen.

Beträffande den kemiska avdelningen aviserar styrelsen i sin anslagsframställning betydande behov av medel för utrustning i samband med avdelningens omlokalisering. På grund av att det nära samarbetet med karolinska institutets masspektrometrilaboratorium kommer att upphöra vid avdelningens flyttning till Linköping måste apparatur för avdelningens analyser anskaffas motsvarande den som f. n. kan utnyttjas vid institutet.

I en särskild framställning till regeringen redovisar styrelsen ett förslag till utrustning för den toxikologiska sektionen inklusive masspektrometri. Totalt begär styrelsen för budgetåren 1978/79 och 1979/80 2 590 000 kr. Slutlig prövning av anskaffningsförslag från SRL avser styrelsen att göra i samråd med utrustningsnämnden för universitet och högskolor när pågående omlokaliseringsplanering för den kemiska avdelningen slutförts och godkänts av regeringen.

Föredraganden

För att avsluta anskaffningen av utrustning till den blodgruppsserologiska avdelningen beräknar jag ett belopp av 300 000 kr. I syfte att anskaffa grundutrustning till den kemiska avdelningen, vars toxikologiska sektion

enligt förslag skall flytta till Linköping omkring årsskiftet 1978/79, beräknar jag en kostnadsram av 2 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknar jag för ändamålet 1,5 milj. kr. Därvid har jag räknat medel för bl. a. anskaffning av en masspektrometriutrustning. Anslaget bör således föras upp med 1 800 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättskemiska laboratorium: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kr.

E 14. Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	11 268 478
1977/78	Anslag	11 049 000
1978/79	Förslag	12 863 000

Statens rättsläkarstationer har till huvudsaklig uppgift att utföra rättsmedicinska undersökningar av olika slag såsom obduktioner, undersökningar av misshandlade och för brott misstänkta personer samt laboratorieundersökningar. Rättsläkarstationerna är underställda socialstyrelsen.

Rättsläkarstationer finns i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg, Umeå och Linköping.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Läkarpersonal	19	+ 2	
Laboratoriepersonal	10	+ 2	+ 1/2
Kontorspersonal	13	+ 3 1/2	+2 1/2
Övrig personal	19	+ 3	+1
	61	**+ 9 1/2**	**+4**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	8 647 000	+ 2 404 000	+1 360 000
Sjukvård	8 000	–	–
Reseersättningar	55 000	+ 12 500	+ 8 000
därav nordiska resor	(3 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	1 384 000	+ 332 000	+ 332 000
Expenser	517 000	+ 70 000	+ 58 000
Övriga utgifter	344 000	+ 253 000	+ 151 000
därav för inköp av inventarier och instrument	(284 000)	(+ 30 000)	(+ 28 000)
engångsutrustning	(–)	(+ 218 000)	(+ 118 000)
Ej disponerat belopp	95 000	–	– 95 000
Summa utgifter	11 050 000	+ 3 071 000	+1 814 000
Inkomster	1 000	+ 1 000	–
Nettoutgifter	**11 049 000**	**+ 3 072 500**	**+1 814 000**

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 246 000 kr.

2. 0-alternativet beräknas innebära en minskning av verksamheten med 3 1/2 tjänst vilket skulle medföra en reducering av antalet rättsmedicinska undersökningar med risk för att rättssäkerheten sätts i fara.

3. För att bereda föreståndarna vid stationerna i Umeå och Linköping acceptabla arbetsförhållanden begärs en tjänst som biträdande överläkare vid vardera stationen. För att dessutom klara den administrativt stora arbetsbördan vid stationen i Stockholm föreslås att en tjänst som biträdande överläkare byts ut mot en tjänst som överläkare tillika biträdande föreståndare. För att förbättra rekryteringssituationen vid stationen i Göteborg och för att ge föreståndaren acceptabla arbetsförhållanden föreslås vidare att en tjänst som avdelningsläkare byts ut mot en tjänst som biträdande överläkare. (+ 477 814 kr.)

4. Den ökade verksamheten i Umeå medför behov av ytterligare en tjänst som obduktionsassistent. Med hänsyn till de speciella förhållanden som råder vid stationen i Umeå har den obduktionsassistent som finns vid stationen för hög arbetsbelastning. (+ 79 163 kr.)

5. Den ökade verksamheten vid stationerna i Umeå och Linköping medför stor belastning på kanslierna. För att onödigt dröjsmål inte skall uppstå med utskrifter av protokoll, dödsbevis, rättsintyg och övriga handlingar av brådskande natur föreslår styrelsen att en tjänst som kansliskrivare inrättas vid stationen i Linköping samt att stationen i Umeå tillförs en halvtidstjänst som kansliskrivare och att stationerna i Lund och Göteborg tillförs vardera en halvtidstjänst som kontorsbiträde. (+ 184 489 kr.)

6. För att utveckla och komplettera laboratoriet vid stockholmsstationen med en metoduppsättning med modern histo- och biokemisk analysteknik föreslår styrelsen att en tjänst som laboratorieingenjör inrättas. Vidare motiverar verksamhetens omfattning i Linköping och Uppsala en förstärkning inom histopatologi med en halvtidstjänst som laboratorieassistent vid vardera stationen. (+ 157 526 kr.)

7. För att underlätta rekryteringen till rättsmedicin föreslår styrelsen att tjänsterna som biträdande överläkare vid stationerna i Uppsala och Lund dras in samtidigt som en tjänst som en andre överläkare inrättas vid vardera stationen. (+ 56 046 kr.)

8. För försöksarbetet vid stationerna i Uppsala och Lund med utveckling av förebyggande åtgärder mot trafikolyckor och skador i samband därmed, psykologiska utredningar av orsaker till självmord samt problem i anslutning till narkomani, alkoholism och rattfylleri, föreslår styrelsen att en halvtidstjänst som psykolog inrättas i Uppsala samt att en halvtidstjänst som kurator inrättas i Lund. Vidare föreslås att en tjänst som assistent (handläggare) inrättas i Lund. Tillkommer extra medel för metodutveckling m. m. (+ 366 992 kr.)

9. För att klara vissa omkostnader i samband med ökad verksamhet behövs en uppräkning av anslagsposten för expenser. Vidare behövs ökade medel för lokaler och övriga utgifter m. m. För att stationerna skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett godtagbart sätt, erfordras dessutom medel för viss ersättningsanskaffning av utrustning. (+504 000 kr.)

Föredraganden

Antalet rättsmedicinska undersökningar vid rättsläkarstationerna har fortsatt att öka kraftigt under år 1976. Detta har medfört en ökad arbetsbelastning på personalen.

För att förbättra arbetssituationen inom rättsläkarorganisationen beräknar jag medel för en tjänst som obduktionsassistent i Umeå och en tjänst som laboratorieassistent (halvtid) i Linköping. Vidare beräknar jag på kanslisidan medel för en biträdestjänst i Linköping och en biträdestjänst (halvtid) i vardera Göteborg, Lund och Umeå. Samtidigt har jag reducerat medlen för vikariatstillägg m. m. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 12 863 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 863 000 kr.

E 15. Statens rättsläkarstationer: Inredning och utrustning

1976/77	Utgift	–	Reservation	–
1977/78	Anslag	1 000 000		
1978/79	Förslag	450 000		

Socialstyrelsen

Statens rättsläkarstation i Lund kommer under budgetåret 1977/78 att flytta in i nya lokaler. Föreståndaren för rättsläkarstationen har överlämnat ett förslag till nyanskaffning av utrustning för verksamheten. Förslaget, som utarbetats i samråd med Malmöhus läns landsting, har efter granskning och revidering av socialstyrelsen kostnadsberäknats till 1 550 000 kr.

Av de medel som anvisats för budgetåret 1977/78 (1 milj. kr.) disponeras 0,7 milj. kr. för rättsläkarstationen i Lund.

Socialstyrelsen föreslår att en kostnadsram för anskaffning av utrustning till rättsläkarstationen i Lund fastställs till 1 550 000 kr. i 1977 års kostnadsläge. Föreståndaren har bedömt att anskaffningstiden kan utsträckas över tre budgetår. Socialstyrelsen föreslår därför att för budgetåret 1978/79 anvisas 450 000 kr.

Föredraganden

För utrustning av rättsläkarstationen i Lund, beräknar jag en kostnadsram av 1 150 000 kr. Tidigare har 700 000 kr anvisats för ändamålet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättsläkarstationer: Inredning och utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kr.

E 16. Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar

1977/78	Anslag	439 000 kr.[1]
1978/79	Förslag	920 000 kr.

[1] Anvisat på tilläggsbudget I.

Från anslaget utgår bidrag till driften av de operativa delarna av verksamheten vid världshälsovårdsorganisationens (WHO) enhet för läkemedelsbiverkningar (WHO Drug Monitoring Centre) som fr. o. m. den 1 januari 1978 gradvis skall överföras till Sverige och fr. o. m. nämnda dag verka som ett WHO Collaborating Centre.

	1977/78[1]	Beräknad ändring 1978/79
		Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	3	–
Övrig personal	2	–
	5	–
Anslag		
Lönekostnader	266 000	+ 307 000
Reseersättningar	11 000	+ 11 000
Lokalkostnader	24 000	+ 24 000
Expenser	13 000	+ 14 000
Databearbetning	125 000	+ 125 000
	439 000	**+ 481 000**

[1] Avser tiden 1 januari – 30 juni 1978.

Föredraganden

Riksdagen har nyligen bemyndigat regeringen att ingå överenskommelse med WHO om överförande till Sverige av de operativa delarna av verksamheten vid WHO:s enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar samt anvisat medel för driften av enheten under första halvåret 1978 (prop. 1977/78:25 bil. 4, SoU 1977/78:19, rskr 1977/78:107).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår till 920 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 920 000 kr.

F. Öppen hälso- och sjukvård

Under de senaste åren har utvecklingen inom hälso- och sjukvården bl. a. inneburit att de sjukdomsförebyggande åtgärderna uppmärksammats alltmer. Förebyggande och hälsofrämjande åtgärder förutses på lång sikt bidra till att minska behovet av mer kvalificerade vårdformer. Hälsovårdsupplysningen har här en viktig roll. Inom socialstyrelsen handläggs dessa frågor av styrelsens nämnd för hälsoupplysning, som har till uppgift att planera, leda och samordna verksamheten och att verka för regional och lokal hälsoupplysning.

Nämnden bedriver f. n. sin verksamhet med tyngdpunkten på tre huvudområden, nämligen kost och motion, beroendeframkallande medel samt sexual- och samlevnadsfrågor. Medel beräknas i det följande för fortsatta insatser på dessa områden. Jag räknar därvid med ökade insatser för upplysning om narkotika. Medel beräknas också för en fortsättning av den pågående informationskampanjen om tobakens skadeverkningar. Kampanjen bedrivs i nära samarbete med folkrörelserna. Den av mig under våren 1977 tillkallade tobakskommittén (Dir. 1977:37) har bl. a. till uppgift att överväga hur anvisade medel för tobaksupplysning skall användas för att bästa möjliga effekt skall uppnås. En världskonferens om tobak kommer att anordnas i Sverige år 1979. Inom området kost och motion kommer ett långsiktigt åtgärdsprogram att utarbetas för att förbättra människors kost- och motionsvanor. Nämndens abortförebyggande verksamhet avser för nästa budgetår bl. a. arbete med att till landsting och kommuner föra ut erfarenheter från försöksverksamhet på Gotland och i Västerbotten med integrerad utbildning i preventivmedelsrådgivning och information.

Socialstyrelsen har under våren 1977 överlämnat en utredning benämnd Hälsoundersökningar och annan förebyggande hälsovård – utvecklingstendenser. I utredningen läggs fram förslag till ett program med vissa riktade hälsoundersökningar. Förslaget har remissbehandlats och därefter överlämnats till Hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04), som har att överväga frågor angående den förebyggande hälsovården och hur denna skall inordnas i en ny sammanhållen lagstiftning för hälso- och sjukvården.

Inom den förebyggande hälsovården har skyddsympningarna en väsentlig betydelse. Genomförandet av allmänna vaccinationer mot t. ex. difteri och polio har så gott som helt utrotat dessa sjukdomar i landet. Det är viktigt att immunitetsskyddet mot dessa sjukdomar vidmakthålls. Medel kommer i det följande att beräknas för fortsatta skyddsympningar.

Bland insatserna för att förstärka den förebyggande hälso- och sjukvården bör här också nämnas den forsknings- och utbildningsverksamhet som bedrivs vid vårdcentralen i Dalby. Medel beräknas för fortsatt verksamhet, som bl. a. syftar till att utveckla lämpliga metoder för hälso- och sjukvård inom den öppna vårdsektorn.

Det tidigare anslaget till läkemedel åt vissa kvinnor och barn behöver inte tas upp för nästa budgetår, eftersom sjukförsäkringens läkemedelsrabatter kommer att omfatta även dessa läkemedel fr. o. m. den 1 januari 1978. Vidare tas bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning upp under nordiska ministerrådets budget för nästa budgetår.

F 1. Allmän hälsokontroll

1976/77	Utgift	1 381 062
1977/78	Anslag	1 269 000
1978/79	Förslag	1 608 000

Anslaget är avsett dels för viss försöksverksamhet med allmänna och riktade hälsoundersökningar och dels för statens bakteriologiska laboratoriums kostnader för viss hälsokontroll.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen tilldelades budgetåret 1976/77 medel för att utarbeta dataprogram för en utvidgad försöksverksamhet med bröstcancerundersökningar med hjälp av en särskild röntgenmetod (mammografi) som prövats i försöken med allmänna hälsoundersökningar i Gävleborgs län. Under budgetåret 1977/78 har anvisats medel för databehandling och bearbetning av resultaten av verksamheten. Socialstyrelsen framhåller att för att resultatet av försöksverksamheten skall bli givande bör försöken pågå under en femårsperiod. Försöksverksamheten bedrivs bl. a. i Kopparbergs läns landsting. Socialstyrelsen beräknar de totala kostnaderna för styrelsens del för databehandling och statistisk bearbetning av resultaten till 440 000 kr. i 1977 års kostnadsläge. Landstingen svarar för de kostnader som är hänförliga till själva hälsoundersökningen. För budgetåret 1978/79 beräknar styrelsen kostnaderna till 82 000 kr.

Socialstyrelsen föreslår att medel för arvode till specialföredragande läkare i frågor rörande allmän hälsokontroll fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget E 1. Socialstyrelsen.

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL)

Vissa ärftliga ämnesomsättningssjukdomar hos nyfödda barn kan diagnostiseras med hjälp av enkla bakteriologiska metoder, lämpliga för urvalsundersökningar i stor skala. Om förebyggande behandling sätts in på ett tidigt stadium kan barnen räddas från invaliditet till ett normalt liv.

SBL begär att anslaget för laboratoriets hälsokontrollverksamhet, som

främst avser s. k. PKU-undersökningar, räknas upp med 334 000 kr. till 1 440 000 kr. Av uppräkningen avser 175 000 kr. pris- och löneomräkning och 159 000 kr. kostnader för vissa erforderliga förbättringar av rutinerna.

Föredraganden

Jag beräknar för nästa budgetår 82 000 kr. till socialstyrelsen för databehandling och statistisk bearbetning av resultat från fortsatt försöksverksamhet med bröstcancerundersökningar med hjälp av mammografimetoden. Det praktiska undersökningsarbetet m. m. sker i landstingens regi. Vidare beräknar jag 105 000 kr. för arvode till föredragande hos socialstyrelsen i vissa frågor rörande allmän hälsokontroll.

För s. k. PKU-undersökningar vid SBL beräknar jag vidare 1 421 000 kr.

Anslaget bör föras upp med 1 608 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmän hälsokontroll* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 608 000 kr.

F 2. Skyddsympningar

1976/77	Utgift	27 250 642
1977/78	Anslag	25 200 000
1978/79	Förslag	30 400 000

Från anslaget utgår ersättning för kostnader i samband med frivillig skyddsympning mot difteri, kikhosta, stelkramp, mässling, polio och röda hund. Anslaget disponeras av statens bakteriologiska laboratorium (SBL) i samråd med socialstyrelsen, som planerar omfattning och inriktning av verksamheten.

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL)

SBL beräknar kostnaderna för ympningar under budgetåret 1978/79 enligt följande sammanställning.

Skyddsympning mot	Ersättning till ympare, resor m. m.	Steril engångs-materiel	Vaccin	Immuni-tetsprov m. m.	Summa
1. Difteri, kikhosta–difteri–stelkramp (trippelympning), difteri–stelkramp	–	200 000	5 578 000	–	5 778 000
2. Polio	1 380 000	340 000	10 868 000	–	12 588 000
3. Mässling	–	68 000	5 823 000	–	5 891 000
4. Röda hund	–	30 000	2 265 000	8 400 000	10 695 000
Summa	**1 380 000**	**638 000**	**24 534 000**	**8 400 000**	**34 952 000**

1. SBL beräknar antalet ympningar inom denna grupp till oförändrat 500 000 under budgetåret 1978/79.

2. Polioympningarna beräknas också fortsätta i samma omfattning som tidigare, dvs. ca 850 000 ympningar per budgetår.

3. Efterfrågan på mässlingsvaccin ökade kraftigt under våren 1977. Socialstyrelsen beslutade i december 1976 om en förnyad rekommendation om mässlingsvaccination. Enligt SBL:s prognos beräknas antalet ympningar till 180 000 för budgetåret 1977/78. För budgetåret 1978/79 beräknar SBL ett något lägre antal, ca 170 000 ympningar.

4. Det under budgetåret 1974/75 påbörjade vaccinationsprogrammet mot röda hund för att förebygga fosterskador beräknas under budgetåret 1978/79 komma att omfatta ca 75 000 ympningar och 120 000 immunitetsprov.

Föredraganden

Jag räknar med oförändrat ympningsprogram under nästa budgetår. Jag räknar därvid med att ympningsprogrammet mot mässling kommer att omfatta en årskull barn eller ca 100 000 ympningar. Med beaktande av inträffade höjningar av vaccinkostnader m. m. beräknar jag medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår till 30,4 milj. kr. Beträffande kostnadsökningarna för vacciner m. m. hänvisar jag till vad jag tidigare anfört under anslaget E 6. Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skyddsympningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 30 400 000 kr.

F 3. Hälsovårdsupplysning

1976/77	Utgift	9 572 808	Reservation	861 352
1977/78	Anslag	11 500 000		
1978/79	Förslag	11 415 000		

Från anslaget bekostas viss upplysningsverksamhet i syfte att ge allmänheten information om förebyggande hälsovård. Inom socialstyrelsen handhas denna verksamhet av styrelsens nämnd för hälsoupplysning. Nämnden har till uppgift att planera, leda och samordna verksamheten och att verka för regional och lokal verksamhet på detta område.

Socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning bedriver f. n. sin verksamhet med tyngdpunkten på tre huvudområden, nämligen kost och motion, beroendeframkallande medel samt sexual- och samlevnadsfrågor.

Ändamål, verksamhetsområde	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredraganden
1. Bidrag till organisationer	1 470 000	+2 545 000	+ 150 000
2. Kost och motion	1 882 000	+1 700 000	+ 200 000
3. Beroendeframkallande medel	2 673 000	+1 410 000	+ 600 000
4. Sexual- och samlevnadsfrågor, inkl. preventivmedelsupplysning m. m.	3 478 000	- 500 000	- 950 000
varav			
a) socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning	(2 278 000)	(+ 700 000)	(+ 250 000)
b) ungdoms- och kvinnoorganisationer	(1 200 000)	(- 1 200 000)	(-1 200 000)
5. Övrig hälsoupplysning m. m.	1 070 000	+1 290 000	-
6. Gemensamma funktioner	842 000	+ 955 000	-
Ej disponerat belopp	85 000	-	- 85 000
Summa	**11 500 000**	**+ 7 400 000**	**- 85 000**

Socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning

1. Från anslagsposten bekostas upplysningsverksamhet genom vissa organisationer bl. a. Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar (NTS), Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU), Svenska Röda korsets barnavårdsdelegation m. fl. Ansökningarna om bidrag från organisationerna uppgår för nästa budgetår till 4 012 000 kr. Regeringen beslutar om fördelningen av anslagsbeloppet mellan organisationerna efter förslag av nämnden.

2. Verksamhetsområdet kost och motion är uppdelat i två huvudgrupper. Den ena avser selektiv information riktad till avgränsade målgrupper. Den riktar sig till professionella informatörer eller yrkesgrupper inom t. ex. skola, sjuk- och socialvård, som i sin tur svarar för undervisning eller information till enskilda människor. Den andra huvudgruppen gäller information till allmänheten över press, radio och television, butikskedjor m. m.

Nämnden framhåller att området kost och motion fått en alltför låg prioritet av statsmakterna i jämförelse med de båda andra huvudområdena.

En förbättring av kost- och motionsvanorna skulle enligt socialstyrelsens medicinska expertgrupp för kost och motion, den s. k. MEK-gruppen, leda till stora ekonomiska fördelar för samhället och förbättra hälsa och välbefinnande för människorna. Nämndens förslag för nästa budgetår innefattar bl. a. medel för utredning av ett långsiktigt åtgärdsprogram för att förbättra befolkningens kost- och motionsvanor.

3. För information om tobak, narkotika m. fl. beroendeframkallande medel krävs fortsatta insatser. Medel begärs bl. a. för en fortsättning av den informationskampanj om tobakens skadeverkningar som nämnden bedriver under innevarande budgetår. Huvudpunkterna i denna verksamhet är försöksprojekt baserade på tobaksutredningens förslag om röknegativ uppväxt och en rökfri hälso- och sjukvård. Informationen riktar sig främst till sådana personer som kan föra information och attityder vidare, såsom personal inom hälso- och sjukvården, lärare, ungdoms- och fritidsledare m. fl. Undersökningen genomförs kontinuerligt för att följa eventuella förändringar i rökvanor och attityder till rökning, samt för att kontrollera förståelsen av och inställningen till varningstexterna.

Nämnden understryker också behovet av en intensifiering av informationen om narkotika, lugnande medel m. m.

4. Inom området sexual- och samlevnadsfrågor behövs fortsatta insatser för information om olika abortförebyggande åtgärder. Informationen till invandrare, värnpliktiga, förskolor etc. kommer att fortsätta under budgetåret. En av de mera arbetskrävande insatserna kommer vidare att vara informationen om graviditet, förlossning och föräldraskap till nyblivna och blivande föräldrar, informatörer och rådgivare.

Nämnden föreslår att bidraget till kvinno- och ungdomsorganisationerna slopas sedan verksamheten nu kommit väl igång inom många av organisationerna.

5. Utöver information inom de tre huvudområdena anser nämnden det angeläget med ökade insatser inom flera andra områden bl. a. tandhälsovård, smittsamma sjukdomar m. m. Från denna anslagspost bekostas också viss utbildnings- och konferensverksamhet för personal inom hälso- och sjukvård, ungdoms- och fritidsledare m. fl. samt tidskriften Vigör.

Under budgetåret 1978/79 avser nämnden bl. a. att tillsammans med skolöverstyrelsen analysera behovet av undervisningsmaterial i hälsoupplysning för skolan och att utarbeta ett program för att öka tandhälsomedvetenheten hos förskolebarn och deras vårdnadshavare.

6. Anslagsposten avser främst att täcka sådana lönekostnader som inte kan hänföras till något speciellt område eller projekt t. ex. diarieföring, bokföring, personalsekreterare, dokumentationscentral, distribution, redaktionell service, ersättningar till nämndens ledamöter samt administrationsbidrag till socialstyrelsen m. m.

Föredraganden

Jag räknar med fortsatta insatser för hälsoupplysning under nästa budgetår. Det sammanlagda anslaget beräknar jag till 11 415 000 kr., vilket innebär att ett oförändrat belopp får disponeras för verksamheten. Genom att viss verksamhet upphör – bl. a. bidragen till kvinno- och ungdomsorganisationer inom området sexual- och samlevnadsfrågor – blir det möjligt att öka insatserna på andra områden. Vid beräkningen av medelsbehovet har jag vidare utgått från att nämnden noga överväger möjligheterna att rationalisera verksamheten.

Upplysningsarbetet bör inriktas på särskilt angelägna områden. Inom området beroendeframkallande medel räknar jag således med ökade insatser för upplysning om narkotikan. Den pågående informationskampanjen om tobakens skadeverkningar bör fortsätta under nästa budgetår. Vidare beräknas under denna anslagspost medel för anordnande av en världskonferens om tobak i Sverige år 1979. Ett annat angeläget område är informationen om kost och motion. Härvid beräknar jag bl. a. medel för utredning av ett långsiktigt åtgärdsprogram i syfte att förbättra människors kost- och motionsvanor. Inom området sexual- och samlevnadsfrågor har sedan budgetåret 1974/75 beräknats medel för en särskild informationsverksamhet genom ungdoms- och kvinnoorganisationer om abortlagstiftningen och om olika abortförebyggande åtgärder. Arbetet med utvärdering av denna verksamhet pågår inom nämnden. I avvaktan på resultatet härav beräknar jag för nästa budgetår inte några medel för denna verksamhet. Nämndens arbete med abortförebyggande åtgärder fortsätter under nästa budgetår bl. a. med att till landsting och kommuner föra ut erfarenheter från försöksverksamhet på Gotland och i Västerbotten med integrerad utbildning i preventivmedelsrådgivning och information. Under anslaget har jag vidare beräknat medel för en viss ökning av bidraget till organisationer.

Inom ramen för anslaget bör nämnden genom attitydundersökningar och på annat sätt regelbundet mäta effekten av den upplysning som ges. Regeringen beslutar senare om den närmare fördelningen av tillgängliga medel under anslagsposten 1. Bidrag till organisationer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Hälsovårdsupplysning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 11 415 000 kr.

F 4. Epidemiberedskap m. m.

1976/77	Utgift	7 823 617
1977/78	Anslag	7 009 000
1978/79	Förslag	7 337 000

Anslaget kan betecknas som ett allmänt beredskapsanslag för hälso- och sjukvården såvitt avser smittsamma sjukdomar.

Från anslaget bekostas ersättning för vissa kostnader och förluster som uppkommit på grund av myndighets ingripande för att förhindra spridning av smittsam sjukdom. Bestämmelser i ämnet finns i kungörelsen (1956:296) om ersättning i vissa fall vid ingripanden i hälsovårdens intresse (ändrad senast 1976:1142) och lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare (ändrad senast 1973:469). Från anslaget bekostas också planläggning av epidemiberedskap inom riket, medicinsk katastrofberedskap m. m. samt vissa ersättningar enligt kungörelsen (1970:160) om läkarintyg för sjöfolk.

Från anslaget bekostas även den epidemiologiska verksamhet, som bedrivs vid statens bakteriologiska laboratorium (SBL).

Socialstyrelsen och SBL

Socialstyrelsen och statens bakteriologiska laboratorium (SBL) beräknar följande medelsbehov för sin verksamhet på området under budgetåret 1978/79.

1.	*Socialstyrelsen*	
	Planläggning av epidemiberedskap inom riket	31 000
	Medicinsk katastrofberedskap	46 000
	Diverse kostnader, främst för epidemiförebyggande åtgärder med avseende på den internationella trafiken	122 000
	Vissa läkarundersökningar av personer som söker anställning på fartyg	7 000
	Ur epidemiberedskapssynpunkt förstärkt övervakning av dricksvatten	30 000
		236 000
2.	*SBL*	
	Epidemiologisk verksamhet	2 869 000
	Civil beredskapslagring	250 000
		3 119 000

1. Socialstyrelsen begär en uppräkning av anslaget med 7 000 kr. till 236 000 kr. Ökningen är föranledd av prisstegringar. Posten läkarundersökningar har i allt mindre omfattning tagits i anspråk. Styrelsen föreslår därför en reducering av denna post till 7 000 kr.

2. Den epidemiologiska verksamheten vid SBL avser epidemibekämpning, rapportering samt rådgivning och information. Anslaget är avsett att täcka utgifterna för den epidemiologiska basorganisationen vid SBL. SBL begär att anslaget räknas upp med 339 000 kr. Uppräkningen är i sin helhet föranledd av ökade löne- och materialkostnader.

Föredraganden

Anslagsbehovet till den epidemiologiska verksamheten vid SBL under nästa budgetår beräknar jag till 3 119 000 kr. Därvid har jag beräknat 250 000 kr. för att täcka kostnader för kassationsförluster i samband med beredskaps-

lagring av smittkoppsvaccin samt vacciner för vissa riskgrupper.

Vidare beräknar jag medelsbehovet för ersättning till smittbärare m. m. till 4 milj. kr. och för socialstyrelsens planeringsverksamhet till 218 000 kr.

Anslaget bör således föras upp med 7 337 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Epidemiberedskap m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 337 000 kr.

G. Undervisningssjukhus m. m.

Den totala intagningskapaciteten för läkarutbildningen vid de medicinska läroanstalterna i landet uppgår f. n. till ca 1 000 platser per år. Läkarnas grundutbildning till läkarexamen omfattar studier under fem och ett halvt år. Utbildningen når efter tre år det kliniska stadiet, då den i stor utsträckning förläggs till sjukhus.

Den kliniska delen av läkarutbildningen i stockholmsområdet är i huvudsak förlagd till karolinska sjukhuset, Huddinge, S:t Görans, Sabbatsbergs och Danderyds sjukhus, Södersjukhuset samt Serafimerlasarettet. Intagningskapaciteten vid karolinska institutet är 370 platser per år. I göteborgsområdet finns de kliniska utbildningsplatserna främst vid Sahlgrenska sjukhuset. Vidare utnyttjas bl. a. Östra sjukhuset i Göteborg för den kliniska läkarutbildningen. Läkarutbildningen är i övrigt huvudsakligen förlagd till akademiska sjukhuset i Uppsala, lasarettet i Lund, Malmö allmänna sjukhus, lasarettet i Umeå och regionsjukhuset i Linköping.

Riksdagen har bemyndigat regeringen att godkänna nya avtal om läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus för åren 1977–1978 (prop. 1977/78:3, SoU 1977/78:8, rskr 1977/78:27). Vidare finns avtal med Stockholms läns landstingskommun om samarbete beträffande karolinska sjukhuset m. m. (prop. 1975:79, SoU 1975:13, rskr 1975:189). Förhandlingar pågår om nya överenskommelser om investeringsbidrag och driftbidrag att gälla fr. o. m. den 1 januari 1977 i anslutning till samarbetsavtalet. Jag räknar med att dessa överenskommelser skall kunna redovisas i en proposition till riksdagen under riksmötet 1977/78. I det följande begärs riksdagens bemyndigande för regeringen att godkänna överenskommelse med Uppsala läns landstingskommun om fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala för tiden den 1 juli 1977 – den 31 december 1979.

Karolinska sjukhuset lämnar sjukvård inom ramen för sina resurser som ett centralsjukhus inom Stockholms läns landstingskommuns sjukvårdsområde med delar av detta område som upptagningsområden. Sjukhuset tar också såsom regionsjukhus emot patienter från vissa andra sjukvårdsområden (prop. 1972:35, SoU 1972:16, rskr 1972:168).

En särskild utredning (S 1977:14) har tillkallats med uppdrag att utreda huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset och därmed sammanhängande frågor. Härigenom kommer betingelserna för ett överförande av huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset till Stockholms läns landstingskommun att klarläggas.

Beträffande karolinska sjukhusets anslagsfrågor för nästa budgetår redovisas i det följande förslag om bl. a. medel för fortsatt upprustning av lokalerna. Bl. a. redovisas förslag om en omfattande upprustning av kvinno-

kliniken. En byggnadskommitté för upprustning av karolinska sjukhuset har tillkallats hösten 1977 och ansvarar i fortsättningen för stomplaner, programmering och planering för sjukhusets upprustning samt för projektering, byggande och utrustning av objekt för vilka uppdrag lämnas åt kommittén.

Vidare föreslås att fyra överläkartjänster inrättas vid karolinska sjukhuset i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare. Fyra tjänster som biträdande överläkare föreslås inrättade, varav tre i utbyte mot avdelningsläkartjänst. Härigenom får bl. a. den kliniska farmakologin och barnreumatologin särskilda företrädare.

Regeringen har uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att med Uppsala läns landstingskommun förhandla om avtal om överförande av huvudmannaskapet för akademiska sjukhuset i Uppsala från staten till landstingskommunen.

Uppsala läns landstingskommuns vårdyrkesskola har påbörjat utbildning av sjukgymnaster fr. o. m. hösten 1976. Bl. a. för att akademiska sjukhuset skall kunna göra nödvändiga insatser inom denna utbildning föreslås inrättande av ännu en läkartjänst utöver åtta tidigare inrättade tjänster.

Sjukhusets yrkesmedicinska resurser föreslås bli utbyggda genom att en tjänst som överläkare i yrkesmedicin inrättas. Sjukhuset föreslås få ytterligare sex överläkartjänster i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare. Bl. a. förstärks härigenom sjukhusets inriktning mot neurologisk verksamhet.

Akademiska sjukhuset har byggts ut med ett kirurgiblock och ett neuroblock som har försetts med modern utrustning, vilket har skapat bättre förutsättningar för sjukvården. Bl. a. för att detta skall kunna utnyttjas på rätt sätt föreslås i det följande att ytterligare fyra nya läkartjänster inrättas vid sjukhuset. F. n. pågår en nybyggnad för barnkliniker vid sjukhuset.

Läkare som efter grundutbildning och AT-tjänstgöring fått legitimation kan förvärva allmänläkar- eller specialistkompetens genom viss vidareutbildning. Utbildningen sker genom tjänstgöring som underläkare, varvid läkaren skall delta i vissa kurser som anordnas av nämnden för läkares vidareutbildning. Medel för denna systematiska undervisning med kunskapsprov för läkare under vidareutbildning beräknas i det följande. Vidare beräknas medel för åtgärder som skall förbättra tillgången på läkare inom den öppna hälso- och sjukvården och inom långvården.

Socialdepartementets sjukvårdsdelegation har i juni 1975 fastställt läkarfördelningsprogram för perioden 1975–1980 (LP 80). Socialstyrelsen har på sjukvårdsdelegationens uppdrag fördelat drygt 1 000 blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning för år 1978. Jag beräknar medel i det följande för de blockförordnanden som det i enlighet därmed ankommer på karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset att svara för enligt gällande

fördelning.

Sedan länge förekommer ett stort antal specialistkompetenta läkare utan egen tjänst vid regionsjukhusen och andra större sjukhus och då även vid de statliga sjukhusen. Socialstyrelsen har påtalat detta förhållande och framhållit att det utgör ett hinder för att genomföra styrelsens läkarfördelningsprogram. Det är enligt min mening angeläget att denna fråga får en lösning. Socialdepartementets sjukvårdsdelegation har tagit upp frågan med sikte på att nå en samlad lösning av problemet snarast möjligt.

Regeringen har i december 1977 meddelat föreskrifter om byggnadstillstånd under år 1978 för byggnadsarbeten inom sjukvården. En allmän investeringsram omfattar byggnadsföretag för öppen sjukvård, långtidsvård, psykiatrisk sjukvård och omsorger om psykiskt utvecklingsstörda samt upprustnings- och ombyggnadsarbeten inom sjukvården i övrigt. För år 1978 kommer byggnadstillstånd inom denna investeringsram att lämnas för en total byggnadskostnad av 1 500 milj. kr.

G 1. Karolinska sjukhuset: Avlöningar till läkare

1976/77	Utgift	113 606 000[1]
1977/78	Anslag	129 508 000[1]
1978/79	Förslag	135 893 000

[1] Del av anslaget Karolinska sjukhuset: Driftkostnader.

Anslaget utgör del av det förutvarande anslaget Karolinska sjukhuset: Driftkostnader. Från anslaget bekostas lönekostnader m. m. för läkare vid karolinska sjukhuset.

Karolinska sjukhuset är regionsjukhus för stockholmsregionen och skall svara för viss sjukvård inom storstockholmsområdet. Vid sjukhuset meddelas klinisk läkarutbildning samt bedrivs medicinsk forskarutbildning och forskning.

Karolinska sjukhuset har 1 654 vårdplatser. Omkring 90 % av totala antalet vårddagar vid sjukhuset utnyttjas av patienter från Stockholms län. År 1976 var antalet läkarbesök i sjukhusets öppna vård omkring 417 000.

Under sjukhusdirektionen leds sjukhuset av en sjukhusdirektör, som vid sin sida har en chefsläkare. Vidare finns en biträdande sjukhusdirektör. Sjukhuset har ca 50 kliniker och andra fristående avdelningar. Sjukhusets sjukvårdsenheter är sammanförda i sex block, nämligen kirurg-, medicin- och laboratorieblocken, barn- och kvinnoblocket, psykiatriskt-socialmedicinska blocket samt blocket för onkologi. Administrationen vid sjukhuset är

uppdelad på fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en personalbyrå, en driftbyrå och en planeringsbyrå.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Direktionen	Föredraganden
Personal			
Läkare	234[1]	+3	+3
Anslag	129 508 000	+24 104 000	+6 385 000

[1] Härutöver beräknas medel för blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning m. m.

Direktionen för karolinska sjukhuset

1. Löneomräkning m. m. 18 575 843 kr.

2. I 0-alternativet, som skulle innebära en utgiftsminskning under detta anslag och driftkostnadsanslaget (anslaget G 2) med sammanlagt ca 35 milj. kr., måste sjukvårdsverksamheten minskas i betydande utsträckning. Åtgärden skulle förutsätta bl. a. att avtalet med Stockholms läns landstingskommun får ändrat innehåll.

3. En femårsplan för omvandling av tjänster för biträdande överläkare till överläkartjänster har arbetats ut. På grundval av denna föreslås att sådana omvandlingar görs nästa budgetår vid envar av anestesi- och thoraxradiologiska avdelningarna, hud- och kvinnoklinikerna samt kirurgiska och neurologiska klinikerna. Vid radiumhemmets allmänna avdelning bör två överläkartjänster inrättas i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare. Vidare föreslås utbyte av biträdande överläkare till överläkare i ortopedisk kirurgi, särskilt barnortopedi, vid ortopedisk-kirurgiska kliniken, till överläkare med ansvar för kärlkirurgisk verksamhet vid thoraxkirurgiska kliniken, till överläkare i foniatri vid öron-, näs- och halskliniken, till överläkare med ansvar för diabetesverksamheten vid endokrinologiska kliniken samt till överläkare med ansvar för sjukhushygienen vid kliniskt-mikrobiologiska centrallaboratoriet. Slutligen föreslås att en tjänst för biträdande överläkare vid avdelningen för fysikalisk medicin och medicinsk rehabilitering, vars innehavare ansvarar som sektionschef för sjukvården vid eftervårdskliniken på Röda Korsets sjukhus, ändras till överläkartjänst. Sistnämnda tjänst betalas av sjukvårdshuvudmännen i särskild ordning.

Sammanlagt föreslås att 14 överläkartjänster inrättas i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare (+ 388 570 kr.).

4. För att behoven av kvalificerad anestesiservice skall kunna tillgodoses bör anestesiavdelningen få ännu en biträdande överläkare. Till barnkirur-

giska kliniken, som fungerar som en regionklinik, bör förläggas avancerad barnkirurgi som avser bl. a. barn med missbildningar. Klinikens läkarpersonal bör förstärkas med en biträdande överläkare. Vid kliniskt-farmakologiska avdelningen behöver det inrättas en tjänst som biträdande överläkare. Därvid kan beräknat arvode till klinisk farmakolog dras in.

Tre biträdande överläkare bör sålunda tillföras sjukhuset (+ 677 432 kr.).

5. En femårsplan för omvandling av avdelningsläkartjänster till tjänster för biträdande överläkare läggs också fram. Genom dessa konverteringar underlättas för sjukhuset att rekrytera och behålla erfarna läkare. Mot denna bakgrund föreslås att för nästa budgetår en tjänst för biträdande överläkare inrättas i utbyte mot avdelningsläkare vid envar av röntgenavdelningen för barn, kliniskt-neurofysiologiska centrallaboratoriet, thoraxklinikernas kliniskt-fysiologiska laboratorium samt neuroradiologiska och röntgendiagnostiska avdelningarna. Vidare bör sjukvårdsarbetet vid urologiska kliniken vara uppdelat på sektioner, vilket kan ske om ännu en tjänst som biträdande överläkare inrättas vid kliniken i utbyte mot en avdelningsläkartjänst. Vid medicinska kliniken bör tillskapas en gastroenterologisk sektion. En tjänst för biträdande överläkare med uppgift att vara chef för sektionen bör inrättas i utbyte mot en avdelningsläkartjänst. För att behovet av reumatologisk expertis för reumatiskt sjuka barn och viss reumatologisk konsultationsverksamhet vid reumatologiska kliniken skall kunna tillgodoses behöver kliniken få ännu en biträdande överläkare, varvid en avdelningsläkartjänst kan dras in.

Sammanlagt behövs åtta utbyten av avdelningsläkartjänst till tjänst som biträdande överläkare (+ 180 384 kr.).

6. Direktionen lägger fram en prognos för antalet årsförordnanden som underläkare för läkare under fortsatt vidareutbildning (FV) under åren 1975–1980. Därvid beräknas 44 nya s. k. FV-block komma att inrättas år 1978 och 41 under år 1979. Hänsyn tas också till behovet av blockförordnanden för läkare som fullföljer sin tidigare påbörjade vidareutbildning. Vidare förekommer förlängningar av underläkarförordnanden för läkare som är antagna till forskarutbildning och av den anledningen efter fullgjord specialistutbildning får dispens att uppehålla underläkartjänst. Sålunda beräknas att totalt 282 underläkartjänster behövs vid sjukhuset som f. n. har medel motsvarande ca 259 sådana tjänster. Mot denna bakgrund begärs ytterligare medel för budgetåret 1978/79 (+ 4 281 465 kr.).

7. Vid sjukhusets klinik för alkoholsjukdomar pågår en försöksverksamhet med samordnade vård- och behandlingsinsatser för alkoholskadade. Kliniken svarar för samordning och utvärdering. Verksamheten bör omfatta även budgetåret 1978/79. Två extra tjänster som biträdande överläkare som inrättats för försöksverksamheten – den ena i utbyte mot en avdelningslä-

kartjänst – bör finnas kvar under nämnda budgetår. Vidare bör de särskilda läkarresurserna vid hudkliniken för viss utökad läkarutbildning finnas kvar i avvaktan på att utbildningen tidigast under år 1980 kan flyttas till Huddinge sjukhus.

8. Medicine doktorn Gertrud Lind bedriver f. n. verksamhet inom den ortopedisk-kirurgiska kliniken med viss behandlingsmetod mot smärttillstånd i ryggen. Utvärdering av metoden kommer att fortgå under nästa budgetår.

Remissyttrande

Socialstyrelsen har yttrat sig över direktionens förslag om inrättande av läkartjänster m. m. och därvid bl. a. tillstyrkt att de föreslagna nya läkartjänsterna inrättas. Styrelsen tillstyrker vidare 9 av 14 begärda omvandlingar av tjänst som biträdande överläkare till överläkartjänst. Socialstyrelsen har inte tillstyrkt inrättande av en överläkartjänst vid envar av de kirurgiska, thoraxkirurgiska och endokrinologiska klinikerna, hudkliniken och den thoraxradiologiska avdelningen i utbyte mot motsvarande tjänster som biträdande överläkare. I fråga om föreslagna åtta utbyten av avdelningsläkartjänst mot tjänst som biträdande överläkare tillstyrker styrelsen fyra utbyten, nämligen vid de urologiska, medicinska och reumatologiska klinikerna samt vid thoraxklinikernas kliniskt-fysiologiska laboratorium.

Socialstyrelsen har inte något att erinra mot att hudkliniken får behålla sina särskilda läkarinsatser för viss utökad läkarutbildning i avvaktan på att denna utbildning kan flyttas till Huddinge sjukhus. Vidare tillstyrks att försöksverksamheten vid kliniken för alkoholsjukdomar för samordnad vård och behandling av alkoholskadade får fortsätta och behålla läkarresurserna under budgetåret 1978/79.

Med anledning av att direktionen beräknat medel för underläkartjänster för fortsatt vidareutbildning framhåller socialstyrelsen att styrelsen inte har något att erinra då planeringen motsvarar den andel av vidareutbildningen som beräknas falla på sjukhuset.

Bedömningen av de av direktionen föreslagna läkartjänsterna har skett mot bakgrund bl. a. av det läkarfördelningsprogram för åren 1975–1980 (LP 80) som fastställts av socialdepartementets sjukvårdsdelegation. Strävan är bl. a. att åstadkomma balans mellan tillgången på läkare och tillgången på tjänster för vidareutbildade läkare. Emellertid utvisar en undersökning i mars 1977 av läkares arbetstider och tjänster – LATT 77 – att antalet specialistkompetenta läkare utan egen tjänst var totalt 1 030 i landet varav 115 vid karolinska sjukhuset. Detta innebär att karolinska sjukhuset har ca 40 % flera vidareutbildade läkare än antal tjänster för sådana läkare.

Uppgifterna, som är preliminära, visar att den reella läkartillgången vid de stora undervisningssjukhusen skiljer sig markant från den formella tjänste-

tillgången. Av tjänsterna för vidareutbildade läkare, som ingick i undersökningen, var samtidigt 9 % vakanta inom sluten vård och 16,5 % vakanta inom öppen vård.

En bemanningsplanering bör genomföras vid karolinska sjukhuset för att klarlägga sjukhusets behov av specialistkompetenta läkare. Hänsyn bör därvid tas till att tillgången på läkartjänster skall innefatta utrymme för planeringsbar ledighet såsom semestrar och jourkompensation. Vikarier skall således inte behöva anskaffas för sådan ledighet.

Föredraganden

Statens anslag till Karolinska sjukhuset: Driftkostnader bör i likhet med vad som redan gäller för akademiska sjukhuset i Uppsala delas upp på ett förslagsanslag till avlöningar till läkare och ett förslagsanslag till driftkostnader.

År 1960 beslöt riksdagen att riksplatserna vid karolinska sjukhuset skulle avvecklas (prop. 1960:159, SU 1960:189, rskr 1960:381). I den proposition som låg till grund för beslutet uttalade departementschefen att starka skäl kunde åberopas för att överväga om staten inte borde avhända sig huvudmannaskapet för både karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset i Uppsala, bl. a. med hänsyn till de organisatoriska fördelar, som skulle vara förknippade med ett enhetligt huvudmannaskap.

Riksplatserna vid karolinska sjukhuset är nu i allt väsentligt avvecklade. Omkring 90 % av totala antalet vårddagar vid sjukhuset utnyttjas av patienter från Stockholms län. I övrigt utgör sjukhuset ett regionsjukhus för stockholmsregionen.

Inom riksdagens revisorers kansli upprättades i mars 1977 en granskningspromemoria (nr 1/1977) om karolinska sjukhusets upprustning. I promemorian föreslås bl. a. att förutsättningarna för att överföra sjukhuset helt eller delvis till landstingskommunalt huvudmannaskap utreds. Riksdagens revisorer har med skrivelse den 29 september 1977 lämnat över promemorian till regeringen. Skrivelsen och promemorian har lämnats över till den i september 1977 tillkallade byggnadskommittén för upprustning av karolinska sjukhuset för att beaktas i samband med framläggandet av upprustningsförslag.

Företrädare för Stockholms läns landstingskommun har – inför förhandlingarna om nya överenskommelser om driftbidrag och investeringsbidrag att gälla fr. o. m. den 1 januari 1977 i anslutning till gällande samarbetsavtal – förklarat att landstingskommunen är beredd att ta upp överläggningar om att överta sjukhuset och inordna det i landstingskommunens sjukvårdsorganisation.

Jag vill här inskjuta att jag räknar med att ifrågavarande överenskommelser skall kunna redovisas i en proposition till riksdagen under riksmötet 1977/78.

Utvecklingen har medfört att de skäl som en gång fanns för att staten skulle äga och driva karolinska sjukhuset avsevärt har försvagats. Mot nämnda bakgrund har en särskild utredare tillsatts i september 1977 med uppdrag att utreda huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset och därmed sammanhängande frågor. Härigenom kommer betingelserna för ett överförande av huvudmannaskapet för sjukhuset till Stockholms läns landstingskommun och dithörande frågor att bli klarlagda.

I prop. 1974:1 (bil. 7 s. 114, SoU 1974:5, rskr 1974:112) redogjordes för försöksverksamheten vid sjukhusets klinik för alkoholsjukdomar, vilken syftar till att pröva olika möjligheter till samordnad vård och behandling av alkoholskadade personer. Försöksverksamheten bör få fortgå i oförändrad omfattning även under budgetåret 1978/79. Jag beräknar erforderliga medel för detta.

Avtal har träffats med Stockholms läns landstingskommun om samordning av viss sjukvård vid karolinska sjukhuset med öppen vård inom landstingskommunens nordvästra förvaltningsområde. Sjukhuset skall enligt avtalet svara för ledningen av dels mödravården och barnhälsovården, dels specialistläkarvården i gynekologi och barnmedicin inom förvaltningsområdet. Vidare skall sjukhuset ombesörja viss läkarservice på mödra- och barnavårdscentraler inom området och tillgodose visst vikariebehov på specialistläkartjänster inom gynekologi och barnmedicin. En tjänst som barnhälsovårdsöverläkare kommer att inrättas av landstingskommunen. Denne överläkares tjänstgöring skall samordnas med verksamheten vid den barnmedicinska kliniken vid sjukhuset. Landstingskommunen betalar enligt avtalet lönekostnaden för fem tjänster som biträdande överläkare vid sjukhuset. Regeringen har medgivit att fem extra tjänster som biträdande överläkare, varav två vid kvinnokliniken och tre vid den barnmedicinska kliniken, får vara inrättade. Regeringen har godkänt avtalet för statens del.

Regeringen har också meddelat föreskrifter som innebär att vissa förordnanden på extra tjänst som biträdande överläkare får meddelas vid de barnmedicinska och barnkirurgiska klinikerna inom ramen för kostnaden för en sådan tjänst vid den barnmedicinska kliniken. Härigenom får den barnmedicinska kliniken en förstärkning för att klara viss utökad läkarutbildning samtidigt som den barnkirurgiska kliniken kan lösa vissa jourproblem m. m. Jag beräknar nu medel i överensstämmelse härmed.

Jag vill i detta sammanhang vidare nämna att regeringen meddelat bestämmelser om att inordna den specialkardiologiska kliniken inom den medicinska kliniken och den neurologiska rehabiliteringskliniken inom den neurologiska kliniken.

Direktionen för karolinska sjukhuset har föreslagit att ett ganska stort antal tjänster som biträdande överläkare omvandlas till överläkartjänster. Omkring två tredjedelar av tjänsteförändringarna har tillstyrkts av socialsty-

relsen. Jag anser att man bör vara restriktiv vid prövningen av förslag, som innebär inrättande av ytterligare överläkartjänster vid de olika klinikerna och avdelningarna. Med hänsyn till den tjänstestruktur jämförbara sjukhus numera har är jag dock beredd att beakta skälen i varje särskilt fall för att möjliggöra en successiv förstärkning på detta sätt av den medicinska ledningsorganisationen.

Vid en prövning av de skäl som förts fram har jag således funnit att de medicinska verksamhetsområdena foniatri och barnortopedi bör företrädas av överläkare vid sjukhuset. Jag föreslår därför att följande överläkartjänster inrättas i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare, nämligen en tjänst för en överläkare för ortopedi, särskilt barnortopedi, vid den ortopediskkirurgiska kliniken och en för en överläkare i foniatri vid öron-, näs- och halskliniken. Jag beräknar medel för ifrågavarande tjänsteutbyten (3).

För sjukhushygieniker disponeras f. n. en tjänst som biträdande överläkare, vilket inte är en lämplig tjänstetyp för denna viktiga funktion. Jag föreslår därför att en tjänst som överläkare inrättas vid det kliniskt-mikrobiologiska centrallaboratoriet i utbyte mot tjänsten som biträdande överläkare. Överläkartjänsten skall vara avsedd för sjukhushygieniker (3). Jag förordar också att en tjänst som överläkare inrättas vid radiumhemmets allmänna avdelning i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare. Jag har därvid bl. a. tagit hänsyn till att den onkologiska verksamheten behöver tillföras särskild invärtesmedicinsk sakkunskap. Det får ankomma på regeringen att på förslag från sjukhuset besluta om tjänsten skall avse allmän onkologi eller allmän internmedicin (3). Jag beräknar medel för tjänsteförändringarna.

Det är angeläget att läkarresurserna för läkemedelsverksamheten vid karolinska sjukhuset förstärks. Den kliniskt-farmakologiska avdelningen bör därför tillföras en tjänst som biträdande överläkare. Vid beräkningen av medel för ändamålet har jag tagit hänsyn till att vissa medel för anlitande av klinisk farmakolog samtidigt kan dras in (4).

Vid karolinska sjukhuset finns vissa möjligheter att ordna barnreumatisk vård, som bör ledas av en biträdande överläkare. Med hänsyn härtill beräknar jag medel för ett utbyte av en avdelningsläkartjänst mot tjänst som biträdande överläkare vid den reumatologiska kliniken (5). Sjukvårdsarbetet vid sjukhusets urologiska klinik bedrivs i viss omfattning på sektioner. För att denna organisation skall underlättas beräknar jag medel för en tjänst som biträdande överläkare i utbyte mot en avdelningsläkartjänst vid kliniken (5).

Thoraxklinikernas kliniskt-fysiologiska laboratorium är en mindre enhet som använder en komplicerad teknik. Utvärderingen av vunna undersökningsresultat kräver välutbildad läkare. För att kontinuiteten i verksamheten skall förbättras bör en befintlig avdelningsläkartjänst ersättas av en tjänst som biträdande överläkare. Jag beräknar medel för ändamålet (5).

Medicine doktor Gertrud Lind har utarbetat en särskild metod – autotraktion – för behandling av invalidiserande ryggsjukdomar. Hon innehar en särskild tjänst vid sjukhuset och bedriver sin verksamhet inom den ortopedisk-kirurgiska klinikens ram. Behandlingsmetoden har uppvisat lovande resultat. Jag anser mig böra beräkna medel för en avdelningsläkartjänst för att tillförsäkra henne erforderlig läkarassistans i verksamheten.

Jag beräknar medel för särskilda läkarinsatser vid hudkliniken för viss utökad läkarutbildning i avvaktan på att denna utbildning kan flyttas till Huddinge sjukhus, vilket kan ske tidigast år 1980.

Jag beräknar vidare medel för de blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning, som det ankommer på karolinska sjukhuset att svara för enligt gällande fördelning (6). De medel, som beräknats för budgetåret 1977/78 för ändamålet, minskas därvid med omkring 2,7 milj. kr.

Socialstyrelsen har pekat på att 115 specialistkompetenta läkare utan egen tjänst fanns vid karolinska sjukhuset vid ett tillfälle i mars 1977. Jag har inhämtat under hand från sjukhuset att många av dessa läkare genomgick medicinsk forskarutbildning. Några skaffade sig vidareutbildning i annan specialitet än den i vilken de redan förvärvat specialistkompetens. För dessa läkargrupper gäller särskilda dispensregler, som har utfärdats av socialstyrelsen. Som socialstyrelsen framhåller är emellertid skillnaden stor mellan befintliga läkartjänster och antalet läkare som är verksamma vid sjukhuset. Nya läkartjänster bör i första hand användas för att minska denna skillnad. Resurstillskott för vikarier bör inte automatiskt beräknas i samband med inrättandet av nya läkartjänster. Jag har vid beräkningen av medel för vikarier m. m. tagit hänsyn till vad socialstyrelsen anfört. Sammantaget innebär mina förslag inte några ökade resurser för sjukhuset även om jag i det föregående beräknat medel för vissa tjänster m. m.

Problemet när det gäller det stora antalet specialistkompetenta läkare utan egen tjänst vid undervisningssjukhusen är av generell natur och lösningar bör sökas i ett större sammanhang. Om ifrågavarande läkare håller sig kvar vid undervisningssjukhusen under det att vakanserna blir alltmer framträdande i den slutna och öppna vården utanför dessa sjukhus kan läkarfördelningsprogrammet inte förverkligas i denna del. Som jag anfört i inledningen till detta avsnitt är det angeläget att frågan om läkarfördelningsprogrammets genomförande får en lösning. Jag räknar med att en samlad lösning av problemet skall nås snarast möjligt i och med att socialdepartementets sjukvårdsdelegation har tagit upp frågan.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med 6 385 000 kr. till 135 893 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Karolinska sjukhuset: Avlöningar till läkare* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 135 893 000 kr.

G 2. Karolinska sjukhuset: Driftkostnader

1976/77	Utgift	507 765 449[1]
1977/78	Anslag	470 852 000[1]
1978/79	Förslag	593 099 000

[1] Del av anslaget Karolinska sjukhuset: Driftkostnader.

Anslaget utgör del av det förutvarande anslaget Karolinska sjukhuset: Driftkostnader.

Från anslaget bekostas driftkostnaderna – bortsett från lönekostnader m. m. för läkare – för karolinska sjukhuset.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Direktionen	Föredraganden
Personal			
Administrativ personal	459	– 7	–7
Psykologer, kuratorer och rehabiliteringspersonal	94	+ 2	+1
Sjuksköterskepersonal m. m.	1 590	+ 9	+1
Laboratorie- och sjukvårdsteknisk personal	230	+ 9	–
Övrig vårdservicepersonal	857	–	–
Ekonomipersonal	572	–	–
Personal för hjälpmedelsverksamhet	50	–	–
	3 852	**+13**	**–5**
Anslag			
Lönekostnader	310 335 000	+ 68 533 000	+ 81 873 000
Sjukvård	501 000	+ 99 000	+ 99 000
Reseersättningar	141 000	+ 59 000	+ 14 000
därav utrikes resor	(22 000)	(+ 18 000)	(–)
Lokalkostnader	79 017 000	+ 11 186 000	+ 10 998 000
Expenser	75 048 000	+ 26 872 000	+ 29 430 000
därav			
a) inventarier	(8 052 000)	(+ 3 979 000)	(+ 406 000)
b) representation	(10 000)	(+ 10 000)	(+ 1 000)
Automatisk databehandling	5 149 000	– 5 149 000	+ 493 000
Hjälpmedelsverksamhet	1 000	–	–
Ej disponerat belopp	660 000	– 660 000	– 660 000
	470 852 000	**+100 940 000**	**+122 247 000**

Inkomster vid sjukhuset, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 420,7 milj. kr. för nästa budgetår (1977/78 385,2 milj. kr.).

Direktionen för karolinska sjukhuset

I samband med upprustningen kan vårdplatsantalet vid sjukhuset komma att under senare delen av budgetåret 1978/79 minskas med ca 135 vårdplatser. Reduceringen genomförs efter överläggningar med Stockholms läns landstingskommuns hälso- och sjukvårdsförvaltning.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 86 812 473 kr.

2. I samband med att viss utrustning anskaffas till sjukhusets telefonväxel kan drygt sju tjänster som telefonist dras in (–534 555 kr.).

3. Med hänsyn till den ökade belastningen vid sjukhusenheterna behövs vidare följande personalförstärkningar, nämligen en förskollärare vid barnmedicinska kliniken, en arbetsterapevt vid avdelningen för fysikalisk medicin och medicinsk rehabilitering, en föreståndare vid chefläkarorganisationen, en sjuksköterska och två undersköterskor vid anestesiavdelningen, en sjuksköterska med halvtidstjänstgöring och en undersköterska vid medicinska kliniken, en undersköterska vid reumatologiska kliniken, en sjuksköterska med halvtidstjänstgöring vid thoraxmedicinska kliniken, en avdelningsföreståndare vid blodcentralen, en biträdande avdelningsföreståndare vid radiumhemmets allmänna avdelning, en ingenjör vid audiologiska avdelningen, en laboratorieassistent vid kliniskt-genetiska laboratoriet samt en laboratorieingenjör vid envar av de kliniskt-kemiska och kliniskt-neurofysiologiska centrallaboratorierna (+ 1 224 180 kr.).

4. Vid anestesiavdelningen behövs en ingenjör med ansvar för att den tekniskt komplicerade apparaturen är funktionsduglig. Avdelningen för sjukhusfysik har överförts från statens strålskyddsinstitut och inordnats i sjukhuset fr. o. m. den 1 juli 1976. Vid avdelningen finns fyra tjänster för vilka medel inte beräknades vid överföringen, nämligen tjänster för en sjukhusfysiker, en forskningsingenjör och två radioterapiassistenter. Medel bör beräknas för dessa tjänster och för arvoden för behövliga insatser från avdelningen i fråga om det nya strålskyddsområdet fr. o. m. den 1 juli 1976, som omfattar ultraljud, laser och mikrovågor (+ 694 755 kr.).

5. Vissa tjänstemän har beviljats tjänstledighet för facklig verksamhet enligt gällande avtal. Vidare har huvudskyddsombud utsetts vid sjukhuset med stöd av avtalet om arbetarskydd. Medelsbehovet för vikarier beräknas till sammanlagt 1 545 388 kr.

6. Anställda kan av främst medicinskt betingade anledningar drabbas av någon form av arbetshinder. Arbetsprövning och omplaceringsåtgärder kan därvid komma ifråga. Antalet sådana anställda uppgår f. n. till ca 80. Särskilda medel bör beräknas till lönekostnaderna för dessa anställda (+ 5 879 742 kr.).

7. På grund av bristen på utbildad sjukvårdspersonal anställer sjukhuset outbildad personal som bereds möjlighet att få lämplig utbildning. Detta innebär betydande utbildningskostnader för sjukhuset. Utbildningsverksamheten bör bibehållas på nuvarande nivå. Medlen för ändamålet behöver därvid räknas upp med 2 194 000 kr.

Föredraganden

Som jag nämnt under anslaget G 1 räknar jag med att det skall vara möjligt att i en proposition till riksdagen under riksmötet 1977/78 redovisa nya överenskommelser med Stockholms läns landstingskommun om driftbidrag och investeringsbidrag att gälla fr. o. m. den 1 januari 1977 i anslutning till gällande samarbetsavtal om karolinska sjukhuset.

Försöksverksamheten med lekterapi vid karolinska sjukhusets barnmedicinska klinik har varit värdefull. Bl. a. för att resultaten av denna skall kunna tas till vara beräknar jag medel för en tjänst som förskollärare vid sjukhusets barnmedicinska klinik (9).

Jag beräknar också medel för en undersköterskctjänst vid ortopediskkirurgiska kliniken. Tjänsten avses för den behandling av ryggsjukdomar som utförs av medicine doktor Gertrud Lind.

Vid medelsberäkningen tar jag hänsyn till vad direktionen anfört om möjligheten att dra in drygt sju tjänster som telefonist i samband med att viss utrustning anskaffas till sjukhusets telefonväxel (9).

Sjukhusets ortoped-tekniska hjälpmedelsverksamhet har den 30 juni 1977 förts över till Een-Holmgren Ortopediska AB. Övergångsvis har personalen beviljats tjänstledighet från sina tjänster vid sjukhuset. Tjänsterna får ännu en tid stå uppförda i sjukhusets personalstat men föranleder inga kostnader.

Vid min anmälan till prop. 1976/77:100 (bil. 8, s. 125, SoU 1976/77:25, rskr 1976/77:200) anförde jag att en utredning borde göras rörande personalsituationen vid sjukhuset och då särskilt i fråga om administrationen. Med hänsyn till att sjukhuset kan komma att övertas av landstingskommunen har denna utredning inte påbörjats. Utredningen avsågs få värde bl. a. när det gällde att pröva behovet av ett stort antal befintliga extra tjänster vid sjukhuset för vilka medel dittills inte beräknats under anslaget. Jag är emellertid beredd att nu beräkna vissa särskilda medel för dessa extra tjänster.

Jag förordar vidare att en motsvarande anpassning görs på expenssidan för att de kraftiga anslagsöverskridanden som har förekommit under senare år skall kunna upphöra. Jag har därför beräknat en ökning av expensposten med ca 29,4 milj. kr.

Sjukhusets direktion bör få viss möjlighet att göra omdisponeringar inom ramen för de sammanlagda medlen till löner och omkostnader under förevarande anslag, vilka enligt mitt förslag uppgår till ca 480 milj. kr. Det bör härigenom bli lättare att fortlöpande anpassa verksamheten till de resurser som står till förfogande. Det är angeläget att nu alla vid sjukhuset tar sin del av ansvaret för att medelsramarna skall kunna hållas. Kraftfulla åtgärder bör sättas in för att åstadkomma en effektiv budgetkontroll. Jag ämnar föreslå regeringen att utfärda föreskrifter härom för budgetåret 1978/79. Någon merbelastning utöver vad som kan föranledas av nya löneavtal bör inte längre

få förekomma. Direktionen har nämnt att sjukhusets vårdplatsantal kan komma att minska med 135 under senare delen av budgetåret 1978/79 till följd av sjukhusets upprustning. Detta bör i så fall resultera i konkreta kostnadsbesparingar.

Vad jag anfört innebär att karolinska sjukhuset tillhandahåller sjukvård åt Stockholms läns landstingskommun i överensstämmelse med gällande samarbetsavtal, dvs. inom ramen för de resurser som staten ställer till förfogande.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med sammanlagt 122 247 000 kr. till 593 099 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Karolinska sjukhuset: Driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 593 099 000 kr.

G. 3. Karolinska sjukhuset: Utrustning

1976/77	Utgift	8 989 824	Reservation	3 631 461
1977/78	Anslag	10 500 000		
1978/79	Förslag	15 000 000		

Direktionen för karolinska sjukhuset föreslår att 30 milj. kr. ställs till förfogande för anskaffning av utrustning. Medelsbehovet framgår av följande sammanställning.

1. Ersättning av befintlig utrustning	20 300 000
2. Utrustning i samband med ombyggnad	5 725 000
3. Utrustning som bör anskaffas av rationaliserings-skäl m. m.	3 975 000
	30 000 000

1. Det totala värdet av sjukhusets utrustning i 1977 års prisläge är ca 185 milj. kr. En återanskaffningsplan är upprättad. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 uppgår enligt planen till ca 44,3 milj. kr. Direktionen begränsar sig emellertid till att föreslå att 20,3 milj. kr. ställs till förfogande.

2. Utrustning beräknas komma att erfordras i samband med sjukhusets upprustning enligt dispositionsplan och utnyttjandeplan för sjukhuset (Plan 74) enligt följande:

Ortopedisk-kirurgiska kliniken	1 000 000
Kvinnokliniken	1 875 000
Blodcentralen	2 100 000
Avdelningen för fysikalisk medicin och medicinsk rehabilitering	250 000
Oförutsett	500 000
	5 725 000

Beträffande utrustning till ortopedisk-kirurgiska kliniken räknar direktionen med att få använda 350 000 kr. av tillgängliga utrustningsmedel under budgetåret 1977/78. Förslag om utrustning till blodcentralen innefattar en blodgrupperingsautomat för 1,8 milj. kr. med hög kapacitet och låg reagensåtgång.

3. Följande utrustning, som rationaliserar arbetet, bör skaffas:

a) Datortomograf	3 200 000
b) Utrustning anpassad till SI-systemet	200 000
c) Fiber-scopiutrustning	200 000
d) Respiratorer	250 000
e) Gammaspektrometer med tvåkanalig skrivare och FM-bandspelare	125 000
	3 975 000

a) Vid neuroradiologiska avdelningen finns sedan några år en datortomograf för forskning. Sjukhuset bör anskaffa en apparat för rutinsjukvården, då undersökningar med datortomograf blir betydligt skonsammare för patienten och billigare än motsvarande undersökningar med konventionella metoder.

b) Sjukhuset har tillsammans med Stockholms läns landstings vårdinrättningar övergått till SI-systemets måttenheter. Mätutrustning som registrerar gamla måttenheter bör byggas om eller bytas ut mot ny. Kostnaden härför har beräknats till 500 000 kr. För budgetåret 1977/78 finns 150 000 kr. tillgängligt för ändamålet.

c) Med fiber-scopimetodik kan tidig diagnostik ske av vissa cancertumörer, t. ex. bronkialcancer, och framgångsrika terapevtiska åtgärder sättas in.

d) Nya respiratorer behöver anskaffas till kvinnoklinkens förlossningsavdelning, ortopedisk-kirurgiska kliniken samt öron-, näs- och halskliniken.

e) Med hjälp av en gammaspektrometer kan hjärnans blodflöde snabbt bedömas, vilket kan vara av avgörande betydelse i valet av lämplig terapi vid t. ex. svåra skallskador. FM-bandspelaren erfordras för lagring och analys av data som erhålls vid ingrepp inom den funktionella neurokirurgin t. ex. vid kroniska smärttillstånd.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) anser att en förhållandevis kraftigt ökad anvisning av medel för utrustning till befintliga kliniker m. m. kan vara motiverad. Skäl har redovisats från sjukhuset som talar för att ytterligare en datortomograf för skallundersökningar kan behöva anskaffas inom ramen för nämnda medelsanvisning. Beslut om anskaffning av bl. a. utrustning som kostar mer än 1 milj. kr. bör fattas av regeringen.

NUU är inte beredd att ta ställning till förslaget att skaffa en blodgrupperingsautomat, då utvärdering beträffande ekonomiska vinster m. m. inte redovisats från vissa sjukhus som har skaffat denna utrustning. NUU har däremot ingen erinran mot förslaget om övrig utrustning för 300 000 kr. till blodcentralen i samband med ombyggnad.

Föredraganden

Jag beräknar 11 milj. kr. för nyinköp av utrustning till befintliga kliniker och avdelningar vid karolinska sjukhuset. Jag har därvid inom denna ram beräknat medel även för anskaffande av en datortomograf för skallundersökningar.

Regeringen har den 1 september 1977 bemyndigat mig att tillkalla en byggnadskommitté med uppdrag att genomföra upprustning av karolinska sjukhuset. Byggnadskommittén, som tillkallats samma dag, ansvarar i fortsättningen för stomplaner, programmering och planering för sjukhusets upprustning samt för projektering, byggande och utrustning av objekt, där uppdrag har lämnats åt kommittén.

Jag beräknar 4 milj. kr. för fortsatt anskaffning av utrustning i samband med den allmänna upprustningen av sjukhuset. Utrustningsplaneringen vid sjukhuset avses i fortsättningen komma att bedrivas i samråd med nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Karolinska sjukhuset: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

G 4. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

1976/77	Utgift	87 773 479
1977/78	Anslag	96 797 000
1978/79	Förslag	111 567 000

Akademiska sjukhuset i Uppsala har uppförts av staten i samarbete med Uppsala läns landstingskommun för läkarutbildningen och länssjukvården. Sjukhuset ägs av staten men drivs enligt avtal mellan staten och landstingskommunen i nära samarbete med landstingskommunen, som lämnar driftbidrag m. m. (prop. 1951:123, 1953:161, 1961:79, 1967:105, 1968:71, 1973:20 och 1975:79). Akademiska sjukhuset är enligt avtal även regionsjukhus för uppsalaregionen. Den senast träffade överenskommelsen med landstingskommunen innebar fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset m. m. för tiden t. o. m. den 30 juni 1977. I avvaktan på att en ny överenskommelse kan godkännas tillämpas förutvarande överenskommelse interimistiskt.

Sjukhuset har omkring 1 465 vårdplatser.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Direktionen	Föredraganden
Personal			
Läkare	178[1]	+22	+7
Anslag			
Löneckostnader	96 797 000	+26 113 553	+14 770 000

[1] Härutöver beräknas medel för blockförordnanden m. m. för läkare under fortsatt vidareutbildning.

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala

1. Löneomräkning 15 827 431 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en nedskärning av utgifterna under detta anslag och driftkostnadsanslaget (anslaget G4) med sammanlagt ca 19 milj. kr. För att åstadkomma denna utgiftsminskning skulle verksamheten – som för budgetåret 1977/78 beräknas omfatta ca 433 000 vårddagar – behöva minskas med omkring 19 000 vårddagar.

3. För att en yrkesmedicinsk verksamhet skall kunna byggas upp vid sjukhuset bör en tjänst som överläkare i yrkesmedicin tillföras sjukhuset. För att bättre kvalitet och kontinuitet skall uppnås begärs en överläkartjänst för barnmedicinska klinikens allergivård. Vidare begärs en överläkartjänst i invärtesmedicinsk allergologi vid lungkliniken. För att fortsatt genetisk verksamhet skall kunna garanteras måste en överläkartjänst inrättas för att föreståverksamheten vid ett kliniskt genetiskt centrallaboratorium. Sammanlagt begärs således fyra nya överläkartjänster (+ 1 151 416 kr.).

4. För att få förstärkta ledningsfunktioner föreslås omvandling av fem tjänster som biträdande överläkare till överläkartjänster, varav en vid vardera kirurgiska kliniken, medicinska kliniken, anestesiavdelningen, kvinnokliniken och lungkliniken. Vid kirurgiska kliniken skall överläkaren föreståakutmottagningen och en intagningsavdelning. Innehavaren av tjänsten vid lungkliniken avses få ansvar även för klinikens öppna vård. Av särskilda medicinska skäl föreslås utbyte av tre tjänster som biträdande överläkare mot överläkartjänster, varav en för vardera neuroradiologi, neurooftalmologi och neurootiatri. Dessutom föreslås omvandling av tjänster för biträdande överläkare till överläkare inom tre specialkirurgiska verksamhetsområden, nämligen neurokirurgi, plastikkirurgi och thoraxkirurgi.

Beträffande tjänster för vissa särskilt specialiserade läkare föreslås följande sju omvandlingar av biträdande överläkare till överläkare, nämligen en för hämatologi vid medicinska kliniken, två vid kirurgiska kliniken – varav en särskilt för gastroenterologi och en särskilt för onkologisk kirurgi – samt en vid vardera barnkirurgiska kliniken, blodcentralen, kliniskt mikrobiologiska centrallaboratoriet och kliniskt fysiologiska centrallaboratoriet. Tjänsten vid barnkirurgiska kliniken avses för barnurologi. Dessutom begärs medel för omvandling av en befattning som biträdande överläkare till överläkarbefattning att förenas med tjänsten som föreståndare vid socialstyrelsens läkemedelsavdelnings farmako-terapevtiska enhet. (+ 337 826 kr.)

5. Röntgendiagnostiska avdelningens sektion för ortopedisk radiologi bör få en tjänst med medicinskt ledningsansvar. En tjänst som biträdande överläkare föreslås bli inrättad vid avdelningen. Ögonkliniken har en underdimensionerad läkarstab för den ökade verksamheten och bör tillföras en biträdande överläkare. De audiologiska och foniatriska avdelningarna bör också få var sin biträdande överläkare med tanke på de ökade kraven på sjukvårdsverksamhet och utbildning.

Kvinnokliniken har en ansträngd läkarsituation i rutinsjukvården och direktionen föreslår att en tjänst som biträdande överläkare inrättas vid kliniken.

Kliniskt neurofysiologiska centrallaboratoriet behöver ytterligare en biträdande överläkare för att svara upp mot de krav som ställs på konsultservice från regionen. Kostnaderna för tjänsten förutsätts komma att täckas av medel från landstingskommunerna i regionen, främst Västmanlands läns landstingskommun. Sedan fem år har neurologiska kliniken haft en extra läkartjänst inrättad bl. a. för att kliniken skall svara för läkarverksamheten vid en behandlingsenhet vid Ulleråkers sjukhus. För att få bättre kontinuitet föreslås inrättande av en tjänst som biträdande överläkare vid kliniken. Slutligen föreslås att det kliniskt mikrobiologiska centrallaboratoriet får en ny tjänst som biträdande överläkare för verksamhetsområdet virologi. F. n. täcks sjukhusets behov av virologisk diagnostik till stor del av verksamhet i privat regi.

Sammanlagt föreslås i denna del att åtta tjänster som biträdande överläkare inrättas (+ 1 893 500 kr.).

6. Enligt avtal samarbetar staten och Uppsala läns landsting för utbildning av sjukgymnaster m. m. Åtta tjänster som biträdande överläkare har inrättats vid akademiska sjukhuset med uppgift att fullgöra viss undervisning inom vårdskolans sjukgymnastutbildning. Lönekostnaderna fördelas mellan sjukhuset och landstingskommunen enligt ifrågavarande avtal. Ytterligare en tjänst som biträdande överläkare vid rehabiliteringskliniken behöver inrättas för ändamålet (+ 123 032 kr.).

7. Den utökade verksamheten motiverar enligt direktionen inrättande av sammanlagt nio avdelningsläkartjänster vid följande sjukhusenheter, nämligen vid envar av anestesiavdelningen, plastikkirurgiska klinikens handkirurgiska avdelning, öron-, näs- och halskliniken, onkologiska, ortopediskt kirurgiska, barnmedicinska och urologiskt kirurgiska klinikerna, medicinska klinikens nefrologiska avdelning samt hudkliniken (+ 2 145 357 kr.).

8. Genomförandet av specialistläkarutbildningen där erforderlig underläkartjänstgöring sker på blockförordnanden har vid några av sjukhusets kliniker medfört att tidigare antal underläkartjänster minskat. För att undvika en icke önskad neddragning av sjukvårdsverksamheten bör åtta förut inrättade underläkartjänster omvandlas till avdelningsläkartjänster. Detta gäller en tjänst vid envar av barnkirurgiska kliniken, infektionskliniken, ortopediskt kirurgiska kliniken och socialmedicinska avdelningen samt två tjänster vid vardera kirurgiska och psykiatriska klinikerna (+ 352 000 kr.).

9. Vidareutbildning för läkare anordnas vid akademiska sjukhuset. Sålunda behöver underläkarförordnanden meddelas läkare som skall genomgå s. k. allmäntjänstgöring (AT), läkare som fullgör tidigare påbörjad

specialistutbildning, samt läkare som fullgjort sin allmäntjänstgöring och önskar blockförordnande för fortsatt vidareutbildning (FV-block). Under budgetåret 1978/79 behövs ytterligare medel för ändamålet, motsvarande kostnaderna för drygt tre årsförordnanden som underläkare. Läkare som är specialistkompetent men registrerad för forskarutbildning kan få dispens att uppehålla underläkartjänst. F. n. har 26 läkare medgetts fortsatt underläkarförordnande för forskarutbildning. Sådana läkare är ofta tjänstlediga från underläkartjänsten. Direktionen föreslår att 2 milj. kr. beräknas för lönekostnader för sådana underläkarförordnanden under budgetåret 1978/79 (+ 2 482 052 kr.).

10. Direktionen beräknar medel för vikariatskostnaderna för föreslagna nya läkartjänster (+1 800 939 kr.).

Remissyttrande

Socialstyrelsen har yttrat sig över direktionens förslag om inrättande av läkartjänster m. m. och därvid bl. a. tillstyrkt att samtliga begärda nya läkartjänster inrättas med undantag för en avdelningsläkartjänst för urologisk kirurgi. Styrelsen tillstyrker vidare 10 av 18 begärda omvandlingar av tjänst som biträdande överläkare till överläkartjänst. Socialstyrelsen har därvid inte tillstyrkt inrättande av en överläkartjänst vid envar av lungkliniken, neurokirurgiska, plastikkirurgiska och thoraxkirurgiska klinikerna samt de kliniskt mikrobiologiska och kliniskt fysiologiska centrallaboratorierna i utbyte mot motsvarande tjänster som biträdande överläkare. Styrelsen tillstyrker inte heller två tjänsteförändringar från biträdande överläkare till överläkare vid den kirurgiska kliniken. Socialstyrelsen tillstyrker föreslagna utbyten av underläkartjänster mot avdelningsläkartjänster utom två sådana utbyten vid kirurgiska kliniken.

Socialstyrelsen tillstyrker konvertering av en arvodestjänst för biträdande överläkare till överläkare att förenas med tjänsten som föreståndare vid socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

Med anledning av att direktionen beräknat medel för underläkartjänster för fortsatt vidareutbildning m. m. framhåller socialstyrelsen att styrelsen inte har något att erinra då medel reserverats för den andel av vidareutbildningen som beräknas falla på sjukhuset.

Bedömningen av de av direktionen föreslagna läkartjänsterna bör enligt socialstyrelsen ses mot bakgrund av bl. a. den funktion ett region- och undervisningssjukhus har för landets totala sjukvård och de krav på kvalificerad och väl differentierad vård detta ställer. Enligt styrelsens uppfattning motsvarar den formella tjänstetillgången vid akademiska sjukhuset f. n. inte dessa krav. Styrelsen konstaterar att akademiska sjukhuset har en tjänstestruktur som inom vissa verksamhetsområden avviker från den struktur vissa andra jämförbara undervisningssjukhus har.

Socialstyrelsen konstaterar emellertid vidare att ett stort antal vidareutbildade läkare utan egen tjänst finns vid sjukhuset. Enligt en i mars 1977 genomförd undersökning av läkares arbetstider och tjänster – LATT 77 – fanns då 78 sådana läkare. Tillgången på läkare vid enskilda kliniker bör ge utrymme för planeringsbar ledighet för läkare, såsom semester och jourkompensation. Socialstyrelsen finner det vara angeläget att en bemanningsplanering genomförs som klargör sjukhusets totala behov av specialistkompetenta läkare.

I avvaktan på denna planering bör de av socialstyrelsen tillstyrkta tjänsterna – i den mån de får inrättas – i första hand användas för att minska skillnaden mellan formell och reell tillgång på läkare vid sjukhuset. Inom verksamhetsområden där vidareutbildade läkare utan egen tjänst finns bör nytillkommande tjänster inte användas för att tillföra sjukhuset ytterligare läkare. Vid en väl genomförd planering bör inrättande av nya läkartjänster inte automatiskt medföra resurstillskott för vikarier för semester m. m.

Föredraganden

En överenskommelse med Uppsala läns landstingskommun om fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. har underställts regeringen för prövning. Överenskommelsen, som avser tiden den 1 juli 1977–den 31 december 1979, innebär inte någon förändring av principerna för bekostande av avlöningar till läkare för budgetåret 1978/79. Jag återkommer till överenskommelsen i det följande under anslaget G 5.

Regeringen har den 2 september 1976 godkänt avtal mellan staten och Uppsala läns landstingskommun om utbildning av sjukgymnaster m. m. i Uppsala. För de åtta läkartjänster som har inrättats med viss skyldighet för tjänsteinnehavarna att delta i sjukgymnastutbildningen svarar landstingskommunen för kostnaderna för lön enligt ifrågakommande löneklass m. m. under det att sjukhusets anslag belastas med kostnaderna för särskilda arvoden och tilläggsförmåner. Direktionen har anmält att ytterligare en tjänst som biträdande överläkare behövs vid rehabiliteringskliniken för ändamålet. Jag beräknar medel för läkartjänsten och förutsätter därvid att fördelningen av lönekostnader m. m. mellan staten och landstingskommunen blir densamma som för nyssnämnda åtta läkartjänster (6).

Direktionen har föreslagit att en tjänst som överläkare i yrkesmedicin tillförs sjukhuset för att en yrkesmedicinsk verksamhet skall kunna byggas upp. Svenska metallindustriarbetareförbundet (avd. 63) har tidigare föreslagit att en yrkesmedicinsk klinik snarast inrättas i uppsalaregionen. Socialstyrelsen och dåvarande universitetskanslersämbetet tillstyrkte förslaget. Arbetarskyddsstyrelsen och karolinska sjukhuset ansåg emellertid i sina remissyttranden att befintliga yrkesmedicinska kliniker borde förstärkas i första hand, då tillgången på läkare med utbildning i ämnet var begränsad. Tills

vidare borde behovet av yrkesmedicinsk expertis inom uppsalaområdet tillgodoses från karolinska sjukhusets yrkesmedicinska klinik.

Jag föreslog i prop. 1976/77:100 (bil. 8, SoU 1976/77:25, rskr 1976/77:200) att en yrkesdermatologisk enhet skulle inrättas vid akademiska sjukhuset som ett led i utbyggnaden av sjukhusets yrkesmedicinska resurser. Efter samråd i frågan med chefen för arbetsmarknadsdepartementet är jag nu beredd att föreslå, att utbyggnaden fortsätter genom att föreslagen tjänst som överläkare i yrkesmedicin inrättas vid sjukhusets medicinska klinik (3).

Direktionen har föreslagit att ett betydande antal tjänster som biträdande överläkare omvandlas till överläkartjänster. Drygt hälften av dessa tjänsteförändringar har tillstyrkts av socialstyrelsen, som också hänvisar till att tjänstestrukturen inom vissa verksamhetsområden vid akademiska sjukhuset avviker från den struktur vissa andra jämförbara undervisningssjukhus har. Jag anser att man bör vara restriktiv vid prövningen av förslag, som innebär inrättande av ytterligare överläkartjänster vid de olika klinikerna och avdelningarna. Med hänsyn till att sjukhusets tjänstestruktur numera avviker från jämförbara sjukhus som socialstyrelsen anger är jag dock beredd att pröva skäl i varje särskilt fall för att möjliggöra en successiv förstärkning av den medicinska ledningsorganisationen. Jag vill redan här framhålla att mina förslag till nya tjänster vid sjukhuset inte föranleder någon ökning av de sammanlagda anslagsmedlen till lönekostnader.

Vid en prövning av de skäl som förts fram, har jag funnit att sjukhusets inriktning mot neurologisk verksamhet bör förstärkas bl. a. genom att två överläkartjänster inrättas i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare, nämligen en för röntgendiagnostik, särskilt neuroradiologi, vid den röntgendiagnostiska avdelningen och en för öron-, näs- och halssjukdomar, särskilt neuro-otiatri, vid öron-, näs- och halskliniken. Jag föreslår därför att dessa överläkartjänster inrättas (4).

Utvecklingen när det gäller att behandla sjukdomar i blodbildande organ är snabb. Jag biträder förslaget att en tjänst som överläkare för allmän internmedicin, särskilt hämatologi, inrättas vid medicinska kliniken i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare. Inom barnkirurgiska kliniken förekommer urologiska fall i stor omfattning. Behandlingen av missbildningar inom urinvägar m. m. utvecklas snabbt. Jag föreslår att en tjänst som överläkare i barnkirurgi, särskilt barnurologi, inrättas vid den barnkirurgiska kliniken i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare (4).

Direktionen har föreslagit tre omändringar till överläkartjänst vid kirurgiska kliniken. Socialstyrelsen har varit återhållsam när det gäller att tillstyrka tjänster vid sjukhuset för kirurgisk verksamhet men funnit sig böra tillstyrka en av de föreslagna omändringarna till överläkartjänst för allmän kirurgi. Jag delar socialstyrelsens uppfattning och föreslår att en överläkartjänst inrättas vid den kirurgiska kliniken i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare. Det får ankomma på direktionen att pröva vilket område inom allmän kirurgi som tjänsteinnehavaren närmast skall svara för (4).

Direktionen har under en följd av år fört fram förslag om inrättande av en överläkartjänst i utbyte mot annan läkartjänst vid lungkliniken. I tidigare remissyttranden över direktionens anslagsframställningar har socialstyrelsen tillstyrkt detta förslag, som bl. a. motiverats av att särskilda krav ställs på lungklinikens insatser inom öppen vård. Socialstyrelsen tillstyrker emellertid inte förslaget i yttrandet över anslagsframställningen för budgetåret 1978/79. Som framgår av vad jag tidigare har anfört har jag förståelse för att socialstyrelsen nu vill vara allmänt återhållsam när det gäller att tillstyrka inrättande av överläkartjänster i dessa fall. Att direktionen upprepat yrkandet visar emellertid vilken vikt sjukhuset fäster vid att särskilt den öppna vården vid lungkliniken får en fast organisatorisk lösning. Jag föreslår därför att en överläkartjänst inrättas vid lungkliniken i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare (4).

Sammanlagt innebär mina förslag i denna del att sju nya överläkartjänster inrättas vid akademiska sjukhuset, varav sex i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare. Jag beräknar medel för dessa tjänster.

Regeringen har den 15 december 1977 medgivit att en extra tjänst som biträdande överläkare får finnas inrättad vid sjukhusets lungklinik tills vidare så länge docent O. Hillerdal har viss tjänstledighet från sin tjänst som biträdande överläkare vid kliniken för uppdrag såsom sakkunnig inom socialdepartementet. Jag beräknar nu medel för den extra tjänsten som biträdande överläkare.

Röntgendiagnostiska avdelningen bör få ännu en läkartjänst med uppgift för innehavaren att bl. a. leda verksamheten inom ortopedisk radiologi. Jag beräknar med hänsyn härtill medel för en tjänst som biträdande överläkare vid avdelningen (5). Jag beräknar vidare medel för omvandling av en befattning som biträdande överläkare till överläkarbefattning att förenas med tjänsten som föreståndare vid socialstyrelsens läkemedelsavdelnings farmako-terapevtiska enhet (4).

Akademiska sjukhuset har byggts ut med ett kirurgiskt block och ett neuroblock som försetts med modern utrustning, vilket har skapat bättre förutsättningar för sjukvården. Bl. a. för att detta skall kunna utnyttjas på rätt sätt behövs, utöver de tjänster jag berört i det föregående, ytterligare ett tillskott av läkartjänster vid sjukhuset. Jag föreslår därför att sjukhuset tillförs tre avdelningsläkartjänster. Tjänsterna bör avses för anestesiologi, handkirurgi och socialmedicin (7 och 8). Jag beräknar medel härför.

Jag beräknar också medel för de blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning, som det ankommer på akademiska sjukhuset att svara för enligt gällande fördelning (9).

Socialstyrelsen har pekat på att 78 specialistkompetenta läkare utan egen tjänst fanns vid akademiska sjukhuset i mars 1977. Jag har under hand inhämtat från sjukhuset att många av dessa läkare genomgick medicinsk forskarutbildning. För denna grupp av läkare gäller särskilda dispensregler

som har utfärdats av socialstyrelsen. Såsom socialstyrelsen framhåller är emellertid skillnaden stor mellan befintliga läkartjänster och antalet läkare som är verksamma vid sjukhuset. Jag delar socialstyrelsens uppfattning att nya läkartjänster i första hand bör användas för att minska denna skillnad samt att ett resurstillskott för vikarier inte automatiskt skall beräknas i samband med inrättandet av nya läkartjänster. Jag har vid beräkningen av medel för vikarier m. m. tagit hänsyn till vad socialstyrelsen anfört. Som jag har nämnt beräknar jag sammanlagt inte ökade resurser för sjukhuset även om jag i det föregående räknat medel för vissa tjänster m. m.

Problemet när det gäller det stora antalet specialistkompetenta läkare utan egen tjänst vid undervisningssjukhusen är av generell natur och lösningar bör sökas i ett större sammanhang. Jag hänvisar i denna del till vad jag har anfört i inledningen till detta avsnitt.

Sammanfattningsvis beräknar jag en ökning av anslaget med sammanlagt 14 770 000 kr. till 111 567 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 111 567 000 kr.

G 5. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader

1976/77	Utgift	36 553 236
1977/78	Anslag	61 000 000
1978/79	Förslag	44 000 000

Från anslaget bekostas statens andel av driftkostnaderna – bortsett från läkarlöner – vid akademiska sjukhuset i Uppsala. Enligt avtal med Uppsala läns landsting angående samarbete för driften av akademiska sjukhuset erlägger landstinget ersättning till staten motsvarande en på visst sätt beräknad kostnad för sjuka från Uppsala län jämte vissa belopp som ersättning för läkarkostnader (prop. 1951:123, 1953:161, 1961:79, 1967:105, 1968:71, 1973:20 och 1975:79). För s. k. löpande utrustningsanskaffning skall landstingets kostnadsandel beräknas enligt en formel som innebär, att landstinget svarar för ca 38 % av kostnaderna. Samarbetsavtalet gällde t. o. m. den 30 juni 1977 och tillämpas interimistiskt i avvaktan på att en ny överenskommelse kan godkännas.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Direktionen	Föredraganden
1. Bidrag till driftkostnader enligt avtal	31 981 000	-19 552 000	-19 557 000
2. Bidrag till löpande anskaffning av utrustning	4 340 000[1]	+11 310 000[2]	+ 1 860 000[3]
3. Sjukvård åt mindre bemedlade från ort utom Uppsala län	10 000	-	-
4. Hyreskostnader	24 669 000	+ 697 000	+ 697 000
	61 000 000	**- 7 545 000**	**-17 000 000**

[1] Motsvarande en beslutad utrustningsram för budgetåret 1977/78 om 6 930 000 kr.
[2] Motsvarande en utrustningsram för budgetåret 1978/79 om 25 830 000 kr.
[3] Motsvarande en utrustningsram för budgetåret 1978/79 om 10 milj. kr.

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala

1. Bortsett från läkartjänsterna finns f. n. 3 375 tjänster vid akademiska sjukhuset. Direktionen räknar med att ca 112 nya tjänster behöver inrättas för budgetåret 1978/79. Tjänsterna beräknas kosta ca 10 milj. kr. För en personalpool avses inrättas 104 tjänster inom ramen för redan befintliga medel. Lönekostnadspålägg med 39 % av lönekostnaderna har inräknats.

Utgifterna för löner till annan personal än läkare vid sjukhuset beräknas sammanfattningsvis stiga från ca 279 milj. kr. för budgetåret 1977/78 till ca 289 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Omkostnaderna beräknas öka mellan budgetåren 1977/78 och 1978/79 från ca 96 milj. kr. till ca 113,3 milj. kr.

Antalet vårddagar beräknas öka från ca 432 700 budgetåret 1977/78 till ca 435 700 budgetåret 1978/79. Det fastställda antalet vårdplatser beräknas öka från 1 468 till 1 488 mellan dessa budgetår. Vårddagkostnaden beräknas öka från ca 1 034 kr. till ca 1 120 kr.

Totalkostnaden för driften av sjukhuset – bortsett från läkarlönerna – har beräknats till ca 402 270 000 kr. Uppsala läns landstings bidrag beräknas till 198 652 000 kr. och övriga inkomster till 191 189 000 kr. Sedan landstingets bidrag och inkomsterna dragits från totalkostnaden återstår en nettoutgift för staten under anslagsposten med 12 429 000 kr.

2. Utrustningsbehovet framgår av följande sammanställning:

Allmänt ersättningsbehov	7 800 000
Särskilda objekt	
a) nersliten utrustning	13 480 000
b) utrustning med för låg kapacitet m. m.	2 230 000
c) utrustning för ny metod eller utökad verksamhet	4 525 000
d) anskaffning inom ram för budgetåret 1977/78 *frångår*	-3 000 000
Oförutsett	800 000
	25 835 000

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) bedömer att medelsanvisningen till löpande anskaffning av utrustning måste ökas ganska kraftigt under de närmaste åren om akademiska sjukhuset skall kunna behålla sin höga utrustningsstandard. För en ökning av ramen för detta ändamål för budgetåret 1978/79 talar även att vissa större anskaffningar är motiverade, såsom ersättning av en koboltapparat med en linjäraccelerator. NUU konstaterar med tillfredsställelse att inventering av befintlig utrustning pågår. En plan för anskaffning av mer dyrbar utrustning bör baseras bl. a. på en sådan inventering.

Föredraganden

Som jag nämnt under anslaget G 4 har en överenskommelse med Uppsala läns landstingskommun om fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. underställts regeringen för prövning. Förutvarande samarbetsöverenskommelse gällde för tiden t. o. m. juni månad 1977 (prop. 1975:79, SoU 1975:13, rskr 1975:189). Den nya överenskommelsen innebär att hittillsvarande avtal med landstingskommunen från år 1951 och 1953 rörande samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala med de ändringar som har gjorts senare samt angående beräkning av landstingets kostnadsandel i den s. k. löpande utrustningsanskaffningen till akademiska sjukhuset skall fortsätta att gälla för tiden den 1 juli 1977 – den 31 december 1979. Från den beräknade kostnaden för vård av patienter från landstingskommunens sjukvårdsområde görs ett avdrag som motsvarar ett statligt driftbidrag till landstingskommunen. Detta avdrag ändras för år 1979 från 11 % till 10 % av vårdkostnaden. Återstoden är den ersättning som landstingskommunen skall betala till staten för den vård som meddelas vid akademiska sjukhuset.

Överenskommelsen innehåller också att avtalet från år 1966 om anordnande av forskning och utbildning i geriatrik vid Kungsgärdets sjukhus i Uppsala förlängs att gälla t. o. m. den 31 december 1979 med undantag för vissa bestämmelser om statens ersättning. I stället för dessa skall gälla, att staten den 1 september 1978 betalar 2,5 milj. kr. som ersättning för landstingskommunens åtaganden enligt avtalet under tiden den 1 juli 1977 – 31 december 1979. Sistnämnda ersättning bör bekostas från förslagsanslaget Bidrag till kommunala undervisningssjukhus.

Jag föreslår att regeringen begär riksdagens bemyndigande att för statens del godkänna överenskommelse med Uppsala läns landstingskommun med i huvudsak det innehåll som jag här har redogjort för.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att regeringen den 13 oktober 1977 bl. a. uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att med landstingskommunen förhandla om avtal om överförande av huvudmannaskapet för akademiska sjukhuset i Uppsala från staten till landstingskommunen.

Direktionen för sjukhuset beräknar att statens bidrag till driftkostnader enligt avtal kommer att uppgå till omkring 12,4 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Samarbetsöverenskommelsen innebär att statens bidrag minskar något för första halvåret 1979. Vidare kan ifrågasättas om inte inkomsterna för patienter från andra län än Uppsala län kommer att bli något högre än vad direktionen antagit. Dessa inkomster tillgodoförs staten. Med hänsyn till svårigheterna att mer exakt beräkna bidraget finner jag mig emellertid böra godta direktionens beräkning. Utgifterna för löner till sjukhusets personal – bortsett från läkarna – bör inte överstiga ett belopp som motsvarar en ram av 290 milj. kr. för år 1977, lönekostnadspålägg med 39 % av lönekostnaderna inräknat. Vidare bör omkostnaderna inte få överstiga 104 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Landstingskommunens företrädare i sjukhusets direktion har till anslagsframställningen fogat ett särskilt yttrande i vilket de uttrycker sin oro över kostnadsutvecklingen för verksamheten vid sjukhuset. Mina medelsberäkningar bör vara ägnade att dämpa denna oro.

Jag beräknar medel under anslaget för statens andel av kostnaderna för löpande anskaffning av utrustning till akademiska sjukhuset inom en total ram av 10 milj. kr. Med hänsyn till att Uppsala läns landstingskommuns andel i kostnaderna för den under budgetåret 1977/78 medgivna utrustningsanskaffningen enligt gällande avtal kan slutligt fastställas först efter budgetårets slut, kan anslaget för budgetåret 1978/79 även komma att belastas av vissa kostnader för utrustning som anskaffats budgetåret 1977/78.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna överenskommelse mellan staten och Uppsala läns landstingskommun om fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag har anfört i det föregående,
2. till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 44 000 000 kr.

G 6. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Utrustning

1976/77	Utgift	240 000	Reservation	145 891
1977/78	Anslag	2 220 000		
1978/79	Förslag	1 718 000		

Från anslaget bekostas statens andel av kostnader för utrustning till akademiska sjukhuset i Uppsala i samband med byggnadsåtgärder. Enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun m. fl. svarar staten i regel för 40 % av kostnaderna för utbyggandet av sjukhuset, inkl. utrustningskostnaderna.

Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande

Medelsbehovet för anskaffning av utrustning till akademiska sjukhuset i Uppsala under budgetåret 1978/79 beräknas till följande belopp.

	Totalt	Statens andel
1. Utrustning till barnkliniker	4 000 000	1 600 000
2. Kommitténs verksamhet	400 000	160 000
3. Återredovisade medel för slutredovisade utrustningsobjekt	-181 000	-42 000
	4 219 000	**1 718 000**

1. Kommitténs utrustningsverksamhet under budgetåret 1978/79 kommer att i huvudsak omfatta åtgärder för fortsatt anskaffning av utrustning till en ny barnklinikbyggnad. Denna beräknas vara färdigställd under år 1979. Med hänsyn till höjd mervärdesskatt föreslår kommittén att den av regeringen fastställda kostnadsramen för utrustning till barnklinikerna, 10,5 milj. kr., höjs till 10 765 000 kr.

2. Från anslagsposten bekostas löner, vissa konsultarvoden och andra arvoden samt resor och hyror m. m.

Föredraganden

Jag beräknar i enlighet med byggnadskommitténs förslag anslaget till 1 718 000 kr. Tillsammans med de medel som beräknades för budgetåret 1977/78, skulle staten härigenom anvisa sin del av totalt 9,5 milj. kr. för anskaffande av utrustning till barnklinikerna. Jag är inte beredd att ändra kostnadsramen av totalt 10,5 milj. kr. för utrustning till dessa kliniker.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 718 000 kr.

G 7. Bidrag till kommunala undervisningssjukhus

1976/77	Utgift	358 937 090
1977/78	Anslag	335 000 000
1978/79	Förslag	390 000 000

Från anslaget utgår ersättningar till vissa kommunala sjukvårdshuvudmän enligt avtal om läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus samt enligt avtal om anordnande och upplåtelse av lokaler vid dessa sjukhus för statlig verksamhet.

För läkarutbildning och forskning i Stockholm, Linköping, Malmö, Lund, Göteborg och Umeå samt vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg och Ulleråkers sjukhus i Uppsala gällde t. o. m. år 1976 avtal som godkänts med stöd av

riksdagens bemyndigande i anledning av prop. 1974:93 (SoU 1974:26, rskr 1974:239).

Statens förhandlingsnämnd har med skrivelse till regeringen den 15 april 1977 överlämnat protokoll med principöverenskommelse mellan nämnden och företrädare för huvudmännen för kommunala undervisningssjukhus om fortsatt samarbete angående läkarutbildning och forskning. Regeringen har den 28 april 1977 medgivit att förutvarande avtal m. m. tillämpas i enlighet med protokollet och att överenskomna driftersättningar utbetalas a conto från detta anslag.

Statens förhandlingsnämnd har vidare den 2 maj 1977 träffat dels sammanlagt åtta avtal om läkarutbildning och forskning (LUA 77), nämligen i Stockholms län, vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala, i Linköping, i Malmö, i Lund, i Göteborg, vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg och i Umeå, dels vissa överenskommelser om statlig investeringsersättning på grundval av nämnda avtal. LUA 77 gäller åren 1977 och 1978. Avtalen LUA 77 har i princip samma konstruktion som tidigare avtal. Överenskommelserna om investeringsersättning har förändrats något jämfört med tidigare överenskommelser. Ändringarna rör främst investeringsersättningar för utrustningsanskaffning utan samband med byggnadsobjekt.

Avtalen och överenskommelserna har underställts regeringen för prövning. Regeringen har den 30 juni 1977 föreskrivit, att nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) får fr. o. m. den 1 juli 1977 preliminärt pröva ärenden om investeringsersättning i överensstämmelse med överenskommelserna samt ombesörja utbetalning a conto av de ersättningar som skall utgå vid sådan prövning.

Riksdagen har bemyndigat regeringen att godkänna nya avtal mellan staten och berörda sjukvårdshuvudmän om läkarutbildning och forskning (prop. 1977/78:3, SoU 1977/78:8, rskr 1977/78:27) vid ifrågavarande orter och sjukhus.

Utöver drift- och investeringsersättningar enligt nämnda avtal och överenskommelser utgår från anslaget också dels vissa bidrag för byggnads- och utrustningsåtgärder som föranleds av praktisk utbildning av sjukgymnaster i Stockholm, Lund och Malmö, dels bidrag enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun om anordnande av forskning och utbildning i geriatrik vid Kungsgärdets sjukhus i Uppsala (prop. 1966:1 bil. 10 s. 409, SU 1966:8, rskr 1966:8), dels bidrag till viss dispensärverksamhet vid karolinska sjukhuset (prop. 1946:101).

Från anslaget utgår även ersättningar för hela den verkliga kostnaden för byggnadsarbeten inom sådana lokaler i sjukhusbyggnader som enligt särskilda avtal upplåtits för statlig verksamhet. Detta gäller

a) institutionen för medicinsk teknik vid universitetet i Linköping,

b) vissa lokaler i bakteriologibyggnaden i Lund,

c) lokaler i mikrobiologibyggnaderna i Göteborg,

d) lokaler för odontologisk verksamhet och mikrobiologi m. m. vid universitetet i Umeå,

e) lokaler för statens rättsläkarstationer i Linköping, Lund, Göteborg och Umeå,

f) provisoriska lokaler för arbetsmedicinsk verksamhet i Umeå,

g) lokaler för rättsgenetisk verksamhet i Linköping.

Från anslaget skall också betalas investeringsersättningar till anordnande och utrustning av lokaler vid lasarettet i Umeå för statens rättspsykiatriska klinik (prop. 1974:93).

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU)

Driftersättningar skall under år 1977 betalas ut a conto med sammanlagt ca 300 milj. kr. Parterna skall fastställa definitivt index för åren 1977 och 1978 snarast efter det att bearbetad statistik för viss löneutveckling föreligger eller senast den 1 december med ledning av kända förhållanden.

Medelsbehovet för tiden efter utgången av år 1978 är beroende av resultatet av kommande förhandlingar mellan staten och berörda sjukvårdshuvudmän. I avvaktan på att driftersättningarna för år 1977 och år 1978 slutligt fastställts och på resultatet av nämnda förhandlingar beräknar NUU utgifterna för budgetåret 1978/79 till ca 300 milj. kr.

Investeringsersättningar har under budgetåren 1972/73–1976/77 utbetalats med sammanlagt ca 325 milj. kr. Av detta belopp avser ca 91 milj. kr. Huddinge sjukhus, ca 84 milj. kr. regionsjukhuset i Linköping och ca 44 milj. kr. Östra sjukhuset i Göteborg.

Osäkerhet föreligger när det gäller att bedöma i vilken takt den fortsatta utbyggnaden av Huddinge sjukhus kommer att ske. För Linköpings och Göteborgs del räknar NUU med ett minskat medelsbehov under budgetåret 1978/79 med hänsyn till att byggnadsarbetena för huvudblocket vid regionsjukhuset i Linköping och det s. k. huvudsjukhuset vid Östra sjukhuset i Göteborg då har slutförts.

Arbeten avseende en kirurgibyggnad vid Malmö allmänna sjukhus beräknas bli påbörjade under första halvåret 1978.

NUU har särskilt beaktat medelsbehovet för anordnande och inredning av lokaler för statens rättskemiska laboratorium i Linköping (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239), för statens rättsläkarstation i Lund och den till stationen knutna utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i Lund (prop. 1975/76:100 bil. 7, SoU 1975/76:30, rskr 1975/76:246) samt för statens rättspsykiatriska klinik i Umeå (se prop. 1976/77:100 bil. 8, SoU 1976/77:25, rskr 1976/77:200).

Det är svårt att bedöma i vilken takt de större byggnads- och utrustningsföretag som påverkar medelsförbrukningen nästa budgetår kommer att genomföras. NUU bedömer att byggnads- och utrustningsverksamheten kommer att få samma omfattning som under budgetåret 1976/77. Med utgångspunkt i nuvarande kostnadsläge räknar NUU därför med att investeringsersättning kommer att utgå med ca 90 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Riksdagen har som jag nämnt bemyndigat regeringen att godkänna nya avtal mellan staten och berörda sjukvårdshuvudmän om läkarutbildning och forskning i Stockholm, Linköping, Lund, Malmö, Göteborg och Umeå samt vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg och Ulleråkers sjukhus i Uppsala (prop. 1977/78:3, SoU 1977/78:8, rskr 1977/78:27). Avtalen har träffats och underställts regeringen för prövning. De gäller för åren 1977 och 1978.

Enligt regeringens beslut den 8 december 1977 har som driftersättning för år 1977 a conto betalats ut ytterligare ca 18,1 milj. kr. Härigenom har berörda sjukvårdshuvudmän a conto fått ut driftersättningar, som motsvarar vad som skall utgå enligt en överenskommelse om slutlig reglering för år 1977.

Som jag nämnt under anslaget G 5 har en överenskommelse med Uppsala läns landsting om fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. underställts regeringen för prövning. Överenskommelsen innehåller bl. a. att staten den 1 september 1978 skall betala 2,5 milj. kr. som ersättning för forskning och utbildning i geriatrik vid Kungsgärdets sjukhus i Uppsala. Ersättningen bör bekostas från detta anslag.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande har angett medelsbehovet under detta anslag till 390 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Avtal föreligger dock inte för tiden fr. o. m. den 1 januari 1979. Omräkning av beloppen för åren 1977 och 1978 enligt ett på särskilt sätt avvägt index i överensstämmelse med avtalen har ännu inte kunnat slutligt prövas av regeringen. Beräkningen blir i viss mån osäker. Jag finner emellertid inte anledning att nu beräkna något annat belopp än det nämnden angett.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala undervisningssjukhus* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 390 000 000 kr.

G 8. Vårdcentralen i Dalby: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift[1]	1 626 099
1977/78	Anslag	1 805 000
1978/79	Förslag	1 915 000

[1] Del av anslaget Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby.

Verksamheten vid vårdcentralen regleras genom ett mellan staten och Malmöhus läns landstingskommun år 1964 träffat avtal om samarbete för uppförande och drift av en läkarstation i Dalby läkardistrikt. Enligt avtalet bidrar staten till kostnaderna för uppförande av läkarstationen samt svarar för den personal som är avsedd uteslutande för utbildnings- eller forskningsändamål och för anskaffning av löpande utrustning, förbrukningsartiklar m. m., som hänför sig till nämnda verksamhet (prop. 1965:1 bil. 7 s. 168).

Från detta anslag bekostas bl. a. forskningsledning, konsulter, administra-

tion, material och förbrukningsartiklar, resor och traktamenten, forskningslaboratorium samt den datamaskinella verksamheten vid vårdcentralen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal	8 1/2	–	–
Anslag			
Lönekostnader	1 188 000	+222 000	+117 000
Sjukvård	–	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	79 000	+ 1 000	–
därav resor utom Norden	(10 000)	(–)	(–)
Expenser	258 000	+ 45 000	+ 26 000
Basutrustning	50 000	– 20 000	– 20 000
Datamaskinell verksamhet	212 000	+ 5 000	+ 3 000
Ej disponerat belopp	18 000	–	– 18 000
Summa	**1 805 000**	**+255 000**	**+110 000**

Föredraganden

Det är nu mer än tio år sedan staten engagerade sig i verksamheten vid vårdcentralen i Dalby. Det finns därför anledning att göra en samlad utvärdering av de resultat som har uppnåtts i den forsknings- och utbildningsverksamhet som bedrivs vid vårdcentralen. Jag avser att föranstalta om att en sådan utvärdering kommer till stånd.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vårdcentralen i Dalby: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 915 000 kr.

G 9. Vårdcentralen i Dalby: Forsknings- och utbildningsverksamhet

1976/77	Utgift	1 809 897[1]	Reservation	–
1977/78	Anslag	2 012 000		
1978/79	Förslag	2 173 000		

[1] Del av anslaget Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby.

Från anslaget bekostas forsknings- och utbildningsverksamheten vid vårdcentralen i Dalby.

Socialstyrelsen

Forskningsprojekt	Kostnad
1. *Pågående forskningsprojekt*	
Fyra undersökningar ang. omsorger om äldre och handikappade inom primärvården	610 000
Två undersökningar om förebyggande åtgärder	704 000
Två undersökningar om behandlingsmetoder m. m. inom primärvården	421 000
Fyra undersökningar ang. primärvårdens organisation och innehåll	702 000
Summa pågående projekt	2 437 000
2. *Nya forskningsprojekt*	
1. Optimering av farmakoterapin av hypertoni och diabetes	299 000
2. Akut otit hos barn	90 000
3. Pilotstudier	150 000
Summa nya projekt	539 000
Totalt	**2 976 000**

Föredraganden

Anslaget bör tas upp med 2 173 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vårdcentralen i Dalby: Forsknings- och utbildningsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 173 000 kr.

G 10. Vidareutbildning av läkare

1976/77	Utgift	13 995 594
1977/78	Anslag	23 013 000
1978/79	Förslag	25 104 000

Från anslaget bekostas utgifter i samband med vidareutbildning av läkare (prop. 1969:35, SU 1969:83, rskr 1969:215; prop. 1972:104, SoU 1972:37, rskr 1972:286).

Enligt kungörelsen (1972:678) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket skall den som avlagt läkarexamen inom riket och vill få legitimation som läkare genomgå allmäntjänstgöring som läkare under ett år och nio månader, varav i princip sex månader inom allmän kirurgi, sex månader inom allmän internmedicin, tre månader inom allmän psykiatri eller barn- och ungdomspsykiatri samt sex månader inom allmänläkarvård. Prov avläggs i allmän kirurgi, allmän internmedicin och psykiska sjukdomar.

Den som vill förvärva allmänläkarkompetens skall sedan han fått legitimation som läkare genomgå viss vidareutbildning under 3 1/2 år. Den som vill få specialistkompetens, skall efter legitimation som läkare genomgå vidareutbildning, som består av viss huvudutbildning samt sidoutbildning inom verksamhetsområde av betydelse för sökt kompetens. Under allmänläkar- och specialistutbildning skall läkaren delta i systematisk undervisning med kunskapsprov.

Nämnden för läkares vidareutbildning skall bl. a. anordna dels prov för läkare som fullgör allmäntjänstgöring, dels systematisk undervisning med kunskapsprov för läkare som genomgår allmänläkar- eller specialistutbildning. Nämnden meddelar också beslut om godkänd allmäntjänstgöring samt bevis om allmänläkar- och specialistkompetens. Socialstyrelsen tillhandahåller nämnden behövlig sekreterar- och biträdeshjälp. Nämndens verksamhet bekostas från detta anslag.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden	Föredraganden
1. Arvoden och ersättningar till nämndens ledamöter m. m.	519 000	+267 000	+ 26 000
2. Omkostnader för nämndens verksamhet	76 000	+210 000	+ 8 000
3. Prov under läkares allmäntjänstgöring	952 000	+406 000	+ 137 000
4. Systematisk undervisning och kunskapsprov	19 933 000	+1 859 000	+1 767 000
5. Sekretariat hos regionkommittéer	533 000	+394 000	+ 53 000
6. Allmänläkarkurser m. m.	1 000 000	+1 000 000	+ 100 000
	23 013 000	**+4 136 000**	**+2 091 000**

Nämnden för läkares vidareutbildning (NLV)

Pris- och löneomräkning 2 973 000 kr.

0-alternativet skulle innebära att tillräckligt antal prov inte kunde anordnas för läkare, som fullgör allmäntjänstgöring samt att antalet kurser inom den systematiska undervisningen under läkarnas vidareutbildning måste minskas, vilket skulle försämra möjligheten att genomföra utbildning av läkare enligt fastställda planer.

1. En utredning för översyn av bestämmelserna för specialist- och allmänläkarutbildningen har tillsatts. Under nästa budgetår avses ett eventuellt förändrat utbildningssystem komma att närmare utredas. För ändamålet beräknas 200 000 kr. utöver en uppräkning av anslagsposten för allmänna kostnadsökningar.

2. Av beloppet avser 200 000 kr. ökad satsning på information.

3. Antalet deltagare i skriftliga prov under läkares allmäntjänstgöring beräknas uppgå till 3 600 under budgetåret 1978/79.

4. Medel beräknas för 350 kurser om vardera en vecka med i genomsnitt ca 20 deltagare i varje kurs. Vidare beräknas medel för medicinsk-pedagogisk expertis i planeringsarbetet.

5. Administrativa uppgifter bör decentraliseras till regionkommittéernas sekretariat. NLV beräknar 400 kr. per kurs jämte medel motsvarande lön åt 14 sekreterare vid regionkommittéerna.

6. För fördjupad och utvidgad försöksverksamhet med efterutbildning inom framför allt allmänläkarvård och för genomförande av vissa utredningsförslag om efterutbildning av läkare föreslås en ökad medelsanvisning till 2 milj. kr. Härigenom fås utrymme för lokalt förankrad efterutbildning i samarbete med sjukvårdshuvudmännen. En utredning om fortbildning och efterutbildning av läkare, som innefattar frågor om organisation, huvudmannaskap och finansiering, beräknas kunna avslutas under budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag under anslaget en ökning med sammanlagt 2 091 000 kr. till 25 104 000 kr. Jag har därvid under posten 6. Allmänläkarkurser m. m. beräknat 1,1 milj. kr. för åtgärder som är ägnade att förbättra tillgången på läkare inom den öppna hälso- och sjukvården samt inom långvården.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vidareutbildning av läkare* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 25 104 000 kr.

G 11. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.

1976/77	Utgift	2 050 604
1977/78	Anslag	2 423 000[1]
1978/79	Förslag	2 963 000

[1] Därutöver har 290 000 kr. anvisats för försökskurs i barntandvård m. m. för klinikchefer inom folktandvården.

Från detta anslag bekostas bl. a. viss efterutbildning av läkare, tandläkare, barnmorskor, kuratorer, sjukgymnaster, arbetsterapevter, farmaceuter m. fl. samt kompletterande utbildning av medicinalpersonal med utländsk examen, vilka har för avsikt att arbeta i Sverige.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar följande medelsbehov.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
1. Kurser för läkare m. fl. inom mödra- och barnhälsovården, PBU m. m.	133 000	−3 000
2. Vidareutbildning av legitimerade sjukgymnaster m. fl. inom rehabiliteringsvård samt kurser för kuratorer inom hälso- och sjukvård	338 000	+74 000
3. Specialkurser för farmaceuter	22 000	+30 000
4. Kurser i antikonception och preventivmedelsrådgivning för läkare, barnmorskor m. fl.	95 000	+98 000
5. Kurser och prov i svenska språket m. m. för utländsk medicinalpersonal	892 000	+68 000
6. Kurser och viss kunskapsprövning för utländska läkare	344 000	+142 000
7. Kompletteringskurs för utländska sjuksköterskor och barnmorskor m. m.	300 000	+77 000
8. Viss vidareutbildning för sjukgymnaster och arbetsterapevter med utländsk utbildning	64 000	+14 000
9. Kurser för utländska tandläkare	139 000	–
10. Kurser för klinikchefer inom folktandvården	96 000	+4 000
11. Kurs i tandreglering och barntandvård för klinikchefer inom folktandvården	–[1]	+320 000
12. BiståndS- och katastrofutbildning av läkare m. fl.	550 000	−550 000
13. Kurs i tropikmedicin	–	+95 000
Summa utgifter	2 973 000	+369 000
Inkomster		
Ersättningar för kostnader för biståndS- och katastrofutbildning	550 000	+550 000
Nettoutgift	**2 423 000**	**+919 000**

[1] I regleringsbrev 1977-06-16 har beräknats 290 000 kr. för en försökskurs för klinikchefer inom angivna områden.

2. Medel beräknas för kurser för olika yrkesgrupper inom primärvården med särskild hänsyn till behovet av rehabiliteringsinriktad behandling av långtidssjuka och handikappade.

3–4. Antalet kurser för inspekterande farmacevter bör ökas från en till två. Medel behövs för en kurs i organisation av preventivmedelsrådgivning för läkare och barnmorskor, för tre kurser i antikonception och preventivmedelsrådgivning för barnmorskor samt för fyra fortbildningskurser för barnmorskor som är aktivt och självständigt verksamma med preventivmedelsrådgivning.

5–6. Medel behövs för att anordna två kurser i svenska språket omfattande fyra-fem månader för medicinalpersonal med utländsk examen samt för prov i svenska språket för ca 300 läkare m. fl. med utländsk examen. Vidare behövs medel för att anordna sex kurser i svenska medicinalförfattningar för utländska läkare som önskar förvärva svensk legitimation samt för två förkunskapsprov.

7–8. Medel beräknas för två kompletteringskurser för sjuksköterskor med utländsk examen, två kurser för barnmorskor med utländsk utbildning samt för vissa stipendier åt kursdeltagare. Vidare beräknas medel för tre kurser i svenska medicinalförfattningar för sjuksköterskor som utbildats i annat nordiskt land och tre motsvarande kurser för sjukgymnaster och arbetsterapevter med utländsk utbildning. Socialstyrelsen beräknar dessutom 18 000 kr. för stipendier till de sjuksköterskor som vid kurstillfället inte har anställning. Vidare beräknas medel för åtta prov i klinisk fysioterapi och arbetsterapi.

11. För en försökskurs i tandreglering och barntandvård för klinikchefer inom folktandvården behövs 320 000 kr.

12. Styrelsen förutsätter att berörda universitetsmyndigheter i samråd med SIDA lägger fram förslag om medel för planering och genomförande av ifrågavarande utbildning.

13. En efterutbildningskurs i tropikmedicin för specialister i pediatrik och akuta infektionssjukdomar anordnades senast under budgetåret 1976/77 och beräknas även fortsättningsvis behöva anordnas vartannat år.

Föredraganden

Anslaget bör tas upp med 2 963 000 kr. Jag har därvid beräknat 1 900 000 kr. för kurser och prov för utländsk medicinalpersonal samt 420 000 kr. för kurser för klinikchefer inom folktandvården. För övriga kurser har jag beräknat 643 000 kr. Det bör ankomma på socialstyrelsen att göra de dispositioner inom anslaget som utbildningsbehovet hos de olika grupperna av sjukvårdspersonal kan påkalla.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 963 000 kr.

H. Övrig sjukhusvård m. m.

H 1. Rättspsykiatriska stationer och kliniker

1976/77	Utgift	43 355 832
1977/78	Anslag	43 055 000
1978/79	Förslag	56 310 000

Från anslaget bekostas verksamheten vid rättspsykiatriska stationer och kliniker.

De rättspsykiatriska stationernas och klinikernas uppgift är att utföra rättspsykiatriska undersökningar och läkarundersökningar enligt personundersökningslagen av häktade och icke häktade personer misstänkta för brott. Vidare bedrivs viss vård samt rättspsykiatrisk forskning och utbildning.

Enligt riktlinjerna för den framtida organisationen av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet har detta fått en enhetlig uppbyggnad med socialstyrelsen som chefsmyndighet (prop. 1961:185, 1LU 1961:49, rskr 1961:398; prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252).

Rättspsykiatriska stationer finns i Stockholm, Linköping, Växjö, Örebro, Sundsvall och Umeå. Rättspsykiatriska kliniker finns i Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg. Nya kliniker i Stockholm och Umeå beräknas tas i bruk hösten 1978.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Stationer			
Läkarpersonal	11	– 5	– 5
Psykologer, kuratorer	11 1/2	– 3 1/2	– 5 1/2
Övrig personal	11	– 5	– 5
Kliniker			
Läkarpersonal	25	+ 6	+ 4
Psykologer, kuratorer	34	+ 13 1/2	+ 5
Övrig vårdpersonal m. m.	146	+ 39	–
Övrig personal	56	+ 18 1/2	+ 8 1/2
	294 1/2	**+ 63 1/2**	**+ 2**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	34 049 000	+ 12 392 000	+ 4 764 000
Sjukvård	41 000	+ 37 000	+ 20 000
Reseersättningar	57 000	+ 43 000	+ 12 000
Lokalkostnader	4 784 000	+ 2 891 000	+ 2 800 000
Ersättning enligt vissa avtal	1 911 000	+ 6 049 000	+ 5 869 000
Expenser	1 903 000	+ 897 000	– 50 000
Personalutbildning	–	+ 390 000	+ 200 000
Ej disponerat belopp	360 000	–	– 360 000
Summa utgifter	43 105 000	+ 22 699 000	+ 13 255 000
Inkomster			
Försäljning av terapialster	50 000	– 5 000	–
Nettoutgift	**43 055 000**	**+ 22 704 000**	**+ 13 255 000**

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning 7 023 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära att vänte- och undersökningstider för rättspsykiatriska undersökningsfall ökade avsevärt, eftersom indragning av läkartjänster inte kan undvikas vid detta alternativ.

3. Den rättspsykiatriska kliniken i Stockholm, som f. n. är belägen på Långholmen, flyttar i augusti 1978 till den nybyggda kliniken vid Huddinge sjukhus. Samtidigt upphör den rättspsykiatriska stationen i Stockholm.

Socialstyrelsen föreslår följande personalstat för kliniken: 14 tjänster för läkare, varav tre för överläkare, nio tjänster för psykologer, 14 tjänster för assistenter/kuratorer, 76 tjänster för skötare och övrig vårdpersonal samt 33 tjänster för övrig personal. Detta innebär en ökning av antalet tjänster i förhållande till det nuvarande antalet med 44 tjänster, vilket innebär att kliniken tillförs väsentligt förbättrade och utvidgade resurser för det rättspsykiatriska arbetet. (+ 5 300 000 kr.)

4. Verksamheten vid den nya rättspsykiatriska kliniken i Umeå beräknas komma igång hösten 1978. För kliniken i Umeå gäller, att den enligt avtal skall drivas av Västerbottens läns landstingskommun för statens räkning, varvid staten skall svara för driftkostnaden. Styrelsen beräknar preliminärt driftkostnaden till 4 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

5. Den rättspsykiatriska kvinnoavdelningen var fram till juli 1975 placerad på Långholmen. I samband med att kriminalvårdsanstalten upphörde har de kvinnliga undersökningsfallen utplacerats vid de tre övriga klinikerna i landet. Detta har medfört behov av förstärkning av i första hand skötarpersonalen och styrelsen föreslår att ytterligare medel motsvarande 12 skötartjänster ställs till förfogande. (+ 1 251 000 kr.)

6. Ur arbetsfördelningssynpunkt är antalet psykologtjänster otillräckligt i relation till antalet läkartjänster. Ytterligare fem tjänster som psykolog behövs vid klinikerna och stationerna. (+ 652 000 kr.)

7. Styrelsen föreslår att en tjänst som personalintendent alternativt personalassistent inrättas vid samtliga kliniker avsedd främst för personal- och ekonomiadministrativa ärenden av kvalificerad natur. Samtidigt kan arvodestjänsterna som redogörare dras in. (+ 265 000 kr.)

8. För att kunna ge de intagna en mer konstruktiv och meningsfull sysselsättning är det nödvändigt att utöka antalet tjänster inom arbetsterapin med en tjänst som instruktör/handledare vid vardera kliniken. (+ 244 000 kr.)

9. Styrelsen anser att en fast organiserad kursverksamhet bör utvecklas vid rättspsykiatriska klinikerna och stationerna i likhet med vad som skett vid ungdomsvårdsskolorna och inom nykterhetsvården. Fortbildningsverksamheten skall ha såväl central som lokal karaktär. (+ 390 000 kr.)

Föredraganden

En omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet genomförs f. n. i enlighet med de riktlinjer som antogs av riksdagen år 1961. Den framtida rättspsykiatriska organisationen kan dock komma att påverkas av ställningstagande till de förslag i detta avseende som 1971 års utredning om behandling av psykiskt avvikande redovisat i betänkandet (SOU 1977:23) Psykiskt störda lagöverträdare. Betänkandet remissbehandlas f. n. Riksrevisionsverket har i en revisionsrapport över den rättspsykiatriska organisationen anfört vissa kritiska synpunkter beträffande socialstyrelsens handhavande av den rättspsykiatriska verksamheten och har redovisat ett antal förslag till åtgärder. Socialstyrelsen har med anledning härav tillsatt en arbetsgrupp som avser att i början av år 1978 redovisa de åtgärder styrelsen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av revisionen. Jag avser att återkomma till denna fråga senast i nästa budgetproposition.

Den rättspsykiatriska verksamheten i Stockholm flyttar i augusti 1978 till nya lokaler vid Huddinge sjukhus. Därmed upphör den rättspsykiatriska kliniken på Långholmen och den rättspsykiatriska stationen vid Rålambshovs sjukhus. I början av nästa budgetår kommer också en ny rättspsykiatrisk klinik att kunna tas i bruk vid Umeå sjukhus samtidigt som den rättspsykiatriska stationen där upphör. Enligt avtal som träffats med Västerbottens läns landstingskommun år 1974, skall landstinget svara för driften av kliniken, medan staten har resursansvaret för överenskomna rättspsykiatriska vårdplatser. Socialstyrelsen har lagt fram förslag till personaluppsättning vid klinikerna i Stockholm och Umeå.

Jag räknar medel för sammanlagt 111 1/2 tjänster vid rättspsykiatriska kliniken vid Huddinge sjukhus. Av dessa är 12 tjänster för läkare, 16 1/2 tjänster för psykologer och kuratorer, 59 tjänster för övrig vårdpersonal och 24 tjänster för övrig personal.

För den rättspsykiatriska verksamheten i Umeå beräknar jag följande personalbehov, nämligen 2,5 tjänster för läkare, 2 tjänster för psykologer och kuratorer, 13,5 tjänster för övrig vårdpersonal och 4 tjänster för övrig personal. Vid min beräkning av ersättningar till landstingen enligt vissa avtal har jag i fråga om Umeå utgått från en personal av denna omfattning. Jag har också utgått från att befintliga tjänster vid stationen i Umeå kan dras in när kliniken där tas i bruk.

Jag har slutligen beräknat medel för utbildning av personal vid de rättspsykiatriska klinikerna och stationerna.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 56 310 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rättspsykiatriska stationer och kliniker* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 56 310 000 kr.

H 2. Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m.

1976/77	Utgift	128 791	Reservation	1 161 388
1977/78	Anslag	2 000 000		
1978/79	Förslag	1 500 000		

Från detta anslag bekostas utrustning av nya rättspsykiatriska kliniker. Vidare bekostas sådan utrustning av kliniker för psykiskt sjuka som staten skall fullfölja enligt avtalen med landstingen om övertagande av huvudmannaskapet för den psykiatriska sjukvården.

Socialstyrelsen

De kvarstående utrustningsåtgärderna beträffande de rättspsykiatriska klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg beräknas bli slutförda under budgetåret 1977/78.

Uppförandet av den nya rättspsykiatriska kliniken vid Huddinge sjukhus fortgår planenligt och kliniken beräknas tas i bruk i augusti 1978. Inrednings- och utrustningsförslag för kliniken har beräknats till 4,5 milj. kr. räknat i kostnadsläget den 1 april 1977. Byggnadsstyrelsen har beräknat inredningskostnaderna till 2,9 milj. kr. Upphandling av s. k. fast inredning har gjorts och förskotterats av byggnadsstyrelsen med ca 330 000 kr. Övrig upphandling av inredning förbereds f. n. och måste beställas under hösten 1977 för leverans till sommaren 1978. Utrustningen av kliniken beräknas uppgå till 1,6 milj. kr. i det lagda förslaget.

Föredraganden

För innevarande budgetår har för inredning och utrustning av den rättspsykiatriska kliniken vid Huddinge sjukhus anvisats 2 milj. kr. i avvaktan på en närmare redovisning av kostnaderna härför. En sådan redovisning har nu lämnats. Jag förordar att en total kostnadsram för inredning och utrustning av nämnda klinik tas upp med 3,7 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas till 1,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

H 3. Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m.

1976/77	Utgift	173 561 590	Reservation	85 206 534
1977/78	Anslag	220 000 000		
1978/79	Förslag	140 000 000		

Från anslaget bekostas byggnadsbidrag till landstingskommunerna samt Göteborgs, Malmö och Gotlands kommuner för anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m. Bidragen utgår enligt avtal mellan staten och landstingskommunerna om landstingens övertagande av den psykiatriska sjukvården (prop. 1966:64, SU 1966:94, rskr 1966:220) samt mellan staten och Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner om dessa kommuners övertagande av huvudmannaskapet för hela sin psykiatriska sjukvård m. m. (prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252) samt tilläggsavtal till dessa avtal (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169).

Socialstyrelsen

För byggnadskostnader som omfattas av de för perioden 1967–1971 fastställda investeringsplanerna skall bidrag utgå enligt den före den 1 januari 1972 gällande ordningen. Fr. o. m. den 1 januari 1972 skall bidrag utgå till av socialstyrelsen prioriterade objekt, som omfattas av avtalen.

Beslut rörande prioritering av investeringar inom hälso- och sjukvården föreligger ännu inte för åren 1978 och 1979. Dessutom skall nya förhandlingar tas upp under år 1977 om de ekonomiska villkoren fr. o. m. år 1978 i huvudavtalen och tilläggsavtalen i den mån det inte framgår av avtalen att dessa villkor äger fortsatt giltighet efter den 31 december 1971. En säker beräkning av anslagsbehovet kan därför inte göras. Socialstyrelsen föreslår att anslaget tas upp med 140 milj. kr.

Föredraganden

I överensstämmelse med socialstyrelsens förslag beräknar jag 140 milj. kr. under anslaget för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 000 kr.

H 4. Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.

1976/77	Utgift	2 135 133 097
1977/78	Anslag	2 123 000 000
1978/79	Förslag	2 123 000 000

Från anslaget utgår bidrag till landstingskommunerna samt Göteborgs, Malmö och Gotlands kommuner för driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. Bidragen utgår enligt avtal mellan staten och landstingskommunerna om landstingens övertagande av den psykiatriska sjukvården (prop. 1966:64, SU 1966:94, rskr 1966:220) samt mellan staten och Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner om dessa kommuners övertagande av huvudmannaskapet för hela sin psykiatriska sjukvård m. m. (prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252) samt tilläggsavtal till dessa avtal (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169; prop. 1974:134, SoU 1974:39, rskr 1974:320; prop. 1975/76:17, SoU 1975/76:16, rskr 1975/76:30).

Avtalen innebär sammanfattningsvis att staten till sjukvårdshuvudmännen skall lämna bidrag till driftkostnaderna för den psykiatriska sjukvården, till avskrivning av sjukhusbyggnader samt till utrustningskostnader, kostnader för markförvärv m. m. och pensionskostnader.

Socialstyrelsen

Då överenskommelse om storleken av bidragen till driftkostnaderna för åren 1977 och 1978 är beroende av förhandlingar mellan avtalsparterna har socialstyrelsen vid sina beräkningar utgått från den överenskomna ersättningen för år 1976.

Styrelsen beräknar utgifterna under anslaget till följande belopp.

1.	Driftbidrag	1 901 000 000
2.	Avskrivningsersättningar	135 086 000
3.	Bidrag till utrustning	20 000 000
4.	Bidrag till kostnader för markförvärv	3 000 000
5.	Lokalhyror för vissa sjukhusfastigheter	2 500 000
6.	Vissa pensionskostnader	70 656 000
	Summa (avrundat)	**2 132 000 000**

1. Socialstyrelsen har beräknat driftbidraget med utgångspunkt i det för år 1976 gällande beloppet på 1 904 milj. kr. efter avdrag med ca 3,3 milj. kr. för följande avgående poster, nämligen hyror m. m. enligt nyttjanderättsavtal 1 158 000 kr., vårddagavgifter för platser vid Salberga sjukhus 816 000 kr. och statsbidrag till rektors- och lärarlöner 1 300 000 kr.

2. Avskrivningsersättningarna är beroende av byggnadskostnadsutvecklingen och kan med hänsyn till nuvarande kostnadsläge uppskattas till 135 086 000 kr., varvid avgår 914 340 kr. för avskrivning av restvärde för Karsuddens sjukhus.

3. Med hänsyn till storleken av beräknade investeringar med byggnadsbidrag enligt avtal uppskattas behovet av medel för utrustning till 20 milj. kr.

4. För kostnader för markförvärv, lagfartskostnader m. m. tas upp 3 milj. kr.

5. För de sjukhusfastigheter, som fortfarande är i statens ägo, beräknas lokalhyror med sammanlagt 2,5 milj. kr. Beloppet skall tillgodoföras statens allmänna fastighetsfond.

6. Enligt 1972 års tilläggsavtal skall en engångsavlösning ske i statens ansvar för pensionskostnaderna för den personal som övergick i kommunal tjänst vid kommunernas övertagande av psykiatriska sjukvården till den del de avser tjänstetid hos staten. Kapitalbeloppet skall slutamorteras på 22 år. Under vart och ett av åren 1975–1993 skall annuitet av avlösningsbeloppet utbetalas med 70 656 000 kr.

Föredraganden

Med utgångspunkt i nu gällande bidragsregler beräknar jag ett oförändrat anslag för budgetåret 1978/79, dvs. 2 123 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 123 000 000 kr.

H 5. Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.

1976/77	Utgift	4 157 656
1977/78	Anslag	5 067 000
1978/79	Förslag	6 013 000

Från anslaget bekostas förvaring och underhåll av beredskapsutrustning för den civila sjukvårdens krigsorganisation.

		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
			Social-styrelsen	Föredra-ganden
1.	Arvoden till redogörare	208 000	+ 24 000	+ 14 000
2.	Ersättning för förråds-verksamhet m. m.	1 158 000	+ 292 000	+ 232 000
3.	Hyror m. m.	2 178 000	+ 472 000	+ 466 000
4.	Frakter m. m.	792 000	+ 208 000	+ 178 000
5.	Reparation och underhåll m. m. av materiel	594 000	+ 127 000	+ 106 000
6.	Kostnader för central materielredovisning	87 000	+ 23 000	–
7.	Ej disponerat belopp	50 000	–	– 50 000
	Summa	**5 067 000**	**+ 1 146 000**	**+ 946 000**

Socialstyrelsen

Anpassningen av förrådsverksamheten till gällande organisation sker landstingsvis och beräknas vara klar under budgetåret 1978/79. I samband härmed sker ett omfattande byte av förrådslokaler med anledning av mindre bra förråd. Ökade kostnader för materialvård och ökad anskaffningsverksamhet medför ytterligare medelsbehov.

Hyreskostnaderna ökar på grund av utbyte till såväl ur mobiliseringssynpunkt som ur fredsmässig förvaltningssynpunkt bättre förrådslokaler. Kostnaderna för frakter ökar jämfört med tidigare dels som en följd av längre transportavstånd i samband med utrustningens anpassning till gällande organisation, dels genom ökad materielanskaffning.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 013 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 013 000 kr.

H 6. Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara

1976/77	Utgift	2 314 776	Reservation	2 985 392
1977/78	Anslag	5 718 000		
1978/79	Förslag	10 635 000		

Från anslaget bekostas ny- och återanskaffning av utrustning m. m. för beredskapssjukhus samt vissa stödfunktioner för dessa. Vidare bekostas ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för beredskapsplanläggning och ändringsarbeten inom byggnader planlagda för användning inom den civila krigssjukvården.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Beräknade bruttoutgifter			
1. Anskaffning av utrustning m. m. för hälso- och sjukvården i krig	2 755 000	+ 9 010 000	+ 4 980 000
2. Ersättning till sjukvårdshuvudmännen m. fl. för utförda ändringsarbeten	872 000	– 572 000	– 572 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
3. Ersättning till sjukvårds-huvudmännen för vissa plan-läggningskostnader	2 104 000	+ 896 000	+ 596 000
4. Reparation av förråds-byggnader	30 000	– 30 000	– 30 000
5. Ej disponerat belopp	57 000	–	– 57 000
Summa kostnader	5 818 000	+ 9 304 000	+ 4 917 000
Beräknade omsättningsinkomster	100 000	–	–
Beräknade nettoutgifter	**5 718 000**	**+ 9 304 000**	**+ 4 917 000**

Socialstyrelsen

1. För anskaffning och komplettering av röntgenutrustning begär styrelsen sammanlagt 8,5 milj. kr. För nyanskaffning av kliniskt kemiska laboratorier begärs 2,4 milj. kr. I övrigt begärs 660 000 kr. för utrustning för infektionssjukvård samt 190 000 kr. för hälsovård och B-skydd.

2.–3. Ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för utförda ändringsarbeten resp. planläggningskostnader baseras på uppgifter från sjukvårdshuvudmännen. Styrelsen betalar ut ersättningar kalenderårsvis till sjukvårdshuvudmännen. Begärda medel skall täcka kostnaderna för kalenderåret 1978.

4. Styrelsen föreslår att delposten förs över till anslaget H 5.

Föredraganden

I prop. (1976/77:74) om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling har förordats flera åtgärder för att förbättra beredskapen inom programmet sjukvård. Därvid har bl. a. angetts att anskaffning av operationsavdelningar med tillhörande serviceavdelningar bör prioriteras. Med tillämpning av de riktlinjer som angetts i propositionen har jag beräknat medel för anskaffning av utrustningar till mjukdels- och skelettröntgen (5,3 milj. kr.), kliniskt kemiska laboratorier (1,6 milj kr.), infektionssjukvård (0,6 milj. kr.) samt hälsovård och B-skydd (0,2 milj. kr.).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 10 635 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 635 000 kr.

H 7. Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.

1976/77	Utgift	2 365 559
1977/78	Anslag	3 510 000
1978/79	Förslag	4 493 000

Från anslaget bekostas utbildningen av personal som avses tjänstgöra inom den allmänt civila hälso- och sjukvårdens krigsorganisation.

		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
			Social-styrelsen	Före-draganden
1.	Utbildning av personal för den civila hälso- och sjukvårdens krigs-organisation	1 340 000	+ 849 000	+ 637 000
2.	Pedagogiskt utveck-lingsarbete och be-redskapsutbildning	36 000	+ 74 000	+ 4 000
3.	Försvarsmedicinsk tjänstgöring	992 000	+ 108 000	– 250 000
4.	Försvarsmedicinsk forsk-ning och utveckling	–	+ 550 000	–
5.	Utbildning av vapenfria tjänstepliktiga för vil-ka socialstyrelsen är utbildningsmyndighet	109 000	+ 16 000	+ 16 000
6.	Bidrag till Svenska Röda Korset för utbildning av civilsamariter och per-sonal för krigsblod-centralorganisationen	651 000	+ 449 000	+ 348 000
7.	Bidrag till Sveriges kvinnliga bilkårers riksförbund för ut-bildning av bilförare	346 000	+ 314 000	+ 264 000
8.	Ej disponerat belopp	36 000	–	– 36 000
	Summa	**3 510 000**	**+2 360 000**	**+ 983 000**

Socialstyrelsen

1. Befattningsinriktade kurser grundade på personalens krigsbefattningar inom den civila hälso- och sjukvården i krig kommer budgetåret 1978/79 att ordnas inom programmen sjukvård, hälsovård och B-skydd, ledning och försörjning. Styrelsen begär medel för sammanlagt 66 kurser och konferenser med ca 1 500 kursdeltagare och avser bl. a. krigskirurgi, omhändertagande på skadeplats, regional och lokal ledning.

2. Medlen för fredsutbildning är tillräckliga endast för prioriterade målgrupper bland medicinal- och administrativ personal. Beredskapsutbildning för övrig personal behöver förberedas i fred i form av utbildningsplaner, innehållsbeskrivningar och metodanvisningar för olika typer av aktiviteter.

3. Det är en strävan från socialstyrelsens sida att den försvarsmedicinska tjänstgöringen för läkare skall fullgöras inom sådana discipliner där läkaren kan komma att verka under beredskap och krig.

4. Socialstyrelsens perspektivstudier har visat på behovet av forskning och utveckling för hälso- och sjukvården i krig. Styrelsen anser det angeläget att få lägga ut forsknings- och studieuppdrag till en kostnad av ca 400 000 kr. För inriktning av forskningen, precisering av forskningsbehovet och för att styra in dessa på olika forskningsinstitutioner bör en samarbetsgrupp för olika myndigheter bildas.

5. Styrelsen är utbildningsmyndighet för vapenfria tjänstepliktiga inom hälso- och sjukvårdsområdet. Varje utbildningsmyndighet har att själv svara för kostnaderna för föreläsararvoden, kursmaterial m. m. för denna utbildning medan arbetsmarknadsstyrelsen svarar för kostnaderna för ekonomiska och sociala förmåner. Totalt beräknas ca 190 vapenfria tjänstepliktiga genomgå utbildning under budgetåret 1978/79.

6. För socialstyrelsens räkning utbildar Svenska Röda Korset samariter för placering inom den civila krigssjukvården (i första hand hemsjukvården). Bidraget innebär att 700 samariter kan grundutbildas och 500 repetitionsutbildas. För utbildning av civilsamariter beräknas 1 milj. kr. och för utbildning av personal vid krigsblodcentraler 100 000 kr.

7. Styrelsen föreslår att bidraget till Sveriges kvinnliga bilkårers riksförbund beräknas till 660 000 kr. vilket skulle innebära att 150 personer kan grundutbildas och 140 repetitionsutbildas.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 493 000 kr. Jag har därvid räknat med att antalet tjänstgöringsmånader för den försvarsmedicinska tjänstgöringen kan minska med hänsyn till det ökade antalet färdigutbildade läkare. Vidare har jag prioriterat frivilligorganisationernas utbildningsinsatser.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 493 000 kr.

H 8. Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m.

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	7 200 000
1978/79	Förslag	10 070 000

Från anslaget bekostas drift av beredskapslager av läkemedel m. m.

		1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
			Social-styrelsen	Före-draganden
1.	Läkemedel	6 467 000	+ 4 111 000	+ 3 193 000
2.	Förbrukningsmateriel	–	+ 3 100 000	–
3.	Vätska (infusions-lösningar)	85 000	+ 119 000	+ 65 000
4.	Sera och vacciner	370 000	+ 840 000	– 110 000
5.	Ej disponerat belopp	278 000	–	– 278 000
	Summa	**7 200 000**	**+ 8 170 000**	**+ 2 870 000**

Socialstyrelsen

1. Anslagsbehovet för att bygga upp en försörjningsberedskap för läkemedel grundar sig på en detaljerad, medicinskt behandlingsinriktad förteckning över läkemedelsbehovet under avspärrning och krig. Driftkostnaden för beredskapslager av läkemedel har beräknats efter samråd med överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Ränta på investerat kapital ingår därvid med 8,25 %. Uppbyggnadsetappen under budgetåret 1978/79 beräknas till 30,9 milj. kr.

2. Tillgången under avspärrning och krig till ett prioriterat urval av importberoende artiklar bör säkras under budgetåret 1978/79. Härför förutses en lageruppbyggnad av såväl hel- och halvfabrikat som råvaror. I avsaknad av erfarenheter beträffande faktiska driftkostnader för lagring för försörjning med förbrukningsmateriel, tillämpas vad som gäller för drift av läkemedel. Hänsyn har även tagits till driftkostnader för redan existerande beredskapslager av sjukvårdsmateriel, representerande ett återanskaffningsvärde av ca 24,2 milj. kr. Under dessa förutsättningar har driftkostnaderna för beredskapslager av förbrukningsmateriel preciserats till 3,4 milj. kr. vid helt fullföljd lageruppbyggnad mot slutet av budgetåret 1978/79.

3.–4. Medelsbehovet för vätskeförsörjningen avser bl. a. kostnader för tillsyn och funktionskontroll av apparatur installerad i reservanläggningar. Medelsbehoven för sera- och vaccinförsörjningen avser driftkostnader för den beredskapslagring som på uppdrag av styrelsen sker vid statens bakteriologiska laboratorium.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen och till investeringsanslaget för beredskapslagring av läkemedel m. m., som tas upp på kapitalbudgeten, beräknar jag anslaget till 10 070 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 070 000 kr.

H 9. Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare

1976/77	Utgift	23 024 830
1977/78	Anslag	15 025 000
1978/79	Förslag	15 025 000

Från anslaget utgår ersättning till landstingskommunerna och Gotlands kommun enligt överenskommelse mellan staten och dessa kommuner om deras övertagande av statens ansvar för provinsialläkarnas pensionering (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169).

Överenskommelsen innebär sammanfattningsvis att berörda sjukvårdshuvudmän tar över ansvaret för provinsialläkarnas pensionering utom för vissa provinsialläkare som fått behålla pensionsrätt enligt statens allmänna pensionsreglemente. Staten ersätter huvudmännen för deras åtaganden genom utbetalning av dels ett engångsbelopp motsvarande pensionsskulderna, dels årliga bidrag.

Socialstyrelsen

Engångsbeloppet har fastställts till 78 383 870 kr. per den 1 juli 1971 och skall fördelas på 19 annuiteter, som skall erläggas fr. o. m. år 1975.

För år 1975 och följande år har parterna enats om att de årliga bidragen till landstingskommunerna och Gotlands kommun skall utgå med 8 milj. kr. intill dess slutlig avlösning sker av statens kostnadsansvar för ifrågavarande provinsialläkares pensionering.

Styrelsen beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 15 025 000 kr.

Föredraganden

I överensstämmelse med socialstyrelsens förslag beräknar jag 15 025 000 kr. under anslaget för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 15 025 000 kr.

I. Ungdomsvård m. m.

Syftet med samhällets vård av barn och ungdom är att främja en gynnsam utveckling och goda uppväxtförhållanden för de unga. Här är samhällets grundläggande insatser genom barnavårdscentralerna och genom förskolan, fritidshemmen och skolan av stor betydelse.

I arbetet med att skapa en mer barn- och ungdomsvänlig miljö bl. a. i bostadsområdena är aktiv medverkan från företrädare för olika sociala verksamhetsgrenar liksom från ungdomsorganisationer och de boende själva av stor vikt. Betydelsefulla initiativ på detta område har under de senaste åren tagits av socialstyrelsens lekmiljöråd och boendemiljödelegationen i bostadsstyrelsen. Särskilda medel anvisas under bostadshuvudtiteln för bidrag till förbättring av boendemiljön.

Fritidsverksamhet för barn och ungdom är en angelägen uppgift när det gäller att förebygga olika sociala problem. År 1971 uppdrog regeringen åt socialstyrelsen att i samråd med bl. a. skolöverstyrelsen, statens ungdomsråd och Svenska kommunförbundet utarbeta förslag till riktlinjer för försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn och ungdom, företrädesvis i åldern 7–12 år. Bidrag har inom ramen för denna försöksverksamhet lämnats från allmänna arvsfonden till ett stort antal projekt där föreningar m. fl. har fått möjlighet att pröva nya former av fritidsaktiviteter och att i övrigt utveckla sin verksamhet samt nå ut till nya grupper av ungdomar.

Ur allmänna arvsfonden har regeringen även anvisat medel för vissa försök med bl. a. särskilda insatser för ungdomar med sociala problem. Sådana försök pågår f. n. i några kommuner. I en kommun bedriver sysselsättningsutredningen och socialstyrelsen ett projekt med vidgade och fördjupade insatser för ungdomar med olika former av arbetshinder av socialmedicinsk natur, bl. a. narkotikamissbruk.

Socialutredningen har under år 1977 överlämnat sitt slutbetänkande "Socialtjänst och socialförsäkringstillägg" (SOU 1977:40). Utredningens förslag innebär en genomgripande förändring av socialvården. Utredningen föreslår att de nuvarande tre centrala lagarna på socialvårdsområdet, socialhjälpslagen, nykterhetsvårdslagen och barnavårdslagen, ersätts av en lag – socialtjänstlagen. Vidare föreslås en särskild socialnämndslag och en lag med särskilda bestämmelser om vård av underårig. I en lag om socialförsäkringstillägg ges förslag till en socialförsäkringsreform som syftar till att föra över en stor del av den nuvarande socialhjälpen från socialvården till försäkringskassorna genom ett nytt inkomstprövat socialförsäkringstillägg (soft). Detta skall komplettera olika socialpolitiska ersättningar och andra inkomster när dessa ger ett otillräckligt försörjningsstöd. En viktig effekt av reformen väntas enligt utredningen bli att den kommunala socialtjänsten avlastas både ekonomiskt och personellt. Resurser skulle enligt utredningen därigenom frigöras för andra angelägna insatser inom socialtjänsten. Socialutredningens betänkande remissbehandlas f. n. Det fortsatta arbetet i

socialdepartementet bedrivs t. v. med inriktning på att den nya ramlagstiftningen för kommunerna skall kunna träda i kraft den 1 januari 1980.

En särskild arbetsgrupp har tillsatts inom regeringskansliet med uppgift att redovisa ett beslutsunderlag för regeringen i frågor om vård utan den enskildes samtycke inom socialvård och sjukvård, m. m. Bakgrunden till arbetsgruppens tillkomst är att regeringen kommer att få ta ställning till förslag från tre olika utredningar i frågor som har samband med varandra. Förutom socialutredningen har en särskild expertgrupp inom socialstyrelsen arbetat med en översyn av lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall (LSPV). Dessutom har 1971 års utredning om behandling av psykiskt avvikande (den s. k. Bexeliuskommittén) redovisat vissa förslag till ändringar i LSPV, vilka har remissbehandlats. Arbetet i den nu tillsatta arbetsgruppen beräknas kunna avslutas under våren 1978.

De frågor som gäller ändrat huvudmannaskap för institutionsvården inom barna- och ungdomsvården samt nykterhetsvården behandlas i särskild ordning inom socialdepartementet. Efter samråd mellan socialdepartementet och de båda kommunförbunden har överläggningar under hösten 1977 påbörjats om en principöverenskommelse med kommunförbunden att företrädesvis landsting men även vissa kommuner skall överta ansvaret för institutionerna. Principöverenskommelsen bör om möjligt också innehålla en preliminär plan över till vilka landsting och primärkommuner de olika ungdomsvårdsskolorna och nykterhetsvårdsanstalterna bör föras. Avsikten är att statens förhandlingsnämnd utifrån principöverenskommelsen under år 1978 skall få i uppdrag att förhandla med resp. landsting och primärkommun.

Inför den viktiga socialvårdsreform som föreslår bedriver ledningsgruppen för försöksverksamhet inom socialvården en omfattande försöksverksamhet i Kristianstads och Malmöhus län. Syftet är att få praktiska erfarenheter inför reformarbetet bl. a. när det gäller helhetssynen i behandlingsinsatserna och samordningen av de olika vård- och behandlingsresurser som finns hos olika huvudmän. Dessa försök bör slutföras under budgetåret 1978/79. I försöksverksamheten deltar elva kommuner samt Råby yrkesskola i Lund, Ryagårdens yrkesskola och Östra Spångs skolhem i Örkelljunga. Vidare ingår erkända vårdanstalterna för alkoholmissbrukare Björstorp i Vittsjö och Holma-Karlsvik i Höör.

För institutionsvårdens del innebär försöken i Skåne att varje institution har fått ett eget upptagningsområde, ett ökat samarbete med primärkommunerna och att frivillig intagning och familjebehandling introducerats på ungdomsvårdsskolorna. Ett ökat samarbete har också uppnåtts mellan landstingens hälso- och sjukvård och vårdinstitutionerna. Vissa resultat från försöken har redovisats i olika delrapporter.

Den institutionsutredning inom socialstyrelsen som tillsattes år 1974 utreder behovet av institutionsresurser inom barnhems-, ungdomsvårds-

skole- och nykterhetsvården. Utredningen har i tre län (Kalmar, Örebro och Norrbotten) tillsammans med kommuner och landsting startat "provplanering" bl. a. när det gäller att fastställa behovet av och tillgången på institutionsplatser inom resp. län. En redovisning har lämnats av erfarenheter från nämnda vårdresursplanering. Institutionsutredningen har under 1977 färdigställt en rapport som beskriver innehåll och samspel mellan öppen socialvård och institutionsvård.

En särskild arbetsgrupp inom socialdepartementet utreder frågor om internationella adoptioner. Arbetsgruppens uppgifter är att förutsättningslöst se över verksamhet, organisation och arbetsuppgifter för det statliga organet NIA, nämnden för internationella adoptionsfrågor. Gruppens förslag skall syfta till att minska de problem som nu finns beträffande den internationella adoptionsverksamheten.

Socialstyrelsen har under år 1977 slutfört en utredning om familjevårdshem/storfosterhem. Socialstyrelsen har vidare påbörjat en utredning om familjevården för att få underlag till vägledande information i familjevårdsfrågor till kommunerna. Utredningen avser att dels kartlägga området och dels söka utröna vilka värderingar, principer och överväganden som styr vid placeringar och vård av barn och ungdom i familjehem. Till utredningen kommer att knytas en referensgrupp med företrädare för Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, skolöverstyrelsen, Fosterföräldrarnas riksförbund, m. fl.

Vid *ungdomsvårdsskolorna* ges vård, fostran och utbildning åt barn och ungdomar som på grund av sociala störningar bedöms vara i behov av den behandling som kan ges vid dessa skolor. De intagna vid skolorna har antingen skrivits in som elever eller tagits in för utredning eller observation. Vid skolhemmen, som är avsedda för skolpliktiga elever, ges grundskoleutbildning. Vid yrkesskolorna ges huvudsakligen arbetsträning samt förberedande yrkesutbildning. För skolpliktiga elever vid yrkesskolorna ges grundskoleutbildning.

Från hösten 1975 tillämpas ett eget upptagningsområde för varje regional grupp av skolor. Försöksverksamhet med frivillig vård – numera även för vissa s. k. överåriga elever – pågår vid tio ungdomsvårdsskolor. Som jag förut nämnt ingår dessutom tre skolor i försöksverksamheten inom socialvården i Skåne.

Vid ungdomsvårdsskolorna pågår i övrigt sedan några år tillbaka olika försök med syfte att förbättra behandlingsmetoderna. Vid Johannisberg fortsätter försöken med utbyggd eftervård. Vid Fagared pågår försök med en intensiv social träning före utplaceringen av eleverna. Försök pågår vidare med arbetslivsutbildning vid flera skolor. Försök med alternativa behandlingsformer för svårmotiverade elever vid ungdomsvårdsskola pågår i samarbete med stiftelsen RFHL:s Smålandsgårdar. Försöksverksamhet med elevlöner har påbörjats vid Hammargården.

Den försöksverksamhet med olika åtgärder för att förbättra främst den teoretiska undervisningen och möjligheterna till arbetsträning och arbetsprövning, som pågår i första hand vid yrkesskolorna, har enligt av socialstyrelsen utförd utvärdering utfallit väl. Arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen, vilka har haft utvärderingsrapporten på remiss, förordar fortsatt försöksverksamhet. Försöken bör enligt min mening fortsätta även nästa budgetår.

F. n. finns 18 ungdomsvårdsskolor. Antalet aktuella platser är ca 530. Utvecklingen av elevantalet och vårdtiderna framgår av följande sammanställning.

	1960	1965	1970	1975	1976
Antalet den 31 dec. vårdade elever					
inom skola	941	887	751	469	438
utom skola	586	819	856	453	385
Antal placeringar för vård utom skola	1 220	1 166	2 280	1 172	965
Vårdtidens längd i genomsnitt för elever som skrivits ut resp. år:					
Hela vårdtiden, antal dagar	1 003	682	820	1 099	1 085
Därav					
a) vårdtid inom skola	456	359	373	444	457
varav första vårdtid	328	246	225	195	194
b) vårdtid utom skola	547	323	447	655	628

Oftast redovisas flera olika orsaker till intagningen för samma elev. En vanlig orsak är missbruk av alkohol eller narkotika. Hos drygt en tredjedel av de år 1976 nyintagna pojkarna och hos 42 % av flickorna har missbruk av alkohol angetts som en av orsakerna till intagningen. Narkotikamissbruk som intagningsorsak har angetts till 23 % för pojkar och 62 % för flickor. Kriminalitet som intagningsorsak är också mycket vanlig. Fordonstillgrepp har för närmare hälften av pojkarna angetts som en orsak till intagningen.

Utbyggnaden av den öppna vården har medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Under år 1975 minskade platsantalet med drygt 100 platser varav 48 platser genom nedläggning av en skola (Forsane). Antalet inskrivna elever vid ungdomsvårdsskolorna har i stort sett varit oförändrat sedan år 1975. Jag räknar med att det skall vara möjligt att under budgetåret 1978/79 stänga en utskrivningsavdelning.

11. Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader

1976/77	Utgift	124 667 954
1977/78	Anslag	132 591 000
1978/79	Förslag	151 391 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Ledningspersonal	116	+ 8	–
Vård- och tillsynspersonal	469	+ 22	– 3
Ekonomipersonal	136	+ 3	– 1
Personal för utbildning och sysselsättning	128	+ 2	–
Kontorspersonal	42	+ 2	–
	891	+ 37	**– 4**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	92 074 000	+ 18 349 000	+ 14 858 000
Sjukvård	161 000	+ 22 000	+ 16 000
Reseersättningar	1 165 000	+ 150 000	–
Lokalkostnader	11 779 000	+ 2 822 000	+ 2 787 000
Expenser	1 678 000	+ 135 000	+ 112 000
Tjänstebilar och bussar	1 090 000	+ 209 000	+ 209 000
därav för anskaffning	(220 000)	(+ 22 000)	(+ 22 000)
Övriga utgifter för den egentliga skolverksamheten m. m.	11 286 000	+ 1 129 000	+ 1 129 000
därav för anskaffning av inventarier	(1 476 000)	(+ 148 000)	(+ 148 000)
Sjukvård m. m. åt elever	1 249 000	+ 325 000	+ 325 000
Ersättningar till övervakare m. m.	465 000	–	–
Placeringar i enskilda hem, inackorderingshem, utbildningsanstalter m. m.	8 634 000	– 384 000	– 384 000
Vissa bidrag till IOGT-NTO m. m.	10 000	– 2 000	– 2 000
Försöksverksamhet inom socialvården	3 700 000	–	–
Ej disponerat belopp	200 000	–	– 200 000
Summa kr.	133 491 000	+ 22 755 000	+ 18 850 000
Inkomster			
Uppbördsmedel	900 000	+ 50 000	+ 50 000
Nettoutgift	**132 591 000**	+ 22 705 000	+ 18 800 000

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 19 698 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära att ytterligare minst en av de större skolorna måste läggas ned. Detta skulle medföra betydande platsbrist och innebära att möjligheterna att tillämpa närhetsprincipen avsevärt försvåras.

3. För att kunna upphöra med den isolering av elever, som sker nattetid på slutna avdelningar på vissa skolor, erfordras nio tjänster som vårdare (+ 590 000 kr.).

4. För att helt kunna genomföra arbetstidsförkortningen erfordras ytterligare fem tjänster som vårdare (+ 328 000 kr.).

5. Strävan att begränsa utbildningsassistenternas undervisningsskyldighet till 32 tim/vecka medför ökat personalbehov för tillsyn av eleverna. Lönemedel motsvarande fyra vårdartjänster föreslås (+ 262 000 kr.).

6. För att åstadkomma en aktiv och meningsfull fritid för eleverna föreslås att fritidsassistenttjänster inrättas vid de sex skolor som nu saknar sådan. För budgetåret 1978/79 föreslås tre tjänster. För att kunna genomföra behandlingsarbete enligt lagarbetsmodellen, där varje elevavdelning är en behandlingsenhet under ledning av en assistent, krävs ett tillskott med två assistenttjänster (+ 407 000 kr.).

7. Arbetsbelastningen för ekonomibiträden har ökat bl. a. till följd av arbetstidsförkortning, utan att motsvarande ökning av antalet tjänster har skett. För budgetåret 1978/79 föreslås att tre tjänster som ekonomibiträden blir inrättade. Den ökade arbetsbelastningen för den administrativa personalen – bl. a. beroende på allt fler bestämmelser inom det personaladministrativa området – medför att utökning av kontorspersonalen med fyra halvtidstjänster behövs (+ 317 000 kr.).

8. Undervisningen i teknikverkstaden vid Lövsta skolhem samt i ämnet hemkunskap vid samma skola kräver två tjänster som utbildningsassistenter. Intagning enligt närhetsprincipen medför att kravet på individualiserad behandlingsplanering inom varje region ökar. Detta kräver tjänster för psykoterapevtiskt- och personlighetsdiagnostiskt utbildade psykologer. Sex halvtidstjänster som psykologer föreslås. (+ 504 000 kr.)

9. Den regionala intagningen gör att varje skola får elever som behöver sjukvård. Bl. a. hepatitfallen kräver stora arbetsinsatser av sjukvårdsutbildad personal. För att möta dessa behov krävs fyra tjänster som översköterskor (+ 314 000 kr.).

10. Vid ungdomsvårdsskolorna tenderar både fysiska och psykiska problem hos de anställda att öka beroende på de ökade krav som arbetet ställer på arbetstagaren. Omplaceringar av personal beräknas öka i omfattning under de kommande åren. Med anledning av detta föreslås för budgetåret 1978/79 lönemedel motsvarande tre tjänster (+ 197 000 kr.).

Föredraganden

Som jag nämnt i inledningen till detta avsnitt har utbyggnaden av den öppna vården medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. För budgetåret 1978/79 föreslår jag att en utskrivningsavdelning läggs ned.

Det utredningsarbete som nu har slutförts inom socialutredningen berör viktiga delar av gällande lagstiftning och organisation på det sociala området. Utredningens förslag innebär till stora delar en nyorientering inom svensk socialpolitik. Vissa av de förslag som bl. a. socialutredningen framförde i sitt principbetänkande prövas i en försöksverksamhet i Skåne. Avsikten är att få praktiska erfarenheter inför reformarbetet inom socialvården. Dessa försök bör avslutas under budgetåret 1978/79. Förutom de institutionsresurser som ställs till förfogande beräknar jag under detta anslag 3,7 milj. kr. för försöksverksamhet inom socialvården.

Försöksverksamheten med individuellt utformade metoder för undervisning samt arbetsprövning och arbetsträning liksom social träning i övrigt, i första hand vid yrkesskolorna, bör fortsätta. För nästa budgetår har jag beräknat 2 040 000 kr. för sådan verksamhet. Jag har vidare räknat med 330 000 kr. till viss försöksverksamhet i samarbete med sjukvårdsförvaltningen i Göteborg. För en utbyggd försöksverksamhet i övrigt vid ungdomsvårdsskolorna beräknar jag 1 226 000 kr., vilket förutom löne- och prisomräkning innebär en höjning av nuvarande belopp med 200 000 kr. Under anslagsposten Tjänstebilar och bussar har jag räknat medel för anskaffning av fem nya fordon.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en höjning av anslaget med 18 800 000 kr. till 151 391 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 151 391 000 kr.

I 2. Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.

1976/77	Utgift	509 892	Reservation	395 343
1977/78	Anslag	100 000		
1978/79	Förslag	785 000		

Från anslaget bekostas inventarier i samband med nybyggnad eller större ombyggnad vid ungdomsvårdsskolorna. Vidare bekostas anskaffning av undervisningsmateriel och andra skolinventarier i anslutning till anordnande av grundskoleundervisning vid vissa skolor m. m.

Socialstyrelsen

Medelsbehovet framgår av följande sammanställning

Disponibelt 1977/78	495 343
Beräknade utbetalningar 1977/78	265 343
Beräknad utgående reservation 1978-06-30	230 000
Beräknade utbetalningar 1978/79	1 265 000
Anslagsbehov 1978/79	1 035 000

Kostnaderna för inventarier i samband med nybyggnader eller större ombyggnader beräknas till 160 000 kr. för 1977/78 och 1 185 000 kr. för 1978/79.

Föredraganden

Med hänsyn till beräknad minskning av reservationen samt till antalet nya byggnadsprojekt vid skolorna beräknar jag anslagsbehovet till 785 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 785 000 kr.

I 3. Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning

1976/77	Utgift	880 120	Reservation –
1977/78	Anslag	1 025 000	
1978/79	Förslag	1 215 000	

Från anslaget bekostas utbildning av personal vid ungdomsvårdsskolorna, däribland grundutbildning för nyanställd vårdpersonal.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 1 350 000 kr.

För introduktionskurser under budgetåret 1978/79 för nyanställda vårdare, m. fl. har beräknats 255 000 kr. Vidare har styrelsen beräknat 419 000 kr. för fortbildningskurser och konferenser. Gemensamma kostnader för central kursverksamhet beräknas uppgå till 126 000 kr.

Skolornas personal bör ges möjlighet att delta i kurser anordnade av skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, RFSU m. fl. För detta ändamål beräknar styrelsen 100 000 kr. För intern personalutbildning samt s. k.

punktkurser vid skolorna beräknas 150 000 kr. Socialstyrelsen anser att en närmare koppling mellan den öppna socialvården och institutionsvården ställer krav på ökade utbildningsinsatser för personalen. Styrelsen föreslår 300 000 kr. för utbyggd undervisning på det regionala planet. Medel beräknas för bl. a. integrerade kurser för personal från öppen/institutionell vård. Socialstyrelsen har i sin anslagsberäkning utgått i från att hyresavtalet för förutvarande ungdomsvårdsskolan Bistagården – som används som kursgård – utlöper den 30 juni 1978 och att de centrala kurserna därefter måste förläggas till främmande kursinternat, vilket medför väsentligt ökade kostnader.

Föredraganden

Jag beräknar anslagsbehovet för kursverksamheten under nästa budgetår till 1 215 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 215 000 kr.

I 4. Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.

1976/77	Utgift	1 181 536
1977/78	Anslag	1 200 000

Brottsskadeutredningen har i betänkande (SOU 1977:36) lämnat förslag till brottsskadelag med innebörd bl. a. att ersättning för personskador på grund av brott och för skador vållade av vissa rymlingar m. fl. skall handläggas av en särskild nämnd. Proposition i anledning av brottsskadeutredningens förslag kommer att föreläggas riksdagen under våren 1978. I avvaktan på denna proposition bör anslaget föras upp med oförändrat belopp för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 1 200 000 kr.

I 5. Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m.

1976/77	Utgift	97 392 007
1977/78	Anslag	84 000 000
1978/79	Förslag	105 000 000

Från anslaget utgår ersättning till kommunerna dels enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna för viss vård som meddelats huvudsakligen icke svenska medborgare, dels enligt särskilda åtaganden av staten för understöd åt renskötande samer. Ersättningen utbetalas till kommunerna genom länsstyrelserna.

Från anslaget utgår ersättning även för kostnader för sjuka och socialt handikappade flyktingar m. m., liksom för kommunernas kostnader för vissa kategorier zigenare och för vissa flyktingar som inte kan försörja sig själva. Dessa ersättningar betalas av socialstyrelsen. Slutligen bekostas understöd som av utrikesdepartementets understödsnämnd beviljas nödställda svenskar i utlandet samt kostnader för utlandssvenskar som återvänder till Sverige.

Socialstyrelsen

Med hänsyn till den ökade belastningen på anslaget och behovet av anpassningsåtgärder för de flyktingar som kommer till landet beräknar styrelsen kostnaderna för ekonomiskt bistånd till flyktingar och zigenare m. m. under budgetåret 1978/79 till 48,2 milj. kr.

Utrikesdepartementets understödsnämnd beräknar kostnaderna för understöd till nödställda svenskar i utlandet till 1,5 milj. kr.

Föredraganden

Under år 1975 betalade länsstyrelserna ersättningar till kommunerna för socialhjälp och barnavård åt utländska medborgare med ca 53 milj. kr. i ca 13 000 ärenden, varav ca 8 600 avsåg personer från de nordiska länderna.

Under budgetåret 1976/77 betalade socialstyrelsen ut ca 23,5 milj. kr. för hjälp till flyktingar. Ersättningarna till kommuner för understöd till svenska zigenare utgjorde under samma budgetår ca 3,2 milj. kr.

Under de senaste åren har omkring 200 svenska medborgare bosatta på utrikes ort fått understöd från detta anslag. Dessa kostnader uppgick budgetåret 1976/77 till ca 1 285 000 kr.

Från anslaget bekostas f. n. en genom kommunerna bedriven försöksverksamhet bland organiserat överförda utomnordiska zigenare. Verksamheten omfattar bl. a. familjepedagogiska insatser och gäller i den delen även nordiska zigenare och enskilt invandrade utomnordiska zigenare som inte

omfattas av flyktingbestämmelserna. Från anslaget bekostas även sådana insatser bland flyktingar. Jag föreslår att nämnda försöksverksamhet skall fortsätta. Det ankommer på regeringen att meddela föreskrifter om verksamheten.

Anslaget bör med hänsyn till belastningen under budgetåret 1976/77 samt beräknade ökade utbetalningar till kommunerna föras upp med 105 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kr.

J. Nykterhetsvård m. m.

Missbruket av alkohol och narkotika utgör det största socialmedicinska problemet f. n. Som missbruksproblem dominerar alkoholen. Även om narkotikamissbruket kvantitativt är ett begränsat problem jämfört med alkoholmissbruket, måste det dock ägnas särskild uppmärksamhet och föranleda speciella åtgärder. Den totala alkoholkonsumtionen har ökat kontinuerligt. Trots att alkoholkonsumtionen i Sverige är måttlig, internationellt sett, leder dock dryckesmönstret till allvarliga sociala skadeverkningar. Undersökningar tyder på att det är en liten andel av befolkningen som svarar för en stor del av alkoholkonsumtionen. Missbruket har ökat bland unga personer och kvinnor. Under de senaste åren har man enligt socialstyrelsen kunnat observera tendenser till att skadenivån per individ har stigit. Antalet ärenden som den kommunala nykterhetsvården tagit befattning med har emellertid successivt minskat från ca 78 000 år 1967 till 57 000 år 1976. Detta kan dock förklaras med att nämnderna inte registrerar alla nykterhetsvårdsärenden som sådana utan hänför dem till andra socialvårdsärenden. Vidare har andelen alkoholmissbrukare som behandlas inom sjukvården ökat.

I den under våren 1977 antagna propositionen om alkoholpolitiken presenterades ett samlat alkoholpolitiskt program. Olika socialpolitiska insatser föreslogs i syfte att söka undanröja orsakerna till alkoholmissbruk och motverka ett bruk av alkohol som leder till skador. Samhällets insatser mot alkoholmissbruket samordnas med insatser mot missbruk av narkotika och andra liknande medel. Tyngdpunkten läggs på insatser för ungdomen. Fr. o. m. den 1 januari 1978 har socialstyrelsen det centrala ansvaret för statens alkoholpolitik. Till styrelsen har knutits en nämnd för alkoholfrågor med bred förankring i samhällslivet. Ökade resurser ställs till förfogande bl. a. för upplysningsverksamhet, förebyggande åtgärder och försöksverksamhet med fritidsaktiviteter. Stödet till nykterhetsorganisationerna byggs ut och åtgärder vidtas för en utvidgad forskning kring alkohol. Programmet genomförs under innevarande budgetår. För budgetåret 1978/79 föreslås viss ytterligare ökning av de alkoholpolitiska resurserna.

Jag räknar med ett fortsatt stort behov av vårdinsatser för alkoholskadade under de närmaste åren. Socialutredningens förslag om den framtida socialvården innebär förändringar både i fråga om vårdmetodik och behandlingsformer. Under de senaste åren har vården av missbrukare alltmer kommit att präglas av en helhetssyn som medför behov av ett flexibelt utnyttjande av både institutionernas och den öppna socialvårdens resurser. En ökad samordning har eftersträvats med den övriga socialvården och andra vårdområden, främst sjukvården och arbetsvården. De öppna och frivilliga vårdformerna fortsätter att öka och tvångsåtgärderna minskar. Institutionsvården utgör ett led i en behandlingskedja. I viss utsträckning tillämpas de

grunder som socialutredningen förordat i sitt principbetänkande. F. n. pågår och planeras på flera håll i landet en vidgad verksamhet, som syftar till att utveckla alternativa behandlingsmodeller och pröva olika former för samverkan bl. a. mellan sjukvård och socialvård.

Jag har i inledningen till föregående avsnitt redogjort för socialutredningens slutbetänkande och behandlingen av detta under den fortsatta beredningen. Inför reformen behandlas särskilt frågorna om tvånget inom socialvård och sjukvård och om huvudmannaskapet för bl. a. nykterhetsvårdens institutioner. I den under avsnittet I. Ungdomsvård m. m. omnämnda försöksverksamheten i Skåne deltar bl. a. några vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Dagcentralverksamhet för missbrukargrupper ingår också i försöket. I Landskrona bedrivs en försöksverksamhet med ett samlat program för behandlingen av alkoholskadade. Inom socialstyrelsen pågår en institutionsutredning och styrelsen arbetar även med en översikt över nykterhetsvården. Erfarenheterna av försöksverksamheterna och resultaten av utredningarna får sedan ligga till grund för överväganden inom ramen för det socialpolitiska reformarbetet.

Fylleristraffet har avskaffats fr. o. m. den 1 januari 1977. Genom propositionen i ämnet infördes en lag om omhändertagande av berusade personer m. m. (LOB). Vid behandlingen av propositionen uttalade sig riksdagen bl. a. för viss försöksverksamhet utöver den som angetts i propositionen. Denna avsåg dels ett samordnat medicinskt och socialt omhändertagande av berusade vid en enhet i Landskrona, dels placering av sjukvårdspersonal på vissa polisstationer. Regeringen har i anslutning till förslag om anslag på tilläggsbudget I för innevarande budgetår redovisat en plan för en utökad försöksverksamhet med tillnyktringsenheter och begärt medel för ändamålet. Planen omfattar – förutom enheten i Landskrona som började verksamheten i juni 1977 – tillnyktringskliniker i Göteborg, Skövde, Karlstad, Gävle och viss verksamhet i Särna. Den utökade försöksverksamheten beräknas kunna komma igång i början av år 1978. Staten skall lämna bidrag till driftkostnaderna under en tvåårig försöksperiod. Kostnaden för staten beräknas till 1,9 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och sammanlagt 8,8 milj. kr. under de följande två budgetåren. Försöksverksamheterna kommer att utformas på olika sätt.

Ett genomgående tema för försöken är samordning av kommunernas och landstingens vårdinsatser på detta område. I Göteborg avser man att ta hand om alla berusade under 30 års ålder. På övriga orter avser man att täcka hela behovet. I Skövde och Karlstad planeras upptagningsområden som även omfattar grannkommunerna. Kliniken i Gävle skall även ta emot personer från Sandviken. Med försöket i Särna avser man få en uppfattning om behovet av resurser i en glesbygd. På samtliga dessa orter – utom i Landskrona där vårdtiden kan bli något längre – planeras ett omhändertagande under högst ett dygn. Innan vederbörande lämnar kliniken skall göras

en social och medicinsk bedömning och patienten skall erbjudas fortsatt hjälp. Karlstad och Göteborg planerar fristående enheter med begränsad läkarmedverkan. I Skövde knyts kliniken till det allmänna akutintaget vid kärnsjukhuset. I Gävle tänker man knyta kliniken till sjukhusets psykiatriska klinik.

Verksamheten i Landskrona har varit igång allt för kort tid för att man skall kunna dra några säkra slutsatser av försöket, men man har redan gjort samma erfarenhet som på psykiatriska mottagningar, nämligen att ett litet antal missbrukare står för ett stort antal omhändertaganden. Polisens statistik över antalet omhändertagna enligt LOB visar en koncentration till torsdag, fredag och lördag.

Resurserna för de öppna och frivilliga vårdformerna inom nykterhetsvården fortsätter alltjämt att öka samtidigt som tvångsåtgärderna minskar. Den öppna och halvöppna nykterhetsvården har tillförts avsevärt ökade resurser. Vid 1975 års utgång fanns ca 140 alkoholpolikliniker och 1 540 platser vid inackorderingshem. Inom nykterhetsvårdens anstaltsystem, där drygt 90 % av intagningarna var frivilliga, fanns ca 2 400 platser. Utöver dessa vårdresurser finns inom sjukvården särskilda toxikomaniavdelningar och andra enheter med liknande funktion.

Antalet vårdinstitutioner och platser den 1 juli 1977 framgår av följande sammanställning.

	Antal institutioner	Antal platser
Statliga vårdanstalter	4	307
Erkända vårdanstalter	19	1 249
Enskilda vårdanstalter	27	880
Inackorderingshem för alkoholmissbrukare	99	1 541
Inackorderingshem/behandlingshem för narkotikamissbrukare	19	193

Vid behandlingen av anslagsfrågorna kommer jag i det följande att föreslå anslagsökningar med sammanlagt ca 53 milj. kr. till 434 milj. kr. huvudsakligen för vården av alkoholmissbrukare.

Som jag inledningsvis anfört måste *missbruket av narkotika* ägnas särskild uppmärksamhet och föranleda speciella åtgärder. Insatser måste göras på skilda områden. I den av riksdagen godkända propositionen om alkoholpolitiken föreslogs socialpolitiska insatser av olika slag i syfte att även undanröja orsaker till missbruk av narkotika, bl. a. genom ökade resurser till förebyggande åtgärder och upplysningsverksamhet. Vidare kan nämnas att rikspolisstyrelsen under år 1977 har inrättat centrala narkotikaenheter i de flesta län för att samordna kampen mot narkotikahandeln och avsevärt ökat antalet polismän med huvudsaklig uppgift att arbeta med narkotikaärenden. Det internationella polisiära samarbetet har förstärkts.

Med anledning av att missbruk av heroin snabbt vunnit insteg i vårt land och de ökade skadeverkningar som detta medfört tillkallade jag efter regeringens bemyndigande våren 1977 en ledningsgrupp för narkotikafrågor. Gruppen har att ta initiativ till ytterligare insatser mot narkotikamissbruket och verka för en samordning av insatserna på detta område. I gruppen, som knutits till socialdepartementet, ingår statssekreterarna i social- och justitiedepartementen, riksåklagaren, cheferna för rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, generaltullstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen samt förbundsdirektörerna i de båda kommunförbunden.

En av de mest angelägna uppgifterna i ledningsgruppens arbete är vården av narkotikamissbrukare. I december 1976 tog jag upp överläggningar i denna fråga med huvudmännen för vården. Ledningsgruppen har fullföljt detta genom att anordna regionala överläggningar i hela landet. I storstäderna, där situationen är allvarligast, tillsattes i våras särskilda arbetsgrupper bestående av representanter för berörda huvudmän och ledningsgruppens sekretariat. I dessa arbetsgrupper har man tagit upp utbyggnaden av vården och tidsplanen för utbyggnaden.

För att förbereda ledningsgruppens förslag i olika delfrågor har ett tiotal speciella arbetsgrupper varit i verksamhet. Exempel på sådana delfrågor är information, arbetsmarknadsfrågor, skolfrågor, utbildning av vårdpersonal och utvärdering av behandlingsresultat. Utöver detta har ledningsgruppen arbetat med olika förebyggande insatser, familjevårdsfrågor och internationella åtgärder. Jag vill i detta sammanhang erinra om att regeringen, efter beredning i ledningsgruppen, våren 1977 anslog 2 milj. kr. av biståndsmedel till FN:s narkotikafond för att bl. a. på sikt minska den okontrollerade odlingen av opievallmo i vissa länder i Sydostasien.

En ökad samverkan i arbetet mot narkotikamissbruket sker såväl mellan de nordiska länderna som inom Europa i övrigt.

Jag vill också i detta sammanhang erinra om de åtgärder mot ungdomsarbetslösheten som ingår i det sysselsättningspaket som regeringen i höstas överlämnade till riksdagens prövning. Arbetslöshet kan vara en grogrund för missbruk, och åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten är därför ett viktigt led i samhällets åtgärder mot narkotikamissbruket.

Försöksverksamheten med social jour i vissa kommuner upphörde med utgången av år 1976. En arbetsgrupp bestående av representanter för socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen och Svenska kommunförbundet, har i februari 1977 till socialdepartementet överlämnat en rapport om erfarenheterna av försöksverksamheten. Rapporten har publicerats i serien Socialstyrelsen redovisar, nr 1977:4 "Social jour". I försöksverksamheten, som pågick under åren 1974–1976, deltog 21 kommuner. Erfarenheterna ger vägledning beträffande organisation och omfattning av social jour i kommuner av olika storlek. I de flesta kommuner som deltog i försöken har den sociala jourverksamheten fortsättningsvis inordnats i kommunens reguljära verksamhet.

På kriminalvårdens anstalter är missbrukssitutionen på många håll allvarlig. Regeringen har därför på förslag av ledningsgruppen för narkotikafrågor beslutat om medel för det s. k. Österåkerprojektet. Detta innebär att en frivillig och helt drogfri behandlingskedja inrättas vid vissa anstaltsenheter. Verksamheten avses starta i början av år 1978. Regeringen har vidare beslutat dels att förstärka kontrollåtgärderna genom att öka antalet visiteringspatruller, dels att intensifiera fritidsverksamheten på anstalterna.

Ledningsgruppens rapport över sitt arbete och förslag till ytterligare åtgärder på narkotikaområdet kommer att överlämnas till regeringen under januari 1978. Jag avser att föreslå regeringen att redovisa sitt ställningstagande till gruppens rapport i en särskild proposition.

Den av riksdagen begärda kartläggningen av narkotikamissbrukets omfattning pågår genom en särskild kommitté (S 1977:04) utredningen om narkotikamissbrukets omfattning. Enligt direktiven skall utredningen bl. a. kartlägga utbredningen av det tunga narkotikamissbruket. Enligt vad jag inhämtat kommer denna kartläggning att kunna genomföras under år 1978. Vid sidan av planeringsarbetet har utredningen arbetat med en sammanställning av resultaten av de olika undersökningar som företagits i Sverige och som belyser narkotikamissbrukets utveckling och omfattning i vissa befolkningsgrupper. Sammanställningen väntas kunna bli publicerad inom kort.

I den följande anslagsberäkningen har anslagen i den mån de avser insatser på narkotikaområdet preliminärt upptagits med oförändrade belopp i avvaktan på särskild proposition i ämnet.

J 1. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader

1976/77	Utgift	32 181 953
1977/78	Anslag	37 058 000
1978/79	Förslag	42 034 000

F. n. finns fyra statliga vårdanstalter, nämligen Venngarn med vårdavdelningen Hornö, Gudhem, Runnagården med vårdavdelningen Brotorp samt vårdanstalten vid Frösö-klinikerna. Anstalterna har sammanlagt 307 platser.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Vårdledning	24	+ 2	–
Vårdpersonal	98	+ 1	–
Arbetsledarpersonal	30	–	–
Ekonomipersonal	29	–	–
Övrig personal	23	–	–
	204	+ 3	–

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Före-draganden
Anslag			
Lönekostnader	20 712 000	+ 4 068 000	+ 3 390 000
Sjukvård	44 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	146 000	+ 24 000	–
Lokalkostnader	4 993 000	+ 742 000	+ 757 000
Expenser	494 000	+ 76 000	–
Övriga utgifter	3 094 000	+ 309 000	–
Hälso- och sjukvård för intagna	700 000	+ 70 000	–
Utgifter för arbetsträning	1 000	+ 50 000	–
Vårdanstalten vid Frösö-klinikerna	6 800 000	+ 1 087 000	+ 900 000
Ej disponerat belopp	75 000	–	- 75 000
Summa	37 059 000	+ 6 430 000	+ 4 976 000
Uppbördsmedel			
Försäljning av produkter m. m.	1 000	–	–
Nettoutgift	**37 058 000**	**+ 6 430 000**	**+ 4 976 000**
Inkomster vid vårdanstalterna som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	200 000	–	–

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 017 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av anslaget med ca 2 milj. kr. Härvid förutsätts bl. a. en minskning med 25 vårdplatser och ca 10 tjänster.

3. Vid Runnagården behövs en tjänst som sjukgymnast för schemalagda motionsaktiviteter och undervisning i friskvård m. m. Vidare behövs en assistent för personalplanering och utbildning vid Gudhem. (+ 215 000 kr.)

4. För fortbildning och handledning av de anställda vid vårdanstalterna fordras biträde av konsulenter. I samband med den intensifierade utbildningen av personalen m. m. begärs medel för vikarie och övertidskostnader. (+ 110 000 kr.)

5. En assistenttjänst föreslås vid Runnagården och vårdavdelningen Brotorp för att leda och administrera fritidsverksamheten (+ 103 000 kr.).

6. Särskilda medel begärs för rehabilitering och bibehållande i arbeten av partiellt arbetsföra (+ 250 000 kr.).

7. Styrelsen föreslår att vårdanstalten vid Frösö-klinikerna förstärks med två tjänster som förste skötare, två assistenttjänster och en halvtidstjänst för kontorist. Vidare föreslås att en skötartjänst förändras till tjänst för överskötare samt att psykologmedverkan utökas vid anstalten (+ 407 000 kr.).

8. Omkostnaderna beräknas öka med sammanlagt 328 000 kr. till följd av utvidgad verksamhet m. m.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 42 034 000 kr.

J 2. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m.

1976/77	Utgift	–	Reservation	447 730
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Från anslaget bekostas inventarier i samband med ny-, till- och ombyggnadsarbeten samt upprustning av arbetsdriften m. m. vid vårdanstalterna.

Socialstyrelsen

Under budgetåret 1977/78 beräknas ca 150 000 kr. komma att disponeras för inköp av inventarier till vårdanstalterna samt för maskinutrustning till arbetsdriften vid vissa anstalter. För budgetåret 1978/79 beräknas ca 50 000 kr. till inventarier. Med hänsyn till befintlig reservation föreslår styrelsen ett formellt anslag på 1 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med socialstyrelsens förslag bör anslaget föras upp med ett formellt belopp på 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

J 3. Bidrag till anordnande av vårdanstalter och inackorderingshem m. m.

1976/77	Utgift[1]	1 073 920	Reservation	2 364 101
1977/78	Anslag[1]	900 000		

[1] Anslaget Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

Från anslaget utgår bidrag för att anordna erkänd eller enskild vårdanstalt eller inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt till s. k. övergångshem. Bidrag utgår också för att anordna behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare. Bidrag utgår med högst 22 000 kr. per plats. Bidraget får som regel inte överstiga vad som skjuts till från annat håll. Bidragsbestämmelserna för erkända och enskilda vårdanstalter samt för inackorderingshem för alkoholmissbrukare återfinns i kungörelsen (1957:144) om statsbidrag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (ändrad senast 1976:216). För anordningsbidrag till behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare gäller bestämmelserna i regleringsbrev den 16 juni 1977 avseende anslag för budgetåret 1977/78 till nykterhetsvård m. m.

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår sådan ändring av bidragsbestämmelserna att statsbidrag får utgå med högst 30 000 kr. per vårdplats. På grundval av detta förslag beräknas för budgetåret 1978/79 ett medelsbehov av 6,8 milj. kr. för sammanlagt 225 nya platser vid inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt vid behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare.

Föredraganden

För nästa budgetår bör medel beräknas för anordnande av ytterligare 20 platser vid inackorderingshem för alkoholmissbrukare. Som jag angett i inledningen till detta avsnitt kommer en proposition om åtgärder mot narkotikamissbruket att läggas fram senare under riksmötet. I samband därmed kommer även frågan om anordningsbidrag till behandlingshem för narkotikamissbrukare att tas upp. I avvaktan härpå bör anslaget tas upp med oförändrat belopp. Anslagsrubriken bör ändras till Bidrag till anordnande av vårdanstalter och inackorderingshem m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till anordnande av vårdanstalter och inackorderingshem m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett reservationsanslag av 900 000 kr.

J 4. Bidrag till driften av vårdanstalter och inackorderingshem m. m.

1976/77	Utgift[1]	153 733 770
1977/78	Anslag[1]	162 800 000
1978/79	Förslag	191 000 000

[1] Anslaget Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

Från anslaget utgår bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt vid behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare.

Bidrag till vårdanstalter utgår med vissa maximibelopp i form av dels garantibidrag (per dag och vårdplats), dels beläggningsbidrag (per dag och vårdad person). Om särskilda skäl finns kan statsbidrag utgå med högre belopp. Statsbidrag till inackorderings- och behandlingshem utgår med högst 75 % av de styrkta nettokostnaderna för hemmets drift. Bidraget till hem för narkotikamissbrukare får dock inte överstiga 47 000 kr. per plats och år.

Bestämmelserna angående vårdanstalter och inackorderingshem för alkoholmissbrukare återfinns i kungörelsen (1955:426) om statsbidrag till driftkostnader vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (ändrad senast 1977:450). De i kungörelsen angivna grunderna för driftbidrag tillämpas även beträffande kostnaderna för vård av narkotikamissbrukare på enskild vårdanstalt och inackorderingshem för alkoholmissbrukare. För statsbidrag till driften av behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare gäller bestämmelserna i regleringsbrev den 16 juni 1977 avseende anslag för budgetåret 1977/78 till nykterhetsvård m. m.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Driftbidragens maximibelopp vid vårdanstalter, kr./dag:			
Garantibidrag	93	+56	+15
Beläggningsbidrag	54	–26	+ 4
	147	**+30**	**+19**
Anslag (1 000-tal kr.)			
Vårdanstalter	111 900	+33 400	+15 600
Inackorderingshem för alkoholmissbrukare	38 700	+14 300	+12 600
Behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare	12 200	+ 7 400	–[1]
	162 800	**+55 100**	**+28 200**

[1] I avvaktan på särskild proposition i ämnet.

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår delning av anslaget till dels bidrag till erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare dels statsbidrag till inackorderingshem för alkoholmissbrukare och bidrag till driften av behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare. Styrelsen understryker vikten av att relationen mellan garanti- och beläggningsbidrag förändras så att alla fasta kostnader täcks av garantibidrag och rörliga kostnader av beläggningsbidrag. De fasta kostnaderna beräknas under budgetåret 1977/78 för de erkända anstalterna utgöra ca 84 %, medan garantibidraget endast uppgår till ca 63 % av det totala driftbidraget. Driftbidraget föreslås höjt med 23 kr. per dag i huvudsak för löne- och prisomräkning, 3 kr. per dag för personalförstärkning i anledning av arbetstidsförkortning och arbetstidsavtal m. m. samt 4 kr. för att få en med andra vårdområden jämförbar standard i fråga om fastighetsunderhåll. Driftbidraget bör därför höjas med sammanlagt 30 kr. till 177 kr. per dag. På grund av de fasta kostnadernas andel av totalkostnaderna bör dock garantibidraget bestämmas till högst 149 kr. och beläggningsbidraget till högst 28 kr. för erkända och 22 kr. för enskilda vårdanstalter. Styrelsen erinrar om att förändringar i lönekostnaderna som avtalsmässigt uppkommer för åren 1977 och 1978 samt ändring av arbetsgivaravgifterna bör beaktas genom särskilda beslut. För att behålla rätt bidragsnivå för budgetåret 1978/79 är det angeläget att förväntade lönekostnadsökningar och arbetsgivaravgifter för år 1979 beaktas så att eftersläpningar inte uppstår.

Anstalter, som på grund av utgifter för särskilda vårdanordningar prövas vara i behov därav, erhåller f. n. ytterligare 1 kr. per dag i garantibidrag. I första hand gäller detta anstalter med egna sjukavdelningar. Kostnaderna för sådana avdelningar har under senare år ökat kraftigt. Socialstyrelsen hemställer att detta extra bidrag fastställs till högst 3 kr. per dag. Dessutom förutsätter styrelsen att möjlighet skall finnas för regeringen att, när särskilda skäl föreligger, bevilja ytterligare statsbidrag utöver nämnda maximibelopp. För att täcka kostnaderna för sådana bidrag utöver maximibeloppen beräknar styrelsen 4,5 milj. kr. som särskilda medel under budgetåret 1978/79. Vidare beräknas 0,8 milj. kr. för personalutbildning, 0,8 milj. kr. för upprustning av anstalternas inventarier, 4 milj. kr. till den statliga personalpensioneringen för de privata vårdanstalterna (prop. 1969:79 och 1970:104), 0,2 milj. kr. för rehabilitering av partiellt arbetsföra befattningshavare, 0,5 milj. kr. för vårdutbildad finskspråkig personal och 0,5 milj. kr. till anstalternas redovisningscentral, dvs. sammanlagt 11,3 milj. kr.

Vid beräkningen av medelsbehovet utgår socialstyrelsen således från ett garantibidrag på 149 kr. per plats och dag samt ett beläggningsbidrag på 28 kr. per vårddag för erkända anstalter och 22 kr. för enskilda anstalter. Styrelsen uppskattar antalet vårdplatser under budgetåret 1978/79 till 1 249 vid erkända anstalter och 880 vid enskilda anstalter. Antalet vårddagar beräknas på

grundval av sistnämnda uppgifter till 455 885 för erkända och 321 200 för enskilda anstalter. Med en beläggningsfrekvens som uppskattas till 90 % vid erkända och 95 % vid enskilda anstalter beräknas medelsbehovet till 79,4 milj. kr. för erkända anstalter och 54,6 milj. kr. för enskilda anstalter. Härtill kommer tidigare nämnda 11,3 milj. kr. för särskilda ändamål. För vårdanstalternas drift beräknas således ett bidrag på sammanlagt 145,3 milj. kr.

Medelsbehovet för bidrag till driften av inackorderingshem för alkoholmissbrukare beräknas till 53,0 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Hänsyn har därvid tagits till förutsedd ökning av platsantalet vid hemmen och till kostnadsutvecklingen. I beloppet har också inräknats 0,9 milj. kr. i bidrag för viss personalutbildning och 0,7 milj. kr. till driften av det av Föreningen Kontakt med alkoholsjuka (KAS) drivna hemmet i Mölnbacka för rehabilitering av alkoholskadade m. fl. Driftbidrag till detta hem utgår f. n. från anslaget J 5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. fl.

Beträffande hemmen för narkotikamissbrukare föreslås att nuvarande maximibelopp, 47 000 kr. per plats och år, höjs till max. 60 000 kr. Medelsbehovet för dessa hem beräknas till 19,6 milj. kr.

Det sammanlagda anslagsbehovet enligt socialstyrelsen uppgår till 217,9 milj. kr.

Föredraganden

Driftbidraget till erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare bör fr. o. m. den 1 juli 1978 höjas med 19 kr. per dag, varav 15 kr. i garantibidrag och 4 kr. i beläggningsbidrag. För anstalt, som på grund av utgifter för särskilda vårdanordningar prövas vara i behov därav, bör garantibidraget liksom nu kunna utgå med ytterligare 1 kr. Sådana förändringar i lönekostnaderna som avtalsmässigt kan uppkomma för åren 1978 och 1979 samt förändring av arbetsgivaravgifterna får beaktas senare genom särskilda beslut av regeringen. Antalet vårdplatser under budgetåret 1978/79 beräknas till ca 1 250 vid erkända och 880 vid enskilda vårdanstalter. Antalet vårddagar under budgetåret kan uppskattas till ca 456 000 resp. 321 200.

Jag beräknar anslagsbehovet till 73 milj. kr. för bidrag till erkända och 50 milj. kr. för bidrag till enskilda vårdanstalter. Jag beräknar också 4 milj. kr. för pensionsavgifter och 0,5 milj. kr. för inköp av inventarier och för viss upprustning av anstalterna. Vidare beräknar jag 51,3 milj. kr. för bidrag till inackorderingshem för alkoholmissbrukare inberäknat driftbidrag till det av föreningen KAS drivna rehabiliteringshemmet Mölnbacka. Sammanlagt beräknas alltså 178,8 milj. kr. för driftbidrag till nykterhetsvårdens institutioner nästa budgetår.

I avvaktan på den i det föregående omnämnda propositionen om åtgärder mot narkotikamissbruket m. m. beräknar jag oförändrat belopp, 12,2 milj. kr., för bidrag till behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbru-

kare. Det totala anslagsbehovet blir därmed 191,0 milj. kr. Anslagsrubriken bör ändras till Bidrag till driften av vårdanstalter och inackorderingshem m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,
2. till *Bidrag till driften av vårdanstalter och inackorderingshem m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 191 000 000 kr.

J 5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.

1976/77	Utgift	150 538 597
1977/78	Anslag	160 200 000
1978/79	Förslag	176 700 000

Statsbidrag utgår till kostnaderna för sådan verksamhet, som enligt gällande författningar ankommer på kommunernas nykterhetsnämnder. Bidraget utgör högst 75 % av de godkända kostnaderna för sådan verksamhet till vilken ersättning eller bidrag av statsmedel inte utgår i särskild ordning. Bidrag betalas ut för kalenderår i efterskott. Bestämmelserna återfinns i kungörelsen (1954:431) om statsbidrag till de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet (ändrad senast 1977:451) samt i regleringsbrev den 16 juni 1977. Enligt brevet skall vid beräkningen av vissa delar av statsbidragsunderlaget för kalenderåret 1977 tillämpas schablonmässiga uppräkningar av tidigare års kostnader. De i kungörelsen angivna grunderna för statsbidrag tillämpas även beträffande kostnaderna för vård på alkoholpoliklinik av narkotikamissbrukare. Från anslaget utgår även bidrag till vårdcentraler för narkotikamissbrukare och till kommuns kostnad för vård i enskilt hem av narkotikamissbrukare samt till statsbidrag till vissa försöksverksamheter m. m. Härvid gäller bestämmelserna i regleringsbrevet om anslag för budgetåret 1977/78 till nykterhetsvård m. m.

Kommunernas statsbidrag för nykterhetsvård samt bidrag för vården av narkotikamissbrukare m. m. framgår av följande sammanställning.

Verksamhet m. m.	Bidrag 1 000-tal kr. 1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Nykterhetsvård			
1. Administrativa kostnader (schablonberäkning)	100 650		+ 8 052
2. Förebyggande och eftervårdande åtgärder m. m.	6 670	10 880	+ 533

Verksamhet m. m.	Bidrag 1 000-tal kr. 1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
3. Alkoholpolikliniker	38 030	+ 7 570	+ 3 045
4. Stiftelsen KAS	530	– 530[1]	– 530[1]
5. Försöksverksamhet tillnykt-ringsenheter	530	– 530	+ 5 200
	146 410	**+17 390**	**+16 300**
Narkomanvård			
1. Vårdcentraler	10 000	+ 6 000	–[3]
2. Försöksverksamhet med ny-tillkommande alkoholpoli-kliniker m. m.	1 500	+ 3 000	–[3]
3. Vård i enskilt hem av narkoti-kamissbrukare	2 000	–	–[3]
4. Bidrag till kostnader inom socialstyrelsen m. m.	250[2]	+ 250	+ 200[3]
	13 750	**+ 9 250**	**+ 200[3]**
Anslag (avr.)	**160 200**	**+26 600**	**+16 500**

[1] Medel beräknas under anslaget J 4.
[2] Anslaget i budgetprop. 250 000 kr. men höjning till 450 000 kr. medgiven i regleringsbrev.
[3] I avvaktan på särskild proposition i ämnet.

Socialstyrelsen

Styrelsen hänvisar till tidigare lämnade förslag (jfr prop. 1976/77:100 s. 179–180) om ett förändrat bidragssystem avseende kostnader för *nykterhetsvårdande inslag i den integrerade socialvården.* Styrelsen föreslår bl. a. att ett nykterhetsvårdsbidrag till kommunerna skall fördelas i relation till deras bruttokostnader enligt den s. k. K-planen. Särskilda statsbidrag skall fortfarande utgå för driften av alkoholpolikliniker. Som ett alternativ till nämnda bidragsfördelning föreslår styrelsen att den schablonberäkning som sker av bidragsunderlaget för nykterhetsnämndernas administrativa kostnader utvidgas att omfatta vissa poster (1 och 3–7) i kommunernas ansökningar om bidrag till nykterhetsvård. Socialstyrelsen har i praktiken genomfört en dylik schablonisering inom ramen för den samlade bedömningen av samtliga ansökningar de senaste åren. Styrelsen beräknar medelsbehovet för ett schablonbidrag för den öppna nykterhetsvården – med undantag av alkoholpoliklinikerna – på ett belopp som motsvarar vad som utgått schablonmässigt för nämndernas administrativa utgifter samt kostnader för förebyggande åtgärder m. m. 1977/78. Beloppet (107,3 milj. kr.) har räknats upp med 11 % för väntade kostnadsökningar till 118,2 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Socialstyrelsen föreslår att medel till bidrag för driften av *alkoholpolikliniker* tas upp under en särskild anslagspost vilken inte blir maximerad. Flera

kommuner planerar att förstärka resurserna vid sina alkoholpolikliniker. Vissa planerade alkoholpolikliniker är av sådan art att de inte blir aktuella inom den försöksverksamhet som skall omfatta nytillkommande alkoholpolikliniker, vilka används flexibelt inom både nykterhetsvård och narkomanvård. Alkoholpoliklinikerna utgör ett värdefullt instrument i den öppna nykterhetsvården och styrelsen anser det väsentligt att statsbidragets stimulanseffekt bibehålls. Med en uppräkning med 20 % av beloppet för 1977/78 (38 milj. kr.) beräknas medelsbehovet för bidrag till alkoholpoliklinikernas verksamhet under budgetåret 1978/79 bli förslagsvis 45,6 milj. kr.

Försöksverksamhet (LOB) med samordnat medicinskt och socialt omhändertagande av berusade personer har inletts i Landskrona och kommer att fortsätta under nästa budgetår. Socialstyrelsen förutsätter att medel beräknas för fortsatt verksamhet i samband med den från departementet ledda försöksverksamheten på detta område vid ytterligare några orter. Medel för driften vid det av föreningen KAS-gårdar drivna hemmet för rehabilitering av alkoholmissbrukare, benämnt Mölnbacka, har för budgetåret 1978/79 beräknats under anslaget J 4.

För vården av *narkotikamissbrukare* har uppbyggnaden av *vårdcentraler* skett främst i storstadsområdena och f. n. drivs ett femtontal enheter med statsbidrag. Under innevarande budgetår väntas ytterligare ett par vårdcentraler söka statsbidrag. Förutom en uppräkning av anslaget med hänsyn till pris- och löneomräkning kan ytterligare resursinsatser på detta område bli aktuella under budgetåret 1978/79. Totalt tas upp 16 milj. kr. för bidrag till vårdcentralerna. Posten bör tas upp förslagsvis.

Den *försöksverksamhet vid nytillkommande alkoholpolikliniker* som inleds under innevarande budgetår bör fortsätta även under nästa år för att slutsatser från verksamheten skall kunna dras. Socialstyrelsen räknar med att ett antal nya projekt kan komma i gång under år 1978 och att kostnaden för försöksverksamheten under hela kalenderåret kommer att uppgå till 6 milj. kr. vilket motsvarar 4,5 milj. kr. i statsbidrag.

Bidraget till kommuns kostnad för *vård i enskilt hem* höjdes fr. o. m. innevarande budgetår från 10 kr. per vårddag till 50 kr. per vårddag. Effekterna av denna bidragshöjning vad gäller frekvensen ansökningar till socialstyrelsen visar sig under våren 1978, då ansökningar avseende kalenderåret 1977 inkommer till styrelsen. Styrelsen tar upp oförändrat belopp, 2 milj. kr., för detta ändamål och förutsätter att anslagsposten tas upp förslagsvis. För att täcka socialstyrelsens kostnader som föranleds av statsbidragsgivning till vården av narkotikamissbrukare m. m. beräknas 0,5 milj. kr. nästa budgetår.

Sammanlagt beräknas ett medelsbehov av 186,8 milj. kr. under anslaget.

Föredraganden

Frågan om utformningen av statsbidragen till bl. a. den kommunala nykterhetsvården får prövas i samband med ställningstagandet till socialutredningens slutbetänkande. Det schablonmässiga bidragsförfarandet beträffande kommunernas administrativa kostnader för nykterhetsvården bör tillämpas även under nästa budgetår. Vad gäller övriga kostnader för nykterhetsvård bör tillgängliga statsbidragsmedel liksom tidigare fördelas mellan kommunerna efter en samlad bedömning av samtliga ansökningar.

Som jag framhållit i inledningen till detta avsnitt, har i samband med fylleristraffets avskaffande bl. a. en försöksverksamhet med samordnat medicinskt och socialt omhändertagande av berusade personer satts igång i Landskrona i juni 1977. Jag har också redogjort för en plan om utökad försöksverksamhet i andra delar av landet, som beräknas komma igång under innevarande budgetår. För statligt stöd till dessa verksamheter beräknar jag 5,7 milj. kr. under detta anslag för nästa budgetår. För bidrag till nämndernas nykterhetsvårdande verksamhet och till nämnda försöksverksamheter beräknar jag sammanlagt 162,7 milj. kr. nästa budgetår.

Vad gäller bidragen till narkomanvården och till viss försöksverksamhet med nytillkommande alkoholpolikliniker, räknar jag här preliminärt med oförändrade anslag för nästa budgetår. Som jag nämnt i inledningen till detta avsnitt är avsikten att i särskild proposition återkomma till frågan om åtgärder mot narkotikamissbruk m. m.

Med hänvisning till sammanställningen föreslår jag att anslaget tas upp med 176,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 176 700 000 kr.

J 6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården

1976/77	Utgift	469 652	Reservation	29 117
1977/78	Anslag	600 000		
1978/79	Förslag	850 000		

Från anslaget bekostas kurser och konferenser för personal vid länsnykterhetsnämnder och vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. fl., konferenser rörande narkomanvård samt konferenser i eftervårds- och samarbetsfrågor m. m. Vidare disponeras visst belopp för anordnande av konferenser med nykterhetsnämnder m. m. och för understöd åt sammanslutningar av sådana nämnder.

Socialstyrelsen

Ny sociallagstiftning, nya behandlingsmetoder och ändrad målsättning m. m. kräver ökad utbildning. Detta gäller inte endast vårdanstalternas personal utan också de anställda i kommunal nykterhetsvård, särskilt inackorderingshemmens personal.

Socialstyrelsen beräknar kostnaderna för kurs- och konferensverksamheten för nästa budgetår till 1,5 milj. kr.

Föredraganden

För kurser och konferenser inom nykterhets- och narkomanvårdsområdena och för utbildning och information för handläggare i utskänkningsärenden hos länsstyrelserna beräknar jag en ökning med 250 000 kr. till 850 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 850 000 kr.

J 7. Bidrag till organisationer m. m.

1976/77	Utgift	5 900 000[1]
1977/78	Anslag	8 250 000

[1] Anslaget Bidrag till Länkrörelsen m. m.

I avvaktan på den tidigare nämnda propositionen om åtgärder mot narkotikamissbruk m. m. bör anslaget beräknas till oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild propositionen i ämnet, till *Bidrag till organisationer m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett anslag av 8 250 000 kr.

J 8. Upplysning och information på alkoholområdet

1976/77	Utgift	3 859 137[1]	Reservation	140 863
1977/78	Anslag	6 500 000[2]		
1978/79	Förslag	9 000 000		

[1] Anslaget Upplysning i alkoholfrågor m. m.

[2] Anslagen Upplysning i alkoholfrågor m. m. samt Informationsåtgärder på alkoholområdet.

För innevarande budgetår disponerar statens ungdomsråd i samråd med socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning 4 milj. kr. för fördelning på

organisationer och för egen verksamhet avseende upplysning om alkohol och narkotikaproblem. Härvid gäller bestämmelserna i regleringsbrev den 16 juni 1977 om anslag till nykterhetsvård m. m.

Vidare disponerar socialstyrelsen 2,5 milj. kr. för riksomfattande informationskampanjer och kompletterande informationsåtgärder om alkohol och andra missbruksmedel (prop. 1976/77:108, SkU 1976/77:40, rskr 1976/77:231).

Statens ungdomsråd föreslår oförändrat belopp, 4 milj. kr., för fortsatt upplysning i alkoholfrågan m. m. för budgetåret 1978/79.

Socialstyrelsen

Den vid socialstyrelsen inrättade särskilda nämnden i alkoholfrågor börjar sitt arbete den 1 januari 1978. Nämnden skall fatta beslut om hur det nya anslaget på 2,5 milj. kr. för första halvåret 1978 skall användas. Därför har socialstyrelsen valt att inte binda det aktuella anslaget till projekt. För att bibehålla den nivå som riksdagen beslutat föreslås att anslag beviljas med 5 milj. kr. plus 10 % prisomräkning, dvs. 5,5 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

För ifrågavarande ändamål bör medel beräknas under ett gemensamt anslag benämnt Upplysning och information på alkoholområdet. I huvudsaklig överensstämmelse med socialstyrelsens och ungdomsrådets förslag beräknar jag för nästa budgetår sammanlagt 9 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Upplysning och information på alkoholområdet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.

J 9. Uppdragsforskning i alkoholfrågan

1977/78	Anslag	125 000[1]
1978/79	Förslag	250 000

[1] Nytt anslag.

Socialstyrelsen disponerar fr. o. m. den 1 januari 1978 medel för uppdragsforskning i alkoholfrågan (prop. 1976/77:108, s. 170, UbU 1976/77:24, rskr 1976/77:292).

Socialstyrelsen

Under hösten 1977 inleds förberedelsearbetet med anledning av att socialstyrelsen från nämnda tidpunkt tilldelas ansvaret för alkoholpolitiken på central verksnivå. I samband med anslagsframställning för budgetåret

1978/79 kan styrelsen därför endast avisera ett anslagsbehov i ungefärlig nivå med vad som beviljats för innevarande budgetår. Styrelsen avser att senare presentera en mer detaljerad plan. Den alkoholpolitiska nämnd som tillsätts från årsskiftet bör enligt vad som anges i propositionen avge yttrande i frågan om fördelning av medel till uppdragsforskning. Socialstyrelsen föreslår att anslaget för budgetåret 1978/79 förs upp med 300 000 kr.

Föredraganden

För egen del kan jag tillstyrka en uppräkning av anslaget till 250 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Uppdragsforskning i alkoholfrågan* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kr.

K. Vissa åtgärder för handikappade

Samhällets insatser för handikappade präglas i allt högre grad av strävan till integrering och normalisering. Syftet är att så långt som möjligt undvika särbehandling av handikappade. De särskilda åtgärder som olika handikapp kräver bör fogas in i sitt naturliga sammanhang. Ansvaret för behövliga handikappåtgärder inom en verksamhet bör falla på den huvudman som svarar för denna.

Dessa strävanden har lett till att många tidigare säranordningar inlemmats i den reguljära verksamheten inom främst landsting och kommuner. Även finansieringen har ordnats inom de reguljära formerna. Detta har främjat utvecklingen. Sålunda har verksamheten med hjälpmedel för handikappade ökat kraftigt sedan landstingen år 1976 fick det samlade ansvaret med schabloniserad ekonomisk ersättning från staten över den allmänna försäkringen. Detsamma gäller de särskilda förbrukningshjälpmedel för handikappade som sedan år 1973 distribueras genom apoteken och bekostas av försäkringen. De sammantagna kostnaderna för de två hjälpmedelstyperna beräknas uppgå till över 400 milj. kr. år 1977. Budgetåret 1972/73 var motsvarande anslag över statsbudgeten 135 milj. kr.

Från den 1 januari 1978 får handikappinstitutet en nära anknytning till landstingens rehabiliterande verksamhet genom att staten och landstingen tillsammans blir huvudmän för institutet. Verksamheten bekostas från samma tidpunkt från hjälpmedelsersättningen inom den allmänna försäkringen, och något särskilt anslag till institutet på statsbudgeten behövs alltså inte längre. Bidraget till institutets verksamhet ökar därvid från beräknade 8,5 milj. kr. budgetåret 1977/78 till 16,4 milj. kr. kalenderåret 1978. I institutets ökade ansvar på hjälpmedelsområdet ingår bl. a. att utforma och fortlöpande föra hjälpmedelsförteckningen.

Svenska centralkommittén för rehabilitering (SVCR) har spelat en betydelsefull roll som föregångare till handikappinstitutet och som en av dess huvudmän. Det pionjärarbete som SVCR och handikapporganisationerna har utfört på hjälpmedelsområdet utgör grunden för samhällets nuvarande hjälpmedelsverksamhet.

Handikapporganisationerna har inom hela handikappområdet varit en viktig förutsättning för samhällets ökade insatser. I det fortsatta arbetet är samhället som hittills beroende av handikapprörelsens medverkan. Det gäller såväl statens organ som landstingens och kommunernas. Därför är det ett viktigt samhällsintresse att ge handikapporganisationerna gynnsamma arbetsbetingelser. Den kraftiga ökningen för innevarande budgetår av statens bidrag till handikapprörelsen är ett uttryck härför. Som redovisas längre fram under detta avsnitt förordas nu en ytterligare ökning med 2,3 milj. kr. av stödet till handikapporganisationerna. Därmed blir anslaget 18,8 milj. kr.

De särskilda insatser för synskadade, som finansieras från anslag under detta avsnitt, fortsätter att utvecklas. För ökad utbildning av ledarhundar, tidningsutgivning för synskadade och dövblinda, befordran av blindskriftsförsändelser och vissa andra åtgärder beräknas 15,7 milj. kr. Det innebär en ökning med ca 3,5 milj. kr.

Utvecklingen för handikappade elever i gymnasieskolan kännetecknas av ökad integration både skolmässigt och i boendet. Detta har lett till en fortsatt minskning av efterfrågan av de centrala kvalificerade resurser som styrelsen för vårdartjänst som en försöksverksamhet tillhandahåller i stockholmsområdet. Kostnaderna för motsvarande verksamhet för studerande vid folkhögskolor, universitet och högskolor beräknas för i stort sett oförändrad organisation. Med hänsyn härtill minskas medelsbehovet under anslaget med närmare 1,3 milj. kr.

Omsorgerna om psykiskt utvecklingsstörda fortsätter att byggas ut av landstingen och de landstingsfria kommunerna. Antalet elever i särskolan är tämligen oförändrat sedan förra läsåret, och ökningen av medelsbehovet för statsbidrag till landstingen såsom huvudmän för särskolan sker inte i samma snabba takt som under de senaste åren. För statsbidrag till omsorgsverksamheten beräknas för nästa budgetår 288 milj. kr., vilket innebär en ökning med 12,2 milj. kr.

I augusti 1977 tillkallades omsorgskommittén för översyn av lagen angående omsorger om psykiskt utvecklingsstörda bl. a. med anledning av socialutskottets betänkande 1976/77:8. Kommittén utreder även frågan om omsorgen för psykotiska barn. Åt kommittén har dessutom anförtrotts handikapputredningens återstående uppdrag, bl. a. angående flerhandikappade. Handikapputredningens arbete är därmed slutfört. En beredningsgrupp har tillkallats för frågor angående texttelefon för döva och andra frågor angående telefon för handikappade i enlighet med vad som förutskickades i prop. 1976/77:87.

Inom föreliggande avsnitt om vissa åtgärder för handikappade beräknar jag för nästa budgetår ett anslagsbehov på sammanlagt 335,9 milj. kr. Det innebär en ökning med 16,7 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. För hjälpmedelsverksamheten beräknas kostnaderna under sjukförsäkringsanslaget till ca 68 milj. kr. Vidare har under avsnitt D. Sociala serviceåtgärder beräknats ca 235 milj. kr. för social hemhjälp och färdtjänst för handikappade. De kostnader under folkpensionsanslaget som avser förtidspension till handikappade och handikappersättningar m. m. kan beräknas stiga med 943 milj. kr. till ca 4 607 milj. kr. På andra anslag som innefattar stöd åt handikappade – främst under utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen för utbildning, kultur, arbetsvård och bostadsanpassning – beräknas för nästa budgetår insatserna för handikappade öka med 920 milj. kr. till 3 475 milj. kr. Sammanlagt uppgår anslagsökningen för olika åtgärder avseende handikappade för budgetåret 1978/79 till omkring 1 975 milj. kr.

Statens kostnader för det stöd som mer direkt avser handikappade beräknas för budgetåret 1978/79 till 8 720 milj. kr. Budgetåret 1968/69 var motsvarande anslag 1 1670 milj. kr. Vidare kan under budgetåret 1978/79 beräknas utgå förtidspension från ATP till handikappade med 3 150 milj. kr.

K 1. Kostnader för viss utbildning av handikappade

1976/77	Utgift	12 840 102[1]
1977/78	Anslag	14 635 000[2]
1978/79	Förslag	13 350 000

[1] Därav 160 000 kr. från anslaget Bidrag till handikappinstitutet m. m.
[2] Därav 170 000 kr. från anslaget Bidrag till handikappinstitutet m. m.

Från anslaget betalas kostnaderna för försöksverksamhet med omvårdnad och därmed sammanhängande åtgärder för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever vid Ingemundskolan i Solna och Skärholmens gymnasium i Stockholm. Vidare betalas kostnaderna för vårdartjänst åt svårt handikappade som studerar vid universitet, högskolor och folkhögskolor.

Verksamheten leds av styrelsen för vårdartjänst. Den består av sju ledamöter, som utses av regeringen.

Från anslaget betalas även vissa räntekostnader.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Styrelsen för vårdartjänst/ handikappforskningen	Föredraganden
1. Omvårdnad och därmed sammanhängande verksamhet för elever i vissa gymnasieskolor	9 525 000	– 723 000	–2 525 000
2. Vårdartjänst för elever vid universitet, högskolor och folkhögskolor	4 342 000	+ 1 965 000	+1 128 000
3. Styrelsen för vårdartjänst	528 000	+ 352 000	+ 70 000
4. Vissa räntekostnader	70 000	–	+ 27 000
5. Avdelningen för handikappforskning vid universitetet i Göteborg[1]	170 000	+ 157 000	+ 15 000
	14 635 000	**+ 1 751 000**	**–1 285 000**
Inkomster redovisade på driftbudgetens inkomstsida	60 000	–	–

[1] Tidigare under anslaget Bidrag till handikappinstitutet m. m.

Styrelsen för vårdartjänst

1. Försöksverksamheten syftar till integrering av eleverna. Alla som bereds bostad genom styrelsen bor numera i elevhushåll i vanliga bostadsområden. I f. d. Norrbackainstitutet på karolinska sjukhusets område bedrivs dock viss dagverksamhet i anslutning till utbildningen vid Ingemundskolan. Antalet elever med omvårdnad från styrelsen har fortsatt att minska. Höstterminen 1977 utgör de 50. Av dessa har 31 bostad genom styrelsen, medan 19 är externa.

Styrelsen utreder f. n. frågan om orsakerna till det minskande antalet elever. Avsikten är att klarlägga i vilken utsträckning centrala resurser av det slag som styrelsen tillhandahåller alltjämt kommer att behövas för att garantera svårt rörelsehindrade utbildning i gymnasium samt erforderlig omvårdnad. Styrelsen och skolöverstyrelsen har beslutat att i föreliggande situation inte fullfölja den genom anslagsframställningen år 1976 aktualiserade planen på omvårdnads- och gymnasieverksamhet i Upplands Väsby kommun.

I avvaktan på resultatet av pågående utredning är styrelsen inte beredd föreslå någon ändring av verksamhetens organisation för budgetåret 1978/79. Medelsbehovet anges till 8 802 000 kr. Det innebär, med hänsyn till anvisat engångsbelopp för den tidigare planerade flyttningen till Upplands Väsby, en minskning med 723 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

2. Antalet personer med vårdartjänst anges till 132 för budgetåret 1977/78. Av dessa studerar 30 vid universitet och högskolor och 102 vid folkhögskolornas vinterkurser. Vid folkhögskolornas ämneskurser under budgetåret 1977/78 behövs vårdartjänst under 120 elevveckor.

Som följd av högskolereformen med vidgad tillträdesrätt till högre studier och fler utbildningsvägar räknar styrelsen med att ytterligare 5 studerande kommer att behöva vårdartjänst vid universitet och högskolor under budgetåret 1978/79 (+ 231 000 kr.). För insatser i sådan utbildning under dagtid på grund av bunden undervisning beräknas 57 000 kr. Även vid folkhögskolorna kan enligt styrelsen förväntas ett ökat behov av vårdartjänst, bl. a. genom att alltfler skolor anpassas till rörelsehindrades behov. Styrelsen beräknar medel för ytterligare 13 elever vid vinterkurserna (+ 501 000 kr.). För utökad vårdartjänst vid ämneskurser beräknas 34 600 kr. Styrelsen begär vidare ökade medel för att fler personer skall kunna delta i den årligen återkommande vårdartjänstkonferensen.

3. Styrelsen förutsätter att dess verksamhet kommer att flytta från de nuvarande lokalerna i f. d. Norrbackainstitutet och beräknar 175 000 kr. i lokalkostnader för budgetåret 1978/79 samt ca 61 000 kr. i flyttningskostnader. För information, som hittills betalats av nämnden för samhällsinformation, begärs 55 000 kr. För personalutbildning beräknas 10 000 kr. och för ökade reseersättningar och konsultmedverkan m. m. ca 22 000 kr. I avvaktan på resultatet av pågående översyn föreslås inga förändringar av personalorganisationen vid styrelsens kansli.

Handikappforskningen i Göteborg

5. Professor Sven-Olof Brattgård, som för innevarande budgetår disponerar 170 000 kr. från anslaget Bidrag till handikappinstitutet m. m. för den av honom bedrivna verksamheten vid avdelningen för handikappforskning vid universitetet i Göteborg, hemställer om ökade medel med 157 000 kr. Härav anges 17 000 kr. utgöra löncomräkning och 140 000 kr. motsvara lönekostnaderna för en forskarledare, som behöver knytas till avdelningen för att säkra kontinuiteten för framtiden i dess verksamhet.

Föredraganden

De av staten såsom en försöksverksamhet tillhandahållna kvalificerade resurserna för omvårdnad åt svårt handikappade elever i Ingemundskolan och i Skärholmens gymnasium tas innevarande budgetår i anspråk för sammanlagt 50 elever. Antalet studerande som utnyttjar dessa centrala resurser har minskat under senare år. Detta beror på att alltfler handikappade ungdomar går i gymnasieskolor på hemorten och får omvårdnad där. Alla elever som får bostad genom styrelsen för vårdartjänst bor i elevhushåll, och f. d. vanföreanstalten Norrbackainstitutet används inte längre för elevbostäder. Det är en glädjande utveckling att både skolgången och den sociala situationen för handikappade gymnasieelever i landet på detta sätt har normaliserats. Mot denna bakgrund finns, som styrelsen har framhållit, inte skäl att fullfölja den tidigare planen på att anordna statliga skol- och omvårdnadsresurser i Upplands Väsby kommun. För innevarande budgetår anvisade medel för detta ändamål tas således inte i anspråk.

Det är emellertid angeläget att få närmare kännedom om situationen för svårt handikappade elever som går i gymnasieskolor ute i landet. Jag räknar med att detta tas upp inom ramen för den utredning om behovet av centrala resurser för omvårdnad åt handikappade gymnasieelever som pågår genom styrelsen för vårdartjänst i samråd med skolöverstyrelsen. I fråga om storleken av resurserna för försöksverksamheten under nästa budgetår anser jag att en anpassning bör ske till nu kända förhållanden. Med hänsyn till verksamhetens utveckling under de senaste åren förordar jag en viss minskning av den hittillsvarande organisationen och beräknar ett medelsbehov av 7 milj. kr.

Verksamheten med vårdartjänst åt svårt handikappade studerande vid folkhögskolor, universitet och högskolor bör beräknas få samma omfattning som under innevarande läsår. Medelsanvisningen bör ökas med 1 128 000 kr. Jag finner inte anledning att f. n. ta ställning till frågan om utflyttning av styrelsens kansli från karolinska sjukhuset. För kansliet beräknar jag medel för oförändrad organisation, vilket innebär en ökning med 70 000 kr. Anslagsposten för vissa räntekostnader bör tas upp med 97 000 kr. Medel till

handikappforskningen i Göteborg bör fr. o. m. nästa budgetår anvisas under detta anslag och innefatta en ökning med 15 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss utbildning av handikappade* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 13 350 000 kr.

K 2. Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda

1976/77	Utgift	11 065 761	Reservation	13 244 766
1977/78	Anslag	14 000 000		
1978/79	Förslag	11 000 000		

Statsbidrag utgår till kostnad för nybyggnad eller tillbyggnad eller inköp av byggnad, jämte ombyggnad som kan behövas, för att anordna lokaler för elevhem, inackorderingshem, vårdhem, specialsjukhus, särskola, daghem för barn eller sysselsättningshem. Bidraget utgår med 50 % av den verkliga kostnaden, dock med högst 9 000 kr. för varje plats. För anordnande av elevhem, inackorderingshem, särskola, daghem för barn eller sysselsättningshem i förhyrda lokaler utgår engångsbidrag med nämnda belopp. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:350) angående statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1976:218).

Socialstyrelsen och *skolöverstyrelsen* anger anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 till sammanlagt 11 milj. kr.

Föredraganden

Socialstyrelsens och skolöverstyrelsens medelsberäkning bör godtas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kr.

K 3. Bidrag till driften av särskolor m. m.

1976/77	Utgift	222 183 463
1977/78	Anslag	261 800 000
1978/79	Förslag	277 000 000

Statsbidrag utgår till landsting och kommuner som inte hör till landsting med 95 % av lönekostnaderna för särskolchefer, rektorer, studierektorer och lärare vid särskolan. Bidraget utbetalas i efterskott för varje läsår, men huvudmännen erhåller under läsåret ett förskott som utgör hälften av bidraget för det föregående läsåret. Om det finns särskilda skäl kan statsbidraget utgå även till enskild, förening eller stiftelse. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:350) angående statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1976:218).

Skolöverstyrelsen

Elevantalet i särskolan tycks enligt styrelsen nu ha stabiliserats. Höstterminen 1976 var antalet elever ca 13 400. Antalet lärare (hela tjänster) var vid motsvarande tidpunkt ca 3 000.

Pris- och löneomräkning m. m. för befintlig organisation beräknas till 30,4 milj. kr. För en beräknad förstärkning läsåret 1977/78 av skolorganisationen för elever med tilläggshandikapp och elever i yrkessärskolan beräknas ca 7 milj. kr. I föregående års anslagsframställning har kostnaden för vissa sociala avgifter beräknats med för hög procentsats. Minskningen på anslaget till budgetåret 1978/79 på grund härav uppskattas till 22 475 000 kr.

Styrelsen föreslår att vuxenundervisningen för de utvecklingsstörda byggs ut successivt fr. o. m. budgetåret 1978/79 och att anslaget till försöksverksamheten med särskola för vuxna utökas från drygt 3 milj. kr. till 6 milj. kr. För viss konferensverksamhet begär styrelsen 45 000 kr. Det totala medelsbehovet under anslaget har av styrelsen beräknats till 279,7 milj. kr.

Socialstyrelsen

För viss kurs- och konferensverksamhet begärs ökade medel med 13 000 kr. till 110 000 kr.

Omsorgskommittén har i yttrande tillstyrkt skolöverstyrelsens förslag beträffande vuxenundervisningen av utvecklingsstörda.

Föredraganden

Som jag nämnt i inledningen till detta avsnitt har omsorgskommittén börjat sitt arbete under hösten 1977. Två framställningar från skolöverstyrelsen om hemspråksundervisning för invandrarbarn i särskolan och om ändrade delningstal för klass har remitterats till kommittén och kommer därefter att tas upp i sedvanlig ordning.

För statsbidrag till lönekostnader i särskolor bör för nästa budgetår beräknas en ökning med 14,9 milj. kr. till 273,5 milj. kr. Vuxenundervis-

ningen för psykiskt utvecklingsstörda bör i avvaktan på resultatet av pågående utredningsarbete alltjämt bedrivas i försöksform, och jag beräknar för nästa budgetår 3,4 milj. kr. för detta ändamål. För socialstyrelsens och skolöverstyrelsens konferens- och kursverksamhet beräknas 127 000 kr. Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med 277 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av särskolor m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 277 000 000 kr.

K 4. Bidrag till handikapporganisationer

1976/77	Utgift	5 500 000	Reservation	–
1977/78	Anslag	16 500 000		
1978/79	Förslag	18 800 000		

Från anslaget utgår bidrag till handikapporganisationernas allmänna verksamhet. Regeringen beslutar om fördelningen av anslagsbeloppet mellan organisationerna efter förslag av statens handikappråd. Innevarande budgetår har bidrag tillerkänts följande 25 organisationer.

Riksförbundet för döva och hörselskadade barn (DHB), De handikappades riksförbund (DHR), Föreningen för blödarsjuka i Sverige (FBIS), Föreningen för de neurosedynskadade (FfdN), Föreningen Sveriges dövblinda (FSDB), Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna (FUB), Hörselfrämjandets riksförbund (HfR), ILCO, Riksförbundet för ileo-, colo- och urostomiopererade, MS-förbundet Riksorganisation för neurologiskt sjuka och handikappade (MS), P-club, Förening för stammare, Svenska psoriasisförbundet (Pso), Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU), Riksföreningen för cystisk fibros (RfCF), Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka (RHL), Riksföreningen för laryngectomerade (RLE), Riksförbundet mot allergi (RmA), Riksförbundet mot reumatism (RmR), Riksförbundet för njursjuka (RNj), Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH), Riksföreningen för trafik- och polioskadade (RTP), Svenska diabetesförbundet (SD), Sveriges dövas riksförbund (SDR), Svenska epilepsiförbundet (SEF), Synskadades riksförbund (SRF) samt Handikappförbundens centralkommitté (HCK).

Statens handikappråd

Handikapporganisationerna beräknar ett sammanlagt medelsbehov av 37 224 000 kr. för budgetåret 1978/79. De framhåller att det krävs betydande anslagsökningar även de närmaste åren om de skall kunna utveckla sin verksamhet och tillgodose medlemmarnas behov och samhällsorganens

förväntningar och krav på insatser. Organisationerna har begärt att rådet understryker behovet av kraftigt ökat organisationsstöd även för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Det ökade statliga stödet till handikapporganisationerna är ett uttryck för den betydelse folkrörelserna tillmäts för samhällets utveckling. Inberäknat medel för vissa kulturändamål, som tidigare anvisades under nionde huvudtiteln, har anslaget för innevarande budgetår mer än fördubblats jämfört med förra budgetåret (prop. 1976/77:87, SoU 1976/77:28, rskr 1976/77:326). Härigenom har samtliga organisationer kunnat tillerkännas väsentligt höjda statsbidrag. Det är därvid betydelsefullt att mera nybildade organisationers anspråk på goda arbetsbetingelser har kunnat tillgodoses i högre grad än tidigare genom avsevärt förstärkt statligt stöd.

I detta sammanhang vill jag erinra om att regeringen under år 1977 för särskilda projekt och för försöksverksamhet i handikapporganisationernas regi beviljat ca 3,8 milj. kr. såsom understöd från allmänna arvsfonden. Handikapprörelsen bör kunna påräkna sådant stöd från arvsfonden även i fortsättningen.

Det bör även anmälas för riksdagen att statens handikappråd på regeringens uppdrag nyligen har redovisat förslag till principer för beräkning av bidragen till handikapporganisationerna. Jag räknar med att dessa principer skall ge ett säkrare underlag för beslut om fördelningen av de medel som anvisas under anslaget. För att ytterligare förstärka stödet till handikapporganisationerna under nästa budgetår bör anslaget räknas upp med 2,3 milj. kr. till 18,8 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till handikapporganisationer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 18 800 000 kr.

K 5. Kostnader för viss verksamhet för synskadade

1976/77	Utgift	4 094 100[1]
1977/78	Anslag	5 451 000[2]
1978/79	Förslag	7 384 000

[1] Anslaget Kostnader för viss verksamhet för blinda.
[2] Anslagen Kostnader för viss verksamhet för blinda och Täckning av kostnader för viss tidningsutgivning för synskadade och dövblinda.

Från anslaget utgår bidrag till Synskadades riksförbund (SRF), dels till kostnaderna för den genom De blindas förenings försäljningsaktiebolag bedrivna depåverksamheten för försäljning av arbetsmaterial till synskadade

hantverkare samt försäljning av deras hantverksprodukter, dels till SRF:s kostnader för ledarhundar och därmed sammanhängande åtgärder. Vidare utgår bidrag till försvarets hundskola i Sollefteå, från den 1 juli 1978 benämnd statens hundskola.

För innevarande budgetår utgår bidrag till Föreningen Sveriges dövblinda (FSDB) och SRF från anslaget Täckning av kostnader för viss tidningsutgivning för synskadade och dövblinda.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		SRF Hund-skolan FSDB	Föredra-ganden
1. Depåverksamheten	2 670 000	+ 318 000	+ 318 000
2. SRF:s kostnader för ledar-hundar	1 131 000	+ 2 094 000	+ 1 415 000
3. Försvarets hundskola	450 000	–	–
4. Tidningsutgivning inom SRF	1 000 000	+ 1 130 000	–
5. Tidningsutgivning inom FSDB	200 000	+ 442 000	+ 180 000
6. Bidrag till Föreningen Blinda barns utveckling (BBU)	–	–	+ 20 000
	5 451 000	**+ 3 984 000**	**+ 1 933 000**

Synskadades riksförbund (SRF)

1. För depåverksamheten beräknas pris- och löneomräkning m. m. till 318 000 kr.

2. Hittills har medel anvisats för utbildning av 25 ledarhundar årligen, vilket inte täcker behovet. Genom den förestående omorganisationen av verksamheten vid försvarets hundskola kommer emellertid 35 ledarhundar att utbildas under budgetåret 1978/79. Hundpriset kommer att stiga avsevärt, och SRF beräknar kostnaderna för 35 hundar till 3 140 000 kr., innefattande oförändrad omfattning av konsulentservice till hundägarna. SRF begär därutöver 60 000 kr. för informationskurser för blivande ledarhundsägare och 25 000 kr. för en årligen återkommande veckoslutskurs för alla ledarhundsägare.

4. SRF:s kostnader för oförändrad utgivning under budgetåret 1978/79 av tidningar på talband och i punktskrift beräknas utgöra 1 871 000 kr. Härtill kommer mervärdeskatt med 259 000 kr., som numera måste erläggas genom att SRF:s produktionsavdelning efter intern omorganisation bildat en självständig enhet. SRF hemställer om full kostnadstäckning för tidningsutgivningen med 2 130 000 kr.

Föreningen Sveriges dövblinda

5. Kostnaden för utgivning på samma sätt som hittills av veckotidningen Nuet för dövblinda, beräknas för budgetåret 1978/79 komma att uppgå till 446 000 kr., varav mervärdeskatt 45 000 kr. Vidare planeras utgivning av tidningen på talband för ca 25 personer med så god hörselförmåga att de uppfattar långsam och tydlig inläsning (22 000 kr). Dessutom önskar FSDB ge ut en nyhetstidning om fyra sidor i punktskrift (motsvarar en maskinskriven A4-sida) med upplaga även i förstorad stil fyra dagar i veckan (173 000 kr.). FSDB hemställer om bidrag med 642 000 kr.

Omsorgskommittén har i yttrande tillstyrkt FSDB:s framställning.

Föredraganden

Synskadades riksförbunds (SRF) beräkning av medelsbehovet för depåverksamheten bör godtas, och anslagsposten bör således tas upp med 2 988 000 kr.

Eftersom väntetiden för ledarhund f. n. i vissa fall kan vara avsevärd, är det tillfredsställande att försvarets hundskola nästa budgetår kan öka utbildningen från 25 till 35 hundar. Medel bör beräknas för denna angelägna förstärkning. Enligt vad jag har inhämtat blir dock kostnaderna för hundarna betydligt lägre än vad SRF haft anledning anta. Medelsbehovet under anslagsposten, inklusive erforderlig konsulentservice, torde därför stanna vid 2 546 000 kr. För bidrag till hundskolans drift beräknar jag oförändrat 450 000 kr. Jag har i dessa frågor samrått med chefen för försvarsdepartementet.

Under anslaget Täckning av kostnader för viss tidningsutgivning för synskadade och dövblinda har för innevarande budgetår förts upp 1,2 milj. kr. (prop. 1976/77:87, SoU 1976/77:28, rskr 1976/77:326). Av de anvisade medlen disponeras 1 milj. kr. av SRF och 0,2 milj. kr. av Föreningen Sveriges dövblinda (FSDB). Medel för dessa ändamål bör fr. o. m. nästa budgetår beräknas under förevarande anslag, och jag förordar en ökning med 180 000 kr. av medelsanvisningen till FSDB. Härigenom får föreningen möjlighet till en angelägen förstärkning av tidningsutgivningen för dövblinda.

Vidare beräknar jag under anslaget 20 000 kr. såsom bidrag till Föreningen Blinda barns utveckling. Bidrag för detta ändamål har tidigare utgått under nionde huvudtiteln.

Anslaget bör således för nästa budgetår tas upp med sammanlagt 7 384 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 933 000 kr. Anslaget bör benämnas Kostnader för viss verksamhet för synskadade.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss verksamhet för synskadade* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 384 000 kr.

K 6. Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser

1976/77	Utgift	6 421 000
1977/78	Anslag	6 791 000
1978/79	Förslag	8 326 000

Från anslaget utgår ersättning till postverket för befordran av portofria blindskriftsförsändelser. Ersättningen betalas halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1978/79 avser alltså verksamheten under kalenderåret 1978.

Postverket

Enligt postverkets beräkning bör anslaget för nästa budgetår tas upp med 8 326 000 kr.

Riksrevisionsverket har tillstyrkt postverkets framställning.

Föredraganden

Postverkets medelsberäkning bör godtas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 326 000 kr.

L. Internationell samverkan

Under detta avsnitt anvisas medel bl. a. för Sveriges medverkan i världshälsovårdsorganisationen (WHO), för bilateralt samarbete på hälsovårdens område samt för det nordiska socialpolitiska samarbetet.

WHO utför ett världsomfattande arbete rörande bl. a. administration av internationella sanitära bestämmelser, utbyte av information om infektionssjukdomar, statistik, samordning av medicinsk forskning och standardisering. Dessutom lämnar WHO bistånd till enskilda länder. Detta inriktas numera i allt större utsträckning på att stödja uppbyggandet av primärhälsovården bland mottagarländernas fattigaste befolkningsgrupper.

Mellan Sverige och ett antal länder har genom åren utvecklats ett bilateralt samarbete på hälsovårdens område bl. a. i form av informations- och expertutbyte. Särskilt intensivt har detta samarbete varit med Polen och Frankrike. År 1977 formaliserades samarbetet mellan Sverige och Ungern genom avtal.

Mellan de nordiska länderna bedrivs ett nära socialpolitiskt samarbete med utgångspunkt i Nordiska ministerrådet och dess ämbetsmannakommitté för socialpolitik, den nordiska socialpolitiska kommittén. Vid de nordiska social- och hälsovårdsministrarnas möte i Ronneby sommaren 1977 fastställdes ett nordiskt samarbetsprogram inom social- och hälsovårdsområdet. Programmet behandlar ett antal områden av vilka det viktigaste rör en revision av den gällande konventionen om social trygghet för nordiska medborgare, den s. k. nordiska trygghetskonventionen. Ett annat område som ingår i programmet är utarbetande av en konvention om en gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal. Vidare berörs frågor rörande efter- och vidareutbildning av nämnda personalkategorier, forsknings- och utvecklingsarbete samt samarbete inom läkemedelsområdet.

Sverige deltar även i det omfattande socialpolitiska samarbete som sker inom FN, Europarådet, organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och internationella arbetsorganisationen (ILO).

En ökad samverkan i arbetet mot narkotikamissbruket sker såväl mellan de nordiska länderna som inom Europa i övrigt, samt genom FN och vissa av dess fackorgan.

Arbetet med konventionsförhandlingar på det socialpolitiska området har också betydande omfattning. Förhandlingar pågår om revision av äldre konventioner med Storbritannien, Schweiz och Italien enligt de riktlinjer som riksdagen godkände år 1976. Dessutom pågår konventionsförhandlingar med Frankrike och Grekland, medan färdiga konventionsförslag föreligger beträffande Spanien, Turkiet och Portugal, liksom ett förslag till ny konvention med Jugoslavien. Konventionerna med Österrike och Förbundsrepubliken Tyskland trädde i kraft den 1 november 1976 resp. den 1 oktober 1977.

L 1. Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.

1976/77	Utgift	8 030 172
1977/78	Anslag	8 194 000
1978/79	Förslag	11 225 000

Från anslaget bekostas bl. a. Sveriges deltagande i världshälsovårdsorganisationens (WHO) verksamhet, bilateralt samarbete på hälsovårdens område, internationellt – särskilt nordiskt – socialpolitiskt samarbete, nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH) samt riksförsäkringsverkets medlemskap i International Social Security Association (ISSA).

Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden

Nämnden beräknar löne- och prisomräkning till 39 000 kr. för bilateralt samarbete på hälsovårdens område och till 11 000 kr. för nämndens verksamhet. Därutöver föreslår nämnden en ökning med 60 000 kr. resp. 26 000 kr. för dessa områden.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Bidrag till WHO	6 772 000[1]	+ 3 159 000
Utgifter för svenskt deltagande i WHO:s reguljära sammankomster	–	+ 75 000
Bidrag till FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel	200 000	+ 20 000
Bidrag till FN:s europeiska program för social utveckling	45 000	– 45 000
Bilateralt samarbete på hälsovårdens område	267 000	–
Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH)	79 000	+ 7 000
Nordiskt socialpolitiskt samarbete	271 000	–
Riksförsäkringsverkets medlemskap i ISSA	85 000	+ 15 000
Övrigt	475 000	– 200 000
	8 194 000	**+ 3 031 000**

[1] Inkl. utgifter för svenskt deltagande i WHO:s verksamhet m. m.

Föredraganden

Den svenska avgiften till WHO beräknas uppgå till ca 9 931 000 kr. under budgetåret 1978/79. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag det sammanlagda anslagsbehovet till 11 225 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 11 225 000 kr.

L 2. Vissa internationella resor

1976/77	Utgift	111 967	Reservation	3 033
1977/78	Anslag	127 000		
1978/79	Förslag	127 000		

Från anslaget bekostas deltagande i vissa internationella konferenser och sammanträden m. m. av personal inom socialdepartementets verksamhetsområde.

Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden föreslår att anslaget räknas upp med 43 000 kr., varav 14 000 kr. för prisomräkning, 25 000 kr. med hänvisning till det stora behovet av resebidrag och 4 000 kr. för ökade administrationskostnader inom socialstyrelsen.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa internationella resor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 127 000 kr.

L 3. Vissa internationella kongresser i Sverige

1976/77	Utgift	265 000	Reservation	14 017
1977/78	Anslag	160 000		
1978/79	Förslag	160 000		

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kr.

Kapitalbudgeten

II: Statens allmänna fastighetsfond

8. Utbyggande av karolinska sjukhuset

1976/77	Utgift	13 978 230	Behållning	10 208 331
1977/78	Anslag	19 500 000		
1978/79	Förslag	55 000 000		

Från anslaget bekostas byggnadsinvesteringar för karolinska sjukhuset. Det ankommer på regeringen att besluta om igångsättning av byggnadsåtgärder för sjukhusets upprustning inom en kostnadsram av 10 milj. kr. för innevarande budgetår. Av denna ram har hittills disponerats 2,2 milj. kr. för upprustning av kvinnoklinikens förlossningsavdelning.

Byggnadskommittén för upprustning av karolinska sjukhuset

Byggnadskommittén föreslår att 68 milj. kr. anvisas för budgetåret 1978/79 i enlighet med följande sammanställning.

1. Beslutade byggnadsföretag	2 655 000
2. Övriga byggnadsåtgärder	68 200 000
3. *Reducering* av medelsförbrukningen	-4 855 000
4. Tekniska utredningar och administration	2 000 000
	68 000 000

1. Medelsberäkningen för budgetåret 1978/79 för beslutade byggnadsföretag har skett enligt följande sammanställning.

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1978/79
Upprustning av vissa ortopedisk-kirurgiska vårdavdelningar m. m.	1 906 000	179 000
Om- och tillbyggnad av köks- och matsalsbyggnaden	15 788 000	982 000
Upprustning av brännskadeavdelningen	717 000	31 000
Upprustning av kliniskt-patologiska centrallaboratoriet (P2)	3 522 000	99 000
Vårdavdelningar inom norra längan av huvudkomplexet (A1)	6 845 000	563 000
Ombyggnad av sex hissar i huvudkomplexet (A1)	3 400 000	404 000

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1978/79
Värmekulvert m. m. till köks- och matsalsbyggnaden	1 321 000	31 000
Telefonistlokaler (H3)	774 000	53 000
Centrala intensivvårdsavdelningen (E1)	2 730 000	313 000
	37 003 000	**2 655 000**

2. Byggnadskommittén anser att 68,2 milj. kr. för budgetåret 1978/79 bör disponeras för planerade objekt enligt följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1978/79
Upprustning av radiumhemmet (P), etapp 1	25 000	4 000
Upprustning av kvinnokliniken inom norra längan av huvudblocket (C1, C2) etapp 1	29 000	13 200
Behandlingsbyggnad (F1)	79 000	8 500
Upprustning av öronklinikens operationsavdelning (A1)	900	800
Upprustning av ortopedisk-kirurgiska kliniken (S)	2 600	1 600
Upprustning av lokaler för fysikalisk medicin (S)	5 000	1 100
Ny förrådsbyggnad (K8)	6 900	1 000
Mindre objekt	9 000	9 000
Försörjningsåtgärder för behandlingsbyggnad, norrbackabyggnaden, förrådsbyggnad och barnklinikerna m. m.	6 300	5 500
Upprustning av hissar inom thoraxklinikerna (N)	1 700	700
Matarvattentank (K6)	1 000	700
Syretank (K1)	900	600
Transportgång, behandlingsbyggnad (F1) – barnklinikerna (Q1)	900	100
Transportgångar, behandlingsbyggnad (F1) – huvudblocket (C1 resp. E1)	1 200	100
Kulvertar, akutbyggnad (F1) – radiumhemmet (P5) resp. huvudblocket (E1)	550	450
Barnklinikerna, expeditioner m. m. (Q)	7 300	450
Lokaler för kliniskt fysiologiska centrallaboratoriet	5 000	350
Lokaler för urologmottagning m. m.	3 200	250
Lokaler för yrkesmedicin och yrkesdermatologi	2 000	550
Lokaler för provisorisk förläggning av expeditioner och bibliotek	550	100
Undervisningslokaler	2 500	100
Upprustning av röntgendiagnostiska avdelningen	7 500	350

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1978/79
Centrallaboratoriet (L1)	5 500	900
Forskningslaboratoriet (M1)	6 700	1 000
Upprustning av thoraxklinikerna	3 900	550
Upprustning av förutvarande Nya Hemmet	2 200	1 200
Utbyte av ångpanna	4 400	1 900
Ny skorsten	2 500	1 300
Reservkraftanläggning	9 600	2 700
Upprustning av akutmottagningen (El + paviljong)	4 500	2 700
Blodcentralen	2 100	1 650
Upprustning av förlossningsavdelningen, entré	2 500	1 300
Övriga försörjningsåtgärder	7 000	3 500
	248 900	**68 200**

Föredraganden

Regeringen har den 1 september 1977 bemyndigat mig att tillkalla en byggnadskommitté med uppdrag att genomföra upprustning av karolinska sjukhuset. Byggnadskommittén, som tillkallats samma dag, ansvarar i fortsättningen för stomplaner, programmering och planering för sjukhusets upprustning samt för projektering, byggande och utrustning av objekt, där uppdrag har lämnats åt kommittén. Byggnadskommittén har tio ledamöter, varav fem utsetts bland de av Stockholms läns landstingskommun valda ledamöterna och suppleanterna i sjukhusets direktion. En av sistnämnda ledamöter har förordnats som ordförande. Kostnaderna för kommittén fördelas enligt samma grunder som gäller i fråga om investeringskostnadernas fördelning mellan staten och landstingskommunen. Kommittékostnaderna täcks av de medel som beräknats under detta anslag för viss administration. Landstingskommunens bidrag tas till uppbörd under inkomsttiteln Inkomster vid karolinska sjukhuset.

Enligt gällande avtal om samarbete beträffande karolinska sjukhuset erlägger landstingskommunen ersättning till staten för kostnaderna för sjukhusets upprustning enligt särskild överenskommelse om investeringsbidrag. Överenskommelsen som träffades i anslutning till samarbetsavtalet upphörde att gälla med utgången av år 1976 men tillämpas på visst sätt i avvaktan på en ny överenskommelse. Förhandlingar om nya överenskommelser om såväl investeringsbidrag som driftbidrag enligt samarbetsavtalet pågår. Jag räknar med att de nya överenskommelserna skall kunna redovisas i en proposition till riksdagen under riksmötet 1977/78.

Regeringen har den 27 januari 1977 uppdragit åt direktionen att låta utföra upprustning av centrala intensivvårdsavdelningen inom en kostnadsram av

2 450 000 kr.i prisläget den 1 april 1976. Vidare har regeringen den 28 april 1977 uppdragit åt direktionen att utföra upprustning av vårdavdelningar vid ögonkliniken samt vid öron-, näs- och halskliniken med flera byggnadsåtgärder inom en sammanlagd kostnadsram av 2 735 000 kr. i prisläget den 1 april 1976. Från detta anslag skall härav betalas högst 2 335 000 kr. i nämnda prisläge. Byggnadsåtgärderna har i investeringsplanen i det följande tagits upp under rubriken Mindre ombyggnads- och kompletteringsarbeten. Regeringen har också den 14 april 1977 ändrat kostnadsramen för anordnande av telefonistlokaler vid karolinska sjukhuset till 695 000 kr.

Byggnadskommittén för upprustning av karolinska sjukhuset har hemställt att regeringen uppdrar åt kommittén att slutföra vissa till direktionen lämnade projekterings-, byggnads- och utrustningsuppdrag. Förslaget prövas f. n. av regeringen.

Regeringen har emellertid den 13 oktober 1977 uppdragit åt byggnadskommittén att utföra projektering till och med bygghandlingar bl. a. av upprustningsåtgärder inom huvudblockets norra länga för kvinnokliniken. Direktionen hade ursprungligen fått uppdraget att utföra projektering av detta byggnadsföretag till och med huvudhandlingar. Jag återkommer till byggnadsobjektet. Regeringen förklarade samma dag att byggnadskommittén skulle slutföra ett uppdrag att projektera upprustningsåtgärder inom radiumhemmet, avseende en första etapp. Uppdraget vilade tidigare på direktionen.

Regeringen har uppdragit åt byggnadskommittén att utföra projektering till och med huvudhandlingar av en nybyggnad (F 1) för akutverksamhet vid sjukhuset m. m. samt vissa byggnadsarbeten i anslutning till uppförandet av byggnaden. Projekteringen skall göras med utgångspunkt i en kostnadsram av 78 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Jag räknar med att vissa delar av detta byggnadsföretag får behandlas i en proposition till riksdagen under riksmötet 1977/78. Byggnadskommittén har också fått i uppdrag att utföra projektering till och med bygghandlingar av värmekulvert till huvudblocket m. m. och installation av reservelkraftanläggning samt upprustning inom akutmottagningen m. m., av ortopedisk-kirurgiska klinikens operationsavdelning och av blodcentralen.

Byggnadskommittén har även i uppdrag att upprusta kvinnoklinikens förlossningsavdelning inom en kostnadsram av 2,2 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Åtgärderna, som beslutats inom den ram om 10 milj. kr. som står till regeringens disposition för igångsättning av viss upprustning, redovisas i investeringsplanen.

Den lämnade redogörelsen visar att ett målmedvetet arbete på att rusta upp karolinska sjukhuset satts i gång.

Jag vill i detta sammanhang påminna om vad jag anfört under anslaget G 1 när det gäller klarläggandet av betingelserna för ett överförande av huvudmannaskapet för karolinska sjukhuset till Stockholms läns landstingskommun och därmed sammanhängande frågor genom en särskild utredning.

Byggnadskommittén har redovisat förslag till upprustningsåtgärder inom huvudblockets norra länga för kvinnokliniken på grundval av färdiga huvudhandlingar. Efter om- och tillbyggnad avses kvinnokliniken få sammanlagt 176 vårdplatser. Kostnaderna för upprustningen uppskattas till 37,4 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Byggnadskommittén föreslår att byggnadsåtgärderna utförs i två etapper. I första etappen skulle ombyggnad ske i en del av berörd huskropp. Vidare skulle tillbyggnad av ett s. k. hisstorn och för ett forskningslaboratorium utföras i denna etapp, som beräknas kosta 29,2 milj. kr., vissa evakueringskostnader m. m. inräknade. I en andra etapp skulle kvarvarande del byggas om och ytterligare tillbyggnad ske.

Byggnadskommittén framhåller att det är angeläget att åtgärderna inom den första etappen kan upphandlas sedan bygghandlingar färdigställts under mars månad 1978. Byggnadstiden för denna etapp beräknas bli ca 18 månader. Arbetena bör enligt byggnadskommittén påbörjas under hösten 1978.

Jag förordar att upprustningsåtgärderna för kvinnokliniken genomförs i stora drag enligt förslaget. Jag har därför fört upp första etappen av byggnadsföretaget i den investeringsplan som jag redovisar i det följande.

Kostnader för ombyggnads- och kompletteringsåtgärder har tidigare i viss utsträckning betalats av medel, som beräknats för reparations- och underhållskostnader under karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond.Sådana kostnader täcks emellertid fr. o. m. budgetåret 1977/78 helt från förevarande investeringsanslag.

För att angelägna byggnadsföretag av inte alltför stor omfattning, vilka inte nu kan redovisas i investeringsplanen, skall kunna påbörjas inom ramen för tillgängliga medel har jag i investeringsplanen under posten Tillkommande objekt m. m. tagit upp en kostnadsram på 40 milj. kr., som står till regeringens förfogande. Det ankommer på regeringen att besluta i vilken omfattning byggnadsåtgärder för sjukhusets upprustning skall sättas i gång inom denna ram. Vid beräkningen av medelsbehovet under posten Tillkommande objekt m. m. har jag också tagit hänsyn till att medel behövs övergångsvis för upprättande av stomplaner, programmering och planering samt för projektering. Dessa kostnader kommer emellertid senare att slutligt redovisas i kostnadsberäkningarna för föreslagna byggnadsåtgärder.

Jag har i investeringsplanen tagit upp en preliminärt beräknad post för administration och utredningar m. m.

Jag förordar att medel för budgetåret 1978/79 anvisas enligt den investeringsplan och anslagsberäkning som jag lägger fram i det följande.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning				
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 1977/78	Beräknad för 1978/79	Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
1. Ej slutredovisade objekt, färdigställda före 1976-07-01	44 168	44 695	42 400	1 963	–		
2. Upprustning av vissa ortopedisk-kirurgiska vårdavdelningar m. m.	1 825	1 906	1 327	400	179	75-09	76-10
3. Om- och tillbyggnad av köks- och matsalsbyggnaden	15 255	15 788	12 806	2 000	982	75-05	78-03
4. Upprustning av brännskadeavdelningen	690	717	616	70	31	75-12	76-08
5. Upprustning inom kliniskt-patologiska centrallaboratoriet (byggnad P 2)	3 380	3 522	3 073	350	99	75-09	77-06
6. Vårdavdelningar inom norra längan komplexet (A 1)	6 555	6 845	5 482	800	563	75-10	77-03
7. Ombyggnad av sex hissar i huvudkomplexet (A 1)	3 250	3 400	846	2 150	404	77-04	78-04
8. Värmekulvert m. m. till köks- och matsalsbyggnaden	1 245	1 321	1 090	200	31	76-04	76-10
9. Mindre ombyggnads- och kompletteringsarbeten	2 335	2 615	–	2 615	–	77-08	78-06
10. Upprustning av ögonklinikens operationsavdelning	1 635	1 675	1 320	355	–	76-09	77-02
11. Byggnadsåtgärder vid kliniken för alkoholsjukdomar	335	346	252	94	–	76-06	77-12
12. Telefonistlokaler (byggnad H 3)	695	774	71	650	53	77-04	77-10
13. Upprustning av centrala intensivvårdsavdelningen (byggnad E 1)	2 450	2 730	117	2 300	313	77-08	78-05
14. Upprustning av kvinnoklinikens förlossningsavdelning	–	2 200	–	1 200	1 000	78-01	78-08
15. Upprustning inom huvudblockets norra länga för kvinnokliniken (C 1–3), första etappen	–	29 200	–	–	13 200	78-08	79-12
16. Administration och utredningar m. m.	–	–	2 799	2 000	2 000		
17. Tillkommande objekt m. m.	–	–[1]	–	15 550	40 500		
18. Reducering av medelsförbrukning	–	–	–	–2 977	–4 355		
Summa	**83 818**	**117 734**	**72 199**	**29 720**	**55 000**		

[1] Nya kostnadsramar intill ett sammanlagt belopp av 7,8 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och (förslag) 40 milj. kr. för budgetåret 1978/79 får föras upp efter beslut av regeringen. Medel är också beräknade för förskott för projektering m. m. samt för objekt som kan komma att senare underställas riksdagen.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

	Medelstillgång	Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	10 220	1977/78	29 720
Anslag för 1977/78	19 500	1978/79	55 000
Anslag för 1978/79 (förslag)	55 000		
Summa	**84 720**		**84 720**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten vid karolinska sjukhuset inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
2. till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 55 000 000 kr.

9. Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala

1976/77	Utgift	3 593 071	Behållning	2 624 769
1977/78	Anslag	8 930 000		
1978/79	Förslag	15 500 000		

Enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun och andra berörda landstingskommuner svarar staten för i regel 40 % av kostnaderna för viss utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala. Övriga behövliga medel för utbyggnaden tillskjuts av landstingskommunerna. På Uppsala läns landstingskommun faller 30 % av kostnaderna.

Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande

Kommittén föreslår att 16 253 000 kr. beräknas för budgetåret 1978/79 i enlighet med följande sammanställning.

1. Beslutade byggnadsföretag	7 823 000
2. Planerade byggnadsföretag	7 880 000
3. Kommitténs verksamhet	550 000
	16 253 000

1. Uppförande av en ny barnklinikbyggnad pågår. Den beräknas stå färdig i mitten av år 1979. Totalkostnaden har beräknats till 62 250 000 kr. i kostnadsläget den 1 april 1977. Till och med budgetåret 1978/79 beräknas medelsförbrukningen uppgå till 60 milj. kr.

Barnklinikbyggnaden ingår i den s. k. fjärde etappen – ett block för kvinno- och barnkliniker – på det nuvarande sjukhusområdet. Planeringen av barnklinikbyggnaden är utförd så att nya lokaler för en kvinnoklinik – efter

därom fattade beslut – skall kunna anslutas.

2. Kommittén har i januari 1977 till huvudmännen överlämnat byggnadsprogram m. m. för en *nybyggnad för patologiskt centrallaboratorium*. Kommittén räknar med att kunna börja byggnadsarbetena under vinterhalvåret 1979/80. Därmed skulle byggnaden kunna vara färdig för inflyttning under år 1982. Investeringskostnaden för objektet beräknas till 36 milj. kr. i kostnadsläget den 1 april 1977. Medelsförbrukningen beräknas t. o. m. budgetåret 1978/79 komma att uppgå till 6 milj. kr.

Vid beräkningen av medelsbehovet har förutsatts att Uppsala läns landstingskommun skall svara för 30 % av investeringskostnaderna enligt avtal år 1975 om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt-mikrobiologiskt centrallaboratorium vid akademiska sjukhuset. Vid överläggningar mellan regionvårdsnämndens i uppsalaregionen arbetsutskott och statens förhandlingsnämnd år 1976 har parterna enats om att t. v. bordlägga frågan om storleken av och formerna för regionlandstingskommunernas ersättning till investeringskostnaderna. Av investeringskostnaderna beräknas därför 70 % komma att falla på staten.

Kommittén lämnade år 1971 över ett byggnadsprogram som omfattade förslag om uppförande av nya byggnader för barnkliniker och *kvinnoklinik*. Sedan en särskild arbetsgrupp bildats hösten 1972 med representanter för socialstyrelsen, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande, Uppsala läns landstingskommun och kommittén klarlades de sjukvårdsplanemässiga utgångspunkterna för den närmast förestående utbyggnaden av sjukhuset. Frågorna angående förlossningsvården och den gynekologiska vården ansågs därvid böra bero till dess visst sjukvårdsplanematerial hade framtagits av landstingskommunen.

Landstingskommunen har sedermera uttalat sig angående inriktningen av länets förlossningsvård, vilken skall koncentreras till akademiska sjukhuset så snart en ny kvinnoklinik uppförts där. Byggnadskommittén har i anslutning härtill genomfört en revidering av 1971 års byggnadsprogram för ny kvinnoklinik. Byggnadsprogrammet har under våren 1977 överlämnats till huvudmännen. Projektering av en ny kvinnoklinikbyggnad skulle kunna påbörjas under år 1978, vilket skulle möjliggöra byggnadsåtgärder i anslutning till pågående uppförande av nya barnkliniker.

För projekteringsarbetet för nybyggnaden för kvinnokliniken beräknar kommittén en medelsförbrukning till och med budgetåret 1978/79 av 6 milj. kr.

Åtgärder behövs för att förbättra lokalsituationen för reparations- och underhållstjänsten vid sjukhuset. Kommittén räknar med att inom kort kunna precisera dessa åtgärder i ett byggnadsprogram för en *påbyggnad av verkstadsbyggnad m. m.* För projekteringsåtgärder beräknas en medelsförbrukning till och med budgetåret 1978/79 på 2 milj. kr.

På det s. k. T-området bör lokalerna för sjukhusadministrationen

förbättras och viss service för personal och patienter anordnas i en *nybyggnad för administration*. Utredning pågår om erforderliga åtgärder inom området. Bland annat uppmärksammas frågan om sjukhusets patienthotell i detta sammanhang. Skäl talar för att en nyttjandeplan för sjukhusets äldre byggnadsbestånd bör avvaktas innan byggnadsåtgärder föreslås. Ett byggnadsprogram för en nybyggnad beräknas dock kunna presenteras huvudmännen under första halvåret 1978. Medelsförbrukningen till och med budgetåret 1978/79 beräknas till 2 milj. kr.

3. För allmänna utredningar och kommitténs egen verksamhet beräknas för budgetåret 1978/79 en medelsförbrukning på totalt 1 350 000 kr. Vid fördelningen mellan huvudmännen har hänsyn tagits till att arvoden till statliga ledamöter i kommittén helt skall bekostas av staten.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukusens utbyggande (NUU) anser det motiverat med stor återhållsamhet när det gäller ytterligare investeringar vid akademiska sjukhuset i avvaktan på ett förbättrat sjukvårdsplanemässigt underlag för att bedöma den framtida omfattningen och inriktningen av sjukhusets verksamhet. Denna påverkas bl. a. av kommande förslag från regionsjukvårdsutredningen (S 1974:07). NUU finner det värdefullt att arbetet med en nyttjandeplan för det äldre byggnadsbeståndet på norra delen av sjukhusområdet påbörjats. En liknande plan för byggnaderna på området för arméns kompaniofficersskola (AKS) är motiverad.

Föredraganden

Till grund för pågående utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala ligger en av 1957 års riksdag godkänd reviderad generalplan för sjukhuset (prop. 1958:B 1, SU 1958:B 40, rskr 1958:B 60). Översyn av generalplanen gjordes år 1965 (prop. 1965:1 bil. 7 s. 396, SU 1965:5, rskr 1965:5). Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande har därefter redovisat en förnyad översyn – 1971 års generalplaneöversyn.

Pågående byggnadsverksamhet, som främst avser uppförande av en nybyggnad för barnkliniker, innefattas i det mellan staten och Uppsala läns landstingskommun träffade avtalet angående utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. (prop. 1961:79, SU 1961:97, rskr 1961:265; prop. 1967:105 bil. 2 s. 11, SU 1967:73, rskr 1967:185), samt i avtal med berörda landstingskommuner om samarbete beträffande regionsjukvård vid sjukhuset (prop. 1963:1 bil. 7 s. 461, SU 1963:5, rskr 1963:5; prop. 1967:105). Statens andel uppgår till 40 % av kostnaderna.

Kostnadsramen för nybyggnaden för barnkliniker jämte parkeringsanläggning har angetts till 54 400 000 kr. i prisläget den 1 april 1976. Byggnadskom-

mittén räknar nu med en kostnadsram av 62 250 000 kr. i prisläget den 1 april 1977, vilket innebär en avsevärd uppräkning av kostnaden. Jag har emellertid under hand inhämtat att beräkningen grundar sig på anbud, som antagits i november 1976. Kostnaden enligt detta anbud har därefter indexhöjts i enlighet med byggnadsstyrelsens anvisningar. Jag anser att den nya kostnadsramen bör godtas.

Regeringen har den 15 december 1977 uppdragit åt byggnadskommittén att utföra projektering t. o. m. förslagshandlingar av nybyggnad för det patologiska centrallaboratoriet vid sjukhuset. Lokalbehovet skall därvid tillgodoses inom en ram av 3 700 m² programyta. Projekteringen skall ske med utgångspunkt i en kostnadsram av 32 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977 för projektet. Ramen innefattar vissa kostnader för övergångsanordningar och kulvert m. m.

Byggnadskommittén har begärt att få i uppdrag att projektera för en nybyggnad för kvinnokliniken. Regeringens prövning av förslaget är ännu inte avslutad.

Jag beräknar medel för byggnadskommitténs projekteringsarbete under posten för vissa projekteringskostnader m. m.

Jag förordar att följande investeringsplan för byggnadsverksamheten vid sjukhuset läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Av redovisad anslagsberäkning framgår att jag beräknar att medelsförbrukningen för budgetåret 1978/79 för statens andel av kostnaderna för utbyggandet av akademiska sjukhuset i Uppsala kommer att uppgå till 15,5 milj. kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Statens andel av kostnadsramen	Total medelsbrukning beräknad t. o. m. 78-06-30	Beräknad medelsförbrukning för 1978/79	Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	76-04-01	77-04-01					
1. Förberedande arbeten XII (partialavsaltnings- och driftkontrollanläggning)	3 975	4 049	1 620	4 049	–	73-01	75-10
2. Förberedande arbeten XIV (slutredovisas)	2 700[1]	2 714[1]	1 045	2 714	–	70-01	–
3. Byggnad A 1							
– ombyggnad för sjukhusapotek m. m.	1 924	2 017	807				
– ombyggnad för sjukgymnast- och arbetsterapevututbildning	3 066[2]	3 083[2]	–	5 100	–	75-04	76-10

Byggnadsobjekt	Kostnadsram 76-04-01	Kostnadsram 77-04-01	Statens andel av kostnadsramen	Total medelsbrukning beräknad t. o. m. 78-06-30	Beräknad medelsförbrukning för 1978/79	Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
4. Markarbeten m. m. inom F-området (brand- och ambulansväg samt rivnings- och schaktningsarbeten)	3 407	3 407	1 362	3 407	–	75-04	76-10
5. Nybyggnad för barnkliniker jämte parkeringsanläggning	54 400	62 250	24 900	45 000	15 000	76-08	79-06
6. Utökning av tryckluftcentral	200	224	90	224	–	77-06	77-09
7. Vissa projekteringskostnader m. m.	2 556	15 869	8 147	2 556	13 313		
8. Kommitténs egen verksamhet	17 600	18 990	8 660	17 600	1 350		
Summa	**89 828**	**112 603**	**46 631**	**80 650**	**29 663**		

[1] Viss del bekostas av Uppsala kommun.
[2] Ombyggnaden betalas av Uppsala läns landstingskommun.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	2 625	1977/78	11 555
Anslag för 1977/78	8 930	1978/79	15 500
Anslag för 1978/79 (förslag)	15 500		
Summa	**27 055**		**27 055**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten vid akademiska sjukhuset i Uppsala inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala* budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 15 500 000 kr.

10. Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde

1976/77	Utgift	19 359 222	Behållning	2 638 782
1977/78	Anslag	20 000 000		
1978/79	Förslag	12 000 000		

Medel beräknas under detta anslag för följande ändamål.

1. Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.
2. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker.
3. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna.
4. Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare.
5. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium.
6. Vissa byggnadsarbeten för socialstyrelsens läkemedelsavdelning.
7. Vissa projekteringskostnader.

I det följande lämnas för vart och ett av dessa ändamål en redogörelse för anslagsframställningarna och för beräkningen av de medelsbehov som sammantagna bör ligga till grund för beräkningen av förevarande investeringsanslag.

I den följande redovisningen kommer inte att redogöras för sådana objekt som tidigare redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller ramhöjningar som föranletts enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. För tiden den 1 april 1976 – den 1 april 1977 beräknar byggnadsstyrelsen denna kostnadsstegring till 12 %.

10.1 Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.

Enligt avtalen med landstingen om övertagande av huvudmannaskapet för den psykiatriska sjukvården skall staten svara för slutförandet av pågående byggnadsarbeten. För innevarande budgetår har för detta ändamål i investeringsplanen beräknats en medelsförbrukning av 186 000 kr. Någon medelsförbrukning beräknas inte för budgetåret 1978/79.

Redogörelse för omläggning av avloppsledningsnätet vid det till Sundby sjukhus hörande lantbruket lämnades i prop. 1973:1 (bil. 7 s. 246). I avvaktan på att den slutliga dispositionen av lantbruket bestäms, föreslår byggnadsstyrelsen att kostnadsramen tills vidare utgår ur investeringsplanen

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Projekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start år/mån.	Färdig-ställ. år/mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 77/78	78/79		
Färdigställda, ej slut-redovisade							
Vipeholm							
9 vårdpaviljonger. Nybyggnad	26 075	26 075	25 986	89	0	69-12	72-10
Olofsfors							
Sekundäravdelning, omläggning av avlopp m. m.	570	570	473	97	0	74-01	75-04
Summa	**26 645**	**26 645**	**26 459**	**186**	**0**		

Föredraganden

Som framgår av den redovisade investeringsplanen föreligger inte något medelsbehov under nästa budgetår för ifrågavarande ändamål.

10.2 Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker

Enligt principbeslut vid 1961 års riksdag (prop. 1961:185, 1LU 1961:49, rskr 1961:398) skulle nya rättspsykiatriska kliniker uppföras i Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå. För innevarande budgetår har för detta ändamål i investeringsplanen beräknats en medelsförbrukning av 10,0 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 7,0 milj. kr.

Byggnadsarbetena för klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg har numera slutförts. I fråga om kliniken i Umeå har avtal träffats med Västerbottens läns landstingskommun som innebär att landstingskommunen svarar för erforderliga byggnadsarbeten (jfr prop. 1974:93). Redogörelse för kliniken i Huddinge har lämnats i prop. 1975/76:100 bil. 7 s. 207. Byggnadsstyrelsen föreslår att kostnadsramen förs upp med 25,0 milj. kr. i prisläget 1977-04-01, vilket innebär en höjning utöver den allmänna byggnadskostnadsstegringen vid 400 000 kr. beroende på oförutsedda svårigheter vid grundläggningen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Projekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 77/78	78/79		
Slutredovisade t. o. m. 77-06-30	13 900	–	13 835	–	–		
Huddinge	22 100	25 000	6 001	10 000	7 000	76-08	78-06
Summa	**36 000**	**25 000**	**19 836**	**10 000**	**7 000**		

Föredraganden

Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisat läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Medelsförbrukningen för budgetåret 1978/79 beräknas således till 7,0 milj. kr.

10.3 Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna

Byggnadsstyrelsen

Efter samråd med socialstyrelsen föreslår byggnadsstyrelsen olika byggnadsföretag för vilka det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1978/79 beräknas till 15,1 milj. kr.

De i investeringsplanerna för innevarande budgetår angivna kostnadsramarna har i flertalet fall ökats beroende på den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Ett antal byggnadsprojekt har slutredovisats till en kostnad som med ca 500 000 kr. understiger gällande kostnadsramar.

Under budgetåret 1978/79 föreslås om- och tillbyggnad av en special- eller mottagningsavdelning vid vardera Långanäs, Margretelund, Gräskärr, Hammargården och Bärby. Vidare föreslås ombyggnad av två avdelningar till en sluten avdelning vid Vemyra, utbyte av fönster vid en sluten avdelning vid Bärby samt nybyggnad av motionshall vid Håkanstorp. En kostnadsram av 5 milj. kr. föreslås för diverse om- och nybyggnader. För att kunna tillgodose de krav som under löpande budgetår ställs bl. a. från hälsovårds-, brand- och arbetarskyddsmyndighet hemställer byggnadsstyrelsen att styrelsen i samråd med socialstyrelsen bemyndigas att utan regeringens hörande använda nämnda kostnadsram för utförande av byggnadsåtgärder, vars kostnad i varje enskilt fall understiger 300 000 kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 77/78	Beräknad för 78/79		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 76-04-01	6 433	6 373	6 220	139	14	–	–
Fagared							
Avd. Ekliden. Om- och tillbyggnad	1 500	1 765	0	750	750	77-10	78-08
Sundbo							
Avd. Aspen. Utbyte av fönster	275	425	0	–	–	–	–
Råby							
Markplanering. Etapp 2	365	400	40	100	200	77-04	77-09
Specialavd. Om- och tillbyggnad	1 500	2 200	0	100	1 000	78-05	79-03
Johannisberg							
Mekanisk verkstad	1 285	1 600	59	200	1 000	78-04	79-04
Personalmatsal	900	900	763	100	37	75-12	76-12
Gräskärr							
VA-anläggning	800	1 120	0	400	500	77-12	78-09
Mottagningsavd. Nyhem. Om- och tillbyggnad	–	2 100	0	0	700	78-09	79-09
Hammargården							
Centralkök	1 030	2 465	0	300	1 500	78-03	78-11
VA-anläggning	710	1 250	33	500	500	77-12	78-07
Stigby							
Elevförläggning I. Nybyggnad	1 220	1 365	0	–	–	–	–
Mekanisk verkstad. Nybyggnad	1 600	1 680	0	600	700	77-11	78-05
Bärby							
Gymnastikbyggnad	1 040	1 165	0	–	–	–	–
Mottagningsavd. Höjden. Om- och tillbyggnad	–	2 000	0	0	900	78-09	79-09
Ryagården							
Centralkök	2 010	2 010	1 845	150	15	76-05	77-05
P-plats och bollplan	330	370	0	–	–	–	–
Brättegården							
Mottagningsavd. Om- och tillbyggnad	1 500	1 850	185	700	700	77-08	78-04
Vemyra							
Administration	1 590	1 590	1 386	200	4	75-11	76-10
Avd. Humle-Dumle. Ombyggnad	–	1 450	0	0	750	78-09	79-09
Diverse om- och tillbyggnader	*1 110*	*3 085*	*620*	*1 000*	*1 000*	–	–
Summa	**25 198**	**37 163**	**11 151**	**5 239**	**10 270**		

Föredraganden

Mot bakgrunden av behovet av högre utrymmesstandard på vissa slutna avdelningar vid ungdomsvårdsskolorna förordar jag om- och tillbyggnad av en sluten avdelning vid vardera Gräskärr, Bärby och Vemyra. Efter det att byggnadsstyrelsen utfört ytterligare utredning förordar jag nybyggnad av köket vid Hammargården. Regeringen har under innevarande budgetår uppdragit åt byggnadsstyrelsen att genomföra byggnadsprojektet. Jag förordar vidare en höjning av kostnadsramen för verkstadsbyggnad vid Johannisberg. Av bl. a. besparingsskäl senareläggs utbyte av fönster vid Sundbo, avdelning Aspen, elevförläggning vid Stigby, gymnastikbyggnad vid Bärby samt parkeringsplats och bollplan vid Ryagården. De nämnda byggnadsprojekten beräknas sålunda inte kunna utföras under budgetåret 1978/79.

För att vissa angelägna byggnadsarbeten skall kunna påbörjas under löpande budgetår efter regeringens bestämmande har i investeringsplanen för innevarande budgetår (prop. 1976/77:100 bil. 8 s. 215) tagits upp en kostnadsram på 11 675 000 kr. för diverse projekt vid olika skolor. Jag anser liksom byggnadsstyrelsen att det är lämpligt att större projekt – som ingått i denna post – nu redovisas som enskilda projekt. För posten Diverse om- och nybyggnader beräknar jag en kostnadsram av 3 085 000 kr. Jag är inte beredd att f. n. ändra reglerna för disposition av nämnda kostnadsram. Det bör ankomma på regeringen att slutligt besluta om dispositionen av den totala kostnadsramen.

Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisat läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Av investeringsplanen framgår att medelsförbrukningen för budgetåret 1978/79 för vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna beräknas uppgå till 10,3 milj. kr.

10.4 Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare

Byggnadsstyrelsen

Medelsbehovet för detta ändamål har för innevarande budgetår beräknats till 499 000 kr. Någon medelsförbrukning för budgetåret 1978/79 har inte beräknats.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Projekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 77/78	78/79	
Venngarn						
Avloppsreningsanläggning	510	510	42	468	0	[1]
Brotorp						
Avloppsreningsanläggning	175	175	144	31	0	74-08
Summa	**685**	**685**	**186**	**499**	**0**	

[1] Förhandlingar pågår med Märsta kommun om anslutning till kommunens anläggning.

Föredraganden

Som framgår av den redovisade investeringsplanen föreligger inte något medelsbehov under nästa budgetår för detta ändamål.

10.5 Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium

Byggnadsstyrelsen

Redogörelse för projektet nybyggnad av smådjurshus har lämnats i prop. 1973:1 bil. 7 s. 253 och 1975:1 bil. 7 s. 210.

Som framgår av redogörelsen i prop. 1975:1 har merkostnader uppstått på grund av omfattande förstärkningsarbeten till följd av icke förutsedd dålig bergkvalitet. Kostnadsramen för projektet har därför genom beslut till följd av tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 (prop. 1976/77:25 bil. 4, SoU 1976/77:18, rskr 1976/77:68) höjts med 520 000 kr. Gällande kostnadsram utgör 19 700 000 kr. i prisläget den 1 april 1976.

Investeringsram (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 77/78	78/79		
Statens bakteriologiska laboratorium							
Nybyggnad för destruktionsanläggning	5 050	5 050	4 814	236	0	72-10	74-01
Nybyggnad för smådjurhus m. m.	19 700	19 700	19 001	699	0	72-10	75-10
Summa	**24 750**	**24 750**	**23 815**	**935**	**0**		

Föredraganden

Som framgår av den redovisade investeringsplanen föreligger inte något medelsbehov under nästa budgetår för ifrågavarande ändamål.

10.6 Vissa byggnadsarbeten för socialstyrelsens läkemedelsavdelning

Läkemedelsavdelningen har i september 1976 flyttat sin verksamhet till Uppsala.

Projektet har redovisats för riksdagen i prop. 1974:170 bil. 3 s. 11–13 och 1975:85 bil. 4 s. 12–13. Regeringen uppdrog den 5 juni åt byggnadsstyrelsen att utföra projektet inom en kostnadsram av 26,2 milj. kr. i prisläge den 1 april 1974, motsvarande 28,2 milj. kr. i prisläge den 1 april 1975. I gällande investeringsplan är projektet uppfört med en kostnadsram av 31,84 milj. kr. prisläge den 1 april 1976. Byggnadsstyrelsen föreslår att sistnämnda belopp höjs med 1,1 milj. kr. till 32,94 milj. kr. Höjningen motiveras av den allmänna byggnadskostnadsstegringen.

Investeringsram (1 000-tal kr.)

Projekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	76-04-01	77-04-01	Faktisk t. o. m. 77-06-30	Beräknad för 77/78	78/79		
Nybyggnad för socialstyrelsens läkemedelsavdelning	31 840	32 940	32 034	906	0	75-01	76-08
Summa	**31 840**	**32 940**	**32 034**	**906**	**0**		

Föredraganden

Som framgår av den redovisade investeringsplanen föreligger inte något medelsbehov under nästa budgetår för ifrågavarande ändamål.

10.7 Vissa projekteringskostnader

Föredraganden

Under anslaget beräknas medel för de projekteringskostnader som avser objekt för vilka medel anvisas under anslaget. För budgetåret 1978/79 bör oförändrat 1 milj. kr. anvisas.

Sammanfattning

Föredraganden

Med hänvisning till vad som förut nämnts under de olika anslagspunkterna om erforderligt medelsbehov för de byggnadsprojekt som bekostas från ifrågavarande investeringsanslag, förordar jag att följande sammanfattande investeringsplan läggs till grund för beräkning av anslaget.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

	Beräknad medelsförbrukning	
	1977/78	1978/79
1. Vissa byggnadsarbeten vid kliniken för psykiskt sjuka m. m.	186	-
2. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker	10 000	7 000
3. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna	5 239	10 270
4. Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	499	-
5. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium	935	-
6. Vissa byggnadsarbeten för socialstyrelsens läkemedelsavdelning	906	-
7. Vissa projekteringskostnader	1 000	1 000
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet	-1 301	-1 095
Summa	**17 464**	**17 175**

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	2 639	1977/78	17 464
Anslag för 1977/78	20 000	1978/79	17 175
Anslag för 1978/79 (förslag)	12 000		
Summa	**34 639**		**34 639**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 12 000 000 kr.

IV: Statens utlåningsfonder

3. Statens bosättningslånefond

1976/77	Utgift	30 006 000	Reservation	–
1977/78	Anslag	35 000 000		
1978/79	Förslag	35 000 000		

Nya bestämmelser för bosättningslån gäller fr. o. m. den 1 juli 1976. Från fonden lämnas bosättningslån med högst 10 000 kr. till makar, personer som ämnar ingå äktenskap, ensamstående föräldrar, personer som stadigvarande sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden samt till ensamstående handikappad utan barn. Bestämmelserna återfinns i förordningen (1976:264) om statligt bosättningslån.

För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats 35 milj. kr., vari ingår ett belopp av högst 750 000 kr. för information om lånen m. m. Sedan låneverksamheten började har hittills anvisats sammanlagt ca 223 milj. kr.

Fullmäktige i riksbanken

De nya bestämmelserna har medfört en ökad belastning på bosättningslånefonden. Långivningen för budgetåret 1976/77 omfattade ca 12 000 nya lån att jämföra med ca 7 000 nya lån för budgetåret 1975/76. Medelbeloppet per lån efter reformen uppgår till ca 8 300 kr.

Utvecklingen av låneverksamheten framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Antal lån	Medelbelopp kr.	Total belopp milj. kr.	Avbetalningar milj. kr.
1965/66	10 829	4 177	45,2	21,2
1971/72	9 059	4 916	44,5	45,2
1975/76	7 043	6 106	43,0	45,7
1976/77	12 145	8 318	101,0	45,5

Av följande sammanställning framgår att fullmäktige beräknar att utbetalningarna för innevarande och nästa budgetår kommer att överstiga avbetalningarna med 82 resp. 125 milj. kr.

Behållning den 1 juli 1977		– 1,2
Anslag 1977/78		35,0
Disponibelt 1977/78		33,8
Utbetalningar 1977/78	130,0	
Amorteringar på tidigare lån	48,0	
Beräknat tilläggsanslag	48,2	
Behållning den 1 juli 1978		0,0
Utbetalningar 1978/79	175,0	
Amorteringar på tidigare lån	50,0	
Behållning den 1 juli 1979		–125,0

Med hänvisning till beräkningarna föreslår riksbanksfullmäktige att för budgetåret 1978/79 ett investeringsanslag av 125 milj. kr. tillförs fonden. Av anslaget bör 300 000 kr. ställas till förfogande för informationsinsatser i samband med långivningen.

Riksbanksfullmäktige föreslår vidare att nuvarande regel om 6 månaders gemensam kyrkobokföring för rätt till bosättningslån för samboende, som inte har eller väntar barn, ändras till 3 månader.

Föredraganden

Från den 1 juli 1976 gäller delvis nya regler för verksamheten med de statliga bosättningslånen. Till de viktigaste inslagen i det nya regelsystemet hör möjligheterna att utifrån en fortsatt familjepolitisk inriktning av verksamheten öka de sociala hänsynstagandena vid långivningen. Detta sker bl. a. genom att kommunernas sociala organ yttrar sig över låneansökan. Lånebeloppet har fastställts till högst 10 000 kr. Kretsen av låneberättigade har vidgats till att omfatta även ensamstående handikappade utan barn och invandrarnas möjligheter till lån har förbättrats. Vidare medger de nya reglerna generösare möjligheter till uppskov med återbetalningen av lånen samt lättnader i kraven på återbetalningsskyldighet.

De vidgade lånemöjligheterna har medfört att utlåningen från fonden ökat på ett oförutsett sätt. En bidragande orsak härtill synes vara den låga ränta som tillämpats på lånen. En annan orsak torde vara att bosättningslån kan utgå även i höga inkomstlägen, vilket speciellt i det läge som f. n. råder på kreditmarknaden torde ha medverkat till den kraftigt ökade utlåningen.

Enligt min mening bör nuvarande regler för bosättningslånen därför bättre anpassas till syftet att framför allt ge hjälp med bosättningen åt unga människor med begränsade inkomster och därmed begränsade kreditmöjligheter på den öppna marknaden. Sociala hänsynstaganden bör dock även fortsättningsvis ha stor betydelse vid långivningen. Regeringen har mot den bakgrunden beslutat att samma ränta som tillämpas för s. k. korta lån på den öppna kreditmarknaden från och med nästa budgetår tillämpas även för de bosättningslån som då lämnas. Riksbanksfullmäktige har vidare den 8 december 1977 beslutat sänka den övre inkomstgränsen för rätt till bosättningslån.

Med hänsyn härtill och med beaktande av att jag tidigare denna dag förordat att ytterligare 20 milj. kr. anvisas till fonden för bosättningslån på tilläggsbudget II till statsbudgeten för innevarande budgetår beräknar jag anslaget för nästa budgetår till oförändrat 35 milj. kr. En eventuell brist på medel i fonden kan därvid medföra en viss väntetid i avvaktan på att amorteringsmedel inflyter till fonden. Jag är vidare inte – på sätt riksbanksfullmäktige föreslagit – beredd förorda någon ändring i reglerna för gemensam kyrkobokföring för rätt till bosättningslån för samboende.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 35 000 000 kr.

V: Fonden för låneunderstöd

1. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

1976/77	Utgift	7 379 000	Behållning	2 629 335
1977/78	Anslag	5 000 000		
1978/79	Förslag	5 000 000		

Från anslaget bekostas lån till byggnadsarbeten och viss utrustning m. m. vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare.

Socialstyrelsen

Styrelsen tillstyrker lån med sammanlagt 11 milj. kr. för byggnadsföretag m. m. vid vissa erkända och enskilda vårdanstalter.

Föredraganden

För lån till byggnadsföretag m. m. beräknar jag under innevarande budgetår en medelsåtgång på 7,6 milj. kr. För nästa budgetår beräknar jag medelsåtgången för lån till fortsatt upprustning av anstalterna och för projektering av vissa byggnadsarbeten till 5 milj. kr.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	2 629	1977/78	7 629
Anslag för 1977/78	5 000	1978/79	5 000
Anslag för 1978/79 (förslag)	5 000		
Summa	**12 629**		**12 629**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.

2. Lån till utländska läkare för viss efterutbildning

1976/77	Utgift	–	Behållning	285 517
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Från anslaget bekostas lån till utländska läkare, som vistas i Sverige och är i behov av ekonomisk hjälp under provtjänstgöring eller efterutbildning i syfte att få behörighet att utöva läkaryrket inom riket.

Socialstyrelsen

Styrelsen anser att medel behövs för ifrågavarande ändamål även i fortsättningen. Med hänsyn till belastningen på anslaget föreslås att endast ett formellt belopp av 1 000 kr. anvisas för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Jag biträder socialstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

VIII: Fonden för beredskapslagring

Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond.

1. Beredskapslagring av läkemedel m. m.

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	30 000 000
1978/79	Förslag	27 000 000

Från anslaget bekostas investeringar för beredskapslager av läkemedel och reservanläggningar för vätskeproduktion m. m.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Social-styrelsen	Före-draganden
1. Läkemedel	21 100 000	+ 9 810 000	+3 135 000
2. Förbrukningsmateriel	–	+49 500 000	–
3. Reservanläggningar för vätskeproduktion (infusionslösningar)	2 400 000	– 860 000	– 860 000
4. Sera och vacciner	1 500 000	– 950 000	– 275 000
5. Ej disponerat belopp	5 000 000	–	–5 000 000
Summa	**30 000 000**	**+57 500 000**	**–3 000 000**

Socialstyrelsen

1. Till grund för uppbyggnaden av läkemedelslagren ligger den under år 1977 reviderade förteckningen över beredskapsläkemedel. Med hjälp av tidigare direkt till överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) anvisade medel har t. o. m. budgetåret 1976/77 lageruppbyggnad medgivits till en nivå av ca 75 milj. kr. Uppbyggnadsetappen under budgetåret 1978/79 i fråga om beredskapslager av läkemedel beräknas kosta sammanlagt 30,9 milj. kr. i 1978 års prisläge.

2. Med hänsyn till utrednings- och beredskapsläget anser styrelsen att ett prioriterat urval av särskilt importberoende artiklar bör göras för lageruppbyggnad under budgetåret 1978/79. Lageruppbyggnaden måste även kopplas till beredskapslagringen av läkemedel. Särskilt gäller detta den sjukvårdsmateriel som är nödvändig för att utnyttja vissa läkemedel. Investeringskostnaden beräknas uppgå till 49,5 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

3. Investeringen i reservanläggningar för vätskeproduktion avser bygg-

nadstekniska åtgärder inom befintliga byggnader, anskaffning och installation av apparatur typ autoklaver, destillationsapparater etc. Underlaget baseras på uppgifter från vätskeproducenter och berörda fastighetsägare.

4. Kostnaderna för att beredskapslagra sera och vacciner har bedömts med utgångspunkt från en utredning som genomförts i samverkan med statens bakteriologiska laboratorium och försvarets sjukvårdsstyrelse. Ansvarig för verkställigheten av beredskapslagringen är statens bakteriologiska laboratorium.

Föredraganden

I överensstämmelse med den inriktning av försörjningsberedskapen av läkemedel m. m. som angetts i prop. 1976/77:74 bil. 3 och med hänvisning till sammanställningen beräknar jag det sammanlagda anslagsbehovet till 27 milj. kr. Jag är inte beredd att nu ta ställning i frågan om beredskapslagring av sjukvårdsmateriel av förbrukningskaraktär. Skulle beslutsunderlag beträffande förbrukningsmateriel föreligga i sådan tid att ställning kan tas under budgetåret 1978/79 till viss delanskaffning, avser jag att senare pröva förutsättningarna för en begränsad omdisponering inom anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställning av läkemedelsråvaror och läkemedel får läggas ut inom en kostnadsram av 34 000 000 kr.,
2. till *Beredskapslagring av läkemedel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 27 000 000 kr.

Bilaga 8:1

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom förordnas att 9 kap. 2, 3 och 5 §§ samt 19 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
2 §	
Rätt till handikappersättning tillkommer försäkrad, som fyllt sexton år och som innan han fyllt sextiofem år för avsevärd tid fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att han	
a) i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan,	
b) för att kunna förvärvsarbeta behöver fortlöpande hjälp av annan eller	
c) eljest *får* vidkännas betydande merutgifter.	c) eljest *behöver* vidkännas betydande merutgifter.

Föreligger behov av hjälp antingen i den dagliga livsföringen och för att kunna förvärvsarbeta, eller ettdera av eller båda dessa avseenden och därjämte merutgifter i anledning av handikappet, grundas bedömning av rätt till handikappersättning på det sammanlagda behovet av stöd.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med försäkrad som utför förvärvsarbete likställas studerande som åtnjuter studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning är utesluten från sådan förmån.

Handikappersättning utgår alltid till försäkrad som är blind, döv eller gravt hörselskadad om blindheten, dövheten eller hörselskadan inträtt innan den försäkrade uppnått sextiofem års ålder.

3 §

Alltefter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek utgör handikappersättning för år räknat sextio, fyrtiofem eller trettio procent av basbeloppet.

Handikappersättning kan begränsas till viss tid. Behovet av handikappersättning skall omprövas i samband med beslut om förtidspension och då den försäkrade tillerkännes ålderspension enligt denna lag.

Handikappersättning till försäkrad som är blind utgör för tid före den månad, då ålderspension eller hel förtidspension enligt denna lag börjar utgå, för år räknat sextio procent av basbeloppet. För tid därefter utgör ersättningen trettio procent av bas-	Handikappersättning till försäkrad som är blind utgör för tid före den månad, då *hel* ålderspension eller hel förtidspension enligt denna lag börjar utgå, för år räknat sextio procent av basbeloppet. För tid därefter utgör ersättningen trettio procent av bas-

[1] Lagen omtryckt 1977:630.

beloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.	beloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.

Handikappersättning till försäkrad som är döv eller gravt hörselskadad utgör trettio procent av basbeloppet om ej stödbehovet ger anledning till högre ersättning.

5 §

Vid tillämpning av 2 och 3 §§ skall såsom blind anses den vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn. Såsom gravt hörselskadad anses den som med hörapparat saknar möjlighet eller har stora svårigheter att uppfatta tal.

Vårdas *försäkrad* i anstalt som tillhör eller till vars drift utgår bidrag från staten, kommun eller landstingskommun, utgives icke handikappersättning. Detsamma gäller om *den försäkrade* vårdas utanför anstalten genom dess försorg.	Vårdas *någon* i anstalt som tillhör eller till vars drift utgår bidrag från staten, kommun eller landstingskommun, utgives icke handikappersättning *eller vårdbidrag*. Detsamma gäller om *han* vårdas utanför anstalten genom dess försorg. Vistas *någon* utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg, utgives *ersättning* för sådan tid om denna uppgår till minst tio dagar per kvartal. Skall i sådant fall *ersättning* utgivas för del av kalendermånad, utgår *ersättningen* för varje dag med en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste hela krontal.
Vad i andra stycket föreskrives äger motsvarande tillämpning beträffande vårdbidrag. Vistas *barn* utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg utgives *vårdbidrag* för sådan tid om denna uppgår till minst tio dagar per kvartal. Skall i sådant fall *vårdbidrag* utgivas för del av kalendermånad, utgår *bidraget* för varje dag med en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste hela krontal.	

19 kap.

4 §

Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § eller sjukförsäkringsavgift enligt 2 § skall utgå med *nio* och sex tiondels procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. För försäkrad som på grund av undantagande enligt 11 kap. 7 § ej omfattas av sjukpenningförsäkringen eller för vilken försäkringen enligt 3 kap. 11 § gäller med karenstid, beräknas dock avgift enligt 2 § efter den lägre	Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § eller sjukförsäkringsavgift enligt 2 § skall utgå med *tio* och sex tiondels procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. För försäkrad som på grund av undantagande enligt 11 kap. 7 § ej omfattas av sjukpenningförsäkringen eller för vilken försäkringen enligt 3 kap. 11 § gäller med karenstid, beräknas dock avgift enligt 2 § efter den lägre

procentsats som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet fastställer med hänsyn till den inverkan undantagandet eller karenstiden bedömes få på försäkringens utgifter. Influtna avgifter fördelas mellan de allmänna försäkringskassorna till täckande av deras utgifter under året för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel och kostnader enligt lagen (1974:525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m., som åvila kassorna, samt för förvaltning, till den del utgifterna icke täckas av statsbidrag enligt 7 §. Influtna avgifter skola även täcka de kostnader som under året uppkommit för centrala studiestödsnämnden i anledning av att återbetalningspliktiga studiemedel, som belöpa på studerandes sjukperiod, enligt studiestödslagen (1973:349) icke skola återbetalas, till den del kostnaderna icke skola täckas med statliga medel enligt 7 § andra stycket. För reglering av över- och underskott skall finnas en fond, benämnd allmänna sjukförsäkringsfonden. Regeringen fastställer grunderna för överförandet av medel till och från fonden.

procentsats som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet fastställer med hänsyn till den inverkan undantagandet eller karenstiden bedömes få på försäkringens utgifter. Influtna avgifter fördelas mellan de allmänna försäkringskassorna till täckande av deras utgifter under året för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel och kostnader enligt lagen (1974:525) om ersättning för viss födelsekontrollerande verksamhet m. m., som åvila kassorna, samt för förvaltning, till den del utgifterna icke täckas av statsbidrag enligt 7 §. Influtna avgifter skola även täcka de kostnader som under året uppkommit för centrala studiestödsnämnden i anledning av att återbetalningspliktiga studiemedel, som belöpa på studerandes sjukperiod, enligt studiestödslagen (1973:349) icke skola återbetalas, till den del kostnaderna icke skola täckas med statliga medel enligt 7 § andra stycket. För reglering av över- och underskott skall finnas en fond, benämnd allmänna sjukförsäkringsfonden. Regeringen fastställer grunderna för överförandet av medel till och från fonden.

I fråga om sjöman som avses i 1 § 1 mom. första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas avgiften till sjukförsäkringen enligt procentsats som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet fastställer. Procentsatsen skall för visst år utgöra bestämd andel av den i första stycket angivna procentsatsen. Nämnda andel skall svara mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet sjömän på svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 oktober under de tre år, som närmast föregått det år då procentsatsen fastställes. Hänsyn tages härvid ej till fartyg med en brutto-

dräktighet understigande trehundra registerton. Procentsatsen beräknas med två decimaler.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 9 kap. 2, 3 och 5 §§ den 1 juli 1978, och i övrigt den 1 januari 1979. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgift som avser tid före ikraftträdandet.

Bilaga 8:2

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1976:381) om barnomsorg

Härigenom föreskrives att 16 § lagen (1976:381) om barnomsorg[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §	
Avgift utgår med en och *tre* tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas.	Avgift utgår med en och *sex* tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgift som avser tid före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse 1977:253.

Register

Sid.			Kronor
1	**Översikt**		
	Driftbudgeten		
	Femte huvudtiteln		
	A.	**Socialdepartementet m. m.**	
19	1.	Socialdepartementet, förslagsanslag	13 285 000
20	2.	Kommittéer m. m., reservationsanslag	19 000 000
20	3.	Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet, reservationsanslag	21 400 000
22	4.	Extra utgifter, reservationsanslag	530 000
			54 215 000
	B.	**Allmänn försäkring m. m.**	
23		Inledning	
37	1.	Försäkringsdomstolen, förslagsanslag	5 480 000
38	2.	Försäkringsrådet, förslagsanslag	1 185 000
39	3.	Försäkringsrätter, förslagsanslag	10 930 000
40	4.	Riksförsäkringsverket, förslagsanslag	107 599 000
45	5.	Folkpensioner, förslagsanslag	24 600 000 000
59	6.	Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, förslagsanslag	38 200 000
61	7.	Bidrag till sjukförsäkringen, förslagsanslag	3 285 000 000
63	8.	Vissa yrkesskadeersättningar m. m., förslagsanslag	1 600 000
			28 049 994 000
	C.	**Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.**	
65		Inledning	
68	1.	Allmänna barnbidrag, förslagsanslag	4 025 000 000
69	2.	Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m., förslagsanslag	13 500 000
70	3.	Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen, förslagsanslag	360 000 000
72	4.	Bidragsförskott, förslagsanslag	500 000 000
			4 898 500 000

	D.	**Sociala serviceåtgärder**	
74		Inledning	
79	1.	Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst, förslagsanslag	855 000 000
81	2.	Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, förslagsanslag	2 100 000 000
83	3.	Bidrag till hemspråksträning i förskolan, förslagsanslag	10 000 000
84	4.	Bidrag till kommunala familjedaghem, förslagsanslag	515 000 000
85	5.	Bidrag till ferievistelse för barn, förslagsanslag	4 000 000
86	6.	Bidrag till semesterhem m. m., förslagsanslag	600 000
87	7.	Bidrag till familjerådgivning m. m., förslagsanslag	840 000
			3 485 440 000
	E.	**Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.**	
89		Inledning	
		Centrala och regionala myndigheter m. m.	
93	1.	Socialstyrelsen, förslagsanslag	94 898 000
97	2.	Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, förslagsanslag	540 000
98	3.	Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, förslagsanslag	9 450 000
98	4.	Länsläkarväsendet, förslagsanslag	14 495 000
100	5.	Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder, förslagsanslag	15 593 000
		Vissa laboratorier m. m.	
101		Statens bakteriologiska laboratorium:	
104	6.	Uppdragsverksamhet, förslagsanslag	1 000
108	7.	Driftbidrag, reservationsanslag	1 000
108	8.	Centrallaboratorieuppgifter, förslagsanslag	12 702 000
109	9.	Försvarsmedicinsk verksamhet, förslagsanslag	2 778 000
109	10.	Utrustning, reservationsanslag	1 485 000
110	11.	Statlig läkemedelskontroll, förslagsanslag	26 223 000

		Statens rättskemiska laboratorium:	
113	12.	Förvaltningskostnader, förslagsanslag	14 113 000
115	13.	Utrustning, reservationsanslag	1 800 000
		Statens rättsläkarstationer:	
116	14.	Förvaltningskostnader, förslagsanslag	12 863 000
118	15.	Inredning och utrustning, reservationsanslag	450 000
119	16.	Bidrag till driften av en WHO-enhet för rapportering av läkemedelsbiverkningar, förslagsanslag	920 000
			208 312 000
	F.	**Öppen hälso- och sjukvård**	
121		Inledning	
122	1.	Allmän hälsokontroll, förslagsanslag	1 608 000
123	2.	Skyddsympningar, förslagsanslag	30 400 000
124	3.	Hälsovårdsupplysning, reservationsanslag	11 415 000
127	4.	Epidemiberedskap m. m., förslagsanslag	7 337 000
			50 760 000
	G.	**Universitetssjukhus m. m.**	
130		Inledning	
		Karolinska sjukhuset:	
132	1.	Avlöningar till läkare, förslagsanslag	135 893 000
140	2.	Driftkostnader, förslagsanslag	593 099 000
143	3.	Utrustning, reservationsanslag	15 000 000
		Akademiska sjukhuset i Uppsala:	
145	4.	Avlöningar till läkare, förslagsanslag	111 567 000
152	5.	Driftkostnader, förslagsanslag	44 000 000
155	6.	Utrustning, reservationsanslag	1 718 000
156	7.	Bidrag till kommunala undervisningssjukhus, förslagsanslag	390 000 000
		Vårdcentralen i Dalby:	
159	8.	Förvaltningskostnader, förslagsanslag	1 915 000
160	9.	Forsknings- och utbildningsverksamhet, reservationsanslag	2 173 000
161	10.	Vidareutbildning av läkare, förslagsanslag	25 104 000
163	11.	Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m., förslagsanslag	2 963 000
			1 323 432 000

	H.	**Övrig sjukhusvård m. m.**	
166	1.	Rättspsykiatriska stationer och kliniker, förslagsanslag	56 310 000
169	2.	Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m., reservationsanslag	1 500 000
170	3.	Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m., reservationsanslag	140 000 000
170	4.	Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m., förslagsanslag	2 123 000 000
172	5.	Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m., förslagsanslag	6 013 000
173	6.	Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara, reservationsanslag	10 635 000
175	7.	Viss krigssjukvårdsutbildning m. m., förslagsanslag	4 493 000
177	8.	Driftkostnader för beredskapslagring av läkemedel m. m., förslagsanslag	10 070 000
178	9.	Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare, förslagsanslag	15 025 000
			2 367 046 000
	I.	**Ungdomsvård m. m.**	
179		Inledning	
		Ungdomsvårdsskolorna:	
183	1.	Driftkostnader, förslagsanslag	151 391 000
185	2.	Engångsanskaffning av inventarier m. m., reservationsanslag	785 000
186	3.	Personalutbildning, reservationsanslag	1 215 000
187	4.	Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl., förslagsanslag	1 200 000*
188	5.	Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m., förslagsanslag	105 000 000
			259 591 000
	J.	**Nykterhetsvård m. m.**	
189		Inledning	
		Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare:	
194	1.	Driftkostnader, förslagsanslag	42 034 000
196	2.	Utrustning m. m., reservationsanslag	1 000
197	3.	Bidrag till anordnande av vårdanstalter och inackorderingshem m. m., reservationsanslag	900 000*

*Beräknat belopp

198	4.	Bidrag till driften av vårdanstalter och inackorderingshem m. m., förslagsanslag	191 000 000
201	5.	Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m., förslagsanslag	176 700 000
204	6.	Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården, reservationsanslag	850 000
205	7.	Bidrag till organisationer m. m.	8 250 000 *
205	8.	Upplysning och information på alkoholområdet, reservationsanslag	9 000 000
206	9.	Uppdragsforskning i alkoholfrågan, reservationsanslag	250 000
			428 985 000

K. Vissa åtgärder för handikappade

208		Inledning	
210	1.	Kostnader för viss utbildning av handikappade, förslagsanslag	13 350 000
213	2.	Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda, reservationsanslag	11 000 000
213	3.	Bidrag till driften av särskolor m. m., förslagsanslag	277 000 000
215	4.	Bidrag till handikapporganisationer, reservationsanslag	18 800 000
216	5.	Kostnader för viss verksamhet för synskadade, förslagsanslag	7 384 000
219	6.	Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser, förslagsanslag	8 326 000
			335 860 000

L. Internationell samverkan

220		Inledning	
221	1.	Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m., förslagsanslag	11 225 000
222	2.	Vissa internationella resor, reservationsanslag	127 000
222	3.	Vissa internationella kongresser i Sverige, reservationsanslag	160 000
			11 512 000
		Summa för driftbudgeten	**41 473 647 000**

* Beräknat belopp.

Kapitalbudgeten

II. Statens allmänna fastighetsfond

223	8. Utbyggande av karolinska sjukhuset	55 000 000
229	9. Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	15 500 000
234	10. Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	12 000 000

IV: Statens utlåningsfonder

242	3. Statens bosättningslånefond	35 000 000

V. Fonden för låneunderstöd

245	1. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	5 000 000
246	2. Lån till utländska läkare för viss efterutbildning	1 000

VIII. Fonden för beredskapslagring

247	1. Beredskapslagring av läkemedel, m. m.	27 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**149 501 000**
	Totalt för socialdepartementet	**41 623 148 000**

249 **Lagförslag**

GOTAB Stockholm 1977 56 303

Kommunikationsdepartementet

ÖVERSIKT

Kommunikationsdepartementets verksamhet är i huvudsak inriktad på frågor som rör transportverksamhet, trafiksäkerhet samt post- och telekommunikationer.

Det föreligger ett nära och ömsesidigt samband mellan transportmarknadens funktioner och samhällsutvecklingen i stort. Således har många av de förändringsprocesser som skett i samhället möjliggjorts eller haft sin grund i utvecklingen inom transportsektorn. Den successiva effektiviseringen inom transportsektorn har varit en av förutsättningarna för den strukturomvandling som skett inom näringslivet och som bidragit till att skapa vår höga levnadsstandard. De strukturförändringar som sker inom näringsliv och bebyggelse medför samtidigt förändrade krav på transportsystemet.

Målet för samhällets trafikpolitik är att ge medborgarna och näringslivet i landets olika delar en tillfredsställande trafikförsörjning till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnader. I det samhällsekonomiska synsättet på trafikpolitiken ligger att trafik och transporter skall integreras i övrig samhällelig verksamhet. De trafikpolitiska åtgärderna måste därför anpassas så att de harmonierar med t. ex. närings- och sysselsättningspolitiken, regionalpolitiken, miljöpolitiken och energipolitiken.

Effektiviteten i transportapparaten och kvaliteten på transporttjänsterna främjas bäst genom en i princip fri konkurrens mellan olika trafikmedel och trafikföretag. Detta skapar valfrihet för konsument och näringsliv i valet av transportmedel. Transportutövarna skall inom ramen för av samhället fastlagda gränser arbeta utan konkurrenshämmande detaljregleringar och under företagsekonomiska former. Samtidigt måste trafikpolitiken utformas så att en frivillig samverkan och samordning mellan olika transportutövare underlättas.

En samhällsekonomiskt effektiv fördelning av transportarbetet mellan olika transportmedel måste vara den grundläggande utgångspunkten för trafikpolitiken.

Ett rättvisande kostnadsansvar är en annan viktig förutsättning. Inom den trafikpolitiska utredningen (K 1972: 07) pågår en översyn av kostnadsansvarets nuvarande utformning och tillämpning i första hand vad avser landtransportsektorn. Resultatet härav beräknas komma att redovisas under våren 1978.

En grundläggande kollektiv person- och godstransportförsörjning skall garanteras hela landet. Transportsystemet bör bygga på samverkan mellan olika trafikslag och trafikutövare där varje trafikgrens särskilda förutsättningar och fördelar utnyttjas. För att uppnå detta mål krävs viss övergripande planering. Det är därvid angeläget att ett nära samarbete kommer till stånd mellan planeringen på nationell, regional och lokal nivå. Den av länsstyrelserna under åren 1972–1974 i enlighet med anvisningar utfärdade av chefen för kommunikationsdepartementet genomförda regionala trafikplaneringen har i detta sammanhang fyllt en viktig uppgift.

Den kollektiva persontrafiken skall vara tillgänglig och attraktiv. En väl utbyggd kollektivtrafik är angelägen för att ge tillgänglighet till arbete, service etc. En god persontrafikförsörjning måste inom ramen för den kollektiva trafiken garanteras av samhället.

Målet att integrera de handikappade i samhällslivet är en viktig utgångspunkt vid utformningen av trafikpolitiken.

Järnvägarna måste även i framtiden spela en betydande roll för både person- och godstransporterna. En ökad samordning mellan järnvägs- och landsvägstrafik måste komma till stånd. Detta förutsätter bl. a. att SJ ges investeringsresurser så att järnvägen framgångsrikt kan hävda sig inom ramen för ett samordnat transportsystem. Fjärrtransporter av tungt gods bör i så stor utsträckning som möjligt gå på järnväg.

Lastbilstrafiken spelar en betydelsefull roll i ett integrerat transportsystem. Det är därför viktigt att åkerinäringen ges goda arbetsförutsättningar och att sunda verksamhetsbetingelser råder inom branschen.

Genom samverkan skall olika trafikmedels fördelar tas tillvara och en från skilda synpunkter godtagbar och rimlig person- och godstrafik utvecklas. Bättre förutsättningar måste därför skapas för en trafik i samverkan.

Inom persontrafiken finns uppenbara samverkansmöjligheter dels mellan de olika trafikmedlen och trafikutövarna, dels mellan dessa och myndigheter, företag och institutioner, t. ex. i fråga om den kollektiva trafikens utformning vad gäller linjesträckning, tidtabeller och taxor.

Förutsättningarna för en ökad samverkan på godstrafikområdet är tekniskt sett goda. En sådan kan uppnås genom en vidgad användning av lastbärare som medger att gods på ett effektivt sätt kan flyttas mellan olika trafikmedel liksom en ökad samordning av terminalverksamheten. Utvecklingen av systemtransporter och rationella transportlösningar måste fortsätta, så att transporttiderna förkortas och godsets hantering underlättas.

Den svaga tillväxten i ekonomin medför att utrymmet för nya reformer f. n. är ytterligt begränsat. Utrymmet för reformer inom transportsektorn måste avvägas mot behovet av samhällsinsatser på andra områden. Med hänsyn härtill kommer det trafikpolitiska reformarbetet – i avvaktan på en sammanhållen trafikpolitisk proposition – att ske i form av successivt framlagda förslag till trafikpolitiska reformer. Genom att den sammanhållna trafikpolitiska propositionen nu uppskjuts ges möjlighet att även beakta

den väsentliga frågan om kostnadsansvaret vid utformningen av den framtida trafikpolitiken samt att ytterligare fördjupa och bredda det utredningsmaterial som avsågs ingå i den proposition som enligt tidigare planer skulle ha förelagts riksdagen hösten 1977.

Med hänsyn till angelägenheten av att förbättra betingelserna för den kollektiva trafiken kommer under våren 1978 riksdagen att föreläggas förslag om ett nytt och förstärkt bussbidragssystem. I samband härmed kommer förslag att lämnas i syfte att få till stånd ett samordnat huvudmannaskap för den lokala och regionala trafiken.

Regeringen har nyligen lagt fram förslag om en förbättrad vägplanering som bl. a. innebär en decentralisering av beslutsprocessen. Förändringarna i vägplaneringssystemet, som godtagits av riksdagen i december 1977, kommer att tillämpas när nya flerårsplaner för vägbyggandet upprättas under år 1978. Då en betydande del av väginvesteringarna utförs som beredskapsarbeten är det angeläget att tillräcklig hänsyn tas i de nya planerna till samordningen mellan de vägprojekt som utförs med vägverkets ordinarie anslag resp. utförs som beredskapsarbeten.

Förslag till ändringar i yrkestrafikförordningen kommer att framläggas. Förslagen som rör både gods- och persontrafiken på landsväg syftar till förenklingar för såväl trafikutövarna som tillståndsmyndigheterna samt till ett effektivare utnyttjande av transportapparaten. Vidare kommer att behandlas kommuns möjlighet att inneha tillstånd till yrkesmässig trafik för regelbunden befordran av passagerare samt frågan om tillståndsgivningen beträffande SJ:s och postverkets linjetrafik.

Regeringen har föreslagit att ett nytt system för de statliga sjöfartsavgifterna skall införas och att de statliga passageavgifterna i Trollhätte kanal och Södertälje kanal i samband därmed skall reduceras. Sedan riksdagen nu godkänt förslaget införs det nya systemet successivt efter den 1 januari 1978. Det nya avgiftssystemet innebär bl. a. fördelar för den mindre skeppsfarten.

De aktuella problemen för den svenska sjöfarten har föranlett regeringen att inte bara stödja näringen ekonomiskt utan också att tillsätta en sjöfartspolitisk utredning (K 1977: 05) med uppgift att ur olika aspekter belysa den svenska sjöfartens förutsättningar och lämna förslag till åtgärder.

Flygets ökade betydelse i transportsystemet har medfört behov av stora investeringar i flygplatser. Hösten 1977 togs sålunda Göteborg–Landvetter flygplats i drift.

Åtgärder måste vidtas för att åstadkomma en ökad handlingsberedskap på transportområdet vad gäller val av lämpliga energihushållningsåtgärder och åtgärder för att minska transportsektorns stora oljeberoende. I rapporten (Ds I 1977: 12) Energibesparingar inom transportsektorn har olika möjligheter till energibesparingar och användningen av alternativa drivmedel och drivkällor studerats. Rapporten har utarbetats på uppdrag av energikommissionen.

När det gäller de fasta förbindelserna över Öresund har en svensk och dansk delegation fortsatt sitt arbete med en förutsättningslös genomgång

av tänkbara förbindelsealternativ över Öresund. Delegationerna har genomfört en rad olika utredningar för att klarlägga bl. a. en tunnels inverkan på vattenutväxlingen i Öresund och fasta förbindelsers inverkan på näringsliv, markanvändning, miljö m. m. Delegationernas arbete befinner sig i ett avslutande skede och ett betänkande beräknas bli framlagt i början av år 1978. Materialet som delegationerna sammanställer är avsett att tjäna som underlag för nya regeringsöverläggningar avseende öresundsförbindelserna.

I prop. 1976/77: 66 om upprustning av Göta kanal, m. m. förklarade sig regeringen beredd att svara för en snabb och genomgripande upprustning av hela Göta kanal under förutsättning att en godtagbar överenskommelse kunde träffas med de nuvarande huvudmännen om den fortsatta driften av kanalen. I anslutning härtill tillkallades en särskild utredare för att – i samråd med bl. a. berörda landstingskommuner – överväga frågan om huvudmannaskap för driften av Göta kanal och att förhandla med berörda intressenter.

Ett avtal har nu träffats med Göta kanalbolags intressenter AB om övertagande av Göta kanalbolag i dess helhet. Därmed har förutsättningar skapats för att starta upprustningsarbetena, vilka sker som statliga beredskapsarbeten. När förhandlingarna med övriga intressenter, i första hand berörda landsting, om den fortsatta driften av kanalen är slutförda kommer förslag att läggas fram för riksdagen i denna fråga.

Mot bakgrund av erfarenheterna från den tidigare omgången av regional trafikplanering kommer en vidareutveckling och komplettering av denna att initieras under år 1978. Avsikten är att detta arbete främst skall inriktas dels på att finna olika vägar för att effektivisera och förbättra den kollektiva persontrafiken, dels på att upprätta förslag till långsiktig inriktning av det allmännas investeringar i olika kommunikations- och trafikanläggningar. Det gäller bl. a. vägar, hamnar och flygplatser. Arbetet kommer att samordnas med länsplaneringen, den fysiska riksplaneringen samt kommunikationsverkens långsiktsplanering.

Ett särskilt moment inom ramen för den regionala trafikplaneringen blir att se till att erforderlig samordning sker mellan länsplaneringen och sektorplaneringen. Därvid måste givetvis hänsyn tas till de av statsmakterna fastställda principerna för affärsverkens verksamhet. För att underlätta denna samordning har en samverkansgrupp med representanter för kommunikationsdepartementet och verken tillsatts.

Regional trafikplanering

Under åren 1972–1974 genomfördes i varje län en sektorövergripande trafikplanering på regional nivå, s. k. regional trafikplanering, i enlighet med anvisningar utfärdade av chefen för kommunikationsdepartementet på förslag av trafikplaneringsutredningen (K 1970: 41). Länsstyrelserna redovisade under hösten 1974 – efter remiss till bl. a. kommuner, landstings-

kommuner, trafikföretag, fackliga och andra intresseorganisationer – sina slutliga förslag till regionala trafikplaner. En sammanställning av länens planer har redovisats i rapporten (SOU 1976: 8) Regionala trafikplaner.

Syftet med den regionala trafikplaneringen var bl. a. att ge underlag för en samlad bedömning av hur väg-, järnvägs-, sjö- och flygtransportsystemen bör vara utformade på kortare och på längre sikt för att på ett tillfredsställande sätt och till lägsta samhällsekonomiska kostnad tillgodose invånarnas och näringslivets res- och transportbehov i resp. län. Ett annat syfte var att ge ett förbättrat underlag för den prioritering som är nödvändig av samhällets investeringar och andra insatser inom trafiksektorn. Ett tredje syfte var att ge trafikpolitiken en regional förankring och förbättra samordningen mellan trafikplaneringen och övrig samhällsplanering.

Avsikten med den regionala trafikplaneringen var vidare att ge kommunerna bättre utgångspunkter för planeringen av den lokala trafikförsörjningen och att ge trafikföretagen och näringslivet i övrigt bättre underlag för deras transportplanering.

De angivna syftena har i stor utsträckning också uppnåtts, främst när det gäller *persontrafikförsörjningen*. De av länsstyrelserna i samråd med bl. a. kommunerna utformade målen och riktlinjerna för den kollektiva trafikförsörjningen och de på grundval härav utarbetade förslagen till regionala stomlinjenät har således blivit vägledande för utvecklingen av kollektivtrafikförsörjningen i länen. Länsstyrelsernas förslag till stomlinjenät har vidare lagts till grund för den vidgade statliga bidragsgivningen till olönsam busstrafik. De har också fått betydelse som ledning för kommunernas arbete med upprättande av lokala trafikförsörjningsplaner, exempelvis för samordningen med den regionala trafiken. Genom att de regionala trafikförsörjningsplanerna årligen revideras av länsstyrelserna sker redan en löpande uppföljning av den regionala persontrafikplaneringen.

När det gäller *godstransportförsörjningen* och *transportanläggningarna* har länsstyrelsernas förslag till åtgärder m. m. – vilka i enlighet med anvisningarna haft en övervägande principiell och långsiktig inriktning – hittills haft en mer begränsad effekt på olika verks, företags och kommuners planering. En anledning härtill är att länsstyrelsernas planeringsarbete i denna del i hög grad haft försökskaraktär. I en del fall har emellertid förslagen redan resulterat i konkreta åtgärder. På grundval av vad som framkommit vid den regionala trafikplaneringen har vidare utarbetats två departementspromemorior (Ds K 1975: 9) Planering av de svenska hamnarna och (Ds K 1975: 10) Planering av de svenska flygplatserna med förslag till perspektivplan och planeringssystem för hamnar resp. flygplatser. Promemoriorna har remissbehandlats.

Länsstyrelserna har gjort en genomgång av alternativa transportmöjligheter för trafik som bedrivs på trafiksvaga järnvägslinjer.

Länsstyrelserna har allmänt framhållit, att de erfarenheter och vidgade kunskaper som erhållits genom arbetet med den regionala trafikplaneringen varit av stort värde bl. a. vid handläggningen av tillstånds-, väg- och bi-

dragsärenden m. m. på trafikområdet. Länsstyrelserna har även framhållit betydelsen av en fortsatt övergripande regional trafikplanering för att underlätta samordningen mellan trafikplaneringen och bl. a. den regionala utvecklingsplaneringen och fysiska planeringen.

Med utgångspunkt i erfarenheterna från den hittills genomförda trafikplaneringsomgången kommer en vidareutveckling och komplettering av denna att initieras under år 1978. Detta arbete bör få en delvis annan uppläggning och inriktning än den hittills genomförda regionala trafikplaneringen. Således bör inventerings- och prognosarbetet kunna begränsas bl. a. genom att det planeringsunderlag som framkommer i länsplaneringen utnyttjas.

Arbetet bör främst inriktas på att dels konkretisera målen för den regionala person- och godstransportförsörjningen, dels försöka finna lösningar på de transportproblem – exempelvis arbetsresorna inom vissa regioner – som anses som mest akuta inom resp. län, dels upprätta förslag till långsiktig inriktning och prioritering av det allmännas investeringar i olika slag av trafikanläggningar inom länet. Det gäller bl. a. trafikleder samt hamnar, flygplatser och andra slag av terminaler. En utgångspunkt för planeringen skall vara att länens förslag till inriktning och prioritering av de framtida trafikinvesteringarna, tillsammans med bedömningar på sektoriell och central nivå, skall läggas till grund för utarbetande av samordnade långsiktiga investeringsplaner – riksplaner – för olika trafiksektorer. Tidsmässigt kommer arbetet med riksplanerna att samordnas med länsplaneringen, den fysiska riksplaneringen och den ekonomiska långtidsplaneringen.

Transportsektorn

De strukturförändringar som sker inom näringsliv och bebyggelse medför nya krav på transportsystemet. Transportsektorns betydelse för samhällsutvecklingen har också successivt ökat. År 1976 svarade kommunikationssektorn för ca 14 % av samtliga nyinvesteringar i landet.

Inom tätorterna ökar resefterfrågan, vilket beror på bl. a. den geografiska spridningen av bostäder, arbetsplatser och serviceställen. Mellan befolkningskoncentrationerna expanderar persontrafiken till följd av de ökade kontaktbehoven, vilket sammanhänger bl. a. med den statliga och kommunala förvaltningens samt näringslivets lokaliserings- och kontaktmönster. För befolkningen på landsbygden har utvecklingen inneburit att den i ökad utsträckning är hänvisad att söka arbete och olika slags service i närliggande tätorter. Den ökande ekonomiska integrationen på det internationella planet och den ökande utlandsturismen medför att den internationella trafiken expanderar.

Från ett persontransportarbete på ca 43 miljarder personkm år 1960 har resandet fördubblats till drygt 85 miljarder personkm år 1976. Detta innebär att den genomsnittliga reslängden per invånare och år ökat från 570 mil till ca 1 000 mil. Huvuddelen av trafikökningen har fallit på

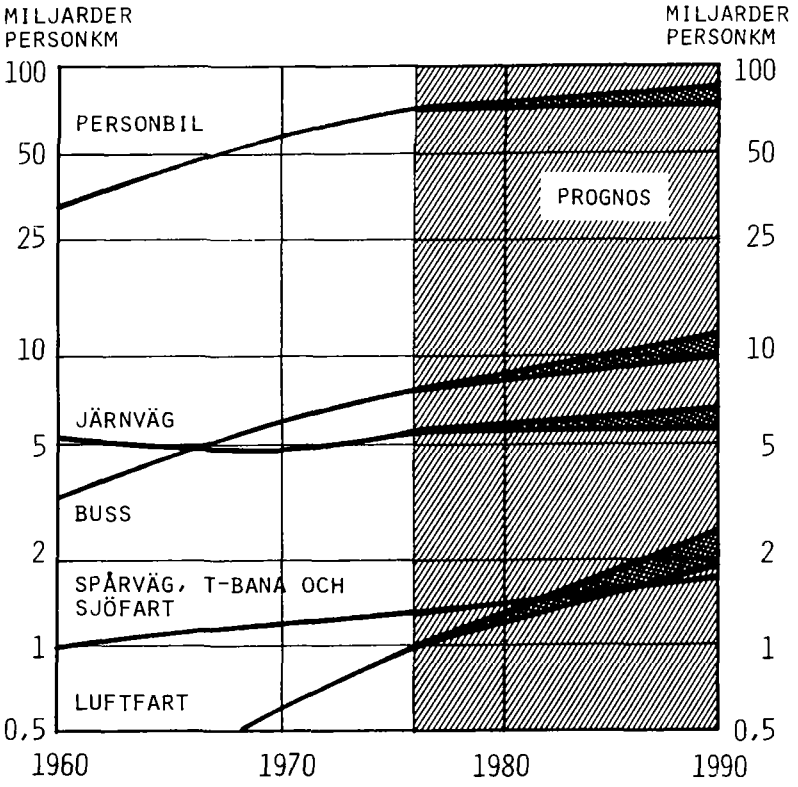

Fig. 1. Det inrikes persontransportarbetet under perioden 1960–1990 (log skala, schematiserade värden).

personbilismen som f. n. svarar för drygt 80 % av det totala persontransportarbetet. Även den kollektiva trafiken har ökat markant (fig. 1).

Tillgängliga prognoser om den framtida utvecklingen av persontransportarbetet visar på en ökningstakt fram till år 1990 på 1–1,5 % per år, vilket är en väsentligt lägre ökningstakt än under perioden 1960–1975 och 1970–1975 då ökningen i medeltal uppgick till 4,5 % resp. 3,5 % per år.

Personbilarnas transportarbete väntas i ett högre prognosalternativ växa i ungefär samma takt som det totala persontransportarbetet, medan tillväxten i ett lägre alternativ förutses bli väsentligt långsammare.

Samtidigt med att det skett en mycket snabb utveckling inom persontrafiken uttryckt i kvantitativa termer har transportsystemet även utvecklats kvalitativt sett, bl. a. som en följd av att trafikplaneringen i ökande grad kommit att integreras med övrig samhällsplanering.

När det gäller godstransporterna har den ökade produktionen och konsumtionen av olika varor inneburit ett snabbt växande transportarbete. Olika tendenser gör sig här gällande. Å ena sidan har relativt minskade transportkostnader i flera branscher minskat fördelen med närhet till marknaden. Detta har i sin tur i vissa branscher möjliggjort ökad koncentration av produktionen och tillvaratagande av produktionstekniska stor-

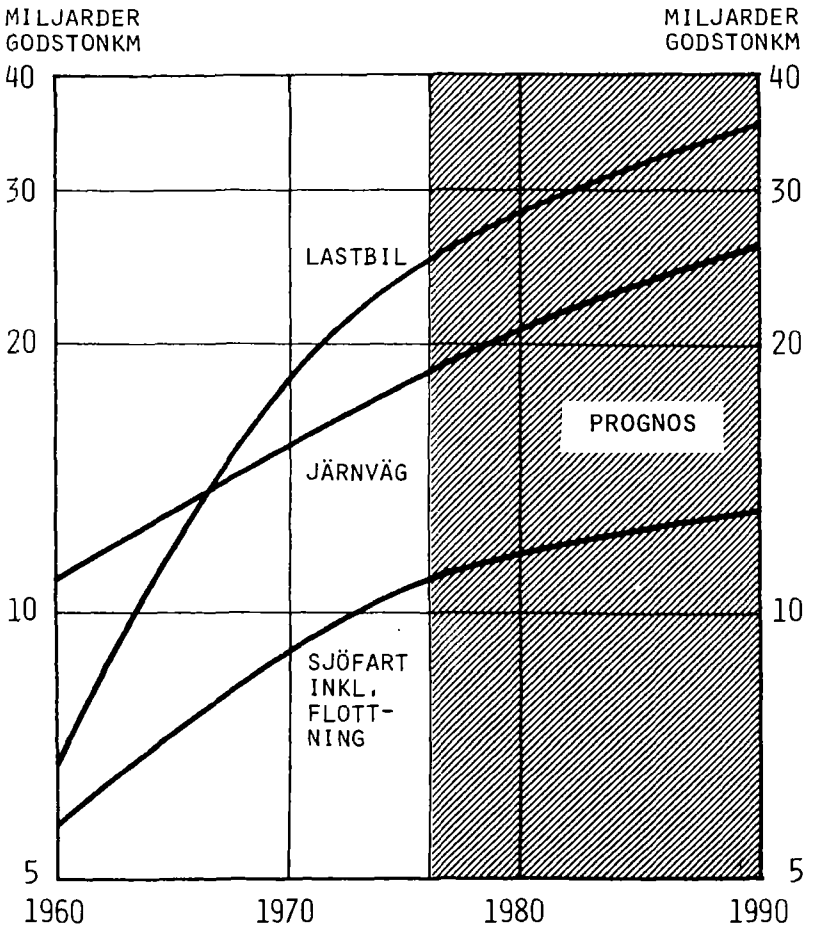

Fig. 2. Det inrikes godstransportarbetet under perioden 1960–1990 (log skala, schematiserade värden).

driftsfördelar. Å andra sidan har samma förhållande underlättat utbyggnad av omfattande underleverantörssystem och därigenom i andra branscher motverkat koncentrationen på produktionssidan.

Den fortgående utvecklingen av produktionen inom många branscher i riktning mot allt mer förädlade produkter har ökat de kvalitativa kraven på godstransportsystemet. I syfte att möta dessa krav har godstransporterna i ökande utsträckning effektiviserats, bl. a. genom ökad regularitet, sänkta transporttider och förbättrade hanteringsmetoder. Genom ökade direkttransporter och rationellare terminalhantering samt olika former av integrerade transportlösningar har effektivare transportalternativ skapats.

Under perioden 1960–1976 ökade det inrikes godstransportarbetet med i genomsnitt ca 4,8 % per år, från omkring 23 till ca 50 miljarder tonkm (fig. 2). Den hittillsvarande ökningen av godstransportarbetet har i särskilt hög grad gällt lastbilstransporterna som under perioden 1960–1976 beräknas ha ökat med i genomsnitt närmare 8 % per år. Lastbilstransporternas andel

av det totala transportarbetet har härigenom ökat från 29 % år 1960 till 46 % år 1976. Under samma tid minskade järnvägens andel av det totala inrikes transportarbetet från 47 % till 33 %. Enligt nu tillgängliga bedömningar kommer det totala inrikes godstransportarbetet att öka till närmare 75 miljarder tonkm omkring år 1990. Den lägre utvecklingstakt för godstransportarbetet som nu förutses bygger på ändrade förutsättningar beträffande produktions- och konsumtionsutveckling samt utrikeshandelns utveckling.

Järnvägstrafik

Persontrafiken på järnväg har under senare år karaktäriserats av en expansiv utveckling. Efter en lång period med vikande resandeutveckling har antalet järnvägsresor fr. o. m. år 1968 ökat (fig. 3). Denna ökning

Fig. 3. Trafikutvecklingen vid SJ under perioden 1959–1976.

kan fram till år 1973 främst hänföras till kortväga pendelresor i Storstockholmsområdet. Mellan åren 1973 och 1976 har emellertid antalet resor ökat inom alla avståndsintervall. Ökningen under perioden har totalt sett uppgått till ca 10 %. Den relativt största ökningen, med närmare 30 %, har noterats på avstånd över 200 km. Denna utveckling torde sammanhänga med bl. a. de höjda bensinpriserna, SJ:s olika marknadsföringsåtgärder och förbättringar av tågförbindelserna mellan större tätorter.

Totalt uppgick transportarbetet på järnväg år 1976 till ca 5,6 miljarder personkm, varav enskilda järnvägar svarade för ca 0,2 miljarder personkm. Järnvägen svarar för närmare 40 % av det kollektiva persontransportarbetet.

För den långväga persontrafiken med järnväg kommer troligtvis den positiva trenden under senare år att fortsätta. För år 1990 har räknats med två alternativ, ett alternativ där persontransportarbetet på järnväg i stort sett blir oförändrat jämfört med f. n. dvs. 5,6 miljarder personkm och ett alternativ där transportarbetet väntas öka till 6,5 miljarder personkm. SJ har i prognoser redovisade till energikommissionen räknat med en högre ökningstakt för persontrafikens utveckling.

Godstrafiken på järnväg har ökat i omfattning under senare år eller från ca 11 miljarder tonkm år 1960 till 16,2 miljarder tonkm år 1976. Järnvägens konkurrenskraft är mest påtaglig ifråga om transporter av stora kvantiteter och på stora avstånd av produkter med lågt förädlingsvärde. Utlandstrafiken är ett område inom vilket järnvägen utvecklats positivt.

Mellan år 1974 och år 1975 minskade trafikvolymen kraftigt (fig. 3). Detta hängde samman med en minskad efterfrågan på framför allt de viktigaste svenska stapelvarorna. Under år 1976 märktes en mindre uppgång. Detta år transporterades 62,7 milj. ton på järnväg, vilket innebar en ökning med 0,6 milj. ton jämfört med föregående år. Under år 1977 har godstrafiken tenderat att minska.

Enligt tillgängliga prognoser beräknas järnvägens godstransportarbete komma att öka med i genomsnitt ca 3,5 % per år under perioden 1976–1990. Transportarbetet förutses således öka till ca 26 miljarder tonkm omkring år 1990. Liksom tidigare varit fallet antas en stor del av ökningen komma att avse utlandstrafiken.

För budgetåret 1978/79 föreslås för SJ en investeringsram om ca 735 milj. kr. Jämfört med beräkningar i prop. 1976/77: 100 innebär förslaget en ökning med ca 95 milj. kr. Härav föreslås 305 milj. kr. för fasta anläggningar, dvs. bangårdar, ny- och ombyggnad av järnvägslinjer, spår-, signal- och eldriftanläggningar m. m. samt 365 milj. kr. för rullande materiel, främst då anskaffning av nya lokmotorvagnar, gods- och personvagnar samt ombyggnad av lok och vagnar.

Förslaget gör det möjligt för SJ att anpassa och bygga ut sin verksamhet för de transporttjänster där företaget har särskilda möjligheter att göra sig gällande. Förslaget möjliggör anskaffning av rullande materiel, bl. a. personvagnar och moderna motorvagnar samt utbyggnad av fjärrblockeringen

och automatiskt tågstopp. Dessa åtgärder är ägnade att öka SJ:s kapacitet och effektivitet samt förbättra säkerheten och kvaliteten på transporttjänsterna. Dessutom skapas utrymme för förbättringar av arbetsmiljön bl. a. genom fortsatt installation av rangerbromsanläggningar.

Härutöver har i samband med regeringens beslut i oktober 1977 om tidigareläggning av vissa anläggningsarbeten och industribeställningar i sysselsättningsfrämjande syfte en särskild satsning gjorts på objekt inom SJ:s verksamhetsområde. Sålunda innebär besluten att ett belopp om ca 115 milj. kr. tillförs SJ, varav 65 milj. kr. till godsvagnar och arbetsmaskiner och närmare 50 milj. kr. till linjeomläggning, spårupprustning m. m. på vissa delar av norra stambanan i Norrbottens och Västerbottens län. Av sistnämnda belopp svarar AMS för ca 35 milj. kr.

SJ har fått i uppdrag att i samarbete bl. a. med handikappinstitutet ta fram underlag för en vagntyp som gör det möjligt för rullstolsbundna resenärer att åka tåg.

Ersättningen till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. föreslås öka med ca 65 milj. kr. till 715 milj. kr. Ökningen beror i huvudsak på det försämrade driftresultatet på det ersättningsberättigade bannätet. Detta nät, som nu omfattar ca 6 850 bankm, utgör ca 56 % av SJ:s hela bannät men svarar endast för ca 8 % av det totala trafikarbetet. Det föreslagna beloppet inkluderar 2,5 milj. kr. i ersättning för sådana icke lönsamma järnvägsstationer på affärsbanenätet som SJ planerat att lägga ned men som regeringen – efter framställningar från kommuner – ålagt SJ att bibehålla.

Vägtrafik

Ett väl fungerande vägnät är viktigt för bl. a. de regionalpolitiska strävandena. Alla delar av landet bör därför på sikt få ett vägnät som skapar gynnsamma förutsättningar för befolknings- och näringslivsutvecklingen.

Utvecklingen inom persontrafiksektorn har som framgått framför allt kännetecknats av bilens successivt ökade betydelse i trafikförsörjningen. År 1960 uppgick antalet personbilar till 1,2 milj., vilket motsvarade en biltäthet av 6,3 invånare per personbil eller 159 bilar/1 000 invånare. Vid utgången av år 1976 uppgick det sammanlagda personbilsantalet till 2,9 milj. fordon. Biltätheten uttryckt i antalet invånare per bil år 1976 var 2,9, vilket motsvarar 350 bilar per 1 000 invånare.

Ifråga om hushållens bilanvändning genomfördes under perioden juli 1975–juni 1976 en undersökning av de långväga personbilsresorna i landet, dvs. resor med ett resavstånd om minst 50 km enkel resa.

Antalet fordonskm i den långväga personbilstrafiken motsvarar ca 1/3 av det totala trafikarbetet med personbil under perioden, vilket beräknats till 38 miljarder fordonskm. Transportarbetet för de långväga personbilsresorna uppgår till ca 40 % av det totala persontransportarbetet med personbil eller ca 27 miljarder personkm.

Persontransportarbetet på väg som f. n. uppgår till ca 78 miljarder personkm beräknas öka till 86–93 miljarder personkm år 1990. En successivt långsammare ökning av persontransportarbetet på väg förutses under perioden 1976–1990 jämfört med utvecklingen under perioden 1960–1976. Prognosen bygger bl. a. på antagandet att antalet personbilar ökar till 3,4–3.7 milj. år 1990.

Lastbilarnas transportarbete beräknas till omkring 22,6 miljarder tonkm år 1976, vilket jämfört med år 1975 innebär en mindre ökning. I jämförelse med den relativt kraftiga expansionen som ägde rum under perioden 1960–1974 förutses för lastbilstransporterna en lägre ökningstakt under perioden fram till år 1990. Transportarbetet beräknas uppgå till ca 35 miljarder tonkm omkring år 1990. En fortsatt ökning av fjärrtransportandelen torde vara att vänta.

För budgetåret 1978/79 föreslås samtliga anslag till drift av vägar öka. Dessa anslag höjs sammanlagt med ca 355 milj. kr., varav den statliga driften tillförs 255 milj. kr. och bidragen till kommunal drift 59,2 milj. kr. Bidragen till drift av enskilda vägar föreslås öka med 40,8 till 176,5 milj. kr. Anslaget till byggande av statliga vägar föreslås öka med 35 milj. kr. Totalt uppgår härmed väganslagen till ca 3 853 milj. kr. att jämföras med 3 450 milj. kr. innevarande budgetår.

Sammanlagt innebär denna medelsförstärkning att vägverket kan upprätthålla servicenivån och vidmakthålla vägnätets standard. Bl. a. kan från regionalpolitisk synpunkt viktiga länsvägar förstärkas i betydande omfattning. Standarden kan höjas genom en satsning på beläggningsarbeten. Härtill kommer de vägarbeten som finansieras med beredskapsmedel. Dessa beräknas för innevarande budgetår till ca 500 milj. kr. Regeringen har i oktober och december 1977 anvisat drygt 12 milj. kr. resp. 35 milj. kr. till vägverket för sysselsättningsskapande brobyggnadsarbeten på det statliga vägnätet. För motsvarande byggnadsarbeten på det enskilda vägnätet anvisade regeringen i december 1977 närmare 9 milj. kr.

Investeringarna i maskiner, bättre arbetslokaler m. m. under vägverkets förrådsfond föreslås uppgå till 110 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Härutöver har regeringen genom beslut i oktober och december 1977 ställt ca 65 milj. kr. till förfogande för tidigareläggning av investeringar som normalt finansieras genom förrådsfonden.

Sjöfart

Den svenska handelsflottan omfattade den 1 juli 1977 ca 560 fartyg om sammanlagt 7,3 milj. ton brutto. Sedan den 1 juli 1976 har antalet enheter i och för sig minskat med ca 30, men bruttotonnaget har bara minskat med 0,3 milj. ton. Räknat i dödvikt minskade tonnaget med drygt 0,3 milj. ton till 12,3 milj. ton.

De senaste årens svaga fraktmarknad har inneburit stora påfrestningar för huvuddelen av den svenska rederinäringen och då särskilt för företag som arbetar inom masslastfarten med stora tank- och torrlastfartyg. Under

år 1977 försämrades läget ytterligare. Vid halvårsskiftet låg 46 % av tonnaget – motsvarande ca 5,7 milj. ton dödvikt – upplagt. För tankfartygen var andelen så hög som 75 % eller ca 5,3 milj. ton dödvikt.

De svenska rederiernas inkomster i utrikes fart med avdrag av utgifterna i utlandet sjönk från 2 524 milj. kr. 1975/76 till 2 320 milj. kr. 1976/77.

Trots utvecklingen på fraktmarknaden och rederiernas likviditetsbehov kan således konstateras att handelsflottan bibehölls på en hög nivå. Tanktonnaget visade t. o. m. en viss ökning. Detta förklaras emellertid till stor del av att de mycket låga priser som även moderna fartyg f. n. betingar på andrahandsmarknaden, verkat återhållande på försäljningen till utlandet.

För att ge rederierna möjlighet att undvika av likviditetsskäl framtvingade omfattande försäljningar av modernt tonnage till underpris har införts ett tidsbegränsat statligt kreditstöd (prop. 1976/77: 146, TU 1976/77: 26, rskr 1976/77: 344). För detta ändamål har 500 milj. kr. ställts till förfogande, varav ca 50 milj. kr. för den mindre skeppsfarten. Åtgärden syftar till att bibehålla en önskvärd handlingsfrihet i avvaktan på det underlag för mera långsiktiga ställningstaganden från statsmakternas sida som kommer att läggas fram av den tillsatta sjöfartspolitiska utredningen (K 1977: 05).

Den sjöfartspolitiska utredningens arbete pågår f. n. Riksdagen begärde år 1973 (TU 1973: 8, rskr 1973: 123) sådant tillägg i direktiven till den trafikpolitiska utredningen att även sjöfartens roll i den framtida trafikpolitiken skulle uppmärksammas och prövas. I enlighet med riksdagens önskan gav regeringen sådana tilläggsdirektiv den 13 september 1973. Utredningen avgav i juni 1977 betänkandet (Ds K 1977: 4) Åtgärder för att främja godstrafiken på Vänern och Mälaren, vilket behandlats i prop. 1977/78: 13 (TU 1977/78: 8, rskr 1977/78: 102). Sedan överenskommelse träffats mellan utredningarna har resterande sjöfartsfrågor förts över till den sjöfartspolitiska utredningen.

Sveriges Redareförening har i september 1977 begärt att regeringen lägger fram förslag till riksdagen om en utökning av ramen för statliga kreditgarantier med ytterligare 750 milj. kronor. Föreningens framställning har remissbehandlats av nämnden för fartygskreditgarantier. Nämndens yttrande innebär sammanfattningsvis att rederinäringens behov av ytterligare kreditgarantier kan reduceras jämfört med Sveriges Redareförenings hemställan bl. a. genom att amorteringsanstånd bör kunna utverkas hos rederiernas kreditgivare.

Som ett led i prövningen av likviditetsstödsärenden hos nämnden och i vissa fall regeringen har aktualiserats frågan att också för Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa skapa förutsättningar att medge amorteringsanstånd. Chefen för industridepartementet föreslår därför denna dag i tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 att sådana förutsättningar skapas.

Genom att utnyttja möjligheter till amorteringsanstånd tillgodoses på annat sätt än genom statliga kreditgarantier rederiernas behov av likviditetsstöd.

Trots den dåliga sjöfartskonjunkturen har svenska redare lagt ut betydande beställningar av nya fartyg. Främst avser dessa en fortsatt modernisering av den långväga linjesjöfarten genom övergång till enhetslaster och roll on/roll off-teknik. Den svenska bashamnen för denna trafik, Göteborg, förbereder betydande utbyggnader av anläggningarna för att kunna ta hand om de nya fartygen.

Godsomsättningen med lastfartyg i utrikes sjöfart över de svenska hamnarna ökade mellan åren 1975 och 1976 från 72,5 milj. ton till 74,3 milj. ton, dvs. med ca 2,5 %. Importen av mineraloljor ökade med 2,3 milj. ton till 31,7 milj. ton. Järnmalmsexporten minskade med ytterligare ca 450 000 ton till 5,5 milj. ton (fig. 4). Färjegodset ökade under samma period från 12,1 milj. ton till 12,9 milj. ton, dvs. med ca 6,5 %.

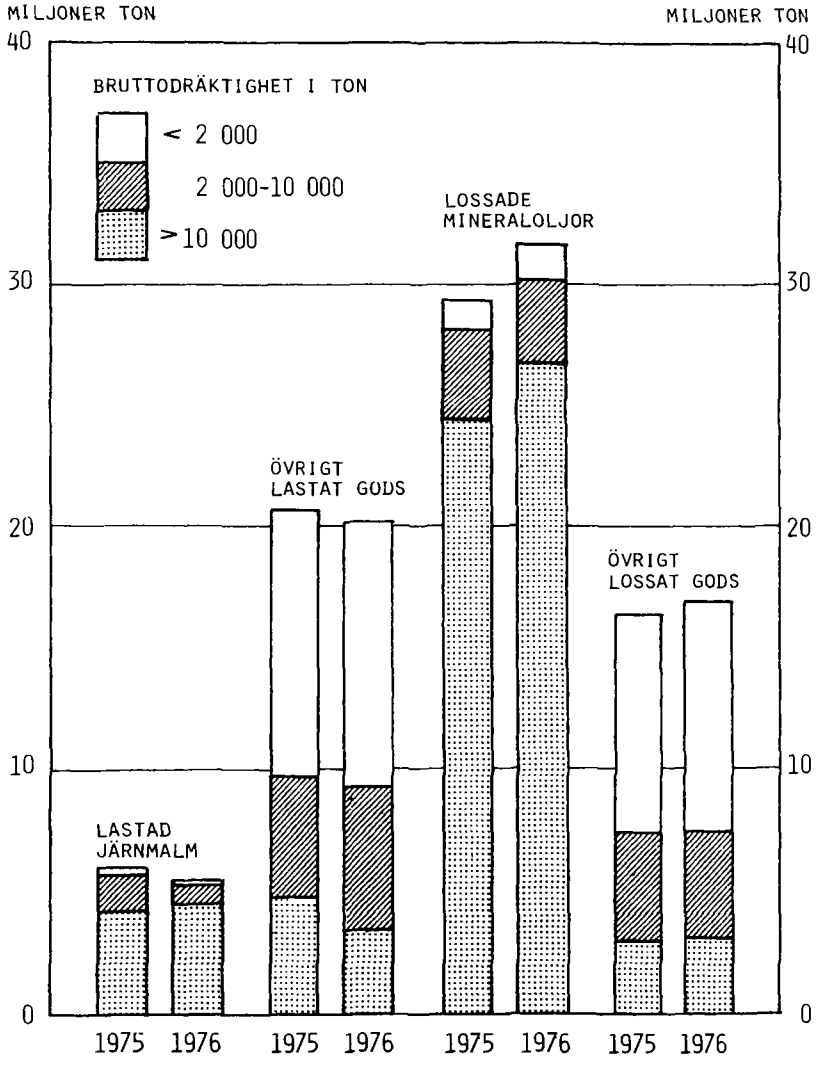

Fig. 4. Med lastfartyg i utrikes fart skeppat gods på svenska hamnar år 1975 och 1976.

Godstransporterna i inrikes sjöfart ökade under år 1976 med ca 2 milj. ton till 16,7 milj. ton, vilket motsvarar ett transportarbete av ca 9,3 miljarder tonkm. I första hand är det skeppningarna av petroleumprodukter som svarar för ökningen. Fram till år 1990 väntas transportarbetet i inrikes sjöfart öka till ca 12 miljarder tonkm.

För budgetåret 1978/79 beräknas för sjöfartsändamål på driftbudgeten 373,4 milj. kr. Statens kostnader för isbrytningsverksamheten ökar nästa budgetår med 10 milj. kr. till 110 milj. kr. Under sjöfartsverkets fond föreslås en investeringsram om 37 milj. kr.

Luftfart

I takt med utvecklingen inom transportsektorn har flygets betydelse i det totala transportsystemet och för samhällsutvecklingen i stort successivt ökat.

Det totala antalet passagerare på de statliga flygplatserna ökade år 1976 med drygt 10 % till ca 6,4 milj. Antalet passagerare i utrikes linjefart uppgick till 2,4 milj. och i utrikes chartertrafik till 1,9 milj., vilket innebär en ökning med 6,4 % resp. 9,4 %. Den inrikes trafiken ökade med ca 17 % till totalt 2,1 milj. passagerare. Den kraftiga ökningen av den inrikes trafiken förklaras av det onormalt låga trafikutfallet under år 1975 till följd av arbetskonflikten vid Linjeflyg (LIN). Även den successiva övergången till jetflygplan på LIN:s flygnät torde ha bidragit till den kraftiga trafikökningen år 1976.

Det totala antalet landningar på de statliga flygplatserna ökade år 1976 med 5,4 % jämfört med år 1975 (fig. 5). Persontransportarbetet i inrikes luftfart uppgick år 1976 till ca 1 miljard personkm, dvs. ungefär 1,2 % av det totala inrikes persontransportarbetet. Fram till år 1990 väntas transportarbetet komma att öka till 1,9 alt. 2,5 miljarder personkm. Luftfartsverket räknar i sina prognoser med ett transportarbete år 1990 av storleksordningen 2,8 miljarder personkm.

Den snabba ökningen av passagerarantalet samt utvecklingen av flygmaterielen har medfört behov av stora statliga investeringar i flygplatser och flygsäkerhetsanläggningar. Göteborg-Landvetter flygplats togs i drift under slutet av år 1977. Inom ramen för de s. k. ATCAS-projekten (Air Traffic Control Automated System) sker anskaffning av utrustning för automatisering av flygtrafikledningssystemet bl. a. i syfte att möjliggöra en integrering av den civila och militära flygtrafikledningen. På sikt kommer ett yttäckande flygkontrollsystem att införas.

Beslut (prop. 1977/78: 5, TU 1977/78: 5, rskr 1977/78: 16) har fattats om en allmän effektivisering av flygvädertjänsten. Huvuddelen av den civila flygvädertjänsten kommer enligt beslutet att bedrivas i fyra regioncentraler på Arlanda, Göteborg-Landvetter, Sturup och Sundsvall/Härnösands flygplatser. Vidare kommer ett antal åtgärder av huvudsakligen rationaliseringskaraktär att genomföras.

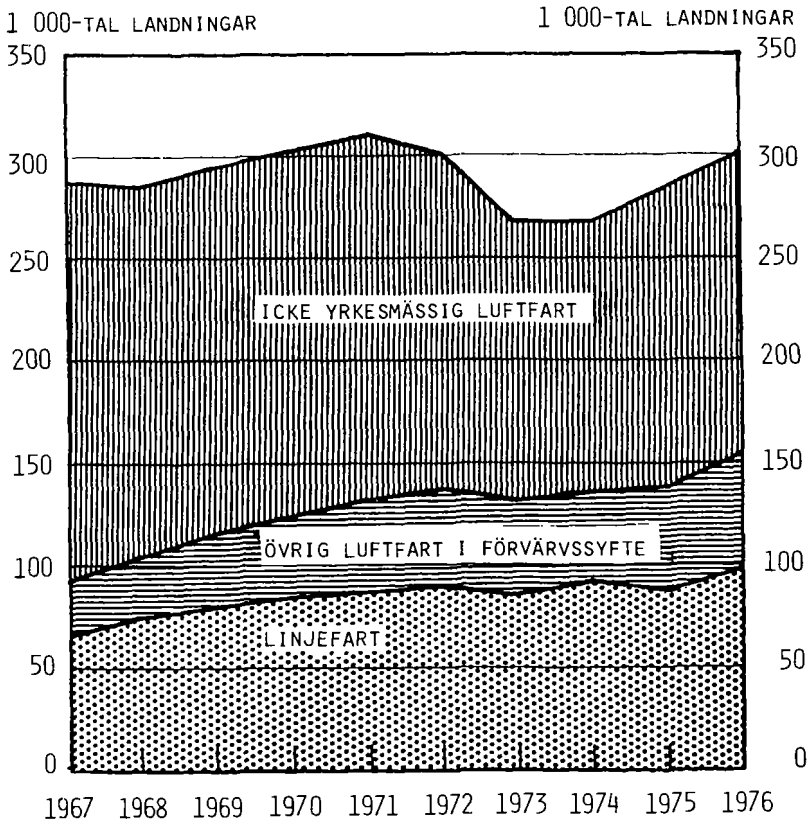

Fig. 5. Antal landningar på luftfartsverkets flygplatser (inkl. militära flygplatser med reguljär civil trafik) under perioden 1967–1976.

I proposition 1977/78: 29 om flygplatsfrågan i Stockholmsregionen, m. m. framhålls att det, med hänvisning till framför allt kapacitetsförhållanden samt ekonomiska och regionalpolitiska skäl, är önskvärt att Bromma flygplats även på sikt behålls för kombinerat inrikes- och allmänflyg. Därför föreslås att staten tar upp överläggningar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting. Huvudsyftet med dessa bör vara att i detalj klarlägga förutsättningarna för linjetrafik på Bromma. Vidare bör en tidsplan utarbetas efter vilken Bromma kan iordningställas för fortsatt inrikesflyg om en sådan lösning väljs.

Vad gäller flygplatsfrågan i ett kortsiktigt perspektiv konstateras i propositionen att den inrikes linjetrafiken på Bromma med flygplanet Fokker F-28 i nuvarande versioner på grund av beslut av länsstyrelsen i Stockholms län måste upphöra den 1 januari 1979 och överföras till Arlanda. På grund av anförda besvär prövas ärendet f. n. i kammarrätten. Vidare har chefen för luftfartsinspektionen uttalat att LIN:s verksamhet av säkerhetsskäl bör överföras till en provisorisk terminal på Arlanda så snart som det är praktiskt möjligt. Statsmakterna bör därför nu vidta de åtgärder som be-

hövs från deras sida för att en överföring skall kunna genomföras den 1 januari 1979.

Riksdagen beslöt i enlighet med regeringens förslag (TU 1977/78: 9, rskr 1977/78:101). Kammarrätten har därefter upphävt de tidigare fattade besluten av miljö- och hälsovårdsnämnden i Stockholm och länsstyrelsen i Stockholms län.

Regeringen kommer inom kort att föreslå riksdagen att en permanent haverikommission inrättas för utredning av allvarligare civila och militära luftfartsolyckor.

För budgetåret 1978/79 beräknas luftfartsverkets investeringar till 169,9 milj. kr., varav 138,1 milj. kr. faller på staten, medan resten, 31,8 milj. kr., utgörs av kommunala bidrag. Av de statliga investeringsutgifterna avser ca 8 milj. kr. arbeten på Göteborg-Landvetter flygplats. Till den fortsatta upprustningen av flygtrafikledningssystemet föreslås 48,7 milj. kr.

Trafiksäkerhet

Ett omfattande och vittförgrenat arbete pågår för att främja trafiksäkerheten.

Från och med den 1 oktober 1977 gäller obligatorisk användning av halvljus eller särskilt varselljus vid färd under dagtid med bilar och motorcyklar. Bestämmelserna grundar sig på förslag från Nordiska trafiksäkerhetsrådet. Trafiksäkerhetsverket har meddelat föreskrifter om bl. a. varsellyktors funktion, inkoppling och placering.

Den 1 januari 1978 träder nya körkortsbestämmelser – körkortslagen och körkortsförordningen – i kraft. Författningarna ersätter körkortskungörelsen. En huvudlinje i den nya lagstiftningen är att prövningen i körkortsmål skall bli mer nyanserad och individualiserad än tidigare. Prövningen av en persons lämplighet som körkortsinnehavare kommer således att ske med utgångspunkt i en helhetsbedömning. Större vikt läggs vid åtgärder mot dem som bryter mot väsentliga trafiksäkerhetsregler. Varningsinstitutet skall bli effektivare genom att varning i förebyggande syfte kan utfärdas på ett tidigt stadium. De tidigare obestämda återkallelsetiderna ersätts av bestämda spärrtider. Det innebär att det redan av återkallelsebeslutet framgår när nytt körkort kan utfärdas igen.

Behörigheten att köra taxi utmärks enligt de nya bestämmelserna på körkortet med ordet TAXI. Därigenom kan de särskilda trafikkorten slopas. Möjlighet att få avlägga förarprov på automatväxlad bil öppnas även för andra än dem som till följd av fysiska handikapp har svårt att växla manuellt. Körkortet gäller då bara sådan bil och kan utfärdas endast i körkortsklassen B. Fr. o. m. den 1 maj 1978 kommer vidare att krävas lägst traktorkort för att få köra motorredskap på väg.

Körkortsutredningen, som tillsattes år 1976, har bl. a. att behandla frågan om överflyttning av vissa körkortsmål från länsrätt till tingsrätt och att

utreda frågor om allmänt ombud i körkortsmål, pricksystem, registrering och giltighet av utländska körkort. Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under första halvåret 1978.

Utbytet av äldre körkort till differentierade körkort av ny typ har slutförts. Från ingången av år 1977 gäller endast nya differentierade körkort.

Genomförandet av det differentierade körkortssystemet – med anpassning av behörigheten efter de kunskaper och den färdighet som krävs för framförande av olika fordonstyper – sker etappvis. F. n. pågår den etapp som inleddes den 1 januari 1975 och som innebär krav på högre behörighet för rätt att föra buss eller fordonskombination i vilken tung släpvagn ingår. Utbildningen för de nya behörigheterna sker främst inom gymnasieskolans ram men även inom arbetsmarknadsutbildningen. Ett ökat behov av utbildningskapacitet kan förutses på ifrågavarande område. Detta behov bör i första hand tillgodoses inom gymnasieskolans ram. I den mån det bedöms arbetsmarknadsmässigt motiverat kommer en ökning att kunna ske av utbildningen inom ramen för arbetsmarknadsverkets bristyrkesutbildning.

Den pågående etappen beräknades vid körkortsreformens beslutande omfatta en treårsperiod. Påbörjandet av nästa etapp, som innebär krav på högre behörighet för rätt att föra singellastbil med en totalvikt över sju ton, är som framgår av 1977 års budgetproposition beroende på olika övergångsarrangemang. Förberedelsearbete för reformens fullföljande pågår.

Regeringen har lagt fram en proposition som syftar till att avhjälpa vissa från trafiksäkerhetssynpunkt allvarliga brister i nuvarande lagstiftning avseende bl. a. trafikförsäkring, besiktning och trafiknykterhet när det gäller bl. a. motorredskap.

För att öka framkomligheten och säkerheten på riksvägarna har liksom tidigare år förbud gällt mot trafik med tyngre lastbilar vissa mer trafikbelastade veckoslut under år 1977. För att inte i onödan skapa svårigheter för godstrafiken har fria "nattkanaler" införts med gott resultat.

Rutinmässiga alkoholutandningsprov vid trafikkontroller för att förbättra nykterheten i trafiken ingår från ingången av år 1977 som ett normalt led i trafikövervakningen.

För närvarande gäller skyldighet för motorcyklister att använda skyddshjälm. Beträffande huvudskydd för mopedister har trafiksäkerhetsverket på uppdrag av regeringen följt det på detta område pågående utvecklingsarbetet. Verket har i november 1977 föreslagit att skyldighet att använda skyddshjälm införs även för mopedister. Förslaget remissbehandlas f. n.

Den år 1975 införda skyldigheten att använda bilbälte har enligt gjorda undersökningar resulterat i avsevärda minskningar av antalet dödade och svårt skadade bilförare och passagerare.

Fr. o. m. den 1 april 1977 har införts ett nytt sanktionssystem vid parkeringsöverträdelser. Administrationen av detta handhas av trafiksäkerhetsverkets registeravdelning för bl. a. kommunernas räkning.

Regeringen avser att lägga fram förslag till förstärkningar av det kommunala inflytandet på de lokala trafik- och trafiksäkerhetsfrågorna. De nuva-

rande trafiknämnderna föreslås bli avvecklade och deras uppgifter överförda till andra samhällsorgan. Mot bakgrund av bl. a. kommunernas ökande ansvar för trafikmiljön föreslås vidare att lokala trafikföreskrifter i princip bör meddelas av kommunalt organ. Vidare har i propositionen behandlats det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet på såväl det lokala som det regionala planet. Stor vikt läggs vid att det organisatoriskt och ekonomiskt ges goda utvecklingsmöjligheter. Förslagen baseras främst på trafiknämndsutredningens betänkande (SOU 1976: 18) Lokala trafikföreskrifter m. m.

Förslag till ny vägmärkesförordning har framlagts och remissbehandlats. På regeringens uppdrag har statens trafiksäkerhetsverk utrett frågan om förbättringar för fotgängare vid signalreglerade övergångsställen. Verkets redovisning av uppdraget är – efter remissbehandling – under beredning i regeringens kansli. Avsikten är att behandla denna fråga samtidigt med förslaget om ny vägmärkesförordning.

Bilarbetstidsutredningen har slutfört sitt arbete och föreslagit bl. a. att de längsta tillåtna arbets- och sträckarbetstiderna minskas. Förslagen har remissbehandlats.

Trafiksäkerhetsutredningen fortsätter sitt arbete. Utredningen har i betänkandet (Ds K 1977: 1) Långa fordon och fordonskombinationer till regeringen redovisat sitt uppdrag att närmare utreda frågan om en minskning av högsta tillåtna längd för motordrivna fordon och fordonståg, formerna för genomförandet av en sådan åtgärd och behovet av utmärkning av fordonslängd. Remissbehandlingen av betänkandet har just avslutats. Inom trafiksäkerhetsutredningen arbetar vidare bl. a. särskilda arbetsgrupper för frågor rörande motorcyklar och mopeder, för förarutbildningsfrågor, för barnens säkerhet i trafiken samt för frågor inom väg- och trafikmiljöområdet.

Utredningen om vissa bidrags- och författningsfrågor avseende cykeltrafiken väntas slutföra sitt arbete under första hälften av år 1978. Utredningen syftar bl. a. till att skapa bättre förutsättningar för kommunerna att bygga ut sammanhängande cykelvägnät i tätorterna.

Regeringen har tillsatt en utredning för att se över typbesiktningskontrollen av motorfordon. Utredningen har bl. a. att överväga införandet av ett s. k. recall-system, dvs. att tillverkarna åläggs kalla in och se över hela bilserier som är bristfälliga.

Transportforskningsdelegationen har startat flera nya forskningsprojekt inom trafiksäkerhetsområdet. Exempelvis undersöks olika frågor rörande trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar.

Planverket, trafiksäkerhetsverket och vägverket har inom ramen för ett pågående utvecklingsarbete under projektnamnet "Stadens trafiknät" publicerat sina senaste utredningsresultat i rapporten "Trafiken vid bostaden".

Trafiksäkerhetsverket har fortsatt sin föreskrifts- och anvisningsverksamhet i anslutning till vägtrafikförfattningarna. Bl. a. har meddelats föreskrifter om utmärkning av stigningsfält och framställts informationsmate-

rial rörande utmärkning av vägarbeten. I sammanhanget kan nämnas att trafiksäkerhetsverket, statens väg- och trafikinstitut, konsumentverket, statens provningsanstalt och NTF tagit fram normer för kvalitetsbedömning av fotgängarreflexer.

Verksamheten vid trafiksäkerhetsverket rationaliseras fortlöpande. Under år 1977 har bl. a. inom registeravdelningen utförts ett omfattande system- och programmeringsarbete med en ombyggnad av körkortsregistret som följd. Vidare sker med sikte på förenkling en översyn av olika författningar som styr verksamheten bl. a. vid registeravdelningen.

Informationsverksamheten är betydande. Huvudaktiviteten under år 1977 har varit "Till och från arbetet", vilken tillsammans med 1978 års huvudaktivitet "Jobbet bakom ratten" ingår i tvåårsprojektet "Trafiken och jobbet". Informationen planeras på lång sikt och genomförs i samverkan med representanter för berörda myndigheter, organisationer och företag. Även för 1979 och 1980 års huvudaktivitet, "Människan i trafiken" har förberedelsearbetet rörande innehåll och uppläggning startats genom bl. a. olika undersökningar.

Sverige har under året tagit del i det inom CEMT och ECE m. fl. internationella samarbetsorgan pågående trafiksäkerhetsarbetet.

För budgetåret 1978/79 föreslås anslag till trafiksäkerhetsverkets förvaltnings- och uppdragsverksamhet om tillsammans ca 69 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 11 milj. kr. För verkets kostnader i samband med bil- och körkortsregistren samt för framställning av körkort föreslås ett anslag om drygt 54 milj. kr. Vidare föreslås ökade statsbidrag för att förbättra trafiksäkerheten vid järnvägskorsningar och till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF).

Det internationella samarbetet

Inom Europeiska transportministerkonferensen (CEMT) deltar Sverige aktivt i arbetet för ökad liberalisering av den internationella lastbils- och busstrafiken, utveckling av kollektivtrafiken, höjd trafiksäkerhet och ökat energisparande inom transportområdet.

Inom CEMT:s ram fortsätter förhandlingarna om ett busstrafikavtal mellan Europeiska gemenskapen (EG) och de CEMT-länder som inte är anslutna till EG.

År 1977 undertecknades landsvägstrafikavtal med Portugal, Turkiet och Iran samt paraferades sådana avtal med Marocko, Jordanien och Syrien.

Arbetet med en översyn av 1971 års överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om person- och godsbefordran på väg har fortsatt även under år 1977. Översynen avser möjligheten att liberalisera godstransporter i s. k. tredjelandstrafik och möjligheten att liberalisera vissa busspersontransporter.

Landtransportkommittén inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) fortsätter sitt arbete med frågor om trafik- och bilsäkerhet och

med harmonisering av de nationella reglerna för landtransporter. Inom kommittén behandlas ett svenskt förslag som syftar till att underlätta den transiterande lastbilstrafiken.

Inom Centralbyrån för internationella järnvägstransporter (OCTI) fortsätter bl. a. översynen av reglerna om transport av farligt gods. Översynen sker delvis i samarbete med ECE. Arbete pågår också för att ändra strukturen för de internationella järnvägsfördragen CIM och CIV.

Inom ECE, Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO) och världshandelskonferensen (UNCTAD) diskuteras containerfrågor med tyngdpunkt på standardisering och säkerhet liksom möjligheterna till samordning av land- och sjötransporter av containrar. En konvention om säkra containrar, som antogs vid en av FN och IMCO år 1972 anordnad konferens, trädde i kraft den 6 september 1977. Sverige har ännu ej tillträtt konventionen. Regeringen beslöt den 9 juni 1977 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag bl. a. att utreda förutsättningarna för att införliva konventionen i den svenska lagstiftningen.

Protektionismen och konkurrenssnedvridningar visar inga tecken att minska inom världssjöfarten samtidigt som den långa konjunktursvackan hårt drabbar svensk sjöfart. Sverige har därför fortsatt under år 1977 inom sjötransportkommittén i Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och den s. k. Consultative Shipping Group (CSG) samt i bilaterala sammanhang att sträva efter att bevara så mycket som möjligt av fri konkurrens i de sjöburna transporterna och att upprätthålla den svenska handelsflottans möjligheter att hävda sin position. Därvid har hänsyn tagits till utvecklingsländernas intressen.

IMCO:s tionde ordinarie församlingsmöte hölls i november 1977. Bl. a. antogs ändringar i konventionen om IMCO som utgör ytterligare led i en 1974 inledd modernisering av konventionen. Den viktigaste punkten i de nu beslutade ändringarna avser IMCO:s kommitté om tekniskt samarbete som får samma ställning som övriga huvudkommittéer.

Under 1977 uppnåddes förutsättningarna för ikraftträdande av de ändringar i IMCO-konventionen som antogs vid ett extra församlingsmöte år 1974. Ändringarna innebär bl. a. att sjösäkerhetskommittén som hittills haft begränsat medlemskap öppnas för samtliga IMCO-medlemmar. Sedan ändringarna trätt i kraft den 1 april 1978 kommer Sverige att kunna deltaga också i sjösäkerhetskommitténs arbete och inte bara, som på senare år, endast i underkommittéernas arbete.

Under 1977 uppnåddes vidare förutsättningarna för ett internationellt ikraftträdande av de ändringar i 1954 års oljeskyddskonvention som beslutades år 1969. Ändringarna, som innebär en skärpning av konventionens bestämmelser, träder i kraft den 20 januari 1978. Sverige tillämpar dessa ändringar sedan år 1972.

Den 15 juli 1977 trädde IMCO:s konvention om internationella sjövägsregler i kraft. Sverige är bland de stater som tillträtt konventionen.

Vid en av IMCO åren 1975–76 anordnad konferens antogs en konvention om upprättande av en internationell organisation för sjöfartssatelliter (INMARSAT). Konferensen beslöt också upprätta en internationell kommitté med uppgift att förbereda konventionens ikraftträdande. Sverige deltar i kommitténs arbete, som inleddes i början av år 1977.

Inom IMCO har arbetet med sjösäkerhetsfrågor och skyddet av den marina miljön fortsatt. Under det gångna året hölls fyra särskilda möten som förberedelse för en diplomatkonferens i februari 1978 där en rad förslag till förbättring av oljetankfartygssäkerheten och skyddet av den marina miljön skall behandlas slutligt. De förslag som konferensen skall ta ställning till är förslag som på våren 1977 lagts fram av USA och förslag som i anslutning härtill väckts av andra stater, bl. a. Sverige.

Samarbetet mellan Östersjöstaterna i fråga om skyddet av den marina miljön från föroreningar från fartyg och i fråga om bekämpning av havsföroreningar har fortsatt under 1977, trots att 1974 års konvention om skydd av Östersjöområdets marina miljö ännu inte har trätt i kraft (tre av de sju Östersjöstaterna har ännu inte ratificerat konventionen). Under året hölls sammanlagt sex möten med tre olika arbets- eller expertgrupper på förevarande områden. I en av arbetsgrupperna diskuteras förutsättningarna för ett gemensamt fältförsök inom Östersjöområdet i fråga om partikelmärkning av lastrester i oljetankfartyg. Enighet har nåtts i princip om att ett sådant fältförsök skall genomföras med början andra halvåret 1978.

År 1977 undertecknades luftfartsavtal med Nigeria och Israel samt paraferades ett luftfartsavtal med Marocko. Förhandlingar har förts med bl. a. Österrike, Indien och Storbritannien om tillämpning av gällande luftfartsavtal.

De tre skandinaviska trafikministrarna uppdrog i juli 1977 åt ett skandinaviskt departementalt arbetsutskott att snarast möjligt genomföra en undersökning av dels den skandinaviska flygfraktmarknadens struktur och utvecklingstendenser dels huruvida det skandinaviska näringslivets behov av flygfrakttjänster tillgodoses genom det nuvarande och planerade utbudet.

Vid internationella civila luftfartsorganisationens (ICAO) församlingsmöte i september 1977 valdes Finland – som i organisationen samarbetar och har gemensamt sekretariat med Sverige, Danmark och Norge – in i organisationens råd.

Det nordiska samarbetet på transport- och kommunikationsområdet som bedrivs under ledning av Nordiska ministerrådet och med nordisk ämbetsmannakommitté för transportfrågor (NÄT) som samordnande organ, har fortsatt.

Det s. k. STINA-projektet, som avser trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen har slutförts. Slutrapport rörande projektet har under våren 1977 publicerats i Nordisk utredningsserie (NU A 1977: 2–4). Vidare har en kompletteringsstudie till STINA-undersökningen – innebä-

rande en systematisk värdering av olika faktorer som har betydelse för vägdimensioneringen – genomförts och under hösten 1977 publicerats i NU A 1977: 12.

I det s.k. NORDKOLT-projektet, som avser framtida kollektivtrafiksystem för nordiska tätorter, pågår den tredje och avslutande etappen, som innefattar modellstudier i ett antal nordiska tätorter. För Sveriges vidkommande deltar Uppsala och Karlstad i modellstudierna. En slutrapport över projektet beräknas föreligga under 1978.

Betänkandet (NU 1976: 17) Flygförbindelser mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland har remissbehandlats. Frågan om flygförbindelserna dryftades vid ett möte mellan trafikministrarna och Nordiska rådets trafikutskott i november 1977. Vid mötet förklarade sig ministrarna positiva till att flygförbindelserna inrättades. Det klarlades emellertid att en statsunderstödd flygtrafik inte kan sättas i gång under 1978.

Den särskilda beredningsgrupp med representanter från de norska, svenska och finska kommunikationsdepartementen, som i enlighet med NÄT:s rekommendation arbetar med projektet, kommer att fortsätta med planeringen av flygförbindelserna så att dessa kan inrättas utan dröjsmål så snart detta är möjligt från bl. a. statsfinansiell synpunkt.

Den expertgrupp som har arbetat med transportproblem i anslutning till Trondheimsleden har slutfört sitt arbete. Under hösten 1977 överlämnade gruppen rapporten Godstrafiken i Trondheimsleden (NU A 1977: 10) till Nordiska ministerrådet och trafikministrarna i Norge och Sverige. Rapporten remissbehandlas f. n.

Den arbetsgrupp som behandlar frågan om samordnings- och utvecklingsmöjligheterna på nordisk basis av telehjälpmedel åt handikappade har fortsatt sitt arbete med bl. a. en inventering av olika handikapphjälpmedel på teleområdet. Arbetet inom gruppen har avslutats under år 1977. En slutrapport kommer att publiceras under första halvåret 1978.

Liksom tidigare har NÄT följt utvecklingen av mellanriksförbindelserna och de fortsatta planerna beträffande dessa. I fråga om samordningen av transportstatistiken i Norden upprätthålls kontakt mellan NÄT och Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA). Den under år 1976 upprättade arbetsgruppen för glesbygdsproblem på transportområdet lade i början av år 1977 fram en rapport, Transportbetjeningen i tynt befolkede områder (glesbygd), om vidtagna och planerade åtgärder i de nordiska länderna när det gäller transportförsörjningen i glesbygd. I sitt vidare arbete skall gruppen bl. a. utarbeta förslag till konkreta projekt lämpliga för nordiskt samarbete.

Under år 1977 har NÄT tillsatt två nya arbetsgrupper. Den ena gruppen har till uppgift att på gemensam nordisk basis föreslå åtgärder som kan underlätta handikappades användning av kollektiva samfärdsmedel för att därigenom förbättra de handikappades trafiksituation. Den andra gruppen har till uppgift att klarlägga behovet av en harmonisering av reglerna för transportstöden i Norge, Finland och Sverige.

För att bl. a. samordna den transportekonomiska forskningen inom Norden arbetar under NÄT Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (NKTF). Under året har kommittén arrangerat fyra konferenser på temat trafik och miljö.

På trafiksäkerhetsområdet drivs det nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR). I anslutning till en tidigare av NTR överlämnad rapport rörande motorcykel- och mopedhjälmar har ett i Sverige bedrivet utvecklingsarbete rörande lämpliga huvudskydd för mopedister i det närmaste slutförts.

Rådets rapporter Varselljus för motorcyklar och Varselljus – bilbelysning under dagtid har mottagits positivt vid remissbehandlingen. Regeringen har under våren beslutat i enlighet med NTR:s förslag. NTR fortsätter arbetet på detta område med bl. a. frågor som hänger samman med långsamtgående fordons synbarhet.

Inledningsfasen av ett projekt om metoder för insamling och redovisning av olycksdata har redovisats under år 1977. Projektets andra fas – som bl. a. innefattar vissa pilotstudier – kommer att utföras under åren 1978 och 1979.

NTR kommer inom ramen för ett projekt om motorcyklisters och mopedisters säkerhet i början av år 1978 att överlämna en delrapport rörande utbildningsfrågor. Rådet har under år 1977 beslutat genomföra ett arbete rörande cyklisters säkerhet. En inledande fas har nyligen påbörjats. NTR uppmärksammar också frågor om trafiknykterhet, körkortsutbildning och förarprov.

Sverige och Norge undertecknade i december 1977 ett avtal rörande svenska bidrag för åren 1977 och 1978 till kostnaderna för driften av ett norskt väderskepp i Nordatlanten. Väderskeppet drivs inom ramen för den år 1974 antagna överenskommelsen om väderstationer i Nordatlanten (NAOS) och ersätter sedan början av år 1977 ett av Sverige och Norge gemensamt ägt väderskepp.

Post- och telekommunikationer

Post

Postvolymen ökade under budgetåret 1976/77 trots konjunkturnedgång och allmän portohöjning. Mätt i portointäkter i fasta priser inkl. ersättningen för tjänsteförsändelser utgjorde ökningen 1,5 % jämfört med 5,2 % under budgetåret 1975/76. Denna ökning är till stor del en följd av postverkets satsning på marknadsföringsåtgärder.

Antalet brev och postkort ökade under budgetåret 1976/77 med 1,3 % jämfört med föregående budgetår. Paketen ökade med 3,2 %. Denna ökning beror till stor del på postverkets utvidgade service för hämtning och utkörning av paket och annan post. Masskorsbanden och gruppkorsbanden ökade under budgetåret med 12,6 resp. 1,8 %. Även om man bortser

från de försändelser som föranleddes av 1976 års allmänna val är ökningen betydande i fråga om masskorsbanden. Övriga korsband ökade med 4,9 %.

Antalet postdistribuerade tidningsexemplar ökade under budgetåret 1976/77 med 1,7 %.

Utvecklingen av antalet postförsändelser under den senaste tioårsperioden framgår av fig. 6.

Postgiroinlåningen i dagsmedeltal ökade med 5,0 % eller med 286 milj. kr. till 6,0 miljarder kr. under budgetåret 1976/77. Antalet till personkonton ej anslutna postgirokonton ökade under samma tid med 43 000 och uppgick den 30 juni 1977 till 767 000. Postgirot förmedlade under budgetåret 310 miljoner betalningar till ett värde av 2 171 miljarder kr., vilket innebär att antalet betalningar ökade med 5,9 % och det förmedlade beloppet med 26,3 %.

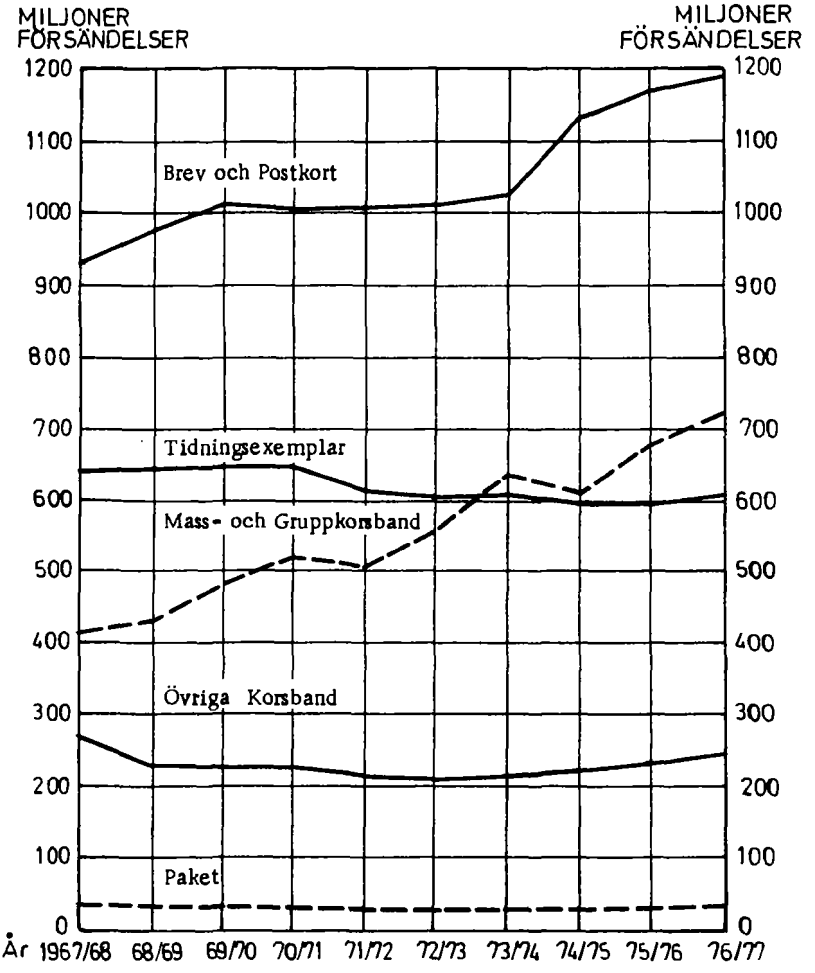

Fig. 6. Antal postbehandlade försändelser under perioden 1967/68–1976/77.

Sedan PKbanken bildades den 1 juli 1974 bedriver postverket entreprenadverksamhet för dess räkning. Följande siffror belyser postverkets åtaganden gentemot banken. På sparkonton gjordes under budgetåret 1976/77 sammanlagt 22 miljoner insättningar och uttag. Under samma tid bokfördes 61,7 miljoner transaktioner på personkonton. Vidare förmedlades 0,6 miljoner betalningsuppdrag på girokapitalkonton.

Postverkets diligensrörelse omsatte 48,4 milj. kr. under år 1976. Detta innebär en ökning med 15,3 % jämfört med 1975. Ökningen hänför sig huvudsakligen till taxehöjningar.

Postverkets personalbehov ökar fortlöpande till följd av den ändrade boendestrukturen och trafikökningen. Personalökningen under budgetåret 1976/77 uppgick till 1 050 årsarbetskrafter. I genomsnitt under budgetåret uppgick antalet årsarbetskrafter till 44 350. Det totala antalet anställda ökade under året med ca 1 600 till ca 59 850.

Postbehandlingsarbetet rationaliseras fortlöpande bl. a. med hjälp av mekaniska anordningar, t. ex. brev- och paketsorteringsmaskiner. Installationen av postkassamaskiner fortsätter och skall vara helt genomförd år 1980, då totalt ca 3 170 kassamaskiner skall finnas på postkontoren. Vid utgången av budgetåret 1976/77 hade 1 477 maskiner installerats på 384 postkontor. Praktiska försök med elfordon för närdistribution har inletts hösten 1977. Vidare utnyttjas dataterminal för saldokontroll vid vissa uttag från postgiro- och personkonton.

Postverket har för budgetåret 1976/77 redovisat ett överskott efter avskrivningar om 212,6 milj. kr. Med hänsyn tagen till extraordinära intäkter och kostnader samt bokslutsdispositioner – bl. a. avsättning till konsolideringsfonden – återstår ett överskott om 28,2 milj. kr., som har inlevererats till statsverket.

Investeringarna för postverket avser huvudsakligen byggnader samt bussar för diligensrörelsen. För budgetåret 1978/79 föreslås en investeringsram på 129,1 milj. kr. Investeringsanslaget beräknas därvid till 109 milj. kr.

Tele

Televerkets expansion har fortsatt under det senaste budgetåret inom alla verksamhetsgrenar utom telegrafrörelsen. Antalet beställda nya telefonapparater uppgick budgetåret 1976/77 till 406 000, jämfört med 405 000 föregående budgetår. Antalet apparater i televerkets nät var den 1 januari 1977 ca 5,7 milj. Detta innebär en ökning av telefontätheten under år 1976 från 661 till 689 apparater per 1 000 invånare. I fig. 7 visas utvecklingen av antalet samtalsmarkeringar för olika kategorier av abonnemang.

Antalet telefonsamtal under budgetåret 1976/77 motsvarade drygt 20 miljarder samtalsmarkeringar, en ökning med ca 5 % jämfört med föregående budgetår. Den inländska telefontrafiken är sedan år 1972 fullstän-

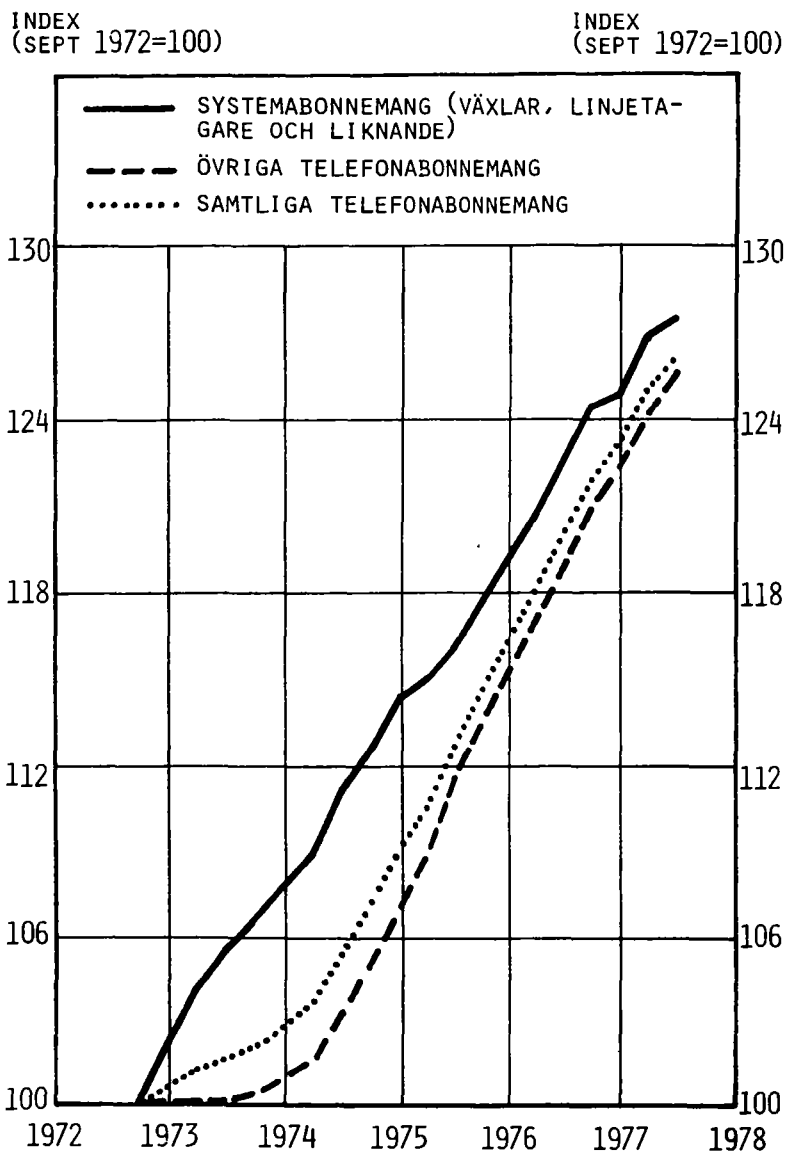

Fig. 7. Antal samtalsmarkeringar för olika kategorier av abonnemang under perioden 1972–1977 (index för glidande 12-månadersperiod)

digt automatiserad, och av telefontrafiken till utlandet kopplades vid utgången av budgetåret 95 % av samtalen automatiskt.

Telefonnätet kommer att moderniseras genom att bl. a. ny elektronisk utrustning, typ AXE, installeras i telefonstationerna. Moderniseringsarbetet har tidigarelagts genom ett regeringsbeslut i maj 1977.

Fr. o. m. innevarande budgetår omfattar telegrafrörelsen endast telegramrörelsen. Telegramtrafiken är sedan många år klart vikande och tele-

gramarbetet koncentreras successivt till Stockholm och Göteborg. Övriga stationer skall vara indragna sommaren 1978.

Antalet telexanslutningar i televerkets nät ökade under budgetåret 1976/77 från ca 11 170 till ca 11 900, en ökning med ca 6,5 %. Telextrafiken till utlandet, som mäts i minuter, ökade under samma tid med ca 4,5 % och den inländska trafiken, som mäts i markeringar, med ca 3,2 %. Moderniseringen av det inländska telexnätet fortsätter. År 1978 kommer en utrustning för lagring och vidaresändning av telexmeddelanden, MUTEX, att tas i bruk i Stockholm. Under år 1979 kommer den andra helelektroniska telexstationen i nätet att tas i drift i Göteborg. De helelektroniska telexstationerna medger att en rad nya funktioner och tjänster kan erbjudas abonnenterna.

Den starka expansion, som hittills kännetecknat datakommunikationsrörelsen, bedöms komma att fortsätta. Televerket tillhandahåller sedan början av 1960-talet dataöverföringsutrustning, s. k. modemer, för abonnemang. Enligt riksdagsbeslut skall ett allmänt datanät byggas upp. Leverans av utrustning och installation beräknas påbörjas under senare delen av år 1978.

Larmdivisionen, som bildades hösten 1976, har hand om televerkets larmverksamhet. Larmdivisionen skall bl. a. svara för försäljning, installation och underhåll av larmanläggningar till en rad olika kundkategorier. Verksamheten kommer att präglas av fortsatt uppbyggnad och konsolidering.

Utbyggnaden av den manuella mobiltelefontjänsten, MTD, fortsätter i syfte att eliminera täckningsluckor främst i Norrland och för att tillgodose behovet av trafikkanaler på basstationer med alltför låg trafikkapacitet. Antalet abonnemang ökar med ca 2 000 per år och överstiger f. n. 12 000. År 1981 kommer en automatisk landsomfattande mobiltelefontjänst, NMT, att införas. Den nya tjänsten mobilsökning, MBS, införs kring årsskiftet 1977–1978. Tjänsten kommer att fungera som ett personsökningssystem, där man över hela landet från den egna telefonapparaten kan nå en person som är utrustad med personsökningsmottagare.

Utvecklingen inom telekommunikationsområdet är expansiv, och televerket räknar med att under de närmaste åren introducera nya typer av produkter och tjänster, som kan komma att utöka och delvis förändra televerkets verksamhet.

Knappvalsapparater beräknar således televerket kunna erbjuda kunderna fr. o. m. hösten 1978. Denna apparattyp medger lättare nummertagning och skapar förutsättningar för införande av nya automatiska tjänster.

En ny generation abonnentväxlar, som baseras på moderna elektroniska komponenter är under utveckling. ELLEMTEL, det av televerket och Telefon AB LM Ericsson gemensamt ägda utvecklingsbolaget, har konstruerat en automatisk abonnentväxel för 100–600 anknytningar. En prototyp av växeln, som kan utrustas för nya tilläggsfunktioner, är sedan hösten

1974 i drift hos ELLEMTEL. Växeln introduceras på marknaden under år 1978. Televerkets största abonnentväxel medger anslutning av upp till 9 000 anknytningar. Ca 350 växlar av denna typ är i drift. Den första helelektroniska abonnentväxeln i Sverige för anslutning av 500–7 000 anknytningar avser verket att introducera under en femårsperiod med början år 1979. Den nya tekniken är anpassad till den väntade utvecklingen på telekommunikationsområdet.

Bland nya tjänster som televerket kommer att erbjuda kan nämnas konferenstelefon och konferens-TV. Televerket planerar att integrera olika bredbandstjänster, bl. a. bildtelefon, i ett gemensamt bredbandsnät. Ett provnät avses tas i drift omkring årsskiftet 1978–1979.

Inom telekommunikationsområdet pågår en omfattande internationell verksamhet.

I början av år 1977 hölls i internationella teleunionens regi en konferens i Genève med uppgift att bl. a. fastställa regler för frekvensanvändning vid direkta TV- och radiosändningar via satellit. De nordiska länderna fick väsentliga önskemål tillgodosedda när det gäller möjligheter till direkta sändningar av gemensamma TV-program i Norden.

Sverige deltar i Intelsats arbete. Intelsat har till uppgift att förvalta ett globalt telesatellitsystem. Som nämnts i det föregående deltar Sverige även i arbetet med att upprätta en ny internationell organisation – Inmarsat – för driften av ett system för kommunikation med fartyg via telesatelliter.

Sommaren 1977 inträdde televerket i en ny organisation – Eutelsat Intérimaire – som skall förbereda användningen av satelliter av västeuropeisk tillverkning för trafik inom Europa och med fartyg.

Under perioden april 1975–juni 1977 har postverket och televerket gemensamt fungerat som styrande förvaltning för den västeuropeiska post- och telesammanslutningen CEPT i vars arbete 26 stater deltar. Inom CEPT samordnas frågor som rör post- och telekommunikationer mellan de deltagande staterna.

Antalet anställda i televerket uppgick den 1 januari 1977 till ca 42 600, vilket innebar en ökning under år 1976 med drygt 1 000 personer.

Televerket har för budgetåret 1976/77 redovisat ett överskott efter avskrivningar om 125 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 föreslås för investeringar i teleanläggningar en investeringsram av 970,3 milj. kr. Investeringsanslaget skulle därvid räknas upp med 137,1 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår, dvs. till 1 007,9 milj. kr.

Sammanställning

Anslagen för nästa budgetår inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde beräknas till sammanlagt 8 149,2 milj. kr. – en ökning med 648,7 milj. kr. jämfört med statsbudgeten för budgetåret 1977/78. Av total-

beloppet hänför sig 5 997,1 milj. kr. till driftbudgeten och 2 152,1 milj. kr. till kapitalbudgeten.

Anslagsförändringarna inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av sammanställningen.

För att komplettera bilden av kommunikationsdepartementets verksamhetsområde bör nämnas, att driftkostnaderna för statens affärsdrivande verk inte tas upp på statsbudgeten utan i särskilda driftbudgetar som regeringen fastställer. De sammanlagda kostnaderna – exkl. avsättning till värdeminskningskonton – för postverket, televerket, SJ och luftfartsverket har för innevarande budgetår beräknats till ca 14 miljarder kr. Kostnaderna täcks av verkens intäkter.

Antalet statligt anställda, uttryckt i helårsarbetande inom departementets verksamhetsområde utgör i genomsnitt ca 144 700 under innevarande budgetår. Därav hänför sig ca 129 900 till de fyra affärsverken.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
		milj. kr.	
DRIFTBUDGETEN			
Sjätte huvudtiteln			
A. Kommunikationsdepartementet m. m.	18,5	19,0	+ 0,5
B. Vägväsendet	3 449,9	3 852,9	+403,1
C. Trafiksäkerhet	120,7	136,6	+ 15,9
D. Sjöfart	318,9	373,4	+ 54,6
E. Institut m. m.	361,8	394,7	+ 32,9
F. Diverse	1 126,9	1 220,5	+ 93,6
	5 396,7	**5 997,1**	**+600,4**
KAPITALBUDGETEN			
I *Statens affärsverksfonder*			
A. Postverket	124,9	109,0	– 15,9
B. Televerket	870,8	1 007,9	+137,1
C. Statens järnvägar	673,0	773,8	+100,8
D. Luftfartsverket	244,9	88,8	–156,1
IV *Statens utlåningsfonder*	0,0	0,0	–
V *Fonden för låneunderstöd*	30,0	30,0	–
IX *Diverse kapitalfonder*			
Statens vägverks förrådsfond	107,4	108,4	+ 1,0
Sjöfartsverkets fond	52,6	34,2	– 18,4
Fonden för Södertälje kanalverk	0,2	–	– 0,2
	2 103,8	**2 152,1**	**+ 48,3**
Totalt för kommunikationsdepartementet	**7 500,5**	**8 149,2**	**+648,7**

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Turesson

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Sjätte huvudtiteln*

A. KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. *Kommunikationsdepartementet*

1976/77	Utgift	10 394 697
1977/78	Anslag	10 495 000
1978/79	Förslag	11 832 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	44	–
Övrig personal	40	–
	84	–
Anslag		
Lönekostnader	9 636 000	+ 1 376 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	210 000	+ 20 000
Expenser	546 000	+ 44 000
Ej disponerat belopp	103 000	– 103 000
	10 495 000	**+ 1 337 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 11 832 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommunikationsdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 11 832 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	8 167 638	Reservation	738 199
1977/78	Anslag	7 484 000		
1978/79	Förslag	6 700 000		

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 6 700 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 6 700 000 kr., varav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen.

A 3. Extra utgifter

1976/77	Utgift	338 537	Reservation	706 110
1977/78	Anslag	430 000		
1978/79	Förslag	430 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 430 000 kr.

B. VÄGVÄSENDET

Statens vägverk

Statens vägverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande allmänna vägar och gator samt statsbidrag m. m. till den kommunala och enskilda väghållningen. Verket utövar även viss tillsyn över enskilda järnvägar, spårvägar och tunnelbanor.

I sin verksamhet har verket omfattande samråd och kontakter med b l. a. planerande, naturvårdande och trafiksäkerhetsfrämjande myndigheter och organisationer på central, regional och lokal nivå.

Den centrala verksamheten är fr. o. m. den 1 januari 1978 fördelad på planeringsavdelningen, driftavdelningen, byggnadsavdelningen, tekniska avdelningen, ekonomiavdelningen, administrativa avdelningen och revisionssektionen. På det regionala planet finns en vägförvaltning i varje län, sju byggnadsdistrikt samt två projekteringskontor. De lokala enheterna inom driftverksamheten är drift- och arbetsområden och inom byggnadsverksamheten vägbyggnadsarbetsplatser. I planeringshänseende är verksamheten fördelad på sju planläggningsområden. Väg- och trafiklagstiftningen innehåller de grundläggande bestämmelserna om väghållningen, vilken omfattar byggande och drift av väg.

Statens vägverk har i skrivelse den 15 augusti 1977 lagt fram förslag till anslag för budgetåret 1978/79 (verksamhetsåret 1979) m. m. Verksamhetsberättelse har lämnats för verksamhetsåret 1976. Vidare har statens vägverk den 29 augusti 1977 överlämnat programplan för vägverkets verksamhet inom det ekonomiska försvaret för perioden 1978/79–1982/83.

1. Allmän översikt över utvecklingen

1.1. Efterfrågan på vägtjänster

Trafikförsörjningen i landet kan kvantitativt beskrivas med utgångspunkt från utförda transportprestationer. Transportprestationerna består dels av persontransportarbete mätt i personkm, dels av godstransportarbete mätt i tonkm.

Över 90 % av persontransportarbetet och omkring 45 % av godstransportarbetet i Sverige sker på väg. Persontransporterna uttryckt i personkilometer sker till ca 82 % med personbil, ca 9 % med buss och ca 9 % med övriga kollektiva transportmedel. Av det totala kollektiva transportarbetet utförs således lika mycket med buss som med järnväg, tunnelbana, flyg och sjöfart sammantagna. Vägtrafikens dominerande ställning förklaras inte minst av den tillgänglighet väg- och gatunätet ger till bostäder, arbetsplatser, service- och fritidsanläggningar. Detta nät om sammanlagt ca 400 000 km vägar och gator utgör basen i landets utan jämförelse mest för-

grenade trafiksystem, med vilket så gott som all bebyggelse kan nås från dörr till dörr.

Persontransportutvecklingen styrs till stor del av hur lokaliseringsmönstret av bostäder, arbetsplatser, service- och fritidsanläggningar förändras. Det ökade resandet är dock inte enbart en följd av lokaliseringsmönstrets förändringar utan också en följd av den höjda materiella levnadsstandarden.

Vid utgången av år 1976 uppgick det sammanlagda bilantalet till ca 3 060 000 fordon fördelat på ca 2 881 000 personbilar, 165 200 lastbilar och 13 200 bussar. Biltätheten mätt i antal personer per personbil var därmed 2,85 eller ca 350 bilar per 1 000 invånare. En internationell jämförelse visar att Sverige är ett av de biltätaste länderna i världen.

Det inrikes godstransportarbetet beräknas under perioden 1960–1975 ha ökat från drygt 23 miljarder tonkm till ca 47 miljarder tonkm, dvs. med i genomsnitt ca 5% per år. Av transportarbetet år 1975 svarade lastbilstrafiken för närmare hälften eller ca 22 miljarder tonkm. Den övervägande delen av lastbilstransporterna är relativt kortväga, vilket framgår av att närmare 90% av godsvolymen transporteras på avstånd mindre än 100 km.

Den årliga trafikökningen på det statliga vägnätet (exkl. delar inom tätbebyggelse) beräknas under perioden 1964–1970 ha uppgått till ca 6%. Därefter har den årliga trafikökningen på det statliga vägnätet uppgått till ca 5%.

Sammanfattningsvis konstaterar vägverket att några dramatiska förändringar i den pågående utvecklingen av vägtrafiken knappast kan förväntas för den närmaste 10–15-årsperioden. Detta gäller såväl person- som godstrafiken. Trafiken kommer att öka i absoluta tal och det är dessutom sannolikt att kraven på väghållningen från trafiksäkerhets- och miljösynpunkt kommer att öka ytterligare i framtiden.

1.2. Vägnätets omfattning och standard

Ansvaret för väg- och gatuhållningen i landet är fördelat mellan staten, kommuner och enskilda. Hur väg- och gatunätet fördelade sig på de olika väghållarkategorierna den 1 januari 1977 framgår av följande sammanställning.

Av sammanställningen framgår att statsvägnätet indelas i riksvägar, genomgående länsvägar och övriga länsvägar. Indelningen av länsvägar har visat sig vara mindre lämplig, då den inte sammanfaller med vägarnas trafikuppgifter och trafikflöden. För att få en mera ändamålsenlig indelning urskiljs därför numera i den statliga vägplaneringen tre typer av länsvägar nämligen primära, sekundära och tertiära. Eftersom de primära länsvägarna har trafikuppgifter, som står nära de mindre riksvägarna, har de sammanförts med riksvägarna i begreppet huvudvägar.

Den 1 januari 1977 omfattade den del av rikets vägnät som helt eller del-

Väg-hållare	Väg- och gatukategori	Väglängd 1 000-tal km	
Staten	*Statsvägar*		
	– Riksvägar	12,6	
	– Genomgående länsvägar	12,8	
	– Övriga länsvägar	72,0	97,4
Kommuner	*Statskommunvägar*		
	– Statsbidragsberättigade vägar och gator i kommuner, som är väghållare	5,5	5,5
	Övriga kommunvägar		
	– Icke statsbidragsberättigade gator inom områden där kommun är väghållare	11,9	
	– Icke statsbidragsberättigade gator inom övrig stadsplanelagd bebyggelse	14,0[1]	25,9
Enskilda	*Enskilda statsbidragsvägar*		
	– Enskilda vägar som uppbär statsbidrag för driften	65,1	
	Övriga enskilda vägar		
	– Enskilda vägar utan statsbidrag (till stor del skogsbilvägar)	210,0[1]	275,1
Summa			**403,9**

[1] Beräknad väglängd enligt "Trafikolyckor och statistik", betänkande av trafikolycksstatistikkommittén (SOU 1975: 40 bil. 9).

vis finansieras av statliga medel 168 013 km. Antalet broar på det allmänna vägnätet uppgick vid samma tidpunkt till 10 489 st., en ökning med 185 från den 1 januari 1976. År 1976 innefattade det statliga vägnätet även 76 färje- och båtleder.

Att mäta standarden på vägnätets tjänster och dess utveckling i skilda delar av landet och för olika vägkategorier är förenat med åtskilliga svårigheter. Vägtjänsternas kvalitet kommer främst till uttryck i den transportstandard som olika vägar erbjuder vägtrafikanter och vägtransportörer. De viktigaste komponenterna i transportstandarden är reshastigheten, trafiksäkerheten och lastförmågan eller bärigheten, samt trafikens miljöpåverkan.

Den genomsnittliga reshastigheten uppgår enligt beräkningar, baserade på uppgifter i vägverkets vägdatabank, till 71,5 km/h för statsvägnätet. En tredjedel av trafikarbetet på statsvägarna sker på vägar med reshastigheter under 70 km/h. Dessa består framför allt av vägar i tätorter, belagda vägar med dålig sikt och grusvägar. Reshastighetsstandarden på huvudvägnätet år 1976 varierar mellan länen från 74 till 85 km/h.

Vad gäller trafiksäkerhetsläget uttryckt som antal dödsolyckor per miljoner fordonskm kan enligt vägverket en förbättring konstateras under perioden 1970–1975. Förhållandet mellan antalet polisrapporterade

olyckor på vägnätet och trafikarbetet visar också att en förbättring av trafiksäkerhetsstandarden skett under perioden. Ser man däremot till antalet olyckor per år och längdenhet eller ytenhet av vägnätet kan inte någon egentlig förändring konstateras under den aktuella perioden.

Medan trafikvolymen är ungefär tio gånger större på riksvägnätet än på länsvägnätet är antalet olyckor per km väg (olyckstäthet) enligt vägverket i medeltal ca fem gånger större på riksvägnätet än på länsvägnätet. Detta innebär att antalet olyckor per miljoner fordonskm (olyckskvot) är ca 50 % mindre på riksvägarna. Det sagda framhäver den motsättning som finns mellan två synsätt på trafiksäkerhetsproblemet, där i ena fallet olyckstätheten och i andra fallet olyckskvoten (eller olycksrisken) utgör kriterium för fördelningen av väghållningsresurserna.

I begreppet transportstandard ryms bl. a. begreppet vägstandard som vägverket genom kvalitetsgradering försökt belysa på riksvägarna och de genomgående länsvägarna. Vägstandarden beskriver i första hand kvaliteten på vägens fysiska egenskaper såsom kondition och kapacitet med hänsyn till trafikvolymen. Indirekt ger den även upplysning om framkomligheten. För närvarande sker inom vägverket en revidering av metodiken för kvalitetsgradering. De senaste bedömningarna av vägnätet enligt kvalitetsgraderingen avser förhållandena under år 1970.

Enligt bedömningen med användande av kvalitetsgraderingen kan vägstandardens förändringar för landet som helhet under 1960-talet sägas kännetecknas av en klar förbättring av standarden på genomgående länsvägar medan endast en marginell höjning av standarden på riksvägarna kan noteras. Det senare hänger samman med att trafiktillväxten på riksvägarna låg betydligt över genomsnittet.

Förbättringar av beläggningen (slitbanan) kan ses som ett led i strävandena att höja vägstandarden. Den 1 januari 1977 var 53 % av de statliga vägarna belagda. Motsvarande andel var för bidragsberättigade kommunala vägar och gator 95 % samt för enskilda vägar med statsbidrag 10 %. Andelen beläggning var för riksvägar 98 %, för genomgående länsvägar 85 % och för övriga länsvägar 40 %. Europavägarna var belagda till 100 %.

Bärigheten uttryckt i det tillåtna axel- och boggitrycket utgör en betydelsefull komponent i transportstandarden. En successiv utökning av det tunga vägnätet (10/16 ton) har skett i hela landet. År 1971 gällde ett tillåtet axeltryck av 10 ton på ca 52 % av vägnätet och 8 och 6 ton på resterande delar, medan år 1976 ca 92,4 % av vägnätet var upplåtet för 10 tons axeltryck, ca 7,3 % för 8 tons axeltryck och 0,3 % för högst 6 tons axeltryck. En betydande höjning av transportstandarden, mätt på detta sätt, har således åstadkommits för den tunga lastbilstrafiken. Många viktiga vägar måste dock fortfarande stängas av för tung trafik under tjällossningen.

1.3. Planeringssystem

Det planeringssystem för väghållningen såväl på kort som på lång sikt.

som introducerades i sina första delar år 1967 har förändrats enligt förslagen i prop. 1977/78:10 (TU 1977/78:10, rskr 1977/78:95) om ändring av statens vägverks organisation och om vissa vägplaneringsfrågor. Det nya systemet tillämpas fr. o. m. år 1978.

Planeringen av det statliga och statskommunala vägnätet har tidigare utgått från behovsinventeringar för en 15-årsperiod. Behovsinventeringarna utvidgas i det nya systemet till en perspektivplanering som skall ge ett bättre underlag för en diskussion om den framtida väghållningens inriktning. Vid perspektivplaneringen beskrivs konsekvenserna av alternativa inriktningar och medelsutrymmen för väghållningen. Detta ger förutsättningar för en ytterligare koordinering mellan vägplaneringen, den regionala trafikplaneringen, länsplaneringen och den fysiska samhällsplaneringen. Perspektivplanerna kommer att revideras vart femte år, vilket underlättar en samordning mellan vägplaneringen och bl. a. den regionala utvecklingsplaneringen.

Den inbördes tidsordningen mellan åtgärderna behandlas i flerårs- och fördelningsplan för stats- resp. statskommunvägar. I tidigare planeringssystem ingående femåriga flerårs- och fördelningsplaner samt tioåriga långtidsplaner slås samman till ett tioårigt plandokument. Flerårs- och fördelningsplanerna revideras dels vart femte år – samordnat med övrig planeringsverksamhet i samhället –, dels också en gång mellan dessa revideringstillfällen om så befinns lämpligt. Länsstyrelserna ges bemyndigande att fastställa planerna för länsvägnätet medan planerna i övrigt fastställs av vägverket.

För drift av statsvägar upprättas en driftplan, som omfattar fem år, där prioritering av olika åtgärder sker.

För byggande och drift av statliga vägar upprättas slutligen programbudgeter som omfattar den närmaste treårsperioden. De revideras och fastställs för ett år i sänder.

Bidragsgivningen till byggande av kommunala vägar och gator baseras på den nämnda fördelningsplanen.

Bidragsgivningen till drift av kommunala vägar och gator baserar sig på driftkostnadsberäkningar som utförs av vägverket vartannat år.

Bidragsgivningen till byggande av enskilda vägar grundas på en inventering och standardbedömning av det enskilda statsbidragsvägnätet. Inventeringen omfattar även övriga enskilda vägar, som med ledning av gällande statsbidragsbestämmelser kan anses bidragsberättigade.

Bidragsgivningen till drift av enskilda bidragsberättigade vägar baserar sig på vart femte år återkommande driftkostnadsberäkningar som utförs av vägförvaltningen i resp. län. Med hänsyn till kostnadsutvecklingen skall årliga jämkningar göras. Uppföljning av att anvisade medel utnyttjas för avsett ändamål sker genom årliga besiktningar.

Samordningen med den regionala utvecklingsplaneringen och den fysiska samhällsplaneringen tillmäts stor vikt vid vägplaneringen. Denna sam-

ordning kräver informationsutbyte som avser dels lokalisering av verksamheter som ger upphov till vägtrafik, dels reservering av lämpliga terrängkorridorer för vägsystemets framtida utbyggnad framför allt i anslutning till tätorter.

För att så väl som möjligt anpassa utbudet av vägtjänster till efterfrågan måste särskilt byggnadsåtgärderna styras av en planering på lång sikt. Ett vägobjekt tar lång tid att planera och har mycket lång livslängd. Det råder dessutom ett ömsesidigt beroende mellan vägarnas sträckning och bebyggelsens lokalisering. När ett väg- eller gatusystem är utbyggt har det låst lokaliseringen av bebyggelsen i ett mönster som är mycket dyrbart eller i det närmaste omöjligt att ändra.

För en framgångsrik vägplanering behövs därför information på riks- och länsnivå om statsmakternas mål för den geografiska fördelningen av befolkning samt närings- och fritidsliv och på kommunal nivå om kommunernas program för markanvändningen och bebyggelsens lokalisering.

På riks- och länsnivå lämnar den regionala utvecklingsplaneringen information framför allt i form av prognoser och målsättningar för kommunernas folkmängd, ortsklassificering samt befolkningsramar för planeringen i länen. Den fysiska riksplaneringen har hittills huvudsakligen varit inriktad på att ange de områden som skall bevaras eller exploateras för fritidsbebyggelse eller omgivningspåverkande industri. Den fortsatta fysiska riksplaneringen och den regionala utvecklingsplaneringen torde komma att beröra faktorer som i hög grad kan förbättra underlaget för vägplaneringen. Ett förbättrat underlag för den framtida vägplaneringen kommer också att successivt erhållas från den regionala trafikplaneringen.

Ett vägbyggnadsobjekt har som nämnts att passera en lång kedja av aktiviteter från dess aktualiserande i samband med t. ex. kommunernas generalplanearbete fram till dess färdigställande. Den fysiska planeringen av vägobjekten eller den s. k. projekteringen omfattar tre huvudfaser – lokalisering, utredning och detaljprojektering – som bör vara samordnade med den kommunala översiktliga och detaljerade bebyggelseplaneringen.

Även om byggnadsstarten ligger långt fram i tiden måste många objekt drivas fram till och med utredningsskedet på grund av deras roll i samhällsplaneringen. Parallellt med denna fysiska vägplanering sker en ekonomisk vägplanering som fördelar väghållningsresurserna på olika väghållningsändamål och objekt som redovisats i det föregående.

Såväl den fysiska som den ekonomiska vägplaneringen har en stark regional och lokal förankring. Enligt väglagstiftningens föreskrifter skall vid byggande av väg hänsyn tas bl. a. till näringspolitiska, sociala, ekonomiska och tekniska faktorer. Denna planeringsuppgift innebär sådana avvägningar av olika samhällsintressen på olika nivåer att den ansetts böra ombesörjas gemensamt av vägverket och länsstyrelserna. Härigenom blir det möjligt att vid den ekonomiska vägplaneringen koppla de generella trafik- och vägpolitiska riktlinjerna med väglagstiftningens föreskrifter som vägverket har att följa vad avser hänsynen till regionala och lokala intressen.

1.4. Beredskapsarbeten

I den statliga sysselsättningspolitiken ingår att säkra en hög och jämn sysselsättning. Till de sysselsättningsskapande åtgärderna hör beredskapsarbetena, där vägarbetena utgör en betydande del. Beredskapsarbeten på det statliga vägnätet har under femårsperioden 1972–1976 utförts till en kostnad av över 1 880 milj. kr. i löpande priser, vilket motsvarar ca 35 % av de totala väginvesteringarna på detta vägnät under samma tid. Omfattningen av beredskapsarbetena under perioden 1972–1976 har varit följande.

År	Vägbyggande i vägverkets regi	Vägbyggande i arbetsmarknadsverkets regi	Totalt	Därav	
				riksvägar	länsvägar
Milj. kr.					
1972	389	126	515	229	286
1973	285	120	405	158	247
1974	[1]215	111	326	140	186
1975	98	113	211	87	124
1976	304	124	428	171	257

[1] Fr. o. m. den 1 juli 1974 ingår mervärdeskatt i redovisade belopp.

Beredskapsarbeten drivs i såväl vägverkets som arbetsmarknadsverkets regi. Vägverket svarar i båda fallen för projektering, planering och marklösen. Vägverket väljer i samråd med arbetsmarknadsverket i första hand ut lämpliga vägobjekt som beredskapsarbeten bland sådana som finns upptagna i långtids- och flerårsplaner. Med hänsyn till sysselsättningen inom olika regioner har dock ofta som beredskapsarbete utförts sådana objekt som inte finns upptagna i dessa planer. Önskvärdheten av att ha tillgång till lämpliga vägobjekt som beredskapsarbeten har varit speciellt markant vid den utökning av verksamheten som påkallats av sysselsättningsläget under senare år. Arbetsmarknadsverkets önskemål har även vid dessa tillfällen kunnat tillgodoses trots att en mycket begränsad tid stått till förfogande för att påbörja arbetena.

Under år 1976 har genom beredskapsarbeten i vägverkets regi en sammanlagd väglängd av 209 km öppnats för trafik. Samtidigt har arbeten med ca 49 km, som påbörjats tidigare år, pågått. Objekt har påbörjats med en total väglängd av ca 11 km. Mindre omläggnings- och förbättringsarbeten har utförts till en kostnad av ca 130 milj. kr.

1.5. Utvecklingen inom vägverket samt aktuella arbetsuppgifter inom vägväsendets område

Antalet fast anställda vid vägverket uppgick den 1 januari 1977 till 10 883. Minskningen sedan den 1 januari 1976 utgör 121 anställda. Om tillfälligt anställda, beredskapsarbetare och personal anställd hos verkets en-

treprenörer medräknas var den i direkt produktion engagerade personalstyrkan i början av år 1977 ca 13 890. Jämfört med samma tid förra året innebär det en minskning med 60 personer.

Vägverket fortsätter de under senare år redovisade ansträngningarna att balansera personalbehov och personalkostnader. Utan att ge avkall på sin grundläggande strävan att värna om anställningstryggheten har verket kunnat minska sin personalstyrka. Detta har resulterat i att bättre balans mellan behov och tillgång har uppnåtts för verket totalt sett. Dock kvarstår för såväl drift- som byggnadsorganisationen vissa speciella problem, t. ex. viss regional överkapacitet i fråga om ledningspersonal inom byggnadsorganisationen.

För vissa personalkategorier är avgången med ålderspension under den närmaste tioårsperioden betydande. Till bilden hör också att tidigare års rekryteringsbegränsningar har orsakat en oförmånlig ålderssammansättning av personalen. Med hänsyn härtill måste verket fortsätta en påbörjad aktiv rekryteringsverksamhet.

Förberedelser för den beslutade omlokaliseringen av centralförvaltningen till Borlänge pågår under ledning av en för ändamålet bildad organisationskommitté. Omlokaliseringen genomförs i två etapper – hösten 1979 och hösten 1980. Vägverket och statens trafiksäkerhetsverk samlokaliseras.

I fråga om organisationsutveckling kan framhållas att vägverket i januari 1973 beslutade om en översyn av verkets huvudorganisation. Den i samarbete med statskontoret gjorda utredningen med förslag om bl. a. ny huvudorganisation överlämnades till regeringen i april 1976.

Regeringen har i prop. 1977/78: 10 om ändring av statens vägverks organisation och om vissa vägplaneringsfrågor föreslagit att organisationen vid vägverkets centralförvaltning ändras så att huvuddelen av nuvarande centrala planeringsverksamhet, som är uppdelad på skilda avdelningar, sammanförs till en planeringsavdelning.

Den föreslagna huvudorganisationen för centralförvaltningen trädde i kraft den 1 januari 1978.

Det ekonomiadministrativa informations- och styrsystem som används eller är under utveckling inom vägverket omfattar rutiner för planering och budgetering, kostnads- och prestationsredovisning inkl. rapportering, efterkalkylering, lönsamhetsbedömning, produktivitetsmätning och internprissättning m. m. Dessutom ingår som integrerad del av ekonomisystemet rutiner för stödfunktioner såsom löneuträkning, löneredovisning, lagerredovisning, maskinstatistik samt kassabokföring. Informations- och styrsystemet ger underlag för ett decentraliserat beslutsfattande.

Inom vägverket pågår fortlöpande ett tekniskt utvecklingsarbete som kan indelas i två huvuddelar, nämligen forskning och utveckling (FoU) och produktionsteknisk utveckling. Verkets FoU-arbete sker i hu-

vudsak genom forskningsinstitut, framför allt statens väg- och trafikinstitut, och konsulter medan den produktionstekniska utvecklingen till största delen utförs genom utnyttjande av egna resurser vid såväl centrala som regionala enheter.

2. Vägverkets anslagsframställning för budgetåret 1978/79 m. m.

Statens vägverk tillämpar programbudgetering. Vägverkets verksamhet är uppdelad på följande programinriktade anslag på driftbudgeten, nämligen Ämbetsverksuppgifter, Drift av statliga vägar, Byggande av statliga vägar, Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., Bidrag till byggande av enskilda vägar samt Tjänster till utomstående. Vägverket har förutsatt att de nämnda anslagen bibehålls.

Utöver de nämnda anslagen finns på kapitalbudgeten investeringsanslaget Vägmaskiner m. m. Vägverket hemställer att anslaget i sin nuvarande form som instrument för medelstilldelning för tillgångsanskaffning förändras så att anskaffningen av vissa tillgångsgrupper fortsättningsvis får ske med utgångspunkt från tilldelade medel för väghållningen utan fastställande av särskild utbetalningsram.

För de tre byggnadsanslagen redovisar vägverket tre programnivåer A, B, och C, där A är den högsta nivån.

För anslagen som avser drift av statliga, kommunala och enskilda vägar redovisas endast en programnivå. Likaså anges en programnivå för tjänster till utomstående och ämbetsverksuppgifter.

Innehåll, inriktning och kostnad anges för varje anslag och nivå. Dessutom anges inom resp. anslag ett från budgetåret 1977/78 reellt oförändrat anslag och detta anslag minskat med 5 % enligt regeringens anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar.

Driftverksamheten bör enligt vägverkets uppfattning ha tillräcklig omfattning för att upprätthålla servicenivån och täcka det periodiska behovet av underhållsåtgärder så att vägnätet inte utsätts för kapitalförstöring. Vägverket äskar därför i samtliga tre verksamhetsalternativ vad verket anser vara ett vidmakthållandeprogram såväl för statlig som för kommunal och enskild väghållning.

Vägverket vill dock framhålla att det finns ett ackumulerat behov av underhållsåtgärder och med hänvisning till detta bör statsmakterna – om ekonomiska och konjunkturmässiga förhållanden gör det möjligt – höja driftanslagen för att få en snabb återhämtning av det ackumulerade underhållet.

Vid beräkning av programnivå A och B för anslaget Byggande av statliga vägar har vägverkets utgångspunkt varit att söka täcka ett enligt vissa angivna kriterier redovisat behov fram till år 1990. Programnivå C anger det totala anslagsbehovet år 1979 för att flerårsplanerna skall kunna följas.

För anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar innebär nivå A att

det föreslagna bidragsbeloppet grundas på den långtidsplan som vägverket och länsstyrelserna angett. Beloppet ligger 213 milj. kr. högre än vad som anges i regeringens direktiv för den femåriga fördelningsplaneperioden. Regeringens direktiv anger ett nominellt oförändrat årligt bidragsbelopp på 345 milj. kr. Programnivå B ligger 148 milj. kr. högre än vad som anges i regeringens direktiv. Nivå C baseras på regeringens direktiv för fördelningsplanen, varvid dock anslaget ökats med del av de kostnadshöjningar som skett. Nivå C ligger därför 88,2 milj. kr. över ett nominellt oförändrat anslag enligt regeringens direktiv. För anslaget Bidrag till byggande av enskilda vägar redovisas även tre nivåer A, B och C.

Då verksamheten för vägverket skall bestämmas får resursfördelningen till de olika anslagen enligt vägverket övervägas med hänsyn till önskad inriktning av verkets totala verksamhet inom varierande anslagsramar för verket som helhet.

Vägverket framlägger därför fem verksamhetsalternativ där de tre första alternativen utgör olika kombinationer av de redovisade programnivåerna, och de två andra en anslagsfördelning på olika program grundat på regeringens anvisningar för myndigheternas äskanden, dvs. reellt oförändrat totalanslag och detta anslag minskat med 5 %.

Inom verksamhetsalternativ I, som medför de högsta kostnaderna, framför vägverket i årets anslagsframställning programnivå A för samtliga byggnadsanslag, inom verksamhetsalternativ II programnivå B och inom verksamhetsalternativ III programnivå C. Inom verksamhetsalternativen med reellt oförändrat anslag och detta anslag minskat med 5 % prioriterar vägverket mycket starkt driftanslagen.

Vid bedömningen av vägverkets totalanslag bör enligt vägverket även personalsituationen beaktas. Kostnadsstegringarna satta i relation till beviljade anslag har under senare år krävt neddragning av personal och maskinella resurser i snabb takt. Den förhållandevis stora personalminskningen har kunnat ske utan friställning genom bl. a. stor pensionsavgång samt att särskilda åtgärder vidtagits för omplacering vid alla uppkommande vakanser. En stark nedskärning av fordons- och maskinparken har gjorts och en fortsatt sänkning av nivån kan inte ske utan menlig inverkan på verksamheten och sysselsättningen.

På grundval av de överväganden och bedömningar, som åligger vägverket, anser vägverket att endast ettdera av verksamhetsalternativen I och II bör ifrågakomma för budgetåret 1978/79 (verksamhetsåret 1979).

De av vägverket begärda anslagsökningarna enligt de tre första verksamhetsalternativen framgår av följande sammanställning, som även anger pris- och löneomräkningens storlek samt i förekommande fall programnivå.

Vägverket föreslår således för budgetåret 1978/79 enligt sitt högsta alternativ, alt. I, en total ökning med 1 427,6 milj. kr., vilket skulle innebära en anslagstilldelning på driftbudgeten av 4877 milj. kr. Enligt alt. II begär

Program	Anvisat 1977/78	Föreslagen ändring till budgetåret 1978/79 totalt			Därav pris- och löneomräkning
		Alt. I	Alt. II	Alt. III	
		milj. kr.			
B 1. Ämbetsverksuppgifter	10,3	30,2	30,2	30,2	0,9
B 2. Drift av statliga vägar	1 790,0	400,0	400,0	400,0	205,0
B 3. Byggande av statliga vägar	865,0	A 595,0	B 395,0	C 135,0	106,4
B 4. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator	252,8	64,3	64,3	64,3	29,8
B 5. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator	350,0	A 215,2	B 150,2	C 88,2	44,4
B 6. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.	135,7	61,3	61,3	61,3	17,5
B 7. Bidrag till byggande av enskilda vägar	30,0	A 59,8	B 35,3	C 15,6	2,9
B 8. Tjänster till utomstående	16,0	1,8	1,8	1,8	1,8
	3 449,8	**1 427,6**	**1 138,1**	**796,4**	**408,7**

verket en ökning av 1 138,1 milj. kr., vilket understiger alt. I med 289,5 milj. kr. Pris- och löneomräkningen har beräknats till 408,7 milj. kr. eller drygt 11 % på anslagen.

I syfte att skapa förutsättningar för en rationellare planering och budgetering hemställer vägverket i likhet med tidigare år, att de anslag som f. n. avser verksamhet under samma kalenderår som anslagen beviljas av riksdagen – bidragsdelarna av anslagen Bidrag till drift av kommunala vägar och gator och Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. – anvisas för samma period som övriga anslag, nämligen kalenderåret efter det anslagen beviljas av riksdagen. Detta medför en nominell uppräkning av anslagen för att täcka anslagsbehovet under kalenderåret 1979 som för den kommunala bidragsdelen beräknas till 317,1 milj. kr. och för den enskilda bidragsdelen till 207 milj. kr. i 1978 års prisnivå utöver vad som framgår av den nyss redovisade sammanställningen.

På kapitalbudgeten disponeras som nämnts investeringsanslaget Vägmaskiner m. m. som avser investeringar i vägverkets förrådsfond. Vägverkets förrådsfond är ett instrument för finansiering, periodisering, förmögenhetsredovisning och förvaltning av bl. a. driftanläggningar, fordon och maskiner som behövs för vägverkets verksamhet. Medel äskas på kapitalbudgeten.

Då drift- och byggnadsverksamheten med de årliga anslagen måste betala maskininsatserna vare sig dessa finns tillgängliga inom eller utom vägverket är invensteringsanslaget till förrådsfonden mer en principiell fråga

än en anslagsfråga dvs. frågan gäller om vägverket skall ha tillräckligt med egna resurser för att klara de fortlöpande servicearbetena eller om ökad inhyrning skall ske för dessa dagliga arbetsuppgifter.

Det förhållande som råder med å ena sidan en verksamhet finansierad över driftbudgeten och å andra anskaffning av hjälpmedel i form av driftanläggningar, fordon och maskiner över kapitalbudgeten är enligt verket inte rationellt.

Vägverket planerar att – om medelstilldelningen för investeringar i fordon och vägmaskiner m. m. understiger behovet – genom avtal om långtidsinhyrning av fordon och maskiner söka hålla maskinparken på en lämplig nivå för att undvika eljest nödvändig personalreducering.

Mot bakgrund härav hemställer vägverket att tillgångsgrupperna motorfordon och vägmaskiner m. m., grustag m. m. och materielförråd avförs från statens vägverks förrådsfond. Anskaffningen av hithörande tillgångar bör fotsättningsvis få ske med utgångspunkt från tilldelade medel för väghållningen utan fastställande av särskild utbetalningsram.

Om vägverkets hemställan inte kan bifallas på föreslaget sätt förutsätter vägverket medelsanvisning enligt nu gällande teknik. Vägverket har för budgetåret 1978/79 upptagit endast en programnivå med utbetalningsram på 159 milj. kr.

2.1 Ämbetsverksuppgifter

Anslaget är ett kalenderårsanslag och verkets äskande avser år 1979. Anslaget omfattar delposterna central administration (andel), översiktlig vägplanering, fastställande av arbetsplaner, försvarsuppgifter och järnvägsärenden.

Delprogrammet central administration omfattar vissa för vägverkets centralförvaltning gemensamma kostnader. Budgeten för år 1978 uppgår till 3 540 000 kr., varav 2 milj. kr. för kostnader i samband med omlokaliseringen till Borlänge.

Medelsbehovet för år 1979 uppgår till 16 891 000 kr., varav 1 751 000 kr. för vägverkets centrala förvaltning, 15 milj. kr. för genomförandeskedet av omlokaliseringen till Borlänge samt 140 000 kr. för kostnader för jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig verksamhet.

Målet för den översiktliga vägplaneringen är att ta fram, analysera och ställa samman underlag för statsmakternas utformning av samhällets vägpolitik samt att utreda och formulera de såväl långsiktiga som mera aktuella förutsättningarna för verkets konkreta planläggning.

De efterfrågefaktorer som studeras kontinuerligt är framtida folkmängdsfördelning i landet med särskild hänsyn till regionalpolitiska målsättningar, bostadsbyggandets följdinvesteringar i väg- och gatubyggandet, arbetskraftspendlingens inverkan på trafikutvecklingen, fordonsbeståndets utveckling per kommun, genomsnittlig körlängd per bil och år sett ur regional synvinkel samt lastbilstrafikens transportarbete och struktur.

Under den kommande femårsperioden väntas ökade krav komma att ställas på bättre planeringsunderlag och planeringsmetodik inom den översiktliga vägplaneringen. På kort sikt är verksamheten inriktad på framtagning av underlag för val av planeringsnivå, verksamhetsinriktning och länsramar inför långtidsplanearbetet. På längre sikt innebär verksamheten vidareutveckling av metodiken inom den översiktliga vägplaneringen. Uppläggningen och inriktningen av arbetet överensstämmer med den i prop. 1977/78: 10 föreslagna utvecklingen av perspektivplaneringen. För verksamhetsåret förutsätts oförändrad resursinsats. Sammanlagt uppgår medelsbehovet till 2 110 000 kr. för år 1979.

Vägverkets uppgifter vid fastställande av arbetsplaner regleras bl. a. i väglagen (1971: 948), i förvaltningslagen (1971: 290) och i vägkungörelsen (1971: 954, ändrad senast 1977: 1130). Efterfrågan inom detta område är beroende av omfattningen, lokaliseringen och svårighetsgraden av vägbyggandet. Medelsbehovet för år 1979 för angivna verksamhetsområde uppgår till 510 000 kr.

Under delposten försvarsuppgifter är målet att bl. a. genom åtgärder beträffande fredstida arbetsplaner och förändringsärenden, krigsvägsplaner, tillgodoseende av personal och materialbehov, försvarsutbildning och säkerhetsskydd initiera och samordna vägverkets krigs- och beredskapsplanläggning samt förbereda dess försvarsorganisation.

Vägverket har i augusti 1977 i enlighet med regeringens anvisningar överlämnat programplan för delprogrammet Vägar inom programmet Transporter i det ekonomiska försvaret.

Enligt anvisningarna för programplaneringen för perioden 1978/79–1982/83 skall vägverket planera dels för driftkostnader, dels för investeringskostnader. Programmet Vägar omfattar en programnivå.

Driftkostnaderna skall enligt anvisningarna planeras inom en kostnadsram av 4 567 000 kr. i 1977 års kostnadsnivå. För att ålagda uppgifter och åtaganden skall kunna lösas äskar vägverket härutöver 890 000 kr. för att kunna fortsätta rekryteringen till frivilliga driftvärnet och genomföra kontraktsenlig utbildning samt 110 000 kr. för en handläggartjänst vid försvarssektionen. Sammanlagt äskar vägverket därmed 5 567 000 kr. för driftkostnader under år 1979. Driftkostnader till följd av investeringar uppgår för år 1979 till 468 000 kr.

Investeringskostnaderna under programmet Vägar skall enligt anvisningarna för femårsperioden planeras inom en ram av 58,4 milj. kr. i 1977 års kostnadsnivå. För första året i programplanen tar vägverket upp 14,6 milj. kr. för följande investeringar.

	Milj. kr.
– reservbromateriel och bromaterielförråd	13,0
– reservdelar och förnödenheter	0,4
– skyddsrum i vägstationer	0,3
– anläggningar för lagring av drivmedel	0,9

Sammantaget begär vägverket till detta delprogram 20 635 000 kr. för år 1979.

För järnvägsärenden m. m. väntas för den kommande femårsperioden en viss ökning ske av antalet ärenden bl. a. beroende på tunnelbaneutbyggnader. För år 1979 beräknas anslagsbehovet till 360 000 kr., vilket belopp innebär oförändrad reell nivå jämfört med år 1978.

Sammanlagt begärs för år 1979 under anslaget Ämbetsverksuppgifter 40,5 milj. kr. innebärande en ökning med 30,2 milj. kr., varav pris- och löneomräkningen utgör 0,9 milj. kr.

2.2 Drift av statliga vägar

Anslaget är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Vägverkets förslag avser således år 1979. Drift av statliga vägar omfattar dels åtgärder för trafikens framkomlighet och säkerhet, dels åtgärder för att bibehålla standarden på vägnätet, dels vissa förbättrings- och ombyggnadsarbeten på främst de sekundära och tertiära vägnäten. Av dessa tre grupper har de två första, benämnda servicearbeten och underhållsarbeten, satts i främsta rummet vid dispositionen av tillgängliga medel.

En utgångspunkt för planeringen av driftåtgärderna på det statliga vägnätet har varit ambitionen att bibehålla en i förhållande till trafikutvecklingen i stort oförändrad servicenivå. Det torde inte enligt verket vara möjligt att i någon märkbar utsträckning minska omfattningen av snöröjning, halkbekämpning, hyvling av grusvägar, färjedrift etc. utan att detta skulle få menlig inverkan på framkomlighet och trafiksäkerhet. En tillfredsställande servicenivå torde vara en förutsättning för att såväl person- som godstransporter kan ske någorlunda planmässigt även vid svåra väderleksförhållanden, vilket är av väsentlig betydelse för övriga samhällsfunktioner. Servicearbetena måste således enligt verket, vid samtliga planeringsnivåer, betraktas som fasta. De motsvarar för år 1979 en kostnad av 962 milj. kr.

Oförändrad service förutsätter vidare viss nivå för underhållsarbetena vad beträffar behov som måste tillgodoses med både kortsiktiga och mera långsiktiga åtgärder, t. ex. beläggnings- och grusvägsarbeten. Behovet bestäms med ledning av underhållsinventeringar som utförs genom besiktning av vägnätet. Inventeringarna ger möjlighet att beräkna behov av två skilda slag, nämligen periodiskt och ackumulerat behov. Det periodiska behovet kan i stort sägas motsvara behov som uppstår till följd av den årliga förslitningen av vägnätet. Förslitningen på varje vägavsnitt bör inte tillåtas ske i större omfattning än att vägkapitalet bibehålls och därmed mer genomgripande och kostsamma åtgärder kan undvikas. Om medelsutrymmet inte medger att det periodiska behovet åtgärdas uppstår ett ackumulerat behov av underhållsarbeten.

För att aktualisera informationen om tillståndet på de asfaltbelagda vägarna genomfördes under år 1974 en underhållsinventering av dessa. In-

venteringen utgjorde huvudsakligen en tillståndsbedömning av beläggningarna med avseende på slitage och bärighet. Förslitningen av asfaltslitlagren varierar förutom med yttre faktorer även med beläggningstyp, varför tiden för nedslitning blir beroende på det belagda vägnätets sammansättning. En ny total inventering av alla asfaltslitlager genomfördes under år 1977. Den för riket genomsnittliga förslitningen medför att det belagda vägnätets slitlager måste förnyas vart åttonde år.

Vägverket har beräknat att det periodiska behovet av underhållsarbeten under år 1979 medför en kostnad av 954 milj. kr. Behovet består av ersättning av ca 5 400 km asfaltbeläggningar till en kostnad av 378 milj. kr., varav 2 000 km avser nya oljegrusslitlager för 87 milj. kr. För iståndsättning, rivning av oljegrusslitlager, dikning, grusning, trafiklinjemålning och övrigt underhåll beräknas 344 milj. kr. Till detta skall läggas gemensamma kostnader som av vägverket har beräknats till 232 milj. kr. Dessa arbeten kan emellertid inte i sin helhet utföras innan viss del av det ackumulerade behovet har åtgärdats.

Vidare förutsätter en återhämtning av det ackumulerade behovet av underhållsarbeten i vissa fall förarbeten i form av iståndsättningsarbeten för att öka bärigheten. Det ackumulerade behovet av underhållsarbeten och det därav följande behovet av iståndsättningsarbeten beräknas enligt vägverket i början av år 1978 uppgå till sammanlagt 2 300 milj. kr. Av totalbeloppet hänför sig 1 000 milj. kr. till nya slitlager, motsvarande en väglängd av 15 000 km. Iståndsättningsarbeten för nya asfalt- och oljegrusbeläggningar beräknas uppgå till ca 500 milj. kr.

Driftåtgärdernas karaktär, främst då servicearbeten vintertid, medför att driftorganisationen inte kan hålla en balanserad sysselsättning enbart med service- och underhållsarbeten. De sysselsättningsproblem som korttidsvariationer i arbetet skapar måste i huvudsak mötas med åtgärder inom delprogram Förbättringsarbeten.

De förbättringsåtgärder som utförs av driftorganisationen inriktas i huvudsak på det sekundära och tertiära vägnätet. Åtgärderna avser att höja detta vägnäts standard och därmed öka framkomligheten och trafiksäkerheten. I många fall medför förbättringsåtgärder att annars nödvändiga nybyggnadsåtgärder kan senareläggas.

Behovsinventeringen visar på ett medelsbehov av i runt tal 300 milj. kr. per år för att klara behoven fram till år 1990. Detta motsvarar ca 415 milj. kr. i 1979 års kostnadsnivå. Under delprogrammet Förbättringsarbeten på driftprogrammet upptas emellertid endast ett så stort anslag som behövs för att uppnå en balanserad sysselsättning inom driftorganisationen. Detta belopp beräknas uppgå till 148 milj. kr. jämte gemensamma kostnader om 46 milj. kr. En förutsättning vid beräkningen av sysselsättningsbehovet är att verket får medel dels för att upprätthålla oförändrad servicestandard, dels för att åtgärda det periodiska behovet av underhållsarbeten. Anslag för service- och underhållsarbeten som inte uppgår till nämnda nivå medför sysselsättningsproblem.

Vägverkets förslag till vidmakthållandeprogram för år 1979 uppgår till 2190 milj. kr. med fördelning på delprogram enligt följande sammanställning.

Delprogram	Till delprogram direkt hänförbara kostnader	Gemensamma kostnader – kalkylmässigt fördelade	Summa kostnader
milj. kr.			
Servicearbeten	725	237	962
Underhållsarbeten	722	232	954
Förbättringsarbeten	148	46	194
Administration	80	–	80
	1 675	**515**	**2 190**

Det ordinarie driftanslaget för år 1978 uppgår till 1 790 milj. kr. Pris- och löneomräkning uppgår till ca 205 milj. kr.

Programnivån anger kostnaderna för ett vidmakthållande dvs. vad som krävs för att

- upprätthålla servicenivån
- tillgodose det periodiska årliga behovet av underhållsarbeten
- upprätthålla årsbalanserad sysselsättning för driftpersonalen med förbättringsarbeten.

Från år 1967 till år 1975 har driftpersonalen minskat med över 1 500 personer. Verkets resursdimensionering baseras på ambitionen att nuvarande servicestandard i stort skall upprätthållas. Riktpunkten för antalet s. k. R-tjänstemän dvs. arbetare vid vägförvaltningarna kan med ledning av pågående dimensioneringsarbete beräknas till ca 5 060 personer, vilket skulle innebära en minskning med ca 370 personer jämfört med nuvarande antal. Maskininnehavet bedöms i pågående dimensioneringsarbete minska med ett 40-tal enheter för vardera lastbilar, väghyvlar, paketbilar och hjullastare.

Vägverkets begäran om investeringar i fordons- och maskinparken, som redovisas i det följande under kapitalbudgeten, har enligt verket ett nära samband med framför allt servicearbetena inom den statliga vägdriften. Detta beror på att servicenivån är dimensionerande för den egna maskinparken liksom i huvudsak för den fasta personalen.

2.3. Byggande av statliga vägar

Detta anslag, som i likhet med föregående anslag är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår, omfattar ny- och ombyggnadsåtgärder på det statliga vägnätet.

Vägverket genomförde under år 1974 en behovsinventering för perioden 1976–1990 baserad på av verket uppställda kriterier för tillfredsställande vägstandard och beräkningar av trafikens utveckling. Därutöver undersök-

tes det på motsvarande sätt beräknade behovet av ombyggnads- och förbättringsarbeten relaterat till 1972 års trafik för att landets olika delar skulle få en i förhållande till trafikbehoven likvärdig transportstandard. Behovet av åtgärder på befintliga vägar har bedömts med utgångspunkt från ett antal urvalskriterier.

Av urvalskriterierna framgår om åtgärd skall utredas. Vid val av åtgärd övervägs i första hand förbättring som kan avse förstärkning, breddning och punktförbättring och i andra hand om- eller nybyggnad.

För att få ett mått på investeringsbehovet under perioden 1976–1990 har åtgärder och kostnader satts i relation till en uppskattad årsdygnstrafik år 1990 framtagits. För att dessutom få ett mått på vilka åtgärder som redan borde varit vidtagna har åtgärderna relaterats till årsdygnstrafiken år 1972.

De av vägverket redovisade resultaten av behovsinventeringen återgavs i budgetpropositionen 1975/76: 100 bil. 8, sid 54.

På grundval av behovsinventeringen upprättades långtids- och flerårsplaner för perioderna 1976–1985 respektive 1976–1980. En summering av kostnaderna för långtidsplanerna och resterande delar i behovsinventeringen visar att totalkostnaderna för erforderliga väginvesteringar relaterade till den prognostiserade årsdygnstrafiken år 1990 uppgår till 20 500 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå.

Till beloppet 20 500 milj. kr., som inkluderar pågående arbeten, kommer kostnader för central och regional administration, översikts- och detaljprojektering, mervärdeskatt, tunnelbanor etc. Dessa kostnader uppgår till 20 % på ovanstående belopp plus en fast årlig kostnad på 150 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå. Totalbeloppet för att åtgärda det inventerade behovet fram till år 1990 uppgår därmed till 26 850 milj. kr.

De kriterier för den framtida vägstandarden, som uppställdes för behovsinventeringen, innebar en skärpning jämfört med tidigare använda kriterier. Sålunda skärptes t. ex. kriterierna för val av typsektion vid ombyggnad, vilket kom till uttryck i att vägverket utgav ändrade anvisningar under år 1975.

Då statsmakterna inte har tagit slutlig ställning till den framtida trafikpolitiken får vägverket i sin planering utgå från de intentioner som statsmakterna uttalar bl. a. genom de anslag som beviljas. Utvecklingen av anslaget till vägbyggandet är sådan att även med de skärpta kriterierna understiger anslagen det av vägverket bedömda behovet. Vägverket tolkar statsmakternas ställningstagande härvidlag så att standardkriterierna måste skärpas ytterligare.

Inom vägverket pågår ett omfattande utredningsarbete för att dels undersöka vilka effekter som följer av lägre väganslag, dels ge underlag för avvägningar mellan olika väghållningsåtgärder vid skilda resursramar.

Det finns i huvudsak följande tre möjligheter att åstadkomma kostnadsreduktioner i förhållande till behovsinventeringen:

– att tillåta större trafikmängder innan åtgärder sätts in,

- att sänka standarden vid ombyggnad eller
- att öka andelen förbättringsarbeten på bekostnad av andelen ombyggnad.

Effekterna av olika besparingsalternativ enligt ovan studeras i förhållande till de ursprungliga åtgärderna enligt behovsinventeringen.

Vägverkets hittillsvarande utredningsarbete visar att med utgångspunkt från samhällsekonomiska och trafikekonomiska aspekter, där särskild hänsyn tagits till trafikolyckorna, bör fördelning göras av insatserna vid olika investeringsnivåer under en 15-årsperiod enligt nedanstående tabell. Det är vanligt att behoven av åtgärder föranleds av flera orsaker, t. ex. av såväl låg bärighet som av för liten vägbredd. Vid en fullständig redovisning av kostnadsutfallet relaterat till de olika kriterierna är det därför nödvändigt att hänföra kostnaderna till olika kombinationer av kriterier.

Kriterium	Investeringsvolymer milj. kr. (i 1976 års kostnadsnivå) I	II	III	IV
Bredd	6600	5600	5000	4000
Randbebyggelse	600	500	500	400
Slitlager	700	500	400	–
Bärighet	3000	1300	–	–
Bredd+randbebyggelse	2700	2600	2400	2200
Bredd+slitlager	900	700	500	–
Bredd+bärighet	3900	2600	1900	1300
Bärighet+slitlager	1200	800	400	–
Bredd+övriga	1100	900	800	700
Bärighet+övriga	600	500	500	400
Andra kriterier	200	200	200	100
Övrigt	2200	2000	1800	1400
Återstående kostnader för pågående projekt	600	600	600	600
Summa	**24300**	**18800**	**15000**	**11100**
Årlig investeringsvolym	**1620**	**1250**	**1000**	**740**

Av tabellen framgår att vid minskade anslag måste en omfördelning av resurserna mellan de olika kriterierna göras. Det kan bl. a. noteras att objekt som skall åtgärdas enligt slitlager- och bärighetskriterierna i första hand måste senareläggas vid de lägre investeringsnivåerna. Samtidigt måste en ökad relativ satsning göras på tätortsobjekt.

Den relativa andelen som bör investeras på huvudvägnätet ökar vid lägre investeringsvolym om man tar hänsyn till de samhällsekonomiska och trafikekonomiska aspekterna och därvid särskilt beaktar trafikolyckorna. Nedskärningarna drabbar således de sekundära och tertiära länsvägarna särskilt hårt. Av de investeringar som inte ingår i nivå III men ingår i nivå I avser inte mindre än 65 % sekundära och tertiära länsvägar. Dessa investeringar består till övervägande del av bärighetsupprustningar och beläggning av grusvägar.

Trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder, såsom trafiksäkerhetspropaganda i olika former, förbättrade fordon och ökad fordonskontroll, nya trafikregler, väghållarens driftåtgärder såsom halkbekämpning etc, har betytt mycket för att nå nuvarande förhållandevis låga olyckskvot dvs. antalet olyckor i förhållande till trafikintensiteten. Vid oförändrade sådana insatser – och bortsett från byggnadsverksamhetens effekter – kan antalet polisrapporterade olyckor från 1976 till 1990 beräknas öka på statsvägnätet från ca 26 000 per år till ca 35 000. Och detta med en lägre trafiktillväxt än den nuvarande. Den totala ökningen av antalet olyckor under 15-årsperioden beräknas till mer än 65 000.

En del av denna tillväxt i antalet olyckor bör kunna förhindras genom ökade insatser av åtgärder av den typ som ovan anges. Förbättrad vinterväghållning, ökad uppsättning av reflekterande kantpålar längs vägen och obligatoriskt varselljus kan anges som exempel.

Om man antar att ca 1/3 av den beräknade ökningen av 9 000 olyckor/år 1990 kan elimineras genom sådana åtgärder kvarstår ca 6 000 olyckor som måste förhindras genom byggnadsåtgärder. Om byggnadsåtgärderna i stor utsträckning inriktas på trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder torde 6 000 olyckor kunna förhindras inom ramen för en byggnadsvolym under kommande 15-årsperiod på 15 000 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå.

Med utgångspunkt från samhällsekonomiska och trafikekonomiska aspekter, där särskild hänsyn tagits till trafikolyckorna bedömer vägverket att inom ramen för 15 000 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå så bör totalt 8 300 milj. kr. fördelas på ombyggnader och förbättringar för ökad vägbredd och förbättrad väggeometri. Till genomfarts-/förbifartsleder bör fördelas 4 400 milj. kr.

I dessa belopp ingår i viss utsträckning även övriga säkerhetsfrämjande åtgärder men därutöver bedöms att åtgärder, som inte ingår i den behovsinventering som gjorts, t. ex. särskilda körfält för vänstersvängande trafik, belysning och signalreglering i korsningar behöver utföras för ca 300 milj. kr.

Då pågående arbeten drar en kostnad på 600 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå återstår för beläggning av grusvägar och bärighetshöjande åtgärder totalt 1 400 milj. kr.

Såväl i glesbygden som i tätorter upplevs olägenheterna med grusvägar från både sanitär och trafikmiljösynpunkt som mycket besvärande. Grusvägarna, som är de huvudsakliga transportvägarna för stora delar av landets glesbygd, medför också högre fordonskostnader än belagda vägar. Nedsmutsningen från grusvägarna och den försämrade framkomligheten utgör tillsammans enligt verket starka motiv för en ökad satsning på beläggning av grusvägar. Därtill kommer de ökande svårigheterna att skaffa fram grus p. g. a. att landets grustillgångar av olika skäl bör bevaras.

Statsvägarna omfattar 97 400 km och inte mindre än 47 % av detta vägnät eller 46 200 km utgörs av grusvägar. En mycket stor del av grusvägnätet –

ca 40 000 km – är emellertid lågtrafikerat. Att inom överskådlig tid få ett asfaltslitlager på detta lågtrafikerade vägnät torde vara ekonomiskt omöjligt. Inom vägverket pågår därför arbete med att få fram en billigare och enklare ytbehandling som kan användas direkt på lågtrafikerade grusvägar. Försöksverksamhet pågår med en typ av ytbehandling YIG och erfarenheterna hittills är positiva. Denna typ av ytbehandling torde med fördel kunna användas vid trafikflöden under 300 fordon/dygn.

Trafiken varierar starkt under året och dygnet. Under sommaren, då olägenheter med grusvägarna är störst, är även trafiken intensivast. Varje dag finns högstbelastade timmar där trafiken är 10–15 % av dygnstrafiken. Gränsen 300 fordon/dygn innebär att 60 fordon/timme får accepteras på grusvägar under den mest belastade delen under sommardygnen.

Med hänsyn till vad som framförts beträffande angelägenheten av ökad beläggning av det sekundära och tertiära länsvägnätet måste de näraliggande ansträngningarna inriktas på att åtminstone sänka trafikflödesgränsen för beläggning till 300 fordon/dygn.

Totalkostnaderna för att belägga alla vägar med större trafik än 300 fordon/årsmedeldygn uppgår till 1 900 milj. kr. men inom ramen för 15 000 milj. kr. bedömer vägverket att endast 700 milj. kr. kan fördelas på beläggning av grusvägnätet. Detta innebär att enbart vägar med större trafik än 450 fordon/årsmedeldygn kan beläggas.

Vägverket genomförde under våren 1976 en ny inventering av behovet av bärighetshöjande åtgärder på statsvägnätet. Endast de nödvändigaste åtgärderna har redovisats. Större delen av de bärighetshöjande åtgärderna utförs i samband med att andra åtgärder måste vidtas på vägnätet, ombyggnad och förbättring för att öka vägbredd och förbättra väggeometri, vid byggande av genomfarts- och förbifartsleder och för att möta kravet på beläggning.

Kostnaderna för att höja tillåtet axel och boggitryck till 10/16 ton på övriga vägar, som från transportsynpunkt bör ha full bärighet uppgår till ca 700 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå. Därav utgörs ca 300 milj. kr. av åtgärder på svaga broar. Kostnaderna för att därutöver förstärka vägar som under tjällossningen har nedsatt bärighet uppgår till ca 600 milj. kr. Inom ramen för 15 000 milj. kr. bedömer vägverket att enbart 700 milj. kr. kan fördelas till bärighetshöjande åtgärder.

Från regionalpolitisk synpunkt är de begränsade insatserna för att öka andelen belagd väg och höja bärigheten enligt verket besvärande. Med hänsyn till framkomlighet och trafiksäkerhet finner vägverket det ogörligt med en minskning av insatserna på ombyggnad/förbättring och genomfart-/förbifartsleder för att inom en ram på 15 000 milj. kr. under en 15-årsperiod inrymma ytterligare förbättringar av grusvägnätet. Det krävs en högre investeringsnivå för att tillgodose beläggnings- och bärighetskraven.

Om ytterligare 1 200 milj. kr. satsas på beläggning skulle samtliga vägar med en trafik överstigande 300 fordon/årsmedeldygn kunna beläggas un-

der en 15-årsperiod. Med ytterligare 600 milj. kr. kan man förstärka de vägar med nedsatt bärighet under tjällossningen där tung trafik behöver framföras. Totalbeloppet för 15-årsperioden skulle då uppgå till 16 800 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå.

15 000 milj. kr. i total produktionsvolym under en 15-årsperiod innebär årliga investeringar på 1 000 milj. kr. För central och regional administration, översikts- och detaljprojektering, medvärdeskatt, tunnelbanor etc. tillkommer 20 % plus 150 milj. kr. per år, vilket ökar årsbeloppet till 1 350 milj. kr. Under antagande av att ca 110 milj. kr. erhålles till förbättringsarbeten över driftanslaget som påverkar flerårs- och långtidsplanen och ca 350 milj. kr. per år genom AMS samt särskilda regionalpolitiska medel, uppkommer ett årligt behov av 890 milj. kr. i ordinarie byggnadsanslag i 1976 års kostnadsnivå.

16 800 milj. kr. i total produktionsvolym under en 15-årsperiod innebär årliga investeringar på 1 120 milj. kr. dvs. ungefär samma nivå som under åren 1975 och 1976. För central och regional administration, översikts- och detaljprojektering, mervärdeskatt, tunnelbanor etc. tillkommer 20 % plus 150 milj. kr. per år, vilket ökar årsbeloppet till 1 490 milj. kr. Med samma antagande beträffande anslag till förbättringsarbeten och AMS-medel etc. uppkommer ett årligt behov av 1 030 milj. kr. i ordinarie byggnadsanslag i 1976 års kostnadsnivå.

Med utgångspunkt från de i det föregående redovisade pågående utredningarna avseende standardkriterier vid vägbyggande lägger vägverket fram två programnivåer A och B. Programnivå C i verkets petita grundas på att de fastställda flerårsplanerna skall kunna följas.

Programnivå A, som ingår i vägverkets verksamhetsalternativ I – det högsta alternativet – grundas på i huvudsak tre målsättningar nämligen

att åtgärda kriterierna vägbredd/väggeometri, förbifarts-/genomfartsleder och belysning, räcken etc. för att eftersträva att inte nuvarande antal olyckor ökar,

att förse alla grusvägar med en trafik överstigande 300 fordon/årsdygn med ett varaktigare slitlager inom en 15-års-period,

att genom bärighetshöjande åtgärder tillse att alla vägar som kräver tunga transporter kan upplåtas för 10/16 tons axel- och boggitryck inom en 15-årsperiod.

Programnivån utgår från ett anslag på 1 030 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå. Med en beräknad kostnadsökning på 12,3 % per år under åren 1976–1979 motsvarar detta ett belopp på 1 460 milj. kr. i 1979 års kostnadsnivå.

Programnivå B innebär årliga anslag på 1 000 milj. kr. För central och regional administration, översikts- och detaljprojektering, mervärdeskatt etc. tillkommer 20 % plus 150 milj. kr. per år, vilket ökar årsbeloppet till 1 350 milj. kr. Med samma antagande som i nivå A att 110 milj. kr. årligen erhålles till förbättringsarbeten över driftanslaget och ca 350 milj. kr. per

år genom AMS uppkommer ett årligt behov av 890 milj. kr. i ordinarie byggnadsanslag i 1976 års kostnadsnivå. Med en beräknad kostnadsökning på 12.3 % under åren 1976–1979 motsvarar detta ett anslag på 1 260 milj. kr. för verksamhetsåret 1979.

Den främsta målsättningen med denna programnivå sammanfaller med den första av de tre målsättningarna i programnivå A, nämligen att åtgärda kriterierna vägbredd/väggeometri, förbifarts-/genomfartsleder och belysning, räcken etc. för att eftersträva att inte nuvarande antal olyckor ökar.

Programnivån inrymmer därför när det gäller riksvägar och större länsvägar samma objekt som programnivå A, men satsningen på bärighetsupprustning och beläggning av grusvägar blir betydligt mindre.

Målet beträffande beläggning av grusvägar kan inte uppnås. Endast vägar med större trafik än 450 fordon/årsmedeldygn kan beläggas under en 15-årsperiod. Målet beträffande vägarnas bärighet kan ej uppnås. Om 15 år måste fortfarande vägar avstängas för tung trafik under tjällossningsperioden.

Programnivå C innebär ett anslag av 1 000 milj. kr. för år 1979. Enligt regeringens flerårsplanedirektiv till vägverket skall flerårsplanerna upprättas utifrån förutsättningen av en årlig nominell medelstilldelning motsvarande 1976 års ordinarie byggnadsanslag på 765 milj. kr. Vägverket har i sin planering enligt dessa direktiv antagit en reell minskning av anslaget med 5 % per år. Detta innebär en reell minskning av beloppet 765 milj. kr. år 1976 till ca 660 milj. kr. år 1979 (i 1976 års kostnadsnivå).

Genom riksdagens beslut år 1976 har vägverket för år 1977 erhållit 865 milj. kr. i ordinarie byggnadsanslag sedan 100 milj. kr. överförts från anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsarbeten avseende statliga vägar. Flerårsplanerna förutsattes därvid utökade med vissa, med detta anslag påbörjade vägprojekt. Denna utökning påverkade planeringsramarna för åren 1977, 1978 och 1979 med 35, 36 resp. 11 milj. kr. De fastställda flerårsplanerna är därmed uppbyggda inom en kostnadsram år 1979 av 671 milj. kr.

Kostnaderna för en produktion år 1979 är 671 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå och kan beräknas uppgå till 950 milj. kr. i löpande kostnader. Kostnadsutvecklingen för åren 1977 och 1978 har inneburit att anslagsbehovet överstiger den sammanlagda medelstilldelningen för dessa år med 50 milj. kr. Det totala anslagsbehovet år 1979 för att flerårsplanerna skall kunna följas uppgår således till 1 000 milj. kr. (950+50).

Fördelningen av resurserna vid programnivåerna A, B och C framgår av följande sammanställning. I de angivna kostnaderna ingår marklösen, projektering, mervärdeskatt, m. m., samt regional och central administration (milj. kr.).

	Nivå A	Nivå B	Nivå C
Resurser i pågående objekt	705	705	705
Resurser till starter av nya objekt	738	538	278
Tunnelbanor	17	17	17
	1460	**1260**	**1000**

2.4. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator

Anslaget är ett kalenderårsanslag, där bidragsdelen avser det löpande kalenderåret. För budgetåret 1978/79 begärs således bidragsmedel för kalenderåret 1978 medan administrationsdelen avser år 1979.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till drift av allmänna vägar och gator som är nödvändiga för den allmänna samfärdseln inom de kommuner som är väghållare.

Bidrag utgår i mån av tillgång på medel med 95% av det belopp, vartill kostnaderna för drift av de bidragsberättigade vägarna och gatorna beräknas skäligen böra uppgå. Driftkostnaderna fastställs för en tvåårsperiod av statens vägverk med utgångspunkt från av kommunerna lämnade uppgifter.

Liksom för övriga driftanslag och på grund av bidragsbestämmelsernas utformning har endast en programnivå angivits. För verksamhetsåret 1978 begär vägverket 317,1 milj. kr.

Under våren 1976 har författningsenligt en ny fullständig driftkostnadsberäkning för tvåårsperioden 1976–1977 genomförts och fastställts. År 1978 skall enligt bidragskungörelsen ny driftkostnadsberäkning göras för åren 1978 och 1979.

Vägverket anser det angeläget att bidragsmedel ställs till förfogande för verksamheten 1978 som i princip medger att statsbidrag till kommunernas driftkostnader kan utgå i den omfattning som förutsätts i bidragskungörelsen, nämligen med 95% av beräknad skälig driftkostnad.

Vid omprövning av driftkostnaderna påverkas beräkningen i första hand av kostnadsutveckling och trafikökning fr. o. m. år 1976. Vidare skall beaktas ökad väghållning av väsentlig betydelse som vissa kommuner fått intill den 1 januari 1978.

Statsbidraget på beräknad skälig driftkostnad för år 1976 är 250,8 milj. kr. Vägverket uppskattar att detta bidrag behöver uppräknas med 62,7 milj. kr., dvs. omräkning från 1976 års till 1978 års kostnadsnivå (11,8% per år). Den kostnadsmässiga effekten av bl. a. trafikökningen åren 1976 och 1977 beräknas härvid kompenseras av den fortlöpande rationaliseringen av driftverksamheten.

Ökad väghållning av väsentlig omfattning beräknas uppgå till 2,5 milj. kr. Exempelvis övertar Motala från staten väghållningen inom Vadstena tätort och Östersund de av staten hållna allmänna vägarna på Frösön. Här-

utöver beräknas ytterligare överföring av statlig väghållning till kommun bli aktuell.

Enligt redovisade uppskattningar bedömer vägverket således att 1978 års driftkostnadsberäkning kräver ett bidragsbelopp på 316,0 milj. kr. (250,8+62,7+2,5). Därtill kommer administrativa kostnader för 1,1 milj. kr., totalt således 317,1 milj. kr.

2.5. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator

Detta anslag är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Anslag begärs således för år 1979.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till byggande av allmänna vägar och gator som är nödvändiga för den allmänna samfärdseln i kommuner som är väghållare samt till byggande av tunnelbanor. Målet för programmet är att medverka vid den utbyggnad av kommunernas trafikledssystem som erfordras för att tillgodose såväl de individuella som kollektiva trafikbehoven.

För fördelningen av bidragen fastställer vägverket en fördelningsplan för fem år, som förnyas vart tredje år. Vid årsskiftet 1975/76 fastställde vägverket fördelningsplan för femårsperioden 1976–1980.

Från anslaget lämnas bidrag med 95 % av kostnad för bidragsberättigade byggnadsföretag, dels till byggande av väg, dels till byggande av gata mot vilken enligt gällande stadsplan utfart eller annan utgång från tomt eller annan fastighet inte får anordnas. Dessutom utgår bidrag med 95 % till utförande av större broarbeten etc. eller trafikanordning som ingår i gata. Till annat bidragsberättigat gatubyggnadsarbete utgår bidrag med 85 %. Bidrag med 95 % av kostnaderna för tunnelbanors underbyggnad kan under vissa förutsättningar också utgå från anslaget. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Kommunerna och Stockholms läns landsting (SLL) gjorde under år 1974 en behovsinventering avseende åren 1976–1990 och lade fram förslag till långtidsplan för åren 1976–1985.

De av kommunerna och SLL redovisade behoven och de därpå grundade långtidsplanerna omfattar principiellt de trafikleder som ingår eller skall ingå i huvudtrafiksystem enligt generalplan, dispositionsplan eller trafikledsplan. Detta innebär att behovs- och långtidsplaner innefattar fjärrleder, primärleder, viktigare sekundärleder samt tunnel- och stadsbanor.

I kommunernas och SLL:s behovsplaner har anmälts objekt motsvarande en sammanlagd byggnadskostnad av ca 9 500 milj. kr. i 1976 års pris- och lönenivå. Vid den granskning av ingivna behovsplaner som gjorts inom vägverket har beloppet reducerats till 6 500 milj. kr.

Kommunernas och SLL:s sammanlagda förslag till långtidsplan för åren 1976–1985 representerar en byggnadsvolym om 6 730 milj. kr. Vägverket har vid sin bedömning reducerat denna volym till 4 350 milj. kr. räknat i 1976 års kostnadsnivå. Vägverket bedömer att det under den tioåriga lång-

tidsplaneperioden därmed erfordras ett totalt bidragsbelopp om 4140 milj. kr. och under den femåriga fördelningsplaneperioden ett totalt bidragsbelopp om 1875 milj. kr.

Den reducering som vägverket genomfört innebär att kommunernas trafikledsplaner kommer att genomföras i väsentligt långsammare takt än vad kommunerna bedömer som nödvändigt. En del centrumomgripande leder och större ombyggnader och omfartsleder måste skjutas framåt i tiden.

Regeringens direktiv för den femåriga fördelningsplanen för åren 1976–1980 anger ett bidragsbelopp för år 1976 på 345 milj. kr. som sedan skall förbli nominellt oförändrat under de efterföljande fyra åren. För att planera i fast kostnadsnivå har vägverket antagit en prisförändring med 5 % per år och räknat ner anslagsbeloppet varje år med detta procenttal fram t. o. m. år 1980. För åren därefter fram t. o. m. år 1985 har verket räknat med reellt oförändrat anslag.

Vägverket har gjort upp en långtidsplan för åren 1976–1985 grundad på detta antagande. Det reellt beräknade totalbeloppet uppgår under fördelningsplaneperioden till ca 1575 milj. kr. och under långtidsplaneperioden till 3000 milj. kr.

Trots de reduceringar som vägverket tidigare gjort bland kommunernas långtidsplaneobjekt finns således en betydande differens mellan vägverkets bedömning av bidragsbeloppet och de medel som beräknats enligt regeringens direktiv. Skillnaden är 4140–3000=1140 milj. kr. Objekten i långtidsplanen är prioriterade enligt en inom verket gjord angelägenhetsbedömning. Av det totala beloppet faller 27,2 % på Storstockholmsområdet inkl SLL, 10,8 % på Göteborg–Mölndal och 5,0 % på Malmö.

För år 1978 har anvisats ett bidragsbelopp av 343,5 milj. kr. exkl. administrationskostnader på 6,5 milj. kr. I gällande fördelningsplan beräknas av bidragsbeloppet ca 295 milj. kr. bli utnyttjade för pågående objekt, varför ca 50 milj. kr. kan disponeras för nystarter.

År 1978 beräknas ca 55 milj. kr. saknas i bidragsmedel för att täcka de kostnadsökningar mellan åren 1977 och 1978, som inte kunde förutses vid upprättandet av fördelningsplanen.

Programnivå A för år 1979, som ingår i verkets alt. I, medför ett bidragsbelopp om 558 milj. kr. Denna nivå ligger 213 milj. kr. över vad som anges i den på grundval av regeringens direktiv upprättade fördelningsplanen. Nivå A möjliggör att fördelningsplanens intentioner t. o. m. år 1979 kan fullföljas samt att vissa objekt kan genomföras i snabbare takt.

I nivå B, som ingår i verkets alt. II, uppgår bidragsbeloppet till 493 milj. kr. Denna nivå ligger 148 milj. kr. över vad som anges i den på grundval av regeringens direktiv upprättade fördelningsplanen. Genom denna satsning kommer i stort sett fördelningsplanens intentioner t. o. m. år 1979 att kunna fullföljas.

Nivå C, som ingår i verkets alt. III, uppgår till 438,2 milj. kr., varav – liksom i övriga programnivåer – 7,2 milj. kr. för administration av bidrags-

givningen. Bidragsbeloppet ligger ca 86 milj. kr. över vad som anges i den på grundval av regeringens direktiv upprättade fördelningsplanen. Denna nivå innebär att den i fördelningsplanen angivna byggnadsvolymen för år 1979 kan uppnås. Programnivån resulterar dock i en betydande eftersläpning i bidragsgivningen i förhållande till det bidragsbehov som vägverket bedömer rimligt.

2.6. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.

Anslaget är ett kalenderårsanslag, där bidragsdelen avser det löpande kalenderåret. Anslagsframställningen avser således beträffande bidragsdelen år 1978 och beträffande administrationsdelen år 1979. Från anslaget utgår statsbidrag till det enskilda vägnätets driftkostnader.

Bidragsgivningen baserar sig på vart femte år återkommande driftkostnadsberäkningar som utförs av vägförvaltningen. Dessa beräkningar sker med utgångspunkt från av vägverket framräknade standardvärden och av väghållarna lämnade uppgifter. Den beräknade totala driftkostnaden omfattar såväl barmarksunderhåll som vinterväghållning och jämkas årligen med hänsyn till förändringar i det allmänna kostnadsläget.

Från anslaget utgår även bidrag till iståndsättningsarbeten som anses nödvändiga från framkomlighets- och trafiksäkerhetssynpunkt. Bidrag lämnas i mån av tillgång på medel i normalfallet med 70 % och om synnerliga skäl föreligger med 85 % av beräknad bidragsgrundande kostnad. Bidrag kan även utgå till anskaffning av redskap för vägunderhållet samt till kostnader för viss passbåtstrafik m. m.

Uppföljningen av att statsbidragsvägarna hålls i ett tillfredsställande skick sker genom årlig besiktning av vägarna. I samband med denna besiktning förekommer även i stor omfattning konsultationer. Väghållarna önskar bl. a. råd och anvisningar om väghållningen. Denna rådgivning, som utgör en del av administrationen, har stor betydelse för ett rationellt vägunderhåll och bidrar till att underhållskostnaderna kan hållas på en rimlig nivå.

Vägverket har gjort en behovs- och standardinventering för att konkretisera behovet av såväl drift- som byggnadsåtgärder på det enskilda statsbidragsvägnätet.

Statsbidrag till drift av enskilda vägar utgick år 1975 till en väglängd av 65 120 km. Enligt standardinventeringen uppgår den totala väglängden av enskilda vägar vartill statsbidrag hittills inte utgått men som anses vara berättigade till bidrag till 10 300 km. Detta motsvarar ett årligt tillskott av ca 1 000 km väg.

I likhet med tidigare år hemställer vägverket att bidragsdelen av driftanslaget läggs om till att avse framförliggande kalenderår. För bidrag avseende år 1979 kräver detta en engångsuppräkning i likhet med vad som vägverket hemställt i fråga om anslaget Bidrag till drift av kommunala vägar och gator.

I fråga om utfallet för budgetåret 1977/78 - som avser bidragsåret 1977 – anger vägverket att för fortsatt driftbidrag till de vägar som redan uppbär bidrag har erfordrats 118,5 milj. kr. Bidrag till iståndsättningsarbeten på äldre vägar har lämnats med 1,6 milj. kr. Utförande av dessa iståndsättningsarbeten har bedömts nödvändiga för att trygga trafikens framkomlighet och säkerhet på berörda vägar. Under budgetåret 1977/78 har uppkommit en balans av ansökningar som förklarats vilande i brist på medel. Denna balans omfattar sammanlagt 88 ansökningar, vilka erfordrar årligt driftbidrag om 1,2 milj. kr. och iståndsättningsbidrag om 1.0 milj. kr.

Inför bidragsgivningen år 1978, dvs. anslaget budgetåret 1978/79, har tillkommit 518 ansökningar om årligt driftbidrag, vilka tar i anspråk dels uppskattat ca 2,6 milj. kr. i årligt bidrag, dels sammanlagt ca 6,0 milj. kr. för iståndsättningsarbeten.

Vägverkets äskande för år 1978 har liksom övriga driftanslag begränsats till en programnivå. Bidragsbeloppet är beräknat till totalt 186 milj. kr. och kostnaderna för administration till 11 milj. kr., dvs. sammanlagt 197 milj. kr. med följande fördelning.

	1 000-tal kr.
Administration	11 000
Årligt driftbidrag till barmarks- och vinterväghållning till vägar som uppbär bidrag	138 800
Särskilt bidrag till förnyelse av beläggningar	10 000
Årligt driftbidrag och iståndsättningsbidrag avseende ansökningar som vilar av brist på medel	2 200
Årligt driftbidrag avseende nya ansökningar	2 600
Iståndsättningsbidrag avseende nya ansökningar	6 000
Bidrag till iståndsättningsarbeten till vägar som uppbär driftbidrag	24 300
Bidrag till redskapsanskaffning	2 000
Bidrag till särskilda kommunikationsändamål	100
	197 000

Av totalbeloppet utgör ca 14,9 milj. kr. pris- och löneomräkning.

Denna programnivå ger möjlighet att vidmakthålla det befintliga statsbidragsberättigade vägnätet så att kapitalförstöring inte sker och för att trygga framkomligheten. Nivån ger också möjlighet att lämna årligt driftbidrag till nya statsbidragsberättigade vägar.

2.7. Bidrag till byggande av enskilda vägar

Detta anslag är ett kalenderåranslag och avser framförliggande kalenderår. Anslag begärs således för år 1979.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till byggande av enskilda vägar. Bidrag lämnas till byggande av enskild väg av väsentlig betydelse för en bygds befolkning. Bidrag kan även lämnas till byggande av enskild väg som utgör tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller av annat skäl är av betydelse för fritidsändamål. Bidrag utgår i mån av tillgång

på medel i normalfallet med 70 % av den beräknade bidragsgrundande kostnaden.

För år 1978 har ett anslag av 24,4 milj. kr., exkl. administrationskostnader om 5,6 milj. kr. anvisats. Anslaget beräknas fördelas med drygt 12 milj. kr. till fortsättnings- och slutbidrag för tidigare påbörjade byggnadsobjekt och med 12,4 milj. kr. till objekt som avses påbörjas under år 1978.

För bidragsgivning verksamhetsåret 1979 har medelsbehovet angivits i tre programnivåer. Vägverket begär enligt programnivå A, som ingår i verkets alternativ I, ett bidragsbelopp om 83,5 milj. kr. Med denna årliga bidragsnivå under en tioårsperiod kan det nuvarande 12 000 km långa vägnätet med dålig standard beträffande bredd, linjeföring och bärighet förbättras till godtagbar standard. Nivån medger ej åtgärder för att förbättra vägar eller vägdelar med genomsnittlig standard. Vägar med dålig standard som skall nyintas kan förbättras till godtagbar standard. Viss satsning kan också göras på tätorts- och fritidsvägar. De broar som inte tillåter 10 tons axeltryck och där tung trafik bör kunna framföras, åtgärdas.

Programnivå B, ingår i verksamhetsalternativ II, innebär ett bidragsbelopp om 59 milj. kr. Med denna programnivå kan det nuvarande ca 12 000 km långa vägnätet med dålig standard förbättras till genomsnittlig standard beträffande bredd, linjeföring och bärighet under en tioårsperiod. Satsningen på tätortsvägar och fritidsvägar begränsas till enstaka objekt. Endast en mindre del av de bidragsberättigade vägarna kan erhålla byggnadsbidrag för att förbättras innan de intas i statsbidragsvägnätet. De mest angelägna broarna som ej tillåter 10 tons axeltryck och där tung trafik bör kunna framföras, åtgärdas.

Bidragsbeloppet i nivå C utgör 39,3 milj. kr. och innebär åtgärder enligt programnivå B dock under en längre tidsperiod, 15 år i stället för 10 år.

Administrationskostnaderna tas i samtliga alternativ upp med 6,3 milj. kr.

2.8. Tjänster till utomstående

Detta anslag är ett kalenderåranslag och avser framförliggande kalenderår. Anslagsframställningen avser således år 1979.

Programmet för anslaget, som för innevarande budgetår uppgår till 16,0 milj. kr., inrymmer tjänster till utomstående och kostnader i samband med beredskapsarbeten. Den förstnämnda posten avser den taxe- och avgiftsbelagda verksamheten, huvudsakligen byggande och drift på entreprenad av vägar åt kommuner och enskilda väghållare.

Den principiella målsättningen för vägverkets taxe- och avgiftssättning är full kostnadstäckning. Härmed avses täckning av såväl bokförings- som kalkylmässiga kostnader. Verksamheten beräknas av vägverket under perioden 1978–1983 vara självbärande med en omslutning av ca 100 milj. kr. per år.

Posten beredskapsarbeten avser kostnader för dels de beredskapsarbe-

ten som vägverket genomför för AMS' räkning dels projektering och marklösen för de beredskapsarbeten på vägar som AMS genomför i egen regi. Mot bakgrund av verkets målsättning och med hänsyn till omfattningen av egna resurser samt efter samråd med AMS planerar vägverket en årlig omslutning av beredskapsarbeten motsvarande en ersättning från AMS med ca 200 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå för perioden 1978–1983. Härtill kommer särredovisade administrationskostnader för den interna planeringen som inte ersätts av AMS. För år 1979 begär vägverket 17,8 milj. kr. för dessa kostnader, vilket motsvarar ett i reala termer oförändrat belopp jämfört med år 1978.

3. Remissyttrande över vägverkets, sjöfartsverkets och affärsverkens anslagsframställningar

AMS har, liksom i sina yttranden över tidigare års anslagsframställningar, framhållit betydelsen av att planeringen inom resp. verk fortlöpande bedrivs på sådant sätt att investeringarna snabbt kan anpassas efter konjunktur- och arbetsmarknadsläge. Det är angeläget att det inom verken finns en snabbt aktualiserbar projektreserv. I övrigt har anslagsframställningarna inte föranlett några synpunkter från AMS' sida.

4. Föredraganden

De riktlinjer för vägplaneringen som gällt t. o. m. år 1977 antogs av riksdagen år 1972 efter förslag i prop. 1972: 1 (bil. 8). Riksdagens beslut innebar bl. a. att vägverkets planeringsmetodik skulle vidareutvecklas och utvidgas för att ge bättre underlag för prioritering av olika vägåtgärder. Därvid skulle på ett bättre sätt vägas in olika samhällsekonomiska effekter. För att i enlighet med statsmakternas ställningstaganden dra upp de närmare, mera konkreta riktlinjerna för detta utrednings- och utvecklingsarbete tillsattes kommittén för den långsiktiga vägplaneringen (KLV), som redovisade sina ställningstaganden i betänkandet (SOU 1975: 85 och 86) Vägplanering. Vägplaneringen har även behandlats av decentraliseringsutredningen (Kn 1975: 01) i remissyttrande över KLV-betänkandet genom rapporten (Ds K 1976: 6) Ökat regionalt och lokalt inflytande i vägplaneringen samt i betänkandet (Ds Kn 1977: 2) Samordnad regional vägplanering.

I prop. 1977/78: 10 har regeringen redovisat vissa ställningstaganden i fråga om den framtida vägplaneringen m. m. Propositionen behandlades av 1977/78 års riksmöte i december 1977 (TU 1977/78: 10, rskr 1977/78: 95). Riksdagen godtog regeringens förslag vad avser förändringarna i vägplaneringssystemet, inrättande av beredningsgrupper på länsnivå och ny organisation av vägverkets centralförvaltning. Vad gäller regeringens förslag rörande inriktningen av väginvesteringarna uttalade trafikutskottet att man

inte var beredd att ta ställning till investeringsmedlens fördelning på skilda vägkategorier m. m. i avvaktan på att förslag till ett långsiktigt vägpolitiskt program m. m. föreläggs riksdagen. Riksdagen gav som sin mening regeringen till känna vad utskottet anfört.

Genom de nu antagna förslagen om den långsiktiga vägplaneringen har förutsättningar skapats för en bättre samordning mellan vägplaneringen och övrig samhällsplanering. I propositionen har understrukits vikten av att man i planeringen tar tillräcklig hänsyn till det ömsesidiga beroendet såväl mellan vägtrafiken och övriga trafiksektorer som mellan vägtrafiken och andra samhällssektorer. Den allmänna strävan till decentralisering av beslutsfattandet i samhället har genom förslagen kunnat konkretiseras så att ökade befogenheter inom vägplaneringen lagts på regionala organ.

I fråga om de olika planeringsstadierna innebär de nya riktlinjerna för vägplaneringen bl. a. att den nuvarande behovsinventeringen ersätts med en perspektivplanering. Införandet av en perspektivplanering bör kunna medföra en förbättring av den långsiktiga vägplaneringen. Konsekvensbeskrivningar av den framtida transportförsörjningen, som grundas på antaganden om skilda inriktningar och medelsutrymmen för väghållningen bör göra det möjligt att föra en mer aktiv diskussion av väghållningens mål och medel. En utvidgad konsekvensbeskrivning som perspektivplaneringen innefattar torde ge förutsättningar för en bättre koordinering mellan vägplaneringen, den regionala trafikplaneringen, länsplaneringen och den fysiska samhällsplaneringen.

Genom att de nuvarande fem- resp. tioåriga investeringsplanerna sammanslås till ett tioårigt plandokument kommer vidare en behövlig förenkling av vägplaneringen att ske. En förenkling av vägplaneringen har från flera håll påtalats som angelägen för att öka intresset för planeringen och få en mera aktiv medverkan ifrån berörda intressenter, sammanslutningar och lokala organ.

Länsstyrelserna får bemyndigande att fastställa de nya flerårsplanerna för byggande av länsvägar, dvs. för det vägnät som betjänar företrädesvis de regionala och lokala transportuppgifterna. Detta får anses vara ett viktigt steg i den eftersträvade decentraliseringen av vägplaneringen.

En särskild planeringsavdelning inrättas vidare vid vägverkets centralförvaltning. Därigenom skapas förutsättningar för en bättre samordning av planeringen mellan statsvägarna och de statskommunala vägarna. Omorganisationen beräknas, tillsammans med andra åtgärder som har initierats genom vägverkets organisationsöversyn, medföra en effektivisering av arbetet inom vägverket.

I prop. 1977/78: 10 påtalas också det nödvändiga i att man har realistiska antaganden till grund för sin planering. Vägplaner som upprättas enbart efter vad som från olika håll bedöms som angeläget eller önskvärt främjar inte länens utveckling om det saknas resurser för att förverkliga planerna. Behovet av att göra realistiska bedömningar om det framtida resursutrym-

met torde i nuvarande ekonomiska läge vara viktigare än någonsin för att vi på ett riktigt sätt skall kunna använda de resurser som står till buds.

I fråga om den framtida inriktningen av väginvesteringarna anges i propositionen att huvuddelen av väginvesteringarna har under 1960-talet och även hittills under 1970-talet avsett riksvägarna. Inom ramen för tilldelade resurser bör enligt propositionen en höjning av standarden hos de mindre och medelstora vägarna ske bl. a. för att underlätta såväl jord- och skogsbrukets som övriga näringslivets transporter. Satsningar bör göras för att ytterligare utöka det belagda vägnätet. Motorvägbyggandet bör däremot bli begränssat framöver och avse endast mindre kompletteringar och sammanbindningar av det nuvarande nätet. I framtiden måste miljöaspekterna med bl. a. trafikbuller i ökad grad uppmärksammas. Detsamma gäller trafiksäkerheten. En ökad andel av investeringarna måste därför sättas in bl. a. på utpräglat olycksbelastade vägsträckor. De vägar där väsentliga trafikinskränkningar sker i tjällossningstid måste ges en ökad uppmärksamhet. Det förekommer sålunda fortfarande vägar där inskränkningarna även kan drabba persontrafiken varvid det finns risk för isolering av samhällen och byar.

Riksdagen har som nämnts inte tagit ställning till den i propositionen angivna inriktningen av väginvesteringarna i avvaktan på att ett förslag till långsiktigt vägpolitiskt program m. m. snarast föreläggs riksdagen. Utformningen av ett sådant program är beroende av vissa övriga trafikpolitiska ställningstaganden, bl. a. rörande den väsentliga frågan om kostnadsansvaret. Frågorna kommer att redovisas i en sammanhållen trafikpolitisk proposition.

Under år 1978 kommer flerårs- och fördelningsplanerna för vägbyggandet att revideras. Regeringen kommer därför att – i likhet med vad som skett vid tidigare revideringar – lämna länsstyrelserna och vägverket direktiv för upprättande av dessa planer. För att möjliggöra det tidsmässigt relativt omfattande samråds- och remissförfarande som krävs innan planerna kan fastställas måste regeringen lämna vägverket och länsstyrelserna direktiv i början av året.

Sedan de mera långsiktiga trafikpolitiska ställningstagandena skett får dessa ligga till grund för en revidering av planerna. Dessa kan, som jag anförde i prop. 1977/78: 10, revideras mellan de normala revideringstillfällena vart femte år.

Den pågående cykeltrafikutredningen (K 1976: 04), som har till uppgift att se över statsbidragsbestämmelserna för gatu- och vägbyggandet så att kommunerna stimuleras att anordna sammanhängande cykelvägnät inom sina tätortsområden, beräknas avge sitt betänkande under första halvåret 1978.

Jag går nu över till frågan om väganslagen för budgetåret 1978/79.

I föregående års budgetproposition beräknades på driftbudgeten väganslagen till sammanlagt 3 449,9 milj. kr. för budgetåret 1977/78. På kapital-

budgeten beräknades investeringsanslaget Statens vägverks förrådsfond: Vägmaskiner m. m. till 107.4 milj. kr. På tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78 har beräknats ca 3,3 milj. kr. under anslaget Bidrag till byggande av enskilda vägar. Tilläggsanslaget avser täcka kostnader för bl. a. reparation av skador på vägar och broar vid översvämningarna våren 1977. På tilläggsbudget II för budgetåret 1977/78 beräknas 12,4 milj. kr. på anslaget Byggande av statliga vägar för vissa sysselsättningsskapande brobyggnadsarbeten vid vägverket.

Byggandet av mellanriksvägen Kiruna—Narvik har påbörjats under hösten 1977. I prop. 1976/77: 100 anmäldes att arbetsplan för vägen fastställts men att beslutet inte vunnit laga kraft. Detta skedde genom regeringens beslut den 9 juni 1977 då de besvär som anförts över vägverkets fastställelsebeslut avvisades. I beslut samma dag uppdrog regeringen åt arbetsmarknadsstyrelsen att förskottera medel från tolfte huvudtitelns anslag B 3. Sysselsättningsskapande åtgärder för att kunna starta vägprojektet. Regeringen kommer senare att lägga fram förslag om projektets slutliga finansiering.

Jag förordar även för nästa verksamhetsår en särskild satsning på driftanslagen och tillstyrker en höjning av dessa med ca 355 milj. kr. För anslaget Drift av statliga vägar förordar jag en höjning med 255 milj. kr. jämfört med det av riksdagen beslutade anslaget för innevarande budgetår. Anslaget kommer därmed upp i en nivå av 2 045 milj. kr. Även för bidragsanslagen till drift av kommunala vägar och gator samt drift av enskilda vägar sker väsentliga uppräkningar. Dessa anslag höjs med ca 23% resp. ca 30%. När det gäller byggandeanslagen innebär mitt förslag en höjning med 35 milj. kr. för anslaget Byggande av statliga vägar och en oförändrad nivå för anslagen Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator samt Bidrag till byggande av enskilda vägar.

Med de föreslagna ökningarna uppgår driftanslagen sammanlagt till 2 533,5 milj. kr. och byggandeanslagen till sammanlagt 1 280 milj. kr. Med hänsyn bl. a. till storleken av anslagen är det av vikt att dessa medel ges en så effektiv användning som möjligt. Mot denna bakgrund bör vägverket lägga ner ökade resurser på forsknings- och utvecklingsverksamheten inom väg- och trafikområdet. På så sätt bör inom ramen för de resurser som ställs till förfogande en bättre trafiksäkerhet och framkomlighet kunna uppnås. Under anslaget E 7. Statens väg- och trafikinstitut redovisar jag det ekonomiska läget för statens väg- och trafikinstitut (VTI). Vägverket är redan idag den största uppdragsgivaren åt VTI. Institutet har dock resurser som i ökad utsträckning bör kunna utnyttjas av vägverket.

Jag går nu över till att redovisa mina ställningstaganden i fråga om anslagens storlek och kommer senare att hemställa om medelsanvisning under resp. anslag.

Vad gäller väg- och gatudriften anser jag i likhet med vägverket att driftåtgärder, som syftar till att upprätthålla servicestandarden och vid-

makthålla det i vägarna nedlagda kapitalet, skall prioriteras vid en bedömning av olika väghållningsinsatser inom ramen för de totalt tillgängliga vägmedlen.

Anslaget Drift av statliga vägar avses täcka kostnaderna för servicearbeten, underhållsarbeten samt vissa förbättringsarbeten inom de olika delarna av det statliga vägnätet. För innevarande budgetår är anslaget 1 790 milj. kr.

Beredskapsarbeten på vägar avser inte bara byggnadsåtgärder utan i stor utsträckning även förbättringsarbeten av den typ som finansieras över driftanslaget. Under den senaste femårsperioden (1972–1976) har således för detta ändamål sammanlagt över 400 milj. kr. anvisats. Dessa arbeten, som primärt tillkommit från allmän sysselsättningssynpunkt, har bidragit till att påskynda genomförandet av vägverkets långsiktiga program för upprustning av de sekundära och tertiära vägarna.

Jag har tidigare framhållit vikten av att det belagda vägnätet utökas. I anslutning härtill kan jag konstatera att det belagda vägnätet hittills under 1970-talet har ökat med ca 1 000 km per år, motsvarande ca 1 % av vägnätet per år. År 1976 uppgick andelen belagd väg till 53 %. Vägverket anger som en målsättning i sin anslagsframställning att alla vägar med större trafik än 300 fordon per årsmedeldygn borde beläggas. Totalkostnaden för detta uppgår enligt verket till ca 1 900 milj. kr. under en 15-årsperiod. Därmed skulle ca 4 200 km grusväg beläggas. Det betyder för den angivna tidsperioden en kostnad av ca 125 milj. kr. per år och att ca 280 km väg per år förses med varaktig beläggning. Därutöver tillkommer kostnader för att belägga de grusvägar som genom trafikökning når upp till 300 fordon per årsmedeldygn under 15-årsperioden.

Av vägverkets verksamhetsberättelser framgår att den belagda längden av vägar med mer trafik än 250 fordon per årsmedeldygn har ökat med ca 1 800 km under åren 1975 och 1976. Därutöver har även i viss omfattning vägar med mindre trafik än 250 fordon per årsmedeldygn belagts. Sammanlagt försågs ca 1 000 km grusväg med beläggning under vardera av åren 1975 och 1976.

Vidare pågår inom vägverket intressanta försök med att få fram en billigare och enklare ytbehandling som kan användas direkt på lågtrafikerade grusvägar. Förutsättningarna för att även förse de mindre trafikerade vägarna med beläggning bör därigenom väsentligt kunna förbättras.

Med den hittillsvarande inriktningen av vägbyggandet har det som nämnts varit möjligt att årligen förse ca 1 000 km grusväg med beläggning. En utgångspunkt i den tidigare omnämnda, kommande planeringsomgången bör enligt min mening vara att vägar med mer än 250 fordon per årsmedeldygn förses med beläggning. Liksom tidigare kan dock inte enbart trafikmängden vara avgörande. Starka skäl föreligger även för att vissa vägar med mindre trafik än 250 fordon per dygn bör förses med beläggning. Jag förutsätter dessa prioriteringsfrågor löses av vägverket och länsstyrelserna gemensamt i samarbete med resp. läns kommuner.

Med hänsyn till de angelägna behov av olika driftåtgärder som föreligger och behovet att utöka det belagda vägnätet är jag beredd att föreslå en anslagsökning med 255 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande år. För den statliga vägdriften kommer därmed under kalenderåret 1979 att disponeras (1 790+255) 2 045 milj. kr. Inom denna ram räknar jag med att vägverket vid normal omfattning av servicearbeten kan utföra slitlager- och dikningsarbeten i betydande omfattning. Därutöver räknar jag med att förbättringsarbeten kan utföras i större omfattning än under de senaste åren.

Från anslaget Bidrag till drift av kommunala vägar och gator utgår enligt kungörelsen (1971: 955) om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner bidrag i mån av tillgång på medel med 95 % av ett på visst sätt beräknat bidragsunderlag. Enligt kungörelsen skall under år 1978 ny driftkostnadsberäkning göras för bidragsåren 1978 och 1979. Det är svårt att i förväg beräkna vilket bidragsunderlag som den nya driftkostnadsberäkningen kommer att resultera i. Vid min bedömning av anslagsbehovet har jag bl. a. räknat med en något lägre prisutveckling än vad vägverket gjort. Jag beräknar en höjning av anslaget med 59,2 milj. kr. eller över 23 % jämfört med det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 252,8 milj. kr. Jag förordar således för nästa budgetår ett anslag av 312 milj. kr.

Anslaget Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. ökade till innevarande budgetår med 27,7 milj. kr. till 135,7 milj. kr.

Jag föreslår en fortsatt satsning på det från flera synpunkter viktiga enskilda vägnätet och förordar en medelsanvisning för nästa budgetår med 176,5 milj. kr., dvs. en ökning jämfört med innevarande budgetår med 40,8 milj. kr. motsvarande 30,1 %. Med den förordade medelsanvisningen räknar jag med att bidrag skall kunna lämnas till – utöver de vägar som redan uppbär bidrag – såväl ett betydande antal nya vägar som vissa iståndsättningsarbeten i form av bl. a. beläggningsarbeten på vägar som redan uppbär bidrag till barmarksunderhåll och vinterväghållning.

1969 års vägutredning (K 1970: 35) har i maj 1977 överlämnat betänkandet (SOU 1977: 12) Kommunal och enskild väghållning. Betänkandet, som innehåller lagförslag och motivuttalanden rörande formerna för kommunal väghållning avseende andra vägar än allmänna vägar samt formerna för enskild väghållning, remissbehandlas för närvarande. Vägverket har i mitten av december 1975 lämnat rapporten Översyn av statsbidragssystemet för enskilda vägar, vilken har remissbehandlats. Rapporten bereds f. n. inom kommunikationsdepartementet. Utredningsförslagen bör enligt min mening behandlas i ett sammanhang.

Vad gäller väg- och gatubyggandet vill jag i följande tabell inledningsvis redovisa det ungefärliga utfallet av investeringarna inom denna sektor under perioden 1972–1976 samt de beräknade kostnaderna under åren 1977 och 1978. I angivna belopp för beredskapsarbeten, som avser

statsbidragsdelen för alla kategorier vägar, ingår även kostnaderna för vissa förbättringsarbeten av driftkaraktär.

Vid sidan av de ordinarie vägbyggnadsanslagen har, som framgår av tabellen betydande belopp årligen anvisats av beredskapsmedel som kommit vägnätet tillgodo. Dessa insatser har primärt motiverats av sysselsättningspolitiska skäl. Det har dock ansetts viktigt att som beredskapsarbeten välja ut vägföretag som ingår i gällande flerårs- och långtidsplaner. Därigenom har det varit möjligt att förutom den egentliga sysselsättningseffekten även uppnå en positiv effekt från trafiksäkerhets- och framkomlighetssynpunkt.

År	Ordinarie statliga vägbyggnadsarbeten	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder	Ordinarie kommunala vägbyggnadsarbeten	Byggande av enskilda vägar	Beredskapsarbeten	Summa
1972	685		330	23	589	1 627
1973	725		331	23	468	1 547
1974	840[1]		331	25	414	1 610
1975	745	200	344	27	236	1 552
1976	765	200	350	27	438	1 780
1977[2]	969[3]		350	27	430	1 776
1978[2]	912[4]		350	30	540	1 832

[1] Varav på tilläggsstat 115
[2] Beräknade belopp
[3] Varav på tilläggsbudget 104
[4] Varav på tilläggsbudget 12 +35

Anslaget Byggande av statliga vägar uppgår för innevarande budgetår till 865 milj. kr. Härtill kommer på tilläggsbudget II för budgetåret 1977/78 föreslaget 12,4 milj. kr. avseende sysselsättningsskapande brobyggnadsarbeten. Regeringen har vidare genom beslut den 22 december 1977 föreskrivit att vägverket får bedriva ytterligare brobyggnadsarbeten i sysselsättningsskapande syfte för 35,2 milj. kr. Vägverket disponerar därmed under anslaget för år 1978 sammanlagt (865+12,4+35,2) 912,6 milj. kr. I sammanhanget vill jag påminna om att regeringen i prop. 1977/78: 32 om särskilda åtgärder för att främja sysselsättningen under vinterhalvåret 1977/78 anmält att ramen för beredskapsarbeten på vägar bör höjas med upp till 300 milj. kr. till 500 milj. kr. under innevarande budgetår. Denna utökning av beredskapsarbeten på vägar innebär enligt vad jag inhämtat från vägverket att ett relativt stort antal projekt som ingår i det ordinarie byggnadsprogrammet kan tidigareläggas. Den därmed ändrade finansieringsformen möjliggör att andra angelägna vägbyggnadsobjekt kan påskyndas med ordinarie anslagsmedel. Propositionen antogs av 1977/78 års riksmöte i december 1977 (AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51).

Jag förordar en uppräkning av anslaget med 35 milj. kr. För det statliga vägbyggandet kommer därmed under kalenderåret 1979 att disponeras

(865+35) 900 milj. kr. Härvid har jag bl. a. – i likhet med beräkningen av anslaget Drift av statliga vägar – tagit hänsyn till den av mig förordade utökningen av det belagda vägnätet.

Anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp, dvs. med 350 milj. kr.

Anslaget Bidrag till byggande av enskilda vägar räknades till innevarande budgetår upp med 3,2 milj. kr. till 30 milj. kr. Uppräkningen föranleddes främst av en förbättring av färjeläget i Gränna för att trygga en regelbunden trafik på färjeleden Gränna–Visingsö. Dessa kostnader bortfaller för budgetåret 1978/79. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår bör tas upp med oförändrat belopp, dvs. 30 milj. kr. Vid bedömningen av anslagsnivån bör beaktas att regeringen genom beslut den 22 december 1977 anvisat nära nio milj. kr. under detta anslag för sysselsättningsskapande brobyggnadsarbeten på det enskilda vägnätet.

Kostnadsramarna för år 1979 för anslagen Drift av statliga vägar resp. Byggande av statliga vägar bör i princip bestämmas till samma belopp som anslagen. Det bör ingå i regeringens befogenheter att i den mån arbetsmarknadsläget, kravet på en ändamålsenlig planering av verksamheten eller andra särskilda skäl motiverar det bemyndiga vägverket att under år 1978 resp. år 1979 jämka de föreskrivna kostnadsramarna för dessa år, t. ex. genom att under andra halvåret 1978 i förväg ta i anspråk behövliga belopp av de medel under de kalenderårsberäknade anslagen, som kan bli anvisade för verksamhetsåret 1979.

Jag hemställer att regeringen

ger riksdagen till känna vad jag har anfört i det föregående om vägväsendet.

B 1. Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter

1976/77	Utgift	6 708 000
1977/78	Anslag	10 370 000
1978/79	Förslag	21 627 000

Från detta anslag bestrids kostnaderna för central administration (andel), översiktlig vägplanering, fastställande av arbetsplaner samt försvarsuppgifter och järnvägsärenden.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 40 505 000 kr. för budgetåret 1978/79 avseende verksamheten under år 1979. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Jag bedömer att kostnaderna för år 1979, som jag beräknar till 21.6 milj. kr., ungefärligen kommer att fördela sig på följande sätt. Därvid har jag under delposten Central administration beräknat medel för genomförandekostnader av vägverkets omlokalisering till Borlänge. Under delposten Försvarsuppgifter har jag efter samråd med cheferna för försvars- och handelsdepartementen beräknat 370 000 kr. för en utökning av den frivilliga driftvärnsutbildningen. Jag har vidare beräknat 5 milj. kr. för inköp av reservdelar till vägmaskiner m. m. samt till modernisering och inköp av reservbromateriel.

Plan	Kr.
Central administration	8 710 000
Översiktlig vägplanering	2 110 000
Fastställande av arbetsplaner	510 000
Försvarsuppgifter	9 937 000
Järnvägsärenden m. m.	360 000
	21 627 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 21 627 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 2. Drift av statliga vägar

1976/77	Utgift	1 457 199 000	Reservation	776 801 000
1977/78	Anslag	1 790 000 000		
1978/79	Förslag	2 045 000 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de delar av vägverkets verksamhet som är hänförliga till driften av de statliga vägarna samt vissa förbättringsarbeten, vilka avser främst de sekundära och tertiära vägnäten.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 2 190 milj. kr. för budgetåret 1978/79 avseende verksamheten under år 1979. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Kostnadsramen för år 1978 har fastställts till 1 789.3 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att kostnadsramen för år 1979 bestäms till 2 045 milj. kr. och att anslag begärs med

samma belopp. Förslaget innebär en ökning av anslaget för nästa budgetår med 255 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas hur kostnaderna för vägdriften beräknas i stort fördela sig under år 1979. Sammanställningen visar även de ungefärliga kostnaderna för innevarande år (milj. kr.).

Plan	1978	1979	
		Vägverket	Föredraganden
Central administration	29,2	33,2	33,2
Regional administration	41,1	46,8	46,8
Servicearbeten	857,0	962,0	943,0
Underhållsarbeten	714,0	954,0	828,0
Förbättringsarbeten	148,0	194,0	194,0
	1 789,3	**2 190,0**	**2 045,0**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Drift av statliga vägar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslaget av 2 045 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 3. Byggande av statliga vägar

1976/77	Utgift	731 316 000	Reservation	615 924 000
1977/78	Anslag	865 000 000		
1978/79	Förslag	900 000 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de delar av vägverkets verksamhet som är hänförliga till byggande av statliga vägar samt vissa förbättringsarbeten.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag om 1 460 milj. kr. resp. 1 260 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1978/79 avseende verksamheten under år 1979. Verksamhetsalternativ III, som inte ingår i vägverkets hemställan, uppgår till 1 000 milj. kr. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Kostnadsramen för år 1978 har fastställts till 864,4 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att kostnadsramen för år 1979 bestäms till 900 milj. kr. och att anslag begärs med samma belopp. Förslaget innebär en ökning av anslaget med 35 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas hur kostnaderna för vägbyggandet beräknas i stort fördela sig under år 1979. Sammanställningen visar även de ungefärligen beräknade kostnaderna för innevarande år (milj. kr.).

Plan	1978	1979		
		Vägverket		Föredraganden
		Alt. I	Alt. III	
Central administration	35,6	39,6	39,6	39,6
Regional administration	24,8	27,5	27,5	27,5
Byggande av riksvägar	585,0	872,2	713,1	**611,1**
Byggande av tunnelbanor	8,0	17,0	17,0	17,0
Byggande av länsvägar	200,0	492,7	191,8	**191,8**
Utrednings- och utvecklingsverksamhet	11,0	11,0	11,0	13,0
	864,4	**1 460,0**	**1 000,0**	**900,0**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggande av statliga vägar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator

1976/77	Utgift	235 650 000	Reservation	1 076 000
1977/78	Anslag	252 800 000		
1978/79	Förslag	312 000 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till kommun med 95 % av det belopp vartill de skäliga kostnaderna för drift av de bidragsberättigade vägarna och gatorna beräknas uppgå. Driftkostnaden fastställs för en tvåårsperiod av statens vägverk efter kommunens hörande. Beräkningen kan justeras under löpande tvåårsperiod, om väsentligt ändrade förhållanden inträder. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen (1971: 955) om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner (ändrad senast 1976: 28). Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 317,1 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Vidare begär verket att 317,1 milj. kr. för bidragsgivning avseende år 1979 anvisas redan budgetåret 1978/79. Beloppet är beräknat i 1978 års prisnivå. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag, att anslaget tas upp med 312 milj. kr., innebärande en uppräkning med 59,2 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	1 100 000
Bidragsbelopp	310 900 000
	312 000 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till drift av kommunala vägar och gator* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 312 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 5. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator

1976/77	Utgift	316 545 000	Reservation	228 193 000
1977/78	Anslag	350 000 000		
1978/79	Förslag	350 000 000		

Från detta anslag lämnas bidrag med 95 % till kommuns kostnad för byggande av väg samt byggande av gata mot vilken enligt gällande stadsplan utfart eller annan utgång från tomt eller annan fastighet inte får anordnas. Dessutom utgår bidrag med 95 % till utförande av större konstarbete eller trafikanordning, som ingår i gata. Till annat bidragsberättigat gatubyggnadsarbete utgår statsbidrag med 85 %. I kostnaden får inräknas skälig ersättning för mark och för intrång, som föranleds av vägs eller gatas byggande eller användande.

Bidrag utgår i mån av tillgång på medel och enligt av statens vägverk fastställd fördelningsplan för fem år. Fördelningsplanen skall förnyas vart tredje år. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner. Statsbidrag till byggande av tunnelbana kan under vissa förutsättningar utgå från detta anslag till kommun, landstingskommun och kommunalförbund. Denna bidragsgivning regleras genom kungörelsen (1971: 956) om statsbidrag till byggande av tunnelbana. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 565,2 resp. 500,2 milj. kr. enligt alternativ I resp. alternativ II för budgetåret 1978/79. Enligt alternativ III, som inte ingår i verkets hemställan, bör anslaget tas upp med 438,2 milj. kr. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget tas upp med 350 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	7 200 000
Bidragsbelopp	342 800 000
	350 000 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 000 kr.,

att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 6. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.

1976/77	Utgift	109 409 000	Reservation	11 441 000
1977/78	Anslag	135 700 000		
1978/79	Förslag	176 500 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till drift av enskild väg av väsentlig betydelse för en stor allmänhet. Bidrag kan även utgå om vägen är utfart för en bebyggelse och av betydande längd eller om vägens drift är synnerligen betungande för väghållaren. Bidrag utgår med 70 % av beräknad kostnad för väghållningen. Bidrag kan beviljas med 85 % om synnerliga skäl föreligger. Vidare kan s. k. iståndsättningsbidrag beviljas med 70 % för åtgärder som bedöms nödvändiga från trafiksäkerhetssynpunkt. Från anslaget lämnas även bidrag till anskaffning av redskap för driften. Slutligen utgår från anslaget bidrag till kostnader för viss passbåtstrafik m. m. Huvuddelen av bidragsgivningen regleras genom kungörelsen (1952: 793) angående statsbidrag till enskild väghållning och kungörelsen (1952: 417) angående statligt stöd till anskaffning av maskiner och redskap för rationalisering av underhållsarbetet å vissa enskilda vägar. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel. Med stöd av sistnämnda kungörelse kan lånegaranti för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner lämnas.

Statens vägverk.

Verket hemställer om ett anslag av 197 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Vidare begär verket att 207 milj. kr. för bidragsgivning avseende år 1979 anvisas redan budgetåret 1978/79. Beloppet är beräknat i 1978 års prisnivå.

Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget för budgetåret 1978/79 tas upp med 176,5 milj. kr., innebärande en ökning med 40.8 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	11 000 000
Bidragsbelopp	165 500 000
	176 500 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statlig lånegaranti för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar beviljas intill ett belopp av 120 000 kr.
2. till *Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 176 500 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 7. Bidrag till byggande av enskilda vägar

1976/77	Utgift	27 329 000	Reservation	15 457 000
1977/78	Anslag	30 000 000		
1978/79	Förslag	30 000 000		

Från anslaget lämnas bidrag till byggande av enskild väg av väsentlig betydelse för en bygds befolkning. Bidrag lämnas till kostnad för arbetsplan med 70 % samt till beräknad övrig kostnad för företaget med högst 70 %. Föreligger synnerliga skäl kan sistnämnda bidrag höjas till högst 85 %. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen (1952: 793) angående statsbidrag till enskild väghållning. Bidrag lämnas även till byggande av enskild väg som utgör tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller av annat skäl är av särskild betydelse för fritidsändamål. Även för denna bidragsgivning gäller i tillämpliga delar nämnda kungörelse. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 89,8 resp. 65,3 milj. kr. enligt alternativ I resp. alternativ II för budgetåret 1978/79. Enligt alternativ III, som in-

te ingår i verkets hemställan, bör anslaget tas upp med 45,6 milj. kr. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget tas upp med 30 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	6 300 000
Bidragsbelopp	23 700 000
	30 000 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggande av enskilda vägar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 8. Tjänster till utomstående

1976/77	Utgift	13 200 000
1977/78	Anslag	16 000 000
1978/79	Förslag	17 800 000

Från anslaget bestrids vissa kostnader inom vägverket för planering m. m. av beredskapsarbeten åt arbetsmarknadsstyrelsen.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 17 800 000 kr. för budgetåret 1978/79 avseende verksamheten under år 1979. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget för budgetåret 1978/79 till 17,8 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tjänster till utomstående* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 17 800 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 9. Avsättning till statens automobilskattemedelsfond

I vägtrafikskattelagen (1973: 601, ändrad senast 1977: 60) återfinns de grundläggande bestämmelserna för beskattning av bilismen.

I följande sammanställning redovisas det faktiska utfallet av automobilskattemedlens specialbudget för de senaste fem budgetåren (milj. kr.).

Budgetår	Netto-inkomster	Netto-utgifter	Över-skott	Behållning på fonden	Reservationer
1972/73	3 473,6	3 169,8	303,8	3 003,4	1 262,9
1973/74	3 642,0	3 323,6	318,4	3 180,0	1 404,7
1974/75	3 713,2	3 614,9	98,3	3 381,3	1 301,6
1975/76	3 925,4	3 773,7	151,7	3 341,3	1 493,3
1976/77	4 608,6	4 176,1	432,5	3 608,3	1 658,7

De sammanlagda utgifterna under de olika väganslagen m. m. för budgetåret 1978/79 har jag beräknat till ca 3 853 milj. kr.

För trafiksäkerhet, vissa bidrag m. m. beräknar jag för andra anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde sammanlagt ca 223 milj. kr., att avräknas mot automobilskattemedlen. Därjämte föreslås att ca 922 milj. kr. inom justitie-, utbildnings-, jordbruks- och arbetsmarknadsdepartementens verksamhetsområden skall avräknas mot dessa medel.

Enligt den sålunda redovisade beräkningen skulle det totalbelopp som avses täckas av automobilskattemedlen för budgetåret 1978/79 uppgå till sammanlagt (3 853+223+922) 4 998 milj. kr., vilket innebär en ökning i förhållande till motsvarande på statsbudgeten för innevarande budgetår upptörda anslagsbelopp med ca 513 milj. kr.

Chefen för budgetdepartementet har beräknat inkomsterna på automobilskattemedlens specialbudget för budgetåret 1978/79 till sammanlagt 6 124 milj. kr.

Av sistnämnda belopp skall alltså 4 998 milj. kr. disponeras för att täcka anslag på driftbudgeten, medan 1 126 milj. kr. bör tillföras budgetutjämningsfonden och där redovisas under särskild titel.

Anslaget bör föras upp med endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till statens automobilskattemedelsfond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C. TRAFIKSÄKERHET

C 1. Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	22 697 000
1977/78	Anslag	24 920 000
1978/79	Förslag	27 945 000

Trafiksäkerhetsverket är central myndighet för uppgifter rörande trafikreglering, fordonskontroll, förarutbildning, körkort, bil- och körkortsregistrering samt information och allmänt trafiksäkerhetsarbete.

Trafiksäkerhetsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer, nämligen trafik- och informationsbyrån, fordonsbyrån, körkortsbyrån och kanslibyrån samt en registeravdelning för bil- och körkortsregistren. Till verket är knutet ett registerråd med uppgift att bistå verket i mera betydelsefulla frågor rörande registerverksamheten. För förarprov, fordonsbesiktning m. m. finns en regional organisation med sju distrikt.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	57	+ 4	–
Övrig personal	16	–	–
	73	**+ 4**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	7 355 000	+ 1 722 000	+ 1 186 000
Sjukvård	15 000	+ 1 000	–
Reseersättningar	788 000	+ 468 000	+ 255 000
därav utrikes resor	(25 000)	(+ 3 000)	(+ 3 000)
Lokalkostnader	952 000	+ 767 000	+ 586 000
Expenser	763 000	+ 265 000	+ 281 000
därav representation	(3 000)	(+ 6 000)	(–)
därav engångsutgifter	(3 000)	(+ 140 000)	(+ 197 000)
Informationsverksamhet	13 415 000	+ 4 070 000	+ 800 000
Materialundersökningar m. m.	672 000	+ 370 000	+ 66 000
Utredningsuppdrag	736 000	+ 405 000	+ 74 000
Övriga utgifter	2 000	–	–
Ej disponerat belopp	223 000	–	– 223 000
	24 921 000	**+ 8 068 000**	**+ 3 025 000**
Uppbördsmedel			
Ersättningar för uppdrag	– 1 000	–	–
	24 920 000	**+ 8 068 000**	**+ 3 025 000**

Från förevarande anslag bestrids kostnaderna för verkets styrelse, verkschefens sekreterare, trafik- och informationsbyrån, sex tjänster inom kanslibyrån, en avdelningsdirektör för viss utredningsverksamhet samt – inom den regionala organisationen – åtta förste byråingenjörer för viss tillsynsverksamhet, sju byråassistenter för allmän informationsverksamhet, sju byråassistenter för uppgifter i samband med trafikundervisning i skolorna, sju bilinspektörer för arbete med bl. a. buller- och avgaskontroll samt fyra kansliskrivare.

Statens trafiksäkerhetsverk

Förberedelserna för verkets omlokalisering till Borlänge fortgår planenligt. Omlokaliseringen avses ske i augusti 1978.

Till budgetåret 1978/79 behövs följande förändringar av anslaget.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 665 000 kr.

2. 0-alternativet skulle nödvändigtvis komma att betyda minskad informationsverksamhet. Vidare måste uppdragen åt utomstående att utföra materialprovningar, utredningar och undersökningar skäras ned.

3. Vid trafik- och informationsbyråns trafiksektion utarbetas bl. a. föreskrifter för vägmärken och andra trafikanordningar. För uppföljning och utarbetande av föreskrifter inom trafiksignalområdet behövs förstärkning med en byrådirektör. Vidare behövs en byrådirektör för arbete med de tillämpningsföreskrifter till vägtrafikkungörelsen som utfärdas för att skapa enhetlighet i kommunernas lokala trafikföreskrifter (+ 222 000 kr).

4. Trafiksäkerhetsverket har att övervaka tillämpningen av bestämmelserna i vägmärkeskungörelsen och de av verket utfärdade föreskrifterna rörande olika trafikreglerande anordningar. För detta ändamål finns i den regionala organisationen en förste byråingenjör i varje distrikt utom i det östra distriktet där det finns två. Utöver övervakningsuppgiften har denna personal att stå väghållarna till tjänst med råd i trafikreglerings- och utmärkningsfrågor. Förstärkning krävs av verkets regionala organisation med två förste byråingenjörer, i västra och södra distrikten (+ 214 000 kr).

5. För dubblering av tjänster till följd av verkets omlokalisering till Borlänge behövs 22 000 kr. För bl. a. utskrift och expediering av ärenden inom centralförvaltningen behövs medel för extra biträdespersonal om 44 000 kr. och för vikariat i samband med fackligt förtroendearbete behövs extra medel om 173 000 kr. Lönekostnaderna behöver vidare skrivas upp med 73 000 kr. motsvarande tidigare nedskrivning med en procent.

6. Informationsverksamheten siktar till att öka allmänhetens kunskaper om trafik och trafikregler och att ge rekommendationer om uppträdandet i trafiken. Verksamheten planeras för längre tidsperioder med närmare precisering av målsättning, innehåll, media etc. och är uppdelad i huvudkampanjer, specialkampanjer och basaktiviteter, vilka följs upp genom effektmätningar för att få underlag för det fortsatta arbetet. Informationen sprids

med hjälp av massmedia samt genom kursverksamhet och via trafiksäkerhetskommittéer och organisationer m. m.

Trafiksäkerhetsverkets informationsinsatser koncentreras under år 1978 på huvudkampanjen "Jobbet bakom ratten", vilken tillsammans med 1977 års aktivitet "Till och från arbetet" ingår i tvåårsaktiviteten "Trafiken och jobbet". Under år 1979 inleds tvåårskampanjen "Människan i trafiken".

Planeringen av 1978 års huvudkampanj, Jobbet bakom ratten, har pågått under lång tid tillsammans med berörda myndigheter, organisationer och företag. Den tunga trafiken kräver många olycksoffer och syftet med kampanjen är att förbättra yrkesförarnas kunskaper och färdigheter och att hos andra trafikanter skapa förståelse för yrkesförarnas problem i trafiken. Även för 1979 och 1980 års huvudkampanj, Människan i trafiken, har förberedelsearbetet rörande innehåll och uppläggning startats genom bl. a. olika undersökningar. Under denna kampanj kommer tidigare genomförda huvudkampanjer att följas upp och under år 1979 planeras kampanjer rörande bilbälte, trafiknykterhet, barn i trafiken och fortbildning. För att nämnda kampanjer skall kunna genomföras med god effekt krävs massmediainsatser såsom annonser, affischer, broschyrer, inslag i radio och TV m. m. Särskilt betydelsefull är medverkan av organisationer, företag m. m. för att föra ut informationen till de enskilda trafikanterna.

Ökade medel behövs för information till invandrare, information om vilt och trafik, undersökningar av kampanjernas effekter, regional informationsverksamhet samt stöd till bl. a. organisationer och lokala trafiksäkerhetskommittéer i deras fortbildningsverksamhet m. m. Totalt beräknas för informationsverksamheten ett ytterligare medelsbehov av 2 185 000 kr.

7. För nytillkommande personal beräknas för sjukvård 1 000 kr., reseersättningar 20 000 kr. och för lokalkostnader 29 000 kr. Vidare beräknas lokalkostnader om 154 000 kr. för ett med statens vägverk gemensamt förvaltningskontor. P. g. a. verkets omlokalisering behövs även ökade resemedel för tjänsteresor om 14 000 kr. samt engångsutgifter om 459 000 kr. för bl. a. personalens flyttning och besöksresor.

8. Under anslagsposten expenser behövs 30 000 kr. för begärda tjänster. Genom omlokaliseringen behövs ökade expensmedel för telefon om 34 000 kr. samt för bl. a. flyttning av verket engångsutgifter om 122 000 kr. Vidare behöver verket uppskrivningar av vissa med en procent nedskrivna anslagsposter om 15 000 kr.

9. Till följd av ökat behov av forsknings- och utvecklingsarbete inom fordons- och trafikregleringsområdena behöver anslagsposterna till Materialundersökningar m. m. och Utredningsuppdrag ökas med 283 000 kr. resp. 309 000 kr.

Föredraganden

För trafiksäkerhetsverket förordar jag under förvaltningskostnads- och uppdragsanslagen en uppräkning med ca 11 milj. kr. till ca 69 milj. kr. för

att möjliggöra bl. a. viss förstärkning av verkets fordonsbyrå och en utvidgad informationsverksamhet. För bil- och körkortsregistrering samt framställning av körkort föreslås drygt 54 milj. kr.

Under förvaltningskostnadsanslaget beräknar jag en höjning med drygt 3 milj. kr. till 27 945 000 kr. Härvid har jag bl. a. beräknat medelsutrymme för extrapersonal. Jag har även beräknat ytterligare 800 000 kr. för informationsverksamhet – för vilket ändamål därmed disponeras 14 215 000 kr. Vidare beräknas ytterligare medel bl. a. för reseersättningar och expenser.

Med hänvisning till det anförda och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 27 945 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 2. Statens trafiksäkerhetsverk: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	35 378 000
1977/78	Anslag	33 060 000
1978/79	Förslag	40 742 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för fordonsbyrån, körkortsbyrån samt kanslibyrån och den regionala organisationen med under anslag C 1. angivna undantag. Vidare täcks kostnaderna för anskaffning och underhåll av utrustning för fordonsbesiktning samt utbildning.

Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1978/79 till 44 milj. kr. (1977/78 42 milj. kr.).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	86	+ 6	–
Övrig personal	178	–	–
	264	**+ 6**	–
Anslag			
Lönekostnader	23 716 000	+ 4 987 000	+ 3 971 000
Sjukvård	55 000	+ 1 000	–
Reseersättningar	2 958 000	+ 1 113 000	+ 708 000
Lokalkostnader	3 773 000	+ 2 427 000	+ 2 453 000
Expenser	2 097 000	+ 561 000	+ 504 000
därav engångsutgifter	(7 000)	(+ 257 000)	(+ 293 000)
Utrustning	161 000	+ 13 000	+ 16 000
Övriga utgifter	300 000	+ 2 035 000	+ 30 000
	33 060 000	**+ 11 137 000**	**+ 7 682 000**

Statens trafiksäkerhetsverk

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 351 000 kr.

2. En minskning av anslaget enligt 0-alternativet skulle nödvändigtvis medföra dels att möjligheterna för verket att genom flygande inspektion och inspektion hos försäljare av begagnade bilar kontrollera fordon skulle minska, dels att mindre tid kunde ägnas åt prövning av körkortssökandena genom att antalet sökande i prövningsgrupperna måste ökas.

3. Trafiksäkerhetsverket skall följa den fordonstekniska utvecklingen, föranstalta om kompletterande utrednings- och utvecklingsarbeten samt på grund därav utarbeta föreskrifter om fordons beskaffenhet och utrustning.

Det ankommer på verkets fordonsbyrå att lösa dessa uppgifter. Byrån skall bl. a. följa arbetet med föreskrifter om fordon inom internationella organ och inhemska standardiseringsorgan. Fordonsbyrån skall stå i nära kontakt med myndigheter, organisationer och företag inom berörda branscher för att insamla underlag för föreskrifter och anvisningar, inhämta synpunkter på förslag till föreskrifter samt informera om nya föreskrifter och tillämpningen av dessa.

Uttalade behov föreligger sedan lång tid av nya eller reviderade föreskrifter från trafiksäkerhetsverket avseende fordon, fordonssystem och fordonskomponenter. För att föreskriftsverksamheten skall kunna bedrivas tillfredsställande behövs en kraftig personalförstärkning inom fordonsbyrån.

Inom byråns utredningssektion behövs två byrådirektörer för arbete med frågor rörande särskilt typgodkännande av utrustning och delar till motorfordon. Vidare behövs tre byråingenjörer inom fordonsbyråns inspektionssektion för utarbetande av föreskrifter rörande komponenter och komponentsystem för bl. a. motorredskap och andra tyngre fordon, föreskrifter baserade på internationella reglementen och på forskningsresultat, m. m. Även typbesiktningssektionen behöver förstärkas med en bilinspektör till följd av ökade arbetsuppgifter (+588 000 kr.).

4. För inspektionsverksamhet och övriga fordonstekniska undersökningar inom verkets regionala organisation behövs 600 000 kr. för extra personal och vid centralförvaltningen 156 000 kr. för extra biträdespersonal. Vidare behövs för dubblering av tjänster till följd av verkets omlokalisering till Borlänge en engångsutgift av 43 000 kr.

5. För nytillkommande personal beräknas för sjukvård 1 000 kr. och för reseersättningar 6 000 kr. Till följd av verkets omlokalisering behövs även ökade resemedel för tjänsteresor om 48 000 kr. samt för bl. a. personalens flyttning och besöksresor engångsutgifter om 918 000 kr.

6. Under anslagsposterna Lokalkostnader och Expenser behövs ytterligare 46 000 kr. respektive 49 000 kr. med hänsyn till begärd personalökning. På grund av omlokaliseringen behövs även ökade expensmedel för telefon om 88 000 kr. samt för bl. a. flyttning av verket engångsutgifter om 243 000 kr.

7. Behovet av särskilda platser där bilförare under säkra förhållanden kan träna upp förmågan att på ett säkert sätt manövrera sitt fordon i olika situationer, särskilt i halt väglag är stort. I anledning härav har trafiksäkerhetsverket i en arbetsgrupp med företrädare för Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Motormännens riksförbund, Motorförarnas helnykterhetsförbund, trafikskolorna, kommunförbundet m. fl., genomfört en utredning rörande s. k. halkövningsbanor. Gruppen har bl. a. kommit fram till att ett fyrtiotal halkövningsbanor skulle täcka landets utbildningsbehov av halkkörning, dvs. såväl grundutbildning som fortbildning för dem som redan innehar körkort. Med ett så småningom fullt utbyggt antal banor skulle krav på halkkörning före förarprov kunna införas i körkortsutbildningen i hela landet. Goda möjligheter skapas också för alla fordonsförare att exempelvis inför vintersäsongen träna halkkörning. Problem med finansieringen av anläggningskostnaderna utgör anledningen till att hittills endast ett fåtal banor har kommit till utförande. Möjligheter bör därför tillskapas att stimulera kommunerna till engagemang i utförande av halkövningsbanor. För att verket skall kunna lämna bidrag till anläggande av särskilda körövningsplatser för s. k. halkkörning begärs 2 milj. kr.

Föredraganden

För budgetåret 1978/79 förordar jag en uppräkning av uppdragsanslaget med ca 7,7 milj. kr. till närmare 41 milj. kr. Härvid har jag beräknat medelsutrymme för extra personal inom verkets fordonsbyrå och för verkets förarprovsverksamhet. Utrymme har även beräknats för att tillgodose det ökade medelsbehovet för bl. a. resor och expenser.

Statsmakterna antog år 1972 och år 1974 riktlinjer för organisationen av officiell provning och kontroll (prop. 1972: 54, NU 1972: 38, rskr 1972: 199 och prop. 1974: 162, NU 1974: 52, rskr 1974: 349). Verksamheten vid riksprovplatserna regleras i lagen (1974: 896) och kungörelsen (1974: 898) om riksprovplatser m. m. Enligt riktlinjerna ankommer det på regeringen att besluta i dessa frågor. Statens provningsanstalt har i skrivelse till regeringen föreslagit att lagen om riksprovplatser skall tillämpas på motorfordon, terrängmotorfordon, släpfordon och terrängsläp. Undantag föreslås dels för metrologisk kontroll av redskap för bedömning av volym och massa som är fast monterade på fordon, dels för flygande inspektion och inspektion hos försäljare. AB Svensk Bilprovning föreslås bli riksprovplats för nämnda fordon. Reformen föreslås bli genomförd den 1 juli 1978.

Genom att i det närmaste samtliga besiktningsformer inom det aktuella tillämpningsområdet sammanförs till en riksprovplats uppnås enligt min uppfattning bl. a. ett effektivt resursutnyttjande i fordonsbesiktningsverksamheten.

Förslagen innebär vidare för trafiksäkerhetsverket i huvudsak att dels verksamheten vid fordonsbyråns typbesiktningssektion, dvs. typbesiktning och avgasprovning inkl. granskning av ansökningshandlingar m. m., dels besiktning för viss internationell godsbefordran på väg skall överföras till AB Svensk Bilprovning.

Förändringarna avses bli genomförda i huvudsaklig överensstämmelse med förslagen med riktpunkt i tiden till den 1 juli 1978. I anslutning till genomförandet avses även beräknat belopp under förevarande anslag komma att räknas ned.

I syfte att bibehålla nuvarande finansieringsprincip för den fordonsanknutna verksamheten vid trafiksäkerhetsverket avses inkomsterna från den avgift som utgår för varje typintyg för personbil även fortsättningsvis komma att tillföras inkomsttiteln Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående och till sammanställningen hemställer jag att regeringen förslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 40 742 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 3. Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m.

1976/77	Utgift	57 853 000
1977/78	Anslag	50 475 000
1978/79	Förslag	54 223 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal Övrig personal	[1]	[1]	[1]
Anslag			
Lönekostnader	14 699 000	+2 303 000	+2 303 000
Sjukvård	37 000	+ 33 000	+ 33 000
Reseersättningar	304 000	+ 40 000	+ 40 000
därav utrikes resor	(30 000)	(+ 7 000)	(+ 7 000)
Lokalkostnader	3 153 000	− 153 000	− 153 000
därav engångsutgifter	(300 000)	(− 300 000)	(− 300 000)
Expenser	4 006 000	+1 305 000	+1 305 000
därav engångsutgifter	(100 000)	(− 100 000)	(− 100 000)
Datamaskinkostnader	16 134 000	+ 820 000	+ 820 000
Utbildning och information	215 000	−	−
Utgifter för framställning av kontrollmärken	3 325 000	−	−
Utgifter för framställning och distribution av registreringsskyltar	1 000	−	−
Uppdragsverksamhet m. m.	1 000	−	−
Ersättning till postverket	3 600 000	+ 400 000	+ 400 000
Ersättning till AB ID-kort	5 000 000	−1 000 000	−1 000 000
	50 475 000	**+3 748 000**	**+3 748 000**

[1] Enligt trafiksäkerhetsverkets bestämmande inom ramen för tillgängliga medel.

Från förevarande anslag bestrids trafiksäkerhetsverkets kostnader för den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten. Vidare täcks kostnaderna för verkets handhavande av körkortstillverkning m. m. samt de direkta ersättningar som för varje körkort skall utgå till postverket och AB ID-kort för deras medverkan i körkortsframställningen.

Kostnaderna för bil- och körkortsregistrering och körkortsframställning m. m. täcks av bl. a. registerhållnings- och skyltavgifter från bil- och körkortsinnehavarna och av särskilda kortavgifter för körkort.

Statens trafiksäkerhetsverk

Trafiksäkerhetsverkets registeravdelning svarar för verkets uppgifter som central förvaltningsmyndighet för bil- och körkortsregistrering. Registren innehåller uppgifter om fordon, fordonsägare och förare som underlag för trafiksäkerhetsverkets, polisens och andra myndigheters trafiksäkerhetsarbete. Bilregistret utnyttjas även för bl. a. uppbörd av vägtrafikskatt, felparkeringsavgifter samt för trafikförsäkringskontroll.

Verksamheten regleras huvudsakligen av vägtrafik- och vägtrafikskattelagstiftningen.

Inom bil- och körkortsregistersystemen sker en fortlöpande utveckling bl. a. till följd av genomförandet av olika reformer såsom t. ex. kilometerbeskattning. Administrationen av det nya felparkeringsavgiftssystemet handhas av registeravdelningen fr. o. m. den 1 april 1977. Arbetsuppgifterna har ökat genom de olika reformerna.

Utbytet av körkort har slutförts och från ingången av år 1977 gäller endast nya differentierade körkort.

Under budgetåret 1976/77 har 57 miljoner transaktioner behandlats och 36 miljoner dokument skrivits ut. För de närmaste åren förutses en fortsatt ökning av transaktions- och dokumentmängderna. Produktionen inom bil- och körkortsregistren kan belysas genom några sifferuppgifter:

Bestånd	**1976-07-01**	**1977-07-01**	*Ändring*
Antal registerförda fordon	4 397 000	4 532 000	+ 3 %
– varav avregistrerade	446 000	311 000	−30 %
Antal registerförda personer	4 530 000	4 704 000	+ 4 %
Antal registerförda körkort	3 917 000	3 990 000	+ 2 %
– varav återkallade	61 000	60 000	− 2 %

Utgående dokument	**1975/76**	**1976/77**	
Antal postbefordrade dokument	32 139 000	31 266 000	− 3 %
– varav registreringsbevis	6 435 000[1]	3 390 000	−47 %
– varav skatteavier	4 879 000	7 645 000[2]	+57 %
– varav körkortsunderlag	853 000	330 000	−61 %
– varav anmodan om kontrollbesiktning	2 926 000	3 596 000	+23 %
– varav avstämplingskort	806 000	926 000	+15 %
– varav felparkeringspåminnelser	–	161 000[3]	

Transaktioner (on line)	**1975/76**	**1976/77**	
Antal transaktioner	58 532 000	56 739 000	− 3 %
– varav frågor via terminal	17 915 000	19 477 000	+ 9 %
– varav uppdateringar via terminal	6 721 000	7 078 000	+ 5 %

Mikrofilm	1975/76	1976/77	
Antal mikrofilmade handlingar	10 799 000	10 693 000	− 1 %
Antal framtagna kopior	296 000	269 000	− 9 %

Dataregistrering (off line)	1975/76	1976/77	
Antal behandlade dokument	12 986 000	14 544 000	+ 12 %
− varav optisk läsning	4 800 000	5 582 000	+ 16 %
− varav manuell magnetbandsinkodning	2 584 000	3 148 000	+ 22 %
− varav extern servicebyrå	5 571 000	3 253 000	− 42 %

[1] Inkl. 2 850 000 avseende extra utbyte av registreringsbevis.
[2] Inkl. 2 590 000 avseende extra debitering av vägtrafikskatt vid skattehöjningen 1977-04-01.
[3] Avser tiden 1977-04-01–06-30.

Till budgetåret 1978/79 behövs följande förändringar av anslaget.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 302 000 kr.

På grund av den ökade omfattningen av registreringsverksamheten behöver vissa förändringar göras i datamaskinutrustningen. Den ökade fordonsparken och nytillkommande rutiner kräver viss utbyggnad av bl. a. minneskapaciteten. Vidare behövs ökade medel till följd av övertagande från riksskatteverket av hanteringen av vissa fordonsskatteblanketter.

2. Alternativ 0 medför att verksamhetens omfattning skulle begränsas samtidigt som nya arbetsuppgifter tillförs och transaktionsvolymerna ökar. Kostnaderna är till mycket stor del – ca 90 % – att betrakta som systemberoende. Eftersom arbetet inom systemen successivt ökar främst beroende på fordonsparkens tillväxt och ökningen av antalet körkortsinnehavare, finns en inbyggd automatik i kostnaderna liksom i intäkterna. En nedskärning kan således inte genomföras utan en betydande sänkning av ambitionsnivån, vilket i realiteten innebär att anslagsminskningen på detta område leder till kostnadsökningar för bl. a. länsstyrelserna och andra myndigheter med avsevärt högre belopp.

3. För utökad hälsovård genom övergång till en annan form av företagshälsovård behövs ytterligare 33 000 kr. under anslagsposten Sjukvård. Reseersättningarna behöver ökas med 3 000 kr. för utrikes resor. För en tillfredsställande vidareutbildning av personalen behövs ytterligare expensmedel om 20 000 kr.

4. För att möjliggöra ett rationellare arbete vid länsstyrelserna behöver ytterligare tio bildskärmsterminaler anskaffas. Även för en provverksamhet med körkortsregistret i syfte att rationalisera bl. a. verkets hantering av förarprovsprotokoll behövs tre bildskärmsterminaler med tillhörande utrustning. I övrigt behövs bl. a. viss ökad minneskapacitet vid den optiska läsningen (+ 390 000 kr.).

Föredraganden

Bil- och körkortsregistersystemen utvecklas fortlöpande bl. a. till följd av olika reformer såsom t. ex. kilometerbeskattning. Fr. o. m. den 1 april

1977 handhas administrationen av det nya felparkeringsavgiftssystemet av registeravdelningen.

Mot trafiksäkerhetsverkets beräkning av kostnaderna under förevarande anslag har jag ingen erinran.

Med hänvisning härtill och till sammanställningen hemställer jag att regeringen förslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 54 223 000 kr.

C 4. Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar

1976/77	Utgift	8 440 000	Reservation	196 000
1977/78	Anslag	9 000 000		
1978/79	Förslag	9 800 000		

Från anslaget utgår statsbidrag till järnvägar för sådana säkerhetsanordningar, som huvudsakligen betingas av vägtrafikens säkerhetskrav. Statsbidrag utgår med högst 90 % av beräknad skälig engångskostnad för kryssmärke och annan säkerhetsanordning som vidtagits på grund av bestämmelserna i kungörelsen (1959: 50) angående kryssmärken och säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg, annan trafiksäkerhetsfrämjande åtgärd till fördel för vägtrafiken såsom siktförbättring eller vägomläggning vid plankorsning inklusive marklösen och ersättning för skada och intrång samt med högst 45 % av engångskostnad för automatisering av befintlig säkerhetsanordning. Principerna för bidragsgivningen framgår av prop. 1964: 1 (bilaga 8, p. 25). Genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1970 har utfärdats bestämmelser för anslagets användning, vilka ersatt tidigare, den 29 april 1964 meddelade bestämmelser.

Statens trafiksäkerhetsverk

Vid början av budgetåret 1976/77 förelåg godkända planer för ännu inte utförda åtgärder till en bidragsberättigad kostnad av sammanlagt ca 10,3 milj. kr.

Under budgetåret 1976/77 har trafiksäkerhetsverket godkänt planer, för vilka den bidragsberättigade kostnaden beräknats till ca 11,0 milj. kr. Härtill har med hänsyn till medelsläget godkännande av vissa i och för sig nödvändiga säkerhetsåtgärder måst senareläggas. Under budgetåret har statsbidrag utbetalats med sammanlagt 8.4 milj. kr. Vid ingången av budgetåret 1977/78 förelåg godkända planer för ännu inte utförda åtgärder till en bidragsberättigad kostnad av ca 12,9 milj. kr.

För inträffade prisökningar begär trafiksäkerhetsverket en ökning med 10 procent eller 900 000 kr. till budgetåret 1978/79. Med hänsyn till efter-

släpningen i utförandet av redan beslutade åtgärder och behovet av nya eller förbättrade säkerhetsanordningar vid ytterligare ett stort antal järnvägskorsningar behövs en anslagsökning av omkring 1,2 milj. kr. Vidare behövs ytterligare 1,1 milj. kr. för åtgärder som blir nödvändiga när den f. n. under beredning varande nya vägmärkesförordningen träder i kraft. Totalt begärs en anslagsökning om 3,2 milj. kr. till budgetåret 1978/79.

I avvaktan på regeringens ställningstagande till en av verket begärd utredning bl. a. om till vilka trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder bidrag bör utgå för att ett optimalt utnyttjande av resurserna skall erhållas, begärs inga medel avseende budgetåret 1978/79 för en sådan utredning.

Föredraganden

För budgetåret 1978/79 föreslår jag att anslaget räknas upp med 800 000 kr. till 9,8 milj. kr. Härvid skapas förutsättningar att tillgodose behovet av säkerhetsåtgärder vid ytterligare ett flertal järnvägskorsningar.

Trafiksäkerhetsverket har begärt en utredning bl. a. om till vilka trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder bidrag bör utgå för att ett optimalt utnyttjande av resurserna skall erhållas. En sådan utredning har nyligen påbörjats inom ramen för transportforskningsdelegationens verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 800 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 5. Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

1976/77	Utgift	3 250 000
1977/78	Anslag	3 250 000
1978/79	Förslag	3 850 000

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)

För budgetåret 1977/78 har föreningen anvisats statsbidrag om 3 250 000 kr. och bidrag från trafikförsäkringsbolagen om 5 000 000 kr. Härutöver beräknar NTF att genom medlemsavgifter, försäljningsverksamhet samt bidrag från företag och enskilda m. m. tillföra verksamheten ca 9,7 milj. kr. Totalt skulle för innevarande budgetår disponeras ca 18 milj. kr.

NTF:s verksamhet är fördelad på fem avdelningar, nämligen en produktionsavdelning, en fält- och informationsavdelning, en avdelning för yrkesförarråd, en barn- och ungdomsavdelning samt en administrativ avdelning.

Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 redovisas i det följande med utgångspunkt i den för innevarande budgetår fastställda budgeten. De automatiska kostnadsökningarna för löner, sociala kostnader, distributions- och produktionskostnader har beräknats till sammanlagt 1 140 000 kr. och ingår i de under de olika punkterna nedan angivna kostnaderna.

	Budget 1977/78	Beräknad ökning 1978/79
1. Produktionsavdelning	6 908 000	+ 300 000
2. Fält- och informationsavdelning	3 274 000	+ 620 000
3. NTF:s yrkesförarråd	521 000	+ 50 000
4. Barn- och Ungdomsavdelningen	7 286 000	+ 900 000
– varav Barnens Trafikklubb	(3 544 000)	(+ 500 000)
	17 989 000	**+ 1 870 000**

1. *Produktionsavdelningen* ansvarar bl. a. för NTF:s materialproduktion, produktion och marknadsföring av studiecirkelkurser och försäljning av reflexmaterial och annat trafiksäkerhetsmaterial samt distribution. NTF strävar efter att täcka sina produktionskostnader genom att ta betalt för trycksaker m. m. Ett av NTF:s syften är att i så stor utsträckning som möjligt sprida sitt upplysnings- och utbildningsmaterial. NTF kan därför inte helt täcka in alla sina kostnader eftersom detta skulle leda till en stark begränsning av efterfrågan på materialet. Kostnaderna för produktionsavdelningens verksamhet för budgetåret 1978/79 beräknas öka med 300 000 kr.

2. *Fält- och informationsavdelningen* svarar för fältorganisationen och därmed sammanhängande verksamhet, allmän informationsverksamhet, praktisk fortbildning för allmänheten, utbildning av ledare och instruktörer för fortbildningsverksamheten samt verksamheten med vägradioråd.

Det frivilliga trafiksäkerhetsarbete, som NTF företräder, bygger sedan länge på de av NTF initierade trafiksäkerhetsförbunden i varje län och trafiksäkerhetsföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Dessa samverkar i sin tur med andra regionala och lokala företrädare för det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet. Bl. a. från länens trafiksäkerhetsförbund framförs allt starkare krav på ökade ekonomiska resurser för att de på ett fullgott sätt skall kunna medverka i de alltmer krävande arbetsuppgifter, som påläggs dem både av NTF och statens trafiksäkerhetsverk. Kostnaderna för fält- och informationsavdelningens verksamhet beräknas för budgetåret 1978/79 öka med 620 000 kr.

3. För *NTF:s yrkesförarråds* verksamhet behövs för budgetåret 1978/79 ytterligare 50 000 kr.

4. *Barn- och ungdomsavdelningen* svarar för Barnens Trafikklubb, hem- och förskoleverksamhet, medverkan i skolans trafikundervisning samt ungdomsverksamhet. Under år 1976 fann sig NTF till följd av bl. a. kostnadsstegringarna nödsakad att kraftigt höja avgifterna i Barnens Trafikklubb. Härigenom minskade antalet medlemmar i klubben starkt. Det är angeläget att öka medlemsantalet. Enbart för att kunna bibehålla nuvarande omfattning av Barnens Trafikklubb behövs en ökning med 500 000 kr. för budgetåret 1978/79. För hela Barn- och ungdomsavdelningens verksamhet behövs för budgetåret 1978/79 ytterligare 900 000 kr.

NTF beräknar de sammanlagda kostnaderna för verksamheten under budgetåret 1978/79 till 19 859 000 kr. Genom förlagsverksamhet och genom bidrag och avgifter beräknar NTF att få in ett belopp av 9 739 000 kr. Härefter skulle återstå ett medelsbehov av ca 10,1 milj. kr. Trafikförsäkringsbolagen har utfäst sig att lämna ett bidrag om 5 milj. kr. Statsbidraget behöver således öka med 1 870 000 kr. till totalt 5 120 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Jag föreslår ett statligt stöd till NTF om 3 850 000 kr., innebärande en ökning med 600 000 kr. jämfört med innevarande budgetår. Jag förutsätter att verksamheten planeras och bedrivs i nära samverkan med statens trafiksäkerhetsverk.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 3 850 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

D. SJÖFART

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket är enligt instruktionen (1969: 320, omtryckt 1975: 1070) central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör sjöfarten i den mån handläggningen inte ankommer på annan myndighet. Verksamheten skall bedrivas med inriktning huvudsakligen på handelssjöfarten.

Verket arbetar med frågor som rör fartygs säkra förflyttning inom svenska och angränsande farvatten. Bl. a. har verket hand om den statliga lotsningen och säkerhetsanordningarna, sjökartläggningen och isbrytningen samt samordnar arbetet för sjöräddning. Verket svarar för säkerheten ombord på svenska handels- och fiskefartyg och på utländska fartyg i svenska farvatten. Verket prövar vidare ekonomiska frågor som har betydelse för sjöfartsnäringen.

Verkets arbete bedrivs på tre organisationsnivåer, lokalt, regionalt och centralt.

Det lokala arbetet bedrivs vid 30 lotsplatser och ett tiotal lotspassningsställen, 17 bemannade fyrplatser och 12 bemannade radionavigeringsstationer. Dessutom finns verkstäder och förråd.

För den regionala verksamheten finns fem lotsdistrikt, sju sjöfartsinspektionsdistrikt och ett sjöfartsinspektionskontor i Rotterdam. Fr. o. m. den 1 juli 1978 ingår även Södertälje kanal i sjöfartsverkets regionala organisation.

Inom centralförvaltningen som sedan år 1975 är lokaliserad till Norrköping finns fem avdelningar, driftavdelningen, sjökarteavdelningen, sjöfartsinspektionen, ekonomiavdelningen och administrativa avdelningen samt en revisionssektion, direkt underställd generaldirektören. Sjöfartsverket leds av en styrelse.

Den 30 juni 1977 fanns vid sjöfartsverket 1 455 anställda. Av dessa var drygt 1 100 placerade lokalt och regionalt och drygt 300 centralt.

Sjöfartsverket får anslag anvisade i programtermer. Verksamheten är indelad i programmen Farledsverksamhet, Fartygsverksamhet och Övrig verksamhet.

Programmet Farledsverksamhet finansieras över två anslag: Farledsverksamhet, exkl. isbrytning resp. Isbrytning. De två övriga programmen motsvaras av anslag med samma namn som programmen. Programmens indelning i delprogram framgår av redogörelsen på s. 95.

Den statliga isbrytningen samt kostnaderna under programmet Övrig verksamhet finansieras direkt över budgeten. I övrigt täcks kostnaderna för sjöfartsverkets verksamhet i huvudsak genom olika avgifter och bidrag. Större delen av verksamheten under programmet Farledsverksamhet

– utom isbrytningen – finansieras sålunda efter den 1 januari 1978 med fyr-, farledsvaru- och lotsavgifter.

Sjöfartsverket har lagt fram förslag till anslag för budgetåret 1978/79. Vid presentationen av sin anslagsframställning har sjöfartsverket valt att låta verksamhetsplanen för perioden 1977/78–1982/83 ingå som en del av framställningen. Denna inleds således med en allmän översikt över utvecklingen inom sjöfartsverkets arbetsområde och en analys av vissa faktorer som påverkar efterfrågan och följs av verksamhetsplan och anslagsberäkningar.

1. Allmän översikt över utvecklingen

1.1 Sjöfartens utveckling

Den internationella sjöfartskonjunkturen är fortfarande låg. Tonnageöverskottet inom världshandelsflottan beräknades vid slutet av år 1975 till ca 105 milj. ton dw. Under år 1976 förbättrades förhållandena. Vid utgången av år 1976 hade tonnageöverskottet reducerats till ca 80 milj. ton dw. Denna utveckling har emellertid upphört under år 1977 och vid halvårsskiftet har uppläggningarna åter ökat kraftigt liksom antalet fartyg som ligger stilla i väntan på last.

Under perioden 1970–1975 minskade antalet fartyg i den svenska handelsflottan om minst 100 ton brutto från 795 till 616. Samtidigt steg det sammanlagda bruttotonnaget från 4,8 till 7,7 milj. ton. Under perioden därefter fram till halvårsskiftet 1977 minskade antalet enheter ytterligare och uppgick då till 563. Även tonnaget sjönk under denna period och uppgick vid nämnda tidpunkt till 7,3 milj. ton brutto.

Den svenska handelsflottan tillfördes år 1976 26 fartyg om 539 000 ton brutto. Under samma år avfördes totalt 74 fartyg om sammanlagt 1 232 000 ton brutto, huvudparten genom försäljningar till utlandet. Under första halvåret 1977 tillfördes handelsflottan 26 fartyg, varav 22 var nybyggen. Samtidigt avfördes lika många fartyg.

Försämringen under år 1977 på den internationella fraktmarknaden har för svensk del lett till en betydande ökning i uppläggningen av fartyg. Vid halvårsskiftet var 37 fartyg om 5,6 milj. ton dw upplagda på grund av fraktbrist. Därav var 21 tankfartyg om 5,3 milj. ton dw och 2 bulkfartyg om 70 790 ton dw. Nästan alla svenska råoljetankers var sysslolösa antingen direkt upplagda eller i väntan på last. Läget är avsevärt sämre än för ett år sedan.

I syfte att ge rederierna möjlighet att undvika av likviditetsskäl framtvingade omfattande försäljningar av modernt tor ge till underpris har införts ett tidsbegränsat statligt kreditstöd. Stödet utgår i form av statliga kreditgarantier på 500 milj. kr., varav ca 50 milj. kr. för den mindre skeppsfarten. I bidrag från det allmännas sida för att hålla nere driftkostnaderna kommer rederierna att erhålla högst 30 % av sina kostnader för sjöfolkets

resor i samband med ledighetsperioder i land. I stödet till varvsindustrin ingår vidare kreditgarantier till svenska rederier vid omgående nybeställning vid svenska varv samt avskrivningslån.

Åtgärderna är av tillfällig karaktär för att bibehålla en önskvärd handlingsfrihet i avvaktan på det underlag för mera långsiktiga ställningstaganden från statsmakternas sida som kommer att framläggas av den tillsatta sjöfartspolitiska utredningen.

Handelsflottans utveckling med fortsatt nedgång i antal fartyg och en viss tillbakagång även i tonnaget leder – tillsammans med ett svagt kapacitetsutnyttjande – till negativa verkningar också för det s. k. sjöfartsnettot. De svenska rederiernas bruttointäkter i utrikes fart utgjorde 6 606 milj. kr. år 1975. Kostnaderna i utlandet var 4 127 milj. kr. De inseglade nettointäkterna år 1975 blev således 2 479 milj. kr. Motsvarande belopp var år 1970 1 893 milj. kr., år 1971 2 005 milj. kr., år 1972 2 103 milj. kr., år 1973 2 550 milj. kr. och 1974 3 463 milj. kr. Under år 1976 utgjorde bruttointäkterna 6 755 milj. kr. och kostnaderna i utlandet 4 193 milj. kr. Nettointäkterna blev således 2 562 milj. kr. Under första halvåret 1977 utgjorde nettointäkterna 846 milj. kr. att jämföra med 1 087 milj. kr. för motsvarande period året innan.

1.2 Efterfrågan på sjöfartsverkets tjänster

Avgörande för anspråken på sjöfartsverkets tjänster är enligt sjöfartsverket i första hand utvecklingen inom följande områden.

1. Det sjötransporterade godsets vikt och volym med uppdelning mellan från miljösynpunkt farligt gods (mineraloljor, vissa kemikalier m. m.) och övrigt gods.
2. Fartygens lastförmåga och djupgående med uppdelning enligt punkt 1.
3. Fartygens nautiska utrustning, fartresurser, lämplighet för gång i is etc.
4. Fördelningen av trafiken på kuststräckor och hamnar.
5. Antalet hamnanlöp per fartygsresa.
6. Andel av hamnanlöpen som faller på fartyg i tät, regelbunden trafik.
7. Målsättningar för hamnväsendets framtida utformning och vintersjöfarten jämte regionalpolitiska överväganden i övrigt.
8. Havsrättens utveckling; frågor som sammanhänger med fastställandet av Sveriges intresseområden.
9. Utvecklingen i fråga om utnyttjandet av havets resurser.
10. Den svenska handelsflottans sammansättning med avseende på ålder och typ av fartyg samt fartygens bemanning, verksamhet och fartsområden.

I det medellånga perspektiv som sjöfartsverkets verksamhetsplan täcker får bedömningen av utvecklingen vad avser punkterna 2–6 i huvudsak ske med ledning av nuvarande tendenser. Nytt och gammalt kommer under al-

la förhållanden att finnas sida vid sida, vilket ökar kraven på farledsverksamheten. Bedömningen påverkas av att sjöfarten är en i hög grad internationell näring.

I fråga om det sjötransporterade godset framhåller sjöfartsverket att den alldeles övervägande delen av transporterna till och från utlandet sker sjöledes. Under perioden 1965–1974 ökade den totala sjöburna kvantiteten från 68,1 milj. ton till 110,2 milj. ton för att under år 1975 gå tillbaka till 99,2 milj. ton. Under år 1976 steg kvantiteten till nästan 105 milj. ton. I första hand är det oljetransporterna som svarar för uppgången, medan exportgodset fortfarande visar en nedgång.

Utvecklingen av fartygens lastförmåga och djupgående kännetecknas av en fortsatt ökning av storleken och därmed av medellasten hos de fartyg som trafikerar Sverige. Trots detta var år 1976 ungefär hälften av de lastfartyg som ankom från utrikes ort under 500 ton brutto. Av den totala med lastfartyg i utrikes fart transporterade godskvantiteten svarade dessa mindre fartyg dock för endast 12 %. Medellasten beräknas år 1980 ha kommit över 4 000 ton mot ca 3 000 ton år 1976.

Det är av stor vikt för sjöfartsverkets efterfrågebedömningar att ha användbara uppgifter om fartygsanlöpen eftersom dessa återspeglar kundunderlaget för åtskilliga av verkets tjänster, bl. a. lotsningen. Antalet fartygsanlöp med lastfartyg i utrikes fart har sedan år 1971 minskat från 42 550 till 33 450 år 1976. Dessa siffror skall dubbleras för att visa antalet in- och utresor. Under de senaste åren har skett en påtaglig minskning av antalet anlöp per resa, en av de faktorer som fört fram till bl. a. en minskad lotsningsfrekvens.

Av betydelse för bedömningen av bl. a. lotsningen är också den del av antalet resor som sker i tät, regelbunden trafik. Denna utgör redan nu den helt övervägande delen av trafiken. Antalet in- och utresor med färjor i utrikes fart låg år 1976 på ca 232 000. Ett betydande antal lastfartygsresor sker efter samma trafikmönster som färjornas. Också inrikesfarten domineras av fartyg i tät trafik på samma hamn.

I fråga om lastfartygen bör man under de närmaste åren kunna räkna med en viss fortsatt förskjutning mot fartyg i tät, regelbunden trafik på samma hamn.

Förskjutningen mot större fartyg tillsammans med färjornas högre andel av godstransporterna bör innebära en fortsatt relativt snabb förnyelse av de fartyg som trafikerar svenska hamnar. Ju större och nyare fartygen är desto bättre är vanligen den nautiska utrustningen liksom förutsättningarna att bemästra svåra väderleksförhållanden. Även de ombordanställdas kompetens ligger normalt högre.

Specialisering inte bara efter last och godshanteringssystem utan också efter transportrelation ger tillgång till bl. a. lastdryga, isförstärkta och därmed för vintersjöfart lämpade fartyg. Det ökade antalet sådana fartyg har gett utrymme för en betydande effektivisering av vintersjöfarten.

1.3 Utvecklingen inom sjöfartsverket

I verksamhetsplanen för budgetåret 1977/78–1982/83 diskuterar sjöfartsverket inledningsvis verksamhetens mål och inriktning och anför bl. a. att verket i tidigare verksamhetsplaner som överordnat mål för den samlade verksamheten har angett fartygens säkerhet till skydd för människor och yttre miljö. Som medel för att nå detta mål har till förfogande stått insatser avseende både säkerheten på sjövägarna och säkerheten ombord. Nödvändigheten att konkretisera och omformulera detta allmänna mål till så långt möjligt operativa riktlinjer för de olika verksamheter som ryms inom verkets arbetsområde gör det angeläget att med en bibehållen hög säkerhetsambition närmare diskutera säkerhetsmålet. Ambitionsnivån kan dock enligt verket inte vara en gång för alla given utan påverkas ständigt av den utveckling som sker på olika områden.

Det blir dessutom allt angelägnare att ifrågasätta om säkerhetsmålet som överordnat mål ensamt täcker de uppgifter som sjöfartsverket har.

En ökad betoning av framkomligheten framstår som motiverad och rimlig. Mellan framkomligheten (transportfunktionen) och säkerheten finns ett ömsesidigt beroende som yttrar sig i att en åtgärd som primärt inriktas mot framkomligheten även kan påverka säkerheten i olika avseenden och vice versa.

Verket anser att det är nödvändigt att föra en fortlöpande måldiskussion som – med beaktande av de förändringar som sker, framför allt utanför sjöfartsverket – ger verket ett underlag som kan tjäna som vägledning för inriktningen av verksamheten. Sjöfartsverket hänvisar i detta sammanhang till den organisationsöversyn som verket har påbörjat och nämner att måldiskussionen ingår som en väsentligt del i översynen.

Sjöfartsverkets handlande påverkas av en rad förhållanden som ligger mer eller mindre utanför verkets inflytande i den omvärld verket lever i. Till denna hör sjöfartsnäringen och dess utvecklingsbetingelser, liksom sjöfartens utpräglade internationella karaktär, vilket medför att Sverige har små möjligheter att ensamt påverka de grundläggande betingelserna för näringens villkor och utveckling. Härav följer begränsningar i handlingsfriheten. Verkets policy är att medverka i ett allt vidare internationellt samarbete i syfte att kunna påverka och ta del i insatserna för att öka säkerheten på såväl olika nationers fartyg, som i de farvatten, vilka utnyttjas av den internationella sjöfarten. Strävan är att komma fram till av alla länder godtagna, gemensamma normer och garantier för att de efterlevs.

Den framförliggande planeringsperioden kännetecknas av viss osäkerhet genom att flera utredningar, som kan antas komma att påverka sjöfartsverket, pågår eller nyligen har avslutats. Samtidigt är det viktigt att de resultat i olika avseenden som redan framkommit och de förändringar som kan skönjas följs upp och tas till vara så att handlingsberedskapen är tillfredsställande.

Förutom det trafikpolitiska utvecklingsarbetet, i vilket bl. a. den svens-

ka kustsjöfartens framtida roll utgör ett delområde, är bl. a. det år 1975 framlagda betänkandet (Ds K 1975: 8) Säkerhet i farled, liksom den under våren 1976 presenterade utredningen (Ds K 1976: 5) Lotsning Vinga–Vänern och det av trafikpolitiska utredningen framlagda betänkandet (Ds K 1977: 4) Åtgärder för att främja godstrafiken på Vänern och Mälaren av stort intresse för sjöfartsverket. De förstnämnda utredningarna är av direkt betydelse för den både personal- och kostnadsmässigt största verksamhetsgrenen lotsning och den komplettering och utveckling av denna mot samverkande system för trafikinformation och trafikövervakning som ingår i verkets planer. Sjöfartsverket erinrar också om det framlagda betänkandet (Ds K 1975: 9) Förslag till planering av de svenska hamnarna och de organisatoriska och personella förstärkningar som måste tillföras verket om förslaget genomförs.

Program Farledsverksamhet

I verksamhetsplanen för programmet Farledsverksamhet anger verket dels det allmänna målet för programmet och de medel verket använder sig av för att nå detta mål, dels mål och huvudsaklig inriktning av verksamheten inom de skilda delprogrammen.

I fråga om farledsutmärkningen anför verket bl. a. att målet är att genom olika former av farledsutmärkningar skapa förutsättningar för effektiva och säkra sjötransporter i svenska farvatten. Förändringarna i strukturen hos sjötransporterna sker relativt långsamt både vad gäller hamnarna för anlöpen och fartygens storlek, utrustning etc. Drygt 80 % av antalet fartyg i utrikes fart på Sverige är utländskt tonnage, vars standard m. m. bestäms genom internationella konventioner eller i andra länder. De bindningar detta medför begränsar förutsättningarna för mera omfattande indragningar av farleder och farledsutmärkning. Samtidigt aktualiseras krav på nya anläggningar i syfte att öka sjösäkerheten och tillgängligheten till vissa hamnar.

Behoven av förbättringar i olika avseenden får med de resurser som är att påräkna bedömas mot bakgrund av andra angelägna behov inom programmet Farledsverksamhet. För den aktuella planeringsperioden anser sjöfartsverket det angeläget att satsa på lotsningsverksamheten med därtill hörande trafikövervakning, båtbestånd m. m. Byggandet av nya fyrar får stå tillbaka för upprustning och underhåll av det befintliga fyrbeståndet och av de arbetsfartyg som krävs för fyrarnas underhåll och drift. Rationaliseringsåtgärder ges hög prioritet.

Den farledsutmärkning som nu finns i öppen sjö betraktar verket som relativt tillfredsställande. Även vad beträffar infartslederna till de svenska hamnarna kan farledsutmärkningen sägas hålla en god standard. Förbättringar är dock aktuella i vissa leder med hänsyn till fartygens ökade djupgående, fartygstrafikens intensitet eller beroende på nyetablering av industri- eller hamnverksamhet.

Radarnavigering utnyttjas i allt större omfattning vid kusten och under navigering i inomskärsleder samt vid angöring. Verket anser det därför önskvärt att uppföra radarkummel och radarreflektorer på befintliga sjömärken och även att förbättra möjligheterna till identifiering av vissa radarmål genom att installera racon. Sjöfartsverket betonar också att det är väsentligt att ökade investeringsmedel anvisas för främst återanskaffning av fyr- och telemateriel för att säkerställa möjligheterna att upprätthålla funktionell tillförlitlighet på fyrarna.

När det gäller drift och underhåll i övrigt anmäler verket att det byggnadstekniska underhållet av fyrarna är klart eftersatt. En systematisk genomgång av verkets ca 1 100 fyrar har visat att ett stort antal är i omedelbart behov av större reparationer. Kompletterings- och ombyggnadsarbeten måste ske för att få en godtagbar standard, även i arbetarskyddshänseende, hos olika säkerhetsanordningar.

Sjöfartsverket nämner i samband med byggnadsunderhållet att ett icke obetydligt antal fyrtorn är eller kommer att bli förklarade som byggnadsminnesmärken. Flertalet är i drift för sjöfartsverkets behov. Ansvaret för byggnadsminnesmärkenas vård åvilar respektive förvaltningsmyndighet. Fyranläggningarna skall sålunda underhållas av sjöfartsverket även om de inte är i drift. Speciella krav ställs på underhållet för att tillgodose antikvariska krav. Driftkostnaderna för fyrarna har också ökat på grund av de nyanläggningar som tillkommit.

För att anlägga, underhålla och driva olika farledsanordningar krävs effektiva fartyg. Med hänsyn härtill samt till den successiva ombyggnad av det äldre fyrbeståndet som planeras för att göra det säkrare och rationellare från driftsynpunkt bör antalet distriktsfartyg kunna bibehållas vid nuvarande fyra fartyg. Detta förutsätter dock mera effektiva fartyg, bl. a. måste lyftanordningarna förbättras. Två nya fartyg måste anskaffas som ersättare för de äldsta distriktsfartygen Stockholm och Malmö (byggda åren 1953 resp. 1943). Dessutom krävs upprustning av de båda övriga fartygen Vega och Virgo.

Målet beträffande farleder och kanaler är att dessa skall underhållas så att de har föreskrivet djup och föreskriven bredd och i övrigt den tekniska standard som förekommande fartygstrafik kräver. I sjöfartsverkets fond ingår vissa mindre kanaler såsom på västkusten Sotenkanalen och Donsö ränna samt inom Stockholms skärgård Väddö kanal, Baggenstäket, Strömma kanal och Kolströms kanal. Under planeringsperioden avses genomföras viss upprustning i Albrektsunds kanal, Sotenkanalen och i Malö strömmar. Riksdagen har beslutat om upprustning av Göta Kanal. Projekteringsarbetet, som åvilar sjöfartsverket, kräver stora resurser.

När det gäller sjöräddningen tar sjöfartsverket på vanligt sätt upp medel för televerkets medverkan i sjöräddningstjänsten. Televerket har i skrivelse till sjöfartsverket lagt fram förslag om ändrade principer för beräkning av ersättningen för vissa radiotjänster åt sjöfarten. För budgetåret 1978/79 skulle enligt förslaget ersättningen till televerket höjas avsevärt. Sjöfartsverket anser att sjöräddningsutredningens förslag beträffande sjö-

räddningens verksamhetsformer, kostnadsansvar etc. bör avvaktas innan principiella ändringar företas i beräkningsunderlaget för bestämmande av kostnaderna för sjöräddningstjänsten och föreslår ersättning till televerket med oförändrad volym, dvs. beloppet för budgetåret 1977/78 uppräknat med pris- och löneomräkning.

Som mål för sjökartläggningen gäller enligt sjöfartsverkets instruktion att sådana mätningar och undersökningar i farvatten inom landet och i angränsande havsområden skall utföras som fordras för sjöfarten och försvaret samt att verket skall utarbeta och utge eller låta utge allmänna sjökort och seglingsbeskrivningar. I den mån det är ändamålsenligt för landets sjöfart skall verket vidare utarbeta och utge eller låta utge sjökort och seglingsbeskrivningar även över områden som inte gränsar till svenska farvatten.

Sjöfartsverket anser att sjökortens främsta uppgift skall vara att möjliggöra en säker sjöfart – civil och militär – men att korten även skall förse förvaltning, näringsliv, forskning, miljövård, fritidsverksamhet m. fl. med en för olika uppgifter ändamålsenlig information. I den mån sjökortens information inte är tillräcklig för vissa speciella ändamål skall tillhandahållas utdrag ur detaljerade och storskaliga mätningskartor.

Sjöfartsverket bedömer det aktuella sjömätningsbehovet som mycket stort bl. a. därför att det nuvarande mätningsunderlaget delvis är gammalt och ofullständigt, inte minst med hänsyn till fartygens ökade djupgående och till att farledssystemet kontinuerligt ändras. Vidare tenderar antalet intressenter – industrier, hamnar, försvaret, båtsporten, miljövården etc. – att öka och intresseområdena på havet bedöms komma att utvidgas.

Verket avser att under planeringsperioden

- fortsätta mätningarna i de s. k. tungtrafikkorridorerna i Östersjön,
- fullfölja pågående arbeten i Vänern och Mälaren,
- fullfölja påbörjade arbeten i södra Östersjön,
- fullfölja arbetena i de tidigare minfarliga områdena i Kattegatt,
- utröna förutsättningarna för ökat djupgående till Bottenhavet och Bottenviken och
- utföra vissa högprioriterade vintersjöfartsmätningar.

Viss kapacitet måste dessutom reserveras för civila och militära beställningsmätningar.

Ett genomförande av den planerade verksamheten förutsätter bl. a. väl fungerande sjömätningsfartyg.

Sjöfartsverket inriktar sig på att försöka hålla alla nu befintliga sjömätningsfartyg i operativt bruk till dess det av riksdagen beslutade nya fartyget levereras vilket beräknas ske 1979. Då måste de mest förslitna fartygen utrangeras. I och för sig skulle samtliga äldre fartyg – Gustaf af Klint, Ran, Ledaren och Nils Strömcrona – då behöva utrangeras men eftersom den samlade kapaciteten icke bör tillåtas nedgå alltför mycket måste utrangeringen ske successivt och med hänsynstagande till ersättningsmöjligheterna.

Vissa förändringar i tidigare materielplaner har skett. Leveranstidpunkten för det nya fartyget inträffar sålunda senare än vad som tidigare antagits. Gustaf af Klints materiella tillstånd har utvecklats på ett sådant sätt att fartyget – som ju har mycket stor kapacitet – måste utrangeras tidigare än beräknat. Däremot har undersökningar på Ran visat att detta fartyg sannolikt kan vara i tjänst längre än tidigare planerats.

Den redovisade planen har som utgångspunkt haft hitintills tillämpad ekonomisk ram. Kapacitetsmässigt innebär planen att sjömätarflottans samlade kapacitet – mätt i antalet samtidigt tillgängliga lodningar – kommer att minska i förhållande till nuläget. Genom modernare materiel och andra effektivitetshöjande åtgärder bedöms dock nuvarande kapacitet kunna bibehållas.

Efter att ha berört frågan om mål och kapacitet för sjökortsframställningen övergår verket till frågan om sjökartläggningens finansiering.

Verket föreslår i likhet med i föregående års anslagsframställningar ett ändrat finansieringssystem för sjökartläggningen innebärande en övergång från avgiftsfinansiering – med betalningsansvaret för den allmänna sjökartläggningen i princip helt lagt på handelssjöfarten – till skattefinansiering.

Målet för lotsningsverksamheten är enligt sjöfartsverket att den skall täcka hela kusten jämte Mälaren. Alla hamnar av någon betydelse för handelssjöfarten skall kunna påräkna kronolotsar för fartygens vägledning. Lots skall därtill kunna erhållas utan sådan vägförlängning eller tidsfördröjning för fartygen att som följd av förlängd gångtid m. m. lotsningsbenägenheten äventyras.

Lotsningen administreras från ett trettiotal lotsplatser som var och en betjänar flera hamnar. Antalet lotsar uppgick den 1 juli 1977 till 410 och antalet båtsmän och förste reparatörer var 315.

Verksamhetens inriktning under perioden kommer att bli beroende av bl. a. den allmänna efterfrågeutvecklingen och andra externa faktorer, eventuellt övertagande av hamnlotsning, införande av trafikövervakning m. m. Frågeställningarna är delvis av organisatorisk natur och övervägs bl. a. inom ramen för organisationsöversynen. Verkets strävan är att inför kommande förslag om utformning av organisation bibehålla hög flexibilitet och handlingsberedskap.

Som ett viktigt led i utvecklingen ser sjöfartsverket den pågående vidareutbildningen av lotsar och båtsmän. Omfattningen av utbildningen bör enligt sjöfartsverkets mening öka. Ökade storlekar på fartygen och nya navigeringshjälpmedel kräver ständig fortbildning av personalen. Så sker inom handelsflottan och verkets personal som skall företräda sjösäkerheten och vara rådgivare inom de navigatoriskt svåraste områdena, bör givetvis ha minst likvärdiga fortbildningsmöjligheter.

I avvaktan på ställningstagande till hur man på effektivast möjliga sätt skall utnyttja den säkerhetsfaktor som lotskåren utgör bör några väsentliga

förändringar i lotsväsendet inte vidtagas för närvarande. Successiva anpassningar med hänsyn till den kortsiktiga resurssituationen är dock nödvändiga. Hit får räknas administrativ samordning mellan lotsplatser, anskaffning av snabbåtar samt serviceinskränkningar. I detta sammanhang förtjänar det påpekas att det föreligger en konflikt mellan dessa, på kort sikt insatta, besparingsåtgärder och verkets strävan att bibehålla stor handlingsfrihet inför väntade mer långtgående förändringar, varför de kortsiktiga åtgärderna måste användas med försiktighet.

I föregående petita äskades medel för 10 båtmän med hänsyn till arbetstidsförkortningen, 3 lotsar och 2 båtsmän för den nya trafiken i Brofjorden samt löner motsvarande tre lotsar för arbetstidsbortfall genom ökad utbildning. Äskandena har inte bifallits. Med hänsyn till ovannämnda förordade försiktighet när det gäller större förändringar i lotsväsendet har verket försökt att genom begränsade åtgärder i form av restriktivitet i övertidsuttag och ytterligare administrativa sammanläggningar motverka det på grund av arbetstidsförkortningen ökade personalbehovet. Detta har också i allt väsentligt lyckats, dock främst genom de av lågkonjunkturen orsakade begränsningarna i sjöfarten och därav följande minskning i kraven på lotsningsservice. Så snart konjunkturen vänder kommer dock vid nuvarande organisation svårigheter att uppstå för att hålla en försvarlig servicenivå. Underlag för en bedömning av organisationen av lotsningsverksamheten beräknas kunna föreligga våren 1978 då organisationsöversynens resultat framläggs.

I detta läge begär sjöfartsverket för närvarande endast att medelsutrymme motsvarande två lotstjänster tilldelas verket för en överföring av hamnlotsningen i Stockholm till sjöfartsverket.

Sjöfartsverket har f. n. ca 130 båtar för lotsningstjänst anskaffade under en lång följd av år. Båtbeståndet är därför ganska heterogent. Genomsnittsåldern är 16 år, vilket med nuvarande krav på teknisk och miljömässig utveckling är högt.

Huvuddelen av båtbeståndet utgörs av deplacerade, relativt långsamgående båtar med goda sjöegenskaper, som är lämpliga för den allroundanvändning som alltid finns behov av på lotsplatserna. En nackdel är främst den långsamma farten, vilket särskilt gör sig gällande vid personaltransporter mellan fastland och lotsplatser på öar samt vid långa bordningssträckor. Dessutom har de relativt höga drifts- och underhållskostnader.

Lotsbåtarna används inte enbart i lotsningstjänst utan även till transporter, utprickning och farledstillsyn samt sjöräddning. Båtarnas egenskaper och utrustning är delvis olika med hänsyn till de varierande uppgifter de är avsedda till.

För återanskaffning av lotsbåtar följs inom verket sedan några år en detaljerad plan innebärande en målsättning med ett differentierat båtbestånd med tre huvudtyper tillverkade i enhetligt utförande efter färdiga ritningar. Anskaffningsplanen tar sikte på att under en tioårsperiod successivt åstad-

komma en förbättrad åldersstruktur bland lotsbåtarna för att därigenom på sikt få ett effektivare båtbestånd och samtidigt minska underhållskostnaderna.

Underhållskostnaderna påverkas främst av det totala antalet båtar. Verket har inventerat båtbehovet utifrån förutsättningarna vid varje enskild lotsplats. Båtbehovet varierar avsevärt med hänsyn till trafikintensitet, gångtider, beståndets status, tillgång till lokala reparations- och underhållsresurser samt avstånd till alternativ reparationsmöjlighet och/eller annan lotsplats, haverier etc. Inventeringen har givit vid handen att det totala beståndet skulle kunna minskas med 10–15 enheter under förutsättning att nyanskaffning kan ske i erforderlig omfattning.

För vägledning av fartyg utanför lotsningsområde s. k. långlotsning, kan befälhavare beställa lots enligt vad som stadgas i 24 § lots- och fyrkungörelsen (1970: 698). Antalet långlotsningar under år 1975 var drygt 600, varav Göteborg, Helsingborg och Trelleborg svarade för mer än 75 %. Under 1976 var det totala antalet långlotsningar 580. Minskningen torde sammanhänga med den svaga konjunkturen. I samband med en förväntad konjunkturuppgång i början av planeringsperioden räknar sjöfartsverket med en ökande efterfrågan på såväl lotsservice i allmänhet som långlotsning.

Program Isbrytning

I fråga om isbrytningen framhåller verket bl. a. att det under senare tid har arbetats fram ett omfattande material som belyser olika aspekter på vintersjöfarten. Detta utredningsarbete fortsätter. För att man i görligaste mån skall kunna nå fram till en helhetssyn är det angeläget att det samarbete som verket har inlett med FOA fullföljs. Målet är att ge statsmakterna underlag för beslut i fråga om mål för vintersjöfarten och dimensioneringen av isbrytarkapaciteten i ett längre perspektiv.

Program Fartygsverksamhet

Inom programmet Fartygsverksamhet bedriver sjöfartsverket den verksamhet som berör säkerheten ombord på fartyg, skyddet av den yttre miljön från påverkan av fartyg och last samt de ombordanställdas sociala förhållanden.

Fartygsverksamheten är uppdelad i delprogrammen Sjöfartsinspektion m. m., Skeppsmätning och Sjöteknisk utredningsverksamhet. Till programmet räknas vidare den verksamhet som bedrivs inom sjömansnämnden samt viss del av de för verket gemensamma funktionerna. Verksamhetens inriktning och omfattning under de olika delprogrammen styrs huvudsakligen av utvecklingen inom den svenska handelsflottan, trafiken på svenska hamnar med svenska och utländska fartyg och av innehållet i den tillämpliga lagstiftningen, i första hand lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg, sjömanslagen (1973: 282), sjöarbetstidslagen (1970: 105), lagen (1972: 275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg, lagen (1976: 6)

om åtgärder mot vattenförorening från fartyg inom Östersjöområdet och kungörelsen (1954: 550) angående skeppsmätning. Även olika internationella överenskommelser om säkerheten till sjöss påverkar verksamheten. Av stor betydelse i detta sammanhang är det ökade ansvaret för kontroll av utländska fartyg genom den successiva utvidgningen av den internationella kontrollen av s. k. sub-standard fartyg. Verksamheten påverkas utom av antalet fartyg också av fartygens utformning och användningssätt, t. ex. i fråga om lastningen. Så har t. ex. de ökade transportmängderna av farligt gods medfört inte bara allmänt ökade krav på inspektionsverksamheten, utan också en viss förskjutning från den mer tekniskt betonade tillsynen av fartygens allmänna skick mot löpande inspektion av fartygens lastningsförhållanden.

Innehållet i de ovan nämnda lagarna m. m. anger målen för verksamheten. Lagstiftningen anger vidare vilka tillsynsförrättningar fartygen skall undergå och med vilka intervaller dessa skall ske. Målen får närmare innehåll genom olika detaljföreskrifter som i stor utsträckning sjöfartsverket självt med beaktande av den tekniska och sociala utvecklingen har att utarbeta. Den ingående internationella behandlingen av havsföroreningsproblemen har sålunda i hög grad påverkat verkets uppgifter och därmed resursbehovet. Det förhållandet att arbetsmiljöfrågorna i dagens diskussion om arbetslivets villkor ställs i förgrunden medför vidare att verkets insatser inom området har måst öka med följande anpassning av sjöfartsinspektionens organisation och krav på resursförstärkningar.

Behovet av resurser inom programmet beror på flera faktorer. En av dessa är antalet fartyg inom handelsflottan. Av särskild betydelse är den takt med vilken nya fartyg tillförs handelsflottan. Ritningsgranskning och tillsynsförrättningar i samband med såväl nybyggnad av fartyg som andrahandsförvärv från utlandet är särskilt arbetskrävande. Under senare år har antalet nybyggen varit mycket stort, varför återkommande tillsyn och inspektion av befintliga fartyg delvis har måst eftersättas. Den minskade nybyggnadsverksamheten som är att vänta de närmaste åren bör medverka till en bättre balans mellan olika arbetsuppgifter inom både centralförvaltningen och distrikten. Den fortlöpande kontrollen av fartygen kan utökas. Mer tid kan ägnas åt uppföljning och konsolidering av de normer som utarbetats eller är under utarbetande. En breddning av verksamheten är också angelägen. Detta gäller som redan nämnts i första hand transporter av farligt gods samt arbets- och boendemiljön ombord. Inom båda dessa områden krävs en successiv utbyggnad av resurserna.

Sjöfartsverket avser att under planeringsperioden prioritera och delvis omfördela resurser till områdena utbildning och information, författningsarbete samt tillsyn av framför allt farligt gods och arbetarskyddsfrågor.

Program Övrig verksamhet

Programmet Övrig verksamhet är indelat i delprogrammen Radiotjänst

åt sjöfarten (transfereringspost), Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening från fartyg, Omlokaliseringskostnader, Åtgärder mot vattenförorening från fartyg samt Särskild undersökningskommission vid sjöolyckor.

Delprogrammet Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening från fartyg tillkom budgetåret 1974/75 för den försöksverksamhet i större skala med partikelmärkning av olja i fartyg som bedrivs under ledning av särskilda sakkunniga. Delprogrammet Åtgärder mot vattenförorening från fartyg är i första hand avsett för sådana tvångsåtgärder som sjöfartsverket med stöd av lagen (1972: 275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg företar för att hindra eller begränsa utsläpp från fartyg av olja eller annat skadligt. I den mån kostnaderna för dylika åtgärder inte kan återföras på fartygets ägare eller redare får – efter beslut av regeringen – detta delprogram belastas.

Under delprogrammet Omlokaliseringskostnader upptas vissa kostnader som följer av sjöfartsverkets flyttning till Norrköping resp. omorganisationen av verkstads- och förrådsrörelsen.

För programmen gemensamma frågor

Under programmen gemensamma frågor tar verket bl.a. upp beredskapsfrågor.

Enligt gällande instruktion åligger det sjöfartsverket att ombesörja beredskapsplanläggning i fråga om sjötransporter. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter bedriva försök med långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret. Sjöfartsverket deltar i den pågående programplaneringen såsom programmyndighet för delprogrammet Sjötransporter och har utarbetat en första programplan härför enligt givna direktiv av handelsdepartementet. Programplaneringen syftar till att ta fram handlingsprogram för en period av fem år och kommer att fortgå löpande. Studierna har utökats till att omfatta även försörjningsberedskap efter avspärrning.

De allmänna mål som har ställts upp för verkets beredskapsplanering är att sjöfartsverket inom det totala försvarets ram under krig och beredskap skall

- tillgodose för skilda totalförsvarsgrenars funktion erforderliga sjötransporter inom landet och med utlandet och utöva central sjötransportledning,
- efter planering och förberedelser i fred anordna och underhålla för sjöfarten erforderliga farleder,
- i erforderlig omfattning upprätthålla driften vid verkets anläggningar, vari inräknas verksamheten vid centralförvaltning och regionala organisationer,
- snabbt kunna ställa om från normala fredsförhållanden till beredskaps- och krigsförhållanden och under omställningstiden kunna lösa föreliggande uppgifter i största möjliga utsträckning.

Vissa åtgärder är vidtagna för anordnande vid ofred av särskilda neutralitets- och krigsleder för den civila sjöfarten. Nuvarande planering är dock behäftad med brister som hör samman med att lederna är anpassade för det kusttonnage som var aktuellt under och strax efter det andra världskriget, att sjömätningsunderlaget inom flera avsnitt inte är tillförlitligt samt att en stor såväl personell som materiell insats krävs vid anordnande av lederna.

Uppbyggnad av ett nytt krigsfarledssystem är därför en nödvändig åtgärd. Strävan är att under en femårsperiod kunna revidera hela ledsystemet. För detta ändamål räknar verket med ett medelsbehov under programplaneperioden på 1,3 milj. kr. räknat i prisläget februari år 1976.

Den i föregående års verksamhetsplan omnämnda organisationsöversynen har påbörjats. Under hösten 1976 har riktlinjer för översynsarbetets bedrivande dragits upp, en projektororganisation skapats och bemannats.

Arbetet med översynen leds av en ledningsgrupp bestående av sjöfartsverkets direktion, två representanter från statskontoret, en representant från vardera SACO/SR, SF och ST. Personalorganisationerna har dessutom möjlighet att vid behov förstärka sin representation med ytterligare en person.

Arbetet bedrivs inom ramen för fem delprojekt.

Delprojektet	1	Kartläggning och analys av den lokala verksamheten
Delprojekt	2	Kartläggning och analys av den regionala verksamheten
Delprojekt	3	Kartläggning och analys av den del av verksamheten på central nivå som direkt berör och berörs av verksamheten regionalt och lokalt
Delprojekt	4	Målfrågor
Delprojekt	5	Organisationsstruktur

Utredningsarbetet har delats in i två huvudetapper. Inom etapp 1 som beräknas pågå till den 15 september 1977 skall de fyra första projekten avslutas med avrapportering till projekt fem. Under etapp 2 är avsikten att utredningsarbetet samlas till och bedrivs inom projekt 5. Syftet med denna etapp är att mot bakgrund av kartläggningar och analysarbetet utforma en ny organisation för verket. Etapp 2 avslutas med utformning av en slutrapport för hela översynsarbetet. Denna skall vara klar i mars 1978. Under april/maj 1978 kommer slutrapporten att remitteras inom verket. Avsikten är sedan att slutligt förslag till ny organisation skall avlämnas till regeringen i september 1978.

2. Sjöfartsverkets anslagsframställning för budgetåret 1978/79

Sjöfartsverkets verksamhet är som nämnts uppdelad på tre huvudprogram under fyra anslag, nämligen Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, Isbrytning, Fartygsverksamhet och Övrig verksamhet.

Sjöfartsverket räknar med en bruttokostnad under de fyra anslagen på sammanlagt 376,2 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Jämfört med de för innevarande budgetår anvisade medlen, som uppgår till sammanlagt 315,3 milj. kr., innebär detta en ökning med 60,9 milj. kr.

De totala kostnaderna fördelas på följande sätt

	milj. kr.	procent
Avlöningar och arvoden	168,9	44,9
Resor	6,4	1,7
Lokalhyra	5,2	1,4
Övriga omkostnader	91,2	24,2
Hyror och arrenden	0,7	0,2
Kapitalkostnader	103,8	27,6
	376,2	**100,0**

Kapitalkostnaderna fördelar sig med 53,7 milj. kr. på räntor och 50,1 milj. kr. på avskrivningar.

Inkomsterna under anslagen beräknar sjöfartsverket till sammanlagt 44,0 milj. kr., en ökning med 29,4 milj. kr. Ökningen beror till största delen på att sjöfartsverket på nytt föreslår en omläggning av finansieringsformerna för sjökartläggningen, som innebär att som inkomst under delprogrammet tas upp dels inkomsterna av försäljningen av sjökort, m. m., vilka f. n. är upptagna på statsbudgetens inkomstsida, och som för budgetåret 1978/79 beräknas till 3,9 milj. kr., dels ett särskilt bidrag av allmänna skattemedel med 23,9 milj. kr.

Nettoutgiften under de fyra anslagen blir således enligt sjöfartsverkets förslag 332,2 milj. kr., en ökning med 31,4 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Dessutom begär verket anslag på kapitalbudgeten motsvarande en medelsförbrukning av 79,9 milj. kr. under sjöfartsverkets fond och 230 000 kr. under fonden för Södertälje kanalverk.

I en kommentar till det beräknade medelsbehovet anger sjöfartsverket att en hård prioritering har skett. Förslagen till volymökningar avser praktiskt taget enbart konsekvenser av tidigare fattade beslut i form av internationella åtaganden eller statsmakternas beslut i form av omlokaliseringsbeslut, ändrad lagstiftning m. m.

Anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning

Jämfört med bruttokostnaden för budgetåret 1977/78 räknar sjöfartsverket för anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning med en kostnadsökning av 40,8 milj. kr. till 235,9 milj. kr. Inkomsterna under anslaget och bidrag från fjärde och tionde huvudtitlarna samt bidrag av allmänna skattemedel för sjökortläggning beräknas till 43,0 milj. kr. Nettoutgiften blir således 192,8 milj. kr., vilket är 11,5 milj. kr. mer än närmast föregående budgetår.

Vid oförändrat system för finansiering av sjökartläggningen ökar den beräknade nettoutgiften med 27,8 milj. kr. till 220,6 milj. kr.

Av kostnadsökningen utgörs enligt sjöfartsverkets beräkning 20,6 milj. kr. av löneomräkning och 6,2 milj. kr. av prisomräkning. Kapitalkostnadsökningen beräknas till 10,0 milj. kr.

Sjöfartsverket begär resursförstärkningar inom de olika delprogrammen under anslaget som tillsammans motsvarar en nettokostnad av 4,0 milj. kr., sedan rationaliseringsvinster motsvarande 722 000 kr. har dragits ifrån.

Inledningsvis lämnas en redogörelse för förslagen under delprogrammet Central administration. Från detta delprogram bekostas den centrala administrationen för sjöfartsverket i sin helhet. Kostnaderna fördelas på de olika anslagen enligt särskilda fördelningsnycklar.

Central administration, totalt. De föreslagna resursförstärkningarna – volymökningen – motsvarar en kostnad av 856 000 kr. Av denna kostnad omfördelas enligt de förutnämnda fördelningsnycklarna 104 000 kr. till andra anslag. De områden inom vilka sjöfartsverket föreslår förstärkta resurser eller i övrigt särskilda insatser gäller bl. a. utbildning, PA-frågor, information, statistik och beredskapsfrågor.

Sjöfartsverket anmälde i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 att ett enhetligt utprickningssystem skulle komma att införas i nordvästra Europa från och med den 1 april 1977. För svenskt vidkommande avses systemet genomföras från norska gränsen till Simrishamn år 1980 och för resterande kuststräckor under år 1981. Sammanlagt beräknas omläggningen kosta ca 2,5 milj. kr. fördelat på budgetåren 1976/77–1980/81.

Omläggningen kommer att medföra ett betydande arbete inom trafiksektionen. Sjöfartsverket har i tidigare anslagsframställningar framhållit att sektionens resurser redan tidigare är otillräckliga för den samlade verksamheten. Med hänsyn till omfattningen av den samlade verksamheten ser verket ingen möjlighet att genom rationaliseringar eller omfördelningar skapa utrymme för det merarbete som omläggningen av pricksystemet medför. En förstärkning med en handläggare är därför nödvändig. Härtill kommer kostnader för ADB, resor, information m. m.

För trafiksektionen tas upp sammanlagt 168 000 kr.

Inom PA-projektet kommer tyngdpunkten budgetåret 1978/79 att ligga på delprojekten personalrörlighet och samverkansformer. De resursökningar som begärdes i anslagsframställningen för budgetåret 1977/78 beviljades inte. Detta medför att under kommande budgetår krävs omfördelning av resurser från andra delar av personaladministrationen till PA-projektet. För petitaåret är denna lösning helt otillfredsställande. För att kunna fullfölja PA-projektet inom nu föreliggande tidsplan erfordras 75 000 kr. för resor och konsultarvoden.

Under budgetåret avser verket att prioritera chefs-, ledar- och båtmansutbildning. Utifrån den allmänna samhällsutvecklingen och inom verket

pågående projekt som organisationsöversynen och PA-projektet pågår en utvecklingsprocess, som det måste anses viktigt att ta vara på. Vidare har i samband med ikraftträdande av lag om medbestämmande i arbetslivet framkommit behov av aktivitet kring den nya chefsrollen. Det krävs därför stora insatser från verket för att dess chefer och arbetsledare skall kunna leva upp till lagens intentioner när det gäller samarbete och ledarskap.

Utbildningen av båtmännen har länge varit eftersatt genom att verket satsat på lotsarnas utbildning. Båtmännen har inom verket viktiga arbetsuppgifter främst när det gäller handhavande av materiel, lotsutkik och lotsbåtar. För att göra dem bättre rustade att handha den utrustning som står till deras förfogande samt att sköta kontakterna med lotssökande fartyg avser verket att höja deras utbildningsnivå främst i engelska samt radar- och radiokommunikation.

För chefsutbildning tar verket upp 57 000 kr. och för båtsmansutbildning 60 000 kr.

Sjöfartsverkets arbetsplatser är spridda över hela landet. Arbetsuppgifterna inom verket är av mycket skilda och ibland ovanliga slag. Det framstår därför som angeläget att kännedomen om verket och dess verksamhet sprids bland alla anställda. Ett betydelsefullt medel att sprida denna information är personaltidningen Aktuellt. De nuvarande ekonomiska resurserna räcker dock inte till den reportagemässiga uppföljning som är nödvändig för att svara mot framförda krav och behov. För förbättringar av den interna informationen tar verket upp 10 000 kr.

I verksamhetsplanen lämnas en redogörelse för inriktningen och omfattningen av sjöfartsverkets beredskapsplanläggning. Uppbyggnad av ett nytt krigsfarledssystem anges där komma att medföra ett medelsbehov av 1,3 milj. kr. i prisläget februari 1976 under 4-årsperioden 1978/79–1981/82, varav 345 000 kr. för 1978/79.

Sjöfartsverkets personal inom lots- och fyrväsendet har uppskov med repetitionstjänstgöring. Det är därför nödvändigt att denna personal genom verkets försorg ges viss beredskapsutbildning. Trots de ökade medel som har ställts till verkets förfogande för budgetåret 1977/78 föreligger svårigheter från ekonomisk synpunkt att anordna erforderlig utbildning. För budgetåret 1978/79 behövs ytterligare 91 000 kr., varav för driftvärnsutbildning 35 000 kr., krigslotsningskurser 36 000 kr., samt för försvarshögskolans allmänna kurs och kurser i säkerhetspolitik och totalförsvar 20 000 kr.

För utarbetande av en förbättrad statistik över den inrikes sjöfarten begär sjöfartsverket 50 000 kr.

Fyrar och andra säkerhetsanstalter. Den fortlöpande fyrautomatiseringen medför ett efter hand minskat personalbehov. Under budgetåret 1978/79 automatiseras fyrarna Måseskär, Sandhammaren, Nidingen och Kullen. Den genomförda avbemanningen ger en minskning i personalkostnaderna om 702 000 kr. Mot denna volymminskning skall ställas ökade

tillsynskostnader m. m. om 145 000 kr. Nettobesparingen uppgår sålunda till 557 000 kr.

För de ökade tillsynskostnader som följer av under åren 1971 – 1975 genomförda fyrautomatiseringen begär verket en förstärkning av medel för underhåll med 417 000 kr.

Genom nyanläggning av fyrar ökar år från år underhållskostnader inom fyrväsendet. För budgetåret 1978/79 äskas en volymökning om 595 000 kr. för eftersläpning i fyrunderhållet samt tillkommande driftskostnader.

För arbetarskyddsåtgärder begärs 245 000 kr. Brister föreligger särskilt vad gäller utformning av altaner och lejdare på ett flertal fyrar.

Överflyttningen av elverkstaden från Rosenvik till Händelö medför ökade restider p. g. a. sämre kommunikationer. Merkostnaden beräknas till 100 000 kr.

Sjökartläggning. Den föreslagna volymökningen utgör totalt 1 459 000 kr. varav 79 000 kr. hänför sig till militär sjökartläggning, 330 000 kr. till allmän sjökartläggning och 1 050 000 kr. till omorganisation av förråd och verkstäder.

Den pågående moderniseringen av militärsjökorten samt den av chefen för marinen och sjöfartsverket fastställda produktionsplanen kräver ökad personell insats. För att uppfylla marinens produktionsvinster krävs en utökning med en förste ritare (79 000 kr). Kostnadsökningen för militär sjökartläggning motsvaras av ökat bidrag från fjärde huvudtiteln.

För sjökarteavdelningen innebär det nya utmärkningssystemet att i princip samtliga prickar i samtliga sjökort måste ändras. Dessutom måste ändringarna delges de fyra länder som ger ut sjökort över hela världen. För budgetåret 1978/79 räknar verket med en kostnad av 330 000 kr. för dessa ändamål.

Vid överflyttning av underhålls- och utrustningsarbeten på verkets sjömätarflotta från Skeppsholmen till Muskö räknar verket med följande konsekvenser.

Kostnaderna på Muskö beräknas till 1 215 00 kr. budgetåret 1978/79. Samtidigt sker på Skeppsholmen en personalreducering, motsvarande fyra man, från den 1 januari 1979, dvs. med 165 000 kr. Kostnadsökningen under budgetåret 1978/79 blir därmed 1 050 000 kr.

Den starka kostnadsökningen i samband med överflyttningen till Muskö sammanhänger framför allt med att sjöfartsverket har mycket små verkstadsomkostnader för sin nuvarande verksamhet på Skeppsholmen med låg hyra och låga avskrivningskostnader för materielen. Härtill kommer att personal från marinen utan kostnad för sjöfartsverket kunnat utnyttjas i underhållsarbete på Skeppsholmen, något som upphör på Muskö.

Lotsväsendet. Den totala volymökningen för delprogrammet utgör 855 000 kr. Av beloppet faller 255 000 kr. på personalförstärkningar, 500 000 kr. på reparations- och underhållsåtgärder samt 100 000 kr. på omorganisation av förråd och verkstäder.

Den begärda personalförstärkningen har samband med överförandet till sjöfartsverket av hamnlotsningen i Stockholm.

De för reparations- och underhållsåtgärder begärda medlen avser lotsbåtsunderhållet.

Publikationer. Sjöfartsverket begär en förstärkning av redaktionen med en tjänst (141 000 kr.).

Anslaget Isbrytning

Sjöfartsverket beräknar bruttoutgiften för budgetåret 1978/79 under anslaget Isbrytning till 113,0 milj. kr., vilket är 12,9 milj. kr. mer än motsvarande utgift för budgetåret 1977/78. Av ökningen faller 8,1 milj. kr. på drift och underhåll samt 4,8 milj. kr. på avskrivningar och räntor. Inkomsterna under anslaget tas upp med 100 000 kr.

Av den totala kostnadsökningen svarar löne- och prisomräkningen samt kapitalkostnaden för 10,5 milj. kr. Volymökningarna uppgår till 2,4 milj. kr. Av dessa hänför sig 1,3 milj. kr. till ökade underhållskostnader på isbrytarna Frej och Ymer, 1,0 milj. kr. till förhyrning av bärgnings- och bogserfartyg och 0,1 milj. kr. till vintersjöfartsforskningen.

Anslaget Fartygsverksamhet

Sjöfartsverket räknar för budgetåret 1978/79 med att bruttoutgiften under anslaget Fartygsverksamhet ökar från 18,5 milj. kr. med 3,7 milj. kr. till 22,2 milj. kr. Pris- och löneomräkningen beräknas till 3,0 milj. kr. och den föreslagna volymökningen, inkl. programmets andel av för central administration angivna förstärkningar, till 0,7 milj. kr.

Sjöfartsverket avser att under budgetåret 1978/79 prioritera områdena tillsyn av framför allt farligt gods och bemanningsfrågorna. Även om den tillgängliga personalen koncentreras på hithörande arbetsuppgifter är det dock nödvändigt med en successiv förstärkning av resurserna.

För budgetåret 1978/79 är avsikten vad gäller tillsynsverksamheten i fråga om farligt gods att utöka resurserna med tre inspektörer, vilket är ett minimum.

De nya arbetsuppgifter som tillförs bemanningssektionen, bemanningsärendenas komplexitet samt kontrollen av sjöarbetstidslagens efterlevnad gör att sektionen måste förstärkas med en handläggare.

Anslaget Övrig verksamhet

Sjöfartsverket beräknar kostnaderna under anslaget Övrig verksamhet till 5,2 milj. kr.

Inom ramen för samarbetet mellan östersjöstaterna avses genomföras ett försök med märkning av lastoljerester i tankfartyg. Under delprogrammet Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening tar verket upp 1 002 000 kr. som utgör kostnaderna under budgetåret 1978/79 för den svenska andelen i försöksverksamheten.

I omlokaliseringskostnaden tar sjöfartsverket för budgetåret 1978/79 upp 3,4 milj. kr. Ökningen jämfört med innevarande budgetår hänger samman med omorganisationen av förråd och verkstäder.

3. Föredraganden

Sjöfartsverkets verksamhet är uppdelad på tre program, Farledsverksamhet, Fartygsverksamhet och Övrig verksamhet. Medel till programmet Farledsverksamhet anvisas över två anslag, Farledsverksamhet, exkl. isbryning resp. Isbrytning. Härigenom ges möjlighet att hålla i sär den icke avgiftsfinansierade isbrytningen från de avgiftsfinansierade verksamhetsgrenarna inom programmet Farledsverksamhet. De övriga programmen motsvaras av anslag med samma benämning som programmen.

Sjöfartsverket har för sin verksamhet för nästa budgetår föreslagit en medelsanvisning av 332,2 milj. kr. på driftbudgeten. Härutöver har emellertid verket förutsatt ett särskilt icke avgiftsfinansierat anslag av 23,9 milj. kr. för sjökartläggningen samt att inkomsterna för försäljning av sjökort m. m. tas upp under anslaget. Beräknat på motsvarande sätt som för innevarande budgetår, då sammanlagt 300,5 milj. kr. anvisats, innebär sjöfartsverkets förslag en medelsanvisning av ytterligare 59,5 milj. kr., dvs. 360,0 milj. kr. På kapitalbudgeten föreslås en investeringsram av 79,9 milj. kr. under sjöfartsverkets fond och 230 000 kr. under fonden för Södertälje kanalverk.

Innan jag övergår till att mera i detalj redovisa mina ställningstaganden till anslagen under driftbudgeten vill jag ge några allmänna synpunkter på sjöfartsverkets verksamhet. Jag knyter härvid an till vad jag anförde i prop. 1976/77: 100, bil. 9.

Jag ansåg då att det var angeläget att sjöfartsverkets verksamhet och organisation sågs över för att uppnå en effektivisering och en anpassning till de ändrade krav som betingas av utvecklingen. Jag kunde också konstatera att en översyn hade påbörjats av sjöfartsverket i samarbete med statskontoret. Jag såg det också som väsentligt att resurser som finns inom bl. a. olika myndigheter utnyttjas på rationellast möjliga sätt och ansåg det som angeläget att den organisationsöversyn sjöfartsverket hade påbörjat kompletterades med en kartläggning av olika samordningsmöjligheter.

Jag har tidigare i prop. 1977/78: 13 om nytt system för de statliga sjöfartsavgifterna, m. m. redogjort för de åtgärder regeringen har vidtagit mot bakgrund av min i förra årets budgetproposition redovisade syn på sjöfartsverkets verksamhet. En särskild kommitté (H 1977: 05) för utredning om samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss har således tillsatts. Bl. a. i syfte att komplettera denna utredning och som ett led i den inom sjöfartsverket pågående organisationsöversynen har regeringen gett sjöfartsverket i uppdrag att kartlägga och analysera samordningsmöjligheterna även på andra områden än de som prövas av nämn-

da kommitté. En särskild vikt har härvid lagts på samordningsmöjligheterna mellan den statliga farleds- och lotsningstjänsten och hamnverksamheten. Arbetet skall ske skyndsamt och i kontakt med berörda intressenter samt leda fram till ett program för en effektivisering och rationalisering av sjöfartsverkets verksamhet.

I anslutning till uppdraget överlämnades till sjöfartsverket bl. a. betänkandena (Ds K 1975: 8) Säkerhet i farled och (Ds K 1976: 5) Lotsning Vinga–Vänern. I förra årets budgetproposition anmälde jag att en särskild arbetsgrupp inom sjöfartsverket hade utarbetat förslag till utformning av ett trafikövervakningssystem för bl. a. farleden till Göteborg. Sjöfartsverket har nu fått i uppdrag att ta upp förhandlingar med Göteborgs hamn rörande frågan om trafikövervakning etc.

Jag övergår nu till att mera i detalj redovisa mina ställningstaganden till anslagen under driftbudgeten. I ett följande avsnitt kommer jag att hemställa om medelsanvisning under resp. anslag.

Jag beräknar bruttokostnaderna under anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning till 235,9 milj. kr. Bidrag och intäkter under anslaget och fonden beräknas till 17,6 milj. kr. Jag förordar därför en medelsanvisning av 218,3 milj. kr., vilket innebär en ökning med 37,2 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Av den föreslagna bruttokostnadsökningen om 41,0 milj. kr. hänför sig 20,6 milj. kr. till löneomräkning, 8,7 milj. kr. till prisomräkning och 10,0 milj. kr. till kapitalkostnadsökning till följd av bl. a. ökning av tillgångarna under sjöfartsverkets fond.

Bidragen och intäkterna under anslaget består bl. a. av bidrag från fjärde och tionde huvudtiteln samt avgifter för innehav av navigeringsmottagare. Bidraget från tionde huvudtiteln kommer att öka kraftigt för budgetåret 1978/79. Den huvudsakliga orsaken härför är ändrade principer för ersättning till televerket för radiotjänstkostnader. Dessa kostnader kommer att uppgå till ca 6,7 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Radiotjänsten tas till huvudsaklig del i anspråk av fritidsbåtstrafiken och yrkesfisket.

I prop. 1968: 111 angående avgift för innehav av radionavigeringsmottagare förordades att för innehav av deccanavigeringsmottagare på svenskt fartyg eller luftfartyg skall erläggas avgift med 1 500 kr. per år. (SU 1968: 115, rskr 1968: 264). Med stöd av kungörelsen (1968: 384) om navigeringsmottagare och Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 augusti 1968 har sjöfartsverket befriat bl. a. fartyg för vilket avgift tas ut genom särskilt avtal mellan sjöfartsverket och försäljare eller uthyrare av navigeringsmottagare från avgiftsplikt och anmälningsskyldighet enligt kungörelsen. Avtalet är tecknat med Decca Navigator och Radar AB, som dominerar den svenska marknaden för navigeringsmottagare avsedda för decca-navigatorsystemet. Avtalet, som löper till och med den 30 juni 1978, innebär bl. a. att bolaget årligen betalar ett visst belopp till sjöfartsverket. För budgetåret 1976/77 uppgick beloppet till ca 825 000 kr. Sjöfartsverkets kostnader för radionavigeringsstationer uppgick för budgetåret 1976/77 till ca 7,0 milj. kr.

När avtalet löper ut kommer avgift att tas ut enligt de bestämmelser som gäller enligt kungörelsen om navigeringsmottagare. Sjöfartsverket har i framställning den 14 juni 1977 hemställt om att kungörelsen upphävs med hänvisning till bl. a. att större delen av den svenska sjöfarten bedrivs mellan utländska hamnar och att en tillämpning av kungörelsen skulle medföra en icke önskvärd kostnadsökning för de mindre handelsfartygen och för fiskefartygen. Jag finner dessa skäl godtagbara. I prop. 1977/78: 13 om nytt system för de statliga sjöfartsavgifterna, m. m. lämnade jag informationsvis uppgifter över den framtida avgiftsnivån beträffande fyravgifter och farledsvaruavgifter för att få kostnadstäckning i farledsverksamheten. Jag utgick då ifrån att den särskilda avgiften för innehav av navigeringsmottagare slopas fr. o. m. budgetåret 1978/79. Med hänsyn härtill förordar jag att ingen särskild avgift tas ut för innehav av radionavigeringsmottagare fr. o. m. nämnda budgetår. Intäkterna under anslaget minskar därmed med ca 800 000 kr.

Sedan hänsyn tagits till bidrag och intäkter under anslaget samt till vissa rationaliseringsvinster, motsvarande ca 400 000 kr., som hänför sig till det pågående fyrautomatiseringsprogrammet, ger det av mig förordade anslaget ett utrymme av 1 047 000 kr. för vissa särskilda insatser. Jag har härvid räknat 330 000 kr. för insatser med anledning av anpassning av samtliga sjökort till ett internationellt likformigt utprickningssystem i väst- och nordeuropa samt 417 000 kr. för underhåll av i första hand fyrar. Efter samråd med cheferna för försvars- och handelsdepartementen har jag beräknat 300 000 kr. för inköp av materiel till ett nytt krigsfarledssystem. Härutöver har 400 000 kr. beräknats för att täcka underskott i driften av Södertälje kanal till följd av nedsättning i passageavgifterna i enlighet med vad som har angivits i prop. 1977/78: 13 om nytt system för de statliga sjöfartsavgifterna, m. m. Genom påskyndad rationaliseringsverksamhet, effektivare utnyttjande av befintliga resurser och omprioriteringar bör sjöfartsverket kunna genomföra den verksamhet som planeras för budgetåret 1978/79 enligt anslagsframställningen.

Sjöfartsverket har föreslagit en omläggning av formerna för finansieringen av sjökartläggningen. I underlaget för att bestämma avgiftsnivån på de nya sjöfartsavgifterna ingår kostnaderna för sjökartläggningsverksamheten. Något skäl för att nu ändra finansieringsformerna finns enligt min uppfattning inte. Med hänsyn härtill bör också verksamheten fortsättningsvis vara inriktad på att främst tillgodose handelssjöfartens behov och därvid ingå som del i ett integrerat sjösäkerhetssystem. I det sammanhanget bör verket – inom ramen för de resurser som ställs till förfogande – även i fortsättningen prioritera arbetet med att bearbeta och offentliggöra resultaten från sjömätningsverksamheten.

Kostnaderna under det avgiftsfinansierade anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning kunde under budgetåren 1971/72–1974/75 i stort sett täckas av intäkterna av bl. a. fyr- och lotsavgifterna. Kombinationen av kraf-

tiga pris- och lönekostnadsstegringar och den mycket långvariga konjunkturnedgången har lett till en kraftig försämring av resultatet under budgetåren 1975/76 och 1976/77. Det ackumulerade underskottet den 30 juni 1977 uppgick till ca 69 milj. kr. Med de avgifter som successivt införs efter årsskiftet beräknas full kostnadstäckning uppnås för budgetåret 1978/79.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet räknar jag med ett särkostnadsbidrag från fjärde huvudtiteln om 2,7 milj. kr. för att täcka kostnaderna för den under programmet Farledsverksamhet ingående militära sjökartläggningen.

Under anslaget Isbrytning föreslår jag en medelstilldelning av 110 milj. kr., vilket innebär en ökning med 10 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Under hösten 1977 har isbrytaren Ymer levererats. Därmed har den kraftiga utbyggnaden av den statliga isbrytarkapaciteten avslutats. Genom detta tillskott bör t. v. ett av de mindre och äldre isbrytarfartygen kunna läggas upp. Det ankommer på sjöfartsverket att avgöra vilken isbrytare som kan undvaras med hänsyn till kravet på flexibilitet i isbrytartjänsten.

Jag har i likhet med föregående år räknat medel för visst forsknings- och utredningsarbete rörande vintersjöfarten bl. a. i samarbete med finska sjöfartsstyrelsen.

Under anslaget Fartygsverksamhet beräknar jag en medelsanvisning av 20,6 milj. kr. Detta innebär en ökning av anslaget jämfört med innevarande budgetår som i princip motsvarar löne- och prisomräkningen. Innan resultatet av nu pågående organisationsöversyn föreligger är jag inte beredd att föreslå medel för ytterligare tjänster.

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet beräknar jag bidragen från yrkesfisket och fritidsbåtstrafiken för att täcka dessa intressegruppers andel av sjöfartsverkets kostnader under programmen Farledsverksamhet och Fartygsverksamhet till sammanlagt 15 234 000 kr., varav 6 900 000 kr. utgör samkostnadsbidrag och 8 334 000 kr. särkostnadsbidrag.

Under anslaget Övrig verksamhet beräknar jag 6 390 000 kr., varav 655 000 kr. avser kostnader under transfereringsposten för radiotjänst åt sjöfarten. Den särskilt tillsatta ledningsgruppen för märkning av oljor i fartyg avgav i november 1977 sitt slutbetänkande (DsK 1977: 05) Partikelmärkning av oljerester i fartyg. Efter försök med märkning lämnas i betänkandet ett förslag till ett system för märkning av alla tankfartyg som lossar tjocka oljor i svenska hamnar. Kostnaderna för märkning som beräknas till ca 4 milj. kr., föreslås finansierade genom en särskild avgift vid import av olja. För kostnader för försöksverksamhet i samverkan mellan Östersjöstaterna avseende partikelmärkning av oljerester, som beräknas kunna påbörjas budgetåret 1978/79 tar jag upp 1 002 000 kr.

För kostnader som har samband med sjöfartsverkets omlokalisering till Norrköping av centralförvaltningen och förråden och verkstäder samt de

merkostnader som följer härav jämte överflyttningen till Muskö tar jag upp för budgetåret 1978/79 sammanlagt 4 683 000 kr. För de kostnader och intäkter som kan uppkomma vid av sjöfartsverket vidtagna tvångsåtgärder enligt lagen (1972: 275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg (ändrad senast 1976: 7) har jag – med hänvisning till vad som uttalats i prop. 1974: 1 (bil. 8 s. 122) – i likhet med innevarande budgetår tagit upp ett formellt belopp av 1 000 kr. För den särskilda undersökningskommissionen vid sjöolyckor beräknar jag 50 000 kr. Beloppet är liksom för innevarande år beräknat förslagsvis. Den särskilda undersökningskommissionen har till uppgift att snabbt och effektivt utreda orsaken till allvarligare olyckor inom sjöfarten i syfte att förhindra att liknande olyckor upprepas. Det åvilar sjöfartsverket att föreslå vid vilka olyckor särskild undersökningskommission bör förordnas. Beslut att förordna kommissionen tas av chefen för kommunikationsdepartementet. Under år 1977 har kommissionen haft att utreda en sjöolycka.

Jag hemställer att regeringen

dels ger riksdagen till känna vad jag anfört i det föregående om sjöfartsverket m. m.,

dels bereder riksdagen tillfälle att avge yttrande i anledning av vad jag i det föregående anfört rörande slopande av avgift för innehav av navigeringsmottagare.

D 1. Farledsverksamhet, exkl. isbrytning

1976/77	Utgift	174 738 000
1977/78	Anslag	181 310 000
1978/79	Förslag	218 300 000

Från anslaget betalas den del av utgifterna under programmet Farledsverksamhet som är att hänföra till farledsutmärkning (fyrar, bojar, prickar), radionavigering (decca), förvaltning av kanaler och fördjupande farleder, sjöfartsverkets insats inom sjöräddningsväsendet, sjökartläggning och lotsväsendet. Vidare betalas härifrån utgifterna för central administration, utvecklingsverksamhet, regional administration och publikationer till den del de är att hänföra till nämnda verksamhetsgrenar.

Delprogram	1976/77 Utfall	1977/78 Anvisat	Beräknat 1978/79 Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Central administration (andel)	14 379	14 762	18 331	17 867
2. Utvecklingsverksamhet	418	472	521	521
3. Regional administration	3 620	3 544	4 197	4 190
4. Fyrar och andra säkerhetsanstalter	40 541	45 335	55 049	54 658
5. Radionavigeringsstationer	6 961	7 402	8 656	8 656
6. Kanaler och fördjupade farleder	1 118	554	603	603
7. Sjöräddning m. m.	3 297	4 050	4 473	7 119
8. Sjökartläggning	22 579	23 386	30 015	28 868
9. Lotsväsendet	94 172	94 592	112 935	112 048
10. Publikationer	1 011	803	1 086	945
11. Södertälje kanal	–	–	–	400
Summa kostnader	**188 096**	**194 900**	**235 866**	**235 875**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	784	180	4 080	180
Bidrag	11 038	12 423	38 658	17 074
Under fonden	1 536	1 171	321	321
Summa utfall/anslag	**174 738**	**181 126**	**192 807**	**218 300**

Föredraganden

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet och chefen för jordbruksdepartementet och med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 218 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Farledsverksamhet, exkl. isbrytning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 218 300 000 kr.

D 2. Isbrytning

1976/77 Utgift	79 185 000
1977/78 Anslag	100 000 000
1978/79 Förslag	110 000 000

Från anslaget betalas den del av utgifterna under programmet Farledsverksamhet som är att hänföra till statens isbrytningsverksamhet.

Delprogram	1976/77	1977/78	Beräknat 1978/79	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Administration	701	971	1 094	1 094
2. Isbrytning	78 695	99 079	111 867	109 006
Summa kostnader	**79 396**	**100 050**	**112 961**	**110 100**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	211	50	100	100
Summa utfall/anslag	**79 185**	**100 000**	**112 861**	**110 000**

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 110 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Isbrytning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 110 000 000 kr.

D 3. Fartygsverksamhet

1976/77 Utgift	17 326 000
1977/78 Anslag	17 800 000
1978/79 Förslag	20 628 000

Från anslaget betalas utgifterna under programmet Fartygsverksamhet för sjöfartsinspektion m. m., skeppsmätning, sjöteknisk utredningsverksamhet och sjömansnämnden. Vidare betalas härifrån utgifterna för central administration till den del de är att hänföra till nämnda verksamhetsgrenar.

Delprogram	1976/77	1977/78	Beräknat 1978/79	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Central administration (andel)	1 180	1 212	1 602	1 497
2. Sjöfartsinspektion m. m.	13 378	13 835	16 490	15 893
3. Skeppsmätning	1 976	2 164	2 469	2 464
4. Sjöteknisk utredningsverksamhet	1 062	853	1 111	1 109
5. Sjömansnämnden	460	445	526	526
Summa kostnader	**18 056**	**18 509**	**22 198**	**21 489**
Avgår intäkter:				
Bidrag	720	720	860	860
Under anslaget	10	1	1	1
Summa utfall/anslag	**17 326**	**17 788**	**21 337**	**20 628**

Föredraganden

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet och med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 20 628 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fartygsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 628 000 kr.

D 4. Övrig verksamhet

1976/77	Utgift	2 151 000
1977/78	Anslag	1 645 000
1978/79	Förslag	6 390 000

Från anslaget betalas utgifterna under programmet Övrig verksamhet för viss radiotjänst åt sjöfarten, försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening, vissa kostnader för sjöfartsverkets omlokalisering, åtgärder mot vattenförorening från fartyg och särskild undersökningskommission vid sjöolyckor.

Delprogram	1976/77	1977/78	Beräknat 1978/79	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Radiotjänst åt sjöfarten	605	655	720	655
2. Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening	–	1	1 002	1 002
3. Omlokaliseringskostnader	1 410	939	3 433	4 683
4. Åtgärder mot vattenförorening	–	1	1	1
5. Särskild undersökningskommission vid sjöolyckor	136	50	50	50
Summa kostnader	**2 151**	**1 646**	**5 206**	**6 391**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	–	1	1	1
Summa utfall/anslag	**2 151**	**1 645**	**5 205**	**6 390**

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 390 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övrig verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 390 000 kr.

Övriga sjöfartsändamål

D 5. Handelsflottans pensionsanstalt

1976/77 Utgift	1 000
1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

Handelsflottans pensionsanstalt (HPA) handlägger ärenden om pensionering av sjömän enligt kungörelsen (1972: 412) om sjömanspension (ändrad senast 1976: 400).

Enligt lagen (1961: 300) om avgift för sjöfolks pensionering (ändrad senast 1976: 76) skall redare betala avgift för beredande av pension åt sjömän, vilka som manskap varit anställda på svenskt handelsfartyg i utrikes fart.

Kostnaderna för pensionsanstaltens administration bestrids med avgifterna. Av dessa medel tas ett så stort belopp till uppbörd under anslaget till pensionsanstalten, som motsvarar summan av anstaltens avlöningar och omkostnader med avdrag för ett formellt belopp av 1 000 kr. Sistnämnda belopp utgör den anslagsmässiga nettoutgiften.

Pensionsanstalten leds av en direktion med företrädare för staten, Svenska sjöfolksförbundet och Sveriges redareförening. Dessutom ingår i direktionen pensionsanstaltens direktör, som har den omedelbara ledningen av verksamheten.

Handelsflottans pensionsanstalt har i skrivelse den 30 augusti 1977 hemställt om anslag för budgetåret 1978/79.

		Beräknad ändring 1978/79	
	1977/78	Pensions-anstalten	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	–	–
Övrig personal	4	–	–
	7	–	–
Anslag			
Lönekostnader	624 000	+119 000	+119 000
Sjukvård	2 000	–	–
Reseersättningar	8 000	+ 1 000	+ 1 000
Lokalkostnader	45 000	+ 3 000	+ 3 000
Expenser	55 000	+ 5 000	+ 5 000
Utbetalningskostnader	50 000	+ 20 000	+ 20 000
	784 000	**+148 000**	**+148 000**

Handelsflottans pensionsanstalt

1. Löne- och prisomräkning m. m. 148 000 kr.
2. Summan av posterna till avlöningar och omkostnader blir enligt an-

staltens förslag (743 000+189 000) 932 000 kr. Till uppbörd under anslaget skulle således tas (932 000–1 000) 931 000 kr. och medelsanvisningen på statsbudgeten ske med oförändrat 1 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

D 6. Bidrag till vissa resor av sjöfolk

1976/77	Utgift	76 978
1977/78	Anslag	18 100 000
1978/79	Förslag	18 100 000

Anslaget används dels för statsbidrag till sjöfolkets fria hemresor dels för att bereda sjöfolk i utrikes fart nedsättning i biljettkostnader i vissa fall för resor inom landet till och från hemorten. Statsbidraget till sjöfolkets fria hemresor utgår under vartdera av budgetåren 1977/78 och 1978/79 inom en total kostnadsram om 18 milj. kr. (Prop. 1976/77: 146, TU 1976/77: 26, rskr 1976/77: 344).

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa resor av sjöfolk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 18 100 000 kr.

D 7. Handelsflottans kultur- och fritidsråd

1976/77	Utgift	1 000
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Handelsflottans kultur- och fritidsråd planlägger, samordnar och genomför kultur- och fritidsverksamhet för sjöfolk. Kultur- och fritidsrådet har bildats genom omorganisation av handelsflottans välfärdsråd. Rådets verksamhet inriktas på kulturell service som avses ge en bild av det svenska kulturutbudet genom distribution av TV-kassetter, ljudband, tidningar, litteratur och film och på fritidsservice i övrigt i form av bl. a. idrottsarrangemang. Rådet har ett omfattande samarbete med bl. a. motsvarande nordiska organisationer och med Svenska kyrkan i utlandet samt – när det gäller idrottsfrågor – med kommuner och idrottsorganisationer.

I rådet, som är en statlig myndighet, ingår representanter för bl. a. arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer inom handelsflottan.

För sin verksamhet har kultur- och fritidsrådet ett kansli i Stockholm med ett tiotal anställda. På några viktiga sjöfartsorter inom och utom landet har rådet platsombud.

Rådets verksamhet finansieras via handelsflottans kultur- och fritidsfond, som tillförs en viss del, f. n. 6,5 %, av nettobeloppet av erlagda statliga fyravgifter. Filmverksamheten finansieras dock huvudsakligen med filmhyror.

Över statsbudgeten anvisas ett formellt belopp av 1 000 kr. till handelsflottans kultur- och fritidsråd.

Handelsflottans kultur- och fritidsråd har i skrivelse den 2 september 1977 hemställt om anslag för budgetåret 1978/79.

	1976/77	1977/78	Beräknat 1978/79	
		Anvisat	Kultur- och fritidsrådet	Föredraganden
Utgifter				
1. Kultur- och fritidsverksamhet	6 174 000	6 700 000	7 318 000	7 318 000
2. Filmverksamhet	1 370 000	1 800 000	1 800 000	1 800 000
	7 544 000	**8 500 000**	**9 118 000**	**9 118 000**
Inkomster				
3. Filmhyror	1 054 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000
4. Övriga inkomster	13 305 000	9 600 000	8 302 000	8 302 000
	14 359 000	**10 900 000**	**9 602 000**	**9 602 000**
Beräknat överskott att tillföras handelsflottans kultur- och fritidsfond	**6 815 000**	**2 400 000**	**484 000**	**484 000**

Handelsflottans kultur- och fritidsråd

Från den 1 juli 1976 gäller de riktlinjer för den framtida inriktningen, organisationen och finansieringen av kultur- och fritidsverksamheten inom handelsflottan som godkänts av riksdagen efter förslag i prop. 1975/76: 73 (TU 1975/76: 10, rskr 1975/76: 89) och vidare de anvisningar för verksamheten som lämnats i regleringsbrev för verksamheten under budgetåret 1977/78.

Handelsflottans kultur- och fritidsfond visade den 1 juli 1977 ett överskott av 3,5 milj. kr.

Kultur- och fritidsrådet beräknar att ordinarie avsättning till fonden under budgetåret 1977/78 kommer att uppgå till 7,6 milj. kr. Inflytande avgifter enligt det tidigare avgiftssystemet samt övriga inkomster beräknar rådet till 0,4 milj. kr. Filmhyrorna beräknas enligt den i regleringsbrev fastställda staten uppgå till 1,3 milj. kr. Inkomsterna beräknas således till sammanlagt 9,3 milj. kr. Utgifterna beräknas enligt staten till 8,5 milj. kr. Det överskott som beräknas tillföras fonden under budgetåret 1977/78 uppgår följaktligen till 0,8 milj. kr.

Rådet beräknar att fonden under budgetåret 1978/79 kommer att tillföras 8,0 milj. kr. i form av andel av farledsavgifter och 310 000 kr. i övriga inkomster.

Kultur- och fritidsrådet utarbetar f. n. planer för den framtida verksamheten enligt de riktlinjer som lämnats.

För verksamheten under budgetåret 1978/79 beräknar handelsflottans kultur- och fritidsråd kostnaderna enligt den föreslagna staten till 7,3 milj. kr. för kultur- och fritidsverksamhet, exkl. filmverksamhet och till 1,8 milj. kr. för filmverksamheten, varav 1,3 milj. kr. beräknas motsvaras av inflytande filmhyror.

Bland de föreslagna utgiftsposterna ingår tidningar, böcker, ljudband och nyhetsförmedling med 320 000 kr., TV-verksamhet med 2,6 milj. kr. och lönekostnader med 2,1 milj. kr.

De beräknade inkomsterna av filmhyror – 1,3 milj. kr. – innebär att filmhyran förutsätts förbli oförändrad. Rådet anmäler dock att frågan om filmhyrans storlek avses tas upp till prövning.

Föredraganden

I handelsflottans kultur- och fritidsråds (HKF) framställning om anslag för budgetåret 1978/79 anmäler rådet att planer f. n. utarbetas för den framtida verksamheten. I avvaktan på att en verksamhetsplan presenteras och att frågan om filmhyrans storlek prövas beräknar jag utgifterna för verksamheten under budgetåret 1978/79 samt inkomsterna av filmverksamheten till ett belopp som motsvarar verksamhetsvolymen under innevarande budgetår enligt den i regleringsbrev fastställda staten.

I prop. 1975/76: 73 om kultur- och fritidsverksamhet inom handelsflottan anförde föredragande departementschef bl. a. att frågan om Svenska sjömansbibliotekets övertagande av litteraturförsörjningen till de ombordanställda snarast bör prövas av välfärdsorganet och sjömansbiblioteket. I regleringsbrev för budgetåret 1976/77 uppdrog regeringen åt handelsflottans kultur- och fritidsråd att senast den 1 september 1977 föreslå hur det arbete som nu bedrivs genom Svenska sjömansbiblioteket skall – som en del av kultur- och fritidsverksamheten inom handelsflottan – inordnas i rådets organisation. Göteborgs kommun svarar sedan år 1969 för biblioteksverksamheten för sjömän. Till verksamheten utgår ett statligt bidrag enligt ett avtal mellan staten och kommunen.

Handelsflottans kultur- och fritidsråd har i skrivelse den 4 november 1977 lämnat ett förslag rörande biblioteksverksamheten för sjömän. Härvid föreslås att denna verksamhet inordnas i HKF:s organisation fr. o. m. budgetåret 1978/79 och att verksamheten liksom nu förläggs till Göteborg i gemensamma lokaler med HKF:s övriga verksamheter. Vidare föreslås att de nuvarande lokalerna vid Rosenhill i Göteborg byggs om för detta ändamål och att det samtidigt sker en tillbyggnad som möjliggör idrottsaktiviteter året runt. Kostnaderna härför beräknas till ca 5 milj. kr. Investeringen

skall enligt förslaget finansieras med fondmedel, som bl. a. har erhållits genom försäljning av fritidsanläggningar utomlands.

För budgetåret 1977/78 betalas kostnaderna för biblioteksverksamheten från anslaget Bidrag till folkbibliotek under nionde huvudtiteln. Efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet förordar jag att sjömansbiblioteksverksamheten fr. o. m. budgetåret 1978/79 inordnas i HKF:s organisation i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag som har lämnats av HKF samt att kostnaderna för verksamheten bestrids av HKF. I fråga om den föreslagna till- och ombyggnaden av HKF:s lokaler i Göteborg ankommer det på regeringen att lämna bemyndigande. Detsamma gäller frågan om att få ta i anspråk de fondmedel som behövs för att finansiera till- och ombyggnaden.

För att täcka kostnaderna för verksamheten inom HKF avräknas fr. o. m. budgetåret 1976/77 en viss andel av intäkterna från fyravgifterna. Andelen utgjorde t. o. m. årskiftet 6,5 %. Genom det nya systemet för de statliga sjöfartsavgifterna, som successivt träder i kraft efter den 1 januari 1978 har procentuttaget anpassats till de nya förhållandena. De kostnader som biblioteksverksamheten medför för HKF skall undantas från handelssjöfartens kostnadsansvar. Kostnaderna beräknas för budgetåret 1978/79 uppgå till 630 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att sjömansbiblioteksverksamheten inordnas i handelsflottans kultur- och fritidsråds organisation,
2. till *Handelsflottans kultur- och fritidsråd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 8. Ersättning till viss kanaltrafik m. m.

I prop. 1977/78:13 om nytt system för den statliga sjöfartsavgifterna, m. m. föreslogs bl. a. nedsättning av de statliga passageavgifterna i Trollhätte kanal. Det därav följande intäktsbortfallet kompenseras genom överföring av medel från de statliga sjöfartsavgifterna till kanalverket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till viss kanaltrafik* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E. INSTITUT M. M.

E 1. Transportnämnden

1976/77 Utgift	2 582 500
1977/78 Anslag	2 627 000
1978/79 Förslag	3 027 000

Transportnämnden är enligt instruktionen (1967: 659, omtryckt 1975: 1077) central myndighet för planläggningen av den civila transportregleringsverksamheten vid krig eller krigsfara. Nämnden svarar vidare för beredskapsplanläggningen i fråga om drivmedelsransonering samt transportledningen på landsväg, handhar tillståndsgivningen för internationella landsvägstransporter samt fastställer rikets indelning i lokalområden för beställningstrafik för godsbefordran. I nämndens arbetsuppgifter ingår även att meddela undantag från förbud i vissa fall mot trafik med tyngre lastfordon och att fastställa allmänna grunder för uppställning av taxor för yrkesmässig biltrafik samt meddela föreskrifter och anvisningar för sådan trafik.

Transportnämnden leds av en nämnd med fem ledamöter som utses av regeringen. Till sitt förfogande har nämnden en rådgivande delegation i vilken ingår nämndens ordförande samt företrädare för överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen, postverket, statens järnvägar, statens vägverk, sjöfartsverket, luftfartsverket, statens jordbruksnämnd och överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Transportnämnden arbetar på två sektioner, en för beredskapsärenden och en för yrkestrafikärenden jämte administrativa ärenden.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	12	+1	–
Övrig personal	8	+2	–
	20	**+3**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	2 043 000	+588 100	+295 000
Sjukvård	4 200	+ 1 000	+ 1 000
Lokalkostnader	164 700	+ 60 600	+ 51 000
Expenser	390 100	+229 700	+ 78 000
därav engångsutgifter	(10 000)	–	(50 000)
investeringskostnader	(110 000)	(+ 98 000)	–
Ej disponerat belopp	25 000	–	– 25 000
Summa kr.	**2 627 000**	**+879 400**	**+400 000**

Med skrivelse den 23 augusti 1977 har transportnämnden överlämnat programplan för nämndens verksamhet inom det ekonomiska försvaret för perioden 1978/79–1982/83. Nämndens anslagsframställning avser första året i programplanen, delprogrammen 5.1 Transportsamordning och 5.3 Landsvägstransporter under program 5. Transporter.

Inkomster vid transportnämnden i form av expeditionsavgifter redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, och beräknas budgetåret 1978/79 till 469 000 kr. (1977/78 439 000 kr.)

Transportnämnden

Pris- och löneomräkning för budgetåret 1978/79 utgör 320 000 kr.

2. 0-alternativet (172 650 kr.) skulle innebära nedskärning av nämndens medel för löner och expenser.

3. Den neddragning av nämndens anslag med en procent som genomförts i regleringsbrevet för innevarande budgetår uppgår till 25 000 kr. Neddragningen medför att nämnden dels måste minska anlitandet av tillfällig arbetskraft vid semestrar och sjukdom liksom konsult- och expertistjänster, dels minska antalet tjänsteresor.

4. Anspråken på nämndens sektion för allmänna ärenden och yrkestrafikärenden fortsätter att öka. Detta gäller främst ärenden som rör förhandlingsverksamhet och tillståndsgivning till utrikes lastbils- och busstrafik. Utvidgningen av trafiken till länder i Främre Orienten medför allt större krav på insatser från nämndens sida. Genom att lastbilsresorna till dessa länder innebär transitpassager genom ett relativt stort antal länder och de allmänna förhållandena skiftar från land till land medför detta en ökad administrativ belastning på nämnden. Det personaladministrativa arbetet inom nämnden har blivit mera komplicerat och resurskrävande. Nämnden kan därför inte längre med tillgängliga personella resurser tillgodose dessa ökade krav på ett tillfredsställande sätt. Ytterligare resurser behövs därför inom yrkestrafiksektionen dels för förhandlingsverksamhet och dels för administrativa uppgifter. Nämnden tar på grund härav upp behov av förstärkning med en förste byråsekreterare (ca 94 000 kr.).

Genom den starka ökningen av arbetsvolymen inom nämndens olika områden och personalökningen under de senaste åren krävs för en rationell användning av nämndens personella resurser anställning av en vaktmästare på heltid (ca 71 000 kr.).

5. I tidigare anslagsframställningar har nämnden framhållit att de ökade arbetsuppgifterna på beredskapssektionen medför behov av förstärkning med ett biträde i befordringsgången (ca 71 000 kr.). Behovet av denna förstärkning har ökat.

6. För att kunna bereda praktikanter anställning tar nämnden upp behov av 88 000 kr.

7. Som chef för informationssektionen i nämndens krigsorganisation har utsetts en person utanför nämnden och som ej är skyldig att åtaga sig

detta uppdrag. Enligt nämndens bedömning kommer informationsfrågorna att få en sådan omfattning och medföra sådant ansvar att särskilt arvode bör utgå till denne, i likhet med vad finansdepartementet meddelat i skrivelse till riksrevisionsverket 1972-05-19 angående arvode till chefen i länsstyrelsens krigsorganisation. Sådant arvode utgår sedan några år till chefen för transportnämndens ransoneringssektion. Nämnden tar för budgetåret 1978/79 upp ett arvode av 6500 kr. för detta ändamål.

8. De personalförstärkningar som erfordras på beredskapssektionen resp. yrkestrafiksektionen innebär följdkostnader med 9000 kr. i lokalkostnader.

9. För budgetåret 1976/77 anslogs 300000 kr. för utveckling av ett utbildningspaket avseende ransoneringssystemet. För uppföljning och komplettering av utbildningspaketet tar nämnden upp 50000 kr.

10. Nämndens planering på bl. a. transportregleringsområdet utmynnar i handböcker för verksamheten hos regionala och kommunala organ. Nämnden har omarbetat anvisningarna för länsstyrelsernas krigstransportplanläggning (ALK). Nämnden avser nytryckning av dessa anvisningar undet budgetåret 1978/79 och tar upp 46500 kr. härför.

11. Transportledning på landsväg utövas i krig i transportnämnden inom transportsektionen. Regionalt utövas den av sektion E i länsstyrelse och lokalt genom vägtrafikombuden.

För att uppnå en effektiv transportledning under beredskap och krig när det gäller lastbilstransporter är det väsentligt att kommunikationen mellan länsstyrelsen, vägombud och berörda transportföretag kan ske på ett snabbt och i möjligaste mån störningsfritt sätt. Kommunikationsradio är ett lämpligt hjälpmedel för att åstadkomma detta. För innevarande budgetår har transportnämnden beviljats 110000 kr. för anskaffning av basradioutrustning. Den totala kostnaden för inköp och installation m. m. av radioanläggningar på de 24 länsstyrelserna beräknas i prisläge den 1 juli 1977 uppgå till 910000 kr. jämte 152000 kr. i drifts- och underhållskostnader. För budgetåret 1978/79 krävs därför ökning av investeringsmedel med 90000 kr. samt 8000 kr. i följdkostnad.

12. Transportnämnden hemställer slutligen om att en personlig tjänst som assistent vid beredskapssektionen omvandlas till en extra ordinarie tjänst.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag efter samråd med cheferna för försvars- och handelsdepartementen anslaget till 3027000 kr. Jag har därvid beräknat medel för fortsatt arbete med bl. a. utbildningspaket avseende ransoneringssystemet för flytande drivmedel samt medel för viss förstärkning av biträdesfunktionen vid beredskapssektionen. Jag är för närvarande inte beredd att godta en utökad takt i anskaffningen av radiokommunikationsmateriel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 027 000 kr., därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 2. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	46 566 647
1977/78	Anslag	47 812 000
1978/79	Förslag	53 449 000

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) har till uppgift att inhämta kännedom om Sveriges meteorologi och hydrologi samt att delta i det internationella samarbetet på dessa områden. Institutet skall göra meteorologiska och hydrologiska observationer och mätningar inom landet, oceanografiska mätningar vid Sveriges kuster samt bearbeta och bevara insamlat material. Institutet skall göra arbetsresultaten tillgängliga genom bl. a. väderrapporter, periodiska publikationer, avhandlingar och uppsatser. SMHI utför undersökningar och utredningar på uppdrag av myndigheter och enskilda. Institutet bedriver också forskning och utbildning inom sina kompetensområden.

SMHI:s verksamhet är organiserad på tre byråer, väderbyrån, klimatbyrån och hydrologiska byrån, en kansliavdelning samt en forsknings- och undervisningsavdelning. Antalet anställda uppgår till ca 800. Därav är drygt hälften verksamma inom institutets centrala organisation som år 1975 omlokaliserades till Norrköping.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 27 januari 1977 har en särskild utredare – SMH-utredningen (K 1977: 01) – tillkallats med uppdrag att se över SMHI:s verksamhet och organisation. En uppgift är att pröva verksamhetens inriktning och omfattning utifrån bl. a. en bedömning av den framtida efterfrågan på institutets tjänster. Utredaren skall också överväga verksamhetens finansiering samt prissättningen av institutets tjänster.

Genom beslut den 1 september 1977 fick utredningen tilläggsdirektiv som innebär att utredaren skall behandla frågan om utökad avgiftsfinansiering vid SMHI.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	79	–	–
Övrig personal	323	–	–
	402	–	–
Anslag			
Lönekostnader	30 977 000	+5 225 000	+5 059 000
Sjukvård	79 000	+ 19 000	+ 19 000
Reseersättningar, expenser och bibliotek	6 079 000	+ 86 000	– 473 000
Lokalkostnader	5 049 000	+ 549 000	+ 505 000
Telegramkostnader	4 213 000	+ 422 000	+ 431 000
Europeiskt väderprognoscentrum	1 100 000	+ 470 000	+ 470 000
Utrustning	1 000	–	–
Ej disponerat belopp	374 000	–	– 374 000
Uppbördsmedel			
Publikationer	60 000	–	–
	47 812 000	**+6 771 000**	**+5 637 000**

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 397 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar institutet en indragning av anslaget till europeiskt väderprognoscentrum. Därvid utestängs Sverige från det europeiska samarbetet på detta område och något prognosunderlag för prognoser med längre giltighetstid kan inte påräknas. SMHI förordar också indragning av de sena kvällsrapporterna i radio. Detta skulle vara till allvarlig nackdel för de många lyssnare som i sin dagliga gärning är beroende av väderinformation. Vidare förordar institutet att tio observationsstationer med observationer varje timme ändras till stationer med observationer var tredje timme. Ändringen innebär ett allvarligt bortfall av observationer, varvid framför allt den civila och militära flygverksamheten drabbas. Slutligen har institutet inom ramen för 0-alternativet förordat indragning av en tjänst som förste hydrologassistent. En sådan indragning skulle innebära en försämring av SMHI:s möjligheter att genomföra utredningar rörande vattenfallstaxeringar.

3. Institutet föreslår, i samråd med sjöfartsverket, en fortsatt utbyggnad av nätet av automatiska meteorologiska stationer. I första hand föreslås utbyggnader som ersätter sådana observatörer som utgår på grund av att sjöfartsverket avbemannar fyr- och lotsstationer. Utbyggnaden kräver medel bl. a. för reseersättningar och telekostnader, som för budgetåret 1978/79 beräknas till 27 000 kr. På utrustningsanslaget (E 3) begärs 1 159 000 kr.

4. Större delen av det hydrologiska vattenföringsstationsnätet byggdes upp för mer än 50 år sedan. Stationerna är i många fall nedslitna och i dåligt skick. Behovet av upprustning och nybyggnad är stort. Nätet har under senare år i minskande grad kunnat tillgodose de anspråk på mätvärden som successivt framkommit framför allt inom miljövården.

För ökade drifts- och underhållsresor avseende nätet av vattenföringsstationer begär institutet 54000 kr. För en utbyggnad med 12 vattenföringsstationer begärs 889000 kr. på utrustningsanslaget (E 3).

5. Utvecklingen under senare tid på sjöfartens, havsexploateringens, den fysiska riksplaneringens och miljövårdens områden har lett till ökade krav på oceanografiska observationer, prognoser och undersökningar. Institutet föreslår, i samråd med sjöfartsverket, en fortsatt utbyggnad av det oceanografiska stationsnätet. Utbyggnaden bör ske dels genom att de automatiska, meteorologiska stationerna förses med oceanografiska givare, dels genom att det upprättas en automatisk oceanografisk station vid Ölands Södra Grund.

Institutet begär 55000 kr. för drifts- och installationsresor avseende oceanografiska stationer. Därtill begärs för uppförande av den nya stationen samt för underhåll och drift av befintliga stationer 410000 kr. på utrustningsanslaget (E 3).

6. För resekostnader för arbete vid SMHI:s vågmätningsstationer begärs 45000 kr.

7. För den interna informationsverksamheten, bl. a. för utgivning av en personaltidning begär institutet 40000 kr.

I följande tabell sammanfattas de väsentligaste förslagen till utökad verksamhet inom anslagen Förvaltningskostnader (E 2) och Utrustning m. m. (E 3).

Projekt	Förvaltningskostnader (E 2)	Utrustning m. m. (E 3)	Summa
Nätet av automatiska observationsstationer (3)	27000	1 159000	1 186000
Vattenföringsstationsnätet (4)	54000	889000	943000
Oceanografiska stationsnätet (5)	55000	410000	465000
Vågmätning (6)	45000	–	45000
Intern informationsverksamhet (7)	40000	–	40000
	221000	**2458000**	**2679000**

Siffrorna inom parentes hänvisar till motsvarande punkt i texten.

Remissyttrande

Statens naturvårdsverk betonar behovet av ett modernt, effektivt och täckande nät av vattenförings- och vattenståndsstationer. Detta behov accentueras i samband med att recipientkontrollen i landet byggs ut. Verket anser det därför angeläget att SMHI ges resurser att bygga ut stationsnätet på ett sätt som tillgodoser miljövårdens behov.

Föredraganden

Regeringen medgav den 18 maj 1977 att tjänst som generaldirektör i Fg 28 hos Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) får finnas inrättad övergångsvis fr. o. m. den 1 juli 1977. Så länge tjänsten i Fg 28 är besatt skall en tjänst som generaldirektör i Fo 28 hållas vakant.

I likhet med vad som gäller inom andra kommunikationsdepartementet underställda verk och myndigheter bör även chefstjänsten vid SMHI ha anställningsform p. För chefen för SMHI bör därför inrättas en ordinarie tjänst med beteckningen p.

Med hänvisning till vad jag anfört och till sammanställningen (sid. 126) hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut istället för nuvarande tjänster som generaldirektör inrätta en ordinarie tjänst som generaldirektör med beteckningen p.
2. till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 53 449 000 kr.

E 3. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Utrustning m. m.

1976/77	Utgift	2 556 455	Reservation	509 857
1977/78	Anslag	3 340 000		
1978/79	Förslag	3 800 000		

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

För underhåll av materiel begär institutet 3 116 000 kr. För anskaffning av ny utrustning begär institutet 1 753 000 kr. fördelat på utrustningsgrupper enligt följande tabell.

Automatiska meteorologiska observationsstationer	1 000 000
Vattenföringsstationer	600 000
Oceanografiska mätinstrument	153 000
	1 753 000

Föredraganden

Jag beräknar anslaget till 3 800 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat 2 600 000 kr. för underhåll av utrustning samt 600 000 kr. för anskaffning av automatiska meteorologiska observationsstationer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Utrustning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 800 000 kr.

E 4. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Uppdragsverksamhet

1976/77 Utgift	13 038 910
1977/78 Anslag	22 025 000
1978/79 Förslag	21 553 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	51	–	–
Övrig personal	141	–	–
	192	–	–
Anslag			
Lönekostnader m. m.	16 541 000	– 1 046 000	– 1 046 000
Ersättning till observatörer	388 000	+ 39 000	+ 39 000
Sjukvård	24 000	–	–
Reseersättningar och expenser	2 028 000	+ 203 000	+ 203 000
Lokalkostnader	944 000	+ 122 000	+ 122 000
Utrustning	2 100 000	+ 210 000	+ 210 000
	22 025 000	**– 472 000**	**– 472 000**

Inkomster vid SMHI, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 43,1 milj. kr. (1977/78 42,0 milj. kr.).

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Institutet beräknar en minskning av anslaget med 472 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 21 553 000 kr.

E 5. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Vädertjänst för luftfarten

1976/77 Utgift	19 224 190
1977/78 Anslag	19 375 000
1978/79 Förslag	20 977 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för vädertjänst för civil luftfart. Luftfartsverket betalar ersättning till SMHI för vädertjänst för luftfarten med ett belopp som motsvarar belastningen på detta anslag.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	40	–	–
Övrig personal	150	–	–
	190		
Anslag			
Lönekostnader m. m.	16 344 000	+1 385 000	+1 385 000
Lönekostnader för vikarier för långtidssjukskriven personal	302 000	–	–
Sjukvård	16 000	+ 15 000	+ 15 000
Reseersättningar och expenser	1 699 000	+ 131 000	+ 131 000
Lokalkostnader	28 000	–	–
Kostnader för underhåll av instrument, utrustning m. m.	418 000	+ 42 000	+ 42 000
Telekommunikationer	598 000	+ 29 000	+ 29 000
	19 375 000	**+1 602 000**	**+1 602 000**

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Pris- och löneomräkning m. m. 1 602 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Vädertjänst för luftfarten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 977 000 kr.

E 6. Bidrag till väderstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.

1976/77	Utgift	4 450 398
1977/78	Anslag	2 600 000
1978/79	Förslag	2 880 000

Föredraganden

Inom ramen för överenskommelsen om väderstationer i Nordatlanten hade Sverige och Norge intill utgången av år 1976 ett samarbete som innebar bl. a. att länderna gemensamt ägde och drev ett observationsfartyg.

Överenskommelse om visst fortsatt samarbete mellan Sverige och Norge avseende åren 1977 och 1978 har undertecknats den 14 december 1977.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till väderstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 880 000 kr.

Verksamheten vid statens väg- och trafikinstitut

1. Uppgifter och organisation

Statens väg- och trafikinstitut (VTI) arbetar med forskning och utveckling (FoU) avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet. Institutet utför FoU-arbete avseende även andra transport- och trafikgrenar, om sådant arbete låter sig förena med övrig verksamhet vid institutet.

Enligt instruktionen (1973: 233, omtryckt 1975: 1067) åligger det institutet särskilt att bedriva eget FoU-arbete samt systematisk informations- och dokumentationsverksamhet rörande forskning och utveckling. Därvid skall institutet sprida kännedom om resultaten i verksamheten och i samverkan med universitet och högskolor främja undervisningen på de vetenskapliga och tekniska områden som omfattas av institutets verksamhet.

En stor del av institutets FoU-verksamhet sker på uppdrag mot ersättning som i princip baseras på kravet om full kostnadstäckning i verksamheten.

Institutet leds av en styrelse. Ledamöter av denna är en överdirektör – institutets chef – och elva andra ledamöter, av vilka nio utses av regeringen och två av personalorganisationerna. Inom institutet finns fyra avdelningar – vägavdelningen, trafikant- och fordonsavdelningen, trafikavdelningen och driftavdelningen – samt en ledningsgrupp med sekretariat. Antalet anställda uppgick under budgetåret 1976/77 till i genomsnitt 176.

2. Mål och programindelning

VTI är en av de myndigheter som bedriver försöksverksamhet med programbudgetering. Verksamheten är indelad i sex olika program, nämligen Myndighetsuppgifter, Vägtransportplanering, Väg, Fordon, Trafikant och Trafikprocess.

Institutets huvudmål är att ta fram och till beslutande och verkställande instanser vidarebefordra de FoU-resultat avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet, som erfordras för uppfyllande av standardkrav, som bestäms av de trafikpolitiska målen.

3. Anslag m. m.

Följande anslag finns för verksamheten vid institutet.

E 7. Statens väg- och trafikinstitut (förslagsanslag)

E 8. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut (reservationsanslag)

E 9. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning (reservationsanslag)

Under anslaget *E 7. Statens väg- och trafikinstitut*, som uppförs med endast ett formellt belopp, redovisas institutets hela verksamhet fördelad på de olika programmen. Inom programmen särredovisas därvid dels den egna FoU-verksamheten, dels uppdragsverksamheten. Som intäkt redovisas vidare bl. a. det belopp som anvisas under anslaget Bidrag till statens väg- och trafikinstitut. Anslaget Statens väg- och trafikinstitut kombineras med en rörlig kredit och behandlas i övrigt som motsvarande anslag för försöksmyndigheter med programbudgetering, som bedriver uppdragsverksamhet.

Under anslaget *E 8. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut* anvisas de medel som behövs för institutets egen FoU-verksamhet samt för myndighetsuppgifter inom institutets verksamhetsområde.

Under anslaget *E 9. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning* anvisas de medel som erfordras för utrustningsanskaffning vid institutet. Därvid avses all utrustning och inte enbart sådan som används i den egna FoU-verksamheten. Kostnader för avskrivning och förräntning bestrids från resp. program.

E 7. Statens väg- och trafikinstitut

1976/77	Utgift	[1]271 000
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

[1] Regeringens beslut 1977-06-16 ang. reglering av merkostnader på grund av ingångna avtal.

I följande sammanställning redovisas den totala verksamheten vid statens väg- och trafikinstitut.

	1976/77	1977/78	Beräknat 1978/79	
	Utfall	Anvisat	Institutet	Föredraganden
			tusental kr.	
Kostnader				
Myndighetsuppgifter	2 580	1 386	6 620	3 446
Egen FoU	8 574	10 018	15 562	13 818
FoU på uppdrag	16 802	16 000	13 918	17 418
Div. försäljning	534	300	300	300
Ej disponibelt belopp	–	115	–	–
	28 490	**27 819**	**36 400**	**34 982**
Intäkter				
Myndighetsuppgifter	2 580	1 386	6 620	3 446
Egen FoU	8 578	10 018	15 562	13 818
FoU på uppdrag	12 826	16 000	13 918	17 418
Div. försäljning	509	300	300	300
Ej disponibelt belopp	–	115	–	–
	24 493	**27 819**	**36 400**	**34 982**
Resultat	**−3 997**	**0**	**0**	**0**

Statens väg- och trafikinstitut: Program

Programmet Myndighetsuppgifter omfattar förutom allmänna myndighetsåligganden även informations- och dokumentationsverksamheten. Institutet föreslår att under detta program upptas ett nytt delprogram benämnt Vissa basresurser. Under detta delprogram föreslås att driftkostnaderna redovisas för resultatenheterna Provvägsmaskin och provvägshallar, Krockbana, Simulatorer samt Övriga laborativa basresurser. Med nödvändighet är dessa resultatenheter mycket kostnadskrävande främst med avseende på lokal- och kapitalkostnaderna. De utgör emellertid en viktig förutsättning för att institutet skall kunna bedriva forskning och utveckling i den omfattning som förutsattes vid institutets bildande. Med hänsyn till den allmänna kostnadsutvecklingen och den begränsade marknaden har det visat sig att institutets verksamhet ej kan finansieras med uppdragsintäkter i tillräcklig grad. Om man från statsmakternas sida inte förordar ändrad inriktning för institutet måste verksamheten inom de tidigare nämnda resultatenheterna bedrivas i samma omfattning som hittills. För att lösa finansieringsfrågan föreslås härvid att staten skall svara för behov av ökade medel för viss nödvändig basutrustning. Övrig verksamhet skulle därigenom befrias från den omöjliga uppgiften att täcka – förutom egna kostnader – även kostnaderna för denna basutrustning.

Sverige är genom institutet anslutet till ett inom ramen för OECD uppbyggt dokumentationssystem för väg- och trafikforskning. Institutets bibliotek är avsett att fungera som ett specialbibliotek rörande vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet för hela landet. Efterfrågan på dokumentationstjänsten har ökat kraftigt under senare år. För att möta den större efterfrågan begär institutet ökade resurser bl. a. för tillsättande av en bibliotekstjänst, för anskaffning av litteratur och för att förstärka dokumentationssystemet. Med hänvisning till behovet av en ökning av uppdragsverksamheten begärs vidare nya resurser för extern information om institutet.

Inom institutets allmänna åligganden krävs ökade resurser på utbildningssidan, dels för att finansiera forskarutbyte dels för att finansiera kurser för egen personal inom det arbetsrättsliga området.

Programmet Vägtransportplanering skall betraktas som överordnat och samlande i förhållande till institutets övriga program. Programmet syftar till att klarlägga sambandet mellan transportplanering och övrig samhällsplanering, att belysa konsekvenserna av olika transportsystem samt att särskilt uppmärksamma frågor rörande prognoser och transportekonomi.

Verksamheten har f. n. liten omfattning. Inom programmet finns emellertid ett stort behov av forskning och därmed underlag för uppdragsforskning. Behovet av forskning inom detta program kan sammanfattas i begreppen konsekvensanalyser med särskild vikt på energifrågorna samt forskning och utveckling rörande tätortsförhållanden. För den egna FoU-verksamheten erfordras ökade resurser dels för analys av effekten av olika s. k.

ekonomi/administrativa åtgärder dels för analys av prognosmetoder för beräkning av framtida efterfrågan på person- och godstransporter.

FoU-verksamheten inom programmet Väg syftar till att klarlägga på vad sätt och i vilken omfattning naturmiljö och naturprocesser påverkar vägbyggandet, vidare att ta fram underlag för beslut vid projektering och byggande av vägar, hur vägar bör konstrueras och tekniskt utföras samt slutligen vilka tekniker som bör tillämpas vid driften av vägnätet.

Verksamheten inom programmet har stor omfattning. För en ökad egen FoU-verksamhet erfordras medel för projekt om möjligheterna till energibesparande åtgärder inom vägbyggnadsprocessen.

Verksamheten inom programmet Fordon syftar till att utveckla och tillämpa metoder för studier av fordons och fordonskomponenters funktion i olika trafiksituationer för att förbättra underlaget för normer rörande fordon, fordonskomponenter och trafikmiljö.

Energifrågornas aktualitet har medfört ett ökat forskningsbehov om olika åtgärder när det gäller bränslebesparing. Vid en ökad ambitionsnivå behövs medel för FoU-verksamhet angående dels effekten på trafiksäkerheten av potentiella bränslebesparande fordonstekniska åtgärder dels optimering av olika egenskaper hos fordonet med hänsyn till trafiksäkerheten. Sett över en längre tidsperiod anges vidare att ökade resurser erfordras för insatser inom miljöområdet.

FoU-verksamheten inom programmet Trafikant avser att utveckla och tillämpa metoder för studier av människans prestationskarakteristik och beteende i olika trafiksituationer i syfte att förbättra beslutsunderlaget för utformning av såväl fordon och trafikmiljö som åtgärder med avseende på trafikanten.

Ett uppdämt behov av insatser föreligger inom programmet. Inom ramen för en ökad ambitionsnivå erfordras medel för FoU-verksamhet angående möjligheter att påverka bilförares körsätt mot mer bränslesnål körning samt för utveckling av metoder och utrustning för studier av trafikanters beteende. På längre sikt anges vidare att behov finns av ökade resurser för studier för den trafikmedicinska forskning som under budgetåret 1978/79 påbörjas i samarbete med Linköpings universitet.

Inom programmet Trafikprocess söker man utveckla och tillämpa metoder för trafik- och olycksanalys i syfte att förbättra beslutsunderlaget vid transportplanering. Vid ökad ambitionsnivå begärs medel för FoU avseende sambandet vägtransporter-energi samt för uppbyggnad av databank för olika forskningsbehov. På sikt bedöms att ökade resurser erfordras för breddning av kompetensområdet med inriktning mot trafikteknik och tätortsfrågor.

Statens väg- och trafikinstitut: Förslag

1. Pris- och löneomräkning m. m. anges till 1 392 000 kr.

2. 0-alternativet innebär en ökning av bidragsanslaget med 752 000 kr. och medför en minskning av nuvarande ambitionsnivå med 5 %.

3. För programmet Myndighetsuppgifter föreslås en ökning av bidraget med totalt 5 070 000 kr. Av denna ökning är 4 760 000 kr. avsett för ett nytt delprogram benämnt Vissa basresurser under vilket driftkostnaderna föreslås redovisas för resultatenheterna Provvägsmaskin och provvägshallar, Krockbana, Simulatorer samt Övriga laborativa basresurser. I de ökade medelanspråken ingår vidare ett större forskarutbyte, utbildning inom det arbetsrättsliga området, satsning på dokumentations- och biblioteksverksamhet samt en utökad extern information om VTI.

4. Institutet begär för egen FoU-verksamhet 1 905 000 kr. i ökat bidragsanslag. Härav ingår 1 230 000 kr. i prioritetsgrupp A avsett för energianknuten forskning inom samtliga program. I prioritetsgrupp B ingår ökade resurser med 675 000 kr. för övrig forskning inom FoU-programmen Vägtransportplanering, Fordon, Trafikant och Trafikprocess.

5. Med oförändrad ambitionsnivå föreslås att en budgetteknisk överföring sker av de tidigare över transportforskningsdelegationens budget anvisade medlen. Institutet beräknar att dessa medel för budgetåret 1978/79 uppgår till 2 600 00 kr.

6. Institutets verksamhet redovisas under ett förslagsanslag på 1 000 kr. Anslaget får med visst underskott inte uppvisa någon belastning. För att lösa uppkommande likviditetsproblem disponerar institutet i riksgäldskontoret en rörlig kredit som f. n. uppgår till 2 000 000 kr. Inför budgetåret 1978/79 begär institutet att den rörliga krediten höjs till 3 000 000 kr.

7. För beredningsuppgifter inom institutets vetenskapliga område föreslås att en rådgivande delegation knyts till institutet. I en sådan delegation bör ingå företrädare för avnämare av forskningsresultat och för olika forskningsråd eller liknande organ liksom även experter inom olika vetenskaps- och teknikområden. Om en rådgivande delegation inrättas anses att den nuvarande styrelsens storlek och sammansättning bör upptas till prövning.

Föredraganden

Statens väg- och trafikinstitut (VTI) redovisar i sin anslagsframställning en plan för den egna forsknings- och utvecklingsverksamheten. Vidare redovisas bl. a. en bedömning av uppdragsverksamhetens utveckling. Anslagsframställningen är utformad i programtermer. Verksamheten vid institutet är därvid indelad i programmen Myndighetsuppgifter, Vägtransportplanering, Väg, Fordon, Trafikant och Trafikprocess. Programmet Vägtransportplanering är ett övergripande och samlande program för hela FoU-verksamheten.

VTI har under en följd av år redovisat förluster. Den sammanlagda förlusten under de tre senaste budgetåren är ca 8,4 milj. kr. För att täcka det ackumulerade underskottet per den 30 juni 1976 anvisades ett reservationsanslag av 3,8 milj. kr. på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76. I samband härmed initierades olika åtgärder i syfte att för-

bättra institutets ekonomiska ställning. Statens vägverk ökade således sin uppdragsverksamhet vid institutet. Vidare utvecklades samrådsförfarandet mellan VTI och riksrevisionsverket till att förutom taxefrågor även avse marknads- och resultatfrågor i syfte att genom resursplanering och taxeutformning undvika förluster i verksamheten.

Material som tagits fram vid samrådet med riksrevisionsverket visar att VTI med nuvarande förutsättningar för verksamheten även fortsättningsvis torde komma att gå med förlust. För innevarande budgetår har beräknats ett underskott av 3,6 milj. kr. och det ekonomiska resultatet för budgetåret 1978/79 förväntas ytterligare förvärras om inga åtgärder vidtas. VTI:s underskott kan delvis hänföras till de i samband med omlokaliseringen till Linköping snabbt stigande lokal- och kapitalkostnaderna. Härtill kommer att marknaden för institutets FoU-tjänster inte ökat i beräknad omfattning. Regeringen har den 24 november 1977 beslutat öka VTI:s rörliga kredit i riksgäldskontoret från 2 till 4 milj. kr. för att undvika likviditetsproblem i VTI under den närmaste tiden.

VTI har bl. a. i sin senaste anslagsframställning framhållit att institutets verksamhet bör omprövas främst med avseende på finansieringens form och den därmed sammanhängande inriktningen av verksamheten. Jag anser bl. a. mot denna bakgrund att en allsidig översyn bör göras av VTI:s verksamhet och finansiering. Som framgår av det material som tagits fram av VTI och riksrevisionsverket torde det under nuvarande förutsättningar för verksamheten inte vara möjligt att driva institutet utan underskott. Jag avser därför föreslå regeringen att en utredning om VTI snarast kommer till stånd med syfte att föreslå åtgärder för att anpassa institutets verksamhet till marknadsförutsättningarna. Med hänsyn bl. a. till att vägverket svarar för den helt dominerande delen av uppdragsverksamheten finns det enligt min mening skäl som talar för att studera frågan om en närmare samverkan mellan institutet och vägverket. På grund av VTI:s akuta ekonomiska problem bör utredningsarbetet ske skyndsamt så att ett förslag kan läggas fram i nästa års budgetproposition.

Med hänsyn till den nämnda utredningen är jag f. n. inte beredd att förorda den av institutet begärda resursökningen samt tillsättandet av en rådgivande delegation.

Av materialet som tagits fram under samrådet med riksrevisionsverket framgår att de resultatenheter som sämst täcker sina kostnader är Provvägsmaskin och provvägshallar, Krockbana, Simulatorer samt Övriga laborativa basresurser. Dessa basresurser utgör en viktig förutsättning för att institutet skall kunna bedriva forskning och utveckling i den omfattning som förutsattes vid institutets bildande. Det ligger i VTI:s natur som nationellt forskningsorgan på väg- och trafikområdet att denna utrustning inte kan utnyttjas kontinuerligt. Jag föreslår mot denna bakgrund att VTI för budgetåret 1978/79 får ett ökat bidrag med 1 868 000 kr., vilket motsvarar lokalhyra för dessa basresurser som inte i dag täcks med statliga medel.

Vidare föreslår jag att kapitalkostnaderna för dessa basresurser avskrivs direkt fr. o. m. budgetåret 1978/79. Härigenom skapas realistiska ekonomiska förutsättningar för verksamheten vid dessa resultatenheter.

Institutets förslag om en budgetmässig överföring av medel från statsbudgeten för täckande av viss trafiksäkerhetsforskning som tidigare anvisats över anslaget E 16. Transportforskningsdelegationen, finner jag välmotiverat. Jag föreslår därför att bidraget till institutet ökas med 2.6 milj. kr. och att motsvarande reducering sker av anslaget E 16.

Med beaktande av 1977 års löneavtal har jag beräknat pris- och löneomräkningen till totalt 1 392 000 kr.

När det gäller anskaffning av ny utrustning föreslår jag – mot bakgrund dels av den planerade utredningen, dels av den relativt betydande reservationen under anslaget – att anslaget för nästa budgetår förs upp med 1 000 kr.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen förslår riksdagen

att till *Statens väg- och trafikinstitut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 8. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut

1976/77	Utgift	10 887 000
1977/78	Anslag	11 519 000
1978/79	Förslag	17 264 000

Med hänvisning till vad jag anfört under anslaget Statens väg- och trafikinstitut hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens väg- och trafikinstitut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 17 264 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 9. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning

1976/77	Utgift	658 000	Reservation	1 276 531
1977/78	Anslag	400 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Över utrustningsanslaget finansieras utrustningsobjekt vars värde överstiger 10 000 kr. och vars livslängd är längre än tre år.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 10. Statens geotekniska institut

1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Statens geotekniska institut (SGI) är central förvaltningsmyndighet för geotekniska ärenden. SGI har till uppgift att bedriva geoteknisk forskning och att utveckla och utprova geoteknisk utrustning samt nya metoder för grundläggning, jordförstärkning, m. m. SGI skall också inventera och värdera efterfrågan på geoteknisk forskning samt systematiskt samla, bearbeta och offentliggöra resultatet av verksamheten. Vidare skall institutet verka för spridande av geoteknisk kunskap samt främja undervisningen inom sakområdet. SGI utför undersökningar och utredningar på uppdrag av myndigheter och enskilda.

Inom institutet finns sex enheter, en för anläggningsgeoteknik, en för byggnadsgeoteknik, en för geoteknik i samband med fysisk planering, en för geoteknisk mät- och undersökningsverksamhet, en för geoteknisk laboratorieverksamhet och en för administration.

Institutet är sedan år 1975 lokaliserat till Linköping.

Statens geotekniska institut

SGI indelar verksamheten i tre program:

- forskning
- information
- konsultation

Forskningen och informationen är institutets främsta medel att främja samhällets intressen inom geoteknikområdet, eftersom den kunskap och de metoder som tas fram och sprids kan nyttiggöras av alla i byggprocessen. Konsultationsverksamheten ger den verklighetsanknytning som är nödvändig för forskningens praktiska inriktning och ger också möjlighet att snabbt tillämpa forskningsresultat.

För programmen *forskning* och *information* har SGI som övergripande mål att

- förbättra och förbilliga byggandet
- bevara den byggda miljön
- värna om landets geotekniska säkerhet.

Målet att förbättra och förbilliga byggandet är en övergripande uppgift för geotekniken. Målet anger att den geotekniska verksamheten skall inriktas på ett sätt som är till nytta för både byggare och brukare.

Målet att bevara den byggda miljön skall ses mot bakgrund av att det som samhället redan byggt representerar ett vida större värde än det som håller på att byggas. Skador till följd av sättningar etc. kostar årligen hundratals miljoner. Mycket ofta är det sättningsskador som gör att det är helt orealistiskt att renovera gammal bebyggelse.

Målet att värna om landets geotekniska säkerhet innebär att kunna be-

döma och avvärja geotekniska risker. Skred och andra rörelser i jord och berg som äventyrar säkerheten inryms häri, liksom påverkan på grundvattnet med förorening och dylikt som följd.

För programmet *konsultation* har SGI som övergripande mål att

- genom erfarenhetsåterföring förbättra resultaten av forskningsverksamheten
- föra ut forskningsresultat till praktisk tillämpning
- vidga de geotekniska insatserna inom områden där detta bedöms fördelaktigt för samhället.

Verksamheten under programmet konsultation betingas av de uppdrag institutet erhåller. SGI konkurrerar med de enskilda konsulterna. Ett hårt konkurrensförhållande är emellertid inte eftersträvansvärt, eftersom de enskilda konsulterna är en viktig målgrupp för information om nya rön inom forskningen. Hård konkurrens skulle medföra en störning av detta informationsflöde, som syftar till att höja kvaliteten i övriga geoteknikers verksamhet. SGI strävar efter att nå den önskade konsultationsvolymen som en följd av att institutet uppvisar opartiskhet, särskild kompetens och hög kapacitet.

SGI har gjort en bedömning av den framtida önskvärda relationen mellan de tre programmen och kommit till att en rimlig fördelning är 40 % forskning, 40 % konsultation och 20 % information. Detta innebär – jämfört med nuvarande förhållande – en ökning av programmen forskning och information.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 11. Bidrag till statens geotekniska institut

1977/78	Anslag	4 890 000
1978/79	Förslag	5 724 000

Från anslaget bestrids kostnader för institutets myndighetsuppgifter.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Institutet	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 353 000	+691 000	+691 000
Sjukvård	5 000	–	–
Reseersättningar och expenser	446 000	+ 41 000	+ 41 000
Lokalkostnader	728 000	+122 000	+122 000
Geoteknisk verksamhet i skredfarliga områden	132 000	+ 13 000	+ 13 000
Övriga utgifter	181 000	+ 16 000	+ 16 000
Ej disponerat belopp	49 000	– 49 000	– 49 000
Inkomster			
Uppbördsmedel	4 000	–	–
	4 890 000	**+834 000**	**+834 000**

Statens geotekniska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 834 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar institutet minskade lönemedel med 235 000 kr. och minskade medel för resor och expenser med 29 000 kr. En minskning av institutets bidragsmedel leder till en minskning av den interna forsknings- och informationsverksamheten, vilket medför en förskjutning i tiden av de av institutet uppgjorda planerna för verksamheten.

Föredraganden

Med hänvisning till vad som redovisats under anslaget E 10. *Statens geotekniska institut* och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 724 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens geotekniska institut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 724 000 kr.

E 12. Statens geotekniska institut: Utrustning

1976/77	Utgift	307 265	Reservation	99 450
1977/78	Anslag	165 000		
1978/79	Förslag	180 000		

Anslaget belastas med kostnader för utrustning, vars värde per objekt överstiger 10 000 kr. och vars livslängd överstiger tre år.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 kr.

E 13. Fraktbidragsnämnden

1976/77	Utgift	559 825
1977/78	Anslag	697 000
1978/79	Förslag	752 000

Fraktbidragsnämnden är central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga ärenden enligt kungörelsen (1973: 895, ändrad senast 1977: 781) om statligt regionalpolitiskt transportstöd. Nämnden handlägger vidare ärenden enligt de särskilda föreskrifter om transportstöd för Gotland som meddelats av Kungl. Maj:t senast den 13 december 1974, i enlighet med riktlinjerna i prop. 1971: 154 och prop. 1974: 140. Nämnden består av tre ledamöter med ersättare. Hos nämnden finns ett kansli som förestås av en kanslichef.

		Beräknad ändring 1978/79	
	1977/78	Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	–	–
Övrig personal	2	–	–
	5	**–**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	517 000	+60 000	+60 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar	7 000	–	–
Lokalkostnader	54 000	+12 000	+12 000
Expenser	118 000	−17 000	−17 000
	697 000	**+55 000**	**+55 000**

Fraktbidragsnämnden

1. Pris- och löneomräkning utgör 95 000 kr.
2. 0-alternativet innebär en ökning av anslaget med 55 000 kr.
3. Till täckande av kostnaderna för administration anvisades för budgetåret 1977/78 697 000 kr. För att kunna begränsa anslagsförslaget till en nivå i enlighet med 0-alternativet föreslår nämnden för budgetåret 1978/79 att anslagsposten Expenser minskas med 17 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fraktbidragsnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 752 000 kr.

E 14. Transportstöd för Norrland m. m.

1976/77	Utgift	102 032 455
1977/78	Anslag	123 000 000
1978/79	Förslag	127 000 000

Transportstödet till det norrländska näringslivet enligt kungörelsen (1973: 895, ändrad senast 1977: 781) om statligt regionalpolitiskt transportstöd omfattar fraktbidrag för transporter med järnväg och lastbil i yrkesmässig trafik från och till ort inom stödområdet – utom Gotland och Öland – på sträckor över 250 km. Av regional- och näringspolitiska skäl har stödet inriktats på transporter av helfabrikat och mera bearbetade halvfabrikat inom och ut från stödområdet. Malmer, metaller, ringa bearbetade halvfabrikat inom järn- och stålsektorn, trävaror, vissa papperssorter och pappersmassa samt oljor och bensin undantas. Transportstöd utgår även för transporter av vissa råvaror och halvfabrikat till orter inom stödområdet. Stödet som utgår i form av bidrag i efterskott till företagens fraktkostnader varierar mellan 15 och 35 % av erlagd frakt beroende på avsändnings- och mottagningsortens geografiska belägenhet inom stödområdet.

Fraktbidragsnämnden

Det regionala transportstödet för Norrland m. m. uppgick för budgetåret 1976/77 till 102,0 milj. kr. mot i prop. 1975/76: 100 beräknat 115,0 milj. kr. Med hänsyn tagen till fortsatt svag konjunkturutveckling samt förhållandevis kraftig prishöjning inom transportsektorn räknar nämnden med att stödet för budgetåret 1977/78 kommer att uppgå till ca 120 milj. kr. mot i prop. 1976/77: 100 beräknat 123 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 räknar nämnden med att slopandet av fraktbidraget för vissa papperssorter innebär en minskning av bidragsbehovet med ca 13 milj. kr. Nämnden räknar vidare med en konjunkturförbättring inom övriga berörda branscher vilket väntas medföra en tillväxttakt om 10 %. Tillsammans med en förväntad prishöjning inom transportsektorn till i genomsnitt 7 % räknar nämnden med en höjning av bidraget med 20 milj. kr. Behovet av bidragsmedel uppgår därmed till (120 – 13 + 20) 127 milj. kr.

Föredraganden

Som ett led i de regionalpolitiska strävandena att utveckla näringslivet i Norrland jämte angränsande delar av det allmänna stödområdet infördes år 1971 för en treårig försöksperiod ett transportstöd i syfte att minska de kostnadsmässiga olägenheter som följer med stora avstånd inom stödområdet (prop. 1970: 84, SU 1970: 105, rskr 1970: 271). Riksdagen tog förnyad ställning till transportstödet år 1973. Därvid utvidgades stödet bl. a. genom ett stöd till transporter av vissa råvaror och halvfabrikat till ort inom stödområdet. I prop. 1976/77: 150 föreslogs, med hänsyn till syftet att åstad-

komma besparingar i statsbudgeten, ett slopande av fraktbidraget för vissa pappersprodukter. Riksdagen godkände förslaget (FU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341) vilket trädde i kraft den 1 januari 1978. Transportstödet i dess nuvarande form gäller under en femårsperiod t. o. m. år 1978. Jag har för avsikt att under år 1978, efter en utvärdering av nuvarande bidragssystem, förelägga riksdagen förslag med anledning härav.

I prop. 1977/78: 13, om nytt system för de statliga sjöfartsavgifterna m. m., föreslås bl. a. nedsättning av passageavgifterna i Trollhätte och Södertälje kanaler. Förslaget grundas bl. a. på betänkandet (Ds K 1977: 4) Åtgärder för att främja godstrafiken på Vänern och Mälaren från den trafikpolitiska utredningen, som bl. a. har haft i uppdrag att undersöka transportstödets eventuella konkurrensförskjutande verkningar mellan land- och sjötransporter. Med utgångspunkt från de nya kanaltaxorna kan jag konstatera att de positiva verkningarna av de redovisade avgiftsnedsättningarna blir betydligt större än vad som skulle ha uppnåtts med ett utvidgat transportstöd enligt trafikpolitiska utredningens kvantitetsberäkningar.

Fraktbidragsnämnden räknar med att behovet av bidragsmedel under budgetåret 1978/79 kommer att uppgå till 127 milj. kr. Jag godtar denna beräkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportstöd för Norrland m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 127 000 000 kr.

E 15. Transportstöd för Gotland

1976/77	Utgift	22 753 475
1977/78	Anslag	23 000 000
1978/79	Förslag	25 500 000

Transportstödet för Gotland omfattar enligt beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347) såväl person- som godsbefordran i färjetrafik på Gotland. Genom lagen (1970: 871) om linjesjöfart på Gotland meddelar regeringen tillstånd samt fastställer turplaner och taxor för färjetrafiken på Gotland. Tillstånd har meddelats Rederi AB Gotland, som svarar för huvudparten av den reguljära sjötrafiken med fastlandet, och AB Sjölinjer, som i begränsad omfattning bedriver lastbåtstrafik på Stockholm. Transportstödet avser person- och godstransporterna i Gotlandsbolagets färjetrafik och har genom den nämnda lagen kunnat byggas in direkt i bolagets taxa.

Det nuvarande stödet innebär en 75-procentig reduktion i förhållande till bolagets grundtaxa avseende godstransporter mellan Gotland och fastlandet. I fråga om persontransporterna har stödet utformats så att priset för en enkel resa med färja inte bör vara högre än priset för en enkel andra-

klassbiljett på tåg för motsvarande färdsträcka, vilket innebär i förhållande till de taxor som eljest skulle gälla, en sänkning av biljettpriserna på olika relationer med 25–40 %. Även för personbilar har avgiften sänkts. Reduktionen, som infördes den 1 februari 1972 uppgår till 25 %. På Gotland bosatt person erhåller 50 % på de reducerade person- och personbilstaxorna.

Fraktbidragsnämnden

Som transportstöd för Gotland utbetalades för budgetåret 1976/77 ca 22,2 milj. kr. avseende gods- och persontransporter och 600 000 kr. avseende personbilar vilket sammanlagt utgör ca 23 milj. kr. Förslagsanslaget överskreds härmed med 2,0 milj. kr. För budgetåret 1976/77 har som förslagsanslag anvisats sammanlagt 23 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 räknar nämnden med ett medelsbehov om 27,5 milj. kr. vilket är en höjning av anslaget med 4,5 milj. kr.

Föredraganden

Jag beräknar med utgångspunkt från ett mellan staten och Rederi AB Gotland träffat avtal – för vilket jag lämnat en redogörelse i prop. 1977/78: 25 – transportstödet för Gotland till 25,5 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportstöd för Gotland* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 25 500 000 kr.

E 16. Transportforskningsdelegationen

1976/77	Utgift	9 981 000	Reservation	711 000
1977/78	Anslag	11 200 000		
1978/79	Förslag	9 541 000		

Transportforskningsdelegationen (TFD) handhar enligt instruktionen (1971: 489, omtryckt 1975: 1069) uppgifter som avser initiativ, planläggning, samordning och stöd i fråga om forskning och utveckling (FoU) rörande transporter, trafik och trafiksäkerhet i den mån sådana uppgifter inte ankommer på annan statlig myndighet.

Delegationen består av fjorton ledamöter som företräder trafikverk, forskning, näringsliv och intresseorganisationer inom transportsektorn. Till delegationen är knutna tre rådgivande och beredande expertnämnder – en för trafiksäkerhetsfrågor, en för transport- och trafiktekniska frågor och en för transport- och trafikekonomiska frågor. Härutöver finns ett antal kommittéer och ledningsgrupper för olika projekt med företrädare för såväl delegationen som av resp. projekt berörda intressenter.

Vid delegationen finns inrättad en professur i trafiksäkerhet med placering vid Chalmers tekniska högskola. Vidare finns ett kansli som förestås av en kanslidirektör.

En av TFD:s viktigaste uppgifter är att kartlägga behov och resurser inom transportforskningsområdet. På grundval härav skall delegationen upprätta ett FoU-program som successivt följs upp och aktualiseras. Härigenom skapas förutsättningar för ansvars- och arbetsfördelning samt prioritering av FoU-arbeten. Ett provisoriskt program för FoU-verksamheten färdigställdes våren 1972 och har därefter vidareutvecklats inom olika delområden. Som ett led i detta arbete har delegationen initierat ett särskilt projekt för att ta fram en s. k. perspektivplan. Denna, som beräknas föreligga under första hälften av 1978, är avsedd att ge en uppfattning om viktigare utvecklingstendenser på längre sikt inom transportområdet och i samhället i övrigt samt information om bristerna i kunskaperna om transportsystemets funktioner och uppgifter.

För den mer kortsiktiga planeringen av verksamheten utarbetade delegationen 1975 ett nytt FoU-program för 1976/77–1978/79. Avsikten är att programmet skall fungera som vägledare under högst en treårsperiod, vilket innebär att det kommer att omarbetas och förnyas under 1978.

Under budgetåret 1976/77 har sammanlagt 31 FoU-projekt slutredovisats. I det följande ges några exempel på de resultat som framkommit.

Vid Umeå universitet har genomförts ett projekt med titeln Taxi-85. Avsikten med projektet har varit att kartlägga och analysera taxinäringens omfattning, struktur och förutsättningar vad gäller efterfrågan, utbud, organisationsförhållanden m. m. Genom projektets relativt stora omfattning har gemensamma insatser krävts av universitetets institutioner för företagsekonomi, nationalekonomi, geografi, sociologi och statistik. Det framtagna materialet ger ett avsevärt tillskott till kunskaperna om förhållandena inom taxinäringen och i dess omvärld.

Under ledning av en av TFD tillsatt kommitté har en relativt omfattande studie rörande skogsindustrins uttransporter avslutats. Utredningen har omfattat transporter från hela landet med resultatredovisning för transporter från produktionsområden vid norra bottenhavskusten samt vid mellersta och södra östersjökusten till det primära marknadsområdet i Västeuropa.

I projektet har genomförts en ingående analys av olika delkostnader med hänsyn till skilda förutsättningar i fartygs- och hanteringssystem, fartygsstorlek samt antal lastnings- och lossningshamnar. Bland utredningsresultaten kan nämnas att transportsystem i vilka ca 95 % av kvantiteten går med fartygstransport och ca 5 % med järnväg ger lägsta totala transportkostnad från såväl norra som södra Sverige. Utredningen har vidare funnit att större fartyg, större transportsystem och koncentration till färre lastningshamnar ger minskade uttransportkostnader.

Vid Institutet för tillämpad matematik i Stockholm har slutförts en stu-

die rörande distributionsplanering med matematiska metoder. Syftet med projektet har varit att bidra till att sprida kännedom om möjligheterna att använda matematisk metodik i analys och utformning av distributionssystem.

Vid nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) har avslutats ett större forskningsprojekt om samhällsplanering med hänsyn till standard och kostnader i busstrafiksystem. Arbetet har främst inriktats på att analysera ett trafiksystems standard som trafikanten upplever det. En standardbeskrivningsmodell har härvid utvecklats med vars hjälp man kan analysera och jämföra alternativa förslag till transportförsörjning i en region. Utredningsresultaten har kommit till användning bl. a. vid utformning av planeringsriktlinjer för busstrafik i tätorter.

För treårsperioden 1977/78–1979/80 redovisar TFD pågående, planerade och förutsebara insatser inom ramen för sitt FoU-program. I det följande ges några exempel på sådana insatser inom skilda delområden.

En undersökning som behandlar färdmedelsval vid långväga personresor påbörjas budgetåret 1977/78. Undersökningen kommer i ett första skede att begränsas till frågeställningar i anslutning till övergång från ett lokalt kollektivt system till ett interregionalt. Ett grundläggande problem i samband med analyser av val av transportmedel är hur man skall klarlägga individens preferensmönster. Vanligen försöker man göra detta genom olika former av attitydundersökningar. Med tanke på att kostnaderna för undersökningar av här avsedd typ stigit påtagligt avser TFD i en förstudie under budgetåret 1978/79 ta upp problem som undersökningsmetodik och undersökningsekonomi.

Samhällsekonomiska konsekvenser av transportbeslut behandlas bl. a. inom ett projekt vid lantbrukshögskolan i Uppsala med titeln Tillämpning av positionsanalys vid väginvesteringar. Avsikten med projektet är att bidra till metodutveckling när det gäller samhällsinvesteringar inom transportområdet. Vid kulturgeografiska institutionen i Göteborg pågår ett projekt som behandlar effekterna av nedläggning av järnvägar och indragning av stationer. Arbetet inom projektet beräknas bli avslutat under budgetåret 1978/79.

I fråga om samordning av styckegods mellan lastbil och järnväg avslutas under budgetåret 1977/78 en förstudie vid Luleå tekniska högskola rörande utveckling av lastbärare och utrustning för kombinationstransporter. Under ledning av en särskild TFD-kommitté pågår vidare ett projekt med titeln Växelflakssystem som avses avslutas hösten 1977. Inom området Transportdokument pågår vid rättsvetenskapliga institutionen i Göteborg ett projekt med rubriken Dokumentlösa transporter. En studie rörande strukturering och analys av godsskador, som genomförs vid Linköpings universitet, kommer att avslutas under budgetåret 1977/78. Under detta budgetår avses även genomföras en inledande metodstudie över transporter av farligt gods.

I fråga om kollektivtrafik pågår och planeras flera projekt. Inom programblocket Planeringssystem för kollektiv lokaltrafik har påbörjats studier som avses ligga till grund för utarbetandet av en planeringshandbok för kollektivtrafik. Ett område med möjligheter till ökad FoU-verksamhet anses vara modifierade trafikeringsformer för kollektivtrafik, t. ex. anropsstyrd linjetrafik och taxibuss.

I programblocket Informations- och reglersystem kommer under budgetåret 1977/78 att påbörjas en rad olika delstudier. Bland dessa kan nämnas projekt rörande information i samband med vägarbeten, reglersystem för hårt belastade leder, utformning av signalreglerade korsningar och drift av trafiksignaler.

Inom trafiksäkerhetsområdet övervägs möjligheterna att för olika problemområden genomföra samlade kunskapsöversikter och analyser. I anslutning härtill kan nämnas ett projekt vid Chalmers tekniska högskola rörande arbetsresor och färdolycksfall som avslutas budgetåret 1977/78. I fråga om de oskyddade trafikanterna pågår studier vid institutionen för trafikteknik, Lunds tekniska högskola, bl. a. rörande säkerheten på gator i tätorter. De handikappades trafiksituation behandlas bl. a. genom ett projekt vid sociologiska institutionen i Uppsala där en studie påbörjats rörande handikappades olycksrisker i trafiken. Inom trafiksäkerhetsområdet kan vidare nämnas att ett projekt startats där olika trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar undersöks.

Mot bakgrund av bl. a. den osäkra konkurrenssituation som svensk sjöfartsnäring internationellt sett befinner sig i är det angeläget att de sjöfartsekonomiska frågorna kan bevakas systematiskt. Delegationen avser därför under budgetåret 1978/79 påbörja nya projekt i syfte att bygga upp en mer permanent FoU-kompetens inom det sjöfartsekonomiska området. I fråga om systemfrågor med anknytning till fartyg, farleder och sjösäkerhet kommer under budgetåret 1977/78 ett programarbete att avslutas. Bland aktuella projekt kan nämnas, sjösäkerhetsstatistik, tillbudsrapportering, farledsutformning, manövrerings-, navigerings- och trafikantinformationssystem samt riskanalyser för fartygstransporter med farligt gods.

Inom flygtransportområdet genomförs f. n. ett projekt rörande flygfrakt. Under den närmaste treårsperioden avses vidare genomföras en studie angående samhällsekonomisk värdering av flygsystemet och en analys av det s. k. linjetaxiflygets framtida utvecklingsmöjligheter.

När det gäller programområdet Terminaler avses under 1978 att slutföras två studier rörande varudistribution i tätorter. Inom detta område ingår vidare ett projekt som behandlar de svenska hamnarna som knutpunkter mellan utrikeshandel och inrikes transporter, vilket inleds budgetåret 1977/78 vid kulturgeografiska institutionen i Göteborg.

Verksamheten vid professuren i trafiksäkerhet kommer budgetåret 1977/78 att bedrivas enligt ett av TFD godkänt program för en kostnad om drygt 800 000 kr. Programmet innebär bl. a. medverkan i det internationella

FoU-samarbetet rörande skadeförlopp och skyddssystem. Under budgetåret 1977/78 fortsätter även påbörjade projekt rörande bl. a. skyddssystem för barn i åldrarna från 9 månader till 15 år. Studier av bilens skyddsegenskaper vid sidokollisioner och utvecklingsarbetet rörande skyddshjälmar med speciell inriktning på hjälmar för mopedister fortsätter likaledes.

TFD har ålagts visst ansvar för programutformning m. m. i samband med genomförandet av energiforskningen (prop. 1975: 30, NU 1975: 30, rskr 1975: 202). Den översiktliga planeringen av programmen Energianvändning för transporter och samfärdsel liksom den mer konkreta planeringen av FoU-verksamheten i vad avser transportsystem och därmed sammanhängande transportekonomiska och transporttekniska problem ankommer på delegationen. Energiprogrammet hålls skilt från TFD: s ordinarie program med tanke på att energiforskningen är tidsmässigt begränsad och med hänsyn till det särskilda ansvar för redovisning av FoU-resultaten till energiforskningsdelegationen som föreligger. Medel för genomförande av energiforskningsprogrammen anvisas i särskild ordning under fjortonde huvudtiteln.

Transportforskningsdelegationen

1. Pris- och löneomräkning utgör 1 497 000 kr.

2. 0-alternativet innebär ett minskat stöd till forsknings- och utvecklingsarbete.

3. Delegationens verksamhet omfattar en mängd olika kunskapsområden som ofta förutsätter specialkunskaper av skilda slag. Delegationens kansli består av endast sex personer. Det är därför synnerligen viktigt att delegationen har medel att anlita utomstående expertis för t. ex. specialutredningar av olika slag. Sättet att vid behov och från fall till fall anlita särskild sakkunskap har visat sig effektivt. Det har därför använts i allt större utsträckning och kommer de närmaste åren att öka i betydelse. Det har vidare visat sig att TFD informationsverksamhet i form av publikationer, studiebesök, konferenser och andra överläggningar vunnit ett betydande gensvar och att det är ett allmänt önskemål att denna verksamhet intensifieras. Trots nu angivna omständigheter yrkar emellertid TFD med hänsyn till rådande budgetläge inte någon ökning av medel för förvaltningskostnader under budgetåret 1978/79.

För FoU-verksamhet under budgetåret 1977/78 har TFD under posten Forskning fått 9,7 milj. kr., varav 2,4 milj. kr. utbetalats till statens väg- och trafikinstitut. Resterande belopp har till största delen redan disponerats och utbetalats för FoU-verksamhet under budgetåret 1977/78.

Vid den översyn av delegationens FoU-program som genomfördes hösten 1975 aktualiserades ett flertal viktiga FoU-frågor. Programmets intentioner har till stor del kunnat konkretiseras i påbörjade projekt som delvis kommer att fortsätta även under budgetåret 1978/79. Vissa områden återstår dock som bör bli föremål för insatser under budgetåret 1978/79.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Delegationen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	–	–
Övrig personal	1	–	–
	6	**–**	**–**
Stat			
Utgifter			
Lönekostnader	1 191 000	+ 47 000	+ 47 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar	80 000	–	–
Lokalkostnader	110 000	–	–
Expenser	150 000	–	–
Forskning	9 668 000	+ 894 000	– 1 706 000
Uppdragsforskning	100 000	–	–
Viss trafiksäkerhetsforskning m. m.	805 000	+ 80 000	+ 80 000
	12 105 000	**+1 021 000**	**–1 579 000**
Uppbördsmedel			
Viss trafiksäkerhetsforskning m. m.	805 000	+ 80 000	+ 80 000
Ersättningar för uppdrag m. m.	100 000	–	–
Nettoutgift	**11 200 000**	**+941 000**	**–1 659 000**

Bland projekt som påbörjats kan nämnas godsskador, transportdokument och distributionstransporter. På områdena trafiksanering samt informations- och reglersystem för vägtrafik kommer ett flertal projekt inom ramen för särskilda programblock att kräva ökade insatser. Motsvarande gäller ifråga om utvecklande av planeringssystem för kollektiv lokaltrafik. På trafiksäkerhetsområdet pågår bl. a. förhållandevis kostnadskrävande projekt rörande funktionssäkerheten hos bilkomponenter, trafikantinformation via radio, trafikövervakning samt oskyddade trafikanters säkerhet. Fortsatt FoU-verksamhet rörande informationsgivning till bilförare och dess betydelse för förarens subjektiva uppfattning om riskerna i trafiken är angelägen. Samma gäller bl. a. fordons utrustning och vissa handikappfrågor. Ökade insatser krävs vidare för studier rörande trafikanters val av transportmedel och transportförhållanden inom olika branscher t. ex. skogsindustrin och jordbruket. Det sjöfartsekonomiska området kräver ökade insatser liksom även flygtransportområdet. Inom FoU-området Terminaler planeras likaledes avsevärt ökade insatser.

De i det föregående konstaterade behoven av fortsatta och vidgade insatser på transportforskningsområdet motiverar enligt TFD:s uppfattning en reell ökning av delegationens medel för forskning. Delegationen är emellertid medveten om att en sådan ökning f. n. inte är realistisk med hänsyn till det statsfinansiella läget. En bibehållen omfattning av forsknings-

verksamheten får dock enligt TFD mening anses som ett rimligt och berättigat krav icke minst med hänsyn till de samhällsekonomiska vinsterna av de förväntade FoU-resultaten. Om delegationen icke erhåller kompensation för kostnadsstegringar måste delegationen utesluta eller senarelägga flera av de planerade insatserna som bl. a. innebär en inriktning mot målinriktad och tilllämpad forskning och utveckling. Det får anses tveksamt om en sådan neddragning av FoU-arbetet är förenlig med statsmakternas i olika sammanhang uttalade intentioner för delegationens verksamhet. Det är därför med stor tvekan och endast mot bakgrund av regeringens i de kompletterande anvisningarna för anslagsframställningar gjorda uttalandena om restriktivitet i fråga om myndigheternas utgifter som delegationen i sin slutliga handläggning av detta ärende stannat inför att begära medel enligt det s. k. 0-alternativet.

4. Då statens trafiksäkerhetsråds verksamhet upphörde 1971 överfördes viss del av rådets personal till statens väg- och trafikinstitut (VTI). I samband därmed förutsattes att TFD skulle delvis svara för de härmed förenade kostnaderna hos VTI. För budgetåret 1977/78 uppgick det av TFD till institutet utbetalda beloppet till 2,4 milj. kr. Den personal för vars kostnader bidraget ursprungligen beräknades har till större delen övergått till annan verksamhet utan att ersättas. Den grundläggande förutsättningen för nuvarande ordning har således upphört. Föreskrifter om medlens användning utfärdas av regeringen och TFD har inte möjlighet att påverka institutets disposition av medlen. Det får därför anses som en onödig administrativ omgång att VTI för sin verksamhet tillförs medel via det för TFD beräknade anslaget. Med hänsyn till det nu anförda föreslår TFD att de medel som statsmakterna beräknar för verksamheten inom VTI i fortsättningen inte anvisas under anslaget till transportforskningsdelegationen. Det för innevarande budgetår till VTI utbetalda beloppet om 2,4 milj. kr. skulle enligt den för 0-alternativet tillämpade beräkningsmetoden motsvara 2,6 milj. kr.

Föredraganden

Transportforskningsdelegationen inrättades år 1971 för att planera, samordna, initiera och stödja forskning på transportområdet. För den transportforskning som finansieras med medel över statsbudgeten räknar jag med i princip oförändrad volym. Med hänsyn till en av delegationen önskad budgetmässig överföring av medel direkt till väg- och trafikinstitutet bör det begärda beloppet reduceras med 2,6 milj. kr. Totalt för transportforskningsdelegationens verksamhet tar jag därför upp 9 541 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportforskningsdelegationen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 541 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 17. Bussbidragsnämnden

1976/77	Utgift	632 385
1977/78	Anslag	789 000
1978/79	Förslag	860 000

Bussbidragsnämnden handhar ärenden enligt kungörelsen (1973: 639), om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik (ändrad senast 1975: 791), förordningen (1975: 192), om statligt stöd till regional landsbygdstrafik ändrad senast 1977: 252) och förordningen (1976: 195) om statligt stöd till viss skärgårdstrafik. Nämnden består av tre ledamöter med ersättare. Hos nämnden finns ett kansli, som föreståss av en kanslichef.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	–	–
Övrig personal	1	–	–
	5	**–**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	627 000	+53 000	+53 000
Sjukvård	1 000	+ 500	+ 500
Reseersättningar	25 000	–	–
Lokalkostnader	59 000	+ 8 500	+ 8 500
Expenser	77 000	+ 9 000	+ 9 000
	789 000	**+71 000**	**+71 000**

Bussbidragsnämnden

1. Pris- och löneomräkning utgör 71 000 kr.

2. 0-alternativet innebär en ökning av anslaget med 28 000 kr. Eftersom anslagsposterna lönekostnader, sjukvård och lokalkostnader på grund av anställningsförhållanden och ingångna avtal inte kan reduceras måste minskningen i förhållande till alternativ 1 innebära helt bortfall av reseersättningar och reducering av expensmedlen med 15 000 kr., vilket skulle innebära att nämnden inte skulle kunna verka enligt givna direktiv.

3. För att begränsa anslagsförslaget till en nivå i enlighet med alternativ 1 föreslås att en oundviklig ökning av tryckningskostnaderna med 3 000 kr. kompenseras med en motsvarande nedskärning av reseersättningarna.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bussbidragsnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 860 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 18. Statligt stöd till icke lönsam landsbygdstrafik

1976/77	Utgift	52 273 495
1977/78	Anslag	88 400 000
1978/79	Förslag	102 200 000

Statligt stöd till icke lönsam landsbygdstrafik utgår enligt kungörelsen (1973: 639) om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik, (ändrad senast 1975: 791), förordningen (1975: 192) om statligt stöd till regional landsbygdstrafik (ändrad senast 1977: 252) och förordningen (1976: 195) om statligt stöd till viss skärgårdstrafik.

Bussbidragsnämnden utför den slutliga granskningen av ansökningar och prövar fråga om bidrag enligt 1975 års förordning samt avger förslag till regeringen om fördelning av anslagsmedel mellan länen i form av medelsramar enligt 1973 års kungörelse och 1976 års förordning.

Bidragsformer

Statligt stöd till lokal landsbygdstrafik utgår till kommun som har att göra ansökan därom hos länsstyrelse. Till sådan trafik i kommun inom det inre stödområdet eller Gotlands län utgår statsbidrag med 75 % av bidragsgrundande underskott beräknat enligt i 1973 års kungörelse angivna grunder för högst två dagliga dubbelturer per linje och med 50 % inom landet i övrigt.

Efter en allmän bedömning av de lokala trafikförsörjningsplanerna och en granskning av kommunernas bidragsansökningar skall länsstyrelsen till bussbidragsnämnden insända ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte sammanställning över bidragsanspråken med eget yttrande. Efter granskning och beslut i vissa fall om undantag från eljest gällande bestämmelser avger nämnden förslag till regeringen om fördelning av bidragsmedel mellan länen.

Länsstyrelsen beviljar senare statsbidrag inom den medelsram för länet som fastställts av regeringen.

Statligt stöd till regional landsbygdstrafik utgår enligt 1975 års förordning till utövare av sådan regional trafik som behövs för att tillgodose den regionala trafikförsörjningen och som inte är ekonomiskt bärkraftig. Behovet av trafiken prövas på grundval av den regionala persontrafikplan som länsstyrelsen upprättar. Det bidragsberättigade trafikarbetet är begränsat till två dagliga dubbelturer på den i den regionala trafiken ingående vägsträckan. Till täckning av underskott i sådan trafik kan statsbidrag ifrågakomma med högst 15 kr. per vagnmil bidragsgrundande trafikarbete till trafik inom det inre stödområdet eller Gotlands län och med högst 12 kr. till trafik inom landet i övrigt. Om synnerliga skäl föreligger kan bidrag beviljas med högre belopp.

Ansökan om statsbidrag till regional landsbygdstrafik görs hos vederbö-

rande länsstyrelse. Efter granskning av ansökningshandlingarna skall länsstyrelsen överlämna dem jämte sammanställning och eget yttrande till bussbidragsnämnden, som prövar frågan om statsbidrag.

Statligt stöd till viss skärgårdstrafik med fartyg utgår enligt riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76: 88, JoU 1975/76: 34, rskr 1975/76: 256) till kommun som är huvudman för eller lämnar ekonomiskt bidrag till sådan trafik. Till sådan trafik utgår statsbidrag med 35 % av bidragsgrundande kostnad beräknad enligt i 1976 års förordning angivna grunder för högst fyra dagliga dubbelturer på viss linje och i fråga om kompletteringstrafik för högst en förbindelse fram och åter i veckan inom ett visst område. För att statsbidrag skall utgå krävs att trafiken ingår i en av kommunen antagen lokal trafikförsörjningsplan och avser trafik till och från öar som har bofast befolkning men som saknar fast landförbindelse eller allmän färjeled.

Förfarandet i ärenden om statsbidrag till båttrafiken överensstämmer i allt väsentligt med förfarandet vid behandling av ärenden om lokal landsbygdstrafik.

Från stöd enligt 1976 års förordning exkluderas den trafik som drivs av Waxholms Angfartygs AB. Ifrågavarande bidragsgivning regleras genom ett särskilt avtal. Bussbidragsnämnden har fått regeringens uppdrag att för statsverkets räkning ta upp förhandlingar i syfte att bestämma bidragets storlek för bidragsåret 1977/78.

Bussbidragsnämnden

1. Bidrag till lokal landsbygdstrafik

Behovet av bidragsmedel enligt 1973 års kungörelse är avhängigt av omfattningen och kvaliteten på den trafikservice som kommunerna bedömer som nödvändig för att tillfredsställande lokal trafikförsörjning skall kunna erbjudas samt av kostnadsutvecklingen för de trafikmedel, i första hand buss och taxi, som anlitas för utförande av trafiken.

För statsbidrag enligt kungörelsens bestämmelser till den lokala landsbygdstrafiken under innevarande bidragsår (den 1 augusti 1977–den 31 juli 1978) har regeringen fastställt medelsramar för länen som medger en medelsförbrukning på högst 61,3 milj. kr. Enligt de beslut som länsstyrelserna fattat om ifrågavarande statsbidrag kommer härav att utnyttjas högst 60,9 milj. kr., fördelat med 54,1 milj. kr. på linjetrafik och med 6,8 milj. kr. på efterfrågestyrd kompletteringstrafik.

Jämfört med bidragsanspråken bidragsåret 1976/77 innebär detta en ökning med ca 25 %, vilket främst beror på att resultatutvecklingen för busstrafiken varit ogynnsam. Kostnadsökningar har sålunda endast delvis kunnat kompenseras av intäktsökningar trots att taxehöjningar genomförts. Detta förhållande förklaras enligt nämnden av att trafikunderlaget uttun-

nats till följd av en fortgående befolkningsomflyttning och av att allt fler resor företas med privatbilar. Vidare har möjligheterna till rationaliseringar av driften varit begränsade. Nämnden har dock kunnat konstatera att allt fler rationaliseringsåtgärder vidtas för varje år som en följd av trafikplaneringen. De ekonomiska effekterna kan i en del fall vara betydande för den enskilda kommunen men har hittills för landet som helhet endast haft marginell betydelse.

För nästkommande bidragsår (den 1 augusti 1978–den 31 juli 1979) bedömer bussbidragsnämnden att omfattningen av den bidragsgrundande trafiken kommer att öka genom att bidrag söks för ny linjetrafik (helt ny trafik till följd av höjd ambitionsnivå, ersättningstrafik för indragna eller ändrade tågförbindelser, linjer som tidigare varit lönsamma etc.). Emellertid bedömer nämnden att denna ökning till viss del uppvägs av att nuvarande linjetrafik kan komma att få minskad omfattning som en följd av att trafikförsörjningsplanerna för varje planeringsomgång allt bättre anpassas till föreliggande trafikbehov, bl. a. genom att samordningsmöjligheter tillvaratas och rationellare trafikuppläggning eftersträvas. Den samlande effekten torde dock enligt nämnden för varje bidragsår komma att innebära viss mindre ökning av den bidragsgrundande trafiken.

Den efterfrågestyrda kompletteringstrafiken har byggts ut mycket kraftigt sedan det nya bidragssystemet infördes. Denna trafikform, som mottagits mycket positivt av trafikanterna, finns nu i 209 kommuner. Även om ytterligare kompletteringstrafik kommer att inrättas är det dock sannolikt att utökningarna uppvägs av sådana justeringar i den redan befintliga trafiken att den samlade volymen i landet endast påverkas marginellt.

Bussbidragsnämnden har på grundval av tillgängliga uppgifter och mot bakgrund av hittillsvarande erfarenheter av såväl trafikvolym som resultatförsämring gjort en bedömning av bidragsbehovet för bidragsåret 1978/79. Nämnden beräknar härvid att de bidragsgrundande underskotten – och därmed även behoven av statsbidrag – kommer att öka med 22 % beträffande linjetrafiken resp. 18 % beträffande kompletteringstrafiken, vilket innebär ett bidragsbehov av 66 resp. 8 milj. kr., dvs. sammanlagt 74 milj. kr. för bidragsåret 1978/79.

2. Bidrag till regional landsbygdstrafik

Behovet av bidragsmedel enligt 1975 års förordning är beroende av omfattningen av det bidragsgrundande trafikarbetet samt av busstrafikens resultatutveckling.

Omfattningen av den bidragsgrundande regionala trafiken enligt de av länsstyrelserna antagna regionala trafikplanerna har inte ändrats nämnvärt från bidragsåret 1975/76 till 1976/77. Motsvarande gäller bidragsåret 1977/78 i fråga om trafiken mellan kommuncentra. Däremot tillkommer under detta bidragsår viss trafik av regional karaktär mellan kommundelscentra och kommuncentra som inte tidigare varit bidragsgrundande enligt

förordningen 1975: 192. Det av denna anledning ökade bidragsbehovet bedömer nämnden uppgå till 0,8 milj. kr.

Det statliga stödet till regional landsbygdstrafik förstärktes fr. o. m. bidragsåret 1976/77. Den tidigare fastställda maximala vagnmilersättningen höjdes härvid – som en anpassning till den resultatförsämring som inträtt i busstrafiken – till 12 resp. 15 kr. per vagnmil.

För att de mål som uppsatts med avseende på den regionala trafikförsörjningen skall kunna nås finner nämnden det nödvändigt att den relativa bidragsnivån, som gällde under bidragsåret 1976/77, bibehålls i princip oförändrad för den trafik som utförs under bidragsåret 1977/78. På grundval av tillgängliga uppgifter och beräkning av kostnads- och intäktsutvecklingen bedömer nämnden att en höjning erfordras av den maximala vagnmilersättningen med 2 kr., dvs. till 14 resp. 17 kr. Bussbidragsnämnden föreslår därför att i 9 § förordningen (1975: 192) om statligt stöd till regional landsbygdstrafik angivna maximibelopp höjs i enlighet härmed.

Nämnden bedömer med utgångspunkt från summan för utbetalda statsbidrag avseende bidragsåret 1975/76 att statsbidragen avseende bidragsåret 1976/77 kommer att uppgå till 23,0 milj. kr. För bidragsåret 1977/78 bedöms detta belopp komma att ökas med 3,8 milj. kr. med anledning av den föreslagna höjningen av vagnmilersättningen vartill kommer 0,8 milj. kr. för nytillkommande trafik enligt vad ovan angivits. Det sammanlagda bidragsbehovet uppgår därmed till 27,6 milj. kr.

3. Bidrag till viss skärgårdstrafik

Behovet av bidragsmedel enligt förordningen 1976: 195 sammanhänger med omfattningen och kvaliteten på trafikservicen för den bofasta öbefolkningen enligt kommunernas antagna trafikförsörjningsplaner samt av fartygstrafikens kostnadsutveckling.

Det sammanlagda beloppet av statsbidrag enligt länsstyrelsernas preliminära beslut uppgår för bidragsåret 1977/78 till 3,3 milj. kr. Hela bidragsbeloppet utbetalas i efterskott på grundval av slutredovisning. Eftersom någon slutredovisning ännu inte ägt rum sedan det statliga stödet infördes till skärgårdstrafik, saknar nämnden erfarenhet av hur de ekonomiska uppgifterna enligt slutredovisningen förhåller sig till de preliminärt beräknade uppgifterna. Nämnden förutsätter därför att hela summan av preliminärt beslutade bidrag för bidragsåret 1977/78, dvs. 3,3 milj. kr., kommer att utbetalas under budgetåret 1978/79.

I fråga om stödet till den skärgårdstrafik som drivs av Waxholms Ångfartygs AB räknar nämnden – i avvaktan på resultatet av förhandlingar mellan parterna – att statsbidraget minst skall uppgå till samma belopp som för bidragsåret 1976/77, dvs. 3,8 milj. kr.

4. Verksamhetens inriktning och omfattning under budgetåret 1978/79

Under budgetåret 1978/79 skall utanordnas bidrag till kommunerna (via länsstyrelserna) enligt 1973 års kungörelse avseende lokal landsbygdstrafik under dels bidragsåret den 1 augusti 1977 – den 31 juli 1978 (slutbetalning), dels bidragsåret den 1 augusti 1978 – den 1 juli 1979 (förskottsbetalning) samt enligt 1975 års förordning till utövare av regional olönsam landsbygdstrafik avseende trafik som utförts under bidragsåret den 1 augusti 1977 – den 31 juli 1978. Härutöver skall utanordnas bidrag till kommunerna (via länsstyrelserna) enligt 1976 års förordning avseende viss skärgårdstrafik med fartyg under bidragsåret den 1 augusti 1977 – den 31 juli 1978 samt – efter förhandlingar – utbetalas bidrag till den skärgårdstrafik som drivs av Waxholmsbolaget.

Förändringar i trafikunderlag och kostnadsförhållanden för busstrafiken, omfattningen av den bidragsgrundande trafiken liksom stödet till viss skärgårdstrafik kommer att påverka medelsbehovet på sätt som tidigare beskrivits. Det beräknade medelsbehovet utgör således 74 milj. kr. enligt 1973 års kungörelse för trafik som utförs under bidragsåret 1978/79. Genom att bidraget utbetalas med endast halva beloppet inom budgetåret, dvs. sedan sex månader av bidragsåret förflutit, och med återstoden efter bidragsårets – och därmed budgetårets – slut, kan förutses en medelsförbrukning under budgetåret 1978/79 av högst 30,5 milj. kr. avseende slutbetalning för bidragsåret 1977/78 och ca 37,0 milj. kr. avseende förskottsbetalning för bidragsåret 1978/79. Vidare beräknas medelsförbrukningen för bidrag till trafik under bidragsåret 1977/78 enligt 1975 och 1976 års förordningar uppgå till 27,6 milj. kr. resp. 3,3 milj. kr. För den trafik som drivs av Waxholms Ångfartygs AB beräknas medelsbehovet, i avvaktan på resultatet av förhandlingar, till 3,8 milj. kr. Medelsförbrukningen förutses därmed sammanlagt uppgå till (30,5+37,0+27,6+3,3+3,8) 102,2 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Statligt stöd till olönsam linjetrafik med buss m. m. på landsbygden har utgått sedan år 1961. Genom riksdagens beslut år 1973 ändrades bestämmelserna för den statliga bidragsgivningen och de statliga insatserna förstärktes. Beslutet syftar till att ytterligare förbättra betingelserna för den kollektiva trafikförsörjningen inom landsbygds- och glesbygdsområdena. Innebörden av beslutet är, att bidragsgivningen i fortsättningen skall avse sådan trafik som ingår i en lokal eller regional trafikförsörjningsplan. Med hänsyn till den då pågående regionala trafikplaneringen avsågs den ändrade ordningen genomföras i två etapper, varav den första gällde stödet till lokal trafik och den andra stödet till regional trafik (prop. 1973: 53, TU 1973: 13, rskr 1973: 203).

Det statliga stödet till den olönsamma busstrafiken på landsbygden kom-

pletterades genom riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte med ett stöd till båttrafik i skärgårdsområden. Innebörden av beslutet är – liksom beträffande den lokala landsbygdstrafiken – att bidragsgivning skall avse sådan båttrafik som ingår i en lokal trafikförsörjningsplan (prop. 1975/76: 88, JoU 1975/76: 34, rskr 1975/76: 256).

I fråga om *bidragsgivningen avseende den lokala trafiken* innebär riksdagens beslut år 1973 – i förening med riksdagens ställningstagande år 1974 med anledning av vissa motioner (TU 1974: 9, rskr 1974: 111) – att bidrag utgår till högst två dagliga dubbelturer på en landsbygdslinje med 50 % av det bidragsgrundande underskottet. Till lokal trafik i kommun inom det inre stödområdet samt på Gotland utgår stödet med 75 % av det bidragsgrundande underskottet.

De medelsramar som tilldelats länen för bidragsåret 1977/78 representerar ett sammanlagt medelsutrymme om 61,3 milj. kr. Enligt de beslut som länsstyrelserna fattat kommer härav att utnyttjas högst 60,9 milj. kr., varav 6,8 milj. kr. avser efterfrågestyrd kompletteringstrafik. Beträffande kompletteringstrafiken kan jag konstatera att den har byggts ut mycket kraftigt sedan det nya bidragssystemet infördes den 1 augusti 1974. Denna trafikform, som är särskilt lämplig i områden med svagt trafikunderlag, finns nu i 209 kommuner.

För bidragsåret 1978/79 har bussbidragsnämnden beräknat behovet av bidrag till den lokala landsbygdstrafiken till 74,0 milj. kr., vilket innebär en ökning med 12,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Under budgetåret 1978/79 kommer i stöd till den lokala trafiken att utbetalas dels slutbetalning för bidragsåret 1977/78, dels förskott för bidragsåret 1978/79. Med utgångspunkt från länsstyrelsernas beslut om bidrag för bidragsåret 1976/77 och det angivna behovet av bidragsmedel för bidragsåret 1977/78 har bussbidragsnämnden beräknat behovet av bidragsmedel för budgetåret 1977/78 till (30,5+37,0) 67,5 milj. kr. Jag godtar denna beräkning.

I fråga om *bidragsgivningen avseende den regionala trafiken* innebar riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte (prop. 1975: 1, TU 1975: 10, rskr 1975: 79) att bidrag skall utgå för högst två dubbelturer per dag på en landsbygdslinje. Beslutet innebar vidare att till täckning av underskott i den bidragsgrundande trafiken skall utgå viss vagnmilersättning. Ersättningen har, efter anpassning bidragsåret 1976/77, bestämts till högst 15 kr. per vagnmil bidragsgrundande trafikarbete inom inre stödområdet och på Gotland och till högst 12 kr. per vagnmil bidragsgrundande trafikarbete i landet i övrigt.

Den angivna vagnmilersättningen bedömdes tillräcklig för att en rimlig kostnadstäckning skulle uppnås i den bidragsgrundande trafiken. Bussbidragsnämnden konstaterar emellertid att resultatförsämringen i den regionala landsbygdstrafiken har fortsatt. På grundval av beräkningar av kostnads- och intäktsutvecklingen bedömer nämnden att underskotten i den

trafik som idag åtnjuter stöd med 12 kr. resp. 15 kr. per vagnmil kommer att öka till 14 kr. resp. 17 kr. Jag delar denna bedömning.

Enligt riksdagens beslut ankommer det på regeringen att vid behov anpassa utgående vagnmilersättningar. För att vidmakthålla den regionala trafikförsörjningen krävs också enligt min mening att stödet anpassas till det försämrade resultatet. I enlighet härmed kommer de i 9 § förordningen (1975:192) om statligt stöd till regional landsbygdstrafik angivna maximibeloppen för statsbidrag att höjas till 14 kr. resp. 17 kr. Bidragsbehovet för den regionala trafiken beräknar nämnden härigenom öka med 3,8 milj. kr. Härtill kommer en ökning med 0,8 milj. kr. för nytillkommande trafik. Totalt beräknas detta ge ett bidragsbehov av 27,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Jag godtar denna beräkning.

I fråga om *bidragsgivningen avseende skärgårdstrafiken* innebar riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte att bidrag utgår till högst fyra dubbelturer per dag på en linje och i fråga om kompletteringstrafik till högst en förbindelse fram och åter i veckan inom visst område med 35 % av de bidragsgrundande kostnaderna. Riksdagen har i skrivelse (rskr 1975/76: 256) som sin mening gett regeringen till känna vad jordbruksutskottet anfört beträffande övervägandena rörande särskilt stöd till godstrafiken i skärgårdarna m. m. (JoU 1975/76: 34). I utskottsbetänkandet föreslogs att regeringen överväger frågan om ett särskilt fraktstöd samt om möjligt i nästkommande års budgetproposition redovisar resultat härav. Enligt vad jag erfarit synes det statliga stödet till persontrafik i skärgårdsområdena också verksamt bidragit till att hålla frakttaxorna på en lägre nivå än vad som annars vore möjligt. Jag har mot denna bakgrund inte funnit anledning att ompröva nuvarande stöd till skärgårdstrafiken. I sammanhanget vill jag erinra om den allsidiga utvärdering som skall göras under år 1978 av nuvarande transportstöd.

Bussbidragsnämnden har, med utgångspunkt från de av länsstyrelsernas preliminärt beslutade bidragen, beräknat det samlade bidragsbehovet till 3,3 milj. kr. för bidragsåret 1977/78. Jag godtar denna beräkning.

Den trafik som drivs av Waxholmsbolaget i Stockholms skärgård är undantagen från stöd enligt förordningen (1976:195) om statligt stöd till viss skärgårdstrafik. Detta undantag motiverades dels av trafikens speciella inriktning och struktur som gjorde det svårt att applicera det nya bidragssystemet på denna trafik, dels av att staten genom ett särskilt avtal lämnar bidrag till Waxholmsbolagets trafik. Riksdagens beslut innebar emellertid att det löpande avtalet skulle justeras med utgångspunkt i det nya systemet. I enlighet härmed träffades år 1976 avtal vilket innebär att statens bidrag till Waxholmsbolaget för trafik i Stockholms skärgård uppgår till 3,8 milj. kr. för bidragsåret 1976/77. Beträffande bidraget för nästa bidragsår har regeringen gett bussbidragsnämnden i uppdrag att för statsverkets räkning ta upp förhandlingar. I avvaktan på resultatet av dessa förhandlingar har jag beräknat bidraget till samma storlek som för bidragsåret 1976/77 dvs. till 3,8 milj. kr.

I enlighet med det föregående beräknar jag anslaget till den olönsamma landsbygdstrafiken under budgetåret 1978/79 till (67,5+27,6+3,3+3,8) 102,2 milj. kr. Med hänsyn till angelägenheten av att förbättra betingelserna för den kollektiva trafiken kommer under våren 1978 riksdagen att föreläggas förslag om ett nytt och förstärkt bussbidragssystem. Fullt genomfört räknar jag med en förstärkning av bussbidraget av storleksordningen 70 milj. kr. I samband härmed kommer förslag att lämnas i syfte att få till stånd ett samordnat huvudmannaskap för den regionala trafiken.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statligt stöd till icke lönsam landsbygdstrafik* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 102 200 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

F. DIVERSE

F 1. Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.

1976/77	Utgift	600 000 000
1977/78	Anslag	650 000 000
1978/79	Förslag	715 000 000

Från anslaget utgår sedan budgetåret 1964/65 ersättning till SJ för underskott för drift av icke lönsamma järnvägslinjer. Vidare skall från anslaget betalas bl. a. SJ:s kostnader för drift av sådana icke lönsamma järnvägsstationer, som skall bibehållas enligt regeringens beslut, och ersättning för pensionärsrabattens utvidgning till förtidspensionärer m. fl.

Statens järnvägar

I skrivelse den 19 augusti 1977 framhåller SJ följande.

Icke lönsamma järnvägslinjer

Underskottet på det ersättningsberättigade bannätet under budgetåret 1978/79 har på grundval av 1975 års separatredovisning beräknats till 873,6 milj. kr. Vid framräkningen av separatredovisningens resultat har hänsyn tagits till kända och förväntade ändringar i löne- och prisnivån. Intäkterna har beräknats med utgångspunkt i taxenivån den 1 september 1977. Med hänsyn till att intäkterna under separatredovisningens basår 1974 var särskilt höga p. g. a. högkonjunkturen har intäkterna – liksom vid beräkningen av ersättningsbehovet för budgetåren 1976/77 och 1977/78 – normaliserats till att avse trafikomfattningen under ett i konjunkturhänseende mera normalt år. Beräkningarna har baserats på antagandet att nuvarande ersättningsberättigade bannät inte förändras under tiden fram till utgången av budgetåret 1978/79. Om regeringen beslutar om ytterligare trafikomläggningar på vissa särskilt trafiksvaga bandelar, på vilka nedläggningsprövning får äga rum enligt riksdagens beslut (prop. 1975/76: 100 bil. 8, TU 1975/76: 19, rskr 1975/76: 209), kan ersättningsbehovet minskas.

Till det sålunda framräknade underskottet skall – liksom tidigare – läggas ersättning för inkomstbortfall genom nedsatta styckegodsfrakter i viss samtrafik järnväg–billinje. Denna ersättning beräknas för budgetåret 1978/79 till 2,8 milj. kr. Vidare beräknar SJ behov av ersättning för viss trafik över Ystad med 1,8 milj. kr. Det sammanlagda behovet av driftersättning för olönsamma järnvägslinjer uppgår därmed till (873,6 + 2,8 + 1,8) 878,2 milj. kr. I denna driftersättning har ej inräknats kostnader för erforderliga investeringar i det olönsamma nätet.

Icke lönsamma järnvägsstationer

SJ:s uppgifter anger att 89 järnvägsstationer, varav 4 bemannade, lades ned under budgetåret 1976/77. Härutöver avbemannades 28 stationer. Ersättningsbehovet för sådana olönsamma stationer, som regeringen bestämt skall bibehållas, har – med utgångspunkt i nu kända förhållanden under budgetåret 1977/78 – beräknats till 5,5 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Landsvägstrafik

SJ har i skrivelser vid olika tillfällen till regeringen och i anslagsframställningarna under senare år hemställt om särskild ersättning för trafik på busslinjen Övertorneå–Pajala. För budgetåret 1978/79 beräknar SJ behov av 1,7 milj. kr. för ändamålet.

SJ begär vidare 3,2 milj. kr. för sådan regional busstrafik som SJ ålagts bedriva med anledning av regeringens beslut den 15 december 1976. Ersättningen avser den del av trafikåret 1977–1978 som faller under budgetåret 1978/79 (dvs. juli månad 1978).

SJ begär sålunda totalt (1,7 + 3,2) 4,9 milj. kr. för landsvägstrafik under budgetåret 1978/79.

Järnvägsmuseet

1965 års musei- och utställningssakkunniga framhöll i sitt betänkande (SOU 1973: 5) Museerna att det är principiellt otillfredsställande att SJ skall svara för finansieringen av järnvägsmuseet, eftersom denna verksamhet till väsentlig del ligger vid sidan av verkets huvudmålsättning. Kostnaderna för driften borde därför bestridas med hjälp av anslag på riksstaten. Enligt SJ:s yttrande den 5 juli 1973 till utbildningsdepartementet borde museet brytas ut ur SJ:s organisation för att i stället inordnas i det allmänna museiväsendet. Riksdagen har i enlighet med prop. 1974: 28 (KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) uttalat, att järnvägsmuseet bör utgöra en del av SJ:s verksamhet och organisatoriskt tillhöra verket.

Verksamheten vid järnvägsmuseet kan enligt SJ inte ge någon sådan PR-effekt att den är företagsekonomiskt motiverad. Någon annan verksamhet än den museala förekommer inte. SJ menar därför att ersättning bör utgå för de drift-, underhålls- och kapitalkostnader som är hänförliga till järnvägsmuseet. Ersättningsbehovet för budgetåret 1978/79 uppgår till 3,1 milj. kr.

Pensionärsrabatt

SJ beslutade den 4 februari 1974 att dåvarande 67-kortsrabatt fr. o. m. den 1 april 1974 skulle ersättas av en pensionärsbiljett som i stort innebar 25 % rabatt på ordinarie biljettpris vid resor i första och andra klass måndag–torsdag och lördag. Beslutet baserades på företagsekonomiska överväganden. Kungl. Maj:t beslutade den 22 februari 1974 om en utvidgad pensionärsrabatt som bl. a. innebär 50 % nedsättning av ordinarie biljett-

pris. Med anledning av sänkningen av den allmänna pensionsåldern fr. o. m. den 1 juli 1976 från 67 till 65 år föreskrev regeringen den 11 mars 1976 att den av SJ tillämpade pensionärsrabatten skall avse dels den som fyllt 65 år, dels den som enligt lagen om allmän försäkring uppbär förtidspension, sjukbidrag, handikappersättning, hustrutillägg eller tagit ut ålderspension före fyllda 65 år.

Den företagsekonomiska resultatförsämringen och ersättningsbehovet till följd härav under budgetåret 1978/79 beräknas till 34,5 milj. kr., varav 3,3 milj. kr. utgör ersättningsbehov för pensionärsrabatt till förtidspensionärer m. fl.

Studeranderabatt

SJ har fått i uppdrag att – med utgångspunkt i eget ekonomiskt ansvar – utarbeta förslag till lämplig utformning av studeranderabatter vid SJ och till handläggningsordning som medger en effektiv kontroll och är administrativt lätthanterlig. SJ har lämnat ett sådant förslag.

I anslagsframställningarna fr. o. m. år 1973 har SJ förutsatt att den föreslagna studeranderabatten skulle beviljas elever med studiesociala förmåner och att rabattens giltighetstid skulle bli densamma som för flertalet andra tågreserabatter. Något företagsekonomiskt motiv för rabatten föreligger enligt SJ:s bedömning inte, främst därför att dessa resor i hög grad äger rum under trafiktopparna. Den företagsekonomiska resultatförsämringen och ersättningsbehovet under budgetåret 1978/79 beräknas till 28,5 milj. kr. Om den nuvarande studeranderabatten skulle bibehållas, blir ersättningsbehovet 3,1 milj. kr. högre, eftersom nuvarande rabatt – till skillnad från den föreslagna – omfattar även vissa deltidsstuderande som inte är berättigade till studiesocialt stöd.

Snittaxa

Den 28 mars 1972 införde SJ s. k. snittaxa vid beräkning av avgift för kombinerad tåg- och bussresa i relationer med alternativa SJ tåg/bussförbindelser. Mot bakgrund av riksdagens uttalande (TU 1975: 8, rskr 1975: 175) föreskrev regeringen i skrivelse den 5 juni 1975 att SJ skulle slopa sådan snittaxa. SJ slopade snittaxan den 1 november 1975. Resultatförsämringen och ersättningsbehovet under budgetåret 1978/79 beräknas till 4,3 milj. kr.

Försvarsberedskap

En specificering av de kostnader för försvarsberedskap inkl. sådana som skall bestridas från fjärde huvudtiteln, framgår av den programplan för perioden 1978/79–1982/83 som SJ utarbetat i enlighet med de anvisningar för försök med långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret som chefen för handelsdepartementet utgivit den 29 april 1977. Enligt försvarsstabens skrivelse den 8 juni 1977 gäller för beredskapsåtgärder vid SJ m. m.

en preliminär resurstilldelning från fjärde huvudtiteln av 7,9 milj. kr. under budgetåret 1978/79, beräknat efter pris- och lönenivån februari 1977. I beloppet ingår inte nedan angivna belastningar.

SJ har under flera år begärt ersättning för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga, eftersom utbildningskostnaderna saknar motsvarighet hos konkurrerande företag. Utbildningen i vapenfri tjänst inom SJ har nu upphört. Om utbildningen återupptas budgetåret 1978/79 blir ersättningsbehovet 1,6 milj. kr.

Enligt regleringsbrevet den 30 mars 1973 till SJ för budgetåret 1973/74 skulle det ankomma på överbefälhavaren och SJ att gemensamt bl. a. pröva betydelsen från totalförsvarssynpunkt av att bibehålla driftvärnet vid SJ. Den begärda utredningen översändes till Kungl. Maj:t den 21 mars 1974. SJ:s kostnader för driftvärn, som saknar motsvarighet hos konkurrerande företag, beräknas till 3,6 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Som framgår ovan har SJ ålagts att delta i utformingen av programplaner för det ekonomiska försvaret. Motsvarande krav gäller inte för konkurrerande transportföretag. SJ:s merkostnader för detta arbete under budgetåret 1978/79 beräknas till 100 000 kr.

SJ begär sålunda totalt (1,6 + 3,6 + 0,1) 5,3 milj. kr. för försvarsberedskap under budgetåret 1978/79.

Plankorsningar

Enligt kungörelsen (1959: 50, ändrad senast 1969: 351) angående kryssmärken och säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg åligger det järnvägs innehavare att vid plankorsningar anordna och underhålla kryssmärken och säkerhetsanordningar samt ordna den bevakning som kan komma i fråga enligt kungörelsen.

Sedan år 1941 kan järnväg erhålla statsbidrag till kostnaderna för anordnande av säkerhetsanläggning som beslutats enligt säkerhetskungörelsen.

Statsbidrag kan däremot inte erhållas till kostnaderna för drift, underhåll och förnyelse av plankorsningar och säkerhetsanordningar och inte heller för det bantekniska underhållet vid plankorsningar. Kostnaderna, som saknar motsvarighet hos med järnväg konkurrerande transportföretag, bör enligt SJ:s mening behandlas med utgångspunkt i ett trafikpolitiskt betraktelsesätt och ses som för järnvägs- och vägtrafik gemensamma kostnader. Kostnaderna bör enligt SJ delas lika mellan vägtrafik och järnvägstrafik. Behov av ersättning har anmälts sedan budgetåret 1974/75. Ersättningsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas till 27,5 milj. kr.

Sammanfattning

Det totala anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 för verksamheter av icke kommersiell karaktär uppgår därmed enligt SJ till följande belopp.

	milj. kr.
Icke lönsamma järnvägslinjer	878,2
Icke lönsamma järnvägsstationer	5,5
Landsvägstrafik	4,9
Järnvägsmuseet	3,1
Pensionärsrabatt	34,5
Studeranderabatt	28,5
Snittaxa	4,3
Försvarsberedskap	5,3
Plankorsningar	27,5
	991,8

SJ hemställer att beloppet anvisas på statens driftbudget.

Föredraganden

Enligt de år 1963 meddelade riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken (prop. 1963:191, S3LU 1963:1, rskr 1963:424) skall SJ ersättas för driftunderskott på sådana icke lönsamma järnvägslinjer, vilkas trafikering utgör en ekonomisk belastning för SJ men på vilka trafiken bör bibehållas tills vidare av samhälleliga skäl. Ersättningens storlek skall grundas på en vart tredje år förnyad bandelsundersökning. För den senaste undersökningen, som genomfördes år 1975, lämnades en redogörelse i prop. 1975/76: 100 (bil. 8 s. 199).

För budgetåret 1978/79 begär SJ ersättning för underskottet på det ersättningsberättigade bannätet med 873,6 milj. kr. Beräkningen av ersättningens storlek bygger på SJ:s bedömning av hur bl. a. löne- och sakkostnader kan väntas utveckla sig intill budgetårets utgång. På intäktssidan har räknats med taxeläget den 1 september 1977. Intäkterna har vidare normaliserats med hänsyn till att de under separatredovisningens basår 1974 var särskilt höga p. g. a. högkonjunkturen.

Jag har vid min bedömning av de olika faktorer, som påverkar behovet av ersättning, i första hand beaktat effekten av reduktionen av den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1 januari 1978. Genom denna minskar anslagsbehovet. I beräkningarna av ersättningsbeloppet ingår bl. a. det s. k. matarvärdet, varmed avses värdet för affärsbanenätet av den vagnslasttrafik som skulle falla bort vid den i separatredovisningssammanhang tänkta nedläggningen av det ersättningsberättigade bannätet. SJ har för matarvärdet använt i princip samma framräkningsmetodik som för det ersättningsberättigade bannätet, vilket för budgetåret 1978/79 lett till ett negativt matarvärde. Med hänsyn till att matarvärdet helt speglar förhållandena på affärsbanenätet kan en sådan beräkningsmetodik ifrågasättas. Man bör i stället i princip räkna med att basårets matarvärde bibehålls oförändrat fram till dess resultatet av nästa separatredovisning skall tillämpas. Även härigenom minskar anslagsbehovet.

SJ har baserat beräkningarna på antagandet att det ersättningsberättigade bannätet inte förändras under tiden fram till utgången av budgetåret

1978/79. SJ har räknat med effekten av nedläggningen av linjen Uppsala–Hallstavik, som efter medgivande av regeringen lagts ned den 1 juli 1977. Linjen ingår i en grupp om åtta särskilt trafiksvaga bandelar, beträffande vilka nedläggningsprövning får äga rum enligt riksdagens beslut (prop. 1975/76: 100 bil. 8, TU 1975/76: 19, rskr 1975/76: 209). Enligt SJ minskar ersättningsbehovet om regeringen beslutar om ytterligare nedläggningar på dessa bandelar. Regeringen har den 24 november 1977 gett SJ tillstånd att lägga ned trafiken på linjen Fågelsta–Vadstena.

De korrigeringar jag därmed gjort i beräkningarna vad gäller arbetsgivaravgift, framräkning av matarvärde, nedläggningseffekt m. m. reducerar ersättningsbehovet med sammanlagt ca 75 milj. kr.

Anslagsbehovet i övrigt påverkas av bedömningen av den kommande utvecklingen vad gäller taxeläge, trafikmängder och kostnader. Den taxehöjning med 7 % som SJ begärt att få genomföra den 1 februari 1978, innebär en intäktsförstärkning för det ersättningsberättigade bannätet med ca 20 milj. kr. De förväntade trafikmängderna är i första hand beroende av bedömningarna av konjunkturförändringarna, deras inverkan på SJ:s trafik i allmänhet och genomslaget på det ersättningsberättigade bannätet. Jag vill här stryka under att förutsättningarna för dessa bedömningar i år i flera avseenden är mer osäkra än någonsin. Det är också att märka att ersättningsbeloppet påverkas väsentligt av relativt obetydliga procentuella förändringar vid framräkningen av löne- och sakkostnader och vid beräkningen av de trafikmängder som ligger till grund för intäktsberäkningarna. Jag vill vidare erinra om att det vad gäller beräkningsmetodiken vid separatredovisningarna föreligger vissa utredningsförslag som jag räknar med att framdeles föreslå regeringen att behandla i proposition till riksdagen. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att förorda större höjning av driftersättningen än ca 63 milj. kr. Ersättning bör utgå med 707,7 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

SJ bör vidare – liksom tidigare – få ersättning för de övergångsvisa taxenedsättningar som förekommer i samtrafik mellan järnvägsnätet och vissa platser vid nedlagda järnvägslinjer. De särskilda nedsättningarna, som hittills gällt enbart styckegodstrafiken, kan i fortsättningen bli aktuella även i vissa andra fall. SJ har för ändamålet begärt 2,8 milj. kr. i ersättning under budgetåret 1978/79. Jag biträder detta förslag.

På grundval av beslut av 1968 års riksdag (SU 1968: 9, rskr 1968: 113) har kommun, som med hänsyn till trafikförsörjningen anser att olönsam järnvägsstation bör bibehållas, möjlighet att göra framställning härom till regeringen. Med anledning av sådana framställningar har regeringen i en del fall ålagt SJ att bibehålla viss trafik eller att i övrigt vidta särskilda anordningar för trafikförsörjningen. Under våren 1977 prövade regeringen sådana framställningar från sammanlagt 80 kommuner rörande av SJ aviserade trafikförändringar vid ca 150 stationer. Antalet fall där regeringen ålade SJ olika åtgärder för att trygga trafikförsörjningen var betydande. SJ be-

går med denna utgångspunkt ersättning med 5,5 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Liksom tidigare bör ersättning utgå enbart för berörda stationer tillhörande affärsbanenätet. Jag föreslår med hänvisning härtill 2,5 milj. kr. för ändamålet under budgetåret 1978/79, dvs. en ökning med 1,7 milj. kr.

SJ begär för budgetåret 1978/79 ersättning för vissa andra verksamheter med bristande företagsekonomisk lönsamhet som regeringen ålagt verket och för vissa belastningar som SJ menar saknar motsvarighet hos konkurrerande transportföretag. Sammanlagt uppgår ersättningsbehovet för dessa verksamheter och belastningar till 109,9 milj. kr. enligt SJ:s beräkningar. Dessa frågor har tidigare behandlats i budgetsammanhang och riksdagen har då tagit ställning i ersättningsfrågan och härvid vägt in även andra faktorer än dem SJ kan anses ha att utgå från, varför SJ:s ersättningsanspråk endast delvis tillgodosetts. Riksdagen har sålunda tidigare ställt sig bakom uppfattningen att någon ersättning inte bör lämnas SJ för driftvärn, medverkan i planeringen av det ekonomiska försvaret eller för avskaffandet av snittaxan i vissa relationer. Jag beräknar därför inte något ersättningsbelopp för dessa ändamål.

I betänkandet (SOU 1977: 7) Rätten till vapenfri tjänst behandlas bl. a. frågan om ersättning till myndigheterna för deras vapenfriverksamhet. Frågan bereds inom försvarsdepartementet. Jag är därför nu inte beredd att förorda någon särskild ersättning till SJ för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga.

SJ begär också anslag för drift av järnvägsmuseet dit SJ:s museala verksamhet i första hand är knuten. Därutöver representerar ett stort antal stationer och andra järnvägsbyggnader kulturhistoriska värden, som kräver särskilt beaktande. I sammanhanget kan noteras att riksantikvarieämbetet genomför en inventering av sådana byggnader. Jag vill vidare erinra om att en särskild utredare har tillkallats av chefen för utbildningsdepartementet för att kartlägga och utreda den verksamhet som bedrivs av museijärnvägsföreningarna i landet (U 1977: 07).

För järnvägsmuseet och övriga ändamål för vilka SJ begär ersättning (i första hand pensionärs- och studeranderabatter samt plankorsningar) är jag tills vidare inte beredd att förorda något ersättningsbelopp utöver vad som följer av tidigare beslut om utvidgning av pensionärsrabatten till förtidspensionärer m. fl. Härför beräknar jag oförändrat 2 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Med de nu nämnda utgångspunkterna uppgår medelsbehovet för ersättning till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1978/79 till (707,7+2,8+2,5+2,0) 715 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 715 000 000 kr.

F 2. Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser

1976/77	Utgift	327 550 316
1977/78	Anslag	372 000 000
1978/79	Förslag	401 845 000

Postverket

Från anslaget utgår ersättning till postverket för tjänsteförsändelser inkl. särskild postdelgivning, militärbrev, debetsedlar och förtryckta deklarationsblanketter.

Ersättning för befordran av tjänsteförsändelser i allmänhet utgår enligt 2 § tjänstebrevsförordningen (1945: 329) med viss procent av postverkets portoinkomster. Enligt förordningen ankommer det på postverket och riksrevisionsverket att bestämma procentsatsen. Ersättningen erläggs under kvartalet närmast efter det som ersättningen avser.

En preliminär överenskommelse – baserad på nu föreliggande delresultat av en tjänstebrevsundersökning – har träffats mellan postverket och riksrevisionsverket om att ersättningen för tillämpning fr. o. m. den 1 juli 1977 skall utgå med 17 % av portoinkomsterna. Överenskommelsen innebär även att den procentsats efter vilken postverket slutligt skall lyfta ersättning under budgetåret 1977/78 fastställs på basis av det definitiva resultatet av tjänstebrevsundersökningen efter sedvanliga överläggningar mellan riksrevisionsverket och postverket. Om det definitiva procenttalet avviker från det preliminära skall redan uppburen ersättning till postverket regleras i efterhand, räknat från den 1 juli 1977.

Utifrån den överenskomna beräkningsgrunden av 17 % på portoinkomsterna kan den preliminära ersättningen till postverket under innevarande budgetår beräknas komma att uppgå till 390 694 000 kr. Vid beräkningen har de taxehöjningar som gjordes den 1 mars 1977 och den 1 juli 1977 beaktats. Av detta belopp bör 5,1 milj. kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Postverkets ersättning under budgetåret 1978/79 beräknas på samma grunder uppgå till 401 845 000 kr. Av beloppet bör 5 200 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Föredraganden

Postverket har beräknat ersättningen för befordran av tjänsteförsändelser under budgetåret 1978/79 till 401 845 000 kr. Beräkningen baserar sig på ett överenskommet preliminärt procenttal. Om den definitiva överenskommelsen om procenttalet avviker från den preliminära, skall redan uppburen ersättning till postverket regleras i efterhand, räknat från den 1 juli 1977. Jag har inga erinringar mot postverkets beräkningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 401 845 000 kr., varav 5 200 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

F 3. Ersättning till postverket för tidningsdistribution

1976/77	Utgift	90 000 000
1977/78	Anslag	84 000 000
1978/79	Förslag	78 000 000

Postverket

Riksdagens beslut (prop. 1975/76: 127, TU 1975/76: 22, rskr 1975/76: 301) innebar att till postverket för tidningsdistribution för budgetåret 1976/77 anvisades ett anslag av 90 milj. kr. Underskottet i postverkets tidningsrörelse skall avvecklas genom en successiv höjning av tidningsavgifterna och i samband därmed en minskning av statsbidragen med lika delar under avvecklingsperioden. Efter 15 år – med början kalenderåret 1977 – skall avgifterna täcka tidningsrörelsens särkostnader.

För budgetåret 1978/79 föreslår postverket att 78 milj. kr. anvisas till ersättning för tidningsdistribution.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för tidningsdistribution* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 78 000 000 kr.

F 4. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.

1976/77	Utgift	3 836 627
1977/78	Anslag	3 680 000
1978/79	Förslag	4 260 000

1. Höjningen hänför sig till högre medlemsavgifter till WMO och ökade kostnader för World Weather Watch förorsakade av den svenska kronans devalvering samt högre kostnader för resor m. m.

3. Anslaget behöver räknas upp då alla kostnader för luftfartsförhandlingar numera betalas från detta anslag, efter att tidigare delvis ha bestridits av utrikesdepartementet.

4. Ökad mötesaktivitet samt högre kostnader för resor föranleder höjning av anslaget, som föregående år var för lågt beräknat.

5. Högre reskostnader samt ministermöte i Jugoslavien år 1979 kommer att medföra behov av högre anslag.

7. Sverige har under senare år slutit vägtransportavtal med alltmer avlägsna länder. Dessa avtal stipulerar ofta inrättande av blandade kommissioner, vilket medför tämligen omfattande resor, med högre anslagsbehov som följd.

10. Utöver normala kostnadsökningar tillkommer kostnader för ett sammanträde i Sverige med den nordiska fyrtekniska organisationen i juni 1979, vilket beräknas kosta 30 000 kr.

	Anvisat 1977/78	Beräknad ändring 1978/79
1. Meteorologiska världsorganisationen (WMO) m. m.	968 000	+ 123 000
2. Internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet (PIARC) m. m.	25 000	+ 2 000
3. Förhandlingar rörande luftfarten	150 000	+ 30 000
4. Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa (ECE)	100 000	+ 100 000
5. Europeiska transportministerkonferensen (CEMT)	120 000	+ 60 000
6. Internationella järnvägsfördragen (CIM-CIV)	70 000	–
7. Vissa förhandlingar rörande vägtransporter	85 000	+ 65 000
8. Visst internationellt trafiksäkerhetsarbete	50 000	– 20 000
9. Förhandlingar rörande vissa telefrågor	20 000	–
10. Internationella organisationen för fyrtekniska frågor (IALA)	45 000	+ 36 000
11. Internationella hydrografiska byrån	102 000	+ 56 000
12. Förhandlingar rörande sjöfarten samt Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO)	1 385 000	+ 135 000
13. Bidrag till internationell ispatrulleringstjänst i norra Atlanten	250 000	–
14. Bidrag till driften av livräddnings- och väderleksfartyg i Nordsjön	250 000	+ 10 000
15. Internationella föreningen i Bryssel för sjöfartskongresser (PIANC)	7 000	+ 2 000
16. Bidrag till vissa fyrar i Röda Havet	50 000	– 20 000
17. Internationella föreningen för järnvägskongresser	3 000	+ 1 000
	3 680 000	**+ 580 000**

11. Medlemsavgiften i internationella hydrografiska byrån (IHO) beräknas öka med ca 30 000 kr. Kostnaderna för deltagande i olika konferenser bedöms komma att stiga beroende på ökat deltagande från svensk sida i konferensverksamheten.

12. Säkerhet på fartyg och miljöskydd utgör två områden inom IMCO som från svensk sida tillmäts stor betydelse och där Sverige aktivt deltar. Ordförandeposten inom IMCO:s kommitté för skydd av den marina miljön innehas f. n. av sjösäkerhetsdirektören i sjöfartsverket. Kostnaderna för svenskt deltagande i IMCO:s konferenser beräknas öka med 50 000 kr., och för utredningsarbeten m. m. för IMCO:s räkning beräknas en ökning med 30 000 kr.

Administrationen av det internationella arbetet kräver en ökning av hittillsvarande belopp med 50 000 kr.

Dessutom krävs en ökning med 5 000 kr. för deltagande i sjöfartsmöten inom nordisk ram.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 260 000 kr.

F 5. Beredskap för civil luftfart

1976/77	Utgift	741 000	Reservation	3 661 000
1977/78	Anslag	8 000 000		
1978/79	Förslag	10 000 000		

Luftfartsverket

I skrivelse den 26 augusti 1977 har luftfartsverket beräknat medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 11,6 milj. kr. samt hemställt om ett bemyndigande att lägga ut beställningar av materiel för tekniskt underhåll av flygplanstyp DC-9 inom en ram av 1 800 000 kr. utöver för budgetåret 1978/79 begärda medel. Med hänsyn till handlingarnas innehåll torde någon redogörelse inte böra lämnas till regeringsprotokollet. Handlingarna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att de ställs till vederbörande utskotts förfogande.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anförde i prop. 1976/77: 74 bil. 4, sid. 6 angående delprogrammet Flygtransporter inom det ekonomiska försvaret beräknar jag, efter samråd med cheferna för försvars- och handelsdepartementen, för budgetåret 1978/79 10,0 milj. kr. för detta ändamål, vilket innebär en ökning i förhållande till anslaget för innevarande budgetår med 2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beställningar av materiel för tekniskt underhåll av flygplanstyp DC-9 får läggas ut inom en ram av 10 000 000 kr.,
2. till *Beredskap för civil luftfart* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

F 6. Kostnader för visst värderingsförfarande

1976/77	Utgift	0
1977/78	Anslag	40 000
1978/79	Förslag	40 000

Fr. o. m. den 1 januari 1970 finns en för hela landet gemensam buss- och taxivärderingsnämnd med uppgift att avgöra frågan om villkoren vid inlösen av rörelse eller tillgångar i samband med återkallelse av trafiktillstånd enligt förordningen (1940: 910) angående yrkesmässig biltrafik m. m.

Värderingsnämnden består av tre ledamöter med suppleanter som utses av regeringen. Kostnaderna för nämnden skall förskotteras av staten men slutligt belasta den som förvärvar tillståndet, genom utdebitering efter varje värderingförfarande. På statsbudgetens inkomstsida finns därför motsvarande inkomsttitel benämnd Ersättning för visst värderingsförfarande.

Till värderingsnämnden har under år 1977 länsstyrelsen i Örebro län överlämnat för prövning en framställning av SJ om åläggande för det gemensamt landstings- och kommunalägda företaget AB Örebro läns regionaltrafik att bl. a. lösa in de tillgångar som SJ har använt i sin tidigare bussrörelse i Örebro län.

Föredraganden

Kostnaderna för värderingsnämnens verksamhet beräknar jag till oförändrat 40 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för visst värderingsförfarande* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kr.

F 7. Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland

1976/77	Utgift	9 100 000
1977/78	Anslag	9 200 000
1978/79	Förslag	11 400 000

Ersättningen till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland uppgick budgetåret 1976/77 till 9,1 milj. kr. För budgetåret 1977/78 beräknades (prop. 1976/77: 100 bil. 9 sid. 195, TU 1976/77: 11, rskr 1976/77: 177) med utgångspunkt i bl. a. dåvarande biljettpriser, medelsbehovet till 9,2 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknar jag med utgångspunkt i nuvarande biljettpriser och en viss passagerarökning medelsbehovet till 11,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 11 400 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

I det följande lämnas för budgetåren 1976/77–1978/79 en redovisning för postverkets, televerkets (exkl. rundradio), statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förrådsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk. Vidare framläggs en sammanfattande redogörelse för investeringarna i övrigt såvitt avser kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten.

Investeringsutfall för budgetåret 1976/77

I följande tabell redovisas de anslagsmedel, som under det gångna budgetåret stått till förfogande, och i vilken omfattning de tagits i anspråk. Enligt beräkningarna i prop. 1976/77:100 skulle medelsförbrukningen på investeringsanslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde uppgå till 1926,1 milj. kr. under budgetåret 1976/77. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna har stannat vid 1901,8 milj. kr. och således underskridit de beräknade utgifterna med 24,3 milj. kr.

Utfall budgetåret 1976/77

	Ing. behållning	Anvisade anslag	Medelsförbrukning		Utg. behållning
			beräknad i prop. 1976/77:100	faktisk	
			milj. kr.		
Postverket	3,0	54,0	54,5	37,1	19,9
Televerket, exkl. rundradio	73,5	827,1	847,2	849,7	50,9
Statens järnvägar	32,2	554,7	555,3	570,3	16,5
Luftfartsverket	26,2	[1]270,8	297,0	275,9	21,1
Statens vägverk	6,5	82,6	81,0	80,9	8,2
Sjöfartsverket	5,0	88,2	82,1	78,9	14,3
Södertälje kanalverk	6,0	3,0	9,0	9,0	–
	152,4	**1880,4**	**1926,1**	**1901,8**	**130,9**

[1] Varav 4,1 milj. kr. på tilläggsbudget.

Beräknad medelsförbrukning för budgetåret 1977/78

I prop. 1976/77: 100 förordades för budgetåret 1977/78 ett totalt rambelopp av 1 981,5 milj. kr. för här berörda fonder, exkl. rundradioanläggningar under televerkets fond. Jämfört med motsvarande belopp för det föregående budgetåret innebar detta en ökning med 172,5 milj. kr.

I enlighet med förslagen i kompletteringspropositionen (prop. 1976/77: 150) har postverkets investeringsram i besparingssyfte sänkts med 2 milj. kr. till 113,8 milj. kr. Detta belopp kommer troligtvis att underskridas med 2 milj. kr. till följd av att ombyggnaden av posthuset i Trelleborg utgått ur investeringsplanen.

Genom regeringens beslut den 26 maj 1977 har televerkets investeringsram höjts med 10,6 milj. kr. bl. a. för tidigareläggning av investeringar av viss teleutrustning samt för tillkommande kostnader för uppförande av datacentralen i Kalmar. Samma dag senarelades i besparingssyfte vissa investeringar vid televerket om 7 milj. kr. i enlighet med förslagen i prop. 1976/77: 150. I enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 1976/77: 74 om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling har televerkets investeringsram höjts med 200 000 kr. för investeringar avseende försvarsberedskap. Genom beslut den 27 oktober och den 22 december 1977 har televerkets investeringsram höjts med 18,5 milj. kr. resp. 17,2 milj. kr. för investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte.

I enlighet med riksdagens beslut i anledning av prop. 1976/77: 74 har SJ:s investeringsram höjts med 600 000 kr. för investeringar för försvarsberedskap. Vidare har investeringsramen i besparingssyfte sänkts med 4 milj. kr. i enlighet med förslagen i prop. 1976/77: 150. Genom regeringens beslut den 20 januari och 9 juni 1977 har SJ:s ram höjts med sammanlagt 5,7 milj. kr. och genom beslut den 27 oktober 1977 med 12,3 milj. kr.

Luftfartsverket räknar f. n. med att medelsförbrukningen skall uppgå till 209,2 milj. kr., inkl. 6,3 milj. kr. för investeringar på Arlanda flygplats för att göra det möjligt att överföra den inrikes linjetrafiken på Bromma till Arlanda den 1 januari 1979.

Statens vägverks medelsram har i enlighet med förslagen i prop. 1977/78: 150 sänkts med 2 milj. kr. Genom regeringens beslut den 27 oktober och den 22 december 1977 höjdes ramen med 12,1 milj. kr. resp. 9,3 milj. kr. för sysselsättningsfrämjande investeringar.

Investeringsramen för sjöfartsverket beräknas preliminärt till 60,4 milj. kr., varav 9 milj. kr. avser en första delbetalning på ett nytt sjömätningsfartyg. Medelsförbrukningen inom fonden för Södertälje kanalverk beräknas till 0,2 milj. kr.

Den totala investeringsomslutningen för budgetåret 1977/78 beräknas uppgå till 2 040,1 milj. kr. I följande tabell redovisas beräkningarna enligt prop. 1976/77: 100, de beräkningar som gjordes under våren 1977 samt den medelsförbrukning som följer av det nyss anförda.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1977/78

	Beräknad i prop. 1976/77: 100	Beräknad våren 1977	Beräknad hösten 1977
		milj. kr.	
Postverket	115,8	113,8	111,8
Televerket, exkl. rundradio	840,0	843,8	[1]879,5
Statens järnvägar	640,0	642,3	[2]654,6
Luftfartsverket	222,6	222,6	[2]209,2
Statens vägverk	105,0	103,0	[3]124,4
Sjöfartsverket	57,9	57,9	[2]60,4
Södertälje kanalverk	0,2	0,2	0,2
	1981,5	**1983,6**	**2040,1**

[1] Preliminärt belopp. Härav skall 17,2 milj. kr. avräknas mot finansfullmakten.
[2] Preliminärt belopp.
[3] Härav skall 9,3 milj. kr. avräknas mot finansfullmakten.

Beräknad medelsförbrukning för budgetåret 1978/79

För budgetåret 1978/79 föreslår verken investeringar om sammanlagt 2 669,6 milj. kr., vilket jämfört med beräkningarna i prop. 1976/77: 100 för innevarande budgetår skulle innebära en ökning med 688,1 milj. kr. och i förhållande till nu verkställda beräkningar för samma budgetår en ökning med 629,5 milj. kr. När det gäller de olika verken föreslår dessa, jämfört med senaste beräkning för budgetåret 1977/78, ökningar för postverket med 25,8 milj. kr., för televerket med 192 milj. kr., för statens järnvägar med 425,4 milj. kr., för statens vägverk med 34,6 milj. kr. och för sjöfartsverket med 19,5 milj. kr. För luftfartsverket föreslås en minskning med 67,6 milj. kr.

Vid min avvägning har jag för nästa budgetår för ifrågavarande fonder räknat med en total medelsförbrukning av 2 119,7 milj. kr. Detta innebär en ökning med 138,2 milj. kr. jämfört med motsvarande totalbelopp för innevarande budgetår enligt prop. 1976/77: 100.

I förhållande till beräkningarna i prop. 1976/77: 100 innebär mitt förslag beträffande postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vägverks investeringar höjningar med 13,3 milj. kr., 130,3 milj. kr., 95,2 milj. kr. resp. 5 milj. kr. För luftfartsverket samt för sjöfartsverket beräknar jag en minskning av investeringsramen med 84,5 milj. kr., resp. 20,9 milj. kr.

I den inledande översikten har jag lämnat en sammanfattande redogörelse för investeringsbehovet inom de olika verken och i korthet berört inriktningen av investeringarna för nästa budgetår.

Den för budgetåret 1978/79 förordade investeringsverksamheten framgår av följande tabell. Som jämförelse har i denna även tagits upp beloppen för den hösten 1977 beräknade förbrukningen under budgetåret 1977/78.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1978/79

	1977/78	1978/79	
	Beräknad hösten 1977	Verkens förslag	Föredraganden
		milj. kr.	
Postverket	111,8	137,6	129,1
Televerket, exkl. rundradio	[1]879,5	1 071,5	970,3
Statens järnvägar	[2] 654,6	1 080,0	735,2
Luftfartsverket	[2] 209,2	141,6	138,1
Statens vägverk	[3]124,4	159,0	110,0
Sjöfartsverket	[2]60,4	79,9	37,0
Södertälje kanalverk	0,2	–	[4] –
	2 040,1	**2 669,6**	**2 119,7**

[1] Preliminärt belopp. Härav skall 17,2 milj. kr. avräknas mot finansfullmakten.
[2] Preliminärt belopp.
[3] Härav skall 9,3 milj. kr. avräknas mot finansfullmakten.
[4] Fonden för Södertälje kanalverk uppgår fr. o. m. den 1 juli 1978 i sjöfartsverkets fond.

Under kommunikationsdepartementets kapitalbudget upptas vidare anslag med ett formellt belopp om 1 000 kr. till statens lånefond för den mindre skeppsfarten samt med 30 milj. kr. för garanti till Aktiebolaget Aerotransport.

Sammanfattning

En sammanfattning av anvisade resp. förordade anslag för affärsverksfonderna, statens vägverks förrådsfond och sjöfartsverkets fond samt beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1977/78 och 1978/79 ges i följande sammanställning.

Anslag och medelsförbrukning budgetåren 1977/78 och 1978/79

	Behålln. 1977-07-01	Anslag 1977/78	Medelsförbrukning 1977/78	Anslag 1978/79	Medelsförbrukning 1978/79
			milj. kr.		
Postverket	19,9	124,9	111,8	109,0	129,1
Televerket, exkl. rundradio	50,9	870,8	[1]879,5	1 007,9	970,3
Statens järnvägar	16,5	673,0	[2]654,6	773,8	735,2
Luftfartsverket	21,1	[3]251,2	[2]209,2	88,8	138,1
Statens vägverk	8,2	[4]119,5	[5]124,4	108,4	110,0
Sjöfartsverket	14,3	52,6	[2]60,4	34,2	37,0
Södertälje kanalverk	–	0,2	0,2	–	[6] –
	130,9	**2 092,2**	**2 040,1**	**2 122,1**	**2 119,7**

[1] Preliminärt belopp. Härav skall 17,2 milj. kr. avräknas mot finansfullmakten.
[2] Preliminärt belopp.
[3] Varav på tilläggsbudget 6,3 milj. kr.
[4] Varav på tilläggsbudget 12,1 milj. kr.
[5] Härav skall 9,3 milj. kr. avräknas mot finansfullmakten.
[6] Fonden uppgår i sjöfartsverkets fond fr. o. m. den 1 juli 1978.

Anslagsbehållningarna per den 1 juli 1977 uppgick till 130,9 milj. kr. Tillsammans med för innevarande budgetår anvisade anslag om 2 092,2 milj. kr. utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 2 223 milj. kr. Med nu beräknade investeringsramar kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt 2 013,6 milj. kr. Härvid har hänsyn inte tagits till de belopp som skall avräknas mot finansfullmakten. Behållningarna vid budgetårets slut kommer därmed att utgöra ca 210 milj. kr.

De beräknade anslagsbeloppen för nästa budgetår avser att jämte behållningarna för innevarande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge en marginal om ca 10 % för att möjliggöra ökade investeringsramar om det skulle påkallas av konjunkturmässiga eller andra skäl. De förordade anslagen uppgår till sammanlagt 2 122,1 milj. kr. Tillsammans med de till budgetåret 1978/79 ingående behållningarna kommer de under samma budgetår tillgängliga anslagen att uppgå till 2 331,6 milj. kr. Då medelsförbrukningen uppskattas till ca 2 119,7 milj. kr. utgör anslagsreserven ca 212 milj. kr.

Medräknas även övriga anslag under kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten, dvs. anslagen under statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd blir totalsumman för budgetåret 1978/79 enligt förslaget 2 152 101 000 kr. att jämföras med i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 för motsvarande ändamål upptagna 2 103 801 000 kr. Anslagen ökar således totalt med 48,3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande med anledning av vad jag sålunda anfört om kommunikationsverkens investeringar.

I. Statens affärsverksfonder

A. POSTVERKET

Posthus m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1976/77	2 997 000	54 000 000	37 057 000
1977/78	19 940 000	124 900 000	111 800 000
1978/79 verket	33 040 000	118 300 000	137 600 000
föredraganden	33 040 000	109 000 000	129 100 000

Postverkets tillgångar uppgick den 30 juni 1977 till 10 678,6 milj. kr. Bokförda nettovärdet av fast egendom, huvudsakligen posthus, utgjorde 515,5 milj. kr., medan de bokförda nettovärdena av motorfordon m. m. uppgick till 35,1 milj. kr., av inventarier till 100,6 milj. kr. samt av förråd och lager till 8,6 milj. kr. Statskapitalet i postverket uppgick vid samma tidpunkt till 362,0 milj. kr., vilket innebär en ökning under budgetåret med 11,4 milj. kr.

Postverkets verksamhet under budgetåret 1976/77 resulterade i ett överskott på 28,2 milj. kr., som inlevererats till statsverket. 180,8 milj. kr. har avsatts till konsolideringsfonden.

Utvecklingen av postverkets rörelse m. m.

Trots konjunkturnedgång och allmän portohöjning ökade postvolymen under budgetåret 1976/77. Mätt i portointäkter i fasta priser och inkl. ersättningen för tjänsteförsändelser utgjorde ökningen 1,5 % jämfört med 5,2 % under budgetåret 1975/76. Postverkets kraftiga satsning på marknadsföring torde vara en viktig förklaring till den positiva volymutvecklingen.

Antalet brev och postkort ökade under budgetåret 1976/77 med 1,3 % jämfört med föregående budgetår. Paketen ökade med 3,2 %. Denna ökning beror till stor del på postverkets utvidgade service för hämtning och utkörning av paket och annan post. Masskorsbanden och gruppkorsbanden ökade under budgetåret med 12,6 resp. 1,8 %. Även om man bortser från de försändelser som föranleddes av 1976 års allmänna val är ökningen betydande i fråga om masskorsbanden. Övriga korsband ökade med 4,9 %.

Antalet postdistribuerade tidningsexemplar ökade under budgetåret 1976/77 med 1,7 %.

Postgiroinlåningen i dagsmedeltal ökade med 5,0 % eller med 286 milj. kr. till 6,0 miljarder kr. under budgetåret 1976/77. Antalet till personkon-

ton ej anslutna postgirokonton ökade under samma tid med 43 000 och uppgick den 30 juni 1977 till 767 000. Postgirot förmedlade under budgetåret 310 miljoner betalningar till ett värde av 2 171 miljarder kr., vilket innebar att antalet betalningar ökade med 5,9 % och det förmedlade beloppet med 26,3 %.

Sedan PKbanken bildades den 1 juli 1974 bedriver postverket entreprenadverksamhet för dess räkning. Följande siffror belyser postverkets åtaganden gentemot banken. På sparkonton gjordes under budgetåret 1976/77 sammanlagt 22 miljoner insättningar och uttag. Under samma tid bokfördes 61,7 miljoner transaktioner på personkonton. Vidare förmedlades 0,6 miljoner betalningsuppdrag på girokapitalkonton.

Efter PKbankens bildande ligger betalningsförmedling genom de icke räntebärande postgirokontona kvar inom postgirot, som även handhar den centrala hanteringen av och bokföringen på PKbankens spar- och personkonton samt girokapitalkonton. Kontohavarnas tillgodohavanden på icke räntebärande postgirokonton steg under budgetåret 1976/77 med 4,2 % eller med 0,3 miljarder kr. till 7,3 miljarder kr.

Postverkets diligensrörelse omsatte 48,4 milj. kr. under år 1976. Detta innebär en ökning med 15,3 % jämfört med året innan. Ökningen hänför sig huvudsakligen till taxehöjningar.

Postverkets organisation, rationaliseringsverksamhet m. m. Verkets personalbehov ökar fortlöpande till följd av den ändrade boendestrukturen och trafikökningen. Personalökningen under budgetåret 1976/77 uppgick till 1 050 årsarbetskrafter. I genomsnitt under budgetåret uppgick antalet årsarbetskrafter till 44 350. I sammanhanget kan nämnas att det totala antalet anställda under året ökade med ca 1 600 till ca 59 850.

Inom postverket pågår en fortlöpande rationalisering för att effektivisera verksamheten och i möjligaste mån begränsa de kraftigt stigande kostnaderna. De viktigaste aktuella projekten anges i det följande.

Den maskinella brevsorteringsanläggningen vid Stockholms bangårdspostkontor är nu i driftmässigt bruk. Utredningar pågår om framtida anskaffningar av liknande anläggningar på andra orter. Utvecklingen av utrustning för OCR (optisk läsning) för brevsortering sker snabbt och förberedande undersökningar av ett eventuellt införande av OCR för brevsortering i Sverige pågår sedan våren 1977.

Mekaniska paketsorteringsanläggningar finns f. n. i drift på åtta olika platser i landet och ytterligare anläggningar planeras.

I anslutning till ombyggnads- och renoveringsarbeten vid postkontoret Stockholm 1 kommer postkontorets avdelning för ankommande post att mekaniseras. Projektering resp. utredningar beträffande transport- och hanteringsutrustning pågår även för postterminal i Stockholm, Enskede/Johanneshov, Göteborg Ban, Hässleholm, Kalmar, Luleå, Nässjö, Sundsvall, Trollhättan, Uddevalla och Örebro.

Antalet motoriserade brevbäringsdistrikt beräknas öka till ca 1 000 vid

utgången av budgetåret 1977/78 och till ca 1 200 fram till budgetåret 1981/82. Praktiska försök med ett elfordon för närdistribution (stadsbrevbäring, brevlådtömning, expressutdelning) har inletts hösten 1977.

Installationen av postkassamaskiner fortsätter och skall vara helt genomförd år 1980, då totalt ca 3 170 kassamaskiner skall finnas på postkontoren. Vid utgången av budgetåret 1976/77 hade 1 477 maskiner installerats på 384 postkontor.

Dataterminaler utnyttjas i Stockholm, Göteborg och Malmö för saldokontroll vid vissa uttag från postgirokonton och personkonton. För vissa transaktioner är postkassamaskinerna i Stockholmsområdet kopplade online till postgirots datacentral. Också i Göteborgs- och Malmöområdena kommer on-lineanslutning att ske.

Övergången till ett nytt ADB-system för postgirokontona med optisk lästeknik som huvudsaklig datafångstmetod avslutades under budgetåret 1976/77. Systemgenomförandet startade år 1973 och har medfört en kapacitetsökning utan motsvarande personalökning. Denna personalbesparing beräknas år 1976 uppgå till ca 600 årsarbetskrafter. I början av 1980-talet beräknas den årliga besparingen uppgå till ca 1 000 årsarbetskrafter.

Genom regeringens beslut i mars 1974 fick rikspolisstyrelsen ta i anspråk 2 milj. kr. för komplettering av sitt riksradionät med en frekvens för radioförbindelse med värdetransporter. Utrustningen för bilar skulle köpas av resp. intressenter. Postverket planerar även att på sikt ansluta lantbrevbärarna till den nya radioförbindelsen eftersom en förstärkning av säkerhetsåtgärderna är nödvändig med hänsyn till brottslighetsutvecklingen. För att kunna installera planerad radioförbindelse bör enligt postverket rikspolisstyrelsens äskande av medel för den fortsatta utbyggnaden av riksradionätet beaktas så att bl. a. postverkets åtgärder kan fullföljas.

Marknaden. Brevrörelsen har liksom föregående år getts högsta prioritet i verkets marknadsföring. Brevrörelsen har hittills kunnat hävda sig ganska väl i förhållande till andra medier. Teletekniken i kombination med datatekniken utgör dock en allt allvarligare konkurrent.

Masskorsbands- och gruppkorsbandsutvecklingen är beroende av hur direktreklamen utvecklas. Några större förändringar väntas inte på detta område under den närmaste framtiden.

När det gäller varubefordran möter postverket stark konkurrens från andra transportföretag. Marknadens behov av integrerade transporter, s. k. fullservice, fortsätter att öka. Postverkets ställning på lättgodsmarknaden gentemot konkurrenterna är nu avsevärt starkare än tidigare genom att hämtning/utkörning kan erbjudas kunderna. Postorderhandeln, som svarar för ca en fjärdedel av postpaketen, ökade sin paketinlämning kraftigt under budgetåret 1976/77 och beräknas få en god utveckling även under innevarande budgetår.

Ett nytt taxesystem i postverkets tidningsrörelse gäller fr. o. m. år 1977. Det nya systemet torde ha förbättrat verkets konkurrenssituation på mark-

naden för tidningsdistribution. Det lägsta prisalternativet i taxan är bl. a. förenat med vissa garantier i fråga om den inlämnade volymen. Även det förhållandet att postverket numera får förmedla samdistributionsrabatt på lantbrevbäringslinjerna inverkar gynnsamt på volymutvecklingen i tidningsrörelsen.

Förmedlingen av social service genom lantbrevbärarna, som efter en försöksverksamhet introducerades under budgetåret 1973/74, har mött stort intresse från kunderna. Servicen omfattar f. n. drygt 90 kommuner med nära 1 200 lantbrevbäringslinjer. Om ett eller ett par år beräknas den sociala servicen vara införd på ca 1 500 lantbrevbäringslinjer.

Postverkets medverkan i Rikstotospelet, det s. k. V 65-spelet, fortsätter. Under budgetåret 1976/77 noterades sammanlagt ca 5,1 miljoner insatser.

Postverket startade i maj 1977 en service där lyckönskningar och gratulationer förmedlas genom en försändelse som kallas postogram. I det pris kunden får betala för postogrammet ingår ett bidrag till Radiohjälpen. Den nya servicen har mötts av en god efterfrågan.

Under budgetåret 1976/77 utökade verket sitt sortiment av banktjänster genom att kunderna nu kan få även checkar dragna på andra banker än PKbanken inlösta mot kontanter. Beloppet för varje inlösen är maximerat till 500 kr.

Medelsförbrukningen under budgetåren 1976/77–1978/79

För budgetåret 1976/77 medgavs ursprungligen en investeringsram av 49,5 milj. kr. Genom regeringens beslut den 8 juli 1976 höjdes ramen till 54,5 milj. kr. Totalt förbrukades 37,1 milj. kr. under budgetåret. Den lägre medelsförbrukningen beror i huvudsak på att igångsättningen av nybyggnadsetappen av postgirohuset försenades.

För budgetåret 1977/78 medgavs genom regleringsbrev den 26 maj 1977 en investeringsram av 113,8 milj. kr. Såvitt nu kan bedömas kommer detta belopp att underskridas med ca 2 milj. kr. på grund av att tidigare anmäld om- och tillbyggnad av posthuset i Trelleborg inte har kunnat påbörjas. Anledningen härtill är att länsstyrelsen i Malmöhus län upphävt byggnadsnämndens beslut att medge byggets genomförande.

För budgetåret 1978/79 räknar postverket med ett medelsbehov av 137,6 milj. kr. För finansiering av de föreslagna investeringarna beräknas avskrivningsmedel på 22,7 milj. kr. inom postverkets fond komma att stå till förfogande under budgetåret. Belastningen på statsbudgeten i form av nytt kapital skulle därmed bli 114,9 milj. kr.

Postverket

Bedömningar av utvecklingen inom de närmaste åren. Postvolymen beräknas under perioden 1978/79–1982/83 öka med i genomsnitt 1 % per år. Detta i kombination med den ändrade boendestrukturen beräknas innebä-

ra ett ökat belopp med ca 3 100 årsarbetskrafter. Rationaliseringsverksamheten beräknas under samma tid minska behovet med sammanlagt ca 500 årsarbetskrafter. Härigenom skulle personalökningen således kunna begränsas till totalt ca 2 600 årsarbetskrafter under denna period.

Investeringsprogram

I följande sammanställning visas faktisk och beräknad medelsförbrukning budgetåren 1976/77–1978/79 med fördelning på olika objektsgrupper.

Objektsgrupp	Utgift	Beräknad utgift	
	1976/77	1977/78	1978/79
		milj. kr.	
Posthus			
Postgirohuset i Stockholm	7,1	35,0	40,0
Malmö Ban	0,7	1,0	1,0
Göteborg Ban	13,0	31,4	42,3
Övriga posthus	10,1	31,0	28,0
Inköp av fastigheter	1,1	1,9	6,3
Diligensrörelsen			
Anskaffning av bussar m. m.	4,5	10,5	14,0
Diverse och oförutsett	0,6	1,0	6,0
Summa	**37,1**	**111,8**	**137,6**

Posthus

I prop. 1975/76: 100 beräknades för budgetåret 1976/77 en medelsförbrukning för objektsgruppen Posthus av 42,8 milj. kr., varav 25,0 milj. kr. för tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm, 6,0 milj. kr. för nybyggnad av postterminalen Göteborg Ban och 11,8 milj. kr för övriga posthus. Genom regeringens beslut den 8 juli 1976 höjdes investeringsramen för objektsgruppen med 5 milj. kr. för vissa ytterligare arbeten avseende etapp I av postterminalen Göteborg Ban.

Under budgetåret 1976/77 förbrukades 7,1 milj. kr. för postgirohuset och för övriga posthus 23,8 milj. kr. Medelsförbrukningen för objektsgruppen uppgick till sammanlagt 30,9 milj. kr., vilket innebär en underförbrukning av 16,9 milj. kr. Huvudsakligen hänför sig denna underförbrukning till postgirohuset. Den beräknade förbrukningen av 25 milj. kr. för postgirohuset baserades på en tidplan där rivnings- och schaktningsarbetena skulle vara avslutade i januari 1977 och nybyggnadsetappen följa i omedelbar anslutning. Förutsättningarna för denna tidplan har emellertid ändrats. Sålunda beräknas nya datasystem tas i bruk vid tidpunkten för inflyttningen 1979. Erforderlig omformarutrustning m. m. har medfört väsentlig omprojektering och ytterligare utschaktning. Nybyggnadsetappen kunde därför inte påbörjas förrän i juni.

Medel för övriga posthus har utnyttjats bl. a. för tillbyggnad av postterminalen i Ånge samt för nybyggnader av postterminaler i Örebro, Hässleholm och Handen. Om- och tillbyggnad av posthuset i Enköping har slutförts under budgetåret. Vidare har kostnader för projektering m. m. avförts för de nybyggnader av postterminaler i Göteborg (etapp 1 b) och Trollhättan samt för de om- och tillbyggnader av posthusen i Ludvika och Vetlanda, vilka avses komma att påbörjas under innevarande budgetår i enlighet med regeringens beslut den 26 maj 1977.

För igångsättning under budgetåret 1978/79 anmäler postverket två nya byggnadsprojekt, nämligen nybyggnad av postterminal i Nässjö och posthus i Uddevalla.

I investeringsplanen för posthus har medelsförbrukningen för tidigare anmälda objekt anpassats till av byggnadsstyrelsen reviderade kostnadsberäkningar med anledning av de kostnadsändringar som skett under perioden 1 april 1976–1 april 1977. Häri inbegrips också de merkostnader som uppkommit med anledning av de från den 1 juli 1977 gällande direktiven angående energisparande.

Investeringsplan för Posthus (milj. kr.)

Byggnadsobjekt	Totalkostnad beräknad per		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
			Faktisk t o m	Beräknad för			
	76-04-01	77-04-01	1976/77	1977/78	1978/79		
I. Byggnader påbörjade före 1978-07-01							
Äldre företag	–	–	–	0,3	–	–	–
Postterminal Malmö Ban	71,1	71,1	68,7	1,1	1,0	72-10	74-11
Tillbyggnad av postterminalen i Ånge	2,1	2,3	2,1	0,2	–	76-08	77-06
Tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm, etapp III	101,5	112,0	19,2	35,0	40,0	76-03	79-04
Postterminal i Göteborg, etapp I a	15,2	15,2	8,9	4,0	2,3	76-10	77-09
Postterminal i Örebro	32,5	36,2	8,3	18,0	9,0	77-03	79-06
Postterminal i Hässleholm	8,5	8,4	0,6	6,0	1,8	77-05	78-06
Postterminal i Handen	4,2	4,7	0,7	3,2	0,7	77-03	78-03
Postterminal i Göteborg, etapp I b	88,7	102,1	4,1	27,4	40,0	77-08	79-05
Postterminal i Trollhättan	7,1	8,4	0,5	2,2	4,6	78-02	79-04
Om- och tillbyggnad av posthuset i Ludvika	2,5	3,0	0,4	0,7	1,6	77-10	78-09
Om- och tillbyggnad av posthuset i Vetlanda	0,8	0,9	0,3	0,3	0,3	77-10	78-10
Summa I	334,2	364,3	113,8	98,4	101,3		
II. Byggnader avsedda att påbörjas budgetåret 1978/79							
Postterminal i Nässjö	–	18,1	–	–	6,0	78-10	80-01
Posthus i Uddevalla	–	12,5	–	–	4,0	78-11	80-01
Summa II		30,6	–	–	10,0		
Summa I+II	**334,2**	**394,9**	**113,8**	**98,4**	**111,3**		

Postkontoret i Nässjö kommer i postverkets nya organisation att organiseras som postområdesförvaltning. Lokalerna för postkontoret är inrymda i en av verket ägd fastighet som togs i bruk år 1955. Postkontoret fungerar sedan år 1968 som spridningspostanstalt för brevförsändelser och paket. Detta förhållande samt poströrelsens ökning har lett till att postkontorslokalerna nu är otillräckliga. En omlastningshall har därför provisoriskt uppförts på SJ:s mark i närheten. Detta markområde berörs av en planerad gatureglering som bl. a. medför att omlastningsverksamheten måste flyttas. En flyttning är även nödvändig på grund av att verksamheten i sitt nuvarande läge särskilt nattetid stör de kringboende. Postkontorets lokalbehov tillgodoses bäst genom uppförandet av en postterminal där sorterings- och brevbäringsexpeditioner kan inrymmas. Kassaexpedition och administration avses bli kvar i posthuset. Förhandlingar pågår med Nässjö kommun om förvärv av erforderlig tomtmark. Köpet är beroende på regeringens och kommunfullmäktiges i Nässjö kommun godkännande.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 17 850 000 kr. Härtill kommer kostnader för spåranslutning, vilket uppskattas till 250 000 kr.

Postkontoret i Uddevalla har i den nya organisationen organiserats som en områdesförvaltning. Lokaler för postkontoret förhyrs i en privatägd fastighet. Samtliga utrymmen är otillräckliga. Postkontorets postbehandlingsfunktion har sedan länge haft provisoriska lokaler som förhyrs av SJ intill järnvägsstationen. Dessa lokaler är för små och dessutom numera klart otillfredsställande från arbetsmiljösynpunkt. Uppförandet av ett posthus i Uddevalla skulle på ett rationellt sätt lösa postkontorets lokalproblem. Genom att sammanföra hela postbehandlingsfunktionen till en lokal ges möjlighet till rationaliseringar och till dubbelutnyttjande av vissa sorterings- och lagringsytor. I posthuset skall också inrymmas den nya områdesförvaltningens administrationslokaler samt postkontorets kassaexpedition. Nu förhyrda lokaler för postbehandlingsfunktionen, administrationen och postexpeditionen Uddevalla 3 kan frånträdas vid överflyttningen till posthuset.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 12,5 milj. kr.

Inköp av fastigheter

Under budgetåret 1976/77 har postverket genom regeringens beslut disponerat 1,2 milj. kr. för förvärv av fastigheter. Härav har 330 000 kr. använts för inköp av tomt för postterminal i Haninge kommun och 724 000 kr. för förvärv av tomt för postterminal i Hässleholm.

Innevarande budgetår disponerar postverket 1,9 milj. kr. för förvärv av fastigheter. Av dessa medel avses 1 835 000 kr. komma att användas för förvärv av tomtmark för blivande postterminal i Trollhättan. 65 000 kr. är avsedda för inköp av mindre fastigheter.

För budgetåret 1978/79 beräknar postverket ett medelsbehov för inköp av fastigheter om sammanlagt 6,3 milj. kr., varav 2,5 milj. kr. för tomt- och gatumark i Nässjö och 3,7 milj. kr. för tomt- och gatumark i Uddevalla samt 100 00 kr. för vissa mindre fastigheter.

Diligensrörelsen

I postverkets tidigare anslagsframställningar har redovisats ett anskaffningsprogram av 35 bussar per år under femårsperioden 1976/77–1980/81 för ersättning av de bussar som anskaffats åren 1963–1967 inför högertrafikomläggningen. Till grund för anskaffningsprogrammet låg bl. a. en beräknad ekonomisk livslängd för bussparken av i genomsnitt 13 år. Vidare antogs att bussbeståndet skulle kunna minska som följd av den fortgående befolkningsminskningen i glesbygdskommunerna. Av de aktuella bussarna är f. n. 169 i trafik.

Postverket framhåller angelägenheten av att det långsiktiga programmet för ersättningsanskaffning kan genomföras. Under budgetåret 1976/77 anskaffades 25 bussar. För budgetåret 1977/78 har anvisats 10,5 milj. kr. för anskaffning av bussar, vilket motsvarar en anskaffning av högst 30 bussar. Postverket har i sin anslagsframställning för budgetåret begärt medel för anskaffning av 40 bussar. För att den långsiktiga planeringen av ersättningsanskaffningar skall kunna genomföras måste därför 40 bussar anskaffas under budgetåret 1978/79 och under vart och ett av de två följande budgetåren.

Genomsnittspriset för de bussar som postverket använder är i dagsläget ca 350 000 kr. Medelsbehovet under denna rubrik beräknas således under budgetåret 1978/79 till 14 milj. kr.

Diverse och oförutsett

För budgetåret 1977/78 disponerar postverket 1 milj. kr., vilket beräknas komma att helt tas i anspråk. För budgetåret 1978/79 föreslår postverket att 6 milj. kr. anvisas under rubricerade post. Härav avser 5 milj. kr. åtgärder i energibesparande syfte samt installation av nya hissar i posthuset i kvarteret Posthornet i Stockholm.

Programplaner för ekonomiskt försvar

Postverket har i skrivelse den 28 augusti 1977 redovisat sina programplaner för ekonomiskt försvar avseende perioden 1978/79–1982/83, vilka upprättats i enlighet med de anvisningar som utfärdats av chefen för handelsdepartementet den 29 april 1977.

Remissyttranden

Affärsverksdelegationen har i sitt yttrande framhållit vikten av att förutsättningarna för affärsmässigt handlande i affärsverken befrämjas. Med anledning av rådande ekonomiska läge understryker delegationen betydel-

sen av att verken för finansiering av investeringar så långt möjligt görs oberoende av rådande budgetfinansiella läge.

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det yttrande som redovisats under rubriken Vägväsendet (s. 61).

Föredraganden

Den 1 juli 1976 påbörjades med statsmakternas godkännande en omorganisation av postverket. Den nya organisationen innebär i korthet en ökad delegering av ansvar och befogenheter till regional och lokal nivå. De regionala förvaltningarna har givits resultatansvar och de lokala förvaltningarna produktivitetsansvar. Centralförvaltningens arbete är främst inriktat på utveckling, samordning och övergripande planering. Målet för den nya organisationen är att främja postverkets effektivitet samt att uppnå god ekonomi, service och arbetsmiljö.

Investeringarna i postverket syftar till att genom moderna och funktionsenliga lokaler, utrustning och teknik möjliggöra en effektiv och snabb posthantering och värdeförmedling samt ett utbud av alla de tjänster i övrigt som kunderna gör anspråk på. Samtidigt skall verksamheten kunna bedrivas i former som innebär en god arbetsmiljö för de anställda och som medger en flexibel anpassning till skiftande arbetsvolymer och förändringar i efterfrågan. I postverkets verksamhet, där personalkostnaderna dominerar, är kapitalkostnaderna tämligen små. Investeringsverksamheten har ändå en viktig roll för att de nyssnämnda kraven skall kunna tillgodoses.

Postverket finansierar direkt med sina intäkter investeringar i maskinell utrustning, inventarier och bilar. För investeringar i fastigheter och byggnader samt diligensbussar disponeras anslaget Posthus m. m. på kapitalbudgeten. Inom denna kategori dominerar f. n. investeringarna i två stora projekt, nämligen den nya etappen av postgirohuset i Stockholm samt den etappvis uppförda nya postterminalen Göteborg Ban. Härutöver pågår uppförandet av vissa mindre postterminaler och posthus.

I prop. 1975/76: 100 (bil. 8 sid. 233) beräknades investeringsramen för budgetåret 1976/77 till 49,5 milj. kr. Genom regeringens beslut den 8 juli 1976 höjdes denna ram till 54,5 milj. kr. för att möjliggöra vissa tillkommande arbeten i samt fördyringar av etapp 1 a av Göteborg Ban.

I prop. 1976/77: 100 (bil. 9 sid. 213) beräknades investeringsramen för budgetåret 1977/78 till 115,8 milj. kr. Genom regeringens beslut den 26 maj 1977 sänktes denna ram med 2 milj. kr. i enlighet med kompletteringspropositionen (prop. 1976/77: 150).

För budgetåret 1978/79 har postverket föreslagit en medelsförbrukning av 137,6 milj. kr. För finansieringen härav beräknas avskrivningsmedel på 22,7 milj. kr. stå till förfogande. Belastningen på statsbudgeten i form av kapitaltillskott skulle därmed bli 114,9 milj. kr. Som framgår av den förut redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en investeringsram på 129,1 milj. kr. I följande sammanställning, som bl. a.

visar utfallet för budgetåret 1976/77 resp. beräknad utgift för budgetåret 1977/78, redovisas hur den av mig föreslagna ramen ungefärligt kan beräknas komma att fördela sig på olika objektsgrupper.

Objektsgrupp	1976/77	1977/78	1978/79	
	Utfall	Beräknad utgift	Verket	Föredraganden
		milj. kr.		
Posthus				
Postgirohuset i Stockholm	7,1	35,0	40,0	40,0
Göteborg Ban	13,0	31,4	42,3	42,3
Övriga posthus	10,8	32,0	29,0	29,0
Inköp av fastigheter	1,1	1,9	6,3	6,3
Diligensrörelsen (bussar)	4,5	10,5	14,0	10,5
Diverse och oförutsett	0,6	1,0	6,0	1,0
	37,1	**111,8**	**137,6**	**129,1**

Under budgetåret 1978/79 fortsätter arbetena på postterminalerna i Handen, Hässleholm, Göteborg, Trollhättan och Örebro samt posthusen i Ludvika och Vetlanda. Likaså fortgår tillbyggnaden av postgirohuset i Stockholm.

Postverket föreslår att nybyggnad av en postterminal i Nässjö samt ett posthus i Uddevalla påbörjas under budgetåret 1978/79. Jag förordar att verket får göra detta. Jag har också beräknat 6,2 milj. kr. för inköp av tomter i Nässjö och Uddevalla.

För investeringar i diligensbussar har jag beräknat 10,5 milj. kr. Detta belopp möjliggör bl. a. en fortsatt anskaffning av bussar som ersätter äldre fordon, bl. a. sådana som är byggda för vänstertrafik.

För diverse mindre samt oförutsedda investeringsändamål beräknar jag på sedvanligt sätt 1 milj. kr. för nästa budgetår.

Postverkets personalkostnader har under år 1977 stigit kraftigt. Personalkostnadsnivån i juli 1977 var sålunda ca 21 % högre än i december 1976. Detta får stora ekonomiska konsekvenser för postverket och dess kunder då drygt 80 % av verkets kostnader utgörs av personalkostnader.

Brevrörelsen utgör den ekonomiska stommen i postverkets rörelse. Brevet är emellertid priskänsligt. Anledningen är främst att brevmarknaden till övervägande del består av kunder inom företagssektorn. Vid alltför kraftiga prisstegringar ökar benägenheten hos dessa kunder att skära ned brevvolymen och/eller söka alternativa kommunikationsformer. För postverket innebär detta stora problem eftersom verket bl. a. med hänsyn till sin hela landet omfattande trafikplikt inte kan möta volym- och intäktsminskningar med personalnedskärningar och andra kostnadsminskningar. Postverkets möjligheter att rationalisera sin verksamhet kan inte uppväga de senaste årens kostnadshöjningar. Förutom rationaliseringar inom postbehandlingen genom investeringar i ändamålsenliga lokaler och modern ut-

rustning har verket kunnat genomföra framgångsrika rationaliseringar på landsbygden där postkontor med lågt utnyttjande har kunnat ersättas med motoriserad lantbrevbäring. För många postkunder – inte minst bland äldre, rörelsehindrade samt icke bilburna kunder – har övergången till sådana rullande postanordningar också inneburit serviceförbättringar. Därtill har postverket genom lantbrevbäringsorganisationen fått möjlighet att för kommunernas räkning förmedla olika former av social service.

För att balansera kostnadsökningarna, har regeringen den 10 november 1977 beslutat att medge en höjning av postavgifterna med ca 17 % från den 1 februari 1978.

I fråga om investeringsanslaget till Posthus m. m. föreslår jag att detta på sedvanligt sätt beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1978/79	129,1
10 % marginal	12,9
Avgår beräknad ingående behållning 1978-07-01	−33,0
Anslag budgetåret 1978/79	**109,0**

För finansiering av investeringarna under budgetåret 1978/79 finns avskrivningsmedel inom postverkets fond utgörande 23,0 milj. kr. Detta innebär att den av mig förordade investeringsramen kommer att kräva ett kapitaltillskott från statsverket av 106,1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Posthus m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 109 000 000 kr.

B. TELEVERKET

Teleanläggningar m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1976/77	73 500 000	827 100 000	849 700 000
1977/78	50 900 000	870 800 000	[1]879 500 000
1978/79 verket	59 400 000	1 119 300 000	1 071 500 000
föredraganden	59 400 000	1 007 900 000	970 300 000

[1] Preliminär uppgift, varav 17,2 milj. kr. skall avräknas mot finansfullmakten.

Nettovärdet av televerkets tillgångar uppgick den 30 juni 1977 till sammanlagt 6 709,0 milj. kr. Bruttovärdet av anläggningstillgångarna var 15 627,3 milj. kr. Statskapitalet var 1 521,7 milj. kr., vilket innebar en ökning under budgetåret med 5,1 milj. kr. Statskapitalet ökade till följd av bl. a. uppskrivna bokförda fastighetsvärden.

Överskottet för budgetåret 1976/77 uppgick efter avskrivningar till 125,0 milj. kr., vilket täcker förräntningskravet på det under budgetåret genomsnittligt disponerade statskapitalet. Vid beräkning av överskottet har hänsyn inte tagits till resultatet av rundradioverksamheten, vilket avräknas mot rundradiofonden.

Av överskottet på 125,0 milj. kr. inlevererades 90,0 milj. kr. under budgetåret, vilket tillsammans med en inleverans på 35,0 milj. kr. – utgörande balans från budgetåret 1975/76 – innebar att till statsverket kunde inlevereras överskottsmedel till ett belopp av 125,0 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Utveckling av televerkets rörelse m. m.

Telefonrörelsen har under lång tid expanderat kraftigt. Antalet registrerade telefonapparater har under åren 1950–1977 drygt tredubblats och uppgick den 1 januari 1977 till 5 673 400. Den 1 januari 1977 fanns 4 356 100 huvudledningar, vilket innebär en ökning med 147 400 eller 3,5 % jämfört med föregående år. Under budgetåret 1976/77 beställdes 406 300 nya telefonapparater, jämfört med 405 400 under föregående budgetår. Antalet nettobeställningar, dvs. skillnaden mellan antalet nybeställningar och antalet annulleringar, utgjorde 251 400, vilket innebär en minskning med 1,8 % jämfört med föregående budgetår. Antalet telefonapparater i nätet ökade under budgetåret 1976/77 med 250 700. Antalet apparater var den 1 januari 1977 per 1 000 invånare 689 mot 661 ett år tidigare.

Antalet samtalsmarkeringar totalt i automatisk trafik ökade under budgetåret 1976/77 med 4,7 %. Motsvarande ökning under den senaste femårs-

perioden är i genomsnitt 5 % per år. Möjligheterna till automatisk telefontrafik med utlandet har under budgetåret utökats med 1 procentenhet och vid utgången av budgetåret 1976/77 expedierades 95 % av utlandstrafiken automatiskt.

Introduktionen av integrerade administrativa datasystem kommer på sikt att minska televerkets driftkostnader. Arbete pågår för att effektivisera arbetet med de manuella telefontjänsterna med stark betoning på arbetsmiljöaspekten. Jackmontage i lägenheter, f. n. 80–90 %, möjliggör att kunden själv kan ansluta proppförsedda telefonapparater och tillsatsutrustningar vid flyttning och nyteckning av abonnemang. Televerket strävar vidare efter kortare leverans- och felavhjälpningstider för att förbättra servicen gentemot kunderna. Normleveranstiden (den tid inom vilken 90 % av beställningarna effektueras) för vanliga huvudabonnemang avses under budgetåret 1978/79 komma att uppgå till 3–4 veckor. F. n. är leveranstiden längre, för enstaka teleområden 6–8 veckor. Pågående rationaliseringsprojekt bl. a. beträffande en ny teleområdesorganisation kommer dock i väsentlig grad att ändra förutsättningarna för verksamheten. Resurserna på marknadssidan kommer att utökas. Detta gör det möjligt för verket att på ett bättre sätt analysera marknaden och löpande anpassa produkter och tjänster till kundkraven. Hittills utförda undersökningar och intervjuer samt klagomålsstatistik har visat att många tjänster bör förbättras för att tillfredsställa kunderna. Informationen till allmänheten kommer att inriktas på aktiv upplysning och rådgivning om televerkets möjligheter att tillgodose den enskildes och olika kundgruppers behov av teletjänster.

Utvecklingen av antalet telefonapparater, som bl. a. ligger till grund för televerkets beräknade behov av investeringsmedel framgår av *tabell T 1*. Tabellen omfattar beställningar och inkopplingar av huvudledningar och telefonapparater. Tabellen visar dels utfall för budgetåret 1976/77, dels prognos för budgetåren 1977/78–1982/83.

Tabell T 1. Beställda och installerade huvudledningar och telefonapparater (1000-tal)

Budgetår	Nya huvudledningar		Nya telefonapparater	
	Beställda	Inkopplade	Beställda	Inkopplade
1976/77	240	240	406	410
1977/78	200	220	400	420
1978/79	190	200	410	420
1979/80	190	190	460	460
1980/81	195	195	480	480
1981/82	200	200	500	500
1982/83	200	200	510	510

Antalet flyttade telefonapparater har under senare år varit ca 600000 apparater per år, dvs. ca 11 % av beståndet.

Efterfrågan på nya huvudledningar väntas komma att dämpas under de närmaste budgetåren. Detta beror bl. a. på att televerket under innevarande budgetår kommer att ändra reglerna för överlåtelse av telefonabonnemang. Överlåtelse av abonnemang kommer därför att bli vanligare än f. n.

Vid bedömningen av hur antalet telefonapparater kommer att utvecklas under de närmaste åren har hänsyn tagits dels till ovannämnda förändringar av antalet huvudledningar, dels till pågående och planerade marknadsföringsaktiviteter, vilka syftar till att ge varje kund behovsanpassad telefonutrustning.

Televerket planerar att telefonstationerna skall ersättas med stationer som tillverkas med användning av ny teknik, dvs. med elektroniska (digitala) väljare och programminnesstyrning. Moderniseringsarbetet, som tidigarelagts genom regeringsbeslut den 26 maj 1977, kommer att starta med utbyte av AGF (motordrivna s. k. femhundraväljare) som är det äldsta och mest slitna systemet. Detta utbyte, som även föranleds av att AGF-tillverkningen planeras upphöra omkring 1982, beräknas vara genomfört till 1995. Ersättningssystem blir det av ELLEMTEL utvecklade AXE-systemet, vilket tillverkas av såväl televerkets industridivision som LM Ericsson. Fördelen med detta system är att det på lång sikt blir billigare än äldre system samt att det möjliggör nya tjänster. Även linjenätet kommer att moderniseras med digitalteknik, genom s. k. PCM-system. Därigenom kommer ökningen av anläggningsinvesteringarna att bli lägre än om äldre teknik används. De stationer som under perioden 1979–1981 är aktuella för AXE-systemen omfattar ca 380 000 stationsnummer. På transmissionssidan kommer televerket under denna period att inköpa ca 600 fler PCM-system än som tidigare planerats. Detta motsvarar en kapacitet på ca 18 000 telefonförbindelser.

Televerket förutser att det under kommande år kommer att introduceras nya typer av produkter och tjänster som vidgar och delvis förändrar televerkets verksamhet. Sedan automatiseringen av telefonnätet påbörjades på 1920-talet har telefonapparaterna varit försedda med fingerskiva. På senare år har standardiserade system utvecklats där s. k. knappsats ersätter fingerskivan. En övervägande del av telefonabonnenterna föredrar enligt utförda marknadsundersökningar knappsats framför fingerskiva, framför allt för att nummertagningen underlättas. Knappvalsapparater kommer att erbjudas kunderna fr. o. m. hösten 1978. Apparaterna kommer att finnas i två utföranden, dels en s. k. impulsvalsapparat, dels en apparat med s. k. tonknappval. Införandet av apparater med tonknappval skapar förutsättningar för nya automatiska tjänster såsom kortnummer, medflyttning och automatisk väckning. Impulsvalsapparaten kan inte användas för dessa nya tjänster utan underlättar endast nummertagningen. För att apparater med tonknappval skall kunna användas krävs att kunden är ansluten till en moderniserad eller kompletterad telefonstation. Det kan vara en AXE-station eller en telefonstation av äldre typ som kompletterats med viss utrust-

ning. Denna komplettering beräknas vara genomförd inom en 10-årsperiod.

En ny generation abonnentväxlar, som baseras på moderna elektroniska komponenter är under utveckling. ELLEMTEL har konstruerat en automatisk abonnentväxel med beteckningen ASD 551 för 100–600 anknytningar. Växeln kräver betydligt mindre utrymme än äldre modeller och har kortare installations- och provningstider. Den är i sitt grundutförande utrustad med de tjänster, som normalt ingår i en modern växel, och kan dessutom enkelt utrustas för ett stort antal tilläggsfunktioner. Sedan november 1974 är en prototypväxel i drift hos ELLEMTEL. Televerket har under 1977 startat egna fältprov med växlar av denna typ i Stockholm och Malmö. Växeln introduceras på marknaden under 1978.

Televerkets största abonnentväxel, A 344, medger anslutning av upp till 9000 anknytningar. Ca 350 växlar av denna typ är i drift. Enligt verket skall ett företag med en A 344 kunna få tillgång till de viktigaste nya växelfunktionerna utan att behöva byta ut hela växeln. Ett fältprov med tillsatser har startats under våren 1977. Serieproduktion beräknas kunna påbörjas budgetåret 1978/79.

Den första helelektroniska abonnentväxeln i Sverige för anslutning av 500–7000 anknytningar avser televerket att introducera under en femårsperiod med början år 1979. Växeln är datorstyrd och anpassad till den kommande utvecklingen på telekommunikationsområdet. Växeln ger abonnenten möjlighet att använda knappsatstelefoner och specialapparater. Tillverkningen kommer att ske vid televerkets egna verkstäder – Teli.

Bland nya tjänster som televerket kommer att erbjuda kan nämnas konferenstelefon. Den gör det möjligt för upp till 10 personer som sitter i samma rum att delta i ett telefonsamtal. Konferenstelefon kommer att introduceras våren 1978.

Televerket har gjort prov i begränsad omfattning med s. k. konferens-TV. Systemet lämpar sig bäst för konferenser mellan orter med långt inbördes avstånd. Provtrafik med bl. a. England och Nederländerna har pågått. Erfarenheterna från den internationella provverksamheten kommer att behandlas inom ramen för det europeiska telesamarbetet för att uppnå rekommendationer för den framtida verksamheten.

På grund av ett ökat intresse hos företag och institutioner för bredbandsöverföring – bl. a. bildtelefon – planerar televerket att integrera olika bredbandstjänster i ett gemensamt bredbandsnät. Ett provnät kommer att upprättas i Stockholm och Norrköping. Provnätet avses tas i drift omkring årsskiftet 1979–1980.

Fr. o. m. innevarande budgetår omfattar telegrafrörelsen endast telegramverksamheten. Telegramtrafiken är sedan många år klart vikande. Telegramtjänsten förändrades i maj 1977. Bl. a. slopades lyxtelegrammen. Vidare kommer fortsättningsvis telegram att i första hand avlämnas per telefon eller telex. Telegramarbetet koncentreras successivt till Stockholm

och Göteborg. Övriga stationer kommer att vara indragna sommaren 1978. Framtiden för telegrafstationen i Göteborg skall prövas senast 1980. Denna koncentration av telegramtrafiken väntas ge betydande rationaliseringsvinster. Telegramrörelsen har under senare decennier gett ett växande ekonomiskt underskott med förluster på ca 10 milj. kr./år i början av 1960-talet och ca 20 milj. kr./år i början av 1970-talet. Som en följd av redan beslutad omorganisation av telegramtjänsten och planerade taxehöjningar beräknas dock telegramintäkterna komma att täcka telegramrörelsens särkostnader senast i början av 1980-talet.

Telexrörelsen fortsätter i Sverige liksom i andra länder att utvecklas gynnsamt. Denna utveckling kan dock på sikt komma att dämpas något i och med eventuellt införande av telefax (överföring av grafiskt material över telenätet) i televerkets sortiment. Ökningen av antalet telexanslutningar var under 1960-talet i genomsnitt ca 11 % per år. För 1970-talet beräknas ökningen uppgå till ca 7 % per år. För 1980 har prognoserats att antalet telexabonnemang skall uppgå till ca 15 000. Under budgetåret 1978/79 beräknas netto ca 900 nya telexapparater bli inkopplade. Telextrafik kan idag utväxlas med nära 1 000 000 abonnenter i ca 190 länder i samtliga världsdelar. Telexskrivningar kan kopplas automatiskt till ett 80-tal länder inom och utom Europa.

Under 1978 kommer en utrustning för lagring och vidaresändning av telexmeddelanden, MUTEX, att tas i bruk vid telexstationen i Stockholm. Utrustningen medger bl. a. att meddelanden till ett upptaget abonnentnummer tillfälligt lagras i utrustningen och utsänds till abonnenten då numret blir ledigt. Tjänsten kan utnyttjas vid skrivningar såväl inom landet som till utlandet. Samtliga telexabonnenter i landet får tillgång till tjänsten. Den nya utrustningen och tjänsten innnebär betydande tidsbesparingar för abonnenterna.

Under 1979 kommer den andra helelektroniska telexstationen i nätet att tas i drift i Göteborg. Den första togs i drift i Malmö år 1977. Stationen i Göteborg skall vara huvudstation för telexabonnenter i Västsverige. Den kommer att bli en kombinerad station för lokal, nationell och internationell trafik. De helelektroniska telexstationerna erbjuder betydligt bättre drift- och underhållsfunktioner än tidigare stationstyp och medger att ett stort antal abonnenter kommer att erbjudas en rad nya funktioner och tjänster.

Datakommunikationsrörelsens uppgift är bl. a. att utveckla dataöverföringstjänsten med hänsyn till marknadens behov och önskemål samt att tillhandahålla bra och tillförlitliga datakommunikationslänkar. Målsättningen är också att dataöverföringstjänsten utvecklas med hänsyn tagen till den internationella utvecklingen på området. Televerket tillhandahåller på abonnemangsbasis dataöverföringstjänster bestående av modemer och förbindelser dels i det allmänna telefonnätet, dels på förhyrda ledningar. Terminalutrustningar för sändning och mottagning av data anskaffas av abonnenterna själva.

Det nuvarande telefonnätet är mindre lämpligt för dataöverföring eftersom det är utformat för talkommunikation. På sikt kommer nätet på grund av den snabba tillväxten av dataabonnenter inte att kunna uppfylla alla de krav som ställs vid dataöverföring.

Enligt riksdagsbeslut skall ett allmänt datanät byggas upp. Leverans av utrustning och installation beräknas påbörjas under senare delen av år 1978. Abonnenter i det allmänna datanätet, som planeras i nordiskt samarbete, kommer att kunna koppla upp "samtal" till i princip vilken som helst av övriga abonnenter i nätet om de berörda abonnenterna så önskar. Uppbyggnaden av nätet kommer att ske successivt. Samtidigt som trafikkapaciteten utökas byggs drift- och underhållssystemet ut så att en rationell drift av nätet möjliggörs. Under första delen av 1980-talet skall nätet enligt planerna tillföras utrustning för ett antal tjänster som kräver mer omfattande tillgång till processor- och minneskapacitet i nätet.

Automatuppringare för datasamtal över det allmänna telefonnätet kommer att introduceras. Knappsatsapparat som dataterminal och tillhandahållande av dataterminalutrustningar är tjänster som också kan bli aktuella. En tjänst som f. n. befinner sig på provstadiet är "computer conferencing" där meddelanden via dataöverföring lagras i en dator. Meddelandet kan sedan vidarefördmedlas utan krav på geografisk närhet eller tidspassning. View-data är en annan intressant tjänst där det allmänna telefonnätet kan utnyttjas för överföring av information från en central informationsbank till en TV-apparat. Vissa prov med View-data beräknas komma att utföras under 1978.

Larmdivisionen har hand om televerkets larmverksamhet. Larmdivisionen som bildades hösten 1976 omfattar en larmavdelning för de centrala funktionerna och larmgrupper vid 19 av landets 20 teleområden. Den lokala larmverksamheten i Stockholm ombesörjs av den centrala larmavdelningen. Larmdivisionen svarar för försäljning, installation och underhåll av larmanläggningar till bl. a. statliga förvaltningar, kommuner, landsting, banker, försäkringskassor, privatpersoner m. fl. kunder. Larmdivisionen skall vidare svara för larmskyddet för försvaret och vissa statliga företag och myndigheter. För att satsningen inom larmområdet skall bli framgångsrik krävs god marknadsföring, flexibel och beslutssnabb organisation och korta leveranstider. Televerkets speciella fördelar i konkurrensen är en tekniskt kunnig personal, en organisation som täcker hela landet och ett gott förtroende hos kunderna. Verksamheten kommer att präglas av fortsatt uppbyggnad och konsolidering.

Televerket tillhandahåller så gott som all radiokommunikationsutrustning till svenska fartyg, mestadels genom uthyrning men i vissa fall också genom försäljning. Den radioutrustning som installeras ombord blir alltmer komplicerad och därmed dyrare. Detta beror huvudsakligen på internationellt skärpta tekniska krav, framtvingade av den hårdare konkurrensen om tillgängligt frekvensutrymme.

Under budgetåret 1976/77 utrustades på försök ett fartyg för satellitkommunikation. Försöken kommer att utvidgas något under innevarande budgetår då ytterligare ett fartyg utrustas för satellitkommunikation. Televerket får därigenom teknisk erfarenhet som underlag för ett kommande ställningstagande till Sveriges engagemang i ett internationellt maritimt system. Om en övergång till satellitsystem bedöms som ekonomiskt lämplig kommer stora investeringar att krävas i slutet av 1970-talet. I gengäld kan de nu kraftigt ökande personalkostnaderna för kustradioexpeditionen på sikt begränsas.

Utbyggnaden av den manuella mobiltelefontjänsten, MTD, fortsätter i syfte att eliminera täckningsluckor främst i Norrland och för att tillgodose behovet av trafikkanaler på basstationer med alltför låg trafikkapacitet. Antalet abonnemang ökar med ca 2 000 per år och överstiger f. n. 12 000. Två nya betjäningscentraler (i Göteborg resp. Karlstad) togs i drift hösten 1977. Härigenom erhålls tillräcklig kapacitet för MTD-tjänsten fram till den tidpunkt då den automatiska landsomfattande mobiltelefontjänsten, NMT, införs år 1981.

Övergången till ett automatiskt mobiltelefonsystem motiveras främst av de kraftigt stigande kostnaderna för det personalintensiva manuella expeditionssättet. Den tekniska utvecklingen på elektronikområdet har nu gjort att de komplicerade funktioner som ingår i ett automatiskt system kan tillgodoses inom ramen för god ekonomi. Utformningen av den automatiska tjänsten sker i nordiskt samarbete. Ett gemensamt systemprov genomfördes under 1977.

Den nya tjänsten mobilsökning, MBS, tas i drift kring årsskiftet 1977–1978. Tjänsten kommer att fungera som ett personsökningssystem, där man över hela landet från den egna telefonapparaten kan nå en person, utrustad med personsökningsmottagare. Ljudradiosändarna som skall sända ut söksignaler förses med kompletterande utrustning. Efter nyligen genomförd ändring av modulationsförfarandet kan nu stereo och MBS sändas samtidigt utan inbördes störningar. För MBS-tjänsten gäller, att televerket skall tillhandahålla den fasta utrustningen medan radioleverantörerna svarar för försäljning till kunderna av den mobila utrustningen. Televerket skall typgodkänna den mobila utrustningen.

Televerkets frekvensförvaltning har till uppgift att fördela och reglera användningen av radiofrekvensutrymmet utifrån tekniska och ekonomiska utgångspunkter. Vidare åligger det verket att ägna sig åt avstörnings- och kontrollverksamhet. Det allt intensivare utnyttjandet av frekvensutrymmet har medfört att bättre och modernare utrustning erfordras för kontrollverksamheten.

Av *tabell T 2* framgår utvecklingen av televerkets rörelse under budgetåren 1975/76 och 1976/77 mätt i antalet telefonapparater, telex- och modemanslutningar, samtalsmarkeringar, telegram och telexmarkeringar.

Tabell T 2. Televerkets rörelse

	1975/76	1976/77	Förändring i %
Telefonapparater (1 jan.)	5 422 800	5 673 400	4,6
Telexanslutningar (1 jan.)	11 169	11 898	6,5
Modemanslutningar för datakommunikation (1 jan.)	8 414	11 804	40,3
Samtalsmarkeringar för telefon	19 287 000 000	[1]20 190 590 000	[1]4,7
Telegram			
inländska	831 000	570 000	−31,4
till utlandet	537 000	450 000	−16,2
Telex			
markeringar inländsk trafik	23 799 000	24 559 000	+3,2
minuter i utländsk trafik	21 713 000	22 690 000	+4,5

[1] Hänsyn har inte tagits till att markeringsintervallen i vissa fall har förlängts.

Antalet anställda i televerket uppgick den 1 januari 1977 till 42 597, vilket innebar en ökning under år 1976 med 1 083 personer.

Medelsförbrukningen under budgetåren 1976/77–1978/79

För budgetåret 1976/77 beräknades medelsförbrukningen i prop. 1975/76: 100 bil. 8 till 843,5 milj. kr. Investeringsramen höjdes genom regeringsbeslut under budgetåret och förbrukningen uppgick enligt verkets bokslut till 849,7 milj. kr.

För budgetåret 1977/78 räknar televerket med en medelsförbrukning av 879,5 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 räknar televerket med en medelsförbrukning av 1 071,5 milj. kr. enligt det investeringsprogram som redovisas i det följande.

Televerket

Investeringsprogram

Av *tabell T 3* framgår faktisk resp. beräknad medelsförbrukning budgetåren 1976/77–1978/79 med fördelning på rörelsegrenar samt för dessa gemensamma objektsgrupper.

Telefonrörelsen

Medelsförbrukningen för telefonrörelsen budgetåret 1978/79 har beräknats mot bakgrund av den förväntade expansiva utvecklingen. Den totala medelsförbrukningen för anläggningar, som helt kan hänföras till telefon-

Tabell T 3. Medelsförbrukningen 1976/77–1978/79 (milj. kr.)

Objektsgrupp	1976/77 Utgift	Beräknad utgift	
		1977/78	1978/79[1]
Telefon	610,8	659,2	787,8
Telex	32,0	2,9	15,4
Datakommunikation	30,8	0,1	35,8
Kommersiell radio	22,9	6,8	5,0
Frekvensförvaltning	0,8	1,9	0,6
Gemensamt			
– Arbetscentraler	67,0	50,7	79,4
– Förråd	40,0	63,8	48,8
– Verkstadsbyggnader	–	3,5	23,9
– Div. byggn. och fastigh.	38,4	78,9	46,6
– Försvarsberedskap	6,0	6,2	7,5
– Utlandssändningar	1,0	2,5	4,6
– Energibesparande åtgärder	–	–	13,1
– Diverse och oförutsett	–	3,0	3,0
Investeringsram	**849,7**	**879,5**	**1 071,5**

[1] Beloppen har beräknats efter i juli månad 1978 antagen materielpris- och lönenivå.

rörelsen, har beräknats till 787,8 milj. kr. och är avsett att fördelas på följande sätt.

	milj. kr.
Telefonstationsbyggnader	77,2
Lokallinjenät	379,0
Förbindelseanläggningar	95,1
Kopplingstekniska anläggningar	236,5
Summa	**787,8**

Telefonstationsbyggnader

Televerket äger nästan samtliga byggnader som rymmer teleteknisk utrustning. Behovet av tillbyggnader och nybyggnader av verkets stationer styrs av allmänhetens ökande efterfrågan på teletjänster.

Investeringsprojekten framgår av *tabell T 4.*

Tabell T 4. Investeringsplan för telefonstationsbyggnader (milj. kr.)
Typ: N = Nybyggnad, T = Tillbyggnad, O = Ombyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad milj. kr.		Medelsförbrukning			Byggstart År/mån	Färdigställande År/mån
		76-07-01	77-07-01	Faktisk t. o. m. 1976/77	Beräknad för 1977/78	1978/79		
I. Byggnader påbörjade före 1978-07-01								
Summa I			16,7			6,8		
Kostnadsökning 77-07–78-06						0,8		
Summa						7,6		

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad milj. kr.		Medelsförbrukning			Byggstart År/mån	Färdigställande År/mån
		76-07-01	77-07-01	Faktisk t. o. m. 1976/77	Beräknad för 1977/78	Beräknad för 1978/79		
II. Byggnader avsedda att påbörjas under år 1978/79								
Arlanda ny station	N	4,3	4,3			3,0	78-10	79-08
Borås (MOTE)	N		7,3			3,0	78-09	79-12
Ersboda ny station	N		1,2			1,2	78-09	79-06
Göteborg, Hisingen (MOTE)	O		5,3			1,5	79-01	80-12
Göteborg, Kålltorp (MOTE)	O		4,2			1,4	78-10	80-12
Göteborg, Masthugget (MOTE)	O		6,7			2,5	78-08	80-12
Luleå nummerutökning	T		2,3			2,3	78-08	79-04
Malmö, Rosengård nummerutökning	T		2,5		0,1	2,4	78-09	79-03
Malmö, Sparven utbyte av teknisk utrustning	T		14,0			0,5		81-06
Rättvik nummerutökning	T		1,5			0,1	79-05	80-06
Stäket	T		2,4	0,2		1,5	78-09	79-09
Sälen ändring från ÄS till RS	N		1,5			0,7	78-08	79-11
Tranered (MOTE)	T		2,7			2,0	78-10	79-12
Umeå	T	5,2	5,8			2,8	78-09	79-10
Upplands-Väsby	T		1,5			1,3	78-09	79-09
Vallentuna	T	1,4	2,0			1,5	78-08	79-08
Vidkärr dataväxel och NMT	T		2,1		0,1	2,0	78-09	79-03
Vinslöv nummerutökning	N		1,2		0,1	1,1	78-11	79-08
Östersund	T	7,0	9,5	0,9	0,2	4,1	78-11	79-11
Hamptjärnsliden	N		1,2			1,2	78-09	79-06
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 1,0 Mkr per projekt			27,2			26,0		
Summa II			106,4			62,1		
Kostnadsökning 77-07–78-06						7,5		
Summa						69,6		
Summa I+II						68,9		
Kostnadsökning 77-07–78-06						8,3		
Totalsumma						77,2		

Lokallinjenät

För televerkets produktion av teletjänster krävs dels terminalutrustningar hos abonnenterna såsom telefonapparater och abonnentväxlar, dels ett lokallinjenät som förbinder terminalutrustningarna med lokalstationerna. För lokallinjenätet har medelsbehovet beräknats till 379,0 milj. kr.

Förbindelseanläggningar

Under denna rubrik redovisas behovet av medel för de förbindelseanläggningar som ingår i mellanortsnätet, dvs. anläggningar som förbinder olika telefonstationer, samt Sveriges del i de internationella anläggningar som erfordras för trafik med utlandet.

En långsiktig plan har upprättats för utbyggnaden av det befintliga rikslinjenätet. Genom att successivt anpassa utbyggnaden enligt denna plan till trafikens utveckling kan de förväntade förbindelsebehoven tillgodoses på det från teknisk och ekonomisk synpunkt bästa sättet. Medelsbehovet för förbindelseanläggningar har verket beräknat till 95,1 milj. kr.

Kopplingstekniska anläggningar

Investeringsbehovet för kopplingstekniska utrustningar bestäms i huvudsak av trafik- och abonnentökningen. Några tecken till mättnad kan ej skönjas vad gäller de närmaste åren. En fortsatt utbyggnad är därför nödvändig. Härtill kommer att en stor del av befintlig stationsutrustning är föråldrad och måste ersättas med modern utrustning. Vidare ställer kunderna krav på nya teletjänster, vilket successivt kräver större investeringar.

För kopplingstekniska anläggningar beräknar televerket behovet för budgetåret 1978/79 till 236,5 milj. kr.

Telexrörelsen

Den beräknade medelsförbrukningen för telexrörelsen under budgetåret 1978/79 är 15,4 milj. kr. Beloppet behövs för att tillgodose den ökande efterfrågan på telextjänster. Medelsförbrukningen avses fördelas på följande sätt.

	milj. kr.
Förbindelseanläggningar	2,2
Kopplingstekniska anläggningar	13,2
Summa	**15,4**

Datakommunikationsrörelsen

Den beräknade medelsförbrukningen för datakommunikationsrörelsen uppgår till 35,8 milj. kr. Beloppet skall användas för utbyggnad av det allmänna datanätet som riksdagen år 1976 beslutat om.

Kommersiell radio

Medelsförbrukningen för kommersiell radio under budgetåret 1978/79 är beräknad till 5,0 milj. kr., fördelad på följande sätt.

	milj. kr.
Kustradio	3,0
Landmobil radio	2,0
Summa	**5,0**

Kustradio

Kustradionätet har under 1970-talet hela tiden omstrukturerats och moderniserats. Den manuella kustradiotrafiken expedieras från kustradiostationerna i Göteborg, Stockholm och Härnösand. Om övergång till satellitsystem bedöms vara ekonomiskt lämpligt kommer stora investeringar att krävas i slutet av 1970-talet.

Landmobil radio

Den landmobila radion utgörs av den manuella mobiltelefontjänsten, MTD, den automatiska landsomfattande mobiltelefontjänsten, NMT, och mobilsökning, MBS. Vad de olika tjänsterna innebär har redogjorts för i det föregående.

Frekvensförvaltning

Medelsförbrukningen för frekvensförvaltning under budgetåret 1978/79 uppgår till 0,6 milj. kr. som fördelas på följande sätt.

	milj. kr.
Avstörningsverksamhet	0,3
Kontrollverksamhet	0,3
Summa	**0,6**

Byggnader för arbetscentraler

De senaste årens ökade krav på en såväl fysiskt som psykiskt god arbetsmiljö har för televerkets del inneburit stora satsningar bl. a. på förbättring av förhållandena för fältpersonalen. Tillkomsten av välutrustade arbetscentraler innebär stora fördelar för de anställda och för televerket. I anslutning till arbetscentralerna anordnas personalutrymmen, centralgarage och lokaler för arbetsledning. För byggande av arbetscentraler begär televerket 79,4 milj. kr. Fördelningen av objekt framgår av *tabell T 5*.

Förrådsanläggningar

Arbetet med att införa en ny förrådsstruktur inom televerkets materieldivision fortsätter planenligt. I samband med detta kommer successivt arbetsuppgifter att överflyttas från förrådskontoren till lokalförråden. Som ett led i denna utveckling har under hösten 1977 ett centralförråd med helautomatisk höglagerdel tagits i bruk i Nässjö. Vidare skall förrådsverksamheten i Stockholmsområdet förläggas till Bålsta och Bromma. Lokalförråd är under byggnad i Uppåkra och Norrköping. För byggande av förrådsan-

Tabell T 5. Investeringsplan för arbetscentraler (milj. kr.)

Typ: N = Nybyggnad, T = Tillbyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad		Medelsförbrukning			Byggstart År/mån	Färdigställande År/mån
		76-07-01	77-07-01	Faktisk t. o. m. 1976/77	Beräknad för 1977/78	1978/79		
I. Byggnader påbörjade före 1978-07-01								
Summa I			17,4			9,0		
Kostnadsökning 77-07–78-06						1,1		
Summa						10,1		
II. Byggnader avsedda att påbörjas under år 1978/79								
Deje	N	0,9	1,6			1,1	78-08	79-10
Eskilstuna	N	4,6	6,6			4,2	78-09	79-10
Färjestaden	N	0,6	1,2			1,1	78-10	79-06
Gnesta	N		4,0			1,0	79-04	80-05
Grums	N	0,8	1,2			1,2	78-08	79-06
Gällivare	N		2,3			2,3	78-09	79-02
Hanviken	N	2,5	4,1			1,6	78-10	79-11
Holmsjö	N		1,5			1,4	78-09	79-06
Hällefors	N	0,9	1,6			0,8	78-10	79-10
Höganäs	N	1,0	1,3			1,3	78-10	79-05
Hörby	N	1,6	2,2			2,2	78-09	79-05
Kinna	N	2,2	2,5			2,0	78-09	79-05
Kiruna	T	1,5	1,7			1,7	78-10	79-06
Knivsta	N		1,6			1,6	78-09	79-06
Ljungby	N		1,9		0,2	1,8	78-09	79-05
Mellerud	N		1,9			1,9	78-10	79-05
Mönsterås	N		1,7			1,6	78-09	79-06
Nacka-Orminge	N		4,4			3,1	78-10	79-11
Nolby	N	0,8	1,1			0,4	78-07	79-10
Sala	T	0,8	1,4			1,0	78-10	79-09
Sjöbo	N	1,2	1,5			1,5	78-09	79-05
Söderköping	N	1,2	1,5			1,5	78-09	79-05
Trollhättan	N	3,0	4,9			4,9	78-10	79-05
Vallentuna-Täby	N		3,4			0,5	79-04	80-04
Vansbro	N		1,8			1,4	78-08	79-09
Varekil	N	1,6	2,0			2,5	78-08	79-04
Åhus	N		1,1		0,1	1,0	78-10	79-05
Åmål	N		1,6			0,8	78-10	79-10
Örebro	N	4,0	4,4			0,4	79-04	80-04
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 1,0 Mkr per projekt			16,0			14,1		
Summa II			84,0			61,9		
Kostnadsökning 77-07–78-06						7,4		
Summa						69,3		
Summa I+II						70,9		
Kostnadsökning 77-07–78-06						8,5		
Totalsumma						**79,4**		

läggningar begär televerket 48,8 milj. kr. Fördelningen på objekt framgår av *tabell T 6*.

Tabell T 6. Investeringsplan för förrådsanläggningar (milj. kr.)
Typ: N = Nybyggnad, T = Tillbyggnad, O = Ombyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad		Medelsförbrukning			Bygg start År/mån	Färdigställande År/mån
		76-07-01	77-07-01	Faktisk t. o. m. 1976/77	Beräknad för 1977/78	1978/79		
I. Byggnader påbörjade före 1978-07-01								
Nässjö Cfd	N	55,2	57,4	38,0	18,0	2,1	76-01	78-09
Uppåkra	N	15,1	21,0	2,6	4,3	5,2	77-05	79-07
Stenkullen	N	10,8	16,9			1,3	78-05	80-07
Bålsta	N	9,5	17,4	1,9	8,8	7,7	77-09	78-07
Bromma, Linaberg	N	11,2	24,4	0,9	10,2	11,7	77-01	79-07
Norrköping	N	14,4	28,9	2,0	16,4	10,6	77-07	78-10
Summa I			166,0			38,6		
Kostnadsökning 77-07–78-06						4,6		
Summa						43,2		
II. Byggnader avsedda att påbörjas under år 1978/79								
Hässleholm	T		1,8		0,3	1,6	78-09	79-06
Karlstad	T		2,6		0,3	1,5	78-09	80-06
Tumba	T	1,6	2,1		0,3	0,6	78-07	80-06
Töreboda	O		2,1		0,3	1,3	78-07	80-06
Summa II			8,6			5,0		
Kostnadsökning 77-07–78-06						0,6		
Summa						5,6		
Summa I+II						43,6		
Kostnadsökning 77-07–78-06						5,2		
Totalsumma						**48,8**		

Verkstadsbyggnader

Den förestående övergången från elektromekanik till elektronik innebär att lokaler måste iordningställas för den nya tillverkningen innan den konventionella tillverkningen har trappats ned i sådan omfattning att nödvändiga produktionsytor kunnat friställas. Under övergångsperioden 1978–1985 uppstår därför ett utökat lokalbehov samtidigt som kraven på flexibilitet kommer att vara särskilt stora. För objektsgruppen har verket begärt 23,9 milj. kr. enligt *tabell T 7*.

Tabell T 7. Investeringsplan för verkstadsbyggnader (milj. kr.)
Typ: N = Nybyggnad, T = Tillbyggnad, O = Ombyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad		Medelsförbrukning		
		76-07-01	77-07-01	Faktisk t. o. m. 1976/77	Beräknad för 1977/78	1978/79
I. Byggnader påbörjade före 1978-07-01						
Nynäshamn produktionslokaler	O		15,0		0,5	5,5
Summa I			15,0		0,5	5,5
Kostnadsökning 77-07–78-06						0,7
Summa						6,2
II. Byggnader avsedda att påbörjas under år 1978/79						
Sundsvall, verkstadsfastighet	T		5,4			5,4
Sundsvall, höglager	N		5,0			5,0
Vänersborg, höglager	N		5,4			5,4
Summa II			15,8			15,8
Kostnadsökning 77-07–78-06						1,9
Summa						17,7
Summa I+II						21,3
Kostnadsökning 77-07–78-06						2,6
Totalsumma						**23,9**

Diverse byggnader och fastigheter

Uppförandet av teleskolan i Kalmar fortsätter planenligt och den beräknas vara färdigställd under senare delen av år 1978. Kostnaden för budgetåret 1978/79 beräknas uppgå till 10,1 milj. kr. Datacentralen i Kalmar beräknas bli klar under år 1978. Kostnaderna för budgetåret 1978/79 beräknas till 11,8 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 föreslaget belopp för övriga byggnader, 17,8 milj. kr., är bl. a. avsett för ombyggnad av lunchrum i fastigheten Sparven i Malmö (1,0 milj. kr.), för uppförande av en ny kursgård i Ryssevik i närheten av Stockholm (2,5 milj. kr.), för tillbyggnad av kurslokalen i Säve (0,5

milj. kr.), för ombyggnad av bl. a. försäljningslokaler i Norrköping (1,2 milj. kr.) och för tillbyggnad av kontorshus i Malmö (2,7 milj. kr.).

För inköp av fastigheter har televerket använt ca 7,7 milj. kr. under budgetåret 1976/77. En fullständig redogörelse för förvärven har lämnats i televerkets anslagsframställning. För budgetåret 1977/78 beräknas inköpen till 4,5 milj. kr. För budgetåret 1978/79 begär televerket för ändamålet 6,9 milj. kr. bl. a. avseende inköp av fastigheter i Nässjö, Hässleholm och Gällivare.

För objektsgruppen sammanlagt begär televerket för budgetåret 1978/79 46,6 milj. kr.

Försvarsberedskap

Televerket har beräknat medelsbehovet under denna rubrik till 7,5 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Detta belopp överstiger den anbefallda planeringsramen för verksamhetsplanen med 0,7 milj. kr. Beloppet avser ökade medel för modernisering av reservtelefonstationer. Investeringarna för försvarsberedskap bör liksom tidigare år omedelbart avskrivas genom anslag på driftbudgeten.

Medelsförbrukningen för försvarsberedskap vid televerket fördelar sig på följande anslagsposter.

	milj. kr.
Telefon	
Reservtelefonnätet	3,3
Transportabla stationer	2,6
System för trafikbegränsning	0,5
Lokalisering av linjeanläggningar	0,3
Reservanläggningar för rundradionätet	0,2
Televerkets ledning i krig	0,6
Summa	**7,5**

Utlandssändningar

Televerket ombesörjer överföring av Sveriges Radios utlandsprogram till kortvågssändare i Hörby och Karlsborg samt utsändning av program från dessa. Televerket har erhållit medel fr. o. m. budgetåret 1976/77 för att påbörja komplettering av antennsystem i Hörby och Karlsborg för att förbättra effektiviteten och driftsäkerheten. Ett nytt antennsystem avses uppföras vid Hörbystationen för att ge förbättrad mottagning främst i svårnådda områden som Nordamerika och östra Asien samt för att ge reservmöjligheter. Även Karlsborgsstationen avses förses med reservantenn. De tre befintliga sändarna är i drift praktiskt taget dygnet runt under mycket ogynnsamma driftförhållanden. Detta medför hårt slitage som orsakat driftstörningar och avbrott. Visserligen har den äldre sändaren i Hörby använts, men med så låg effektivitet att det kan befaras att en stor del av dessa sändningar varit av ringa värde. Sändaren är även föråldrad och nedsliten, varför den ej utgör någon godtagbar reserv. Det bedöms nu som

nödvändigt att anskaffa en fjärde 500 kW sändare om det nuvarande programutbudet skall kunna bibehållas och långvariga driftavbrott undvikas. Det är således angeläget att redan under år 1978 inköpa en sådan sändare för placering vid Hörbystationen. Den beräknas då kunna tas i bruk under budgetåret 1979/80. Anskaffning av antenner och sändare bör bedrivas parallellt.

För huvudsakligen antenn- och sändarkompletteringar beräknar televerket fr. o. m. budgetåret 1978/79 investeringskostnaderna till 13,3 milj. kr. i 1978 års prisnivå. Av detta belopp kommer 4,6 milj. kr. att falla på budgetåret 1978/79.

Energibesparande åtgärder

Televerket har tillsatt energisparledare och grupper för att övervaka tillämpningen av förordningen om åtgärder för att minska förbrukningen av energi. Verket har redan utbildat personal i ekonomisk panndrift och planerar regelbunden ekonomitrimning av oljepannor. Detta beräknas medföra en minskning av oljeförbrukningen inom verket med ca 1 000 m^3/år. För att uppnå denna besparing fordras dock vissa investeringar. Planeringen av energibesparande åtgärder är f. n. främst inriktad på husbyggnads- och VVS-områdena (7,0 milj. kr.), tilläggsisolering av fastigheter (0,4 milj. kr.), automatisk temperaturreglering av fastigheter som inrymmer automatiska landväxlar (3,0 milj. kr.) samt vissa övriga åtgärder. Totalt beräknas investeringsbehovet för energibesparingsåtgärder under budgetåret 1978/79 uppgå till 13,1 milj. kr.

Diverse och oförutsett

Liksom tidigare år har televerket föreslagit en post för diverse och oförutsett. Denna post har upptagits till 3,0 milj. kr., eller samma belopp som verket enligt bemyndigande av regeringen under budgetåret 1977/78 får ta i anspråk för sådana arbeten och anskaffningar som inte ingår i det av föredraganden förordade investeringsprogrammet.

Televerket har i sin anslagsframställning lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av denna anslagspost under budgetåret 1976/77.

Utjämning av medelsbehov

Televerkets investeringsplanering måste på grund av den tekniska komplexiteten hos anläggningarna ske på relativt lång sikt. Beställningar av teleutrustningar måste ske flera år före leveranstidpunkten. Träffade avtal kan inte förskjutas vid kostnadsökningar eftersom tillverkningen av materielen redan påbörjats. Det är vidare förenat med stora svårigheter att snabbt anpassa arbetsstyrkan till den lägre anläggningsvolym som följer av en kostnadsökning. Televerkets investeringar omfattar drygt en miljard kronor och mot den ovan angivna bakgrunden är det praktiskt taget omöjligt för televerket att exakt anpassa den årliga medelsförbrukningen till den för budgetåret medgivna ramen.

Televerket föreslår därför att verket vid behov får utnyttja upp till 30 milj. kr. av nästkommande budgetårs medgivna förbrukning för att balansera det löpande årets förbrukning samt rätt att intill 30 milj. kr. få utnyttja under ett budgetår icke ianspråktagna medel det nästkommande budgetåret.

Remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande över bl. a. televerkets anslagsframställning som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 61).

Affärsverksdelegationen har avgett det yttrande över bl. a. televerkets anslagsframställning som redovisas under rubriken Postverket (s. 184).

Föredraganden

Den 1 april 1975 genomfördes med statsmakternas godkännande en ny organisation för televerket. Målet för den nya organisationen var att skapa en organisations- och verksamhetsform som jämfört med den gamla organisationen tillät en ytterligare delegering och decentralisering till regional/lokal nivå av uppgifter och beslutsfattande. Samtidigt skulle en effektivare styrning av verksamheten kunna erhållas. Organisationsarbetet har fortsatt med en översyn av teleområdesorganisationen. Den nya organisationen för teleområdena med delresultatenheter och funktionella stabsenheter beräknas vara genomförd den 1 juli 1979. Målet för de organisatoriska förändringarna är att förbättra teleområdenas effektivitet och uppnå bättre ekonomi, service och arbetsmiljö. Även regionkontorens ställning studeras i anslutning till organisationsöversynen.

Televerkets resultat försämrades under budgetåret 1976/77. Endast genom att upplösa lagerreserven med ca 153 milj. kr. kunde verket uppnå det rörelseöverskott som krävs för förräntning av verkets statskapital. Det försämrade resultatet för budgetåret 1976/77 och en beräknad ytterligare nedgång under budgetåret 1977/78 nödvändiggjorde ett regeringsbeslut om höjning av samtalsmarkeringsavgiften och abonnemangsavgifterna den 1 december 1977 resp. den 1 januari 1978. Utan dessa höjningar skulle televerket komma att redovisa underskott för budgetåret 1977/78.

Investeringarna i televerket syftar till att genom tillämpning av den snabbt expanderande teletekniken erbjuda kunderna snabba och billiga telekommunikationer och ett alltmera varierat utbud av tjänster. Genom investeringarna i ny materiel kan också uppnås betydande besparingar i televerkets underhålls- och driftkostnader samt en förbättrad arbetsmiljö för de anställda. Genom introduktion av nya tjänster och produkter skapas även en tryggad sysselsättning och framtid för verkets personal. Även inom områden med anknytning till telekommunikation går utvecklingen snabbt. Införande av nya system för informationsöverföring inom såväl hushålls- som kontorssektorn kan på sikt komma att förändra förutsättningarna för televerkets verksamhet. Den nuvarande televerksamheten

kan då ses som en del av de framväxande informationsförsörjningssystemen. Enligt min mening är det naturligt att televerket i denna process har ett samordnande systemansvar och svarar för att de långsiktiga samhällsintressena tillvaratas.

Televerkets investeringsram för budgetåret 1976/77 beräknades i prop. 1975/76: 100 till 825 milj. kr. Genom regleringsbrevet den 8 april 1976 och regeringens beslut den 2 december 1976 och 20 januari 1977 höjdes ramen till 849,7 milj. kr. Hela beloppet har förbrukats under budgetåret.

I prop. 1976/77: 100 beräknades investeringsramen för budgetåret 1977/78 till 840 milj. kr. Ramen har genom regleringsbrev den 26 maj 1977 och 9 juni 1977 höjts med 3,6 resp. 0,2 milj. kr. Genom regeringens beslut den 27 oktober 1977 och den 22 december 1977 att i sysselsättningsfrämjande syfte tidigarelägga vissa byggnadsarbeten, främst arbetscentraler, vid televerket har investeringsramen höjts med ytterligare 18,5 milj. kr. resp. 17,2 milj. kr. och uppgår därmed till 879,5 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 har televerket föreslagit en medelsförbrukning av 1071,5 milj. kr. Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en investeringsram av 970,3 milj. kr. Jag har inom denna ram inte beräknat några medel för energibesparande åtgärder i televerkets byggnader. Enligt de principer som gäller för stöd till energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader har medel för ändamålet beräknats under bostadsdepartementets huvudtitel. Medlen disponeras av byggnadsstyrelsen.

I följande sammanställning redovisas hur televerkets investeringar kan beräknas komma att fördela sig på olika objektsgrupper. Av sammanställningen framgår även utfallet för budgetåret 1976/77 och den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1977/78. Denna överstiger den i prop. 1976/77: 100 angivna med 22,3 milj. kr.

Objektsgrupp	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknad utgift	1978/79	
			Verket	Föredraganden
	milj. kr.			
Telefon	610,8	659,2	787,8	762,8
Telex	32,0	2,9	15,4	15,4
Datakommunikation	30,8	0,1	35,8	35,8
Kommersiell radio	22,9	6,8	5,0	5,0
Frekvensförvaltning	0,8	1,9	0,6	0,6
Fastigheter och byggnader	145,4	196,9	198,7	139,6
Försvarsberedskap	6,0	6,2	7,5	6,5
Utlandssändningar	1,0	2,5	4,6	1,6
Energibesparande åtgärder	–	–	13,1	–
Diverse och oförutsett	–	3,0	3,0	3,0
	849,7	**879,5**	**1071,5**	**970,3**

Väl fungerande telekommunikationer har stor betydelse för samhället i sin helhet. Mot bakgrund härav och av den väntade expansiva utvecklingen inom teleområdet har jag, i likhet med föregående år, beräknat en medelstilldelning för televerkets olika rörelsegrenar som i stort överensstämmer med verkets förslag.

Vid min bedömning av investeringsbehovet har jag bl. a. utgått från att verket måste tilldelas medel som möjliggör fortsatta investeringar i rationaliseringssyfte. Dessa krävs för att så långt möjligt möta de ökande driftkostnaderna. Bland åtgärderna kan nämnas moderniseringen av såväl telefon- som telexnäten genom införande av ny elektronisk teknik och datorstyrning. Den nya tekniken medger också att abonnenterna kan erbjudas en rad nya funktioner och tjänster. I fråga om telefonnätet har jag således inräknat medel för den tidigareläggning av anskaffningsplanerna för viss stations- och transmissionsutrustning som regeringen fattade beslut om den 26 maj 1977. Utrustningen baseras på den nya tekniken och tillverkas vid televerkets industridivision och LM Ericsson. För telexnätets del bör investeringsramen kunna medge att landets andra helelektroniska telexstation installeras under år 1979.

Jag har beträffande datakommunikationsrörelsen beräknat medel för en successiv uppbyggnad av det allmänna datanät som riksdagen år 1976 beslutat om. Även datanätet baseras på elektronisk teknik och kommer att innehålla nya funktioner som dels tillgodoser kundernas krav, dels ger televerket möjligheter till en rationell drift.

De medel jag beräknat för rörelsegrenen kommersiell radio medger bl. a. en fortsatt modernisering av kustradiostationen i Göteborg och en utökning av antalet kanaler för den manuella mobiltelefontjänsten (MTD). Genom kanalutökningen kan behovet av ökad kapacitet på vissa basstationer med stark trafik tillgodoses.

Jag vill avslutningsvis tillägga beträffande medelstilldelningen för de olika rörelsegrenarna att investeringar i abonnentanläggningar numera finansieras av abonnenterna själva. Detta möjliggörs genom att inträdesavgiften och en del av abonnemangsavgiften för de olika anläggningarna redovisas som anläggningsbidrag. Televerkets möjligheter att utan längre väntetider tillgodose kundernas ökande efterfrågan på teleutrustning har härigenom förbättrats.

För investeringar i fastigheter och byggnader har televerket begärt nära 200 milj. kr. Jag kan inte tillstyrka ett genomförande under budgetåret 1978/79 av hela det föreslagna investeringsprogrammet för denna objektsgrupp utan förordar att insatserna till viss del fördelas även på kommande budgetår. I första hand bör byggnadsobjekt med planerad byggstart under budgetåret 1978/79 helt eller delvis kunna senareläggas till följande budgetår. Möjligheterna till tidsförskjutningar bör prövas för alla de objektskategorier som ingår i investeringsprogrammet för fastigheter och byggnader, nämligen arbetscentraler, förråd, verkstäder och övriga byggnader. Jag vill

också framhålla att den beslutade tidigareläggningen av byggnadsarbeten, som jag nämnt i det föregående, till viss del avser objekt som annars skulle utförts nästa budgetår. Under budgetåret 1978/79 fortsätter och avslutas uppförandet av byggnaderna för teleskolan och en datacentral m. m. i Kalmar. Jag har beräknat medel för att båda dessa projekt skall kunna färdigställas enligt uppgjorda tidsplaner.

I fråga om investeringarna för försvarsberedskap har jag räknat med en viss ökning av det belopp som anslagits för innevarande budgetår. Jag förordar att medel uppförs med 6,5 milj. kr. Chefen för budgetdepartementet förordar denna dag att ett avskrivningsanslag med samma belopp uppförs på driftbudgeten för ändamålet.

De medel jag beräknat för investeringar avseende utlandssändningar innebär bl. a. att ett nytt effektivt s. k. gardinantennsystem kan uppföras vid Hörbystationen. Åtgärderna medför förbättrad mottagning av Sveriges Radios utlandsprogram främst i svårnådda mottagningsområden som Nordamerika och östra Asien.

Anslaget Teleanläggningar m. m. bör på sedvanligt sätt beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1978/79	970,3
10 % marginal	97,0
Avgår beräknad ingående behållning 1978-07-01	−59,4
Anslag budgetåret 1978/79	**1 007,9**

Den av mig förordade investeringsramen för budgetåret 1978/79 innebär att investeringarna finansieras med verkets egna avskrivningsmedel. Tillskott från statsbudgeten behövs alltså inte.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teleanläggningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 007 900 000 kr.

C. STATENS JÄRNVÄGAR

C 1. Järnvägar m. m.

		Ing. behållning	Anslag	Utgift
1976/77		32 167 000	554 700 000	[1]570 337 000
1977/78		16 530 000	[2]673 000 000	[3]654 600 000
1978/79	statens järnvägar	47 230 000	1 140 770 000	1 080 000 000
	föredraganden	34 930 000	773 800 000	735 200 000

[1] Inkl. tidigarelagda investeringar m. m. 25,1 milj. kr.
[2] Inkl. 600 000 kr. enl. prop. 1976/77: 74.
[3] Preliminärt belopp beräknat med hänsyn till tidigarelagda investeringar om 18 milj. kr., senarelagda investeringar om 4 milj. kr. enl. prop. 1976/77: 150 samt ökade investeringar (600 000 kr.) för försvarsberedskap enl. prop. 1976/77: 74.

SJ är ett affärsdrivande verk, som bedriver gods- och persontrafik på järnväg samt busstrafik och färjetrafik. I dotterbolagen GDG Biltrafik AB, AB Gävle Vagnverkstad, AB Landtransport, AB Svenska Godscentraler, Svenska Lastbil AB samt AB Trafikrestauranger bedrivs kompletterande verksamhet.

SJ:s trafiknät omfattade vid slutet av budgetåret 1976/77 ca 11 400 km järnväg i huvudspår, vilket var 95 % av det svenska järnvägsnätet exkl. industrispår. SJ:s bussar trafikerade 22 200 km väg.

Vagnparken för järnvägstrafiken bestod av 45 200 godsvagnar med en lastkapacitet på totalt 1,4 milj. ton samt 1 976 person- och motorvagnar med 107 000 sittplatser, 7 300 sovplatser och 2 900 platser i liggvagnar. Busstrafiken ombesörjdes med 1 250 fordon.

Till den i samarbete med utländska järnvägar drivna färjetrafiken bidrog SJ med tågfärjor på lederna Trelleborg–Sassnitz och Malmö–Köpenhamn.

Trafik

I likhet med den allmänna konjunkturen förbättrades SJ:s godstrafik successivt under år 1976, men sedan början av år 1977 har tendensen åter varit vikande. Väsentligt minskade transporter av järn, stål, livsmedel, byggnadsvaror, kol och koks har bidragit till detta.

Godstrafikens utveckling under de senaste åren har i hög grad påverkats av industrins exceptionella lageruppbyggnad, som ägt rum med statligt stöd. Det till produktionen knutna transportbehovet har härigenom i betydande omfattning skjutits på framtiden. Vid en ny uppgång i efterfrågan på svenska produkter inom och utom landet kommer en rekyleffekt härav att

uppstå. Avvecklingen av de stora lagren kommer då att medföra att SJ:s godstrafik ökar snabbare än industriproduktionen.

Mellan 1973 och 1976 har SJ:s persontrafik på järnväg ökat med drygt 20 %. Det är främst den långväga trafiken som ökat. Det ökade antalet tåg med fasta tidsintervall mellan större orter torde ha bidragit till detta. Sedan 1975 har trafikvolymen ökat relativt långsamt och SJ räknar med att ökningen av persontrafiken skall fortsätta under de närmaste budgetåren. Förskjutningen av tyngdpunkten i trafiken mot längre resor väntas likaledes fortsätta.

SJ:s busstrafik producerade 1976 drygt 73 milj. busskm. varav ca 62 milj. i linjetrafik och knappt 6 milj. i vardera snabbuss/veckoslutstrafik respektive beställningstrafik. Trafikunderlaget för linjetrafiken har minskat och dess omfattning har i allt högre grad blivit beroende av kommunala och statliga bidrag då lönsamheten försämrats. Snabbuss- och veckoslutstrafikens andel av busstrafiken ökade successivt fram till 1975 men har därefter stabiliserats. Beställningstrafiken har under de båda senaste åren minskat relativt kraftigt, vilket torde sammanhänga med konjukturutvecklingen.

I färjetrafiken fraktades under år 1976 närmare 6 milj. ton gods vilket innebär en mindre ökning jämfört med år 1975. Järnvägsgodset utgör ca 90 % av den totala godsmängden. Från konjunkturtoppen år 1974 har färjetransporterna av järnvägsgods minskat med drygt 900 000 ton. Transporterna av lastbilsgods har däremot stadigt ökat under de senaste fem åren. Samma gäller i huvudsak överföringen av bilar och bussar samt persontransporterna.

Personal och produktivitet

Sedan år 1951 då SJ hade ca 74 000 personer anställda har personalen minskat varje år. Utvecklingen under de senaste åren framgår av följande tabell.

År	Antal anställda	Minskning från föregående år	
	i medeltal	Antal	Procent
1972	43 746	[1] 1 580	3,5
1973	42 288	[1] 1 458	3,3
1974	41 419	869	2,1
1975	40 774	645	1,6
1976	40 347	427	1,0

[1] Exkluderas personal som övergick till SL vid försäljning av f. d. Roslagsbanan den 1 maj 1972 blir den genomsnittliga minskningen 1 418 anställda (3,1 %) år 1972 och 1 377 anställda (3,1 %) år 1973. Minskningen under de fem åren blir då i genomsnitt 947 anställda (2,2 %) per år.

Rationaliseringar och tekniska landvinningar har lett till att personalens produktivitet har ökat och att SJ därmed inte behövt ersätta all den personal som pensionerats med ny personal. De ökade årliga pensionsavgångar-

na samt den förkortade arbetstiden för vissa personalkategorier har medfört att det blivit nödvändigt att nyanställa personal. SJ räknar dock med en fortsatt personalminskning och beräknar minskningen under den närmaste femårsperioden till mellan 700 och 900 personer per år under förutsättning att SJ beviljas alla de investeringsmedel man begär.

Ekonomi

Av balansräkningen per den 30 juni 1977 för statens järnvägar framgår att bruttovärdet av tillgångarna uppgår till sammanlagt 12 387 milj. kr. Efter avdrag av ackumulerade avskrivningar på anläggningarnas anskaffningsvärde uppgår tillgångarna till 5 978 milj. kr. Av detta nettovärde utgörs 4 777 milj. kr. av anläggningstillgångar; inom affärsbanenätet fördelade med 1 914 milj. kr. på fast egendom, 2 044 milj. kr. på rullande materiel, 71 milj. kr. på tågfärjor och bussar samt 115 milj. kr. på inventarier. Värdet på anläggningar under arbete uppgår till 574 milj. kr. Återstoden avser poster av finansiell natur. Utöver ovannämnda avskrivningar redovisas ackumulerade kollektiva avskrivningar på skillnaden mellan återanskaffningsvärde och anskaffningsvärde om sammanlagt 2 373 milj. kr.

SJ:s statskapital uppgick den 30 juni 1977 till 2 139 milj. kr. Under budgetåret 1976/77 har kapitalbehållningen på SJ:s fond ökat med 152 milj. kr.

SJ:s underskott för budgetåret 1976/77 uppgick till 90 milj. kr. och har täckts med minskade avskrivningar i enlighet med ett särskilt regeringsbeslut.

Av intäkterna som uppgick till 4 559 milj. kr. var 13 % statens ersättning till SJ för gods- och persontrafik på det ersättningsberättigade bannätet, 50 % var övriga intäkter från godstrafik och 30 % var övriga intäkter från persontrafik. I jämförelse med föregående budgetår ökade de totala intäkterna budgetåret 1976/77 med ca 460 milj. kr. Härav förklaras 115 milj. kr. av redovisningstekniska ändringar.

Kostnaderna inkl. planenliga avskrivningar uppgick budgetåret 1976/77 till 4 649 milj. kr. och ökade därmed med 595 milj. kr. varav ca 115 milj. kr. på grund av redovisningstekniska ändringar. Av kostnadsökningen utgjorde 305 milj. kr. personalkostnader.

Personalkostnadsnivån steg med 13 % bl. a. på grund av höjda löner och arbetsgivaravgifter. Som följd av den fortlöpande rationaliseringen, som medförde att personalantalet för drift och underhåll minskade med 660 personer, kunde personalkostnadsökningen begränsas till 11 %. Om personalantalet varit detsamma som under föregående budgetår, skulle personalkostnaderna ha stigit med ytterligare 55 milj. kr.

Vid en bedömning av SJ:s resultat bör det beaktas att den fortsatt svaga konjunkturen för bl. a. viktiga svenska stapelvaror i hög grad har påverkat SJ:s godstrafik, som domineras av råvarutransporter. Enligt SJ:s uppfattning bör också beaktas att SJ otillräckligt kompenserats av staten för eko-

nomiska belastningar, som saknar motsvarighet hos konkurrerande transportföretag.

Medelsförbrukningen under budgetåren 1976/77–1978/79

I prop. 1975/76:100 angav för budgetåret 1976/77 ett investeringsanslag om 524,7 milj. kr. och en investeringsram om 515,3 milj. kr. Efter förslag av trafikutskottet anvisade riksdagen ett 30 milj. kr. högre anslag. I enlighet med detta riksdagsbeslut och med regeringens beslut den 29 december 1975 och den 20 januari 1977 om tidigareläggning av byggnads- och anläggningsarbeten samt den 16 juni 1977 om anskaffning av motorvagnar, fastställdes investeringsramen för budgetåret 1976/77 till 570,4 milj. kr. Utöver den sålunda fastställda investeringsramen gavs SJ under budgetåret möjligheter att i samråd med AMS tidigarelägga industribeställningar och anläggningsarbeten enligt följande.

I beslut den 23 oktober 1975 uppdrogs åt AMS att tidigarelägga industribeställningar i samråd med SJ. I enlighet därmed kunde SJ till budgetåren 1975/76 och 1976/77 tidigarelägga anskaffningar av rullande materiel, bussar och investeringsinventarier för sammanlagt 129,8 milj. kr., som till 90 % har värderats in på SJ:s fond.

Vidare bemyndigades AMS den 23 oktober 1975 att bestrida vissa utgifter för arbetsmiljöinsatser inom bl. a. affärsverken. Till SJ:s förfogande kom därigenom att ställas ytterligare 4,9 milj. kr., varav 4,8 milj. kr. för investeringar.

I beslut den 3 februari 1977 fick AMS återigen i uppdrag att i samråd med SJ tidigarelägga industribeställningar. Härigenom har ytterligare 82 milj. kr. ställts till SJ:s förfogande för anskaffning av rullande materiel, bussar och investeringsinventarier under budgetåren 1976/77 och 1977/78.

Totalt har således AMS genom dessa beslut under budgetåren 1975/76 och 1976/77 ställt 216,6 milj. kr. till SJ:s förfogande för investeringar under de tre budgetåren 1975/76–1977/78.

I prop. 1976/77:100 har för budgetåret 1977/78 angetts ett investeringsanslag om 672,4 milj. kr. och en investeringsram om 640 milj. kr. I enlighet med riksdagens beslut i anledning av prop. 1976/77: 74 har anslaget och ramen höjts med 600 000 kr. för ökade investeringar i försvarsberedskap. Vidare har investeringsramen i besparingssyfte sänkts med 4 milj. kr. i enlighet med prop. 1976/77:150, samt höjts med 18 milj. kr. genom regeringens beslut den 20 januari, den 9 juni och den 27 oktober 1977 om tidigareläggning av vissa byggnads- och anläggningsarbeten inom Norrbottens och Västerbottens län. Sistnämnda ramhöjning avser SJ:s beräknade andel av kostnaderna för vissa linjeomläggningar. Resterande kostnader, ca 35,5 milj. kr., betalas av AMS. Den sålunda fastställda investeringsramen för 1977/78 uppgår till 654,6 milj. kr. Härutöver har AMS ställt ytterligare 65 milj. kr. till SJ:s förfogande för tidigareläggning av industribeställningar under budgetåret 1977/78 i enlighet med regeringens beslut den 13 oktober 1977.

För budgetåret 1978/79 har SJ beräknat medelsförbrukningen till 1 080 milj. kr.

Statens järnvägar

System- och produktutveckling

Kostnads- och konkurrensutvecklingen kräver att SJ med all kraft fortsätter att rationalisera samt att anpassa och bygga upp resurserna med hänsyn bl. a. till efterfrågan. I denna effektiviserings- och ekonomiseringsverksamhet ingår en rad projekt, som förutsätter att finansiella medel ställs till förfogande. Verksamheten inriktas bl. a. på att stimulera system- och produktutveckling och skapa en ändamålsenlig grund för marknadsföringen.

Med hänsyn till de ofta långa livslängderna för fasta anläggningar, rullande materiel och annan utrustning, internationella åtaganden m. m. måste planeringen utgå från långsiktiga bedömningar. I den rullande planeringen ingår sålunda många projekt, som skall tillgodose behov relativt långt in i framtiden.

Nedan beskrivs de väsentligaste utvecklings- och rationaliseringsprojekten kortfattat.

Arbetet med att utveckla godstransporterna inriktas nu främst på att skapa gynnsamma förutsättningar för kombinerad trafik järnväg–landsväg och järnväg–sjö samt öka järnvägstransporternas kvalitet i fråga om regelbundenhet, godsbehandling och snabbhet. Det fortsatta arbetet innebär i första hand en utbyggnad av redan påbörjade projekt.

För den stora efterfrågan på dörr-till-dörrtransporter arbetar SJ med två alternativa huvudlösningar, nämligen dels industrispåranslutning, dels kombinerad tåg–biltransport. Huvuddelen av vagnslasterna lastas och lossas i dag vid industrispår. Sådana finns i anslutning till flertalet företag som använder järnvägen som huvudtransportmedel. Till och från företag med mindre trafikflöden eller där spåranslutning är svår eller kostnadskrävande att ordna är bilen ofta det lämpligaste terminaltransportmedlet. Genom kombinerad trafik söker SJ ta tillvara dels bilens större flexibilitet i terminalledet, dels tågets större kapacitet och låga undervägskostnader i relationer med större godsströmmar.

Arbetet med omlastning mellan tåg och bil underlättas i hög grad genom enhetslasttekniken. Som enhetslaster räknas inte bara gods i container och flak utan också självbärande enheter såsom träpaket. Genom enhetsteknik kan SJ i större utsträckning än tidigare svara för transporter av gods i varierande sändningsstorlekar från dörr till dörr. I transportformen ingår hämtning och hemkörning på överenskomna tider, hantering och transport mellan terminalerna samt mellanlagring. Tekniken öppnar nya möjligheter för företagen till sänkta fraktkostnader, förenklad lagerhållning och hantering, bättre integration av transport och produktion m. m.

För olika slag av massgods ordnas systemtransporter, vilket innebär kontinuerlig heltågskörning mellan berörda orter. Som exempel kan nämnas transporter av timmer från olika lastningsplatser i Jämtland till lossningsterminalen i Töva utanför Sundsvall, papper från Kvarnsveden till den nya terminalen i Granudden utanför Gävle, olja från Gävle till Uppsala samt bilkarosser och bildelar från Göteborg till Kalmar, från Olofström till Göteborg och från Trollhättan till Malmö.

En annan utveckling av godstrafiken är att godsexpresstågen i stor utsträckning nu körs som direkttåg mellan lastnings- och lossningsområden för att få snabbast möjliga transporttid.

Vagnparken moderniseras och dess kapacitet utökas successivt genom att äldre vagnar slopas och ersätts med nya vagnar som är anpassade till modern transport- och lastningsteknik, bl. a. slutna vagnar med helt öppningsbara sidor och containervagnar med stötupptagande underreden. Dessutom byggs vagnar om så att de kan framföras i godståg i 90 km/tim.

Rangerbromsar ersätter den manuella passningen av godsvagnar. Den nya rangerbromsanläggningarna ger framför allt bättre arbetsmiljö och minskat antal godsskador. Fortsatt utbyggnad planeras.

Persontrafikens utveckling på järnväg blir beroende av kvaliteten och priset på de trafiktjänster som järnvägen kan erbjuda i konkurrens med personbilar, bussar och flyg. Som exempel kan nämnas restidens längd, turfrekvens och vagnkomfort. System- och produktutvecklingen inriktas på både kvalitets- och effektivitetsförbättringar. Insatser behövs i första hand där det finns tillfredsställande trafikunderlag med rimliga tillväxtmöjligheter. SJ satsar därför i första hand resurser på att utveckla express- och snälltågstrafiken.

SJ:s tågplan har mer och mer utformats med tanke på en efterfrågestimulerande ökning av antalet tågförbindelser. Avgångar vid fasta minuttal varje timme har införts för tågen mellan Stockholm och Nässjö (”Östgötapendeln”). Som en följd av det positiva resultatet har SJ fr. o. m. sommartidtabellen år 1977 infört ett liknande pendelsystem i trafiken mellan Stockholm/Örebro och Göteborg. Genom intensifierad marknadsbearbetning och ytterligare kvalitetsförbättringar räknar SJ med fortsatt trafikökning i tätortsrelationerna på affärsbanenätet.

SJ har sedan 1969 provat olika slutna toalettsystem i personvagnar för att öka bekvämligheten för de resande och få en mer miljövänlig konstruktion. Vakuumtoaletten har visat sig mest lämplig. Sådana toaletter har nu installerats i ca 50 vagnar och ytterligare installationer pågår. Nyanskaffad persontrafikmateriel kommer att utrustas med slutet toalettsystem.

Öresundslederna Malmö–Köpenhamn och Helsingborg–Helsingör trafikeras för närvarande av en svensk resp. sex danska tågfärjor. Nästa färja för sistnämnda led planeras att anskaffas av SJ, när kapaciteten behöver höjas.

För Östersjöleden Trelleborg–Sassnitz disponeras för närvarande fyra

svenska och fyra tyska tågfärjor. Den nyaste tyska färjan, "Rostock", levererades i juli 1977. Den tyska färjan "Stubbenkammer" och den svenska "Trelleborg" tas hösten 1977 ur trafik. Vid behov av ökad kapacitet på denna led planerar SJ att anskaffa en ny storfärja.

Spårstandarden och spårkapaciteten förbättras successivt i viktiga banavsnitt. Så upprustas t.ex. huvudlinjerna fortlöpande till en standard som tekniskt medger en hastighet av 160 km/tim för tåg i resandetrafik. Arbetena består huvudsakligen av byte till skarvfri räls samt inläggning av betongsliprar eller hårdträsliprar med fjädrande fästen.

I enlighet med riksdagens beslut påbörjades upprustningen av inlandsbanan under budgetåret 1976/77. SJ avser att fortsätta de inledda upprustningsarbetena. De åtgärder som vidtas avser huvudsakligen sådana arbeten på delar av sträckorna Storuman–Östersund och Brunflo–Sveg som ger en bättre banstandard, minskade underhållskostnader och modernare signaltekniska anordningar.

På bandelarna Älvsjö–Järna och Stockholm–Märsta medför ökat antal fjärrtåg, högre hastigheter, styv tidtabell för intercitytrafiken etc. att det i framtiden inte går att köra insatståg i lokaltrafiken i nuvarande omfattning. Lokaltrafikens stomtåg kan inte heller köras med nuvarande regelbundna tider och tidsintervaller. Om nuvarande spårkapacitet inte utökas måste en del av lokaltågen göra längre uppehåll vid stationerna för att släppa förbi fjärrtågen.

Mot denna bakgrund har ett nytt dubbelspår skisserats mellan Älvsjö och Järna. För sträckan Älvsjö–Flemingsberg pågår på regeringens uppdrag projektering av ett tredje och fjärde spår intill det redan befintliga dubbelspåret. En redovisning av sistnämnda projekt beräknas kunna ske sommaren 1978. Därefter återstår en omfattande detaljprojektering, som dock kan utföras parellellt med byggandet. För utbyggnaden, inkl. stationsanläggning, beräknas en tid av tre till fyra år. Ungefär motsvarande tid behövs för projektering och utbyggnad av ett nytt dubbelspår mellan Flemingsberg och Järna i ny sträckning över Grödinge. Detta arbete skulle dock delvis kunna bedrivas samtidigt med delen Älvsjö–Flemingsberg, varför hela det nya dubbelspåret Älvsjö–Järna skulle kunna vara färdigt för trafik omkring sex år efter beslut.

Den totala kostnaden för sträckan Älvsjö–Järna beräknas till storleksordningen 900 milj. kr. i 1978/79 års prisnivå. SJ:s andel av den totala kostnaden kan för närvarande ej preciseras. Av totalkostnaden beräknas enligt SJ endast en marginell del, som för närvarande ligger inom osäkerhetsmarginalen för beräkningarna, komma att medföra fördelar för fjärrtrafiken sett ur företagsekonomisk synvinkel.

I avvaktan på ställningstaganden till SJ:s planer för sträckan Älvsjö–Järna har planering av nytt dubbelspår mellan Stockholm C och Märsta ännu ej påbörjats.

Utbyggnaden av SJ:s fjärrblockeringsnät fortsätter. Under bud-

getåret 1976/77 har fjärrblockeringsanläggningar tagits i bruk på bansträckorna Söderhamn – Gnarp och Hallsberg – Örebro, sammanlagt 130 km. På äldre fjärrblockeringssträckor kommer vissa större stationer, som ej ingår i systemen, att byggas om för fjärrmanövrering.

Utrustning till system för automatiskt tågstopp har beställts för huvudlinjerna. Utbyggnaden börjar inom Stockholmsområdet, där systemet beräknas kunna tagas i drift under år 1979. Utbyggnaden på övriga huvudlinjer beräknas vara klar budgetåret 1982/83.

En automatisering av tågövervakningen blir alltmer angelägen allteftersom fjärrblockering införs, tåghastigheterna höjs och trafiken ökar. För detta ändamål används olika typer av detektoranläggingar som placeras intill spåret. F. n. finns 36 varmgångsdetektorer, vilka mäter värmestrålningen från vagnarnas hjullagerboxar. Ytterligare anläggningar planeras. Tjuvbromsdetektoret mäter värmestrålningen från vagnarnas hjulringar. F. n. finns sju anläggningar och ytterligare anläggningar planeras. Hjulplattdetektorer indikerar med hjälp av en särskild strömkrets om några hjul som följd av friktion vid fastbromsning fått plattor i hjulringarna. Driftprov av sådana anläggningar pågår. Lastprofilindikatorer indikerar med hjälp av fotoceller med infrarött ljus föremål, som ligger utanför tillåten lastprofils begränsningslinjer.

Genom utveckling av tele- och datatekniken kommer bl. a. redovisningen av SJ:s intäkter, utbetalningar och materialåtgång att förenklas.

Den kontinuerliga övervakningen av lokens användning som nu är uppdelad på åtta distrikt kan med hjälp av ett ADB-system, som utvecklats inom SJ, sammanföras till en enda lokledningscentral. Det nya systemet beräknas medföra rationaliseringsvinster genom ökat lokutnyttjande, bättre underhållsplanering och minskat behov av manuellt arbete. Systemet beräknas kunna utvidgas till att omfatta även personvagnar.

Arbetet med ett nytt informationssystem för godstrafiken förväntas leda till ett bättre utnyttjande av godsvagnarna.

Radiotekniken anlitas alltmer vid transportledning och rangeringsarbeten. Tågorderradio för kommunikation mellan lok och trafikledning finns nu på sträckan Riksgränsen – Luleå samt inom Stockholmsområdet. Utbyggnad planeras. Personal som arbetar utmed spåret kan kommunicera med tågledningen med hjälp av driftradio. Likaså används kommunikationsradio vid växlingsarbete.

För att kunna tillgodose den ökade trafikens behov ökas eldriftanläggningarnas kapacitet och driftsäkerhet successivt, främst genom följande åtgärder:

Nya omformarstationer byggs och befintliga omformarstationer förbättras, nya matarledningar och förstärkningsledningar byggs och befintliga återledningar förstärks, befintliga kontakt- och hjälpkraftledningsanläggningar förstärks och moderniseras.

Övergång till fjärrstyrning av omformarstationer fortsätter. Den teletek-

niska utvecklingen har gjort det möjligt att fjärrstyra omformarstationer med hjälp av minidatorer. Härigenom kan driftpersonalen avlastas en del rutiner och i stället kan flera omformarstationer med tillhörande ledningsnät fjärrstyras från samma central.

De nya komponenterna har högre driftsäkerhet och kräver mindre underhåll. Genom upprustningarna erhålls även bättre verkningsgrad och bättre energiutnyttjande.

Visst utvecklingsarbete bedrivs med statligt stöd. Transportforskningsdelegationen och styrelsen för teknisk utveckling bidrar till studier av järnvägsfordonens gångegenskaper och slitaget på vagnshjul.

Investeringsprogram

Av följande sammanställning framgår faktisk respektive beräknad förbrukning av medel från investeringsanslaget Järnvägar m. m. under budgetåren 1976/77–1978/79.

	Faktisk utgift	Beräknad utgift		
	1976/77	1977/78	1978/79 Totalt	Varav för ersättningsberättigade banor
	milj. kr.			
Fasta anläggningar				
Bangårdar	26,5	29,2	21,3	1,8
Ny- och ombyggnad av järnvägslinjer	21,9	17,9	76,2	35,2
Spårstandard	52,7	54,0	66,0	2,0
Broar m. m.	5,3	9,9	5,8	1,1
Husbyggnader	12,0	32,2	73,6	18,0
Bussverkstäder och garage	10,5	2,9	8,3	
Verkstäder	4,0	10,4	18,9	
Centralförråd	0,2	1,6	1,2	
Signalanläggningar	29,8	36,9	64,1	2,8
Vägskydd	5,0	5,5	5,5	1,0
Tele	17,7	30,6	32,0	2,1
Eldrift	32,7	45,0	50,6	2,5
	218,3	**276,1**	**423,5**	**66,5**
Rullande materiel				
Lok och motorvagnar	167,6	101,3	178,8	
Personvagnar	5,2	14,1	8,6	
Godsvagnar	83,7	169,0	258,9	
Tjänstefordon	7,0	2,3	26,0	
Ombyggnad av rullande materiel	28,8	27,3	61,6	
	292,3	**314,0**	**533,9**	
Färjor	–	–	–	
Bussar	1,0	5,5	22,0	
Försvarsberedskap	2,3	2,9	5,4	
Investeringsinventarier	30,8	40,5	90,2	10,4
Diverse och oförutsett	25,6	3,3	5,0	–
Totalt	**570,3**	**642,3**	**1080,0**	**76,9**

Bangårdar

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 21,3 milj. kr. varav 4,3 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser ny enhetslastterminal vid Göteborgs norra, rangerbromsanläggning vid Malmö godsbanegård samt nya spår och rangerbromsanläggning vid godsbangården i Helsingborg.

I Luleå planeras spårutbyggnader på personbangården varigenom uppställning av vagnar koncentreras till en enda plats där också vagnarna kan värmas upp från stationära värmeposter. Investeringsbeloppet beräknas till 1,8 milj. kr. varav 1,5 milj. kr. budgetåret 1977/78 och 300 000 kr. budgetåret 1978/79.

Ny- och ombyggnad av järnvägslinjer

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 76,2 milj. kr. varav 10,1 milj. kr. avser nya objekt.

Efter riksdagens beslut och i enlighet med SJs förslag i 1975 års anslagsframställning beslutade regeringen att 11 milj. kr. borde användas under budgetåret 1976/77 för upprustning av inlandsbanan. För fortsättningen av den inledda upprustningen anmälde SJ i fjolårets anslagsframställning ett medelsbehov under budgetåret 1977/78 av 27,5 milj. kr. I enlighet med regeringens förslag i föregående års budgetproposition har riksdagen beslutat att upprustningsarbetet under budgetåren 1977/78 bör ske i samma omfattning som under budgetåret 1976/77. För en upprustning, som i persontrafik möjliggör hastigheter upp till 120 km/tim, beräknas de totala investeringarna i fasta anläggningar till ca 1 200 milj. kr. vid 1978/79 års kostnadsnivå. För att åtgärderna skall få avsedd effekt inom rimlig tid anser SJ att väsentligt högre belopp än hittills krävs. För fortsatta upprustningsarbeten beräknar SJ därför ett medelsbehov under budgetåret 1978/79 av 33 milj. kr.

Som tidigare nämnts är det angeläget att utöka spårkapaciteten inom Stockholmsområdet, varför ett nytt dubbelspår skisserats mellan Älvsjö och Järna. Regeringen ha uppdragit åt SJ att för delsträckan Älvsjö–Flemingsberg projektera ett tredje och ett fjärde spår intill det redan befintliga spåret. För budgetåret 1978/79 har SJ preliminärt räknat med ett medelsbehov av 27,5 milj. kr. SJ anser att nämnda belopp bör finansieras med avskrivningsanslag.

Vissa linjeomläggningar planeras på sträckorna Uppsala–Gävle och Älvsbyn–Boden. AMS svarar för ungefär en tredjedel av kostnaderna. SJ beräknar ett medelsbehov budgetåret 1978/79 av 12 milj. kr. Linjeomläggningarna på sträckan Uppsala–Gävle ger tillsammans med spårupprustningar och andra åtgärder möjligheter att minska restiderna för bl. a. expresståg på sträckan Stockholm–Sundsvall med upp till 40 min. Dessutom minskar tågkostnaderna samt kostnaderna för ban- och kontaktledningsunderhåll.

Spårstandard

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 66 milj. kr.

På huvudlinjerna ersätts slitna räler med nya 50 kg/m räler med högklassig befästning. Rälerna sammansvetsas till skarvfria spår. Den förbättrade banstandarden ger många fördelar. De viktigaste är ökad reskomfort och lägre banunderhållskostnader. Frigjorda räler används efter justering för att förstärka spår på mindre starkt trafikerade linjer. Härigenom minskar kostnaderna för banunderhållet.

Broar m. m.

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 5,8 milj. kr. varav 2,8 milj. kr. avser nya objekt.

Broarna över Råne älv på sträckan Boden–Haparanda byggdes år 1899. De behöver nu förses med ny stålöverbyggnad respektive betongdäck, vilket möjliggör tyngre transporter än för närvarande. För finansiering av arbetena med tillhörande linjeomläggning har regeringen i skrivelse den 9 juni 1977 medgett en höjning av SJ:s investeringsram för budgetåret 1977/78 med 4 milj. kr. I samband med linjeomläggningar kommer dessutom broarna över Dalälven vid Älvkarleö och över Pite älv på sträckan Älvsbyn–Bergträsk att byggas om.

Husbyggnader

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 73,6 milj. kr. varav 15,9 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt är en ny styckegodsterminal i Borås, tillbyggnad av f. d. ilgodshuset i Stockholm med kontorslokaler samt personal- och arbetslokaler. Regeringen har – efter hemställan av SJ – i skrivelse den 7 juli 1977 medgett att SJ inom den fastställda investeringsramen för budgetåret 1977/78 får disponera 5,7 milj. kr. för investeringar i lokaler m. m. för lokförarutbildning i Mjölby.

För att ytterligare möta det ökade utbildningsbehovet planeras en utbyggnad dels av SJ-skolan i Ängelholm med administrationslokaler, dels av SJ-skolan i Tomteboda med kurslokaler. Investeringsbeloppen, som faller helt på budgetåret 1978/79, beräknas till 4,4 resp. 1 milj. kr.

Dessutom planeras större om- eller nybyggnader av personal- och arbetslokaler i Stockholm, Södertälje, Uppsala, Östersund, Luleå och Ystad. Totalt investeringsbelopp för dessa arbeten beräknas till 9,7 milj. kr. varav 4,6 milj. kr. budgetåret 1978/79.

SJ framhåller att investeringarna ger bättre och ändamålsenligare lokaler från arbets- och miljösynpunkt. Genom att sammanföra olika verksamheter till gemensamma lokaler erhålles också rationaliseringsvinster.

Bussverkstäder och garage

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 8,3 milj. kr. varav 1,5 milj. kr. avser nya objekt.

Byggandet av en ny bussverkstad i Borås har tidigare anmälts.

I Jönköping planeras en tillbyggnad av bussverkstaden med spol- och tvätthall samt ombyggnad av utrymmen till personallokaler. Genom investeringen erhålles från arbets- och miljösynpunkt tidsenliga lokaler. Dessutom blir det möjligt med en rationellare och mindre personalkrävande drift. Investeringsbeloppet beräknas till 1 milj. kr. som faller helt på budgetåret 1978/79.

Verkstäder

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 18,9 milj. kr. varav 5,9 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser spill- och dagvattenavlopp vid Göteborgs huvudverkstad, ombyggnad och upprustning av lokverkstaden i Örebro samt ny värmeanläggning vid Notvikens verkstad.

Vid Malmö huvudverkstad repareras bl. a. skadade personvagnar. Eftersom vagnarnas isolering i stor utsträckning består av asbest behövs av arbetsmiljöskäl en avskild och väl ventilerad arbetsplats med särskilda personalutrymmen. Därför planeras en ombyggnad av nuvarande demonteringshall. Investeringsbeloppet beräknas till 1,1 milj. kr. varav 600 000 kr. budgetåret 1978/79.

SJ anser vidare att avskrivningsanslag, enligt huvudregeln i kungörelsen (1970: 180, omtryckt 1976: 379) om statligt regionalpolitiskt stöd, bör utgå med 35 % dels för den tidigare anmälda värmeanläggningen i Notviken (beräknad till 3,7 milj. kr. budgetåret 1978/79), dels för ändring av arbetsplatser vid Notvikens huvudverkstad (600 000 kr.) samt för arbetsgrav och nytt spår vid vagnverkstaden i Åmål (300 000 kr.) Behovet av avskrivningsanslag budgetåret 1978/79 uppgår därför till 1,6 milj. kr.

Centralförråd

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 1,2 milj. kr. varav 300 000 kr. avser nya objekt. Utbyggnaden av filialförrådet i Tillberga är tidigare anmäld.

Signalanläggningar

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 64,1 milj. kr. varav 8 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser utbyggnad av fjärrblockering, nytt signalställverk i Malmö, nytt närställverk i Göteborg, samt anläggningar för automatiskt tågstopp på SJ:s huvudlinjer.

Utbyggnaden av fjärrblockeringen beräknas närmast fortsätta med följande sträckor.

Sträcka	Längd, km.	Beräknas bli färdigställd år
Frövi–Örebro	25	
Gnarp–Sundsvall	44	1977/78
Bräcke–Östersund	71	
Avesta–Borlänge	65	1978/79
Arlöv–Hässleholm	78	1979/80
Summa	283	

På äldre fjärrblockeringssträckor kommer större stationer, som ej ingår i systemen, att byggas om för fjärrmanövrering. Härigenom minskas personalbehovet. Sådana ombyggnader planeras nu i Bollnäs och Storvik. Investeringsbeloppen beräknas för dessa stationer till sammanlagt 8,8 milj. kr. varav 6,6 milj. kr. budgetåret 1978/79.

Vägskydd

SJ:s medelsförbrukning budgetåret 1978/79 beräknas till 5,5 milj. kr. Arbetena avser plankorsningar mellan järnväg och väg. I åtgärderna ingår nya säkerhetsanordningar och automatisering av säkerhetsanordningar i samband med rationaliseringar, t. ex. när fjärrblockering installeras.

Utöver från SJ:s investeringsanslag utgår statsbidrag från anslaget C 4. Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar, till ändamålet.

Säkerheten vid plankorsningar förbättras också genom byggande av planskilda korsningar, åtgärder för att förbättra sikten samt byggande av parallellvägar för att minska antalet korsningar. SJ:s kostnader för dessa åtgärder belastar dels objektgruppen Broar m. m. i investeringsbudgeten, dels resultaträkningen.

Företaget anser att såväl en ökad som en jämnare medelstilldelning behövs för att SJ skall kunna bedriva arbetet på ett rationellt sätt.

Tele

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 32 milj. kr. varav 13,4 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt är telekablar, bärfrekvensanläggningar, tågorderradio, åtgärder mot störningar på SJ:s telekablar förorsakade av tyristorlok, informationssystem för lokledning, bangårds- och växlingsradio, driftradioanläggningar vid banavdelningen, transmissionsutrustning och dataterminaler för nya redovisningsrutiner i styckegodstrafiken samt olika typer av detektorer för att förebygga och upptäcka skador på vagnar i tåg.

Installationer av ytterligare hjulplatt-, tjuvbroms- och varmgångsdetektorer fortsätter planenligt. Medelsbehovet budgetåret 1978/79 beräknas till 5 milj. kr. varav 1,3 milj. kr. avser anskaffning av nio varmgångsdetektorer, som skall ersätta de äldsta, ca tio år gamla, detektorerna.

Driftradioanläggningar vid banavdelningen byggs ut enligt en särskild plan. Bland planerade större anläggningar märks utbyggnader på sträckorna Gävle–Söderhamn–Årskogen och Sundsvall–Härnösand–Långsele. Investeringsbeloppen beräknas till 1,7 resp. 1,3 milj. kr.

I samband med projektering av driftradionätet utformas det fasta nätet för införande av tågorderradio eller annat kommunikationsradionät för lok och motorvagnar. För budgetåret 1978/79 beräknas ett medelsbehov av 5,5 milj. kr.

SJ:s telenät omfattar ca 500 terminaler med fjärrskrivare. Drygt 100 äldre mekaniskt uppbyggda skrivare behöver bytas ut. Dessutom finns behov av att ansluta ytterligare tjänsteställen till nätet och anskaffa ett antal fjärrskrivare för det moderniserade vagnefterforskningssystemet. Investeringsbeloppet beräknas till 4,2 milj. kr., varav 1,8 milj. kr. budgetåret 1978/79.

För att bättre utnyttja den centrala kommunikationsdatorn i Tomteboda bör vid den fortsatta utbyggnaden av teledatanätet s. k. koncentratorer placeras på viktigare platser i landet. Härigenom förbättras också kapaciteten i transmissionsnätet. En första utbyggnad med koncentratorer jämte vissa bokningsterminaler kräver ett investeringsbelopp om 3,3 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. budgetåret 1978/79.

Eldrift

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 50,6 milj. kr. varav 13,6 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser anskaffning av omriktare, modernisering av äldre omformaraggregat, nya omformarstationer och upprustning av äldre, fjärrmanövrering av omformarstationer, höjning av kontaktledningens standard, dubblering av kontaktledningens återledning, ombyggnad av hjälpkraftledningen, anordnande av elposter för förvärmning av lokhytterna samt elektrifiering av järnvägslinjen Borlänge–Mora. Sistnämnda objekt finansieras med särskilt investeringsanslag.

För att tillgodose behovet av ökad effekt på huvudlinjerna och erforderlig förnyelse av äldre omformare planeras en anskaffning av ytterligare två transportabla roterande omformare. Investeringsbeloppet beräknas till 13,1 milj. kr., varav 4,4 milj. kr. budgetåret 1978/79.

Omformarstationen i Eksund moderniseras genom att de 45 år gamla roterande maskinerna ersätts med två statiska omriktare. Härigenom erhålls en behövlig effektförstärkning samtidigt som energiförlusterna minskas genom bättre verkningsgrad. Investeringsbeloppet – inkl. nödvändiga ombyggnadsarbeten – beräknas till 19,3 milj. kr., varav 5 milj. kr. budgetåret 1978/79.

Från driftcentralen i Göteborg fjärrmanövreras f. n. fem omformarstationer och SJ har beslutat att fjärrmanövrera ytterligare två. Genom att komplettera kontrollutrustningen med ett processdatorsystem behövs

dubbelbemanning endast under en del av dygnet. Investeringsbeloppet beräknas till 1,9 milj. kr., varav 600 000 kr. budgetåret 1978/79.

Från driftcentralen i Norrköping fjärrmanövreras flera omformarstationer och kopplingscentraler. Nu planeras också att omformarstationen i Nässjö skall fjärrmanövreras från Norrköping. Investeringsbeloppet beräknas till 1,3 milj. kr., varav 300 000 kr. budgetåret 1977/78 och 400 000 kr. budgetåret 1978/79.

Arbetet med att modernisera kontaktledningen, vilket bedrivs på affärsbanenätets södra delar, planeras nu även för sträckorna Kungsängen–Tillberga–Västerås (85 km) och Ånge–Boden (660 km). Arbetena motiveras av ledningarnas höga ålder, 30–35 år. En förbättrad strömavtagning och ökad säkerhet uppnås liksom minskade underhållskostnader. Dessutom kommer kontaktledningens standard att medge en höjning av tåghastigheten. Investeringsbeloppen beräknas totalt till 2,3 resp. 19 milj. kr. för de två sträckorna. Därav beräknas 1 milj. kr. förbrukas budgetåret 1978/79.

Lok- och motorvagnar

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 178,8 milj. kr. varav 38,7 milj. kr. avser nya objekt. Många av SJ:s äldre lok har otillfredsställande prestationsförmåga för dagens trafikuppgifter. De flesta är också förslitna och dyra att hålla i driftdugligt skick. Det är därför nödvändigt att slopa de äldsta loken. De äldre loken ersätts av nya lok med betydligt högre prestanda. De nya loken kan dra fler och tyngre godsvagnar varigenom kostnaden per transporterad enhet blir relativt sett lägre.

SJ har under år 1977 beställt 40 ellok. Under budgetåret 1978/79 planeras en beställning av ytterligare 40 ellok. Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 för denna och tidigare gjorda beställningar beräknas till 135 milj. kr.

Nya diesellok anskaffas som ersättning för äldre lokomotorer och för nytillkomna transportuppgifter i tåg- och växlingstjänst. För diesellok beräknas under budgetåret 1978/79 åtgå 7,3 milj. kr.

Regeringen har medgivit SJ en höjning av investeringsramen budgetåret 1976/77 för att möjliggöra en planerad beställning av motorvagnar som skall ersätta gamla rälsbussar. SJ har i juni 1977 beställt 100 nya sådana motorvagnar till en beräknad totalkostnad om 214 milj. kr. i 1977 års prisnivå. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 utgjorde 19,1 milj. kr. Medelsbehovet beräknas budgetåret 1978/79 till 36,4 milj. kr.

Personvagnar

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 8,6 milj. kr.

Den ökande trafiken och behovet av att ersätta äldre vagnar som måste slopas motiverar beställning av personvagnar. SJ har i anslutning till regeringens sysselsättningspaket våren 1977 och efter samråd med AMS be-

ställt 150 personvagnar till en beräknad totalkostnad om 241 milj. kr. i 1977 års prisnivå.

Godsvagnar

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 258,9 milj. kr. varav 199 milj. kr. avser nya objekt.

Vid bedömning av investeringsbehovet har SJ tagit hänsyn till förväntad trafikutveckling, slopning av äldre vagnar och strukturförändringar.

Medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för tidigare beställda 600 slutna vagnar uppgår till 14,7 milj. kr. För nya beställningar av 1 800 vagnar beräknas åtgå 133 milj. kr. Medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för tidigare beställda 400 öppna vagnar uppgår till 14,4 milj. kr. För nya beställningar av 1 000 vagnar beräknas åtgå 41 milj. kr. under budgetåret. För olika typer av specialvagnar – bl. a. öppna vagnar för enhetslaster i container – beräknas under budgetåret 1978/79 en medelsförbrukning av 56 milj. kr.

Tjänstefordon

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 26 milj. kr.

Medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för tidigare beställda 50 ballastvagnar uppgår till 16,2 milj. kr. För bl. a. en ny beställning av 100 sådana vagnar beräknas åtgå 10 milj. kr. under budgetåret.

Ombyggnad av rullande materiel

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 61,6 milj. kr.

Ombyggnadsarbetena syftar till att minska underhållskostnaderna, öka kapaciteten, anpassa materielen till nya transporttekniska krav och skapa bättre arbetsmiljö för personalen. Beloppet för budgetåret 1978/79 avser bl. a. ändring till gummielementhjul på vissa ellok, värmeanläggningar i lokhytter (för utomhusuppställning), varmhållningsaggregat och nya kylsystem på diesellok, modernisering av äldre lokomotorer, ombyggnad för vakuumtoaletter samt ombyggnad av godsvagnar för specialtransporter.

Bussar

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 22 milj. kr. Fortsatta investeringar i bussar blir beroende av busstrafikens lönsamhet, som för närvarande är mycket svår att bedöma.

Försvarsberedskap

SJ beräknar medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 till 5,4 milj. kr. och begär samtidigt ett lika stort avskrivningsanslag.

För perioden 1978/79–1981/82 har överstyrelsen för ekonomiskt försvar enligt de anvisningar för programplanering, som chefen för handelsdepartementet lämnat den 29 april 1977, inom en anvisad ram fördelat medel för investeringar på de olika delprogrammen inom det ekonomiska försvaret.

Fördelningen innebär, att programmet Järnvägstransporter för perioden disponerar 15,9 milj. kr. eller cirka 4 milj. kr. per år, räknat i prisläge februari 1976. Enligt handelsdepartementets anvisningar skall programplanerna anges i prisläge juli 1977. Kompensation för faktisk prisutveckling skall förutsättas utgå. För att ett investeringsbehov om i genomsnitt 4 milj. kr. per budgetår i prisläge februari 1976 skall kunna tillgodoses fordras ett anslag om 4,8 milj. kr. i prisläge juli 1977 och 5,4 milj. kr. i prisnivå 1978/79. Redogörelse för hur SJ planerar att använda de för budgetåret 1978/79 anvisade medlen framgår av programplanen för perioden 1978/79–1982/83.

Investeringsinventarier

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 90,2 milj. kr., vilket är en avsevärd höjning jämfört med beräknat behov budgetåret 1977/78.

Höjningen av investeringsbehovet är framför allt föranledd av planer på omfattande anskaffningar av arbetsmaskiner för att ytterligare mekanisera underhållsarbetet samt anskaffningar av bilar, enhetslastbärare och lastanordningar.

Övrig medelsförbrukning budgetåret 1978/79 avser bl. a. övningsanläggningar vid SJ-skolan i Ängelholm, personalvagnar, truckar, traktorer, radioutrustningar, servicebilar för lättare godsvagnsreparationer och maskiner till verkstäderna. Anskaffningarna gör det bl. a. möjligt att rationalisera driften samt ban- och maskinunderhållet.

Diverse och oförutsett

Medelsförbrukningen budgetåret 1978/79 beräknas till 5 milj. kr.

Avskrivningsanslag för investeringar i ersättningsberättigade järnvägslinjer

Under budgetåret 1978/79 beräknas 76,9 milj. kr. investeras i olönsamma järnvägslinjer, vilka ingår i 1975 års separatredovisning med de avgränsningar som de sakkunniga föreslagit och som 1975/76 års riksmöte beslutat. I beloppet ingår inte elektrifiering av sträckan Borlänge – Mora för vilken riksdagen anvisat särskilt anslag, ej heller kostnader för vägskydd för vilka statsbidrag utgår eller anläggningar för försvarsberedskap för vilka SJ hemställt om särskilt avskrivningsanslag.

Investeringarna i det ersättningsberättigade nätet har beräknats enligt de principer som närmare redovisats i 1964 och 1965 års anslagsframställningar. Investeringarna har ökat efter 1975/76 vilket bl. a. förklaras av att det godkända nätet enligt 1975 års separatredovisning utökats jämfört med motsvarande nät enligt 1972 års redovisning.

Med hänsyn till att investeringar i ersättningsberättigade järnvägslinjer inte skall förräntas har dessa investeringar undet budgetåren 1967/68–1977/78 avskrivits genom att statsmakterna anvisat motsvarande

belopp på statens driftbudget. SJ hemställer därför att ett avskrivningsanslag om 76,9 milj. kr. för detta ändamål tas upp på statens driftbudget för 1978/79.

Hyresköpavtal med EUROFIMA

SJ har bemyndigats att under budgetåret 1977/78 inom en ram av 5 milj. kr. träffa hyresköpavtal med EUROFIMA. Efter det erbjudande som SJ nu fått från EUROFIMA avser företaget att träffa hyresköpavtal för anskaffning av godsvagnar till ett belopp av 2,5 milj. schweiziska francs (FrS) eller ca 4,5 milj. kr. Hyrestidens längd sammanhänger med löptiden på de lån EUROFIMA vid den aktuella tidpunkten tar upp. Sålunda kommer hyran i det nu aktuella fallet att slutbetalas på 8 år, varefter vagnarna övergår i SJ:s ägo. Räntedelen (beräknad efter 5,2%) av hyran betalas årligen, medan kapitaldelen betalas med 230 000 FrS år 1981 och 2 270 000 FrS år 1985. I det aktuella fallet har denna form av finansiering visat sig betydligt billigare för SJ är sedvanlig finansiering över statsbudgeten.

För budgetåret 1978/79 hemställer SJ om bemyndigande att inom en ram motsvarande 5 milj. FrS få träffa ytterligare hyresköpavtal, om denna finansieringsform vid något tillfälle skulle vara ekonomiskt förmånligare än sedvanlig finansiering över statsbudgeten.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det yttrande som redovisats under rubriken Vägväsendet (s. 61).

Affärsverksdelegationen har avgivit det yttrande som redovisas under rubriken Postverket (s. 184).

Föredraganden

Utvecklingen av SJ:s godstrafik har följt den allmänna konjunkturutvecklingen. Godstrafiken minskade således kraftigt mellan åren 1974 och 1975 och minskningen har fortsatt under år 1977 efter en mindre uppgång under år 1976. Med utgångspunkt i nu tillgängliga konjunkturprognoser m. m. räknar SJ med en fortsatt svag efterfrågan på järnvägstransporter under innevarande budgetår, följt av en uppgång under budgetåret 1978/79.

Till följd bl. a. av den svaga konjunkturen har SJ inte kunnat uppnå full kostnadstäckning i sin verksamhet under budgetåret 1976/77. I enlighet med regeringens beslut har SJ därför minskat avskrivningarna med 90 milj. kr. Med stöd av riksdagens beslut (prop. 1976/77: 125 bil. 15, FiU 1976/77: 21, rskr 1976/77: 263) har regeringen senare beslutat att skriva ned SJ:s statskapital med motsvarande belopp genom att anlita fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Genom detta kommer inte de minskade

avskrivningarna under budgetåret 1976/77 att belasta följande budgetår i form av ökat förräntningskrav.

Med de bedömningar som SJ gör bl. a. av trafikutvecklingen, beräknas ett underskott också för innevarande budgetår, trots att regeringen har medgett dels en sänkning av SJ:s avgift för kompletteringspensioner från 13,5 till 11 % av lönesumman, dels en höjning av SJ:s taxor med 7 % fr. o. m. den 1 september 1977. Mot den bakgrunden har regeringen för avsikt att medge att SJ får minska avskrivningarna för budgetåret 1977/78 med det belopp som kan behövas för att undvika underskott i SJ:s resultaträkning för budgetåret. Efter samråd med budgetministern förordar jag att det förräntningspliktiga statskapitalet för SJ i sådant fall får skrivas ned med motsvarande belopp genom anlitande av fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

SJ:s investeringsram för budgetåret 1976/77 angavs i prop. 1975/76: 100 till 515,3 milj. kr. Efter riksdagens beslut om att höja anslaget med 30 milj. kr. (TU 1975/76: 12, rskr 1975/76: 176) och efter regeringens beslut om ramhöjningar i sysselsättningsfrämjande syfte, fastställdes investeringsramen slutligt till 570,4 milj. kr. Medlen förbrukades helt.

I prop. 1976/77: 100 har för budgetåret 1977/78 angetts en investerinsram om 640 milj. kr. I enlighet med riksdagens beslut i anledning av prop. 1976/77: 74 om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling, har anslaget och ramen höjts med 600 000 kr. för investeringar i försvarsberedskap. Vidare har investeringsramen sänkts med 4 milj. kr. i besparingssyfte i enlighet med kompletteringspropositionen (prop. 1976/77: 150 bil. 2) samt höjts med sammanlagt 18 milj. kr. i sysselsättningsfrämjande syfte, varav 12,3 milj. kr. avser linjeomläggningsarbeten, bl. a. på sträckan Älvsbyn–Boden, för vilka AMS härutöver bidrar med 35,5 milj. kr. Den nu gällande investeringsramen för budgetåret 1977/78 uppgår därmed till 654,6 milj. kr.

Utöver ordinarie ramar har SJ under budgetåren 1975/76–1977/78 kunnat tidigarelägga industribeställningar med medel från AMS. Genom regeringsbeslut under budgetåren 1975/76 och 1976/77 har SJ sålunda kunnat tidigarelägga beställningar av bl. a. rullande materiel, bussar och arbetsmaskiner för totalt 216,6 milj. kr. Genom regeringens beslut den 13 oktober 1977 har ytterligare ca 65 milj. kr. ställts till SJ:s förfogande på motsvarande sätt för beställningar av bl. a. rullande materiel och arbetsmaskiner.

För budgetåret 1978/79 har SJ föreslagit en investeringsram om 1 080 milj. kr. Som framgår av investeringsplanerna för kommunikationsverken tillstyrker jag en investeringsram om 735,2 milj. kr. I förhållande till den investeringsram för innevarande budgetår som föreslogs i föregående budgetproposition innebär detta en ökning med 95,2 milj. kr. Härtill kommer som nämnts tidigarelagda industribeställningar och anläggningsarbeten hösten 1977 om totalt ca 113 milj. kr. varav en stor del hade av SJ planerats ske under budgetåret 1978/79. Mot den bakgrunden ger den ram som jag

förordar SJ utrymme till rationalisering och modernisering av verksamheten samt en angelägen förstärkning av kapaciteten, inte minst i persontrafiken.

Av följande sammanställning framgår hur investeringarna i stort beräknas bli fördelade under budgetåret 1978/79. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1976/77 och den beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår enligt prop. 1976/77:100 och enligt nu aktuella planer.

Objektgrupp	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknat i		1978/79	
		prop. 1976/77: 100	dec. 1977	Verket	Föredraganden
Fasta anläggningar	218,3	265,0	288,4	423,5	305
Rullande materiel	292,3	335,0	314,0	533,9	365
Färjor	–	–	–	–	–
Bussar	1,0	5,5	5,5	22,0	5,0
Försvarsberedskap	2,3	2,3	2,9	5,4	3,1
Inventarier	30,8	30,0	40,5	90,2	55,0
Diverse och oförutsett	25,6	2,2	3,3	5,0	2,1
	570,3[1]	**640,0**	**654,6**[2]	**1 080,0**	**735,2**

[1] Inkl. tidigarelagda investeringar om 25,1 milj. kr.
[2] Inkl. tidigarelagda investeringar om 18 milj. kr.

Budgetåret 1978/79 belastas bl. a. av betalningar för tre typer av objekt, som är nytillkomna i den bemärkelsen att de tidigare inte belastat den ordinarie investeringsramen i nämnvärd utsträckning. Jag avser då utbyggnaden för automatiskt tågstopp (ATC) samt beställningarna av nya personvagnar och motorvagnar.

SJ beställde under föregående budgetår utrustning för automatiskt tågstopp (ATC). Utbyggnaden börjar under budgetåret 1978/79 inom Stockholmsområdet, där systemet beräknas kunna tas i drift under år 1979. Utbyggnaden på övriga huvudlinjer beräknas vara klar under budgetåret 1982/83.

Under budgetåret 1976/77 kunde SJ också beställa 150 nya personvagnar och 100 nya motorvagnar. Den första betalningen på personvagnsbeställningen rymdes till övervägande del inom regeringens sysselsättningspaket våren 1977. Vagnarna kommer att levereras under åren 1979–1984. Regeringen har gett SJ i uppdrag att i samråd med handikappinstitutet ta fram underlag för en typ av järnvägsvagn som gör det möjligt för rullstolsbundna resenärer att resa med rullstol. Resultatet av uppdraget skall redovisas till kommunikationsministern.

Våren 1977 medgav regeringen en höjning av SJ:s investeringsram för att ge utrymme åt de första betalningarna avseende en beställning av 100

nya motorvagnar. På regeringens uppdrag träffade SJ en överenskommelse med huvudleverantören Fiat, som innebär att Fiat garanterar tillverkning i Sverige i en omfattning motsvarande minst 20 procent av motorvagnarnas leveransvärde. Vagnarna kommer att levereras under åren 1979–1981.

Den utökning och förnyelse av persontrafikmaterielen, som dessa beställningar kommer att föra med sig, ger SJ bättre möjligheter att ta tillvara den positiva persontrafikutveckling som järnvägen nu upplever.

Den investeringsram som jag förordar ger också utrymme för förnyelse av lok- och godsvagnsparken. Utöver denna ram förordar jag att SJ också under budgetåret 1978/79 får bemyndigas att på prov träffa avtal om hyresköp av rullande material med EUROFIMA. Jag förordar att detta får ske inom ramen 10 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Den föreslagna investeringsnivån för fasta anläggningar beräknas ge utrymme för bl. a. fortsatt utbyggnad av bangårds- och terminalkapaciteten, fortsatt upprustning av huvudlinjernas spårstandard, fortsatt kapacitetsutbyggnad samt modernisering av tele- och eldriftsanläggningarna.

Under budgetåret 1976/77 påbörjades en upprustning av inlandsbanan i enlighet med riksdagens beslut. Upprustningsarbetena fortsätter under innevarande budgetår och enligt min mening bör arbetena tills vidare fortsättas i oförändrad takt och omfattning.

I avvaktan på en redovisning av SJ:s uppdrag att projektera ett nytt dubbelspår på sträckan Älvsjö – Flemingsberg, är jag inte beredd att tillstyrka någon medelsförbrukning för projektet.

På sträckan Uppsala–Gävle planerar SJ en viss omläggning av linjen och en upprustning av spåret. Dessa och andra åtgärder som SJ planerar, gör det möjligt att minska restiderna för bl. a. expresståg på sträckan Stockholm–Sundsvall med upp till 40 minuter. Medel har beräknats för detta.

I detta sammanhang vill jag erinra om att det f. n. pågår relativt stora linjearbeten som finansieras utanför anslaget Järnvägar m. m. Jag tänker då närmast på elektrifieringen av sträckan Borlänge–Mora, som beräknas bli klar i slutet av innevarande budgetår, och på breddningen av sträckan Berga–Sandbäckhult, som beräknas bli klar i slutet av nästa budgetår. Som jag tidigare har nämnt bidrar vidare AMS med betydande belopp till omfattande linjeomläggningsarbeten på sträckan Älvsbyn–Boden.

Med anledning av riksdagens beslut (TU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 208) har regeringen uppdragit åt SJ att efter samråd med berörda länsstyrelser och kommuner undersöka de åtgärder som kan vidtas för att förbättra järnvägskommunikationerna mellan Karlskrona och Kristianstad samt de trafikekonomiska och – efter samråd med AMS – arbetsmarknadsmässiga förutsättningar som finns för att genomföra åtgärderna.

Den spårbunda trafikens rationaliseringsmöjligheter är betydande och de stora pensionsavgångarna under den närmaste 10-årsperioden ger möj-

ligheter till omedelbara besparingar. Inom den föreslagna investeringsnivån för fasta anläggningar har jag beräknat utrymme för en rad personalbesparande investeringar, såsom fortsatt utbyggnad av fjärrblockering, modernisering av ställverk och utbyggnad av rangerbromsanläggningar.

De stora pensionsavgångarna ställer också krav på en utbyggnad av SJ:s utbildningskapacitet. I beloppet för budgetåret 1978/79 ingår medel härför.

Av den investeringsram som jag förordar avser 63,2 milj. kr. investeringar i det ersättningsberättigade bannätet. För investeringar i försvarsberedskapsanläggningar beräknar jag, efter samråd med cheferna för försvars- och handelsdepartementen, 3,1 milj. kr. Budgetministern tillstyrker i annat sammanhang denna dag avskrivningsanslag för dessa ändamål om (63,2+3,1 =) 66,3 milj. kr.

Mina ställningstaganden till SJ:s begäran om ersättning över driftbudgeten har behandlats i anslutning till redogörelsen för anslaget F 1. Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. (s. 164).

Anslaget Järnvägar m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört förordar jag att investeringsmedel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1978/79	735,2
10 % marginal	73,5
Avgår beräknad ingående behållning 1978-07-01	34,9
Anslag budgetåret 1978/79	**773,8**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. statens järnvägar inom ramen 10 000 000 kr. får träffa hyresköpsavtal med EUROFIMA,
2. till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 773 800 000 kr.

D. LUFTFARTSVERKET

Flygplatser m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1976/77	26 200 000	270 800 000	275 900 000
1977/78	21 100 000	[1]251 200 000	[2]209 200 000
1978/79 verket	63 100 000	92 700 000	141 600 000
föredraganden	63 100 000	88 800 000	138 100 000

[1] Varav på tilläggsbudget 6 300 000 (prop. 1977/78: 29, TU 1977/78: 9, rskr 1977/78: 101).
[2] Preliminärt belopp.

Balansräkningen per den 30 juni 1977 för luftfartsverket visar, att bokförda nettovärdet av luftfartsverkets tillgångar uppgick till sammanlagt 1 749,1 milj. kr., varav 593,0 milj. kr. avsåg mark, fältområden m. m., 532,6 milj. kr. byggnader, 314,0 milj. kr. teleutrustning och belysningsanläggningar, 89,0 milj. kr. fordon, maskiner, redskap m. m., 45,2 milj. kr. kundfordringar, 6,4 milj. kr. förråd och 168,9 milj. kr. poster av finansiell natur.

Statskapitalet ökade med 248,9 milj. kr. under budgetåret 1976/77 och uppgick vid budgetårets utgång till 1 080,7 milj. kr.

Överskottet för budgetåret 1976/77 uppgick till 42,9 milj. kr.

Utvecklingen inom luftfarten

En sammanfattande redovisning av utvecklingen inom den reguljära världsluftfarten lämnas i följande tabell.

Linjefart bedriven av flygföretag inom [1]ICAO-anslutna stater

	Antal 1976 milj.	Förändring i %	
		1975–1976	1974–1975
A. Passagerartrafik			
passagerare	578	8	4
personkm	765 000	10	6
B. Flygfrakt (tonkm)	21 300	10	2
C. Post (tonkm)	3 000	3	0
D. Totalt (tonkm)	92 900	10	5

[1] International Civil Aviation Organization.

Som framgår av tabellen uppgick den reguljära luftfartens samlade transportarbete till 92,9 miljarder tonkilometer under år 1976. Jämfört med föregående år innebär detta en ökning med 10 %. Trafikvolymen utgörs till

74 % av passagerarbefordran medan frakt- och postbefordran svarar för resterande 23 resp. 3 %. Antalet befordrade passagerare ökade från 534 milj. år 1975 till 578 milj. år 1976, en ökning med 8 %.

Trafiken mellan Europa och Mellanöstern ökade med 34 % till nära 7 miljarder passagerarkilometer. Denna ökning beror till stor del på att verkningarna av kriget i Libanon upphört samt att nya flyglinjer öppnats till bl. a. Egypten. Vidare har passagerartrafiken på Nordatlanten ökat med 13 % till 34 miljarder passagerarkilometer under år 1976, vilket innebär att en avtagande trend därmed har brutits.

Trafiktillväxten i internationell chartertrafik var under år 1976 lägre än för linjefarten. Antalet passagerarkilometer ökade med 3 % till 102,3 miljarder. Vad gäller trafiken på olika chartermarknader kan nämnas att trafiken på Spanien minskade markant, eller med drygt 800 000 resenärer. Trafiken till Grekland ökade med drygt 400 000 resenärer. Under år 1976 svarade charterflygföretagen för 60 % av persontransportarbetet inom chartertrafiken, medan resterande 40 % utfördes av linjetrafikföretag.

Antalet flygtimmar inom allmänflyget hos de ICAO-anslutna staterna, exkl. Kina och Sovjetunionen, uppskattas till 42,5 milj., vilket innebär en ökning med 6,5 % jämfört med år 1975. Motsvarande siffra för linjefarten var 12,9 milj. flygtimmar. Antalet registrerade allmänflygplan uppgick vid ingången av år 1976 till 238 000. Förenta staterna behåller sin starka dominans med ca 75 % av alla registrerade flygplan.

Antalet passagerare i utrikes linjefart vid svenska statliga flygplatser ökade med 3 % föregående budgetår. Denna ökning överensstämmer med den genomsnittliga årliga ökningen under den senaste femårsperioden. Jämfört med budgetåret 1975/76 minskade dock ökningstakten med ett par procentenheter. En orsak härtill är den arbetskonflikt som inträffade vid Scandinavian Airlines System (SAS) under maj 1977. Antalet avresande passagerare i inrikes linjefart ökade med 5 %, trots ett visst trafikbortfall på grund av arbetskonflikter inom inrikestrafiken under våren 1977. Det beräknade bortfallet av passagerare under konfliktperioden uppgår till ca 120 000. Antalet passagerare i utrikes chartertrafik ökade med 17 % under budgetåret jämfört med en genomsnittlig årlig ökning den senaste femårsperioden om 6 %. Antalet passagerare i taxiflyg uppgick under budgetåret 1976/77 till ca 50 000. Landningsfrekvensen i utrikes linjefart var under förra budgetåret oförändrad jämfört med budgetåret 1975/76.

Som framgår av tabellen på sid. 5 uppgick antalet ankommande och avresande passagerare i utrikes trafik och avgående i inrikes trafik vid statliga flygplatser till ca 6,5 milj. under budgetåret 1976/77, vilket innebär en ökning med 8 % jämfört med föregående budgetår (1975/76 4 %).

Flygfrakttransporterna uppgick budgetåret 1976/77 till 50 000 ton, vilket innebär en ökning med 3 % jämfört med föregående år. Den flygbefordrade

postmängden uppgick under budgetåret till 14 000 ton, vilket innebär en minskning med 9 % jämfört med föregående budgetår.

Det totala antalet landningar på de statliga flygplatserna uppgick under budgetåret 1976/77 till 294 000. Samma antal uppnåddes budgetåret 1975/76. Av det totala antalet landningar utgör allmänflygets andel ca 65 %. Enbart på Bromma flygplats uppgick antalet landningar inom allmänflyget under budgetåret 1976/77 till drygt 38 000.

En sammanfattande redogörelse för flygtrafiken på de svenska statliga flygplatserna lämnas i följande tabell.

	Antal 1976/77 (1000-tal)	Förändring från föregående budgetår		
		1976/77 (%)	1975/76 (%)	Genomsnitt 1971/72–1976/77 (%)
A. Passagerare[1]				
Linjefart				
utrikes	2424	3	5	3
inrikes	1974	5	0	5
Charter				
utrikes	2035	17	6	6
inrikes	14	−30	−12	−14
Summa A	**6447**	**8**	**4**	**5**
B. Fraktgods[1] (ton)				
Linjefart				
utrikes	42	1	− 6	2
inrikes	8	− 3	−19	− 6
Summa B	**50**	**3**	**− 9**	**0**
C. Post[1] (ton)	14	− 9	2	0
D. Landningsfrekvens				
Linjefart				
utrikes	29	0	3	− 1
inrikes	67	11	− 8	2
Charter				
utrikes	11	9	2	1
inrikes	3	− 4	− 2	− 5
Summa linjefart och charter	**110**	**7**	**− 4**	**1**
Taxiflyg och aerial work[2]	40	− 8	11	2
Övrig trafik (huvudsakligen privat- och skolflyg)	144	− 2	13	0
Summa D	**294**	**0**	**6**	**1**

[1] Ankommande och avgående i utrikes trafik samt avgående i inrikes trafik.
[2] Bl. a. bruksflyg och jordbruksflyg.

Fördelningen av antalet landningar och passagerare under budgetåret 1976/77 på landets fyra största flygplatser framgår av nedanstående tabell.

Flygplats	Landningar 1000-tal	Förändring från föregående budgetår i %	Passagerare (ank.+avr.) 1000-tal	Förändring från föregående budgetår
Arlanda	41	3	3888	4
Bromma	53	−2	992	17
Torslanda	49	−7	1268	6
Sturup	26	−9	568	9
	169	**−5**	**6716**	**7**

Som framgår av tabellen är Bromma fortfarande landets mest trafikerade flygplats med avseende på antalet landningar.

Arlanda är landets mest trafikerade flygplats vad gäller linjefart och chartertrafik. Passagerarantalet uppgick budgetåret 1976/77 till 3,9 milj. Härav utgjordes 1,8 milj. av passagerare i utrikes linjefart och 0,9 milj. i inrikes linjefart. Antalet charterresenärer var under samma period 1,3 milj., vilket är 62 % av den totala chartertrafiken på de statliga flygplatserna. Den kraftigaste ökningen under året noterades för utrikes chartertrafik som ökade med 13 % jämfört med föregående budgetår.

Torslanda är trots en minskad landningsfrekvens om 7 % jämfört med föregående budgetår landets andra flygplats i trafikhänseende beträffande såväl landnings- som passagerarfrekvens. Minskningen av antalet landningar torde huvudsakligen hänföra sig till skolflyg. Antalet passagerare ökade med 6 % och uppgick budgetåret 1976/77 till 1 268 000. Den största passagerarökningen inträffade inom charterflyget, som ökade med 15 %.

Antalet landningar på Sturup minskade under budgetåret 1976/77 med 9 % till 26 000, även här huvudsakligen beroende på minskning av skolflyget. I den utrikes chartertrafiken ökade emellertid antalet landningar med 30 %. Det totala antalet passagerare ökade med 9 % till 568 000. Den kraftiga ökningen av charterresandet sammanhänger med de marknadsföringsåtgärder för chartertrafiken på Sturup som luftfartsverket har vidtagit sedan hösten 1975.

Vid slutet av år 1976 uppgick antalet motordrivna svenskregistrerade flygplan till 1 256, vilket innebär en ökning med 72.

Den kontrollerade civila trafiken som trafikerar landets luftleder och informationssträckor består till 75 % av linje- och chartertrafik. Resterande 25 % utgörs av allmänflyg. Kontrollerade överflygningar, dvs. trafik som varken startar eller landar inom landet, men som trafikerar lederna i svenskt luftrum, beräknas uppgå till ca 20 % av den kontrollerade trafiken.

Antalet anställda vid svenska flygföretag framgår av nedanstående tabell.

På grund av haverier under år 1976 omkom 1 393 passagerare vid luftfartsolyckor inom världsluftfarten med transportflygplan. Detta är en ökning med närmare 900 jämfört med föregående år. Under femårsperioden 1972–1976 har antalet omkomna ökat men samtidigt har de tunga flygpla-

Företag	Antal 1976-12-31	Förändring i % 1975–1976
SAS (inom Sverige)	4 887	4
Linjeflyg AB	1 004	18
Swedair AB	392	3
Transair Sweden AB	266	20
Ostermans Aero AB (flygavdelningen)	88	0
Skyline Sweden AB	63	21
Övriga ca 70 företag	437	–13
Summa	**7 137**	**5**

nens produktion ökat så att både den faktiska haverifrekvensen per flygning och antalet dödade per passagerarkilometer har sjunkit. Mätt på detta sätt har flygsäkerheten inom den tunga luftfarten förbättrats under den senaste femårsperioden. Inom det svenska allmänflyget inträffade 47 haverier under år 1976 varvid 11 personer omkom. Under den senaste tioårsperioden har antalet haverier och antalet döda minskat i förhållande till allmänflygets flygtidsproduktion.

Medelsförbrukningen under budgetåren 1976/77–1978/79

För budgetåret 1976/77 fastställdes investeringsramen till 254,9 milj. kr. Genom regeringens beslut den 22 december 1976 och den 16 juni 1977 höjdes investeringsramen på grund av inträffade prishöjningar samt för utbyggnad av Karlstads flygplats till 272,1 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret uppgick till 275,9 milj. kr.

För budgetåret 1977/78 fastställdes investeringsramen till 222,6 milj. kr. Luftfartsverket räknar f. n. med att medelsförbrukningen skall uppgå till 209,2 milj. kr. Härav avser 6,3 milj. kr. investeringar för att möjliggöra en överföring av Linjeflygs verksamhet från Bromma till Arlanda flygplats, det s. k. LIN/Arlanda-projektet.

Bland större enskilda investeringsobjekt kan nämnas färdigställandet av Göteborg-Landvetter flygplats som planenligt invigdes den 1 oktober 1977. Totalutgiften för Landvetterprojektet beräknas till ca 635 milj. kr. inkl. kommunalt finansieringsbidrag, varav ca 146 milj. kr. beräknas utfalla innevarande budgetår.

Arbetena med banförlängningar på Skellefteå och Örnsköldsviks flygplatser kommer att påbörjas resp. avslutas under innevarande budgetår. I Luleå kommer bl. a. arbeten med om- och tillbyggnad av stationsbyggnaden samt uppförandet av en ny räddningsstation att påbörjas. Utbyggnaden av Karlstads flygplats för jettrafik beräknas påbörjas under innevarande budgetår. Stationsplattan på Ronneby flygplats kommer att utökas. På Sturups flygplats pågår byggnadsarbeten avseende en ny kontrollcentral för Malmö flyginformationsregion.

För budgetåret 1978/79 föreslår luftfartsverket en investeringsram av 141,6 milj. kr. efter avdrag för kommunala investeringsbidrag.

Luftfartsverket

Luftfartsverkets framtidsbedömningar

Flygtrafikens starka expansion har i allt högre grad aktualiserat miljöfrågorna kring flygplatserna. Internationella certifieringskrav som antagits av ICAO föreskriver att jetdrivna transportflygplan inte får alstra buller utöver vissa normtal. Flygplan som uppfyller dessa krav väntas sättas i trafik i ökad omfattning under de närmaste åren. Även för propellerdrivna flygplan finns motsvarande internationella certifieringskrav vad avser buller. Restriktioner kan väntas för transportplan som inte uppfyller kraven.

De moderna jetflygplanen väntas bli mindre väderberoende genom utrustning för s. k. kategori II-operationer, dvs. inflygning för landning ner till en beslutshöjd av lägst 30 m och en bansynvidd av lägst 400 m. För att dessa prestanda hos flygplanen skall kunna utnyttjas krävs motsvarande utrustning beträffande instrumentlandningssystemen på flygplatserna.

Moderna jetflygplan är utrustade med transponders – automatisk svarsstation för identifiering – som i allt större utsträckning även kommer att installeras i övriga flygplan. Allmänflygplanen utvecklas mot bättre prestanda och förbättrad utrustning. Antalet tvåmotoriga flygplan förutses i framtiden komma att utgöra en större andel av den totala flygplansflottan, särskilt inom taxiflyget. Inom taxi- och affärsflyget introduceras i ökad utsträckning jetflygplan. Helikopterverksamheten bedöms komma att öka, varvid operationer enligt IFR (instrumentflygregler) kan bli aktuella.

Den tekniska utvecklingen på luftfartens område väntas sammantaget medföra att metoderna för luftrumsövervakning, databehandling samt informationsutbyte mellan kontrollområden successivt förbättras. Detta medför ökad säkerhet och effektivitet i trafikavvecklingen. Det ökade informationsutbytet mellan olika flygoperativa organ väntas också medföra ökade möjligheter till planering av flygtrafiken, inkl. åtgärder på marken som rör passagerare, bagage, förnödenheter och övrig markservice.

Genom samarbete med bl. a. flygvapnet och luftfartsverket har svensk industri skaffat sig kompetens och kapacitet för utveckling av bl. a. elektroniska system för flygtrafikledning. Dessa utrustningar har, förutom till luftfartsverket, även levererats till bl. a. Norge, Förbundsrepubliken Tyskland och Sovjetunionen.

Luftfartsverket räknar med en genomsnittlig årlig tillväxt av antalet ankommande och avresande passagerare såväl i utrikes och inrikes linjefart som i utrikes chartertrafik med i genomsnitt 7% under perioden 1975–1990. Antalet avresande passagerare i inrikes chartertrafik bedöms komma att öka från 19000 till 25000 fram till år 1990. Antalet med taxiflyg befordrade passagerare väntas öka med i genomsnitt 7% per år under samma period.

Flygfrakten i utrikes trafik beräknas öka med i genomsnitt 8% per år under perioden 1975–1990. Under samma period väntas den avgående postmängden i inrikes trafik öka med i genomsnitt 3% per år.

Landningsfrekvensen i linjefart på statliga flygplatser beräknas öka med i genomsnitt 3 % per år under perioden 1975–1990. Under samma period väntas landningsfrekvensen i utrikes chartertrafik också öka med i genomsnitt 3 % årligen.

Investeringsprogram

En specificering av luftfartsverkets förslag till investeringsprogram för budgetåret 1978/79 framgår av följande tabell, där även utfall för 1976/77 och prognos för 1977/78 redovisas.

	Faktisk utgift 1976/77	Beräknad utgift 1977/78	1978/79
		1000-tal kr.	
Arlanda	126 873	[1] 39 102	41 745
Bromma	122	189	–
Torslanda	112	13	–
Landvetter	209 126	145 520	12 590
Sturup	507	1 713	3 437
Kiruna	244	2 379	3 007
Luleå	1 281	5 993	4 054
Skellefteå	406	2 453	4 490
Umeå	6 770	1 901	1 202
Örnsköldsvik	4 709	2 744	915
Sundsvall/Härnösand	1 084	1 200	688
Östersund	56	138	292
Karlstad	518	5 896	2 954
Norrköping	770	335	1 254
Visby	571	1 824	2 056
Jönköping	278	1 183	1 866
Kalmar	4	285	1 304
Ronneby	802	1 567	3 668
Halmstad	38	1 223	1 458
Ängelholm	781	2 718	66
Gemensamt	2 600	–	–
Tele och meteo, en route	27 418	43 631	49 730
Fordon, maskiner, utrustning	14 603	21 000	16 800
Vissa byggnader	1 340	8 270	17 871
Diverse	1 295	2 000	2 500
	402 308	**293 277**	**173 947**
Avgår kommunala bidrag	126 400	84 072	32 390
Luftfartsverkets kostnadsandel	**275 908**	**209 205**	**141 557**

[1] Inkl. LIN/Arlanda-projektet, 10 milj. kr.

Luftfartsverkets förslag till investeringsprogram för budgetåret 1978/79 upptar arbeten och anskaffningar till ett sammanlagt belopp av 141,6 milj. kr. efter avdrag av de kommunala bidragen. Detta är 67,6 milj. kr. mindre än de nu beräknade utgifterna för innevarande budgetår. Förklaringen till att investeringsvolymen minskar är främst att Arlanda International får-

digställdes under föregående budgetår och att Göteborg-Landvetter flygplats blir färdig under innevarande budgetår. Av det totala beloppet hänför sig ca 112 milj. kr. till objekt som beräknas vara påbörjade vid ingången av budgetåret 1978/79. Resterande belopp, ca 30 milj. kr., hänför sig till nya objekt, vilket utgör ca 21 % av verkets totala beräknade investeringsvolym.

Oberoende av inrikesflygets framtida lokalisering i Stockholmsregionen måste enligt luftfartsverket en temporär lösning för basering av Linjeflyg AB:s (LIN) inrikestrafik tillgripas. LIN:s inrikestrafik bör enligt nuvarande bedömningar av miljö- och flygsäkerhetsskäl flyttas från Bromma till Arlanda vid årsskiftet 1978–79 (prop. 1977/78: 29, TU 1977/78: 9, rskr 1977/78: 101). För ombyggnad av den gamla utrikesterminalen på Arlanda till en temporär inrikesterminal har verket beräknat investeringsutgifterna till totalt 43 milj. kr.

Den 1 november 1976 togs den nya stationsbyggnaden för utrikes trafik på Arlanda flygplats planenligt i drift. Viss komplettering av utrustning och arbeten inom ramen för Arlanda 70-projektet pågår och beräknas komma att avslutas under innevarande budgetår.

Arlandas distributionsnät för elkraft har inte tillräcklig kapacitet och uppfyller inte heller gällande standard och säkerhetskrav. Verket avser därför att under kommande budgetår utreda erforderliga utbytes- och kompletteringsåtgärder. Totalutgiften för utredningsarbetet beräknas till ca 485 000 kr., varav statlig andel 303 000 kr. För budgetåret beräknar luftfartsverket vidare en investeringsutgift av ca 60 000 kr. för ett civilt instrumentlandningssystem för bana 01.

Den 3 oktober 1977 togs Göteborg – Landvetter flygplats i drift. Totalkostnaden för den nya flygplatsen beräknas uppgå till ca 635 milj. kr. För budgetåret 1978/79 erfordras 12,6 milj. kr. för vissa slutgiltiga arbeten.

Den nya stationsbyggnaden, som är dimensionerad för en årsvolym av 3 milj. passagerare består av en centralbyggnad och 6 pirer. Byggnadens längd är ca 300 m. Ett 20-tal flygplan kan parkera på den stora plattformen. Stationsbyggnadens totalyta är ca 2 400 m². Embarkering sker direkt från väntrum i pirerna via passagerarbryggor, eller via s. k. mobil lounges. Vid utformningen av byggnaden har särskild hänsyn tagits till de handikappades behov. I anslutning till terminalen finns för närparkering en parkeringsplats som rymmer ca 2 500 bilar. För långtidsparkering disponeras ett område som rymmer ca 1 000 bilar.

På Sturups flygplats beräknas investeringsutgifterna för budgetåret 1978/79 till 3,4 milj. kr. Bland större investeringar kan nämnas en ny pejl som skall ge data till den nya kontrollcentralen inom ramen för projekt Malmö FIR (flyginformationsregion) 80. Denna investeringsutgift beräknas till ca 1,2 milj. kr., varav ca 350 000 kr. faller på budgetåret 1978/79.

För Kiruna flygplats erfordras ca 3 milj. kr. för investeringar under budgetåret 1978/79. Under innevarande budgetår kommer utbyte av ILS

(instrumentlandningssystem) att påbörjas. Under budgetåret 1978/79 avses en dispositionsplan upprättas över den långsiktiga markanvändningen och disponeringen av flygplatsområdet. Investeringsutgiften beräknas totalt till ca 280 000 kr., varav ca 70 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Investeringsutgifterna för Luleå flygplats beräknar verket till ca 4,1 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Under innevarande budgetår påbörjas programarbetet för en ny gemensam räddningsstation för civil och militär flygtrafik samt om- och tillbyggnad av stationsbyggnaden. Flygstationsområdet bör på sikt flyttas med hänsyn till flygflottiljens behov samt på grund av att nuvarande område saknar expansionsmöjligheter för den civila luftfarten. Med anledning härav kommer en dispositionsplan att upprättas under innevarande budgetår.

På Skellefteå flygplats beräknas investeringsutgifterna för budgetåret 1978/79 uppgå till ca 4,5 milj. kr. Under innevarande budgetår påbörjas förlängningen av landningsbanan, flyttning av inflygningsljus och installation av AVASIS-anläggning (system för visuell glidbaneindikering). I anslutning till banförlängningen anser verket det lämpligt att bredda taxibanan från 15 m till normenliga 23 m. Stationsplattan behöver utökas för att tillgodose det framtida utrymmesbehovet. Dessa investeringar beräknas kosta ca 1,3 milj. kr., varav 120 000 kr. faller på budgetåret 1978/79. Verket planerar vidare en utbyggnad av kraftförsörjningsanläggningen med anledning av utökningen av stationsplattan och en eventuell framtida utbyggnad av stationsbyggnaden. Investeringsutgiften beräknas till totalt ca 240 000 kr. Hela beloppet kommer att tas i anspråk budgetåret 1978/79.

På Umeå flygplats beräknas investeringsutgifterna för budgetåret 1978/79 till 1,2 milj. kr. Beloppet avser avslutande arbeten på stationsbyggnaden och den nya driftbyggnaden.

På Örnsköldsviks flygplats beräknas investeringsutgifterna för budgetåret 1978/79 till knappt 1 milj. kr., varav ca 675 000 kr. avser utbyte av omodern utrustning. Budgetåret 1978/79 behöver befintlig ILS-utrustning av bl. a. säkerhetsskäl bytas ut mot utrustning som uppfyller kraven enligt BCL – Bestämmelser för civil luftfart. Denna ersättnings- och säkerhetsinvestering beräknas till ca 2 milj. kr., varav ca 480 000 kr. faller på budgetåret 1978/79.

På Sundsvall/Härnösands flygplats beräknas investeringsutgifterna för kommande budgetår till ca 700 000 kr., varav drygt 450 000 kr. avser nya objekt. Investeringarna avser bl. a. installation av en AVASIS-anläggning, vars totalutgift – 415 000 kr. – kommer att belasta budgetåret 1978/79. Av flygsäkerhetsskäl motiveras vidare ersättningsanskaffning av kontroll- och manöverutrustning för flygfyr som avser det civila instrumentlandningssystemet. Totalutgiften härför är beräknad till 120 000 kr., varav 55 000 kr. avser budgetåret 1978/79.

För investeringar på Östersunds flygplats behövs budgetåret 1978/79 ca 300 000 kr.

För Karlstads flygplats erfordras ca 3 milj. kr. för investeringar under budgetåret 1978/79. Av beloppet avser ca 1,7 milj. kr. nya objekt. På grund av banförlängning erfordras en förändring av inflygningsljuslinjen till en totalutgift av ca 1,4 milj. kr., varav 605 000 kr. beräknas falla på budgetåret 1978/79. Verket anser att en fördubbling av befintligt garageutrymme är nödvändig för att dyrbar och ömtålig utrustning inte skall förvaras utomhus. Utgiften för tillbyggnaden av nuvarande garageutrymme beräknas till ca 845 000 kr., varav merparten faller på budgetåret 1978/79. Dessutom tillkommer övrig allmän upprustning av flygplatsen till en totalutgift av ca 2,2 milj. kr., varav ca 420 000 kr. avser budgetåret 1978/79.

För Norrköpings flygplats erfordras ca 1,3 milj. kr. för investeringar under budgetåret 1978/79. Luftfartsverket har i yttrande över Östergötlands flygplatskommittés rapport förordat en utbyggnad av Norrköping-Kungsängens flygplats samt att dispositionsplan och ramprogram upprättas. Härför erfordras ca 800 000 kr. under budgetåret 1978/79.

På Visby flygplats beräknas investeringsutgifterna för budgetåret 1978/79 till ca 2,1 milj. kr., varav knappt 1 milj. kr. avser nya objekt. Investeringarna avser bl. a. ombyggnad av elkraftdistributionsnätet, uppförande av en sandsilo samt utbyte av en omodern ILS-utrustning.

På Jönköpings flygplats beräknas investeringsutgifterna för budgetåret 1978/79 till ca 1,9 milj. kr., varav ca 475 000 kr. avser nyinvestering i en AVASIS-anläggning.

För Kalmar flygplats erfordras för budgetåret 1978/79 ca 1,3 milj. kr., varav ca 800 000 kr. avser nya objekt. Bl. a. kommer installationsarbetena för en ILS-anläggning att påbörjas.

För Ronneby flygplats erfordras ca 3,7 milj. kr. för investeringar under budgetåret 1978/79. Arbetet med utbyggnad av stationsbyggnaden kommer att fortsätta. I anslutning härtill bör ett passagerarinformationssystem installeras till en totalutgift av ca 120 000 kr.

För Halmstads flygplats beräknar verket investeringsutgifterna till ca 1,5 milj. kr., varav ca 1,2 milj. kr. för nya objekt. Enligt vad som tidigare anmälts bör ett nytt kontrolltorn uppföras. För att kunna ta ställning till bl. a. tornets placering måste frågorna om omfattningen av försvarets utnyttjande av flygplatsen och dess ställning i det regionala flygplatssystemet på längre sikt lösas. Under tiden dessa frågor klarläggs har verket i samråd med försvaret beslutat uppföra ett temporärt kontrolltorn. Nyinvesteringarna hänför sig i övrigt till installation av banändljus enligt internationell standard, installation av en AVASIS-anläggning samt utbyte av befintlig ILS-utrustning och högtalaranläggning för passagerarinformation.

På Ängelholms flygplats pågår arbeten som belastar budgetåret 1978/79 med 66 000 kr.

För tele- och meteoutrustning en route erfordras under budgetåret 1978/79 49,7 milj. kr., varav 45,6 milj. kr. för vid ingången av budgetåret påbörjade eller kontrakterade arbeten och leveranser.

Under innevarande budgetår genomförs anskaffning och installation av VHF-stationer för förbättrad radiotäckning inom Sundsvall FIR och terminalområde samt inom Stockholms FIR. Detta leder till förbättrad flyginformation för civil och militär luftfart. Under innevarande budgetår påbörjas anskaffningarna av VHF-areastationer för Malmö FIR 80. Vidare beställs viss smalbandsöverföringsutrustning, dvs. förbindelser för överföring av data och tal till kontrollcentralen från anslutna radarstationer och VHF-utrustningar.

Under innevarande budgetår påbörjas systemutprovning av ATCAS 1-projektet. I samband därmed fordras vissa kompletteringar och moderniseringar av radarutrustningen inom Stockholms terminalområde. Det nya systemet kommer att tas i bruk våren 1979.

Försöksverksamhet med automatisk ritning av väderkartor påbörjas på Arlanda under innevarande budgetår.

För navigering behövs av flygsäkerhetsskäl en ny allriktad radiofyr (VOR) i Kalmar. Totalutgiften uppgår till ca 485 000 kr., varav större delen faller på budgetåret 1978/79. Utrustningen i Trosa behöver också av flygsäkerhetsskäl ersättas med en doppler VOR (DVOR). Denna är mindre känslig för topografisk påverkan än VOR. Totalutgiften för DVOR i Trosa beräknas till ca 845 000 kr., varav endast en mindre del avser budgetåret 1978/79. För att förbättra möjligheterna inom Sundsvall FIR och aktuella flyginformationssträckor samt för att erhålla en förbättrad trafikavveckling mellan civil och militär luftfart anskaffas en allriktad radiofyr med utrustning för avståndsmätning (VOR/DME). Fyren avses bli placerad vid Östersunds flygplats och kommer även att ge förbättrade navigerings- och trafikavvecklingsmöjligheter inom Östersunds terminalområde. Totalutgiften för denna VOR/DME uppgår till ca 2,1 milj. kr., varav 1 115 000 kr. beräknas falla på budgetåret 1978/79.

Primärradarstationen i Bällsta behöver renoveras och moderniseras för att antalet driftavbrott som orsakar svårigheter för trafikavvecklingen och ökade driftkostnader skall minska. För att återställa driftsäkerheten erfordras omfattande utbyte av komponenter. Totalutgiften för denna säkerhets- och ersättningsinvestering beräknas uppgå till ca 6 milj. kr., varav ca 1 785 000 kr. beräknas för budgetåret 1978/79. Under budgetåret planeras anskaffning av bred- och smalbandslänk för överföring av radardata från Alingsås radar till Torslanda ACC (områdeskontroll). Denna investering behövs av flygsäkerhetsskäl och beräknas till ca 1,5 milj. kr., varav ca 430 000 kr. beräknas utfalla budgetåret 1978/79.

För anskaffning av fordon, maskiner och utrustning beräknas 16,8 milj. kr. Härav erfordras 3,1 milj. kr. för nyanskaffning och 13,7 milj. kr. för ersättningsanskaffning.

Utgifterna för brand- och räddningsmateriel avser bl. a. nyanskaffning av övningsmateriel för räddningspersonalen.

Den snörika vintern 1976–77 innebar stark förslitning av snöröjnings-

materielen. Ersättnings- och nyinvesteringar krävs av snöslungor, plogbilar, fläktsopmaskiner m. m. På grund av större fältytor på främst Landvetter och Arlanda flygplatser krävs också ett ökat antal fälthållningsfordon.

Markradiotrafik bör inte förekomma på flygradiobandet. Verket planerar därför av flygsäkerhets- och kapacitetsskäl anskaffning av utrustning för separat kanal för markradiotrafik. Ersättningsanskaffningen, som faller på budgetåret 1978/79, uppgår till 3,4 milj. kr.

Under posten vissa byggnader erfordras 17,9 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Beloppet hänför sig bl. a. till den nya kontrollcentralen för Malmö FIR.

De sammanlagda utgifterna för här redovisade arbeten uppgår till 173,9 milj. kr. Härav avser 86,4 milj. kr. sådana objekt för vilka kommunala finansieringsbidrag skall utgå. De kommunala bidragen beräknas uppgå till 32,4 milj. kr. utgörande 37,5 % av investeringsutgifterna med kommunal finansieringsandel. Återstoden (173,9–32,4) avrundat 141,6 milj. kr. faller på staten.

Remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande över bl. a. luftfartsverkets anslagsframställning som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 61).

Affärsverksdelegationen har avgett det yttrande över bl. a. luftfartsverkets anslagsframställning som redovisas under rubriken Postverket (s. 184).

Linjeflyg AB anser att stationsbyggnaderna på Skellefteå och Visby flygplatser bör byggas ut under budgetåret 1978/79. Linjeflyg pekar även på behovet av en ILS-anläggning på Sundsvall/Härnösands flygplats samt på behovet av att ramptjänstbyggnaderna på vissa flygplatser färdigställs under budgetåret 1978/79.

Scandinavian Airlines System (SAS) framhåller bl. a. att bolaget inte kan acceptera luftfartsverkets uppfattning vad gäller investeringar i ramptjänstbyggnader. SAS anser vidare att utbyggnaden av väderdatasystemet på Sturups flygplats bör senareläggas och att en fullständig investeringskalkyl bör göras innan primärradarstationen vid Bällsta renoveras och moderniseras.

Föredraganden

Luftfartsverkets investeringar syftar till att med tillvaratagande av den tekniska utvecklingen skapa förutsättningar för att flygtrafiken skall kunna bedrivas med säkerhet, regularitet och effektivitet samtidigt som en god arbetsmiljö skapas för verkets personal. Under de senaste åren har investeringarna i Arlanda, Göteborg-Landvetter och Sturups flygplatser samt flygledarskolan i Sturup dominerat verkets investeringar mycket kraftigt. Som följd av en stark trafiktillväxt och övergång till ny flygmateriel – jetflygplan – måste flygplatserna successivt rustas upp. Jetflygplanen ställer

således högre krav på landningsbanorna – deras längd och kondition (bärighet, frihet från snö, is och slask, s. k. svarta banor m. m.) – samt på hjälpmedlen för landning än vad propellerplanen gör. Investeringarna i flygtrafikledningssystemet grundas på riksdagens beslut år 1973 (prop. 1973: 27, TU 1973: 12, rskr 1973: 160) att på sikt ett yttäckande flygkontrollsystem skall införas i landet. De civila och militära trafikledningsorganisationerna har enligt beslut av riksdagen fr. o. m. den 1 januari i år sammanförts i en gemensam organisation. Som ett led i en allmän effektivisering av flygvädertjänsten kommer ett antal åtgärder av huvudsakligen rationaliseringskaraktär att vidtas (prop. 1977/78: 5, TU 1977/78: 5, rskr 1977/78: 16).

Enligt riksdagens beslut år 1967 (prop. 1967: 57, SU 1967: 107, rskr 1967: 267) skall kommunerna i fråga om investeringar i primärflygplatser svara för markkostnaderna och 37,5 % av kostnaderna för anläggningar och byggnader. Det kapital som kommunerna efter den 1 juli 1967 investerat i primärflygplatser skall amorteras och förräntas av luftfartsverket enligt samma villkor som gäller för statens investeringar.

I prop. 1976/77: 100 (bil. 9 sid. 283) angavs investeringsramen för luftfartsverket för budgetåret 1977/78 till 222,6 milj. kr. Luftfartsverket beräknar nu att medelsförbrukningen kommer att uppgå till 209,2 milj. kr., inkl. 6,3 milj. kr. för det s. k. LIN/Arlanda-projektet (prop. 1977/78: 29 om flygplatsfrågan i Stockholmsregionen, m. m.).

För budgetåret 1978/79 räknar luftfartsverket i sin anslagsframställning med en total investeringsomslutning om 173,9 milj. kr. Efter avdrag för kommunernas andel av kostnaderna uppgår statens del av det totala investeringsbeloppet till 141,6 milj. kr. Härav avser ca 112 milj. kr. påbörjade objekt medan ca 30 milj. kr. avser icke påbörjade objekt. Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag ansett mig böra förorda en investeringsram av 138,1 milj. kr. Detta motsvarar den statliga andelen av en total investeringsvolym av 169,9 milj. kr.

Innan avtal träffats om bidrag till de objekt som kan rymmas inom den angivna ramen kan någon exakt fördelning mellan flygplatser och andra objektsgrupper av det tillgängliga medelsutrymmet inte göras. Av följande sammanställning framgår hur de totala investeringarna i stort beräknas komma att fördela sig under budgetåret 1978/79. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1976/77 samt den i prop. 1976/77: 100 och den nu beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår.

För vissa mindre kompletteringar på Göteborg-Landvetter flygplats beräknar jag för budgetåret 1978/79 12,6 milj. kr., varav 7,9 milj. kr. utgör statens andel. Den totala investeringen i den nya flygplatsen i Göteborgsregionen kommer då att uppgå till ca 635 milj. kr. Projektet har helt följt uppgjorda tidsplaner. Flygplatsen kunde därför planenligt tas i drift den 3 oktober i fjol.

Den snabba trafiktillväxten och utvecklingen av flygmaterielen – bl. a. Linjeflyg AB:s övergång till jettrafik – ställer krav på en successiv upp-

	1976/77	1977/78		1978/79	
	Utfall	Beräknad i prop. 1976/77: 100	Beräknad hösten 1977	Verket	Föredraganden
Arlanda nya stationsområde	115,8	9,2	20,8	–	–
Landvetter	209,1	129,6	145,5	12,6	12,6
Övriga flygplatser	33,0	51,4	[3]52,1	74,4	72,9
Tele och meteoutrustning, en-route	27,1	65,5	43,6	49,7	48,7
Fordon, maskiner, utrustning	14,6	21,0	21,0	16,8	15,8
Vissa byggnader	1,3	15,2	8,3	17,9	17,9
Diverse	1,4	2,0	2,0	2,5	2,0
	402,3	**293,9**	**293,3**	**173,9**	**169,9**
Avgår kommunala bidrag	126,4	71,3	84,1	32,3	31,8
Statlig kostnadsandel	**275,9**	**222,6**	[1] [2]**209,2**	**141,6**	**138,1**

[1] Preliminärt belopp.
[2] Varav 6,3 milj. kr. avser det s. k. LIN/Arlanda-projektet.
[3] Varav 10 milj. kr. avser det s. k. LIN/Arlanda-projektet.

rustning av flygplatserna. För objekthuvudgruppen Övriga flygplatser har jag därför beräknat medel för viss komplettering av byggnader, landningsbanor, uppställningsplatser och säkerhetsanordningar. Jag har sålunda beräknat medel för bl. a. utbyte av ILS (instrumentlandningssystem) på vissa flygplatser. I det här sammanhanget vill jag också nämna att luftfartsverket, som beretts tillfälle att yttra sig över Östergötlands flygplatskommittés utredning angående en ny flygplats i Gistad mellan Norrköping och Linköping, anser att Kungsängens flygplats i Norrköping bör behållas som länsflygplats för Östergötland. Viss upprustning bör enligt luftfartsverket snarast ske av Kungsängens flygplats.

I prop. 1977/78: 29 om flygplatsfrågan i Stockholmsregionen, m. m. framhölls att det, med hänvisning till framför allt kapacitetsförhållanden samt ekonomiska och regionalpolitiska skäl, är önskvärt att Bromma flygplats även på sikt behålls för kombinerat inrikes- och allmänflyg. Därför föreslogs att staten tar upp överläggningar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting. Huvudsyftet med dessa bör vara att i detalj klarlägga förutsättningarna för linjetrafik på Bromma. Vidare bör en tidsplan utarbetas efter vilken Bromma kan iordningställas för fortsatt inrikesflyg om en sådan lösning väljs.

Vad gäller flygplatsfrågan i ett kortsiktigt perspektiv konstaterades i propositionen att den inrikes linjetrafiken på Bromma med flygplanet Fokker F-28 i nuvarande versioner på grund av beslut av länsstyrelsen i Stockholms län måste upphöra den 1 januari 1979 och överföras till Arlanda. Vidare har chefen för luftfartsinspektionen uttalat att Linjeflygs verksamhet av säkerhetsskäl bör överföras till en provisorisk terminal på Arlanda

så snart som det är praktiskt möjligt. Kostnaderna härför bedöms till totalt 43 milj. kr., varav statens andel utgörs av 27,2 milj. kr. Statsmakterna bör därför nu vidta de åtgärder som behövs från deras sida för att en överföring skall kunna genomföras den 1 januari 1979. För ändamålet föreslogs att ett investeringsanslag av 6,3 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78. Riksdagen beslöt (TU 1977/78: 9, rskr 1977/78: 101) i enlighet med förslagen i propositionen. För budgetåret 1978/79 beräknar jag under objektsgruppen Övriga flygplatser för iordningställande av en provisorisk terminal på Arlanda för den inrikes linjetrafiken på Bromma, det s. k. LIN/Arlanda-projektet, 33 milj. kr. varav 20,9 milj. kr. utgör statens andel.

För investeringar inom objekthuvudgruppen Tele och meteoutrustning, en-route, beräknar jag, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, 48,7 milj. kr. Den angivna ramen medger planenlig ersättning och erforderlig nyanskaffning av sådan utrustning.

Enligt riksdagens beslut år 1973 skall de civila och militära trafikledningsorganisationerna sammanföras i en gemensam organisation, vilket formellt skedde den 1 januari i år. På sikt skall ett yttäckande flygkontrollsystem införas vilket leder till ett rationellare utnyttjande av luftrummet.

Med hänvisning till vad som anfördes av föredragande departementschefen i prop. 1973: 27 angående samordning av den civila och militära flygtrafikledningen i en organisation m. m. och i prop. 1975: 81 om ny organisation för luftfartsverket m. m. uppdrog regeringen den 29 maj 1975 åt luftfartsverket att i samråd med chefen för flygvapnet utarbeta förslag till överenskommelse om de speciella frågor som sammanhänger med chefens för flygvapnet inflytande i luftfartsverkets nya organisation samt med formerna för fortsatt samverkan i den integrerade flygtrafiktjänsten. Luftfartsverket och chefen för flygvapnet har den 22 november 1977 avgivit förslag till ansvars- och uppgiftsfördelning mellan luftfartsverket och försvarsmakten avseende flygtrafiktjänsten samt huvudavtal mellan luftfartsverket och chefen för flygvapnet om flygtrafiktjänst till regeringen. Regeringen fastställde den föreslagna ansvars- och uppgiftsfördelningen samt godkände huvudavtalet den 22 december 1977. Regeringens beslut innebär att civil och militär flygtrafiktjänst, förutom meteorologisk tjänst, radionavigeringstjänst samt flygräddningstjänst utom alarmering och efterforskning för militär luftfart, har integrerats fr. o. m. den 1 januari i år och nu utgör ett verksamhetsområde.

Luftfartsverket är ansvarigt för flygtrafiktjänsten i fred och bestrider därvid den tjänst som betingas av försvarsmaktens uppgifter. Försvarsmakten är ansvarig för flygtrafiktjänsten i krig. Ansvaret härför övertas vid allmän mobilisering eller annan tidpunkt som regeringen bestämmer. Härav följer vissa krav i fred på flygtrafikledningspersonalens deltagande i övningar och utbildning för krigsorganisationen samt vid beredskapshöjningar – bl. a. tjänstgöring inom krigsorganiserade enheter såsom fackman.

Utveckling och drift av flygtrafiktjänstens system skall ske i samråd mellan luftfartsverket och chefen för flygvapnet i den mån försvarsmaktens verksamhet berörs.

Inom luftfartsverket pågår sedan några år en successiv uppbyggnad av bl. a. radarpresentationssystem – de s. k. ATCAS-projekten (Air Traffic Control Automated System). Härigenom ökas, genom hög automatisering, säkerheten och effektiviteten i trafikledningssystemet samtidigt som personalbehövet kan hållas på en rimlig nivå. Genom detta arbete läggs också grunden för att så småningom införa ett yttäckande flygkontrollsystem. Inom ramen för ATCAS 1-projektet har Stockholms områdeskontroll på Arlanda tillförts ny utrustning. Ny anläggning och utrustning för Malmö områdeskontroll i Sturup tas fram inom ramen för projekt Malmö FIR (flyginformationsregion) 80. Anläggningarna och utrustningarna som anskaffas i dessa projekt är dimensionerade så att de i samverkan möjliggör övergång till yttäckande flygkontroll söder om latitud 61° N (i höjd med Mora). Huvuddelen av de under posten Tele och meteoutrustning, enroute, beräknade medlen avser projekten ATCAS 1 och Malmö FIR 80.

För ersättnings- och nyanskaffningar av fordon, maskiner och utrustning beräknar jag 15,8 milj. kr. Härvid har jag beaktat att den snörika vintern 1976/77 innebar stark förslitning av snöröjningsmaterielen. Härigenom torde verkets investeringsplaner avseende denna objekthuvudgrupp i allt väsentligt kunna genomföras.

Under posten Vissa byggnader har jag, inom ramen för Malmö FIR 80-projektet, tagit upp medel för en byggnad för den nya kontrollcentralen för Malmö FIR.

I detta sammanhang vill jag också anmäla att jag inom kort avser föreslå regeringen att i proposition till riksdagen föreslå att en central myndighet för utredning av allvarligare civila och militära luftfartsolyckor – statens haverikommission – inrättas.

Anslaget till Flygplatser m. m. bör på sedvanligt sätt beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1978/79	138,1
10 % marginal	13,8
Avgår beräknad ingående behållning 1978-07-01	63,1
Anslag budgetåret 1978/79	**88,8**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygplatser m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 88 800 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten har till syfte att genom lånestöd främja en från allmän synpunkt önskvärd förnyelse av landets bestånd av mindre fartyg. Företräde till lån skall ges mindre rederier. Lån ur fonden beviljas av lånenämnden för den mindre skeppsfarten. Låneverksamheten regleras genom kungörelse (1971: 324) om lånefonden för den mindre skeppsfarten och instruktion (1971: 325) för lånenämnden för den mindre skeppsfarten (omtryckt 1975: 1075, ändrad 1976: 494).

Genom den delvis ändrade låneinriktning som lånenämnden fick fr. o. m. den 1 juli 1971 (prop. 1971: 1 bil. 8, TU 1971: 2, rskr 1971: 54) har lånegivningen mera generellt inriktats på den mindre företagsamheten inom rederinäringen och därvid blivit mindre bunden till viss tonnagestorlek.

Kapitaltillgångarna i fonden uppgår till ca 121 milj. kr.

Lånenämnden för den mindre skeppsfarten

I skrivelse den 30 augusti 1977 har nämnden hemställt om ett investeringsanslag om 50 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Under budgetåret 1976/77 beviljade lånenämnden 8 lån om sammanlagt 10,4 milj. kr.

Föredraganden

För att ge rederierna möjlighet att undvika av likviditetsskäl framtvingade omfattande försäljningar av modernt tonnage till underpris har införts ett tidsbegränsat statligt kreditstöd. För detta ändamål har 500 milj. kr. ställts till förfogande, varvid ca 50 milj. kr. för den mindre skeppsfarten (prop. 1976/77: 146, TU 1976/77: 26, rskr 1976/77: 344). Åtgärden syftar till att bibehålla en önskvärd handlingsfrihet i avvaktan på underlag för mera långsiktiga ställningstaganden från statsmakternas sida som kommer att läggas fram av den tillsatta sjöfartspolitiska utredningen (K 1977: 05).

I direktiven för den sjöfartspolitiska utredningen uttalas att den mindre skeppsfarten också bör bli föremål för särskilda överväganden bl. a. vad gäller den lämpliga företagsstrukturen vid övergång till större och dyrbarare fartyg. Det bör också påpekas att den trafikpolitiska utredningen har att beakta sjöfartens roll i den svenska trafikpolitiken.

I fråga om nybeställningar av fartyg kan om beställningarna läggs vid svenska varv rederiernas behov av krediter tillgodoses genom det särskilda stöd som beslutats av riksdagen vid 1976/77 års riksmöte (prop.

1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr. 1976/77: 343). De behov av krediter som härutöver kan finnas hos rederierna inom den mindre skeppsfarten torde sålunda avse köp av andrahandstonnage och då främst från utlandet och därtill i viss utsträckning kostnader för förlängning och andra ombyggnader av redan förvärvade fartyg.

I lånefonden för den mindre skeppsfarten finns f. n. ca 10 milj. kr. disponibla för lån till rederier. De totala amorteringarna av utestående lån beräknas uppgå till ca 12 milj. kr. per år. De statliga kreditgarantier som beviljas rederierna i syfte att stärka deras likviditet förutsätter normalt amorteringsanstånd från kreditgivarna. Senare i dag i tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 föreslås bl. a. att Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa ges formella möjligheter att bevilja amorteringsanstånd. Jag bedömer det sannolikt att lånenämnden för den mindre skeppsfarten i sin verksamhet i hög grad kommer att beröras av behovet att bevilja amorteringsanstånd. Mot den bakgrunden kommer de möjligheter till ny upplåning som amorteringarna normalt medger att begränsas.

Av vad jag har sagt tidigare framgår att utlåning från fonden i första hand kan förväntas gälla inköp av andrahandstonnage från utlandet. Med hänsyn till den svårbedömbara situationen för den mindre skeppsfarten finner jag inte anledning att nu förorda något ytterligare tillskott till fonden för budgetåret 1978/79. Anslaget bör därför föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1977/78

I enlighet med riksdagens bemyndigande (prop. 1975: 60, TU 1975: 11, rskr 1975: 115) har regeringen genom beslut den 16 oktober 1975 godkänt en överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge om att för perioden den 1 oktober 1975 – den 30 september 1980 förnya och höja den ekonomiska garanti som lämnats till de i konsortiet Scandinavian Airlines System samverkande skandinaviska luftfartsbolagen, dels genom överenskommelse den 20 augusti 1959, dels genom tilläggsöverenskommelse den 18 juni 1963 till denna, vilka båda genom överenskommelser den 31 augusti 1966 samt den 30 december 1970 förlängts att gälla intill den 30 september 1970 resp. den 30 september 1975. I samband med förlängningen av överenskommelsen den 30 december 1970 höjdes garantibeloppet från 7,5 till 15 milj. kr. Den nya överenskommelsen innebär för Sveriges del att Aktiebolaget Aerotransport under ifrågavarande period erhåller en årlig garanti intill högst 30 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1977/78* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

A. STATENS VÄGVERKS FÖRRÅDSFOND

Vägmaskiner m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1976/77	6 500 000	82 600 000	80 900 000
1977/78	8 200 000	[1]119 500 000	[2]124 400 000
1978/79 verket	12 600 000	162 600 000	159 000 000
föredraganden	12 600 000	108 400 000	110 000 000

[1] Varav på tilläggsbudget 12,1 milj. kr.
[2] Varav 9,3 milj. kr. skall avräknas mot finansfullmakten.

Det redovisade bruttovärdet av statens vägverks förrådsfond uppgick den 30 juni 1977 till sammanlagt 813,3 milj. kr., varav 190,4 milj. kr. avsåg fastigheter m. m., 600,7 milj. kr. inventarier och förråd samt resterande 22,2 milj. kr. tillgångar av finansiell natur.

Efter avdrag av gjorda avskrivningar uppgick nettovärdet av tillgångarna inkl. balanserade medel till 237,5 milj. kr. Under budgetåret 1976/77 ökade behållningen med 8,1 milj. kr.

I enlighet med för fonden gällande bestämmelser har avkastning på fondens kapital beräknats efter 8 % motsvarande statens normalränta för budgetåret. Den sålunda beräknade avkastningen har för budgetåret 1976/77 uppgått till 18,8 milj. kr., som tillgodoförts driftbudgetens inkomstsida under posten övriga kapitalfonder.

Med stöd av givna bemyndiganden har vägverket per den 30 juni 1977 iklätt sig betalningsansvar för beställningar om 48,0 milj. kr. för leverans under budgetåret 1977/78.

Medelsförbrukning under budgetåren 1976/77–1978/79

För budgetåret 1976/77 var investeringsramen 81 milj. kr. Ramen utnyttjades nästan helt och medelsförbrukningen uppgick till 80,9 milj. kr.

För budgtåret 1977/78 är investeringsramen 124,4 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 föreslår verket en medelsförbrukning av 159 milj. kr.

Statens vägverk

I skrivelse den 15 augusti 1977 har statens vägverk hemställt om bl. a. investeringsanslag för budgetåret 1978/79 under statens vägverks förråds-

fond. Vägverket har därvid framhållit att de förhållanden som råder för å ena sidan verksamhet finansierad över driftsbudgeten och å andra anskaffningen av hjälpmedel i form av maskiner m. m. över kapitalbudgeten innebär en dubbelstyrning.

Detta försvårar enligt verket en rationell produktion och verket hemställer därför att förrådsfonden avvecklas och att anskaffningen av de tillgångar som hittills finansierats över förrådsfonden fortsättningsvis sker med medel under driftbudgeten.

Dimensioneringen av vägverkets resurser i form av driftanläggningar och egen maskinpark bedöms liksom under tidigare år mot bakgrund av de långsiktiga behov som redovisas för i första hand drift av statsvägar. Att resursbehovet under senare år har kunnat tillgodoses beror i huvudsak på den planenligt genomförda minskningen av maskinparken. Det har dock beträffande flera maskinslag varit nödvändigt att behålla enheter utöver vad som är tekniskt/ekonomiskt rimligt för att söka bibehålla erforderlig kapacitet inom maskinparken.

Ett bibehållande av den hittillsvarande investeringsnivån skulle framtvinga en minskning av maskinparken som i första hand skulle drabba lastbilar, väghyvlar och lastmaskiner.

För att kunna upprätthålla den tekniska standarden hos den egna maskinparken har vägverket träffat avtal om inhyrning av 47 paketbilar, 28 terrängvagnar, 66 väghyvlar samt vissa andra maskiner. Om möjligheter inte skapas att vidmakthålla den enligt resursdimensioneringen erforderliga egna maskinparken över driftbudgeten eller inom ramen för förrådsfonden planerar vägverket att genom fortsatt inhyrning av maskiner utan förare söka vidmakthålla den enligt resursdimensioneringen erforderliga egna maskinparken. De långtidsinhyrda maskinerna medför ungefär samma kostnader för vägverket som motsvarande egna.

Det är driftbudgetens anslag till den statliga väghållningen som ytterst bär kostnaderna för förrådsfonden. Ett rationellt och ekonomiskt handhavande av dessa anslag får inte äventyras genom restriktioner i fråga om investeringarna.

Vägverket vill sålunda att förrådsfonden avvecklas som ett instrument för statsmakternas medelstilldelning för tillgångsanskaffning. Vägverket avser dock att inom verket bibehålla en fondredovisning såsom ett internt instrument för anskaffning och kostnadsfördelning, kopplad till medelsanvisningen till den statliga väghållningen.

Om vägverkets hemställan inte kan bifallas på föreslaget sätt förutsätter vägverket medelsanvisning enligt nu gällande teknik och hemställer då om ett anslag för budgetåret 1978/79 av 162,3 milj. kr., motsvarande en investeringsram av 159,0 milj. kr. Verket anger endast en programnivå beroende på att anslaget Drift av statliga vägar, vars servicearbeten är dimensionerade för maskinparken, endast anges i en programnivå.

Investeringsprogram

Investeringsprogrammet under budgetåren 1976/77–1978/79 framgår av följande sammanställning (tusental kr.).

Objektgrupp	Faktisk utgift 1976/77	Beräknad utgift 1977/78	Förslag 1978/79
Driftanläggningar	8780	36060	35000
Motorfordon och vägmaskiner	62419	68440	101000
Färjor m. m.	8243	10600	14000
Lagertillgångar	1500	7100	8700
Omlokaliseringsutrustning	–	1400	–
Diverse och oförutsett	–	800	300
	80942	**124400**	**159000**

Driftanläggningar

För investeringar i driftanläggningar genom ordinarie anslag under budgetåren 1976/77 och 1977/78 beräknas 8,8 resp. 14,7 milj. kr. kunna användas. Mot bakgrund av de långsiktiga behoven av driftanläggningar, rimlig användningstid för anläggningarna samt de anspråk på standard i fråga om arbetslokaler och personalutrymmen som numera ställs räknar verket med ett årligt medelsbehov av ca 35 milj. kr. under perioden 1978/79–1982/83. Den planerade medelsnivån innebär att ca sju vägstationer kan nybyggas och ca tio byggas om och förbättras. I nivån inryms även behovet av upprustning av länsverkstäder och varv.

Genom regeringsbeslut år 1975 och 1976 anvisades beredskapsmedel för byggande av driftanläggningar. Den av AMS medgivna kostnaden uppgår till 26,4 milj. kr. varav 3,7 milj. kr. har investerats under budgetåret 1975/76 och återstående 22,7 milj. kr. kommer att förbrukas under budgetåret 1976/77 och därefter.

Vad avser budgetåret 1978/79 medger begärda 35 milj. kr. att åtta nya vägstationer och två nya filialanläggningar kan byggas samt att nio äldre vägstationer kan byggas om liksom en filialanläggning och ett varv för en kostnad under budgetåret av 26,6 milj. kr. För fortsatta arbeten avseende pågående objekt beräknas 3,7 milj. kr. och för smärre objekt 0,9 milj. kr. Kostnader för tomtköp och projektering tas upp till 3,9 milj. kr.

Motorfordon och vägmaskiner

Den faktiska utvecklingen och det bedömda behovet av antalet motorfordon och vägmaskiner framgår av följande sammanställning. Det bedömda behovet av maskiner vid utgången av budgetåret 1982/83 har i tabellen angetts enligt den resursdimensionering som utförts under år 1975 i samband med femårsplanearbetet för driftverksamheten.

Fordons-/maskinslag	Maskinbehov antal enheter	
	1976/77	1982/83
Lastbilar	845	810
Paketbilar	790	780
Terrängbilar	56	56
Väghyvlar	635	605
Vältar	277	220
Krossar	94	62
Generatoraggregat	116	100
Lastmaskiner	660	630
Kompressorer	121	50

Till följd av prisutvecklingen har maskinparkens återanskaffningsvärde stigit trots den stora antalsmässiga minskningen som i hög grad berört de kapitalkrävande maskinslagen. Återanskaffningsvärdet för maskinparken enligt resursdimensioneringen beräknas i 1978/1979 års prisnivå uppgå till ca 910 milj. kr. Undersökningar som utförts för att bedöma maskinparkens genomsnittliga avskrivningstid visar att den optimala ekonomiska användningstiden för maskinerna är i genomsnitt 7,8 år. Det genomsnittliga anslagsbehovet per år för att behålla maskinparken har därför beräknats till ca en åttondel av återanskaffningsvärdet eller 116 milj. kr.

Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 anvisades även beredskapsmedel till tidigareläggningar av inköp av motorfordon och vägmaskiner samt till vissa arbetsmiljöförbättrade åtgärder för ett belopp av sammanlagt 34,9 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas verkets maskin- och fordonspark samt verkets anskaffningsprogram för budgetåret 1978/79.

Fordons-/maskinslag	Anskaffning 1978/79	Leveransvärde 1978/79
	Antal	1 000-tal kr.
Lastbilar	184	40 480
Paketbilar	170	11 390
Terrängbilar	2	190
Väghyvlar	54	22 140
Vältar	14	1 405
Krossar	3	900
Generatoraggregat	1	480
Lastmaskiner	44	7 040
Kompressorer	–	–
Diverse maskiner		7 535
		91 560

I gruppen Diverse maskiner tar verket upp utrustning för beläggningsverk och asfaltutläggare, dammskyddsanordningar för krossanläggningar, målningsmaskiner, grusmaskiner m. m.

Vägverkets maskinpark utnyttjas till 95 % inom driftorganisationen och till 5 % inom byggnadsorganisationen.

Driftverksamheten bedrivs med en blandning av egna och lejda maskinresurser. Lejda maskiner disponeras dels för vinterväghållningen, dels för diverse arbeten såsom transporter, lastningsarbeten m. m. Maskinbehovet för byggnadsverksamheten täcks till övervägande del genom inhyrning.

Utgångspunkten vid dimensioneringen av den egna maskinparken är i första hand att tillgodose de resurskrav som servicearbetena ställer för att framkomligheten och trafiksäkerheten skall tryggas.

Medelstilldelningen har under flera år understigit vad som krävts för ersättningsanskaffning av maskiner vid de tidpunkter som skulle ge optimal ekonomi. För att upprätthålla maskinparkens tekniska standard har vägverket under budgetåret 1976/77 träffat avtal om inhyrning på mellan fem och åtta år av 47 paketbilar, 28 terrängvagnar, 66 väghyvlar samt några vältar och släpvagnar. Vägverket planerar att – om den fortsatta medelstilldelningen för investeringar understiger det redovisade behovet – genom att för flerårsperioder träffa avtal om inhyrning av maskiner utan förare söka vidmakthålla den enligt resursdimensioneringen erforderliga egna maskinparken.

Under budgetåret 1978/79 beräknas leveranser ske för 91,6 milj. kr. Fördelningen på de större maskinslagen framgår av tabellen ovan. För betalning av dessa leveranser samt vissa gjorda under budgetåret 1977/78 erfordras 93 milj. kr. Dessutom erfordras 8 milj. kr. för att betala förskott på beställningar avseende leveranser under följande budgetår. Totalt uppgår således medelsbehovet till 101 milj. kr.

F ä r j o r m. m.

Under budgetåret 1977/78 levereras en ny färja avsedd för färjeleden Lilla Varholmen–Öckerö i Göteborgs och Bohus län samt en färja avsedd för leden Hornö–Veda i Västernorrlands län. Det beräknade medelsbehovet uppgår till 10,6 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 avses två nya färjor beställas för färjelederna Säter–Skenäs i Östergötlands län resp. Sanna–Strinningen i Västernorrlands län. Verket begär 14 milj. kr. varav ca 10 milj. kr. är bundna i tidigare gjorda beställningar.

L a g e r t i l l g å n g a r

G r u s t a g m. m. För att på sikt trygga verkets behov av grus behöver verket köpa eller långtidsarrendera fyndigheter i olika delar av landet. Under budgetåret 1978/79 bedömer verket en investering av storleksordningen 4 milj. kr. vara behövlig. Inom fonden disponibla medel uppgår till 1,7 milj. kr., varför verket för budgetåret 1978/79 har ett ytterligare medelsbehov av 2,7 milj. kr.

Materielförråd. Prisstegringen under framför allt de två senaste åren har medfört att vägverkets kapital för lagerhållning av materiel måste ökas för att vidmakthålla erforderlig lagernivå. Vägverket beräknar för budgetåret 1978/79 en utgift om 55,4 milj. kr. Eftersom inom fonden disponibla medel uppgår till 49,4 milj. kr. är det ytterligare medelsbehovet 6 milj. kr.

Behovet av kapitaltillskott under budgetåret 1978/79 för anskaffning av grustag m. m. samt till materielförrådet uppgår således till sammanlagt 8,7 milj. kr.

Diverse och oförutsett

För budgetåret 1978/79 beräknar verket att 300 000 kr. bör stå till förfogande för ändamålet.

Beställningsbemyndigande

För leveranser till maskincentralförrådet under budgetåren 1977/78, 1978/79 och 1979/80 har verket erhållit bemyndigande att under budgetåret 1976/77 ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 48 milj. kr. resp. 65 milj. kr. och 65 milj. kr. för vart och ett av nämnda budgetår.

Regeringen har lämnat verket medgivande att under budgetåret 1977/78 ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 65 milj. kr. för materiel till maskincentralförrådet avsedd att levereras under budgetåret 1980/81.

För att kunna genomföra den för budgetåret 1978/79 planerade anskaffningen måste beställningar för ca 85 milj. kr. läggas ut senast i början av år 1978. Erhållet beställningsbemyndigande medger dock endast att beställningar intill ett belopp av 65 milj. kr. i 1977/78 års prisnivå kan läggas ut vid angiven tidpunkt.

De anmälda investeringsbehoven för fordon, maskiner och färjor innebär en utbetalningsram för denna tillgångsgrupp om 115 milj. kr. För att genomföra investeringsplanerna för motorfordon och vägmaskiner samt färjor m. m. bedömer verket det erforderligt med ett bemyndigande att fr. o. m. budgetåret 1978/79 få ikläda sig ett betalningsansvar intill ett belopp av 80 milj. kr. i 1978/79 års prisnivå för leveranser under budgetåret 1981/82.

Vägverket hemställer sålunda dels om bemyndigande att fr. o. m. budgetåret 1978/79 få ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 80 milj. kr. för fordon, maskiner och färjor avsedda att levereras under budgetåret 1981/82, dels att erhållet bemyndigande avseende leveranser under budgetåret 1978/79 måtte höjas med 20 milj. kr. till 85 milj. kr. samt att erhållna bemyndiganden avseende leveranser under budgetåren 1979/80 och 1980/81 höjs med 15 milj. kr. till 80 milj. kr. för vardera budgetåret, alla belopp angivna i 1978/79 års prisnivå.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 61).

Föredraganden

Förrådsfonden används för anskaffning av driftanläggningar och maskiner m. m. till vägverket. De tillgångar som anskaffas över förrådsfonden är i första hand driftanläggningar (vägstationer) samt lastbilar, väghyvlar och andra fordon. Vidare köps färjor, diverse arbetsmaskiner samt grustag och förbrukningsmateriel med medel från fonden.

Statens vägverk har i anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 i första hand hemställt att förrådsfonden förändras så att anskaffningen av hithörande tillgångsgrupper i stället får ske direkt med medel från anslagen på driftbudgeten. I andra hand föreslår vägverket en investeringsram av 159 milj. kr.

Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag förordat en investeringsram för nästa budgetår av 110 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår hur investeringarna i stort beräknas bli fördelade under budgetåret 1978/79. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1976/77 samt beräknad medelsförbrukning innevarande budgetår enligt prop. 1976/77:100.

Objektgrupp	1976/77	1977/78	1978/79	
	Utfall	Beräknat i prop. 1976/77: 100	Verket	Föredraganden
Driftanläggningar	8,8	15,0	35,0	15,0
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	62,4	70,6	101,0	74,0
Färjor m. m.	8,2	9,8	14,0	12,0
Lagertillgångar	1,5	7,9	8,7	8,7
Omlokaliseringsutrustning	–	1,4	–	–
Diverse och oförutsett	–	0,3	0,3	0,3
	80,9	**105,0**	**159,0**	**110,0**

Regeringen har i oktober och december 1977 beslutat tidigarelägga industribeställningar för ca 44 milj. kr. och anläggningsarbeten för ca 21,4 milj. kr. De tidigarelagda investeringarna innebär att två nya färjor som ingår i vägverkets anslagsframställning för budgetåret 1978/79 samt fordon för ca 30 milj. kr. bör kunna beställas redan innevarande budgetår. På anläggningssidan innebär beslutet att nio vägstationer om- eller nybyggs.

Den av mig förordade medelstilldelningen innebär tillsammans med de nämnda tidigareläggningarna av investeringar en investeringsnivå som

överstiger vad verket hemställt om i sin anslagsframställning. Medelstilldelningen möjliggör fortsatt upprustning av vägverkets driftanläggningar genom om- och nybyggnader av vägstationer samt nödvändiga ersättningsanskaffningar och moderniseringar inom gruppen Motorfordon och vägmaskiner m. m..

Jag har vidare under objektgruppen Lagertillgångar räknat medel för utökning av verkets grustag och materielförråd.

Anslaget Vägmaskiner m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen under nästa budgetår.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1978/79	110.0
10 % marginal	11.0
Avgår beräknad ingående behållning 1978-07-01	−12.6
Anslag budgetåret 1978/79	**108.4**

Jag vill i det följande något kommentera vägverkets förslag om att avskaffa förrådsfonden. Under femårsperioden 1970/71–1974/75 var investeringsramarna till förrådsfonden nominellt oförändrade på drygt 56 milj. kr. per år. Den tekniska utvecklingen med utveckling av nya arbetsmetoder innebar att maskinparken under denna tid minskades väsentligt. Enligt verkets bedömning är en ytterligare men begränsad nedskärning av maskinparken behövlig. Vägverket redovisar i sin anslagsframställning hur en sådan fortsatt minskning av maskinparken bör genomföras.

Under de senaste åren har investeringsramarna räknats upp väsentligt för att möjliggöra ersättningsanskaffningar och förnyelse av driftanläggningar och fordonspark. Den av mig nu förordade investeringsramen innebär således en ungefärlig fördubbling i jämförelse med ramen för budgetåret 1974/75. Samtidigt med att medelsanvisningen till fonden kraftigt har räknats upp har betydande anskaffningar under senare år kunnat ske dels genom tidigareläggningar av industribeställningar och statliga anläggningsarbeten i sysselsättningsskapande syfte, dels genom långtidsinhyrning (leasing) av fordon och maskiner.

Dimensioneringen av vägverkets resurser i form av driftanläggningar och egen maskinpark bedöms mot bakgrund av de långsiktiga behov som finns för i första hand drift av statsvägar. Vägverket anger i sin anslagsframställning att resursbehovet under senare år har kunnat tillgodoses. Därmed har man också kunnat undvika en därav föranledd personalreducering på verkets arbetsområden.

Som jag redovisat i det föregående innebär den av mig förordade medelsanvisningen tillsammans med nämnda tidigareläggningar av investeringar en investeringsnivå som överstiger vad verket hemställt om i årets anslagsframställning. Denna investeringsnivå innebär, tillsammans med de möjligheter som numera finns att långtidsförhyra fordon och maskiner, att verket i princip kan genomföra sina investeringsplaner på samma sätt som verket skulle ha gjort om förrådsfonden hade avvecklats och verket inte varit bundet av restriktioner ifråga om medelstilldelningen. Mot denna bakgrund har enligt min mening frågan om en avveckling av förrådsfonden inte längre samma aktualitet.

Riksdagen uttalade vid 1976/77 års riksmöte att en avveckling av fonden borde prövas och att förslag om möjligt borde läggas fram i 1978 års budgetproposition.

Riksdagen har numera tagit ställning till prop. 1976/77: 130 med förslag till riktlinjer för modernisering av det statliga budgetsystemet. Frågan om avveckling av förrådsfonden kommer därmed att lösas i samband med att förslagen i prop. 1976/77: 130 genomförs.

I det här sammanhanget vill jag ta upp frågan om framtida investeringsramar inom vägverkets verksamhetsområde efter det att förrådsfonden har avskaffats. Vägverkets anslagsframställning innebär en investeringsnivå om 159 milj. kr. för nästa budgetår. Vägverket räknar även i sin långtidsbedömning med nästan lika stora investeringar under åren fram t. o. m. 1982/83. I fast penningvärde innebär det under femårsperioden 1978/79–1982/83 investeringar om ca tre kvars miljarder kronor. Jag finner det naturligt att regeringen även i fortsättningen – med hänsyn till storleken av investeringarna – bör ta ställning till investeringsverksamheten vid vägverket. Som framgått av vad jag anfört tidigare spelar investeringsverksamheten vid våra verk och myndigheter också en betydelsefull roll från arbetsmarknadspolitisk synpunkt. Av den anledningen är det också enligt min mening nödvändigt för statsmakterna att även i fortsättningen kunna påverka omfattningen av myndigheternas investeringsverksamhet.

Vägverket bör genom lämpligt avvägda beställningsbemyndiganden ges möjlighet att anskaffa de olika maskinslagen så ekonomiskt som möjligt. Mot bakgrund av det av mig förordade anslaget för budgetåret 1978/79 anser jag att en lämplig nivå för beställningsbemyndigandet är 70 milj. kr.

Jag förordar, att verket erhåller ett beställningsbemyndigande om högst 70 milj. kr. gällande leveranser av vägmaskiner m. m. under budgetåret 1981/82 samt att tidigare beviljade beställningsbemyndiganden höjs med 5 milj. kr. till 70 milj. kr. avseende leveranser under budgetåren 1978/79, 1979/80 och 1980/81, alla belopp angivna i 1978/79 års beräknade prisnivå.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att statens vägverk lämnas de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. som jag har förordat i det föregående;
2. till *Vägmaskiner m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 108 400 000 kr.

B. SJÖFARTSVERKETS FOND

Sjöfartsmateriel m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1976/77	5 000 000	88 200 000	78 913 000
1977/78	14 300 000	52 600 000	[2]60 400 000
1978/79[1] verket	100 000	88 040 000	80 140 000
föredraganden	6 500 000	34 200 000	37 000 000

[1] Inkl. fonden för Södertälje kanalverk.
[2] Preliminärt belopp.

Balansräkningen per den 30 juni 1977 visar att bruttoanskaffningsvärdet uppgick till sammanlagt 821,9 milj. kr., varav 127,4 milj. kr. avsåg fastigheter, 573,1 milj. kr. fartyg m. m. och 121,4 milj. kr. inventarier.

I enlighet med för fonden gällande bestämmelser har avkastning på fondens kapital beräknats efter 8 %, motsvarande statens normalränta för budgetåret. Den på detta sätt beräknade avkastningen – överskottet – har för budgetåret 1976/77 uppgått till 42,4 milj. kr., som tillgodoförts driftbudgetens inkomstsida under posten Övriga diverse kapitalfonder.

Tillgångarna i Fonden för Södertälje kanalverk, som fr. o. m. budgetåret 1978/79 kommer att överföras till Sjöfartsverkets fond, uppgick den 30 juni 1977 till 52,5 milj. kr.

Medelsförbrukning under budgetåren 1976/77–1978/79

För budgetåret 1976/77 anvisades ett investeringsanslag av 88,2 milj. kr. I regleringsbrev den 20 maj 1976 fastställdes investeringsramen till 80,3 milj. kr. Genom regeringens beslut den 16 juni 1977 fastställdes medelsramen slutligen till 81,4 milj. kr. Medelsförbrukningen uppgick till 78,9 milj. kr. Vid budgetårets slut uppgick den utgående behållningen på anslaget till 14,3 milj. kr.

Till sjöfartsverkets förfogande har under budgetåret 1976/77 ställts investeringsmedel även över nionde huvudtitelns reservationsanslag Arbetsmiljöinsatser inom statliga affärsverk m. m. resp. Sysselsättningsskapande åtgärder med sammanlagt 9,7 milj. kr.

För budgetåret 1977/78 har anvisats ett anslag av 52,6 milj. kr. Investeringsramen är fastställd till 48,9 milj. kr. Härutöver har 9,0 milj. kr. avdelats till delbetalning för ett nytt sjömätningsfartyg. Sjöfartsverket beräknar nu att medelsramen kommer att behöva höjas till 60,4 milj. kr., varav 9,0 milj. kr. avser ett nytt sjömätningsfartyg.

För budgetåret 1978/79 föreslår verket en medelsförbrukning av 80,1 milj. kr., varav 230 000 kr. avser Södertälje kanal.

Sjöfartsverket

Investeringsplan

Av sammanställningen framgår faktisk resp. beräknad medelsförbrukning för budgetåren 1976/77–1978/79.

	Faktisk utgift 1976/77	Beräknad utgift 1977/78	Förslag 1978/79
		tusental kr.	
Sjösäkerhet	21 392	23 300	60 095
Sjökartläggning	3 043	12 700	16 915
Isbrytarfartyg	54 032	24 200	2 400
Farleder	406	100	400
Sjöfartsinspektionen, utrustning	40	100	100
	78 913	**60 400**	**79 910**

Utöver vad som framgår av verksamhetsplanen i den allmänna sjöfartsöversikten anför verket bl. a. följande om investeringsbehoven inom de olika objektgrupperna under planperioden 1978/79–1981/82.

Inledningsvis framhåller sjöfartsverket det samband som råder mellan underhåll och ersättningsanskaffningar. Mot bakgrunden av detta samband har i verkets långtidsbedömning tyngdpunkten lagts på ersättningsanskaffning av försliten materiel samt på modernisering och effektivisering. I moderniseringen innefattas särskilt kraven på en från arbetsmiljösynpunkt tillfredsställande standard.

Sjösäkerhet

Investeringarna för sjösäkerhet beräknas under de närmaste åren komma att ligga avsevärt över nuvarande nivå, framför allt för fartyg och båtar samt fyr- och telemateriel.

Av det totala beräknade investeringsbehovet för objektgruppen under planperioden – 234 milj. kr. – utgör återanskaffningarna drygt 80 %. Nyinvesteringarna avser främst nybyggen av fyrar, anskaffning av racon, utrustning för trafikinformation och slutförande av ombyggnaden av deccasystemet.

Medelsbehovet under objektgruppen Sjösäkerhet redovisas av sjöfartsverket under följande poster.

- Fyrar, nybyggen
- Fyrar, ombyggnad
- Automatisering av fyrar
- Fyr- och telemateriel
- Hamnar och tjänstelokaler
- Lotsbåtar och distriktsfartyg

- Sjöräddning
- Bojar
- Radionavigeringsstationer

De Nybyggen av fyrar som ingår i långtidsplanen motiveras av den successiva anpassningen av farledsutmärkningen som måste ske med anledning av ökad fartygsstorlek och trafikintensitet, riskerna vid transport av farligt gods, krav på mörkertrafik etc. Åtskilliga projekt under planeringsperioden avser att förbättra inseglingsförhållandena vintertid i vissa norrlandshamnar. Bl. a. tas för budgetåret 1978/79 upp 1,2 milj. kr. för inseglingsleden till Luleå.

I anslutning till denna post särredovisas Fyrar, ombyggnad. Under denna post tas upp drygt 1 milj. kr. per år fr. o. m. budgetåret 1978/79. De begärda medlen avses för åtgärder för att rationalisera fyrarnas drift. Ett förverkligande av ombyggnadsprogrammet är en förutsättning för att på sikt begränsa antalet distriktsfartyg. Åtgärderna omfattar exempelvis att bygga ut gasmagasinen för att minska antalet gasningsresor, att elektrifiera gasfyrar på sådana ställen där gasning är särskilt tidsödande och säkerhetsmässigt besvärlig och att ersätta äldre fyrkurar med mera underhållsbesparande.

Enligt nu gällande program skall Automatiseringen av fyrarna vara slutförd i och med budgetåret 1981/82. Överenskommelse om fortsatt bemanning för att tillgodose andra intressen föreligger beträffande Falsterborevs och Understens fyrplatser. Utbyggnaden i Norrköping av fyrfjärrkontrollen av obemannade fyrar fortgår programenligt. Kostnaderna för fyrautomatiseringsprogrammet beräknas för budgetåret 1978/79 till 2,5 milj. kr.

Investeringsposten Fyr- och telemateriel är beräknad till 8,1 milj. kr. för budgetåret 1978/79 och är till övervägande del avsedd för återanskaffning av försliten materiel. Systemet med automatiserade fyrar, telekommunikationsmedel och navigeringshjälpmedel förutsätter hög driftsäkerhet. Avbrott innebär nästan alltid en säkerhetsrisk. Materielen måste därför vara driftsäker, vilket förutsätter förnyelse vid tecken på förslitning.

De för investeringar i fyr- och telemateriel tillgängliga medlen har under de senaste åren varit otillräckliga. För att åter nå en planmässig ersättningsanskaffning föreslås nu en kraftig uppräkning. Till grund för uppräkningen ligger en kalkyl över årligt återanskaffningsbehov räknat med utgångspunkt från befintlig utrustning och de olika objektens livslängd. De nyinvesteringar planen förutsätter avser anskaffning av anläggningar för trafikinformation.

Vad gäller Hamnar och tjänstelokaler finns i investeringsbudgeten för budgetåret 1977/78 endast utrymme för att påbörja flyttning av verkstadsanläggningen för Göteborgs lotsplats på Ängholmen till distriktsförrådet i Göteborg samt för att påbörja nybyggnad av lotsuppassningshus i Halmstad.

Viss förnyelse och ombyggnad av hamnar och tjänstelokaler är ständigt aktuell med hänsyn till bl. a. ökade krav på arbetsmiljön, varvid samtidigt en rationalisering av driften kan komma till stånd. I långtidsplanen tas i detta sammanhang upp flyttning av lotsplatserna i Halmstad, Åhus, Luleå och Umeå, komplettering av lotsplatserna i Lysekil och Oxelösund samt ombyggnad av lotsutkikar i samband med anläggningar för trafikinformation. Dessutom beräknas medel för flyttning av distriktsförrådet.

Investeringarna i hamnar och tjänstelokaler under budgetåret 1978/79 beräknas till 2,3 milj. kr.

I överensstämmelse med planerna för dimensioneringen av Fartygsbeståndet beräknar sjöfartsverket att tre fartyg, som ersättning för dels de två äldsta lotsdistriktsfartygen Stockholm och Malmö, dels ett byggnadsfartyg, skall anskaffas under planperioden till en beräknad kostnad för de två förstnämnda av vardera 23 milj. kr. Denna förnyelse av beståndet är nödvändig med hänsyn till fartygens ålder, eftersom en renovering av dessa äldre fartyg till att motsvara dagens krav på drifteffektivitet och arbetsförhållanden blir alltför kostsam. Anskaffningskostnaden för de planerade distriktsfartygen har fördelats på budgetåren 1978/79–1981/82 med 11,5 milj. kr. per år, medan 9,2 milj. kr. tagits upp för byggnadsfartyget budgetåret 1978/79. Därutöver beräknas medel för modernisering av övriga distrikts- och byggnadsfartyg med sammanlagt 17,7 milj. kr. under budgetåren 1978/79–1982/83. På budgetåret 1978/79 faller 3,5 milj. kr. härav. Åtgärderna för att effektivisera fartygsbeståndet tillsammans med ombyggnadsprogrammet för fyrarna syftar till att hålla nere antalet fartygsenheter och därmed kostnaderna för farledsverksamheten.

Även när det gäller Lotsbåtbeståndet krävs enligt sjöfartsverket en kraftig satsning för att få till stånd en mera genomgripande upprustning och en minimering av de totala kostnaderna. För budgetåret 1978/79 räknar verket med en anskaffning av 7 à 8 båtar till en beräknad kostnad av 9,6 milj. kr. För de följande åren under planperioden beräknas en anskaffning av lika stort antal båtar per år. För förbättringsarbeten på befintliga lotsbåtar (motorbyten, ljudisolering, modernisering av styrhytter etc.) beräknas omkring 2,9 milj. kr. per år. Dessutom planeras anskaffning av ett mindre antal hydrokoptrar under perioden.

För posten Sjöräddning räknar verket med ett investeringsbehov av ca. 400 000 kr. under budgetåret 1978/79. De föreslagna anskaffningarna utgörs av effektivitetshöjande materiel, främst helikopterburna livflottar, VHF-pejlar, basstationer och hjälpradioskåp samt lätta sjöräddningsbåtar.

Behovet av återanskaffning av Bojar är oförändrat volymmässigt sett. Sjöfartsverket tar upp 370 000 kr. per år under planperioden.

I fråga om Radionavigeringsstationer avslutas under budgetåret 1978/79 konverteringen av deccakedjorna och centraliseringen av övervakningsfunktionerna. Investeringarna kommer därefter att i stort sett avse enbart ersättningsanskaffning. Behovet av investeringsmedel, som un-

der budgetåret 1978/79 uppgår till ca. 2,8 milj. kr., sjunker därefter till ca 950 000 kr. per år.

Sjökartläggning

För anskaffning av det nya sjömätarfartyget tar verket upp 13 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Vad gäller båtmaterielen i övrigt beräknar verket anskaffning under planperioden av två större ledarmotorbåtar samt av ett antal lätta mätbåtar och ersättningsmotorer.

För investeringar i teknisk utrustning för sjömätning beräknas under planperioden 1,6–2,3 milj. kr. per år. Bl. a. kommer sjömätningen att automatiseras så att bearbetningen av mätresultat och dess överförande till sjökort förenklas högst väsentligt.

Sammanlagt beräknas investeringarna under objektgruppen Sjökartläggning till 16,9 milj. kr. för budgetåret 1978/79. varav 13 milj. kr. avser sjömätningsfartyget.

Isbrytarfartyg

Medelbehovet för isbrytarfartyg uppgår budgetåret 1978/79 till 2,4 milj. kr., varav 1,5 milj. kr. avser kompletteringsutrustning till den nya isbrytaren Ymer och 900 000 kr. utrustning till äldre isbrytare.

Farleder

För objektgruppen Farleder uppgår medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 400 000 kr., avseende investeringar i Malöströmmar, Albrektssunds kanal och Sotenkanalen.

Remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisas under Vägväsendet (s. 61).

Föredraganden

Sjöfartsverket har beräknat medelsförbrukningen under anslaget Sjöfartsmateriel m. m. för budgetåret 1978/79 till 79,9 milj. kr. Härutöver har 230 000 kr. tagits upp för investeringar i Södertälje kanal. Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en investeringsram av 37,0 milj. kr., inklusive investeringar av 200 000 kr. i Södertälje kanal. Fonden för Södertälje kanal kommer fr. o. m. den 1 juli 1978 att uppgå i Sjöfartsverkets fond (prop. 1977/78:13, TU 1977/78:8, rskr 1977/78:102).

Den för budgetåret 1978/79 förordade investeringsramen innebär en minskning jämfört med innevarande budgetår enligt prop. 1976/77:100 med 20,9 milj. kr., beroende framförallt på minskat medelsbehov för isbrytarfartyg.

Av följande sammanställning framgår hur investeringarna i stort beräk-

nas bli fördelade under budgetåret 1978/79. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1976/77 samt beräknad medelsförbrukning under innevarande budgetår enligt prop. 1976/77: 100.

	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknat i prop. 1976/77: 100	1978/79	
			Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
Sjösäkerhet	21 392	23 100	60 095	19 315
Sjökartläggning	3 043	12 600	16 915	14 785
Isbrytarfartyg	54 032	22 000	2 400	2 400
Farleder	406	100	400	200
Södertälje kanal	7 098	200	230	200
Sjöfartsinspektionen, utrustning	–	100	100	100
	85 971	**58 100**	**80 140**	**37 000**

För objektgruppen Sjösäkerhet beräknar jag en medelsförbrukning av 19,3 milj. kr. Jag har härvid bl. a. beräknat medel för nyanskaffning av lotsbåtar. Genom att tidigareläggning av omfattande beställningar av lotsbåtar skett till innevarande budgetår bör en snabb förnyelse av lotsbåtsbeståndet kunna ske. Jag förutsätter härvid att för varje ny lotsbåt minst en äldre lotsbåt med höga underhållskostnader utgår ur beståndet. För ombyggnad av fyrar och en fortsatt automatisering av befintliga fyrar beräknar jag 3,6 milj. kr. I fråga om radionavigeringsstationer avslutas under budgetåret 1978/79 en modernisering av systemet och centraliseringen av övervakningsfunktionerna. För budgetåret 1978/79 beräknas 2,9 milj. kr. för ändamålet.

Sjöfartsverkets bestånd av arbetsfartyg förbättras avsevärt i samband med dels det redan levererade byggnadsfartyget Fyrbyggaren dels att ett nytt arbetsfartyg beställts, som skall ersätta gasningsjakten Sefyr. Under innevarande budgetår pågår ombyggnad av vissa andra arbetsfartyg för att förbättra arbetsmiljön, bl. a. genom installation av moderna lyftanordningar.

Den för budgetåret 1978/79 beräknade medelsramen möjliggör fortsatta insatser för att rusta upp befintliga arbetsfartyg.

Jag har däremot inte räknat medel för anskaffning av ytterligare arbetsfartyg. Inom ramen för den pågående organisationsöversynen bör sjöfartsverket upprätta en plan för bl. a. den fortsatta fartygstjänsten. En sådan plan bör innehålla en detaljerad specifikation över de krav på fartygsmaterielen som sjöfartsverkets verksamhet i framtiden kommer att ställa och kan därmed ge underlag för en projektering av ett modernt fartyg.

För objektgruppen Sjökartläggning beräknar jag en medelsförbrukning av 14,8 milj. kr. Av detta belopp avser 13 milj. kr. kostnader under budgetåret för det nya sjömätningsfartyget. Fartygets totalkostnad beräknas till

ca 35 milj. kr. i 1977 års prisläge. Även ifråga om objektgruppen Sjökartläggning har tidigareläggning av investeringar skett till innevarande budgetår.

Under objektgruppen Isbrytarfartyg beräknar jag 2,4 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag anfört förordar jag att medel anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1978/79	37,0
10 % marginal	3,7
Avgår beräknad ingående behållning 1978-07-01	−6,5
Anslag budgetåret 1978/79	**34,2**

Med hänsyn till omfattningen och karaktären av sjöfartsverkets investeringsverksamhet förordar jag att verket på motsvarande sätt som tidigare år ges ett beställningsbemyndigande om 5 milj. kr. gällande leveranser av sjöfartsmateriel under budgetåret 1980/81.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att sjöfartsverket lämnas det beställningsbemyndigande gällande leveranser av sjöfartsmateriel som jag har förordat i det föregående.
2. till *Sjöfartsmateriel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 34 200 000 kr.

Register

Sid.			Anslag kr.
1	**Översikt**		
	DRIFTBUDGETEN		
	Sjätte huvudtiteln		
	A. Kommunikationsdepartementet		
31	1	Kommunikationsdepartementet m. m.	11 832 000
32	2	Kommittéer m. m., varav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen	6 700 000
32	3	Extra utgifter	430 000
			18 962 000
	B. Vägväsendet		
33		Allmän översikt över utvecklingen	
68	1	Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter, att avräknas mot automobilskattemedlen	21 627 000
69	2	Drift av statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	2 045 000 000
70	3	Byggande av statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	900 000 000
71	4	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, att avräknas mot automobilskattemedlen	312 000 000
72	5	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, att avräknas mot automobilskattemedlen	350 000 000
73	6	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., att avräknas mot automobilskattemedlen	176 500 000
74	7	Bidrag till byggande av enskilda vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	30 000 000
75	8	Tjänster till utomstående, att avräknas mot automobilskattemedlen	17 800 000
76	9	Avsättning till statens automobilskattemedelsfond	1 000
			3 852 928 000
	C. Trafiksäkerhet		
		Statens trafiksäkerhetsverk:	
77	1	Förvaltningskostnader, att avräknas mot automobilskattemedlen	27 945 000
80	2	Uppdragsverksamhet, att avräknas mot automobilskattemedlen	40 742 000
83	3	Bil- och körkortsregister m. m.	54 223 000
86	4	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar, att avräknas mot automobilskattemedlen	9 800 000
87	5	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, att avräknas mot automobilskattemedlen	3 850 000
			136 560 000
	D. Sjöfart		
	Sjöfartsverket		
91		Allmän översikt över utvecklingen	
113	1	Farledsverksamhet, exkl. isbrytning	218 300 000
114	2	Isbrytning	110 000 000
115	3	Fartygsverksamhet	20 628 000
116	4	Övrig verksamhet	6 390 000

		Övriga sjöfartsändamål	
117	5	Handelsflottans pensionsanstalt	1 000
118	6	Bidrag till vissa resor av sjöfolk	18 100 000
118	7	Handelsflottans kultur- och fritidsråd	1 000
121	8	Ersättning till viss kanaltrafik	1 000
			373 421 000
		E. Institut m. m.	
122	1	Transportnämnden, därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen	3 027 000
		Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:	
125	2	Förvaltningskostnader	53 449 000
128	3	Utrustning m. m.	3 800 000
129	4	Uppdragsverksamhet	21 553 000
129	5	Vädertjänst för luftfarten	20 977 000
130	6	Bidrag till väderstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.	2 880 000
132	7	Statens väg- och trafikinstitut	1 000
137	8	Bidrag till statens väg- och trafikinstitut, att avräknas mot automobilskattemedlen	17 264 000
137	9	Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 000
138	10	Statens geotekniska institut	1 000
139	11	Bidrag till statens geotekniska institut	5 724 000
140	12	Statens geotekniska institut: Utrustning	180 000
141	13	Fraktbidragsnämnden	752 000
142	14	Transportstöd för Norrland m. m.	127 000 000
143	15	Transportstöd för Gotland	25 500 000
144	16	Transportforskningsdelegationen, att avräknas mot automobilskattemedlen	9 541 000
151	17	Bussbidragsnämnden, att avräknas mot automobilskattemedlen	860 000
152	18	Statligt stöd till icke lönsam landsbygdstrafik, att avräknas mot automobilskattemedlen	102 200 000
			394 710 000
		F. Diverse	
160	1	Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.	715 000 000
167	2	Ersättning till postverket för befordran av tjänstesändelser, därav 5 200 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	401 845 000
168	3	Ersättning till postverket för tidningsdistribution	78 000 000
168	4	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.	4 260 000
170	5	Beredskap för civil luftfart	10 000 000
170	6	Kostnader för visst värderingsförfarande	40 000
171	7	Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland	11 400 000
			1 220 545 000
		Summa driftbudgeten	**5 997 126 000**

KAPITALBUDGETEN

172		Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.	
		I. Statens affärsverksfonder	
		A. Postverket	
177		Posthus m. m.	109 000 000
185		Föredraganden	

	B. Televerket	
188	Teleanläggningar m. m.	1 007 900 000
205	Föredraganden	
	C. Statens järnvägar	
209	Järnvägar m. m.	773 800 000
226	Föredraganden	
	D. Luftfartsverket	
231	Flygplatser m. m.	88 800 000
242	Föredraganden	
	IV. Statens utlåningsfonder	
247	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	1 000
247	Föredraganden	
	V. Fonden för låneunderstöd	
249	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1977/78	30 000 000
	IX. Diverse kapitalfonder	
250	Statens vägverks förrådsfond: Vägmaskiner m. m.	108 400 000
256	Föredraganden	
259	Sjöfartsverkets fond: Sjöfartsmateriel m. m.	34 200 000
263	Föredraganden	
	Summa för kapitalbudgeten	**2 152 101 000**
	Totalt för kommunikationsdepartementet	**8 149 227 000**

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1978

Ekonomidepartementet

ÖVERSIKT

En huvuduppgift för ekonomidepartementet är att utarbeta de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och att ange den principiella inriktningen av olika finans- och kreditpolitiska åtgärder. Redovisningen härav sker främst i finansplanerna. När så bedöms motiverat behandlas den ekonomiska politiken också i särskilda propositioner. I proposition till riksdagen i oktober 1977 (prop. 1977/78: 45) redovisades bakgrunden till de ekonomisk-politiska beslut som hade fattats sedan den reviderade finansplanen 1977 utarbetades och lades fram förslag om inriktningen av den ekonomiska politiken.

Under medverkan av konjunkturinstitutet utarbetar ekonomidepartementet nationalbudgeterna vilka utgör underlag för finansplanerna. Bedömningarna av den ekonomiska utvecklingen i nationalbudgeterna utgår från en analys av den internationella konjunkturutvecklingen. Underlag härför erhålls bl. a. genom Sveriges deltagande i arbetet inom OECD och andra internationella organisationer. Med utgångspunkt häri bedöms exportutvecklingen under det närmaste året. Särskilda beräkningar av produktion, konsumtion, investeringar och import ger underlag för utarbetandet av en prognos för den svenska ekonomin under det närmast framförliggande året. Hänsyn tas också till effekterna av den ekonomiska politik som regeringen i finansplanerna och i andra sammanhang förklarat sig vilja föra. Nationalbudgeterna utgör därför i princip en del av redovisningen av regeringens plan för den närmaste tidens ekonomiska politik.

Ekonomidepartementet svarar vidare för utarbetande av långtidsutredningarna. I långtidsutredningarna kartläggs den framtida tillväxten av resurser och anspråken från olika användningsområden beträffande utnyttjandet av dessa resurser. Material erhålls genom uppgifter om planer och framtidsförväntningar från företag, statliga och kommunala myndigheter, enskilda utredningsinstitut m. fl. organ. I långtidsutredningarna diskuteras också ekonomisk-politiska målkonflikter som mot bakgrund av dessa analyser kan förväntas uppkomma och alternativa vägar för att lösa dessa. Lösningarna måste dock hela tiden sökas inom den ram som ges av de centrala ekonomisk-politiska målsättningarna. De perspektiv för utvecklingen under den närmaste femårsperioden som dras upp i långtidsutredningarna bildar en bakgrund för valet av kortsikts-

åtgärder i den ekonomiska politiken. Inom departementet pågår f. n. arbetet med en uppföljning av 1975 års långtidsutredning. Avsikten är att resultatet av detta arbete skall kunna redovisas i slutet av år 1978.

I ekonomidepartementets uppgifter ingår också att följa utvecklingen på kreditmarknaden och utforma förslag till förändringar av kapitalmarknadens organisation. Det ankommer på departementet att svara för kontakterna mellan regeringen och riksbanken i frågor som rör kredit- och valutapolitiken. Kapitalmarknadsutredningen (Fi 1969: 59) väntas inom kort avge ett omfattande betänkande om förhållandena och problemen på kapitalmarknadsområdet. Det blir en väsentlig uppgift för departementet att på grundval av kapitalmarknadsutredningens betänkande överväga vilka åtgärder som bör vidtas för att en väl fungerande kapitalmarknad skall kunna tryggas.

Finansieringsbolagskommittén har nyligen lämnat sitt huvudbetänkande (SOU 1977: 97) Finansieringsbolag. I detta behandlas bl. a. frågan i vad mån de s. k. finansieringsbolagen skall kunna bli föremål för kreditpolitiska åtgärder. Vad gäller det valutapolitiska området har regeringen i juni 1977 utfärdat direktiv för en kommitté (E 1977: 03) som har till uppgift att göra en fullständig översyn av den gällande valutalagstiftningen. I sammanhanget bör också nämnas att en särskild utredare (E 1977: 02) inom kort kommer att avge ett betänkande med förslag till åtgärder för att öka lönsparandet.

Ekonomidepartementet har också att i samarbete med andra departement bedöma de konsekvenser som olika åtgärder kan ha för samhällsekonomin och för övergripande samhällsekonomiska mål.

Departementet svarar vidare för internationellt ekonomiskt samarbete inbegripet det finansiella och valutapolitiska området. De senaste årens omvälvningar på det ekonomiska området har ökat behovet av samarbete mellan enskilda länder. Sverige tar en aktiv del i arbetet inom flera internationella ekonomiska organisationer. Ekonomidepartementet verkar härvid i samråd med övriga berörda departement och myndigheter. De ekonomiska attachéerna i Paris, Bryssel, Washington och Tokio spelar en viktig roll genom att bl. a. tillhandahålla värdefull ekonomisk information.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, fungerar som ett betydelsefullt kontaktorgan för industriländerna. Konjunkturutvecklingen i medlemsländerna följs här kontinuerligt. Årligen granskas dessutom varje enskilt land med avseende på den ekonomiska politiken. OECD:s ekonomisk-politiska kommitté och dess arbetsgrupper har under senare år haft som en av sina huvuduppgifter att utarbeta en gemensam strategi för hur industriländerna skall anpassa sig till det förändrade läge som har uppstått i världsekonomin efter de kraftiga oljeprishöjningarna sedan år 1973. Diskussion om hur den ekonomiska politiken bör utformas i enlighet med denna strategi äger årligen rum

på ministernivå. Det senaste ministermötet hölls i juni 1977, då man enades om att underlätta anpassningsprocessen genom att upprätthålla en hög tillväxttakt inom OECD-området. I OECD pågår också ett analysarbete av ekonomiska utvecklingsvägar på längre sikt.

Internationella valutafonden spelar en central roll i det valutapolitiska samarbetet. Sverige har under år 1977 godkänt de stadgeändringar för fonden som syftar till att anpassa verksamheten efter de förändringar som har skett i och med övergången till ett rörligare växelkurssystem. De växande bytesbalansproblemen för många länder de senaste åren har ökat fondens betydelse vid tillhandahållandet av internationella krediter. Sverige har bidragit till att öka fondens resurser genom att medverka i den allmänna kvothöjning som beslutades under 1977. Sveriges kvot steg härvid från 1 560 milj.kr. till 2 160 milj.kr. (prop. 1976/77:86). Sverige erhöll under 1977 ordförandeskapet i Tiogruppen och företräder de nordiska länderna i Interimskommittén också innevarande år. (Tiogruppen omfattar de 10 rikaste industrialiserade länderna, däribland Sverige.) Sverige har också ökat sin kapitalinsats i Världsbanken.

Sverige har under hösten 1977 beviljat Portugal en statskredit på 50 milj. kr. för att bidra till finansieringen av landets underskott i bytesbalansen. Den svenska krediten ingår i ett omfattande internationellt betalningsbalansstöd till Portugal. Sammanlagt beräknas ca 3,5 miljarder kr. ställas till Portugals förfogande under åren 1977 och 1978. Hälften av det svenska bidraget, dvs. 25 milj. kr., har godkänts av riksdagen på grundval av särskild proposition och belastar anslag på sjunde huvudtiteln (prop. 1977/78: 35, FiU 1977/78: 12, rskr 1977/78: 68). Återstoden tas ur anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete under tredje huvudtiteln.

Inom ramen för EFTA:s arbete diskuteras förutom handelsfrågor även allmänna ekonomiska frågor. Detta sker bl. a. i den ekonomiska kommittén. Övergripande frågor tas upp till behandling bl. a. i samband med ministermöten, som vanligtvis sker två gånger per år.

Inom ramen för Sveriges samarbete med EG utanför frihandelsavtalet har kontakter upptagits med EG-kommissionen. Ett första möte mellan representanter för EG-kommissionen och ekonomidepartementet ägde rum under hösten 1977. Vid mötet diskuterades frågor av gemensamt intresse vad gäller den ekonomiska utvecklingen på såväl kort som lång sikt.

Det nordiska samarbetet på det ekonomiska området är väl utvecklat. Nordiska möten äger rum regelbundet för att granska utvecklingen både vad gäller konjunkturerna och utvecklingen på längre sikt inom det nordiska området. I nordiska finansutskottet förbereds det gemensamma uppträdandet i Internationella valutafonden och i Världsbanken. I dessa båda organisationer företräds Norden av gemensamma exekutivdirektörer.

I departementets verksamhet ingår även att bereda frågor som rör den statliga statistikproduktionen, bank- och försäkringsväsendet, fondbörsen, myntväsendet, m. m. Fondbörsutredningens betänkanden (SOU 1973: 60) Fondbörsen och (SOU 1976: 54) Om fondkommissionsrörelse m. m. bereds f. n. i departementet och avses leda till proposition under våren 1978.

Banklagstiftningen är sedan år 1976 föremål för en omfattande översyn av banklagsutredningen (Fi 1976: 04). En av huvuduppgifterna är att anpassa banklagarna till den nya aktiebolagslagen. En annan kommitté (E 1977: 05) har nyligen tillsatts för att göra motsvarande översyn i fråga om lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse.

Departementet är organiserat på fem sakenheter och en arbetsgrupp. En av sakenheterna bereder frågor som rör inriktningen av den ekonomiska politiken på kort sikt. En annan enhet handlägger frågor om riktlinjerna för den ekonomiska politiken på längre sikt. En finanspolitisk enhet svarar för bl. a. analyser av inkomstfördelningsfrågor samt effekten av åtgärder inom skatte- och transfereringssystemet. Den internationella enhetens huvuduppgifter är att bevaka den ekonomiska utvecklingen i andra länder och delta i internationellt förhandlingsarbete. Bank- och försäkringsenheten handlägger bl. a. lagstiftningsärenden rörande bank- och försäkringsväsendet, fondhandeln samt kredit- och valutapolitiken. Arbetsgruppen bereder personal- och kommittéärenden, ärenden rörande statistiska centralbyråns verksamhet, budgetfrågor m. m.

Förutom statistiska centralbyrån hör till ekonomidepartementet även konjunkturinstitutet, myntverket, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, statens krigsförsäkringsnämnd och statens krigsskadenämnd. Vad särskilt avser statistiska centralbyrån kan följande framhållas.

Statistiska centralbyrån (SCB) handhar huvuddelen av den statliga statistikproduktionen och har en allmänt samordnande funktion inom statistikområdet. Centralbyrån har ca 2 210 anställda varav drygt hälften i Örebro. Anslagen till centralbyrån föreslås för budgetåret 1978/79 totalt tas upp med 194 milj. kr.

Statistiska centralbyrån har expanderat snabbt under 1960-talet och första delen av 1970-talet. Under de senaste åren har SCB:s utveckling — personellt och anslagsmässigt — konsoliderats. Inom tre utredningar pågår arbete som kommer att få betydelse för inriktningen av vissa delar av den framtida statistikproduktionen. En kommitté (E 1976: 02) har i uppdrag att utreda behovet av framtida folk- och bostadsräkningar. Kommittén skall pröva frågan om alternativ till de gängse folk- och bostadsräkningarna. Under våren 1977 har tillkallats en särskild utredare med uppgift att utreda frågan om statistiska centralbyråns uppgiftsinsamling (E 1977: 01) från företag och allmänhet. Vidare har regeringen nyligen tillkallat en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om

SCB:s behov av datorkapacitet fram till mitten av 1980-talet (E 1977: 04).

Mot bakgrund av det statsfinansiella läget har möjligheter till besparingar och omprioriteringar särskilt beaktats. För nästa budgetår föreslås SCB få medel för förbättringar av energistatistiken för ca 1,1 milj. kr. I fråga om utrikeshandelsstatistiken föreslås på grundval av betänkandet (SOU 1977: 10) Utrikeshandelsstatistiken medel för utveckling av ett nytt produktionssystem. Vidare föreslås bl. a. en utbyggnad av bostads- och hyresundersökningen, en undersökning av hushållens företagssparande samt påbörjande av en valundersökning 1979. Vidare föreslås medel för utvidgning av planenlig utbyggnad av undersökningen om de studerandes ålder samt för omläggning av delar av den kommunala finansstatistiken. Utrymmet för de föreslagna utvidgningarna har beretts genom dels omprioriteringar inom ramen för befintlig statistik, dels en ökad uppdragsfinansiering. På en rad punkter framläggs förslag i enlighet med SCB:s s. k. 0-alternativ. Den kostnadsmässigt största minskningen avser de s. k. partisympatiundersökningarna.

För nästa budgetår föreslås SCB:s totala anslag öka med 17,5 milj. kr. Kompensation för pris- och löneökningar har beräknats med 27,2 milj. kr. Således innebär förslaget en anslagsminskning med knappt 10 milj. kr. varav 6,5 milj. kr. avser medel för folk- och bostadsräkningsprojektet.

Sammanfattning

Anslagsförändringarna inom ekonomidepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1978/79 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Ekonomidepartementet m. m.	11,7	14,6	+ 2,9
B. Centrala myndigheter m. m.	203,0	224,0	+21,0
C. Diverse	117,0	160.7	+43,7
Summa driftbudgeten	**331,7**	**399,3**	**+67,6**

EKONOMIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Bohman

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser ekonomidepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Sjunde huvudtiteln*

A. EKONOMIDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Ekonomidepartementet

1977/78 Anslag 7 200 000
1978/79 Förslag 8 518 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	42	+1
Övrig personal	16	—
	58	**+1**
Anslag		
Lönekostnader	6 410 000	+1 200 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	175 000	+ 18 000
Expenser	545 000	+ 170 000
Ej disponerat belopp	70 000	− 70 000
	7 200 000	**+1 318 000**

I personalredovisningen för 1977/78 har medräknats departementets samordningskansli, som består av fyra sakkunniga och en assistent. Under innevarande budgetår har ekonomidepartementet förstärkts med en receptionist och ett biträde. Medel härför bör beräknas för nästa budgetår liksom för en handläggartjänst.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ekonomidepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 518 000 kr.

A 2. Ekonomiska attachéer

1976/77	Utgift	1 223 426
1977/78	Anslag	1 368 000
1978/79	Förslag	1 449 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för ekonomiska attachéer. Tjänster för sådana attachéer finns inrättade i Bryssel, Paris, Tokio och Washington.

För nästa budgetår räknar jag inte med annan ökning än den som följer av pris- och löneomräkning. Anslagsbehovet beräknar jag till 1 449 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ekonomiska attachéer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 449 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1977/78	Anslag	3 000 000
1978/79	Förslag	4 500 000

Från detta anslag bestrids förutom kostnaderna för ekonomidepartementets kommittéer även kostnaderna för de ekonomiska långtidsutredningarna. För nästa budgetår beräknar jag kostnaderna för denna verksamhet till 4 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1977/78	Anslag	150 000
1978/79	Förslag	150 000

Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 150 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

B. CENTRALA MYNDIGHETER M. M.

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån (SCB) är central förvaltningsmyndighet för den statliga statistikproduktionen och handhar huvuddelen av denna. Centralbyrån har dessutom en allmänt samordnande funktion inom statistikområdet. Det åligger vidare centralbyrån att utföra vissa intermittenta undersökningar och att göra långsiktiga utbildnings- och yrkesprognoser. Hos centralbyrån handhas äktenskapsregistret samt förs centralt företagsregister, lantbrukets företagsregister och i övrigt de register som behövs för verksamheten. SCB skall inom sitt kompetensområde i mån av resurser åtaga sig uppdrag från statliga och kommunala myndigheter. SCB får även åtaga sig sådana uppdrag från enskilda uppdragsgivare. Uppdragsverksamheten skall vara ekonomiskt självbärande.

SCB leds av en styrelse. Chef för centralbyrån är en generaldirektör. Centralbyrån är organiserad på sju avdelningar, nämligen avdelningen för areell statistik, avdelningen för företagsstatistik, avdelningen för individstatistik, avdelningen för planering och samordning, avdelningen för central administration, avdelningen för system och information samt driftavdelningen. Avdelningarna är i sin tur organiserade på enheter. Till centralbyrån är också knutet ett vetenskapligt råd samt ett antal nämnder.

Verksamheten vid SCB bedrivs dels i Stockholm dels i Örebro där centralbyrån har en produktionsfilial. Till filialen i Örebro är bl. a. huvudparten av driftavdelningen förlagd (datamaskincentralen, centralen för manuell databehandling samt intervjuarenheten). Den 1 juli 1977 fanns vid centralbyrån som helhet 2 208 anställda, varav 1 124 personer i Örebro. Därutöver fanns vid denna tidpunkt 350 intervjuare inom driftavdelningen.

SCB har de senaste åren fått anslag i programtermer. Följande programindelning gäller t. v. för statistiska centralbyrån.

1. Statistik, register och prognoser
2. Uppdragsverksamhet.

Programmet Statistik, register och prognoser indelas i följande delprogram.

1. Extern samordning
2. Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.
3. Industri och byggnadsverksamhet
4. Handel, servicenäringar och priser
5. Bostäder, andra byggnader och fastigheter
6. Samhällsekonomi och offentlig förvaltning

7. Arbetsmarknad
8. Befolkning och hushåll
9. Rätts- och socialväsende
10. Utbildning, forskning och kultur
11. Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser
12. Bibliotek och information m. m.
13. Arkiv
14. Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete

Medel för statistiska centralbyråns verksamhet anvisas för budgetåret 1977/78 under följande anslag.

1. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser
2. Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet
3. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975.

För budgetåret 1978/79 bör medel för centralbyråns verksamhet anvisas under motsvarande anslag, dock att anslag 3 bör betecknas Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975/1980.

Anslag 1 är ett förslagsanslag för finansiering av program 1 med undantag för de delar av programmet som finansieras av anslag från jordbruksdepartementets huvudtitel resp. anslag 3.

Anslag 2 är ett förslagsanslag och bör tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas intäkter och kostnader för SCB:s uppdragsverksamhet (program 2). Anslaget får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamhet samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar centralbyrån en rörlig kredit i riksgäldskontoret på högst 11,0 milj. kr.

Anslag 3 är ett förslagsanslag för finansiering av den del av program 1 som avser folk- och bostadsräkningsprojektet.

B 1. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser

1976/77	Utgift	169 206 000
1977/78	Anslag	170 238 000
1978/79	Förslag	194 158 000

Programmet Statistik, register och prognoser avser statistikproduktion, samordning av den statliga statistiken, förande av vissa centrala register, prognos- och utvecklingsarbete inom statistikens område, m. m.

Statistiska centralbyrån har i sin anslagsframställning delat in verksamheten under programmet, förutom enligt delprogramindelningen, i löpande verksamhet, intermittenta undersökningar och utvecklingsarbete.

Under de olika delprogrammen redovisas den löpande verksamhet

och de intermittenta undersökningar som hör till delprogrammet i fråga. Utvecklingsarbetet är samlat under delprogram 14. Den löpande verksamheten omfattar löpande statistikproduktion, registerarbete och prognosarbete. Till intermittenta undersökningar räknar SCB större, som regel med viss periodicitet, återkommande undersökningar. Till utvecklingsarbete hänförs dels projekt som syftar till att planera utformningen av ny statistik och nya metoder, dels projekt som avser mera omfattande förändringar och anpassningar av den existerande statistikproduktionen. Utvecklingen inom programmet dels enligt denna indelning, dels enligt delprogramindelningen framgår av följande sammanställningar.

(1 000-tal kr.)

Delprogram	1976/77 Utfall	1977/78 Anvisat	1978/79 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
1) Extern samordning	1 893	2 001	3 761	2 317
2) Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.	34 908	32 849	38 350	35 794
Därav under IX/X huvudtiteln	(25 264)	(24 905)	(27 981)	(26 902)
3) Industri och byggnadsverksamhet	12 596	12 550	16 024	15 331
4) Handel, servicenäringar och priser	14 732	14 627	18 499	17 268
5) Bostäder, andra byggnader och fastigheter	10 588	11 206	15 692	13 569
6) Samhällsekonomi och offentlig förvaltning	18 975	19 661	26 010	23 513
7) Arbetsmarknad	24 192	22 656	28 923	26 035
8) Befolkning och hushåll	42 237	27 569	29 095	25 849
Därav folk- och bostadsräkning 1975/1980	(24 262)	(6 655)	—	(200)
9) Rätts- och socialväsende	10 183	9 758	13 080	11 650
10) Utbildning, forskning och kultur	13 445	12 414	17 621	14 169
11) Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser	4 765	4 479	6 341	5 389
12) Bibliotek och information m. m.	6 979	6 762	9 870	8 196
13) Arkiv	5 818	6 632	7 219	6 533
14) Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete	17 421	17 072	26 882	17 209
Därav utvecklingsarbete	(12 473)	(11 974)	(19 640)	(11 373)
Ofördelade kostnader som motsvaras av intäkter	1 818	1 799	2 168	2 168
Summa kostnader	**220 550**	**202 035**	**259 535**	**224 990**
Avgår intäkter	51 344	33 359	30 149	[1]29 270
Tillkommer div. gemensamma kostnader	—	—	5 015	—
Ej disponerat belopp		1 562		—1 562
Summa	**169 206**	**170 238**	**234 401**	**194 158**

[1] Härav utgör 200 000 kr. medel från anslaget B 3 under sjunde huvudtiteln och 26 902 000 kr. medel från anslaget C 8. under tionde huvudtiteln. Vidare utgör 430 000 kr. intäkter från försäljning av publikationer och 1 738 000 kr. ersättning till statistiska centralbyrån från socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen för vissa kostnader för det gemensamma biblioteket i kvarteret Garnisonen.

(1 000-tal kr.)

	1976/77	1977/78	1978/79 Beräknar	
	Utfall	Anvisat	SCB	Föredraganden
Löpande verksamhet	152 056	152 195	204 555	175 993
Intermittenta undersökningar	4 677	5 958	10 206	8 354
Utvecklingsarbete	12 473	12 085	19 640	11 373
Ej disponerat belopp				—1 562
Summa	**169 206**	**170 238**	**234 401**	**194 158**

Statistiska centralbyrån

Det övergripande målet för SCB:s verksamhet är att samhällets behov av statistik skall tillgodoses effektivt och till rimliga kostnader. SCB utför själv en stor del av den statliga statistikproduktionen och har dessutom en allmänt samordnande funktion inom statistikområdet. För att kunna fylla dessa uppgifter har SCB ständiga kontakter med statistikkonsumenterna. Dels finns särskilda arbetsgrupper med representanter för verket och olika användare, dels får SCB information om konsumenternas behov i samband med det löpande arbetet inom olika statistikgrenar.

SCB:s uppdragsverksamhet har efter hand utvecklats till ett viktigt komplement till den anslagsfinansierade verksamheten. Inom uppdragsverksamhetens ram kan SCB tillgodose krav på statistik av mer speciell karaktär där en eller ett fåtal konsumenter är dominerande. Vid årets planeringsprocess har verket gått igenom sin verksamhet för att också pröva möjligheterna att överföra undersökningar från anslags- till uppdragsfinansiering. Vid denna genomgång har dock (med något undantag) inte framkommit några statistikgrenar där verket vid en första behandling funnit en överföring från anslags- till uppdragsfinansierad verksamhet motiverad.

Med anledning av ett särskilt av regeringen givet uppdrag har SCB undersökt möjligheten att överföra partisympatiundersökningarna från anslags- till uppdragsfinansiering. Efter diskussion med de konsumentgrupper som kan komma i fråga har SCB kommit till slutsatsen att det saknas förutsättningar för en sådan överföring.

De primäruppgifter som behövs för statistikproduktionen erhålls till stor del från olika administrativa material och i vissa fall genom direktobservationer. Där det inte finns sådana möjligheter samlas uppgifter in från företag och allmänhet via enkäter, telefon- eller besöksintervjuer. SCB har under senare år stött på ökade svårigheter vid denna uppgiftsinsamling. Verket har vidtagit en rad åtgärder dels för att underlätta uppgiftslämnandet och öka motivationen att lämna uppgifter, dels för att kompensera det ökade bortfallets inverkan på stati-

stikens kvalitet. Vad särskilt gäller företagens uppgiftslämnande vill SCB ytterligare utveckla sådana metoder som samutnyttjande av uppgifter, utnyttjande av statistiska urvalsmetoder, förbättring av blanketter och anvisningar, nedskärning respektive översyn av antalet uppgifter, samordning av terminologi och anpassning till företagens praxis samt återrapportering till företagen. SCB ämnar också studera förutsättningarna för ökad hjälp och rådgivning till företagen.

SCB framhåller att efterfrågan på statistik inom olika ämnesområden liksom tidigare år är mycket stor. Vidare behöver statistiken anpassas och sammanställas för att bli mer direkt användbar i olika användarsituationer. Exempel på användningsområden som griper över flera statistikgrenar är bl. a. energipolitiken, regional och lokal samhällsplanering, strukturfrågor inom näringslivet, konjunkturanalys samt kartläggning av hushållens konsumtion och sparande.

Av stor betydelse för bearbetningen och spridningen av statistiken är utvecklingen på ADB-området. En satsning på ett effektivt systemarbete är avgörande för verkets möjligheter att tillgodogöra sig de tekniska framstegen. Detta arbete inriktas för närvarande speciellt på att utveckla databasorienterade system och terminalorienterade system för statistikproduktionen.

Genomförandet av tekniska nyheter måste hela tiden ske inom ramen för de begränsningar som integritetskraven ställer upp. SCB har fortlöpande ägnat stor uppmärksamhet och avsevärda resurser åt att förse sitt uppgiftsmaterial med ett tillförlitligt sekretess- och säkerhetsskydd. Det legala skyddet kan förväntas bli ytterligare förbättrat genom de lagändringar som föreslagits av offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén. För SCB kan genom nya bestämmelser skapas bättre juridiska förutsättningar för att olika åtgärder för integritetsskydd såsom kryptering och avidentifiering av material skall kunna genomföras.

SCB framhåller att de nya lagarna inom arbetsrätten i viktiga avseenden har inneburit nya villkor för verkets interna verksamhet. I stor utsträckning föregås beslut i olika frågor numera av förhandlingar enligt bestämmelserna i medbestämmandelagen (MBL). Personalorganisationerna vid SCB har visat ett stort aktivt intresse för de nya möjligheter att påverka arbetet som MBL erbjuder. Organisationerna har bl. a. utarbetat personalpolitiska och lönepolitiska handlingsprogram.

I anslutning till förhandlingsverksamheten föreligger behov av nya insatser för planering, utredningar och framtagande av förhandlingsunderlag. Många av de nya lagar och förordningar som har tillkommit under de senaste åren ställer stora krav på personaladministrativ planering. Exempel på detta är — förutom MBL — jämställdhetsförordningen, trygghetslagarna och den aviserade nya arbetsmiljölagen.

Ett problem i personalplaneringen är att arbetsbelastningen vid SCB varierar mellan olika år och även under åren. För att minska ojämn-

heterna och dra nytta av att ha erfaren och utbildad personal är en lämplig spridning över åren av de intermittenta undersökningarna av särskild betydelse. Verket presenterar liksom tidigare år en plan till en sådan fördelning.

I enlighet med jämställdhetsförordningen har SCB utarbetat en plan för insatser i jämställdhetssyfte. Enligt statens personalnämnds anvisningar avser planerade åtgärder främst budgetåren 1977/78 och 1978/79. Merparten av åtgärderna är dock av långsiktig natur och kan endast planeras eller påbörjas under denna period. Vissa åtgärder är ej heller möjliga att genomföra samtidigt inom hela verket. Arbetet bör istället bedrivas successivt allteftersom erfarenheter och effekter av olika åtgärder kan följas upp. SCB anser vidare att ett framgångsrikt jämställdhetsarbete i hög grad är beroende av attitydförändringar inom samhället i stort. Detta innebär att vissa åtgärder inte kommer att få full effekt i ett kortare perspektiv.

SCB har i överensstämmelse med gällande anvisningar redovisat nedskärningar i enlighet med det s. k. 0-alternativet. Verket har dock med få undantag funnit att ett bibehållande av 0-alternativets statistikgrenar bör prioriteras högre än de utvidgningar som föreslås. SCB framhåller vidare att statsmakternas ställningstagande till tidigare anslagsframställningar har inneburit att verket inte har tilldelats medel för att täcka kostnader för ofrånkomliga volymförändringar och andra förändringar som är en automatisk följd av förändrade förhållanden som verket inte kan råda över. SCB har mot denna bakgrund inte ansett det möjligt att i enlighet med de särskilda anvisningarna för årets anslagsframställningar föreslå reduktioner som motsvarar de förslag till utökningar som verket för fram. SCB anser det trots detta angeläget att lämna förslag till utökningar som motsvarar starka konsumentönskemål. Statistiken skall enligt verkets mening ses instrumentalt, dvs. som ett hjälpmedel i samhället i andra verksamhetsgrenar. Prioriteringen av statistikprodukter bör därför ske inom respektive ämnesområde och avvägas mot andra åtgärder och behov inom detta och inte mellan statistikgrenar inom olika områden.

SCB har i sin anslagsframställning och i särskilda skrivelser i anslutning till denna redovisat förslag vad avser sjunde huvudtiteln (exkl. 1975 års folk- och bostadsräkning) som skulle innebära en anslagsökning med 64,2 milj. kr., varav för pris- och löneomräkning 30,7 milj. kr.

Det projektbundna utvecklingsarbetet redovisas anslagsmässigt under delprogram 14 Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete. I följande redogörelse för SCB:s förslag presenteras det projektbundna utvecklingsarbetet däremot ämnesvis under resp. delprogram i syfte att öka överskådligheten.

Under de olika delprogrammen begär SCB — utöver pris- och löne-

omräkning av medel för pågående verksamhet — medel för utökad verksamhet i vad avser främst följande ändamål.

1) *Extern samordning*

För utökad användarorienterad extern samordning räknar SCB med ett medelsbehov av 244 000 kr. För en större satsning på samordning av administrativa ADB-system och statistikproduktion begärs 194 000 kr. SCB föreslår vidare att 194 000 kr. anvisas för en samordnande funktion inom företagsstatistiken avseende regionala frågor och att 246 000 kr. anvisas för samordning av externa statistikproducenters uppgiftsinsamling inom företagsstatistiken. För utökad samordnad publicering av andra myndigheters statistik i serien Statistiska meddelanden begärs 224 000 kr. samt för att utveckla SCB:s kontakter med universitetsforskningen 25 000 kr. Särskilda externa samordningsåtgärder för regionala och kommunala organ beräknas kräva ett ökat medelsbehov på 157 000 kr.

För utvecklingsarbete inom den regionala statistikens område föreslås ett belopp på 430 000 kr., vilket innebär en ökning med 120 000 kr.

2) *Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.*

SCB föreslår en samordnad och utbyggd statistik över arbetskraften inom jordbruks- och skogsnäringarna. Utbyggnaden föreslås ske som försöksverksamhet under 1978/79 och 1979/80. Kostnaderna för utbyggnaden beräknas till 651 000 kr. för budgetåret 1978/79. För det löpande arbetet med Miljöstatistisk årsbok föreslås att 377 000 kr. anvisas under sjunde huvudtiteln.

En växtföljdsinventering bör genomföras till en totalkostnad av 476 000 kr., varav 233 000 kr. för budgetåret 1978/79. Arbetet med statistik över energiförbrukningen inom jordbruket avslutas under 1977/78. Medelsbehovet minskar därvid med 443 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs totalt 800 000 kr., dvs. en ökning med 170 000 kr. Bland projekten märks utredning av en arbetskraftsstatistik för trädgårdsnäringen, planering av markanvändningsstatistik, utredning om statistik beträffande naturresurser och naturresursutnyttjande samt ett intensifierat utredningsarbete kring fjärranalysteknikens användningsmöjligheter i statistiksammanhang. Vidare föreslås att vissa medel för miljöstatistiskt utvecklingsarbete direkt tilldelas SCB under sjunde huvudtiteln.

Utöver de medel som föreslås under detta anslag begär SCB totalt 27 981 000 kr. under jordbruksdepartementets huvudtitel för arbetet med objektiva skördeuppskattningar, skördeskadeskyddets tekniska administration, lantbrukets företagsregister m. m.

3) *Industri och byggnadsverksamhet*

Elstatistiken bör löpande kompletteras med en snabbstatistik till en kostnad av 19 000 kr. Vidare begärs 103 000 kr. för en utvidgning av den information som ges i anslutning till energibalanserna. Industri- och bergverksstatistiken bör utökas till att även omfatta grus- och sandtag, för vilket begärs 229 000 kr. Den regionala redovisningen och strukturstatistiken avseende industrin bör byggas ut för 28 000 kr. SCB önskar vidare förbättra varustatistiken bl. a. genom att utarbeta en ny kvartalsvis produktionsstatistik för livsmedel och bygga ut redovisningen. Ökningen av medelsbehovet uppgår till 213 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs totalt 515 000 kr., vilket innebär en ökning med 55 000 kr. Till de föreslagna projekten hör bl. a. fortsatt utbyggnad av varustatistiken och energistatistiken, en översyn av industristatistikens uppläggning och utvecklingsarbete rörande ett återrapporteringssystem för industristatistiken.

4) *Handel, servicenäringar och priser*

För förbättring av konsumentprisindex beräknar SCB ett ökat medelsbehov med 431 000 kr. Omläggningar och volymökningar avseende utrikeshandelsstatistiken medför ett ökat behov av 201 000 kr. För bilstatistiken ökar kostnaderna med 47 000 kr. Vidare föreslås att faktorprisindex byggs ut för 81 000 kr.

En ny egnahemsundersökning föreslås till en totalkostnad av 628 000 kr., varav 407 000 kr. för budgetåret 1978/79. För resvaneundersökningen 1978 minskar medelsbehovet med 110 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs totalt 735 000 kr., vilket innebär en ökning med 95 000 kr. Medlen avser bl. a. utveckling av förbättrade prisindexar, speciellt konsumentprisindex, samt vidareutveckling och översyn av samfärdsel- och inrikeshandelsstatistiken.

5) *Bostäder, andra byggnader och fastigheter*

SCB föreslår en tillfällig utvidgning av bostads- och hyresundersökningarna för 1978. Den totala kostnadsökningen beräknas till 2 833 000 kr. varav 1 910 000 kr. för budgetåret 1978/79. För en årlig energistatistik i fråga om bostäder på fastigheter taxerade som jordbruksfastighet begärs en förstärkning på 239 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs 175 000 kr., vilket är samma belopp som 1977/78. Arbetet avser en översyn och integrering av byggnadsinvesteringarna, planeringsstatistiken och påbörjandestatistiken.

6) *Samhällsekonomi och offentlig förvaltning*

SCB föreslår att de årliga enkäterna för att uppdatera det centrala företagsregistret byggs ut till att även omfatta arbetsställen inom stat, kommuner och landstingskommuner. Medelsbehovet för utbyggnaden

uppgår för 1978/79 till 464 000 kr., varav 113 00 kr. är engångskostnader. För kvartalsvis återrapportering till uppgiftslämnarna av företagsstatistik i form av ekonomiska indikatorer begärs 167 000 kr. Vidare begärs 191 000 kr. för en analysinriktad funktion inom företagsstatistiken. Medel för en omläggning av statistiken över taxeringsutfallet på grund av den planerade omläggningen av taxering i första instans erhölls för 1977/78 men kommer inte att utnyttjas förrän 1978/79 eftersom taxeringsomläggningen senarelagts ett år. Anslaget minskas med 59 000 kr. För anpassning av den kommunala finansstatistiken till reviderad standardkontoplan för kommuner behövs 77 000 kr. för 1978/79. För belysning av hushållens företagssparande föreslås en löpande statistik till en årlig kostnad av 243 000 kr. och en initialkostnad under det första året på 54 000 kr. För utarbetande av en aktiestatistik begärs 205 000 kr. För nationalräkenskaperna minskar medelsbehovet netto med 168 000 kr.

Centralbyrån har i en särskild skrivelse den 7 november 1977 redovisat en plan för att utveckla statistiken rörande mindre och medelstora företag. För budgetåret 1978/79 föreslås en utbyggnad inom fyra områden varav ett, finansstatistiken för företag, redan tagits upp i den ordinarie anslagsframställningen med 320 000 kr. under föreliggande delprogram. I övrigt föreslås införande av särredovisning av fåpersonägda företag till en kostnad av 151 000 kr. Vidare begärs 269 000 kr. för löpande redovisning av antalet existerande företag, nyetableringar, nedläggningar och överlåtelser samt sysselsättningsutveckling hos företagsgruppen i fråga. För en årlig exportstrukturstatistik grundad på de exportuppgifter som lämnas på deklarationsblanketterna för mervärdeskatt begärs 26 000 kr. Sammanfattningsvis begär SCB utöver vad som upptagits i anslagsframställningen för 1978/79 446 000 kr. varav 108 000 kr. utgör engångskostnad.

I enlighet med planen för undersökningen om företagens internationella betalningar avseende varuhandeln 1978 ökar medelsbehovet för undersökningen med 243 000 kr. för 1978/79.

För utvecklingsarbete begärs 2 775 000 kr., vilket innebär en ökning med 860 000 kr. Projekten omfattar bl. a. arbete med att pröva alternativa insamlingsvägar och andra åtgärder för att avlasta uppgiftslämnarbördan, uppbyggnad av en arkivstatistisk företagsdatabas och samordnande urval inom företagsstatistiken. Vidare ingår utvecklingsarbete avseende nationalräkenskaper och sektorräkenskaper, bl. a. avseende bättre beräkning av hushållssparandet.

7) *Arbetsmarknad*

Ersättningarna för statistiksamarbete med SAF och LO m. fl. föreslås höjda med 25 000 kr. Medelsbehovet för återrapportering till uppgiftslämnare minskar med 63 000 kr. eftersom engångskostnader bortfaller. En ny kvartalsstatistik föreslås över sysselsättning och lönesummor

inom tjänstenäringar. Totalt beräknas kostnaderna uppgå till 597 000 kr. För statistiken över offentligt anställda ökar kostnaderna med 81 000 kr. på grund av volymökningar. För utbyggnader av arbetskraftsundersökningarna begärs sammanlagt 692 000 kr. Utbyggnaderna innefattar bl. a. undersökningar avseende befolkningen utanför arbetskraften vartannat år. Vidare behövs anslagstillskott på 650 000 kr. på grund av ökade insamlings- och bearbetningskostnader för dessa undersökningar för att de skall kunna genomföras med den ambitionsnivå som har gällt 1977.

För utvecklingsarbete föreslås 1 245 000 kr., dvs. en ökning med 550 000 kr. Arbetet avser samordnings- och utvecklingsfrågor inom arbetsmarknadsstatistiken och arbetskraftsundersökningarna. Bl. a. behöver inkonsistenser mellan företags- och individbaserad sysselsättningsstatistik utredas. En förbättrad statistik över frånvaron från arbetet bör planeras.

8) *Befolkning och hushåll*

SCB föreslår att den löpande befolkningsstatistiken byggs ut för 54 000 kr. Inkomst- och förmögenhetsstatistiken behöver kompletteras för 117 000 kr. Anslaget för denna statistik minskas dock samtidigt med 89 000 kr. som redan beviljats för anpassning till omläggningen av taxering i första instans. För en utökad redovisning av låglöneinkomsthushåll i de löpande inkomstfördelningsundersökningarna begärs 144 000 kr.

SCB har på uppdrag av regeringen undersökt möjligheterna att överföra partisympatiundersökningarna till uppdragsverksamhet. Enligt SCB kan en sådan överföring inte ske. Det föreslås därför att under 1978/79 planenligt skall genomföras tre partisympatiundersökningar. Vidare planeras en metodundersökning i anslutning till valet 1979. Medelsbehovet ökar med sammanlagt 555 000 kr.

SCB har från budgetåret 1976/77 erhållit vissa medel för att bygga upp en statistik över hushållens energianvändning. Våren 1977 redovisade centralbyrån resultaten av en provundersökning och lämnade förslag till utformning av en löpande statistik. Genomförandet av förslaget innebär ett utökat medelsbehov under 1978/79 med 1 036 000 kr.

Det tidigare särskilda anslaget för folk- och bostadsräkningen 1975 på 6 655 000 kr. bortfaller 1978/79. Medelsbehovet för förberedelsearbeten inför en eventuell folk- och bostadsräkning 1980 kommer att redovisas i en särskild skrivelse från SCB. För hushållsbudgetundersökningen 1978 beräknas medelsbehovet planenligt öka för 1978/79 med 2 908 000 kr. För en ytterligare provundersökning avseende levnadsförhållandena begärs 225 000 kr. för 1978/79. Undersökningen skall avse dels de enligt de ursprungliga planerna återstående komponenterna kost och fysisk miljö, dels utbyggnader inom tidigare ingående komponenter och utprovning av alternativa mått och mätmetoder. Medelsbehovet för 1976 års valstatistik minskar planenligt med 489 000 kr.

Kostnaderna för 1979 års valstatistik, för vilken förberedelsearbete behöver påbörjas 1978/79, beräknas till totalt 3 084 000 kr., varav 455 000 kr. erfordras för budgetåret 1978/79. SCB föreslår att den planerade undersökningen av hushållsgruppers sparande 1978 inte skall genomföras, varför medelsbehovet minskar med 216 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs totalt 2 080 000 kr., vilket innebär en ökning med 760 000 kr. Till de föreslagna projekten hör bl. a. utveckling av inkomststatistiken och av utredningarna rörande levnadsförhållanden, provverksamhet inför eventuellt med kortare intervall återkommande intermittenta hushållsbudgetundersökningar och utveckling av en löpande hushållsbudgetstatistik samt utveckling av den officiella arbetsmiljöstatistiken. Metoder för teknisk samordning av urvalen för olika individ- och hushållsundersökningar behöver utvecklas.

9) *Rätts- och socialväsende*

Ökade kostnader för äktenskapsregistret kräver ett medelstillskott på 80 000 kr. En årlig statistik över fritidsverksamhet för barn och ungdom föreslås till en kostnad av 185 000 kr. För anpassning av statistiken över bidragsförskott till ändringar i administrationen begärs 160 000 kr., varav 53 000 kr. är engångskostnader. En statistik över serviceanläggningar för äldre och handikappade föreslås för 106 000 kr. För förbättringar inom dödsorsaksstatistiken erfordras 207 000 kr., varav 117 000 kr. i engångsanslag. För att kunna belysa speciella frågeställningar inom arbets- och miljömedicinens område erfordras ett medelstillskott på 285 000 kr.

En förnyad familjedaghemsundersökning föreslås för 1979. Medelsbehovet beräknas till totalt 614 000 kr., varav 242 000 kr. faller på budgetåret 1978/79.

För utvecklingsarbete begärs 1 130 000 kr., vilket är en ökning med 395 000 kr. Arbetet avser fortsatt översyn av rättsstatistiken och socialvårdsstatistiken, utveckling av standarder och definitioner för socialvårdsstatistiken samt utveckling av ett rapporteringssystem och en statistik över olycksfall i hemmet och under fritiden.

10) *Utbildning, forskning och kultur*

För studier av elevströmmar och betyg i gymnasieskolan begärs 138 000 kr. och för utvidgning av statistiken över sökande och intagna i gymnasieskolan 255 000 kr. SCB föreslår en utvidgad och samordnad statistik över elever i folkhögskolan till en kostnad av 90 000 kr. För att planenligt genomföra en undersökning av studerandes ålder hösten 1978 ökar medelsbehovet med 143 000 kr. för 1978/79. För lärarregistret begärs ett tillskott på 138 000 kr. på grund av volymökningar. Den vart tredje år återkommande redovisningen av lärarnas undervisning i olika ämnen görs planenligt läsåret 1978/79. Kostnaderna beräknas till

238 000 kr. För ökade kostnader vid genomförande av elevundersökningarna begärs 384 000 kr. och för ändrad uppläggning av undersökningen om studiecirkeldeltagare 55 000 kr. För att uppföljningsundersökningarna skall kunna omfatta även de nya grupper av studerande som genom högskolereformen kommer att ingå i den nya högskolan krävs ytterligare 280 000 kr. Undersökningen om studier utan examen vid högskola föreslås ske varje år. Kostnaderna beräknas öka med 254 000 kr. För uppläggning av en ny elevpanel begärs 332 000 kr. För viss ny produktion av kulturstatistik samt för publicering av redan befintlig kulturstatistik föreslås ett medelstillskott på 195 000 kr. För en tillfällig utbyggnad inom forskningsstatistiken erfordras 190 000 kr. Vidare föreslås utbyggnader av forskningsstatistiken med bl. a. resursstatistik för universitet och högskolor varigenom medelsbehovet ökar med 670 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs 680 000 kr. Detta innebär en minskning med 5 000 kr. Projekten avser bl. a. utveckling av informationssystemet för skolväsendet inklusive statistik över vuxenutbildningen, metoder för att belysa elevströmmar mellan olika utbildningar samt utveckling av kulturstatistiken och forskningsstatistiken.

11) *Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser*

SCB föreslår ökade insatser avseende utveckling av modeller för beräkning av utflödet från utbildningsväsendet och av nyrekryteringsbehovet på arbetsmarknaden. Kostnaden beräknas till 409 000 kr. För ökad demografisk analys begärs 235 000 kr. och för studier av rörligheten på arbetsmarknaden 233 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs 355 000 kr. Projekten avser dels analyser av befolkningsutvecklingen, dels en behovsinventering rörande invandrarnas demografi.

12) *Bibliotek och information m. m.*

För förbättrade publikationsförteckningar behövs ett medelstillskott på 44 000 kr. och för förstärkning av upplysningstjänsten 160 000 kr. En utökning av PR-funktionens verksamhet i Örebro föreslås för 194 000 kr. För översyn och utbyggnad av SCB:s utbildningsverksamhet begärs 713 000 kr.

SCB föreslår att totalt 470 000 kr. anvisas för utarbetande av historiska översiktstabeller omfattande tiden 1950—1975. Härav hänför sig 212 000 kr. till budgetåret 1978/79.

13) *Arkiv*

För fortsatt löpande arbete med kryptering av personregister behövs en medelsökning på 303 000 kr. Samtidigt bortfaller engångsanslag på 848 000 kr. för programutveckling och utbildning på området. Samman-

lagt minskar således medelsbehovet för kryptering med 545 000 kr. För åtgärder enligt datalagen beräknas ett oförändrat medelsbehov.

För utvecklingsarbete begärs totalt 2 340 000 kr., vilket innebär en ökning med 705 000 kr. Projekten avser fortsatt utveckling av den regionalstatistiska databasen RSDB, komplettering av databashanteringssystemet ARKDABA och innehållsmässig utveckling av miniatyrdatabasen.

14) *Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete*

För löpande vård, service, information och utbildning i anslutning till färdiga standarder ökar medelsbehovet med 280 000 kr. Samordnings- och utvecklingsarbetet avseende statistikens innehåll behöver utökas till en kostnad av 194 000 kr. Vidare föreslås 235 000 kr. för ökade metodinsatser avseende kvalitetskontroll och 72 000 kr. för ökade kontakter med externa forskningsinstitutioner. För löpande underhåll av generella programsystem och databehandlingsmetoder begärs 351 000 kr. För täckande av centrala kostnader i samband med utbyggnad av nyckelkodsystemet till ett rikstäckande system begärs 217 000 kr.

Det projektbundna utvecklingsarbetet som anslagsmässigt hör hemma under delprogram 14 har redovisats ämnesvis under resp. delprogram. För det utvecklingsarbete som avser standardisering och gemensam metodutveckling begärs totalt 4 980 000 kr., vilket är en ökning med 2 330 000 kr. Bland projekten märks utveckling och utbyggnad av standarder, studier av hur statistikprocessen kan rationaliseras ytterligare och insatser med anledning av ökat bortfall i undersökningar. Vidare ingår bl. a. utveckling av ökat bortfall i undersökningar, utveckling av databasmetoder och direktminnesteknik, ett ramsystem för att med hjälp av ADB-teknik samordna och rationalisera statistikproduktionen, fortsatt utbyggnad av det centrala programbiblioteket, utveckling av sekretesstekniken samt utredning om relationerna människa—dator i statistikproduktionen och utredning om koordinatutnyttjande i statistikproduktionen.

Gemensamt

SCB begär dessutom medel för vissa gemensamma funktioner. Medelsbehovet ökar här med 5 015 000 kr. Därav avser 1 095 000 kr. kostnader för facklig verksamhet på betald arbetstid, 794 000 kr. kostnader för förhandlings- och informationsverksamhet i anslutning till MBL och 556 000 kr. ökade insatser inom det personaladministrativa verksamhetsområdet. För insatser i jämställdhetssyfte begärs 1 501 000 kr., för intensifierad utbildning av intervjuarna 417 000 kr. och för in-

rättande av en kuratorsfunktion i Örebro 159 000 kr. Vidare föreslås för ökade insatser inom organisationsutvecklingsområdet 299 000 kr. och inom det ekonomiadministrativa området 194 000 kr.

Personal

SCB beräknar att ett genomförande av dess förslag till förändringar under anslaget B 1. Statistik, register och prognoser innebär en personalökning på totalt 172 personer. Förändringar av uppdragsverksamheten beräknas innebära en personalökning med 9 personer. Minskningen av anslaget B 3. Folk- och bostadsräkning 1975/1980 beräknas innebära en nedgång i antalet anställda med 37 personer.

Löneplansanställd personal vid statistiska centralbyrån[1]

	1976/77	1977/78	1978/79 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
B 1. Statistik, register och prognoser	*1 606*	*1 645*	*1 817*	*1 620*
Handläggande personal	749	791	898	776
Övrig personal	857	854	919	844
B 2. Uppdragsverksamhet	*145*	*154*	*163*	*174*
Handläggande personal	85	86	91	100
Övrig personal	60	68	72	74
B 3. Folk- och bostadsräkning 1975/1980	*246*	*38*	*1*	*[2]1*
Handläggande personal	30	19	1	1
Övrig personal	216	19	0	0
Totalt vid SCB	*1 997*	*1 837*	*1 981*	*1 795*
Handläggande personal	864	896	990	877
Övrig personal	1 133	941	991	918
Därav finansierade från IX/X huvudtiteln	*114*	*89*	*87*	*85*
Handläggande personal	31	28	28	27
Övrig personal	83	61	59	58

[1] Genomsnittligt antal årspersoner under perioden.
[2] Jämför anslag B 3. s. 38.

Remissyttranden

Datainspektionen har avgett yttrande bl. a. i fråga om SCB:s förslag om att under budgetåret 1978/79 inrätta nya och ändra befintliga personregister.

I fem fall önskar datainspektionen få tillfälle till förnyade yttranden sedan projekten har ytterligare planerats. Det gäller undersökningen om konsumentprisindex, resvaneundersökningen 1978, projektet om utveckling av frånvarostatistiken, registret över barn med bidragsförskott och familjedaghemsundersökningen.

För ytterligare åtta undersökningar finner datainspektionen underlaget otillräckligt eller anger vissa förutsättningar för att godta registren.

De berörda registren avser undersökningarna om jordbrukets arbetskraft, om hushållens företagssparande, om sysselsättning och lönesummor inom tjänstenäringarna samt arbetskraftsundersökningen, undersökningen om levnadsförhållandena i samhället, undersökningen om socialförsäkringstillägg, undersökningen om elever i skolväsendet och rörligheten på arbetsmarknaden. I fråga om registret för bostads- och hyresundersökningen ifrågasätter datainspektionen SCB:s ståndpunkt att uppgiftsplikt föreligger enligt kungörelsen (1966: 37) om statistiska uppgifter från rörelseidkare och ägare till flerfamiljshus.

I fråga om SCB:s insamling av uppgifter från företagen framhåller datainspektionen att dubbelinsamling kan undvikas i den mån fackmyndigheterna får möjlighet att framställa viss statistik. Inspektionen anser vidare att en ökning av uppgiftslämnandet kan leda till lägre kvalitet och att detsamma gäller vid samutnyttjande för olika ändamål av lämnade uppgifter. Med hänsyn till de intressen inspektionen företräder bör uppgiftsinhämtandet därför så långt som möjligt begränsas.

Även i fråga om individstatistiken anser inspektionen att det kan vara möjligt att höja kvaliteten genom att begränsa uppgiftsinhämtandet till personer som lämnar sina uppgifter efter information om att medverkan är frivillig. I andra fall där begränsningar inte kan godtas bör riktpunkten för SCB vara att framställa statistik i den omfattning och utformning som svarar mot preciserade behov. Inspektionen påpekar vidare att det från integritetssynpunkt är angeläget att SCB vid planering av nya statistikprojekt undersöker möjligheten att använda uppgifter som inte är personanknutna. Inspektionen anser i likhet med SCB att det är viktigt att öka utbildningsinsatserna för intervjuarna och att förbättra informationen till uppgiftslämnarna och till allmänheten. Möjligheterna att samla in information kan också förbättras om uppgiftslämnarna redan vid intervjuerna eller i enkäterna tillfrågas om de önskar erhålla underrättelse enligt 10 § datalagen om vad som registrerats om dem och om de vill ha en redogörelse för resultatet av projektet.

Datainspektionen förordar att SCB — av hänsyn till berörda personer — i ökad utsträckning gallrar ut personuppgifter från såväl det insamlade ursprungsmaterialet som personregistren.

Datainspektionen anför betänkligheter mot en alltför långtgående kryptering av personregister. Det bästa integritetsskyddet nås genom en begränsning av antalet personregister. Endast när samhällsnyttan kräver att mycket känslig information bevaras under lång tid bör kryptering komma i fråga. Med hänsyn till att nuvarande krypteringsmetoder är mycket kostnadskrävande och att billigare system är under utarbetande finns goda skäl att avvakta med krypteringsåtgärder. Nuvarande sekretesslagstiftning medger inte sekretess för kryptonycklar och koder. Enligt inspektio-

nen bör sålunda åtgärder för kryptering av SCB:s personregister skjutas på framtiden.

I sammanhanget vill jag nämna att regeringen i proposition (1977/78: 38, KU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 77) framlagt förslag bl. a. om ändring av sekretesslagen innebärande att sekretesskydd föreligger för avidentifierat statistikmaterial.

Yttranden över vissa av SCB:s förslag har också avgetts av *konjunkturinstitutet* och *överstyrelsen för ekonomiskt försvar.*

Utrikeshandelsstatistiken

Utrikeshandelsstatistikutredningen. Dåvarande chefen för finansdepartementet tillkallade den 25 november 1974 en särskild utredningsman för att företa en översyn av utrikeshandelsstatistiken. I direktiven framhöll departementschefen att utrikeshandelsstatistiken är av väsentlig betydelse för överväganden och beslut inom främst ekonomisk politik samt handels- och näringspolitik. Vidare påpekades att utrikeshandelsstatistiken inte uppfyllde de krav på kvalitet och aktualitet som kunde ställas. Den nya tullproceduren fr. o. m. den 1 januari 1974 aktualiserade också en rad problem med anknytning till statistiken.

Den sakkunnige borde arbeta med utgångspunkten att så stor samstämmighet som möjligt skulle uppnås mellan den tidpunkt när en vara passerar landets gränser och när den registreras i utrikeshandelsstatistiken. Samråd borde vidare ske med betalningsbalansdelegationen. Behovet av samordning mellan utrikeshandelsstatistiken och annan varustatistik skulle så långt möjligt beaktas. Möjligheterna till en specificering inom utrikeshandelsstatistiken av internleveranser inom en och samma koncern borde undersökas. Det internationella arbetet på statistikområdet skulle beaktas.

Utrikeshandelsstatistikutredningen, (USU), avlämnade i september 1975 delbetänkandet (Ds Fi 1975: 11) Tidslokaliseringen i utrikeshandelsstatistiken. Utredningen pekade där på den betydande eftersläpning som rådde mellan tidpunkten för en varas gränspassage och dess registrering i statistiken. Utredningen gjorde gällande att detta starkt försämrade statistikens värde som underlag för prognoser och ekonomiskpolitiska beslut. Jämförbarheten med annan svensk statistik men även jämförbarheten på det internationella planet var inte heller tillfredsställande.

USU föreslog därför att det skulle införas en s. k. snabbstatistik med nära anknytning till varans gränspassage. För varor som tas hem utan föregående förtullning — motsvarande ca 85 % av det totala importvärdet — skulle statistiska uppgifter anges på hemtagningsanmälan.

I fråga om exportstatistiken var eftersläpningen inte så besvärande. För att förbättra denna statistik föreslog dock utredningen att general-

tullstyrelsen skulle få i uppdrag att se över rutinerna i samband med utförseln av varor bl. a. i syfte att få en statistik med riktig tidslokalisering. Vidare föreslogs speciella tjänster vid tulldirektionerna. Tjänstemännen skulle ägna sig åt information till exportföretagen rörande exportkontroll och statistikfrågor.

Efter remissbehandling föreslogs i prop. 1975/76: 163 att en snabbstatistik med anknytning till varans gränspassage skulle införas. Uppgiftsskyldigheten skulle dock endast avse importsändningar med ett värde på 250 000 kr. eller däröver. Därigenom skulle bara ca 2 % av antalet importsändningar beröras men ändå motsvara hälften av det totala importvärdet. För den övriga delen skulle beräkningar baserade på antalet hemtagningsanmälningar göras. Utredningens förslag i fråga om exportstatistiken förordades.

Omläggningen av importstatistiken beräknades leda till ett visst ökat behov av tulltaxeringsutbildad personal för granskning av tulldeklarationer samt av biträdespersonal. Den sedvanliga månatliga och kvartalsvisa varu- och ländervisa statistiken skulle avse gränspassagetidpunkter. Den detaljerade varu- och länderfördelade statistiken kompletterades sålunda med en ny s. k. snabbstatistik för totalvärden.

Riksdagen godtog förslagen i propositionen (SkU 1975/76: 57, rskr 1975/76: 287).

Snabbstatistiken började framställas fr. o. m. oktober 1976. Den nya varu- och ländervisa statistiken började produceras fr. o. m. januari 1977. Verksamheten med exportkonsulter började den 1 oktober 1976.

Utredningen redovisade sina slutliga ställningstaganden i betänkandet (SOU 1977: 10) Utrikeshandelsstatistiken. USU redovisar där en undersökning av utrikeshandelsstatistikens kvalitet som utredningen gjort i samarbete med generaltullstyrelsen. Utredningen anser att denna undersökning visar att fel vidlåder statistiken i en utsträckning som inte är acceptabel.

Utredningen har vidare gått igenom de nuvarande formerna för publicering av utrikeshandelsstatistiken. USU har i samarbete med betalningsbalansdelegationen bl. a. undersökt möjligheterna att för internationella jämförelser kunna redovisa importen f. o. b., dvs. utan frakt, försäkring och andra kostnader från utförselländerna. Därutöver har frågan om möjligheterna för en specificering av leveranser inom samma koncern undersökts.

Utredningens överväganden har lett fram till följande förslag med verkan på statistikens *kvalitet*.

1a. Enligt USU:s bedömning borde information i frågor som rör import och statistik i samband med den tulltaxeringsutbildade personalens s. k. informations- och kontrollbesök hos importören få en positiv verkan på den statistiska redovisningen. USU anser det inte möjligt att nu bedöma vilken resursförstärkning som är nödvändig. Denna be-

ror i hög grad på bl. a. vilka krav som ställs på kvaliteten. Utredningen förordar dock en förstärkning av tullverkets personella resurser för *informationsverksamhet* med i genomsnitt tio tjänstemän per år under den närmaste treårsperioden. En del av dessa kan tas ur den befintliga personalen om ytterligare arbetsmoment anförtros åt biträdespersonal. Eftersom tulltaxeringsutbildad personal i tillräcklig omfattning inte hinner utbildas under den aktuella perioden pekar USU på möjligheterna till en ökad informationsverksamhet genom omprioriteringar inom tullverket.

Vad gäller exporten hänvisar utredningen till att medel för nio s. k. exportkonsulter finns tillgängliga fr. o. m. den 1 juli 1977 och att utfallet av denna verksamhet bör avvaktas innan ställning tas till någon ökning av antalet tjänster.

1b. När det gäller *kontrollen* av lämnade utrikeshandelsstatistiska uppgifter hänvisar USU bl. a. till att i och med att praktiskt taget alla industrivaror från EG fr. o .m. den 1 juli 1977 har befriats från tull är endast ca 10 % av importvärdet tullbelagt. Genom en ökad tullfrihet ökar också risken för att kontrollen allmänt sett kommer att minska. USU betonar att det är angeläget att detta inte sker. Resurser kan dock föras över från kontroll av tullbeläggning till kontroll av statistiska uppgifter.

USU föreslår vissa riktlinjer för den statistiska kontrollen vilka innebär att de värdemässigt stora posterna underkastas en noggrannare kontroll. Genom de föreslagna riktlinjerna kommer visserligen endast knappt 5 % av antalet varuposter att underkastas fullständig kontroll beträffande de statistiska uppgifterna. Dessa varuposter motsvarar emellertid nästan 60 % av importvärdet. Ytterligare 15 % av varuposterna representerande närmare 30 % av importvärdet kontrolleras med avseende på statistiskt nummer.

Enligt utredningens bedömning skulle resurserna då inte behöva ökas. Det förutsätts härvid, att de resurser som frigörs i och med att tullbeläggning för EG-varor faller bort, i stor utsträckning kan föras över till en kontroll av statistiska uppgifter.

1c. I fråga om *den centrala granskningen* hänvisar utredningen till att ett nytt maskinellt granskningssystem för importen har utvecklats av SCB i samråd med generaltullstyrelsen, GTS. Genom att man hittills inte haft möjligheter att anpassa gränserna för vilka s. k. enhetsvärdeuppgifter som skall granskas till den faktiska prisutvecklingen har arbetet blivit omfattande och tidsödande. Ett nytt maskinellt granskningssystem skulle råda bot på detta. Utskriftsarbete som nu sköts av biträdespersonal skulle kunna göras av datorn. Om systemet tas i drift frigör det tid för den tulltaxeringsutbildade personalen att ägna tid åt de viktigare problemen vid den statistiska granskningen. Utredningen förordar att SCB får möj-

lighet att i samråd med GTS ta fram ett liknande granskningssystem för exporten om erfarenheterna på importsidan visar sig goda.

USU beräknar att införandet av ett maskinellt granskningssystem skulle — vid oförändrad ambition vad gäller den manuella granskningen — kunna förkorta granskningstiden från två och en halv veckor till ca en och en halv vecka. För att ge möjlighet till en fördjupad granskning föreslår utredningen att den statistiska sektionen vid GTS förstärks med sex nya tjänster, varav tre med tulltaxeringsutbildad personal. USU utesluter inte att en ökad användning av datorer inom tullverket på sikt kan leda till att behovet av personal vid statistiska sektionen minskar.

1d. USU föreslår därutöver vissa *förbättringar av teknisk natur*. GTS tillämpar i dag vissa förenklingsregler när det gäller klassificeringen av sändningar med låga värden tillhörande flera olika statistiska nummer. Utredningen anser att värdegränserna i dessa förenklingsregler för importen bör höjas och att liknande regler införs för exporten. Den närmare utformningen av reglerna bör anförtros åt GTS i samråd med SCB och andra berörda myndigheter.

Vidare föreslås att GTS i samarbete med SCB undersöker möjligheterna att höja de värdegränser under vilka inga eller bara vissa statistiska uppgifter behöver lämnas. Vidare föreslås att samma valutakurser används för exporten som GTS använder vid omräkning av importen.

1e. För att fortlöpande följa utvecklingen i fråga om vilka åtgärder som behövs för informations- och kontrollverksamhet samt att fortsätta arbetet med kvalitetsundersökningar av det slag USU har gjort, bör enligt utredningens mening en *särskild enhet* inrättas vid GTS bestående av en chef, tre tulltaxeringsutbildade tjänstemän och ett biträde.

I samband härmed föreslår USU att en *samrådsgrupp* i utrikeshandelsstatistiska frågor inrättas på avdelningschefs/byråchefsnivå med SCB som huvudman.

1f. För att ytterligare förbättra statistikens kvalitet föreslår USU att en *särskild avgift* tas ut om oriktiga statistiska uppgifter lämnas. Frågan faller dock inte inom utredningens kompetensområde och bör därför enligt USU:s mening övervägas i ett större sammanhang.

USU har vidare diskuterat förändringar vad avser *publiceringen* av utrikeshandelsstatistiken.

2a. Utredningen har funnit att starka önskemål föreligger, bl. a. inom näringslivet, om en *månadsvis redovisning* av utrikeshandeln på varor *och* länder. Dessa uppgifter publiceras nu kvartalsvis. I samband härmed kan en höjning av värdegränsen, som nu ligger på 10 000 kr. för varje uppgift, vara befogad för att hålla nere omfånget på publikationen. SCB bör se över möjligheterna att redovisa månadsuppgifter på abonnemangsbasis.

2b. Utredningen hänvisar till önskemålet om en redovisning av *tids-*

serier i statistiken. Vissa begränsade uppgifter skulle redan nu kunna införas. Utredningen förordar vidare att SCB får möjlighet att utveckla en tidsseriedatabas samtidigt med en omprogrammering av utrikeshandelsstatistikens datorprogram. Därigenom skulle arbetet med korrigeringar av den löpande statistiken underlättas samtidigt som möjligheterna till uttag förbättras.

2c. Önskemål har i skilda sammanhang framförts om en branschgruppering av utrikeshandelsstatistiken. En möjlighet vore enligt USU att ange det importerande eller exporterande företagets s. k. *organisationsnummer*. Enligt vad som kommit till utredningens kännedom prövar GTS och riksskatteverket frågan om organisationsnummer borde anges på import- och exporthandlingar, bl. a. för kontroll av mervärdeskatteuppgifter. USU betonar att de statistiska önskemålen bör beaktas i sammanhanget.

2d. Vad gäller möjligheterna till en *tidigareläggning* av statistiken pekar USU på möjligheterna till vissa rationaliseringar i GTS' och SCB:s hantering av materialet. Vidare framhålls att införandet av ett maskinellt granskningssystem bör ge möjligheter till ett förkortat granskningsförfarande.

3. Utredningen har samrått med delegationen för samordning av betalningsbalansstatistiken om *betalningsbalansstatistikens särskilda behov*. Flertalet av de synpunkter och önskemål som delegationen framfört har på olika sätt beaktats i utredningens förslag eller på annat sätt. Delegationen har framfört önskemål om att möjlighet att räkna om importen till fob-värde skulle skapas. USU förordar att detta sker genom urvalsundersökningar av den typ utredningen utfört i samarbete med GTS. Detta skulle vara en uppgift för den särskilda grupp som USU föreslår inrättas inom GTS, se punkt 1e ovan.

4. USU har haft att undersöka möjligheterna att särskilja *inomkoncernleveranser* i utrikeshandelsstatistiken. För det fall att en sådan statistik skulle inrättas föreslår utredningen, att den grundas på urval ur utrikeshandelsstatistikens primärmaterial. För ett sådant urval skulle uppgifter inhämtas bl. a. om i fall varan skall bearbetas eller återförsäljas samt uppgifter om betalningsvillkor, valutaslag, leveransvillkor etc. Uppgifterna skulle samlas in för *en* månad varje kvartal och räknas upp till en årsstatistik. Enligt USU borde SCB ha hand om urvalsdragning, maskinell bearbetning och publicering medan GTS hade hand om utsändning och insamling av enkäten.

Remissyttranden. Yttranden över betänkandet har avgivits av statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet, statens jordbruksnämnd, generaltullstyrelsen, statens pris- och kartellnämnd, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, statens industriverk, betalningsbalansdelegationen, Styrelsen för Internationell Utveckling (SIDA), transportnämnden, statskontoret, riksrevisionsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, fullmäktige i Sveri-

ges riksbank, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Företagares Riksförbund, Sveriges Exportråd, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges Industriförbund, Kooperativa Förbundet, Stockholms Handelskammare, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Svenska Åkeriförbundet, Sveriges redareförening, Sveriges Speditörförbund, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Svenska bankföreningen samt Post- och Kreditbanken.

Flertalet remissinstanser instämmer i princip i utredningens syn på angelägenheten av en kvalitativt högtstående utrikeshandelsstatistik. Skillnader i slutsatser föreligger dock. *Konjunkturinstitutet* anser att USU snarast har underskattat omfattningen av felen i statistiken, särskilt felaktigheter som är viktiga från konjunktursynpunkt. *Fullmäktige i riksbanken* och *betalningsbalansdelegationen* anser att även om det är angeläget att komma tillrätta med bristerna i utrikeshandelsstatistiken bör dock statistik över tjänstebetalningar och kapitaltransaktioner inkl. handelskrediter prioriteras före en förbättring av varustatistiken.

USU:s förslag om en förbättring av det statistiska primärmaterialet genom en utökad *informationsverksamhet* möter i allmänhet instämmanden. *GTS* pekar dock på underskottet av tulltaxeringsutbildad personal, ett underskott som kommer att kunna täckas först in på 1980-talet. Vissa möjligheter finns emellertid att omfördela personal så att en viss utökad informationsverksamhet skulle kunna ske. Detta kräver dock, enligt GTS, personalförstärkningar totalt sett.

I fråga om *den centrala granskningen* anför *GTS* att utökade resurser f. n. inte kan avdelas för detta ändamål. Både styrelsen och andra remissinstanser såsom statskontoret och näringslivets organisationer pekar på de förbättrade kontrollmöjligheter som en utökad användning av maskinella granskningssystem kan ge. I sammanhanget erinrar GTS om den arbetsgrupp med tjänstemän från styrelsen och statskontoret som studerat ADB-användningen inom tullverket och som har föreslagit en lokal dataregistrering.

De *förbättringar av teknisk natur* som USU diskuterar, bl. a. ändrade värdegränser, möter instämmanden. Detta gäller också den speciella *kontroll- och undersökningsgrupp* inom GTS som USU föreslår samt den speciella *samrådsgruppen i statistikfrågor.*

Den *avgift* för viktiga statistiska uppgifter som utredningen föreslår avstyrks av *GTS* och *näringslivets organisationer.*

Utredningens synpunkter på *publiceringen av utrikeshandelsstatistiken* delas i allmänhet av remissinstanserna. Särskilt framhålls att en snabbare publicering bör prioriteras. *GTS* anser t. ex. att en förkortning av granskningstiden är mera angelägen än en utökad granskning. *Näringslivets organisationer* anser nuvarande sena publiceringstidpunkter oacceptabla. Förslaget att göra den nuvarande kvartalsstatistiken månatlig bejakas.

USU:s förslag inom *betalningsbalansstatistikområdet* möter invändningar endast såvitt avser synpunkterna på värdet av en statistik över *inomkoncernleveranser*. *SCB* anser att behovet av en sådan statistik bör undersökas, t. ex. av betalningsbalansdelegationen. Vissa delar finns redan i finansstatistiken för företag. *Fullmäktige i riksbanken* ställer sig avvisande och anser att en ev. sådan statistik behöver samordnas med en statistik över tjänste- och kapitaltransaktioner. *Näringslivets organisationer* avstyrker också, medan förslaget möter förståelse bland övriga remissinstanser. Särskilt *LO* och *TCO* trycker hårt på behovet av en sådan statistik med hänsyn till de multinationella företagens växande betydelse. TCO accepterar inte USU:s förslag om en urvalsundersökning utan vill ha en totalredovisning. LO accepterar t. v. den föreslagna metoden men påpekar att krav på en mera omfattande statistik kan komma att resas senare.

Föredraganden

För budgetåret 1978/79 föreslår statistiska centralbyrån (SCB) en ökning av anslagen med totalt 57,5 milj. kr. Häri innefattas en minskning av medelsbehovet för folk- och bostadsräkningen 1975 med 6,7 milj. kr. Vidare ingår kompensation för pris- och lönestegringar med 30,7 milj. kr.

Inom ramen för det s. k. 0-alternativet redovisar SCB förslag till besparingar på totalt 8,5 milj. kr.

I 1977 års budgetproposition framhöll jag att SCB borde inrikta sig på att konsolidera och se över sin verksamhet. Jag pekade bl. a. på att en konsolidering av verksamheten var motiverad av hänsyn till integritets- och sekretessfrågorna och till strävandena att begränsa medborgarnas och företagens uppgiftsskyldighet. Behandlingen av förra årets anslagsframställning präglades sålunda av återhållsamhet vid prövningen av SCB:s förslag till utbyggnad av statistikproduktionen.

De skäl som jag i 1977 års budgetproposition åberopade till stöd för att en utbyggnad av samhällets statistikproduktion måste ske med försiktighet gäller i minst lika hög grad vid prövningen av årets anslagsframställning. De principiella motiven tillsammans med den särskilda stramhet som måste iakttagas vid årets budgetarbete motiverar en restriktiv behandling av SCB:s yrkanden. Såsom närmare framgår av redovisningen i det följande biträder jag i endast några få fall yrkanden om medelstilldelning för ny eller vidgad statistikproduktion. Det är då fråga om projekt som enligt min mening måste bedömas som mycket angelägna för att få underlag för beslut eller planeringsåtgärder. Dessutom förordar jag i vissa fall nedskärning av redan pågående statistikproduktion.

Ett viktigt inslag i SCB:s konsolideringsprocess bör vara att anpassa statistikens innehåll och utformning efter rimliga önskemål från an-

vändarna och så långt möjligt väga in samhälleliga kostnads- och nyttosynpunkter. Inom olika utredningar pågår arbete som härvidlag kan få betydelse. Jag vill särskilt erinra om kommittén (E 1976: 02) med uppdrag att utreda behovet av framtida folk- och bostadsräkningar — vars direktiv jag berört i förra årets budgetproposition — och den under våren 1977 tillkallade särskilde utredaren (E 1977: 01) med uppdrag att utreda frågan om statistiska centralbyråns uppgiftsinsamling. Jag vill också erinra om att regeringen efter riksdagens antagande av förslag i proposition 1976/77: 115 har tillsatt en särskild delegation (B 1977: 09) med uppgift att föreslå åtgärder för att reducera och förenkla företagens uppgiftslämnande.

Vad jag anförde i föregående års budgetproposition om en ökad inriktning på självfinansierad uppdragsverksamhet av statistikproduktionen godtogs av riksdagen. Detta föranledde regeringen att i maj 1977 ge SCB ett uppdrag att undersöka möjligheterna att överföra statistikproduktion från anslags- till uppdragsfinansiering. SCB har dock vid en första genomgång inte funnit några statistikgrenar där verket anser en sådan överföring motiverad. Jag vill understryka angelägenheten av att SCB vid sin fortsatta genomgång av statistikprojekten noggrant prövar möjligheten till att helt eller delvis överföra produktion till uppdragsfinansiering.

Vad gäller SCB:s uppdragsverksamhet har riksrevisionsverket på regeringens uppdrag utrett konsekvenserna av en minskad eller helt upphörd skyldighet för statlig myndighet att anlita SCB för besöks- och telefonintervjuer enligt de nuvarande bestämmelserna i förordningen (1975: 1429) om samråd med anlitande av statistiska centralbyrån rörande statistikproduktion m. m. Frågan är nu under beredning inom ekonomidepartementet. Regeringen har vidare nyligen tillkallat en särskild utredare (E 1977: 04) med uppdrag att utreda frågan om SCB:s behov av datorkapacitet fram till mitten 1980-talet.

För de tre anslagen Statistik, register och prognoser, Uppdragsverksamhet och Folk- och bostadsräkningen 1975/80 beräknar jag medelsbehovet till totalt 194 359 000 kr., vilket innebär en ökning med 17 465 000 kr. Bortses från kompensation för pris- och löneökningar med 27,2 milj. kr. innebär förslaget en minskning av medelstilldelningen med 9,8 milj. kr. Av detta belopp belöper 6,5 milj. kr. på en minskning av anslaget för folk- och bostadsräkningen.

Under anslaget Statistik, register och prognoser har jag för den löpande statistiken beräknat medel för några nya undersökningar. Genom omprioriteringar beräknas medelsbehovet dock minska med 1,7 milj. kr. om man bortser från pris- och lönekompensation. För intermittenta undersökningar förordar jag en ökning av medelstilldelningen med 2,0 milj. kr. för att genomföra redan beslutade undersökningar. För det s. k. projektbundna arbetet räknar jag med ett minskat medelsbehov med

2,1 milj. kr. För detta utvecklingsarbete har jag beräknat ett rambelopp — inkl. pris- och löneomräkning — om 11 373 000 kr. Regeringen bör som hittills efter förslag av SCB fastställa dispositionsplan för utvecklingsarbetet.

I datainspektionens yttrande över SCB:s anslagsframställning anges i fråga om vissa personregister att underlaget inte är tillräckligt för att möjliggöra ett slutligt yttrande. Jag har inte beaktat SCB:s förslag i flertalet fall. I övriga fall redovisas under de olika delprogrammen mina överväganden föranledda av datainspektionens yttrande.

I det följande redovisas delprogramvis förslaget till utökningar och nedskärningar vad avser löpande verksamhet och intermittenta undersökningar.

1) *Extern samordning*

I fråga om delprogrammet extern samordning har jag inte beaktat SCB:s förslag till ökningar av den löpande verksamheten. Jag räknar däremot i enlighet med SCB:s 0-alternativ med ett minskat medelsbehov utan specificering på produkt med 125 000 kr.

2) *Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.*

Jag är inte beredd att förorda några ökningar vad avser löpande verksamhet och intermittenta undersökningar. För statistik över energiförbrukningen i jordbruket räknar jag i enlighet med SCB:s förslag med ett minskat medelsbehov med 443 000 kr. För galt- och betäckningsstatistiken, som av SCB beräknats dra en kostnad av ca 470 000 kr., räknar jag med ett minskat medelsbehov med 90 000 kr. SCB bör till viss del kunna uppdragsfinansiera denna produkt.

3) *Industri och byggnadsverksamhet*

Under delprogrammet har jag räknat medel för komplettering med snabbstatistik inom ramen för den månatliga elstatistiken med 19 000 kr. Vidare har jag beräknat 103 000 kr. för förbättringar av den information som kan fås ur energibalanserna. SCB:s övriga förslag till ökningar har jag inte beräknat medel för.

4) *Handel, servicenäringar och priser*

Jag har i enlighet med SCB:s förslag inom ramen för 0-alternativet räknat med ett minskat medelsbehov med 54 000 kr. för den månads- och kvartalsvisa bilstatistiken. Förslag om ökad insamling och rapportering av faktorprisindex samt om nedläggning av särskild prisinsamling till byggnadskostnadsindex för jordbruksbyggnader tar jag nu inte ställning till. Frågor som rör dessa index bör behandlas inom ekonomidepartementet tillsammans med prövningen av byggnadsindexkommitténs förslag i betänkandet (SOU 1976: 13) Byggnadsindex för husbyggnader och anläggningar.

Jag biträder SCB:s förslag i 0-alternativet till minskade kostnader med 16 000 kr. vad avser prisnoteringar för rå- och stapelvaror. För en resvaneundersökning, som påbörjas första halvåret 1978, räknar jag i enlighet med SCB:s förslag med ett minskat medelsbehov med 110 000 kr.

Beträffande *utrikeshandelsstatistikutredningens (USU)* betänkande (SOU 1977: 10) Utrikeshandelsstatistiken vill jag anföra följande.

Med hänsyn till den stora betydelse som utrikeshandeln har i vår ekonomi är det angeläget att statistiken över utrikeshandeln är tillförlitlig och snabbt ger indikationer på nya tendenser i utvecklingen. Det är därför, som både utredningen och remissinstanserna framhåller, angeläget att vi har en kvalitativt högtstående utrikeshandelsstatistik. I det ansträngda statsfinansiella läge vi befinner oss i dag, där en stark återhållsamhet med alla nya åtaganden inom den offentliga sektorn är nödvändig, är det dock inte möjligt att tillmötesgå utredningens förslag på alla punkter. Rent allmänt vill jag framhålla att antalet personer som sysslar med utrikeshandelsstatistik bör hållas i stort sett oförändrat. Genom omfördelningar av arbetsuppgifter, rationaliseringar m. m. kan dock ändå arbetsinsatserna för att förbättra utrikeshandelsstatistiken ökas påtagligt. Jag vill i sammanhanget också erinra om att fullmäktige i riksbanken och betalningsbalansdelegationen i sina yttranden prioriterar insatser på tjänste- och kapitalstatistiken framför förbättringar av varustatistiken.

Jag anser, i likhet med vad flera remissinstanser rekommenderar, att en satsning bör ske i första hand på en ökad användning av ADB. SCB får medel för användande av ett maskinellt granskningssystem för utrikeshandeln. Granskningssystemet för importen kan tas i bruk under första halvåret 1978, medan motsvarande granskningssystem för exporten kan utvecklas på basis av erfarenheterna från importsidan. Dessa granskningssystem kan också användas för den s. k. transportsättsstatistiken varigenom denna kan publiceras tidigare än vad som nu är fallet. Därutöver beräknar jag medel för att SCB skall kunna utveckla ett nytt produktionssystem för utrikeshandelsstatistiken med en tidsseriedatabas. Härigenom kan statistiken framställas både säkrare och snabbare och korrigeringar i statistiken lättare genomföras samtidigt som SCB:s möjligheter att tillgodose statistikkonsumenternas behov blir större.

Satsningen på ett maskinellt granskningssystem för utrikeshandelsstatistiken frigör personella resurser inom tullverket. Jag förutsätter, efter samråd med chefen för handelsdepartementet, att dessa resurser kommer att användas för en förbättring av statistiken och att också en snabbare framtagning av statistiken kan bli möjlig. Jag vill vidare erinra om att generaltullstyrelsen i sitt yttrande över USU:s betänkande anför att sedan tullfrihet har uppnåtts mot EG fr. o. m. den 1 juli 1977 klassificeringen av varor väsentligen är en statistikfråga.

USU har diskuterat vissa förbättringar av teknisk natur vad gäller värdegränser vid granskningen m. m. Jag har en positiv syn på förslag som leder till en effektivare granskning av de för utrikeshandeln mest betydelsefulla posterna även om detta samtidigt leder till en mindre noggrann granskning av småposter i statistiken.

Utredningen tar även upp frågan om angivande av s. k. organisationsnummer i statistikens primärmaterial. Ställning får tas till denna fråga om den aktualiseras i annat sammanhang.

Vidare har utredningen lämnat ett förslag om hur en statistik över inomkoncernleveranser skulle kunna utformas. Detta förslag rör i och för sig en väsentlig fråga men jag är inte nu villig att lägga förslag om en statistik baserad på utredningens överväganden. Behovet och den närmare inriktningen av en sådan statistik får övervägas sedan det arbete kring dessa frågor som bedrivs i betalningsbalansdelegationen har slutförts.

Utredningens förslag i övrigt föranleder inga förslag från min sida.

För nästa budgetår beräknar jag 310 000 kr. för fortsatt arbete inom SCB med att utveckla produktionssystemet. För volymökningar till följd av bl. a. ökad utrikeshandel beräknar jag i enlighet med SCB:s förslag ett ökat medelsbehov med 103 000 kr. Som följd av redan vidtagna förbättringar av tidslokaliseringen och snabbstatistiken har jag räknat med ett ökat medelsbehov med 36 000 kr. Det nya produktionssystemet kommer att möjliggöra en säkrare och snabbare publicering samt en ökad och förbättrad service på uppdragsbasis. Jag räknar — med utgångspunkt i SCB:s förslag i 0-alternativet — med ett minskat medelsbehov med 96 000 kr., genom höjning av värdegränsen vid publicering och begränsningar i publiceringen av årsstatistiken.

5) *Bostäder, andra byggnader och fastigheter*

En intermittent utbyggnad av bostads- och hyresundersökningarna bör komma till utförande. Jag har i jämförelse med SCB:s förslag dock räknat med en lägre ambitionsnivå. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 bör täckas med 178 000 kr. genom en temporär nedläggning av låneobjektsstatistiken för styckebyggda småhus i enlighet med SCB:s 0-alternativ och en ökad medelstilldelning med 200 000 kr. Resterande medelsbehov beräknas under trettonde huvudtiteln.

Behövliga förbättringar av energistatistiken i fråga om jordbruksfastigheter bör kunna tillgodoses inom ramen för de medel på totalt ca 745 000 kr. som SCB disponerar för energistatistik för småhus, lokaler och jordbruksfastigheter.

6) *Samhällsekonomi och offentlig förvaltning*

Jag beräknar att medelsbehovet för statistiken över taxeringsutfall minskar med 59 000 kr. i enlighet med vad SCB har angett. För anpass-

ning av den kommunala finansstatistiken till reviderad kontoplan beräknar jag 77 000 kr. En uppläggning av och försök med en undersökning av hushållsgruppers företagssparande förutsätts utföras inom ramen för de medel som har anvisats för projektbundet utvecklingsarbete. Projektet innebär en utvidgning av personregister. Det får ankomma på datainspektionen att utfärda behövliga föreskrifter härför. Vidare räknar jag med ett minskat medelsbehov för nationalräkenskaperna med 225 000 kr. Jag har därvid inte biträtt ett förslag om medelstilldelning med 57 000 kr. avseende länsvisa sysselsättningstabeller.

I enlighet med SCB:s förslag enligt 0-alternativet räknar jag ned medelsbehovet för mervärdeskattestatistik med 84 000 kr. Nödvändiga tabeller i fråga om denna statistik bör fortsättningsvis finansieras genom uppdragsverksamhet. För undersökningar om företagens internationella betalningar avseende varuhandeln 1978 beräknar jag ett ökat medelsbehov med 243 000 kr. Förslaget i skrivelsen den 7 november 1977 vad gäller förbättringar av statistiken över mindre och medelstora företag avser jag att ta upp i annat sammanhang.

7) *Arbetsmarknad*

Jag räknar i likhet med SCB med ett minskat medelsbehov av 63 000 kr. för återrapportering till uppgiftslämnare. Vidare har jag räknat ned medlen med 56 000 kr. för statistiken över löner för trädgårdsarbetare enligt SCB:s förslag inom ramen för 0-alternativet. Jag har inte biträtt SCB:s förslag till ökningar. Vad gäller arbetskraftsundersökningarna — för vilka disponeras 11,4 milj. kr. — innebär detta samma ambitionsnivå som för innevarande budgetår.

8) *Befolkning och hushåll*

För inkomst- och förmögenhetsstatistik räknar jag i likhet med SCB med ett minskat medelsbehov med 89 000 kr. på grund av att ett engångsanslag faller bort. För statistiken över hushållens energianvändning räknar jag med ett ökat medelsbehov med 950 000 kr. för utarbetande av en löpande statistik.

Genom nedläggning eller — om det vid fortsatta undersökningar finnes möjligt — överföring till uppdragsfinansiering räknar jag i enlighet med SCB:s förslag till 0-alternativ med att medelsbehovet för de s. k. partisympatiundersökningarna minskar med 1 241 000 kr.

För en planenlig utbyggnad av hushållsbudgetundersökningen 1978 räknar jag med ett ökat medelsbehov av 2 908 000 kr. Vidare räknar jag i enlighet med SCB:s förslag ned medlen för undersökningen om hushållsgruppers sparande och 1976 års valstatistik med 216 000 kr. resp. 489 000 kr. För påbörjande av planeringen av 1979 års valstatistik räknar jag med ett medelsbehov av 325 000 kr. Jag har därvid räknat med en lägre ambitionsnivå än enligt SCB:s förslag. Jag har i avvaktan

på resultaten av det planerade utvecklingsarbetet inte beräknat några medel för en provundersökning om levnadsnivåkomponenterna kost och fysisk miljö inom ramen för undersökningarna av levnadsförhållandena.

SCB har under budgetåret 1977/78 anvisats 200 000 kr. för förberedelsearbetet inför en ny folk- och bostadsräkning. Jag föreslår att dessa medel förs över till förslagsanslaget Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975/80.

9) *Rätts- och socialväsende*

Jag har inte beaktat SCB:s förslag till ökningar under detta delprogram. Jag utgår emellertid ifrån att behövliga justeringar av statistiken över bidragsförskott kan ske inom ramen för de medel som ställs till centralbyråns förfogande under detta delprogram, totalt 11,7 milj. kr. Förslaget kan innebära en ändring av personregister. Det får ankomma på regeringen att besluta om en sådan ändring när ett fullständigt underlag föreligger och datainspektionen har avgett slutligt yttrande. Vad gäller det centrala äktenskapsregistret vill jag nämna att SCB i skrivelse till regeringen har hemställt att regeringen låter utreda om registret kan läggas ned. Frågan om en sådan utredning övervägs f. n. inom regeringskansliet.

10) *Utbildning, forskning och kultur*

Jag har för en fortsatt planenlig utbyggnad av undersökningen om de studerandes ålder räknat med ett ökat medelsbehov med 143 000 kr. I enlighet med SCB:s förslag till 0-alternativ räknar jag med ett minskat medelsbehov med 96 000 kr. för statistiken över sökande och antagna till den kommunala högskolan (sjuksköterskeskolor).

11) *Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser*

Jag har inte biträtt SCB:s förslag till anslagsökningar.

12) *Bibliotek och information*

SCB redovisar i sitt förslag till 0-alternativ en nedskärning utan specificering på produkt med 424 000 kr. Jag har räknat ned medelsbehovet med 180 000 kr. En del av detta belopp bör kunna täckas genom ytterligare avgiftsbeläggning av trycksaker och nedskärning av kostnadsfri information.

13) *Arkiv*

Jag har i enlighet med SCB:s förslag räknat med ett minskat medelsbehov med 848 000 kr. genom bortfall av ett engångsanslag för programutveckling och utbildning i fråga om kryptering. Mot bakgrund av vad datainspektionen har anfört i sitt remissyttrande i fråga om krypte-

ring är jag inte nu beredd att föreslå ökade medel härför.

Jag har vidare räknat med ett minskat medelsbehov vad avser kostnader för åtgärder enligt datalagen med 300 000 kr.

I november 1976 lämnade SCB en rapport över den inom verket bedrivna försöksverksamheten med en regionalstatistisk databas, RSDB. Syftet med RSDB är att med databasteknik och regionalt fördelade terminaler göra SCB:s statistik lättare tillgänglig och bättre anpassad för samhällsplanering inom framför allt regionala och kommunala organ men även för andra myndigheter med behov av regionalt fördelad statistik. Dåvarande chefen för kommundepartementet tillsatte år 1973 en ADB-beredningsgrupp med uppgift att samordna pågående utvecklingsarbeten med anknytning till ADB-verksamhet inom länsstyrelserna och den regionala samhällsplaneringen. Gruppen avgav i december 1976 betänkandet (Ds Kn 1976: 7) ADB i den regionala samhällsplaneringen. I betänkandet förordas för denna verksamhet det s. k. länsdatoralternativet, vilket innebär att huvuddelen av den regionala planeringens behov av ADB tillgodoses av de nya länsdatorer som har anskaffats för att användas inom skatteadministrationen. Även i detta förslag krävs att en regionalstatistisk databas byggs upp inom SCB, dock på en lägre ambitionsnivå än vad SCB:s förslag tar sikte på. Såväl SCB-rapporten som gruppens betänkande har remissbehandlats och bereds nu inom ekonomi- och kommundepartementen. I avvaktan på att slutlig ställning tas till utredningsförslagen beräknar jag inte medel för SCB:s arbete med regionalstatistisk databas.

14) *Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete*

Jag har inte beaktat SCB:s förslag till ökningar av den löpande verksamheten. Vad avser det s. k. rikstäckande nyckelkodsystemet bör SCB även fortsättningsvis utöver visst utvecklingsarbete sträva efter att uppdragsfinansiera denna produkt.

Vad gäller SCB:s förslag om medel för vissa *gemensamma funktioner* har jag inte beräknat särskilda medel för dessa ändamål. Sådana kostnader bör kunna täckas av de medel som jag har räknat med under resp. delprogram.

I fråga om fördelningen av programmet på delprogram resp. löpande verksamhet, intermittenta undersökningar och utvecklingsarbete hänvisar jag till de särskilda sammanställningarna enligt dessa indelningar.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 194 158 000 kr.

B 2. Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas inkomster och utgifter för programmet Uppdragsverksamhet.

Omslutningen beräknas under budgetåret 1976/77 ha uppgått till 22 milj. kr. innebärande en volymökning med ca 17 % jämfört med närmast föregående budgetår. Omslutningen beräknas komma att uppgå till ca 24,5 milj. kr. under budgetåret 1977/78 och ca 26,5 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Med uppdragsverksamhet avses sådan verksamhet som finansieras genom direkt ersättning från konsumenter. Det kan röra sig om statlig eller kommunal myndighet, organisation, företag eller enskild. Någon principiell skillnad i statistiskt/tekniskt avseende mellan produkter som är anslags- resp. uppdragsfinansierade föreligger inte.

För SCB:s uppdragsverksamhet gäller samma sekretessbestämmelser som för verksamheten i övrigt. Detta innebär att uppgiftslämnarnas behov av skydd mot röjanden av lämnade individuella uppgifter tillgodoses på uppdragsområdet i samma utsträckning som i fråga om den anslagsfinansierade verksamheten.

Genom uppdragsverksamheten erbjuds myndigheterna, forskarna, näringslivet m. fl. möjlighet att som komplettering till den officiella statistiken dra nytta av SCB:s samtliga produktionsresurser — insamlat material, fackkunnig personal och tekniska hjälpmedel — på ett till behovet anpassat sätt. Uppdragsverksamheten ger också ökade möjligheter för SCB att verka för samordning av statistiken och att bevaka dess kvalitet och användbarhet. En utveckling av uppdragsverksamheten innebär även andra fördelar. Främst bör nämnas att den avlastar trycket på anslagssidan genom att utgöra ett alternativ till krav på nya, anslagsfinansierade produkter, och att den genom intensivare utnyttjande av redan insamlat material leder till minskade krav på uppgiftslämnarna.

SCB:s plan för uppdragsverksamheten budgetåret 1977/78 innefattar åtgärder som syftar till att öka verksamheten. Denna inriktning bör underlättas av den omorganisation som har genomförts från den 1 juli 1976 och som renodlat den centrala uppdragsfunktionen inom verket. I första hand avses ske en ökad satsning på aktiviteter på konsumentområdet. Denna förväntas successivt under året ge vissa resultat i form av ökad uppdragsvolym, men framför allt ge resultat på något längre sikt. I samband härmed planeras en ny, utförlig och systematisk kartläggning av

marknaden och behovssituationen. Beträffande resultat på kortare sikt kan dock den allmänna ekonomiska åtstramningen inom den offentliga sektorn, som svarar för den övervägande delen av uppdragen, verka hämmande på volymutvecklingen.

Vidare fortsätter SCB att penetrera möjligheterna till att föra över statistikproduktion från anslags- till uppdragsfinansiering.

SCB disponerar för uppdragsverksamheten en rörlig kredit som f. n. uppgår till 11 milj. kr.

SCB föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. och att den av centralbyrån disponerade rörliga krediten i riksgäldskontoret upptas till 12 milj. kr. Jag biträder statistiska centralbyråns förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 3. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975/1980

1976/77 Utgift	24 262 000
1977/78 Anslag	6 655 000
1978/79 Förslag	200 000

Från anslaget bestrids utgifter för 1975 års folk- och bostadsräkning (prop. 1975: 5, CU 1975: 1, rskr 1975: 13). Totalkostnaden för undersökningen, som tidigare har beräknats till 63 milj. kr., bör enligt SCB efter pris- och löneomräkning beräknas till ca 73,4 milj. kr.

SCB beräknar att det för budgetåret 1978/79 kvarstår ett medelsbehov av ca 1 milj. kr. för slutförande av undersökningen. Medelsbehovet täcks dock inom tidigare beviljade anslag och inom den beräknade totalramen för undersökningen. SCB redovisar därför inte något medelsbehov för budgetåret 1978/79.

Frågan om behovet av folk- och bostadsräkningar i framtiden utreds för närvarande av en särskilt tillsatt kommitté (E 1976: 02). SCB avser att senare efter kontakt med nämnda kommitté inlämna särskild skrivelse i vilken medelsbehovet under budgetåret 1978/79 och därefter för en ny folk- och bostadsräkning kommer att anges. Under delprogram 8 har för 1977/78 anvisats 200 000 kr. för förberedelsearbete inför en eventuell folk- och bostadsräkning 1980. Jag föreslår att det under delprogram 8 anvisade beloppet förs över till förslagsanslaget Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975/1980 och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975/1980* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

B 4. Konjunkturinstitutet

1976/77	Utgift	5 127 575
1977/78	Anslag	5 694 000
1978/79	Förslag	6 488 000

Konjunkturinstitutet är ett vetenskapligt forsknings- och utredningsorgan med uppgift att följa och analysera den ekonomiska utvecklingen inom och utom landet, utarbeta prognoser för den svenska ekonomin och bedriva forskning i anslutning härtill.

Chef för konjunkturinstitutet är en överdirektör. Institutets uppgifter är fördelade på tre verksamhetsområden: forskning, löpande verksamhet och administration.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Konjunktur-institutet	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	28	—	—
Övrig personal	16	—	—
	44	—	—
Anslag			
Lönekostnader	4 147 000	+763 000	+747 000
Sjukvård	7 000	—	—
Reseersättningar (även utrikes resor)	15 000	+ 2 000	+ 2 000
Lokalkostnader	202 000	− 42 000	− 40 000
Expenser	699 000	+ 77 000	+ 60 000
Särskilda undersökningar	569 000	+ 1 000	—
Ej disponerat belopp	55 000	—	− 55 000
	5 694 000	**+885 000**	**+794 000**

Konjunkturinstitutet

1. Pris- och löneomräkning 885 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar institutet att publiceringen av den engelska versionen av skriften Konjunkturläget — The Swedish Economy — upphör. Detta skulle innebära försämrade möjligheter för utländska iakttagare att följa den ekonomiska utvecklingen i Sverige. Dessutom föreslår konjunkturinstitutet att publiceringen av ett nummer i institutets skriftserie — Occasional Paper — rörande konjunkturbarometerns användbarhet skjuts på framtiden.

3. Konjunkturinstitutet begär för särskilda undersökningar 570 000 kr. Härav avser 100 000 kr. arbetet med de s. k. konjunkturbarometrarna,

130 000 kr. systemarbete och maskinella bearbetningar och 340 000 kr. övriga undersökningar.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konjunkturinstitutet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 488 000 kr.

Myntverket

Myntverket är central förvaltningsmyndighet för myntväsendet med uppgift att tillverka mynt. I mån av resurser får verket ge ut medaljer och mot ersättning utföra även andra arbeten.

Chef för myntverket är en myntdirektör. Inom verket finns tre enheter, nämligen en för administrativa ärenden, en för tillverkning av mynt och medaljer samt en för materialkontroll.

Kostnaderna för myntverkets verksamhet bestrids från tre anslag, nämligen förslagsanslagen Myntverket: Förvaltningskostnader och Myntverket: Uppdragsverksamhet samt reservationsanslaget Myntverket: Utrustning. På driftbudgetens inkomstsida är under rubriken II. Uppbörd i statens verksamhet upptagen en inkomsttitel Inkomst av myntning, vilken innevarande budgetår beräknas uppgå till 95 milj. kr. Detta belopp avser värdet av vid myntverket producerade mynt med avdrag för materialkostnader. Värdet av producerade mynt sätts därvid till det nominella värdet av de utväxlade mynten. De formella besluten om storleken på myntpräglingen meddelas i de myntningslov regeringen beviljar efter förslag av myntverket.

B 5. Myntverket: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	5 066 192
1977/78	Anslag	5 144 000
1978/79	Förslag	5 937 000

Inkomst av myntning, som redovisas på driftsbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 133 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Myntverket

För budgetåret 1976/77 planerades myntproduktionen att uppgå till 280 miljoner stycken. Planeringen gjordes mot bakgrund att det från bl. a. banker och handeln framförts önskemål om en kraftigt ökad mynt-

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myntverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	—	—
Övrig personal	46	−1	−1
	52	**−1**	**−1**
Anslag			
Lönekostnader	3 620 000	+613 000	+613 000
Sjukvård	11 000	—	—
Reseersättningar	28 000	(− 5 000	(+ 3 000
därav utrikes resor	(20 000)	(− 3 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	789 000	+152 000	+152 000
Underhålls- och förbrukningsmateriel	300 000	+ 36 000	+ 36 000
Omkostnader för myntutväxling	249 000	+ 18 000	+ 18 000
Expenser	109 000	+ 11 000	+ 9 000
Ej disponerat belopp	38 000	—	− 38 000
	5 144 000	**+835 000**	**+793 000**

produktion. Den totala myntproduktionen under budgetåret kom att väsentligt understiga planerna och totalt producerades 183 miljoner stycken bruksmynt och 2 miljoner minnesmynt. Myntverket förklarar avvikelsen främst med svårigheter i fråga om framtagandet av verktyg för de nya mynten med Konung Carl XVI Gustafs porträtt resp. namnchiffer och för minnesmyntet med anledning av konungens giftermål. Efterfrågan på mynt har under budgetåret 1976/77 koncentrerats till enkronemyntet varför dessa fått utgöra en ovanligt stor del av produktionen.

För budgetåret 1977/78 planeras en myntproduktion av 280 miljoner stycken, varav 70 miljoner enkronemynt. Myntverket planerar samma totalantal mynt under budgetåret 1978/79.

1. Pris- och löneomräkning 835 000 kr.
2. Ett genomförande av 0-alternativet skulle innebära att mynttillverkningen minskas med 5 % eller 14 miljoner stycken mynt.
3. En tjänst föreslås överföras till uppdragsverksamhet.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 937 000 kr.

B 6. Myntverket: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas inkomster och utgifter för myntverkets uppdragsverksamhet. Denna omfattar främst tillverkning av medaljer.

Uppdragsverksamheten skall inte belasta statsbudgeten med några nettoutgifter. Ett formellt anslag på 1 000 kr. finns anvisat för redovisningen av verksamheten. Myntverket disponerar en rörlig kredit i riksgäldskontoret intill 500 000 kr. Krediten får användas till att lösa tillfälliga eller säsongsmässiga likviditetsproblem eller till att tillgodose uppkommande behov av ett ökat rörelsekapital. Uppdragsverksamheten sysselsätter f. n. fem anställda. Genom den ökade uppdragsverksamheten beräknas antalet tjänster under anslaget öka med tre.

Under budgetåret 1976/77 har omsatts 2 752 000 kr. med ett överskott av 378 000 kr. Myntverket har för samlarändamål börjat att förpacka myntset bestående av ocirkulerade mynt av god kvalitet. Av Konung Carl XVI Gustafs mynt med årtalet 1976 har sålts ca 70 000 myntset.

Under budgetåret 1977/78 och 1978/79 beräknas omslutningen komma att uppgå till ca 3,2 milj. kr. resp. ca 3,4 milj. kr. För ettvart av de båda budgetåren beräknas medaljtillverkningen omfatta ca 28 000 medaljer, varav ca 21 000 egna utgåvor, och förpackningen av samlarmynt uppgå till 75 000 myntset.

Anslaget bör för budgetåret 1978/79 föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 7. Myntverket: Utrustning

1976/77	Utgift	459 771	Reservation	254 101
1977/78	Anslag	550 000		
1978/79	Förslag	220 000		

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning av mera kostnadskrävande maskiner och apparater till myntverket.

Myntverket

Myntverket förfogade vid utgången av budgetåret 1976/77 över 18 myntpräglingsmaskiner. Livslängden för dessa maskiner beräknas uppgå till 12—15 år. I tur att bytas ut är två maskiner inköpta 1964 resp. 1965. Under budgetåret 1978/79 planeras en maskin att bytas ut till en kostnad av ca 430 000 kr. inkl. tillhörande kringutrustning. I övrigt upptas under anslaget utgifter för större underhåll och återanskaffning.

Myntverket hemställer att 620 000 kr. anvisas för budgetåret 1978/79 under förevarande anslag.

Föredraganden

Det av myntverket planerade utbytet av en myntpräglingsmaskin bör uppskjutas. Med hänsyn härtill beräknar jag anslagsbehovet till 220 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 220 000 kr.

B 8. Avsättning till banktillsynens fond

1976/77	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	3 566 363	Nettoutgift som bestridits från fonden	3 696 595
1977/78	Anslag	3 500 000		
1978/79	Förslag	4 400 000		

Bankinspektionen är central förvaltningsmyndighet med huvuduppgift att utöva tillsyn över bankinstituten, dvs. bankaktiebolag, sparbanker och föreningsbanker (jordbrukets kreditkassor jämte riksorganisation). Inspektionen är tillsynsmyndighet även för kreditaktiebolag, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna, Stockholms fondbörs, fondkommissionärerna samt Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag och fondbolag (bolag som förvaltar aktiefond). Andra tillsynsuppgifter följer av lagstiftningen om registrering av vissa aktieinnehav och om särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper. Bankinspektionen är vidare registreringsmyndighet för bankinstituten. En särskild uppgift för bankinspektionen är att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom dess verksamhetsområde och att föra kartellregister.

Bankinspektionen leds av en styrelse. Chef för myndigheten är en

generaldirektör som också är styrelsens ordförande. Inom inspektionen finns tre avdelningar — en allmän avdelning, en kreditavdelning och en redovisningsavdelning — samt en byrå för administrativa ärenden. I maj 1977 fanns 64 anställda, varav 40 handläggare.

Kostnaderna för tillsynen i fråga om den särskilda stämpelavgiften täcks genom anslag från åttonde huvudtiteln. Bankinspektionens verksamhet i övrigt finansieras genom obligatoriska bidrag från dem som står under tillsyn av inspektionen. Bidragen redovisas under inkomsttiteln Bidrag till bankinspektionen. Genom särskilda avsättningsanslag förs bidragen över till fyra fonder för inspektionens olika tillsynsfunktioner. Till banktillsynens fond förs de bidrag som erläggs av bankaktiebolagen, kreditaktiebolagen och de båda hypoteksinstitutionernas centrala organ, Sveriges allmänna hypoteksbank och Konungariket Sveriges stadshypotekskassa. Fondtillsynens fond bildas av bidrag från fondkommissionärer, värdepapperscentralen och fondbolag. Till jordbrukskassetillsynens fond förs bidrag från jordbrukskasserörelsen och till sparbankstillsynens fond förs bidrag från sparbankerna.

Inkomsterna och utgifterna samt in- och utgående balans på fonderna under budgetåret 1976/77 framgår av följande sammanställning.

Regeringen har nyligen på framställning av bankinspektionen beslutat

	Ingående balans	Inkomster	Utgifter	Utgående balans
Banktillsynens fond	2 941 585	3 566 363	3 696 595	2 811 353
Fondtillsynens fond	574 895	866 946	760 882	680 959
Jordbrukskassetillsynens fond	326 133	666 420	485 460	507 093
Sparbankstillsynens fond	2 526 768	3 390 454	2 738 076	3 179 146
	6 369 381	**8 490 183**	**7 681 013**	**7 178 551**

Utgifterna fördelade sig på olika poster enligt följande.

Anslagspost	Belopp
Löneckostnader	6 150 465
Sjukvård	15 490
Reseersättningar	229 091
Kungörelsekostnader	134 725
Lokalkostnader	813 374
Expenser	452 000
	7 795 145
Avgår stämpelomkostnader	−114 132
	7 681 013

om vissa ändringar i de föreskrifter som reglerar tillsynsbidragens storlek. Ändringarna innebär i huvudsak att bidragen med verkan fr. o. m. år 1978 höjs för bankaktiebolagen och sänks för kreditaktiebolagen, hypoteksinstitutionerna, värdepapperscentralen, sparbankerna och föreningsbankerna. Med beaktande härav bör avsättningsanslagen för budgetåret 1978/79 tas upp med följande belopp, nämligen 4,4 milj. kr. till banktillsynens fond, 700 000 kr. till fondtillsynens fond, 630 000 kr. till jordbrukskassetillsynens fond och 3,3 milj. kr. till sparbankstillsynens fond, dvs. tillhopa med samma belopp som har tagits upp på statsbudgetens inkomstsida under inkomsttiteln Bidrag till bankinspektionen.

I propositionen 1976/77: 130 lades fram förslag till riktlinjer för modernisering av det statliga budgetsystemet. Förslaget, som bygger på budgetutredningens slutbetänkande (SOU 1973: 43) Budgetreform, innebar främst att den nuvarande uppdelningen i en drift- och en kapitalbudget upphör och ersätts av en enda statsbudget. Vidare föreslogs att en rad förenklingar av redovisningen genomförs i samband med omläggningen, vilken förutsattes ske tidigast inför budgetåret 1979/80. En redovisningsfråga som tagits upp av budgetutredningen gällde bank- och försäkringsinspektionernas fonder och specialbudgeter. I denna fråga anförde chefen för budgetdepartementet efter samråd med mig att det nuvarande redovisningssystemet för finansieringen av inspektionernas verksamhet borde avvecklas. Vidare framhölls att någon ändring av finansieringsformerna som sådana inte var aktuell men att kostnaderna för verksamheten och sättet att täcka dessa borde redovisas för riksdagen på ett sätt som närmare ansluter sig till vad som gäller beträffande andra statsmyndigheter. Frågan om övergång till nytt redovisningssystem skulle anmälas av mig när förutsättningar härför fanns (prop. 1976/77: 130 s. 52). Riksdagen har godtagit propositionen såvitt rör nämnda fråga (FiU 1977/78: 1, rskr 1977/78: 19).

Jag vill nu — efter samråd med chefen för budgetdepartementet — ta upp frågan om den närmare utformningen av ett nytt redovisningssystem för bank- och försäkringsinspektionerna. Som framgår av vad som anfördes i prop. 1976/77: 130 skall systemet med särskilda avsättningsanslag varigenom bidragen förs över till olika fonder avvecklas.

Riksrevisionsverket har i skrivelse den 15 november 1976 till regeringen överlämnat en rapport över genomförd förvaltningsrevision av bankinspektionen. I rapporten föreslås att bankinspektionens verksamhet finansieras över ett enda förslagsanslag och att bidragsinkomsterna redovisas mot en inkomsttitel. Såväl bankinspektionen som försäkringsinspektionen har i promemorior som har överlämnats till ekonomidepartementet förordat en anslagskonstruktion som bygger på reservationsanslag. I första hand förordas i promemoriorna att ett sådant anslag anvisas för utgifterna och att tillsynsbidragen redovisas på inkomstsidan till samma belopp som utgiftsstatens slutsumma.

Enligt min mening bör redovisningssystemet för de båda myndigheterna utformas enligt följande. För varje verksamhet anvisas ett reservationsanslag som bestäms till 1 000 kr. eller till belopp som utgår i form av statsbidrag. Tillsynsbidragen som erläggs av bankerna m. fl. och av försäkringsanstalterna och understödsföreningarna tillförs reservationsanslagen utan att föras upp på statsbudgetens inkomstsida. För myndighet fastställs en utgiftsstat i vanlig ordning. Bidragens storlek bestäms för varje år så att de — tillsammans med förekommande statsbidrag — täcker utgifterna och dessutom skapar en reservation som kan tas i anspråk för att täcka eventuella merbelastningar. Systemet med reservationsanslag innebär att erlagda tillsynsbidrag — i överensstämmelse med vad som synes vara förutsatt i bidragsbestämmelserna i bank- och försäkringsrörelselagstiftningen — alltid används för sitt ändamål att täcka kostnaderna för inspektionens organisation och verksamhet och således inte disponeras för andra statsutgifter. Den föreslagna redovisningsordningen ansluter närmare än det nu tillämpade systemet till vad som gäller för andra myndigheter.

Vad avser bankinspektionen framhålls i den inom myndigheten upprättade promemorian att de fyra nuvarande avsättningsfonderna bör ersättas med fem reservationsanslag, nämligen ett för affärsbanker, ett för kreditaktiebolag och hypoteksinstitutioner, ett för sparbankerna, ett för föreningsbankerna och ett för fondkommissionärer och fondhandel i övrigt. Därigenom skulle utfallet av resp. institutsgrupps bidragsbetalning komma till direkt uttryck i redovisningen. Enligt min mening bör emellertid — i linje med vad som redan tillämpas i fråga om försäkringsinspektionen — den förenklingen göras att bankinspektionens utgifter bestrids från ett enda reservationsanslag. Bankinspektionen bör dock liksom hittills göra en uppskattning av hur utgifterna fördelar sig på de olika institutsgrupperna. Bidragsuttagen bör beräknas så att de nära ansluter sig till de uppskattade kostnaderna för resp. institutsgrupp.

Den av mig förordade omläggningen av redovisningssystemet för inspektionerna bör genomföras inför budgetåret 1979/80. De behållningar som finns på de nuvarande fonderna bör vid omläggningen tillföras de nyinrättade reservationsanslagen.

För bankinspektionens del betyder införandet av det nya redovisningssystemet också att inspektionen i likhet med andra myndigheter skall avlämna sin anslagsframställning den 1 september året före avsett budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den av mig förordade omläggningen av redovisningssystemet för finansieringen av bankinspektionens verksamhet,

2. till *Avsättning till banktillsynens fond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 400 000 kr.

B 9. Avsättning till fondtillsynens fond

1976/77	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	866 946	Nettoutgift som bestridits från fonden	760 882
1977/78	Anslag	700 000		
1978/79	Förslag	700 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget B 8 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till fondtillsynens fond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kr.

B 10. Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond

1976/77	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	666 420	Nettoutgift som bestridits från fonden	485 460
1977/78	Anslag	750 000		
1978/79	Förslag	630 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget B 8 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 630 000 kr.

B 11. Avsättning till sparbankstillsynens fond

1976/77	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	3 390 454	Nettoutgift som bestridits från fonden	2 738 076
1977/78	Anslag	3 600 000		
1978/79	Förslag	3 300 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget B 8 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till sparbankstillsynens fond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 300 000 kr.

B 12. Revision av sparbankernas förvaltning

1976/77	Utgift	1 479 340
1977/78	Anslag	1 400 000
1978/79	Förslag	1 500 000

Från detta anslag utgår ersättning åt revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som har förordnats av bankinspektionen enligt 81 § eller 82 § 1 mom. lagen (1955: 416) om sparbanker. För sparbankernas bidrag till dessa kostnader finns på statsbudgetens inkomstsida en inkomsttitel, benämnd Bidrag för revision av sparbankerna.

Bankinspektionen har i sin promemoria angående ändring av finansieringssystemet för inspektionens verksamhet också tagit upp frågan om att avveckla detta anslag. Inspektionen framhåller att systemet medför ett avsevärt administrativt merarbete och föreslår att sparbankerna själva — i likhet med vad som gäller för bankaktiebolagen — direkt får ersätta revisorer och ombud.

Svenska sparbanksföreningen har i yttrande över bankinspektionens förslag tillstyrkt detta. Även jag delar bankinspektionens mening att anslaget till revision av sparbankernas förvaltning avvecklas och att sparbankernas särskilda bidragsplikt för dessa kostnader upphör. Detta bör ske i samband med att den av mig i det föregående berörda omläggningen av finansieringssystemet för bankinspektionens verksamhet genomförs. För att anslaget skall kunna avvecklas krävs ändringar i sparbankslagen. Jag avser att senare föreslå regeringen att till riksdagen lägga fram förslag till sådana ändringar och därvid också pröva frågan i vad mån det av hänsyn till de minsta sparbankerna finns behov av övergångsregler.

För budgetåret 1978/79 bör förevarande anslag föras upp med 1,5 milj. kr., dvs. samma belopp som har tagits upp under inkomsttiteln.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Revision av sparbankernas förvaltning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

B 13. Avsättning till försäkringsinspektionens fond

1976/77	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	4 651 500	Nettoutgift som bestridits från fonden	4 912 300
1977/78	Anslag	4 663 000		
1978/79	Förslag	6 344 000		

Försäkringsinspektionen har som central förvaltningsmyndighet att utöva tillsyn över försäkringsväsendet.

Chef för försäkringsinspektionen är en generaldirektör. Inom inspektionen finns tre byråer, nämligen en för försäkringsjuridiska och administrativa ärenden, en för livförsäkringsärenden och en för skadeförsäkringsärenden.

Försäkringsinspektionens verksamhet finansieras genom obligatoriska bidrag från försäkringsbolag och understödsföreningar samt bidrag från staten. Bidragen från försäkringsbolagen och understödsföreningarna redovisas på statsbudgeten under inkomsttiteln Bidrag till försäkringsinspektionens fond. Från detta anslag överförs till försäkringsinspektionens fond belopp motsvarande influtna bidrag samt härutöver — med hänsyn till understödsföreningarnas svårigheter att täcka kostnaderna för tillsynen av föreningarna — statsbidrag med f. n. 500 000 kr.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Försäkrings-inspektionen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	31	—	—
Övrig personal	15	—	—
	46	—	—
Anslag			
Lönekostnader	4 842 000	+586 000	+586 000
Sjukvård	15 000	+ 3 000	+ 3 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	45 000	+ 5 000	+ 5 000
Lokalkostnader	304 000	+ 66 000	+ 66 000
Expenser	354 000	+ 41 000	+ 24 000
Ej disponerat belopp	12 000	—	− 12 000
Uppbördsmedel			
Publikationer	2 000	—	+ 2 000
	5 570 000	**+701 000**	**+670 000**

Försäkringsinspektionen

I försäkringsinspektionens fond fanns vid ingången av budgetåret 1977/78 en behållning av 1 925 319 kr. Inspektionen har i skrivelse den 29 juni 1977 hemställt om ändring av de normer för försäkringsbolagens och understödsföreningarnas bidragsskyldighet som gäller enligt kungörelsen (1959: 482) om bidrag från försäkringsanstalter och understödsföreningar till kostnader för försäkringsinspektionen (ändrad senast 1972: 264). I skrivelsen föreslogs för bolagen en höjning av bidragssatsen i vad avser avgiftsinkomsten från nuvarande 1,2 till 1,5 promille.

För understödsföreningarna föreslogs en höjning av bidragssatsen i vad avser avgiftsinkomsten från nuvarande 1 till 1,2 promille och i vad avser nettokapitalavkastningen från nuvarande 0,2 till 0,3 promille. I fråga om avgiften för kollektiv tjänstepensionsförsäkring föreslogs att bidraget för den del av avgiftsinkomsten som överstiger 50 000 000 kr. beräknas efter 0,6 promille. Beträffande maximeringen av bidraget föreslogs för bolagens del en höjning från nuvarande 125 000 kr. till 175 000 kr. och för understödsföreningarnas del en höjning från nuvarande 90 000 kr. till 100 000 kr. Enligt förslaget skulle ändringarna träda i kraft den 1 oktober 1977.

Med tillämpning av de föreslagna bidragsbestämmelserna fr. o. m. 1 oktober 1977 och oförändrat statsbidrag skulle fonden vid de av inspektionen beräknade inkomsterna och utgifterna, vid utgången av budgetåret 1978/79 uppvisa ett saldo av 2 853 000 kr.

Regeringen har nyligen beslutat om ändring av tillsynsbidragens storlek i enlighet med inspektionens hemställan dock med den avvikelsen att de nya bidragssatserna skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1978.

Försäkringsinspektionen föreslår en utökning på försäkringsjuridiska och administrativa byrån med en handläggartjänst samt indragning av en tjänst som byrådirektör på livsförsäkringsbyråns understödsavdelning.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag inspektionens utgifter till 6 240 000 kr.

Jag beräknar i enlighet med vad inspektionen har angett bidragen från försäkringsbolagen och understödsföreningarna till 5 844 000 kr. Jag räknar vidare med oförändrat bidrag från staten med 500 000 kr.

Jag har ingen erinran mot inspektionens förslag om indragning av en tjänst på livförsäkringsbyråns understödsavdelning och utökning med en tjänst för handläggare på försäkringsjuridiska och administrativa byrån.

Jag har under B 8. Avsättning till banktillsynens fond förordat en omläggning av redovisningssystemet för bank- och försäkringsinspektionerna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den av mig under B 8. Avsättning till bankinspektionens fond förordade omläggningen av redovisningssystemet för finansieringen av försäkringsinspektionens verksamhet.
2. till *Avsättning till försäkringsinspektionens fond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 344 000 kr.

B 14. Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.

1976/77	Utgift	47 163
1977/78	Anslag	60 000
1978/79	Förslag	60 000

Från anslaget bestrids utgifter för statens krigsförsäkringsnämnd och statens krigsskadenämnd.

Statens krigsförsäkringsnämnd beräknar medelsbehovet för verksamheten under nästa budgetår till 45 000 kr.

Föredraganden

Medelsbehovet för statens krigsförsäkringsnämnd beräknar jag till 44 000 kr. Jag räknar dessutom med 16 000 kr. till utgifter för statens krigsskadenämnd. Anslaget bör alltså föras upp med 60 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kr.

C. DIVERSE

C 1. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.

1977/78	Anslag	475 000
1978/79	Förslag	200 000

Under detta anslag bör beräknas medel för Sveriges bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå och till IARIW, som är en internationell sammanslutning för forskning rörande inkomster och kapitalförsörjning. Under innevarande budgetår har under detta anslag även beräknats medel för Sveriges bidrag till nordiska statistiska sekretariatet. Dessa medel föreslås för nästa budgetår bli överflyttade till elfte huvudtiteln och kommer att behandlas i en särskild proposition rörande anslag för att bestrida Sveriges andel av kostnaderna för Nordiska ministerrådets allmänna budget under år 1979.

Från anslaget bör även bestridas kostnaderna för Sveriges deltagande i det av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) bedrivna forskningsprojektet rörande de avancerade industriländernas framtida utveckling i harmoni med utvecklingsländernas. Kostnaderna för Sveriges del uppgår till 100 000 amerikanska dollar. Härav har under 1976 och 1977 inbetalats 62 500 amerikanska dollar. Medel för fortsatt svenskt bidrag bör beräknas till nästa budgetår under detta anslag.

Jag beräknar medelsbehovet under nästa budgetår till ca 200 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

C 2. Vinstutlottning i lönsparandet m. m.

1976/77	Utgift	20 368 571
1977/78	Anslag	36 500 000
1978/79	Förslag	75 500 000

Från anslaget bestrids f. n. utgifter för dels vinstutlottning, dels den del av sparpremien som skall bekostas av statsmedel och dels kampanjverksamhet för det nya lönsparandet.

Riksgäldskontoret handhar administrationen av lönsparandet och anordnar bl. a. årlig vinstutlottning. Riksgäldskontorets administrationskostnader för lönsparandet bestrids från särskilt anslag under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. Kampanjverksamheten åligger den s. k. lönsparkommittén, som är underställd riksgäldsfullmäktige.

Fullmäktige i riksgäldskontoret

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår, i enlighet med framställning av lönsparkommittén att 2 000 000 kr. anvisas för en lönsparkampanj för att ernå ett ökat sparande. Kampanjverksamheten under budgetåret 1978/79 utformas i huvudsak enligt hittills tillämpade linjer. Vid beräkningen av anslaget för kampanjverksamhet har förutsatts att sparinstituten liksom hittills själva bekostar en väsentlig del av sparpropagandan. Vidare förutsätts att ett nära samråd sker om en kraftig satsning sätts in för att introducera ett nytt lönsparsystem i enlighet med de direktiv som har givits till lönsparutredningen.

Inom lönsparsystemet anordnas en årlig vinstutlottning. Vinsterna betalas av staten. Utlottningen skall äga rum i september månad närmast efter sparåret. Den sjätte vinstutlottningen kommer att äga rum i september 1978. Vinstsumman skall uppgå till 4 % av saldoökningen inkl. ränta och sparpremie under sparåret på samtliga lönsparkonton. Nämnda beräkningsunderlag uppskattas för 1977 till 1 575 milj. kr. Medelsbehovet för vinster i utlottningen i september 1978 beräknas mot denna bakgrund till 63 milj. kr.

Under budgetåret 1978/79 kommer vidare att utbetalas en sparpremie på 5 % på den del av sparandet under 1974 som fortfarande står kvar på kontot vid utgången av 1975—1978. Premien bekostas av staten och bankerna med hälften vardera. Statens kostnader för sparpremieringen beräknas till 10 500 000 kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot fullmäktiges beräkningar av medelsbehovet för vinstutlottning och sparpremiering. I likhet med fullmäktige anser jag att 2 000 000 kr. bör anvisas för en lönsparkampanj. Det sammanlagda anslagsbehovet uppgår således till 75 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vinstutlottning i lönsparandet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 75 500 000 kr.

C 3. Nordiska investeringsbanken

1976/77	Utgift	76 245 450	Reservation	3 754 550
1977/78	Anslag	80 000 000		
1978/79	Förslag	85 000 000		

Under riksmötet 1975/76 beslutades att för Sveriges del godkänna överenskommelsen den 4 december 1975 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om upprättande av en nordisk investeringsbank (prop. 1975/76: 108, NU 1975/76: 40 och rskr 1975/76: 231).

Riksdagen godkände därvid även att svenska staten ikläder sig betalningsansvaret för Sveriges andel, uppgående till 180 milj. SDR (särskilda dragningsrätter) av bankens grundkapital och att en fjärdedel av Sveriges andel, dvs. 45 milj. SDR, ställs till bankens förfogande i tre lika stora poster inom vissa överenskomna tidsfrister, nämligen 2, 14 och 26 månader efter överenskommelsen och stadgarnas ikraftträdande. Sveriges riksbank har den 3 augusti 1976 och den 1 augusti 1977 överfört motvärdet av tillsammans 30 milj. SDR till banken.

Sista inbetalning till banken skall äga rum i augusti 1978 och, i likhet med tidigare, omfatta 15 milj. SDR. För denna betalning bör riksdagen anvisa medel under nästa budgetår. Anslaget bör föras upp med 85 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska investeringsbanken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 85 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Ekonomidepartementet m. m.	
6	Ekonomidepartementet	8 518 000
7	Ekonomiska attachéer	1 449 000
7	Kommittéer m. m.	4 500 000
7	Extra utgifter	150 000
		14 617 000
	B. Centrala myndigheter m. m.	
8	Statistiska centralbyrån:	
9	Statistik, register och prognoser	194 158 000
37	*Uppdragsverksamhet*	1 000
38	Folk- och bostadsräkning 1975/1980	200 000
39	Konjunkturinstitutet	6 488 000
40	Myntverket:	
40	Förvaltningskostnader	5 937 000
42	Uppdragsverksamhet	1 000
42	Utrustning	220 000
43	Avsättning till banktillsynens fond	4 400 000
47	Avsättning till fondtillsynens fond	700 000
47	Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond	630 000
47	Avsättning till sparbankstillsynens fond	3 300 000
48	Revision av sparbankernas förvaltning	1 500 000
48	Avsättning till försäkringsinspektionens fond	6 344 000
50	Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.	60 000
		223 939 000
	C. Diverse	
52	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.	200 000
52	Vinstutlottning i lönsparandet m. m.	75 500 000
53	Nordiska investeringsbanken	85 000 000
		160 700 000
	Totalt för ekonomidepartementet	**399 256 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770610

Budgetdepartementet

ÖVERSIKT

Budgetdepartementets verksamhet avser främst beredning av frågor om skatteväsendet och samordning av alla frågor som rör statens budget. Vidare omfattar verksamheten frågor om arbets- och anställningsvillkor i allmän tjänst samt personaladministrativa och personalpolitiska frågor för statligt anställda. Till budgetdepartementet hör ett antal förvaltningsmyndigheter med uppgifter som omfattar bl. a. rationalisering och revision, skatteadministration samt lokalförsörjning. Till departementets verksamhetsområde hör även frågor om skatteutjämningsbidrag till kommunerna och andra kommunalekonomiska frågor samt frågor om presstöd och samhällsinformation.

De förslag till utgifter inom budgetdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1978/79 omfattar ca 9 279 milj. kr. Detta innebär en ökning med ca 710 milj. kr. i förhållande till motsvarande utgifter under innevarande budgetår. Ökningen sammanhänger till största delen med ökade kostnader för bidrag och ersättningar till kommunerna.

För nästa budgetår utgör bidragen till kommunerna liksom under de senaste åren den största utgiftsposten. Utgifterna för bidragen ökar med 760 milj. kr. till sammanlagt 6 578 milj. kr. Ökningen sammanhänger bl. a. med att kommunerna kompenseras för minskat skatteunderlag som följd av ändrade avdragsregler fr. o. m. inkomståret 1975. Vidare ges under budgetåret 1978/79 ett generellt bidrag till kommunerna i enlighet med överenskommelsen i juni 1977 om begränsning av kommunalskattehöjningar under år 1978. Dessa båda utgiftsändamål uppgår under nästa budgetår till ca 2 030 milj. kr. Skatteutjämningsbidragen ökar med 555 milj. kr. till sammanlagt 3 925 milj. kr. Skattebortfallsbidragen uppgår för innevarande budgetår till 725 milj. kr. Bidragen, som avtrappas successivt, minskar med 225 milj. kr. till nästa budgetår.

Riksskatteverket får fortsatta resurser för att förbereda dels den vid 1975 års riksmöte beslutade omläggningen av skatteadministrationen och taxeringen i första instans, dels ett nytt ADB-system för folkbokföring och beskattning. Den sektion inom verket som ombesörjer driften av den centrala datoranläggningen inom detta ADB-system byggs ut.

Vidare får riksskatteverket förstärkningar för meddelande av förhandsbesked och för dispensgivning m. m.

Förslag redovisas om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation. Särskilda medel föreslås för jämställdhetsåtgärder inom statsförvaltningen under nästa budgetår.

Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.

Den 1 januari 1974 trädde en ny lag om skatteutjämningsbidrag i kraft. Denna lagstiftning medförde en betydande ökning av bidragen från staten till kommunerna.

Skatteutjämningsbidrag utgår till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommuner. Syftet med bidragen är att motverka skattekrafts- och kostnadsskillnader för olika kommuner och därmed utjämna skillnaderna i de kommunala skattesatserna i olika delar av landet. Skatteutjämningssystemet är ett av de främsta medlen för att skapa förutsättningar för en i möjligaste mån likvärdig kommunal service i olika delar av landet. Den största betydelsen har skatteutjämningsbidragen för Gotland, för norrlandskommunerna och för glesbygdskommuner i andra delar av landet.

Det skatteutjämningssystem som nu har tillämpats under fyra år var avsett att vara ett provisorium i avvaktan på resultaten av den kommunalekonomiska utredningens arbete. Det ansågs emellertid angeläget att se över systemet redan dessförinnan. Mot den bakgrunden tillkallades särskilda sakkunniga i december 1975 för att göra en översyn av reglerna för skatteutjämningsbidragen. Dessa utredningar ersattes i november 1976 av en ny utredning om kommunernas ekonomi, 1976 års kommunalekonomiska utredning. Denna utredning har nyligen avlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1977: 78) "Kommunerna. Utbyggnad, utjämning, finansiering." Betänkandet, som bl. a. innehåller förslag till ett reformerat skatteutjämningssystem, remissbehandlas f. n.

Det sammanlagda beloppet för skatteutjämningsbidrag under vart och ett av åren 1971—1978 framgår av följande sammanställning.

Skatteutjämningsbidrag till kommunerna åren 1971—1978 (milj. kr.)

1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
1 781	1 938	2 047	2 553	2 658	2 662	3 154	3 754

Av bidragsbeloppet för år 1978 faller 2 278 milj. kr. på kommuner, 1 357 milj. kr. på landstingskommuner och 119 milj. kr. på kyrkliga kommuner.

Skatteutjämningsbidragen för åren 1977 och 1978 fördelar sig på län enligt följande tabell. Bidragen redovisas där förutom i milj. kr. även fördelade på invånare samt omräknade till samma mått som den kommunala utdebiteringen, dvs. kronor per skattekrona (kr./skr.).

Skatteutjämningsbidrag åren 1977 och 1978

Län	1977			1978		
	Milj. kr.	Kr./inv.	Kr./skr.	Milj. kr.	Kr./inv.	Kr./skr.
AB	48,4	32	0: 13	81,7	54	0: 19
C	52,1	223	1: 27	54,4	230	1: 13
D	29,9	119	0: 66	29,7	118	0: 57
E	83,4	214	1: 22	82,7	211	1: 03
F	62,7	207	1: 18	77,8	256	1: 27
G	65,8	386	2: 29	71,2	416	2: 11
H	146,2	607	3: 78	173,1	716	3: 84
I	107,4	1 966	13: 63	127,5	2 322	13: 51
K	74,3	479	2: 91	73,4	475	2: 44
L	111,6	407	2: 46	133,0	484	2: 52
M	77,6	105	0: 54	77,5	105	0: 46
N	85,6	384	2: 32	96,2	429	2: 21
O	90,2	126	0: 63	101,5	142	0: 61
P	127,4	303	1: 77	160,9	382	1: 93
R	124,1	470	2: 87	135,2	508	2: 65
S	153,6	540	3: 16	184,9	649	3: 26
T	42,1	154	0: 84	41,0	150	0: 71
U	31,3	120	0: 65	28,4	109	0: 50
W	126,4	446	2: 60	147,3	519	2: 58
X	172,5	585	3: 33	200,3	679	3: 33
Y	264,4	986	5: 61	318,8	1 187	5: 80
Z	263,0	1 967	12: 37	311,5	2 321	12: 48
AC	339,1	1 427	8: 39	417,9	1 744	8: 86
BD	475,1	1 785	9: 91	627,7	2 345	11: 41
Hela landet	**3 154,2**	**383**	**2: 00**	**3 754,0**	**454**	**2: 06**

De relativt sett största beloppen för skatteutjämningsbidrag, räknat både per invånare och i kronor per skattekrona, utgår som framgår av tabellen till de fyra nordligaste länen och Gotlands län. Skatteutjämningsbidragen räknat i kronor per invånare uppgår för hela landet till 454 kr. för år 1978. För Norrbottens, Gotlands och Jämtlands län uppgår bidragen till resp. 2 345, 2 322 och 2 321 kr. per invånare. Närmast följer Västerbottens och Västernorrlands län, där bidragen uppgår till 1 744 resp. 1 187 kr. per invånare. För länen i övrigt varierar beloppen mellan 54 och 716 kr. per invånare.

När man mäter bidragen i samma mått som kommunalskatten, dvs. i kronor per skattekrona, redovisas för år 1978 den högsta siffran, 13: 51 kr./skr., för Gotlands län och därefter följer Jämtlands län med 12: 48 kr./skr. Motsvarande tal för Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län är 11: 41, 8: 86 resp. 5: 80 kr./skr. Med hjälp av skatteutjämningsbidragen uppnår vissa norrlandskommuner en skattekraft som ligger i nivå med några av de kommuner som har den högsta skattekraften i landet. Således får Pajala för år 1978 en skattekraft av 320 skr. per invånare. Endast fyra kommuner i landet, nämligen Danderyd, Solna, Lidingö och Stockholm, har en högre skattekraft per invånare. Tolv kommuner i Norrbottens län och fem kommuner i Västerbottens län

uppnår en skattekraft, som överstiger 290 skr. per invånare. Motsvarande tal är för Malmö och Göteborg 258 resp. 251 skr. För landet som helhet har bidragen räknat i kr. per skattekrona genomsnittligt ökat något från 2: 00 till 2: 06 mellan åren 1977 och 1978. Medelutdebiteringen i riket uppgick år 1977 till 26: 85 kr. per skattekrona och beräknas för år 1978 till ca 28: 70 per skattekrona. Sett som ett genomsnitt för landet svarar skatteutjämningsbidragen alltså de båda senaste åren för drygt 7 % av kommunernas inkomster angivna som medelutdebitering.

Skatte- och kontrollväsen m. m.

Ett väl fungerande skattesystem är av stor betydelse för samhällets verksamhet. Organisationen för beskattning och uppbörd förbättras successivt. Åtgärder för att hindra skatteundandragande i olika former är därvid ett väsentligt inslag. Taxerings- och kontrollorganisationen ges successivt ökade resurser. Taxeringsorganisationen i första instans byggs ut kraftigt genom att länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna får väsentliga personalförstärkningar.

Riksskatteverket svarar för den centrala ledningen av beskattnings-, uppbörds- och folkbokföringsväsendet. Huvuduppgiften för verket inom skatteområdet är att verka för en effektiv, rättvis och likformig beskattning. Denna uppgift fullgör verket genom kontroller, genom råd, anvisningar och information till myndigheter och allmänhet samt genom en kontinuerlig anpassning av organisation och arbetsformer inom skatteväsendet till utvecklingens krav. I årets budgetförslag föreslås ytterligare förstärkning av verkets rättsavdelning. Förstärkningen behövs för att förkorta väntetiderna för förhandsbesked och dispensgivning i beskattningsfrågor. Omfattande resurser anslås liksom under innevarande budgetår till riksskatteverkets utbildningsverksamhet inom skatteområdet och till information om skatte- och folkbokföringsfrågor.

Vid 1975 års riksmöte beslutades om dels riktlinjer för en ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 1975: 229), dels ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet (prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230). Besluten innebär bl. a. att alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Skatteadministrationen effektiviseras bl. a. genom ett väl utbyggt ADB-stöd som underlag för granskningen och taxeringen. Den nya taxeringsorganisationen skall i huvudsak genomföras till 1979 års taxering. Under tiden fram till övergången bedrivs ett fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete. Ansvaret för detta ligger på riksskatteverket och statskontoret. För nästa budgetår föreslås riksskatteverket få fortsatta resurser för detta arbete. Inom det nya ADB-systemet för folkbokföring och beskattning finns — förutom 21 regionala datorer — en central dataanläggning som är placerad hos

riksskatteverket. Den sektion inom verket som svarar för driften av centraldatorn byggs ut i enlighet med beslut under föregående riksmöte (prop. 1976/77: 25 bil. 6, SkU 1976/77: 10, rskr 1976/77: 62). Ökningen till nästa budgetår omfattar 17 tjänster.

Enligt beslut vid föregående riksmöte (prop. 1976/77: 145, SkU 1976/77: 52, rskr 1976/77: 347) skall en *allmän fastighetstaxering* äga rum år 1981. Till nästa budgetår föreslås ett särskilt anslag för att bestrida vissa förberedelsekostnader för fastighetstaxeringen.

Förslag läggs vidare fram om den framtida administrationen av *kilometerbeskattningen*. Därvid föreslås att de av kilometerskattenämndens uppgifter som skall finnas kvar även sedan omläggningen till kilometerbeskattning har genomförts överförs till riksskatteverket den 1 juli 1979. Verket är redan tidigare central förvaltningsmyndighet för vägtrafikbeskattningen.

För att näringslivets investeringar i maskiner och inventarier skall stimuleras kan skattskyldiga, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som till utgången av år 1978 anskaffar eller tillverkar maskiner m. m., under vissa förutsättningar få ett särskilt *investeringsavdrag* om 10 % av anskaffnings- eller tillverkningskostnaden vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Om en skattskyldig inte alls eller bara delvis har kunnat utnyttja investeringsavdraget kan han i stället få ett skattefritt *investeringsbidrag* motsvarande 10 % av anskaffnings- eller tillverkningskostnaden. Bidragsärendena prövas av riksskatteverket. Bidragen betalas ut från ett anslag under budgetdepartementets huvudtitel. Anslaget beräknas till 100 milj. kr. för nästa budgetår.

Rationalisering och revision inom statsförvaltningen, m. m.

Ansvaret för rationalisering och revision inom statsförvaltningen ligger främst på statskontoret resp. riksrevisionsverket.

För *statskontorets* del väntas verksamheten i stort fortsätta med samma inriktning som tidigare. De största projekten bland statskontorets rationaliseringsutredningar avser statlig personaladministration, skatteväsendet och miljövårdens informationssystem.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att sänka medelsförbrukningen för anskaffning av ADB-utrustning. Detta sker bl. a. genom att kompletteringar och nyanskaffningar begränsas eller senareläggs. Statskontoret har på regeringens uppdrag undersökt möjligheterna att åstadkomma detta under budgetåren 1977/78 och 1978/79. Vidare har regeringen givit flera utredningsuppdrag i syfte att för enskilda myndigheter eller verksamhetsområden utarbeta förslag till en mer återhållsam utbyggnad av databehandlingskapaciteten. Detta gäller bl. a. statistiska centralbyrån, bil- och körkortsregistren och polisväsendet.

Riksrevisionsverket fortsätter att bedriva förvaltningsrevision med in-

riktning dels på att myndigheterna skall kunna uppnå bättre resultat med anvisade resurser, dels på att om möjligt åstadkomma direkta besparingar i statlig verksamhet. Förvaltningsrevisionens tyngdpunkt, som hittills har legat på översiktliga analyser av enskilda myndigheter, kommer under de närmaste åren att ligga på avgränsad revision inom myndigheter och revision av enskilda myndigheters verksamhet. Riksrevisionsverket medverkar även i arbetet med den modernisering av det statliga budgetsystemet, som nu har beslutats av riksdagen. Verket kommer att i ökad utsträckning biträda myndigheterna med redovisningsteknisk expertis och med rådgivning i planeringsfrågor.

Under föregående riksmöte har ett antal åtgärder för att begränsa företagens uppgiftslämnande beslutats (prop. 1976/77: 115, FiU 1976/77: 25, rskr 1976/77: 268). Bl. a. har en särskild delegation, *delegationen för företagens uppgiftslämnande*, inrättats. Delegationen skall i första hand vara verksam under en treårsperiod. Statsmyndigheterna är skyldiga att anmäla krav på ny eller utökad uppgiftsinsamling till delegationen. Delegationen får vid behov föreskriva villkor för uppgiftsinsamlingen från företag.

Delegationen skall vidare göra en genomgång av befintliga uppgiftsrutiner och därvid föreslå konkreta åtgärder för att reducera och förenkla uppgiftslämnandet. Mot bakgrund av de erfarenheter som efter tre år har vunnits av delegationens arbete skall statsmakterna ta ställning till vilken inriktning fortsatta åtgärder på detta område bör ha.

I den i juni 1977 träffade överenskommelsen mellan staten och kommunförbunden om begränsning av kommunalskattehöjningarna under år 1978 har regeringen förklarat sig skola se över reglerna för statliga myndigheters normgivning m. m. Avsikten därmed är att begränsa bl. a. kommunernas kostnader. I detta syfte har regeringen utfärdat en förordning (1977: 629) om ändring i kungörelsen (1970: 641) om *begränsning i myndighets rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd*. Översynen fortsätter inom regeringskansliet, i första hand genom en uppföljning av myndigheternas redovisning av frågan i anslagsframställningarna. Vidare har bl. a. tillsatts en särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet, som behandlar frågor om ytnormer m. m. för barnstugor.

Frågor som hör samman med nämnda kungörelse uppmärksammas fortlöpande inom ramen för den översyn av skilda sakområden som görs av olika av regeringen tillkallade utredningar. En allmän genomgång görs vidare från olika utgångspunkter av förvaltningsutredningen (B 1977: 01) och utredningen (Kn 1976: 06) om minskad statskontroll över kommunerna och landstingskommunerna. I bilagan För flera huvudtitlar gemensamma frågor lämnas en utförligare redovisning av denna fråga.

Presstödjande åtgärder

Fr. o. m. år 1976 har stödet till *dagspressen* byggts ut och förstärkts. Stöd kan utgå i form av produktionsbidrag, utvecklingsbidrag, etableringsstöd, samdistributionsrabatt, samverkansbidrag och som lån ur pressens lånefond. Den 1 juli 1976 fick presstödsnämnden ett eget kansli som bl. a. har till uppgift att följa den ekonomiska utvecklingen för olika tidningsgrupper och rapportera till regeringen om utfallet av de olika presstödjande åtgärderna.

En varierad och kritisk press är en förutsättning för att den politiska demokratin skall fungera. I Sverige, liksom i hela den industrialiserade delen av världen, har utvecklingen lett till en ökande koncentration på tidningsmarknaden. I Sverige har dock tidningsnedläggelserna kunnat bromsas på ett relativt tidigt stadium och redaktionell konkurrens har kunnat upprätthållas på flera orter.

Presstödet har i den form det antogs av riksdagen utformats efter grundliga analyser av tidningarnas marknadsförhållanden. På grundval av dessa analyser har automatiskt verkande regler för huvuddelen av stödet kunnat konstrueras. Även om tidningsnedläggningar i stort sett inte har inträffat i Sverige under de senaste åren har å andra sidan någon nyetablering knappast ägt rum. Fr. o. m. år 1976 kan dock stöd för nyetablering utgå. T. o. m. november 1977 har fyra sådana bidrag beviljats.

Tidningsbranschen är en löneintensiv bransch som därtill har ett mycket lågt utnyttjande av sina produktionsresurser. En förutsättning för en utveckling inom branschen — och även för många tidningars möjligheter att fortleva — är att tillgängliga produktionsresurser kan utnyttjas mer rationellt. Det finns anledning att fästa förhoppningar vid att tidningsföretagen i ökad utsträckning skall ansöka om bidrag för produktionssamverkan. Anslaget för samverkansbidrag föreslås därför höjt för budgetåret 1978/79.

Mot bakgrund av tidningsföretagens ekonomiska svårigheter, som nu också har drabbat vissa högtäckningstidningar, höjs produktionsbidragen fr. o. m. år 1978 med 20 % och samdistributionsrabatten med två öre per distribuerat exemplar (prop. 1977/78: 58, KU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 76). Sammanlagt föreslås 277 milj. kr. i stöd till dagspressen under nästa budgetår.

I propositionen om ökat presstöd aviseras en ny översyn av presstödet. De nuvarande stödformernas effekter och betydelse skall utvärderas. Särskilt skall då belysas möjligheterna att utforma bidragsreglerna så att de stimulerar till ökad produktionssamverkan och andra kostnadsbesparingar genom samverkan och även i övrigt befrämja god hushållning.

Fr. o. m. år 1977 ges statligt stöd till *organisationstidskrifter*. Stödberättigade är medlemstidskrifter samt tidskrifter som företräder vissa

ideella organisationer. Slutlig ansökan om anslutning till stödsystemet skall inkomma till presstödsnämnden före utgången av februari 1978.

Även stöd till *tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska* ges fr. o. m. år 1977. Stöd kan, efter ansökan till invandrarverket, beviljas i form av produktionsbidrag och etableringsstöd. T. o. m. november 1977 har produktionsbidrag beviljats tre allmänna nyhetstidningar och två medlemstidskrifter.

Personalpolitik

Förslag läggs fram om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation. Bl. a. skall den generella utbildningen som f. n. bedrivs av statens personalutbildningsnämnd (PUN), statskontoret, riksrevisionsverket och statens personalnämnd sammanföras till PUN. De nämnda myndigheterna kommer dock även i fortsättningen att ansvara för utbildningens fackmässiga innehåll inom sina resp. områden. PUN:s produktion och distribution av personalutbildning, liksom driften av statens kursgård Sjudarhöjden i Sigtuna, skall i princip finansieras genom avgifter från myndigheterna.

Strävandena att öka jämställdheten mellan kvinnor och män inom statsförvaltningen intensifieras. Ett handlingsprogram för jämställdhetsarbetet för åren fram till år 1980 har tagits fram i samarbete med de anställdas huvudorganisationer. I anslutning härtill föreslås att ett nytt anslag om 1 milj. kr. förs upp i statsbudgeten för vissa jämställdhetsåtgärder inom statsförvaltningen.

Regler för hur tid för föräldraledighet skall räknas till godo vid tjänstetillsättning kommer att införas.

Ersättare för ordinarie ledamot i statlig styrelse eller nämnd skall få den information som han behöver för att kunna följa arbetet i styrelsen eller nämnden samt i övrigt ges möjlighet till bättre insyn i dess verksamhet. T. ex. kan ersättare kallas till sammanträde med styrelsen eller nämnden även när ordinarie ledamot kommer att närvara.

Personalföreträdare i statlig myndighets styrelse har genom ändring i kungörelsen (1974: 224) om personalföreträdare i statliga myndigheters styrelse m. m. getts möjlighet att delta i handläggningen av ärenden i vilka han tidigare i egenskap av företrädare för arbetstagarorganisation har deltagit i förhandling enligt medbestämmandelagen.

Utbyggnaden av företagshälsovården för de statsanställda fortsätter. Under budgetåret 1977/78 inrättas tio nya hälsocentraler. Vidare har den försöksverksamhet som har bedrivits av statens personalnämnd vid centraler i Östersund, Motala och tekniska högskolan i Stockholm övergått i reguljär verksamhet under ledning av lokala hälsoråd. För budgetåret 1978/79 beräknas ytterligare tio företagshälsocentraler kunna inrättas.

Förhandlingar pågår om ett huvudavtal för arbetstagare som omfattas av lagen (1976: 600) om offentlig anställning och som innehar eller uppehåller statligt reglerad tjänst. I förhandlingarna har statens avtalsverk och de statsanställdas huvudorganisationer genom överenskommelser uppnått principiell enighet om innehållet i ett nytt huvudavtal. I avvaktan på att huvudavtal träffas har parterna förlängt t. v. de övergångsavtal som i december 1976 träffats i anledning av arbetsrättsreformen. I dessa övergångsavtal överenskom parterna att resp. verk och berörda lokala arbetstagarorganisationer skulle få träffa kollektivavtal om bl. a. *dels* den närmare ordningen för s. k. samverkansförhandlingar vid myndigheten, *dels* huruvida DEFF-verksamheten och företagsnämndsverksamheten skulle upphöra eller finnas kvar vid verket. Till följd av övergångsavtalen har såväl DEFF-verksamheten som företagsnämndsverksamheten upphört på de flesta håll inom statsförvaltningen.

Förhandlingar pågår om medbestämmandeavtal för arbetstagare som omfattas av lagen om offentlig anställning och som innehar eller uppehåller statligt reglerad tjänst.

Myndigheterna har under år 1977 för första gången, inom givna ramar, fått träffa avtal med lokala arbetstagarorganisationer om fördelningen av viss del av utrymmet för löneförhöjningar.

Genom avtal mellan statens avtalsverk och de anställdas huvudorganisationer har ett nytt chefslöneavtal börjat tillämpas under år 1977. Chefslöneavtalet, som handhas av en partssammansatt nämnd (chefslönenämnden), medger större flexibilitet vid lönesättningen. Även de utlandsanställdas (exkl. SIDA-anställdas) löner och andra anställningsvillkor regleras fr. o. m. år 1977 av ett särskilt avtal. Löner m. m. fastställs av den partssammansatta utlandslönenämnden.

En särskild utredare, utredningen om vissa organisatoriska frågor med anledning av olika reformer inom arbetsrättens område (B 1977: 04), har nyligen avlämnat betänkandet (Ds B 1977: 9) Staten som arbetsgivare — principförslag till organisation och arbetsformer. Detta betänkande remissbehandlas f. n.

Byggnadsarbeten för statlig förvaltning

För nästa budgetår beräknas utgifterna för byggnadsarbeten för statlig förvaltning uppgå till ca 500 milj. kr. Härav beräknas ca 160 milj. kr. för fortsatt byggnadsverksamhet i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet, vilket innebär en minskning med ca 30 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. De totala kostnaderna för byggnadsinvesteringar i samband med omlokaliseringen beräknas till drygt 1 200 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. För nästa budgetår beräknas en kraftig ökning av investeringarna i nya lokaler för departementen i Södra Klara i Stockholm samt för länsförvaltningarna. De ökade inves-

teringarna för länsadministrationen föranleds i första hand av om- och nybyggnadsbehov till följd av de vid riksmötet 1975/76 beslutade regionala datoranläggningarna inom det nya ADB-system för folkbokföring och beskattning som skall tas i bruk successivt fr. o. m. år 1979.

Sammanfattning

Förändringarna inom budgetdepartementets verksamhetsområde i förhållande till motsvarande utgiftsändamål på statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Budgetdepartementet m. m.	83,9	95,0	+ 11,1
B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.	220,0	252,4	+ 32,4
C. Skatte- och kontrollväsen	281,5	318,5	+ 37,0
D. Bidrag och ersättningar till kommunerna	5 818,2	6 578,0	+759,8
E. Diverse	1 522,9	1 500,5	— 22,4
Summa driftbudgeten	**7 926,6**	**8 744,4**	**+817,8**
KAPITALBUDGETEN			
II. Statens allmänna fastighetsfond	510,0	455,0	— 55,0
V. Fonden för låneunderstöd	15,0	—	— 15,0
VI Fonden för statens aktier	2,4	—	— 2,4
IX. Diverse kapitalfonder	115,0	80,0	— 35,0
Summa kapitalbudgeten	**642,4**	**535,0**	**—107,4**
Totalt för budgetdepartementet	**8 569,0**	**9 279,4**	**+710,4**

De totala utgifterna beräknas öka med ca 710 milj. kr. Anslagen på driftbudgeten ökar därvid med ca 818 milj. kr. under det att anslagen på kapitalbudgeten minskar med ca 107 milj. kr. På driftbudgeten ökar bidrag och ersättningar till kommunerna med ca 760 milj. kr. Det under budgetdepartementets huvudtitel redovisade anslaget till täckande av merkostnader för löner och pensioner är — i avvaktan på avtal om löner för de anställda m. fl. för tiden efter den 1 januari 1978 — schablonmässigt beräknat till 1 000 milj. kr., vilket innebär en minskning i förhållande till motsvarande anslag under budgetåret 1977/78 med 200 milj. kr.

För anslagen på kapitalbudgeten sammanhänger det minskade medelsbehovet till stor del med att vissa byggnadsobjekt och anskaffningar av datamaskiner har senarelagts.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser budgetdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Åttonde huvudtiteln*

A. BUDGETDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Budgetdepartementet

1976/77	Utgift	25 595 884
1977/78	Anslag	21 746 000
1978/79	Förslag	24 914 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	115	—
Övrig personal	65	—
	180	—
Anslag		
Lönekostnader	19 717 000	+3 177 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	200 000	+ 20 000
Expenser	1 614 000	+ 186 000
Ej disponerat belopp	215 000	— 215 000
	21 746 000	**+3 168 000**

Pris- och löneomräkning uppgår till 3 214 000 kr. Under föregående budgetår har budgetdepartementet förstärkts med en sakkunnig för övergripande frågor rörande skattelagstiftningen samt en sakkunnig och ett biträde för dispenser m. fl. ärenden inom skatteområdet. Medel för dessa ändamål bör beräknas för nästa budgetår.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Budgetdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 24 914 000 kr.

A 2. Gemensamma ändamål för departementen

1976/77 Utgift	47 844 171
1977/78 Anslag	51 035 000
1978/79 Förslag	58 926 000

Från anslaget bestrids kostnader för departementens organisationsavdelning och andra för departementen gemensamma anordningar. Från anslaget bestrids vidare departementens och kommittéernas sjukvårds- och lokalkostnader, utgifter för expenser avseende inredning och utrustning av lokaler, telefon m. m. samt kostnader för tjänstebilar, allt i den mån medel inte anvisas i annan ordning. Sjukvårds- och lokalkostnaderna för utrikesdepartementet samt hyreskostnaderna för försvarsdepartementet bestrids dock från vederbörande departementsanslag.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	25	—
Övrig personal	126	+1
	151	**+1**
Anslag		
Lönekostnader	11 395 000	+2 384 000
Sjukvård	375 000	+ 25 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	80 000	+ 8 000
Lokalkostnader	30 850 000	+4 579 000
Kostnader för tjänstebilar	275 000	+ 105 000
Expenser	7 866 000	+ 984 000
därav engångsutgifter	(589 000)	(+ 334 000)
Ej disponerat belopp	194 000	— 194 000
	51 035 000	**+7 891 000**

För pris- och löneomräkning beräknar jag 5 577 000 kr. Därav avser 3 012 000 kr. ökade kostnader för befintliga lokaler.

Under föregående budgetår har organisationsavdelningen på grund av arbetsbelastningen förstärkts med en telefonisttjänst och tre andra biträdestjänster. Medel för dessa tjänster bör beräknas för nästa budgetår. Till nästa budgetår beräknar jag även medel för ytterligare en biträdestjänst.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma ändamål för departementen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 58 926 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	[1]8 639 468	Reservation	3 828 199
1977/78	Anslag	10 500 000		
1978/79	Förslag	10 500 000		

[1] Avser sjunde huvudtitelns reservationsanslag Kommittéer.

Belastningen på anslaget under innevarande budgetår beräknar jag till ca 11,5 milj. kr. Jag har därvid beaktat att kostnaderna för delegationen för företagens uppgiftslämnande enligt beslut vid föregående riksmöte (prop. 1976/77: 115, FiU 1976/77: 25, rskr 1976/77: 268) belastar detta anslag. Med hänsyn till detta och den förväntade omfattningen av kommittéverksamheten under budgetåret 1978/79 samt med beaktande av den anslagsbehållning som kan väntas uppkomma förordar jag att anslaget förs upp med oförändrat belopp i statsbudgeten för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 500 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1976/77	Utgift	[1]623 925	Reservation	189 618
1977/78	Anslag	625 000		
1978/79	Förslag	625 000		

[1] Avser sjunde huvudtitelns reservationsanslag Extra utgifter.

Med hänsyn till den hittillsvarande belastningen och med beaktande av den anslagsbehållning som kan väntas uppkomma förordar jag att anslaget förs upp med oförändrat belopp i statsbudgeten för nästa budgetår. Jag har därvid räknat med att fortsatt bidrag till utgivningen av statskalendern skall bestridas från detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 625 000 kr.

B. ALLMÄNNA CENTRALA ÄMBETSVERK M. M.

B 1. Kammarkollegiet

1976/77 Utgift 12 635 390
1977/78 Anslag 11 728 000
1978/79 Förslag 13 173 000

Kammarkollegiet är central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor rörande statlig och kyrklig egendom, rikets indelning och den prästerliga organisationen, handha medels- och fondförvaltning samt i vissa ärenden bevaka statens rätt och allmänna intressen.

Chef för kollegiet är en generaldirektör. Kollegiet är organiserat på sju enheter, nämligen en allmän avdelning, ett advokatfiskalskontor, en fondbyrå, en redovisningscentral, ett revisionskontor, ett arkivkontor och en administrativ sektion.

	1977/78	Beräknad ändring till 1978/79	
		Kammar-kollegiet	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	58	+2	—1
Övrig personal	68	+2	—
	126	**+4**	**—1**
Anslag			
Lönekostnader	11 759 000	+2 259 000	+1 704 000
Sjukvård	36 000	—	—
Reseersättningar	145 000	+ 23 000	+ 15 000
därav utrikes resor	(5 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	1 155 000	+ 224 000	+ 224 000
Expenser	556 000	+ 108 000	+ 59 000
Kostnader för datamaskintid	970 000	—	+ 49 000
Kostnader för stansut-rustning	100 000	—	—
Ej disponerat belopp	107 000	—	— 107 000
Summa utgifter	**14 828 000**	**+2 614 000**	**+1 944 000**
Avgår ersättningar för redovisningscentralens tjänster	3 100 000	+ 450 000	+ 499 000
Summa anslag	**11 728 000**	**+2 164 000**	**+1 445 000**

Kammarkollegiet

1. Pris- och löneomräkning 2 122 969 kr.

2. Fondbyrån bör erhålla förstärkta resurser att ta hand om den ökade tillströmningen av förvaltningsuppdrag från de statliga myndigheterna m. fl. Kollegiet begär för ändamålet en handläggar- och en biträdestjänst (+192 254 kr.).

3. Granskningen av redovisningarna som inkommer till arvsfondssektionen från de för allmänna arvsfonden förordnade gode männen bör påskyndas och balanserna nedbringas. Härför erfordras en ny assistenttjänst (+79 163 kr.).

4. Verksamheten vid revisionskontoret bör i större utsträckning baseras på fast personal i stället för på insatser av konsulter. I utbyte mot konsultmedel bör en amanuenstjänst inrättas (+39 105 kr.).

5. Uppbyggnaden av kollegiets interna personalutbildning bör fortsätta (+14 000 kr.). En deltidsanställd utbildningsansvarig bör engageras för verksamheten (+30 000 kr.).

6. Under expensposten begärs medel för anskaffning av förvaringsskåp för den ekonomiska kartan (+20 000 kr.), räknemaskiner (+9 600 kr.) och för vård av arkivalier och antikviteter (+15 000 kr.).

7. Inom ramen för 0-alternativet kan kollegiets processverksamhet i bl. a. vattenmål, ersättningsmål enligt naturvårdslagen och fiskeersättningsmål inte inskränkas genom någon åtgärd från kollegiets sida. Personalinskränkningar måste därför belasta den övriga verksamheten. Följden skulle bli förlängd handläggningstid och allmänt försämrad service samt reducerad granskningsverksamhet beträffande arvs- och gåvobeskattningen. Även revisionskontorets verksamhet skulle drabbas och få effekter på revisionen hos de myndigheter kontoret har att revidera. Omfattningen av redovisningscentralens verksamhet styrs i allt väsentligt av de i redovisningsgruppen ingående myndigheterna. Med hänsyn till angelägenheten av en snabb genomloppstid skulle en personalinskränkning få till följd att utbetalningar skulle fördröjas, vilket kan föra med sig bl. a. att de olika myndigheterna drabbas av räntekostnader.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 13 173 000 kr. Jag har därvid beaktat det minskade medelsbehov som följer av att en personlig tjänst för förste advokatfiskal upphör genom innehavarens pensionering. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kammarkollegiet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 13 173 000 kr.

B 2. Statskontoret

1976/77	Utgift	41 626 770
1977/78	Anslag	44 645 000
1978/79	Förslag	50 940 000

Statskontoret är central förvaltningsmyndighet för rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen i den mån denna uppgift inte ankommer på annan myndighet. I uppgifterna ingår bl. a. att samordna rationaliseringen, ta initiativ till, utföra och medverka vid rationaliseringsundersökningar, utbilda personal för rationalisering och genom rådgivning verka för förenklingar och kostnadsbesparingar inom statsförvaltningen. Verket samordnar anskaffning och utnyttjande av datamaskiner inom statsförvaltningen samt förvaltar statens datamaskinfond.

Statskontoret leds av en styrelse. Chef för statskontoret är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Denne har närmast under sig en överdirektör. Verket är organiserat på tre sektorinriktade utredningsavdelningar, en teknisk avdelning, en planerings- och utbildningsavdelning samt en administrativ byrå. Statskontorets personal uppgick den 1 juli 1977 till ca 300, uttryckt i årsarbetskrafter.

Statskontoret tillämpar programbudgetering och tilldelas anslag i programtermer. Följande programindelning gäller för statskontoret.

1. Rationalisering
2. Förvaltning av statens datamaskinfond

Statskontorets verksamhet under program 1 och 2 finansieras från ett förslagsanslag benämnt Statskontoret. Av de avgifter som inflyter till statens datamaskinfond skall anslaget tillgodoföras ett belopp som svarar mot kostnaderna för program 2. Beloppet skall redovisas som uppbördsmedel under anslaget.

(1 000-tal kr.)

Program/verksamhet	1976/77 Utgift	1977/78 Budget	1978/79 Beräknar	
			Statskontoret	Förc-draganden
Rationalisering	50 249	44 180	50 430	49 365
Förvaltning av statens datamaskinfond	4 565	4 850	5 802	5 703
Ej programbundna utgifter	287	260	318	318
Särskilda kostnader för införande av SLÖR	—	—	1 957[1]	1 957
Ej disponerat belopp	—	420	—	—
Summa kostnader	**55 101**	**49 710**	**58 507**	**57 343**
Avgår:				
Intäkter under anslaget	4 577	4 850	5 802	6 403
Bidrag från andra myndigheter	8 897	215	—	—
Summa	**41 627**	**44 645**	**52 705**	**50 940**

[1] Statskontoret har för budgetåren 1976/77 och 1977/78 beviljats särskilda medel från anslaget Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet för införande av en generell statlig löneuträkningsrutin (SLÖR).

Statskontoret

De allmänna förutsättningarna för statskontorets verksamhet förändras förhållandevis långsamt. Statskontorets utredningsprojekt innebär långsiktiga bindningar som beskär utrymmet för nya, snabba initiativ.

Ett antal offentliga utredningar har under senare år behandlat statskontorets verksamhet, eller delar av denna. De har emellertid inte inneburit stora och plötsliga förändringar för verket. De redogörelser för den allmänna utvecklingen inom statskontorets verksamhetsområde som verket lämnar i sina anslagsframställningar förblir således i allmänhet giltiga under många år.

Den arbetsrättsliga utvecklingen torde dock få betydelse för inrikt-

ningen av statskontorets verksamhet på sikt. Utvecklingen mot ökat personalinflytande i rationaliseringsarbetet är i och för sig inte någon ny företeelse för statskontoret men med hänsyn till den arbetsrättsliga lagstiftningen bör verket äga betydande kompetens och kunskaper om avtalsfrågor och fackliga frågor så att verket kan möta kommande krav och samverka med de fackliga organisationerna efter avtal och föreskrifter.

Det är rimligt att räkna med att det ökade personalinflytandet i rationaliseringsarbetet — till följd av såväl den arbetsrättsliga utvecklingen som den ökade insikten om nödvändigheten av att engagera berörd personal i förändringsarbetet — i sig kommer att leda till ökade anspråk på statskontorets resurser. Statskontorets erfarenheter från senare år tyder också på att utredningstiderna genomsnittligt har blivit längre till följd av en ökad samverkan med berörd personal och personalorganisationer. Detta möjliggör ofta bättre förutsättningar för utredningsresultatens genomförande.

Programmet Rationalisering

Programmet Rationalisering utgör den dominerande delen av statskontorets verksamhet. Programmet syftar till att öka effektiviteten i statsförvaltningen. De olika mål som verksamheten primärt inriktas på är kostnadssänkningar, intäktsökningar och prestationsförbättringar. Programmet indelas i fyra delprogram: Samordning, Utbildning, information och rådgivning, Rationaliseringsutredningar samt Administration.

Delprogrammet *Samordning* avser planering och samordning som skall leda till övergripande och långsiktiga planer och riktlinjer, i första hand för statskontorets verksamhet men på längre sikt även för rationaliseringen inom hela den civila statsförvaltningen. Delprogrammet omfattar även ADB-samordning. Det grundläggande synsättet är att datatekniken är ett hjälpmedel i myndigheternas verksamhet och då främst för rationalisering. Som centralt rationaliseringsorgan har statskontoret därför vidtagit åtgärder för att tillgodose ADB-samordningskravet i den övriga rationaliseringen. Exempel på sådana åtgärder är statskontorets kontaktmannaorganisation och det utvecklingsarbete som bedrivs inom funktionerna. I delprogrammet ingår även samordning av den statliga maskindriftens funktioner, organisation, kapacitet m. m. Verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1978/79 planeras få i huvudsak samma inriktning och omfattning som under de närmast föregående åren.

Delprogrammet *Utbildning, information och rådgivning* omfattar sådan kunskapsöverföring som framför allt syftar mot målet att höja myndigheternas intresse för och förmåga till administrativ och organisatorisk utveckling. I delprogrammet ingår bl. a. centrala kurser i rationalisering för statsförvaltningens personal, sammanställning och spridning av information om nya metoder, utvecklingsresultat m. m. remiss-

behandling samt kontakter med rådgivning och annan service till myndigheterna. De förslag personalutbildningsutredningen har lämnat kan medföra att de centrala kurserna gradvis överföres till annan central kursarrangör. Den externa utbildningen avses därför i stället inriktas på utbildning av utvalda myndigheter samt på utbildningsutveckling. Verksamheterna under delprogrammet i övrigt kommer under budgetåret 1978/79 att i huvudsak bedrivas med den inriktning och efter de riktlinjer som f. n. gäller.

Delprogrammet *Rationaliseringsutredningar* har främst som mål förbättrad organisation och förbättrade administrativa system och rutiner. Till delprogrammet förs sådana utredningar som skall ge bestämda slutprodukter vid bestämda tidpunkter och som på grund av sin omfattning och med hänsyn till kostnaderna bör ges formen av särskilda projekt. Dit förs också sådant utvecklingsarbete som avser bestämda metod- eller ämnesområden och som organiseras i s. k. funktioner.

Under budgetåret 1976/77 bedrevs 86 utredningar varav 81 i projektform och 5 som s. k. funktioner. Av projekten tillkom 23, varav 11 efter beslut av regeringen. Under budgetåret avslutades 36 projekt.

De största projekten avsåg skatteväsendet, informationssystem för de vetenskapliga biblioteken (LIBRIS), miljövårdens informationssystem, ett generellt löneuträkningssystem och ADB-säkerhet.

Kostnaderna för de större projekten under delprogrammet Rationaliseringsutredningar framgår av följande sammanställning:

Projekt under delprogrammet Rationaliseringsutredningar (1 000-tal kr.)

Sektor/funktion			Statkontoret beräknar för	
	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79
Rättsväsende och kriminalvård	49	469	418	190
Skatteväsende m. m.	1 944	2 100	2 362	2 700
Socialförsäkring m. m.	425	290	141	—
Utbildning, forskning	5 206	7 756	414	—
Miljövård	3 074	2 776	3 102	560
Jord- och skogsbruk, fiske	704	795	441	170
Arbetsmarknad	456	579	538	500
Statlig personaladministration	2 814	7 534	6 350	4 855
Statlig ekonomiadministration	658	332	—	—
Samordning av statliga informationssystem	1 663	1 399	1 050	—
Utveckling av rationaliseringsteknik m. m.	266	386	51	—
Funktioner		822	1 309	1 495
Övrigt	3 773	4 241	2 963	1 085
Summa	**21 032**	**29 479**	**19 139**[1]	**11 555**[1]
Preliminärt planerade projekt samt ointecknad reserv			7 006	12 950
Summa	**21 032**	**29 479**	**26 145**	**24 505**

[1] Budgeterad verksamhet (augusti 1977).

Alimänt gäller fortfarande att utredningsverksamheten skall bedrivas som projekt av "vertikal" typ berörande enskilda myndigheter eller som projekt av "horisontell" typ berörande verksamheter för vilka flera myndigheter svarar eller funktioner som förekommer inom flera myndigheter. Statskontoret förutser att projekten kommer att fortsätta att i något högre grad än tidigare avse enskilda myndigheter, bl. a. som ett resultat av den vidgade kontaktverksamheten och som en följd av förordningen om rationaliseringsverksamhet. Anspråken från kommittéväsendet förutses fortsätta att öka.

I delprogrammet Administration ingår interna styr- och stödfunktioner avseende planering, styrning och kontroll av verksamheten, personal- och ekonomiadministration, utbildning m. m.

Konsulter avses liksom tidigare anlitas i utredningsarbetet. Konsultarvoden inom hela programmet Rationalisering uppgick under budgetåret 1976/77 till ca 10,3 milj. kr. Verkets sammanlagda kostnader för konsultarvoden uppgick samma år till ca 10,7 milj. kr. Ca 6,6 milj. kr. har utbetalats till Statskonsult AB.

Förslaget under programmet innefattar en odisponerad kapacitet på totalt 12 950 000 kr., som föreslås stå till verksledningens förfogande. Många projektförslag är så långt framskridna att de i och för sig mycket väl skulle kunna budgeteras. Statskontoret försöker emellertid i det längsta behålla så stor handlingsfrihet som möjligt och föredrar därför att beteckna prioriterade projektförslag som anspråk snarare än som bestämda budgeterade projekt. Verksamheten budgeteras först när regeringens direktiv eller formell hemställan från myndighet föreligger eller beslut fattas på annat sätt. Den odisponerade kapaciteten skall också till en del utgöra reserv för oförutsedda arbetsuppgifter. För budgetåret 1978/79 beräknas en reserv på ca 7 % av det totala förslaget för programmet Rationalisering jämfört med 13 % i anslagsframställningen för föregående budgetår. Med hänsyn till kravet på återhållsamhet anser sig verket trots detta inte böra begära ökade resurser för programmet.

Programmet Förvaltning av statens datamaskinfond

Programmet Förvaltning av statens datamaskinfond svarar för drygt en tiondel av statskontorets anvisade medel. Verksamheten är uppdelad på följande tre delprogram:

— Anskaffning och avyttring av ADB-utrustning
— Fondförvaltning
— Administration

Verksamheten inom programmet finansieras via årliga avgifter för den utrustning o. d. som anskaffas via fonden. Förfarandet vid anskaffning av ADB-utrustning och beräkning av avgifter till fonden återkommer jag till senare i samband med att jag behandlar statens datamaskin-

fond och andra kapitalfonder under kapitalbudgeten. Jag berör i det sammanhanget också de större utrustningsanskaffningar som kommer att ske under de närmast kommande åren.

Verksamheten inom programmet förväntas fortsätta att vara intensiv under budgetåret 1978/79 med omfattande anskaffningar och installationer.

Vid sidan om det löpande arbetet inom delprogrammet Fondförvaltning förutses förberedelser för övergången till ett nytt statligt budgetsystem, som enligt prop. 1976/77: 130 föreslås införas inför budgetåret 1979/80.

En intern översyn av upphandlingsverksamheten har genomförts. På förslag av denna avser verket genomföra vissa förändringar under budgetåret 1977/78 i den mån det kan göras inom den fastställda budgeten. För att förslagen skall kunna realiseras på ett meningsfullt sätt krävs emellertid att resurserna förstärks fr. o. m. budgetåret 1978/79 med en handläggare och en assistent.

Personal

Statskontorets förslag till verksamhet för budgetåret 1978/79 innebär inte någon förändring i antalet anställda uttryckt i helårsarbetskrafter. Som nämnts kan dock verksamheten komma att öka av flera skäl.

Statskontorets personal. (Omräknat i helårsarbetskrafter.)

	1976/77	1977/78	1978/79 Beräknar	
			Statskontoret	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	209	216	216	216
Övrig personal	81	84	84	84
	290	**300**	**300**	**300**

Föredraganden

Jag godtar i huvudsak statskontorets förslag beträffande verksamhetens inriktning. Min beräkning av det totala medelsbehovet för statskontoret framgår av programsammanställningen. Uppräkningen av anslaget avser dels medel motsvarande pris- och löneomräkning, dels särskilda medel för utveckling och genomförande av statens löneuträkningsrutin (SLÖR). Jag finner det även riktigt att statskontoret har avsatt medel i form av en odisponerad kapacitet under programmet Rationalisering. Motiven för detta är att statskontorets verksamhet till inte obetydlig del regelmässigt utgörs av projekt och aktiviteter som inte är kända vid tidpunkten för anslagsframställningen. Dessa medel

tas i anspråk för projekt och andra aktiviteter successivt under tiden fram t. o. m. det nya budgetåret.

Jag kommer senare under avsnittet om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation att redovisa förslag och ställningstaganden rörande samordning av den statliga personalutbildningen. I det sammanhanget har jag funnit att viss del av statskontorets externa utbildning lämpligen bör flyttas över till statens personalutbildningsnämnd (PUN). Statskontoret bör dock även fortsättningsvis tillförsäkras möjligheter att kunna påverka kursutbudet. Verket bör vidare ha ansvaret för utbildningens sakliga innehåll och kunna tillhandahålla lärare. Kostnaderna för de kurser som skall flyttas över till PUN uppgick 1976/77 till ca 870 000 kr. I min beräkning av anslaget till statskontoret för budgetåret 1978/79 har jag tagit hänsyn till detta. Statskontoret bör dock kunna ta ut ersättning av PUN för det arbete som läggs ner på nämnda utbildningsverksamhet. Intäkterna av denna verksamhet har jag preliminärt beräknat till 700 000 kr. för budgetåret 1978/79. Jag har i övrigt inget att erinra mot att statskontoret fortsättningsvis inriktar den externa utbildningsverksamheten på utbildningsutveckling och på projekt- och funktionsanknuten utbildning för utvalda myndigheter .

Verksamheten inom programmet Förvaltning av statens datamaskinfond ställer även fortsättningsvis stora anspråk på statskontoret. Verket föreslår därför en personalökning under budgetåret 1978/79. Jag godtar verkets förslag. Programmet finansieras via avgifter till datamaskinfonden varför inga anslagshöjningar krävs.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statskontoret* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 50 940 000 kr.

B 3. Datamaskincentralen för administrativ databehandling

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter vid datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA).

DAFA har till uppgift att jämsides med andra datacentraler på uppdrag förse främst myndigheter som inte hör till försvarsdepartementet med administrativ databehandling till en så låg total kostnad för statsverket som möjligt, med beaktande av såväl kortsiktiga som långsiktiga aspekter.

Datamaskincentralen får åta sig uppdrag från annan än statliga uppdragsgivare endast om detta bidrar till att lösa huvuduppgiften. Cen-

tralens produkter skall anpassas till behoven hos de myndigheter som ej hör till försvarsdepartementet. Det åligger centralen att löpande samråda med uppdragsgivare i sådana frågor om tekniska eller andra förändringar av betydelse som närmare berör uppdragsgivarna.

Datamaskincentralen skall, för att uppfylla huvuduppgiften, utföra arbete med metod- och systemutveckling i samband med uppdrag för administrativ databehandling. Sådant arbete skall debiteras uppdragsgivare till fulla kostnaden där så inte är uppenbart orimligt. Utvecklingsarbete skall normalt inte avse nyutveckling av ADB-system.

Det åligger datamaskincentralen att utfärda anvisningar och rekommendationer av betydelse för de ADB-system, vilkas drift förläggs till centralen, så att driftaspekter kan tillgodoses i ett tillräckligt tidigt skede. Centralen får vid behov delta i systemutvecklingsprojekt med annan huvudman där så är nödvändigt för att driftaspekterna skall tillgodoses i ett tillräckligt tidigt skede resp. att övertagandet av eventuellt funktionsansvar underlättas, och där drift av det färdiga systemet avses skola förläggas till datamaskincentralen.

DAFA leds av en styrelse. Chef för DAFA är en överdirektör. DAFA är organiserad på en kundserviceenhet, en driftenhet, en teknisk enhet, en marknadsenhet och en administrativ enhet.

DAFA skall vara ekonomiskt självbärande. För dess drift har endast ett formellt anslag av 1 000 kr. anvisats. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem samt för att tillgodose behov av rörelsekapital disponerar DAFA en rörlig kredit hos riksgäldskontoret på högst 12 milj. kr.

DAFA:s verksamhet bedrivs vid en datacentral i Stockholm, en dataregistreringsenhet i Hallstavik, en datacentral i Gävle samt en mindre filialenhet i Norrköping. Vid DAFA fanns den 1 juli 1977 370 anställda, uttryckt i årsarbetskrafter.

DAFA

Den totala omslutningen av DAFA:s verksamhet uppgick under budgetåret 1976/77 till 70,6 milj. kr. Nettoresultatet blev ett överskott på 6,3 milj. kr. Efterfrågan på DAFA:s tjänster väntas fortsätta att öka. För innevarande budgetår beräknar DAFA således en omslutning på drygt 82 milj. kr. och ett nettoresultat på 3,6 milj. kr.

DAFA föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. och att den av DAFA disponerade rörliga krediten i riksgäldskontoret tas upp med oförändrat 12 milj. kr.

Föredraganden

DAFA föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. och att DAFA även fortsättningsvis får disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret om 12 milj. kr. Jag biträder DAFA:s förslag på dessa punkter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Datamaskincentralen för administrativ databehandling* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 4. Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet

1976/77	Utgift	1 932 008
1977/78	Anslag	4 000 000
1978/79	Förslag	4 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för rationaliseringsprojekt, administrativt utvecklingsarbete eller försöksverksamhet som bedrivs i rationaliseringssyfte. Anslaget tas i anspråk efter beslut av regeringen i varje särskilt fall. Anslaget står i första hand till förfogande för myndigheter som inte själva disponerar erforderliga resurser för rationaliseringsprojekt. Medelsbehovet kan t. ex. avse sådana konsulttjänster som Statskonsult AB tillhandahåller statliga myndigheter.

Under de senaste budgetåren har medel disponerats för bl. a. översyn och förbättring av administrativa rutiner inom studiemedelsnämnden i Stockholm, statens veterinärmedicinska anstalt, riksantikvarieämbetet och statens historiska muséer samt statens centrala frökontrollanstalt. Medel har även disponerats för utveckling och genomförande av ett generellt löneuträkningssystem för statsförvaltningen (SLÖR).

Med hänsyn till anslagets karaktär kan någon säker bedömning av medelsbehovet för nästa budgetår inte göras. Jag förordar att anslaget förs upp med oförändrat 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

B 5. Riksrevisionsverket

1976/77	Utgift	37 725 796
1977/78	Anslag	41 176 000
1978/79	Förslag	46 400 000

Riksrevisionsverket är central förvaltningsmyndighet för revision och redovisning samt därmed sammanhängande frågor inom statsverksamheten.

I fråga om revision åligger det verket att bedriva förvaltningsrevision och därvid särskilt att granska statlig och statsunderstödd verksamhet och tillse att den bedrivs effektivt. Verket skall även granska taxor och avgifter i statlig verksamhet samt granska hur den statliga upphand-

lingen bedrivs och verka för samordning av denna. Vidare skall verket utöva tillsyn över revisionskontor och meddela föreskrifter och anvisningar för revisionens utförande samt över den revisionsverksamhet som bedrivs inom andra enheter för intern revision inom statsförvaltningen. Verket skall tillse att redovisningsrevision bedrivs ändamålsenligt och i betryggande former och även självt bedriva redovisningsrevision i den mån detta är särskilt föreskrivet eller verket finner det behövligt.

I fråga om redovisning och därmed sammanhängande frågor åligger det verket särskilt att utveckla metoder för verksamhetsplanering, budgetering och redovisning inom statsförvaltningen. Verket skall tillse att redovisningssystemen är ändamålsenliga samt meddela föreskrifter och anvisningar för den statliga redovisningen. Verket handhar den löpande riksbokföringen och skall för varje budgetår upprätta budgetredovisning och rikshuvudbok. Det åligger även verket att kontrollera statsverkets checkräkning i riksbanken och att utarbeta statistik över statens finanser.

Vidare skall verket anordna och medverka vid utbildning av personal för redovisnings- och revisionsverksamhet samt därmed sammanhängande uppgifter inom statsförvaltningen.

Riksrevisionsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Inom verket finns fem avdelningar, nämligen tre revisionsavdelningar, en prognosavdelning samt en ekonomiadministrativ avdelning.

Vid riksrevisionsverket fanns under budgetåret 1976/77 i genomsnitt 270 anställda, varav 172 utgjorde handläggande personal.

Riksrevisionsverket tillämpar programbudgetering och tilldelas anslag i programtermer. Följande programindelning gäller för verket.

1. Revision
2. Prognoser, budget, redovisning

Riksrevisionsverkets verksamhet under programmen finansieras från ett förslagsanslag benämnt Riksrevisionsverket.

Av grundläggande betydelse för riksrevisionsverkets verksamhet är de beslut som statsmakterna fattade år 1967 angående organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten (prop. 1967: 79, SU 1967: 82, rskr 1967: 194). I enlighet med detta beslut förs statsförvaltningens myndigheter samman i redovisningsgrupper med en redovisningscentral inom varje grupp. Redovisningscentralerna ger myndigheterna kameral service. Redovisningen utnyttjar ett system byggt på ADB, system S.

I huvudsaklig anslutning till redovisningscentralerna organiseras revisionskontor som i första hand bedriver redovisningsrevision. Omläggningen i enlighet med 1967 års beslut är genomförd. Den centrala revisionen genom riksrevisionsverket har samtidigt lagts om till en effektivitetsinriktad förvaltningsrevision.

(1 000-tal kr.)

Program	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknar	
			Riksrevisionsverket	Föredragandena
Revision	22 439	24 140	28 491	27 240
Prognoser, budget, redovisning	15 608	16 545	19 643	19 210
Ej disponerat belopp	—	391	—	—
Summa kostnader	**38 047**	**41 076**	**48 134**	**46 450**
Avgår:				
Resurser som tillhandahålles av statskontoret	352	—	—	—
Intäkter under anslaget	—	—	—	50
Tillkommer:				
Blanketter m. m. för andra myndigheters behov	31	100	—	—
	37 726	**41 176**	**48 134**	**46 400**

Riksrevisionsverket

I samband med årets verksamhetsplanering har en bedömning gjorts av riksrevisionsverkets miljö och av verkets roll i statsförvaltningen. Den rådande knappheten på finansiella resurser i samhället antas bestå och behovet av god hushållning med givna resurser är stort. Krav på en systematiserad planering på olika nivåer och med olika tidsperspektiv i syfte att ge förbättrat beslutsunderlag för statsmakternas prioriteringar kvarstår alltså. Riksrevisionsverket utgår härvidlag från att en successivt förbättrad planering genomförs i statsförvaltningen.

Som anmäldes i föregående års anslagsframställning har riksrevisionsverket räknat med att en budgetreform med främst teknisk innebörd skulle komma till stånd under planeringsperioden. Ett visst planeringsarbete har gjorts med anledning av detta. Arbetet med omläggningen av budgetsystemet och uppgiften att genom information och utbildning allmänt höja den ekonomiadministrativa nivån i statsförvaltningen ansluter väl till riksrevisionsverkets övriga verksamhet inom ramen för SEA-systemet. Medverkan vid omläggningen kan likväl förutses bli ett omfattande inslag i verkets arbete under de närmaste åren.

I budgetpropositionen 1977 framhölls som angeläget att riksrevisionsverket i ökad utsträckning skall biträda myndigheterna med redovisningsteknisk expertis och med rådgivning i planeringsfrågor. För att möjliggöra detta har verket i 1977 års verksamhetsplan genomfört omprioriteringar dels inom program 2, dels mellan de båda programmen.

Programmet Revision

Programmet Revision indelas i delprogrammen Myndighetsinriktad förvaltningsrevision, Specialfunktioner, Extern utbildning, Gemensam-

ma funktioner samt Särskilda uppdrag. Tyngdpunkten i programmet ligger under delprogrammet Myndighetsinriktad förvaltningsrevision. Detta delprogram är indelat i olika verksamhetsområden såsom försvar, rättsväsen osv. Ett annat viktigt delprogram är Specialfunktioner. Detta inrymmer bl. a. revisionsuppgifter inom områdena taxor och avgifter samt statlig upphandling och ADB-verksamhet. Den externa utbildningen syftar främst till att öka de ekonomi-administrativa kunskaperna inom statsförvaltningen.

Målet för programmet är främst att ge ökad kunskap om effektivitetsläget i statsförvaltningen och att stimulera myndigheterna till effektivitetshöjande åtgärder.

Fr. o. m. budgetåret 1978/79 avser verket att bedriva förvaltningsrevision inom ramen för de av verkets styrelse år 1977 fastställda nya riktlinjerna för RRV:s revision. Omfattningen av insatserna inom olika områden kommer att bedömas mot bakgrund av bl. a. det bidrag som revisionen kan ge till en effektivitetshöjning inom de berörda verksamheterna. Härvid beaktas såväl möjligheterna att uppnå bättre resultat med anvisade resurser i statlig och av staten finansierad verksamhet som möjligheterna att åstadkomma direkta besparingar. Översiktliga totalanalyser av myndigheter kommer normalt inte att bli aktuella. Totalt innebär verkets förslag en ökning av resurserna under programmet med 2,7 milj. kr., vilket i sin helhet utgör pris- och löneomräkning.

Programmet Prognoser, Budget, Redovisning

Programmet Prognoser, Budget, Redovisning omfattar *dels* uppgifter som avser ekonomi-administrativ information på riksnivå, bl. a. prognoser för statens inkomster och utgifter, den löpande riksbokföringen och redovisning av budgetutfall, *dels* att utveckla och sprida kunskap om metoder och rutiner för statens ekonomi-administration — SEA — och att tillse att statens redovisningssystem är ändamålsenliga. Programmet indelas i delprogrammen Ekonomi-administrativ information riksnivå, Utveckling SEA myndighetsnivå, Tillsyn, drift, rådgivning av system S samt — liksom program 1 — Extern utbildning, Gemensamma funktioner och Särskilda uppdrag.

Målet för programmet är att skapa förutsättningar för bättre beslut inom det ekonomi-administrativa området på alla nivåer inom den statliga verksamheten för att på så sätt höja effektiviteten i statsförvaltningen.

Arbetet inom programmet kommer under de närmaste åren att präglas av förberedelser för och genomförande av den budgetreform som regeringen har föreslagit riksdagen i prop. 1976/77: 130 och som i huvudsak avses bli genomförd till budgetåret 1980/81. Planeringen av detta arbete innefattar ett tjugotal projekt som grovt kan indelas i tre grup-

per, nämligen att utarbeta dels en budgeteringshandbok för statliga myndigheter, dels en bokföringsförordning för staten, dels att genomföra informations- och utbildningsinsatser i anslutning till budgetreformen.

Arbetet med förberedelserna för budgetreformen beräknas kunna genomföras inom ramen för nuvarande resurser inom programmet. De särskilda informations- och utbildningsinsatserna kan emellertid komma att ställa krav på en tillfällig resursförstärkning under genomförandeskedet. Totalt innebär verkets förslag en ökning av resurserna under programmet med 2,1 milj. kr., vilket utgör pris- och löneomräkning.

Personal

Storleken på riksrevisionsverkets personal samt dess fördelning framgår av följande sammanställning:

	1976/77	1977/78	1978/79 Beräknar	
			Riksrevisionsverket	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	166	189	184	184
Övrig personal	101	81	81	81
	267	**270**	**265**	**265**

Föredraganden

Jag godtar i huvudsak riksrevisionsverkets förslag beträffande verksamhetens inriktning. Riksrevisionsverket föreslår i princip oförändrad ambitionsnivå för verksamheten inom de båda programmen. Verket framhåller dock att arbetet med genomförandet av den budgetreform som riksdagen nu har beslutat om (prop. 1976/77: 130, FiU 1977/78: 1, rskr 1977/78: 19) kan ställa krav på en resursförstärkning för särskilda informations- och utbildningsinsatser. Min beräkning av det totala medelsbehovet för riksrevisionsverket framgår av programsammanställningen. Uppräkningen av anslaget avser dels medel motsvarande pris- och löneomräkning, dels 500 000 kr. under programmet Prognoser, budget, redovisning för ökade insatser i samband med budgetreformen.

Jag kommer senare under avsnittet om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation att redovisa förslag och ställningstaganden rörande möjligheterna till en samordning av den statliga personalutbildningen. Jag finner att en mindre del av riksrevisionsverkets externa utbildning bör flyttas över till statens personalutbildningsnämnd (PUN). Det gäller då närmast den utbildning som i huvudsak inte riktar sig till personalen på redovisningscentraler och revisions-

kontor. Jag har tagit hänsyn till detta vid min beräkning av anslaget till riksrevisionsverket. Verket bör dock även fortsättningsvis tillförsäkras möjligheter att kunna påverka kursutbudet. Riksrevisionsverket bör vidare ha ansvaret för utbildningens sakliga innehåll och kunna tillhandahålla lärare. Riksrevisionsverket bör kunna ta ut ersättning av PUN för det arbete som läggs ned på nämnda utbildningsverksamhet. Intäkterna av denna verksamhet har jag preliminärt beräknat till 50 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksrevisionsverket* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 46 400 000 kr.

B 6. Byggnadsstyrelsen

1976/77 Utgift	—
1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

Byggnadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om anskaffning av lokaler för statliga myndigheter och förvaltning av statliga fastigheter.

I verkets uppgift ingår främst att förvalta de delfonder av statens allmänna fastighetsfond som är ställda under verket, att anskaffa lokaler för statsmyndigheterna och utreda behovet av statliga byggprojekt, allt i den mån dessa uppgifter inte ankommer på annan myndighet, att efter uppdrag projektera, utföra och inreda byggprojekt för statens räkning samt att genom utvecklings- och normeringsarbete verka för rationaliseringar och besparingar i fråga om byggande och fastighetsförvaltning för statens räkning.

Verket leds fr. o. m. budgetåret 1976/77 av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Denne har närmast under sig en teknisk direktör, en planeringsdirektör och en ekonomidirektör. I verksledningen ingår också den ansvarige för lokalförsörjningsplaneringen. Inom verket finns ett planerings- och budgetsekretariat, ett revisionskontor, en intendentsbyrå, en utredningsbyrå, två projekteringsbyråer, en byggnadsbyrå, en utrikesbyrå, en utvecklingsbyrå, en administrativ byrå samt en ekonomibyrå. Härtill kommer en fastighetssektion. Vidare finns fem regionala byggnadsförvaltningar, nämligen i Lund, Göteborg, Stockholm, Uppsala och Umeå. Byggnadsförvaltningarna i Lund, Stockholm och Uppsala har egenregienheter.

Kostnaderna för byggnadsstyrelsens administration regleras över en stat som fastställs av regeringen. I bokslutet för budgetåret fördelas de kostnader som har bestridits från staten mellan dels delposterna till förvaltningskostnader under posterna Reparations- och underhållskostnader m. m. för slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas och bygg-

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Byggnads-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	596	—	—
Övrig personal	285	—	—
	881	—	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	93 666 000	+12 560 000	+12 560 000
Sjukvård	300 000	—	—
Reseersättningar	4 059 000	+ 366 000	+ 366 000
därav utrikes resor	(130 000)	(+ 10 000)	(—)
Lokalkostnader	8 965 000	+ 3 377 000	+ 3 377 000
Expenser	6 762 000	+ 243 000	+ 63 000
Bidrag till kontorsdrift m. m. i kv. Garnisonen	3 248 000	+ 135 000	+ 135 000
Summa utgifter	**117 000 000**	**+16 681 000**	**+16 501 000**
Inkomster			
Ersättning från statens allmänna fastighetsfond och byggnadsanslag m. fl. anslag	116 999 000	+16 681 000	+16 501 000
Nettoutgift	**1 000**	—	—

nadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond, dels tillgängliga investeringsanslag, dels medel som ställs till byggnadsstyrelsens förfogande för inredning av lokaler. I statsbudgeten förs upp endast ett formellt anslag av 1 000 kr.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen redovisar sin verksamhet uppdelad på huvudområdena Förvaltning av fastigheter och lokaler, Anskaffning av fastigheter och lokaler, Inredning samt Övrig verksamhet. Styrelsen redovisar den utrikes verksamheten separat. Kostnaderna för programmen har indelats i dels direkta kostnader, dels indirekta kostnader. Med indirekta kostnader avses administrationskostnader, vilka redovisas i staten för byggnadsstyrelsen under detta anslag.

De direkta kostnaderna finansieras på följande sätt: Förvaltning av fastigheter och lokaler från medel under de delfonder av statens allmänna fastighetsfond som byggnadsstyrelsen förvaltar, Anskaffning av fastigheter och lokaler från investeringsanslag på kapitalbudgeten, Inredning från inredningsanslag på driftbudgeten och Övrig verksamhet med uppdragsintäkter, parkeringsavgifter m. m. samt Utrikes verksamhet från medel under beskickningsfastigheternas delfond av statens allmänna fastighetsfond, investeringsanslag på kapitalbudgeten samt anslag för inredningsändamål och anslagsposter för bostadskostnader på driftbudgeten.

Pris- och löneomräkning m. m. inom staten beräknas till sammanlagt 16 931 000 kr. Härav avser ca 14,8 milj. kr. kostnader som kommer att belasta staten redan innevarande budgetår. I den följande redovisningen ingår dessa 14,8 milj. kr. — fördelade på verksamhetsområden — i de siffror som anges för innevarande budgetår. Engångsanvisningarna budgetåret 1977/78 som bortfaller nästa budgetår uppgår till 500 000 kr. Utöver pris- och löneomräkning m. m. har byggnadsstyrelsen i sitt förslag till stat för budgetåret 1978/79 föreslagit ökade utgifter för expenser om 250 000 kr.

1. *Förvaltning av fastigheter och lokaler* omfattar fastighetsförvaltning samt frågor som rör disposition av lokaler, utredningar om myndigheternas lokalbehov, inhyrning samt uthyrning. Kostnaderna belastar slutligt statens allmänna fastighetsfond, delposterna till reparations- och underhållskostnader m. m. och hyres- och arrendeutgifter m. m. samt försvarets fastighetsfond.

Den av byggnadsstyrelsen uthyrda lokalarean uppgick till 6 553 000 m^2 vid utgången av budgetåret 1976/77. Beståndet av statsägda och inhyrda lokaler beräknas den närmaste treårsperioden sammanlagt öka med drygt 500 000 m^2, dvs. med ca 3 % per år. Planering och genomförande av omdispositioner sker kontinuerligt för att möta förändringar i myndigheternas lokalbehov.

Hyresintäkterna under byggnadsstyrelsens delfond var under budgetåret 1976/77 totalt 1 112 milj. kr., varav 1 059 från statliga brukare. För budgetåret 1977/78 beräknas hyresintäkterna till totalt 1 244 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till totalt 1 523 milj. kr.

Fastighetsförvaltningen omfattar fastigheter inom slottsbyggnadernas och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond samt försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond. Styrelsen förvaltar dessutom akademiska sjukhusets delfond. Inom byggnadsstyrelsens delfond förvaltar styrelsen statsägda lokaler om sammanlagt 4 960 000 m^2, vilka budgetåret 1977/78 beräknas öka till 5 196 000 m^2 och budgetåret 1978/79 till 5 475 000 m^2. Omfattningen av de lokaler för vilka byggnadsstyrelsen kommer att svara för fastighetsdrift hänger samman med konsekvenserna av regeringens beslut att vederbörande förvaltningsmyndighet skall envar för sin delfond svara för fastighetsförvaltning. Enligt samma beslut skall verket gemensamt med respektive universitets- och högskoleämbetet samt Sveriges lantbruksuniversitet senast den 1 mars 1978 redovisa i vilken omfattning särskilda former för samverkan bör tillämpas för fastighetsdriften inom högskoleområdet. Hittills har huvuddelen av denna sektor legat utanför byggnadsstyrelsens fastighetsdrift. Styrelsen svarar för underhåll och ombyggnad inom hela det förvaltade statsägda lokalbeståndet.

Det inhyrda lokalbeståndet omfattade vid utgången av budgetåret 1976/77 lokaler om ca 1 650 000 m^2. Bl. a. genom senareläggningar av

ett antal statliga byggprojekt räknar verket med att den inhyrda arean kommer att öka med ca 50 000 m² under de närmaste två budgetåren även vid en låg tillväxttakt inom statsförvaltningen.

Byggnadsstyrelsens direkta kostnader för fastighetsförvaltning beräknas 1977/78 uppgå till ca 306 milj. kr. för statsägda lokaler och till ca 395 milj. kr. för inhyrda lokaler. Verkets administrationskostnader beräknas till ca 47,8 milj. kr. Kostnadsökningen från 1976/77 förklaras av dels prisomräkning, dels omfördelning av resurser till förvaltningsprogrammet. För 1978/79 beräknar verket dessa kostnader till resp. 339, 435 och ca 48,5 milj. kr. Den föreslagna ändringen av administrationskostnaderna avser pris- och löneomräkning.

2. *Anskaffning av fastigheter och lokaler* omfattar delprogrammen Byggproduktion och Fastighetsköp. Till programmet hänförs också inhyrningar i de fall dessa förutsätter nybyggnad till en beräknad investeringskostnad om 2 milj. kr. eller därutöver. Delprogrammet Byggproduktion omfattar projektering och produktion (byggande). För projekteringen anlitas utomstående konsulter. Projektledning utförs av projekteringsbyråerna och i viss utsträckning av de regionala byggnadsförvaltningarna. Byggnadsförvaltningarna svarar även för byggledning, kontroll och besiktning. För utförandet anlitas entreprenörer eller de tre egenregienheterna i Stockholm, Uppsala och Lund. De senare omsätter sammanlagt ca 120 milj. kr. per budgetår.

Byggproduktionen beräknas för 1977/78 uppgå till ca 800 milj. kr. Härav avser ca 225 milj. kr. förvaltningssektorn, ca 50 milj. kr. polis- och åklagarväsendet, ca 275 milj. kr. högre utbildning och forskning, ca 25 milj. kr. kultursektorn och ca 225 milj. kr. uppdrag för affärsverken. Byggproduktionen beräknas för 1978/79 uppgå till totalt ca 950 milj. kr.

För fastighetsköp uppgick förbrukningen 1976/77 till ca 74 milj. kr. För 1977/78 och 1978/79 beräknar verket medelsförbrukningen till ca 121 resp. 122 milj. kr.

Inhyrningar som förutsätter nybyggnad beräknas motsvara en årlig investeringsvolym om ca 110 milj. kr. innevarande och nästa budgetår.

Kostnaderna för byggproduktion och för fastighetsköp bestrids slutligt från investeringsanslag under kapitalbudgeten samt från uppdragsmedel. Byggnadsstyrelsens administrationskostnader för programmet beräknas för innevarande budgetår till 71,2 milj. kr. och för 1978/79 till 72,3 milj. kr. Förändringen förorsakas av pris- och löneomräkning. Eftersom verksamheten är beroende av investeringsvolymen kan resursbehovet inte slutgiltigt bedömas förrän vid ingången av 1978/79. Verket begär nu inga nya tjänster inom programmet.

3. *Inredning* omfattar planering och upphandling av inredning för lokaler inom sektorerna högre utbildning och forskning samt kulturändamål och i övrigt efter regeringens särskilda beslut. Sålunda har ver-

ket fått ansvaret för planering och anskaffning av inredning för de myndigheter som omlokaliseras från Stockholmsområdet samt för de planerade lokalerna för regeringskansliet i Stockholm. I skrivelse till regeringen den 26 april 1977 har byggnadsstyrelsen föreslagit att verket successivt skall överta ansvaret för inredningsverksamheten i samband med nyanskaffning av lokaler för de statliga myndigheter för vilka verket har lokalhållningsansvar. Omfattningen av inredningsverksamheten är beroende av statsmakternas ställningstagande till detta förslag. Kostnaderna för inredningsverksamheten beräknas till ca 91 milj. kr. innevarande budgetår och ca 75 milj. kr. 1978/79. Administrationskostnaderna beräknas till ca 5,4 milj. kr. vardera budgetåret.

4. *Övrig verksamhet* omfattar den gemensamma kontorsdriften och reprocentralen för myndigheterna inom kv. Garnisonen i Stockholm, drift av parkeringsanläggningar vid vissa statliga myndigheter, effektivisering och rationalisering inom städområdet, rådgivning i transportfrågor, slutande av avtal för sådana transporter av bohag för statsanställda som bekostas av arbetsgivaren samt försäljning m. m. av den inredning som lämnas av omlokaliseringsmyndigheterna.

Den totala kostnaden för kontorsdriften i kv. Garnisonen beräknas uppgå till 13 265 000 kr. för innevarande budgetår och till 14 280 000 kr. för 1978/79. Verksamheten finansieras genom ett kontorsdriftpålägg som debiteras lokalbrukarna i förhållande till disponerad kontorsarbetsarea i kv. Garnisonen. Detta pålägg beräknas till 173: 35 kr./m^2 1977/78 och 185: 50 kr./m^2 1978/79. Kostnaderna för reprocentralen beräknas till 4 814 000 kr. 1977/78 och 5 394 000 kr. 1978/79. Dessa kostnader finansieras med ersättning för framställda trycksaker. Byggnadsstyrelsens andel av kostnaderna för den gemensamma kontorsdriften beräknas till 2 755 000 kr. resp. 2 835 000 kr. och andelen av kostnaderna för det av statistiska centralbyrån förvaltade gemensamma biblioteket till 493 000 kr. resp. 548 000 kr.

Kostnaderna för drift av parkeringsanläggningar budgetåret 1978/79 beräknas till 3,4 milj. kr. vilka helt täcks av parkeringsavgifter.

5. *Utrikes verksamhet* omfattar förvaltning och anskaffning inkl. byggproduktion av kontorslokaler och personalbostäder för främst utrikesrepresentationen samt inredning för dessa lokaler.

Verket förvaltar f. n. statsägda lokaler om sammanlagt ca 70 000 m^2. De inhyrda lokalerna omfattar sammanlagt ca 127 000 m^2. Ökningen under 1977/78 och 1978/79 beräknas för statsägda lokaler med 1 000 m^2 och för inhyrda lokaler med 7 000 m^2 för vardera budgetåret.

Kostnaderna bestrids slutligt från beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond samt investerings- och drifbudgetanslag under främst tredje huvudtiteln. De direkta kostnaderna för förvaltning beräknas till ca 65,6 milj. kr. under 1977/78 och 76,9 milj. kr. under 1978/79. Byggnadsstyrelsens administrations-

kostnader beräknas till ca 3,4 milj. kr. för 1977/78 och 3,5 milj. kr. för 1978/79.

För anskaffning av lokaler beräknas en medelsförbrukning om ca 18,5 milj. kr. 1977/78 och 25,9 milj. kr. 1978/79. Administrationskostnaderna beräknas till ca 1,3 milj. kr. för resp. budgetår.

Kostnader för inredning och anskaffning av inventarier beräknar verket under 1977/78 och 1978/79 till 7,8 resp. 8,9 milj. kr. varav ca 1,3 milj. kr. är administrationskostnader under resp. budgetår.

Totalt föreslår byggnadsstyrelsen en ökning av resurserna för den utrikes verksamheten med 19,9 milj. kr. Resursökningen redovisas dels i förslag till stat för beskickningsfastigheternas delfond av statens allmänna fastighetsfond, dels i förslag till medelsförbrukning och anslag på kapitalbudgeten, dels i framställning till utrikesdepartementet om medel för inredning av utrikesrepresentationens kontorslokaler och personalbostäder, dels ock i framställning till vissa departement om medel för bostadskostnader.

En sammanfattning av byggnadsstyrelsens verksamhet fördelad på de olika programmen redovisas i det följande.

(1 000-tal kr.)

	Av byggnadsstyrelsen beräknat för	
	1977/78	1978/79
Utgifter		
1. Förvaltning av fastigheter och lokaler	47 773	48 502
2. Anskaffning av fastigheter och lokaler	71 220	72 285
3. Inredning	5 430	5 437
4. Övrig verksamhet	1 321	1 278
5. Utrikes verksamhet	6 071	6 179
Summa utgifter	**131 815**[1]	**133 681**
Inkomster		
Kostnadstäckning från statens allmänna fastighetsfond och investeringsanslag m. fl. anslag	131 814	133 680
Nettoutgift	**1**	**1**

[1] Inkl. 14,8 milj. kr. beräknade merkostnader avseende pris- och löneomräkning.

Föredraganden

Kostnaderna för byggnadsstyrelsens administration bestrids, inom ramen för en av regeringen fastställd stat, slutligt över de anslag m. m. som står till förfogande för förvaltning och anskaffning av fastigheter och lokaler och för inredning samt av uppdragsverksamhet. I statsbudgeten tas upp endast ett formellt belopp av 1 000 kr. under detta anslag.

Jag har i det föregående redovisat den av styrelsen beräknade omslutningen inom de olika verksamhetsområdena innevarande och nästa budgetår. Förslaget till statsbudget för nästa budgetår följer på dessa punkter i huvudsak byggnadsstyrelsens beräkningar. Inom området anskaffning av fastigheter och lokaler innebär dock förslaget en något minskad investeringsvolym i förhållande till styrelsens förslag. Detta gäller såväl för byggproduktionen som för inköp av fastigheter. Jag vill samtidigt erinra om att omfattningen av byggnadsinvesteringarna under nästa budgetår kan komma att förändras i förhållande till budgetförslaget med anledning av de konjunktur- och arbetsmarknadsbedömningar som fortlöpande måste beaktas. Innevarande budgetår har regeringen t. ex. beslutat om tidigareläggning av bl. a. vissa förvaltningsbyggnader i Norrbotten. Byggnadsstyrelsen har redovisat att arbete pågår för att inom verket öka beredskapen för tidigareläggning av mindre, tidsmässigt avgränsade projekt. En sådan strävan har stöd i de erfarenheter som hittills har vunnits och bör enligt min mening omfatta såväl mindre investeringsobjekt som reparations- och underhållsarbeten m. m.

Med hänvisning till den inledande sammanställningen beräknar jag nu omslutningen av staten för styrelsens administrationskostnader för nästa budgetår till 133,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggnadsstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

o

B 7. Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.

1976/77	Utgift	5 789 851	Reservation	2 457 534
1977/78	Anslag	[1] 1 000		
1978/79	Förslag	4 000 000		

[1] Härutöver har 2 milj. kr. anvisats på tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78.

Från anslaget bestrids konsultkostnader m. m. för dels utredningar som leder fram till byggnadsprogram, dels utredningar i inredningsfrågor och inredningsprojektering. Till större delen gäller det kostnader som förskotteras från anslaget. Förskotterade belopp återbetalas sedermera från anslag som anvisats för berörda byggnads- och inredningsobjekt. Till en mindre del avser anslaget kostnader för lokalförsörjningsplanering, normerings- och utvecklingsarbete m. m., vilka belastar anslaget slutligt. Om verkställda utredningar inte leder till realiserade projekt stannar kostnaderna också slutligt på anslaget.

Byggnadsstyrelsen

Beräkningen av medelsåtgången för budgetåret 1978/79 baseras till största delen på erfarenhetsmässiga grunder. Medelsbehovet beräknas till 10,1 milj. kr. Härav avser 6,6 milj. kr. byggnadsutredningar m. m. och 3,5 milj. kr. inredningsärenden. Av medelsbehovet beräknas ca 5 milj. kr. kunna täckas genom återföringar till anslaget. Med hänsyn tagen till beräknad reservation föreslår styrelsen att anslaget för nästa budgetår förs upp med 5 milj. kr.

Föredraganden

Jag har i huvudsak godtagit byggnadsstyrelsens beräkningar. Med beaktande av det reservationsanslag som har anvisats på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår beräknar jag anslaget för nästa budgetår till ca 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

B 8. Inredning av byggnader för statlig förvaltning

1976/77	Utgift	24 719 549	Reservation	4 458 104
1977/78	Anslag	27 000 000		
1978/79	Förslag	32 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för inredning och viss utrustning av byggnader för statlig förvaltning eller annan statlig verksamhet. Bl. a. bekostas från anslaget inredning och till lokalerna knuten, generell utrustning som behöver nyanskaffas i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet. För planering m. m. av denna inredning och utrustning svarar huvudsakligen resp. byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Formerna för planeringen har redovisats i prop. 1972: 130 (bil. 5 s. 21).

Enligt bemyndigande av riksdagen får regeringen besluta om beställning av viss inredning och utrustning i avvaktan på att kostnadsramar redovisas för riksdagen (jfr prop. 1976/77: 100 bil. 11, FiU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 169). Bemyndigandet gäller i de fall riksdagen har beslutat om det byggnadsobjekt för vilket inredningen eller utrustningen är avsedd. Redovisning av beslut om beställning av inredning eller utrustning som har fattats med stöd av detta bemyndigande lämnas normalt i samband med redovisningen av förslag till nya eller ändrade kostnadsramar.

Byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden har redovisat förslag till nya eller ändrade kostnadsramar för anskaffning av inredning och utrustning till byggnader för statlig förvaltning. För de förslag som bör

behandlas i detta sammanhang kommer jag att lämna en kortfattad redogörelse i det följande. Redovisningen är ortsvis uppställd.

Norrköping

Kriminalvårdsstyrelsen/sjöfartsverket: Telefonväxel. I gällande utrustningsplan finns uppförd en definitiv kostnadsram för telefonväxel av 1 210 000 kr. Kostnadsramen höjdes till angivet belopp i tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 för att möjliggöra anskaffning av direktvalsutrustning m. m. Utrustningsnämnden har senare redovisat att kostnaderna för direktvalsutrustningen enligt offert från televerket har ökat och ej kan rymmas inom uppförd kostnadsram. I beslut den 30 juni 1977 har regeringen bemyndigat utrustningsnämnden att beställa utrustningen inom en kostnadsram för telefonväxel av 1 320 000 kr. Kostnadsramen bör mot redovisad bakgrund höjas till detta belopp.

Borlänge

Inredning av nybyggnader i kv. Intagan för statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk. Omlokaliseringen kommer enligt gällande tidplaner att genomföras för trafiksäkerhetsverkets del i augusti 1978 och för vägverkets del i augusti 1979 och augusti 1980. Redogörelse för den första etappen av nybyggnaderna omfattande lokaler för trafiksäkerhetsverket och vissa gemensamma lokaler har lämnats i prop. 1975/76: 100 (bil. 9 s. 143). I gällande inredningsplan finns för denna etapp uppförd en delram för inredning av 3,9 milj. kr.

Redogörelse för den andra nybyggnadsetappen omfattande lokaler för vägverket har lämnats i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 154). Den inredda arean inom denna etapp beräknas omfatta ca 15 300 m^2, varav ca 12 700 m^2 för kontor och vägverkets utbildningsverksamhet, ca 1 400 m^2 för arkiv och förråd samt ca 1 200 m^2 för personalutrymmen m. m. Byggnadsstyrelsen beräknar inredningskostnaderna för den andra etappen till 14 125 000 kr., varvid styrelsen utgår från att inredning till ett nyanskaffningsvärde av 400 000 kr. skall medföras från nuvarande lokaler. Samtidigt beräknar byggnadsstyrelsen merkostnader av 75 000 kr. för den första etappen till följd av den höjda mervärdeskatten. Styrelsen föreslår att den i gällande inredningsplan uppförda delramen höjs med 14,2 milj. kr. till 18,1 milj. kr.

Statens vägverk/statens trafiksäkerhetsverk: Telefonväxel och *Övrig utrustning.* I gällande utrustningsplan finns uppförd en delram av 1 610 000 kr. för anskaffning av telefonväxel för nybyggnaderna i kv. Intagan. Kostnadsramen har beräknats för en första utbyggnadsetapp för 600 anknytningar. Utrustningsnämnden redovisar ett utbyggnadsbehov av ytterligare 400 anknytningar för beslutade nybyggnader. Samtidigt föreslår nämnden att knappsatsapparater anskaffas för samtliga anknytningar. Anskaffningskostnaden för rikstelefonanläggningen be-

räknas av utrustningsnämnden till sammanlagt 2 850 000 kr., varav 600 000 kr. utgör merkostnad för knappsatsutrustningen. Utrustningsnämnden redovisar att merkostnaden för anskaffning av knappsatsapparaterna kompenseras av ett minskat behov av anskaffning av snabbtelefonutrustning för lokalerna inom den andra nybyggnadsetappen. Återköpsvärdet för vägverkets och trafiksäkerhetsverkets befintliga telefonväxlar beräknas till 580 000 kr. Utrustningsnämnden föreslår därför att den nu uppförda kostnadsramen för telefonväxel av 1 610 000 kr. höjs med 660 000 kr. till 2 270 000 kr.

Utrustningsnämnden föreslår samtidigt att gällande kostnadsram för övrig utrustning av 600 000 kr. höjs med 835 000 kr. till 1 435 000 kr. Den föreslagna höjningen avser kostnader för anskaffning av utrustning för den andra nybyggnadsetappen omfattande lokaler för vägverket. Av föreslagen ramhöjning avser 371 000 kr. utbyggnad av snabbtelefonanläggning m. m., 395 000 kr. utrustning för lunch- och pausrum samt 69 000 kr. städutrustning.

Föredraganden

Utöver det förslag till ändrad kostnadsram för inredning som har redovisats i det föregående har byggnadsstyrelsen föreslagit en viss omfördelning mellan de kostnadsramar som finns uppförda i inredningsplanen för de beslutade nybyggnaderna i Uppsala och Luleå för Sveriges geologiska undersökning. I mitt förslag till inredningsplan har jag godtagit den omfördelning som byggnadsstyrelsen i samråd med Sveriges geologiska undersökning har funnit lämplig (jfr prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 76). Jag är däremot inte beredd att biträda byggnadsstyrelsens förslag om justering av bl. a. dessa kostnadsramar med hänsyn till den höjda mervärdeskatten.

Med utgångspunkt i de förslag som har redovisats av byggnadsstyrelsen förordar jag att följande inredningsplan läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår. Vid beräkningen av ändrad kostnadsram för *nybyggnader i kv. Intagan i Borlänge* har jag tagit hänsyn till de tidpunkter vid vilka anskaffningen kommer att ske.

Inredningsplan (1 000-tal kr.)

Inredningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1977-06-30
		definitiv	delram	art[1]	
Färdigställda, ej slutredovisade objekt		52 650		1	50 051
Stockholm					
Inredning och utrustning av kasern i kv. Garnisonen		6 250		1	5 527
Inredning och utrustning av till- och ombyggnad i kv. Primus		5 400		1	4 776

Inredningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1977-06-30
		definitiv	delram	art[1]	
Uppsala					
Inredning av nybyggnad i kv:en Hugin och Munin		6 850		1	6 387
Inredning av nybyggnad i kv. Blåsenhus m. m.	+ 1 700	10 000		2a	379
Linköping					
Inredning av nybyggnader på Vallaområdet för FOA		12 900		1	681
Norrköping					
Inredning av nybyggnad i Oxelbergen		6 300		1	5 502
Inredning av lokaler för sjöfartsverkets centrala elverkstad m. m.		500[2]		1	
Jönköping					
Inredning av nybyggnad i kv. Göta		6 050		1	4 322
Borås					
Inredning av nybyggnader inom Västeråsenområdet		8 700		1	7 135
Borlänge					
Inredning av nybyggnader i kv. Intagan	+13 500	17 400		2b	780
Gävle					
Inredning av nybyggnader i kv. Vasen och i Mårtsbo		13 200		1	11 554
i kv:en Låsman och Vulcanus		2 325		1	1 952
Sundsvall					
Inredning av nybyggnad i kv. Måsen		3 050		1	2 837
Inredning av nybyggnad i kv. Jungfrun		4 000[2]		1	
Umeå					
Inredning av nybyggnader i Ersmark		9 400[2]		1	
Luleå					
Inredning av nybyggnad inom Porsöområdet	− 1 700	4 900		2a	524
Övrigt					
Till byggnadsstyrelsens disposition			1 000	1	
Diverse objekt			2 000	1	605
	+13 500	**170 875**	**3 000**		**103 012**
		173 875			

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt:
1 Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram
2a Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv)
2b Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram)
3 Förslag till ny kostnadsram

[2] Jfr prop. 1977/78: 25 (bil. 6), FiU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 64.

Jag har i huvudsak godtagit de förslag om ändrade kostnadsramar för utrustning som har redovisats i det föregående. Med utgångspunkt i de förslag som har redovisats av utrustningsnämnden för universitet och högskolor förordar jag att följande utrustningsplan läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår.

Utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Utrustningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1977-06-30
		definitiv	delram	art[1]	
Färdigställda, ej slutredovisade objekt		5 500	4 003	1	9 136
Uppsala					
Statens livsmedelsverk:					
övrig utrustning		7 600		1	5 469
Sveriges geologiska undersökning:					
telefonväxel			640	1	
övrig utrustning		690		1	
Linköping					
Statens geotekniska institut/statens väg- och trafikinstitut/statens kriminaltekniska laboratorium:					
gemensam utrustning		190		1	146
Statens väg- och trafikinstitut:					
övrig utrustning		3 075		1	2 820
Försvarets forskningsanstalt:					
telefonväxel			970	1	
övrig utrustning		1 300		1	
Statens rättskemiska laboratorium:					
övrig utrustning			15	1	
Utrustning för försöksstationer för FOA		430[2]		1	
Norrköping					
Kriminalvårdsstyrelsen/sjöfartsverket:					
telefonväxel	+ 110		1 320	2b	918
Sjöfartsverket:					
övrig utrustning		145		1	61
Jönköping					
Lantbruksstyrelsen/skogsstyrelsen/domstolsverket/statens jordbruksnämnd:					
telefonväxel			1 340	1	1 124
övrig utrustning		1 310[2]		1	957
Karlstad					
Nybyggnader i Klaraområdet:					
telefonväxel			2 300	1	} 3 215
övrig utrustning		2 690		1	

Utrustningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram definitiv	Kostnadsram delram	Kostnadsram art[1]	Medelsförbrukning t. o. m. 1977-06-30
Borlänge					
Statens vägverk/statens trafiksäkerhetsverk:					
telefonväxel	+ 660		2 270	2b	474
övrig utrustning	+ 655	1 255		2a	
Gävle					
Statens institut för byggnadsforskning:					
övrig utrustning		3 000		1	1 626
Sundsvall					
Riksförsäkringsverket/ statens personalpensionsverk:					
telefonväxel			935	1	539
övrig utrustning		1 095[2]		1	450
Umeå					
Försvarets forskningsanstalt:					
telefonväxel			655[2]	1	
övrig utrustning		600[2]		1	
Luleå					
Sveriges geologiska undersökning:					
telefonväxel			505	1	121
övrig utrustning		590		1	
	+1 425	**29 470**	**14 953**		**27 056**
		44 423			

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt:
1 Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram
2a Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv)
2b Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram)
3 Förslag till ny kostnadsram

[2] Jfr. prop. 1977/78: 25 (bil. 6), FiU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 64.

Jag beräknar att medelsförbrukningen under innevarande och nästa budgetår kommer att uppgå till drygt 49 milj. kr. för inredning och ca 14 milj. kr. för utrustning. För innevarande budgetår har anvisats 27 milj. kr. Med beaktande av reservationen på drygt 4 milj. kr. uppgår anslagsbehovet för nästa budgetår till ca 32 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för byggnader för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Inredning av byggnader för statlig förvaltning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 32 000 000 kr.

B 9. Statens förhandlingsnämnd

1976/77 Utgift	1 699 152
1977/78 Anslag	2 110 000
1978/79 Förslag	2 404 000

Statens förhandlingsnämnd har till uppgift att efter uppdrag av regeringen eller chef för departement föra förhandlingar med kommun, landstingskommun eller annan icke-statlig huvudman, främst om villkor för samverkan mellan staten och huvudman inom sjukvård, utbildning eller forskning. Överenskommelse, som träffas av nämnden, skall regelmässigt underställas regeringens prövning. Nämnden skall vidare efter uppdrag av markförvaltande myndighet föra förhandlingar om överlåtelse av staten tillhörig mark till kommun eller landstingskommun för samhällsbyggnadsändamål. Nämnden svarar även för viss samordning i ärenden om förvärv av mark från kommun och överlåtelse av statlig eller kyrklig mark till kommun.

Förhandlingsnämnden består av en överdirektör och vissa särskilt förordnade ledamöter. Hos nämnden finns ett kansli.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens förhandlingsnämnd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	—	—
Övrig personal	4	—	—
	15	—	—
Anslag			
Lönekostnader	1 828 000	+273 000	+273 000
Sjukvård	3 000	—	—
Reseersättningar	50 000	+ 5 000	+ 5 000
Lokalkostnader	135 000	+ 29 000	+ 29 000
Expenser	75 000	+ 6 000	+ 6 000
Ej disponerat belopp	19 000	—	— 19 000
	2 110 000	**+313 000**	**+294 000**

Statens förhandlingsnämnd

1. Ändringarna i medelsbehovet är föranledda av pris- och löneomräkning.

2. Eftersom nämndens resursbehov praktiskt taget helt bestäms av i vilken utsträckning regeringen eller departementschef meddelar förhandlingsuppdrag, kan en beräkning av anslaget enligt prioritetsgrupp 0 endast få en formell innebörd. För nämndens del skulle 0-alternativet innebära en minskning av anslaget med i runt tal 100 000 kr. Det finns emellertid inte något som tyder på att nämndens förhandlingsverksamhet under budgetåret 1978/79 skulle bli av mindre omfattning än tidigare.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens förhandlingsnämnd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 404 000 kr.

B 10. Presstödsnämnden

1976/77	Utgift	1 020 392
1977/78	Anslag	1 574 000
1978/79	Förslag	1 591 000

Presstödsnämnden har till uppgift att fördela det statliga stödet till dagspressen och organisationstidskrifter. Därutöver åligger det presstödsnämnden att följa och analysera den ekonomiska utvecklingen för olika tidningsgrupper och övriga väsentliga förändringar inom pressen, samt att rapportera om utfallet av de presstödjande åtgärderna och om förändringar inom tidningsägandet.

Nämnden består av åtta ledamöter. Hos nämnden finns fr. o. m. budgetåret 1976/77 ett kansli under ledning av en kanslichef.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Presstödsnämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	—	—
Övrig personal	1	—	—
	6	—	—
Anslag			
Lönekostnader	1 270 000	−16 000	−16 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	73 000	+15 000	+ 7 000
därav utrikes resor	(13 000)	(+ 3 000)	(—)
Lokalkostnader	63 000	+12 000	+12 000
Expenser	164 000	+25 000	+17 000
Ej disponerat belopp	3 000	—	− 3 000
	1 574 000	**+36 000**	**+17 000**

Presstödsnämnden

Presstödsnämnden har svårt att bedöma omfattningen av det arbete som stödet till organisationstidskrifter kommer att medföra.

1. Pris- och löneomräkning 236 000 kr.
2. Behovet av experter och sakkunniga minskar (−200 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 1 591 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 591 000 kr.

B 11. Nämnden för samhällsinformation: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift	1 819 680
1977/78 Anslag	2 112 000
1978/79 Förslag	2 322 000

Nämnden för samhällsinformation (NSI) inrättades budgetåret 1971/72 i samband med att åtgärder vidtogs för att få till stånd en vidgad samhällsinformation (prop. 1971: 56, FiU 1971: 23, rskr 1971: 182). Nämnden har i uppgift att verka för samordning av de offentliga organens informationsinsatser med utgångspunkt i medborgarnas samlade informationsbehov och i syfte att samhällets resurser för samhällsinformationsverksamhet utnyttjas effektivt. Nämnden skall därvid fortlöpande hålla sig underrättad om myndigheters och andra offentliga organs informationsplaner och ta de initiativ som nämnden finner nödvändiga med hänsyn till sin samordningsuppgift. Vidare skall nämnden yttra sig över framställningar till regeringen om medel för informationsändamål samt insamla och bearbeta erfarenheter på samhällsinformationens område och förmedla resultaten till dem som kan antas ha nytta av dem. Nämnden skall även lämna rekommendationer rörande omfattningen av och metoderna för annonsering. I mån av resurser skall nämnden på begäran ge myndigheter och andra offentliga organ råd i frågor om informationsverksamhet. Nämnden skall vidare lämna allmän information till stöd för myndigheters och enskildas hantering av kungörandefrågor och tillhandahålla sådana uppgifter om dagstidningars spridning som kan vara erforderliga för att i enskilda fall utforma ett korrekt kungörande i ortstidning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden för samhälls-information	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	9	+3	—
Övrig personal	5	+1	—
	14	**+4**	—
Anslag			
Lönekostnader	1 517 000	+691 000	+223 000
Sjukvård	10 000	+ 2 000	+ 1 000
Reseersättningar	79 000	+ 18 000	− 39 000
därav utrikes resor	(22 000)	(+ 2 200)	(—)
Lokalkostnader	202 000	+ 82 000	+ 18 000
Expenser	285 000	+ 66 000	+ 26 000
Ej disponerat belopp	19 000	—	− 19 000
	2 112 000	**+859 000**	**+210 000**

Nämnden för samhällsinformation

1. Pris- och löneomräkning 338 000 kr.

2. Nämnden har inte haft möjlighet att genomföra egna planerade projekt vad avser metod- och medievalsfrågor eftersom allt fler myndigheter har sökt nämndens hjälp vid planering och genomförande av undersökningar. För att bättre kunna möta denna ökade efterfrågan på service och de allmänna kraven på utvärderingar av informationsinsatserna begär nämnden en handläggande tjänsteman och ett biträde (+199 000 kr.).

3. Efterfrågan från myndigheter och departement på nämndens konsulttjänster ökar kraftigt i takt med att samhällets informationsinsatser ökar. Nämnden har endast i liten omfattning kunnat förmedla kunskaper och erfarenheter av samhällsinformationen till olika befattningshavare. För dessa ändamål samt för att upprätthålla kontakter med olika folkrörelser och utveckla den grupporienterade informationen begär nämnden två handläggande tjänstemän (+215 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för samhällsinformation: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 322 000 kr.

B 12. Nämnden för samhällsinformation: Tidningsutgivning

1976/77	Utgift	735 068
1977/78	Anslag	1 241 000
1978/79	Förslag	1 523 000

Vid 1975 års riksmöte beslutade riksdagen att en för departementen och riksdagen gemensam tidning skulle utges fr. o. m. januari 1976 (framställning 1975: 15 till riksdagen, KU 1975: 21, rskr 1975: 228).

Tidningens syfte är att underlätta för personal i stat och kommun, företag och organisationer samt för förtroendevalda och övriga politiskt intresserade att följa verksamheten i riksdagen och regeringens kansli.

Som huvudman i administrativ mening för tidningen fungerar nämnden för samhällsinformation. Tidningens redaktion har dock en oberoende ställning och utformar innehållet i enlighet med de riktlinjer som har angivits av riksdagen. Ansvarig utgivare är tidningens chefredaktör.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden för samhälls-information	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	6	—	—
Övrig personal	2	—	—
	8	—	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	760 000	+181 000	+144 000
Sjukvård	6 000	—	—
Reseersättningar	8 000	—	—
Lokalkostnader	116 000	+ 12 000	+ 12 000
Tryckteknisk produktion	1 126 000	−126 000	−126 000
Distributionskostnader	219 000	+212 000	+177 000
Information och undersökningar	262 000	+ 26 000	— 62 000
Övriga kostnader	78 000	+ 8 000	+ 8 000
Ej disponerat belopp	9 000	—	— 9 000
	2 584 000	**+313 000**	**+144 000**
Uppbördsmedel			
Prenumerationsavgifter	1 343 000	−202 000	−138 000
Nettoutgift	**1 241 000**	**+515 000**	**+282 000**

Nämnden för samhällsinformation

1. Pris- och löneomräkning 242 000 kr.

2. Tidningens omfång är mindre än beräknat varför kostnaden för tryckeriteknisk produktion minskar (−126 000 kr.).

3. För att kunna möta tillfälliga arbetstoppar behövs ytterligare medel (+30 000 kr.).

4. Prenumerationspriset föreslås höjt från 85 kr. till 90 kr. inkl. mervärdeskatt.

Föredraganden

Jag beräknar utgifterna för tidningen till sammanlagt 2 728 000 kr. under nästa budgetår.

Nämnden räknar för år 1979 med en upplaga om 17 000 exemplar. Detta innebär en viss ökning i förhållande till år 1978. Regeringen har på förslag av nämnden fastställt tidningens prenumerationspris för år 1978 till 88 kr. inkl. mervärdeskatt. För år 1979 räknar jag med ett prenumerationspris av 95 kr. inkl. mervärdeskatt. Till följd härav beräknar jag inkomsterna för nästa budgetår till 1 205 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för samhällsinformation: Tidningsutgivning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 523 000 kr.

B 13. Statens avtalsverk

1976/77 Utgift	14 442 187
1977/78 Anslag	17 340 000
1978/79 Förslag	20 234 000

Statens avtalsverk är central förvaltningsmyndighet för förhandling som rör reglering av förhållandet mellan offentlig arbetsgivare med undantag av riksdagen och dess verk och sådan arbetstagare, vars anställnings- och arbetsvillkor fastställes under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, i den mån denna uppgift inte ankommer på statens förhandlingsråd.

Avtalsverket leds av en styrelse. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott. Chef för avtalsverket är en generaldirektör. Verket har en projektorganisation.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens avtalsverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	83	—	—
Övrig personal	37	—	—
	120	—	—
Anslag			
Lönekostnader	13 764 000	+2 561 000	+1 884 000
Sjukvård	33 000	—	—
Reseersättningar	143 000	+ 19 000	—
Lokalkostnader	2 104 000	+1 212 000	+1 102 000
Expenser	1 142 000	+ 544 000	+ 62 000
Ej disponerat belopp	154 000	—	− 154 000
	17 340 000	**+4 336 000**	**+2 894 000**

Statens avtalsverk

1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 867 000 kr.
2. Lokalkostnaderna ökar efter att viss del av verksamheten sammanförts till nya lokaler (+1 065 000 kr.).
3. Kostnaderna för den del av avtalstrycket som verket tillhandahåller kostnadsfritt ökar (+376 000 kr.).
4. Kostnaderna för expenser ökar (+28 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens avtalsverk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 234 000 kr.

B 14. Statens personalpensionsverk

1976/77 Utgift	30 763 642
1977/78 Anslag	32 463 000
1978/79 Förslag	38 217 000

Statens personalpensionsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande den statliga personalpensioneringen och därmed sammanhängande frågor samt för ärenden rörande statens grupplivförsäkring.

Personalpensionsverket leds av en styrelse. Chef för personalpensionsverket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer, nämligen kanslibyrån, första pensionsbyrån, andra pensionsbyrån och utbetalningsbyrån. Dessutom finns övergångsvis inrättad en enhet i Stockholm för aktualisering av tjänstematriklar.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Pensionsverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	169	+27	+4
Övrig personal	100	− 1	−1
	269	**+26**	**+3**
Anslag			
Lönekostnader	21 647 000	+6 406 000	+3 950 000
Sjukvård	68 000	− 13 000	− 13 000
Reseersättningar	146 000	+ 55 000	+ 22 000
Lokalkostnader	2 597 000	+ 623 000	+ 512 000
Expenser	7 707 000	+1 813 000	+1 581 000
Ej disponerat belopp	298 000	—	− 298 000
	32 463 000	**+8 884 000**	**+5 754 000**

Statens personalpensionsverk

1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 738 000 kr.

2. Personalen på verkets aktualiseringsenhet i Stockholm minskar med två byrådirektörer, en assistent och två biträden (−483 000 kr.).

3. För underhåll av det system för automatiserad matrikelföring och pensionsberäkning som verket räknar med skall vara i drift den 1 juli 1978 behövs ytterligare fem handläggare (+609 000 kr.).

4. Uppläggning och drift av matrikelregistret ökar kostnaderna för expenser (+1 362 000 kr.).

5. För att avveckla det biträde som aktualiseringsenheten lämnar Sundsvallsorganisationen i dess reguljära verksamhet behövs ytterligare tolv handläggare till verkets pensionsbyråer (+1 163 000 kr.).

6. För kontrollåtgärder i samband med utbetalning av pensionerna behövs ytterligare en assistent (+100 000 kr.).

7. För att påskynda aktualiseringsarbetet utöver vad som följer av

det under 5. angivna förslaget behöver aktualiseringsenheten förstärkas med ytterligare tio handläggare och företrädesvis sådana som i samband med utlokalisering från Stockholm av nämnden för vissa omplaceringsfrågor undantagits från flyttning från Stockholm (+927 000 kr.).

8. Efter flyttning av del av riksförsäkringsverkets verksamhet från de lokaler som pensionsverket och riksförsäkringsverket gemensamt disponerar kommer verket att ensamt svara för telefonväxeln. Verket behöver därför ytterligare två telefonister (+161 000 kr.) samt medel för flyttning av växel (+32 000 kr.).

9. Ökade medel för internutbildning (+124 000 kr.) medför behov av ytterligare en assistent för utbildningsadministration (+100 000 kr.).

10. Läkarkonsultation i grupplivärenden (+7 000 kr.).

11. Ökade resekostnader (+44 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 38 217 000 kr. Jag har därvid beräknat löne- och prisomräkningen till 3 782 000 kr. och i det sammanhanget beaktat att personalen på verkets aktualiseringsenhet minskar med fem tjänster samt att medelsbehovet för tillfällig personal kan minskas med medel för ett biträde. Vidare har jag beräknat 488 000 kr. för handläggande personal för arbetet med det automatiserade matrikelsystem, som jag tidigare denna dag har redovisat vid min anmälan av punkten 4 i För flera huvudtitlar gemensamma frågor (3) samt 235 000 kr. för två telefonister och en utbildningsassistent (8, 9).

Regeringen har givit statskontoret och personalpensionsverket i uppdrag att bl. a. göra en översyn av personalpensionsverkets organisation, arbetsformer och resursbehov samt utreda hur aktualiseringsarbetet skall kunna påskyndas genom rationaliseringsåtgärder. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till om verket bör få disponera ytterligare resurser för aktualiseringsverksamheten och verksamheten på pensionsbyråerna. Verket bör dock även under nästa budgetår — efter regeringens prövning — kunna få anlita personal vid aktualiseringsenheten i Stockholm för att biträda sundsvallsorganisationen i dess reguljära verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalpensionsverk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 38 217 000 kr.

B 15. Statens personalbostadsdelegation

1976/77 Utgift	672 760
1977/78 Anslag	762 000
1978/79 Förslag	858 000

Statens personalbostadsdelegation är rådgivande organ åt de myndigheter som beslutar om hyror för eller förvaltar tjänstebostäder för statstjänstemän och andra tjänstemän, vilkas avlöningsförmåner fastställs under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, eller i andra bostäder som mot hyra upplåts av statlig myndighet.

Delegationen består av sex ledamöter. Den har ett kansli, som föreståsav en byrådirektör.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Delegationen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	—	—
Övrig personal	2	—	—
	6	—	—
Anslag			
Lönekostnader	618 000	+114 000	+89 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	30 000	+ 18 000	+10 000
Lokalkostnader	67 000	+ 16 000	+16 000
Expenser	40 000	+ 3 000	−13 000
därav engångsutgifter	(15 000)	(—)	(−15 000)
Ej disponerat belopp	6 000	—	− 6 000
	762 000	**+151 000**	**+96 000**

Statens personalbostadsdelegation

Löne- och prisomräkning m. m. 151 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalbostadsdelegation* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 858 000 kr.

Den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 september 1974 tillkallade statsrådet Bertil Löfberg en sakkunnig för att utreda frågan om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation.[1]

Med skrivelse den 23 november 1976 har utredningen överlämnat del-

[1] Den 28 oktober 1974 tillkallades generaldirektören Bo Martinsson som utredningsman. Sedan Martinsson den 6 oktober 1976 erhållit begärt entledigande tillkallades den 11 oktober 1976 dåvarande avdelningsdirektören Lars Jeding som utredningsman.

betänkandet "Statlig personalutbildning — ett principförslag" (SOU 1976: 61).

Efter remiss har yttranden avgivits av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), rikspolisstyrelsen, statens kriminaltekniska laboratorium, kriminalvårdsstyrelsen, centralnämnden för fastighetsdata (CFD), domstolsverket, styrelsen för internationell utveckling (SIDA), överbefälhavaren (ÖB), försvarets civilförvaltning (FCF), försvarets forskningsanstalt (FOA), civilförsvarsstyrelsen, försvarets rationaliseringsinstitut (FRI), flygtekniska försöksanstalten, socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, försäkringsrådet, riksförsäkringsverket (RFV), statens strålskyddsinstitut, karolinska sjukhuset, postverket, televerket, statens järnvägar (SJ), statens vägverk, statens trafiksäkerhetsverk, sjöfartsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), luftfartsverket, statens väg- och trafikinstitut, statens geotekniska institut, kammarkollegiet, statskontoret, generaltullstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statistiska centralbyrån (SCB), datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA), riksrevisionsverket (RRV), konjunkturinstitutet, statens avtalsverk (SAV), statens personalpensionsverk (SPV), statens personalnämnd (SPN), statens personalutbildningsnämnd (PUN), riksarkivet, kungl. biblioteket, riksantikvarieämbetet, nationalmuseum, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens livsmedelsverk, fiskeristyrelsen, statens jordbruksnämnd, statens naturvårdsverk, jordbrukets högskolor, veterinärmedicinska anstalten, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, konsumentverket, statens pris- och kartellnämnd (SPK), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), bostadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning, statens institut för byggnadsforskning, statens invandrarverk, statens planverk, länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON), samtliga länsstyrelser, statens industriverk, statens vattenfallsverk, Sveriges geologiska undersökning, statens provningsanstalt, styrelsen för teknisk utveckling (STU), domänverket, förenade fabriksverken (FFV), riksdagens revisorer, Landstingsförbundet, Statsanställdas förbund (SF), Centralorganisationen SACO/SR och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S). Vidare har decentraliseringsutredningen inkommit med yttrande.

Utredningen har i ett första led lämnat principförslag om vidareutveckling av den statliga personalutbildningens inriktning och organisation.

Utredningen

Enligt utredningen skall personalutbildningen ses som en naturlig del av myndighetens verksamhet och som en del av den anställdes personliga utveckling i arbetet. Utbildningens främsta syfte skall vara att förbättra effektiviteten i statsförvaltningen. Med effektivitet avser utredningen

— att nå målen för verksamheten under god hushållning med resurserna,
— att tillgodose personalens behov av god arbetsmiljö, arbetstillfredsställelse och personlig utveckling och
— att trygga rättssäkerhets-, offentlighets- och servicekraven i verksamheten.

Med personalutbildning avser utredningen sådan utbildning av de anställda, som stärker organisationens effektivitet under de nyss angivna betingelserna. Under förutsättning att utbildningen är påkallad av myndighetens verksamhet bör den bedrivas i tjänsten.

Utredningen föreslår vidare att personalutbildningen bör omfatta större inslag av vidareutbildning för att främja genomströmning mellan olika karriärer. I sådana fall, där utbildningen inte är befattnings- eller myndighetsspecifik, bör det allmänna utbildningsväsendet kunna anlitas.

Enligt utredningens mening bör, förutom central produktion och distribution av utbildning, bl. a. samordning av utbildningsinsatser och utveckling av myndigheternas utbildningsfunktion vara centrala uppgifter.

Central statlig personalutbildning bedrivs i första hand av statens personalutbildningsnämnd (PUN), statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), statens personalnämnd (SPN) och länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON).

Utredningen har framhållit att det föreligger behov av en förbättrad samordning av det centrala utbudet av personalutbildning. PUN:s tillkomst och verksamhet har varit ett konkret uttryck härför. Enligt utredningens mening kommer behovet av samordning ytterligare att förstärkas. Med förändringen av ekonomi-, rationaliserings- och personalområdena blir de traditionella gränserna dem emellan allt mindre markerade. Utredningen har också konstaterat att gränserna mellan de administrativa servicemyndigheternas utbildningsverksamhet allmänt uppfattas som oklara. Enligt utredningens mening bör därför en samordning av den centralt bedrivna personalutbildningen medföra en avsevärd rationaliseringsvinst och även på kortare sikt förbättra effektiviteten. I första hand bör den centrala produktionen och distributionen av personalutbildning, som hittills åvilat bl. a. PUN, statskontoret, RRV, SPN och LON samt därmed sammanhängande pedagogiskt arbete, samordnas. Utredningen har emellertid också understrukit att det är angeläget att de administrativa servicemyndigheterna har ett fackansvar för utbildning inom sina egna områden.

Enligt utredningen utgör produktion och distribution av utbildning till stor del ett komplement till samtliga administrativa servicemyndigheters verksamhet. Genomförandet av personalutbildning bör enligt ut-

redningens uppfattning inte ingå som en uppgift för *en* av de administrativa servicemyndigheterna utan i första hand betraktas som en för statsförvaltningen gemensam funktion.

Utredningen förordar att samordningen av produktion och distribution av personalutbildning sker inom ramen för en ny organisation, statens institut för personalutbildning (SIPU). Vidare föreslås att ansvaret för en övergripande samordning av utbildningsinsatser och stöd för utveckling av myndigheternas utbildningsfunktion tillförs SPN. Verksamhetsformen för institutet bör enligt utredningen vara stiftelse. PUN föreslås upphöra som myndighet.

Utredningen anser vidare att den centralt anordnade utbildningen i viss mån påverkar myndigheternas egen utbildningsplanering. Deltagande i centralt anordnad utbildning är enligt utredningen i allmänhet kostnadsfritt. Detta kan medföra att myndigheternas val av utbildning i viss utsträckning styrs av det tillfälliga utbudet och inte av det faktiska behovet.

Utredningen anför vidare att ett tidigare synsätt, där personalutbildning ofta betraktades som ett slags belöning har ersatts av en insikt om att utbildning är ett av de viktigaste instrumenten för att öka statsförvaltningens effektivitet.

Enligt utredningens mening kommer en avgiftsfinansiering av utbildningen att underlätta för myndigheterna att prioritera mellan olika utvecklings- och rationaliseringsinsatser. Särskilt angelägen ter sig en genomförd avgiftsfinansiering med tanke på att personalutbildningsfrågorna efter reformerna på arbetsrättens område är avtalsbara. Ett framtida förhandlingsarbete bör enligt utredningens mening kunna underlättas om kostnaderna redovisas. För det centrala personalutbildningsorganets del bör avgiftsfinansiering medföra en anpassning av verksamhetens inriktning och omfattning efter de verkliga behoven.

Utredningen påpekar vidare att finansieringsfrågan senast övervägdes i samband med behandlingen av personalutbildningsberedningens betänkande (SOU 1966: 57) Centralt statligt personalutbildningsorgan (prop. 1967: 1 bil. 14). I remissbehandlingen av utredningsförslaget hade föreslagits att kostnaden för den centrala utbildningsverksamheten skulle bestridas med avgifter. Departementschefen avvisade förslaget med motiveringen att de centrala personalutbildningsuppgifterna skulle samlas i en organisation. PUN skulle på utbildningssidan ha en ställning motsvarande t. ex. statskontorets i rationaliseringsfrågor.

Enligt utredningens mening förändras utgångspunkterna för ett fortsatt ställningstagande i frågan om ansvaret för produktion och distribution av central utbildning skiljs från övriga centrala uppgifter inom personalutbildningsområdet. Produktion och distribution av utbildning, t. ex. central kursverksamhet, kan då inte jämföras med de centrala uppgifterna inom områden som rationalisering och ekonomiadministration.

Utredningen föreslår att den centrala produktionen och distributionen av utbildning avgiftsfinansieras. För att säkerställa visst utvecklingsarbete bör dock stiftelsen tilldelas ett årligt grundanslag över statsbudgeten. Utredningen föreslår vidare att varje myndighet i sin anslagsframställning skall särredovisa och begära medel för de egna utbildningsbehoven. Detta bör gälla all utbildning oavsett produktions- och distributionsform.

Utredningen framhåller att de ökade kraven gör det nödvändigt att i möjlig utsträckning effektivisera utbildningsverksamheten. En förbättrad planering är därvid av avgörande betydelse. Planeringen innefattar prioriteringar mellan olika utbildningsinsatser inom ramen för tillgängliga resurser. Kraven på effektiv utbildning och därmed en god planering gäller i samma grad myndigheternas utbildningsverksamhet som den centrala utbildningsverksamheten.

Remissyttranden

Målfrågor

Flertalet remissinstanser delar i huvudsak utredningens uppfattning om personalutbildningens ställning och mål.

Domänverket anför att det är viktigt att både i mål och i regelsystem för utbildningsadministration gallra bort inslag som behandlar utbildning som ett slags trivselbefrämjande åtgärd. Detta senare synsätt hindrar arbetsledare och chefer från att se utbildning som ett viktigt instrument i effektiviserings- och förändringsarbete. Personalutbildningen bör också ge möjlighet till omskolning och kompetens för mera kvalificerade arbetsuppgifter. Mest eftersträvansvärt är att möjliggöra övergång från biträdes- till handläggaruppgifter.

Generaltullstyrelsen delar i princip utredningens syn på den statliga personalutbildningens syfte och framtida inriktning. Begreppet personalutbildning bör enligt styrelsens mening reserveras för den utbildning som enligt utredningens definition skall genomgås i tjänsten.

SPN framhåller att användningen av begreppet personalutveckling inte är en terminologisk fråga utan ger uttryck för en viljeinriktning och ett samlat synsätt. Personalutvecklingsåtgärder har nära samband med personalrörlighetsfrågor och bemanningsplanering. Först när en systematiskt uppbyggd personalutveckling finns tillgänglig kan det effektivitetsmål som utredningen ger uttryck för uppfyllas.

SÖ anser att samhällets vuxenutbildning bör användas i personalutbildningen. Utbildningen kan erbjudas inom den kommunala vuxenutbildningen (KomVux) och arbetsmarknadsutbildningen (AMU) på ett stort antal platser i landet. Vad gäller AMU skall dock vissa specialkrav vara uppfyllda. Såväl KomVux som AMU arbetar efter centralt fast-

ställda läroplaner, vilket underlättar en varvning mellan arbete och studier.

SJ anför att det allmänna utbildningsväsendet bör ses som ett alternativ bland många för genomförande av den mera allmänna yrkesinriktade utbildning som verksamheten kan kräva. Det bör ur SJ:s synvinkel inte vara någon skillnad mellan att å ena sidan låta personal delta i en kurs eller utbildning i det allmännas regi eller å andra sidan i en annan organisations regi under förutsättning att utbildningen är viktig eller nödvändig för SJ:s verksamhet.

Några remissinstanser, bland dem *domstolsverket* och *RRV* anför delvis kritiska synpunkter på utredningens förslag i denna del.

Domstolsverket anför att utredningens förslag till ändrad inriktning av den statliga personalutbildningen kan uppfattas så att det får synnerligen vittgående principiella och ekonomiska konsekvenser. Dessa skulle enligt domstolsverkets mening bl. a. medföra att anställning i statstjänst får en annan valör än anställning hos annan arbetsgivare.

RRV framhåller att det behövs en mer entydig avgränsning av personalutbildningen från den allmänna vuxenutbildningen än den utredningen har gjort. Utredningens syn på personalutbildningen som ett led i vuxenutbildningen leder till oklara ansvarsförhållanden och finansieringsregler.

Central organisation

Nästan samtliga remissinstanser, bland dem de omedelbart berörda myndigheterna, tillstyrker utredningens förslag att den utbildning som bedrivs av PUN, statskontoret, RRV och SPN sammanförs till *en* huvudman. Den utbildning som LON bedriver för länsstyrelsernas räkning anses dock av såväl LON som flertalet länsstyrelser i så hög grad ha karaktär av inomverksutbildning att den även fortsättningsvis bör bedrivas i LON:s regi.

Remissinstansernas ställningstaganden till frågan om personalutbildningens centrala organisation företer i övrigt en splittrad bild.

Ett betydande antal remissinstanser, bland dem *rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, FOA, RFV, SJ, statens vägverk, statskontoret, byggnadsstyrelsen, RRV, PUN, UHÄ, SÖ, statens planverk, statens industriverk, domänverket, FFV* och *riksdagens revisorer* förordar en principiell lösning enligt utredningens förslag, i flera fall dock med betydande reservationer.

Bland andra *statskontoret, RRV, PUN* och *SJ* framhåller att gränsdragningen mellan det föreslagna institutets och SPN:s kompetensområden är oklar. *Statskontoret* anför att arbetsfördelningen mellan SPN, det föreslagna institutet och övriga administrativa servicemyndigheter bör övervägas ytterligare. Den innehållsmässiga samordningen av hela

den statliga personalutbildningen kan enligt statskontoret inte vara en uppgift enbart för SPN.

RRV stöder i princip utredningens förslag. Den organisatoriska utformningen av såväl institutets som SPN:s uppgifter behöver emellertid enligt RRV utredas vidare och en sammanhängande beskrivning göras av roll- och ansvarsfördelningen mellan SPN (som huvudansvarig myndighet), RRV, statskontoret och andra s. k. servicemyndigheter och institutet.

PUN är positiv till att vissa övergripande och samordnade uppgifter på utbildningens område tillförs SPN. Nämnden framhåller emellertid att utredningen inte klart har preciserat vad dessa uppgifter skulle innebära. *SPN* understryker att val av central organisatorisk lösning måste ske med utgångspunkt från ett samlat förslag till principiell inriktning av den framtida personalutvecklingen. En organisatorisk lösning bör därför enligt SPN grundas främst på en analys av bl. a. vilka principiella uppgifter som bör anses ingå i verksamhetsområdet personalutveckling. Liknande synpunkter framförs av *SIDA*.

ÖB anser att det förefaller naturligare att förstärka den myndighet — PUN — som redan har ett centralt ansvar för personalutbildningen än att skapa ett nytt organ härför. PUN utgör en organisatorisk grund att bygga vidare på. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *länsstyrelsen i Jämtlands län*.

Postverket och *arbetarskyddsstyrelsen* anför att ansvaret för såväl den övergripande samordningen av utbildningsinsatser och utvecklingen av myndigheternas utbildningsfunktion som den centrala produktionen och distributionen av utbildning bör sammanhållas av en enda myndighet.

Arbetarskyddsstyrelsen anför att för att man skall undvika kompetenstvister bör hela den angivna verksamheten finnas inom samma organisation.

SACO/SR anser att den centrala personalutbildningens uppgifter ytterligare bör analyseras, innan beslut om en ny organisation fattas. Omfattningen och innehållet i en central utbildningsfunktion måste vara beroende av bl. a. i hur hög grad personalutbildningen decentraliseras och vilka resurser som tillförs de olika myndigheterna. Liknande ställningstaganden har redovisats bl. a. av *statens strålskyddsinstitut* och *länsstyrelsen i Gotlands län*.

TCO-S och *SF* intar i frågan en ståndpunkt som avviker från övriga remissinstansers. Båda stöder förslaget att *en* huvudman producerar och distribuerar central personalutbildning, men avvisar tanken att ansvaret för den övergripande samordningen och planeringen tillförs SPN. Dessa uppgifter bör i stället ledas av en partssammansatt nämnd, i vilken huvudorganisationerna inom det statliga området är företrädda. Nämnden bör vidare svara för övergripande styrning av det producerande organet.

Verksamhetsform

Remissinstanserna är till övervägande del negativt inställda till utredningens förslag att ett nytt centralt organ för den statliga personalutbildningen inrättas i form av stiftelse. Åtskilliga remissinstanser, bland dem *JK, SJ, kammarkollegiet, RRV, patent- och registreringsverket, TCO-S* och *SACO/SR* avvisar utredningens förslag. *Televerket, statskontoret* och *domänverket* har dock, i något fall med tveksamhet, förordat stiftelseformen.

JK:s främsta invändning mot förslaget är att tryckfrihetsförordningens bestämmelser om allmänna handlingar är tillämpliga endast på myndigheter. Stiftelsen skulle vidare vara undandragen JO:s och JK:s tillsyn. Liknande synpunkter har framförts av *SACO/SR*. *TCO-S* anför, att kraven på flexibilitet kan uppfyllas av en s. k. uppdragsmyndighet och förordar därför en sådan form.

Statskontoret menar att en stiftelse kan ges en sådan utformning att den i väsentliga avseenden lyder under samma regler som en myndighet.

Ett antal remissinstanser, bland dem *RÅ, arbetsmarknadsstyrelsen, PUN, SÖ* och *UKÄ* tar inte ställning till utredningens val av verksamhetsform.

PUN anför att en bedömning av utbildningsorganets verksamhetsform bör göras utifrån frågan om arbetsuppgifter och verksamhetens framtida inriktning. Den föreslagna verksamheten är inriktad på att stärka statsmyndigheternas effektivitet och förändringsberedskap. Verksamheten förutsätter nära samverkan mellan utbildningsorganet och de administrativa servicemyndigheterna, i främsta rummet SPN.

PUN anför vidare, att det i viss mån är oklart i vilken utsträckning det för statliga myndigheter gällande rättsliga och administrativa regelsystemet är tillämpligt på en stiftelse. Frågan om verksamhetsform bör därför enligt PUN:s mening t. v. lämnas öppen.

Styrning och finansiering

En stor majoritet av remissinstanserna, bland dem *statskontoret, RRV, SPN* och *PUN* tillstyrker i huvudsak utredningens förslag i denna del.

PUN anför, att avgiftsbeläggning bör ge större möjligheter att anpassa och omdisponera utbildningsorganets resurser efter myndigheternas faktiska efterfrågan. Liknande synpunkter framförs av *statskontoret*. *SPN* ansluter sig till principen om avgiftsfinansiering och framhåller som förutsättning att myndigheterna tilldelas medel för verksamheten. Det är enligt SPN:s mening vidare angeläget att avgiftsfinansieringen inte utformas så att en rättvis och rimlig fördelning av insatser på alla personalgrupper förhindras. Ett antal remissinstanser, bland dem *SF, TCO-S* och *SACO/SR* understryker vikten av att särskilda medel anvisas myndigheterna. *SF* framhåller bl. a. att personalorganisationerna bör ges ett avgörande inflytande över hur dessa medel används.

Riksarkivet och *statens väg- och trafikinstitut* har speciellt uppmärksammat avgiftsfinansieringens konsekvenser för de små myndigheterna. I den årliga anslagstilldelningen kan de små myndigheterna svårligen få tillräckliga medel för en personalutbildning, som är likvärdig de större myndigheternas. Särskild uppmärksamhet bör därför ägnas detta problem.

Bland andra har *statens provningsanstalt* uppmärksammat vissa konsekvenser som avgiftsfinansieringen kan få för uppdragsfinansierade myndigheter. Provningsanstalten understryker att intäktsbortfallet kan medföra, att vid ett sämre finansieringsläge det omedelbara behovet av intäkter från verksamheten prioriteras framför den mer långsiktiga investering som personalutbildning utgör. Personal vid en uppdragsmyndighet kan sålunda komma att få sämre möjligheter än andra statsanställda att delta i personalutbildning. Provningsanstalten föreslår därför att frågan om finansiering av utbildningsverksamhet vid uppdragsmyndigheter utreds särskilt. Därvid bör möjligheten att anslå särskilda medel för utbildning vid sådana myndigheter beaktas.

SÖ, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens planverk, patent- och registreringsverket och *länsstyrelsen i Jönköpings län* är negativt eller tveksamt inställda till en avgiftsfinansiering av den centralt bedrivna utbildningen.

SÖ anger administrativa komplikationer — en mängd ekonomiska transaktioner mellan myndigheterna och det centrala personalutbildningsorganet — som motiv för sin tveksamhet. *Skogsstyrelsen* menar, att de missförhållanden avgiftsfinansieringen är avsedd att lösa snarare har att göra med bristande resurser för personalutbildning än med avgifter för utbildningskurser. *Patent- och registreringsverket* anför, att det inte kan bestridas att den föreslagna finansieringsformen innebär att utbildningsverksamheten kommer att styras genom myndigheternas anslagsprioritering. Önskvärda utbildningsinsatser kan därför bli svårare att genomföra.

Planering och budgetering av utbildning

Remissinstanserna delar, med få undantag, utredningens uppfattning att varje myndighet skall planera och budgetera sina utbildningsbehov. *PUN* anför att utredningens förslag i denna del bidrar till att myndigheternas utbildningsfunktioner får en starkare ställning.

Kravet på budgetmässig redovisning av utbildningsverksamheten bör påskynda integrationen av utbildningsplanering i myndigheternas planering för utveckling av personal och verksamhet. Ett antal remissinstanser, bland dem *socialstyrelsen, statens strålskyddsinstitut, DAFA, PUN, SPN, statens jordbruksnämnd, länsstyrelserna i Blekinge, Hallands, Kalmar* och *Örebro län* samt *SACO/SR*, framhåller att utred-

ningens förslag förutsätter att myndigheterna tilldelas erforderliga medel.

Socialstyrelsen och *SACO/SR* understryker, att särskilda anslag över budgeten måste ställas till myndigheternas förfogande om huvudprincipen skall vara att varje myndighet skall planera och budgetera sina utbildningsbehov. *Länsstyrelsen i Blekinge län* anför att den viktigaste förutsättningen för att utredningens förslag i denna del skall kunna genomföras är att det finns ett effektivt planeringssystem inom myndigheten.

SÖ och *arbetarskyddsstyrelsen* ställer sig tveksamma till utredningens förslag i denna del.

Föredraganden

I delbetänkandet (SOU 1976: 61) Statlig personalutbildning — ett principförslag har personalutbildningsutredningen lagt fram förslag om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation. Förslagen omfattar förutom organisatoriska och finansiella frågor, som jag senare skall återkomma till, även vissa principiella frågor rörande utbildningens ställning och mål. Parterna på den statliga sektorn kan inom kort komma att sluta kollektivavtal om bl. a. allmänna riktlinjer för personalutveckling och personalutbildning. I detta sammanhang vill jag därför endast kort beröra vissa av utredningens förslag i dessa delar.

Som utredningen påpekar, har med statlig personalutbildning tidigare avsetts sådan utbildning, som staten i egenskap av arbetsgivare bedriver för sina anställda. Som utgångspunkt för sina bedömningar om personalutbildningens inriktning har utredningen i stället valt att låta personalutbildningen ingå i det vidare begreppet personalutveckling, dvs. åtgärder som syftar till att stärka organisationens effektivitet och samtidigt tillgodose de anställdas krav på personlig utveckling. Utredningen framhåller, att det med detta synsätt är svårt och inte heller särskilt meningsfullt att dra klara gränser mellan personalutbildning och andra personalutvecklande åtgärder eller mellan personalutbildning i statlig regi och annan utbildning som kan utnyttjas av myndigheterna i personalutvecklande syfte. Med utgångspunkt i detta ställningstagande har utredningen förespråkat en närmare samverkan mellan den utbildning som staten som arbetsgivare bedriver för sina anställda och den utbildning som ges inom det allmänna utbildningsväsendet.

Eftersom statsmyndigheterna själva har ansvaret för att de anställda får lämplig utbildning är det enligt min mening angeläget att myndigheternas handlande inte onödigtvis kringgärdas av bestämmelser, som hindrar dem att med utbildningsinsatser främja effektiviteten i verksamheten. En snäv begränsning av vad som i en given situation skall räknas som personalutbildning — t. ex. med ledning av vem som är arrangör

för viss utbildningskurs — måste enligt min uppfattning försvåra myndigheternas utbildningsplanering. Det utslagsgivande bör, vilket utredningen också framhåller, vara att den utbildning som är tillgänglig har samband med och betydelse för myndigheternas verksamhet.

Jag delar också utredningens uppfattning om behovet av en närmare samverkan mellan den utbildning som staten som arbetsgivare själv bedriver för sina anställda och den utbildning som ges inom det allmänna utbildningsväsendet, bl. a. inom den statliga och kommunala vuxenutbildningen och den nya högskoleorganisationen. Att inom statsförvaltningen bygga upp motsvarigheter till utbildning eller kurser inom det allmänna utbildningsväsendet kan inte försvaras ur vare sig ekonomisk eller pedagogisk synpunkt. Det är självfallet även inom utbildningsområdet angeläget att de samlade resurserna kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt.

När det gäller den statliga personalutbildningens framtida organisation har utredningen föreslagit bl. a. att den centrala utbildning, som f. n. bedrivs av statens personalutbildningsnämnd (PUN), statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), statens personalnämnd (SPN) och länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON) skall avgiftsfinansieras och sammanföras till *en* huvudman.

Utredningen förordar vidare att produktion och distribution m. m. av den centrala utbildningen skall samordnas inom en för ändamålet inrättad avgiftsfinansierad stiftelse. PUN föreslås upphöra som myndighet. Vissa övergripande samordnings- och planeringsuppgifter föreslås bli överförda till SPN.

I likhet med den helt övervägande andelen av remissinstanserna, bland dem PUN, statskontoret, RRV och SPN, ansluter jag mig till utredningens förslag till samordning av den utbildning som de administrativa servicemyndigheterna bedriver för statens anställda.

Genom utvecklingen på det administrativa området har gränserna mellan t. ex. administrativ rationalisering, ekonomi- och personaladministration blivit mindre tydliga. En meningsfull gränsdragning mellan de administrativa servicemyndigheternas generella utbildningsverksamhet har härigenom också blivit allt svårare att upprätthålla samtidigt som en uppdelning av produktion och distribution av utbildningen på olika myndigheter försvårar en rationell utbildningsplanering. Jag räknar med att effektivitetsvinster bör kunna göras redan på kort sikt genom att huvuddelen av den reguljära produktionen och distributionen av den centrala personalutbildningen samlas till *en* huvudman.

Vad jag här sagt avser inte den utbildningsverksamhet hos de administrativa servicemyndigheterna som ingår som en integrerad del i myndigheternas reguljära verksamhet i form av t. ex. projektanknuten utbildning. De administrativa servicemyndigheterna bör även i fortsättningen ha fackansvaret för utbildningen inom sina resp. områden även

om den generella kursverksamheten överförs till en organisation som har till huvudsaklig uppgift att producera och distribuera statlig personalutbildning. Detta fackansvar innebär bl. a. att de administrativa servicemyndigheterna tillförsäkras möjligheter att kunna påverka kursutbudet inom sitt fackområde och att de har ansvaret för utbildningens sakliga innehåll. Vidare skall servicemyndigheterna kunna ta ut ersättning av PUN för nedlagt arbete.

Jag anser vidare i likhet med bl. a. LON och många länsstyrelser att den utbildningsverksamhet som LON bedriver för länsstyrelsernas räkning i så hög grad har karaktär av inomverksutbildning att den även fortsättningsvis bör bedrivas i LON:s regi.

Utredningens förslag att inrätta en särskild stiftelse för produktion och distribution av statlig personalutbildning har bemötts kritiskt av många remissinstanser. JK pekar bl. a. på att tryckfrihetsförordningens bestämmelser om allmänna handlingar är tillämpliga endast på myndigheter. Stiftelsen skulle vidare vara undandragen JO:s och JK:s tillsyn. Liknande synpunkter har förts fram av SACO/SR. Flera remissinstanser har anfört att den flexibilitet i verksamheten, som utredningen eftersträvar med sitt förslag, kan åstadkommas också inom ramen för myndighetsformen.

Frågan om lämplig verksamhetsform för ett organ med uppgift att producera och distribuera utbildning har av utredningen delvis kopplats samman med förslaget om avgiftsfinansiering. I den sistnämnda frågan har utredningen fått stöd av en stor majoritet av remissinstanserna.

Det får enligt min mening anses klarlagt att efterfrågan på central utbildning — det må gälla såväl mer traditionell kursverksamhet som produktion av studiematerial och utbildningskonsulterande insatser — i det nuvarande avgiftsfria systemet i viss utsträckning har styrts av andra faktorer än de faktiska behoven. Personalutbildningens syfte bör enligt min mening bl. a. vara att stärka organisationens effektivitet. Jag anser det mot denna bakgrund angeläget att verka för en syn på personalutbildningsinsatser som en investering för framtiden. Insatser för effektivisering av verksamheten i statsförvaltningen med hjälp av personalutbildning bör jämställas med andra effektiviserings- och rationaliseringsinsatser. Avgiftsfinansiering av den centrala utbildningen kommer enligt min mening att underlätta för myndigheterna att prioritera mellan olika utvecklings- och rationaliseringsinsatser och motivera myndigheterna att effektivisera sin utbildningsplanering.

För det centrala personalutbildningsorganets del innebär avgiftsfinansieringen att verksamhetens inriktning i ökad utsträckning kommer att styras av de faktiska behoven hos myndigheter m. fl. och hos enskilda anställda, samtidigt som verksamhetens omfattning och organisation fortlöpande kan anpassas till efterfrågan.

Jag delar således utredningens uppfattning att den centrala produktionen och distributionen m. m. av generell statlig personalutbildning bör avgiftsfinansieras. Jag har däremot inte funnit några avgörande fördelar med att verksamheten bedrivs i form av en stiftelse. Enligt min uppfattning bör den nämnda utbildningsverksamheten åvila PUN. Jag återkommer till frågan om de anslagstekniska konsekvenserna av att delar av PUN:s verksamhet avgiftsfinansieras.

Utredningens förslag till uppgiftsfördelning mellan främst SPN och det centrala utbildningsorganet har mött blandade reaktioner hos remissinstanserna. T. ex. har Statsanställdas förbund (SF) och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) avvisat utredningens förslag i denna del och förordat att de uppgifter som enligt utredningen skulle åvila SPN i stället skall åvila en särskild partssammansatt nämnd. Denna nämnd skulle enligt organisationerna också ha direkta styrmöjligheter över det centrala utbildningsorganet.

Genom reformarbetet på arbetsrättens område har omfattande och delvis nya krav ställts på staten som arbetsgivare. I anledning härav tillkallade regeringen våren 1977 en särskild utredare (B 1977: 04), som nyligen har lagt fram sitt förslag. Utredaren har haft till uppgift att bl. a. kartlägga den nuvarande arbetsfördelningen mellan de administrativa servicemyndigheterna vad avser uppgifter av betydelse för staten som arbetsgivare och lämna förslag till fortsatt organisation av den centrala statliga arbetsgivarfunktionen. Utredarens betänkande (Ds B 1977: 9) "Staten som arbetsgivare — principförslag till organisation och arbetsformer" remissbehandlas f. n.

Jag är med hänsyn härtill inte beredd att nu ta ställning till personalutbildningsutredningens förslag att överföra vissa samordnande och planerande uppgifter till SPN. Dessa uppgifter bör, i avvaktan på ställningstagande till utredarens förslag, åvila PUN. Kostnaderna för denna verksamhet bör belasta PUN:s myndighetsanslag. Detsamma bör gälla kostnaderna för PUN:s interna administration, visst generellt utrednings- och utvecklingsarbete, samordning med det allmänna utbildningsväsendet och försöksverksamhet med barntillsyn vid statens kursgård Sjudarhöjden.

För produktion och distribution m. m. av generell statlig personalutbildning, inbegripet vissa delar av den centrala utbildning som nu bedrivs av statskontoret, RRV och SPN och därmed direkt sammanhängande utvecklingsarbete, samt för driften av statens kursgård Sjudarhöjden i Sigtuna, bör ett formellt anslag benämnt Statens personalutbildningsnämnd: Uppdragsverksamhet tas upp i statsbudgeten. Samtidigt bör användningen av åttonde huvudtitelns reservationsanslag Viss utbildningsverksamhet begränsas till att enbart avse vårdutbildningsnämndens verksamhet.

Jag återkommer härtill senare denna dag vid min anmälan av resp. anslag.

PUN är f. n. organiserad i en utredningssektion och en kursadministrativ sektion. Denna organisationsform är enligt min mening inte lämplig för den nya verksamheten. Det bör ankomma på regeringen att senare meddela föreskrifter för ny organisation för PUN.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för den centrala statliga personalutbildningen som jag har förordat i det föregående.

B 16. Statens personalutbildningsnämnd: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	[1]8 949 212
1977/78	Anslag	[1]7 592 000
1978/79	Förslag	5 434 000

[1] Anslaget Statens personalutbildningsnämnd.

Statens personalutbildningsnämnd är centralt organ för statlig personalutbildning i den mån sådan utbildning inte ankommer på annan myndighet. I nämndens uppgifter ingår bl. a. att undersöka behovet av personalutbildning, att planera och genomföra utbildning som är gemensam för flera myndigheter, att bistå statliga myndigheter i utbildningsfrågor och att främja samordning av statlig personalutbildning. Nämnden genomför vidare utbildning i syfte att främja jämställdhet mellan kvinnor och män inom statsförvaltningen.

Nämnden utgörs av en utbildningschef och åtta andra ledamöter. Utbildningschefen är chef för nämnden. Nämnden är organiserad på två sektioner. Dessa är kursadministrativa sektionen och utredningssektionen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	26	+5	−12
Övrig personal	27	—	−19
	53	**+5**	**−31**
Anslag			
Lönekostnader	5 583 000	+1 639 000	−1 029 000
Sjukvård	15 000	—	− 9 000
Reseersättningar	16 000	—	− 9 000
Lokalkostnader	1 730 000	+ 588 000	− 956 000
Expenser	190 000	+ 62 000	− 97 000
Ej disponerat belopp	58 000	—	− 58 000
	7 592 000	**+2 289 000**	**−2 158 000**

Statens personalutbildningsnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 697 000 kr.
2. För utbildnings- och utredningsverksamhet såväl centralt hos nämnden som för handledning åt den myndighetsinterna utbildningen behövs ytterligare fem konsulenter (+592 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till PUN:s förvaltningskostnader till 5 434 000 kr. Jag har därvid i enlighet med vad jag har förordat i det föregående fördelat PUN:s befintliga personal på myndighetsuppgifter resp. utbildningsproduktion. För myndighetsuppgifterna har jag vidare beräknat medel för ytterligare en utbildningskonsulent. Jag har vidare med hänsyn till de omställningsproblem som PUN kan förväntas få under budgetåret 1978/79 med anledning av övergången till avgiftsfinansiering under anslagsposten Lönekostnader beräknat särskilda medel till ett belopp av 2 112 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalutbildningsnämnd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 434 000 kr.

B 17. Statens personalutbildningsnämnd: Uppdragsverksamhet

Nytt anslag (förslag) 1 000

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation, förordar jag att ett formellt anslag av 1 000 kr. förs upp i statsbudgeten för budgetåret 1978/79 avseende produktion och distribution m. m. av generell statlig personalutbildning samt driften av statens kursgård Sjudarhöjden. För att lösa tillfälliga eller säsongsmässiga likviditetsproblem och för att tillgodose eventuella behov av ökat rörelsekapital bör PUN få disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret i likhet med annan statlig uppdragsfinansierad verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalutbildningsnämnd: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 18. Statens personalnämnd

1976/77	Utgift	24 623 600
1977/78	Anslag	24 348 000
1978/79	Förslag	27 080 000

Statens personalnämnd är central förvaltningsmyndighet för den personaladministrativa verksamheten inom statsförvaltningen och, en-

ligt särskilt beslut av regeringen, inom statsunderstödd verksamhet, allt i den mån sådan uppgift ej ankommer på annan myndighet.

Nämnden är centralt organ inom tillämpningsområdet för den statliga personalpensioneringen i frågor som rör anställda med nedsatt arbetsförmåga och åtgärder för att förebygga sjukpensionering.

Nämnden leds av en styrelse. Chef för nämnden är en generaldirektör. Inom nämnden finns en avdelning för utvecklings- och planeringsverksamhet, en avdelning för drift och genomförande samt en enhet för intern administration. Nämnden har åtta regionkontor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens personal-nämnd	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	117	+19	—
Övrig personal	45	+ 4	+1
	162	**+23**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	17 551 000	+ 7 008 000	+2 304 000
Sjukvård	32 000	+ 4 000	+ 2 000
Reseersättningar	448 000	+ 459 000	+ 152 000
Lokalkostnader	2 624 000	+ 1 036 000	+ 537 000
Expenser	1 941 000	+ 930 000	+ 57 000
därav engångsutgifter	(76 000)	(+ 71 000)	(— 76 000)
Viss försöksverksamhet med bl. a. hälsokontroll	1 401 000	+ 396 000	— 104 000
Utbildning	134 000	+ 228 000	—
Gemensam kontorsdrift m. m. inom kv. Skogskarlen	—	—	+ 1 000
Ej disponerat belopp	217 000	—	— 217 000
	24 348 000	**+10 061 000**	**+2 732 000**

Statens personalnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 593 000 kr.

2. Delar av regionkontorens i Stockholm, Linköping och Karlstad verksamhetsområden bör sammanföras till ett nytt regionkontor. Härför behövs en läkare, en avdelningsdirektör, tre personalintendenter, en personalsekreterare och en assistent (1 107 000 kr.).

3. Den nuvarande regionala organisationen behöver ytterligare tre läkare, tre personalintendenter och sju personalsekreterare (+1 935 000 kr.).

4. Nämnden flyttar till nya lokaler i Solna och får där ansvaret för vissa för flera myndigheter gemensamma servicefunktioner. Härför behövs ytterligare två expeditionsvakter och en telefonist jämte medel för ökade lokalkostnader och expenser (+864 000 kr.).

5. Konsultmedel m. m. (+251 000 kr.).

6. Verksamheten med personaladministrativ information och med utbildning i brandskydd ökar (+327 000 kr.).

7. Utbildningsbehoven beträffande nämndens anställda ökar (+200 000 kr.).

8. Ny försöksverksamhet (+500 000 kr.).

9. Ökad reseverksamhet (+284 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 27 080 000 kr. Jag har därvid beräknat löne- och prisomräkningen till 2 727 000 kr. Vidare har jag beräknat medel för en expeditionsvakt (4) och 100 000 kr. för ökad reseverksamhet. Jag räknar även med att personalnämnden skall svara för viss gemensam kontorsdrift för myndigheterna i förvaltningsbyggnaden i kv. Skogskarlen i Solna. Kostnaderna härför bör av personalnämnden fördelas på berörda myndigheter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalnämnd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 27 080 000 kr.

B 19. Statens förhandlingsråd

1976/77 Utgift	557 034
1977/78 Anslag	1 944 000
1978/79 Förslag	2 244 000

Statens förhandlingsråd är central myndighet för frågor hos de statliga myndigheterna dels om sådan förhandling enligt lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet som inte syftar till kollektivavtal, dels om information enligt lagen. Chef för förhandlingsrådet är en generaldirektör.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens förhandlingsråd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	8	—	—
Övrig personal	3	—	—
	11	—	—
Anslag			
Lönekostnader	1 552 000	+310 000	+266 000
Sjukvård	4 000	—	—
Reseersättningar	30 000	+ 4 000	—
Lokalkostnader	216 000	+ 51 000	+ 51 000
Expenser	125 000	+ 17 000	—
Ej disponerat belopp	17 000	—	− 17 000
	1 944 000	**+382 000**	**+300 000**

Statens förhandlingsråd

Löne- och prisomräkning m. m. 382 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens förhandlingsråd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 244 000 kr.

C. SKATTE- OCH KONTROLLVÄSEN

Den framtida administrationen av kilometerbeskattningen

Inledning

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 153, SkU 1971: 67, rskr 1971: 339 och prop. 1973: 94, SkU 1973: 41, rskr 1973: 254) ersattes den 1 januari 1974 de särskilda skatter som dittills hade utgått på motorbrännolja (utom energiskatten på detta drivmedel) med en beskattning efter körd väglängd (kilometerskatt) för sådana motorfordon som är inrättade för att drivas med annat drivmedel än bensin eller gasol. Sedan den 1 juni 1976 utgår enligt statsmakternas beslut (prop. 1974: 164, SkU 1974: 59, rskr 1974: 385) kilometerskatt även för släpvagnar, som dras av brännoljedrivna motorfordon och har en skattevikt över tre ton.

Kilometerskatt utgår för den körsträcka som ett fordon har tillryggalagt under den tid det har varit skattepliktigt. För detta ändamål skall kilometerskattepliktiga fordon vara försedda med särskild, godkänd räknare för registrering av fordonets körsträcka (kilometerräknarapparatur). Apparaturen skall vara plomberad. F. n. finns ca 250 000 fordon i landet som är utrustade med kilometerräknare. De skattskyldiga skall varje skatteperiod — normalt fyra per år — lämna uppgift till ledning för fastställande av skatt. Sådan uppgift lämnas genom avstämpling i räknaren på en särskild blankett.

För att planlägga och leda omläggningen från drivmedelsbeskattning till kilometerbeskattning har en särskild nämnd, *kilometerskattenämnden*, inrättats. Fr. o. m. budgetåret 1972/73 fungerar nämnden som ett självständigt organ med myndighetsfunktioner (instruktion för nämnden, 1972: 201).

Kilometerskattenämnden består av ordförande och vice ordförande, fyra särskilt förordnade ledamöter samt därutöver sex suppleanter. Nämndens kansli förestås av ordföranden och utgörs i övrigt av tre experter med uppgift att handlägga frågor av teknisk art, en tjänsteman med uppgift att ansvara för det administrativa arbetet på kansliet och att handlägga frågor av juridisk karaktär, en assistent samt en kansliskrivare. Vissa tider har kansliet förstärkts med tillfällig arbetskraft. Ett inom nämnden inrättat arbetsutskott består av ordföranden, vice ordföranden, den administrative handläggaren och en av de tekniska experterna.

Kostnaderna för nämndens kansli uppgår under budgetåret 1977/78 till 933 000 kr. och bestrids från åttonde huvudtitelns förslagsanslag Kilometersbeskattning. Under innevarande budgetår har vidare under anslaget beräknats 400 000 kr. för informations- och provningskostnader och 50 000 kr. för ersättning för räknarapparatur.

Kilometerskattenämndens verksamhet avser, vid sidan av administrativa uppgifter, främst den tekniska ledningen och uppföljningen av kilometerskattereformen. Nämnden har varit aktivt engagerad i och övervakar fortlöpande framställningen av lämplig kilometerräknarapparatur. Uppdraget att ta fram, anskaffa, leverera och distribuera räknarapparatur har genom olika, av regeringen godkända avtal lämnats åt Svenska Utvecklingsaktiebolaget och dess helägda dotterbolag, AB Samefa. Sedan AB Samefas verksamhet såvitt gäller kilometerräknarapparaturen övertagits av Haldex AB har staten ingått ett motsvarande avtal med detta bolag.

Kilometerskattenämnden meddelar efter samråd med riksskatteverket typgodkännande av kilometerräknare. F. n. är två typer av stämplande kilometerräknare typgodkända av nämnden. Bland kilometerskattenämndens uppgifter ingår vidare att pröva ansökningar från företag (verkstäder), som önskar bli godkända att ta befattning med kilometerräknarapparatur. Nämnden får i ärenden om godkännande eller om återkallande av sådant godkännande företa inspektion hos den som berörs av prövningen. Ca 2 000 verkstäder har godkänts av nämnden. Det ankommer vidare på nämnden att efter samråd med riksskatteverket meddela närmare föreskrifter om montering, plombering, besiktning, godkännande, reparation och liknande åtgärder som avser kilometerräknarapparatur.

Kilometerskattenämnden lämnar information till myndigheter, allmänheten, godkända företag och övriga berörda parter i frågor som avser kilometerbeskattning. Förutom information genom massmedia och broschyrer samt individuell information till ägare av brännoljedrivna fordon utfärdar nämnden föreskrifter och anvisningar i form av meddelanden som distribueras till godkända företag, AB Svensk Bilprovning och ett flertal myndigheter. Vidare har kilometerskattenämnden i samråd med riksskatteverket, rikspolisstyrelsen och AB Svensk Bilprovning genomfört en serie informationsmöten rörande kilometerräknarapparaturen och uppbyggnaden av systemet med kilometerbeskattning.

Mot bakgrund av att övergången till kilometerbeskattning i allt väsentligt har genomförts och kilometerskattenämndens uppgifter enligt dess instruktion har fullgjorts uppdrog regeringen i november 1976 åt statskontoret att utvärdera den av kilometerskattenämnden bedrivna verksamheten samt att överväga och föreslå hur den del av tillsynen och administrationen av vägtrafikbeskattningen som kilometerskattenämnden f. n. utför kan övergå i permanent form till någon annan statlig myndighet, i första hand riksskatteverket. Statskontoret har den 27 maj 1977 överlämnat rapporten Utvärdering av kilometerskattenämndens verksamhet. Rapporten har remissbehandlats.

Statskontoret

Kilometerskattenämnden skall enligt sin instruktion planlägga och leda omläggningen till kilometerbeskattning samt meddela föreskrifter och anvisningar för genomförande av omläggningen. Några andra uppgifter finns inte angivna i instruktionen. Däremot ankommer vissa uppgifter på nämnden enligt vägtrafikskattekungörelsen, såsom typgodkännande av räknarapparatur, godkännande och återkallande av godkännande avseende företag (verkstäder) samt utfärdande av föreskrifter för montering, besiktning, godkännande, reparation m. m. avseende kilometerräknare.

Övergången till kilometerbeskattning är i allt väsentligt genomförd. Kilometerskattereformen har genomförts utan anmärkningsvärda störningar och den tekniska sidan av reformen fungerar i allt väsentligt tillfredsställande. Statskontoret anser att kilometerskattenämndens uppgifter enligt dess instruktion nu har fullgjorts.

Statskontoret har konstaterat att nämndens sammansättning — med representanter för bl. a. riksskatteverket, statens trafiksäkerhetsverk, AB Svensk Bilprovning, åkerinäringen och bussnäringen har haft stor betydelse för beslutsfattandet. Nämndkonstruktionen synes ha inneburit smidiga arbetsformer och en direkt möjlighet för ledamöterna att hävda sina intressen och påverka besluten. Statskontoret anser dock att förestående frågor inom det tekniska området är av annan karaktär än de frågor som nämnden har haft att ta ställning till i samband med genomförandet av kilometerbeskattningen. Frågor som sammanhänger med den fortsatta fordonstekniska utvecklingen och vidareutvecklingen av räknare, säkerställande av produktion liksom kontroll av installerad teknisk apparatur är enligt statskontorets mening inte primärt frågor som kräver en nämnd för planering och avgörande. Statskontoret anser således att kvarvarande tekniska frågor för kilometerbeskattningen inte utgör tillräcklig grund för att behålla kilometerskattenämnden.

Den föreskrivande verksamheten avseende montering, plombering, besiktning, godkännande, reparation m. m. av räknarapparatur har resulterat i systematiserade, täckande föreskrifter inom området. Det fortsatta arbetet avser löpande revidering och förändringar som föranleds av tekniska ändringar och teknisk utveckling m. m. Beslut i dessa frågor kan med fördel tas utan stöd av en nämnd. Detta gäller även ärenden om godkännande resp. återkallande av godkännande av företag. Dessa ärenden är numera av ringa omfattning.

Sedan numera huvuddelen av de godkända verkstäderna har inspekterats av kilometerskattenämnden bör inspektionerna — efter budgetåret 1977/78 — kunna ske stickprovsvis eller med anledning av fel som upptäcks i samband med AB Svensk Bilprovnings kontrollverksamhet. Utredningar om misstänkta fall av manipulationer med räknarapparaturen bör kunna integreras med riksskatteverkets revisionsverksamhet.

Informationen om kilometerbeskattningen m. m. bör med fördel kunna samordnas med den informationsverksamhet beträffande vägtrafikbeskattningen i övrigt som riksskatteverket har om hand.

Enligt kilometerskattenämndens instruktion skall frågor som prövas av nämnden avgöras i plenum. Möjligheter till delegering finns dock. Statskontoret har funnit att nämnden och dess arbetsutskott tar befattning med ärenden som inte fortsättningsvis motiverar en sådan behandling. Beslutsordningen har varit naturlig i ett planerings- och genomförandeskede av kilometerskattereformen, men sedan principer och praxis har utvecklats och verksamheten övergått i löpande administration ter sig en del av ärendehandläggningen och beslutsordningen inte helt rationell.

Statskontoret anser sammanfattningsvis att varken de uppgifter som kilometerskattenämnden har av tekniskt slag eller nämndens uppgifter i övrigt motiverar att nämnden består längre än t. o. m. utgången av budgetåret 1977/78.

Statskontoret har haft att pröva hur kilometerskattenämndens kvarvarande uppgifter kan övergå i permanent form till annan statlig myndighet, i första hand riksskatteverket. Statskontoret har därvid funnit att endast statens trafiksäkerhetsverk framstår som ett alternativ till riksskatteverket. AB Svensk Bilprovning har avfärdats som alternativ då organet inte är en myndighet utan ett statligt aktiebolag. Det har därför bedömts vara mindre lämpligt att överföra myndighetsuppgifter av nu aktuellt slag till detta bolag.

Riksskatteverket är enligt vägtrafikskattelagen central förvaltningsmyndighet i fråga om vägtrafikskatt (fordonsskatt och kilometerskatt) och har i den funktionen att ta befattning med en rad olika frågor inom kilometerbeskattningens område. Riksskatteverket utfärdar meddelanden och anvisningar som omfattar frågor om kilometerskatt och kilometerräknarapparatur. Enligt vägtrafikskattekungörelsen skall kilometerskattenämnden samråda med riksskatteverket i frågor om godkännande av kilometerräknare och om föreskrifter avseende kilometerräknarapparatur. På riksskatteverket ankommer vidare enligt nämnda kungörelse vissa föreskrifter om besiktning av kilometerräknarapparatur, m. m.

Härutöver har riksskatteverket enligt vägtrafikskattekungörelsen vissa föreskrivande uppgifter avseende uppbörd av vägtrafikskatt m. m. samt uppgifter enligt särskild kungörelse beträffande återbetalning av fordonsskatt och avräkning av kilometerskatt för fordon som har använts utom riket. Verket handlägger vidare frågor om nedsättning av eller befrielse från vägtrafikskatt och får efter samråd med kilometerskattenämnden medge befrielse från kilometerskatteplikt. Riksskatteverket kan också medge undantag från skyldigheten att förse släpvagnar med kilometerräknare.

Av det föregående framgår att riksskatteverket har det centrala myndighetsansvaret för vägtrafikbeskattningen och att verket redan nu har ett flertal uppgifter rörande den del av vägtrafikbeskattningen som kilometerbeskattningar utgör. Statskontoret framhåller också att riksskatteverket enligt vägtrafikskattekungörelsen har att samordna kontrollen av fordonsskatt och kilometerskatt.

Såväl kilometerskattenämnden som riksskatteverket har informations- och utbildningsuppgifter inom vägtrafikbeskattningens område, delvis riktade till samma målgrupper. Enligt statskontorets mening vore det naturligt att riksskatteverket samordnar all information och utbildning avseende vägtrafikbeskattningen. Härigenom bör fördelar kunna uppnås vad gäller utbildningens administration och genomförande liksom fördelar för mottagarna av information och utbildning. Man skulle även få möjlighet att inom vägtrafikbeskattningens område — på ett annat sätt än hittills — samla och samordna föreskrifter och anvisningar samt att sammanställa och anpassa dem för de olika intressenternas behov.

Statens trafiksäkerhetsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör säkerheten i vägtrafiken och inte hör till annan myndighet. Verket är också central förvaltningsmyndighet för bil- och körkortsregistrering och central körkortsmyndighet. Det åligger verket bl. a. att leda verksamheten i fråga om besiktning och inspektion av fordon, följa den fordonstekniska utvecklingen och utöva tillsyn över de besiktningsmän som är anställda hos AB Svensk Bilprovning. Trafiksäkerhetsverket har härvid bl. a. att utarbeta föreskrifter om fordons beskaffenhet och utrustning. Föreskrifterna skall vara ägnade att reglera kontrollen av fordon men skall även tjäna till ledning vid tillverkning och reparation. Det ankommer på verkets fordonsbyrå att lösa dessa uppgifter.

Trafiksäkerhetsverkets registeravdelning i Örebro svarar för verkets uppgifter som central förvaltningsmyndighet för bil- och körkortsregistrering. Registren används för administrativ övervakning av fordon, fordonsägare och förare samt för trafiksäkerhetsverkets, polisens och andra myndigheters trafiksäkerhetsarbete i övrigt. Bilregistret utnyttjas även för uppbörd av vägtrafikskatt, trafikförsäkringskontroll och viss beredskapsplanläggning. När det gäller kilometerskatten innebär registeravdelningens arbete bl. a. att påföra och uppbära kilometerskatt, att utsända avstämplingskort och registrera uppgift om räknarställning, att registerföra kilometerräknare, att registrera och avräkna körd vägsträcka i utlandet samt att redovisa och rapportera gjorda inbetalningar.

Sammanfattningsvis konstateras att trafiksäkerhetsverket har att följa den fordonstekniska utvecklingen. Verket har vidare uppgifter avseende föreskrifter samt utrednings- och utvecklingsuppgifter m. m. inom det

fordonstekniska området. Inom verket finns fordonstekniskt väl kvalificerad personal, vilket i och för sig kan tala för att överföra vissa delar av kilometerskattenämndens verksamhet till trafiksäkerhetsverket. Verket har dock inte bedömts kunna ta över tekniska frågor från nämnden om inte ytterligare teknisk expertis tillförs verket. Till fordonsbyråns inspektionsverksamhet kan det i och för sig vidare övervägas att anknyta kilometerskattenämndens inspektioner av verkstäder. Härvid borde möjligheter finnas att utnyttja den fordonstekniska personalen inom trafiksäkerhetsverkets distriktsorganisation.

Riksskatteverkets uppgift som central förvaltningsmyndighet i fråga om vägtrafikskatt avser administration och tillsyn av skatten. Kilometerskattenämndens uppgifter beträffande kilometerskatt är en del av administrationen och tillsynen av vägtrafikbeskattningen. Det är mot denna bakgrund enligt statskontoret naturligt att föra över nämndens kvarvarande verksamhet till riksskatteverket. Härigenom kan uppgifterna inom vägtrafikbeskattningens område samordnas och frågor avseende fordonsskatt och kilometerskatt kan handläggas på ett likartat sätt. Vidare kan man utnyttja den organisation för administration och kontroll av vägtrafikskatten som finns inom riksskatteverket.

En rad tekniska frågor avseende räknarapparatur m. m. i kilometerbeskattningen ankommer f. n. på kilometerskattenämnden. Trafiksäkerhetsverket torde ha vissa förutsättningar för att handlägga dessa frågor. Statskontoret anser dock att de tekniska frågorna bör ses som en integrerad del i kilometerskattesystemet. Om riksskatteverket tillförs den tekniska kompetens som behövs bör verket på ett naturligt sätt — och inom ramen för uppgiften att vara central förvaltningsmyndighet för vägtrafikbeskattningen — kunna överta kilometerskattenämndens kvarvarande verksamhet. Statskontoret föreslår därför att riksskatteverket övertar kilometerskattenämndens kvarvarande arbetsuppgifter den 1 juli 1978. Därvid bör följande uppgifter ankomma på riksskatteverket:

— utfärda de föreskrifter och anvisningar bl. a. avseende kilometerräknarapparaturen som nu ankommer på kilometerskattenämnden
— svara för information och utbildning avseende kilometerbeskattningen
— pröva frågor avseende godkännande resp. återkallande av godkännande av företag (verkstäder)
— göra inspektioner av verkstäder
— pröva frågor om typgodkännande av kilometerräknarapparatur
— ta del av erfarenheter av kilometerräknarapparaturens funktion och verka för att eventuellt erforderliga konstruktionsändringar görs
— utreda misstänkta fall av manipulationer med räknarapparatur
— följa den tekniska utvecklingen i fråga om bilinstrument m. m. och

initiera därav föranledd om- eller nykonstruktion av räknarapparaturen.

Den tekniska personal som förutsätts tillföras riksskatteverket bör delta i sådana kvalificerade revisioner inom kilometerbeskattningens område som kräver speciell teknisk kompetens.

Statskontoret gör bedömningen att riksskatteverket behöver förstärkas med en handläggare och två tekniker för att ta hand om de nya arbetsuppgifterna.

På sikt bortfaller vissa av de ärenden som nu handläggs av kilometerskattenämnden, medan andra ärenden fortsättningsvis blir av mindre omfattning. Statskontoret bedömer att riksskatteverket för uppgifter avseende kilometerbeskattningen behöver tillföras en handläggare för ärenden om godkännande resp. återkallande av godkännande avseende verkstäder, deltagande i arbetet med föreskrifter och anvisningar, informations- och utbildningsuppgifter, handläggning av remisser och besvär liksom eventuella avtalsfrågor.

Mot bakgrund av statskontorets analys uppskattas behovet av teknisk personal för budgetåret 1978/79 till två tekniker. Kilometerskattereformen är i allt väsentligt genomförd och uppföljningen av denna i tekniskt hänseende bör i väsentliga delar kunna avslutas under budgetåret 1977/78. Viss inspektionsverksamhet torde även fortsättningsvis kräva personal med teknisk kompetens, liksom aktuella uppgifter i övrigt.

Statskontoret framhåller att revisorerna inom riksskatteverkets distriktskontor bör — integrerat med kontrollverksamheten i övrigt — kunna utföra vissa inspektioner, begränsade till revisionella aspekter. Sålunda bör revisorerna kunna kontrollera att gällande föreskrifter handhas på tillfredsställande sätt, att plomberingsutrustning förvaras på föreskrivet sätt, att erforderliga stämpelkort m. m. finns, att kopior av rapportkort bevaras under föreskriven tid m. m. Revisorerna bör få den utbildning härför som behövs.

De tekniker som förutsätts tillföras riksskatteverket bör till viss del utnyttjas för inspektioner som i första hand syftar till teknisk kontroll m. m. Statskontoret anser dock att det borde vara möjligt att vid behov uppdra åt AB Svensk Bilprovning att ombesörja inspektioner i rent tekniskt hänseende.

Frågor avseende vägtrafikbeskattningen handläggs hos riksskatteverket inom punktskattesektion 1 vid avdelningen för indirekt skatt. Statskontoret föreslår att de nya arbetsuppgifterna organisatoriskt inordnas i punktskattesektion I. Hur uppgifterna närmare skall inlemmas i punktskattesektionen bör avgöras av riksskatteverket.

I statskontorets förslag ligger att alla beslut inom kilometerbeskattningens område fortsättningsvis tas inom riksskatteverket. Någon ersättning för själva nämnden har inte bedömts erforderlig. Statskontoret

anser dock att frågan om kontakterna med intressenterna i kilometerskattesystemet och deras möjlighet till påverkan och information bör speciellt uppmärksammas i samband med kilometerskattenämndens upphörande. Intressenterna bör kunna bli företrädda i den samrådsgrupp för vägtrafikfrågor som riksskatteverket har inrättat.

För den verksamhet som övergår till riksskatteverket bör enligt statskontoret 574 000 kr. beräknas under anslaget till riksskatteverket för budgetåret 1978/79.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över statskontorets rapport avgivits av statens trafiksäkerhetsverk, riksrevisionsverket, riksskatteverket, kilometerskattenämnden, statens provningsanstalt, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Värmlands och Västerbottens län, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Motorbranschens Riksförbund, Sveriges Trafikbilägares Riksorganisation, Sveriges Bilindustri- och Bilgrossistförening, AB Svensk Bilprovning, Haldex AB samt K. G. Knutsson AB.

Enligt en rad remissinstansers uppfattning har kilometerskattenämnden på ett förtjänstfullt sätt fullgjort sina uppgifter i samband med övergången till kilometerbeskattning. Den sammansättning som nämnden har haft har också positivt bidragit till att göra övergången smidig och utan allvarligare störningar. När det gäller frågan om nämndens upphörande och om vem som skall överta nämndens kvarvarande arbetsuppgifter är däremot meningarna delade.

Statskontorets förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av *riksskatteverket, länsstyrelsen i Värmlands län, statens provningsanstalt, TCO, AB Svensk Bilprovning* och av *en minoritet i kilometerskattenämnden.*

Riksskatteverket anser att utredningens överväganden och förslag beträffande kilometerskattenämndens upphörande och arbetsuppgifternas överförande till verket är riktiga. Inte heller beträffande verksamhetens organisatoriska inplacering inom riksskatteverket har verket något att erinra mot det framförda förslaget. Däremot anser verket att medelsbehovet behöver ökas med 56 000 kr. i förhållande till statskontorets beräkning. Riksskatteverket framhåller betydelsen av att en samordning sker hos samma myndighet av såväl de skattetekniska frågorna rörande kilometerbeskattningen som de tekniska frågorna rörande kilometerräknarapparaturen. Även sammanslagna utgör dessa komponenter en mindre del av vägtrafikskatten som riksskatteverket är central förvaltningsmyndighet för.

Även *AB Svensk Bilprovning* anser att det ligger nära till hands att betrakta frågor rörande kilometerbeskattning som en integrerad del av vägtrafikbeskattningen. Med hänsyn till riksskatteverkets ställning som central förvaltningsmyndighet i fråga om vägtrafikskatt synes det na-

turligt att inordna även frågor om kilometerbeskattning i denna myndighet. Därvid bör beaktas att de myndigheter och andra organ som är företrädda inom kilometerskattenämnden även i fortsättningen får möjlighet att påverka utformningen av kilometerbeskattningen.

Statens provningsanstalt, som är s. k. riksprovplats för kilometerräknare, stöder statskontorets förslag om en inrangering av kilometerskattenämndens verksamhet i riksskatteverket. Provningsanstalten framhåller vikten av att de tekniska resurser för provning av kilometerräknare som har byggts upp inom anstalten utnyttjas även framgent. Provningsanstalten finner det också angeläget att påpeka möjligheten att repliera på det tekniska kunnande och den erfarenhet som har byggts upp vid riksprovplatsen för kilometerräknare. Anstalten är också beredd att i större omfattning än hittills deltaga i och även genomföra driftssäkerhetsundersökningar. Även *AB Svensk Bilprovning* erinrar om att statens provningsanstalt är riksprovplats för kilometerräknare. Provning av räknare som underlag för typgodkännande skall sålunda utföras av provningsanstalten, som har tillgång till teknisk expertis inom ifrågavarande område. Det är vidare förutsatt att riksprovplats skall lämna föreskrivande myndigheter det bistånd i provningstekniska frågor som dessa behöver. Det kan vidare enligt bolagets uppfattning ifrågasättas om det finns tillräckligt sakliga motiv för ett fortsatt engagemang från statens sida beträffande tekniskt utvecklingsarbete av räknarapparatur. Denna utrustning skiljer sig inte principiellt från annan utrustning som utgör krav för brukande av fordon.

Ett antal remissinstanser avstyrker statskontorets förslag och anser att kilometerskattenämnden bör finnas kvar som självständig myndighet. Till denna grupp hör *kilometerskattenämndens majoritet, Sveriges Trafikbilägares Riksorganisation, Sveriges Bilindustri- och Bilgrossistförening* och *K. G. Knutsson AB,* som är generalagent för en av de båda godkända typerna av kilometerräknare. *Haldex AB,* som tillverkar kilometerräknare, och *Motorbranschens Riksförbund* anser att någon förändring i varje fall inte bör ske ännu. Motorbranschens Riksförbund anser dessutom att om kilometerskattenämnden skall avvecklas talar anknytningspunkterna till trafikrätt och fordonsteknik för att statens trafiksäkerhetsverk övertar nämndens uppgifter.

Kilometerskattenämndens majoritet anser att statskontoret inte har visat att väsentliga fördelar skulle uppnås genom att nämndens verksamhet inlemmas i riksskatteverket och att statskontoret inte heller har anfört några vägande negativa synpunkter på nämndens hittillsvarande verksamhet. Under förutsättning att en oförändrad ambitionsnivå beträffande de tekniska insatserna på kilometerbeskattningens område även i fortsättningen anses böra upprätthållas kan några nämnvärda personella besparingar inte göras vid ett överförande av kilometerskattenämndens verksamhet till riksskatteverket. I huvudsak samma

insatser som f. n. måste ske framgent från den tekniska och administrativa personalens sida. Den under sådana omständigheter möjliga kostnadsbesparingen är obetydlig. Att under dylika förhållanden centralisera en verksamhet som även fortsättningsvis behövs för bevakning av den tekniska delen av kilometerskattereformen kan inte betecknas som en rationaliseringsvinst. Erforderliga ändringar kan i stället ske i instruktionen för kilometerskattenämnden. Därvid kan nämndens verksamhet i fortsättningen anpassas till de arbetsuppgifter som sedan en längre tid ombesörjs av nämnden och vilkas lösande även i fortsättningen krävs för att den tekniska sidan av kilometerbeskattningen skall fungera tillfredsställande. Liknande synpunkter förs även fram av *Sveriges Trafikbilägares Riksorganisation. Sveriges Bilindustri- och Bilgrossistförening* befarar att om kilometerskattenämnden upphör kan det vara svårt att få en liten grupp tekniska specialister att fungera väl i ett ämbetsverk med väsentligen annan inriktning. Oberoende av om nämnden bibehålls eller om verksamheten överförs till riksskatteverket eller trafiksäkerhetsverket är det primärt angeläget att kapaciteten främst när det gäller teknisk personal bibehålls och att de hittills goda kontakterna med de skattskyldiga och berörda bil- och verkstadsföretag säkerställs.

En annan grupp bland remissinstanserna, bestående av *riksrevisionsverket* samt *länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län* och *Västerbottens län,* anser att kilometerskattenämnden bör avvecklas, men att dess kvarvarande arbetsuppgifter med hänsyn till dessas karaktär bör delas upp mellan statens trafiksäkerhetsverk och riksskatteverket. Liknande synpunkter förs fram av *statens trafiksäkerhetsverk,* dock under förutsättning att kilometerskattenämnden skall upphöra. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* delar visserligen uppfattningen att huvudansvaret för de uppgifter som nu åvilar kilometerskattenämnden bör flyttas över till riksskatteverket. De tekniska resurser som finns inom trafiksäkerhetsverket bör emellertid utnyttjas i högre grad än vad som har föreslagits. Trafiksäkerhetsverkets fordonsbyrå bör kunna lösa frågor om fordonsteknisk utveckling och vidareutveckling av kilometerräknare. Uppgiften att inspektera företag bör kunna åläggas trafiksäkerhetsverkets regionalt placerade fordonsinspektörer.

Enligt *statens trafiksäkerhetsverks* uppfattning är det självklart att riksskatteverket svarar för tillsynen av kilometerbeskattningen liksom för andra beskattningsformer. Genom sin speciella utformning kan kilometerbeskattningen emellertid inte utan vidare likställas med övriga beskattningsformer. Kilometerräknarapparaturens, avstämplingskortens och bilregisteruppgifternas avgörande betydelse för en korrekt beskattning gör att de rent tekniska inslagen i kilometerbeskattningen fordrar särskild uppmärksamhet.

Inom riksskatteverket kommer de tekniska åliggandena och det tek-

niska utvecklingsarbetet alltid att utgöra ett delvis artfrämmande inslag som bl. a. fordrar speciell expertis. Inom trafiksäkerhetsverket bör detta kunna inordnas i den ordinarie verksamheten på ett naturligt sätt. Utvecklingen på detta område kan också lättare samordnas med annan utveckling och möjligheterna till rationaliseringar på sikt ökas. Liknande är förhållandet när det gäller inspektion och kontroll av verkstäder. Trafiksäkerhetsverket har redan nu tekniskt utbildad personal som utför inspektion hos bilfirmor. Denna personal är väl lämpad att efter kompletterande utbildning göra de bedömningar av verkstädernas kompetens som nu utgör ett väsentligt inslag i kilometerskattenämndens kontrollverksamhet.

Varken riksskatteverket eller trafiksäkerhetsverket kan ta över kilometerskattenämndens verksamhet utan en resursförstärkning, som torde bli av ungefär samma storlek i båda fallen. Det finns emellertid enligt trafiksäkerhetsverkets mening anledning att räkna med att en uppdelning mellan den tekniska och administrativa verksamheten på sikt kan leda fram till ekonomiska och andra fördelar.

Även *riksrevisionsverket* anser att i fråga om dimensioneringen av resurser bör samma principer användas oavsett val av myndighet. Bibehållande och utveckling av speciell teknisk kompetens är dock mindre kostnadskrävande inom en verksamhet där närliggande och övergripande tekniska frågor handläggs än inom en beskattningsadministrativ verksamhet. Den tekniska kontrollen av verkstäder och fordon utförs sannolikt bättre och till lägre kostnad om den utförs av trafiksäkerhetsverkets regionalt placerade fordonstekniker än av två centralt placerade tekniker som statskontoret föreslår. Dessutom är det enklare för allmänhet och företag om antalet myndigheter som har kontrollfunktioner gentemot dessa inte ökar.

Riksrevisionsverket anser att de fordons- och apparattekniska och de till dessa kopplade administrativa frågorna är de tyngst vägande i den aktuella verksamheten. Verket förordar att dessa förs över från kilometerskattenämnden till trafiksäkerhetsverket. Vad gäller uppgifterna att utfärda föreskrifter och anvisningar bl. a. avseende kilometerräknarapparaturen och att svara för information och utbildning avseende kilometerbeskattningen bör en närmare bearbetning av innehållet i föreskrifter och anvisningar ske så att det klart framgår vilka som trafiksäkerhetsverket bör vara ansvarig för och vilka som är främst av beskattningsadministrativ art och som därför riksskatteverket bör ansvara för. Ansvaret för information och utbildning bör åvila riksskatteverket med hänsyn till verkets övergripande ansvar för beskattningen. I båda fallen bör kontinuerligt samråd ske myndigheterna emellan.

Riksrevisionsverket anser slutligen att den aktuella verksamheten inte bör överflyttas till trafiksäkerhetsverket före utgången av budget-

året 1978/79 för att trafiksäkerhetsverket skall få möjlighet att planera för denna verksamhet.

Föredraganden

Kilometerskattenämnden inrättades i början av år 1971 för att förbereda en eventuell övergång till den s. k. kilometerbeskattning för brännoljedrivna motorfordon som 1965 års bilskatteutredning hade föreslagit. Sedan statsmakterna hade fattat principbeslut om att för sådana fordon övergå från drivmedelsbeskattning till beskattning efter körd väglängd (prop. 1971: 153, SkU 1971: 67, rskr 1971: 339) fick nämnden under år 1972 en fastare form och preciserade uppgifter i form av en instruktion (1972: 201). Kilometerskattenämnden fick i uppgift att planlägga och leda omläggningen till kilometerskatt och att meddela föreskrifter och anvisningar för genomförandet av denna omläggning. Kilometerskattenämnden är sammansatt av representanter för såväl berörda statliga myndigheter och AB Svensk Bilprovning som intressenterna inom åkeri- och busstrafiknäringarna. Nämnden har till sitt förfogande ett kansli med bl. a. tekniska experter.

Kilometerskattereformen har genomförts i två etapper. Kilometerskatt för brännoljedrivna personbilar, lastbilar och bussar infördes den 1 januari 1974. För släpvagnar med en skattevikt över tre ton och som dras av kilometerskattepliktiga fordon infördes kilometerskatten den 1 juni 1976.

Genom att omläggningen till kilometerskatt nu i allt väsentligt har genomförts har frågan om kilometerbeskattningens framtida administration blivit aktuell. Regeringen uppdrog därför i november 1976 åt statskontoret att dels utvärdera kilometerskattenämndens verksamhet, dels överväga och föreslå hur tillsynen och administrationen av den del av vägtrafikbeskattningen som kilometerskatten utgör kan övergå i permanent form till annan myndighet, i första hand riksskatteverket.

Statskontoret har föreslagit att kilometerskattenämnden upphör den 1 juli 1978 och att dess kvarvarande arbetsuppgifter då övertas av riksskatteverket. Förslaget har mottagits mycket olika bland remissinstanserna. Det tillstyrks av bl. a. riksskatteverket, TCO, AB Svensk Bilprovning och en minoritet inom kilometerskattenämnden. Däremot avstyrks förslaget av kilometerskattenämndens majoritet och företrädarna för motortrafikbranschen och tillverkarna av den räknarapparatur som är nödvändig för kilometerbeskattningen. Dessa anser att kilometerskattenämnden bör finnas kvar i nuvarande form men med något ändrade arbetsuppgifter. Slutligen finns en tredje grupp med bl. a. riksrevisionsverket och statens trafiksäkerhetsverk, som anser att kilometerskattenämndens arbetsuppgifter bör delas upp mellan trafiksäkerhetsverket och riksskatteverket.

För egen del vill jag framhålla följande. Det har från början stått klart att kilometerskattenämndens verksamhet skulle vara av tillfällig natur. Nämndens organisation och arbetsformer har också anpassats därefter. Att nämndens verksamhet har fungerat väl har omvittnats från olika håll. Detta faktum kan emellertid knappast anföras som skäl för att behålla en ordning som har inrättats och utformats för att verka i ett genomförandeskede. Detta skede måste nu anses ha avslutats och kilometerbeskattningen fungerar i allt väsentligt tillfredsställande. Jag anser därför att beslut nu bör fattas om att kilometerskattenämndens verksamhet i dess nuvarande form skall avvecklas.

Riksskatteverket är den myndighet som har det centrala förvaltningsansvaret för vägtrafikbeskattningens båda grenar, dvs. fordonsskatt och kilometerskatt. Jag anser, i likhet med statskontoret, att det är naturligt att låta kilometerskattenämndens kvarvarande arbetsuppgifter övergå till riksskatteverket. Härigenom skulle dessa uppgifter komma att handläggas av samma organ som har hand om såväl övrig vägtrafikskatt som andra former av indirekt beskattning. Jag delar inte den uppfattning som har förts fram av några remissinstanser och som innebär att administrationen av kilometerskatten skall delas upp på en teknisk del som skulle skötas av trafiksäkerhetsverket och en mera renodlad beskattningsdel som skulle ankomma på riksskatteverket. Jag anser att det i praktiken inte är möjligt att göra en klar gränsdragning mellan dessa komponenter i kilometerbeskattningen. Det torde också vara onödigt besvärligt för fordonsägarna och andra berörda att i kilometerskattefrågor vara hänvisade till olika myndigheter beroende på om deras ärende huvudsakligen är av teknisk natur eller ej. Den tekniska sidan av beskattningen är naturligtvis ett viktigt komplement till det fiskala intresset. Jag förordar därför att kilometerskattenämndens arbetsuppgifter övertas av riksskatteverket. Arbesuppgifterna bör tillföras avdelningen för indirekt skatt. Jag utgår emellertid från att riksskatteverket kommer att nära samverka med trafiksäkerhetsverket, AB Svensk Bilprovning och statens provningsanstalt som är riksprovplats vad gäller kilometerräknarapparatur. Det blir här närmast frågan om viss utbyggnad av en samverkan som redan är etablerad.

På grund av det tekniska inslaget i kilometerbeskattningen bör riksskatteverket — i likhet med kilometerskattenämnden — få tillgång till särskild teknisk expertis. Jag biträder statskontorets förslag om att riksskatteverket bör tillföras en handläggartjänst för de nytillkommande förvaltningsuppgifterna. Genom tillgången till riksskatteverkets basorganisation kan inte obetydliga besparingar göras i förhållande till om de aktuella arbetsuppgifterna skulle fortsätta att fullgöras av en självständig myndighet.

Kilometerskattenämndens sammansättning har haft stor betydelse för kilometerskattereformens smidiga genomförande. Det goda sam-

arbetet med branschorganisationerna bör tas till vara. Jag anser att detta bäst kan ske genom att till riksskatteverket knyts en rådgivande nämnd av den typ som energiskattenämnden och reklamskattenämnden utgör. Denna nämnd bör få ungefär samma sammansättning som kilometerskattenämnden f. n. har och dess uppgift bör vara att behandla frågor av allmän betydelse och större räckvidd. Däremot skulle nämnden, till skillnad från den nuvarande kilometerskattenämnden, inte behöva belastas med löpande rutinärenden.

När det gäller tidpunkten för kilometerskattenämndens upphörande förordar jag att den bestäms till den 1 juli 1979. Härigenom vinns ytterligare tid för planering och omställning till de nya handläggningsformerna. Under tiden bör även formerna för riksskatteverkets samarbete med andra berörda myndigheter, såsom statens trafiksäkerhetsverk, kunna preciseras närmare. Detta innebär att medel behöver anvisas för kilometerskattenämndens nuvarande verksamhet även under nästa budgetår. Jag återkommer om detta i det följande.

Under åberopande av vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har anfört om den fortsatta administrationen av kilometerskatt.

C 1. Riksskatteverket

1976/77 Utgift	147 374 483
1977/78 Anslag	159 400 000
1978/79 Förslag	177 003 000

Riksskatteverket är dels central förvaltningsmyndighet i fråga om beskattning, uppbörd av skatt, folkbokföring och val, dels centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet, allt i den mån uppgifterna ej ankommer på annan myndighet. Verket är dessutom beskattningsmyndighet för sjömansskatt, kupongskatt och punktskatter. Fram till årsskiftet 1977—1978 är riksskatteverket dessutom central förvaltningsmyndighet för tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga varor samt alkoholfrågor. Fr. o. m. den 1 januari 1978 handläggs sådana ärenden inom socialstyrelsen.

Riksskatteverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör som även är styrelsens ordförande. Denne har närmast under sig en överdirektör. Verket är organiserat på åtta huvudenheter, nämligen en avdelning för verkets administration, en för rättsärenden, en för direkt skatt, en för indirekt skatt, en för kontroll och revision, en för administration av exekutionsväsendet, en för folkbokföring och val

samt en för driftteknik. Dessutom finns en enhet för allmänna ombud och ett sekretariat för verksledningen. Vidare finns en byrå för alkoholärenden till utgången av år 1977.

Inom riksskatteverket finns en nämnd för rättsärenden och sjömansskattenämnden. Till verket är energiskattenämnden och reklamskattenämnden knutna.

Vid 1975 års riksmöte beslutades om dels riktlinjer för en ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 1975: 229), dels ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattningsområdet (prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230). Besluten innebär bl. a. att alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Skatteadministrationen effektiviseras bl. a. genom ett väl utbyggt ADB-stöd som underlag för granskningen och taxeringen. Den nya taxeringsorganisationen skall, enligt beslut vid föregående riksmöte (prop. 1976/77: 138, SkU 1976/77: 49, rskr 1976/77: 346), i huvudsak genomföras till 1979 års taxering. Under tiden fram till övergången skall ett fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete bedrivas. Samtidigt sker en successiv uppbyggnad av den nya granskningsorganisationen. Det nya databehandlingssystemet har en systemstruktur med en blandad regional och central registerföring. Under riksmötet 1975/76 beslutades att 21 län skall förses med egna datoranläggningar (prop. 1975/76: 100 bil. 9 s. 101, SkU 1975/76: 35, rskr 1975/76: 212). Härtill kommer en datoranläggning hos riksskatteverket för den centrala ADB-driften. Det fortsatta utrednings- och utvecklingsarbetet bedrivs med sikte på ett successivt genomförande av det nya ADB-systemet fr. o. m. år 1979.

Fullföljandet av de nämnda riksdagsbesluten förutsätter en mycket omfattande fortsatt utredningsverksamhet. Regeringen har uppdragit åt riksskatteverket och statskontoret att svara härför. De båda myndigheterna bedriver den fortsatta utredningsverksamheten inom ramen för ett projekt, RS-projektet. För projektet finns en ledningsgrupp i vilken de båda myndigheternas verksledningar ingår. För att bredda underlaget för ledningsgruppens ställningstagande finns en referensgrupp med representanter för berörda myndigheter och personalorganisationer.

RS-projektet bedrivs i form av två utredningar, RS/ORG-utredningen för den organisatoriska utformningen m. m. av den nya skatteadministrationen och RS/AFB-utredningen för uppbyggnaden av det nya databehandlingssystemet och administrativa rutiner i övrigt.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksskatte-verket	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	598	+33	+21
Övrig personal	397	+12	− 9
	995	**+45**	**+12**
Anslag			
Lönekostnader	85 562 000	+21 242 000	+14 745 000
Ersättningar till kyrko-bokföringsinspektörer	221 000	+ 22 000	+ 22 000
Sjukvård	172 000	+ 20 000	+ 20 000
Reseersättningar	3 336 000	+ 745 000	+ 264 000
därav för utrikes resor	(135 000)	(+ 245 000)	(+ 65 000)
Lokalkostnader	13 600 000	+ 442 000	+ 442 000
Expenser för eget behov	5 521 000	+ 2 354 000	+ 452 000
därav engångsutgifter	(441 000)	(+ 467 000)	(− 91 000)
Expenser för annat än eget behov	20 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000
Utbildning och information	30 129 000	− 279 000	− 2 483 000
Ej disponerat belopp	859 000	—	− 859 000
	159 400 000	**+29 546 000**	**+17 603 000**

Riksskatteverket

Riksskatteverkets verksamhet under det gångna budgetåret har i stort präglats av det pågående arbetet med reformeringen av skatteadministrationen (RS-projektet). Centraldatorn i det nya ADB-systemet för folkbokföring och beskattning har under budgetåret 1976/77 installerats i en nyuppförd byggnad, till vilken verkets drifttekniska avdelning har överflyttats. Rekryteringen till en ny ADB-driftsektion har påbörjats.

Tyngdpunkten i riksskatteverkets anslagsframställning för budgetåret 1978/79 ligger — liksom föregående års anslagsframställning — på en förstärkning av verkets rättsavdelning. En mycket kraftig ökning av antalet ansökningar om dispenser från olika skattebestämmelser och om förhandsbesked i taxeringsfrågor har medfört oacceptabla väntetider med i vissa fall risk för rättsförluster för de sökande.

Nya skatter och beskattningsformer införs och äldre skattelagstiftning ändras ständigt. En riktig och ensartad tillämpning av skattelagstiftningen är ett vitalt samhällsintresse. Med målet att nå en likformig och rättvis beskattning uppstår ett utomordentligt högt krav på information om lagstiftningens innehåll. Detta krav begränsar sig inte till att enbart avse information till de skattskyldiga. Det starkt decentraliserade verkställighetsmönstret skapar krav på anvisningar och instruktioner för en enhetlig tillämpning hos de många myndigheter som har att tillämpa skattelagstiftningen. En av riksskatteverkets mest angelägna uppgifter är därför att genom information, råd och anvisningar till allmänhet och myndigheter sprida kännedom om skattelagstiftningen och hur den skall tolkas och tillämpas.

Kontakterna på länsplanet utgör helt naturligt en integrerad del i en annan av verkets huvuduppgifter, nämligen den att svara för skattekontrollens planering och samordning. För att verksamheten på skatteområdet skall nå sitt syfte är det inte tillräckligt att det råder klarhet om innehållet i skattelagstiftningen och att organisation och arbetsformer är anpassade till uppgifterna. Dessa måste också utföras så att man totalt sett uppnår bästa resultat. Riksskatteverket har ett viktigt arbete med att utveckla metoder för att samordna kontrollen av olika slag av skatter, arbetet hos skilda beskattningsmyndigheter och system för informationsutbyte mellan beskattningsorganen. Betydelsefullt är t. ex. bevakningen av metoder för och omfattningen av skatteflykt samt försök till skattebrott liksom avvägningen när det gäller att utnyttja resurserna för riksomfattande eller lokalt inriktade skattekontroller.

Under slutet av 1970-talet kommer ett betydande utrednings- och organisationsarbete, som i huvudsak bedrivs inom ramen för det s. k. RS-projektet men som också belastar flertalet av verkets fackenheter, att åvila riksskatteverket för att genomföra och följa upp den nya skatteadministrationen. Betydande förändringar kan också väntas på den materiella skattelagstiftningens område. För att lösa sina uppgifter med anledning härav blir riksskatteverket i stor utsträckning beroende av medverkan av personal från länsstyrelser och lokala skattemyndigheter. På exekutionsväsendets område föreligger väsentliga administrativa och materiella omläggningar. Om målet med en för verksamheten väl anpassad organisation skall nås måste även på detta område riksskatteverket få påräkna medverkan av den personal som arbetar i de verkställande funktionerna.

Beträffande effekterna av 0-alternativet framhåller riksskatteverket att en sådan reducering av anslaget — som främst skulle drabba anslagsposten Lönekostnader — skulle öka arbetsbelastningen hos myndigheterna inom verkets tillsynsområde och hos dessa myndigheter äventyra verksamhetens behöriga gång. Vidare skulle reduceringen medföra att den offensiva verksamheten inom skatteområdet starkt skulle minskas med därmed uppkommande intäktsbortfall för statsverket, detta i en utsträckning som inte står i rimlig proportion till de kostnader som skulle kunna inbesparas.

1. Löne- och prisomräkning 19 665 915 kr.

2. Utvecklingen inom arbetsrättens område, särskilt tillkomsten av lagen om anställningsskydd, har medfört ett behov av en omfattande personalplanering. För att den utökade personalplaneringen skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt måste planeringsenheten inom personalsektionen förstärkas. Riksskatteverket föreslår att en tillfälligt inrättad tjänst som förste byråassistent uppförs på verkets personalplan (+86 252 kr.).

För att personalsektionen skall bli i stånd att uppfylla de krav som

ställs i fråga om verkets rekryterings-, introduktions- och omplaceringsverksamhet bör sektionens rekryteringsenhet tillföras en tjänst som förste byråassistent (+86 252 kr.).

Den 1 januari 1977 trädde lagen om medbestämmande i arbetslivet och lagen om offentlig anställning i kraft. Dessa lagar — tillsammans med den lagstiftning som berör anställningstryggheten liksom förväntade åtgärder i samband med jämställdhetsstruktureringen, ändrade villkor för deltidsanställning och ökad lokal förhandlingsverksamhet — kommer att ställa mycket stora krav på det personaladministrativa arbetet. För dessa arbetsuppgifter bör personalsektionen tillföras en tjänst som förste byråsekreterare (+94 875 kr.).

Vården av verkets huvudarkiv och de vid olika avdelningar belägna närarkiven har krävt att en befattningshavare har tjänstgjort som arkivföreståndare. Ett stadigvarande behov finns av en tjänst för ändamålet. En tillfälligt inrättad tjänst som byråassistent bör därför föras upp på verkets personalplan (+79 163 kr.).

3. Inom informationsenheten framställs trycksaksoriginal för bl. a. annonser i lokal- och rikspress, verkets personaltidning, informationsbroschyrer till skattskyldiga m. m. Dessa arbetsuppgifter är av sådan omfattning att en tillfälligt inrättad biträdestjänst bör, med hänsyn till arbetsuppgifternas permanenta karaktär, föras upp på personalplan (+71 273 kr.).

4. För arbetsuppgifter som biträdande kassör, handläggning av restitutionsärenden och kommunicering med kronofogdemyndigheterna för bevakning av statliga fordringar behövs att två tillfälliga tjänster, en assistent- och en biträdestjänst, förs upp på verkets personalplan (+150 436 kr.).

5. Riksskatteverket har fått nya lokaler med 270 kontorsrum, konferenslokaler och hallar för datordrift m. m. i en till verkets tidigare lokaler närliggande fastighet. Distributionsverksamheten, riktad mot andra myndigheter, branschorganisationer m. fl. har ökat och telefonväxeln har byggts ut väsentligt. Ansvaret för härmed sammanhängande arbetsuppgifter åvilar verkets intendentursektion. Denna behöver förstärkas med fyra expeditionsvaktstjänster (+285 092 kr.), en bilförartjänst (+77 411 kr.) och tre tjänster i telefonväxeln (+221 709 kr.). Dessa befattningar har inrättats tillfälligt och bör uppföras på personalplan.

Vid intendentursektionens expedition bör för kontorsgöromål, inventarieredovisning m. m. en tillfälligt inrättad kvalificerad biträdestjänst föras upp på verkets personalplan (+79 163 kr.).

6. Arbetssituationen vid nämndens för rättsärenden kansli, där bl. a. frågor om förhandsbesked i taxeringsfrågor och dispensärenden bereds, har under åren 1976 och 1977 varit sådan att regeringen har anvisat extra medel för att möjliggöra en snabbare ärendebehandling. För att

allmänheten inte skall vållas oacceptabla olägenheter bör en permanent förstärkning ske. Institutet förhandsbesked förlorar avsevärt i betydelse om inte besked kan lämnas inom rimlig tid. En tid överstigande sex månader kan enligt verkets mening inte accepteras. Balansen av ej avgjorda ärenden om förhandsbesked bör inte vara mer än vad som motsvarar högst fyra månaders arbete. Flertalet sökande väntar sig besked inom tre till fyra månader. Den genomsnittliga handläggningstiden uppgår f. n. till minst tio månader.

En prioritering av vissa slag av dispensärenden kommer att vara nödvändig även framdeles. Detta beror på att sökanden i många fall är beroende av att få dispensfrågan prövad under visst beskattningsår. Balansen av ej avgjorda ärenden om dispenser bör dock enligt verkets uppfattning inte vara mer än vad som motsvarar högst tre månaders arbete.

Riksskatteverket föreslår att kansliet hos nämnden för rättsärenden förstärks med två biträdande skattedirektörstjänster för sekreterarfunktioner i nämnden, samt med en avdelningsdirektörstjänst, tre byrådirektörstjänster och två förste byråsekreterartjänster (+1 051 000 kr.). För expeditions- och skrivgöromål behöver kansliet förstärkas med fyra biträdestjänster, varav två kvalificerade (+300 872 kr.).

7. På grund av att arbetsbelastningen på mellankommunala skatterätten fortgående ökar och att balansen av oavgjorda ärenden växer, bör rättens kansli förstärkas. För att ge rättens ledamöter ett gott underlag för deras dömande krävs en befattningshavare på högt kvalificerad nivå. Riksskatteverket föreslår att kansliet förstärks med en avdelningsdirektör (+158 043 kr.) och med ett kvalificerat biträde för diarieföring av besvär och expediering av beslut m. m. (+79 163 kr.). Även en tillfälligt inrättad biträdestjänst bör föras upp på verkets personalplan (+71 273 kr.).

8. Den 1 januari 1977 överfördes arbetet med att handlägga och fatta beslut i ärenden rörande dispenser enligt kommunalskattelagen som rör interna aktieöverlåtelser från regeringen till riksskatteverket. En tillfälligt inrättad tjänst som avdelningsdirektör inom taxeringssektionen bör föras upp på personalplan (+158 043 kr.).

Förutom att arbeta med anvisningar, handledningar och upplysningsbroschyrer lämnar taxeringssektionen information och service genom att besvara ett stort antal skriftliga och muntliga förfrågningar. Eftersom kraven på information och anvisningar inte kommer att minska bör två för detta ändamål tillfälligt inrättade amanuenstjänster (+178 208 kr.) och två biträdestjänster (+142 546 kr.) föras upp på verkets personalplan (+320 754 kr.).

9. En vid kupongskattesektionen tillfälligt inrättad biträdestjänst för arbetsuppgifter med återbetalning av kupongskatt till aktieägare som

är bosatta utomlands bör föras upp på verkets personalplan (+71 273 kr.).

10. För att kunna fullgöra sin funktion som central förvaltningsmyndighet i fråga om vägtrafikskatt och för att kunna genomföra därmed förenlig utbildningsverksamhet behöver punktskattesektionen förstärkas med en byrådirektör. I avvaktan på att den pågående översynen av punktskattesektionernas organisation och arbetsformer slutförs föreslår verket att medel för tillfällig personal anvisas motsvarande en sådan tjänst (+119 795 kr.).

11. Med hänsyn till kontrollavdelningens storlek i fråga om personal — ca 250 personer —, kravet på utåtriktad verksamhet, distriktskontorens geografiska belägenhet, kontakterna med länen, medverkan vid utbildning och konferenser, ärende- och yttrandebevakning, m. m., behöver en byrådirektörstjänst för biträde åt avdelningschefen tillföras kontrollavdelningen (+143 931 kr.).

12. För ökade arbetsuppgifter i samband med utvidgad kontroll av arbetsgivaravgifter — bl. a. samordning av länsstyrelsernas och distriktskontorens arbete inom området — behöver kontrollsektionen tillföras en tjänst som byrådirektör (+119 795 kr.).

13. Inom revisionssektionen har sedan år 1972 en särskild arbetsgrupp varit verksam för utredningar avseende s. k. vinst- och förlustbolag. De under år 1976 slutförda utredningarna har inneburit förslag till höjningar av statligt taxerade inkomster med 7,4 milj. kr. Utredningar och biträde i processföringen avseende vinst- och förlustbolagsmål beräknas pågå ytterligare två-tre år med en successiv avtrappning av arbetet. Avsikten är att till den del gruppens nuvarande arbetsuppgifter upphör, ersätta dessa med kartläggning och utredning av skatteundandragande genom utnyttjande av andra företagsformer och av skillnaden i beskattning av kapitalvinst och löpande inkomst samt utredning och uppföljning av annat systematiskt skatteundandragande inom landet.

Riksskatteverket har vissa tidigare budgetår anvisats medel i särskild ordning för gruppens verksamhet, medan kostnaderna under andra budgetår har kunnat bestridas inom ramen för ordinarie anslag. För att säkerställa gruppens framtida verksamhet föreslår riksskatteverket att erforderliga medel ställs till verkets förfogande (+779 939 kr.).

14. För kontroll- och kompletteringsarbete, utskrivande av blankettset och expediering m. m. av böteshandräckningsärenden bör en tillfällig kvalificerad biträdestjänst vid exekutionsjuridiska sektionen föras upp på verkets personalplan (+79 163 kr.).

Handläggarna på enheten för kronomål inom exekutionsjuridiska sektionen behöver avlastas arbete med registrering, komplettering, bevakning, statistik och arkivläggning av kronomål. Sektionen bör därför tillföras en kvalificerad biträdestjänst (+79 163 kr.).

15. Vid exekutionsadministrativa sektionen behöver en tillfälligt inrättad byrådirektörstjänst för personaladministrativa arbetsuppgifter föras upp på personalplan (+120 980 kr.). Anvisade medel för tillfällig personal kan därvid reduceras.

16. Folkbokföringssektionen måste årligen översätta ett stort antal utländska handlingar av betydelse för folkbokföringen. Kostnaderna för att översätta dessa vid translatorsbyråer skulle belöpa sig till 150 000—200 000 kr. Riksskatteverket anser att översättning i egen regi är fördelaktigast för statsverket och föreslår att folkbokföringssektionen tillförs en förste byråsekreterare som behärskar de mest frekventa språken (+94 875 kr.).

En tillfälligt inrättad kvalificerad biträdestjänst vid folkbokföringssektionen bör föras upp på personalplan (+79 163 kr.).

Ny och ändrad lagstiftning och praxis i frågor rörande invandrare föranleder ett ökat antal förfrågningar till folkbokföringssektionen. För att kunna besvara förfrågningar i rimlig tid och även hinna omarbeta och aktualisera anvisningar och blanketter krävs stora arbetsinsatser. För biträde med detta arbete och med uppföljningen av folkbokföringen behöver sektionen förstärkas med en kvalificerad biträdestjänst (+79 163 kr.).

17. Inom utvecklingssektionen har två tillfälliga tjänster som förste byråintendent resp. byråintendent inrättats för arbetsuppgifter avseende utvecklings- och metodfrågor inom ADB-området samt för upphandling av ADB-utrustning. Då dessa arbetsuppgifter är av bestående natur bör tjänsterna föras upp på personalplan (+183 979 kr.). En permanentning av förste byråintendenttjänsten medför ett minskat behov av konsultinsatser med 100 000 kr.

18. Under budgetåret 1976/77 inrättades en ADB-driftsektion för den centrala ADB-driften i det nya ADB-systemet för folkbokföring och beskattning. Rekryteringen till sektionen beräknas pågå till budgetåret 1980/81. Under budgetåret 1977/78 har rekryteringen till ADB-sektionen senarelagts med hänsyn till den av riksdagen beslutade ettåriga förskjutningen av driftstart för ADB-systemet. Denna senareläggning av rekryteringen kommer i viss utsträckning att gälla även under budgetåret 1978/79.

Enligt numera föreliggande rekryteringsplan behöver 17 befattningshavare anställas under budgetåret 1978/79 (+1 635 147 kr.).

19. Det centrala ansvaret för samhällets alkoholpolitik skall överföras till socialstyrelsen den 1 januari 1978. Beslutet innebär bl. a. att arbetsuppgifterna vid riksskatteverkets byrå för alkoholärenden skall överföras till socialstyrelsen, utom vad avser det särskilda straffregistret som upphör den 1 oktober 1977. Detta medför att de trettio tjänsterna vid riksskatteverkets alkoholbyrå kan dras in (−2 657 443 kr.). Tidigare anvisade medel för arvoden till kontrollanter vid sprittillverkningen och

till särskild statistikframställning rörande alkoholbyrån behöver inte anvisas (−75 000 kr.).

20. Vissa s. k. utvecklingsadministrativa funktioner behöver förstärkas. De utvecklingsadministrativa uppgifterna innefattar utveckling/sammanställning av metoder för projektstyrning-, planering-, budgetering-, kalkylering, överblick över pågående och planerad utvecklingsverksamhet samt utarbetande av metoder för prioritering och urval av olika förslag till utvecklingsinsatser. För dessa arbetsuppgifter behöver utvecklingssektionen utökas med en kvalificerad befattningshavare (+158 043 kr.).

För att avlasta projektledaren i det s. k. REX-projektet vissa tidskrävande administrativa uppgifter, har en tillfällig tjänst för projektadministration inrättats inom utvecklingssektionen. Riksskatteverket begär att medel motsvarande en byråintendent anvisas för detta ändamål (+89 104 kr.).

21. Systemdriftsektionen har successivt tillförts nya arbetsuppgifter och befintliga system och rutiner har utvecklats och blivit mer omfattande. Detta har medfört att en väsentlig utökning av personalen skett. För att avlasta sektionschefen vissa administrativa arbetsuppgifter begär riksskatteverket medel för en redan tidigare inrättad tjänst (+89 104 kr.).

Vid årsskiftet 1974—1975 togs ett ADB-system för omräkning av slutlig skatt i drift. Den fortsatta driften och den kontinuerliga omarbetning som till följd av ändrad lagstiftning måste ske inom detta systemområde är mycket resurskrävande. Därför begär riksskatteverket medel för tre redan tillfälligt inrättade tjänster (+341 454 kr.).

Under åren 1973—1975 utvecklades ett ADB-system för uppbörd och debitering av arbetsgivaravgifter. I samband därmed överfördes ADB-verksamheten från riksförsäkringsverket till riksskatteverket. Fr. o. m. år 1976 är hela systemet i drift. Fortsättningsvis inriktas arbetet på att underhålla systemet och införa lagstadgade förändringar. För att kunna underhålla systemet begär riksskatteverket medel för två systemmän ytterligare (+203 728 kr.).

22. Inom området blanketteknik ökar antalet blanketter som ovillkorligen måste omarbetas med hänsyn till bl. a. RS-reformen. Vidare blir underlaget för blankettkonstruktion allt mer komplicerat. För detta arbete behövs medel för tillfällig personal motsvarande två biträdestjänster varav en kvalificerad (+150 436 kr.).

Arbetet med att förenkla språk och anvisningar i blanketter, framför allt sådana som används av allmänheten, har inte kunnat utföras i önskvärd utsträckning. Med hänsyn till det angelägna i att allmänheten till fullo förstår att använda skattemyndighetens blanketter bör medel anvisas även för detta ändamål motsvarande två handläggartjänster (+189 750 kr.).

För konstruktion och översyn av blanketter har medel anvisats under budgetåret 1977/78. Dessa medel kan frånräknas vid bifall till nu framförda förslag om nya tjänster (−208 899 kr.).

23. De delar av RS-projektet som behandlar de organisatoriska delarna i utredningsarbetet (RS/ORG-utredningen) arbetar inom ramen för riksskatteverkets organisationssektion. Denna organisationsförändring innebär dock ingen förändring i resursbehovet. Tillfälligt anvisade lönemedel avseende RS/ORG motsvarar under nästa budgetår en kostnad av 2 081 314 kr. Motsvarande lönekostnad avseende RS/AFB-utredningen uppgår till 4 291 833 kr. I samband med rekryteringen av personal till RS-projektet har riksskatteverket anvisats särskilda medel även för sådan personal inom linjeorganisationen, som biträder projektet. Dessa medel motsvarar en lönekostnad av 1 864 726 kr. under nästa budgetår.

För att fullgöra RS-projektets arbetsuppgifter, inkl. underhåll av nuvarande fastighetsregistreringssystem samt drift och underhåll av det nya ADB-systemet för taxering, ökar resursbehovet med ca fem personår i förhållande till budgetåret 1977/78. Denna förändring grundas på en ökning inom företagsbeskattningssektorn med två personår för utveckling av mervärdeskattefunktionen, inom sektorn Fastighets- och personredovisning med ett personår för registerföring av juridiska personer och fastighetsredovisning samt inom taxeringsfunktionen med två personår för omräkningssystemet. Av det ökade resursbehovet beräknas 180 000 kr. kunna täckas inom ramen för riksskatteverkets fasta personal (+420 000 kr.).

I syfte att avlasta projektledaren inom RS-projektet vissa tidskrävande administrativa uppgifter, har en tillfällig tjänst för projektadministration inrättats inom utvecklingssektionen. Medel för denna tjänst begärs för budgetåret 1978/79 (+89 104 kr.).

Behovet av medel för konsultmedverkan inom RS/AFB-utredningen minskar under nästa budgetår. Konsultmedlen för RS-projektet som under innevarande budgetår uppgår till 1,3 milj. kr., kan därför minska med 100 000 kr.

24. Under budgetåret 1977/78 disponerar riksskatteverket 850 000 kr. för tillfällig arbetskraft utan direkt anknytning till visst arbetsprojekt. Verket föreslår att dessa medel anvisas även under nästa budgetår.

Under innevarande budgetår disponeras dessutom 2 177 000 kr. för tillfälliga utredningsprojekt m. m. (häri ej inkluderat RS-projekt). För nästa budgetår begärs en ökning med drygt 682 000 kr. i fråga om sådana projekt. Medel begärs bl. a. för utskrift och distribution av utbildningsmaterial under arbetstoppar (65 969 kr.), viss utbildningsverksamhet inom exekutionsväsendet (119 795 kr.), statistik och prognosberäkningar rörande punktskatter (89 104 kr.), omarbetning av vissa taxeringshandledningar (50 000 kr.), utarbetande av anvisningar till 1981 års

allmänna fastighetstaxering (544 901 kr.), frågor om restitution av sjömansskatt (71 273 kr.), expertis inom det punktskattejuridiska området (100 000 kr.), expertis från länsstyrelsen för speciella uppgifter inom kontrollavdelningen (250 000 kr.), och för handläggning av ansökningar om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning (274 000 kr.). Vidare begärs medel för tillfällig förstärkning inom exekutionsjuridiska sektionen i samband med konkurslagstiftningsreformen (100 000 kr.), böteshandräckningsärenden och information inom det exekutionsjuridiska området (150 000 kr.), utredningsverksamhet m. m. inom det exekutionsadministrativa området (400 000 kr.), översyn och nykonstruktion av blanketter inom exekutionsväsendet (94 875 kr.), översyn av anvisningarna i handboken RSV Folkbokföring (39 531 kr.) och för tillfällig personal för förberedande av 1979 års allmänna val (158 326 kr.).

25. Riksskatteverket disponerar sedan budgetåret 1976/77 särskilda medel för notarieutbildning motsvarande kostnaden för fem årsarbetskrafter. Med hänsyn till önskvärdheten av vidgade möjligheter till notarieutbildning och att riksskatteverket har möjlighet att bereda handledning och adekvata arbetsuppgifter för fler notarier föreslår riksskatteverket att verket får medel för vidgade möjligheter till utbytestjänstgöring. Ytterligare medel motsvarande två årsarbetskrafter föreslås (+178 208 kr.).

På grund av lagen om facklig förtroendeman och medbestämmandelagen binds förhållandevis stora personalresurser av företrädare för personalorganisationerna vid ett verk av riksskatteverkets storlek. För att i viss mån täcka in det behov av ersättningspersonal som härigenom uppkommer begär verket att ett belopp motsvarande två byrådirektörstjänster ställs till verkets förfogande (+239 590 kr.).

Som en åtgärd i jämställdhetsarbetet inom verket planeras ett utökat överförande av ansvarsfulla arbetsuppgifter från handläggare till assistent- och biträdespersonal samt därvid en utökad vikariatstjänstgöring. Kostnaden för ökade vikariatslöner uppskattar verket till 100 000 kr.

26. För konsulthjälp utifrån begär riksskatteverket sammanlagt 1 850 000 kr. för nästa budgetår. Detta innebär en ökning med 40 000 kr. i förhållande till budgetåret 1977/78. Verket begär bl. a. medel för konsultmedverkan inom RS-projektet med 1,2 milj. kr., varav specialkompetens inom ADB-området 650 000 kr. Vidare begärs medel för konsultmedverkan vid uppläggning och genomförande av ett program för lärarträning och ledarutveckling (200 000 kr.), för analys och systematisering av anvisningar på mervärdeskatteområdet (150 000 kr.), för samordnings- och planeringsinsatser i samband med genomförande av reformer inom exekutionsväsendet (100 000 kr.) och för rättsutredningar beträffande vissa exekutionsjuridiska spörsmål (50 000 kr.). Vidare begärs medel för metodutveckling inom ADB-området (50 000 kr.),

för språklig reformering av de årliga riksanvisningarna för inkomst- och förmögenhetstaxering (50 000 kr.) och för utbildning och utarbetande av anvisningar för 1979 års val (50 000 kr.).

27. Till nästa budgetår föreslår riksskatteverket att sammanlagt 22,4 milj. kr. anvisas till verkets utbildningsverksamhet. Utbildningen avser främst personal hos länsstyrelser, lokala skattemyndigheter och pastorsexpeditioner, men även riksskatteverkets egen personal.

Till utbildning med anledning av den fortsatta uppbyggnaden av taxeringsorganisationen i första instans beräknas 2 825 000 kr. under nästa budgetår. Vidare begärs 9 730 000 kr. för en grundkurs i beskattning för handläggare inom beskattningsområdet. För utbildning av taxeringsnämndsordförande och kronoombud föreslår riksskatteverket 2,5 milj. kr. Medel begärs även för genomförande av specialutbildning, bl. a. i taxerings- och skatterevision och i processföringsteknik (1 775 000 kr.). För utbildning av riksskatteverkets egen personal i olika ämnen föreslås 1 050 000 kr. under nästa budgetår. Riksskatteverkets förslag innebär en minskning av utbildningsmedlen med drygt 1,6 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

28. För information som främst riktas till allmänheten men även till riksskatteverkets egen personal och personal inom länsstyrelser och lokala skattemyndigheter, begär verket 7 450 000 kr. för nästa budgetår. Informationen omfattar bl. a. sedvanlig allmän deklarationshandledning (2,8 milj. kr.), deklarationsanvisningar för pensionärer (250 000 kr.), selekterad information till olika grupper om den indirekta beskattningen (500 000 kr.) samt information om beskattning av ideella föreningar (400 000 kr.). Verket begär även 500 000 kr. till en broschyr för fastighetsägare, som bl. a. behandlar fastighetsdeklaration, realisationsvinstberäkning samt intäkter och avdrag vid olika typer av boendeformer. Information till invandrare föreslås uppgå till 800 000 kr. Sammanlagt innebär riksskatteverkets förslag en ökning av medlen för information med drygt 1,3 milj. kr. i förhållande till budgetåret 1977/78.

29. Medelsbehovet i övrigt under anslaget ökar med ca 4 milj. kr., 2 milj. kr. härav avser kostnader för expenser för annat än eget behov. Häri ingår bl. a. deklarationsblanketter och andra för hela skatte- och taxeringsorganisationen gemensamma trycksaker.

Föredragandens

Under de senaste budgetåren har riksskatteverkets verksamhet till stor del präglats av de omfattande förberedelserna för genomförandet av en ny skatteadministration och taxering i första instans samt ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattningsområdet (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 229 resp. prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230). Förberedelsearbetet utförs av riksskatteverket och statskontoret och bedrivs inom ramen för det s. k.

RS-projektet med personal från dessa myndigheter och från länsstyrelser och lokala skattemyndigheter. Den nya organisationen skall enligt beslut vid riksmötet 1976/77 (prop. 1976/77: 138, SkU 1976/77: 49, rskr 1976/77: 346) i huvudsak genomföras till 1979 års taxering, dvs. under nästa budgetår.

De utredningskostnader som faller på riksskatteverket bestrids till vissa delar med verkets ordinarie resurser. Stora delar av arbetet måste dock utföras med anlitande av tillfälligt anställd personal. För detta ändamål beräknar jag för nästa budgetår en i förhållande till budgetåret 1977/78 oförändrad resurstilldelning. Jag räknar med att de förstärkningar inom RS/AFB-utredningens verksamhetsområde som behövs till nästa budgetår (23) skall kunna bekostas med besparingar som uppkommer inom andra delar av RS-projektet. Med beaktande av löneomräkning innebär detta att 8 386 000 kr. står till riksskatteverkets förfogande för tillfällig personal inom RS-projektet under budgetåret 1978/79. Jag utgår från att stora delar av RS-projektet kan avvecklas fr. o. m. budgetåret 1979/80. För anlitande av externa konsulter inom RS-projektet bör beräknas 1,2 milj. kr. för nästa budgetår. Detta innebär en minskning med 100 000 kr.

Principbeslutet om det nya ADB-systemet innebär att datordriften skall bygga på en blandad regional och central registerföring. Under riksmötet 1975/76 har beslutats att 21 län skall förses med egna datoranläggningar för regional ADB-drift (prop. 1975/76: 100 bil. 9 s. 101, SkU 1975/76: 35, rskr 1975/76: 212). Härtill kommer en datoranläggning hos riksskatteverket för den centrala ADB-driften. Denna byggs upp successivt fr. o. m. våren 1977 inom ramen för en särskild ADB-driftsektion inom verkets driftstekniska avdelning. Jag beräknar nu kostnaderna för den fortsatta uppbyggnaden av den centrala ADB-driften i enlighet med riksskatteverkets förslag. Detta innebär att 17 tjänster inrättas under nästa budgetår (18).

Riksskatteverket har, liksom föregående år, föreslagit en kraftig förstärkning av rättsavdelningen, till vilken kansliet hos nämnden för rättsärenden är knutet. Nämnden har att meddela förhandsbesked i skattefrågor och bindande förklaringar i frågor om mervärdeskatt och uppbörd av skatt samt att bevilja dispenser i vissa rättsfrågor. Mot bakgrund av det angelägna i att bl. a. förhandsbesked kan meddelas utan alltför långa väntetider har regeringen under innevarande budgetår anvisat medel för tillfällig personal för att nedbringa ärendebalanserna m. m. Det är angeläget att riksskatteverket ges en permanent förstärkning för att verket skall kunna lämna begärda förhandsbesked inom rimlig tid så att rättsförluster för enskilda inte uppkommer. Jag är därför beredd att förorda en förstärkning med sju handläggartjänster och fyra biträdestjänster (6). Jag biträder likaså förslaget om förstärkning av mellankommunala skatterättens kansli med en handläggartjänst (7).

Avgifterna för erhållande av förhandsbesked har varit oförändrade under lång tid. Jag vill i detta sammanhang nämna att jag med regeringens bemyndigande har tillkallat en särskild utredare (B 1977: 06) med uppdrag att bl. a. se över avgiftssättningen för riksskatteverkets förhandsbesked enligt förordningen (1951: 442) om förhandsbesked i taxeringsfrågor.

Riksskatteverket har under år 1977 övertagit handläggning av ärenden om dispenser rörande interna aktieöverlåtelser m. m. För bl. a. dessa ärenden bör taxeringssektionen förstärkas med en handläggartjänst (8). Jag beräknar medel för detta ändamål.

Jag biträder även förslaget om att systemdriftsektionen förstärks med ytterligare två systemmän för underhåll och drift av ADB-systemet för uppbörd och debitering av arbetsgivaravgifter (21). Jag har beaktat detta vid min beräkning av anslagsbehovet.

Riksskatteverket har under år 1977 tagit i bruk nya lokaler i kv. Päronet i Solna. De nya lokalerna, som gränsar till verkets tidigare lokaler, omfattar dels ca 270 kontorsrum för i huvudsak drifttekniska avdelningen, dels konferenslokaler och datorhallar m. m. För den interna kontorsservicen m. m. i den nya fastigheten bör verket tillföras en telefonisttjänst och tre expeditionsvaktstjänster (5). En av de sistnämnda tjänsterna bekostas f. n. med medel till RS-projektet. Jag beräknar medel för de övriga tjänsterna. Jag anser även att ekonomisektionen bör tillföras två biträdestjänster, varav en kvalificerad, för utbetalningsfunktioner m. m. (4). Kostnaderna för dessa båda tjänster har tidigare anvisats i form av medel för tillfällig personal.

I övrigt är jag inte beredd att föreslå inrättande av några nya tjänster till nästa budgetår. Med anledning av att riksskatteverkets befattning med alkoholärenden upphör vid utgången av år 1977 kan detta anslag minskas till nästa budgetår. Jag har vid min beräkning av medelsbehovet under anslaget beaktat att alkoholbyrån utgår ur riksskatteverkets organisation (19).

Riksskatteverket disponerar under innevarade budgetår 850 000 kr. för tillfällig personal utan direkt anknytning till särskilda arbetsprojekt m. m. Jag förordar att verket får förfoga över detta belopp även under budgetåret 1978/79. För utredningsprojekt m. m. — bortsett från RS-projektet — beräknar jag härutöver 2 947 000 kr. (24) och för ersättning för konsultuppdrag i andra hänseenden än RS-projektet 550 000 kr. (26).

Riksskatteverkets utbildnings- och informationsverksamhet är av stor betydelse för ett väl fungerande skattesystem. Till nästa budgetår förordar jag att 21 956 000 kr. anvisas till utbildningsverksamhet (27). Detta innebär en minskning med drygt 2 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Chefen för kommundepartementet kommer senare denna dag att förorda att länsstyrelsernas resurser för regional

utbildningsverksamhet inom skatteväsendet förstärks. Härigenom minskar medelsbehovet hos riksskatteverket. För information om skatte- och folkbokföringsväsendet förordar jag att 5 804 000 kr. anvisas för nästa budgetår. Jag har därvid inte beräknat några medel för den föreslagna broschyren för fastighetsägare (28).

Jag har i det föregående förordat att kilometerskattenämnden skall upphöra vid utgången av juni 1979 och att nämndens verksamhet därefter övergår till riksskatteverket. Något medelsbehov under detta anslag uppkommer således inte under nästa budgetår.

För pris- och löneomräkning beräknar jag 17 594 000 kr. Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 177 003 000 kr. för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksskatteverket* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 177 003 000 kr.

C 2. Stämpelomkostnader

1976/77	Utgift	2 246 249
1977/78	Anslag	2 651 000
1978/79	Förslag	2 958 000

Från anslaget bestrids kostnader för riksskatteverkets, postverkets och bankinspektionens befattning med stämpelväsendet.

Enligt stämpelskattelagen (1964: 308) och expeditionskungörelsen (1964: 618) har riksskatteverket tillsyn över viss del av stämpelväsendet. Postverket svarar för tillverkning och försäljning av stämpelmärken. Bankinspektionen utövar kontroll över beräkningen av fondstämpel.

Efter bemyndigande av regeringen har jag tillkallat en särskild utredare för att se över reglerna om stämpelskatt och expeditionsavgift, m. m. (B 1977: 06). Översynen syftar i första hand till att få till stånd ett förenklat och mer lättöverskådligt system än det nuvarande. Behovet av förenkling är särskilt påtagligt i fråga om expeditionsavgifterna. Utredaren skall undersöka möjligheterna till en genomgripande förändring av den avgiftslista som finns fogad till expeditionskungörelsen. Vid sidan om användande av grövre schabloner skall övervägas om prestationer för vilka expeditionsavgift nu tas ut i stället kan beläggas med kostnadstäckande avgifter. Vidare skall möjligheterna till rationalisering av stämpelmedelsuppbörden undersökas. Utredaren skall även överväga om stämpelmärkena, som redan i huvudsak har avskaffats för domstolarnas skatte- och avgiftsredovisning, bör mönstras ut ur ett framtida system.

Kostnaderna för stämpelväsendet under nästa budgetår beräknar jag enligt följande.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Riksskatteverket	45 000	— 15 000
Postverket	2 428 000	+322 000
Bankinspektionen	178 000	—
	2 651 000	**+307 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stämpelomkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 958 000 kr.

C 3. Kostnader för årlig taxering m. m.

1976/77	Utgift	79 792 199
1977/78	Anslag	89 000 000
1978/79	Förslag	102 000 000

Från anslaget betalas bl. a. ersättningar till ordförande och kronoombud i taxeringsnämnder samt bidrag till kommunernas kostnader för medverkan i taxeringsarbetet enligt 16 § 2 mom. taxeringslagen (1956: 623).

Riksdagen har beslutat om en ändrad organisation av taxeringen i första instans (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 1975: 229). Beslutet innebär i huvudsak följande.

Alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av särskilt utbildade tjänstemän vid länsstyrelserna eller de lokala skattemyndigheterna. Lekmannainflytandet vid taxeringen förstärks genom att antalet förtroendevalda taxeringsnämndsledamöter ökas och att mandatperioden förlängs. Taxeringsnämndernas beslutsområde utvidgas till att omfatta även ärenden om skattetillägg, förseningsavgift, ackumulerad inkomst och dödsbobefrielse från kvarstående skatt. Vidare förlängs taxeringsperioden från den 30 juni till den 30 november och möjligheterna till anstånd med avlämnande av deklaration utvidgas. För att rationalisera taxeringsarbetet tas ADB-tekniken i anspråk. Deklarationsgranskningen skall inriktas på att upptäcka fall av väsentligt skatteundandragande och undvika bagatelländringar. Flertalet löntagardeklarationer och andra mindre svårkontrollerade deklarationer granskas av personal placerad hos de lokala skattemyndigheterna, medan de mera svårkontrollerade deklarationerna skall granskas regionalt av kvalificerade handläggare hos länsstyrelserna.

Reformen var ursprungligen avsedd att i huvudsak genomföras till 1978 års taxering och personalresurserna har successivt byggts ut sedan principbeslutet vid 1975 års riksmöte. Under den etappvisa uppbyggnaden av den nya granskningsorganisationen deltar granskningspersonalen i det årliga taxeringsarbetet. Vid föregående riksmöte beslutades att den nya taxeringsorganisationen skall träda i kraft först vid 1979 års taxering (prop. 1976/77: 138, SkU 1976/77: 49, rskr 1976/77: 346). Den utvidgade förberedelsetid som vinns härigenom skall användas bl. a. till ytterligare försöksverksamhet med tjänstemannagranskning av deklarationer.

Den nya taxeringsorganisationen kommer att påverka medelsbehovet under detta anslag, främst i form av minskade kostnader för arvoden åt ordförande och kronoombud inom taxeringsnämndsorganisationen. Minskningarna blir emellertid av begränsad omfattning under uppbyggnadsperioden. Med beaktande härav beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår, som avser 1978 års taxering, till ca 102 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för årlig taxering m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 102 000 000 kr.

C 4. Kostnader för 1981 års allmänna fastighetstaxering

Nytt anslag (förslag) 3 000 000

Enligt 12 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall allmän fastighetstaxering äga rum vart femte år. Föregående allmänna fastighetstaxering gjordes år 1975. Genom att anta en särskild lag (1977: 455) om tid för allmän fastighetstaxering har riksdagen emellertid beslutat att allmän fastighetstaxering nästa gång skall äga rum år 1981 (prop. 1976/77: 145, SkU 1976/77: 52, rskr 1976/77: 347).

Jag vill i detta sammanhang erinra om att en översyn av reglerna för fastighetstaxering f. n. görs av 1976 års fastighetstaxeringskommitté (Fi 1976: 05). I direktiven till kommittén har anförts att det finns anledning att överväga hur fastighetstaxeringen bör anpassas till den nya organisationen av inkomsttaxeringen i första instans. Kommittén har därvid bl. a. att pröva möjligheterna att införa s. k. rullande fastighetstaxering med årlig anpassning av taxeringsvärdena till prisutvecklingen.

Förberedelserna för en allmän fastighetstaxering är omfattande och måste pågå i flera år. Redan under innevarande budgetår kan kostnader uppkomma för olika förberedelsearbeten. Sådana kostnader som bör betalas ut under budgetåret 1977/78 torde — i enlighet med vad som har tillämpats i liknande situationer tidigare — få belasta förslagsanslaget Kostnader för årlig taxering. Till nästa budgetår bör dock ett särskilt

anslag för kostnader för 1981 års allmänna fastighetstaxering föras upp på statsbudgeten. Jag beräknar medelsbehovet under detta anslag till ca 3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för 1981 års allmänna fastighetstaxering* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

C 5. Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.

1976/77	Utgift	23 362 045
1977/78	Anslag	29 100 000
1978/79	Förslag	32 200 000

Från anslaget betalas ersättningar till postverket, banker och andra penninginrättningar för deras medverkan vid skatteuppbörden. Ersättningarna avser bl. a. uppbörd och redovisning av skatt som inbetalas genom postverket och vissa penninginrättningar, utbetalning genom postanstalterna av överskjutande preliminär skatt samt kostnader för postverkets bestyr med mervärdeskatten och med uppbörden av arvs- och gåvoskatt. Från anslaget betalas vidare ersättning till postverket för de kostnader som uppstår genom att kyrkobokföringsmyndigheterna underrättas om permanenta adressförändringar som har anmälts till posten.

Enligt en promemoria, som har upprättats inom *postverket*, beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till 32 205 000 kr. Därav avser 26 694 000 kr. ersättning för postverkets arbete i samband med in- och utbetalningar av skatt, befordran av frankeringsfria försändelser till bl. a. länsstyrelsernas datakontor, bestyret med mervärdeskatt samt uppbörd av arvs- och gåvoskatt, 100 000 kr. ersättning för översändande av adressuppgifter till kyrkobokföringsmyndigheterna samt 5 411 000 kr. ersättning till penninginrättningar som medverkar vid skatteuppbörden, vilket belopp inkluderar postverkets kostnader för utbetalning av denna ersättning.

Postbefordringsavgifter och inbetalningsavgift i postgirorörelsen har av postverket beräknats i gällande avgiftsnivå. Vid beräkningen har hänsyn inte tagits till de ränteintäkter och räntekostnader som uppstår hos postverket i anslutning till in- och utbetalningarna. En genomgång av denna fråga pågår mellan postverket och riksrevisionsverket.

Föredraganden

Mot bakgrund av de av postverket redovisade beräkningarna förordar jag att detta anslag förs upp med avrundat 32,2 milj. kr. i statsbudgeten för nästa år. Det ankommer emellertid på regeringen att

sedermera besluta om ersättningsbeloppet. Detta sker på grundval av en särskild framställning från postverket som bygger på verkets faktiska medverkan m. m. Jag förutsätter att postverkets och riksrevisionsverkets genomgång av ränteeffekterna har slutförts i sådan tid att resultatet härav kan beaktas vid regeringens beslut om ersättningen till postverket.

Jag vill i detta sammanhang nämna att ersättning till postverket för distribution av debetsedlar och förtryckta deklarationsblanketter bestrids från det under sjätte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa att förslagsanslag av 32 200 000 kr.

C 6. Kilometerbeskattning

1976/77	Utgift	1 263 895
1977/78	Anslag	1 383 000
1978/79	Förslag	1 343 000

Jag har i det föregående anmält frågan om kilometerskattens framtida administration. Jag har därvid föreslagit att den nuvarande kilometerskattenämnden skall upphöra vid utgången av budgetåret 1978/79 och att nämndens kvarvarande arbetsuppgifter den 1 juli 1979 skall övergå till riksskatteverket. Mot bakgrund av detta ställningstagande anmäler jag under denna punkt behovet av medel för kilometerskattenämndens verksamhet under nästa budgetår.

Kilometerskattenämnden beräknar, under förutsättning att beslut inte fattas om genomgripande ändringar i fråga om nämndens verksamhet, att kostnaderna för nämndens verksamhet under nästa budgetår uppgår till 1 401 000 kr. Härav avser 910 000 kr. lönekostnader och arvoden till ledamöter m. m. samt 141 000 kr. omkostnader för nämnden, huvudsakligen resekostnader. Informationskostnader beräknar nämnden till 150 000 kr. och till kontroller avseende räkneapparaturernas funktionsduglighet och manipulationssäkerhet föreslås 100 000 kr. Återstående belopp avser en driftsäkerhetsundersökning beträffande navräknare. Denna undersökning kommer att dels baseras på uppgifter ur bilregistret, dels omfatta en fysisk granskning av ett visst antal räknare. Undersökningen kommer att i allt väsentligt ske inom ramen för nämndens personella resurser. Temporärt kan dock anlitande av utomstående expertis bli aktuellt. Kostnaderna för byte av apparatur och vad därmed sammanhänger beräknas till 100 000 kr.

Föredraganden

För kilometerskattenämndens verksamhet under nästa budgetår bör 1 343 000 kr. anvisas. Jag beräknar därvid, med beaktande av löne- och prisomräkning, 993 000 kr. för nämndens verksamhet. Vidare beräknar jag 200 000 kr. för informations- och provningskostnader m. m. samt 150 000 kr. för ersättning för kilometerräknarapparatur. Det bör därvid bli möjligt för kilometerskattenämnden att utföra den planerade driftsäkerhetsundersökningen beträffande navräknare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kilometerbeskattning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 343 000 kr.

D. BIDRAG OCH ERSÄTTNINGAR TILL KOMMUNERNA

D 1. Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag

1976/77	Utgift	1 355 215
1977/78	Anslag	1 200 000
1978/79	Förslag	1 045 000

Den tolagsersättning som har utgått till vissa städer har i enlighet med riksdagens beslut avvecklats för samtliga kommuner utom Trelleborgs kommun (prop. 1964: 157, SU 1964: 164, rskr 1964: 342). För denna kommun är avvecklingstiden bestämd till tjugo år. Ersättningar kommer att betalas ut t. o. m. år 1984. Utbetalningarna för nästa budgetår uppgår till ca 1 045 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 045 000 kr.

D 2. Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.

1976/77	Utgift	2 922 964 837
1977/78	Anslag	3 370 000 000
1978/79	Förslag	3 925 000 000

Från anslaget bestrids skatteutjämningsbidrag till kommunerna enligt lagen (1973: 433) om skatteutjämningsbidrag (ändrad 1976: 203). Vidare utbetalas från anslaget bidrag enligt kungörelsen (1962: 69) om övergångsbidrag vid vissa ändringar i den kommunala indelningen (ändrad 1965: 536).

Genom beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 44, FiU 1973: 23, rskr 1973: 249) genomfördes väsentliga förändringar av skatteutjämningssystemet fr. o. m. år 1974. Besluten innebar såväl en betydande ökning av bidragen från staten till kommunerna som nya regler för bidragsgivningen. Ändringarna i skatteutjämningssystemet avsågs vara provisoriska i avvaktan på en översyn i anslutning till resultaten från den då verksamma kommunalekonomiska utredningens (Fi 1971: 08) arbete. Efter bemyndigande av regeringen den 20 november 1975 tillkallade chefen för finansdepartementet särskilda sakkunniga (Fi 1975: 09) för att se över reglerna för skatteutjämningsbidragen. Med stöd av regeringens bemyndigande den 18 november 1976 tillkallade jag en ny kommitté (Fi 1976: 06) för utredning om kommunernas ekonomi. Denna kommitté, som har ersatt de båda tidigare nämnda, har nyligen avlämnat sitt betänkande Kommunerna. Utbyggnad, utjämning, finansiering (SOU 1977:

78). Betänkandet, som bl. a. innehåller förslag om ett nytt system för skatteutjämning till kommuner och landstingskommuner, remissbehandlas f. n.

Enligt den gällande lagstiftningen utgår *skatteutjämningsbidrag* till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommuner. Kommuner och landstingskommuner garanteras en viss skattekraft, som relateras till medelskattekraften i riket. Skattekraftsgarantin varierar i huvudsak med det geografiska läget. Kommunerna och landstingskommunerna tillförsäkras ett skatteunderlag som motsvarar 95, 100, 110, 120 eller 130 % av medelskattekraften. Vidare har Gotland garanterats 115 %.

Särskilda regler gäller för att förbättra bidragen till avfolkningskommuner och s. k. sommarstugekommuner.

De kyrkliga kommunerna får samma skatteutjämningsbidrag i kronor räknat som under år 1973, men med en årlig femprocentig uppräkning av nästföregående års bidragsbelopp.

Genom det år 1973 beslutade skatteutjämningssystemet har vissa kommuner och landstingskommuner kommit att få vidkännas bidragsminskningar i förhållande till vad de skulle ha fått i bidrag enligt äldre regler. För att ge dessa kommuner och landstingskommuner möjlighet att anpassa sin verksamhet till den ändrade bidragsgivningen utgår en särskild övergångskompensation. Övergångsreglerna är utformade så att inte någon kommun eller landstingskommun fick sänkt ordinarie skatteutjämningsbidrag år 1974. För åren 1975—1978 utgår övergångskompensation med 80, 60, 40 resp. 20 % av kompensationen för år 1974.

Kommunernas möjligheter att få *extra skatteutjämningsbidrag* har ökat väsentligt efter omläggningen. Extra skatteutjämningsbidrag beslutas av regeringen efter prövning från fall till fall av den bidragssökande kommunens situation. Kommun skall för att få extra bidrag kunna påvisa att något speciellt har inträffat, som kommunen inte har kunnat råda över och som påtagligt har försämrat dess ekonomi. Ett annat skäl är att sökandens ekonomiska situation är sådan att det eljest framstår som skäligt att komplettera den ordinarie bidragsgivningen. Vidare kan ett särskilt skäl för beviljande av extra bidrag vara att kommunen, genom att de tidigare skatteutjämningsbidragen vid hög utdebitering har avskaffats, får minskade ordinarie bidrag och därmed kan få svårigheter att anpassa sin verksamhet till tillgängliga resurser.

Övergångsbidrag ges i syfte att begränsa utdebiteringshöjning för delar av kommun i samband med kommunsammanläggning. Bidraget kommer invånarna i sådana delar av den sammanlagda kommunen till godo. Bidraget utgår under högst fem år och minskar successivt under denna period.

De ordinarie skatteutjämningsbidragen fastställs av länsstyrelsen under året före det år då bidragen betalas ut till kommunerna. Storleken av dessa bidrag är, utom vad gäller de kyrkliga kommunerna, beroende av

de skattesatser som har beslutats för det kommande året. Övergångsbidrag och extra skatteutjämningsbidrag fastställs av regeringen efter ansökan i varje särskilt fall.

De totala skatteutjämningsbidragen för åren 1972—1978 framgår av följande tabell.

Skatteutjämningsbidrag 1972—1978 (milj. kr.)

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Kommuner	1 165	1 259	1 594	1 648	1 638	1 949	2 278
Kyrkliga kommuner	89	94	98	103	108	113	119
Landstingskommuner	684	694	861	907	916	1 092	1 357
	1 938	**2 047**	**2 553**	**2 658**	**2 662**	**3 154**	**3 754**

I detta sammanhang vill jag erinra om att riksdagen har antagit en särskild lag som möjliggör en inomregional skatteutjämning i Stockholms län under åren 1978—1981 (prop. 1977/78: 48, KU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 104).

Jag övergår härefter till beräkningen av anslaget för budgetåret 1978/79. Medelsbehovet under detta budgetår avser bidrag som utbetalas under andra hälften av år 1978 och första hälften av år 1979. Storleken av de beslutade skatteutjämningsbidragen och övergångsbidragen för år 1978 samt beräknade bidrag för år 1979 framgår av följande tabell.

Skatteutjämningsbidrag m. m. 1978 och 1979 (milj. kr.)

	1978	1979
Skatteutjämningsbidrag	3 628	3 999
Extra bidrag	96	96
Övergångskompensation	30	—
Övergångsbidrag	1	—
	3 755	**4 095**

Ordinarie skatteutjämningsbidrag uppgår under år 1978 till 3 628 milj. kr. Bidragen under år 1979 är beroende av den fortsatta utvecklingen av skatteunderlaget och av kommunernas skattesatser för samma år. De kan alltså inte nu beräknas med säkerhet. Om man utgår från skattesatserna för år 1978 och antar en viss höjning av skatteunderlaget leder detta till ett totalt belopp för ordinarie skatteutjämningsbidrag för bidragsåret 1979 av ca 4 000 milj. kr.

Extra skatteutjämningsbidrag för år 1978 har av regeringen beviljats 28 kommuner och en församling. Det sammanlagda beloppet för dessa bidrag uppgår till 96,5 milj. kr. Behovet av extra skatteutjämningsbidrag för år 1979 är f. n. svårt att överblicka. Bl. a. kan det föreligga ett behov

att komplettera den ordinarie bidragsgivningen till kommuner med snabb tillväxt där skatteunderlag och kostnadsutveckling inte har stabiliserats. I avvaktan på ställningstagande till det förslag till ett förbättrat system för skatteutjämning som har utarbetats av 1976 års kommunalekonomiska utredning kan behovet av extra skatteutjämningsbidrag inte beräknas med säkerhet för år 1979. Vid min beräkning av anslagsbehovet utgår jag därför från samma belopp som extra skatteutjämningsbidrag utgick med under innevarande budgetår. Det ankommer på regeringen att besluta om de extra bidragen sedan skatteutjämningsnämnden har yttrat sig över föreliggande ansökningar om bidrag.

Den särskilda övergångskompensationen till de kommuner och landstingskommuner som enligt 1973 års lag om skatteutjämning har fått vidkännas sänkta skatteutjämningsbidrag utgår för sista gången under bidragsåret 1978. Kompensationen uppgår då till ca 30 milj. kr. Även övergångsbidragen med anledning av kommunsammanläggningar utbetalas på grund av gällande avvecklingsregler för sista gången under år 1978. Dessa bidrag uppgår då till drygt 1 milj. kr.

De sammanlagda utgifterna under anslaget beräknas således till 3 755 milj. kr. år 1978 och 4 095 milj. kr. år 1979. Hälften av dessa belopp, 3 925 milj. kr., utbetalas under budgetåret 1978/79. Jag förordar att anslaget förs upp med detta belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 925 000 000 kr.

D 3. Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.

1976/77	Utgift	949 057 218
1977/78	Anslag	725 000 000
1978/79	Förslag	500 000 000

Från anslaget bestrids skattebortfallsbidrag till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommuner som kompensation för att det kommunala skatteunderlaget minskade till följd av 1970 års skattereform (prop. 1972: 60, FiU 1972: 23, rskr 1972: 139 och prop 1972: 130, FiU 1972: 39, rskr 1972: 336). Bidragsbestämmelserna återfinns i förordningen (1972: 140) om skattebortfallsbidrag (ändrad 1972: 702, 1975: 284, 1976: 328).

Till grund för bidragsgivningen ligger ett beräknat skattebortfall för kommunerna på 1 200 milj. kr. För inkomståret 1971 beräknades dock skattebortfallet bli ca 50 milj. kr. högre eller 1 250 milj. kr. Bidragen utbetalades första gången år 1973 och utgår på grundval av tillskjutet

skatteunderlag. Detta skatteunderlagstillskott fördelas mellan kommunerna i relation till skattekraften, beräknad som skattekronor per inkomsttagare. Kommunerna får successivt lägre skattebortfallsbidrag i takt med att den till följd av 1970 års skattereform förlorade skattekraften återvinns.

Medelsbehovet under budgetåret 1978/79 avser bidrag som utbetalas under andra hälften av år 1978 och första hälften av år 1979, då slutligt bidrag utgår för halva inkomståret 1976 resp. halva inkomståret 1977. För inkomståret 1976 utgår skattebortfallsbidragen med omkring 590 milj. kr. och de kan för inkomståret 1977 beräknas utgå med omkring 410 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 kan med ledning härav beräknas till ca 500 milj. kr. Jag förordar att anslaget förs upp med detta belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 000 kr.

D 4. Särskilt bidrag till kommunerna

1976/77	Utgift	122 000 000
1977/78	Anslag	122 000 000
1978/79	Förslag	122 000 000

Från anslaget utbetalas fr. o. m. budgetåret 1973/74 det särskilda bidrag som är avsett att kompensera landstingskommuner och kommuner för den skatteomläggning som trädde i kraft den 1 januari 1973 (jfr SkU 1972: 32, rskr 1972: 238). Bidragen utbetalas av kammarkollegiet enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 337) om särskilt bidrag till landstingskommuner och kommuner.

Bakgrunden till det särskilda bidraget är följande. I prop. 1972: 95 föreslogs en sänkning av den direkta inkomstskatten, vilken skulle finansieras huvudsakligen genom höjd mervärdeskatt. Detta förslag utgjorde grunden för en överenskommelse mellan regeringen och Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet som innebar att förbunden skulle utfärda rekommendationer till kommunerna och landstingskommunerna att under åren 1973—1974 avstå från att höja kommunal- resp. landstingsskatt. Finansieringen av den sänkta inkomstskatten förändrades emellertid under riksdagsbehandlingen från höjd mervärdeskatt till en med 2 % höjd allmän arbetsgivaravgift. Riksdagen uttalade härvid att i den mån en sådan höjning av arbetsgivaravgiften innebar en merkostnad för kommuner och landstingskommuner i förhållande till den i propositionen föreslagna höjningen av mervärdeskatten borde staten med hänsyn till överenskommelsen om kommunal- och landstingsskatterna lämna kompensation för detta.

I prop. 1977/78: 39 anförde jag att det — mot bakgrund av att regeringen i prop. 1977/78: 54 hade föreslagit riksdagen en sänkning av den allmänna arbetsgivaravgiften från 4 till 2 % den 1 januari 1978 — i och för sig fanns anledning att upphöra med ifrågavarande bidragsgivning genom att motivet för bidragets tillkomst inte längre skulle finnas kvar efter utgången av år 1977. Med hänsyn till att 1976 års kommunalekonomiska utredning inom kort skulle lägga fram sina förslag till reglering av de ekonomiska mellanhavandena mellan stat och kommun var jag dock inte beredd att förorda att det särskilda bidraget omedelbart skulle upphöra. Jag ansåg i stället att bidragsgivningen skulle få fortsätta tills vidare i avvaktan på att den kommunalekonomiska utredningens förslag prövades. Riksdagen hade ingen erinran mot detta (FiU 1977/78: 11, rskr 1977/78: 67). Mot bakgrund härav bör medel för bidraget föras upp även i statsbudgeten för nästa budgetår, då bidragen som avser år 1978 skall betalas ut.

Bidragen uppgår för kalenderår till sammanlagt 82 milj. kr. för landstingskommunerna och 40 milj. kr. för kommunerna. Bidragen fördelas i förhållande till antalet invånare i kommunerna. Särskilda regler gäller vid fördelningen för Gotlands, Malmö och Göteborgs kommuner.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt bidrag till kommunerna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 122 000 000 kr.

D 5. Generellt statligt bidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1978

1977/78	Anslag	[1]360 000 000
1978/79	Förslag	360 000 000

[1] Anvisat på tilläggsbudget I.

Regeringen träffade i juni 1977 med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet en överenskommelse som rör kommunernas och landstingskommunernas ekonomiska situation under år 1978. Överenskommelsen, som redovisades för riksdagen i prop. 1977/78: 39, innebär att staten till kommunerna betalar ut ett generellt bidrag om 720 milj. kr. under år 1978 för att behovet av höjningar av de kommunala och landstingskommunala skattesatserna skall begränsas. Bidrag fördelas med hälften vardera till kommunerna och landstingskommunerna och utbetalas med en sjättedel varannan månad. Bidraget fördelas med hänsyn till invånarantal, varvid de kommuner som inte ingår i någon landstingskommun räknas till båda kategorierna. Å sin sida åtar sig kommunförbunden att uppmana sina medlemmar att mycket restriktivt pröva alla utgifter i budgetarbetet och att göra en översyn av sina fler-

årsplaner. De ökningar av skattesatserna som trots detta kan bli nödvändiga bör begränsas så långt som möjligt.

Riksdagen har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 360 milj. kr. för att täcka utgifterna för det generella bidraget under första halvåret 1978 (prop. 1977/78: 39, FiU 1977/78: 11, rskr 1977/78: 67). Regeringen har därefter utfärdat en förordning om generellt statligt bidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1978. I förordningen föreskrivs bl. a. att bidragen betalas ut av kammarkollegiet.

Under nästa budgetår uppkommer behov av medel för bidrag under andra halvåret 1978. Ett anslag av 360 milj. kr. behöver därför föras upp i statsbudgeten för budgetåret 1978/79. Jag vill i sammanhanget erinra om att något medelsbehov för det extra bidrag till kommuner och landstingskommuner som har utbetalats under åren 1976 och 1977 däremot inte längre föreligger.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Generellt statligt bidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1978* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 360 000 000 kr.

D 6. Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform

1976/77	Utgift	655 818 303
1977/78	Anslag	1 300 000 000
1978/79	Förslag	1 670 000 000

Från detta anslag utgår kompensation till kommuner och landstingskommuner samt församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfälligheter för den minskning av skatteunderlaget och de kommunala skatteinkomsterna som har uppkommit på grund av ändrade avdragsregler från och med inkomståret 1975. Dessa beslutades av 1974 års riksdag (prop. 1974: 132, SkU 1974: 54, rskr 1974: 329). Minskningen uppkom emellertid först fr. o. m. år 1977 på grund av de avräkningsmetoder för allmän kommunalskatt som tillämpas.

Riktlinjerna för kompensationen beslutades vid riksmötet 1975/76 (prop. 1975/76: 147, FiU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 258). Det skatteunderlag som skulle ha förelegat enligt tidigare gällande avdragsregler räknas fram med hjälp av automatisk databehandling. Det underlag som därvid erhålls jämförs med det faktiska skatteunderlag som har bestämts vid taxeringen. Skillnadsbeloppet läggs till grund för kompensation.

Kompensationen utbetalas fr. o. m. år 1977. Under detta år — liksom år 1978 — kommer dock att övergångsvis utbetalas dubbel kompensation. Enligt det gällande systemet för utbetalning av kommunalskatte-

medel har nämligen under år 1977 utbetalats dels slutlig kompensation avseende inkomståret 1975, dels kompensation inom ramen för förskottsutbetalningen av kommunalskattemedel avseende inkomståret 1977. Något tidigare förskott att avräkna finns inte förrän under år 1979. Utbetalningarna av kommunalskattemedel regleras över driftbudgetens inkomsttitel Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. För att den slutliga regleringen av kompensationen skall komma till uttryck i statsbudgeten finns förevarande anslag uppfört på driftbudgetens utgiftssida. Detta redovisningsförfarande överensstämmer med vad som tillämpas beträffande skattebortfallsbidragen i anledning av 1970 års skattereform.

Jag beräknar den sammanlagda storleken av kompensationen som skall utgå under år 1978 till ca 3 104 milj. kr. Härav hänför sig ca 1 473 milj. kr. till slutlig kompensation för inkomståret 1976 och ca 1 631 milj. kr. till förskotten för inkomståret 1978. För år 1979 beräknar jag den sammanlagda kompensationen till ca 2 474 milj. kr., vilket innebär en minskning med ca 638 milj. kr. i förhållande till år 1978. Av kompensationen som skall utgå under år 1979 utgör ca 2 018 milj. kr. förskott för inkomståret 1979. Den slutliga kompensationen för inkomståret 1977 utgör ca 1 862 milj. kr., varifrån dock de under år 1977 utbetalade förskotten som uppgick till ca 1 406 milj. kr. avräknas.

Medelsbehovet på utgiftsanslaget under budgetåret 1978/79 avser utbetalningarna under andra halvåret 1978 av den slutliga kompensationen för samma tid under inkomståret 1976 och utbetalningarna under första halvåret 1979 av den slutliga kompensationen för motsvarande tid under inkomståret 1977. Detta medelsbehov uppgår sammanlagt till ca 1 668 milj. kr. Jag föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med avrundat 1 670 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 670 000 000 kr.

E. DIVERSE

E 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond

1976/77	Utgift	7 539 000
1977/78	Anslag	7 691 000
1978/79	Förslag	7 861 000

För slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond har, med tanke på arten av det fastighetsbestånd som där redovisas, något förräntningskrav inte ansetts böra uppställas. Av redovisningstekniska skäl upptas emellertid i staten för fonden en formell överskottspost om 1 000 kr. Eftersom inkomsterna under delfonden inte är tillräckliga för att täcka utgifterna för reparations- och underhållsåtgärder behövs ett tillskott till inkomstsidan för att balans i staten skall uppnås. Detta tillskott utgår från detta anslag.

Jag kommer senare denna dag att anmäla förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1978/79. Därvid kommer jag att redovisa utgifter om sammanlagt 10 656 000 kr. för de byggnader som är upptagna under slottsbyggnadernas delfond. Av detta belopp beräknas 2 795 000 kr. kunna täckas genom hyror och andra inkomster. Återstående belopp uppgår alltså till 7 861 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 861 000 kr.

E 2. Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.

1976/77	Utgift	[1]2 237 962
1977/78	Anslag	2 030 000
1978/79	Förslag	140 000

[1] Avser sjunde huvudtitelns förslagsanslag Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.

Från anslaget bestrids f. n. utgifter för Sveriges bidrag till internationella rådet för samarbete på tullområdet, GATT-organisationen, internationella tulltariffbyrån och nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet.

Genom att frågor rörande Sveriges deltagande i internationella rådet för samarbete på tullområdet, GATT-organisationen och internationella tulltariffbyrån till följd av förordningen (1977: 14) om ändring i departementsförordningen (1963: 214) numera tillhör handelsdepartementets verksamhetsområde kommer behovet av medel för Sveriges bidrag till

dessa organisationer för nästa budgetår att anmälas senare denna dag av chefen för handelsdepartementet. Detta innebär att behov av medel under förevarande anslag för nästa budgetår endast uppstår för det svenska bidraget till nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet. Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till avrundat 140 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kr.

E 3. Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon

1976/77	Utgift	5 086 210
1977/78	Anslag	5 400 000
1978/79	Förslag	5 670 000

Enligt förordningen (1960: 603) om bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon utgår bidrag av statsmedel till sådana handikappade motorfordonsägare som har befriats från fordonsskatt. Bidragen motsvarar skattekostnaderna för viss mängd bensin som för ägare av bil uppgår till 700 liter och för ägare av motorcykel till 250 liter för helt år. Bidragen utgår i efterskott för budgetår. Ärenden om bidrag handläggs av riksskatteverket.

Riksskatteverket föreslår en höjning av anslaget med 270 000 kr. till nästa budgetår mot bakgrund av att antalet handikappade som är befriade från fordonsskatt har ökat.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot riksskatteverkets beräkning av anslagsbehovet. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 670 000 kr.

E 4. Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering

1976/77	Utgift	470 000
1977/78	Anslag	470 000
1978/79	Förslag	470 000

Institutet för storhushållens rationalisering har till huvudsaklig uppgift att främja och samordna sådan rationaliserings- och utvecklingsverksamhet som väsentligt kan bidra till att höja produktiviteten inom storhushållen. Institutet skall dessutom bedriva informations- och utbildningsverksamhet inom sitt område.

Institutet är organiserat som ett fristående organ, som drivs gemensamt av staten och en för ändamålet bildad stiftelse med företrädare för

Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och restaurangnäringen. Verksamheten vid institutet regleras genom avtal som staten har slutit med stiftelsen. Avtalet gäller — efter att ha förlängts år 1975 — t. o. m. budgetåret 1980/81.

Institutet för storhushållens rationalisering föreslår att statsbidraget för budgetåret 1978/79 ökas till 569 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till institutet för storhushållens rationalisering* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 470 000 kr.

E 5. Stöd till dagspressen

1976/77	Utgift	172 690 243
1977/78	Anslag	207 000 000
1978/79	Förslag	276 800 000

Från anslaget utgår stöd enligt förordningen (1976: 336) om statligt stöd till dagstidningar.

Under riksmötet 1975/76 (prop. 1975/76: 131, KU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 254) beslöts vissa förändringar av stödet till dagspressen fr. o. m. år 1976. Besluten innebar såväl en betydande ökning av stödet som nya regler för bidragsgivningen. Under riksmötet 1976/77 (prop. 1976/77: 99, KU 1976/77: 42, rskr 1976/77: 260) beslöts vissa förändringar av stödet fr. o. m. den 1 juli 1977. Besluten avsåg en ökning av och ändrade regler för samdistributionsrabatt. Under innevarande riksmöte (prop. 1977/78: 58, KU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 76) har vissa ytterligare förändringar av stödet beslutats. Dessa, som träder i tillämpning den 1 januari 1978 avser ökade produktionsbidrag, höjd samdistributionsrabatt och ökade bidrag för samverkan mellan tidningsföretag.

Stöd till dagstidningar utgår i form av produktionsbidrag, etableringsstöd, utvecklingsbidrag, samverkansbidrag, samdistributionsrabatt och som lån ur pressens lånefond. Med dagstidning avses allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär som normalt utkommer med minst ett nummer per vecka, vars text i huvudsak är skriven på svenska och som har sin huvudsakliga spridning inom landet. Allmänna villkor för *produktionsbidrag* är att tidningens totalupplaga i huvudsak är abonnerad, att den abonnerade upplagan uppgår till minst 2 000 exemplar, att andelen annonser är mindre än 50 % och att tidningens abonnemangspris inte står i uppenbart missförhållande till gängse priser på liknande tidningar. Bidrag för flerdagarstidning beräknas efter genomsnittlig årlig pappersförbrukning de tre senaste kalenderåren minskad med annonsandelen. Bidrag utgår med 13 200 kr. per ton papper för flerdagarstidning (4—7 nr/vecka) som på utgivningsorten har en täckning bland

hushållen på högst 40 %. För tidningar som har en täckning på mellan 40 och 50 % utgår reducerat bidrag. Tidningar som har en upplaga på mindre än 10 000 exemplar får fullt produktionsbidrag upp till en hushållstäckning på 50 % och reducerat bidrag vid en täckning på mellan 50 och 60 %. Det maximala bidraget för storstadstidning är 23,4 milj. kr. och för annan tidning 6,3 milj. kr. Lägsta bidrag för storstadstidning och rikstidning är 2,4 milj. kr. och för annan tidning 1 milj. kr. För tidning som utkommer med fyra nummer i veckan är dock det lägsta bidraget 1 450 000 kr. för rikstidning eller storstadstidning och 800 000 kr. för annan tidning.

För storstadstidning utgår ett generellt påslag på utgående produktionsbidrag med 4 %. Det totala bidraget får dock inte överstiga 23,4 milj. kr.

Presstödsnämnden får besluta att bidrag inte skall utgå om det är uppenbart att täckningstalet ger en missvisande bild av tidningens konkurrensförmåga på annonsmarknaden.

Presstödsnämnden får vidare besluta att produktionsbidrag skall utgå till tidning som inte enligt de allmänna reglerna är berättigad till produktionsbidrag med hänsyn till sin hushållstäckning om tidningen har samma utgivningsort som en annan flerdagarstidning som uppbär produktionsbidrag och om det med hänsyn till de båda tidningarnas förhållanden är uppenbart att tidningen är i behov av bidrag för att dess konkurrensförutsättningar inte allvarligt skall försämras.

Presstödsnämnden får också besluta att produktionsbidrag skall utgå till tidning på Gotland som inte är bidragsberättigad om det är uppenbart att tidningen behöver bidrag för att dess utgivning skall kunna upprätthållas.

För fådagarstidningar (1—3 nr/vecka) utgår bidrag med ett fast belopp om hushållstäckningen på utgivningsorten är högst 20 %. Bidraget reduceras vid hushållstäckning mellan 20 och 30 %. För rikstidning är bidraget 900 000 kr., för annan tidning 600 000 kr.

Presstödsnämnden får besluta att bidrag skall utgå till dagstidning vars text i huvudsak är skriven på annat språk än svenska om tidningen är berättigad till bidrag enligt förordningen (1977: 523) om stöd till tidningar på andra språk än svenska. Om det finns risk för ökad koncentration av tidningsutgivningen inom tidningens språkgrupp kan bidrag inte utgå.

Etableringsstöd kan beviljas för nyetablering av dagstidning som bedöms ha möjligheter att efter ett års utgivning uppfylla de allmänna villkoren för produktionsbidrag. Etableringsstöd beviljas i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån, som efterskänks efter ett år om för stödet angivna villkor har uppfyllts. Stödet utgör 1 350 000 kr. för tidning som bedöms kunna uppfylla villkoren för rikstidning och 900 000 kr. för annan tidning.

Utvecklingsbidrag kan efter ansökan beviljas tidningsföretag som är i tillfälligt behov av stöd för åtgärder som syftar till att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt. Utvecklingsbidrag kan utgå under högst två år av en fyraårsperiod och utgör för flerdagarstidning högst 1,2 milj. kr. per år och för fådagarstidning högst 600 000 kr. per år. Utvecklingsbidrag kan också utgå för övergång från få- till flerdagarsutgivning och utgår då med högst 600 000 kr. under ett år.

Samverkansbidrag kan beviljas för samverkan inom produktion, annonsförsäljning eller större branschprojekt. Som villkor gäller att bidrag endast utgår om minst en — eller för samverkan inom större branschprojekt minst en tredjedel — av de samverkande tidningarna uppbär produktions- eller utvecklingsbidrag. Bidrag för samverkan inom produktion och annonsförsäljning beviljas inte för tidningar med samma ägare. Bidrag för produktionssamverkan utgör lägst 250 000 kr. och högst 500 000 kr. per tidning och år under högst fem år. Bidrag för annonssamverkan utgår om samverkan omfattar samförsäljning av lokalannonser och utgår med 6 % av bruttointäkterna från de annonser tidningarna samverkar om. Bidrag till större branschprojekt kan utgå för projekt vars totala kostnader är minst 300 000 kr. och utgår med högst en tredjedel av kostnaderna.

Samdistributionsrabatt utgår för varje abonnerat exemplar av dagstidning som distribueras av distributionsföretag eller av postverkets lantbrevbäringsturer eller särskilda tidningsutdelningsturer under förutsättning att minst två tidningsföretag deltar i samdistributionen. Samdistributionsrabatt utgår med 8 öre för de första 10 000 000 exemplaren, med 6 öre för exemplaren mellan 10 000 000 och 21 000 000 och med 5 öre för exemplaren över 21 000 000. Rabatt utgår endast om tidningsföretaget förbinder sig dels att avstå från egen distribution inom alla de områden där det finns rabatterad samdistribution, dels att överlämna hela sin distribution till postverket eller distributionsföretaget inom dessa områden.

	1977/78	Beräknad ändring till 1978/79	
		Presstödsnämnden	Föredraganden
Produktionsbidrag	140 000 000	+17 000 000	+49 000 000
Etableringsstöd	4 000 000	—	+ 800 000
Utvecklingsbidrag	12 000 000	—	—
Samdistributionsrabatt	46 000 000	—	+18 000 000
Stöd till samverkan inom produktion, annonsförsäljning och större branschprojekt	5 000 000	—	+ 2 000 000
	207 000 000	**+17 000 000**	**+69 800 000**

Presstödsnämnden

1. För år 1977 har *produktionsbidrag* beviljats ca 60 tidningar med sammanlagt ca 145 milj. kr. Nämnden räknar med att bidrag för ytterligare ca 10 milj. kr. kan komma att utbetalas under 1977/78. Utan några förändringar av nuvarande regelsystem räknar nämnden med att behovet av medel för produktionsbidrag ökar med 17 milj. kr. budgetåret 1978/79.

Arbetet har sökt produktionsbidrag för år 1977 för sin 6-dagars västsvenska edition. Frågan har bordlagts i avvaktan på närmare utredning. Sydsvenska Dagbladet har beviljats ett produktionsbidrag om 3,9 milj. kr. för år 1977 samt räntefrihet under ett år för det lån som tidigare har beviljats tidningen ur pressens lånefond. Frågan om ytterligare bidrag är helt beroende av resultaten från den utredning som f. n. pågår om tidningen är i behov av bidrag för att dess konkurrensförutsättningar inte allvarligt skall försämras.

Vidare anser nämnden att tidningarna Sverige-Nytt och Haparandabladet behöver presstöd för att kunna fortsätta sina speciella och väsentliga informationsuppgifter.

2. *Etableringsstöd* med 650 000 kr. till vardera tidningar har för år 1977 beviljats Göteborgs-Kuriren, Göteborgs-Nytt, Södertälje Allehanda och Upplands Nyheter. Nämnden anser att etableringsstödet bör bibehållas på nuvarande nivå men uppräknas om produktionsbidragen höjs. Nämnden anser det rimligt att etableringsstödet utgår med belopp som motsvarar ca 1 1/2 produktionsbidrag. Denna nämndens bedömning gäller etablering av fådagarstidning.

Nämnden anser det inte sannolikt att etablering av flerdagarstidning sker med utnyttjande av etableringsstödet eftersom det är fördelaktigare att utnyttja möjligheten att erhålla produktionsbidrag redan för startåret. För dagstidning som har etablerats utan etableringsstöd har nämnden beslutat att ansökan om produktionsbidrag tas upp till avgörande först kalenderåret efter det etableringen skett. Nämnden föreslår att reglerna ändras så att produktionsbidrag för etableringsåret kan beviljas såsom lån på samma sätt som gäller för etableringsstödet.

3. För år 1976 har nämnden beviljat *utvecklingsbidrag* till elva tidningar med sammanlagt 6 milj. kr. Tre tidningar fick sammanlagt 1,2 milj. kr. för ettåriga projekt. Åtta tidningar fick sammanlagt 4,8 milj. kr. för första året av tvååriga projekt och 5,2 milj. kr. för projektens andra år. Under år 1977 har därutöver disponerats 635 000 kr. till två tidningar för ettåriga projekt och 1 milj. kr. för första året av två tvååriga projekt till två tidningar. En tidning erhöll på särskilda villkor 250 000 kr. för år 1976 och fick dessutom 600 000 kr. för år 1977.

Nämnden kommer först under år 1978 att kunna göra rimliga bedömningar av hur utvecklingsbidragen fungerat och om reglerna för utvecklingsbidrag kan behöva ändras. För budgetåret 1978/79 föreslår

nämnden oförändrat 12 milj. kr. varav högst 6 milj. kr. får användas för första året av nya tvååriga projekt.

4. Upplageutvecklingen under första halvåret 1977 visar att storstadstidningarna minskat med 0,8 % jämfört med motsvarande period år 1976 medan landsortstidningarna ökat med 0,3 %. Vid en fortsatt sådan utveckling under budgetåret 1978/79 ökar visserligen antalet exemplar med den högre *samdistributionsrabatten* men kostnadsökningen balanseras i stort sett av kostnadsminskning på grund av färre antal exemplar med lägre rabatt. Nämnden anser därför att anslaget för budgetåret 1978/79 bör tas upp med oförändrat belopp.

5. Bidrag för teknisk *samverkan* har hittills beviljats fyra projekt med sammanlagt 3 milj. kr. Nämnden räknar med att större projekt inom teknisk samverkan väsentligen aktualiseras först när tidningarna har behov av reinvesteringar i ny teknik. För administrativ samverkan har A-pressen AB och Centerpressen AB beviljats 248 000 kr. för ett projekt rörande administrativ datautveckling. Nämnden anser att anslaget för stöd till samverkan inom produktion, annonsförsäljning och större branschprojekt bör tas upp med oförändrat belopp budgetåret 1978/79.

Föredraganden

För år 1977 uppvisar dagspressen ett väsentligt sämre ekonomiskt resultat än för år 1976. Svårigheterna har drabbat också vissa högtäckningstidningar. Mot denna bakgrund har riksdagen nyligen beslutat om vissa förändringar av stödet till dagstidningarna (prop. 1977/78: 58, KU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 76). Beslutet innebär att produktionsbidragen ökas med 20 % och samdistributionsrabatten med 2 öre samt att ramen för samverkansbidrag vidgas. I detta sammanhang beslöts också om ändrade regler för reklamskatten på annonser i dagspressen. De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 1978.

Inom ramen för då gällande regelsystem räknade presstödsnämnden i sin anslagsframställning med ett behov av ytterligare 17 milj. kr. för produktionsbidrag. Jag ansluter mig till presstödsnämndens beräkning i denna del. Till följd av de beslutade höjningarna av produktionsbidragen och samdistributionsrabatten fr. o. m. år 1978 räknar jag emellertid med ett anslagsbehov av ytterligare 52 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Härav kommer — som jag har anmält i prop. 1977/78: 58 — 11 milj. kr. att behövas redan under innevarande budgetår. Jag förordar således att anslaget förs upp med sammanlagt 276,8 milj. kr. för nästa budgetår.

Presstödsnämnden har föreslagit att reglerna för stöd till etablering av dagstidning ändras så att produktionsbidrag för etableringsåret kan beviljas i form av lån på samma sätt som gäller för etableringsstödet. Jag biträder nämndens förslag.

Jag vill slutligen ta upp frågan om stöd till tidningar för utlands-

svenskar m. m. Presstödsnämnden har på regeringens uppdrag utrett tidningarna Sverige-Nytts och Haparandabladets förhållanden. Sverige-Nytt distribueras i huvudsak till abonnerande svenskar utomlands. Haparandabladet har en betydande spridning bland den finskspråkiga befolkningen i Tornedalen. Båda tidningarna behöver presstöd för att kunna fortsätta sina speciella och väsentliga informationsuppgifter. Enligt min mening bör det därför vara möjligt för presstödsnämnden att bevilja produktionsbidrag dels till fådagarstidning på svenska som huvudsakligen distribueras till svenskar bosatta utomlands, dels till fådagarstidning på svenska som i betydande omfattning även har redaktionellt innehåll på annat språk än svenska.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för statligt stöd till dagstidningar,

dels att till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 276 800 000 kr.

E 6. Stöd till organisationstidskrifter

1977/78	Anslag	40 000 000
1978/79	Förslag	40 000 000

Från anslaget utgår stöd enligt förordningen (1977: 607) om stöd till organisationstidskrifter.

Under riksmötet 1976/77 (prop. 1976/77: 99, KU 1976/77: 42, rskr 1976/77: 260) beslöts att stöd skall utgå till vissa organisationstidskrifter. Avgränsningen av kretsen stödberättigade tidskrifter ansluter i allt väsentligt till den gränsdragning som gjorts i fråga om befrielse från mervärdeskatt.

Statligt stöd kan utgå till organisationstidskrift som i huvudsak ges ut i Sverige. Med organisationstidskrift förstås dels tidskrift som utges av organisation för dess medlemmar (medlemstidskrift), dels tidskrift som är organ för organisation med huvudsakligt syfte att verka för religiöst, nykterhetsfrämjande, politiskt, miljövårdande, idrottsligt eller försvarsfrämjande ändamål eller att företräda handikappade eller arbetshindrade eller för organisation som har idémässig anknytning till politisk organisation. Stödet utgår med ett fast bidrag per år på 2 500 kr. per tidskrift. Därutöver utgår för de första 300 000 årsexemplaren 30 öre, 27 öre för exemplaren mellan 300 000 och 1 000 000, 21 öre för exemplaren mellan 1 000 000 och 3 000 000, 16 öre för exemplaren mellan 3 000 000 och 10 000 000 samt 12 öre för exemplaren över 10 000 000. Därutöver höjs bidraget med 10 % vid en periodicitet på mellan 10 och 15 utgivningar per år och med 20 % vid 16 utgivningar eller fler. Stöd utgår ej för tidskrift som ges ut av enbart lokalt eller regionalt verksam

organisation, ej heller för tidskrift som utkommer med färre än fyra nummer per år eller vars sammanlagda stödberättigade upplaga understiger 10 000 exemplar.

Stödet gäller endast exemplar som har distribuerats som utgivarkorsband. Medlemstidskrift som utges av organisation för anställda ombord på fartyg får stöd även om utgivarkorsband inte användes.

Om stöd till en eller flera organisationstidskrifter skulle leda till en allvarlig snedvridning av konkurrensförhållandena mellan olika tidskrifter kan presstödsnämnden efter ansökan bevilja stöd till annars ej stödberättigad tidskrift. Sådant stöd kan inte utgå med högre belopp än vad som för samma kalenderår har beviljats organisationstidskrift med innehåll och inriktning som av presstödsnämnden bedöms likartat.

Presstödsnämnden

De stödberättigade tidskrifterna skall komma in med slutlig ansökan om bidrag senast den 28 februari 1978. Först därefter kan nämnden bedöma om behovet av medel för nästa budgetår.

Föredraganden

Det nya stödet till organisationstidskrifter betalas ut för första gången under år 1978. Behovet av anslagsmedel för nästa budgetår kan bedömas först sedan slutliga ansökningar om bidrag har kommit in till presstödsnämnden. Anslaget bör därför föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kr.

E 7. Stöd till tidningar på andra språk än svenska

1976/77	Utgift[1]	300 000
1977/78	Anslag	3 500 000
1978/79	Förslag	3 500 000

[1] För budgetåret 1976/77 har på tilläggsbudget anvisats ett anslag av 2 500 000 kr.

Från anslaget utgår stöd enligt förordningen (1977: 523) om stöd till tidningar på andra språk än svenska.

Under riksmötet 1976/77 (prop. 1976/77: 99, KU 1976/77: 42, rskr 1976/77: 260) beslöts att stöd skall utgå till tidningar på andra språk än svenska. Stödet administreras av statens invandrarverk efter samråd med presstödsnämnden.

Stödbestämmelserna tillämpas i fråga om produktionsbidrag fr. o. m. år 1977. Den förordning som reglerar stödet trädde emellertid inte i kraft förrän den 1 juli 1977 och tiden för ansökningar om bidrag för år

1977 utgick den 30 september 1977. Härigenom kommer huvudparten av utgifterna för det stöd som avser kalenderåret 1977 att bokföras på budgetåret 1977/78.

Stöd kan utgå till tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska under förutsättning att

1. publikationen vänder sig till invandrare och språkliga minoriteter i Sverige
2. publikationens innehåll i huvudsak berör förhållanden i Sverige
3. publikationen har sin huvudredaktion i Sverige och
4. annonsdelen i publikationen inte överstiger 25 % i genomsnitt för kalenderår.

Stöd kan utgå till allmänna nyhetstidningar och medlemstidskrifter som uppfyller vissa krav. Dessutom kan behovsprövade bidrag utgå till tidningar och tidskrifter som inte uppfyller dessa krav.

Med allmän nyhetstidning avses tidning av dagspresskaraktär som i huvudsak innehåller nyheter och annan information samt debatt om förhållanden i Sverige och som utkommer minst 24 gånger per kalenderår. Med medlemstidskrift förstås periodisk publikation som enligt utgivningsplan skall utkomma med minst fyra nummer per kalenderår och som utges av riksorganisation för invandrare eller för språklig minoritet som medlemsorgan för organisationen.

Stöd lämnas i form av produktionsbidrag och etableringsstöd. *Produktionsbidrag till allmänna nyhetstidningar* utgår med 300 000 kr. om tidningen utkommer med minst 24 nummer per år. Utkommer tidningen med fler nummer ökas bidraget med 7 000 kr. per nummer fr. o. m. nummer 25 t. o. m. nummer 52 och med 2 000 kr. per nummer fr. o. m. nummer 53. Tidning som har lägre periodicitet än ett nummer per vecka är berättigad till detta bidrag endast om utgivaren är en riksorganisation.

Produktionsbidrag till medlemstidskrifter utgår med ett fast belopp om 2 500 kr. per medlemstidskrift. Härutöver utgår 90 öre för varje bidragsberättigat exemplar som har distribuerats som utgivarkorsband. Produktionsbidraget höjs med 10 % för tidskrift som utkommer med mellan 10 och 15 nummer per år, med 20 % för tidskrift som utkommer med mellan 16 och 23 nummer per år. Produktionsbidrag för en tidskrift utgår för högst 23 nummer per kalenderår och med högst 225 000 kr.

Statens invandrarverk kan besluta att bidrag skall utgå till annars inte bidragsberättigad allmän nyhetstidning eller medlemstidskrift om det är uppenbart att publikationen är i behov av bidrag för att dess konkurrensförutsättningar i förhållande till publikation som har fått stöd inte allvarligt skall försämras.

Invandrarverket kan, om det bedöms att intäkterna inte kommer att täcka kostnaderna och att tillräckligt stöd för utgivandet inte erhålles

eller kan påräknas från annat håll, bevilja tidningar och tidskrifter som inte uppfyller kraven för stöd till allmän nyhetstidning eller riksorganisations medlemstidning ett *behovsprövat produktionsbidrag.*

Invandrarverket kan bevilja allmän nyhetstidning, medlemstidskrift eller annan tidskrift preliminärt stöd, *etableringsstöd,* vid nyetablering eller periodicitetshöjning om det kan förväntas att publikationen efter ett års utgivning uppfyller kraven för produktionsbidrag. Etableringsstöd utgår i form av ränte- och amorteringsfritt lån, som efterskänkes efter ett år om för stödet angivna villkor har uppfyllts.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens invandrarverk	Föredraganden
Stöd till allmänna nyhetstidningar	3 000 000	+ 500 000	—
Stöd till medlemstidningar	350 000	+ 350 000	—
Stöd till övriga tidningar	150 000	+ 150 000	—
	3 500 000	**+1 000 000**	—

Statens invandrarverk

Eftersom det nya stödsystemet inte har börjat tillämpas när verket lämnade in sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 har verket svårt att närmare bedöma anslagsbehovet.

Föredraganden

Ansökningstiden för 1977 års bidrag gick ut den 30 september 1977. Hittills har bidrag beviljats tre allmänna nyhetstidningar och två medlemstidningar med sammanlagt 2 milj. kr. resp. 124 300 kr. Ansökan om produktionsbidrag för år 1978 skall göras före februari månads utgång. Mot bakgrund av att bidragssystemet har gällt endast en kort tid och att närmare erfarenheter av bidragsgivningen ännu inte finns förordar jag att anslaget förs upp med oförändrat belopp. Jag vill erinra om att riksdagen uttalat sig för att regeringen bör ha frihet att i viss utsträckning omfördela medel mellan olika stödformer (KU 1976/77: 42 s. 32, rskr 1976/77: 260).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.

E 8. Viss informationsverksamhet

1976/77 Utgift	11 898 385	Reservation	12 775 115
1977/78 Anslag	9 300 000		
1978/79 Förslag	4 300 000		

Anslaget tillkom budgetåret 1971/72 för att snabbt få till stånd en vid-

gad samhällsinformation (prop. 1971: 56, FiU 1971: 23, rskr 1971: 182). Samtidigt inrättades nämnden för samhällsinformation (NSI).

Nämnden för samhällsinformation

Nämnden har på regeringens uppdrag utarbetat en diskussionspromemoria om samhällsinformationens principiella problem. De synpunkter som framkommer vid remissbehandlingen av promemorian kommer, enligt nämndens uppfattning, att bli avgörande för samhällsinformationens framtida utveckling. Dessa kommer även att påverka nämndens framtida roll. Mot denna bakgrund anser sig nämnden i nuvarande läge inte vilja föresiå någon ökning av ambitionsnivån eller förändring av verksamhetens inriktning.

Nämnden anser det emellertid sannolikt att efterfrågan på bidrag till angelägna informations- och undersökningsåtgärder kommer att öka, trots en fortgående integrering av informationen i myndigheternas ordinarie verksamhet. För bidrag till informationsprojekt begärs en ökning med 1 650 000 kr., vilket motsvarar en realistisk prisomräkning.

Föredraganden

Det är angeläget att myndigheternas informationsinsatser integreras i deras verksamhet. Samhällsinformationen är ett av flera medel för att uppnå målen för en viss verksamhet. Flertalet myndigheter disponerar numera medel för informationsverksamhet. Praktiskt taget alla större myndigheter har också informationsansvariga tjänstemän.

För innevarande budgetår disponerar statliga myndigheter och organ totalt drygt 105 milj. kr. för direkta informationsinsatser. Därtill kommer de personella resurserna för informationsverksamhet inom olika myndigheter. I beloppet för direkta informationsinsatser ingår inte de medel som anvisas under detta anslag eller medel för information inom utrikes- och försvarsdepartementens områden. I förslaget till statsbudget för nästa budgetår beräknas medel för informationsinsatser öka med ca 15 milj. kr. Erfarenhetsmässigt tillkommer därtill ytterligare medel under löpande budgetår genom särpropositioner m. m. Med hänsyn till denna utveckling bör nämndens resurser kunna minska något. Samtidigt kvarstår dock ett behov av snabba informationsinsatser i anslutning till beslut av statsmakterna och till ikraftträdandet av nya lagar m. m. Vid ingången av innevarande budgetår fanns en odisponerad reservation om 5,9 milj. kr. Mot denna bakgrund bör anslaget kunna räknas ned med 5 milj. kr. till 4,3 milj. kr.

Nämnden har på regeringens uppdrag utarbetat en diskussionspromemoria där olika alternativ beträffande samhällsinformationens inriktning samt nämndens verksamhet och uppgifter har redovisats. Promemorian har remissbehandlats och beredning av ärendet pågår inom budgetdepartementet. Innan beredningen är avslutad är jag inte

beredd att förorda någon ändring i riktlinjerna för nämndens bidrag till informationsprojekt. Dock bör stor restriktivitet tillämpas vad gäller bidrag till myndigheter med egna informationsanslag. För sådana myndigheter bör bidrag få förekomma endast då det är uppenbart att det är fråga om ett speciellt informationsbehov som inte har kunnat förutses.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss informationsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 300 000 kr.

E 9. Bidrag till vissa investeringar

1976/77	Utgift	1 841 632
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	100 000 000

För att stimulera näringslivets investeringar i maskiner och inventarier beslutade riksdagen i slutet av år 1975 om införande av ett särskilt investeringsavdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt och om ett statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning (prop. 1975/76: 61, SkU 1975/76: 26, rskr 1975/76: 101). Såväl avdraget som bidraget begränsades ursprungligen till anskaffningar eller tillverkning som skedde under perioden den 15 oktober 1975—den 31 december 1976. Denna period har emellertid sedermera förlängts, först till den 31 mars 1977 (prop. 1976/77: 25, SkU 1976/77: 9, rskr 1976/77: 61), därefter till utgången av år 1977 (prop. 1976/77: 73, SkU 1976/77: 33, rskr 1976/77: 173) och slutligen till utgången av år 1978 (prop. 1977/78: 52, SkU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 49).

Skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under perioden den 15 oktober 1975—den 31 december 1978 anskaffar eller tillverkar maskiner och andra döda inventarier för stadigvarande bruk i verksamheten, medges ett särskild *investeringsavdrag* vid taxeringen till statlig inkomstskatt med ett belopp som motsvarar 10 % av anskaffnings- och tillverkningskostnaden för investeringar under tiden den 15 oktober 1975 — den 30 april 1976 och 25 % av dessa kostnader under tiden den 1 maj 1976 — den 31 december 1978. Som förutsättning för rätt till avdrag gäller bl. a. att kostnaden under beskattningsåret har uppgått till sammanlagt minst 10 000 kr.

En skattskyldig, som inte alls eller endast delvis har kunnat utnyttja investeringsavdraget, kan i stället få ett statligt skattefritt *investeringsbidrag* motsvarande 4 % av anskaffnings- eller tillverkningskostnaden för investeringar under tiden den 15 oktober 1975 — den 30 april 1976 och 10 % av denna kostnad under tiden den 1 maj 1976 — den 31 de-

cember 1978. En förutsättning är att anskaffnings- eller tillverkningskostnaden har uppgått till minst 10 000 kr. Bidraget kan utgå under högst fyra beskattningsår inom den ifrågavarande tidsperioden och får för varje beskattningsår inte beräknas på högre anskaffnings- eller tillverkningskostnad än 500 000 kr. Bidrag och avdrag kan inte förekomma samtidigt. Bidragsbestämmelserna finns i lagen (1975: 1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning. Ansökningar om bidrag prövas av riksskatteverket efter taxeringsperiodens utgång. Kostnaderna för bidragen betalas ut från detta anslag.

Riksskatteverket föreslår mot bakgrund av den förväntade storleken på bidragsgivningen att anslaget förs upp i statsbudgeten med 100 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Detta anslag har tidigare varit uppfört på statsbudgeten med endast ett formellt anslagsbelopp. Med hänsyn till det angelägna i att statsbudgetens utgiftssida utvisar en omfattning som så långt möjligt innebär en realistisk bedömning av den förväntade anslagsbelastningen under beräkningsanslag av denna typ föreslår jag att anslaget till nästa budgetår tas upp med det belopp som riksskatteverket har föreslagit. Jag vill i sammanhanget nämna att anslagsbelastningen under innevarande budgetår enligt riksrevisionsverkets bedömning torde bli av samma storlek.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa investeringar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.

E 10. Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.

1976/77	Utgift	42 939
1977/78	Anslag	100 000
1978/79	Förslag	60 000

Från anslaget bestrids främst utgifterna för vissa ersättningar till personal på indragningsstat.

Statens personalpensionsverk föreslår att anslaget förs upp med 60 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder pensionsverkets förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kr.

E 11. Viss utbildningsverksamhet

1976/77	Utgift	5 924 189	Reservation	1 485 365
1977/78	Anslag	6 600 000		
1978/79	Förslag	10 528 000		

Från anslaget bestrids utgifter för statens personalutbildningsnämnds och vårdutbildningsnämndens kursverksamhet samt utgifter för resekostnadsersättning och traktamente till deltagare m. m. i vårdutbildningsnämndens kurser och i vissa fall till deltagare m. m. i personalutbildningsnämndens kurser. Vidare bestrids utgifter för driften av statens kursgård Sjudarhöjden i Sigtuna samt utgifter för försöksverksamheten med barntillsyn vid statlig internatutbildning från detta anslag.

Statens personalutbildningsnämnd

För budgetåret 1978/79 beräknar nämnden anslagsbehovet till 2 523 000 kr.

Vårdutbildningsnämnden

För budgetåret 1978/79 räknar nämnden med att anordna tio kurser till en sammanlagd kostnad av 3,8 milj. kr.

Föredraganden

Jag har tidigare denna dag vid min anmälan av den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation föreslagit bl. a. att produktion och distribution m. m. av generell statlig personalutbildning samt driften av statens kursgård Sjudarhöjden i Sigtuna bör finansieras genom avgifter från myndigheterna m. m. och att kostnaderna för försöksverksamhet med barntillsyn vid kursgården bör överföras till personalutbildningsnämndens anslag till förvaltningskostnader. För den avgiftsfinansierade verksamheten har jag föreslagit att ett nytt formellt anslag om 1 000 kr. tas upp i statsbudgeten.

Under förevarande anslag bör tas upp medel för vårdutbildningsnämndens verksamhet.

Under anslaget bör vidare tas upp medel för generell statlig personalutbildning, som tidigare har bedrivits av statskontoret, riksrevisionsverket, statens personalnämnd och statens personalutbildningsnämnd utan kostnad för deltagarna. Dessa medel bör i regleringsbrev för budgetåret 1978/79 efter regeringens prövning fördelas på de olika statliga myndigheterna för att täcka deras kostnader för generell statlig personalutbildning. Jag räknar alltså med att anslaget inte kommer att uppvisa någon belastning i denna del.

Jag beräknar anslagsbehovet till 10 528 000 kr., varav 3,1 milj. kr. avser vårdutbildningsnämndens verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss utbildningsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 528 000 kr.

E 12. Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering

1976/77	Utgift	28 292 693
1977/78	Anslag	22 400 000
1978/79	Förslag	38 000 000

Från anslaget bestrids kostnader för avlöningsförmåner till sådana partiellt arbetsföra, som inte kan beredas lämpligt arbete inom gällande personalorganisation vare sig inom eget eller annan myndighets arbetsområde och för vilka annars inget annat alternativ återstår än beslut om sjukpension enligt statliga personalpensionsbestämmelser. Vidare får från anslaget bestridas avlöningskostnader under tid då den som åtnjuter sjukpension enligt statliga personalpensionsbestämmelser försöksvis uppehåller anställning. Från anslaget bestrids dessutom kostnader för avlöningsförmåner till anställda som i samband med att myndighet omlokaliseras eller omorganiseras inte utan omskolning eller annan särskild åtgärd kan beredas lämpligt arbete inom egen eller annan myndighets arbetsområde samt kostnader för utbildning m. m. som föranleds av omplacering. Bestämmelser i ämnet återfinns i cirkuläret (1960: 553) om anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom statlig och statsunderstödd verksamhet (ändrat senast 1976: 1024). I fråga om anställda hos myndigheter inom försvarsdepartementets område bestrids kostnaderna av medel anvisade under fjärde huvudtiteln.

Statens personalnämnd

Personalnämnden beräknar anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 till 47,4 milj. kr. Därav avser 38,9 milj. kr. medel för bibehållande i anställning av arbetshandikappade, 4 milj. kr. medel för omplacering till följd av omorganisation eller nedläggning av verksamhet och 4,5 milj. kr. medel för vissa omplaceringsåtgärder i samband med omlokalisering av statlig verksamhet.

Föredraganden

Med ledning av bl. a. medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknar jag medelsbehovet till 38 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 000 kr.

E 13. Statlig företagshälsovård

1976/77 Utgift	779 359
1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

Från anslaget bestrids förskottsvis kostnaderna för hälsorådens verksamhet samt kostnader för etablering och drift av företagshälsocentraler enligt stat som fastställs av regeringen.

Under innevarande budgetår har fastställts stat för bl. a. tio nya företagshälsocentraler. Vidare har den försöksverksamhet som hittills har bedrivits av statens personalnämnd vid centraler i Östersund, tekniska högskolan i Stockholm och Motala övergått i reguljär verksamhet under ledning av lokala hälsoråd. För budgetåret 1978/79 räknar jag med att ytterligare tio företagshälsocentraler skall kunna inrättas.

Kostnaderna som förskottsvis bestrids från detta anslag bör slutligen fördelas på de myndigheter, affärsdrivande verk m. fl. som är anslutna till centralerna. Kostnaderna bör därvid belasta de anslag eller anslagsposter (motsv.) från vilka kostnaderna för sjukvård bestrids.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statlig företagshälsovård* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 14. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1976/77 Utgift	998 212
1977/78 Anslag	550 000
1978/79 Förslag	750 000

Från anslaget bestrids kostnader för departementens förhandlingsdelegation, statstjänstenämnden (såvitt avser statsverkets andel), kontraktsdelegationen, statens tjänstebostadsnämnd, statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor (såvitt avser statsverkets andel), statens grupplivnämnd, vårdutbildningsnämnden, statsförvaltningens centrala förslagsnämnd, statens arbetsmiljönämnd (såvitt avser statsverkets andel), trygghetsnämnden, lönedelegationen för beredskapsarbetare m. fl., skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor, skiljenämnden för arbetarskyddsfrågor, statens tjänstepensionsnämnd, statens ansvarsnämnd, markdelegationen, den rådgivande nämnden i medbestämmandefrågor, den gemensamma skyddskommittén för statsrådsberedningen och departementen utom utrikesdepartementet samt nämnden som avses i särskilt huvudavtal för den offentliga sektorn.

Föredraganden

På grund av särskilda avtal mellan statens avtalsverk och de statsanställdas huvudorganisationer har regeringen inrättat statens utlandslönenämnd och statens chefslönenämnd. Vidare har avtal träffats mellan departementens förhandlingsdelegation och vederbörande personalorganisation om att för regeringskansliet utom utrikesdepartementet skall finnas en gemensam förslagskommitté. Kostnaderna för ledamöter och ersättare i dessa nämnder och i förslagskommittén bör betalas från detta anslag.

Jag beräknar anslagsbehovet till 750 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 750 000 kr.

E 15. Viss förslagsverksamhet m. m.

1976/77	Utgift	221 301
1977/78	Anslag	142 000
1978/79	Förslag	200 000

Från anslaget bestrids utgifter för ersättning och belöning i förslagsverksamheten i den utsträckning beslut härom meddelas av statsförvaltningens centrala förslagsnämnd.

Statsförvaltningens centrala förslagsnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 58 000 kr.

2. Det är önskvärt att dröjsmålet med ett nytt pristävlingsarrangemang ej blir för långt. En tävling bör därför anordnas under det kommande budgetåret (+100 000 kr.).

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss förslagsverksamhet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

E 16. Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.

1976/77	Utgift	67 918 620
1977/78	Anslag	1 200 000 000
1978/79	Förslag	1 000 000 000

Till grund för beräkningen av anslagsmedlen till avlöningar och till pensioner under nästa budgetår har, som jag tidigare denna dag har

redovisat vid min anmälan av punkt 1 i För flera huvudtitlar gemensamma frågor, lagts de lönebelopp som enligt gällande avtal tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1977. Lönekostnadspålägget har beräknats med 39 % av lönebeloppen.

Förhandlingar om löner m. m. under nästa avtalsperiod, som börjar den 1 januari 1978, pågår. Det är därför inte möjligt att nu beräkna det medelsbehov för nästa budgetår som kan uppkomma på grund av avtal mellan parterna på den statliga arbetsmarknaden. I enlighet med vad jag tidigare denna dag anfört i samband med min redovisning av budgetförslaget för nästa budgetår bör dock medel schablonmässigt beräknas för en ökning av de statsanställdas löner under budgetåret 1978/79. För att dessa kostnader skall komma till uttryck i budgeten bör därför ett särskilt täckningsanslag begäras. Anslaget bör tas upp med 1 000 milj. kr.

Regeringen bör i huvudsaklig överensstämmelse med vad som har gällt beträffande tidigare anvisade täckningsanslag — efter prövning i varje särskilt fall — kunna från anslaget anvisa de medel som behövs utöver reservationsanslag och obetecknade anslag på grund av lönehöjningar m. m. som föranleds av avtal som riksdagens lönedelegation har godkänt eller avtal som regeringen har godkänt utan att höra riksdagens lönedelegation. På motsvarande sätt bör medel kunna anvisas, när merbelastning inte bör ske av förslagsanslag och förslagsvis betecknade anslagsposter som har maximerats av regeringen. Merkostnaderna för de affärsdrivande verken bör dock betalas på samma sätt som verkens övriga utgifter. Merkostnader för löner som faller på anslag inom utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret bör täckas av fjärde huvudtitelns anslag för reglering av prisstegringar.

Regeringen bör slutligen i likhet med vad som gäller innevarande budgetår ha möjlighet att — efter prövning i varje särskilt fall — från anslaget kunna anvisa de medel som behövs, när reservationsanslag, obetecknade anslag eller affärsverk belastas med större utgifter än som har beräknats i budgetproposition eller särskild anslagsproposition på grund av att personliga tjänster har inrättats för tjänstemän som har garanterats fortsatt anställning i Stockholm i samband med myndighets omlokalisering (tjänstemän med s. k. NOM-garanti).

Under hänvisning till vad jag sålunda har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 000 kr.

E 17. Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet

1976/77	Utgift	10 103 643
1977/78	Anslag	17 700 000
1978/79	Förslag	11 200 000

Från anslaget bestrids utgifter för främst planerings- och utredningsarbete i samband med omlokalisering av statliga myndigheter (jfr prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196 och prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220). Utgifterna för förberedelserna för omlokaliseringen av försvarets myndigheter bekostas inom utgiftsramen för det militära försvaret. Utgifterna under detta anslag avser bl. a. organisations- och ortskommittéernas verksamhet samt arbetsbiträde åt och konsultinsatser hos omlokaliseringsmyndigheterna. Dessutom bestrids utgifter för vissa besöksresor för anhöriga till statligt anställda som omlokaliseras. Vidare bestrids från anslaget utgifter för insatser av vissa myndigheter som har centrala samordnings- och planeringsuppgifter i samband med omlokaliseringarna. Kostnaderna för genomförandet av omlokaliseringen, t. ex. för de särskilda förmåner som utgår till de anställda som flyttar med till lokaliseringsorterna eller för myndighets flyttning eller utrustning skall i allmänhet betalas från myndighetsanslaget. I fråga om affärsdrivande verk eller myndighet för vars drift endast anvisas ett formellt anslag av 1 000 kr., bör dock även kostnader som hänger samman med genomförandeskedet av omlokaliseringen kunna betalas från detta anslag.

Belastningen på anslaget torde komma att uppgå till inemot 17,7 milj. kr. för båda omlokaliseringsetapperna för budgetåret 1977/78. Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till ca 5,3 milj. kr. för de båda omlokaliseringsetappernas förberedelser. De kostnader för genomförandet av omlokaliseringen som bör betalas från detta anslag har jag beräknat till ca 5,9 milj. kr. Huvuddelen av detta belopp avser flyttnings- och omstationeringskostnader m. m. för Sveriges geologiska undersökningar. Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår uppgår således till 11,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 11 200 000 kr.

E 18. Statlig personaladministrativ informationsbehandling

1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Från anslaget bestrids utgifter för drift, underhåll och central administration av det personaladministrativa informationssystemet OPAL

som statens personalnämnd ansvarar för. De myndigheter som är anslutna till systemet erlägger avgift härför enligt principer för full kostnadstäckning. Under anslaget redovisas även inkomsterna från verksamheten med systemet.

Statens personalnämnd föreslår att anslaget förs upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Jag har tidigare denna dag vid min anmälan av punkt 4 i För flera huvudtitlar gemensamma frågor bl. a. anfört att systemet med OPAl skall avvecklas allteftersom ett nytt personaladministrativt informationssystem (PI) införs. Tills vidare bör dock detta anslag kvarstå i statsbudgeten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statlig personaladministrativ informationsbehandling* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 19. Jämställdhet inom statsförvaltningen

Nytt anslag (förslag) 1 000 000

Som jag har anfört tidigare denna dag vid min anmälan av punkten 3 i För flera huvudtitlar gemensamma frågor bör ett nytt anslag, benämnt Jämställdhet inom statsförvaltningen, föras upp i statsbudgeten. Från anslaget bör bestridas sådana kostnader för jämställdhetsarbetet som normalt inte kan anses ingå i myndigheternas uppgifter och som de saknar medel för. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med ett belopp om 1 milj. kr. Medel från detta anslag bör kunna anvisas myndigheter efter prövning av regeringen i varje särskilt fall.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jämställdhet inom statsförvaltningen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

11. Byggnadsarbeten för statlig förvaltning

1976/77	Utgift	[1]302 500 787	Behållning	[1]63 563 925
1977/78	Anslag	455 000 000		
1978/79	Förslag	400 000 000		

[1] Investeringsanslagen Byggnadsarbeten för statlig förvaltning och Byggnadsarbeten för länsstyrelserna.

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för statlig förvaltning eller annan statlig verksamhet och för vilka medel inte har anvisats under annat anslag. För byggnadsobjekt som beräknas kosta mer än 2 milj. kr. förs separata kostnadsramar upp i den investeringsplan som finns upptagen under anslaget. Mindre investeringsobjekt belastar en kostnadsram för diverse objekt i investeringsplanen.

I min redovisning i det följande kommer jag inte att närmare redogöra för sådana objekt som tidigare har redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen har föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller för vilka de föreslagna ramhöjningarna föranleds enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen eller av energibesparande åtgärder. För tiden den 1 april 1976—den 1 april 1977 beräknar styrelsen den allmänna byggnadskostnadsstegringen till 12 % efter beaktande av produktivitetsutvecklingen.

Södra Klara-projektet

För om- och nybyggnader för regeringskansliet och riksgäldskontoret i Södra Klara har i investeringsplanen förts upp kostnadsramar av sammanlagt 388 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 (prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 157, FiU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 169). Därav har 25,8 milj. kr. beräknats för den nu påbörjade om- och nybyggnaden i kv. Loen 4 och 5 för riksgäldskontoret (prop. 1976/77: 100 bil. 5 s. 18, FiU 1976/77: 8, rskr 1976/77: 138). Som redovisades i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 151) har uppskattade kostnader för om- och nybyggnad av lokaler i kvarteren Björnen, Loen, Tigern, Rosenbad och Johannes Större förts samman i en kostnadsram för *om- och nybyggnader i Södra Klara* av 360 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Redovisning av projektets olika delar skulle ske när material föreligger. Kostnader som är gemensamma för Södra Klara-projektet har förts samman i en preliminärt beräknad kostnadsram för *försörjningsåtgärder m. m.* av 28 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976.

Byggnadsstyrelsen har redovisat systemhandlingar för om- och nybyggnader i kvarteren Rosenbad, Björnen och Tigern. Vidare har styrelsen redovisat en reviderad beräkning av kostnaderna för försörjningsåtgärder m. m.

Innan jag lämnar en redogörelse för de olika delprojekten vill jag nämna något om den allmänna bakgrunden till förslagen.

I dagsläget disponerar departementen ca 1 100 kontorsarbetsplatser i Södra Klara och nästan lika många arbetsplatser i olika fastigheter i Gamla stan. Härvid har ej medräknats de lokaler som disponeras av de till departementen knutna kommittéerna. Planeringen av om- och nybyggnader i Södra Klara har inriktats på att successivt samla departementen i Södra Klara-kvarteren och där åstadkomma en rationell lokallösning för regeringskansliet. Bakgrunden härtill är att regeringskansliets lokalbehov inte kan tillgodoses i Gamla stan. Däremot föreligger förhållandevis goda utbyggnadsmöjligheter i anslutning till de nuvarande departementslokalerna i Södra Klara.

Tidsmässigt har den planerade utbyggnaden i Södra Klara i hög grad styrts av riksdagens beslut år 1975 om återflyttning till Helgeandsholmen, som bl. a. innebär att det nuvarande kanslihuset skall tas i anspråk som riksdagshotell. De tidplaner som byggnadsstyrelsen arbetar efter utgår från att riksdagen kommer att vara installerad på Helgeandsholmen år 1983 (jfr KU 1976/77: 41). För att dessa planer skall kunna hållas måste bl. a. ersättningslokaler färdigställas år 1980 för de ca 340 kontorsarbetsplatser som regeringskansliet nu disponerar i kv. Mars och Vulcanus (kanslihuset). Vid sidan av ett sådan ersättningsbehov är redan i dagsläget lokalsituationen för departementen sådan att ett avsevärt tillskott av lokaler är nödvändigt. Enligt aktuella beräkningar behövs ett nettotillskott av ca 600 kontorsarbetsplatser under den närmaste femårsperioden. Härtill bör läggas minst 100 arbetsplatser som planeringsreserv och för kommittéerna.

Sammanlagt beräknas 1 265 kontorsarbetsplatser bli disponibla genom planerade om- och nybyggnader i kvarteren Björnen, Tigern och Rosenbad. Med hänsyn till att handelsdepartementet redan nu disponerar lokaler i kv. Rosenbad beräknas nettotillskottet av kontorsarbetsplatser uppgå till sammanlagt drygt 1 100.

Stockholm. Ombyggnad i kv. Rosenbad. Enligt den preliminära omflyttningsplan som har fastställts av regeringen skall lokalerna i kv. Rosenbad efter ombyggnad disponeras för statsrådsberedningen och justitiedepartementet. Utöver de ca 310 kontorsarbetsplatser som kvarteret beräknas rymma har projekterats lokaler för gemensamma ändamål såsom bevakningscentral för departementslokalerna i Södra Klara, personalrestaurang med 275 platser samt representationsmatsalar. Vidare förläggs en hörsal och för regeringskansliet gemensamma konferenslokaler till kvarteret. Ombyggnaden blir omfattande bl. a. till följd av

det stora antalet gemensamma lokaler av speciell karaktär. På grundval av redovisade systemhandlingar beräknar byggnadsstyrelsen kostnaderna för planerade ombyggnadsarbeten m. m. till totalt 81,7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Härav beräknas drygt 4,5 milj. kr. för utvändiga underhållsarbeten. Byggnadsåtgärderna omfattar en totalarea av ca 27 500 m^2. Med utgångspunkt i tidplanen för riksdagens planerade återflyttning till Helgeandsholmen har byggnadsstyrelsen räknat med att byggnadsarbetena i kv. Rosenbad bör påbörjas i april 1978. Evakueringslokaler för handelsdepartementet planeras bli iordningställda i kv. Röda Bodarna (jfr prop. 1977/78: 25 bil. 6 s. 30). Riksgäldskontoret beräknas flytta från kv. Rosenbad till de om- och nybyggda lokalerna i kv. Loen 4 och 5 under sommaren 1979. Övriga brukare som nu disponerar lokaler i kv. Rosenbad evakueras successivt under åren 1978—1979. Ombyggnaden av kv. Rosenbad beräknas ta sammanlagt ca 32 månader.

Stockholm. Om- och nybyggnad i kv. Björnen. Som redovisades i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 152) har planeringen av byggnadsarbetena i Södra Klara inriktats på att i stor omfattning bibehålla befintliga byggnader. Projekteringen av förvaltningslokaler i kv. Björnen har dock inriktats på nybyggnad med undantag för det Adelcrantzska palatset med tillhörande gård. Den planerade ny- och ombyggnaden omfattar en totalarea av ca 36 000 m^2, varav ca 34 000 m^2 inom föreslagen nybyggnad.

Till kv. Björnen förläggs en rad lokaler som är gemensamma för befintliga och planerade förvaltningsbyggnader i Södra Klara. Nybyggnaden rymmer bl. a. central godsmottagning, budcentral, offsettryckeri, telefonistcentral, personalrestaurang med ca 250 platser, motionslokaler och skyddsrum. Kulvertförbindelse från kv. Björnen till övriga kvarter har projekterats och kostnaderna beräknats inom den tidigare nämnda kostnadsramen för försörjningsåtgärder m. m. Vidare har projekterats två gångbroar mellan kvarteren Björnen och Loen för att möjliggöra ett flexibelt lokalutnyttjande.

Programmet för kv. Björnen omfattar lokaler för ekonomidepartementet, budgetdepartementet, arbetsmarknadsdepartementet och industridepartementet enligt den preliminära omflyttningsplanen. Projekteringsarbetet har visat att antalet kontorsarbetsplatser inom kvarteret begränsas till ca 530 st. De nya kapacitetsberäkningarna i kombination med ökade lokalbehov för berörda departement har aktualiserat en översyn av planerad disposition av lokalerna i kv. Björnen.

Kostnaderna för planerade om- och nybyggnader i kv. Björnen har beräknats till sammanlagt 134,4 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977, varav ca 1,2 milj. kr. för eftersatt underhåll av Adelcrantzska palatset. Enligt den tidplan som byggnadsstyrelsen har redovisat för projektet bör vissa förberedande arbeten påbörjas redan under vintern 1978. Om- och

nybyggnadsarbetena genomförs sedan successivt med beräknat färdigställande under våren 1982. Nuvarande kontorslokaler i kv. Björnen kommer under våren 1978 att vara helt evakuerade.

Stockholm. Om- och nybyggnad i kv. Tigern. Projekteringen av lokaler för departementen i kv. Tigern har enligt den preliminära omflyttningsplanen avsett utbildningsdepartementet och handelsdepartementet. Med utgångspunkt i de senareläggningar av delar av Södra Klaraprojektet som redovisades i prop. 1976/77: 150 (bil. 2 s. 6) har möjligheterna att till kvarteret förlägga socialdepartementet i stället för utbildningsdepartementet studerats. De lokaler som tidigare har planerats för socialdepartementet i kv. Beridarebanan 39 kommer att disponeras för delar av utrikesdepartementet i avvaktan på att den planerade om- och nybyggnaden i kv. Johannes Större (jfr prop. 1976/77: 150 bil. 2).

Enligt de systemhandlingar som byggnadsstyrelsen har redovisat för om- och nybyggnad i kv. Tigern föreslås nybyggnad utefter Jakobsgatan och i kvarterets centrala del med anslutning mot Fredsgatan. Totalarean inom byggnaderna i kvarteret beräknas till 21 700 m², varav ca 15 300 m² inom föreslagna nybyggnader. Kvarteret beräknas rymma ca 425 kontorsarbetsplatser samt centrala förråd och arkiv som skall vara gemensamma för departementen.

Kostnaderna för föreslagna byggnadsarbeten i kv. Tigern beräknas av byggnadsstyrelsen till sammanlagt 80 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977, varav ca 2,2 milj. kr. avser kostnader för eftersatt underhåll av de byggnader som enligt förslaget skall bevaras. Byggnadsstyrelsen föreslår att förberedande arbeten i form av rivningar och kompletterande grundundersökningar utförs redan under vintern 1978. För om- och nybyggnadsarbetena beräknas en genomförandetid av ca 32 månader.

Kontorslokalerna i kv. Tigern evakueras vid årsskiftet 1977/78 då universitets- och högskoleämbetet flyttar till ombyggda lokaler i kv. Vega i Stockholm.

Stockholm. Försörjningsåtgärder m. m. i Södra Klara. Som inledningsvis har redovisats har kostnader för vissa åtgärder, som är gemensamma för flera kvarter i Södra Klara, beräknats inom en särskild kostnadsram för försörjningsåtgärder (jfr prop. 1976/77: 25 bil. 6 och prop. 1976/77: 100 bil. 11). I gällande investeringsplan finns för ändamålet uppförd en preliminärt beräknad kostnadsram av 28 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976, vilket i prisläget den 1 april 1977 motsvaras av 31 milj. kr. Hittills har försörjningsåtgärder utförts till en sammanlagd kostnad av ca 4 milj. kr.

Byggnadsstyrelsen har redovisat systemhandlingar för de försörjningsåtgärder som hänger samman med de redovisade om- och nybyggnadsarbetena i kvarteren Björnen, Loen, Tigern och Rosenbad. På grundval av systemhandlingarna beräknar byggnadsstyrelsen kostnaderna för försörjningsåtgärder m. m. till 39 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. I

beräkningen ingår kostnader för gatuunderbyggnader, kraftförsörjning, reservkraft, vissa säkerhetsanläggningar, fastighetsövervakningsanläggningar, övriga teletekniska anläggningar, gatu- och ledningsarbeten, anslutningsavgifter, evakuering samt övergripande planering. Enligt redovisad beräkning har tillkommit kostnader av sammanlagt 12,4 milj. kr. för främst gatu- och ledningsarbeten, anslutningsavgifter, evakuering samt övergripande planering. Dessa kostnader har tidigare endast delvis kunnat uppskattas. Samtidigt har från tidigare beräknade kostnader avräknats sammanlagt 4,4 milj. kr. för åtgärder som inte är aktuella till följd av beslutade senareläggningar (jfr prop. 1976/77: 150 bil. 2). Utöver kostnader för de försörjningsåtgärder m. m. som direkt hänger samman med redovisade om- och nybyggnadsarbeten i kvarteren väster om Drottninggatan har inom föreslagen kostnadsram av 39 milj. kr. beräknats medel för den kulvert som har utförts mellan kvarteren Vinstocken och Johannes Större samt den kulvert som har planerats mellan sistnämnda kvarter och kv. Lejonet, vilken bör utföras samtidigt med planerade kommunala ledningsarbeten i Fredsgatan.

Stockholm. Nybyggnad i Hägernäs för arbetsmarknadsutbildning. Redogörelse för projektet, som omfattar verkstadsbyggnad för arbetsmarknadsutbildning, har lämnats i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 153). I investeringsplanen finns för nybyggnaden uppförd en preliminärt beräknad kostnadsram av 10,5 milj. kr. (jfr prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 157, FiU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 169).

Byggnadsstyrelsen har redovisat systemhandlingar för projektet och därvid beräknat kostnaderna till 13,8 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. I beloppet ingår kostnader för energibesparande åtgärder, yttre markarbeten och extraordinära grundläggningsförhållanden som tidigare inte har beaktats. Med hänsyn till tidplanen för projektet uppdrog regeringen i beslut den 30 juni 1977 åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnaden i Hägernäs inom en kostnadsram av 13,8 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. I prisläget den 1 april 1977 motsvaras detta av 15 450 000 kr.

Malmö. Nybyggnad i kv. Nora för länsförvaltningen. Genom beslut den 4 november 1976 uppdrog regeringen åt byggnadsstyrelsen att projektera en nybyggnad inom kv. Nora i Malmö för enheter inom länsstyrelsen, lokala skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten. Projektet har initierats av bl. a. den pågående utbyggnaden av skatteadministrationen.

Byggnadsstyrelsen har redovisat systemhandlingar för en nybyggnad i kv. Nora som förbinds med nuvarande lokaler för länsstyrelsen i kv. Karin. Nybyggnaden omfattar en rumsarea av sammanlagt ca 25 000 m² och beräknas rymma ca 950 kontorsarbetsplatser samt en ny personalrestaurang för de anställda inom området. Byggnadskostnaderna

för projektet beräknas till 94,7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. I beloppet ingår vissa ombyggnadsarbeten inom kv. Karin som föranleds av den planerade nybyggnaden. Byggnadsstyrelsen beräknar att nybyggnaden kan tas i bruk i början av år 1981 vid en planerad byggstart i januari 1979.

Härnösand. Om- och tillbyggnad för länsförvaltningen. I prop. 1974: 1 (bil. 16 s. 82) har redogörelse lämnats för en planerad om- och tillbyggnad i kv. Ädelstenen för länsförvaltningen i Härnösand. Genom beslut den 29 maj 1975 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med redovisade förslagshandlingar fortsätta projekteringen t. o. m. bygghandlingar. För projektet finns i gällande investeringsplan uppförd en kostnadsram av 15 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 (prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 159, FiU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 169).

Sedan projekteringen slutförts har byggnadsstyrelsen redovisat att kostnaderna för projektet beräknas till 16,4 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976, vilket motsvaras av 18 350 000 kr. i prisläget den 1 april 1977. De ökade kostnaderna föranleds i första hand av de ändrade krav på energihushållning och arbetarskydd m. m. som tillkommit under det utdragna projekteringsskedet. För ändrade programkrav i fråga om lunchservering m. m. tillkommer kostnader av 350 000 kr.

Regeringen har i beslut den 22 december 1977 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra om- och tillbyggnaden i kv. Ädelstenen inom redovisad kostnadsram av 16,4 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976.

Föredraganden

Jag har i det föregående redogjort för de planerade om- och nybyggnaderna för regeringskansliet i kvarteren Björnen, Tigern och Rosenbad. För dessa arbeten samt för om- och nybyggnader i kvarteren Johannes Större och Loen 4 och 5 har i gällande investeringsplan preliminärt beräknats en kostnadsram av sammanlagt 360 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Planeringen av om- och nybyggnader i Södra Klara omfattar flera kvarter än de tre nämnda (jfr prop. 1976/77: 100 bil. 11 s. 151). Enligt vad som redovisades i prop. 1977/78: 150 senareläggs dock arbetena i bl. a. kv. Johannes Större. Mot bakgrund härav och med hänsyn till de kostnadskalkyler som nu har redovisats för olika delprojekt förordar jag att kostnadsramen för om- och nybyggnader i Södra Klara fr. o. m. nästa budgetår utgår ur investeringsplanen och ersätts med separata kostnadsramar för *om- och nybyggnad i kv. Björnen, om- och nybyggnad i kv. Tigern, ombyggnad i kv. Rosenbad* samt *om- och nybyggnad i kv. Loen 4 och 5* (jfr prop. 1976/77: 101 bil. 5 s. 17). Jag beräknar investeringskostnaderna för dessa objekt till sammanlagt 317,1 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977. Jag har därvid inte räknat med de

kostnader som har redovisats för eftersatt yttre underhåll och som enligt gällande regler för finansiering bör belasta de medel som beräknas för reparations- och underhållskostnader m. m. i den särskilda staten för statens allmänna fastighetsfond. De investeringskostnader som nu beräknas för om- och nybyggnader i kvarteren Björnen, Tigern och Rosenbad överensstämmer väl med tidigare preliminära beräkningar.

För *försörjningsåtgärder m. m. i Södra Klara* förordar jag med hänvisning till den redogörelse som har lämnats i det föregående att kostnadsramen förs upp med 39 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977.

Mot bakgrund av den inledande redovisningen för regeringskansliets lokalbehov räknar jag med att om- och nybyggnadsarbetena i kvarteren Björnen, Tigern och Rosenbad successivt bör genomföras oberoende av riksdagens återflyttning till Helgeandsholmen. Vid min beräkning av medelsbehovet för dessa projekt under innevarande och nästa budgetår har jag utgått från att byggnadsarbetena i kv. Björnen skall utföras i huvudsak enligt den tidplan som byggnadsstyrelsen har föreslagit. Viss försening kan dock uppstå till följd av den översyn av lokaldispositionen som har visat sig nödvändig. Jag har vidare beräknat medel för vissa förberedande arbeten i kv. Tigern samt för den planerade ombyggnaden i kv. Rosenbad. I avvaktan på riksdagens fortsatta behandling av frågan om återflyttning till Helgeandsholmen samt pågående översyn av den mer kortsiktiga lokalförsörjningen för departementen är jag inte beredd att nu framlägga definitiva tidplaner för byggnadsarbetena i kvarteren Tigern och Rosenbad.

Jag vill i detta sammanhang avslutningsvis anmäla att vissa mindre ombyggnadsarbeten bör utföras i kv. Loen 3 som en konsekvens av redovisade projekt i närliggande kvarter. Jag räknar med att senare återkomma till denna fråga när nödvändigt kostnadsunderlag m. m. föreligger.

En betydande del av de medel som har anvisats under detta anslag har under de senaste budgetåren tagits i anspråk för investeringarna i byggnader i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet.

Jag har tidigare i prop. 1976/77: 100 (bil. 11 s. 156) redovisat vilka projekt som hade slutförts t. o. m. år 1976. Under år 1977 färdigställs lokaler för statens jordbruksnämnd i Jönköping, delar av statens provningsanstalt i Borås samt Sveriges geologiska undersökning i Luleå. Beslut har vidare fattats om nybyggnader med beräknat färdigställande under åren 1978—1979 för Sveriges geologiska undersökning i Uppsala, försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 3 i Linköping, försvarets civilförvaltning och civilförsvarsstyrelsen i Karlstad, statens trafiksäkerhetsverk och statens vägverk i Borlänge, riksförsäkringsverket i Sundsvall samt skogshögskolan, arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial och försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 4 i Umeå. En del av lokalerna för statens vägverk i Borlänge kommer att färdigställas först

under år 1980. Jag har i annat sammanhang redogjort för dessa byggnadsarbeten i samband med redovisningen av förslag till kostnadsramar för de enskilda objekten. I mitt förslag till investeringsplan för budgetåret 1978/79 har jag beräknat medel för att fortsätta byggnadsverksamheten enligt upprättade tidplaner. Beräkningen medför att investeringarna i byggnader i samband med omlokaliseringen för nästa budgetår kommer att uppgå till ca 160 milj. kr., vilket innebär en minskning med ca 30 milj. kr. jämfört med den beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår.

I gällande investeringsplan finns uppförd en kostnadsram för övriga omlokaliseringsobjekt av 5,1 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976 (jfr prop. 1976/77: 125 bil. 7, FiU 1976/77: 19, rskr 1976/77: 261). Kostnadsramen är avsedd för de återstående objekt för vilka byggnadsstyrelsen har redovisat byggnadsprogram men där planeringen ännu inte har förts så långt att förslag till separata kostnadsramar kan redovisas för riksdagen. F. n. föreligger inga sådana projekt. I likhet med byggnadsstyrelsen finner jag därför att kostnadsramen bör utgå ur investeringsplanen. Jag räknar samtidigt med att återkomma senare med en redovisning för i första hand de byggnadsarbeten som kan visa sig erforderliga för omlokaliseringen av industriverkets SIFU-enhet till Borås (jfr prop. 1973: 55).

Jag har i det föregående redogjort för den beslutade *nybyggnaden i Hägernäs för arbetsmarknadsutbildning* samt för *om- och tillbyggnad för länsförvaltningen i Härnösand*. Jag förordar att kostnadsramarna för dessa objekt justeras i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag.

Vid min beräkning av kostnadsramarna för *nybyggnad i kv. Blåsenhus m. m. i Uppsala* för Sveriges geologiska undersökning samt för *om- och tillbyggnad för länsförvaltningen i Nyköping* har jag beaktat de av byggnadsstyrelsen anmälda kostnadsökningarna av 500 000 kr. för resp. objekt till följd av bl. a. extraordinära grundläggningsförhållanden.

Jag har senast i prop. 1977/78: 25 redovisat att det föreligger omfattande behov av utbyggnad av lokaler för länsförvaltningarna och lokala statliga myndigheter. Planeringen av nya förvaltningsbyggnader har utgått från att utrymmet för att under budgetåren 1977/78 och 1978/79 påbörja utförande av nya projekt är mycket begränsat (jfr prop. 1976/77: 100 bil. 11 och prop. 1977/78: 25 bil. 6). Utöver tidigare beslutade och i prop. 1977/78: 25 redovisade projekt för länsförvaltningarna har jag i mitt förslag till investeringsplan för budgetåret 1978/79 endast tagit med den i det föregående redovisade *nybyggnaden för länsförvaltningen i Malmö*. Liksom för innevarande budgetår har jag vidare beaktat att ett visst utrymme måste hållas tillgängligt för tillkommande investeringar i lokaler för de vid riksmötet 1975/76 beslutade regionala datoranläggningarna för folkbokföring och beskattning. Medelsbehovet för detta ändamål har jag uppskattat till 25 milj. kr.

för budgetåret 1978/79. Jag avser att i annat sammanhang återkomma med redogörelser för de arbeten som kan bli aktuella.

I beslut den 27 oktober 1977 uppdrog regeringen åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnad för arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial i Umeå inom en kostnadsram av 18,8 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Redogörelse för projektet har lämnats i prop. 1976/77: 125 (bil. 7 s. 26 och 27). Jag förordar att den kostnadsram för nybyggnaden som finns uppförd i investeringsplanen höjs med 200 000 kr. utöver den allmänna byggnadskostnadsstegringen för att täcka kostnaderna för de skyddsrum som har visat sig nödvändiga.

Vid min anmälan senare denna dag av anslag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för innevarande budgetår kommer jag att föreslå att kostnadsramen för *nybyggnad inom universitetsområdet i Umeå* höjs med 1,8 milj. kr. utöver den uppräkning som motiveras av den allmänna byggnadskostnadsutvecklingen. Ramhöjningen föranleds av regeringens uppdrag åt byggnadsstyrelsen den 27 oktober 1977 att utföra ombyggnad inom universitetsbiblioteket i Umeå för främst skogsbibliotek i överensstämmelse med den planering som tidigare har redovisats för riksdagen i prop. 1975/76: 100 (bil. 9 s. 143—144).

För att skapa nödvändigt utrymme för mindre om- och nybyggnadsarbeten under nästa budgetår bedömer jag att kostnadsramen *Diverse objekt* bör föras upp med 60 milj. kr. Redogörelse för användningen av kostnadsramen har lämnats senast i prop. 1975/76: 100 (bil. 9 s. 147).

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Jag avser att senare denna dag, vid min anmälan av anslag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78, föreslå att ett investeringsanslag av ytterligare 1,8 milj. kr. anvisas till byggnadsarbeten för statlig förvaltning för innevarande budgetår.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån	Färdigställande år-mån
	76-04-01	77-04-01	Faktisk	Beräknad för			
			77-06-30	1977/78	1978/79		
Ej slutredovisade objekt, färdigställda före 1976-07-01	807 390	802 320	765 523	24 202	11 900		
Stockholm							
Ombyggnad av kasern i kv. Garnisonen	16 000	15 000	11 671	2 000	1 300	72-05	succ. t. o. m. 77-10

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån	Färdigställande år-mån
	76-04-01	77-04-01	Faktisk	Beräknad för			
			77-06-30	1977/78	1978/79		
Nybyggnad i kv. Ölbryggaren	80 500	90 000	18 217	28 000	28 000	76-08	80-03
Nybyggnad i Västra Skogen	90 700	104 000	6 813	40 000	40 000	77-05	79-05
Försörjningsåtgärder m. m. i Södra Klara	28 000	39 000	3 603	4 000	8 000	succ. fr. o. m. 77-05	
Om- och nybyggnad i kv. Loen 4 och 5	(25 800)[1]	28 900	2 620	12 000	12 000	77-05	79-05
Ombyggnad i kv. Rosenbad		77 200					
Om- och nybyggnad i kv. Björnen		133 200		70 000		succ. fr. o. m. 1978	
Om- och nybyggnad i kv. Tigern		77 800					
Ombyggnad i kv. Röda Bodarna		3 300[2]		1 000	2 000	78-03	78-09
Tillbyggnad inom konstfackskolans område	3 000	3 350	464	1 500	1 000	77-08	78-05
Nybyggnad i Hägernäs	10 500	15 450	1 000	6 000	7 000	77-10	78-12
Värmeförsörjning i Hägernäs	3 000[3]	3 350	41	1 500	1 500	77-10	78-09
Uppsala							
Nybyggnad i kv. Blåsenhus m. m.	48 800	54 700	12 255	20 000	15 000	76-03	79-02
Nyköping							
Om- och tillbyggnad för länsförvaltningen	20 200	23 000	5 580	8 000	6 000	76-11	78-04
Linköping							
Nybyggnader på Vallaområdet för FOA	92 000	101 000	35 613	35 000	20 000	76-05	78-05
Nybyggnad av försöksstationer för FOA	5 400[3]	6 025	460	2 500	2 000	77-08	78-06
Jönköping							
Nybyggnad i kv. Göta	47 400	45 000	37 342	3 000	2 000	73-03	77-06
Växjö							
Nybyggnad för länsstyrelse och tingsrätt	27 900	27 900	24 080	2 000	1 500	75-03	77-01
Kalmar							
Nybyggnad på Östra Malmen	34 500	34 500	10 625	10 000	10 000	76-05	78-02
Malmö							
Yttre planering i kv. Karin	1 600	1 600	102	1 400	98	75-04	76-09
Nybyggnad i kv. Nora för länsförvaltningen		94 700			11 000	79-01	81-01
Halmstad							
Nybyggnad i kv:en Svartmunken/Källsprånget för länsförvaltningen		20 000[2]		3 000	9 000	78-03	79-08

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån	Färdigställande år-mån
	76-04-01	77-04-01	Faktisk	Beräknad för			
			77-06-30	1977/78	1978/79		
Vänersborg							
Nybyggnad för länsstyrelse och tingsrätt	20 900	22 350	17 858	2 500	1 500	75-10	77-05
Mariestad							
Nybyggnad för länsförvaltningen		7 500[2]		1 500	3 000	78-03	79-04
Borås							
Nybyggnader inom Västeråsenområdet	128 000	128 000	94 661	20 000	10 000	74-05	77-12
Karlstad							
Nybyggnad i Klaraområdet	135 000	144 000	89 517	20 000	20 000	74-01	78-10
Örebro							
Om- och tillbyggnad för länsförvaltningen		11 670[2]		2 000	8 000	78-03	79-05
Borlänge							
Nybyggnader i kv. Intagan	84 400	94 000	11 321	25 000	25 000	76-08	80-06
Falun							
Tillbyggnad i kv. Kansliet för länsförvaltningen		24 000[2]		1 500	14 000	78-06	79-12
Gävle							
Nybyggnad i kv. Kapellbacken för länsförvaltningen		15 000[2]		3 000	10 000	78-04	79-06
Härnösand							
Om- och tillbyggnad för länsförvaltningen	15 000	18 350		4 000	11 000	78-03	79-08
Sundsvall							
Nybyggnad i kv. Måsen	29 000	29 000	26 398	2 000	500	72-06	78-08
Nybyggnad i kv. Jungfrun	40 000	44 800	2 120	20 000	15 000	77-03	79-04
Umeå							
Nybyggnad inom universitetsområdet m. m.	49 300	54 800	12 922	20 000	15 000	76-05	78-05
Nybyggnad för arbetsmedicinska filialen	18 600[3]	21 100	749	6 000	10 000	77-11	79-06
Nybyggnader i Ersmark	51 000[3]	57 000		15 000	30 000	77-10	79-05
Nybyggnad etapp II i kv. Älvsbacka för länsförvaltningen		21 450[2]		3 000	12 000	78-03	79-07
Luleå							
Nybyggnad inom Porsöområdet	38 000	41 500	26 789	8 000	5 000	76-04	77-10
Om- och tillbyggnad i kv. Kungsfågeln	8 200	9 200	1 364	5 000	2 000	77-03	78-06

Objekt	Kostnasram		Medelsförbrukning			Bygg-start år-mån	Färdig-ställande år-mån
	76-04-01	77-04-01	Faktiskt	Beräknad för			
			77-06-30	1977/78	1978/79		
Övrigt							
Övriga omlokaliserings-objekt	5 100[3]						
Diverse objekt	50 000[2]	60 000	12 355	15 000	15 000		
Projekteringskostnader			9 118	35 000	35 000		
Tillkommande objekt					25 000		
Erfarenhetsmässig reducering av medelsbehovet							
				—20 464			
	2 015 190	**2 605 015**		**920 364**			

[1] Jfr prop. 1976/77: 101 (bil. 5), FiU 1976/77: 8, rskr 1976/77: 138.
[2] Prop. 1977/78: 25 (bil. 6), FiU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 64.
[3] Prop. 1976/77: 125 (bil. 7), FiU 1976/77: 19, rskr 1976/77: 261.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01	63 564	1977/78	920 364
Anslag för 1977/78		1978/79	
statsbudget	455 000		
tilläggsbudget II (förslag)	1 800		
Anslag för 1978/79 (förslag)	400 000		
	920 364		**920 364**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för statlig förvaltning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 000 kr.

12. Inköp av fastigheter m. m.

1976/77	Utgift	49 835 093	Behållning	51 509 510
1977/78	Anslag	55 000 000		
1978/79	Förslag	55 000 000		

Anslaget används för fastighetsförvärv efter beslut av regeringen i varje särskilt fall, bl. a. för markinköp i samband med omlokalisering av statlig verksamhet och förvärv av tomtmark för förvaltningsbyggnader och polishus. Byggnadsstyrelsen har av regeringen bemyndigats att — om kostnaden i det enskilda fallet inte överstiger 300 000 kr. — själv besluta i frågor som gäller bl. a. fastighetsregleringar och kompletteringsköp.

Byggnadsstyrelsen

Under budgetåret 1976/77 har utbetalats ca 49,8 milj. kr. för fastighetsförvärv. Härutöver hade vid budgetårets utgång ca 17,9 milj. kr. enligt tidigare åtaganden ännu inte utbetalats.

Fortfarande återstår att förvärva mark i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet, bl. a. i Borås, Sundsvall och Jönköping. Därutöver pågår förhandlingar fortlöpande med kommuner och enskilda om mark- och fastighetsförvärv för utbyggnad av förvaltningen, bl. a. länsförvaltningen samt domstols- och polisväsendet. Styrelsen bör vidare hålla en viss markberedskap för byggnadsobjekt som skulle kunna tidigareläggas.

Byggnadsstyrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med 100 milj. kr.

Föredraganden

I avvaktan på att tidpunkterna och villkoren för vissa större fastighetsförvärv närmare har klarlagts beräknar jag ett jämfört med innevarande budgetår oförändrat anslag. Jag har därvid bl. a. utgått från att utrymmet för mindre förvärv måste begränsas något i förhållande till byggnadsstyrelsens förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp av fastigheter m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 55 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

4. Pressens lånefond

1976/77	Utgift	3 385 000	Behållning	37 324 978
1977/78	Anslag	15 000 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Från anslaget utbetalas lån enligt förordningen (1976: 336) om statligt stöd till dagstidningar.

Lån ur pressens lånefond kan beviljas tidningsföretag såväl för investering som för annan åtgärd som bedöms vara nödvändig för att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt. Lån skall företrädesvis ges för åtgärder som syftar till kostnadsbesparingar genom samverkan mellan tidningsföretag. Lån får dock ej beviljas för sådana projekt som bedöms kunna finansieras på den allmänna kreditmarknaden på normala marknadsmässiga villkor. Medlen disponeras av presstödsnämnden (prop. 1975/76: 131, KU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 254).

Presstödsnämnden

Under budgetåret 1976/77 har lån beviljats med sammanlagt 16 215 000 kr. varav har utbetalats 3 385 000 kr. Bortsett från ett lån på 225 000 kr. avser lånen tekniska investeringar och andra kostnader, t. ex. utbildning, i samband med dessa.

Nämndens bedömning är att tiden ännu inte är inne för de betydande reinvesteringar som kan aktualisera en teknisk samverkan på bredare front. Nämnden finner därför att den kan administrera låneverksamheten tillfredsställande om lånefonden för budgetåret 1978/79 tillförs oförändrat 15 milj. kr.

Föredraganden

I början av innevarande budgetår fanns en odisponerad reservation om 24,5 milj. kr. Mot denna bakgrund bör anslaget för budgetåret 1978/79 tas upp med formellt belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Pressens lånefond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

4. Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner

1976/77 Utgift	52 853 670	Behållning	111 402 242
1977/78 Anslag	115 000 000		
1978/79 Förslag	80 000 000		

Statens datamaskinfond är en kapitalfond för finansiering och redovisning av generellt användbar datamaskinutrustning som anskaffas för andra myndigheter och institutioner än de affärsdrivande verken.

Fonden består av två delfonder, försvarets delfond och civila statsförvaltningens delfond. Båda delfonderna förvaltas av statskontoret. Delfonderna byggs upp genom medel som anvisas på investeringsanslagen Statens datamaskinfond: Försvarets delfond: Anskaffning av datamaskiner och Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till Statens datamaskinfond: Försvarets delfond: Anskaffning av datamaskiner har tidigare denna dag anmälts av chefen för försvarsdepartementet.

Från investeringsanslagen till fonden bestrids dels utgifter för förvärv av datamaskinutrustning, dels andra utgifter av investeringskaraktär i samband med anskaffning, installation eller igångkörning av förvärvad eller förhyrd datamaskinutrustning, vilka är av sådan art att de bör periodiseras. På fonden redovisad utrustning ställs mot avgift till förfogande för de myndigheter som skall svara för driften av anläggningarna. Avgifterna fastställs av statskontoret efter samråd med riksrevisionsverket och, i fråga om avgifter till försvarets delfond, försvarets rationaliseringsinstitut. Avgifterna skall, utöver normal avskrivning eller hyra för utrustning m. m., täcka kostnaderna för fondens administration.

Statskontoret

I anvisningarna för myndigheternas anslagsframställningar åläggs de myndigheter som omfattas av statens datamaskinfond att anmäla behov av datamaskinutrustning till statskontoret, som till regeringen lämnar en samlad anslagsframställning för den datamaskinutrustning som kan behöva anskaffas över fonden. Med anledning härav inhämtar statskontoret en gång per år myndigheternas egna bedömningar av behovet av sådan utrustning.

Regeringen uppdrog den 21 april 1977 åt statskontoret att undersöka möjligheterna att sänka medelsförbrukningen under budgetåren 1977/78 och 1978/79 för anskaffning av datamaskinutrustning genom bl. a. begränsning och senareläggning av planerade anskaffningar. Statskontoret har valt att samordna redovisningen av uppdraget med anslagsframställningen för datamaskinfonden.

I det följande redovisas en sammanställning över statskontorets bedömning av investeringsbehoven för budgetåren 1977/78 och 1978/79. Vissa kommentarer till sammanställningen lämnas i det efterföljande.

Huvudtitel	Budgetåret 1977/78		Budgetåret 1978/79	
	Statskontoret	därav bundet	Statskontoret	därav bundet
II Justitie	12 694	7 843	10 743	2 050
III Utrikes	1 000		500	
V Social	16 482	13 697	54 880	48 300
VI Kommunikation	20 312	17 351	15 816	9 468
VII Ekonomi	10 289	8 189	5 000	
VIII Budget	18 322	17 882	35 710	30 240
IX Utbildning	15 608	3 254	16 743	
X Jordbruk	2 692	2 372	2 495	
XI Handel	668	553	220	
XII Arbetsmarknad	3 468	2 788	2 460	
XIII Bostad	1 141	961	290	
XIV Industri	667	215	280	
XV Kommun	48 198	48 198	50 550	48 550
Riksdagens verk			1 000	
Summa	**151 541**	**123 303**	**196 687**	**138 608**
därav hyra	9 174		25 888	

Bland större enskilda investeringsprojekt märks kompletteringar och nyanskaffningar av ADB-utrustning inom polisväsendet, den allmänna försäkringen, vägväsendet, bil- och körkortsregistret, SMHI, statistiska centralbyrån, datamaskincentralen för administrativ databehandling, skatteadministrationen, universitet och högskolor samt arbetsmarknadsverket.

Som framgår av sammanställningen är en mycket stor del av de redovisade investeringsbehoven (budgetåret 1977/78 81 %, 1978/79 70 %) redan bundna genom tidigare anskaffningsbemyndiganden av regeringen (vad beträffar mindre belopp beslut i statskontoret) eller genom av regeringen och riksdagen beslutade projektplaner. Hit hör investeringar för bl. a. skatteadministrationen och den allmänna försäkringen.

De faktiska besparingarna i myndigheternas investeringsanspråk för budgetåren 1977/78 och 1978/79 blir tillsammans enligt statskontorets förslag ca 10,9 milj. kr. Förskjutningar av investeringar från nämnda budgetår till senare tidpunkt svarar mot ca 20,7 milj. kr. Den sammanlagda minskningen i investeringskraven de två åren uppgår därför till 31,6 milj. kr.

De förslag beträffande minskade och senarelagda investeringar i datorutrustning som är resultatet av statskontorets prövning kan ha en återverkan på myndigheternas utgifter genom uteblivna eller minskade driftkostnader. Statskontoret har inte praktiska möjligheter att belysa effekten av förslagen i detta hänseende. Ämbetsverket anser generellt möjligheterna vara begränsade att i större omfattning och med

bestående effekt påverka myndigheternas kostnader enbart genom förskjutning av tidpunkten för investeringar i datorutrustning. Möjligheterna till reella besparingar på längre sikt torde främst vara beroende av vilken ambitionsnivå som fastläggs för olika verksamheter hos myndigheterna och effekterna härav.

Vid utgången av budgetåret 1976/77 fanns en reservation på 111 milj. kr. till följd av bl. a. förskjutningar av leveranser och betalningar samt förhyrningar i stället för köp av utrustning. För innevarande budgetår har anvisats 115 milj. kr. Investeringsbehovet under budgetåret uppskattas till 143 milj. kr., varefter 83 milj. kr. finns disponibla.

Statskontoret beräknar på grundval av den redovisade behovsprövningen det totala investeringsbehovet för köp av datamaskinutrustning under budgetåret 1978/79 till 172 milj. kr. Med hänsyn till den beräknade ingående reservationen samt till förskjutningar av leveranser och betalningar som erfarenhetsmässigt inträffar hemställer statskontoret om ett investeringsanslag om 80 milj. kr. Den slutliga prövningen av enskilda investeringsobjekt med ett anskaffningsvärde överstigande 300 000 kr. sker i samband med att statskontoret hos regeringen begär bemyndigande att få anskaffa viss utrustning. Medelsberäkningen avser huvudsakligen köp av utrustning. Val mellan köp och förhyrning av kontrakterad utrustning sker dock som regel först i samband med leveransen. Skulle förhyrning i stället för köp bli aktuell för viss utrustning blir medelsbehovet i motsvarande mån lägre.

Anskaffning av datamaskinutrustning medför många gånger långa leveranstider. Utrustning som skall levereras under budgetåren 1978/79 och 1979/80 beställs i åtskilliga fall därför redan under budgetåret 1977/78 resp. 1978/79. Riksdagen har åren 1970—1977 lämnat bemyndiganden på sammanlagt 645 milj. kr. för beställningar av datamaskinutrustning. Efter avräkning av köpvärdet för köpt och hyrd utrustning som har beställts för installation t. o. m. budgetåret 1976/77 återstår av lämnade bemyndiganden 292 milj. kr. Köpvärdet för den utrustning som beräknas bli installerad under budgetåren 1977/78 och 1978/79 uppgår till 130 resp. 132 milj. kr. Under budgetåret 1978/79 förutsätts vidare beställning ske av utrustning som planeras bli installerad under budgetåret 1979/80 och även senare. Köpvärdet för denna utrustning beräknas till sammanlagt 125 milj. kr. Ett kompletterande bemyndigande på 95 milj. kr. behövs därför.

Föredraganden

Statskontoret har på uppdrag av regeringen undersökt möjligheterna att sänka medelsförbrukningen under budgetåren 1977/78 och 1978/79 för anskaffning av datamaskinutrustning genom bl. a. begränsning och senareläggning av planerade anskaffningar. Verket har därvid lämnat ett förslag som innebär en sammanlagd minskning av myndigheternas

investeringskrav på 31,6 milj. kr., varav 10,9 milj. kr. utgör faktiska besparingar och 20,7 milj. kr. är förskjutningar av investeringar till senare tidpunkt. Jag delar statskontorets bedömning vad avser möjligheterna att för innevarande och nästa budgetår sänka medelsförbrukningen.

Statskontoret har på grundval av nämnda undersökning uppskattat medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 172 milj. kr. Vid ingången till detta budgetår kommer enligt statskontoret att finnas en anslagsbehållning av 83 milj. kr. Med hänsyn härtill samt till förskjutningar av leveranser och betalningar som erfarenhetsmässigt inträffar har statskontoret uppskattat anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 till 80 milj. kr. Statskontoret har härutöver beräknat behovet av beställningsbemyndigande till totalt 95 milj. kr. för anskaffningar som avses levereras främst under budgetåret 1979/80.

Enligt statskontorets senaste prognoser blir utgiften på anslaget under innevarande budgetår troligen mindre än tidigare beräknat, främst till följd av att vissa betalningar förskjuts till budgetåret 1978/79. Anslagsbehållningen vid ingången av budgetåret 1978/79 blir härigenom större än 83 milj. kr. Denna förskjutning påverkar dock inte anslagsbehovet för nästa budgetår.

Jag beräknar i likhet med statskontoret medelsbehovet för nästa budgetår under anslaget till 80 milj. kr. Riksdagens bemyndigande bör därutöver inhämtas att beställa datamaskinutrustning till ett värde av 95 milj. kr. utöver tidigare lämnade bemyndiganden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att datamaskinutrustning beställs — utöver tidigare medgivet belopp — till en kostnad av högst 95 000 000 kr.,
2. till *Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Budgetdepartementet m. m.	
11	Budgetdepartementet	24 914 000
12	Gemensamma ändamål för departementen	58 926 000
13	Kommittéer m. m.	10 500 000
13	Extra utgifter	625 000
		94 965 000
	B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.	
14	Kammarkollegiet	13 173 000
15	Statskontoret	50 940 000
21	Datamaskincentralen för administrativ databehandling	1 000
23	Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet	4 000 000
23	Riksrevisionsverket	46 400 000
28	Byggnadsstyrelsen	1 000
34	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.	4 000 000
35	Inredning av byggnader för statlig förvaltning	32 000 000
41	Statens förhandlingsnämnd	2 404 000
42	Presstödsnämnden	1 591 000
	Nämnden för samhällsinformation:	
43	Förvaltningskostnader	2 322 000
44	Tidningsutgivning	1 523 000
46	Statens avtalsverk	20 234 000
47	Statens personalpensionsverk	38 217 000
48	Statens personalbostadsdelegation	858 000
49	Den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation	
	Statens personalutbildningsnämnd:	
62	Förvaltningskostnader	5 434 000
63	Uppdragsverksamhet	1 000
63	Statens personalnämnd	27 080 000
65	Statens förhandlingsråd	2 244 000
		252 423 000
	C. Skatte- och kontrollväsen	
67	Den framtida administrationen av kilometerbeskattningen	
80	Riksskatteverket	177 003 000
94	Stämpelomkostnader	2 958 000
95	Kostnader för årlig taxering m. m.	102 000 000
96	Kostnader för 1981 års allmänna fastighetstaxering	3 000 000
97	Ersättning till postverket m fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.	32 200 000
98	Kilometerbeskattning	1 343 000
		318 504 000
	D. Bidrag och ersättningar till kommunerna	
100	Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag	1 045 000
100	Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.	3 925 000 000
103	Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.	500 000 000
104	Särskilt bidrag till kommunerna	122 000 000
105	Generellt statligt bidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1978	360 000 000
106	Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform	1 670 000 000
		6 578 045 000

Sid.		
	E. Diverse	
103	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond	7 861 000
108	Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.	140 000
109	Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon	5 670 000
109	Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering	470 000
110	Stöd till dagspressen	276 800 000
115	Stöd till organisationstidskrifter	40 000 000
116	Stöd till tidningar på andra språk än svenska	3 500 000
118	Viss informationsverksamhet	4 300 000
120	Bidrag till vissa investeringar	100 000 000
121	Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.	60 000
122	Viss utbildningsverksamhet	10 528 000
123	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering	38 000 000
124	Statlig företagshälsovård	1 000
124	Kostnader för vissa nämnder m. m.	750 000
125	Viss förslagsverksamhet m. m.	200 000
125	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.	1 000 000 000
127	Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet	11 200 000
127	Statlig personaladministrativ informationsbehandling	1 000
128	Jämställdhet inom statsförvaltningen	1 000 000
		1 500 481 000
	Summa för driftbudgeten	**8 744 418 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	II. Statens allmänna fastighetsfond	
129	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	400 000 000
140	Inköp av fastigheter m. m.	55 000 000
		455 000 000
	V. Fonden för låneunderstöd	
142	Pressens lånefond	**1 000**
	IX. Diverse kapitalfonder	
143	Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner	**80 000 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**535 001 000**
	Totalt för budgetdepartementet	**9 279 419 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770611

Utbildningsdepartementet

ÖVERSIKT

Till utbildningsdepartementet hör skolväsendet, den högre utbildningen och forskningen, vuxenutbildningen, studiestödet, kulturverksamheten, internationellt kulturutbyte samt radio- och televisionsfrågorna.

1950- och 1960-talen innebar en kraftig expansion av det svenska utbildningsväsendet. Reformeringen av grundskolan och gymnasieskolan medförde att flera hundra tusen nya utbildningsplatser kom till. Även den högre utbildningen byggdes ut väsentligt. Någon motsvarande expansion har inte ägt rum under 1970-talet, även om delar av utbildningsväsendet fortsatt att öka. Antalet deltagare i den kommunala vuxenutbildningen har ökat något. Antalet högskolestuderande sjönk kraftigt under 70-talets första år, men är nu bl. a. genom det vidgade tillträdet och utvecklingen mot återkommande utbildning återigen ungefär detsamma som vid slutet av 60-talet.

Utbildningsdepartementets andel av statsutgifterna på driftbudgeten har under 70-talet sjunkit från drygt 17 % till knappt 14 %. Samtidigt har samhällets insatser till stöd för kulturlivet ökat kraftigt, både relativt och absolut.

Utbildning och forskning är i hög grad investeringar i framtiden. Det finns fortfarande stora grupper i samhället som önskar och skulle behöva få tillgång till utbildning. I en situation där de stora kvantitativa förändringarna ligger bakom oss kan ökad uppmärksamhet riktas mot dessa grupper, liksom mot utbildningens kvalitet. Samhällets insatser på utbildningsområdet har ofta syftat till att undanröja hinder av exempelvis ekonomisk eller geografisk karaktär som gjort det svårt för människor att studera. Till dessa hinder kommer också nedärvda föreställningar om könsroller. En väsentlig uppgift för utbildningen är att skapa jämställdhet mellan kvinnor och män.

För *grundskolans* del införs från och med budgetåret 1978/79 ett nytt statsbidragssystem grundat på riksdagens principbeslut år 1976 med anledning av propositionen om skolans inre arbete (SIA). Förslag till nytt statsbidragssystem kommer att föreläggas riksdagen i en särskild proposition om nytt statsbidragssystem för grundskolan m. m. I denna proposition redovisas även övriga delar av anslaget till grundskolan.

I enlighet med riksdagens beslut om skolans inre arbete skall SIA-reformen genomföras stegvis med början höstterminen 1978. En ut-

vecklingsprocess i skolorna skall då inledas, vars syfte är att gradvis förändra skolans arbetssätt i riktning mot vidgad lokal beslutanderätt och ökad samverkan mellan elever, lärare och annan personal som är verksam i skolan. Karaktären av successiv reform understryks av att vissa åtgärder, som nära sammanhänger med SIA, beräknas träda i kraft vid senare tidpunkter. Sålunda beräknas de lokala samråds- och ledningsorganen, varom förslag lagts i december 1977 i promemorian (Ds U 1977: 20) Medinflytande i skolan, kunna inrättas från och med vårterminen 1979. En ny läroplan för grundskolan, som skolöverstyrelsen har för avsikt att lämna förslag om i början av år 1978, är tänkt att börja tillämpas först fr. o. m. läsåret 1981/82.

Förslag läggs fram om nya regler för statsbidrag till svenska utlandsskolor. Genom bl. a. särskilda jämkningar i grundskolans timplan införs möjlighet att inrätta särskilda klasser för blivande dansare vid grundskolor i Stockholm, Göteborg och Malmö. Förslag läggs också om utbildning till yrkesdansare med två klasser inom gymnasieskolans ram i Stockholm.

Under 1980-talets första hälft kommer antalet ungdomar i *gymnasieskolålder* att ligga betydligt högre än för närvarande. Efter 1982 börjar emellertid antalet 16-åringar åter sjunka. Denna s. k. 16-åringspuckel innebär stora påfrestningar på gymnasieskolorganisationen, i synnerhet för de yrkesinriktade studievägarna.

Med hänsyn till att gymnasieskolans kvantitativa expansion är övergående bör en bred satsning på olika åtgärder nu förberedas för att möta de ökade anspråken på gymnasial utbildning. Såväl saxad schemaläggning som ökad satsning på företagsskolor, inbyggd utbildning och lärlingsutbildning måste ingå i denna planering. Bl. a. i detta syfte läggs förslag fram om en ökning av statsbidragen till dessa utbildningsformer. Kommunerna tilldelas en särskild resurs för att genom de lokala planeringsråden få möjlighet att lokalt samordna och ha visst inseende över dessa utbildningar.

En ny tvåårig driftteknisk linje för utbildning av driftpersonal vid kraftverk, energi- och fastighetsanläggningar samt inom sjöfarten införs. Härigenom tillgodoses ett växande utbildningsbehov inom dessa verksamhetsområden.

I fråga om anslagen till *ungdomsverksamhet* sker en uppräkning av bidragen till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Statsbidraget till lokal verksamhet höjs från tio till elva kronor per sammankomst. Med hänsyn till dessa resursförstärkningar och till den omläggning av statsbidraget till grundskola som jag senare kommer att aktualisera har inte några särskilda medel till allmän fritidsverksamhet i kommuner tagits upp i statsbudgetförslaget.

Vid halvårsskiftet 1977 genomfördes den av riksdagen beslutade nya *högskolan*. Ett intensivt arbete pågår nu inom högskolan för att förnya

utbildningens innehåll och skapa nya utbildningsalternativ. De många förslag till nya utbildningsvägar som lämnas in till regionstyrelserna utgör ett underlag för fortsatt utvecklingsarbete.

Antagningskapaciteten för enstaka kurser föreslås öka med ca fem procent. Där det föreligger ett arbetsmarknadsbehov byggs befintliga utbildningar ut. Utbyggnad föreslås således av vissa utbildningar för vårdyrken. Nya utbildningslinjer inrättas, bl. a. en fiskevårdslinje i Göteborg samt en integrerad utbildningslinje med inriktning på kost och näringsekonomi i Göteborg, Umeå och Uppsala.

Inom lärarutbildningen föreslås ökad intagning av bl. a. förskollärare, handels- och kontorslärare, musiklärare och yrkeslärare.

Ökningen av studieplatser för enstaka kurser möjliggör utbyggnad av högskolan på de nya orterna. De föreslås få medel för att förstärka sin biblioteksservice. Interimstyrelser för högskoleverksamheten i Skövde och Halmstad bör inrättas, och nya steg mot decentralisering tas genom att anslagen till förvaltningar och bibliotek föreslås föras in i sektors- och fakultetsanslagen.

En utvärdering av den nya högskolan har påbörjats inom universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Den kommer bl. a. att göra det möjligt att studera i vilken utsträckning den nya högskolan förmått utveckla samverkan med övriga delar av samhället för att t. ex. få en bredare social rekrytering av studerande, tillgodose nya behov av högskoleutbildning samt närmare knyta samman utbildning och forskning.

Det ter sig inte osannolikt att en del av Sveriges ekonomiska svårigheter kan förklaras av otillräckliga satsningar på *forskning och utveckling* under en lång följd av år. Vikande konkurrenskraft inom viktiga industribranscher och sviktande tilltro till vissa näringsgrenars utvecklingskraft gör det nödvändigt att jämsides med kortsiktiga insatser för att lösa akuta problem också skapa förutsättningar för en långsiktig positiv utveckling. Förstärkningar föreslås därför av forskningsresurserna, speciellt för sådan grundforskning som på sikt har betydelse för att höja det teknologiska kunnandet inom de svenska basnäringarna: skogsindustrin, gruv- och metallindustrin men också elektroteknisk och kemisk industri.

Satsningen på dessa områden måste emellertid avvägas mot en förstärkning av de forskningsområden som ger oss kunskaper om hur arbetsmiljö och naturmiljö, regionala och lokala befolkningsstrukturer samt rådande kulturmönster påverkas. Ökad satsning föreslås på beteendevetenskaper och ekonomisk vetenskap men också på sådana vetenskaper som behandlar kommunikationen mellan människor, bl. a. litteratur och massmedier.

Forskningens inriktning måste, speciellt inom grundforskningen, bestämmas med tillämpning av inomvetenskapliga kriterier. De resurser som föreslås tillkomma forskningen bör därför fördelas på forsknings-

råd och fakulteter utan att bindas till speciella projekt eller ämnen. UHÄ:s förslag om speciell forskning kring jämställdhetsfrågor biträdes dock. Likaså föreslås särskilda insatser för massmedieforskning samt att en försöksverksamhet påbörjas med intensifierad kontaktverksamhet mellan högskolans forskning och medelstora och små företag och myndigheter.

På *vuxenutbildningens* område har under de senaste åren en rad betydelsefulla reformer genomförts. Föreliggande budgetförslag innehåller endast smärre reformer som syftar till att åstadkomma en fortsatt anpassning till de mål som tidigare fastställts.

Inom kommunal vuxenutbildning prioriteras grundskolekurserna. De föreslås liksom tidigare få anordnas i mån av behov utan begränsning av omfattningen. Kurser inom gymnasieskolan föreslås få ha samma omfattning som under innevarande år.

Studiecirkelverksamheten har under en lång följd av år ökat i omfattning. Med hänsyn till det rådande ekonomiska läget föreslås en temporär begränsning av den fortsatta ökningen. Därigenom möjliggörs en angelägen höjning också under det kommande budgetåret av bidraget till timarvode för cirkelledare.

Genom riksdagens beslut år 1977 om nytt statsbidragssystem för folkhögskolorna skapades nya möjligheter att i högre grad anpassa verksamheten till huvudmännens värderingar, samtidigt som det administrativa arbetet ute på skolorna avsevärt förenklades. Två filialfolkhögskolor — Västanvik och Bosön — föreslås nu få bli självständiga folkhögskolor. En förstärkning av det särskilda stödet till handikappades folkhögskolestudier samt en ökning av antalet platser med tilläggsbidrag för fritidsledarutbildning föreslås också. I dag bedrivs utbildning av fritidsledare inom den statliga högskolan samt utbildning av ungdoms- samt idrotts- och fritidsledare inom kommunal högskola. I enlighet med folkhögskoleutredningens förslag bör dessa utbildningar överföras till folkhögskolor som fritidsledarlinje.

I avvaktan på studiestödsutredningens förslag genomförs inga större förändringar inom de *studiesociala systemen.* Stödet till yngre elever i gymnasieskolan förbättras dock genom höjningar av beloppen för de olika bidragen inackorderingstillägg, resetillägg samt inkomstprövat och behovsprövat tillägg. Genom att det allmänna barnbidraget höjs fr. o. m. den 1 april 1978 höjs också det förlängda barnbidraget och studiebidraget till motsvarande nivå.

I fråga om vuxenstudiestödet beräknas den ökade lönesumman och de ökade intäkterna från influtna skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden ge ett reformutrymme på ca 135 milj. kr. Detta reformutrymme medger såväl en höjning av beloppen för dagstudiestöd och timstudiestöd som en ökning av antalet stöd. Även antalet särskilda vuxenstudiestöd för längre studier föreslås öka.

Samhällets insatser för att garantera ett *kulturliv* som präglas av vitalitet och mångfald har byggts ut kraftigt under senare år. I föreliggande budgetförslag ligger anslagen till kulturlivet 70 % högre — räknat i fast penningvärde — än 1970/71. Denna utveckling har bedömts möjlig också i förevarande budgetförslag, även om det ekonomiska läget inger bekymmer.

Nödvändigheten av att begränsa expansionen av den offentliga konsumtionen har emellertid lett till att utrymmet för nya reformer på kulturområdet är mindre nästa budgetår än under det innevarande. Kostnaderna för nya reformer på kulturområdet 1978/79 kan beräknas till drygt 30 milj. kronor mot ca 45 milj. kronor under innevarande budgetår. Det innebär att reformramen på kulturområdet ligger på ungefär samma nivå nu som under vart och ett av de s. k. reformåren 1974—76 då regering och riksdag fastlade inriktningen av den nya kulturpolitiken. Genom de förslag som framläggs i denna budgetproposition och i särskilda propositioner under våren 1978 fullföljs denna inriktning i viktiga avseenden.

Det reformprogram som kommer att presenteras för kulturområdet är både mångsidigt och omfattande.

Viktiga förstärkningar görs under nästa budgetår på områden som länge varit underförsörjda. En betydande ökning föreslås av de statliga bidragen till svensk filmproduktion — såväl biograffilm som annan film. Dansverksamheten får bättre resurser. Ett nytt bidragssystem och ett förhöjt anslag föreslås för Skådebanans verksamhet. Teaterverksamheten bland den finskspråkiga befolkningen i Sverige utvecklas. Amatörverksamheten får ökat stöd. På arkivområdet läggs senare förslag fram om bevarande av radio- och TV-sändningar, grammofonskivor, spelfilmer m. m. samt om mikrofilmning av tidningar. Dessa förslag kommer att få stor betydelse för forskningens möjligheter i framtiden. Förslag om reformerat litteraturstöd kommer också att framläggas senare.

Viktiga uppgifter och problem inom kultursektorn belyses och behandlas för närvarande i utredningar som tillkallats under innevarande budgetår. Underlag för förslag till nya insatser i linje med kulturpolitikens mål kommer därigenom successivt att presenteras. Frågor rörande visningsersättning till konstnärer utreds. Videogramutredningen har till uppgift att belysa olika frågor i samband med en vidgad användning av videoprogram. Uppslagsverkskommittén skall utreda behovet av en svensk nationalencyklopedi. Sameutredningen har avslutat sitt arbete och frågor som bl. a. rör samernas delaktighet i kulturlivet och möjligheter att utöva sin egen kultur handläggs nu i en permanent arbetsgrupp inom regeringens kansli.

En övergripande behandling av mediefrågorna har under innevarande budgetår påbörjats inom utbildningsdepartementet. En proposition om radio- och TV-frågor kommer att avlämnas under år 1978.

Vägledande för arbetet med mediefrågorna är dels en strävan att främja decentralisering och mångfald dels en ambition att trygga massmediernas fria och oberoende ställning i förhållande till statsmakterna. Erfarenheterna från de senaste årens utveckling inom radio- och TV-verksamheten och insikten om dessa mediers starka opinionsbildande effekt gör det angeläget att kvalitetsfrågorna ägnas större uppmärksamhet än tidigare. Vidare måste betonas radioföretagets ansvar för att saklighet och opartiskhet blir vägledande för verksamheten.

Under avsnittet *nordiskt kulturellt samarbete* föreslås verksamhetsbidrag utgå till Hanaholmen, kulturcentrum för Sverige och Finland och Svenskhemmet Voksenåsen. Medel beräknas även för uppförandet av ett Nordens hus på Färöarna enligt beslut som tidigare fattats av Nordiska rådet.

Sammanställning m. m.

Totalbeloppen för de olika budgetavsnitten samt förändringar i jämförelse med anslagen för innevarande budgetår framgår av följande tabell. Anslagsindelningen och redovisade belopp för budgetåret 1977/78 har justerats för att göra jämförelser med budgetförslaget för 1978/79 möjliga. Littera C, som tidigare benämnts kyrkliga ändamål har fr. o. m. budgetåret 1977/78 överförts till femtonde huvudtiteln, kommundepartementet. Detta medför att samtliga littera, förutom A och B fått nya beteckningar. I de sammanställningar över personalen vid myndigheter m. m. som lämnas under de olika anslagspunkterna ingår — förutom tjänster enligt personalförteckning — även annan personal till ett antal som motsvarar medelsanvisningen.

I den följande redovisningen av myndigheternas anslagsframställningar återges även myndigheternas förslag och bedömningar av effekterna av en medelstilldelning som med 5 % understiger anslaget enligt statsbudgeten 1977/78 justerat med hänsyn till pris- och löneomräkning för budgetåret 1978/79 (0-alternativet).

Under budgetåret 1976/77 har ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnats till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål beviljats bidrag med tillhopa 4 764 000 kr., varav 2 239 000 kr. avser byggnadsarbeten och utrustning inom teater-, dans- och musikområdet, 110 000 kr. avser byggnadsarbeten och utrustning inom museiområdet, 260 000 kr. avser investeringsändamål inom konstområdet, 500 000 kr. avser insatser inom filmområdet och 570 000 kr. avser byggnadsarbeten och markförvärv inom kulturminnesvårdsområdet. 250 000 kr. avser insatser inom litteraturområdet och 210 000 kr. insatser inom arkivområdet. Vidare har statens kulturråd tilldelats 625 000 kr. för fördelning av utrustningsbidrag till mindre föreningar och organisationer inom rådets ansvarsområde.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Utbildningsdepartementet m. m.	44,5	47,1	+ 2,6
B. Kulturändamål	824,5	935,9	+ 111,4
Konst, litteratur, musik, teater m. m.	511,9	592,8	+ 80,9
Arkiv, museer, kulturminnesvård m. m.	176,5	208,3	+ 31,8
Ungdoms- och nykterhetsverksamhet	136,1	134,8	— 1,3
C. Skolväsendet	9 585,6	10 826,5	+ 1 240,9
Centrala och regionala myndigheter m. m.	136,6	154,9	+ 18,3
För skolväsendet gemensamma frågor	158,9	179,5	+ 20,6
Det obligatoriska skolväsendet m. m.	6 941,9	7 871,5	+ 929,6
Gymnasiala skolor m. m.	2 101,2	2 354,6	+ 253,4
Investeringsbidrag	247,0	266,0	+ 19,0
D. Högre utbildning och forskning	3 182,7	3 752,9	+ 570,2
Utbildning och forskning inom högskolan m. m.	2 733,2	3 289,9	+ 555,7
Vissa forskningsändamål	357,9	388,0	+ 30,1
Inredning och utrustning	91,6	76,0	— 15,6
E. Vuxenutbildning	1 197,6	1 430,1	+ 232,5
F. Studiesociala åtgärder	788,3	892,5	+ 104,2
G. Internationellt kulturellt samarbete	33,0	36,1	+ 3,1
Kulturellt samarbete med utlandet	8,4	10,1	+ 1,7
Nordiskt kulturellt samarbete	24,6	26,0	+ 1,4
Totalt för driftbudgeten	**15 656,2**	**17 921,1**	**+ 2 644,9**
KAPITALBUDGETEN			
Statens affärsverksfonder	54,4	54,4	—
Statens allmänna fastighetsfond	130,0	90,0	— 40,0
Statens utlåningsfonder	829,4	1 032,0	+ 202,6
Fonden för låneunderstöd	1,4	1,4	—
Totalt för utbildningsdepartementet	16 669,0	19 098,9	+ 2 427,5

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Wikström såvitt avser frågorna under littera A, B punkterna 1—60 och 65 och 66, D utom vad avser D 8, E, F, och G på driftbudgeten samt under punkterna I: B 2, II: 13 och 14, IV: 5, 6 och 7 och V: 5 på kapitalbudgeten;

statsrådet Mogård såvitt avser frågorna under littera B punkterna 61—64, C och D punkten 8 på driftbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN *Nionde huvudtiteln*

A. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Utbildningsdepartementet

1976/77	Utgift	17 835 227
1977/78	Anslag	18 675 000
1978/79	Förslag	21 842 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	75	of.
Övrig personal	67	of.
	142	**of.**
Anslag		
Lönekostnader	17 189 000	+3 222 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	263 000	+ 49 000
Expenser	1 039 000	+ 80 000
Ej disponerat belopp	184 000	— 184 000
	18 675 000	**3 167 000**

Med anledning av att kyrkoenheten överförts till kommundepartementet har från anslagsposterna Lönekostnader respektive Expenser överförts 888 000 kr. respektive 60 000 kr. till budgetregleringsfonden. Jag beräknar anslaget för nästa budgetår till 21 842 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildningsdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 21 842 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	28 225 376	Reservation	2 097 741
1977/78	Anslag	25 194 000		
1978/79	Förslag	23 558 000		

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 23 558 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 23 558 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1976/77	Utgift	584 714	Reservation	178 118
1977/78	Anslag	650 000		
1978/79	Förslag	708 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 709 000 kr. Jag har därvid beräknat medel till Stockholms universitets 100-årsjubileum med 75 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 708 000 kr.

B. KULTURÄNDAMÅL

Statsrådet Wikström

Det *reformprogram* som jag kommer att presentera för kulturområdet är både mångsidigt och omfattande. Det bör ses mot bakgrund av de ekonomiska svårigheter som stora delar av svenskt kulturliv fortfarande dras med. Viktiga förstärkningar föreslås för områden där resursbehoven hittills inte har kunnat tillgodoses. En betydande ökning föreslås av det statliga bidraget till svensk filmproduktion. Dansverksamheten får bättre resurser. Ett bidragssystem föreslås för Skådebanans verksamhet. Teaterverksamheten bland den finskspråkiga befolkningen i Sverige utvecklas. Amatörverksamheten får ökat stöd. På arkivområdet lägger jag fram reformförslag som kan få stor betydelse för forskningens möjligheter i framtiden.

Ökningen av de anslag som tillhör kulturavsnittet (exkl. anslagen till ungdomsverksamhet) föreslås för nästa budgetår uppgå till totalt 122 milj. kr. Härav går ca 30 milj. kr. till helt nya reformer.

De flesta av reformförslagen läggs fram i samband med budgetförslaget. I några fall avser jag dock att återkomma senare i *särskilda propositioner*. Det gäller översynen av litteraturstödet, bevarandet av skrifter och ljud- och bildupptagningar samt radio- och TV-verksamhetens framtida inriktning.

Filmavtalet har i snart 15 år utgjort huvudinstrumentet för den statliga *filmpolitiken*. De biografavgifter som tas ut från de större biograferna har finansierat ett med tiden allt mer kvalitetsinriktat stöd till den svenska filmproduktionen och dessutom en rad andra centrala uppgifter som Svenska filminstitutet fullgör. Under senare år har skattemedel tillskjutits för att bekosta delar av Filminstitutets verksamhet. Viss statlig stödverksamhet på filmområdet förekommer vidare utanför institutet.

Filmavtalet löper ut den 30 juni 1983. Det måste sägas upp senast den 30 juni 1981 om det inte skall förlängas med fem år. Inför de ställningstaganden i fråga om den fortsatta statliga filmpolitiken som måste göras i detta sammanhang har en översyn av den statliga filmpolitiken inletts inom utbildningsdepartementet. Bl. a. kommer en utvärdering att göras av den verksamhet som hittills har fått statligt stöd i någon form. Även frågor som inte har direkt samband med att filmavtalet löper ut kommer att kunna beröras av översynen.

I översynsarbetet ingår också att föreslå åtgärder på områden där omedelbara statliga insatser är motiverade. Ett sådant område är den svenska filmproduktionen. Jag kommer i det följande att föreslå att ytterligare 4,5 milj. kr. ställs till Filminstitutets förfogande för ett ökat

stöd till produktion av svenska långfilmer. Vidare avser jag att föreslå att konstnärsnämnden anvisas 1 milj. kr. för projektbidrag till filmproduktion. Härigenom förbättras de fria filmarnas arbetsmöjligheter. Samtidigt förstärks pluralismen i den svenska filmproduktionen.

Bland de åtgärder som har föreslagits för att förbättra biografernas repertoar har fraktstödet tilldragit sig det största intresset. Fr. o. m. den 1 januari 1979 bör en försöksverksamhet med fraktstöd inledas i ett begränsat antal regioner. Försöksverksamheten skall ge underlag för ett ställningstagande till om ett fraktstöd i permanenta former bör införas. Kostnaden för försöksverksamheten beräknas för budgetåret 1978/79 till 550 000 kr. Jag kommer dessutom att föreslå en höjning av anslagen till andra filmändamål med 588 000 kr.

Det statliga *litteraturstödet* infördes budgetåret 1975/76 och är av försökskaraktär. En utvärdering av det hittillsvarande stödet och ett förslag till utformning av det framtida stödet till bokutgivningen har presenterats i betänkandet (Ds U 1977: 14) Statligt litteraturstöd. I betänkandet föreslås även en utveckling av det statliga stödet till bokhandeln. Betänkandet har remissbehandlats. Jag avser att senare återkomma till regeringen i dessa frågor men vill redan nu redovisa att betydande skillnader har kommit till uttryck i yttrandena vad gäller behovet och inriktningen av ett mer utbyggt litteraturstöd. Bl. a. har statens kulturråd i sitt yttrande framhållit skäl för att genomförandet av aktualiserade statliga insatser på bokområdet bör ske successivt. Från olika håll har också påpekats att det behövs kompletterande utredningar t. ex. av stödet till bokhandeln.

Stödet till *folkbiblioteken* föreslås i det följande öka med 2,2 milj. kr. Ökningen avser det statliga stödet till olika initiativ i den lokala biblioteksverksamheten, till de tre lånecentralernas verksamhet samt till bibliotekens inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk.

Två av de bidrag som kan utgå till lokal folkbiblioteksverksamhet, nämligen bidrag till allmän upprustning och bidrag till utlåning på arbetsplatser, avser en treårsperiod. Detta innebär att de kommuner som budgetåret 1975/76 första gången fick bidrag avslutar en sådan treårsperiod innevarande budgetår. Härigenom frigörs inom anslaget ca 2,2 milj. kr. som kan fördelas på nya kommuner. Möjligheterna att stimulera utvecklingen med utlåning på arbetsplatser liksom upprustningen av mindre utvecklade bibliotekssystem ökar således väsentligt. Det är önskvärt att bidraget till allmän upprustning kan tillämpas på ett flexibelt sätt. Jag kommer därför i det följande att föreslå att gällande övre gräns på 300 000 kr. för bidrag till allmän upprustning slopas. Detta skapar möjlighet för kulturrådet att bättre anpassa bidragsbeloppen till berörda kommuners behov och förutsättningar.

Arkivverksamheten i vårt land har hittills nästan uteslutande avsett tryckt och skrivet material. Den tekniska utvecklingen har emellertid

fått till resultat att många viktiga data numera inte endast bevaras på papper utan också på t. ex. ljudband, ADB-band, videoband eller film. Dataarkiveringskommittén (U 1968: 48) har genomfört ett omfattande arbete för att utröna på vilket sätt och i vilken utsträckning informationen på dessa nya databärare kan bevaras. De väsentliga delarna av kommitténs utredningsförslag kommer att aktualiseras i reformförslag inför nästa budgetår.

I det följande föreslås vissa riktlinjer för åtgärder inom arkivväsendet med anledning av de förslag som kommittén har lagt fram i sitt slutbetänkande (SOU 1976: 68) Moderna arkivmedier. I anslutning härtill föreslås förstärkningar vid riksarkivet. Jag har för avsikt att senare återkomma till regeringen i de frågor om åtgärder för bevarande av ljud- och bildupptagningar som dataarkiveringskommittén har lagt fram i delbetänkandet (SOU 1974: 94) Bevara ljud och bild. Jag kommer i det sammanhanget också att ta upp de förslag som lagts fram i betänkandet (Ds U 1977: 12) Pliktexemplar av skrift. Även delar av tidningsfilmningskommitténs betänkande (Ds U 1975: 4) Dagspress på mikrofilm kommer att behandlas i samma proposition.

För arkivverksamheten i övrigt föreslår jag bl. a. en förstärkning av riksarkivets kansliverksamhet och medel för mikrofilmning av slitna kyrkoskrivningshandlingar. De regionala folkrörelsearkiven får ökat stöd liksom Arbetarrörelsens arkiv, som härigenom kan fortsätta den pågående upprustningen.

Även inför nästa budgetår föreslås upprustning av de statliga och statsunderstödda *museerna.* Organisationskommittén (U 1974: 07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer har under hösten lagt fram förslag till organisationsförändringar för fem museer. I betänkandet Nordiska museet (Ds U 1977: 16) föreslås en ny organisation för Nordiska museet. Kommittén föreslår också dels en gemensam organisation för livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, dels en anknytning av arkitekturmuseet till statens konstmuseer. Jag förordar i det följande att kommitténs förslag genomförs från den 1 juli 1978, dock med det undantaget att arkitekturmuseet organiseras som en självständig statlig myndighet.

Inom museiområdet i övrigt har jag prioriterat sådana förstärkningar som är nödvändiga för att pågående byggnadsprojekt skall kunna fullföljas. Jag föreslår därför en fortsatt satsning på etnografiska museet och Musikhistoriska museet samt tillfälliga förstärkningar för statens historiska museum, medelhavsmuseet, livrustkammaren och Thielska galleriet.

För *teater, dans och musik* föreslås i det följande förstärkningar med ca 4,8 milj. kr.

Förbättrade statliga insatser föreslås på dansområdet. Under riksteaterns anslag beräknas medel för ökat antal dansare. Operan får

förbättrade resurser för att kunna genomföra fler dansföreställningar. Samarbetsnämnden för folklig dans får medel för att fortsätta den försöksverksamhet som inleddes föregående budgetår. Statsrådet Mogård kommer senare att lägga fram förslag om en reform av utbildningen av dansare. En förberedande dansundervisning föreslås i grundskolan och i gymnasieskolan föreslås en specialkurs för yrkesutbildning av dansare.

Statens kulturråd har presenterat förslag om inrättande av en finskspråkig teaterensemble i Sverige. Enligt min mening är det svårt att nu genomföra detta förslag. I avvaktan på slutligt ställningstagande i denna fråga har ökade medel beräknats för finsk gästspelsverksamhet och för finsk amatörteaterverksamhet.

Arbetet för att förbättra *handikappades* möjligheter att ta del i kulturella aktiviteter fortsätter. Biblioteksverksamheten vid Synskadades riksförbund föreslås få en ytterligare förstärkning. Frågan om talboksförsörjningen i landet som helhet inom folkbiblioteksväsendet studeras av en arbetsgrupp inom statens kulturråd. I övrigt föreslås en fortsatt utbyggnad av utbildningen av tolkar för döva och dövblinda.

Även *amatörverksamheten och kulturverksamheten inom organisationslivet* föreslås få ökat stöd. Bidragen till centrala amatörorganisationer förstärks med ca 0,5 milj. kr. Statens kulturråd föreslås få förstärkta resurser för utrednings- och utvecklingsarbete, vilket gör det möjligt för rådet att initiera en försöksverksamhet med kultur på arbetsplatser och i bostadsområden.

De förbättringar av *konstnärernas villkor* som tas upp i budgetförslaget omfattar dels en förstärkning av konstnärsnämndens resurser med ca 1,7 milj. kr., dels en höjning av biblioteksersättningen till författarna varigenom författarfonden tillförs ytterligare 2,5 milj. kr. Jag vill erinra om att det pågår ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete som berör bildkonstnärernas situation. Förhandlingar pågår med företrädare för bildkonstnärerna om den ersättning som skall utgå när statliga institutioner arrangerar utställningar med verk som är i konstnärernas ägo. Inom statens kulturråd utreds frågan om statligt stöd för att stimulera kommunerna till utställningar av bildkonst. Utredningen (U 1977: 08) om visningsersättning har fått i uppdrag att klarlägga möjligheterna att konstruera ett system som ger bildkonstnärerna ersättning för att verk som inte längre är i upphovsmannens ägo visas offentligt.

Insatserna för *bildkonsten* föreslås öka med ca 2,6 milj. kr. Av ökningen utgör 1,8 milj. kr. en förstärkning av resurserna för förvärv av konst. Statens konstråd föreslås få en viss personalökning samt bättre möjligheter att bedriva informationsverksamhet.

Statsrådet Mogård

Även för nästa budgetår föreslås en förstärkning av stödet till ungdomsorganisationernas verksamhet. Stödet till *ungdomsorganisationernas centrala verksamhet* byggs ut. Det innebär kraftiga höjningar av såväl grundbidraget som det rörliga bidraget. Jag räknar med att ett antal nya organisationer skall föras in i bidragssystemet.

En fortsatt uppräkning sker också av det statliga bidraget till *ungdomsorganisationernas lokala verksamhet*. Bidraget som innevarande budgetår utgår med 10 kr. för sammankomst med deltagare i åldern 7—25 år föreslås för nästa budgetår utgå med 11 kr. per sammankomst.

Det statliga bidraget till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet föreslås för budgetåret 1978/79 uppgå till sammanlagt 120 milj. kr. vilket innebär en ökning jämfört med innevarande budgetår med drygt 23 milj. kr.

Riksdagen beslutade år 1977 att införa ett nytt bidrag till allmän fritidsverksamhet i kommunerna. Med hänsyn till de förstärkningar av stödet till ungdomsorganisationerna som jag föreslår och den omläggning av statsbidraget till grundskolan som jag senare kommer att aktualisera har för budgetåret 1978/79 inte något sådant bidrag till fritidsverksamhet tagits upp i statsbudgetförslaget.

Allmänna kulturändamål

B 1. Statens kulturråd: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift[1]	6 879 068
1977/78	Anslag	7 021 000
1978/79	Förslag	8 789 000

[1] Tidigare anslagsbeteckning Statens kulturråd.

Enligt förordningen (1974: 644) med instruktion för statens kulturråd (ändrad senast 1977: 612) skall rådet främja förverkligandet av målen för den statliga kulturpolitiken. Därvid skall rådet särskilt verka för samordning av och utarbeta planer för de statliga insatserna inom kulturområdet. Rådet skall vidare genomföra utredningar som syftar till att kartlägga behovet av reformer och i övrigt följa forsknings- och utvecklingsarbetet på området samt samla och sprida information om kulturell verksamhet. Rådet handlägger ärenden om statliga åtgärder som rör teater, dans och musik, litteratur och folkbibliotek samt konst, museer och utställningar. I anslutning till sin egen anslagsframställning skall rådet varje år granska förslag till sådana framställningar från andra myndigheter och organ inom nämnda delar av kulturområdet samt göra en sammanfattande bedömning av anslagsbehoven.

Rådet leds av en styrelse bestående av en ordförande och högst fjorton andra ledamöter. För ledamöterna finns fyra ersättare. Inom rådet finns som rådgivande och beredande organ tre nämnder, nämligen en nämnd för teater, dans och musik, en nämnd för litterär verksamhet och folkbibliotek och en nämnd för konst, museer och utställningar. Dessutom finns hos rådet en delegation för lokal- och utrustningsfrågor. Ordförande, ledamöter och ersättare i styrelse och nämnder samt i delegationen för lokal- och utrustningsfrågor utses av regeringen.

Rådets kansli är uppdelat på en sekretariatsenhet och en utredningsenhet, vartill kommer personal för gemensamma administrativa funktioner.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens kulturråd	Föredragan-den
Personal			
Handläggande personal	33,5	+5	+1
Övrig personal	19,5	+4,5	of.
	53	**+9,5**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	5 029 700	+2 371 000	+1 237 000
Sjukvård	15 300	+ 2 000	+ 2 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens kulturråd	Föredragan-den
Reseersättningar	290 000	+ 534 000	+ 247 000
därav utrikes resor	(48 000)	(+ 66 000)	(+ 12 000)
Lokalkostnader	631 000	+ 67 000	+ 63 000
Expenser	537 000	+ 756 000	+ 222 000
Kontakt- och konferens-verksamhet	413 000	+ 55 000	+ 102 000
Ej disponerat belopp	105 000	—	— 105 000
	7 021 000	**+3 785 000**	**+1 768 000**

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 462 000 kr.

2. 0-alternativet medför för kulturrådets del en minskning med 385 000 kr. Rådet föreslår att minskningen går ut över rådets anslagspost till kontakt- och konferensverksamhet som då visserligen reduceras till ett obetydligt belopp men inte medför några uppsägningar på personalsidan.

3. Rådet har innevarande budgetår för utgivande av rådets författningssamling (KRFS) i särskild ordning erhållit resurser för bl. a. en handläggare och ett biträde, båda med halvtidstjänstgöring. För nästa budgetår bör dessa medel räknas in i rådets ordinarie budget och tjänsterna ökas ut till att avse heltidstjänstgöring för att därigenom förstärka rådets resurser för informationsverksamhet. Vidare föreslår rådet ökade medel för annonsering, för en debattserie om kulturpolitik och till en folder på vissa invandrarspråk om existerande bidragsformer inom kulturområdet. Rådet behöver därutöver medel för informationsinsatser i samarbete med andra myndigheter och för att kunna ge ut en författningshandbok. (+501 000 kr.)

4. För att rådet skall få bättre möjligheter att biträda kommuner och landsting i deras planeringsarbete rörande teater-, dans- och musikområdet föreslås två handläggare. Dessa förstärkningar är också avsedda för olika uppföljningsinsatser inom resp. område och för bearbetning av problem som hör ihop med danskonsten. (+224 000 kr.)

5. Rådets kansli behöver för frågor rörande konst, museer och utställningar förstärkas med en handläggare och en byråassistent bl. a. med hänsyn till att rådet fr. o. m. innevarande budgetår handhar det regionala museistödet (+208 000 kr.).

6. Statens kulturråd har den 4 oktober 1977 inkommit med kompletteringar till rådets anslagsframställning för nästa budgetår. För ledamöterna i rådets styrelse, nämnder och LUP-delegation har redan innevarande budgetår utsetts ersättare, fyra när det gäller styrelsen och tre

för var och en av nämnderna resp. LUP-delegationen. Fr. o. m. innevarande budgetår finns också två personalrepresentanter, jämte suppleanter i rådets styrelse. Vidare har rådets ordförande fått 60 % av sin tjänstgöring förlagd till rådet. Rådet beräknar merkostnader för arvoden, reseersättningar och expenser i anledning härav vid en i övrigt oförändrad verksamhet till sammanlagt 345 000 kr. Därutöver föreslås ökade medel för arvodering av ledamöter i rådets olika arbetsgrupper, för biträdeshjälp åt rådets ordförande samt för ersättningar för förlorad arbetsförtjänst till sådana ledamöter i rådets olika organ och arbetsgrupper som är fria kulturarbetare och saknar fast anställning. Slutligen bedöms det som nödvändigt att rådets styrelse, nämnder och arbetsgrupper får företa fler resor, även utrikes. (+888 000 kr.)

7. Litteratur- och biblioteksområdet behöver förstärkas med en biblioteksskonsulent för invandrarfrågor, en konsulent med halvtidstjänstgöring samt en byråassistent (+274 000 kr.).

8. Rådets gemensamma skrivpersonal behöver förstärkas med en byråassistent och en assistent samt ökade medel anvisas för extern skrivhjälp. För att rationalisera arbetet på skrivsidan föreslås vidare medel för inköp av bl. a. en skrivautomat. Rådet behöver också ökade resurser för kopiering. (+367 000 kr.)

9. En arvodestjänst för folkbildningsfrågor kommer under budgetåret 1977/78 att delvis behöva bekostas med hjälp av medel från anslaget till experiment- och utvecklingsarbete. Rådet föreslår att tjänsten från och med nästa budgetår inrättas som extra ordinarie och bekostas helt från förvaltningskostnadsanslaget (+50 000 kr.).

10. Rådet räknar med att LUP-verksamheten på högskoleområdet organiseras om den 1 juli 1978. I samband därmed bör vissa medel för rådets LUP-verksamhet, som nu utgår till rådet ur utbildningsdepartementets kommittéanslag, föras över till rådets förvaltningskostnadsanslag (+157 000 kr.).

11. I skrivelse den 15 oktober 1977 föreslår rådet ett belopp av 75 000 kr. för olika insatser rörande jämställdhet, personalutbildning m. m.

12. Även kansliets medel till reseersättningar är otillräckliga (+100 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 8 789 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat medel för ytterligare en handläggare för teater-, dans- och musikfrågor. För merkostnader för arvoden, reseersättningar och expenser i anledning av att rådets styrelse, nämnder och LUP-delegation fr. o. m. innevarande budgetår utökats med ersättare beräknar jag ett belopp av 365 000 kr. Vid min beräkning av beloppet har också jag tagit hänsyn till att rådets ordförande har

60 % av sin tjänstgöring förlagd till rådet och till att det i rådets styrelse numera även ingår företrädare för de anställda vid rådet. Jag har därutöver under anslagsposten till reseersättningar beräknat en ökning med 60 000 kr. och under anslagsposten till expenser med 50 000 kr. Som jag har angett i inledningen till avsnittet B. Kulturändamål avser jag att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition med anledning av betänkandet (Ds U 1977: 14) Statligt litteraturstöd. Jag avser att i det sammanhanget återkomma till frågan om behovet av ytterligare personalförstärkningar i anledning av en ev. förändrad utformning av stödet till litteraturutgivning. Beträffande frågan om åtgärder för ökad jämställdhet hänvisar jag till vad som anförts i bilaga 3. För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kulturråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 789 000 kr.

B 2. Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet

1977/78	Anslag[1]	522 000
1978/79	Förslag	1 379 000

[1] Tidigare anslagsbeteckning Statens kulturråd: Utredningsverksamhet.

Från anslaget bestrids innevarande budgetår kostnader för experter och tillfällig personal, reseersättningar, publikationstryck samt övriga kostnader som har samband med utredningar inom statens kulturråds ansvarsområde. Medel för fast anställd personal vid rådets utredningsenhet anvisas under rådets förvaltningskostnadsanslag.

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 91 000 kr.

2. Från anslaget bör fortsättningsvis förutom kostnader för rådets utredningsverksamhet även bestridas kostnader för kulturpolitiskt utvecklingsarbete och kostnader som uppkommer i samband med regional musikplanering. Anslagsrubriken på förevarande anslag bör ändras till Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet.

3. Utredningsverksamheten intar en central plats i rådets arbete. Den planering som gjorts inför nästa budgetår visar att det finns ett stort behov av att utvidga utredningsverksamheten (+899 000 kr.).

4. Regeringen har uppdragit åt statens kulturråd att fullfölja ett av utredningen kulturrådet påbörjat projekt om forskning inom kulturområdet. Statens kulturråd kommer att under nästa år lägga fram en

rapport om kulturpolitisk forsknings- och utvecklingsverksamhet. Trots att rapporten ännu inte är klar finner rådet det nödvändigt att få vissa resurser för ändamålet redan budgetåret 1978/79.

Till skillnad från andra samhällssektorer saknas inom kulturområdet i det närmaste helt resurser för forsknings- och utvecklingsverksamhet som kan stödja reformarbetet. Statens kulturråd föreslås för nästa budgetår disponera ett belopp av 1 450 000 kr. för ändamålet. I beloppet ingår medel för information om kulturpolitik och forskning, för en inventering av kultursektorns behov av forsknings- och utvecklingsverksamhet samt för viss försöksverksamhet.

När det gäller försöksverksamhet har rådet begärt medel för två konkreta projekt, ett om Kultur och arbetsliv, som rådet vill genomföra i samarbete med LO, ABF, TCO och TBV, och ett om Gemenskap mellan generationerna, som bygger på förslag från Studieförbundet Vuxenskolan.

Syftet med projektet *Kultur och arbetsliv* är att med arbetsgemenskapen på en viss arbetsplats som utgångspunkt söka nå personer, som normalt inte deltar i kulturella aktiviteter. Verksamheten skall ha ett sådant innehåll och sådan utformning att den bidrar till individens utveckling och till att förbättra kontakterna mellan och inom olika grupper av anställda. Kulturrådet framhåller att existerande kulturella föreningar vid arbetsplatserna skall engageras i verksamheten och samarbete sökas med kulturella institutioner och organisationer. Kontakterna mellan kulturarbetare och anställda skall främjas.

Aktiviteterna skall så långt möjligt utformas i enlighet med de anställdas egna önskemål. Några av de anställda vid varje arbetsplats som deltar i försöksverksamheten skall via veckokurser bibringas sådana kunskaper att de på sina resp. arbetsplatser kan svara för försöksverksamhetens praktiska genomförande.

Projektet är avsett att pågå under tiden 1978/79—1982/83. Första året avser förberedelser, sista året utvärdering och de tre mellersta den egentliga försöksverksamheten. Planering, försöksverksamhet och utvärdering skall ske i samarbete mellan kulturrådet, nyssnämnda organisationer och deras lokalavdelningar.

Projektet har kostnadsberäknats till sammanlagt 5,6 milj. kr. (1977 års kostnadsläge), varav 480 000 kr. faller på förberedelseåret, 1,6 milj. kr. på vart och ett av försöksåren och 330 000 kr. på utvärderingsåret.

Vidare begär rådet medel för ett av Studieförbundet Vuxenskolan initierat projekt på temat *Gemenskap mellan generationerna.* Inom projektet kommer nya arbetsformer att prövas och försök göras för att i bostadsområden bryta isolering och nå nya grupper med kulturella aktiviteter. Projektet bygger på viss tidigare försöksverksamhet som Vuxenskolan genomfört. Projektet är avsett att pågå under perioden 1978/79—1981/82 och omfatta 15 avdelningar/kommuner. Det sam-

manlagda statsbidragsbehovet för projektet har beräknats till 1,4 milj. kr. i 1977 års kostnadsläge. För det första året, som är planeringsår, behövs ett belopp av 225 000 kr.

3. Statens kulturråd har tillsammans med regionmusiken och Rikskonserter tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att stimulera regional musikplanering i enlighet med de i prop. 1974: 28 angivna riktlinjerna. Innevarande budgetår pågår försöksverksamhet med regional samplanering av musikresurser i Västerbottens län. Rådet räknar med att under nästa budgetår behöva disponera ett belopp av 400 000 kr. för vissa merkostnader, t. ex. tillfälliga konsultinsatser, mindre utredningar, konferenser m. m.

Föredraganden

Statens kulturråd har föreslagit att rådet för nästa budgetår skall få disponera särskilda medel för forsknings- och utvecklingsverksamhet inom kulturområdet. Medlen skall användas för utvärdering av hittills gjorda satsningar inom kulturområdet, för information om kulturpolitisk forskning och för att initiera eller stödja försöksverksamhet av betydelse för det fortsatta reformarbetet. Jag finner liksom rådet det vara värdefullt med insatser av detta slag inom kulturområdet. Jag förordar därför att statens kulturråd för nästa budgetår anvisas särskilda medel att användas i enlighet med rådets förslag.

I det av rådet begärda beloppet ingår medel för två konkreta projekt, som LO, TCO, ABF och TBV resp. Studieförbundet Vuxenskolan tagit initiativ till. Båda projekten går ut på att söka engagera nya grupper i kulturaktiviteter. Det första projektet skall bygga vidare på arbetsgemenskapen vid ett antal arbetsplatser. Det andra projektet är inriktat på att bryta isolering i bostadsområden. Det bör finnas möjligheter att ur en försöksverksamhet av det slag som planerats vinna viktiga erfarenheter för framtiden. Jag anser därför att försöksverksamheten bör komma till stånd.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1 379 000 kr., vilket innebär en ökning med 862 000 kr. jämfört med innevarande budgetår. Vid min medelsberäkning har jag förutom behovet av särskilda medel för forsknings- och utvecklingsverksamhet även beaktat rådets framställning om ökade resurser för rådets utredningsarbete.

Anslagsrubriken på förevarande anslag bör ändras till Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kulturråd: Utrednings- och utvecklingsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 379 000 kr.

B 3. Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.

1976/77	Utgift	12 100 000
1977/78	Anslag	15 665 000
1978/79	Förslag	16 915 000

Från detta anslag utgår bidrag till kulturprogram inom föreningslivet samt till förmedlingsbyrån för kulturprogram, länsbildningsförbunden och Folkbildningsförbundet.

Statsbidrag kan enligt förordningen (1974: 454, ändrad 1977: 538) utgå till kulturprogram som anordnas av studieförbund, regional eller lokal enhet av studieförbund, studieförbund i samverkan med organisation, som är medlem i studieförbund, samt av länsbildningsförbund och föreläsningsföreningar. Bidrag kan även utgå till program inom annan ideell förening.

Frågor om statsbidrag till kulturprogram handhas av förmedlingsbyrån för kulturprogram som svarar för fördelning och förmedling av statsbidraget till studieförbund, länsbildningsförbund och föreläsningsföreningar. Förmedlingsbyrån fastställer hur stor del av bidraget som skall avse särskilt anordnade kulturprogram för handikappade. För förmedling av bidrag till andra ideella föreningar svarar länsbildningsförbunden. Medlen för detta ändamål, vars storlek fastställs av statens kulturråd, fördelas av förmedlingsbyrån mellan länsbildningsförbunden efter samråd med dessa. Förmedlingsbyråns verksamhet leds av en styrelse bestående av åtta ledamöter, av vilka sex utses av Folkbildningsförbundet och två av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd.

Tillsyn över statsbidragsgivningen till kulturprogram utövas av statens kulturråd.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Kulturprogram inom föreningslivet	14 450 000	+7 163 000	+1 000 000
2. Förmedlingsbyrån för kulturprogram	645 000	+ 295 000	+ 250 000
3. Länsbildningsförbunden	410 000	+ 401 000	of.
4. Folkbildningsförbundet	160 000	+ 220 000	of.
	15 665 000	**+8 079 000**	**+1 250 000**

Statens kulturråd

1. Förmedlingsbyrån begär en ökning av medlen för bidrag till kulturprogram inom föreningslivet med 9 445 000 kr. vari ingår 2 milj. kr. för pedagogiska och organisatoriska insatser i syfte att stimulera en kvalitativ utveckling av verksamheten. Byrån räknar

med att bidrag därigenom skall kunna ges till ca 31 000 program i de drygt 100 000 lokala organisationer som berörs av bidraget.

Statens kulturråd framhåller att bidraget möjliggör kulturverksamhet i nya miljöer och skapar arbetstillfällen för fria kulturarbetare. Rådet föreslår att bidraget för nästa budgetår skall uppgå till 21 613 000 kr., inkl. särskilda medel för pedagogiska och organisatoriska insatser och kompensation för kostnadsökningar (+7 163 000 kr.).

2. Förmedlingsbyrån beräknar att kanslikostnaderna budgetåret 1978/79 kommer att uppgå till 940 000 kr.

Statens kulturråd förordar att staten tar ett ökat ekonomiskt ansvar för byråns verksamhet och tillstyrker den begärda ökningen (+295 000 kr.).

3. Folkbildningsförbundet föreslår att bidraget till länsbildningsförbunden höjs till 1 150 000 kr.

Statens kulturråd tillstyrker en ökning till 811 000 kr. (+401 000 kr.).

4. Folkbildningsförbundet begär för budgetåret 1978/79 ett bidrag om 512 000 kr., vilket beräknas motsvara ca hälften av kostnaderna för förbundets verksamhet.

Statens kulturråd förordar en höjning av bidraget till 380 000 kr. (+220 000 kr.).

Föredraganden

Bidraget till kulturprogram inom föreningslivet infördes budgetåret 1974/75 och tillämpas således nu under det fjärde verksamhetsåret. Önskemål om en utvärdering av bidragsgivningen har uttryckts vid olika tillfällen och statens kulturråd kommer enligt vad jag har erfarit att påbörja ett sådant arbete under innevarande budgetår. Kostnaderna för utvärderingen kommer att täckas inom ramen för förevarande anslag. Med hänsyn till den kommande utvärderingen bör höjningen under anslaget enligt min mening begränsas till 1 000 000 kr.

Statens kulturråd förordar att staten svarar för en större del av kostnaderna för förmedlingsbyrån för kulturprogram. Jag delar denna uppfattning och beräknar en ökning av statsbidraget med 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 16 915 000 kr.

B 4. Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer

1977/78	Anslag	9 325 000
1978/79	Förslag	10 406 000

Ur detta anslag utgår fr. o. m. innevarande budgetår bidrag till organisationer och till enskilda för fritt kollektivt skapande ävensom för andra för olika kultursektorer gemensamma ändamål.

Enligt kungörelsen (1974: 453) om statsbidrag för experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet bland amatörer utgår bidrag främst till sådana projekt som syftar till att främja kulturell verksamhet bland dem som har ringa kontakt med kulturella aktiviteter.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Centrala amatörorganisationer	2 010 000	+1 238 000	+465 000
2. Experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet bland amatörer	2 000 000	+ 890 000	—
3. Centrumbildningar på teaterns, dansens, musikens, filmens, bildkonstens och litteraturens områden	2 000 000	+1 050 000	+160 000
4. Folkparkernas centralorganisation för central service och andra gemensamma insatser samt för Folkparkernas artistförmedling	1 850 000	+2 471 000	+300 000
5. Folkets husföreningarnas riksorganisation för anordnande av bl.a. konstutställningar och s.k. kulturhörnor	770 000	+ 446 000	+ 60 000
6. Vissa internationella organisationer	205 000	+ 225 000	+ 21 000
7. Kurser, konferenser, resor, festivaler och gästspel	490 000	+ 359 000	+ 75 000
8. Föreningar och organisationer för utrustning	—	+ 450 000	—
9. Kulturverksamhet bland språkliga minoriteter	—	+ 500 000	—
10. Särskilda kulturprojekt	—	+1 200 000	—
	9 325 000	**+8 829 000**	**+1 081 000**

Statens kulturråd

1. Ur anslagsposten till centrala amatörorganisationer utgår bidrag i form av allmänt driftbidrag till bl. a. Sveriges körförbund, Svenska sångarförbundet, Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté, Samarbetsrådet för Sveriges körer, Sveriges orkesterföreningars riksförbund (SOR), Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar, Sveriges spelmäns riksförbund och Sveriges schackförbund. Vidare utgår bidrag till amatörensemblers utlandsturnéer och till vissa lokala orkesterföreningar inom SOR.

Med anledning av regeringens uppdrag den 27 september 1974 har kulturrådet utrett formerna för statsbidrag till centrala amatörorganisa-

tioner och i september 1977 till utbildningsdepartementet överlämnat rapporten Stödet till centrala amatörorganisationer (Rapport från kulturrådet 1977: 3). Rapporten har remissbehandlats av kulturrådet. I rapporten föreslås en kraftig ökning av det allmänna driftbidraget till organisationerna avseende främst kurs- och utbildningsverksamhet, vidareutveckling av metoder och verksamhet samt central administration och medlemsservice. Kulturrådet avser att återkomma med förslag till väsentliga och långsiktiga förändringar av stödet när förslag från folkbildningsutredningen (U 1975: 19) föreligger, vilka väntas beröra också de centrala amatörorganisationernas arbetsvillkor. I fråga om bidrag till vissa lokala orkesterföreningar inom SOR förordar kulturrådet att rådet efter förslag från SOR under en övergångsperiod av fem år fortsätter att fördela medel till vissa lokala orkestrar. Därefter bör frågan om stödet till SOR-orkestrarnas verksamhet ha lösts inom ramen för den nu påbörjade regionala musikplaneringen.

För det allmänna driftbidraget till organisationerna förordas en ökning med 1 088 000 kr., för amatörensemblers utlandsturnéer med 60 000 kr. och för bidrag till lokala SOR-orkestrar med 90 000 kr. I den föreslagna ökningen ingår kompensation för kostnadsökningar. (+1 238 000 kr.)

2. Bidraget till experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet bland amatörer har visat sig vara ett viktigt instrument för att möjliggöra för lokala föreningar och sammanslutningar att pröva nya metoder och former och ta nya initiativ inom det amatörkulturella området. Kulturrådet räknar med att under innevarande budgetår kunna utvärdera den hittills bedrivna verksamheten. Enligt rådet föreligger ett växande behov av bidrag för ett och samma projekt under de tre år som bidraget enligt statsbidragskungörelsen får utgå. Bidraget bör höjas till 2 890 000 kr. inkl. kompensation för prisutvecklingen (+890 000 kr.).

3. Ur anslagsposten till centrumbildningar utgår bidrag till dans-, film-, fotografi-, författar-, illustratörs-, konstnärs-, musik- och teatercentrum. Centrumbildningarna spelar en viktig roll för att utveckla nya vägar för kontakt mellan konstnärer och publik och finna nya uppgifter för konstnärerna. Den arbetsförmedlande delen inom centrumbildningarna finansieras hos fyra av de rikstäckande organisationerna av arbetsmarknadsstyrelsen. Centrumbildningarna bör få möjlighet att öka samarbetet med förskolor, skolor, vårdinrättningar och organisationer och att bygga ut kontakt- och informationsverksamheten. Resurser behövs för att anställa ytterligare personal. Rådet föreslår att bidraget inkl. kompensation för pris- och löneutvecklingen höjs till 3 050 000 kr. (+1 050 000 kr.).

4. Bidraget till Folkparkernas centralorganisation är avsett för central service, metodutveckling, utbildning, lokal och

regional försöksverksamhet och andra för folkparksrörelsen gemensamma insatser samt för Folkparkernas artistförmedling. Folkparkerna lämpar sig väl för programverksamhet och uppsökande aktiviteter inom det kulturella området. Genom dem kan nya målgrupper nås med ett seriöst syftande kulturutbud. För verksamheten exkl. artistförmedlingen begär centralorganisationen en anslagshöjning med 884 500 kr. Kulturrådet, som planerar att nästa budgetår göra en översyn av bidragen till folkparksrörelsen och folketshusrörelsen samt av stödet till andra lokalhållande organisationer, tillstyrker en ökning med 871 000 kr. inkl. kompensation för pris- och löneökningar. För utrednings- och projekteringskostnader för kulturella investeringsobjekt begär centralorganisationen ett bidrag av 402 000 kr. Rådet tillstyrker 200 000 kr. för ändamålet.

För Folkparkernas artistförmedling, som är organisatoriskt skild från Folkparkernas centralorganisation, begär centralorganisationen 1 890 000 kr. i statsbidrag. Kulturrådet, som anser att folkparkerna bör få ökade möjligheter att bedriva och utveckla sin verksamhet utan att vara kommersiellt beroende, tillstyrker en ökning med 1 400 000 kr. för artistförmedlingen.

Kulturrådet föreslår att det totala bidraget till Folkparkernas centralorganisation höjs till 4 321 000 kr. (+2 471 000 kr.).

5. Kulturrådet tillstyrker hela det av Folkets husföreningarnas riksorganisation begärda beloppet om 1 216 000 kr. inkl. kompensation för pris- och löneökningar. Bidraget avser bl. a. anordnande av konstutställningar och s. k. kulturhörnor, musikverksamhet och tillhandahållande av teaterlokaler och teaterteknisk service i samband med teaterverksamhet. Av ökningen avser 115 000 kr. en försöksverksamhet med musikarrangörsgrupper. Rådet avser att nästa budgetår göra en utredning angående statens stöd till bl. a. Folkets husföreningarna. (+446 000 kr.)

6. För innevarande budgetår utgår 205 000 kr. i bidrag till vissa internationella organisationer inom kulturområdet, exempelvis Svensk teaterunion — Svenska ITI-rådet, Svenska sektionen av Internationella sällskapet för samtida musik (ISCM) och Svenska pennklubben. Från organisationerna begärs bidrag med sammanlagt ca 700 000 kr. Kulturrådet föreslår att bidraget inkl. kompensation för prisutvecklingen höjs till 430 000 kr. för att organisationerna skall kunna uppnå en viss basnivå i avvaktan på resultatet av en pågående utredning om formerna för kulturutbytet med utlandet (+225 000 kr.).

7. Kulturrådet begär en höjning av anslagsposten för kurser, konferenser, resor, festivaler och gästspel till 849 000 kr. inkl. kompensation för prisutvecklingen. Viktiga nya initiativ hos kulturlivets organisationer och konferensverksamhet hos dessa stöds från denna anslagspost. (+359 000 kr.)

8. Kulturrådet föreslår en särskild anslagspost för bidrag till föreningar och organisationer för utrustning och begär 450 000 kr. för ändamålet. Rådet har hittills — av medel som regeringen särskilt anvisat — gett bidrag till bl. a. kollektivverkstäder, fonogramproducenter, musikarrangörer och bokproducenter.

9. För bidrag till kulturverksamhet bland språkliga minoriteter begär kulturrådet 500 000 kr.

10. Kulturrådet föreslår en ny anslagspost på 1 200 000 kr. för bidrag till särskilda kulturprojekt som, enligt rådets mening, inte kan erhålla bidrag genom någon existerande stödform.

Föredraganden

Stödet till kulturella verksamheter utanför institutionerna bör ytterligare byggas ut. För de under denna anslagsrubrik avsedda ändamålen beräknar jag en sammanlagd bidragsökning med 1 081 000 kr.

Den utredning om stödet till centrala amatörorganisationer som kulturrådet har lagt fram visar vilken viktig roll dessa organisationer spelar för amatörverksamheten i vårt land. De 17 riksorganisationer som får bidrag omfattar praktiskt taget all organiserad kör-, orkester-, teater- och fotoverksamhet som bedrivs bland amatörer. Jag delar kulturrådets uppfattning att det är angeläget med ett ökat stöd inte minst för att göra det möjligt att utveckla repertoarer och arbetsformer. För nästa budgetår har jag beräknat 2 475 000 kr. för de centrala amatörorganisationerna, vilket innebär en förstärkning med 465 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Bidrag bör enligt kulturrådets förslag utgå till kostnader för organisationernas centrala verksamhet samt till amatörensemblers utlandsturnéer. Vidare bör det vara möjligt att t. v. ge bidrag också till den lokala verksamheten inom Sveriges orkesterföreningars riksförbund.

För Folkparkernas centralorganisation har upptagits drygt 2,1 milj. kr. I det beloppet ingår 150 000 kr. till utrednings- och projekteringskostnader för investeringsobjekt i folkparkerna. För detta ändamål har tidigare utgått bidrag i särskild ordning.

Innevarande budgetår utgår ur anslaget Kulturellt utbyte med utlandet bidrag om sammanlagt 37 000 kr. för kostnader som följer av svenskt medlemskap i vissa internationella organisationer på kulturområdet. Medel för ifrågavarande ändamål bör i fortsättningen anvisas under detta anslag. Jag har i det följande vid min beräkning av anslaget Kulturellt utbyte med utlandet räknat med motsvarande minskning.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 406 000 kr.

B 5. Bidrag till särskilda kulturella ändamål

1976/77	Utgift	9 626 285	Reservation	1 374 032
1977/78	Anslag	4 266 000		
1978/79	Förslag	3 817 000		

Ur detta reservationsanslag, det s. k. kulturmedelsanslaget, ställer regeringen medel till förfogande åt olika organ för fördelning till vissa ändamål. Vidare utgår bidrag till organisationer och institutioner. Slutligen utgår bidrag genom beslut av regeringen efter ansökan i varje särskilt fall.

Disposition av anslaget 1977/78

Ändamål	Belopp
1. Musikaliska akademiens styrelse för musikpedagogisk utbildningsverksamhet inom privata musikskolor i Stockholm	35 000
2. Organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS) för musikpedagogiskt utvecklingsarbete	220 000
3. Stiftelsen Gerlesborgsskolan för verksamheten i Gerlesborg	260 000
4. Stiftelsen Svenska Dalcroze-seminariet för verksamheten	650 000
5. Stiftelsen Sveriges fria konstskolor för stöd åt verksamheten vid vissa konstskolor	245 000
6. Svenska artisters och musikers intresseorganisation (SAMI) för försöksverksamhet med utbildning i orkesterspelning	125 000
7. Samfundet De nio för verksamheten	15 000
8. Investeringsändamål på kulturområdet	1 500 000
9. Övrigt	332 000
För tiden efter den 1 november 1977 disponibla medel	884 000
	4 266 000

2. Organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS) föreslår att medel för musikpedagogiskt utvecklingsarbete fr. o. m. budgetåret 1978/79 anvisas inom högskolans anslagssystem.

3. Stiftelsen Gerlesborgsskolan begär att statsbidraget för verksamheten i Gerlesborg höjs med 140 000 kr. till 400 000 kr.

4. Stiftelsen Svenska Dalcroze-seminariet, som bl. a. på högskolenivå utbildar rytmiklärare, begär att bidraget höjs med 1 100 000 kr. till 1 750 000 kr.

OMUS anser att bidrag till Dalcroze-seminariet fr. o. m. budgetåret 1978/79 bör anvisas inom högskolans anslagssystem.

5. Stiftelsen Sveriges fria konstskolor anhåller om en höjning av statsbidraget med 130 000 kr. till 375 000 kr. som bidrag till lärarlöner och modellkostnader vid vissa konstskolor i Stock-

holm och Göteborg. Stiftelsen har i september 1977 till utbildningsdepartementet gett in förslag till läroplaner för skolorna för att möjliggöra en ombildning av dessa till s. k. enskilda yrkesskolor. Skolöverstyrelsen har avgett yttrande över förslaget.

6. Svenska artisters och musikers intresseorganisation (SAMI) anhåller om största möjliga bidrag till praktikantverksamheten med utbildning i orkesterspelning för blivande orkestermusiker.

Föredraganden

Ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål lämnas stöd till olika ändamål inom kulturområdet, för vilka bidragsbehovet är regelbundet återkommande. Det finns också ett visst utrymme inom anslaget för att tillgodose nya behov och stödja nya initiativ, varigenom utveckling och förnyelse av kulturlivet främjas.

Vissa anslagsposter under förevarande anslag bör fr. o. m. nästa budgetår föras över till andra anslag. Efter samråd med statsrådet Mogård finner jag sålunda att bidragen till organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS) och Stiftelsen Svenska Dalcroze-seminariet bör beräknas under anslaget Utbildning för undervisningsyrken samt att bidraget till Stiftelsen Sveriges fria konstskolor bör beräknas under anslaget Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning. Vidare bör bidrag om 110 000 kr. till Samarbetsnämnden för folklig dans i fortsättningen beräknas under anslaget Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet. Bidrag om 42 000 kr. och 35 000 kr. till Föreningen Värmlandsarkiv resp. Folkrörelsernas arkivförbund bör fortsättningsvis anvisas under anslaget Bidrag till vissa arkiv. Slutligen bör ett belopp om 80 000 kr., som innevarande budgetår har utgått för vissa teaterturnéer, beräknas under anslaget Bidrag till Svenska riksteatern.

För bidrag till regional museiverksamhet i Stockholms län har jag reserverat medel under förevarande anslag. En närmare redogörelse för detta förslag kommer jag att lämna i det följande under anslaget Bidrag till regionala museer.

Efter samråd med statsrådet Ullsten förordar jag att ett belopp om 75 000 kr. avseende stöd till Invandrarnas kulturcentrum, som innevarande budgetår har beräknats under tolfte huvudtiteln, i fortsättningen skall anvisas under förevarande anslag. Dessa förändringar jämte vissa andra överföringar medför en minskning av medelsbehovet under förevarande anslag med 1 237 000 kr.

Med hänvisning till det anförda beräknar jag anslaget till 3 817 000 kr., vilket innebär en ökning med 788 000 kr., sedan hänsyn tagits till gjorda överföringar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till särskilda kulturella ändamål* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 817 000 kr.

B 6. Bidrag till samisk kultur

1977/78 Anslag	1 050 000
1978/79 Förslag	1 250 000

Genom riksdagens beslut (prop. 1976/77: 80, KrU 1976/77: 43, rskr 1976/77: 289) infördes den 1 juli 1977 ett särskilt statsbidrag till samisk kultur.

Bidrag kan utgå till olika former av samisk kulturell verksamhet och till de samiska organisationerna i enlighet med de i prop. 1977/78: 80 (s. 116, 122, 128—132 och 148) angivna riktlinjerna. Medlen disponeras av samefonden och beslut om bidrag fattas av samefondens kulturdelegation.

Styrelsen för samefonden

Kulturdelegationen föreslår en höjning av anslaget med 300 000 kr. utöver kompensation för kostnadsökningar för nästa budgetår. Delegationen framhåller särskilt vikten av att kunna stödja de lokala sameföreningarnas kulturella verksamhet. (+300 000 kr.)

Föredraganden

Jag finner det angeläget att utveckla den bidragsgivning till samisk kulturell verksamhet som samefondens kulturdelegation svarar för och som inleddes innevarande budgetår. Bidragsgivningen är ett viktigt komplement till det stöd som genom olika generella stödformer på kulturområdet kan komma det samiska kulturarbetet till del. Inte minst är det angeläget att bidra till en utveckling av de lokala sameföreningarnas kulturella verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till samisk kultur* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 250 000 kr.

B 7. Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

1976/77 Utgift	14 514 124
1977/78 Anslag	14 425 000
1978/79 Förslag	13 010 000

Från anslaget utgår bidrag till Synskadades riksförbund (SRF) för förbundets allmänna biblioteksverksamhet samt för vissa kostnader vid framställningen av studielitteratur för synskadade högskolestuderande. Biblioteksverksamheten bedrivs genom framställning och utlåning av talböcker och punktskriftsböcker och sker i samverkan med folkbibliote-

ken. Verksamheten leds av en särskild styrelse. Det statliga bidraget täcker i huvudsak kostnaderna för verksamheten.

Från anslaget utgår vidare bidrag till följande ändamål, nämligen studieförbundens utvecklingsprojekt inom handikappområdet, kostnader för tolkmedverkan vid kurser och konferenser inom folkbildningsorganisationer, framställning av lättläst litteratur, utbildning av tolkar för döva och dövblinda samt tolkutbildare, av Svenska riksteatern bedriven teaterverksamhet för döva och hörselskadade, utvecklingsarbete avseende kulturell verksamhet bland handikappade samt framställning av punktskriftsböcker för försäljning. Teaterverksamheten för döva och hörselskadade leds av en särskild styrelse.

Chefen för utbildningsdepartementet tillsatte efter regeringens bemyndigande den 20 oktober 1976 en särskild arbetsgrupp med uppgift att utreda vissa frågor som sammanhänger med en förändring av huvudmannaskapet för den av SRF bedrivna biblioteksverksamheten.

Skolöverstyrelsen har genom beslut den 30 juni 1977 fått i uppdrag att utarbeta en plan för utbildning av tolkar för döva och dövblinda, taltolkar samt tolkutbildare.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen m.fl.	Föredraganden
1. Bidrag till SRF för biblioteksverksamhet	10 400 000	+4 425 000	+1 310 000
därav för framställning av studielitteratur för synskadade högskolestuderande	(575 000)	(+ 438 000)	(—)
2. Folkbildningsverksamhet bland handikappade	900 000	— 900 000	— 900 000
3. Bidrag till tolkar för döva	70 000	— 70 000	— 70 000
4. Framställning av lättläst litteratur	925 000	+ 275 000	— 925 000
5. Utbildning av tolkar för döva	730 000	+ 170 000	+ 170 000
6. Teaterverksamhet för döva och hörselskadade	1 000 000	+ 433 000	—1 000 000
7. Utvecklingsarbete	100 000	+ 10 000	of.
8. Framställning av punktskriftsböcker för försäljning	300 000	+1 689 000	of.
	14 425 000	**+6 032 000**	**—1 415 000**

Skolöverstyrelsen m. fl.

1. SRF begär med hänvisning till kostnadsutvecklingen en ökning av bidraget till biblioteksverksamheten med 1 196 400 kr. Därutöver begär förbundet en ökning med 2 790 700 kr. för bl. a. ytterligare personal, ökad framställning av talböcker samt anskaffning av utrustning för databaserat utlåningssystem. För servicen med studie-

litteratur för synskadade högskolestuderande begär SRF en ökning med 438 000 kr. (+4 425 000 kr.).

2—3. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att medel för de ändamål till vilka bidrag utgår från posterna Folkbildningsverksamhet bland handikappade och Bidrag till tolkar för döva i enlighet med vad som uttalades i prop. 1976/77: 87 fr. o. m. nästa budgetår anvisas under anslaget Bidrag till studieförbund (−970 000 kr.).

4. SÖ avser att under budgetåret 1977/78 lämna en redogörelse för den hittills genomförda försöksverksamheten med framställning av lättläst litteratur. Redogörelsen kommer att ta upp frågor om bl. a. produktionsstöd, former för distribution och samarbete med författare m. fl. Redogörelsen beräknas kunna ligga till grund för ställningstagande till hur utgivningen skall organiseras i framtiden. För nästa budgetår begär SÖ ett anslag om 1 200 000 kr. vilket bör möjliggöra en utgivning av ca 25 böcker samt ca 20 projektbidrag till författare och bokillustratörer m. m. (+275 000 kr.).

5. Utbildningen av tolkar för döva och dövblinda bör enligt SÖ byggas ut ytterligare, speciellt gäller detta utbildningen avseende de dövblinda (+170 000 kr.).

6. Teaterverksamheten för döva och hörselskadade beräknas enligt Svenska riksteatern kunna starta under hösten 1977. För nästa budgetår föreslår Svenska riksteatern utöver kompensation för automatiska kostnadsökningar en utvidgning av ensemblen samt ökade resurser för bl. a. produktion, utbildning och information (+433 000 kr.).

7. Medlen för utvecklingsarbete bör enligt SÖ höjas med hänsyn till kostnadsutvecklingen (+10 000 kr.).

8. SRF förklarar sig berett att ta på sig ansvaret för förlagsverksamhet för punktskriftsböcker samt försäljning av böcker. Förbundet begär för detta ändamål ett stående förlagskapital om 1 000 000 kr., 639 000 kr. för subvention av priset på böckerna samt 50 000 kr. för information och distribution (+1 689 000 kr.).

Föredragandens

Bidraget till Synskadades riksförbunds (SRF) biblioteksverksamhet ökade innevarande budgetår med 5,8 milj. kr. som en följd av riksdagens beslut (KrU 1976/77: 44, rskr 1976/77: 325) med anledning av regeringens proposition (1976/77: 87 bil. 1) om insatser för de handikappades kulturella verksamhet. Höjningen innebär att bibliotekets anskaffning av talböcker och punktskriftsböcker har kunnat ökas högst väsentligt.

Frågan om det framtida huvudmannaskapet för den biblioteksverksamhet SRF nu svarar för berördes i nyssnämnda proposition. En sär-

skild arbetsgrupp har i uppdrag att utreda vissa frågor som hänger samman med en förändring av huvudmannaskapet.

I avvaktan på att arbetsgruppens arbete slutförs kommer SRF att ha ansvaret för verksamheten även under nästa budgetår. Med hänsyn till kostnadsökningar samt behovet av en viss ytterligare ökning av bibliotekets förvärv av talböcker och punktskriftsböcker beräknar jag en höjning av bidraget till SRF med 1 310 000 kr. Jag har därvid även beaktat behovet av en viss personalförstärkning vid biblioteket.

Den utbyggnad av utbildningen av tolkar för döva och dövblinda som inleddes innevarande budgetår bör fortsätta, och jag beräknar för detta i enlighet med skolöverstyrelsens förslag en ökning med 170 000 kr.

I enlighet med vad som uttalades i prop. 1976/77: 87 (s. 66) bör medlen under posterna Folkbildningsverksamhet bland handikappade och Bidrag till tolkar för döva fr. o. m. budgetåret 1978/79 beräknas under anslaget Bidrag till studieförbund.

Medlen för framställning av lättläst litteratur bör fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget Litteraturstöd. Beträffande stödets fortsatta utformning avser jag att återkomma i samband med mina ställningstaganden till förslagen i betänkandet (DsU 1977: 14) Statligt litteraturstöd.

Medlen för teaterverksamhet för döva och hörselskadade bör fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget Bidrag till Svenska Riksteatern.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 13 010 000 kr.

B 8. Bidrag till konstnärer m. m.

1976/77	Utgift	18 278 691	Reservation	1 406 828
1977/78	Anslag	20 677 000		
1978/79	Förslag	23 332 000		

Bidrag enligt förordningen (1976: 528) om bidrag till konstnärer kan utgå till konstnär som är svensk medborgare och till annan konstnär som är stadigvarande bosatt i Sverige. Bidrag kan ej tilldelas den som deltar i grundläggande konstnärlig utbildning.

Bidragen kan ha formen av konstnärsbidrag eller projektbidrag. Konstnärsbidrag kan utgå för att ge aktiv konstnär en sådan ekonomisk trygghet under viss tid att han kan ägna sig åt konstnärlig verksamhet utan avbrott eller åt experiment och nydanande inom konstnärlig verksamhet. Det kan också ge konstnär skydd av pensionskarak-

tär eller i vissa fall utgå till efterlevande till konstnär. Konstnärsbidrag kan också tilldelas konstnär för andra ändamål.

Konstnärsbidrag får uppgå till högst 30 000 kr. om året för varje mottagare. Bidrag av pensionskaraktär och bidrag till efterlevande får utgå tills vidare, medan övriga bidrag kan utgå till samma konstnär för högst fem år i sänder utan omprövning.

Vid fördelningen av konstnärsbidrag till aktiva konstnärer skall hänsyn tas till såväl konstnärlig kvalitet som mottagarens behov av ekonomiskt bidrag. Därvid är det viktigt att konstnärer som är bosatta i olika delar av landet och företrädare för olika konstnärliga genrer, stilar och tekniker kommer i fråga.

Projektbidrag skall avse målinriktat konstnärligt utvecklingsarbete av mer kostnadskrävande natur. Bidrag kan utgå för avgränsade projekt som antingen kan antas få betydelse för utvecklingen inom det aktuella konstområdet eller som utgör försök att vidga användningen av konstnärlig verksamhet till nya områden i samhället.

Konstnärsbidrag och projektbidrag utdelas av styrelsen för Sveriges författarfond i fråga om författare, översättare och kulturjournalister och av konstnärsnämnden i fråga om övriga konstnärer.

Konstnärsnämnden inrättades den 1 juli 1976. Enligt sin instruktion (1976:531) skall nämnden vid sidan av sin uppgift att handha ärenden om bidrag till konstnärer hålla sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden. Nämnden skall också avge förslag till innehavare av inkomstgaranti för konstnärer. Konstnärsnämnden består av ordförande och elva andra ledamöter samt åtta suppleanter, vilka alla utses av regeringen. Åtta av ledamöterna samt suppleanterna utses efter förslag av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys).

Inom nämnden finns tre arbetsgrupper, nämligen en för ärenden rörande bild- och formkonstnärer, en för ärenden rörande tonkonstnärer och en för ärenden rörande scen- och filmkonstnärer. Arbetsgruppernas huvuduppgift är att fatta beslut om bidrag till konstnärer inom resp. verksamhetsområde. Varje arbetsgrupp består av ordförande och fem andra ledamöter samt fem suppleanter, vilka alla utses av regeringen. Samtliga ledamöter och suppleanter utom ordföranden utses efter förslag av Klys bland företrädare för yrkesutövarna inom arbetsgruppens verksamhetsområde.

Innevarande budgetår har för bidrag till författare, översättare, kulturjournalister m. fl. anvisats 905 000 kr. För bidrag till andra konstnärer har anvisats sammanlagt 19 772 000 kr., varav 2 370 000 kr. avser projektbidrag och 17 402 000 kr. konstnärsbidrag. Av beloppet till konstnärsbidrag får högst 1 225 000 kr. användas för konstnärsnämndens förvaltningskostnader.

Styrelsen för Sveriges författarfond

Genom att anslagsbeloppet budgetåret 1976/77 höjdes till 905 000 kr. kunde antalet bidrag till författare, översättare och kulturjournalister ökas från 53 till 60. Däremot har bidragens storlek legat oförändrad på 15 000 kr. per år. För budgetåret 1978/79 vill styrelsen öka bidragsbeloppet till 18 000 kr. (+180 000 kr.)

Konstnärsnämnden

1. Konstnärsnämnden redovisar användningen av anslaget för konstnärsbidrag och projektbidrag till andra konstnärer budgetåret 1976/77. Konstnärsbidragen har fördelats på följande sätt. Till bild- och formkonstnärer har delats ut 996 bidrag om sammanlagt 10 567 000 kr. Tonkonstnärerna har erhållit 321 bidrag om tillsammans 2 263 000 kr. Inom gruppen scen- och filmkonstnärer har 181 bidrag till ett sammanlagt belopp av 1 911 000 kr. delats ut.

Av konstnärsbidrag till aktiva konstnärer har 863 delats ut för ett år, 28 för två år och ett för fyra år. 29 bidrag har delats ut för den längsta möjliga tiden, fem år. Det högsta möjliga bidragsbeloppet, 30 000 kr., har utnyttjats i 51 fall. 87 resebidrag har beviljats. Antalet bidrag av pensionskaraktär är 337.

När det gäller projektbidragen har 66 bidrag om sammanlagt 1 570 000 kr. tillfallit bild- och formkonstnärer, 15 bidrag om tillsammans 300 000 kr. har tilldelats tonkonstnärer och två bidrag om sammantaget 160 000 kr. har delats ut till scen- och filmkonstnärer.

Konstnärsnämnden avser att inleda en undersökning av kulturarbetarnas arbetsmarknads- och inkomstförhållanden.

2. Konstnärsnämnden föreslår en ökning av anslaget till konstnärsbidrag och projektbidrag för andra konstnärer samt till nämndens administrationskostnader med 10 % med hänsyn till penningvärdets utveckling. Detta för med sig att maximibeloppet för konstnärsbidrag måste höjas. (+1 977 000 kr.)

3. För att tillgängliga medel bättre skall svara mot behoven föreslår konstnärsnämnden vidare att medlen till konstnärsbidrag och projektbidrag skall ökas med ytterligare 20 % (+3 709 000 kr.).

Föredraganden

Som jag angett inledningsvis under avsnittet B. Kulturändamål bör särskilda medel ställas till konstnärsnämndens förfogande för projektbidrag till produktion av film som är avsedd att distribueras på annat sätt än genom vanliga biografer. En mer ingående redogörelse för förslagen och för mina ställningstaganden kommer att lämnas i det följande under anslaget Filmstöd.

Anslaget bör höjas med 1 milj. kr. för projektbidrag till filmproduktion. För övriga ändamål räknar jag med en höjning av anslaget med 1 655 000 kr. Maximibeloppet för konstnärsbidrag bör höjas till 33 000 kr. för år och mottagare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag förordat om konstnärsbidragets maximibelopp,
2. till *Bidrag till konstnärer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 23 332 000 kr.

B 9. Inkomstgarantier för konstnärer

1976/77	Utgift	3 102 850
1977/78	Anslag	3 475 000
1978/79	Förslag	3 775 000

Enligt förordningen (1976: 504) om inkomstgarantier för konstnärer kan inkomstgaranti beviljas konstnärer som står för konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och stor betydelse för svenskt kulturliv. Beslut om innehavare av inkomstgaranti fattas av regeringen efter förslag från eller yttrande av konstnärsnämnden och skall avse kalenderår eller del därav. Den som innehar inkomstgaranti skall årligen under sin återstående livstid åter utses till innehavare av inkomstgaranti, om inte synnerliga skäl föranleder annat.

Inkomstgaranti kan uppgå till högst fem gånger det basbelopp som enligt lagen (1962: 381, omtryckt senast 1977: 630) om allmän försäkring gällde vid kalenderårets ingång. Det för januari 1978 fastställda basbeloppet är 11 800 kr. Garantins maximibelopp för år 1978 uppgår således till 59 000 kr. Detta maximibelopp minskas med innehavarens årsinkomst upp till ett basbelopp och med 75 % av årsinkomsten i övrigt.

Antalet garantirum är innevarande budgetår 120.

Konstnärsnämnden

Konstnärsnämnden föreslår oförändrat antal garantirum budgetåret 1978/79.

Föredraganden

För ökad belastning av anslaget under nästa budgetår, främst till följd av basbeloppets höjning, beräknar jag ett ökat medelsbehov av 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inkomstgarantier för konstnärer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 775 000 kr.

B 10. Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.

1976/77	Utgift	23 113 000
1977/78	Anslag	25 180 000
1978/79	Förslag	28 320 000

Från anslaget utgår innevarande budgetår ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek med 24 830 000 kr. samt åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar med 350 000 kr.

Gällande bestämmelser om biblioteksersättning finns i förordningen (1962: 652) om Sveriges författarfond (omtryckt 1975: 1210, ändrad senast 1977: 460). Ersättning utgår för utlåning genom folkbibliotek och skolbibliotek av litterärt verk i original av svensk upphovsman och litterärt verk i svensk översättning. Ersättning utgår även för motsvarande verk vilka ingår i bibliotekens referenssamlingar.

Från detta anslag överförs årligen till Sveriges författarfond medel motsvarande vissa grundbelopp för biblioteksersättningen. Innevarande budgetår uppgår grundbeloppen i fråga om originalverk till 26 öre för hemlån och till 104 öre för referensexemplar samt i fråga om översatt verk till 13 öre för hemlån och till 52 öre för referensexemplar. Av fondens medel utbetalas individuell författarpenning till svenska författare av originalverk med 15 öre för hemlån och med 60 öre för referensexemplar av originalverk. För författare med höga utlåningssiffror gäller vissa begränsningar. Styrelsen för Sveriges författarfond kan bestämma att författarpenning till viss upphovsman skall utgå med högre belopp än det statistiskt beräknade. Denna möjlighet tillämpas för att ge ca 135 upphovsmän s. k. garanterad författarpenning, vilken för år 1978 uppgår till 33 000 kr. Återstoden av fondens medel, den s. k. fria delen, används efter styrelsens bestämmande till stipendier, pensioner, understöd och andra för författare, översättare m. fl. gemensamma ändamål.

Ersättning åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar fördelas av Sveriges författarförbund enligt vissa av förbundet fastställda regler.

Styrelsen för Sveriges författarfond

1. En beräknad ökning av biblioteksutlåningen till 102,5 miljoner lån under år 1978 och av handbokssamlingarna till 5,9 miljoner volymer samma år medför vid oförändrade grundbelopp att medelsbehovet ökar med 530 000 kr.

2. Styrelsen anser att biblioteksersättningens grundbelopp bör anknytas till den allmänna löne- och inkomstutvecklingen i samhället. Styrelsen pekar också på att olika egenavgifter har höjts för

de fria yrkesutövarna samt hänvisar till de regler som gäller fr. o. m. kalenderåret 1976 för inbetalning av sociala avgifter för uppdragstagare som inte är rörelseidkare. Styrelsen anser inte att den höjning av biblioteksersättningens grundbelopp som skedde den 1 januari 1977 är tillräcklig för att kompensera författarna för utvecklingen på dessa områden. I första hand föreslår styrelsen att ersättningen för hemlån av originalverk höjs till 38 öre och för hemlån av översatt verk till 19 öre. Ersättningen för originalverk som ingår i referenssamling bör höjas till 152 öre och för översatt verk i sådan samling till 76 öre. (+11 705 000 kr.)

Om en höjning av den föreslagna storleksordningen inte skulle vara möjlig att genomföra till budgetåret 1978/79 yrkar styrelsen i andra hand att ersättningen för hemlån av originalverk skall höjas till 30 öre, för hemlån av översatt verk till 15 öre, för referensexemplar av originalverk till 120 öre och för referensexemplar av översatt verk till 60 öre. Kostnaden för en sådan höjning skulle uppgå till 3 902 000 kr.

Styrelsen förutsätter att överläggningar, i likhet med vad som har förekommit tidigare år, kommer till stånd mellan Sveriges författarförbund och utbildningsdepartementet rörande fördelningen av biblioteksersättningen mellan författarpenning och den del som skall gå till fondens s. k. fria del. Preliminärt räknar styrelsen med att grundbeloppet om 38 öre för hemlån av originalverk fördelas så att 15 öre förs till fondens fria del och 23 öre utgår i författarpenning med samma procentuella avtrappning vid höga utlåningssiffror som f. n. tillämpas.

Styrelsens beräknade användning av fondens medel under nästa budgetår samt tidigare användning framgår av följande sammanställning.

	1976/77 Utgifter	1977/78 Beräknade utgifter	1978/79 Prel. beräknade utgifter vid bifall till styrelsens förslag
Författarpenningar	4 794 292	5 400 000	8 500 000
Garanterad författarpenning	4 507 390	4 800 000	6 200 000
Långtidsstipendier	3 675 913	4 500 000	5 500 000
Arbets- och resestipendier	3 328 275	3 800 000	5 400 000
Tillfälliga bidrag	306 900	350 000	500 000
Pensioner	2 436 325	3 200 000	4 200 000
Premier	300 000	300 000	500 000
Bidrag till särsk. ändamål (däribland organisationsbidrag)	2 054 500	2 550 000	3 200 000
Administration	1 005 898	1 476 335	1 840 000
	22 409 493	**26 376 335**	**35 840 000**

Sveriges författarförbund

1. Författarförbundet anser att biblioteksersättningen skall värdesäkras, att författarfonden bör ges möjlighet att sluta likstäl-

lighetsavtal i fråga om de sociala avgifter som hänförs till författarpenningar och långtidsstipendier samt att författarna skall erhålla lagfäst förhandlingsrätt i fråga om biblioteksersättningen. Förbundet yrkar att biblioteksersättningens grundbelopp höjs till de tal som författarfondens styrelse föreslagit i det första alternativet.

2. För ersättning åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar beräknas medelsbehovet på grundval av uppgifter från talboks- och taltidningsproducenterna under nästa budgetår till 1 milj. kr., vilket innebär en ökning med 650 000 kr. jämfört med innevarande budgetår. Ökningen medger i fråga om talböcker en höjning av den ersättning som förbundet tillämpar för inspelad halvtimme från 2 kr. till 2 kr. 25 öre. Denna ersättning höjdes senast den 1 juli 1976. Vidare räknar förbundet med att ersättningen för taltidningar, som har varit oförändrad sedan den infördes budgetåret 1966/67, härigenom skall kunna höjas med ca 20 %. Den sammanlagda kostnaden för föreslagna höjda ersättningar kan uppskattas till ca 110 000 kr.

Författarförbundet föreslår vidare att förbundet skall ges rätt att i fråga om de sociala avgifterna träffa ett s. k. likställighetsavtal med mottagare av talboksmedel. För att detta skall kunna genomföras krävs enligt förbundet en höjning med ytterligare 25 öre per inspelad timme. Vidare bör då bidraget till förbundets administrationskostnader höjas med 2 000 kr.

3. I en särskild skrivelse har författarförbundet begärt att vad som gäller för svenska upphovsmän i fråga om biblioteksersättning och talboksersättning skall utvidgas till att avse även utländska medborgare som har sin vanliga vistelseort i Sverige. *Styrelsen för Sveriges författarfond* tillstyrker förslaget i fråga om biblioteksersättningen. Enligt vad styrelsen uppger medför den föreslagna förändringen inga nämnvärda ekonomiska konsekvenser för författarfonden.

Föredraganden

De belopp som överförs av statsmedel till författarfonden bör höjas med verkan fr. o. m. den 1 januari 1978. Beloppen för originalverk bör vara 28 öre för hemlån och 112 öre för referensexemplar. För översatta verk bör beloppet vara 14 öre för hemlån och 56 öre för referensexemplar. Det ankommer på regeringen att efter överläggningar med berörda upphovsmannaorganisationer besluta om reglerna för bestämning av författarpenning.

Sveriges författarförbund har föreslagit att utländska medborgare som har sin vanliga vistelseort i Sverige skall bli likställda med svenska upphovsmän i fråga om biblioteksersättning och ersättning för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar. Enligt min

mening finns det starka skäl att på detta område behandla invandrade författare och andra upphovsmän på samma sätt som svenska medborgare. Författarförbundets förslag bör därför genomföras. Samma regler som nu gäller för svenska upphovsmän i fråga om beräkning av biblioteksersättning och författarpenning bör fr. o. m. den 1 januari 1978 gälla för utländska medborgare som har sin vanliga vistelseort i Sverige. Även i fråga om ersättningen till författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar bör det vara möjligt för Sveriges författarförbund att fördela ersättning till i Sverige bosatta utländska upphovsmän. Det ankommer på regeringen att meddela de bestämmelser som behövs.

För ersättning åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar beräknar jag i enlighet med Sveriges författarförbunds förslag ett belopp av 1 milj. kr., vilket utgör en höjning med 650 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Inom ramen för det höjda anslaget bör det finnas möjlighet att höja den ersättning som författarförbundet tillämpar från 2 kr. till 2 kr. 25 öre per inspelad halvtimme. För taltidningarnas del medger höjningen en ökning av ersättningsbeloppen med ca 20 %.

Jag beräknar medelsbehovet för biblioteksersättningen till 27 320 000 kr., vilket är 2 490 000 kr. mer än anslaget för innevarande budgetår. Jag har då räknat med samma ökning av biblioteksutlåningen och beståndet av referenslitteratur som författarfondens styrelse.

Anslaget bör föras upp med 28 320 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag anfört om biblioteksersättningens grundbelopp,
2. godkänna vad jag anfört om reglerna för biblioteksersättning och författarpenning i fråga om till Sverige invandrade, utländska upphovsmän,
3. till *Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 28 320 000 kr.

Teater, dans och musik

Kulturrådets utredning om stödet till Skådebanan

Inledning

Regeringen uppdrog den 18 december 1975 åt statens kulturråd att överväga formerna för det statliga stödet till Stiftelsen Riksskådebanan och de regionala och lokala skådebaneenheterna. Utredningen skulle bedrivas utifrån de riktlinjer som redovisades i en till beslutet fogad, inom utbildningsdepartementet utarbetad promemoria.

Kulturrådet har bedrivit utredningsarbetet i en av kulturrådets styrelse utsedd arbetsgrupp. Till denna har en likaså av styrelsen utsedd referensgrupp — med företrädare för Skådebanan, finansiärerna och producenterna — varit knuten.

Kulturrådet har i juni 1977 lagt fram förslag angående stödet till Skådebanan (Rapport från kulturrådet 1977: 1). Efter remiss har yttranden över förslaget avgivits av Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska rikstcatern, Teatrarnas riksförbund, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Landstingen i Göteborgs och Bohus län, Hallands län, Kristianstads län, Malmöhus län, Norrbottens län, Stockholms län, Uppsala län, Älvsborgs län och Östergötlands län, Göteborgs kommun, Linköpings kommun, Luleå kommun, Malmö kommun, Norrköpings kommun, Stockholms kommun, Uppsala kommun, Arbetarnas bildningsförbund (ABF), Tjänstemännens bildningsverksamhet (TBV), Kooperativa förbundet (KF), Svenska musikerförbundet, Svenska teaterförbundet, Teatercentrum, Riksskådebanan och Stiftelsen Institutet för rikskonserter.

Skådebaneverksamheten omfattar Stiftelsen Riksskådebanan och sju regionala skådebanor, nämligen Stiftelsen Skådebanan i Göteborgsområdet, Skådebanan i Norrbottens län, Stiftelsen Skådebanan i Stockholms län, Skådebanan—Södra regionen (de båda Skånelänen), Skådebanan i Uppsala län, Skådebanan i Västra Östergötland och Skådebanan i Östra Östergötland. Totalt omfattar skådebaneregionerna i dag 11 län.

Tre skådebanor är organiserade som stiftelser och fem som ideella föreningar. Varje skådebana är självständig med egna stadgar, egen styrelse m. m.

Stiftelsen Riksskådebanan tillkom år 1973 och har övergripande och samordnande funktioner som tidigare skötts av Stiftelsen Skådebanan i Stockholms län. Riksskådebanan består av följande stiftare: SAF, LO, TCO, Teatrarnas riksförbund, Svenska musikerförbundet, Svenska teaterförbundet, ABF, TBV och KF.

Riksskådebanan leds av en styrelse bestående av en ordförande, som utses på tre år av statens kulturråd, stiftelsens verkställande direktör

samt ytterligare minst tre och högst elva ledamöter. 1975/76 hade styrelsen 13 ledamöter. Förutom stiftarna hade Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet vardera en ledamot samt de regionala skådebanorna en ledamot.

Totala antalet anställda i skådebaneverksamheten är 80 varav 20 på deltid. 17 heltids- och 4 deltidstjänster betalas helt av arbetsmarknadsstyrelsen. Riksskådebanan har ingen egen personal utan köper tjänster från Skådebanan i Stockholms län. Stockholmsskådebanans verkställande direktör är också verkställande direktör för Riksskådebanan.

De regionala skådebanorna hade verksamhetsåret 1975/76 tillsammans ca 3 000 ombud. Arbetsplatsombuden utgör ca 66 % av det totala antalet. TCO-arbetsplatser har ca 38 % och LO-arbetsplatser ca 28 %. Ombudens arbetsuppgifter består i stort av medlemsvärvning, information och biljettförmedling.

Inom Skådebanan finns både gruppanslutna och individuellt anslutna medlemmar. De regionala skådebanorna hade budgetåret 1975/76 totalt ca 57 000 gruppanslutna medlemmar och ca 5 000 individuellt anslutna medlemmar.

Till medlemsförmånerna hör att få information genom ombudet eller direkt hem, biljetter till rabatterat pris som förmedlas via ombudet eller genom posten samt möjlighet att delta i kulturarrangemang och resor.

Skådebanans verksamhet är mångskiftande. Sex av de sju skådebanorna sysslar med biljettförmedling. Övrig förmedling omfattar försäljning av grammofonskivor, konst och litteratur. Fem skådebanor arbetar med sådan verksamhet. Fyra skådebanor arbetar med förmedling av uppsökande program (teater, musik). Kulturresor inom resp. region och inom landet ingår i fem skådebanors verksamhet. Kulturresor utomlands arrangeras av fyra skådebanor. Allmänna kulturarrangemang anordnas av samtliga skådebanor.

Biljettförmedlingen är den helt dominerande verksamheten och omfattade 1975/76 ca 440 000 biljetter varav teater- och musikteaterbiljetter utgjorde ca 76 % av den totala förmedlingen. De statsunderstödda teatrarnas publik uppgick till ca 2 040 200 besök inom skådebanornas verksamhetsområde. Skådebanans andel härav utgjorde ca 7 %.

Försäljning av grammofonskivor och litteratur ligger under 500 ex. vardera för resp. region. Undantag är Stockholmsregionen som sålde ca 2 500 grammofonskivor och ca 1 000 böcker. Det totala antalet försålda konstverk uppgick till 195.

Totalt förmedlades ca 2 000 uppsökande program.

Ca 14 000 personer deltog i arrangerade resor inom landet. I utlandresorna deltog ungefär 4 000 personer.

Samtliga skådebanor bedriver verksamhet bland olika slag av handikappgrupper. Bland dessa grupper verkar specialombud. Totala antalet teaterbesök för handikappade uppgick till ca 15 000. För pensionärer var besöksantalet ca 30 000.

Utbildning och informationsverksamhet är starkt eftersatta på grund av brist på medel.

Verksamhetsåret 1975/76 hade de sju regionala skådebanorna en kostnad på ca 5,6 milj. kr. Det statliga bidraget var 1,2 milj. kr., landstingsbidraget 0,6 milj. kr. och det kommunala bidraget 1,3 milj. kr. När det gäller intäkter i övrigt för verksamheten svarade medlemsavgifterna för 0,7 milj. kr. och biljetter, övrig försäljning och resor för 1,6 milj. kr. Kulturrådet konstaterar att beroendet av egna intäkter har ökat sedan budgetåret 1969/70.

Kulturrådets förslag

Kulturrådet framhåller att rådets förslag rörande Skådebanan skall ses mot bakgrund av målen för den statliga kulturpolitiken och de uttalanden om den allmänna inriktningen av publikarbetet som gjorts i anslutning till dessa.

Vidare utgår rådet från det betydande ansvar som stat, landsting och kommuner tagit för kulturinstitutionerna och i ökad utsträckning håller på att ta för de fria grupperna. Det innefattar ett ansvar för publikarbete i ändamålsenliga former.

En analys av de instrument som Skådebanan använder i publikarbetet — rabatter, abonnemang, information, ombudsarbete och biljettservice — visar att dessa instrument inte har några inbyggda entydiga effekter. Det är sättet att använda dem som avgör om de fungerar konserverande eller förnyande.

Kulturrådet anser att Skådebanan genom sin förankring i organisationer, som representerar breda medborgargrupper (LO, TCO m. fl.), genom sin kulturpolitiska målinriktning och genom sin service till i princip alla producenter har sådana förutsättningar att den bör ges bättre möjligheter till vidareutveckling. Samtidigt är det nära samarbetet med producenterna en förutsättning för ett framgångsrikt arbete.

Kulturrådets summering av Skådebanans verksamhet i dag är delvis kritisk. Det betyder inte att kulturrådet anser att verksamheten bedrivs felaktigt. Bristerna beror mycket på dåliga resurser. Samhällsstödets andel av Skådebanans ekonomi har mellan verksamhetsåren 1969/70 och 1975/76 sjunkit från 63 till 57 %. Då även medlemsavgifternas andel sjunkit har biljettprovisionernas andel ökat från 10 till 28 %. Personalen på skådebanekontoren är i dag för liten i förhållande till verksamheten. Rekrytering och utbildning av ombud är otillräcklig i förhållande till deras viktiga uppgifter liksom den kontinuerliga informationen till och kontakten med ombuden. Om samhället ställer ökade resurser till förfogande bör Skådebanans speciella förutsättningar för ett brett och aktivt publikarbete kunna tas tillvara fullt ut anser kulturrådet.

Kulturrådet föreslår att Skådebanans verksamhet utvecklas i tre steg. Det första steget innebär att Skådebanan ges möjlighet att förstärka verksamheten inom ramen för nuvarande uppläggning, framför allt på utbildnings- och informationsområdet samt i det pedagogiska utvecklingsarbetet riktat mot svårbearbetade grupper. Det andra steget ger Skådebanan reella möjligheter att vidga verksamheten mot fler konstområden än teater och musik, vidare resurser för etablering i nya regioner och breddning av målgruppsarbetet. Det tredje steget innebär en försöksverksamhet där Skådebanan får ett vidgat ansvar för publikarbetet som underlag för en diskussion om en mera genomgripande ändring av publikarbetet vid kulturinstitutionerna. I samtliga tre steg ställs också krav på ett fördjupat samarbete mellan Skådebanan och producenterna.

Kulturrådet förordar att staten tar ansvaret för samhällsstödet till de för alla regioner gemensamma funktionerna i Riksskådebanan. Stat, landsting och kommuner bör dela ansvaret för den regionala verksamheten på samma sätt som för institutionernas publikarbete. Landsting och kommuner bör ta det direkta ansvaret för att de av dem "ägda" institutionerna medverkar i ett rationellt samarbete med Skådebanan och att man i varje region diskuterar kulturförmedling utifrån ett helhetsperspektiv.

Den skisserade utvecklingen av skådebaneverksamheten kräver ett statsbidrag som kan fungera såväl omedelbart för Skådebanans nuvarande verksamhet som vid en utökning inom nuvarande verksamhetsramar som på sikt vid en annan uppgiftsfördelning mellan Skådebanan och producenterna.

För de regionala skådebanorna föreslår kulturrådet samma bidragssystem som under de senaste åren införts för bl. a. de regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutionerna. Grundbeloppets storlek föreslås preliminärt bli 82 300 kr. Fördelningen av statsbidraget mellan de regionala enheterna skall enligt förslaget göras av Riksskådebanan. För budgetåret 1978/79 beräknar rådet 63 s. k. grundbelopp eller tillsammans 2 853 000 kr. Det innebär en ökning med 1 298 000 kr. i förhållande till budgetåret 1977/78.

Kulturrådet beräknar samtidigt 6 grundbelopp eller totalt 272 000 kr. för etablering av skådebanor i två nya regioner. En förutsättning för nyetablering är dock att initiativ kommer från regionerna och att kommuner och landsting i dessa är beredda att svara för kompletterande finansiering.

Riksskådebanan föreslås få ett ökat ansvar och ökade uppgifter i fråga om personal- och ombudsutbildning, information och metodutveckling för hela skådebaneverksamheten och därtill uppgiften att fördela statsbidrag mellan de regionala enheterna. Staten bör ta ansvar för hela samhällsstödet till Riksskådebanan. Kulturrådet beräknar 1 000 000

kr. i statsbidrag till Riksskådebanan för budgetåret 1978/79 vilket är en ökning med 410 000 kr. jämfört med budgetåret 1977/78.

Totalt föreslår kulturrådet 4 124 000 kr. i statsbidrag till den samlade skådebaneverksamheten för budgetåret 1978/79 vilket innebär en ökning med 1 979 000 kr. jämfört med budgetåret 1977/78.

Det nya statsbidragssystemet för de regionala skådebanorna kan tillämpas oberoende av verksamhetens omfång och inriktning. Det ger betydligt bättre planeringsunderlag och planeringsförutsättningar än dagens system. Det bör därför enligt kulturrådet införas oberoende av expansionstakten för skådebaneverksamheten.

Remissyttranden

Flertalet remissinstanser är positiva till en ökad satsning på Skådebanan.

När det gäller Skådebanans organisation tillstyrker bl. a. *Riksskådebanan, TCO, SAF, LO, Göteborgs och Bohus läns landsting* förslaget att en intern översyn av organisationen bör göras. *Landstingsförbundet* framhåller att Skådebanans organisation är otillfredsställande. De regionala Skådebanorna bör enligt Landstingsförbundet ges större inflytande i organisationen. Även *Linköpings kommun* anser att de olika regionerna bör bli väl representerade i Riksskådebanans styrelse. LO och *Norrköpings kommun* anser att en långtgående enhetlighet mellan de olika regionföreningarna är önskvärd. Bl. a. TCO och *Malmö kommun* anser det önskvärt att ansvar och inflytande regleras mellan Riksskådebanan och regionskådebanorna. *Riksteatern,* som har egna teaterföreningar dit enskilda via en publikförening kan anslutas, är angelägen om att söka finna avgränsningar mellan de båda publikorganisationerna. *Teatrarnas riksförbund* framhåller bl. a. att Riksskådebanan bör ha de i utredningen angivna övergripande och samordnande funktionerna. De regionala skådebanornas uppgifter bör enligt *Malmöhus läns landsting* preciseras klart. Det är enligt landstinget naturligt att den regionala skådebanan fungerar som ett regionalt serviceorgan inom publikarbetet.

Kulturrådet har föreslagit ett statsbidragssystem för de regionala skådebanorna som motsvarar det som nu gäller för regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner, dvs. ett statligt bidrag motsvarande 55 % av personalkostnaderna. Flertalet remissinstanser tillstyrker detta förslag. *SAF* anser emellertid att man bör avvakta kulturrådets pågående översyn av statsbidragsbestämmelserna för lokala och regionala teatrar innan ställning tas i denna fråga. *TCO* framhåller att det nya statsbidragssystemet bör införas oberoende av expansionstakten för skådebaneverksamheten. *Teatrarnas riksförbund* anser det föreslagna statsbidragssystemet olämpligt. Det vore enligt riksförbundet olyckligt om systemet skulle medföra att kommuner och/eller landsting p. g. a. sitt ekonomiska ansvar blev huvudmän för verksamheten. Emellertid

anser man sig för en övergångstid kunna tillstyrka det föreslagna statsbidragssystemet under förutsättning att man slår vakt om Skådebanan som självständig organisation. *Svenska kommunförbundet* som tillstyrker förslaget menar att de nya formerna ger möjlighet för kommuner och landsting att i samråd med folkrörelser och övrigt föreningsliv komma överens om lämplig nivå och ansvarsfördelning för skådebaneverksamheten. *Göteborgs och Bohus läns landsting* samt *Göteborgs kommun* framhåller att reglerna för det nya statsbidragssystemet bör utformas så att skådebanorna får större flexibilitet när det gäller fördelningen av kostnader för fast anställd personal resp. köpta tjänster. *Malmöhus läns landsting* är tveksamt till utformningen av det föreslagna statsbidragssystemet. Emellertid ansluter sig landstinget till förslaget under förutsättning att man endast skaffar en grundtrygghet för den fast anställda personalen. *Stockholms läns landsting* anser att fördelningen av grundbidragen mellan de regionala skådebanorna bör övervägas ytterligare i det fortsatta utvecklingsarbetet. *Älvsborgs läns landsting* anser det vara för tidigt att uttala sig om den konkreta utformningen av stödet till Skådebanan eftersom utredningen enligt landstinget inte kunnat belysa förhållandet mellan Skådebanan och andra organisationer som verkar med liknande uppgifter. *Norrköpings kommun* anser att hänsyn även skall tas till verksamhetens omfattning och inriktning samt till speciella behov och skilda förutsättningar för intensifierad och målinriktad verksamhet i olika delar av landet. *Teatercentrum* föreslår att ett vidgat stöd i stället skall fördelas mellan de publikorganisationer som redan finns.

Kulturrådet föreslår i sin utredning att Riksskådebanan bör finansieras helt och hållet av staten. Häremot har flertalet remissinstanser inget att invända. Vidare bör Riksskådebanan enligt förslaget svara för fördelningen av det statliga bidraget till de regionala skådebanorna. Detta förslag tillstyrks av *LO, TCO, Riksteatern, Norrköpings kommun, ABF, TBV* och *Svenska teaterförbundet.*

Svenska kommunförbundet, Malmöhus läns landsting och *Stockholms kommun* anser att fördelningen av statsbidraget till de regionala skådebanorna bör skötas av statens kulturråd. Vidare bör statsbidraget även kunna utgå till lokala skådebaneenheter anser Svenska kommunförbundet.

Ökade resurser för ombudsverksamheten tillstyrks av bl. a. *SAF, TCO* och *Göteborgs och Bohus läns landsting.* Även *ABF* anser att antalet ombud bör öka. *Teatercentrum* är kritiskt mot ombudens inflytande på organisationen. *Malmöhus läns landsting* anser bl. a. att utbildningen för ombuden är eftersatt och att möjligheterna att påverka arbetet inom Skådebanan är för liten. Stor vikt bör enligt *Stockholms läns landsting* läggas på utbyggnaden av ombudsnätet inom bostadsområden och organisationer.

När det gäller Skådebanans verksamhet m. m. har olika synpunkter framkommit på utredningens förslag att Skådebanans arbete skall vidgas till nya verksamhetsområden. Utredningen skisserar den långsiktiga utvecklingen i tre steg. *SAF*, *Teatrarnas riksförbund* och *Hallands läns landsting* anser att teater- och musikområdet bör prioriteras. Skådebanans kulturförmedling bör enligt SAF och *Riksteatern* inte vara förenad med arrangörsansvar. *Linköpings kommun* anser däremot att Skådebanan bör kunna utföra de arbetsuppgifter som krävs för medarrangörskap. *Svenska musikerförbundet* framhåller att en sådan arrangerande verksamhet som kan utgöra ett led i ett publikarbete bör ligga inom Skådebanans verksamhet. *LO* ansluter sig till de synpunkter på Skådebanans verksamhet som kulturrådet redovisat. Enligt *Landstingsförbundet* bör Skådebanans verksamhet i första hand begränsas till biljettförmedling och ombudsverksamhet. *Stockholms läns landsting* vill understryka utredningens markering av att Skådebanan bör beredas arbetsutrymme inom ytterligare konstområden. Vid ett genomförande av den verksamhet som utredningen planerat i steg två anser *ABF* att filmen bör prioriteras. *Rikskonserter* anser det väsentligt att musiksidans kontaktnät byggs ut så att man genom arbetsplatsombud m. m. kan nå ut till nya grupper. Rikskonserter framhåller i detta sammanhang att stiftelsen är beredd att samarbeta med Skådebanan på olika sätt.

Göteborgs och Bohus läns landsting anser att om Skådebanans verksamhet skall vidgas till flera konst- och kulturformer bör lämpliga samarbetsformer först utarbetas med redan befintliga distriktsorganisationer inom samma verksamhetsområde. *Malmöhus läns landsting* menar att beslut om den långsiktiga verksamheten inte bör fattas förrän de överläggningar som f. n. pågår mellan ABF, Riksteatern och Skådebanan har avslutats. Enligt *Malmö kommun* är det dessutom motiverat att inte i alltför snabb takt genomföra vissa delar av steg två och tre. *ABF* som i princip instämmer i utredningens förslag om en stegvis utveckling av Skådebanan menar att målet för Skådebanan i framtiden bör vara att till större delen belägga institutionernas totala platsantal. *Svenska teaterförbundet* anser att även det andra steget i kulturrådets förslag är en viktig del. Däremot behövs enligt Svenska teaterförbundet en mer djupgående diskussion mellan producent och publikorganisation om ansvars- och arbetsfördelning innan det tredje steget tas.

Föredraganden

Statens kulturråd har i en särskild utredning föreslagit ett ökat statligt stöd till den verksamhet som Skådebanan bedriver (Rapport från kulturrådet 1977: 1).

Kulturrådet föreslår att den riksomfattande verksamheten inom Riksskådebanan skall finansieras helt med statliga medel. Vidare bör Riksskådebanan enligt kulturrådets förslag fördela statliga bidrag till

de regionala skådebanorna. För dessa föreslås ett bidragssystem som är utformat på samma sätt som det som gäller för regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner. Skådebaneverksamheten består f. n. av Stiftelsen Riksskådebanan och sju regionala skådebanor.

Skådebanans möjligheter att samordna publikarbetet i regionerna och att göra särskilda insatser för att intressera nya grupper att delta i kulturlivet motiverar ett stöd från samhället.

Riksskådebanan bör ansvara för de för alla regioner gemensamma funktionerna och bör främst syssla med informations- och utbildningsinsatser. Bl. a. med hänsyn härtill är det enligt min mening rimligt att verksamheten finansieras helt statligt. För denna verksamhet har jag beräknat 788 000 kr. för budgetåret 1978/79. Medel för detta ändamål kommer jag även fortsättningsvis att beräkna under anslaget Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet.

När det gäller de regionala skådebanorna anser jag det vara en fördel att införa ett sådant bidragssystem som kulturrådet har föreslagit. Härigenom får stat, landsting och kommuner ett delat ansvar för den regionala skådebaneverksamheten på samma sätt som för institutionernas publikarbete. Jag finner dock inga skäl att konstruera ett helt nytt system, anpassat till lönekostnaderna i skådebaneverksamheten. Eftersom Skådebanans lönenivå i stort sett motsvarar teatrarnas bör de beräkningsgrunder som tillämpas för teatrarna utan svårigheter kunna tillämpas också när det gäller Skådebanan. Jag föreslår således att statsbidraget för de regionala skådebanorna utgår med 55 % av lönekostnaderna i enlighet med de regler som gäller för statsbidraget till regionala och lokala teaterinstitutioner. De statsbidragsberättigade köpta tjänsterna bör för regional skådebana få utgöra högst 20 %. Grundbeloppet för 1978/79 är preliminärt beräknat till 79 600 kr. För de regionala skådebanorna har jag beräknat sammanlagt 58 grundbelopp för budgetåret 1978/79. Jag är emellertid inte beredd att tillstyrka kulturrådets förslag att Riksskådebanan skall fördela det statliga bidraget till de regionala skådebanorna. Statens kulturråd fördelar nu stödet till de regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutionerna. Enligt min mening har det bl. a. administrativa fördelar att låta kulturrådet, efter samråd med Riksskådebanan, svara för fördelningen av statsbidraget även till de regionala skådebanorna. Medel för de regionala skådebanornas verksamhet bör därför också beräknas under anslaget Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner.

Ett samarbete mellan Skådebanan och andra institutioner m. m. som bedriver publikarbete bör eftersträvas. Det nuvarande publikarbetet vid teatrarna behöver inte förändras i nämnvärd utsträckning genom det föreslagna systemet för Skådebanan. Det bör emellertid även för teatrarnas del upplevas som en fördel att Skådebanan får ökade resurser

för publikarbete. Genom att Skådebanan får en förbättrad ekonomisk situation får organisationen bättre möjligheter än hittills att satsa på nya grupper.

Det är även viktigt att Skådebanan i sitt fortsatta arbete utvecklar verksamheten regionalt och att man får med nya inslag i verksamheten.

Jag är inte nu beredd att ta ställning till hur Skådebanans verksamhet bör förändras på längre sikt. Detta beror bl. a. på hur det nya statsbidragssystemet m. m. inverkar på verksamheten under nästa budgetår. Därefter får kulturrådet bedöma och lägga fram ev. förslag i fråga om utvecklingen av Skådebanans verksamhet.

I enlighet med vad jag i det föregående har redogjort för beräknar jag totalt för Skådebaneverksamheten 3 327 000 kr. för budgetåret 1978/79 varav 2 539 000 kr. bör anvisas under anslaget Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner samt 788 000 kr. under anslaget Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna det av mig förordade bidragssystemet för de regionala skådebanorna.

B 11. Bidrag till Svenska riksteatern

1976/77	Utgift	57 716 000	Reservation	—
1977/78	Anslag[1]	53 436 000		
1978/79	Förslag	63 511 000		

[1] Härutöver har 6 796 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78.

Svenska riksteatern är en riksorganisation för lokala teaterföreningar. Till Riksteatern är även knutna länsteaterföreningar.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 28 juni 1974 utfärdade bestämmelserna angående statsbidraget till Svenska riksteaterns verksamhet skall bidraget användas för central och regional produktion och distribution av teater som komplettering till regional och lokal teaterverksamhet. Riksteatern skall vidare förmedla teaterföreställningar och gästspel av andra institutioner och ensembler samt ge allmän information och rådgivning till yrkesmässigt arbetande teatrar och amatörteatrar. I den verksamhet för vilken statsbidrag utgår skall Riksteatern i tillämpliga delar beakta de mål som fastställs för den statliga kulturpolitiken. Teatern skall samarbeta med Institutet för rikskonserter, Operan och Dramatiska teatern och i övrigt samverka med myndigheter och folkbildningsorganisationer och med institutioner inom teater och andra konstområden.

Riksteaterns verksamhet står under tillsyn av statens kulturråd. I teaterns styrelse utser regeringen ordförande och en ledamot jämte en suppleant.

För budgetåret 1976/77 anvisades till Svenska riksteatern ett statligt bidrag av 44 724 000 kr. Genom riksdagens beslut om ytterligare anslag på tilläggsbudget I för budgetåret 1976/77 (prop. 1976/77: 25, KrU 1976/77: 27, rskr 1976/77: 72) höjdes ifrågavarande statsbidrag med 6 858 000 kr. och på tilläggsbudget II för samma budgetår (prop. 1976/77: 101, KrU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 116) höjdes statsbidraget med ytterligare 6 134 000 kr. avseende ökade kostnader till följd av avtalsenliga löneökningar och höjda sociala avgifter.

Svenska riksteatern har under spelåret 1976/77 framfört ca 4 200 föreställningar. Antalet besök var ca 880 000. Riksteaterns utbud bestod av 122 program varav den egna produktionen omfattade 90 program.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Svenska riksteatern	Föredraganden
Statsbidragsberäkning			
Utgifter			
Lönekostnader	35 419 000	+22 037 000	+ 7 051 000
Traktamenten	6 225 000	+ 3 328 000	+ 375 000
Sjukvård	50 000	+ 5 000	+ 5 000
Expenser	1 000 000	+ 314 000	+ 100 000
Kostnader för köpta turnéföreställningar	2 250 000	+ 4 397 000	+ 661 000
Materiel m. m. för produktionen	5 300 000	+ 4 367 000	+ 600 000
Rese- och transportkostnader	4 500 000	+ 3 235 000	+ 450 000
Reklam m. m.	2 000 000	+ 925 000	+ 200 000
Lokalkostnader	3 200 000	+ 645 000	+ 301 000
Diverse utgifter	437 000	+ 2 306 000	+ 44 000
Bidrag till verksamheten på Södra teatern i Stockholm	1 792 000	+ 769 000	+ 193 000
Statsbidrag till ensemble i Blekinge län	474 000	+ 47 000	+ 57 000
Statsbidrag till ensemble i Jönköpings län	—	+ 562 000	+ 573 000
Bidrag till teaterverksamhet för döva och hörselskadade (1 000 000 under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet)	—	+ 433 000	+ 1 025 000
	62 647 000	**+43 370 000**	**+11 635 000**
Inkomster			
Gager från arrangörer, recetter	8 974 000	+ 4 588 000	+ 1 560 000
Medlemsavgifter	12 000	of.	of.
Perukmakeri	225 000	of.	of.
Statsbidrag	53 436 000	+38 782 000	+10 075 000
	62 647 000	**+43 370 000**	**+11 635 000**

Riksteatern

1. För allmänna kostnadsökningar beräknas ett behov av 2 404 000 kr.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär att artistpersonalen och den tekniska produktionspersonalen måste reduceras med ca 25 personer. Detta beräknas medföra att 300 föreställningar faller bort.

3. Medel begärs för en större och en mindre dramatisk ensemble samt för musikteaterföreställningar och studioverksamhet. (+ 5 893 000 kr.)

4. Riksteatern föreslår ökade produktioner för bl. a. skolans låg- och mellanstadium och för förskolan bl. a. i form av uppsökande teater. Vidare föreslås medel för teater för invandrare och för ungdomsgårdar. Ökade medel bör dessutom ges till en utökning av Pionjärteatern. (+ 9 648 000 kr.)

5. När det gäller balett föreslås en förstärkning av Cullberg- och Cramérbaletterna (+ 1 110 000 kr).

6. En ökning av produktionen för folkparkerna föreslås dels i form av barn- och familjeföreställningar dels som musikteater. (+ 2 017 000 kr.)

7. För köpta föreställningar och samarbetsprojekt beräknas ökade medel för köp av ytterligare 25 föreställningar från vardera Operan och Dramaten samt för samarbetsprojekt med Rikskonserter, Riksutställningar och regionmusiken. Vidare beräknas ytterligare medel för gästspel från utlandet. Medel föreslås också för föreställningar i sporthallar och andra större samlingslokaler. (+ 2 689 000 kr.)

8. För den produktionstekniska avdelningen begär Riksteatern bl. a. medel för anställning av 25 scentekniker, för inköp av teknisk utrustning samt för tekniskt utvecklingsarbete med speciell inriktning på den turnerande teaterns problem. Dessutom beräknas vissa medel som gör det möjligt för elever från Dramatiska institutet att som praktikanter medfölja turnéer. (+ 3 410 000 kr.)

9. Vidare föreslås ökade medel för konsulentverksamhet dels för barnteaterkonsulentens verksamhet, dels för teaterteknisk konsulentverksamhet. Ökade medel har även beräknats för amatörteateravdelningen samt för samarbete med dramatiker bl. a. genom att knyta dramatiker till teaterns arbete. (+ 525 000 kr.)

10. Riksteatern begär medel för vidareutbildning av sin tekniska, artistiska och administrativa personal. Medel har även beräknats för utbildning i arbetarskyddsfrågor samt för uppföljning av medbestämmandelagen. Riksteatern har beräknat medel för att låta viss artistpersonal genomgå dockspelarutbildning. Ökade medel behövs för samordning av Riksteaterns lokala och regionala verksamhet samt för ökad informationsverksamhet och teaterfrämjande verksamhet. De regionala ensemblerna i Växjö, Örebro och Västerbotten föreslås få viss förstärkning. För Södra teatern beräknas ökad gästspelsverksamhet samt en utökning av scenpersonalen. (+ 3 295 000 kr.)

11. I en särskild skrivelse ansöker Riksteatern om medel för en länsteater i Jönköpings län. Riksteatern bör vara huvudman för

verksamheten. Riksteatern beräknar att statsbidrag bör utgå med 60 % av lönekostnaderna enligt de bestämmelser som gäller för bidrag till lokal och regional teaterverksamhet. (+ 562 000 kr.)

12. I en särskild skrivelse har riksteatern ansökt om bidrag för teaterverksamheten för döva och hörselskadade. Styrelsen för denna teater har beräknat ökade medel för bl. a. en ökning med två skådespelare, för dekor och tekniska hjälpmedel och för utbildning inom t. ex. mim, dansrörelse, teaterhistoria m. m. (+ 395 000 kr.)

Statens kulturråd

1. Statens kulturråd tillstyrker en förstärkning på barnteaterkonsulentens område. (+125 000 kr.) Vidare tillstyrks medel för anställning av ytterligare fem tekniker (+500 000 kr.) Rådet tillstyrker även vissa medel för personalutveckling och personalutbildning (+50 000 kr.).

2. Riksteatern bör anvisas medel för att distribuera föreställningar från Operan och Dramaten (+400 000 kr.).

3. Förslaget om ett statsbidrag motsvarande 12 grundbelopp för en länsteater i Jönköping tillstyrks (+500 000 kr.).

4. När det gäller teater för döva och hörselskadade vill kulturrådet i avvaktan på en analys av utvecklingsbehovet reservera ett belopp för ökad verksamhet (+200 000 kr.).

5. Rådet tillstyrker en ökning av antalet dansare vid Cullberg- och Cramérbaletterna (+500 000 kr.).

Statens kulturråd har i en tidigare ingiven skrivelse den 20 november 1975 behandlat frågan om ökade insatser på dansens område.

Föredraganden

I Jönköpings län har landstinget tagit initiativ till att starta en regional teaterensemble i samarbete med Riksteatern. Riksteatern är beredd att medverka i ett sådant samarbete och har ansökt om medel för en teater med totalt tolv anställda fr. o. m. den 1 juli 1978.

Jag anser det angeläget att önskemålen om en fast teater i Jönköpings län kan realiseras så att den regionala teaterverksamheten kan utvecklas ytterligare. I enlighet med tidigare fastlagda principer (prop. 1974: 28, KrU1974: 15, rskr 1974: 248) bör det statliga bidraget till ensemblen vara av samma storlek som om huvudmannen varit annan än Riksteatern. Jag har därför vid min beräkning av bidraget till Riksteatern utgått från att statens del av kostnaderna skall motsvara 60 % av lönekostnaderna i enlighet med de regler som gäller för statsbidraget till nyinrättade regionala och lokala teaterinstitutioner.

Som jag angett i inledningen under avsnitt B. Kulturändamål anser jag det angeläget att under budgetåret 1978/79 medverka till ökade insatser på dansområdet. Det är enligt min mening önskvärt att Riksteatern får möjlighet att utöka sin dansverksamhet. Den ökning jag föreslår gör det möjligt att anställa ytterligare sex dansare vid Cullberg-

baletten. Jag räknar med att Cullbergbaletten under 1978/79 förutom turnéer inom landet skall kunna genomföra en längre utlandsturné.

Statens kulturråd fick i december 1975 i uppdrag att utreda frågan om inrättande av en yrkesmässigt verksam finskspråkig teaterensemble i Sverige. Rådet har i juni 1977 överlämnat ett förslag i dessa frågor. Förslaget har remissbehandlats.

Kulturrådet föreslår att en finskspråkig ensemble tillskapas inom Riksteaterns ram fr. o. m. den 1 juli 1978 samt att de finska gästspel som redan i dag förekommer utökas. Vidare föreslår rådet att den finskspråkiga amatörteaterverksamheten här i landet får resurser för att kunna utvecklas ytterligare. Den helt övervägande delen av remissinstanserna är positiva till förslaget om en finsk ensemble och stöder även förslaget i övrigt. Från några håll framhålls dock de svårigheter som hör samman med tillskapandet av en särskild ensemble, främst tidpunkten för genomförandet med hänsyn till finska skådespelares anställningsförhållanden.

För egen del finner jag det synnerligen angeläget att de finska invandrarna har möjlighet att vidareutveckla sina kulturaktiviteter. Därvid är självfallet ett ökat teaterutbyte mellan Finland och Sverige samt en utveckling av den finska amatörteaterverksamheten här i landet av intresse. Även för svenskt vidkommande är det önskvärt att få till stånd mångsidiga kontakter med finsk teater. Att inrätta en särskild finskspråkig ensemble här i Sverige är på många olika sätt en komplicerad uppgift. Jag är därför inte beredd att lägga fram förslag om en fast ensemble. Beredningen av frågan kommer att fortsätta bl. a. genom kontakter med berörda parter. I avvaktan på resultatet av den fortsatta beredningen finner jag dock, liksom statens kulturråd och ett stort antal remissinstanser, det motiverat att utöka den finska gästspelsverksamheten. För detta beräknar jag under förevarande anslag 250 000 kr. Detta innebär att Riksteatern under nästa budgetår kan beräknas disponera 400 000 kr. för detta ändamål. Riksteatern bör planera gästspelsverksamheten på sådant sätt att största möjliga geografiska spridning uppnås samt nära kontakt etableras med de finskspråkiga grupperna i landet. Jag delar även rådets uppfattning att den finskspråkiga amatörverksamheten bör stimuleras och vill i sammanhanget peka på möjligheten att den existerande amatörverksamheten kan utgöra en grund för en fast ensemble, särskilt om man till verksamheten knyter yrkesmässigt verksamma teaterarbetare. Visst stöd till den finska amatörteaterverksamheten utgår redan i dag från anslaget Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper. För en utveckling av detta stöd kommer jag i det följande att under nämnda anslag beräkna en ökning med 100 000 kr. Det bör ankomma på regeringen att i samråd med berörda parter fastställa de närmare villkoren för medlens användning.

Vid ett par tillfällen har regeringen tilldelat Riksteatern särskilda medel för turnéer utanför den ordinarie verksamheten, bl. a. till sådana

som genomförts under ledning av skådespelaren Nils Hallberg. Med hänsyn till sådana behov har jag funnit lämpligt att under detta anslag beräkna ca 90 000 kr. för turnéer utanför den ordinarie verksamheten inom Riksteatern.

Innevarande budgetår utgår bidrag till teaterverksamhet för döva och hörselskadade ur anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet. Medel för detta ändamål bör fortsättningsvis beräknas under förevarande anslag. Jag är med hänsyn till att verksamheten påbörjades hösten 1977 inte nu beredd att förorda någon ökning utöver vad som betingas av automatiska kostnadsökningar.

De ökade lönekostnader som följer av 1977 års avtal på teater- och musikområdena och ev. förändringar beträffande de sociala avgifterna har inte kunnat beräknas. Jag har inte heller kunnat beakta det eventuella behovet av ökade medel för traktamenten. Jag avser att senare återkomma i dessa frågor.

Jag beräknar att det ökade medelsbehovet i övrigt till en del kommer att motsvaras av ökade intäkter från Riksteaterns föreställningsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska riksteatern* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 63 511 000 kr.

B 12. Bidrag till Operan och Dramatiska teatern

1976/77	Utgift	116 371 000	Reservation	336 000
1977/78	Anslag[1]	100 925 000		
1978/79	Förslag	119 122 000		

[1] Härutöver har 13 821 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78.

Operan och Dramatiska teatern bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform.

De för budgetåret 1976/77 anvisade statsbidragen till Operan och Dramatiska teatern uppgick till 57 487 000 kr. resp. 28 524 000 kr. Riksdagen beslöt om ytterligare anslag på tilläggsbudget I för budgetåret 1976/77 (prop. 1976/77: 25, KrU 1976/77: 27, rskr 1976/77: 72) varigenom statsbidragen höjdes med 8 730 000 kr. resp. 4 785 000 kr. och tilläggsbudget II för samma budgetår (prop. 1976/77: 101, KrU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 116), varigenom statsbidragen höjdes med ytterligare 8 478 000 kr. resp. 3 965 000 kr. med hänsyn till kostnadsökningar till följd av avtalsenliga löneökningar och höjda sociala avgifter. För budgetåret 1977/78 uppgick de efter förslag i budgetpropositionen anvisade statsbidragen till Operan och Dramaten till 67 145 000 kr. resp. 33 780 000 kr. Genom beslut om ytterligare anslag på tilläggsbudget I för innevarande budgetår (prop. 1977/78: 25, KrU 1977/78: 15,

rskr 1977/78: 55) har på motsvarande sätt som under föregående budgetår statsbidragen höjts med 9 396 000 kr. resp. 4 425 000 kr.

Under spelåret 1976/77 gav Operan sammanlagt 374 föreställningar och konserter i operahuset och på Drottningholmsteatern, på andra scener samt under turnéer. Antalet premiärer eller andra nyuppsättningar uppgick till 16. Genomsnittligt har 90 % av platserna i operahuset varit belagda. Antalet besök vid Operans föreställningar uppgick sammanlagt till ca 260 000.

Dramatiska teatern hade under samma spelår 18 premiärer och gav sammanlagt 1 260 föreställningar, inkl. föreställningar på andra än teaterns egna scener. Det sammanlagda antalet besök uppgick till ca 338 000. Beläggningen beräknas till ca 89 % vid stora scenen och till i genomsnitt ca 86 % vid teaterns övriga fasta scener.

Operan

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Operan	Föredraganden
Statsbidragsberäkning			
Utgifter			
Lönekostnader	54 976 000	+10 443 000	+ 8 674 000
Sjukvård	143 000	+ 71 000	+ 21 000
Lokalkostnader	11 714 000	+ 4 234 000	+ 3 665 000
Expenser	456 000	+ 68 000	+ 46 000
Inredning och utrustning av byggnader	138 000	+ 21 000	+ 14 000
Materiel m. m. för teaterverksamheten	2 250 000	+ 713 000	+ 235 000
Ersättning åt författare, tonsättare och översättare	534 000	+ 502 000	+ 166 000
Turné- och annan teaterverksamhet	908 000	+ 136 000	+ 91 000
Reklam och information	891 000	+ 414 000	+ 119 000
Diverse utgifter	439 000	+ 149 000	+ 53 000
	72 449 000	**+16 751 000**	**+13 084 000**
Inkomster			
Recetter	3 185 000	+ 455 000	+ 750 000
Programförsäljning, reklam m. m.	219 000	of.	
Turné- och annan teaterverksamhet	900 000	of.	+ 368 000
Räntor	700 000	of.	
Kommunala anslag	300 000	— 300 000	—[1]
Statligt bidrag	67 145 000	+16 596 000	+11 966 000
	72 449 000	**+16 751 000**	**+13 084 000**

[1] Bidraget från Stockholms kommun bortfaller fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Operan

1. För allmänna kostnadsökningar m. m. beräknas ett ökat medelsbehov av 4 088 000 kr.

2. Ett genomförande av 0-alternativet innebär en minskning av personalen med ca 45 heltidstjänster.

3. Ökade medel behövs för ytterligare fem dansartjänster vid operabaletten (+402 000 kr.).

4. Ytterligare medel behövs för inrättande av en fast studioscen. En dansteater bör vidare inrättas. Statens kulturråd bör lägga fram förslag om lämplig lokal för en dansteater. I avvaktan härpå begärs medel för föreställnings- och hyreskostnader för dansföreställningar i tillfälligt förhyrda lokaler. (+1 910 000 kr.)

5. Medel begärs för att Operan skall i fråga om opera och dans kunna genomföra en systematisk, kontinuerlig och för skolans olika stadier anpassad skol- och ungdomsteaterverksamhet (+500 000 kr.).

6. Operan föreslår en regional verksamhet som bör distribueras via Riksteatern. För detta ändamål bör till Riksteatern anvisas ytterligare 500 000 kr.

7. Operan bör kompenseras för det kommunala bidrag som inte längre kommer att utgå från Stockholms kommun (+300 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Kulturrådet tillstyrker den begärda ökningen med fem dansartjänster (+400 000 kr.).

2. När det gäller förslaget om dansteater vill kulturrådet avvakta innan ställning tas.

3. Kulturrådet tillstyrker under anslaget till Riksteatern medel till Riksteatern för att distribuera föreställningar från Operan och Dramaten.

Dramatiska teatern

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Dramatiska teatern	Föredraganden
Statsbidragsberäkning			
Utgifter			
Lönekostnader	27 473 000	+5 098 000	+4 611 000
Sjukvård	32 000	+ 43 000	+ 4 000
Lokalkostnader	5 134 000	+1 718 000	+1 673 000
Expenser	334 000	+ 50 000	+ 33 000
Inredning och utrustning av byggnader	245 000	+ 37 000	of.
Materiel m. m. för teaterverksamheten	1 599 000	+ 240 000	+ 160 000
Ersättning åt författare och översättare	407 000	+ 343 000	+ 41 000
Utbyte med utländska teatrar	10 000	+ 15 000	of.
Reklam	1 131 000	+ 170 000	+ 113 000
Diverse utgifter	755 000	+ 113 000	+ 76 000
	37 120 000	**+7 827 000**	**+6 711 000**
Inkomster			
Recetter	2 800 000	of.	+ 480 000
Programförsäljning, reklam m. m.	170 000	of.	of.
Räntor	357 000	of.	of.
Hyror	13 000	of.	of.
Statligt bidrag	33 780 000	+7 827 000	+6 231 000
	37 120 000	**+7 827 000**	**+6 711 000**

Dramatiska teatern

1. För allmänna kostnadsstegringar m. m. beräknas en ökning av 2 756 000 kr.

2. En reduktion enligt 0-alternativet medför en minskning av personalen med ca 33 tjänster.

3. Medel behövs för rekrytering av fyra nya skådespelare, för en dramaturgtjänst samt för anställning av en skyddsingenjör på deltid. Vidare behövs medel för demokratiseringsarbetet. (+646 000 kr.)

4. I en särskild skrivelse från Dramatiska teatern har teatern bl. a. hemställt om ytterligare 1 385 000 kr. för hyror för budgetåret 1978/79 samt om tillstånd att överskrida kontot för lokalhyror i de fall då LUP-delegationen tillstyrkt lokalbehovet och byggnadsstyrelsen anvisat lokaler och/eller genomfört ombyggnad av dessa.

Statens kulturråd

1. Kulturrådet tillstyrker under anslaget till Riksteatern medel till Riksteatern för att distribuera föreställningar från Operan och Dramaten.

2. En ökning för kompensation för ändrade bestämmelser om övertid tillstyrks av kulturrådet (+200 000 kr.).

Föredraganden

Som framgår av sammanställningen ökar statsbidraget till Operan enligt min beräkning med 11 966 000 kr. och till Dramatiska teatern med 6 231 000 kr.

Beloppen bör ses mot bakgrund av att teatrarna redan innevarande budgetår på tilläggsbudget I har anvisats 9 396 000 resp. 4 425 000 kr. till följd av 1976 års löneavtal och höjda sociala kostnader fr. o. m. den 1 januari 1977. För Operan har jag därutöver beräknat medel för dansföreställningar i förhyrda lokaler samt för en tjänst som fastighetsskötare. Däremot har jag inte räknat med någon kompensation för det kommunala bidrag som inte längre kommer att utgå från Stockholms kommun. För Dramatiska teatern har jag beräknat ytterligare medel för löner med anledning av ändrade bestämmelser om arbetstider m. m. Jag är f. n. inte beredd att medge att Dramatiska teatern får överskrida kontot för lokalhyror.

Det ökade medelsbehov som följer av 1977 års avtalsförhandlingar på teater- och musikområdena har ännu ej kunnat beräknas. Jag avser att senare återkomma i denna fråga. Jag återkommer i det sammanhanget även till ev. kostnadsförändringar beträffande de sociala avgifterna.

Vid mina beräkningar av medelsbehovet har jag utgått från att behovet av ökade resurser till en del kommer att kunna tillgodoses genom en ökning av teatrarnas intäkter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Bidrag till Operan och Dramatiska teatern* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 119 122 000 kr.

B 13. Rikskonsertverksamhet

1976/77	Utgift	24 105 000	Reservation	—
1977/78	Anslag	25 438 000		
1978/79	Förslag	26 613 000		

Stiftelsen Institutet för rikskonserter har till uppgift att främja musiklivet genom att ge råd och informera i frågor om konsertverksamhet och andra musikframträdanden, anordna och förmedla konserter som komplettering till annan musikverksamhet i landet samt i övrigt verka för musiklivets utveckling. Rikskonserter skall därvid särskilt informera om och främja nya tendenser i svenskt musikliv, verka för kontakter med musiklivet i utlandet samt främja utvecklingsarbete inom skolkonsertverksamheten. Vidare bedriver Rikskonserter försöksverksamhet med produktion och distribution av fonogram.

Rikskonserter skall samarbeta med regionmusiken, Svenska riksteatern och Operan samt i övrigt samverka och samråda med statliga och kommunala myndigheter, organisationer, institutioner och organ som företräder musiklivet.

Rikskonserters styrelse består av tio ledamöter, av vilka regeringen utser fyra, däribland ordföranden. Verksamheten står under tillsyn av statens kulturråd.

Enligt de av regeringen meddelade föreskrifterna för anslaget är detta indelat i anslagsposter som svarar mot Rikskonserters olika verksamhetsområden. Under varje anslagspost har beräknats medel dels för de direkta kostnaderna för produktion av konserter m. m. till den del dessa skall täckas med statsbidrag, dels för personalkostnader och omkostnader vid Rikskonserters administrativa och producerande enheter till de delar deras verksamhet avser området för resp. anslagspost. Posterna är beräknade med hänsyn till de ersättningar som Rikskonserter äger ta ut av lokala arrangörer av konserter samt med hänsyn till vissa övriga väntade inkomster av verksamheten.

Budgetåret 1976/77 uppgick arrangemangen under medverkan av Rikskonserter till följande antal, nämligen skolkonserter till 4 589, varav regionmusiken svarade för 2 117, lägerkurser inom ramen för Musik för Ungdom till 31, interna konserter inkl. interna ungdomskonserter till 1 226, varav regionmusiken svarade för 555, och offentliga konserter till 428, varav regionmusiken svarade för 168.

Anslagspost/program	1977/78
1. Skolkonsertverksamhet	8 910 000
2. Musik för Ungdom	730 000
3. Intern konsertverksamhet inom vårdanstalter och föreningsliv m. m.	2 185 000
4. Offentlig konsertverksamhet	5 670 000
5. Utlandsverksamhet	1 045 000
6. Försöksverksamhet med social och pedagogisk inriktning	625 000
7. Produktion av fonogram	2 990 000
8. Konsult- och informationsverksamhet	2 963 000
9. Vidareutbildning av regionmusiker	320 000
	25 438 000

Rikskonserter

1. För allmänna kostnadsökningar beräknas ett ökat medelsbehov av 2 787 000 kr.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär en minskning av programmen för skolkonserter, offentlig och intern musikverksamhet.

3. För skolkonsertverksamheten prioriterar Rikskonserter en kvalitativ utveckling. Elever och lärare bör ges möjlighet att få inflytande på programmens innehåll och utformning. Ämnet musik bör integreras med skolans övriga verksamhet. Skolkonsertverksamheten bör även kopplas till elevernas fritidsaktiviteter. Vidare bör musikverksamheten utsträckas till förskolan. För att kunna genomföra denna utveckling krävs bl. a. en förstärkning av producentresurser. (+1 675 000 kr.)

4. Rikskonserter föreslår att under programmet Musik för Ungdom ökade medel anslås för ökad lägerverksamhet (+72 000 kr.).

5. För intern konsertverksamhet begär Rikskonserter ökade medel främst för att Rikskonserter i samarbete med studieförbunden skall kunna göra modellproduktioner, som skall verka stimulerande och aktiverande inom olika föreningar och organisationer. (+487 000 kr.)

6. När det gäller offentliga konserter föreslås ett ökat antal konserter för att göra det möjligt för Rikskonserter att i vissa kommuner samordna sina insatser med kommunens eget musikliv i s. k. kommunprojekt. (+1 151 000 kr.)

7. När det gäller utlandsverksamhet har Rikskonserter ett ansvar för samordning av kontaktverksamheten på musikområdet mellan Sverige och utlandet. Verksamheten är inriktad på information genom artister, fonogram, trycksaker och personliga kontakter. För att kunna fullfölja och fördjupa redan tagna initiativ krävs ökade medel. (+140 000 kr.)

8. Försöksverksamhet med social och pedagogisk inriktning gäller främst musikaliska aktiviteter i förskolan. Rikskonserter föreslår ökade medel för att kunna bygga ut verksamheten. (+161 000 kr.)

9. I avvaktan på statens kulturråds utredning angående fonogram föreslås för produktion av fonogram endast en så stor höjning av anslaget att personalen i de olika leden kan utnyttjas rationellt och systematiskt. (+334 000 kr.)

10. För konsult- och informationsverksamhet krävs ytterligare medel för att utveckla bl.a. lokal och regional information i samband med Rikskonserters kommunprojekt. (+387 000 kr.)

Statens kulturråd

1. I likhet med Rikskonserter anser kulturrådet att en ökad satsning på skolkonsertverksamheten bör vara av kvalitativ art. Rådet tillstyrker en ökning på 400 000 kr.

2. Rådet tillstyrker en ökning på 50 000 kr. för att Musik för Ungdom skall kunna medverka till en utbyggd kurs- och lägerverksamhet för ungdom.

3. För den interna konsertverksamheten räknar kulturrådet med ytterligare 200 000 kr.

4. Utlandsverksamheten bör få ytterligare 50 000 kr.

5. För försöksverksamhet på fritidshem och fritidsgårdar bör beräknas ytterligare 75 000 kr.

6. För att stimulera kommunprojekten och därmed förbättra musikplaneringen på kommunal nivå tillstyrker kulturrådet ytterligare 100 000 kr. för regional och lokal informationsverksamhet.

Föredraganden

Riksdagen beslöt år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10, KrU 1973: 7, rskr 1973: 89) att Institutet för rikskonserter genom ett ökat statligt stöd skulle få möjlighet att utveckla sin försöksverksamhet med produktion och distribution av fonogram. Vidare beslöt riksdagen att Rikskonserter efter en treårsperiod dels skulle redovisa erfarenheterna av försöksverksamheten både i vad avser produktion och distribution av fonogram, dels skulle föreslå ytterligare åtgärder. Rikskonserter har avgett en rapport om sin försöksverksamhet under budgetåren 1965/66 t. o. m. 1976/77 m. m. Rapporten har överlämnats till statens kulturråd som f. n. utreder frågan om det statliga stödet till fonogramverksamhet. Rådets förslag väntas föreligga under nästa budgetår.

Under innevarande budgetår har ett regionalt musiksamarbete inletts i Västerbottens län i samarbete med bl. a. Rikskonserter och regionmusiken. Jag räknar med att denna försöksverksamhet kommer att pågå även under nästa budgetår.

Jag förordar att anslaget höjs med sammanlagt 1 175 000 kr. Det ökade medelsbehovet som följer av 1977 års avtalsförhandlingar på bl. a. musikområdet har ännu ej kunnat beräknas. Jag avser att återkomma

i denna fråga. I det sammanhanget återkommer jag även till eventuella kostnadsförändringar för de sociala avgifterna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rikskonsertverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 26 613 000 kr.

B 14. Regionmusiken

1976/77	Utgift	50 634 078
1977/78	Anslag	55 283 000
1978/79	Förslag	64 080 000

Regionmusiken har uppgifter inom både det allmänna musiklivet och försvaret. En övervägande del av regionmusikens insatser i det allmänna musiklivet sker inom ramen för rikskonsertverksamheten. Viss kapacitet disponeras dock för direkta lokala insatser. Verksamheten innefattar främst skolkonserter, framträdanden i föreningsliv och vid vårdanstalter m. m. samt insatser till stöd för amatörmusiken.

Regionmusiken leds av en styrelse, som tillsätts av regeringen.

Organisationen omfattar 22 musikavdelningar fördelade på åtta regioner. På huvudorten i varje region finns förutom en musikavdelning även ett regionkansli. Det sammanlagda antalet musiker uppgår till 590.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Region-musiken	Föredra-ganden
Personal			
Musikpersonal	626	of.	of.
Övrig personal	46	+21	of.
	672	**+21**	**of.**
Plan			
Kostnader för verksamheten	67 121 000	+15 121 000	+9 954 000
Intäkter från konsertverksamhet	11 838 000	— 1 051 000	—1 157 000
Anslag	**55 283 000**	**+14 070 000**	**+8 797 000**

Regionmusiken

1. Pris- och löneomräkning m. m. 8 998 000 kr.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär att en musikavdelning läggs ner och att anställningsstopp införs för viss personal.

3. Regionmusikens styrelse fastställde i juni 1975 sitt beslut om profilering som bl. a. går ut på att musikavdelningarna och deras ensembler inriktas mot olika musikaliska genrer. Den nya profileringen håller f. n. på att genomföras. Härigenom kommer regionmusiken suc-

cessivt att kunna ge ett mer varierat musikutbud med olika ensembler, ofta i kombination med frilansartister. För att kunna fortsätta profileringsarbetet behövs ytterligare medel för frilansartister, resor och traktamenten. För musikverksamheten i övrigt behövs ökade medel för förhyrning av fordon i samband med turnéverksamhet, för utlandsresor bl. a. i utbildningssyfte för musiker, för beställningsverk och för att utveckla och utöka regionmusikens notbestånd samt för att tillfälligt kunna anställa tonsättare, arrangörer, ensembleledare och gästdirigenter. Medel behövs även för tillfällig anställning av producenter bl. a. inom produktioner och arbetsområden där rikskonserters producentkapacitet är otillräcklig. Regionmusiken begär vidare ökade medel för att anställa nio notbibliotekarier, för inköp av musikinstrument och rekvisita samt för ersättning till Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM) m. m. (+2 019 000 kr.)

4. När det gäller information föreslår regionmusiken ökade medel för en informationssekreterare vid det centrala kansliet och för bl. a. ett internt informationsblad. De personalsociala frågorna inom regionmusiken behandlas inom en särskild arbetsgrupp. Förslag finns om en tjänst vid det centrala kansliet för personalsociala och arbetsmiljöfrågor. Ökade medel behövs för sjukvikarier. Regionmusiken begär vidare medel för att kunna ansluta sig till regionala hälsocentraler. (+965 000 kr.)

5. Som förstärkning av personalen i övrigt behövs en heltidsanställd inspicient vid Stockholms musikavdelning. Vidare behöver nuvarande resurser för skrivpersonal vid regionkanslierna ökas ut till att motsvara en heltidstjänst i varje region. Till det centrala kansliet behövs ytterligare en kansliskrivartjänst, en kontoristtjänst och en vaktmästartjänst. Regionerna bör få medel för tillfällig anställning av chaufförer och vaktmästare. Ytterligare medel behövs för praktikanter, rekrytering av musiker, fortbildning av personal och med anledning av nya lagar m. m. (+1 782 000 kr.)

6. Regionmusiken räknar med att flytta ut ytterligare tre musikavdelningar från lokaler vid militära förband till civila lokaler under budgetåret 1978/79. I samband med flyttningen behövs ökade medel för förbättringar av vissa lokalers standard samt för inventarier och utrustning och för lokalvård. (+306 000 kr.)

Statens kulturråd

Kulturrådet prioriterar medel som främjar ett ökat regionalt ansvar och en bättre förankring av verksamheten i kommuner och landsting. Kulturrådet tillstyrker en ökning om 150 000 kr. för turnéverksamhet.

För tillfällig anställning av frilansartister, gästdirigenter och ensembleledare tillstyrks ytterligare 200 000 kr. För musikmateriel, beställningsverk, arrangemang, repertoar m. m. tillstyrks en ökning av 300 000 kr.

Med hänsyn till det akuta behovet av tillfälligt insatta producentresurser tillstyrks ytterligare 100 000 kr. Kulturrådet tillstyrker vidare 100 000 kr. för regionmusikens informationsverksamhet. För personal vid det centrala kansliet bör ytterligare 262 000 kr. anvisas, bl. a. för en handläggare av personalsociala frågor. För anställning av chaufförer och vaktmästare tillstyrks 200 000 kr. Vidare tillstyrks 100 000 kr. för fortbildning och intern producentutbildning. I samband med utflyttning från kasernlokaler tillstyrker rådet ytterligare 226 000 kr. för upprustning av lokaler och för lokalvård.

Föredraganden

Fr. o. m. innevarande budgetår är den i prop. 1970: 31 förutsatta omorganisationen av regionmusiken genomförd fullt ut. Antalet musikertjänster uppgår nu till 590. Innevarande budgetår har det centrala kansliet byggts ut med 4 tjänster. Vidare anvisades för innevarande budgetår ökade medel i syfte att underlätta för regionmusiken att genomföra sin profilering. För nästa budgetår har jag därför inte räknat med andra ökningar än sådana som följer av att regionmusiken flyttar ut ytterligare tre musikavdelningar från lokaler vid de militära förbanden. Beträffande medel som begärts för praktikplatser bör ordnandet av sådana platser rymmas inom ramen för befintliga resurser. I övrigt hänvisar jag till vad som anförts i bilaga 3. För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Innevarande budgetår deltar regionmusiken i en försöksverksamhet med vidgat regionalt ansvarstagande inom musikområdet i Västerbottens län. Jag räknar med att denna verksamhet kommer att pågå även under nästa budgetår.

Jag räknar med att det ökade medelsbehovet i övrigt till en del kommer att motsvaras av ökade intäkter från regionmusikens konsertverksamhet inom försvaret och inom det allmänna musiklivet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Regionmusiken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 64 080 000 kr.

B 15. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner

1976/77	Utgift	89 950 000
1977/78	Anslag	93 224 000
1978/79	Förslag	112 079 000

Enligt förordningen (1974: 451) om statsbidrag till vissa teater-, dans- och musikinstitutioner (ändrad senast 1976: 271) får institution, som bedriver yrkesmässig teater-, dans- eller musikverksamhet och som uppbär bidrag från kommun eller landstingskommun, statsbidrag till

kostnader för verksamheten, om regeringen förklarat institutionen berättigad till sådant. Institution som får bidrag står under tillsyn av statens kulturråd.

Statsbidraget utgår i form av grundbidrag och tilläggsbidrag. Underlaget för beräkningen av grundbidraget utgörs av det antal grundbelopp som varje år fastställs för institutionen. Grundbeloppet beräknas med utgångspunkt i den genomsnittliga lönekostnaden per anställd vid teater- och dansinstitutionerna resp. musikinstitutionerna. Enligt beslut av regeringen är f. n. 15 teater- och dansinstitutioner och 10 musikinstitutioner berättigade till bidrag. Antalet grundbelopp är för budgetåret 1977/78 fastställt till 1 677 för teater- och dansinstitutioner och till 603 för musikinstitutioner. Grundbeloppet för teater- och dansinstitutioner är innevarande budgetår 78 800 kr. och för musikinstitutioner 96 800 kr. Regeringen har bemyndigat statens kulturråd att besluta om fördelningen av grundbeloppen på de enskilda statsbidragsberättigade institutionerna. Fördelningen skall redovisas för påföljande års riksmöte.

Statsbidrag beräknas för varje institution på grundval av högst det antal grundbelopp som svarar mot det under redovisningsåret genomsnittliga antalet arbetstagare vid institutionen, beräknat på sätt som anges i 19 kap. 1 § tredje stycket lagen (1962: 381, omtryckt senast 1977: 630) om allmän försäkring. För kostnader för köp av tjänster får inräknas ett belopp motsvarande för teaterinstitutioner högst 10 % och för musikinstitutioner högst 20 % av det preliminära bidragsunderlaget för redovisningsåret.

Grundbidrag utgår med 55 % av bidragsunderlaget. Till nyinrättade institutioner kan efter regeringens prövning grundbidrag utgå med 60 % av bidragsunderlaget under högst tre år.

Institution med regional verksamhet av väsentlig omfattning kan efter prövning av statens kulturråd få tilläggsbidrag inom ramen för tillgängliga medel.

Statens kulturråd

Statens kulturråd föreslår följande fördelning av statsbidraget till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner budgetåret 1978/79.

Statens kulturråds förslag

Institution	Beslutad fördelning av antalet grundbelopp 1977/78	Förcslagen ökning av antalet grundbelopp 1978/79
Teater- och dansinstitutioner		
Borås stadsteater	51	
Folkteatern i Göteborg	63	
Göteborgs stadsteater	186	+13
Helsingborgs stadsteater	63	

Institution	Beslutad fördelning av antalet grundbelopp 1977/78	Föreslagen ökning av antalet grundbelopp 1977/78
Göteborgs teater- och konsertaktiebolag[1]	280	
Länsteatern i Kopparbergs län	16	
Länsteatern i Värmlands län	14	
Malmö stadsteater	352	
Stadsteatern Norrköping–Linköping	147	+14
Stockholms stadsteater	277	
Upsala stadsteater	78	
Norrbottens länsteater	54	
Västerbottensteatern	30	+22
Västernorrlands regionteater	28	
Länsteatern i Västmanlands län	35	
Reserverat för upphovsmän	3	
Ny institution		
Älvsborgs läns barn- och ungdomsteater	—	+11
	1 677	**+60**
Musikinstitutioner		
Göteborgs teater- och konsertaktiebolag[2,3]	106	
Stockholms konserthusstiftelse	170	
Malmö konserthusstiftelse	85	
Gävleborgs läns orkesterförening	57	
Nordvästra Skånes orkesterförening	48	+ 6
Norrköpings orkesterförening[3]	76	
Västerås musiksällskap	15	
Örebro orkesterstiftelse	24	
Oskarshamns kammarmusikensemble	10	+ 4
Upplands musikstiftelse	12	
Tonsättare		+ 3
Kompletterande verksamhet fördelad på institutionerna		+18
Totalt	**603**	**+31**

[1] För teaterverksamheten.
[2] För konsertverksamheten.
[3] Varav 1 grundbelopp för tonsättare.

1. Till följd av avtalsenliga lönehöjningar och höjda sociala avgifter m. m. beräknas anslagsbehovet öka med 12 603 000 kr. Vid beräkningen av anslagsbehovet för nästa budgetår har rådet utgått från ett grundbelopp om 78 100 kr. för teaterinstitutioner och 95 900 kr. för musikinstitutioner.

2. Ökningsförslagen för budgetåret 1978/79 innebär dels medel för en ny teaterinstitution, dels ett ökat antal grundbelopp till befintliga institutioner. På teaterområdet föreslås att statsbidrag bör utgå till en ny regional barn- och ungdomsteater i Älvsborgs län. De tre regionala teatrarna i Norrland bör förstärkas bl. a. med hänsyn till de stora avstånden samt för att tillgodose behovet av barnteater. En större del av ökningen föreslås gå till Västernorrlands regionteater som planeras få både Härnösand och Sundsvall som stationeringsort. Kulturrådet föreslår vidare en förstärkning till de teatrar som planerar en ökning av den uppsökande verksamheten. Dessutom bör teatrarna i

Helsingborg och Borås få ett ökat antal grundbelopp så att de nybyggda teaterlokalerna i dessa städer kan användas efter sin kapacitet. (+2 621 000 kr.)

På musikområdet anser kulturrådet att det är nödvändigt att öka antalet grundbelopp till Nordvästra Skånes orkesterförening så att statsbidraget kommer upp till en nivå som motsvarar verksamheten. Vidare bör första etappen i Oskarshamnsensemblens uppbyggnad avslutas. Därutöver föreslås ytterligare grundbelopp för anställning av tonsättare och för utbyggnad av verksamheten i övrigt. (+1 634 000 kr.)

Totalt begär kulturrådet, förutom 11 grundbelopp för en ny regional barn- och ungdomsteater i Älvsborgs län, ytterligare 49 grundbelopp till befintliga teater- och dansinstitutioner och ytterligare 31 grundbelopp till befintliga musikinstitutioner.

3. För det särskilda bidraget till institutionernas regionala verksamhet föreslår kulturrådet en höjning till 3 000 000 kr. (+1 400 000 kr.)

4. Kulturrådet framhåller att rådet under 1977/78 kommer att se över bidragsformerna till de regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutionerna. Rådet avser att i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80 lägga fram de förslag som översynen kan komma att ge anledning till.

Föredraganden

Sedan det nya systemet för stöd till regionala och lokala institutioner infördes har fyra nya teatrar och två nya musikinstitutioner startat verksamhet i olika delar av landet. I och med nästa budgetår tillkommer ytterligare två teatrar, en i Jönköpings län och en i Älvsborgs län. Jag har nämligen vid min anmälan av Riksteaterns anslag tidigare denna dag tillstyrkt förslaget om att en ny regional ensemble inrättas i Jönköpings län under Riksteaterns huvudmannaskap. Vidare bör den medelsökning som jag kommer att förorda under detta anslag göra det möjligt att lämna ett statligt bidrag till den planerade regionala barn- och ungdomsteatern i Älvsborgs län.

Under detta anslag bör antalet grundbelopp för teaterinstitutioner ökas med 26 (varav med 11 grundbelopp för barn- och ungdomsteatern i Älvsborgs län och med 15 för förstärkningar vid befintliga institutioner) samt för musikinstitutioner med 11.

Vid min beräkning av medelsbehovet har jag utgått från ett preliminärt beräknat grundbelopp om 79 600 kr. för teater- och dansinstitutioner och 97 700 kr. för musikinstitutioner.

Vid min anmälan av kulturrådets rapport om Stödet till Skådebanan har jag uppgett att jag under detta anslag beräknar medel motsvarande 58 teatergrundbelopp för de regionala skådebanorna.

Den sammanlagda ökningen under anslaget beräknar jag till

18 855 000 kr., varav 16 211 000 kr. är att hänföra till pris- och löneomräkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 112 079 000 kr.

B 16. Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper

1977/78	Anslag	9 100 000
1978/79	Förslag	10 400 000

Enligt kungörelsen (1974: 452) om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper utgår bidrag till ensemble eller grupp som bedriver sin verksamhet i yrkesmässiga former eller under liknande förhållanden.

Statens kulturråd

1. Kompensation för pris- och löneökningar 1 171 000 kr.

2. För spelåret 1977/78 har kulturrådet fördelat s. k. generellt bidrag till 24 teatergrupper. Det generella bidraget utgjorde 1977/78 ca 30 % av minimilönen för skådespelare inkl. sociala avgifter för upp till 10 personer per grupp. Vidare har kulturrådet fördelat ett produktionsbidrag på mellan 25 000 kr. och 100 000 kr. till 18 teatergrupper. Till 11 dansgrupper har sammanlagt fördelats 600 000 kr. Av dansgrupperna fick fyra s. k. generellt bidrag. Totalt har till teater- och dansverksamhet fördelats 6 300 000 kr. varav 500 000 kr. till amatörteatergrupper. Kulturrådet menar att det är rimligt att statsbidraget till fria yrkesverksamma teatergrupper når samma nivå som statsbidraget till institutionsteatrarna, dvs. 55 % av personalkostnaderna.

Sammanlagt 85 musikgrupper erhöll för spelåret 1977/78 ett bidrag på mellan 10 000 kr. och 75 000 kr. Bland musikgrupperna är det vanligt med både heltids- och deltidsmusiker. Antalet yrkesverksamma musiker inom de grupper som fått stöd för spelåret 1977/78 kan uppskattas till ca 200. Kulturrådet framhåller att bidragsnivån för musikgrupper hittills varit avsevärt lägre än på teaterområdet. För budgetåret 1978/79 gäller det enligt kulturrådet att tillgodose vissa akuta behov för att ett antal musikgrupper skall kunna överleva. (+ 5 500 000 kr.)

Föredraganden

De fria grupperna på teater-, dans- och musikområdet spelar idag en betydelsefull roll i det kulturpolitiska utvecklingsarbetet. Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 1 300 000 kr. till 10 400 000 kr. Jag har

därvid förutsatt att kulturrådet liksom under innevarande budgetår kommer att prioritera stödet till fria dansgrupper. Dessa grupper har viktiga uppgifter när det gäller att förnya danskonsten och skapa ökat intresse för dans. Vidare har jag vid min anmälan av Rikstcaterns anslag tidigare denna dag angett att jag beräknar en ökning med 100 000 kr. under detta anslag för att utveckla stödet till finsk amatörteaterverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 400 000 kr.

B 17. Musikaliska akademien

1976/77 Utgift	2 707 198
1977/78 Anslag	2 844 000
1978/79 Förslag	3 297 000

Musikaliska akademien har till uppgift att främja tonkonsten och vårda musiklivet. Det ingår vidare i akademins uppgifter att svara för ledningen av akademins bibliotek. Till akademin är Musikhistoriska museet knutet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Musikaliska akademien	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	13	+4	of.
Övrig personal	7	+3	+1
	20	**+7**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	1 616 000	+ 618 000	+328 000
Sjukvård	3 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	29 000	+ 4 000	+ 3 000
Lokalkostnader	540 000	+ 80 000	+ 65 000
Expenser	162 000	+ 220 000	+ 16 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 130 000)	(—)
Konferens- och kontaktverksamhet	227 000	+ 118 000	+ 23 000
Bokinköp m. m.	267 000	+ 149 000	+ 16 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 100 000)	(—)
	2 844 000	**+1 191 000**	**+453 000**

Musikaliska akademien

1. Pris- och löneomräkning m. m. 254 000 kr.

2. 0-alternativet innebär för akademins del bl. a. att resurserna för kontakt- och konferensverksamhet, expenser, bokinköp m. m. får minskas.

3. Enligt akademins bedömning behöver biblioteket förstärkas för att kunna fungera enligt intentionerna i den rapport rörande akademins bibliotek som statskontoret lade fram i december 1973. Vid avdelningen för förvärv, litteraturkatalogisering och institutionsservice behövs två biblioteksassistenter och vid avdelningen för utvecklingsarbete, katalogisering av musikalier m. m. en biblioteksassistent och en bokbindare. Därutöver föreslås avdelningarna gemensamt få disponera ytterligare en bibliotekarie. Avdelningen för katalogisering av handskrifter samt låne- och dokumentationsservice föreslås utökad med en expeditionsvakt. Biblioteket behöver slutligen ett kontorsbiträde och särskilda medel för semestervikarier. (+532 000 kr.)

4. Under anslagsposten expenser begärs bl. a. 60 000 kr. för akademins publikationsverksamhet samt två engångsanvisningar, en om 50 000 kr. för utgivning av en ny orkesterkatalog och en om 80 000 kr. för inredning till bibliotekets låneexpedition.

5. Under anslagsposten konferens- och kontaktverksamhet föreslås ökade medel för bl. a. ökade kontakter med utländskt musikliv, fortsatt kommittéarbete, viss administrativ förstärkning av akademins kansli och utgivning av äldre svenska tonsättares verk (+95 000 kr.).

6. Anslagsposten bokinköp m. m. bör räknas upp med 50 000 kr. för inköp och iordningställande av orkestermaterial för Sveriges orkesterföreningars riksförbunds verksamhet. Vidare föreslås en ökning med 50 000 kr. för inköp av fonogram.

Statens kulturråd

Rådet understryker behovet av förbättrad låneservice vid biblioteket och tillstyrker 126 000 kr. till en tjänst som expeditionsvakt och en tjänst som kontorsbiträde.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 3 297 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat medel för ytterligare en expeditionsvakt vid akademins bibliotek.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Musikaliska akademien* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 297 000 kr.

B 18. Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet

1977/78 Anslag 6 605 000
1978/79 Förslag 5 774 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Stiftelsen Riksskådebanan	2 145 000	−2 145 000	−1 357 000
2. Stiftelsen Drottningholms teatermuseum för föreställningsverksamheten	1 035 000	+ 380 000	+ 176 000
3. Stöd till sceniskt verk	1 100 000	+ 100 000	—
4. Stiftelsen Elektronmusikstudion (EMS)	1 025 000	+1 112 000	+ 75 000
5. Stiftelsen Internationella Vadstena-akademien	215 000	+ 62 000	+ 20 000
6. Arrangerande musikföreningar	736 000	+1 088 000	+ 109 000
7. Teater- och musikorganisationer m. m.	349 000	+ 427 000	+ 146 000
	6 605 000	**+1 024 000**	**− 831 000**

Statens kulturråd

1. Medel till Stiftelsen Riksskådebanan bör fr. o. m. nästa budgetår anvisas under ett särskilt anslag (−2 145 000 kr.).

2. Stiftelsen Drottningholms teatermuseum begär från stat, landsting och kommun för föreställningsverksamheten vid Drottningholmsteatern under spelsäsongen 1978 ett sammanlagt bidrag om 1 710 000 kr. Kulturrådet föreslår att statsbidraget inkl. kompensation för pris- och löneökningar höjs till 1 415 000 kr. (+380 000 kr.).

3. För stöd till sceniskt verk beräknar kulturrådet en ökning med 100 000 kr.

4. Stiftelsen Elektronmusikstudion (EMS) begär att bidraget för studioverksamheten höjs med 1 080 000 kr. Elektronmusikutredningen (U 1975: 15) avgav i april 1977 betänkandet (SOU 1977: 30) Elektronmusik i Sverige. Förslagen, som har remissbehandlats, bereds f. n. inom utbildningsdepartementet. Kulturrådet räknar med ett bidrag till EMS på 2 137 000 kr. inkl. kompensation för pris- och löneökningar (+1 112 000 kr.).

5. För Stiftelsen Internationella Vadstena-akademien föreslår kulturrådet att bidraget inkl. kompensation för pris- och löneökningar höjs till 277 000 kr. (+62 000 kr.).

6. Ur anslagsposten till arrangerande musikföreningar utgår bidrag till bl. a. Kontaktnätet, riksorganisation för ett 80-tal musikföreningar främst inom pop- och folkmusiken, Svenska jazzriks-

förbundet samt föreningar för mera experimentell verksamhet såsom Fylkingen. Kulturrådet föreslår att bidraget inkl. kompensation för kostnadsutvecklingen höjs till 1 824 000 kr. (+1 088 000 kr.).

7. Ur anslagsposten till teater- och musikorganisationer utgår bidrag till Föreningen Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM) med 132 000 kr. för informationsverksamhet om svensk musik, till Stockholms kyrkoopera med 25 000 kr., till sommarspel med 92 000 kr. samt till internationella gästspel för teater- och musikinstitutioner med 100 000 kr. För dessa ändamål föreslår rådet en ökning med 73 000 kr.

Medel för försöksverksamhet på folkdansens område utgår sedan år 1976 ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. Kulturrådet föreslår att bidrag för detta ändamål fr. o. m. nästa budgetår skall anvisas under förevarande anslagspost (+250 000 kr.).

I avvaktan på att stödet till fonogramområdet får en permanent lösning föreslår kulturrådet att medel för sådant produktionsbidrag till enskilda fonogramproducenter, som tidigare har fördelats av Stiftelsen Institutet för rikskonserter, fr. o. m. nästa budgetår skall beräknas under förevarande anslagspost (+100 000 kr.).

Kulturrådet föreslår att anslagsposten totalt höjs till 776 000 kr. inkl. kompensation för kostnadsutvecklingen (+427 000 kr.).

Föredraganden

Vid min anmälan av kulturrådets utredning om stödet till Skådebanan har jag angett, att medel för Stiftelsen Riksskådebanan även i fortsättningen bör beräknas under detta anslag medan bidrag till de regionala skådebanorna fr. o. m. nästa budgetår bör anvisas under anslaget Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner. Jag räknar därför med en minskning under förevarande anslag med 1 570 000 kr., vilket motsvarar bidraget innevarande budgetår till de regionala skådebanorna. För Riksskådebanan beräknar jag 788 000 kr., vilket innebär en ökning med 213 000 kr.

Ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål utgår innevarande budgetår bidrag till Samarbetsnämnden för folklig dans. Medel för ifrågavarande ändamål bör i fortsättningen anvisas under detta anslag. För nästa budgetår räknar jag med ett bidrag om 120 000 kr. till Samarbetsnämnden för folklig dans.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 774 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 774 000 kr.

Film

B 19. Statens biografbyrå

1976/77	Utgift	1 095 975
1977/78	Anslag	1 150 000
1978/79	Förslag	1 862 000

Statens biografbyrås uppgift är att pröva frågor om godkännande av film som är avsedd att visas vid offentlig biografföreställning. Till biografbyrån är som rådgivande organ knutna statens filmgranskningsråd och statens barnfilmnämnd.

Avgifterna för granskning av biograffilm, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 384 000 kr. för innevarande budgetår.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens biografbyrå	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	of.	of.
Övrig personal	9	of.	of.
	10	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	954 000	+180 000	+180 000
Sjukvård	1 500	of.	of.
Reseersättningar	14 600	+ 1 400	+ 1 000
därav utrikes resor	(3 400)	(+ 400)	(of.)
Lokalkostnader	117 200	+ 14 700	+ 14 700
Expenser	52 000	− 21 500	− 23 000
därav engångsutgifter	(25 000)		
Ej disponerat belopp	10 700	− 10 700	− 10 700
Försöksverksamhet med fraktstöd för film	−	−	+550 000
	1 150 000	**+163 900**	**+712 000**

Statens biografbyrå

1. Pris- och löneomräkning m. m. 174 600 kr.
2. 0-alternativet innebär att personalen måste minskas med en censor.

Frågan om fraktstöd för film

Frågans tidigare behandling

Filmutredningen 1968 föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1973: 53) Samhället och filmen 4 att ett fraktstöd skulle införas för värdefull film. Syftet med förslaget angavs vara att förbättra repertoaren vid mindre

biografer. Enligt utredningen tvingas dessa biografer till täta programbyten och deras fraktkostnader är ofta lika stora som eller större än biografernas andel av biljettintäkterna. Om bra filmer med hjälp av statligt stöd kunde erhållas fraktfritt skulle de enligt utredningen bli mer attraktiva än andra filmer, även om sistnämnda filmer kunde väntas locka en något större publik. Fraktstödet föreslogs omfatta ca en tredjedel av de filmer som varje år premiärsätts på svenska biografer. En närmare redogörelse för förslaget och remissyttrandena lämnas i prop. 1975: 20 Den statliga kulturpolitiken 2 s. 92—93 och 112—115. Beredningen av frågan om fraktstöd var inte avslutad då nämnda proposition förelades riksdagen.

Frågan om fraktstöd aktualiserades i en motion (1975/76: 481) i riksdagen år 1976. Kulturutskottet framhöll i sitt betänkande (KrU 1976/77: 10) att filmen har särskilda möjligheter som förmedlare av kulturella upplevelser på små orter och i glesbygd, dit teatrars, orkestrars och museers verksamhet sällan når. Det var därför enligt utskottet viktigt att publiken framför allt i sådana regioner kommer i kontakt med ett stort och variationsrikt filmutbud. Ett fraktstöd skulle enligt utskottets mening få effekter främst för små biografer, oftast belägna i mindre samhällen och glesbygd. Ett sådant stöd syntes utskottet till begränsade kostnader kunna öka den kommersiella filmrepertoarens kvalitet utanför storstadsområdena och därigenom få kulturpolitisk betydelse. Enligt utskottets mening borde frågan om fraktstöd till värdefull biograffilm prövas av regeringen med beaktande av vad utskottet anfört. Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet föreslagit (rskr 1976/77: 15).

Framställningar av innebörden att ett fraktstöd för film bör införas föreligger från *Riksföreningen Våra gårdar* och *Folkets husföreningarnas riksorganisation* gemensamt, från *Sveriges biografägarförbund* och från *Svenska filminstitutets förvaltningsråd.*

Föredraganden

Möjligheterna att se god film är ojämnt fördelade i vårt land. I storstadsområdena är det möjligt att få se i stort sett samtliga filmer som produceras i Sverige eller importeras hit, medan man på de flesta andra håll har ett betydligt snävare urval som i huvudsak begränsar sig till filmer som kan väntas attrahera en bred publik. Fraktkostnadernas storlek har angetts som en orsak till att biograferna sällan vill satsa på filmer som endast kan väntas locka en liten publik. Vid flera tillfällen har därför ett fraktstöd till den värdefulla filmen föreslagits som ett medel att underlätta för särskilt de mindre biograferna att visa kvalitetsfilm. Bl. a. har riksdagen vid 1976/77 års riksmöte uttalat sig i denna riktning (KrU 1976/77: 10, rskr 1976/77: 15). Även jag anser att det är motiverat med insatser för att åstadkomma ett bättre och mer omväxlande filmutbud. Ett fraktstöd framstår därvid som en tänkbar stödform.

Enligt min mening bör man dock inte införa ett fraktstöd i full skala utan att först ha studerat hur ett sådant stöd fungerar. Fraktstödet bör därför först prövas inom ramen för en begränsad försöksverksamhet. Härigenom bör det bli möjligt att få en klar uppfattning om hur fraktstödet påverkar repertoaren, hur stödet lämpligen bör vara utformat och vad det kommer att kosta.

Jag förordar därför att en försöksverksamhet inleds med fraktstöd för film som ett medel att förbättra repertoaren på biograferna. Biografer som visar filmer som valts ut med hänsyn till kvalitet bör erhålla dessa filmer fraktfritt. Det bör ankomma på regeringen att besluta om försöksverksamhetens närmare utformning. Jag vill emellertid i detta sammanhang redogöra för huvuddragen i den planerade verksamheten. Försöket avses omfatta offentliga biografföreställningar och organiserad filmstudioverksamhet i olika regioner som sammanlagt omfattar ungefär en fjärdedel av landet. Urvalet av regioner bör göras med hänsyn till försöksverksamhetens särskilda behov. Det innebär bl. a. att olika delar av landet bör omfattas. Biografer i dessa regioner som visar filmer med fraktstöd bör få ersättning för de fraktkostnader som de, enligt de regler som gäller inom filmbranschen, normalt skall betala. Filmerna bör utgöra ett urval av de filmer som varje år har premiär på svenska biografer. Ett riktmärke bör kunna vara att den bästa tredjedelen skall kunna erhålla stöd. Med hänsyn till att försöket är inriktat på biografvisning bör fraktbefrielsen endast avse kopior i normalbredd, 35 mm, eller i större bredd. Försöksverksamheten med fraktstöd bör starta den 1 januari 1979. Fraktbefrielse bör avse filmer som har haft premiär i Sverige efter den 31 december 1977. Även ett begränsat antal äldre filmer bör kunna väljas ut för stöd.

Försöksverksamheten bör bedrivas som ett led i den översyn av filmpolitiken som har påbörjats inom utbildningsdepartementet. Statens biografbyrå bör svara för urvalet av de filmer som skall erhålla fraktbefrielse samt i övrigt för det praktiska handhavandet. Härigenom bör bedömningen av filmerna från fraktstödssynpunkt på ett rationellt sätt kunna samordnas med den granskning som måste ske av all film som skall visas offentligt. Någon besvärsrätt i fråga om biografbyråns beslut i fraktstödsärenden bör inte finnas.

Jag beräknar medelsbehovet för fraktstödet till 550 000 kr. inkl. administrationskostnader vid biografbyrån. För övriga utgifter vid biografbyrån beräknar jag ytterligare 162 000 kr.

Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att höja granskningsavgifterna med ca 15 % fr. o. m. den 1 juli 1978.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har anfört om försöksverksamhet med fraktstöd för film,
2. till *Statens biografbyrå* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 862 000 kr.

B 20. Filmstöd

1977/78	Anslag	8 102 000
1978/79	Förslag	13 190 000

Stiftelsen Svenska filminstitutet grundades genom ett år 1963 träffat avtal mellan svenska staten och filmbranschens organisationer. Stiftelsens verksamhet finansieras genom en avgift om 10 % på bruttobiljettintäkterna vid de större biograferna. Avgiftsmedlen skall enligt avtalet användas dels till stöd åt svensk filmproduktion, dels till ett antal icke kommersiella filmändamål. Filminstitutets inkomster av biografavgifterna uppgick verksamhetsåret 1976/77 till ca 26 milj. kr.

Barnfilmrådet, för vilket bestämmelser fastställts den 12 juni 1975, har till uppgift att fortlöpande följa utvecklingen inom alla delar av barnfilmområdet och att ge råd i fråga om utformningen av verksamhet på barnfilmens område. Rådet består av ordförande och åtta övriga ledamöter, vilka utses av regeringen.

T. o. m. budgetåret 1979/80 gäller ett avtal mellan Svenska filminstitutet och Sveriges Radio AB om samarbete på filmproduktionens område. Enligt avtalet bildar Svenska filminstitutet och Sveriges Radio AB en gemensam produktionsfond, den s. k. I-fonden, genom att för varje verksamhetsår tillskjuta lägst 5 milj. kr. var. Fonden skall i huvudsak användas för produktion av biograffilm. Ca 25 % av det årliga nytillskottet av medel till fonden skall dock användas för produktion av barnfilm i annat format än biograffilmens, för produktion av annan kortfilm och för filmverkstadsverksamhet.

Från detta anslag utgår innevarande budgetår bidrag till Svenska filminstitutet med 5 milj. kr. för den nyssnämnda produktionsfonden och med 500 000 kr. för import och distribution av barnfilm. Vidare utgår bidrag till statens ungdomsråd med 575 000 kr. för försöksverksamhet med barnfilm samt granskning av barnfilm och till Folkets husföreningarnas riksorganisation med 700 000 kr. för spridning av kvalitetsfilm. Ur anslaget har också anvisats sammanlagt 1 327 000 kr. för bidrag till försök med filmvisning i nya former.

Till Filminstitutets filmrestaureringsverksamhet har t. o. m. juni 1977 anvisats sammanlagt 2,5 milj. kr. Medlen har utgått ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnats till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål.

Svenska filminstitutet

1. Under budgetåret 1976/77 hade 17 svenska filmer biografpremiär. Ca 18 svenska filmer beräknas bli premiärklara budgetåret 1977/78. Denna produktionsnivå har endast kunnat vidmakthållas genom att Filminstitutet har förskotterat produktionskapital. En drastisk nedskär-

ning av den svenska produktionen av biograffilm blir ofrånkomlig om inte statsbidraget till filmproduktion höjs kraftigt. Filminstitutet föreslår att 21,7 milj. kr. anvisas för detta ändamål budgetåret 1977/78. Enligt filminstitutet skulle ett bidrag av denna storleksordning möjliggöra en produktion av 16 filmer per år inom ramen för filmavtalets stödsystem. (+16 700 000 kr.)

2. Med nuvarande organisatoriska apparat skulle filminstitutet kunna importera barnfilm för ytterligare 400 000 kr. per år. (+400 000 kr.)

3. Genom beslut den 7 juli 1977 tilldelades filminstitutet ett bidrag av 500 000 kr. för försöksverksamhet med distribution av modern spelfilm. För budgetåret 1978/79 föreslår filminstitutet en ökning till 700 000 kr. (+200 000 kr.)

Statens ungdomsråd

Ungdomsrådets försöksverksamhet med barnfilm avslutas under innevarande budgetår. För budgetåret 1978/79 avser ungdomsrådet att genom utbildnings- och informationsinsatser föra ut resultatet av försöksverksamheten. Granskningen av barnfilm bör fortsätta och informationen om granskningsresultaten intensifieras. Ungdomsrådet bör få resurser för att på olika sätt förbättra tillgången på angelägen barnfilm. Den fasta personalen bör ökas ut med en halvtidstjänst. (+356 000 kr.)

Folkets husföreningarnas riksorganisation

Bidraget till Bio Kontrast-verksamheten bör ökas med 670 000 kr. Av den föreslagna ökningen skall 370 000 kr. användas för att starta en försöksverksamhet med import av film från Jugoslavien och Grekland. Försöksverksamheten tar i första hand sikte på invandrare från dessa länder. 50 000 kr. är avsedda för utvärdering av den hittills bedrivna verksamheten. (+670 000 kr.)

Övriga framställningar

Svenska teaterförbundet föreslår att statliga medel anvisas för utveckling av filmens fria sektor. Dessa medel bör vara oberoende av filmavtalets stödsystem. Statens kulturråd bör få ansvaret för verksamheten och filmarbetarna bör garanteras ett avgörande inflytande över fördelningen av medlen. Teaterförbundet ser sitt förslag som ett första steg mot en ändrad inriktning av filmpolitiken. *Filmcentrum* stöder teaterförbundets förslag.

I en skrivelse som av statens kulturråd överlämnats till utbildningsdepartementet begär *Unga Örnars riksförbund* medel för att i samarbete med filmare utveckla och producera barnfilmer. Härvid vill Unga Örnar ta till vara erfarenheter från barnfilmarbetet inom organisationen.

Föredraganden

I inledningen till avsnittet B. Kulturändamål har jag redogjort för den översyn av den statliga filmpolitiken som har inletts inom utbildningsdepartementet. Jag har där vidare nämnt om de olika förslag till nya eller ökade statliga insatser på filmområdet som läggs fram i denna budgetproposition. Innan jag går in på de aktuella förslagen vill jag lämna en kort redogörelse för nuvarande former för stöd till svensk långfilmsproduktion.

Filminstitutets verksamhet finansieras huvudsakligen av en särskild biografavgift som utgör 10 % av biljettintäkterna vid de större biograferna. Biografavgifterna uppgick budgetåret 1976/77 till ca 26 milj. kr. En av Filminstitutets viktigaste uppgifter har allt sedan dess tillkomst varit att främja produktion av svensk film. 65 % av det årliga tillskottet av biografavgifter skall användas för detta ändamål. Under avtalsperioden har stödformerna successivt förändrats och fått en starkare inriktning på kvalitet.

Kvalitetsbidrag till svenska långfilmer fördelas av en särskild jury, som till filmer som haft premiär verksamhetsåret 1976/77 delade ut sammanlagt 2,6 milj. kr. Filminstitutet kan vidare genom lån eller kreditgarantier överta en del av den ekonomiska risken vid produktion av svenska långfilmer. Alla svenska långfilmer som fyller vissa formella krav erhåller garanti för i princip 20 % av produktionskostnaden. Filminstitutet svarar för garantiförpliktelserna genom sin s. k. F-fond. Filminstitutet kan vidare efter särskilt beslut garantera ytterligare 35 % av produktionskostnaden genom de s. k. H-fonderna. Beslut om vilka filmer som skall erhålla sådan garanti fattas av två fondstyrelser med olika sammansättning som i princip disponerar lika stort utrymme var för garantier. H-fonderna används också för stöd till manusarbete m. m. Tillskottet av biografavgiftsmedel till F- och H-fonderna utgjorde budgetåret 1976/77 sammanlagt 11,5 milj. kr.

Filminstitutet kan producera egna filmer med hjälp av medel från den s. k. G-fonden, som budgetåret 1976/77 mottog 2,6 milj. kr. av biografavgifter. För filmer som finansierats med denna fond kan Filminstitutet erhålla garantier från F- och H-fonderna. Vidare kan Filminstitutet producera filmer med hjälp av medel ur den s. k. I-fonden, dvs. den produktionsfond som bildats genom avtal mellan Filminstitutet och Sveriges Radio AB. Denna fond tillförs innevarande budgetår 10 milj. kr., varav hälften är statsbidrag och hälften bidrag från Sveriges Radio. Av detta belopp används ca 7,5 milj. kr. för produktion av biograffilm. Biograffilmer som produceras med hjälp av I-fonden skall först visas på biograf och efter normalt 18 månader i televisionen. De kan inte erhålla garantier ur F- och H-fonderna i vad avser I-fondens andel av produktionskostnaderna.

Sammanlagt tillförs Filminstitutet sålunda ca 24 milj. kr. per år för

stöd till svensk långfilmsproduktion och för sin egen långfilmsproduktion. Dessutom disponerar Filminstitutet räntor och filmintäkter.

Många av Filminstitutets filmer har producerats i samarbete med andra producenter som har skjutit till en del av produktionskapitalet. Genom en överenskommelse mellan Filminstitutet och tre svenska filmbolag har dessa förbundit sig att under tiden den 1 oktober 1977—den 30 juni 1979 gemensamt gå in som medproducent i samtliga biograffilmer som produceras av Filminsitutet och därvid svara för 50 % av produktionskostnaderna. Inom ramen för överenskommelsen beräknas 12 till 15 filmer bli producerade. Avtalet ger inte de deltagande filmbolagen något inflytande över de enskilda produktionsbesluten.

Under slutet av 1960-talet producerade Filminstitutet endast ett par långfilmer om året. Verksamhetsåret 1976/77 hade tio långfilmer biografpremiär för vilka Filminstitutet var producent eller medproducent. Ett ungefär lika stort antal filmer som producerats av Filminstitutet kan beräknas få premiär under innevarande budgetår. Filminstitutet har sålunda på senare tid fått en starkt ökad betydelse som filmproducent. Vid den översyn av filmpolitiken som påbörjats inom utbildningsdepartementet blir en central uppgift att överväga de organisatoriska konsekvenserna av Filminstitutets förändrade roll.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 påpekar Filminstitutet att produktionen av svensk biograffilm har kunnat hållas på de senaste årens nivå endast genom att Filminstitutet har satsat större belopp än vad resurserna egentligen har medgett. Detta har Filminstitutet gjort i förhoppningen att de privata filmproducenternas intresse att själva göra film återigen skulle öka. Detta har emellertid inte skett. Om Filminstitutet måste minska sin egen filmproduktion kraftigt för att uppnå balans mellan inkomster och utgifter kommer den totala svenska produktionen av biograffilm att sjunka till en nivå som enligt Filminstitutet på sikt är för låg för en kontinuerlig och pluralistisk filmproduktion. Mot denna bakgrund begär Filminstitutet en kraftig ökning av det statliga stödet till produktion av biograffilm.

Det finns enligt min mening ett självklart behov av att omfattningen av svensk filmproduktion fortlöpande kan hållas över en viss nivå. Detta är önskvärt både av konstnärliga skäl och med hänsyn till sysselsättningen i branschen. Jag vill emellertid inte förorda en så kraftig förstärkning av de statliga insatserna som Filminstitutet har föreslagit. Kostnaderna har ökat snabbt inom filmproduktionen. Enligt vissa uppgifter har kostnaderna på detta område under 1970-talet stigit dubbelt så snabbt som konsumentprisindex. En så snabb kostnadsstegring kan inte accepteras. Det bör vara möjligt att genom en förbättrad planering utnyttja resurserna mera effektivt. Härigenom bör produktionsvolymen kunna hållas på en tillfredsställande nivå utan att man behöver sänka

den kvalitetsmässiga ambitionsnivån under vad som kan vara konstnärligt försvarligt.

Jag räknar med en höjning av det statliga stödet till produktion av långfilm med 4,5 milj. kr. Stödet bör tillföras olika fonder som förvaltas av Filminstitutet. Det bör ankomma på regeringen att besluta om den närmare fördelningen av dessa medel.

Produktion av film som är avsedd att distribueras på annat sätt än genom de vanliga biograferna erhåller f. n. stöd med allmänna medel främst genom den s. k. I-fonden. Innevarande budgetår används ca 2,5 milj. kr. för produktion av barnfilm och annan kortfilm samt för filmverkstadsverksamhet. De filmer som produceras på detta sätt är avsedda att först visas i televisionen och sedan distribueras genom andra kanaler. Det är ännu för tidigt att bedöma resultatet av I-fondens kortfilmsproduktion.

Svenska teaterförbundet har föreslagit att särskilda medel skall ställas till förfogande för att utveckla filmens fria sektor. Förbundet anser att den nuvarande filmpolitiken i alltför hög grad är inriktad på filmer som är avsedda för biografdistribution och ser sitt förslag som ett första steg mot en ändrad inriktning av filmpolitiken. Filmcentrum stöder teaterförbundets förslag. Vidare har Unga Örnars riksförbund begärt medel för utveckling och produktion av barnfilmer med utgångspunkt i erfarenheterna från barnfilmarbetet inom organisationen.

När det gäller att ta ställning till insatser inom filmens s. k. fria sektor finns det anledning att uppmärksamma filmens karaktär av utpräglat massmedium. Det krävs stora ekonomiska resurser för att producera film men den färdiga filmen kan å andra sidan till jämförelsevis låga kostnader spridas till ett stort antal människor. För filmer som vänder sig till vuxen publik är i dag biografdistributionen tillsammans med visning genom televisionen de viktigaste distributionsformerna. Det är därför naturligt att nuvarande former för produktionsstöd främst är inriktade på filmer som skall distribueras på detta sätt. Det finns enligt min mening inte underlag för att föreslå någon radikalt ändrad inriktning härvidlag.

Det kan dock enligt min mening ändå finnas skäl att förstärka statens stöd till produktion av filmer som är avsedda att distribueras på annat sätt än genom de vanliga biograferna. Det är lämpligt att då pröva även helt nya vägar. På så sätt bör man kunna få en bättre grund för att bedöma vilka stödformer som är lämpliga i framtiden.

De projektbidrag som fördelas av konstnärsnämnden har hittills endast i mycket begränsad omfattning använts för projekt inom filmområdet. Enligt min mening bör man nu på försök ge konstnärsnämnden ökade möjligheter att genom projektbidrag stödja filmproduktion. Stödet bör gälla produktion av filmer som är avsedda att distribueras på annat sätt än genom vanliga biografer. Såväl barnfilmer som filmer för

vuxna bör kunna erhålla stöd. Stor vikt bör läggas vid hur man avser att ordna distributionen av de färdiga filmerna. Projektbidragen bör dock inte få användas för distributionsstöd.

Det är troligt att de regler som f. n. gäller för projektbidrag från konstnärsnämnden inte till alla delar är lämpliga för filmområdet. Bl. a. kan det organ inom konstnärsnämnden som skall besluta om bidrag behöva ges en sammansättning som bättre svarar mot filmområdets behov. Med hänsyn till att det är fråga om en försöksverksamhet bör det ankomma på regeringen att meddela de bestämmelser som behövs.

Medel för ändamålet bör anvisas under anslaget Bidrag till konstnärer m. m. Jag har därför under nämnda anslag beräknat 1 milj. kr. för projektbidrag till filmproduktion.

Under senare år har staten stött olika intitiativ som syftar till att förbättra möjligheterna att få se god film i olika delar av landet. Statligt stöd utgår till Folkets husföreningarnas riksorganisation för spridning av kvalitetsfilm (Bio Kontrast) samt till en rad olika försök med filmvisning i nya former. Denna verksamhet kommer att utvärderas inom ramen för den översyn av den statliga filmpolitiken som pågår inom utbildningsdepartementet.

För nästa budgetår räknar jag med en höjning med 100 000 kr. av bidraget till Bio Kontrast. Höjningen innefattar begärda medel för utvärdering. För bidrag till försök med filmvisning i nya former beräknar jag ytterligare 403 000 kr. Under anslaget till statens biografbyrå har jag beräknat medel för en försöksverksamhet med fraktstöd för film.

De statliga insatserna för andra barnfilmändamål än filmproduktion kanaliseras f. n. genom två olika organ. Innevarande budgetår disponerar Filminstitutet 500 000 kr. för import och distribution av barnfilm medan statens ungdomsråd har anvisats 575 000 kr. för försöksverksamhet med barnfilm samt granskning av barnfilm. Det statliga barnfilmrådet är administrativt knutet till statens ungdomsråd. Kritik har riktats mot att uppgifterna är delade mellan två organ, vilket har ansetts leda till en mindre önskvärd splittring i verksamheten. Enligt min mening kan skäl anföras för olika organisatoriska lösningar. Den fortsatta inriktningen av statens insatser på barnfilmområdet kommer att prövas inom ramen för den filmpolitiska översynen inom utbildningsdepartementet, lämpligen sedan resultatet av den till utbildningsdepartementet knutna barnkulturgruppens arbete redovisats. Detta kommer enligt vad jag erfarit att ske inom kort. För budgetåret 1978/79 har jag räknat med sammanlagt 1 160 000 kr. för barnfilmändamål.

Anslaget bör föras upp med 13 190 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Filmstöd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 13 190 000 kr.

Litteratur och folkbibliotek

B 21. Vissa åtgärder inom litteraturområdet

Föredraganden

Som jag har angett under avsnittet B. Kulturändamål avser jag att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition med anledning av betänkandet (DsU 1977: 14) Statligt litteraturstöd.

I propositionen kommer att behandlas de två i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna anslagen Litteraturstöd och Bokhandelsstöd. I avvaktan på den särskilda propositionen bör medel tas upp i statsbudgetförslaget under förevarande rubrik med ett oförändrat belopp för dels nyssnämnda ändamål, dels de ändamål för vilka medel innevarande budgetår har anvisats under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet, posten Framställning av lättläst litteratur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa åtgärder inom litteraturområdet* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 14 612 000 kr.

B 22. Stöd till kulturtidskrifter

1976/77	Utgift[1]	2 191 476	Reservation[1]	331 566
1977/78	Anslag	7 000 000		
1978/79	Förslag	7 560 000		

[1] Anslaget Tidskriftsstöd.

Det statliga stödet till kulturtidskrifter reformerades i enlighet med statsmakternas beslut år 1977 (prop. 1976/77: 82, KrU 1976/77: 38, rskr 1976/77: 219). Bestämmelserna för stödet återfinns i förordningen (1977: 393) om statligt stöd till kulturtidskrifter.

Stödet handhas av statens kulturråd.

Statens kulturråd

Anslaget bör med hänsyn till kostnadsutvecklingen räknas upp med 1 036 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 7 560 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till kulturtidskrifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 560 000 kr.

B 23. Bidrag till folkbibliotek

1976/77	Utgift	14 631 000	Reservation	125 007
1977/78	Anslag	17 430 000		
1978/79	Förslag	19 100 000		

Principerna för stödet till folkbiblioteksverksamheten återfinns i förordningen (1975: 467) om statsbidrag till folkbibliotek.

Statsbidragen till lokal folkbiblioteksverksamhet syftar till att utjämna skillnader i biblioteksstandard kommunerna emellan. Bidragen skall också göra det möjligt att nå nya grupper med biblioteksverksamhet. Statsbidrag kan utgå för kostnader som avser allmän upprustning, inköp av bokbuss, bokutlåning på arbetsplatser, inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk samt annan verksamhet som det finns anledning att stimulera med statligt stöd. Statsbidrag får dock inte utgå för kostnader som avser enbart administrativa funktioner. Bidrag till inköp av bokbuss utgår med hela inköpsbeloppet. För övriga ändamål utgår bidrag med del av kostnaden. Bidrag för samma ändamål kan beviljas en kommun endast en gång men får fördelas på högst tre år. Statsbidrag som avser kostnader för allmän upprustning får för samma kommun inte utgå med mer än sammanlagt 300 000 kr.

Till de 24 lokala folkbibliotek som fungerar som länsbibliotek utgår från den 1 januari 1976 ett generellt statsbidrag med 100 000 kr. för år, varjämte tilläggsbidrag kan utgå om geografiska eller andra förhållanden i länet motiverar detta. Malmö stadsbibliotek och Stockholms stadsbibliotek får vartdera för sin verksamhet som lånecentraler bidrag med 300 000 kr. för budgetår. Umeå stadsbibliotek får för motsvarande verksamhet bidrag med 200 000 kr. för budgetår. Vidare utgår särskilda bidrag till länsbibliotek och lånecentraler för inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk.

Ur detta anslag utgår vidare bidrag till biblioteksverksamhet för sjömän, Tornedalens bibliotek, biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet samt till vissa gemensamma ändamål i folkbiblioteksverksamheten.

Genom beslut den 30 september 1976 har regeringen uppdragit åt statens kulturråd att se över formerna för det statliga stödet till länsbiblioteks- och lånecentralsverksamheten.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Lokal biblioteksverksamhet	8 251 000	+7 593 000	+1 400 000
2. Länsbibliotek	3 480 000	+ 150 000	of.
3. Lånecentraler	1 065 000	+ 359 000	+ 350 000
4. Bidrag till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk	3 500 000	+1 518 000	+ 500 000
5. Biblioteksverksamhet för sjömän	590 000	+ 40 000	— 590 000
6. Tornedalens bibliotek	124 500	+ 15 000	+ 10 000
7. Biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet	19 500	+ 20 000	of.
8. Bidrag till vissa gemensamma ändamål i folkbiblioteksverksamhet	400 000	+ 75 000	of.
	17 430 000	**+9 770 000**	**+1 670 000**

Statens kulturråd

1. Beträffande bidragen till lokal biblioteksverksamhet föreslås följande ökningar.

Kulturrådet framhåller att bidraget till inköp av bokbussar är det mest verkningsfulla av bidragen, då det möjliggör en välutrustad bibliotekssservice i områden som tidigare saknat sådan. Med hänsyn till prisökningar behövs en ökning av medlen för att behålla bidragsgivningen på en oförändrad ambitionsnivå (+630 000 kr.).

Bidrag till allmän upprustning kan utgå med sammanlagt högst 300 000 kr. per kommun och kan delas upp på tre år. Bidragen används i första hand till inköp av böcker. F. n. utgår bidrag till 28 kommuner. Från många kommuner, inte minst de mindre, redovisas ett stort behov av bidrag. Med hänsyn till prisutvecklingen föreslår statens kulturråd att begränsningen av bidraget till 300 000 kr. upphävs samt att kulturrådet ges rätt att öka redan beviljade bidrag. (+2 163 000 kr.)

Bokutlåning på arbetsplatser förekommer i dag, enligt en av kulturrådet gjord undersökning i ca 70 kommuner, på sammanlagt ca 170 företag med ungefär 95 000 anställda. Önskemål om att starta sådan verksamhet finns hos ett stort antal kommuner. Kulturrådet framhåller den betydelse arbetsplatsbiblioteken har för att nå nya låntagargrupper, t. ex. invandrare. En ökning av anslaget är angelägen för att även kommuner med begränsade resurser skall kunna påbörja denna verksamhet (+2 000 000 kr.).

Kulturrådet betonar vidare behovet av att kunna ge ökade bidrag till övriga ändamål, såsom bibliotekens barn- och ungdomsverksamhet i form av service till förskolor, fritidshem, andra institutioner och organisationer, insatser för vuxenstuderande, inköp av litteratur till bok-

bussar samt experiment- och försöksverksamhet inom biblioteksområdet (+2 800 000 kr.).

2. I avvaktan på resultatet av översynen av det statliga stödet till länsbiblioteken och lånecentralerna föreslår kulturrådet endast en uppräkning av medlen för tilläggsbidrag till länsbibliotek med hänsyn till pris- och löneökningar (+150 000 kr.).

3. Medelbehovet för bidrag till de tre lånecentralerna beräknas för nästa budgetår uppgå till 1 434 000 kr. (+359 000 kr.).

4. Kulturrådet framhåller att bidragen till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk på ett mycket effektivt sätt har stött utvecklingen av denna verksamhet. En fortsatt utbyggnad av bidragsgivningen är därför önskvärd (+1 518 000 kr.).

5. Kostnaden för den av Göteborgs kommun bedrivna biblioteksverksamheten för sjömän beräknas för nästa budgetår uppgå till 630 000 kr. (+40 000 kr.).

6. Med hänsyn till pris- och löneökningar föreslår kulturrådet en ökning av bidraget till Tornedalens bibliotek till 139 500 kr. (+15 000 kr.).

7. Bidrag till biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet utgår till dels svenska utlandsförsamlingar, dels Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelses läsrum i utländska hamnstäder. Med hänsyn till att bidragen har varit oförändrade en längre tid föreslås en höjning (+20 000 kr.).

8. Från posten Bidrag till vissa gemensamma ändamål i folkbiblioteksverksamheten utgår bidrag till bl. a. vissa bibliografier och publikationer. Kulturrådet har föregående budgetår lämnat ett bidrag till Bibliotekstjänst AB för utgivning av boklistor över aktuella och tillgängliga böcker på invandrarspråk. Rådet finner det önskvärt att detta bibliografiska arbete kan utvecklas (+75 000 kr.).

Föredraganden

Enligt bestämmelserna i förordningen (1975: 467) om statsbidrag till folkbibliotek kan bidrag till allmän upprustning och bidrag till utlåning på arbetsplatser utgå under en period av högst tre år till en och samma kommun. Detta innebär att de treåriga bidrag som statens kulturråd beslutade om budgetåret 1975/76 utgår för sista gången innevarande budgetår. Detta medför, att vid ett oförändrat anslag ca 2,2 milj. kr. under posten Lokal biblioteksverksamhet under nästa budgetår kommer att kunna användas för bidrag till ett antal nya kommuner. Även om utrymme således skapas under nästa budgetår för en vidgad bidragsgivning finner jag det önskvärt med en ökning av medlen för bidrag till lokal biblioteksverksamhet bl. a. med hänsyn till kostnadsökningarna för bokinköp och bokbussar och beräknar för detta ändamål 1 400 000 kr.

Det nyssnämnda bidraget till allmän upprustning kan utgå med sammanlagt högst 300 000 kr. Statens kulturråd föreslår, främst med hänsyn till prisutvecklingen sedan bidraget infördes, att denna gräns skall slopas samt att rådet får rätt att besluta om en ökning av totalbeloppet för redan beviljade treåriga bidrag. Jag delar kulturrådets uppfattning att gränsen vid 300 000 kr. bör slopas. Härigenom kan rådet i större utsträckning anpassa bidragen till behoven i de aktuella kommunerna. Jag är emellertid inte beredd att förorda att en sådan bestämmelse ges en retroaktiv verkan. Den nya bestämmelsen bör således tillämpas för de bidrag som man beslutar om för första gången budgetåret 1978/79.

Jag beräknar för bidragen till lånecentralerna och bidraget till Tornedalens bibliotek en ökning med 350 000 resp. 10 000 kr.

För bidrag till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk beräknar jag en ökning med 500 000 kr. Jag har därvid även beaktat behovet av stöd till den utgivning av boklistor över aktuella och tillgängliga böcker som Bibliotekstjänst AB svarar för.

Handelsflottans kultur- och fritidsråd har i en skrivelse till kommunikationsdepartementet föreslagit att den biblioteksverksamhet för sjömän som Göteborgs kommun f. n. svarar för i enlighet med ett särskilt avtal mellan staten och kommunen skall inordnas i kultur- och fritidsrådets organisation och verksamhet fr. o. m. den 1 juli 1978. Kommunen har samtyckt härtill och avtalet mellan staten och kommunen har sagts upp med verkan från nämnda datum. Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet förordar jag att kostnaderna för biblioteksverksamheten fr. o. m. budgetåret 1978/79 skall bestridas av Handelsflottans kultur- och fritidsråd.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den förordade ändringen av bestämmelserna för bidrag till lokal folkbiblioteksverksamhet för allmän upprustning,
2. till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 19 100 000 kr.

B 24. Bidrag till Svenska språknämnden

1977/78	Anslag	582 000
1978/79	Förslag	661 000

För statsbidraget gäller i ämbetsskrivelse den 7 juni 1974 till kammarkollegiet föreskrivna villkor. Enligt dessa har språknämnden bl. a. till uppgift att följa det svenska språkets utveckling i tal och skrift samt utöva en språkvårdande verksamhet. Nämnden har vidare att verka för

nordiskt samarbete på språkvårdens område i syfte att vidmakthålla och stärka den nordiska språkgemenskapen. Nämnden skall fullgöra sin uppgift genom utredningar och skrifter av såväl populär som vetenskaplig art, genom föredrag och tidningsartiklar samt genom upplysande och rådgivande verksamhet i övrigt. För att främja den nordiska verksamheten skall nämnden söka samarbete med organisationer för samma ändamål i övriga nordiska länder.

F. n. utgår statsbidrag till lönerna för fem vetenskapligt skolade tjänstemän och till vissa kostnader för lokaler och expenser, medan övriga kostnader täcks av särskilda anslag från olika fonder, prenumerationsavgifter för tidskriften Språkvård, m. m.

Svenska språknämnden

Språknämnden begär en ökning av bidraget med 175 000 kr., varav 27 000 kr. avser kompensation för löneökningar, 107 000 kr. kostnad för en ny tjänst som forskningsassistent och 41 000 kr. ökade medel för lokalkostnader och expenser (+175 000 kr.).

Statens kulturråd

Kulturrådet tillstyrker de föreslagna förstärkningarna.

Föredraganden

Bidraget till Svenska språknämnden bör med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar ökas med 79 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska språknämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 661 000 kr.

Bildkonst

B 25. Statens konstråd

1976/77	Utgift	633 579
1977/78	Anslag	699 000
1978/79	Förslag	997 000

Enligt sin instruktion (1965: 746, omtryckt 1976: 502) har statens konstråd till uppgift att genom förvärv av konstnärliga arbeten till statens byggnader och andra lokaler för statliga myndigheter verka för att konstnärliga värden införlivas med samhällsmiljön. Rådet skall hålla sig underrättat om hur statliga organ vårdar sådana konstverk som är fast anbringade samt bistå dessa organ med råd. Vidare skall statens konstråd lämna statliga, kommunala och landstingskommunala myndigheter samt enskilda personer och företag information om förvärv av konstnärliga arbeten, som är av betydelse för samhällsmiljön, samt i övrigt om konsten i samhällsmiljön.

Genom beslut den 30 september 1976 har regeringen uppdragit åt statens konstmuseer och statens konstråd att tillsammans med statskontoret se över bestämmelserna om tillsyn och vård av de konstsamlingar som ägs av staten samt de uppgifter och användningsområden som bildarkiven hos statens konstråd resp. statens konstmuseer har.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens konstråd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	of.	of.
Övrig personal	2	+3	+1
	4	**+3**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	465 000	+296 000	+173 000
Sjukvård	1 000	+ 500	+ 1 000
Reseersättningar	48 000	+ 22 000	+ 14 000
Lokalkostnader	75 000	+ 25 000	+ 25 000
Expenser	110 000	— 66 000	— 78 000
Information	—	+250 000	+163 000
	699 000	**+527 500**	**+298 000**

Statens konstråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 131 000 kr.
2. 0-alternativet innebär minskad inköpsvolym.
3. Till följd av att inköpsvolymen har ökat och att rådet har fått vidgade informationsuppgifter behövs flera nya tjänster. Rådet begär

en tjänst för katalogiseringsuppgifter, en biträdestjänst och en halv tjänst som tekniker för emballeringar och transporter. (+209 017 kr.)

4. Rådets informationsuppgifter gör att anslagsposten till reseersättningar behöver ökas med 12 000 kr. Rådet föreslår vidare att medel för informationscentrum för offentlig konst och för publikationsverksamhet anvisas under en särskild anslagspost för information och att dessa medel räknas upp med 145 000 kr.

Statens kulturråd

Kulturrådet tillstyrker att en särskild tjänst inrättas för katalogiseringsuppgifter samt att rådet får en förstärkning av arbetskraften för transporter m. m. Vidare tillstyrker kulturrådet de begärda höjningarna för reseersättningar och information. (+281 000 kr.)

Föredraganden

De senaste årens kulturpolitiska reformarbete har inneburit att konstrådets arbetsuppgifter har ökat, dels genom att anslagen till konstförvärv har räknats upp kraftigt och dels genom att rådet fått vidgade informationsuppgifter. Jag finner det därför motiverat med en viss förstärkning av rådets resurser. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 997 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst för katalogiseringsuppgifter samt räknat med en ökning av medlen för reseersättningar, expenser och information.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens konstråd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 997 000 kr.

B 26. Förvärv av konst för statens byggnader m. m.

1976/77	Utgift	9 212 575	Reservation	948 007
1977/78	Anslag	10 450 000		
1978/79	Förslag	12 260 000		

Från anslaget bekostas sådana förvärv av konst till statens byggnader och andra lokaler för statliga myndigheter som beslutas av statens konstråd. Förvärven kan avse dels konst som särskilt beställts i anslutning till olika byggnader, dels stafflikonst, skulptur, grafik m. m. Till dessa ändamål har för budgetåret 1977/78 anvisats 8,45 milj. kr. Utöver beställningar som är möjliga inom anslagets ram får konstrådet innevarande budgetår beställa konst intill ett belopp av högst 4,2 milj. kr. för betalning under följande budgetår.

Från anslaget utgår vidare bidrag med sammanlagt 2 milj. kr. för konstinköp till folkparker, folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationernas samlingslokaler. För budgetåret 1977/78 har bidrag

utgått med 700 000 kr. till Folkparkernas centralorganisation och med 1 300 000 kr. till Samlingslokalorganisationernas samarbetskommitté att fördelas mellan allmänna samlingslokaler anslutna till Folkets husföreningarnas riksorganisation, Bygdegårdarnas riksförbund och Riksföreningen Våra gårdar.

Statens konstråd

Konstrådets anslagsframställning avser endast de medel som konstrådet disponerar.

1. Prisomräkning 850 000 kr.
2. Ökade resurser behövs i första hand för den befintliga miljön (+ 2 700 000 kr).
3. Särskilda medel bör anvisas som projektmedel för utvecklings- och försöksverksamhet som rör konstnärlig medverkan vid utformningen av arbetsmiljöer av industrikaraktär inom företrädesvis affärsverken (+ 1 000 000 kr.).
4. Utöver de beställningar som blir möjliga inom anslagets ram bör konstrådet få beställa konst till ett belopp av högst 5,5 milj. kr. för betalning under följande budgetår.

Statens kulturråd

1. Kulturrådet tillstyrker konstrådets olika förslag.
2. När det gäller bidraget till samlingslokalägande organisationer för konstinköp föreslår kulturrådet en ökning med 460 000 kr., av vilket 200 000 kr. är prisomräkning (+460 000 kr.).

Frågan om stöd till Föreningen Handarbetets vänner

Föreningen Handarbetets vänner

Föreningen Handarbetets vänner, som bl. a. driver en ateljé för konstnärlig textilproduktion i Stockholm, har anhållit om ekonomiskt stöd för sin verksamhet. Föreningen framhåller att ökade lönekostnader och sociala kostnader har lett till ett så högt kostnadsläge för produktionen att beställningarna märkbart har minskat. Härigenom har föreningens läge försämrats på ett sätt som hotar den fortsatta verksamheten.

Statens konstråd

I sitt yttrande över framställningen ställer sig konstrådet positivt till statligt ekonomiskt stöd åt Handarbetets vänner. Rådet betonar att ett sådant stöd måste ses som en temporär insats i avvaktan på en utredning om ekonomiskt stöd till andra liknande verkstäder och ateljéer. Enligt konstrådet finns det ett stort antal textilkonstnärer med egna ateljéer som saknar tillräckligt med uppdrag.

Statens kulturråd

Statens kulturråd betonar att Handarbetets vänner är en viktig resurs för produktionen av textila konstverk för den offentliga miljön. Samtidigt understryker kulturrådet att det också finns annan konstnärlig textil produktion som utövas vid mindre företag och av enskilda konstnärer. I det långa loppet är det inte rimligt att dessa får ekonomiska villkor som är ofördelaktiga i förhållande till Handarbetets vänner.

Kulturrådet avser att vid planläggningen av sitt utredningsarbete under budgetåret 1978/79 närmare granska frågan om en utredning rörande Handarbetets vänners framtida verksamhet. Rådet föreslår att Handarbetets vänner tilldelas statligt stöd i form av särskilda medel för beställningar från statens konstråd under budgetåret 1977/78.

Föredraganden

De förvärv av konstverk som görs av statens konstråd fyller två viktiga uppgifter. Dels utgör konstverken viktiga inslag i miljön för de statligt anställda och för andra som får kontakt med konstverken, dels bidrar konstrådet genom sina inköp och beställningar till svenska konstnärers utkomst och till den svenska konstens utveckling. För de konstformer som arbetar med stora format eller med dyrbara tekniker har konstrådet självfallet en särskilt viktig roll. Vissa av dessa konstformer kräver tillgång till hjälpresurser i form av särskild utrustning och skickliga hantverkare för att konstnärens intentioner skall kunna utföras i konstverkets slutliga material. För att konstformer av denna art skall kunna fortleva krävs att volymen av inköp och beställningar är tillräckligt stor för att sådana hjälpresurser skall kunna bibehållas.

Den av Föreningen Handarbetets vänner drivna ateljén har en väsentlig betydelse för produktionen av svenska textila konstverk. Föreningen har anmält att den måste upphöra med verksamheten om den inte får ekonomiskt stöd. Såväl statens kulturråd som statens konstråd tillstyrker att föreningen ges stöd, men framhåller samtidigt att det också finns ett antal textilkonstnärer med egna ateljéer som saknar tillräckligt med uppdrag.

Frågan om tillgången till verkstadsresurser kan enligt min mening bedömas först då övriga problem inom textilkonstens område har blivit närmare belysta. Jag utgår från att statens kulturråd kommer att behandla dessa frågor i sin utredningsverksamhet. I avvaktan på att ett utredningsmaterial föreligger i dessa frågor vore det enligt min mening olyckligt om de produktionsresurser som nu finns skulle skingras. Därför bör Handarbetets vänner övergångsvis erhålla stöd för sin verksamhet. Regeringen har genom beslut i december 1977 ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnas till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål tilldelat statens konstråd ytterli-

gare medel att använda för beställningar hos Handarbetets vänner under senare delen av budgetåret 1977/78. Det bör vidare kunna föreskrivas att ett visst belopp, högst 500 000 kr., av de ökade medel för förvärv av konst för statens byggnader m. m. som föreslås för nästkommande budgetår skall vara avsett för temporärt stöd till Handarbetets vänner. Det bör ankomma på regeringen att meddela de bestämmelser som behövs.

Anslaget bör höjas med sammanlagt 1 810 000 kr. Jag har därvid beräknat en ökning med 1 650 000 kr. av de medel för konstinköp som statens konstråd disponerar. Utöver beställningar som blir möjliga inom anslagets ram bör rådet enligt samma principer som gäller för innevarande budgetår få beställa konst till ett belopp av högst 4,9 milj. kr. för betalning under följande budgetår. Jag räknar vidare med en ökning med 160 000 kr. av medlen för bidrag för konstförvärv till samlingslokaler och folkparker.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag anfört angående beställningar av konst som föranleder utgifter under senare budgetår än budgetåret 1978/79,
2. till *Förvärv av konst för statens byggnader m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 12 260 000 kr.

B 27. Akademien för de fria konsterna

1977/78	Anslag	744 000
1978/79	Förslag	880 000

Akademien för de fria konsterna har till uppgift att inom Sverige främja utvecklingen av målar-, bildhuggar- och byggnadskonsten och övriga till den bildande konsten hänförliga konstarter, att fullgöra vissa uppgifter i fråga om konsthögskolan samt att yttra sig i frågor som hör till akademiens verksamhetsområde.

Det tidigare anslaget Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan är fr. o. m. innevarande budgetår uppdelat på två. Under förevarande anslag anvisas medel för akademiens allmänna verksamhet. Medel för utbildningen vid konsthögskolan anvisas under anslaget Utbildning för kultur- och informationsyrken.

Regeringen har den 4 augusti 1977 godkänt ett avtal mellan byggnadsstyrelsen och akademien avseende akademiens fastighet vid Fredsgatan i Stockholm. Avtalet innebär bl. a. att ett tidigare avtal, enligt vilket staten åtagit sig att svara för vård och underhåll av fastigheten, skall upphöra att gälla. I stället skall akademien erhålla hyra av staten för de lokaler i fastigheten som disponeras för statlig verksamhet.

Akademien för de fria konsterna

Akademien begär kompensation för pris- och löneomräkning med 164 990 kr.

Föredraganden

I enlighet med riksdagens beslut om reformering av högskoleutbildningen (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) skall konsthögskoleutbildningen tillhöra högskolan och inordnas i organisationen av statliga högskoleenheter. Jag avser att i det följande, vid min anmälan av vissa gemensamma frågor under avsnitt D. Högskola och forskning, lägga fram förslag om organisationen för konstnärlig högskoleutbildning i Stockholm.

Anslaget bör föras upp med 880 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademien för de fria konsterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 880 000 kr.

B 28. Vissa bidrag till bildkonst

1977/78	Anslag	4 330 000
1978/79	Förslag	4 676 000

Från anslaget utgår verksamhetsbidrag till vissa organisationer med uppgifter inom konstbildning och konstförmedling samt formgivning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Konstfrämjandet	3 050 000	+1 884 000	+240 000
2. Sveriges konstföreningars riksförbund	650 000	+ 681 000	+ 50 000
3. Grafiska sällskapet	84 000	+ 161 000	+ 6 000
4. Föreningen för nutida svenskt silver	30 000	+ 24 000	of.
5. Föreningen Svensk form	516 000	+ 815 000	+ 50 000
	4 330 000	**+3 565 000**	**+346 000**

Statens kulturråd

1. Kulturrådet föreslår att bidraget till Konstfrämjandet ökas med 1 884 000 kr., av vilket 384 000 kr. är kompensation för pris- och lönestegringar. Genom höjningen kan det konstupplysande arbetet förstärkas och frigöras från beroendet av försäljningsintäkter. Även konstnärernas villkor och utgivningens kvalitet bör kunna förbättras. (+1 884 000 kr.)

skall ges möjlighet att vidga sitt arbete bör statsbidraget höjas med

2. För att Sveriges konstföreningars riksförbund 681 000 kr., varav 81 000 kr. är kompensation för kostnadsstegringar. (+681 000 kr.)

3. Bidraget till Grafiska sällskapet bör ökas med 161 000 kr., av vilket 11 000 kr. avser pris- och lönestegringar. Härigenom får sällskapet större möjligheter att — utan påverkan av kommersiella krafter — erbjuda publiken grafiska bilder. (+161 000 kr.)

4. Föreningen för nutida svenskt silver bör få ytterligare 24 000 kr. för ökad verksamhet. Därav är 4 000 kr. kompensation för automatiska kostnadsökningar. (+24 000 kr.)

5. Föreningen Svensk form har enligt kulturrådet betydelsefulla uppgifter bl. a. när det gäller upplysning om formgivning. Föreningens verksamhet hämmas av otillräckliga ekonomiska resurser. Kulturrådet föreslår att bidraget till föreningen ökas med 815 000 kr., av vilket 65 000 kr. är kompensation för kostnadsstegringar. (+815 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa bidrag till bildkonst* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 676 000 kr.

Radio och television

B 29. Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio

Föredraganden

Såsom angetts i inledningen till avsnittet B. Kulturändamål avser jag att föreslå regeringen att senare för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition angående rundradions fortsatta verksamhet m. m.

I propositionen kommer bl. a. det i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna anslaget Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio att behandlas. I avvaktan på den särskilda propositionen bör detta anslag tas upp i förslaget till statsbudget med ett oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio* för budgetåret 1978/79 beräkna ett reservationsanslag av 1 100 000 kr.

Arkiv, kulturminnesvård, museer och utställningar

Utredning om Moderna arkivmedier

Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1967 tillkallades sakkunniga för att utreda arkivfrågorna för den moderna informationsbehandlingens databärare m. m.

De sakkunniga, som antog benämningen dataarkiveringskommittén (U 1968: 48) (DAK)[1], framlade år 1969 delbetänkandet (Ds U 1969: 8) Förslag till gallringsbestämmelser om utgallring hos statliga myndigheter av information på elektromagnetiska databärare m. m. På grundval av förslaget utfärdades kungörelsen (1974: 648) om utgallring ur upptagning för automatisk databehandling.

I betänkandet (SOU 1974: 94) Bevara ljud och bild redovisades förslag rörande bevarande av bild- och ljudupptagningar hos Sveriges Radio samt allmänna arkivfrågor samanhängande med ljud- och bildupptagningar. Förslaget, som har remissbehandlats, bereds för närvarande inom utbildningsdepartementet.

I kommitténs slutbetänkande (SOU 1976: 68) Moderna arkivmedier behandlas arkivfrågor som berör beständighet, förvaring och vård samt tilhandahållande av tekniska medier. I betänkandet framläggs förslag om ändringar i allmänna arkivstadgan (1961: 590, ändrad senast 1976: 1106) och gallringskungörelserna för såväl ADB-området som för det traditionella pappersmaterialet. Vidare framläggs förslag till bestämmelser och rekommendationer som föranleder åtgärder av olika myndigheter, främst riksarkivet. Utredningen har också kostnadsberäknat de nya insatser som behövs. Behoven under budgetåret 1978/79 har uppmärksammats i riksarkivets anslagsframställning.

Dataarkiveringskommittén

Kommitténs huvudförslag är att mikrofilm och magnetband för ADB-, audio- och videobruk skall kunna godtas som arkivmedium vid sidan av och delvis som ersättning för svenskt arkivpapper. Förutsättningen härför är dock att de tekniska medierna, med hänsyn till deras mer begränsade beständighet i jämförelse med arkivpapper, framställs, förvaras, vårdas och används enligt givna regler. Kommittén anser det inte möjligt att utforma några generellt tillämpliga föreskrifter om valet av arkivmedium. Valet måste träffas från fall till fall bl. a. med hänsyn

[1] Riksarkivarien Åke Kromnow, ordförande, numera driftchefen Gustaf Berglund, organisationsdirektören Torsten Frank och numera hovrättslagmannen Erik Holmberg.

till de framtida krav som kan antas dominera, t. ex. krav på beständighet, snabb åtkomst eller maskinell bearbetning, och de kostnadsmässiga konsekvenserna vid olika medieval.

Kommittén anser att myndigheterna bör ta ställning i gallringsfrågor och välja arkivmedium redan i samband med att de lägger upp sina administrativa rutiner. Detta bör ske i samråd med arkivmyndigheten (riksarkivet, landsarkiv eller krigsarkivet). Man bör såvitt möjligt undvika att i efterhand bestämma vad som skall bevaras och först då framställa arkivbeständiga databärare.

Utifrån de generella ställningstagandena i fråga om utnyttjandet av tekniska medier i den statliga arkivhanteringen framlägger kommittén förslag rörande arkivtekniska frågor, organisationsfrågor, rättsliga frågor, forskningsfrågor och beträffande fortsatta tekniska undersökningar. Kommittén redovisar också beräkningar av de investerings- och driftkostnader som förslagen medför. Investeringskostnaden anges till 159 000 kr. (avser hyllställ, mikroficheläsare m. m.). De årliga driftkostnaderna har endast delvis kunnat beräknas. De årliga driftkostnaderna vid riksarkivet, landsarkiven och krigsarkivet (exkl. personalkostnader) har beräknats till ca 250 000 kr. och kostnaderna för vissa fortsatta tekniska undersökningar vid statens provningsanstalt till 270 000 kr. (fördelade på en treårsperiod). För vissa kostnader i samband med banddubblering och anlitande av experthjälp hos riksarkivet föreslås ett reservationsanslag på 100 000 kr.

Kommittén betonar det angelägna i att arkivmyndigheterna får de personalförstärkningar som behövs och förutsätter att framställning därom görs i årliga anslagsframställningar allt eftersom behoven gör sig gällande. Kommittén förutsätter vidare att vissa kostnader i samband med fortsatta tekniska undersökningar och kontrollverksamhet vid statens provningsanstalt samt vissa vårdkostnader hos de arkivbildande myndigheterna närmare skall specificeras i samband med anslagsframställningar.

Kommittén anser, att ett genomförande av dess förslag och ett fullföljande av utvecklingsarbetet vid provningsanstalten kommer att leda till att magnetband och film i betydligt större utsträckning än f. n. används som arkivmedier och ensamma bärare av unik information. Därigenom kan enligt kommittén stora besparingar för statsverket göras i fråga om såväl utskrifts- och papperskostnader som lokalkostnader.

Remissyttrandena

Remissyttrandena ansluter sig utan undantag till utredningens huvudförslag att magnetband och film i ökad utsträckning bör kunna utnyttjas som arkivmedier i stället för papper. Enligt ett återkommande omdöme

— bl. a. från riksrevisionsverket och statskontoret — bör förslaget kunna medföra högst väsentliga kostnadsbesparingar för statsverket och dessutom i vissa fall underlätta myndigheternas handläggningsrutiner. Remissinstanserna understryker också betydelsen av att de av utredningen föreslagna fortsatta tekniska undersökningarna hos statens provningsanstalt fullföljs. Vad gäller utredningens förslag till bestämmelser och rekommendationer i detaljfrågor, bl. a. i fråga om förvaring, vård och hantering av de nya arkivmedierna, anför remissinstanserna vissa synpunkter.[1]

Föredraganden

Den snabba tekniska utvecklingen har resulterat i en rad nya metoder för att ta upp och lagra information. Vi har fått nya databärare som hålkort, hålremsor, skivminnen, magnetband, magnetiska kortminnen samt olika mikrofotografiska medier. Gemensamt för dessa är att den lagrade informationen normalt kan göras tillgänglig endast med hjälp av speciell teknisk utrustning för omvandling av informationen till text, bild eller ljud. Av särskild betydelse i sammanhanget är tekniken för den automatiska databehandlingen (ADB).

Metoderna på informationsbehandlingens område förändras snabbt. Efter en tid kan databärare vara föråldrade och informationen kan behöva överföras till en ny databärare för att kunna utnyttjas. Den tekniska utvecklingen medför således en rad problem när det gäller att bevara och utnyttja den tekniskt lagrade informationen. De nya förutsättningarna avviker väsentligt från dem som legat till grund för gällande bestämmelser och metoder för hantering av vanligt skrift- och bildmaterial. Med användningen av magnetband och film och andra moderna databärare har därför helt nya typer av arkivhandlingar uppkommit. Det finns emellertid, med undantag för gallringsbestämmelserna på ADB-området, inga närmare föreskrifter om hur dessa handlingar skall hanteras och förvaras. Existerande författningar på arkivväsendets område, allmänna arkivstadgan (1961: 590) och övriga arkivbestämmelser, samt de författningar som reglerar utnyttjandet av skrivmateriel för olika ändamål inom statsverksamheten, bl. a. skrivmaterielkungörelsen (1964: 504), är främst inriktade på hantering av pappershandlingar.

Jag delar dataarkiveringskommitténs uppfattning att vissa av den moderna informationsbehandlingens databärare skall kunna godtas som arkivmedier vid sidan av och delvis som ersättning för svenskt arkivpapper. Ett ökat utnyttjande av tekniska medier i den statliga arkivhanteringen och en aktiv bevakning från arkivmyndigheternas sida av

[1] En mer detaljerad redovisning av förslagen i DAK:s betänkande Moderna arkivmedier och remissyttrandena har sammanställts inom utbildningsdepartementet. Sammanställningen har offentliggjorts och tillställts bl. a. de myndigheter som direkt berörs av kommitténs förslag.

arkivsynpunkterna i samband med att myndigheterna lägger upp sina ADB- och mikrofilmsystem bör kunna leda till besparingar och rationaliseringsvinster för statsverket samt ett ökat tillgodoseende av forskningens materialanspråk. För att nya medier skall kunna utnyttjas för arkivändamål behövs särskilda anvisningar beträffande förvaring, vård och hantering av arkivmaterialet. Dessutom fordras ett fullföljande av det tekniska utvecklingsarbete beträffande nya databärare, som inletts vid statens provningsanstalt.

Jag vill erinra om att regelsystemet i fråga om den statliga arkivhanteringen är så utformat, att regeringen i förordningar fastställer generella föreskrifter och att det ankommer på berörda myndigheter att meddela närmare anvisningar om tillämpningen av dessa föreskrifter. Sålunda har riksarkivet i cirkulär (1968: 473) meddelat anvisningar om tillämpningen av allmänna arkivstadgan och statens planverk ger råd och anvisningar för anordnande av arkivlokaler. Statens provningsanstalt ger varje år föreskrifter om vilken skrivmateriel och vilka reproduktionsmetoder som är godkända för vissa slag av handlingar. I detta sammanhang bör också nämnas, att datainspektionen med stöd av datalagen (1973: 289) meddelar föreskrifter om gallring av personuppgifter, som av myndighet skall upptagas för automatisk databehandling.

Jag avser att senare föreslå regeringen de ändringar i allmänna arkivstadgan, kungörelsen (1953: 716) angående utgallring av handlingar hos vissa statsmyndigheter (ändrad senast 1974: 646) och kungörelsen (1974: 648) om utgallring ur upptagning för automatisk databehandling som behövs med hänsyn till utredningens förslag.

Jag avser också att föreslå regeringen att uppdraga åt riksarkivet bl. a. att överväga om det behövs allmänna gallringsbestämmelser för film, fonogram och videogram och hur dessa i så fall bör utformas, att i samråd med landsarkiven och krigsarkivet reglera arkivvårdens organisation i fråga om ADB-material och mikrofilm och att vidare utreda frågan om arkivansvaret i samband med uppdragsforskning.

Vidare avser jag att i samråd med statsrådet Johansson resp. chefen för budgetdepartementet föreslå regeringen att uppdraga åt statens provningsanstalt bl. a. att i samråd med riksarkivet undersöka möjligheterna till att ändra uppläggningen av kontrollen beträffande mikrofilm samt åt statskontoret att från rationaliseringssynpunkt bevaka den tekniska utvecklingen i fråga om magnetband och andra elektromagnetiska databärare samt mikrofilm.

Beträffande kostnaderna för utnyttjandet av nya medier för arkivändamål återkommer jag i det följande vid min behandling av riksarkivets anslagsframställning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för åtgärder på arkivväsendets område som framgår av vad jag har anfört.

B 30. Riksarkivet: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift	13 736 620
1977/78 Anslag	14 402 000
1978/79 Förslag	17 265 000

Riksarkivet är central förvaltningsmyndighet för arkivfrågor och chefsmyndighet för landsarkiven. I riksarkivets uppgifter ingår att vara arkivdepå och att främja forskning.

Riksarkivet leds av en styrelse, statens arkivstyrelse. Chef för riksarkivet är en riksarkivarie. Riksarkivet har två byråer, en administrativ enhet samt en fristående heraldisk sektion. Till riksarkivet är knutna en nämnd för enskilda arkiv, en nämnd för svenskt diplomatarium samt statens heraldiska nämnd. Till riksarkivet har vidare förlagts en redovisningscentral och ett revisionskontor. Riksarkivets kansli utgör även kansli åt nämnden för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksarkivet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	53	+ 5	+5
Övrig personal	51	+ 7	−1
	104	**+12**	**+4**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	9 117 000	+2 569 000	+1 916 000
Sjukvård	21 000	+ 9 000	+ 9 000
Reseersättningar	89 000	+ 68 000	+ 24 000
därav utrikes resor	(11 000)	(+ 4 000)	(of.)
Lokalkostnader	4 157 000	+ 834 000	+ 855 000
Expenser	546 000	+ 251 000	+ 48 000
Reproduktionsverksamheten	83 000	+ 102 000	+ 25 000
Bidrag till Nordisk Arkivnyt m. m.	7 000	+ 13 000	+ 2 000
Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv	498 000	+ 172 000	+ 100 000
Ej disponerat belopp	100 000	−	− 100 000
	14 618 000	**+4 018 000**	**+2 879 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	4 000	+ 1 000	+ 1 000
Reproduktionsverksamheten	110 000	+ 25 000	+ 25 000
Bokbinderiets beställningsarbeten	25 000	− 10 000	− 10 000
Heraldiska verksamheten	69 000	of.	of.
Konsultverksamheten	8 000	of.	of.
Nettoutgift	**14 402 000**	**+4 002 000**	**+2 863 000**

Riksarkivet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 483 000 kr.
2. 0-alternativet innebär för riksarkivets del en minskning av samt-

liga verksamhetsgrenar, däribland minskad service åt forskare och myndigheter samt försämrad vård av arkivhandlingar m. m.

3. Riksarkivet begär medel för 12 nya tjänster, varav två förste arkivarier, en byrådirektör, två arkivarier, fyra förste arkivassistenter och tre kvalificerade biträden.

Tjänsterna som förste arkivarie och en arkivarie behövs för de av dataarkiveringskommittén förcslagna uppgifterna. Den andra arkivarien behövs för de statsägda företagens arkivfrågor. En av förste arkivassistenterna erfordras för utökad myndighetsservice, de övriga för utökad forskarservice. Byrådirektören och biträdespersonalen behövs för utökad kansliservice inom myndigheten. Vad gäller byrådirektören skulle tjänsten utgöra en ersättning för den personliga tjänsten som kamrerare (NOM-garant), som myndigheten kommer att förlora under innevarande budgetår. (+1 109 000 kr.)

4. Medlen till reseersättningar bör höjas med 52 000 kr., varav 4 000 kr. för utrikes resor. Ökningen har begärts med hänsyn till arkivstyrelsens och revisionskontorets reseverksamhet, resor i anslutning till MBL-förhandlingar m. m.

5. Anslagsposten till expenser bör enligt riksarkivet höjas med 15 000 kr. för att täcka styrelsens omkostnader, kostnader i samband med utbildnings- och utställningsverksamhet samt för utmärkelser för nit och redlighet, och med 161 000 kr. såsom engångsbelopp för inköp av läsapparater för mikrofilm (+176 000 kr.).

6. Medlen till reproduktionsverksamhet bör höjas med 87 000 kr. för att möjliggöra bildvård och för framställning av brukskopior av mikrofilm.

7. När det gäller folkrörelsearkiven kan sedan budgetåret 1972/73 bidrag utgå till huvudman för depå vars verksamhet riktar sig till alla folkrörelser och som har län eller landskap till verksamhetsfält samt är den enda läns- eller landskapsdepån bland folkrörelsearkiven inom länet eller landskapet. Bidrag utgår för avlöning av föreståndare vid sådan läns- eller landskapsdepå med högst 60 % av lönen enligt löneklass F 13. Antalet bidragsberättigade arkivdepåer är f. n. sex. Riksarkivet begär medel för ytterligare en läns/landskapsarkivdepå. Därutöver föreslås ökade medel för bidrag till folkrörelsearkiv som inte uppfyller nyssnämnda villkor. Vidare förordas en höjning av medlen för inventering av enskilda arkiv, däribland invandrarorganisationernas arkiv, samt medel för att täcka vissa resekostnader för arkivföreståndare. (+160 000 kr.)

8. I anslutning till dataarkiveringskommitténs förslag begär riksarkivet 495 000 kr. för uppdrag åt statens provningsanstalt rörande undersökningar och kontroll av tekniska medier samt 111 000 kr. för anskaffning av hyllställ för ADB-band, mikroficheutrustning m. m. till riksarkivet och landsarkiven. Riksarkivet föreslår att medel för dessa ända-

mål tas upp under ett särskilt reservationsanslag till datamediakontroll m. m.

9. Riksarkivet föreslår att inkomster från planerad försäljning av sigillförstoringar resp. reproduktioner i postkortformat skall få användas för att bestrida kostnader i samband med riksarkivets utställningsverksamhet.

10. I en särskild skrivelse den 26 maj 1977 har Societas Heraldica Scandinavica anhållit om 1 500 kr. som bidrag för tryckningskostnader för Heraldisk Tidsskrift. Riksarkivet har tillstyrkt framställningen.

Föredraganden

Jag har i det föregående i samband med mina ställningstaganden till dataarkiveringskommitténs förslag framhållit bl. a. att särskilda insatser behövs för att de nya medierna skall kunna utnyttjas för arkivändamål. Riksarkivet bör därför få resurser som bl. a. innebär att verket aktivt kan bevaka arkivsynpunkterna i samband med att myndigheterna lägger upp sina ADB- och mikrofilmsystem. Med anledning härav bör riksarkivet förstärkas med två tjänster som förste arkivarie och en som arkivarie. Riksarkivet bör vidare för undersökning och kontroll av tekniska medier under nästa budgetår disponera 200 000 kr. och för anskaffning av hyllställ och viss teknisk utrustning ett engångsbelopp om 50 000 kr. Den sammanlagda ökningen i anledning av dataarkiveringskommitténs förslag beräknar jag således till 585 000 kr. Beloppen till datamediekontroll och utrustning bör tas upp under ett särskilt reservationsanslag.

Den 1 juli 1977 fick riksarkivet en styrelse, statens arkivstyrelse, som även är styrelse för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv och för svenskt biografiskt lexikon. Jag beräknar medel för en byrådirektör för att riksarkivet skall kunna förbättra sin kansliservice inom myndigheten. Jag beräknar vidare medel för merkostnader för omvandling av en byråassistenttjänst vid revisionskontoret till en amanuenstjänst.

När det gäller folkrörelsearkiven har jag beräknat medel för att riksarkivets nämnd för enskilda arkiv under nästa budgetår skall kunna lämna bidrag till ytterligare en länsdepå.

Under anslagsposten Nordisk Arkivnyt m. m. har jag tagit upp ett belopp av 1 000 kr. som bidrag till tryckningskostnader för Heraldisk Tidsskrift.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen föreslår jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med 17 265 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksarkivet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 17 265 000 kr.

B 31. Riksarkivet: Datamediekontroll m. m.

1978/79 Nytt anslag (förslag) 250 000

Föredraganden

För de förslag som förts fram beträffande medel för datamediekontroll m. m. och för mina ställningstaganden till de framförda förslagen har jag redogjort under anslaget Riksarkivet: Förvaltningskostnader.

Jag förordar att medel till datamediekontroll m. m. tas upp under ett särskilt reservationsanslag benämnt Riksarkivet: Datamediekontroll m. m. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksarkivet: Datamediekontroll m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kr.

B 32. Riksarkivet: Inköp av arkivalier och böcker m. m.

1976/77	Utgift	43 521	Reservation	200 284
1977/78	Anslag	174 000		
1978/79	Förslag	286 000		

Från anslaget bestrids kostnader för inköp av arkivalier och böcker till riksarkivet, för riksarkivets publicering av källskrifter samt för konservering av arkivalier, bokbindning samt reproduktion av arkivhandlingar vid landsarkiven.

Riksarkivet

Anslaget föreslås bli höjt med 447 000 kr. Av ökningen hänför sig 22 000 kr. till kostnadsökningar och 75 000 kr. till tryckningsverksamheten vid riksarkivet och konserveringen vid landsarkiven. Riksarkivet föreslår vidare att landsarkiven anvisas 50 000 kr. för publiceringsverksamhet och 300 000 kr. för anskaffande av brukskopior av redan befintliga mikrofilmer avseende kyrkoskrivningshandlingar, som i original är kraftigt förslitna. Den reservation som finns under anslaget beräknas under detta budgetår tas i anspråk dels för publiceringsverksamhet, dels för drift av bokbinderiverksamheten vid landsarkiven.

Resursminskning enligt 0-alternativet har beräknats under riksarkivets förvaltningskostnadsanslag.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 14 000 kr. med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar. Därutöver bör anslaget höjas med 100 000 kr. för anskaffande av brukskopior av mikrofilmade kyrkoskrivningshandlingar till landsarkiven.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksarkivet: Inköp av arkivalier och böcker m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 286 000 kr.

B 33. Landsarkiven

1976/77	Utgift	10 000 446
1977/78	Anslag	10 359 000
1978/78	Förslag	12 126 000

De sju landsarkiven i Uppsala, Vadstena, Visby, Lund, Göteborg, Härnösand och Östersund är regionala arkivmyndigheter och arkivdepåer. Till ett landsarkivs verksamhetsområde hör ett eller flera län. Riksarkivet är chefsmyndighet för landsarkiven.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksarkivet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	34,5	+ 1	of.
Övrig personal	44	+10	of.
	78,5	**+11**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	6 929 000	+2 043 000	+1 152 000
Sjukvård	12 000	+ 8 000	+ 1 000
Reseersättningar	97 000	+ 47 000	+ 10 000
Lokalkostnader	3 008 000	+ 602 000	+ 576 000
Expenser	260 000	+ 102 000	+ 23 000
därav engångsutgifter	(100 000)	(+ 66 000)	(+ 10 000)
Vissa transportkostnader m. m.	53 000	+ 9 000	+ 5 000
	10 359 000	**+2 811 000**	**+1 767 000**

Riksarkivet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 788 000 kr.

2. En minskning enligt 0-alternativet kommer så gott som helt att gå ut över landsarkivens myndighetsservice.

3. Med hänvisning till sin i samråd med statskontoret år 1970 framlagda utredning om landsarkivens uppgifter och organisation föreslår riksarkivet att vid landsarkiven inrättas sammanlagt 11 nya tjänster, varav fyra förste arkivassistenter, två amanuenser med halvtidstjänstgöring, en bokbindare, tre expeditionsvakter och två tekniker. Dessutom begärs medel för praktikanter. (+890 560 kr.)

4. Riksarkivet föreslår vidare en höjning av medlen till reseersättningar med 35 000 kr., en höjning av anslagsposten till expenser med 183 000 kr., varav 166 000 kr. i form av engångsanvisningar för anskaffning av inventarier. Samtidigt faller en för innevarande budgetår anvisad engångsanvisning om 100 000 kr. bort.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 12 126 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en engångsanvisning om 110 000 kr. för viss inredning och utrustning, bl. a. till landsarkivet i Uppsala. Beträffande frågan om praktikplatser vid landsarkiven hänvisar jag till vad som anförts i bilaga 3. För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Landsarkiven* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 126 000 kr.

B 34. Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift	5 004 278
1977/78 Anslag	5 320 000
1978/79 Förslag	5 972 000

I myndigheten dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA) ingår dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, ortnamnsarkivet i Uppsala, dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg, dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå samt svenskt visarkiv. Myndigheten har till uppgift bl. a. att samla in, bevara, bearbeta och publicera material om svenska, lapska och finska dialekter och folkminnen samt ortnamn i riket, ombesörja statliga ortnamnsundersökningar, handlägga ärenden om fastställande av ortnamn m. m. samt insamla och sammanställa material om svensk vis- och folkmusik. Myndigheten leds av statens arkivstyrelse som tillsätts av regeringen. Hos myndigheten finns också en nämnd för bl. a. samordning av verksamheten. Även nämnden förordnas av regeringen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	32	+2	of.
Övrig personal	15	+1	of.
	47	**+3**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	4 293 000	+1 027 000	+630 000
Sjukvård	8 000	of.	of.
Lokalkostnader	906 000	+ 9 000	+ 11 000
Till DOVA-nämndens disposition	113 000	+ 11 000	+ 11 000
	5 320 000	**+1 047 000**	**+652 000**

Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv

1. Pris- och löneomräkning m. m. 650 000 kr.

2. 0-alternativet innebär för arkivens del en minskad arbetsinsats över hela verksamhetsfältet.

3. Vid omorganisationen av landsmålsarkivet i Lund till ett dialekt- och ortnamnsarkiv utökades arkivets uppgifter utan att det fick motsvarande personalförstärkning. Med hänsyn till detta och till uppgifterna i anslutning till fastighetsregistret föreslås en tjänst som förste arkivarie (+ 114 725 kr.).

4. För ledningen av den alltmer omfattande fonogramverksamheten vid dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala behövs en tjänst som förste arkivarie (+ 114 725 kr.).

5. Vid dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg erfordras en kansliskrivare med halvtidstjänstgöring samt medel för tillfällig personal (+ 50 581 kr.).

6. Vid dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå behövs en kontorist med halvtidstjänstgöring (+ 35 367 kr.).

7. Vid ortnamnsarkivet i Uppsala behövs medel för att möjliggöra anpassning av de timanställdas löner till löneutvecklingen (+ 58 000 kr.).

8. Vid svenskt visarkiv erfordras medel för tillfällig personal (+ 24 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 972 000 kr.

B 35. Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Insamlingsverksamhet m. m.

1976/77	Utgift	679 891	Reservation	9 119
1977/78	Anslag	917 000		
1978/79	Förslag	1 015 000		

Från anslaget bestrids bl. a. kostnader för arvoden till tillfälliga vetenskapliga medarbetare, inlösen av samlingar, resor och expenser.

Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv

Anslaget föreslås bli höjt med 435 000 kr., varav 129 000 kr. avser kompensation för höjda kostnader. Av ökningen i övrigt hänför sig 110 000 kr. till utskrift av fonogram, 85 000 kr. som engångsbelopp till anskaffning av kopierings- och inspelningsapparater samt skåp och blan-

ketter, 150 000 kr. till publiceringsverksamhet, 40 000 kr. till kopiering av arkivalier samt 20 000 kr. till naturnamnsregister.

Resursminskning enligt 0-alternativet har beräknats under myndighetens förvaltningskostnadsanslag.

Föredraganden

Anslaget bör med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar höjas med 98 000 kr. Jag har därutöver räknat med en engångsanvisning om 46 000 kr. för anskaffande av viss inredning och utrustning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Insamlingsverksamhet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 015 000 kr.

B 36. Svenskt biografiskt lexikon

1976/77	Utgift	986 517
1977/78	Anslag	1 553 000
1978/79	Förslag	1 166 000

Svenskt biografiskt lexikon har till uppgift att fortsätta och slutföra utgivandet av verket Svenskt biografiskt lexikon i enlighet med de riktlinjer som angetts i prop. 1962: 86 (SU 1962: 74, rskr 1962: 194).

Myndigheten leds av statens arkivstyrelse som tillsätts av regeringen. Hos myndigheten finns också en nämnd för bl. a. samordning av verksamheten. Även nämnden förordnas av regeringen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Svenskt biografiskt lexikon	Föredraganden
Personal			
Redaktörer	5	+ 0,5	of.
Övrig personal	2	of.	of.
	7	**+ 0,5**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	897 000	+ 92 000	+ 92 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	47 000	+ 15 000	+ 9 000
Expenser	703 000	−414 000	−456 000
därav engångsutgifter	(511 000)	(+ 19 000)	(−511 000)
	1 651 000	**−307 000**	**−355 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	98 000	+ 32 000	+ 32 000
Nettoutgift	**1 553 000**	**−339 000**	**−387 000**

Svenskt biografiskt lexikon

1. Pris- och löneomräkning m. m. 154 000 kr.

2. 0-alternativet innebär en reducering av medlen för författararvoden och forskning vid landsarkiv och bibliotek, vilket leder till att den planerade utgivningstakten blir lägre.

3. Personalen föreslås förstärkt med en halvtidsanställd amanuens, då vissa för artikelurvalet och forskningsuppföljningen viktiga registreringsarbeten f. n. inte hinns med (+40 000 kr.).

4. För budgetåret 1977/78 har medel tilldelats Svenskt biografiskt lexikon för omtryckning och inbindning av tidigare häften. I samband härmed kommer ett ökat förrådsutrymme att behövas (+6 000 kr.).

5. Under anslagsposten till expenser begärs medel för bl. a. annonsering, ökad inbindning av nytryckta band samt underhåll av det egna arbetsbiblioteket. En engångsanvisning om 511 000 kr., som innevarande budgetår anvisats för vissa tryckningskostnader, avgår. (−455 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 166 000 kr. Jag har därvid räknat ifrån den engångsanvisning om 511 000 kr. som innevarande budgetår anvisats för nytryckning av äldre hälften.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svenskt biografiskt lexikon* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 166 000 kr.

B 37. Bidrag till vissa arkiv

1977/78	Anslag	1 058 000
1978/79	Förslag	1 276 000

Ur anslaget utgår innevarande budgetår bidrag till Emigrantregistret i Karlstad, Stiftelsen Emigrantinstitutet, Stiftelsen Arbetarrörelsens arkiv samt Genealogiska föreningen. Bidrag till Föreningen Värmlandsarkiv och Folkrörelsernas arkivförbund utgår innevarande budgetår genom särskilda regeringsbeslut ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Institutionen	Föredraganden
1. Emigrantregistret i Karlstad	45 000	+ 35 000	+ 4 000
2. Stiftelsen Emigrantinstitutet	160 000	+ 35 000	+ 13 000
3. Stiftelsen Arbetarrörelsens arkiv	835 000	+315 000	+114 000
4. Genealogiska föreningen	18 000	+ 10 000	+ 4 000
5. Föreningen Värmlandsarkiv	42 000[1]	+ 4 000	+ 3 000
6. Folkrörelsernas arkivförbund	35 000[1]	+ 19 000	+ 3 000
	1 135 000	**+418 000**	**+141 000**

[1] Utgår ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.

1. Emigrantregistret i Karlstad anhåller att bidraget höjs med 35 000 kr. till 80 000 kr., inkl. kompensation för automatiska kostnadsökningar.

Riksarkivet anser att Emigrantregistret delvis har ändrat sin målsättning och att den nuvarande inriktningen mer betonar lokala och kommunala intressen, där turismen spelar en framträdande roll. Riksarkivet förordar emellertid fortsatt statsbidrag för att insamlingen av emigrantuppgifter skall kunna fortsätta och avslutas. Riksarkivet anser vidare att de automatiska kostnadsökningarna bör fördelas mellan stat, landsting och Karlstads kommun i proportion till övriga bidrag till registret.

2. Stiftelsen Emigrantinstitutet i Växjö begär en höjning av bidraget med 35 000 kr. till 195 000 kr. för ökade kostnader för en amanuenstjänst, för expenser och för driften i övrigt.

Riksarkivet, som finner Emigrantinstitutet även i fortsättningen vara väl förtjänt av statligt stöd, tillstyrker det begärda bidraget.

3. Stiftelsen Arbetarrörelsens arkiv begär att bidraget höjs med sammanlagt 315 000 kr. till 1 150 000 kr. Bl. a. yrkas medel för två nya tjänster, varav en arkivassistent för fältarbete och en mikrofilmare, för löneökningar, expenser, bokinköp och bokbindning samt lokalkostnader. Förslagen i anslagsframställningen syftar till att åstadkomma den upprustning som har föreslagits i en inom arkivet år 1976 gjord utredning om arkivets uppgifter och behov.

Riksarkivet tillstyrker det begärda bidraget och föreslår att ytterligare 20 000 kr. anslås till vissa kostnader i anslutning till den föreslagna mikrofilmverksamheten.

4. Genealogiska föreningen anhåller att bidraget höjs med 10 000 kr. till 28 000 kr. för ökade hyreskostnader.

Riksarkivet tillstyrker det begärda bidraget.

5. Föreningen Värmlandsarkiv har innevarande budgetår genom särskilt regeringsbeslut tilldelats bidrag för täckande av viss del av lön åt en assistent. Föreningen begär att bidraget höjs med 4 000 kr. till 46 000 kr. för ökade lönekostnader.

Riksarkivet tillstyrker det begärda bidraget.

6. Folkrörelsernas arkivförbund har under en följd av år genom särskilda regeringsbeslut erhållit bidrag för anordnande av kurser för arkivpersonal inom folkrörelsernas organisationer och vid folkrörelsearkiven. För innevarande budgetår utgår bidrag med 35 000 kr. Förbundet begär att bidraget höjs med 19 000 kr. till 54 000 kr.

Riksarkivet tillstyrker statsbidrag till kursverksamheten.

Föredraganden

Bidrag till Föreningen Värmlandsarkiv och Folkrörelsernas arkivförbund utgår innevarande budgetår ur anslaget Bidrag till särskilda kul-

turella ändamål. Jag förordar att bidrag till dessa institutioner i fortsättningen beräknas under förevarande anslag.

Riksdagen har vid behandlingen av föregående års budgetproposition uttalat (KrU 1976/77: 32, rskr 1976/77: 146) att Emigrantregistrets i Karlstad framtida verksamhet bör utredas så att underlag ges för en allsidig bedömning av Emigrantregistrets arbetsuppgifter och resursbehov. Enligt vad jag har inhämtat har Emigrantregistret, tillsammans med Föreningen Värmlandsarkiv och Folkrörelsernas arkiv, tillsatt en utredning.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa arkiv* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 276 000 kr.

B. 38 Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	18 097 333
1977/78	Anslag	18 585 000
1978/79	Förslag	24 754 000

Myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, som bildades den 1 juli 1975, omfattar riksantikvarieämbetet, historiska museet, kungl. myntkabinettet, medelhavsmuseet, en teknisk institution och Vitterhetsakademiens bibliotek. Myndighetens förvaltningskostnader upptas under två anslag på statsbudgeten. Från detta anslag bestrids förvaltningskostnaderna för riksantikvarieämbetet och Vitterhetsakademiens bibliotek.

Riksantikvarieämbetet svarar för myndighetens kulturminnesvårdande uppgifter. Det åligger ämbetet särskilt att verka för en övergripande planering av kulturminnesvården, bevaka kulturminnesvårdens intressen vid bebyggelse- och annan samhällsplanering, leda arbetet med att planmässigt inventera och dokumentera kulturminnen och kulturmiljöer samt handlägga frågor om vård och bevarande av kulturminnen och kulturmiljöer. Ämbetet skall också utarbeta råd och anvisningar, främja utbildning och information rörande kulturminnesvården samt följa den regionala kulturminnesvården och biträda länsstyrelserna i ärenden som rör denna. Ämbetet är indelat i fyra byråer, nämligen kulturminnesbyrån, dokumentationsbyrån, byrån för vård och förvaltning samt administrativa byrån.

Vitterhetsakademiens bibliotek skall svara för biblioteksservice åt myndigheten samt på lämpligt sätt hålla sina samlingar tillgängliga för forskning och studier inom myndighetens verksamhetsområde.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksantikvarie-ämbetet och statens historiska museer	Föredraganden
Personal			
Riksantikvarieämbetet			
Handläggande personal	55	+ 13,5	+1
Övrig personal	48,5	+ 5	of.
Vitterhetsakademiens bibliotek			
Handläggande personal	2	+ 1	of.
Övrig personal	6	+ 1,5	of.
	111,5	**+ 21**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	10 758 000	+ 3 029 000	+2 615 000
Riksantikvarieämbetet	(10 146 000)	(+ 2 739 000)	(+2 516 000)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(612 000)	(+ 290 000)	(+ 99 000)
Sjukvård	23 000	+ 2 000	+ 2 000
Riksantikvarieämbetet	(21 000)	(+ 2 000)	(+ 2 000)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(2 000)	(of.)	(of.)
Reseersättningar	383 000	+ 171 000	+ 38 000
Riksantikvarieämbetet	(381 000)	(+ 167 000)	(+ 37 000)
därav utrikes resor	(15 000)	(+ 15 000)	(+ 2 000)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(2 000)	(+ 4 000)	(+ 1 000)
därav utrikes resor	(—)	(+ 3 700)	(—)
Lokalkostnader	3 080 000	+ 3 665 000	+3 417 000
Expenser	882 000	+ 758 000	+ 64 000
därav engångsutgifter	(380 000)	(+ 556 000)	(of.)
Riksantikvarieämbetet	(841 000)	(+ 710 000)	(+ 61 000)
därav engångsutgifter	(370 000)	(+ 531 000)	(of.)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(41 000)	(+ 48 000)	(+ 3 000)
därav engångsutgifter	(10 000)	(+ 25 000)	(of.)
Information och utbildning (riksantikvarieämbetet)	534 000	+ 439 000	+ 53 000
därav engångsutgifter	(200 000)		(of.)
Fornminnesinventering (riksantikvarieämbetet)	1 411 000	+ 2 234 000	+ 86 000
därav engångsutgifter	(550 000)	(+ 419 000)	(of.)
Konserverings- och fotoverksamhet (riksantikvarieämbetet)	1 007 000	+ 148 000	+ 14 000
Bokinköp och bokvård (Vitterhetsakademiens bibliotek)	218 000	+ 51 000	+ 13 000
därav engångsutgifter		(+ 28 000)	(—)
Riksförbundet för hembygdsvård	144 000	+ 109 000	+ 12 000
Svenska föreningen för byggnadsvård	—	+ 50 000	—
Inlösen av fornfynd (riksantikvarieämbetet)	—	+ 50 000	—
Ej disponerat belopp	145 000	—	— 145 000
	18 585 000	**+10 706 000**	**+6 169 000**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 878 000 kr. Av totalbeloppet hänför sig 2 814 000 kr. till riksantikvarieämbetet och 64 000 kr. till Vitterhetsakademiens bibliotek. I beloppet för ämbetet ingår kostnaderna för en förändring av anställningsvillkoren för assistenterna vid fornminnesinventeringen.

2. 0-alternativet innebär för ämbetets del bl. a. en minskning av fornminnesinventeringen och utbildningsverksamheten samt försämrade resemöjligheter. 0-alternativet för biblioteket drabbar anslagsposten till bokinköp och bokbindning.

3. Riksantikvarieämbetet behöver en förstärkning med 12 nya tjänster, varav två till kulturminnesbyrån, sex till dokumentationsbyrån, en till vårdbyrån och tre till administrativa byrån. Därutöver begärs medel för vikariatsersättningar och konsultinsatser samt en överföring av sju tjänster, varav en från anslagsposten till fornminnesinventering och sex från anslaget Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader, till löneanslagsposten. (+2 294 000 kr.)

4. Ämbetets medel för reseersättningar behöver höjas bl. a. med hänsyn till det ökade behovet av sektorplanering samt råd- och anvisningsverksamhet (+125 000 kr.).

5. Den kraftiga höjningen av ämbetets lokalkostnader beror på ett önskemål att sammanföra myndighetens samtliga lokalkostnader till en utgiftspost.

6. Under anslagsposten till expenser begärs ökade medel för bl. a. möbler till ny personal, apparatur för fotokopiering, tryckning av inventarieverket Sveriges Kyrkor, bil för transporter, fotorestaurering samt mikrofilmning av ritningar och kartor (+1 001 000 kr., varav engångsanvisning 531 000 kr.).

7. Under anslagsposten till information och utbildning föreslås ökade resurser för bl. a. publiceringsverksamhet, extern- och internutbildning och myndighetens forskningsnämnd (+433 000 kr.).

8. Höjningen av medlen till fornminnesinventeringen avser bl. a. partiell revidering av den ekonomiska kartan, materiel och distribution av fornlämningsregistret till länsstyrelserna (+1 161 000 kr.).

9. Under anslagsposten till konserverings- och fotoverksamhet begärs bl. a. medel för stenkonservering (+229 000 kr.).

10. Ett särskilt anslag för inlösen av fornfynd bör inrättas. Anslaget bör ges formen av förslagsanslag (+50 000 kr.).

11. Vitterhetsakademiens bibliotek begär tre nya tjänster samt ökade resurser för bl. a. inköp av bibliografier och inredning av bibliotekslokalerna (+352 000 kr., varav engångsanvisning 53 000 kr.).

12. Riksförbundet för hembygdsvård behöver en

assistent och projektmedel (+ 109 000 kr.).

13. Svenska föreningen för byggnadsvård anhåller i skrivelse, som tillstyrkts av riksantikvarieämbetet, om ett statsbidrag på 50 000 kr.

Föredraganden

Riksantikvarieämbetet har i sin anslagsframställning föreslagit att överantikvarien i fortsättningen bör ägna sig åt övergripande uppgifter på heltid. Enligt ämbetet kan överantikvarien inte samtidigt vara chef för ämbetets kulturminnesbyrå. Jag delar ämbetets uppfattning och har därför beräknat medel för en ny tjänst som chef för nämnda byrå. Under anslagsposten Lönekostnader har jag också beräknat medel för sju tjänster som nu finansieras från ämbetets s. k. vårdanslag och anslagsposten Fornminnesinventering under förevarande anslag.

För att förenkla de ekonomiadministrativa rutinerna bör myndighetens samtliga lokalkostnader i fortsättningen beräknas under detta anslag.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen.

att till *Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 24 754 000 kr.

B 39. Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader

1976/77	Utgift	3 300 000	Reservation	—
1977/78	Anslag	4 130 000		
1978/79	Förslag	4 187 000		

Ur anslaget utgår bidrag till vård, undersökning och iståndsättning av kulturhistoriskt värdefulla fasta fornlämningar och byggnader, inbegripet kyrkor, med undantag av statliga byggnadsverk som avses i 18 § kungörelsen (1920: 744) med föreskrifter rörande det offentliga byggnadsväsendet (18 § ändrad senast 1967: 331). Från anslaget utgår även ersättning till domänverkets fond för upplåten mark på Björkö.

Ersättning enligt 5 och 7 §§ lagen (1960: 690) om byggnadsminnen (omtryckt 1976: 440) får bestridas från anslaget.

Stöd till kulturminnesvården utgår också av särskilda lotterimedel på ansökningar av kommuner, hembygdsföreningar m. fl. Under budgetåret 1976/77 fördelades sammanlagt 570 000 kr. som bidrag till restaureringsarbeten, inköp av fastigheter m. m.

1974 års riksdag anhöll hos Kungl. Maj:t om en översyn av formerna för medelstilldelningen till vård och bevarande av byggnader och byggnadsmiljöer (KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). Den begärda översynen

förbereddes under år 1975 av en särskild arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet. Regeringen tillkallade den 18 mars 1976 särskilda sakkunniga för att utreda formerna för stödåtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Utredningen, som antagit namnet byggnadsvårdsutredningen (U 1976: 02), beräknas slutföra sitt arbete under år 1978.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

En första uppdelning av anslaget på program föreslås genomförd budgetåret 1978/79 genom att medel för riksantikvarieämbetets fastighetsförvaltning särredovisas inom anslaget. Redovisningen av begärda anslagsförändringar svarar mot den programinriktade verksamhet som redan nu bedrivs.

1. För bevarande och vård begärs sammanlagt en ökning med 9 008 000 kr., varav 8 046 000 kr. avser bidragsmedel och 962 000 kr. projektmedel.

Bidragsmedlen är avsedda för åtgärder i anslutning till fornminneslagen, bidrag till arbeten på byggnadsminnen, bidrag till underhåll av församlingskyrkor och bidrag till konservering av kyrkliga inredningar och inventarier. Projektmedlen behövs bl. a. för utredningar om bevarandeplanering och för byggnadstekniska utredningsprojekt.

2. Medlen för dokumentation bör höjas med 1 072 000 kr., varav 527 000 kr. avser bidragsmedel och 545 000 kr. projektmedel. Bidragsmedlen behövs för oförutsedda arkeologiska undersökningar och bidrag till uppdragsgivare. Projektmedlen är avsedda för bl. a. byggnadsinventeringar och annan dokumentationsverksamhet.

3. Ämbetets fastighetsförvaltning måste bedrivas på ett sådant sätt att den kan vara normbildande för övrig kulturminnesvård. En preliminär genomgång av byggnadsbeståndet på de ca 175 fastigheter som ämbetet förvaltar visar ett behov av åtgärder till en beräknad kostnad av ca 19 milj. kr. För budgetåret 1979/80 begärs 2 140 000 kr. för att täcka kostnaderna för de mest akuta vårdinsatserna. Dit hör bl. a. reparationer av tio kyrkor samt Glimmingehus, Tynnelsö och Mälsåker. Dessutom behövs ytterligare 350 000 kr. för Eketorpsprojektet.

4. Med medel från anslaget har ett antal tjänster inrättats. Sex av dessa föreslås överförda till anslaget B 38. Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader (−675 000 kr.).

5. I syfte att underlätta att vård- och underhållsåtgärder på kulturhistoriskt värdefulla byggnader kan utföras som beredskapsarbete föreslår ämbetet att särskilda statsbidragsbestämmelser knyts till anslaget. Förslaget bör genomföras i samråd med byggnadsvårdsutredningen. De föreslagna bidragsbestämmelserna skall ses som en interimistisk lösning i avvaktan på utredningens förslag.

Föredraganden

För restaurering av de fastigheter som ämbetet förvaltar beräknar jag en ökning med 500 000 kr. Som jag har anmält under anslaget Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader har jag under detta anslag beräknat medel för sex tjänster som f. n. finansieras från förevarande anslag. Nettoökningen av anslaget blir därmed 57 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 187 000 kr.

B 40. Riksantikvarieämbetet: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	8 721 350
1977/78	Anslag	6 045 000
1978/79	Förslag	8 863 000

Anslaget används för att förskottera kostnader för sådana undersökningar och utredningar som föranleds av lagen (1942: 350) om fornminnen (omtryckt 1976: 442, ändrad senast 1977: 719) och som på uppdrag av statlig eller kommunal myndighet eller enskild utförs av riksantikvarieämbetet mot avgift. Av anslaget får tas i anspråk högst ett belopp motsvarande summan av de ersättningar som ämbetsverket erhåller av uppdragsgivarna.

Inkomster vid riksantikvarieämbetet för uppdragsverksamheten, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1978/79 till 8 863 000 kr.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	33,5	of.	of.
Övrig personal	72,5	of.	of.
	106	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader för extra tjänstemän	1 899 000	+ 95 000	+ 95 000
Kostnader för övrig arbetskraft, maskinhyror m. m.	3 809 000	+2 741 000	+2 741 000
Centraladministration	126 000	− 28 000	− 28 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	94 000	of.	of.
Expenser	115 000	+ 10 000	+ 10 000
	6 045 000	**+2 818 000**	**+2 818 000**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

De ökade lönekostnaderna avser löneomräkning. Anslagsposten till centraladministration bör successivt minska, förslagsvis med 28 000 kr. under budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksantikvarieämbetet: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 863 000 kr.

B. 41. Statens historiska museer: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	11 273 373
1977/78	Anslag	11 737 000
1978/79	Förslag	10 616 000

Historiska museet, kungl. myntkabinettet och medelhavsmuseet ingår i myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. Myndigheten bildades den 1 juli 1975.

Historiska museet skall fullgöra myndighetens uppgift att bevara och levandegöra minnet av äldre tiders kultur i Sverige, företrädesvis under förhistorisk tid och medeltid. Kungl. myntkabinettet skall belysa penningväsendets historia från förhistorisk tid till nutid. Medelhavsmuseet skall belysa de antika kulturerna kring Medelhavet och i Främre Orienten.

Det åligger de tre museerna särskilt att inom sina resp. samlingsområden vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika samlingarna. Museerna skall också hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten, driva och stödja utställningar och annan pedagogisk verksamhet samt lämna råd och information till regionala och lokala museer.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	Föredraganden
Personal			
Historiska museet			
Handläggande personal	21	+ 6	of.
Övrig personal	25	+ 2	of.
Kungl. myntkabinettet			
Handläggande personal	5	+ 1	of.
Övrig personal	1	+ 2	of.
Medelhavsmuseet			
Handläggande personal	4	+ 2	of.
Övrig personal	5	+ 1,5	of.
	61	**+15,5**	**of.**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksantikvarie-ämbetet och statens historiska museer	Föredraganden
Anslag			
Lönekostnader	6 237 000	+1 870 000	+1 080 000
Historiska museet	(4 832 000)	(+1 229 000)	(+ 785 000)
Kungl. myntkabinettet	(613 000)	(+ 260 000)	(+ 85 000)
Medelhavsmuseet	(792 000)	(+ 381 000)	(+ 210 000)
därav engångsutgifter		(+ 170 000)	(+ 80 000)
Sjukvård	12 000	+ 2 000	+ 1 000
Historiska museet	(9 000)	(+ 1 000)	(of.)
Kungl. myntkabinettet	(1 500)	(+ 500)	(+ 500)
Medelhavsmuseet	(1 500)	(+ 500)	(+ 500)
Reseersättningar	53 000	+ 119 000	+ 25 000
Historiska museet	(45 000)	(+ 93 000)	(+ 5 000)
därav utrikes resor	(8 000)	(+ 52 000)	(of.)
Kungl. myntkabinettet	(4 000)	(+ 6 000)	(of.)
därav utrikes resor	(—)	(+ 6 000)	(—)
Medelhavsmuseet	(4 000)	(+ 20 000)	(+ 20 000)
därav engångsutgifter för utrikes resor	(—)	(+ 20 000)	(+ 20 000)
Lokalkostnader	2 742 000	−2 742 000	−2 742 000
Historiska museet	(2 258 000)	(−2 258 000)	(−2 258 000)
Kungl. myntkabinettet	(224 000)	(− 224 000)	(− 224 000)
Medelhavsmuseet	(260 000)	(− 260 000)	(− 260 000)
Expenser	344 000	+ 321 000	+ 14 000
Historiska museet	(240 000)	(+ 194 000)	(+ 14 000)
därav engångsutgifter	(14 000)	(+ 111 000)	(of.)
Kungl. myntkabinettet	(33 000)	(+ 22 000)	(of.)
Medelhavsmuseet	(71 000)	(+ 105 000)	(of.)
därav engångsutgifter	(—)	(+ 97 000)	(—)
Utställningar[1]	320 000	+1 277 000	+ 432 000
Historiska museet	(209 000)	(+1 231 000)	(+ 421 000)
därav engångsutgifter	(—)	(+1 040 000)	(+ 400 000)
Kungl. myntkabinettet	(36 000)	(+ 39 000)	(+ 4 000)
därav engångsutgifter	(—)	(+ 15 000)	(—)
Medelhavsmuseet	(75 000)	(+ 7 000)	(+ 7 000)
Information	185 000	+ 224 000	+ 19 000
Historiska museet	(141 000)	(+ 171 000)	(+ 14 000)
Kungl. myntkabinettet	(22 000)	(+ 24 000)	(+ 2 000)
Medelhavsmuseet	(22 000)	(+ 29 000)	(+ 3 000)
Underhåll och ökande av samlingarna	255 000	+ 116 000	+ 26 000
Historiska museet	(180 000)	(+ 62 000)	(+ 18 000)
Kungl. myntkabinettet	(56 500)	(+ 35 500)	(+ 6 000)
därav engångsutgifter	(—)	(+ 31 500)	(—)
Medelhavsmuseet	(18 500)	(+ 18 500)	(+ 2 000)
Konserverings- och fotoverksamhet	1 589 000	+ 100 000	+ 24 000)
Historiska museet	(1 234 000)	(+ 73 000)	(+ 18 000)
Kungl. myntkabinettet	(214 000)	(+ 20 000)	(+ 4 000)
Medelhavsmuseet	(141 000)	(+ 7 000)	(+ 2 000)
Arkeologisk projektverksamhet	—	+ 50 000	—
Medelhavsmuseet	(−)	(+ 50 000)	(−)
	11 737 000	**+1 337 000**	**−1 121 000**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

1. Pris- och löneomräkning m. m. 326 000 kr., varav 236 000 kr. till historiska museet, 29 000 kr. till kungl. myntkabinettet och 61 000 kr. till medelhavsmuseet.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär en sammanlagd reducering av medlen till museerna med 475 000 kr. Museerna har inte angett vilka anslagsposter som kan minskas.

3. För historiska museet begärs sammanlagt åtta nya tjänster samt en ökning av medlen till förstärkningsvakter och konsultinsatser (+972 000 kr.). Museets medel till reseersättningar bör höjas med 93 000 kr., varav 52 000 kr. för utrikes resor, för att bl. a. möjliggöra tätare kontakter med regionala museer och utländska museiinstitutioner. Museet behöver ytterligare 194 000 kr., varav 111 000 kr. som engångsanvisning, för inköp av möbler åt förcslagen ny personal, upprustning av magasinslokaler och verkstad, kataloger över samlingarna och tidningen Historiska Nyheter. För museets utställningsverksamhet begärs en ökning med 1 231 000 kr., varav 1 040 000 kr. som engångsanvisning för ombyggnad av basutställningarna.

Museets medel till information bör höjas med 171 000 kr. för att bl. a. medge en ökad satsning på barnkulturprogram. För underhåll och ökande av samlingarna begärs en ökning med 62 000 kr. Medlen till konserverings- och fotoverksamhet bör öka med 73 000 kr.

4. Kungl. myntkabinettet behöver en förstärkning med en assistent, en museivakt och en antikvarie (+228 000 kr.). Myntkabinettets medel i övrigt bör höjas med sammanlagt 202 000 kr., varav 37 000 kr. till konserverings- och fotoverksamhet.

5. Medelhavsmuseet behöver en permanent personalförstärkning med en och en halv ny tjänst samt en tillfällig förstärkning med två tjänster och arvoden till extra personal (+329 000 kr. varav 169 000 kr. som engångsanvisning). Den tillfälliga förstärkningen behövs för att förbereda flyttningen till nya lokaler. Inför flyttningen behövs också tillfälliga medel för utrikes resor, renovering, kopiering och modelltillverkning (+95 000 kr.).

Museet föreslår vidare en särskild anslagspost för arkeologisk projektverksamhet, ökade medel till information och nyförvärv, en engångsanvisning för ersättningsanskaffning av fotoutrustning samt ökade medel till konserverings- och fotoverksamhet (+132 000 kr., varav 22 000 kr. som engångsanvisning).

6. Anslagsposterna till lokalkostnader vid museiinstitutionerna föreslås bli sammanförda till en för myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer gemensam anslagspost under anslaget Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader.

Statens kulturråd

Kulturrådet anser att medelhavsmuseet bör erhålla de förstärkningar som fordras för att museet skall kunna förbereda verksamheten i nya lokaler. En av museets intendenter bör frikopplas för att projektera nya basutställningar. Dessutom behövs en extra tjänst som tekniker och viss extra personal (+201 000 kr.). För översyn av samlingarna och studieresor till utländska jämförbara museer behövs ytterligare 60 000 kr. De föreslagna förstärkningarna bör anvisas som engångsanvisningar.

Historiska museet behöver en tjänst som medeltidsarkeolog och ökade medel till resekostnader, information, underhåll och ökande av samlingarna samt utställningsverksamhet (+525 000 kr.).

Kungl. myntkabinettet behöver ökade medel till information (+20 000 kr.).

Föredraganden

Jag erinrar om att jag under anslaget Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader föreslagit att medel för myndighetens lokalkostnader i fortsättningen skall beräknas under ämbetets förvaltningskostnadsanslag. Jag har därför under förevarande anslag räknat med en minskning motsvarande museernas lokalkostnader.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 10 616 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för tillfälliga förstärkningar vid historiska museet och medelhavsmuseet. Den engångsanvisning jag fört upp för historiska museets räkning under anslagsposten till utställningar bör möjliggöra för museet både att inleda ombyggnaden av basutställningarna och fullfölja planerade utlandsprojekt. Engångsanvisningarna för medelhavsmuseet under anslagsposterna till lönekostnader och reseersättningar är avsedda för museets förberedelser inför flyttningen till nya lokaler.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens historiska museer: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 616 000 kr.

B 42. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer: Tekniska institutionen

1976/77	Utgift	11 053
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Tekniska institutionen vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museer skall inom myndighetens verksamhetsområde utföra uppdrag som rör analys, konservering och fotografering.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksantikvarie-ämbetet och statens historiska museer	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	8,5	+3	of.
Övrig personal	18,5	+1	of.
	27	**+4**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 134 000	+467 000	+353 000
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar	22 000	+ 4 000	+ 2 000
Lokalkostnader	351 000	−351 000	−351 000
Expenser	335 000	+ 40 000	+ 34 000
Extern förmedling	—	+100 000	—
	2 845 000	**+260 000**	**+ 38 000**
Inkomster			
Uppdrag för riksantikvarie-ämbetet	1 007 000	+148 000	+ 14 000
Uppdrag för historiska museet	1 234 000	+ 73 000	+ 18 000
Uppdrag för kungl. myntkabinettet	214 000	+ 20 000	+ 4 000
Uppdrag för medelhavsmuseet	141 000	+ 7 000	+ 2 000
Övriga uppdrag	248 000	+ 12 000	of.
	2 844 000	**+260 000**	**+ 38 000**
Nettoutgift	**1 000**	**of.**	**of.**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

Institutionen behöver fyra nya tjänster, varav tre för konservering av sten, keramik, organiskt material m. m. och en för utökad fotoverksamhet (+346 000 kr.). Expensmedlen bör öka med 40 000 kr. För förmedling av uppdrag från myndigheten till externa institutioner föreslås att en ny anslagspost om 100 000 kr. förs upp i utgiftsstaten.

Anslagsposten till lokalkostnader föreslås överförd till en för myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer gemensam anslagspost under anslaget Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader (−351 000 kr.).

De föreslagna förändringarna innebär att institutionens utgiftsstat bör höjas med 260 000 kr., varav 122 000 kr. avser inträffade kostnadsstegringar.

De beräknade inkomstförändringarna har fördelats på uppdragsgivare enligt beslut i den tekniska nämnd, som bl. a. planerar institutionens verksamhet.

Statens kulturråd

Anslaget till tekniska institutionen bör utgå oförändrat med 1 000 kr.

Föredraganden

Jag erinrar om att jag under anslaget Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader förslagit att medel för myndighetens lokalkostnader i fortsättningen skall beräknas under ämbetets förvaltningskostnadsanslag. Jag har därför under anslaget för tekniska institutionen räknat med en minskning som motsvarar institutionens lokalkostnader.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer: Tekniska institutionen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 43. Statens konstmuseer: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	17 155 391
1977/78	Anslag	17 032 000
1978/79	Förslag	18 789 000

Myndigheten statens konstmuseer, som bildades den 1 juli 1976, omfattar nationalmuseet, moderna museet, östasiatiska museet och en förvaltningsenhet.

Statens konstmuseer skall främja konsten, konstintresset och konstvetenskapen. Myndigheten skall levandegöra äldre och nutida konstformer och deras samband med samhällets utveckling samt verka för konstnärlig och kulturell förnyelse.

Nationalmuseet skall fullgöra de uppgifter inom myndigheten som rör äldre måleri och skulptur, företrädesvis från tiden före år 1900, samt teckning, grafik och konsthantverk från äldre tid till nutid.

Moderna museet skall fullgöra de uppgifter som rör nutida måleri och skulptur samt fotografi.

Östasiatiska museet skall belysa de östasiatiska kulturerna från äldre tid till nutid.

Förvaltningsenheten skall svara för administrativa ärenden inom myndigheten samt fullgöra tekniska serviceuppgifter.

Museet leds av en styrelse som utses av regeringen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens konstmuseer	Föredraganden
Personal			
Nationalmuseet			
Handläggande personal	22	+ 5	of.
Övrig personal	32	+ 3	of.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens konstmuseer	Föredraganden
Moderna museet			
Handläggande personal	9,5	+ 1,5	of.
Övrig personal	10,5	+ 2,75	of.
Östasiatiska museet			
Handläggande personal	4	+ 2	of.
Övrig personal	3	—	of.
Förvaltningsenheten			
Handläggande personal	4	—	of.
Övrig personal	62,5	+ 7	of.
	147,5	**+21,25**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	10 570 000	+3 871 000	+1 601 000
Nationalmuseet	(3 992 000)	(+1 432 000)	(+ 514 000)
Moderna museet	(1 266 000)	(+ 556 000)	(+ 152 000)
Östasiatiska museet	(641 000)	(+ 162 000)	(— 40 000)
Förvaltningsenheten	(4 671 000)	(+1 720 000)	(+ 975 000)
Sjukvård	20 000	of.	of.
Nationalmuseet	(9 000)	(of.)	(of.)
Moderna museet	(2 000)	(of.)	(of.)
Östasiatiska museet	(1 000)	(of.)	(of.)
Förvaltningsenheten	(8 000)	(of.)	(of.)
Reseersättningar	78 000	+ 9 000	+ 7 000
Nationalmuseet	(37 400)	(+ 4 300)	(+ 3 200)
därav utrikes resor	(12 000)	(+ 2 600)	(+ 1 800)
Moderna museet	(17 600)	(+ 2 000)	(+ 1 600)
därav utrikes resor	(5 500)	(+ 700)	(+ 400)
Östasiatiska museet	(6 600)	(+ 800)	(+ 500)
därav utrikes resor	(5 500)	(+ 700)	(+ 400)
Förvaltningsenheten	(16 400)	(+ 1 900)	(+ 1 700)
Lokalkostnader	5 983 000	+ 143 000	+130 000
Nationalmuseet	(1 661 200)	(+ 742 100)	(+224 000)
Moderna museet	(2 807 900)	(+ 1 000)	(— 10 000)
Östasiatiska museet	(446 400)	(+ 12 100)	(+ 11 000)
Förvaltningsenheten	(1 067 500)	(— 611 700)	(— 95 000)
Expenser	401 000	+ 49 000	+ 19 000
Nationalmuseet	(71 900)	(+ 7 100)	(+ 3 000)
Moderna museet	(36 000)	(+ 4 000)	(+ 2 000)
Östasiatiska museet	(16 200)	(+ 1 700)	(+ 1 000)
Förvaltningsenheten	(276 900)	(+ 36 200)	(+ 13 000)
	17 052 000	**+4 072 000**	**+1 757 000**
Uppbördsmedel			
Tavelkonservering	20 000	of.	of.
Nettoutgift	**17 032 000**	**+4 072 000**	**+1 757 000**

Statens konstmuseer

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 205 000 kr.

2. Myndighetens förslag till 0-alternativ innebär en minskning av personalen med 7,5 tjänster samt en reducering av medlen till lokalkostnader och expenser.

3. Nationalmuseet föreslås få följande personalförstärkningar, nämligen en skulpturkonservator vid avdelningen för äldre måleri och skulptur, tre intendenter, en vid avdelningen för teckning och grafik, en vid avdelningen för konsthantverk och en vid slottssamlingarna samt en intendent med halvtidstjänstgöring vid avdelningen för depositioner och vandringsutställningar. Vid avdelningen för konstbildning behöver tjänsten som informationssekreterare med halvtidstjänstgöring ökas ut till att avse heltid. Tjänsterna som assistenter med halvtidstjänstgöring vid bildarkivet resp. biblioteket behöver även ökas ut till att avse heltid. Fotoateljén behöver förstärkas med en fotograf och en fototekniker. (+ 747 000 kr.)

4. Två halvtidstjänster vid moderna museet, en som informationssekreterare och en som bibliotekarie med placering vid fotografiska muscet, föreslås bli utökade till heltidstjänster. Vidare föreslås den för fotografiska museets behov avsedda personalen vid moderna museet bli utökad med en halvtidsanställd intendent och två assistenter, varav en med trefjärdedelstjänstgöring. Vid moderna museets bokshop behövs en assistent. (+375 000 kr.)

5. Östasiatiska museets personal behöver förstärkas med en forskningsingenjör och en intendent. (+193 000 kr.)

6. Förvaltningsenheten har behov av en förrådsförvaltare och en museiassistent för transporter m. m. samt behov av ytterligare fem museivakter. (+552 000 kr.)

Statens kulturråd

1. Nationalmuseet bör få inrätta en intendenttjänst vid avdelningen för teckningar och grafik och en intendenttjänst på halvtid vid avdelningen för depositioner och vandringsutställningar. (+167 000 kr.)

2. Kulturrådet tillstyrker att fotografiska museet får halvtidstjänsten som bibliotekarie utökad till heltid och att en tjänst som intendent med halvtidstjänstgöring inrättas. (+102 000 kr.)

3. Vid östasiatiska museet bör en personlig tjänst inrättas för ingenjören Tore Boström. (+98 000 kr.)

4. Myndigheten bör förstärkas med en förrådsförvaltare för statens konstmuseers magasin. (+86 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens konstmuseer: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 18 789 000 kr.

B 44. Statens konstmuseer: Utställningar samt underhåll och ökande av samlingarna m. m.

1976/77 Utgift	1 610 898	Reservation	259 132
1977/78 Anslag	2 053 000		
1978/79 Förslag	2 367 000		

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens konstmuseer	Föredraganden
Utställningar och allmänkulturell verksamhet	529 000	+ 316 000	+192 000
Nationalmuseet	(240 000)	(+ 155 000)	(+ 69 000)
Moderna museet	(255 000)	(+ 125 000)	(+ 95 000)
Östasiatiska museet	(34 000)	(+ 36 000)	(+ 28 000)
Underhåll och ökande av samlingarna	1 063 000	+ 598 000	+ 85 000
Nationalmuseet	(649 000)	(+ 200 000)	(+ 52 000)
Moderna museet	(362 000)	(+ 200 000)	(+ 29 000)
Östasiatiska museet	(52 000)	(+ 198 000)	(+ 4 000)
Inköp av konstverk av nu levande svenska konstnärer	428 000	+ 274 000	+ 34 000
Nationalmuseet	(116 000)	(+ 74 000)	(+ 9 000)
Moderna museet	(312 000)	(+ 200 000)	(+ 25 000)
Programverksamhet	—	+ 200 000	—
Nationalmuseet		(+ 75 000)	
Moderna museet		(+ 100 000)	
Östasiatiska museet		(+ 25 000)	
Informationsverksamhet	—	+ 600 000	—
Nationalmuseet		(+ 250 000)	
Moderna museet		(+ 250 000)	
Östasiatiska museet		(+ 100 000)	
Till styrelsens disposition	33 000	+ 7 000	+ 3 000
	2 053 000	**+1 995 000**	**+314 000**

Statens konstmuseer

1. För allmänna kostnadsstegringar erfordras en ökning med 371 000 kr.

2. Ett förverkligande av 0-alternativet skulle innebära att vården av museernas samlingar fick eftersättas. Museerna skulle vidare gå miste om möjligheten att genom nyförvärv kontinuerligt bevaka konstlivet såväl inom som utom landet. Museernas utåtriktade aktiviteter skulle behöva minska.

3. Under anslagsposten Utställningar och allmänkulturell verksamhet föreslås en ökning med 125 000 kr. för nationalmuseets verksamhet, varav 100 000 kr. beräknas för vandringsutställningar, 93 000 kr. för moderna museets verksamhet, varav 50 000 kr. för fotografiska museets behov och 35 000 kr. för experimentell verksamhet samt 32 000 kr. för öst-

asiatiska museets verksamhet. Vid beräkning av beloppen har hänsyn tagits till kostnadsökningar till följd av det väntade avtalet om utställningsersättning. (+250 000 kr.)

4. För anslagsposten Underhåll och ökande av samlingarna föreslår myndigheten en ökad medelstilldelning med 70 000 kr. för nationalmuseet, varav 38 000 kr. för bildarkivet, 128 000 kr. för moderna museet och 187 000 kr. för östasiatiska musect (+385 000 kr.).

5. När det gäller anslagsposten Inköp av konstverk av nu levande svenska konstnärer beräknas en ökning av medlen med 51 000 kr. för nationalmuseet och 138 000 kr. för moderna museet (+189 000 kr.).

6. Särskilda medel behövs för programverksamhet i anslutning till de permanenta bassamlingarna. Myndigheten föreslår 200 000 kr. fördelat med 75 000 kr. på nationalmuseet, 100 000 kr. på moderna museet och 25 000 kr. på östasiatiska museet. När det gäller moderna museet är 50 000 kr. avsedda för den s. k. Verkstan, 25 000 kr. för den s. k. Bion och 25 000 kr. för studiosalen.

7. Behovet av ökad information om museiverksamheten till allmänheten är uppenbart varför myndigheten för nästa budgetår föreslår ett särskilt belopp om 600 000 kr., varav 250 000 kr. för vartdera nationalmuseet och moderna museet samt 100 000 kr. för östasiatiska museet.

8. I särskild skrivelse den 28 augusti 1977 har James Samec inkommit med synpunkter ang. moderna museets Verkstad.

Statens kulturråd

1. Kulturrådet tillstyrker ökade medel för utställningar och information. Särskilt angeläget är en höjning med 50 000 kr. för den s. k. Verkstan i moderna museet (+ 139 000 kr.).

2. Kulturrådet framhåller vikten av att myndigheten får ytterligare resurser för inköp av nu levande konstnärers verk. Rådet tillstyrker en ökning med 138 000 kr. för moderna museets inköp och med 50 000 kr. för nationalmuseets inköp (+ 188 000 kr.).

3. För underhåll och ökande av samlingarna avseende främst arkiv och foto, beräknar kulturrådet en ökning med 25 000 kr. för nationalmuseet och med 30 000 kr. för moderna museet (+ 55 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 367 000 kr. Jag har därvid under anslagsposten till utställningar och allmänkulturell verksamhet beräknat, förutom kompensation för automatiska kostnadsökningar, en sammanlagd ökning med 150 000 kr., varav 50 000 kr. har beräknats för nationalmuseet, 75 000 kr. för moderna museet och 25 000 kr. för östasiatiska museet. Om särskilda skäl föreligger bör styrelsen kunna besluta om en annan fördelning av medlen under anslagsposten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens konstmuseeer: Utställningar samt underhåll och ökande av samlingarna m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 367 000 kr.

B 45. Utställningar av nutida svensk konst i utlandet

1976/77	Utgift	530 380	Reservation	—
1977/78	Anslag	577 000		
1978/79	Förslag	623 000		

Anslaget används av nämnden för utställningar av svensk konst i utlandet (NUNSKU) för direkta utställningskostnader och nämndens administrationskostnader.

Nämnden för utställningar av svensk konst i utlandet

Nämnden har redan inlett långtgående förhandlingar för verksamheten under budgetåren 1978/79 och 1979/80. Ett samarbete har bl. a. påbörjats med Finland för en gemensam utställningsturné i Australien.

För att möjliggöra goda kommunikationer mellan de utställande konstnärerna och den utländska publiken bör konstnärerna ges tillfälle att resa till utställningsorten och träffa publik och kolleger. Nämnden finner det även angeläget att utställningskommissarier och nämndledamöter kan göra utlandsresor i samband med nämndens utställningar för att på plats följa upp utställningar och i utlandet knyta kontakter för svenskt konstliv. Vidare behövs ökade medel för att komplettera utställningarna med audiovisuellt material.

Ordförandens arbetsbörda har ökat kraftigt, varför nämnden föreslår en höjning av arvodet till ordföranden.

Mot denna bakgrund föreslår nämnden en höjning av anslaget för nästa budgetår till 763 000 kr. (+ 186 000 kr.). Av höjningen utgör 77 000 kr. kompensation för automatiska kostnadsökningar.

Statens kulturråd

Nämnden bör få ökade medel för att i sin utställningsverksamhet kunna utnyttja modern teknik (+ 40 000 kr.).

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 623 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utställningar av nutida svensk konst i utlandet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 623 000 kr.

B 46. Livrustkammaren

1976/77 Utgift	2 100 613
1977/78 Anslag	3 740 000
1978/79 Förslag	4 150 000

Livrustkammaren, som är landets äldsta museum, bevarar föremål från den forna arsenalen, de kungliga livrust-, kläd- och skattkamrarna samt hovstallet. Den har även till uppgift att bevara andra jämförliga föremål av personhistorisk karaktär.

Nordiska muscets nämnd är styrelse för livrustkammaren.

Hösten 1977 påbörjades en överflyttning av livrustkammarens verksamhet till nya lokaler i Stockholms slott.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Livrust-kammaren	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	5	+2,5	of.
Övrig personal	24,5	+7	+1
	29,5	**+9,5**	**+1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 668 500	+1 470 000	+356 000
Sjukvård	6 000	of.	of.
Reseersättningar	5 500	+ 500	+ 500
därav utrikes resor	(1 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	1 995 000	+ 112 500	+ 46 500
Expenser	105 000	+ 484 000	+ 7 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 155 000)	(—)
Konserveringsverksamhet	200 000	of.	of.
Uppbördsmedel			
Konserveringsverksamhet	200 000	of.	of.
Nettoutgift	**3 740 000**	**+2 067 000**	**+410 000**

Livrustkammaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 345 000 kr.

2. 0-alternativet innebär för livrustkammarens del minskade insatser inom den tekniska verksamheten i fråga om personal- och övriga kostnader.

3. Till följd av flyttningen till Stockholms slott behövs följande personalförstärkningar, nämligen en intendent vid dokumentationsavdelningen, en förste intendent, en intendent med halvtidstjänstgöring, en assistent, två museiassistenter och två museivakter för utställnings- och undervisningsverksamheten. Därutöver behövs ökade medel för anställning av visningspersonal och för bevakning. (+1 185 000 kr.)

4. Museets tekniska personal bör förstärkas med en tjänst som konservator för konservering av metall-, trä- och läderföremål samt ett bi-

träde i fotoateljén. För att bereda personal inom uppdragsverksamheten ökad arbetstrygghet begärs medel för fem tjänster som konservatorer och en som fotograf. (+625 000 kr.)

5. På materielsidan föreslås ökade medel för tillfälliga utställningar, tillverkning av ljusbilder och informationsmaterial. Återstående kostnader för den av överflyttningen betingade nyuppställningen beräknas till 155 000 kr. som engångsanvisning. För den efter överförandet större materielförbrukningen m. m. föreslås ökade medel. (+417 000 kr.)

6. Förhandlingar har upptagits med kommunala myndigheter i syfte att kunna visa museets vagnar, som magasinerats på Strömsholm, för allmänheten. Vagnbeståndet måste emellertid först ses över och ställas i ordning (+31 000 kr.).

Statens kulturråd

Museet bör erhålla sådana resursförstärkningar att de nya lokalerna blir ändamålsenligt utnyttjade. För den utåtriktade verksamheten tillstyrks tre nya tjänster som assistent och för uppgifter inom dokumentationen av samlingarna den begärda tjänsten som intendent (+329 000 kr.).

För nyuppställning av samlingarna samt för information m. m. tillstyrker rådet ett belopp av 169 000 kr., varav 155 000 kr. i form av en engångsanvisning. Medlen för expenser bör räknas upp med 3 000 kr. (+172 000 kr.)

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer har sett över livrustkammarens organisation mot bakgrund av de allmänna riktlinjer för samverkan mellan statliga museer som angavs i proposition 1974: 28 om den statliga kulturpolitiken. Kommittén överlämnade i september 1977 ett förslag till gemensam organisation för livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet. Enligt förslaget bör de tre museerna den 1 juli 1978 sammanföras till en myndighet under en gemensam styrelse. Styrelsen bör bestå av högst sex ledamöter, utsedda av regeringen, samt personalföreträdare enligt gällande regler.

Kommittén anser att det endast föreligger ett begränsat behov av ytterligare organisatoriska förändringar för de berörda museerna. Det bör därför ankomma på den nya styrelsen att i samråd med bl. a. statskontoret utföra de interna utredningar som kan behövas för att fullfölja omorganisationen.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över kommitténs förslag lämnats av *kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket, Nordiska museet, liv-*

rustkammaren, Skoklosters slott, Hallwylska museet, statens kulturråd, riksarkivet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR och *Svenska museiföreningen.* Dessutom har en skrivelse kommit in från de anställda vid Hallwylska museet.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget att sammanföra livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet till en myndighet under en gemensam styrelse. En remissinstans, *TCO,* avstyrker med hänsyn till att en förutsättningslös utredning inte gjorts. Enligt TCO bör frågan om ett samarbete mellan livrustkammaren och husgerådskammaren också utredas. *Nordiska museet, SACO/SR* och *Svenska museiföreningen* är tveksamma till förslaget och förordar andra organisatoriska anknytningar för de berörda museerna.

Statens kulturråd föreslår att frågan om livrustkammarens uppgift som eventuell institution för dokumentation av den svenska statsförvaltningen bör utredas. *Nordiska museet* för fram liknande synpunkter. *LO* framhåller att livrustkammarens verksamhet bör vidgas idéhistoriskt.

Kammarkollegiet framhåller bl. a. att ett genomförande av kommitténs organisationsförslag kräver permutation av det gåvobrev varigenom Hallwylska museet skänktes till staten. *Hallwylska museet* understryker vikten av att det fortsatta organisationsarbetet bedrivs med hänsyn till donationsföreskrifterna och museets särart.

Statskontoret framhåller att verket är berett att som samrådsmyndighet medverka i det kommande arbetet med myndighetens interna organisation.

Föredraganden

Jag anser att organisationskommitténs förslag är väl ägnat att ligga till grund för en omorganisation av livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet och förordar att de tre museerna den 1 juli 1978 sammanförs till en myndighet under en gemensam styrelse. Det bör ankomma på regeringen att bestämma antalet ledamöter i styrelsen. Jag har vidare för avsikt att senare föreslå regeringen att uppdra åt styrelsen att se över den nya myndighetens interna organisation.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 150 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare en tjänst som museivakt.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat om ett sammanförande av livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet till en myndighet under en gemensam styrelse,
2. till *Livrustkammaren* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 150 000 kr.

B 47. Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift	13 154 063
1977/78 Anslag	14 415 000
1978/79 Förslag	16 668 000

Naturhistoriska riksmuseets verksamhet avser växt- och djurvärlden, jordens uppbyggnad och historia samt människans biologi och naturmiljö. Inom museet finns två avdelningar, en museiavdelning och en forskningsavdelning. Museiavdelningen handlägger även administrativa ärenden. Inom forskningsavdelningen finns ett laboratorium för isotopgeologi.

Museet leds av en styrelse, som utses av regeringen. För laboratoriet för isotopgeologi finns en särskild nämnd.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Naturhistoriska riksmuseet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	46	+ 9	of.
Övrig personal	61,5	+14	of.
	107,5	**+23**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	8 975 000	+3 501 000	+1 401 000
Sjukvård	15 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	99 000	+ 63 000	+ 10 000
Lokalkostnader	4 316 000	+1 346 000	+ 763 000
Expenser	171 000	+ 122 000	+ 7 000
Laboratoriet för isotopgeologi	839 000	+ 493 000	+ 68 000
	14 415 000	**+5 529 000**	**+2 253 000**

Naturhistoriska riksmuseet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 546 000 kr.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär att sex biträdestjänster vid forskningsavdelningen omvandlas till halvtidstjänster, att lokalkostnaderna skärs ned genom att visst underhållsarbete på fastigheten minskas, att ambitionsnivån på inre och yttre renhållning sänks samt att medelstilldelningen till laboratoriet för isotopgeologi minskas.

3. Vid museiavdelningen föreslår museet följande personalförstärkningar, nämligen en amanuens och en konservator för ökat bistånd till den regionala verksamheten, en museiassistent för konservators- och dekorationsverksamheten, en kontorist till informations- och undervisningsenheten, en hantverkare för den tekniska verksamheten samt en expeditionsvakt och en museivakt för service och bevakning (+569 000 kr.).

För att kunna bygga upp en fullgod ADB-verksamhet erfordras en programmerare och en halvtidsanställd stansoperatör samt medel för vissa ADB-kostnader (+ 208 000 kr.).

5. Museet föreslår följande personalförstärkningar vid forskningsavdelningen. En biträdande professor vid sektionen för botanik, en assistent för kontorsgöromål vid sektionen för entomologi och en museiassistent till var och en av sektionerna för paleozoologi, mineralogi och botanik. Vid sektionerna för evertebratzoologi och vertebratzoologi behövs en intendent resp. en amanuens. För omhändertagande av samlingar vid sektionen för paleobotanik erfordras ytterligare en amanuens. (+ 776 000 kr.)

6. För att sköta den centrala interna informationstjänsten, leda katalogiseringsarbetet vid handbiblioteken m. m. behövs en person med biblioteksutbildning (+ 45 000 kr.).

7. Museet föreslår inköp av ytterligare en masspektrometer på grund av ökad efterfrågan av isotopanalyser. Den totala kostnaden, fördelad på två budgetår, uppgår till ca 850 000 kr. Museet föreslår att medel anvisas för nästa budgetår att användas som handpenning vid beställning av instrumentet (+ 350 000 kr.).

8. För reseverksamhet behövs ökade medel (+ 35 000 kr.).

9. Museet föreslår en överföring till museet av medlen för den s. k. miljögiftsgruppen från anslaget till naturvårdsverket. Gruppen består av två intendenter, två laboratorieassistenter och en laboratorieingenjör. (+481 000 kr.)

10. I särskild skrivelse den 22 juni 1977 har *Sveriges geologiska undersökning* framhållit vikten av att medel beräknas för inköp av en masspektrometer.

Statens kulturråd

1. Rådet tillstyrker följande personalförstärkningar, nämligen en tjänst som biträdande professor för forskningsavdelningens uppgifter inom kryptogambotaniken, en assistenttjänst vid sektionen för entomologi och en amanuenstjänst till stöd till den regionala verksamheten. För konserveringstekniska uppgifter krävs en museiassistent och en konservator. (+ 487 000 kr.)

2. Rådet tillstyrker en ökning av medlen till resor och expenser (+48 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 16 668 000 kr.

B 48. Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.

1976/77	Utgift	1 012 770	Reservation	27 003
1977/78	Anslag	902 000		
1978/79	Förslag	974 000		

Naturhistoriska riksmuseet

Museet föreslår att anslaget höjs med 458 000 kr., varav 90 000 kr. avser prisomräkning. Av ökningen i övrigt hänför sig 300 000 kr. till bl. a. inköp av mineralogiska samlingar samt drift av svepelektronmikroskop och 8 000 kr. till materielkostnader i samband med ADB-verksamhet. Vidare avser 60 000 kr. en överföring av medel för den s. k. miljögiftsgruppens verksamhet från anslaget Naturvårdsverket: Materiel.

En minskning av anslaget enligt 0-alternativet skulle bl. a. medföra att de utåtriktade aktiviteter som museiavdelningen byggt upp till stor del skulle avvecklas. Effekten skulle bli att de hittillsvarande resultaten av uppbyggnadsverksamheten skulle spolieras.

Statens kulturråd

Rådet föreslår en ökning av medlen med 250 000 kr. varav 100 000 kr. till förvärv av mineralogiska samlingar. För miljögiftsgruppens arbete föreslås ökade medel med 60 000 kr. samt för automatisk databehandling med 8 000 kr. (+318 000 kr.)

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 974 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 974 000 kr.

B 49. Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	6 814 678
1977/78	Anslag	6 962 000
1978/79	Förslag	7 912 000

Statens sjöhistoriska museum har till uppgift att främja kunskapen om det svenska sjöförsvarets, den svenska handelssjöfartens och det svenska skeppsbyggeriets verksamhet och utveckling genom tiderna. Inom museet finns sex avdelningar, nämligen en administrativ avdelning, en konserveringsteknisk avdelning, en informations- och undervisningsavdelning, en fältundersökningsavdelning, en dokumentationsavdelning samt en Wasa- och utställningsavdelning.

Museet leds av en nämnd som utses av regeringen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens sjöhistoriska museum	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	19	+6	of.
Övrig personal	38	+2	of.
	57	**+8**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	4 619 000	+1 483 000	+830 000
Sjukvård	19 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	29 000	+ 18 000	+ 3 000
därav utrikes resor	(7 000)	(+ 5 000)	(of.)
Lokalkostnader	2 163 000	+ 161 000	+108 000
Expenser	132 000	+ 44 000	+ 5 000
därav engångsutgifter	(3 000)	(+ 13 000)	(− 3 000)
	6 962 000	**+1 710 000**	**+950 000**

Statens sjöhistoriska museum

1. Pris- och löneomräkning m. m. 980 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar museet minskad utställningsverksamhet och vakthållning samt minskad omfattning av resor i samband med fältarbete.

3. För att uppfylla de ökade krav som ställs på den administrativa avdelningen behöver denna förstärkas med en tjänst som amanuens (+93 000 kr.).

4. För att bereda arvodesanställd personal, som hittills har avlönats från museets underhållsanslag, fasta tjänster föreslår museet inrättandet av fyra nya tjänster. Av dessa föreslås en bli placerad vid informations- och undervisningsavdelningen och tre vid fältundersökningsavdelningen. (+359 000 kr.).

5. Dokumentationsavdelningen föreslås förstärkt med en tjänst som museitekniker (+77 000 kr.).

6. För att kunna behålla en oförändrad ambitionsnivå inom Wasa- och utställningsavdelningen behövs två tjänster som amanuens (+186 000 kr.).

7. För internationell PR-verksamhet, främst i anslutning till Wasa, föreslås ökade medel för resor (+15 000 kr.).

Statens kulturråd

Kulturrådet anser att det för förstärkning av museets undervisnings- och informationsverksamhet samt för dess fältundersökningar och administrativa uppgifter bör inrättas två tjänster som intendent och en tjänst som amanuens (+286 000 kr.).

Medlen till resor och expenser bör räknas upp med sammanlagt 18 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 912 000 kr.

B 50. Statens sjöhistoriska museum: Underhåll och ökande av samlingarna

1976/77	Nettoinkomst	108 765	Reservation	639 252
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Anslaget används enligt en av regeringen fastställd stat. Inkomster av inträdesavgifter, försäljningsmedel, gåvomedel och övriga inkomster vid museet och Wasavarvet tillgodoförs anslaget som uppbördsmedel.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens sjöhistoriska museum	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	−3	of.
Övrig personal	13	−1	of.
	18	**−4**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Försäljningsverksamhet och övriga utgifter	660 000	+190 000	
Konservering	430 000	+ 43 000	
Information och undervisning	500 000	+ 52 000	
Fältundersökningar	180 000	− 90 000	+300 000
Dokumentation och föremålsvård	130 000	+ 32 000	
Wasavarvet och utställningar	300 000	+ 73 000	
	2 200 000	**+300 000**	**+300 000**
Uppbördsmedel			
Inkomster vid museet	190 000	+ 60 000	+300 000
Inkomster vid Wasavarvet	2 009 000	+240 000	
Nettoutgift	**1 000**	**of.**	**of.**

Statens sjöhistoriska museum

Museet föreslår att viss personal som avlönas från detta anslag fr. o. m. nästa budgetår skall erhålla fasta tjänster och avlönas från museets förvaltningsanslag.

Statens kulturråd

Kulturrådet föreslår att anslaget även i fortsättningen förs upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens sjöhistoriska museum: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 51. Etnografiska museet

1976/77	Utgift	4 481 947
1977/78	Anslag	6 150 000
1978/79	Förslag	6 814 000

Etnografiska museet skall främja intresset för, kunskapen om samt forskningen rörande främmande kulturer, framför allt utomeuropeiska. Museet leds av en särskild styrelse som utses av regeringen.

Regeringen uppdrog den 27 november 1975 åt byggnadsstyrelsen att utföra en nybyggnad för etnografiska museet. Museet beräknar att kunna flytta in i sin nya byggnad under andra kvartalet 1978.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Etnografiska museet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	10	of.	of.
Övrig personal	17	+3	+1
	27	**+3**	**+1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 548 000	+ 688 000	+528 000
därav engångsutgifter	(283 000)	(— 92 000)	(+ 66 000)
Sjukvård	2 000	of.	+ 3 000
Reseersättningar	34 000	+ 26 000	+ 3 000
Lokalkostnader	3 094 000	+ 197 000	+ 90 000
Expenser	263 000	+ 212 000	+ 19 000
därav engångsutgifter	(53 000)	(+ 8 000)	(+ 2 000)
Underhåll och ökande av samlingarna	211 000	of.	+ 21 000
därav engångsutgifter	(110 000)	(of.)	(+ 11 000)
	6 152 000	**+1 123 000**	**+664 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	2 000	of.	of.
Nettoutgift	**6 150 000**	**+1 123 000**	**+664 000**

Etnografiska museet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 600 000 kr.
2. Museets förslag till 0-alternativ innebär en reducering av anslags-

posterna till lönekostnader, expenser samt underhåll och ökande av samlingarna.

3. För att kunna förbereda flyttning till en ny museilokal och samtidigt upprätthålla den utåtriktade verksamheten har museet de senaste budgetåren erhållit vissa engångsanvisningar för avlönande av vikarie för utställningsintendenten, för avlönande av tre extra museitekniker samt medel för vissa större konserveringsarbeten. Museet föreslår att två av de extra museiteknikerna får fast anställning samtidigt som tjänsterna förs upp på personalförteckningen samt att museet får behålla engångsanvisningarna i övrigt under ytterligare ett budgetår.

4. Museet begär att få omsätta en engångsanvisning för att kunna fullfölja en för museet av nämnden för samhällsinformation uppgjord plan för informationsåtgärder (+5 000 kr.).

5. Till följd av planerad inflyttning i den nya museibyggnaden under år 1978 föreslår museet att det inrättas en tjänst som telefonist. Eftersom bristen på teknisk personal kommer att kvarstå även efter inflyttningen i den nya byggnaden föreslår museet inrättandet av ytterligare en tjänst som museitekniker. Forskningsavdelningen föreslås utökad med en tjänst som kansliskrivare. (+238 000 kr.)

6. Museet behöver ökade medel till expenser bl. a. för ett dokumentationsprojekt och ett informationsprogram, för inköp av en upplaga av Human Relations Area Files samt för omkopiering av äldre filmnegativ (+254 000 kr.).

7. Museets behov av medel till resor har ökat (+26 000 kr.).

Statens kulturråd

Under år 1978 flyttar museet in i den nya byggnaden. Medelstilldelningen bör göras helt med tanke på att iordningställa det nya museet.

F. n. gör museet under medverkan av statskontoret en översyn av organisationen. Kulturrådet räknar med att på grundval av denna översyn i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80 kunna lägga fram förslag om de nya tjänster som kan bli nödvändiga. Museet framhåller att det är tänkbart att det går att samordna vissa av museets uppgifter med statens sjöhistoriska museums och Tekniska museets. Kulturrådet utgår från att dessa frågor kommer att belysas i nämnda översyn.

I likhet med de senaste budgetåren bör museet för nästa budgetår anvisas medel för extra personal — en utställningsintendent och tre museitekniker — samt för konservering av det material som skall användas i de nya basutställningarna.

Kulturrådet tillstyrker förslaget om inrättandet av en tjänst som telefonist (+73 000 kr.).

Museet bör för nästa budgetår erhålla 50 000 kr. för att kunna fortsätta arbetet med information om museet.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 814 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en telefonist till museets nya telefonväxel. Jag har vidare för att förbereda museets flyttning till den nya museibyggnaden beräknat medel i form av fortsatta engångsanvisningar för dels tre extra museitekniker, dels en vikarie åt utställningsintendenten. Därutöver har jag beräknat en engångsanvisning om 121 000 kr. för större konserveringsarbeten och en om 55 000 kr. för information om museets verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Etnografiska museet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 814 000 kr.

B 52. Skoklosters slott

1976/77	Utgift	2 228 655
1977/78	Anslag	2 119 000
1978/79	Förslag	2 392 000

Skoklosters slott och samlingar inköptes av staten år 1967 (prop. 1967: 63, SU 1967: 80, rskr 1967: 192). Verksamheten vid Skoklosters slott leds av en särskild styrelse som utses av regeringen. Denna ansvarar för förvaltningen av slottet och gör upp planer över hur slottets samlingar skall sättas i stånd.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Styrelsen för Skoklosters slott	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	7	of.	of.
Övrig personal	5,5	+2	of.
	12,5	**+2**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	963 000	+447 000	+155 000
Styrelsearvoden	38 000	+ 1 000	+ 1 000
Sjukvård	1 000	of.	of.
Reseersättningar	29 000	+ 4 000	+ 3 000
därav utrikes resor	(5 000)	(+ 1 000)	(of.)
Lokalkostnader	831 000	+ 54 000	+ 49 000
Expenser	138 000	+ 93 000	+ 8 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 68 000)	(—)
Underhåll och vård av samlingarna m.m.	269 000	+ 50 000	+ 57 000
	2 269 000	**+649 000**	**+273 000**
Uppbördsmedel			
Entréavgifter m.m.	150 000	— 30 000	of.
Nettoutgift	**2 119 000**	**+619 000**	**+273 000**

Styrelsen för Skoklosters slott

1. Pris- och löneomräkning m. m. 368 354 kr.

2. Styrelsens förslag till 0-alternativ innebär bl. a. minskade insatser inom registreringsverksamheten och den utåtriktade verksamheten. Dessa inskränkningar leder till att katalogiseringen av samlingarna blir fördröjd och att servicen till allmänheten minskas.

3. Insatserna för vård och underhåll av samlingarna bör fortsätta i ökad takt, så att skadeverkningarna kan hejdas (+50 000 kr.).

4. För registrerings- och dokumentationsverksamheten behövs en biblioteksassistent och ett biträde. Medlen för expenser bör höjas. (+229 437 kr.)

5. För utrustning av Sjövillan (bostad för guider m. fl.) föreslås en engångsanvisning om 13 000 kr.

6. Visningarna i slottet behöver kompletteras med tillfälliga utställningar. 30 000 kr. av entréavgifterna bör få disponeras för ändamålet.

Statens kulturråd

Verksamheten vid Skoklosters slott erbjuder en service till allmänheten bestående av guidade visningar i slottet och av särskilt ordnade utställningar. Avgiften för att följa de guidade visningarna är nu 7 kr. (vuxna). Det är en kostnadsnivå som innebär att många som bör ges tillgång till visningarna nu avstår. Den avgift som styrelsen för Skoklosters slott nu beslutat om bör enligt kulturrådets mening sänkas, vilket kan bli möjligt genom att Skokloster för sin verksamhet får behålla 30 000 kr. av intäkterna.

Medlen för underhåll och vård samt för expenser bör ökas med 50 000 kr. resp. 35 000 kr.

Skokloster rymmer ett bibliotek av osedvanligt kulturhistoriskt värde. För vård av dessa samlingar samt för biblioteksservice i övrigt tillstyrker rådet tjänsten som biblioteksassistent (+72 000 kr.).

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer överlämnade i september 1977 förslag till gemensam organisation för livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet. Enligt förslaget bör de tre museerna den 1 juli 1978 sammanföras till en myndighet under en gemensam styrelse. Det bör därefter ankomma på den nya styrelsen att i samråd med bl. a. statskontoret utföra de interna utredningar som kan behövas för att fullfölja omorganisationen.

Kommitténs förslag har remissbehandlats. En redogörelse för remissopinionen lämnas under anslaget Livrustkammaren.

Föredraganden

Jag vill erinra om att jag tidigare vid min behandling av anslaget Livrustkammaren förordat att livrustkammaren, Skoklosters slott och

Hallwylska museet fr. o. m. den 1 juli 1978 sammanförs till en myndighet under en gemensam styrelse. Under nämnda anslag anmälde jag också min avsikt att senare föreslå regeringen att uppdra åt styrelsen att se över den nya myndighetens interna organisation.

Anslaget bör föras upp med 273 000 kr. Jag har därvid beräknat 35 000 kr. för ökade insatser för underhåll och vård av samlingarna. Med hänvisning till sammanställningen i övrigt hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skoklosters slott* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 392 000 kr.

B 53. Arkitekturmuseet

1978/79 Nytt anslag (förslag) 806 000

Huvudman för arkitekturmuseets verksamhet är f. n. en stiftelse. Museet skall bl. a. verka för byggnadskonstens och samhällsplaneringens utveckling i Sverige.

Organisationskommittén (1974: 07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer har under år 1977 sett över arkitekturmuseets organisation. Statens förhandlingsnämnd fick i september 1977 i uppdrag att i nära kontakt med organisationskommittén uppta förhandlingar med stiftelsen om ett överförande av museet till statligt huvudmannaskap.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Arkitektur-museet	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	2	+2,5	+0,5
Övrig personal	2,5	+0,5	of.
	4,5	**+3**	**+0,5**
Anslag			
Lönekostnader	413 000	+425 000	+164 000
Sjukvård	—	—	+ 2 000
Reseersättningar	—	+ 8 000	+ 5 000
Lokalkostnader	60 000	+ 30 000	+ 7 000
Expenser	15 000	+ 13 000	+ 35 000
Utställningar m. m.	45 000	+288 000	+ 60 000
	533 000[1]	**+764 000**	**+273 000**

[1] Utgår ur anslaget Bidrag till vissa museer.

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer har sett över arkitekturmuseets organisation mot bakgrund av de allmänna riktlinjer för samverkan mellan statliga museer som angavs i

propositionen 1974: 28 om den statliga kulturpolitiken. Kommittén överlämnade i oktober 1977 sitt förslag till organisation för arkitekturmuseet. Utgångspunkten för förslaget är att arkitekturmuseet förs över till statligt huvudmannaskap och att museet under avsevärd tid kommer att vara beläget på Skeppsholmen eller i dess närhet. Mot den bakgrunden föreslår kommittén att arkitekturmuseet fr. o. m. den 1 juli 1978 skall ingå som en självständig institution inom myndigheten statens konstmuseer.

För att säkerställa arkitekturmuseets nuvarande verksamhetsinriktning är det, enligt kommittén, angeläget att museet får behålla sina kontaktytor. Därför föreslås att en särskild rådgivande nämnd, med högst tio ledamöter, inrättas för arkitekturmuseet. Kommittén anser det vidare vara naturligt att styrelsen för statens konstmuseer utökas med en ledamot med anledning av att arkitekturmuseet sammanförs med konstmuseerna. Det kan vara lämpligt att den ledamot av styrelsen som närmast företräder arkitekturmuseets ansvarsområde också är ordförande i den rådgivande nämnden.

Den närmare utformningen av arkitekturmuseets inre organisation liksom formerna för utnyttjande av gemensamma resurser bör vara en uppgift för styrelsen för statens konstmuseer i samverkan med arkitekturmuseets nämnd och berörd personal.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över kommitténs förslag avgivits av *kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket, riksarkivet, statens kulturråd, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, statens konstmuseer, statens råd för byggnadsforskning, statens planverk, Sveriges arkitekturmuseum, Nordiska museet, Akademien för de fria konsterna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Svenska institutet, Föreningen Svensk Form, Föreningen för samhällsplanering, Svenska Arkitekters Riksförbund (SAR), Svenska Inredningsarkitekters Riksförbund (SIR), Svenska byggnadsindustriförbundet* och *Svenska föreningen för byggnadsvård.* Därutöver har en skrivelse kommit in från arkitekturmuseets vänförening, dvs. *Föreningen för byggnadskonstens främjande.*

Flertalet remissinstanser berör frågan om huvudmannaskapet för arkitekturmuseet och är positiva till ett förstatligande.

Endast två remissinstanser, *kammarkollegiet* och *riksrevisionsverket,* ansluter sig helt till förslaget att knyta arkitekturmuseet som självständig institution till statens konstmuseer. *Riksarkivet* har inget att erinra mot en sådan anknytning men framhåller att även andra organisationsalternativ kan ha vissa fördelar. *Statskontoret, statens kulturråd* och *LO* godtar förslaget men anser att frågan om arkitekturmuseets organisation bör prövas på nytt efter en tid. *Statens konstmuseer* hävdar att ett in-

ordnande av arkitekturmuseet i statens konstmuseer skulle innebära en belastning som myndigheten inte kan bära med nuvarande personalresurser. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* samt *Svenska föreningen för byggnadsvård* avstyrker förslaget. *Nordiska museet* framhåller att en anknytning till Nordiska museet är lika naturlig som en samordning med statens konstmuseer. *Arkitekturmuseet, statens råd för byggnadsforskning, statens planverk, Akademien för de fria konsterna, Svenska institutet, Föreningen Svensk Form, Föreningen för samhällsplanering, SACO/SR, SAR, SIR, Svenska byggnadsindustriförbundet, Föreningen för byggnadskonstens främjande* och *Svenska föreningen för byggnadsvård* förordar att arkitekturmuseet organiseras som en självständig statlig myndighet men kan, om detta alternativ inte går att realisera, acceptera en anknytning till statens konstmuseer. En förutsättning för att konstmuseialternativet skall kunna godtas är emellertid att en av regeringen utsedd nämnd knyts till arkitekturmuseet och att styrelsen för statens konstmuseer utökas med minst en ledamot. *Statens konstmuseer* ifrågasätter nämnda förutsättning genom att hävda att arkitekturmuseet, för den händelse det skulle upptas inom statens konstmuseer, måtte få en organisation helt parallell med övriga konstmuseers.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer finner det nödvändigt att instruktionen för statens konstmuseer ger en väsentligt vidare ram för verksamheten vid arkitekturmuseet än den föreslagna.

Kammarkollegiet, statens kulturråd, Nordiska museet, Arkitekturmuseet, LO, SAR, SIR, Svenska byggnadsindustriförbundet och *Svenska föreningen för byggnadsvård* för fram liknande synpunkter.

Ett flertal remissinstanser berör arkitekturmuseets behov av lokaler och övriga resurser. *Byggnadsstyrelsen* konstaterar att befintliga lokalresurser och antagna utbyggnadsmöjligheter på Skeppsholmen eller i dess närhet möjliggör en förläggning av arkitekturmuseet enligt kommitténs intentioner. *Riksarkivet, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, Nordiska museet, statens konstmuseer, Arkitekturmuseet, statens råd för byggnadsforskning, Föreningen Svensk Form, SACO/SR, SAR, SIR, Svenska byggnadsindustriförbundet* och *Föreningen för byggnadskonstens främjande* understryker utifrån olika utgångspunkter behovet av resursförstärkningar vid arkitekturmuseet. Enligt *Svenska föreningen för byggnadsvård* måste en ordentlig analys av museets verksamhetsområde och resursbehov föregå ett ställningstagande till museets framtida organisation.

Arkitekturmuseet m. fl.

Med hänsyn till de förväntade förändringarna av arkitekturmuseets organisation överlämnade museet i september 1977 en kompletterande anslagsframställning till regeringen. Redovisningen av museets förslag till anslagsförändringar bygger i huvudsak på denna framställning.

1. För dokumentations- och arkivverksamhet begär museet en tjänst som intendent, omvandling av en deltidstjänst som arkivarie till en heltidstjänst samt ökade medel till expenser och lokalhyror. Under en period av två år behöver museet dessutom ett engångsanslag för att kunna fullfölja en påbörjad inventering av folkrörelsemiljöer. (+262 000 kr., varav 80 000 kr. som engångsanvisning)

2. För utåtriktad verksamhet begärs en tjänst som museilektor samt ökade medel för resor, utställningsproduktion, hyra av tillfälliga lokaler och utvecklingsarbete avseende museets information och rådgivning till regionala museer. Museet behöver dessutom en engångsanvisning för att kunna utforma en svensk version av vandringsutställningen Aufbruch und Krise des Funktionalismus, Bauen und Wohnen in Schweden 1930/80. (+348 000 kr., varav 130 000 kr. som engångsanvisning)

3. Föreningen för samhällsplanering, Svenska Arkitekters Riksförbund (SAR) och arkitekturmuseets museiråd har i särskilda skrivelser till regeringen behandlat arkitekturmuseets organisation och resursbehov.

Statens kulturråd

Statens kulturråd framhåller i sitt yttrande över arkitekturmuseets under våren 1977 inlämnade anslagsframställning att museet svarar för ett arbete som visar sig alltmer angeläget. Det behövs, enligt kulturrådet, en snar lösning på arkitekturmuseets organisations- och lokalfrågor. Kulturrådet tillstyrker 86 000 kr. för ökad verksamhet vid museet.

Föredraganden

Stiftelsen Sveriges arkitekturmuseum grundades år 1962 på initiativ av Svenska Arkitekters Riksförbund (SAR). Museets verksamhetsområde omfattar dokumentation av 1900-talets och det senare 1800-talets byggande i Sverige. Genom specialutställningar och publikationer informerar museet om samhällsbyggande och modern arkitektur. Museets verksamhet har visat sig vara ett värdefullt tillskott till landets museiväsende. 1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65) föreslog att museet skulle få en ställning som centralmuseum med ansvar som riksinstitution för dokumentation inom sitt område. Enligt MUS 65 borde också förhandlingar tas upp med stiftelsen om ett förstatligande av museet.

Min företrädare anmälde i prop. 1974: 28 sin avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att förhandlingar skulle tas upp med Stiftelsen Sveriges arkitekturmuseum om att museets verksamhet skulle ställas under statligt huvudmannaskap. Riksdagen lämnade det anförda utan erinran (KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). Mot den bakgrunden gav jag i september 1977 sta-

tens förhandlingsnämnd i uppdrag att ta upp förhandlingar i frågan. Förhandlingarna mellan förhandlingsnämnden och stiftelsen slutfördes under hösten 1977. De resulterade i ett avtal om överförande av museet till statligt huvudmannaskap. Avtalet, som gäller under förbehåll av regeringens godkännande, bör fogas som bilaga 12.1 till regeringsprotokollet i detta ärende.

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer har under år 1977 sett över arkitekturmuseets organisation mot bakgrund av de riktlinjer riksdagen antagit för samverkan mellan statliga museer. Kommittén har föreslagit att arkitekturmuseet som statlig kulturinstitution bör inordnas i myndigheten statens konstmuseer. Förslaget har emellertid mött invändningar vid remissbehandlingen. Med hänsyn till arkitekturmuseets verksamhetsinriktning och kontaktbehov har flertalet remissinstanser ansett det vara naturligast att arkitekturmuseet förblir en fristående institution. Statens konstmuseer och Sveriges arkitekturmuseum har dessutom i sina resp. remissyttranden fört fram helt oförenliga villkor för en samverkan.

Arkitekturmuseet har med begränsade resurser åstadkommit resultat som ingett respekt för museet i vida kretsar. Det är angeläget att museet garanteras utvecklingsmöjligheter för framtiden och att möjligheterna till samarbete med den övriga museiverksamheten i landet tillvaratas. Ett viktigt steg i den riktningen är en övergång till statligt huvudmannaskap. Jag föreslår att en sådan övergång sker den 1 juli 1978.

När det gäller frågan om en lämplig organisation för arkitekturmuseet bör enligt min mening utgångspunkten vara att museet garanteras en fri och oberoende ställning och att den nuvarande verksamhetsinriktningen bevaras. Museets och andra intressenters bedömning av olika organisationsalternativ måste självfallet tillmätas en stor betydelse i sammanhanget.

Mot den bakgrunden förordar jag att arkitekturmuseet nu organiseras som en fristående statlig myndighet. När museets lokalfråga har fått en mera permanent lösning och ytterligare erfarenheter vunnits av samarbete med övriga statliga museer bör det vara möjligt att återkomma till frågan om arkitekturmuseets organisatoriska tillhörighet.

Myndigheten bör ledas av en styrelse bestående av högst fem ledamöter utsedda av regeringen och med personalföreträdare enligt gällande regler. Det bör ankomma på styrelsen att besluta om myndighetens interna organisation. Om styrelsen finner det lämpligt bör en rådgivande nämnd kunna knytas till museet. Chefen för museet bör under styrelsen svara för museets löpande verksamhet.

Det ankommer på LUP-delegationen vid statens kulturråd att ta de initiativ som behövs för att museets lokalfråga skall kunna lösas.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 806 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en heltidsanställd arki-

varie, viss administrativ service och utökad utställningsverksamhet. Den administrativa servicen bör i första hand köpas från statens konstmuseer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna det mellan staten och Stiftelsen Sveriges arkitekturmuseum träffade avtalet om överförande av museet till statligt huvudmannaskap,
2. godkänna de riktlinjer för en omorganisation av arkitekturmuseet den 1 juli 1978 som jag har förordat,
3. till *Arkitekturmuseet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 806 000 kr.

B 54. Bidrag till Nordiska museet

1976/77	Utgift	14 931 828
1977/78	Anslag	15 291 000
1978/79	Förslag	18 393 000

Nordiska museet är ett kulturhistoriskt museum med ett samlingsområde som — med undantag av vissa specialområden som bevakas av andra museer — omfattar föremål, bilder och viss annan information från Sverige efter år 1500.

Museet är en stiftelse men staten bär hela det ekonomiska ansvaret för verksamheten. Ledamöterna i stiftelsens styrelse, Nordiska museets nämnd, utses av regeringen.

Nordiska museet har sju avdelningar, nämligen tre föremålsavdelningar, en undersökningsavdelning, en undervisningsavdelning, en avdelning för bibliotek och arkiv samt en administrativ avdelning. Till museet hör institutet för folklivsforskning och Julita gård.

Statens förhandlingsnämnd fick år 1976 i uppdrag att uppta förhandlingar med stiftelsen om ett överförande av museet till statligt huvudmannaskap.

Organisationskommittén (U 1974: 07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer har under år 1977 sett över museets organisation.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nordiska museet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	42	+23	+3
Övrig personal	75	+18	+1
	117	**+41**	**+4**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nordiska museet	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	9 662 000	+4 070 000	+2 117 000
Utgående pensioner	200 000	of.	of.
Sjukvård	40 000	of.	of.
Reseersättningar	141 000	+ 107 000	+ 14 000
därav utrikes resor	(23 000)	(+ 2 000)	(of.)
Lokalkostnader	4 284 000	+ 851 000	+ 824 000
Expenser	828 000	+ 445 000	+ 64 000
därav engångsutgifter	(59 000)	(of.)	(of.)
Underhåll av museets gårdar	143 000	+ 21 000	+ 14 000
Utställningar	455 000	+ 91 000	+ 46 000
Underhåll och ökande av samlingarna	230 000	+ 188 000	+ 23 000
Reglering av underskott vid Julita	75 000	of.	of.
	16 058 000	**+5 773 000**	**+3 102 000**
Inkomster			
Entré- och visningsavgifter	200 000	of.	of.
Försäljning av böcker, bildmaterial m.m.	225 000	of.	of.
Fondavkastning och hyror	284 000	of.	of.
Kommunalt anslag för skolvisningar	58 000	of.	of.
Nettoutgift	**15 291 000**	**+5 773 000**	**+3 102 000**

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer har sett över Nordiska museets organisation mot bakgrund av de allmänna riktlinjer för organisatorisk samverkan mellan statliga museer som angavs i proposition 1974: 28. I betänkandet (Ds U 1977: 16) Nordiska museet avvisar kommittén alternativet att samordna Nordiska museet, livrustkammaren, Skoklosters slott, Hallwylska museet och Sveriges arkitekturmuseum till ett kulturhistoriskt museiblock. Utgångspunkten för kommitténs organisationsförslag är att Nordiska museet bildar en fristående institution.

Kommittén föreslår att verksamheten vid Nordiska museet under museiledningen skall delas in i sju avdelningar, varav en nybildad teknisk avdelning. Museet skulle därmed få tre föremålsavdelningar, en undersökningsavdelning, en utställningsavdelning, en teknisk avdelning och en administrativ avdelning. Förslaget innebär bl. a. att funktionerna inom den nuvarande avdelningen för bibliotek, arkiv och fotoateljé delas upp på andra avdelningar och att institutet för folklivsforskning skiljs från museet. För att avlasta museiledningen föreslås dessutom ett sekretariat.

Kommittén har inte funnit det möjligt att lägga fram något förslag

till organisation för verksamheten vid Julita gård, bl. a. med hänsyn till pågående förhandlingar om ett förändrat huvudmannaskap för museet.

Nordiska museet bör, enligt förslaget, även i fortsättningen ledas av en styrelse med ledamöter utsedda av regeringen. Styrelsen bör till styresmannen, som är museets chef, kunna delegera beslutanderätten i frågor rörande bl. a. tjänstetillsättning.

Inrättandet av ett sekretariat bör, enligt kommittén, förstärka museets möjligheter att bereda sådana frågor som inte naturligen hör hemma inom någon av sakenheterna. Sekretariatet bör även kunna ges en samordnande roll när det gäller museets verksamhetsplanering.

Tekniska funktioner inom de nuvarande tre föremålsavdelningarna bör så långt möjligt överföras till en teknisk avdelning. I övrigt bör föremålsavdelningarnas ansvarsområden inte förändras. Den första avdelningen bör ansvara för näringsliv och samfund, den andra för bostadsskick och den tredje för textil och dräkt. Föremålsavdelningarna bör inom sina resp. ansvarsområden medverka i internationellt samarbete och forskning samt lämna råd i expertisärenden. Även ansvaret för museiföremålen vid Nordiska museets gårdar och på Skansen bör fördelas mellan de tre avdelningarna.

Den nuvarande kulturhistoriska undersökningen och arkivet bör sammanföras till en undersökningsavdelning med ansvar för bebyggelseundersökningar, skriftlig insamling, arkivvård, dokumentärfilmning och fotografering samt information och rådgivning till forskare och andra besökare. Avdelningen bör också samordna museets projekt inom dokumentationsområdet.

Museets utåtriktade verksamhet, inkl. biblioteket, bör bilda en utställningsavdelning med ansvar för programverksamhet, förlagsverksamhet, publikinformation och marknadsföring, bibliotek och utställningar.

Den nya tekniska avdelningen bör bl. a. svara för registrering, fotografering, magasinering, konservering, verkstadsarbeten och fastighetsunderhåll.

Ansvarsområdet för den administrativa avdelningen bör omfatta allmänna ärenden och juridisk service, ekonomi- och personaladministration, kontorsservice och diarieföring, fastighetsdrift, Julita Värdshus och Julita skogsförvaltning.

Institutet för folklivsforskning bör föras över till universitetet i Stockholm.

Kommittén fäster slutligen uppmärksamheten på ett antal frågor som bör bli föremål för fortsatta överväganden inom museet.

Kommitténs förslag bör kunna genomföras den 1 juli 1978 om förhandlingarna mellan staten och stiftelsen slutförs under hösten 1977.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över organisationskommitténs förslag avgetts av *kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket, riksarkivet, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, Nordiska museet, statens kulturråd, skolöverstyrelsen, universitets- och högskoleämbetet, forskningsbiblioteksrådet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Svenska museiföreningen* och *Stiftelsen Skansen.*

Dessutom har skrivelser kommit in från *Föreningen Sveriges landsantikvarier, Jämtlands läns museum, Skaraborgs länsmuseum, Norrbottens museum* och *SACO/SR-föreningen vid Nordiska museet.*

Endast en remissinstans, *TCO,* anser att en fortsatt utredning avseende en samordning av museienheter med besläktade ämnesområden bör övervägas. Övriga remissinstanser avvisar, i likhet med kommittén, alternativet att organisatoriskt samordna Nordiska museet, livrustkammaren, Skoklosters slott, Hallwylska museet och Sveriges arkitekturmuseum. *Nordiska museet* noterar att kommittén som utgångspunkt för den föreslagna organisationsförändringen tagit fasta på några av de angelägna förstärkningar som museet framhållit.

Flera remissinstanser berör kommitténs förslag till verksamhetsinriktning för Nordiska museet. *Statens kulturråd* anser att kommittén mer direkt borde ha tagit de kulturpolitiska målen som utgångspunkt för förslaget.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer framhåller bl.a. angelägenheten av att Nordiska museet, inom sitt sakkunnigområde, kan åta sig utredningsuppgifter för kulturminnesvården och samhällsplaneringen. *Nordiska museet* anser att museet i förslaget tilldelats en alltför passiv och föremålscentrerad roll. *Svenska museiföreningen* för fram liknande synpunkter. *LO* saknar en markering av museets ansvar för att samtidshistorien dokumenteras och levandegörs. *Statens kulturråd, SACO/SR, Föreningen Sveriges landsantikvarier, Jämtlands läns museum* och *Norrbottens museum* anser att kommittén inte utvecklat Nordiska museets roll som centralmuseum.

Några remissinstanser ifrågasätter den av kommittén föreslagna organisationsstrukturen. *Statskontoret* förordar att museets styrelse på sikt prövar och vidareutvecklar museets organisation, bl. a. idén med en sammanhållen föremålsavdelning och frågan om organisation och dimensionering av museets tekniska service. *Statens kulturråd, LO* och *TCO* ser det som en nackdel att undersökningsavdelningen och de s. k. föremålsavdelningarna inte kunnat knytas samman till en enhet. Kulturrådet ifrågasätter också, i likhet med *forskningsbiblioteksrådet,* förslaget att inordna biblioteket i utställningsavdelningen. *Nordiska museet* föreslår vissa förändringar av de föreslagna avdelningarnas ansvarsområden och ändrad benämning på ett par av avdelningarna. Museet

framhåller också att det hade varit värdefullt om förslaget angivit indelningen i sektioner.

Föreningen Sveriges landsantikvarier anser att man bör överväga att dela in Nordiska museet i två eller tre byråer med underavdelningar. Även behovet av en tjänsteman med övergripande ansvar, som t. ex. riksantikvarieämbetets överantikvarie, bör övervägas. *SACO/SR* ifrågasätter om utredningen kan ligga till grund för en omorganisation av museet och beklagar att kommittén avstått från att inordna Julita gård i organisationen.

Statens kulturråd, Nordiska museet, SACO/SR, Svenska museiföreningen och *Föreningen Sveriges landsantikvarier* understryker vikten av att museet får behålla vissa forskningsresurser om institutet för folklivsforskning skiljs från museet.

Universitets- och högskoleämbetet anser att ett antal frågor, främst institutets fortsatta kontakter och samarbetet med Nordiska museet bör utredas vidare innan slutlig ställning tas till en överföring av institutet.

Remissinstanserna delar kommitténs uppfattning att ett fortsatt organisationsarbete är nödvändigt. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer* anser att detta arbete bör bedrivas i samråd med ämbetet. *Riksrevisionsverket* framhåller att möjligheterna till tekniskt samarbete mellan Nordiska museet, livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet bör tillvaratas i största möjliga utsträckning.

Kammarkollegiet understryker att permutationsfrågorna måste tas upp till prövning antingen stiftelsen förstatligas eller bibehålls. Kollegiet anser också att frågan om ett överförande till kollegiet av fondförvaltningen bör övervägas, detta oberoende av museets verksamhetsform.

Ett flertal remissinstanser anser det vara en brist att kommittén inte lagt fram något förslag till resursdimensionering.

Nordiska museet

Nordiska museet kom i september 1977 in till regeringen med en kompletterande anslagsframställning med anledning av organisationskommitténs förslag. Redovisningen av museets förslag till anslagsförändringar bygger i huvudsak på nämnda framställning.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 912 633 kr.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär bl. a. en minskning av den lokala utåtriktade verksamheten och lokalanvändningen samt en reducering av antalet förstärkningsvakter och visare.

3. Den föreslagna omorganisationen och ett uppdämt behov av resursförstärkningar innebär att museet behöver 41 nya tjänster samt medel till vikarier, ställföreträdaretillägg och forskararvoden. Dessutom behöver museet under en period av två år medel för tillfällig personal. (+ 3 850 877 kr., varav 174 000 kr. som engångsanvisning.)

Om museet får de begärda nya tjänsterna skulle nio befintliga administrativa tjänster kunna dras in (−606 548 kr.).

Nordiska museets nämnd har till regeringen överlämnat kopia på protokoll från lokal förhandling rörande museets kompletterande anslagsframställning. Av protokollet framgår bl. a. att personalorganisationerna vid museet kräver ytterligare 21,5 nya tjänster utöver de tjänster som museets nämnd föreslår.

4. Museets medel till reseersättningar bör höjas för att bl. a. möjliggöra en utveckling av samarbetet med länsmuseerna och en förbättrad bevakning i utförselärenden (+ 93 000 kr.).

5. För anskaffning av inredning och utrustning till ny personal, fortsatt utveckling av ett system för ADB-registrering av museiföremål, förbättrad personalutbildning m. m. behöver museet ökade expensmedel (+359 000 kr.).

6. Med hänsyn till samlingarnas tillstånd och behovet av föremålsvård begärs ökade medel för vård av möbler, textilier och annat organiskt material samt bekämpning av skadedjur m. m. Museet begär vidare en engångsanvisning för att kunna rädda filmer på nitratbas. (+ 165 000 kr., varav 50 000 kr. som engångsanvisning)

Statens kulturråd

Statens kulturråd prioriterar sådana förstärkningar som fordras för att Nordiska museets nya organisation skall kunna genomföras. Mot den bakgrunden tillstyrker kulturrådet en personalförstärkning med 11 tjänster, varav tre tillfälliga. Förstärkningen behövs bl. a. för att museet skall kunna genomföra en effektiv verksamhetsplanering och förbättra personaladministrationen. Dessutom bör en chef och en kansliskrivare knytas till den nya tekniska avdelningen och den nya telefonväxeln bemannas med två telefonister. De tre tillfälliga tjänsterna avser en fotograf, en assistent och ett museibiträde för överförandet av samlingarna till Julita. (+ 835 851 kr., varav 178 793 kr. som engångsanvisning)

Kulturrådet tillstyrker också en fortsatt engångsanvisning för decentralisering av samtidsdokumentationen och ökade medel för resor, lokalkostnader, telefonservice och vård av fotografiska negativ (+370 000 kr., varav 115 000 kr. som engångsanvisning).

Föredraganden

Det förslag till organisation för Nordiska museet som organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer lagt fram förutsätter enligt kommittén slutförda förhandlingar mellan staten och Stiftelsen Nordiska museet. Förhandlingarna pågår fortfarande, vilket innebär att någon förändring av museets verksamhetsform inte kan ske inför budgetåret 1978/79. Enligt min mening utgör inte detta något hinder för att förändra Nordiska museets organisation under nämnda budgetår.

Innan jag går in på organisationsförslaget vill jag något beröra de krav som ställs på Nordiska museet. Flera remissinstanser har ifrågasatt den verksamhetsinriktning som avspeglas i kommitténs organisationsförslag och betonat vikten av att museets roll klargörs bättre. Jag delar den uppfattning som förts fram bl. a. av statens kulturråd att Nordiska museet bör vara centralt museum för svensk kulturhistoria under nyare tid och därmed huvudinstitution för samlingar av etnologisk karaktär. Nordiska museet bör också, som riksantikvarieämbetet framhållit, kunna spela en mer aktiv roll inom ramen för kulturminnesvården. Denna verksamhetsinriktning bör komma till klart uttryck i stadgarna för stiftelsen.

Flertalet remissinstanser tillstyrker organisationsförslaget i allt väsentligt eller lämnar det utan erinran. Jag anser därför att förslaget kan ligga till grund för en omorganisation av Nordiska museet den 1 juli 1978. Institutet för folklivsforskning bör emellertid t. v. vara knutet till museet. Universitets- och högskoleämbetet framhåller i sitt yttrande att frågan om ett överförande av institutet till universitetet i Stockholm bör utredas vidare. Jag delar denna uppfattning och har för avsikt att återkomma till regeringen i frågan.

Jag avser att senare föreslå regeringen att Nordiska museet även efter den 1 juli 1978 skall delas in i sju avdelningar, varav tre föremålsavdelningar, en undersökningsavdelning, en undervisnings- och utställningsavdelning, en teknisk avdelning och en administrativ avdelning. Institutet för folklivsforskning bör vara knutet till museet på samma sätt som hittills. För att avlasta museiledningen bör det dessutom finnas ett sekretariat. Den närmare ansvarsfördelningen mellan avdelningarna och avdelningarnas indelning i sektioner bör fastställas av museets nämnd i arbetsordning och tjänsteföreskrifter.

Behovet av att förstärka Nordiska museets resurser i samband med omorganisationen är särskilt framträdande för de nya enheterna inom organisationen. Dessutom behövs en förstärkning av museets personaladministration.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 18 393 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat medel för en tjänst som förste intendent för den tekniska avdelningen, en tjänst som handläggare vid sekretariatet och två tjänster för museets personaladministration, varav en handläggare och en assistent.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat om en omorganisation av Nordiska museet,
2. till *Bidrag till Nordiska museet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 18 393 000 kr.

B 55. Bidrag till Tekniska museet

1976/77	Utgift	3 458 418
1977/78	Anslag	3 671 000
1978/79	Förslag	4 341 000

Tekniska museet skall belysa utvecklingen inom ingenjörskonsten och dess grundvetenskaper samt inom industrin.

Tekniska muscet är en stiftelse till vilken utgår statligt driftbidrag. Enligt den stat som fastställts av regeringen för innevarande budgetår täcker statsbidraget mer än 70 % av utgifterna för driften. Inkomsterna i övrigt härrör främst från entré- och visningsavgifter samt bidrag från näringslivet och museets vänförening. I stiftelsens styrelse, som består av högst 20 ledamöter, utses tre ledamöter av regeringen.

Kungl. Maj:t godkände den 29 december 1970 ett avtal mellan televerket och Tekniska museet angående televerkets samlingar av historiska föremål och arkivalier, Telemuseet (prop. 1970: 1 bil. 10 s. 84). Avtalet innebär att samlingarna, som innehåller över 16 000 föremål samt vissa journaler, deponerats hos Tekniska museet. Kostnaderna för skötseln av Telemuseet motsvaras enligt avtal av ett anslag från televerket.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Tekniska museet	Föredraganden
Personal			
Tekniska museet			
Handläggande personal	8,5	+5,5	of.
Övrig personal	16	+4	of.
Telemuseet			
Handläggande personal	2	of.	of.
Övrig personal	11	of.	of.
	37,5	**+9,5**	**of.**
Stat			
Tekniska museet			
Utgifter			
Lönekostnader	2 267 000	+1 422 000	+ 575 000
Utgående pensioner	53 000	+ 8 000	+ 8 000
Sjukvård	11 000	+ 4 000	+ 3 000
Reseersättningar	17 000	+ 12 000	+ 2 000
Lokalkostnader	1 171 000	+ 160 000	+ 38 000
därav hyreskostnader för Teknorama	(262 000)	(of.)	(of.)
fastighetsunderhåll	(124 000)	(+ 15 000)	(+ 9 000)
Expenser	420 000	+ 312 000	+ 30 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 216 000)	(—)
Utställningar	150 000	+ 383 000	+ 15 000
Information	70 000	+ 9 000	+ 7 000
Underhåll och ökande av samlingarna	97 000	+ 12 000	+ 10 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Tekniska museet	Föredraganden
Databehandling av förc-måls- och arkivsamlingarna	—	+ 89 000	—
Särskilda utställningar och projekt	725 000	of.	+ 73 000
Kostnader för Telemuseet	195 000	of.	of.
	5 176 000	**+2 411 000**	**+ 761 000**
Inkomster			
Entré- och visningsavgifter	175 000	of.	+ 11 000
Publikationer m. m.	70 000	of.	
Lokalhyror för huvudbyggnaden	25 000	of.	of.
Kommunalt anslag för skolvisningar	40 000	of.	
Bidrag från näringslivet, museets vänförening m. m.	1 000 000	of.	+ 80 000
Ersättning från Telemuseet	195 000	of.	of.
Nettoutgift	**3 671 000**	**+2 411 000**	**+ 670 000**
Telemuseet			
Utgifter			
Lönekostnader	1 119 000	+ 119 000	+ 119 000
Sjukvård	2 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	6 000	of.	of.
Lokalkostnader	390 000	+1 039 000	+1 039 000
Expenser	45 000	of.	of.
Utställningar	63 000	of.	of.
Information	39 000	of.	of.
Underhåll och ökande av samlingarna	50 000	of.	of.
Tekniska museets kostnader för Telemuseet	195 000	of.	of.
	1 909 000	**+1 159 000**	**+1 159 000**
Inkomster			
Entré- och visningsavgifter	50 000	of.	of.
Lokalhyror och försäljning	15 000	of.	of.
Anslag från televerket för driften av Telemuseet	1 844 000	+1 159 000	+1 159 000
	1 909 000	**+1 159 000**	**+1 159 000**

Tekniska museet

Museet föreslår att nuvarande anslag delas upp i ett förslagsanslag och ett reservationsanslag. Av bidraget från näringslivet bör 725 000 kr. föras upp under ett nytt reservationsanslag benämnt Tekniska museet: Särskilda utställningar, projekt m. m. Den föreslagna anslagskonstruktionen skulle underlätta för museet att bättre planera sin utställningsverksamhet.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 812 000 kr.
2. 0-alternativet innebär försämrad service till allmänheten från arki-

vet, undervisnings- och informationsavdelningen samt föremålsavdelningen.

3. En halvtidstjänst som byrådirektör vid centrala avdelningen föreslås utökad till heltidstjänst. I övrigt föreslås nio nya tjänster, varav ytterligare en avses bli placerad vid centrala avdelningen, två vid föremålsavdelningen, tre vid arkivet samt tre vid undervisnings- och informationsavdelningen. (+911 000 kr.)

4. Engångsanvisningar begärs för bl. a. inköp av en gaffeltruck och för inköp av böcker och arkivalier (+212 000 kr.).

5. För att för museibesökare kunna demonstrera en vid museet befintlig dataanläggning behövs 89 000 kr.

6. Museet behöver ökade medel till resor och expenser (+22 000 kr.).

7. För visning av Ösjöfors handpappersbruk behövs medel för avlönande av guider (+15 000 kr.).

8. För anordnande av två vandringsutställningar behövs 350 000 kr.

Statens kulturråd

Rådet anser att museet bör inleda en verksamhetsplanering som tar sikte på att göra museet ägnat att stödja en bred utveckling av den naturvetenskapliga och tekniska museiverksamheten på regional nivå. Samtidigt bör museet planera för sin egen insamling, forskning och information.

Museet bör bl. a. erhålla medel för att kunna inleda produktion av vandringsutställningar som belyser centrala frågor inom museets område och aktuella problem i den pågående samhällsdebatten. Museet bör vidare för underhåll av befintliga utställningar förstärkas med två tjänster. (+586 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Tekniska museet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 341 000 kr.

B 56. Bidrag till Skansen

1976/77	Utgift	4 292 391
1977/78	Anslag	4 183 000
1978/79	Förslag	4 808 000

Friluftsmuseet Skansen i Stockholm har till uppgift att i sin verksamhet levandegöra svensk kultur och natur samt kring ett centrum av kulturminnen skapa en levande miljö för olika fritidsintressen. Till

Skansen hör numera Biologiska museet. Skansen är en stiftelse. Ordföranden i stiftelsens styrelse utses av regeringen. Av övriga ledamöter utses en av regeringen, tre av Stockholms kommun och två av Stiftelsen Nordiska museet.

I ett år 1968 träffat avtal mellan staten och Stockholms stad (prop. 1968: 46, SU 1968: 84, rskr 1968: 202) regleras frågor om bidrag till Skansen under femårsperioden 1966—1970. Avtalet innebär att det underskott som uppkommit eller uppkommer i Stiftelsen Skansens verksamhet vart och ett av åren 1966—1970 täcks till 40 % av staten och till 60 % av kommunen. Avtalet är efter år 1970 förlängt och gäller även under år 1978 samt följande år så länge det inte sagts upp. Ett villkor för driftbidraget är enligt avtalet att verksamheten drivs enligt en av regeringen och Stockholms kommunstyrelse fastställd stat samt av staten och kommunen antagna bestämmelser om stiftelsens förvaltning. Förutom driftbidrag utgår även särskilda investeringsbidrag. Staten svarar för hela kostnaden för investeringar i kulturhistoriska byggnader och för 40 % av kostnaden för investeringar i vissa gemensamma anläggningar såsom vägar, parkanläggningar, vatten- och avloppsledningar, elektriska installationer m. m. Kommunen svarar för resterande 60 % av kostnaderna för dessa investeringar. Dessutom täcker kommunen hela kostnaden för investeringar i andra anläggningar än kulturhistoriska byggnader och gemensamma anläggningar.

På grundval av förslag från Skansen har numera fastställts inkomst- och utgiftsstat för år 1978. Enligt denna erfordras ett driftbidrag från statens sida som uppgår till 4 000 000 kr., medan tillskottet från Stockholms kommun beräknas till 6 000 000 kr. Av det statliga bidraget har 2 078 000 kr. anvisats för första halvåret 1978. Som investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader har regeringen anvisat 95 000 kr. för första halvåret 1978. För att täcka den statliga andelen av investeringsbidraget till gemensamma anläggningar under första halvåret 1978 har regeringen anvisat 50 000 kr.

Beräkning av driftunderskott för Skansen

	1977 Stat	1978 Stat	1979 Skansens förslag
Egna inkomster	8 424 000	9 500 000	9 325 000
därav inträdesavgifter och årskort	(5 600 000)	(6 410 000)	(6 300 000)
Utgifter	17 113 000	19 500 000	21 975 000
därav löner, pensioner m. m.	(10 658 000)	(13 927 000)	(14 225 000)
Driftunderskott	8 689 000	10 000 000	12 650 000
därav staten	(3 476 000)	(4 000 000)	(5 060 000)
därav Stockholms kommun	(5 213 000)	(6 000 000)	(7 590 000)

Statsbidragsberäkning

	Andra halvåret 1978 och första halvåret 1979	
	Skansens förslag	Föredraganden
Driftunderskott	4 796 000	4 134 000
därav andra halvåret 1978	(2 266 000)	(1 922 000)
därav första halvåret 1979	(2 530 000)	(2 212 000)
Investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader	390 000	390 000
Investeringsbidrag till gemensamma anläggningar	554 000	284 000
Statsbidrag 1978/79	5 740 000	4 808 000
Statsbidrag 1977/78	4 183 000	4 183 000
	+1 557 000	**+ 625 000**

Skansen

Antalet besökare på Skansen beräknas för år 1978 uppgå till ca 1,7 miljoner, dvs. något lägre antal besök än under 1970-talets första hälft. Skälet till nedgången i besöksfrekvensen anser stiftelsen bl. a. vara trafiksituationen på Djurgården.

För att åstadkomma en bättre balans mellan stiftelsens intäkter och kostnader har inträdesavgifterna för vuxna besökare fr. o. m. år 1977 höjts från 5 kr. till 7 kr., alltså med 40 %. Den företagna avgiftshöjningen beräknas medföra en årlig intäktsförstärkning med ca 1 milj. kr. För att uppnå detta resultat är det nödvändigt att publiken möts med ett attraktivt programutbud och att verksamheten i övrigt är på en rimlig nivå. Genom att stiftelsen under de senaste åren inte fått driftsanslag som täckt automatiska kostnadsökningar, har en urholkning skett av budgeten, som resulterat i ett uttunnat programutbud. Detta har även drabbat de kulturhistoriska programmen. Vidare har underhåll av byggnader och park fått eftersättas, vilket är oroande med hänsyn till slitaget. Även när det gäller djurföda har anslagen inte räckt till för att kompensera prishöjningarna.

Med hänsyn till det rådande statsfinansiella och kommunalekonomiska läget har stiftelsen avstått från att redan för år 1978 begära kompensation för tidigare urholkning av driftsanslagen och i stället delat upp förstärkningen på två år. Detta gäller posterna Program och reklam, Byggnadsunderhåll, Park- och vägvård samt Zoologiska enheten. Den begärda medelsförstärkningen uppgår till 929 000 kr. och har fördelats med hälften på vardera åren 1978 och 1979.

Vid beräkning av utgifterna har bl. a. vid kulturhistoriska enheten beräknats vissa medel för stugvaktcrnas lunchavbytare och för vård och kopiering av kulturhistoriska inventarier. För utställningsverksamhet begärs 50 000 kr. och för en stöld- och brandlarmanläggning begärs 45 000 kr. Posten Oförutsedda utgifter bör öka från 80 000 kr. till 175 000 kr.

I fråga om investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader begärs oförändrat anslag för bl. a. fortsatt upprustning av Biologiska museet.

För investeringsbidrag till gemensamma anläggningar begär stiftelsen medel för fortsatt upprustning av vatten- och avloppssystemet, ny- och ombyggnad av artist- och förrådsutrymmen vid Sollidenscenen, ombyggnad av verkstadslokaler, arkiv för kulturhistoriska enheten samt medel för att delvis kunna byta ut det yttre staketet. Vid avskiljandet av Skansen från Nordiska museet år 1963 fördes Cirkusbyggnaden till Skansen. Sedan år 1956 har byggnaden varit uthyrd till Sveriges Radio, som svarar för kostnader för värme, allt inre underhåll, vattenavgifter och yttre renhållning. Skansen svarar för samtliga yttre reparationer av fastigheten. Fram till år 1971 fonderades inflytande hyresintäkter och uppgick då till 857 000 kr. Därefter har dessa medel disponerats för yttre fastighetsunderhåll. Vid årsskiftet 1976/77 återstod av det fonderade beloppet 20 800 kr. Ytterligare yttre underhållsarbeten återstår. Vidare torde värmesystemet inom den närmaste tiden kräva en ombyggnad. Dessa kostnader kan inte rymmas inom Skansens ordinarie budget. Stiftelsen anser det rimligt att det erforderliga fastighetsunderhållet får bestridas genom ianspråktagande av inflytande hyresintäkter och hemställer om ett godkännande av ett sådant förfaringssätt.

Föredraganden

Den granskning som skedde före godkännandet av inkomst- och utgiftsstaten för år 1978 ledde till att det av Skansen föreslagna bidraget till driftunderskott kunde minskas från 11 328 000 kr. till 10 000 000 kr. De egna intäkterna har räknats upp med 260 000 kr., vilket huvudsakligen avser ökade hyresintäkter. Ökningen på utgiftssidan hänför sig till prisutvecklingen och till att vissa avgifter beräknas gå upp. Förhandlingarna mellan Stiftelsen Skansen och vederbörande personalorganisationer om nytt kollektivavtal för personal vid Skansen har kunnat slutföras först under senare delen av hösten 1977. På grund härav har hänsyn inte kunnat tas till utfallet av dessa förhandlingar vid beräkning av lönekostnaderna utan dessa kostnader har beräknats i 1976 års löneläge inkl. kontrollstationsförhandling i december 1976, samt med en beräknad merkostnad på 10,1 % för det väntade nya kollektivavtalet. Skansens behov av lunchavbytare för stugvakterna har nu tillgodosetts. Statsbidraget till att täcka underskottet år 1978 beräknas till 4 000 000 kr. eller 524 000 kr. mer än i 1977 års stat.

I fråga om investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader för budgetåret 1978/79 har jag beräknat 390 000 kr. för att i första hand möjliggöra en fortsatt upprustning av Biologiska museet. För investeringsbidrag till gemensamma anläggningar har från statens sida beräknats ett belopp av 284 000 kr. Jag räknar med att en ny- och om-

byggnad av artist- och förrådsutrymmena vid Sollidenscenen bör kunna ske inom ramen för anvisade medel till gemensamma anläggningar.

Till sådana investeringar som kommunen bekostar, nämligen uppförande av zoologiska anläggningar, har enligt vad jag inhämtat beräknats ett belopp av 100 000 kr. för år 1978.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Skansen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 808 000 kr.

B 57. Bidrag till vissa museer

1976/77 Utgift	6 275 000
1977/78 Anslag	4 817 000
1978/79 Förslag	7 548 000

Ur anslaget utgår innevarande budgetår bidrag till Varbergs museum, Hallwylska museet, Dansmuseet, Drottningholms teatermuseum, Carl och Olga Milles Lidingöhem, Musikhistoriska museet, Sveriges arkitekturmuseum, Thielska galleriet och Stockholms stadsmuseum.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Museet resp. statens kulturråd	Föredraganden
1. Varbergs museum	150 000	+ 230 000	+ 15 000
2. Hallwylska museet	431 000	+ 228 000	+ 135 000
3. Dansmuseet	723 000	+ 188 000	+ 72 000
4. Drottningholms teatermuseum	1 021 000	+ 557 000	+ 312 000
5. Carl och Olga Milles Lidingöhem	27 000	+ 132 000	+ 23 000
6. Musikhistoriska museet	1 562 000	+3 346 000	+1 930 000
7. Sveriges arkitekturmuseum	533 000	— 533 000	— 533 000
8. Thielska galleriet	170 000	+1 024 000	+ 977 000
9. Stockholms stadsmuseum	200 000	— 200 000	— 200 000
10. Ekhofs förfalskningsmuseum	—	+ 70 000	—
	4 817 000	**+5 042 000**	**+2 731 000**

1. Varbergs museum

Hallands läns landsting har tillsammans med Halmstads och Varbergs kommuner, Hallands museiförening och Föreningen Varbergs museum beslutat att fr. o. m. den 1 januari 1978 bilda en gemensam stiftelse benämnd Stiftelsen Hallands länsmuseer, Halmstad och Varberg.

I den nya organisationen kommer Varbergs museum att få det regionala ansvaret för folkkulturen med dokumentation av bl. a. jakt, fiske, jordbruk och lanthushållning. Museet kommer därigenom att få vissa serviceuppgifter gentemot länsantikvarien. Det statliga bidraget till museet bör därför, anser museet, fortsättningsvis beräknas efter de grunder som föreskrives i förordningen (1977: 547) om statsbidrag till regionala museer. (+230 000 kr.)

Statens kulturråd är inte berett att tillstyrka museets förslag att medel till dess verksamhet anvisas från anslaget Bidrag till regionala museer. För inträffade pris- och löneförändringar tillstyrker kulturrådet en ökning av bidraget med 20 000 kr.

2. Hallwylska museet

Museet önskar utöka verksamheten med flera visningar, flera konserter och teaterföreställningar, flera utställningar samt ett utarbetat program för besök från skolor. För detta behövs en viss förstärkning på personalsidan. (+228 000 kr.)

Statens kulturråd anser att verksamheten vid museet bör öka. Rådet föreslår att museet därför bör ges möjlighet att göra flera visningar för allmänheten.

Organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer har i särskild skrivelse till regeringen föreslagit att livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet skall bilda en myndighet under en gemensam styrelse fr. o. m. den 1 juli 1978. Enligt förslaget bör regeringen uppdra åt styrelsen att utreda myndighetens inre organisation. Den föreslagna omorganisationen skulle därmed komma att genomföras i två etapper. Jag har i det föregående vid min behandling av anslaget Livrustkammaren redogjort mer ingående för förslaget.

3. Stiftelsen Dansmuseifonden

Den av museet begärda medelsökningen uppgår till 188 000 kr. Därvid har bl. a. beräknats medel för vissa administrativa kostnader samt för vård av samlingarna och för utåtriktad verksamhet.

Statens kulturråd föreslår att bidraget till museet ökas med 130 000 kr. för bl. a. vård av samlingarna.

4. Stiftelsen Drottningholms teatermuseum

Drottningholms teatermuseum består av Drottningholms slottsteater, ett bibliotek och ett bildarkiv. För föreställningsverksamheten utgår innevarande budgetår bidrag från anslaget Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet.

Stiftelsen framhåller att en utökning av både den administrativa personalen och museipersonalen är nödvändig. Vidare föreslås ökade me-

del för utställningsverksamhet, för inköp av böcker och bildmaterial samt för insamling av visst teatermaterial. Totalt föreslås en ökning av bidraget med 557 000 kr.

Riksmarskalksämbetet har i sitt yttrande över anslagsframställningen tillstyrkt att bidraget ökas med 425 000 kr.

Statens kulturråd anser att museet bör erhålla ytterligare medel för bl. a. administrationen (+166 000 kr.).

5. Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem

Enligt ett av *stiftelsens styrelse* ingivet förslag bör bl. a. inkomsterna från försäljning av repliker av Carl Milles verk i fortsättningen fonderas för att användas vid återkommande behov av underhåll av museets byggnader. Styrelsen har föreslagit att förhandlingar upptas med stiftelsen, Stockholms läns landstingskommun och Lidingö kommun om det ekonomiska ansvaret för Millesgården. Regeringen har genom beslut den 7 juli 1977 uppdragit åt styrelsens ordförande att genomföra förhandlingarna.

Stiftelsen har i sin anslagsframställning, sådan den slutligen utformats, angett det totala bidragsbehovet till 242 000 kr.

Statens kulturråd har i sitt yttrande över anslagsframställningen tillstyrkt ökat anslag.

6. Stiftelsen Musikhistoriska museet

Museet beräknar att under hösten 1978 kunna flytta in i nya lokaler i Kronobageriet i Stockholm. Museet behöver därvid en engångsanvisning om 1,4 milj. kr. för framställning av nya basutställningar. För att kostnaderna för utställningarna skall rymmas inom de begärda medlen måste alla arbetsmoment, som utrustning och utrymmen medger, utföras inom museet. Därutöver bör museet erhålla medel motsvarande tre tjänster som assistent.

Krav har framställts att det nya museet bl. a. skall öka öppethållandet, ha regelbundna visningar, framställa pedagogiskt material för skolgrupper och handleda barnaktiviteterna i musikverkstaden. För detta behöver museet medel för en tjänst som amanuens. I övrigt begärs bl. a. medel för en tjänst som sekreterare och en som arkivassistent, ökade medel för resor samt för underhåll och ökande av samlingarna. (+3 346 000 kr.)

Statens kulturråd utgår från att museets arbete med att framställa nya basutställningar inte hinner slutföras under budgetåret 1978/79, så att vissa kostnader även kommer att belasta budgetåret 1979/80. Rådet föreslår därför att museet för nästkommande budgetår erhåller en engångsanvisning om 700 000 kr. för nya basutställningar. För den tekniska produktionen av de nya utställningarna behöver museet förstärkas med två assistenttjänster (+102 000 kr.).

8. Stiftelsen Thielska galleriet

Stiftelsen begär en höjning av bidraget till verksamheten med 107 000 kr. Härav avser 16 000 kr. utökad verksamhet, 40 000 kr. täckande av uppkomna underskott åren 1976 och 1977 samt 51 000 kr. pris- och löneförändringar.

I särskild skrivelse har stiftelsen anhållit om 917 000 kr. för erforderliga underhållsarbeten på museibyggnaderna, varav huvudparten till omläggning av huvudbyggnadens taktäckning. Stiftelsens styrelse har samrått med byggnadsstyrelsen när det gäller dessa underhållsarbeten.

Statens kulturråd föreslår en ökning av bidraget med 10 000 kr. för galleriets utställningsverksamhet. För byggnadsunderhåll tillstyrker rådet 880 000 kr.

9. Stockholms stadsmuseum

Statsbidrag utgår fr. o. m. innevarande budgetår ur anslaget Bidrag till regionala museer till museiverksamhet i samtliga län utom Stockholms län. Stockholms stadsmuseum erhåller däremot bidrag ur förevarande anslag för service till riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län på kulturminnesvårdsområdet i Stockholms kommun.

Statens kulturråd har i ett yttrande över en framställning från Stockholms läns landsting om statsbidrag till länsmuseiverksamhet inom Stockholms län för nästkommande budgetår bl. a. föreslagit att statsbidraget till Stockholms stadsmuseum från förevarande anslag skall upphöra. Vidare har kulturrådet föreslagit att medel till regional museiverksamhet i Stockholms län skall under vissa villkor utgå från anslaget Bidrag till regionala museer. (— 200 000 kr.)

10. Ekhofs förfalskningsmuseum

Göran Staaf, Mariefred, har för Ekhofs förfalskningsmuseum anhållit om ett värdebeständigt driftbidrag om 70 000 kr. årligen.

Museet visar i upplysningssyfte förfalskningar av konst och antikviteter. Med hänsyn till att museet och dess samlingar är privat egendom anser *statens kulturråd* att statsbidrag inte bör utgå.

Föredraganden

Bidrag till Stiftelsen Sveriges arkitekturmuseum utgår innevarande budgetår ur detta anslag. I det föregående har jag förordat att arkitekturmuseet organiseras som en självständig statlig myndighet fr. o. m. den 1 juli 1978. Jag har beräknat medel för museets verksamhet under anslaget Arkitekturmuseet.

Jag erinrar om att jag under anslaget Livrustkammaren förordat att livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet fr. o. m. den 1 juli 1978 sammanförs till en myndighet under en gemensam styrelse. I avvaktan på den nya styrelsens översyn av de tre museernas inre or-

ganisation bör medel för verksamheten vid Hallwylska museet beräknas under detta anslag. Jag räknar med en ökning av bidraget till Hallwylska museet med 135 000 kr., varav 20 000 kr. avser ökad konserveringsverksamhet och 53 000 kr. ökade hyreskostnader.

När det gäller Drottningholms teatermuseum vill jag erinra om att museet från den 1 januari 1978 får en ny organisation och att museet innevarande budgetår fått statsbidraget höjt för att från samma tidpunkt kunna anställa en museichef. För nästa budgetår bör bidraget höjas med sammanlagt 312 000 kr. Jag har därvid beräknat bl. a. 50 000 kr. för administrativa förstärkningar och 75 000 kr. för ökade hyreskostnader.

Regeringen har uppdragit åt ordföranden i styrelsen för Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem att förhandla med berörda parter om bidragsgivningen till Millesgården. Dessa förhandlingar har ännu inte slutförts. Jag har i avvaktan härpå under detta anslag beräknat en ökning av bidraget till Millesgården med 23 000 kr. Jag har vidare under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål reserverat ytterligare medel för statens andel av beräknat ökat anslagsbehov.

I samband med att Musikhistoriska museet under hösten 1978 flyttar in i nya lokaler behöver museet resurser för att kunna genomföra det planerade utställningsprogrammet. Jag har för detta ändamål beräknat 450 000 kr. som en engångsanvisning under nästa budgetår. Jag har därutöver beräknat 80 000 kr. för att möjliggöra för museet att anställa en museitekniker och 1 322 000 kr. för ökade hyreskostnader.

Thielska galleriet har i samråd med byggnadsstyrelsen redovisat behovet av bidrag för underhållsarbeten på museibyggnaderna. För yttre underhållsarbeten har jag för nästa budgetår räknat med en engångsanvisning om 945 000 kr. I övrigt har jag för nästa budgetår räknat med ett ökat bidragsbehov av 32 000 kr.

Innevarande budgetår utgår ett provisoriskt bidrag från detta anslag till Stockholms stadsmuseum för dess service till riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen på kulturminnesvårdsområdet i Stockholms kommun. Jag vill här erinra om att jag under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål reserverat särskilda medel för regional museiverksamhet i Stockholms län. Mot den bakgrunden bör det nämnda bidraget till Stockholms stadsmuseum inte längre beräknas under detta anslag. En närmare redogörelse för mina ställningstaganden kommer jag att lämna under anslaget Bidrag till regionala museer.

I likhet med statens kulturråd är jag inte beredd att föreslå statsbidrag till Ekhofs förfalskningsmuseum.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 548 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa museer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 7 548 000 kr.

B 58. Bidrag till regionala museer

1977/78	Anslag	11 633 000
1978/79	Förslag	14 060 000

Genom statsmakternas beslut (prop. 1976/77: 100 bil. 12, KrU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 218) har innevarande budgetår införts ett nytt system för statsbidrag till regionalt verksamma museer.

Statsbidrag utgår enligt förordningen (1977: 547) om statsbidrag till regionala museer till regionalt verksamt museum som regeringen har förklarat berättigat till sådant bidrag. Statsbidrag utgår endast till museum som också får bidrag från landstingskommun eller kommun.

Bidragsberättigat museum skall bedriva vetenskaplig insamling och dokumentation samt utställnings- och informationsverksamhet och i sin utåtriktade verksamhet sträva efter att verksamheten blir tillgänglig inom olika delar av regionen och att den når olika publikkategorier.

Museum skall biträda riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, länsstyrelsen samt kommunerna inom sitt verksamhetsområde med kulturminnesvårdande uppgifter.

Statsbidrag utgår i form av g r u n d b i d r a g. Underlaget för beräkningen är det antal g r u n d b e l o p p som varje år fastställs för museerna. Grundbeloppet beräknas med utgångspunkt i den genomsnittliga lönekostnaden per anställd vid museerna. Enligt beslut av regeringen är 25 museer berättigade till bidrag. Antalet grundbelopp för budgetåret 1977/78 har fastställts till 324. Grundbeloppet är innevarande budgetår fastställt till 78 100 kr. Statens kulturråd fördelar grundbeloppen på de museer som regeringen har förklarat berättigade till statsbidrag.

Statsbidrag beräknas för varje museum på grundval av högst det antal grundbelopp som svarar mot det under år 1975 genomsnittliga antalet arbetstagare vid museet beräknat på sätt som anges i 19 kap. 1 § tredje stycket lagen (1962: 381) om allmän försäkring (19 kap. 1 § ändrad senast 1976: 279). För kostnader för köpta tjänster får inräknas ett belopp motsvarande högst 20 % av bidragsunderlaget för redovisningsåret. Grundbidrag utgår med 55 % av bidragsunderlaget. I fråga om verkställigheten av bidragsföreskrifterna skall museum stå under tillsyn av statens kulturråd.

För museiverksamhet i Stockholms län utgår under innevarande budgetår inget statsbidrag enligt förordningen 1977: 547. Stockholms stadsmuseum erhåller i stället från anslaget Bidrag till vissa museer ett provisoriskt statsbidrag om 200 000 kr. för service till riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen på kulturminnesvårdsområdet i Stockholms kommun.

Statens kulturråds fördelning av grundbelopp budgetåret 1977/78

Museum	Beslutad fördelning
Upplandsmuseet	12
Södermanlands museum	13
Östergötlands och Linköpings stads museum	10
Jönköpings läns museum	12
Smålands museum	6
Kalmar läns museum	8
Gotlands fornsal	8
Blekinge museum	6
Kristianstads museum	16
Kulturhistoriska museet i Lund	31
Malmö museum	17
Hallands museum	4
Länsmuseet i Göteborgs och Bohus län	5
Göteborgs museer	65
Vänersborgs museum	12
Västergötlands museum	6
Värmlands museum	6
Örebro läns museum	10
Västmanlands läns museum	6
Dalarnas museum	14
Gävle museum	10
Länsmuseet-Murberget	4
Jämtlands läns museum	15
Västerbottens museum	16
Norrbottens museum	12
	324

Statens kulturråd

1. Till följd av avtalade lönehöjningar för statstjänstemän beräknas anslagsbehovet öka med 1 264 000 kr. Kulturrådet har därvid preliminärt räknat med ett grundbelopp om 77 400 kr. för nästa budgetår. Detta belopp kommer emellertid att behöva räknas upp ytterligare, så snart avtal föreligger beträffande 1978 års löner och beslut har fattats i fråga om sociala avgifter för nästkommande budgetår.

2. I kulturrådets förslag hösten 1976 om införande av ett nytt statsbidragssystem för regionala museer m. m. konstaterades att statsfinansiella skäl talade för en successiv utbyggnad av detta. För nästkommande budgetår föreslår kulturrådet en fortsatt utbyggnad av statsbidragssystemet. Antalet grundbelopp till museerna i Göteborg och Malmö bör ökas med sammanlagt 50 och till övriga museer med 55 (+4 470 000 kr.).

3. Kulturrådet framhåller att de regionala museernas ämnesmässiga begränsningar bör brytas. Den nutida konsten bör ges ökat utrymme. Ett starkare stöd bör ges till konstlivet. Informationsverksamhet inom naturvetenskap och i miljöfrågor är en viktig uppgift för museerna. Vid sin

fördelning av statsbidraget har kulturrådet att ta hänsyn till den samiska minoritetens behov. Staten har tillsammans med landsting och kommuner ansvar för att en god museiverksamhet och kulturminnesvård utvecklas i alla delar av landet. Många av de mindre museerna kan i en nära framtid väntas få ökat stöd från kommuner och landsting. Dessa ambitioner bör få gensvar från statens sida i form av ökade bidrag. För fördelning av ytterligare grundbelopp utöver den av kulturrådet föreslagna utbyggnadsplanen bör medel motsvarande 24 grundbelopp ställas till rådets förfogande (+ 1 022 000 kr.).

4. För Stockholms län har Stockholms läns landstings kulturnämnd, som företrädare för planerad länsmuseiverksamhet inom regionen, hemställt om statsbidrag för verksamheten för nästkommande budgetår. Mellan landstinget, Stockholms, Södertälje och Sigtuna kommuner samt Stockholms läns hembygdsförbund har träffats en principiell överenskommelse om regional museiverksamhet i Stockholms län fr. o. m. den 1 juli 1978. Parterna skall bilda ett gemensamt organ för samverkan i fråga om insamling, dokumentation och utåtriktad museiverksamhet samt för kulturminnesvård. Syftet anges vara att verksamheten skall komma alla kommuner inom regionen till godo. Stockholms stadsmuseum får huvudansvaret för kulturminnesvården. Länet uppdelas i fyra s. k. kretsar med museerna i Norrtälje, Sigtuna, Stockholm och Södertälje som centra. Den organisatoriska formen för samarbetet har inte fastställts.

Kulturrådet anser det vara en stor brist att Stockholms län saknar ett regionalt museum. Någon mer direkt service i museifrågor finns inte att tillgå för ett flertal kommuner i Stockholms län. Rådet finner det vara av utomordentligt intresse att det från regionens sida nu har tagits initiativ till en lösning av frågan om regional museiverksamhet. De förslag som har lagts fram är dock inte tillräckligt underbyggda.

Enligt bidragsbestämmelserna skall de regionala museerna eftersträva att verksamheten blir tillgänglig inom olika delar av regionen. Det nu föreliggande förslaget ger enligt kulturrådets mening inte svar på frågan hur detta skall kunna genomföras. Förslaget redovisar inte heller på ett tillfredsställande sätt organisationens uppgifter i förhållande till kulturminnesvården. Det saknas dessutom underlag för att bedöma i vilken mån de aktuella institutionerna har möjlighet att bilda bas för verksamheten på kulturminnesvårdens område. Riksantikvarieämbetet har vid samråd med kulturrådet framhållit det önskvärda i att huvudansvaret för service till den statliga kulturminnesvården åvilar en institution. Kulturrådet delar denna uppfattning.

Rådet anser att det även saknas underlag för att bedöma vilka resurser som kommer att bli disponibla. Landstinget har inte redovisat vilka resurser som kommer att ställas till verksamhetens förfogande.

Kulturrådet är inte berett att biträda landstingets framställning om

statsbidrag till den organisation för regional museiverksamhet som föreslagits för Stockholms län. Rådet är däremot berett att genom överläggningar med Stockholms läns landsting och de övriga organ som är närmast berörda söka finna en lösning på frågan om ändamålsenlig organisationsform.

Det är enligt rådet angeläget att ett förverkligande av den regionala museiverksamheten i Stockholms län inte fördröjs. Innan statsbidragets storlek fastställs är det viktigt att landstinget preciserar sitt ekonomiska ansvar. Rådet föreslår emellertid att ett provisoriskt statsbidrag utgår fr. o. m. nästa budgetår. Detta bidrag bör motsvara 10 grundbelopp (+425 000 kr.). Kulturrådet har därvid förutsatt att medlen endast får tas i anspråk i den mån parterna presenterat en godtagbar organisation för regional museiverksamhet i Stockholms län. Samtidigt bör det för innevarande budgetår till Stockholms stadsmuseum ur anslaget Bidrag till vissa museer anvisade provisoriska statsbidraget om 200 000 kr. för service till riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen på kulturminnesvårdsområdet i Stockholms kommun inte vidare utgå.

5. Kulturnämnden i Kalmar har föreslagit att Kalmar konstmuseum skall erhålla statsbidrag enligt de principer som gäller för bidrag till regionala museer. Det har framhållits att en omorganisation av museiverksamheten f. n. är föremål för utredning. Denna omorganisation skulle beröra både Kalmar läns museum och konstmuseet. Kulturrådet är inte berett att nu ta ställning till frågan om statsbidrag till den verksamhet som bedrivs av Kalmar konstmuseum.

6. Varbergs museum föreslår i sin framställning om statsbidrag för nästa budgetår att medel till museet skall anvisas enligt principerna för statsbidrag till regionala museer. Förslaget bygger på att Hallands läns landsting, Halmstads och Varbergs kommuner samt museiföreningarna för Hallands och Varbergs museer från den 1 januari 1978 bildar en stiftelse benämnd Stiftelsen Hallands länsmuseer, Halmstad och Varberg. Kulturrådet är inte berett att nu tillstyrka att Varbergs museum görs berättigat att erhålla bidrag enligt principerna för det regionala museistödet.

7. Stiftelsen Silvanum, Gävle, har hos statens kulturråd ansökt om stöd enligt principerna för statsbidrag till regionala museer. Stiftelsen som enbart bedriver utställningsverksamhet och inte svarar för vetenskaplig insamling eller dokumentation kan inte enligt kulturrådet anses uppfylla fordringarna enligt förordningen (1977: 547) om statsbidrag till regionala museer.

8. Kulturnämnden i Hudiksvalls kommun har hemställt att Hälsinglands museum erhåller statsbidrag enligt de principer som gäller för regionalt museistöd. Kulturrådet har i sitt yttrande bl. a. pekat på att museet inte svarar för sådan verksamhet inom kulturminnesvården som enligt förordningen om statsbidrag till regionala museer

skall bedrivas av museum som är berättigat till bidrag. Rådet avstyrker f. n. att statsbidrag utgår till verksamheten vid Hälsinglands museum.

Föredraganden

Den 1 juli 1977 infördes ett nytt system för statligt stöd till regionala museer. Bidragssystemet är konstruerat så att det skall trygga den fortsatta verksamheten vid ett antal regionala museer, för vilka landsting och kommuner har tagit ett huvudansvar. Det nya statsbidraget utgår innevarande budgetår till de 21 regionala museer, vilka tidigare erhöll bidrag från det dåvarande anslaget för avlöningar inom landsantikvarieorganisationen, samt till Kristianstads museum, Kulturhistoriska musect i Lund, Malmö museum och Göteborgs museer. Genom bidraget tillgodoses en kvalificerad kulturminnesvårdsexpertis i regionerna samt ett allmänt stöd till den regionala museiverksamheten.

Kulturrådet har föreslagit en kraftig uppräkning av bidraget till de regionala museerna under nästa budgetår. Jag är emellertid inte beredd att förorda en ökning av statsbidraget innan det har kunnat klarläggas hur det nya bidragssystemet och den ökade statliga insatsen har inverkat på landstingskommuners och kommuners stöd till den regionala museiverksamheten. Det bör ankomma på kulturrådet att i samband med kommande anslagsframställningar belysa dessa frågor. Jag är därför inte nu beredd att tillstyrka några fler grundbelopp för nästa budgetår utöver de 324 som utgår innevarande budgetår.

Stockholms län saknar f. n. ett regionalt museum. I länet finns således inget samlat ansvar för kulturminnesvård och museiverksamhet. Innevarande budgetår utgår ett provisoriskt bidrag till Stockholms stadsmuseum från anslaget Bidrag till vissa museer för stadsmuseets service till riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen på kulturminnesvårdsområdet i Stockholms kommun. Mellan landstinget, Stockholms, Södertälje och Sigtuna kommuner har träffats en principiell överenskommelse om en organisation för regional museiverksamhet i Stockholms län fr. o. m. den 1 juli 1978 och en förhandsframställning om statsbidrag för den planerade verksamheten har gjorts.

Kulturrådet biträder inte nämnda begäran om statsbidrag till den föreslagna organisationen. I avvaktan på resultatet av fortsatta överläggningar föreslår rådet att 425 000 kr. beräknas för bidrag till regional museiverksamhet i Stockholms län. Medlen bör enligt kulturrådet tas i anspråk endast under förutsättning att berörda parter träffar en godtagbar överenskommelse i organisationsfrågan.

Enligt förordningen om statsbidrag till regionala museer skall regeringen fatta beslut om vilka museer som är bidragsberättigade. En förutsättning för bidrag har varit att museiorganisationen är lämplig med hänsyn till de intressen som riksantikvarieämbetet och kulturrådet har att företräda.

Jag utgår från att arbetet med att utforma ett slutligt förslag betr. länsmuseiorganisationen i Stockholms län fortsätter inom landstinget och kommunerna i länet och att en definitiv ansökan om statsbidrag görs enligt nämnda förordning. I avvaktan på en sådan ansökan har jag under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål beräknat 425 000 kr. för regional museiverksamhet i Stockholms län. Beloppet inkluderar ett bidrag till Stockholms stadsmuseum. Om ingen överenskommelse träffas i organisationsfrågan i vad avser budgetåret 1978/79 bör samma bidrag som under innevarande budgetår utgå till stadsmuseet.

Jag är inte beredd att för nästa budgetår föreslå att andra museer än sådana som redan har förklarats berättigade till bidrag enligt det nya bidragssystemet erhåller stöd från detta anslag.

Vid beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår har jag utgått från ett grundbelopp av 78 900 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för bidrag till regionala museer beräknar jag för nästa budgetår till 14 060 000 kr., vilket innebär en ökning med 2 427 000 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till regionala museer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 14 060 000 kr.

B 59. Riksutställningar

1976/77	Utgift	6 363 196	Reservation	1 195 804
1977/78	Anslag	8 826 000		
1978/79	Förslag	9 806 000		

Stiftelsen Riksutställningar, som bildades den 1 juli 1976, har till uppgift att främja utställnings- och konstbildningsverksamheten genom att förmedla och anordna utställningar, biträda med rådgivning och annan service samt i övrigt utveckla och förnya utställningen som medium för kunskapsförmedling, debatt och upplevelse.

Riksutställningar skall samarbeta och samråda med statliga och kommunala myndigheter, kulturinstitutioner, organisationer och enskilda som är verksamma i samhälls- och kulturlivet.

Riksutställningars styrelse består av nio ledamöter, som utses av regeringen. Verksamheten står under tillsyn av statens kulturråd.

I de av regeringen meddelade föreskrifterna för anslaget är detta indelat i fem program som svarar mot Riksutställningars olika verksamhetsområden. Under programmen 1—4 har beräknats medel dels för de direkta kostnaderna för produktion av utställningar m. m., dels för personalkostnader och omkostnader vid Riksutställningars administrativa och producerande enheter till de delar deras verksamhet avser området för resp. program. Programmet 5 omfattar uppdrag, som Riksutställningar åtar sig att utföra åt bl. a. statliga myndigheter.

Program	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Riksutställningar	Föredraganden
1. Egen utställningsverksamhet	2 506 000	+ 574 000	+274 000
2. Planerings- och utvecklingsverksamhet	630 000	+ 89 000	+ 69 000
3. Utställningar i samarbete	4 360 000	+1 399 000	+490 000
4. Service- och konsultverksamhet	1 329 000	+ 429 000	+147 000
5. Uppdragsverksamhet	1 000	of.	of.
	8 826 000	**+2 491 000**	**+980 000**

Riksutställningar

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 191 000 kr.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär en indragning av fem tjänster.

3. När det gäller programmet för egen utställningsverksamhet föreslår Riksutställningar ökade medel till bild- och formverksamhet för att tillgodose bl. a. skolans och förskolans behov. Vidare behövs ökade medel för fortsatt utbyggnad av film- och videoverksamhet, för specialutställningar och för en förstärkning av basresurserna. (+245 000 kr.)

4. Beträffande programmet utställningar i samarbete föreslår Riksutställningar ökade resurser för bl. a. fortsatta försök med regionala utställningsproduktioner samt för övrig bild- och formverksamhet. För handläggning av frågor inom film- och videoverksamhet och för en utbyggnad av insatser för barn och ungdomar samt handikappade m. fl. behövs ökade resurser. Behovet av vandringsutställningar med naturvetenskapligt innehåll har ökat. En personalförstärkning behövs för naturvetenskapliga och tekniska projekt samt ökade medel för en intensifierad verksamhet. Inom programmet behövs ytterligare medel för övertaganden och omarbetningar av utställningar som producerats av andra. Vidare föreslår Riksutställningar ökade resurser för att kunna fortsätta att distribuera stora utställningar och för att kunna genomföra ett ytterligare fördjupat regionalt distributionsarbete.

En ökning av basresurserna behövs, främst i fråga om lokaler och utrustning men även i fråga om teknisk personal. (+ 800 000 kr.)

5. När det gäller programmet service- och konsultverksamhet föreslås ökade medel för att anställa fler handledare för utställningsverksamheten och för ytterligare personal vid informations- och kursverksamheten. Ökade medel föreslås även till en tjänst som redaktör och för film- och videoverksamheten samt för en förstärkning av basresurserna. (+255 000 kr.)

Statens kulturråd

1. Under programmet egen utställningsverksamhet föreslår kulturrådet ökade medel främst till film- och videoverksamhet (+100 000 kr.).

2. Den regionala utställningsverksamheten växer i omfattning. För programmet utställningar i samarbete tillstyrker kulturrådet väsentligt ökade medel (+500 000 kr.).

3. Kulturrådet finner det angeläget att Riksutställningars service- och konsultverksamhet vidgas (+ 170 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksutställningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 806 000 kr.

B 60. Inköp av vissa kulturföremål

1976/77	Utgift	60 000
1977/78	Anslag	100 000
1978/79	Förslag	100 000

Ur detta anslag utgår medel till inköp av kulturföremål för vilka risk föreligger att de kommer att föras ut ur landet och som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de behålls inom landet. Anslaget kan belastas med högre belopp än det som beräknats i statsbudgeten under förutsättning att regeringen i efterhand anmäler medelsförbrukningen för riksdagen (prop. 1965: 58, SU 1965: 76, rskr 1965: 204).

Kungl. Maj:t har den 30 oktober 1974 givit statens kulturråd i uppdrag att i samråd med riksantikvarieämbetet och Nordiska museet göra en värdering av erfarenheterna av gällande ordning i fråga om utförsel av kulturföremål och lämna förslag till regeringen beträffande sådana åtgärder som rådet finner motiverade.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp av vissa kulturföremål* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

Ungdoms- och nykterhetsorganisationer

B 61. Statens ungdomsråd: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift[1]	1 612 890	Reservation[1]	270 480
1977/78 Anslag	1 388 000		
1978/79 Förslag	1 360 000		

[1] Tidigare anslagsbeteckning Statens ungdomsråd.

Statens ungdomsråd har till uppgift att inom ramen för samhällets kultur- och fritidspolitik främja ungdomens sociala och personliga utveckling.

Rådet består intill utgången av december 1977 av högst tretton ledamöter, som utses av regeringen. Ordförande, vice ordförande och två andra ledamöter ingår i rådets arbetsutskott. Regeringen har genom beslut den 22 december 1977 ökat antalet ledamöter i rådet till femton, att gälla fr. o. m. den 1 januari 1978.

För fullgörande av sina uppgifter skall ungdomsrådet fortlöpande samråda och samverka med barn- och ungdomsorganisationer, med statliga myndigheter, kommuner, landstingskommuner samt med institutioner och andra organisationer.

Statens ungdomsråd har enligt sin instruktion att såsom planerings- och utredningsorgan handlägga och utreda frågor om samhällets stöd till ungdomsorganisationerna och verka för en samordning av statliga insatser som avser verksamhet bland barn och ungdom. Rådet skall vidare självt bedriva eller stödja försöksverksamhet i frågor av central betydelse för ungdomsarbetet samt bedriva upplysningsverksamhet i barn- och ungdomsfrågor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens ungdomsråd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	of.	of.
Övrig personal	4	of.	−1
	9	**of.**	**−1**
Anslag			
Lönekostnader	957 000	of.	−73 000
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar	54 000	+11 000	+ 6 000
därav utrikes resor	(15 000)	(+ 3 000)	(−)
Lokalkostnader	242 000	−11 000	−11 000
Expenser	120 000	+27 000	+62 000
Ej disponerat belopp	12 000	—	−12 000
	1 388 000	**+27 000**	**−28 000**

Statens ungdomsråd

1. Ungdomsrådet bedömer att verksamheten under 1978/79 kan genomföras utan personalförändringar.

2. Till följd av en ökad reseverksamhet med anledning av bl. a. rådets uppgift att följa upp bidragsgivningen till den allmänna fritidsverksamheten bör anslagsposten reseersättningar höjas (+11 000 kr.).

3. Anslagsposten till expenser bör öka med 27 000 kr., varav 12 000 kr. utgörs av prisomräkningar.

Föredraganden

Ungdomsrådets kansli flyttade föregående budgetår till mer ändamålsenliga lokaler. Samtidigt skedde en översyn av den interna arbetsfördelningen. Därefter har en biträdestjänst kunnat hållas obesatt. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 360 000 kr. Jag har därvid under anslagsposten till lönekostnader räknat med en minskning motsvarande kostnaderna för en nu vakant tjänst som biträde.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens ungdomsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 360 000 kr.

B 62. Statens ungdomsråd: Utrednings- och informationsverksamhet

1977/78	Anslag	887 000
1978/79	Förslag	917 000

Från anslaget bestrids kostnader för experter och tillfällig personal, reseersättningar, publikationstryck samt övriga kostnader som har samband med statens ungdomsråds utrednings- och informationsverksamhet.

Statens ungdomsråd

1. När det gäller utrednings- och försöksverksamheten avser rådet att under nästa budgetår kunna slutföra utredningen om kommunerna och ungdomen. Arbetet med kartläggningen av barns och ungdomars val av fritidsaktiviteter kommer att pågå under hela året. Ungdomsrådet avser dessutom att ge ut en ny bibliografi om forskning i ungdomsfrågor.

Tillsammans med rådets finska motsvarighet avser ungdomsrådet att påbörja en studie av finska ungdomars situation i in- resp. utvandrarlandet med avseende bl. a. på arbetsmöjligheter och fritids- och kulturförhållanden.

Ungdomsrådet beräknar en mindre kostnadsökning för utredningsverksamheten (+10 000 kr.).

2. Rådets informationsverksamhet omfattar förutom

kurs- och konferensverksamhet (med företrädare för ungdomsorganisationer, kommuner och myndigheter) även framställning och distribution av publikationer, rapporter och praktiska verksamhetstips. Enligt ungdomsrådets bedömningar behövs ökade resurser till informationsverksamheten (+168 000 kr.).

Föredraganden

Ungdomsrådets utrednings- och informationsverksamhet har stor betydelse för ungdomsarbetets utveckling. Den av ungdomsrådet förordade studien av finska ungdomars situation i Sverige anser jag vara angelägen och den bör kunna genomföras inom den ekonomiska ram som rådet för nästa budgetår får disponera. Jag förutsätter att ungdomsrådets informationsverksamhet under den tid SIA-reformen introduceras huvudsakligen kommer att inriktas på att förmedla erfarenheter av fria aktiviteter under skoldagen och fritidsaktiviteter i direkt anslutning till skoldagen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens ungdomsråd: Utrednings- och informationsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 917 000 kr.

B 63. Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.

1976/77	Utgift	26 377 207
1977/78	Anslag	29 054 000
1978/79	Förslag	36 297 000

Från anslaget utgår bidrag till den centrala verksamheten till de ungdomsorganisationer som regeringen förklarat berättigade till statsbidrag enligt förordningen (1971: 388) om statsbidrag till ungdomsorganisationer (omtryckt 1975: 466, ändrad senast 1977: 406). Vidare utgår bidrag till vissa samarbetsorgan samt bidrag i särskild ordning till den centrala verksamheten inom vissa ungdomsorganisationer. Dessutom står vissa medel till statens ungdomsråds förfogande för bidrag till försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom ungdomsorganisationerna.

Statsbidrag till central verksamhet utgår enligt nyss nämnda förordning endast till organisation som bedriver verksamhet huvudsakligen bland barn och ungdom och som har minst 3 000 medlemmar i åldern 7—25 år samt har lokalavdelningar i minst hälften av landets landstingskommuner. Som medlem räknas den som under närmast föregående redovisningsår varit ansluten till lokalavdelning inom organisationen och som därvid haft stadgeenliga möjligheter att påverka beslut rörande organisationens verksamhet och inriktning. Dessutom krävs att avgift erlagts till organisationen för det verksamhetsår som upphörde

under nämnda redovisningsår. Statens ungdomsråd får dock medge att kravet på erlagd avgift inte skall gälla för kristen ungdomsorganisation varvid skall anges på vilket annat sätt medlemskapet skall styrkas.

Statsbidraget utgår i form av grundbidrag och rörligt bidrag. Grundbidraget utgör 195 000 kr. Det rörliga bidraget utgår för antalet medlemmar över 3 000 i åldern 7—25 år i intervallet 3 001—15 000 med 21 kr., i intervallet 15 001—40 000 med 20 kr. och i intervallet 40 001 och däröver med 11 kr. för medlem. Vid beräkningen av bidraget till vissa organisationer med verksamhet bland handikappade barn och ungdomar gäller att bidrag utgår om organisationen har mer än 1 500 medlemmar i åldern 7—25 år. Utöver grundbidrag utgår därvid rörligt bidrag även för antalet medlemmar i intervallet 1 501—3 000 varvid bidraget per medlem är 50 kr. I övrigt utgår bidrag enligt de generella bestämmelserna. För organisation som första gången erhåller bidrag till central verksamhet samt för organisation som inte längre uppfyller villkoren i fråga om antalet medlemmar och lokalavdelningar gäller särskilda bestämmelser om statsbidragets storlek.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens ungdomsråd	Föredraganden
1. Grundbidrag till ungdomsorganisationer	10 320 000	+3 295 000	+3 894 000
2. Rörligt bidrag till ungdomsorganisationer	16 675 000	+4 385 000	+3 828 000
3. Bidrag till vissa samarbetsorgan	780 000	+ 220 000	+ 220 000
4. Särskilda bidrag till vissa ungdomsorganisationer	495 000	+ 145 000	+ 85 000
5. Bidrag till försöksverksamhet och utvecklingsarbete	784 000	of.	— 784 000
6. Särskilt bidrag till de politiska ungdomsförbunden	—	+1 000 000	—
	29 054 000	**+9 045 000**	**+7 243 000**

Statens ungdomsråd

1. Statens ungdomsråd föreslår att grundbidraget ökar med 55 000 kr. (+3 295 000 kr.). Ungdomsrådet anser att statsbidraget till Förbundet Skog och ungdom samt Jordbrukare-Ungdomens förbund fr. o. m. 1978/79 bör utgå enligt bestämmelserna för övriga ungdomsorganisationer. Statsbidraget till pingstförsamlingarnas ungdomsarbete har beräknats till 365 000 kr. (+85 000 kr.).

Fjorton nya organisationer har ansökt om statligt bidrag till sin centrala verksamhet, nämligen De handikappades missionsförenings ungdomsförbund, Elevförbundet, Förbundet Unga Forskare, Förbundet Ungkommunisterna, Grekiska riksförbundet, Jugoslaviska riksförbundet, Kontaktnätet för icke kommersiell kultur, Riksförbundet DX-Alliansen/

Privatradioföreningen Tellus, Riksförbundet Unga Musikanter, Riksorganisationen UFO, Sverige, Svenska förbundet för internationella barnbyar, Svenska privatradioförbundet, Sveriges elevers centralorganisation och Sveriges Motorcyklisters riksorganisation. Rådet förordar att Elevförbundet och Sveriges elevers centralorganisation fr. o. m. nästa budgetår erhåller bidrag till sin centrala verksamhet från anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet.

2. Ungdomsrådet föreslår en höjning av det rörliga bidraget för att därigenom kompensera ungdomsorganisationerna för de ökade administrativa kostnaderna. Det rörliga bidraget bör därför för nästa budgetår utgå med 24 kr. per medlem i intervallet 3 001—40 000 medlemmar och med 16 kr. per medlem i intervallet 40 001 och däröver.

6. Statens ungdomsråd föreslår att ett nytt bidrag till politiska ungdomsförbund skall införas under anslaget. En bidragskonstruktion med ett grundbidrag och ett rörligt bidrag föreslås. Det rörliga bidraget skall fördelas med hänsyn till resp. moderpartis representation i riksdagen. Sex politiska ungdomsförbund skall omfattas av bidragsgivningen. (+1 000 000 kr.)

Föredraganden

Ungdomsorganisationernas verksamhet är omfattande och mångskiftande. Varje dag året runt deltar mer än 100 000 barn och ungdomar i de olika organisationernas aktiviteter.

Det är ett väsentligt samhällsintresse att ungdomsorganisationerna kan fortsätta att utveckla sin verksamhet. Jag förordar därför vissa förändringar av de nuvarande bidragsreglerna och en kraftig resursförstärkning. Den sammanlagda ökningen av bidragen till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet uppgår enligt mina förslag till 7,2 milj. kr. För nästa budgetår bör helt grundbidrag till statsbidragsberättigad ungdomsorganisation utgå med 250 000 kr. (+55 000 kr.) Det rörliga bidraget bör förändras så att samma belopp per medlem utgår i intervallet 3 001—40 000 medlemmar. Detta belopp bör för 1978/79 vara 24 kr. per medlem. För medlemstalet över 40 001 bör det rörliga bidraget vara 14 kr. per medlem. Nuvarande bestämmelser om rörligt bidrag för medlemstalet 1 501—3 000 för ungdomsorganisationer med handikappade medlemmar bör gälla även i fortsättningen.

För grundbidraget till ungdomsorganisationerna under nästa budgetår beräknar jag ett medelsbehov av 14 226 000 kr. Jag har därvid beräknat att Svenska brukshundklubbens ungdom, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar — ungdomssektionen samt Sveriges filatelistförbunds ungdomssektion, som innevarande budgetår har förklarats berättigade till bidrag för första gången, under nästa budgetår kommer att erhålla ett grundbidrag vardera. Jag har också tagit hänsyn till att Jugoslaviska riksförbundet i Sverige i fortsättningen skall

kunna få bidrag ur detta anslag. Vid min medelsberäkning har jag utgått från att det centrala stödet under nästa budgetår till Pingstförsamlingarnas ungdomsverksamhet skall utgå med 330 000 kr. Jordbrukare-Ungdomens förbund och Förbundet Skog och ungdom som fr. o. m. innevarande budgetår erhållit särskilda bidrag ur detta anslag bör fr. o. m. nästa budgetår kunna få bidrag enligt bidragssystemets regler förutsatt att de uppfyller gällande bidragsvillkor. Vid fastställande av bidragsnivån bör organisationerna kunna få tillgodogöra sig hela den tid som de fått statsbidrag till sin verksamhet. Bidraget till Elevförbundet och Sveriges elevers centralorganisation, som innevarande budgetår utgår ur anslaget Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer, bör i fortsättningen beräknas under detta anslag. Jag har för de båda organisationerna beräknat 369 000 kr. resp. 350 000 kr. till central verksamhet. Elevorganisationerna erhåller innevarande budgetår vardera ett extra statsbidrag på 75 000 kr. för studiedagsinformation om SIA. Vid beräkningen av det nya statsbidraget till organisationerna har jag tagit hänsyn till att den i år påbörjade verksamheten skall kunna fortgå även under budgetåret 1978/79.

För r ö r l i g t b i d r a g till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet beräknar jag för nästa budgetår ett medelsbehov av förslagsvis 20 503 000 kr. Jag har därvid tagit hänsyn till de förändrade regler som jag nyss förordat och till förväntade medlemsförändringar inom organisationerna.

För bidrag till de tre samarbetsorganen Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap, Sveriges kristna ungdomsråd och Sveriges ungdomsorganisationers landsråd beräknar jag ett medelsbehov av 1 milj. kr. Det ankommer på regeringen att bestämma om bidragets storlek för respektive samarbetsorgan.

Riksförbundet Sveriges fritids- och hemgårdar samt Svenska samernas riksungdomsförbund bör även i fortsättningen erhålla bidrag i särskild ordning efter regeringens bestämmande. För detta ändamål beräknar jag ett medelsbehov av 580 000 kr. Det förcslagna särskilda statsbidraget till de politiska ungdomsförbunden är jag inte beredd att biträda.

Innevarande budgetår disponerar ungdomsrådet 784 000 kr. för bidrag till försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom ungdomsorganisationerna. Med den uppräkning som nu skett av bidraget till organisationerna anser jag att organisationerna själva har möjligheter att bekosta det egna utvecklingsarbetet. Jag är därför inte beredd att förorda att riksdagen i fortsättningen anvisar särskilda medel för dessa ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de förordade ändringarna av reglerna för bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet,
2. till *Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 36 297 000 kr.

B 64. Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet

1976/77	Utgift[1]	55 046 305
1977/78	Anslag	68 000 000
1978/79	Förslag	84 000 000

[1] Varav 13 159 102 kr. hänför sig till slutreglering av verksamheten för budgetåret 1975/76.

Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet utgår enligt förordningen (1971: 388) om statsbidrag till ungdomsorganisationer (omtryckt 1975: 466, ändrad senast 1977: 406).

Berättigade till statsbidrag för lokal verksamhet är dels de ungdomsorganisationer som enligt 1 § nämnda förordning förklarats berättigade att erhålla bidrag under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, dels Sveriges riksidrottsförbund och övriga organisationer med organisationsstöd under jordbruksdepartementets huvudtitel, dels de ungdomsorganisationer som erhåller statsbidrag i särskild ordning under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.

Statsbidrag utgår budgetåret 1977/78 med 10 kr. för varje bidragsberättigad sammankomst. Med sådan sammankomst förstås en av lokalavdelning planerad och anordnad sammankomst som varat minst en timme, med minst fem deltagare i åldern 7—25 år.

Statens ungdomsråd

Under budgetåret 1976/77 genomfördes 4 685 976 bidragsberättigade sammankomster för deltagare i åldern 12—25 år. Detta innebär en ökning av verksamheten med närmare 10 %.

För budgetåret 1978/79 beräknar ungdomsrådet att verksamheten ska omfatta 5,2 milj. sammankomster i åldersgruppen 12—25 år och 1,8 milj. sammankomster i åldersgruppen 7—11 år (+2 000 000 kr.).

Därutöver bör med hänsyn till kostnadsutvecklingen bidraget för sammankomst höjas med 1 kr. till 11 kr. (+7 000 000 kr.)

Föredraganden

Jag delar ungdomsrådets mening att det är angeläget att ge det lokala ungdomsarbetet ökade resurser. Bidraget bör fr. o. m. nästa budgetår i enlighet med rådets förslag utgå med 11 kr. för varje statsbidragsberättigad sammankomst.

Med den höjning av statsbidraget per sammankomst som jag förordat och med hänsyn till den verksamhetsökning som kan förutses bör anslaget höjas med 16 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den förordade höjningen av bidraget per sammankomst,

2. till *Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 84 000 000 kr.

B 65. Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

1976/77	Utgift	2 313 090	Reservation	7 910
1977/78	Anslag	3 021 000		
1978/79	Förslag	1 427 000		

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har som sin främsta uppgift att främja saklig upplysning om verkningar av alkohol- och narkotikabruk på individ och samhälle och därmed sammanhängande frågor.

CAN spelar en central roll i den alkohol- och narkotikaupplysning som bedrivs av frivilliga organisationer i grundskolan och andra utbildningsanstalter samt inom andra speciella målgrupper. Förbundet förmedlar bl. a. expertmedverkan i alkohol- och narkotikafrågor vid arrangemang inom olika organisationer, institutioner och militära förband samt svarar för vissa kostnader för denna verksamhet. Förbundet har fortlöpande kontakter med svensk och utländsk forskning på alkohol- och narkotikaområdet. CAN har härigenom möjlighet att tillföra upplysningsarbetet nya rön och erfarenheter genom den kurs- och konferensverksamhet som förbundet bedriver samt i det informationsmaterial som framställs. CAN har vidare ett omfattande bibliotek som betjänar såväl forskare som övriga med intresse för alkohol- och narkotikafrågor. Centralförbundet ger ut tidskriften Alkohol och narkotika.

Till CAN är 37 olika organisationer anslutna, däribland LO, TCO och Sveriges riksidrottsförbund. Verksamheten leds av en styrelse som består av tolv ledamöter. Regeringen utser en ledamot, tillika ordförande, skolöverstyrelsen (SÖ) fem ledamöter och förbundets ombudsförsamling sex ledamöter. Kostnaderna för förbundets verksamhet täcks i huvudsak genom det statliga bidraget. Verksamheten står under tillsyn av SÖ som också betalar ut statsbidraget.

Skolöverstyrelsen

1. Av innevarande budgetårs anslag har 1,7 milj. kr. förts över till SÖ:s förvaltningskostnadsanslag för avlönande av viss personal vid centralförbundets kansli, som fr. o. m. innevarande budgetår finns upptagen på SÖ:s personalförteckning (prop. 1976/77: 108, KrU 1976/77: 40, rskr 1976/77: 232). Medel för avlönande av denna personal bör i fortsättningen anvisas direkt under SÖ:s förvaltningskostnadsanslag (−1 700 000 kr.).

2. Anslaget bör under nästa budgetår med hänsyn till behovet av

kompensation för inträffade kostnadsökningar resp. önskemål om att utvidga konferens- och publiceringsverksamheten ökas med sammanlagt 622 000 kr.

Föredraganden

Innevarande budgetår finns den fast anställda personalen vid centralförbundets kansli upptagen på skolöverstyrelsens personalförteckning. Medlen för lönekostnader för denna personal har däremot varit beräknade under förevarande anslag. Jag förordar att medel för dessa personalkostnader i fortsättningen beräknas under skolöverstyrelsens förvaltningskostnadsanslag och räknar med en motsvarande minskning under förevarande anslag.

Jag beräknar anslaget till 1 427 000 kr., vilket innebär en ökning med 106 000 kr. för de under anslaget kvarvarande ändamålen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning* anvisa ett reservationsanslag av 1 427 000 kr.

B 66. Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.

1976/77 Utgift	6 000 000	Reservation	—
1977/78 Anslag	10 000 000		
1978/79 Förslag	10 770 000		

Riksdagen beslutade år 1976 (prop. 1975/76: 161, KrU 1975/76: 40, rskr 1975/76: 357) om ändrade regler för det statliga stödet till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. Tidigare detaljregler för bidragsgivningen avskaffades. Stödet utgår till organisationernas centrala verksamhet.

Genom riksdagsbeslut år 1977 (prop. 1976/77: 108, KrU 1976/77: 40, rskr 1976/77: 232) uppdrogs åt en särskild samarbetsnämnd att pröva frågor rörande statsbidrag. I förordningen (1977: 486) om statsbidrag till organisationer som bedriver nykterhetsarbete finns angivet vilka organisationer som kan komma i fråga för statsbidrag samt regler för samarbetsnämnden.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Samarbetsnämnden	Föredraganden
1. Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.	9 670 000	+6 000 000	+900 000
2. Bidrag till instruktörsverksamhet	130 000	— 130 000	—130 000
3. Till regeringens disposition	200 000	of.	of.
	10 000 000	**+5 870 000**	**+770 000**

Samarbetsnämnden

1. Nämnden redovisar att innevarande års anslag har fördelats mellan 18 organisationer med närmare 0,5 milj. medlemmar. Enligt nämnden bör statsbidraget för nästa budgetår beräknas så att det möjliggör ett bidrag motsvarande 30 kr. per medlem (+6 000 000 kr.).

2. Riksdagen har beslutat (prop. 1976/77: 108, KrU 1976/77: 40, rskr 1976/77: 232) att bidraget som utgår under anslagsposten 2 till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning för instruktörsverksamhet skall upphöra fr. o. m. nästa budgetår (−130 000 kr.).

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 770 000 kr. Hela ökningen och de 130 000 kr. som innevarande år utgått till instruktionsverksamhet under anslagsposten 2 bör tillföras anslagsposten 1. Härigenom kommer 10 570 000 kr. att nästa budgetår stå till samarbetsnämndens förfogande för fördelning till organisationerna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 770 000 kr.

C. SKOLVÄSENDET

Vissa gemensamma frågor

Föredraganden

Våren 1976 fattade riksdagen beslut om reformering av skolans inre arbete (SIA). Beslutet (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) ger nya möjligheter att utveckla grundskolan mot de mål riksdagen har ställt upp vid sina beslut år 1950, 1962 och 1968 rörande det obligatoriska skolväsendet. Jag skall här i korthet redogöra för vissa delar av reformen och dess genomförande.

I motsats till de tidigare omfattande skolreformerna — införandet av den nioåriga grundskolan år 1962 och den integrerade gymnasieskolan år 1970 — är SIA-reformen i huvudsak inte någon skolorganisatorisk reform. De yttre ramarna för skolan förändras inte. Reformen är heller inte förknippad med stora ekonomiska åtaganden. SIA-reformen skall snarare ses som en serie åtgärder i syfte att möjliggöra förändringar av skolans inre liv. Genom SIA-reformen läggs det avgörande ansvaret för skolans inre utveckling på den enskilda kommunen och på de direkt berörda i den enskilda skolan.

Den viktigaste förutsättningen för att åstadkomma detta lokala ansvar är att betydande delar av den centrala regleringen av skolväsendet tas bort. Den centrala regleringen bör i princip endast avse sådant som krävs för att garantera en likvärdig utbildningsstandard i alla delar av landet. Genom ett nytt statsbidragssystem och en minskad central reglering av skolväsendet är avsikten att en utveckling kan påbörjas som på sikt kommer att förskjuta huvudansvaret för skolan från centrala till lokala myndigheter och till dem som direkt berörs av skolans verksamhet.

Det är angeläget att understryka, att en avsikt med SIA-reformen är att skolan successivt skall växa in i ett nytt arbetssätt. När skolan börjar höstterminen 1978 kommer därför inga dramatiska förändringar att ske. Det är tvärtom sannolikt att man på de flesta håll kommer att börja med begränsade förändringar, som kanske främst koncentreras kring nya planerings- och samarbetsformer, andra undervisningsgrupperingar och ett stegvis införande av icke timplanebundna fria aktiviteter. Erfarenheterna, liksom tillgången på resurser lokalt, får sedan visa i vilken takt man kan gå vidare i förnyelsearbetet. Det nära samarbete mellan alla berörda parter, som är en huvudtanke i SIA-reformen, kommer också att kräva tid innan det hunnit utvecklas.

Det ligger i sakens natur att skolorna på sikt kommer att uppvisa

större olikheter sinsemellan än fallet är i dag. Skillnader i ekonomiska och sociala förutsättningar för olika skolor inom en kommun kommer däremot att kunna utjämnas, då grundskolans nya statsbidragssystem ger kommunerna möjlighet att styra resurserna dit där behoven är störst. I övrigt öppnas möjligheter för en utveckling där den enskilda skolan tillvaratar de möjligheter som just den lokala miljön erbjuder, t. ex. genom att utveckla samarbetet med den egna ortens arbetsliv. Det medför att enhetlighet efter hand kan komma att ersättas med mångfald. Förnyelsearbetet i skolan kommer att kunna drivas på bred front. Lyckade försök och nya metoder som visat sig kunna lösa problem på ett håll, kan snabbt och utan formella hinder övertas och prövas på andra håll. Häri ligger ett starkt dynamiskt inslag i SIA-reformen.

I nuvarande samhällsekonomiska läge kan skolan inte påräkna någon nämnvärd ökning av resurserna utöver vad som krävs för att möta variationer i åldersklassernas storlek. Genom det nya statsbidragssystemet tillförs skolväsendet ökade resurser, men den största vinsten för skolan ligger i rätten att relativt fritt förfoga över statsbidragen. De starka önskemålen om mindre klasser kommer sålunda inte att kunna mötas med generella åtgärder av typ sänkta delningstal. Däremot lämnas stor frihet för skolorna att gruppera eleverna på sådant sätt, att undervisningen ger bäst resultat. Mycket tyder på att nuvarande undervisningssvårigheter inte enbart är en följd av stora klasser — klasserna är generellt sett mindre nu än före grundskolans införande — utan snarare beror på svårigheterna för en lärare att ensam kunna svara mot de varierande behov som eleverna i en klass har. Möjligheterna för lärarna att samarbeta i lag och att gruppera eleverna för skilda undervisningssituationer bör kunna lösa många av dessa problem.

En huvudpunkt i SIA-reformen är den aktiva elevmedverkan i undervisningen och i gestaltningen av skolans inre miljö över huvud taget. Eleverna måste successivt vänjas vid att ta ansvar för olika delar av verksamheten i skolan. Många av skolans aktuella problem har utan tvivel sin grund i att eleverna betraktas som föremål för undervisning och omsorg, i stället för att ses som medarbetare i skolsamhället, med rätt och skyldighet att aktivt delta i skolarbetets olika delar. SIA-skolan skall inte vara en serviceskola, där olika personalgrupper avdelas för att betjäna eleverna, utan en arbetsplats där ansvaret för verksamheten delas mellan alla berörda.

En annan bärande tanke i SIA-reformen är att skolan skall bli en plats inte bara för undervisning i traditionell mening, utan för inlärning i vid bemärkelse. Lektionsarbetet bör i större utsträckning än hittills kompletteras med annan utvecklande verksamhet. Genom att utnyttja skolans lokaler även under den tid som ligger utanför själva skoldagen, kan fritidsverksamhet erbjudas många fler barn och ungdomar än de som nu får plats t. ex. i de kommunala fritidshemmen. Utbudet av aktiviteter

kan också göras allsidigare då man kan disponera sådana lokaler som skolbibliotek, gymnastik- och musiksalar, ämnesinstitutioner vid högstadieskolor osv. Det förutsätter dock i allmänhet att intresserad skolpersonal och andra kan ställa upp utanför skoltid och svara för vissa frivilliga aktiviteter.

En utbyggnad av fritidsverksamheten efter skoldagens slut ställer både ekonomiska och organisatoriska krav på kommunerna. Denna verksamhet är en kommunal angelägenhet. Från kommunalt håll har också farhågor yppats för att kommunal resursbrist skall hindra SIA-skolans genomförande.

Jag vill här åter understryka, att SIA-reformen enligt riksdagens beslut år 1976 skall införas successivt, vilket bl. a. innebär att hänsyn måste tas till vilka resurser som finns att tillgå. Den ekonomiska situation i vilken flertalet av landets kommuner befinner sig, innebär att endast ett begränsat utrymme för nya kommunala åtaganden kommer att stå till förfogande under de närmaste åren. Detta utrymme är dessutom till större delen taget i anspråk för redan gjorda utfästelser på barnomsorgens, långtidssjukvårdens och äldrevårdens områden. Det är därför realistiskt att räkna med att SIA-utredningens principer för utbyggnad av den skolanknutna fritidsverksamheten kommer att förverkligas i långsammare takt än vad utredningen tänkte sig.

Jag vill här erinra om vad som anfördes i propositionen om skolans inre arbete beträffande allmän fritidsverksamhet före och efter skoldagen. För att skapa förutsättningar för en önskad samverkan mellan fritidshem och fritidsverksamhet i föreningsregi förordades att de resurser som ställs till kommunens förfogande genom driftbidraget för fritidshem, efter kommunens bedömande även borde kunna utnyttjas för verksamhet utanför fritidshemmet. Det är angeläget att kommunerna utnyttjar denna möjlighet. Kommunen har ett övergripande ansvar för den allmänna fritidsverksamheten.

Nya resurser behöver emellertid inte vara en förutsättning för att fritidsverksamheten efter skoldagens slut skall kunna byggas ut. Genom gemensam planering mellan olika kommunala nämnder — främst skolstyrelse, social centralnämnd, fritidsnämnd och kulturnämnd — kan man komma långt i den riktning som SIA-beslutet fastlagt. Det kräver emellertid att olika kommunala nämnder medvetet går in för att anlägga en helhetssyn på barn- och ungdomsfrågorna. Ett sådant samarbete över gränserna mellan de olika ansvarsområdena är i själva verket en grundläggande förutsättning för skolans integrering i närsamhället.

Jag går nu över till att behandla några av de konkreta åtgärder som omfattas av SIA-reformen.

Som jag redan nämnt får kommunerna en ökad frihet att fördela de resurser man förfogar över efter behoven och förutsättningarna lokalt. Inom utbildningsdepartementet har ett förslag utarbetats till nytt

statsbidrag för grundskolan, vilket har presenterats i promemorian (Ds U 1977: 8) Förslag till nytt statsbidragssystem för det allmänna skolväsendet. Förslaget har remissbehandlats. Bl. a. har landets samtliga kommuner beretts tillfälle att avge synpunkter på förslaget. Ca 220 kommuner har avgivit remissvar. På grundval av förslaget och inkomna remissyttranden avser jag att senare denna dag föreslå regeringen att en särskild proposition framläggs för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte.

Det nya statsbidragssystemet med en friare resursanvändning och minskad detaljstyrning medför ett ökat lokalt inflytande över användningen av statsbidragen med en effektivare resursanvändning och ett bättre resultat som följd. Statsbidraget skapar även möjligheter till friare och mer behovsanpassade arbetsmetoder. Bidragssystemet avses bli genomfört fr. o. m. nästa budgetår.

Skolöverstyrelsen (SÖ) kommer inom kort att överlämna förslag om ny läroplan för grundskolan. Enligt vad jag har erfarit kommer SÖ att föreslå bl. a. en minskning av antalet elevtimmar på mellanstadiet för att skapa utrymme för fria aktiviteter inom skoldagens ram. Vidare övervägs förändringar av tillvalssystemet genom att innehållet i ämnena ekonomi och konst förs till andra närliggande ämnen och genom att ämnet teknik förs till orienteringsämnena. Dessutom övervägs ett nytt tillvalsämne med arbetsnamnet Kommunikation.

Fr. o. m. budgetåret 1978/79 föreligger möjligheter för kommunerna att införa s. k. samlad skoldag. Statens bidrag för denna verksamhet avser jag att behandla i propositionen om grundskolans statsbidrag. I riksdagens beslut om skolans inre arbete betonas det angelägna i att skolan vidgar sina kontakter med samhället. Ideella föreningar och andra jämförliga sammanslutningar avses i detta sammanhang spela en aktiv roll. Enligt min mening är det önskvärt att föreningsföreträdare som är arbetstagare kan komma överens med arbetsgivaren om ledighet för att delta i sådan verksamhet. För att garantera föreningsföreträdare möjlighet att på dagtid delta i sådan verksamhet utarbetas inom utbildningsdepartementet ett förslag till lag om rätt till ledighet för vissa föreningsuppdrag. Förslaget innebär att föreningsföreträdare som fullgör uppdrag i skolan under skoldagen eller i anslutande allmän fritidsverksamhet med stöd av lagen skall kunna ta ut en ledighet om högst åtta timmar per månad. Förslaget (Ds U 1977: 19) Föreningsmedverkan i skolan kommer att remissbehandlas.

För att skolans inre arbete skall utvecklas i den riktning som riksdagen fastlagt är det av största vikt att medinflytandet för elever, skolpersonal och föräldrar ökas. I en inom utbildningsdepartementet utarbetad promemoria (Ds U 1977: 20) Medinflytande i skolan föreslås att skolnämnder sammansatta av elever och personal och i vissa fall också föräldrar inrättas i varje rektorsområde/skolenhet. Vidare behandlas

frågan om elevernas medinflytande i klassrummet och i skolans olika konferenser som har att planlägga läsårets verksamhet. Förslaget är f. n. föremål för remissbehandling.

Förhandlingar pågår f. n. mellan statens avtalsverk och berörda personalorganisationer om ett arbetstidsavtal för skolledare och lärare.

Genom SIA-reformen skapas nya förutsättningar att tillgodose elevernas skiftande behov. I grundskolan kommer trots detta att finnas elever som har avsevärda svårigheter att anpassa sig till skolans arbete. För dessa elever föreslogs i regeringens proposition till riksdagen om skolans inre arbete ett pedagogiskt program med s. k. anpassad studiegång.

Inom ramen för detta program blir det möjligt att vidta ändringar i timplanen, utesluta vissa ämnen samt förlägga hela eller delar av utbildningen utanför skolan under viss tid. Regeringen medgav den 8 september 1977, efter framställningar från skolstyrelserna i Arvika, Botkyrka, Eskilstuna, Köping, Örnsköldsvik och Östhammar, att försöksverksamhet med anpassad studiegång får bedrivas vid grundskolans högstadium i dessa kommuner under läsåret 1977/78. I samband med beslutet uppdrog regeringen åt SÖ att i enlighet med vad som har anförts i propositionen om skolans inre arbete m. m. utforma anvisningar för verksamheten.

Jag vill här understryka att skolan har ett ansvar för att arbetssättet fortlöpande anpassas till den enskilde elevens förutsättningar och att målet för den anpassade studiegången är att eleven skall kunna återgå till sin klass och det reguljära skolarbetet. En anpassad studiegång bör för varje berörd elev övervägas ingående med hänsyn till elevens behov och förutsättningar. Åtgärden får inte utnyttjas enbart för att lösa en del av skolans egna problem. Genom den anpassade studiegången fritas inte skolan från ansvaret för den berörda eleven. Det ankommer på SÖ att ingående följa verksamheten.

För att förbättra den praktiska yrkesorienteringen i skolan bör kontakterna mellan skola och arbetsliv förstärkas. Med anledning av riksdagens beslut om skolans inre arbete m. m. uppdrog regeringen den 23 juni 1976 åt SÖ att vidta en översyn av yrkesorienteringen med syfte att förstärka den praktiska arbetslivsorienteringen.

SÖ överlämnade den 1 mars 1977 ett förslag från en arbetsgrupp med representanter för SÖ, arbetsmarknadsstyrelsen, arbetsmarknadens parter och kommunförbunden. Då arbetslivsorienteringen ingår i studie- och yrkesorienteringen behandlas arbetsgruppens förslag även i SÖ:s förslag till ny läroplan.

Regeringen medgav den 12 maj 1977 en till vissa kommuner begränsad försöksverksamhet under läsåren 1977/78, 1978/79 och 1979/80 enligt arbetsgruppens förslag. Verksamheten syftar till att ge eleverna

kunskaper om yrkeslivet, dvs. verksamhetsområden, arbetsmiljöer, arbetsuppgifter och yrken. Vidare skall arbetslivets betydelse för människan och samhället samt partsintressen, värderingar, rättigheter och skyldigheter och andra faktorer av betydelse för arbetslivets utformning belysas. Arbetslivsorienteringen skall söka motverka sådana begränsningar i studie- och yrkesvalet, som beror på traditionellt könsrolls- och statustänkande, kulturell bakgrund etc. och inriktas mot social utjämning och jämställdhet mellan könen i familj, arbetsliv och samhälle.

För att nå de mål som regering och riksdag ställt upp för reformen om skolans inre arbete är det, enligt min mening, angeläget att betydande resurser avsätts för den särskilda SIA-fortbildning som riksdagen fattat beslut om.

SIA-fortbildningen omfattar under innevarande budgetår tre projekt, skolledarutbildning, personallagsutbildning samt studiedagsinformation och utbildning av studiedagsinformatörer. Det första projektet, skolledarutbildningen, vilket är avsett att genomföras under en tioårsperiod, pågår nu i full skala. Med utgången av detta budgetår beräknas ca 1 200 skolledare ha deltagit i denna utbildning.

Personallagsutbildningen, som ursprungligen planerades börja under budgetåret 1976/77 för att pågå under en tioårsperiod har senarelagts eftersom avtal inte kunde träffas om utbildningens tidsmässiga förläggning och om urvalet av deltagare i fortbildningen. Parterna har nu kommit överens i dessa frågor. Enligt vad jag har erfarit, räknar SÖ med att utbildningen kan starta i full skala under våren 1978 i samtliga regioner i landet. 120—130 personallag från olika rektorsområden kommer då att påbörja utbildningen.

Avtal har även träffats mellan berörda parter om lärares resp. annan skolpersonals villkor m. m. vid genomgång av studiedagsinformatörsutbildning och medverkan under studiedagar. Därmed har den fortbildning på studiedagstid rörande resursanvändning samt arbetssätt och arbetsformer som skall genomföras under läsåret 1977/78 kunnat komma i gång.

Enligt SIA-propositionen bör även elever, föräldrar och skolstyrelseledamöter erbjudas information och ges tillfälle till diskussion under studiedagstid kring ovan nämnda frågor. Regeringen beslöt den 8 september 1977 att anvisa 150 000 kr. till elevorganisationerna för att möjliggöra deras medverkan i detta informationsarbete.

Till de förändringar regeringen har vidtagit beträffande personallagsutbildningens och studiedagsinformatörsutbildningens tidsmässiga förläggning m.m., vilka har varit en av förutsättningarna för att avtal kunnat träffas, återkommer jag under anslaget Fortbildning m.m.

Jag övergår nu till att behandla vissa läromedelsfrågor. I propositionen om skolans inre arbete diskuterades läromedlens roll i förhållande till läroplanens huvudmoment och anvisningar. I sitt yttran-

de över SIA-utredningen anförde SÖ bl. a. att i en medveten undervisningsplanering ingår som en del valet av läromedel, där lärares och elevers samlade erfarenhet bör ge förutsättningar för en väl genomtänkt lösning. SÖ ansåg således att det är undervisningsplaneringen som skall styra valet och användningen av läromedlen.

Riksdagen ansluter sig i sitt beslut om skolans inre arbete till detta synsätt.

Enligt vad jag har erfarit behandlar SÖ även vissa läromedelsfrågor i samband med översynen av grundskolans läroplan.

Jag kommer senare att under anslaget Statens institut för läromedelsinformation föreslå en utvidgning av registreringen av och informationen om läromedel till att för grundskolan omfatta samtliga läromedel med undantag av film och videogram. Jag vill för riksdagen även anmäla att jag inom departementet har inlett ett arbete i syfte att anpassa läromedelsbegreppet till den grundläggande uppfattning om arbetssättet i skolan som bl. a. kommit till uttryck i propositionen om skolans inre arbete och SÖ:s arbete med reviderad läroplan för grundskolan.

Införandet av bestämmelserna om gåvoläromedel och begreppet centrala läromedel (prop. 1973: 76, UbU 1973: 28, rskr 1973: 242) synes inte ha lett till förväntade resultat. Den nuvarande kopplingen mellan centrala läromedel och gåvoläromedel kan ifrågasättas mot bakgrund av nu gjorda erfarenheter. I det arbete som jag har låtit inleda kommer denna fråga att penetreras. Ett annat område som bör bli föremål för översyn är objektivitetsgranskningen av läromedel. Ett ändrat läromedelsbegrepp kommer att få konsekvenser för utformningen av objektivitetsgranskningen i läromedelsnämnden inom SÖ. Jag avser att återkomma till riksdagen med förslag i dessa frågor i samband med att ett förslag till reviderad läroplan för grundskolan föreläggs riksdagen vid 1978/79 års riksmöte. Jag vill dock betona att varje elev i grundskolan även framdeles bör få behålla en del av de läromedel han använt.

Jag vill även för riksdagen anmäla att jag senare denna dag i propositionen om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. förordar vissa ändringar rörande skolledarorganisationen i grundskolan. Som jag tidigare betonat är det av central betydelse att det lokala ansvarstagandet för skolans verksamhet ökas samt att resurserna för denna verksamhet kan fördelas efter behov. Denna utgångspunkt bör gälla även för organisationen av grundskolans ledning.

Det är angeläget att förutsättningar för en rationell och behovsorienterad skolledarorganisation i grundskolan kan skapas. Jag har vid mina överväganden funnit att kommunen bör förfoga över en samlad resurs för grundskolans pedagogiska och organisatoriska ledning. Såväl rektors- som studierektorstjänster bör inrättas med utgångspunkt i den totala omfattningspoängen för grundskolan i en kommun, med betydande frihet för kommunen vad avser tjänsternas placering.

Elevutvecklingen i ungdomsskolan har en sådan betydelse för all skolplanering att jag har ansett det påkallat att här ge en redogörelse för utvecklingen under 1980- och 1990-talen, såsom de f. n. kan bedömas. Elevutvecklingens betydelse för dimensioneringen av gymnasieskolan, för byggandet av skollokaler och dimensioneringen av lärarutbildningen skall också kortfattat behandlas. Jag återkommer också till dessa frågor under resp. anslag.

I statistiska centralbyråns befolkningsprognos (Information i prognosfrågor 1976: 3) har den framtida folkmängden redovisats enligt tre förutsättningar vad gäller den framtida migrationen: utan migration, med en nettoimmigration = 0 samt med en nettoimmigration = 10 000 per år. Det sistnämnda alternativet, som utgör den egentliga prognosen, används här. Alternativet innebär ett antagande om att det årligen utvandrar 25 000 personer, medan 35 000 vandrar in i landet. En årlig nettoimmigration på 10 000 per år under seklets 25 sista år kommer, tillsammans med ett beräknat födelseöverskott om ca 90 000 barn, att resultera i ett totalt befolkningstillskott på nära 340 000. Varje åldersklass under 40 år kommer att öka med 7—8 % jämfört med om ingen migration förekommer.

Som en följd av den nedgång i antalet födda barn som ägt rum efter år 1964 kommer antalet barn i skolåldrarna att minska i framtiden. I dag befinner sig ca 1 040 000 barn i skolpliktig ålder men detta antal kommer trots en fortsatt immigration att sjunka successivt till drygt 900 000 år 1990. Därefter kan en stagnation eller viss mindre ökning förväntas.

Vad gäller elevutvecklingen i gymnasieskolan är det framtida antalet 16-åringar avgörande. Detta antal kommer att öka från dagens ca 106 000 till knappt 124 000 år 1980. Från år 1982 sker sedan en successiv minskning till drygt 108 000 år 1985.

Därefter blir det ånyo en ökning de två följande åren till drygt 114 000 år 1987. Sedan sjunker antalet 16-åringar och når ett minimum på knappt 98 000 år 1992. Från sistnämnda år beräknas en successiv ökning ske till ca 103 000 år 1996. Under resten av 1990-talet väntas antalet 16-åringar vara drygt 102 000.

Utvecklingen under 1900-talet har tidigare karaktäriserats av en stark befolkningstillväxt i storstadslänen. Det är framför allt i Stockholms län som expansionen varit kraftig. 1970-talet har medfört förändringar i detta mönster. Storstadslänens ökningstakt har mattats, medan skogslänen återigen fått befolkningstillväxt. Stora regionala skillnader föreligger sålunda vad gäller befolkningsutvecklingen.

Den inrikes omflyttningen är en viktig faktor inte bara på grund av det stora antalet flyttningar utan också därför att de som flyttar vanligen är unga. Ca 80 % av det totala antalet flyttningar över kommungränser under åren 1968—1974 företogs av personer som var yngre än

Förväntad elevutveckling i grundskolan och gymnasieskolan läsåren 1977/78—2000/01 (index = 100 för läsåret 1977/78)

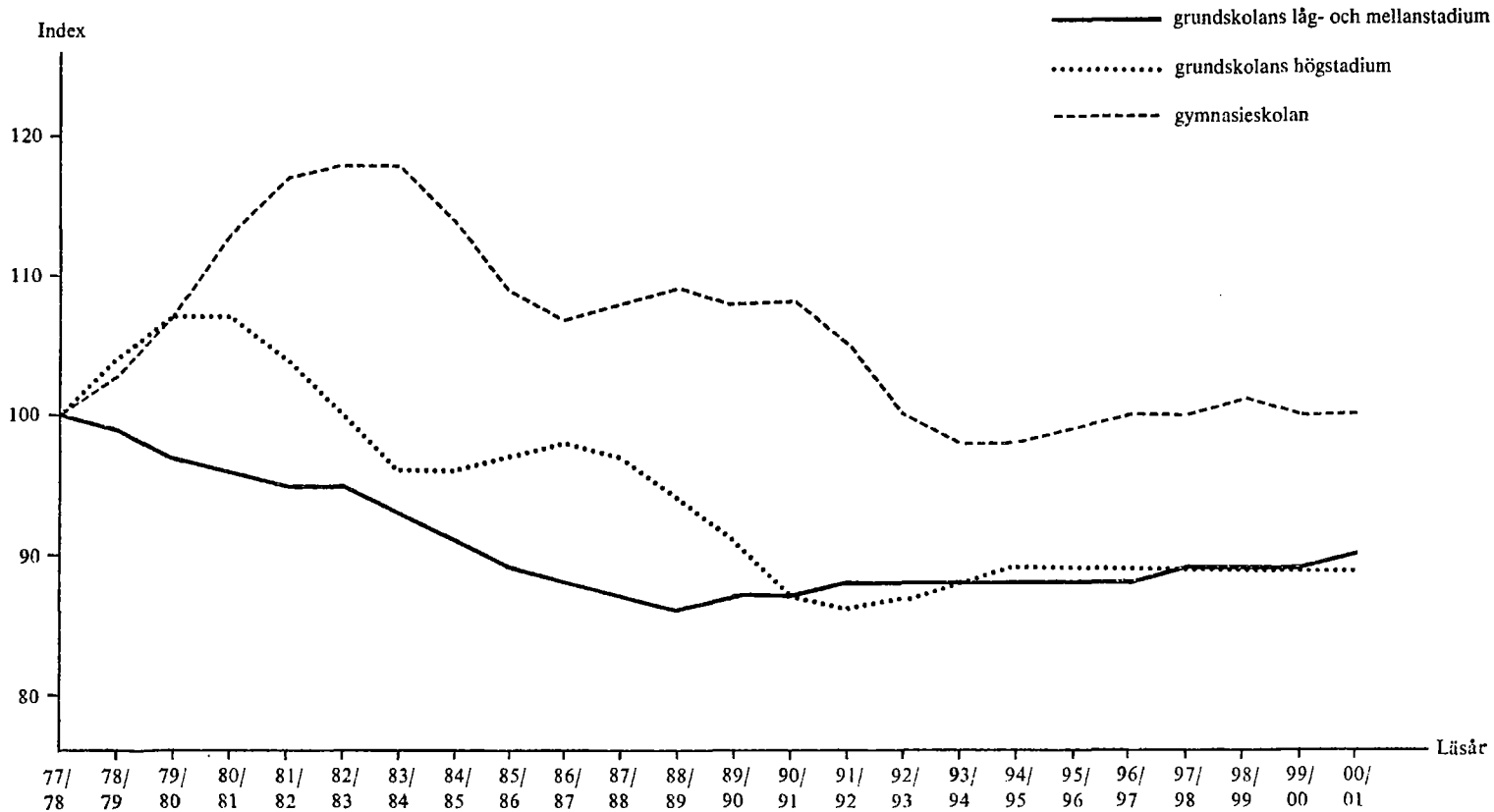

35 år. Eftersom flyttarna är i de barnafödande åldrarna eller yngre kommer de att påverka den naturliga folkökningen i inflyttningsorten. Man kan räkna med att ett antal inflyttare till en ort på lång sikt betyder ett nära nog dubbelt så stort tillskott till befolkningen. Effekten i utflyttningsorten blir den motsatta.

Därtill kommer flyttningar inom kommunerna. En omfattande inomkommunal flyttning kan observeras som en effekt av att bostadsbyggandet alltmer inriktas på småhusbebyggelse. Vidare har antalet småhus ökat alltmer samtidigt som alltfler fritidshus övergår till att bli permanenta bostäder. Detta har bidragit till snabba flyttningsrörelser inom och mellan kommunerna.

Innevarande läsår finns det totalt ca 1 030 000 elever i grundskolan, varav 330 000 på lågstadiet, 360 000 på mellanstadiet samt 340 000 på högstadiet.

Antalet elever på lågstadiet når sitt maximum läsåret 1980/81 — 2 % fler än innevarande läsår — och minskar därefter årligen till läsåret 1985/86 då elevantalet är 11 % lägre än läsåret 1977/78. Sedan sker en viss ökning till en nivå 5—8 % lägre än innevarande läsårs elevantal under resten av seklet.

Elevantalet på mellanstadiet minskar under resten av 1970-talet och är under första hälften av 1980-talet ca 10 % lägre än motsvarande antal för läsåret 1977/78. Därefter minskar elevantalet ytterligare och ligger resten av seklet ca 15—17 % under innevarande års nivå.

På låg- och mellanstadierna tillsammans minskar elevantalet varje år t.o.m. läsåret 1988/89, då antalet elever är 14 % mindre än innevarande läsår. Under resten av 1900-talet ligger antalet elever 10—13 % lägre än motsvarande tal för läsåret 1977/78.

Antalet elever på högstadiet ökar med 4 % till nästa läsår. Därefter sker en ytterligare ökning med tre procentenheter till läsåret 1979/80. Samma nivå, dvs. 7 % över innevarande läsårs, gäller för läsåret 1980/81. Sedan minskar elevantalet successivt och är läsåret 1983/84 4 % under dagens elevantal. De följande fyra läsåren ligger elevantalet 2—4 % lägre än innevarande läsårs elevantal. Därefter sjunker det och är läsåret 1991/92 14 % lägre än elevantalet för läsåret 1977/78. Under de närmast följande åren ökar elevantalet något och ligger fr. o. m. läsåret 1994/95 11 % under nuläget.

Totalt för hela grundskolan gäller att elevantalet sjunker successivt fr. o. m. läsåret 1978/79 till läsåret 1990/91 då det är 13 % lägre än innevarande läsår. Därefter sker en liten uppgång och i slutet av seklet torde elevantalet underskrida nuvarande elevantal med 11 %.

För gymnasieskolans del förutsätts att antalet elevplatser i årskurs 1 på linjer och grundskoleanknutna specialkurser om minst ett års längd motsvarar 97 % av årskullen 16-åringar. Antalet elever i icke grundskoleanknutna specialkurser samt grundskoleanknutna specialkurser

kortare än ett år antas vara 25 000 varje läsår. Elevprognosen för gymnasieskolan bygger också på vissa antaganden om elevernas fördelning på studievägar och årskurser.

Antalet elever i gymnasieskolan ökar de närmaste åren och når läsåren 1982/83 och 1983/84 ett maximum, då elevantalet är 18 % högre än innevarande läsår (läsåret 1977/78 fanns den 15 september 1977 ca 220 000 elever i gymnasieskolan). Fr.o.m. läsåret 1984/85 sjunker elevantalet och är läsåret 1986/87 7 % högre än nuvarande elevantal. Under resten av 1980-talet ligger elevantalet 8—9 % över nuvarande. Därefter sjunker antalet elever och torde läsåret 1992/93 vara nere i innevarande läsårs nivå. De tre följande läsåren ligger elevantalen något lägre än i år. Under resten av 1990-talet torde antalet elever i gymnasieskolan vara ungefär detsamma som innevarande läsår. Elevantalet i gymnasieskolan kommer under den närmaste 15-årsperioden sålunda att vara större än det antal som nu finns i gymnasieskolan.

Med hänsyn bl. a. till behovet av ämneslärare är det av intresse att granska antalet elever sammanlagt på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan. Elevantalet ökar och når sitt maximum under de två första läsåren på 1980-talet då det ligger 9 % högre än i dag. Elevantalet minskar sedan successivt och motsvarar först läsåret 1988/89 nuvarande elevantal. Det sammanlagda antalet elever på högstadiet och i gymnasieskolan kommer alltså under tio läsår framöver att ligga högre än innevarande läsårs.

För ungdomsskolan (grundskolan och gymnasieskolan) totalt gäller att elevantalet är störst läsåret 1979/80, då det är 2 % högre än i dag. Sedan minskar det och är i mitten av 1980-talet ca 10 % lägre än dagens elevantal. Under resten av 1980-talet och första hälften av 1990-talet ligger elevantalen i ungdomsskolan 7—8 % lägre än innevarande år. Sedan ökar antalet något och torde under de sista åren av seklet ligga 5—6 % lägre än vad som är fallet för läsåret 1977/78.

Allmänt sett gäller det för berörda myndigheter på lokal, regional och central nivå att uppmärksamma den nyss beskrivna elevutvecklingen och skapa en planeringsberedskap för att i tid kunna klara av de problem som kan uppkomma. Därvid bör beaktas de regionala och lokala variationer av elevutvecklingen som nu har uppmärksammats. Den förväntade befolkningsutvecklingen, regionalt och lokalt, framgår bl. a. av länsstyrelsernas och kommunernas planering redovisad i samband med "länsprogram 1974".

Jag kommer nu i tur och ordning att behandla vissa frågor gällande dimensioneringen av gymnasieskolan med hänsyn till det ökande antalet 16-åringar under de närmaste åren, frågan om behovet av lokaler för grundskolan och gymnasieskolan föranlett av den väntade elevutvecklingen och frågor som rör dimensionering av lärarutbildningen mot bakgrund av den nyss redovisade elevutvecklingen i ungdomsskolan.

Under den tid gymnasieskolan har funnits har den mera yrkesinriktade delen byggts ut. Organisationen för de tvååriga teoretiska linjerna, i synnerhet för den tvååriga ekonomiska och den tvååriga tekniska linjen har kraftigt krympts. För de tre- och fyraåriga linjerna har den totala organisationen varit relativt stabil, men en förskjutning har skett inom denna mot ekonomisk och teknisk utbildning.

Under de närmaste åren ökar antalet 16-åringar kraftigt. Situationen ställer ökade krav på beredskap och aktiv planering för att skolan skall kunna erbjuda de större ungdomskullarna utbildning efter grundskolan. Här bör återigen erinras om att förändringarna i ungdomskullarnas storlek uppvisar stora regionala skillnader. De kommuner som har de största ökningarna ligger i allmänhet inom storstadsområdena. I många kommuner är förändringarna obetydliga.

Enligt min mening bör samma andel av årskullarna få gymnasieskolutbildning som nu, dvs. antalet platser i årskurs 1 på linjer och grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år skall motsvara ca 97 % av årskullen 16-åringar. För att kunna uppfylla denna målsättning krävs väsentligt ökade resurser framför allt för de yrkesinriktade utbildningsvägarna. Behovet av nya resurser ökar ytterligare om trenden mot ökad efterfrågan på yrkesinriktad utbildning fortsätter. För de teoretiska linjerna finns däremot möjligheter att utan större investeringar öka intagningskapaciteten i åtskilliga kommuner.

En större andel av 16-åringarna sökte till gymnasieskolan hösten 1977 än året innan. Av dem som sedan antogs infann sig en större andel än vad som var fallet föregående år, dvs. antalet vakanser i årskurs 1 är läsåret 1977/78 lägre än tidigare. Efterfrågan på gymnasieskolutbildning har sålunda ökat. Detta kan bero på att de ökade insatserna i fråga om studie- och yrkesorientering har medfört att ett allt större antal ungdomar inser att utbildning utöver grundskola behövs på den framtida arbetsmarknaden. En annan trolig orsak är att ungdomarna i en lågkonjunktur, som bl. a. tar sig uttryck i ökad ungdomsarbetslöshet, söker sig till gymnasieskolan för at skaffa sig en yrkesutbildning och för att därigenom förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden.

Planeringen av gymnasieskolan för de närmaste åren måste dels ta fasta på bl. a. det ökande antalet 16-åringar, dels beakta det längre planeringsperspektivet. Antalet 16-åringar kommer under två perioder av de närmaste åren att vara högre än vanligt. Den första perioden omfattar åren 1977—1985 med ett maximalt antal 16-åringar år 1981. Den andra perioden, vars maximala antal 16-åringar år 1987 är lägre än under den första perioden, omfattar åren 1986—1991. Under hela 1990-talet blir 16-årskullarna såvitt nu kan bedömas mindre än under innevarande läsår. Gymnasieskolan behöver sålunda tillfälligt under en tioårsperiod ha en högre intagningskapacitet än hittills och i jämförelse med vad som behövs på 1990-talet. Under denna tioårsperiod är det de fyra

första åren av 1980-talet som kräver den största intagningskapaciteten. Regionala och lokala avvikelser från dessa rikstal förekommer givetvis. I en del kommuner blir förändringarna i ålderskullarna särskilt märkbara medan de i andra kommuner knappast kommer att utgöra något problem.

Det ökande behovet av elevplatser i gymnasial utbildning skall enligt min mening i första hand tillgodoses inom gymnasieskolan. Planeringen bör därför inriktas på att anordna utbildningsplatser motsvarande ca 97 % av en årskull 16-åringar. Skulle detta i vissa lägen inte visa sig möjligt bör även utbildningsresurser utanför gymnasieskolan, såsom företagsskolor och lärlingsutbildning, utnyttjas i större utsträckning i syfte att bereda elever gymnasial utbildning i annan form.

För studievägar i gymnasieskolan kan man också utnyttja utbildningsresurser vid företag och institutioner genom s. k. inbyggd utbildning. Andelen sådan utbildning bör under de närmaste åren kunna ökas genom att man modifierar läroplanerna för vissa studievägar. Här bör lokala och regionala skolmyndigheter få frihet att utifrån de mål som gäller för viss utbildning i gymnasieskolan och utifrån de lokala förutsättningarna göra sådana modifieringar. Det ankommer på SÖ att vidta sådana förändringar i läroplanerna att den inbyggda utbildningen kan öka på skilda yrkesområden i enlighet med vad jag här har anfört.

För att stimulera till en ökad användning av företagsskolor, lärlingsutbildning och inbyggd utbildning föreslås i det följande en kraftig höjning av statsbidraget till sådan verksamhet. Enligt min mening bör även bättre förutsättningar skapas för att öka möjligheterna till samarbete mellan gymnasieskola och inbyggd utbildning samt företagsutbildning. I detta syfte föreslår jag under anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering m. m. att särskilda medel ställs till kommunernas förfogande för att de lokala planeringsråden skall kunna följa de senare utbildningsformerna. Målet för utbildningarna bör i största möjliga utsträckning anpassas till vad som gäller för motsvarande utbildning i gymnasieskolan. Under anslaget Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. kommer jag också att dels föreslå ett ökat antal bidragsrum, dels föreslå vissa andra åtgärder i syfte att öka småföretagens möjligheter att tillgodose vissa utbildningsbehov.

Vad gäller behovet av nya lokaler för skolväsendet med hänsyn till den väntade elevutvecklingen under 1980- och 1990-talen kan följande anföras.

Om man enbart beaktar elevutvecklingen i grundskolan på riksnivå skulle detta inte i och för sig motivera ett ökat skolbyggande. Men tar man hänsyn även till regionala och lokala avvikelser från riksmönstret samt till den relativt omfattande omflyttningen inom och mellan kommunerna blir bilden annorlunda. Dessutom måste man beakta konsekvenserna av bostadsplaneringen som innebär att man bygger helt

nya bostadsområden med främst markbostäder spridda över en relativt stor yta där det tidigare inte har funnits några skolor. Oftast är avståndet till befintliga skolor i andra områden för stort för att man skall kunna skjutsa t. ex. lågstadieelever dit. Ett nytt bostadsområde medför behov av nya skollokaler, i första hand för låg- och mellanstadiet. Det finns därför anledning att räkna med ett fortsatt behov av nya lokaler under de närmaste åren trots det vikande elevunderlaget i grundskolan under 1980- och 1990-talen i riket som helhet.

En första förutsättning för att man skall kunna tillgodose lokalbehovet i gymnasieskolan är att man maximalt utnyttjar redan befintliga lokaler. Ett sätt att öka beläggningsgraden i lokalerna är att använda s. k. saxat schema. På så vis kan man i vissa fall utnyttja samma lokaler för skilda elevgrupper. Ett sådant lokalutnyttjande bör framför allt komma till stånd i utbildningen med dyrbar utrustning. Under 1960-talet då lokalsituationen var särskilt besvärlig tillämpades saxat schema på åtskilliga håll. Även i dag använder en del skolor sig av en sådan anordning. Även om problem kan uppstå vid ett ökat utnyttjande av speciallokaler synes erfarenheterna i huvudsak vara positiva på skolor där denna anordning prövats.

Ett annat sätt att lösa lokalsituationen i gymnasieskolan under de första åren av 1980-talet, då behovet av nya utbildningsplatser är störst, är att utnyttja lokalresurser utanför gymnasieskolan. Enligt förordningen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för viss kommunal utbildning (omtryckt 1977: 490) utgår statsbidrag för särskilda kostnader för förhyrande av skollokaler åt sådan gymnasieskola som omfattar huvudsakligen utbildning för industri och hantverk med belopp som länsskolnämnden bestämmer i varje särskilt fall.

Ett tredje sätt att tillgodose lokalbehovet för studievägar i gymnasieskolan är att öka andelen inbyggd utbildning, dvs. utbildning förlagd till företag eller institutioner, i enlighet med vad jag tidigare har anfört.

Här har getts några exempel på flexibla lösningar som bör kunna användas för att klara lokalbehovet för de stora elevkullarna i gymnasieskolan under 1980-talet. Dessa lösningar skall betraktas som komplement till mera permanenta lösningar. Under de närmaste åren behöver därför investeringsnivån vad gäller byggande av lokaler för gymnasieskolan ligga relativt högt. Regeringen lämnade under våren 1977 SÖ vissa kompletterande anvisningar beträffande anslagsframställningar för budgetåren 1978/79 och 1979/80 avseende byggnadsinvesteringar för skolväsendet. Beträffande gymnasieskolan skulle SÖ i första hand beräkna medel för byggnadsobjekt som medför en väsentlig utökning av utbildningskapaciteten för främst yrkesinriktad utbildning. Jag återkommer till dessa frågor under anslaget för Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

Även lärarutbildningens dimensionering berörs av elevutvecklingen varför jag här också tar upp denna fråga. Studerande som tas in till klass- och ämneslärarutbildning i slutet av 1970-talet utexamineras först en bit in på 1980-talet. Förutsatt att det i dag är en någorlunda god balans mellan tillgång på och behov av lärare bör man därför i första hand utgå från lärarsituationen fr. o. m. läsåret 1981/82 eller 1982/83, då man bedömer antalet platser i lärarutbildning fr. o. m. läsåret 1978/79. Med detta synsätt och med hänsyn tagen enbart till elevutvecklingen skulle följande kunna sägas om lärarbehovet.

Behovet av lågstadielärare minskar under en fyraårsperiod fr. o. m. läsåret 1982/83. Därefter sker en viss ökning av behovet, dock inte upp till dagens nivå. Jämfört med innevarande år bör därför antalet antagningsplatser på lågstadielärarlinjen vara mindre fr. o. m. läsåret 1979/80.

Eftersom antalet elever på mellanstadiet fr.o.m. läsåret 1980/81 är 10—15 % lägre än innevarande år kan den nuvarande antagningskapaciteten på mellanstadielärarlinjen vara för hög.

Behovet av lärare för högstadiet ökar något de närmaste åren. Förutsatt att nuvarande dimensionering av denna lärarutbildning är väl avvägd skulle emellertid de närmaste årens behov vara täckt. De studerande som påbörjade sin utbildning vid ämneslärarlinjerna hösten 1977 kan börja verka som lärare tidigast läsåret 1981/82. Följande läsår har antalet elever på högstadiet minskat och är lika med antalet innevarande läsår, dvs. "elevpuckeln" på högstadiet är passerad och torde inte behöva beaktas då man dimensionerar lärarutbildningen fr. o. m. läsåret 1978/79. Däremot bör man beakta den nedgång i elevantalet på högstadiet som sker under resten av 1980-talet. På 1990-talet kan elevantalet med nuvarande befolkningsutveckling komma att ligga ca 10 % under dagens antal. Som en konsekvens härav bör man därför räkna med ett minskat behov av t. ex. ämneslärare för grundskolans högstadium fr. o. m. läsåret 1983/84.

Eftersom en stor del av ämneslärarna kan tjänstgöra såväl på högstadiet som i gymnasieskolan bör den sammanlagda elevutvecklingen på dessa stadier analyseras. Förutsatt att dimensioneringen av ämneslärarutbildningen t.o.m. läsåret 1976/77 har anpassats för att klara de större årskullarna som kan förväntas de närmaste åren borde det inte finnas skäl att öka ämneslärarutbildningen. Jag har emellertid erfarit att det faktiska antalet studerande i vissa ämneskombinationer inom de fyraåriga ämneslärarlinjerna är lägre än antalet tillgängliga platser. Det innebär att färre lärare än beräknat kan börja sin lärartjänstgöring under läsåret 1981/82. Av dessa skäl finner jag det motiverat att under budgetåret 1978/79 tillfälligt öka antalet platser i den ettåriga praktisk-pedagogiska utbildningen av ämneslärare enligt äldre studieordning. På lång sikt torde behovet av ämneslärare minska med hänsyn till att antalet elever på högstadiet och i gymnasieskolan minskar fr. o. m. läsåret

1982/83. Sistnämnda läsår är det första arbetsåret för en lärare som påbörjar sin ämneslärarutbildning hösten 1978.

Behovet av lärare för gymnasieskolan ökar de närmaste åren på grund av den kraftiga ökning av elevantalet som når sin kulmen läsåren 1982/83 och 1983/84. Eftersom gymnasieskolans expansion framför allt kommer att gälla de mer yrkesinriktade studievägarna torde det ökade behovet av lärare avse lärare för undervisning i yrkesinriktade ämnen (inkl. vårdämnen). Antalet platser på sådana lärarlinjer i högskolan som avser utbildning för yrkesinriktade ämnen bör därför ökas. Dessa utbildningar skall även täcka behovet av lärare inom arbetsmarknadsutbildningen, vilken f. n. byggs ut.

Den övertalighet på vissa lärarkategorier som förelåg de närmast föregående läsåren har minskat främst på ämneslärarsidan. En av förklaringarna till detta kan vara att antalet lärare med hel ledighet eller deltidstjänstgöring har ökat kraftigt från år 1973 till år 1976. Ökningen torde till stor del bestå av ett ökat antal ledigheter för barns födelse och vård av minderårigt barn. Detta beror i sin tur på att lärarkåren generellt sett är ung. Enligt vad jag har erfarit undersöks f. n. inom SÖ de närmare orsakerna till ökningen av tjänstledigheterna.

Det faktum att ledigheter av detta slag tillfälligt har ökat kan enligt min mening inte utgöra tillräckliga skäl för en ökning av lärarutbildningskapaciteten. Denna bör i princip vara anpassad till den långsiktiga elevutvecklingen, stadigvarande förändringar i lärarnas tjänstgöringsmönster samt varaktiga förändringar i elevernas fördelning på olika studievägar i gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning.

Som framgår av denna redogörelse kommer antalet ungdomar på högstadiet och i gymnasieskolan att öka de närmaste åren. Därmed uppstår också ett tillfälligt ökat behov av lärare. På längre sikt finns risk för ett läraröverskott eftersom födelsetalen ligger kvar på en låg nivå. Det förslag till reviderad läroplan för grundskolan som SÖ kommer att överlämna kan innebära förändringar i behovet av olika lärare. Av dessa skäl måste stor försiktighet iakttas vad gäller dimensioneringen av utbildningskapaciteten för lärare. Med hänsyn härtill bör den nuvarande dimensioneringen ses över med beaktande av olika nytillkommande faktorer som kan påverka behovet av och tillgången på behöriga lärare. Jag återkommer till detta under anslaget Utbildning för undervisningsyrken.

För att nå den balans på vissa lärarkategorier som bör eftersträvas på lärararbetsmarknaden i sin helhet bör dock en ökning av antalet utbildningsplatser på vissa linjer komma till stånd budgetåret 1978/79. Jag återkommer även till detta under anslaget Utbildning för undervisningsyrken.

Riksdagen har under hösten 1977 fattat beslut om reformering av den högre musikutbildningen fr. o. m. budgetåret 1978/79 (prop. 1977/78: 14,

UbU 1977/78: 12, rskr 1977/78: 73). För musiklärarutbildningen innebär beslutet att all musikpedagogisk utbildning förs samman i en musiklärarlinje. Innehållsmässigt kommer utbildningen att förändras så att den bättre svarar mot skolans behov. Genomgången musiklärarutbildning skall ge kompetens för undervisning såväl i skolan som i den kommunala musikskolan.

Med det ändrade innehållet i musiklärarutbildningen skapas förutsättningar för att undervisningen i musik i grund- och gymnasieskolan på längre sikt skall bli mer stimulerande och berikande än den för många elever ter sig i dag. Det måste också vara en fördel för utvecklingen av musikundervisningen i skolan att lärarna får möjlighet att förena tjänstgöring i resp. grundskola och kommunal musikskola. Inom regeringskansliet pågår f. n. ett arbete i syfte att möjliggöra en sådan tjänstgöring.

Bristen på behöriga musiklärare är f. n. svår vilket bl. a. har lett till att ett stort antal tjänster under senare år har besatts med lärare utan föreskriven utbildning. För nästa budgetår har jag därför under anslaget Utbildning för undervisningsyrken räknat med en ökning av utbildningen av lärare utan föreskriven utbildning. Vidare har jag under anslaget Fortbildning m.m. beräknat medel för kurser för lärare i den kommunala musikskolan för att ge dessa behörighet till tjänst som musiklärare i grundskolan. I musiklärarlinjen kommer också de utbildningar att ingå, som nu anordnas utanför högskolan vid Svenska Dalcroze-seminariet i Stockholm, Folkliga musikskolan Ingesund i Arvika, Framnäs folkhögskola i Piteå samt Örebro musikpedagogiska institut. För nästa budgetår väntas detta medföra en ökning av antagningskapciteten till musiklärarlinjen med 70—90 platser.

Jag övergår nu till att behandla vissa invandrarfrågor. Invandringen till Sverige under efterkrigstiden har ökat folkmängden med ca 750 000 personer. Våren 1977 fanns inom grundskolan och gymnasieskolan totalt 95 000 invandrarelever, dvs. elever från hem där båda eller den ena av föräldrarna är av utländsk härkomst och har annat modersmål än svenska. Av dessa elever gick 84 500 i grundskolan. Detta motsvarar 8,2 % av samtliga grundskoleelever.

Enligt statistiska centralbyråns statistik deltog i januari 1977 24 300 invandrarelever i grundskolans stödundervisning i svenska. I stödundervisning i form av studiehandledning på hemspråk deltog 11 900 elever. Många elever deltog i båda dessa undervisningsformer. I hemspråksundervisning deltog 28 850 elever.

Vid samma tidpunkt fanns 2 045 yrkesverksamma hemspråkslärare i landet, vilket innebär en ökning från föregående år med 457. Antalet elever som deltar i hemspråksundervisning i grundskolan per hemspråkslärare har sjunkit något de senaste åren. Vårterminen 1975 var antalet elever per hemspråkslärare 15,0 för att i januari 1977 uppgå till 14,1.

Det har således visat sig möjligt att trots ett ökat deltagande i hemspråksundervisningen öka lärartätheten.

Våren 1976 beslöt riksdagen i samband med ställningstagandet till hemspråkspropositionen (prop. 1975/76: 118, UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391) att statligt reglerade tjänster som hemspråkslärare skulle få inrättas fr. o. m. den 1 juli 1977. Av administrativa skäl, bl. a. den stora mängd behörighetsansökningar som SÖ har haft att behandla, inrättas dessa tjänster först fr. o. m. den 1 januari 1978. SÖ har t. o. m. vecka 48 1977 behandlat ca 1 150 ansökningar om behörighet till tjänst som hemspråkslärare, varav 493 lärare erhållit sådan behörighet. Det totala antalet sådana ansökningar som inkommit till SÖ uppgick vid samma tidpunkt till 1 250.

För nästa budgetår beräknar jag behovet av stödundervisning i svenska till ca 42 000 lärarveckotimmar och behovet av hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråk till ca 47 000 lärarveckotimmar. Den samlade statliga kostnaden för dessa undervisningsformer uppgår därmed till över 200 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Jag övergår nu till att behandla vissa frågor rörande integration av handikappade elever i det allmänna skolväsendet. Sedan början av 1960-talet har en ökad integration av handikappade barn i grundskolan ägt rum. Med handikappade elever avser jag här gravt rörelsehindrade elever samt elever som undervisas i specialskolan för synskadade, döva, hörsel- eller talskadade, vid den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade eller i särskolan för psykiskt utvecklingsstörda. Integrationen har getts olika utformning, beroende på vilka behov eleven har, dvs. i stor utsträckning beroende på handikappets svårighetsgrad.

För egen del förordar jag en fortsatt positiv inställning till integration av dessa elevgrupper. Jag anser att varje barn bör ha rätt att få sina behov tillgodosedda utifrån de speciella förutsättningar handikappet ställer. En sådan bedömning måste dock också relateras till vad som är möjligt och lämpligt att genomföra med hänsyn till tillgången på ekonomiska och personella resurser.

För specialskolan har utvecklingen inneburit ett behov av översyn av de institutionsbundna verksamhetsformerna. En sådan översyn pågår f. n. inom SÖ.

Den ökade individualintegreringen av synskadade och blinda elever i allt lägre årskurser ställer andra krav än tidigare på specialskolans resurser. För att ge integrerade elever råd och hjälp i form av information, diagnostisering och träning förordar jag att vissa resurser vid Tomtebodaskolan får utnyttjas härför under nästa budgetår. Vidare förordar jag en fortsatt utbyggnad av den regionala stödorganisationen för synskadade elever.

Jag vill för riksdagen anmäla att jag har för avsikt att senare före-

slå regeringen att tillkalla en kommitté med uppgift att kartlägga och föreslå åtgärder för den fortsatta integrationen av handikappade elever i det allmänna skolväsendet. Kommittén skall överväga på vilket sätt och i vilka former integrationen i det allmänna skolväsendet kan utvecklas utifrån de skilda elevgruppernas behov. Kommittén bör också studera de särskilda ekonomiska och personella resurser en sådan utveckling kräver. Vidare bör frågan om specialskolans framtida organisation och verksamhetsformer ingå i kommitténs arbetsuppgifter.

Skolhälsovårdsutredningen (U 1974: 01) har i augusti 1976 lagt fram förslag om mål, innehåll och organisation m. m. för skolhälsovården i betänkandet (SOU 1976: 46) Skolhälsovård. Förslaget har varit föremål för remissbehandling. Jag kommer att redovisa mina ställningstaganden till utredningen i den proposition om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. som jag senare denna dag ämnar föreslå att regeringen förelägger riksdagen.

SÖ har i skrivelse den 10 november 1977 kommit in med ett handlingsprogram med syfte att förbättra skolans möjligheter att förverkliga uppställda mål i fråga om ökad jämställdhet och att åstadkomma en jämnare könsfördelning inom olika studievägar. Programmet, som utarbetats inom ramen för SÖ-projektet Könsrollerna i skolan, bygger på rapporten Ett friare val — jämställdhetsprogram för skolan, samt de synpunkter på denna som har kommit fram i samband med SÖ:s remissbehandling. Remissinstanserna har i huvudsak ställt sig positiva till rapportens förslag.

För att förverkliga handlingsprogrammet krävs enligt förslaget inte bara åtgärder inom undervisningen i skolan utan också åtgärder inom studie- och yrkesorienteringen, läromedelsproduktionen, forsknings- och utvecklingsarbetet, föräldra- och vuxenutbildningen samt inte minst inom lärarnas grundutbildning och skolpersonalens fortbildning. SÖ avser att i annat sammanhang återkomma till den konkreta uppföljningen av programmet.

En första konkret bild av könsrollsmönster i yrkeslivet får barnet i förskola och skola. Jag vill därför i detta sammanhang nämna att jag givit jämställdhetskommittén (Ju 1976: 08) i uppdrag att framlägga förslag till åtgärder för att nå en jämnare könsfördelning i förskollärar- och fritidspedagogutbildningarna. Kommittén skall därvid närmare studera de erfarenheter som vunnits av den försöksverksamhet som har pågått med syfte att underlätta för manliga sökande att antas till förskollärarutbildning. Jämförelser skall göras med erfarenheter från andra utbildningar med könsmässigt ensidig rekrytering i detta avseende, där liknande antagningsbestämmelser inte har använts. Vidare vill jag erinra om att en särskild kommitté (U 1977: 03) har tillkallats med uppgift att öka andelen kvinnor på skolledande befattningar. Även i universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) handlingsprogram Förändring för jäm-

ställdhet (UHÄ-rapport 1977: 4), där även lärarutbildningen berörs, behandlas den snedа regryteringen. Man pekar därvid inte bara på betydelsen av antagningsreglernas utformning utan också på utformningen av förkunskapskrav.

Jag kommer vidare att under anslaget Bidrag till svensk undervisning i utlandet redovisa mina ställningstaganden till utlandsskoleutredningens (U 1974: 03) betänkande (SOU 1977: 21) Svensk undervisning i utlandet.

Vid mina överväganden angående rätten att starta och driva enskilda skolor har jag funnit anledning vidta en översyn av dels de regler som avgör vilka skolor som skall godkännas, dels de former i vilka statligt stöd kan utgå till skolor som inrättats med stöd av dessa regler. En sådan översyn pågår sedan augusti 1977 inom utbildningsdepartementet genom en särskilt tillkallad sakkunnig. Jag avser att i den särskilda propositionen om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. även behandla vissa ansökningar om statsbidrag till enskilda skolor.

1973 års betygsutredning (U 1973: 01) har i betänkandet (SOU 1977: 9) Betygen i skolan föreslagit att nuvarande former för betygsättning i grundskola och gymnasieskola ändras. De traditionella betygen föreslås helt försvinna i grundskolan och i gymnasieskolan bli ersatta av kursrelaterade betyg efter en tregradig skala. För samtliga elever bör en individrelaterad bedömning i form av samtal meddelas bl. a. i slutet av varje termin. Intagningssystemet till gymnasieskolan föreslås bli ändrat i flera avseenden. Nya urvalsgrunder, bland dem ett av skolan avgivet graderat omdöme om den sökandes förutsättningar att klara den sökta utbildningen, bör enligt utredningen införas.

Utredningens förslag remissbehandlas f. n. Jag avser att återkomma till riksdagen i denna fråga.

I fråga om gymnasieskolan kommer de närmaste åren att präglas av ett ökat resursbehov på grund av att årsklasserna i gymnasieskolålder avsevärt kommer att överstiga nuvarande tal. Om det mål som jag tidigare har angett beträffande antalet elevplatser i årskurs 1 på linjer och grundskoleanknutna specialkurser om minst ett års längd skall motsvara 97 % av årskullen 16-åringar, krävs en betydande ökning av gymnasieskolkapaciteten. Kapaciteten i form av skollokaler främst för yrkesinriktad utbildning utgör här det största hindret. Beroende på den tillfälliga ökningen av antalet 16-åringar kan i vissa fall behovet av institutionslokaler inte alltid tillgodoses. Jag anser därför att man förutsättningslöst bör pröva vilka arrangemang som bör vidtas utöver regelrätt nybyggnation, i syfte att klara den ökade tillströmningen av 16-åringar till gymnasial utbildning. Häri inbegriper jag även utbildningar av gymnasial karaktär, som ligger utanför själva gymnasieskolan. Jag vill här

också erinra om vad jag har anfört i det föregående om elevutvecklingen i gymnasieskolan.

SÖ har i särskild skrivelse den 5 oktober 1977 redovisat sitt av regeringen den 21 april 1977 givna uppdrag att komma in med förslag om allmän övergång till s. k. särskild samordnad gymnasieskola (SSG) i de gymnasieregioner som har mindre än 500 16-åringar samt förslag om viss komplettering av nu gällande timplaner för SSG.

Förslaget remissbehandlas f.n. Jag ämnar senare föreslå regeringen att riksdagen föreläggs förslag vid 1977/78 års riksmöte om vilka gymnasieregioner som skall komma i fråga för övergång till SSG och om kompletterande timplaner.

Genom beslut den 3 februari 1977 har utredningen (U 1976: 10) om den gymnasiala utbildningen meddelats tilläggsdirektiv. Enligt vad jag under hand har inhämtat torde ett principförslag från kommittén föreligga i början av år 1979.

Sysselsättningsutredningen (A 1974: 02) har den 11 oktober 1977 till arbetsmarknadsdepartementet överlämnat förslag i anslutning till försöksverksamhet med intensifierad arbetsförmedling för ungdomar under 20 år samt en rapport utarbetad av utredningens arbetsgrupp för praktikfrågor. Utredningen har i sina förslag koncentrerat sig på två huvudfrågor nämligen praktik och varvad yrkesutbildning. I syfte att ytterligare underlätta övergången mellan skola och arbetsliv föreslås bl. a. försöksverksamhet med alternativa utbildningsvägar inom gymnasieskolan. Ärendet bereds f. n. inom regeringskansliet.

Av arbetsmarknadsskäl och för att över huvud taget förbättra rekryteringen till gymnasieskolan har regeringen för innevarande budgetår medgivit att de ramar som fastställts för gymnasieskolan får överskridas med 2 700 årselevplatser för korta yrkesinriktade kurser och för kurser för invandrarungdom.

SÖ har i skilda skrivelser aktualiserat nya utbildningsvägar inom gymnasieskolan. Således har föreslagits att en tvåårig drift- och underhållsteknisk linje får anordnas i gymnasieskolan fr.o.m. läsåret 1978/79. SÖ har vidare föreslagit vissa förändringar av tim- och kursplanerna för livsmedelsteknisk linje. Förslaget innebär bl.a. att den nuvarande konstruktionen av linjen redan från början av årskurs 1 ersätts med en uppdelning av linjen i en gren för storhushåll och restaurang och en gren för livsmedelsproduktion. I årskurs 2 föreslås de båda grenarna bli uppdelade på vardera tre varianter. SÖ har även redovisat sitt av regeringen givna uppdrag att revidera vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård. SÖ har i sitt arbete med revidering av linjen sökt beakta de övergripande målen för barnomsorgsverksamheten, barnstugeutredningens personalfunktionsanalys och socialstyrelsens arbetsplaner

för förskolan samt att linjen temporärt skall fungera som normalväg till förskollärar- och fritidspedagogutbildningen.

Jag finner det vara angeläget att den föreslagna nya utbildningsvägen för sjöpersonal och drift- och underhållsteknisk personal för verksamheten i land kommer till stånd försöksvis fr.o.m. läsåret 1978/79. Den nya konstruktionen av livsmedelsteknisk linje bör även den tillämpas fr.o.m. nästa läsår. Likaså bör en begränsad försöksverksamhet med reviderad gren för barna- och ungdomsvård på vårdlinjen komma till stånd.

Jag övergår till att behandla frågan om utbildning av yrkesdansare. Dansarutredningen[1] (U 1973: 09) har i sitt betänkande (Ds U 1976: 8) Utbildning av yrkesdansare i enlighet med sina direktiv avgivit förslag om dels förberedande dansundervisning i grundskolan, dels yrkesinriktad dansarutbildning. Betänkandet har remissbehandlats. Utredningens förslag tillstyrks av det övervägande antalet remissinstanser.

Utbildningen av yrkesdansare bedrivs i dag vid Operans balettelevskola i Stockholm, Stora Teaterns balettelevskola i Göteborg, Malmö stadsteaters balettelevskola samt vid Balettakademien i Stockholm. Utbildningen börjar när eleverna är mellan 8 och 13 år. Årligen söker 500—700 barn till utbildningen varav ca 70 antas. Utbildningstiden varierar mellan 6 och 10 år, och sker på eftermiddags- och kvällstid två till sex dagar i veckan.

Utbildningen av dansare vid Balettakademien i Stockholm är treårig och vänder sig till elever från 16 år och uppåt. Vid sidan av dessa balettskolor finns ett stort antal privata dansskolor som i mindre omfattning utbildar även yrkesdansare.

Jag vill erinra om att utredningens direktiv berör de speciella problem som dansarutbildningen innefattar, nämligen å ena sidan behovet av att den dansteknikska färdighetsträningen måste inledas vid tidig ålder och redan från starten vara omfattande, å andra sidan kravet att eleverna får en med andra grundskoleelever likvärdig utbildning.

Utredningen har föreslagit att förberedande dansundervisning i grundskolan får påbörjas fr. o. m. årskurs 4.

Undervisningens innehåll och omfattning i årskurserna 4 till 9, dvs. för elever i åldrarna 10 till 16 år, framgår av utredningens förslag till timplan.

[1] Ledamöter: f. d. skolrådet Maj Bosson-Nordbö, ordförande, balettchefen Conny Borg, direktören Hans Hilton, danspedagogen Maria Kåge, förbundssekreteraren Gunilla Obert, balettchefen Elsa-Marianne von Rosen, rektorn Lillian Runestam, dansaren och rektorn Gösta Svalberg och dansaren Karin Thulin.

Ämne	Antal veckotimmar (om 40 minuter) i årskurs					
	4	5	6	7	8	9
Baletteknik	10	12	12	12	10	10
Improvisation	2	2	2			
Fridans och jazzdans				4	4	4
Folk- och karaktärsdans			1	1	1	1
Akrobatik	1	1	1	1		
Musik		2	2	1	1	1
Tillval[1]					2	2
Summa	13	17	18	19	18	18

[1] Av ett av dansämnena baletteknik, fridans och jazzdans eller folk- och karaktärsdans.

För egen del finner jag timplanen väl svara mot de uppställda målen för den förberedande dansundervisningen.

Utredningens förslag till modifierad grundskoleutbildning

Ämne	Antal veckotimmar i årskurs											
	4		5		6		7		8		9	
	E	L	E	L	E	L	E	L	E	L	E	L
Svenska	8(−1)	9	7(−1)	7	8(−1)	8	3	4	3	4	4	5
Matematik	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4
Engelska	2	2	4	5	4	5	3	3	3	3	3	3
Musik	−(−2)		−(−2)		−(−1)		−(−2)				−(−1)	
Teckning	2	2	1(−1)	1	1(−1)	1	2	2	2	2	1	1
Slöjd	3		1(−2)		1(−2)		2	2	−(−2)		1	1
Hemkunskap									3	3	2	2
Gymnastik	−(−3)		−(−3)		−(−3)		−(−3)		−(−3)		−(−3)	
Orienteringsämnen	7(−1)	7	7(−1)	7	7(−1)	7	9(−1)	12	9(−1)	12	9(−1)	12
Tillval							−(−4)		−(−3)		−(−4)	
Fritt valt arbete							−(−2)		−(−2)		−(−2)	
Dans	7	14	10	20	9	18	12	24	11	24	11	24
Summa	34	[1]	35	[1]	35	[1]	35	[1]	35	[1]	35	[1]
Kompletterande utbildning												
Dans	5	10	4	8	6	12	5	10	6	12	6	12
Musik			2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Akrobatik	1	1	1	1	1	1	1	1				
Summa	6		7		9		7		7		7	

[1] I fråga om resurstimmar förutsätts de bestämmelser som återfinns i läroplanens för grundskolan allmänna del gälla i tillämpliga delar.

Utredningen presenterar olika alternativ till modifierad grundskoleutbildning, vilka innbär att en del av dansundervisningen sker inom grundskolan på tid som tas från vissa av grundskolans ordinarie ämnen. Den återstående delen av dansundervisningen sker på elevens fritid. Ut-

redningen förutsätter vidare att dansundervisningen huvudsakligen sker i sammanhållna dansklasser. Den av utredningen förordade modellen för modifierad grundskoleutbildning innebär att något mer än hälften av den tid som erfordras för dansundervisningen tas från grundskolans ämnen.

Flertalet remissinstanser tillstyrker i princip utredningens förslag om hur samordningen av dansundervisningen med grundskolan skall utformas. *SÖ, Malmö kommun* och *Riksförbundet Hem och Skola* betonar dock att bl. a. förslaget om en förberedande yrkesutbildning redan på grundskolans mellanstadium innebär en väsentlig avvikelse från grundläggande principer för grundskolan. *SÖ* understryker att det kan uppstå behov av särskilda stödåtgärder för att elever som avbryter dansutbildningen inte skall handikappas i förhållande till andra grundskoleelever. Liknande synpunkter förs fram av bl. a. *Svenska kommunförbundet, Stockholms kommun* och *Tjänstemännens centralorganisation*, vilka betonar vikten av att den förberedande dansundervisningen utformas så att elever, som avbryter utbildningen utan svårigheter kan välja andra utbildningsvägar. Flera remissinstanser uttrycker farhågor för att sammanhållna dansklasser leder till en social och könsmässig snedrekrytering.

Jag har vid mina överväganden funnit att en sammanhållen undervisning i särskilda klasser torde utgöra en förutsättning för den förberedande dansundervisningen i grundskolan. Jag vill dock erinra om att den lokala utformning av skolarbetet som vid SIA-skolans införande blir möjlig genom arbetsenheter och flexibla elevgrupperingar tillsammans med kommunala beslut om att införa en samlad skoldag öppnar nya möjligheter att i framtiden integrera även danselever i skolans övriga arbete. I likhet med *Riksförbundet Hem och Skola* och *Stockholms kommun* anser jag att den förberedande dansundervisningen i grundskolan bör bedrivas som försöksverksamhet till dess erfarenheter av den modifierade grundskoleutbildningen har vunnits. För att således möjliggöra en successiv uppbyggnad av den förberedande dansundervisningen i grundskolan föreslår jag att jämkning av grundskolans timplan får göras i enlighet med det av dansarutredningen förordade alternativet till modifierad grundskoleutbildning.

Beträffande dimensionering och lokalisering av utbildningen delar jag de av utredningen framförda förslagen och förordar att försöksverksamheten får inledas vid grundskolan i Stockholm, Göteborg och Malmö fr. o. m. höstterminen 1978 med en klass i varje kommun i vardera årskurserna 4 och 7. För försöksverksamhet med förberedande dansundervisning skall den av utredningen föreslagna timplanen i huvudsak gälla.

Som framgår av förslaget till modifierad grundskoleutbildning ersätts undervisningen i tillvalsämne helt av undervisning i dansämne. Jag

förordar att undervisning i dansämne får ersätta undervisning i tillvalsämne för de elever som deltar i försöksverksamheten.

Reduktionen av timantalet i de obligatoriska grundskoleämnena uppgår till i genomsnitt 8,66 elevveckotimmar för mellanstadiet och 11,33 elevveckotimmar för högstadiet. Jag föreslår att motsvarande resurs enligt bestämmelserna i för grundskolan gällande timplaner ställs till berörda kommuners förfogande för arvodering av timlärare för dansundervisningen. Jag vill framhålla att det bör vara kommunerna obetaget att genom den förstärkningsresurs som kommer att finnas fr. o. m. den 1 juli 1978 enligt det nya statsbidragssystemet för grundskolan i övrigt finansiera verksamheten. Några ytterligare särskilda statsbidrag bör inte utgå under den tid försöksverksamheten pågår. Försöksverksamheten bör fortlöpande utvärderas. Frågan om ytterligare statliga bidrag till den förberedande dansundervisningen får prövas i samband med ett definitivt ställningstagande till försöksverksamheten.

Beroende på förslaget till reviderad läroplan för grundskolan kan de av mig nu förordade timplanejämkningarna senare komma att ändras. Det ankommer på SÖ att föreslå de förändringar av den förberedande dansundervisningen som efter beslut om förändring av läroplanen visar sig erforderliga.

Jag övergår nu till att behandla dansarutredningens förslag till yrkesutbildning av dansare. Utredningen föreslår att en tvåårig yrkesutbildning av dansare skall följa efter genomgången grundskola och ha till syfte att ge alla inom dansområdet en gemensam utbildning med möjligheter till specialisering. Eleverna bör genom yrkesutbildningen få allmän behörighet för tillträde till högskola. Utbildningen bör även vara tillgänglig för sökande som inte har genomgått förberedande utbildning i grundskolan. Eleverna förutsätts genomgå inträdesprov före antagningen till yrkesutbildningen. I utbildningen föreslås ingå undervisning i dansämnena klassisk balett, fridans, jazzdans, folkdans och stildans, komposition samt i ämnena svenska, engelska, samhällskunskap, musik, kulturhistoria, dramatisk framställning och arbetsfysiologi. En veckotimme till förfogande bör finnas. Möjlighet att välja till undervisning i pas de deux och ytterligare ett främmande språk utöver engelska samt psykologi bör också ges.

Ett stort antal remissinstanser tillstyrker utredningens förslag till en tvåårig yrkesutbildning av dansare. Flertalet remissinstanser anser också att utbildningens innehåll är väl avvägt.

För egen del finner jag det angeläget att utvidga samhällets insatser inom dansområdet. Jag delar därför utredningens uppfattning att dansarutbildningen bör dimensioneras så att Sverige på sikt blir självförsörjande på dansare.

Jag kommer därför senare att under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor beräkna medel för lärarlöner, ackompanjatörer och

gästpedagoger enligt utredningens förslag för att möjliggöra att två klasser av en specialkurs för yrkesutbildning av dansare kommer till stånd inom gymnasieskolorganisationen i Stockholm.

Med hänvisning till vad jag ovan har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för försöksverksamheten med den förberedande dansundervisningen i grundskolan som jag har förordat,
2. godkänna de grunder för statsbidrag till försöksverksamheten som jag har förordat.

Centrala och regionala myndigheter m. m.

C 1. Skolöverstyrelsen

1976/77 Utgift 84 399 566
1977/78 Anslag 89 212 000
1978/79 Förslag 101 186 000

Skolöverstyrelsen (SÖ), vars arbetsuppgifter framgår av förordningen (1965: 737) med instruktion för skolöverstyrelsen (omtryckt 1974: 441, ändrad senast 1977: 468), är organiserad på fem avdelningar, nämligen en undervisningsavdelning för skolan (S), en undervisningsavdelning för vuxenutbildning (V), en avdelning för fortbildning och pedagogiskt utvecklingsarbete (L), en avdelning för planering (P) och en avdelning för administrativa frågor (A). Inom SÖ finns 17 byråer, som fördelas mellan avdelningarna enligt SÖ:s bestämmande.

Hos SÖ finns vidare en skolöverläkare samt sektioner för information, rationaliserings- och utredningsarbete. Vidare finns ett revisionskontor.

Fr. o. m. budgetåret 1977/78 finns vid SÖ inrättade 18 tjänster, vilkas innehavare har sin tjänstgöring förlagd till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	437,5	+15,5	— 4
Övrig personal	217,5	of.	of.
	655	**+15,5**	**— 4**
Anslag			
Lönekostnader	63 720 200	+ 5 961 700	+ 8 425 700
därav ersättning till expertis	(7 382 500)	(+ 1 434 900)	(+ 738 200)
Sjukvård	151 000	of.	of.
Reseersättningar	2 680 400	+ 370 000	+ 310 000
därav utrikes resor	(75 100)	(+ 7 500)	(of.)
Lokalkostnader	6 204 000	+ 1 729 000	+ 1 729 000
Expenser	9 158 500	+ 1 764 800	— 347 300
Skolöverstyrelsens författningssamling	740 000	+ 145 000	+ 156 800
Studielämplighetsprov	1 782 000	+ 329 100	+ 407 500
Kostnader för kontorsdrift och bibliotek	3 426 500	+ 206 200	+ 206 200
Läromedelsnämnden	562 400	+ 94 600	+ 58 900
Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	—	+ 1 776 000	+ 1 814 000
Ej disponerat belopp	787 000	—	— 787 000
	89 212 000	**+12 376 400**	**+11 973 800**
Avrundat		+12 376 000	+11 974 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 400 700 kr.

2. I 0-alternativet räknar SÖ med en nedskärning av medlen till expertis. SÖ räknar vidare med en minskning med tre gymnasieinspektörer, fyra skolkonsulenter, två amanuenser i befordringsgång och fem biträden i befordringsgång. SÖ räknar dessutom med en minskning av medlen till reseersättningar och expenser.

3. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 inrättades en skolkonsulenttjänst för finsktalande elever. SÖ föreslår inrättande av ytterligare en konsulenttjänst för invandrarelever, avsedd för i första hand elever med serbokroatiska som hemspråk. Tjänsten bör dock om det befinns möjligt bl. a. med hänsyn till tillgången på lämplig personal, uppdelas på deltidstjänster, så att insatser kan göras också för elever med andra mera frekventa invandrarspråk (+117 200 kr.).

4. Inom byrå S 3 handläggs undervisningsfrågor beträffande gymnasieskolans tvååriga yrkestekniska linjer, den naturvetenskapliga linjen, de två- och fyraåriga tekniska linjerna samt sjöpersonalutbildningen. På byrån ankommer också motsvarande utbildning inom den kommunala högskolan. De tillgängliga resurserna på byrån räcker inte för att tillgodose också driftpersonalutbildningens behov. Kraven på välutbildad personal på olika nivåer inom det drift- och underhållstekniska området ökar allteftersom de energiproducerande, energikonsumerande och miljöförbättrande anläggningarnas driftsäkerhet och driftekonomi ökar i betydelse för samhällets utveckling. För att på ett tillfredsställande sätt kunna planera, genomföra och följa upp den breddade och utökade driftpersonalutbildningen såväl inom gymnasieskolan som inom den kommunala högskoleutbildningen samt för de ökade utbildningsinsatser i övrigt inom energisparområdet som kommer att krävas föreslår SÖ att en ny skolkonsulenttjänst inrättas för att handha dessa arbetsuppgifter (+117 200 kr.).

5. Frågan om personalresurser inom SÖ för lärarprognosverksamhet togs upp av SÖ i en skrivelse till regeringen den 8 oktober 1975. I skrivelsen begärdes att fyra tjänster skulle inrättas för prognosarbetet. Vidare begärdes vissa medel till expertis och till expenser. Några fasta tjänster har inte inrättats, utan för budgetåren 1976/77 och 1977/78 har en uppräkning skett av medlen till expertis för lärarprognosverksamheten. Vidare beräknades budgetåret 1976/77 vissa medel till expenser för verksamheten.

För att kunna utarbeta tillfredsställande underlag för bedömningen av lärarutbildningens dimensionering ser sig SÖ nödsakad att ännu en gång begära personalförstärkningar. Verksamheten kan inte begränsas till punktinsatser utan måste bedrivas kontinuerligt. Det är därför viktigt att ha fasta tjänster för det fortlöpande prognosarbetet. SÖ hemställer därför åter att medel anvisas för en tjänst som avdelningsdirektör

för ledningen av arbetet och en tjänst som byrådirektör för en systemman (+230 700 kr.).

Om förslaget om inrättande av fasta tjänster inte bifalls begär SÖ en motsvarande ökning av medlen för ersättning till expertis.

6. SÖ begär en tjänst som avdelningsdirektör för handläggning av arbetsrättsliga och personaladministrativa frågor (+128 600 kr.).

7. För personalkurativa och andra personalsociala uppgifter begär SÖ en tjänst som förste byråsekreterare (+76 000 kr.).

8. På byrå S 5 handläggs utbildningsfrågor inom bl. a. yrkesområdena hälso- och sjukvård, åldrings- och socialvård, barnavård, ungdomsledarutbildning, psykiatrisk vård och tandvård. För att erhålla ytterligare en fast tjänst för ledningsuppgifter föreslår SÖ att en tjänst som skolkonsulent byts ut mot en tjänst som avdelningsdirektör (+11 400 kr.).

9. För frågor rörande skolhälsovården finns i SÖ en heltidstjänst som skolöverläkare, en arvodestjänst som biträdande skolöverläkare samt en skolkonsulenttjänst. SÖ föreslår nu att arvodestjänsten byts ut mot en fast lönegradsplacerad tjänst med halvtidstjänstgöring mot indragning av arvodet till biträdande skolöverläkaren (+8 900 kr.).

SÖ föreslår att tjänstetiteln för de båda läkartjänsterna ändras till skolhälsovårdsöverläkare resp. biträdande skolhälsovårdsöverläkare.

10. Genom beslut den 3 juni 1976 medgav regeringen att under budgetåren 1976/77 och 1977/78 fick finnas inrättat ett göromålsförordnande som avdelningsdirektör i lönegrad F 20 med uppgift att samordna utvecklingsarbetet avseende de läroplaner och läromedel som används inom s. k. allmänna ämnen inom arbetsmarknadsutbildningen. Det läroplans- och läromedelsarbete, som åvilar innehavaren av göromålsförordnandet, är så omfattande att det inte kan slutföras under budgetåret 1977/78. Enligt SÖ är det därför av stor vikt för arbetsmarknadsutbildningen att förordnandet får utsträckas att omfatta även budgetåret 1978/79 (+ 141 500 kr.).

11. Det ökade medelsbehovet för expertis beräknas till 1 045 700 kr.

12. SÖ begär en uppräkning av medlen till reseersättningar med 102 000 kr. Största delen av detta belopp utgör resekostnader för personal vid revisionskontoret i samband med driftbidragsrevision.

13. Det ökade medelsbehovet för expenser avser till största delen information om skolväsendet. SÖ räknar med ökade kostnader för ADB-verksamheten, repro- och kopieringsverksamheten samt för kontorsmateriel. Vidare begär SÖ medel för framställning och distribution av prov samt för kursavgifter vid extern utbildning (+1 926 300 kr.).

14. För studielämplighetsprovet räknar SÖ med ett ökat medelsbehov av 240 000 kr.

15. Läromedelsnämnden har funnit det nödvändigt att i ökad utsträckning låta två granskare samtidigt bedöma samma läromedel. Med nuvarande högsta totalkostnad och gällande timarvode kan sådan dub-

belgranskning ske i ca 25 % av granskningsärendena. Granskning av två bedömare kan emellertid beräknas behöva ske i ca 50 % av ärendena (+54 200 kr.).

16. Av innevarande års anslag till Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning har 1,7 milj. kr. förts över till förevarande anslag för avlönande av viss personal vid centralförbundets kansli, som fr. o. m. innevarande budgetår finns upptagen på SÖ:s personalförteckning (prop. 1976/77: 108, KrU 1976/77: 40, rskr 1976/77: 232). Medel för avlönande av denna personal bör i fortsättningen anvisas direkt under detta anslag (+1 700 000 kr.). För nästa budgetår begär SÖ medel för inrättande av ytterligare en tjänst som handläggare (+76 000 kr.).

Med skrivelse den 5 oktober 1977 har SÖ överlämnat redogörelse för erfarenheterna av den försöksverksamhet med studeranderepresentation i SÖ som pågått sedan budgetåret 1969/70. Mandattiden har utgjort ett år och representationen har växlat mellan elevorganisationerna. Erfarenheterna av anordningen — mätt i ledamöternas deltagande i styrelsens arbete — har genom åren varit skiftande. I avvaktan på att försöksverksamheten ger ett mer entydigt utslag anser SÖ att verksamheten t. v. bör fortsätta. SÖ föreslår dock att mandattiden regelmässigt bör omfatta två år.

Föredraganden

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår inrättande av en tjänst som skolkonsulent för invandrarelever, avsedd för i första hand elever med serbokroatiska som hemspråk. Enligt SÖ bör tjänsten kunna uppdelas på deltidstjänster, så att insatser kan göras också för elever med andra mera frekventa invandrarspråk. Jag anser att kostnaderna för denna verksamhet får rymmas inom ramen för anvisade medel för ersättning till expertis (3).

SÖ föreslår även inrättande av en tjänst som skolkonsulent på byrå S 3 för att tillgodose driftpersonalutbildningens behov. Jag är inte beredd förorda inrättande av någon ny tjänst utan behovet bör kunna tillgodoses inom ramen för befintlig skolkonsulentorganisation (4).

Efter vad jag har erfarit har medel beviljats för inrättande av en hälsocentral i kvarteret Garnisonen under innevarande budgetår. Jag är därför inte beredd tillstyrka den av SÖ föreslagna tjänsten för personalkurativa och andra personalsociala uppgifter (7).

Skolkonsulenterna inom vårdområdet rekryteras i regel bland lärare inom hälso- och sjukvård. Dessa har i allmänhet landstingskommunala tjänster. Då det f. n. råder brist på vårdyrkeslärare beviljar landstingen i regel tjänstledighet för högst ett år i taget. Detta försvårar arbetsplaneringen på byrå S 5 och förhindrar önskvärd kontinuitet i ar-

betet på grund av ofta återkommande byten av skolkonsulenter. Jag delar därför SÖ:s uppfattning beträffande behovet av ytterligare en fast tjänst för ledningsuppgifter. Enligt min mening bör detta dock ske genom omdisponering av befintliga tjänster inom SÖ samtidigt som en tjänst som skolkonsulent dras in (8).

För frågor rörande skolhälsovården finns i SÖ en heltidstjänst som skolöverläkare, en arvodestjänst som biträdande skolöverläkare samt en skolkonsulenttjänst. Jag tillstyrker att arvodestjänsten som biträdande skolöverläkare byts ut mot en fast lönegradsplacerad tjänst med halvtidstjänstgöring. Enligt min mening bör merkostnaderna härför kunna rymmas inom ramen för de av SÖ beräknade medlen för vikariats- och övertidstillägg. Vidare anser jag att tjänstetiteln för de båda läkartjänsterna även i fortsättningen bör vara skolöverläkare resp. biträdande skolöverläkare (9).

Genom beslut den 3 juni 1976 medgav regeringen att under budgetåren 1976/77 och 1977/78 fick finnas inrättat ett göromålsförordnande som avdelningsdirektör i lönegrad F 20 med uppgift att samordna utvecklingsarbetet avseende de läroplaner och läromedel som används inom s. k. allmänna ämnen inom arbetsmarknadsutbildningen. Detta läroplans- och läromedelsarbete är så omfattande att det inte kan slutföras under budgetåret 1977/78. Jag beräknar därför medel för nämnda göromålsförordnande även för budgetåret 1978/79 (10).

Medlen för ersättning till expertis har räknats upp med löneomräkning. I detta sammanhang vill jag betona vikten av en omprioritering av medlen så att angelägna behov kan tillgodoses inom ramen för anvisade medel (11).

Vid SÖ finns innevarande budgetår 13 ordinarie tjänster som gymnasieinspektör, vilka förordnas av regeringen för en tid av högst sex år, samt 22 extra ordinarie tjänster som gymnasieinspektör med förordnande för ett år, sex månader eller en termin. Sistnämnda tjänster får bytas ut mot arvodestjänst som gymnasieinspektör. I enlighet med SÖ:s 0-alternativ förordar jag att tre extra ordinarie tjänster som gymnasieinspektör dras in (2). Vidare anser jag att regeringen vid förordnandetidens utgång för ordinarie tjänst som gymnasieinspektör skall pröva om tjänsten bör dras in eller omvandlas till extra ordinarie tjänst. Beträffande gymnasieinspektionens sammansättning vill jag även erinra om riksdagens uttalande (UbU 1972: 24, rskr 1972: 174) att representationen för arbetsmarknad, förvaltning och universitet bör bibehållas i ungefär den omfattning som förutsattes vid inspektionens tillkomst (jfr prop. 1964: 171). Inom den sålunda tilldelade ramen för verksamheten bör det vara SÖ obetaget att även inkludera den kommunala vuxenutbildningen.

Jag förordar en uppräkning av medlen till reseersättningar med 50 000 kr. för personal vid revisionskontoret i samband med driftbidragsrevision (12).

Vid mina beräkningar av medlen till expenser har jag räknat med ett lägre belopp för prisomräkning än vad SÖ gjort. Vidare räknar jag inte för nästa budgetår med den engångsanvisning om 1 milj. kr. som anvisats under budgetåren 1976/77 och 1977/78 för information om de av riksdagen beslutade reformerna om skolans inre arbete och hemspråksundervisning för invandrarbarn (13).

Vid mina beräkningar av kostnaderna för studielämplighetsprovet har jag förutsatt att verksamheten med provkonstruktion vid pedagogiska institutionen i Umeå skall fortgå med oförändrad organisation under nästa budgetår. Provet skall även i fortsättningen vara avsett endast för de sökande till högskoleutbildning som hänförs till grupp IV enligt 5 kap. 25 § högskoleförordningen (1977: 263). Vidare har jag för länsskolnämndernas kostnader för genomförande av prövningarna räknat med en kostnad av högst 110 kr. per prövande (14).

Fr. o. m. innevarande budgetår finns vid SÖ inrättade tjänster, vilkas innehavare har sin tjänstgöring förlagd till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Medlen för lönekostnader för denna personal har däremot varit beräknade under anslaget Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Jag förordar att medel för dessa personalkostnader i fortsättningen beräknas under förevarande anslag (16).

Enligt riksdagens beslut (prop. 1963: 144, SU 1963: 146, rskr 1963: 334) skall SÖ:s styrelse bestå, förutom av verkets generaldirektör och överdirektör, av nio av regeringen utsedda ledamöter och suppleanter. Genom beslut den 10 juli 1969 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser om försöksverksamhet med studeranderepresentation i SÖ under budgetåret 1969/70. Försöksverksamheten har sedan dess förlängts för varje budgetår. Med skrivelse den 5 oktober 1977 har SÖ överlämnat redogörelse för erfarenheterna härav. Eftersom försöksverksamheten pågått sedan budgetåret 1969/70 anser jag att denna nu bör permanentas och förordar därför att antalet ledamöter i SÖ får utökas med ytterligare en ledamot, som skall företräda elevorganisationerna samt att en personlig suppleant får utses för denne. Enligt min mening bör representationen alternera mellan elevorganisationerna. Mandattiden bör omfatta högst två år för elevrepresentanten mot högst fyra år för övriga ledamöter.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur. I detta sammanhang vill jag betona vikten av att SÖ i fortsättningen inriktar sig på att nya åtaganden bör tillgodoses inom ramen för det antal tjänster som hittills tilldelats SÖ, genom att en fortlöpande omprioritering mellan olika arbetsuppgifter görs.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 101 186 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 101 186 000 kr.

C 2. Länsskolnämnderna

1976/77 Utgift	38 948 205
1977/78 Anslag	38 701 000
1978/79 Förslag	44 703 000

Länsskolnämndernas arbetsuppgifter och sammansättning framgår av förordningen (1965: 741) med instruktion för länsskolnämnderna (omtryckt 1971: 347, ändrad senast 1977: 887).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	134	of.	of.
Övrig personal	153,5	of.	of.
	287,5	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	30 210 900	+2 161 900	+ 3 880 000
Sjukvård	30 000	+ 15 000	+ 15 000
Reseersättningar	2 098 700	+ 211 500	+ 211 500
Lokalkostnader	3 873 900	+1 299 800	+ 1 312 000
Expenser	2 144 000	+ 377 000	+ 177 000
Samverkan mellan forsknings- och utvecklingsarbete och fortbildning	—	—	+ 750 000
Ej disponerat belopp	343 500	—	— 343 500
	38 701 000	**+4 065 200**	**+ 6 002 000**
Avrundat		+4 065 000	

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 170 700 kr.

2. Enligt 0-alternativet minskar anslaget med 2 074 000 kr., vilket innebär att inga medel kan anvisas till expertis samt att därutöver ett antal tjänster inom biträdeskategorin måste dras in och att en minskning måste göras av medlen till reseersättningar.

3. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att anslagsposten Lönekostnader räknas upp motsvarande den minskning med 1 % som skett för budgetåret 1977/78 (+305 200 kr.).

4. För att ge nämnderna möjlighet att ersätta försliten inredning och kontorsutrustning bedömer SÖ en engångsanvisning av 200 000 kr. som ett nödvändigt minimum.

I skrivelse den 8 augusti 1977 har SÖ föreslagit att på fortbildningsavdelningarna belöpande lokalkostnader fr. o. m. den 1 juli 1977 bekostas av medel ur anslagsposten Lokalkostnader under detta anslag. Kostnaderna har t. o. m. budgetåret 1976/77 belastat anslagsposten Lokalkostnader i staten för lärarhögskolorna. För budgetåret 1978/79 beräknas kostnaderna uppgå till 389 300 kr.

Med skrivelse den 22 september 1977 har SÖ överlämnat förslag rörande undervisning för vuxna dövblinda. SÖ:s förslag innebär ökade resurser för utbildning av tolkar, ökade insatser inom vuxenutbildningsområdet och inom arbetsmarknadsutbildningen. Under förevarande anslag föreslår SÖ att fem tjänster som utbildningskonsulent inrättas vid länsskolnämnderna som en regional organisation för pedagogiskt stöd åt vuxna dövblinda.

Riksförbundet Hem och Skola har i särskild skrivelse anhållit att medel anvisas för inrättande av ytterligare konsulenttjänster för rörelsehindrade elever.

Föredraganden

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1976/77: 108, UbU 1976/77: 24, rskr 1976/77: 292) har under innevarande budgetår anvisats 240 000 kr. för att ge länsskolnämnderna möjlighet att utöka sin informationsverksamhet m. m. i alkohol-, narkotika- och tobaksfrågor (ANT-frågor). När reformen om skolans inre arbete successivt träder i funktion med början höstterminen 1978, är avsikten bl. a. att de lokala föreningarna skall få medverka i skolan och på egna villkor ta ansvar för fritidsverksamhet under och efter skoldagen. Härigenom finns enligt min mening goda förutsättningar för att sätta in information om alkoholproblem och andra missbruk i sitt rätta sammanhang och ge eleverna en vidgad syn på dessa frågor.

Vidare pågår fortbildning av skolans personal om alkohol och andra beroendeframkallande medel. Under en tidsperiod av fem år avses ett antal studielag bestående av tre personer från varje rektorsområde genomgå utbildning under vardera en vecka. De som genomgått denna utbildning skall i fortsättningen medverka i fortbildningen i den egna kommunen och är alltså att betrakta som en fortbildningsresurs.

Med anledning av vad jag här har anfört beräknar jag för nästa budgetår inte några särskilda medel för den verksamhet som bedrivs av s. k. ANT-kontaktpersoner vid länsskolnämnderna (−240 000 kr.).

Under anslagsposten Lokalkostnader har även lokalkostnaderna för fortbildningsavdelningarna beräknats.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår under anslaget Fortbildning m. m. att en sektor för regionalt/lokalt utvecklingsarbete och samverkan mellan forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) och fortbildning upprättas vid

samtliga fortbildningsavdelningar. Jag delar SÖ:s uppfattning att en samverkan mellan FoU och fortbildning bör komma till stånd. Såväl FoU som olika fortbildningsinsatser bör ses som stödfunktioner till det lokala utvecklingsarbetet. Utvecklingsarbetet bör inriktas på lokala problem och bedrivas på initiativ av skolstyrelse eller länsskolnämnd. En resurs om sammanlagt 750 000 kr. bör enligt min mening försöksvis ställas till fem länsskolnämnders förfogande för det lokala utvecklingsarbetet och den samverkan mellan FoU och fortbildning som jag här har förordat. Bidraget bör användas till konkreta projekt och inte för administrativ förstärkning på lokal eller regional nivå. Det bör ankomma på regeringen att efter förslag från SÖ fördela medlen till de nämnder som bör ingå i försöksverksamheten.

SÖ har den 22 september 1977 avgett förslag rörande undervisning av vuxna dövblinda. Förslaget remissbehandlas f. n.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsskolnämnderna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 44 703 000 kr.

C 3. Statens institut för läromedelsinformation

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	660 000
1978/79	Förslag	1 023 000

Statens institut för läromedelsinformation (SIL) har enligt förordningen (1974: 440) med instruktion för statens institut för läromedelsinformation (ändrad senast 1977: 539) till uppgift att samla och sprida information om läromedel för grundskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, kommunal och statlig vuxenutbildning, riksinternatskola som avses i kungörelsen (1970: 333) om riksinternatskolor (ändrad senast 1974: 707) samt privatskola som avses i privatskolförordningen (1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad senast 1976: 1036). SIL skall vidare främja produktion av goda läromedel som är avsedda att användas vid undervisning som står under tillsyn av skolöverstyrelsen (SÖ). SIL är dessutom central myndighet för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade. För verksamheten gäller vidare bestämmelser som anges i förordningen (1974: 438) om registrering och granskning av vissa läromedel (ändrad senast 1977: 467) och i kungörelsen (1974: 439) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel och i förordning den 16 juni 1977 med instruktion för rikscentraler för pedagogiska hjälpmedel för handikappade.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens institut för läromedels-information	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	of.	of.
Övrig personal	5	+1	of.
	10	**+1**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	1 272 700	+ 549 600	+ 558 000
därav ersättning till expertis högst	(255 600)	(+ 394 900)	(+ 397 000)
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	71 000	+ 45 000	+ 15 000
därav för resor utanför Norden	(8 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	98 400	+ 26 900	+ 26 900
Expenser	967 300	+ 851 100	+ 813 500
Ej disponerat belopp	23 600	—	— 23 600
	2 435 000	**+1 472 600**	**+1 389 800**
Uppbördsmedel	1 775 000	+ 957 000	+1 027 000
Nettoutgift	**660 000**	**+ 515 600**	**+ 362 800**
Avrundat		+ 516 000	+ 363 000

Statens institut för läromedelsinformation

1. Pris- och löneomräkning m. m. + 275 000 kr.

2. I 0-alternativet räknar SIL med en minskning av posterna Reseersättningar och Expenser. SIL framhåller att ett genomförande av alternativet skulle innebära att personalen vid institutets kansli inte skulle kunna hålla den kontakt med konsumenterna av läromedelsinformationen som är nödvändig för att denna skall utformas i enlighet med statsmakternas beslut.

3. Under innevarande budgetår informerar SIL om centrala läromedel för grundskolan och gymnasieskolan samt för den statliga och kommunala vuxenutbildningen. Den 1 juli 1977 övertog institutet vidare från SÖ ansvaret för information om läromedel för invandrarundervisning. Under innevarande budgetår finansieras en del av verksamheten med medel från SÖ. Budgetåret 1978/79 bör SIL helt finansiera denna verksamhet. SIL beräknar medel (+41 700 kr.) för en halv arvodestjänst som bibliotekarie vid läromedelsutställningen för invandrarundervisning vid Kungsholms skola i Stockholm. För ersättningar till de arbetsgrupper som utarbetar läromedelsförteckningar för invandrarundervisningen krävs, enligt SIL, ytterligare expertismedel (+ 95 000 kr.). För tryckning av förteckningarna samt för inköp av invandrarläromedel erfordras expensmedel med 23 000 kr. resp. 12 000 kr. Kostnaderna för utställning och invandrarförteckningar finan-

sieras under innevarande budgetår under anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet.

4. Vid de fortlöpande kontakter SIL har med representanter för kommunerna framkommer ständigt krav på att läromedelsinformationen bör utökas till att även omfatta gruppen av icke centrala läromedel. Institutets information under de första verksamhetsåren tillsammans med olika statliga och kommunala beslut synes ha koncentrerat valet av läromedel till de centrala läromedlen med vissa icke önskvärda effekter som följd. För att underlätta valet av läromedel och samtidigt vidga det till att i större utsträckning omfatta även övriga läromedel föreslår institutet att informationen fr. o. m. budgetåret 1978/79 utvidgas till att för grundskolans del omfatta även övriga läromedel med undantag av film och videogram. För denna utökning av verksamheten beräknas medel under expertisposten för två arvodestjänster, varav en med handläggande uppgifter och en för allmänna kontorsgöromål (+111 900 kr.) resp. (+71 300 kr.). Utgifterna för teknisk produktion av läromedelsförteckningar som bekostas med registreringsavgifter beräknas öka med totalt 690 000 kr. Så gott som hela kostnadsökningen ligger på den föreslagna utvidgningen av informationen för grundskolan. För distribution av de nya förteckningarna beräknas ytterligare medel (+ 10 000 kr.). De ökade kostnaderna för den utvidgade informationen finansieras med producentavgifter vilka täcker 100 % av kostnaderna för tryckning och distribution samt 70 % av övriga kostnader.

5. Under anslagsposten Reseersättningar beräknas på grund av utvidgad verksamhet ytterligare 40 000 kr. dels för resekostnaderna för de arbetsgrupper som medverkar i arbetet med läromedelsförteckningarna för invandrarundervisning (+20 000 kr.), dels för det nyinrättade samrådsorganet för RPH-verksamheten bestående av RPH-föreståndarna, representanter för SÖ, SIL, de båda kommunförbunden samt handikapporganisationerna. Samrådsorganet bör ges tillfälle att besöka de olika rikscentralerna (+20 000 kr.).

6. SIL räknar med ett ökat medelsbehov under posten Expenser. Viss del av ökningen är en följd av förslagen om utökad personal (+ 13 000 kr.). Vidare begär SIL medel för speciella informationsinsatser (+20 000 kr.) samt för utökad information om institutets verksamhet (+9 000 kr.).

7. Under anslagsposten Uppbördsmedel räknar SIL med att inkomsterna i form av registreringsavgifter för centrala läromedel under nästa budgetår ökar med 175 000 kr. Den utvidgade verksamheten med registrering av övriga läromedel i grundskolan beräknas enligt SIL öka uppbördsmedlen med 807 000 kr. SIL har medgetts att i särskilda fall få reducera registreringsavgifterna för vissa läromedel i gymnasieskolan eller i kommunal vuxenutbildning (—25 000 kr.).

Föredraganden

Statens institut för läromedelsinformation (SIL) föreslår att läromedelsinformationen nästa budgetår utvidgas till att omfatta samtliga läromedel för grundskolan med undantag av film och videogram.

Jag finner det för egen del i ett längre perspektiv nödvändigt att läromedelsinformationen utvidgas på det föreslagna sättet. En sådan utvidgning av verksamheten överensstämmer med riksdagens beslut med anledning av propositionen angående samhällsinsatser på läromedelsområdet (prop. 1973: 76, UbU 1973: 28, rskr 1973: 242). För den utvidgade verksamheten beräknar jag ytterligare expertismedel för två arvodestjänster, varav en med handläggande uppgifter och en för allmänna kontorsgöromål (+101 900 kr. resp. +79 100 kr.). För produktion och distribution av läromedelsförteckningar beräknar jag under anslagsposten Expenser ytterligare medel (+690 000 kr. resp. +10 000 kr.). Jag räknar vidare med oförändrade normer för finansiering av verksamheten.

Den 1 juli 1977 övertog SIL från skolöverstyrelsen ansvaret för information om läromedel för invandrarundervisningen. Denna verksamhet är helt statsfinansierad. Jag är f. n. inte beredd tillstyrka SIL:s förslag om inrättande av en särskild tjänst som biträde vid läromedelsutställningen för invandrarundervisning vid Kungsholms skola i Stockholm. För information om läromedel för invandrarundervisning räknar jag med ytterligare medel dels under posten ersättning till expertis för ersättning till arbetsgrupper (+95 000 kr.) och en arvodestjänst som bibliotekarie (+46 000 kr.), dels under anslagsposten Expenser för tryckning av läromedelsförteckningar (+23 000 kr.) och inköp av invandrarläromedel (+12 000 kr.). Dessa medel (+176 000 kr.) överförs från anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet. Vidare överförs medel (+ 75 000 kr.) från anslaget Stöd för produktion av läromedel för arvoden till expertis för särskilda informationsinsatser.

Jag räknar inte med några särskilda medel för arvoden till samrådsorganet för RPH-centralerna. Beträffande frågan om praktikplatser vid myndigheten hänvisar jag till vad som anförts i bilaga 3 För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Jag räknar med ökade medel under posten Reseersättningar (+10 000 kr.) för den utvidgade informationen om läromedel för invandrare.

Jag räknar även med vissa ytterligare medel under anslagsposten Expenser för underhåll av inventarier (+ 1 000 kr.), inventarier för nyanställda (+ 6 000 kr. som engångsanvisning), förhyrning av kopieringsapparat (+ 9 000 kr.) samt viss kontorsmateriel (+ 2 000 kr.). Vad SIL har föreslagit beträffande medel för tryckning av speciella läromedelsförteckningar är jag inte beredd biträda.

Under anslagsposten Uppbördsmedel räknar jag med att den utvidgade verksamheten med registrering av samtliga läromedel i grundskolan

med undantag av film och videogram, tillsammans med av SIL beräknad ökning vid nuvarande verksamhet ökar uppbördsmedlen med totalt 1 027 000 kr.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 023 000 kr. en ökning med 363 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens institut för läromedelsinformation* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 023 000 kr.

C 4. Stöd för produktion av läromedel

1976/77	Utgift	2 142 029	Reservation	161 088
1977/78	Anslag	2 463 000		
1978/79	Förslag	2 585 000		

Från anslaget utgår bidrag för produktion av läromedel i ämnen vari brist råder på lämpliga läromedel. Bidrag utgår endast för produktion av läromedel som är avsett att användas inom undervisning som står under tillsyn av skolöverstyrelsen (SÖ). Bestämmelser om verksamheten återfinns i kungörelsen (1974: 439) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel.

Statens institut för läromedelsinformation

1. Prisomräkning 210 000 kr. Utöver detta beräknar statens institut för läromedelsinformation (SIL) kostnader för höjningen av mervärdeskatten på produktionsstödet med 74 000 kr., varvid det sammanlagda beloppet under alternativ 1 uppgår till 284 000 kr.

2. I 0-alternativet räknar SIL med en sänkt ambitionsnivå. Mot bakgrund av att SÖ:s produktionsstödjande insatser helt avvecklas under budgetåret 1977/78 belastas medlen för produktionsstöd hårdare, vilket ytterligare begränsar SIL:s insatser inom bristområdena.

3. I syfte att få en säkrare bedömningsbakgrund för beslut om produktionsstöd, har SIL låtit fyra arbetsgrupper kartlägga de brister och behov som finns i fråga om läromedelstillgången inom följande områden: handikappundervisning, invandrar- och minoritetsundervisning, vissa kurser inom gymnasieskolan samt vuxenutbildning. Dessa inventeringar och de krav som bl. a. integrerings- och jämlikhetssträvanden ställer på läromedlen anförs av SIL som argument för att anslaget för budgetåret 1978/79 räknas upp med 3 078 000 kr., eller totalt med 3 362 000 kr. (inkl. prisomräkning och ytterligare merkostnad se p. 1).

4. De produktionsstödjande åtgärderna kan ges olika form. SIL utnyttjar i ökad utsträckning stödformen garanti, vilket innebär att producenten garanteras ett bidrag, om resultatet av försäljningen under

viss tid inte motsvarar kostnaderna för framställningen. I allmänhet kräver SIL tre års försäljning innan något garantibelopp utbetalas. Av bl. a. formella skäl begränsas f. n. möjligheterna att använda stödformen garanti, då man inte har rätt att i större utsträckning garantera producenterna produktionsstöd under kommande budgetår. SIL föreslår att statsmakterna för budgetåren 1979/80—1982/83 fastställer planeringsramar för produktionsstödet. Inom dessa ramar bör SIL ges möjlighet att lämna förhandsbesked om bidrag till läromedelsproduktion.

Föredraganden

Jag har räknat med ett lägre belopp i pris- och löneomräkning än vad statens institut för läromedelsinformation (SIL) har gjort (+197 000 kr.). Vidare är jag inte beredd att medge någon kompensation för höjningen av mervärdeskatten.

Den inventering av läromedelssituationen inom olika bristområden, som SIL utfört bedömer jag vara av värde vid en prioritering mellan olika angelägna projekt. Produktionsstödets nuvarande omfattning bör göra det möjligt att särskilt beakta de handikappade elevernas behov. Jag vill även erinra om vad jag anförde i prop. 1976/77: 100 (bil. 12 s. 239) beträffande läromedel i samiska.

Jag delar SIL:s uppfattning att produktionsstödet i ökad utsträckning bör ges i form av garantibelopp. För att möjliggöra detta förordar jag att SIL inom vissa ramar får lämna förhandsbesked om sådana bidrag till läromedelsproduktion. Planeringsramarna bör revideras årligen. För perioden 1979/80 till 1982/83 finner jag det lämpligt att med utgångspunkt i mitt förslag till anslag tillämpa följande planeringsramar:

1979/80	1980/81	1981/82	1982/83
2 milj. kr.	1,5 milj. kr.	1 milj. kr.	1 milj. kr.

I likhet med SIL förordar jag att medel överförs från förevarande anslag till anslaget Statens institut för läromedelsinformation för speciella informationsinsatser (−75 000 kr.).

Anslaget för nästa budgetår bör ökas med 122 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att förhandsbesked om statsbidrag till stöd för produktion av läromedel får lämnas enligt vad jag har förordat,
2. till *Stöd för produktion av läromedel för* budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 585 000 kr.

C 5. Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade

1976/77 Utgift	—
1977/78 Anslag	3 793 000
1978/79 Förslag	4 586 000

För att främja tillgången på pedagogiska hjälpmedel för handikappade inom utbildningar som står under tillsyn av skolöverstyrelsen samt i förskolan för handikappade finns det fyra rikscentraler för pedagogiska hjälpmedel, en för hörselskadade (RPH-HÖR), en för rörelsehindrade (RPH-RH), en för synskadade (RPH-SYN), och en för särskolan (RPH-SÄR). Centralerna är belägna i Örebro (Birgittaskolan), Göteborg (Bräcke Östergård), Solna (Tomtebodaskolan) resp. Umeå (Olovsdalsskolan). Rikscentralerna har till uppgift att främja utveckling, produktion och utlåning av samt information om pedagogiska hjälpmedel för handikappade. Verksamheten regleras genom förordning den 16 juni 1977 med instruktion för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade. Statens institut för läromedelsinformation (SIL) är fr. o. m. den 1 juli 1977 central myndighet för rikscentralerna.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens institut för läromedels-information	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	6	+3	+2
Övrig personal	11,5	+5	+3
	17,5	**+8**	**+5**
Anslag			
Lönekostnader	2 188 400	+ 899 200	+ 574 900
därav ersättning till expertis högst	(821 000)	(+ 224 800)	(— 22 100)
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	60 000	+ 30 200	+ 5 200
därav resor utanför Norden högst	(8 000)	(+ 4 000)	(of.)
Lokalkostnader	186 000	+ 293 400	+ 232 500
Expenser	1 356 600	+ 775 300	— 20 100
därav			
a) läromedel högst	(1 103 000)	(+ 122 600)	(— 96 500)
b) inventarier högst	(99 600)	(+ 505 300)	(+ 46 900)
	3 793 000	**+1 998 100**	**+ 792 500**
Avrundat		+1 998 000	+ 793 000

Statens institut för läromedelsinformation

1. Pris- och löneomräkning +278 000 kr. Alternativ 1 innebär att integreringen av handikappade elever i vanlig undervisning försvåras, så till vida att läromedelsförsörjningen till dessa elever försämras. För de flerhandikappade eleverna innebär det vidare att statsmakternas be-

slut t. ex. i fråga om BDU-eleverna i praktiken inte kan fullföljas.

2. I 0-alternativet räknar SIL med en nedskärning av lönekostnader och expenser för framställning av läromedel avseende RPH-SYN, vilket skulle medföra att punktskriftsproduktionen finge skäras ned. Mot bakgrund av de svårigheter som redan nu föreligger för många blinda elever att få läromedel transkriberade innebär ett genomförande av alternativet en försämrad studiesituation för ett stort antal gravt synskadade elever.

3. SIL bedömer en kraftig förstärkning av centralernas resurser som nödvändig om de mål statsmakterna fastställt för integrering av handikappade elever och jämlikhet mellan dessa elever och de inte handikappade i fråga om läromedelstillgång skall kunna börja förverkligas. Totalt föreslår SIL att anslaget räknas upp med 1 998 000 kr. till 6 284 000 kr.

4. För RPH-HÖR beräknar SIL medel för en arvodestjänst som läromedelsproducent för framställning av material för flerhandikappade elever (+97 000 kr.). Framställningen av material bl. a. för gymnasieskolan för hörselskadade i Örebro kräver ytterligare expertismedel (+10 000 kr.). Den ökade produktionen för kunder utanför specialskolan kräver förstärkning av expeditionspersonalen (+67 600 kr.). Centralen kommer under 1978/79 att debiteras hyra för sina lokaler i Birgittaskolan, Örebro, med 58 000 kr. Utveckling och produktion av läromedel för de flerhandikappade eleverna medför också att ytterligare medel behöver tillföras under expensanslaget (+44 500 kr.). Vid centralens tryckeri behöver en nedsliten offsetmaskin ersättas (+55 000 kr.).

5. För RPH-RH föreslår SIL att en halv tjänst som kansliskrivare inrättas för att betjäna det utökade antalet regionala konsulenter för rörelsehindrade elever (+35 700 kr.). Vidare föreslås en utökning med en halv tjänst som läromedelsproducent (+49 000 kr.). Behovet av expertismedel beräknas öka med 73 000 kr. Utbyggnaden av regionala depåer och hyra för lokaler vid Bräcke Östergård medför behov av ytterligare medel under posten lokalkostnader (+25 400 kr.). Verksamheten med regionala depåer medför även ökade medelsbehov under posten Expenser. SIL föreslår en engångsanvisning av 248 000 kr. samt ytterligare medel med 49 900 kr. för detta ändamål.

6. För RPH-SYN föreslår SIL inrättande av en administrativ tjänst på centralen (+87 000 kr.), för att ge föreståndaren mera tid för utvecklingsarbete samt en assistenttjänst (+71 300 kr.) för redigeringsarbete m. m. Punktskriftkopisternas arvoden behöver ökas med 114 400 kr. För pedagogiskt utvecklingsarbete beräknar SIL ytterligare expertismedel (+42 900 kr.). För lokalkostnader för hyra av centralens lokaler vid Tomtebodaskolan och för studiebiblioteket i Fagersta begär SIL ytterligare 56 700 kr. Under posten Expenser begärs 35 000 kr. för övertagande av inventarier m. m. Tillgången på studietekniska hjälpmedel

för utlåning behöver förbättras vad avser läsapparater för microfiche (+37 500 kr.) samt bandspelare (+50 000 kr.). För extern produktion och vissa övrig tjänster för läromedelsframställning begär SIL för budgetåret 1978/79 en höjning med 239 600 kr.

7. Den fortlöpande integreringen av allt fler av särskolans elever i vanlig undervisning ställer ökade krav på RPH-SÄR:s verksamhet för utveckling, utprövning och utvärdering av och information om pedagogiska hjälpmedel. SIL föreslår att en assistenttjänst (+71 300 kr.) samt en producenttjänst (+97 700 kr.) inrättas för dessa ändamål. Vidare beräknar SIL medel för en halv tjänst som expeditionsvakt (+33 800 kr.) för uppgifter som tidigare utförts av Olovsdalsskolans personal. Under posten Expenser begär SIL för ökade läromedels- och informationsinsatser 42 000 kr. Besluten om integrering av särskoleelever innebär även vid oförändrad verksamhet ökade kostnader (+17 700 kr.).

Föredraganden

Jag har under anslagsposten Lönekostnader beräknat medel för löne- och prisomräkning med 320 000 kr. varav 82 000 kr. för ersättning till expertis.

För RPH-HÖR beräknar jag expertismedel för en halv arvodestjänst som läromedelsproducent för framställning av material för flerhandikappade elever (+48 000 kr.). För resor för denna läromedelsproducent beräknar jag 1 000 kr. under anslagsposten Reseersättningar. I likhet med statens institut för läromedelsinformation (SIL) beräknar jag 58 000 kr. i hyreskostnad för centralen vid Birgittaskolan i Örebro (4).

Jag beräknar, i likhet med SIL, medel för en halv tjänst som läromedelsproducent vid RPH-RH (+54 000 kr.). Jag tillstyrker omvandling av expertismedel till en halv tjänst som assistent eller kansliskrivare vid centralen (5).

Jag finner det angeläget att föreståndaren vid RPH-SYN avlastas administrativa arbetsuppgifter till förmån för utvecklingsarbete inom centralens verksamhetsområde. Jag räknar därför medel för omvandling av en tjänst vid centralen i högst lönegrad F 5 till en tjänst som byråsekreterare eller amanuens (+15 700 kr.). För arvoden till punktskriftskopister beräknar jag ytterligare 57 200 kr. under expertismedel. För täckande av kostnader för hyra av centralens lokaler vid Tomtebodaskolan beräknar jag 26 000 kr. För utrustning av nya lokaler vid Tomtebodaskolan och i Fagersta beräknar jag som engångsanvisning 20 000 kr. För framställning av läromedel beräknar jag ytterligare medel med 62 500 kr. under anslagsposten Expenser (6).

Jag beräknar medel för en halv tjänst som läromedelsproducent, en tjänst som assistent eller kansliskrivare samt en halv tjänst som expeditionsvakt vid RPH-SÄR genom att motsvarande belopp under posten

Expertismedel tas i anspråk. Jag delar SIL:s bedömning att den fortlöpande integreringen av särskolans elever i grundskolan ställer ökade krav på centralens verksamhet och beräknar medel för en tjänst som assistent eller kansliskrivare vid centralen (+79 200 kr.). För övertagande av inventarier från Västerbottens läns landsting har jag som engångsanvisning beräknat 20 000 kr. För framställning av läromedelsförteckningar beräknar jag ytterligare 10 000 kr. under anslagsposten Expenser (7).

Övriga förslag avseende verksamheten vid rikscentralerna är jag f. n. inte beredd att biträda. Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 586 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av *4 586 000* kr.

C 6. Bidrag till vissa organisationer

1976/77	Utgift[1]	1 172 000
1977/78	Anslag[1]	1 210 000
1978/79	Förslag	800 000

[1] Anslaget Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer.

Bidrag utgår under budgetåret 1977/78 enligt regeringens beslut med 255 000 kr. till Sveriges elevers centralorganisation (SECO), 138 000 kr. till Sveriges folkhögskolelevers förbund (SFEF), 272 000 kr. till Elevförbundet och 25 000 kr. till Sjöbefälsskolornas elevorganisation (SELO). Dessutom finns 25 000 kr. till regeringens disposition. Vidare utgår enligt regeringens beslut bidrag med 445 000 kr. till Riksförbundet Hem och Skola (RHS), med 32 000 kr. till Riksförbundet Döva och hörselskadade barns målsmän och med 18 000 kr. till föräldraföreningen vid Ekeskolan.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) anmäler att önskemål om bidrag har inkommit från de elevorganisationer som nu har bidrag samt från Samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande (SOSVUX). SÖ finner det vara odiskutabelt, såväl från de vuxenstuderandes synpunkter som från myndigheternas sida, att en riksorganisation för de vuxenstuderande behövs. SOSVUX uppfyller de kriterier som bör uppställas för en sådan organisation. SÖ föreslår därför att 30 000 kr. skall utgå i statsbidrag till SOSVUX. För övriga elevorganisationer beräknar SÖ under detta anslag oförändrat statsbidrag.

Till föräldraorganisationerna beräknar SÖ under detta anslag oförändrade bidrag under budgetåret 1978/79.

I övrigt hänvisas till vad SÖ hemställt under anslaget Fortbildning m. m. för utbildning av lokala elevfunktionärer och funktionärer inom samtliga föräldraföreningar.

Föredraganden

Riksdagen har som sin mening givit regeringen till känna att bidragsfrågan till elevorganisationerna bör förutsättningslöst utredas (UbU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 134). Som jag tidigare har anfört under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet har jag funnit att de båda elevorganisationerna Sveriges elevers centralorganisation (SECO) och Elevförbundet nu bör kunna räknas som ungdomsorganisationer och erhålla bidrag ur detta anslag. Jag har vid min medelsberäkning under förevarande anslag beaktat denna överföring.

I övrigt beräknar jag medel till de elev- och föräldraorganisationer som nu har statligt bidrag. Bidrag till Samarbetsorganisationen för Sveriges Vuxenstuderande (SOSVUX) bör sålunda som tidigare prövas i samband med fördelningen av den del av anslaget som står till regeringens disposition.

Jag räknar med en ökning av bidraget till Riksförbundet Hem och Skola. Även till övriga organisationer bör ökat bidrag utgå.

Anslaget bör totalt beräknas till 800 000 kr. Det ankommer på regeringen att fördela medlen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa organisationer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 800 000 kr.

För skolväsendet gemensamma frågor

C 7. Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

1976/77 Utgift	33 534 232	Reservation	3 308 757
1977/78 Anslag	36 108 000		
1978/79 Förslag	35 932 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för bl. a. olika former av pedagogiska och psykologiska undersökningar och försök inom skolans område samt utveckling och utprövning av läromedel.

Till skolöverstyrelsen (SÖ) är knuten en pedagogisk nämnd som har till uppgift att som rådgivande organ bereda frågor om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, däri inbegripet utvärdering av utbildningsverksamheten, samt att ha insyn vid uppläggningen och genomförandet av olika forsknings- och utvecklingsprojekt. Nämnden har deltagit i behandlingen av SÖ:s förslag till anslagsframställning för budgetåret 1978/79. Utformningen av utvecklingsarbetet för förskolan har skett i samråd med socialstyrelsens förskoledelegation.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag			
Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för			
förskola och grundskola	8 738 000	+ 2 553 000	
gymnasieskola	6 680 000	+ 2 020 000	
vuxenutbildning	7 600 000	+ 2 369 000	
Gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete	9 280 000	+ 3 795 000	−176 000
Planering, uppföljning och information m. m., Pedagogiska nämnden	3 665 000	+ 1 120 000	
Bidrag för utgivande av pedagogiska publikationer	145 000	+ 55 000	
	36 108 000	**+11 912 000**	

Skolöverstyrelsen

SÖ behandlar inledningsvis tre faktorer som påverkar anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete. Den första är att en omfattande uppdragsforskning inte kan fungera tillfredsställande utan basresurser vid de forskningsinstitutioner till vilka sektorsuppdrags läggs. SÖ understryker därför det angelägna i att de fasta basresurserna byggs ut inom ramen för högskolornas driftanslag. Vidare påpekar SÖ att huvudparten av forskningsprojekten planeras för en treårsperiod medan budgetar-

betet framtvingar en ettårsplanering. Detta är en nackdel för projektarbetet och SÖ framhåller vikten av medelstilldelning för pågående projekt i enlighet med regleringsbrev kan beslutas i treårscyklar i stället för ettårs. SÖ:s anslagsframställning skulle i allt väsentligt bli densamma som med nuvarande tilldelningssystem, men institutionerna skulle kunna långtidsplanera sin verksamhet på ett effektivare sätt. Slutligen tar SÖ upp frågan om hur man i forsknings- och utvecklingsarbetet (FoU) bäst skall kunna fullfölja grundtanken att detta bör utgå från de problem som i skolans vardag formuleras av elever och lärare.

Ett steg i denna riktning är enligt SÖ de särskilda medel som anvisats till de sex lärarhögskolornas pedagogiska institutioner och motsvarande fortbildningsavdelningar för utarbetande av handlingsprogram för ett ökat närmande mellan FoU och fortbildning liksom mellan den fortbildningsverksamhet som sker inom länsskolnämnderna och genom fortbildningsavdelningarna. Ett närmande mellan dessa tre verksamheter kan delvis ske med nu tillgängliga resurser, men ytterligare medel krävs om samplaneringen skall kunna utvecklas. SÖ framhåller under anslaget Fortbildning m m att medel för detta ändamål bör avdelas från såväl fortbildningsanslaget som från förevarande anslag.

En nedskärning av förslaget enligt 0-alternativet skulle innebära att inga nya projekt kan starta och att pågående projekt måste vidkännas en minskning på 1,58 milj. kr. SÖ:s förslag innebär att samtliga poster inom totalramen ökar.

Utrymmet för nya projekt är 10,4 milj. kr. Inom ramen för de pågående läroplansprojekten genomförs dock ständigt nya delprojekt. Antalet nya projekt blir därför större än vad som motsvarar enbart det angivna beloppet.

Tillskottet av nya projekt är störst inom gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete.

FoU-arbetet utförs dels på institutioner vid lärarhögskolor och universitet, dels inom arbetsenheter på SÖ. Av det samlade beloppet i SÖ:s förslag avser 54 % medel till projekt som är förlagda till institutioner. Huvudparten av arbetet i övriga projekt, som leds direkt av SÖ:s personal, genomförs av experter och arbetsgrupper utanför SÖ.

Genomgående tema i FoU-arbetet är behovet av ökad samverkan mellan skolan och samhället i övrigt liksom mellan vuxenutbildningen och samhället i övrigt. I samband härmed uppmärksammas inom FoU-arbetet behovet av förändrade arbetsformer både i skolan och i vuxenutbildning och återkommande utbildning. Vidare måste forskningen om kunskapsinhämtande hos barn och vuxna alltfort prioriteras liksom projekt inriktade på stöd åt handikappade, invandrare och nationella minoriteter.

I FoU-arbetet ägnas också stor uppmärksamhet åt utarbetande av instrument för planerings- och utvärderingsfunktionen både på central

och lokal nivå liksom åt samplanering av fortbildning och FoU-arbete.

SÖ har hittills i sin anslagsframställning indelat verksamheten efter utbildningsstadier. Gränserna mellan olika utbildningar inom SÖ:s verksamhetsområde är emellertid inte så klar som programindelningen kan ge intryck av. Behovet av planering, väsentligen baserad på problemområde, oavsett vilket eller vilka stadier som utgör primära undersökningsobjekt, har blivit allt större. I årets anslagsframställning har SÖ därför indelat verksamheten i 16 problemområden med angivande av vilket eller vilka stadier som är primärt berörda. Därtill kommer läroplansarbete, planering och uppföljning.

Nedanstående uppställning anger vilka problemområden det rör sig om.

1. Dokumentation och analys av det svenska utbildningsväsendets och folkbildningens framväxt
2. Utbildningsväsendets (ungdomsskola och vuxenutbildning) funktion för det livslånga lärandet
3. Modeller och metoder för planering och utvärdering (av reformer) inom utbildningsområdet
4. Skolans fysiska miljö
5. Behov av nya former för vidareutbildning/fortbildning — personalutveckling
6. Utbildning inom ungdomsskola och vuxenutbildning och dess anknytning till samhället
7. Arbetsformer i ungdomsskola och vuxenutbildning
8. De studerandes kunskapsförvärvande (ämnesövergripande)
9. Kommunikationsfärdigheter
10. De studerandes socio-emotionella och fysiska utveckling
11. Prov och betyg som utvärderingsinstrument
12. Regionalt och lokalt utvecklingsarbete
13. Förskola — grundskola
14. Ämnesspecifika problem
15. Handikappgrupper
16. Invandrare och nationella minoriteter.

Föredraganden

De riktlinjer som dras upp i prop. 1972: 1 (bil. 10 s. 186 ff.) rörande inriktningen av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet (FoU) och som tillstyrktes av riksdagen (UbU 1972:2, rskr 1972: 69) bör även i fortsättningen följas. En grundtanke i dessa riktlinjer är att FoU-arbetet bör utgå från de problem som i skolans vardag formuleras av elever och lärare. Avgörande för utvecklingsarbetets möjligheter att påverka skolan är dels forskningens förankring i skolans närproblem, dels dess möjligheter att föra ut sina rön till de enskilda skolorna. En väg att främja en sådan utveckling kan vara att söka organisera utveck-

lingsarbetet så att större tyngdpunkt läggs vid lokalt utvecklingsarbete. En annan är att resultaten systematiskt tillförs både grundutbildningen och fortbildningen av lärare. F. n. är planeringen av det pedagogiska utvecklingsarbetet, liksom fördelningen av medel mellan de centrala, regionala och lokala instanserna föremål för diskussion bland forskare, administratörer och lärare. Jag vill erinra om att jag under anslaget Länsskolnämnderna har föreslagit en regional utvecklingsresurs i syfte att försöksvis stimulera en utveckling av här antytt slag. Det ankommer på skolöverstyrelsen (SÖ) att i sitt FoU-arbete följa upp de åtgärder som härigenom kan komma att sättas i gång. Jag vill i detta sammanhang också hänvisa till vad jag anför om fortbildningens roll för skolans utveckling under anslaget Fortbildning m. m.

I inledningen till avsnittet E. Vuxenutbildningen kommer chefen för utbildningsdepartementet att redogöra för innehållet i den översikt som inleder SÖ:s förslag till anslagsframställning och som i år behandlar vuxenutbildningen inför 1980-talet. I denna översikt tar SÖ bl. a. upp FoU-arbetet inom vuxenutbildningen. Detta bör inriktas på en anpassning av vuxenutbildningen efter de vuxnas erfarenheter och behov. Även när det gäller vuxenutbildningen bör fortbildningen spela en stor roll för att sprida och utnyttja resultaten av FoU-arbetet.

En översyn av skolforskningen och hur den skall omsättas i praktiska förändringar i skolan och skolmiljön är angelägen. Jag vill därför anmäla för riksdagen att jag avser att se över inriktning och organisation samt erfarenheterna av FoU-arbetet. Därvid skall man pröva frågan om i vilken utsträckning lärarnas egna initiativ till försök och utveckling främjas av den nuvarande uppläggningen av FoU-verksamheten. Denna måste i hög grad inriktas på att dels ta fram underlag för olika beslut, dels utvärdera olika åtgärder. Som exempel på de sistnämnda vill jag särskilt nämna den påbörjade hemspråksreformen, verksamheten med kortare yrkesinriktade kurser i gymnasieskolan och olika aspekter av SIA-reformen.

Med hänsyn till den nämnda översynen behöver det av mig i prop. 1976/77: 100 (bil. 12 s. 246) nämnda uppdraget till SÖ att utvärdera FoU-arbetet inte lämnas.

Mot bakgrund av det jag här har anfört är jag inte beredd att tillstyrka någon ökning av anslaget till det pedagogiska utvecklingsarbetet inom skolväsendet.

Vidare bör medel motsvarande 176 000 kr. överföras från detta anslag till anslaget Statens institut för läromedelsinformation för täckande av vissa kostnader i samband med information om invandrarläromedel, vilken verksamhet institutet numera har tagit över.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 35 932 000 kr.

Kartong: S. 227, med början på rad 24 Står: Därvid skall frågan — — — främjas Rättat till: Därvid skall man — — — främjas

C 8. Fortbildning m. m.

1976/77 Utgift[1]	44 750 127	Reservation	10 070 430
1977/78 Anslag	59 768 000		
1978/79 Förslag	64 788 000		

[1] Anslaget Lärares fortbildning m. m.

Ur detta anslag bekostas fortbildning av skolledare, lärare samt personal av olika kategorier för skolans elevvårdande verksamhet m. fl. Verksamheten bedrivs till större delen av länsskolnämnderna samt av sådana fortbildningsavdelningar som avses i förordningen (1977: 536) om fortbildningsavdelningar. Övrig fortbildning bedrivs under skolöverstyrelsens (SÖ) direkta ledning eller av lärarorganisationer m. fl.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	168	of.	of.[1]
Övrig personal	41,5	of.	of.
	209,5	**of.**	**of.**
Anslag			
Skolöverstyrelsens fortbildningsverksamhet	1 305 000	+ 330 000	+ 65 000
Fortbildningsavdelningarnas verksamhet	30 406 000	+5 759 000	+3 749 000
Länsskolnämndernas fortbildningsverksamhet	28 057 000	+1 849 000	+1 206 000
	59 768 000	**+7 938 000**	**+5 020 000**

[1] Tjänsterna som språkassistent bör fr. o. m. den 1 juli 1978 inte återbesättas vid vakans.

Anslagsframställning har, förutom av SÖ, avgivits av organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning (OMUS) med 600 000 kr.

Skolöverstyrelsen

SÖ framhåller inledningsvis att tyngdpunkten i fortbildningsverksamheten under budgetåret 1978/79 kommer att ligga inom två långsiktiga projekt, skolledarutbildningen och personallagsutbildningen. Båda projekten hänger nära samman med det utvecklingsarbete som pågår på skolans område med anledning av reformeringen av skolans inre arbete.

SÖ betonar vikten av en uppföljning av projektverksamheten med avseende dels på utbildningens innehåll och organisation, dels utvecklingen av formerna för stöd och stimulans åt det lokala utvecklings-

arbetet. I den senare typen av uppföljning ingår även samordningen av de båda projekten inbördes och samordningen av projekten med övriga former av lagutbildning. Som exempel nämner SÖ lagutbildningen i samhällsorienterande ämnen, jämställdhet och internationell förståelse, samlevnadsundervisning samt fortbildning enligt alkoholpolitiska utredningens förslag. Dessa fortbildningsinsatser bör ses som viktiga stödinstrument i det lokala utvecklingsarbete som skolledarutbildningen och personallagsutbildningen syftar till att initiera.

En annan stödfunktion för det lokala utvecklingsarbetet är det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. SÖ har under innevarande budgetår startat en försöksverksamhet med mera systematisk samverkan mellan forsknings- och utvecklingsarbete och fortbildning. Denna samverkan bör, enligt SÖ, utvidgas.

Utöver nu nämnda projekt nämner SÖ särskilt fortbildningsinsatser avseende undervisningen i naturorienterande ämnen, främst på låg- och mellanstadiet, samt fortbildning för lärare som undervisar invandrarbarn i svenska. Fortbildning bör även erbjudas gymnasieskolans lärare, vilka inte deltar i personallagsutbildningen. Särskilt angelägen är den s. k. särskilda fortbildningen.

SÖ anser det viktigt att också lärare inom kommunal högskoleutbildning får fortbildning.

SÖ:s förslag till medelstilldelning för budgetåret 1978/79 innebär i huvudsak följande.

1. Pris- och löneomräkning 3 630 000 kr.

2. 0-alternativet skulle, enligt SÖ, innebära en reduktion av anslaget med 2 898 400 kr.

SÖ:s löneomräkning för den fasta personalen uppgår till 972 000 kr. En minskning av personalen bedöms som orealistisk med hänsyn till dels gällande lagstiftning på arbetsmarknaden, dels möjligheterna att genomföra fortbildningsverksamheten. Skall personalorganisationen bibehållas, måste medlen för den egentliga fortbildningsverksamheten beskäras med 3 870 400 kr., vilket innebär att väsentliga delar av skolpersonalens fortbildning måste utgå, begränsas eller uppskjutas.

3. Införandet av undervisning i engelska på grundskolans lågstadium har medfört att såväl lågstadielärare som ett ökat antal mellanstadielärare söker resestipendium för studier i engelska. SÖ finner det synnerligen angeläget att ytterligare medel till resestipendier ställs till förfogande (+50 000 kr.).

4. Lärarorganisationer m. fl. erhåller ur fortbildningsanslaget bidrag till huvudsakligen medverkandekostnader i samband med fortbildning av lärare och övrig skolpersonal. Ett ökat antal organisationer har anordnat sådan fortbildning som SÖ finner värdefull. SÖ anser att medlen för detta ändamål bör räknas upp (+60 000 kr.).

5. Genomförandet av olika projekt, dels redan startade, dels nya,

förutsätter ett centralt planerings- och uppföljningsarbete oberoende av att genomförandet sker regionalt/lokalt. Planeringsarbetet inbegriper också förhandlingar med berörda personalorganisationer, vilket medför kostnadsökningar (+110 000 kr.).

6. De språkassistenter som arbetar inom lärarfortbildningen förväxlas ofta med andra infödda kommunalt anställda lärare som under kortare tid undervisar elever i grundskolan. SÖ föreslår därför att beteckningen språkassistent ersätts med språkkonsulent.

7. SÖ räknar med att personallagsutbildningen kommer att starta under innevarande budgetår. Efter överläggningar har fastställts att utbildningen skall omfatta två veckor som fördelas på minst två perioder och förläggs till terminstid. Utbildningen kan emellertid organiseras i full utsträckning först fr. o. m. budgetåret 1978/79 eftersom den beslutade samordningen med skolledarutbildningen (jfr prop. 1976/77: 100, bil. 12 s. 247 och 252, UbU 1976/77: 25, rskr 1976/77: 293), enligt SÖ, innebär att skolledarutbildningen inom ett rektorsområde skall vara avslutad innan personallagsutbildningen inom området påbörjas. Genom att utbildningen begränsas i tid och eftersom genomförandet kommer att ske regionalt efter riktlinjer som fastställs efter förhandlingar blir kostnaderna lägre än under innevarande budgetår (—130 000 kr.).

8. Skolledarutbildningen skall bedrivas under en tioårsperiod räknat fr. o. m. budgetåret 1974/75. I förordning den 30 mars 1977 har regeringen meddelat bestämmelser för utbildningen. Under budgetåret 1978/79 beräknas 1 486 skolledare från olika delar av landet delta i utbildningen. Kostnaderna för utbildningen inkluderar viss begränsad försöksverksamhet med kontinuerlig fortbildning för de skolledare som genomgått basutbildningen. De ytterligare medel som bör fördelas till fortbildningsavdelningarna beräknar SÖ till 668 000 kr.

9. I samråd med kommittén med uppgift att öka andelen kvinnor på skolledande befattningar (U 1977: 03) planerar SÖ informations- och utbildningsinsatser i syfte att öka antalet kvinnliga skolledare. Kostnaderna beräknas för budgetåret 1978/79 till 250 000 kr.

10. SÖ anser det angeläget att utbudet av fortbildning till gymnasieskolans lärare inte minskas på grund av den satsning på grundskolans personal som bl. a. personallagsutbildningen innebär. Härtill kommer behovet av särskilda fortbildningsinsatser för lärare inom den kommunala högskoleutbildningen.

Kostnaderna för allmän fortbildning för lärare i tekniska ämnen inom två- och fyraårig teknisk linje samt lärare inom sjöbefälsutbildning beräknar SÖ till 200 000 kr. För samhällsorienterande ämnen och matematiksektorn beräknas 350 000 kr. resp. 200 000 kr.

Den allmänna och särskilda fortbildningen för lärare i tekniska ämnen inom de tvååriga yrkesinriktade linjerna beräknas totalt kräva 1 milj. kr.

Motsvarande kostnader för vårdsektorn beräknas till 900 000 kr. Det senare medelsbehovet avser även fortbildning med särskild inriktning på lärare inom kommunal högskoleutbildning. För sektorn jordbruk, skogsbruk och trädgård beräknas 550 000 kr., för estetisk sektor 100 000 kr., för merkantil sektor 200 000 kr. samt för sektorn för hemkunskap och konsumtion 100 000 kr.

Kostnadsökningen för fortbildningen av gymnasieskolans lärare uppgår därmed till 566 000 kr.

11. SÖ räknar med ökade fortbildningsinsatser på vuxenutbildningens område (+150 000 kr.).

12. En betydande del av fortbildningsbehovet gäller samtliga lärarkategorier oberoende av skolform. Dels gäller det fortbildningsverksamhet vars inriktning är gemensam för hela skolan, såsom fortbildning inom specialpedagogikens område, studie- och yrkesorienteringen, jämställdhets- och samlevnadsprojekten, alkoholpolitiska frågor, elevvård, läromedelsfrågor samt centrala insatser för samverkan mellan skola och arbetsliv. Dels gäller det sådan fortbildning som bedrivs över stadie- och skolformsgränser för att främja en gemensam syn på arbetssätt och verksamhetsformer i skolan. Exempel på ett sådant område är den fortbildning i naturorienterande ämnen som SÖ planerar för att stärka undervisningen i dessa ämnen, särskilt på låg- och mellanstadiet. Andra angelägna områden är moderna språk, svenska och samhällsorienterande ämnen samt projektet Datorn i skolan.

Totalt räknar SÖ med att den gemensamma fortbildningen erfordrar en uppräkning av medlen med 1 257 000 kr.

13. SÖ anser att medel för de delar av den gemensamma fortbildningen inom specialpedagogikens område som utgörs av kurser för föräldrar till synskadade och/eller hörselskadade barn samt undervisning i teckenspråket fortsättningsvis bör beräknas under anslaget Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader i stället för under förevarande anslag (—139 000 kr.).

14. För fortbildning av studieförbundens cirkelledare planerar SÖ ett större utbud av korta kurser på tre dagar. Kostnaderna för cirkelledarfortbildningen beräknas totalt till 970 000 kr. För fortbildningen av lärare inom grundutbildning för vuxna och av lärare som undervisar invandrarbarn i svenska föreslås 300 000 kr. resp. 500 000 kr.

SÖ beräknar kostnaderna för fortbildning av hemspråkslärare till 1 150 000 kr. Medelsbehovet för fortbildning i Finland av i Sverige verksamma finska lärare beräknas till 100 000 kr. SÖ föreslår att försöksverksamhet med motsvarande fortbildning med inriktning på t. ex. läs- och skrivsvårigheter anordnas i Jugoslavien och Grekland till en kostnad av 80 000 kr.

Dessa fortbildningsinsatser, vilka av SÖ sammanfattas som fortbildning av lärare inom invandrarundervisningen, medför en kostnadsökning som uppgår till sammanlagt 272 000 kr.

15. Fortbildningsavdelningarna bör enligt prop. 1976/77: 100 (bil. 12 s. 254, UbU 1976/77: 25, rskr 1976/77: 293) ses som en utvecklingsresurs för skolan, varvid skolans egna problem i ökad utsträckning kan bilda utgångspunkt för såväl fortbildning som forskning. Fortbildningsavdelningarna bör i sin verksamhet kunna fungera dels som initiativtagare till, dels som förmedlare av forsknings- och utvecklingsarbete. För att pröva olika praktiska former för ett närmande mellan forsknings- och utvecklingsarbete och fortbildning startar SÖ under innevarande budgetår försöksverksamhet i tre regioner. En förutsättning för en vidareutveckling av denna samverkan är att fortbildningsavdelningarna kan stödja och stimulera utvecklingsarbete i vilket såväl fortbildnings- som forskningsinsatser förenas. För detta ändamål erfordras särskilda icke projektbundna medel som avdelas ur såväl anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet som fortbildningsanslaget och som disponeras av fortbildningsavdelningarna.

En sektor för regionalt/lokalt utvecklingsarbete och samverkan mellan forsknings- och utvecklingsarbete och fortbildning bör upprättas vid samtliga fortbildningsavdelningar. Verksamheten förutsätter ökad samverkan med berörda länsskolnämnder och de lokala skolmyndigheterna.

Kostnaderna ur fortbildningsanslaget beräknas till 125 000 kr. per fortbildningsavdelning, totalt 750 000 kr.

16. För länsskolnämndernas kurser, konferenser och studiedagar m. m. beräknar SÖ inga ytterligare medel.

17. Länsskolnämndernas kostnader för deltagare och utbildarlag inom skolledarutbildningen beräknas öka (+200 000 kr.).

18. Den hittills bedrivna fortbildningsverksamheten för pryo-handledare bör, enligt SÖ:s uppfattning, vidgas till att omfatta alla former för samverkan mellan skola och arbetsliv. Den försöksverksamhet med förändrad arbetslivsorientering i grundskolan som startas under innevarande budgetår och som beräknas pågå i tre år, bör ligga till grund för fortbildning under 1978/79. Denna fortbildning bör vara en uppgift för såväl de regionala som de lokala planeringsråden för samverkan mellan skola och arbetsliv. De ytterligare medel som behöver tillföras uppgår till 60 000 kr.

19. Fortbildningen i humanbiologi för lärare i biologi och i viss utsträckning skolsköterskor beräknas slutföras under budgetåret 1978/79 (−30 000 kr.).

20. De medel som disponeras under innevarande budgetår för utbildning av SIA-informatörer erfordras inte för budgetåret 1978/79 (−1 800 000 kr.).

21. SÖ anser att särskilda medel bör anslås för en riksomfattande utbildning av lokala elevfunktionärer som ett led i att ge eleverna bättre förutsättningar att påverka sin skolsituation. Utbildningen bör vara gemensam för samtliga statsbidragsberättigade organisationer och

organiseras av länsskolnämnderna enligt utbildningsplaner som utarbetas av SÖ i direkt samverkan med organisationerna. Kostnaderna för funktionärsutbildningen beräknas till 1 milj. kr.

22. I likhet med vad SÖ föreslår för elevorganisationernas del bör en riksomfattande utbildning för funktionärerna inom Riksförbundet hem och skola anordnas. I denna utbildning bör även funktionärer för Riksförbundet döva och hörselskadade barns målsmän samt Ekeskolans föräldraförening kunna delta. Vissa allmänna moment kan vara gemensamma. Dessutom bör speciella krav på utbildning från de två senare nämnda organisationerna tillgodoses. Utbildningen bör organiseras av länsskolnämnderna enligt utbildningsplaner som utarbetas av SÖ i samråd med föräldraorganisationerna. Kostnaderna för utbildningen beräknas omfatta 1 milj.kr.

23. Vikariekostnaderna i samband med arbetslivsorientering för lärare i grundskolan m. m. belastar förevarande anslag, vilket innebär en stark begränsning av antalet lärare som kan delta i sådan arbetslivsorientering. SÖ upprepar sitt förslag från föregående år att vikariekostnaderna för denna grupp bekostas ur anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. på liknande sätt som för lärare i gymnasieskolan och föreslår därför endast en uppräkning av posten med 14 000 kr.

24. Organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning (OMUS) föreslår för budgetåret 1978/79 att fortbildningskurser anordnas för ca 60 lärare i den kommunala musikskolan. Utbildningen avses ge behörighet till tjänst som lärare i musik i grundskolan. Kurserna, som bör omfatta minst två veckor och anordnas på minst tre orter i landet, har av OMUS kostnadsberäknats till 600 000 kr.

Föredraganden

Riksdagens beslut (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) om reformeringen av skolans inre arbete (SIA) innebär en ökad frihet för den enskilda skolan att besluta om skolarbetets utformning. Beslutet innebär också att ett ökat ansvar läggs på skolan att utforma den egna verksamheten på ett sätt som svarar mot lokala förutsättningar och behov.

En verklig förändring av skolan är dock inte möjlig utan att de som verkar i skolan ser förändringen som nödvändig samt gör den till sin egen angelägenhet. För att en utveckling skall vara möjlig krävs vidare att skolans mål diskuteras på det lokala planet på ett sådant sätt att målen kan fungera som styrmedel för arbetet. Kunskaper och information om de villkor av t. ex. resursmässig och organisatorisk art som den enskilda skolan arbetar under är en annan förutsättning. Därtill kommer att utvecklingen av verksamheten måste utgå från den situation som den enskilda skolan befinner sig i och från de problem som

man där finner angelägna att lösa. Ansvaret för att utforma och pröva olika lösningar ligger hos dem som verkar i den enskilda skolan.

En utveckling som bärs upp av dem som arbetar i skolan kan ta olika lång tid på olika håll och kräver erfarenhetsutbyte inom och utanför skolan. I detta utbyte spelar alla former av fortbildning en väsentlig roll när det gäller att ge det stöd och den stimulans som behövs för att ett lokalt utvecklingsarbete skall komma till stånd.

Enligt min mening har också forsknings- och utvecklingsarbetet inom skolans område en utvecklingsstödjande funktion. Forsknings- och utvecklingsarbetet, vilket jag tidigare behandlat under anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, bör därför utgå från samma principiella syn på skolans utveckling som jag här har förordat beträffande fortbildningen.

Mot denna bakgrund finner jag det angeläget att fortbildningsverksamheten och forsknings- och utvecklingsarbetet dels närmas till skolan, dels närmar sig varandra. För detta ändamål har jag i det föregående beräknat särskilda medel under anslaget Länsskolnämnderna (15).

Den särskilda s. k. SIA-fortbildningen avser utbildning av skolledare och personallag samt studiedagsinformation och utbildning av studiedagsinformatörer. Speciellt de båda förstnämnda utbildningarna syftar till att initiera ett lokalt utvecklingsarbete. Båda bedrivs som lagutbildningar och har den gemensamma utgångspunkten att verksamheten förutsätter en nära samverkan mellan skola och företrädare för olika myndigheter och organisationer utanför skolan.

Skolledarutbildningen och personallagsutbildningen är två projekt som enligt riksdagens beslut om skolans inre arbete skall stödja varandra och bilda en enhet. Personallagsutbildningen inom ett rektorsområde bör enligt beslutet genomföras under en tioårsperiod räknat från 1976/77 (prop. 1975/76: 39) och naturligt ansluta till vederbörande rektors skolledarutbildning (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367). Detta innebär en tioårig genomförandeperiod även för den tvååriga skolledarutbildningen. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslog i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 att skolledarutbildningen i ett grundskoleområde av rationella skäl i princip borde vara avslutad innan personallagsutbildningen påbörjas. Enligt uttalande i prop. 1976/77: 100 (bil. 12 s. 252) fann jag den föreslagna kopplingen ändamålsenlig. Uttalandet föranledde ingen erinran vid riksdagsbehandlingen (UbU 1976/77: 25, rskr 1976/77: 293).

Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) har i anslutning till SÖ:s anslagsframställning för 1978/79 anmält att man motsätter sig att en generell regel utfärdas med innebörden att skolledarutbildningen inom ett rektorsområde skall vara avslutad innan personallagsutbildningen inom området påbörjas.

Kopplingen mellan skolledarutbildning och personallagsutbildning kan

innebära att det kan ta olika lång tid innan personalen inom vissa rektorsområden får ta del av lagutbildningen. Detta betyder i sin tur att vissa rektorsområden kommer att påbörja utvecklingen av det inre arbetet utan att ha nåtts av särskilda fortbildningsinsatser. Knytningen till skolledarutbildningen innebär också att urvalet av skolor sker utan hänsyn till den utvecklingsberedskap som finns i olika skolor och som jag uppehållit mig vid i det föregående. Den samordning mellan skolledarutbildning och personallagsutbildning, varom riksdagen tidigare beslutat, kan med andra ord motverka sitt syfte att gynna utvecklingen i den enskilda skolan. Enligt min mening bör man därför kunna medge att utbildningen av personallag inte genomgående binds till vederbörande skolledares utbildning.

Jag har för budgetåret 1978/79 beräknat medel för såväl personallagsutbildningen som skolledarutbildningen i enlighet med SÖ:s förslag (8, 17). Jag har därvid även räknat in vissa medel för försöksverksamhet med kontinuerlig fortbildning av redan utbildade skolledare. Bl. a. mot bakgrund av vad jag tidigare har anfört finner jag det angeläget att skolledarnas grundutbildning och fortbildning i görligaste mån samordnas med länsskolnämndernas övriga fortbildningsverksamhet. Det ankommer på SÖ att närmare utveckla formerna för en sådan samordning i nära kontakt med länsskolnämnderna.

Rekryteringen till lagutbildningen borde enligt SIA-beslutet ske rektorsområdesvis och omfatta 10—15 personer från varje rektorsområde. Utbildningen skulle omfatta fyra veckor och inledas med en kursvecka på ferietid, därefter tio kursdagar under påföljande läsår, tre dagars utvärdering påföljande sommar och avslutningsvis två dagar på ferietid.

Under innevarande läsår skall på studiedagstid genomföras en fortbildning kring arbetssätt och arbetsformer m. m. med anledning av reformeringen av skolans inre arbete. För att förbereda denna information och fortbildning skulle enligt SIA-beslutet särskilda studiedagsinformatörer utbildas från varje rektorsområde.

Jag vill i detta sammanhang anmäla för riksdagen att jag genom en departementsskrivelse den 9 maj 1977 uppdrog åt statens avtalsverk att på grundval av en i ämnet upprättad promemoria återuppta vissa avbrutna förhandlingar med berörda personalorganisationer om villkor m. m. vid genomgång av nämnda utbildningar.

I promemorian angavs att lagutbildningen borde omfatta tio kursdagar under terminstid och att utbildningens uppläggning och innehåll borde anknyta till de principer för lagutbildningen, som riksdagen beslutat om. Vidare skulle, enligt promemorian, utbildningen av studiedagsinformatörer förläggas helt till läsåret i så nära anslutning som möjligt till läsårets start höstterminen 1977. Det skulle ankomma på SÖ att besluta om närmare riktlinjer om innehåll m. m. för ifrågavarande utbildningar.

Sedan avtal träffats mellan statens avtalsverk och berörda huvudor-

ganisationer har regeringen i förordning den 30 juni 1977 meddelat vissa föreskrifter om genomgång av lagutbildning och studiedagsinformatörsutbildning i samband med SIA-reformen.

Utbildningen av studiedagsinformatörer är nu genomförd.

Enligt vad jag har erfarit har bl. a. riktlinjer för sammansättningen av personallag varit föremål för förhandlingar mellan personalorganisationerna och SÖ. Dessa har nu slutförts. De grupper som bör vara företrädda vid sammansättningen av lag är skolledare, lärare, elevvårdande personal, förskolepersonal, kommunalt anställd fritidspersonal, övrig personal samt fortbildningskonsulent vid länsskolnämnd om sådan tjänstgör inom rektorsområdet.

SÖ räknar, enligt vad jag har inhämtat, med att 120—130 lag skall påbörja utbildningen under innevarande budgetår. Jag förutsätter att planeringen av denna utbildning, inkl. uttagningen av deltagare, samt genomförandet sker i nära samråd med berörda länsskolnämnder och kommuner.

Det bör i detta sammanhang anmälas för riksdagen att regeringen den 17 november 1977 efter hemställan från SÖ beslutat medge att den kursledarutbildning om högst fem dagar som föregår lagutbildning i samband med SIA-reformen får ske på terminstid.

Samtidigt som fortbildningen är ett led i skolans utveckling är den för de i skolan verksamma ett led i utvecklingen av den egna yrkesrollen. Det är således också fråga om personalutbildning i vidare bemärkelse. Den faller därmed inom ramen för de områden där kollektivavtal kan träffas. Det är naturligt att regering och riksdag uttalar att vissa mål bör prioriteras i fortbildningsverksamheten. Det bör ankomma på det statliga organ som sluter kollektivavtal att beakta dessa uttalanden.

Förutom SIA-fortbildningen, kring vilken jag uppehållit mig i det föregående, vill jag för egen del särskilt betona vikten av fortbildning i naturorienterande ämnen som ett led i att stärka skolans undervisning på detta område. Även fortbildningen för skolans samlevnadsundervisning samt fortbildningen i moderna språk, svenska/orienteringsämnen, och där framför allt svenska, bör enligt min mening fortsätta. Detsamma gäller fortbildningen kring jämställdhetsfrågor och undervisningens internationalisering samt fortbildningen inom specialpedagogikens område (12).

SÖ har föreslagit att medel för viss fortbildning inom specialpedagogikens område beräknas under anslaget Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader. Jag avstyrker dock detta förslag och räknar även i fortsättningen medel för denna fortbildning under förevarande anslag (13).

I likhet med SÖ anser jag att utbudet av fortbildning för gymnasieskolans lärare inte bör minska (10).

Fortbildningen av lärare och cirkelledare inom invandrarundervisningen finner jag angelägen. Jag har dock inte beräknat medel för fort-

bildning i Jugoslavien och Grekland av i Sverige verksamma lärare från dessa länder (14).

Genom beslut vid 1964 års riksdag (prop. 1964: 1, bil. 10, SU 1964: 45, rskr 1964: 132) knöts samtliga språkassistenter som då undervisade vid de högre läroanstalterna, med något undantag, till de dåvarande fortbildningsinstituten, vilka numera benämns fortbildningsavdelningar. Språkassistenterna har till uppgift att ge lärarna råd, hjälp och information vid ämneskonferenser eller enskilt. I Stockholm finns fyra språkassistenter varav två i engelska, en i tyska och en i spanska. I Uppsala finns tre assistenter, vardera en i engelska, franska resp. tyska. I Malmö finns en språkassistent i tyska och i Göteborg en i franska. Tjänsterna som språkassistent fördelar sig således ojämnt såväl med avseende på fortbildningsavdelningar som språkgrupper. Jag har vid mina överväganden funnit att denna organisation inte är ändamålsenlig. Jag förordar därför att språkassistenttjänsterna fr. o. m. den 1 juli 1978 vid vakans inte återbesätts.

Kostnader för sådana åtgärder som SÖ i samråd med kommittén (U 1977: 03) med uppgift att öka andelen kvinnor på skolledande befattningar planerar vidta för att öka antalet kvinnliga skolledare bör enligt min mening bestridas av anslaget Kommittéer m. m. under nionde huvudtiteln (9).

Jag är inte beredd att tillstyrka den av SÖ föreslagna utbildningen av elev- och föräldrafunktionärer (21, 22). Jag hänvisar här i övrigt till vad jag har anfört under anslagen Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m. samt Bidrag till vissa organisationer. Jag vill också erinra om att jag i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet anmält för riksdagen att regeringen den 8 september 1977 beslutat medge att Sveriges elevers centralorganisation och Elevförbundet får disponera medel ur förevarande anslag under innevarande budgetår för sin medverkan i studiedagsinformationen med anledning av SIA-reformen.

Fortbildningsinsatser avseende yrkesstudier och arbetslivsorientering bör göras även under det kommande budgetåret. Jag är dock inte beredd att förorda att vikariekostnader för lärare i grundskolan som bedriver arbetslivsorientering utgår under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. (23).

Organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning (OMUS) har i sin anslagsframställning föreslagit att fortbildningskurser med särskild inriktning på grundskolans musikundervisning anordnas för den kommunala musikskolans lärare under nästa budgetår. Jag har under förevarande anslag beräknat medel för 80 platser i sådana kurser förlagda till ferietid. Det ankommer på SÖ att i kursplan närmare ange kursernas längd, innehåll och uppläggning.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om språkassistentorganisationen,
2. till *Fortbildning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 64 788 000 kr.

C 9. Bidrag till studie- och yrkesorientering m. m.

1976/77	Utgift	45 956 077
1977/78	Anslag	61 674 000
1978/79	Förslag	77 473 000

Ur anslaget ersätts kostnader för statsbidrag till försöksverksamhet med studie- och yrkesorientering (syo) enligt förordningen (1974: 390) om statsbidrag till kostnader för studie- och yrkesorientering i viss kommunal utbildning m. m. (ändrad senast 1977: 491).

Ur anslaget ersätts även kostnader till ett belopp motsvarande 39 grundbelopp för uppföljande syo för att nå och stödja elevgrupper som inte söker eller antas till fortsatt utbildning efter grundskolan eller som inte fullföljer påbörjad utbildning.

Vidare bestrids ur anslaget kostnader för verksamhetsbidrag till kommunerna för arbete i de lokala planeringsråden för samverkan mellan skola och arbetsliv. Verksamhetsbidraget skall utgöra 6 % av kommunens totala antal grundbelopp för syo, dock lägst 0,2 och högst 2 grundbelopp.

Ur anslaget ersätts även kostnader för försöksverksamhet med regional samordning av kontakterna mellan skola och arbetsliv i Malmö- och Göteborgsregionen beräknat efter 1,5 grundbelopp vardera samt i Stockholmsregionen efter 3 grundbelopp.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Grundbelopp för studie- och yrkesorientering samt uppföljande studie- och yrkesorienteringsverksamhet	55 549 000	+ 2 356 480	+ 8 592 000
Studie- och yrkesorientering för elever i högre specialkurser	—	+ 502 628	—
Studie- och yrkesorientering för invandrarelever	—	+ 519 960	—
Lokala planeringsråd	5 623 000	+ 7 621 600	+ 7 133 000
Regionala planeringsråd	502 000	+ 2 614 920	+ 74 000
	61 674 000	**+13 615 588**	**+15 799 000**
Avrundat		+13 616 000	

Skolöverstyrelsen

1. Skolöverstyrelsen (SÖ) har för 1977/78 beräknat grundbeloppet till 86 660 kr. SÖ:s löneomräkning på det antal grundbelopp som har tilldelats för budgetåret 1977/78 uppgår till 1 847 160 kr.

2. SÖ beräknar för budgetåret 1978/79 ett behov av ca 668 grundbelopp för syo varav ca 42 grundbelopp för uppföljande syo. Antalet grundbelopp ökar därmed med åtta jämfört med innevarande budgetår (+693 280 kr.).

3. SÖ har i beräkningsunderlaget även inräknat elever i specialkurser som efter den 1 juli 1977 ingår i kommunal högskoleutbildning. Syo för dessa elever bör, enligt SÖ:s uppfattning, bibehålla ett organisatoriskt samband med kommunernas syo-organisation och syoverksamheten i gymnasieskolan. I likhet med vad som gäller för budgetåret 1977/78 (prop. 1976/77: 59, s. 313, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) föreslås därför för budgetåret 1978/79 och fortsättningsvis att elever i kommunal högskoleutbildning på sådan studieväg som t. o. m. 1976/77 ingick i gymnasieskolan får inräknas i elevunderlag för statsbidrag till syo.

4. SÖ anser att organisationen för syo bör vara enhetlig inom det område av skolväsendet som har kommunalt huvudmannaskap. Medel för syo inom sjuksköterskeutbildningen bör därför fortsättningsvis beräknas under förevarande anslag med 400 000 kr. i stället för under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.

5. Vid rekvisition av statsbidrag till syo får inräknas viss förstärkning som grundas på antalet elever i specialklass och samordnad specialundervisning. Eftersom huvuddelen av nuvarande resurser för specialundervisning i framtiden kommer att ingå i förstärkningsresursen och undervisningen integreras inom arbetsenheten kan, enligt SÖ, nuvarande bestämmelser (SFS 1974: 390, 5 § p. 3 a och 3 b) inte längre tillämpas. Kommunerna bör därför genom en teknisk förändring av dessa bestämmelser få tillgång till motsvarande förstärkningsresurs även för syo.

6. Vid översyn av bestämmelserna för statsbidrag till syo bör, enligt SÖ, uppmärksammas att nuvarande dimensionering omfattar alltför många elever per grundbelopp. En viss reducering är särskilt angelägen för kommuner med högre jämförelsetal än 3 000.

7. SÖ anser att elever i högre specialkurser i gymnasieskolan bör inräknas i underlaget för statsbidrag till syo på samma sätt som elever i övriga studievägar i gymnasieskolan. Kostnaderna motsvarar ca 5,8 grundbelopp (+502 628 kr.).

8. Särskilda insatser inom syo krävs, enligt SÖ, för invandrarelever i grundskolan och gymnasieskolan. SÖ föreslår därför en försöksverksamhet med en utökad syo-resurs för detta ändamål. Medelsbehovet beräknas till ca sex grundbelopp (+519 960 kr.).

9. För de lokala planeringsrådens verksamhet utgår statsbidrag under innevarande budgetår motsvarande ca 67 grundbelopp.

10. I enlighet med regeringens uppdrag den 23 juni 1976 att utfärda anvisningar för de lokala planeringsrådens verksamhet har den utökats till att gälla även den kommunala vuxenutbildningen. Enligt SÖ:s uppfattning bör samtliga inom kommunen belägna utbildningsformers behov av arbetslivskontakter samordnas i rådets verksamhet. Även de stora och ökade förväntningar som ställs på planeringsråden samt de för samhällets behov viktiga arbetsuppgifter som redovisas i anvisningarna för rådens verksamhet motiverar en höjning av bidraget. Kommunerna bör, enligt SÖ, tilldelas ett verksamhetsbidrag som utgör 15 % av kommunens totala grundbelopp för syo (utan minskning på grund av yrkesvalslärartjänster), dock lägst 0,3 och högst 3 grundbelopp. Merkostnaden motsvarar ca 86 grundbelopp (+7 452 760 kr.).

11. Försöksverksamhet med regional samordning av kontakterna mellan skola och arbetsliv pågår under innevarande budgetår i Malmö-, Göteborgs- och Stockholmsregionen. För försöksverksamheten utgår under innevarande budgetår 6 grundbelopp.

12. SÖ beräknar för budgetåret medel för bidrag till regionala planeringsråd i samtliga län. Länsskolnämnderna bör tilldelas ett verksamhetsbidrag motsvarande det antal grundbelopp för syo som utgör 4 % av länets totala antal grundbelopp (utan minskning på grund av yrkesvalslärartjänster), dock lägst motsvarande 1 grundbelopp och högst motsvarande 3 grundbelopp. Merkostnaden motsvarar ca 30 grundbelopp (+2 599 800 kr.).

Länsskolnämnderna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län har i gemensam skrivelse den 21 oktober 1977 bl.a. anhållit att de fyra nordligaste länen temporärt tilldelas ca 3 675 000 kr. för åtgärder mot ungdomsarbetslösheten, främst uppsökande verksamhet.

Svenska arbetsgivareföreningen har i skrivelse bl. a. anhållit att särskilda medel anvisas skolorna för att möjliggöra samordning och planering mellan skola och företag när det gäller den inbyggda utbildningen.

Föredraganden

Jag vill inledningsvis erinra om att den nya organisationen för studie- och yrkesorientering (syo) enligt riksdagens uttalande (UbU 1971: 21, rskr 1971: 214) har karaktär av försöksverksamhet. Skolöverstyrelsen (SÖ) har den 23 november 1977 inkommit med en redovisning av de hittillsvarande erfarenheterna av den nya organisationen, baserad på en tredje lägesrapport samt de synpunkter som kommit fram i samband med remissbehandlingen av denna.

Löneutvecklingen under första halvåret 1977 innebär att grundbelop-

pet för syo utgör 96 020 kr. för redovisningsåret 1977/78. Löneomräkningen på det antal grundbelopp som tilldelats för budgetåret 1977/78 uppgår därför till 8 708 660 kr. (1).

Jag har inget att erinra mot SÖ:s beräkningar när det gäller antalet grundbelopp för syo (2).

Elever i kommunal högskoleutbildning på sådan studieväg som t.o.m. 1976/77 tillhörde gymnasieskolan och där ingick i underlaget för statsbidrag till syo får även i fortsättningen inräknas i elevunderlaget (3). Så långt möjligt bör dock medlen för kommunal högskoleutbildning hållas samman under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m. Jag är därför inte beredd att biträda SÖ:s förslag att medel för syo inom sjuksköterskeutbildningen beräknas under förevarande anslag (4). I dessa frågor har jag samrått med chefen för utbildningsdepartementet.

Jag avser senare denna dag föreslå regeringen att en särskild proposition föreläggs riksdagen vid 1977/78 års riksmöte om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. Om ett nytt statsbidragssystem genomförs kommer viss del av beräkningsunderlaget för syo-bidraget att försvinna eftersom specialundervisningsresursen räknas in i förstärkningsresursen och begreppet specialundervisning får en annan innebörd än tidigare. SÖ föreslår därför att kommunerna får tillgång till samma resurser för syo som skulle ha utgått vid oförändrade grunder för statsbidrag till grundskolan. Jag finner en sådan förändring motiverad som innebär att kommunerna får i huvudsak oförändrat bidrag för syo-verksamheten. Enklast sker detta så att jämförelsetalet för kommunen får ökas med en viss procentsats av antalet elever i årskurserna 6—9. Anordningen kräver vissa ändringar i förordningen (1974: 390) om statsbidrag till kostnader för studie- och yrkesorientering i viss kommunal utbildning m. m. Jag avser att återkomma till regeringen i denna fråga (5).

En redovisning av SÖ:s samlade erfarenheter av försöksverksamheten med ny syo-organisation bör, enligt min mening, avvaktas innan frågan om en översyn av bestämmelserna för statsbidrag till syo tas upp till prövning (6). Även frågan om ett eventuellt inräknande av elever i högre specialkurser i kommunernas bidragsunderlag bör behandlas i detta sammanhang (7). Detsamma gäller frågan om försöksverksamhet med särskild syo för invandrarelever. Här vill jag dock peka på de möjligheter syo-personalen har att etablera ett samarbete med hemspråkslärarna eftersom dessa har ett särskilt ansvar för det sociala kontaktarbetet med invandrarbarnen och deras familjer (prop. 1975/76: 118, UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391), vilket naturligen inrymmer även frågor om studie- och yrkesval (8).

I likhet med SÖ anser jag att en uppräkning av bidragen till kommunerna för de lokala planeringsråden är motiverad. Verksamhetsbidraget bör under budgetåret 1978/79 uppgå till 10 % av kommunernas

totala antal grundbelopp för syo (utan minskning på grund av yrkesvalslärartjänster), dock lägst 0,3 och högst 2 grundbelopp, totalt ca 52 grundbelopp (9, 10).

Jag vill i detta sammanhang erinra om att kommunerna enligt 2 § skollagen (1962: 319) skall främja åtgärder i syfte att bereda ungdom undervisning i gymnasieskola. Vidare vill jag erinra om att dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet i prop. 1975/76: 211 om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik betonade (s. 229) att samhället med kraft måste stödja de unga genom att erbjuda utbildning, praktik och arbete varvid skolan, kommunerna, arbetsförmedlingarna, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna var och en måste ta sin del av ansvaret. Uttalandet föranledde ingen erinran vid riksdagsbehandlingen (AU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 79).

Jag finner i likhet med Svenska arbetsgivareföreningen att särskilda medel bör anvisas kommunerna för att möjliggöra en bättre samordning mellan skola och företag när det gäller den inbyggda utbildningen. Vidare bör särskilda medel utgå för att möjliggöra för kommunerna att följa utbildningen i företagsskola. Till kommunerna bör därför utgå ett belopp som motsvarar 4 % av statsbidraget för inbyggd utbildning inom industri- och hantverk eller handel enligt förordningen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för viss kommunal utbildning (omtryckt senast 1977: 490) samt 4 % av det totala statsbidrag som beräknats för företagsskolor inom kommunerna enligt förordningen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor (ändrad senast 1977: 473) för att de lokala planeringsråden skall kunna följa den inbyggda utbildningen och utbildningen i företagsskola. Det ankommer på regeringen att utfärda bestämmelser om detta bidrag.

För fortsatt försöksverksamhet med regional samordning av kontakterna mellan skola och arbetsliv i Malmö-, Stockholms- och Göteborgsregionen har jag i likhet med innevarande budgetår beräknat medel motsvarande 6 grundbelopp (11). Jag är inte beredd att inför budgetåret 1978/79 förorda inrättandet av flera regionala planeringsråd utan avvaktar en redovisning av erfarenheterna av den försöksvisa regionala samordningen (12). Det står dock kommunerna fritt att vid behov skapa de samrådsorgan som man anser nödvändiga på regional nivå.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de grunder för statsbidrag till studie- och yrkesorientering i viss kommunal utbildning m. m. som jag har förordat,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om statsbidrag till kommunerna för att möjliggöra en bättre samordning mellan skola och företag beträffande inbyggd utbildning och för att följa utbildningen i företagsskola,
3. till *Bidrag till studie- och yrkesorientering m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 77 473 000 kr.

C 10. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet

1976/77	Utgift	1 344 688
1977/78	Anslag	1 325 000
1978/79	Förslag	1 325 000

Mellan staten och vissa organisationer har den 23 juni 1976 träffats ett avtal om skolornas grafiska och fotografiska mångfaldigande (prop. 1976/77: 25, UbU 1976/77: 9, rskr 1976/77: 73). Enligt avtalet, som gäller fr. o. m. den 1 juli 1976 har lärare vid bl. a. grundskolor, gymnasieskolor och lärarutbildningsanstalter rätt att i viss utsträckning fotokopiera eller på annat sätt mångfaldiga litterära eller konstnärliga verk samt fotografier. I ersättning härför betalar staten till företrädare för berörda upphovsmän m. fl. i regel 1,45 öre per kopiesida. Bestämmelser om den redovisning som skall ligga till grund för beräkningen av ersättningsbeloppets storlek återfinns i 12 § i nämnda avtal mellan staten och vissa organisationer. Ersättningen utbetalas till en av organisationerna upprättad förening, Bonus.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har i sina beräkningar förutsatt att avtalet kommer att förlängas med nu gällande ersättningsregler. I avvaktan på resultatet av den kopieringsundersökning som genomförts den 1 januari 1977—den 30 juni 1977 har SÖ beräknat ökningen till 235 000 kr. SÖ har dessutom under anslaget beräknat medel för arvoden till ledamöter m. fl. i föreningen Bonus.

Föredraganden

Det avtal om skolornas grafiska och fotografiska mångfaldigande som den 23 juni 1976 träffades mellan staten och vissa upphovsrättsliga organisationer gäller fr. o. m. den 1 juli 1976 t. o. m. den 30 juni 1978. Om avtalet inte uppsades av part senast ett år före avtalstidens utgång skulle det förlängas med fem år för varje gång. Det bör för riksdagen anmälas att de berörda upphovsrättsliga organisationerna sagt upp nu gällande avtal. Förhandlingar kommer att inledas om nytt avtal för tiden efter utgången av juni 1978 så snart resultatet av kopieringsundersökningen under första halvåret 1977 föreligger. Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 325 000 kr.

Det obligatoriska skolväsendet m. m.

C 11. Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Jag har i den inledande översikten angående vissa gemensamma frågor rörande skolväsendet anmält att jag senare denna dag avser att föreslå regeringen att till riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. I denna proposition kommer jag att behandla förslag till nytt driftbidrag för det obligatoriska skolväsendet samt vissa frågor aktualiserade av 1974 års skolhälsovårdsutredning (U 1974: 01) i betänkandet (SOU 1976: 46) Skolhälsovård samt vissa andra frågor. Det är lämpligt att skolöverstyrelsens förslag avseende förevarande anslag behandlas i detta sammanhang. I avvaktan härpå bör anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. tas upp med ett preliminärt beräknat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 7 760 000 000 kr.

C 12. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.

1976/77	Utgift	7 438 000	Reservation	1 324 700
1977/78	Anslag	8 623 000		
1978/79	Förslag	10 009 000		

Enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 67, SU 1968: 129, rskr 1968: 303) utgår statsbidrag till svensk undervisning i utlandet och till kommun, som svarar för undervisning av utlandssvenskars barn. Statsbidrag utgår enligt förordningen (1968: 321) om undervisning för utlandssvenskars barn (ändrad senast 1977: 805) bl. a. till kostnader för lärarlöner och för pensionskostnad, som påförts huvudman för statsunderstödd utlandsskola för lärare, på vilka statens allmänna tjänstepensionsreglemente äger tillämpning. Om synnerliga skäl föreligger, får efter medgivande av skolöverstyrelsen (SÖ) därjämte utgå statsbidrag till hyra av lokaler för svensk utlandsskola. Till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel utgår statsbidrag med belopp som SÖ bestämmer.

Skolöverstyrelsen

Organisationen vid de svenska utlandsskolorna innevarande läsår framgår av följande sammanställning.

Statsunderstödda svenska utlandsskolor läsåret 1977/78

		Låg- och mellanstadier	Högstadium
Europa	Belgien		
	(Bryssel)	×	×
	England		
	(London)	×	×
	Frankrike		
	(Paris)	×	×
	Italien		
	(Milano)	×	—
	(Rom)	×	—
	Portugal		
	(Lissabon)	×	—
	Schweiz		
	(Genève)	×	—
	Sovjetunionen		
	(Moskva)	×	—
	Spanien		
	(Fuengirola)	×	—
	(Madrid)	×	×
	(Palma de Mallorca)	×	—
	(Las Palmas)	×	—
	Västtyskland		
	(Berlin)	×	—
	(Hamburg)	×	—
Asien	Indien		
	(Kodaikanal)	×	—
	Iran		
	(Tabriz)	×	—
	(Teheran)	×	—
	Japan		
	(Kosai)	×	—
	Saudi-Arabien		
	(Jeddah)	×	—
	Vietnam		
	(Bai Bang)	×	—
Afrika	Burundi		
	(Bujumbura)	×	—
	Centralafrikanska kejsardömet		
	(Berberati)	×	—
	Etiopien		
	(Addis Abeba)	×	×
	Kenya		
	(Gitaru)	×	—
	(Nairobi)	×	×
	Folkrepubliken Kongo		
	(Pointe Noire)	×	—
	Tanzania		
	(Dar es Salaam)	×	—
	(Nzega)	×	—
	Republiken Zaïre		
	(Semendua)	×	—

		Låg- och mellanstadier	Högstadium
Amerika	Mexico		
	(Mexico City)	×	—
	Argentina		
	(Tucumán)	×	—
	Bolivia		
	(Cochabamba)	×	—
	Brasilien		
	(Sao José dos Campos)	×	—
	(Sao Paulo)	×	—
	Panama		
	(Boquete)	×	—
	Peru		
	(Achoma)	×	—
	(Lima)	×	—

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 136 000 kr.

2. En minskning enligt 0-alternativet skulle medföra nedläggning av två, eventuellt tre skolenheter. Detta skulle leda till att ca 100 utlandssvenska elever, dvs. ca 10 % av samtliga som nu får undervisning, utestängs från svensk undervisning.

3. SÖ beräknar att totalt ca 1 060 elever innevarande läsår får undervisning i de statsunderstödda utlandsskolorna, vilket är samma elevantal som föregående år. För läsåret 1978/79 beräknas elevantalet uppgå till 1 100.

4. SÖ framhåller att svensk exportnäring, konsult- och biståndsverksamhet har expanderat i snabb takt. Samtidigt har under åren 1972—1977 endast ytterligare en lärartjänst tillkommit. Viss omfördelning av resurser inom anslaget har förekommit.

För nu inneliggande framställningar från företag i Mellersta Östern och Afrika om inrättande av svensk utlandsskola samt om ytterligare en lärartjänst vid Ecole Reine Astrid (Bryssel, Belgien) saknas dock medel. SÖ föreslår att för budgetåret 1978/79 tre nya lågstadie- och tre nya mellanstadielärartjänster inrättas för att tillgodose detta behov av svensk utlandsskola (+411 000 kr.).

5. Som en följd av inrättandet av sex lärartjänster föreslår SÖ en ökning av anslaget Reseersättningar (+78 000 kr.) samt undervisningsmateriel för 45 elever i de nyinrättade skolorna (+26 000 kr.).

6. Vidare föreslår SÖ en ökning av antalet veckotimmar för handledning vid korrespondensundervisning och för kompletterande undervisning (+100 000 kr.) samt av hyresbidraget (+93 000 kr.).

7. Slutligen föreslår SÖ en ökning på grund av belastning i anslagsposten Reseersättningar (+50 000 kr.) samt i anslagsposten Undervisning av utlandssvenskars barn i Sverige (+250 000 kr.). Den sistnämnda ökningen har sin grund i Sigtunaskolans kommunalisering år 1976, då

Sigtuna kommun blev berättigad till interkommunal ersättning för de barn till utlandssvenskar som då gick i Sigtunaskolan.

SÖ har i samband med sitt remissyttrande över utlandsskoleutredningens betänkande inkommit med ytterligare anslagsframställning som utgår från ett genomförande av utredningens förslag.

Utredningen rörande svensk undervisning i utlandet

Utredningen[1] (U 1974: 03) rörande svensk undervisning i utlandet har i april 1977 lagt fram betänkandet (SOU 1977: 21) Svensk undervisning i utlandet.

Förslaget har remissbehandlats.

För överblickens och sammanhangets skull berörs även vissa frågor i utredningens förslag som inte fordrar beslut av riksdagen.

Nuläge

Svensk undervisning i utlandet regleras genom förordningen (1968: 321) om undervisning för utlandssvenskars barn. Enligt denna anordnas fyra former av statsunderstödd svensk undervisning i utlandet, nämligen svensk utlandsskola, korrespondensundervisning, kompletterande svensk undervisning och undervisning vid internationell skola.

SÖ har tillsyn över verksamheten och fördelar det årliga reservationsanslaget, som budgetåret 1976/77 uppgick till 8 173 000 kr.

Huvudman för svensk utlandsskola är en enskild juridisk person. Denne ansvarar för skolans ekonomi. För själva driften av skolan svarar en särskild styrelse med säte i det land där skolan drivs.

Enligt förordningen inrättas utlandsskola med låg- och mellanstadier efter medgivande av SÖ, som också fastställer skolans organisation. I realiteten tas dock initiativet till inrättande av utlandsskola av den enskilde huvudmannen, som, om han så önskar, inkommer med framställning om statsbidrag. Därvid krävs att det skall finnas minst sju elever i behov av svensk undervisning. En skola skall enligt förordningen avvecklas inom skälig tid, om antalet elever väntas gå ner varaktigt. Statsbidrag till högstadium utgår efter beslut av SÖ, om särskilda skäl föreligger.

Vid sidan av denna reguljära högstadieundervisning har vid många låg- och mellanstadieskolor vuxit fram högstadieundervisning, där grupper av elever läser per korrespondens under handledning. Statsbidrag utgår både för handledning och för korrespondensmateriel.

För läsåret 1976/77 utgick statsunderstöd till 36 utlandsskolor. Vid dessa var anställda 30 lågstadielärare, 38 mellanstadielärare och 16 högstadielärare.

[1] Riksdagsledamöterna Stig Alemyr, ordförande, Gösta Karlsson och Catarina Rönnung.

Svensk statsunderstödd undervisning i utlandet anordnas för utlandssvenskars barn. Med utlandssvensk avses den som är bosatt eller under längre tid vistas i utlandet och som är eller har varit svensk medborgare eller på annat sätt har nära anknytning till Sverige.

Detta innebär att svenskt medborgarskap formellt inte krävs för att få åtnjuta undervisning vid svensk utlandsskola eller för att få medräknas som elev vid inrättande av skola eller medgivande av statsbidrag till lärartjänster. Praxis har varit vacklande. SÖ har i allmänhet beräknat statsbidraget endast på elever med svenskt medborgarskap. Förutom föreskriften att elevens föräldrar skall vara utlandssvenskar krävs enligt förordningen om undervisning för utlandssvenskars barn att SÖ vid beslut om inrättande av skola endast tar hänsyn till elever vilkas föräldrar vistas i utlandet på grund av tjänstgöring hos myndighet, organisation eller företag som har nära anknytning till Sverige. Hänsyn skall också tas till elever vilkas föräldrar vistas i utlandet på grund av tjänstgöring hos internationell organisation eller studier för vilka statligt svenskt studiestöd kan utgå. Vidare krävs att utlandssvensken eller medlemmar av hans familj kan antas återvända till Sverige.

Vid beräkning av årligt statsbidrag medräknas även barn till dem som har tjänstgöring eller studerar utomlands. Tillämpningen av reglerna har emellertid varit oklar och det har tidigare funnits en benägenhet att tillämpa samma regler vid den årliga tilldelningen som vid inrättande av skola.

Hösten 1976 fanns i de svenska utlandsskolorna 1 052 elever. Av dessa var 823 elever med svenskt medborgarskap behöriga och 88 obehöriga. 124 elever hade nordiskt medborgarskap och 17 utomnordiskt. Termerna behörig och obehörig betecknar i betänkandet de elever vilkas föräldrar uppfyller resp. inte uppfyller villkoren enligt förordningen.

Lärarna vid utlandsskolan är anställda av huvudmannen som erhåller statsbidrag till ett visst antal lärarlöner beräknat efter elevantalet. Tjänstgöring som lärare vid svensk utlandsskola för vilken statsbidrag utgår räknas i merithänseende som tjänstgöring i svensk grundskola. Lönen är pensionsgrundande på samma sätt som i Sverige. Lärarna beskattas inte i Sverige och oftast inte heller i utlandet. Skolstyrelsen som tecknar kontrakt med lärarna skall vid tillsättning tillämpa samma befordringsgrunder som i Sverige, dock med beaktande av de särskilda kunskaper som fordras för tjänsten.

Statsbidrag utgår årligen till lärarlöner, reseersättningar till lärare, undervisningsmateriel och lokalhyra. Ca fyra femtedelar av statsbidraget utgörs av lönekostnader. Ett tiotal skolor har efter beslut av regeringen erhållit statsbidrag till förvärv eller ombyggnad av skollokaler eller elevhem.

Skolornas budget byggcr huvudsakligen på inkomster från tre håll, statsbidrag, elevavgifter och bidrag från huvudmannen. Elevavgifterna

varierar kraftigt beroende på huvudmannaskap och kostnadsläget i det land där skolan är belägen. I de flesta skolor är avgiften densamma för behöriga och obehöriga elever.

Statsbidrag utgår dels till korrespondensmateriel, dels till handledning vid korrespondensundervisning. Eleverna kan således dels bedriva enskilda studier, dels studera i grupp. Ett fåtal grupper är fristående, men de flesta är knutna till svensk utlandsskola, som på detta sätt får en form av korrespondenshögstadium.

Korrespondensundervisningen omfattade budgetåret 1976/77 ca 250 elever med 140 veckotimmars handledning.

All korrespondensundervisning förmedlas av Hermods i Malmö. SÖ bestämmer för hur många veckotimmars handledning statsbidrag skall utgå.

För budgetåret 1976/77, liksom tidigare år, är SÖ:s praxis vid tilldelningen av timmar följande.

Elevantal	Antal veckotimmar
1— 2	0
3	2
4— 5	3
6— 7	4
8—10	5
11—12	6

Samma krav på föräldrarnas anknytning till Sverige ställs i allmänhet på eleverna i korrespondensundervisningen som på eleverna i utlandsskolorna. Varje målsman ansöker individuellt om bidrag till korrespondensmaterielen hos SÖ som då prövar huruvida eleven är behörig.

Kostnaden för den enskilda familjen beror på om barnet betraktas som behörigt eller obehörigt. För obehöriga elever var kostnaden 1976/77 för korrespondensmateriel ca 2 000 kr. på högstadiet och ca 2 500 kr. på gymnasieskolstadiet. Härtill kommer avgifter för handledningen. Denna torde i regel vara densamma för behöriga och obehöriga elever.

Kompletterande undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden är avsedd för elever som går i lokala eller internationella skolor. Eleverna får på detta sätt en kontakt med språket och kunskap om svenska förhållanden som underlättar återanpassningen till Sverige. Den kompletterande svenska undervisningen omfattade budgetåret 1976/77 ca 830 elever med 190 timmars undervisning. I regel erhåller barnen 2—3 timmar. Statsbidrag utgår dels till lönekostnad, dels till läroböcker i svenska språket och om svenska förhållanden.

För deltagande i kompletterande svensk undervisning krävs endast att eleven är barn till en utlandssvensk. Statsbidrag för kompletterande svensk undervisning får inte utgå på ort som redan har statsunderstödd svensk skola om inte särskilda skäl föreligger.

Enligt förordningen fattar regeringen särskilt beslut om statsbidrag till svensk undervisning vid en internationell skola. Hittills har endast de två skolor som drivs av Gränges International Mining i Liberia erhållit statsbidrag till lärarlöner och läroböcker för denna typ av undervisning. Den svenska sektionen vid den franska statliga experimentskolan Lycée International i Saint Germain-en-Laye utanför Paris har erhållit medel till kompletterande svensk undervisning.

Styrelsen för Internationell Utveckling (SIDA) har sedan 1967 haft möjlighet att driva skolor för sina elever. Skolorna har helt bekostats av SIDA inom ramen för biståndsverksamheten. Lärarna har anställts på samma villkor som annan SIDA-personal.

Då förordningen om undervisning för utlandssvenskars barn utfärdades uppstod ett behov av att samordna den skolverksamhet som SIDA bedrev med den som enligt förordningen skulle ligga under SÖ. SIDA önskade att SÖ, som hade överinseende över utlandsskolorna, också skulle ta hand om SIDA-skolorna. Som svar på en framställning från SIDA föreskrev Kungl. Maj:t i en skrivelse den 27 maj 1970 att SIDA:s skolverksamhet i utlandet skulle inordnas under förordningen om undervisning av utlandssvenskars barn. Därvid skulle vissa särbestämmelser gälla främst i fråga om huvudmannaskap och statsbidrag.

SÖ har således formellt överinseende över hela verksamheten och därmed också över SIDA-skolorna. *Formellt* borde SIDA enligt 9 § såsom huvudman anhålla att SÖ måtte medge inrättandet av en svensk utlandsskola för barn till SIDA-anställda enligt de kriterier som föreskrivs i 8 § i förordningen. Vidare skulle enligt förordningen SÖ medge statsbidrag till läromedel till skolan, medan SIDA stod för övriga kostnader. *Reellt* har den administrativa proceduren skötts så att SIDA, som helt bekostar skolorna över sin budget, självständigt har beslutat vilka skolor den anser sig behöva. Det är SIDA som fastställt elevantalet, vilket vid inrättandet av skola ofta kan vara lägre än vid de svenska utlandsskolorna, och förordnat lärare.

Sammanfattningsvis kan man således konstatera att Kungl. Maj:ts skrivelse den 27 maj 1970 inte har fyllt någon reell funktion i fråga om att inordna SIDA-skolor under förordningen om svensk undervisning i utlandet.

Från SIDA har sedan 1968 framförts önskemål om att själva administrationen av SIDA-skolorna i Sverige skulle åvila SÖ som den fackmyndighet som besitter rutiner och sakkunskap på detta område.

Vidare har man framhållit de problem som består i att barn till personer som inte är anställda av SIDA önskat tillträde till SIDA-skolorna. Förutom några undantag har sådant tillträde inte medgivits. Detta beror på att skolorna ingår som en del av de kostnader SIDA har för ett biståndsprojekt i ett utvecklingsland. Därför har det inte bedömts rimligt

att skolgången för barn i familjer som vistas utomlands av andra skäl än SIDA-anställning skall betalas av medel som är anslagna till ett biståndsprojekt. SIDA står här inför problemet att kräva att sådana familjer skall betala de verkliga kostnaderna för en elev i SIDA-skolan.

Utredningens förslag

För att klargöra problemställningarna söker sig utredningen tillbaka till den uppfattning som utgör bakgrunden till det nuvarande systemet av utlandsundervisning och som redovisades i 1964 års utredning, vars betänkande (SOU 1966: 55) Skolgång borta och hemma ligger till grund för det nuvarande systemet.

Denna uppfattade tillgång till svensk undervisning i utlandet som ett socialt rättvisekrav och föreslog ett system som gav upphov till föreställningen om ett automatiskt inrättande av utlandsskolor. Dessa var att betrakta som motsvarande svenska grundskolor ehuru de var belägna i utlandet. Enligt 1964 års utrednings uppfattning skulle statsbidrag utgå till hela undervisningskostnaden och den diskuterade inte närmare hur långt det svenska samhällets ekonomiska ansvar skulle sträcka sig eller förekomsten av elevavgifter. I prop. 1968: 67 om undervisning för utlandssvenskars barn samt för vissa minoriteter i Sverige föreslog föredraganden visserligen inte statsbidrag i den omfattning utredningen föreslagit. Utomlands uppfattades ofta propositionen och riksdagens beslut (SU 1968: 129, rskr 1968: 303) som ett uttryck för samhällets skyldighet att tillhandahålla grundskoleundervisning även i utlandet. Denna avsaknad av ett klart ställningstagande till hur långt samhällets skyldigheter i fråga om svensk undervisning bör sträcka sig, vållade svårigheter i den följande utvecklingen. Kostnaderna för svensk undervisning i utlandet steg snabbt och oförutsett, bl. a. genom en kraftig ökning av elevantalet i Spanien på orter med omfattande svensk bosättning. Inför budgetåret 1972/73 lade därför regeringen om anslaget från ett förslagsanslag till ett reservationsanslag (prop. 1972: 1 bil. 10, UbU 1972: 2, rskr 1972: 68), varefter anslaget ökat ytterst obetydligt.

Mot bakgrund av denna utveckling har utlandsskoleutredningen sett som sin uppgift att först ta ställning till den principiella frågan om samhällets skyldigheter för utlandssvenska barns skolgång och därefter pröva principen för statsbidrag för svensk undervisning i utlandet.

Utredningen börjar med att konstatera att det formellt sett inte finns någon skyldighet att tillhandahålla svensk undervisning i utlandet. Ändå uppfattar många det på ett obestämt sätt som en reell skyldighet för det svenska samhället. För att klargöra denna fråga prövar utredningen hur det förhåller sig med sociala förmåner på andra områden, t. ex. i fråga om sjukförsäkring och barnbidrag. Därvid kan konstateras att så-

dana förmåner är strikt förbehållna personer bosatta i Sverige. Om man ser tillgång till undervisning som en social förmån i analogi med barnbidrag eller sjukförsäkringsförmåner synes inte heller föreligga några reella skyldigheter för samhället att tillhandahålla skolundervisning för barn till utomlands bosatta svenskar.

Det finns emellertid enligt utredningen svenska medborgare som vistas i utlandet periodvis men som ändå bör betraktas som bosatta i Sverige. Hit hör t. ex. den personal som är utsänd för svenska statens räkning för en viss tid och som även under sin utlandsvistelse betalar skatt i Sverige. Utredningen har gjort en bestämd distinktion mellan å ena sidan sociala förmåner som består av ett penningbidrag och å andra sidan sådana som kräver någon form av institutionell inramning, personal och/eller materiel. Med tanke på de konsekvenser detta kan ha på andra områden, finner utredningen det inte rimligt att det svenska samhället skall ha skyldighet att tillhandahålla det senare slaget av förmåner i utlandet. Slutligen framhåller utredningen att det inte kan anses föreligga något samband mellan skattskyldighet i Sverige och tillgång till svensk undervisning i utlandet. Förutom den ovan gjorda distinktionen mellan penningbidrag och institutionell verksamhet, kan påpekas att ett sådant samband också skulle medföra att en rad grupper i utlandet vilkas verksamhet utredningen uppfattar som väsentlig för Sverige inte skulle kunna räkna med statsunderstöd för svensk undervisning i utlandet.

Motivet för samhällets stöd till svensk undervisning i utlandet kan således enligt utredningen inte vara en allmän skyldighet utan det berättigade i att den svenska staten stöder undervisning för barn till utlandssvenskar, vilkas vistelse utomlands ligger i Sveriges intresse.

Utredningen prövar de former för svensk undervisning i utlandet som nu finns och föreslår att de skall bibehållas. Dock bör regeringen vara beslutande instans i fråga om vilka skolor i utlandet som skall erhålla statsbidrag första gången.

Vidare förcslår utredningen att SIDA-skolorna i realiteten inordnas i det svenska utlandsskolesystemet. Enligt utredningens uppfattning bör dock vissa undantagsregler formuleras beträffande kravet på elevantal och beslut om statsbidrag första gången. Elevantalet bör under vissa omständigheter kunna vara lägre i SIDA-skolorna och regeringen skall inte behöva fatta beslut om statsbidrag.

Utredningen föreslår att systemet med en enskild huvudman, ansvarig för verksamhetens drift och ekonomi bibehålls vid utlandsskolorna. Någon föreskrift i författningen om förekomsten av huvudman som är ansvarig för korrespondensundervisning och kompletterande undervisning finns inte. I praktiken har det emellertid krävts en juridiskt ansvarig person för utbetalande av statsbidraget till dessa undervisningsformer. Utredningen föreslår att denna praxis regleras i författning.

På grundval av de erfarenheter som de nuvarande reglerna för behörighet ger konstaterar utredningen att det fortfarande finns ett behov av behörighetsregler.

Ett gemensamt villkor för all svensk undervisning i utlandet bör vara att elevens föräldrar eller ena förälder är svensk medborgare. Vad beträffar *utlandsskolor* och *korrespondensundervisning* bör vidare gälla som krav för behörighet att elevens ena förälder skall vistas i utlandet på grund av tjänstgöring vid svensk myndighet eller organisation, tjänstgöring vid internationell organisation, tjänstgöring i företag med nära anknytning till Sverige, studier eller forskning för vilka studiemedel, stipendier eller lön utgår, kulturarbete på vilket vederbörandes huvudsakliga försörjning beror eller verksamhet i utlandet som i övrigt bedöms väsentlig för det svenska samhället.

Om synnerliga skäl föreligger bör enligt utredningen på sociala indikationer få medräknas dels även annan elev än som avses ovan, dels elev för vilken gäller att ingen av föräldrarna är svensk medborgare.

Vid bestämmande av statsbidrag till *kompletterande svensk undervisning* räknas som elever barn vilka går i utländsk skola och vilkas föräldrar eller ena förälder är svensk medborgare.

Utredningen behandlar också frågan om hur behörighetsprövningen bör genomföras. Enligt nuvarande praxis anger skolorna antalet behöriga elever kategorivis på en blankett enligt gällande förordning. Med tanke på svårigheterna att tolka behörighetsreglerna synes enligt utredningen risken vara stor att bedömningen inte blir enhetlig om den lämnas till de enskilda skolorna. Bedömningen av behörighet bör ske centralt på grundval av en särskilt utarbetad blankett, individuellt ifylld för varje elev. För att prövningen inte skall bli för administrativt omfattande föreslår utredningen att den sker vid beslut om statsbidrag första gången till svensk utlandsskola, vid inrättande av nya lärartjänster samt vart tredje år vid alla skolor.

Enligt förordningen om undervisning för utlandssvenskars barn skall ett särskilt beslut fattas av SÖ om inrättande av skola, anordnande av korrespondensundervisning och kompletterande svensk undervisning. I realiteten har före 1976 inga sådana beslut fattats, utan en skola har betraktats som svensk utlandsskola, korrespondensundervisning och kompletterande svensk undervisning som anordnad, i och med att statsbidrag medgivits. Utredningen anser att praxis bör regleras i författning. Svensk undervisning i utlandet är privat och kan fungera oberoende av den svenska statens beslut. De svenska myndigheternas uppgift är att överväga stöd till undervisningen och ställa villkor för detta stöd.

Det ankommer f. n. på SÖ att fatta beslut om statsbidrag första gången till svensk utlandsskola. En föreställning om ett automatiskt medgivande vid föreskrivet elevantal har så småningom uppstått.

Då det enligt utredningen inte föreligger någon principiell skyldighet att tillhandahålla svensk undervisning i utlandet, bör beslutet fattas av regeringen efter en allsidig bedömning av skolsituationen på orten och övriga förhållanden i landet. Högstadium bör betraktas som utbyggnad av befintlig skola och bör därför inte kräva ytterligare beslut av regeringen.

Vidare krävs det för medgivande av statsbidrag första gången till svensk utlandsskola ett visst minimiantal elever. Utredningen föreslår att minimiantalet elever höjs från 7 till 10 på ettdera låg- eller mellanstadiet eller 12 på båda stadierna tillsammans. För högstadiet bör minimiantalet elever vara 14 under två på varandra följande läsår. Utredningen föreslår också att statsbidraget skall dras in om antalet elever under två på varandra följande år varit åtta och det tredje året inte väntas överstiga åtta. För handledning vid korrespondensundervisning och kompletterande svensk undervisning föreslår utredningen att ett visst minimiantal elever skall krävas för medgivande av statsbidrag.

Utredningen föreslår följande regler för tilldelning av lärarkrafter. En lärartjänst inrättas om elevantalet uppgår till tio på ettdera stadiet eller till minst tolv på båda stadierna tillsammans, två lärartjänster om antalet uppgår till minst femton på båda stadierna tillsammans. Ökar elevantalet ytterligare skall samma regler för delning av klass följas som i Sverige. Statsbidrag till skolan skall dras in om antalet elever under två på varandra följande läsår varit åtta och inte förväntas stiga under det tredje året.

Statsbidrag till handledning vid korrespondensundervisning skall enligt utredningen ges enligt följande.

Antal behöriga elever	Timantal
3— 6	7
7— 9	10
10—14	15
15—20	20
21—	25

Uppgår elevantalet till 14 har huvudmannen möjlighet att begära att reguljär högstadieundervisning införs.

Statsbidrag till timmar kompletterande svensk undervisning skall enligt utredningen medges enligt följande.

Antal behöriga elever (minst)	Timantal (högst)
6	5
15	10
25	15
35	20
45	25
55	30

Utredningens principiella inställning innebär att samhället inte skall stå för hela undervisningskostnaden, vilket var utgångspunkten för den tidigare utredningen. Som bakgrundsbeskrivningen visar har det inte heller funnits någon annan princip för fördelningen av kostnaderna mellan samhälle och huvudman.

Utredningen föreslår följande principer för utformningen av statsbidrag till svensk undervisning i utlandet.

Lärarna vid *utlandsskolorna* anställs enligt utredningens förslag av staten men får sin tjänstgöringsskyldighet förlagd till utlandsskolorna. Staten bestrider således utgifter såsom lönekostnader, rese- och flyttningskostnader, kostnader för sociala utgifter för dessa lärare samt utlandstillägg.

Statsbidrag föreslås utgå till ett lokalbidrag som uppgår till 50 % av den verkliga lokalkostnaden. Detta är avsett att ersätta det nuvarande hyresbidraget som utgör ca 23 % av den totala lokalkostnaden. Det bör utgå till alla skolor oavsett om huvudmannen äger lokalerna eller inte. I detta senare fall motsvarar hyreskostnaden räntekostnaden. Vidare föreslås ett driftbidrag som ersätter nuvarande bidrag till stadigvarande undervisningsmateriel och bidrag till läroböcker m. m. Detta bidrag föreslås utgå med 8 % av kostnaderna för lärarlönerna inkl. utlandstilläggen, vilket motsvarar en ökning med ca 17 % av det nuvarande anslaget.

Utredningen föreslår vidare att möjligheten att erhålla statsbidrag till förvärv av skollokaler utgår med hänvisning till den föreslagna förbättringen av lokalbidraget.

Statsbidraget till handledning vid *korrespondensundervisning* kommer att stiga till följd av de regler för elev- och timantal utredningen föreslår. Beträffande statsbidraget till korrespondensmateriel föreslår utredningen ingen ändring av principerna för beräkning men inräknar i kostnaden utläggen för flygporto.

Utredningen föreslår att statsbidraget vid *kompletterande svensk undervisning* till läroböcker m. m. som nu beräknas till ett belopp av 100 kr. per elev förvandlas till ett allmänt driftbidrag beräknat till 300 kr. per elev.

Statsbidrag till timundervisning i svenska språket och om svenska förhållanden höjs genom de regler för elev- och timantal utredningen föreslår.

Vidare anser utredningen att statsbidrag skall utgå till behöriga elever som går i utländsk skola. Beträffande förbudet att medge kompletterande svensk undervisning på ort som redan har statsunderstödd svensk skola, dvs. svensk utlandsskola, föreslår utredningen att statsbidrag skall kunna utgå om särskilda skäl föreligger.

Som en logisk följd av det noggranna regelsystemet för beräkning av

statsbidrag föreslår utredningen att det nuvarande reservationsanslaget i framtiden blir ett förslagsanslag.

Enligt direktiven i fråga om lärarnas anställningsförhållanden har utredningen haft i uppdrag att undersöka möjligheten att tillämpa ett sjukförsäkringssystem för dem som innehar lärartjänst vid svensk utlandsskola.

En undersökning av lärarnas skyldigheter och förmåner i fråga om skatter och social trygghet visar bl. a. att det inte finns någon skillnad i villkor för lärare och andra svenskar som tar privat anställning i utlandet. Detta innebär att lärarna normalt ansluts till socialförsäkringen i landet. Detta innebär att lärarna, trots att skolföreningen erhåller svenska statsbidrag för sina löner, inte är skattskyldiga i Sverige. I praktiken betalar de allra flesta lärarna inte heller skatt i värdlandet.

Utredningen anger tre alternativ för lösning av anställningsformen.

Lärarna tillförs svenska sociala förmåner genom specialbestämmelser men förblir anställda av enskild arbetsgivare i utlandet med statsbidrag. Samstämmighet råder därvid inte mellan skyldigheter och förmåner eftersom läraren inte betalar skatt i Sverige (och oftast inte i värdlandet heller) men erhåller svenska försäkringsförmåner.

Det andra alternativet innebär att den nuvarande formen av privat anställning bibehålls med statsbidrag till huvudmannen. Lärarna betalar inte skatt i Sverige men åtnjuter inte heller sociala förmåner i form av sjukförsäkring. Samstämmighet råder mellan skyldigheter och förmåner.

Enligt det tredje alternativet anställs lärarna av svenska staten. Därvid betalar de skatt i Sverige och åtnjuter svenska sociala förmåner. Samstämmighet råder mellan förmåner och skyldigheter.

Utredningen föreslår en statlig anställningsform. Förutom samstämmigheten i förmåner och skyldigheter kan man enligt detta alternativ reglera lärarnas anställningsförhållanden på samma sätt som t. ex. de UD-anställdas och anpassa löneförmånerna efter levnadsvillkoren i landet. På det sättet erhåller man förutom social trygghet för utlandsskollärarna också rättvisa mellan dem.

Beträffande själva förfarandet vid övergången till statlig anställningsform föreslår utredningen att statens utlandslönenämnd får i uppdrag att förhandla med personalorganisationerna om de utlandsförmåner som skall läggas till lärarnas löneplansanknutna löner. I fråga om lärarnas anställningsförhållanden föreslår utredningen inga förändringar utom på de punkter där den statliga anställningsformen tvingar fram sådana.

I fråga om lärarnas anställningsförhållanden i internationella skolor, i korrespondensundervisning och kompletterande svensk undervisning föreslår utredningen inga förändringar.

Mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts och de förändrade förhållanden som inträtt sedan 1968 föreslår utredningen att en särskild nämnd inrättas, utlandsskolnämnden. Nämnden skall knytas

till SÖ och ges beslutanderätt i vissa frågor. Dess ställning kommer att motsvara t. ex. den ställning läromedelsnämnden innehar med den skillnaden att ordförande i läromedelsnämnden är generaldirektören eller hans ställföreträdare medan till ordförande i utlandsskolnämnden utses en riksdagsledamot. Nämndens uppgifter föreslås bli att ha tillsyn över svensk undervisning i utlandet, pröva elevers behörighet till statsunderstödd undervisning, yttra sig över framställningar om statsbidrag första gången till utlandsskola, fastställa utlandsskolornas organisation, dvs. bestämma antalet lärartjänster, och besluta om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet, besluta om lärares anställning vid utlandsskolor samt att utfärda förordnanden för lärare vid utlandsskola.

I nämnden bör ingå riksdagsledamöter, företrädare för arbetsmarknadens parter, företrädare för utrikesförvaltningen och företrädare för svensk undervisning utomlands. Ledamöterna bör utses av regeringen.

På grundval av de tillkommande arbetsuppgifter utredningen förutser såsom behörighetsprövning, administration av de statliga lärartjänsterna samt utökad information, föreslås att ytterligare två handläggande tjänster inrättas vid SÖ.

Utredningen beräknar kostnaden för svensk undervisning i utlandet budgetåret 1976/77 under förutsättning att utredningens förslag genomförs. Därvid konstaterar den först att en statlig anställningsform för lärarna skulle öka kostnaderna med ca 10 %. Inberäknad denna kostnad och kostnader för övriga förslag, skulle totalkostnaden för genomförandet av utredningens förslag till utformning av svensk undervisning i utlandet öka från ca 8 175 000 kr. till ca 9 895 000 kr. eller med ca 21 %.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden om betänkandet avgivits av *styrelsen för internationell utveckling (SIDA), statskontoret, riksförsäkringsverket (RFV), riksrevisionsverket (RRV), statens avtalsverk (SAV), centrala studiestödsnämnden, SÖ,* efter hörande av huvudmännen för svensk undervisning i utlandet, *Hermods, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, Svenska Missionsrådet, Örebromissionen, Utlandssvenskarnas Förening, Svenska Utlandsskolors Förening, Riksförbundet Hem och Skola, Helgelseförbundet, Svenska Missionsförbundet, Svenska Kyrkans Missionsstyrelse, Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, Svenska Civilekonomförbundet.*

Remissinstanserna är delade i sin uppfattning till utredningens principiella inställning och dess förslag till behörighetsregler. Flertalet remissinstanser i Sverige har inga invändningar mot utredningens förslag. *Utlandssvenskarnas Förening* och *Svenska Utlands-*

skolors Förening avstyrker däremot utredningens förslag. *SÖ* avstyrker förslaget och anför bl. a. att utgångspunkten för ställningstagandet här liksom i andra fall bör vara barnets rätt till undervisning oberoende av föräldrarnas förvärvsarbete eller sysselsättning i övrigt. Från en sådan utgångspunkt kommer man enligt SÖ till slutsatsen, att staten rätteligen borde tillse eller bidra till att varje svenskt barn i utlandet kunde få för sitt åldersstadium avpassad svensk undervisning, om barnet inte deltar i annan undervisning.

I en reservation till SÖ:s yttrande tillstyrkte man dock utredningens principiella ställningstagande och förslag till behörighetsregler.

Praktiskt taget alla remissinstanser tillstyrker utredningens förslag om bibehållande av de nuvarande formerna för svensk undervisning i utlandet. *Svenska Civilekonomföreningen* föreslår emellertid att man i stället för stödet till svensk undervisning i utlandet bör ge varje svenskt barn i utlandet ett kontantbidrag. Flera *missionsorganisationer* anser att ett bidrag bör utgå till varje barn i de fall då antalet elever är för litet för en svensk utlandsskola. Några, däribland *SÖ* och *SIDA*, anser att statsunderstöd bör övervägas också för förskoleundervisning. Beträffande förslaget om regler för mer reguljär högstadieundervisning påpekar *Hermods* att denna form av undervisning ställer sig tre gånger mer kostnadskrävande än korrespondensundervisning med handledning på högstadienivå. Då resultaten från denna verksamhet genomgående är positiva, ifrågasätter Hermods, om inte de ökade anslag en reguljär högstadieundervisning skulle kräva, bättre skulle kunna utnyttjas genom att låta fler elever komma i åtnjutande av svensk undervisning i utlandet. SÖ anser att möjligheter skall ges även åt vuxna att komma i åtnjutande av kostnadsfri korrespondensundervisning i utlandet.

Uppgiften att besluta om statsbidrag till svensk undervisning vid internationell skola bör enligt *Svenska Utlandsskolors Förening* ligga på SÖ. Den anser också att ett regelsystem för statsbidrag vid internationell skola borde ha utarbetats.

Förslaget att SIDA-skolorna administrativt skall inordnas i den övriga utlandsskoleverksamheten tillstyrks bl. a. av *SIDA*.

Åtskilliga remissinstanser däribland *SAF, Svenska Utlandsskolors Förening* och flera *missionsorganisationer* anser att utredningen kräver ett alltför högt antal behöriga elever vid medgivande av statsbidrag första gången vid svensk utlandsskola. SAF anser att man bör ge möjlighet till undantag från minimireglerna medan de andra föreslår att ca tio elever bör vara tillräckligt. Beträffande korrespondensundervisning och kompletterande svensk undervisning anser *Svenska Kyrkans Missionsstyrelse* att statsbidrag bör utgå även till undervisning av enskild elev.

Utredningens förslag att beslut om statsbidrag första gången till svensk

utlandsskola skall fattas av regeringen avstyrks av *SAF*, *SÖ* och *Svenska Utlandsskolors Förening*, som menar att det är onödigt byråkratiskt.

Den överväldigande majoriteten tillstyrker utredningens förslag om regler för tilldelning av lärarkrafter. Några, däribland *SACO/SR*, *SAF*, *Svenska Utlandsskolors Förening* och *SÖ* önskar en generösare tilldelning av lärarkrafter på högstadiet än utredningen föreslagit.

Förslaget om ett lokalbidrag som täcker 50 % av den faktiska lokalkostnaden tillstyrks av alla remissinstanser. *SÖ* liksom *Filadelfiaförsamlingen* framhåller att även kostnaden för elevhem bör inräknas i den faktiska lokalkostnaden. Vidare tillstyrks förslaget om ett särskilt driftbidrag av alla, ehuru några önskar det uppräknat till 10 eller 15 % av lärarlönekostnaden.

Åtskilliga remissinstanser föreslår kompletteringar i statsbidragssystemet. *Centrala studiestödsnämnden* tar upp frågan om ett inackorderingstillägg till elever, vilkas bostadsort ligger långt från den svenska utlandsskolan. Detta gäller främst vid de s. k. missionsskolorna, där elevbostäder anordnas i anslutning till skolan.

Andra remissinstanser framhåller behovet av statsbidrag till skolhälsovård och skolbibliotek. *SÖ* föreslår ett särskilt igångsättningsbidrag på 4 000 kr. per skola.

Slutligen bör enligt *SÖ:s* och *Svenska Utlandsskolors Förenings* uppfattning statsbidrag till förvärv av skollokaler utgå även i fortsättningen.

Beträffande utredningens förslag att förstatliga lärartjänsterna är meningarna delade bland remissinstanserna. *SÖ*, *lärarorganisationerna* samt några *utlandsskolor* tillstyrker förslaget. *TCO* framhåller därvid att medbestämmandelagen liksom all annan arbetsrättslig lagstiftning bör gälla även på utlandsskoleområdet. Flertalet remissinstanser däribland *SAF*, *Utlandssvenskarnas Förening*, *Svenska Utlandsskolors Förening*, åtskilliga *missionsorganisationer* och *styrelser för utlandsskolor* avstyrker förslaget. Man framhåller att skolstyrelserna måste få behålla sitt inflytande över lärartillsättning, att statlig anställning ytterligare skulle understryka den skillnad i villkor som finns mellan lärare utresta från hemlandet och lärare, som anställs på platsen, vilket är ett problem redan med nuvarande anställningsformer. *SAF* framhåller möjligheten att lösa frågan om en sjuk- och olycksfallsförsäkring genom att ge statsbidrag till skolorna för att täcka försäkringskostnaden. Vidare påpekar *styrelsen för den svenska skolan i Berlin* att man i det västtyska samhället måste betala socialförsäkringsavgifter till staten. Om lärarna anställs av den svenska staten, medför detta dubbla socialförsäkringsavgifter såvida man inte kan komma till en särskild överenskommelse med Förbundsrepubliken Tyskland.

I en reservation till SÖ:s remissvar anges bl. a. att de svenska utlands-

skolorna är, vilket också utredningen understrukit, enskilda utländska rättssubjekt. Svenska lagar och förordningar gäller alltså inte utlandsskolorna. Förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare regleras enligt lagar i resp. länder. Någon ändring i stort härvidlag skulle inte inträffa om lärarna hade statlig anställning. Svenska lagar och förordningar skulle enbart bli tillämpliga på förhållandet mellan den enskilda läraren och dennes formelle svenske arbetsgivare och endast i frågor som rör anställningens ingående och upphörande, lönefrågor o. d. I förhållande till den reelle arbetsgivaren, dvs. de olika styrelserna för utlandsskolorna, kommer som hittills inte svensk lagstiftning att gälla. Frågor som rör det dagliga arbetet kommer enligt reservanternas uppfattning således inte att kunna regleras efter svenska normer.

Flertalet av remissinstanserna avstyrker förslaget om en utlandsskolnämnd. Man anser allmänt att SÖ fungerat bra och uppfattar förslaget som onödigt. *SÖ* anser att frågan om särskild sakkunskap behöver knytas till överstyrelsen ytterligare bör övervägas. Behovet av utlandsskolnämnd kan också bli beroende av vilket ansvar och vilka uppgifter SÖ kommer att få. SÖ önskar f. n. inte ta ställning till frågan.

Beträffande förslaget om inrättande av ytterligare två tjänster anser *SÖ* att utredningen underskattat svårigheten i att vara arbetsgivare åt ett nittiotal statligt anställda lärare i utlandet. Enligt SÖ:s mening bör dessa personaladministrativa uppgifter handhas av utrikesdepartementet eller SIDA.

Föredraganden

Utredningen inleder sitt arbete med ett principiellt ställningstagande som utgår från att det är berättigat att stödja undervisning för barn till utlandssvenskar, vilkas vistelse i utlandet ligger i det svenska samhällets intresse. I likhet med flertalet remissinstanser instämmer jag i utredningens principiella ställningstagande men vill framhålla att begreppet intresse enligt min mening inte får ges en alltför snäv tolkning.

Utredningen föreslår att de fyra nuvarande formerna för svensk undervisning i utlandet bibehålls, vilket också har tillstyrkts av nästan alla remissinstanser. Jag biträder utredningens förslag.

Utredningen föreslår vidare att möjligheten att inrätta högstadium vid svensk utlandsskola om särskilda skäl föreligger bibehålls.

Även jag anser att denna möjlighet bör bibehållas men vill samtidigt framhålla följande. Som Hermods anger finns det väl fungerande korrespondenshögstadier vid åtskilliga utlandsskolor. Denna form synes vara pedagogiskt tillfredsställande. Reguljärt högstadium bör därför inrättas först om det av någon anledning inte är möjligt att bedriva korrespondensundervisning med handledning på högstadiet. Jag räknar således

med att reguljärt högstadium endast undantagsvis kommer att inrättas.

Kungl. Maj:t föreskrev den 27 maj 1970 att SIDA:s skolverksamhet i utlandet skulle inordnas i förordningen om undervisning av utlandssvenskars barn. Därvid skulle vissa särbestämmelser gälla främst i fråga om huvudmannaskap och statsbidrag. Utredningen föreslår att dessa särbestämmelser upphävs. Jag biträder dock inte detta förslag, eftersom SIDA-skolor inrättas och drivs på andra villkor än som gäller för övriga svenska utlandsskolor. Dessutom bestrids kostnaderna för SIDA-skolorna av medel inom biståndsramen. Jag har i denna fråga samrått med statsrådet Ullsten.

Jag delar utredningens syn att ansvaret för verksamhetens drift och ekonomi liksom hittills åligger huvudmannen för den svenska utlandsskolan och tillstyrker utredningens förslag att föreskrift om huvudmannaskap även för kompletterande svensk undervisning och för fristående grupper i korrespondensundervisning utfärdas.

Utredningen föreslår att statsbidrag skall räknas endast på de elever för vilka gäller att åtminstone en av föräldrarna är svensk medborgare och att åtminstone en av dem vistas i utlandet på grund av tjänstgöring vid svensk myndighet eller organisation, tjänstgöring vid internationell organisation, tjänstgöring i företag med nära anknytning till Sverige, studier eller forskning för vilka studiemedel, stipendier eller lön utgår, kulturarbete på vilket vederbörandes huvudsakliga försörjning beror eller verksamhet i utlandet som i övrigt bedöms väsentligt för det svenska samhället.

Om synnerliga skäl föreligger bör vidare enligt utredningen på sociala indikationer medräknas dels även annan elev än som nämnts, dels elev för vilken gäller att ingen av föräldrarna är svensk medborgare.

Jag delar utredningens syn att behörighetsregler bör finnas. Jag tillstyrker de av utredningen föreslagna behörighetsreglerna men vill framhålla att elevens behov skall vara avgörande vid tillämpningen.

Utredningens förslag till administrativ kontroll av behörigheten i utlandsskolorna finner jag emellertid alltför omfattande. Stickprovskontroller bör vara tillräckligt. Det bör ankomma på SÖ att utföra dessa.

Utredningen föreslår att beslut om statsbidrag första gången till svensk utlandsskola skall fattas av regeringen och inte, såsom gäller f. n., av SÖ. Jag har ingenting emot att man går över till en sådan ordning. Det skall tilläggas att frågor om förstagångsbidrag till svensk utlandsskola inte förekommer så ofta. Normalt rör det sig om ett eller två ärenden om året. Frågan om vem som skall besluta är därför inte någon stor fråga.

I vad jag nu sagt ligger att jag ansluter mig till utredningens förslag att berörda myndigheter i fortsättningen skall besluta bara om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet och inte, såsom förutsatts en-

ligt gällande bestämmelser, också om att inrätta skolor för sådan undervisning.

Vidare föreslår utredningen att minimiantalet behöriga elever skall vara minst tio på låg- eller mellanstadiet eller minst tolv på båda stadierna tillsammans vid beslut om statsbidrag första gången till svensk utlandsskola, att minimiantalet behöriga elever vid anordnande av handledning vid korrespondensundervisning skall vara tre och vid kompletterande svensk undervisning sex för att statsbidrag skall kunna utgå. Statsbidrag till utlandsskola skall dras in om antalet elever under två på varandra följande läsår varit åtta eller lägre och inte väntas stiga över åtta under det tredje året. Jag tillstyrker dessa förslag. Regeringen skall dock kunna medge undantag från dessa regler.

Utredningen föreslår följande regler för statsbidrag till lärartjänster. Statsbidrag utgår till en lärartjänst om elevantalet uppgår till minst tio på ettdera av låg- eller mellanstadierna eller tolv på båda stadierna tillsammans. Statsbidrag till två lärartjänster bör utgå om antalet elever uppgår till 15 på båda stadierna tillsammans. Ökar elevantalet ytterligare skall samma regler för delning av klass som nu gäller i Sverige följas. Antalet lärare på högstadiet föreslås bli två om elevantalet är mellan 14 och 25, tre om elevantalet är mellan 20 och 40 och i vissa fall fyra om elevantalet överstiger 35 elever.

Jag tillstyrker utredningens förslag till regler för tilldelning av lärartjänster vid utlandsskolorna. Regeringen skall dock kunna medge undantag från dessa regler.

I fråga om tilldelning av timmar för handledning vid korrespondensundervisning och kompletterande svensk undervisning föreslår utredningen ändrade regler. Som jag nyss angav anser jag att korrespondensundervisning är en pedagogiskt tillfredsställande undervisningsform. Den är också genom sin obundenhet till institution och/eller ort organisatoriskt väl anpassad till utlandsundervisning. Nuvarande regler för tilldelning av timmar i korrespondensundervisning och kompletterande svensk undervisning bör enligt min mening bibehållas. Det ankommer på regeringen att besluta om dessa.

Utredningen föreslår att det nuvarande stödet till utlandsskolorna i form av hyresbidrag ersätts av ett lokalbidrag som utgör 50 % av den verkliga kostnaden. Till denna räknar utredningen förutom hyra för lokal och i förekommande fall hyra för tomt även driftkostnader såsom kostnader för uppvärmning, belysning, städning osv. samt i de fall huvudmannen äger skolan räntekostnader för i fastigheten nedlagt kapital. Den nuvarande möjligheten att erhålla statsbidrag till förvärv av lokaler och elevhem bör utgå.

Jag tillstyrker förslaget om bidragets konstruktion. Därmed bör möjligheten att erhålla statsbidrag till förvärv av skollokaler och elevhem inte längre finnas kvar. De huvudmän som redan erhållit detta bidrag

enligt den nuvarande författningen bör enligt min mening inte erhålla något lokalbidrag. I de fall huvudmannen har uppfört en skolbyggnad utan statsbidrag bör förutsättningen för statsbidrag prövas särskilt.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag ett bidrag till lokaler som utgör 25 % av den verkliga lokalkostnaden. Detta innebär i stort sett att statsbidraget till utlandsskolornas lokalkostnader är oförändrat budgetåret 1978/79.

Utlandsskolorna erhåller f. n. dels ett bidrag till stadigvarande undervisningsmateriel, dels ett bidrag till läroböcker m. m. Utredningen föreslår att dessa ersätts med ett särskilt driftbidrag som skall utgöras av 8 % av lärarlönekostnaden inkl. visst utlandslönetillägg.

Även denna bidragskonstruktion tillstyrker jag. Det särskilda driftbidraget beräknar jag till 8 % av lärarlönekostnaden utan utlandslönetillägg eftersom den nuvarande anställningsformen i det följande föreslås vara oförändrad. Detta innebär i stort sett oförändrat stöd till utlandsskolorna budgetåret 1978/79.

Jag är inte beredd att tillstyrka utredningens förslag att öka bidraget till läroböcker m. m. till kompletterande svensk undervisning. Jag instämmer i utredningens förslag att statsbidrag liksom f. n. skall utgå för handledning och läroböcker m. m. i kompletterande svensk undervisning endast för elever som går i utländsk eller internationell skola. Om det finns svensk utlandsskola på orten bör som f. n. statsbidrag till kompletterande svensk undervisning utgå endast i undantagsfall.

Jag instämmer vidare i utredningens förslag att statsbidrag till svensk undervisning vid internationell skola som tidigare bör prövas av regeringen från fall till fall. I detta sammanhang vill jag nämna Sveriges eventuella engagemang i Europaskolan i München. Skolan i München bekostas av Europeiska Patentorganisationen (EPO). Sverige är medlem i EPO och kan liksom övriga medlemsländer upprätta en svensk sektion vid skolan om behov uppstår. Nuvarande sju Europaskolor drivs gemensamt av medlemmarna i den europeiska gemenskapen och styrelsen för Europaskolorna skall vara huvudman även för Münchenskolan. Att upprätta en svensk sektion vid Europaskolan i München kan bli aktuellt under budgetåret 1978/79. Med hänsyn till detta föreslår jag att regeringen får bemyndigande att vidta åtgärder i syfte att anordna undervisning för svenska elever vid Europaskolan i München om så erfordras. Kostnaderna för dessa lärare, som enligt Europaskolornas regler måste anställas och beskattas i hemlandet, ersätts av EPO.

Jag delar de många remissinstansernas tveksamhet till förslaget om statliga lärartjänster. De svenska utlandsskolorna är privata skolor som erhåller statsunderstöd för sin verksamhet. Att i denna konstruktion föra in statliga tjänster med placering i utlandet skulle kraftigt förändra deras ställning.

Enligt min mening bör huvudmännen ha ett starkt inflytande över skolornas verksamhet, varvid personalfrågorna utgör en viktig del. Förslaget om statliga lärartjänster har också avstyrkts av flertalet skolor. Rent administrativt innebär förslaget vidare klara nackdelar. Statligt anställda lärare skall kunna placeras överallt i världen, allteftersom skolor inrättas och upphör. Deras anställningsförhållanden är i detta avseende analoga med UD- och SIDA-personalens. Till skillnad från UD- och SIDA-anställda finns det emellertid i lärarnas fall inga diplomatiska konventioner eller avtal som reglerar skyldigheter och rättigheter i värdland resp. hemland. Ett system med statlig anställningsform utan denna reglering kan komma att skapa komplikationer mellan Sveriges och andra länders lagstiftning. I en reservation fogad till SÖ:s remissvar har också framhållits vilken ohållbar situation som kan uppstå då SÖ formellt är arbetsgivare medan den reella arbetsgivaren är en privat organisation i utlandet. I utredningen och i remissyttrandena har man också uppmärksammat ytterligare komplikationer med ett sådant system.

Till detta kommer de kostnader en statlig anställningsform drar med sig. Jag instämmer i SÖ:s bedömning att utredningen underskattar omfattningen av administrationen vid statlig anställningsform. Vidare torde utredningen ha underskattat kostnaderna främst genom att den inte har tagit hänsyn till att bostadsbidrag sannolikt måste tillkomma såsom för andra grupper statligt anställda med stationering utomlands.

Den nuvarande bidragskonstruktionen med statsbidrag till de svenska utlandsskolorna som anställer och ansvarar för lärarna synes vara den lämpliga och möjliga formen. Lärarna är medvetna om att de tar en privat anställning i utlandet med de konsekvenser detta har, samtidigt som de förutom skattefrihet i Sverige erhåller vissa garantier vad beträffar meritvärdering och pensionsförmåner. Tilläggas bör att tjänsterna som utlandsskollärare är mycket eftertraktade och att det ibland kan finnas uppemot 100 sökande till en tjänst. Jag vill i detta sammanhang framhålla att skolornas förord vid tillsättning av tjänster bör tillmätas stor betydelse. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att förorda att lärarna vid de svenska utlandsskolorna anställs av staten.

De remissinstanser som är engagerade i svensk undervisning i utlandet är i stort sett tillfredsställda med den nuvarande handläggningen av svensk undervisning i utlandet. De uppfattar förslaget om en särskild utlandsskolnämnd som en onödig administrativ överbyggnad. Jag delar deras uppfattning.

Utredningens förslag om ytterligare tjänster vid SÖ motiverades bl.a. med den förväntade ökningen av arbetsuppgifter som skulle följa av den statliga anställningsformen och den omfattande behörighetsprövningen. Då jag föreslår att den nuvarande anställningsformen bibehålls och att behörighetsprövningen görs mindre omfattande än

enligt förslaget bortfaller detta behov. Inom ramen för tilldelade medel bör SÖ kunna lämna information om svensk undervisning i utlandet.

Med hänvisning till de föreslagna reglerna för behörighet och dimensionering av undervisningen föreslår utredningen att det särskilda anslaget till svensk undervisning i utlandet skall vara ett förslagsanslag. Jag biträder detta förslag.

Jag har under anslagsposten Undervisning av utlandssvenskars barn i Sverige räknat med en utgiftsökning på 250 000 kr. Detta beror på Sigtuna kommuns ökade behov av interkommunal ersättning för utlandssvenskars barn, sedan Sigtunaskolan kommunaliserats budgetåret 1976/77.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana som är av automatisk natur.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för statsunderstödd svensk undervisning i utlandet som jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att vidta åtgärder i syfte att anordna undervisning för svenska elever vid Europaskolan i München,
3. till *Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 009 000 kr.

C 13. Sameskolor

1976/77	Utgift[1]	5 613 329
1977/78	Anslag[1]	7 272 000
1978/79	Förslag	8 325 000

[1] Anslaget Nomadskolor.

Sameskolor upprätthålls innevarande budgetår i Karesuando, Lannavaara, Gällivare, Jokkmokk, Arjeplog, Tärnaby och Ånge. Vid samtliga skolor förekommer med nedan angivet undantag undervisning i årskurserna 1—6 och vid skolan i Gällivare även i årskurserna 7—9. Sistnämnda årskurser är samordnade med grundskolans högstadium i kommunen. Vid sameskolan i Arjeplog är driften tillfälligt nedlagd. Totala antalet elever beräknas läsåret 1977/78 till 169 och läsåret 1978/79 till 190. Verksamheten regleras i sameskolförordningen (1967: 216, omtryckt senast 1977: 472).

Vid sameskolan sker undervisning på svenska och samiska språken. Ämnet samiska förekommer i samtliga årskurser.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Lärare	23	of.	of.
Övrig personal	30	of.	of.
	53	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	4 863 000	+191 133	+ 536 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	40 700	of.	of.
Lokalkostnader	1 026 500	+414 099	+ 408 129
Expenser	197 200	+ 17 410	+ 17 410
Övriga utgifter	1 214 600	+ 91 140	+ 91 140
	7 344 000	**+713 782**	**+1 052 679**
Uppbördsmedel	72 000	of.	of.
Nettoutgift	**7 272 000**	**+713 782**	**+1 052 679**
Avrundat		714 000	1 053 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 714 000 kr.
2. Skolöverstyrelsen föreslår oförändrad organisation för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sameskolor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 325 000 kr.

C 14. Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader

1976/77	Utgift	74 927 505
1977/78	Anslag	70 617 000
1978/79	Förslag	84 154 000

Synskadade elever undervisas inom specialskolan vid två skolenheter, belägna i Solna (Tomtebodaskolan) och Örebro (Ekeskolan). Vid Ekeskolan mottas som elever synskadade barn med tilläggshandikapp. Döva och hörselskadade elever undervisas vid dels sex skolenheter, belägna i Stockholm (Manillaskolan), Gnesta (Åsbackaskolan), Lund (Östervångsskolan), Vänersborg (Vänerskolan), Örebro (Birgittaskolan) och Härnösand (Kristinaskolan), dels i särskilda klasser förlagda till grundskolan (s. k. externa klasser). Åsbackaskolan mottar elever med tilläggshandikapp. Vid en skolenhet i Sigtuna (Hällsboskolan) undervisas normalbegåvade barn med grava talskador samt hörselskadade barn med beteendestörningar och vissa andra komplikationer.

Verksamheten regleras genom specialskolförordningen (1965: 478, omtryckt 1970: 327, ändrad senast 1977: 109).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärare	292,5	+ 3	+ 2
Övrig personal	462	+ 33,5	+ 21
	754,5	**+ 36,5**	**+ 23**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	55 015 600	+ 5 486 200	+ 10 208 500
Sjukvård åt personal	70 000	− 3 500	+ 10 000
Reseersättningar	627 100	− 247 700	+ 217 700
därav för deltagande i kurser, konferenser m.m.	(128 700)	(+ 117 900)	(+ 117 900)
Lokalkostnader	8 881 800	− 2 502 500	+ 2 478 000
Expenser	554 300	+ 91 900	+ 65 400
Övriga utgifter	5 704 200	+ 630 100	+ 580 400
Fortbildningskostnader	—	+ 319 000	—
Kostnader för punktskriftsnämnd och teckenspråksnämnd	—	+ 63 400	—
	70 853 000	**− 9 344 300**	**+ 13 560 000**
Uppbördsmedel	236 000	of.	+ 22 800
Nettoutgift	**70 617 000**	**+ 9 344 300**	**+ 13 537 200**
Avrundat		9 344 000	+ 13 537 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 853 300 kr.

2. Den av skolöverstyrelsen (SÖ) tillsatta arbetsgruppen för översyn av specialskolans inre organisation (SIO) har i juni 1977 lagt fram sin slutrapport. Samtliga specialskolor har därmed kartlagts i enlighet med den av SÖ antagna generella organisationsmodellen för specialskolans inre organisation. F. n. pågår arbetet med att upprätta förändringsplaner för varje specialskola avseende organisation och dimensionering.

Förändringsplanen skall omfatta förändringar på längre och kortare sikt. I planen skall anges konsekvenser av förändringarna beträffande personal, lokaler, kostnader m. m.

SÖ räknar med att i sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 kunna ge en samlad bild av de lokal- och personalmässiga förändringar, som blir en följd av nämnda planer.

3. På grund av utvecklingen råder stundom en sned fördelning av personalresurserna framför allt på vård- och ekonomisidan. En möjlighet att ändra vakanta tjänster från ett område till ett annat skulle väsentligt underlätta arbetssituationen i skolorna och ge möjligheter till ett mer rationellt utnyttjande av resurserna. SÖ anhåller därför om rätt att inom

ramen för tilldelade tjänster för kansli-, vård- och ekonomipersonal få göra omfördelningar med rapportangivelse härom i varje års anslagsframställning.

4. Den regionala organisationen av stödverksamheten för synhandikappade är organiserad med en indelning av landet i fem regioner. Stödverksamheten omfattar synskadade barn i förskoleåldern samt synskadade elever främst i grundskola och gymnasieskola. Verksamheten står under ledning av styrelsen och rektorn för Tomtebodaskolan.

Fr. o. m. budgetåret 1977/78 finns nio tjänster som förskolekonsulent och 14 tjänster som speciallärare/reselärare för synsvaga och gravt synskadade elever utanför specialskolan eller sammanlagt 23 tjänster. Enligt den ursprungliga planen skall det i organisationen finnas 16 tjänster som speciallärare/reselärare och 21 tjänster som förskolekonsulent. Med hänsyn till att integreringen numera sker allt längre ner i årskurserna, bedömer SÖ nu ett behov av 18 speciallärare/reselärare i den regionala organisationen om eleverna skall kunna få en tillfredsställande service. SÖ föreslår för nästa budgetår en utökning med två tjänster som speciallärare/reselärare (+180 700 kr.) och avser att för budgetåret 1979/80 föreslå resterande två tjänster.

Enligt förskolekonsulenternas årsberättelse 1976 finns totalt 507 synskadade barn registrerade. Av de år 1976 besökta barnen har ett stort antal barn endast fått ett besök. Enligt SÖ:s bedömning bör varje barn besökas fem à sex gånger per år. SÖ föreslår därför att den förra budgetåret inlämnade planen fullföljs och att ytterligare sex tjänster som förskolekonsulent inrättas budgetåret 1978/79 (+522 100 kr.).

Vid vart och ett av de fem regionkontoren finns en halv tjänst som kontorsbiträde. Dessa tjänstemän betjänar direkt reselärarna och förskolekonsulenterna och avlastar dem många administrativa rutingöromål. För att följa upp ökningen av antalet reselärare och förskolekonsulenter begärs därför att en vakant tjänst som ekonomibiträde omvandlas till tjänst som kontorsbiträde, dvs. ytterligare en halv tjänst inom två regioner.

SÖ räknar också med ytterligare medel för reseersättningar (+80 000 kr.) och expenser (+36 500 kr.).

5. I prop. (1971: 34) om studie- och yrkesorientering i grundskola och gymnasieskola behandlas inte särskolan och specialskolan. För särskolans del är frågan löst genom att lärare beviljas nedsättning av undervisningsskyldigheten. För specialskolan finns inte motsvarande bestämmelser och anvisningar. Dock tjänstgör sedan ett antal år vid Tomtebodaskolan och Birgittaskolan yrkesvalslärare vilkas undervisningsskyldighet nedsatts med ett antal veckotimmar enligt 78 § specialskolförordningen. SÖ framhåller behovet av en i bestämmelser fastlagd och väl fungerande studie- och yrkesorientering vid samtliga specialskolenheter med tanke på dessa elevers särskilda behov. SÖ föreslår med anledning härav att

undervisningsskyldigheten för yrkesvalslärare får minskas för utförande av syoarbete enligt ett särskilt beräkningsunderlag. För särskilda serviceuppgifter gällande gravt synskadade eller hörselskadade elever i grundskola och gymnasieskola beräknas desutom sammanlagt åtta timmars extra nedsättning för yrkesvalslärare vid Tomtebodaskolan och Birgittaskolan. SÖ beräknar nedsättningen av undervisningsskyldigheten till sammanlagt 66 veckotimmar vid specialskolan, vilket motsvarar två och en halv tjänster som speciallärare (+225 900 kr.).

6. Under läsåret 1974/75 startades med SÖ:s medgivande en försöksverksamhet i Stockholm och Örebro med tidig läsinlärning i förskolor för döva. Projektet finansierades t. o. m. budgetåret 1975/76 med medel från Stiftelsen Tysta skolan och med insatser av lärare från Manillaskolan och Birgittaskolan. Målet för verksamheten var, förutom läsinlärning, att underlätta övergången mellan förskolan och specialskolan för döva och hörselskadade elever. Försöksverksamheten gav påfallande positiva resultat, som bl. a. resulterade i att under specialskolans anslag en halv tjänst som speciallärare för tidig läsinlärning finns inrättad vid varje skola fr. o. m. budgetåret 1976/77. I och med detta permanentades försöksverksamheten vid Manillaskolan och Birgittaskolan, medan extra resurser för motsvarande ändamål tillfördes de övriga skolorna. För att ge Manillaskolan och Birgittaskolan motsvarande förstärkning föreslår SÖ att ytterligare en halv tjänst som speciallärare för tidig läsinlärning inrättas vid vardera av dessa skolor (+81 200 kr.).

7. Kristinaskolan har f. n. nio ordinarie och elva icke ordinarie speciallärartjänster. Samma låga andel ordinarie speciallärartjänster har Vänerskolan. SÖ föreslår att två tjänster som extra ordinarie speciallärare vid Kristinaskolan och tre tjänster som extra ordinarie speciallärare vid Vänerskolan ordinariesätts.

8. Ämnet musik/rytmik har under senare år fått en ökad betydelse. Vid Birgittaskolan finns en lämplig befattningshavare (extra lärare i musik) med adekvat utbildning bl. a. utomlands. SÖ föreslår att en ordinarie tjänst som lärare i musik/rytmik inrättas vid Birgittaskolan, vilket inte medför någon kostnadsökning.

9. Elevantalet vid Tomtebodaskolan minskar för varje år främst beroende på den ökade individualintegreringen av synskadade och blinda elever i allt lägre årskurser. I och med ökad individualintegrering framstår behovet av ett specialpedagogiskt centrum för hela landet som mycket viktigt. Detta innebär att Tomtebodaskolan, som dessutom har filialklasser i Göteborg, skall ta hand om elever som av olika skäl inte kan integreras. Dessutom skall skolan, genom att den förfogar över en samlad expertis i pedagogiska, medicinska, yrkesvägledande och psykologiska avseenden, vara ett resurscentrum, dit man kan vända sig utifrån landet för råd och hjälp och dit föräldrar, lärare och elever kan komma för kortare eller längre besök för information, diagnostisering eller trä-

ning. Till skolan bör också försöks-, utprovnings- och forskningsverksamhet knytas.

Till uppgifterna vid ett resurscentrum bör vidare höra en kurs- och inskolningsverksamhet.

SÖ föreslår för verksamheten en resurs motsvarande en tjänst som speciallärare (kursledare) för den i och med den individualintegrerade undervisningen av synskadade elever nödvändiga kursverksamheten för lärare, elever och föräldrar (+90 400 kr.). På försök har en speciallärare haft hand om denna verksamhet. Det är dock lämpligare att för ändamålet inte ha en fast tjänst, varför denna föreslås indragen (−90 400 kr.).

Vidare föreslår SÖ en resurs om 26 veckotimmar för optaconläsning med sju veckotimmar och resterande antal timmar för undervisning av integrerade barn på Tomtebodaskolan i bl. a. maskinskrivning och käppteknik (+90 400 kr.).

10. Budgetåret 1977/78 finns sammanlagt sex tjänster som psykolog. En tjänst är placerad vid vardera Hällsboskolan, Manillaskolan, Ekeskolan, Birgittaskolan och Åsbackaskolan och en halv tjänst vid vardera Östervångsskolan och Tomtebodaskolan. Vänerskolan och Kristinaskolan saknar tjänster. Vänerskolan har f. n. 99 och Kristinaskolan 71 elever. Det arvode till psykolog som tilldelas skolorna innebär att man köper del av psykologtjänst, dvs. att vederbörande psykolog måste förena olika tjänster för att få full sysselsättning. Den nuvarande resursen är otillräcklig mot bakgrunden av en kontinuerlig ökning av elevunderlaget, det svåra handikapp dövheten utgör och förekomsten av tilläggshandikapp hos eleverna. SÖ anser att varje specialskola bör tillförsäkras en resurs motsvarande en tjänst och föreslår därför att en tjänst som psykolog inrättas vid vardera Vänerskolan och Kristinaskolan mot att arvodet till psykolog vid skolorna dras in samt att en halv tjänst som psykolog inrättas vid vardera Ekeskolan, Östervångsskolan och Hällsboskolan. Den halva tjänsten vid Ekeskolan är avsedd för BDU-verksamhet (+303 300 kr.).

11. Enligt SÖ bör varje skola tillförsäkras en resurs motsvarande en tjänst som kurator. Kristinaskolan är den enda skola som fortfarande saknar sådan tjänst. SÖ föreslår att en tjänst som kurator i befordringsgång inrättas mot att arvodet till kurator dras in samt att en halv tjänst som kurator i befordringsgång inrättas vid vardera Östervångsskolan, Vänerskolan och Åsbackaskolan (+182 400 kr.).

12. Genom utflyttning av specialskolans elever från internat på skolorna till villor och våningar i samhället, som bl. a. innebär en geografisk spridning, ökar behovet av planerade och samordnade fritidsaktiviteter. SÖ anser att det vid varje specialskola bör finnas en resurs för ledning av skolans fritidsfunktion för planering, samordning och ledning av elevernas fritidsverksamhet. SÖ föreslår därför att en tjänst

som fritidsassistent inrättas vid vardera Vänerskolan och Kristinaskolan samt en halv tjänst vid Manillaskolan (+ 178 300 kr.). Eftersom lönesättningen för fritidsassistent med huvudsakligen administrativa arbetsuppgifter medger placering i högst lönegrad F 5 bör det av skolorna framförda kravet om att en av tjänsteinnehavarna bör ha huvudansvaret för fritidsverksamheten kunna tillgodoses inom ramen för högstlönesättningen.

13. I samband med inrättande av ett högstadium vid Kristinaskolan med externa klasser i Härnösand måste boendet ordnas för ytterligare ca tio elever. Vidare planerar Kristinaskolan boendeintegrering för elever på mellanstadiet med ca sex elever. Detta innebär en planerad utflyttning av elever till tre lägenheter. SÖ föreslår inrättande av två tjänster som elevhemsföreståndare vid Kristinaskolan (+142 600 kr.).

Åsbackaskolan har f. n. fem samhällsintegrerade elevhem. Som arbetsledare i dessa elevhem fungerar en elevhemsföreståndare och fyra vårdare, som mot arvode har denna funktion. Åsbackaskolan planerar för budgetåret 1978/79 en utflyttning till ytterligare två villor. Ett elevhem finns på skolan. F. n. finns två tjänster som elevhemsföreståndare jämte ovannämnda vårdare med arvode som elevhemsföreståndare. SÖ föreslår att fem tjänster som vårdare omvandlas till tjänster som elevhemsföreståndare mot indragning av arvode (+6 700 kr.).

14. Vid Åsbackaskolan beräknas elevantalet öka med ca tio elever genom att skolorganisationen utökas till att omfatta även högstadium. Samtidigt pågår en utflyttning av elevboendet på skolan till integrerat småboende i samhället. Även Vänerskolan planerar att boendeintegrera eleverna fr. o. m. budgetåret 1978/79 med 16 elever till fyra villor. Vidare kommer Östervångsskolan att få ytterligare en villa. SÖ föreslår med anledning härav en ökning av antalet vårdartjänster med tolv (+761 000 kr.).

Vidare föreslår SÖ en omvandling av åtta tjänster som ekonomibiträde vid Vänerskolan, till tjänster som vårdare vid skolan.

15. SÖ föreslår att ytterligare fem och en halv tjänster som kontorsbiträde i befordringsgång inrättas (+348 800 kr.), varav en tjänst avser Åsbackaskolan och en halv tjänst avser BDU-verksamheten vid Ekeskolan.

16. SÖ avser att närmare utreda den hörseltekniska verksamheten och annan teknisk verksamhet, varvid behovet av inrättande av ytterligare tjänster kommer att beaktas. SÖ föreslår därför inte nu någon förändring.

17. På grund av att byggnadsstyrelsen övertagit fastighetsskötseln vid Tomtebodaskolan föreslår SÖ att en tjänst som maskinist och en tjänst som värmeskötare i befordringsgång dras in (—137 000 kr.).

18. SÖ föreslår en ökning av arvodesmedlen för ledning av fritids- och lägerverksamhet med 50 000 kr. Vidare begärs ökade medel för personalutbildning m. m. med 30 000 kr.

19. Hösten 1978 anordnar Svenska dövlärarsällskapet i samarbete med SÖ gemensamma studiedagar för personal vid specialskolan för döva och hörselskadade. Sedan år 1963 har SÖ kallat specialskolans lärare till studiedagarna och även medverkat vid dessa. Studiedagarna skall ge personal som har ansvar för hörsel- och talskadade barns utveckling information och kunskap om aktuella frågor inom handikappområdet. Medel för ifrågavarande studiedagar vart tredje år har inte särskilt angetts i anslagsframställningar eller vid fördelningen av medel. SÖ föreslår emellertid att medlen till resersättningar ökas med 105 000 kr. budgetåret 1978/79 att disponeras för nämnda ändamål.

20. SÖ föreslår en uppräkning av medlen till vissa elevkostnader med 30 000 kr. med anledning av föreslaget resurscentrum vid Tomtebodaskolan. Omkostnaderna vid fritidsverksamhet och lägerskolor beräknas öka med 30 000 kr.

21. Medel för vissa fortbildningsinsatser inom specialskolans område har tidigare avsatts under anslaget Fortbildning m. m. Enligt SÖ:s mening bör medel för föräldrakurser samt för teckenspråkskurser för personal i fortsättningen beräknas under detta anslag.

Specialskolorna och den pedagogiska hörselvården anordnar varje år kurser för föräldrar till synskadade och/eller hörselskadade barn. Behovet av tidig information och vägledning för dessa föräldrar är mycket stort. För budgetåret 1977/78 finns 70 000 kr. för detta ändamål. SÖ beräknar utifrån redovisade behov 250 000 kr. för budgetåret 1978/79.

För teckenspråkskurser för all personal vid specialskola för döva och hörsel-/talskadade barn beräknas liksom tidigare 69 000 kr.

22. År 1970 inrättade SÖ en nämnd för svensk punktskrift. Nämndens uppgift är bl. a. att främja och utveckla punktskriften som hjälpmedel åt synskadade. Nämndens beslut avser att vara normerande för den svenska punktskriften.

SÖ har år 1974 även inrättat en teckenspråksnämnd. Nämndens uppgift är att vårda, utveckla och normera teckenspråket. Dess arbete skall koncentreras på de pedagogiska frågorna kring teckenspråket och språkinlärningen.

Sammanlagt föreslår SÖ under denna punkt 63 400 kr. till arvoden samt resersättningar och traktamenten åt de båda nämndernas ledamöter.

I särskild skrivelse har Handikappförbundens centralkommitté tagit upp åtgärder som måste vidtas för att de handikappades situation i samhället skall kunna förbättras. Vidare har Riksförbundet döva och hörselskadade barns målsmän bl. a. uttalat behovet av ökade resurser för specialskolan.

Manillaskolans DBM-förening har inkommit med skrivelse vad avser Manillaskolans anslagsbehov för nästa budgetår.

I särskilda skrivelser var för sig har Synskadades riksförbund, Unga

synskadades riksstämma samt Unga synskadade Småland-Blekingedistriktet uttalat sig för en integrering av synskadade elever på lågstadiet samt krävt ökade resurser härför, främst i form av ökat antal reselärare. Skrivelse härom har även inkommit från några föräldrar till synskadade barn i Göteborg. SÖ har den 6 juni 1977 yttrat sig i detta ärende. I sitt remissvar anger SÖ vilka resurser som behövs vid individualintegrering av synskadade elever.

Föredraganden

Jag har i den inledande översikten angående vissa gemensamma frågor rörande skolväsendet anmält att jag avser att under våren 1978 tillkalla en kommitté med uppgift att kartlägga och föreslå åtgärder för den fortsatta integrationen av handikappade elever i det allmänna skolväsendet. I kommitténs arbetsuppgifter bör även ingå frågan om specialskolans framtida organisation och verksamhetsformer.

SÖ har med skrivelse den 27 september 1977 redovisat sina förslag angående hemspråksundervisning för invandrarbarn i specialskolan och särskolan. Förslaget bereds f. n. inom regeringskansliet.

Som framgått av vad jag tidigare har anfört förordar jag för nästa budgetår en fortsatt utbyggnad av den regionala organisationen för pedagogiskt stöd åt synhandikappade elever. Jag beräknar härvid medel för tre tjänster som förskolekonsulent samt två tjänster som speciallärare/reselärare (4).

På grund av ökad individualintegrering av synskadade och blinda elever i allt lägre årskurser minskar elevantalet vid Tomtebodaskolan. Den fortlöpande individualintegreringen medför enligt SÖ behov av ett specialpedagogiskt centrum för hela landet dit man kan vända sig för råd och hjälp och dit föräldrar, lärare och elever kan komma för kortare eller längre vistelse för information, diagnostisering eller träning. Enligt min mening bör det vara möjligt att under nästa budgetår använda de resurser som frigörs genom det minskande elevunderlaget vid Tomtebodaskolan för ifrågavarande verksamhet. Bl. a. skapas härigenom förutsättningar att ge de i grundskolan integrerade eleverna undervisning i maskinskrivning och käppteknik.

Jag förordar att en resurs motsvarande en tjänst som speciallärare (kursledare) får användas för den kursverksamhet för lärare, föräldrar och elever som behövs i och med att synskadade elever integreras i grundskolan. Samtidigt bör en fast tjänst som speciallärare dras in. Vidare tillstyrker jag att försöksverksamhet får bedrivas under nästa budgetår med sju veckotmimars undervisning i optaconläsning (9).

Medel beräknas för två och en halv tjänster som fritidsassistent (12).

Jag förordar att medel beräknas för två tjänster som elevhemsföreståndare vid Kristinaskolan samt att fem tjänster som vårdare får omvandlas till tjänster som elevhemsföreståndare vid Åsbackaskolan mot

indragning av de arvoden till elevhemsföreståndare som f. n. utgår (13).

Vid specialskolan pågår en utflyttning av eleverna från internat på skolorna till villor och våningar i samhället. SÖ har i sin anslagsframställning redovisat skolornas planerade utflyttning till villor och våningar under budgetåren 1977/78—1981/82. För nästa budgetår planerar man att flytta elever till tolv villor och tre våningar. I likhet med SÖ beräknar jag medel för tolv tjänster som vårdare på grund av utökad organisation och en ökad utflyttning av elever från internat. Jag förordar att åtta tjänster som ekonomibiträde vid Vänerskolan får omvandlas till tjänster som vårdare vid skolan (14).

Jag beräknar medel för sex tjänster som biträde i befordringsgång, varav en tjänst avser vardera Åsbackaskolan och den regionala stödorganisationen för synskadade och en halv tjänst Ekeskolan. I samband härmed beräknar jag en minskning motsvarande två och en halv tjänster som ekonomibiträde (4, 15).

Enligt SÖ är fördelningen av personalresurserna i vissa fall ojämn framför allt på vård- och ekonomisidan. Jag förordar därför att SÖ får göra omfördelningar inom ramen för tilldelade tjänster för kansli-, vård- och ekonomipersonal med skyldighet att redovisa omfördelningarna i varje års anslagsframställning (3).

På grund av att byggnadsstyrelsen övertagit fastighetsskötseln vid Tomtebodaskolan förordar jag att en tjänst som maskinist och en tjänst som värmeskötare i befordringsgång dras in (17).

För att täcka kostnaderna för de studiedagar som anordnas vart tredje år för personal vid specialskolorna för döva och hörselskadade beräknar jag under anslagsposten Reseersättningar 105 000 kr. som engångsanvisning (19).

Till följd av den utökade regionala organisationen för pedagogiskt stöd åt synhandikappade elever beräknar jag ytterligare medel för reseersättningar med 50 000 kr. samt för expenser med 10 000 kr. (4).

Jag beräknar en ökning av medlen för omkostnader vid fritidsverksamhet och lägerskolor med 10 000 kr. (20).

Medel för vissa fortbildningsinsatser inom specialskolans område beräknar jag även i fortsättningen under anslaget Fortbildning m. m. (21).

SÖ har i sin anslagsframställning bl. a. lämnat en redogörelse för pågående översyn av organisationen vid specialskolan. Samtliga specialskolor har nu kartlagts i enlighet med den av SÖ antagna generella organisationsmodellen för specialskolans inre organisation. F. n. pågår arbetet med att upprätta förändringsplaner för varje specialskola avseende organisation och dimensionering. Jag vill i detta sammanhang framhålla vikten av att SÖ i samband med att man tar fram förändringsplanerna prövar huruvida omfördelning av befintliga resurser inom specialskolan kan ske, innan nya resurser begärs (2).

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 84 154 000 kr.

C 15. Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.

1976/77 Utgift	2 443 221	Reservation	119 403
1977/78 Anslag	2 178 000		
1978/79 Förslag	3 231 000		

Från anslaget utgår medel för läromedel, utrustning och inventarier m. m. vid specialskola samt för läromedel till synskadade individualintegrerade elever i bl. a. grundskola och gymnasieskola.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
1. Läromedel, undervisnings- och arbetsmaterial	743 000	+ 74 300	+ 74 300
2. Hörsel- och talteknisk utrustning	561 200	+ 103 100	+ 103 100
3. Inventarier, maskiner m. m.	658 600	+2 266 000	+ 813 500
4. Bibliotek	38 000	+ 34 200	+ 16 200
5. Underhåll av hörapparater	177 200	+ 45 900	+ 45 900
	2 178 000	**+2 523 500**	**+1 053 000**
Avrundat		+2 524 000	

1. Prisomräkning 150 300 kr.; avgår engångsanvisning 360 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära svårigheter att få fram användbara läromedel. Detta alternativ för också med sig en så försämrad situation på det hörseltekniska området att skolöverstyrelsen (SÖ) i intet avseende finner det godtagbart.

3. Utvecklingen inom det hörseltekniska området har gått mycket snabbt de senaste åren. De nya trådlösa förstärkarutrustningarna har provats vid skolorna. Erfarenheterna av denna utprövning är mycket goda. För att den nya utrustningen nu successivt skall kunna införas föreslås en höjning av schablonen med 100 kr. till 900 kr. per elev. Detta medför ett ökat medelsbehov av 72 700 kr.

4. Enligt SÖ:s mening är det mycket angeläget att specialskolorna fortlöpande garanteras medel för en planmässig reinvestering, som krävs för att bibehålla utrustningsstandarden. SÖ:s beräkningar bygger på principen att den totala anskaffningskostnaden för en anläggningstillgång fördelas på de perioder som tillsammans utgör dess användningstid. SÖ räknar med en avskrivningstid på tio år för inventarier och utrustning till klassrum, institutionslokaler, villor och elevvåningar, expedi-

tionslokaler samt materiel- och personalrum. För AV-hjälpmedel m. m. beräknas en avskrivningstid på fem år. Enligt SÖ:s beräkningar skulle reinvesteringsbehovet för nästa budgetår utgöra 1 007 300 kr.

SÖ begär medel för inköp av en ny tandläkarutrustning vid Ekeskolan (+100 000 kr.). Vidare beräknar SÖ medel för inköp av elva nya bussar (+660 000 kr.).

I samband med lokalförändringar vid Åsbackaskolan föreligger ett nyinvesteringsbehov av 75 000 kr.

För att boendesituationen skall bli så normal som möjligt boendeintegreras specialskolans elever ute i samhället och skolornas karaktär av institution minskar. Denna utveckling har visat sig mycket värdefull och i dag bor ca två tredjedelar av de elever för vilka specialskolan har att anordna boende utanför internaten. För nästa budgetår beräknas ett behov av tolv nya villor samt tre nya elevvåningar. Med anledning härav beräknar SÖ ett sammanlagt medelsbehov av 387 000 kr. som engångsanvisning för inventarier till dessa. Vad beträffar användningen av de lokaler som frigörs i samband med utflyttningen från elevhemmen arbetar SÖ f. n. med en plan över det framtida utnyttjandet av dessa.

För övriga nyinvesteringar bl. a. inköp av magnivisioner, synbänkar, TV-phoner samt telefonväxlar till Östervångsskolan, Vänerskolan och Ekeskolan beräknar SÖ ett medelsbehov av 366 800 kr.

5. Specialskolans elever behöver på alla sätt stimuleras till läsning och bildstudium. SÖ beräknar ett biblioteksanslag om 50 kr. per elev samt 2 000 kr. per skolenhet för nödvändiga tidnings- och tidskriftsprenumerationer samt för inköp av facklitteratur till personalen (+18 000 kr.).

Dessutom beräknas 10 000 kr. som engångsanvisning till Manillaskolans bibliotek.

6. För underhåll av hörapparater föreslår SÖ en höjning av schablonen från 250 kr. per elev till 300 kr. per elev samt 5 000 kr. för Ekeskolans elever (+36 400 kr.).

Föredraganden

Under anslagsposten Inventarier, maskiner m. m. beräknar jag 200 000 kr. för förnyelse av inventarier och utrustning till specialskolans lokaler samt av AV-hjälpmedel. Jag tillstyrker att medel beräknas för ny tandläkarutrustning vid Ekeskolan. Vidare beräknar jag medel för inköp av fem nya bussar.

För nästa budgetår beräknar jag medel för inventarier till tolv nya elevvillor och tre nya elevvåningar i enlighet med skolöverstyrelsens (SÖ) förslag. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att SÖ i samband med planeringen av en ökad utflyttning av elever från internat utarbetar och för regeringen redovisar en plan över det framtida utnyttjandet av de lokaler som frigörs i samband med utflyttningen från elevhemmen.

För övriga nyinvesteringar, bl. a. inköp av magnivisioner, synbänkar och TV-phoner, beräknar jag 156 600 kr.

Regeringen har den 26 maj 1977 gett utrustningsnämnden för universitet och högskolor i uppdrag att utarbeta och till regeringen redovisa förslag till utrustning av nytillkommande lokaler för Åsbackaskolans elever. Jag beräknar med anledning härav inte medel för inventarier i samband med lokalförändringar vid Åsbackaskolan under förevarande anslag.

Under nämnda anslagspost beräknar jag således för nästa budgetår ett sammanlagt belopp av 1 143 600 kr. som engångsanvisning (4).

För upprustning av Manillaskolans bibliotek beräknar jag 10 000 kr. som engångsanvisning (6).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 231 000 kr.

C 16. Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare

1976/77	Utgift	5 320 957
1977/78	Anslag	3 218 000
1978/79	Förslag	5 735 000

Från anslaget utgår ersättning enligt kungörelsen (1965: 254) om ersättning för resor för vissa handikappade m. fl. (ändrad senast 1971: 279), dock att, med tillämpning i övrigt av bestämmelserna i nämnda kungörelse, ersättning får utgå för hemresa i samband med förlängd veckoslutsledighet, som föranleds av bestämmelserna om femdagars skolarbetsvecka.

Från anslaget bestrids även dels kostnader för anordnande av skolskjutsar för externatelever vid specialskolan eller annan statlig skola för syn-, hörsel- eller talskadade elever, dels resekostnader för målsman till elev i sådan skola vid resa till gemensam sammankomst på skolan.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att anslaget räknas upp till ca 5,7 milj. kr. Då kostnaderna bör hållas under kontroll föreslår SÖ att anslaget efter förslag av SÖ delas upp på maximerade poster, som ställs till de olika skolornas förfogande.

I särskild skrivelse har Tomtebodaskolans föräldraförening anhållit om rätt för eleverna till fri hemresa en gång per vecka. SÖ föreslår i samband med sin anslagsframställning att skrivelsen inte föranleder någon åtgärd, eftersom bestämmelserna redan ger denna möjlighet.

Föredraganden

Jag förordar, i likhet med skolöverstyrelsen (SÖ), att anslaget efter förslag av SÖ delas upp på anslagsposter, som ställs till de olika skolornas förfogande.

Enligt bestämmelserna under detta anslag får ersättning utgå för hemresa i samband med förlängd veckoslutsledighet, som föranleds av bestämmelserna om femdagars skolarbetsvecka. Vid specialskolan tillämpas femdagars skolarbetsvecka enligt samma bestämmelser som gäller för övriga skolväsendet, varvid eleverna i stor utsträckning har fått ersättning för hemresa under veckosluten. Jag vill i detta sammanhang framhålla det värdefulla i att eleverna har en nära kontakt med föräldrahemmet. Jag anser dock att det bör ankomma på resp. skola att besluta om elevers hemresor under veckosluten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 735 000 kr.

Gymnasiala skolor m. m.

C 17. Bidrag till driften av gymnasieskolor

1976/77 Utgift 2 012 094 893
1977/78 Anslag 2 026 500 000
1978/79 Förslag 2 269 500 000

Från anslaget utgår bidrag till bl. a. driften av gymnasieskolor. Bestämmelserna om statsbidrag till driftkostnader för gymnasieskolorna finns i förordningen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för viss kommunal utbildning (omtryckt senast 1977: 490, ändrad 1977: 1061). Dessa bestämmelser innebär i korthet att till sådan skola utgår statsbidrag med belopp som motsvarar lönekostnaderna för skolledare, biträdande skolledare, huvudlärare, lärare och institutionsföreståndare. Statsbidrag utgår även för ATP-avgifter, allmän arbetsgivaravgift samt socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Därutöver utgår med schablonbelopp bidrag till kostnader för viss annan personal än lärare. Vidare kan i vissa fall utgå statsbidrag för särskilda kostnader vid viss utbildning på heltid för industri och hantverk och därmed till sin art jämförligt område med 7 000 kr. för varje klass och läsår. Till inbyggd utbildning inom industri och hantverk eller handel utgår statsbidrag med högst 13 000 kr., till inbyggd utbildning för husligt arbete med högst 10 800 kr., samt till inbyggd utbildning för vård med högst 15 000 kr.

Från anslaget utgår även bidrag till driftkostnaderna för skolor med utbildning inom jordbruk och trädgård (lantbruk) samt lanthushåll. Bestämmelserna om statsbidrag finns i förordningen (1963: 493) om statsbidrag till lantbruks- och lanthushållsskolor (ändrad senast 1977: 1059). Bestämmelserna innebär att statsbidrag utgår till kostnader för avlöningsförmåner för rektor och lärare (avlöningsbidrag), ATP-avgifter, allmän arbetsgivaravgift och till kostnad för socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och folkpensioneringen för samma tjänstemän (avgiftsbidrag), kostnader för elevernas hälsovård (hälsovårdsbidrag) samt skolans övriga driftkostnader (allmänt driftbidrag).

Vidare utgår bidrag till driften av skolor med utbildning inom skogsbruk. Bestämmelserna om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning återfinns i förordningen den 24 november 1977 om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1977/78. Statsbidrag utgår dels till lönekostnaderna för skolledare, biträdande skolledare och lärare vid skolan, dels till ATP-avgifter, allmän arbetsgivaravgift och avgifter till sjukförsäkring och folkpensionering, dels som ett allmänt driftbidrag. Kungl. Maj:t har genom beslut den 19 oktober 1973 meddelat bestäm-

melser om ersättning till viss personal vid skolor för skogsbrukets yrkesutbildning för resor mellan bostad och tjänsteställe.

Ur anslaget ersätts även bl. a. kostnader för gymnasial utbildning för gravt hörselskadade i Örebro, försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade i Solna kommun och vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun samt för tekniska hjälpmedel m. m. åt handikappade elever och kostnader för korrespondensundervisning på gymnasial nivå.

I skolöverstyrelsens (SÖ) långtidsbedömning för budgetåren 1978/79—1982/83 redovisas följande uppgifter rörande det faktiska resp. det beräknade antalet elevplatser i intagningsklasser (helårsplatser) på linjer och i direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år inom gymnasieskolan 1973/74—1982/83.

	Antal elevplatser			
	Faktiska tal			
	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Linjer	88 190	86 420	86 514	87 862
Specialkurser	12 915	11 757	10 531	9 668
Summa	**101 105**	**98 177**	**97 045**	**97 530**
Antal platser i relation till antalet 16-åringar, procent	**93,9**	**92,7**	**91,7**	**94,3**

	Antal elevplatser					
	Enligt långtidsbudget 1977					
	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83
Linjer	92 330	94 950	100 550	109 700	109 700	109 500
Specialkurser	10 350	10 400	10 500	10 650	10 650	10 650
Summa	**102 680**	**105 350**	**111 050**	**120 350**	**120 350**	**120 150**
Antal platser i relation till antalet 16-åringar, procent	**97,0**	**97,1**	**97,2**	**97,3**	**97,3**	**97,4**

SÖ:s bedömning av antalet elevplatser i gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del[1] läsåret 1978/79 framgår av följande tabell.

Studieväg	Frekvens[2]	Elev-platser	Antal förstahandssökande för linjerna per 100 platser läsåret 1977/78
Tvååriga linjer och specialkurser näraliggande linjerna			
Beklädnadsteknisk (Be)	0,5	550	73
Bygg- och anläggningsteknisk (Ba)	4,3	4 650	124
Distributions- och kontors- (Dk)	9,1	9 900	84
Ekonomisk (Ek)	2,8	3 000	73
El-teleteknisk (Et)	4,7	5 100	179
Fordonsteknisk (Fo)	3,8	4 100	205
Jordbruks- (Jo)	1,1	1 200	217
Konsumtions- (Ko)	8,1	8 800	85
Livsmedelsteknisk (Li)	1,1	1 200	124
Processteknisk (Pr)	0,9	950	68
Skogsbruks- (Sb)	1,0	1 100	122
Social (So)	9,0	9 730	109
Teknisk (Te)	2,1	2 300	44
Träteknisk (Tr)	0,6	650	172
Verkstadsteknisk (Ve)	7,7	8 350	50
Vård (Vd)	7,6	8 250	196
Musik (Mu)	0,2	270	258
Minst treåriga linjer			
Ekonomisk (E)	6,3	6 800	99
Humanistisk (H)	3,2	3 500	118
Samhällsvetenskaplig (S)	4,2	4 600	
Naturvetenskaplig (N)	8,7	9 400	88
Teknisk (T)	7,6	8 200	113
Specialkurser ej näraliggande någon linje	2,5	2 750	
Totalt	**97,1**	**105 350**	
Antal 16-åringar		ca 108 500	

[1] Med direkt grundskoleanknutna studievägar avses linjer och specialkurser om minst ett år som för tillträde fordrar genomgången grundskola.
[2] Procent av antalet 16-åringar (ca 108 500).

SÖ:s bedömning av intagningskapaciteten (helårsplatser) läsåret 1978/79 på sådana specialkurser i gymnasieskolan som är kortare än ett år eller vilka fordrar tidigare gymnasial utbildning eller viss ålder för tillträde framgår av följande tabell.

Studieväg	Elevplatser
Ekonomisk specialkurs om tre terminer	2 000
Tekniska specialkurser	800
Kurser inom industri och hantverk	4 300
Handels- och kontorskurser	2 600
Kurser i husligt arbete	2 600
Lanthushållsutbildning	900
Kurser inom vårdområdet	13 400

Studieväg	Elevplatser
Jordbrukskurser	1 700
Skogsbrukskurser	400
Trädgårdskurser	130
Vissa övriga kurser	1 500
Totalt	**30 330**

SÖ redovisar därjämte tre alternativa förslag till fördelning av elevplatser på linjer och i direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år för budgetåret 1978/79. I alternativen B och C föreslås totalantalet elevplatser i årskurs av berörda studievägar bli lika med huvudalternativet, dvs. 105 350. Alternativ D innebär en total minskning av intagningskapaciteten jämfört med huvudalternativet med 2 650 platser.

Utbildningsområde	Huvud-alternativ	Skillnader i elevplatsantal jämfört med huvudalternativet		
		Alt. B	Alt. C	Alt. D
Bygg- och anläggningsteknisk (Ba)	4 650	—	+400	—
Tvåårig ekonomisk (Ek)	3 000	−200	—	− 500
Treårig ekonomisk (E)	6 800	—	−300	—
El-teleteknisk (Et)	5 100	—	−200	− 300
Konsumtions- (Ko)	8 800	−300	—	−1 000
Livsmedelsteknisk (Li)	1 200	—	+100	—
Processteknisk (Pr)	950	—	—	− 150
Social (So)	9 730	+400	—	—
Tvåårig teknisk (Te)	2 300	−200	—	− 500
Fyraårig teknisk (T)	8 200	—	−200	—
Verkstadsteknisk (Ve)	8 350	—	−300	− 200
Treårig samhällsvetenskaplig (S)	4 600	—	+500	—
Social service och barnomsorgslinje (ny)	—	+300	—	—

Antalet behöriga förstahandssökande till den direkt grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan var nära 108 000 våren 1977 vilket innebär en ökning med ca 6 600 jämfört med föregående år. Antalet 16-åringar har inte ökat med mer än ca 2 400 varför siffrorna tyder på en ökad efterfrågan på gymnasieskoleutbildning.

Antalet behöriga förstahandssökande till de utpräglat yrkesinriktade linjerna och specialkurserna ökade med ca 2 500 eller från ca 60 400 till ca 62 900. Intresset har ökat för de bygg- och anläggningstekniska, distributions- och kontors-, el-teletekniska, fordonstekniska, jordbruks- och trätekniska linjerna samt för vårdlinjen. Även specialkurser som ej ligger nära någon linje har samlat ett ökat antal förstahandssökande jämfört med föregående år. Intresset för verkstadsteknisk utbildning minskade totalt med ca 25 %. Här föreligger dock kraftiga regionala

variationer. Konsumtionslinjen har samlat oförändrat intresse medan specialkurserna inom konsumtionsutbildningen har rönt ett vikande elevintresse.

De tvååriga teoretiska linjerna har totalt samlat ca 14 000 förstahandssökande jämfört med 12 550 föregående år. Intresset för den sociala linjen har ökat kraftigt. Denna linje har i år samlat ca 10 100 behöriga förstahandssökande, en ökning med ca 24 %. Nedgången för den tvååriga tekniska linjen fortsätter. Intresset för musiklinjen är fortfarande stort.

Till gymnasieskolans minst treåriga linjer fanns våren 1977 ca 31 000 behöriga förstahandssökande jämfört med ca 28 400 föregående år. Antalet sökande till den naturvetenskapliga linjen var i år exakt detsamma som föregående år. Den nedåtgående trenden för intresset för denna linje har sålunda nu brutits. De samhällsvetenskapliga och tekniska linjerna har fått ett betydligt ökat antal sökande jämfört med föregående år.

SÖ räknar med en intagningskapacitet på de tre- och fyraåriga linjerna av 32 500 elevplatser, vilket motsvarar 30 % av antalet 16-åringar. Totalt innebär detta en ökning med 2 300 elevplatser. Ökningen bör i första hand tillföras de ekonomiska och tekniska linjerna. SÖ framhåller speciellt betydelsen av att antalet platser på den tekniska linjen får öka.

För de tvååriga teoretiska linjerna räknar SÖ med sammanlagt 15 300 platser vilket motsvarar ca 14 % av antalet 16-åringar. Detta innebär en minskning med 2 700 elevplatser. Den kraftigaste minskningen skulle falla på de tvååriga tekniska och ekonomiska linjerna. SÖ föreslår ånyo att den försöksvis inrättade musiklinjen får utökas med ytterligare 90 elevplatser.

Beträffande övriga tvååriga linjer och specialkurser näraliggande linjerna föreslår SÖ att antalet elevplatser skall utgöra 57 550 i årskurs 1 läsåret 1978/79. Detta innebär en ökning med ca 3 000 elevplatser. Antalet föreslagna elevplatser motsvarar ca 53 % av årskullen 16-åringar. Ökningen föreslås bli fördelad enligt följande: bygg- och anläggningsteknisk linje (+400), distributions- och kontorslinje (+250), el-teleteknisk linje (+500), fordonsteknisk linje (+570), jordbrukslinje (+150), konsumtionslinje (+100), processteknisk linje (+150), skogsbrukslinje (+150), verkstadsteknisk linje (+450), vårdlinje (+200). För specialkurser som ej ligger nära någon linje föreslås en utökning med 150 elevplatser.

SÖ räknar med att huvuddelen av det utökade antalet elevplatser på fordonsteknisk linje skall utnyttjas för utökad försöksverksamhet med transportteknisk gren. I den föreslagna utökningen inom el-telecområdet ingår en utökning av driftmaskinistutbildning. SÖ har vid sin medelsberäkning beaktat behovet av resurser för att anordna tvåårig specialkurs för dansare i enlighet med vad dansarutredningen (U 1973: 09)

föreslagit i sitt betänkande (DsU 1976: 8) Utbildning av yrkesdansare.

SÖ anser sig inte böra föreslå någon försöksverksamhet med maskinförarutbildning.

Sammanlagt räknar SÖ med 105 350 elevplatser i gymnasieskolan på linjer och minst ettåriga direkt grundskoleanknutna specialkurser, vilket motsvarar 97,1 % av antalet 16-åringar 1978.

För övriga specialkurser föreslår SÖ en total intagningskapacitet motsvarande 30 330 årselevplatser jämfört med 25 540 årselevplatser innevarande budgetår. SÖ räknar därvid med ett ökat behov av intagningsplatser för utbildning inom vårdområdet och för tekniska specialkurser. SÖ beräknar även utbildningsplatser för att möjliggöra introduktions- och sommarkurser för invandrarungdom och kortare yrkesinriktade kurser. SÖ räknar även med att det, inom ramen för sålunda beräknat antal elevplatser, skall finnas utrymme för en viss begränsad försöksverksamhet med en serie korta kurser som kan kombineras/varvas till en tvåårig utbildning.

SÖ hemställer i likhet med tidigare år, om bemyndigande att få göra vissa omfördelningar av elevplatser mellan olika studievägar om så visar sig erforderligt. SÖ föreslår vidare att nu föreslagna ramar får utökas om arbetsmarknadssituationen påfordrar ökade insatser från skolans sida.

Försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever i Solna (Ingemundskolan) omfattade läsåret 1976/77 elva klasser med sammanlagt 41 elever. SÖ räknar med att elevantalet läsåret 1977/78 inte torde komma att överstiga 20 elever. Med anledning av det vikande elevintresset har styrelsen för vårdartjänst och SÖ påbörjat en förnyad utredning om den fortsatta försöksverksamheten. I avvaktan härpå och på de förhandlingar som äger rum mellan staten och Upplands Väsby kommun om en eventuell överflyttning av elever från Ingemundskolan beräknar SÖ medel för Ingemundskolan budgetåret 1978/79 för en organisation omfattande 20 elever. Med hänsyn till det minskade elevunderlaget anser SÖ att den ordinarie studierektorstjänsten vid skolan bör dras in. I stället bör en arvoderad studierektorstjänst inrättas vid Skärholmens gymnasium. SÖ föreslår en höjning av resursen för stödundervisning och samordnad specialundervisning från en veckotimme per elev till två veckotimmar per elev. För studie- och yrkesorientering föreslår SÖ medel motsvarande ett halvt schablonbelopp. Resursen skall vara gemensam för Ingemundskolan och för den försöksverksamhet som är förlagd till Skärholmens gymnasium. I övrigt föreslås förändringar enbart av automatisk natur.

Försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade elever och andra svårt handikappade anordnas sedan den 1 juli 1974 även vid Skärholmens gymnasium i

Stockholms kommun. Organisationen omfattade läsåret 1976/77 fyra klasser med sammanlagt 18 elever. Vidare var tio elever individualintegrerade. SÖ räknar med ett oförändrat elevantal under budgetåren 1977/78 och 1978/79. SÖ föreslår att en arvodestjänst som studierektor inrättas i stället för den ordinarie tjänst som studierektor som föreslås indragen vid Ingemundskolan. I andra hand föreslås att undervisningstiden för en lärare får nedsättas med högst tio veckotimmar. I likhet med vad som föreslagits för Ingemundskolan bör resursen för stödundervisning och samordnad specialundervisning höjas från en till två veckotimmar per elev. För individualintegrerad elev bör dock resursen uppgå till fyra veckotimmar. SÖ anser att statsbidrag bör utgå för avlönande av fritidsassistent. SÖ föreslår dessutom resurser för planering och samordning av försöksverksamheten samt för utvärdering av bl. a. studie- och yrkesorienteringen. I övrigt föreslås endast förändringar av automatisk karaktär.

Reguljär utbildning för gravt hörselskadade anordnas sedan den 1 juli 1971 i Örebro kommuns gymnasieskola. SÖ har vid sina medelsberäkningar utgått från ett oförändrat elevantal, ca 200, för budgetåret 1978/79. SÖ föreslår att medel beräknas för ytterligare en halv tjänst som teckenspråkstolk, en halv tjänst som kurator samt medel för psykologhjälp. SÖ beräknar vidare kraftigt ökade omkostnader för verksamheten, särskilt då för kost, logi, tvätt och städning, för lokalkostnader, för engångsanskaffning för nya elevvåningar, resor och fritidsverksamhet. Totalt beräknar SÖ att kostnaderna för ifrågavarande utbildning uppgår till 6 477 714 kr., en ökning med 1 278 214 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Riksförbundet döva och hörselskadade barns målsmän har i särskild skrivelse anhållit att gymnasieskolan för gravt hörselskadade elever i Örebro skall ha det samlade ansvaret för hörselskadade ungdomar, som avslutar specialskolan för hörselskadade oavsett om de har utbildningen i Örebro att erbjuda eller om eleven i fråga måste placeras på annan skola och eventuellt på annan ort. SÖ finner att frågan om anordnande av gymnasial utbildning på andra orter än Örebro behöver ytterligare utredas och beräknar inga medel för ändamålet.

Den försöksverksamhet med pedagogisk gymnasieskoleklinik som pågått i Lund sedan budgetåret 1968/69 föreslås få fortsätta i oförändrad omfattning även nästa läsår. Kostnaderna härför beräknas uppgå till 345 800 kr.

I avvaktan på att nya bestämmelser om förbättrat bidrag till annan inbyggd utbildning än vårdutbildning utfärdas beräknar SÖ de särskilda kostnaderna för inbyggd utbildning enligt hittills gällande normer. De totala kostnaderna för den inbyggda utbildningen beräknas av SÖ uppgå till 34,3 milj. kr.

SÖ har från länsskolnämnderna inhämtat att nämnderna för budget-

året 1975/76 beslutat om statsbidrag för hyra av skollokaler åt sådan gymnasieskola eller sådan skolenhet med gymnasieskola som omfattar antingen huvudsakligen utbildning för industri och hantverk eller utbildning för sjömän med sammanlagt ca 4,1 milj. kr. Enligt nämndernas beräkningar kommer statsbidraget för ifrågavarande ändamål att under budgetåret 1976/77 uppgå till ca 4,7 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknar SÖ kostnaderna härför till ca 6 milj. kr.

Innevarande budgetår disponeras för stödundervisning och samordnad specialundervisning i gymnasieskolan en samlad resurs omfattande 0,65 veckotimme per klass. SÖ föreslår i likhet med tidigare år att denna resurs nästa budgetår utökas till 0,75 veckotimme per klass. Det ökade medelsbehovet för detta ändamål beräknas av SÖ uppgå till 4,2 milj. kr.

För stödundervisning i svenska åt invandrarelever beräknar SÖ en höjning med 1,2 milj. kr. till totalt 6,2 milj. kr. SÖ har som utgångspunkt för sina beräkningar 0,75 lärarveckotimme per elev för 2 400 elever.

För hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråk utgår ett schablonbidrag efter beräkningsgrunden 0,75 lärarveckotimme per deltagande elev och år. SÖ räknar med att ca 900 elever skall ha behov av sådan undervisning och handledning. Totalt beräknar SÖ 1,2 milj. kr. för ändamålet.

SÖ finner det angeläget att den försöksverksamhet med introduktionskurser och kompletterande sommarkurser för invandrarungdom som påbörjats får fortsätta även under budgetåret 1978/79. Särskilt statsbidrag med högst 25 000 kr. per kurs för kommuns faktiska merkostnader bör kunna utgå efter länsskolnämndens prövning. SÖ beräknar kostnaderna för det särskilda statsbidraget till 1,5 milj. kr.

SÖ föreslår vidare att försöksverksamheten med yrkesinriktade grundkurser för invandrare och med en modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje får fortsätta även under budgetåret 1978/79. Undervisningen bör även under nästa budgetår anordnas med klasser om högst 16 elever. SÖ bör ges bemyndigande att fastställa tim- och kursplaner för försöksverksamheten.

Särskilda medel för tekniska och administrativa stödåtgärder åt handikappade elever i gymnasieskolan har stått till SÖ:s förfogande sedan budgetåret 1965/66. För innevarande budgetår disponeras 2 milj. kr. för detta ändamål. För varje år integreras allt fler och allt svårare handikappade i vanlig klass. Behovet av transport, personell assistans, tolkhjälp och tekniska hjälpmedel ökar därför och anvisade medel är klart otillräckliga. SÖ räknar därför med ett medelsbehov av 4 milj. kr., dvs. en fördubbling av anslagsposten.

Oaktat det minskade elevantalet som kan förväntas vid Ingemundskolan bör det totala behovet av assistans i riket som helhet vara oförändrat eller ökande.

I avvaktan på mer genomgripande översyn och samordning av studievägarna inom den ekonomiska sektorn i gymnasieskolan anser SÖ det vara angeläget att pröva vissa mindre förändringar på de nuvarande tre linjerna fr. o. m. läsåret 1978/79. SÖ föreslår därför att kommunerna skall erbjudas att i årskurs 3 av treårig ekonomisk linje pröva en sammanläggning av kameral och distributiv gren. Vidare föreslås att kommunerna skall erbjudas att pröva att göra ämnet stenografi valfritt i årskurs 1 av tvåårig ekonomisk linje. Elever som ej väljer stenografi får i stället en utökad kurs i maskinskrivning och kontorskunskap. Slutligen föreslås att kontorsgrenens varianter i årskurs 2 på tvåårig distributions- och kontorslinje skall slopas i de kommuner som så önskar. Maskinräkning och maskinbokföring föreslås därvid att utgå som separat ämne.

SÖ föreslår att den engelskspråkiga gymnasiala utbildningen som på försök bedrivits vid en skolenhet inom gymnasieskoleorganisationen i Stockholm sedan läsåret 1973/74 får fortsätta även under läsåret 1978/79. SÖ föreslår att statsbidrag även skall utgå för administration av verksamheten. SÖ beräknar en extra resurs härför uppgående till högst 8,5 veckotimmar.

SÖ föreslår att ettårig högre specialkurs i musik får inrättas med vardera en klass på de återstående två orterna där försöksverksamhet bedrivs med tvåårig musiklinje. På skolenhet med tvåårig musiklinje bör enligt SÖ:s mening få — utöver vad som medges enligt skolförordningen — inrättas en arvodestjänst som studierektor samt en arvodestjänst som institutionsföreståndare.

Försöksverksamheten med estetisk variant på tvåårig social linje i Stockholm och Linköping bör fortsätta även under läsåren 1978/79 och 1979/80 i dessa kommuner.

Försöksverksamheten med kombination av gymnasieskolestudier och elitidrott bör fortsätta i oförändrad omfattning under läsåret 1978/79.

SÖ beräknar för utökad försöksverksamhet med koncentrationsläsning i gymnasieskolan en kostnad av 130 000 kr.

SÖ föreslår att elever i vissa minst tvååriga specialkurser skall för att erhålla allmän behörighet till högre utbildning få välja till tre veckotimmar i svenska i årskurs 2. Kostnaderna härför beräknas till 600 000 kr.

SÖ har i en särskild skrivelse hemställt om ett ökat timtal i delad klass i fysik i årskurs 3 på naturvetenskaplig och teknisk linje. Kostnaderna beräknas uppgå till ca 970 000 kr.

Svenska klassikerförbundet har anhållit om att vissa åtgärder vidtas för att inte ämnet grekiska skall försvinna helt från gymnasieskolan.

SÖ föreslår i en särskild skrivelse vissa förändringar av tim- och kursplanerna för livsmedelsteknisk linje samt att i anslutning härtill den processtekniska linjens gren för livsmedelsteknik och konsumtionslinjens gren för storhushåll och restaurang avvecklas.

Sveriges hantverks- och industriorganisation har i en särskild skrivelse anhållit om bl. a. förbättrade bidrag till bl. a. inbyggd utbildning.

SÖ har i särskild skrivelse den 21 juni 1977 hemställt att försöksverksamhet med tvåårig social service- och barnomsorgslinje kommer till stånd i tre kommuner med start vårterminen 1978 samt under budgetåret 1978/79 i ett tiotal kommuner.

SÖ har i särskild skrivelse den 16 maj 1977 redovisat ett förslag till nya tim- och kursplaner för specialkurs för utbildning till fotvårdsspecialist.

SÖ har i en särskild skrivelse anhållit att specialkurserna Påbyggnadskurs för arbete bland barn och ungdomar med särskilda behov och Påbyggnadskurs för vård av nyfödda och sjuka barn får anordnas i gymnasieskolan.

SÖ har vidare anhållit att specialkurserna Grundkurs för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda samt Påbyggnadskurs för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda samt tvåårig utbildning till tandsköterska får anordnas i gymnasieskolan.

Frågan om utbildning av sjöpersonal har utretts av en särskild arbetsgrupp (UTSJÖ) inom SÖ. Med skrivelse den 1 december 1976 har SÖ överlämnat UTSJÖ:s förslag till regeringen. SÖ:s skrivelse har remissbehandlats. Förslaget innebär bl. a. att i stället för den grundläggande sjöpersonalutbildningen inrättas en tvåårig fartygsteknisk kurs inom gymnasieskolan. SÖ har senare anhållit att en tvåårig drift- och underhållsteknisk linje får anordnas i gymnasieskolan fr. o. m. läsåret 1978/79. Linjen skall tillgodose behovet av såväl grundläggande sjöpersonalutbildning som utbildning av drift- och underhållsteknisk personal för verksamhet i land. Linjen har ett gemensamt första år varefter i årskurs 2 uppdelning sker enligt tre grenar, nämligen gren för energiteknik, gren för fartygsteknik och gren för eldriftteknik. SÖ räknar med en utbildningskapacitet av 720 elever under läsåret 1978/79. Samtidigt med att linjen inrättas bör den tvååriga yrkeskursen för driftmaskinister och tvåårig fartygsteknisk kurs utgå ur gymnasieskolorganisationen. För att handha den dyrbara utrustning som erfordras bör tjänster som institutionstekniker inrättas och statsbidrag härför utgå. I

övrigt bör enligt SÖ:s mening inga kostnadsökningar uppstå under budgetåret 1978/79 under detta anslag.

Sveriges kooperativa och allmännyttiga bostadsföretags förhandlingsorganisation har inkommit med skrivelse angående utbildning av drift- och underhållsteknisk personal inom områdena energi, vatten och avlopp, fastighet, processindustri m. m.

Stockholms läns landstings utbildningsnämnd har i en särskild skrivelse anhållit om ändrad poängberäkning för vissa specialkurser vid bedömningen av omfattningen av kommunens skolväsende.

SÖ har i särskild skrivelse den 29 september 1977 redovisat sitt av regeringen den 7 juli 1977 givna uppdrag att inkomma med förslag om en revidering av vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård jämte förslag till revidering av specialkurser för utbildning till barnskötare.

SÖ har i särskild skrivelse den 26 oktober 1977 hemställt om bemyndigande att få anordna ytterligare försöksverksamhet med dels samordning av årskurserna 1 och 2 på naturvetenskaplig och fyraårig teknisk linje, dels med varianter på naturvetenskaplig linje.

SÖ har i särskild skrivelse den 4 november 1977 hemställt att regeringen medger att utbildning till arbetsterapibiträde försöksvis får anordnas som specialkurs i gymnasieskolan fr. o. m. läsåret 1978/79 och generellt fr. o. m. läsåret 1979/80.

Anslagsberäkning

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag	2 026 500 000	+152 000 000	+243 000 000

Den av SÖ föreslagna anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning

1. Lärarlönebidrag m.m.	
a) gymnasieskolans linjer och specialkurser	1 539 148 841
b) särskilda kostnader för försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade m.m.	895 861
c) särskilda kostnader för gymnasial utbildning för svårt hörselskadade	6 477 714
d) försöksverksamhet med pedagogisk gymnasieskoleklinik i Lund	345 800
e) särskilda kostnader för heltidskurser för industri och hantverk av verkstadsskolekaraktär	22 820 000
f) särskilda kostnader för inbyggd utbildning	34 300 000
g) hyra av vissa skollokaler	6 000 000
2. Speciella åtgärder för invandrarelever	8 900 000

3.	Tekniska stödåtgärder m.m. åt handikappade elever	4 000 000
4.	Bidrag till pedagogisk stödpersonal	22 434 610
5.	Kostnader för ATP-avgifter	139 423 747
6.	Kostnader för arbetsgivaravgift och socialförsäkringsavgift	226 207 917
7.	Kostnader för lönekostnadspålägg	167 716 358
		2 178 670 848

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående har anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet. Antalet behöriga förstahandssökande till minst ettåriga studievägar inom gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del var våren 1977 nära 108 000. Jämfört med föregående år innebär detta en ökning med ca 6 600 sökande. Då antalet 16-åringar under samma tid har ökat med ca 2 400 torde man av siffrorna kunna utläsa ett ökat intresse för gymnasieskolutbildning. Den förbättrade rekryteringssituationen torde bero på dels den svåra arbetsmarknadssituation som råder, dels att de insatser som gjorts inom studie- och yrkesorienteringen nu börjar ge effekt.

Antalet behöriga förstahandssökande till de tre- och fyraåriga linjerna uppgår till ca 31 000 jämfört med ca 28 400 föregående år. Det kan vidare konstateras att den nedåtgående trenden för intresset för den naturvetenskapliga linjen nu brutits och att den fyraåriga tekniska linjen fortsätter att dra till sig ett ökat antal studerande.

Intresset för de tvååriga teoretiska linjerna har för innevarande år ökat totalt. Antalet förstahandssökande uppgår till ca 14 000 jämfört med 12 550 föregående år. Särskilt stor har ökningen varit för social linje. Tillströmningen till tvåårig teknisk linje fortsätter däremot att minska. Tvåårig musiklinje är fortfarande mycket populär.

Antalet sökande till de utpräglat yrkesinriktade linjerna uppgår totalt till 62 900. Detta innebär en ökning med 2 500 jämfört med föregående år. Intresset för den bygg- och anläggningstekniska linjen fortsätter att öka. Ett ökat intresse har vidare distributions- och kontorslinje, el-teleteknisk linje, fordonsteknisk linje, jordbrukslinje, träteknisk linje samt vårdlinjen samlat. Förstahandsvalen till den verkstadstekniska linjen fortsätter att minska. Totalt uppvisas en nedgång i antalet förstahandssökande med 25 % till denna linje. En närmare analys av siffrorna visar dock på stora regionala skillnader.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att antalet intagningsplatser på de tre- och fyraåriga linjerna räknas upp med 2 300 till totalt 32 500 elevplatser, vilket motsvarar ca 30 % av antalet 16-åringar. Största ökningen skulle därvid falla på fyraårig teknisk linje (+1 200) och treårig ekonomisk linje (+600). Jag har ingenting att erinra mot vad SÖ föreslagit i vad gäller dimensioneringen av de tre- och fyraåriga linjerna.

SÖ har såvitt gäller de tvååriga teoretiska linjerna föreslagit kraftiga

minskningar av antalet utbildningsplatser på de ekonomiska och tekniska linjerna. I likhet med föregående år föreslås en ökning av försöksverksamheten på musiklinjen med ytterligare 90 elevplatser. Jag delar SÖ:s uppfattning att dimensioneringen av de ekonomiska och tekniska linjerna skall anpassas till den reella elevefterfrågan. Jag är däremot inte beredd att utöka försöksverksamheten med tvåårig musiklinje.

För övriga tvååriga linjer med angränsande specialkurser samt för specialkurser som ej ligger nära någon linje räknar SÖ med 57 550 årselevplatser, en ökning med sammanlagt ca 3 000 elevplatser jämfört med innevarande år. Jag räknar med en uppräkning av antalet elevplatser på jordbrukslinje, processteknisk linje och skogsbrukslinje i enlighet med SÖ:s förslag. För bygg- och anläggningsteknisk linje, livsmedelsteknisk linje och vårdlinje räknar jag med en större ökning än vad SÖ har föreslagit. För distributions- och kontorslinje samt konsumtionslinje räknar jag med en oförändrad intagningskapacitet nästa läsår. För el-teleteknisk linje, fordonsteknisk linje och verkstadsteknisk linje räknar jag med mindre ökningar än vad SÖ föreslagit. Jag räknar vidare för nästa läsår med ett mindre antal specialkurser som inte är linjeanknutna. Jag har vid min bedömning av dimensioneringen av denna del av gymnasieskolan beaktat det behov av utbildningsplatser som SÖ beräknat för den nya drift- och underhållstekniska linjen. Jag har även inom den ram som beräknats för fordonsteknisk linje beräknat ytterligare 80 elevplatser för försöksverksamhet med transportteknisk gren. Totalt finns därför utrymme motsvarande 10 klasser för försöksverksamhet med ifrågavarande gren.

Jag räknar med sammanlagt 105 380 elevplatser i årskurs 1 i den direkt grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan, en ökning med 2 700 elevplatser jämfört med innevarande läsår. Detta antal motsvarar en andel av antalet 16-åringar om ca 97%.

För övriga specialkurser, dvs. kurser som är kortare än ett år eller vilka fordrar tidigare gymnasial utbildning räknar SÖ med en total intagningskapacitet motsvarande 30 330 årselevplatser. SÖ har därvid räknat med ett ökat behov av intagningsplatser för utbildning inom vårdområdet och för tekniska specialkurser. SÖ beräknar även utbildningsplatser för att möjliggöra introduktions- och sommarkurser för invandrarungdom och kortare yrkesinriktade kurser.

Jag vill här anföra följande. Regeringen har den 15 september 1977 medgivit att den ram för antalet elevplatser i gymnasieskolan som beräknats för budgetåret 1977/78 och som avser studievägar kortare än ett år eller ej direkt grundskoleanknutna studievägar får utökas med 2 000 årselevplatser. Denna del av gymnasieskolan omfattar således 27 540 årselevplatser innevarande läsår.

Regeringen har vidare den 15 september 1977 beslutat att det totala antalet elevplatser som fastställts för gymnasieskolan för budgetåret

1977/78 får överskridas med högst 1 700 årselevplatser för att utnyttjas för korta yrkesinriktade kurser, introduktionskurser för invandrarungdom och kompletterande sommarkurser för invandrarungdom samt för specialkursen Studievägar och arbetsliv, orienteringskurs. Ifrågavarande antal årselevplatser motsvarar ca 10 000 platser i kurser om genomsnittligt 6 veckor. Utbildningsplatserna skall av SÖ fördelas på länsskolnämnderna för att möjliggöra att kommunerna snabbt skall kunna anordna kurserna. Vid utformning av tim- och kursplanerna för de korta yrkesinriktade kurserna skall SÖ beakta att de lokala skolmyndigheterna ges möjlighet att påverka kursinnehållet. Kommunerna får särskild ekonomisk ersättning för merkostnader i samband med de kortare kurserna. Genom särskilt beslut av regeringen utgår till ungdomar som genomgår kortare yrkesinriktade kurser utbildningsbidrag under högst 10 veckor på samma villkor som gäller för ungdom som genomgår viss arbetsmarknadsutbildning.

Efterfrågan på kortare yrkesinriktade kurser har varit stor. Regeringen har därför den 22 december 1977, efter framställning från SÖ den 24 november 1977, beslutat att det totala antalet elevplatser som fastställts för gymnasieskolan för budgetåret 1977/78 får överskridas med ytterligare 1 000 årselevplatser.

Det ankommer på SÖ att ingående följa verksamheten med ifrågavarande kurser och återkomma till regeringen med förslag till sådan verksamhet även under budgetåret 1978/79 om så visar sig erforderligt. Jag anser att denna verksamhet och antalet utbildningsplatser och därmed förenade extra åtgärder bör prövas särskilt varje år med hänsyn till arbetsmarknads- och utbildningssituationen för ungdomar. I detta sammanhang avser jag även att pröva frågan om särskilda kurser för invandrarungdom i syfte att förbättra denna grupps möjligheter att påbörja gymnasieskolstudier. Länsskolnämnderna bör för nästkommande budgetår ha hög beredskap för att i nära kontakt med länsarbetsnämnderna och kommunerna snabbt kunna starta korta yrkesinriktade kurser och kurser för invandrarungdom.

Med hänvisning till vad jag har anfört beräknar jag 26 330 årselevplatser för nästa budgetår för den del av gymnasieskolan som avser studievägar kortare än ett år eller ej direkt grundskoleanknutna specialkurser.

Med de undantag jag här har nämnt bör eleverna budgetåret 1978/79 fördelas på de olika studievägarna i gymnasieskolan i överensstämmelse med SÖ:s förslag till dimensionering. SÖ bör emellertid, om det visar sig nödvändigt, kunna göra viss omfördelning av elevplatser dels mellan studievägar inom varje ram, dels mellan ramarna. I den mån starka skäl — t. ex. arbetsmarknadsskäl — talar för en ökning av det totala antalet elevplatser bör, liksom hittills, regeringen ha rätt att besluta härom.

Försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt

rörelsehindrade och andra svårt handikappade anordnas vid Ingemundskolan i Solna kommun och vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun. Såvitt gäller verksamheten vid Ingemundskolan i Solna kommun och vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun. Såvitt gäller verksamheten vid Ingemundskolan har det visat sig att intresset från elevernas sida att påbörja studier vid skolan markant minskat inför innevarande läsår. Mot bakgrund av denna elevutveckling har SÖ och styrelsen för vårdartjänst påbörjat en utredning om den fortsatta försöksverksamheten. I avvaktan på närmare förslag från ifrågavarande myndigheter räknar jag för budgetåret 1978/79 resurser för verksamheten baserade på en organisation omfattande 20 elever. Jag anser vidare att den ordinarie studierektorstjänsten bör dras in vid Ingemundskolan och att i stället en arvoderad studierektorstjänst bör inrättas vid Skärholmens gymnasium. I övrigt räknar jag endast med förändringar av automatisk karaktär. Totalt bör anslaget minskas med 30 200 kr. Mot bakgrund av den osäkerhet som råder kring Ingemundskolans framtid hemställer jag att regeringen även inför budgetåret 1978/79 inhämtar riksdagens bemyndigande att få vidta de åtgärder som behövs för att möjliggöra en fortsatt avveckling av Ingemundskolan.

För försöksverksamheten vid Skärholmens gymnasium beräknar jag förutom ökningar av automatisk natur även medel för en arvodestjänst som studierektor avsedd att bereda övertalig skolledare vid Ingemundskolan möjlighet till fortsatt anställning. Totalt räknar jag med en ökning av statsbidraget med 108 750 kr. till totalt 342 150 kr.

I enlighet med SÖ:s förslag räknar jag med oförändrat elevantal, 200, vid den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade i Örebro kommuns gymnasieskola under läsåret 1978/79. Jag räknar även här endast med ökningar av automatisk karaktär. Ytterligare 552 000 kr. bör ställas till Örebro kommuns förfogande för ifrågavarande ändamål. Det totala statsbidraget för verksamheten beräknar jag till 5 751 500 kr. Jag finner i likhet med SÖ att frågan om anordnande av gymnasial utbildning för gravt hörselskadade på andra orter och hithörande frågor behöver ytterligare utredas. Jag är därför inte beredd att ta ställning till vad Riksförbundet för Döva och hörselskadade barns målsmän föreslagit avseende det samlade ansvaret för gymnasieskolan i Örebro för hörselskadade ungdomar oavsett var utbildning äger rum.

För försöksverksamhet med pedagogisk gymnasieskolklinik i Lund beräknar jag 376 900 kr.

Såvitt gäller särskilda kostnader för inbyggd utbildning har riksdagen som sin mening givit till känna att regeringen för riksdagen bör lägga fram förslag till bestämmelser om förbättrat statsbidrag till inbyggd utbildning, företagsskola och lärlingsut-

bildning i sådan tid, att nya bestämmelser kan träda i kraft under budgetåret 1978/79 (UbU 1975/76: 21, rskr 1975/76: 248).

Jag har därför vid min medelsberäkning utgått från att det statliga bidraget till inbyggd utbildning även inom områdena för industri och hantverk eller handel bör höjas såsom fr. o. m. budgetåret 1977/78 skett för inbyggd vårdutbildning. Statsbidrag för särskilda kostnader för inbyggd utbildning inom industri och hantverk eller handel bör enligt min mening fr. o. m. budgetåret 1978/79 utgå med högst 17 500 kr., när företag för utbildning under läsår om 40 veckor mottar minst åtta elever från en klass, dvs. en uppräkning med 35 % jämfört med vad som nu gäller.

Regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av de ändrade grunder för statsbidrag till inbyggd utbildning som jag nu har förordat.

Jag erinrar här även om vad jag anfört under anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering m. m. om resurser för kommun för att möjliggöra en bättre samordning mellan skola och företag i vad gäller inbyggd utbildning.

Jag har i likhet med SÖ beräknat 6 milj. kr. avseende statsbidrag för förhyrande av skollokaler.

Jag har vid min medelsberäkning under detta anslag utgått från att en samlad resurs omfattande 0,65 veckotimmar per klass skall disponeras för stödundervisning och samordnad specialundervisning. Detta innebär inga förändringar jämfört med innevarande budgetår.

För stödundervisning åt invandrarelever beräknar jag även för nästkommande budgetår totalt 5 milj. kr. vid sidan av de resurser för stödundervisning och samordnad specialundervisning som i övrigt utgår i gymnasieskolan. Jag har vidare för hemspråksundervisning och studiehandledning i hemspråk för invandrarelever beräknat 1,2 milj. kr. Jag är inte beredd att nu ta ställning till fortsatt försöksverksamhet med yrkesinriktade grundkurser för invandrare och med modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan. Enligt min mening bör SÖ ta kontakt med berörda lokala skolmyndigheter och med dem diskutera huruvida inte de tidigare nämnda introduktions- och sommarkurserna för invandrarungdom bättre uppfyller invandrarungdomens behov av särskilt anpassad undervisning. Det bör anmälas för riksdagen att regeringen genom särskilt beslut den 18 augusti 1977 medgivit försöksverksamhet med finskspråkig gymnasial utbildning i huvudsaklig överensstämmelse med social linje med en klass inom gymnasieskoleorganisationen i Stockholms kommun. Regeringen har samma dag givit SÖ i uppdrag att ytterligare utreda frågan om försöksverksamhet med finskspråkig gymnasial utbildning i Stockholm.

Innevarande budgetår står 2 milj. kr. till SÖ:s förfogande för bidrag till kommunerna för tekniska och administrativa stöd-

åtgärder åt handikappade elever. Jag räknar för nästa budgetår med en uppräkning av medlen för detta ändamål. Totalt bör anslaget uppräknas med 300 000 kr. till totalt 2,3 milj. kr.

De av SÖ föreslagna smärre förändringarna på treårig ekonomisk linje, tvåårig ekonomisk linje samt på distributions- och kontorslinje har jag ingenting att erinra emot. Jag avser att senare återkomma till regeringen i frågan.

Regeringen har redan genom förordning den 19 augusti 1976 medgivit att engelskspråkig gymnasial utbildning, som på försök bedrivits vid en skolenhet inom gymnasieskolorganisationen i Stockholm sedan läsåret 1973/74, får anordnas under läsåren 1976/77—1978/79. Statsbidrag till administration av verksamheten bör dock inte utgå.

Ej heller för nästa budgetår är jag beredd att biträda SÖ:s förslag om arvodestjänster som studierektor och institutionsföreståndare vid skolenhet med tvåårig musiklinje. Jag räknar även med oförändrat antal högre specialkurser i musik under nästa läsår.

Försöksverksamhet med koncentrerade ämnesstudier anordnas vid en skolenhet inom gymnasieskolorganisationen i Stockholm fr. o. m. läsåret 1971/72. Jag räknar med att denna försöksverksamhet skall fortsätta även under läsåret 1978/79. Några särskilda resurser för ytterligare försöksverksamhet med koncentrationsläsning är jag däremot inte beredd att medverka till.

Riksdagen bemyndigade den 23 mars 1977 regeringen att för budgetåret 1977/78 meddela bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning (UbU 1976/77: 17, rskr 1976/77: 158). Regeringen har, efter överläggningar med Landstingsförbundet, den 24 november 1977 meddelat sådana bestämmelser. Härvid framgår att det allmänna driftbidraget skall utgöra 13 600 000 kr. Fördelningen sker med utgångspunkt i ett bidrag per planerad kursvecka om 6 000 kr. för maskinteknisk kurs och 4 000 kr. för övriga kurser. Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att efter överläggningar med Landstingsförbundet meddela statsbidragsbestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser även för budgetåret 1978/79.

Riksdagen har våren 1977 beslutat att socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen skall höjas från 8 % till 9,6 % fr. o. m. den 1 januari 1978 (prop. 1976/77: 116, SfU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 297). För de utbildningsformer, t. ex. skogsbrukets yrkesutbildning, utbildning inom lantbruk och lanthushåll samt folkhögskolor, där statsbidrag f. n. utgår för täckande av hela avgiftskostnaden finner jag efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet att bidraget bör beräknas till 9,6 % av lönekostnaderna. I fråga om viss vuxenutbildning, såsom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, utgår f. n. statsbidrag till täckande av en

del av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen. Statsbidraget bör i fortsättningen utgå med samma del av den höjda avgiften och kan beräknas till nämnda del av nuvarande 9,6 % av lönekostnaderna. Jag anser att regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av de ändrade grunder för statsbidrag till sjukförsäkringsavgift vid statsunderstödd verksamhet som jag nu har förordat.

Jag har ingenting att erinra mot att försöksverksamhet med estetisk variant på social linje får bedrivas inom gymnasieskolan i Linköping och Stockholm med intagning i årskurs 1 även under läsåret 1978/79.

Regeringen medgav den 12 maj 1977 att försök med en gemensam studiegång i årskurserna 1 och 2 av naturvetenskaplig och fyraårig teknisk linje fick anordnas vid en skolenhet inom gymnasieskolorganisationen i Västerås under läsåret 1977/78 i årskurs 1 och läsåret 1978/79 i årskurs 2. Regeringen medgav samma dag att försöksverksamhet med miljövårdsteknisk variant, datateknisk variant och kommunikationsvariant av naturvetenskaplig linje fick anordnas vid tre gymnasieskolor med sammanlagt sex klasser. SÖ:s hemställan om utökad försöksverksamhet bör inte föranleda någon annan regeringens åtgärd än att den försöksverksamhet som medgivits av regeringen den 12 maj 1977 får anordnas under ytterligare ett läsår. Jag är även beredd att medverka till att försök med ytterligare en variant av naturvetenskaplig linje får anordnas på en ort under förutsättning att SÖ kan visa att försöksverksamheten inte medför merkostnader för staten.

F. n. gäller att elever på de yrkesinriktade linjerna inom ramen för s. k. fritt tillval får utbyta undervisning i yrkesbetonat ämne mot undervisning i bl. a. svenska och/eller engelska för att erhålla allmän behörighet för högre studier. Av anvisningar som SÖ utfärdat framgår att undervisning i tillvalsämnen normalt bör ske på sådant sätt att utvidgning av organisationen ej erfordras.

Jag har ingenting att erinra mot att även eleverna i vissa två- och treåriga specialkurser med fyra veckotimmar i svenska i årskurs 1 erbjuds möjlighet att välja tre veckotimmar svenska i årskurs 2. Jag avser därför att återkomma till regeringen med förslag att SÖ får vidta de åtgärder som erfordras för att ifrågavarande studerande skall kunna läsa ämnet svenska i årskurs 2 under tre veckotimmar. Undervisning i yrkesbetonat ämne bör därvid minskas i motsvarande utsträckning. SÖ bör i anslutning härtill utfärda sådana anvisningar att undervisning i svenska normalt kan ske på sådant sätt att utvidgning av organisationen inte erfordras.

Jag är inte beredd att föreslå någon ändring av gällande bestämmelser avseende möjligheterna att välja ämnet grekiska i gymnasieskolan.

Jag är inte heller beredd att föreslå sådan ändring av timplanerna för

naturvetenskaplig och fyraårig teknisk linje som medför ett ökat timtal i delad klass i fysik i årskurs 3.

SÖ har i skilda skrivelser hemställt om att vissa specialkurser får anordnas inom gymnasieskolan. Enligt min mening bör SÖ få vidta de åtgärder som erfordras för att följande specialkurser, nämligen utbildning till barnskötare inom barnomsorgs- och allmän fritidsverksamhet, påbyggnadskurs för arbete bland barn och ungdomar med särskilda behov, påbyggnadskurs för vård av nyfödda barn och sjuka barn, grundkurs för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, påbyggnadskurs för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda och utbildning till fotvårdsspecialist skall kunna anordnas fr. o. m. budgetåret 1978/79 inom de ramar för gymnasieskolan som varje budgetår fastställs av regeringen. Däremot är jag inte beredd att nu ta ställning till SÖ:s förslag rörande tvåårig tandsköterskeutbildning. Mot bakgrund av att flertalet remissinstanser ställt sig avvisande eller avvaktande till SÖ:s förslag om utbildning till arbetsterapibiträde anser jag mig inte kunna biträda att utbildning i den form som SÖ föreslagit kommer till stånd.

SÖ:s förslag till revidering av vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård har remissbehandlats. Remissbilden är splittrad. Mot denna bakgrund finner jag därför att endast en begränsad försöksverksamhet med utbildning i enlighet med SÖ:s förslag bör komma till stånd redan fr. o. m. läsåret 1978/79. Försöksverksamheten bör omfatta högst 20 klasser i skilda kommuner.

Jag är inte beredd att föreslå någon ändrad poängberäkning för vissa specialkurser vid bedömningen av omfattningen av kommunens skolväsende på sätt Stockholms läns landstings utbildningsnämnd gjort framställning om.

Ej heller är jag beredd föreslå någon försöksverksamhet med tvåårig social service- och barnomsorgslinje under budgetåret 1978/79. Frågan utreds av gymnasieutredningen.

Såvitt gäller den livsmedelstekniska linjen har den nuvarande utformningen av linjen medfört vissa problem av organisatorisk karaktär. Således måste t. ex. val av gren för servering ske redan före inträdet i gymnasieskolan. Förhållandet att inte samtliga grenar i årskurs 2 finns på hemorten gör att grenvalet till årskurs 2 styrs av linjens organisation och grenarnas lokalisering, oavsett elevernas önskemål. Den nuvarande gemensamma basutbildningen i årskurs 1 kräver dyrbar utrustning och medför ett dåligt lokalutnyttjande. Jag anser därför i likhet med SÖ och berörda branscher att linjen bör ges en annan utformning. Jag kommer därför senare att föreslå regeringen att tim- och kursplanerna för tvåårig livsmedelsteknisk linje ändras så att linjen får två grenar nämligen en gren för storhushåll och restaurang och en gren för livsmedelsproduktion. Grenen för storhushåll och restaurang bör få tre varianter i årskurs 2 nämligen variant för serverings-

teknik, variant för storhushåll och variant för restaurang. Grenen för livsmedelsproduktion bör likaledes få tre varianter i årskurs 2 nämligen variant för bageri och konditori, variant för charkuteri och variant för livsmedelsprocessindustri. Jag är däremot inte beredd att förorda att den processtekniska linjens gren för livsmedelsteknik och konsumtionslinjens gren för storhushåll och restaurang redan nu avvecklas.

Jag anser det vara mycket angeläget att en försöksverksamhet med tvåårig drift- och underhållsteknisk linje i enlighet med SÖ:s förslag kommer till stånd redan fr. o. m. läsåret 1978/79. Jag har därför vid min bedömning av gymnasieskolans dimensionering, som jag tidigare anfört, beräknat 720 intagningsplatser avsedda för utbildning på denna linje. Några särskilda medel för statsbidrag för institutionstekniker har jag däremot inte beräknat. Linjen bör organiseras i form av ett i huvudsak gemensamt första år varefter linjen delas i tre grenar, nämligen gren för energiteknik, gren för fartygsteknik och gren för eldrifttcknik. Inom varje gren bör möjlighet ges till ytterligare yrkesprofilering. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till bestämmelser för försöksverksamheten.

Jag har tidigare vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet föreslagit vissa åtgärder med anledning av dansarutredningens (U 1973: 09) förslag. Jag har under förevarande anslag beräknat medel för lärarlöner, ackompanjatörer och gästpedagoger för att möjliggöra för SÖ att vidta de åtgärder som erfordras för att specialkurs för yrkesutbildning för dansare kan anordnas med två klasser inom gymnasieskolorganisationen i Stockholm.

Utredningen (U 1970: 63) om skolans inre arbete (SIA) föreslog i sitt betänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö (s. 656) att eleverna i årskurs 1 på humanistisk och samhällsvetenskaplig linje borde erbjudas endast den kurs i matematik som är inriktad på de samhällsvetenskapliga och ekonomiska linjerna och att eleverna i årskurs 1 på treårig ekonomisk linje borde erbjudas endast en kurs i naturkunskap. I likhet med SIA finner jag att nuvarande valmöjligheter torde ha ett begränsat värde för eleverna. Jag har därför vid min medelsberäkning under detta anslag utgått från att denna valmöjlighet för eleverna skall upphöra fr.o. m. läsåret 1978/79. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till ändring av timplanerna för ifrågavarande linjer.

Jag beräknar för nästa budgetår de sammanlagda kostnaderna för lärarlönebidraget till ca 1 714 milj. kr. (1). Till kostnader för pedagogisk stödpersonal beräknar jag 22,4 milj. kr. (4). Posten ATP-avgifter beräknar jag till 142,3 milj. kr. (5). Till kostnader för arbetsgivaravgift och socialförsäkringsavgift beräknar jag 201,9 milj. kr. (6). För lönekostnadspålägg bör 183,2 milj. kr. tas upp (7).

Det totala medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag för nästa budgetår till 2 269,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att meddela bestämmelser om statsbidrag för skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder som behövs för att möjliggöra en fortsatt avveckling av Ingemundskolan,
3. godkänna de grunder för statsbidrag till inbyggd utbildning inom industri och hantverk eller handel som jag har förordat,
4. godkänna de ändringar för statsbidrag som behövs med anledning av den höjda socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen och som jag har förordat,
5. till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 269 500 000 kr.

C 18. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Med utgången av läsåret 1972/73 har samtliga statliga realskolor avvecklats. Vissa ordinarie tjänster fördes då på övergångsstat. I den mån tjänstgöring inte har kunnat beredas dessa personer vid annan skolform beräknas medel för lönekostnader för dessa under förevarande anslag.

Skolöverstyrelsen

Anslaget bör t. v. föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss personal vid statliga realskolor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C 19. Bidrag till driften av riksinternatskolor

1976/77	Utgift	9 466 408
1977/78	Anslag	8 973 000
1978/79	Förslag	9 870 000

Från anslaget bestrids kostnader för bidrag till driften av Grännaskolan och Sigtunastiftelsens Humanistiska läroverk och till internatverksamhet knuten till Sigtunaskolan. För Grännaskolan och Sigtunastiftelsens Humanistiska läroverk gäller kungörelsen (1970: 333) om riksinternatskolor (ändrad senast 1974: 707) och vissa där angivna delar av privatskolförordningen (1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad senast

1976: 1036). Statsbidrag utgår enligt den förut nämnda kungörelsen. Till skolverksamheten vid riksinternatskola utgår statsbidrag enligt samma grunder som till kommunal gymnasieskola. Detta gäller även den del som avser grundskolan. För grundskoledelen utgår också bidrag till resurstimmar och fritt valt arbete enligt bestämmelserna för grundskolor. Därutöver utgår statsbidrag till föreståndare och fritidsledare samt för skolhälsovård. Vidare utgår tillägg som motsvarar lönekostnadspålägg. För elev som har utlandssvenska föräldrar utgår statsbidrag till kostnader för skolgång och skolmåltider med belopp som gäller för motsvarande ersättning vid kommunal samverkan på skolväsendets område.

För den till Sigtunaskolan knutna internatverksamheten utgår statsbidrag enligt förordning den 23 juni 1976 om internatverksamhet knuten till Sigtunaskolan.

Skolöverstyrelsen

1. Löneomräkning och jämkning 259 746 kr.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar i huvudsak oförändrad organisation vid Gränsnaskolan och Sigtunastiftelsens Humanistiska läroverk. För Sigtunaskolan har beräknats medel enbart för till skolan knuten internatverksamhet.

3. I likhet med föregående år räknar inte SÖ med några medel för inrättande av rikselevhem för budgetåret 1978/79.

4. SÖ räknar med ett något färre antal lärare för budgetåret 1978/79. På grund härav bör en minskning av anslaget ske med 381 639 kr.

5. SÖ beräknar en ökning av anslaget på grund av beräknad belastning av anslaget för budgetåret 1977/78 med 316 254 kr.

Föredraganden

I enlighet med vad jag anförde i prop. 1976/77: 100 (bil. 12 s. 219) har jag upptagit förhandlingar med Jönköpings kommun och Kursverksamheten vid Stockholms universitet avseende en eventuell kommunalisering av riksinternatskolan Gränsnaskolan. Vid förhandlingarna har framkommit att Kursverksamheten för sin del vill avyttra skolan med därtill hörande fastigheter och mark och att Jönköpings kommun under förutsättning av att visst statligt bidrag utgår är beredd att förvärva fastigheterna och såsom huvudman fortsätta verksamheten vid skolan. Jag för min del finner det glädjande att förutsättningar nu synes föreligga att verksamheten vid Gränsnaskolan kan fortsätta med Jönköpings kommun som huvudman fr. o. m. den 1 juli 1978. Jag kommer senare att under anslaget Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. redovisa de medel som bör ställas till Jönköpings kommuns förfogande som bidrag för inköp av nu aktuella fastigheter. När överenskommelse slutits mellan Jönköpings kommun och Kursverksamheten om ifrågavarande fastighetsförvärv bör avtal, i huvudsaklig överensstämmelse

med vad som hittills gällt mellan staten och Kursverksamheten, slutas mellan staten och Jönköpings kommun för driften av riksinternatskolan Gränsnaskolan. Regeringen bör enligt min mening inhämta riksdagens bemyndigande att få vidta de åtgärder som erfordras för att möjliggöra att Jönköpings kommun övertar huvudmannaskapet för riksinternatskolan Gränsnaskolan samt att få ingå avtal med Jönköpings kommun om verksamheten vid Gränsnaskolan.

Jag har även upptagit förhandlingar med Sigtunastiftelsen avseende den fortsatta verksamheten vid Sigtunastiftelsens Humanistiska läroverk. Några förändringar inför nästa budgetår räknar jag emellertid inte med. Nu gällande avtal mellan staten och Sigtunastiftelsen bör enligt min mening förlängas ytterligare ett budgetår på i huvudsak oförändrade villkor. Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att få ingå ett sådant avtal.

Såvitt gäller internatverksamheten knuten till Sigtunaskolan har gällande avtal mellan staten och Sigtunaskolans AB ej sagts upp av någondera av parterna varför avtalet automatiskt löper ytterligare ett budgetår.

Jag räknar i övrigt under detta anslag endast med förändringar av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att möjliggöra att Jönköpings kommun övertar huvudmannaskapet för riksinternatskolan Gränsnaskolan,
2. bemyndiga regeringen att ingå avtal med Jönköpings kommun om verksamheten vid Gränsnaskolan,
3. godkänna att nu gällande avtal mellan staten och huvudmannen för Sigtunastiftelsens Humanistiska läroverk förlängs ett år på i huvudsak oförändrade villkor,
4. till *Bidrag till driften av riksinternatskolor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 9 870 000 kr.

C 20. Sjöbefälsskolorna

1976/77	Utgift	17 334 985
1977/78	Anslag	15 031 000
1978/79	Förslag	17 684 000

Undervisningen vid sjöbefälsskolorna (Göteborg, Härnösand, Kalmar, Malmö och Stockholm) har till ändamål att utbilda fartygs- och maskinbefäl för den svenska handelsflottan. Sjökaptens- och sjöingenjörskurserna omfattar vardera två läsår och bygger på styrmans- och maskinteknikerkurserna som är ettåriga. Dessa kurser anordnas vid samtliga sjöbefälsskolor. Kurser för radiotelegrafister omfattande tre terminer an-

ordnas i Göteborg, Härnösand, Kalmar och Stockholm. Skepparkurser av 1:a klass om totalt 624 lektioner anordnas i Göteborg och Härnösand samt fartygsmekanikerkurser av 1:a klass om totalt 370 lektioner i Göteborg, Härnösand och Malmö. Verksamheten regleras i förordningen (1959: 425) om sjöbefälsskolor (omtryckt 1972: 403, ändrad senast 1976: 1043) och förordningen (1960: 488) om lägre nautisk och maskinteknisk utbildning (omtryckt 1976: 776) samt Kungl. Maj:ts bestämmelser den 11 maj 1973 angående utbildning av radiotelegrafister vid sjöbefälsskolorna. Innevarande budgetår pågår försöksverksamhet med koncentrerade utbildningar om en termin för blivande maskin- och fartygsbefäl. Antalet klasser utgör innevarande budgetår 66.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	100	of.	of.
Övrig personal	25	of.	of.
	125	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	12 671 600	+ 989 700	+1 279 600
Sjukvård	6 000	of.	of.
Reseersättningar	108 800	+ 30 900	+ 10 900
Lokalkostnader	1 361 000	+ 150 200	+ 144 700
Expenser	983 600	+ 94 800	+ 93 400
Vissa kurser för aktiv sjöpersonal	—	+1 251 000	+1 124 000
	15 131 000	**+2 516 600**	**+2 652 600**
Uppbördsmedel			
Hyror m.m.	100 000	of.	of.
Nettoutgift	**15 031 000**	**+2 516 600**	**+2 652 600**
Avrundat		+2 517 000	2 653 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 205 900 kr.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår en minskning av antalet intagningsklasser för radiotelegrafistutbildning från sex till fyra. Minskningen föreslås ske i Stockholm och Göteborg, där f. n. två klasser samtidigt meddelas undervisning (−792 600 kr.).

3. Under de senaste åren har regeringen genom särskilda beslut medgett SÖ att utöka klassorganisationen vid de fem sjöbefälsskolorna med högst en klass för antagning av högst 48 drifttekniker elever. Medel för denna klass har tidigare inte beräknats, eftersom klassantalet inte alltid behövt utökas. Då behovet av utbildade driftingenjörer inom energisektorn enligt gjorda undersökningar är vida större än vad den nuvarande utbildningen vid sjöbefälsskolorna kan tillgodose, föreslår SÖ

att medel beräknas för denna klass nästa budgetår (+472 200 kr.).

Vidare föreslår SÖ en utökning av antalet intagningsplatser för driftteknikerelever från 48 till 72, vilket innebär en utökning av organisationen med ytterligare en klass i förhållande till tidigare medgivande (+472 200 kr.).

4. SÖ beräknar medel motsvarande kostnaderna för två kontorsbiträden i befordringsgång för anställande av biträdeshjälp vid var och en av skolorna i Stockholm och Malmö (+126 800 kr.).

5. För behörighet som radiotelegrafist ombord i fartyg krävs fr. o. m. den 1 juni 1976 att under viss tid ha följt ordinarie telegrafists arbete ombord samt praktiskt ha övat moment av säkerhetskaraktär, som tidigare genomgåtts teoretiskt. Praktiktiden utgör sex till åtta veckor. SÖ föreslår att ersättning får utgå under praktiktjänstgöring med belopp som framgår av överenskommelse enligt 1977 års avtalsuppgörelse om löner m. m. för vissa statligt reglerade tjänster.

6. För lärares utrikes resor vid deltagande i konferenser m. m. begär SÖ 20 000 kr.

7. Under innevarande budgetår har kostnaderna för fortbildnings- och vidareutbildningskurser för aktiv sjöpersonal beräknats under anslaget Vissa kurser för ingenjörer m. m. SÖ föreslår att medel för kursverksamheten i stället beräknas under detta anslag fr. o. m. budgetåret 1978/79 (+885 000 kr.).

Fr. o. m. den 1 juli 1977 skall det enligt förordningen (1976: 773) om ändring i kungörelsen (1965: 908) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 19 november 1965 (nr 719) om säkerheten på fartyg finnas minst en person med speciell säkerhetsutbildning ombord på varje fartyg som medför farligt gods. Denna utbildning tillgodoses genom kurser i bl. a. hantering av farligt gods och tankfartygsoperativ vidareutbildning. För budgetåret 1977/78 har medel beviljats för åtta tankfartygsoperativa vidareutbildningskurser och åtta kurser i hantering av farligt gods. SÖ beräknar för nästa budgetår ett behov av tio kurser av vardera slaget (+127 000 kr.).

Föredraganden

Jag har tidigare under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor förordat att en försöksverksamhet med tvåårig drift- och underhållsteknisk linje inom gymnasieskolan kommer till stånd fr. o. m. läsåret 1978/79. Linjen skall tillgodose behovet av såväl grundläggande sjöpersonalutbildning som utbildning av drift- och underhållsteknisk personal för verksamhet i land.

I prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. anmälde chefen för utbildningsdepartementet att sjöbefälsutbildningen borde inordnas i högskolan men att detta borde ske först sedan sambanden hade klarlagts md utbildningen av annan sjöpersonal och

utbildningen av högre drifttcknikerpersonal. Departementschefen kommer senare under avsnittet Högskola och forskning: Vissa gemensamma frågor att anmäla, att han avser återkomma till regeringen i dessa frågor.

För nästa budgetår räknar jag i likhet med skolöverstyrelsen med en minskning av antalet intagningsklasser för radiotelegrafistutbildning från sex till fyra (2).

Jag förordar att högst 48 inträdessökande med drifttcknikerutbildning får antas till sjöingenjörsutbildning läsåret 1978/79. Med anledning härav beräknar jag medel för en utökad organisation vid sjöbefälsskolorna med en intagningsklass (3).

Kostnaderna för fortbildnings- och vidareutbildningskurser för aktiv sjöpersonal bestrids innevarande budgetår under anslaget Vissa kurser för ingenjörer m. m. Kostnaderna härför bör beräknas under förevarande anslag fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Fr. o. m. den 1 juli 1977 skall det enligt förordningen (1976: 773) om ändring i kungörelsen (1965: 908) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 19 november 1965 (nr 719) om säkerheten på fartyg finnas minst en person med speciell säkerhetsutbildning ombord på varje fartyg som medför last av olja, kemikalier, gas o. d. För denna utbildning har innevarande budgetår medel beräknats för åtta tankfartygsoperativa vidareutbildningskurser och åtta kurser i hantering av farligt gods. Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet beräknar jag medel för oförändrat antal kurser i tankfartygsoperativ vidareutbildning. Däremot anser jag att antalet kurser i hantering av farligt gods bör ökas till tio nästa budgetår. Enligt min mening bör kostnaderna för dessa kurser kunna rymmas inom ramen för anvisade medel (7).

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sjöbefälsskolorna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 17 684 000 kr.

C 21. Statens skogsinstitut: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1976/77	Utgift	2 018 533
1977/78	Anslag	2 254 000
1978/79	Förslag	2 755 000

Undervisningen vid skogsinstituten i Sollefteå, t. v. förlagt till Bispgården, och Värnamo omfattar dels skogsteknikerkurs om 63 veckor, dels fortbildning och vidareutbildning för skogstekniker. Till kurserna om 63 veckor antas ca 30 elever per institut och kurs. Verksamheten vid skolorna regleras i kungörelsen (1971: 389) om statens skogsinstitut (ändrad senast 1977: 888).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Skolledare och lärare	10	+1	+1
Övrig personal	7	of.	of.
	17	**+1**	**+1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 740 000	+465 095	+435 078
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	542 000	+ 70 800	+ 71 614
	2 284 000	**+535 895**	**+506 692**
Uppbördsmedel	30 000	+ 6 000	+ 6 000
Nettoutgift	**2 254 000**	**+529 895**	**+500 692**
Avrundat		+530 000	+501 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 282 132 kr.

2. 0-alternativet skulle medföra en minskning av administrativ personal och lärarledd undervisning.

3. Skolöverstyrelsen (SÖ) anger att nu disponibla lokaler vid skogsinstituten ej medger intagning varje termin och läsår. SÖ föreslår, i syfte att upprätthålla en genomsnittlig examinationstakt av 90 elever per budgetår, att intagningen i Värnamo fördelas på höst- och vårtermin med ett genomsnitt av 30 elever per termin fr. o. m. läsåret 1978/79 och beräknar härför medel för en adjunktstjänst (+113 774 kr.) samt 200 undervisningstimmar (+29 287 kr.).

4. Beträffande vidareutbildning och fortbildning räknar SÖ med en viss ökning av verksamheten och beräknar härför medel för 75 undervisningstimmar (+10 983 kr.).

SÖ har i skrivelse den 2 november 1977 redovisat sitt av regeringen den 8 mars 1974 givna uppdrag om skogsinstitutens framtida verksamhet. SÖ föreslår bl. a. att skogsinstituten överförs till högskolan, med nuvarande skogsteknikerkurs som allmän utbildningslinje.

Föredraganden

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens (SÖ) förslag att organisera intagningen till skogsteknikerutbildningen så att en genomsnittlig examinationsvolym om 90 elever per budgetår upprätthålls. Fr. o. m. läsåret 1978/79 bör därför intagningen vid skogsinstitutet i Värnamo fördelas på höst- och vårtermin, när tillgången på lokaler medger det. För budgetåret 1978/79 beräknar jag med anledning härav medel för ytterligare en adjunktstjänst samt 120 undervisningstimmar. Jag beräknar dock inte medel för utökning av vidareutbildning och fortbildning.

Det av SÖ redovisade uppdraget angående skogsinstitutens framtida verksamhet remissbehandlas f. n.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsinstitut: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 755 000 kr.

C 22. Statens skogsinstitut: Driftkostnader

1976/77	Utgift	679 310	Reservation	205 710
1977/78	Anslag	998 000		
1978/79	Förslag	1 058 000		

Från anslaget ersätts kostnader för reseersättningar, expenser, praktiska övningar, undervisningsmateriel, kostnader för inträdesprov samt kostnader enligt avtal mellan institutet i Värnamo och landstinget i Jönköpings län angående administrativa och elevsociala tjänster.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Reseersättningar	150 500	+ 15 500	+ 15 050
Expenser	207 700	− 1 980	− 9 860
Övriga utgifter	639 800	+ 97 820	+ 55 250
	998 000	**+111 340**	**+ 60 440**
Avrundat		+111 000	+ 60 000

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 77 540 kr.

2. I 0-alternativet räknar skolöverstyrelsen (SÖ) med en minskning av medlen till expenser.

3. På grund av förslag om utökning av organisationen med en klass vid skogsinstitutet i Värnamo beräknar SÖ under förevarande anslag en ökning av kostnaderna med 33 800 kr. Det ökade medelsbehovet är orsakat av en föreslagen utökning av antalet psykologiska lämplighetsprov, vilka används som urvalsinstrument vid antagning till utbildningen. Enligt SÖ förbereds en utvärdering av hittillsvarande verksamhet.

Föredraganden

Jag räknar med ett lägre belopp i prisomräkning än skolöverstyrelsen (SÖ). Jag är inte beredd att förorda någon ökning av antalet psykolo-

giska lämplighetsprov innan den utvärdering av hittillsvarande verksamhet som SÖ förbereder är klar. Arbetet med utvärderingen bör påskyndas och jag ser det som önskvärt att resultatet föreligger i sådan tid att det kan beaktas i budgetpropositionen för budgetåret 1979/80.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsinstitut: Driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 058 000 kr.

C 23. Trädgårdsskolan i Norrköping: Utbildningskostnader

1976/77	Utgift	1 590 070
1977/78	Anslag	1 640 000
1978/79	Förslag	1 862 000

Vid trädgårdsskolan i Norrköping anordnas förmansutbildning och fortbildning på trädgårdsnäringens område. I förmanskurserna undervisas årligen ca 62 elever. För verksamheten gäller Kungl. Maj:ts bestämmelser den 16 juni 1972 rörande statens trädgårdsskola i Norrköping (ändrade senaste den 20 maj 1976).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	6	of.	of.
Övrig personal	10	of.	of.
	16	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 341 500	+121 247	+203 000
Sjukvård	1 500	of.	of.
Reseersättningar	8 100	+ 810	+ 810
Lokalkostnader	362 000	+ 29 900	+ 30 666
Expenser	24 500	+ 1 300	+ 1 300
Övriga utgifter	312 300	+ 30 980	+ 30 980
därav			
a) elevernas studieresor	(13 800)	(+ 1 380)	(+ 1 380)
b) kosthåll för elever m.m.	(296 000)	(+ 29 600)	(+ 29 600)
c) diverse utgifter	(2 500)	(of.)	(of.)
	2 049 900	**+184 237**	**+266 756**
Uppbördsmedel			
Kostavgifter m. m. för elever	369 600	+ 36 900	+ 36 900
Ersättning från blomsterskolan	40 300	+ 7 700	+ 7 700
Nettoutgift	**1 640 000**	**+139 637**	**+222 156**
Avrundat		+140 000	+222 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 140 000 kr.

2. I 0-alternativet har skolöverstyrelsen (SÖ) räknat med en minskning av lönekostnaderna med 89 000 kr.

3. SÖ konstaterar att en av skolan föreslagen alternativ organisation med en helklass på vardera markbyggnads- och trädgårdsodlingskurserna och således organisation utan halvklasser, kan genomföras med ett antal lärartimmar som inte överstiger behovet enligt nuvarande organisation. Det bör därför ankomma på styrelsen för skolan att, med ledning av elevansökningarna till läsåret 1978/79 fatta beslut om vilket av de båda alternativen till utbildningsorganisation som skall genomföras.

4. Byggnadsstyrelsen har hemställt om besked om SÖ finner det rimligt att belasta statsverket med betalningsansvaret för bl. a. en ny markbyggnadshall. SÖ anser att, innan ställning till nya investeringar tas, skolans situation på längre sikt bör utredas. Enligt SÖ bör en sådan utredning ta upp till behandling skolans framtida organisation och verksamhet samt de övriga anknytande frågor som aktualiseras under utredningsarbetet.

Föredraganden

Skolöverstyrelsen (SÖ) anser att trädgårdsskolans situation på längre sikt bör utredas. En sådan utredning bör, enligt SÖ, ta upp till behandling skolans framtida organisation och verksamhet samt de övriga frågor som aktualiseras under utredningsarbetet. Jag har ingen erinran mot att en sådan utredning genomförs inom ramen för SÖ:s löpande arbete.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Utbildningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 862 000 kr.

C 24. Trädgårdsskolan i Norrköping: Materiel m. m.

1976/77	Utgift	162 048	Reservation	10 784
1977/78	Anslag	198 000		
1978/79	Förslag	152 000		

Ur detta anslag utgår medel för anskaffning av materiel m. m. vid trädgårdsskolan i Norrköping.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
1. Utrustning	117 500	+15 720	−54 280
därav engångsutgift	(60 000)	(−60 000)	(−60 000)
2. Förbrukningsartiklar för odlingarna	38 000	+ 3 800	+ 3 800
3. Fria läromedel	42 500	+ 4 300	+ 4 300
	198 000	**+23 820**	**−46 180**
Avrundat		+24 000	−46 000

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning —46 180 kr.

2. I 0-alternativet har skolöverstyrelsen (SÖ) räknat med en minskning av bl. a. medlen till utrustning med 4 300 kr.

3. För anskaffning av utrustning till undervisning i markbyggnad och för utbyte av otidsenlig utrustning inom växthusodlingen samt för anskaffande av kopieringsapparat beräknar SÖ ett ökat medelsbehov av 70 000 kr.

Föredraganden

Jag är inte beredd att tillstyrka de förslag till nyanskaffningar som skolöverstyrelsen avgivit.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Materiel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 152 000 kr.

C 25. Bidrag till Bergsskolan i Filipstad

1976/77	Utgift	1 599 090
1977/78	Anslag	1 720 000
1978/79	Förslag	1 890 000

Statsbidrag utgår från detta anslag enligt förordningen den 9 juni 1977 om Bergsskolan i Filipstad (ändrad den 8 december 1977). Bestämmelserna innebär i korthet att statsbidrag utgår dels med belopp motsvarande kostnader för löner till rektor och lärare, dels med schablonbelopp till kostnader för viss annan personal än lärare. Vidare utgår statsbidrag till socialförsäkringsavgift till ATP, sjukförsäkring och folkpensionering samt till allmän arbetsgivaravgift.

Utbildningen omfattar sex terminer och är under de sista tre termi-

nerna delad i två grenar, en metallurgisk samt en berg- och mineralteknisk gren. Den femte terminen ägnas åt ingenjörspraktik inom industrin.

Skolöverstyrelsen (SÖ) redovisar en beräknad utveckling av antalet elever 1978/79 enligt följande. (Terminskurs = Tk)

	Tk 1	Tk 2	Tk 3	Tk 4	Tk 5	Tk 6	Summa
Höstterminen 1978	25	25	27	30	30	25	162
Vårterminen 1979	25	25	27	30	30	30	167

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Anslag			
Lönekostnader	1 130 600	+14 961	+102 993
Pedagogisk stödpersonal	146 000	+ 8 800	+ 8 800
Avgiftsbidrag	319 000	+25 814	+ 47 362
Lönekostnadspålägg	124 400	+ 1 612	+ 11 263
	1 720 000	**+51 187**	**+170 418**
Avrundat		+51 000	+170 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 74 856 kr.

2. En minskning enligt 0-alternativet finner SÖ endast kunna ske genom indragning av en halv tjänst som assistenthjälp samt reducering av antalet undervisningstimmar.

3. SÖ beräknar en minskning av antalet undervisningstimmar i förhållande till budgetåret 1977/78 och beräknar besparingen härav till ca 30 000 kr.

4. SÖ föreslår att arvode beräknas för ytterligare en institutionsföreståndare (+7 350 kr.).

Föredraganden

Det bör för riksdagen anmälas att Filipstads kommun fr. o. m. den 1 januari 1978 kommer att inträda som huvudman för verksamheten vid Bergsskolan i Filipstad tillsammans med Jernkontoret.

Jag beräknar inte medel för arvode till ytterligare en institutionsföreståndare för nästa budgetår.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Bergsskolan i Filipstad* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 890 000 kr.

C 26. Bidrag till driften av vissa privatskolor

1976/77	Utgift	14 833 565
1977/78	Anslag	15 322 000
1978/79	Förslag	17 521 000

Från anslaget utgår statsbidrag enligt förordningen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (omtryckt 1971: 350, ändrad senast 1977: 240) med 60 % av ett bidragsunderlag, omfattande kostnad för rektor, studierektor och lärare vid de skolor för vilka privatskolförordningen (1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad senast 1976: 1036) gäller. Regeringen kan på ansökan av skola besluta om högre statsbidrag. Statsbidraget uppgår f. n. till i genomsnitt 101,3 % av skolornas bidragsunderlag. Vidare utgår statsbidrag till avgifter till ATP och till hälsovården.

Skolöverstyrelsen

Innevarande budgetår får följande privatskolor statsbidrag enligt förordningen om statsbidrag till vissa privatskolor.

Externatskolor

Stockholm: Franska skolan
Göteborg: Göteborgs högre samskola
Sigrid Rudebecks gymnasium

Internatskolor

Fjellstedtska skolan i Uppsala
Lundsbergs skola i Storfors
Restenässkolan i Ljungskile

1. Löneomräkning m. m. 359 000 kr.

2. En möjlighet att minska kostnaderna enligt 0-alternativet utan att förändra den beräknade organisationen för budgetåret 1978/79 är enligt skolöverstyrelsen (SÖ) att minska procenttalet för statsbidrag för varje enskild skola.

3. Styrelsen för Restenässkolan har hos SÖ anhållit att få utöka skolans organisation med en tvåårig social linje. Skolan omfattar nu, förutom grundskolans högstadium, de treåriga linjerna av gymnasieskolan. Vid skolan tillämpas en reducerad timplan som bygger på koncentrationsläsning, kombinerad med självstudier. Samma typ av utbildning avses bli tillämpad vid den planerade sociala linjen. Genom samläsning med övriga linjer kan behovet av ytterligare lärarresurser för en utökad organisation begränsas till 25,5 veckotimmar vid fullt utbyggd organisation. För läsåret 1978/79, då endast årskurs 1 finns inrättad, kan kostnaderna för linjen beräknas motsvara ca 18 veckotimmar.

Vidare anhåller styrelsen att statsbidrag får utgå till dels ersättning för stödundervisning och studiehandledning med ca 13 % av det totala antalet undervisningstimmar enligt fastställd timplan för gymnasiedelen

av skolan, dels ersättning för skrivvakt vid skrivningar som ligger utanför de muntliga kursperioderna, dels ock ersättning för tjänster utförda av Hermods korrespondensinstitut.

SÖ har i sin anslagsframställning beräknat statsbidrag till årskurs 1 av tvåårig social linje, till ersättning för stödundervisning och studiehandledning samt till ersättning för skrivningsvakter. Beträffande kostnaderna för Hermods' tjänster finner SÖ att om skolan får begärt bidrag till studiehandledning synes detta kunna täcka även kostnader för Hermods' tjänster.

4. Styrelsen för Ekebyholmsskolan har hos SÖ anhållit om statsbidrag enligt förordningen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor. I avvaktan på resultatet av den översyn som pågår om enskilda skolor, anser sig SÖ inte f. n. böra tillstyrka statsbidrag till skolan.

Styrelsen för Franska skolan har i särskild skrivelse anhållit att få inrätta språklig gren av treårig ekonomisk linje i gymnasieskolan fr. o.m. läsåret 1978/79. Styrelsen motiverar sin framställning med att Sveriges näringsliv har ett stort behov av ekonomer med goda kunskaper i franska språket. Genom samläsning med övriga linjer kan behovet av ytterligare lärarresurser begränsas till ca 25 veckotimmar samt 20 undervisningstimmar kontorsteknik vid fullt utbyggd organisation. För läsåret 1978/79, då endast årskurs 1 finns inrättad, kan kostnaderna för linjen beräknas motsvara sju veckotimmar samt 20 undervisningstimmar kontorsteknik.

Enligt beslut av 1973 års riksdag (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72) skall statsbidraget till privatskola, med undantag av Fjellstedtska skolan och Lundsbergs skola, successivt avvecklas om kommun, där sådan skola är belägen, beslutar avveckla motsvarande kommunala bidrag. Om särskilda skäl föreligger, kan fortsatt statsbidrag medges även om det kommunala bidraget dras in.

De enskilda läroverkens förbund har i särskild skrivelse anhållit att regeringen arbetar för att statsbidrag till statsunderstödda privatskolor utgår oberoende av om kommunala bidrag utgår eller ej eller att beslut om indragning av utgående statsbidrag inte bör fattas förrän frågan i det enskilda fallet underställts riksdagen.

Vidare har Moderata samlingspartiets kvinnoförbund i Göteborg och Moderata ungdomsdistriktet i Göteborg i särskild skrivelse anhållit om ökat statsbidrag till Göteborgs högre samskola.

Föredraganden

Innevarande budgetår utgår statsbidrag till sex privatskolor under detta anslag.

Styrelsen för Franska skolan har anhållit att få inrätta språklig gren av treårig ekonomisk linje. Jag delar styrelsens uppfattning beträffande

behovet av ekonomer med goda kunskaper i franska språket och förordar därför att den föreslagna grenen får inrättas fr. o. m. läsåret 1978/79. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att närmare utforma tim- och kursplaner jämte erforderliga anvisningar för grenen.

Jag är inte beredd tillstyrka inrättande av tvåårig social linje vid Rcstenässkolan.

Jag har i den inledande översikten angående vissa gemensamma frågor rörande skolväsendet anmält att en översyn rörande de enskilda skolornas ställning pågår inom utbildningsdepartementet genom en särskilt tillkallad sakkunnig. Jag är därför inte beredd att nu tillstyrka någon ändring i gällande bestämmelser om statsbidrag till privatskolorna. Skrivelserna från De enskilda läroverkens förbund samt från Moderata samlingspartiets kvinnoförbund i Göteborg och Moderata ungdomsdistriktet i Göteborg övervägs i samband med denna översyn.

Som jag tidigare anmält avser jag att senare förcslå att en särskild proposition om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. läggs fram för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte. I nämnda proposition avser jag att även behandla frågan om statsbidrag till hemspråksundervisning för invandrarelever vid privatskolorna.

Enligt beslut av 1971 års riksdag (prop. 1971: 1 bil. 10 s. 213, UbU 1971: 1, rskr 1971: 58) inarbetades bidragen till den allmänna arbetsgivaravgiften och till sjukförsäkringsavgiften i avlöningsbidraget till privatskolorna genom en höjning av procenttalet för avlöningsbidraget. Till privatskolorna utgår även bidrag för ATP-avgifter. Detta bidrag beräknas på avlöningsbidraget och kom efter 1971 års ändring att beräknas även på den del av avlöningsbidraget som egentligen avsåg täckning för de två arbetsgivaravgifterna. På grund av den höjning som sedermera skett av de två arbetsgivaravgifterna, och då dessutom bidrag till folkpensionsavgiften tillkommit, sker därför numera en viss överkompensation i fråga om bidraget till ATP-avgifter. Procenttalet för avlöningsbidrag för budgetåret 1977/78 uppgår till i genomsnitt 101,3 %. Denna fråga ses över av den sakkunnige, varför jag inte är beredd att nu föreslå någon ändring i gällande bestämmelser om statsbidrag.

Det sammanlagda medelsbehovet under detta anslag beräknar jag till 17 521 000 kr. Vid mina beräkningar har jag beaktat den höjning av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen som sker fr. o. m. den 1 januari 1978. Samtidigt har jag också beaktat den sänkning av den allmänna arbetsgivaravgiften som sker från samma tidpunkt i enlighet med riksdagens beslut hösten 1977 (prop. 1977/78: 54, SkU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 50).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av vissa privatskolor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 17 521 000 kr.

C 27. Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning

1976/77	Utgift	23 715 244	Reservation	7 578 470
1977/78	Anslag	25 458 000		
1978/79	Förslag	28 378 000		

Från anslaget ersätts vissa kostnader för statsbidrag till enskilda yrkesskolor enligt bestämmelserna i förordningen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor (ändrad senast 1977: 473). Dessa bestämmelser indelar i statsbidragshänseende de enskilda yrkesskolorna i två kategorier, nämligen A-skolor och B-skolor. Företagsskola är alltid B-skola. Till heltidskurs vid A-skola utgår statsbidrag till lärarlöner på grundval av beräknad normallönekostnad samt till särskilda kostnader med visst årligt belopp. För deltidskurs vid A-skola utgår statsbidrag med visst belopp för lektion. Härutöver utgår till A-skola särskilt tillägg till statsbidraget med 10 % av bidraget till driftkostnader. Statsbidrag utgår också för ersättning till föreläsare vid A-skola. Sådana B-skolor, som är företagsskolor, får statsbidrag för heltidskurser med normalläsår med högst 14 500 kr. för läsår och klass eller om företaget inte svarar för undervisningen i fackteori, med högst 13 000 kr. för läsår och klass. För heltidskurs vid B-skola, vilken ej anordnas som företagsskola, utgår statsbidrag med högst 78 % av en beräknad normallönekostnad. Om synnerliga skäl föreligger får bidrag utgå med högst 100 % av de kostnader för skolan vilka ej täcks av kommunalt bidrag, elevavgifter eller inkomster från produktion eller inkomst av annat slag. För deltidskurs vid B-skola utgår statsbidrag med visst belopp för lektion. Vidare utgår för A-skola statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel med hälften eller, om särskilda skäl föreligger, med två tredjedelar av kostnaderna. För B-skola, vilken ej anordnas som företagsskola, utgår statsbidrag till sådan undervisningsmateriel med högst hälften av kostnaderna eller, om synnerliga skäl föreligger, med högre belopp. Statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel utgår ur anslaget Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. Ur förevarande anslag utgår bidrag till vissa enskilda yrkesskolor i enlighet med av riksdagen givna bemyndiganden.

Ur anslaget utgår vidare bidrag till vissa skogsföretag för utbildning samt till Capellagården för sommarkurser.

	Beräknad disposition 1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Enskilda yrkesskolor (grupp A och B, ej företagsskolor) Utbildning vid vissa skogsföretag	11 620 000	+1 961 000	+2 458 000
Enskilda yrkesskolor (grupp B, företagsskolor)	8 000 000	of.	+2 800 000
	23 120 000[1]	**+1 961 000**	**+5 258 000**

[1] Härutöver har 2 338 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden enligt regeringens beslut den 30 mars 1977.

Skolöverstyrelsen

1. Skolöverstyrelsen (SÖ) har vid sin beräkning av statsbidrag för budgetåret 1978/79 till A- och B-skolor, som ej anordnas som företagsskolor, utgått från sin plan den 28 juni 1972 rörande den fortsatta avvecklingen av statsbidraget till enskilda yrkesskolor samt från vad föredragande statsrådet anfört i prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 335—336.

Följande skolor har inkommit med anhållan om statsbidrag till utökad organisation för budgetåret 1978/79: Institutet för optometri, Köpmannainstitutet, Institutet för försäkringsutbildning, Vår Gård, Stockholms Tekniska Institut, Svenska Laboratorieassistentföreningens kursverksamhet, Svenska Åkeriförbundets yrkesskola, Sveriges hantverks- och industriorganisation såvitt gäller föreläsningsverksamheten, Capellagården samt Sätergläntan Hemslöjdens Gård för såväl lokal verksamhet som för riksomfattande verksamhet.

SÖ beräknar medel för en utökad organisation vid Stockholms Tekniska Institut.

SÖ tillstyrker även att den tidigare av Sätergläntan Hemslöjdens Gård administrerade riksomfattande kursverksamheten som fr. o. m. budgetåret 1977/78 administreras av Sveriges Hemslöjdsföreningars Riksförbund får utökas från 4 800 till 5 500 lektioner. För övriga skolor beräknar SÖ en oförändrad organisation.

Vid beräkning av statsbidraget till Tekniska Institutet har SÖ utgått från att den påbörjade avvecklingen av statsbidraget fortsätter som planerat. Under läsåret 1978/79 finns enbart klasser i aftonskolan kvar. I och med utgången av läsåret 1978/79 skall statsbidraget vara helt avvecklat.

SÖ har vid sina beräkningar av medel som regel utgått från en ökning med 15,5 % på de statsbidragsbelopp som tillstyrkts för budgetåret 1976/77.

2. SÖ beräknar oförändrat belopp till företagsskolor, dvs. 8 milj. kr.

3. Bidrag till vissa skogsföretag för skoglig utbildning föreslås utgå med oförändrat belopp, dvs. 50 000 kr.

4. 0-alternativet innebär att bidrag till utbildning vid vissa skogsföretag ej kan utgå och att statsbidraget till Stockholms Tekniska Institut minskas.

Föredraganden

I likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) har jag vid min medelsberäkning tagit hänsyn till ett utökat antal klasser i högre årskurser vid Stockholms Tekniska Institut. I övrigt beräknar jag inte medel för någon utökad organisation för budgetåret 1978/79. Jag är således inte beredd att tillstyrka medel för ett utökat antal lektioner vid den av Sveriges Hemslöjdsföreningars Riksförbund administrerade riksomfattande kursverksamheten. Jag räknar med att statsbidraget till den riksomfattande kursverksamheten skall vara oförändrat högst 42 kr. per lektion även under budgetåret 1978/79.

I likhet med SÖ har jag utgått från att statsbidrag för Tekniska Institutet skall utgå endast för terminskurser vid institutets aftonskola och att statsbidraget skall vara avvecklat i och med utgången av budgetåret 1978/79.

Såvitt gäller statsbidrag till företagsskola har riksdagen som sin mening givit regeringen till känna att regeringen för riksdagen bör lägga fram förslag till bestämmelser om förbättrat statsbidrag till bl. a. företagsskolor i sådan tid att nya bestämmelser kan träda i kraft under budgetåret 1978/79 (UbU 1975/76: 21, rskr 1975/76: 248).

Som jag tidigare föreslagit under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor skall bidraget till inbyggd utbildning inom industri och hantverk eller handel öka med 35 % fr. o. m. budgetåret 1978/79. Motsvarande höjning bör ske även för företagsskolor. För varje klass av heltidskurs vid B-skola vilken anordnas som företagsskola bör därför för varje helt läsår statsbidrag utgå med högst 19 500 kr. eller, om företaget ej svarar för undervisningen i fackteori, med högst 17 500 kr. Regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av de ändrade grunder för statsbidrag till företagsskola som jag har förordat. Jag erinrar här även om vad jag anfört under anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering m. m. om resurser för kommun för att möjliggöra för det lokala planeringsrådet att följa utbildningen i företagsskola.

Jag föreslår att kostnaden för sommarkurser vid Stiftelsen Capellagården skall t. v. bestridas ur detta anslag såsom skett för innevarande budgetår.

Innevarande budgetår erhåller Stiftelsen Sveriges fria konstskolor för stöd åt verksamheten vid vissa konstskolor i Stockholm, Göteborg och Malmö bidrag ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål med 245 000 kr. Fr. o. m. nästa budgetår bör enligt min mening bidrag till

Dômen Konstskola, Gerlesborgsskolan, Hovedskous Målarskola, Konstskolan Idun Lovén och Pernbys Målarskola bestridas ur förevarande anslag. Förklaring enligt förordningen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor om att skolorna skall ha rätt till statsbidrag får meddelas av SÖ.

Det totala medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag för budgetåret 1978/79 till 28 378 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de grunder för statsbidrag till företagsskolor som jag har förordat,
2. till *Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 28 378 000 kr.

C 28. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

1976/77	Utgift	1 481 475
1977/78	Anslag	1 935 000
1978/79	Förslag	3 138 000

Enligt av Kungl. Maj:t den 28 maj 1959 meddelade bestämmelser om främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. (ändrade senast den 4 juni 1964) beviljas statsbidrag för lärlingsutbildning dels hos hantverksmästare, dels inom muraryrket, byggnadsträarbetaryrket m. m.

Antalet bidragsrum uppgår innevarande budgetår till 900.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår ett oförändrat antal bidragsrum, dvs. 900. SÖ anser dock att en uppräkning av bidragsbeloppen borde göras med tanke på kostnadsutvecklingen. SÖ föreslår emellertid att anslaget förs upp med oförändrat belopp. En minskning enligt 0-alternativet skulle innebära ett minskat medelsbehov av 96 750 kr.

I skrivelser har Folkpartiets länsförbund i Halland, Kronobergs Hantverks- och Industridistrikt, Sveriges Byggmästareförbund samt Livsmedelsbranschernas yrkesnämnd bl. a. anhållit att bidragsbeloppen höjs samt att antalet bidragsrum utökas.

Föredraganden

Riksdagen har som sin mening gett regeringen till känna (UbU 1975/76: 21, rskr 1975/76: 248) att förslag till bestämmelser om förbättrat statsbidrag till bl. a. lärlingsutbildningen bör av regeringen för riksdagen framläggas i sådan tid, att de nya bestämmelserna kan träda i kraft under budgetåret 1978/79. Som jag tidigare föreslagit under anslagen Bi-

drag till driften av gymnasieskolor samt Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning bör bidraget till inbyggd utbildning inom industri och hantverk eller handel resp. företagsskola öka med 35 % fr. o. m. budgetåret 1978/79. Motsvarande höjning bör ske även av bidraget till lärlingsutbildningen. Regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av de ändrade grunder för statsbidrag till lärlingsutbildning som jag nu förordat. Tillsynen av lärlingsutbildningen bör t. v. i likhet med nuvarande ordning, handhas av skolöverstyrelsen (SÖ) med biträde av de s. k. lärlingsombuden.

I övrigt vill jag erinra om att jag tidigare vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet har behandlat bl. a. lärlingsutbildningen i samband med att jag diskuterat den kommande elevutvecklingen i gymnasieskolan. Mot bakgrund av det ökande antalet 16-åringar, ser jag det som naturligt att lärlingsutbildningen ges ökade resurser. Under hand har jag även från SÖ mottagit material som tyder på ett ökat intresse för denna utbildningsform. Förutom den höjning av bidragsbeloppen som jag föreslagit bör även bidrag kunna lämnas för ett större antal lärlingar än f. n. Jag föreslår att antalet bidragsrum höjs från 900 till 1 100.

Den mer utpräglat yrkesinriktade utbildning som ges i gymnasieskolan ger i allmänhet bred orientering och för resp. yrkessektor generellt användbara baskunskaper. Den ger däremot inte alltid utrymme för den specialisering eller uppövande av den yrkesskicklighet som en viss yrkesutövning kräver. Denna avslutande utbildningsetapp, här benämnd färdigutbildning, får i stället ofta genomföras inom företag. Uppgiften kan för flera småföretag innebära tämligen dryga kostnader. Enligt min mening bör det undersökas i vilka former staten bäst kan stödja den utbildningsinsats i form av färdigutbildning som småföretagen gör i yrkessektorer där lärlingsutbildning traditionellt förekommer och där färdigutbildning saknas i gymnasieskolan. SÖ bör därför närmare utreda vilket behov av särskilt stöd som föreligger för att möjliggöra och stimulera sådan utbildning. SÖ bör i detta arbete samråda med arbetsmarknadsstyrelsen, berörda arbetsmarknads- och branschorganisationer samt med utredningen (U 1976: 10) om den gymnasiala utbildningen. SÖ bör i sitt arbete även undersöka behovet av en ökad samverkan mellan arbetsliv och skola vid lärlingsutbildning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de grunder för statsbidrag till lärlingsutbildning som jag har förordat,
2. till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 138 000 kr.

C 29. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

1976/77	Utgift	45 000
1977/78	Anslag	45 000
1978/79	Förslag	45 000

Ur detta anslag utgår bidrag till hantverksdistrikt och yrkesförbund för kostnader för granskning av gesällprov. Anslaget utbetalas till Sveriges hantverks- och industriorganisation samt fördelas av denna organisation mellan hantverksdistrikten resp. ifrågakommande yrkesförbund eller deras organ.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp. En medelstilldelning enligt 0-alternativet innebär en reduktion med 2 250 kr.

Föredraganden

Jag räknar, i likhet med skolöverstyrelsen, med oförändrat bidrag till Sveriges hantverks- och industriorganisation under detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1978/79 anvisa 45 000 kr.

C 30. Vissa kurser för ingenjörer m. m.

1976/77	Utgift	1 136 828	Reservation	84 137
1977/78	Anslag	1 485 000		
1978/79	Förslag	720 000		

Från anslaget ersätts utgifter för vissa statliga påbyggnadskurser till fyrårig teknisk linje i gymnasieskolan.

Kurserna är avsedda för personal, vars teoretiska kunskaper efter längre tids yrkesverksamhet behöver förstärkas med hänsyn till den tekniska utvecklingen inom olika områden. Bestämmelser om påbyggnadskurser finns i kungörelsen (1971: 211) om påbyggnadskurser till fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan.

Skolöverstyrelsen

Arbetet inom den statliga utredning om företagsutbildning, som har i uppgift att kartlägga och utreda utbildning av anställda i företag torde leda till att utredningen även kommer att belysa frågan om förevarande påbyggnadskurser för ingenjörer. Skolöverstyrelsen (SÖ) avstår därför

nu från att begära en sådan ökning av anslaget, som antalet framställningar om anordnande av kurser eljest skulle motivera. I avvaktan på utredningens resultat föreslår SÖ endast täckning för de ökade kostnaderna.

För budgetåret 1978/79 planerar SÖ att anordna nio påbyggnadskurser för ingenjörer. Det innebär ett oförändrat antal kurser jämfört med budgetåret 1977/78.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar SÖ till 720 000 kr.

En nedskärning av anslaget enligt 0-alternativet skulle innebära, att endast sju kurser kommer till stånd.

Föredraganden

Som jag tidigare har anfört har jag beräknat medel för fortbildnings- och vidareutbildningskurser för aktiv sjöpersonal under anslaget Sjöbefälsskolorna fr. o. m. budgetåret 1978/79.

I likhet med skolöverstyrelsen beräknar jag medel för ett oförändrat antal kurser för ingenjörer jämfört med innevarande budgetår.

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med 720 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kurser för ingenjörer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 720 000 kr.

Investeringsbidrag

C 31. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

1976/77	Utgift[1]	241 031 319
1977/78	Anslag[2]	222 000 000
1978/79	Förslag[3]	251 000 000

[1] Anslagen Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m., Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet och Bidrag till bostäder inom det obligatoriska skolväsendet.
[2] Härutöver har genom beslut i september och oktober 1977 anvisats 22 100 000 kr.
[3] Inklusive anslagsbelastning för budgetåret 1978/79 föranledd av beslut i september och oktober 1977.

Nuvarande bestämmelser

1. *Grundskolan, gymnasieskolan m. m.* Statsbidrag till byggnadsarbeten för grundskola, gymnasieskola, kommunal högskoleutbildning, särskola, i fråga om lokaler som ingår i skolanläggning för grundskola eller gymnasieskola, samt statlig sjöbefälsskola utgår till kommun och landstingskommun enligt förordningen (1957: 318) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom viss kommunal utbildning (omtryckt senast 1974: 393, ändrad senast 1977: 963).

För permanenta skollokaler bestäms bidragsunderlaget med utgångspunkt i ett grundbelopp av 900 kr. per kvadratmeter nettogolvarea. Detta grundbelopp, som hänför sig till kostnadsläget den 1 januari 1956, skall omräknas med hänsyn till därefter inträffade kostnadsförändringar. Enligt skolöverstyrelsens (SÖ) beräkningar uppgick beloppet den 1 januari 1977 till 3 244 kr. Omräkning skall vidare ske med hänsyn till olikheterna i byggnadskostnaderna mellan skilda orter.

På bidragsunderlaget utgår statsbidrag med procenttal, som fastställs med hänsyn till bl. a. skatteunderlaget enligt en i bidragsförordningen intagen särskild tabell. F. n. varierar bidragsprocenten mellan 35 och 45. Statsbidraget till landstingskommun bestäms dock till belopp som utgör hälften av bidragsunderlaget, om skolanläggningens upptagningsområde för elever omfattar hela länet. Likaledes gäller att statsbidraget till kommun för sådan högskoleutbildning som utgör sjuksköterskeutbildning utgår med 50 % av bidragsunderlaget.

Till provisoriska skollokaler utgår statsbidrag med 400 kr. per kvadratmeter nettogolvarea.

Statsbidrag kan därjämte, för grundskolan, utgå till audivisuell och hörselteknisk utrustning samt till inventarier i teknikverkstad.

2. *Byggnadsarbeten för lantbrukets yrkesutbildning.* Statsbidrag ut-

går till kostnader för byggnadsarbeten för tvåårig jordbrukslinje m. m. i gymnasieskolan samt för utbildning vid lantbruksskolor och lanthushållsskolor. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1961: 405) om statsbidrag till byggnadsarbeten vid lantbrukets yrkesskolor (ändrad senast 1974: 395). Bidragsbestämmelserna innebär att statsbidrag kan beviljas huvudman för att anskaffa eller upprusta permanenta skollokaler, elevhem och, om särskilda skäl föreligger, lärarbostäder samt för att uppföra provisoriska skollokaler. Bidrag utgår med högst hälften eller vid särskilda skäl högst tre fjärdedelar av ett visst bidragsunderlag. Till kostnaderna för provisoriska skollokaler utgår dock ett väsentligt lägre bidrag. Bidrag utgår även för audivisuell utrustning. Beslut om statsbidrag meddelas av SÖ. Riksdagen uttalade år 1961 (prop. 1961: 1 bil. 11 s. 168, JoU 1961: 1, rskr 1961: 9) att bidrag till byggnadsarbeten vid enskilda skolor får utgå efter riksdagens medgivande i varje särskilt fall.

3. *Byggnadsarbeten för skogsbrukets yrkesutbildning.* Statsbidrag utgår till kostnader för byggnadsarbeten m. m. för skogsbruksutbildning vid gymnasieskola.

Statsbidrag till skogsbruksskolorna har enligt praxis hittills utgått till anskaffning eller upprustning av permanenta skollokaler, elevhem och personalbostäder med hälften av kostnaderna. I fråga om bidrag till skogsbruksskolorna beslutar regeringen i varje särskilt fall.

Enligt förordning den 24 november 1977 om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1977/78 utgår statsbidrag dels till kostnader för anskaffande eller hyra av skollokaler, elevhem och lärarbostäder, dels till kostnader för anskaffande av undervisningsmateriel. Bestämmelserna innebär i huvudsak följande.

Statsbidrag till kostnader för anskaffande av permanenta skollokaler utgår med hälften av bidragsunderlaget. Till provisoriska skollokaler utgår statsbidrag med 400 kr. per kvadratmeter nettogolvarea. Statsbidrag får utgå för förhyrande av skollokaler med hälften av kostnaderna.

Statsbidrag utgår till kostnader för anskaffande av lokaler för elevhem och, om särskilda skäl föreligger, för lärarbostäder. Bidragsunderlaget utgör de beräknade kostnaderna för lokaler jämte inredning och inventarier. Statsbidrag utgår med tre fjärdedelar av bidragsunderlaget. Statsbidrag får utgå för förhyrande av lokaler för elevhem och lärarbostäder med tre fjärdedelar av kostnaderna.

4. *Elevhem för elever i grundskolan, gymnasieskolan etc.* Statsbidrag till kostnaderna för uppförande av elevhem utgår enligt två olika författningar, nämligen kungörelsen (1936: 202) angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning samt förordningen (1945: 594) om statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1975: 397).

Statsbidrag utgår enligt den förra författningen till kommuner för

uppförande av elevhem för elever i grundskolan och enligt den senare till kommun, landstingskommun eller annan huvudman för uppförande av elevhem för elever i gymnasieskolor och vissa andra skolor. De båda författningarna överensstämmer i allt väsentligt. Regeringen bestämmer i båda fallen bidragsbeloppets storlek. Gäller det elevhem för grundskolan, bestäms dock bidraget från fall till fall. Bidraget till andra elevhem utgår med 75 % av de verkliga kostnaderna med möjlighet för regeringen att, om särskilda skäl föreligger, höja bidraget till 90 % av dessa kostnader. Handläggningen av bidragsärenden är något olika.

Till kostnader för anskaffande eller förhyrande av elevhem åt elever vid vissa linjer och specialkurser i gymnasieskolan utgår enligt Kungl. brev den 27 maj 1971 (ändrat senast den 30 juni 1977) statsbidrag med hälften av de beräknade kostnaderna.

5. *Byggnadsarbeten för utlandsskola.* Statsbidrag kan efter medgivande av regeringen utgå till anskaffande av lokaler för utlandsskola och elevhem knutet till utlandsskola enligt förordningen (1968: 321) om undervisning för utlandssvenskars barn (ändrad senast 1977: 805).

6. *Fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet.* Från anslaget utgår även ännu återstående statsbidrag som skall utgå enligt bestämmelserna i kungörelsen (1936: 45) angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet (omtryckt 1943: 398, ändrad senast 1958: 665 samt genom beslut den 16 februari 1968).

7. *Bostäder för lärare.* Från anslaget utgår dessutom enligt kungörelsen (1960: 387) om statsbidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet (ändrad senast 1967: 470) statsbidrag till vissa kommuner för anskaffande av lärarbostäder vid skola, som inte är belägen i tätort med minst 200 invånare. Bidraget utgör 18 000 kr. för varje lärarbostad, dock med tillägg av ytterligare 4 000 kr. för lärarbostad i de fyra nordligaste länen.

Skolöverstyrelsen

1. *Kommunala skolor.* Som underlag för bedömningar av investeringsbehovet har SÖ under senare år använt en detaljförteckning över byggnadsföretag för grundskolan och gymnasieskolan, vilken har upprättats och angelägenhetsgraderats av länsskolnämnderna.

Regeringen lämnade genom beslut den 5 maj 1977 SÖ vissa kompletterande anvisningar beträffande anslagsframställningar för budgetåren 1978/80 avseende byggnadsinvesteringar för det allmänna skolväsendet. Av anvisningarna framgår bl. a. att SÖ beträffande anslagsframställningen för 1978/79 i första hand skall beräkna medel för byggnadsobjekt där alternativa lokaler saknas och där byggnadsobjekt för gymnasieskola medför en väsentlig utökning av utbildningskapaciteten för främst yrkesinriktad utbildning.

Med anledning av regeringens beslut har SÖ på nytt, genom läns-

skolnämndernas försorg låtit inventera skolbyggnadsbehovet budgetåret 1978/79. Vid bedömning av byggnadsbehovet 1978/79 har SÖ endast beaktat de byggnadsföretag som av såväl resp. länsskolnämnd som kommun bedömts behöva påbörjas senast 1978/79. Med ledning av uppgifter från resp. kommun, länsskolnämnd och vissa länsstyrelser och i beaktande av regeringens anvisningar har byggnadsobjekten därefter av SÖ inordnats i två preliminära förteckningar, en för grundskolan och en för gymnasieskolan inkl. kommunal högskoleutbildning.

En definitiv plan över skolbyggnadsföretag för budgetåret 1978/79 — som skall ligga till grund för SÖ:s överväganden huruvida statsbidrag efter ansökan och prövning i vanlig ordning kan beviljas — kan SÖ upprätta först då innehållet i budgetpropositionen 1978 blir känt och då sedvanligt samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna ägt rum.

Vid upprättande av de preliminära förteckningarna har SÖ utgått från en beräknad kvotkostnad om 4 500 kr per m^2 nettogolvarea.

Det totala byggnadsbehovet 1978/79 enligt länsskolnämnderna motsvarar ett investeringsbehov om ca 2 300 milj. kr. i det beräknade kostnadsläget för budgetåret 1978/79. Av det totala behovet avser ca 1 200 milj. kr. grundskolan och ca 1 100 milj. kr. gymnasieskolan.

Av investeringsbehovet för grundskolan 1978/79 om ca 1 200 milj. kr. avser ca 600 milj. kr. byggnadsföretag där alternativa skollokaler enligt kommunernas uppgifter helt kommer att saknas om byggnadsföretaget ej påbörjas 1978/79 och ca 200 milj. kr. avser byggnadsföretag där alternativa lokaler till någon del kommer att saknas, således tillsammans ca 800 milj. kr.

Vid inordnandet i den preliminära förteckningen har byggnadsföretagens angelägenhetsgrad inom resp. grupp (saknas helt och saknas delvis) bedömts med hänsyn till den väntade utvecklingen 6—16-åringar mellan åren 1976 och 1985 i berörda kommuner. Om två eller flera byggnadsföretag ej kunnat åtskiljas i beaktande av den väntade elevutvecklingen har angelägenhetsgraden bedömts utifrån den totala folkmängdsutvecklingen de senaste 25 åren.

Inom det av SÖ föreslagna investeringsutrymmet för grundskolan 1978/79 om 614 milj. kr. skulle samtliga byggnadsföretag, där alternativa lokaler helt kommer att saknas (ca 600 milj. kr.), kunna inrymmas.

Grundskolans behov av lokaler beror framför allt på befolkningsomflyttningar inom främst storstadsregionerna, omflyttningar från flerfamiljshus till nybyggda småhusområden och permanentning av befintlig fritidsbebyggelse. Lokalbehovet är alltså bl. a. en konsekvens av den bostadsplanering i stort, som inneburit att varje nytt bostadsområde i regel bedöms behöva förses med skollokaler, då skolor i äldre bostadsområden med vikande elevunderlag ofta ligger på alltför långt avstånd för barnen i nybyggda områden.

Bland byggnadsföretagen för gymnasieskolan, motsvarande

ett investeringsbehov om ca 1 100 milj. kr., har SÖ undersökt vilka byggnadsobjekt som medför en väsentlig utökning eller hindrar en kraftig sänkning av kapaciteten för främst yrkesinriktad utbildning. Investeringsbehovet för denna grupp av byggnadsföretag samt de byggnadsföretag som innebär både kapacitetsökning för yrkesinriktad utbildning och ersättning av befintliga lokaler uppgår till ca 970 milj. kr. Resterande investeringsbehov, ca 130 milj. kr., avser byggnadsföretag planerade enbart för att ersätta befintliga lokaler.

SÖ har vid byggnadsföretagens inordnande i den preliminära förteckningen gällande gymnasieskolan i första hand avsatt investeringsutrymme för byggnadsobjekt som medför ett kapacitetsökande lokaltillskott för yrkesinriktad utbildning samt vissa tidigare påbörjade, etappindelade, byggnadsföretag. Angelägenheten hos byggnadsföretagen har bedömts utifrån graden av kapacitetsökning.

SÖ:s förslag till investeringsram för gymnasieskolan (inkl. kommunal högskoleutbildning) 1978/79 om 400 milj. kr. betyder att ca 40 % av investeringsbehovet, för byggnadsobjekt som innebär både kapacitetsökning för yrkesinriktad utbildning och ersättning av befintliga lokaler, skulle kunna tillgodoses.

SÖ:s förslag till investeringsramar för budgetåren 1978/81 framgår av följande sammanställning. För budgetåret 1978/79 föreslår SÖ en investeringsram om 1 020 milj. kr. SÖ förutsätter att investeringsramarna kommer att räknas upp med hänsyn till kostnadsutvecklingen (ökning med ca 12 % under kalenderåret 1976), vilket är ett villkor för att flerårsplaneringen skall kunna genomföras.

	1978/79	1979/80	1980/81
Grundskolan	614	616	616
Gymnasieskolan	400	400	400
Elevhem	6	4	4
	1 020	**1 020**	**1 020**

SÖ framhåller — med hänvisning till vad som kommit fram vid inventeringen av skolbyggnadsbehovet — att det av SÖ föreslagna investeringsutrymmet om 1 020 milj. kr. torde utgöra ett absolut minimum. Fastställs en mindre investeringsram än den SÖ föreslagit medför detta inte enbart att många kommuner får fortsätta att bedriva undervisning i lokaler som från arbetsmiljösynpunkt ej är ändamålsenliga. Det torde dessutom innebära att ytterligare kommuner tvingas tillgripa liknande nödlösningar. Vidare väntas många kommuner få bibehålla och i många fall utöka skolskjutsorganisationen. Dessutom ges då mindre möjligseter att utöka utbildningskapaciteten på gymnasieskolans yrkesinriktade linjer för främst vårdutbildning.

Investeringsramens byggkraft resp. budgetår under perioden 1961/79

visas i följande tabell. Vid jämförelse mellan investeringsramarna har därvid resp. ram hänförts till kostnadsläget den 1 januari resp. budgetår. Kostnadsökningen under kalenderåren 1977 och 1978 har förutsatts uppgå till ca 12 % vardera året. Vidare har höjningen av mervärdeskatten från den 1 juni 1977 beräknats motsvara en kostnadsökning om ca 1,4 %.

Budgetår	Investeringsram, milj. kr.	Investeringsram omräknad i kostnadsläget 1962-01-01, milj. kr.
1961/62	296	296
1962/63	461	443
1963/64	441	409
1964/65	493	436
1965/66	548	460
1966/67	570	460
1967/68	840	652
1968/69	690	521
1969/70	630	441
1970/71	600	390
1971/72	600	365
1972/73	450	254
1973/74	575	280
1974/75	456	201
1975/76	656	257
1976/77	700	245
1977/78	600	174
1978/79	1 020	264

Av tabellen framgår bl. a. att den av SÖ föreslagna investeringsramen för 1978/79 (1 020 milj. kr.) har ungefär lika stor "byggkraft" som investeringsramen för 1975/76 (656 milj. kr.).

I investeringsramen för gymnasieskolan för budgetåret 1978/79 ryms bl. a. investeringar i byggnader för jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning samt lokaler för kommunal högskoleutbildning. Kostnader för investeringar i lokaler för jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildningen beräknas till 50 milj. kr. I detta belopp ingår kostnader för anskaffande och upprustning av skollokaler samt körgårdar och körslingor.

Av investeringsramen om totalt 1 020 milj. kr. beräknas 30 milj. kr. åtgå för investeringar i provisoriska lokaler.

Vid beräkning av anslagsbehovet utgår SÖ från de s. k. kvotkostnaderna (förutom bidragsunderlaget även kostnader för utvändiga ledningar och planering), dvs. de kostnader som totalt skall rymmas inom gällande investeringsram. Erfarenhetsmässigt motsvarar statsbidraget genomsnittligt 34 % av kvotkostnaderna för permanenta lokaler exkl. lokaler för jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning. För de sistnämnda beräknar SÖ statsbidraget till 45 % av kvotkostnaden. Vidare utgår SÖ från att sedan statsbidrag beviljats till byggen inom investeringsramen för visst budgetår bidraget utbetalas med hälften under sam-

ma budgetår, med en fjärdedel under det närmast följande budgetåret och den sista fjärdedelen under det därpå följande budgetåret. SÖ räknar därför med att anslaget för budgetåret 1978/79 huvudsakligen kommer att belastas av bidrag, som beviljats till byggen inom investeringsramarna för budgetåren 1976/79.

I vad avser provisoriska skolbyggnader utgår SÖ från att statsbidragen motsvarar genomsnittligt 25 % av kvotkostnaderna samt att det fördelas jämnt under två budgetår. Anslaget beräknas därför huvudsakligen belastas av bidrag, som beviljats till byggen inom investeringsramarna för budgetåren 1977/79.

Investeringar 1976/77—1978/79 framgår av följande tabell.

Budgetår	1976/77	1977/78	1978/79
Permanenta byggnader	656	557	934
Provisoriska byggnader	25	25	30
Byggnader för jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning	14	14	50
Summa milj. kr.	**695**	**596**	**1 014**

Anslaget beräknas även komma att belastas av kostnader för förhyrande av skollokaler, elevhem och lärarbostäder för skogsbruksutbildningen med ca 150 000 kr.

Med dessa utgångspunkter beräknar SÖ medelsbehovet för denna del av anslaget för budgetåret 1978/79 till

$$0{,}34\left(\frac{656}{4}+\frac{557}{4}+\frac{934}{2}\right)+0{,}25\left(\frac{25}{2}+\frac{30}{2}\right)+$$
$$+0{,}45\left(\frac{14}{4}+\frac{14}{4}+\frac{50}{2}\right)+0{,}150=283{,}310 \text{ milj. kr.}$$

(+51,452 milj. kr. jämfört med anslaget för 1977/78).

2. *Elevhem.* Kostnader för investeringar i elevhemsbyggnader (exkl. jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning) beräknas budgetåret 1978/79 till 6 milj. kr. Medelsbehovet beräknas uppgå till ca 4,5 milj. kr. (+1,5 milj. kr.).

3. *Undervisningsmateriel.* Anslaget beräknas komma att belastas av statsbidrag till audivisuell och hörselteknisk utrustning vid grundskolor och gymnasieskolor med 3,1 milj. kr. (+0,85 milj. kr.).

För statsbidrag till inventarier i teknikverkstad räknar SÖ med ett medelsbehov av 400 000 kr. (+200 000 kr.).

4. *Ytterligare statsbidrag.* För ytterligare statsbidrag, som kan komma att beviljas för utförda byggnadsföretag räknar SÖ budgetåret 1978/79 med ett medelsbehov av 600 000 kr. (+100 000 kr.).

5. *Fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet.* SÖ beräknar medelsbehovet för 1978/79 till 73 000 kr. (—13 000 kr.).

6. *Bostäder för lärare.* För budgetåret 1978/79 beräknas medel för en bostad om 18 000 kr. (oförändrat jämfört med anslaget för budgetåret 1977/78).

Landstingsförbundet anhåller i skrivelse till regeringen den 22 juni 1977 om sådan ändring av gällande statsbidragsbestämmelser att gymnasieskolor med utbildning inom jordbruk och trädgård jämställs med övriga gymnasieskolor vad beträffar möjligheterna att få statsbidrag till kostnader för förhyrande av lokaler för elevhem.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående har anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet.

Enligt de av regeringen lämnade anvisningarna beträffande anslagsframställning för bl. a. budgetåret 1978/79 skulle skolöverstyrelsen (SÖ) i första hand beräkna medel för byggnadsobjekt där alternativa lokaler saknas och där byggnadsobjekt för gymnasieskola medför en väsentlig utökning av utbildningskapaciteten för främst yrkesinriktad utbildning. Vidare skulle SÖ särskilt pröva frågan om statsbidrag för mindre byggnadsobjekt. Vid den inventering som SÖ gjort visar det sig att om man endast beaktar de byggnadsföretag som av såväl resp. länsskolnämnd som kommun bedömts behöva påbörjas senast 1978/79, motsvarar dessa en investeringsram på ca 2 300 milj. kr., varav för grundskolan ca 1 200 milj. kr.

Jag vill i det här sammanhanget också erinra om att regeringen genom beslut den 5 maj 1977 gett SÖ i uppdrag att göra en inventering av överbelagda högstadieskolor och de behov av ombyggnadsarbeten av äldre sådana skolor som finns samt redovisa de investeringsbehov m. m. som föranleds därav. De förslag från SÖ:s sida som föranleds av detta uppdrag torde böra beaktas i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80.

SÖ framhåller, med hänvisning till vad som kommit fram vid inventeringen av skolbyggnadsbehovet för budgetåret 1978/79, att den av SÖ föreslagna investeringsramen om 1 020 milj. kr. torde utgöra ett absolut minimum. Som jag tidigare anfört under avsnittet Vissa gemensamma frågor anser jag att det finns skäl att behålla en hög investeringsnivå för skolbyggande under de närmaste åren, framför allt vad gäller gymnasieskolan. Med hänsyn till det nuvarande samhällsekonomiska läget är jag dock inte beredd att förorda en ram i enlighet med SÖ:s förslag. Jag räknar i stället med en investeringsram på 720 milj. kr. Liksom tidigare kan arbetsmarknadspolitiska skäl medföra att fler skolor byggs. Hittills har det av sådana skäl under innevarande budgetår igångsatts skolbyggen motsvarande en ramkostnad på totalt 130 milj. kr.

I enlighet med vad jag nyss har anfört räknar jag för nästa budgetår med en investeringsram på 720 milj. kr. Regeringen bör få besluta om hur detta belopp skall fördelas. En del av ramen bör liksom tidigare ställas till regeringens disposition. Det ankommer på SÖ att se till att planeringen är sådan att en tillfällig ökning av investeringsramarna, om detta skulle krävas av arbetsmarknadspolitiska skäl, kan utnyttjas effektivt och att denna inte medför ökade byggnadskostnader. Vidare bör följande gälla vid fördelningen av investeringsramen.

Statsbidrag bör i första hand utgå till oundgängligen nödvändiga byggnadsobjekt. Objekt för vilka ersättningslokaler kan anskaffas, t. ex. genom förhyrning, bör inte prioriteras av SÖ. För gymnasieskolan bör gälla att sådana byggnadsarbeten som ökar utbildningskapaciteten särskilt för yrkesinriktad utbildning — inkl. utbildning för jord, skog och trädgård — i första hand kommer till stånd. Ungefär hälften av investeringsramen bör utnyttjas till byggnadsarbeten för grundskolan. Om planerade arbeten inte kommer till stånd skall det vara möjligt att omfördela medel till sådana skolbyggnadsobjekt som därnäst bedöms stå i tur. Härvid skall hela landets behov beaktas och inte enbart alternativa objekt inom samma län.

Inom den föreslagna investeringsramen bör förutom investeringar för byggnadsarbeten för grundskolan, gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning rymmas investeringar för elevhemsbyggande, för byggnadsändamål vid riksinternatskolorna, för byggnadsarbeten inkl. körgårdar för jordbrukslinje m. m. i gymnasieskolan, lanthushållsskolor samt för byggnadsarbeten för tvåårig skogsbrukslinje m. m. i gymnasieskolan.

Förhandsbesked om statsbidrag till skolbyggnader för budgetåret 1978/79 bör liksom hittills få lämnas till kommuner och landstingskommuner. Därutöver bör gälla planeringsramar av följande storlek, nämligen 500 milj. kr. för budgetåret 1979/80 och 400 milj. kr. för budgetåret 1980/81 samt 200 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1981/82 och 1982/83.

För nästa budgetår räknar jag med att medelsbehovet, i enlighet med den investeringsram på 720 milj. kr. som jag nyss har förordat, kommer att uppgå till ca 248 milj. kr. Detta belopp bör även innefatta medel avsedda för statsbidrag med 2 milj. kr. till Jönköpings kommun vid förvärv av Gränaskolans lokaler från nuvarande huvudman, i enlighet med vad jag har anfört under anslaget Bidrag till driften av riksinternatskolor.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag vidare medelsbehovet för inventarier i teknikverkstad, för audivisuell och hörselteknisk utrustning samt för ytterligare statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet till sammanlagt 3,25 milj. kr.

I enlighet med SÖ:s förslag beräknar jag bidraget till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet till 73 000 kr. Vidare

beräknar jag under detta anslag medel till anskaffande av en lärarbostad (18 000 kr.).

Det bör anmälas för riksdagen att regeringen genom beslut den 14 april 1977 meddelat bestämmelser om statsbidrag till Nyköpings kommun för anskaffande av lokaler såväl för kommunens grundskola som för den statliga specialskolan i Gnesta (Åsbackaskolan).

Jag vill även anmäla att regeringen genom beslut den 5 maj 1977 har medgett statsbidrag till Härjedalens kommun för lokaler vid gymnasieskolan i Sveg, vilka erfordras för övergång från specialkurs till linje. Jag avser att senare återkomma till regeringen angående bestämmelser om statsbidrag för sådana skollokaler som eventuellt erfordras för övergång från specialkurs till linje på icke gymnasieskolort (prop. 1976/77: 100, UbU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 159).

Riksdagen har beträffande enhetliga bestämmelser för statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem m. m. med anledning av motionen 1976/77: 366 som sin mening gett regeringen till känna vad utbildningsutskottet anfört (UbU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 159). Frågan om statsbidrag till elevhem för elever vid gymnasieskolan är enligt utskottets uppfattning inte av den storleksordningen att arbetena i utredningen om skolan, staten och kommunerna och 1976 års kommunalekonomiska utredning måste avvaktas. Med utgångspunkt i det av SÖ i skrivelse den 30 januari 1967 framlagda förslaget bör enligt utskottet frågan om enhetliga bestämmelser för statsbidrag till elevhem prövas av regeringen. Utskottet anser att nuvarande ordning med icke enhetliga bestämmelser för statsbidrag till kostnader för uppförande av elevhem m. m. är mindre tillfredsställande.

Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen lägga fram förslag till vissa ändringar av nuvarande bestämmelser om statsbidrag till elevhem.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsärenden för skolväsendet får lämnas i enlighet med vad jag har förordat,
2. till *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 251 000 000 kr.

C 32. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.

1976/77 Utgift	32 392 492	Reservation	59 351 489
1977/78 Anslag	25 000 000		
1978/79 Förslag	15 000 000		

Nuvarande bestämmelser

Statsbidrag utgår till anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel vid gymnasieskolan och vid kommunal högskoleutbildning. Enligt förordningen (1957: 318) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom viss kommunal utbildning (omtryckt senast 1974: 393, ändrad senast 1977: 963) utgår statsbidrag med 50 % av bidragsunderlaget. Uppgår den beräknade kostnaden för en tvåårig linje med undantag av tvåårig ekonomisk, tvåårig social linje och tvåårig teknisk linje, eller en specialkurs för en klass under hela utbildningen på linjen eller specialkursen till mer än 500 000 kr. utgår bidraget dock med 75 %. Statsbidrag till landstingskommun för gymnasieskola och högskoleutbildning som ej utgör sjuksköterskeutbildning utgår dock med 90 % av den beräknade kostnaden, om skolanläggningens upptagningsområde för elever omfattar hela länet. Vidare utgår statsbidrag till anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel vid enskilda yrkesskolor enligt förordningen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor (ändrad senast 1977: 473).

Statsbidrag utgår även till utgifter för undervisningsmateriel för maskinundervisning enligt kungörelsen (1949: 455) angående statsbidrag till anskaffning av maskiner m. m. vid vissa anstalter för lantbruksundervisning (ändrad senast 1971: 156).

Enligt förordningen den 24 november 1977 om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1977/78 utgår statsbidrag till anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel, däri inbegripet laboratorieutrustning och elevbibliotek samt anskaffning som föranleds av att undervisningen i kurs läggs om eller utvidgas med tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden. Statsbidrag får utgå även för förhyrande av sådana större och dyrbara maskiner inom skogsbruket som behövs för undervisningsändamål med tre fjärdedelar av kostnaderna.

Skolöverstyrelsen

1. För nyanskaffning och komplettering av undervisningsmateriel för vissa utpräglat yrkesinriktade linjer samt direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år beräknar skolöverstyrelsen (SÖ) medelsbehovet budgetåret 1978/79 till ca 47 milj. kr. Detta belopp förutsätts täcka även medelsbehovet för erforderliga materielinvesteringar i samband med införande av transportteknisk gren på fordonsteknisk linje

samt det medelsbehov som kan erfordras vid en successiv övergång till nya tim- och kursplaner för livsmedelsteknisk linje.

För gymnasieskolans minst treåriga linjer samt vissa tvååriga linjer beräknar SÖ ett medelsbehov av 1 milj. kr.

För anskaffning av undervisningsmateriel för gymnasieskolans specialkurser som är kortare än ett år, samt icke direkt gymnasieskoleanknutna specialkurser inkl. högre specialkurser beräknar SÖ ett medelsbehov om 2 milj. kr.

2. Medelsbehovet för yrkesförarutbildning budgetåret 1978/79 beräknas uppgå till 10,8 milj. kr.

3. För övergång till tvåårig tandsköterskeutbildning beräknar SÖ ett medelsbehov om ca 2,2 milj. kr.

4. För komplettering av undervisningsmateriel avseende tvåårig specialkurs för grafisk utbildning på tre orter beräknar SÖ ett medelsbehov om 4,5 milj. kr.

5. För komplettering av undervisningsmateriel avseende specialkurs för utbildning av fotopersonal beräknar SÖ ett medelsbehov om 0,9 milj. kr.

Det totala medelsbehovet för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för gymnasieskolan (punkterna 1—5) exkl. jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning beräknar SÖ för budgetåret 1978/79 uppgå till 68,4 milj. kr. Härav beräknar SÖ ett medelsbehov om högst 2,2 milj. kr. för utökning av organisationen för utbildningar inom kommunal högskola.

6. För komplettering av utrustning för gymnasieskolans tvååriga jordbrukslinje och tvååriga trädgårdskurs jämte specialkurser inom dessa områden och lanthushåll beräknar SÖ medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till oförändrat 1 milj. kr. SÖ föreslår vidare att statsbidrag får utgå även till undervisningsmateriel i allmänna ämnen inom jordbruks- och trädgårdsutbildning (+0,5 milj. kr.).

7. För skogsbruksutbildning beräknar SÖ medelsbehovet till oförändrat 1 milj. kr.

8. Medelsbehovet för utrustning av gymnasieskolor med inlärningsstudior beräknas till 0,5 milj. kr. (−0,5 milj. kr.).

9. För anskaffning av undervisningsmateriel till enskilda yrkesskolor beräknas ett oförändrat medelsbehov om 100 000 kr.

10. För engångsanskaffning av utrustning vid gymnasieskolan för gravt hörselskadade i Örebro beräknar SÖ ett medelsbehov om 55 000 kr. (−85 000 kr.).

11. För statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel och inventarier vid försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade i Solna och Stockholm beräknar SÖ ett medelsbehov om 142 000 kr. (+42 000 kr.).

Föredraganden

Som jag tidigare har redovisat finns under detta anslag en reservation för budgetåret 1976/77 om ca 59 milj. kr. Även för innevarande budgetår beräknas en stor reservation enligt vad jag inhämtat från riksrevisionsverket.

Mot denna bakgrund kan jag inte föreslå ett medelstillskott av den omfattning skolöverstyrelsen (SÖ) föreslagit för nästa budgetår. Jag beräknar för budgetåret 1978/79 detta anslag till 15 milj. kr. Om det emellertid visar sig att redan beviljade medel tas i anspråk i betydligt större utsträckning än vad som nu kan förutses bör SÖ senast den 1 september 1978 återkomma till regeringen med hemställan om ytterligare medel på tilläggsbudget.

Jag räknar med att SÖ får disponera högst 55 000 kr. för engångsanskaffning av utrustning för gymnasial utbildning för gravt hörselskadade (10), högst 50 000 kr. för stadigvarande undervisningsmateriel och inventarier för försöksverksamheten med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade i Solna och Stockholm (11), högst 500 000 kr. i statsbidrag för anskaffning av inlärningsstudior för undervisning i moderna språk i gymnasieskolan (8) samt 100 000 kr. i statsbidrag till enskild yrkesutbildning (9). För undervisningsmateriel m. m. för skogsbrukets yrkesutbildning beräknar jag oförändrat 1 milj. kr. (7). För medelsbehovet för lantbrukets yrkesutbildning beräknar jag statsbidrag enligt nu gällande normer och med oförändrat belopp, 1 milj. kr. (6). För förarutbildning i gymnasieskolan beräknar jag oförändrat 3,75 milj. kr. (2).

Jag är ej beredd att beräkna medel för anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för anordnande av grafisk utbildning på ytterligare orter (4) eller för övergång till tvåårig tandskötarutbildning (3).

Jag har tidigare under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor föreslagit att en försöksverksamhet med utbildning på drift- och underhållsteknisk linje kommer till stånd fr. o. m. läsåret 1978/79.

Linjen i fråga ställer stora krav på resurser i fråga om utrustning. Jag räknar därför med en femårig uppbyggnadsperiod såvitt gäller utrustning för ifrågavarande utbildning. För budgetåret 1978/79 beräknar jag medelsbehovet uppgå till 6 milj. kr. Planeringen bör utgå från att ifrågavarande utrustning inom gymnasieskolan skall utnyttjas jämväl för utbildning av drifttekniker, maskintekniker, sjöingenjörer och driftingenjörer inom högskolan. Genom ett sådant utnyttjande blir utrustningskostnaden per utbildningsplats jämförbar med andra yrkesinriktade utbildningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

D. HÖGSKOLA OCH FORSKNING

Vissa gemensamma frågor

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i en sammanfattning av sitt budgetförslag för budgetåret 1978/79 (Högskolan. Utbildning, forskning, utvecklingsarbete. UHÄ-rapport 1977: 7) redovisat huvudlinjerna i planerings- och utvecklingsarbetet för högskolan, sådana de framträder efter 1975 och 1977 års riksdagsbeslut om högskolereformen. I sammanfattningen har UHÄ vidare presenterat vissa viktigare reformförslag. I särskilda skrivelser har ämbetet slutligen lagt fram kompletterande förslag i några av de frågor som ingår i budgetförslaget.

Förutsättningar

I ett inledande avsnitt pekar UHÄ på några av förutsättningarna för ämbetets bedömningar. Med riksdagsbeslutet våren 1977 om utbildning och forskning inom högskolan (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) har enligt ämbetet en ny grund lagts för den högre utbildningens utveckling och samspel med det omgivande samhället. Det nya regelsystem som trädde i kraft den 1 juli 1977 och de bakomliggande besluten påverkar på ett avgörande sätt den grundläggande högskoleutbildningens ramar och förutsättningar. Även forskning och forskarutbildning inom högskolan påverkas av reformen, även om i dessa delar utredningsarbete ännu pågår i viktiga principfrågor.

Med hänsyn till att besluten vid 1976/77 års riksmöte om högskolereformen togs först under våren 1977 måste en provisorisk petitaordning tillämpas för förslagen för budgetåret 1978/79. Bl. a. var det enligt UHÄ viktigt att de interimsstyrelser som tillsattes under våren skulle få ett avgörande inflytande på högskolornas förslag. Högskolornas förslag har måst utarbetas inom ramen för den äldre organisationen och samtidigt med att man förberett den nya organisationen. Detta har också påverkat UHÄ:s arbete med anslagsframställningen.

En viktig faktor vid resursbedömningen för 1978/79 har enligt UHÄ också varit den möjlighet till justering som förutskickades i riksdagsbeslutet av de s. k. basbelopp som vintern 1976/77 räknades fram som utgångspunkt för anslagsomläggningen inför budgetåret 1977/78.

UHÄ kommenterar även de allmänna kompletterande petitaanvisningar som regeringen utfärdade våren 1977. UHÄ menar att de restriktioner som dessa innebär måste avse en längre planeringsperiod än det

närmast kommande budgetåret. Vidare måste man räkna med en längre genomslagstid för att effekter skall kunna nås inom en sektor som högskolan. Denna har hög personaltäthet och bindningar av mer långsiktig karaktär är förhållandevis mycket vanliga. De just vidtagna förändringarna i högskolans organisation och anslagssystem syftar också, anför UHÄ, just till att lägga över ansvaret för t. ex. omprioriteringar och förnyelser till lokal nivå.

Allmänna överväganden

UHÄ konstaterar att bl. a. det under ett antal år bedrivna utrednings- och reformarbetet på högskoleområdet lett till ett uppdämt behov av resursförstärkningar för olika ändamål som i sig inte nödvändigt sammanhänger med högskolereformen.

Avgörande för UHÄ:s bedömning i budgetförslaget är att hela reformen i sig innebär en så kraftig ökning av statsmakternas ambitioner i fråga om den högre utbildningens samhälleliga roll att det vore orimligt att inte låta detta komma till uttryck också i vissa resursförstärkningar.

De förslag som har förts fram av lokala och regionala högskoleorgan återspeglar enligt UHÄ väl den beredskap och vilja till förnyelse och utbyggnad av utbildningsutbudet som utvecklats under de senaste årens planerings- och förberedelsearbete för högskolereformen. I planeringsprocessen har fler människor än någonsin tidigare engagerats i den högre utbildningen. Detta är ett viktigt skäl för att förse den nya organisationen med resurser för att åstadkomma den breddning och förnyelse som den nya högskolan ger förutsättningar för.

Mot bakgrund av det ansträngda ekonomiska läget anser sig UHÄ emellertid ha ålagt sig stor återhållsamhet i de förslag som ämbetet för fram. Härigenom ökar emellertid enligt UHÄ trycket på resursförstärkningar för närmast därpå följande budgetår. Beträffande vissa särskilt angelägna ändamål som inte har kunnat inrymmas i årets budgetförslag markerar UHÄ i sin framställning vikten av att de tillgodoses för budgetåret 1979/80.

Den nya högskolan

UHÄ hänvisar till föredragandens uttalanden i prop. 1976/77: 59 att syftet med högskolereformen hela tiden har varit att skapa den yttre ramen för ett fortlöpande inre omdaningsarbete. Detta bör enligt UHÄ finna varierande uttryck i planering och genomförande av utbildning, forskning och utvecklingsarbete och i dessa verksamheters inre organisation. En strävan att förverkliga detta inom ramen för existerande resurser bör karakterisera såväl centrala som regionala och lokala planeringsåtgärder. Vissa delar av förnyelsen kan emellertid tillgodoses mera påtagligt endast om ökade resurser ställs till förfogande. Detta gäller, säger UHÄ, bl. a. forskningsanknytningen av grundläggande hög-

skoleutbildning, det konstnärliga utvecklingsarbetet, utbildningens yrkesinriktning, den differentiering och individualisering av utbildningen som de förändrade behörighetsreglerna kräver samt utbildningens internationalisering.

Forskningsanknytning

Mot bakgrund av bestämmelserna i högskolelagen har föredraganden i prop. 1976/77: 59 understrukit att strävandena att förverkliga principen om ett samband mellan forskning och grundläggande högskoleutbildning skall vara en central del i det fortsatta reform- och utvecklingsarbetet.

Inom vissa grundläggande utbildningar, främst dem som motsvarar utbildningen inom det förutvarande UKÄ-området, har lärarna i regel genomgått forskarutbildning. Dessa utbildningar leder normalt också till behörighet för forskarutbildning. Inom denna del av högskolan bör enligt UHÄ forskningsanknytningen främst innebära bättre kontakt med pågående forskning.

För ett antal utbildningar inom den nya högskolan, t. ex. korta och medellånga vårdutbildningar, många utbildningar inom lärarutbildningsområdet, flertalet av de konstnärliga utbildningarna och de yrkestekniska utbildningarna, gäller emellertid att lärarna ofta saknar forskarutbildning och egen erfarenhet av forskning. Dessa utbildningar ger inte heller behörighet för forskarutbildning. För att få forskningsanknytning inom dessa utbildningar kan man i vissa fall peka på samband med den befintliga forskningsorganisationen, t. ex. medicinsk rehabilitering och fysiologi för sjukgymnaster och arbetsterapeuter. I andra fall måste man utveckla nya forskningsområden eller forskningsinriktningar och bygga upp ny forskningskompetens. Som exempel härpå nämner UHÄ sociala linjen och den professur i socialt arbete som inrättades den 1 juli 1977.

Ett annat viktigt område av stor samhällelig betydelse där forskning behöver byggas upp gäller frågor kring omvårdnadens problem. Även om anknytning finns till medicinsk och samhällsvetenskaplig fakultet är detta enligt UHÄ ett i vårt land föga utforskat område.

Ett problem i detta sammanhang är också att en rad av de aktuella utbildningarna inte ger behörighet för forskarutbildning enligt nuvarande regler. Enligt UHÄ:s mening är det angeläget att dessa problem uppmärksammas vid kommande ställningstaganden till forskarutbildningsutredningens förslag.

De krav på resursförstärkningar för den grundläggande utbildningens forskningsanknytning som är aktuella för olika utbildningar varierar enligt UHÄ. En väsentlig del kan på sikt väntas gälla de olika fakultetsanslagen allteftersom nya forskningsområden och forskningsinriktningar behöver stödjas i form av fasta resurser för forskning och forskarutbildning. UHÄ bedömer emellertid att en fortsatt satsning på de regionala

resurserna för forskningsanknytning, som fördelas av regionstyrelserna för högskoleutbildning, måste ske under ett antal år framöver. För budgetåret 1978/79 föreslår UHÄ en ökning med 3 milj. kr. till 9 milj. kr.

Uppgiften att ge yrkesförberedelse är en del av målen för utbildningarna på kulturområdet, tillsammans med uppgiften att ge de studerande möjligheter till egna konstnärliga erfarenheter och att bidraga till utvecklingen och förnyelsen av de konstnärliga uttrycksmedlen. Dessa drag måste, anför UHÄ, prägla inte bara den grundläggande utbildningen inom det konstnärliga området utan också det konstnärliga utvecklingsarbetet och forskningsanknytningen av den grundläggande konstnärliga utbildningen. Enligt UHÄ:s mening är det självklart att det konstnärliga utvecklingsarbetet skall betraktas som jämställt med forskningen inom högskolan.

Några resurser för konstnärligt utvecklingsarbete utöver ett fåtal professurer inom musik- samt bild- och formområdena finns inte i dag. Detta är enligt UHÄ:s mening klart otillfredsställande. Om det konstnärliga utvecklingsarbetet skall kunna tillförsäkras en med forskningen jämbördig ställning inom högskolan måste nya resurser tillföras för ändamålet. Den ansvariga planeringsberedningen inom UHÄ avser att närmare studera frågor om omfattningen och inriktningen av det konstnärliga utvecklingsarbetet samt om utveckling av forskning, forskningsanknytning och påbyggnadsutbildningar på det konstnärliga området inom högskolan. För att markera den vikt UHÄ tillmäter dessa frågor föreslår ämbetet nu att, inom det anslag som UHÄ föreslår för forskningsanknytning för budgetåret 1978/79, 1 milj. kr. reserveras för konstnärligt utvecklingsarbete och för forskningsanknytning av grundläggande utbildning inom det konstnärliga området.

Högskoleutbildningens yrkesinriktning.

Enligt högskolelagen, anför UHÄ, skall utbildningen inom högskolan främja att de studerande förbereder sig för skilda yrken eller vidareutvecklar sig inom yrken som de redan utövar. Den nya yttre organisationen för planering och utveckling av utbildningen är ägnad att bidra till att detta förverkligas. Härför krävs mellertid också ändamålsenliga undervisningsresurser. Vissa utbildningar är sedan länge klart inriktade mot ett visst yrkesområde. I många fall är ändå en förnyelse av utbildningen i form av en ökad problemorientering angelägen. Inom andra utbildningar, där yrkesinriktningen tidigare helt eller delvis saknats kan utvecklingen av problemorienterat kursinnehåll och en projektorganiserad undervisning ofta innebära mycket omfattande förändringar. I flera fall ställer den sålunda förändrade utbildningen krav på ökade undervisningsresurser. Också införande av praktik som ett reguljärt inslag i utbildningen förutsätter i regel resurstillskott.

Internationalisering

I de senaste årens anslagsframställningar för högskoleområdet har dåvarande universitetskanslersämbetet (UKÄ) redovisat sitt arbete med att internationalisera utbildningen inom ämbetets ansvarsområde.

Vissa åtgärder för internationaliseringen kan enligt UHÄ vidtas utan ökade resurser för undervisningen, främst då genom att i utbyte mot andra moment, utbildningsmoment som traditionellt inte har uppmärksammats, kan föras in. För en mer långtgående internationalisering som ger innehåll åt denna i ett fortvarighetstillstånd krävs emellertid ett internationellt utbyte och speciella planeringsinsatser.

UHÄ bedömer det därför som nödvändigt med en ökning av högskolans resurser för internationalisering. För budgetåret 1978/79 föreslår UHÄ en begränsad ökning med 1 milj. kr. till 3 milj. kr.

Jämställdhet

Jämställdhet mellan könen har skjutits fram som ett centralt mål för bl. a. högskolan. Mot bakgrund av hittills förd debatt har UHÄ utarbetat ett program som redovisats i en särskild rapport (UHÄ-rapport 1977: 4) Förändring för jämställdhet.

Handlingsprogrammet omfattar åtgärder som rör både den grundläggande utbildningen och forskarutbildningen. I fråga om den grundläggande utbildningen framhåller UHÄ att varje åtgärd för jämställdhet måste vara grundad i en helhetssyn på utbildningen från grundskolan och uppåt. Av den anledningen har UHÄ i sina åtgärdsförslag satt sådana åtgärder främst som rör anknytningen mellan olika utbildningsstadier.

I fråga om forskning och forskarutbildning trycker UHÄ på vikten av att framöver ägna speciell uppmärksamhet åt frågor som rör effekterna av forskarutbildningens organisatoriska uppbyggnad på rekryteringen av manliga resp. kvinnliga studerande. UHÄ anför att ämbetet kommer att ta initiativ till en undersökning av kvinnors situation inom forskarutbildning och forskning.

En annan viktig punkt i UHÄ:s program är forskning kring jämställdhetsfrågor. UHÄ kommer att ta initiativ till en översikt över pågående forskning kring jämställdhetsfrågorna, i första hand sådan som rör samhällsförhållanden med anknytning till den högre utbildningen. Vidare för UHÄ fram förslag om särskilda medel för sådan forskning.

En ny högskoleorganisation

UHÄ konstaterar inledningsvis att den reformerade högskolans i huvuddragen enhetliga studieorganisation och mer sammanhållna institutionella organisation ger bättre möjligheter att samordna planering av utbildningar med likartad inriktning, att utveckla utbildningslinjer och kurser utan hinder av administrativa gränser, att stärka sambandet mel-

lan grundläggande utbildning och forskning och forskarutbildning samt att utnyttja de tillgängliga resurserna effektivt. UHÄ pekar också på den strävan till decentralisering som präglar den institutionella organisationen. UHÄ anser också att det finns ett självklart samband mellan å ena sidan principerna för planering och ledning av utbildningen och för studieorganisationen, å andra sidan utbildningens innehåll, inriktning och uppläggning.

UHÄ anför också att den nya högskolan innehåller utbildningar med mycket skilda traditioner och förutsättningar i fråga om mål, rekrytering, organisation av studierna, verksamhetsformer m. m. Att undanröja alla sådana olikheter har inte något egenvärde. Den centrala regleringen av studieorganisation och de olika utbildningarnas innehåll och verksamhetsformer är av utpräglad ramkaraktär. Inom dessa ramar är friheten stor för de lokala högskolemyndigheterna som därigenom fått större ansvar och handlingsfrihet över hela fältet. Samma decentraliseringssträvan kännetecknar de förändringar som i samband med reformen har genomförts i bestämmelserna för forskarutbildningen.

I detta sammanhang tar UHÄ upp frågan om inordnandet av *den högre sjöpersonalutbildningen* i högskolan. UHÄ hänvisar till sina tidigare förslag i denna fråga och förutsätter att statsmakterna skall ta ställning i sådan tid att ett inordnande kan ske den 1 juli 1978.

Regeringen uppdrog i juni 1977 åt UHÄ att, i samverkan med statens kulturråd, regionstyrelsen i Stockholms högskoleregion och berörda skolor, överväga *organisationen inom högskolan för kulturutbildningarna i Stockholmsregionen.* Härvid skulle beaktas vad som anfördes i denna fråga i prop. 1976/77: 59 (jfr UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246). UHÄ har i skrivelse den 9 november 1977 redovisat uppdraget och föreslagit att de nuvarande åtta konstnärliga skolorna i Stockholm består som högskolor. För var och en av dessa åtta högskolor föreslås en styrelse som är sammansatt enligt samma principer som högskolestyrelsen vid annan statlig högskoleenhet. För de flesta av dessa högskolor föreslås att styrelsen skall fullgöra även linjenämndsuppgifter och att företrädare för yrkeslivet skall ingå i styrelsen. För musikhögskolan och ev. även konstfackskolan bör utöver styrelse inrättas linjenämnder. Frågan om den verkställande ledningen skall enligt förslaget prövas för var och en av högskolorna med utgångspunkt i nuvarande förhållanden. Den föreslagna organisationen förutsätter enligt UHÄ vissa förändringar av 17 och 18 §§ i högskolelagen (1977: 218) innebärande dels att rektorsämbete inte skall behöva finnas vid de berörda högskoleenheterna, dels att företrädare för yrkeslivet skall kunna ingå i styrelse för enhet.

För musiklärarlinjen och teckningslärarlinjen föreslår UHÄ särskilda lösningar. De medel som anvisas för musiklärarlinjen skall enligt förslaget disponeras av högskolan för lärarutbildning i Stockholm. För

denna linje föreslås en för högskolan för lärarutbildning och musikhögskolan gemensam linjenämnd. För teckningslärarinstitutet finns enligt UHÄ två alternativ. Antingen skall institutets resurser alltjämt tillhöra konstfackskolan och samma konstruktion tillämpas som för musiklärarlinjen beträffande medelsanvisning och linjenämnd, eller också skall institutet helt överföras till högskolan för lärarutbildning. UHÄ avser att, efter fortsatta överväganden om konstfackskolans organisation, återkomma med förslag till regeringen i denna fråga.

UHÄ avser att följa utvecklingen vid de åtta högskolorna och efter en treårsperiod rapportera till regeringen om erfarenheterna av den föreslagna organisationen.

UHÄ har i en särskild skrivelse den 9 november 1977 hemställt att regeringen föreslår riksdagen att förteckningen över utbildningslinjer inom sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken fr. o. m. den 1 juli 1978 skall kompletteras med vissa angivna nya linjer. UHÄ har vidare hemställt att regeringen beslutar att utbildning på kyrkomusiker-, musiker- och skådespelarlinje samt på musikdramatisk linje får anordnas på musikhögskolan i Stockholm, resp. statens musikdramatiska skola och statens scenskola i Stockholm.

I skrivelse den 26 september 1977 har UHÄ vidare redovisat förslag om *organisation för den statliga högskoleutbildningen i Halmstad och Skövde*. Detta sker mot bakgrund av dels ett uppdrag av regeringen den 28 april 1977 till UHÄ att gemensamt med interimsstyrelsen för Lund/Malmö högskoleregion överväga organisationen för den statliga högskoleutbildningen i Halmstad, dels förslag från interimsstyrelserna för Lund/Malmö och Göteborgs högskoleregioner.

Regionstyrelsen i Lund/Malmö högskoleregion har förordat att en interimistisk styrelse för den statliga högskoleutbildningen i Halmstad inrättas, förslagsvis den 1 januari 1978. Interimsstyrelsen bör vara sammansatt enligt samma principer som statlig högskolestyrelse, med de modifikationer som betingas av bl. a. omfattningen av utbildningen i Halmstad. Regionstyrelsen i Göteborgs högskoleregion har i sitt yttrande över de lokala högskolemyndigheternas anslagsframställningar för budgetåret 1978/79 förordat dels att vissa allmänna utbildningslinjer förläggs till Skövde, dels att en statlig högskoleenhet upprättas där den 1 juli 1978. Om inte en högskoleenhet organiseras i Skövde, föreligger det enligt regionstyrelsens mening stora risker att den fortsatta utbyggnaden på orten hämmas, att de lokala initiativen inte kan tas tillvara och att utbildningen inte ges en lämplig profilering.

Med hänvisning dels till att Halmstad och Skövde är de två orter som i 1975 års riksdagsbeslut om högskolereformen utpekades som utbyggnadsorter men som ännu saknar permanent statlig högskoleorganisation, dels till den beredskap för en kommande utbyggnad som finns på båda orterna tillstyrker UHÄ att en lokal organisation för statlig

högskoleutbildning upprättas där. UHÄ anser det naturligt att de två orterna behandlas likartat och bedömer det som lämpligast att man inledningsvis väljer den lösning som regionstyrelsen i Lund/Malmö förordat för Halmstads del. Detta skulle innebära att på resp. ort en interimsstyrelse inrättas med uppgifter motsvarande högskolestyrelses men med en i vissa avseenden avvikande sammansättning. Den i Halmstad bör sålunda enligt UHÄ:s förslag bestå av ordförande, utsedd av regeringen, fem företrädare för allmänna intressen, utsedda på samma sätt som motsvarande ledamöter i högskolestyrelse, tre lärare som företräder verksamheten och utses enligt föreskrifter av regionstyrelsen, två företrädare för de anställda, utsedda på samma sätt som motsvarande ledamöter i högskolestyrelse samt två företrädare för de studerande som utses enligt föreskrifter av regionstyrelsen. Den interimistiska styrelsen i Skövde skulle ha samma sammansättning med undantag av att företrädarna för allmänna intressen skulle vara fyra och antalet lärare som företräder verksamheten vara två.

UHÄ anför vidare att förutsättningar föreligger att, såvida regeringen inte bedömer det som nödvändigt att före beslut redovisa frågan för riksdagen, upprätta den interimistiska organisationen i Halmstad redan den 1 januari 1978.

I fråga om kostnader för nästa budgetår räknar UHÄ med 200 000 kr. för var och en av de interimistiska organisationerna, vilket med hänsyn till att för Halmstad innevarande budgetår, innebär en ökning med sammanlagt 225 000 kr.

UHÄ tar även upp *regionstyrelsernas roll inom högskolan.* Härvidlag anför UHÄ som sin mening att det under de två senaste årens planerings- och förberedelsearbete kanske varit en förutsättning att man haft de regionala organisationskommittéerna som samlingspunkter för förberedelserna i resp. region. Som viktiga uppgifter för regionstyrelserna inom ramen för den kontinuerliga verksamheten och planeringen pekar UHÄ på regionstyrelsernas möjlighet att i planeringen behandla den statliga och den kommunala högskoleutbildningen tillsammans och på deras möjligheter att stödja högskoleenheterna utanför universitetsorterna i deras strävan att utveckla och förnya utbildningsutbudet.

Anslagssystemet

I anslutning till vad som har anförts i prop. 1976/77: 59 (s. 243) föreslår UHÄ att medelsanvisningen för dels högskoleförvaltningarna, dels vetenskapliga bibliotek inom högskolan fr. o. m. 1978/79 inordnas i anslagen till utbildning och forskning. UHÄ anför vidare att det är naturligt att markera att förnyelse- och försöksverksamheten i den grundläggande utbildningen skall vara ett naturligt inslag i det lokala planerings- och utvecklingsarbetet. Därför föreslår UHÄ också att de särskilda medel för stöd- och innovationsåtgärder som de senaste åren fördelats av UKÄ/UHÄ nu inordnas i anslagen för grundläggande ut-

bildning. Detta skulle innebära att medlen kommer att anvisas direkt till högskolestyrelserna såvitt avser allmänna utbildningslinjer och via regionstyrelserna såvitt avser lokala linjer och enstaka kurser. Regeringen bör därför enligt UHÄ:s förslag föreskriva hur stor del av resp. anslag som skall användas för stöd- och innovationsåtgärder.

UHÄ tar också upp det bemyndigande som regeringen fått att övergångsvis medge överföringar mellan anslag och anslagsposter i statsbudgeten. Med hänsyn till möjliga övergångssvårigheter i samband med anslagsomläggningen till budgetåret 1977/78 bör detta bemyndigande enligt UHÄ:s mening gälla även för budgetåret 1978/79.

Forskning och utvecklingsarbete för högskolan

I ett avsnitt om forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) för högskolan pekar UHÄ på att ett betydande ansvar för utveckling och förnyelse av högskoleutbildningen, dess innehåll och verksamhetsformer liksom dess organisation ligger på de lokala högskolemyndigheterna. UHÄ har i detta sammanhang en viktig uppgift att genom samordnande och initierande insatser stödja det lokala arbetet. UHÄ måste vidare ta upp uppföljnings- och utvecklingsarbete i anslutning till centralt beslutade reformer och därutöver även avsätta resurser för en mera långsiktig forskning.

Uppföljningen av högskolereformen är en viktig uppgift för UHÄ. Uppföljningen syftar bl. a. till att kartlägga hur olika delar av högskolan fungerar i förhållande till dels intentionerna i reformbesluten, dels det nya regelsystemet. På längre sikt skall den givetvis också ge underlag för förändringar. Inom ramen för uppföljningen bör man, anger UHÄ, bl. a. se på problemområden som undervisningsformerna, den återkommande utbildningen, behov och önskemål hos nya studerandegrupper, former för forskningsanknytning och samspelet mellan högskolan och samhället i övrigt.

UHÄ påpekar också att en stor del av de medel som under senare år har anvisats särskilt för forsknings- och utvecklingsarbete har fördelats för utvecklingsarbete vid enskilda högskolor. I anslutning till den decentralisering av ansvar och befogenheter som högskolereformen innebär vore det enligt UHÄ i och för sig lämpligt att under anslagen för grundläggande högskoleutbildning anvisa den del av FoU-medlen som används för lokalt utvecklingsarbete. I avvaktan på erfarenheter av det nya anslags- och resurstilldelningssystemet föreslår UHÄ dock inför budgetåret 1978/79 en ändring endast för medelsberäkning för löner för personal vid de lokala pedagogiska utvecklingsenheterna.

Grundläggande högskoleutbildning

Studieorganisatorisk förändring; återkommande utbildning

UHÄ anför att om utbildningen skall bli tillgänglig för nya grupper

studerande och användbar för dem, fordras ett planerat samband mellan kortare och längre studievägar, där påbyggbarhet blir det normala och återvändsgränder undviks. Förändringar i denna riktning blir nödvändiga om man skall kunna förverkliga principen om återkommande utbildning och de mål som denna princip skall främja, nämligen social utjämning och rättvisa mellan generationerna.

Sådana förändringar krävs också om man skall kunna bryta det traditionella könsrollsmönstret inom högskoleutbildningen. Som exempel nämner UHÄ de korta och medellånga vårdutbildningarna som är starkt kvinnodominerade och hittills inte heller kunnat tillgodoräknas t. ex. för läkarutbildningen. Försöksverksamheten med läkarutbildning för sjuksköterskor är ett steg i riktning från detta mönster.

En annan viktig förändring är enligt vad UHÄ bedömer att man där så är möjligt söker dela upp de längre utbildningslinjerna i etapper som svarar mot yrkesfunktioner som faktiskt existerar eller som har en rimlig möjlighet att utvecklas. Det hittillsvarande arbetet med utbildningsplaner har dock, anför UHÄ, visat att det ingalunda är lätt att göra uppdelningar av längre utbildningar så att etapperna kommer att motsvara arbetsorganisation och yrkesstruktur. Bl. a. torde detta arbete behöva följas upp med åtgärder på arbetsmarknaden.

Som exempel på områden där vissa åtgärder har vidtagits nämner UHÄ, förutom läkarutbildningen för sjuksköterskor, den nya juristutbildningen. För att fortsätta på den inslagna vägen krävs enligt UHÄ ett samlat grepp över större områden. En av UHÄ nyligen tillsatt arbetsgrupp för översyn av den förvaltningsinriktade utbildningen kommer att få som en huvuduppgift att finna anknytningar mellan kortare och längre utbildningar. Inom barnomsorgsområdet kommer UHÄ att i samband med fullgörandet av givna utredningsuppdrag och i nära samverkan med skolöverstyrelsen utarbeta förslag till uppläggning av påbyggbara utbildningar enligt principen om återkommande utbildning. Pågående utredningar inom vårdområdet kommer enligt UHÄ:s bedömning att få stor betydelse för den framtida utformningen av utbildningen. På det tekniska och naturvetenskapliga området kommer möjligheterna till etappavgångar inom civilingenjörsutbildningen att prövas av en utredning inom UHÄ om praktiken inom denna utbildning m. m.

Tillträdesregler

Vid sidan av de studieorganisatoriska frågorna bedömer UHÄ utformningen av behörighetsvillkoren som det viktigaste medlet i reformen för att ändra högskoleutbildningens struktur. En första samlad genomgång och prövning av förkunskapskrav för de allmänna utbildningslinjerna, i samband med utarbetandet av utbildningsplaner, har enligt UHÄ visat att kompetenskommitténs förslag om krav på sär-

skild behörighet innebär dels — fortsatt — omfattande krav på kompletteringar för dem som inte har genomgått gymnasieskolans tre- eller fyraåriga linjer, dels en skärpning i och med att betygsmedelvärdet 3 krävs i stället för som förut lägst betyget 2 i förkunskapsämnena. I vissa fall, menar UHÄ, kan det ifrågasättas om nu gällande förkunskapskrav är nödvändiga. Man måste också beakta, anför UHÄ, att kompetenskommitténs förslag i mycket stor utsträckning inriktades på de tre- och fyraåriga teoretiska linjerna i gymnasieskolan. Den helt övervägande delen av ungdomarna i gymnasieskolan återfinns emellertid på andra linjer.

Dessa omständigheter i förening med strävan att öppna högskolan för nya grupper utan fullständig gymnasial utbildning talar för att tillträdesbestämmelserna för högskoleutbildning måste ses över från andra utgångspunkter, menar UHÄ, något som är motiverat även från jämställdhetssynpunkt. En anpassning krävs även från skolans sida, en fråga som ses över av gymnasieutredningen. UHÄ anger att ämbetet noga kommer att följa hur de nya behörighetsreglerna verkar, samtidigt som man pekar på det angelägna i att redan nu, t. ex. i samband med översyn av olika utbildningar, ompröva förkunskapskraven.

Utbildningslinjer inom de förutvarande filosofiska fakulteternas område

Många av de allmänna utbildningslinjerna inom de förutvarande filosofiska fakulteternas område motsvarar linjer enligt 1969 års studieordning eller förutvarande kombinationsutbildningar. Inom ramen för utbildningsplanerna för de allmänna utbildningslinjerna har högskolemyndigheterna betydande frihet att göra förändringar, t. ex. i riktning mot att ge dem en klarare yrkesinriktning. Vissa förändringar har enligt UHÄ vidtagits, men mer genomgripande förändringar torde kunna komma till stånd först när de nya linjenämnderna varit i funktion någon tid. Ökade inslag av yrkesförberedelse och av problemorientering efter arbetslivets krav kräver ökade undervisningsinsatser och därmed större resurser. Det skulle enligt UHÄ:s mening vara mycket olyckligt om en låsning till den tidigare kostnadsnivån inom de förutvarande filosofiska fakulteterna skulle hindra den önskade reformeringen av utbildningslinjer inom detta område. UHÄ avser att under hösten 1977 starta ett projekt i syfte att analysera kostnader, pedagogisk uppläggning och undervisningstäthet inom olika högskoleutbildningar och därigenom få fram riktigare grunder för beräkning av kostnaderna för olika typer av grundläggande högskoleutbildning.

Studerandeantal och planeringsramar

UHÄ anför att enligt 1975 års riksdagsbeslut fördelningen av resurser och utbildningskapacitet skall syfta till att så långt som möjligt till-

godose både individernas och arbetslivets behov. Detta, liksom stabilitet i planeringen, skall säkras med hjälp av ett system med planeringsramar för antalet utbildningsplatser, såväl totalt som för sektorer och linjer eller grupper av linjer liksom också för olika högskoleenheter och regioner.

Genom riksdagens beslut våren 1977 om ett område med fritt tillträde, anför UHÄ, har förutsättningarna för planeringssystemet förändrats. För vissa utbildningar, de traditionellt spärrade, anger riksdagen antagningstal. För ett antal linjer och kurser fastställer högskolestyrelsen antagningstalen och har möjlighet att besluta om antagningsbegränsning om de tillgängliga resurserna inte räcker. För de utbildningar som tillhör det fria området blir slutligen främst efterfrågan avgörande för dimensioneringen.

Enligt riksdagens beslut våren 1977 kan högskolestyrelsen i vissa fall besluta om avvikelser från fastställda antagningstal. UHÄ anför att man under den nya organisationens första tid avser att studera tillämpningen av de nya reglerna med sikte på att om möjligt få fram vissa allmänna riktlinjer för vilka avvikelser som bör medges.

UHÄ anför vidare att ämbetet först i samband med en redovisning av den faktiska tillströmningen till högskoleutbildning hösten 1977 kommer att lägga fram ett samlat förslag om planeringsramar m. m. Enligt ämbetet torde dock ytterligare erfarenheter av den nya högskolan krävas innan mer genomarbetade och konsistenta förslag till planeringsramar och beräkningar av årsstudieplatser kan presenteras.

Under de olika anslagen för UHÄ fram förslag om inte obetydliga kapacitetsökningar för allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer inom i första hand två områden, nämligen dels kortare och medellånga vårdutbildningar, dels lärarutbildning, främst med inriktning mot barnomsorg.

UHÄ berör också vissa frågor om tillströmningstendenser och underlag för den kvantitativa planeringen. Ämbetet hänvisar därvid bl. a. till det arbete som görs av utredningen rörande studiedokumentation och statistik för högskolan (U 1975: 14).

I skrivelse den 24 oktober 1977 har UHÄ kompletterat sitt förslag till anslagsframställning med ett förslag att ytterligare 42 670 000 kr. skall anvisas för budgetåret 1978/79. Av detta belopp svarar 18 370 000 kr. mot den justering av anslagens basbelopp som UHÄ i samma skrivelse föreslagit för innevarande budgetår. 12 150 000 kr. avser kostnader för ökat antal andraårsstuderande till följd av den ökade tillströmningen till området med fritt tillträde innevarande budgetår. För en ökning av nytillströmningen till det fria området beräknar UHÄ också 12 150 000 kr.

I skrivelse den 21 november 1977 har UHÄ som en komplettering av sitt förslag till anslagsframställning lämnat förslag till planeringsramar

för grundläggande högskoleutbildning budgetåret 1978/79 m. m.

På grundval av ett omfattande material insamlat från bl. a. högskoleenheterna kan UHÄ för första gången redovisa en fullständig bild av den grundläggande högskoleutbildningens omfattning.

Tillströmningen till det fria utbildningsområdet har enligt UHÄ inneburit en ökning med drygt 6 000 årsstudieplatser eller med ca 22 procent. Huvuddelen av den ökade tillströmningen avser enstaka kurser, medan en mindre del avser ekonomlinjen.

Samtidigt som den ospärrade utbildningen således lockat ett stort antal studerande har tillströmningen till de spärrade utbildningslinjerna i många fall inte varit tillräcklig för att alla nybörjarplatser skulle kunna besättas vid höstterminens början. Högskoleenheterna har totalt redovisat ca 2 000 obesatta nybörjarplatser. De resurser som härigenom inte utnyttjats har till en del kunnat utnyttjas inom det fria området; till en del planerar högskoleenheterna att försöka utnyttja resurserna genom en ökad antagning av studerande inför vårterminen.

Uppgifterna om höstens tillströmning antyder de svårigheter som högskoleenheterna har haft vid planeringen av utbildningens omfattning läsåret 1977/78. Det ligger nära till hands att tolka uppgifterna så, att de studerande inte alltid varit tillräckligt informerade om de nya utbildningslinjerna. Men det är också tänkbart att många studerande, som på sikt avser at bedriva studier motsvarande krav för tidigare examina, nu valt att läsa kortare eller längre enstaka kurser inom det fria området.

Den statliga högskoleutbildningen på linjer inom UHÄ:s ansvarsområde omfattar läsåret 1977/78 totalt 28 000 nybörjarplatser. Därtill kommer ca 35 000 nybörjarplatser inom enstaka kurser och ca 8 000 nybörjarplatser på andra utbildningar av påbyggnads-, fortbildnings- eller vidareutbildningskaraktär. Inom den kommunala högskoleutbildningen uppgår antalet nybörjarplatser på allmänna linjer till ca 8 000 och på påbyggnadslinjer till ca 3 700.

Totalt omfattar den grundläggande högskoleutbildningen läsåret 1977/78 ca 104 000 årsstudieplatser vid läroanstalter inom UHÄ:s ansvarsområde och ca 16 000 årsstudieplatser inom den kommunala högskoleutbildningen. Därtill kommer ca 3 000 årsstudieplatser vid Sveriges lantbruksuniversitet och vissa andra högskoleutbildningar.

I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 har UHÄ föreslagit att antalet nybörjarplatser på allmänna utbildningslinjer vilkas dimensionering beslutas av riksdagen ökar med ca 850 och att resurser beräknas motsvarande en ökning av kapaciteten på enstaka kurser med ca 10 procent. Inför budgetåret 1978/79 räknar UHÄ vidare med en fortsatt hög tillströmning till det fria området. Medel har därför i skrivelsen 1977-10-24 begärts för ytterligare ca 2 700 årsstudieplatser, något som inte utesluter att ytterligare medel kan behöva begäras när tillström-

ningen hösten 1978 kan överblickas.

Den korta tid som förflutit sedan den nya högskoleorganisationen genomfördes medför att det ännu endast finns mycket begränsade erfarenheter att lägga till grund för större förändringar av dimensioneringen av olika utbildningar. Det är vidare sannolikt att många studerande eller potentiella studerande under våren 1977, p. g. a. den korta tid som stod till buds för information, inte hann få en tillfredsställande överblick över utbudet av högskoleutbildning.

UHÄ är därför inte på grundval av nu tillgänglig information berett att föreslå några förändringar av den grundläggande högskoleutbildningens dimensionering budgetåret 1978/79 utöver vad som föreslagits i anslagsframställningen och i skrivelsen 1977-10-24. I stället bör högskoleenheterna inför budgetåret 1978/79 ges möjligheter att, i enlighet med högskolereformens intentioner och inom ramen för den lokala beslutanderätten, själva söka bättre anpassa utbildningsutbudet till den föreliggande och förutsebara efterfrågan. Det bör därvid också vara möjligt att i högre grad än inför innevarande läsår genomföra planeringen så, att ett alternativt utnyttjande av tillgängliga resurser inom det fria området möjliggörs. Skulle inte anvisade medel kunna tas i anspråk ens på detta sätt, finns möjlighet att ta hänsyn härtill i medelsberäkningen för nästföljande budgetår.

För den kommunala högskoleutbildningen bör planeringsramarna, med hänsyn till skolöverstyrelsens ansvar för denna utbildnings fördelning på olika orter, endast ses som en riktpunkt för det totala antalet platser inom respektive sektor.

Beträffande det fria området föreslår UHÄ att antalet årsstudieplatser för budgetåret 1978/79 beräknas till 32 100.

I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 har UHÄ föreslagit att befintlig utbildning av lärare inom områdena jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel inrättas som en allmän utbildningslinje. Denna utbildning förutsätter emellertid normalt att sökande har genomgått allmän utbildningslinje eller motsvarande. Mot denna bakgrund anser UHÄ det lämpligt att utbildningen i stället ges ställning av påbyggnadslinje.

UHÄ redovisar bl. a. följande översikt över planeringsramar och årsstudieplatser (s. 348—349).

Handikappade studerande

UHÄ berör slutligen frågan om stöd till handikappade studerande. Under de senaste åren, anför ämbetet, har antalet handikappade studerande inom högskolan ökat. Till följd av bl. a. de nya tillträdesreglerna kan ytterligare ökningar förväntas. Det är därför angeläget att högskolan har tillräckliga resurser för att ge denna studerandegrupp

så långt möjligt samma studieförutsättningar som övriga studerande. UHÄ föreslår därför ökningar av sådana resurser under de olika sektorsanslagen.

Forskning och forskarutbildning inom högskolan

Planeringens allmänna förutsättningar m. m.

UHÄ hänvisar till att en betydande del av de samlade statliga resurserna för FoU kanaliseras via olika sektorsorgan till forskningsinstitutioner m. m., och att huvudparten av dessa återfinns inom högskoleorganisationen. Högskolan får därigenom uppgiften att svara, förutom för grundforskning och forskarutbildning, också för en betydande del av sektorsforskningen. Detta innebär också, anför UHÄ, att ämbetet måste ta på sig en viktig roll i sin egenskap av planerande och samordnande myndighet för högskolan.

För att denna uppgift skall kunna fullgöras krävs en utbyggnad av det redan befintliga samrådet och samarbetet mellan UHÄ och sådana organ som forskningsrådsnämnden (FRN), forskningsråden, styrelsen för teknisk utveckling (STU) samt olika forskningsfinansierande och forskningsplanerande myndigheter och sektorsorgan. Enligt UHÄ:s mening är det av intresse och i flera fall nödvändigt att planeringssamverkan av detta slag utsträcks till att omfatta samtliga intressenter när det gäller samlade större resurser inom högprioriterade områden. Som exempel anger UHÄ hälso- och sjukvårdsområdet, där ca en tredjedel av den samlade forskningsinsatsen är kommunalt eller privat finansierad och endast en mindre del kanaliseras direkt via den statliga högskolebudgeten.

UHÄ hänvisar till pågående utredningar som förväntas lägga fram sina betänkanden under hösten 1977, främst forskningsrådsutredningen (FRU), forskarutbildningsutredningen (FUN) och STU-kommittén. Förslagen från dessa utredningar torde på avgörande sätt komma att påverka planeringsförutsättningarna för forskning och forskarutbildning inom högskolan. UHÄ anför i detta sammanhang att också klara ställningstaganden beträffande kostnadsfördelning och villkor i övrigt för uppdragsforskning i vid mening är nödvändiga om den eftersträvade balansen mellan sektorsforskningen och högskolans basorganisation skall kunna uppnås. Mot denna bakgrund är det enligt UHÄ:s mening utomordentligt angeläget att det förslag i dessa frågor som universitetskanslersämbetet avlämnade år 1975 leder till konkreta åtgärder.

Temaorienterad forskning

På uppdrag av regeringen har universitetet i Linköping utrett förutsättningarna för en temaorienterad forskningsorganisation inom den filosofiska fakulteten. I en rapport (TEMA. Ny väg för forskning vid universitetet i Linköping. 1976) föreslås fyra huvudteman för tvärvetenskaplig forskning:

hälso- och sjukvården i samhället
kommunikation — överföring av information
teknik och social förändring
vatten i natur och samhälle

Rapporten har remissbehandlats. Universitetet i Linköping föreslår att planeringsarbetet fortsätter med sikte på start den 1 juli 1979. Samtliga fyra områden är enligt universitetets bedömning utomordentligt centrala varför det är angeläget att de kan starta snarast möjligt. Om en uppdelning med start på mer än ett år måste göras, bör temana teknik och social förändring samt vatten i natur och samhälle starta budgetåret 1979/80 och övriga två följande budgetår, detta med hänsyn till bl. a. planeringsläget.

UHÄ föreslår, mot bakgrund av universitetets förslag, i skrivelse den 24 oktober 1977 att statsmakterna våren 1978 fattar principbeslut om en temaorienterad forskningsorganisation i Linköping den 1 juli 1979. Principbeslutet bör enligt UHÄ:s förslag innebära att två teman startar budgetåret 1979/80 och övriga två budgetåret 1980/81. Vid valet av teman bör universitetets förslag följas. Beslutet skulle vidare innebära att två professurer budgetåret 1979/80 knyts till vart och ett av de två teman som startar då.

Prioriterade områden

UHÄ betonar vikten av att ge allt större utrymme inom planeringen för övergripande prioriteringar av områden som spänner över större områden och flera faktulteter. Som exempel nämner UHÄ arbetsmiljö och arbetsvetenskap, ekotoxikologi och energiresursfrågor. Detta förutsätter dock, som UHÄ redan har anfört, en aktiv samverkan mellan högskolan och främst forskningsråd och sektorsorgan.

UHÄ tar också upp andra möjligheter att åstadkomma en bredare bas för sektorsövergripande forskning och forskarutbildning. Väsentliga förutsättningar för detta är enligt UHÄ:s mening en fortsatt satsning på centra och tvärvetenskapliga forskargrupper inom högskoleorganisationen. UHÄ erinrar om den lokala friheten att besluta om indelning i arbetsenheter för forskningen och utbildningen samt fördelningen av resurser mellan arbetsenheterna men anför samtidigt att det är angeläget att spontant eller på annat sätt etablerade forskargrupper med tvärvetenskaplig inriktning, t. ex. den miljötoxikologiska forskningen i Stockholm, konsolideras med fasta tjänster och i övrigt ges goda basresurser för verksamheten.

UHÄ nämner också som en generell prioriteringsfråga inom ramen för budgetförslaget att detta, trots starkt markerade önskemål från högskoleenheterna, inte för fram förslag om ytterligare forskarassistenttjänster med allmänna motiveringar. UHÄ anför som skäl härför att det visserligen är viktigt att bygga ut forskningsorganisationen med

Översikt över grundläggande högskoleutbildning läsåren 1977/78 och 1978/79

Avrundade tal. Ökningen av antalet årsstudieplatser beror till en del på att 1978/79 för vissa utbildningar även andraårskurser räknas till högskolan.

Sektor Typ av högskoleutbildning	Allmänna, lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser		
	Planeringsr. 77/78	78/79	Årsstudiepl. 77/78
Utbildning för tekniska yrken			
Statlig under UHÄ	5 000	5 300	17 500
Kommunal högskoleutbildning	330	330	300
Sveriges lantbruksuniversitet	390	430	1 000
Övriga	420	420	400
Totalt	6 100	6 500	19 200
Utbildning för AES-yrken			
Statlig under UHÄ	8 500	9 000	28 000
Kommunal högskoleutbildning	740	700	700
Övriga	300	300	1 000
Totalt	9 500	10 000	29 700
Utbildning för vårdyrken			
Statlig under UHÄ	1 900	1 900	8 500
Kommunal högskoleutbildning	6 500	7 000	11 000
Sveriges lantbruksuniversitet	50	75	200
Totalt	8 400	9 000	20 000
Utbildning för undervisningsyrken			
Statlig under UHÄ	9 500	9 900	16 500
Kommunal högskoleutbildning	440	440	400
Totalt	9 900	10 300	16 900
Utbildning för kultur- och informationsyrken			
Statlig under UHÄ	2 300	2 200	11 000
Totalt	2 300	2 200	11 000
Lokala linjer etc.			
Lokala linjer	850	900	800
Enstaka kurser	35 000	35 000	17 500
Totalt			
Statliga under UHÄ[1]	63 000	64 000	100 000
Kommunal högskoleutbildning	8 000	8 500	13 000
Sveriges lantbruksuniversitet	440	500	1 300
Övriga	700	700	1 400
Totalt	72 000	74 000	115 000
Totalt exkl. enstaka kurser	37 000	39 000	100 000

[1] inkl. lokala linjer och enstaka kurser inom kommunal högskoleutbildning.

	Påbyggnadslinjer samt fort- och vidareutbildningskurser				Årsstudieplatser totalt	
	Nybörjarpl.		Årsstudiepl.			
78/79	77/78	78/79	77/78	78/79	77/78	78/79
17 500	900	900	40	40	17 500	17 500
300	—	—	—	—	300	300
1 100	20	20	10	10	1 000	1 100
800	60	30	60	50	450	850
19 700	1 000	1 000	100	100	19 400	2 000
28 500	200	200	100	100	28 000	28 500
800	—	—	—	—	700	800
1 000	—	—	—	—	1 000	1 000
30 300	200	200	100	100	29 700	30 300
8 500	100	200	100	200	8 700	8 600
12 000	3 700	4 100	3 100	3 500	14 100	15 500
200	—	—	—	—	200	200
21 000	3 800	4 300	3 200	3 700	23 000	24 300
19 000	3 800	3 800	3 500	3 500	19 500	22 500
900	—	—	—	—	400	900
19 900	3 800	3 800	3 500	3 500	20 000	23 400
9 500	2 800	2 900	900	1 000	12 000	10 500
9 500	2 800	2 900	900	1 000	12 000	10 500
1 600	—	—	—	—	800	1 600
26 500	—	—	—	—	17 500	26 500
111 000	7 800	8 000	4 400	4 700	104 000	116 000
14 000	3 700	4 100	3 100	3 500	16 000	18 000
1 300	20	20	10	10	1 300	1 300
1 800	60	30	60	50	1 400	1 800
129 000	11 500	12 000	7 600	8 200	123 000	137 000
102 000						

rekryteringstjänster i forskarkarriären men att dels kommande förslag från FUN bör avvaktas, dels restriktivitet måste prägla reformförslagen.

Massmedieforskningsutredningen

Inledning

Med anledning bl. a. av en skrivelse i maj 1975 från 1972 års pressutredning och radioutredningen (U 1974: 08) tillkallades i december 1975 en utredning[1] för att utreda frågor om massmedieforskningens organisation (massmedieforskningsutredningen, MMFU, U 1975: 22). Den sakkunnige har dels presenterat en rapport (DsU 1976: 15) Massmedieforskning i Sverige, dels redovisat sina överväganden och förslag i betänkandet (SOU 1977: 11) Forskning om massmedier.

MMFU har sammanfattat utredningsuppdraget i följande fyra punkter:

att göra en samlad bedömning av forskningens nuvarande omfattning och villkor,

att undersöka behovet av framtida forskningsinsatser på massmedieområdet,

att studera möjligheterna att åstadkomma ett forskningssamarbete över de traditionella ämnesgränserna,

att ägna speciell uppmärksamhet åt frågan om Sveriges Radios avdelning för publik- och programforskning (PUB).

I sitt arbete har MMFU i viss mån samordnat sitt arbete med den nordiska utredning som utrett organisation och finansiering av det nordiska samarbetet inom massmedieforskningen (jfr dennas betänkande Nordiskt samarbete inom massmedieforskningen, Nordisk utredningsserie 1976: 33).

Bakgrund

I ett resonemang om *hur massmedieforskningsbegreppet skall definieras och avgränsas* konstaterar utredningen att gränserna av naturliga skäl är flytande. Å ena sidan får man konstatera att inte enbart press, radio och tv hör hemma i massmedieforskningssammanhang. Hit kan även föras t. ex. böcker, teater, film, utställningsverksamhet och olika former av tryckt material. Forskning om dessa medier är emellertid inte alltid massmedieforskning.

Å andra sidan konstaterar utredningen att mycket av det som skrivs om massmedier och massmedieproblem inte är och inte ger sig ut för att vara forskning, och att gränserna även här är flytande. Som ett riktmärke anger utredningen att den med massmedieforskning menar ett sökande efter kunskap och idéer på vetenskaplig nivå med massmedier som studieobjekt.

[1] Sakkunnig: docenten Stig Hadenius.

MMFU konstaterar vidare att de stora förändringar som ägt rum på massmedieområdet under efterkrigstiden har inneburit att massmedierna på ett helt annat sätt än tidigare fått en central plats. Inom olika slags massmedier — press, radio, television etc. — har stora strukturförändringar ägt rum. Nya medieformer har börjat utnyttjas, såsom kabeltelevision, videogram, lokalradio och satelliter. Utbudet och konsumtionen har ökat. Allt detta medför problem, som i sin tur ställer ökade krav på forskning. Bl. a. krävs ett bättre beslutsunderlag för företrädare för statsmakterna, organisationer och medieföretag som måste ta ställning i hithörande frågor. Som underlag härför krävs också en ständig utveckling av teorier och metoder.

Den svenska massmedieforskningen

Den undersökning som MMFU låtit göra visar bl. a. att f. n. ca 200 massmedieforskare är verksamma på detta område, ofta dock inte som heltidsuppgift. De flesta forskarna inom området har verkat inom ämnena litteraturvetenskap, statskunskap, historia, sociologi, företagsekonomi och nordiska språk. Forskningen under perioden 1965—1975 har omfattat något över 200 projekt som varit dels medieövergripande eller berört allmänna kommunikationsfrågor, dels varit inriktade på press- eller etermedier.

Enligt MMFU visar undersökningen att forskningen varit relativt omfattande och spridd, men också att den har arbetat med knappa resurser och i dag hotar att stagnera. Det råder brist på organisation och ekonomisk bas. Ett undantag är PUB som är betydligt bättre rustat än andra institutioner med verksamhet på området. MMFU bedömer att om inte de organisatoriska och ekonomiska resurserna stärks för den forskning som finns inom högskolan kommer metod- och teoriutvecklingen att avstanna.

MMFU bedömer att massmedieforskningen inom högskolan till alldeles övervägande del bekostats av offentliga medel, dvs. anslag från forskningsråd, forskningsfonder, myndigheter och utredningar. Övriga finansiärers bidrag rör sig om en liten del. De sammanlagda anslagen, säger utredningen, torde ha ökat under senare år.

Utredningen pekar som en jämförelse på att man under 1970-talet i Danmark, Finland och Norge vidtagit speciella åtgärder för att stimulera massmedieforskningen. De organisatoriska lösningar man kommit till i dessa länder är av olika slag, och i vart fall i Danmark och Norge har man ännu inte nått fram till någon färdig modell.

Behov av massmedieforskning

Vid hearings och sammanträffanden med representanter för myndigheter, folkrörelser och organisationer m. m. har önskemål om ökad

massmedieforskning på en lång rad fält redovisats. Stark tyngd har lagts på ökad kunskap om massmediernas sätt att fungera, t. ex. hur massmedierna påverkar attityder och värderingar, frågor i samband med debatter om könsroller och kunskap om barnens förhållande till speciellt etermedierna.

Andra områden där behov finns av forskning är massmediernas ekonomiska struktur och arbetsförhållanden inom massmedia. Behovet av ytterligare teori- och metodutveckling i fråga om massmediernas innehåll och användning har särskilt tagits fram i diskussionerna om massmediernas opartiskhet och saklighet. Forskningen har också betydelse för utbildning bl. a. av dem som skall arbeta inom massmedierna.

Vidare finns önskemål om stärkt organisation av massmedieforskning. Det finns krav på effektivare spridning av forskningsresultat och på samarbete mellan forskare och avnämare. Slutligen har önskemål förts fram om ett massmediearkiv för att dels garantera att material bevaras, dels försäkra forskningen tillgång till materialet.

Utredningens överväganden och förslag

MMFU anser att den nuvarande kapaciteten inom massmedieforskningen inte motsvarar de många krav som finns i samhället. Enligt utredningen krävs en stabilare organisation och ytterligare resurser. För en ny organisation har utredningen ställt upp fem mål:

1 Garantier för mångfald måste finnas,
2 Forskningens integritet måste säkerställas,
3 Forskningen måste motsvara höga krav på kvalitet,
4 Organisationen skall främja kommunikationen mellan forskare och mellan forskarna och avnämarna,
5 Befintliga resurser skall utnyttjas effektivt.

Inom utredningen har ett förslag om ett särskilt institut för massmedieforskning diskuterats men förkastats. Skälen har härvid främst varit att det knappast är möjligt att satsa på både ett institut och breddade resurser i övrigt. Ett institut skulle vidare knappast tillgodose kraven på mångsidighet och kvalitet.

Även förslag om ett särskilt universitetsämne avvisas. Med ett särskilt ämne skulle man kunna få sämre kontakt med andra ämnen och utsätta sig för risken av ensidighet och monopolisering.

För att tillgodose kraven lägger utredningen i stället fram förslag som kan delas in i tre avsnitt, nämligen forskningsorganisation, forskningsfinansiering samt service till forskare och intressenter.

Forskningsorganisation

MMFU:s förslag gäller framför allt forskningen inom högskolan. Utredningen föreslår att *tvärvetenskapliga seminarier* inrättas och att massmedieforskningsnämnder inrättas vid samma högskolor som semi-

narierna. Seminarierna skall utgöra den vetenskapliga träffpunkten för högskolans massmedieforskning, där olika forskningsarbeten skall kunna behandlas. Till seminarierna kan knytas forskningsprojekt från långsiktiga projekt av grundforskningskaraktär till mer åtgärdsinriktade undersökningar.

Varje seminarium skall ledas av en professor. Fyra seminarier och professurer är enligt MMFU ett minimum för att tillräcklig bredd inom landets massmedieforskning skall kunna nås. Professurerna skall utlysas i masskommunikation men med olika program. MMFU presenterar förslag till sådana program, med specialisering till kulturkommunikation, politisk kommunikation, informationsspridningen och dess effekter samt massmediernas ekonomiska förutsättningar.

Till varje seminarium skall också knytas en forskarassistenttjänst som skall främja såväl rekryteringen som bredden i seminariets verksamhet.

De massmedieforskningsnämnder som utredningen föreslår skall tjänstgöra som centra för forskningen på området vid resp. högskola. Nämnderna bör utses av den eller de berörda fakultetsnämnderna och bestå av 6—8 vetenskapligt högt meriterade personer.

MMFU tar inte ställning till i vilka högskoleregioner de fyra seminarierna bör placeras. Ett av seminarierna bör dock placeras i Stockholm med tanke på samarbetet med PUB.

I övrigt konstaterar MMFU att *PUB:s* verksamhet är av stor betydelse inte bara för Sveriges Radio (SR) utan även för bl. a. högskoleforskningen. Enligt utredningen finns det inte anledning för staten att kräva några omfattande förändringar i SR:s forskningspolicy. Det övergripande målet för PUB måste vara att ge beslutsunderlag åt SR. Samtidigt måste ett intimt samarbete utvecklas med den forskningsorganisation som MMFU förestår.

MMFU pekar också på möjligheterna till samverkan mellan högskoleforskningen och marknadsundersökningsinstitut m. fl. som bedriver verksamhet på området.

Forskningsfinansiering

MMFU anser det vara nödvändigt att ett särskilt organ inrättas för att stödja massmedieforskningen. Organet bör ha formen av en delegation med representanter för berörda myndigheter och organisationer. Delegationen bör enligt utredningen knytas till något annat organ. Flera olika alternativ nämns, bl. a. departementen, humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och forskningsrådsnämnden (FRN). Utredningen stannar för att föreslå att delegationen knyts till FRN, men att den ges en viss självständig ställning.

Delegationen föreslås få 13 ledamöter. Dessa skulle representera myndigheter (2), organisationer (4), massmedieföretag (2), medieverksamma (2), forskare (2). Härutöver skulle utses en ordförande, som representerar allmänintressena.

Servicefunktioner m. m.

För att effektivisera forskningen krävs enligt MMFU vissa utbyggda servicefunktioner. Detta gäller bl. a. *dokumentation*. MMFU pekar på den år 1972 beslutade försöksverksamheten med en nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning, NORDICOM. Denna, som nyligen utretts i en nordisk utredning, utgörs av samarbete mellan fyra nationella dokumentationscentraler, av vilka den svenska är knuten till statsvetenskapliga institutionen vid universitetet i Göteborg.

Enligt utredningen bör den svenska centralen ges en mer permanent form och ökade resurser. Medel härför bör ges av den massmedieforskningsdelegation som utredningen föreslår.

Den svenska centralen har också i en skrivelse till regeringen i november 1977 begärt medel för verksamheten budgetåret 1978/79.

MMFU pekar vidare på behovet av ökad kontaktverksamhet. Åtgärder här skulle kunna vara att upprätta ett projekt- och ett forskarregister, ge ut ett nyhetsblad, anordna mindre konferenser m. m.

MMFU anknyter också till den skrivelse som utredningen avgav i juni 1976 om ett massmediearkiv. Ett sådant arkiv, jämte därtill knuten katalogisering eller registrering i någon form av mediernas innehåll, skulle enligt MMFU ha stor betydelse såväl för massmedierna och massmedieforskningen som för andra organ som sysslar med massmediefrågor.

Kostnader

MMFU beräknar kostnaderna för förslagen (i 1976 års löneläge) till

för de fyra seminarierna/professurerna	
4×423 000 kr.	1 692 000
för massmedieforskningsdelegationen	
forskningsanslagsmedel	3 000 000
kontakt- och dokumentationsverksamhet m. m.	500 000
administration	350 000

Förslagen skulle alltså under det första året sammanlagt kosta 5 542 000 kr.

Remissyttrandena

Yttranden har efter remiss avgivits av beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, televerket, statskontoret, statistiska centralbyrån (SCB), nämnden för samhällsinformation (NSI), riksarkivet, universitets- och högskolcämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), statens kulturråd, konsumentverket, styrelsen för teknisk utveckling (STU), forskningsrådsnämnden (FRN), humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), radionämnden, forskarutbildningsutredningen (FUN), massmediekoncentrationsutredningen, Allmänhetens pressombudsman, A-

pressen AB, Centralorganisationen SACO/SR, Fredrika-Bremer-Förbundet, Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare, Handelshögskolan i Stockholm, Kooperativa förbundet (KF), Landstingsförbundet, Nykterhetsrörelsens Landsförbund, Publicistklubben (PK), Områdesgruppen "Människan och kommunikationsteknologin" (Riksdagens jubileumsfond), Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska Journalistförbundet och Svenska Tidningsutgivareföreningen gemensamt (SJF/TU) — till vilket yttrande Förenade Landsortstidningar AB anslutit sig — Svenska kommunförbundet, Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), Sveriges lokalradio AB (LRAB), Sveriges Radio AB (SR), Tidningsstatistik AB, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Yrkeskvinnors Klubbars Riksförbund. Skrivelser har dessutom inkommit från kursledare i informationsteknik (inom högskolan), NORDICOM-SVERIGE, Svenska Civilekonomföreningen (SCF) och Arbetsgruppen för kunskapsöversikten Människan i informations- och kommunikationssamhället (knuten till Samarbetskommittén för långsiktsmotiverad forskning).

Allmänna synpunkter

Flertalet instanser delar utredningens uppfattning att det finns ett välmotiverat och akut behov av en ökad massmedieforskning. Flera instanser betonar också att detta är angeläget inte bara ur forskningens utan också ur samhällets synpunkt.

I huvudsak positiva till utredningens förslag är bl. a. *skolöverstyrelsen* (SÖ), *Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare, Handelshögskolan i Stockholm, Nykterhetsrörelsens Landsförbund, Publicistklubben* (PK) och *Svenska Arbetsgivareföreningen* (SAF).

En rad andra instanser ansluter sig visserligen till utredningens inriktning men har synpunkter på vissa av förslagen.

Vissa instanser kommenterar utredningens generella överväganden. Så anför *nämnden för samhällsinformation* (NSI) att en inriktning mot forskning kring kommunikation i samhället i stället för en koncentration mot ett antal massmedier kunde ha gett ett vidare perspektiv på problemen.

Svenska Journalistförbundet/Tidningsutgivareföreningen (SJF/TU) anför att MMFU inte behandlat frågan om ett samband mellan forskning och utbildning på medieområdet. Det är enligt organisationerna nödvändigt att blivande journalister tidigt får en inblick i forskningsaspekter, liksom de mer än hittills bör få tillfälle att delta i seriösa forskningsprojekt. *Kursledarna i informationsteknik* anser att det är en svaghet i förslagen att endast forskarutbildningen behandlas och inte kopplingen till grundutbildningen. *Universitets- och högskoleämbetet* (UHÄ) hänvisar till behovet av forskningsanknytning för journalistutbildningen. Även *statskontoret* menar att anknytningen till journalist-

utbildningen bör göras starkare. Dels bör journalisters kompetens kunna utnyttjas i forskningen, dels bör en praktiskt inriktad forskning utgöra en tänkbar fortsättning efter journalistutbildningen. *Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare* tar också upp frågan om anknytning mellan forskning och undervisning.

Flera instanser pekar särskilt på vikten av att kommunikationen mellan olika forskningsområden förstärks så att man får ett mer översiktligt grepp om massmedias roll, så bl. a. *PK* och *Sveriges Lokalradio AB* (LRAB). Enligt PK är det av stor betydelse att man tar fasta på att verksamheten skall vara tvärvetenskaplig.

Svenska Kommunförbundet anför att det är väsentligt att den kommande forskningen får sådan inriktning att avnämarna, bland dem kommunerna, får handfast, praktisk nytta av arbetet. Också *statskontoret* trycker på behovet av kontakt mellan forskningen och avnämarna.

Vad gäller avgränsning och definition av begreppet massmedieforskning anförs vissa synpunkter. Några instanser, bl. a. *institutionen för film- och teatervetenskap* vid universitetet i Stockholm, *humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* (HSFR) och *Sveriges Förenade Studentkårer* (SFS), anser att utredningen försummat film- och televisionsmedierna. HSFR anför också att utredningens bild av den språkvetenskapliga masskommunikationsforskningen är ofullständig, samt att det är angeläget att även rättsliga problem, med anknytning till upphovsrätt, integritetsskydd och yrkesetik, beaktas inom massmedieforskningen.

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) pekar på att utredningen inte redovisar teknisk forskning och utveckling på det kommunikationsteknologiska fältet medan *UHÄ* accepterar att forskning av rent teknisk och administrativ art utesluts. *Områdesgruppen "Människan och kommunikationsteknologin"* anser att i begreppet massmedier bör också all telekommunikation inrymmas.

Förslaget till målformulering röner i allmänhet instämmande. *SJF/TU* anser att utredningens förslag i stort tillgodoser de krav som organisationerna vill stödja.

SFS anför som sin uppfattning att utredningens förslag leder till en fortsatt ensidig dominans av den åtgärdsrelevanta forskningen till förfång för grundforskningen och teoriutvecklingen på området.

UHÄ förordar att principbeslut fattas vid 1977/78 års riksmöte om genomförande av utredningens förslag fr. o. m. budgetåret 1979/80.

Forskningsbehov

Några instanser nämner särskilda områden där enligt dem utökad forskning behövs. *Statens kulturråd* anför att massmedieforskning är en väsentlig del av den forskning som är viktig för kulturpolitiska beslut och kulturell verksamhet. Forskning kring bilden i massmedierna och fonogrammen är enligt kulturrådet dåligt tillgodosedd.

Utökad forskning om pressens villkor behövs enligt flera instanser. *Allmänhetens pressombudsman* anser att detta gäller den självsanerande verksamhet som pressen bedriver. *Centralorganisationen SACO/SR* och *Svenska Civilekonomföreningen* (SCF) finner stort behov av forskning om pressens ekonomiska problem. Vidare är enligt SACO/SR forskning kring de nya mediernas möjligheter och effekter och etermonopolets innebörd och gränser ytterst angelägen.

Kooperativa förbundet (KF) framför önskemål om forskning om folkrörelserna och massmedier. *Nykterhetsrörelsens Landsförbund* finner starka skäl för att undersöka massmedias roll för att minska drogbrukets skadeverkningar.

SJF/TU understryker det angelägna i administrativ/ekonomisk/teknisk massmedieforskning och kontinuerliga undersökningar av massmediernas innehåll, läsvärde och räckvidd.

Forskningsorganisation och forskningsfinansiering

Utredningens förslag till organisation tillstyrks allmänt av bl. a. *beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, SAF, SJF/TU* och *Tjänstemännens centralorganisation* (TCO).

Flera instanser ansluter sig till skälen mot ett särskilt institut, bl. a. *UHÄ* och *SACO/SR*. Några anser dock att institutstanken bör kunna tas upp senare, så bl. a. *SJF/TU* och *TCO*, som menar att utredningen avfärdat detta alternativ alltför summariskt.

Vad gäller inrättandet av ett särskilt universitetsämne ansluter sig de instanser som kommenterar detta i allmänhet till utredningens bedömning. *SFS* anser dock att målet bör vara att inom en definierad tidrymd inrätta massmedieforskning som ämne. Även *kursledarna i informationsteknik* anser att ett särskilt ämne bör inrättas på sikt. *Yrkeskvinnors Klubbars Riksförbund* anser att frågan bör hållas öppen.

Forskningsrådsnämnden (FRN), *forskarutbildningsutredningen* (FUN) och *SACO/SR* menar att forskningsorganisationen inom högskolan bör bedömas mot bakgrund av FUN:s förslag om ledning och planering av forskning och forskarutbildning inom högskolan. *SACO/SR* framhåller att såväl överorganisation som dubbleringar av forskningens administration bör undvikas.

Några instanser, bl. a. *HSFR*, understryker att förslagen om tvärvetenskapliga seminarier och en massmedieforskningsdelegation hör samman och bör genomföras samtidigt.

Flertalet instanser tillstyrker förslaget om tvärvetenskapliga seminarier med en professur knuten till vart och ett.

Några instanser önskar dock att fler seminarier och professurer inrättas, fem eller, i anknytning till indelningen i högskoleregioner, sex, så bl. a. *Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare, Områdesgruppen "Människan och kommunikationsteknologin"* och *kursledarna i in-*

formationsteknik. UHÄ menar att den vidare utbyggnaden av antalet professurer bör prövas i det reguljära budgetarbetet. Vad gäller den lokala organisationen med tvärvetenskapliga seminarier och massmedieforskningsnämnder bör den prövas av de lokala högskolemyndigheterna.

De forskningsprogram som utredningen föreslår tillstyrks av flera instanser.

Kulturrådet och *HSFR* anser att de bör övervägas ytterligare. Olika alternativa förslag till program eller preciseringar framförs av bl. a. *konsumentverket, Fredrika-Bremer-Förbundet, Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare* och *NORDICOM-SVERIGE. SFS* menar att de föreslagna programmen leder till en överbetoning av projekt med informationssociologisk/teknologisk inriktning. *Sveriges Radio AB* (SR) saknar en närmare motivering av valet av program.

UHÄ anser att förslag till program bör utarbetas i vanlig ordning av berörda högskolemyndigheter. *FUN* anför att enligt dess förslag en detaljerad benämning av enstaka tjänster blir av underordnat intresse, medan mål och riktlinjer för forskningen ges på annat sätt.

Vad gäller lokaliseringen förordar *UHÄ* universiteten i Stockholm, Lund, Göteborg och Umeå. Andra instanser, bl. a *Handelshögskolan,* anför att institutioner som redan har resurser och tradition för denna forskning bör ges möjlighet att vidareutveckla sin verksamhet.

Konsumentverket anser att förslaget om massmedieforskningsnämnder är mindre lyckat. Det tvärvetenskapliga samarbete som eftersträvas bör komma till stånd på frivillig väg.

Förslaget om en massmedieforskningsdelegation tillstyrks av en rad av instanserna. Däremot avstyrks förslaget av *statskontoret, UHÄ, Konsumentverket, STU, HSFR, Landstingsförbundet* och *SFS.*

Av dessa finner bl. a. statskontoret, STU, HSFR och Landstingsförbundet att delegationens uppgifter bör kunna läggas på FRN. UHÄ anser att medeltillskottet och uppgifterna bör läggas på HSFR. FRN anser att ökade resurser till massmedieforskning bör ske inom ramen för allmänt ökade resurser till FRN och, främst, HSFR. Flera av de nämnda instanserna betonar att det bör ankomma på FRN resp. HSFR att bestämma i vilka former frågorna skall beredas, t. ex. genom en särskild expert- eller referensgrupp.

Detaljsynpunkter på delegationens sammansättning framförs av bl. a. *nämnden för samhällsinformation* (NSI), *kulturrådet, A-pressen AB, Tidningsstatistik AB* och *TCO.* Flera instanser, bl. a. *Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare* och *SR,* betonar att forskarnas representation i delegationen bör vara starkare än vad utredningen föreslår.

Resursfrågor

Flertalet instanser anser att det krävs ökade resurser för massmedie-

forskningen. Några, bl. a. *beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, kulturrådet* och *SR,* stryker under utredningens uttalande att de medel som anvisas till massmedieforskningsdelegationen skall ses som ett komplement till nu befintliga resurser för massmedieforskning. Flera instanser, bl. a. *SACO/SR, SJF/TU, SR* och *TCO,* anser att utredningens förslag om forskningsanslag är låga.

SACO/SR och *SCF* anser att utredningen inte tillräckligt har analyserat massmedieforskningens kostnader i dag och behov framöver.

Statskontoret anför att den föreslagna organisationen främst bör finansieras genom omdispositioner av till högskolorna givna medel.

Servicefunktioner

Bl. a. *SACO/SR, SFS, Yrkeskvinnors Klubbars Riksförbund* och *SCF* tillstyrker utredningens förslag till förstärkning av massmedieforskningens servicefunktioner. SFS pekar även på universitetsbibliotekens roll. Även *SAF* tillstyrker förslagen i princip men vill inte ta ställning till konkreta detaljer. *SR* trycker särskilt på behovet att sprida forskningsresultat utanför forskarkretsen.

NORDICOM-SVERIGE ger bl. a. mot bakgrund av sin verksamhet exempel på hur servicefunktioner kan utformas.

SCB och *Tidningsstatistik AB* påminner om sina möjligheter att bidra i detta hänseende.

Vad gäller NORDICOM-SVERIGE anser *SACO/SR* och *SCF* att verksamheten bör byggas ut utöver ren dokumentation till att omfatta även vidgad kontaktverksamhet m. m. *SJF/TU* tillstyrker helhjärtat förslaget att permanenta och förstärka NORDICOM. Även *SR* anser att det är angeläget att ge NORDICOM en organiserad form.

Arkiveringsfrågorna tas särskilt upp av en rad instanser, som betonar arkivfrågans vikt för forskningen. Några instanser menar att utredningens tidigare idé om ett massmedicarkiv bör genomföras. Detta gäller bl. a. *SJF/TU, LRAB, TCO* och *NORDICOM-SVERIGE.*

Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare anser att möjligheterna att upprätta ett dataarkiv för masskommunikation bör utredas närmare.

Riksarkivet och *SR* bedömer å andra sidan att man snarare bör genomföra dataarkiveringskommitténs förslag om en arkivinstitution för ljud- och bildupptagningar resp. tidningsfilmningskommitténs förslag om filmning och arkivering av dagspress. *UHÄ* understryker att frågan om ett arkiv för ljud och bild snarast bör lösas.

Bl. a. *riksarkivet, UHÄ* och *SJF/TU* nämner även Sveriges pressarkiv och dess roll.

Sveriges Radios avdelning för publik- och programforskning (PUB)

Några instanser tar även upp PUB och dess ställning. *SR* anser att en

omfattande program- och publikforskning måste ingå i företagets ansvar för programverksamheten, och att företaget måste ha fullt oberoende vad gäller omfattningen och inriktningen av forskningen. Det är enligt SR en självklar ambition att PUB:s arbete skall ha en vetenskapligt hög nivå.

Kulturrådet delar utredningens mening att det inte finns någon anledning att föreslå förändringar i PUB:s verksamhet. UHÄ ansluter sig till vad radioutredningen anfört att SR förutsätts anpassa sin verksamhet till en situation med ökad samhällelig satsning på massmedieforskning och i större utsträckning uppträder som beställare medan de egna insatserna huvudsakligen inriktas på undersöknings- och utvecklingsarbete.

LRAB menar att det är en risk med nuvarande organisation där forskning om lokalradions framväxt huvudsakligen sker inom PUB och man därmed inte får klart belyst den totala massmediebilden.

Statskontoret anför att PUB bör finnas kvar som en avdelning inom SR helt inriktad på att ta fram internt beslutsunderlag för SR. SR bör framdeles i långt större utsträckning än i dag fungera som beställare. Detta innebär enligt statskontoret att PUB:s resurser kan minskas i väsentlig omfattning.

SACO/SR anför att när man accepterar oförändrad ställning för PUB är det klart att den samlade forskningen utanför PUB har små möjligheter att skänka balans åt den svenska massmedieforskningens inriktning. *Nykterhetsrörelsens Landsförbund* ifrågasätter det principiellt riktiga i att PUB är en del av monopolföretaget SR.

Föredraganden

Min anmälan av detta avsnitt sker efter samråd med statsrådet Mogård.

Allmänna utgångspunkter

Ett samhälles förmåga att utvecklas och förnyas beror bl. a. av dess vilja att skapa förutsättningar för en livaktig forskning. En utbildning inom vilken finns en beredskap att ompröva innehåll och att möta ständigt nya behov från samhällets skilda delar är en annan mäktig samhällsförändrande kraft. De nya kunskaper forskningen alstrar utgör en del av grunden för arbetet med att förnya utbildningens innehåll. Samtidigt banar de också väg för utvecklingen av näringslivet och samhällets övriga verksamheter. Detta leder i sin tur till krav på förändrat innehåll i befintliga utbildningar och önskemål om nya utbildningar.

Samspelet mellan forskning och utbildning är av grundläggande betydelse. Det sker genom många skilda, invecklade processer. En sådan process kan spänna över en lång följd av år, från det att forskningen

alstrat ny kunskap till dess denna fått utrymme inom utbildning eller har kommit att tillämpas i industri eller inom någon annan samhällelig verksamhet. Kunskapen om sambandens komplicerade natur och om utvecklingskedjornas längd styrker enligt min mening nödvändigheten av att sträva efter en betydande rörlighet inom forsknings- och utbildningsverksamheterna samt att undvika att låsa fast dem i ensidiga satsningar. Det är från denna utgångspunkt jag nu går över till att behandla högskola och forskning i dagens situation och att föra fram förslag för dessa verksamheter för nästa budgetår.

Den aktuella samhällsutvecklingen visar en splittrad bild. Utvecklingen inom den offentliga sektorn präglas av en strävan att genom decentralisering vidga medborgarnas möjligheter att medverka i beslut som rör deras arbets- och livsbetingelser. Omsorgen om barn, ungdomar och äldre byggs ut och nya metoder och former för den prövas. Förbättrad arbetsmiljö och vård av yttre miljö samt hushållning med naturresurser skjuts fram som riktpunkter för utveckling och planering inom de mest skiftande områden. Det kvalitativt högstående kulturutbudet förstärks samtidigt som masskulturen vinner terräng. Stora industrigrenar såsom gruv- och järnindustrin, stålindustrin, varvsindustrin och trä- och massaindustrin brottas med svårlösta strukturproblem. Svårigheterna inom dessa industrigrenar har fått tilltron till den svenska industrins förmåga att konkurrera på internationella marknader att svikta. Inom andra delar av näringslivet är utvecklingen mer positiv. Så är t. ex. fallet inom merparten av verkstadsindustrin, den kemisk-tekniska industrin och den elektrotekniska industrin. Från alla de verksamheter jag här har nämnt reses krav på mera forskning och mera utbildning. Tilltron till forskningens och utbildningens möjligheter att verksamt bidra till att på sikt lösa samhällsproblem och skapa förutsättningar för en såväl materiellt som kulturellt rikare tillvaro är alltjämt stark. Jag omfattar också själv denna tilltro och den präglar de åtgärder jag i det följande förordar.

Förslagen i det följande grundas på uppfattningen att forskning och högskoleutbildning bör vara nära knutna till varandra. Både för forskningsverksamheten och för den grundläggande utbildningen riktas förslagen mot områden där brist på nya kunskaper eller lämpligt utbildad personal utgör hinder för samhällsutvecklingen. Jag vill än en gång stryka under att satsning på forskning och högskoleutbildning till sin natur måste vara långsiktig. Det är endast undantagsvis som den kan ge omedelbara resultat. Bristsituationer i nuet kan därför delvis förklaras av svårigheter fem till tio år tidigare att förutse utvecklingen eller av att de satsningar som då gjordes kan ha varit otillräckliga och för ensidiga.

För sammanhangets skull redovisar jag i det följande åtskilliga frågor i vilka det ankommer på regeringen att besluta. Jag tar först upp forskningsfrågorna till behandling.

Forskningsfrågor

Det är enligt min mening nödvändigt att på nytt bygga ut resurserna för den grundläggande forskning som bedrivs inom högskoleorganisationen. Detta gäller både de fasta resurserna inom denna och de resurser som forskningsråden anslår för olika forskningsprojekt. Mot bakgrund av den bild som jag i korthet har skisserat av utvecklingen inom några av våra viktigaste industrigrenar anser jag att särskild vikt bör läggas på att förstärka den naturvetenskapliga och tekniska grundforskningen. Sveriges näringsliv kommer alltjämt att i betydande utsträckning vara beroende av våra naturtillgångar såsom skog och malm. Industrins väg till återvunnen internationell konkurrenskraft går bl. a. över en höjd produktivitet och nya produkter med en högre grad av förädling än nu. Inom vissa industrigrenar t. ex. den kemisk-tekniska och den elektrotekniska, framför allt såvitt avser processtyrning, tillhör Sverige de ledande nationerna. Även på dessa områden är en fortsatt utveckling nödvändig för att vi skall behålla vår ställning. De medel jag i det följande förordar skall anslås för de naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna samt för naturvetenskapliga forskningsrådet bör enligt min mening bl. a. komma sådana vetenskapsområden till del som kan leda till resultat av betydelse för utvecklingen av de industrigrenar, som jag nyss har nämnt. Jag tänker bl. a. på geovetenskaper och materialvetenskaper av skilda slag såsom metallurgi, polymervetenskap samt trä- och cellulosateknik.

Kraven på ökade resurser för naturvetenskaplig och teknisk grundforskning och förbättrad utbildning inom dessa områden är starka. Dessa krav får emellertid inte skymma undan det förhållandet att en förnyad teknisk industriell utveckling måste ske inom ramen för en balanserad samhällsutveckling. Målen för denna är att bygga upp regionala och lokala miljöer med en väl differentierad arbetsmarknad, mångskiftande kulturella aktiviteter, goda sociala förhållanden och ett samhälle i ekologisk balans, vilket bl. a. innebär en genomtänkt vård av yttre miljö och hushållning med energi och andra naturresurser. För att nå dessa mål fordras ett förbättrat utnyttjande av redan vunna forskningsresultat och insatser för att vidga kunskaperna också inom en rad andra vetenskapsfält vid sidan av de naturvetenskapliga och tekniska. Erfarenheterna från 1950- och 1960-talen visar att en stark satsning på naturvetenskap och teknik visserligen ledde till en kraftig utveckling av industrin men att den också hade negativa följder. Bland dem kan nämnas nedbrytningen av gamla sociala mönster som följd av befolkningsomflyttningarna, miljöförstöringen och ensidig automatisering och rationalisering av arbetsmoment. Ur detta växte också fram en i vissa stycken närmast antiintellektuell kritik mot den tekniska utvecklingen som också drabbade naturvetenskaplig och teknisk forskning. De forskningspolitiska slutsatser som kan dras av dessa erfarenheter är enligt min mening i korthet följande.

En kraftig satsning på naturvetenskaplig och teknisk grundforskning är nödvändig för en förnyelse av näringslivet. Näringslivets utveckling måste dock anpassas till de övriga målen för samhällsförändringarna. Det är därför nödvändigt att samtidigt öka resurserna för andra forskningsområden. Vi behöver kunskaper också om de effekter en fortsatt industriell utveckling får för övriga delar av samhällsutvecklingen. Därigenom kan det bli möjligt att forma förutsättningarna för att förena en teknologiskt avancerad industri med ett samhälle som erbjuder goda levnadsbetingelser.

Jag vill i detta sammanhang också beröra ett par andra effekter av stora satsningar på begränsade forskningsområden. Även om Sverige har skickliga forskare inom många vetenskapsområden så är antalet starkt begränsat inom vart och ett av områdena. En snabb uppbyggnad av resurserna inom ett eller ett par vetenskapsområden leder därför lätt till att resurserna i ett första skede inte alltid i sin helhet används till kvalitativt högtstående forskning. Ett annat resulat kan bli att efter någon tid begåvade forskare från angränsande områden med mindre resurser söker sig över till den forskning där resurserna är bättre. Därigenom kan på någon sikt uppstå en utarmning av forskningen inom områden där vi också behöver nya kunskaper för att samhällsutvecklingen i sin helhet skall ge ett gott resultat. I själva verket är det en del av grundforskningens natur att det inte med säkerhet går att ange på vilket vetenskapligt fält de nya banbrytande kunskaperna snabbast växer fram. Även detta talar enligt min mening för att ökade satsningar på forskning måste omfatta vitt skilda forskningsområden. Detta utesluter inte möjligheten att lägga större tyngd vid vissa områden.

De förstärkningar av den fasta forskningsorganisationen som jag i det följande förordar under anslagen till fakulteterna skall ses i det nyss angivna sammanhanget. Trots de knappa resurserna för jag här fram förslag om nya professurer i litteratursociologi, rättsvetenskap, socialt arbete, reumatologi, ekotoxikologi, kommunal anläggningsmetodik och industriell ergonomi. Jag räknar också medel för två nya tjänster som biträdande professor i installationsteknik respektive installations- och klimatiseringslära. Tjänsterna tillförs bl. a. vetenskaper av stor betydelse för utvecklingen av kulturlivet, den sociala omvårdnaden och individens hälsa, skyddet av miljön och hushållningen med energi. Jag förordar vidare en förstärkning av forskningens basresurser. Med benämningen basresurser avses medel för bl. a. biblioteksservice, anskaffning av instrument och apparatur samt anställning av biträdespersonal för forskningsverksamhet. Förstärkningen av basresurserna medför förbättrade arbetsvillkor för forskningen. Därigenom blir det möjligt att inom ramen för den befintliga forskningsorganisationen höja forskningskapaciteten.

Samhället har ett fortlöpande behov av att forskning tas upp på nya områden och att samhällsproblem angrips ur nya infallsvinklar. För att

nå detta mål fordras en ökad rörlighet inom forskningsorganisationen. Med hänsyn till de knappa resurser som kan förutses under de närmaste åren måste en sådan rörlighet åstadkommas i huvudsak inom ramen för givna resurser. Detta kan ske på olika sätt. Ett är att mera noggrant än hittills pröva ledigblivna professurers inriktning innan de på nytt tillsätts. En sådan prövning bör inte begränsas till att enbart gälla inriktningen inom det ämne den ledigblivna professuren omfattar. Möjligheten att föra över professuren till ett annat ämne eller att låta den omfatta ett helt nytt ämne bör i större usräckning än hittills tas med vid prövningen.

De samhällsproblem kring vilka behovet av forskning är trängande är oftast så omfattande och komplicerade att insatser från många forskningsområden fordras. Antalet mångvetenskapliga forskningsprojekt har också ökat avsevärt under senare år. Särskilda centra eller grupper för sådan verksamhet har bildats. Ett exempel härpå är centrum för tvärvetenskap i Göteborg och ett annat är miljövårdsprogrammet vid universitetet i Lund. Jag vill stryka under att det är angeläget att dessa verksamheter får ett tillräckligt stöd av de lokala högskolemyndigheterna. De mångvetenskapliga projekten kan verksamt bidra till en ökad rörlighet i forskningsorganisationen. En liknande karaktär har också den temaorienterade forskningsorganisationen som på regeringens uppdrag universitetet i Linköping planerar. Arbetet med denna har nu kommit så långt att tiden är mogen att besluta om dess ikraftträdande. Jag återkommer strax till detta.

Även om olika åtgärder kan och bör vidtas för att öka rörligheten inom den fasta forskningsorganisationen vid högskoleenheterna är det likväl forskningsråden som måste ha huvudrollen när det gäller att stimulera rörligheten inom forskningen och att bryta upp nya forskningsfält. Den nya forskningsrådsorganisationen som trädde i kraft den 1 juli 1977 lämpar sig enligt min mening väl för denna roll. Jag förordar också i det följande förstärkning av forskningsrådens resurser. Jag vill redan nu nämna att jag därvid har tagit hänsyn till behovet av att stimulera massmedieforskning bl. a. med stöd av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och att inom naturvetenskapliga forskningsrådet påbörja ett stort projekt rörande biologiska metoder för bekämpning av skadeinsekter. Resultaten av denna forskning kan förutses få stor betydelse för bl. a. jord- och skogsbruksnäringarna samt för skyddet av miljön. För det medicinska forskningsrådet har jag beaktat behovet av medel för ett svenskt medlemskap i The International Agency for Research on Cancer i Lyon vars verksamhet i betydande utsträckning rör forskning om cancerrisker i arbetsmiljön.

Jag vill också nämna att jag senare kommer att föreslå regeringen att inrätta två tjänster som professor inom rådsorganisationen, nämligen i makrosociologi och paleobiologi.

Jag har inledningsvis berört forskningens vitala betydelse för samhällsutveckling i skilda avseenden. Därvid antydde jag också behovet av samband mellan omdaningen av samhällets olika sektorer och forskningsverksamheten. Den inom forskningsrådsorganisationen inrättade forskningsrådsnämnden har en central uppgift i att stärka och förmedla dessa samband. Den befinner sig i ett uppbyggnadsskede. Det är därför enligt min bedömning särskilt angeläget att bredda dess arbetsmöjligheter genom tillskott av nya resurser. Jag beräknar i det följande medel härför.

Ett viktigt led i utvidgningen av sambandet mellan samhällsliv och forskningsverksamhet är att underlätta förutsättningarna för forskarna själva att knyta kontakter med företag och myndigheter. Jag anser att det är nödvändigt att pröva nya metoder för sådana kontakter och förordar därför att en försöksverksamhet med detta syfte påbörjas. Jag återkommer strax till denna fråga.

Som jag har anfört har kraven på forskning för att erövra nya kunskaper, vilka bl. a. kan utgöra en grund för att lösa skilda samhällsproblem, växt sig allt starkare. Samtidigt är det lätt att förutsäga att tillgången på nya resurser för att stärka forskningsverksamheten kommer att vara starkt begränsade i förhållande till de ställda kraven. I ett sådant läge är det utomordentligt angeläget att söka förfina metoderna för att planera forskningsinsatserna och för att väga dem mot varandra på både lokal och central nivå. Den nya forskningsrådsorganisationen tjänar bl. a. detta syfte. Men även på regerings- och riksdagsnivå samt också på lokal nivå krävs nu att planeringen av forskningen förstärks. Förslag i denna riktning har nyligen lagts fram. Forskarutbildningsutredningen (U 1974: 06 FUN) har i sitt betänkande (SOU 1977: 63) Fortsatt högskoleutbildning tagit upp frågor rörande ledning och planering av forskning på lokal nivå. Motsvarande frågors behandling på regerings- och riksdagsnivå tas upp i forskningsrådsutredningens (U 1972: 02) betänkande (SOU 1977: 52) Forskningspolitik. Båda betänkandena remissbehandlas för närvarande. Jag avser att senare återkomma till regeringen i dessa frågor.

Högskolans utveckling

Den av riksdagen vid riksmötet 1976/77 beslutade högskolereformen (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) trädde i kraft den 1 juli 1977. Jag vill inledningsvis betona att genomförandet av en så omfattande reform måste ta en avsevärd tid i anspråk. Riksdagens beslut innebar att målen för högskolan lades fast. Det innebar vidare att de yttre ramarna för högskolans verksamhet bestämdes såsom studicordning, tillträdesregler, lokalisering, institutionell organisation och anslagssystem. Tillsammantagna syftar dessa ramar bl. a. till att skapa gynnsamma förutsättningar för att öppna högskolan för nya

grupper studerande och för att utveckla utbildningens innehåll i riktning mot att tillgodose såväl de studiesökandes önskemål som samhällets skilda och föränderliga behov av välutbildad arbetskraft. Innebörden i vad jag nu har sagt är bl. a. den att högskolereformen inte får betraktas som en åtgärd vidtagen vid en given tidpunkt. Den skall tvärtom ses som inkörsporten till ett fortlöpande arbete med att förbättra utbildningens kvalitet och förnya dess innehåll, att finna nya vägar till breddad rekrytering av studerande och att vidga samverkan med samhällslivet i övrigt. Tidigare erfarenheter av reformer av denna storlek visar att igångsättningssvårigheter av skilda slag lätt uppstår. Högskolereformen utgör i detta avseende inget undantag. Jag vill samtidigt framhålla att trots den knappa tid som stod till förfogande mellan regeringens och riksdagens beslut och tidpunkten för reformens genomförande har dess svårigheter varit förhållandevis begränsade. Förtjänsten härav får i betydande utsträckning tillskrivas det goda förberedelsearbete som har utförts av lokala, regionala och centrala högskolemyndigheter och engagemanget för reformen hos ledamöterna i de interimistiska nämnder och styrelser som senare till en betydande del övergått till permanenta organ.

Av allmänna debatten att döma synes det vara främst två delar i högskolereformen som i inledningsskedet vållat bekymmer. Den ena är anmälnings- och antagningssystemet. Detta är omfattande och komplicerat. Orsaken härtill är att det i behörighetsbestämmelserna finns en hög ambition att bereda så breda grupper som möjligt tillträde till högskolan. Detta fordrar förfinade regler i fråga om spärrad utbildning, omfattande information och valfrihet för de sökande när de anmäler sig. Kravet på att få ett underlag för högskolornas planering av verksamheten inför läsåret spelar också en stor roll i detta sammanhang. Detta underlag består bl. a. av uppgifter som tas in genom anmälningsförfarandet.

Den första praktiska tillämpningen av anmälnings- och antagningssystemet har visat att det fordras fortsatta ansträngningar för att nå fram till väl fungerande rutiner i de nämnda avseendena. Jag räknar i det följande också medel härför. UHÄ arbetar med att bl. a. analysera erfarenheterna från den första antagningsomgången och har anmält sin avsikt att på grundval av dessa analyser komma in med de förslag till förändringar som fordrar regeringens eller riksdagens medverkan.

Den andra delen rör omläggningen av anslagssystemet. Det är enligt min mening naturligt att någon osäkerhet kan uppstå när en så betydande omläggning sker. Vilka metoder som skall tillämpas för den lokala budgeteringen av verksamheten är övergångsvis ett problem, i synnerhet som det nya anslagssystemet ger de lokala myndigheterna större frihet än tidigare att disponera sina resurser. Det fordras en viss tid

under vilken de lokala myndigheterna kan få erfarenheter och pröva sig fram till de lämpligaste arbetsformerna.

Även om en del administrativa svårigheter har förelegat och alltjämt i begränsad utsträckning finns kvar så har högskolereformen likväl i stort sett bemötts positivt. Ett uttryck härför är studerandetillströmningen. Denna har i huvudsak varit god även om vissa allmänna utbildningslinjer inte efterfrågats i den omfattning som förväntats. Jag vill särskilt peka på att de grupper som nu har fått tillträde till all högskoleutbildning i stor utsträckning har utnyttjat sin nyvunna behörighet. Den information som har bedrivits av bl. a. högskolemyndigheter och fackliga organisationer har bidragit härtill. Genom att ett utbildningsområde med fri tillströmning till högskolan har bibehållits har det också varit möjligt att ge ett väl tilltaget utrymme för att tillgodose de sudiesökandes önskemål.

Ett annat uttryck för det intresse med vilket högskolereformen har omfattats är det intensiva arbete som redan har påbörjats för att utveckla utbildningens innehåll och forma nya ubildningsalternativ. Till regionstyrelserna har redan kommit in ett stort antal förslag om enstaka kurser och lokala utbildningslinjer på nya områden. Även om en del av dessa förslag ännu inte är så utvecklade att de redan nu kan genomföras ger de en god grund för det fortsatta arbetet. Jag är medveten om de svårigheter som kan möta regionstyrelserna i detta arbete och det stora ansvar de har för den regionala fördelningen av resurserna för enstaka kurser samt för lokala och individuella utbildningslinjer. Det är enligt min mening angeläget att dessa resurser under uppbyggnadsskedet fördelas så att utbildningen på varje ort får en någorlunda sammanhållen karaktär. Splittras den upp i för många enstaka kurser och utbildningsalternativ finns risk, med de relativt begränsade resurser som utbyggnadsorterna har, att utbildningens kvalitet kan bli lidande.

Vid de stora högskoleenheterna bedrivs också ett omfattande arbete med att utveckla utbildningens innehåll och att skapa nya utbildningsalternativ. Dessa enheter har lång erfarenhet av sådan verksamhet och förhållandevis betydande resurser för denna. Det är enligt min mening angeläget att regionstyrelserna på olika sätt söker stärka samarbetet mellan de stora högskoleenheterna och enheterna på utbyggnadsorterna när det gäller utvecklingen av utbildningens innehåll. Detta underlättar möjligheterna att bjuda ut utbildningar av hög kvalitet. Jag vill i detta sammanhang stryka under vikten av fortsatta ansträngningar att uveckla enstaka kurser och lokala linjer i anslutning till områden där utbildning av liknande karaktär tidigare har varit mindre vanligt förekommande. Jag tänker därvid främst på enstaka kurser och lokala linjer riktade mot tekniska verksamheter och arbete inom vårdsektorn. Jag utgår från att regionstyrelserna beaktar dessa behov vid sin fördelning av medel för detta slag av utbildning.

En av utgångspunkterna för högskolereformen som jag här vill erinra om var att förnyelsen av utbildningens innehåll och utbildningsutbudet vid de stora högskoleenheterna förutsattes ske huvudsakligen inom ramen för redan befintliga resurser. Jag har erfarit att en utveckling i denna riktning redan har påbörjats. Det är utomordentligt viktigt att dessa strävanden ges allt tänkbart stöd av regionstyrelser, högskolestyrelser och linjenämnder. Resurserna för högskolans grundläggande utbildning är idag av sådan omfattning att de årliga tillskotten till dem med nödvändighet måste bli marginella. Det fortlöpande reformarbetet måste således i vidgad omfattning grundas på omprioriteringar inom redan givna ramar.

Genom högskolereformen har representanter för allmänna intressen såsom politiska partier, löntagarnas organisationer och yrkeslivets getts säte och stämma i olika organ inom högskolan. Redan hittillsvarande erfarenheter tyder på att dessa gruppers medverkan i de beslutande organen inom högskolan verksamt kommer att bidra till breddade kontakter mellan högskolan och det övriga samhället. Syftet med sådana kontakter är bl. a. att klarlägga utbildningsbehov i samhället som kan tillgodoses av högskolan. Många av de förslag till nya utbildningsalternativ som jag nyss har nämnt att regionstyrelserna har fått del av har förmedlats eller initierats av de nya medlemmarna i högskoleorganen. Jag är också förvissad om att högskolan genom dem i betydande utsträckning kommer att förbättra kunskaperna ute i samhället om högskoleutbildningens och forskningens förhållanden och villkor. Ur denna synvinkel men också för att inom högskolan så snabbt och effektivt som möjligt kunna dra nytta av den kompetens representanterna för allmänintressena och yrkeslivet besitter bör de ges tillfälle till särskild information om högskolans olika verksamheter och det administrativa regelsystem som styr dessa. Jag biträder därför i det följande UHÄ:s förslag om medel för detta ändamål.

En gynnsam miljö för utveckling av utbildningens innehåll och utformning av nya utbildningsalternativ förutsätter enligt min uppfattning stor frihet på regional och lokal nivå att besluta om disposition av medel, undervisningens uppläggning m. m. En sådan frihet är också nödvändig för att de som engageras i högskolans olika organ skall uppleva att deras arbetsinsatser snabbt kan ge meningsfulla resultat. Beslutet om högskolereformen innebar ett stort steg på vägen att lägga beslutanderätten i olika frågor nära dem som direkt berörs av besluten. Bl. a. omläggningen av anslagssystemet syftade till detta. Jag kommer senare att förorda att ytterligare ett steg tas i denna riktning genom att medel för förvaltningar och bibliotek, vilka hittills har beräknats under särskilda anslag, nu förs över till anslagen för de olika utbildningssektorerna och fakulteterna. Därigenom vidgas högskolestyrelsernas möjligheter att själva göra avvägningar av resurserna mellan olika ändamål och att åstadkomma de omprioriteringar som jag nyss har nämnt más-

te ske för att inom ramen för redan givna resurser fortsätta reformarbetet. Den översyn av befogenhetsfördelningen inom högskolan som jag anmälde i propositionen 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan har nu påbörjats. Jag förutsätter att den kommer att ge underlag för beslut om ytterligare decentralisering. Jag förutsätter vidare att man inom högskoleförvaltningarna utvecklar sådana arbetsformer att decentraliseringen inte leder till en betungande formalisering av arbetet utan att detta kan ske i de smidiga och till den lokala situationen anpassade former som tidigare präglat vårt högskoleväsende.

För att högskolemyndigheterna liksom regering och riksdag skall kunna följa framväxten av den nya högskolan måste denna utvärderas. Det är viktigt att detta sker redan från verksamhetens första år. UHÄ har påbörjat ett uppföljnings- och utvärderingsprogram inom ramen för sitt forsknings- och utvecklingsarbete. Jag anser att detta är mycket angeläget.

Det är naturligt att det praktiska genomförandet av reformen granskas såväl inom delområden som i dess helhet. I fråga om enskilda delar i reformarbetet vill jag för egen del, som jag tidigare har nämnt, särskilt peka på frågor kring tillträdesreglerna. Jag anser att dessa är centrala när det gäller att uppnå en socialt jämnare rekrytering till högskolan. Jag återkommer strax till denna fråga.

Som jag har angett är högskolereformen en sammansatt samhällsreform i den bemärkelsen att den omfattar flera delområden, inom vilka föreslagna eller vidtagna åtgärder förutsätts samverka med åtgärder inom andra. Ett exempel är sambandet mellan de nya studerandegrupperna och studiernas innehåll och undervisningens arbetsformer, ett annat de nya styrelseformerna och den ökade lokala beslutanderätten. Detta grundläggande drag i reformen, dess sammansatthet, är enligt min mening en förutsättning för att resultat skall kunna nås på ett brett fält. Samtidigt blir reformen därigenom som helhet sårbar. Det är därför viktigt att reformen utvärderas också i ett samlat perspektiv. Härigenom skapas ett underlag för bedömningar av sambanden mellan mål och medel och därigenom en plattform för de fortlöpande förändringar som jag förutser kommer att behöva aktualiseras.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört förordar jag i det följande att ytterligare medel ställs till UHÄ:s förfogande för utvärdering av högskolereformen.

Jag kommer senare vid min anmälan av vuxenutbildningsfrågor att anmäla att frågan om högskoleutbildning inom folkhögskolan behöver klarläggas och därför bör beredas ytterligare inom utbildningsdepartementet.

Grundläggande högskoleutbildning

Dimensionering av högskoleutbildning

Ett av syftena med den nya högskolan är att skapa bättre förutsätt-

ningar för en kvantitativ planering av utbildningen med hänsyn till samhällets behov av utbildade och individernas behov och önskemål. Planeringsramar för antalet nytillkommande studerande och resursramar skall ligga till grund för planeringen av utbildningens inriktning och omfattning på både kort och lång sikt.

Eftersom högskoleorganisationen nyligen har trätt i kraft är erfarenheterna av det nya planeringssystemet ännu begränsade men det är angeläget att systemet utvecklas till ett aktivt instrument för högskolans utveckling. Jag räknar med en fortlöpande höjning av ambitionsnivån i planeringsarbetet.

De planerings- och resursramar som jag i det följande förordar är ett resultat av bedömningar grundade på samhällets behov, individernas önskemål och de resurser som kan ställas till förfogande för grundläggande högskoleutbildning. Jag är medveten om att det statistiska underlaget för sådana avvägningar och bedömningar ännu är bräckligt men anser likväl att det är nödvändigt att söka nå fram till detta slag av avvägningar redan nu. Samtidigt vill jag stryka under angelägenheten av att högskolemyndigheterna arbetar vidare med dessa frågor. Strävan måste vara att få fram ett underlag som ger en mera hållfast grund för den långsiktiga planeringen av högskolans kvantitativa utveckling. Jag vill i sammanhanget erinra om att regeringen tidigare i år har utfärdat tilläggsdirektiv till utredningen (U 1975: 14) om studiedokumentation och statistik i högskolan i vilka bl. a. frågan om behovet av arbetsmarknadsstatistik särskilt stryks under.

Jag går nu över till en bedömning av arbetsmarknaden. En av de faktorer som skall styra dimensioneringen av högskoleutbildningen är — som jag nyss har framhållit — samhällets behov av utbildade. Bedömningen av arbetsmarknadens behov är dock svår att göra. Underlag i form av prognoser utarbetas nu regelbundet av statistiska centralbyrån. Vidare lämnas synpunkter på utbildningsbehov av bl. a. arbetsgivar- och löntagarorganisationer samt olika myndigheter. Trots vanskligheterna i underlaget bör man enligt min mening göra ett försök till bedömning av arbetsmarknaden i förhållande till olika utbildningsområden.

Det förhållandet att tillträde till en del av högskolan är fritt innebär att tillströmningen dit kan bli större än vad som motsvaras av efterfrågan på arbetsmarknaden. Åtskilliga av dem som studerar inom den fria sektorn är personer som antingen redan är etablerade på arbetsmarknaden eller inte är inriktade på att utbildningen skall leda till någon bestämd del av arbetsmarknaden. De arbetsmarknadsmässiga riskerna med den fria sektorn bör således inte överdrivas. Det är dock väsentligt att de studerande som väljer en utbildning inom det fria området är medvetna om arbetsmarknadsförhållandena. Dessa frågor bör självfallet uppmärksammas i den fortlöpande utvärderingen av högskoleutbildningen.

Enligt skilda bedömares uppfattning torde man knappast behöva räkna med någon påtaglig allmän obalans mellan tillgången på och behovet av högskoleutbildade. De högskoleutbildades arbetsmarknadssituation har överlag förbättrats avsevärt sedan ingången av 1970-talet och framstår i dagsläget som god i jämförelse med andra gruppers. Detta utesluter givetvis inte att det kan finnas problem inom begränsade delar, något som jag berör i följande översikt av resp. yrkesutbildningssektorer.

Såvitt avser sektorn för utbildning för tekniska yrken torde några större förändringar i planeringsramarna inte behöva göras de närmaste åren. Beträffande de utbildningar inom sektorn som finansieras över utbildningsdepartementets huvudtitel synes i stort sett balans råda mellan utbildningskapacitet och arbetsmarknadsbehov. De studiesökandes bristande intresse för några av dessa utbildningar medför dock att det f. n. finns icke utnyttjade studieplatser på flera orter och utbildningslinjer. Åtgärder för att förbättra rekryteringen övervägs för närvarande bl. a. av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Jag har vid min bedömning av planeringsramar för sektorn ansett att nuvarande ramar i huvudsak bör vara oförändrade.

Den sektor som förefaller svårast att bedöma idag är sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.

För den närmaste perioden kommer tillgången på personer med utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken sannolikt att vara god. Mot denna bakgrund noterar jag med tillfredsställelse att UHÄ avser att ge utvecklingsarbetet inom denna sektor hög prioritet Samtidigt som utflödet från denna utbildningssektor blir stort är en utbildning inom denna sektor av värde för ett stort antal yrken, även utanför de yrkesområden som denna utbildning traditionellt leder till. En betydelsefull anpassningsprocess på arbetsmarknaden pågår i detta avseende. De möjligheter som finns för studerande inom denna sektor att komplettera sin utbildning med någon enstaka kurs inriktad mot ett speciellt område bör också kunna förbättra deras utsikter på arbetsmarknaden.

Sammantaget innebär mina förslag till planeringsramar och resursramar för nästa budgetår — bortsett från ökningar till följd av det fria tillträdet — att huvuddelen av ökningen ligger på sektorn för utbildning för vårdyrken. För närvarande finns en påtaglig brist på utbildade när det gäller flera yrken inom denna sektor. Förslagen till utbyggnad av vårdsektorn har påverkats starkt av arbetsmarknadsskäl.

Smärre justeringar av planeringsramar utan ändring av resursramar kan på grund av erfarenheterna från innevarande budgetår vara motiverade inom de områden där styrelsen för utbildningen bestämmer antagningstalen.

Statsrådet Mogård kommer vid sin anmälan av anslaget Utbildning för undervisningsyrken att behandla dimensioneringen av denna sektor. I detta sammanhang kan nämnas att den övertalighet på vissa slag av

lärare som rådde för några år sedan kraftigt har minskat medan en brist kvarstår på andra slag av lärare.

Tillgången på utbildade för kultur- och informationsyrken har varit god sedan lång tid tillbaka och detta förhållande kan väntas bestå. Då efterfrågan på utbildning trots detta ligger på en hög nivå anser jag inte att några nämnvärda förändringar bör göras i planeringsramarna för nästa budgetår.

För enstaka kurser samt för lokala och individuella linjer har jag beräknat resurser, som bör kunna medge en ökning av antagningskapaciteten för nya studerande om lägst fem procent.

Vid min anmälan av de olika anslagspunkterna i det följande anger jag vilka planeringsramar resursberäkningarna avser.

För allmänna linjer och påbyggnadslinjer som bör ha en av riksdagen beslutad antagningskapacitet anger jag det antal utbildningsplatser inom vilket den faktiska antagningen vid varje högskoleenhet i stort bör hållas. Smärre justeringar uppåt eller nedåt är möjliga allt efter de lokala förutsättningarna. Beräkningsunderlaget ger också högskolemyndigheterna en uppfattning om vilka resurser som kan komma att ställas till förfogande de följande budgetåren för de studerande som påbörjar sina studier nästa budgetår. I en del av dessa fall anger jag antagningskapaciteten för en grupp av likartade linjer varvid det ankommer på styrelsen att slutligen besluta om antagningskapacitet för linjerna.

För övriga allmänna linjer och påbyggnadslinjer inom den statliga delen av högskolan anger jag sektorsvis en gemensam planeringsram per högskoleenhet och i anslutning därtill vilken lokalisering och dimensionering av utbildningarna jag har räknat med. Det ankommer på högskolestyrelsen att med utgångspunkt i planeringsramen och anvisade medel bestämma det slutliga antalet antagningsplatser.

För allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer inom den kommunala delen av högskolan anger jag normalt en planeringsram för varje sektor. I anslutning till planeringsramen anger jag vilken lokalisering och antagningskapacitet per kommun jag räknar med. Skolöverstyrelsen har att efter samråd med UHÄ besluta om lokalisering och antagningskapacitet och har därvid möjlighet att företa omdispositioner mellan kommuner i de fall förutsättningarna för planeringsarbetet ändras. För att på bästa sätt utnyttja befintliga utbildningsresurser för sjuksköterskeutbildning bör man ta till vara de möjligheter som finns att förlägga utbildningen inom en kommun eller landstingskommun till mer än en skolenhet.

För lokala och individuella linjer och enstaka kurser anger jag planeringsramar för varje högskoleregion.

Enligt riksdagens beslut med anledning av prop. 1976/77: 59 skall det finnas ett utbildningsområde med fritt tillträde. Det fria området utgörs av den utbildning i högskolan som motsvarar den tidigare mer allmänt inriktade utbildning vid de filosofiska fakulteterna som haft fritt tillträ-

Sammanlagt räknar jag med följande antagningstal

Allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer					Lokala och individuella linjer	Enstaka kurser
Teknik-sektorn	AES-sektorn	Vård-sektorn	Undervisn. sektorn	Kultur- och informations-sektorn		
5 300	9 700	12 400	11 400	2 400	925	50 600

de med automatisk tilldelning av resurser för lärarkrafter i förhållande till antalet studerande. De fria allmänna utbildningslinjerna inom högskolan är f. n. ekonomlinjen, matematikerlinjen och samhällsplanerarlinjen. Dessutom finns ett stort antal enstaka kurser med fritt tillträde. Därutöver kan man i praktiken bereda alla sökande tillträde även till många andra utbildningar.

Den allmänt goda tillströmningen av studerande innevarande budgetår har lett till en så stark ökning av antalet studerande inom det fria området att resurstillskott har blivit nödvändiga sedan alla lokala och regionala reservmedel och möjligheter till omdispositioner tagits i anspråk. I första hand har ökningen rört ekonomlinjen och enstaka kurser inom motsvarande delar av det samhällsvetenskapliga området. Antalet årsstudieplatser inom det fria området har ökat från beräknade 25 300 till 29 650. Jag har under berörda anslag för budgetåret 1978/79 beräknat sammanlagt 12 234 000 kr. som motsvarar de medel som innevarande år anvisats som förstärkning för det fria området. På grund av osäkerheten beträffande den framtida studerandetillströmningen och det ännu bristfälliga statistiska underlaget är jag inte beredd att föreslå en ytterligare förstärkning för det fria området, utöver vad som kan följa av den kapacitetsökning om fem procent som jag tidigare har berört i fråga om lokala och individuella linjer samt enstaka kurser. Jag beräknar behovet av fria årsstudieplatser enligt följande:

Stockholms högskoleregion	8 400
Uppsala	5 400
Linköpings	1 550
Lund/Malmö	5 930
Göteborgs	6 225
Umeå	2 695
Summa	30 200

Trots vissa svårigheter, som till stor del haft att göra med själva övergångssituationen, har det fria området i stort sett kunnat hanteras på avsett vis. Under senare år har ganska betydande resurser satsats på att konstruera och införa lokala datorbaserade studiedokumentationssystem som bl. a. skall användas för den lokala planeringen och för uppfölj-

ning av verksamheten. Jag vill stryka under vikten av att man nu tar till vara de omfattande möjligheter som bör finnas att utnyttja dessa system inte minst när det gäller att snabbt producera statistik som belyser utvecklingen inom det fria området.

Vissa planeringsproblem synes ha uppstått bl. a. till följd av att många studerande anmält sig lokalt till mer än en utbildning samtidigt utan att avse att senare delta i mer än en av dessa. Enligt vad jag har inhämtat har en del lokala myndigheter inte ansett sig ha möjligheter att avvisa sådana anmälningar. Jag anser att dessa förhållanden är otillfredsställande såväl ur planeringssynvinkel som med hänsyn till de enskilda studerande som på grund av onödiga dubbelanmälningar från andra studerande kan bli utestängda från utbildning. Jag har erfarit att detta har uppmärksammats i UHÄ:s översyn av anmälnings- och antagningssystemet. Jag avser att återkomma till regeringen, efter det att UHÄ har lagt fram förslag i denna fråga.

Återkommande utbildning

En bärande princip för högskolans studieorganisation är den återkommande utbildningen, varvningen av studier och yrkesverksamhet. Jag begränsar mig nu till den del av utbildningsväsendet som högskolan utgör. Till en del gäller det för högskolan att fånga upp utbildningsintresset hos de människor som i sin ungdom inte erbjudits utbildning eller som inte har kunnat utnyttja de tillfällen till utbildning som samhället har ställt till förfogande. Ett av syftena med återkommande utbildning är att främja en social utjämning i fråga om rekrytering av studerande till högskoleutbildning. En viktig uppgift för högskolan är därför att utveckla utbildningar, i synnerhet de längre linjerna, i sådan riktning att de studerande kan dela upp sina studier och att möjliggöra för dem att på ett smidigt sätt gå in i och ut ur högskolan. I ett kort perspektiv begränsas givetvis dessa strävanden av nu rådande arbetsmarknadsmässiga och andra praktiska förutsättningar. Det är också viktigt att främja återkommande utbildning genom att utforma undervisningen så att de studerandes faktiska erfarenheter tas tillvara. Jag återkommer till detta i det följande.

Redan före högskolereformens ikraftträdande utvecklade sig inom en rad utbildningsområden ett allt tydligare mönster av återkommande utbildning. Denna utveckling blev möjlig genom en del försöksanordningar, dispensgivning m. m. Inom några utbildningar påbörjades en förändring av studiernas inre organisation för att passa de nya grupper av studerande som sökte sig till universitet och högskolor.

Det regelsystem som gäller för högskolan ger en plattform för en utbildningsplanering som mer systematiskt tar sikte på den återkommande utbildningen. De nya behörighetsreglerna är därvidlag en hörnsten. Jag återkommer härtill i det följande. I fråga om studiernas innehåll,

arbetsformer och uppläggning, allt faktorer av avgörande betydelse för att den återkommande utbildningen skall kunna förverkligas, ger den nya studieorganisationen de nödvändiga yttre ramarna, inom vilka utbildningsmyndigheterna har att planera och genomföra utbildningen.

I det budgetförslag som jag senare kommer att förorda fäster jag stor vikt vid den återkommande utbildningen bl. a. genom en prioritering av det anslag ur vilket kostnader för enstaka kurser bestrids. Som jag nyss har redovisat är ökningstakten högre beträffande detta anslag än i fråga om anslagen till utbildning på allmänna utbildningslinjer.

När det sedan gäller åtgärder som rör nya utbildningar eller förändringar i befintliga utbildningar förordar jag att bl. a. sådana förslag från myndigheterna tillgodoses som präglas eller har inslag av den återkommande utbildningens princip. Jag syftar då på utbildningar som är så organiserade att de inbjuder de studerande till att åtminstone välja mellan en mer traditionell studiegång och en sådan i vilken återkommande utbildning tillämpas. I detta sammanhang vill jag erinra om att för många äldre studerande som nu söker sig till högskolan efter en tids yrkesarbete utgör en sammanhållen studiegång i sig ett led i återkommande utbildning. Andra studerande kan på grund av t. ex. bristande studiecrfarenhet föredra en uppdelad studiegång. Detta stryker under vikten av att så långt möjligt erbjuda båda alternativen.

UHÄ anför att ämbetets erfarenheter av arbetet med att fastställa utbildningsplaner visar att det ingalunda är lätt att dela upp längre utbildningar så, att etapperna kommer att motsvara arbetsorganisation och yrkesstruktur. Jag har i prop. 1976/77: 59 redovisat en försiktig bedömning av möjligheterna att snabbt kunna förverkliga de utbildningspolitiska strävandena på denna punkt och har därför förståelse för att arbetet kommer att vara svårt och ta tid. Samtidigt anser jag att det är viktigt att hålla fast vid den eftersträvade inriktningen.

UHÄ ger i sin översikt några enligt min mening intressanta exempel på det utvecklingsarbete som nu är för handen. Sålunda ses den förvaltningsinriktade utbildningen över. Arbetet avser bl. a. att finna anknytningar mellan kortare och längre utbildningar. Vidare anför UHÄ att man på det tekniska och naturvetenskapliga området bör undersöka lämpligheten av kortare, påbyggbara utbildningar. Beträffande civilingejörsutbildningen pågår en utredning, som kommer att ta upp frågan om etappavgångar. Jag fäster stor vikt vid detta utvecklingsarbete, inte minst med tanke på att tillströmningen av äldre studerande till teknisk och naturvetenskaplig utbildning hittills varit marginell.

Jag menar att utvecklingsarbetet måste drivas i den riktning som UHÄ har angivit. En av grundtankarna bakom högskolans enhetliga yttre organisation är just möjligheten att behandla olika utbildningar tillsammans. I anslutning till vad jag tidigare har sagt om vikten av samhälls- och yrkesintressenas engagemang i högskolan vill jag uttala

min övertygelse om att företrädare för dessa i t. ex. linjenämnderna kommer att underlätta realistiska bedömningar av kopplingarna mellan utbildning och arbetsmarknad.

Riksdagen beslöt vid föregående riksmöte om två utbildningar uppbyggda enligt principen om återkommande utbildning, nämligen en ny juristutbildning och en utbildning för sjuksköterskor till läkare. Jag förordar i det följande att ytterligare två sådana utbildningar inrättas. Den ena avser kost och näringsekonomi. Den omfattar fem terminer. Den studerande kan lämna utbildningen vid en etapp efter fyra terminer. Den andra avser psykoterapiutbildning. Utbildningen bygger på den studerandes yrkesverksamhet. Studiegången består av två från varandra skilda etapper.

Behörighet och urval

De nya behörighetsreglerna, vilka tillämpades första gången vid antagningen inför höstterminen 1977, syftar till att låta den reella och inte den formella kompetensen för högre utbildning vara avgörande för vem som skall få tillträde till högskolan. I de nya urvalsregler som samtidigt började tillämpas ingår meritvärdering av arbetslivserfarenhet som en viktig del. De nya principerna, om vilka har rått enighet, syftar till att bl. a. öppna nya vägar till utbildning för dem som tidigare har varit utestängda från en stor del av utbildningsutbudet, minska den sociala snedrekryteringen framför allt till vissa eftertraktade utbildningslinjer och stimulera även yngre personer att lägga upp sina studier som återkommande utbildning. Om de kommer att få denna effekt kan besvaras först sedan systemet varit i bruk en tid. I den utvärdering av högskolereformen som genomförs inom UHÄ och som jag har berört tidigare är det en viktig uppgift att studera de nya behörighets- och urvalsreglernas effekter i olika avseenden.

Det är uppenbart att en förändrad sammansättning av studerandegruppen får konsekvenser för utbildningens genomförande. Detta blir t. ex. fallet, när en tidigare hårt spärrad utbildning med hög antagningspoäng drar till sig färre sökande och därmed tillåter antagning vid en betydligt lägre poäng än tidigare, så som t. ex. var förhållandet vid de tekniska fakulteterna vid början av 1970-talet. Detsamma måste gälla ifall behörighetsvillkoren, såsom nu har skett, ändras och nya grupper av studerande vinner tillträde. Det är därför nödvändigt att de utbildningsansvariga är uppmärksamma på problemen och beredda att möta de krav som dessa studerande ställer. De måste också, som jag tidigare har framhållit, vara beredda att låta deras annorlunda kunskaper och erfarenheter komma utbildningen tillgodo. Jag vill här betona att det inte är fråga om att sänka kvalitetskraven, utan att på ett nytt och konstruktivt sätt handskas med frågor som rör utbildningens innehåll, metodik och utvärdering.

En annan viktig fråga i sammanhanget är anpassningen mellan gymnasieskolan och högskolan. Alla linjer i gymnasieskolan ger i princip allmän behörighet till högskoleutbildning men möjligheterna att uppfylla samtliga allmänna behörighetsvillkor inom ramen för den reguljära studiegången varierar mellan linjerna. Samtidigt tillförs högskoleutbildningen utbildningslinjer av delvis ny karaktär. Brister i anpassningen mellan gymnasieskola och högskola kan göra det svårare att förverkliga intentionerna i det nya behörighetssystemet och bl. a. bidra till en fortsatt könsmässig och social snedrekrytering. Jag förutsätter att dessa frågor hålls levande i det löpande utvecklingsarbetet både inom gymnasieskola och högskola. Att behandla dem ingår också som en viktig del i gymnasieutredningens (U 1976: 10) arbetsuppgifter. För högskolemyndigheternas del gäller det också att i detta sammanhang ägna frågan om utformningen av de särskilda förkunskapskraven speciell uppmärksamhet.

I samband med de nya urvalsreglerna har uppkommit en diskussion om vissa av de effekter som har uppstått vid antagningen höstterminen 1977. Diskussionen har främst gällt det förhållandet att endast en mindre del av de studerande antas på enbart betygsmeriter. Detta har i många fall medfört en höjning av antagningspoängen jämfört med tidigare antagningstillfällen för sökande som kommer direkt från treårig linje i gymnasieskolan. Man har också uppmärksammat att medelåldern bland de antagna vid vissa utbildningar synes ha höjts påtagligt vid detta antagningstillfälle. Jag vill då först konstatera att diskussionen i dessa delar endast gäller vid några få mycket eftersökta utbildningslinjer, läkarutbildningen och vissa lärarutbildningar. Jag anser det vidare självklart att även urvalsreglernas effekter skall studeras i det tidigare refererade utvärderingsarbetet. Det är däremot enligt min uppfattning vanskligt att dra några mer långtgående slutsatser och vidta mera genomgripande förändringar av reglerna enbart med hänsyn till erfarenheterna från detta första antagningstillfälle.

Det finns ett antal utbildningslinjer för vilka de nya behörighetsreglerna ännu inte tillämpas. För dem gäller tidigare behörighetskrav vanligen i form av grundskolekompetens. I prop. 1975: 9 om reformering av högskoleutbildningen uttalade dåvarande departementschefen dels att det inte är möjligt att utan ytterligare översyns- och utredningsarbete och utan vissa övergångsanordningar göra de allmänna behörighetsreglerna tillämpliga på samtliga utbildningsvägar som förs till högskolan, dels att på längre sikt identitet bör eftersträvas mellan högskoleutbildning och den utbildning för vilka de nämnda behörighetsreglerna gäller.

Med utgångspunkt i dessa av riksdagen godkända uttalanden föreslog den centrala organisationskommittén (1975: 04) för högskolereformen att de allmänna behörighetsvillkoren för högskoleutbildning skulle in-

föras den 1 juli 1980 för de utbildningslinjer i högskolan som ännu inte omfattades av dessa regler, om inte särskilda skäl föranledde en förskjutning av denna tidpunkt.

Frågan om behörighetsvillkoren för vissa utbildningar inom kulturområdet berördes särskilt i prop. 1975: 9. Där framhölls att denna fråga, liksom urvalsfrågan för dessa utbildningar, i stor utsträckning borde prövas inom de berörda utbildningarna på grundval av vissa gemensamma riktlinjer. En sådan prövning har nu genomförts och frågan bereds f. n. i regeringskansliet.

I direktiven till den utredning rörande vissa vårdutbildningar som tillkallades i juni 1977 och som skall omfatta flera av de här aktuella utbildningslinjerna anges att en av förutsättningarna för kommitténs arbete med en ny studieorganisation är att de allmänna behörighetsvillkoren för högskoleutbildning i princip skall tillämpas för tillträde till dessa linjer.

Aktuella i sammanhanget är även vissa lärarutbildningslinjer. Dessa utreds f. n. av 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974: 04), som enligt sina direktiv bl. a. har att föreslå förändringar i fråga om behörighet, urval och antagning föranledda av besluten i anledning av prop. 1975: 9.

För andra här aktuella utbildningslinjer är frågan om de allmänna behörighetsvillkoren redan löst. Detta gäller t. ex. förskollärar- och fritidspedagogutbildningarna. För andra föreligger förslag eller pågår utredningsarbete. Jag kommer i det följande att föreslå en utbildningslinje som ersätter de tidigare ekonomi- och internatföreståndarlinjerna och där de allmänna behörighetsvillkoren för högskoleutbildning i princip skall gälla.

Vad jag här har redovisat leder mig till slutsatsen att någon gemensam tidpunkt för övergång till nya allmänna behörighetsvillkor för linjer som i dag tillhör grundskolans kompetensområde inte bör fastställas. Beslut om ändrade regler bör fattas för varje utbildningslinje eller grupp av utbildningslinjer för sig. Det är därvid självklart att behovet av övergångstid och övergångsbestämmelser måste beaktas.

Internationalisering

Högskolelagens bestämmelse om att utbildningen skall främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden utgör en riktpunkt för högskolemyndigheternas fortlöpande arbete med att t. ex. se över innehållet i skilda utbildningar. Bestämmelsen ger en anvisning om hur internationaliseringen bör vägas mot andra reformönskemål.

Jag vill betona, att motiven bakom den skärpta uppmärksamheten på internationalisering av högskoleutbildningen kan sökas på två plan. Vi har ett ökat behov av internationella kontakter och internationell samverkan för näringslivets och det övriga samhällets utveckling. Detta på-

verkar i sin tur högskolan när den förbereder de studerande för arbetsuppgifter inom skilda yrken. Jag anser att internationaliseringen av utbildningen är en fråga om att höja kvaliteten i den yrkesförberedelse som högskolan har som en av sina främsta uppgifter. Som UHÄ anför i sina förslag till anslagsframställning måste detta kunna leda till bl. a. att utbildningsmoment byts ut mot andra som främjar internationaliseringen.

Det andra motivet för en internationalisering av utbildningen är strävan att utveckla förståelsen för och stärka solidariteten med utvecklingsländerna. Det första motivet är knutet till högskolans uppgift att förmedla kunskaper och färdigheter medan det senare i större utsträckning också hänger samman med samhällets möjlighet att genom bl. a. högskoleutbildningen påverka de studerandes attityder.

Jag har hittills uppehållit mig vid utbildningen. I fråga om forskningen vill jag först konstatera att den till sin grundläggande karaktär är internationell. Flödet av vetenskaplig information skär över nationella gränser, och enskilda discipliner utvecklas i perspektiv av det internationella vetenskapssamhället. Kvaliteten i de resultat som svensk forskning frambringar kan och bör mätas efter en internationell måttstock.

Av vad jag nu har anfört framgår, att internationaliseringen av den svenska högskoleverksamheten i allt väsentligt måste ses som en reguljär omdaningsprocess och därmed också finansieras med medel som allmänt ställts och ställs till högskoleenheternas förfogande under bl. a. sektors- och fakultetsanslagen. Det kan vara motiverat att statsmakten därutöver anvisar särskilda medel för speciella inslag i internationaliseringsarbetet. Så sker för närvarande genom att ett belopp om 2 milj. kr. står till UHÄ:s disposition. Medlen är avsedda för dels lärares, administratörers och studerandes internationella kontaktverksamhet, dels förläggning utomlands av undervisning. Högskoleenheterna har att till UHÄ rapportera hur medlen används.

Jag förordar, att denna form av medelsanvisning behålls. I fråga om forskningen hänvisar jag också till den allmänna förstärkning av basresurser under fakultetsanslagen som jag tidigare har berört. Jag räknar med att högskoleenheterna inom dessa ramar skall kunna finansiera bl. a. sådana åtgärder inom forskarutbildningen vilka motsvarar dem som jag nyss har pekat på beträffande den grundläggande utbildningen. Exempel på åtgärder som kan främja internationaliseringen är också t. ex. inrättandet av Centrum för Japanstudier vid universitetet i Stockholm.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

I prop. 1976/77: 59 nämnde jag att UHÄ arbetade med att utforma ett handlingsprogram kring jämställdhetsfrågor. Jag framhöll att det var angeläget att ett program för detta arbete inom hela den nya högskolan skyndsamt lades fram. Riksdagen delade min uppfattning (UbU 1976/77: 20 s. 72, rskr 1976/77: 246).

UHÄ har i sina förslag till anslagsframställning i sammanfattande form redovisat sitt handlingsprogram för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Programmet rymmer åtgärder av olika slag. Några rör studieorganisationen, däribland anknytningen mellan skilda utbildningsstadier, andra avser attitydpåverkan och information.

UHÄ:s handlingsprogram visar att åtgärder för att öka jämställdheten mellan könen inom högskolan måste vidtas inom ett brett fält. Könsrollsfrågorna kan inte isoleras utan måste få gripa in i den allmänna planeringen och genomförandet av verksamheten. För egen del vill jag uttala mitt stöd för ett fortsatt arbete kring jämställdhetsfrågan i den riktning som UHÄ har angivit i sitt program. Jag utgår från att den könsmässiga snedrekryteringen och sambandet mellan den och tillträdesregler och studieorganisation kommer att kunna belysas i det utvärderingsarbete som jag tidigare har berört.

I sitt handlingsprogram pekar UHÄ på att jämställdhetsfrågan inte i någon högre grad har tilldragit sig universitetsforskningens intresse, trots att de olika villkoren för kvinnor och män är ett allvarligt samhällsproblem. UHÄ begär medel för att ett centralt initiativ till ökad forskning med denna inriktning skall kunna tas. Jag anser att behovet av sådan forskning är väl dokumenterat och beräknar medel härför under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Arbetsmiljöutbildning vid högskolan i Luleå

UHÄ har på grundval av ett förslag från högskolan i Luleå föreslagit en fyraårig formgivarutbildning med inriktning mot arbetsmiljödesign och tung produktdesign. Utbildningen föreslås omfatta sammanlagt 30 antagningsplatser fr. o. m. budgetåret 1979/80.

Jag anser att förslaget om en arbetsmiljöutbildning i Luleå är intressant, från både utbildnings- och lokaliseringssynpunkt. Eftersom den dokumenterade kunskapen inom detta område är begränsad, är det viktigt att utbildningen redan från början förbinds med forskning och utvecklingsarbete. Högskolan i Luleå är lämplig för denna lokalisering eftersom forskning redan nu bedrivs där inom t. ex. industriell ergonomi och arbetslivets socialpsykologi.

UHÄ:s förslag bör dock omarbetas på vissa punkter. Jag anser att utbildningen i första hand bör avse planering och projektering av arbetsmiljön som helhet. Arbetsmiljöformgivning och tung produktformgivning kommer då att ingå som viktiga delar i utbildningen.

Utbildningen bör innehålla betydande inslag av problemlösning. Jag tänker då på arbetsmiljöproblem, hämtade från det lokala och regionala näringslivet.

Utbildningens huvudinriktning bör avse utformning av miljön utifrån de anställdas intressen. Forskningen och utvecklingsarbetet bör huvudsakligen ha samma inriktning som grundutbildningen.

Mot denna bakgrund bör undersökas vilka resurser i Luleå-regionen och angränsande regioner som kan komma till användning i utbildningen. Jag tänker därvid dels på den samverkan med näringslivet som är en nödvändig förutsättning för utbildningen, dels på samverkan med utbildning och med forskning. UHÄ har i sitt förslag berört den utbildning som bedrivs i Luleå inom arbetsmiljöområdet. En utbildning av den typ som här har beskrivits kommer även att behöva tillföras samhällsvetenskapliga och arbetsmedicinska kunskaper. I den fortsatta utredningen bör möjligheterna till samverkan med sådan utbildning och forskning i Umeå belysas. Kostnaderna för samverkan med universitetet i Umeå och med näringslivet bör beräknas.

Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag om att uppdra åt UHÄ att utreda de frågor jag här har berört.

Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning

Ett viktigt inslag i förnyelsen av innehåll och verksamhetsformer i den grundläggande högskoleutbildningen är kopplingen mellan denna och forskningen. I prop. 1976/77: 59 har jag berört hithörande frågor. Jag har därvid pekat på att FUN fått till uppgift att pröva i vilken utsträckning åtgärder bör vidtas för att inom den nya högskolan säkerställa att övergång blir möjlig till utbildning över grundexamensnivå från utbildningslinje som i dag inte har någon naturlig sådan fortsättning. Efter förslag i nämnda proposition har riksdagen vid föregående riksmöte ställt medel till regionstyrelsernas förfogande för forskningsanknytning. Jag har i propositionen angett några villkor som jag anser bör vara förbundna med styrelsernas användning av nämnda medel.

Som jag har angivit tidigare har FUN nu överlämnat sitt betänkande. I enlighet med sina direktiv tar utredningen upp frågor kring forskningsanknytningen. Förslaget remissbehandlas för närvarande.

Regionstyrelserna har lämnat in redogörelser för hur de medel som de förfogar över har använts. De har därvid i allmänhet redovisat fördelningen på högskoleenheter och ändamål. Av redogörelserna framgår, att medel satts av i huvudsak för planering av kommande verksamhet, projekt av forskningskaraktär och enskilda lärares fortbildning i forskningsmetodik m. m.

För att driva arbetet med forskningsanknytning vidare i den del som avser regionstyrelsernas befattning med frågan förordar jag att ytterligare medel anvisas för ändamålet. De principer som jag redovisade i prop. 1976/77: 59 anser jag alltjämt bör gälla. Jag har vid beräkning och förslag till fördelning av dessa medel tagit hänsyn till det behov av resurser för konstnärligt utvecklingsarbete som föreligger vid de grundläggande utbildningarna för det konstnärliga området.

Ett sätt att främja forskningsanknytningen är att, i det fall då praktiska förutsättningar härför föreligger, länka samman grundläggande

utbildning på en eller flera linjer som i dag inte har en självklar forskningsfortsättning med forskning inom angränsande områden. Jag kommer i det följande att förorda vissa åtgärder med detta syfte, bl. a. att en professur i socialt arbete inrättas vid universitetet i Stockholm och att medel anvisas för massmedieforskning med anknytning till journalistutbildning.

Jag kommer i det följande att redovisa min syn på framlagda förslag om en temaorienterad forskningsorganisation vid universitetet i Linköping. Jag begränsar mig här till att stryka under att ett av skälen till att jag förordar principbeslut om en sådan är att man därigenom också främjar forskningsanknytningen. En av bedömningsgrunderna vid valet av tema har varit den förväntade effekten av att knyta delar av den grundläggande utbildningen vid universitetet närmare den förordade forskningen.

Särskilda forskningsfrågor

Massmedieforskning

I december 1975 tillkallades en särskild sakkunnig[1] för att utreda frågor om massmedieforskningens organisation. Den sakkunnige har redovisat sina överväganden och förslag i betänkandet (SOU 1977: 11) Forskning om massmedier. Betänkandet har remissbehandlats. Jag har i det föregående kort redovisat utredningsförslagen och remissyttrandena.

Utredningens allmänna utgångspunkt att massmedieforskningen bör förstärkas ansluter jag mig helt till.

Den sakkunnige har ställt upp fem mål för massmedieforskningen. Dessa innebär att mångfald i forskningen måste garanteras, att forskningens integritet måste säkerställas, att höga kvalitetskrav skall uppfyllas, att kommunikationen mellan forskarna och mellan forskarna och avnämarna skall främjas samt att befintliga resurser skall utnyttjas effektivt.

Dessa allmänna mål har remissinstanserna allmänt kunnat ansluta sig till. Även jag anser att dessa mål bör gälla för massmedieforskningen, liksom i princip för all forskning.

Vissa remissinstanser har synpunkter på utredningens avgränsning av området massmedieforskning. I anslutning härtill vill jag betona att jag för min del betraktar massmedieforskning som ett utpräglat mångvetenskapligt forskningsfält. Massmedieforskningen måste beröra en rad ämnen inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, teknik m. m. Härav följer att t. ex. många traditionella universitetsämnen kan beröras. Det är därför också svårt, som utredningen konstaterar, att dra några skarpa gränser. Även om utredningen inte uttryckligen tagit upp

[1] docenten Stig Hadenius

t. ex. film- och televisionsmedierna, ingår givetvis forskning om dessa i massmedieforskningen. När det gäller att konkret välja forskningsobjekt och tema är detta något som ankommer på forskare resp. finansiärer och eventuella beställare.

Av vad jag nu har anfört följer också att jag helt ansluter mig till utredningens bedömning att man inte bör upprätta ett särskilt massmedieforskningsinstitut eller införa ett särskilt forskningsområde inom högskolan. Det är tvärtom väsentligt att forskningsprojekt om massmedierna fritt kan väljas och anknytas till det organ eller ämne som är lämpligt i varje enskilt fall. Jag tror dessutom att en sådan ordning bäst främjar rekrytering av forskare som arbetar inom detta fält.

Huvuddelen av utredningens förslag gäller organisation och finansiering av massmedieforskning. Enligt förslagen skall merparten av forskningen knytas till högskolan. Fyra tvärvetenskapliga seminarier, vart och ett lett av en professor, skall inrättas vid olika högskolor.

Många remissinstanser har tillstyrkt dessa förslag men invändningar mot dem har också framförts, bl. a. av FRN, FUN och SACO/SR. För egen del ställer jag mig tveksam till förslagen. Som jag har anfört i det föregående bör forskning om och med anknytning till massmedier, för att stor bredd skall nås, kunna bedrivas vid olika institutioner och inom många olika ämnen. Utredningens förslag innebär enligt min mening en viss risk för att massmedieforskningen koncentreras till seminarierna och därmed kanske också till de ämnen som genom professurernas inriktning kan vara dominerande där.

Vidare bör, anser jag, beslut om att inrätta nya tjänster som professor normalt föregås av förslag som har taigts upp inom högskolan och där kunnat vägas och prioriteras mot andra vetenskapsområden.

Ytterligare en principiell fråga bör tas upp i detta sammanhang. FUN har i sitt nyligen framlagda betänkande fört fram förslag om bl. a. ledningen av forskning och forskarutbildning inom högskolan. Den organisation för massmedieforskning som massmedieforskningsutredningen föreslår inom en högskola bör bedömas mot bakgrund av ställningstagandena till FUN:s förslag.

Utredningen föreslår vidare att en särskild massmediedelegation inrättas, knuten till FRN. Vissa medel skall stå till delegationens förfogande för fördelning till forskningsprojekt inom området.

Remissinstanserna har haft olika uppfattning om detta förslag. För egen del ansluter jag mig till bedömningen att det inte är lämpligt att inrätta ett nytt organ av forskningsrådskaraktär för ett jämförelsevis snävt avgränsat område. En av utgångspunkterna för den nyligen genomförda förändringen av forskningsrådsorganisationen har tvärtom varit att få organ med bred kompetens, vilket bl. a. ger möjlighet att väga olika områden mot varandra.

Av de instanser som har avstyrkt utredningsförslaget har några för-

ordat att ansvaret för att stödja massmedieforskning läggs på FRN. Andra, däribland UHÄ och FRN, har menat att massmedieforskningen sakligt främst hör hemma hos humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), som f. ö. redan i dag lämnar ett betydande stöd till massmedieforskning. För egen del ansluter jag mig till denna senare bedömning. Det bör följaktligen vara ett ansvar för HSFR att stödja massmedieforskning.

Även FRN torde ha ett intresse av denna forskning. Jag utgår från att vid behov samråd äger rum mellan t. ex. HSFR och FRN. Det bör också ankomma på HSFR att avgöra om någon särskild expert- eller referensgrupp för massmedieforskning bör tillskapas.

Vid min anmälan i det följande av frågan om anslag till HSFR kommer jag vid anslagsberäkningen att beakta visst ökat resursbehov föranlett av att HSFR bör ha ett direkt ansvar för denna forskning.

Massmedieforskningen har emellertid, som jag har varit inne på tidigare, en sådan karaktär att den berör många områden. Jag förutsätter därför att de ställningstaganden som jag har angett inte medför att andra organ, som i dag stöder massmedieforskning, minskar detta stöd. Här vill jag också erinra om att utredningen sett sina förslag som en utbyggnad av och ett komplement till den massmedieforskning som bedrivs i dag.

Den forskning som HSFR stöder har närmast grundforskningskaraktär. Inom området finns även, som utredningen betonar, behov av en mer åtgärdsinriktad, tillämpad forskning. Detta har också bestyrkts av flera remissinstanser. Bl. a. har man efterlyst utökad forskning om pressens villkor och administrativ, ekonomiska och teknisk massmedieforskning.

Flera remissinstanser har också anfört att utredningen inte behandlat sambandet mellan forskning och utbildning. Det är enligt dessa instanser viktigt med en koppling till grundutbildning, framför allt då journalistutbildningen.

Det är enligt min mening väsentligt att tillgodose dessa behov. En av riktpunkterna inom den nya högskolan är att all grundläggande högskoleutbildning bör ha forskningsanknytning. Ett led i att uppfylla detta mål är att bygga ut forskning med anknytning till sådan utbildning som hittills inte har haft en naturlig fortsättning i forskarutbildning och forskning. Detta gäller bland annat journalistutbildningen. En forskning som anknyter till denna bör till stor del ha den tillämpade inriktning som enligt vad jag nyss anförde har efterlysts i anslutning till utredningen.

Vid min anmälan i det följande av anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna kommer jag därför att förorda att särskilda medel (500 000 kr.) anvisas för forskning med den inriktning som jag har angivit. Medlen bör till en början anvisas under en särskild anslagspost och fördelas

av UHÄ. Jag förutsätter att UHÄ vid fördelningen särskilt beaktar projekt m. m. som kan ha praktisk betydelse för pressen. Härigenom får man också en anknytning till den strävan att genom ökat stöd förbättra pressens villkor som kommit till uttryck bl. a. i riksdagens beslut i höst om ökat presstöd (jfr prop. 1977/78: 58).

Utredningen har även enligt sina direktiv berört Sveriges Radios (SR) avdelning för publik- och programforskning PUB). Jag avser att gå in närmare på denna fråga i samband med den proposition om vissa radiofrågor som jag senare ämnar föreslå regeringen att lägga fram vid pågående riksmöte.

Utredningen behandlar även vissa servicefunktioner, t. ex. information och dokumentation. Detta är viktiga frågor. Det ankommer i första hand på berörda organ att vidta åtgärder i dessa hänseenden.

Även frågan om ett massmediearkiv har tagits upp. Jag vill i detta sammanhang anmäla att jag senare ämnar återkomma till regeringen med förslag i anslutning till dels dataarkiveringskommitténs förslag, dels tidningsfilmningskommittns förslag. Förslag i desa frågor bör föreläggas riksdagen vid pågående riksmöte.

Utredningen tar slutligen även upp frågan om den nordiska dokumentationscentralen för massmedieforskning, NORDICOM. Enligt utredningen skulle NORDICOM:s svenska del kunna finansieras inom ramen för anslag till massmedieforskningsdelegationen. Frågan om NORDICOM:s framtida ställning övervägs f. n. inom Nordiska ministerrådet. Jag utgår för egen del, i anslutning till mina ställningstaganden i det föregående, från att frågan om anslag till NORDICOM:s svenska del bör prövas av HSFR. Förutsättningen härför bör givetvis vara att ministerrådet uttalar att NORDICOM fortsatt bör få stöd och att finansieringen helt eller delvis bör ske nationellt.

Temaorienterad forskning

I prop. 1975: 9 (s. 428) presenterade dåvarande chefen för utbildningsdepartementet frågan om en forskningsorganisation inom den filosofiska fakulteten i Linköping. Han ansåg att en modell för forskningsorganisationen som i motsats till den traditionella inte bygger på en strikt indelning i ämnesområden och på fasta ämnesanknutna lärartjänster skulle vara intressant. Sedermera uppdrog regeringen åt universitetet i Linköping att utreda frågan om en tematiskt orienterad forsknings- och forskarutbildningsorganisation inom främst den filosofiska fakultetens område i Linköping. Hösten 1976 lade en arbetsgrupp tillkallad av universitetets konsistorium fram rapporten Tema. Ny väg för forskning. På grundval av universitetets förslag föreslår UHÄ att regeringen och riksdagen våren 1978 fattar principbeslut om inrättande av en temaorienterad forskningsorganisation i Linköping den 1 juli

1979. UHÄ:s förslag innebär att två teman — Teknik och social förändring samt Vatten i natur och samhälle — skulle starta budgetåret 1979/80 och två det därpå följande budgetåret. Vidare skulle beslutet innebära att två professurer budgetåret 1979/80 knyts till vart och ett av de teman som då startar. UHÄ:s förslag följer universitetets bedömning av de praktiska förutsättningarna.

Universitetet i Linköping har enligt min mening genom sin utredning om temaorienterad forskning visat att det är möjligt att bygga upp forskningsanknytning och forskningsverksamhet enligt för svenska förhållanden nya principer. Den modell som universitetet föreslår bör kunna främja den rörlighet inom forskningsverksamheten som jag inledningsvis har talat om. Jag är övertygad om värdet av denna modell och anser sålunda att den bör prövas.

På några punkter bör den dock studeras ytterligare innan försök med den görs.

Enligt min mening innehåller förslaget inte en tillräcklig analys av möjligheterna och formerna för en avveckling av ett tema eller en övergång från ett tema till ett annat. De frågor som därvid ännu inte besvarats rör t. ex. anställningsförhållanden för forskningsledande personal inom ett tema. De rör också hur forskarutbildningen skall fullföljas för forskarstuderande inom ett tema som kommer att avvecklas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att ett av syftena med regeringens uppdrag var att finna andra former för en uppbyggnad av forskningsverksamhet än inrättande av fasta ämnesanknutna lärartjänster. Jag är därför inte beredd att förorda att ordinarie tjänster som professor inrättas för den temaorienterade forskningen. Emellertid anser jag att det bör vara möjligt att i det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet tillfredsställande lösa de problem jag nyss har nämnt. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag om att uppdra åt UHÄ att i samråd med universitetet i Linköping utreda dessa frågor.

Det bör vara möjligt att slutföra detta arbete i sådan tid att den temaorganiserade forskningen kan börja byggas upp med start budgetåret 1979/80. Det fortsatta planeringsarbetet bör utgå ifrån att i vart fall temat Teknik och social förändring kan påbörjas den 1 juli 1979. För bl. a. förberedelsearbete räknar jag i det följande medel under anslagen Samhällsvetenskapliga fakulteterna, Tekniska fakulteterna och Vissa särskilda utgifter inom högskolan. Jag utgår från att den temaorienterade forskningen under budgetåret 1979/80 skall kunna påbörjas inom denna resursram.

Försöksverksamhet med näringslivskontakt för forskare

Tjänster som adjungerad professor är ett värdefullt inslag i kontak-

terna mellan industrin och den offentliga sektorn å ena sidan och universiteten och högskolorna å andra sidan. Av naturliga skäl har innehavarna av dessa tjänster i huvudsak kommit från stora företag och myndigheter med betydande resurser för forskning, utveckling och planering. Medelstora och små företag och myndigheter har i allmänhet inte de ekonomiska och personella resurser som fordras för att kunna delta i verksamheten. Samtidigt finns sannolikt många problem inom deras områden som är forskningsbara eller som skulle kunna lösas om de blev analyserade av forskare och personal vid företagen och myndigheterna tillsammans. Forskarnas medverkan i en sådan analys skulle kunna tillföra andra kunskaper och infallsvinklar som kunde bli befruktade på de erfarenheter som de praktiskt verksamma har. Samtidigt skulle forskarna också få erfarenheter av vad som händer utanför högskolan, vilka problemen är och hur de skall kunna bemästras. Dessa kunskaper skulle kunna bli av stor betydelse för forskarnas val av projekt och i undervisningen på såväl grundutbildnings- som forskarutbildningsnivå. Jag räknar även med att de erfarenheter som forskarna gör vid små och medelstora företag kan spridas genom information till andra typer av företag.

Enligt min mening bör man starta en försöksverksamhet för att finna lämpliga former för en forskarkontakt med medelstora och små företag och myndigheter. Den skulle kunna utformas enligt följande. Anvisade medel används till att frigöra forskare från deras arbetsuppgifter inom högskolan under ett halvt till ett år för att de med bibehållen lön skall kunna gå ut till medelstora eller små industrier och förvaltningar. Syftet är att de där skall studera produktionsprocesser, tänkbar utvecklingspotential, arbetsorganisation, företagsekonomiska kalkyler, marknadsföring m. m. alltefter den forskningsinriktning forskaren har. Företagen eller myndigheterna skall inte behöva bekosta forskarnas lön utan endast ge dem möjlighet att vistas på arbetsplatsen för att studera verksamheten och delta i problemlösning och planering på skilda områden. De anslagna medlen används således i huvudsak till vikariatskostnader vid högskolan.

Försöksverksamheten bör ledas av en särskild kommitté. Till kommittén bör knytas regionala arbetsgrupper. Kommittén bör utforma de närmare riktlinjerna för försöksverksamheten och i samverkan med arbetsgrupperna göra urval av forskare från lämpliga forskningsområden samt välja lämpliga företag och myndigheter för forskarnas verksamhet. Främst bör väljas sådana forskare som nyss har avlagt doktorsexamen och bedöms ha förmåga att göra betydelsefulla forskningsinsatser och bli goda forskningshandledare. Verksamheten bör begränsas till förslagsvis fyra regioner och ett fåtal orter och fakulteter inom varje region. Jag har beräknat medel för denna verksamhet under anslaget Vissa särskilda kostnader inom högskolan.

Institutionell organisation

Organisation för konstnärlig högskoleutbildning i Stockholm

UHÄ, som har haft i uppdrag att i samråd med berörda skolor och myndigheter överväga organisationen inom högskolan för utbildningarna inom kulturområdet i Stockholm, har efter en omfattande diskussion föreslagit att de nuvarande åtta konstnärliga skolorna i Stockholm skall bestå som självständiga högskoleenheter. UHÄ använder i sitt förslag genomgående beteckningen de konstnärliga utbildningarna. I det följande använder jag samma beteckning.

Jag har med hänsyn till de särskilda förutsättningarna för organisationen för de konstnärliga utbildningarna i Stockholm i prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan förordat ytterligare överväganden i frågan. UHÄ:s uppdrag har varit att finna en organisatorisk lösning som tar hänsyn till såväl den nya högskoleorganisationens principer som de konstnärliga utbildningarnas särart och de önskemål som har förts fram från de berörda skolorna.

UHÄ föreslog ursprungligen en gemensam högskola för de konstnärliga utbildningarna i Stockholm. Syftet med den gemensamma organisationen var att ge en ram för utveckling av utbildningarna, att ge stöd och administrativ service åt enheterna samt att skapa ett organ som kunde företräda de konstnärliga utbildningarna i Stockholm inom högskolan och i kulturpolitiken. Organisationens funktionsduglighet är dock enligt UHÄ beroende av att arbetsenheterna utnyttjar den och fyller den med innehåll. I annat fall är risken stor att organisationen enbart blir en administrativ överbyggnad på de befintliga enheterna.

Diskussionen med de berörda skolorna visade att förslaget om en gemensam organisation inte har vunnit stöd hos flertalet av dem. UHÄ har därför gjort den bedömningen att förutsättningen för att bilda en för de konstnärliga utbildningarna i Stockholm gemensam högskoleenhet f. n. saknas och betonar att de berörda skolorna nu bör få arbetsro för att ägna sig åt utbildningen och utvecklingsarbetet.

De konstnärliga utbildningarna i Lund/Malmö och Göteborg har fr. o. m. innevarande budgetår inordnats i universiteten på resp. ort. Denna lösning har inte varit aktuell för Stockholms del, eftersom en organisation med flera högskoleenheter redan har skapats där, bl. a. högskolan för lärarutbildning. De konstnärliga skolorna i Stockholm är vidare så många att de kan bilda underlag för en egen högskoleenhet. Jag anser dock, liksom UHÄ, att det är viktigt att den organisatoriska lösning som nu kommer till stånd för dessa utbildningar har stöd från de berörda skolorna själva. Jag vill därför inte gå emot förslaget och förordar alltså att i Stockholm fr. o. m. den 1 juli 1978 skall finnas, förutom de fyra redan befintliga statliga högskoleenheterna, följande åtta enheter: dramatiska institutet, grafiska institutet och institutet för högre reklam- och kommunikationsutbildning, konstfackskolan, konst-

högskolan, musikhögskolan, statens dansskola, statens musikdramatiska skola och statens scenskola. Det ankommer på regeringen att slutligt fastställa högskoleenheternas benämningar.

I likhet med UHÄ anser jag att det är angeläget att de närmaste åren följa situationen för de konstnärliga utbildningarna. Jag förutsätter också att de konstnärliga högskoleenheterna i Stockholm själva söker former för att bl. a. samordna de administrativa funktionerna i syfte att frigöra resurser för pedagogisk och konstnärlig utveckling.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag har anfört i det föregående om forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning och om resurser för konstnärligt utvecklingsarbete.

För de nya högskoleenheterna bör så långt möjligt gälla samma bestämmelser som för övriga högskoleenheter. Några undantag kan dock behöva göras. UHÄ har föreslagit att rektorsämbete inte skall finnas vid dessa enheter samt att företrädare för yrkeslivet skall kunna ingå i styrelsen. För egen del anser jag det inte motiverat att göra undantag från ordningen med en rektor utsedd på samma sätt som vid andra högskoleenheter eller från de bestämmelser som rör rektors ställning och arbetsuppgifter.

På musikhögskolan och eventuellt även konstfackskolan bör finnas linjenämnder. Vid övriga skolor bör styrelsen kunna fullgöra dessa arbetsuppgifter. Musiklärarlinjen bör, i enlighet med UHÄ:s förslag, knytas till högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Jag förutsätter att en gemensam linjenämnd för denna högskola och musikhögskolan kommer att inrättas. Till frågan om organisation för teckningslärarlinjen i Stockholm avser jag att återkomma i annat sammanhang, när UHÄ har kommit in med förslag härom. Regeringen bör dock redan nu inhämta riksdagens bemyndigande att utfärda de bestämmelser som behövs för konstfackskolans inordnande i högskoleorganisationen.

Enligt 18 § högskolelagen skall i styrelse för högskoleenhet ingå företrädare för allmänna intressen och företrädare för verksamheten inom styrelsens verksamhetsområde. Vidare har de anställda och de studerande rätt att vara representerade i styrelsen. Om styrelse för konstnärlig högskola i Stockholm skall fylla också linjenämnds uppgifter bör i styrelsen ingå även företrädare för yrkeslivet. Detta kräver att högskolelagen ändras. Genom en sådan ändring bör regeringen få rätt att i fråga om sådan konstnärlig högskola ge föreskrifter om styrelsens sammansättning som avviker från nuvarande bestämmelser.

Studerande vid konsthögskolan och musikhögskolan i Stockholm är f. n. skyldig att tillhöra studerandesammanslutning vid resp. skola. De föreskrifter som bestämmer skyldigheten bör upphävas i och med att läroanstalterna blir högskoleenheter. I stället skall föreskrifterna i lagen om obligatoriska studerandesammanslutningar reglera skyldigheten att tillhöra elevsammanslutning även för ifrågavarande studerande.

I fråga om de äldre föreskrifterna bör regeringen i en särskild lag bemyndigas att upphäva dessa föreskrifter.

Förslag till dels ändringar i högskolelagen och lagen om obligatoriska studerandesammanslutningar, dels lag med bemyndigande att upphäva föreskrifter om skyldighet att tillhöra särskild studerandesammanslutning bör fogas till detta protokoll som *bilaga 12.2—4*.

Sjöbefälsutbildningens organisation

Jag anmälde i prop. 1976/77: 59 att sjöbefälsutbildningen borde inordnas i högskolan men att detta borde ske först sedan sambanden hade klarlagts med utbildningen av annan sjöpersonal och utbildningen av högre drifttekniker personal. SÖ:s förslag grundat på en utredning verkställd av en särskild arbetsgrupp (UTSJÖ) har remissbehandlats. Överstyrelsen har även utrett drifttekniker personalens utbildning. Förslag kommer inom kort att överlämnas till regeringen. Statsrådet Mogård har i det föregående förordat att en särskild tvåårig gymnasielinje inrättas för utbildning för sjöpersonal och drifttekniker personal.

Enligt min mening bör högskoleutbildning på dessa båda områden ses i ett sammanhang. Detta är nödvändigt bl. a. för att garantera ett gemensamt utnyttjande av utbildningsresurserna. Investeringskostnaderna för dessa utbildningar är förhållandevis höga. Förändringarna av dessa utbildningar bör också ses i samband med den nyssnämnda tvååriga linjen i gymnasieskolan. Jag förordar mot denna bakgrund att sjöbefälsutbildningen även under nästa läsår bedrivs i nuvarande former. Jag avser att senare återkomma till regeringen i dessa frågor.

Övergångsbestämmelserna i högskolelagen utgår från att den högre sjöpersonalutbildningen skall ingå i högskolan från och med den 1 juli 1978 (prop. 1976/77: 59 s. 57). Som jag nyss har angett kommer detta att ske vid en senare tidpunkt. Även för tiden efter den 30 juni 1978 bör det därför finnas regler för denna utbildning som avviker från föreskrifterna i högskolelagen. Sådana regler bör kunna meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. För att det skall bli möjligt krävs att övergångsbestämmelserna i högskolelagen ändras. Förslag till ändring av högskolelagen fogas till detta protokoll som *bilaga 12.2*.

Statlig högskoleorganisation i Halmstad och Skövde

Som jag har anmält i det föregående har UHÄ föreslagit att för den statliga högskoleutbildningen i Halmstad och Skövde skall inrättas interimistiska styrelser den 1 januari resp. den 1 juli 1978. Jag delar UHÄ:s uppfattning om värdet av en lokal högskoleorganisation på dessa orter och anser att en interimistisk styrelse bör inrättas för högskoleutbildningen på var och en av orterna den 1 juli 1978. Till denna fråga och till frågan om sammansättning av interimsstyrelserna avser jag att i

annat sammanhang återkomma till regeringen. Jag räknar med att utbildningen i Halmstad och Skövde den 1 juli 1979 skall ha sådan omfattning att statliga högskoleenheter då kan inrättas. Medel för nästa budgetår för de interimistiska styrelserna har beräknats för styrelsen i Halmstad under anslaget Utbildning för undervisningsyrken och för styrelsen i Skövde under anslaget Regionstyrelserna för högskolan.

Anslagsfrågor m. m.

I prop. 1976/77: 59 redogjorde jag bl. a. för det nya anslagssystemet för högskolan som tillämpas fr. o. m. innevarande budgetår. Enligt detta anvisas medel till högskolan under tre grupper av anslag. Den första gruppen utgörs av anslagen till grundläggande högskoleutbildning, nämligen fem anslag för de olika yrkesutbildningssektorerna, ett anslag för lokala och individuella linjer och enstaka kurser samt ett anslag för bidrag till kommunal högskoleutbildning. Den andra gruppen utgörs av anslagen till forskning och forskarutbildning som är uppdelade fakultetsvis. Slutligen anvisas under särskilda anslag medel för vissa gemensamma ändamål, bl. a. för bibliotek och förvaltningar. Medel för en del av dessa gemensamma ändamål, bl. a. för bibliotek och förvaltningar, anvisas också under anslagen för grundläggande utbildning samt forskning och forskarutbildning.

Anslagssystemet bygger på att de enskilda högskoleenheterna inom de resursramar som riksdagen beslutar om får göra avvägningar mellan direkta utbildnings- och forskningsbehov resp. behov för gemensamma funktioner. Jag angav också att till budgetåret 1978/79 borde en ytterligare omläggning göras genom att medel för de vetenskapliga bibliotek inom högskolan och de delar av högskoleförvaltningarna som f. n. bekostas under särskilda anslag, beräknas under anslagen för grundläggande utbildning samt forskning och forskarutbildning. Riksdagen hade inte någon erinran mot detta. Jag förordar nu att den angivna omläggningen genomförs.

Anslagsomläggningen bör betraktas som ett arbete i flera steg. F. n. bestrids kostnader för studier enligt äldre studieordning från sektorsanslagen. Allteftersom antalet studerande enligt äldre studieordning minskar och antalet studerande enligt ny studieordning ökar bör vissa omföringar av resurser mellan vissa sektorsanslag resp. mellan sektorsanslag och anslaget till lokala och individuella linjer och enstaka kurser göras.

Vid den anslagsberäkning som redovisas i det följande under resp. anslag har statsrådet Mogård och jag beaktat de omföringar som jag nu har nämnt. Vi har härvid i huvudsak följt UHÄ:s förslag.

Den anslagsomläggning som gjordes till innevarande budgetår måste delvis grundas på förhandsberäkningar av utfallet budgetåret 1976/77. Riksdagen har under hösten 1977 beslutat om justeringar på vissa punkter mot bakgrund av det verkliga utfallet under föregående budgetår

(prop. 1977/78: 25, UbU 1977/78: 11, rskr 1977/78: 61). Vid medelsberäkningarna för nästa budgetår har dessa justeringar beaktats.

Inför anslagsomläggningen förutskickade jag att de omfattande beräkningar som låg till grund för omräkning från gamla anslag till nya kunde behöva jämkas. Riksdagen bemyndigade med anledning därav regeringen, eller den myndighet regeringen i sin tur bemyndigade, att övergångsvis medge överföringar mellan anslag i statsbudgeten och mellan anslagsposter som hade underställts riksdagen.

Detta bemyndigande har regeringen utnyttjat under innevarande budgetår i samband med fördelningen av de medel som riksdagen hösten 1977 har anvisat på tilläggsbudget I med anledning av den ökade tillströmningen till högskolan inom området med fritt tillträde. Jag gör den bedömningen att även under nästa budgetår omföringar av denna art kan behövas. Regeringen bör därför föreslå riksdagen att lämna ett motsvarande bemyndigande för budgetåret 1978/79.

Innevarande år anvisas under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform särskilda medel för stöd- och innovationsåtgärder inom den grundläggande högskoleutbildningen. I riktlinjerna för den nya högskolan ligger bl. a. att den enskilda högskoleenheten har frihet och ansvar för att utforma utbildningen. Däri ligger givetvis också en skyldighet att kontinuerligt se över utbildningen och förnya den. En sådan process bör normalt ske inom ramen för de resurser som står till högskoleenheternas förfogande. Medel för stöd- och innovationsåtgärder skulle därför fördelas på de enskilda högskoleenheterna. Jag anser emellertid att i avvaktan på erfarenheter av hur den nya organisationen arbetar vissa medel för stöd- och innovationsåtgärder övergångsvis bör föras upp under särskilda anslagsposter under sektorsanslagen och fördelas av UHÄ. Motsvarande bör ske under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser, varvid dock medlen på samma sätt som för anslaget i övrigt bör fördelas av regionstyrelserna. Dessa medel bör användas för insatser utöver vad högskolorna själva kan göra.

I prop. 1976/77: 59 uttalade jag, att jag räknar med att UHÄ i sitt utvärderingsarbete också analyserar hur anslagssystemet inom högskolan fungerar. Jag tänkte då inte enbart på anslagssystemet i snävare mening utan överhuvud på frågan om hur högskolemyndigheter på skilda nivåer planerar, budgeterar och i efterhand granskar sin verksamhet. I det föregående har jag också berört frågan om de delvis nya förutsttningar som gäller genom införandet av det nya anslagssystemet. Detta skapar ett behov av en mera utpräglad dialog i budgetprocessen mellan riksdag och regering och högskolemyndigheterna. Jag har sökt utforma mina ställningstaganden i de föregående avsnitten som ett led i en sådan budgetdialog. Inte minst i ljuset av det nu avslutade budgetarbetet på grundval av högskolemyndigheternas förslag till anslagsframställningar anser jag det angeläget att ytterligare diskutera hithörande spörsmål.

UHÄ har anmält att ämbetet avser att följa utvecklingen av anslagssystemet i skilda avseenden. UHÄ har därvid pekat på behovet av nya typer av planeringsunderlag, bl. a. som en grund för jämförelser av kostnaden för olika utbildningar. UHÄ arbetar också med ett projekt som syftar till att stimulera framväxten av en mera systematisk verksamhetsvärdering inom högskolan.

Av tradition, delvis också av andra skäl, har högskolemyndigheterna hittills begränsat redogörelse och analys av egen verksamhet nästan uteslutande till det tillfälle som ges i de årliga förslagen till anslagsframställningar. Det är naturligt, att en rad frågor som myndigheterna på detta sätt tar upp färgas av förslagens karaktär av plädering för ökade resurser.

Jag har inledningsvis berört frågan om omprioritering av befintlig verksamhet på olika nivåer inom högskolan. Det föreligger ett klart behov av att myndigheterna kan förena ett gott hushållande med givna ekonomiska resurser med en fortlöpande utveckling av både utbildning och forskning.

Detta förutsätter säker kunskap om på vilka villkor, ekonomiska och andra, skilda verksamheter bedrivs. En annan förutsättning är att det förs en fortlöpande kritisk diskussion om kostnadsrelationer, ambitionsnivåer och liknande förhållanden. De tekniska förutsättningarna härför har förbättrats genom införandet av det nya anslagssystemet.

Enligt min mening är därför tiden nu mogen att utveckla ändrade eller nya former för hur högskolemyndigheterna bör analysera sin verksamhet. UHÄ har beträffande myndigheterna inom sitt ansvarsområde angett riktningen i ett sådant arbete. Jag anser det ligga i linje med vad jag nu har anfört.

Som en komplettering till UHÄ:s förslag till anslagsframställning, på sikt som en grundval för dem, bör nu också inom högskolesektorn införas årligen återkommande redovisningar av verksamheten. Utgångspunkten bör härvid tas i de tankegångar som jag nyss har sökt utveckla. Som en allmän bedömning vill jag tillägga att användbarheten av de tänkta årsredovisningarna inte nödvändigtvis kommer att sammanhänga med deras omfattning utan snarare med hur ändamålsenliga de uppgifter är som redovisningarna kommer att omfatta. Det bör ankomma på UHÄ att avgöra formerna för och takten i arbetet. Det bör inledningsvis kunna bedrivas på försök.

Övriga gemensamma frågor

Högskolemyndigheterna har inför genomförandet av högskolereformen bedrivit en omfattande informationsverksamhet dels om de nya villkoren för högskoleutbildningen, dels också om utbudet av utbildning. Denna information har, som jag tidigare har nämnt, verksamt bidragit till att ute i samhället vidga kunskaperna om innebörden i re-

formens huvuddrag. Det är enligt min mening nödvändigt att inför genomförandet av en reform av denna storleksordning avsätta förhållandevis omfattande resurser för den inledande allmänna informationen om den. Så har också skett i detta fall. När reformen kommer in i ett mera normalt skede bör det vara möjligt att minska resurserna för informationen. Det blir då mera angeläget att söka precisera de olika högskolemyndigheternas informationsansvar.

UHÄ har ansvaret för den övergripande informationen om högskolan samt också för en viss samordning av informationen mellan regionerna. Detta ansvar bör enligt min mening kunna fullgöras inom ramen för de ordinarie resurser för information som UHÄ har. Det är också naturligt att högskoleenheterna ansvarar för informationen om det utbildningsutbud de planerar. Här är det emellertid nödvändigt att informationen ges någorlunda enhetliga former vid de olika högskoleenheterna bl. a. för att de studiesökande på ett enkelt sätt skall kunna jämföra utbildningsutbudet vid de skilda högskoleenheterna. Detta fordrar en viss samordning av informationsmaterialet i fråga om både redigering och spridning. På regional nivå har regionstyrelserna ansvar för denna samordning och på central nivå, som jag nyss har nämnt, UHÄ. Jag har i det följande räknat medel för högskoleenheternas arbete med lokal antagning. Därvid har jag beaktat behovet av att bl. a. förstärka deras informationsverksamhet. Enligt min mening bör regionstyrelserna inom ramen för de resurser jag har beräknat för dem kunna fullgöra sin del av de samordnande uppgifterna.

UHÄ har i sina förslag till anslagsframställning betonat vikten av att högskolorna har tillräckliga resurser för att möta den ökade efterfrågan på utbildning från *handikappade studerande* och för att ge denna studerandegrupp så långt möjligt likvärdiga studieförutsättningar som övriga studerande.

Antalet svårt handikappade i högskolan har ökat. Detta ställer dock högskolemyndigheterna inför allt större problem, inte minst ekonomiska. Bl. a. har styrelsen för vårdartjänst yttrat sig i frågan.

Jag utgår från att högskoleenheterna inom ramen för tilldelade medel som tidigare bereder handikappade utbildning. Jag anser att reglerna inom högskolans anslagssystem för ersättning till handikappade studerande bör ses över. Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga.

Vidare vill jag här ta upp frågan om *skydd för frivilliga försökspersoner i forskningsverksamhet.*

Sedan den 1 januari 1975 gäller att den som skadas i direkt samband med hälso- och sjukvård eller efterlevande till sådan patient har rätt till ersättning för behandlingsskada. Den närmare regleringen har skett i ett patientförsäkringsavtal mellan sjukvårdshuvudmännen och ett särskilt försäkringskonsortium. Regeringen har i december 1974 för sin

del träffat ett motsvarande avtal med konsortiet avseende viss av staten bedriven hälso- och sjukvård.

Patientförsäkringen täcker även skador vid sådant forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs som ett led i sjukvården. Försäkringen gäller däremot inte forskning som sker utan samband med huvudmännens hälso- och sjukvård och som avser frivilliga försökspersoner. Sådan forskningsverksamhet bedrivs vid både kliniska och teoretiska institutioner inom högskolan samt även vid andra forskningsinstitutioner, t. ex. vid arbetarskyddsstyrelsen. Jag vill erinra om att forskningsverksamhet av detta slag inte bedrivs utan tillstånd av särskilda s. k. etiska kommittéer.

Självfallet måste de som frivilligt ställer sig till förfogande i forskningsverksamheten och därmed gör en väsentlig samhällsinsats tillförsäkras ett fullgott skydd vid eventuell skada. Mot bakgrund av att forskningsverksamheten bedrivs vid olika slags institutioner och under olika statliga huvudmän måste en övergripande och samtidigt praktisk lösning eftersträvas. Jag anser att staten bör förbinda sig att vid skada i dessa fall analogt tillämpa patientförsäkringen, dvs. utbetala den ersättning som konsortiets skadenämnd skulle ha ansett skälig om skadefallet hade omfattats av försäkringen.

Jag förordar sålunda att skyddet för frivilliga försökspersoner löses på det sätt som jag nu har angivit.

Jag har under anslagen i det följande beräknat ett nettotillskott på 246 000 kr. för 10 *personliga tjänster* avseende dels sådana tjänstemän som i samband med myndighets utlokalisering garanterats fortsatt anställning i Stockholm (s. k. NOM-garanter), dels andra tjänstemän som tjänstgör vid högskoleenheterna men under innevarande budgetår uppbär lön från bl. a. medel som står till statens personalnämnds förfogande. Härvid har jag beaktat att innehavare av andra personliga tjänster helt eller delvis har lämnat dessa tjänster.

Sammanfattning av budgetförslag för högskoleutbildning och forskning

Mina förslag i det följande till anslag kan för den grundläggande högskoleutbildningen sammanfattas i följande tabell.

Medel för grundläggande högskoleutbildning budgetåret 1978/79

Ändamål Anslag 1978/79	milj. kr.
Utbildning för tekniska yrken	379
Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken	192
Utbildning för vårdyrken	394
Utbildning för undervisningsyrken	432
Utbildning för kultur- och informationsyrken	146
Lokala och individuella linjer och enstaka kurser	209
Gemensamt	12
Totalt	**1 764**

Av de totalt närmare 1,8 miljarder kr. som jag föreslår för grundläggande högskoleutbildning avser drygt 40 milj. kr. ändamål till vilka medel inte har anslagits tidigare. I sammanhanget bör nämnas de ca 30 milj. kr. som genom riksdagens beslut om tilläggsbudget I för innevarande budgetår tillförs den grundläggande högskoleutbildningen och som således inte tidigare har beräknats i statsbudgeten.

För förstärkning av biblioteksresurserna vid högskolorna i Eskilstuna/Västerås, Falun/Borlänge, Gävle/Sandviken, Jönköping, Kalmar, Kristianstad, Borås, Sundsvall/Härnösand och Östersund beräknar jag sammanlagt 1 milj. kr. under anslagen Utbildning för tekniska yrken, Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken och Utbildning för undervisningsyrken. Denna förstärkning avser den samlade statliga högskoleverksamheten på resp. ort.

Mina förslag till anslag såvitt avser medel som disponeras av högskoleenheterna för forskning och forskarutbildning sammanfattas i följande tabell.

Medel för forskning och forskarutbildning budgetåret 1978/79

Ändamål	milj. kr.
Humanistiska fakulteter	93
Teologiska fakulteter	7
Juridiska fakulteter	9
Samhällsvetenskapliga fakulteter	110
Medicinska fakulteter	238
Odontologiska fakulteter	75
Farmaceutisk fakultet	9
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteter	199
Tekniska fakulteter	199
Gemensamt	6
Totalt	**945**

Av totalt 945 milj. kr. för fasta resurser för forskning och forskarutbildning vid högskoleenheter utgör ca 13 milj. kr. medel för förstärkningar. Härav avser 7,2 milj. kr. en allmän basresursförstärkning.

Medlen för grundläggande utbildning och forskning och forskarutbildning kommer vid bifall till mina förslag att fördelas på enheter i huvudsak i enlighet med följande tabell.

Medel för grundläggande högskoleutbildning (GU) och forskning och forskarutbildning (FFU), milj. kr.

Högskoleenhet	GU	FFU	totalt
Regionstyrelsen i Stockholm	54	—	54
Universitetet i Stockholm	71	89	160
Tekniska högskolan i Stockholm	98	61	159
Karolinska institutet	100	100	200
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm	81	2	83

Högskoleenhet	GU	FFU	totalt
Konstnärliga högskolor i Stockholm	46	—	46
Regionstyrelsen i Uppsala	39	—	39
Universitetet i Uppsala	128	144	272
Högskolan i Eskilstuna/Västerås	6	—	6
Högskolan i Falun/Borlänge	8	—	8
Högskolan i Gävle/Sandviken	13	—	13
Högskolan i Örebro	29	—	29
Regionstyrelsen i Linköping	14	—	14
Universitetet i Linköping	84	35	119
Högskolan i Jönköping	13	—	13
Regionstyrelsen i Lund/Malmö	36	—	36
Universitetet i Lund	228	179	407
Högskolan i Växjö	18	—	18
Högskolan i Kalmar	14	—	14
Högskolan i Kristianstad	9	—	9
Högskolan i Halmstad	2	—	2
Regionstyrelsen i Göteborg	42	—	42
Universitetet i Göteborg	179	113	292
Chalmers tekniska högskola	68	58	126
Högskolan i Borås	15	—	15
Högskolan i Karlstad	21	—	21
Regionstyrelsen i Umeå	27	—	27
Universitetet i Umeå	98	89	187
Högskolan i Luleå	40	14	54
Högskolan i Sundsvall/Härnösand	11	—	11
Högskolan i Östersund	8	—	8
Kommunal högskoleutbildning	127	—	127
Ej fördelat	37	61	98
Totalt	**1 764**	**945**	**2 709**

Mitt budgetförslag innebär att totalt närmare 3,8 miljarder kr. ställs till förfogande för högskoleutbildning och forskning nästa budgetår. Fördelningen av detta belopp framgår av följande tabell.

Medel för forskning och högskoleutbildning inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Ändamål	milj. kr.	milj. kr.
Högskolan		3 347
— grundläggande högskoleutbildning	1 764	
— forskning och forskarutbildning	945	
— FoU för högskolan	18	
— lokalkostnader	487	
— utrustning	67	
— centrala och regionala myndigheter	55	
— övrigt	11	
Forskningsråd m. m.		358
— forskningsrådsnämnden och forskningsråd	299	
— internationellt forskningssamarbete	59	
Övrigt forskningsstöd		54
— forskningsinstitut m. m.	29	
— kungl. biblioteket och statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	25	
Totalt		**3 759**

För forskningsråden inklusive forskningsrådsnämnden förordar jag i det följande att sammanlagt ca 299 milj. kr. anvisas för nästa budgetår vilket med ca 29 milj. kr. överstiger de belopp som har anvisats över statsbudgeten för innevarande budgetår. Lokalkostnaderna för högskolan avser lokaler för såväl forskningens som utbildningens behov av lokaler. Till dessa lokalkostnader kan läggas statens bidrag till driften av kommunala undervisningssjukhus, vilka täcks över socialdepartementets huvudtitel. För år 1978 beräknas dessa bidrag uppgå till ca 340 milj. kr. och avser huvudsakligen ersättning för kostnader upplåtna för den medicinska utbildningen och forskningen.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen dels att

1. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i högskolelagen (1977: 218),
2. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1977: 218) om obligatoriska studerandesammanslutningar,
3. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag med bemyndigande att upphäva föreskrifter om skyldighet att tillhöra särskild studerandesammanslutning,

dels att

4. besluta att i Stockholm fr. o. m. den 1 juli 1978 skall finnas de åtta högskoleenheter för konstnärlig utbildning som jag har angivit,
5. bemyndiga regeringen att vidtaga de åtgärder som fordras för konstfackskolans inordnande i högskoleorganisationen i Stockholm,
6. bemyndiga regeringen att besluta om omföringar mellan anslagen för högskolan m. m. i enlighet med vad jag har förordat,
7. godkänna vad jag har förordat om skydd för frivilliga försökspersoner,
8. i övrigt godkänna de riktlinjer för utbildning och forskning som jag har angivit.

Centrala och regionala myndigheter för högskolan m. m.

D 1. Universitets- och högskoleämbetet: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	[1]23 242 120
1977/78	Anslag	36 989 000
1978/79	Förslag	37 237 000

[1] Beloppet avser nio månader.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) är central förvaltningsmyndighet för de statliga högskoleenheterna med undantag för Sveriges lantbruksuniversitet. UHÄ är dessutom central förvaltningsmyndighet för de övriga myndigheter som regeringen bestämmer. Inom UHÄ finns sju byråer, nämligen tre för utbildning och forskning, en för forskning och utvecklingsarbete inom högskolan, en för budget och basresurser, en för central antagning samt en för förvaltningsfrågor. Inom UHÄ finns dessutom ett revisionskontor. För UHÄ gäller förordningen (1976: 702) med instruktion för universitets- och högskoleämbetet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		UHÄ	Föredragan-den
Personal			
Handläggande personal	127	+1	of.
Övrig personal	108	of.	of.
	235	**+1**	**of.**
Anslag			
1. Lönekostnader	23 255 000	+2 081 000	+2 005 000
2. Sjukvård	24 000	+ 5 000	+ 5 000
3. Reseersättningar	718 000	+ 72 000	+ 72 000
4. Lokalkostnader	2 371 000	of.	of.
5. Vissa utgifter för antagning av studerande			
a) Datamaskintid och stansningskostnader	1 538 000	of.	of.
b) Övriga expenser	1 763 000	+1 332 000	+ 676 000
6. Expenser	6 989 000	− 581 000	−2 179 000
7. Ej disponerat belopp	331 000		− 331 000
	36 989 000	**+2 909 000**	**+ 248 000**

Universitets- och högskoleämbetet

1. Vid beräkning av 0-alternativet behandlar UHÄ förevarande anslag och anslaget Universitets- och högskoleämbetet: Utredningar m. m. tillsammans (−1 870 000 kr.). Den del som hänför sig till förevarande anslag beräknar UHÄ till 770 000 kr., innebärande en minskning av reseverksamheten (−170 000 kr.) samt informationsverksamheten (−600 000 kr.).

2. Pris- och löneomräkning 3 163 000 kr.

3. Bortfall av engångsanvisning för inredning och utrustning av nya lokaler (−2 772 000 kr.).

4. Medel som tidigare beräknats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform (+1 350 000 kr.).

5. Ökade resurser för omkostnader i samband med den centrala antagningen (+1 068 000 kr.).

6. Medel för internutbildning (+100 000 kr.).

7. Tjänst som byråchef i lönegrad F 25.

Föredraganden

Genom högskolereformen har den centrala antagningen fått en väsentligt ökad omfattning. Utöver prisomräkningen beräknar jag därför ytterligare medel för omkostnader i samband med central antagning (+500 000 kr.). Jag förordar vidare att vissa medel avseende utbildning av fackliga representanter i linjenämnder m. m. som tidigare har beräknats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform beräknas under detta anslag (+350 000 kr.).

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 37 237 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitets- och högskoleämbetet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 37 237 000 kr.

D 2. Universitets- och högskoleämbetet: Utredningar m. m.

1977/78	Anslag	2 600 000
1978/79	Förslag	3 174 000

Från detta anslag bestrids lönekostnader för experter och tillfällig personal m. m. samt reseersättningar, publikationstryck och övriga expenser, som hänger samman med utredningar inom universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) verksamhetsområde. Under anslaget har medel beräknats bl. a. för kostnader i samband med utveckling av system för registrering av studerande och studieresultat. Anslaget tillförs medel som inflyter vid försäljning av publikationer som bekostas från anslaget.

Universitets- och högskoleämbetet

UHÄ föreslår under förevarande anslag en oförändrad medelsanvisning, vilket dock innebär en realminskning av anslaget med hänsyn till kostnadsökningarna för löner och övriga priser.

Vid beräkningen av 0-alternativet anser UHÄ att de båda anslagen

Universitets- och högskoleämbetet: Förvaltningskostnader och Universitets- och högskoleämbetet: Utredningar m. m. bör behandlas tillsammans. För de två anslagen tillsammans beräknar UHÄ 0-alternativet till −1 870 000 kr. Av denna minskning hänför UHÄ 1 100 000 kr. till förevarande anslag. Ett realiserande av 0-alternativet skulle starkt begränsa UHÄ:s möjligheter att fullgöra sin löpande utredningsinsats på den högre utbildningens område.

Föredraganden

Uppföljningen av den nyligen genomförda reformen på högskoleområdet finner jag vara av central betydelse. Under förevarande anslag beräknar jag medel (800 000 kr.) för en förstärkning av denna verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitets- och högskoleämbetet: Utredningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 174 000 kr.

D 3. Regionstyrelserna för högskolan

1977/78	Anslag[1]	7 696 000
1978/79	Förslag	8 843 000

[1] Anslaget Regionstyrelserna för högskoleutbildning.

Regionstyrelserna för högskolan har till uppgift att planera och samordna den grundläggande högskoleutbildningen i respektive högskoleregion, främja denna utbildnings forskningsanknytning samt svara för frågor som är gemensamma för två eller flera läroanstalter. Verksamheten regleras i förordningen (1977: 458) med instruktion för regionstyrelserna för högskolan. Regionstyrelserna skall enligt instruktionen årligen inkomma till universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) med sina förslag till anslagsframställningar.

Anslag	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		UHÄ	Föredraganden
1. Lönekostnader	5 486 000	+750 000	+1 653 000
2. Sjukvård	6 000	of.	of.
3. Lokalkostnader	550 000	+227 000	+ 227 000
4. Expenser	1 584 000	−250 000	− 663 000
varav inredning och utrustning (engångsanslag)	850 000	−850 000	− 850 000
5. Ej disponerat belopp	70 000		− 70 000
	7 696 000	**+727 000**	**+1 147 000**

Universitets- och högskoleämbetet

1. Löne- och prisomräkning 814 000 kr.
2. Ytterligare lokalkostnader 227 000 kr.
3. Bortfall av engångsanvisning för inredning och utrustning (−850 000 kr.).
4. Ersättning till ledamöter och suppleanter av regionstyrelserna (750 000 kr.).
5. Förstärkning av medel för expenser (+600 000 kr.).

Regionstyrelsen i Umeå högskoleregion har i tilläggspetitum begärt medel (78 000 kr.) för en tjänst som telefonist.

Föredraganden

Vid mina beräkningar av detta anslag har jag räknat medel för ersättning till ledamöter och suppleanter i regionstyrelserna (+700 000 kr.). Vidare har jag för interimistisk styrelse m. m. för högskoleutbildningen i Skövde beräknat 125 000 kr. Härutöver räknar jag endast med förändringar av automatisk karaktär.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Regionstyrelserna för högskolan* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 843 000 kr.

D 4. Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

1976/77	Utgift	5 519 520
1977/78	Anslag	5 258 000
1978/79	Förslag	5 947 000

Utrustningsnämndens verksamhet

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH, instruktion den 15 maj 1959, ändrad senast den 15 februari 1974) har till uppgift att utrusta universitet och högskolor inom utbildnings- och jordbruksdepartementens verksamhetsområden, statliga kulturinstitutioner och de övriga institutioner som regeringen bestämmer. UUH fullgör utrustningsuppgifter inom alla departementens verksamhetsområden.

UUH biträder vidare universitets- och högskoleämbetet liksom lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor vid utrustningsplanering samt bl. a. forskningsråden vid anskaffning av apparatur. UUH svarar även för effektivisering och samordning av upphandling inom universitets- och högskolesektorn och sluter i samverkan med riksrevisionsverket centrala avropsavtal, som kan tillämpas inom hela statsförvaltningen. Utanför universitets- och högskolesektorn svarar UUH bl. a. för uppgifter i samband med omlokalisering av statlig verksamhet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		UUH	Föredragan-den
Personal			
Handläggande personal	26	+ 2	of.
Övrig personal	21	of.	of.
	47	**+ 2**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	4 033 000	+474 000	+651 000
Sjukvård	10 500	+ 500	+ 500
Lokalkostnader	650 000	+ 58 000	+ 58 000
Expenser m. m.	518 500	− 45 500	+ 25 500
Ej disponerat belopp	46 000		− 46 000
	5 258 000	**+487 000**	**+689 000**

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

1. Pris- och löneomräkning 365 000 kr.

2. 0-alternativet (−281 000 kr.) skulle, enligt nämndens bedömning, innebära att nämnden inte skulle kunna fullgöra viktiga delar av uppdrag som regeringen beslutat om.

3. Medel för dels en tjänst som byråingenjör (+84 000 kr.) med motsvarande besparing under anslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet, dels en tjänst som personalassistent (+81 000 kr.) med motsvarande reduktion av medel för automatisk databehandling (−81 000 kr.).

4. Ytterligare medel för expertis och extra arbetskraft samt personalutbildning (+38 000 kr.).

Nämnden har också hemställt om vissa ändringar i nämndens instruktion.

Föredraganden

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH) föreslår att nämndens organisation ändras huvudsakligen så att nämnden får en styrelse med fler medlemmar än nuvarande antal ledamöter i nämnden. Det bör enligt UUH:s mening även anges i instruktion för nämnden att nämndens verksamhet är uppdelad på två huvudenheter, en för planering och en för upphandling, som var och en leds av en byråchef. Jag finner det angeläget att UUH:s instruktion ändras i enlighet härmed. Förändringen medför inte ökade resursanspråk. Det bör ankomma på regeringen att ge närmare föreskrifter om antalet ledamöter i styrelsen och dess sammansättning.

Under anslaget räknar jag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 947 000 kr.

Utbildning och forskning inom högskolan m. m.

D 5. Utbildning för tekniska yrken

1977/78 Anslag 327 713 000
1978/79 Förslag 376 392 000

Detta anslag avser grundläggande utbildning för tekniska yrken vid de statliga högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Under anslaget beräknas medel dels för allmänna utbildningslinjer inom sektorn, dels för studier enligt äldre studieordning. Under anslaget beräknas vidare medel för försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH). Medel för kommunal högskoleutbildning inom sektorn beräknas under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning.

Sektorn för utbildning för tekniska yrken omfattar innevarande budgetår allmänna utbildningslinjer enligt följande sammanställning.

Utbildningslinje	*Poäng*
Arkitektlinjen	160
Bergsvetenskapslinjen	160
Biologlinjen	120
Datatekniklinjen	160
Drifttekniker linjen[1]	40
Elektrotekniklinjen	160
Flygtekniklinjen	160
Fysikerlinjen	120
Geoteknologilinjen	160
Geovetarlinjen	120
Hälso- och miljövårdslinjen	120
Industriell ekonom-linjen	160
Kemistlinjen	120
Kemitekniklinien	160
Lantmäterilinjen	160
Maskintekniklinien	160
Matematikerlinjen	120
Sjöingenjörslinjen	
Sjökaptenslinjen	
Teknisk fysik-linjen	160
Teknisk fysik- och elektroteknik-linjen	160
Väg- och vattenbyggnadslinjen	160

Härutöver bedrivs försöksverksamhet med YTH enligt följande sammanställning[2].

[1] Kommunal högskoleutbildning.
[2] Härutöver beräknas medel för utbildning med inriktning mot handel och distribution i Skövde under anslaget Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.

Ort	*Inriktning*
Borlänge	Stål- och verkstadsindustri
Borås	Konfektionsindustri
Eskilstuna	Verkstadsindustri
Gävle/Sandviken	Stålindustri
Göteborg	Verkstadsindustri
Jönköping	Trä- och verkstadsindustri
Karlskrona	Verkstadsindustri
Luleå	Stål- och verkstadsindustri
Lund/Malmö (Alnarp)	Livsmedelsindustri
Markaryd	Pappers- och pappersmasseindustri
Skellefteå	Trä- och verkstadsindustri

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagstekniskt natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Universitetet i Stockholm	16 059 000	+ 87 000 (− 2 284 000)	− 892 000 (− 3 293 000)
Tekniska högskolan i Stockholm	82 674 000	+17 891 000	+15 986 000
varav uppbördsmedel	505 000	+ 25 000 (+ 5 771 000)	+ 25 000 (+ 4 369 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	25 345 000	+ 2 002 000 (− 1 918 000)	+ 3 285 000 (− 2 329 000)
Högskolan i Örebro	1 629 000	− 32 000 (− 285 000)	− 367 000 (− 311 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	31 880 000	+ 3 209 000 (− 1 645 000)	+ 3 312 000 (− 1 066 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	57 146 000	+ 11 568 000 (+ 1 851 000)	+10 772 000 (+ 1 004 000)
Högskolan i Växjö	564 000	+ 236 000 (+ 112 000)	+ 175 000 (+ 85 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	8 163 000	− 1 499 000 (− 2 534 000)	+ 6 217 000 (+ 4 913 000)
Chalmers tekniska högskola	65 968 000	+10 240 000 (+ 144 000)	+ 2 386 000 (− 7 982 000)
Högskolan i Karlstad	199 000	+ 50 000 (− 6 000)	− 66 000 (− 82 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	9 967 000	+ 712 000 (− 1 963 000)	− 79 000 (− 2 389 000)
Högskolan i Luleå	21 526 000	+ 7 928 000 (+ 2 445 000)	+ 5 955 000 (+ 2 037 000)
Högskolan i Sundsvall/Härnösand	562 000	+ 460 000 (+ 82 000)	+ 617 000 (+ 352 000)

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet	Föredragan-den
Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning	6 536 000	+ 946 000	+ 863 000
Stöd- och innovationsåtgärder			+ 540 000
			(+ 500 000)
Utgift	**328 218 000**	**+53 798 000**	**+48 704 000**
varav uppbördsmedel	505 000	+ 25 000	+ 25 000
Nettoutgift	**327 713 000**	**+53 773 000**	**+48 679 000**
		(— 230 000)	(— 4 192 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Linje m. m./ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	2 678	
2. *Löneomräkning*	45 897	
Hälso- och miljövårdslinjen		
3. Kostnader för ökat antal studerande, UUm	1 000	Till följd av pågående utbyggnad
Kemistlinjen		
4. Ökade kostnader, HS/H	200	
Fiskeriadministrativa linjen		
5. Ny allmän linje för utbildning av fiskeritjänstemän, UG	50	
Arbetsvetenskaplig utbildning		
6. Arbetsvetenskaplig grundutbildning vid tekniska högskolor	400	
Geoteknologi- och maskinteknikliniерna		
7. Kostnader för ökat antal studerandeplatser, HLå	1 500	Till följd av tidigare beslutad ökad antagning.
Samhällsbyggnadsteknisk utbildning		
8. Samhällsbyggnadsteknisk utbildning, HLå	400	Jfr prop. 1976/77 s. 263, UbU 1976/77: 20, rskr 246. Yrkande även under anslaget Tekniska fakulteterna.
Resursförstärkningar i övrigt		
9. Följdkostnader för föreslagna tjänster: två som professor i arbetsvetenskap och två som biträdande professor i installationsteknik	320	Yrkande även under anslaget Tekniska fakulteterna (1 180 tkr.).

Linje m. m./ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
10. Datorservíceresurser, ULi	190	
11. Stödåtgärder för handikappade studerande	470	
12. Biblioteksresurser	213	
13. Biblioteksresurser	105	
14. Förstärkning av basresurser, US, UU, ULi, UL, UG, UUm	550	
15. Resurser för gemensamma administrativa uppgifter	55	
Anslagstekniska förändringar		
16. Andra årskursen i ämneslärarutbildningen	— 5 442	Medel för detta ändamål yrkas under anslaget Utbildning för undervisningsyrken.
17. Biblioteksresurser	3 626	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
18. Förvaltningsresurser	16 320	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
19. Stöd- och innovationsåtgärder samt information	710	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.
20. Forsknings- och utvecklingsarbete	1 237	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.
21. Lokaler m. m.	3 215	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
22. Medel för grundläggande utbildning i ADB, numerisk analys och kemiteknik	— 1 010	Medel för detta ändamål yrkas under anslaget Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.
23. Medel för lokala och individuella linjer och enstaka kurser	—18 412	Medel för detta ändamål yrkas under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.
24. Medel för lokala och individuella linjer och enstaka kurser, ULi	— 770	Medel för detta ändamål yrkas under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.
25. Justering av anslag för högskolan i Karlstad	296	
	53 798	

[1] US = universitetet i Stockholm, UU = universitetet i Uppsala, ULi = universitetet i Linköping, UL = universitetet i Lund, UG = universitetet i Göteborg, HKa = högskolan i Karlstad, UUm = universitetet i Umeå, HLå = högskolan i Luleå, HS/H = högskolan i Sundsvall/Härnösand.

UHÄ föreslår att försöksverksamheten med YTH skall bedrivas även under en tredje försöksomgång eftersom tillräcklig utvärdering av verksamheten inte har skett. UHÄ beräknar medel för de två första terminerna av en tredje försöksomgång i Borlänge, Borås, Eskilstuna, Göteborg, Jönköping, Luleå och Alnarp, avslutande år för andra försöksomgången i Markaryd, de två sista terminerna av andra försöksomgången i Skellefteå samt sista terminen av första omgången och första terminen av andra omgången i Karlskrona och Sandviken.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Mina förslag till planeringsramar för sektorn framgår av följande tabell. För den statliga högskoleutbildningen anges planeringsram per linje och högskoleenhet (a) eller per sektor och högskoleenhet (b) tillsammans med beräkningsunderlag i form av beräknad antagning per högskoleenhet inom parentes. För den kommunala högskoleutbildningen anges en ram för sektorn samt beräkningsunderlag inom parentes.

Efter beslut våren 1975 (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) inleddes försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH) hösten 1975. F. n. bedrivs inom sektorn för utbildning för tekniska yrken försöksverksamhet på elva orter. På flertalet av dessa orter avslutas en andra försöksomgång vårterminen 1978, i Markaryd började en andra omgång hösten 1977, i Skellefteå börjar en andra omgång vårterminen 1978, i Karlskrona och Gävle/Sandviken började en första försöksomgång höstterminen 1977. Härutöver anordnas i Skövde inom sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken yrkesteknisk högskoleutbildning med inriktning mot handel och distribution.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har överlämnat en utvärderingsrapport över försöksverksamheten för tiden fr. o. m. hösten 1975 t. o. m. våren 1977. UHÄ anser att det finns ett fortsatt behov av pedagogiskt och organisatoriskt utvecklingsarbete i fråga om YTH. Enligt UHÄ:s uppfattning bör därför YTH bedrivas under tre försöksomgångar och först därefter i mer permanent form inordnas i högskoleorganisationen.

Jag har erfarit att UHÄ f. n. bearbetar ett antal förslag om nya linjer. Jag räknar med att UHÄ:s arbete med såväl utvärdering av YTH-verksamheten som planeringen av nya utbildningsinriktningar inom denna skall bedrivas i en sådan takt att det skall vara möjligt att i budgetpropositionen för budgetåret 1979/80 behandla frågan. I avvaktan på resultatet av UHÄ:s arbete bör inte nu några nya YTH-linjer inrättas eller den nuvarande YTH-utbildningen förläggas till ytterligare orter. Jag har därför beräknat medel för försöksverksamhet med YTH i samma omfattning som innevarande budgetår.

Planeringsramar för sektorn för utbildning för tekniska yrken

	Planeringsram för kommunal högskoleutbildning	Stockholm	Uppsala	Eskilstuna/Västerås	Falun/Borlänge	Gävle/Sandviken	Örebro	Linköping/Norrköping	Jönköping	Lund/Malmö	Kalmar	Kristianstad	Växjö	Göteborg	Borås	Karlstad	Skövde	Umeå	Sundsvall/Härnösand	Luleå	Östersund
Statlig högskoleutbildning																					
a) Arkitektlinjen		90[1]								60				60[3]							
Bergsvetenskapslinjen		80[1]																			
Datatekniklinjen								60													
Elektrotekniklinjen		170[1]								125				200[3]							
Flygtekniklinjen		60[1]																			
Geoteknologilinjen																				100	
Hälso- och miljövårdslinjen																		60			
Industriell ekonomlinjen								170													
Kemitekniklinjen		96[1]								112				80[3]							
Lantmäterilinjen		70[1]																			
Maskintekniklinjen		235[1]						170		125				192[3]						200	
Teknisk fysik-linjen		90[1]	90							60				90[3]							
Teknisk fysik och elektrotekniklinjen								210													
Väg- och vattenbyggnadslinjen		180[1]								140				170[3]							
b) Biologlinjen		(96)[2]	(95)					(18)		(100)				(69)[4]				(56)			
Fiskevårdslinjen														(16)[4]							
Fysikerlinjen		(24)[2]	(55)				(15)	(10)		(25)				(30)[4]				(16)			
Geovetarlinjen		(48)[2]	(60)							(35)				(20)[4]				(16)			
Kemistlinjen		(72)[2]	(70)				(15)	(24)		(35)				(80)[4]				(30)	(16)		
Matematikerlinjen		(48)[2]	(45)				(10)	(20)		(25)		(15)		(45)[4]				(56)			
Planeringsram för linjer enligt b		288[2]	325				40	72		220		15		260[4]				174	16		
Kommunal högskoleutbildning																					
Drifttekniker-linjen	330	(60)		(60)[5]			(30)				(60)			(60)					(60)[6]		

[1] Tekniska högskolan i Stockholm
[3] Chalmers tekniska högskola.
[4] Universitetet i Göteborg
[5] Avser Västerås.
[6] Avser Härnösand

Som följd av pågående uppbyggnad ökar studerandeantalet på hälso- och miljövårdslinjen läsåret 1978/79. Jag har tagit hänsyn härtill vid min medelsberäkning.

För förstärkning av kemistlinjen i Sundsvall/Härnösand beräknar jag medel motsvarande vissa medel som för innevarande budgetår har anvisats under anslaget till lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

UHÄ har föreslagit att en allmän utbildningslinje för utbildning av fiskeritjänstemän inrättas. Jag biträder UHÄ:s förslag och förordar att en allmän utbildningslinje benämnd fiskevårdslinjen inrättas vid universitetet i Göteborg i överensstämmelse med ämbetets förslag. Linjen bör vara tvåårig och omfatta 80 poäng. Antagningen till linjen bör omfatta 16 studerande och ske vartannat år. Jag anser att kostnaderna för utbildningen bör bestridas inom ramen för de resurser som disponeras för grundläggande högskoleutbildning.

Budgetåret 1979/80 kommer antalet utbildningsplatser vid högskolan i Luleå att öka med 75 platser till följd av tidigare antagning. Med hänsyn till att det finns ett förhållandevis stort antal obesatta utbildningsplatser vid högskolan räknar jag med att denna ökning kan ske inom ramen för oförändrade resurser.

Enligt beslut vid 1976/77 års riksmöte anordnas fr. o. m. höstterminen 1977 utbildning med inriktning på samhällsbyggnadsteknik vid högskolan i Luleå (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246). Samhällsbyggnadsteknik är ett gott exempel på hur en teknisk utbildning kan breddas med samhällsinriktade ämnen. Jag anser att det är angeläget att stödja den fortsatta utbyggnaden av denna utbildning i Luleå. Jag kommer under anslaget Tekniska fakulteterna att förorda att en tjänst som professor i kommunal anläggningsmetodik inrättas. Under förevarande anslag beräknar jag övriga kostnader för denna utbildning.

I prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan anförde jag att sjöbefälsskolornas inordnande i högskolan borde övervägas ytterligare inför budgetåret 1978/79. Jag har i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor anmält att jag senare ämnar återkomma till regeringen med förslag i denna fråga. Utbildningen vid sjöbefälsskolorna kommer därför att inordnas i högskoleorganisationen vid en senare tidpunkt än den 1 juli 1978.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (327 713 000 + 48 679 000 =) 376 392 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta om inrättande av en allmän utbildningslinje benämnd fiskevårdslinjen och omfattande 80 poäng,
2. fastställa planeringsramar enligt vad jag har förordat,
3. till *Utbildning för tekniska yrken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 376 392 000 kr.

D 6. Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken

1977/78 Anslag 144 885 000
1978/79 Förslag 181 170 000

Detta anslag avser grundläggande utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken vid de statliga högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Under anslaget beräknas medel dels för allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinje, dels för studier enligt äldre studieordning. Under anslaget beräknas vidare medel för bidrag till Handelshögskolan i Stockholm och Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet. Medel för kommunal högskoleutbildning inom sektorn beräknas under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning.

Sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken omfattar innevarande budgetår allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer enligt följande sammanställning.

Utbildningslinje	*Poäng*
ADB-linjen[1]	40
Beteendevetenskapliga linjen	120
Ekonomiföreståndarlinjen	80
Ekonomlinjen	120
Fritidsledarlinjen	80
Förvaltningslinjen	140
Internatföreståndarlinjen[1]	60
Juristlinjen	180
Linjen för offentlig förvaltning	140
Psykologlinjen	120
Redovisnings- och revisionslinjen	80
Samhällsplanerarlinjen	140
Samhällsvetarlinjen	120
Sekreterarlinjen	80
Sociala linjen	140
Systemvetenskapliga linjen	120
Transportadministrativa linjen	80
Ungdomsledarlinjen[1]	40

[1] Kommunal högskoleutbildning.

Påbyggnadslinje
Fortbildning i socialt behandlingsarbete

Härutöver bedrivs försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH) i Skövde.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredragan-den
Stockholms högskoleregion			
Universitetet i Stockholm	31 355 000	+ 8 253 000	+8 128 000
varav uppbördsmedel			+ 524 000
		(+ 1 883 000)	(+ 785 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	17 268 000	+ 5 668 000	+4 783 000
		(+ 1 308 000)	(+ 857 000)
Högskolan i Eskilstuna/ Västerås		+ 321 000	+ 412 000
			(+ 360 000)
Högskolan i Falun/ Borlänge		+ 541 000	824 000
			(+ 720 000)
Högskolan i Örebro	10 549 000	+ 3 023 000	+3 776 000
		(+ 772 000)	(+1 036 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	6 338 000	+ 991 000	+ 41 000
		(— 501 000)	(—1 154 000)
Högskolan i Jönköping		+ 528 000	+ 824 000
			(+ 720 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	23 398 000	+ 6 111 000	+5 702 000
		(+ 669 000)	(+ 246 000)
Högskolan i Växjö	2 936 000	+ 1 407 000	+1 362 000
		(+ 573 000)	(+ 834 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	21 670 000	+ 4 102 000	+4 231 000
		(— 373 000)	(—1 029 000)
Högskolan i Borås	—	+ 511 000	+ 824 000
			(+ 720 000)
Högskolan i Karlstad	2 937 000	+ 1 056 000	+ 784 000
		(+ 220 000)	(+ 325 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	12 431 000	+ 2 501 000	+ 2 128 000
		(— 50 000)	(— 484 000)
Högskolan i Luleå	332 000	+ 381 000	+ 731 000
		(+ 22 000)	(+ 398 000)
Högskolan i Sundsvall/ Härnösand	457 000	+ 534 000	+ 594 000
		(+ 76 000)	(+ 315 000)
Högskolan i Östersund	5 993 000	+ 2 078 000	+ 2 096 000
		(+ 466 000)	(+ 930 000)
Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning	420 000	+ 61 000	+ 55 000
Ej fördelade medel	4 366 000	— 899 000	— 3 001 000
		(— 899 000)	(— 4 366 000)
Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet	820 000	+ 722 000	+ 346 000

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredragan-den
Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm	3 615 000		+ 711 000
Stöd- och innovationsåtgärder			+ 1 458 000
			(+ 1 350 000)
Utgift	**144 885 000**	**+37 890 000**	**+36 809 000**
Varav uppbördsmedel			+ 524 000
Nettoutgift	**144 885 000**	**+37 890 000**	**+36 285 000**
		(+ 4 166 000)	(+ 2 563 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Linje m. m. /ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	1 710	
2. *Löneomräkning*	20 983	
3. *Juristlinjen*		
Ökning av resurser för andra året av reformerad juristutbildning	1 800	Jfr prop. 1976/77: 59 s. 269, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246.
4. *Linjen för kost och näringsekonomi, UU, UG, UUm.*		
4.1 Ökat studerandeantal i samband med inrättandet av denna linje (28 platser)	300	
4.2 Driftkostnader för den del av utbildningen som tidigare ålegat kommunal huvudman	500	
4.3 Kostnad för lärarlöner	500	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning.
5. *Resursförstärkningar i övrigt*		
5.1 Stödåtgärder för handikappade studerande	1 700	
5.2 Stöd- och innovationsåtgärder	1 500	
5.3 Pedagogisk ledning och studievägledning	1 000	
5.4 Resurser för vissa allmänna linjer på utbyggnadsorter motsvarande bl. a. tidigare kombinationsutbildningar	2 400	
5.5 Datorserviceresurser, ULi	250	
5.6 Biblioteksresurser	620	
5.7 Resurser för gemensamma administrativa uppgifter	239	

Linje m. m./ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
6. *Svenska Diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet*		
Bidrag till verksamheten	722	
7. *Anslagstekniska förändringar*		
7.1 Andra årskursen av ämneslärarlinjen	−1 055	Medel för detta ändamål yrkas under anslaget Utbildning för undervisningsyrken.
7.2 Biblioteksresurser	6 966	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
7.3 Förvaltningsresurser	13 033	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
7.4 Stöd- och innovation samt information	1 610	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.
7.5 Lokaler m. m.	1 265	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
7.6 Forsknings- och utvecklingsarbete	543	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.
7.7 Lokala och individuella linjer och enstaka kurser	−20 129	Medel för detta ändamål yrkas under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.
7.8 Grundläggande utbildning i ADB	1 010	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Utbildning för tekniska yrken.
7.9 Justering av vissa samkostnader, ULi	423	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.
	37 890	

[1] UU = universitetet i Uppsala, ULi = universitetet i Linköping, UG = universitetet i Göteborg, UUm = universitetet i Umeå.

UHÄ har i särskild skrivelse i oktober 1977 redovisat förslag till en sammanhållen studiegång för ekonomiföreståndare, internatföreståndare och dietister. Den nya utbildningslinjen föreslås omfatta 100 poäng och få benämningen linjen för kost och näringsekonomi. Dessutom föreslås två påbyggnadslinjer om 20 poäng. UHÄ föreslår att utbildningen får statligt huvudmannaskap och förläggs till universiteten i Uppsala, Göteborg och Umeå. Ekonomiföreståndar- och internatföreståndarlinjerna föreslås bli avvecklade med början 1 juli 1978.

UHÄ förcslår att försöksverksamhet med YTH skall bedrivas under ytterligare en försöksomgång. UHÄ beräknar kostnader för den tredje terminens utbildning i Skövde samt för en nystart vårterminen 1978.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Mina förslag till planeringsramar för sektorn framgår av följande tabell. För den statliga högskoleutbildningen anges planeringsram per linje och högskoleenhet (a) eller per sektor och högskoleenhet (b) tillsammans med beräkningsunderlag i form av beräknad antagning per högskoleenhet inom parentes. För den kommunala högskoleutbildningen anges för sektorn ramen samt beräkningsunderlag inom parentes.

Jag erinrar om vad jag har anfört under anslaget Utbildning för tekniska yrken om fortsatt försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning. I Skövde började höstterminen 1977 en första försöksomgång för en kurs med inriktning mot handel och distribution (jfr prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246). Jag har vid min beräkning av medel för försöksverksamheten i Skövde utgått från att den skall ha oförändrad omfattning.

Riksdagen beslöt vid 1976/77 års riksmöte att en ny juristutbildning skall anordnas med början vårterminen 1978 (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246). Jag har vid medelsberäkningen beaktat de ökade kostnaderna för andra och tredje terminens studier på den reformerade juristlinjen.

Jag har tidigare redovisat den skrivelse från universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) i vilken ämbetet på uppdrag av regeringen har föreslagit en samlad studiegång för ekonomiföreståndare, internatföreståndare och dietister.

Jag anser att UHÄ:s förslag till en samlad studiegång är väl avvägt och förordar att en allmän utbildningslinje med statligt huvudmannaskap benämnd linjen för kost och näringsekonomi inrättas inom sektorn. I likhet med UHÄ anser jag att linjen bör omfatta 100 poäng. Från den fjärde terminen delas linjen i en administrativ och en terapeutisk gren. Möjlighet finns till en etappavgång efter denna termin. Jag vill framhålla att den terapeutiska grenen har en naturlig anknytning till sektorn för utbildning för vårdyrken. De allmänna behörighetsvillkoren bör framdeles gälla för den föreslagna linjen. Studerande med behörighet enligt äldre föreskrifter bör äga tillträde till linjen t. o. m. vårterminen 1980. Det ankommer på UHÄ att meddela de villkor för särskild behörighet som skall gälla för antagning till linjen.

Antagningen till utbildningslinjen bör uppgå till 152 studerande, vilket innebär en ökning med 28 platser jämfört med antalet platser vid motsvarande reguljära utbildningar innevarande läsår. Ökningen motsvarar i stort det antal platser som innevarande läsår finns på kurserna i dietetik.

Kartong. S. 418, tabellen, spalt 6. Utgår: 20. Står: 290. Rättat till: 270.
S. 418, tabellen, spalt 8. Tillkommer: 20. Står: 1225. Rättat till: 1245.

Planeringsramar för sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken

Statlig högskoleutbildning	Planeringsram för kommunal högskoleutbildning	Stockholm	Solna	Uppsala	Eskilstuna/Västerås	Falun/Borlänge	Gävle/Sandviken	Örebro	Linköping/Norrköping	Jönköping	Lund/Malmö	Kalmar	Växjö	Göteborg	Borås	Karlstad	Skövde	Umeå	Sundsvall/Härnösand	Luleå	Östersund
a) Förvaltningslinjen		180						150			120			120				90			90
Linjen för kost och näringsekonomi[6]																					
Psykologlinjen		120		90							90			130				50			
Sociala linjen		240						240			180			240				150			150
b) Beteendevetenskapliga linjen		(220)						(30)	(60)		(30)		(30)	(150)		(30)					
Ekonomlinjen		(410)		(610)				(85)	(110)		(425)		(45)	(290)		(90)		(150)	(30)	(30)	
Fritidsledarlinjen											(30)		(30)		(30)	(30)					(30)
Juristlinjen		(700)		(400)							(520)										
Linjen för offentlig förvaltning		(120)		(30)					(30)		(30)		(30)	(30)		(20)		(30)			
Redovisnings- och revisionslinjen		(30)			(60)	(30)		(30)		(30)			(30)	(30)				(30)			
Samhällsplanerarlinjen		(60)							(30)					(30)				(30)			
Samhällsvetarlinjen				(90)				(30)			(130)		(30)	(90)				(30)			
Sekreterarlinjen		(30)		(30)				(30)		(30)	(30)		(30)		(30)	(30)		(30)		(30)	
Systemvetenskapliga linjen		(90)		(30)				(30)	(40)		(30)		(30)	(50)				(30)			(30)
Transportadministrativa linjen		(30)						(30)											(30)		
Fortbildning i socialt behandlingsarbete		(20)									(20)										
Planeringsram för linjer enligt b)		1 710		1 190	60	30		265	270	60	1 245		255	670	60	200		330	60	60	60
Kommunal högskoleutbildning																					
ADB-linjen	706	(90)	(120)	(30)	(60)[1]		(30)[2]	(30)	(60)[3]		(60)[4]		(30)	(90)				(30)	(30)[5]		
Ungdomsledarlinjen					(30)[1]																(16)

[1] Avser Västerås. [2] Avser Gävle. [3] 30 i vardera kommun. [4] Avser Malmö. [5] Avser Sundsvall. [6] Totalt 152 platser.

UHÄ har föreslagit att utbildningslinjen inrättas vid universiteten i Uppsala, Göteborg och Umeå. Jag ansluter mig till detta förslag men anser att det bör utredas om utbildningen dessutom, inom ramen för det antagningstal och de resurser som jag förordar, kan förläggas även till universitetet i Stockholm. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att slutligt ta ställning i lokaliseringsfrågan.

UHÄ har föreslagit att påbyggnadslinjer med anknytning till resp. gren och omfattande 20 poäng skall inrättas. Den fortsatta planeringen bör ske med utgångspunkt i att påbyggnadslinjerna kommer till stånd i stort sett enligt UHÄ:s förslag. Med tanke på en förväntad efterfrågan på sådana utbildningsplatser vill jag inte utesluta att studerande försöksvis skall kunna gå påbyggnadslinjerna direkt efter de inledande 100 poängen.

Jag föreslår att utbildningen på internatföreståndar- och ekonomiföreståndarlinjerna avvecklas med början den 1 juli 1978. Inrättandet av den nya linjen innebär att medel nu bör beräknas för driftkostnader (+500 000 kr.) under detta anslag. Motsvarande kostnader bestrids innevarande läsår av primärkommunal huvudman. Vidare bör medel beräknas även för lärarlöner (+500 000 kr.) vilka tidigare har anvisats under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning. Jag har vidare vid min medelsberäkning beaktat det ökade antalet studerande på linjen.

Under budgetåret 1977/78 anordnas kurser i Uppsala och Göteborg i dietetik för ekonomiföreståndare och hushållslärare samt kurser i administration för ekonomiföreståndare. Dessa kurser bör anordnas även budgetåret 1978/79. Det bör ankomma på UHÄ att fastställa kursernas längd.

För andra året av vissa linjer på utbyggnadsorter motsvarande tidigare kombinationsutbildningar och systematiserad decentraliserad universitetsutbildning har jag under detta anslag för budgetåret 1978/79 beräknat medel motsvarande dem som för innevarande budgetår har anvisats under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser. De medel för tidigare kombinationsutbildningar som under innevarande budgetår anvisas under en gemensam anslagspost Ej fördelade medel har jag vid min medelsberäkning fördelat mellan berörda högskolor.

Jag kommer senare under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor att lägga fram förslag vad gäller utbildningen av fritidsledare.

Utbildningen på ADB-linjen bör ökas med 30 platser i Solna. Jag vill nämna att en liknande utbildning i gymnasieskolan i Solna samtidigt dras in.

För innevarande budgetår har under detta anslag beräknats 3 615 000 kr. till Handelshögskolan i Stockholm, avseende dels preliminärt bidrag för 1977/78 enligt avtal den 23 januari 1954 och den 20 december 1974 mellan staten, Stockholms [stad], Handelshögskoleföreningen i Stockholm och Handelshögskolan i Stockholm, dels arvoden för av regeringen

utsedda ledamöter och suppleant i högskolans styrelse samt revisor för föreningen och högskolan.

Enligt avtalet den 20 december 1974 som reglerar statens bidrag för budgetåren 1975/76—1978/79, skall bidraget utgå med 39 % av kostnaderna enligt statliga normer för i avtalet angivna tjänster.

För nästa budgetår har jag här beräknat 4 196 000 kr., vartill kommer medel för datorkostnader motsvarande dem som för innevarande budgetår har anvisats för högskolan under anslaget till extra utgifter vid universiteten m. m. 130 000 kr., eller sammanlagt 4 326 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (144 885 000+36 285 000=) 181 170 000 kr.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta om inrättande av en allmän utbildningslinje benämnd linjen för kost och näringsekonomi och omfattande 100 poäng,
2. bemyndiga regeringen att besluta om lokalisering av linjen för kost och näringsekonomi,
3. fastställa planeringsramar enligt vad jag har förordat,
4. till *Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 181 170 000 kr.

D 7. Utbildning för vårdyrken

1977/78	Anslag	201 029 000
1978/79	Förslag	250 700 000

Detta anslag avser grundläggande utbildning för vårdyrken vid de statliga högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Under anslaget beräknas medel dels för allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer, dels för studier enligt äldre studieordning. Här beräknas vidare medel för blandad medicinsk och farmaceutiskkemisk utbildning. Medel för kommunal högskoleutbildning inom sektorn beräknas under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning.

Sektorn för utbildning för vårdyrken omfattar innevarande budgetår allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer enligt följande sammanställning.

Utbildningslinje	*Poäng*
Apotekarlinjen	160
Arbetsterapeutlinjen[1]	120
Hörselvårdsassistentlinjen[1]	80
Laboratorieassistentlinjen[1]	100
Logopedlinjen	120
Läkarlinjen	220
Medicinska assistentlinjen[1]	100

Oftalmologassistentlinjen[1]	80
Operationsassistentlinjen[1]	100
Receptarielinjen	100
Sjukgymnastlinjen[2]	100
Sjuksköterskelinjen[1]	105
Sociala servicelinjen[1]	100
Tandhygienistlinjen[1]	40
Tandläkarlinjen	200
Påbyggnadslinje	
Utbildning i blodgruppsserologi och hemoterapi I—III[1]	6
Utbildning i klinisk cytologi[1]	24
Utbildning till ortoptist[1]	40
Vidareutbildning av sjuksköterskor[1]	50

[1] Kommunal högskoleutbildning.
[2] Kommunal och statlig högskoleutbildning.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Karolinska institutet	67 402 000	+ 17 320 000 (+ 4 741 000)	+18 224 000 (+ 4 654 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	21 338 000	+ 5 991 000 (+ 1 938 000)	+ 4 945 000 (+ 1 344 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	10 855 000	+ 1 758 000 (— 20 000)	+ 1 737 000 (+ 71 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	43 811 000	+12 948 000 (+ 3 429 000)	+10 234 000 (+ 3 015 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	36 870 000	+10 606 000 (+ 2 878 000)	+ 8 591 000 (+ 2 487 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	20 753 000	+ 6 820 000 (+ 1 508 000)	+ 5 810 000 (+ 1 276 000)
Stöd- och innovationsåtgärder	—	—	+ 130 000 (+ 120 000)
	201 029 000	**+55 443 000** (+14 474 000)	**+49 671 000** (+12 857 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Skolöverstyrelsen (SÖ) har till UHÄ överlämnat underlag för anslagsframställning avseende den kommunala högskoleutbildningen.

För översiktlighetens skull presenteras ändringsförslagen även för kommunal högskoleutbildning inom sektorn.

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Linje m. m./ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	1 332	
2. *Löneomräkning*	35 279	
3. *Apotekarlinjen*		
1 tjänst som biträdande professor	100	Yrkande även under anslaget Farmaceutiska fakulteten.
4. *Arbetsterapeutlinjen*[2]		
Avkortad utbildning till arbetsterapeut för terapibiträden 90 platser	367	
5. *Laboratorieassistentlinjen*[2]		
Minskning 32 platser	— 274	
6. *Logopedlinjen*		
6.1 Nylokalisering, UG	102	
6.2 Förstärkning av utbildningen, UL	43	
7. *Läkarlinjen*		
7.1 Läkarutbildning för sjuksköterskor, KI	70	
7.2 2 tjänster som professor	360	Yrkande även under anslaget Medicinska fakulteterna.
7.3 Basresurser vid tjänst som professor i medicin, särskilt yrkesmedicin, ULi	100	Yrkande även under anslaget Medicinska fakulteterna.
7.4 Förstärkning av utbildningsresurserna	400	
8. *Medicinska assistentlinjen*[2]		
8.1 Minskning 28 platser	— 56	
8.2 Ytterligare 16 platser	87	
9. *Operationsassistentlinjen*[2]		
Minskning 16 platser	— 71	
10. *Receptarielinjen*		
Ytterligare 30 platser	100	
11. *Sjukgymnastlinjen*		
11.1 Förstärkning av resurserna, KI och UL	275	
11.2 Ytterligare 30 platser[2]	193	
12. *Sociala servicelinjen*[2]		
Ytterligare 184 platser	452	
13. *Tandhygienistlinjen*[2]		
Ytterligare 104 platser	869	
14. *Påbyggnadslinjer*		
14.1 Klinisk cytologi[2], minskning 16 platser	— 35	
14.2 Utbildning i psykoterapi, US, UG, UUm	1 750	

Linje m. m./ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
14.3 Vidareutbildning av sjuksköterskor[2]	1 506	
15. *Gemensamt för statlig högskoleutbildning inom sektorn*		
15.1 Biblioteksresurser	108	
15.2 Stödåtgärder för handikappade	220	
15.3 Datorserviceresurser, ULi	5	
15.4 Studievägledning	500	
15.5 Basresurser, UL, UG, UUm	225	
16. *Gemensamt för kommunal högskoleutbildning inom sektorn*		
16.1 Extra kostnader för inbyggd utbildning, tandhygienister och laboratorieassistenter	479	
16.2 Stödundervisning och samordnad specialundervisning	46	
17. *Anslagstekniska förändringar*		
17.1 Lokalkostnader m. m.	1 094	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
17.2 Utbildning för medicinskt utbildad biståndspersonal	285	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under socialdepartementets huvudtitel.
17.3 Biblioteksresurser	2 376	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
17.4 Förvaltningsresurser	9 828	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
17.5 Överföring till annat sektorsanslag (samkostnad lokala och individuella utbildningslinjer)	− 156	
17.6 Vissa kostnader i samband med högskolereform	380	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.
17.7 Forsknings- och utvecklingsarbete	667	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.
17.8 Statsbidrag[2]	21 391	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.
	80 397	

[1] KI = karolinska institutet, ULi = universitetet i Linköping, UL = universitetet i Lund, UG = universitetet i Göteborg, UUm = universitetet i Umeå.
[2] Kommunal högskoleutbildning.

Hösten 1976 redovisade dåvarande universitetskanslersämbetet i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 ett principprogram för utbildning i psykoterapi inom högskolan. UHÄ har under budgetåret 1976/77 fortsatt att bereda vissa frågor rörande denna utbildning.

I samarbete med socialstyrelsen och andra intressenter har UHÄ förberett en utbildningsplan för en påbyggnadslinje i psykoterapi uppdelad i två steg. UHÄ föreslår att linjen inrättas i Stockholm samt i Umeå- och Göteborgsregionerna. Intresset från berörda läroanstalter är stort och tillgången på handledare och personer som är beredda att gå igenom handledarutbildning är god. Vad beträffar utbildningen i Umeå- och Göteborgsregionerna förutsätts denna få en basorganisation vid resp. universitet. De studerande skall emellertid utbildas på skilda orter inom regionen. Då utbildningen förutsätts vara integrerad med yrkesverksamhet ger en sådan utbildningsmodell möjligheter att nå flera studerande. För en förläggning till Stockholm talar enligt ämbetet den stora efterfrågan på utbildningen från ett stort antal människor, som arbetar inom hälso- och sjukvård, socialvård, skola m. m. UHÄ räknar med 32 platser i Umeåregionen, 34 i Göteborgsregionen och 28 i Stockholmsregionen. Huvuddelen av platserna avser steg 1 i utbildningen, men vissa av platserna i Umeå och Göteborg bör reserveras för studerande som är behöriga att gå igenom steg 2. I Stockholm däremot föreslår UHÄ att endast steg 1 tills vidare ges. Möjligheterna att samverka med t. ex. Ericastiftelsen, S:t Lukasstiftelsen och delar av landstingets vårdorganisation vid genomförande av utbildningen i steg 2 i Stockholm bör övervägas i det fortsatta planeringsarbetet. De sammanlagda kostnaderna för budgetåret 1978/79 beräknar UHÄ till 1 750 000 kr.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Regeringen har den 9 juni 1977 bemyndigat mig att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda vissa frågor om vårdutbildningar inom högskolan. Denna kommitté (U 1977: 06, Vård 77), som enligt sina direktiv (dir. 1977: 82) skall slutföra sitt arbete under första halvåret 1978, skall göra en samlad översyn av studieorganisationen för vissa vårdutbildningar, främst de utbildningslinjer inom sektorn som tillhör den kommunala högskoleutbildningen. Kommittén skall också bl. a. överväga om och i vilka delar det är möjligt och lämpligt att samordna studierna mellan korta och långa vårdutbildningar. Förslagen skall syfta till ett genomförande omkring år 1980. Kommittén skall också skyndsamt lägga fram förslag till åtgärder som kan underlätta praktiksituationen inom den nuvarande studieorganisationen. I denna del kan ett förslag beräknas förcligga i början av år 1978.

Planeringsramar för sektorn för utbildning för vårdyrken

Utbildningslinje	Planeringsram för kommunal högskoleutbildning	Stockholm	Danderyd	Huddinge	Solna	Uppsala	Eskilstuna/Västerås	Falun
Statlig högskoleutbildning								
Apotekarlinjen						80		
Logopedlinjen		24[3 7]						
Läkarlinjen		370[3]				196		
Receptarielinjen						80		
Sjukgymnastlinjen		100[3]						
Tandläkarlinjen		100[3]		120[3]				
Utbildning i psykoterapi		24[3]						
Kommunal högskoleutbildning								
Arbetsterapeutlinjen[1]			60			30	60[5]	
Hörselvårdsassistentlinjen[1]								
Laboratorieassistentlinjen		240[1]				112[1]		
Medicinska assistentlinjen					48[1]	32[1]		
Oftalmologassistentlinjen								
Operationsassistentlinjen						16[1]		
Sjukgymnastlinjen	2 920					60[1]		
Sociala servicelinjen					80[1]	32[1]		16[1]
Tandhygienistlinjen				32[1]				16[1]
Blodgruppsserologi och hemoterapi I—III		32[1]						
Klinisk cytologi		16[1]						
Ortoptistutbildning[1]			16					
Sjuksköterskelinjen[1 2]	7 520	—	750	—	—	—	—	720
Vidareutbildning av sjuksköterskor[1 2]								

[1] Landstingskommunal huvudman (inkl. Göteborgs och Bohusläns vårdskoleförbund).
[2] Primärkommunal huvudman.
[3] Avser karolinska institutet.
[4] Avser Lund.
[5] Avser Malmö.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) föreslår, med utgångspunkt i ett förslag från universitetet i Linköping, att man skall utreda möjligheterna att i Linköping bygga upp en annorlunda bas för ett flertal samverkande vårdutbildningar. Syftet är bl. a. att uppnå en integrerad studieorganisation. Förslaget belyser väl att en reform av detta slag har många anknytningar till problem och utvecklingstendenser såväl inom vårdutbildningssektorn som inom vårdområdet. En fråga rör möjligheterna att låta de grundläggande vårdutbildningarna samverka med den föreslagna temaorienterade forsknings- och forskarutbildningsorganisationen i Linköping, som jag i annat sammanhang har berört. En annan fråga rör det dubbla huvudmannaskapet, det statliga och det landstingskommunala. Jag vill erinra om den koppling som på denna punkt finns till lärartjänstutredningens (U 1977: 04) arbete. Inte minst viktigt i sam-

Gävle	Örebro	Linköping/ Norrköping	Jönköping	Lund/Malmö	Helsingborg	Kalmar	Karlskrona	Kristianstad	Växjö	Ängelholm	Göteborg	Borås	Karlstad	Skövde	Uddevalla	Umeå	Boden	Sundsvall	Luleå	Östersund
				24[4,7]																
				190							168					102				
				90																
				100							120					60				
																24				
	60	30	60	60[1]							60					30		30		
	16			16							16									
	64[1]	32[2]	16[1]	128[2,6]			32[1]				80[1]	76[1]	16[1]			96[1]		30[1]	16[1]	
	32[1]		16[1]	32[1,4]					30[1]		30[1]	16[1]				32[1]		16[1]		
	16[1]		16[1]	16[2,5]																
			16[1]	16[2,5]							16[1]							16[1]		
											96[1]					30[1]				
16[1]	32[1]		32[1]	32[2,5]					16[1]	16[1]		16[1],[10]	16[1]			32[1]		16[1]		
16[1]	16[1]	16[1]	16[1]	16[2,5]				16[1]			16[1]	16[1]	32[1]			40[1]			16[1]	
	16[1]			96[1,4]																
		16[1]		16[2,5]							16[1]					16[1]				
			360			810							750					465		
		367 terminskurser[8]																		

[6] Varav 32 i Lund och 96 i Malmö.
[7] Intag var tredje termin.
[8] Avser samtliga årskurser.
[9] Avser Eskilstuna.
[10] Utbildningen förlagd till Vänersborg.

manhanget är också det arbete som, enligt vad jag nyss har redovisat, pågår inom Vård 77.

Förslaget från universitetet i Linköping och UHÄ är intressant. Jag anser dock att ökad klarhet bör bringas i de frågor som jag har pekat på och är därför inte nu beredd att aktualisera ett utredningsuppdrag på det sätt som UHÄ har föreslagit.

Mina förslag till planeringsramar för sektorn redovisar jag i tabellen. För den statliga högskoleutbildningen anges planeringsram per linje och högskoleenhet. För den kommunala högskoleutbildningen anges en ram för sektorn samt beräkningsunderlag. Jag redovisar först mina ställningstaganden beträffande vissa linjer inom den statliga högskoleutbildningen.

Fr. o. m. höstterminen 1977 anordnas vid karolinska institutet en *särskild studiegång till läkare* för sjuksköterskor (jfr prop. 1976/77: 59, UbU

1976/77: 20, rskr 1976/77: 246). Riksdagen förutsatte vid 1976/77 års riksmöte att eventuella merkostnader för den särskilda studiegången efter budgetåret 1977/78 i sedvanlig ordning skulle prövas i det årliga budgetarbetet på sådant sätt att utbildningen kan genomföras som planerat. Jag beräknar yttterligare 70 000 kr. för kostnader i samband med denna utbildning under budgetåret 1978/79.

Under anslaget Medicinska fakulteterna kommer jag i det följande att föreslå att en tjänst som professor i reumatologi inrättas vid universitetet i Göteborg.

Den av UHÄ föreslagna ökningen av antalet studerande på *receptarielinjen* är, enligt ämbetets uppfattning, starkt motiverad av arbetsmarknadsskäl. UHÄ har yttrat sig över en skrivelse från Apoteksbolaget AB och Sveriges Farmaceutförbund med begäran om ökad antagning till receptarielinjen. Ämbetet har härvid framhållit att sett i längre perspektiv bör frågan om behovet och dimensioneringen av receptarieutbildningen ses över bl. a. i förhållande till den totala utbildnings- och yrkesstrukturen inom det farmaceutiska arbetsområdet. En sådan mer långsiktig översyn får dock, anser UHÄ, inte hindra att man löser akuta dimensioneringsproblem. Jag delar ämbetets uppfattning på båda dessa punkter och beräknar medel för en ökad antagning på receptarielinjen med 15 studerande per termin.

Genom beslut den 5 maj 1977 uppdrog regeringen åt UHÄ att genom ett förslag till utbildningsplan ytterligare konkretisera det förslag beträffande den grundläggande *tandläkarutbildningen* som 1971 års utredning rörande tandläkarnas specialistutbildning m. m. har lagt fram. Utredningen föreslog bl. a. en förkortning av tandläkarutbildningen med en termin samt en ettårig allmäntjänstgöring i folktandvården före legitimation som tandläkare. UHÄ har i oktober 1977 redovisat ett förslag till utbildningsplan som enligt min uppfattning i sina huvuddrag är väl avvägt beträffande såväl studiegång som utbildningens innehåll.

Utredningen rörande viss klinisk odontologisk verksamhet har i oktober 1977 lagt fram sitt betänkande (Ds U 1977: 18) Tandvård med odontologisk utbildning och forskning. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Utredningen föreslår att den kliniska verksamheten i anslutning till odontologisk utbildning och forskning organiseras som en integrerad del av tandvårdsorganisationen inom resp. folktandvårdshuvudmans ansvarsområde. Beträffande huvudmannaskapet för denna organisation presenterar utredningen olika alternativ men anser att de bästa förutsättningarna för såväl klinisk utbildning som forskning skapas med kommunalt huvudmannaskap. Om ett kommunalt huvudmannaskap inte kan genomföras nu tänker sig utredningen som ett första steg ett alternativ med statligt huvudmannaskap för en begränsad tandvårdsorganisation. Alternativet innebär att de nuvarande tandvårdscentralerna i huvudsak behålls med en i allt väsentligt oförändrad omfattning av tandvården samtidigt

som patientrekryteringen underlättas genom en utbyggd samverkan med folktandvården.

För egen del anser jag att det är angeläget att den grundläggande tandläkarutbildningen läggs om. Möjligheterna att genomföra den eftersträvade reformen i denna del är emellertid bl. a. beroende av hur man löser de frågor som utredningen rörande viss klinisk odontologisk verksamhet har utrett. De båda föreslagna reformerna måste vägas samman. Beredningen av båda frågorna måste av dessa skäl fortgå ännu en tid. Jag räknar därvid med att även det lokala planeringsarbetet beträffande den grundläggande tandläkarutbildningen kommer att fortgå. En omläggning av utbildningen bör kunna bli aktuell höstterminen 1979 förutsatt att godtagbara uppgörelser kan nås med huvudmännen för folktandvården. Jag har i denna fråga samrått med chefen för socialdepartementet samt med statsrådet Troedsson.

I prop. 1976/77: 59 redovisade jag ett av dåvarande universitetskanslersämbetet framlagt förslag om *utbildning i psykoterapi* uppdelad i två steg med mellanliggande yrkesverksamhet. Jag framhöll därvid att en sådan utbildning var angelägen och att ämbetets förslag borde vara vägledande vid ett beslut om inrättande av utbildning i psykoterapi. Jag ansåg emellertid att uppläggningen av steg 2 i den föreslagna utbildningen, förläggningen av utbildningen till orter samt vissa övriga frågor borde utredas ytterligare. Ett sådant utredningsarbete har nu genomförts av UHÄ.

Det är enligt min uppfattning angeläget att nu få till stånd psykoterapiutbildning inom den statliga högskoleutbildningen, en uppfattning som, enligt vad jag har inhämtat, delas av Landstingsförbundet. En statlig utbildning på detta område tillgodoser ett dokumenterat behov av utbildade. Den bör också kunna få modellskapande och metodutvecklande funktioner, som kommer den psykoterapiutbildning till godo som bedrivs i andra former.

Förutsättningarna för att genomföra psykoterapiutbildning synes goda i alla de av UHÄ föreslagna regionerna. Jag anser att det från flera synpunkter är angeläget att få till stånd utbildningen i Umeåregionen. I likhet med UHÄ anser jag att utbildningen bör ha en basorganisation vid universitetet i Umeå men att de studerande bör kunna utbildas på skilda orter inom regionen. UHÄ:s skäl för att förlägga utbildningen till Stockholm finner jag också beaktansvärda. Jag förordar därför att utbildning i psykoterapi inrättas som en påbyggnadslinje om sammanlagt 90 poäng (varav steg 1 omfattar 30 poäng och steg 2 omfattar 60 poäng) inom sektorn för utbildning för vårdyrken och beräknar medel dels för utbildning på denna linje för 24 studerande i Umeå och 24 studerande i Stockholm, dels för viss handledarutbildning. En mindre del av utbildningsplatserna i Umeåregionen bör, i överensstämmelse med UHÄ:s förslag, reserveras för studerande på steg 2 i utbildningen, medan samtliga utbildningsplatser

i Stockholm bör avse steg 1. Jag anser, liksom UHÄ, att det är angeläget att möjligheterna till samverkan mellan de statliga utbildningsmyndigheterna och t. ex. Ericastiftelsen, S:t Lukasstiftelsen och delar av landstingets vårdorganisation vid genomförandet av steg 2 i Stockholm övervägs i ett fortsatt planeringsarbete.

För sammanhangets skull behandlar jag under förevarande anslag även vissa frågor inom den kommunala högskoleutbildningen vad avser sektorn för utbildning för vårdyrken och för vilken medel anvisas under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning. Mina ställningstaganden till lokalisering och dimensionering av dessa utbildningar framgår av den tidigare redovisade tabellen. Förslagen innebär bl. a. en ökad intagning på sjukgymnastlinjen (+30), tandhygienistlinjen (+104) samt sjuksköterskeutbildningen (+300). Vissa frågor i detta sammanhang kommer jag att redovisa i det följande vid min anmälan av anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.

En ökad kapacitet på *sjukgymnastlinjen* är enligt min uppfattning starkt motiverad. Socialstyrelsens prognoser pekar på ett antagningsbehov av omkring 500 studerande per år. Om utbildningen, som jag i enlighet med UHÄ:s förslag förordar, ökar med 30 platser blir det sammanlagda antagningstalet budgetåret 1978/79 ca 370. För närvarande anordnas sjukgymnastlinjen inte norr om Uppsala. Jag anser det därför synnerligen angeläget både från de studerandes och från samhällets synpunkt att den tillkommande kapaciteten används för att anordna linjen i Umeå.

Enligt skolöverstyrelsens (SÖ) organisationsbeslut finns för innevarande budgetår ca 3 690 platser på *sjuksköterskelinjen*. Enligt SÖ:s beräkningar kommer alla dessa platser inte att tas i anspråk. Utnyttjandegraden är dock tämligen god bl. a. som ett resultat av att man i större utsträckning än tidigare använder praktikplatser även inom långtidsvård och öppen vård. Det är enligt min uppfattning angeläget att fortsätta på denna väg och jag hänvisar här till vad jag har anfört tidigare om Vård 77:s arbete. Den centrala antagning till sjuksköterskelinjen som genomförs fr. o. m. innevarande budgetår bör kunna bidra till att tillgänglig utbildningskapacitet utnyttjas bättre. Enligt min mening bör vidare, som en försöksanordning, SÖ bemyndigas att i samråd med UHÄ överlåta på regionstyrelserna att i samverkan med överstyrelsen och berörda landstingskommuner planera och genomföra utbildningen på ett sådant sätt att utbildningskapaciteten blir fullt utnyttjad. Härigenom borde det bli möjligt att uppnå en reellt ökad antagning, dvs. en antagning som svarar mot de drygt 3 850 platser som angavs som planeringsram för innevarande budgetår.

Väsentlig i detta sammanhang är också den till sektorn knutna påbyggnadslinjen *vidareutbildning av sjuksköterskor*. Jag beräknar för budgetåret 1978/79 en ökning av antalet antagningsplatser i vidareutbildningen

om ca 300. Huvuddelen av ökningen bör, i överensstämmelse med ämbetsverkens förslag, läggas på vidareutbildning i öppen hälso- och sjukvård. Jag förutsätter att även den kompletterande teoretiska utbildningen för skolsköterskor samt den utbildning för verksamhet som skolsköterska, vilken har föreslagits av skolhälsovårdsutredningen i betänkandet (SOU 1976: 46) Skolhälsovård, skall kunna rymmas inom den föreslagna vidareutbildningskapaciteten.

UHÄ:s förslag till utbyggnad av den *sociala servicelinjen* är jag inte beredd att biträda. Fr. o. m. innevarande läsår bedrivs utbildningen på sociala servicelinjen enligt en utbildningsplan, som bygger på den förskjutning mot öppnare behandlings- och boendeformer som nu pågår inom åldringsvården. Jag anser att man först bör vinna erfarenheter av den nya utbildningen innan omfattande förändringar i dimensioneringen görs. Jag vill i detta sammanhang erinra om vad utbildningsutskottet uttalade (UbU 1976/77: 20) i samband med behandlingen av prop. 1976/77: 59, nämligen att man i Vård 77:s arbete skulle uppmärksamma hur den delvis nya inriktningen av utbildningen på den sociala servicelinjen svarar mot utvecklingen av vårdbehovet bland de äldre.

Enligt socialstyrelsens beräkningar är behovet av *tandhygienister* stort. Det är därför tillfredsställande att planering för tandhygienistutbildning nu har framskridit så långt i flera landstingskommuner att det, enligt deras och ämbetsverkens bedömning, finns möjligheter att inrätta utbildningen på ytterligare fem orter. Innevarande budgetår är antagningskapaciteten 160 platser. Med den ökning som jag beräknar för nästa budgetår blir antalet antagningsplatser sammanlagt 264, dvs. en ökning med 65 procent.

UHÄ har föreslagit att den utbildning som sedan några år bedrivs av socialstyrelsen i samarbete med och med bidrag från styrelsen för internationell utveckling för hälso- och sjukvårdspersonal i syfte att underlätta dessa gruppers arbete i biståndS- och katastroftjänst skall överföras till universitetet i Uppsala. Jag är inte nu beredd att biträda UHÄ:s förslag på denna punkt.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (201 029 000 + 49 671 000 =) 250 700 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta om inrättande av utbildning i psykoterapi som en påbyggnadslinje omfattande 90 poäng inom sektorn för utbildning för vårdyrken,
2. fastställa planeringsramar enligt vad jag har förordat,
3. till *Utbildning för vårdyrken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 250 700 000 kr.

D 8. Utbildning för undervisningsyrken

1977/78 Anslag 329 477 000
1978/79 Förslag 426 165 000

Anslaget avser grundläggande utbildning för undervisningsyrken inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Under anslaget beräknas medel för allmänna utbildningslinjer, för påbyggnadslinjer, för vissa kurser samt för studier enligt äldre studieordning. Medel för kommunal högskoleutbildning beräknas under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.

Sektorn för utbildning för undervisningsyrken omfattar innevarande budgetår allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinje enligt följande sammanställning.

Allmänna utbildningslinjer	*Poäng*
Barnavårdslärarlinjen	120
Folkhögskollärarlinjen	40
Fritidspedagoglinjen[1]	80 alt. 50
Förskollärarlinjen	80 alt. 50
Gymnastiklärarlinjen	80
Handels- och kontorslärarlinjen	40
Hemspråkslärarlinjen	80
Hushållslärarlinjen	120
Industri- och hantverkslärarlinjen	40
Lågstadielärarlinjen	100
Mellanstadielärarlinjen	120
Musiklärarlinjen	160
Slöjdlärarlinjen	40
Studie- och yrkesorienteringslinjen	120 alt. 60
Teckningslärarlinjen	120
Textillärarlinjen	120
Vårdlärarlinjen	60
Ämneslärarlinjer:	160
Historisk-samhällsvetenskapliga ämneslärarlinjen	
Matematisk-naturvetenskapliga ämneslärarlinjen	
Språkvetenskapliga ämneslärarlinjen	
Påbyggnadslinje	
Speciallärarlinjen	20—100

Anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), av organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning (OMUS) samt av stiftelsen Svenska Dalcroze-seminariet.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur. I myndigheternas anslagsframställningar är dessa inte pris- och löneomräknade.

[1] Delvis kommunal högskoleutbildning.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredragan-den
Stockholms högskoleregion			
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm	58 213 000	+17 023 900[1]	+22 522 000[4]
varav uppbördsmedel			+ 100 000
		(+ 1 539 000)	(+ 3 289 000)
Konstfackskolan (teckningslärarutb.)	3 033 000	— 16 000	— 3 033 000
		(— 487 000)	
varav uppbördsmedel	100 000	of.	— 100 000
Musikhögskolan i Stockholm (musiklärarutb.)	2 981 000	+ 773 000	— 2 981 000
		(+ 5 000)	
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	24 978 000	+ 7 707 000	+ 9 011 000
		(+ 3 048 000)	(+ 3 481 000)
Högskolan i Eskilstuna/Västerås	4 051 000	+ 1 801 500	+ 1 525 000
		(+ 353 000)	(+ 370 000)
Högskolan i Falun/Borlänge	5 392 000	+ 1 721 600	+ 1 930 000
		(+ 369 000)	(+ 388 000)
Högskolan i Gävle/Sandviken	10 694 000	+ 2 577 450	+ 2 584 000
		(+ 322 000)	(+ 290 000)
Högskolan i Örebro	9 899 000	+ 2 408 250	+ 2 049 000
		(+ 826 000)	(+ 901 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	23 754 000	+ 7 859 000	+ 5 376 000
		(+ 3 120 000)	(+ 1 570 000)
Högskolan i Jönköping	9 710 000	+ 1 916 650	+ 1 937 000
		(+ 413 000)	(+ 438 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	37 337 000	+13 069 100[2]	+14 648 000
		(+ 1 172 000)	(+ 2 285 000)
Högskolan i Växjö	9 005 000	+ 2 226 600	+ 2 410 000
		(+ 496 000)	(+ 484 000)
Högskolan i Kalmar	9 259 000	+ 2 397 250	+ 2 202 000
		(+ 435 000)	(+ 446 000)
Högskolan i Kristianstad	7 933 000	+ 1 431 750	+ 1 015 000
		(+ 338 000)	(+ 335 000)
Utbildning i Halmstad	(727 000)[3]	(+ 99 000)[3]	+ 1 789 000
			(+ 175 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	44 393 000[2]	+14 419 950	+14 518 000
		(+ 2 697 000)	(+ 3 927 000)
Högskolan i Borås	2 988 000	+ 1 227 750	+ 1 261 000
		(+ 22 000)	
Högskolan i Karlstad	11 863 000	+ 3 881 750	+ 3 596 000
		(+ 1 038 000)	(+ 814 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	27 768 000	+ 9 222 500	+ 9 296 000
		(+ 2 670 000)	(+ 3 408 000)
Högskolan i Luleå	10 185 000	+ 1 585 250	+ 1 719 000
		(+ 26 000)	
Högskolan i Sundsvall/Härnösand	7 698 000	+ 1 124 750	+ 939 000
		(+ 287 000)	(+ 284 000)
Ej fördelade medel			
Hemspråkslärarutbildning	190 000	+ 27 000	+ 26 000
Särskilda lärarutbildningsåtgärder	600 000	+ 90 000	+ 84 000

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredragan-den
Utbildning av instruktörer för näringsliv och förvaltning	860 000	+ 124 000	+ 120 000
Stödåtgärder för handikappade studerande	160 000	— 160 000	+ 22 000
Utbildning av lärare i musik och annat ämne	6 633 000	+ 1 185 000	+ 925 000
Utökad undervisning andra och tredje året inom musiklärarutbildningen (OMUS)		+ 122 000	
Statsbidrag till Örebro musikpedagogiska institut (OMUS)		+ 1 414 000	
Statsbidrag till Stiftelsen Svenska Dalcroze-seminariet andra och tredje året (OMUS)		+ 510 000	+ 500 000
Ytterligare statsbidrag till stiftelsen Svenska Dalcroze-seminariet		+ 550 000[3]	
Kurser för lärare och ledare i frivillig musikverksamhet (OMUS)		+ 600 000	+ 374 000
		+ (220 000)	(+ 224 000)
Stöd- och innovationsåtgärder			+ 324 000
			(+ 324 000)
Utgift	**329 577 000**	**+98 821 000**	**+96 688 000**
		(+18 909 000)	(+23 433 000)
varav uppbördsmedel	100 000	of.	of.
Nettoutgift	**329 477 000**	**+98 821 000**	**+96 688 000**
		(+18 909 000)	(+23 433 000)

[1] Inkluderar nuvarande statsbidrag till Svenska Dalcroze-seminariet om 650 000 kr. ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.
[2] Medel för Halmstad inräknade i medlen för universitetet i Göteborg 1977/78 och i UHÄ:s anslagsframställning för budgetåret 1978/79 i medlen för universitetet i Lund.
[3] Utöver vad OMUS har begärt.
[4] Inkluderar medel för teckningslärarutbildning vid konstfackskolan och musiklärarutbildning vid musikhögskolan.

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Linje/ändamål	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	4 018	
2. *Löneomräkning*	45 946	
3. *Fritidspedagoglinjen*		
Tidigare ökad intagning	3 181	
4. *Förskollärarlinjen*		
4.1 Tidigare ökad intagning	7 907	
4.2 Ytterligare 264 intagningsplatser	2 268	
5. *Handels- och kontorslärarlinjen*		
Tidigare ökad intagning	525	
6. *Hemspråkslärarlinjen*		
Tidigare ökad intagning	3 944	
7. *Hushållslärarlinjen*		
7.1 Tidigare minskad intagning till ettämnesutbildning	— 265	

Linje/ändamål	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
7.2 Tidigare intagning till tvåämnesutbildning	680	
7.3 Ytterligare 12 intagningsplatser i ettämnesutbildning	270	
8. *Industri- och hantverkslärarlinjen*		
8.1 Tidigare ökad intagning	94	
8.2 Ytterligare 24 intagningsplatser	281	
8.3 Ökad utbildning av personal vid arbetsvårdsinstitut	100	
9. *Lågstadielärarlinjen*		
Ytterligare 24 intagningsplatser	379	
10. *Mellanstadielärarlinjen*		
10.1 Tidigare minskad intagning	−4 233	
10.2 Ytterligare 24 intagningsplatser	403	
11. *Musiklärarlinjen*		
11.1 Tillfällig bristutbildning inom SÄMUS upphör (UHÄ)	— 81	
11.2 Ytterligare 22 intagningsplatser i ettämnesutbildning (UHÄ)	594	
11.3 Ytterligare 25 intagningsplatser i ettämnesutbildning (OMUS)	786	
11.4 Förstatligande av Svenska Dalcroze-seminariet (OMUS)	1 200	Inkluderar nuvarande statsbidrag om 650 tkr. ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.
11.5 Ökning av linjeanknutna kurser (OMUS)	414	
11.6 Större undervisningsmängd första året (OMUS)	394	
11.7 Större undervisningsmängd andra och tredje året (OMUS)	122	
11.8 Ökad intagning till och förbättrad kvalitet i påbyggnadskurser (OMUS)	320	
11.9 Statsbidrag till Örebro musikpedagogiska institut (OMUS)	1 180	
11.10 Kurser för lärare och ledare i frivillig musikverksamhet (OMUS)	380	
11.11 Ytterligare 12 platser i särskild musiklärarutbildning (UHÄ)	160	
11.12 Ökad intagning till fjärde terminen inom SÄMUS (UHÄ)	66	
11.13 Statsbidrag till Svenska Dalcroze-seminariet andra och tredje året	550	Äskanden från huvudmannen utöver vad OMUS begärt.
12. *Slöjdlärarlinjen*		
24 intagningsplatser i tvåämnesutbildning	900	

Linje/ändamål	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
13. *Studie- och yrkesorienteringslinjen*		
Tidigare ökad intagning	1 014	
14. *Teckningslärarlinjen*		
14.1 Särskild utbildning av obehöriga teckningslärare upphör	— 195	
14.2 Tidigare minskad intagning vid teckningslärarinstitutet i Stockholm	— 257	
14.3 Tidigare ökad intagning i Umeå	660	
14.4 Ökad praktik i utbildningen vid teckningslärarinstitutet	234	
15. *Textillärarlinjen*		
15.1 Tidigare ökad intagning till ettämnesutbildning	480	
15.2 24 intagningsplatser till tvåämnesutbildning	890	
16. *Vårdlärarlinjen*		
Tidigare ökad intagning samt upphörande av utbildningen i Örebro	750	
17 *Ämneslärarlinjen*		
17.1 Tidigare ökad intagning till praktisk-pedagogisk utbildning enligt äldre studieordning	67	
17.2 Tidigare intagning till navigationslärarutbildning	198	
18. *Lärarlinjen för jordbruk, skogsbruk och trädgård*		
Ytterligare 24 intagningsplatser	350	
19. *Speciallärarlinjen*		
19.1 Tidigare ökad intagning	198	
19.2 Utbildning av yrkesvalslärare inom särskolan anordnas ej 1978/79	— 240	
19.3 Gren 2, talpedagoger		
Ytterligare 16 intagningsplatser	304	
19.4 Gren 2, lärare för utvecklingsstörda och synhandikappade		
Ytterligare 6 intagningsplatser	99	
19.5 Gren 3: 1, lärare för sjuka barn		
Ytterligare 6 intagningsplatser	99	
20. *Resursförstärkning i övrigt*		
20.1 Biblioteksresurser	675	
20.2 Basresurser	933	
20.3 Stöd- och innovationsåtgärder	350	
20.4 Stödåtgärder för handikappade studerande	320	
20.5 Studievägledning	500	
21. *Anslagstekniska förändringar*	(18 909)	

Linje/ändamål		Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
21.1	Kostnader för andra året för ämneslärarlinjen	9 593	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Utbildning för tekniska yrken, Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken samt Utbildning för kultur- och informationsyrken.
21.2	Biblioteksresurser	1 634	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
21.3	Förvaltningsresurser	8 147	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
21.4	Stöd- och innovationsåtgärder samt vissa särskilda kostnader i samband med högskolereform	560	Medel för dessa ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.
21.5	Lokalkostnader	494	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
21.6	Överföring till anslaget Utbildning för kultur- och informationsyrken	— 589	Överföring från teckningslärarinstitutet till övriga utbildningar vid konstfackskolan.
21.7	Överföring till anslaget Ersättning till vissa lärarkandidater	—3 000	
21.8	Forsknings- och utvecklingsarbete	232	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.
21.9	Lokala och individuella linjer och enstaka kurser	1 618	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.
21.10	Överföring från anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål (OMUS)	220	Avser kurser för lärare och ledare inom frivillig musikverksamhet.
		98 821	

Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamns och Tyresö kommuner har i gemensam skrivelse bl. a. framfört önskemål om en kraftig utbyggnad av utbildningen av förskollärare och annan barnomsorgspersonal.

Svenska kommunförbundet och Svenska kommunalarbetareförbundet har i gemensam skrivelse bl. a. anhållit att behörighetsvillkoren för antagning till 50-veckorsutbildning av barnskötare till förskollärare ändras så att den föreskrivna yrkeserfarenheten skall kunna ha inhämtats även före genomgången barnskötarutbildning och avse även sådan

tjänstgöring inom barnomsorgsverksamheten som f. n. inte är behörighetsgivande.

UHÄ har i skrivelse den 21 november 1977 hemställt om bemyndigande att dels få förlägga antagningsplatserna inom förskollärarutbildningen om 50 poäng till orter där behov av sådan utbildning föreligger, dels få föra över platser som ej kan besättas i denna utbildning till förskollärarutbildning om 80 poäng.

Högskolestyrelsen i Kristianstad har i skrivelse hemställt att klasslärarutbildning åter lokaliseras till Kristianstad.

Studentkåren vid högskolan i Kristianstad kräver i skrivelse att klasslärarlinjerna återupprättas i Kristianstad och att prognoser avseende lärarbehovet tas fram.

Borås kommun redovisar i skrivelse tillgången på behöriga lärare i kommunen.

Elevkåren vid Svenska Dalcroze-seminariet har kommit in med skrivelse, i vilken bl. a. krävs att det av OMUS föreslagna bidraget till undervisning i högre årskurser vid seminariet 1978/79 höjs så att det kommer i nivå med kostnaden per studerande inom den statliga musiklärarutbildningen innevarande budgetår. Elevkåren anser vidare att eleverna i nuvarande årskurs 1 och 2 bör beredas möjlighet att genomgå ett fjärde utbildningsår.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad chefen för utbildningsdepartementet har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor. Vid mina överväganden under förevarande anslag har jag samrått med honom.

I min anmälan av Vissa gemensamma frågor inom skolväsendet har jag redogjort för elevutvecklingen i ungdomsskolan under 1980- och 1990-talen, såsom den f. n. kan bedömas, och dess konsekvenser för bl. a. behovet av lärare och dimensioneringen av lärarutbildningen. Som en följd av den minskning av födelsetalen som skett sedan mitten av 1960-talet kommer trots ett fortsatt inflyttningsöverskott det totala antalet elever i skolpliktig ålder sannolikt att bli lägre under resten av seklet än i dag. Med hänsyn till enbart elevutvecklingen kommer därför behovet av lågstadielärare att minska kraftigt i mitten av 1980-talet. Behovet av mellanstadielärare kommer att minska tidigare medan behovet av lärare för högstadiet under de närmaste åren ökar något för att i början av 1980-talet återigen bli mindre.

Antalet elever i gymnasieskolan antas öka kraftigt fram till mitten av 1980-talet för att därefter sjunka. Under den närmaste 15-årsperioden kommer dock elevantalet att vara större än dagens. Därmed uppstår också ett tillfälligt ökat behov av lärare främst inom de yrkesinriktade ämnena.

På längre sikt föreligger dock risk för ett läraröverskott eftersom födelsetalen ligger kvar på en låg nivå. Enligt min mening måste därför stor försiktighet iakttas vad gäller en eventuell förändring av lärarutbildningens dimensionering.

Mot denna bakgrund bör det ankomma på skolöverstyrelsen (SÖ) och statistiska centralbyrån att i samarbete närmare undersöka det framtida behovet av och tillgången på lärare samt på universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att på grundval av dessa bedömningar i samband med anslagsframställning för budgetåret 1979/80 redovisa konsekvenserna för lärarutbildningens dimensionering och organisation. Lärarutbildningen bör i likhet med annan yrkesutbildning anpassas till arbetsmarknadsbehovet. Om det skulle visa sig att nuvarande antagningskapacitet är för hög bör organisationen i första hand anpassas så att kostnaderna per studerande inte ökar.

Enligt vad jag har erfarit kommer 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974: 04) att lägga fram förslag som innebär förändringar av flera lärargruppers specialisering på ämnen och årskurser. UHÄ bör därför samråda med utredningen om den långsiktiga bedömningen av dessa frågor.

De lärarutbildningar som bör ses över är, enligt min mening, i första hand klass- och ämneslärarutbildningen. Även dimensioneringen av studie- och yrkesorienteringslinjen bör i detta sammanhang ses över inför nästa anslagsframställning. Arbetsmarknadssituationen för personal med utbildning i studie- och yrkesorientering bör därvid beaktas.

SÖ har i skrivelse den 17 januari 1977 redovisat personalbehovet inom barnomsorgen. Ansvaret för lärarutbildningen har förts över till UHÄ. Det bör ankomma på socialstyrelsen att efter samråd med Svenska kommunförbundet undersöka personal- och utbildningsbehovet inom barnomsorgen. UHÄ bör på grundval av sådana prognoser efter samråd med socialstyrelsen föreslå dimensionering av förskollärar- och fritidspedadoglinjerna. Jag vill framhålla vikten av att ett rullande prognosarbete kommer till stånd, särskilt i fråga om förskollärarlinjen, i syfte att undvika plötsliga och drastiska förändringar av antalet antagningsplatser. Jag har i denna fråga samrått med chefen för socialdepartementet.

Organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning (OMUS) har i betänkandet (Ds U 1977: 15) Dimensionering och lokalisering av den högre musikutbildningen lagt fram förslag till dimensionering av bl. a. musiklärarlinjen. OMUS har därvid framhållit att underlaget för förslaget avseende musiklärarlinjen delvis är bristfälligt. UHÄ bör därför efter samråd med SÖ och Svenska kommunförbundet se över musiklärarlinjens dimensionering med hänsyn till behovet av lärare i det allmänna skolväsendet, den kommunala musikskolan och annan frivillig musikverksamhet.

UHÄ bör vid fullgörande av här angivna uppgifter angående lärar-

utbildningens dimensionering och organisation samråda med berörda personalorganisationer.

För vissa lärarutbildningar har jag bedömt att en ökning av antalet antagningsplatser är nödvändig fr. o. m. budgetåret 1978/79. Bakgrunden till detta är dels bristen på lärare med föreskriven utbildning inom vissa områden, dels den pågående utbyggnaden av arbetsmarknadsutbildningen och förskolan.

Jag kommer i det följande att föreslå en ökning av antagningskapaciteten på förskollärarlinjen, handels- och kontorslärarlinjen, industri- och hantverkslärarlinjen, speciallärarlinjen samt lärarutbildningen för områdena jordbruk, skogsbruk och trädgård. Jag kommer även att föreslå en ökning av antalet platser inom den praktisk-pedagogiska ämneslärarutbildningen enligt äldre studieordning främst på grund av behovet av lärare i naturvetenskapliga och tekniska ämnen. På grundval av förslagen från OMUS föreslår jag också en ökning av musiklärarutbildningen och vissa andra åtgärder i syfte att minska bristen på musiklärare med föreskriven utbildning. Vidare kommer antagningskapaciteten inom slöjd- och textillärarutbildningen att öka genom den tvåämnesutbildning i slöjd i kombination med engelska eller matematik som enligt riksdagens beslut under våren 1977 (prop. 1976/77: 76, UbU 1976/77: 29, rskr 1976/77: 333) skall anordnas under nästa budgetår.

I samband med den reformering av klass- och ämneslärarutbildningen som inleddes 1968 (prop. 1967: 4, SU 1967: 51, rskr 1967: 143) tillkom organisationen med skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet (FoD-verksamhet). Den skulle omfatta grundskolans låg-, mellan- och högstadium samt de gymnasiala skolformerna. Särskilda studierektorstjänster med främst samordnande uppgifter inom FoD-verksamheten skulle inrättas liksom särskilda ordinarie lärartjänster, s. k. Up-tjänster. Inför budgetåret 1968/69 (prop. 1968: 65, SU 1968: 93, mem. 1968: 120, rskr 1968: 224) tillkom som en följd av beslutet vid 1967 års riksdag Up-tjänster för lågstadielärare, mellanstadielärare, lärare i läroämnen och speciallärare samt Up-tjänster som övningslärare för grundskolans högstadium och det gymnasiala stadiet. Dessutom inrättades sex särskilda tjänster som studierektor.

Efter förslag från en arbetsgrupp inom SÖ beslöt riksdagen (prop. 1975: 1 bil. 10, UbU 1975: 10, rskr 1975: 104) dels att dimensioneringen av FoD-verksamheten skulle anpassas till antalet studerande vid de dåvarande lärarhögskolorna, dels att FoD-resursen, som bestod enbart av fasta tjänster, skulle delas upp i en fast och en flexibel del. Den fria resursen förväntades ge större möjligheter för den enskilda lärarhögskolan att rationellt utnyttja FoD-organisationen. Resursen skulle kunna utnyttjas för alla slags lärarutbildningar och för utbildning av personal för studie- och yrkesorientering.

Riksdagen instämde vidare i SÖ:s förslag att tiden fram till den 1 juli 1977 borde ses som en utredningsperiod. Med utgångspunkt i de erfaren-

heter som kunde vinnas under perioden borde det ankomma på SÖ att inför budgetåret 1977/78 komma in med förslag rörande den fortsatta FoD-verksamhetens anpassning till reella behov inom såväl skolväsendet som lärarutbildningen.

Genom beslut den 23 juni 1976 uppdrog regeringen åt SÖ att i samband med förslag till anslagsframställning för budgetåret 1977/78 komma in med de förslag till förändringar av den pedagogisk-administrativa ledningen av lärarhögskolornas FoD-verksamhet jämte de eventuella ytterligare förändringar av nämnda verksamhet, som kunde föranledas av riksdagens beslut om lärarutbildningens dimensionering och lokalisering (prop. 1975/76: 89, UbU 1975/76: 26, rskr 1975/76: 268).

UHÄ lade efter samråd med SÖ i skrivelse den 22 oktober 1976 fram vissa förslag rörande FoD-verksamheten i lärarutbildningen, vilka dock begränsades till att avse budgetåret 1977/78. Någon ställning har emellertid inte tagits till dessa förslag.

De s. k. särskilda ordinarie lärartjänsterna vid FoD-skolorna är knutna till lågstadie-, mellanstadie-, special- och ämneslärarutbildningarna. Denna organisation har sitt ursprung i förhållandet att man vid lärarhögskolorna under FoD-verksamhetens första år endast utbildade dessa lärarkategorier. Senare fördes även utbildningen vid de dåvarande yrkespedagogiska instituten och på sina håll även förskollärar- och fritidspedagogutbildningen till lärarhögskolorna. Någon FoD-resurs i form av fasta tjänster tillfördes dock inte dessa lärarutbildningar. I och med högskolereformen den 1 juli 1977 samlades alla lärarutbildningar inom sektorn för utbildning för undervisningsyrken utan att det medförde någon förändring av den fasta resursens storlek eller fördelning på olika tjänster. Inte heller den fria resursens storlek förändrades i samband med högskolereformen.

Enligt vad jag underhand har erfarit från bl. a. en pågående utvärdering av FoD-verksamheten är den nuvarande organisationen med fasta lärartjänster knutna till ett fåtal lärarutbildningar och en mindre fri resurs i många fall inte ändamålsenlig.

FoD-resursens tillkomst får ses mot bakgrund av att ett av huvudmålen för lärarutbildningen enligt prop. 1967: 4 skulle vara att hos lärarna grundlägga vilja och förmåga till omvärdering och ständig förbättring av skolans verksamhet och ge dem förutsättningar att delta i det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. I en rapport (Ds U 1977: 21) från 1974 års lärarutbildningsutredning, Lärarutbildning — svenska erfarenheter och internationella utvecklingslinjer, sammanfattas erfarenheterna av FoD-verksamheten så att det institutionella samarbetet med lärarutbildningen har fungerat tillfredsställande men att inverkan på grundutbildningen av lärare varit svag.

Vid mina överväganden har jag funnit att främst de resurser som är bundna i tjänster inte medger pedagogisk försöksverksamhet och utveck-

lingsarbete på det sätt som varit avsett. Övervägande skäl talar, enligt min mening, för att FoD-verksamheten i dess nuvarande form upphör. Jag har därför räknat med en minskning av förevarande anslag som motsvarar den fria resursens storlek (—2 750 000 kr.) och med att vakanta särskilda ordinarie lärartjänster inte återbesätts fr. o. m. den 1 juli 1978. Med hänsyn till den av mig föreslagna förändringen bör de sex särskilda studierektorstjänsterna inom FoD-verksamheten avvecklas fr. o. m. den 1 juli 1978. Mitt förslag innebär vidare att särskilda ordinarie lärare på orter där klasslärarutbildning inte anordnas bör sägas upp fr. o. m. budgetåret 1978/79. Förslaget innebär också att det på orter med klass-, special- och/eller ämneslärarutbildning övergångsvis kommer att finnas kvar ett varierande antal lärare med uppgifter motsvarande dem som gäller i den nuvarande FoD-verksamheten. UHÄ bör i samråd med SÖ komma in med förslag till bestämmelser för dessa lärares framtida uppgifter. Nuvarande bestämmelser om särskilda skolenheter för FoD-verksamhet bör upphöra att gälla i och med utgången av juni månad 1978.

Med undantag av den s. k. fria resursen anvisas f. n. medel för FoD-verksamheten under anslagen Bidrag till driften av grundskolor m. m. och Bidrag till driften av gymnasieskolor. Jag kommer senare denna dag vid min anmälan av propositionen om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. att återkomma till frågan om avvecklingen av FoD-verksamheten.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det nya anslagssystemet för högskolan medger en betydande frihet att organisera utbildningen så att olika behov kan tillgodoses.

Enligt vad jag har erfarit utreds frågan om forsknings- och utvecklingsarbetet inom lärarutbildningen av 1974 års lärarutbildningsutredning. Frågan om organisation och omfattning av framtida försöksverksamhet i lärarutbildningen avser jag att pröva vid min behandling av utredningens kommande förslag.

Inför budgetåret 1977/78 tilldelades sektorn för utbildning för undervisningsyrken inga ytterligare medel för studievägledande uppgifter. UHÄ har därför föreslagit en ökning av studievägledningsresurserna. Jag är inte beredd att biträda detta förslag.

Jag har beräknat medel för förstärkning av biblioteksresurserna vid högskolorna i Eskilstuna/Västerås, Falun/Borlänge, Gävle/Sandviken, Jönköping, Kalmar, Borås och Sundsvall/Härnösand (+710 000 kr.). Denna förstärkning avser biblioteksresurserna för hela den statliga högskoleverksamheten på resp. ort.

1974 års lärarutbildningsutredning har med anledning av tilläggsdirektiv i skrivelse den 22 juni 1977 kommit in med vissa förslag rörande betygsättning i lärarutbildning och meritvärdering vid tillsättning av tjänst i skolväsendet. Förslagen har remissbehandlats och bereds f. n. inom regeringskansliet.

Svenska fackläraförbundet har i skrivelse den 22 december 1976 anhållit att UHÄ snarast ges i uppdrag att lägga fram förslag till grundutbildning för lärare i svenska för invandrare. Även nu tjänstgörande lärare bör enligt förbundet ges möjligheter till behörighetsgivande utbildning. Folkbildningsutredningen (U 1975: 19) har enligt sina direktiv bl. a. att lämna förslag rörande gränsdragningen mellan folkbildningsarbetet och övriga former av vuxenutbildning. Jag är därför inte beredd att ge UHÄ i uppdrag att lägga fram förslag till grundutbildning för lärare i svenska för invandrare.

SÖ har i skrivelse den 19 juni 1972 kommit in med förslag till omläggning av ADB-lärarutbildningen samt förslag till bestämmelser om tjänster m. m. Lärarnas riksförbund, dataindustriutredningen (I 1971: 02) och ADB-lärarföreningen har kommit in med skrivelser i ärendet. Jag är dock inte beredd att tillstyrka förslaget i dess nuvarande form. Det ankommer på UHÄ och SÖ att på nytt aktualisera frågan om behov av åtgärder föreligger.

Enligt riksdagens beslut i anledning av prop. 1976/77: 76 (UbU 1976/77: 29, rskr 1976/77: 333) bör de pedagogik/metodiklärarutbildningar om 18 veckor som f. n. anordnas i anslutning till fritidspedagog- och förskollärarutbildningarna fr. o. m. budgetår 1978/79 utgöra en påbyggnadslinje om 20 poäng. Även barnavårdslärare är behöriga att antas till utbildningen. Regeringen har genom beslut den 11 augusti 1977 uppdragit åt UHÄ att komma in med förslag till uppläggning av och medelsberäkning för utbildningarna inom den linje. Arbetet med detta pågår f. n. UHÄ har i sin anslagsframställning för nästa budgetår räknat med att påbyggnadslinjen anordnas med 18 platser i Stockholm och med 12 platser i Göteborg. Enligt UHÄ bör utbildningen kunna anordnas med de resurser man i dag förfogar över genom en viss minskning av antagningskapaciteten i jämförelse med vad som gäller för 18-veckorskurserna. Jag ansluter mig till UHÄ:s förslag. Enligt min mening bör det ankomma på UHÄ att fördela platserna mellan förskollärare, fritidspedagoger och barnavårdslärare.

Mina förslag till planeringsramar för sektorn för utbildning för undervisningsyrken framgår av tabellen i det följande. För den statliga högskoleutbildningen anges planeringsram per linje och högskoleenhet. För kommunal högskoleutbildning anges ram för sektorn samt beräkningsunderlag. Förändringar anges inom parentes.

Jag övergår nu till att behandla de olika linjerna inom sektorn.

Folkhögskollärarlinjen

Medel har, enligt UHÄ:s förslag, beräknats för oförändrat antal antagningsplatser.

1973 års folkhögskoleutredning (U 1972: 04) har i mars 1977 avlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1977: 8) Folkhögskolan 2. Lärarutbildning,

Planeringsramar för sektorn för utbildning för undervisningsyrken.

	Barnavårdslärarl.	Folkhögskollärarl.	Fritidspedagogl.	Förskollärarl.	Gymnastiklärarl.	Handels- och kontorslärarl.	Hemspråkslärarl.	Hushållslärarl.	Industri- och hantverkslärarl.	Lågstadielärarl.	Mellanstadielärarl.	Musiklärarl.	Slöjdlärarl.	Studie- och yrkesorienteringsl.	Teckningslärarl.	Textillärarl.	Vårdlärarl.	Ämneslärarlinjerna	Jord- skogträdgårdslärarl.	Speciallärarl.	Ped./Met. lärarl.[1]
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm			120[13]	960 (+24)[7]	125	40 (+4)	48		100 (+20)		48[8] (+20)	49[14]		60	48[15] (—24)		192[16]	188		351 (+18)	18
Universitetet i Uppsala	12		60	270				48								36		140[5]	72	72	
Högskolan i Eskilstuna/ Västerås			30	180																	
Högskolan i Falun/Borlänge			60	150																	
Högskolan i Gävle/Sandviken			60	240						48	48										
Högskolan i Örebro			60	180	100[2]																
Universitetet i Linköping		60	60	240						48	48		84 (+24)[3]					110		72	
Högskolan i Jönköping			60	180							48										
Universitetet i Lund			90[13]	462 (+24)[7]		30 (+6)	36		80 (+12)	48	72	12		60			72[16]	172[11]		288	
Högskolan i Växjö			60	150							48										
Högskolan i Kalmar				180							48										
Högskolan i Kristianstad			30	240																	
Universitetet i Göteborg	12		120[13]	396 (+24)[7]		46 (+10)	36	36	70 (+12)		72	12			60 (+24)[3]		144[16]	180		264	12
Högskolan i Borås				180																	
Högskolan i Karlstad			60	180						48	48							60			
Universitetet i Umeå	12			150		28 (+4)		36[3]	62 (+4)		48			60	48	24	48	110		182 (+10)	
Högskolan i Luleå			60	210						48	48										
Högskolan i Sundsvall/ Härnösand			60	180						24											
Förskollärarutbildning i Halmstad				48																	
Musiklärarutbildning i Arvika												30 (+30)									
Musiklärarutbildning i Piteå												20 (+20)									
Fritidspedagogutbildning inom kommunal högskola			442[6]																		
S:a antagningsplatser	36	60	1 432	4 776 (+72)[9]	225	144 (+24)	120	120	312 (+48)	264	576 (+70)[4]	123 (+24)	84	180	96 (—24)	120 (+24)	456	960	72	1 229 (+28)[10]	30

[1] Avser pedagogik/metodiklärarrutbildning för förskollärare, fritidspedagoger och barnavårdslärare.
[2] Härav 25 stud./termin i tvåämnesutbildning.
[3] Härav 24 stud. i tvåämnesutbildning.
[4] Avser ettämnesutbildning. Härtill kommer 96 stud. i tvåämnesutbildning i Göteborg, Malmö och Piteå samt 60 deltagare i särskild utbildning för musiklärare utan föreskriven utbildning.
[5] Därav avser 20 platser ämnesteoretisk utbildning i Örebro.
[6] Kommunal fritidspedagogutbildning finns i Borås (32), Göteborg (60), Helsingborg (32), Lund (32), Norrköping (30), Stockholm (64), Sundsvall (32), Uppsala (64), Västerås (32), Örebro (32) och Östersund (32). Medel för utbildningen anvisas under anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.
[7] Härav 30 platser för tvåspråkiga stud.
[8] Härav 24 stud. med finska som modersmål.
[9] Härav 576 stud. i 50-poängsutbildning av barnskötare till förskollärare.
[10] Härtill kommer 72 stud. i särskild, decentraliserad speciallärarutbildning.
[11] Härav avser 25 platser ämnesteoretisk utbildning i Växjö.
[12] Utbildningen är förlagd till musikhögskolan i Stockholm.
[13] Härav 24 platser i 50-poängsutbildning.
[14] Utbildningen är förlagd till musikhögskolan.
[15] Utbildningen är förlagd till konstfackskolan.
[16] Härav 24 platser i 19-veckorsutbildning.

högskoleutbildning m. m. Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare att under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. redovisa sina förslag till åtgärder med anledning av utredningens förslag rörande utbildning av folkhögskolans lärare.

Fritidspedagoglinjen

Under innevarande läsår anordnas fritidspedagogutbildning dels som tvåårig linje inom den statliga och kommunala högskolan, dels som en 50-veckorskurs inom arbetsmarknadsutbildningen. Budgetåret 1976/77 anordnades vid vissa lärarhögskolor fritidspedagogutbildning om 50 veckor för sökande med erfarenhet från praktisk verksamhet inom yrkesområdet. Då intresset för denna utbildning visat sig vara svagt lades utbildningen ned inför innevarande budgetår. Enligt beslut av regering och riksdag våren 1977 (prop. 1976/77 :76, UbU 1976/77: 29, rskr 1976/77: 333) bör sådan utbildning emellertid även i fortsättningen anordnas inom ramen för den statliga högskolan.

Enligt vad jag har erfarit kommer kurserna inom arbetsmarknadsutbildning enligt beslut av arbetsmarknadsstyrelsen att avvecklas med utgången av innevarande budgetår. Jag förordar därför att 50-veckorsutbildningen inom högskolan återupptas läsåret 1978/79 med 24 antagningsplatser i vardera Stockholm, Malmö och Göteborg. Samtidigt bör motsvarande minskning av den tvååriga utbildningen där äga rum. Jag utgår från att man på ansvarigt håll inom högskolan undersöker möjligheterna att föra över lärare, som verkat inom arbetsmarknadsutbildningens kurser, till högskolan.

Kommunal fritidspedagogutbildning förekommer i dag på elva utbildningsorter i landet. På samtliga av dessa orter utom en finns samtidigt statlig fritidspedagogutbildning. I prop. 1976/77: 76 uttalade jag att fritidspedagogutbildningen på längre sikt endast borde anordnas inom den statliga högskolan i anslutning till övrig lärarutbildning. Jag förordade därför en successiv avveckling av den kommunala fritidspedagogutbildningen. UHÄ har i sin anslagsframställning anmält att man senare har för avsikt att komma in med förslag rörande avvecklingen av den kommunala fritidspedagogutbildningen.

Nuvarande antagningskapacitet till den statliga fritidspedagogutbildningen grundar sig bl. a. på den överenskommelse som träffades mellan staten och kommunerna under hösten 1975 om utbyggnad av fritidshemmen under perioden fram t. o. m. utgången av år 1981. Enligt vad jag har erfarit visar kommunernas nu aktuella utbyggnadsplaner för barnomsorgen att man i fråga om fritidshemmen ligger under den ökningstakt som förutsattes i överenskommelsen. Någon utökning av den statliga fritidspedagogutbildningen bör därför inte ske. Ställning till frågan om avveckling av den kommunala fritidspedagogutbildningen bör enligt min mening tas när UHÄ kommit in med ett samlat förslag i frågan. Den totala antagningen till fritidspedagogutbildningen i landet kommer ge-

nom avvecklingen av arbetsmarknadsutbildningen av fritidspedagoger att reduceras med ca 340 platser nästa budgetår.

Förskollärarlinjen

I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 föreslår UHÄ en ökning av antalet antagningsplatser med 264 i 80/100-poängsutbildningen. De tillkommande platserna föreslås bli fördelade på orter på sådant sätt, att undervisningen genomgående kan byggas upp kring studiegrupper om 24 elever.

Den nuvarande dimensioneringen av förskollärarutbildningen ligger något över den utbildningskapacitet som enligt tillgängliga prognoser med en jämn årlig antagning erfordras för att uppnå balans mellan tillgång och efterfrågan på utbildade förskollärare år 1985. Detta gäller för riket som helhet. Emellertid föreligger i dag en obalans i tillgången på utbildade förskollärare mellan olika delar av landet. I främst storstadsregionerna finns en besvärande brist på utbildad personal. Samtidigt finns det orter där det redan i dag i det närmaste råder jämvikt mellan tillgången på lediga platser och utbildade förskollärare. Bristsituationen i storstadsområdena har i vissa fall medfört att daghemsutbyggnaden inte kunnat fortskrida i planerad takt och i andra fall resulterat i att verksamheten bedrivits med personal utan erforderlig utbildning.

De uppgifter som f. n. föreligger om kommunernas utbyggnadsplaner visar att takten i utbyggnaden i år är något snabbare än vad man räknade med i överenskommelsen mellan staten och kommunerna hösten 1975 om daghemsutbyggnaden under perioden fram t. o. m. 1981. För perioden som helhet ligger kommunerna dock enligt sina planer på en lägre nivå än vad som förutsattes i överenskommelsen.

Det är dock enligt min mening angeläget att ytterligare öka utbildningskapaciteten på förskollärarlinjen. Ökningen bör helt tillfalla storstadsområdena medan antagningen på övriga orter bör ligga kvar på samma nivå som under innevarande budgetår.

För att få en snabbare genomslagskraft av ökningen förordar jag att de tillkommande platserna i första hand tas i anspråk för 50-poängsutbildning av barnskötare till förskollärare. Jag har därför beräknat medel för ytterligare 72 antagningsplatser i sådan utbildning i Stockholm, Malmö och Göteborg. Med hänsyn till de svårigheter som under senare år förelegat att få behöriga sökande till dessa utbildningar bör dock UHÄ ges möjlighet att lokalisera antagningsplatserna inom 50-poängsutbildningen till andra orter där behov föreligger. Om antalet platser i sådan utbildning trots detta inte kan fyllas bör UHÄ kunna byta outnyttjade platser i denna utbildning till antagningsplatser i 80/100-poängsutbildning. Sådant utbyte skall, enligt min mening, ske inom ramen för tilldelade medel och får således ej medföra merkostnader för statsverket under påföljande budgetår. För att underlätta rekryteringen till 50-poängsutbildningen har regeringen genom förordning hösten 1977 ändrat behö-

righetsvillkoren så att det blir möjligt att antas till utbildningen för sådana sökande som inhämtat sin yrkeserfarenhet före barnskötarutbildningen. Ändringen gör det också möjligt att till utbildningen anta personer som har sin yrkeserfarenhet från sådan barnomsorgsverksamhet, t. ex. vid sjukhus, som tidigare inte varit behörighetsgivande.

Jag är inte beredd att tillstyrka UHÄ:s förslag om en generell sänkning av antalet elever per studerandegrupp från 30 till 24. Frågan om gruppstorlek är enligt min mening beroende av hur man lokalt lägger upp utbildningen. Det ankommer på de lokala högskolemyndigheterna att inom ramen för tilldelade medel organisera utbildningen i studiegrupper efter de skiftande förutsättningar och behov som föreligger under olika delar och moment av utbildningen.

I prop. 1976/77: 76 anförde jag att jag avsåg att återkomma med förslag inför budgetåret 1978/79 om en resursförstärkning på förskollärarlinjen för att möjliggöra tillfälliga delningar av elevgrupperna i mindre undervisningsgrupper samt för projektstudier och samverkan i lärarlag. Jag har för detta ändamål beräknat 2 310 000 kr., vilket motsvarar en kostnadsökning om 550 kr. per elev i 80/100-poängsutbildningen.

Förskollärare som under höstterminen 1976 genomgick en 18-veckorskurs för behörighet att undervisa i barnkunskap i gymnasieskolans specialkurser har inkommit med skrivelser i vilka de bl. a. anhåller att en kompletterande kurs anordnas för dem, så att de blir behöriga att undervisa i barnkunskap i grundskolan och barn- och ungdomskunskap i gymnasieskolan. Det ankommer enligt min mening på högskolemyndigheterna att i sin planering av utbildningsutbudet beakta behovet av sådana kurser.

Gymnastiklärarlinjen

Fr. o. m. innevarande läsår anordnas inom oförändrad total antagningskapacitet försöksverksamhet med utbildning av 25 studerande per termin i gymnastik och ett eller flera andra ämnen (engelska, biologi, kemi och matematik). Försöksverksamheten föreslås få oförändrad omfattning budgetåret 1978/79.

Handels- och kontorslärarlinjen

Antagningskapaciteten på handels- och kontorslärarlinjen har för innevarande budgetår ökats med 48 platser till 120 platser. Jag har vid medelsberäkningen beaktat den kostnadsökning detta medför för budgetåret 1978/79. Med hänsyn till bristen på lärare med föreskriven utbildning bör, enligt min mening, utbildningen ytterligare utökas med tolv platser på höstterminen och tolv platser på vårterminen (+ 315 000 kr.). Dessa platser bör avsättas för nu verksamma lärare inom handel och kontor samt i maskinskrivning som saknar föreskriven utbildning och som länge tjänstgjort i grundskola, gymnasieskola och/eller arbetsmarknadsutbildning. Platserna bör lokaliseras till samma orter som tidigare.

Hemspråkslärarlinjen

Enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77: 76, UbU 1976/77: 29, rskr 1976/77: 333) inrättades den 1 juli 1977 en hemspråkslärarlinje om 80 poäng med 120 platser. För budgetåret 1978/79 har jag beräknat medel för andra året av denna linje. På utbildningsorterna Stockholm, Malmö och Göteborg bör antagningsplatserna detta år, i enlighet med UHÄ:s förslag, fördelas på språkgrupper som framgår av följande sammanställning. Detta innebär att hemspråkslärarutbildning kan startas för en spansk språkgrupp i Stockholm och att utbildningen för den danska språkgruppen i Malmö utgår. Det innebär också en omfördelning av det totala antalet platser mellan den finska och den serbokroatiska/kroatoserbiska språkgruppen såväl totalt som mellan utbildningsorter under nästa budgetår jämfört med innevarande budgetår. Omfördelningen innebär bl. a. att antalet antagningsplatser för den finska språkgruppen i Göteborg utökas. Ökningen bör ses mot bakgrund av att jag, vilket senare kommer att framgå, inte kan tillstyrka UHÄ:s förslag om att nästa budgetår anordna den särskilda lågstadielärarutbildningen för sökande med finska som modersmål i Göteborg.

Hemspråkslärarutbildning läsåret 1978/79

Utbildningsorter	Språkgrupper					
	finska	serbokroatiska/ kroatoserbiska	grekiska	turkiska	spanska	S:a
Stockholm	16	—	12	12	8	48
Malmö	—	24	12	—	—	36
Göteborg	36	—	—	—	—	36
S:a	**52**	**24**	**24**	**12**	**8**	**120**

Hushållslärarlinjen

Fr. o. m. innevarande läsår anordnas vid universitetet i Umeå tvåämnesutbildning för 24 studerande i dels ett eller flera av ämnena hemkunskap, kostkunskap, bostads/miljökunskap och konsumentkunskap, dels biologi, kemi, matematik eller samhällskunskap. Jag har beräknat medel för den kostnadsökning som försöksverksamheten medför budgetåret 1978/79 (+ 600 000 kr.).

Någon ökning av antagningskapaciteten till ettämnesutbildningen är jag inte beredd att nu förorda. Tidigare minskning av antagningen till denna utbildning leder nästa budgetår till minskat medelsbehov.

Industri- och hantverkslärarlinjen

Antagningskapaciteten för denna linje har för innevarande budgetår utökats med 24 platser till 264 platser. Jag har beaktat det medelsbehov detta medför för budgetåret 1978/79. Med hänsyn till det ökade behovet av lärare inom industri och hantverk inom såväl gymnasieskola som ar-

betsmarknadsutbildning och nuvarande brist på lärare med föreskriven utbildning räknar jag med en ytterligare ökning under nästa år med 48 antagningsplatser. Dessa bör fördelas med 24 platser på vardera höst- och vårterminen (+ 562 000 kr.) och lokaliseras till samma orter som tidigare.

Jag har inte beräknat medel för den av UHÄ föreslagna utbildningen av föreståndare och jämförbara grupper vid arbetsvårdsinstitut.

UHÄ har föreslagit att 20 platser inom fortbildningskurser för lärare inom vissa yrkesinriktade ämnen för tjänstgöring i specialklass och särskola förs över från Umeå till Stockholm. Vid mina överväganden har jag inte funnit skäl att förorda en sådan överföring. Jag kan inte heller biträda UHÄ:s förslag att kostnader för traktamentsersättning till studerande inom dessa fortbildningskurser förs över till anslaget Ersättning till vissa lärarkandidater.

Lågstadielärarlinjen

Som jag inledningsvis har anfört bör det ankomma på UHÄ att se över bl. a. utbildningens dimensionering inför anslagsframställningen för budbudgetåret 1979/80. Jag är därför inte beredd att tillstyrka den av UHÄ föreslagna ökningen av antalet platser inom lågstadielärarutbildningen. Medel har beräknats för oförändrat antal platser.

Särskild lågstadielärarutbildning för sökande med finska som modersmål bör, enligt UHÄ, med hänsyn till skolans behov anordnas under nästa budgetår i Göteborg. Enligt vad jag har erfarit är intresset i Göteborg stort för denna utbildning. Antagning till lågstadielärarutbildning skall enligt riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76: 89, UbU 1975/76: 26, rskr 1975/76: 268) inte göras vare sig i Göteborg eller Stockholm under nästa budgetår utan först under budgetåret därpå. Det lägsta antalet antagningsplatser inom lågstadielärarlinjen bör vara 48 per ort och intagningsår. Enligt min mening bör därför lokaliseringen av den särskilda lågstadielärarutbildningen prövas i samband med anslagsframställningen inför budgetåret 1979/80. I detta sammanhang vill jag erinra om att jag i det föregående förordat ett ökat antal platser för den finska språkgruppen inom hemspråkslärarutbildningen i Göteborg.

Mellanstadielärarlinjen

Antalet antagningsplatser i mellanstadielärarutbildningen är f. n. 576. Tidigare minskad antagning medför att kostnaderna för utbildningen kan reduceras. UHÄ har för nästa budgetår föreslagit en ökning med 24 platser, vilken jag inte är beredd att tillstyrka. Mellanstadielärarutbildningens dimensionering bör, som jag inledningsvis anfört, bedömas i anslutning till UHÄ:s anslagsframställning inför budgetåret 1979/80.

UHÄ har föreslagit att den särskilda mellanstadielärarutbildningen för sökande med finska som modersmål under nästa budgetår anordnas i Stockholm i stället för i Göteborg. Jag finner detta motiverat mot bakgrund av att jag har erfarit att behovet av sådana lärare är stort i

Stockholmsområdet och att behovet av mellanstadielärare med denna inriktning om något år kommer att vara väl tillgodosett i Göteborgsområdet.

Vidareutbildning av lågstadielärare till mellanstadielärare bör, enligt min mening, anordnas också under budgetåret 1978/79. Jag är dock inte beredd att förorda att de i vidareutbildningen ingående sommarkurserna förläggs till terminstid.

Musiklärarlinjen

Riksdagen har i december 1977 beslutat om principerna för en fortsatt reformering av den högre musikutbildningen fr. o. m. budgetåret 1978/79 (prop. 1977/78: 14, UbU 1977/78: 12, rskr 1977/78: 73). Riksdagen har därvid beslutat att musiklärarutbildning skall anordnas i Stockholm, Göteborg, Malmö, Arvika, Piteå och Örebro. På de tre sistnämnda orterna bedrivs f. n. musikpedagogisk utbildning utanför ramen för högskolan. Som chefen för utbildningsdepartementet har anfört i prop. 1977/78: 14 (s. 119—120) skall förhandlingar bedrivas med de nuvarande huvudmännen om musiklärarlinje där med sikte på att utbildningarna i Arvika och Piteå anknyts till högskolan redan fr. o. m. budgetåret 1978/79. Samma sak gäller för utbildningen i Örebro under förutsättning att uppgörelse nås beträffande villkoren för anknytningen till högskolan.

För utbildningarna i Arvika och Piteå har chefen för utbildningsdepartementet beräknat medel under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor.

Riksdagsbeslutet innebär också att utbildning vid Svenska Dalcrozeseminariet förs över till musiklärarlinjen i Stockholm med början nästa budgetår. Jag har för budgetåret 1978/79 beräknat medel för årskurs 1 i denna utbildning.

Under innevarande budgetår utgår ett statsbidrag till Svenska Dalcrozeseminariet om 650 000 kr. ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. Enligt min mening bör statsbidrag ges även i fortsättningen till verksamheten vid seminariet till dess hela utbildningen förts in under högskolan. För detta har jag under förevarande anslag beräknat medel om 500 000 kr.

OMUS har begärt medel för kompletterande utbildning för lärare inom den kommunala musikskolan i syfte att ge dem behörighet att undervisa även i grundskolan. Under anslaget Fortbildning m. m. inom skolväsendet har jag beräknat medel för 80 platser i sådana kurser.

Vidare har jag beräknat medel för den av UHÄ föreslagna ökningen om tolv antagningsplatser i den särskilda musiklärarutbildningen för musiklärare i grundskolan som saknar föreskriven utbildning.

Utökningen av musiklärarlinjen med utbildningarna i Arvika, Piteå och vid Svenska Dalcroze-seminariet medför att antagningskapaciteten till linjen ökar med 70 platser budgetåret 1978/79. Om förhandlingarna med huvudmännen vid Örebro musikpedagogiska institut leder till en

uppgörelse så att högskoleutbildning kan anordnas fr. o. m. budgetåret 1978/79 tillkommer ytterligare 20 antagningsplatser. Tillsammans med de övriga åtgärder som jag har föreslagit kommer detta på sikt att bidra till att öka tillgången på utbildade musiklärare inom skolväsendet.

Den reformerade musiklärarutbildning som riksdagen beslutat om kräver en något större lärartäthet än vad man har i dag inom musiklärarlinjen. Jag har beräknat medel för detta.

Enligt prop. 1976/77: 59 (UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) skulle för innevarande budgetår tvåämnesutbildningen i musik utökas med 24 platser för sådana studerande som redan helt eller delvis har genomgått lärarutbildning. Då endast ett fåtal sökande visat intresse för denna utbildning bör antagningen upphöra nästa budgetår. Regeringen har genom beslut den 6 oktober 1977 medgivit att ej utnyttjade platser under innevarande läsår i denna utbildning vid antagningen vårterminen 1978 får tas i anspråk av andra sökande som är behöriga till tvåämnesutbildningen.

Jag delar OMUS uppfattning att det är angeläget att särskilda kurser, bl. a. pedagogisk utbildning av jazz- och folkmusiker, kan anordnas i anslutning till musiklärarlinjen. För kapacitetsökning av sådana särskilda kurser inom musiklärarlinjen har jag beräknat 200 000 kr.

OMUS har föreslagit en utökning och kvalitativ förstärkning av påbyggnadsutbildning för personer med grundutbildning inom de allmänna utbildningslinjerna eller lång yrkesverksamhet inom musikområdet. I prop. 1977/78: 14 har chefen för utbildningsdepartementet i samråd med mig förordat att sådan utbildning bör anordnas. Jag anser dock att den utbyggnad som OMUS föreslår bör äga rum först när reformeringen av grundutbildningen har kommit igång.

För kurser för lärare och ledare i frivillig musikverksamhet har jag beräknat ytterligare medel (+ 150 000 kr.).

Slöjdlärarlinjen

Enligt riksdagens beslut i anledning av prop. 1976/77: 76 om utbildning av förskollärare och fritidspedagoger m. m. (UbU 1976/77: 29, rskr 1976/77: 333) påbörjas läsåret 1978/79 en försöksverksamhet med tvåämnesutbildning av lärare i slöjd i kombination med engelska eller matematik. Utbildningens antagningskapacitet skall enligt beslutet vara 24 studerande per år. För försöksverksamheten har jag för nästa budgetår beräknat 600 000 kr.

Studie- och yrkesorienteringslinjen

Som jag inledningsvis anfört bör dimensioneringen av utbildningen ses över inför budgetåret 1979/80.

Jag har beräknat medel för all utbildning på denna linje under nästa budgetår varvid jag har fört över vissa medel från andra sektorsanslag.

Teckningslärarlinjen

Innevarande läsår anordnas treårig reguljär utbildning av lärare i teckning vid universitetet i Umeå och vid teckningslärarinstitutet i Stockholm. Vidare anordnas i Stockholm särskild utbildning för personer med erfarenhet av undervisning i teckning. Den senare utbildningen kommer enligt riksdagsbeslut i anledning av prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. (UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) inte längre att anordnas efter utgången av innevarande budgetår. Detta medför en kostnadsminskning. Antagningskapaciteten för teckningslärarutbildningen i Stockholm minskar med 24 platser nästa budgetår, vilket också medför en kostnadsminskning. Kostnaderna i Umeå ökar till följd av ökningen i antagningskapaciteten under budgetåren 1976/77 och 1977/78. Någon ytterligare förändring föreslås ej för budgetåret 1978/79.

UHÄ har i sina förslag till anslagsframställning begärt medel om 234 000 kr. för att utöka praktikinslagen i utbildningen vid teckningslärarlinjen i Stockholm, så att man i detta avseende uppnår en med utbildningen i Umeå likvärdig standard. Även jag anser det angeläget att praktikinslagen i utbildningen ges ökat utrymme. Det bör dock ankomma på vederbörande högskolemyndighet att undersöka möjligheterna att inom ramen för oförändrad kostnadsram öka praktikinslagen i utbildningen.

Textillärarlinjen

Enligt riksdagens beslut i anledning av prop. 1976/77: 76 om utbildning av förskollärare och fritidspedagoger m. m. (UbU 1976/77: 29, rskr 1976/77: 333) påbörjas läsåret 1978/79 försöksverksamhet med utbildning av lärare i textilslöjd i kombination med engelska eller matematik. Utbildningens antagningskapacitet skall enligt beslutet vara 24 studerande per år. För försöksverksamheten har jag för nästa budgetår beräknat medel om 600 000 kr.

Vidare har jag beräknat medel för följdkostnader av tidigare ökad antagning till den reguljära ettämnesutbildningen.

Vårdlärarlinjen

Jag räknar med oförändrad antagningskapacitet, 456 platser, på vårdlärarlinjen. Jag har beaktat den automatiska ökning av utbildningskostnaderna som är en följd av att antalet platser inför innevarande budgetår ökades med 72 samt det minskade behov av medel som uppstår genom att den extra lärarkursen i Örebro upphör.

I enlighet med vad jag anförde i prop. 1976/77: 59 och vad riksdagen beslöt i anslutning till denna (UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) bör erfarenheterna av decentraliseringen av vårdlärarutbildningen till Örebro avvaktas innan ytterligare överväganden sker om att förlägga sådan utbildning till andra än nuvarande orter.

När det gäller fördelningen av kurser på olika vårdyrkeskategorier vill jag erinra om att chefen för utbildningsdepartementet i det föregående under anslaget Utbildning för vårdyrken har föreslagit en utbyggnad av vissa vårdyrkesutbildningar. Bl. a. har en kraftig ökning av antalet platser på tandhygienistlinjen föreslagits.

Enligt vad jag har erfarit har det under innevarande budgetår varit svårt att fylla antalet platser i kurser om 19 veckor avseende ämnesutbildning eller praktisk-pedagogisk utbildning med studerande som tidigare genomgått en av dessa utbildningar. Förhållandet tyder enligt min uppfattning på att kurserna nu bör kunna avvecklas. Med undantag av den antagning som kan behöva göras med hänsyn till den föreslagna utbyggnaden av tandhygienistutbildningen bör nya studerande inte antas till kurser om 19 veckor under läsåret 1978/79. Fr. o. m. budgetåret 1979/80 bör inga 19-veckorskurser anordnas.

Vid mina beräkningar har jag utgått från att kurser om 19 veckor kommer att anordnas i den utsträckning och med det antal studerande som UHÄ föreslagit. Mitt förslag i det föregående kan dock ha som konsekvens att vissa studerandegrupper blir så små att en kurs om 19 veckor inte går att anordna. För det fall att det inte visar sig lämpligt att samordna utbildningen av vissa mindre grupper av sökande bör dessa länkas till motsvarande lärarkurser om tre terminer och där delta i utbildningsmoment som har sin motsvarighet i en utbildning om 19 veckor. Eventuella merkostnader som uppkommer och som i första hand är en följd av att samläsning inte alltid är möjlig bör rymmas inom ramen för de medel som frigörs genom att det blir tomma platser i 19-veckorsutbildningen. Övriga medel som frigörs bör, enligt min mening, användas för att öka antagningen till lärarkurserna om tre terminer.

UHÄ bör bemyndigas att, inom ramen för oförändrad medelstilldelning, vid behov göra den omfördelning av utbildningsplatser från kurser om 19 veckor till kurser om tre terminer som befinns lämplig. I samband med förslag till anslagsframställning inför budgetår 1979/80 bör UHÄ redovisa de åtgärder som eventuellt har vidtagits.

UHÄ har föreslagit att en kurs om 19 veckor med 24 platser skall omlokaliseras från Göteborg till Lund. Jag ansluter mig till detta förslag. Jag anser vidare att det bör utredas om platser i 19-veckorsutbildningen i Stockholm kan föras över till Umeå. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att slutligt få ta ställning i denna lokaliseringsfråga. Jag utgår därvid från att såväl omlokaliseringen till Lund som en eventuell omlokalisering till Umeå inte skall medföra att behov av medel för övertalig personal uppstår.

Jag har ingen erinran mot att ett mindre antal platser inom kurserna i anatomi, fysiologi och medicinsk mikrobiologi byts ut mot platser i distansundervisning under förutsättning att det sker inom ramen för oförändrad medelstilldelning.

Ämneslärarlinjerna

Jag räknar med oförändrad antagningskapacitet på ämneslärarlinjerna om 160 poäng, dvs. 960 platser.

UHÄ räknar med att ett visst bortfall kommer att ske under utbildningens gång på de fyraåriga linjerna och att detta kommer att vara störst inom den matematisk-naturvetenskapliga ämneslärarlinjen. Enligt vad jag har erfarit är också det faktiska antalet nya studerande vid ämneslärarlinjerna, speciellt vid den matematisk-naturvetenskapliga, lägre än det planerade. Samtidigt visar den aktuella arbetsmarknadsstatistiken för lärare att antalet tjänster som tillsatts med personer utan föreskriven utbildning är störst inom de naturvetenskapliga och tekniska ämnena.

Mot bakgrund härav finner jag det motiverat att, som ett led i rekryteringsåtgärderna, tillfälligt öka antalet platser med 30 inom den avslutande praktisk-pedagogiska ämneslärarutbildningen om 40 poäng enligt äldre studieordning. De nya platserna bör i första hand avsättas för studerande med naturvetenskapliga och tekniska ämnen i sin ämnesteoretiska utbildning. Enligt min mening bör UHÄ bemyndigas att fördela dessa platser till sådana orter som har ett stort antal sökande med denna bakgrund. Kostnaderna för den ökade intagningen bör bestridas genom de medel som frigörs genom att det finns tomma platser på de fyraåriga ämneslärarlinjerna. Regeringen bör kunna utfärda bestämmelser i detta hänseende inom ramen för det bemyndigande att besluta om överföringar mellan anslagsposter som chefen för utbildningsdepartementet har förordat i det föregående. UHÄ anser också att tomma platser på ämneslärarlinjerna bör utnyttjas för att ge studerande som avslutat sin ämnesteoretiska utbildning praktisk-pedagogisk utbildning. Jag har inget att erinra mot UHÄ:s förslag på denna punkt, men anser att sådan överföring bör ske inom samma ämnesområden. Jag vill dock framhålla den av mig tidigare redovisade uppfattningen att lärarutbildningens dimensionering bör anpassas till skolans behov. Situationen på lärararbetsmarknaden och långsiktiga bedömningar av denna bör sålunda beaktas vid antagning till praktisk-pedagogisk utbildning.

Med den av mig föreslagna ökningen av antalet platser blir antagningskapaciteten på den ettåriga utbildningen enligt äldre studieordning 990 platser. Tidigare ökad intagning till denna utbildning medför kostnadsökningar under nästa budgetår som jag har beaktat. I likhet med föregående år har jag även beräknat medel för 75 platser i vidareutbildning av mellanstadielärare till ämneslärare.

UHÄ stryker i sin anslagsframställning under vikten av att den fyraåriga ämneslärarutbildningen i sin helhet knyter an till skolans behov och att de studerande redan under ämnesstudierna kommer i kontakt med skolans arbete. I avvaktan på de kommande förslagen från 1974 års lärarutbildningsutredning är jag dock inte beredd att avsätta ytterligare medel för denna verksamhet.

För andra årets studier inom navigationslärarutbildningen har jag räknat med ytterligare medel.

Lärarlinjen för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel

Fr. o. m. budgetåret 1976/77 anordnas i Uppsala en utbildning av lärare inom områdena jordbruk, skogsbruk och trädgård som en särskild kurs inom ämneslärarutbildningen. Utbildningen omfattar 20 poäng. Antalet platser är 48. För att vinna inträde till utbildningen fordras f. n. att ha avlagt agronom-, civiljägmästar-, hortonom-, landskapsarkitekt-, lantmästar- eller trädgårdsteknikerexamen eller att ha avlagt examen vid förutvarande statens skogsmästarskola eller tidigare skogsskola. Utbildningen är en grundläggande pedagogisk utbildning för nämnda grupper. Mot bakgrund av att utbildningen, enligt UHÄ, måste anses svara mot ett mera bestående behov och ha allmän karaktär har UHÄ föreslagit att utbildningen fr. o. m. budgetåret 1978/79 anordnas som en påbyggnadslinje omfattande 20 poäng. Även jag finner skäl tala för att en lärarlinje för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel inrättas som påbyggnadslinje. Jag har räknat med att förändringen från kurs till linje skall kunna genomföras inom ramen för befintliga resurser.

I anslutning till behandlingen av prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. förutsatte riksdagen (UbU 1976/77: 20, s. 109, rskr 1976/77: 246) att förslag om ökad antagningskapacitet för utbildning av lärare för jordbrukets, trädgårdsnäringens och skogsbrukets utbildningar snarast läggs fram för riksdagen. UHÄ har i sin anslagsframställning föreslagit en ökning av antalet platser med 24 med antagning av tolv studerande på höstterminen och tolv på vårterminen. Jag tillstyrker detta förslag och har beaktat ökningen vid beräkning av medel.

Speciallärarlinjen

I prop. 1975/76: 39 (s. 319, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) anförde föredraganden att det är angeläget att sökande från sådana kommuner, som har ett lågt antal lärare med specialpedagogisk inriktning, prioriteras vid antagning till speciallärarutbildning på gren 1. Det bör anmälas för riksdagen att regeringen genom förordning den 4 november 1976 uppdrog åt UHÄ att kartlägga den geografiska spridningen av lärare med utbildning i specialpedagogik på gren 1 och att, efter överläggningar med berörda personalorganisationer och Svenska kommunförbundet, till regeringen komma in med förslag till principer för urval bland behöriga sökande så att kommuner med lågt antal specialpedagogiskt utbildade lärare tillgodoses.

UHÄ har den 15 september 1977 kommit in med en redovisning av uppdraget. Jag avser senare att återkomma till regeringen i denna fråga.

Tidigare ökad intagning på speciallärarlinjen medför under budgetåret 1978/79 kostnadsökningar som jag har beaktat.

I enlighet med UHÄ:s förslag har jag beräknat medel för ytterligare 16 platser inom talpedagogutbildningen på gren 2, tolv i Stockholm och fyra i Umeå.

Jag har också beräknat medel för ytterligare sex platser på gren 2

i Stockholm för utbildning av lärare för utvecklingsstörda, blinda barn samt för ytterligare sex platser på gren 3: 1 i Umeå för utbildning av lärare för sjuka barn.

Utbildning av yrkesvalslärare inom särskolan bör, som UHÄ föreslår, inte anordnas nästa budgetår vilket medför en minskning av medelsbehovet.

UHÄ har vidare föreslagit att kostnader för traktamentsersättningar till vissa studerande på speciallärarlinjen samt till denna knutna kurser skall bestridas ur anslaget Ersättning till vissa lärarkandidater. Jag har emellertid beräknat dessa kostnader under förevarande anslag.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (329 477 000+96 688 000=) 426 165 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta om inrättande av en påbyggnadslinje benämnd lärarlinjen för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel och omfattande 20 poäng.
2. bemyndiga regeringen att besluta om lokalisering av vårdlärarlinjen enligt vad jag har förordat,
3. fastställa planeringsramar enligt var jag har förordat,
4. till *Utbildning för undervisningsyrken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 426 165 000 kr.

D 9. Utbildning för kultur- och informationsyrken

1977/78 Anslag 120 115 000
1978/79 Förslag 146 284 000

Detta anslag avser grundläggande utbildning för kultur- och informationsyrken vid de statliga högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Under anslaget beräknas medel dels för allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinje inom sektorn samt för fortbildning av journalister, dels för studier enligt äldre studieordning. Vidare beräknas medel för vissa konstnärliga utbildningar i Stockholm.

Sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken omfattar innevarande budgetår allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinje enligt följande sammanställning.

Allmänna utbildningslinjer	*Poäng*
Bibliotekarielinjen	80
Journalistlinjen	80
Kulturkommunikationslinjen	120
Kyrkomusikerlinjen	160
Musikdramatiska linjen	120
Musiklinjen	120
Religionsvetenskapliga linjen	140
Skådespelarlinjen	120
Tolklinjen	60

Påbyggnadslinje

Praktisk-teologisk utbildning 20

Dessutom omfattar sektorn utbildningarna vid

Dramatiska institutet

Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning

Konstfackskolan (ej teckningslärarutbildningen)

Konsthögskolan

Musikhögskolan i Stockholm (ej musiklärarutbildningen)

Statens dansskola

Statens musikdramatiska skola

Statens scenskola i Stockholm

Högskolan i Kalmar (fortbildningen av journalister)

Universitetet i Göteborg (bild- och formutbildningarna)

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredragan-den
Stockholms högskoleregion			
Universitetet i Stockholm	15 635 000	+ 1 732 000	+1 063 000
varav uppbördsmedel	45 000	+ 5 000	+ 5 000
		(— 1 213 000)	(—1 660 000)
Gemensamt för de konstnärliga högskolorna	—	—	+ 100 000
Dramatiska institutet	9 306 000	+ 1 433 000	+1 462 000
varav uppbördsmedel	200 000	of.	of.
		(+ 216 000)	(+ 216 000)
Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning	1 495 000	+ 393 000	+ 346 000
Konstfackskolan	9 613 000	+ 3 153 000	+2 360 000
		(+ 589 000)	(+ 589 000)
Konsthögskolan	5 213 000	+ 1 025 000	+ 843 000
Musikhögskolan i Stockholm	7 451 000	+ 2 134 000	+1 550 000
Statens dansskola	2 022 000	+ 417 000	+ 412 000
Statens musikdramatiska skola	1 335 000	+ 295 000	+ 268 000
Statens scenskola i Stockholm	2 292 000	+ 633 000	+ 576 000
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	13 881 000	+ 3 740 000	+2 940 000
		(+ 702 000)	(+ 363 000)
Högskolan i Örebro	1 705 000	+ 407 000	— 196 000
		(— 47 000)	(— 115 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	1 741 000	— 855 000	—1 101 000
		(— 1 039 000)	(+1 288 000)

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredraganden
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	16 415 000	+ 3 638 000	+ 2 542 000
		(+ 83 000)	(— 284 000)
Högskolan i Kalmar	1 455 000	+ 387 000	+ 904 000
		(+ 24 000)	(—)
Högskolan i Växjö	1 354 000	+ 341 000	+ 209 000
		(+ 18 000)	(— 2 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	16 101 000	+10 073 000	+ 8 764 000
		(+ 5 132 000)	(+ 4 778 000)
Högskolan i Borås	8 140 000	+ 1 738 000	+ 1 342 000
		(+ 334 000)	(+ 268 000)
Högskolan i Karlstad	1 305 000	+ 324 000	+ 213 000
		(— 13 000)	(+ 5 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	3 901 000	+ 295 000	— 157 000
		(— 380 000)	(— 637 000)
Stöd- och innovationsåtgärder		—	+ 734 000
			(+ 680 000)
Stöd till de fria samfundens teologiska seminarier		—	+ 1 000 000
Utgift	**120 360 000**	**+31 303 000**	**+26 174 000**
varav uppbördsmedel	245 000	+ 5 000	+ 5 000
Nettoutgift	**120 115 000**	**+31 298 000**	**+26 169 000**
		(+ 4 406 000)	(+ 3 481 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) samt av organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning (OMUS).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Linje m. m./ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	1 705	
2. *Löneomräkning*	16 867	
3. Fortbildning av skådespelare	135	
4. *Bibliotekarielinjen*		
Resursförstärkning, HB	200	
5. *Kulturkommunikationslinjen*		
5.1 Resursförstärkning	500	
5.2 Variant på musikområdet inom linjen	300	
6. *Gemensamt för kyrkomusiker- och musiklinjen*		
UHÄ		
6.1 Följdkostnad av ökade lokaler, MHS	150	
6.2 Resursförstärkning	500	

Linje m. m./ändamål/ högskolcenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
OMUS		
6.3 Större undervisningsmängd i musiklinjens årskurs 1, MHS, UU, UG	491	
6.4 Större undervisningsmängd i musiklinjens årskurs 2 och 3, MHS, UL, UG	268	
6.5 Minskad kapacitet på musiklinjen (12 platser), MHS, UL	−318	
6.6 Ökad kapacitet i särskilda kurser, MHS, UL, UG	212	
6.7 Ökad kapacitet i påbyggnadskurser	141	
6.8 Korta kurser för fria musikutövare	200	
7. *Gemensamt för musikdramatiska och skådespelarlinjerna samt för statens scenskola och musikdramatiska skolan i Stockholm*		
Resursförstärkning	300	
8. *Religionsvetenskapliga linjen*		
8.1 1 tjänst som professor i religionspedagogik, UU	150	Yrkande även under anslaget Teologiska fakulteterna (+ 150 tkr.)
8.2 Resursförstärkning	75	
9. *Tolklinjen*		
9.1 Ökat antal studieplatser, US, UU	532	
9.2 Standardhöjning	500	
9.3 Uppräkning till helårskostnad för vissa kurser	266	
10. *Bild- och formutbildningarna*		
10.1 Konstfackskolan		
Utbildning av dekormålare	48	
Resursförstärkning	500	
10.2 Konsthögskolan		
2 lärartjänster	160	
Förstärkning	90	
10.3 Universitetet i Göteborg		I anslagsframställning för bå 1977/78 begärdes dessutom resursförstärkningar för Valands konstskola (380 tkr.) och konstindustriskolan (130 tkr.).
Valands konstskola	170	
Konstindustriskolan	250	
11. *Dramatiska institutet*		
11.1 Utbildning av dekormålare	27	
11.2 Förstärkning	200	
12. *Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning*		
Förstärkning	50	
13. *Statens dansskola*		
Förstärkning	75	
14. *Anslagstekniska förändringar*		
14.1 Konstindustriskolan och Valands konstskola	5 670	Motsvarande belopp för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats på tilläggsbudget.

Linje m. m./ändamål/ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
14.2 Omfördelning av utgifter för ämneslärarlinjerna och konstfackskolan	— 2 507	
14.3 Resursminskning	—13 089	Motsvarande förstärkning yrkas under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.
14.4 Vissa förvaltnings- och biblioteksresurser	185	Medel för dessa ändamål vid universitetet i Linköping har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.
14.5 Biblioteksresurser	4 668	Medel för dessa ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
14.6 Förvaltningsresurser	6 971	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
14.7 Lokaler m. m.	956	
14.8 Stöd- och innovationsåtgärder samt information	1 310	Medel för dessa ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.
14.9 Lönekostnader vid lokala Pu-enheter	321	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.
15. *Påbyggnadslinje*		
Påbyggnadstermin i journalistutbildningen	675	
16. *Fortbildning av journalister i Kalmar*		
Kapacitetsökning	150	
17. *Gemensamt för sektorn*		
17.1 Biblioteksresurser	360	
17.2 Resurser för handikappade studerande	290	
17.3 Administrativa resurser	599	
	31 303	

[1] MHS = musikhögskolan i Stockholm, UU = universitetet i Uppsala, UL = universitetet i Lund, UG = universitetet i Göteborg, HB = högskolan i Borås.

På grundval av ett förslag som har utarbetats vid högskolan i Luleå föreslår UHÄ att principbeslut skall fattas om uppbyggnad av utbildning och forskning på formgivningsområdet i Luleå. Utbildningen bör påbörjas budgetåret 1979/80 och samma år skall enligt förslaget inrättas professurer i formlära, arbetsmiljöformgivning och produktformgivning samt universitetslektorat i formlära och i miljö- och konsthistoria. UHÄ

föreslår att antagningskapaciteten på de fyraåriga linjerna i arbetsmiljödesign och produktdesign skall vara 15 platser årligen på vardera linjen. För budgetåret 1979/80 beräknas kostnaden till 1 080 000 kr. Årskostnaden vid full utbyggnad beräknas till omkring 4 milj. kr.

Konstfackskolans styrelse har i skrivelser i november 1976 och juni 1977 begärt förstärkning av skolans personal, dels för aktualisering av skolans arkivförteckning, dels för matrikelarbete.

Planeringsramar för sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken

Statlig högskoleutbildning	Stockholm	Uppsala	Örebro	Linköping/ Norrköping	Lund/ Malmö	Växjö	Göteborg	Borås	Karlstad	Umeå
a)										
Allmänpraktiska medielinjen	16[1]									
Bibliotekarielinjen								300		
Danslinjen[2]	15[3]									
Designlinjen							50			
Konsthantverkslinjen										
Grafiska linjen	40[4]						20			
Journalistlinjen	120						120			
Kyrkomusikerlinjen	8[5]				4		4			
Linjen för fri konst	30[6]						12			
Medielinjen för film/TV, radio och teater	27[1]									
Musikdramatiska linjen	6[7]						12			
Skådespelarlinjen	12[8]				12					
Musikerlinjen	55[5]				26		24			
Reklam- och kommunikationslinjen	50[4]									
Tolklinjen[9]	80	40					40			20
(Konstfackskolans linjer) nuvarande utb.	100									
b)										
Kulturkommunikationslinjen	(300)	(84)	(25)	(30)	(75)	(30)	(30)		(30)	(70)
Religionsvetenskapliga linjen		(190)			(85)					
Praktisk-teologisk utbildning		(110)			(70)					
Planeringsram för linjer enligt b	300	384	25	30	230	30	30		30	70

[1] Dramatiska institutet.
[2] Vart tredje år antas 15 elever till den treåriga mimutbildningen. Senaste antagningen skedde 1977/78.
[3] Statens dansskola.
[4] Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning.
[5] Musikhögskolan.
[6] Konsthögskolan.
[7] Statens musikdramatiska skola.
[8] Statens scenskola.
[9] Antagning till olika tolkutbildningar sker var tredje termin, varigenom antalet antagna varierar från läsår till läsår.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Mina förslag till planeringsramar för sektorn framgår av tabellen. För den statliga högskoleutbildningen anges planeringsram per linje

och högskoleenhet (a) eller per sektor och högskoleenhet (b) tillsammans med beräkningsunderlag i form av beräknad antagning per högskoleenhet inom parentes.

I prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. behandlades frågan om ändringar i journalistutbildningen. Därvid föreslog jag att grundutbildningen skulle omfatta 80 poäng men att dessutom skulle erbjudas en påbyggnadslinje om 20 poäng. Riksdagen beslutade i enlighet härmed. UHÄ har i sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1978/79 beräknat medel även för påbyggnadslinjen. Inte minst med hänsyn till behovet av fortbildning anser jag att ändringarna i utbildningen bör fullföljas även i detta avseende. Jag anser dock att man med hänsyn till det statsfinansiella läget bör uppskjuta genomförandet ett år.

I skilda sammanhang har frågan väckts om en minskning av antagningen till journalistlinjen. Jag är inte beredd att nu förorda en sådan åtgärd. Frågan bör belysas närmare. Jag avser därför att i annat sammanhang föreslå regeringen att ge UHÄ i uppdrag att i samband med sitt planeringsarbete utreda frågan om antalet utbildningsplatser vid journalistlinjen.

För fortbildning av journalister (FOJO) vid högskolan i Kalmar beräknar jag medel som bör göra det möjligt att öka utbudet av kurser.

Den tekniska utvecklingen går mot allt större användning av integrerade system för tidningsproduktion. Därvid uppstår problemet att många av de journalister och grafiker som skall arbeta med den nya tekniken har inadekvat utbildning. De tidningar som går in för den nya tekniken brottas därför med stora fortbildningsproblem. Den enskilde medarbetaren blir på ett nytt sätt involverad i tidningsproduktionen. Men många arbetsmoment försvinner helt eller ändrar karaktär och viss journalistisk och grafisk personal riskerar att bli överflödig eller har inadekvat utbildning för den nyinriktning av arbetsinsatsen som kan bli aktuell.

I prop. 1977/78: 58 om ökat stöd till dagspressen, m. m. förutskickade chefen för budgetdepartementet förslag om ytterligare utbyggnad av fortbildningen av journalister och övrig tidningspersonal.

Vid högskolan i Kalmar bedrivs fortbildning av journalister. Som nyss har framgått bör denna verksamhet byggas ut. Denna fortbildning riktar sig emellertid i första hand till journalister med bristfällig grundutbildning. Med hänsyn till vad jag nyss har anfört bör fortbildning även anordnas för annan personal som berörs av den nya tekniken. Fortbildningen bör ha formen av kurser, förslagsvis två till tre veckor långa.

Journalistlinjerna i Stockholm och Göteborg har numera utrustning som gör det möjligt att undervisa i den nya tidningstekniken. Man bör därför med fördel kunna förlägga en del av den nu aktuella fortbildningen till dessa enheter. Vidare bör enligt min mening viss utbildning förläggas direkt till berörda tidningar. Utbildningen bör vara regionalt anpassad så att man når rätta målgrupper. Möjligheten att i

vissa fall förlägga utbildningen till folkhögskolors lokaler bör undersökas. Jag anser att man bör ta till vara FOJO:s erfarenhet av fortbildning genom att ställa verksamheten under dess ledning. Man vinner därmed även den fördelen att få en samlad ledning av verksamheten och att regionala behov beaktas. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att uppdraga åt högskolemyndigheterna att utforma utbildningen. Vid min beräkning av förevarande anslag har jag tagit upp medel för denna fortbildning (500 000 kr.).

Jag vill i detta sammanhang också erinra om vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor om massmedieforskning och dess anknytning till journalistutbildningen.

Arbetsmarknadssituationen för bibliotekarier är alltjämt osäker. För vårterminen 1977 fastställde, som jag anmälde i prop. 1976/77: 59, regeringen antalet nybörjarplatser vid bibliotekarielinjen till 150, dvs. en minskning med 30 jämfört med tidigare. För läsåret 1977/78 är antalet nybörjarplatser sammanlagt 300. En arbetsgrupp vid högskolan i Borås utreder dels antagningskapaciteten vid bibliotekarielinjen sett i förhållande till arbetsmarknaden för bibliotekarier och annan personal inom litteraturservicens område, dels fortbildning av sådan personal med sikte på bl. a. barnlitteratur och teknisk utveckling inom biblioteksområdet. Jag har erfarit att detta arbete inom kort kommer att vara slutfört. För att göra det möjligt att ändra antagningskapaciteten inför läsåret 1978/79 om detta visar sig motiverat bör regeringen inhämta riksdagens bemyndigande härtill.

Riksdagen har i december 1977 beslutat om principerna för en fortsatt reformering av den högre musikutbildningen fr. o. m. budgetåret 1978/79 (prop. 1977/78: 14, UbU 1977/78: 12, rskr 1977/78: 73). Beslutet innebär en organisatorisk och innehållsmässig reformering av musiklärar- och musikerutbildningarna. Riksdagen har därvid beslutat att en *musikerlinje* skall inrättas i stället för den provisoriska musiklinjen och att denna linje, liksom den tidigare inrättade *kyrkomusikerlinjen,* skall anordnas i Stockholm, Malmö och Göteborg. Riksdagsbeslutet innebär också vissa principiella ställningstaganden till förslag från organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS) om utbildningarnas dimensionering och ekonomiska resurser.

OMUS har för budgetåret 1978/79 avgivit förslag till anslagsframställning för de reformerade musikutbildningarna, medan UHÄ har avgivit förslag beträffande bl. a. basorganisationen för de högre musikutbildningarna.

OMUS har föreslagit en kvalitetsmässig förstärkning av undervisningen på musikerlinjen. Jag har i prop. 1977/78: 14 förordat en sådan förstärkning och beräknar i detta sammanhang medel för en höjning av undervisningsstandarden i den första årskursen på musikerlinjen.

Kommittén har räknat med en minskning av kapaciteten på musikerlinjen i Stockholm och Malmö med sammanlagt 12 antagningsplatser.

Jag tillstyrker förslaget. Jag tillstyrker vidare OMUS' förslag att öka den utbildning inom eftersatta repertoarområden som bedrivs i form av särskilda kurser.

OMUS har föreslagit en utökning och kvalitativ förstärkning av påbyggnadsutbildning för personer med grundutbildning inom de allmänna utbildningslinjerna eller lång yrkesverksamhet inom musikområdet. Jag har i prop. 1977/78: 14 förordat att sådan utbildning bör anordnas. Jag anser dock att den utbyggnad som OMUS föreslår bör äga rum först när reformeringen av grundutbildningen har kommit i gång.

OMUS anser att det finns ett behov av kompletterande utbildning i musik för fria musikutövare. Kommittén har för budgetåret 1978/79 föreslagit en resurs för fördelning på central nivå. Jag instämmer i OMUS' bedömning av behovet på detta område, men anser att det bör ankomma på regionstyrelserna att besluta om medel för ändamålet inom ramen för anslaget till lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

Vid min beräkning av medel för *tolklinjen* har jag räknat upp anslaget för helårskostnaden vid utbildning i serbokroatiska i Stockholm och turkiska i Uppsala.

Jag har i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor förordat att de åtta konstnärliga skolorna i Stockholm skall inordnas i högskolan som självständiga högskoleenheter. För förstärkning av basresurserna och för administrativa ändamål vid dessa högskolor beräknar jag ett tillskott om sammanlagt 800 000 kr. Därav bör 100 000 kr. disponeras av regionstyrelsen för insatser vid de högskoleenheter som har särskilt behov av administrativt stöd.

Regeringen bör föreslå riksdagen att inrätta följande nya utbildningslinjer inom denna sektor:

Allmänna utbildningslinjer	*Omfattar*
Allmänpraktiska medielinjen	40 poäng
Danslinjen	120 „
Designlinjen	160 „
Grafiska linjen	80 „
Konsthantverkslinjen	160 „
Linjen för fri konst	200 „
Medielinjen för film/TV, radio och teater	80 „
Reklam- och kommunikationslinjen	60 „
Påbyggnadslinje	
Konsthögskolans arkitekturskola	40 „

UHÄ har begärt medel till en förstärkning av undervisningen vid *skådespelarlinjen* och *musikdramatiska linjen*. Jag avser att ta ställning till utbildningens resursbehov när den pågående översynen av utbildningen

på skådespelarlinjen är färdig och är därför inte beredd att nu förorda en ökning av resurserna vid dessa linjer.

I enlighet med riksdagsbeslut våren 1977 (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) är utbildningarna vid *Valands konstskola* och *konstindustriskolan* i Göteborg inordnade i universitetet i Göteborg fr. o. m. innevarande läsår. Medel för verksamheten detta budgetår har anvisats av riksdagen under hösten (prop. 1977/78: 25, UbU 1977/78: 11, rskr 1977/78: 61). UHÄ framhöll i sitt yttrande över anslagsframställning för budgetåret 1977/78 från Valands konstskola att utbildningen resursmässigt har en betydligt lägre standard än den vid konsthögskolan i Stockholm. Jag har beräknat medel för att i någon mån tillgodose önskemålen om att utbildningen vid linjen för fri konst i Göteborg skall nå en nivå som är jämförbar med utbildningen i Stockholm.

Jag erinrar om vad jag vid min anmälan av vissa gemensamma frågor har anfört om *konstfackskolans* organisation och förordar att regeringen hemställer om riksdagens bemyndigande att göra omfördelningar mellan anslagen för utbildning för undervisningsyrken och för utbildning för kultur- och informationsyrken.

Vid konstfackskolan pågår en utredning av skolans organisation i enlighet med riktlinjer i 1976 års budgetproposition (prop. 1975/76: 100, bil. 10 s. 129—132). De förslag till resursförstärkningar för utbildningen vid konstfackskolan som har framförts sammanhänger alla med den planerade omorganisationen. Jag är därför inte beredd att ta ställning till dessa förslag, förrän utredningsresultatet har lagts fram.

Frågan om statligt stöd till de fria samfundens teologiska seminarier har aktualiserats bl. a. genom skrivelse år 1976 från de fria teologiska seminariernas rektorskonvent. Riksdagen har i skrivelse den 17 mars 1976 (nr 196) anhållit om utredning av frågan om statsbidrag till seminarierna. Genom beslut den 26 maj 1976 bemyndigade regeringen min företrädare att tillkalla en kommitté (U 1976: 06) för att utreda frågan. Genom beslut av regeringen den 2 december 1976 fick kommittén tilläggsdirektiv. Kommittén har avgivit betänkandet (Ds U 1977: 5) De fria teologiska seminarierna. Betänkandet har remitterats till berörda myndigheter och samfund m. fl. Beredningen av frågan i vad avser den närmare utformningen av stödet är ännu inte slutförd. Jag beräknar emellertid, efter samråd med chefen för kommundepartementet, under detta anslag medel för ändamålet (1 000 000 kr.), och avser att senare föreslå regeringen att till riksdagen avge en proposition i ärendet under 1977/78 års riksmöte.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta om inrättande av de allmänna utbildningslinjer och den påbyggnadslinje som jag har föreslagit,

2. bemyndiga regeringen att göra omfördelningar mellan anslagen för utbildning för undervisningsyrken och utbildning för kultur- och informationsyrken,
3. bemyndiga regeringen att slutligt fastställa dimensioneringen av bibliotekariclinjen,
4. fastställa planeringsramar enligt vad jag har förordat,
5. till *Utbildning för kultur- och informationsyrken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 146 284 000 kr.

D 10. Lokala och individuella linjer och enstaka kurser

1977/78 Anslag 115 036 000
1978/79 Förslag 208 954 000

Detta anslag avser utbildning på lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser vid de statliga högskoleenheterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde och inom kommunal högskoleutbildning. För sådan kommunal högskoleutbildning utgår statsbidrag från anslaget. Från anslaget utgår även statsbidrag till socialpedagogiska institutet i Stockholm.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleregion m. m.	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion	28 437 000	+21 756 000 (+14 265 000)	+24 519 000 (+17 252 000)
Uppsala högskoleregion	20 704 000	+18 240 000 (+ 9 998 000)	+16 753 000 (+10 719 000)
Linköpings högskoleregion	7 472 000	+ 5 152 000 (+ 1 995 000)	+ 5 955 000 (+ 3 700 000)
Lund/Malmö högskoleregion	18 910 000	+16 428 000 (+ 8 574 000)	+15 827 000 (+ 9 964 000)
Göteborgs högskoleregion	22 206 000	+18 797 000 (+10 484 000)	+18 083 000 (+11 690 000)
Umeå högskoleregion	14 787 000	+14 498 000 (+ 6 774 000)	+11 373 000 (+ 6 547 000)
Till regeringens disposition	2 520 000	+ 75 000	+ 1 408 000
	115 036 000	**+94 946 000** (+52 090 000)	**+93 918 000** (+59 872 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ändamål m. m.	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	1 553	
2. *Löneomräkning*	21 947	
3. *Resurser för andra årets studerande*	9 264	Avser kostnader till följd av kapacitetsökningen budgetåret 1977/78.
4. *Datorserviceresurser (ULi)*[1]	15	
5. *10 % kapacitetsökning för enstaka kurser*	10 077	
6. *Anslagstekniska förändringar*		
6.1 Biblioteks- och förvaltningsresurser (ULi)[1]	−1 300	Medel för dessa ändamål föreslås bli anvisade under anslagen till yrkesutbildningssektorerna.
6.2 Resurser för vissa lokala linjer	1 009	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.
6.3 Resurser för andra årets studerande	50 731	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen till yrkesutbildningssektorerna (för studerande enligt äldre bestämmelser).
6.4 Stöd- och innovationsåtgärder	1 650	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.
	94 946	

[1] ULi = universitetet i Linköping.

UHÄ framhåller att de interimistiska regionstyrelserna i sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1978/79 starkt strukit under vikten av ytterligare medel så att efterfrågan på högskoleutbildning på utbyggnadsorterna kan tillgodoses och så att en utbyggnad av lokala linjer och enstaka kurser inom bl. a. vård-, teknik-, undervisnings- och kulturområdena kommer till stånd. Sammantaget har regionstyrelserna förordat en ökning av anslaget med 28 milj. kr., i huvudsak för att redan påbörjad utbildning på utbyggnadsorterna skall säkerställas och för att utbildningsutbudet skall kunna ökas på dessa orter och inom nya ämnesområden.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört tidigare under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Under förevarande anslag beräknar jag 9 400 000 kr. som en förstärkning av utbildningsresurserna. Jag utgår från att resursförstärkningen i första hand skall användas till att fullfölja påbörjad utbildning på utbyggnadsorterna och för att öka utbildningsutbudet på dessa orter.

I följande översikt anger jag hur jag anser att dessa resurser bör fördelas mellan högskoleregionerna m. m.

Stockholms högskoleregion	808 000 kr.
Uppsala högskoleregion	1 683 000 kr.
Linköpings högskoleregion	761 000 kr.
Lund/Malmö högskoleregion	1 683 000 kr.
Göteborgs högskoleregion	1 570 000 kr.
Umeå högskoleregion	1 851 000 kr.
Till regeringens disposition	1 044 000 kr.

Denna fördelning är enligt en princip som föreslagits av UHÄ gjord på motsvarande sätt som fördelningen av den resursförstärkning om ca 18 milj. kr. som genomfördes för innevarande budgetår på grundval av riksdagens beslut med anledning av prop. 1976/77: 59 (UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246).

I detta sammanhang vill jag erinra om vad jag tidigare har anfört om att skilda anslag till följd av resursförstärkningen för området med fritt tillträde under innevarande budgetår bör förstärkas för budgetåret 1978/79. Förevarande anslag bör förstärkas med ca 7 440 000 kr. Sammanlagt förstärks således resurserna för lokala och individuella linjer och enstaka kurser med ca 35 000 000 kr. under budgetåren 1977/78 och 1978/79 sammantagna. Denna förstärkning motsvarar en genomsnittlig utbyggnadstakt av betydligt mer än 10 procent per år.

50 731 000 kr. bör föras över från sektorsanslagen till förevarande anslag i första hand för att skapa kapacitet för fortsatta studier för studerande som under innevarande budgetår påbörjat studier på lokala och individuella linjer och enstaka kurser. Resurser frigörs för detta ändamål genom att den utbildning enligt äldre bestämmelser som motsvarar lokala och individuella linjer och enstaka kurser efter hand avvecklas. Dessa medel är alltså inte någon förstärkning av de totala utbildningsresurserna utan är en omdisponering av resurserna som utgör en kraftig förstärkning för den del av högskoleutbildningen som består av lokala och individuella linjer och enstaka kurser. Jag vill stryka under att det är väsentligt att alla möjligheter till omdisposition av resurser tas till vara när det gäller att tillgodose nya utbildningsbehov. Jag räknar med att regionstyrelserna kommer att beakta detta vid sin fördelning av medel under förevarande anslag.

Jag räknar med att kostnaderna för fackspråklig utbildning och för fortbildning av skådespelare skall bestridas från detta anslag.

Jag har för varje högskoleregion beräknat 275 000 kr. som särskild förstärkning för stöd- och innovationsverksamhet. Vidare räknar jag inte med något särskilt resursbehov för intensivspråkutbildning i Umeå.

Jag har vid min beräkning av förevarande anslag tagit hänsyn till att jag under anslagen till utbildning för tekniska yrken och till utbildning

för administrativa, ekonomiska och sociala yrken beräknat medel för andra året av vissa linjer på utbyggnadsorter. Vidare har jag beräknat vissa medel som för innevarande budgetår anvisats under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.

De planeringsramar för lokala och individuella linjer och enstaka kurser som jag räknar med framgår av följande översikt.

Högskoleregion	Lokala och individuella utbildningslinjer	Enstaka kurser
Stockholm	150	14 700
Uppsala	200	9 200
Linköping	12	1 900
Lund/Malmö	118	9 200
Göteborg	295	10 000
Umeå	150	5 600
TOTALT	925	50 600

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (115 036 000+93 918 000 =) 208 954 000 kr. Härav bör 3 928 000 kr. ställas till regeringens disposition för senare fördelning när de studerandes efterfrågan på utbildning är närmare känd.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. fastställa planeringsramar enligt vad jag har förordat,
2. till *Lokala och individuella linjer och enstaka kurser* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 208 954 000 kr.

D 11. Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.

1977/78 Anslag 86 229 000
1978/79 Förslag 126 758 000

Detta anslag avser statsbidrag till kommuner och landstingskommuner för utbildning inom allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer m. m. samt övergångsvis för sådan motsvarande utbildning enligt äldre bestämmelser för vilken bidrag ej utgår från anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor. Anslaget avser även statsbidrag till vissa enskilda sjuksköterskeskolor.

Anslagsfördelning

Yrkesutbildningssektor m. m.	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet[1]	Föredraganden
Tekniska yrken	1 955 000	—	424 000
Administrativa, ekonomiska och sociala yrken	8 734 000	505 000	1 915 000
Vårdyrken	73 473 000	24 953 000	33 973 000
Undervisningsyrken	2 067 000	3 695 000	4 217 000
	86 229 000	**29 083 000**	**40 529 000**

[1] Exkl. löne- och prisomräkning.

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ändamål m. m.	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Löne- och prisomräkning*	5 456	Avser löneläget 1977-01-01
2. *Utbildning för vårdyrken*		
2.1. Minskad antagningskapacitet	− 437	Laboratorieassistentlinjen −32, medicinska assistentlinjen −12, operationsassistentlinjen −16 och klinisk cytologi −16 platser.
2.2. Ökad antagningskapacitet	3 520	Sjukgymnastlinjen +30, sociala servicelinjen +184, tandhygienistlinjen +104, medicinska assistentlinjen +16 och vidareutbildning av sjuksköterskor +400 antagningsplatser (+37 terminskurser) samt utbildning av terapibiträden till arbetsterapeuter + 90 platser.
3. *Statsbidrag utöver vad som följer av reglerna för statsbidrag till inbyggd utbildning*	479	
4. *Anslagstekniska förändringar*		
4.1. Årskurs 2 av utbildningslinjer	25 733	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.
4.2. Internatföreståndarlinjen	−500	Medlen föreslås överföras till anslaget Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.
4.3. Överföring av utbildning inom ADB till högskolan	288	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor (enterminskurs i datordrift, Solna).
	34 539	

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Jag beräknar under förevarande anslag medel för bidrag till den utbildning inom den kommunala delen av högskolan som centralt fördelas mellan yrkesutbildningssektorer, dvs. allmänna utbildningslinjer och påbyggnadslinjer. Bidrag till övrig kommunal högskoleutbildning har jag beräknat under anslaget Lokala och individuella linjer och enstaka kurser.

I fråga om utbildningens dimensionering och lokalisering m. m. hän-

visar jag till vad jag har anfört under resp. sektorsanslag. Vid min beräkning av medel under förevarande anslag har jag utgått från de antagningstal som jag har angivit för ifrågavarande utbildningar under resp. sektorsanslag.

Statsbidraget till driftkostnader för grundutbildning vid sjuksköterskeskola har för nästa budgetår beräknats till 41 100 kr. för varje studerandegrupp och termin i grundutbildningen, och till 46 400 kr. för varje studerandegrupp och termin i vidareutbildningen. Statsbidrag till kurser som omfattar mindre än en termin skall utgå med ett i förhållande till utbildningstiden minskat belopp.

Jag beräknar statsbidraget till försöksverksamhet med studie- och yrkesorientering i sjuksköterskeutbildning till 452 000 kr.

För nästa budgetår beräknar jag statsbidrag till den nyinrättade sjukgymnastutbildningen i Umeå, den ökade vidareutbildningen av sjuksköterskor samt den ökade utbildningen vid tandhygienistlinjen.

För den del av tandhygienistutbildningen som är förlagd till universitetet (motsvarande) och som inte täcks av reguljärt utgående bidrag för inbyggd utbildning beräknar jag att statsbidrag bör utgå med 480 000 kr. för utbildningen i Huddinge och 225 000 kr. för utbildningen i Göteborg. För utbildningen i Malmö beräknar jag 278 000 kr. och för Umeå beräknar jag 604 000 kr. Jag har därvid utgått från att patientinkomsterna inte får disponeras av läroanstalterna. Kostnaden för de tjänster m. m. som hänför sig till viss förebyggande tandvård och inte till den inbyggda utbildningen bör inte belasta förevarande anslag.

För de kostnader för utbildning av laboratorieassistenter som inte täcks genom reglerna om statsbidrag för inbyggd utbildning beräknar jag 1 189 000 kr.

Jag beräknar under förevarande anslag sammanlagt 26 021 000 kr., som svarar mot de medel som för innevarande budgetår har anvisats under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor, för andra årets utbildning av studerande som påbörjar utbildning under innevarande läsår.

Jag kommer senare denna dag vid min anmälan av anslag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 att föreslå att 1 660 000 kr. anvisas som bidrag till kostnader för kommunala linjenämnder. För nästa budgetår beräknar jag samma medelsbehov under förevarande anslag.

Med hänvisning till vad jag har anfört beräknar jag anslaget Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m. till (86 229 000+40 529 000 =) 126 758 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 126 758 000 kr.

D 12. Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning

1978/79 Nytt anslag (förslag) 8 000 000

För forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning har budgetåret 1977/78 under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform anvisats 6 000 000 kr. Medlen disponeras av regionstyrelserna för högskolan enligt följande fördelning.

Högskoleregion	Belopp
Stockholm	750 000
Uppsala	1 250 000
Linköping	750 000
Lund/Malmö	1 250 000
Göteborg	1 000 000
Umeå	1 000 000

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) föreslår att medel för forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning förs upp under ett särskilt reservationsanslag. För budgetåret 1978/79 bör anvisas 9 000 000 kr. Av anslaget bör enligt UHÄ:s mening 1 000 000 kr. användas för konstnärligt utvecklingsarbete och för forskningsanknytning av utbildning inom det konstnärliga området.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört om forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning under avsnittet Vissa gemensamma frågor förordar jag att för detta ändamål för nästa budgetår anvisas 8 000 000 kr. I enlighet med UHÄ:s förslag bör medlen anvisas under ett särskilt anslag. Detta anslag bör i likhet med vad som gäller övriga anslag för utbildning och forskning inom högskolan vara reservationsanslag.

Anslaget bör budgetåret 1978/79 fördelas på högskoleregioner enligt följande. Jag har därvid beaktat behovet av medel för konstnärligt utvecklingsarbete.

Högskoleregion	Belopp
Stockholm	1 250 000
Uppsala	1 600 000
Linköping	950 000
Lund/Malmö	1 600 000
Göteborg	1 300 000
Umeå	1 300 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.

D 13. Humanistiska fakulteterna

1977/78	Anslag	52 791 000
1978/79	Förslag	79 931 000

Detta anslag avser humanistisk forskning och forskarutbildning vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Universitetet i Stockholm	13 314 000	+ 4 618 000	+ 4 370 000
varav uppbördsmedel	250 000	+ 30 000	+ 30 000
		(+ 2 137 000)	(+ 1 978 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	13 444 000	+ 8 716 000	+ 8 371 000
varav uppbördsmedel	15 000	of.	of.
		(+ 4 996 000)	(+ 4 838 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	11 475 000	+ 4 828 000	+ 4 853 000
		(+ 2 581 000)	(+ 2 493 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	9 491 000	+ 7 499 000	+ 6 925 000
varav uppbördsmedel	182 000	+ 28 000	+ 28 000
		(+ 4 622 000)	(+ 4 532 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	5 514 000	+ 3 437 000	+ 2 679 000
		(+ 1 584 000)	(+ 1 509 000)
Utgift	**53 238 000**	**+29 098 000**	**+27 198 000**
varav uppbördsmedel (avkastning från vissa fonder m. m.)	447 000	+ 58 000	+ 58 000
Nettoutgift	**52 791 000**	**+29 040 000**	**+27 140 000**
		(+15 920 000)	(+15 350 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	742	
2. *Löneomräkning*	10 845	
Etnologi, särskilt nordeuropeisk		
3. 1 tjänst som professor, UUm	300	
Litteraturvetenskap, särskilt litteratursociologi		
4. 1 tjänst som professor, UU	300	
Spanska		
5. 1 tjänst som professor, förenad med föreståndarskap för ibero-amerikanska institutet, UG	300	
Resursförstärkningar i övrigt		
6. Biblioteksresurser	141	
7. Basresurser	550	
Anslagstekniska förändringar		
8. Biblioteksresurser	11 634	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
9. Förvaltningsresurser	3 716	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
10. Lokaler m. m.	570	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
	29 098	

[1] UU = universitetet i Uppsala, UG = universitetet i Göteborg, UUm = universitetet i Umeå.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

UHÄ föreslår att en tjänst som professor i litteraturvetenskap, särskilt litteratursociologi, inrättas vid universitetet i Uppsala den 1 juli 1978. Ämbetet framhåller att forskningen inom litteratursociologin vid universitetet är unik för landet och har utvecklats till ett fruktbart forskningsområde i gränsområdet mellan humaniora och samhällsvetenskap. Forskningen rör frågor som författarnas ställning i skilda samhällen, litteraturens distributionsvägar, köp- och läsvanor, förlags- och biblio-

teksväsen, barn- och ungdomslitteratur samt litteraturpolitik i skola och samhälle. Ett av motiven till yrkandet om denna tjänst är det stora behovet av forskarhandledning. För egen del anser jag att det är angeläget att denna forskning säkras inte minst med hänsyn till de beslut som tidigare har fattats rörande kulturpolitiken. Jag biträder därför förslaget.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (52 791 000+27 140 000 =) 79 931 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som professor i enlighet med vad jag har förordat,
2. till *Humanistiska fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 79 931 000 kr.

D 14. Teologiska fakulteterna

1977/78	Anslag	4 021 000
1978/79	Förslag	5 988 000

Detta anslag avser teologisk forskning och forskarutbildning vid universiteten i Uppsala och Lund.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	2 094 000	+1 340 000	+1 217 000
varav uppbördsmedel	1 000	of.	of.
		(+ 703 000)	(+ 680 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	1 928 000	+ 830 000	+ 750 000
		(+ 394 000)	(+ 379 000)
Utgift	**4 022 000**	**+2 170 000**	**+1 967 000**
varav uppbördsmedel (avkastning från vissa fonder m. m.)	1 000	of.	of.
Nettoutgift	**4 021 000**	**+2 170 000**	**+1 967 000**
		(+1 097 000)	(+1 059 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	58	
2. *Löneomräkning*	799	
Religionspedagogik		
3. 1 tjänst som professor, UU	150	Yrkande även under anslaget Utbildning för kultur- och informationsyrken. (+150 tkr.)
Resursförstärkningar i övrigt		
4. Biblioteksresurser	16	
5. Basresurser	50	
Anslagstekniska förändringar		
6. Biblioteksresurser	781	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
7. Förvaltningsresurser	278	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
8. Lokaler m. m.	38	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
	2 170	

[1] UU = universitetet i Uppsala.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (4 021 000+1 967 000 =) 5 988 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teologiska fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 988 000 kr.

D 15. Juridiska fakulteterna

1977/78	Anslag	5 795 000
1978/79	Förslag	7 946 000

Anslaget avser juridisk forskning och forskarutbildning vid universiteten i Stockholm, Uppsala och Lund.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Universitetet i Stockholm	2 289 000	+ 921 000	+ 771 000
varav uppbördsmedel	100 000	of.	of.
		(+ 362 000)	(+ 336 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	1 786 000	+ 966 000	+ 782 000
		(+ 490 000)	(+ 469 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	1 820 000	+ 725 000	+ 598 000
		(+ 292 000)	(+ 278 000)
Utgift	**5 895 000**	**+2 612 000**	**+2 151 000**
varav uppbördsmedel	100 000	of.	of.
Nettoutgift	**5 795 000**	**+2 612 000**	**+2 151 000**
		(+1 144 000)	(+1 083 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	83	
2. *Löneomräkning*	992	
Konsumentforskning		
3. Resurser, US	160	Yrkande även under anslaget Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.
Resursförstärkningar i övrigt		
4. 2 tjänster som forskarassistent, UU, UL	220	
5. Biblioteksresurser	13	
Anslagstekniska förändringar		
6. Biblioteksresurser	626	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
7. Förvaltningsresurser	457	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
8. Lokaler m. m.	61	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
	2 612	

[1] US = universitetet i Stockholm, UU = universitetet i Uppsala, UL = universitetet i Lund.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna kommer jag att redogöra för universitets- och högskoleämbetets förslag om förstärkning av basorganisation för konsumentforskning. Förslaget innebär bl. a. att vissa medel bör anvisas för detta ändamål under förevarande anslag. Den förstärkning av resurserna för konsumentforskning vid samhällsvetenskaplig fakultet som jag avser att förorda bör även kunna komma forskningen vid juridisk fakultet till godo. Jag beräknar därför inte några särskilda medel för sådan forskning under detta anslag.

Jag hänvisar vidare till den redogörelse jag kommer att lämna under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna för den föreslagna omvandlingen av tjänsten som professor i rättshistoria vid universitetet i Stockholm till tjänst som professor i konsument- och marknadsrätt.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (5 795 000 kr.+2 151 000 kr. =) 7 946 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Juridiska fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 946 000 kr.

D 16. Samhällsvetenskapliga fakulteterna

1977/78	Anslag	64 028 000
1978/79	Förslag	95 830 000

Anslaget avser samhällsvetenskaplig forskning och forskarutbildning. Under anslaget beräknas vidare medel för viss utbildningsverksamhet vid Ericastiftelsen.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagstekniskt natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Universitetet i Stockholm	14 280 000	+ 5 805 000	+ 5 355 000
varav uppbördsmedel	45 000	of.	of.
		(+ 2 425 000)	(+ 2 203 000)
Högskolan för lärarutbildning	1 325 000	+ 321 000	+ 313 000
		(+ 80 000)	(+ 80 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	12 304 000	+ 4 297 000	+ 4 431 000
varav uppbördsmedel	4 000	of.	of.
		(+ 1 882 000)	(+ 1 704 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	747 000	+ 200 000	+ 206 000
		(+ 12 000)	(+ 12 000)
Temaorienterad forskning			+ 750 000
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	12 759 000	+ 5 947 000	+ 6 118 000
		(+ 3 154 000)	(+ 3 040 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	14 581 000	+ 6 491 000	+ 5 909 000
varav uppbördsmedel	204 000	of.	of.
		(+ 3 064 000)	(+ 2 932 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	6 804 000	+ 4 582 000	+ 3 513 000
		(+ 1 583 000)	(+ 1 471 000)
Demografiska databasen i Haparanda	—	—	4 000 000
Bidrag till Ericastiftelsen	1 481 000	+ 522 000	+ 207 000
Ej fördelade medel			
Jämställdhetsforskning	—	+ 300 000	+ 300 000
Konsumentforskning	—	—	+ 200 000
Massmedieforskning	—	—	+ 500 000
Utgift	**64 281 000**	**+28 465 000**	**+31 802 000**
varav uppbördsmedel	253 000	of.	of.
Nettoutgift	**64 028 000**	**+28 465 000**	**+31 802 000**
		(+12 200 000)	(+11 442 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	1 028	
2. *Löneomräkning*	12 096	
Informationsbehandling, särskilt administrativ databehandling		
3. 1 tjänst som professor, UUm	300	
Rättsvetenskap		
4. 1 tjänst som professor, UUm	300	
Socialt arbete		
5. 1 tjänst som professor, US	300	
Jämställdhetsforskning		
6. Resurser	300	
Konsumentforskning		
7. Resurser, US, UL, UUm	520	Yrkande även under anslaget Juridiska fakulteterna.
Arbetsvetenskaplig forskning		
8. 4 tjänster som forskarassistent, UG, UUm	440	
Energiforskning		
9. 1 tjänst som forskarassistent, UG	110	
Bidrag till Ericastiftelsen		
10. Utbildning av lärare och handledare för psykoterapeuter	50	
Resursförstärkningar i övrigt		
11. Allmän förstärkning av basresurser, US, HSL, UU, ULi, UL, UG, UUm	650	
12. Biblioteksresurser	136	
13. Datorserviceresurser, ULi	35	
Anslagstekniska förändringar		
14. Biblioteksresurser	7 196	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
15. Förvaltningskostnader	4 055	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
16. Lokaler m. m.	758	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
17. Datorservice m. m.	120	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Extra utgifter vid universiteten m. m.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
18. Medel motsvarande halv tjänst som extra biträdande professor i ADB	71	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Tekniska fakulteterna.
	28 465	

[1] US = universitetet i Stockholm, KTH = tekniska högskolan i Stockholm, HSL = högskolan för lärarutbildning i Stockholm, UU = universitetet i Uppsala, UL = universitetet i Lund, UG = universitetet i Göteborg, UUm = universitetet i Umeå.

UHÄ lägger fram ett förslag om förstärkning av basorganisationen för konsumentforskning. Förslaget omfattar tiden t. o. m. 1980/81. För budgetåret 1978/79 föreslås en tjänst som forskarassistent vid samhällsvetenskaplig fakultet vid vart och ett av universiteten i Stockholm, Lund och Umeå samt en tjänst som forskarassistent vid juridisk fakultet vid universitetet i Stockholm. Enligt förslaget skall ytterligare tjänster som forskarassistent och docent tillkomma under de två följande budgetåren.

Föredraganden

I prop. 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. har arbetet på att åstadkomma en jämnare fördelning av utbildningstillfällena mellan kvinnor och män förts fram som en fråga av stor vikt inom högskolan. Jämställdhetsfrågorna utgör ett viktigt forskningsområde. Universitets- och högskolecämbetet (UHÄ) har i sina förslag till anslagsframställning begärt medel för sådan forskning som enligt UHÄ i första hand skall beröra samhällsförhållanden med anknytning till den högre utbildningen. UHÄ anser att verksamheten bör påbörjas vid några högskoleenheter, vilka får bilda basen för den framtida forskningen kring frågor om jämställdhet. Som jag redan inledningsvis har anfört biträder jag UHÄ:s förslag. Jag beräknar nu medel för ändamålet under detta anslag. Medlen bör fördelas av UHÄ.

Riksdagen uttalade sig vid 1975 års riksmöte för ett ökat utrymme för det konsumentekonomiska området inom såväl grundutbildning som forskning och begärde hos regeringen att den skulle lägga fram förslag om hur det konsumentekonomiska området skulle få detta utrymme (UbU 1975: 9 s. 24; rskr 1975: 92). UHÄ har nu lagt fram ett sådant förslag.

Riksdagen beslöt vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) att en tjänst som professor i företags-

ekonomi i samband med återbesättandet skulle inriktas mot konsumentekonomi men tog inte ställning till ett förslag att omvandla en tjänst som professor i rättshistoria vid universitetet i Stockholm till tjänst som professor i konsument- och marknadsrätt. Anledningen härtill var att riksdagen inte ansåg sig kunna överblicka de effekter som en sådan omvandling skulle få på vissa donationsvillkor knutna till tjänsten i rättshistoria. UHÄ har i sina förslag till anslagsframställning framhållit att det är angelägct att den föreslagna omvandlingen kommer till stånd och förklarat sig vilja återkomma till denna fråga när undersökningen om donationsvillkoren har slutförts.

Jag anser att UHÄ:s förslag om förstärkning av basorganisationen för konsumentforskning är väl motiverat. Jag beräknar därför medel för detta ändamål. Jag har i det föregående redogjort för åtgärder för att ändra vissa tjänsters ämnesinnehåll i syfte att ge konsumentforskningen ett vidgat utrymme. Jag vill samtidigt erinra om att konsumentverket stöder ett antal projekt rörande konsumentforskning vid universitet och högskolor.

UHÄ har föreslagit att en tjänst som professor i rättsvetenskap ska inrättas i Umeå. Enligt UHÄ har bildningsförbund och fackliga organisationer i regionen uttalat att det finns ett starkt behov av ett ökat utbud av juridiska kurser. Detta behov skulle, framhåller UHÄ, kunna tillgodoses genom att tjänsten i rättsvetenskap får inrättas. Vidare skulle enligt UHÄ innehavaren av en sådan tjänst kunna utföra ett värdefullt arbete som expert i olika tvärvetenskapliga forskningsprojekt.

Jag ansluter mig till de av UHÄ framförda synpunkterna. Jag räknar med att en sådan tjänst kommer att främja forskningsanknytningen för olika utbildningar med rättsvetenskapligt innehåll i regionen. Jag förordar att tjänsten inrättas den 1 juli 1978.

Riksdagen beslöt vid 1976/77 års riksmöte att inrätta en tjänst som professor i socialt arbete i Göteborg (jfr prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246). Härigenom tillgodosågs det sedan lång tid uttalade önskemålet om forskningsanknytning för socionomutbildningens sociala linje. I likhet med UHÄ anser jag att en fortsatt utbyggnad av denna forskning bör ske. Jag förordar därför att en tjänst som professor i socialt arbete inrättas vid universitetet i Stockholm den 1 juli 1978.

Riksdagen uttalade sig vid 1976/77 års riksmöte för en förstärkning av resurserna för freds- och konfliktforskning (UbU 1976/77: 20 s. 131, rskr 1976/77: 246). För denna forskning finns för innevarande budgetår anvisade medel motsvarande vardera en extra ordinarie tjänst som forskarassistent inom ramen för de medel som har anvisats till universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg. För att möjliggöra en något fastare organisation av freds- och konfliktforskningen har jag vid anslagsberäkningen förutsatt en viss förstärkning av dessa resurser.

Sedan några år drivs med stöd av arbetsmarknadsstyrelsen den demografiska databasen i Haparanda. Verksamheten har enligt min mening stort intresse för en rad vetenskapsområden. Eftersom huvuddelen av dem som arbetar vid institutionen kommer från Haparanda med omgivningar har verksamheten också betydelse för sysselsättningen i området. Av dessa skäl anser jag att databasen bör få en permanent ställning. Den bör med hänsyn till det vetenskapliga intresset knytas till universitetet i Umeå. Jag avser att senare föreslå regeringen att uppdra åt UHÄ att i samarbete med universitetet utarbeta förslag till hur organisationen bör utformas. Under detta anslag beräknar jag medel för grundkostnaderna vid databasen. Verksamheten i övrigt bör bekostas med avgifter från dem som utnyttjar dess tjänster.

Under förevarande anslag har jag också i enlighet med vad jag har anfört under avsnittet Vissa gemensamma frågor beräknat medel för förberedelser för en temaorienterad forskningsorganisation vid universitetet i Linköping samt för massmedieforskning med anknytning till journalistutbildningen. Medlen för massmedieforskning bör fördelas av UHÄ.

Regeringen har föreskrivit att tjänsten som professor i kulturgeografi med ekonomisk geografi vid universitetet i Göteborg får ledigförklaras som tjänst som professor i kulturgeografi, särskilt ekonomisk geografi. Jag förordar att benämningen ändras på detta sätt.

UHÄ har i skrivelse den 25 augusti 1977 föreslagit att en tjänst som professor i nationalekonomi och socialpolitik vid universitetet i Stockholm får återbesättas med benämningen nationalekonomi, särskilt ekonomisk politik. Jag biträder förslaget.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (64 028 000+31 802 000 =) 95 830 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor i enlighet med vad jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämning av tjänster som professor i enlighet med vad jag har förordat,
3. till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 95 830 000 kr.

D 17. Medicinska fakulteterna

1977/78	Anslag	180 750 000
1978/79	Förslag	232 862 000

Detta anslag avser medicinsk forskning och forskarutbildning vid karolinska institutet samt vid universiteten i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredragan-den
Stockholms högskoleregion			
Karolinska institutet	57 275 000	+15 640 000	+15 488 000
varav uppbördsmedel	30 000	of.	of.
		(+ 4 830 000)	(+ 4 760 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	23 405 000	+ 9 051 000	+ 8 416 000
varav uppbördsmedel	32 000	of.	of.
		(+ 4 371 000)	(+ 4 084 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	12 220 000	+ 2 456 000	+ 2 270 000
		(+ 77 000)	(+ 64 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	32 921 000	+11 442 000	+ 9 529 000
varav uppbördsmedel	151 000	of.	of.
		(+ 4 148 000)	(+ 3 891 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	32 646 000	+10 728 000	+ 9 599 000
varav uppbördsmedel	1 000	of.	of.
		(+ 3 999 000)	(+ 3 735 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	22 497 000	+ 8 071 000	+ 6 810 000
		(+ 2 726 000)	(+ 2 529 000)
Utgift	**180 964 000**	**+57 388 000**	**+52 112 000**
		(+20 151 000)	(+19 063 000)
varav uppbördsmedel (avkastning från vissa fonder m. m.)	214 000	of.	of.
Nettoutgift	**180 750 000**	**+57 388 000**	**+52 112 000**
		(+20 151 000)	(+19 063 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	2 651	
2. *Löneomräkning*	32 728	
Reumatologi		
3. 1 tjänst som professor, UG	270	Yrkande även under anslaget Utbildning för vårdyrken. (180 tkr.)
Medicin, särskilt yrkesmedicin		
4. Basresurser, ULi	150	Yrkande även under anslaget Utbildning för vårdyrken. (100 tkr.)
Klinisk virologi		
5. 1 tjänst som professor, KI	270	Yrkande även under anslaget Utbildning för vårdyrken. (180 tkr.)
Resursförstärkningar i övrigt		
6. Biblioteksresurser	253	
7. Datorserviceresurser, ULi	15	
8. Basresurser, ULi, UL, UG, UUm	900	
Anslagstekniska förändringar		
9. Biblioteksresurser	11 343	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
10. Förvaltningsresurser	7 720	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
11. Lokaler m. m.	1 088	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
	57 388	

[1] KI = karolinska institutet, ULi = universitetet i Linköping, UL = universitetet i Lund, UG = universitetet i Göteborg, UUm = universitetet i Umeå.

UHÄ har redovisat förslag beträffande placering av en ny tjänst som professor i reumatologi (jfr prop. 1976/77: 59 s. 327). UHÄ har — mot bakgrund av den goda basorganisation som redan i dag finns för reumatologisk forskning i Göteborg — förordat att tjänsten placeras där. Enligt UHÄ finns i Göteborg goda möjligheter att snabbt få fram forskningsresultat och utnyttja dessa i vård och utbildning.

UHÄ erinrar vidare om att medicinska forskningsrådet (MFR) inventerar pågående reumatologisk forskning i syfte att kartlägga hur ytterligare insatser inom detta område bör inriktas.

UHÄ har under året remissbehandlat ett förslag från Tjänstemännens centralorganisation (TCO) om en permanentning av den verksamhet som bedrivs vid laboratoriet för klinisk stressforskning vid karolinska institutet (jfr prop. 1976/77: 59 s. 328). TCO har föreslagit att en tjänst som professor i psykosocial arbetsmedicin inrättas vid laboratoriet.

UHÄ — liksom remissinstanserna inom UHÄ-området — är positiva till att arbetsmiljöforskningen förstärks på det sätt TCO har föreslagit. UHÄ stöder därför MFR:s förslag om inrättande av en för docenten Lennart Levi personlig tjänst som professor i psykosocial arbetsmedicin. Levi är f. n. föreståndare för laboratoriet. UHÄ förutsätter att frågan om tjänstens placering på längre sikt liksom om en permanentning av verksamheten vid laboratoriet får ytterligare övervägas.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309; prop. 1972: 1 bil. 10, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93) skall successivt inrättas vissa tjänster som professor i kliniska ämnen med placering vid Huddinge sjukhus. Totalt har 15 av föreslagna 17 tjänster inrättats. UHÄ förordar nu att den principbeslutade tjänsten som professor i infektionssjukdomar med hänsyn till behovet av ytterligare insatser för forskning kring virusinfektioner ändras till tjänst som professor i klinisk virologi och inrättas den 1 juli 1978 med placering vid Huddinge sjukhus.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Jag kommer under anslaget Medicinska forskningsrådet att ta upp frågan om en tjänst som professor i psykosocial miljö medicin, särskilt arbetsmedicin.

Vid min behandling av förevarande anslag i prop. 1976/77: 59 förutsatte jag att universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) i sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1978/79 skulle redovisa ett sådant beslutsunderlag att riksdagen kunde föreläggas ett förslag om inrättande av en professur i reumatologi den 1 juli 1978. UHÄ har funnit att goda möjligheter att snabbt få fram forskningsresultat och att utnyttja dessa i vård och utbildning finns i Göteborg. Jag föreslår att en tjänst som professor i reumatologi inrättas vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1978.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr prop. 1966: 1 bil. 10 s. 361, SU 1966: 42, rskr 1966: 125) har regeringen föreskrivit att tjänsten som professor i medicin, särskilt endokrinologi vid karolinska institutet ändras till tjänst som professor i endokrinologi, förenad med överläkartjänst vid endokrinologiska kliniken vid karolinska sjukhuset.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (180 750 000 + 52 112 000 =) 232 862 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänst som professor i enlighet med vad jag har förordat,
2. till *Medicinska fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 232 862 000 kr.

D 18. Odontologiska fakulteterna

1977/78 Anslag 29 624 000
1978/79 Förslag 38 006 000

Detta anslag avser odontologisk forskning och forskarutbildning vid karolinska institutet samt vid universiteten i Lund, Göteborg och Umeå.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Karolinska institutet	10 010 000	+2 738 000 (+ 732 000)	+2 581 000 (+ 732 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	6 228 000	+2 083 000 (+ 712 000)	+1 712 000 (+ 664 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	5 947 000	+2 017 000 (+ 796 000)	+1 759 000 (+ 750 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	7 439 000	+2 429 000 (+ 794 000)	+2 330 000 (+ 794 000)
	29 624 000	**+9 267 000** (+3 034 000)	**+8 382 000** (+2 940 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	462	
2. *Löneomräkning*	5 262	
Socialodontologi och tandhälsovård		
3. Projektering av forskning, KI	120	
Resursförstärkningar i övrigt		
4. Biblioteksresurser	89	
5. Basresurser, KI, UL, UG, UUm	300	

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetår 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
Anslagstekniska förändringar		
6. Biblioteksresurser	1 365	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp
7. Förvaltningsresurser	1 575	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
8. Lokaler m. m.	94	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
	9 267	

[1] KI = karolinska institutet, UL = universitetet i Lund, UG = universitetet i Göteborg, UUm = universitetet i Umeå.

Föredraganden

Jag hänvisar till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (29 624 000+8 382 000 =) 38 006 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Odontologiska fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 38 006 000 kr.

D 19. Farmaceutiska fakulteten

1977/78	Anslag	6 558 000
1978/79	Förslag	8 778 000

Detta anslag avser farmaceutisk forskning och forskarutbildning vid universitetet i Uppsala.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet	Föredragan-den
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	6 558 000	+2 568 000 (+1 176 000)	+2 220 000 (+1 113 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m.	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	47	
2. *Löneomräkning*	1 144	
Biofarmaci		
3. 1 tjänst som biträdande professor	200	Yrkande även under anslaget Utbildning för vårdyrken. (100 tkr.)
Resursförstärkningar i övrigt		
4. Biblioteksresurser	1	
Anslagstekniska förändringar		
5. Biblioteksresurser	742	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
6. Förvaltningsresurser	371	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
7. Lokaler m. m.	63	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
	2 568	

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (6 558 000+2 220 000 =) 8 778 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Farmaceutiska fakulteten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 8 778 000 kr.

D 20. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna

1977/78 Anslag 135 952 000
1978/79 Förslag 185 232 000

Anslaget avser matematisk-naturvetenskaplig forskning och forskarutbildning vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå och vid Chalmers tekniska högskola samt för del av forskarutbildningen i informationsbehandling vid tekniska högskolan i Stockholm.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Universitetet i Stockholm	32 745 000	+14 384 000	+16 269 000
varav uppbördsmedel	163 000	+ 17 000	+ 17 000
		(+ 6 001 000)	(+ 8 071 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	41 508 000	+12 865 000	+13 638 000
varav uppbördsmedel	73 000	of.	of.
		(+ 4 559 000)	(+ 3 978 000)
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	32 488 000	+10 878 000	+10 582 000
		(+ 4 418 000)	(+ 4 105 000)
Göteborgs högskoleregion			
Universitetet i Göteborg	9 179 000	+ 3 040 000	+ 7 784 000
varav uppbördsmedel	58 000	+ 15 000	+ 15 000
		(+ 1 098 000)	(+ 5 409 000)
Chalmers tekniska högskola	4 402 000	+ 625 000	— 4 402 000
		(—)	(— 4 402 000)
Umeå högskoleregion			
Universitetet i Umeå	15 924 000	+ 5 766 000	+ 5 441 000
		(+ 2 304 000)	(+ 2 054 000)
Utgift	**136 246 000**	**+47 558 000**	**+49 312 000**
varav uppbördsmedel	294 000	+ 32 000	+ 32 000
Nettoutgift	**135 952 000**	**+47 526 000**	**+49 280 000**
		(+18 380 000)	(+19 215 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	1 746	
2. *Löneomräkning*	25 211	
Ekotoxikologi		
3. 1 tjänst som professor, UU	450	Jfr prop. 1976/77: 59 p. 4.2.18 s. 335, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246.
Resursförstärkningar i övrigt		
4. Biblioteksresurser	28	
5. Biblioteksresurser	243	
6. Allmän förstärkning av basresurser	1 500	
Anslagstekniska förändringar		
7. Medel för forskning och forskarutbildning, UU	— 896	Medel för detta ändamål föreslås föras över till anslaget Tekniska fakulteterna.
8. Biblioteksresurser	8 535	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
9. Förvaltningsresurser	8 314	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
10. Lokaler m. m.	1 702	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
11. Datorservice	60	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Extra utgifter vid universiteten m. m.
Forskargrupp i etologi		
12. 1 tjänst som professor m. m., US	665	Verksamheten bedrivs f. n. med stöd av anslag från naturvetenskapliga forskningsrådet.
	47 558	

[1] US = universitetet i Stockholm, UU = universitetet i Uppsala.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Riksdagen uttalade vid 1975/76 års riksmöte att det i Uppsala finns unika möjligheter till samarbete för ekologiskt inriktad toxikologi mellan universitetet, lantbruksuniversitetet, statens livsmedelsverk och statens veterinärmedicinska anstalt och att detta bör beaktas särskilt vid bedömningen av framtida förslag om ökade resurser för toxikologisk forskning (UbU 1975/76: 20, rskr 1975/76: 245).

I prop. 1976/77: 59 framhöll jag värdet av den i Uppsala bedrivna ekotoxikologiska forskningen. Jag förklarade emellertid att inrättandet av en tjänst som professor inom området borde föregås av en redovisning av hur de berörda myndigheterna i Uppsala skulle kunna samverka inom detta forsknings- och utbildningsområde. Jag förklarade att när ett sådant underlag förelåg skulle jag vara beredd att ge hög prioritet åt förslaget att inrätta en tjänst som professor i ekotoxikologi. Regeringen har sedermera uppdragit åt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att närmare belysa denna fråga. En av UHÄ för detta ändamål tillkallad arbetsgrupp med representanter för berörda forskningsinstitutioner har redovisat möjligheter till samverkan inom forskning och utbildning inom det berörda området.

På grundval härav föreslår UHÄ i sina förslag till anslagsframställning att en tjänst som professor i ekotoxikologi inrättas vid universitetet i Uppsala den 1 juli 1978.

För egen del anser jag att den forskning som pågår i Uppsala på området är av så betydelsefull karaktär att den bör införlivas med den fasta forskningsorganisationen. Jag biträder därför förslaget.

Vid Sveriges lantbruksuniversitet finns en personlig tjänst som biträdande professor i genetik, personlig för A. Nygren. Tjänsten är förd på övergångsstat. Nygren som uppnår pensionsålderns övre gräns vårterminen 1978 har sin undervisningsskyldighet förlagd till universitetet i Uppsala. Universitetet i Uppsala har i skrivelse den 7 november 1977 anhållit att tjänsten får återbesättas samt därvid omvandlas till tjänst som professor i genetik med placering vid universitetet i Uppsala. Ärendet är f. n. föremål för remissbehandling. Jag avser att vid prövningen av förslagen till anslagsframställning för budgetåret 1979/80 återkomma till denna fråga.

Jag har under anslaget också beräknat medel för Vetenskapsakademiens bibliotek som enligt vad jag kommer att förorda vid min anmälan av anslaget Bidrag till Vetenskapsakademien den 1 juli 1978 skall föras över till universitetet i Stockholm.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (135 952 000 + 49 280 000 =) 185 232 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som professor i enlighet med vad jag har förordat,
2. till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 185 232 000 kr.

D 21. Tekniska fakulteterna

1977/78 Anslag 151 070 000
1978/79 Förslag 193 735 000

Anslaget avser forskning och forskarutbildning samt specialistutbildning inom tekniska ämnesområden vid tekniska högskolan i Stockholm, universiteten i Uppsala, Linköping och Lund, Chalmers tekniska högskola och högskolan i Luleå.

Anslagsfördelning

Inom parentes anges delbelopp som avser förändringar av anslagsteknisk natur.

Högskoleenhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Stockholms högskoleregion			
Tekniska högskolan i Stockholm	46 350 000	+15 916 000	+14 747 000
varav uppbördsmedel	395 000	+ 30 000	+ 30 000
		(+ 7 582 000)	(+ 6 655 000)
Uppsala högskoleregion			
Universitetet i Uppsala	1 538 000	+ 1 594 000	+ 1 673 000
		(+ 1 114 000)	(+ 1 095 000)
Linköpings högskoleregion			
Universitetet i Linköping	14 240 000	+ 2 978 000	+ 2 721 000
		(+ 131 000)	(+ 93 000)
Temaorienterad forskning			+ 750 000
Lund/Malmö högskoleregion			
Universitetet i Lund	29 722 000	+ 9 585 000	+ 9 338 000
		(+ 3 497 000)	(+ 3 191 000)
Göteborgs högskoleregion			
Chalmers tekniska högskola	49 881 000	+ 8 184 000	+ 8 112 000
		(+ 366 000)	(+ 112 000)
Umeå högskoleregion			
Högskolan i Luleå	9 734 000	+ 5 042 000	+ 4 654 000
		(+ 2 223 000)	(+ 1 877 000)
Ej fördelade medel			
Energiforskning	—	—	+ 200 000
Träforskning	—	—	+ 500 000
Utgift	**151 465 000**	**+43 299 000**	**+42 695 000**
varav uppbördsmedel	395 000	+ 30 000	+ 30 000
Nettoutgift	**151 070 000**	**+43 269 000**	**+42 665 000**
		(+14 883 000)	(+13 023 000)

Förslag till anslagsframställning har avgivits av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
1. *Prisomräkning*	1 457	
2. *Löneomräkning*	23 960	
Arbetsvetenskap		
3. 1 tjänst som professor i industriell ergonomi, KTH	350	Yrkande även under anslaget Utbildning för tekniska yrken.
4. 1 tjänst som professor i industriell ergonomi, ULi	350	Yrkande även under anslaget Utbildning för tekniska yrken.
Samhällsbyggnadsteknisk utbildning		
5. 1 tjänst som professor i kommunal anläggningsmetodik, HLå	350	Yrkande även under anslaget Utbildning för tekniska yrken. Jfr prop. 1976/77: 59 p. 4.2.4 s. 263, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246.
Installationsteknik m. m.		
6. 1 tjänst som biträdande professor i installationsteknik, KTH	240	Yrkande även under anslaget Utbildning för tekniska yrken.
7. 1 tjänst som biträdande professor i installations- och klimatiseringslära, UL	240	Yrkande även under anslaget Utbildning för tekniska yrken.
Resursförstärkningar i övrigt		
8. Allmän förstärkning av basresurser	1 000	
9. Resurser för datorservice, ULi	140	
10. Biblioteksresurser	219	
11. Biblioteksresurser	60	
12. Resurser för gemensamma administrativa uppgifter	20	
Anslagstekniska förändringar		
13. Biblioteksresurser	6 743	Medel för detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar resp. Bokinköp.
14. Förvaltningsresurser	5 395	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Högskoleförvaltningarna.
15. Lokaler m. m.	1 890	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.
16. Datorservice	60	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Extra utgifter vid universiteten m. m.
17. Minskning av anslaget med kostnader vid tjänst som extra biträdande professor i ADB, KTH	— 71	Medel för detta ändamål begärs under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Ämne m. m./tjänst m. m./ högskoleenhet[1]	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)	Anmärkningar
18. Medel för forskning och forskarutbildning, UU	896	Medel för detta ändamål har under innevarande budgetår anvisats under anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna.
	43 299	

[1] KTH = tekniska högskolan i Stockholm, UU = universitetet i Uppsala, ULi = universitetet i Linköping, HLå = högskolan i Luleå.

Föredraganden

Jag hänvisar inledningsvis till vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Tekniska högskolornas energiarbetsgrupp (THE) bildades år 1974 för att främja samarbete om energiforskning vid de tekniska högskolorna och samverkan mellan berörda högskolor och programansvariga och finansierande organ. Som en följd av THE:s arbete har vid flera av de tekniska högskolorna inrättats s. k. energicentra till vilka en energisekreterare har knutits. I dag deltar även andra institutioner än de tekniska i THE:s arbete. För innevarande budgetår bekostas den centrala verksamheten vid THE övergångsvis av medel som disponeras av forskningsrådsnämnden medan kostnaderna för energicentra bekostas med medel som disponeras av styrelsen för teknisk utveckling.

Enligt min mening utför THE ett värdefullt arbete på energiforskningsområdet. Jag har därför beräknat vissa medel för THE:s fortsatta verksamhet.

Jag förordar vidare att THE i administrativt hänseende skall vara knutet till tekniska högskolan i Stockholm. Detta bör självfallet inte påverka möjligheten att låta THE:s verksamhet omfatta även andra forskningsområden än de tekniska om THE bedömer detta som ändamålsenligt.

Energi- och installationsteknik har varit högt prioriterade områden i UHÄ:s anslagsframställningar de senaste åren. UHÄ lägger fram förslag om inrättandet av två tjänster som biträdande professor varav den ena i installationsteknik vid tekniska högskolan i Stockholm och den andra i installations- och klimatiseringslära vid universitetet i Lund.

Installationsområdet har stor betydelse både för boende- och arbetsmiljön och för energisparandet. Statens råd för byggnadsforskning (BFR) som har huvudansvar för planering och samordning av forskning inom området har sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad mot installationsområdet. BFR har särskilt framhållit bristen på forskningsresurser i fråga om klimathygien och installationsteknik. Forskningen inom de

föreslagna ämnesområdena syftar även på kort sikt till besparingar i energiförbrukningen. Jag anser att dessa tjänster svarar mot ett mycket angeläget behov och beräknar medel för tjänsterna.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har — med förslag om en senareläggning av utbyggnad av resurserna inom området arbetsvetenskap — föreslagit att en tjänst som professor i industriell ergonomi skall inrättas vid universitetet i Linköping den 1 juli 1978. Tjänsten bör inriktas mot bl. a. verkstadsindustrins problem. Jag biträder förslaget.

Jag erinrar om vad jag har anfört under anslaget utbildning för tekniska yrken om utbildning med inriktning på samhällsbyggnadsteknik vid högskolan i Luleå. Jag förordar att en tjänst som professor i kommunal anläggningsmetodik inrättas vid högskolan i Luleå den 1 juli 1978.

Från bl. a. berörda arbetsmarknadsorganisationer har man tagit upp frågan om behovet av en ökad satsning på träforskning. Jag har under avsnittet Vissa gemensamma frågor anfört att en ökad forskning krävs bl. a. på detta område. Enligt min mening saknas dock för närvarande underlag för att ange denna forsknings närmare inriktning. För att stimulera forskningen inom området har jag beräknat vissa medel (500 000 kr.). Medlen bör disponeras av tekniska högskolan i Stockholm efter samråd med berörda organisationer. Jag förutsätter att berörda parter senare kommer in med mer preciserade förslag om inriktningen av den framtida forskningen på detta område.

Jag har också i enlighet med vad jag tidigare har anfört beräknat vissa medel för förberedelser av en temaorienterad forskningsorganisation i Linköping.

Regeringen har med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr prop. 1966: 1 bil. 10 s. 361, SU 1966: 42, rskr 1966: 125) föreskrivit att två tjänster som professor i fysik skall återbesättas med oförändrad benämning men inriktas mot optisk fysik vid tekniska högskolan i Stockholm resp. mot atomfysik vid universitetet i Lund.

Regeringen har föreskrivit att en tjänst som professor i matematik vid tekniska högskolan i Stockholm skall ledigförklaras som tjänst som professor i matematisk analys. Jag förordar att benämningen ändras i enlighet härmed.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (151 070 000+42 665 000 =) 193 735 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor i enlighet med vad jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en tjänst som professor i enlighet med vad jag har förordat,
3. till *Tekniska fakulteterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 193 735 000 kr. varav 3 052 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

D 22. Vissa kurser för utländska studerande

1976/77	Utgift	2 073 853
1977/78	Anslag	1 900 000
1978/79	Förslag	2 465 000

Från detta anslag bestrids kostnader för kurser i svenska språket för icke svensktalande studerande m. fl. Undervisningen står under universitets- och högskoleämbetets överinseende och meddelas vid universiteten. Regeringen har meddelat bestämmelser för anslaget den 30 juni 1977.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet	Föredraganden
Lönekostnader för lärarpersonal	1 619 000	+1 221 000	+565 000
Driftkostnader	281 000		

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med 3 121 000 kr.

UHÄ:s förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 271 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära att antalet kurser skulle minska med åtta.

3. Anslaget ökas med medel motsvarande kostnaderna för 80 kurser (+950 000 kr.). UHÄ förutsätter att medlen används dels för kurser, dels för att anpassa antalet timmar per undervisningsgrupp till skilda gruppers behov.

Behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande

Inledning

Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt skolöverstyrelsen (SÖ) att i samråd med universitetskanslersämbetet (UKÄ) vidta åtgärder och komma in med förslag om vägar för studerande med utländsk förutbildning att inhämta kunskaper i svenska och engelska motsvarande vad som krävs för allmän behörighet.

SÖ och UKÄ tillsatte den 17 november 1975 en arbetsgrupp med uppgift att utreda frågan. Arbetsgruppen slutförde arbetet den 26 mars 1976. De av UKÄ utsedda ledamöterna av arbetsgruppen har avgivit gemensam reservation. SÖ överlämnade arbetsgruppens rapport Behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande till regeringen den 14 juli 1976. UKÄ har i skrivelse den 25 augusti 1976 angående kurser

i svenska och engelska för gäststuderande vid universiteten lagt fram förslag om dels det organisatoriska ansvaret för anordnande av utbildning, dels förstärkta resurser för utbildningen. Regeringen remitterade den 25 november 1976 arbetsgruppens rapport och UKÄ:s skrivelse till berörda myndigheter och organisationer. Yttranden har avgivits av styrelsen för internationell utveckling, centrala studiestödsnämnden, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) efter hörande av berörda universitet och högskolor, arbetsmarknadsstyrelsen, statens invandrarverk, utlänningsnämnden, länsskolnämnderna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro och Västerbottens län, organisationskommittéerna för Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lund/Malmö, Göteborgs och Umeå högskoleregioner, folkbildningsutredningen (U 1975: 19), studiestödsutredningen (U 1975: 16), skoldirektionen i Stockholm, skolstyrelserna i Linköping, Lund, Göteborg och Karlstad, stiftelsen Svenska institutet, Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Arbetarnas Bildningsförbund (ABF), Folkuniversitetet (FU), Tjänstemännens bildningsverksamhet och Teknologorganisationen Reftec.

Bakgrund

Behörighetsgivande undervisning i svenska för studerande med utländsk förutbildning började läsåret 1968/69 och får anordnas vid universiteten. Behörig att delta i svenskundervisningen är dels icke svensktalande studerande vid universiteten och ett antal högskolor, dels icke svensktalande person som avser att söka inträde vid sådan utbildningsanstalt och som uppfyller inträdesvillkoren i övrigt. Vidare antas person med utländsk eftergymnasial utbildning som för varaktig yrkesverksamhet i Sverige oundgängligen har behov av kvalificerade kunskaper i svenska språket.

Undervisningen står under UHÄ:s överinseende och skall vid resp. universitet anordnas av ett kurskollegium underställt högskolestyrelsen. Styrelsen vid universitetet i Stockholm har uppdragit åt the Stockholm University Institute for English-Speaking Students (IES) att handha undervisningen, medan styrelserna vid övriga universitet har bemyndigat studieförbundet Folkuniversitetet att genom dess lokalavdelningar Kursverksamheten under resp. kurskollegium svara för undervisningen.

Svenskundervisningen är uppdelad i fyra studiekurser (Svenska 1—4) om 90 undervisningstimmar vardera.

Arbetsgruppens förslag och UHÄ:s skrivelse

Arbetsgruppen föreslår att en förutbildning i form av en preparandkurs bör anordnas för utländska studerande. Förutbildningen bör nor-

malt genomföras under ett år (35 veckor). Preparandkursen bör omfatta 700 undervisningstimmar — som en riktlinje anges 350 undervisningstimmar i svenska, 250 i engelska och 100 för övriga moment. Därutöver bör vissa studerande erbjudas en s. k. 0-etapp på 100 undervisningstimmar. Möjligheter till vissa alternativa uppläggningar skall finnas.

Målet för förutbildningen är att bibringa de studerande kunskaper i svenska och engelska som leder fram till allmän behörighet för högre studier. Uppläggningen av utbildningen bör i görligaste mån utformas så att språkundervisningen får en fackspråklig anknytning till vissa breda basutbildningsområden dock utan att ge utbildningen en alltför snäv specialisering. Utbildningen bör slutligen ge de studerande insikt och självkännedom inför kommande studie- och yrkesval.

I fråga om förkunskapskrav och förutbildning finns det enligt arbetsgruppens majoritet inte någon anledning att behandla gäststuderande och invandrare olika. Vid utformningen av förutbildningen måste man i tillräcklig grad beakta behoven av en gedigen orientering om det svenska utbildningsväsendet och av studievägledning och yrkesorientering. Målgruppen bör utvidgas med vissa andra kategorier som har behov av en kvalificerad undervisning i svenska som främmande språk. Det gäller t. ex. de som inte är behöriga att skrivas in vid högskola eller universitet men som ämnar skaffa sig sådan behörighet, de som skall bedriva andra yrkesinriktade studier, de som saknar eftergymnasial utbildning men behöver kvalificerade kunskaper i svenska språket för varaktig yrkesverksamhet i Sverige samt de som av personliga och/eller sociala skäl behöver kvalificerade kunskaper i svenska.

En särskild plan för undervisningen i engelska bör utarbetas. Vid denna undervisning bör man i första hand söka tillgodose hör- och läsförståelsen. Undervisningen i engelska bör normalt starta först när de studerande inhämtat och befäst svenskans grundläggande ordförråd och strukturer.

Det krävs enligt arbetsgruppen en ny plan för undervisningen i svenska för studerande med utländsk förutbildning. Den nuvarande uppläggningen av undervisningen i fyra studiekurser (Svenska 1—4) bör ersättas med en utbildning som ger möjligheter till ett mer differentierat modulsystem, anpassat till de skiftande behoven hos olika språkgrupper. Undervisningen i svenska bör få vissa inslag med fackspråklig anknytning. En fortsättningskurs som parallelläggs med övrig högskoleutbildning bör anordnas för dem som erhållit sin behörighetsgivande utbildning.

Studerande med utländsk förutbildning bör ges bästa möjliga utgångsläge bl. a. genom stödåtgärder av olika slag. Förutbildningen bör innehålla inslag av samhällsorientering. De utländska studerandena bör under förutbildningen erhålla såväl studievägledning som yrkesorientering. Vissa utländska studerande bör dessutom få extra studieteknisk träning.

När det gäller ansvaret för och lokaliseringen av förutbildningen föreslår arbetsgruppen att preparandkursen med bl. a. svenska och engelska, vilken skall leda fram till allmän behörighet och kurser i ämnen, som behövs för särskild behörighet, förläggs till kommunal vuxenutbildning. Tjänster för lärare i såväl svenska som främmande språk föreslås inrättas vid skolväsendet i kommunen.

SÖ bör i samråd med UHÄ svara för planering och samordning, lärarfortbildning, läroplaner och pedagogiskt utvecklingsarbete vad gäller den behörighetsgivande förutbildningen.

Arbetsgruppen föreslår slutligen att SÖ får i uppdrag att i samråd med UHÄ utföra erforderligt läroplansarbete för den föreslagna preparandutbildningen.

UKÄ:s representanter i arbetsgruppen har reserverat sig i frågan om huvudmannaskapet för förutbildningen och målgruppens avgränsning.

I UKÄ:s skrivelse den 25 augusti 1976 lämnas förslag om framtida organisation och utformning av den behörighetsgivande förutbildningen. UKÄ instämmer i arbetsgruppens förslag om preparandkurs och delar dess syn på målen för förutbildningen. På ett par centrala punkter föreslår emellertid UKÄ andra lösningar. Det gäller för det första avgränsningen av utländska studerande. UKÄ anser det väsentligt att skilja på invandrarstuderande och gäststuderande. Invandrarstuderande förutsätts komma att söka sin utkomst i Sverige och inlemmas i det svenska samhället, medan gäststuderande vistas i Sverige endast för att få en utbildning och sedan lämnar landet.

UKÄ avvisar vidare arbetsgruppens förslag till lösning av huvudmannaskapet såvitt avser gäststuderande och med dem jämförbara grupper, bland vilka främst flyktingstuderande bör uppmärksammas. UKÄ är kritiskt mot arbetsgruppens förslag som drar en gräns mellan högskoleutbildning och sådan utbildning som förbereder för högskolestudier. Preparandutbildningen för gäststuderande bör anordnas i en organisatorisk inramning som så effektivt som möjligt främjar anpassningen till högskolemiljön, dvs. inom högskolan. Ett annat skäl som talar för att preparandutbildningen i svenska och engelska organisatoriskt bör inordnas i högskolan är att möjligheter där kan ges att träna den fackspråkliga terminologin genom att de studerande får följa undervisningen i något av de ämnen de senare avser att studera. En annan betydelsefull omständighet är att det i vissa länder är av avgörande betydelse för tillstånd för utlandsstudier och för stipendiering från hemlandet att studierna i utlandet är förlagda till ett universitet. När det gäller invandrarstuderande anser UKÄ att arbetsgruppens förslag om det organisatoriska ansvaret för anordnandet av preparandutbildningen bör förverkligas. Eftersom invandrarstuderande är permanent bosatta i landet bör de behandlas som svenska medborgare, dvs. de bör genomgå förberedande utbildning för högskolestudier i kommunal vuxenutbildning.

UKÄ påpekar att utbildningsinnehåll i betydande grad kommer att skilja sig från den svenskutbildning som är avsedd för invandrare som är verksamma i arbetslivet. Slutligen understryks vikten av att den högskoleförberedande utbildningen görs flexibel och anpassas till olika studerandegruppers förutsättningar.

Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser stryker under att de utländska studerande som Sverige förbinder sig att ta emot bör ges så goda betingelser som möjligt att klara av sina studier. Det är inte acceptabelt att studerande med utländsk förutbildning misslyckas i den omfattning som för närvarande sker. Det ansvar Sverige har för utländska studerande som tillåts komma hit för att studera måste få konsekvenser på resurserna för deras utbildning. En allmän uppfattning bland remissinstanserna är också att förslaget om en ettårig förutbildning för utländska studerande är väl avvägt liksom de mål arbetsgruppen och UHÄ satt upp för utbildningen.

När det gäller avgränsningen av utländska studerande är meningarna delade. Flertalet av remissinstanserna anser att invandrarstuderande och gäststuderande bör behandlas olika vid bedömning av behov av förutbildning. UHÄ betonar att invandrarstuderande bör behandlas som övriga medborgare eftersom de är permanent bosatta i landet. Gäststuderande kommer emellertid till Sverige i huvudsakligt syfte att bedriva grundläggande högre studier och har inte för avsikt att stanna i landet. Bland de remissinstanser som delar arbetsgruppens syn att gäststuderande och invandrare inte bör behandlas olika kan nämnas länsskolnämnderna i Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Malmöhus, Göteborg och Bohus, Örebro samt Västerbottens län, skoldirektionen i Stockholm och skolstyrelsen i Göteborg.

Flertalet av de remissinstanser som vill utvidga gruppen utländska studerande med behov av förutbildning för högskolestudier delar också SÖ:s förslag att det organisatoriska ansvaret för förutbildning bör förläggas till kommunal vuxenutbildning. Länsskolnämnden i Uppsala betonar principen att utbildning som leder fram till allmän eller särskild behörighet för högskolan skall vara förlagd till det allmänna skolväsendet eller till kommunal vuxenutbildning. Länsskolnämnden i Östergötlands län anser att samma möjlighet till inskolning bör ges till den som kommer till Sverige för att direkt gå ut i arbetslivet som den som avser att stanna för högskolestudier under längre eller kortare tid. Den kategori som avser att gå vidare till högskoleutbildning bör ges en obligatorisk påbyggnadskurs som förläggs till högskolan. Grundutbildningen motsvarande Svenska 3 bör dock förläggas till kommunal vuxenutbildning varigenom behovet av långa resor och inackordering minskas. Länsskolnämnden i Kronobergs län tillstyrker SÖ:s förslag men anser

att skillnaden mellan förslagen om målgrupperna talar för UHÄ:s förslag beträffande gäststuderande. Stipendie- och betygsfrågorna, behovet av en likartad anknytning av förutbildningen som i andra länder samt de gäststuderandes sannolika egna önskemål talar enligt nämnden för UHÄ:s förslag. För övriga målgrupper vore det emellertid naturligt att anordna utbildningen inom kommunal vuxenutbildning.

Till UHÄ:s förslag att ansvaret för behörighetsgivande förutbildning i svenska och engelska för gäststuderande bör förläggas till högskolan ansluter sig berörda högskoleenheter. UHÄ:s förslag om huvudmannaskapet tillstyrks också av arbetsmarknadsstyrelsen, statens invandrarverk, utlänningsnämnden, länsskolnämnderna i Stockholms och Värmlands län, de regionala organisationskommittéerna för högskolereformen, skolstyrelserna i Linköping, Lund och Karlstad, Svenska institutet, Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges förenade studentkårer, Arbetarnas bildningsförbund, Folkuniversitetet, Tjänstemännens bildningsverksamhet och Teknologorganisationen Reftec.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att den nära kopplingen mellan förutbildning och högskolestudier bör bibehållas för gruppen gäststuderande. En sådan nära koppling kan försvåras om inte högskolan har ansvaret för förutbildningen. *Statens invandrarverk* framhåller att anpassningen till högskolemiljön underlättas om den studerande redan i förutbildningen knyts till högskolan. Det ger ökade möjligheter för den studerande att parallellt med preparandundervisningen auskultera i det ämne som senare skall studeras vid högskolan. I många fall finns krav från hemlandet på högskoleanknutna studier för att utresetillstånd skall beviljas och för att stipendier och studiebidrag skall kunna gå till den studerande. En annan fördel för de gäststuderande är att de vid hemkomsten får tillgodoräkna sig de betyg de fått vid studier som har anknytning till högskolan. Liknande synpunkter framförs av *utlänningsnämnden. Organisationskommittén för Uppsala högskoleregion* anser att frågan om huvudmannaskap hänger samman med definitionen av målgruppen. Kommittén vill definiera denna som studerande med utländsk förutbildning, som är behöriga till högskolestudier i Sverige — med undantag av kunskaper i svenska och engelska — och som har för avsikt att bedriva högskolestudier i landet. Om den studerande sedan betecknas som gäststuderande, flyktingstuderande eller invandrarstuderande är i detta sammanhang av underordnad betydelse. Med denna definition bör högskolan naturligt ges ansvaret för den behörighetsgivande utbildningen för studerande med utländsk förutbildning. Samma uppfattning har *Sveriges förenade studentkårer* som betonar att det avgörande måste vara de studerandes syfte med förutbildningen. Mot att utvidga målgruppen talar enligt organisationen dels att utbildningen då inte lika lätt kan anpassas till kommande högskolestudier, dels att en

utbildning av detta slag inte kan vara den rätta lösningen på problemet med organisation och huvudmannaskap för samhällets invandrarundervisning. *Centralorganisationen SACO/SR* anser att den avgränsning av studerande som i dag ges förutbildning i svenska i stort sett är väl avvägd men vill dock framhålla att den allmänsociala situationen som invandrarstuderande befinner sig i, kan vara skäl för att preparandutbildningen för denna grupp bör anordnas i den kommunala vuxenutbildningens regi. *Tjänstemännens centralorganisation* (TCO) avstyrker förslaget om utvidgning av målgruppen eftersom det medför att även invandrare som bott och arbetat i Sverige under minst två år, vilket är en gräns för att erhålla studiemedel och som fått lagstadgade 240 timmars undervisning i svenska, skulle delta i koncentrerad nybörjarundervisning för utlänska studerande som kommit till landet enbart i syfte att studera eller som flyktingar. Det förefaller TCO naturligt och lämpligt att preparandutbildningen förläggs till högskolan. *ABF* anser att frågan om gäststuderandes studier i svenska och engelska inte borde beröra studieförbunden. Denna språkundervisning måste anpassas till de speciella krav som högskoleundervisningen ställer och vara en integrerad del av den totala undervisningen vid högskolan. Studieförbundens primära uppgift måste vara att bereda undervisning åt de invandrare som har för avsikt att stanna i Sverige. *FU* delar uppfattningen att huvudmannaskapet för förutbildningen för utländska studerande bör läggas på högskolan. FU påpekar att de utländska studerande kommer till Sverige vid olika tidpunkter på året och att det för närvarande endast är FU/Kursverksamheten som kan erbjuda denna undervisningsform med löpande kursstarter under hela året. För att de studerande inte skall förlora alltför mycket tid i väntan på en kursstart är det viktigt att beredskapen finns även forsättningsvis för nuvarande slag av anordningar. Det bör enligt FU ankomma på resp. högskola att närmare ange formen för och uppläggningen av verksamheten och härvid förlägga den behörighetsgivande förutbildningen för icke svensktalande studerande till den lokalt mest lämpade kursanordnaren. *Folkbildningsutredningen* tar inte ställning till huruvida förutbildning i svenska och engelska för utländska studerande organisatoriskt skall ligga inom SÖ:s eller inom UHÄ:s ansvarsområde. Däremot framhåller utredningen att kurser som syftar till en formell behörighet inte skall anordnas av studieförbund. Slutligen betonar utredningen att studieförbundens särskilda resurser för att anordna undervisning i svenska för invandrare inte får minskas genom den föreslagna utbyggnaden av behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande. Enligt *centrala studiestödsnämnden* talar starka skäl för att behörighetsgivande utbildning ges både inom den kommunala vuxenutbildningens och inom högskolans ram. Högskolekurserna bör i första hand vara lämpliga för gäststuderande men även för invandrare, t. ex. vissa flyktingstuderande som har skaffat sig en god utbildning i hem-

landet och som vill börja högskolestudier så snart som möjligt. Till utbildningen vid kommunala vuxenutbildningen skulle främst rekryteras invandrare. Om en gäststuderande önskar genomgå denna utbildning bör han rimligen inte hindras från detta. *Organisationskommittén för Umeå högskoleregion* bedömer det naturligt att förutbildningen som regel anordnas på högskoleorterna och bedrivs i nära samarbete med både kommunal och statlig högskoleutbildning. Kommittén föreslår att arbetsgruppens förslag till vidgning av målgruppen för den föreslagna förutbildningen prövas genom försöksverksamhet på någon högskoleort.

Föredraganden

Sverige har med sina kostnadsfria studier och sina internationellt sett generösa behörighetsregler för högskoleutbildning tagit emot ett ökande antal utländska studerande sedan början av 1960-talet. De utländska studerande som söker utbildning vid svensk läroanstalt i dag utgör en mycket heterogen grupp, inte bara från språksynpunkt utan också vad gäller utbildningsbakgrund, kulturtraditioner och mål för studierna i Sverige. Bland de utländska studerande kan i dag urskiljas invandrare, flyktingar, gäststuderande, praktikanter m. fl.

Invandrarstuderande är sådana som har kommit till Sverige i annan avsikt än att bedriva studier. De har haft tillstånd att vistas och arbeta i Sverige i minst två år och förutsätts komma att stanna här. De behandlas också så långt möjligt bl. a. i studiestödshänseende som svenska studerande. Med gäststuderande avses i allmänhet utländska studerande som kommit till Sverige för att studera och som inte har för avsikt att bosätta sig här. Gäststuderande kan inte som invandrarstuderande och flyktingar få svenskt studiestöd.

Studerande från de nordiska länderna kommer i allmänhet hit för vissa utbildningar t. ex. ekonomutbildningen för studerande från Norge och Finland. Bortsett från att vissa finländska studerande har otillräckliga kunskaper i svenska språket har nordiska studerande inga större problem att anpassa sig till den svenska studiesituationen. Andra grupper är de som kommer hit på ett stipendium finansierat av hemlandet eller har stipendium från Svenska institutet. De har påbörjat sin grundutbildning i hemlandet och önskar komplettera denna eller studera på forskarutbildningsnivå. Antalet utländska gäststuderande som kommer hit för att genomgå hela sin grundutbildning har ökat kraftigt de senaste åren. Vår kostnadsfria undervisning och bristen på utbildningsplatser i hemlandet gör att många söker sig hit. Denna grupp uppger sig i allmänhet ha försörjningen tryggad genom någon myndighet, organisation eller privat person i eller utanför hemlandet.

Fr. o. m. den 1 juli 1977 gäller nya behörighets- och urvalsregler även

för sökande med utländsk förutbildning. För allmän behörighet måste studerande med utländsk förutbildning ha minst 11-årig skolutbildning påbörjad tidigast vid sex års ålder. Vidare krävs kunskaper i engelska motsvarande två årskurser i svensk gymnasieskola samt kunskaper i svenska enligt UHÄ:s bestämmande. Många utländska studerande kommer från språkområden där man saknar kunskaper i engelska. De måste därför söka lära sig två nya språk samtidigt vilket i vissa fall medför svårigheter. De måste också, i likhet med studerande med svensk förutbildning, uppfylla de ev. särskilda förkunskapskraven vid den utbildningslinje som de avser att studera på.

SÖ:s och UHÄ:s förslag om behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande jämte yttranden över dessa är enligt min mening ett värdefullt underlag för bedömning av insatser som kan behövas för de utländska studerandena. Jag anser i likhet med SÖ och UHÄ att studerande med utländsk förutbildning bör ges möjligheter att inhämta kunskaper i svenska och engelska motsvarande vad som krävs för allmän behörighet. Jag delar också uppfattningen att de utländska studerande som tillåts komma till Sverige och studera måste ges så goda betingelser som möjligt att klara studierna.

Förslagen skiljer sig emellertid på ett par centrala punkter från varandra. Det gäller dels avgränsningen av vilka som skall komma i fråga för utbildningen och dels ansvaret för utbildningen. SÖ anser att utbildningen bör anordnas inom den kommunala vuxenutbildningen och att även invandrare bör kunna komma ifråga för utbildningen. UHÄ anser att gäststuderande skall ges förutbildning i högskolan och att invandrare ges behörighetsgivande förutbildning i den kommunala vuxenutbildningen. Remissopinionen är splittrad i denna fråga.

Enligt min mening bör förutbildning för utländska studerande ses i ett vidare sammanhang. De utländska studerandes möjligheter att på ett tillfredsställande sätt bedriva studier i Sverige beror bl. a. av formerna för behörighetsprövning och antagning, finansieringen av deras studier i Sverige och andra sociala förhållanden som kan inverka på studierna. Den beror också på vilken kapacitet som bör avsättas för utländska studerande inom såväl grundläggande högskoleutbildning som forskarutbildning. Jag anser att det är angeläget att utforma villkoren för de utländska studerandenas studier i Sverige så att inte studerande från vissa länder missgynnas eller helt utestängs. Intill dess de frågor jag nu har berört har belysts ytterligare är jag inte beredd att ta ställning till SÖ:s och UHÄ:s förslag. Jag avser att inom kort återkomma till regeringen med förslag om formerna för en utredning av de frågor jag har angett. Jag vill erinra om att regeringen efter statsrådet Ullstens anmälan nyligen till lagrådet har remitterat ett förslag om vissa ändringar i bl. a. utlänningslagen. I detta sammanhang föreslås riktlinjer för prövning av uppehållstillstånd för gäststuderande. Vidare föreslås att regeringen,

om den skulle bedöma detta vara ändamålsenligt, bör få införa krav på att uppehållstillstånd skall ha beviljats före inresan. Förslaget torde komma att föreläggas riksdagen inom kort.

Jag har i dessa frågor samrått med statsrådet Ullsten.

Med hänsyn till den stora efterfrågan på kurser i svenska anser jag att antalet nu måste öka trots att den framtida organisationen och uppläggningen av utbildningen inte är klar. För nästa budgetår beräknar jag med hänsyn härtill medel för ytterligare ca 25 kurser. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kurser för utländska studerande* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 465 000 kr.

D 23. Vissa tandvårdskostnader

1976/77 Utgift	45 791 648
1977/78 Anslag	48 560 000
1978/79 Förslag	56 508 000

Detta anslag avser den tandvård som bedrivs i anslutning till den odontologiska utbildningen och forskningen vid karolinska institutet samt vid universiteten i Lund, Göteborg och Umeå. Vidare utgår från anslaget vissa medel till de statliga tandtekniker- och tandsköterskeskolorna samt till ersättning åt tandtekniker- och tandsköterskepraktikanter.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet	Föredraganden
Personal			
Tandvårdspersonal	564	+ 1,5	of.
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	45 482 000	+8 947 000	+7 323 000
Materiel m. m.	11 306 000	+1 128 000	+ 904 000
Lärarkliniker m. m.	3 098 000	+ 310 000	+ 433 000
Sjukvård m. m.	22 000	of.	of.
Reseersättningar	12 000	of.	of.
Telegram och telefon	330 000	of.	of.
Renhållning och städning	2 621 000	+ 389 000	+ 288 000
Ersättning till Malmö kommun	125 000	of.	of.
	62 996 000	**+ 10 774 000**	**+8 948 000**
Uppbördsmedel			
Patientavgifter m. m.	14 436 000	of.	+1 000 000
Nettoutgift	**48 560 000**	**+10 774 000**	**+7 948 000**

Universitets- och högskoleämbetet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 10 528 000 kr.

2. En reducering motsvarande alternativ 0 skulle enligt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) tvinga till avskedande av tandvårdspersonal och till förlängda behandlingstider för patienterna. Detta skulle innebära minskade patientintäkter och större svårigheter att uppnå den breda patientrekrytering som är nödvändig för den odontologiska forskningen och utbildningen.

3. Problemen kring tandvårdsanslaget medför att man tvingats inrätta tjänster som belastar den odontologiska fakultetens anslag. Enligt UHÄ bör medel ställas till förfogande för en överflyttning av dessa tjänster till rätt anslag så att motsvarande belopp under fakultetsanslaget kan användas för avsett ändamål (+240 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till (48 560 000+7 948 000 =) 56 508 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa tandvårdskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 56 508 000 kr.

D 24. Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar

1976/77	Utgift	59 130 999
1977/78	Anslag	60 000 000
1978/79	Förslag	12 941 000

Från detta anslag bestrids innevarande budgetår kostnader för vissa vetenskapliga bibliotek inom högskolan samt för kungl. biblioteket och statens psykologisk-pedagogiska bibliotek. För budgetåret 1978/79 beräknas medel för bibliotcken inom högskolan under anslag för grundläggande utbildning respektive forskning och forskarutbildning (jfr prop. 1976/77: 59 s. 243, UbU 1976/77: 20 s. 81).

Från de till kungl. biblioteket anvisade medlen bestrids kostnaderna för forskningsbiblioteksrådet, som är ett organ för samråd i frågor av gemensamt intresse för de vetenskapliga biblioteken.

I följande sammanställning redovisas personal vid dc vetenskapliga biblioteken samt anslagsbelopp som hänför sig till denna personal.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredraganden
Personal			
Bibliotekarier	148	− 99	−103
Övrig personal	617	−523,5	−529
	765	**−622,5**	**−632**
Anslag			
Kungl. biblioteket	9 922 000	+ 1 518 000	+ 1 970 000
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	903 000	+ 401 000	+ 146 000
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek	49 175 000	−49 175 000	−49 175 000
	60 000 000	**−47 256 000**	**−47 059 000**

Förslag till anslagsframställning har avgivits av riksbibliotekarien och styrelsen för statens psykologisk-pedagogiska bibliotek.

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

Bibliotek/ändamål	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)
Kungl. biblioteket	
1. 1 tjänst som intendent, 1 tjänst som ljudtekniker (halvtid), samt 1 tjänst som biblioteksbiträde vid nationalfonoteket	202
2. 1 tjänst som arbetsledare samt 1 tjänst som biträdande arbetsledare vid Roggebiblioteket	240
3. Löneomräkning	1 075
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	
4. 1 tjänst som dokumentalist, 1 tjänst som bibliotekarie samt 1 tjänst som sekreterare	256
5. Medel för ett biblioteksbiträde samt en expeditionsvakt	95
6. Löneomräkning	51
	1 919

0-alternativet för kungl. biblioteket (−545 000 kr.) skulle innebära kortare öppethållandetider och därmed en minskning av bibliotekets servicekapacitet gentemot forskare och studerande.

Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek anser det ogörligt att med nuvarande efterfrågan på tjänster genomföra en minskning av personalen. Det skulle medföra minskat öppethållande, försämrad service i övrigt och ökande restantier.

Föredraganden

För innevarande budgetår har medel anvisats under detta anslag även för vissa vetenskapliga bibliotek inom högskolan. För budgetåret 1978/79 har jag, som jag har angett i det föregående, beräknat medel för dessa under anslag för grundläggande utbildning resp. forskning och forskarutbildning, varför förevarande anslag bör minskas med motsvarande belopp (—49 175 000 kr.).

I oktober 1977 överlämnade biblioteks- och dokumentationssamverkanskommittén (U 1975: 06, BIDOK) samt utredningen av organisation av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (I 1975: 04, SINFDOK-utredningen) ett gemensamt betänkande (SOU 1977: 71) Vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning. Utredningsförslagen som bl. a. avser ett centralt biblioteksorgan och ett sådant organs gränsdragning mot kungl. biblioteket samt kungl. bibliotekets framtida uppgifter remissbehandlas f. n. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till proposition att föreläggas riksdagen vid innevarande riksmöte med de förslag av principiell karaktär som kan föranledas av utredningarnas gemensamma betänkande. Ett genomförande av sådana förslag bör kunna ske budgetåret 1979/80. Jag ämnar vidare föreslå att proposition föreläggs riksdagen med förslag med anledning bl. a. av betänkandet (Ds U 1977: 12) Pliktexemplar av skrift. I samband med dessa frågor ämnar jag även ta upp frågan om mikrofilmning av den svenska dagspressen.

Kungl. biblioteket har i sina förslag till anslagsframställning begärt viss personalförstärkning till nationalfonoteket som får nya lokaler färdigställda under år 1978. Som jag tidigare har angett avser jag att senare återkomma till regeringen med förslag om åtgärder för bevarande av ljud- och bildupptagningar. Jag avser att i samband härmed ta upp även organisatoriska frågor beträffande nationalfonoteket och återkommer därvid till den föreslagna personalförstärkningen.

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 941 000 kr.

D 25. Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.

1976/77 Utgift	24 748 181	Reservation	1 281 349
1977/78 Anslag	30 139 000		
1978/79 Förslag	11 712 000		

Från detta anslag bestrids innevarande budgetår kostnaderna för bokinköp m. m. vid vissa vetenskapliga bibliotek inom högskolan samt kungl. biblioteket och statens psykologisk-pedagogiska bibliotek. För budgetåret 1978/79 beräknas medel för biblioteken inom högskolan under anslag för grundläggande utbildning resp. forskning och forskarutbildning (jfr prop. 1976/77: 59 s. 243, UbU 1976/77: 20 s. 81).

Förslag till anslagsframställning har avgivits av riksbibliotekarien och styrelsen för statens psykologisk-pedagogiska bibliotek.

Ändringsförslagen framgår av följande sammanställning.

Anslagspost	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredraganden
Kungl. biblioteket	5 956 000	+ 1 190 000	+ 100 000
därav engångsutgifter	(300 000)	(—)	(— 300 000)
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	358 000	+ 263 000	+ 33 000
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek	19 060 000	—19 060 000	—19 060 000
Till regeringens disposition	4 765 000	—	+ 500 000
	30 139 000	**—17 607 000**	**—18 427 000**

Myndigheterna

Forskningsbiblioteksrådet har sedan år 1968 fört prisstatistik vid ett antal vetenskapliga bibliotek i syfte att mäta prishöjningarna på den från utlandet förvärvade litteraturen samt bokbindning i Sverige och litteraturproduktionen i den vetenskapliga världen. Rådet framhåller att medelprishöjningen, i vad avser periodisk litteratur uppgår till 9,22 % medan prishöjningarna för kommersiell bokbindning uppgår till mellan 11 och 12 %. Under en lång tid har litteraturproduktionen ökat med mellan 10 och 25 % per år. Andra faktorer att ta hänsyn till är effekten av kronans devalvering med 6 % och den tvåprocentiga mervärdeskattehöjningen. Mot bakgrund härav föreslår rådet en uppräkning av anslaget till bokinköp med 29 % som kompensation för merkostnader för biblioteken för nämnda procentuella höjningar.

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

Bibliotek/ändamål	Kostnad budgetåret 1978/79 (tkr.)
Kungl. biblioteket	
1. Uppräkning p. g. a. bl. a. ökad litteraturproduktion	295
2. Ökning av medel till expenser	262
3. Expenser för Roggebiblioteket i Strängnäs, hittills bekostade av arbetsmarknadsstyrelsen	88
4. Övriga utgifter inom biblioteket	73
5. Löne- och prisomräkning	472
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	
6. Uppräkning p. g. a. bl. a. ökad litteraturproduktion	29
7. Publikationstryck	90
8. Dataterminal	73
9. Ökning av medel för expenser	10
10. Löne- och prisomräkning	61
	1 453

0-alternativet för kungl. bibliotekets del (−337 000 kr.) och för statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (−21 000 kr.) skulle dels gå ut över inköpen av utländsk litteratur, dels återverka negativt på tillgången till informations- och dokumentationsmaterial, vilket bl. a. innebär en sänkning av möjligheter att ge fullgod forskarservice.

Föredraganden

För innevarande budgetår har medel anvisats under detta anslag även för vissa vetenskapliga bibliotek inom högskolan. För budgetåret 1978/79 har jag, som jag har angett i det föregående, beräknat medel för dessa under anslag för grundläggande utbildning resp. forskning och forskarutbildning, varför förevarande anslag bör minskas med motsvarande belopp (—19 060 000 kr.).

Under detta anslag bör för budgetåret 1978/79 beräknas medel för kungl. biblioteket och statens psykologisk-pedagogiska bibliotek. Vidare bör under posten till regeringens disposition beräknas 5 265 000 kr. Från denna post bestrids bl. a. vissa kostnader för informationssystemet LIBRIS.

Vid min anmälan av anslaget Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar har jag anmält min avsikt att senare föreslå regeringen att lägga fram vissa förslag som berör bl. a. kungl. bibliotekets framtida ställning.

För budgetåret 1978/79 räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 11 712 000 kr.

D 26. Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna

1976/77 Utgift[1] 330 327 366
1977/78 Anslag 405 992 000
1978/79 Förslag 487 099 000

[1] Anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m.

Från anslaget bestrids innevarande budgetår utgifter för lokalhyror, bränsle, lyse och vatten vid de statliga högskoleenheterna, högskolorna för konstnärlig utbildning i Stockholm, kungl. biblioteket och statens psykologisk-pedagogiska bibliotek.

Vidare bestrids från anslaget del av utgifter för fastighetstjänsten vid kungl. biblioteket, universiteten i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå, högskolan i Luleå samt statens psykologisk-pedagogiska bibliotek.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredraganden
Utgifter			
Lokalhyror	332 351 000	+73 277 000	+73 762 000
Bränsle, lyse och vatten	60 940 000	+ 5 673 000	+ 5 673 000
Lönekostnader vid fastighetstjänsten samt kostnader för parkskötsel, yttre renhållning m. m.	12 721 000	—12 721 000	+ 1 672 000
	406 012 000	**+66 229 000**	**+81 107 000**
Uppbördsmedel			
Upplåtelse av lokaler m. m.	20 000	of.	of.
Nettoutgift	**405 992 000**	**+66 229 000**	**+81 107 000**

Myndigheterna

Den föreslagna ökade medelsanvisningen för lokalkostnader samt bränsle, lyse och vatten är till övervägande del en följd av prisomräkning.

Medel för lönekostnader vid fastighetstjänsten samt kostnader för parkskötsel, yttre renhållning m. m. bör för nästa budgetår beräknas under anslagen i övrigt till utbildning och forskning (— 12 721 000 kr.).

Föredraganden

Vid min anmälan av anslaget Bidrag till Vetenskapsakademien kommer jag att föreslå att Vetenskapsakademiens bibliotek förs över till universitetet i Stockholm. Medel för lokalhyror till Vetenskapsakademien för ifrågakommande lokaler för biblioteket har beräknats under detta lokalkostnadsanslag.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 487 099 000 kr.

D 27. Redovisningscentralerna vid universiteten

1978/79 Nytt anslag 1 000

I staten under anslaget till högskoleförvaltningarna är innevarande budgetår uppförd bl. a. en anslagspost på 1 000 kr. för reglering av staterna för redovisningscentralerna m. m. Genom denna anslagspost regleras inkomster och utgifter för sex redovisningscentraler, en vid vart och ett av universiteten. Till redovisningscentralerna är anknutna samtliga statliga högskoleenheter samt en del andra statliga myndigheter. Verksamheten bedrivs under överinseende av riksrevisionsverket, som bl. a. fastställer taxan för redovisningscentralerna. Den sammanlagda omsättningen balanserar innevarande budgetår på närmare 7 milj. kr.

Något särskilt anslag till högskoleförvaltningarna föreslås inte för nästa budgetår. Medel härför har beräknats under anslagen till grundläggande utbildning och forskning och forskarutbildning. För reglering av staterna för redovisningscentralerna vid universiteten bör i stället uppföras ett särskilt anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Redovisningscentralerna vid universiteten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 28. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer

1976/77	Utgift	2 355 520
1977/78	Anslag	2 100 000
1978/79	Förslag	2 100 000

Från detta anslag bestrids kostnader för ersättning åt vissa opponenter vid disputationer vid vissa statliga högskoleenheter m. m. Regeringen har den 30 juni 1977 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitets- och högskoleämbetet föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp, 2 100 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med universitets- och högskoleämbetets förslag bör anslaget föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kr.

D 29. Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.

1976/77	Utgift	3 927 207
1977/78	Anslag	4 650 000
1978/79	Förslag	4 650 000

Från anslaget bestrids kostnader för ersättning åt dels sådana ledamöter i tjänsteförslagsnämnd som avses i 19 kap. 32 § 3. första stycket högskoleförordningen (1977: 263), dels sakkunniga eller specialsakkunniga som utsetts enligt bestämmelser i högskoleförordningen eller andra av regeringen utfärdade bestämmelser för myndigheter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde, om ersättning inte skall utgå ur särskilt för ändamålet anvisade medel. Regeringen har den 9 oktober 1975 och den 30 juni 1977 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitets- och högskoleämbetet föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp, 4 650 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med universitets- och högskoleämbetets förslag bör anslaget föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 650 000 kr.

D 30. Utbildningsbidrag för doktorander

1976/77	Utgift	45 827 270
1977/78	Anslag	43 085 000
1978/79	Förslag	53 856 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för sammanlagt 1 360 utbildningsbidrag för doktorander. Bestämmelser för dessa har givits i förordningen (1976: 536) om utbildningsbidrag för doktorander (ändrad senast den 15 december 1977). Utbildningsbidraget utgår med belopp som ligger mitt emellan det högsta och det lägsta beloppet för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen (prop. 1975/76: 128, UbU 1975/76: 28, rskr 1975/76: 380), f. n. med 40 920 kr. för år.

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) föreslår, i avvaktan på forskarutbildningsutredningens kommande förslag, ingen ökning av antalet utbildningsbidrag. Anslaget bör räknas upp med hänsyn till den höjning av bidragsbeloppet som har ägt rum från 2 640 kr. till 3 300 kr. per månad, sedan anslagsbeloppet för budgetåret 1977/78 beräknades.

UHÄ beräknar vidare en ökning av anslaget med hänvisning till att lönekostnadspålägg bör beräknas på utbildningsbidraget.

Föredraganden

Forskarutbildningsutredningen (U 1974: 06, FUN) lade hösten 1977 fram sina förslag rörande forskarutbildningen i betänkandet (SOU 1977: 63) Fortsatt högskoleutbildning. Betänkandet remissbehandlas f. n. I avvaktan på den fortsatta behandlingen av FUN:s förslag bör för nästa budgetår anvisas medel för oförändrat antal utbildningsbidrag för doktorander.

Beloppet för utbildningsbidraget är knutet till belopp för utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen. Detta har höjts sedan anslagsbeloppet under förevarande anslag beräknades för budgetåret 1977/78. Vid min anslagsberäkning har jag utgått från det belopp som har gällt under år 1977. Lönekostnadspålägg bör däremot inte beräknas på utbildningsbidraget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildningsbidrag för doktorander* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 53 856 000 kr.

D 31. Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.

1976/77	Utgift	12 496 335	Reservation	1 304 357
1977/78	Anslag	20 635 000		
1978/79	Förslag	17 635 000		

Förslag till anslagsframställning har avgivits av *universitets- och högskoleämbetet*. Ämbetet redovisar medlens disposition budgetåret 1977/78 och i anslutning därtill hur ämbetet avser att använda medlen budgetåret 1978/79 enligt följande.

Ändamål	Medelsdisposition 1977/78	Avsedd förändring 1978/79
Forskningsprojekt Reformuppföljning	1 800 000 1 400 000	+ 800 000
Planeringsberedningarnas FoU-projekt	2 445 000	+ 700 000
Lokal utvecklingsverksamhet	6 735 000	−3 000 000[1]
Personalutbildning	7 825 000	+2 175 000
Information	400 000	of.
Fortbildning kring alkoholfrågor ör lärarutbildare	30 000	of.
	20 635 000	**+ 675 000**

[1] Avser löner till personal vid de lokala pedagogiska utvecklingsenheterna. Medel för detta föreslås för budgetåret 1978/79 bli anvisade under anslagen till yrkesutbildningssektorerna.

Organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS) har föreslagit att anslaget höjs med 200 000 kr. för musikutbildningarnas del.

Föredraganden

Vid min beräkning av anslagen för grundläggande högskoleutbildning i det föregående har jag räknat medel för vissa tjänster vid högskoleförvaltningarna, för vilka kostnaderna innevarande budgetår bestrids från förevarande anslag. Vid medelsberäkningen har jag beaktat detta.

Jag anser att verksamhet som gäller uppföljning av högskolereformen bör ges hög prioritet med utgångspunkt i vad universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har redovisat i sina förslag till anslagsframställning.

För nästa budgetår bör anslaget föras upp med 17 635 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 17 635 000 kr.

D 32. Vissa särskilda utgifter inom högskolan

1976/77	Utgift[1]	3 770 218	Reservation[1]	577 973
1977/78	Anslag[1]	4 725 000		
1978/79	Förslag	12 037 000		

[1] Anslaget Extra utgifter vid universiteten m. m.

Från anslaget Extra utgifter vid universiteten m. m. bekostas bl. a. internationell kontaktverksamhet inom högskolan samt dataservicebehov för vissa institut m. m. utanför högskolan.

Förslag till anslagsframställning har avgivits av *universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).*

Anslagsfördelning

Anslagspost	1977/78	Förslag till ändring 1978/79	
		UHÄ	Föredragan-den
1. Till universitets- och högskoleämbetets disposition	3 745 000	+3 635 000	+2 312 000
2. Planering och förberedelser inför temaorienterad forskningsorganisation i Linköping	—	+1 540 000	+1 000 000
3. Vissa kostnader för lokal antagning m. m.	—	—	+1 000 000
4. Viss försöksverksamhet	—	—	+3 000 000
5. Till regeringens disposition	980 000	—	of.
	4 725 000	**+5 175 000**	**+7 312 000**

Av den av UHÄ föreslagna ökningen avser 4 115 000 kr. medel som under innevarande budgetår beräknats under andra anslag, nämligen

Vissa kostnader i samband med högskolereform

anslagsposten till planering och förberedelse inför temaorienterad forskning i Linköping	1 000 000
anslagsposten till stöd och innovationsåtgärder (avseende fackspråklig utbildning)	500 000
anslagsposten till vissa särskilda kostnader i samband med högskolereform (avseende utveckling av system för studiedokumentation m. m.)	400 000
Högskoleförvaltningarna (föreslås som en buffertpost i samband med att förvaltningsanslaget upphör)	2 215 000
	4 115 000

UHÄ föreslår vidare att 480 000 kr. under posten till UHÄ:s disposition avseende datamaskintid omfördelas till vissa fakultetsanslag, anslaget Institutet för social forskning samt till anslagsposten Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm.

Härutöver föreslår UHÄ ytterligare medel till den internationella verksamheten (+1 000 000 kr.) samt en förstärkning av medlen till planering och förberedelser för temaorienterad forskningsorganisation i Linköping (+540 000 kr.).

Sveriges sjuksköterskeelevers förbund och svenska laboratorieassistentelevförening har i skrivelser begärt bidrag till bekostande av föreningarnas verksamhet.

Föredraganden

Fr. o. m. budgetåret 1978/79 beräknas medel för de ändamål som f. n. tillgodoses under anslaget Högskoleförvaltningarna under berörda anslag för utbildning och forskning. Vissa resurser för studiedokumentation och lokal antagning bör dock budgetåret 1978/79 beräknas under detta anslag som en buffertpost till universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) disposition (+2 215 000 kr.).

Under innevarande budgetår disponerar UHÄ vissa medel för särskilda behov av datorservice, även detta som en buffertpost efter det att det tidigare anslaget Datamaskintid upphörde och ifrågavarande behov tillgodoses inom anslagen till utbildning och forskning. Ämbetet föreslår att en del härav förs upp på vissa fakultetsanslag, anslaget till institutet för social forskning samt anslaget Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken, posten Bidrag till handelshögskolan i Stockholm. Jag anser omfördelningen motiverad och räknar nämnda medel (480 000 kr.) under berörda anslag i enlighet med UHÄ:s förslag.

Under anslagsposten till UHÄ:s disposition anvisas f. n. medel för UHÄ:s arbete med att internationalisera utbildningen inom ämbetets

ansvarsområde. Jag hänvisar i detta sammanhang till vad jag har anfört i det föregående om internationalisering under avsnittet Vissa gemensamma frågor.

Innevarande budgetår har under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform anvisats medel för planering och förberedelse av temaorienterad forskning i Linköping. Jag hänvisar till vad jag har anfört om detta arbete i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor. Under förevarande anslag beräknar jag medel för fortsatt planeringsarbete budgetåret 1978/79.

Under anslaget beräknar jag vidare vissa medel för åtgärder på lokal nivå. Medlen bör framför allt utnyttjas för förstärkning av arbetet med lokal antagning till högskoleutbildning. De bör vidare i viss utsträckning kunna användas för vissa informationsåtgärder. Jag tänker därvid bl. a. på de samordnande uppgifter inom informationsområdet som jag tidigare har angivit ankommer på regionstyrelserna.

Under anslaget har jag även i enlighet med vad jag har anfört under avsnittet Vissa gemensamma frågor beräknat medel för försöksverksamhet med utvidgad kontakt mellan högskolan och industrin.

Vidare beräknar jag under posten Till universitets- och högskoleämbetets disposition medel för viss studiedokumentation motsvarande dem som innevarande budgetår har anvisats under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.

Under posten Till regeringens disposition, slutligen, beräknar jag även för budgetåret 1978/79 medel för vissa forskartjänster för forskning om alkoholfrågor (jfr prop. 1976/77: 108, UbU 1976/77: 24, rskr 1976/77: 292). Förslag om tjänsternas närmare inriktning och placering förbereds för närvarande inom UHÄ. Det är angeläget att beslut om tjänsterna i dessa avseenden kan fattas så snart förslag föreligger. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att, i den mån så erfordras, inrätta berörda tjänster.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster för forskning om alkohol i enlighet med vad jag har anfört,
2. till *Vissa särskilda utgifter inom högskolan* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 12 037 000 kr.

Vissa forskningsändamål

Den nya forskningsrådsorganisationen

Föredraganden

Den 1 juli 1977 trädde den nya forskningsrådsorganisationen i funktion (prop. 1975/76: 129, UbU 1975/76: 32, rskr 1975/76: 368). Den organisatoriska förändringen innebär att fem forskningsråd ersatts av tre: ett humanistisk-samhällsvetenskapligt forskningsråd (HSFR) som ersatt statens humanistiska forskningsråd och statens råd för samhällsforsk-

ning, ett medicinskt forskningsråd (MFR) samt ett naturvetenskapligt forskningsråd (NFR) som ersatt statens naturvetenskapliga forskningsråd och statens råd för atomforskning. Vid sidan av de tre nya forskningsråden har inrättats en forskningsrådsnämnd (FRN) vars främsta uppgift är att vid sidan av de insatser som de enskilda råden gör initiera och stödja forskning främst inom områden som är angelägna från samhällets synpunkt.

FRN som består av 13 ledamöter är sammansatt så att allmänintressena, dvs. politiskt valda samhällsrepresentanter och företrädare för löntagarorganisationerna är i majoritet. En representant för vardera HSFR, MFR och NFR samt styrelsen för teknisk utveckling och statens råd för skogs- och jordbruksforskning ingår också i nämnden.

Inom de nya forskningsråden utgörs en majoritet av ledamöterna av företrädare för forskningen inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. I råden ingår vidare representanter för sektoriella eller motsvarande intressen. Den förstnämnda gruppen av ledamöter i forskningsråden har utsetts av elektorsförsamlingar valda av aktiva forskare vid universitet och högskolor, medan företrädare för sektorsintressen har utsetts av regeringen. De bestämmelser som låg till grund för valen av elektorer och ledamöter i de nya forskningsråden våren 1977 var provisoriska på grund av att riksdagen vid tidpunkten för valen ännu inte hade tagit ställning till högskolelagen. Sedan beslut om denna har fattats har förslag till permanenta bestämmelser avgivits av organisationskommittén (U 1976: 07) för forskningsråden. Vid utarbetandet av förslaget har hänsyn kunnat tas till erfarenheterna av de val som ägde rum under våren 1977. Kommitténs förslag bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Den väsentliga förändringen av forskningsrådens framtida verksamhet är att den nya organisationen skapat bättre förutsättningar för samarbete och samordning mellan råden. Exempelvis ökar möjligheterna till gemensamma insatser i tvär/mångvetenskapliga projekt och ökad samverkan kan ske med den sektoriella forskningen.

Vid de nya forskningsråden och forskningsrådsnämnden har under året inrättats nya kanslier. Vid utformandet av kansliorganisation vid råden och nämnden har sådana administrativa uppgifter hos råden som inte är rådsspecifika och som heller inte påverkar rådens arbetsformer förts över från råden till forskningsrådsnämnden. F. n. saknas dock underlag för bedömningar om medel bör föras över från råden till nämnden. Jag förutsätter att råden och nämnden finner en praktisk lösning på dessa frågor under budgetåret 1978/79 och gemensamt kommer in med ett förslag inför budgetåret 1979/80. Förordning (1977: 34) med instruktion för forskningsråden inom utbildningsdepartementets område och förordning (1977: 35) med instruktion för forskningsrådsnämnden har utfärdats.

Vid ställningstagandet till den nya rådsorganisationen har frågan om

överföring av vissa speciella rådsaktiviteter till FRN inte prövats. Det bör enligt min mening ankomma på FRN och råden att gemensamt pröva om ytterligare uppgifter bör föras över samt i den mån detta kräver beslut av regering och riksdag komma in med förslag.

D 33. Forskningsrådsnämnden

1977/78	Anslag	12 078 000
1978/79	Förslag	14 912 000

Forskningsrådsnämnden började sin verksamhet den 1 mars 1977 (prop. 1975/76: 129, UbU 1975/76: 32, rskr 1975/76: 368). Nämnden skall enligt sin instruktion (1977: 35) bl. a. ta initiativ till och finansiellt stödja forskning främst inom områden som är angelägna ur samhällets synpunkt, sprida information om forskning och forskningsresultat, främja samordning och samarbete mellan forskningsråden liksom mellan dessa och andra organ när det gäller initiering och finansiering av forskning. Nämnden skall vidare bl. a. svara för den verksamhet som tidigare bedrevs av samarbetskommittén för långsiktsmotiverad forskning och av delegationen för folkrörelseforskning. För den senare har inom ramen för nämndens anslag särskilt anvisats 1 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Under anslaget bestrids även kostnaderna för svenskt medlemskap i Internationella institutet för tillämpad systemanalys (IIASA; jfr prop. 1976/77: 25, UbU 1976/77: 9, rskr 1976/77: 73).

Forskningsrådsnämnden

Forskningsrådsnämnden (FRN) anför att den utgör ett principiellt nytt inslag i den svenska organisationen för forskning och utveckling. FRN:s uppgifter och ansvar inom forskningsområdet sträcker sig över alla forskningsområden och samhällsproblem. Verksamheten berör inte bara forskningsråden under utbildningsdepartementet och de i nämnden representerade forskningsfinansierande organen utan även hela det sektorsanknutna forsknings- och utvecklingsarbetet under andra departement.

FRN har inventerat behovet av forskningsinsatser av det slag nämnden bör stödja genom en enkät till ett begränsat urval sektoriella och icke-sektoriella forsknings- och utvecklingsorgan. På grundval av enkätmaterialet kan redan nu en rad exempel på områden ges där FRN kan komma att överväga möjligheterna till insatser. En analys av de forskningsmässiga, personella och finansiella förutsättningarna har ännu inte kunnat ske. Resultaten från enkäten skall bearbetas vidare och ligga till grund för nämndens fortsatta planering. I flera av enkätsvaren har på olika sätt framkommit behoven av forskning rörande samhällsplaneringens villkor och förutsättningar. Det ekologiska forskningsområdet i vid mening — samspelet i naturen och samspelet människa-natur — är ett av de områden där tvär/mångvetenskapliga forskningsinsatser är särskilt

angelägna och där samhällets forskningsbehov är långt ifrån tillgodosedda. Insatser inom alkohol- och drogforskningsområdet skulle kunna ta sikte på dels en snabbare uppbyggnad av forskningspotentialen, dels att en uppdelning mellan å ena sidan medicinskt och fysiologiskt och å andra sidan samhällsvetenskapligt inriktad alkoholforskning inte sker. Ytterligare ett område där FRN har diskuterat möjligheten att göra insatser kan betecknas som utbildning och arbetsliv. Utbildningsfrågor kommer att bli ett viktigt moment i arbetsmarknadspolitiken. FRN har i planeringsdiskussionen berört möjligheterna att ta initiativ till forskning som studerar en samhällsutveckling med andra förtecken än ekonomisk tillväxt — en utplanande ekonomi. Samhällsprocessen och befolkningsfrågorna är ett annat exempel på starkt tvärvetenskaplig forskning av betydelse för en rad samhällsorgan. Samarbetskommittén för långsiktsmotiverad forskning kommer att redovisa en kunskapsöversikt som särskilt belyser enskilda människors möjligheter att tillvarata sina intressen med hjälp av språket eller andra kommunikationsmedel. Översikten syftar också direkt till att ge underlag för prioritering av forskningsinsatser. Forskning inom området språkförståelse och kommunikation bör ske med bidrag från en rad vetenskapsområden. Ett annat forskningsområde som FRN kan komma att beakta och som inletts av samarbetskommittén har rubriken teknik och samhällsförändring. Ett forskningsområde rörande livs- och fodermedel har stor betydelse vad gäller individernas kostvanor och möjligheten att näringsfysiologiskt ge en preventiv hälsovård. Dessa frågor skulle kunna knyta an till IIASA:s projekt rörande livsmedelsförsörjning och jordbruksproduktion. FRN framhåller att de forskningsområden som nämns endast är exempel på områden där FRN kan tänkas göra insatser.

FRN hänvisar till att den är ett nytt organ och att därför en uppbyggnad av nämndens resurser bör ske under en treårsperiod så som forskningsrådsutredningen föreslog i samband med att den förde fram förslag om att nämnden skulle inrättas liksom organisationskommittén för forskningsråden i anslagsframställning för nämnden för budgetåret 1977/78. Mot bakgrund härav begär FRN för budgetåret 1978/79 ett anslag om totalt 23 662 000 kr., dvs. en ökning med 11 584 000 kr. Inom denna ram bör FRN själv avgöra hur stora belopp som skall avsättas för kommittéer och delegationer under nämnden. Ett 0-alternativ anser nämnden vara orealistiskt för ett nytt organ som är under uppbyggnad.

Föredraganden

I sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1978/79 har FRN redovisat resultatet av en enkät som nämnden har gått ut med till ett stort antal myndigheter och organisationer. I enkäten har nämnden begärt förslag och bedömningar av forskningsområden, som är intressanta från samhällets synpunkt.

Även om det på nuvarande planeringsstadium är svårt att bilda sig en uppfattning om FRN:s kommande verksamhet, ger resultaten av enkäten enligt min mening en god utgångspunkt för nämndens planering. Under de kommande åren kan FRN därför väntas successivt bygga upp en verksamhet som kommer att bli värdefull ur såväl allmänt samhällelig som inomvetenskaplig synvinkel.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag en viss ökning av FRN:s resurser. Jag anser att det bör ankomma på FRN att inom ramen för anslaget avgöra hur stora belopp som skall anvisas för bl. a. långsiktsmotiverad forskning. Tills vidare bör det dock ankomma på regeringen att ange ett lägsta belopp för folkrörelseforskning. För budgetåret 1978/79 bör detta uppgå till 1,1 milj. kr. Under anslaget har jag beräknat ca 1,5 milj. kr. för kostnader för det svenska medlemskapet i Internationella institutet för tillämpad systemanalys (IIASA; jfr prop. 1976/77: 25, UbU 1976/77: 9, rskr 1976/77: 73).

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsrådsnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 14 912 000 kr.

D 34. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet

1976/77 Utgift	[1]30 703 671	Reservation	[2]29 225 637
1977/78 Anslag	37 336 000		
1978/79 Förslag	42 615 000		

[1] Därav anslaget Humanistisk forskning 12 535 508 kr. och anslaget Samhällsforskning 18 168 163 kr.
[2] Därav anslaget Humanistisk forskning 5 813 818 kr. och anslaget Samhällsforskning 3 411 819 kr.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet bildades år 1977 genom sammanslagning av statens humanistiska forskningsråd och statens råd för samhällsforskning (prop. 1975/76: 129, UbU 1975/76: 32, rskr 1975/76: 368). Från anslaget bestrids kostnaderna för den verksamhet som rådet finansierar samt för rådets förvaltning.

Inom ramen för rådets anslag bestrids bl. a. kostnaderna för åtta extra ordinarie tjänster som professor, en extra ordinarie tjänst som biträdande professor och 32 forskartjänster. För förvaltningskostnader får budgetåret 1977/78 användas högst 1 800 000 kr.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet

Inledningsvis framhåller humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) att dess verksamhetsfält har blivit utomordentligt vidsträckt genom den nya rådsorganisationen. Det vida område av vetenskaplig verksamhet, som omfattas av de traditionella beteckningarna hu-

maniora, samhällsvetenskaper, juridik och psykologi-pedagogik, har hit tills hållits isär efter gränser, som väsentligen svarar mot universitetsfakulteters respektive fackhögskolors avgränsningar. Tillkomsten av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet ger stora möjligheter att ta initiativ till forskningsprojekt, där man inte låter hejda sig av konventionella gränser mellan fakulteter och ämnen.

Liksom inom humaniora har tendenser kunnat skönjas inom samhällsvetenskaperna att man vill ta upp filosofiska, historiska och språkligt semantiska aspekter på dessa vetenskapers respektive forskningsområden. Särskilt önskvärd kan en intensifiering av den rättsvetenskapliga forskningen te sig. HSFR framhåller behovet av en utvidgning av sin verksamhet på gränsområdena till naturvetenskaper, medicin och teknik för att man skall kunna behandla nya och angelägna forskningsuppgifter inom t. ex. ekologi och miljöforskning.

I sin roll av forskningsråd anser HSFR det ytterst angeläget att betona grundforskningens behov av ökad medelstilldelning. All vetenskap värd namnet har i grundforskningen sitt behov och sin framtid. Mot bakgrund av den rikt utvecklade och sektoriellt orienterade FoU-verksamheten, som framför allt är inriktad på tillämpad forskning, måste enligt HSFR grundforskningens centrala roll uppmärksammas. Skulle grundforskningen minska blir effekten härav snabbt en kvalitetsförsämring av den tillämpade forskningen.

Rådet redovisar förhållandet mellan sökta och utdelade forskningsanslag. Klyftan däremellan har fortsatt att växa. Därtill kommer att en stor del av rådets medel i realiteten är uppbundna. Det konstateras att effekten av de åtgärder som vidtagits för att frigöra forskningsmedel mer än väl slukas av de stigande personal- och tryckkostnaderna.

HSFR föreslår inrättandet av tre forskarprofessurer, i första hand i makrosociologi och historisk demografi, i andra hand i sociolingvistik. Vidare föreslår rådet att ytterligare fyra särskilda forskartjänster inrättas vid rådet. Medel bör enligt rådet reserveras för stöd åt ny intressant forskning bedriven av unga vetenskapsmän för ändamål som universiteten inte kan tillgodose.

Den tyngsta posten i rådets budget utgörs av medel för underhåll av forskningsverksamhet samt stöd åt ny forskning jämte publicering i böcker och tidskrifter av vunna resultat. Av rådets resurser för budgetåret 1977/78 tas ca sjuttio procent i anspråk för dessa ändamål.

Utöver underhåll och initiering av projektforskning har rådet att befrämja annan kvalificerad forskning. Det rör sig här främst om ansökningar för att bestrida publiceringskostnader av sådan karaktär att någon publicering på kommersiella grunder inte medges. Kostnadsutvecklingen har varit högst oförmånlig med en ständigt fortlöpande ökning av tryckpriserna framhåller rådet.

Som exempel på möjligheter att ta nya initiativ till angelägna forsk-

ningsområden som väl lämpar sig för tvärvetenskaplig forskning utpekas följande projektområden inom humaniora: den fysiska bebyggelseforskningen, byggnads- och landskapsestetik, kulturlandskapet, migrationsproblematik och inom samhällsvetenskapliga projektområden: kultursociologi, det demokratiska välfärdssamhället, medicinsk juridik, teori för politiskt beslutsfattande i samhällsekonomin.

Rådet begär för budgetåret 1978/79 ett anslag om totalt 55 000 000 kr. dvs. en ökning med 17 664 000 kr. Härunder begär rådet bl. a. följande.

1. Pris- och löncomräkning 4 679 000 kr.
2. En extra ordinarie tjänst som professor i makrosociologi, personlig för professorn Gösta Carlsson, med placering vid universitetet i Stockholm.
3. En extra ordinarie tjänst som professor i historisk demografi, med placering vid universitetet i Uppsala.
4. En extra ordinarie tjänst som professor i sociolingvistik.
5. Fyra forskartjänster.
6. Kostnaderna för Dokumenteringsarkivet för modern konst i Lund bör fr. o. m. budgetåret 1978/79 bestridas från anslag till universitetet i Lund (—171 000 kr.). Likaledes bör kostnaderna för Musikhistoriskt arkiv i Stockholm fortsättningsvis bestridas på annat sätt (—288 000 kr.).

Alternativ 0 skulle medföra minskad forskningsverksamhet motsvarande 4 145 000 kr.

Gunnar Ekströms stiftelse för numismatik

Gunnar Ekströms stiftelse för numismatik har år 1976 hemställt om att en professur i numismatik måtte inrättas vid antingen statens humanistiska forskningsråd eller riksantikvarieämbetet eller universitetet i Stockholm. Stiftelsen har förklarat sig vara beredd att bestrida samtliga kostnader förbundna med professuren.

Föredraganden

Gunnar Ekströms stiftelse för numismatik har hemställt om att en professur i numismatik inrättas. Vid remiss har berörda myndigheter tillstyrkt framställningen och förordat att professuren knyts till humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och placeras vid myntkabinettet.

Även jag ansluter mig, med tanke på ämnets intresse för historiska och andra vetenskaper, till förslaget. Förutsättningen härför bör vara att stiftelsen bestrider samtliga kostnader förenade med professuren. Professuren bör knytas till humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och placeras vid myntkabinettet. Innehavaren bör dessutom vid behov kunna meddela undervisning och handledning vid universitetet. Professuren bör, i enlighet med vad som normalt gäller för forsknings-

rådsprofessurer, vara personlig. Det bör ankomma på forskningsrådet att föreslå innehavare.

Jag kommer senare att föreslå regeringen att inrätta en extra ordinarie tjänst som professor i makrosociologi, personlig för Gösta Carlsson.

För humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet beräknar jag för nästa budgetår ett anslag om 42 615 000 kr., vilket innebär en ökning jämfört med innevarande budgetår om 5 279 000 kr. Inom ramen för anslaget har jag, i enlighet med vad jag har anfört i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor, beräknat medel för stöd till massmedieforskning. Jag har vidare inom denna ram beräknat 1 660 000 kr., motsvarande de medel som enligt beslut av regeringen har anvisats till rådet från det för innevarande budgetår uppförda anslaget Vissa resurser för forskning.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 42 615 000 kr.

D 35. Medicinska forskningsrådet

1976/77	Utgift[1]	72 012 975	Reservation[1]	848 182
1977/78	Anslag	77 568 000		
1978/79	Förslag	86 730 000		

[1] Anslaget Medicinsk forskning.

Från anslaget bestrids kostnaderna för den verksamhet som medicinska forskningsrådet finansierar samt för rådets förvaltning. Inom ramen för rådets anslag bestrids bl. a. kostnaderna för nio extra ordinarie tjänster som professor, fem extra ordinarie tjänster som biträdande professor och 25 forskartjänster. För förvaltningskostnader får budgetåret 1977/78 användas högst 1 500 000 kr.

Medicinska forskningsrådet

Inledningsvis anför medicinska forskningsrådet (MFR) att trots betydande nominella anslagshöjningar från statsmakternas sida medelsutvecklingen för rådet under 1970-talet har karakteriserats av en reell minskning av forskningspotentialen. Detta beror i huvudsak på att rådets medel till övervägande del använts för bestridande av personalkostnader för grupper av befattningshavare som under denna tid erhållit en mycket stark löneutveckling. Dessa förhållanden har tvingat rådet till att avslå mycket välmotiverade äskanden om personalresurser inom nya projekt. Under de senaste åren har rådet även varit nödsakat att minska

personalen inom högt prioriterade långsiktiga projekt. Rådet har emellertid valt att trots de krympande ekonomiska ramarna bereda utrymme för ett begränsat antal nya projekt, oftast i form av driftsanslag. Rådet ser med stor oro på de ökande svårigheterna att tillgodose de yngre forskarnas krav. Det stigande antalet ansökningar och det proportionellt sett sjunkande antalet beviljade anslag under perioden 1972—1977 avspeglar klart dessa svårigheter.

Målsättningen för medicinsk forskning är att klarlägga den mänskliga organismens funktion under normala och patologiska förhållanden samt att ta fram metoder för adekvat profylax, diagnos och terapi av sjukdomar. Rådets stöd till svensk medicinsk forskning utgör en bred satsning inom många olika målområden med speciell inriktning från kvantitativ synpunkt på områden där svensk medicinsk forskning har en särskilt stark ställning internationellt. Rådet stryker under betydelsen av samspelet mellan forskningsverksamhet vid prekliniska och kliniska institutioner och medicinsk forskning över huvud taget. Även om huvudparten av de vid de prekliniska institutionerna verksamma forskarna har haft medicinsk grundutbildning har en gradvis minskning i rekryteringen av medicinare till prekliniska institutioner noterats under senare tid. Rådet ser med stor oro på denna utveckling.

Rådets hittillsvarande anslagspolitik innebär att den grundläggande forskningen fått ett starkt stöd inom ramen för tillgängliga resurser samtidigt som betydande insatser har gjorts då det gäller såväl initiering som stöd till mera tillämpade forskningsprojekt. Som exempel anförs att inom ramen för rådets starka satsning på immunologisk forskning, monaminforskning och prostaglandinforskning har kunskap tagits fram som har utgjort förutsättning för utveckling av nya och förbättrade diagnostiska och terapeutiska metoder och läkemedel.

För planering och granskning av forskningsprojekt har rådet ett antal prioriteringskommittéer. För varje kommittés ansvarsområde redovisas en programplan upptagande beskrivning av forskningsområdet, aktuella rådsunderstödda forskningsprojekt samt motiv för ökade anslag jämte budgetredovisning.

Under senare år har rådet initierat forskning av särskild samhällsrelevans, definierad i ett kortsiktigt perspektiv. Projekten inom forskningsprogrammet rörande sjukhusinfektioner har till stora delar avrapporterats. Programmet rörande kariesprofylaktisk målforskning har nu påbörjats och under året har en rapport rörande forskningsinsatser inom njursjukdomarnas område publicerats. Rådets stöd till toxikologisk forskning är omfattande och ytterligare forskningsinsatser är synnerligen angelägna på detta ämnesområde. Rådets mest omfattande initiativprogram gäller hälso- och sjukvårdsforskning. Inom rådet har nu en enhet för hälso- och sjukvårdsforskning börjat arbeta.

Den medicinska forskningens betydelse för ett antal skilda samhällssektorer såsom sjuk- och hälsovård, arbetsmarknad, försvar m. fl. har

lett till att ett flertal myndigheter med ansvar för dessa sektorers planering kommit att tilldela ekonomiska resurser till resp. områden. För diskussion av gemensamma frågor med andra anslagsbeviljande organ och myndigheter inom rådets verksamhetsområde har särskilda samarbetsorgan inrättats.

Rådet begär för 1978/79 ett anslag om totalt 120 000 000 kr., dvs. en ökning med 42 432 000 kr. Härunder begär rådet bl. a. följande.

1. Pris- och löneomräkning 19 325 000 kr.
2. En extra ordinarie tjänst som professor i psykosocial miljömedicin, särskilt arbetsmedicin, personlig för docenten Lennart Levi, med placering vid karolinska institutet.
3. En extra ordinarie tjänst som professor i cellbiologi, personlig för docenten Uno Lindberg, med placering vid universitetet i Uppsala.
4. En extra ordinarie tjänst som professor i gastroenterologisk fysiologi och patofysiologi, personlig för docenten Ove Lundgren, med placering vid universitetet i Göteborg.
5. Åtta särskilda forskartjänster samt särskilda tidsbegränsade tjänster på professors nivå (tre) och på biträdande professors nivå (sju).

Alternativ 0 skulle innebära en reducering av rådets anslag med 4 949 000 kr.

Riksföreningen mot cancer

Riksföreningen mot cancer har i särskild framställning hemställt om att Sverige ansöker om medlemskap i den internationella canceruniönen, International Agency for Research on Cancer.

Föredraganden

Medicinska forskningsrådet (MFR) har föreslagit att en tjänst som professor i psykosocial miljömedicin, särskilt arbetsmedicin, inrättas vid rådet den 1 juli 1978. Jag är inte beredd att ta ställning till rådets förslag. F. n. pågår utredning om inrättande av ett miljömedicinskt laboratorium under socialstyrelsen. Enligt vad jag har inhämtat kommer förslag härom att föreläggas riksdagen senast i budgetpropositionen 1978/79. Jag har vidare erfarit att frågan om en tjänst som professor med i huvudsak den inriktning som rådet har föreslagit övervägs i det pågående utredningsarbetet.

Jag anser i likhet med Riksföreningen mot cancer att Sverige bör ansöka om medlemskap i den internationella canceruniönen, International Agency for Research on Cancer (IARC), som är en organisation inom världshälsoorganisationen. IARC bedriver forskning inom framför allt de cancerepidemiologiska och carcinogenetiska områdena, dvs. forskning som endast i begränsad omfattning sker i Sverige. Av särskilt intresse för Sverige anser jag den forskning om arbetsmiljön vara som bedrivs inom IARC.

Jag förordar att regeringen bemyndigas att ansöka om medlemskap i IARC och att träffa avtal med nämnda organisation.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag under förevarande anslag 86 730 000 kr., vilket innebär en ökning jämfört med innevarande budgetår med 9 162 000 kr. Under anslaget bör i enlighet med vad jag förordar bestridas kostnaderna för svenskt medlemskap i IARC. Vid medelsberäkningen har jag beaktat detta. Jag har vidare inom denna ram beräknat 2 090 000 kr. motsvarande de medel som enligt beslut av regeringen har anvisats till MFR från det för innevarande budgetår uppförda anslaget Vissa resurser för forskning.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att sluta avtal om svenskt medlemskap i International Agency for Research on Cancer,
2. till *Medicinska forskningsrådet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 86 730 000 kr.

D 36. Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m.

1976/77 Utgift	[1]132 419 019	Reservation	[2]13 145 193
1977/78 Anslag	135 996 000		
1978/79 Förslag	155 005 000		

[1] Därav anslaget Naturvetenskaplig forskning 95 950 723 kr. och anslaget Atomforskning 36 468 296 kr.
[2] Därav anslaget Naturvetenskaplig forskning 11 668 956 kr. och anslaget Atomforskning 1 476 237 kr.

Naturvetenskapliga forskningsrådet bildades år 1977 genom sammanslagning av de tidigare statens naturvetenskapliga forskningsråd och statens råd för atomforskning (prop. 1975/76: 129, UbU 1975/76: 32, rskr 1975/76: 368). Från anslaget bestrids kostnaderna för den verksamhet som rådet finansierar samt för rådets förvaltning. Inom ramen för rådets anslag bestrids bl. a. kostnaderna för tio extra ordinarie tjänster som professor och för 45 forskartjänster. Vidare bestrids från rådets anslag kostnader för svenskt medlemskap i vissa internationella organisationer.

Från anslaget bestrids också kostnader för rymdforskningsprojekt under statens delegation för rymdverksamhet (jfr prop. 1972: 48 s. 37, NU 1972: 37, rskr 1972: 216).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Myndigheterna	Föredragan-den
1. Naturvetenskapliga forskningsrådet	126 054 000	+ 62 946 000	+ 17 836 000
2. Rymdforskning	9 942 000	+ 2 054 000	+ 1 173 000

Naturvetenskapliga forskningsrådet

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) understryker inledningsvis den stora betydelse som grundforskningen har för den allmänna utvecklingen av det moderna samhället och i synnerhet som bas för tillämpad forskning och utvecklingsarbete.

De till NFR knutna delegationerna inom programområdena fysik, kemi, geovetenskap och biologi har prioriterat olika forskningsområden inom respektive programområde. Delegationernas förslag utgör sammantagna rådets förslag för inhemsk forskning.

Den ökning av lärar- och forskartjänster vid universitet och högskolor som skedde under 1960-talet fick inte någon motsvarighet avseende teknisk personal och anslag till material. NFR hävdar att svensk naturvetenskaplig forskning vid en internationell jämförelse framstår som underförsörjd när det gäller att tillgodose behovet av förnyelse av större instrument och kostnadskrävande utrustning. En kraftig uppräkning av anslaget till material anser rådet angelägen.

Principerna för datorverksamheten vid universitet och högskolor förändrades fr. o. m. budgetåret 1977/78. Forskningsråden har därvid fått ett ökat ansvar för finansieringen av denna verksamhet. Resurserna för detta är eftersatta, menar rådet.

Vidare anför NFR att en omläggning av anslagen till styrelsen för teknisk utveckling har medfört att NFR fått ett ökat ansvar för stöd till teknisk grundforskning även vid de tekniska högskolorna, främst inom ämnena fysik och kemi, utan att ökade reella resurser kunnat disponeras. Med hänsyn till den stimulans till ny forskning av betydelse för svensk industri som anslag från rådet innebär är en ökning av rådets resurser också av denna anledning angelägen.

Rådet har sedan 1960-talet tagit initiativ till större projekt, även sådana som krävt internationell samverkan. Genom beslut av rådet har utvalda områden prioriterats. Exempel på sådana insatser är de två stora ekologiska projekten Dynamik och energiflöde i Östersjöns ekosystem och Barrskogslandskapets ekologi som pågått under större delen av 1970-talet och som successivt kommer att trappas ned under de närmaste åren. Uppbyggnaden av Råöobservatoriet för radioastronomi, den gemensamma europeiska satsningen på EISCAT (European Incoherent Scatter Facility) i Kiruna, dvs. jonosfärforskning, och laboratoriet för molekylärbiologi i Heidelberg vilka sker med stöd från rådet liksom programmet för kemisk lagring av energi och rådets engagemang i den europeiska organisationen för kärnforskning, CERN, är exempel på större satsningar från rådet, där enskilda institutioner inte kunnat ta ansvar för en meningsfull insats. Insatser av detta slag är och förblir väsentliga inslag i rådets verksamhet. Rådet betonar dock att en satsning på internationella projekt inte får ske på bekostnad av den nationella forskning-

en eller svenska institutioners möjligheter att utnyttja de internationella anläggningarna eller projekten.

Rådet anser det angeläget att under de närmaste åren den energirelaterade forskningen byggs ut liksom att ökade resurser ges till ekologisk forskning i global skala.

Slutligen anser rådet det angeläget att medel finns för att i samverkan med forskningsrådsnämnden bygga upp tvärvetenskapliga projekt med anknytning till sektorsforskning och nämner som exempel biologisk kontroll av skadedjur, hydrologiska projekt, miljötoxikologiska projekt samt strålningsbiologi, biofysik och radiofysik.

NFR har mot bakgrund av uppdrag i budgetpropositionen 1977 utrett frågan om eventuell ändring av det framtida svenska engagemanget i CERN. I skrivelse till regeringen den 6 oktober 1977 konstaterar NFR att finansieringen av det svenska deltagandet i storacceleratorprojektet i CERN sedan budgetåret 1970/71 lett till en allvarlig minskning av medelstilldelningen för den inhemska forskning som tidigare utgjorde atomforskningsrådets verksamhetsområde. Formell möjlighet föreligger att lämna tilläggsprogrammet för lagringsringar (ISR) vid CERN. Rådet är dock inte berett att för närvarande föreslå ett svenskt utträde ur ISR-programmet även om detta ur anslagssynpunkt skulle kunna medföra en angelägen förbättring av rådets ekonomiska möjligheter att satsa på inhemsk forskning.

NFR har i skrivelse den 25 oktober 1977 till jordbruksdepartementet framhållit det angelägna i att åtgärder vidtas så att ett forskningsprojekt för att bekämpa skadeinsekter påbörjas. Projektet innebär i korthet att metoder utvecklas för att kontrollera skogsskadeinsekterna med hjälp av doftsignaler och plancras ske i samarbete mellan biologiska, kemiska och skogliga forskargrupper.

Rådet begär för budgetåret 1978/79 ett anslag av 189 000 000 kr., därunder bl. a. följande.

1. Pris- och löneomräkning 10 357 000 kr.
2. Internationella konventionsbundna åtaganden 1 305 000 kr.
3. Ökade resurser för forskning inom de olika programutskottens ansvarsområden för projekt initierade från enskilda forskare eller institutioner (+7 000 000 kr.).
4. Medel för att i samverkan med forskningsrådsnämnden kunna bygga upp tvärvetenskapliga projekt med anknytning till sektorsforskning (+5 000 000 kr.).
5. En extra ordinarie tjänst som professor i paleobiologi, personlig för biträdande professorn Anders Martinsson.

Statens delegation för rymdverksamhet

Statens delegation för rymdverksamhet (DFR) föreslår att anslaget

för nationell rymdverksamhet för budgetåret 1978/79 under nionde huvudtiteln förs upp med 11 996 000 kr.

Förslaget innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 1 204 000 kr.

2. 0-alternativet medför att inga nya projekt kan startas eller att pågående projekt måste läggas ned. En sådan utveckling skulle i första hand drabba verksamheten vid Saab-Scania som bygger experimentutrustning och sonder för de svenska rymdforskarna.

3. Ett svenskt partikelexperiment skall genomföras med hjälp av en sovjetisk satellit. För innevarande budgetår har 350 000 kr. anvisats av NFR från anslaget Vissa resurser för forskning. DFR föreslår att ett motsvarande belopp för nästa budgetår anvisas under förevarande anslag för att det inledda samarbetet med Sovjetunionen skall kunna fullföljas.

4. För att kunna fullfölja och utvidga forskningen inom infraröd-astronomin beräknar DFR en ökning på 500 000 kr., varav 250 000 kr. för samarbete med Nederländerna och Frankrike och 250 000 kr. för instrumentutveckling.

Föredraganden

NFR har fört fram ett förslag om ett forskningsprojekt om biologisk kontroll av skadeinsekter. Projektets syfte är att bedriva forskning om biologiska bekämpningsmetoder mot skadeinsekter m. m. som ersättning för kemiska bekämpningsmedel. Insektsskadorna är ett allt större problem inom skogs- och jordbruk och de förluster som orsakas härigenom representerar betydande värden. Frågan om biologisk bekämpning har bl. a. utretts av en år 1973 tillsatt nordisk kommitté. Alla instanser har vid remissbehandling av kommitténs rapport varit ense om att forskning på detta område är angelägen.

Mot bakgrund härav finner jag det värdefullt att NFR startar forskningsprojekt på detta område. Jag förutsätter att NFR vid planeringen och genomförandet av projektet samråder med andra parter och även beaktar de möjligheter till nordiskt samarbete som finns. Vid medelsberäkningen under detta anslag har jag särskilt beaktat medelsbehov för projektet. Jag har i denna fråga samrått med chefen för jordbruksdepartementet.

Jag kommer senare att föreslå regeringen att inrätta en extra ordinarie tjänst som professor i paleobiologi, personlig för Anders Martinsson.

NFR använder till följd bl. a. av mellanstatliga överenskommelser en avsevärd del av sina resurser för mellanstatligt forskningssamarbete. För nästa budgetår kan från detta anslag ca 28 milj. kr. beräknas komma att användas för Sveriges bidrag till den europeiska kärnforskningsorganisationen (CERN), den europeiska organisationen för astronomisk forskning rörande södra stjärnhimlen (ESO) samt den europeiska kon-

ferensen för molekylärbiologi (CEBM). Den svenska fusionsforskningen associerades med Euratoms fusionsprogram i maj 1976 (jfr prop. 1975/76: 86, NU 1975/76: 29, rskr 1975/76: 172). Jag har vid anslagsberäkningen efter samråd med statsrådet Johansson preliminärt räknat med att rådet under nästa budgetår skall bidra med 3,9 milj. kr. till den svenska forskningsverksamheten som har anslutits till Euroatomprogrammet. Slutlig ställning i denna fråga får tas i samband med att statsrådet Johansson senare lägger fram förslag om proposition om energiforskningsprogram för den närmaste treårsperioden.

Även statens delegation för rymdverksamhet som erhåller vissa medel under detta anslag deltar aktivt i internationellt forskningssamarbete. Jag utgår från att delegationens samarbete med Sovjetunionen skall bestridas inom ramen för det beräknade anslaget.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag förevarande anslag till 155 005 000 kr. Jag har inom denna ram beräknat 3 750 000 kr. motsvarande de medel som enligt beslut av regeringen har anvisats till NFR från det för innevarande budgetår uppförda anslaget Vissa resurser för forskning.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 155 005 000 kr.

D 37. Europeiskt samarbete inom kärnforskningen

1976/77	Utgift	36 097 684
1977/78	Anslag	37 130 000
1978/79	Förslag	38 690 000

Från detta anslag bestrids huvuddelen av kostnaderna för Sveriges deltagande i den europeiska kärnforskningsorganisationen, CERN (jfr prop. 1953: 127, SU 1953: 77, rskr 1953: 167; prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175).

Naturvetenskapliga forskningsrådet

Budgeten för CERN:s samtliga program år 1978 skall minska med tre procent i fasta priser jämfört med 1977 års budget. Budgetförslag för år 1978 föreligger ännu inte och diskussioner pågår om nivån för år 1979. I sitt förslag till anslagsframställning beräknar naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) Sveriges kostnader för deltagande i CERN:s grundprogram och program för lagringsringar till 34 940 000 kr.

I enlighet med de av riksdagen godkända riktlinjerna för finansie-

ringen av det svenska deltagande i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator skall Sveriges andel av de faktiska merkostnaderna för deltagande i storacceleratorprojektet bestridas inom ramen för forskningsrådsanslag. Från år 1979 skall emellertid samtliga kostnader för Sveriges deltagande i storacceleratorprojektet bestridas inom ramen för NFR:s anslag (prop. 1975/76: 129, UbU 1975/76: 32, rskr 1975/76: 368). Med anledning härav har rådet under nämnda anslag beräknat 16 420 000 kr. för budgetåret 1978/79. Den del av kostnaderna för deltagandet i 300 GeV-projektet under andra halvåret 1978 som skall belasta förevarande anslag beräknar NFR till 1 900 000 kr.

Bidragen till CERN erläggs i schweizerfranc och NFR har utgått från kursen 1 sfr = 1,81 skr.

Föredraganden

Det svenska bidraget till europeiska kärnforskningsorganisationen (CERN) bestäms av tre faktorer, dels den bidragsbudget som fastställs för organisationen, dels den andel av bidragen som skall betalas av Sverige, dels ock den valutakurs som gäller vid betalningstillfället, då bidraget skall inbetalas i schweizerfranc. I fasta priser räknat har CERN:s budget de senaste åren minskat och kommer att minska även de närmaste två åren. Den svenska andelen av bidraget kommer under 1978—1980 att uppgå till 4,45 % jämfört med 4,55 % den närmast föregående treårsperioden. Valutakurserna är den faktor som är svårast att beräkna och har också varit den faktor som varierat mest de senaste åren.

CERN:s program för konstruktion av en 300 GeV-accelerator kommer att upphöra under början av år 1979. I enlighet med tidigare beslut skall det svenska bidraget till kostnaden för uppbyggnad och drift av 300 GeV-accelerator bestridas från anslaget Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m. från år 1979. Jag avser att senare återkomma till regeringen i frågan om hur dessa kostnader skall kunna avgränsas från övriga kostnader för det svenska engagemanget i CERN.

Jag har vid min beräkning av förevarande anslag utgått från dels CERN:s fastställda budget för år 1978 och den senaste beräkningen av budget för år 1979, dels den nyssnämnda bidragsandelen. Budgeten för år 1978 har reducerats med ca 3 procent i fasta priser i förhållande till 1977.

Beräkningen för år 1979 antyder en fortsatt reducering med ca 2 procent.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna mitt förslag till finansiering av det svenska bidraget till CERN första halvåret 1979,
2. till *Europeiskt samarbete inom kärnforskningen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 38 690 000 kr.

D 38. Europeiskt samarbete inom rymdforskningen

1976/77	Utgift	19 195 015
1977/78	Anslag	19 900 000
1978/79	Förslag	20 114 000

Från detta anslag bestrids dels kostnaderna för Sveriges deltagande i den europeiska organisationens för rymdforskning (ESRO) vetenskapliga program (jfr prop. 1974: 1 bil. 10 s. 343, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121), dels Sveriges bidrag till Esrange specialprojekt (prop. 1972: 48 bil. 1, UbU 1972: 27, rskr 1972: 217). Kostnaderna för Sveriges deltagande i ESRO:s grundprogram och tillämpningsprogram bestrids från ett särskilt anslag under industridepartementets huvudtitel (prop. 1972: 48 bil. 2, NU 1972: 37, rskr 1972: 216). Statens delegation för rymdverksamhet är svenskt beredningsorgan bl. a. för kontakter med ESRO.

ESRO arbetar från juni 1975 under namnet European Space Agency (ESA) i avvaktan på att konventionen om det europeiska rymdorganet European Space Agency, ESA ratificeras av samtliga medlemsländer, vilket beräknas ske under 1978. Sverige har ratificerat konventionen (prop. 1975/76: 58, NU 1975/76: 17, rskr 1975/76: 110).

Samtliga deltagarländer i Esrange specialprojekt utom Belgien har under våren 1977 undertecknat en överenskommelse om förlängning av avtal för att säkra driften av Esrange t. o. m. år 1980. Sverige och Norge har åtagit sig att täcka bortfallet av det belgiska bidraget.

Statens delegation för rymdverksamhet

Delegationens utgångspunkt för beräkning av Sveriges bidrag till ESA:s vetenskapliga program och till Esrange specialprojekt under budgetåret 1978/79 har varit dels ESA:s godkända budget för år 1977 och dels ESA-sekretariatets kostnadsuppskattningar för åren 1978—1983.

Vid beräkningen av bidragen till ESA har beaktats att Sverige kan behöva bidra med extra medel till ESA:s vetenskapliga program för merkostnader föranledda dels av att GEOS-satelliten till följd av ett amerikanskt raketfel erhöll en från vetenskaplig synpunkt felaktig bana, dels av att Exosat-satelliten skall uppskjutas med den europeiska Ariane-raketen i stället för med en amerikansk raket, dels av att valutaförluster kan uppstå.

Delegationen beräknar det svenska bidraget till ESA:s vetenskapliga program budgetåret 1978/79 till 17 328 000 kr. och till Esrange specialprojekt till 2 786 000 kr.

Föredraganden

Utgifterna under detta anslag bestäms av de avtal som Sverige har ingått om europeiskt samarbete inom rymdforskningen (jfr prop. 1972:

48, NU 1972: 37, rskr 1972: 216 och prop. 1974: 1 bil. 10 s. 343, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121). Enligt avtalen skall Sverige bidra med vissa bestämda andelar av den budget som fastställs för olika projekt inom European Space Agency (ESA), däribland Esrange specialprojekt.

Jag beräknar preliminärt utgifterna budgetåret 1978/79 under förevarande anslag till 20 114 000 kr. (+214 000 kr.), varav Sveriges bidrag till ESA:s vetenskapliga program 17 328 000 kr. (+128 000 kr.). Bidraget till Esrange specialprojekt beräknar jag preliminärt till 2 786 000 kr. (+86 000 kr.). Jag har härvid tagit hänsyn till att Sverige och Norge gemensamt svarar för det inkomstbortfall som är ett resultat av att Belgien dragit sig ur projektet. Det svenska bidraget till ESA kan slutligt beräknas först när budgeten för ESA har fastställts för åren 1978 och 1979.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt samarbete inom rymdforskningen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 114 000 kr.

D 39. Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift	5 010 885
1977/78 Anslag	5 730 000
1978/79 Förslag	6 302 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet	Föredraganden
Personal			
Forskarpersonal	11	+ 5	of.
Övrig personal	30	+ 2	of.
	41	**+ 7**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	3 519 000	+1 507 000	+ 532 000
Sjukvård	18 000	of.	of.
Reseersättningar	11 000	+ 1 000	of.
Lokalkostnader	2 110 000	+ 86 000	+ 77 000
Telegram och telefon	35 000	+ 3 000	of.
Ej disponerat belopp	37 000	—	— 37 000
	5 730 000	**+1 597 000**	**+ 572 000**

Enligt instruktion av den 29 juni 1964 (ändrad senast den 9 juni 1977) har forskningsinstitutet för atomfysik till uppgift att bedriva forskning och utbildning inom atomfysikens område. Universitets- och högskoleämbetet är central myndighet för institutet.

Universitets- och högskoleämbetet

1. Löne- och prisomräkning m. m. 879 000 kr.
2. Det mest realistiska alternativet till verksamhetsändring vid ett realiserande av 0-alternativet är en minskning av driften av 225 cm-cyklotronen med 25 procent.
3. Lönekostnaderna vid sammanlagt sju tjänster vilka f. n. bestrids från anslaget Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m., bör nästa budgetår bestridas från förevarande anslag (+718 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 302 000 kr.

D 40. Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.

1976/77	Utgift	634 425	Reservation	279 305
1977/78	Anslag	1 448 000[1]		
1978/79	Förslag	1 549 000		

[1] Enligt beslut i regleringsbrev skall av anslaget 14 000 kr. tillföras budgetutjämningsfonden.

Universitets- och högskoleämbetet

1. Prisomräkning 142 000 kr.
2. Förstärkning av basresurser 50 000 kr.

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 549 000 kr.

D 41. Kiruna geofysiska institut

1976/77	Utgift	3 428 916	Reservation	218 084
1977/78	Anslag	4 356 000[1]		
1978/79	Förslag	5 062 000		

[1] Enligt beslut av regeringen skall av anslaget 32 750 kr. tillföras budgetutjämningsfonden.

Kiruna geofysiska institut (KGI) förstatligades år 1973 (prop. 1973: 59, UbU 1973: 20, rskr 1973: 134). Enligt sin instruktion, fastställd av

Kungl. Maj:t den 25 maj 1973 (ändrad senast den 9 juni 1977), har institutet till uppgift att främja och bedriva forskning samt mät- och registreringsverksamhet inom det geokosmofysiska ämnesområdet. Institutet skall vidare inom sitt verksamhetsområde medverka i forskarutbildning vid universiteten i Uppsala och Umeå. Institutet är, såvitt avser denna utbildning, institution vid universitetet i Umeå. Institutets verksamhet utövas vid observatoriet i Kiruna och jonosfärobservatorierna i Lycksele och Uppsala. Chefsmyndighet för institutet är universitets- och högskoleämbetet.

Av anslaget får budgetåret 1977/78 högst 3 275 000 kr. användas för lönekostnader.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskole-ämbetet	Föredraganden
Personal			
Forskarpersonal	6	of.	of.
Övrig personal	30	+1	of.
	36	**+1**	**of.**
Anslag	4 356 000	+1 035 000	+706 000

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med 5 391 000 kr.

UHÄ:s förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 836 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av observatorieverksamheten och nedläggning av datapublikationen Kiruna Geophysical Data. Vidare skulle en minskning av personalen med en administrativ assistent vara nödvändig.

3. Ökade lokalkostnader 104 000 kr., varav 60 000 kr. för lokalhyran i Kiruna och Lycksele, 9 000 kr. för anläggningarna vid Uppsala jonosfärobservatorium samt 35 000 kr. i driftkostnader.

4. Amortering av dator (+25 000 kr.).

5. 1 personlig tjänst som tekniker (+70 000 kr.).

Föredraganden

Jag har vid min beräkning av anslaget tagit hänsyn till ökade lokalkostnader (+104 000 kr.) och kostnader för amortering av dator. I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kiruna geofysiska institut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 062 000 kr.

D 42. Institutet för social forskning

1976/77	Utgift	1 844 503
1977/78	Anslag	1 913 000
1978/79	Förslag	2 288 000

Institutet för social forskning inrättades den 1 januari 1972 (prop. 1971: 141, UbU 1971: 32, rskr 1971: 348, prop. 1972: 29, UbU 1972: 25, rskr 1972: 185). Enligt förordningen (1972: 371) med instruktion för institutet för social forskning (ändrad 1975: 1219) har institutet till uppgift att främja och bedriva forskning rörande sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor samt att verka för samordning av sådan forskning. Institutet skall vidare inom sitt verksamhetsområde medverka vid utbildning som anordnas inom högskolan. Chefsmyndighet för institutet är universitets- och högskoleämbetet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Universitets- och högskoleämbetet	Föredraganden
Personal			
Forskarpersonal	12	of.	of.
Övrig personal	4	of.	of.
	16	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	1 597 000	+227 000	
Sjukvård	4 000	of.	
Reseersättningar	33 000	+ 3 000	+392 000
Lokalkostnader	140 000	+ 13 000	
Expenser	122 000	+132 000	
Ej disponibelt enligt föreskrift i regleringsbrev	17 000		— 17 000
	1 913 000	**375 000**	**+375 000**

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med 2 288 000 kr.

UHÄ:s förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 265 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en indragning av en tjänst som forskningsassistent.

3. Medel motsvarande dem som innevarande budgetår har anvisats under anslaget Extra utgifter vid universiteten (+110 000 kr.).

4. Planeringsberedningen för bl. a. de samhällsvetenskapliga fakulteterna har föreslagit att frågan om institutets organisation och dess anknytning till högskolan övervägs närmare.

Föredraganden

Institutet för arbetsmarknadsfrågor inrättades år 1966 med uppgift att aktivera och samordna forskningsverksamhet rörande arbetsmarknadsfrågor. Verksamhetsområdet utökades till att omfatta socialpolitisk forskning i och med att institutet år 1972 omvandlades till ett institut för social forskning.

I prop. 1972: 29 angående institutet för social forskning anförde föredraganden att frågan om den fortsatta utbyggnaden av institutet fick prövas i det årliga budgetarbetet, eftersom det var angeläget att institutet under det första skedet av sin verksamhet kunde finna och stabilisera formerna för denna.

Under de senaste åren har anslagen för skilda slag av social-, arbetsmarknads- och annan arbetslivsforskning ökat kraftigt. För det tillämpade forsknings- och utvecklingsarbetet på arbetslivets område inrättades år 1977 Centrum för arbetslivsfrågor. Vidare har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1974 tillkallats en delegation (S 1974: 05) för social forskning, knuten till socialdepartementet. Den har till uppgift dels att med utgångspunkt i departementets verksamhetsområden svara för bedömning och samordning av pågående och planerade projekt avseende forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet inom den sociala sektorn, dels att initiera forsknings- och utvecklingsarbete av betydelse för socialpolitiken.

Vid statistiska centralbyrån finns inrättad en enhet för statistik om levnadsförhållanden, som bedriver statistiska undersökningar kring dessa frågor. Detta arbete skall ske i nära kontakt med institutet för social forskning.

UHÄ har anmält att ämbetet avser att se över organisationen vid institutet för social forskning och institutets anknytning till högskoleorganisationen samt att eventuellt återkomma med de förslag som översynen kan föranleda.

Jag delar UHÄ:s uppfattning att institutets ställning i förhållande till andra sektorsorgan och myndigheter som bedriver socialt inriktad forskning är oklar. Denna forskning har sedan institutet inrättades alltmer skjutits i förgrunden vilket bl. a. tagit sig uttryck i inrättande av nya organ för dessa ändamål. Det är enligt min mening angeläget att med utgångspunkt i institutets forskning nu se över samverkansformerna mellan institutet och andra organ. Jag avser att senare återkomma till regeringen i ärendet.

Jag har vid min beräkning av anslaget tagit upp medel för ändamål för vilka medel innevarande budgetår har anvisats från anslaget Extra utgifter vid universiteten m. m. (+110 000 kr.). I övrigt räknar jag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Institutet för social forskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 288 000 kr.

D 43. Institutet för internationell ekonomi

1976/77	Utgift[1]	1 113 000
1977/78	Anslag[1]	1 311 000
1978/79	Förslag	1 716 000

[1] Anslaget Bidrag till Institutet för internationell ekonomi.

Institutet för internationell ekonomi (jfr prop. 1962: 1 bil. 10 s. 525, SU 1962: 102, rskr 1962: 245) som även är institution vid universitetet i Stockholm, har enligt sina stadgar, fastställda av Kungl. Maj:t den 6 juni 1962 (ändrade senast den 18 oktober 1968) till uppgift att bedriva forskning rörande internationella ekonomiska relationer.

Universitets- och högskoleämbetet

Pris- och löneomräkning m. m. 155 000 kr.

Föredraganden

Verksamheten vid Institutet för internationell ekonomi har utvecklats kraftigt under de senaste sju åren. Denna utveckling har skett med en blott smärre ökning av institutets basresurser, medan den helt övervägande delen av forskarnas tjänster finansieras genom anslag från olika forskningsstödjande organ. Svårigheter föreligger dock att i längden upprätthålla en oförändrad omfattning av verksamheten på detta sätt.

Inom institutet bedrivs forskning av hög klass som enligt sakkunniga är av stor betydelse för Sverige och svensk ekonomi på lång sikt. Vidare spelar institutet en viktig roll för internationaliseringssträvandena inom högre utbildning och forskning. Mot denna bakgrund anser jag det angeläget att ge institutet bättre möjligheter för dess verksamhet. Jag har vid medelsberäkningen tagit upp medel för ytterligare två forskartjänster. Vidare förordar jag att anslaget nästa budgetår ges karaktär av reservationsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Institutet för internationell ekonomi* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 716 000 kr.

D 44. Framtidsstudier

1976/77	Utgift	5 339 039[1]	Reservation	1 760 969[1]
1977/78	Anslag	3 400 000		
1978/79	Förslag	3 672 000		

[1] Därav avser en del ändamål som fr. o. m. budgetåret 1977/78 tillgodoses under anslaget till forskningsrådsnämnden.

Under anslaget bestrids kostnader för den verksamhet som sekretariatet för framtidsstudier bedriver. Som styrelse för sekretariatet fungerar en av regeringen tillsatt kommitté med parlamentarisk representation.

Styrelsen för sekretariatet för framtidsstudier

De av sekretariatet bedrivna projekten "Resurser och råvaror", "Sveriges internationella villkor", "Energi och samhälle" samt "Arbetslivet i framtiden" har avslutats eller avses bli avslutade och redovisade under innevarande budgetår. Under detta år påbörjas projekten "Omsorgen i samhället. En framtidsstudie om vård och vårdbehov" samt "Sverige i en ny världsordning". Ytterligare projekt förbereds. För dessa projekt begär styrelsen för budgetåret 1978/79 3 550 000 kr. Härtill kommer 900 000 kr. för administrativa kostnader för sekretariatet samt 200 000 kr. för stöd till s. k. autonoma framtidsstudier.

Föredraganden

Under detta anslag anvisas medel för den verksamhet som bedrivs under ledning av styrelsen för sekretariatet för framtidsstudier. I sitt hösten 1977 avlämnade betänkande (SOU 1977: 52) Forskningspolitik har forskningsrådsutredningen (U 1972: 02) bl. a. behandlat framtidsstudiernas ställning. Betänkandet remissbehandlas f. n. I avvaktan på ställningstaganden till utredningens förslag bör verksamheten bedrivas i nuvarande omfattning. Jag beräknar för nästa budgetår ett anslag om 3 672 000 kr. som skall täcka dels framtidsstudiesekretariatets projektverksamhet, dels sekretariatets administrativa kostnader.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Framtidsstudier* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 672 000 kr.

D 45. Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm

1976/77	Utgift	469 013
1977/78	Anslag	556 000
1978/79	Förslag	600 000

Internationella meteorologiska institutet i Stockholm (prop. 1955: 1 bil. 10 s. 697, SU 1955: 8, rskr 1955: 8) har enligt sina stadgar, fastställda av Kungl. Maj:t den 29 december 1956, till uppgift att bedriva forskning i meteorologi och därmed sammanhängande ämnen samt att främja internationellt vetenskapligt samarbete på meteorologins område.

Verksamheten vid institutet bedrivs inom ämnesområdena dynamisk meteorologi, atmosfärens fysik, atmosfärens kemi samt geofysisk hydromekanik och oceanografi.

Styrelsen för Internationella meteorologiska institutet i Stockholm

1. Pris- och löneomräkning 76 000 kr.
2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av gästforskarverksamheten.
3. Utökad gästforskarverksamhet (+75 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 600 000 kr.

D 46. Bidrag till Vetenskapsakademien

1976/77	Utgift	7 137 000	**Reservation —**
1977/78	Anslag	7 855 000	
1978/79	Förslag	4 715 000	

Från detta anslag utgår bidrag till Vetenskapsakademiens centrala verksamhet och till driften av vissa av dess institutioner (jfr prop. 1973: 59, UbU 1973: 20, rskr 1973: 134).

Vetenskapsakademien

Vetenskapsakademien hemställer för budgetåret 1978/79 om ett anslag om 10 992 000 kr., vilket innebär en ökning med 3 137 000 kr. Akademiens förslag om ökning innebär följande.

1. För den centrala verksamheten, inkl. forskarutbyte, begärs en ökning om 969 000 kr. Härav utgörs löne- och prisomräkning av 264 000 kr.
2. För biblioteket begärs en ökning om 1 081 000 kr., varav löne- och prisomräkning 458 000 kr. Akademien anför att avgörande för anslagstilldelningen till biblioteket blir utgången av de förhandlingar som pågår om ett inordnande av biblioteket i universitetsbiblioteket i Stockholm.
3. För akademiens institutioner begärs en sammanlagd ökning om 1 087 000 kr., varav pris- och löneomräkning 191 000 kr.

Statens förhandlingsnämnd

Statens förhandlingsnämnd har med skrivelse den 3 november 1977 underställt regeringen för prövning ett avtal om inordnande av Vetenskapsakademiens bibliotek i biblioteket vid universitetet i Stockholm, slutet den 12 oktober 1977 mellan nämnden, med förbehåll för regeringens godkännande, och akademien. Avtalet innebär att staten den 1 juli 1978 utan vederlag övertar huvuddelen av akademiens bibliotek för att inordna detta i biblioteket vid universitetet i Stockholm. Vissa delar kvar-

står i akademiens ägo men deponeras hos universitetet. Vidare överlåter akademien till staten de inventarier som nyttjas för bibliotekets verksamhet. Samlingarna förutsätts tills vidare vara förvarade i akademiens lokaler, som för detta ändamål förhyrs av staten.

Avtalet innebär även att arbetstagare som är anställd vid biblioteket den 12 oktober 1977 skall, om vederbörande så önskar, beredas anställning vid universitetet. Staten övertar räknat fr. o. m. den 1 juli 1978 pensionsansvaret för den personal som enligt detta anställs hos staten. Akademien skall för detta ersätta staten med ett engångsbelopp om 1 000 000 kr.

Föredraganden

I prop. 1976/77: 59 (s. 347) anmälde jag att regeringen hade gett statens förhandlingsnämnd (SFN) i uppdrag att förhandla med Vetenskapsakademien om inordnande av dess bibliotek i biblioteket vid universitetet i Stockholm. SFN slöt efter förhandlingar den 12 oktober 1977 med förbehåll för regeringens godkännande ett avtal med akademien härom. Avtalet bör fogas som *bilaga 12.5* till regeringsprotokollet i detta ärende. Enligt avtalet övertar staten den 1 juli 1978 huvuddelen av biblioteket att inordnas i universitetsbiblioteket i Stockholm. Den nuvarande personalen erbjuds anställning vid universitetet. Staten övertar samtidigt pensionsansvaret för den personal som anställs av staten. Akademien ersätter därvid staten med ett engångsbelopp av 1 000 000 kr. för de pensionsförmåner som personalen intjänat hos akademien.

Jag anser att det är värdefullt att akademiens bibliotek, som på det naturvetenskapliga området är ett av de största i Norden, kan inordnas i universitetsbiblioteket och där fullt ut nyttjas för utbildning och forskning. Detta bör bl. a. ge möjligheter till rationalisering vid såväl skötseln av samlingarna som för förvärvsverksamheten. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna avtalet.

Vid min medelsberäkning under detta anslag har jag beaktat att kostnaderna för verksamheten vid biblioteket enligt vad jag förordar fr. o. m. nästa budgetår skall bestridas under anslag till universitetet i Stockholm. I det föregående har jag förordat att medel härför anvisas under anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna.

Akademien har i sin anslagsframställning anfört att nuvarande anslag inte är tillräckliga för den verksamhet som akademien bedriver i dag och att detta delvis beror på att akademien under tidigare år inte skall ha fått tillräcklig löne- och prisomräkning. Frågan om de framtida formerna för finansiering av akademiens verksamhet bör undersökas närmare. Jag avser att senare ta initiativ till att överläggningar inleds med akademien.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna det mellan statens förhandlingsnämnd och Vetenskapsakademien träffade avtalet om inordnande av akademiens bibliotek i biblioteket vid universitetet i Stockholm,
2. till *Bidrag till Vetenskapsakademien* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 715 000 kr.

D 47. Bidrag till Riksföreningen mot cancer

1976/77	Utgift	3 000 000	Reservation	—
1977/78	Anslag	3 000 000		
1978/79	Förslag	3 000 000		

Från anslaget utgår bidrag till verksamheten inom Riksföreningen mot cancer för forskning såväl i gränsområdet mellan grundläggande biologisk forskning och cancerforskning som för direkt tillämpad klinisk forskning rörande tumörsjukdomarnas diagnostik och behandling (prop. 1971: 1 bil. 10 s. 355, UbU 1971: 3, rskr 1971: 84).

Som villkor för statsbidraget gäller bl. a. att socialstyrelsen och medicinska forskningsrådet skall utse vardera en ledamot i Riksföreningens mot cancer forskningsnämnd.

Riksföreningen mot cancer

Anslaget bör utgöra en åttondel av anslaget till medicinska forskningsrådet.

Föredraganden

I detta sammanhang erinrar jag om att jag under anslaget Medicinska forskningsrådet förordat att Sverige ansöker om medlemskap i den internationella cancerunionen (IARC).

Förevarande anslag bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Riksföreningen mot cancer* budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

D 48. Bidrag till EISCAT Scientific Association

1976/77	Utgift	65 809
1977/78	Anslag	1 000 000
1978/79	Förslag	1 000 000

I december 1975 ingick forskningsråd i Finland, Frankrike, Norge, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland och Sverige avtal var-

igenom storprojektet EISCAT (European Incoherent Scatter Facility) startade. EISCAT är etablerat som en svensk stiftelse och har sitt högkvarter i Kiruna. En stor radaranläggning med sändare i Tromsö och med mottagarstationer i Kiruna, Sodankylä och Tromsö är under uppbyggnad för att ge viktig information om den övre atmosfären inom norrskenszonen. Den svenska andelen av driftkostnaderna bestrids av naturvetenskapliga forskningsrådet och Kiruna geofysiska institut gemensamt.

Från detta anslag utgår bidrag till EISCAT Scientific Association för av stiftelsen erlagd tull och mervärdeskatt på till Sverige importerad vetenskaplig utrustning (prop. 1976/77: 25, UbU 1976/77: 9, rskr 1976/77: 73).

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till EISCAT Scientific Association* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

Inredning och utrustning

D 49. Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett reservationsanslag av 92 milj. kr. till inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.

För nästa budgetår föreligger förslag till anslagsframställning från byggnadsstyrelsen samt utrustningsnämnden för universitet och högskolor om sammanlagt 76 milj. kr. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition i ämnet. I statsbudgetförslaget bör tas upp ett preliminärt belopp av 76 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett reservationsanslag av 76 000 000 kr.

E. VUXENUTBILDNING

Skolöverstyrelsen

I likhet med tidigare år inleder skolöverstyrelsen (SÖ) sina förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1978/79 med en översikt av och en diskussion om ett aktuellt utbildningsområde. I årets petita behandlas vuxenutbildningen inför 1980-talet. Några riktpunkter för SÖ:s arbete redovisas.

En tredjedel av Sveriges vuxna befolkning bedriver studier i någon form. Detta är internationellt sett en mycket hög andel. En av de avgörande förklaringarna till detta förhållande är de många olika former av vuxenstudier som förekommer. Folkbildningsarbete, kommunal och statlig vuxenutbildning samt arbetsmarknadsutbildning är de dominerande uttrycken för denna omfattande vuxenutbildning.

Vuxenutbildningen karaktäriseras, förutom av mycket skiftande utbildningsformer, av ett stort antal olika utbildningsanordnare och ett rikt utbud av kurser och ämnen. De flesta vuxenstuderande bedriver studier parallellt med yrkes- eller hemarbete eller andra samhällsengagemang.

Vuxenutbildningen syftar bl. a. till att åstadkomma större jämlikhet i utbildningshänseende för medborgarna. Strävan är att utjämna klyftan mellan ungdomsgrupper med en relativt god utbildning och vuxna som har en relativt kort grundutbildning, men det är också viktigt att försöka utjämna skillnaderna mellan vuxna med förhållandevis kort resp. lång utbildning. Detta synsätt har präglat reformverksamheten under 1970-talet.

Olika åtgärder har genomförts för att undanröja hinder för studiedeltagande hos utbildningsmässigt eftersatta grupper. År 1975 infördes lagen om rätt till ledighet för studier för alla arbetstagare. Ett särskilt vuxenstudiestöd har likaså genomförts. Statligt stöd utgår till uppsökande verksamhet på arbetsplatser och i bostadsområden. Vuxenstudiestödet och den uppsökande verksamheten finansieras med en särskild vuxenutbildningsavgift.

SÖ behandlar olika former av vuxenutbildning som studieförbundens cirkelverksamhet, folkhögskolan, kommunal och statlig vuxenutbildning samt arbetsmarknadsutbildning. SÖ tar också upp frågor om forsknings- och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningens område. Slutligen diskuteras utvecklingslinjer inför 1980-talet inom vuxenutbildningen ifråga om planering, rekrytering, strukturella frågor, arbetssätt och arbetsformer samt återkommande utbildning.

Studieförbundens cirkelverksamhet är den del av vuxenutbildningen som når flest deltagare. Ca 270 000 studiecirklar anordnades under 1975/76 med ca 2,5 miljoner deltagare. Studieförbunden bedriver upp-

sökande verksamhet i syfte att nå kortutbildade vuxna och utbildningsmässigt eftersatta grupper och intressera dem för studier. Denna koppling mellan uppsökande verksamhet på arbetsplatser och i bostadsområden med studiecirkelverksamhet har varit mycket framgångsrik.

Antalet statsbidragsberättigade folkhögskolor är f. n. 110 varav drygt hälften är s. k. rörelseskolor med anknytning till olika folkrörelser och andra organisationer. Antalet deltagare på folkhögskolekurser har successivt ökat och omfattade ca 87 000 personer under 1975/76. Framför allt har folkhögskolornas kontakter med övrigt folkbildningsarbete breddats och fördjupats. Detta samarbete förekommer främst i fråga om korta kurser. Riksdagen har nyligen fattat beslut om folkhögskolans framtida arbetsområde och resurser, varvid ett nytt statsbidragssystem har införts fr. o. m. den 1 juli 1977.

Den kommunala vuxenutbildningen omfattade höstterminen 1975 ca 214 000 deltagare. Av dessa gick 29 % i grundskolekurser, 43 % i gymnasieskolekurser och 28 % i särskilt yrkesinriktade kurser. Den statliga vuxenutbildningen i Härnösand och Norrköping är ett komplement till den kommunala vuxenutbildningen och riktar sig främst till dem som av olika anledningar inte kan delta i studier på hemorten. De statliga vuxenstudierna bedrivs antingen som en kombination av brevkurser och lärarledda kurser eller enbart som brevstudier.

Arbetsmarknadsutbildningen har expanderat mycket snabbt under 1970-talet. F. n. har den av SÖ organiserade arbetsmarknadsutbildningen en årskapacitet av ca 93 000 deltagare. Därutöver deltager ett stort antal anställda i arbetsmarknadsutbildning som anordnas inom företagen, i det ordinarie skolväsendet, hos studieförbunden m. fl.

Forsknings- och utvecklingsarbetet inom vuxenutbildningens område har uppmärksammats förhållandevis sent i jämförelse med andra utbildningsområden. En stor del av det forsknings- och utvecklingsarbete som i dag förekommer inom vuxenutbildningen bedrivs som s. k. uppdragsforskning, dvs. olika myndigheter anslår medel till resursmässigt avgränsade projekt. SÖ finansierar merparten av detta forsknings- och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningen. Den andel av SÖ:s totala anslag för forsknings- och utvecklingsarbete som används till vuxenutbildning har ökat från ca 8 % 1972/73 till ca 20 % 1976/77.

Antalet pågående forskningsprojekt har under samma tid ökat från 22 till 42. Ca 20 projekt beräknas kunna avslutas budgetåret 1977/78. Bland de frågor som nu är aktuella kan nämnas olika målfrågor, metodik, kartläggning av deltagare, studier av särskilda deltagargrupper som exempelvis invandrare, organisatoriska frågor, effektstudier samt återkommande utbildning. SÖ:s senaste inventering av aktuella problemområden lämpliga för fortsatta forsknings- och utvecklingsinsatser omfattar bl. a. följande: analyser av utbildarroller inom olika former av vuxenutbildning, stöd till lokalt och regionalt utvecklingsarbete. Frågan

om bättre utnyttjande av resultaten av forsknings- och utvecklingsarbetet anmäls också.

Ifråga om utvecklingslinjer inför 1980-talet på vuxenutbildningens område noteras att såväl gymnasieutredningen som folkbildningsutredningen här har viktiga uppgifter. De skiftande förutsättningarna för och förgreningarna av vuxenutbildningen gör det svårt att överblicka och analysera den sannolika framtida utvecklingen av vuxenutbildningen.

Vuxenutbildningens möjligheter att i framtiden i högre grad nå sina mål är en fråga om förmåga och resurser att fånga upp nya utbildningsbehov och krav på förändringar. Frågan om deltagarinflytande över utbildningen har stor betydelse för möjligheterna att förverkliga målen. Det finns i dag en klar strävan till ett vidgat deltagarinflytande över hela vuxenutbildningsfältet. Traditionellt har deltagarna i studiecirklar haft ett mycket stort inflytande över uppläggningen av verksamheten. Även folkhögskolan erbjuder stora möjligheter till deltagarinflytande, inte minst med tanke på de ökade möjligheter som har skapats genom 1977 års riksdagsbeslut om folkhögskolans mål och inriktning.

Även om de allmänna målen är gemensamma för olika former av vuxenutbildning får de olika markering och innebörd i de särskilda målen för folkbildningsarbete, kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning. Detta motiverar behovet av dels en klarare gränsdragning mellan olika sektorer, dels lämpliga former för samverkan. En klarare gränsdragning är en förutsättning för ökad samverkan i planeringen av olika slag av vuxenutbildning. Såväl gränsdragnings- som samverkansfrågor diskuteras av folkbildningsutredningen och gymnasieutredningen.

Under den senaste tioårsperioden har frågor om vilka som deltager i vuxenutbildningen skjutits i förgrunden. Målen har varit att försöka rekrytera framför allt följande grupper:

— vuxna som i ungdomsåren fått en kort eller bristfällig utbildning
— kulturellt och utbildningsmässigt eftersatta grupper
— grupper med svag ställning på arbetsmarknaden
— boende i glesbygd.

Statistiska centralbyrån (SCB) har i en rapport "Levnadsförhållanden, rapport 4" redovisat en undersökning om hur rekryteringen till vuxenutbildningen har utvecklats. Enligt SCB:s rapport deltog ca 29 % av befolkningen i åldrarna 16 till 74 år i någon form av utbildning 1973/74. Det var främst de redan välutbildade som deltog i vuxenutbildning. Endast 15 % av de med mindre än nioårig grundutbildning hade deltagit i någon form av vuxenutbildning mot 47 % av dem med eftergymnasial utbildning. Kvinnor deltog i något större utsträckning än män i vuxenutbildning, 29,5 resp. 28 %. I studiecirkelverksamheten deltog i absoluta tal ett större antal kortutbildade än i någon annan utbildningsform. Sammanfattningsvis tyder undersökningen på att ut-

bildningsklyftorna mellan olika grupper i samhället ökar. Medan redan välutbildade bygger på sin utbildning ytterligare, är i stor utsträckning låginkomsttagare, handikappade, personer i socialt utsatta positioner, personer med oregelbundna arbetstider och invandrare kvar på den utbildningsnivå som de fått i sin ungdom. Denna utveckling förefaller att fortsätta, trots att vuxenutbildningen i hög grad når personer i de senare grupperna. Undersökningen visar emellertid att det finns ett påtagligt latent studieintresse bland de kortutbildade, medan studiehindren är många.

En rad insatser har gjorts under senare år i syfte att främja rekryteringen av kortutbildade till vuxenutbildning. SÖ erinrar bl. a. om det statliga stödet till uppsökande verksamhet på arbetsplatser och i bostadsområden. I fråga om rekryteringshinder är det angeläget att uppmärksamma utvecklingen av deltagaravgifter till studiecirklar. Det är sannolikt att redan måttliga deltagaravgifter alltjämt utgör ett studiehinder för vissa grupper.

För att få till stånd en rekrytering som bättre svarar mot de uppställda målen är det nödvändigt att också genomföra strukturella förändringar i utbudet och utformningen av olika former av vuxenutbildning. SÖ framhåller bl. a. behovet av förändringar av den kommunala vuxenutbildningen.

SÖ framhåller att vuxenutbildningen hittills inte i den utsträckning som är nödvändigt har lyckats förverkliga de jämlikhetsmotiv som är ett huvudsyfte med all vuxenutbildning. I dag söker sig oftast sådana vuxna som redan har en relativt god grundutbildning till vuxenutbildningen. Om denna utveckling fortsätter, kan ökade möjligheter till återkommande utbildning komma att få en effekt helt motsatt den avsedda. Därför är det viktigt att beakta bl. a. följande synpunkter i det fortsatta planeringsarbetet av återkommande utbildning. Särskilda informationsinsatser kompletterade med intensifierad uppsökande verksamhet är angelägna. Olika anordnare av vuxenutbildning bör ges fortsatta möjligheter att utveckla sin särart och sina särskilda utgångspunkter. Möjligheterna till övergångar mellan olika utbildningsformer bör ses över.

Avslutningsvis påpekar SÖ att de jämlikhetsmotiv, som är ett av huvudsyftena med all vuxenutbildning, ej kan förverkligas om inte en ökad uppmärksamhet riktas på behovet av uppsökande verksamhet och en fortsatt utbyggnad av olika former av vuxenstudiestöd.

Föredraganden

Skolöverstyrelsen (SÖ) har i årets petita redovisat den aktuella situationen för olika former av vuxenutbildning och samtidigt diskuterat riktlinjer för den framtida vuxenutbildningspolitiken. Utgångspunkten för denna diskussion är de många vuxenutbildningsreformer som har genomförts under början av 1970-talet och som alla har syftat till att utjämna

klyftan mellan olika grupper ifråga om rätt och möjlighet till utbildning.

Målen för vuxenutbildningen är bl. a. att bidra till ökad jämlikhet, stärka den enskilde individens ställning samt öka de vuxnas möjligheter att själva påverka sina levnadsvillkor. Insatser måste sättas in för att nå personer med kort utbildning, olika sociala och andra handikapp, skiftarbete osv.

Jag vill erinra om att folkbildningsutredningen (U 1975: 19) i juni i år har publicerat en diskussionspromemoria Folkbildningen i framtiden (SOU 1977:38) som har varit föremål för omfattande diskussion under hösten. Den översyn av folkbildningsarbetets villkor som utredningen gör kommer att vara av stor betydelse för utformningen av den framtida vuxenutbildningen. Folkbildningsutredningen fortsätter sitt arbete under hänsynstagande till de synpunkter som har framförts i diskussionen i anslutning till utredningens diskussionspromemoria. Utredningen avser att lämna ett slutbetänkande under år 1979.

Den översyn av kommunal vuxenutbildning, som jag har aviserat i prop. 1977/78: 36 om kommunal vuxenutbildning, kommer att göras skyndsamt så att en samordnad beredning av de båda här nämnda utredningarnas slutbetänkanden skall kunna ske.

Folkhögskoleutredningen (U 1972: 08) har lämnat sitt slutbetänkande Folkhögskolan 2 (SOU 1977: 8). Betänkandet har remissbehandlats. Jag kommer i det följande under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. att bl. a. förorda att vissa delar av detta betänkande tillsammans med därtill hörande remissvar överlämnas till andra utredningar.

I det följande redovisar jag kortfattat omfattningen av olika former av vuxenutbildning samt mina förslag till förändringar av nuvarande regler och bidrag.

Under budgetåret 1976/77 uppgick antalet statsbidragsberättigade studietimmar i studieförbundens allmänna studiecirklar, exkl. svenska för invandrare, till ca 8 700 000, vilket innebär en ökning med ca 10 % jämfört med föregående budgetår. För innevarande budgetår beräknas antalet statsbidragsberättigade studietimmar uppgå till ca 9,9 miljoner. För budgetåret 1978/79 beräknas verksamheten enligt SÖ öka med ytterligare 10 %. Jag beräknar en ökning av utgifterna under anslaget *Bidrag till studiecirkelverksamhet* med ca 81,5 milj. kr. Det innebär en höjning av statsbidraget med 4 kr. per studietimme för cirkelledararvoden. Av statsfinansiella skäl anser jag det nödvändigt att nu införa en temporär begränsning av ökningen av antalet statsbidragsberättigade studietimmar i allmänna studiecirklar, cirklar med tilläggsbidrag och universitetscirklar. Jag föreslår därför att ökningen av antalet statsbidragsberättigade studietimmar begränsas till 2 % av det faktiskt redovisade antalet studietimmar innevarande budgetår.

Antalet studerande vid folkhögskolorna var under läsåret 1976/77 ca

127 000. Av dessa gick ca 13 000 i långa s. k. vinterkurser och 114 000 i korta ämneskurser. Det innebär en avsevärd ökning av de senare kurserna. Ett nytt statsbidragssystem för folkhögskolan infördes den 1 juli 1977 (prop. 1976/77: 55, UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318). Under folkhögskoleanslaget beräknar jag bl. a. medel för ytterligare två självständiga folkhögskolor, Bosön på Lidingö och Västanvik i Leksand. Jag beräknar utgifterna för anslaget *Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.* till ca 271,5 milj. kr.

Under anslaget *Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* kommer jag att förorda att bidragen till kost och logi samt undervisningskostnader höjs.

Antalet deltagare i kommunal vuxenutbildning var budgetåret 1976/77 ca 242 000. Det är en ökning med ca 24 000 i förhållande till föregående budgetår. Jag beräknar utgifterna under anslaget *Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.* till ca 364,5 milj. kr., vilket är en ökning med 73,5 milj. kr. Det motsvarar ett oförändrat antal undervisningstimmar i gymnasieskolekurser inom kommunal vuxenutbildning i förhållande till innevarande budgetår och en ökning av antalet undervisningstimmar i grundskolekurser enligt SÖ:s förslag. Jag räknar vidare med att kommunerna själva svarar för kostnaderna för intagning av elever i kommunal vuxenutbildning. Dessa kostnader har hittills finansierats med statsbidrag motsvarande 2 % av lönekostnaderna för lärare och skolledare. För innevarande budgetår utgör detta bidrag 3,58 milj. kr.

Antalet deltagare i undervisningen för invandrare i svenska språket har fortsatt att öka. Jag förordar därför att ytterligare 200 000 studietimmar ställs till förfogande för denna undervisning under nästa budgetår. Jag beräknar en ökning av anslaget *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* under budgetåret 1978/79 med ca 24 milj. kr., vilket innebär att totalt 83,6 milj. kr. anvisas för undervisning för invandrare i svenska språket m. m.

Den 1 januari 1978 sammanförs verksamheten vid utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU) (U 1971: 13) och Sveriges Radios utbildningsprogramenhet till ett företag, Sveriges Utbildningsradio aktiebolag. Regeringen har tidigare fattat beslut att lokalisera företaget till Tyresö kommun. Förberedelser pågår för att bygga nya lokaler för Sveriges Utbildningsradio i Tyresö med inflyttning i början av 1980-talet. I avvaktan på den särskilda proposition i anledning av radioutredningens betänkande som jag tidigare anmält kommer att läggas fram under våren beräknar jag anslaget till *Sveriges Utbildningsradio aktiebolag* med ett oförändrat belopp.

En departementspromemoria (Ds U 1977: 22) om verksamheten vid statens skolor för vuxna (SSV) är f. n. föremål för remissbehandling.

I skrivelse den 22 september 1977 har SÖ överlämnat förslag rörande undervisning för vuxna dövblinda. SÖ:s förslag innebär ökade resurser för utbildning av tolkar, ökade insatser inom vuxenutbildningsområdet och inom arbetsmarknadsutbildningen. SÖ:s förslag remissbehandlas f. n.

Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation har i en gemensam skrivelse tagit upp en rad frågor angående fortsatta insatser för vuxenutbildning.

Handikappförbundens centralkommitté har i särskild skrivelse framhållit åtgärder som bör vidtagas för att förbättra de handikappades situation i samhället.

Anslaget för bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. som under innevarande budgetår betecknats E 13. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. och legat under SÖ:s ansvarsområde föreslås budgetåret 1978/79 föras över till centrala studiestödsnämndens (CSN) ansvarsområde och betecknas F 9. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. Jag avser att senare ge CSN i uppdrag att utvärdera den hittills bedrivna uppsökande verksamheten. Utvärderingen bör bedrivas så att möjlighet ges till en samordnad värdering av denna verksamhet och den uppsökande verksamhet i bostadsområden, som SÖ redan har i uppdrag att utvärdera.

För vuxenutbildningen inom utbildningsdepartementets område har jag för budgetåret 1978/79 beräknat ca 1 430 milj. kr. vilket är en ökning av utgifterna i förhållande till innevarande budgetår med ca 235 milj. kr.

E 1. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag

Jag har i den inledande översikten om kulturändamål anmält att jag avser att senare föreslå regeringen att under våren 1978 lägga fram en särskild proposition med anledning av radioutredningens betänkande (SOU 1977: 19) Radio och TV 1978—1985.

I propositionen kommer under anslaget E 1. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag att behandlas de i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna anslagen E 1. Viss utbildning via radio och television m. m. och E 15. Sveriges Utbildningsradio aktiebolag.

I avvaktan på den särskilda propositionen bör anslaget till Sveriges Utbildningsradio aktiebolag t. v. tas upp i förslaget till statsbudget med ett oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Sveriges Utbildningsradio aktiebolag* för budgetåret 1978/79 beräkna ett anslag av 60 493 000 kr.

E 2. Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader

1976/77 Utgift	6 251 895
1977/78 Anslag	7 072 000
1978/79 Förslag	8 105 000

För den riksrekryterande vuxenutbildningen finns statliga skolor i Norrköping och Härnösand. Vid dessa ges utbildning enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och gymnasieskolan.

Undervisningen vid statens skolor för vuxna bygger på en kombination av muntlig undervisning under periodvis återkommande kurser vid skolorna och självstudier i form av brevskolestudier på hemorten (s. k. varvad undervisning). I enlighet med beslut av 1967 års riksdag (prop. 1967: 85, SU 1967: 117, rskr 1967: 277) anordnas vid skolan i Norrköping även enbart brevskoleundervisning. Bestämmelser om den statliga riksrekryterande vuxenutbildningen har meddelats i förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast 1977: 550).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	38,5	+1	of.
Övrig personal	23,5	+2	of.
	62	**+3**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	5 934 400	+574 408	+ 937 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Rescrsättningar	28 300	+ 2 800	+ 2 800
Lokalkostnader	621 000	+ 62 100	+ 66 800
Expenser	464 500	+ 46 500	+ 26 700
Tekniska stödåtgärder m.m. för handikappade elever	18 800	of.	of.
	7 072 000	**+685 808**	**+1 033 300**
Avrundat		+686 000	+1 033 000

Skolöverstyrelsen

Elever i varvad undervisning vid de statliga skolorna för vuxna studerar i ökad omfattning enstaka ämnen. Elevantalet har på grund härav ökat något, särskilt vid skolan i Härnösand. Skolöverstyrelsen (SÖ) räknar även med viss fortsatt ökning med hänsyn till det förbättrade studiestödet, de nya reglerna för behörighet till högre studier och införandet på försök av vissa kurser motsvarande läroplanerna för de tvååriga yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan. SÖ uppskattar det sammanlagda antalet elever vid skolorna under budgetåret 1978/79 till ca 2 800. Antalet deltagare i den varvade undervisningen beräknas bli i

huvudsak oförändrat (ca 14 000) eftersom eleverna nu tenderar att läsa färre ämnen än tidigare.

I den rena brevskoleundervisningen vid skolan i Norrköping har antalet deltagare ökat kraftigt de senaste åren och kan 1978/79 beräknas uppgå till ca 15 000.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 511 692 kr., varav 400 292 avser löneomräkning.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning med tre lektorstjänster och 347 undervisningstimmar. Nedskärningen skulle innebära att det genomsnittliga antalet kursdeltagare per skolperiod begränsades för skolan i Norrköping till 885 (−115) och för skolan i Härnösand till 910 (−90) kursdeltagare.

3. Timlärartimmar vid skolan i Härnösand föreslås bli omräknade till en icke-ordinarie adjunktstjänst (+33 207 kr.).

4. Med hänsyn till ökningen av antalet brevstuderande vid skolan i Norrköping föreslår SÖ inrättandet av ytterligare en kansliskrivartjänst i hF 5 (+71 307 kr.).

5. SÖ föreslår att en tjänst som institutionstekniker inrättas vid skolan i Härnösand (+65 602 kr.).

6. Behovet av skrivningsvakter har ökat vid de båda skolorna på grund av att allt fler kursdeltagare läser enstaka ämnen i s. k. kortkurser och inte deltar i den lärarledda undervisningen under hela femveckorsperioder. För dessa måste särskilda skrivningstillfällen anordnas (+ 4 000 kr.).

Föredraganden

Vid min beräkning av lönekostnadsposten har jag räknat med en högre löneomräkning än vad skolöverstyrelsen (SÖ) har gjort (1). Vad gäller omvandlingen från timlärartimmar till en icke-ordinarie adjunktstjänst får denna göras inom ramen för anvisade medel (3). SÖ:s övriga förslag är jag inte beredd att tillstyrka (4—6).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 105 000 kr.

E 3. Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier

1976/77	Utgift	2 210 432	Reservation	31
1977/78	Anslag	3 700 000		
1978/79	Förslag	4 840 000		

Från anslaget betalas material för självstudier samt kostnader i samband med granskning av elevernas svarslösningar. Anslaget täcker kostnaderna för elever vid de statliga vuxenskolorna och för viss förlängd undervisning i gymnasieämnen utanför gymnasieskolan.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöver-styrelsen	Föredra-ganden
Kostnader för material m.m. Arvoden för granskning av svarslösningar	3 700 000	+1 140 000	+1 140 000

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar liksom föregående år kostnaderna efter antalet kursdeltagare. SÖ räknar med en kostnad per kursdeltagare av 110 kr., vilket innebär en prisomräkning med 10 %.

SÖ beräknar därmed anslaget för budgetåret 1978/79 till 4 840 000 kr.

Föredraganden

Vid min beräkning av anslaget för budgetåret 1978/79 räknar jag med samma prisomräkning som skolöverstyrelsen har föreslagit.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 840 000 kr.

E 4. Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.

1976/77	Utgift	224 037	Reservation	63 110
1977/78	Anslag	309 000		
1978/79	Förslag	340 000		

Från anslaget bekostas materiel, böcker, utrustningskomplettering m. m. vid skolorna för vuxna i Norrköping och Härnösand.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöver-styrelsen	Föredra-ganden
Materiel, böcker m. m.	309 000	+ 31 000	+ 31 000
Utrustningskomplettering		+100 000	—
	309 000	**+131 000**	**+ 31 000**

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar för budgetåret 1978/79 i huvudsak oförändrat antal kursdeltagare i varvad undervisning vid de statliga skolorna för vuxna och beräknar 10 % i prisomräkning på föregående års anslag (+31 000 kr.).

SÖ räknar med att viss yrkesinriktad utbildning kommer att bedrivas vid statens skolor för vuxna. Fr. o. m. vårterminen 1977 erbjuds vid statens skola för vuxna i Härnösand utbildning i bygg- och anlägg-

ningsteknik. En utökning av den yrkesinriktade utbildningen väntas också ske. SÖ beräknar i likhet med föregående budgetår medel för utrustningskomplettering under budgetåret 1978/79 med 100 000 kr.

För budgetåret 1978/79 föreslår SÖ en höjning av detta anslag till 440 000 kr. (+131 000 kr.).

Föredraganden

För budgetåret 1978/79 har jag räknat med samma prisomräkning som skolöverstyrelsen (SÖ) har föreslagit. Jag är däremot inte beredd att tillstyrka de medel som SÖ har föreslagit för utrustningskomplettering vid de båda skolorna, utan vill avvakta ytterligare försöksverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 340 000 kr.

E 5. Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.

1976/77	Utgift[1]	281 627 535
1977/78	Anslag	291 000 000
1978/79	Förslag	364 500 000

[1] Budgetåret 1976/77 Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna.

Kommunal vuxenutbildning omfattar enligt beslut av 1967 års riksdag (prop. 1967: 85, SU 1967: 117, rskr 1967: 277) utbildning som motsvarar utbildningen enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och för gymnasieskolan. Dessutom finns s. k. särskild yrkesinriktad utbildning. Statsbidrag utgår med 100 % av utgifterna för löner till lärare och skolledare. Bestämmelser om statsbidrag finns i förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast 1977: 550).

Enligt nuvarande bestämmelser får kurs påbörjas inom kommunal vuxenutbildning om antalet elever beräknas varaktigt uppgå till lägst 12. Inom det allmänna stödområdet utom g-ort (ort där reguljär treårig eller fyraårig linje av gymnasieskolan får anordnas) får kurs påbörjas även om antalet elever beräknas varaktigt uppgå till lägst åtta. Regeringen har för budgetåren 1976/77 och 1977/78 medgivit att kurser med lägre deltagarantal än normalt får startas i vissa fall. För elever, som på grund av syn- eller hörselskada, nedsatt rörelseförmåga eller psykisk sjukdom har svårt att följa den vanliga undervisningen får specialundervisning (speciell kurs) anordnas. Speciell kurs får påbörjas om antalet elever i kursen beräknas varaktigt uppgå till lägst fem. När det gäller elever som är intagna i kriminalvårdsanstalt krävs också varaktigt lägst fem för att kurs skall påbörjas.

Kurs i kommunal vuxenutbildning får omfatta högst 35 elever. Kurs

i yrkestekniskt ämne får dock omfatta högst 16 elever, om antalet elever i motsvarande ämne eller kurs i gymnasieskolan får vara högst 16.

Fr. o. m. våren 1971 har riksdagen varje år beslutat att antalet undervisningstimmar i kurser på gymnasieskolenivå får öka med högst 10 % jämfört med föregående år.

Utöver det antal undervisningstimmar som medges för varje kurs inom kommunal vuxenutbildning utgår statsbidrag i form av ett schablontillägg som får användas för stödundervisning, studiehandledning och studie- och yrkesorientering. Schablontillägget motsvarar kostnaderna för 25 % av antalet undervisningstimmar på grundskolenivå och 10 eller 13 % av antalet undervisningstimmar på gymnasieskolenivå beroende på vilket slag av kurs det är fråga om.

Från anslaget bestrids enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77: 100 bil. 12, UbU 1976/77: 19, rskr 1976/77: 176) sedan den 1 juli 1977 också kostnaderna för grundutbildning för vuxna. Utbildningen är avsedd för vuxna som saknar grundläggande kunskaper i läsning, skrivning och matematik. Varje kommun skall sörja för att grundutbildning anordnas i kommunen för den som behöver den. Statsbidrag utgår med 100 % av utgifterna för löner till lärare. Bestämmelser om statsbidrag finns i förordningen (1977: 537) om grundutbildning för vuxna.

De studerande skall sammanföras till grupper. Om antalet studerande överstiger sju får gruppen delas. De som av särskilda skäl har behov av enskild undervisning eller undervisning i mindre grupp kan få det. Statsbidrag utgår för sju lektioner per vecka vid enskild undervisning och enligt en stigande skala från 12 till 28 lektioner per vecka för undervisning i grupp om två till sju elever. Statsbidrag utgår för 37 veckor för år, men undervisningen kan förläggas till lägre eller högre antal veckor. Utöver detta utgår statsbidrag i form av ett schablontillägg som får användas för information och uppsökande verksamhet, studiehandledning, studie- och yrkesorientering, studiebesök, kurativa insatser, tolkning samt stödundervisning. Statsbidrag utgår ej för läromedel. Schablontillägget motsvarar kostnaderna för 15 % av antalet undervisningstimmar.

Skolöverstyrelsen

Kommunal vuxenutbildning fick under budgetåret 1976/77 anordnas i alla kommuner utom två. Dessutom anordnades kommunal vuxenutbildning i 12 landstingskommuner. I juni 1977 fanns särskilda skolenheter för kommunal vuxenutbildning inrättade i 41 kommuner. I dessa fanns sammanlagt 51 sådana enheter.

Skolöverstyrelsen (SÖ) framhåller att antalet deltagare i kurser på dagtid har ökat markant, särskilt vad gäller grundskolekurser. Ökningen beror sannolikt till stor del på att det särskilda vuxenstudiestödet möjliggör studier på hel- eller halvtid. Antalet elever i kurser motsvarande

gymnasieskolans tvååriga yrkesinriktade linjer samt vissa specialkurser, som försöksvis anordnats även budgetåret 1976/77 och som bl. a. ersatt vissa kurser för särskild yrkesinriktad utbildning, har ökat från höstterminen 1975. Denna ökning har emellertid i viss mån skett på bekostnad av antalet elever i kurserna för särskild yrkesinriktad utbildning. Totalt har elevantalet i de yrkesinriktade kurserna därigenom minskat med 1 941 elever.

Vid fördelningen av den timresurs för gymnasieskolekurser 1976/77 som ställdes till SÖ:s förfogande har SÖ sökt prioritera arbetsmarknadsinriktade kurser och i första hand sökt tillgodose önskemål om ökat antal undervisningstimmar i de mindre kommunerna. SÖ framhåller att det med nu gällande resurstilldelningssystem likväl inte har varit möjligt att åstadkomma någon större utjämning av de hittillsvarande stora regionala skillnaderna i utnyttjandet av tillgängliga resurser.

SÖ räknar med ökat antal elever i grundskolekurser också de närmast följande budgetåren. För teoretiska gymnasieskolekurser räknar SÖ också med en ökning av elevantalet. På den särskilda yrkesinriktade sektorn torde antalet kurser och deltagare minska något allteftersom grundläggande utbildning anordnas som delkurser hämtade från läroplanerna för yrkestekniska ämnen på linjer och specialkurser inom gymnasieskolan. De nya kurserna är emellertid genomgående längre, varför antalet undervisningstimmar inom den yrkesinriktade sektorn torde komma att öka snarare än minska. Antalet särskilt yrkesinriktade kurser som saknar motsvarighet i gymnasieskolan torde öka, t. ex. genom att av SIFU-enheten inom statens industriverk tidigare anordnade kurser successivt övertas av den kommunala vuxenutbildningen.

SÖ:s förslag till anslagsberäkning, som innebär en ökning av anslaget från 291 000 000 kr. till 383 000 000 kr. för budgetåret 1978/79, framgår av följande sammanställning.

Löne- och prisomräkning	+ 8 160 000
Lönekostnadspålägg m.m.	+40 320 000
Ökat antal undervisningstimmar i grundskolekurser	+ 1 006 500
Ökat antal undervisningstimmar i gymnasieskolekurser	+20 021 840
Ökat antal särskilda skolenheter	+ 3 802 860
Höjning av schablontillägget för yrkesinriktad utbildning	+ 3 500 000
Tekniska stödåtgärder för handikappade	+ 500 000
Försöksverksamhet med inbyggd utbildning	+ 850 000
Institutionsföreståndare vid särskilda skolenheter	+ 1 250 000
Grundutbildning för vuxna, skolledarresurs	+ 2 000 000
Vissa kurser för utländska studerande	+10 529 750
Summa	**+91 940 950**
Avrundat	+92 000 000

SÖ:s förslag innebär förändringar i nuvarande organisation på följande punkter.

1. Antalet undervisningstimmar på det gymnasiala stadiet i kommunal vuxenutbildning bör under 1978/79 i likhet med föregående år få öka med högst 10 % i förhållande till den faktiska nivån föregående år. De s. k. dispenskurserna, som anordnas med lägre deltagarantal med stöd av förordningen den 8 juli 1976 om elevantalet i vissa kurser inom kommunal vuxenutbildning, bör liksom hittills ligga utanför den tioprocentiga ökningen. Likaledes räknar SÖ med att garantikurser enligt förslag från kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) får ligga utanför denna ram. SÖ uppskattar därför ökningen av antalet timmar för gymnasieskolekurser till totalt ca 11 % (+20 021 840 kr.).

2. I enlighet med beslut av riksdagen 1977 får kurs i yrkestekniskt ämne omfatta högst 16 elever om antalet elever i motsvarande ämne eller kurs i gymnasieskolan får vara högst 16. För att ytterligare öka möjligheterna att anordna yrkesinriktad utbildning föreslår SÖ att kurs i yrkestekniskt ämne får delas i samma omfattning som gäller för klass/grupp i gymnasieskolan. Härav uppkommande behov av ytterligare lärartimmar föreslås rymmas inom ramen för en medgiven ökning med 10 % av antalet undervisningstimmar jämfört med föregående år.

3. Den 1977/78 påbörjade försöksverksamheten med samläsning mellan olika linjer och grenar i ämnena matematik, engelska och svenska på gymnasieskolenivå fortsätter 1978/79. SÖ räknar med att även den ryms inom ramen för en medgiven ökning med 10 % av antalet undervisningstimmar jämfört med föregående år.

4. SÖ föreslår att försöket med kurser med lägst åtta elever på orter med stor andel skiftarbetande utökas till att omfatta 150 (+ 50) kurser under budgetåret 1978/79. Kostnaderna för dessa kurser har inräknats i den ovan föreslagna ökningen av gymnasieskolekurser.

5. Med hänsyn till riksdagens beslut med anledning av prop. 1976/77: 150 bil. 5, varigenom kommun är skyldig att senast den 1 juli 1978 ha inrättat särskild enhet för kommunal vuxenutbildning om utbildningen varaktigt beräknas uppgå till minst 25,5 poäng, beräknar SÖ antalet särskilda skolenheter till totalt ca 80 under budgetåret 1978/79 (+3 802 860 kr.).

6. Statsbidrag utgår i form av schablontillägg med kostnader motsvarande 13 % av antalet undervisningstimmar i teoretiska gymnasieskolekurser och 10 % av antalet undervisningstimmar i yrkesinriktade gymnasieskolekurser och särskilda yrkesinriktade kurser. Behovet av stödåtgärder och studie- och yrkesorientering är stort i yrkesinriktade kurser. Kortutbildade söker sig ofta till sådana kurser. SÖ föreslår en höjning av schablontillägget för yrkesinriktad utbildning från 10 till 15 % (+3 500 000 kr.).

7. Att arbetsformen inbyggd utbildning saknas inom kommunal vuxenutbildning utgör ett svårt hinder för yrkesverksamma vuxna som önskar genomföra studier i sådana ämnen där utbildningen kan anordnas en-

dast i form av inbyggd utbildning. Kommunalarbetareförbundet har — i anslutning till det samrådsförfarande som ägt rum inför fastställandet av timplaner och läroplaner i vissa yrkesinriktade ämnen för 1977/78 — ansett att de ämnen som nu kan inordnas inom kommunal vuxenutbildning enligt läroplanen för tvåårig vårdlinje bör kunna kopplas till förekommande ämnen i den inbyggda utbildningen. Vidare föreslår man att gymnasieskolans specialkurser på flera punkter skall ersätta kurser inom särskild yrkesinriktad utbildning för att ungdomar och vuxna skall erhålla likvärdig utbildning. En sådan förändring förutsätter att inbyggd utbildning kan anordnas inom kommunal vuxenutbildning. Även inom industri- och serviceområdet föreligger behov av att kunna anordna inbyggd utbildning i kommunal vuxenutbildning. Landsorganisationen i Sverige och Metallindustriarbetareförbundet har framhållit till SÖ, att om kommunal vuxenutbildning planerar att utnyttja ledig utbildningskapacitet i företag, så bör stränga krav ställas på företagets lämplighet. Utbildningen bör vara skild från produktionen. SÖ bör samråda med arbetsmarknadens parter i resp. bransch om lämpligheten att förlägga viss utbildning i företag. SÖ finner att dessa synpunkter på inbyggd utbildning bör tillmätas stort avseende och föreslår att inbyggd utbildning får införas försöksvis i kommunal vuxenutbildning. I varje särskilt fall bör fordras att SÖ efter samråd med arbetsmarknadens parter lämnar medgivande till kommun som önskar anordna inbyggd utbildning. SÖ uppskattar att behovet av inbyggd utbildning budgetåret 1978/79 har en omfattning som motsvarar 50 kurser (+ 850 000 kr.).

8. SÖ framhåller att lärare i gymnasieskolan, som undervisar i kommunal högskoleutbildning och/eller är föreståndare för ämnesinstitution för denna utbildning, får medräkna den tjänstgöring som avser den kommunala högskoleutbildningen för erhållande av arvodestjänst som institutionsföreståndare, under förutsättning att utbildningen är förlagd till den skolenhet med gymnasieskola vid vilken läraren tjänstgör. SÖ anser att motsvarande rätt att få inräkna tjänstgöring för erhållande av arvodestjänst som institutionsföreståndare bör tillkomma lärare som tjänstgör i kommunal vuxenutbildning förlagd till skolenhet med grundskola eller gymnasieskola. Dessutom bör arvodestjänster som institutionsföreståndare inrättas vid de särskilda skolenheterna för kommunal vuxenutbildning (+1 250 000 kr.).

9. Grundutbildningen för vuxna administreras som regel av skolledare inom kommunal vuxenutbildning. Om utbildningen skall kunna genomföras på avsett vis innebär den åtskilligt merarbete för skolledningen. SÖ föreslår därför att poängsättning införs för utbildningen (+2 000 000 kr.).

10. Enligt det förslag från arbetsgruppen för behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande, som överlämnades till regeringen våren 1976, skulle de kurser i svenska språket för icke svensktalande

studerande m. fl., som nu bekostas ur särskilt anslag, inordnas i den kommunala vuxenutbildningen. SÖ beräknar medel härför under förevarande anslag (+ 10 529 750 kr.). SÖ framhåller att, även om dessa kurser inte skulle överföras till kommunal vuxenutbildning, krävs särskilda kurser i svenska inom kommunal vuxenutbildning för vissa utländska studerande.

En person som vill studera ett ämne i kommunal vuxenutbildning och som tidigare har betyg i ämnet från grundskolan, gymnasieskolan eller motsvarande äldre skolform får tas in i kurs endast om det inte medför ökade kostnader för statsverket. Undantag görs för elev som behöver läsa ett ämne för att bli behörig till utbildning. Även om den studerande tas in i kursen får han inte betyg efter avslutad kurs. Däremot får han betyg om han går upp i en särskild prövning i ämnet. Det betyg som då erhålls får inte användas vid urval. I en urvalssituation gäller det första betyget. SÖ föreslår i en skrivelse till regeringen den 27 januari 1977 att bestämmelserna ändras så att alla som genomgått en kurs har samma rätt att få betyg i ämnet efter kursen.

I skrivelse den 7 september 1977 lämnar SÖ bl. a. förslag till utformningen av den yrkesinriktade utbildningen inom kommunal vuxenutbildning fr. o. m. den 1 juli 1978. Skrivelsen omfattar en redovisning av vunna erfarenheter under budgetåren 1975/76 och 1976/77, då försöksverksamhet bedrivits med yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning motsvarande gymnasieskolans tvååriga yrkesinriktade linjer och specialkurser. SÖ redovisar vidare innehåll och timtal i av SÖ fastställda läroplaner för yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning för budgetåren 1976/77 och 1977/78. Vidare ger SÖ förslag till riktlinjer för fastställande av högsta antal lektioner, tid för prov inräknad, som kurs får omfatta vad gäller yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning.

De erfarenheter SÖ samlat in under försöksperioden är mycket positiva och SÖ föreslår att försöksverksamheten permanentas vid försöksperiodens slut, dvs. fr. o. m. den 1 juli 1978. Det föreslås ske i stort sett med den utformning som försöket haft sedan den 1 juli 1976. Detta innebär att den yrkesinriktade kommunala vuxenutbildningen omfattar dels utbildning motsvarande gymnasieskolans tvååriga yrkesinriktade linjer och specialkurser, dels särskild yrkesinriktad utbildning enligt läroplaner som SÖ fastställer. Alla läroplaner inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning fastställs fr. o. m. den 1 juli 1977 efter samråd med arbetsmarknadens parter. Vilka kurser som skall anordnas i en kommun beslutas av vederbörande skolstyrelse. Kurser inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning får dock anordnas först efter lokalt samråd med arbetsmarknadens parter. SÖ anser att förordningen om riktlinjer för fastställande av högsta antal lektioner inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning bör omfatta gymnasieskolans hela utbildningsprogram.

Praktiska svårigheter föreligger inom vissa områden såsom vårdom-

rådet. Inom detta område bör dessutom hänsyn tas till bristen på praktikplatser. Efter samråd med arbetsmarknadens parter bör dock SÖ från fall till fall fastställa vilka av dessa program som får anordnas inom kommunal vuxenutbildning.

Lärare och elever har till SÖ framfört att man inte vill sätta graderade betyg i kortare kurser inom särskild yrkesinriktad utbildning av fortbildnings- och vidareutbildningskaraktär. Med anledning därav hemställer SÖ att i samråd med arbetsmarknadens parter få ange i anvisningar till timplanen för kurser inom särskild yrkesinriktad utbildning om betyg skall sättas eller om noteringen "Deltagit" räcker.

SÖ har samrått med arbetsmarknadens parter om förslagen i skrivelsen den 7 september 1977, varvid enighet nåddes.

Föredraganden

Jag beräknar medel för löne- och prisomräkningar samt för vissa kostnadsökningar av automatisk natur. Vidare beräknar jag medel för ökat antal undervisningstimmar i grundskolekurser. Däremot räknar jag inte med någon ökning av antalet undervisningstimmar i gymnasieskolekurser eller kurser för särskild yrkesinriktad utbildning. (1)

Dessa förslag innebär en tillfällig begränsning av den kommunala vuxenutbildningens gymnasieskolekurser. För att detta inte skall medföra ett försämrat kursutbud till men för de studerande som har klara utbildningsmål i sikte, krävs noggranna överväganden i fråga om vilka kurser som skall anordnas. Det samråd med arbetsmarknadens parter som numera föreskrivs beträffande yrkesinriktade kurser bör underlätta den nödvändiga prioriteringen. En skärpt uppmärksamhet av det slag jag har nämnt finner jag motiverad också av andra skäl än de jag här har anfört.

Under budgetåren 1976/77 och 1977/78 har regeringen medgivit att kurser med lägre deltagarantal än normalt får startas i vissa fall. Dessa bestämmelser kommer att ersättas av permanenta bestämmelser med motsvarande innehåll fr. o. m. den 1 juli 1978. Denna fråga har behandlats närmare i prop. 1977/78: 36 om kommunal vuxenutbildning. De kurser som startas med stöd av dessa föreskrifter bör rymmas inom den ram för antalet undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning under budgetåret 1978/79 som jag nyss föreslagit.

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens (SÖ) förslag att kurs i yrkestekniskt ämne får delas i samma omfattning som gäller för klass/grupp i gymnasieskolan. Den kommunala vuxenutbildningen utnyttjar gymnasieskolans lokaler och utrustning för sin yrkesinriktade utbildning. Dessa resurser är dimensionerade efter de regler för delning av klass/grupp som gäller i ungdomsskolan. Att samma regler kan tillämpas även inom kommunal vuxenutbildning är därför en förutsättning för att undervisningen skall fungera effektivt. Det behov av ytterligare lärartimmar som uppstår om

förslaget genomförs, bör rymmas inom ramen för antalet tillgängliga undervisningstimmar i gymnasieskolekurser. (2)

En tvåårig försöksverksamhet med samläsning mellan olika linjer och grenar i ämnena matematik, engelska och svenska på gymnasieskolenivå påbörjades under budgetåret 1977/78. Den omfattar sammanlagt högst 75 kurser. Försöksverksamheten bör fullföljas under budgetåret 1978/79. Någon ökning av antalet undervisningstimmar med anledning härav erfordras inte. (3)

Försöksverksamheten med kurser med lägst åtta elever på orter, där skiftarbete förekommer i större omfattning, bör också fortsätta och under budgetåret 1978/79 i enlighet med SÖ:s förslag utökas med 50 kurser. Någon ökning av antalet undervisningstimmar med anledning härav erfordras inte. (4)

Jag beräknar medel för skolledare vid ökat antal särskilda skolenheter för kommunal vuxenutbildning i den omfattning SÖ angett. (5)

Jag är inte beredd att föreslå någon höjning av schablontillägget för gymnasieskolekurser och särskild yrkesinriktad utbildning. (6)

SÖ:s förslag beträffande dels inbyggd utbildning och dels institutionsföreståndare är jag inte heller beredd att biträda. (7 och 8)

Fr. o. m. budgetåret 1977/78 gäller nya regler för grundutbildning för vuxna och kostnaderna bestrids från anslaget Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m. Till grund för SÖ:s kostnadsberäkningar för budgetåret 1978/79 ligger därför endast en ungefärlig uppskattning av vilken omfattning verksamheten kan tänkas få. En säkrare grund för kostnadsberäkningarna bör eftersträvas till ett kommande år. SÖ bör därför i sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1979/80 redogöra för vilken omfattning grundutbildningen för vuxna haft under budgetåret 1977/78 i fråga om antal deltagare och antal undervisningstimmar. (9)

Jag beräknar medel för kurser i svenska för icke svensktalande studerande m. fl. under anslaget D 22. Vissa kurser för utländska studerande. Där redovisas också förslag från SÖ och dåvarande universitetskanslersämbetet om behörighetsgivande förutbildning för utländska studerande samt yttranden över förslagen. Dessa frågor bör som jag anfört vid min anmälan av nyss nämnda anslag belysas ytterligare. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till SÖ:s förslag i anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 om särskilda kurser i svenska för vissa utländska studerande inom kommunal vuxenutbildning. (10)

Efter beslut av statsmakterna år 1972 och år 1973 (prop. 1972: 261, UbU 1972: 17, rskr 1972: 149 resp. prop. 1973: 54, UbU 1973: 27, rskr 1973: 174) får en person som tidigare har betyg i ett ämne intas till kurs i samma ämne inom kommunal vuxenutbildning endast under förutsättning att han kan beredas plats utan ökade kostnader för statsverket. Detta gäller dock ej om studierna krävs för behörighet till utbildning. Om

sådana elever kan beredas plats i en kurs är de ändå inte berättigade att få ett nytt betyg efter genomgången kurs. De kan däremot få ett nytt betyg genom att gå upp i särskild prövning i ämnet. Jag anser att alla deltagare i samma kurs bör behandlas på samma sätt vad gäller betygsättning och finner att betyg i enlighet med SÖ:s förslag bör sättas för alla som genomgått kursen. Reglerna i förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning bör ändras i enlighet härmed. Det är fortfarande det första betyget i ett ämne som skall ingå i ett eventuellt slutbetyg resp. avgångsbetyg och som skall beaktas vid meritvärdering i samband med ansökan till högre utbildning. Den föreslagna ändringen innebär därför inte att möjligheter till konkurrenskomplettering skapas.

I budgetpropositionen för budgetåret 1976/77 (prop. 1975/76: 100 bil. 10 s. 462) redovisade min företrädare att ett utvecklingsarbete pågick inom SÖ med att anpassa den mer utpräglat yrkesinriktade delen av den kommunala vuxenutbildningen till gymnasieskolans linjer och linjeanknutna specialkurser. I föregående budgetproposition (prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 425) redovisade jag att regeringen genom beslut den 26 maj 1976 meddelat riktlinjer som gjorde det möjligt för SÖ att fortsätta detta utvecklingsarbete under budgetåren 1976/77 och 1977/78. De nya riktlinjerna betonar starkare än tidigare att utformningen av läroplaner m. m. bör ske i samråd med arbetsmarknadens parter. Samtliga läroplaner som skall gälla efter den 1 juli 1977 skall nämligen fastställas av SÖ efter samråd med arbetsmarknadens parter. Vidare skall beslut om anordnande av yrkesinriktade kurser i en kommun föregås av lokalt samråd med arbetsmarknadens parter.

SÖ redovisar mycket positiva erfarenheter från försöksperioden och föreslår efter samråd med arbetsmarknadens parter att verksamheten permanentas fr. o. m. den 1 juli 1978. Det föreslås ske i stort sett med den utformning som försöket haft sedan den 1 juli 1976. SÖ föreslår att föreskrifter om lokalt och centralt samråd med arbetsmarknadens parter beträffande yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning förs in i förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning. Vidare föreslår SÖ att generella riktlinjer omfattande gymnasieskolans hela utbildningsprogram utfärdas för fastställande av högsta antal lektioner, tid för prov inräknad, som yrkesinriktad kurs inom kommunal vuxenutbildning får omfatta. Jag delar SÖ:s uppfattning på dessa punkter. Vidare anser jag att kortare kurser inom särskild yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning, som ju inte har någon motsvarighet i gymnasieskolans program, inte behöver betygsättas med siffrorna 1—5. SÖ bör efter samråd med arbetsmarknadens parter ange i läroplaner för särskild yrkesinriktad utbildning om graderade betyg skall sättas eller om noteringen "Deltagit" i stället skall anges. Det ankommer på regeringen att meddela erforderliga föreskrifter och att utfärda riktlinjer för fastställande av högsta antal lektioner som kurs får omfatta.

I prop. 1977/78: 36 om kommunal vuxenutbildning framhöll jag bl. a.

att det är nödvändigt med en viss förstärkning av skolledarresursen inom kommunal vuxenutbildning. Jag förordade att vissa medel skulle ställas till SÖ:s förfogande för att tilldelas kommuner som har en nystartad kommunal vuxenutbildning eller en med ringa omfattning i förhållande till befolkningsunderlaget. Jag anmälde min avsikt att återkomma till frågan i budgetpropositionen.

Jag räknar med att ca 60 kommuner bör få del av den förstärkning av skolledarresursen inom kommunal vuxenutbildning som jag nu föreslår. SÖ bör få i uppdrag att efter ansökan från kommunerna besluta vilka som skall få del av förstärkningen. Härvid bör SÖ — utöver de i prop. 1977/78: 36 angivna kriterierna — också ta hänsyn till bl. a. andelen kortutbildade i kommunen, utbudet och inriktningen av vuxenutbildning i övrigt i kommunen. SÖ bör bemyndigas att medge att nedsättning av undervisningsskyldigheten för studierektorer får göras med fler veckotimmar än vad som annars är möjligt enligt gällande bestämmelser. Antalet skolledare bör i regel inte utökas. SÖ:s beslut om ytterligare nedsättning av undervisningsskyldigheten för studierektorer bör totalt få uppgå till högst 174 veckotimmar under budgetåret 1978/79. Kostnaden för detta beräknas till ca 1 milj. kr. Det bör ankomma på regeringen att utfärda erforderliga föreskrifter.

Efter beslut år 1971 (prop. 1971: 37, UbU 1971: 13, rskr 1971: 170) utgår statsbidrag till kostnader för intagning av elever till kommunal vuxenutbildning och därmed sammanhängande åtgärder samt till kostnader för bidrag som kommun finner skäl bevilja studieförbund för uppsökande verksamhet. Statsbidraget utgår med belopp som motsvarar 2 % av statsbidraget till lönekostnader för skolledare och lärare. Jag räknar inte med några kostnader för detta ändamål (−3 580 000 kr.). Reglerna i förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning bör ändras i enlighet härmed.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 364 500 000 kr.

E 6. Bidrag till studiecirkelverksamhet

1976/77	Utgift	443 000 000
1977/78	Anslag	507 000 000
1978/79	Förslag	588 500 000

Enligt bestämmelserna i förordningen (1963: 463) om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (omtryckt senast 1974: 455, ändrad senast 1977: 548) utgår statsbidrag för studiecirklar i allmänhet med högst 75 % av de bidragsgrundande kostnaderna. Bidragets storlek bestäms av följande regler.

För allmänna studiecirklar kan bidraget till kostnaderna för ledare och studiematerial för varje studietimme utgöra högst 46 kr. För cirklar

på ort inom det allmänna stödområdet som inte har reguljär treårig eller fyraårig linje av gymnasieskola utgår bidrag till kostnaden för ledarens resor och traktamente. För dessa cirklar utgår dessutom ett schabloniserat tilläggsbidrag med två kr. per studietimme.

För allmänna studiecirklar i vissa ämnen, s. k. prioriterade studiecirklar, utgår ett schabloniserat tilläggsbidrag med 15 kr. per studietimme. De prioriterade studiecirklarna är cirklar i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap på högst grundskolans nivå, cirklar i hemspråk för invandrare, cirklar som har till syfte att meddela facklig utbildning och cirklar som har till syfte att utveckla handikappades färdigheter att meddela sig.

Om expert eller fackman medverkar i allmän studiecirkel som han inte tillhör utgår statsbidrag för arvode, resekostnadsersättning och traktamente med högst 40 kr. för varje studietimme. För universitetscirklar kan bidraget till kostnaderna för ledararvode och studiematerial utgöra högst 75 kr. för varje studietimme. Därutöver utgår bidrag till kostnaden för ledarens resor och traktamente. Bidrag utgår vidare med 100 %, dock högst ett visst belopp, av kostnader för arvode till teckenspråkstolk som medverkar i allmän studiecirkel eller universitetscirkel.

Bidrag utgår med 75 % av kostnaderna för arbetsgivaravgifter m. m. för ledare i studiecirkel och för hela kostnaden för arbetsgivaravgifter m. m. för teckenspråkstolk.

För budgetåret 1977/78 har 106,5 milj. kr. tillförts anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Skolöverstyrelsen

1. Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar att antalet studietimmar i allmänna studiecirklar kommer att öka med 1 000 000, varav 340 000 studietimmar beräknas ingå i studiecirklar med tilläggsbidrag. Antalet studietimmar i universitetscirklar beräknas öka med 20 000. (+140 600 000 kr.)

2. SÖ har tidigare framhållit vikten av att deltagarkostnaderna i studiecirkelverksamheten hålls så låga som möjligt och i den prioriterade verksamheten helst utan kostnad. Under en period av intensivt arbete för utvecklingen av den totala vuxenutbildningen får inte studieförbundens möjligheter till aktiv lokal verksamhet försvagas. SÖ föreslår därför att tilläggsbidraget till den prioriterade studiecirkelverksamheten räknas upp från 15 kr. till 25 kr. per studietimme (+37 300 000 kr.). Beträffande bidragen till ledararvoden förutsätter SÖ att dessa anpassas till utfallet av kommande avtalsförhandlingar samt att vid beräkning av bidrag till ledararvode hänsyn också tas till utrymme för lönebikostnader.

3. Bidraget per studietimme till universitetscirklar har varit oförändrat sedan år 1963. Samtidigt som de studieplansbundna studiecirklarna har

minskat i omfattning har de fria universitetscirklarna visat en markant ökning. SÖ finner det angeläget att bidraget räknas upp så att deltagande i universitetscirklar också möjliggörs för dem som nu hindras deltaga som en följd av de allt högre avgifter som studieförbunden tvingats ta ut för denna verksamhet. Statbidraget föreslås höjas från 75 kr. till 100 kr. per studietimme, varav högst 80 kr. till ledararvode (+7 075 000 kr.).

4. För ledare i universitetscirklar beräknar SÖ att kostnaderna för resor och traktamenten kommer att öka med 282 000 kr. och motsvarande kostnader för ledare i studiecirklar inom det allmänna stödområdet beräknas öka med 101 000 kr. (+383 000 kr.).

5. Kostnaderna för resekostnadsersättning och traktamenten till teckenspråkstolkar beräknas öka liksom kostnaderna för medverkan av teckenspråkstolkar (+120 000 kr.).

6. SÖ beräknar att kostnaderna för fackmannamedverkan kommer att öka med 1 160 000 kr.

7. SÖ beräknar ökade kostnader för arbetsgivaravgifter med 40 milj. kr. varav 31 milj. kr. utgör belastning från tidigare år och 9 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Under de senaste åren har antalet studiecirkeltimmar ökat kraftigt. Budgetåret 1977/78 beräknar skolöverstyrelsen (SÖ) att antalet studietimmar kommer att uppgå till ca 9,9 miljoner och för budgetåret 1978/79 räknar SÖ med en ytterligare ökning av antalet timmar med ca 10 %.

För egen del finner jag det med hänsyn till det rådande ekonomiska läget nödvändigt att en temporär begränsning av ökningen av den statsbidragsberättigade studiecirkelverksamhetens omfattning kommer till stånd. Jag föreslår därför att det totala antalet studietimmar under budgetåret 1978/79 får öka med högst 2 % jämfört med det faktiska antalet redovisade studietimmar under budgetåret 1977/78. Detta är det utrymme för studiecirkelverksamhet som staten ikläder sig kostnadsansvaret för budgetåret 1978/79. Om studieförbunden anordnar verksamhet härutöver får denna finansieras på annat sätt.

Jag beräknar att utrymme för en viss ytterligare reell ökning av verksamheten kan skapas genom att skärpt uppmärksamhet ägnas kontrollen av att cirkelverksamheten genomförs i överensstämmelse med gällande bestämmelser. Studieförbunden måste ges förtroendet att i första hand själva svara för att så sker. SÖ bör utöva sin rätt att lämna dispens från gällande bestämmelser avseende studiecirkelverksamheten på ett sätt som står i överensstämmelse med kravet på en begränsad tillväxt av verksamheten. SÖ bör också ägna ökad uppmärksamhet åt tillsynen av verksamheten.

Vid min beräkning av anslaget för budgetåret 1978/79 har jag utgått

från att antalet statsbidragsberättigade studietimmar kommer att uppgå till ca 10,1 miljoner. Vidare har jag utgått från att tilldelningen av studietimmar till de olika studieförbunden skall göras utifrån ett genomsnitt av studieförbundens verksamhet under budgetåren 1975/76—1977/78. Det ankommer på SÖ att fördela antalet studietimmar.

För budgetåret 1978/79 beräknar jag en höjning av statsbidraget per studietimme med 4 kr. För cirkelledare i universitetscirklar beräknar jag att kostnaderna för resor och traktamenten kommer att öka med 70 000 kr. Till bidrag för resekostnadsersättningar och traktamenten i det allmänna stödområdet har jag, i likhet med SÖ, beräknat ökade kostnader med 101 000 kr. (4). Jag har också beräknat att kostnaderna för resekostnadsersättningar och traktamenten till teckenspråkstolkar och kostnaderna för medverkan av teckenspråkstolkar kommer att öka med 120 000 kr. (5). Vidare beräknar jag att kostnaderna för fackmannamedverkan i studiecirklar kommer att öka med 1 160 000 kr. och kostnaderna för arbetsgivaravgifter med 38 milj. kr., varav 6,5 milj. kr. utgår som en engångsanvisning för budgetåret 1978/79 (6 och 7).

SÖ:s övriga förslag om förändringar av statsbidraget är jag inte beredd att tillstyrka.

Jag beräknar utgifterna under anslaget till ca 695 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 81 milj. kr. jämfört med budgetåret 1977/78. För budgetåret 1978/79 bör 106,5 milj. kr., dvs. oförändrat belopp jämfört med budgetåret 1977/78, tillföras anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden. Jag beräknar därför en ökning av anslaget med 81,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 106 500 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från det beskattade vuxenstudiestödet för budgetåret 1978/79 tillförs anslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet,
2. till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 588 500 000 kr.

E 7. Bidrag till studieförbund

1976/77	Utgift	16 300 000
1977/78	Anslag	16 300 000
1978/79	Förslag	19 723 000

Enligt de speciella grunder som godtagits av 1963 års riksdag (prop. 1963: 36, SU 1963: 74, rskr 1963: 190) utgår bidrag till av skolöverstyrelsen (SÖ) godkända studieförbund (f. n. tio). Bidraget utgår dels till organisationskostnader, dels till kostnader för pedagogisk verksamhet.

Bidraget till organisationskostnaderna fördelas mellan studieförbun-

den på grundval av det genomsnittliga antalet statsbidragsberättigade studietimmar under de tre senaste åren. Principerna för fördelningen utformas närmare av regeringen (prop. 1974: 28, UbU 1974: 27, rskr 1974: 249). Från organisationsbidraget utbetalar SÖ ett särskilt bidrag för utbildningsverksamhet bland sjömän (prop. 1963: 36 s. 83).

Bidraget till pedagogisk verksamhet fördelas mellan förbunden i proportion till genomsnittliga antalet statsbidragsberättigade studietimmar under de tre senaste verksamhetsåren. Bidraget skall användas för åtgärder av pedagogisk natur inom studiecirkelverksamheten, i första hand till utgifter för utbildning av ledare för studiecirklar, framställning av studiematerial och pedagogiska hjälpmedel, anskaffande av apparater för pedagogiskt bruk samt pedagogisk försöksverksamhet.

Sedan budgetåret 1967/68 utgår ett särskilt belopp till studieförbundens pedagogiska verksamhet bland handikappade, sedan budgetåret 1972/73 ett bidrag till produktion av studiematerial för handikappade och sedan budgetåret 1975/76 bidrag till tekniska och organisatoriska stödåtgärder för handikappade. Dessa medel skall fördelas mellan studieförbunden med hänsyn till deras insatser för att utveckla studiehjälpmedel och studiemetoder m. m. för handikappade.

För budgetåret 1977/78 har 13,4 milj. kr. tillförts anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgift m. m.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Utgifter			
Bidrag till studieförbundens organisationskostnader	10 500 000	+ 2 000 000	+1 000 000
Bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet	12 900 000	+1 400 000	+1 032 000
Bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet för handikappade	1 900 000	+2 140 000	+1 199 000
Bidrag till produktion av studiematerial och tekniska och organisatoriska stödåtgärder för handikappade	2 400 000	+ 240 000	+ 192 000
Försöksverksamhet med uppsökande verksamhet i bostadsområden	2 000 000	of.	of.
	29 700 000	**+5 780 000**	**+3 423 000**
Inkomster			
Vuxenutbildningsavgift	13 400 000	of.	of.
Nettoutgift	**16 300 000**	**+5 780 000**	**+3 423 000**

Skolöverstyrelsen

1. För att ge studieförbunden såväl centralt som lokalt möjlighet att möta de nya arbetsuppgifter som läggs på studiecirkelområdet föreslår

skolöverstyrelsen (SÖ) en höjning av bidraget till studieförbundens organisationskostnader med 950 000 kr. Dessutom beräknar SÖ att denna anslagspost bör tillföras 1 050 000 kr. för att täcka kostnadsökningar (2 000 000 kr.).

2. SÖ föreslår att bidraget till pedagogisk verksamhet ökas med 1 400 000 kr., varav 1 300 000 kr. för att täcka kostnadsökningar och 100 000 kr. för pedagogiskt utvecklingsarbete och cirkelledarutbildning (+1 400 000 kr.).

3. I prop. 1976/77: 87 bil. 1 om insatser till handikappades kulturella verksamhet (KrU 1976/77: 44, rskr 1976/77: 325) föreslogs att 70 000 kr. från anslagsposten Bidrag till tolkar för döva och 900 000 kr. från anslagsposten Folkbildningsverksamhet bland handikappade, anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet fr. o. m. budgetåret 1978/79 skulle sammanföras med anslaget Bidrag till studieförbund. SÖ föreslår därutöver att bidraget till tolkar för döva skall höjas med 70 000 kr. samt att anslagsposten Bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet ökas med 1 100 000 kr. i enlighet med förslaget från kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (+2 140 000 kr.).

4. Ökad handikappverksamhet innebär därutöver att bidragen till produktion av studiematerial och tekniska och organisatoriska stödåtgärder måste ökas. SÖ föreslår nu i avvaktan på erfarenheter av utbyggnaden endast en uppräkning motsvarande en kostnadsökning på 10 % (+ 240 000 kr.).

Föredraganden

För budgetåret 1978/79 förordar jag en höjning av bidraget till studieförbundens organisationskostnader med 1 000 000 kr. och en höjning av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet med 1 032 000 kr.

I prop. 1976/77: 87 bil. 1 (s. 66) om insatser till handikappades kulturella verksamhet (KrU 1976/77: 44, rskr 1976/77: 325) anförde jag att de medel som innevarande budgetår är anvisade under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet posterna Bidrag till tolkar för döva och Folkbildningsverksamhet bland handikappade fr. o. m. budgetåret 1978/79 skulle sammanföras med det allmänna bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet för handikappade och beräknas under förevarande anslag. För budgetåret 1978/79 beräknar jag således en höjning av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet för handikappade med 1 199 000 kr., varav 1 047 000 kr. (inkl. prisomräkning) avser den tidigare nämnda överföringen.

Vidare förordar jag en höjning av bidraget till produktion av studiematerial och tekniska och organisatoriska stödåtgärder för handikappade med 192 000 kr.

Sedan budgetåret 1975/76 har skolöverstyrelsen (SÖ) erhållit medel för uppsökande verksamhet i bostadsområden under en treårig försöksperiod. SÖ har också i uppdrag att utvärdera denna verksamhet. För

att dessa angelägna aktiviteter inte skall behöva avbrytas i och med att SÖ avslutar sitt uppdrag under år 1978 har jag även för budgetåret 1978/79 beräknat 2 milj. kr. för en fortsättning av försöksverksamheten.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag ytterligare 3 423 000 kr. under detta anslag. För budgetåret 1978/79 bör i likhet med budgetåret 1977/78 13 400 000 kr. tillföras detta anslag av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 13 400 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1978/79 tillförs anslaget Bidrag till studieförbund,
2. till *Bidrag till studieförbund* anvisa ett anslag av 19 723 000 kr.

E 8. Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.

1976/77	Utgift[1]	195 653 531
1977/78	Anslag	224 497 000
1978/79	Förslag	271 557 000

[1] *Anslagen Bidrag till driften av folkhögskolor, Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor och Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor.*

Från anslaget utgår statsbidrag till driftkostnader för 110 folkhögskolor enligt folkhögskoleförordningen (1977: 551, ändrad 1977: 1089) i form av ett schablonbidrag per elevvecka om 0,0036 av kostnaden för lärarlön enligt L 12: 2 jämte sociala avgifter. Antalet elevveckor beräknas till 600 000. För viss fritidsledarutbildning vid folkhögskolor utgår tilläggsbidrag inom en kostnadsram av 840 000 kr. För att bereda folkhögskollärare fortsatt anställning vid vikande elevunderlag utgår medel inom en särskild kostnadsram. För handikappades folkhögskolestudier utgår bidrag till extrastöd samt bidrag till extra förstärkningsåtgärder. Viss del av sistnämnda bidrag skall reserveras för kompletteringar som ökar de enskilda skolornas åtkomlighet för handikappade studerande. Bidrag till extrastöd utgår också för musikkurser vid folkhögskolor samt för musikinstruktörs- och musikpedagogutbildning vid Framnäs folkhögskola och Folkliga musikskolan i Ingesund.

Särskilda statsbidrag utgår till Samernas folkhögskola i Jokkmokk och Finska folkhögskolan i Haparanda. Medel utgår utöver dessa för specialkurs i samisk och nordisk slöjd samt för undervisning i samiska språk vid Samernas folkhögskola i Jokkmokk. Vidare utgår tilläggsbidrag för tjänstledighetslöner och kallortstillägg för rektorer och lärare vid folkhögskolan samt statsbidrag motsvarande tre garantitjänster för rektorer som är i behov av att övergå till lärartjänst.

Ur anslaget utgår vidare statsbidrag till byggprojekt övergångsvis enligt punkt 9 i övergångsbestämmelserna till folkhögskoleförordningen inom en kostnadsram om 3 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Slutligen utgår ersättning till domänverkets fond för upplåten mark på Biskops-Arnö.

Skolöverstyrelsen

Omfattningen av undervisningen vid folkhögskolor under de fem senaste budgetåren framgår av följande uppställning.

Budgetår	Antal deltagare Vinterkurs	Antal deltagare Ämneskurs	Antal deltagare Sammanlagt
1972/73	13 554	33 885	47 439
1973/74	12 900	40 000	52 900
1974/75	12 800	53 000	65 800
1975/76	12 400	75 000	87 400
1976/77	12 800	114 000	126 800

A. Bidrag inom schablonen

1. Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar att den totala utbildningsvolymen för budgetåret 1978/79 inom folkhögskolan kommer att uppgå till ca 630 000 elevveckor. För nämnda ändamål beräknar SÖ att kostnaderna totalt kommer att uppgå till 219 465 288 kr., en ökning med 10 450 728 kr. Vidare framhåller SÖ att om den folkhögskoleutbildning som närmast svarar mot högskoleutbildning, genom riksdagsbeslut kommer att i budgethänseende hänföras till högskolan, avgår en kostnad som motsvarar ca 60 000 elevveckor, dvs. ca 12 milj. kr.

2. F. n. finns sex filialfolkhögskolor samt dessutom på likartat sätt organiserad folkhögskoleverksamhet på annan ort än skolorten, ofta bedriven i samverkan med organisationer. I regeringens proposition om folkhögskolan (prop. 1976/77: 55, UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318) har förutsatts att en del av denna verksamhet skall omvandlas till självständiga folkhögskolor. SÖ anser det rimligt att uppskattningsvis fyra filialfolkhögskolor efter prövning kommer att föreslås bli självständiga fr. o. m. budgetåret 1978/79. Kostnaden härför beräknas till sammanlagt 620 000 kr. utöver de kostnader som ingår i redan framräknat elevveckotal.

3.1 I sitt remissyttrande över folkhögskoleutredningens huvudbetänkande Folkhögskolan (SOU 1976: 16) tillstyrkte SÖ rätt för folkhögskollärare att i tjänsten leda universitetscirkel. SÖ återkommer nu i frågan och föreslår att sådan möjlighet skall ges eftersom inga extra kostnader för statsverket uppkommer.

3.2 En folkhögskollärare har rätt att i tjänsten inräkna timmar som handledare i studiecirkel. Däremot har han inte möjlighet att räkna in de timmar han fullgör som expert i studiecirkel. SÖ anser att det i vissa fall är ett mera rationellt utnyttjande av folkhögskolläraren om han med-

verkar i ett flertal studiecirklar som expert än att han fungerar som ledare av en enda cirkel. Enligt SÖ:s mening torde ett beslut om rätt att medverka som expert i studiecirklar komma att innebära att ca 1 000 cirkeltimmar byts mot samma antal experttimmar.

B. Bidrag utom schablonen

4. Sedan budgetåret 1975/76 har 500 000 kr. ställts till SÖ:s förfogande för att klara vissa trygghetsproblem för folkhögskollärare. Enligt SÖ har denna "trygghetskudde" inte behövt utnyttjas. Föredraganden avvisade i prop. 1976/77: 55 om folkhögskolan folkhögskoleutredningens förslag om ett garanterat statsbidrag till skolorna motsvarande 95 % av de tre senaste årens genomsnittliga verksamhet. SÖ aktualiserar på nytt detta förslag. Enligt en stickprovsundersökning som SÖ utfört på ett 20-tal slumpvis utvalda skolor torde en sådan garanti inte behöva utnyttjas, dvs. inte medföra några nya kostnader för statsverket. Införandet av en sådan garanti skulle däremot medföra att vissa uppsägningar skulle kunna undvikas. Härigenom skulle personalplaneringen förbättras samtidigt som osäkerheten för de anställda minskar. Det kan emellertid enligt SÖ inte uteslutas att kostnader uppkommer vid enstaka skolor. SÖ föreslår att nu föreliggande "trygghetskudde" om 500 000 kr. inte längre utgår men att 95-procentsgarantin införs och att 515 000 kr. beräknas för de kostnader detta eventuellt kan komma att innebära.

5. För sammanlagt 1 000 studerandeplatser vid fritidsledarlinje utgår särskilt bidrag för praktik. SÖ anser att en ökning av antalet studerandeplatser per årskurs är motiverad och föreslår en ökning från 500 till 600 platser per årskurs. Denna ökning av antalet fritidsledarutbildade inom folkhögskolan med 2×100 jämte den ökning av bidraget till 980 kr. per studerandeplats SÖ tidigare i petita bedömt vara nödvändig, resulterar i en kostnadsökning om 336 000 kr. Det totala bidraget för praktik i samband med denna utbildning skulle därmed komma att uppgå till 1 176 000 kr. budgetåret 1978/79.

6. För särskilt stöd till undervisningen av handikappade utgår under innevarande budgetår 7,9 milj. kr., varav 1 milj. kr. för att göra fler folkhögskolor tillgängliga för handikappade. 4 475 000 kr. utgör särskilt stöd i form av tilläggsschablon och ett maximerat belopp om 3 425 000 kr. har ställts till SÖ:s disposition för att användas när tilläggsschablonen inte räcker till. SÖ anser nu att även den del av handikappstödet, som f. n. är maximerat, bör få karaktären av förslagsanslag. Riksdagens bifall till utredningens förslag att också språkligt handikappade bör kunna få del av handikappstödet gör att detta bör ökas med 320 000 kr. Detta belopp bör disponeras som tilläggsschablon, varför denna del av anslaget ökas från 4 475 000 kr. till 4 795 000 kr. Det totala anslaget bör sålunda under budgetåret 1978/79 uppgå till 8 220 000 kr., varav 1 milj. kr. för att göra fler folkhögskolor tillgängliga för handikappade.

7. Den särskilda resursen för musikutbildning bör, enligt SÖ, även under budgetåret 1978/79 utgå för oförändrat antal elevveckor, dvs. 25 000. SÖ beräknar kostnaden till 5,6 milj. kr.

8. SÖ bedömer att behovet av elevveckor för den högre musikutbildningen vid Framnäs och Ingesunds folkhögskolor är oförändrat. 5 000 elevveckor medför enligt SÖ en kostnad av 3 611 000 kr.

9. Undervisningen i samiska språk och sameslöjd vid Samernas folkhögskola i Jokkmokk kräver ökad lärartäthet. Kostnaden härför bör enligt SÖ beräknas till oförändrat belopp, dvs. 100 000 kr.

10. Det särskilda bidrag som utgår till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola i Jokkmokk bör, enligt SÖ, vara oförändrat, dvs. 700 000 kr. I detta belopp skall också inräknas kostnader för en konsulenttjänst vid folkhögskolan i Jokkmokk.

11. SÖ framhåller att kostnadsfördyringarna för skolbyggnader har varit ca 12 % under år 1976. För att undvika att anslaget urholkas och för att garantera att målet med övergångsbidraget uppnås föreslår SÖ att anslaget till byggnadsbidrag höjs med 335 000 kr. till 3 335 000 kr. för budgetåret 1978/79.

12. De skolor, vilkas rektorer och lärare uppbär tjänstledighetslöner, bör även fortsättningsvis få ersättning för sina kostnader för detta. SÖ har beräknat att medelsbehovet är oförändrat, dvs. 3,2 milj. kr.

13. Det särskilda bidrag som avser personal som är berättigad till kallortstillägg, bör enligt SÖ:s bedömning uppgå till oförändrad volym. Kostnaden härför beräknas av SÖ uppgå till 570 000 kr.

14. De möjligheter som fr. o. m. budgetåret 1977/78 öppnas för rektorer att övergå till lärartjänst även i situationer då fullt underlag för sådan tjänst inte föreligger bör ställas till förfogande även under budgetåret 1978/79. Kostnaderna härför beräknas av SÖ vara oförändrade, dvs. 300 000 kr.

Totalt beräknar SÖ att de utbildningsinsatser som skall belasta detta anslag kommer att öka med ca 22 915 000 kr.

Folkhögskoleutredningens slutbetänkande

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 december 1972 tillkallade dåvarande statsrådet Sven Moberg samma år sakkunniga[1] för att utreda folkhögskolans framtida uppgifter (U 1972: 08).

De sakkunniga antog benämningen Folkhögskoleutredningen. Utredningen har tidigare avlämnat delbetänkandet (Ds U 1974: 11) Folkhögskolans fritidsledarutbildning och huvudbetänkandet (SOU 1976: 16)

[1] När slutbetänkandet avlämnades: riksdagsledamoten Stig Alemyr, ordförande, kuratorn Marianne Bengtsson, departementssekreteraren Jan Hercules, folkhögskolerektorn Karl Högemark, departementssekreteraren Berndt Johansson, landstingsrådet Rolf Vinthagen, folkhögskolerektorn Carl Gustaf Lindell, länsskolinspektören Bert Stålhammar och ombudsmannen Carin Walldin.

Folkhögskolan samt rapporterna (Ds U 1974: 9 och 10), Folkhögskoleelever 1973 och (Ds U 1975: 17) Folkhögskolan och dess lärare.

Utredningen har i mars 1977 avlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1977: 8) Folkhögskolan 2. Betänkandet har remissbehandlats. Vissa av de frågor som utredningen behandlat i sitt betänkande upptas i det följande till närmare behandling bl. a. vissa förslag som rör fritidsledarutbildningen inom folkhögskolan.

I kapitel 1 lämnas en redogörelse för utredningens arbete. Här finns bl. a. förteckningar över tidigare betänkanden samt över remissyttranden och uppvaktningar.

Kapitel 2 behandlar frågor som har med utbildning och fortbildning av folkhögskolans lärare att göra. Dess första del har karaktär av redogörelse för den hittillsvarande utvecklingen och en redovisning av nuläget. Därefter behandlas folkhögskollärarnas praktisk-pedagogiska utbildning. I kapitlet lämnas också en redogörelse för skolledarutbildningen för det allmänna skolväsendet, vilken förutsätter att också folkhögskolans rektorer skall delta. Vidare behandlas förekomsten av annan vuxenpedagogisk utbildning, bl. a. en av Landsorganisationen i Sverige (LO) bedriven utbildning av lärare för dess interna kursverksamhet. Slutligen lämnas en redogörelse för fortbildningen av folkhögskolans lärare.

Utredningens överväganden och förslag utgår från den syn på kunskap och lärarroll som utvecklades i metodikkapitlet i utredningens huvudbetänkande. Förslag framläggs om inrättande av folkbildningslinje om 40 poäng vid lärarhögskolan i Linköping med egen linjenämnd. Dimensioneringen föreslås ökad från 60 intagningsplatser per år till 70. De regler för behörighet och antagning till denna linje som föreslås är avsedda att garantera en rekrytering av personer som har bred erfarenhetsbakgrund. Utredningen rekommenderar en kursorganisation som underlättar integration av utbildningens olika moment. Lärarutbildarna bör förordnas på högst sex år. För praktikhandledning föreslås bestämmelser som underlättar lagarbete. Graderade betyg bör inte förekomma vid folkbildningslinjen. Folkhögskollärare som saknar lärarutbildning bör kunna beviljas tjänstledighet med B-avdrag för att genomgå utbildningen. Förslag framläggs också om folkbildningslinjens omfattning och organisation. Kapitlets sista avsnitt handlar om andra pedagogiska utbildningar som i behörighetsavseende bör likställas med praktisk-pedagogisk utbildning vid folkbildnings- eller ämneslärarlinje, bl. a. LO:s lärarutbildning och övningslärarutbildningarna.

Kostnaderna för den totala fortbildning som utredningen föreslår skall utnyttjas av skolor och enskilda lärare, samt den fortbildning för lärare som är behöriga enligt äldre bestämmelser, har för anslaget Fortbildning m. m. beräknats till sammanlagt 1 340 000 kr.

Med utgångspunkt från ett uttalande i prop. 1975: 9 om refor-

mering av högskoleutbildningen behandlas i kapitel 3 högskoleutbildning inom folkhögskolan.

Första hälften av kapitlet ägnas huvudsakligen åt en kartläggning av kurser med högskolekaraktär inom folkhögskolan. Den största gruppen av sådana kurser med en längd av ett läsår eller mer avser fritidsledarutbildning som när betänkandet avlämnades fanns vid 33 skolor. Det förekommer också högre musikutbildning (5 skolor) samt utbildning av dramapedagoger (3 skolor), konstpedagoger (1 skola), journalister (3 skolor) och reseplanerare (1 skola). Vid en folkhögskola planeras utbildning av ledare för rehabiliteringskollektiv. 15 folkhögskolor uppger att de erbjuder poängkurser i samarbete med universitet och högskola eller tidigare har gjort det. Det finns också exempel på att folkhögskolor medverkat i distanskurser på högskolenivå. Några skolor har etablerat samarbete med utländska universitet eller högskolor. Av de många korta kurser som anordnas vid olika folkhögskolor har många ett sådant innehåll att de lämpar sig också som fortbildning eller vidareutbildning för personer som genomgått högskoleutbildning.

Utredningen förklarar att vissa kurser skall kunna höra till högskolan men samtidigt vara en del av folkhögskolans verksamhet. Självfallet uppstår det problem om samma kurs samtidigt skall erbjudas av skilda huvudmän. Utredningen diskuterar dessa frågor med utgångspunkt dels från sitt eget huvudbetänkande, dels från de riktlinjer för den nya högskolan som dragits upp i 1975 års högskoleproposition och genom arbetet i den centrala organisationskommittén för högskolereformen (H 75). Propositionen om utbildning och forskning inom högskolan m. m. (prop. 1976/77: 59, UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) har av tidsskäl bara delvis kunnat beaktas. Vissa villkor ställs upp för folkhögskolans medverkan i högskoleutbildning. Diskussionen mynnar ut i ett konstaterande att denna medverkan av flera skäl kommer att vara begränsad. Därefter behandlas frågor som berör fritidsledarutbildningen och olika högskoleutbildningar på kulturområdet. Vidare anser utredningen att musiklärarutbildning i den form som organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning (OMUS) föreslagit i sitt principbetänkande inte skall kunna anordnas inom folkhögskolans ram. Förslag framläggs om en försöksverksamhet där högskolor och folkhögskolor samverkar i utbildningen av kulturkommunikatörer. Folkhögskolans medverkan i fortbildning och vidareutbildning samt i distansundervisning behandlas i kapitlets båda sista avsnitt.

I enlighet med utredningens direktiv tas ungdoms- och fritidsledarutbildning utanför folkhögskolan upp i kapitel 4. Redogörelser lämnas för den ettåriga specialkursen för ungdoms-, resp. idrotts- och friluftsledare, och den tvååriga kombinationsutbildningen av fritidsledare.

Folkhögskoleutredningen framhåller att önskemålet om en gemensam

grundutbildning motverkas av den nuvarande uppdelningen på tre olika utbildningsvägar med olika kurslängder, olika studie/läroplaner och skilda former för studieorganisation. Ett sätt att åstadkomma en högre grad av enhetlighet är att överföra hela denna utbildning till en skolform.

Hösten 1976 fanns 728 av de sammanlagt 946 antagningsplatserna till ungdoms- och fritidsledareutbildningen (dvs. drygt tre fjärdedelar) inom folkhögskolan. Utredningen har bl.a. mot bakgrund härav funnit det naturligt att pröva möjligheterna att till folkhögskolan överföra den utbildningskapacitet som representeras av specialkurserna för ungdomsledare (resp. idrotts- och friluftsledare) inom gymnasieskolan (numera utbildningslinjer inom kommunal högskola) och kombinationsutbildningen av fritidsledare (numera utbildningslinje vid statliga högskoleenheter). Att dessa linjer enligt prop. 1976/77: 59 från den 1 juli 1977 skall tillhöra högskolan utgör inget hinder härför, eftersom viss utbildning vid folkhögskola såväl enligt prop. 1975: 9 som enligt utredningens i kapitel 3 redovisade uppfattning skall kunna betraktas som högskoleutbildning.

Utredningen föreslår att ungdoms- och fritidsledarutbildningen inom statlig och kommunal högskola överförs till folkhögskolan.

Vid beräkningen av det antal elevplatser per årskurs som enligt utredningens förslag i betänkandet Folkhögskolans fritidsledarutbildning (Ds U 1974: 11) skulle berättiga till en särskild tilläggsresurs, förutsattes bl. a. att ca 240 studerande per år antogs till dåvarande gymnasieskolans och kombinationsutbildningens ungdoms- och fritidsledarkurser. Sedan dess har kombinationsutbildningen i Växjö tillkommit med en årlig intagning av 30 studerande. Den föreslagna överföringen av dessa kurser till folkhögskolor innebär inte någon ökning av den sammanlagda kapaciteten. Snarare kan en viss minskning komma i fråga. Den överföring av ungdomsledarutbildning från gymnasieskola till folkhögskola som redan skett i Stockholm har medfört att antalet studerande som årligen avslutar sin utbildning vid skolan har minskat från 48 till 40. Utredningen föreslår därför att de av riksdagen år 1975 fastställda tilläggsbidragen till fritidsledarutbildning i fortsättningen utgår till ytterligare 270 elevplatser per år. Dessa bör av SÖ fördelas efter de riktlinjer som anges i prop. 1975: 14 s. 65.

840 kr. utgår läsåret 1977/78 som tilläggsbidrag per elevplats för fritidsledarutbildningen inom folkhögskolan. För ytterligare 2×270 elevplatser skulle således vid oförändrad bidragsnivå erfordras ett belopp av 453 600 kr. under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.

Kapitel 5 behandlar information om folkhögskolan. En redogörelse lämnas för nuvarande informationsverksamhet och statistikproduktion.

När det gäller SÖ:s informationsinsatser på folkhögskoleområdet under de närmast liggande åren, finner utredningen anledning att föra fram särskilda synpunkter.

Med anledning av 1977 års folkhögskolereform är det angeläget att informationsåtgärderna intensifieras för denna skolform. SÖ behöver ta fram en översiktlig broschyr över de nya bestämmelserna, verksamhetens inriktning, målgrupper och kursutbud. Denna kan sedan kompletteras lokalt av de olika skolorna på sätt som passar deras verksamhet bäst. Särskilda broschyrer för invandrare och för olika handikappgrupper kan också behöva produceras. Möjligen kan det finnas anledning att gå ut med en speciell annonskampanj för att ge informationen tillräcklig bredd.

Det är angeläget att folkhögskolan också bereds utrymme vid den regionala och lokala information som genomförs med allmänna medel. I sitt huvudbetänkande har utredningen betonat folkhögskolans betydelse i den återkommande utbildningen och i den förberedande teoretiska arbetsmarknadsutbildningen. Den undanskymda plats i detta sammanhang som utredningen menar att folkhögskolan fått, kan till stor del tillskrivas skolformens bristande resurser för information. Det är också rimligt att folkhögskolan regelbundet tas med som en alternativ skolform i kommunernas vuxenutbildningsinformation.

I ett alldeles speciellt avseende finns, enligt utredningen, ett klart behov av att vidta särskilda åtgärder på informationssidan, nämligen att åstadkomma en skrift på engelska om den svenska folkhögskolan avsedd för utländsk publik.

Utredningen föreslår därför att det nu tas fram en skrift på engelska, eventuellt också på ytterligare språk, om den svenska folkhögskolan. Skriften bör ge en utförlig beskrivning av skolformens kännetecken, dess verksamhetsinriktning och gällande bestämmelser, avsedd för information till utländsk publik.

I kapitel 6, som behandlar tillsynsmyndigheten, skisseras tillsynsmyndighetens framtida uppgifter.

Folkhögskoleutredningen anser att det inte finns något skäl att komma med några mer definitivt utformade förslag till lösning på problemen med tillsynsfunktionen på folkhögskoleområdet. Det är, enligt utredningen, tvärtom angeläget att denna fråga ses i ett större sammanhang inom myndigheten, så att jämförelser med andra arbetsenheter kan göras och resursfrågan belysas utifrån vidare perspektiv.

I ett par avseenden anser sig utredningen emellertid redan nu ha anledning att föra fram sina synpunkter. Det ena gäller den konsulent på byrå V 1 på SÖ som arvoderas ur ett särskilt handikappanslag och det andra gäller regionala folkhögskolekonsulenter.

Handikapputredningen (S 1966: 38) har i sitt betänkande Kultur åt alla (SOU 1976: 20) föreslagit att det här aktuella handikappanslaget skall överföras från utbildningsdepartementets till socialdepartementets huvudtitel. Bidraget till konsulenttjänsten skulle därmed upphöra. I betänkandet föreslås därför att en motsvarande konsulenttjänst uppförs på SÖ:s personalstat. Folkhögskoleutredningen understryker det angelägna i att

denna befattning bibehålls på SÖ.

Vidare föreslår utredningen inrättande av sex tjänster som regionala folkhögskolekonsulenter.

En huvuduppgift för dessa blir att verka för att de allmänna intentionerna i folkhögskoleverksamhetens mål uppfylls. Rådgivning och information måste få ett betydande utrymme i tillsynsmyndighetens kontakt med skolorna. Konsulenterna skall utöva en vägledande och hjälpande snarare än en inspekterande funktion, sammanträffa med olika grupper på skolorna och diskutera kursuppläggning och arbetsformer. Inför de utökade befogenheter som skolornas styrelser föreslås få kan man räkna med behov av hjälp och rådgivning, vilket konsulenterna kan bistå med inom ramen för sina uppgifter. I arbetet skall också ingå att informera om folkhögskolan som idé till det omgivande samhället och därvid ta kontakt med organisationer, föreningar och grupper utanför skolan.

Utredningen förordar en placering av de regionala folkhögskolekonsulenterna på lämpligt belägen länsskolnämnds expedition.

De sammanlagda kostnaderna för löner, resor och traktamenten för de föreslagna regionala folkhögskolekonsulenterna skulle belöpa sig på omkring 765 000 kr. per år. Utredningen beräknar vidare kostnader för sex halvtidstjänster som biträdeshjälp åt konsulenterna. Kostnaderna för dessa tjänster beräknas till totalt 190 000 kr. per år, inkl. sociala avgifter.

De förslag som utredningen presenterat i kapitlen 2, 4 och 6 innebär en sammanlagd kostnad av 2 748 600 kr. för budgetåret 1978/79.

Efter remiss har yttranden över folkhögskoleutredningens betänkande avgetts av socialstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), statistiska centralbyrån, statens avtalsverk, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), centrala studiestödsnämnden — efter hörande av ett antal studiemedelsnämnder och vuxenutbildningsnämnder — skolöverstyrelsen (SÖ) — efter hörande av lärarhögskolan i Linköping och länsskolnämnderna — statens kulturråd, statens ungdomsråd, arbetsmarknadsstyrelsen, organisationskommittén (U 1970: 60) för högre musikutbildning, utredningen (U 1972: 06) om skolan, staten och kommunerna, 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974: 04), folkbildningsutredningen (U 1975: 19) och utredningen (U 1976: 10) om den gymnasiala utbildningen. Vidare har yttranden avgetts av Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF), Centerns ungdomsförbund (CUF), Folkpartiets ungdomsförbund, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO), Sveriges riksidrottsförbund, Nykterhetsrörelsens landsförbund, Svenska kyrkans utbildningsnämnd, Sveriges frikyrkoråd, Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS), Folkuniversitetet, Frikyrkliga studieförbundet, Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet (NBV), Studieförbundet Vuxenskolan, Sveriges kyrkliga studieförbund, Tjäns-

temännens bildningsverksamhet och Svenska samernas riksförbund. Dessutom har yttranden inkommit från Svenska Missionsförbundet/ Svenska Missionsförbundets Ungdom (SMF/SMU), styrelsen för fritidsledarskolorna, styrelsen för Stensunds folkhögskola, Birka folkhögskolas lokalavdelning av SFHL, Fritidsledarnas intresseorganisations utbildningsråd (FRIO:s utbildningsråd), utbildningsrådet för dramapedagogutbildningen (som består av representanter för dramapedagogutbildningen vid Kalix, Ljungskile samt Västerbergs folkhögskolor och Svenska Teaterförbundet), lärarkandidaterna vid folkhögskollärargrenen i Linköping läsåret 1976/77 och utbildningsnämndens arbetsutskott vid Värmlands läns landsting.

Remissyttrandena

Ungdoms- och fritidsledarutbildning utanför folkhögskolan

Utredningens förslag att den ungdoms- och fritidsledarutbildning som när förslaget avlämnades bedrevs som specialkurs inom gymnasieskolan eller som kombinationsutbildning skall överföras till folkhögskolan kommenteras av ett flertal remissinstanser. Tillstyrker gör bl. a. *socialstyrelsen, statskontoret, RRV, SÖ, statens kulturråd, statens ungdomsråd, LO, SFEF, CUF, RIO, Sveriges riksidrottsförbund, Nykterhetsrörelsens landsförbund, Svenska kyrkans utbildningsnämnd, Sveriges frikyrkoråd, EFS, Frikyrkliga studieförbundet, NBV, Sveriges kyrkliga studieförbund, SMF/SMU, styrelsen för fritidsledarskolorna, styrelsen för Stensunds folkhögskola, Birka folkhögskolas lokalavdelning av SFHL, FRIO:s utbildningsråd* och *utbildningsrådet för dramapedagogutbildningen.*

LO anser att även för dem som kommer att verka som fritidsledare inom ungdomsskolan eller i övrigt inom kommunen, ger en folkhögskoleutbildning med förankring i olika folkrörelser angelägna kontakter och erfarenheter av samhälleligt demokratiskt arbete. *CUF* framhåller att med nuvarande ordning är fritidsledarutbildningen splittrad på flera olika utbildningar med olika huvudmän. Detta är en orimlig ordning, som medför problem både för studerande, utbildare och arbetsgivare. *RIO* anser att folkhögskolans arbetsformer, dess möjligheter till varierande utbud, dess förbindelse med folkrörelserna samt dess nära kontakter med den omgivande bygdens bildningsverksamhet gör folkhögskolan särskilt lämplig för fritidsledarutbildning.

Några av de remissinstanser som tillstyrkt förslaget, däribland *Nykterhetsrörelsens landsförbund* och *NBV* anser att en överflyttning av utbildningen i första hand bör ske till folkhögskolor som i dag har fritidsledarutbildning. *Sveriges frikyrkoråd* och *SMF/SMU* framhåller att vid ett eventuellt överförande av kombinationsutbildningen och gymnasieutbild-

ningen till folkhögskolan bör hänsyn tas till de folkhögskolor som i dag bedriver fritidsledarutbildning utan särskilt statsbidrag.

Svenska kommunförbundet framhåller att Stockholms kommun redan överfört den ungdomsledarutbildning som tidigare bedrivits som specialkurs inom gymnasieskolan till S:t Eriks folkhögskola. Styrelsen anser att denna särskilda ungdomsledarutbildning från primärkommunal verksamhetssynpunkt saknar tillräckligt självständig profil. Om utbildningen skall finnas kvar, tillstyrker styrelsen, att den förs över till folkhögskolan. Detta bör i så fall ske i samråd med berörda kommuner.

Styrelsen anser vidare att det finns svårigheter att anordna fritidsledarutbildning med integrerad praktik och med godtagbar verksamhetsanknytning. Detta gäller i varje fall den hittillsvarande kombinationsutbildningen, som även i den nya högskoleutbildningen kan komma att i likartade former helt eller delvis leva kvar under åtskilliga år. Styrelsen finner slutligen att frågan om huvudmannaskapet för fritidsledarutbildningen i första hand torde komma att prövas av den kommitté som skall utreda frågan om enhetligt huvudmannaskap för högskolan.

UHÄ vill erinra om att den fritidsledarutbildning, som tidigare anordnades som s.k. kombinationsutbildning, numera fått karaktär av allmän utbildningslinje och i samband härmed helt inordnats i den statliga högskoleorganisationen. I anslutning härtill har också en genomgripande bearbetning av utbildningsplanen gjorts. Den nya uppläggningen har tillstyrkts av de berörda remissinstanserna. Folkhögskoleutredningens utgångspunkter för förslaget om ett överförande av all ungdoms- och fritidsledarutbildning till folkhögskola är sålunda, såvitt gäller kritik mot förevarande kombinationsutbildning, enligt UHÄ:s mening inte relevanta.

Också ungdomsledarutbildning förekommer i den nya högskolan som allmän utbildningslinje med kommunalt huvudmannaskap.

Flertalet remissinstanser inom UHÄ-området avstyrker utredningens förslag beträffande enhetligt huvudmannaskap för ungdoms- och fritidsledarutbildningen. Att förlägga all sådan utbildning till folkhögskolan bedöms vara olämpligt, eftersom det inom fritidssektorn finns ett mångsidigt utbildningsbehov, som bör tillgodoses inom såväl folkhögskolans som högskolans ram. Vidare åberopas det principiella skälet att en allmän utbildningslinje inte bör förekomma uteslutande inom folkhögskolan, vars högskoleutbildning ju i väsentliga avseenden föreslås följa regler som avviker från högskolans i övrigt.

UHÄ ansluter sig, som framgått i det föregående, till den sistnämnda uppfattningen. Om ett utbildningsbehov är av den arten att det av statsmakterna bedöms motivera en allmän utbildningslinje, måste enligt UHÄ:s uppfattning utbildningen också finnas tillgänglig enligt de principer som gäller för högskoleutbildning i allmänhet. Även om UHÄ delar utredningens synsätt att utbildning av ungdoms- och fritidsledare hör till folkhögskolans naturliga intresseområde, måste UHÄ sålunda bestämt

hävda att möjligheterna att tillgodose motsvarande utbildningsbehov inom den statliga och — i någon mån — kommunala högskoleorganisationen inte får avskaffas. Enligt UHÄ:s uppfattning bör ungdoms- och fritidsledarutbildningen vid folkhögskola och motsvarande utbildning vid i första hand statliga högskoleenheter på ett värdefullt sätt komplettera varandra inom högskolans ram. Regionalt blir det en uppgift för regionsstyrelserna och UHÄ i samråd att svara för erforderlig samordning i planerings- och utvecklingsarbetet liksom i fördelningen av utbildningskapacitet och resurser.

SACO/SR avstyrker att den ungdoms- och fritidsledarutbildning som hittills ägt rum inom gymnasieskolan och som kombinationsutbildning överförs till folkhögskolan. Organisationen erinrar om att de aktuella linjerna från den 1 juli 1977 tillhör högskolan och att organisationen inte anser att en utbildning som hör till högskolan samtidigt skall vara en del av folkhögskolans verksamhet. De flesta folkhögskolor eftersträvar, enligt SACO/SR, stark profilering ifråga om både innehåll och utformning av studierna, vilket inte bidrar till enhetlighet och likformighet. Det bör också finnas möjlighet för de studerande att välja en ungdoms- och fritidsledarutbildning som inte präglas av rörelsebunden profilering. Möjligheten att anordna fritids- eller ungdomsledarutbildning inom ramen för den kommunala högskolan bör också beaktas.

1974 års lärarutbildningsutredning ifrågasätter mot bakgrund av sitt arbete med att utforma förslag till kombinationstjänster bl. a. som lärare/fritidsledare folkhögskoleutredningens förslag att överföra all fritidsledarutbildning till folkhögskolan. Lärarutbildningsutredningen hänvisar här till de synpunkter på lämpligheten av kombinationstjänster för skolans fria och frivilliga aktiviteter som framförs i prop. 1975/76: 39 om skolans inre arbete och som, enligt föredraganden, bör behandlas i samband med lärarutbildningsutredningens förslag.

Information om folkhögskolan

Utredningens förslag att åtgärder nu vidtas för att framställa en skrift på engelska, eventuellt också på ett par andra språk, om den svenska folkhögskolan, har berörts av få remissinstanser. Tillstyrker gör *SÖ, TCO, SFEF, RIO, EFS* och *Folkuniversitetet.*

SÖ har i särskild skrivelse den 6 oktober 1977 lämnat förslag om avveckling av de s. k. kombinerade tjänsterna vid folkhögskolor. Den totala resursen kombinationstjänster budgetåret 1976/77 representerade 21 stycken 2/3 lärartjänster, motsvarande ca 5 200 elevveckor (konsulenttjänsten vid Samernas folkhögskola är här borträknad eftersom den finansieras via särskilt anslag fr. o. m. budgetåret 1977/78). Av skrivelsen framgår bl. a. att förslaget bygger på grundtanken att tjänsterna skall vara helt avveck-

lade den 1 juli 1980. Under den treåriga avvecklingsperioden bör den nuvarande resursen årligen reduceras med ca 1 300 elevveckor. En sådan reduktion har ägt rum redan budgetåret 1977/78.

SÖ har i en ytterligare skrivelse den 19 oktober 1977 föreslagit att Bosöns folkhögskola, Eskilstuna folkhögskola, den del av S:t Eriks folkhögskola som bedriver fritidsledarutbildning och Västanviks folkhögskola bör få ställning som självständiga skolor fr. o. m. budgetåret 1978/79. För övriga skolor, som kunnat övervägas för självständighet redan nu, beräknar SÖ lämna sina ställningstaganden inkl. förslag till tidsordning före budgetårets slut.

Föredraganden

Inledningsvis vill jag erinra om vad jag har anfört vid min anmälan om vissa gemensamma frågor inom vuxenutbildningen. Antalet elever på folkhögskolorna har under läsåret 1976/77 ytterligare ökat. Ökningen beror alltjämt på att antalet kortare kurser fortsätter att stiga i snabb takt. Jag bedömer det också som positivt att rekryteringen till långa kurser åter är i stigande.

1977 års riksdagsbeslut med anledning av regeringens proposition om folkhögskolan (prop. 1976/77: 55, UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318) innebär bl. a. att administrationen har förenklats och att ett schabloniserat statsbidragssystem har införts. Riksdagsbeslutet innebär också att folkhögskolan garanteras rätten till profilering och att den enskilda skolan får ökad frihet att utforma sin verksamhet som den finner bäst. Beslutet innebar vidare att en resursförstärkning kom folkhögskolorna till del. Bestämmelserna i den nya folkhögskoleförordningen (1977: 551, ändrad 1977: 1089) bör kunna bidraga till att skolformen utvecklas positivt både när det gäller omfattning och kvalitet.

Betydelsefulla förändringar har således vidtagits beträffande folkhögskolan. Det är viktigt att skolformen nu får möjlighet att anpassa verksamheten till den nya förordningen och det nya statsbidragssystemet.

Jag beräknar att den totala utbildningsvolymen för budgetåret 1978/79 kommer att uppgå till ca 630 000 elevveckor, dvs. en ökning med 30 000 elevveckor. Bidraget till kostnader för lärarlöner har jag beräknat efter L 12: 3. Totalt beräknar jag kostnaderna för lärarlöner, inkl. de sociala avgifter till vilka statsbidrag i dag utgår, till 244 079 000 kr. budgetåret 1978/79. (1)

Skolöverstyrelsen (SÖ) har såväl i anslagsframställning som i särskild skrivelse föreslagit inrättande av ytterligare ett antal självständiga folkhögskolor. Jag tillstyrker att de nuvarande filialfolkhögskolorna Bosöns folkhögskola på Lidingö och Västanviks folkhögskola i Leksand skall få bli självständiga folkhögskolor fr. o. m. den 1 juli 1978. Huvudmän för dessa skolor blir Sveriges riksidrottsförbund resp. Sveriges dövas riksförbund. Jag är inte beredd att biträda SÖ:s förslag om att Eskilstuna

folkhögskola och den del av S:t Eriks folkhögskola som bedriver fritidsledarutbildning får ställning som självständiga skolor från nämnda tidpunkt. De sammanlagda kostnaderna för de nya självständiga folkhögskolorna har jag beräknat till 372 000 kr. budgetåret 1978/79. (2)

Jag är inte nu beredd att biträda SÖ:s förslag om rätt för folkhögskollärare att i tjänsten leda universitetscirkel och att folkhögskollärare skall få rätt att i tjänsten räkna in de timmar han fullgör som expert i studiecirkel. (3.1 och 3.2)

För att lösa lärares anställningsproblem vid vikande elevunderlag beräknar jag ett oförändrat medelsbehov av 500 000 kr. budgetåret 1978/79. Jag är inte beredd att biträda SÖ:s förslag om ett garanterat statsbidrag till skolorna motsvarande 95 % av de tre senaste årens genomsnittliga verksamhet. (4)

Jag beräknar att antalet elever i fritidsledarutbildningen, för vilka tilläggsbidrag utgår, skall öka från 1 000 innevarande budgetår till 1 200 budgetåret 1978/79. Jag beräknar att det särskilda bidraget skall vara oförändrat, dvs. 840 kr. per studerande och år. Totalt beräknar jag att det särskilda bidraget för fritidsledarutbildning skall uppgå till 1 008 000 kr. (5)

För undervisning av handikappade elever vid folkhögskolor har jag beräknat ett totalt medelsbehov av 8 220 000 kr., vilket innebär en ökning med 320 000 kr. budgetåret 1978/79. Av beloppet utgör 4 795 000 kr. särskilt stöd i form av tilläggsschablon. Jag är inte beredd att förorda att det särskilda bidrag om 3 425 000 kr., som ställs till SÖ:s disposition för att användas när tilläggsschablonen inte räcker, fortsättningsvis skall utgå som förslagsanslag. Av sistnämnda belopp bör 1 milj. kr. användas för att göra fler folkhögskolor tillgängliga för handikappade. (6)

För musikutbildning vid folkhögskolor har jag beräknat en tilläggsresurs baserad på ett oförändrat antal elevveckor, dvs. 25 000. Den totala merkostnaden har jag beräknat till ca 5,6 milj. kr. (7)

Den totala merkostnaden för den högre musikutbildningen vid Framnäs och Ingesunds folkhögskolor har jag beräknat till ca 3 828 000 kr. Jag får i denna del hänvisa till vad jag anfört under anslaget Utbildning för undervisningsyrken. (8)

För undervisning i samiska språk och sameslöjd vid Samernas folkhögskola i Jokkmokk har jag beräknat ett medelsbehov av 100 000 kr. (9)

Jag beräknar en ökning av de speciella bidrag som utgår till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola i Jokkmokk. Totalt beräknar jag således medelsbehovet budgetåret 1978/79, inkl. kostnaden för en konsulenttjänst vid folkhögskolan i Jokkmokk, till 800 000 kr. (10)

För de folkhögskolor som förberett sig att få bygga nya lokaler och vars ansökningar om prövning av lokalbehovet inkommit till SÖ före den 1 oktober 1976 beräknar jag ett oförändrat medelsbehov av 3 milj. kr. (11)

Utöver sin andel i schablonen behöver de skolor vilkas rektorer och lärare uppbär tjänstledighetslöner få ersättning för sina kostnader härför. Jag beräknar för merkostnader i samband med sådan ledighet ett oförändrat medelsbehov av 3,2 milj. kr. budgetåret 1978/79. (12)

För skolor vilkas personal är berättigad till kallortstillägg beräknar jag ett något lägre belopp än vad SÖ föreslagit. Jag beräknar medelsbehovet till 550 000 kr. (13)

Jag har beräknat ett oförändrat medelsbehov till övergångstjänster för rektorer som är i behov av att övergå till lärartjänster, dvs. 300 000 kr. budgetåret 1978/79. (14)

Totalt har jag således i schablonbidraget beräknat 254 846 000 kr. De bidrag som ligger utanför schablonen har jag beräknat till sammanlagt 16 711 000 kr.

Jag övergår nu till de frågor som folkhögskoleutredningen tagit upp i sitt slutbetänkande.

Betydelsefulla förändringar har genom riksdagsbeslutet, som jag tidigare anfört, genomförts inom folkhögskolan. Vissa frågor som behandlas i folkhögskoleutredningens betänkande har nära samband med frågor som behandlas i andra utredningar. Mot denna bakgrund förordar jag att de delar av folkhögskoleutredningens slutbetänkande Folkhögskolan 2 (SOU 1977: 8) som berör lärarutbildningen och lärarfortbildningen tillsammans med därtill hörande remissvar överlämnas till 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974: 04) för att tagas i beaktande i det fortsatta utredningsarbetet. Av samma skäl förordar jag att de förslag som folkhögskoleutredningen lagt fram rörande tillsynsmyndigheten överlämnas till utredningen (U 1972: 06) om skolan, staten och kommunerna. Denna utredning har i uppdrag att bl. a. pröva SÖ:s framtida uppgifter och organisation och lägga fram de förslag som denna prövning kan ge anledning till. Jag har i dessa frågor samrått med statsrådet Mogård.

Jag vill med anledning av slutbetänkandet från folkhögskoleutredningen vidare anföra att jag delar min företrädares uppfattning att viss utbildning vid folkhögskolor är av sådan karaktär att den bör betraktas som högskoleutbildning (prop. 1975: 9 s. 506, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Som jag i annat sammanhang anfört (prop. 1977/78: 14) får utvecklingen inom den nya högskolan inte medföra att högskolan börjar inkräkta på områden som folkhögskolan av olika skäl är bättre lämpad att sköta och där folkhögskolans speciella karaktär kan komma till sin rätt. I nämnda proposition betecknas utbildning på kulturområdet som ett sådant område. Utbildning av fritidsledare är ett annat.

Folkhögskoleutredningens förslag om överföring av all fritidsledarutbildning till folkhögskolan tillstyrks av bl. a. statskontoret, riksrevisionsverket, SÖ, statens ungdomsråd, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF) och Centerns ungdomsförbund medan bl. a. universitets- och högskoleämbetet och Centralorganisationen SACO/SR avstyrker.

För egen del ansluter jag mig till folkhögskoleutredningens förslag att den utbildning av fritidsledare som nu bedrivs inom statlig högskola samt den utbildning av ungdoms- samt idrotts- och friluftsledare som nu bedrivs inom kommunal högskola överförs till folkhögskolor som fritidsledarlinje. Såväl de lokala och regionala högskoleorganen som de folkhögskolor som kan tänkas överta nämnda utbildningar behöver emellertid ytterligare tid på sig för att förbereda övergången. Den bör därför, under förutsättning att överenskommelse kan träffas mellan berörda huvudmän och förberedelsearbetet i övrigt kan slutföras, ske den 1 juli 1979.

Mitt ställningstagande i fråga om antalet elevplatser med tilläggsbidrag inom fritidsledarutbildningen under budgetåret 1978/79 och tilläggsbidragets storlek har jag nyss redovisat.

Folkhögskoleutredningen föreslår att också andra utbildningar inom folkhögskolan skall betraktas som högskoleutbildning. Vissa av dem har jag berört i prop. 1977/78: 14 om utbildning på musikområdet. De förslag som folkhögskoleutredningen presenterat bör kunna ligga till grund för regleringen av högskoleutbildning inom folkhögskolan. Vissa frågor behöver emellertid klarläggas ytterligare och jag har för avsikt att låta bereda dessa inom departementet.

De ytterligare överväganden och förslag som utredningen presenterat när det gäller fritidsledarutbildningen och därmed sammanhängande remissyttranden ämnar jag återkomma till i annat sammanhang.

Utredningens förslag om att en skrift om den svenska folkhögskolan avsedd för information till utländsk publik skall utges på engelska, eventuellt också på ett par andra språk, har kommenterats av ett fåtal remissinstanser. SFEF, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, Folkuniversitetet m. fl. tillstyrker förslaget.

Jag anser i likhet med utredningen att det finns behov av en informationsskrift om svensk folkhögskola, åtminstone på engelska. I detta sammanhang vill jag erinra om att Folkbildningsförbundets tidskrift Folkbildningsarbetet nyligen kommit ut med ett temanummer på engelska om svensk folkhögskola. Mot denna bakgrund anser jag att det f. n. kan anstå med ytterligare informationsinsatser på främmande språk.

Jag biträder slutligen SÖ:s förslag till plan för avveckling av de s. k. kombinerade tjänsterna. Det innebär att resursen för kombinerade tjänster under budgetåret 1978/79 motsvarar ca 2 600 elevveckor och att de s. k. kombinerade tjänsterna således skall vara helt avvecklade i och med utgången av budgetåret 1979/80.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 271 557 000 kr.

E 9. Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet

1976/77	Utgift	12 108 986
1977/78	Anslag	21 753 000
1978/79	Förslag	24 253 000

Statsbidrag utgår fr. o. m. budgetåret 1970/71 till löntagarorganisationerna för deras centrala kursverksamhet enligt beslut av statsmakterna år 1970 (prop. 1970: 35, SU 1970: 107, rskr 1970: 273). Enligt bestämmelserna i förordningen (1970: 272) om statsbidrag till löntagarorganisationers centrala kursverksamhet (ändrad senast 1977: 239) utgår statsbidrag till kostnader för undervisning, resor, kost och logi. Till ersättning för undervisningskostnader utgår statsbidrag med 100 % av de faktiskt utgående ersättningarna, dock högst 135 kr. per elevvecka. Till kostnader för deltagares resor utgår bidrag med 75 % av de faktiska kostnaderna och för kost med 40 kr. för varje kursdeltagare och kursdag samt för logi med 40 kr. för varje kursdeltagare och övernattning.

Bidragsberättigad kurs skall omfatta minst fem kursdagar eller, i fråga om kurs som inom en för kursdeltagarna sammanhållen utbildningsgång uppdelas på flera kurstillfällen (delkurser), sammanlagt minst fem kursdagar. Vidare skall kurs för att vara bidragsberättigad till inte obetydlig del avse utbildning i allmänna ämnen som samhällskunskap, nationalekonomi, psykologi, svenska, matematik eller produktionsteknik.

Skolöverstyrelsen

Verksamheten under budgetåret 1975/76 omfattade 682 kurser, 4 565 kursdagar och 19 107 kursdeltagare. Under budgetåret 1978/79 beräknar organisationerna att verksamheten kommer att omfatta 1 111 kurser, 6 754 kursdagar och 33 859 kursdeltagare.

Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har i en gemensam skrivelse till skolöverstyrelsen (SÖ) framhållit att de förändringar i bidragsbestämmelserna som föreslås i budgetpropositionen 1976/77 är otillräckliga. Kraftiga kostnadsstegringar drabbar den utbildning som löntagarorganisationerna bedriver. LO och TCO anhåller att en ändring av bidragsreglerna sker, så att bidraget för kost och logi jämställs med det inackorderingsbidrag som ingår i dagstudiestödet och att bidraget till föreläsare och lärare jämställs med bidraget till folkhögskolans ämneskurser.

SÖ föreslår att bidragsreglerna ändras så att bidraget för kost och logi jämställs med dagstudiestödet. Detta utgår under budgetåret 1977/78 med 100 kr. per dag. SÖ beräknar att förslaget innebär en ökning av kostnaderna med ca 4,1 milj. kr. Vidare föreslår SÖ att bidraget till medverkandekostnaderna jämställs med bidraget till folkhögskolans ämneskurser och beräknas enligt reglerna för statsbidrag till lärarmedverkan i dessa. Ändringen beräknas med nuvarande avtal innebära en

höjning av anslaget med ca 4,2 milj. kr.

SÖ uppskattar det totala medelsbehovet för de utbildningsinsatser som skall belasta detta anslag till 35 593 000 kr., dvs. en ökning med 13 840 000 kr.

LO och TCO har i gemensam skrivelse bl. a. anhållit om medel för utbildning av löntagarorganisationernas skolinformatörer och företrädare i de lokala planeringsråden.

Föredraganden

Bidraget infördes genom beslut av 1970 års riksdag och riktar sig i första hand till de grupper inom den fackliga rörelsen, vilka har kort grundutbildning.

Verksamheten under budgetåret 1976/77 omfattade 803 kurser och 21 971 kursdeltagare. Den planerade verksamheten under innevarande budgetår omfattar 980 kurser, 6 165 kursdagar och 29 521 kursdeltagare.

Jag förordar att bidraget till undervisningskostnader höjs från 135 kr. till högst 150 kr. per elevvecka och att bidraget till kost höjs från 40 kr. till 45 kr. för varje kursdeltagare och kursdag samt att bidraget till logi höjs från 40 kr. till 45 kr. för varje kursdeltagare och övernattning. Jag är således inte beredd att tillstyrka att bidraget till föreläsare och lärare jämställs med bidraget till folkhögskolans kurser och att bidraget för kost och logi jämställs med dagstudiestödet.

Vid min beräkning av anslaget har jag efter samråd med statsrådet Mogård beaktat Landsorganisationens i Sverige och Tjänstemännens centralorganisations behov av medel för utbildning av skolinformatörer och organisationernas företrädare i de lokala planeringsråden inom en kostnadsram av högst 2 milj. kr.

Mot bakgrund av dels förslaget om ändring av bidragsreglerna, dels den relativt snabba kursexpansionen förordar jag att anslaget förs upp med 24 253 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 24 253 000 kr.

E 10. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.

1976/77	Utgift	88 462 545
1977/78	Anslag	59 616 000
1978/79	Förslag	83 616 000

Från anslaget bestrids kostnader för bl. a. grundläggande undervisning i svenska språket med samhällsorientering för vuxna invandrare, vilka är

stadigvarande bosatta i Sverige samt kostnader för cirkelledarutbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete och administration. Från anslaget utgår även medel till försöksverksamhet med uppsökande verksamhet m. m. bland hemarbetande invandrare. Sedan budgetåret 1974/75 bestrids från anslaget också kostnader för skolöverstyrelsens (SÖ) register över den lagstadgade invandrarundervisningen (SFI-registret).

För anslaget gäller Kungl. Maj:ts bestämmelser den 25 maj 1973 om undervisning för invandrare i svenska språket m. m. (ändrade senast den 26 maj 1977). Bestämmelserna innebär bl. a. att statsbidrag utgår vid undervisning i svenska språket med samhällsorientering samt vid särskild samhällsundervisning med högst 91 kr. 50 öre per studietimme fördelade på kostnader för ledararvode, studiematerial, lokaler, uppsökande verksamhet och lokal administration. Undervisningen, som bedrivs som försöksverksamhet, får innevarande budgetår, enligt statsbudgeten, omfatta högst 650 000 studietimmar. Undervisningen bedrivs av SÖ i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och statens invandrarverk och anordnas av studieförbunden.

Skolöverstyrelsen

Omfattningen av svenskundervisningen för invandrare under de fem senaste budgetåren framgår av följande uppställning.

Budgetår	Deltagare	Studietimmar	Kostnader, kr.
1972/73	134 758[1]	515 227	33 952 097[2]
1973/74	127 439[1]	500 744	37 259 783[2]
1974/75	160 129[1]	713 320	55 904 433[2]
1975/76	182 631[1]	844 415	73 988 545[2]
1976/77	196 243[1]	957 909	89 887 909[2,3]

[1] Cirkelledarna inräknade. Dessutom bör noteras att slopandet av den maximering av antalet studietimmar per cirkel (30 studietimmar) som gällde 1970/71 har medfört längre cirklar och därmed ett mindre antal registrerade deltagare.
[2] Inkl. kostnaderna för deltagare med utbildningsbidrag.
[3] Preliminär kostnad.

1. Skolöverstyrelsen (SÖ) erinrar om att de fackliga organisationerna även under budgetåret 1977/78 tilldelats medel för att på mindre arbetsplatser informera om invandrarnas lagfästa rätt till svenskundervisning. Uppsökande verksamhet riktad mot invandrare kommer också att genomföras inom andra statsunderstödda projekt. Man måste således enligt SÖ räkna med att undervisningen under petitaåret kommer att omfatta minst 900 000 studietimmar, dvs. en ökning med 250 000 i förhållande till det fastlagda antalet studietimmar budgetåret 1977/78. Liksom tidigare år pekar SÖ på de negativa konsekvenser som det hittills tillämpade timtaksförfarandet har.

Enligt Kungl. brev den 25 maj 1973 får högst en sjättedel av antalet studietimmar i en studiecirkel utgöras av samhällsorientering, varvid fackman

(expert) och en eller två tolkar får anlitas. För sådan medverkan utgår bidrag med högst 40 kr. per studietimme för medverkande fackman och tolk. SÖ anser, att fackmannen och tolken bör arvoderas med samma belopp som cirkelledaren, varför bidraget föreslås höjt till det belopp som kommer att gälla för cirkelledare budgetåret 1978/79.

Vad gäller bidraget till ledararvode förutsätter SÖ att statsbidraget anpassas till de centrala avtal som ingås mellan Folkbildningsförbundet och cirkelledarnas fackliga organisationer.

SÖ föreslår vidare en ökning av bidraget till studiematerial med 4 kr. till 12 kr. per studietimme och en ökning av bidraget till studieförbundens centrala administration med 1 kr. till 3 kr.

SÖ beräknar, efter föreslagna bidragshöjningar, att den genomsnittliga kostnaden per studietimme kommer att uppgå till 100 kr.

2. Studieförbundens redogörelser för försöket med uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare visar, enligt SÖ, att den uppsökande verksamheten är av stor betydelse för att man skall kunna nå främst mycket isolerade invandrargrupper. De kostnader för försöket med uppsökande verksamhet som studieförbunden redovisat till SÖ för budgetåren 1975/76 och 1976/77 översteg betydligt de belopp SÖ kunnat fördela. Mot den bakgrunden anser SÖ det motiverat med en ökning av bidraget till nämnda verksamhet med 100 000 kr. till totalt 750 000 kr. SÖ anser också att en del av anslaget bör kunna få användas för utvärdering av verksamheten.

3. Behovet av särskilda studiecirklar i sömnad och matlagning m. m. som även har karaktären av introduktionscirklar till språkundervisningen har enligt SÖ ökat genom att många invandrare, som kommit till landet under senare år, är kortutbildade samt saknar studievana och studietradition. SÖ anser det därför angeläget att upprepa kravet på en ökning av antalet studietimmar till cirklar i sömnad och matlagning m. m. inom ramen för den särskilda samhällsundervisningen. Studietimmarna till denna verksamhet bör enligt SÖ ej fixeras till antalet utan SÖ bör efter samråd med studieförbunden kunna fördela verksamheten inom en angiven totalram på 15 000 studietimmar. SÖ vill således att antalet studietimmar för den särskilda samhällsundervisningen skall öka med 2 000.

4. SÖ påpekar att de allmänna kostnadsstegringar som skett under året lett till att folkhögskolorna nödgats höja inackorderingspriserna. Vidare har kostnader för läromedel och barntillsynspersonal ökat. SÖ anser det angeläget, att de särskilda sommarkurserna i svenska och samhällsorientering som anordnats sedan år 1968 får fortsätta i oförändrad omfattning. För att möjliggöra detta krävs en anslagsökning med 150 000 kr. Anslagsposten bör således enligt SÖ inkl. sociala avgifter, uppräknas till 695 500 kr.

5. Fortbildningen av cirkelledare är enligt SÖ en viktig förutsättning för att studieförbunden pedagogiskt skall kunna förnya och utveckla

svenskundervisningen för invandrare. För cirkelledarutbildningen samt för SÖ:s kurser, konferenser och seminarier beräknar SÖ medelsbehovet till 550 000 kr. budgetåret 1978/79.

Kostnaderna för SÖ:s framställning av informationsmaterial, läromedelsförteckningar samt övrigt material avsett att främja undervisningen har ökat under budgetåret 1976/77. På grund härav har SÖ inte kunnat ge studieförbunden samma stöd och service som tidigare år. SÖ anser det emellertid angeläget att även i fortsättningen kunna i oförändrad omfattning tillhandahålla material för information och fortbildning. SÖ beräknar medelsbehovet för materialframställning, pedagogiskt utvecklingsarbete m. m. till 350 000 kr.

Kostnaderna för SÖ:s administration, som i huvudsak omfattar kostnader för personal, har genom avtalsenliga löneökningar stigit under budgetåret 1976/77. Personalkostnaderna kommer att öka även under budgetåret 1978/79 och kan enligt SÖ beräknas till 350 000 kr.

För utbildning av cirkelledare, som undervisar utländska sjömän vilka enligt lag har rätt till ledighet och lön för att delta i svenskundervisning, beräknar SÖ oförändrat medelsbehov, dvs. 200 000 kr.

Den ökning som SÖ föreslagit under denna anslagspost uppgår således till 100 000 kr. Därtill kommer ökning i kostnaderna för sociala avgifter.

6. SÖ framhåller att SFI-registret nu fått större uppgifter. I synnerhet har databehandlingen blivit omfattande och kostnadskrävande. Personalförstärkning har också krävts för skrivgöromål m. m. För budgetåret 1978/79 beräknas personallönerna uppgå till ca 225 000 kr. För framställning av informationsmaterial om lagstiftningen, anordnande av konferenser för studieförbunden, utbildning av cirkelledare som ansvarar för språktest i samband med den lagbundna undervisningen m. m. beräknas ca 150 000 kr. Totalt beräknas anslagsposten budgetåret 1978/79 uppgå till 639 000 kr. vilket innebär en uppräkning med 139 000 kr.

SÖ uppskattar det totala medelsbehovet för de utbildningsinsatser som skall belasta detta anslag till ca 98 650 000 kr., dvs. en ökning med drygt 39 milj. kr.

Föredraganden

Invandringen till Sverige har under senare år varit relativt konstant. Under åren 1975 och 1976 flyttade ca 38 000 resp. ca 40 000 utländska medborgare till Sverige. Invandringsöverskottet uppgick under vart och ett av de nämnda åren till ca 18 000 personer. Invandringen har under senare år ändrat struktur. Arbetskraftsinvandringen dominerar inte längre. Under år 1976 var en stor del av invandrarna assyrier från Turkiet och Libanon. Genom strukturförändringen har Sverige fått en mera differentierad invandring. Nya, för Sverige hittills främmande kulturer, finns representerade i landet. Utbildningsnivå och utbildningsbakgrund hos många nya invandrare avviker starkt från vad som är genom-

snittligt i den svenska befolkningen.

Nämnda förhållanden har, som skolöverstyrelsen (SÖ) redovisat i sin anslagsframställning, i hög grad påverkat såväl omfattningen som inriktningen av studieförbundens invandrarundervisning. Under budgetåret 1976/77 har man haft en stor efterfrågan på undervisning. Assyrierinvandringen samt den uppsökande verksamheten bland hemarbetande invandrare och på arbetsplatserna, som genomförts under året, har bidragit till detta.

Det stora behovet av svenskundervisning medförde att SÖ i skrivelse den 30 november 1976 hemställde att timtaket skulle tas bort. Om detta ej gick att genomföra under budgetåret 1976/77 anhöll SÖ om statsbidrag dels för överskjutande studietimmar för budgetåret 1975/76 — 77 752 studietimmar för lagbunden undervisning och 60 027 studietimmar för övrig invandrarundervisning — dels för beräknad verksamhet utöver tilldelade 625 000 studietimmar under budgetåret 1976/77 — 72 000 studietimmar för lagbunden undervisning och 219 650 studietimmar för övrig invandrarundervisning. För att tillgodose den ökade efterfrågan på undervisning medgav därför regeringen i särskilt beslut den 10 februari 1977 att utöver tidigare anvisade 325 000 studietimmar för icke lagbunden undervisning ytterligare högst 200 000 studietimmar fick disponeras under budgetåret 1976/77. Regeringen lät också bero vid att antalet studietimmar överskridits för budgetåret 1975/76.

Behovet av undervisning har även under innevarande läsår varit stort. I skrivelse till regeringen den 14 oktober 1977 har SÖ därför hemställt om att ytterligare 320 000 studietimmar skall få disponeras för undervisningen budgetåret 1977/78. Av dessa avser 295 000 icke lagbunden undervisning. I särskilt beslut den 10 november 1977 medgav regeringen att utöver tidigare anvisade 350 000 studietimmar för icke lagbunden undervisning ytterligare högst 200 000 studietimmar får disponeras under budgetåret 1977/78.

Dessutom har regeringen i särskilt beslut den 24 mars 1977 gett SÖ i uppdrag att genomföra en mera övergripande utvärdering av den hittills bedrivna försöksverksamheten med undervisning för invandrare i svenska språket m. m. Utvärderingen som skall gälla bl. a. resurs- och målfrågor, skall åtföljas av sådana förslag att verksamheten kan permanentas. Enligt vad jag erfarit kommer SÖ att genomföra utvärderingen i två etapper. Den första innehållande organisations- och statsbidragsfrågor beräknar SÖ kunna redovisa till regeringen någon gång under maj—juni 1978.

Jag beräknar det totala utbildningsbehovet för budgetåret 1978/79 till 850 000 studietimmar dvs. en ökning med 200 000. Jag beräknar att 400 000 studietimmar skall användas till undervisning som ges enligt 1972 års lag och att 450 000 studietimmar skall användas till undervisning av icke anställda invandrare. Jag betraktar av mig föreslagna antal studietimmar för undervisning av icke anställda invandrare som ett tak som

inte skall överskridas. Den angivna ramen för undervisning enligt 1972 års lag bör emellertid vid behov kunna ändras av regeringen.

Jag är inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag att fackman och tolk bör arvoderas med samma belopp per studietimme som det som kommer att gälla för cirkelledare budgetåret 1978/79.

Enligt gällande bestämmelser utgår statsbidrag med 91 kr. 50 öre per studietimme till studiecirklarna i svenska språket med samhällsorientering samt särskild samhällsundervisning. Av nämnda bidrag får högst 54 kr. 50 öre per studietimme användas till verificrade kostnader för ledare och studiematerial. Jag saknar f. n. underlag för att nu kunna beräkna storlcken på bidraget till ledare och studiematerial under nästa budgetår.

Jag är inte beredd att tillstyrka förslaget om en höjning av bidraget till studiematerial. Jag är heller inte beredd att tillstyrka en höjning av bidraget till studieförbundens centrala administration (1).

I den uppsökande verksamheten bland hemarbetande invandrare prövas olika metoder samt olika former av metodiskt och innehållsmässigt tillrättalagda kurser. Samtliga studieförbund har under budgetåret 1976/77 medverkat i denna försöksverksamhet. Mot bakgrund av att SÖ fått i uppdrag att utvärdera den hittills bedrivna försöksverksamheten beräknar jag dock att medelsbehovet skall vara oförändrat, dvs. 650 000 kr. budgetåret 1978/79. Jag är inte beredd tillstyrka SÖ:s förslag om att en del av anslaget bör kunna få användas för utvärdering av verksamheten. (2)

Jag beräknar ett oförändrat antal studietimmar för den särskilda samhällsundervisningen, dvs. 13 000. Eftersom behovet av studietimmar till cirklar i sömnad och matlagning m. m. är stort bör antalet studietimmar till denna verksamhet inte maximeras. SÖ bör således fortsättningsvis efter samråd med studieförbunden kunna fördela verksamheten inom den av mig angivna totalramen. Kostnaderna för den särskilda samhällsundervisningen beräknar jag till ca 986 000 kr. (3)

För de särskilda sommarkurser som anordnas vid folkhögskola för invandrare i svenska och samhällsorientering beräknar jag ett medelsbehov av 500 000 kr. (4)

Jag beräknar det sammanlagda medelsbehovet för ledarutbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete och administration till 1 350 000 kr. Statsrådet Mogård har dessutom under anslaget Fortbildning m. m. beräknat ökade medel för utbildningen av ledare inom invandrarundervisningen. (5)

För det centrala register som SÖ ålagts att föra över invandrare som inte omfattas av lagen (1972: 650, ändrad senast 1976: 590) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning resp. invandrare som deltar i undervisning samt för framställning av informationsmaterial om lagstiftningen, anordnande av konferenser för studieförbunden, ut-

bildning av cirkelledare som ansvarar för språktest i samband med den lagbundna undervisningen m. m. beräknar jag ett oförändrat medelsbehov av 500 000 kr. (6)

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 83 616 000 kr

E 11. Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder

1976/77	Utgift	978 275	Reservation	541 139
1977/78	Anslag	218 000		
1978/79	Förslag	353 000		

Från anslaget disponerar skolöverstyrelsen vissa medel för fördelning till dels kurs- och konferensverksamhet av mer speciell natur, dels försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet. Dessutom erhåller Föreningen Nordens institut och Hermods medel från anslaget.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skolöver-styrelsen	Föredra-ganden
1. Kurs- och konferens-verksamhet	138 000	+12 000	of.
2. Stöd åt försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet	20 000	+ 5 000	of.
3. Föreningen Nordens institut	30 000	+10 000	+ 135 000
4. Hermods	30 000	−30 000	of.
	218 000	**− 3 000**	**+ 135 000**

Skolöverstyrelsen

Fr. o. m. budgetåret 1977/78 utgår bidrag till Hermods för den del av tentamensavgiften, som inte täcks via elevavgifter, från detta anslag. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår nu att bidragsposten flyttas till förslagsanslaget Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m. För uppehållande av realvärdet föreslår SÖ vidare en uppräkning av delposterna 1—3 med resp. 12 000 kr., 5 000 kr. och 10 000 kr. Anslaget kommer således att minska med 3 000 kr.

Stiftelsen för Föreningen Nordens institut har i särskild skrivelse anhållit att regeringen måtte besluta om ett årligt bidrag på förslagsvis 175 000 kr. till verksamheterna på Biskops-Arnö. Yttranden i ärendet har avgivits av SÖ den 13 januari 1977 och av statens kulturråd den 31 januari 1977.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 353 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 353 000 kr.

E 12. Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet

1976/77	Utgift	276 294	Reservation	383 486
1977/78	Anslag	530 000		
1978/79	Förslag	830 000		

Från anslaget utgår bidrag enligt förordningen (1970: 272) om statsbidrag till löntagarorganisationers centrala kursverksamhet (ändrad senast 1977: 239). Under innevarande budgetår har utgått statsbidrag till central kursverksamhet inom Lantbrukarnas riksförbund inom en kostnadsram av 445 000 kr., Sveriges fiskares riksförbund inom en kostnadsram av 20 000 kr. och Sveriges hantverks- och industriorganisation inom en kostnadsram av 65 000 kr.

Skolöverstyrelsen

Eftersom samma bidragsregler gäller för de organisationer som erhåller bidrag från detta anslag som för löntagarorganisationerna borde anslaget enligt skolöverstyrelsen (SÖ) automatiskt uppräknas med 20 kr. per dag dvs. vid oförändrad volym med 114 000 kr.

Verksamhetsvolymen beräknas enligt SÖ öka med 22 %, vilket innebär en kostnadsökning för kost och logi för de tre organisationerna med sammanlagt 144 000 kr.

SÖ föreslår vidare, att bidraget till medverkande jämställs med bidraget till folkhögskolans ämneskurser i likhet med SÖ:s förslag för motsvarande verksamhet bekostad ur anslaget Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet. Vid oförändrad volym innebär detta en kostnadsökning med 113 000 kr. Den ökade medverkandekostnaden på grund av volymökning beräknar SÖ till 46 000 kr.

Bidraget till resekostnader beräknas av SÖ öka med 78 000 kr.

Slutligen framhåller SÖ, att även om bidrag medges utgå enligt samma grunder som till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet medger inte anslagskonstruktionen att bidragsreglerna kan följas eftersom kostnaden icke ryms inom f. n. främst Lantbrukarnas riksförbunds kostnader, varför anslaget således enligt SÖ måste ökas.

Föredraganden

Med hänvisning till de ändrade bidragsbelopp som föreslagits under anslaget Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet

föreslår jag att det totala beloppet under detta anslag räknas upp till 830 000 kr. Jag är inte heller under detta anslag beredd att tillstyrka att bidraget till föreläsare och lärare jämställs med bidraget till folkhögskolans kurser och att bidraget till kost och logi jämställs med dagstudiestödet.

Jag föreslår vidare att anslaget fr. o. m. budgetåret 1978/79 skall betecknas som förslagsanslag.

De medel som kvarstår vid utgången av budgetåret 1977/78 på det hittillsvarande reservationsanslaget Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet, bör få föras över till förslagsanslaget Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 830 000 kr.

E 13. Bidrag till kontakttolkutbildning

1977/78	Anslag[1]	2 948 000
1978/79	Förslag[1]	3 015 000

[1] Avser merkostnader för kontakttolkutbildningen, därutöver utgår medel till kostnaderna under anslagen Bidrag till studiecirkelverksamhet och Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.

Medlen disponeras av skolöverstyrelsen (SÖ) för bidrag enligt förordning (1977: 461) om statsbidrag till kontakttolkutbildning.

Från anslaget bestrids kostnader för kontakttolkutbildning, utbyggd handledarutbildning, framtagning av studiematerial, administrativa och pedagogiska merkostnader för anordnarna, information samt central administration.

Utbildningen anordnas enligt förordningen inom fem huvudområden, socialtolkning, sjukvårdstolkning, arbetsmarknadstolkning, arbetsplatstolkning och rättstolkning. För undervisning i studiecirklar utgår ett särskilt statsbidrag med 51 kr. 50 öre per studietimme. Ett särskilt statsbidrag med högst 1,1 lärartimmar för elev och kursvecka utgår för undervisning i ämneskurs på folkhögskola. Under budgetåret får högst 1 800 personer utbildas till kontakttolkar. Utbildningen bör utformas så att varje kontakttolk normalt får undervisning inom två av huvudområdena. Utbildningen av tolkar för arbetsplatstolkning får utgöra högst 40 % av det sammanlagda antalet studietimmar.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att samtliga kostnader för utbildning av kontakttolkar bestrids ur ett enda anslag benämnt Bidrag till kontakttolkutbildning.

F. n. bestrids kostnaderna från tre olika anslag, nämligen Bidrag till studiecirkelverksamhet, Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. och Bidrag till kontakttolkutbildning. SÖ framhåller bl. a. att det ur administrativ och utvärderingssynpunkt är mycket otillfredsställande med den nu rådande kostnadsuppdelningen.

För budgetåret 1978/79 räknar SÖ med att den tidigare beräknade omfattningen av verksamheten, dvs. 1 800 personer × 180 timmar, skall kunna uppnås. SÖ framhåller också att verket finner det angeläget att förordningen (1977: 461) om statsbidrag till kontakttolkutbildning ändras så att utbildningen inte knyts till antalet personer utan till antalet utbildningsplatser per budgetår.

1—2. Kostnaden för studietimme vid tolkundervisning i studiecirkel har, enligt SÖ, tidigare beräknats med utgångspunkt från kostnaden för studietimme vid undervisning i studiecirkel för invandrare i svenska språket, dvs. 46 kr. + 51 kr. 50 öre = 97 kr. 50 öre. För budgetåret 1978/79 beräknas den genomsnittliga kostnaden för undervisning i svenska språket m. m. till 100 kr. per studietimme. SÖ har räknat med samma höjning för tolkundervisning i studiecirkel. Liksom i skrivelse den 19 september 1976 anser SÖ att handledarutbildningen (2) skall bedrivas av fortbildningsavdelningen i Linköping, numera administrativt knuten till länsskolnämnden i Linköping men vad ledning av verksamheten m. m. beträffar direkt knuten till SÖ. Genom sin långa erfarenhet av utbildning av cirkelledare för studiecirklar i svenska för invandrare och av samarbete med studieförbund och folkhögskolor torde fortbildningsavdelningen vara väl lämpad för denna uppgift. En ledningsgrupp för verksamheten kommer att finnas inom SÖ med representanter för utbildningsanordnarna, fortbildningsavdelningen i Linköping och tolkarna. För fortbildningsavdelningens administrativa arbete räknar SÖ med 37 000 kr.

3—5. Beloppen för framtagning av studiematerial, administrativa och pedagogiska merkostnader för anordnarna och information har uppräknats med hänsyn till kostnadsökningen. Beträffande studiematerial kan nämnas, att ordlistorna kommer att behöva utökas och framställas på ytterligare ett antal språk. Den redan påbörjade pedagogiska omarbetningen av det befintliga basmaterialet bör, enligt SÖ, fortsätta även under budgetåret 1978/79.

6. SÖ räknar med någon minskning av den fast anställda personalen inom verket genom att SÖ inte längre direkt anordnar kurser. Med hänsyn till att verksamheten fortfarande måste sägas vara under uppbyggnad under budgetåret 1978/79 anser SÖ det angeläget att viss expertis får anställas. I det föreslagna beloppet, 75 000 kr., har även inräknats kostnader för de av regeringen den 5 maj 1976 beslutade grupperna.

Vidare har upptagits ett belopp, 20 000 kr., för expenser bl. a. för datakostnader.

7. Såväl SÖ som departementschefen har tidigare understrukit att i

all tolkutbildning måste ingå god orientering om sociala, kulturella och politiska förhållanden i såväl invandrarnas hemland som i Sverige. Därför finner SÖ det angelägct, att möjlighet i viss utsträckning bereds tolkar att delta i utbildning i hemlandet. 20 000 kr. beräknar SÖ för ändamålet.

SÖ:s förslag att samtliga kostnader för utbildningen av kontakttolkar skall belasta detta anslag medför att anslaget ökar från 2 948 000 kr. innevarandc budgetår till 6 604 000 kr. budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Utbildning av kontakttolkar förekommer sedan slutet av 1960-talet. Arbetsgruppen för invandrarfrågor inom dåvarande inrikesdepartementet inledde år 1968 en försöksverksamhet i syfte att ge fortbildning åt redan verksamma invandrartolkar. Statens invandrarverk övertog denna verksamhet år 1969 och år 1974 överfördes dcn till skolöverstyrelsen (SÖ). Försöksverksamheten har bedrivits dels som intensivkurser på internat, dels som studiecirklar.

Av den plan för utbildning av kontakttolkar som SÖ presenterade år 1976 framgick att behovet av utbildning av kontakttolkar omfattar ca 7 200 personer. Utbildningen borde dock enligt SÖ genomföras under en fyraårsperiod, och för varje tolk i genomsnitt omfatta två huvudområden. Kontakttolkens verksamhet omfattar följande huvudområden, nämligen socialtolkning, sjukvårdstolkning, arbetsplats- och arbetsmarknadstolkning samt rättstolkning.

I prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 455 har jag beräknat medel för utbildning av ca 1 800 kontakttolkar under budgetåret 1977/78, så att varje tolk i genomsnitt får utbildning inom två huvudområden. Jag förordar nu att antalet kontakttolkar som skall utbildas under budgetåret 1978/79 skall vara oförändrat, dvs. 1 800.

För studiecirklar beräknade jag att ett särskilt bidrag på 51 kr. 50 öre skulle utgå från detta anslag, utöver det statsbidrag som utgår för allmänna studiecirklar utan tilläggsbidrag från anslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet. För folkhögskolekurser beräknade jag att ett särskilt bidrag på 1,1 lärartimmar skulle utgå från detta anslag, utöver det statsbidrag som utgår för folkhögskolekurs från anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.

För budgetåret 1978/79 föreslår SÖ att samtliga kostnader för utbildning av kontakttolkar skall belasta detta anslag. SÖ:s tidigare förslag att utbildningen av gruppen kontakttolkar borde kunna genomföras under en fyraårsperiod och att endast merkostnaderna skall belasta detta anslag bör enligt min mening äga giltighet under hela fyraårsperioden. Jag beräknar därför även under budgetåret 1978/79 medel för denna utbildning från tre anslag, nämligen Bidrag till studiecirkelverksamhet, Bidrag till driften av folkhögskolor m. m. och Bidrag till kontakttolkutbildning. Jag är inte heller beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om att utbildningen fort-

sättningsvis inte skall knytas till antalet personer utan till antalet utbildningsplatser per budgetår.

Under innevarande budgetår utgör bidraget per studietimme vid tolkundervisning i studiecirkel 46 kr. + 51 kr. 50 öre = 97 kr. 50 öre. Den första delen av bidragsbeloppet, dvs. 46 kr. är det bidrag som utgår per studietimme för allmänna studiecirklar utan tilläggsbidrag.

Jag vill här endast erinra om att jag i det föregående, under anslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet, förordat en höjning av statsbidraget till allmänna studiecirklar med 4 kr. per studietimme och att denna höjning även gäller de studiecirklar som anordnas inom tolkundervisningen. (1)

En förutsättning för att utbildningen av kontakttolkar skall kunna genomföras i den takt SÖ föreslagit är att det finns tillgång till utbildade handledare. Dessa handledare saknar i stor omfattning erfarenhet från folkbildningsarbete och har därför stort behov av utbildning. En stor andel av handledarutbildningen är att betrakta som grundutbildning. I budgetpropositionen avseende budgetåret 1977/78 (prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 455) påpekade jag att utbildningsanordnarna själva skall ha möjlighet att formulera de krav på önskade kunskaper och egenskaper som skall ställas på handledarna med hänsyn härtill. De utbildningsanordnare som själva vill svara för handledarutbildningen bör beredas tillfälle att göra det. Jag beräknar medelsbehovet till oförändrat belopp, dvs. 440 000 kr. budgetåret 1978/79. (2)

I likhet med SÖ anser jag att ordlistorna kommer att behöva utökas och framställas på ytterligare ett antal språk. För framtagning av studiematerial beräknar jag ett totalt medelsbehov av 115 500 kr., dvs. en ökning med 5 500 kr. (3)

För administrativa och pedagogiska merkostnader för anordnarna beräknar jag i likhet med SÖ en ökning av bidraget med 6 000 kr. till 129 000 kr. budgetåret 1978/79. (4)

Det är av stor betydelse att informationen om utbildningen av kontakttolkar når de personer som är intressanta ur rekryteringssynpunkt. Medelsbehovet för informationsåtgärder beräknar jag skall öka med 6 500 kr. till 136 500 kr. budgetåret 1978/79. (5)

Jag beräknar kostnaden för personal, resor och expenser till sammanlagt 401 500 kr. Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om medel för tillkallande av expertis. Jag är inte heller beredd att tillstyrka förslaget om att låta tolkar delta i utbildning i hemlandet. (6 och 7)

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kontakttolkutbildning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 015 000 kr.

F. STUDIESTÖD M. M.

Vissa gemensamma frågor

Studiestödsutredningen

Den 30 september 1975 tillkallade dåvarande chefen för utbildningsdepartementet tio sakkunniga för att utreda det studiesociala stödet. De sakkunniga, som antog namnet studiestödsutredningen (U 1975: 16), har i juni 1977 till regeringen överlämnat ett principbetänkande (SOU 1977: 31) Studiestöd — Alternativa utvecklingslinjer. I betänkandet diskuteras olika alternativa utvecklingslinjer för studiehjälps- och studiemedelssystemen. Betänkandet har under hösten remissbehandlats.

Studiestödsutredningen visar hur sociala och ekonomiska faktorer fortfarande påverkar valet mellan utbildning och arbete samt valet mellan olika typer av utbildningar. Utredningen konstaterar att de för elevernas framtida utbildning och yrkesverksamhet avgörande valen till stor del sker redan i grundskolan. Den sociala bakgrunden påverkar valet av kurser och tillvalsämnen på grundskolans högstadium och sedan direkt eller indirekt valet av utbildning på gymnasial nivå och senare högskolestudier. Övergången till högskolestudier är således ofta enbart det sista steget i en urvalsprocess som sker fortlöpande under elevernas väg genom hela utbildningsväsendet.

Studiestödsutredningen anser det angeläget att en kraftig förbättring kommer till stånd av studiestödet för i första hand ungdomar i gymnasiala studier. Stödet bör, enligt utredningens mening, utformas så att det blir störst för de grupper vars utbildningsval i dag påverkas negativt av ekonomiska förhållanden. För dessa elevgrupper är det angeläget att försöka skapa ekonomiska möjligheter till ett mer förutsättningslöst utbildningsval.

Utredningen konstaterar att den åldersgräns som dragits mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen tidigare sammanföll med myndighetsåldern, dvs. 20 år. 1974 sänktes myndighetsåldern till 18 år men den studiesociala gränsen bibehölls.

Studiestödsutredningen diskuterar tre olika förslag till framtida gränsdragning mellan studiehjälps- och studiemedelssystemen.

Det första förslaget innebär studiehjälp till 18 år och därefter studiemedel, det andra förslaget innebär studiehjälp till 18 år, därefter ett nytt särskilt studiesocialt stöd för 18—19-åringar och därefter studiemedel, medan det tredje förslaget innebär studiehjälp till 20 år och därefter studiemedel.

Utredningen menar att framför allt två principer bör läggas till grund för den framtida gränsdragningen. För det första bör myndighetsåldern

utgöra den gräns efter vilken det skall vara möjligt att — med hjälp av det statliga studiestödet — själv finansiera sina studier. För det andra bör de ungdomar som kommer från hem med svag ekonomi inte behöva skuldsätta sig, i varje fall inte i högre utsträckning än i dag, för att skaffa sig en gymnasial utbildning.

Med ledning av bl. a. dessa principer föreslår utredningen att gränsen mellan studiehjälps- och studiemedelssystemet även i fortsättningen dras vid 20 år. Utredningen föreslår emellertid samtidigt att myndighetsåldern får utgöra den gräns i studiehjälpssystemet vid vilken den studerande får lyfta så stort sammantaget studiesocialt stöd att det räcker för att på egen hand finansiera studierna. Samma maximala studiestöd som i studiemedelssystemet bör således kunna utgå till den som fyllt 18 år.

Utredningen föreslår att detta åstadkommes genom att den som är myndig ges rätt att utnyttja de återbetalningspliktiga studiemedlen i den utsträckning som krävs för att fylla ut skillnaden mellan studiemedelssystemets maximibelopp och det icke återbetalningspliktiga bidrag som i framtiden kan utgå i studiehjälpssystemet.

Utredningen föreslår att rätten att utnyttja återbetalningspliktiga studiemedel i studiehjälpssystemet för den som fyllt 18 år och läser i gymnasial utbildning skall införas som ett provisorium redan den 1 juli 1978. Reformen beräknas kosta ca 56 milj. kr.

Studiestödsutredningen har i sina överväganden om det framtida studiehjälpssystemet sökt ge en total bild av samhällets stöd till familjer med barn i gymnasieskoleålder. Utredningen konstaterar att det, på grund av de olika åldersgränserna i samhällets familjepolitiska stöd, uppstår besvärliga tröskeleffekter i barnfamiljernas ekonomi.

För att motverka dessa tröskeleffekter föreslår utredningen ett antal förändringar i det familjepolitiska stödet utanför studiehjälpens område. Utredningen föreslår bl. a. att bidragsförskott och barnpension från folkpensioneringen får utgå så länge studiehjälpsförmånerna utgår, dvs. längst tills dess att den studerande fyllt 20 år. Utredningen föreslår vidare att det statliga bostadsbidraget upphör att utgå till den som får studiehjälp och att en fortsatt samordning av det statskommunala bostadsbidraget och studiehjälpen skall finnas.

Mot denna bakgrund diskuterar utredningen olika tänkbara förändringar i studiehjälpssystemet.

Utredningen framlägger tre alternativa förslag i fråga om studiehjälp.

Enligt det första alternativet får grunden till nuvarande studiehjälp ligga fast men de inkomstprövade stöden ökas väsentligt, enligt det andra förstärks det generella stödet i studiehjälpssystemet (dvs. studiebidraget) och de inkomstprövade stöden bortfaller, enligt det tredje utgår ett beskattat studiebidrag och de inkomstprövade stöden bortfaller.

Utredningen anser att de sammanlagda förmåner som i framtiden

skall kunna utgå för de mest behövande ungdomarna i studiehjälpssystemet skall kunna konkurrera med arbetsmarknadsutbildningens utbildningsbidrag för ungdomar under 20 år. Detta bidrag utgår i dag med 1 430 kr. i månaden före skatt. Det innebär att de framtida studiehjälpsförmånerna för de mest hjälpbehövande bör utgå med ytterligare ca 750 kr. i månaden för att nå samma nivå som utbildningsbidraget efter skatt. Eftersom emellertid kostnaden för en sådan reform skulle bli ansenlig har utredningen även räknat med ett antal lägre nivåer på det framtida studiestödet.

Utredningen visar att om det framtida studiehjälpssystemet utvecklas enligt det första alternativet får samhället antingen acceptera att de s. k. marginaleffekterna blir höga i normala inkomstlägen eller att även höginkomsttagare får del av stödet. Enligt utredningens mening är den sistnämnda effekten att föredra.

Om studiehjälpen utvecklas enligt det andra alternativet uppnås ett system som är enkelt att administrera och lätt att överblicka. Dessutom uppstår inga problem med höga s. k. marginaleffekter. Nackdelen med detta system är emellertid att kostnaderna för samhället blir ansenliga, om det framtida studiestödet skall ligga på en sådan nivå som utredningen har förordat.

Om studiehjälpen utvecklas enligt det tredje alternativet uppstår samma effekt. Stödet utgår till alla familjer med barn i gymnasiala studier. En förstärkning av den storleksordning som utredningen finner erforderlig blir därför mycket kostsam.

Även på studiemedelsområdet diskuterar utredningen alternativa utvecklingsmöjligheter. Utredningen presenterar här tre huvudförslag.

Enligt det första förslaget utgår hela studiestödet som bidrag, dvs. en form av studielön.

Enligt det andra förslaget utgår stödet i form av ett studielån på vars återbetalningspliktiga del betalas ränta som får dras av vid inkomsttaxeringen.

Enligt det tredje förslaget bibehålls nuvarande studiemedelssystem med vissa förändringar.

Studielönesystemet är i korthet konstruerat så att i botten finns ett grundbelopp på 2 500 kr. i månaden före skatt, dvs. netto ungefär vad som utgår i studiemedel i dag. Alla studerande som kan visa upp godtagbara studieresultat är garanterade detta grundbelopp. Den som tidigare haft förvärvsinkomster över grundbeloppet får en studielön som ersätter inkomstbortfallet under en studieperiod upp till 3 500 kr. i månaden före skatt, dvs. ungefär vad som maximalt i dag kan utgå i utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen. Merkostnaderna för studielönealternativet i förhållande till nuvarande studiemedelssystem beräknar utredningen till ca 1,2 miljarder kr. vid oförändrat studerandeantal, ca 2,3 miljarder kr. vid en 50-procentig ökning och 3,4 miljarder kr. vid en

fördubbling av antalet studerande med studiestöd.

Studielånealternativet skiljer sig från nuvarande studiemedelssystem bara genom att det är räntebärande i stället för att räknas upp med ett särskilt regleringstal, och att denna ränta är avdragsgill vid inkomstbeskattningen. De jämförelser med nuvarande system som utredningen presenterar visar att studielånealternativet är fördelaktigare än nuvarande system i återbetalningshänseende först när den beskattningsbara inkomsten överstiger 65 000—70 000 kr. Räntan har då förutsatts uppgå till 8 resp. 10 %. För återbetalningsskyldiga med inkomster därunder blir studielånet oförmånligare än nuvarande system — ju lägre inkomst desto mer oförmånligt.

I utredningens tredje förslag skisseras olika förändringar i nuvarande studiemedelssystem. Utredningen diskuterar dels en höjning av totalbeloppet från nuvarande 140 till 150 resp. 200 % av basbeloppet (från 15 540 kr. till 16 650 kr. resp. 22 200 kr. för ett helt läsår räknat efter basbeloppet för höstterminen 1977, 11 100 kr.), dels en höjning av bidragsdelen som i dag utgår med 2 178 kr. dvs. 14 % av de totala studiemedlen till en fjärdedel resp. en tredjedel av totalbeloppet. Effekterna av dessa förändringar redovisas för olika studerandekategorier. Likaså analyseras effekterna av en beskattning av bidragsdelen. Enligt utredningens beräkning skulle en höjning av totalbeloppet till 150 % av basbeloppet innebära att studiemedlens köpkraft återställdes till den nivå de hade när systemet infördes 1965. En höjning till 200 % av basbeloppet skulle betyda att de studerande fick del av samma standardförbättring som andra jämförbara grupper i samhället.

Kostnaderna för en höjning av totalbeloppet till de nämnda nivåerna skulle bli ansenliga. Utredningen har räknat med en merkostnad i förhållande till nuläget på ca 140 resp. 630 milj. kr. med oförändrat antal studiemedelstagare. Med hänsyn bl. a. härtill är det enligt utredningens mening motiverat att, utöver en viss generell höjning, också överväga en höjning som endast tillkommer vissa studerandegrupper med större behov än andra.

En höjning av totalbeloppet medför en ökad skuldbörda om inte reglerna för återbetalning ändras och/eller bidragsdelen höjs. När det gäller återbetalningsreglerna bör, enligt utredningen, i första hand avgiftsgränsen höjas och reglerna för maximal avgift ändras. Utredningen belyser likaså effekterna av bl. a. en förlängning av återbetalningstiden.

Slutligen tar utredningen upp en rad andra frågor inom ramen för det studiesociala stödet. Bl. a. föreslår utredningen att kommunerna i framtiden får ett både sakligt och ekonomiskt ansvar för att ungdomar som bedriver gymnasiala studier bereds tillfredsställande inackordering eller skolskjuts. På studiemedelsområdet diskuteras bl. a. utformningen av den särskilda ersättningen till de högskolestuderande som har merkostnader vid studiepraktik m. m.

Föredraganden

Det studiesociala systemet omfattar tre huvudområden, studiehjälp till yngre elever i gymnasial utbildning, studiemedel till äldre elever och studerande i högskolan samt vuxenstudiestöd till vuxna med kort grundutbildning och flerårig yrkeserfarenhet.

Studiehjälpen utgår i form av studiebidrag, rese- och inackorderingstillägg, inkomst- och behovsprövat tillägg samt återbetalningspliktiga studiemedel.

Studiemedlen är indexreglerade och består av en bidragsdel och en återbetalningspliktig del. Dessutom kan ett särskilt barntillägg utgå.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 aktualiserat en rad reformer inom studiehjälps- och studiemedelssystemen. Inom studiehjälpen föreslår CSN en höjning av samtliga bidragsbelopp samt en höjning av inkomstgränserna för inkomst- och behovsprövat tillägg. På studiemedelsområdet vill CSN slopa hänsynstagandet till makes ekonomi, höja såväl studiemedlens totalbelopp som dess bidragsdel, höja fribeloppet för inkomst när det gäller korttidsstuderande samt genomföra förbättringar ifråga om återbetalningstiden för studiemedel.

De nuvarande studiestödssystemen tillkom i mitten av 1960-talet. Under den tid som stöden existerat har betydande förändringar skett i samhället. Utbildningsväsendet har på samtliga nivåer varit föremål för genomgripande förändringar. På familjepolitikens område har omfattande reformer genomförts. För att anpassa studiestödssystemen till ändrade förutsättningar har en rad delreformer inom stöden genomförts. Detta har lett till att det studiesociala regelsystemet blivit svåröverskådligt.

Betydande förändringar har också skett på arbetsmarknaden och den situation som möter de studerande efter avslutade studier har i många avseenden förändrats.

Mot bakgrund av här skisserade förhållanden uttalade riksdagen år 1974 (SfU 1974: 19, rskr 1974: 265) att de studiesociala systemen borde bli föremål för en förutsättningslös utredning. År 1975 tillkallade dåvarande chefen för utbildningsdepartementet tio sakkunniga med uppdrag att utreda det studiesociala stödet. De sakkunniga (U 1975: 16), som tog namnet studiestödsutredningen, överlämnade i juni 1977 ett betänkande (SOU 1977: 31) Studiestöd — Alternativa utvecklingslinjer. Jag har nyss lämnat en redogörelse för innehållet i detta betänkande.

Betänkandet har remissbehandlats under hösten 1977 och jag avser att under våren föreslå regeringen att, mot bakgrund av de ställningstaganden som blir följden av utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter, i tilläggsdirektiv ge utredningen fortsatt uppdrag att framlägga konkreta förslag till förändringar av det studiesociala stödet.

Med hänsyn till studiestödsutredningens arbete är jag f. n. inte beredd

att föreslå några mer omfattande förändringar i nuvarande system. Jag föreslår därför endast förändringar som är motiverade med hänsyn till kostnadsutvecklingen.

Ambitionen att successivt avskaffa den s. k. makeprövningen i studiemedelssystemet — aviserad i fjolårets budgetproposition — kvarstår oförändrad. Till följd av rådande besvärliga statsfinansiella läge ser jag mig dock nödsakad att f. n. avstå från att framlägga förslag om fortsatt avveckling.

Studiestöd till vuxna utgår i form av tim- och dagstudiestöd för kortare studier samt särskilt vuxenstudiestöd för längre studier. Stödet finansieras genom en särskild arbetsgivaravgift, vuxenutbildningsavgiften, om 0,25 % på lönesumman.

I föregående budgetproposition föreslog jag en höjning av vuxenutbildningsavgiften från 0,15 till 0,25 % fr. o. m. den 1 januari 1978. Riksdagen biföll förslaget. Denna höjning kommer således att få full genomslagskraft under budgetåret 1978/79. Detta innebär ett betydande reformutrymme. Härutöver vill jag erinra om att jag i proposition 1976/77: 100 bil. 12 anförde att för budgetåret 1978/79 inga ytterligare medel från vuxenutbildningsavgiften borde tillföras anslagen Bidrag till studiecirkelverksamhet, Bidrag till studieförbund och Studiemedelsfonden. Riksdagen beslöt i enlighet med förslaget och jag har därför beräknat medel från vuxenutbildningsavgiften under nyss nämnda anslag med oförändrade belopp.

Jag beräknar inkomsterna från vuxenutbildningsavgiften och de beskattade vuxenstudiestöden till 546,3 milj. kr. I förhållande till föregående budgetår innebär detta ett reformutrymme på 135,4 milj. kr. En stor del av detta reformutrymme föreslår jag används till dels en höjning av bidragsbeloppen och dels en utökning av antalet särskilda vuxenstudiestöd och en mindre del till en ökning av antalet tim- och dagstudiestöd.

CSN fick den 17 februari 1977 regeringens uppdrag att utreda vissa frågor angående tim- och dagstudiestöd. CSN skulle enligt uppdraget göra en översyn av reglerna för tim- och dagstudiestöd samt utreda möjligheterna att ge stöden till andra grupper än löntagare.

CSN har den 22 september 1977 överlämnat sin utredning. Jag kommer senare att referera utredningens huvudsakliga innehåll. Med anledning av översynen av reglerna för att erhålla tim- och dagstudiestöd föreslår jag en rad förändringar. Beträffande möjligheterna för nya grupper att erhålla stöden har inte CSN funnit det möjligt att på den tid som stått till förfogande lösa de praktiska problemen i sammanhanget. CSN konstaterar bl. a. att nuvarande stöd är konstruerade utifrån förutsättningen att de utgår till löntagare som en ersättning för ett dokumenterat inkomstbortfall. CSN anser inte att dessa stöd direkt kan överföras till grupper som inte är löntagare. Jag avser därför att senare föreslå regeringen att ge CSN i uppdrag att utforma ett förslag till stöd

som kan utgå till andra grupper än löntagare och som i ekonomiskt hänseende motsvarar nuvarande tim- och dagstudiestöd. CSN bör i detta sammanhang också beakta finansieringsformen. Även frågan om vuxenutbildningsnämndernas verksamhet och sammansättning bör ses över. Arbetet bör bedrivas med skyndsamhet.

Slutligen föreslår jag vissa förbättringar vad beträffar det stöd som utgår till studerande i grundutbildning för vuxna.

Väntetiderna vid behandlingen av studiemedelsansökningar vid början av höstterminen 1977 var oacceptabelt långa. För att lösa de akuta problemen har regeringen såväl för hösten 1977 som för våren 1978, med 400 000 kr. resp. 500 000 kr., medgivit överskridanden av anslaget till studiemedelsnämnderna. Jag tog vidare initiativ till en överenskommelse mellan utbildningsdepartementet och en rad banker om ett provisoriskt system för förskottsutbetalning av studiemedel. Härigenom blev det möjligt för ca 22 000 studerande att i september få ut förskott på de studiemedel de ansökt om.

Hösten 1978 kommer studiemedelsnämnderna att i full utsträckning kunna utnyttja ett nytt datorbaserat system för behandling av studiemedelsansökningar.

Effektivare behandlingsrutiner i kombination med vissa resursförstärkningar till såväl CSN som studiemedelsnämnderna bör enligt min mening leda till kortare behandlingstider under budgetåret 1978/79. Men även om behandlingstiderna i normalfallen kan reduceras kan det ändå i enstaka fall uppstå problem som leder till längre väntetid. Jag avser därför att senare föreslå regeringen att införa en möjlighet till förskottsutbetalning i de fall väntetiden för studiemedel överstiger fyra veckor. En departementspromemoria i vilken diskuterats olika tekniska lösningar av ett förskottssystem (Ds U 1977: 23) remissbehandlas f. n.

Genom beslut den 26 juni 1975 uppdrog regeringen åt riksförsäkringsverket att utreda frågan om utformningen av stödet vid sjukdom för bl. a. den som deltar i arbetsmarknadsutbildning och för den som bedriver vuxenstudier som förenats med rätt till särskilt vuxenstudiestöd. Riksförsäkringsverket har den 25 maj 1977 överlämnat sitt betänkande Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl. (Ds S 1977: 4). Betänkandet har remissbehandlats.

De framlagda förslagen bereds f. n. inom regeringskansliet.

Med anledning av riksförsäkringsverkets betänkande har Sveriges förenade studentkårer i skrivelse till regeringen aktualiserat stödet vid sjukdom för studiemedelstagare.

Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation har i en gemensam skrivelse tagit upp en rad frågor om bl. a. studiestödet.

F 1. Centrala studiestödsnämnden m. m.

1976/77	Utgift	26 595 733
1977/78	Anslag	30 833 000
1978/79	Förslag	34 036 000

Centrala studiestödsnämnden (CSN) är enligt förordningen (1974: 433) med instruktion för centrala studiestödsnämnden (ändrad senast 1975: 1205) central förvaltningsmyndighet för ärenden om studiesocial verksamhet och därmed sammanhängande frågor i den mån sådana ärenden ej ankommer på annan myndighet. Nämnden är central myndighet för studiemedelsnämnderna och för de fr. o. m. budgetåret 1975/76 inrättade vuxenutbildningsnämnderna. CSN:s delegation för utländska studerande handlägger frågor rörande utländska studerandes formella rätt till svenskt studiestöd.

Studiemedelsnämnderna handhar ärenden om studiemedel samt särskilt vuxenstudiestöd för högskoleutbildning. För studiemedelsnämnderna gäller förordningen (1965: 745) med instruktion för studiemedelsnämnderna (ändrad senast 1975: 1212).

För vuxenutbildningsnämnderna gäller förordningen (1975: 394) med instruktion för vuxenutbildningsnämnderna (ändrad 1975: 1215).

Centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Centrala studiestödsnämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	77	+10	+2
Övrig personal	93	+41	of.
	170	**+51**	**+2**
Anslag			
Lönekostnader	14 825 000	+7 051 000	+3 606 000
Sjukvård	40 000	of.	of.
Reseersättningar	389 000	+ 296 000	+ 39 000
därav för utrikes resor	(12 000)	(+ 7 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	2 010 000	+ 114 000	+ 87 000
Expenser	13 348 000	− 395 000	− 308 000
därav för engångsutgifter	(9 000)	—	—
Ej disponerat belopp	221 000		− 221 000
	30 833 000[1]	**+7 066 000**	**+3 203 000**

[1] Under budgetåret har anslagsöverskridande medgivits med 900 000 kr.

Centrala studiestödsnämnden

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 351 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar centrala studiestödsnämnden (CSN) en minskning på personalsidan med 12,5 tjänster varav 8,5 tjänster vid

CSN. Personalminskningen vid CSN skulle få konsekvenser för såväl det långsiktiga anvisnings-, tillsyns- och utvecklingsarbetet som den kortsiktiga löpande ärendehandläggningen. En ytterligare begränsning av en begränsad utvecklingsverksamhet skulle med nödvändighet indirekt medföra problem i studiestödshandläggningen vid studiemedels- och vuxenutbildningsnämnder. Nedskärning vid administrativa enheten enligt Pri 0-förslag skulle innebära att verksamheten helt får inriktas på löpande verksamhet som därtill får fördröjningar i handläggningen till förfång för dels den administrativa utvecklingen och dels den personaladministrativa servicen. En personalminskning inom återkravsfunktionen skulle medföra ytterligare balanser inom återkravsverksamheten med åtföljande mindre medelsinflöde. På beviljningssidan innebär Pri 0 behandlingstider på 5—6 veckor. Vid studiemedelsnämnderna innebär Pri 0 att målsättningen för behandlingstidernas längd inte i något avseende kan uppnås. Behandlingstiderna kan svårligen understiga 5—6 veckor.

3. CSN beräknar att administrationen av vuxenstudiestöd vid myndigheten kräver motsvarande personalresurser som studiehjälps- eller studiemedelsadministrationen, dvs. ca 17 tjänster. Av CSN:s yrkanden om personalförstärkning med totalt 31 tjänster vid CSN hänför sig därför flertalet till administrationen av vuxenstudiestödsreformen och vuxenutbildningsnämnderna.

4. För förstärkning av CSN:s kansli bör, med placering på verksledningssekretariatet beräknas medel för en byrådirektör i hF 17 (+111 939 kr.).

5. På tillsynsenheten bör för anvisnings-/tillsyns- och uppföljningsarbete beräknas medel för en byrådirektör i F 17 och tre byrådirektörer i hF 17 samt för sekreterar- och kvalificerade skrivuppgifter en kansliskrivare/assistent i hF 5. Vidare bör för besvärshandläggning beräknas medel för en byrådirektör i hF 17, samt en kansliskrivare/assistent i hF 5 (+713 151 kr.).

6. På återbetalningsenheten bör för handläggning av uppskovs- och uppbördsärenden beräknas medel för 3 assistenttjänster i F 6 samt för registreringsarbete 2 kansliskrivare/assistenter i hF 5. För förstärkning av återkravsverksamheten bör medel beräknas för en byråassistent i F 7 samt en kansliskrivare/assistent i hF 5 (+530 357 kr.).

7. På beviljningsenheten bör medel beräknas för en kansliskrivare/assistent i hF 5 för studiestödshandläggning samt en assistent i F 6 för kombinerad studiestödshandläggning och uppskovshandläggning (+149 703 kr.).

8. På administrativa enheten bör medel beräknas för en byrådirektör i hF 17 för vidareutveckling och löpande administration av planeringssystemet. Medel bör även beräknas för en blankettekniker i hF 11. För förstärkning av personalsektionen bör medel beräknas för en byråas-

sistent/förste byråsekreterare i hF 13. Ytterligare medel för förstärkning av den löpande personaladministrationen bör beräknas under anslaget F 8. För kvalificerade sekreteraruppgifter bör medel beräknas för en kansliskrivare/assistent i hF 5 (+364 274 kr.).

9. STIS-projektet avvecklas den 30 juni 1978. För vidareutveckling av handläggningssystemen och den löpande datordriften bör medel fr. o. m. den 1 juli 1978 beräknas för en chef i F 21/22, en driftplanerare i hF 17, en databasadministratör i hF 17, tre systemmän/programmerare i hF 17, en registervårdare i hF 15, en programmerare i hF 15, en driftkontaktman i F 11 samt en kansliskrivare/assistent i hF 5 (+1 070 854 kr.).

10. För att acceptabla behandlingstider skall uppnås vid studiemedelsnämnderna bör medel beräknas för ytterligare 24 tjänster varav 20 beräknas under detta anslag (+1 591 127 kr.).

11. För övertidsersättningar, vikariatstillägg, tjänsteresetillägg, praktikverksamhet, ersättningar för uppdrag samt experter bör medel beräknas (+253 000 kr.).

12. För undvikande av vakanser vid längre sjukledigheter/föräldraledigheter vid CSN och studiemedelsnämnderna bör 200 000 kr. beräknas (+200 000 kr.).

13. För arvoden och ersättning för förlorad arbetsförtjänst bör ytterligare medel beräknas (+444 000 kr.).

14. För reseersättningar till ledamöter, tjänstemän och för konferenser bör ytterligare medel beräknas (+466 000 kr.).

15. För omkostnader bör ytterligare medel beräknas för ökad blankettvolym, utökad publikationsverksamhet, ökade distributionskostnader samt ökade registreringskostnader. CSN föreslår dock minskningar av andra omkostnader vilket gör att inga ytterligare medel begärs.

Föredraganden

Riksdagen fattade vid 1975 års riksmöte en rad beslut (prop. 1975: 23, SfU 1975: 14, rskr 1975: 176) vilka ställer ökade krav på centrala studiestödsnämnden (CSN) och studiemedelsnämnderna. Således beslöt riksdagen att införa nya studiestöd för vuxenstuderande i form av särskilt vuxenstudiestöd, dagstudiestöd och timstudiestöd och att inrätta särskilda vuxenutbildningsnämnder i varje län. CSN är central myndighet för vuxenutbildningsnämnderna. Det ökade antalet ansökningar om studiestöd liksom de växande resurserna för vuxenstudiestödet ställer ökade krav på CSN:s administration, varför jag förordar att ledningsfunktionen förstärks med två byråchefstjänster.

Genom beslut den 17 maj 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt CSN att i samråd med statskontoret fortsätta utvecklingsarbetet i fråga om ett nytt registrerings- och utbetalningssystem baserat på automatisk databehandling (ADB).

Regeringen har den 13 november 1975 medgett att CSN för att täcka kostnaderna för utvecklingsarbetet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 får överskrida anslaget för expenser med sammanlagt 5 048 000 kr. Riksdagen har för budgetåren 1976/77 och 1977/78 anvisat totalt 6 850 000 kr. för fortsättningen av denna verksamhet. Projektet beräknas vara slutfört med utgången av budgetåret 1977/78. Jag är inte nu beredd att ta ställning till personaldimensioneringen för ADB-funktionen, varför jag förordar att 812 000 kr. anvisas för budgetåret 1978/79. Definitivt ställningstagande till personaldimensioneringen bör tas inför budgetåret 1979/80.

Situationen vid studiemedelsnämnderna är inte tillfredsställande. Väntetiderna för de studerande är för långa. Under innevarande budgetår har regeringen medgivit anslagsöverskridande med 900 000 kr. Jag har därför beräknat en resursförstärkning med 500 000 kr. för tillfälligt anställd personal vid studiemedelsnämnderna.

Sedan budgetåret 1969/70 har det bedrivits en försöksverksamhet med studeranderepresentation i CSN:s styrelse. CSN har i skrivelse den 17 oktober 1977 redovisat sina erfarenheter av försöksverksamheten och ställer sig positiv till att försöksverksamheten permanentas. Jag delar CSN:s uppfattning och förordar nu att studeranderepresentationen i CSN permanentas. Det bör finnas en studeranderepresentant. Det bör ankomma på regeringen att fastställa för vilken mandatperiod studeranderepresentanten bör förordnas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Centrala studiestödsnämnden m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 34 036 000 kr.

F 2. Studiebidrag m. m.

1976/77	Utgift	649 003 006
1977/78	Anslag	716 000 000
1978/79	Förslag	809 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för studiestöd enligt studiestödslagen (1973: 349, omtryckt 1975: 359, ändrad senast 1977: 146 och 489), nämligen förlängt barnbidrag enligt 2 kap., studiebidrag jämte tillägg och resekostnadsersättning enligt 3 kap., studiebidrag enligt 4 kap., timstudiestöd enligt 5 kap., dagstudiestöd enligt 6 kap. samt vuxenstudiebidrag enligt 7 kap. Från anslaget bestrids även utgifter för studiestöd för vuxna enligt förordningen om timersättning vid grundutbildning för vuxna (1976: 327, ändrad senast 1977: 405). Av anslaget disponeras dessutom medel för brevskolestipendier samt medel för särskilt studiestöd till utlandssvenska elever. Utgifterna för timstudiestöd, dagstudiestöd och vuxenstudiebidrag täcks genom att medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgift m. m. förs till anslaget.

Centrala studiestödsnämnden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) föreslår en ökning av beloppet under detta anslag med 369 milj. kr. för nästa budgetår.

1. Under budgetåret 1976/77 har utbetalats 403,1 milj. kr. i förlängt barnbidrag och studiehjälp i form av bidrag och tillägg enligt studiestödslagen. I beloppet ingår också särskilt studiestöd till utlandssvenska elever med 73 500 kr. För innevarande budgetår har medelsbehovet beräknats till 462,2 milj. kr.

Vid oförändrade regler och bidragsbelopp beräknar CSN medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 467 milj. kr.

CSN föreslår höjda tilläggsbelopp så att studiehjälpens realvärde skall kunna återställas. Beloppen för resetillägg bör enligt nämndens mening höjas till resp. 115, 150, 190, 220, 265 och 300 kr. i månaden för avstånd om minst 6, 13, 19, 27, 36 resp. 46 km. Förslaget innebär förutom en höjning av beloppen att en avståndsklass tillkommer samt att gränserna för nuvarande avståndsklasser ändras. Merutgiften härför beräknas till 12,1 milj. kr.

CSN föreslår i en skrivelse till regeringen den 17 oktober 1977 att resetilläggen inom studiehjälpen höjs utöver de i anslagsframställningen föreslagna beloppen med hänsyn till nya taxor vid statens järnvägar fr. o. m. den 1 september 1977.

Inackorderingstillägget föreslås höjt från 230 till 300 kr. i månaden, vilket beräknas medföra en merutgift på 16,3 milj. kr. Såväl inkomst- som behovsprövat tillägg föreslås kunna beviljas med högst 200 kr. i månaden. För inkomstprövat tillägg innebär det en ökning från nuvarande belopp om högst 75 kr. till högst 200 kr. För behovsprövat tillägg blir ökningen av det maximala beloppet 50 kr. från nuvarande högsta belopp i månaden som är 150 kr. Merutgiften har beräknats till 9,3 milj. kr. för inkomstprövat tillägg och till 1,1 milj. kr. för behovsprövat tillägg.

För de inkomst- och behovsprövade tilläggen föreslår CSN dessutom höjda och till den allmänna inkomstutvecklingen anpassade inkomstgränser. För inkomstprövat tillägg föreslås gränsen höjd från 35 000 till 45 000 kr. Vid oförändrat tilläggsbelopp beräknas merutgiften för en sådan höjning till 4,6 milj. kr. Merutgiften för inkomstprövat tillägg vid en samtidig höjning av såväl inkomstgräns som tilläggsbelopp har beräknats till 21,6 milj. kr. För att möjliggöra en mer individuell och allsidig prövning av ansökan om behovsprövat tillägg föreslås en höjning av den ovillkorliga inkomstgränsen till 50 000 kr. CSN beräknar merkostnaden till 5,8 milj. kr. Vid en samtidig höjning av såväl tilläggsbelopp som inkomstgräns beräknar CSN merutgiften för behovsprövat tillägg till 8,8 milj. kr.

CSN föreslår härutöver ändrade regler för reduktion av studiehjälp enligt studiestödsförordningen 3 kap. 17 §. CSN föreslår att reduktions-

beloppen höjs från 12 kr. och 50 öre för varje påbörjat tusental kronor i ekonomiskt underlag mellan 32 000 och 54 000 kr. samt 20 kr. för varje påbörjat tusental kronor i ekonomiskt underlag utöver 54 000 kr. till resp. 25 och 50 kr. CSN föreslår vidare att det högre reduktionsbeloppet skall gälla vid ett ekonomiskt underlag över 64 000 kr.

De sammanlagda reformkostnaderna för studiehjälp uppgår sålunda till 58,8 milj. kr. Anslagsbehovet för förlängt barnbidrag och studiehjälp blir därmed 525,8 milj. kr. eller 95,6 milj. kr. mer än anslaget för innevarande budgetår.

2. Under budgetåret 1976/77 har till studerande i eftergymnasial utbildning och till äldre studerande i gymnasial utbildning utbetalats 231,0 milj. kr. i studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen. För budgetåret 1978/79 beräknas medelsbehovet vid oförändrade regler till 242,4 milj. kr.

CSN föreslår att prövningen gentemot makes inkomst helt slopas på beviljningssidan fr. o. m. den 1 juli 1978 samt att lättnader på återbetalningssidan genomförs budgetåret 1979/80. Kostnaderna beräknas till 6,2 milj. kr. för budgetåret 1978/79. CSN föreslår att fribeloppen för egen inkomst för korttidsstuderande höjs till 55, 75, 100, 125, 150 och 175 % av gällande basbelopp för ett kalenderhalvår vid studier under resp. 4—6, 3,5, 3,0, 2,5, 2,0 och 0,5 månader. Kostnaderna för förslaget beräknas till 0,7 milj. kr. Nämnden föreslår vidare en höjning av totalbeloppet för studiemedel från 140 % till 150 % av basbeloppet för ett nio månaders läsår samt en ökning av studiebidraget som ingår i studiemedlen till 25 % av totalbeloppet. En höjning av bidragsdelen med nuvarande regler för totalbeloppet beräknas medföra ökade kostnader med 243,0 milj. kr. Om totalbeloppet höjs till 150 % av basbeloppet beräknas kostnaderna för ökningen av studiebidraget uppgå till totalt 278,0 milj. kr. Studiemedel föreslås kunna utgå till deltidsstuderande för 15-dagarsperioder i stället för som f. n. för 30-dagarsperioder. Förändringen antas medföra ökade utgifter med 0,1 milj. kr. CSN föreslår vidare en övergång till dagberäkning av studiemedlen. Därigenom uppnår man förbättringar för vissa grupper studerande för vilka den nuvarande 15-dagarsregeln är oförmånlig. Utgiften för en sådan ändring av reglerna beräknas till 1,6 milj. kr.

Enligt 4 kap. 16 § studiestödsförordningen krävs för beviljande av studiemedel för studier på gymnasial nivå i annat nordiskt land att studierna skall omfatta minst fyra månaders heltidsstudier. Motsvarande gäller för studiehjälpen. CSN föreslår att villkoret om minst fyra månaders studier slopas. Kostnaden för en sådan regeländring beräknas till 0,1 milj. kr.

CSN föreslår att bestämmelsen i studiestödslagen om utbetalning av barntillägg till vårdnadshavare skall upphöra att gälla. Enligt CSN har möjligheterna att göra särskild utbetalning av barntillägg till vårdnads-

havare utnyttjats i mycket liten utsträckning samtidigt som sådana utbetalningar är krångliga och tidsödande. De minskade kostnaderna beräknas till 7 000 kr.

Med början hösten 1977 infördes nya datorbaserade rutiner för utbetalning av studiemedel, det s. k. STIS-systemet. I och med de nya utbetalningsrutinerna är det möjligt att införa fler utbetalningstillfällen för studiemedel. CSN föreslår att utbetalning av studiemedel sker vid två tillfällen under ett kalenderhalvår. Samtidigt föreslår CSN att beviljade studiemedel omprövas vid varje utbetalningstillfälle med hänsyn till inkomstförändringar samt att en mer långtgående anpassning av studiemedlen till basbeloppet sker.

CSN beräknar att det minskade utflödet av studiemedel på grund av ökad kontroll uppgår till ca 5,5 milj. kr. Förslaget om en mer långtgående basbeloppsanpassning beräknas kosta 4,2 milj. kr. Sammanlagt skulle de föreslagna reformerna medföra ett minskat anslagsbehov på 1,3 milj. kr.

I skrivelse den 14 mars 1977 har CSN föreslagit en decentralisering av beslutanderätten i ärenden som rör studiestöd till sådan icke svensk medborgare som är barn till invandrare. Beslutanderätten i dessa ärenden ligger f. n. hos CSN, men CSN hemställer i skrivelsen om sådan ändring av studiestödsförordningen (1973: 418, omtryckt 1975: 390, ändrad senast 1974: 546), att prövningen av rätt till studiestöd för den som är barn till invandrare och som inte fyllt 20 år decentraliseras från CSN till de lokala/regionala studiestödsmyndigheterna.

CSN hemställer i en skrivelse till regeringen den 26 november 1976 att anslagsposterna 3, 4 och 5 under anslaget F 2. betecknas som särskilda reservationsanslag. I sitt yttrande den 13 juni 1977 över CSN:s skrivelse förordar riksrevisionsverket (RRV) att ett reservationsanslag anvisas för vuxenstudiestöd. Alternativt pekar RRV på möjligheten att CSN, så snart nämnden fastställt storleken av det belopp som inte kunnat utnyttjas under det gångna budgetåret, hos regeringen begär att under löpande budgetår få överskrida ifrågavarande anslagsposter med högst motsvarande belopp.

De sammanlagda kostnaderna för genomförandet av CSN:s förslag på studiemedelsområdet uppgår vad avser studiebidrag till 240,4 milj. kr. Medelsbehovet blir därmed totalt 482,8 milj. kr., vilket utgör en ökning i förhållande till anslaget för innevarande år med 250,3 milj. kr.

3. Under budgetåret 1976/77 har särskilt vuxenstudiestöd beviljats till studerande i yrkesteknisk högskoleutbildning och till studerande på grundskolenivå och gymnasieskolenivå.

Den totala beviljningen har omfattat ca 10 000 personer och uppgått till omkring 131 milj. kr. För budgetåret 1977/78 har anvisats 165 milj. kr., motsvarande ca 10 000 årsplatser.

CSN föreslår en kraftig utbyggnad av vuxenstudiestödet till 30 000

årsplatser. Medelsbehovet för vuxenstudiebidrag utgör 579 milj. kr. dvs. en ökning i förhållande till budgetåret 1977/78 med 414 milj. kr. CSN föreslår dessutom att det särskilda vuxenstudiestödet beräknas per dag, vilket innebär ökade kostnader med 6,1 milj. kr., att särskilt vuxenstudiestöd får utgå till studerande som får inkomstbortfall under julferie, vilket beräknas kosta 11,5 milj. kr. samt att särskilt vuxenstudiestöd får utgå till deltidsstuderande för 15-dagarsperioder. Förslaget rörande deltidsstuderande beräknas innebära en kostnadsökning med 0,6 milj. kr. Den totala kostnaden för vuxenstudiestöd blir således 597,2 milj. kr.

4. Timstudiestöd har under föregående år beviljats för tid t. o. m. februari 1977 med omkring 23,1 milj. kr. För budgetåret 1977/78 uppgår anvisade medel till 44,0 milj. kr. motsvarande 57 000 timstudiestöd om 35 timmar.

CSN föreslår att antalet timstudiestöd för budgetåret 1978/79 ökas till 70 000 stöd om 35 timmar. Enligt CSN bör beloppet för timstudiestöd höjas från 22 till 35 kr. Medelsbehovet vid ett höjt antal stöd ökar med 9,9 milj. kr. Höjs dessutom beloppet per timme till 35 kr. ökar medelsbehovet med 31,9 milj. kr.

5. Dagstudiestöd har under föregående år beviljats för tid t. o. m. februari 1977 med totalt 10,7 milj. kr. Anvisade medel för budgetåret 1977/78 uppgår till 20,0 milj. kr.

CSN föreslår att antalet dagstudiestöd för budgetåret 1978/79 ökas från 19 000 till 29 000 stöd om 5 dagar. Nämnden anser vidare att inkomstbidraget i dagstudiestödet bör höjas från 110 kr. till 170 kr. och internatbidraget från 100 kr. till 150 kr. En ökning av antalet stöd till den nämnda nivån men med oförändrade belopp innebär en ökning av medelsbehovet med 10,5 milj. kr. Höjning av såväl bidragen som ett ökat antal stöd beräknas kosta 26,4 milj. kr.

CSN fick den 17 februari 1977 regeringens uppdrag att utreda möjligheterna att ge tim- och dagstudiestöd till andra grupper än löntagare samt att mot bakgrund av hittillsvarande erfarenheter göra en översyn av reglerna för tim- och dagstudiestöd. CSN har den 22 september 1977 överlämnat en rapport om tim- och dagstudiestöd.

CSN konstaterar att f. n. gäller en tidsbegränsning för utnyttjande av tim- och dagstudiestöd till två på varandra följande kvartal. Det har visat sig att kvartalsgränserna i vissa fall utgör hinder för ett effektivt utnyttjande av beviljade stöd. En del studiecirklar kan av olika anledningar inte bli helt klara under två kvartal. De fackliga cirklarna omfattar ofta 60 timmar eller mer och pågår under tre eller fyra kvartal. De fackliga organisationerna anser att man bättre än f. n. skulle kunna fördela beviljade medel, om dessa kunde disponeras under ett helt budgetår. CSN anser att man bör ändra reglerna om tidsperiod för utnyttjande av tim- och dagstudiestöd och att högsta antalet stödberättigande timmar därvid också ändras. CSN föreslår att timstudiestöd får utgå

för maximalt 70 timmar och dagstudiestöd för maximalt tio dagar under en tidsperiod som motsvaras av det statliga budgetåret.

För rätt till tim- och dagstudiestöd gäller minimigränser. Antalet stödberättigande timmar/dagar måste uppgå till tio timmar resp. två dagar under två kvartal för att stöd skall kunna betalas ut. Dessa krav har medfört svårigheter för vissa grupper arbetstagare att utnyttja stödet. I fråga om timstudiestöd har detta särskilt gällt skiftarbetare. CSN föreslår att timstudiestöd resp. dagstudiestöd skall kunna utgå för varje timme/dag då inkomstbortfall uppstår på grund av deltagande i utbildning. Internatbidrag föreslås också kunna utgå för en dag.

Enligt nuvarande regler kan timstudiestöd resp. dagstudiestöd (inkomstbidrag) betalas ut för timme resp. dag som åtgår för resa i samband med utbildningen, under förutsättning att restimmen/resdagen medför inkomstbortfall och att den kan bytas ut mot en studietimme/studiedag förlagd till fritiden. Reglerna har orsakat kritik och upplevts som orättvisa av dem som har hela utbildningen förlagd till arbetstid. Enligt CSN:s mening bör timstudiestöd resp. dagstudiestöd kunna utgå för timme/dag då den studerande måste ta ledigt från arbetet för resa i samband med utbildningen och på grund härav förlorar arbetsinkomst, oavsett om själva undervisningen är förlagd till arbetstid eller fritid. För att de som måste avsätta tid för resa i samband med utbildning inte skall få ett mindre antal timmar/dagar tillgängliga för studier, föreslås maximala antalet timmar med timstudiestöd och maximala antalet dagstudiestöd för sådan studerande uppgå till 90 timmar resp. 12 dagar.

CSN beräknar inte några merutgifter för de framlagda förslagen. Enligt CSN innebär en förändring av reglerna på sätt som föreslås i princip endast att tillgängliga resurser för tim- och dagstudiestöd disponeras något annorlunda än f. n.

När det gäller frågan om möjligheten för andra grupper än löntagare att erhålla tim- och dagstudiestöd anför CSN följande.

Tim- och dagstudiestödet är till sin karaktär i princip anpassat till löntagarkategorin, dels genom finansieringsformen, dels genom reglernas utformning. Stöd utgår till den som är arbetstagare och får inkomstbortfall på grund av deltagande i utbildningen. Vid en utvidgning av rätten till stöd till andra grupper måste bl. a. fastställas vilka kriterier för avgränsningen av dessa andra grupper som skall gälla. Vidare torde det bli nödvändigt att fastställa någon motsvarighet till kravet på inkomstbortfall för arbetstagare, t. ex. genom att redovisning görs av produktionsbortfall eller kostnader för anlitande av ersättare under tid som åtgår för deltagande i utbildningen. Därvid bör beaktas huruvida stödet skall utgöra skattepliktig inkomst.

CSN konstaterar i sin rapport att det bland andra grupper än löntagare finns korttidsutbildade som har behov av ekonomiskt stöd för att kunna delta i utbildning. Enligt CSN:s mening kan stödet till dessa

t. ex. få formen av en kostnadsersättning motsvarande tim- och dagstudiestöden. När det gäller avgränsningsfrågan anger CSN tre alternativ, nämligen att stöd utgår till

1) medlemmar i Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation,

2) medlemmar i samtliga näringslivs-, bostads- och handikapporganisationer och

3) alla grupper av korttidsutbildade, bl. a. hemarbetande.

CSN pekar på behovet av fortsatta analyser av de olika konsekvenser som ett införande av stöd till nya grupper kan medföra. CSN framhåller vidare att ytterligare tid erfordras för utvecklingen av de praktiska rutinerna för handläggningen av stödet.

I en skrivelse till regeringen tar vuxenstuderandes i Vätterstad elevförening upp försäkringsfrågor m. m. för vuxenstuderande. CSN har den 17 oktober 1977 avgivit yttrande i ärendet.

6. Fr. o. m. den 1 juli 1976 utgår timersättning till deltagare i grundutbildning för vuxna. Ersättningen per timme är 18 kr. för den som förlorar arbetsinkomst (motsvarande) och 8 kr. för hemarbetande. Kostnaderna vid oförändrade regler beräknas under budgetåret 1978/79 uppgå till 35,2 milj. kr.

CSN föreslår att flertalet studerande skall få 35 kr./timme, dvs. även studerande som deltar i utbildningen utan att åsamkas inkomstbortfall. CSN föreslår vidare att en ersättning om 10 kr. per timme bör utgå till studerande vars uppehälle helt bekostas av stat eller kommun. Kostnaden för dessa reformer beräknas till 26,2 milj. kr.

CSN föreslår också att gällande bestämmelser ändras så att det blir möjligt att erhålla timersättning även om studietiden inte uppgår till minst 5 timmar. Kostnaden beräknas till 0,1 milj. kr.

Statens invandrarverk

Statens invandrarverk har i en till skrivelse den 8 juni 1977 fogad PM tagit upp en rad problem i samband med grundutbildningen för vuxna och föreslagit vissa förändringar i gällande bestämmelser.

Sveriges Förenade Studentkårer föreslår i skrivelse till regeringen att 45-årsgränsen för erhållande av studiemedel slopas.

I en skrivelse till regeringen kräver lärarhögskolans i Mölndal elevkår bl. a. att studiemedlens bidragsdel skall höjas till minst 25 % av studiemedlen och att studiemedlen skall återställas till 1965 års köpkraft och betalas ut samma dag som studierna börjar. Vidare kräver elevkåren höjda och återbetalningsfria barntillägg samt makeprövningens avskaffande.

Liknande krav framförs av journalisthögskolans i Göteborg elevkår i en skrivelse till regeringen.

Moderata samlingspartiet i Stockholms stad har i en skrivelse till regeringen krävt att makeprövningen skall avskaffas och att fribeloppet för egen inkomst skall sättas så att de som använder sommaren till att skaffa sig arbetserfarenhet inte får minskade studiemedel.

Örebro studentkår har i skrivelse till regeringen krävt åtgärder för att förkorta de långa behandlingstiderna vid studiemedelsnämnderna och garantera möjligheter till förskott.

I skrivelse till regeringen anhåller skolstyrelsen i Filipstads kommun att resetilläggen anpassas på ett sådant sätt att de täcker hela resekostnaden.

Föredraganden

Enligt min mening är det väsentligt att genomföra sådana förbättringar på studiehjälpens område att stöden inte urholkas av det rådande kostnadsläget. Därför förordar jag höjningar av de olika stödformernas belopp samt inkomstgränser. Däremot är jag inte, i avvaktan på den tidigare nämnda studiestödsutredningen, beredd att föreslå förändringar av stödens innehåll eller konstruktion.

Den 1 april 1978 höjs det allmänna barnbidraget med 160 kr. per år. Därmed höjs också det förlängda barnbidraget och studiebidraget med motsvarande belopp, dvs. från 175 kr. till 188 kr. i månaden.

Enligt min mening bör resetilläggen höjas från 105, 140, 190, 220 och 255 kr. i månaden för avstånd om resp. 6, 15, 25, 35 och 45 km till 115, 150, 190, 220, 265 och 300 kr. i månaden för avstånd om resp. 6, 13, 19, 27, 36 och 46 km. Merutgiften för denna höjning av ersättningsbeloppen samt justering av avståndsintervallen beräknar jag till 12,1 milj. kr.

Jag förordar att inackorderingstillägget höjs från 230 till 260 kr. i månaden. Merutgiften beräknar jag till 7,0 milj. kr.

Jag förordar vidare en höjning av inkomstgränserna för det inkomstprövade och det behovsprövade tillägget från 35 000 kr. till 38 000 kr. Chefen för bostadsdepartementet kommer senare denna dag att föreslå att det statliga bostadsbidraget höjs. Med hänsyn härtill bör också det inkomstprövade tillägget höjas från 75 kr. till 105 kr. i månaden. Denna höjning bör också föranleda att föreskrifterna i 3 kap. 17 och 18 §§ studiestödsförordningen (1973: 418) ändras såvitt avser de fall då tillägget reduceras med hänsyn till inkomst och förmögenhet. Det ankommer på regeringen att utfärda bestämmelser härom. Det behovsprövade tillägget bör härutöver höjas från 150 kr. till 175 kr. i månaden. Jag beräknar merutgifterna för dessa höjningar till 6,5 milj. kr.

Jag är i avvaktan på remissynpunkter inte nu beredd att ta ställning till det förslag om provisoriska åtgärder för 18—19-åringar som föreslås av studiestödsutredningen.

För studiehjälp och förlängt barnbidrag beräknar jag det totala medelsbehovet till 555,1 milj. kr.

I avvaktan på studiestödsutredningens förslag är jag nu inte beredd att förorda några större förändringar när det gäller studiemedel.

Jag räknar med ett ökat antal studerande. Jag är inte nu beredd att tillstyrka en höjning av studiemedlens totalbelopp eller en höjning av bidragsdelen i studiemedlen. Jag är inte heller beredd att tillstyrka en ändring av nuvarande regel om en 15-dagarsperiod för beräkning av studiemedel till en dagberäkning eller en höjning av fribeloppet för korttidsstuderande.

I föregående budgetproposition förordade jag en stegvis avveckling av prövningen gentemot makes inkomst och förmögenhet i studiemedelssystemet. Som ett första steg förordade jag en höjning av fribeloppsgränsen för makes inkomst till 300 % av basbeloppet för heltidsstuderande och till 390 % av basbeloppet för deltidsstuderande per halvår. Riksdagen hade inget att erinra häremot (SfU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 156). Jag förordar f. n. till följd av rådande statsfinansiella läge ingen ytterligare höjning av fribeloppsgränsen. Skälen för en avveckling av makeprövningen kvarstår med oförminskad styrka. Målsättningen måste vara att vuxna medborgare bör, också som gifta, i sammanhang som dessa behandlas som ekonomiskt självständiga individer.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har föreslagit att prövning av rätt till studiestöd för sådan icke svensk medborgare som är under 20 år och är barn till icke svensk medborgare som fått arbetstillstånd decentraliseras till lokala regionala myndigheter (skolstyrelser, studiemedelsnämnder och vuxenutbildningsnämnder). Jag tillstyrker en sådan förändring av gällande bestämmelser.

CSN har föreslagit, att regeln att minst fyra månaders studietid för att studiemedel skall kunna utgå vid studier i annat nordiskt land, skall slopas. Jag är inte beredd att nu ta ställning till detta förslag.

CSN har vidare föreslagit att studiemedel skall utbetalas två gånger per halvår. CSN genomför den 1 juli 1978 i full utsträckning ett datorbaserat utbetalningssystem, det s. k. STIS-systemet, för utbetalning av studiemedel. Jag anser att man bör avvakta resultatet av inkörningen av det nya systemet innan ytterligare rutiner införs.

Slutligen har CSN föreslagit att den regel som möjliggör att barntillägg, som beviljats en studerande som ej är vårdnadshavare, utbetalas direkt till vårdnadshavaren, slopas. Enligt CSN utnyttjas denna regel endast undantagsvis och är administrativt krånglig att tillämpa. Jag förordar att bestämmelsen upphävs.

Timersättning vid grundutbildning för vuxna utgår med lägst 8 kr. och högst 18 kr. i timmen. Jag förordar att dessa belopp höjs till lägst 10 kr. och högst 25 kr. i timmen.

Jag förordar vidare att reglerna för utbetalning av sådan ersättning ändras så att ersättning kan utgå även för kortare tid än fem timmar per vecka. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare bestämmelser i denna fråga. Jag beräknar kostnaderna för detta stöd till 11,4 milj. kr.

Vuxenutbildningsavgiften är f. n. 0,25 % av lönesumman. Jag beräknar inkomsterna från vuxenutbildningsavgiften och de beskattade vuxenstudiestöden till 546,3 milj. kr. I proposition 1976/77: 100 bil. 12 redovisade jag hur inkomsterna från vuxenutbildningsavgiften m. m. bör fördelas på olika ändamål budgetåren 1977/78, 1978/79 och 1979/80. Riksdagen hade inget att erinra häremot (SfU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 156). Jag förordar i enlighet med detta att anslagen från vuxenutbildningsavgiften till bidrag till studiecirkelverksamhet och till studieförbund liksom överföringen av medel till studiemedelsfonden utgår med oförändrade belopp. Detta innebär att reformutrymmet för vuxenstudiestöd, administration av stöden samt uppsökande verksamhet på arbetsplatser uppgår till 135,4 milj. kr. Jag förordar en höjning av anslaget till uppsökande verksamhet på arbetsplatser med 10 milj. kr. till sammanlagt 25 milj. kr.

Jag förordar vidare ett ökat antal vuxenstudiestöd för längre studier. Beräknat efter det antal heltidsstuderande som skall kunna få stödet bör utrymme finnas för ca 12 800 årsplatser jämfört med f. n. ca 10 000. Resurserna bör liksom under innevarande budgetår fördelas med huvuddelen på grundskole- och gymnasieskolenivå, med övervikt för den förra samt med en mindre del på högskolenivå. Även under budgetåret 1978/79 bör stöden för högskolestudier endast avse studerande i försöksverksamheten med yrkesteknisk högskoleutbildning. Under den tid försöksverksamheten pågår bör dessa studerande, om de är behöriga att erhålla vuxenstudiestöd, garanteras det särskilda vuxenstudiestödet för sin utbildning.

Jag beräknar att det skall finnas utrymme för 65 000 timstudiestöd, vilket innebär en ökning med 8 000 stöd jämfört med budgetåret 1977/78. Jag förordar dessutom en höjning av ersättningen per timme från 22 kr. till 25 kr.

Antalet dagstudiestöd bör enligt min mening ökas från 19 000 till 30 000 stöd. När det gäller dagstudiestöden har jag dessutom räknat med en höjning av internatbidraget från 100 kr. till 125 kr. per dag och av inkomstbidraget från 110 kr. till 125 kr. per dag.

CSN fick i enlighet med förslag i budgetpropositionen 1976/77: 100 bil. 12 den 17 februari 1977 regeringens uppdrag att utreda vissa frågor angående tim- och dagstudiestöd. Jag har tidigare redovisat CSN:s förslag i dessa avseenden. Jag är beredd att tillstyrka de förslag till förändringar av regelsystemet som CSN föreslår. Jag förordar således att timstudiestöd får utgå för maximalt 70 timmar under en tidsperiod som motsvaras av det statliga budgetåret och att dagstudiestöd får utgå för maximalt 10 dagar under motsvarande tidsperiod. Jag förordar också att tim- och dagstudiestöd skall kunna utgå för restid, oberoende av om studierna bedrivs på arbetstid eller fritid. Timstudiestöd för restid bör dock kunna utgå för högst två timmar för varje studietillfälle. För studerande med restid får det maximala antalet timmar resp. dagar ökas till 90 timmar

resp. 12 dagar. Vidare förordar jag att timstudiestöd och dagstudiestöd skall kunna utgå för varje timme resp. dag som inkomstbortfall uppstår på grund av deltagande i utbildning.

Beträffande CSN:s uppdrag att utreda möjligheterna för andra grupper än löntagare att erhålla tim- och dagstudiestöd, har CSN på den tid som stått till förfogande inte funnit en tillfredsställande lösning av problemen i sammanhanget. Jag avser därför att ge CSN förnyat uppdrag att utarbeta konkreta förslag till lösningar som kan beaktas inför budgetåret 1979/80.

Jag är inte beredd att tillstyrka CSN:s i anslagsframställningen framlagda förslag om dagberäkning av särskilt vuxenstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd till studerande som får inkomstbortfall under julferie eller särskilt vuxenstudiestöd till deltidsstuderande för 15-dagarsperioder.

Med hänvisning till vad jag således anfört beräknar jag att det för budgetåret 1978/79 behövs 56,9 milj. kr. för timstudiestöd och 37,5 milj. kr. för dagstudiestöd samt 256,9 milj. kr. för särskilt vuxenstudiestöd eller totalt 351,3 milj. kr.

Jag förordar att 351,3 milj. kr. tillförs anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

De förslag som jag i det föregående har lagt fram om ändrade regler och belopp för inackorderingstillägg, behovsprövat och inkomstprövat tillägg, timstudiestöd och dagstudiestöd kräver ändringar i 3 kap. 7, 10 och 11 §§, 4 kap. 14 och 40 §§, 5 kap. 3 och 4 §§ och 6 kap. 4, 5 och 6 §§ studiestödslagen. Förslag till ändringar i studiestödslagen bör fogas till detta protokoll som *bilaga 12.5*.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349),
2. godkänna att 351 300 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1978/79 tillförs anslaget Studiebidrag m. m.,
3. till *Studiebidrag m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 809 000 000 kr.

F 3. Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti

1976/77	Utgift	238 979
1977/78	Anslag	200 000
1978/79	Förslag	200 000

Från detta anslag bestrids kostnader dels för avskrivning med 25 %

av kapitalskulden på statsgaranterade studielån i enlighet med kungörelsen (1961: 384) om avskrivning av lån för studier, dels för avskrivning i de fall låntagaren avlidit eller varaktig betalningsoförmåga inträtt. De låneformer som är förbundna med allmän avskrivning med 25 % har upphört enligt 1964 års riksdagsbeslut om reformering av det studiesociala stödet till studerande ungdom. Genom konstruktionen av den allmänna avskrivningen kommer dock anslaget att belastas med kostnader under en övergångstid.

Centrala studiestödsnämnden föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett belopp av 200 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

F 4. Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd

1976/77	Utgift	1 471 964
1977/78	Anslag	2 601 000
1978/79	Förslag	4 600 000

Från detta anslag bestrids kostnader för postverkets handläggning av studielån resp. studiemedel. Dessutom utgår ersättning till riksförsäkringsverket för verkets och de allmänna försäkringskassornas handläggning av särskilt vuxenstudiestöd samt tim- och dagstudiestöd. Fr. o. m. den 1 juli 1977 infördes ett nytt system för utbetalning av studiemedel. Utbetalningarna sker via postgirot, varför riksbankens bestyr med studiestödsanvisningar bortfallit. För budgetåret 1978/79 beräknas ingen ersättning utgå till riksbanken.

Centrala studiestödsnämnden beräknar medelsbehovet för ersättning till postverket till 4 600 000 kr. och för ersättning till riksförsäkringsverket till 6 938 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet för ersättning till postverket till 4 600 000 kr. För ersättning till riksförsäkringsverket för verkets och de allmänna försäkringskassornas kostnader i samband med utanordnade och beräkning av särskilt vuxenstudiestöd samt tim- och dagstudiestöd har jag beräknat 5 800 000 kr.

Jag förordar att 5 800 000 kr. skall tillföras anslaget av de medel som

tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 5 800 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1978/79 tillförs anslaget Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd,
2. till *Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kr.

F 5. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.

1976/77	Utgift	243 500
1977/78	Anslag	505 000
1978/79	Förslag	600 000

Enligt förordningen (1945: 594) om statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1975: 397) får efter medgivande av skolöverstyrelsen statsbidrag med 10 000 kr. för år utgå till avlönande av föreståndare vid skolhem för elever vid vissa i förordningen angivna läroanstalter. Bidrag utgår endast för elevhem som har annan huvudman än primärkommun.

Skolöverstyrelsen

I anslagsframställningen för budgetåret 1977/78 anmälde skolöverstyrelsen (SÖ) att, om resultatet av den aviserade utredningen angående personalsituationen vid gymnasieskolors elevhem så motiverade, SÖ ånyo skulle pröva frågan om avlösare av föreståndare vid elevhem.

SÖ föreslår nu på grundval av de synpunkter som kommit fram i SÖ:s utredning att bidrag utgår till avlösare för föreståndare för elevhem, som har annan huvudman än primärkommun. Denna avlösare skall även vara medhjälpare i elevvårdsarbetet. SÖ framhåller att allt fler elever av sociala skäl är beroende av en god boendeform där möjligheter till vuxenkontakter ges. De elevhem det gäller har ett platsantal varierande mellan 30 och 80. Utan ansvarig personal som finns till hands för eleverna även under kvällar kan elevhemmet inte motsvara sin uppgift. Verksamheten vid elevhemmen är ett viktigt led i den förebyggande verksamheten bland gymnasieskolans yngre elever, som saknar föräldrahem på skolorten.

SÖ beräknar kostnaderna för statsbidrag till avlösare tillika medhjälpare till föreståndare till 30 × 10 000 kr. = 300 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med skolöverstyrelsens förslag förordar jag att bidrag utgår till avlösare för föreståndare för elevhem, som har annan huvudman än primärkommun. För detta ändamål beräknar jag medelsbehovet till 95 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kr.

F 6. Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande

1976/77	Utgift	1 867 700
1977/78	Anslag	2 050 000
1978/79	Förslag	2 255 000

Från detta anslag bestrids kostnader för bidrag till hälso- och sjukvård för studerande enligt bestämmelser som regeringen har meddelat den 30 juni 1977.

Tillsyn över hälso- och sjukvården för studerande utövas av socialstyrelsen som har att pröva ansökningar om statsbidrag till sådan verksamhet. Statsbidrag utgår till kårortsnämnderna för hälso- och sjukvård i Borås, Göteborg, Karlstad, Linköping, Luleå, Malmö/Lund, Stockholm, Umeå, Uppsala, Växjö, Örebro och Östersund med 18 kr. per studerande intill ett antal av 10 000 studerande och med 12 kr. för varje ytterligare studerande. Statsbidrag beräknas efter antalet studerande som under budgetåret aktivt bedriver studier. Socialstyrelsen har i sin beräkning av studerandeantalet tagit hänsyn till det genom högskolereformen ökade antalet högskolestuderande.

Socialstyrelsen föreslår en uppräkning av bidraget till 21 resp. 14 kr., vilket medför en ökning av det totala medelsbehovet med 450 000 kr. Det statsbidragsgrundande antalet studerande beräknas under budgetåret 1978/79 uppgå till 145 000.

Kårortsnämnden i Växjö har i skrivelse till regeringen krävt att studerandehälsovården tillförs resurser motsvarande övrig samhällelig hälsovård samt att statsbidraget 1978/79 höjs till 175 000 kr. eller 100 000 kr. jämte en rörlig del på 30 kr. per studerande och år.

Föredraganden

Studerandehälsovårdsutredningen har avlämnat betänkandet (SOU 1975: 7) Framtida studerandehälsovård. Betänkandet har remissbe-

handlats. Frågan om studerandehälsovårdens framtida ställning är avhängig av frågan om obligatorisk anslutning till studentkår och därmed sammanhängande problem. Regeringen har nyligen tillkallat en särskild utredare för att bereda dessa frågor.

I avvaktan på ställningstagande till studerandehälsovårdsutredningens betänkande samt till kårobligatoriefrågan förordar jag att bidraget till hälso- och sjukvård utgår enligt samma principer som tidigare. Jag förordar emellertid att bidraget räknas upp. Bidraget bör utgå med 20 kr. per studerande intill ett antal av 10 000 och med 13 kr. för varje ytterligare studerande. Med hänsyn till den föreslagna förbättringen av statsbidraget och till det ökade studerandeantalet i den statliga högskolan beräknar jag medelsbehovet till 2 255 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 255 000 kr.

F 7. Ersättning till vissa lärarkandidater

1976/77	Utgift	33 094 504
1977/78	Anslag	36 308 000
1978/79	Förslag	41 288 000

Ur anslaget bekostas ersättningar till vissa studerande enligt förordning den 9 juni 1977 om utbildningsarvode till vissa studerande som genomgår lärarutbildning och enligt förordning den 30 juni 1977 om förmåner till vissa lärare som genomgår lärarutbildning.

Medel under anslaget utgår med hänsyn tagen till intagningskapaciteten vid lärarutbildningsanstalter.

Universitets- och högskoleämbetet

Universitets- och högskoleämbetet föreslår att traktamentskostnaderna för studerande på speciallärarlinje och till denna knutna kurser samt för deltagare i fortbildningskurs för lärare i vissa yrkesinriktade ämnen för tjänstgöring i specialklass och särskola överförs från anslaget Utbildning för undervisningsyrken till förevarande anslag. Kostnaderna beräknas till 3 milj. kr. Motsvarande minskning beräknas under anslaget Utbildning för undervisningsyrken.

Föredraganden

Jag har beräknat kostnaderna under detta anslag med hänsyn till antagningskapaciteten vid berörda lärarutbildningar. Frågan om antagningskapaciteten har behandlats under anslaget Utbildning för undervisningsyrken.

Jag är inte beredd att förorda den av universitets- och högskoleämbetet

föreslagna överföringen till förevarande anslag från anslaget Utbildning för undervisningsyrken av traktamentskostnaderna för studerande på speciallärarlinje och till denna knutna kurser.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till vissa lärarkandidater* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 41 288 000 kr.

F 8. Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Från anslaget bekostas utgifter dels för vuxenutbildningsnämndernas verksamhet, dels för centrala studiestödsnämndens administration av och information om vuxenstudiestöden.

Vuxenutbildningsnämnderna handhar ärenden om timstudiestöd, dagstudiestöd och särskilt vuxenstudiestöd i den mån sådana ärenden inte ankommer på annan myndighet. Nämnderna handhar också ärenden om statsbidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser. För vuxenutbildningsnämnderna gäller förordningen (1975: 394) med instruktion för vuxenutbildningsnämnderna (ändrad 1975: 1215).

Vuxenutbildningsnämnderna

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Centrala studiestödsnämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	32	+18	+3
Övrig personal	18	+ 9	+3
	50	**+27**	**+6**
Anslag			
Lönekostnader	6 741 000	+2 971 000	+1 668 000
Sjukvård Reseersättningar Lokalkostnader Expenser	1 683 000	+ 129 000	+ 68 000
Medel till centrala studiestödsnämnden för information om särskilt vuxenstudiestöd m.m.	2 633 000	+ 620 000	+ 358 000
Medel till centrala studiestödsnämndens administration av vuxenstudiestöd m.m.	860 000	+1 966 000	+ 86 000
	11 917 000	**+5 686 000**	**+2 180 000**

Centrala studiestödsnämnden

1. Pris- och löneomräkning 1 105 536 kr.

2. För vuxenstudiestödshandläggning m. m. bör medel beräknas för ytterligare 18 handläggartjänster i F 8 och nio assistenttjänster i hF 5. Centrala studiestödsnämnden (CSN) beräknar en minskning av medel för inlån från försäkringskassorna. Dessutom behövs medel för nämndledamöternas arvoden m. m. (+2 728 464 kr.).

3. För vuxenutbildningsnämndernas omkostnader beräknar CSN 1 812 000 kr. (en minskning med 78 000 kr. före prisomräkning).

4. För information om vuxenstudiestöden behövs ytterligare medel (+93 000 kr.).

5. För den administration av vuxenstudiestöden som utförs vid CSN och studiemedelsnämnderna anser CSN att medel bör beräknas för viss administrativ personal. Vid CSN beräknas medel för två kansliskrivare/assistenter i hF 5 och 0,4 byråassistent i F 9 samt vid studiemedelsnämnderna, för handläggning av särskilt vuxenstudiestöd till studerande på högskolenivå, nio handläggare i hF 11 och nio kansliskrivare/assistenter i hF 5 (+1 602 365 kr.). För utökad kontaktverksamhet mellan vuxenutbildningsnämnderna och CSN beräknar myndigheten att ytterligare medel för resor och omkostnader är nödvändiga (+234 635 kr.).

Föredraganden

Som jag tidigare nämnt förordar jag för budgetåret 1978/79 ett utökat antal studiestöd och vidgade resurser för uppsökande verksamhet på arbetsplatser. Vuxenutbildningsnämnderna bör därför få mer personal så att de kan fylla sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. För inrättande av nya tjänster vid vuxenutbildningsnämnderna beräknar jag 480 000 kr. Till skillnad från centrala studiestödsnämnden (CSN) anser jag inte att inlåningen av personal från försäkringskassorna skall minskas och ersättas av tjänster vid vuxenutbildningsnämnderna.

Jag förordar nu att det utgår årsarvode till ordförande i vuxenutbildningsnämnd. För dessa arvoden har jag beräknat totalt 100 000 kr.

För vuxenutbildningsnämndernas personalkostnader beräknar jag sammanlagt 8 409 000 kr.

Medel bör även ställas till förfogande för nämndledamöternas resor och för täckande av kansliernas lokal- och expenskostnader m. m. Jag beräknar kostnaderna för dessa ändamål budgetåret 1978/79 till sammanlagt 1 751 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för vuxenutbildningsnämnderna uppgår således till 10 160 000 kr. (+1 736 000 kr.)

För CSN:s administration av vuxenstudiestöd beräknar jag totalt 946 000 kr. (+86 000 kr.) och för information om vuxenstudiestödet totalt 2 991 000 kr. (+358 000 kr.). Från den senare anslagsposten utgår medel för information om vuxenstudiestöd till de fackliga organisa-

tionerna. I fortsättningen bör också Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation få del av dessa medel. För administration av och information om vuxenstudiestöd m. m. bör CSN budgetåret 1978/79 från detta anslag tillföras sammanlagt 3 937 000 kr.

De sammanlagda kostnaderna för administrativa och informativa uppgifter i samband med vuxenstudiestöden beräknar jag till 14 097 000 kr.

Jag förordar i likhet med innevarande budgetår att 1 000 kr. förs upp under förevarande anslag för budgetåret 1978/79. Anslaget bör tillföras 14 097 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom inkomster från vuxenutbildningsavgiften och influtna skattemedel från de beskattade vuxenstudiestöden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 14 097 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1978/79 tillförs anslaget Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.
2. till *Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag om 1 000 kr.

F 9. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.[1]

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	501 000

Från anslaget bestrids enligt riksdagens beslut (prop. 1975: 23, SfU 1975: 14, rskr 1975: 176, UbU 1975: 16, rskr 1975: 177) kostnader för statsbidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser enligt förordningen (1975: 305, ändrad 1977: 549) därom. Vidare bestrids från anslaget enligt samma riksdagsbeslut kostnader för bidrag till centrala fackliga organisationer för grundläggande utbildning av fackliga studieorganisatörer. Utgifterna under anslaget täcks genom att motsvarande belopp förs över till anslaget från inkomstskattetiteln. Därvid används dels de medel på inkomstskattetiteln som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och dels de skattemedel som flyter in från de beskattade vuxenstudiestöden. Härutöver tillförs anslaget 500 000 kr. för informationsverksamhet bland invandrare. Under budgetåret 1977/78 har kostnaderna för uppsökande verksamhet på arbetsplatserna beräknats

[1] Föregående budgetår betecknat E 13. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.

till högst 10 milj. kr. och för utbildning av fackliga studieorganisatörer till högst 5 milj. kr.

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisades som särskilt reservationsanslag under tolfte huvudtiteln, 1 milj. kr. för bidrag till dels lokala fackliga organisationer för information genom uppsökande verksamhet bland anställda invandrare om lagen om rätt till ledighet och lön för deltagande i svenskundervisning för invandrare, dels centrala fackliga organisationer för utbildning av kontaktmän för denna uppsökande verksamhet. För innevarande budgetår har i budgetpropositionen för samma ändamål anvisats 500 000 kr. Härutöver har ytterligare 500 000 kr. anvisats i tilläggsbudget I (prop. 1977/78: 25).

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har erhållit anslagsframställningar från Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt från vuxenutbildningsnämnderna.

LO framhåller i sin underpetita att den fackliga studieorganisationen är under kraftig uppbyggnad, vilket leder till ökad aktivitet. LO förutser en fortsatt utveckling av studiestöden och beräknar med hänsyn härtill att 22 milj. kr. bör svara mot det verkliga behovet för uppsökande verksamhet.

TCO anför att de ökade insatserna inom studieorganisationen ställer ytterligare krav på medel för uppsökande verksamhet. TCO anser att 20 milj. kr. bör fördelas till vuxenutbildningsnämnderna.

Inom Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) samt Sveriges fiskares riksförbund planeras uppsökande verksamhet för budgetåret 1977/78. Eftersom dessa organisationer inte tidigare haft statliga medel för uppsökande verksamhet är omfattningen svår att förutsäga.

LRF har i skrivelse till regeringen begärt ett anslag på 260 000 kr. till informationsinsatser om vuxenstudiestöd m. m.

SHIO har i skrivelse till regeringen begärt ett anslag på 200 000 kr. till uppsökande verksamhet och information.

Av underpetita från vuxenutbildningsnämnderna framgår att de medel som stått till förfogande under budgetåret 1976/77 varit klart otillräckliga och att ett stort antal projektansökningar ej kunnat beviljas på grund av bristande resurser.

SÖ framhåller att redovisningstekniska skäl kan göra det svårt för vuxenutbildningsnämnderna att under pågående budgetår överblicka möjligheterna att helt fördela det bidrag som står till förfogande. De organisationer som tilldelats medel för uppsökande verksamhet under första och andra kvartalet redovisar sina projekt under juli månad. Projektens genomförande påverkas av olika omständigheter som inte kan förutses vid ansökningstillfället. De eventuella överskott som uppstått

och återbetalas kan inte tas i anspråk för ny verksamhet. Eftersom behovet av ytterligare resurser är stort borde enligt SÖ en överflyttning av medel från ett budgetår till ett annat vara möjlig.

Vuxenutbildningsnämnderna beräknar behovet av medel för uppsökande verksamhet under budgetåret 1978/79 till ca 19 milj. kr.

SÖ anser att en fortsatt kraftig satsning på utbildning av studieorganisatörer och uppsökare är nödvändig för att uppnå önskat resultat. De nytillkomna organisationerna innebär också ett ökat utbildningsbehov. LO beräknar behovet till 8 milj. kr. och TCO till 6 milj. kr.

SÖ, som finner vuxenutbildningsnämndernas beräkningar väl underbyggda, föreslår att totalt 25 milj. kr. anvisas för budgetåret 1978/79, varav 19 milj. kr. (+9 milj. kr.) till uppsökande verksamhet och 6 milj. kr. (+1 milj. kr.) till utbildning av studieorganisatörer.

Statens invandrarverk

Statens invandrarverk (SIV) framhåller nu att många invandrare vid utgången av budgetåret 1978/79 kommer att förlora sin lagenliga rätt till svenskundervisning på betald arbetstid. Målet bör enligt SIV vara att i tid söka upp och informera dessa invandrare om deras rätt. Hittills anvisade medel är enligt SIV:s bedömning otillräckliga för att nå detta mål. Mot bakgrund härav föreslår SIV en höjning av anslaget till 1,7 milj. kr.

Föredraganden

Från detta anslag utgår under innevarande budgetår 10 milj. kr. i bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser och 5 milj. kr. i bidrag till utbildning av fackliga studieorganisatörer. För att beslutade vuxenutbildningsreformer skall få önskad effekt är det viktigt att nå ut med information och erbjudande om utbildning till breda grupper av lågutbildade på arbetsmarknaden. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. utgår till de fackliga organisationerna samt till Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation.

Enligt min mening är det viktigt att resurserna för uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. ökas. Jag räknar därför med en kostnad under budgetåret 1978/79 om 19 milj. kr. för denna verksamhet. För bidrag till de centrala fackliga organisationernas grundläggande utbildning av studieorganisatörer samt för viss planering av denna verksamhet och den uppsökande verksamheten räknar jag med en kostnad av totalt 6 milj. kr. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare bestämmelser i denna fråga.

Efter samråd med statsrådet Ullsten föreslår jag att förevarande anslag ökas med 500 000 kr. Medlen skall användas för information genom uppsökande verksamhet på arbetsplatserna för att stimulera anställda

invandrare att delta i undervisning i svenska. Kostnaderna för verksamheten har under budgetåret 1977/78 bestritts från tolfte huvudtiteln under anslaget Åtgärder för invandrare, anslagsposten 5. Informationsverksamhet m. m.

Jag förordar att 25 milj. kr. skall tillföras anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden. Jag förordar vidare att anslaget fr. o. m. budgetåret 1978/79 överförs till centrala studiestödsnämndens ansvarsområde.

Under anslaget bör för budgetåret 1978/79 501 000 kr. tas upp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 25 000 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1978/79 tillförs anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.,
2. till informationsverksamhet bland invandrare för budgetåret 1978/79 anvisa ett belopp av 500 000 kr.,
3. till *Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 501 000 kr.

G. INTERNATIONELLT—KULTURELLT SAMARBETE

Under denna littera anvisas medel till olika ändamål inom det internationellt-kulturella samarbetet såväl inom som utanför Norden. Bl. a. ingår kostnaderna för Sveriges deltagande i Unescos verksamhet. Vidare beräknas medel för Sveriges andel av den gemensamma verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete, vilken dock behandlas i särskild ordning.

Kostnaderna för Sveriges deltagande i Europarådets kulturella verksamhet och i utbildnings- och forskningssamarbete inom OECD bestrids huvudsakligen under andra anslag bl. a. under tredje huvudtiteln.

Jag avser att under detta avsnitt även redovisa mitt ställningstagande till studiereseutredningens betänkande (SOU 1975: 64) Språkresor.

Kulturellt utbyte med utlandet

G 1. Kulturellt utbyte med utlandet

1976/77 Utgift	938 373	Reservation	255 235
1977/78 Anslag	1 051 000		
1978/79 Förslag	1 110 000		

Ur detta reservationsanslag utgår bidrag till vissa ändamål inom det internationella kulturutbytet utanför Norden.

	Belopp 1977/78	Anslagsframställningarna
1. Deltagande i internationella organisationers konferenser och kurser m. m.	208 000	—
2. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet	1 000	of.
3. Svenskt deltagande i europeiska skoldagen	17 000	+ 3 000
4. Svenska studenthemmet i Paris	80 000	+17 000
5. Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte	130 000	+30 000
6. Sverige-Amerikastiftelsen	66 100	+ 9 000
7. Till regeringens disposition	548 900	—
	1 051 000	**+59 000**

Anslagsframställningarna

Med hänsyn bl. a. till att studenthemmet hålls stängt för upprustning under en del av år 1978 och i avvaktan på en planerad intern utredning av hemmets framtida organisation och verksamhet föreslår *styrelsen för Svenska studenthemmet i Paris* endast prisomräkning av statsbidraget jämte ett fast bidrag för de svenska styrelseledamöternas och föreståndarens resor till och från Sverige. Styrelsen pekar på flera osäkra faktorer i beräkningsunderlaget och förbehåller sig rätten att under loppet av budgetåret 1978/79 inkomma med framställning om tilläggsanslag.

Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte (Fulbright Commission), som högtidlighåller sitt 25-årsjubileum år 1977, föreslår med anledning härav en femårsplan för uppräkning av anslaget till en i förhållande till den amerikanska satsningen och övriga västeuropeiska länders bidrag rimligare nivå.

Sverige-Amerikastiftelsen begär prisomräkning av stiftelsens fyra statsstipendier, inklusive det särskilda kurativa bidrag som fr. o. m. budgetåret 1976/77 är knutet till dessa stipendier.

Studiereseutredningen (U 1972: 03)

I juni 1972 tillkallades en sakkunnig[1] för att utreda vissa frågor rörande svensk skolungdoms internationella kontakter m. m. Den sakkunniges uppgift var att, mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs av centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet, närmare analysera behovet av statliga insatser för skolungdomens reseverksamhet. En huvudpunkt i uppdraget var att pröva om någon annan organisationsform kan anses lämpligare för samhällets service än den som centralnämnden idag utgör. Den sakkunnige skulle vidare bl. a. överväga vilka nya grupper som kan behöva service vid utlandsvistelse i utbildningssyfte, t. ex. vuxenstuderande och handikappade.

Utredningen har lagt fram sina förslag i betänkandet (SOU 1975: 64) Språkresor.

Förslag

Betänkandet innehåller förslag om stöd till skolungdomsresor och till vuxenstuderande för deltagande i huvudsakligen språkresor samt om bidrag och service till handikappade. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet föreslås bli ombildad till ett aktiebolag, Svenska AB Studieresor, med staten som huvuddelägare. Betänkandet innehåller även förslag om reseservice för ungdomsorganisationer och om ändring av gällande bestämmelser för det s. k. studentflyget.

Vad gäller *skolungdomens resor* föreslår utredningen att statsbidrag utgår för lägerskolor utanför Norden. Bidraget bör i princip täcka deltagarnas transportkostnader från hemorten till lägerskolorten. Kostnaderna i övrigt förutsätts bli täckta genom kommunala bidrag och genom klassernas egna arbetsinsatser. Utredningen föreslår att ett statsbidragsbelopp av totalt 1,75 milj. kr. utgår för lägerskoleverksamhet. Däremot finner utredningen inte anledning föreslå särskilda statsbidrag för skolungdomens individuella språkresor utomlands. Utredningen har heller inte, med hänvisning till en av Nordiska ministerrådet tillsatt utredning, velat lägga fram förslag angående skolungdomens resor inom Norden. Det nordiska skolungdomsutbytet skulle enligt utredningen dock underlättas vid en organisatorisk sammanslagning med övrigt skolungdomsutbyte.

Enligt utredningen bör samhället stimulera till ett ökat och breddat deltagande i *studieresor för vuxna*. Utredningen föreslår att vuxenstudiestöd utgår för detta ändamål enligt de principer som riksdagen fastställt våren 1975 (prop. 1975: 23, UbU 1975: 16, SfU 1975: 14, rskr 176 och 177). Bidrag bör sålunda enligt utredningen utgå till studerande inom kommunal och statlig vuxenutbildning och inom folkhögskolan för deltagande i språkkurser utanför Norden under minst

[1] Riksdagsledamoten Bertil Zachrisson, som i november 1973 ersattes av riksdagsledamoten Doris Håvik.

två veckor och högst tre månader. Vidare föreslår utredningen att deltagare i studieförbundens språkcirkelverksamhet, som aktivt deltagit i minst två terminers cirkelstudier, skall kunna få bidrag för deltagande i språkkurs utomlands om två veckors längd. Studerande som aktivt deltagit i fyra terminers cirkelverksamhet i följd bör kunna få bidrag för utlandsstudier under fyra veckor. Slutligen föreslår utredningen att stöd utgår till deltagare i kombinerade språk- och samhällsstudieresor i studieförbundens regi, förutsatt att resorna arrangeras som ämneskurser i samarbete med folkhögskola.

Studiestödet föreslås sökas hos vuxenutbildningsnämnden i det län där den sökande är bosatt och enbart avse kurser, anordnade av kursarrangörer som godkänts av skolöverstyrelsen. Utredningen uppskattar kostnaden för de olika studiebidragen till sammanlagt ca 8 milj. kr.

I de fall *handikappade* deltagare i studieresor behöver åtföljas av ledsagare föreslår utredningen att bidrag skall kunna utgå för ledsagarens rese- och uppehållskostnader. För ändamålet bör ett särskilt anslag om 200 000 kr. anvisas. Utredningen förordar även en statlig informations- och kontaktservice för att underlätta utlandsresor för handikappade.

Utredningen framhåller behovet av *billigare flygtransporter*. Det s. k. studentflyget bör kunna utnyttjas även av andra grupper än de studiemedelsberättigade. Utredningen anser att bestämmelserna bör liberaliseras i första hand till att gälla skolungdom i grund- och gymnasieskolan och på sikt även deltagare i studieförbundens språkcirklar och viss föreningsungdom.

De föreslagna stödformerna bör enligt utredningen medföra att nya arbetsuppgifter läggs på det statliga språkreseorganet. Detta föreslås sålunda fördela anslagna medel till lägerskolor och vårdarbidrag för handikappade och samtidigt få ensamrätt till de researrangemang som bidragen är knutna till. Motsvarande ensamrätt vill utredningen inte förorda i fråga om studieresor för vuxna men förutsätter att sådana researrangemang i samarbete med studieförbunden blir ett stort nytt arbetsfält för den statliga språkreseorganisationen. Denna föreslås även kunna arrangera studieresor för ungdomsorganisationernas räkning. De nya uppgifterna ställer enligt utredningen krav på en större och mer ändamålsenlig organisation än den nuvarande. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet har också uttalat sig för en annan juridisk form än den statliga nämndens för sin numera huvudsakligen affärsdrivande verksamhet. Utredningen delar denna uppfattning och föreslår därför att centralnämnden omorganiseras. Med anledning av de förutsatta uppgifterna på vuxenutbildningsområdet föreslår utredningen att den nya studierescorganisationen bildas med staten och löntagarorganisationerna LO och TCO som huvudmän. Utredningen anser att den lämpligaste formen för en studiereseorganisation med de angivna arbetsuppgifterna är aktiebolagsformen. Utredningen föreslår därför att ett aktiebolag,

Svenska AB Studieresor, bildas för att fullgöra centralnämndens nuvarande och de tillkommande arbetsuppgifterna. Ändamålet med bolagets verksamhet bör vara att arrangera och sälja studieresor och driva därmed sammanhängande verksamhet i syfte att främja internationella kontakter. Bolagets verksamhet bör drivas utan vinstsyfte. Utredningen uppskattar behovet av aktiekapital till 1,6 milj. kr. Härav föreslås LO och TCO tillskjuta vardera 25 000 kr. och staten resten. Vidare föreslår utredningen att representanter för av verksamheten berörda myndigheter och organisationer bereds plats antingen i bolagets styrelse eller i ett till styrelsen knutet rådgivande organ, företagsrådet. Till de myndigheter och organisationer som enligt utredningen bör knytas till bolaget hör Reso och SJ, genom vilka bolaget kan tillföras reseteknisk expertis. Andra sådana instanser är skolöverstyrelsen, Riksförbundet Hem och Skola, elevorganisationerna, studieförbunden, statens ungdomsråd, statens handikappråd och Föreningen Norden.

Några av utredningens förslag innebär att bolaget får vissa förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. Enligt 11 kap. 6 § regeringsformen krävs att överlämnande av förvaltningsuppgift till annan än myndighet sker genom lag. Utredningen har lagt fram förslag till sådan lag.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden avgivits av *socialstyrelsen, riksförsäkringsverket* (RFV), *statens järnvägar* (SJ), *luftfartsverket, statskontoret, riksrevisionsverket* (RRV), *universitetskanslersämbetet* (UKÄ), *centrala studiestödsnämnden* (CSN), *skolöverstyrelsen* (SÖ), *statens handikappråd, statens ungdomsråd* (SUR), *centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* (centralnämnden), *folkhögskoleutredningen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige* (LO), *Svenska arbetsgivareföreningen* (SAF), *Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisation* (TCO), *Arbetarnas bildningsförbund* (ABF), *Folkuniversitetet, Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet* (NBV), *Studiefrämjandet, Studieförbundet Vuxenskolan, Tjänstemännens bildningsverksamhet* (TBV), *Sveriges elevers centralorganisation* (SECO), *Sveriges folkhögskoleelevers förbund* (SFEF), *Sveriges förenade studentkårer* gemensamt med Sveriges förenade studentkårers serviceverksamhet (SFS), *Sveriges ungdomsorganisationers landsråd* (SUL), *De Handikappades Riksförbund, Handikappförbundens centralkommitté, Svenska Diabetesförbundet, Norrbacka-Eugenia-stiftelsen, Stiftelsen Sunnerdahls Handikappfond, Föreningen Norden, Riksförbundet Hem och Skola* (RHS) och *Scandinavian Airlines System* gemensamt med Scanair och Transair (SAS). *Linjeflyg* har avstått från att yttra sig.

Dessutom har yttranden avgivits av *Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund, Sveriges Dövas Riksförbund, Unga Örnars riksförbund, Ving-*

resor/SIS Division, Esperantoförbundet och *People to People — Sweden.*

Följande instanser har till sina remissyttranden fogat yttranden från underinstanser, nämligen socialstyrelsen från *nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden,* universitetskanslersämbetet från *universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm, Umeå* och *Linköping,* och centrala studiestödsnämnden från *studiemedelsnämnden i Umeå* och *vuxenutbildningsnämnderna i Jönköpings, Kalmar, Uppsala och Västernorrlands län.*

Utredningens allmänna målsättning vinner anslutning hos de flesta av remissinstanserna. En rad instanser pekar på det värdefulla i att även vuxenstuderande ges ökade möjligheter till studier utomlands.

Flera instanser, bl. a. *LO* och *TCO,* framhåller att studieresorna är av betydelse inte bara ur språksynpunkt utan också för t. ex. studier av och kontakter med främmande samhällen och kulturer. Några av dessa instanser, bl. a. *SUR, Studieförbundet Vuxenskolan* och *Unga Örnars riksförbund,* menar att utredningen alltför mycket inriktat sig på språkresorna i stället för att ta upp främst ungdomsorganisationernas men även andra gruppers behov av kontakter med olika problem av samhällelig karaktär i andra länder. *RHS* å sin sida anser att förslagen mer tillgodoser de vuxenstuderandes intressen än skolungdomens. *Universiteten, SACO/SR* och *SFS* beklagar att utredningen inte tagit upp frågan om de universitets- och högskolestuderandes behov av studieresor utomlands.

Förslaget om bidrag till lägerskolor utomlands tillstyrks av en rad instanser, bl. a. *CSN, SÖ, SUR, centralnämnden, LO, SAF, TCO* och *RHS.* Förslaget avstyrks av *RRV* som anser att betydligt större anslag skulle behövas för att en sådan verksamhet skulle få någon omfattning av betydelse. Det skulle också vara svårt att göra någon rättvis fördelning. Finansieringen av lägerskolor utomlands bör i första hand vara en kommunal angelägenhet. *Svenska kommunförbundet,* som i och för sig ser positivt på lägerskolor utanför Norden, menar att det finns en viss fara för att övervärdera lägerskolan ur språkfärdighetssynpunkt. Värdet torde snarare ligga i elevernas upplevelse av värdlandets miljö och kultur. Mot den bakgrunden antar man att en sådan verksamhet åtminstone i nuvarande kommunalekonomiska läge knappast kommer att prioriteras särskilt högt i kommunerna.

SÖ och *Föreningen Norden* förutser ökad reseverksamhet mellan de nordiska länderna. Föreningen är intresserad av att även i framtiden administrera utbyte med anknytning till vänortssystemet och verksamhet med internordiska lägerskolor, vilket dock kan ske i nära samarbete med det statliga bolaget. Däremot anser föreningen det positivt om de delar av skolungdomens studieresor inom Norden som i dag saknar en planerande och organiserande ledning övertas av det nya bolaget. *TCO* anser att ansvaret för de nordiska skolungdomsresorna bör föras över till bolaget.

Flertalet remissinstanser, bl. a. *CSN, SÖ, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, TCO, ABF* och *Folkuniversitetet*, tillstyrker att stöd ges till språkresor för vuxna, och att därvid resor för kortutbildade prioriteras.

CSN pekar dock på att man måste göra en avvägning av hur tillgängliga resurser för studiesocialt stöd skall användas och därvid beakta att även andra grupper, t. ex. universitetsstuderande, torde komma att ställa krav på liknande stöd. Mot bakgrund av praktiska svårigheter med språkresor ifrågasätter *RRV* om inte andra åtgärder kunde komma i fråga för att underlätta de vuxnas språkstudier, t. ex. ökat antal undervisningstimmar, film- och TV-inspelningar och ökad medverkan av infödda lärare. Uppgiften att arrangera och sälja studieresor m. m. bör enligt RRV kunna handhas av en resebyrå, t. ex. SJ:s.

Vuxenutbildningsnämnden i Kalmar län ställer sig tveksam till en ny kostnadskrävande reform på det studiesociala området innan effekterna av 1975 års reform kunnat avläsas.

En rad remissinstanser, bl. a. LO, TCO och vissa vuxenutbildningsnämnder, anser att stöd bör kunna utgå även för andra studieresor än språkresor.

Utredningens förslag till stödkonstruktion kommenteras av flera remissinstanser. *CSN* ställer sig av praktiska skäl tveksam till om särskilt vuxenstudiestöd skall utgå för studieresor så som utredningen föreslår. Bl. a. skulle för en 15-dagars språkresa lånedelen av vuxenstudiestödet bli ett mycket litet belopp, för vilket dock reglerna om återbetalning måste gälla. Vidare skulle även för de små belopp det här är fråga om de administrativa rutinerna med intyg från arbetslöshetskassorna krävas. CSN förordar i stället att man överväger införandet av en fast bidragsklass. Som ett alternativ till utredningens förslag föreslår CSN internatkurser för vuxna där resor, uppehälle och undervisning skulle vara kostnadsfria för deltagarna och medlen utbetalas direkt till kursarrangören.

Allmänt tillstyrks att särskilda åtgärder vidtas för att möjliggöra för handikappade att delta i studieresor. Man betonar också att de handikappades deltagande måste integreras helt i verksamheten. *Studiemedelsnämnden i Umeå* anser att studiestödet för handikappade snarast måste lösas i ett sammanhang. I denna paketlösning bör de handikappades språkresor ingå. Vissa instanser, bl. a. *statens handikappråd* och *DHR*, menar att man inte alltid behöver räkna med en egen följeslagare för varje handikappad. I vissa fall bör i stället andra åtgärder vidtas. Bl. a. *CSN, vuxenutbildningsnämnden i Uppsala län, LO* och *SFEF* anser att anslaget för vårdarhjälp också bör få användas för t. ex. anlitande av teckenspråkstolkar, studiemateriel och medicinska förberedelser.

Utredningens förslag angående reseservice åt ungdomsorganisationerna får anslutning från bl. a. *SUL* och *Utrikes-*

politiska Föreningarnas FN-förbund. SUR m. fl. anser dock att utredningen inte tillräckligt analyserat bl. a. ungdomsorganisationernas behov av internationella kontakter och service härför.

De instanser som tar upp frågan om billigare flygtransporter är i allmänhet positiva till att studentflygningarna utvidgas till att avse fler grupper. *Luftfartsverket* anser samtidigt att reguljärflygets särskilda behov och förutsättningar måste beaktas och att redan befintliga möjligheter att arrangera resor med charterflyg bör utnyttjas. Verket tillstyrker att de svenska bestämmelserna för studentflygningar ändras så att den nedre åldersgränsen sänks till 16 år. En sådan ändring torde inte påverka linjefartens passagerarunderlag då den grupp det här gäller (16—22 år) knappast utnyttjar reguljärt flyg i nämnvärd omfattning. *ABF* menar att de detaljerade bestämmelserna för charterflygningar kan hindra lämplig kursuppläggning, t. ex. för av- och hemresedagar, ev. familjeinkvartering och val av resmål.

Förslaget att ombilda centralnämnden till ett bolag, Svenska AB Studieresor, tillstyrks av en rad instanser, bl. a. *socialstyrelsen, SJ, statskontoret, CSN, folkhögskoleutredningen, LO, TCO* och *Föreningen Norden*. Ett antal av dessa instanser har också särskilda synpunkter på bolagets organisation m. m.

RRV finner inte förslaget övertygande motiverat. Uppgiften att arrangera och sälja studieresor m. m. anser RRV borde kunna handhas av en resebyrå eller annat affärsföretag. Även *SUL, RHS* och *Unga Örnars riksförbund* är på olika grunder tveksamma till att ett särskilt statligt bolag bildas. *SAF* avstyrker förslaget och menar att statens engagemang bör inskränkas till översyn och rådgivning. Centralnämnden bör arbeta vidare med samma inriktning som f. n.

Centralnämnden å sin sida förordar ett helstatligt företag med en bred representation i styrelsen från ungdoms- och vuxenskola, folkrörelser och elevorganisationer. Härigenom skulle behovet av ett företagsråd falla bort. *SAS* påpekar att sedan utredningen lades fram har Sveriges internationella sommarskolor (SIS) övertagits av SAS-ägda Vingresor. Det vore därför rimligt att även SIS fick anordna bidragsberättigade studieresor. Ett samarbete mellan Svenska AB Studieresor och SIS antas ge stora fördelar. *Vingresor* är positivt till förslaget om ett bolag men ifrågasätter om det är rationellt att bilda det vid sidan av existerande SIS.

Luftfartsverket menar att om utredningens förslag följs bör arbetsmarknadens huvudorganisationer vara symboliska delägare, ej endast LO och TCO. *Folkuniversitetet* och *Studieförbundet Medborgarskolan* samt *SFS* föreslår att bolagets styrelse ges en bredare sammansättning än den föreslagna bl. a. med hänsyn till skolungdomsverksamheten. *NBV* och *Studiefrämjandet* föreslår att de idéburna folkrörelseorganisationerna får inflytande i styrelsen genom att Folkbildningsförbundet får utse två styrelseledamöter. Enligt *DHR* och *Svenska diabetesförbundet*

bör i styrelsen ingå ledamöter med förankring i handikapprörelsen. *Föreningen Norden* ifrågasätter om inte föreningen bör vara representerad i styrelsen. Remissinstanserna framför även olika synpunkter på sammansättningen av det föreslagna företagsrådet.

Flera instanser, bl. a. *statskontoret, RRV, Folkuniversitetet, SFS* och *SAS,* anser att fördelning av anslag för lägerskolor och handikappades deltagande inte bör läggas på Svenska AB Studieresor utan på lämplig myndighet, företrädesvis SÖ. Vad gäller förslaget om att bidragen till lägerskolor och handikappresor skall kunna utnyttjas endast inom ramen för Svenska AB Studieresors tjänster menar *UKÄ* och *Uppsala universitet* att de bör kunna användas för alla resor som anordnas av en av SÖ godkänd researrangör.

Föredraganden

Från anslagsposterna 1 och 7 har hittills utgått bidrag för svenskt deltagande i vissa internationella sammanslutningar på kulturområdet, nämligen International Council of Graphic Design Associations (ICOGRADA), Association Internationale des Critiques d'Art, International Council of Museums (ICOM), World Crafts Council (WCC) och International Council of Societies of Industrial Design (ICSID). Ansökningar om bidrag till dessa ändamål bör fr. o. m. nästa budgetår prövas av statens kulturråd inom ramen för anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer. Till nämnda anslag bör därför överföras ett belopp av 37 000 kr., vilket motsvarar vad som i genomsnitt utgått för ifrågavarande bidrag under de senaste tre budgetåren.

För nästa budgetår beräknar jag anslaget till 1 110 000 kr., vilket innebär en ökning med 96 000 kr. sedan hänsyn tagits till den nämnda överföringen. Jag har därvid beräknat 25 000 kr. för en höjning av anslagsposten till Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte. I likhet med innevarande budgetår beräknar jag att 200 000 kr. från anslagets dispositionsmedel skall kunna användas för ändamål som i första hand främjar folkrörelsernas utbyte med andra länder.

Studiereseutredningen (U 1972:03) har i betänkandet (SOU 1975: 64) Språkresor framlagt förslag, som till övervägande del berör centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet. Då medel för centralnämndens verksamhet anvisas under förevarande anslag finner jag det lämpligt att i detta sammanhang anmäla betänkandet i dess helhet.

Jag vill inledningsvis betona att jag, liksom de flesta av remissinstanserna, självfallet delar den grundsyn vad gäller värdet av internationella kontakter som varit vägledande för utredningsarbetet. Det är överhuvud taget angeläget att utbildningen fortlöpande anpassas till det alltmer internationaliserade samhället. Riksdagen har sedan budgetåret 1976/77 anvisat särskilda medel för vissa inslag i arbetet med internationalisering av utbildningen inom högskolan. Jag hänvisar i denna del till vad jag

har anfört i det föregående under litt. D, avsnittet Vissa gemensamma frågor. I sammanhanget vill jag även erinra om den lärarfortbildning som sedan några år pågår kring undervisningens internationalisering.

Jag övergår till att redovisa mina ställningstaganden till utredningens olika förslag.

I likhet med riksrevisionsverket anser jag att finansieringen av *lägerskolor* utomlands i första hand bör vara en kommunal angelägenhet. Under en följd av år har statsbidrag utgått till lägerskoleverksamhet bl. a. för finska invandrarbarn. Jag är inte beredd att nu förorda ett utvidgat statligt engagemang i detta slag av verksamhet. Här bör uppmärksammas att frågan om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun på skolans område f. n. är under utredning.

Jag är heller inte beredd att tillstyrka en utvidgning av 1975 års *vuxenstudiestöd* enligt utredningens förslag. Ytterligare erfarenheter av vuxenstudiestödet bör enligt min mening avvaktas innan man överväger att utsträcka detta till här aktuella grupper och ändamål.

Statsmakterna har nyligen fattat beslut om insatser för *handikappades* kulturella verksamhet (prop. 1976/77: 87, KrU 1976/77: 44 och SoU 1976/77: 28; rskr 1976/77: 325 och 326). Jag är med hänsyn härtill inte beredd att föreslå ytterligare åtgärder på detta område till följd av utredningens förslag. Jag vill även erinra om att det i första hand åligger kommunerna att svara för färdtjänst och andra former av personlig service för handikappade. Enligt vad jag har inhämtat har t. ex. Stockholms kommun förra året tagit initiativ till en försöksverksamhet med ersättning åt handikappade för vissa merkostnader vid utlandsresor. Vidare vill jag erinra om den roll som vissa stiftelser spelar när det gäller finansiering av olika slags handikappservice. Jag har i dessa frågor samrått med chefen för socialdepartementet.

Vad gäller frågan om *billigare flygtransporter*, vill jag efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet anmäla att trafikministrarna i Danmark, Norge och Sverige hösten 1976 enats om att göra bestämmelserna för det s. k. studentflyget tillämpliga även på skolungdom i åldern 16 till 22 år. Därmed har utredningens förslag delvis tillmötesgätts. Jag anser inte att tillräckliga motiv föreligger för att nu pröva frågan om en utvidgning av dessa bestämmelser till ytterligare grupper.

Utgångspunkten för utredningsarbetet har varit att samhället även i fortsättningen genom ett särskilt organ skall ge viss service i fråga om utlandsvistelser i utbildningssyfte. Denna service har i första hand avsetts gälla skolungdom, men även vissa andra kategorier som t. ex. vuxenstuderande, handikappade och den organiserade ungdomen har ansetts ha behov av sådan service. Mot bakgrund härav har utredningen haft att pröva frågan om *ny organisationsform* för verksamheten.

Utredningen föreslår att den nuvarande centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet ombildas till ett aktiebolag. Vid sitt val av orga-

nisationsform har utredningen utgått från en betydligt mer omfattande och differentierad verksamhet än den centralnämnden bedriver idag. Utredningen framhåller dock att en omorganisation är motiverad redan med hänsyn till centralnämndens nuvarande huvudsakligen affärsdrivande verksamhet.

Jag delar utredningens uppfattning angående behovet av en omorganisation. Jag förutsätter därvid att den nya organisationens tjänster bör kunna omfatta även andra resandekategorier än skolungdom. Innan jag är beredd att ta ställning för en viss juridisk form för verksamheten bör dock konsekvenserna av olika organisationsformer för denna, såsom aktiebolag, stiftelse eller ekonomisk förening, närmare belysas. En sådan utredning pågår f. n. inom utbildningsdepartementet. Jag avser återkomma till regeringen med förslag när resultat av denna utredning föreligger.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kulturellt utbyte med utlandet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 110 000 kr.

G 2. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.

1976/77	Utgift	6 459 194
1977/78	Anslag	5 483 000
1978/79	Förslag	7 144 000

År 1950 anslöt sig Sverige till Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur, Unesco (SÖ 1950: 114). Svenska unescorådet är ett med stöd av Unescos stadga inrättat nationellt råd med uppgift att i Sverige främja Unescos verksamhet och stödja svenska insatser inom ramen för organisationens program. Nu gällande instruktion för rådet fastställdes den 28 juni 1968.

Medel för den upplysningsverksamhet i Sverige om Unesco, för vilken Svenska FN-förbundet ansvarar, anvisas över tredje huvudtiteln.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Unescorådet	Föredraganden
Årsbidrag till Unesco	5 403 000	+1 546 000	+1 546 000
Svenska unescorådets utrednings- och programverksamhet	80 000	+ 80 000	+ 25 000
Deltagande i Unescos generalkonferens	—	+ 90 000	+ 90 000
Bidrag till vissa fonder	—	+ 140 000	—
	5 483 000	**+1 856 000**	**+1 661 000**

Svenska unescorådet

Unescos generalkonferens fastställde hösten 1976 organisationens budget för tvåårsperioden 1977—1978 till 224 413 000 dollar, varav 216 300 000 dollar skall täckas med bidrag från medlemsstaterna. Sveriges andel utgör 1,19 %. Bidraget för år 1979, som betalas ut under budgetåret 1978/79, kan beräknas först när generalkonferensen hösten 1978 fastställer budgeten för perioden 1979—1980. Unescorådet räknar preliminärt med en ökning om 20 %. Sveriges bidrag skulle uppgå till 1 544 437 dollar för vart och ett av åren 1979 och 1980.

För att möjliggöra ett ökat svenskt engagemang i genomförandet av Unescos program och en utökad upplysningsverksamhet i Sverige om Unesco föreslår unescorådet att anslagsposten för rådets utrednings- och programverksamhet räknas upp med 80 000 kr. Unescorådet beräknar vidare kostnaden för det svenska deltagandet i Unescos generalkonferens i Paris hösten 1978 till 90 000 kr.

Unescos kulturfond inrättades genom beslut vid 1974 års generalkonferens men har fått sin styrelse och börjat sitt arbete först under 1976. Enligt statuterna skall fonden främja nationella kulturers egenart och identitet, konstnärligt skapande i alla former och internationellt eller regionalt kulturellt samarbete. Fonden bygger huvudsakligen på frivilliga bidrag från Unescos medlemsländer. Fondstyrelsen har i skrivelse till utbildningsministern den 15 november 1976 hemställt om ett svenskt bidrag till fonden. Svenska unescorådet förordar att ett bidrag av 70 000 kr. utgår till fonden budgetåret 1978/79.

Vid 1972 års generalkonferens antogs en konvention om skydd för världens natur- och kulturarv. Genom konventionen har en särskild fond inrättats, ur vilken bistånd kan ges till bevarande av hotade natur- eller kulturmiljöer. Anslutna stater förutsätts lämna ett årligt bidrag till fonden som uppgår till 1 % av årsbidraget till Unesco. Ett 30-tal stater, däribland Norge, har hittills anslutit sig till konventionen. Unescorådet förordar att en ratifikation förbereds även från svensk sida och att medel för bidrag till fonden beräknas fr. o. m. nästa budgetår.

Föredraganden

Jag anser att svenska unescorådets preliminära bedömning bör läggas till grund för anslagsberäkningen vad gäller årsbidrag till Unesco. Därvid förutsätter jag att anslaget under budgetåret 1978/79 får belastas med den svenska andelen av den budget som 1978 års generalkonferens slutligen fastställer.

Unescofrågornas förankring hos berörda myndigheter och organisationer i Sverige är en förutsättning för en effektiv och meningsfull svensk insats inom Unesco. Det är därför enligt min mening väsentligt att svenska unescorådet ges ökade möjligheter att bl. a. genom konferensverksamhet sprida kännedom om Unescos arbete och engagera berörda

grupper i genomförandet av organisationens program. Med hänsyn härtill förordar jag en uppräkning av anslagsposten för unescorådets utrednings- och programverksamhet med 25 000 kr.

Enligt vad jag inhämtat har hittills endast ett fåtal länder, därav inget europeiskt, lämnat bidrag till Unescos år 1974 inrättade kulturfond. I avvaktan på närmare erfarenheter av verksamheten är jag för närvarande inte beredd att förorda ett svenskt bidrag till fonden.

Jag är heller inte beredd att nu ta ställning till frågan om en svensk anslutning till konventionen om skydd för världens natur- och kulturarv.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 144 000 kr.

G 3. Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige

1976/77 Utgift	844 395	Reservation	94 196
1977/78 Anslag	690 000		
1978/79 Förslag	550 000		

Från anslaget utgår efter särskild ansökan bidrag till förberedelse- och administrationskostnader för i Sverige anordnade internationella kongresser, symposier m. m. på forskningens, utbildningens och kulturens områden.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 550 000 kr. I likhet med innevarande budgetår bör från anslaget anvisas ett bidrag av 75 000 kr. till universitetet i Stockholm för ett antal symposier m. m. som universitetet avser att anordna med anledning av sitt 100-årsjubileum år 1978.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 550 000 kr.

G 4. Bidrag till svenska institut i utlandet

1976/77 Utgift	1 036 000
1977/78 Anslag	1 181 000
1978/79 Förslag	1 323 000

Under detta anslag utgår f. n. bidrag till fyra svenska icke-statliga institut i utlandet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Instituten	Föredraganden
Svenska institutet i Rom	921 000	+411 000	+110 000
Svenska institutet i Athen	119 000	+ 46 000	+ 16 000
Tessininstitutet i Paris	111 000	+ 65 000	+ 16 000
Svenska forskningsinstitutet i Istanbul	30 000	+ 20 000	of.
	1 181 000	**+542 000**	**+142 000**

Instituten

Styrelsen för *Svenska institutet i Rom* begär, förutom kompensation för pris- och löneökningar, förstärkta resurser för undervisningen vid institutet.

Utöver prisomräkning av bidraget begär styrelsen för *Svenska institutet i Athen* medel för en tjänst som sekreterare, för höjning av föreståndarens lön samt för bokinköp och höjning av stipendiebeloppen.

Styrelsen för *Tessininstitutet* begär, förutom prisomräkning, ett ökat bidrag för utställningsverksamhet och för underhåll av samlingarna.

Utöver ett oförändrat bidrag för lokalkostnader begär styrelsen för *Svenska forskningsinstitutet i Istanbul* 20 000 kr. för stipendier och resebidrag till forskare.

Föredraganden

Under detta anslag förordar jag vissa generella höjningar av bidragen som kompensation för prisstegringar m. m.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till svenska institut i utlandet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 323 000 kr.

Nordiskt kulturellt samarbete

G 5. Nordisk kulturbudget m. m.[1]

I enlighet med bestämmelserna i det år 1971 ingångna nordiska kulturavtalet har en ordning med en gemensam verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet införts. Verksamhetsbudgeten avser ett budgetår som sammanfaller med kalenderåret. I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under anslaget Nordiska samarbetsprojekt m. m. anvisats 19 525 000 kr. motsvarande dels den svenska andelen av 1978 års nordiska verksamhetsbudget, dels det svenska bidraget till Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

Föredraganden

1979 års nordiska verksamhetsbudget kommer att få sin huvudsakliga behandling inom Nordiska ministerrådet under våren 1978. Jag ämnar senare föreslå regeringen att lägga fram en särskild proposition rörande anslaget. I avvaktan härpå bör preliminärt beräknas oförändrat belopp.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Nordisk kulturbudget m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 19 525 000 kr.

G 6. Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.

1976/77	Utgift	903 407
1977/78	Anslag	955 000
1978/79	Förslag	1 125 000

Nordiska afrikainstitutet, som är förlagt till Uppsala, inrättades genom statsmakternas beslut år 1962 (prop. 1962: 100, SU 1962: 135, rskr 1962: 313). Institutet har till uppgift att i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad denna berör Afrika. Det åligger institutet särskilt att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika, att sprida information rörande Afrika och aktuella afrikanska förhållanden, att vara dokumentationscentrum för afrikaforskningen samt att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika. Verksamheten leds av en styrelse, i vilken även ingår representanter för de övriga nordiska länderna. Kungl. Maj:t har den 29 juni 1964 fastställt instruktion för institutet.

[1] 1977/78 Nordiska samarbetsprojekt m. m.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	+1	of.
Övrig personal	5	+2	of.
	8[1]	**+3**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	677 000	+328 000	+124 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	276 000	+ 46 000	+ 46 000
	955 000	**+374 000**	**+170 000**

[1] Härutöver finns för institutet två tjänster inrättade vid universitetsbiblioteket Uppsala.

Styrelsen

Styrelsens förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 120 000 kr.
2. 0-alternativet innebär i första hand borttagande av arvoden till översättare och extra skrivhjälp (−16 320 kr.) och minskad städning (−20 000 kr.).
3. Nya tjänster som redaktör, assistent och expeditionsvakt samt ökade medel för extra arbetskraft (+254 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 125 000 kr.

G 7. Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader

1976/77 Utgift	274 906	Reservation	309 175
1977/78 Anslag	464 000		
1978/79 Förslag	506 000		

Från detta reservationsanslag bestrids kostnader för reseersättningar, expenser, bokinköp, seminarie- och föreläsningsverksamhet m. m. samt för resestipendier. Vidare får — under förutsättning att medel ställs till förfogande från andra nordiska länder — från anslaget bestridas kostnader för tidsbegränsade extra tjänster som forskarassistent och sekreterare.

Styrelsen

Styrelsen begär, förutom prisomräkning, ökade medel för expenser, seminarieverksamhet och resestipendier. Vidare begärs medel för att in-

rätta studiestipendier för svenska studerande vid institutet. Totalt begärs en ökning om 176 000 kr., varav för prisomräkning 63 000 kr.

0-alternativet skulle enligt styrelsen innebära minskad föreläsnings- och seminarieverksamhet samt minskad utdelning av resestipendier (−60 000 kr.).

Föredraganden

Jag beräknar för nordiska afrikainstitutets drift under nästa budgetår 506 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 506 000 kr.

G 8. Bilateralt nordiskt kultursamarbete m. m.

1976/77 Utgift	2 317 038[1]	Reservation	835 356
1977/78 Anslag	3 625 000[1]		
1978/79 Förslag	4 815 000		

Under detta anslag förs vissa ändamål bl. a. av bilateral karaktär som inte ingår i den gemensamma nordiska kulturbudgeten. Av sammanställningen framgår anslagets[1] disposition innevarande budgetår och begärda ökningar för budgetåret 1978/79.

	Belopp 1977/78	Anslagsframställningarna m. m.
1. Svenska föreningen Norden		
a) Föreningens allmänna verksamhet	900 000	+ 100 000
b) Nordisk lektoratsverksamhet	230 000	+ 120 000
c) Lärarutbyte mellan de nordiska länderna	50 000	+ 70 000
d) Nordiska studieutbytesresor för skolungdom	95 000	+ 30 000
e) Stipendier till svenska gymnasieskolelever för studieresor i Norden	70 000	+ 35 000
2. Vuxenundervisning i svenska och finska		
a) Kurser i finska och svenska	170 000	+ 55 000
b) Kurser i svenska för finländska lärare	20 000	+ 10 000
3. Föreningen Nordisk folkhögskola i Genève	90 000	+ 30 000
4. Nordiska kurser i språk och litteratur	65 000	+ 14 000
5. Svenskhemmet Voksenåsen		
a) Lokalkostnader	1 039 000	− 107 000
b) Stipendieverksamhet	100 000	+ 50 000
6. Bidrag till inköp av svensk litteratur till Islands riksbibliotek	7 000	+ 1 000
7. S:te Geneviève-biblioteket i Paris		
a) Bidrag till lön för en nordisk bibliotekarie	8 400	of.
b) Inköp av svensk litteratur till biblioteket	12 000	+ 8 000

[1] Anslaget Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.

	Belopp 1977/78	Anslagsframställningarna m. m.
8. Kommittén för översättning till svenska av finsk facklitteratur	30 000	+ 10 000
9. Nordiska författarstipendier	26 000	+ 8 000
10. Stipendier till kulturkritiker och kulturjournalister	27 000	+ 3 000
11. Nordiskt musiksamarbete	85 000	+ 9 000
12. Nordiskt författarsamarbete	10 000	+ 20 000
13. Kulturellt utbyte med Island	75 000	+ 25 000
14. Kulturellt utbyte med Färöarna	20 000	+ 5 000
15. Sverigefinska språknämnden	75 000	+ 168 000
16. Stipendier åt isländska forskare	66 100	+ 23 000
17. Stipendier åt islänningar för yrkesutbildning i Sverige	30 000	— 10 000
18. Till regeringens disposition	324 500	—
Nya ändamål:		
1. Bidrag till Hanaholmen, kulturcentrum för Sverige och Finland	—	+ 300 000
2. Bidrag till uppförande av ett Nordens hus på Färöarna	—	+ 700 000
3. Kulturell verksamhet vid Svenskhemmet Voksenåsen	—[1]	+ 80 000
	3 625 000	**+1 777 000**

[1] För 1977/78 har 30 000 kr anvisats från dispositionsposten under detta anslag.

Anslagsframställningarna

Svenska föreningen Norden, som för innevarande budgetår fått en höjning till 900 000 kr. av bidraget till föreningens allmänna verksamhet, ansöker om en uppräkning till 1 milj. kr. för att bibehålla verksamheten på oförändrad nivå. Föreningen begär dessutom höjningar av de särskilda anslagsposterna för lektoratsverksamhet och för lärar- och elevutbyte.

Det år 1976 bildade förvaltningsbolaget (prop. 1976/77: 25 s. 73—77; KrU 1976/77: 27; rskr 1976/77: 72) för *Svenskhemmet Voksenåsen* beräknar hyreskostnaden år 1978/79 till 932 000 kr. Vidare begär bolaget 80 000 kr. för kulturell verksamhet vid hemmet under nästa budgetår. För de av Svensk-norska samarbetsfonden förvaltade stipendierna för vistelse vid Voksenåsen begär fondstyrelsen ökade medel.

Sverigefinska språknämnden bildades år 1975 som ett icke-statligt organ för vård och utveckling av det finska språket i Sverige. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 utgår statsbidrag till verksamheten, fördelat med 3/4 på Sverige och 1/4 på Finland. Nämnden anhåller om ett svenskt statsbidrag av 243 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Direktionen för *Hanaholmen — kulturcentrum för Sverige och Finland* har i skrivelse den 29 augusti 1977 anhållit om ett svenskt bidrag av 300 000 kr. för svenskars deltagande i och anskaffning av svenskt material till verksamheten vid centret under budgetåret 1978/79.

Nordens hus på Färöarna

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 17/1972 och betänkandet (NU 1974: 6) Færøerne i Norden fattade Nordiska ministerrådet i december 1975 ett principbeslut om att uppföra ett nordiskt kulturhus på Färöarna. Ministerrådet uppdrog åt en arbetsgrupp att i samråd med Färöarnas landsstyre utarbeta ett byggnads- och verksamhetsprogram. Arbetsgruppens förslag, presenterat i betänkandet (NU 1977: 4) Nordens Hus på Færøerne, godkändes av ministerrådet i januari 1977. Ministerrådet fastställde i juni 1977 ett rambelopp av 9 milj. danska kronor för byggnadskostnaderna. Av beloppet förutsätts 2 milj. kr. belasta år 1978, 4 milj. kr. år 1979 och 3 milj. kr. år 1980. Kostnaderna fördelas mellan de nordiska länderna enligt gällande fördelningsnyckel för den nordiska kulturbudgeten. En nordisk arkitekttävling om det bästa byggnadsförslaget har avgjorts under hösten 1977.

Föredraganden

Anslaget bör för budgetåret 1978/79 föras upp med 4 815 000 kr., vilket innebär en anslagshöjning med 1 190 000 kr.

För Svenska föreningen Norden och dess särskilda verksamhetsgrenar har jag beräknat en sammanlagd ökning av bidragen under anslagsposten 1 med 110 000 kr.

Som jag framhöll i föregående budgetproposition (prop. 1976/77: 100 bil. 12 s. 487) anser jag det angeläget att den ideella inriktningen hos verksamheten vid Svenskhemmet Voksenåsen bibehålls. Regeringen har genom särskilda beslut hittills anvisat sammanlagt 50 000 kr. från dispositionsmedlen under detta anslag som bidrag till kulturell verksamhet vid hemmet under budgetåren 1976/77 och 1977/78. För nästa budgetår beräknar jag 80 000 kr. för ändamålet. För hyreskostnader vid hemmet beräknar jag vidare 932 000 kr.

För Sverigefinska språknämnden räknar jag med en ökning av bidraget med 75 000 kr. till 150 000 kr. Därvid förutsätter jag att det bidrag, som kommer att lämnas från finländsk sida, uppgår till 50 000 kr. så att nämnden kan förfoga över ett samlat statsbidrag av 200 000 kr. nästa budgetår.

Riksdagen har genom beslut den 8 december 1977 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 (prop. 1977/78: 25 s. 55—56, KrU 1977/78: 15; rskr 1977/78: 55) under detta anslag anvisat 200 000 kr. som bidrag till verksamheten vid Hanaholmen i Finland för innevarande budgetår. Jag förordar att bidrag utgår med oförändrat belopp för budgetåret 1978/79.

För den svenska andelen av byggnadskostnaderna år 1978 för Nordens hus på Färöarna har jag beräknat ett anslagsbehov budgetåret 1978/79 av 700 000 kr.

I övrigt har jag inom anslagsramen beräknat utrymme för mindre höjningar som kompensation för kostnadsstegringar m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bilateralt nordiskt kultursamarbete m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 815 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

Televerkets fond

I: B 2. Televisions- och ljudradioanläggningar

Föredragandens

Såsom angetts i inledningen till avsnittet B. Kulturändamål avser jag att föreslå regeringen att senare för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition angående rundradions fortsatta verksamhet m. m.

I propositionen kommer bl. a. det i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna investeringsanslaget Televisions- och ljudradioanläggningar att behandlas. I avaktan på den särskilda propositionen bör detta anslag tas upp i statsbudgetförslaget med ett oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Televisions- och ljudradioanläggningar* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 54 400 000 kr.

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

II. 13. Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett investeringsanslag av 1 000 kr. till vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio.

För nästa budgetår föreligger förslag till anslagsframställning från byggnadsstyrelsen om 9,5 milj. kr. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Såsom angetts i inledningen till avsnittet B Kulturändamål avser jag att föreslå regeringen att senare för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition angående rundradions fortsatta verksamhet m. m.

I propositionen kommer bl. a. det i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna investeringsanslaget Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio att behandlas. I avvaktan på den särskilda propositionen bör detta anslag tas upp i statsbudgetförslaget med ett preliminärt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr.

II: 14. Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett investeringsanslag av 130 milj. kr. till byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

För nästa budgetår föreslår byggnadsstyrelsen ett investeringsanslag av 90 milj. kr. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition i ämnet. I statsbudgetförslaget bör tas upp ett preliminärt belopp av 90 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 90 000 000 kr.

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

IV: 5. Studiemedelsfonden

1976/77	Utgift	705 000 000
1977/78	Anslag[1]	941 000 000
1978/79	Förslag	1 020 000 000

[1] Varav 135 milj. kr. har anvisats på tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78.

Ur fonden utgår återbetalningspliktiga studiemedel till yngre elever i gymnasial utbildning som beviljas studiehjälp, till studerande i eftergymnasial utbildning och äldre studerande i gymnasial utbildning som beviljas studiemedel och till studerande som beviljas särskilt vuxenstudiestöd.

Centrala studiestödsnämnden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) föreslår att anslaget förs upp med ett belopp av 1 124 milj. kr., vilket innebär en ökning med 288 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Dessa belopp inkluderar medel för de särskilda vuxenstudiestöden.

Till yngre elever i gymnasial utbildning utbetalades återbetalningspliktiga studiemedel under budgetåret 1976/77 med 7,1 milj. kr. Återbetalningspliktiga studiemedel utgick vidare till studerande i eftergymnasial utbildning och till äldre elever i gymnasial utbildning med 1 019,9 milj. kr. Till studerande som beviljats särskilt vuxenstudiestöd beräknas återbetalningspliktiga studiemedel ha utbetalats med ca 25 milj. kr.

Enligt nuvarande regler får återbetalningspliktiga studiemedel beviljas till yngre elever i gymnasial utbildning med högst 4 500 kr. för läsår. CSN föreslår en höjning av beloppet till 5 400 kr. Nämnden begär därutöver medel för att få möjlighet att tillämpa en mindre restriktiv ekonomiprövning. Medelsförbrukningen beräknas till följd av ändringarna öka med 5,2 milj. kr.

CSN föreslår att studiemedlen till eftergymnasiala studerande och till äldre elever i gymnasial utbildning höjs från 140 till 150 % av basbeloppet för ett nio månaders läsår. Ökningen av studiemedlen blir 1 250 kr. vid basbeloppet 12 500 kr. Om CSN:s förslag under anslaget Studiebidrag m. m. om höjning av bidragsdelen av studiemedlen vinner bifall, minskar behovet av fondmedel med 221,7 milj. kr. Belastningen på fonden beräknas då till 181 milj. kr. CSN föreslår vidare att prövningen gentemot makes inkomst slopas helt. Kostnaderna beräknas till 33,7 milj. kr. Höjning av fribeloppen för korttidsstuderande bör enligt CSN:s mening också medges. Deltidsstuderande föreslås få studiemedel per 15-da-

garsperiod. För att tillförsäkra alla studerande studiemedel under hela den tid av läsåret som de bedriver studier föreslår CSN att man upphör med nuvarande beräkning av studiemedlen i 15-dagarsperioder och övergår till dagberäkning. Utflödet för höjning av fribeloppsgränsen för korttidsstuderande beräknas till 4,4 milj. kr., för studiemedel under 15-dagarsperioder till deltidsstuderande till 0,6 milj. kr. och för införande av dagberäkning till 9,8 milj. kr.

För särskilt vuxenstudiestöd beräknar CSN medel för 30 000 helårsplatser. Återbetalningspliktiga studiemedel utgör därvid 141 milj. kr. För studerande som beviljas sådant stöd föreslås också regeln om dagberäkning gälla. Utflödet av återbetalningspliktiga studiemedel beräknas då öka med ytterligare 3,5 milj. kr.

Medelsåtgången under 1978/79 för yngre elever beräknas uppgå till 14,2 milj. kr. Under året beräknas vidare omkring 92 500 eftergymnasiala studerande och äldre studerande i gymnasial utbildning beviljas återbetalningspliktiga studiemedel. CSN har i sin beräkning utgått från basbeloppet 12 500 kr. Medelsbehovet avseende denna grupp utgör enligt nuvarande regler 1 452,3 milj. kr. och med föreslagna förbättringar, bl. a. innebärande besparingar, 1 358,3 milj. kr. Till studerande med vuxenstudiestöd beräknas utgå 144,5 milj. kr. i det fall antalet stöd bestäms till 30 000.

Det sammanlagda medelsbehovet för återbetalningspliktiga studiemedel uppgår sålunda till 1 517 milj. kr. Härifrån avgår dels en beräknad medelsreservation av 116 milj. kr., dels beräknade inflytande studiemedelsavgifter, frivilliga återbetalningar, inbetalningar på grund av återkravsbeslut och inflytande amorteringar av beviljade lån ur allmänna studielånefonden till 409 milj. kr. Det totala medelsbehovet utgör därför 1 044 milj. kr., inkl. en beräknad medelsreservation på 82 milj. kr. Medelsbehovet för särskilt vuxenstudiestöd, återbetalningspliktig del, uppgår till 144,5 milj. kr. av vilka 30 milj. kr. täcks med medel genom vuxenutbildningsavgift som tillförts statsverket.

CSN föreslår att makeprövningen vid återbetalning av studiemedel slopas fr. o. m. den 1 januari 1980. Tidpunkten är föreslagen med hänsyn till att studiemedelsavgiften fastställs per kalenderår.

CSN föreslår att minimiavgiften vid återbetalning av studiemedel sänks från en tiondel av basbeloppet till 500 kr. Kostnaden beräknas till 3,6 milj. kr.

CSN tar vidare upp den regel som anger att skulder under två tiondelar av basbeloppet skall betalas i sin helhet under ett år. Denna regel bör enligt CSN ersättas av en regel som anger att skulder under den tidigare föreslagna minimiavgiften 500 kr., betalas i sin helhet under ett år. Kostnaderna beräknas till 0,3 milj. kr.

Studiemedelssystemet är utformat så att återbetalningstiden är relativt lång. Men eftersom återbetalningstiden normalt skall pågå till 50 års

ålder blir den för vuxenstuderande betydligt kortare än för ungdomsstuderande. CSN föreslår därför att återbetalningstiden förlängs till 20 år för dem som börjar återbetala i åldrarna 32—46 år. Förslaget bör enligt CSN genomföras den 1 januari 1979 och gälla för dem som börjar återbetala fr. o. m. kalenderåret 1979. Kostnaderna beräknas till 1,0 milj. kr.

Studiestödsutredningen har i juni 1977 till regeringen överlämnat sitt principbetänkande Studiestöd — Alternativa utvecklingslinjer (SOU 1977: 31). Betänkandet remissbehandlas f. n. av berörda myndigheter och organisationer. I betänkandet framlägger utredningen förslag om omedelbara åtgärder för de studerande som är 18 och 19 år. Utredningen föreslår att den som fyllt 18 år och bedriver gymnasiala studier skall få rätt att utnyttja de återbetalningspliktiga studiemedlen i studiehjälpssystemet i den utsträckning som behövs för att dessa tillsammans med studiebidraget och tilläggen skall ge ett studiestöd som i stort sett motsvarar det högsta beloppet inom studiemedelssystemet. Reformen föreslås genomföras den 1 juli 1978. Utredningen beräknar kostnaderna till 56 milj. kr.

Föredraganden

Vid anslagsberäkningen för budgetåret 1978/79 har jag när det gäller yngre elever i gymnasial utbildning räknat med att högst 5 000 kr. per läsår skall kunna beviljas som återbetalningspliktiga studiemedel. Dessutom har jag räknat med att centrala studiestödsnämnden (CSN) inom ramen för det belopp som nämnden under innevarande budgetår har använt för återbetalningspliktiga studiemedel för yngre elever skall kunna tillämpa en något generösare ekonomisk prövning mot föräldrars och egen eller makes inkomster och förmögenhet. Under förevarande anslag har jag tagit hänsyn till den ökade belastning detta kan medföra på studiemedelsfonden. Med hänvisning bl. a. till den sittande studiestödsutredningen är jag inte beredd att tillstyrka CSN:s förslag om en höjning av studiemedlens återbetalningspliktiga del. Jag är heller inte beredd att föreslå en övergång från nuvarande beräkning av studiemedlen i 15-dagarsperioder till dagberäkning eller att höja fribeloppet gentemot egen inkomst för korttidsstuderande.

I följande sammanställning har jag beaktat beräknade prisförändringar samt räknat med ett ökat studerandeantal.

När det gäller särskilt vuxenstudiestöd har jag beräknat en ökning med ca 2 800 årsplatser. Detta innebär ca 12 800 årsplatser totalt för budgetåret 1978/79. Jag beräknar kostnaden för dessa stöd till 35 milj. kr. I enlighet med den plan för avveckling av överföring av medel från vuxenutbildningsavgiften till studiemedelsfonden som jag aviserade i proposition 1976/77: 100 bil. 12 (SfU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 156) förordar jag att ett oförändrat belopp, dvs. 30 000 000 kr., tillförs ansla-

Kartong: S. 658, hemställan 1., rad 4 Står: 1977/78 Rättat till: 1978/79

get av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden. Budgetåret 1979/80 räknar jag med att inga medel tillförs studiemedelsfonden från vuxenutbildningsavgiften.

CSN har föreslagit att minimiavgiften vid återbetalning av studiemedel sänks från en tiondel av basbeloppet till 500 kr. samt att den regel som anger att skulder under två tiondelar av basbeloppet skall betalas i sin helhet under ett år, ersätts av en regel om att skulder under minimiavgiften betalas i sin helhet under ett år. Vidare har CSN föreslagit att återbetalningstiden förlängs till 20 år för dem som börjar återbetala i åldrarna 32—46 år. Jag är med hänsyn till det pågående arbetet i studiestödsutredningen inte nu beredd att biträda dessa förslag.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.).

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Reservation 1977-06-30	95 000	1977/78	1 302 000
Anslag 1977/78	806 000	1978/79	
Tilläggsanslag 1977/78	135 000	studiehjälp och studiemedel	1 510 000
Avgifter m.m. under 1977/78 studiemedelsfonden	309 000	särskilt vuxenstudiestöd	35 000
f.d. allmänna studielånefonden	43 000		
Avgifter m.m. under 1978/79 studiemedelsfonden	366 000		
f.d. allmänna studielånefonden	43 000		
Vuxenutbildningsavgift m.m.	30 000		
Anslag 1978/79 (förslag)	1 020 000		
	2 847 000		**2 847 000**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 30 000 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1978/79 tillförs anslaget Studiemedelsfonden,
2. till *Studiemedelsfonden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 020 000 000 kr.

IV: 6. Lånefonden för studentkårlokaler

1976/77 Utgift	—	Behållning	4 406 000
1977/78 Anslag	10 000 000		
1978/79 Förslag	1 000		

Denna fond tillkom genom beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963:

172, SU 1963: 212, rskr 1963: 405). Enligt kungörelsen (1964: 398) om lån för anskaffning av studentkårlokaler (omtryckt 1973: 384) kan lån från fonden utgå till studentorganisationer vid universiteten m. fl. läroanstalter för anordnande av studentkår- och restauranglokaler för anställda och studerande. Enligt kungörelsen (1970: 273) om lån för inredning och utrustning för vissa studentkårlokaler (ändrad 1973: 385) kan lån från fonden utgå för första uppsättningen av inredning och utrustning för restauranglokaler.

Till följd av statsmakternas beslut (prop. 1973: 1 bil. 13 s. 222, CU 1973: 10, rskr 1973: 110) har beslutanderätten i frågor om stöd till allmänna samlingslokaler flyttats över till en delegation inom bostadsstyrelsen. Kungl. Maj:t har uppdragit åt delegationen att även vara beredande organ i frågor om lån från förevarande fond (jfr prop. 1973: 1 bil. 10 s. 531).

De lånebelopp som sammanlagt beviljats ur fonden intill utgången av budgetåret 1976/77 framgår av följande sammanställning.

	Låne-underlag	Låne-belopp	Ränte- och amorterings-fri del av lånebeloppet
Restauranglokaler	16 491 000	16 491 000	16 491 000
Övriga kårlokaler	26 491 000	12 157 500	8 266 000
Inredning och utrustning för restauranglokaler		2 242 000	2 242 000
		30 890 500	**26 999 000**

För budgetåren 1964/65—1977/78 har under anslaget anvisats sammanlagt ca 36 milj. kr. Som framgår av sammanställningen har lån om sammanlagt ca 31 milj. kr. beviljats intill utgången av budgetåret 1976/77.

För innevarande budgetår har anvisats ett investeringsanslag av 10 milj. kr. Vidare får lån beviljas från fonden intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen föreslår att ett anslag av 1 000 kr. förs upp för budgetåret 1978/79. Lån bör under nästa budgetår få beviljas intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1 000 kr. Vidare bör lån under nästa budgetår få beviljas intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 lån får beviljas från lånefonden för studentkårlokaler intill ett sammanlagt belopp av 20 000 000 kr.,
2. till *Lånefonden för studentkårlokaler* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV: 7. Lånefonden för byggnadsarbeten vid folkhögskolor

1977/78	Anslag	12 000 000
1978/79	Förslag	12 000 000

Denna fond tillkom genom beslut av riksdagen våren 1977 (prop. 1976/77: 55, UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318). Enligt förordningen (1977: 552) om lån för byggnadsarbeten vid folkhögskolor kan lån från fonden utgå för byggnadsarbeten vid sådan folkhögskola som regeringen har förklarat berättigad till statsbidrag enligt folkhögskoleförordningen (1977: 551, ändrad 1977: 1089).

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen föreslår att lån får beviljas från förevarande fond intill ett sammanlagt belopp av 12 milj. kr. budgetåret 1978/79, alltså till oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag förordar att ur lånefonden för byggnadsarbeten vid folkhögskolor får tagas i anspråk 12 milj. kr. under budgetåret 1978/79 och att fonden skall ha oförändrad omfattning, vilket innebär att till fonden bör anvisas högst 12 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för byggnadsarbeten vid folkhögskolor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 12 000 000 kr.

V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

5. Lån för investeringar i bokhandel

Föredraganden

Sbm jag har angett under avsnittet B. Kulturändamål avser jag att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition med anledning av betänkandet (Ds U 1977: 14) Statligt litteraturstöd. I propositionen kommer bl. a. det i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna investeringsanslaget Lån för investeringar i bokhandel att behandlas. I avvaktan på den särskilda propositionen bör detta anslag tas upp i förslaget till statsbudget med ett oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lån för investeringar i bokhandel* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 1 400 000 kr.

Bilaga 12.1

Avtal om Sveriges arkitekturmuseum
1977-11-10

Avtal

mellan svenska staten och stiftelsen Sveriges arkitekturmuseum om överförande av museet till statligt huvudmannaskap.

1 §

Staten övertager den 1 juli 1978 ansvaret för den verksamhet som bedrives vid Sveriges arkitekturmuseum, nedan kallad stiftelsen.

2 §

Stiftelsen överlåter den 1 juli 1978 vederlagsfritt samtliga tillgångar och rättigheter på staten, som samma dag övertager betalningsansvaret för stiftelsens skulder och även i övrigt inträder i stiftelsens skyldigheter.

Protokollsanteckning

I de skyldigheter staten övertager ingår i samma omfattning som hittills ansvaret för av stiftelsen mottagna depositioner.

3 §

Arbetstagare, som är upptagen i den såsom bilaga 1 till detta avtal fogade förteckningen och den 30 juni 1978 fortfarande är anställd i den verksamhet som staten enligt 1 § övertager, skall, om vederbörande så önskar, beredas anställning inom den statliga museiverksamheten. Detsamma gäller arbetstagare som efter det att detta avtal träffats med statens godkännande anställes för berörd verksamhet.

Protokollsanteckning

Anställningsvillkor för arbetstagare som övergår i statlig tjänst, liksom bl. a. frågor om pensionsvillkor till den del förmånerna intjänats under tjänstetid hos stiftelsen, regleras i annan ordning.

4 §

Avtalet gäller under förbehåll att det godkännes av regeringen.

Detta avtal är upprättat i två exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.
Stockholm den 10 november 1977

För svenska staten
Statens förhandlingsnämnd

Svante Englund

Bertil Westlin

För stiftelsen Sveriges
arkitekturmuseum

Olof Eriksson

Bilaga 12.2

Förslag till

Lag om ändring i högskolelagen (1977: 218)

Härigenom föreskrives att 18 § samt övergångsbestämmelserna till högskolelagen (1977: 218) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

18 §

I styrelsen för högskoleenhet skall ingå

1. företrädare för allmänna intressen och
2. företrädare för verksamheten inom styrelsens verksamhetsområde.

Företrädare för de anställda och de studerande inom styrelsens verksamhetsområde har rätt att ingå i styrelsen.

Företrädarna för allmänna intressen skall utgöra omkring en tredjedel av antalet ledamöter.

Tredje stycket gäller ej styrelsen för högskoleenheten inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde. Föreskrifter om den närmare sammansättningen av denna styrelse meddelas av regeringen.

Regeringen kan föreskriva att i styrelse för högskoleenhet i Stockholm för konstnärlig utbildning skall ingå företrädare för yrkeslivet. I sådant fall gäller ej tredje stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977 då lagen (1975: 168) om rätt för sammanslutningar av studerande eller anställda att utse ledamöter i styrelse eller annat organ vid läroanstalt för högre utbildning skall upphöra att gälla. Regeringen eller myndighet som regeringen utser *för tiden till och med utgången av juni 1978 föreskriver* de undantag från föreskrift i högskolelagen som kan behövas i de fall då erforderliga förberedelser ej kunnat vidtagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1977 då lagen (1975: 168) om rätt för sammanslutningar av studerande eller anställda att utse ledamöter i styrelse eller annat organ vid läroanstalt för högre utbildning skall upphöra att gälla. Regeringen eller myndighet som regeringen utser *får föreskriva* de undantag från föreskrift i högskolelagen som kan behövas i de fall då erforderliga förberedelser ej kunnat vidtagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Kartong: S. 663, rad 33—34 kursiveras

Bilaga 12.3

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1977: 219) om obligatoriska studerandesammanslutningar

Härigenom föreskrives att 1 och 5 §§ lagen (1977: 219) om obligatoriska studerandesammanslutningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse — *Föreslagen lydelse*

1 §

Studerande vid högskoleenhet skall vara medlem i studentkår eller elevkår som finns vid enheten.

Skyldigheten skall avse medlemskap i sådan kår

I fråga om högskoleenhet som har tillkommit den 1 juli 1977 skall skyldigheten avse medlemskap i sådan kår

1. som omedelbart före den 1 juli 1977 fanns vid läroanstalt som helt eller delvis har gått upp i högskoleenheten och

2. som de studerande vid den tidigare läroanstalten omedelbart före den 1 juli 1977 var skyldiga att tillhöra enligt någon av följande författningar, nämligen universitetsförordningen (1964: 461), förordningen (1964: 538) om socialhögskolorna, förordningen (1965: 494) med stadga för jordbrukets högskolor, förordningen (1967: 236) om journalisthögskolorna, förordningen (1967: 273) om gymnastik- och idrottshögskolorna, förordningen (1968: 318) om lärarhögskolorna, förordningen (1972: 308) om bibliotekshögskolan och provisoriska stadgan den 27 maj 1971 för musikhögskolorna.

I fråga om högskoleenhet som har tillkommit den 1 juli 1978 skall skyldigheten avse medlemskap i sådan kår

1. som omedelbart före den 1 juli 1978 fanns vid läroanstalt som helt eller delvis har gått upp i högskoleenheten och

2. som de studerande vid den tidigare läroanstalten omedelbart före den 1 juli 1978 var skyldiga att tillhöra enligt stadgarna (1938: 485) för konsthögskolan eller enligt provisoriska stadgan den 27

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	maj 1971 för musikhögskolan i Stockholm.
5 §	
Regeringen får föreskriva att de studerande vid viss utbildning ej skall vara skyldiga att vara medlemmar i studentkår, elevkår, nation eller studentförening för fakultet. Regeringen får överlåta på förvaltningsmyndighet att meddela sådan föreskrift.	
Föreskrift som avses i första stycket skall ha till syfte att ej utvidga den skyldighet att tillhöra studerandesammanslutningar som gällde omedelbart *före den 1 juli 1977.*	Föreskrift som avses i första stycket skall ha till syfte att ej utvidga den skyldighet att tillhöra studerandesammanslutningar som gällde omedelbart *1. före den 1 juli 1977 i fråga om utbildning vid läroanstalt som helt eller delvis har gått upp i högskoleenhet den 1 juli 1977,* *2. före den 1 juli 1978 i fråga om utbildning vid läroanstalt som helt eller delvis har gått upp i högskoleenhet den 1 juli 1978.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Bilaga 12.4

Förslag till

Lag med bemyndigande att upphäva föreskrifter om skyldighet att tillhöra särskild studerandesammanslutning

Härigenom föreskrives följande.

Regeringen får upphäva föreskrifter om skyldighet för studerande vid konsthögskolan och musikhögskolan i Stockholm att tillhöra särskild studerandesammanslutning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Bilaga 12.5

Avtal om Vetenskapsakademiens bibliotek 1977-10-12

AVTAL

mellan svenska staten och Kungl. Vetenskapsakademien om inordnande av akademiens bibliotek i biblioteket vid universitetet i Stockholm.

1 §

Staten övertager den 1 juli 1978 Kungl. Vetenskapsakademiens bibliotek för att inordna detta i biblioteket vid universitetet i Stockholm.

De i bilaga 1 till detta avtal upptagna samlingarna kvarblir dock i akademiens ägo men skall deponeras hos universitetet. De skall förvaras tillsammans med och behandlas på samma sätt som de statliga samlingarna vid universitetsbiblioteket. Mer omfattande åtgärder beträffande dessa samlingar får vidtagas först efter samråd med akademien.

De bibliotek som finnes vid akademiens institutioner samt den del av det Bergianska biblioteket som förvaras hos akademien kvarblir i akademiens ägo och undantages från depositionen.

Protokollsanteckning

Vid inordnandet kommer samlingarna från akademien att utgöra huvudparten av den matematiskt-naturvetenskapliga delen av universitetsbiblioteket. Akademien medger därför att universitetsbiblioteket för denna del får använda benämningen Kungl. Vetenskapsakademiens bibliotek.

2 §

Akademien upplåter från och med den 1 juli 1978 till staten för universitetsbibliotekets räkning lokaler i akademiens huvudbyggnad. För upplåtelsen tillämpas en ömsesidig uppsägningstid av tre år per den 30 juni.

Lokalernas läge och omfattning framgår av den såsom bilaga 2 till avtalet fogade förteckningen.

Protokollsanteckning

Ritningar över de upplåtna lokalerna förvaras hos universitetet, byggnadsstyrelsen och akademien.

3 §

Staten erlägger till akademien för de i enlighet med 2 § upplåtna lokalerna en hyra om 435 000 kronor per år i kostnadsläget i maj månad 1978. Med konsumentprisindex (totalindex) för maj månad 1978 som bas anpassas ersättningsbeloppen till kostnadsutvecklingen enligt konsumentprisindex för maj månad det år utbetalningen avser.

Den fastställda hyran avser ersättning för kostnader enligt ett av byggnadsstyrelsen den 1 augusti 1970 upprättat fastighetsdriftprogram samt för tillgång till vissa gemensamma utrymmen (uppackningsrum, kassavalv, lunchrum m. m.).

Mellan staten och akademien skall upprättas särskilt hyresavtal innehållande ovanstående och övriga hyresvillkor.

4 §

Akademien överlåter den 1 juli 1978 vederlagsfritt till staten de inventarier som nyttjas för bibliotekets verksamhet.

Antikviteter och konstföremål som är placerade i de upplåtna lokalerna

förblir i akademiens ägo. En förteckning över dessa föremål skall upprättas per den 30 juni 1978 i två exemplar, av vilka universitetet och akademien tager var sitt.

5 §

Staten äger att från och med den 1 juli 1978 för bytesändamål köpa erforderligt antal exemplar av akademiens skrifter. Överenskommelse om villkoren härför har denna dag träffats mellan universitetet och akademien.

6 §

Arbetstagare, som är upptagen i den såsom bilaga 3 till detta avtal fogade förteckningen och den 30 juni 1978 fortfarande är anställd vid biblioteket, skall om vederbörande så önskar, beredas anställning vid universitetet. Detsamma skall gälla arbetstagare som, efter det att detta avtal träffats, med statens godkännande anställes vid biblioteket före den 1 juli 1978.

7 §

Staten övertager räknat från och med den 1 juli 1978 akademiens ansvar för pensionering av arbetstagare som enligt 6 § anställes hos staten och icke redan har uppfyllt förutsättningarna för att få pension.

Akademien ersätter staten för dess åtagande enligt första stycket, till den del förmånerna intjänats under tjänstetid hos akademien, med ett engångsbelopp om 1 000 000 kronor att erläggas den 3 juli 1978.

8 §

Universitetet och akademien skall träffa särskild överenskommelse om omfattningen av och villkoren för viss service som akademien skall lämna universitetsbiblioteket.

9 §

Universitetsbiblioteket ombesörjer biblioteksservice till akademiens institutioner och övriga verksamheter samt service till nobelkommittéernas utredningsarbete mot ersättning enligt bestämmelser om ersättning för arbete m. m. inom högskolan.

10 §

I och med att detta avtal träder i kraft upphör avtalet den 7 november 1972 om deposition hos staten av viss del av akademiens bibliotek (Stockholms observatorium i Saltsjöbaden) att gälla.

11 §

Avtalet gäller under förbehåll att det godkännes av regeringen.

Detta avtal är upprättat i två exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm den 12 oktober 1977

För svenska staten	För Kungl. Vetenskapsakademien
Statens förhandlingsnämnd	
Svante Englund	Frans E. Wickman
Ingrid Ericsson Söderlund	C. G. Bernhard

Bilaga 12.6

Förslag till

Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

Härigenom föreskrives att 3 kap. 7, 10 och 11 §§, 4 kap. 14 och 40 §§, 5 kap. 3 och 4 §§ samt 6 kap. 4, 5 och 6 §§ studiestödslagen (1973: 349)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
7 §[2]	
Inackorderingstillägg utgår med *230* kronor i månaden till studerande som behöver inackordering. Tillägget omfattar dessutom rätt till fria hemresor enligt de närmare bestämmelser som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.	Inackorderingstillägg utgår med *260* kronor i månaden till studerande som behöver inackordering. Tillägget omfattar dessutom rätt till fria hemresor enligt de närmare bestämmelser som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.
10 §	
Inkomstprövat tillägg utgår med högst *75* kronor i månaden.	Inkomstprövat tillägg utgår med högst *105* kronor i månaden.
Närmare bestämmelser om inkomstprövat tillägg meddelas av regeringen.	
11 §[3]	
Behovsprövat tillägg utgår med högst *150* kronor i månaden.	Behovsprövat tillägg utgår med högst *175* kronor i månaden.
Närmare bestämmelser om behovsprövat tillägg meddelas av regeringen.	
4 kap.	
14 §	
Har den studerande vårdnaden om barn som ej fyllt 16 år eller är han skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till barn som ej fyllt 16 år, förhöjes det belopp som den studerande har rätt till enligt 13 § första stycket med barntillägg. Tillägget utgår för varje barn med 1,39 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande och med 2,78 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar för deltidsstuderande.	
Även om båda föräldrarna enligt första stycket har rätt till barntillägg, utgår endast ett barntillägg. Detta utges till fadern, eller, om för-	

[1] Lagen omtryckt 1975: 359.
[2] Senaste lydelse 1977: 146.
[3] Senaste lydelse 1977: 146.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
äldrarna är ense därom, till modern. Är en av föräldrarna skyldig att utge underhållsbidrag som avses i första stycket, utges dock tillägget alltid till denne. Om synnerliga skäl föreligger, får barntillägg utgå till envar av föräldrarna.	
Har studerande, som enligt första och andra styckena har rätt till barntillägg på grund av att han är skyldig att utge underhållsbidrag till ett barn, tidigare på samma grund erhållit barntillägg för samma barn, utgår *dock* det nya barntillägget endast om han *uppfyller något av följande två villkor, nämligen*	Har studerande, som enligt första och andra styckena har rätt till barntillägg på grund av att han är skyldig att utge underhållsbidrag till ett barn, tidigare på samma grund erhållit barntillägg för samma barn, utgår det nya barntillägget endast om han *visar att han har betalat ut det barntillägg, som senast har beviljats, till den som har vårdnaden om barnet.*
1. att i fråga om det senast beviljade barntillägget ha fullgjort den skyldighet som avses i 40 §,	
2. att ha medgett att det nya barntillägget får betalas ut till den som har vårdnaden om barnet.	
40 §	
Studerande till vilken barntillägg utgått för ett barn enligt 14 § första och andra styckena på grund av att han är skyldig att utge underhållsbidrag till barnet skall överlämna det belopp som han erhåller i barntillägg till den som har vårdnaden om barnet *eller medge att beloppet betalas ut till vårdnadshavaren.*	Studerande till vilken barntillägg utgått för ett barn enligt 14 § första och andra styckena på grund av att han är skyldig att utge underhållsbidrag till barnet skall överlämna det belopp som han erhåller i barntillägg till den som har vårdnaden om barnet.
Vid tillämpning av första stycket anses utgående studiemedel i första hand utgöra barntillägg.	
5 kap.	
3 §	
Timstudiestöd utgår för studietimme under vilken den studerande är närvarande och på grund därav förlorar arbetsinkomst för en *arbetstimme. Den studerande skall ha minst tio sådana studietimmar under en tidsperiod som omfattar två på varandra följande kalenderkvartal. Timstudiestöd till samma studerande får ej avse mer än 35 studietimmar under nämnda tidsperiod.*	Timstudiestöd utgår för *1.* studietimme under vilken den studerande är närvarande och på grund därav förlorar arbetsinkomst för en *timme,* *2. timme för vilken den studerande förlorar sin arbetsinkomst på grund av resor till eller från den plats där utbildningen äger rum.*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Tidsperiod som avses i första stycket skall i sin helhet infalla efter utgången av tidsperiod för vilken den studerande tidigare erhållit timstudiestöd.	*Timstudiestöd enligt första stycket 1 får under ett budgetår utgå till samma studerande för högst 70 studietimmar. Utgår till den studerande timstudiestöd enligt såväl första stycket 1 som första stycket 2 får timstudiestöd under budgetåret utgå för högst 90 timmar. Timstudiestöd enligt första stycket 2 utgår dock för högst två timmar för varje studietillfälle.*

Studietimme omfattar det antal minuter som bestämmes av regeringen eller myndighet som regeringen utser.

4 §[4]

Timstudiestöd utgör *22* kronor för studietimme.	Timstudiestöd utgör *25* kronor för studietimme *enligt 3 § första stycket 1 och för timme enligt 3 § första stycket 2.*

6 kap.

4 §

Inkomstbidrag utgår för varje dygn under vilket den studerande deltager i ämneskurs och på grund därav förlorar arbetsinkomst.	Inkomstbidrag utgår för varje dygn *1.* under vilket den studerande deltager i ämneskurs och på grund därav förlorar *sin* arbetsinkomst, *2. under vilket den studerande reser till eller från den plats där ämneskurs äger rum och på grund därav förlorar sin arbetsinkomst för detta dygn.*
Den studerande skall ha minst två sådana dygn under en tidsperiod som omfattar två på varandra följande kalenderkvartal. Inkomstbidrag till samma studerande får ej avse mer än fem dygn under nämnda tidsperiod.	*Inkomstbidrag enligt första stycket 1 får utgå till samma studerande för högst tio dygn under ett budgetår. Utgår inkomstbidrag till en studerande enligt såväl första stycket 1 som första stycket 2 får inkomstbidrag utgå för högst tolv dygn under ett budgetår.*
Tidsperiod som avses i första stycket skall i sin helhet infalla efter utgången av tidsperiod för vilken den studerande tidigare erhållit inkomstbidrag.	

[4] Senaste lydelse 1977: 146.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §	
Internatbidrag utgår för varje dygn under vilket den studerande deltager i ämneskurs, *om den studerande har sådana särskilda kostnader för resa, kost eller logi i samband med kursen som är av betydelse. Den studerande skall ha minst två sådana dygn under en tidsperiod som omfattar två på varandra följande kalenderkvartal. Internatbidrag till samma studerande får ej avse mer än fem dygn under nämnda tidsperiod.*	Internatbidrag utgår för varje dygn *1.* under vilket den studerande deltager i ämneskurs *och på grund därav har sådana särskilda kostnader för resa, kost eller logi i samband med kursen som är av betydelse,* *2. under vilket den studerande reser till eller från den plats där ämneskursen äger rum och på grund därav har sådana särskilda kostnader för resa, kost eller logi som är av betydelse.*
Bestämmelsen i 4 § tredje stycket äger motsvarande tillämpning.	*Internatbidrag enligt första stycket 1 får utgå till samma studerande för högst tio dygn under ett budgetår. Utgår internatbidrag till en studerande enligt såväl första stycket 1 som första stycket 2 får internatbidrag utgå för högst tolv dygn under ett budgetår.*
6 §[5]	
Inkomstbidrag utgör *110* kronor för varje dygn. Internatbidrag utgör *100* kronor för varje dygn.	Inkomstbidrag utgör *125* kronor för varje dygn. Internatbidrag utgör *125* kronor för varje dygn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

[5] Senaste lydelse 1977: 146.

Register

Sid.

1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

A Utbildningsdepartementet m. m.

9 1. Utbildningsdepartementet 21 842 000
10 2. Kommittéer m. m. 23 558 000
11 3. Extra utgifter 708 000

11 **B Kulturändamål**

Allmänna kulturändamål

Statens kulturråd:

16 1. Förvaltningskostnader 8 789 000
19 2. Utrednings- och utvecklingsverksamhet 1 379 000
22 3. Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. 16 915 000
23 4. Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer 10 406 000
28 5. Bidrag till särskilda kulturella ändamål 3 817 000
30 6. Bidrag till samisk kultur 1 250 000
30 7. Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet 13 010 000
33 8. Bidrag till konstnärer m. m. 23 332 000
36 9. Inkomstgarantier för konstnärer 3 775 000
37 10. Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. 28 320 000

41 *Teater, dans och musik*

49 11. Bidrag till Svenska riksteatern 63 511 000
54 12. Bidrag till Operan och Dramatiska teatern 119 122 000
58 13. Rikskonsertverksamhet 26 613 000
61 14. Regionmusiken 64 080 000
63 15. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner 112 079 000
67 16. Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper 10 400 000
68 17. Musikaliska akademien 3 297 000
70 18. Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet 5 774 000

72 *Film*

72 19. Statens biografbyrå 1 862 000
75 20. Filmstöd 13 190 000

81 *Litteratur och folkbibliotek*

81 21. Vissa åtgärder inom litteraturområdet *14 612 000
81 22. Stöd till kulturtidskrifter 7 560 000
82 23. Bidrag till folkbibliotek 19 100 000
85 24. Bidrag till Svenska språknämnden 661 000

87 *Bildkonst*

87 25. Statens konstråd 997 000
88 26. Förvärv av konst för statens byggnader m. m. 12 260 000
91 27. Akademien för de fria konsterna 880 000
92 28. Vissa bidrag till bildkonst 4 676 000

94 *Radio och television*

94 29. Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio *1 100 000

95 *Arkiv, kulturminnesvård, museer och utställningar*

Riksarkivet:

99 30. Förvaltningskostnader 17 265 000
102 31. Datamedickontroll m. m. 250 000
102 32. Inköp av arkivalier och böcker m. m. 286 000

* Beräknat belopp.

Sid.			
103	33.	Landsarkiven	12 126 000
		Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv:	
104	34.	Förvaltningskostnader	5 972 000
105	35.	Insamlingsverksamhet m. m.	1 015 000
106	36.	Svenskt biografiskt lexikon	1 166 000
107	37.	Bidrag till vissa arkiv	1 276 000
		Riksantikvarieämbetet:	
109	38.	Förvaltningskostnader	24 754 000
112	39.	Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader	4 187 000
114	40.	Uppdragsverksamhet	8 863 000
115	41.	Statens historiska museer: Förvaltningskostnader	10 616 000
118	42.	Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer: Tekniska institutionen	1 000
		Statens konstmuseer:	
120	43.	Förvaltningskostnader	18 789 000
123	44.	Utställningar samt underhåll och ökande av samlingarna m. m.	2 367 000
125	45.	Utställningar av nutida svensk konst i utlandet	623 000
126	46.	Livrustkammaren	4 150 000
		Naturhistoriska riksmuseet:	
129	47.	Förvaltningskostnader	16 668 000
131	48.	Materiel m. m.	974 000
		Statens sjöhistoriska museum:	
131	49.	Förvaltningskostnader	7 912 000
133	50.	Underhåll och ökande av samlingarna	1 000
134	51.	Etnografiska museet	6 814 000
136	52.	Skoklosters slott	2 392 000
138	53.	Arkitekturmuseet	806 000
143	54.	Bidrag till Nordiska museet	18 393 000
150	55.	Bidrag till Tekniska museet	4 341 000
152	56.	Bidrag till Skansen	4 808 000
156	57.	Bidrag till vissa museer	7 548 000
161	58.	Bidrag till regionala museer	14 060 000
166	59.	Riksutställningar	9 806 000
168	60.	Inköp av vissa kulturföremål	100 000
169		*Ungdoms- och nykterhetsorganisationer*	
		Statens ungdomsråd:	
169	61.	Förvaltningskostnader	1 360 000
170	62.	Utrednings- och informationsverksamhet	917 000
171	63.	Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.	36 297 000
175	64.	Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet	84 000 000
176	65.	Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	1 427 000
177	66.	Organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer m. fl.	10 770 000
179		**C Skolväsendet**	
205		*Centrala och regionala myndigheter m. m.*	
205	1.	Skolöverstyrelsen	101 186 000
211	2.	Länsskolnämnderna	44 703 000
213	3.	Statens institut för läromedelsinformation	1 023 000
217	4.	Stöd för produktion av läromedel	2 585 000
219	5.	Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel åt handikappade	4 586 000
222	6.	Bidrag till vissa organisationer	800 000
224		*För skolväsendet gemensamma frågor*	
224	7.	Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet	35 932 000
228	8.	Fortbildning m. m.	64 788 000

Sid.		
238	9. Bidrag till studie- och yrkesorientering m. m.	77 473 000
243	10. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet	1 325 000
244	*Det obligatoriska skolväsendet m. m.*	
244	11. Bidrag till driften av grundskolor m. m.	*7 760 000 000
244	12. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.	10 009 000
265	13. Sameskolor	8 325 000
	Specialskolan m. m.:	
266	14. Utbildningskostnader	84 154 000
275	15. Utrustning m. m.	3 231 000
278	16. Resor för elever jämte ledsagare	5 735 000
280	*Gymnasiala skolor m. m.*	
280	17. Bidrag till driften av gymnasieskolor	2 269 500 000
299	18. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor	1 000
299	19. Bidrag till driften av riksinternatskolor	9 870 000
301	20. Sjöbefälsskolorna	17 684 000
	Statens skogsinstitut:	
304	21. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	2 755 000
306	22. Driftkostnader	1 058 000
	Trädgårdsskolan i Norrköping:	
307	23. Utbildningskostnader	1 862 000
308	24. Materiel m. m.	152 000
309	25. Bidrag till Bergsskolan i Filipstad	1 890 000
311	26. Bidrag till driften av vissa privatskolor	17 521 000
314	27. Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning	28 378 000
317	28. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverkmästare m. m.	3 138 000
319	29. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	45 000
319	30. Vissa kurser för ingenjörer m. m.	720 000
	Investeringsbidrag	
321	31. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.	251 000 000
331	32. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.	15 000 000
334	**D Högskola och forskning**	
401	*Centrala och regionala myndigheter för högskolan m. m.*	
401	1. Universitets- och högskolecämbetet: Förvaltningskostnader	37 237 000
402	2. Universitets- och högskoleämbetet: Utredningar m. m.	3 174 000
403	3. Regionstyrelserna för högskolan	8 843 000
404	4. Utrustningsnämnden för universitet och högskolor	5 947 000
	Utbildning och forskning inom högskolan m. m.	
406	5. Utbildning för tekniska yrken	376 392 000
413	6. Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken	181 170 000
420	7. Utbildning för vårdyrken	250 700 000
431	8. Utbildning för undervisningsyrken	426 165 000
456	9. Utbildning för kultur- och informationsyrken	146 284 000
466	10. Lokala och individuella linjer och enstaka kurser	208 954 000
469	11. Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.	126 758 000
472	12. Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning	8 000 000
473	13. Humanistiska fakulteterna	79 931 000
475	14. Teologiska fakulteterna	5 988 000
476	15. Juridiska fakulteterna	7 946 000

* Beräknat belopp.

Sid.		
478	16. Samhällsvetenskapliga fakulteterna	95 830 000
483	17. Medicinska fakulteterna	232 862 000
487	18. Odontologiska fakulteterna	38 006 000
488	19. Farmaceutiska fakulteten	8 778 000
490	20. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna	185 232 000
493	21. Tekniska fakulteterna	193 735 000
497	22. Vissa kurser för utländska studerande	2 465 000
506	23. Vissa tandvårdskostnader	56 508 000
507	24. Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar	12 941 000
510	25. Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.	11 712 000
512	26. Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna	487 099 000
513	27. Redovisningscentralerna vid universiteten	1 000
513	28. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer	2 100 000
514	29. Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.	4 650 000
514	30. Utbildningsbidrag för doktorander	53 856 000
515	31. Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildning m. m.	17 635 000
516	32. Vissa särskilda utgifter inom högskolan	12 037 000
518	*Vissa forskningsändamål*	
520	33. Forskningsrådsnämnden	14 912 000
522	34. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet	42 615 000
525	35. Medicinska forskningsrådet	86 730 000
528	36. Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m.	155 005 000
532	37. Europeiskt samarbete inom kärnforskningen	38 690 000
534	38. Europeiskt samarbete inom rymdforskningen	20 114 000
	Forskningsinstitutet för atomfysik:	
535	39. Förvaltningskostnader	6 302 000
536	40. Materiel m. m.	1 549 000
536	41. Kiruna geofysiska institut	5 062 000
538	42. Institutet för social forskning	2 288 000
540	43. Institutet för internationell ekonomi	1 716 000
540	44. Framtidsstudier	3 672 000
541	45. Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm	600 000
542	46. Bidrag till Vetenskapsakademien	4 715 000
544	47. Bidrag till Riksföreningen mot cancer	3 000 000
544	48. Bidrag till EISCAT Scientific Association	1 000 000
	Inredning och utrustning	
545	49. Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m.	76 000 000
547	**E Vuxenutbildning**	
553	1. Sveriges utbildningsradio aktiebolag	*60 493 000
	Statliga skolor för vuxna:	
554	2. Utbildningskostnader	8 105 000
555	3. Material för självstudier	4 840 000
556	4. Undervisningsmateriel m. m.	340 000
557	5. Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.	364 500 000
566	6. Bidrag till studiecirkelverksamhet	588 500 000
569	7. Bidrag till studieförbund	19 723 000
572	8. Bidrag till driften av folkhögskolor m. m.	271 557 000
588	9. Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet	24 253 000
589	10. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.	83 616 000
595	11. Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder	353 000
596	12. Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet	830 000
597	13. Bidrag till kontakttolkutbildning	3 015 000

* Beräknat belopp.

Sid.		
601	**F Studiestöd m. m.**	
608	1. Centrala studiestödsnämnden m. m.	34 036 000
611	2. Studiebidrag m. m.	809 000 000
621	3. Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti	200 000
622	4. Ersättning till postverket och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd	4 600 000
623	5. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.	600 000
624	6. Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande	2 255 000
625	7. Ersättning till vissa lärarkandidater	41 288 000
626	8. Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.	1 000
628	9. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.	501 000
633	**G Internationellt-kulturellt samarbete**	
634	*Kulturellt utbyte med utlandet*	
634	1. Kulturellt utbyte med utlandet	1 110 000
643	2. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.	7 144 000
645	3. Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige	550 000
645	4. Bidrag till svenska institut i utlandet	1 323 000
647	*Nordiskt kulturellt samarbete*	
647	5. Nordisk kulturbudget m. m.	*19 525 000
	Nordiska afrikainstitutet:	
647	6. Avlöningar m. m.	1 125 000
648	7. Driftkostnader	506 000
649	8. Bilateralt nordiskt kultursamarbete m. m.	4 815 000
	Summa för driftbudgeten	17 920 014 000

KAPITALBUDGETEN

I Statens affärsverksfonder

Televerkets fond

653	Televisions- och ljudradioanläggningar	*54 400 000

II Statens allmänna fastighetsfond

654	Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	*1 000
654	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets område	90 000 000

IV Statens utlåningsfonder

655	Studiemedelsfonden	1 020 000 000
658	Lånefonden för studentkårlokaler	1 000
660	Lånefonden för byggnadsarbeten vid folkhögskolar	12 000 000

V Fonden för låneunderstöd

661	Lån för investeringar i bokhandeln	*1 400 000
	Summa för kapitalbudgeten	1 177 802 000
	Totalt för utbildningsdepartementet	19 097 816 000

* Beräknat belopp.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1977 770612

Jordbruksdepartementet

ÖVERSIKT

Till jordbruksdepartementet hör frågor rörande jordbruk, skogsbruk, fiske, trädgårdsnäringen och rennäringen, högre utbildning, forskning och försök för dessa näringar liksom prisreglering på jordbrukets och fiskets områden samt miljövård, livsmedelsberedskap, djurskydd och djursjukvård, livsmedelskontroll, utsädeskontroll, idrott, jakt och viltvård m. m.

Riksdagen antog i december 1977 nya riktlinjer för jordbrukspolitiken på grundval av betänkande från 1972 års jordbruksutredning. Den nya jordbrukspolitiken har till syfte att främja ett rationellt utnyttjande av landets naturliga resurser för jordbruksproduktion. Därmed tryggas en god livsmedelsberedskap liksom möjligheter att bidra till livsmedelsförsörjningen i övriga delar av världen. Familjelantbruket skall vara den dominerande företagsformen. Ett huvudsyfte med jordbrukspolitiken skall vara att tillförsäkra dem som är sysselsatta i jordbruket en ekonomisk och social standard, som är likvärdig med den som jämförbara grupper i samhället uppnår. Vidare bör konsumenternas krav på säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser tillgodoses.

Jordförvärvsutredningen kommer att lägga fram förslag till ny jordförvärvslag i början av år 1978. Den kommande jordförvärvslagstiftningen avses bl. a. bli ett medel för att främja tillkomsten av rationella familjeföretag.

Inom 1973 års skogsutredning pågår en översyn av skogspolitiken. I utredningens arbete ingår bl. a. att beräkna i vilken omfattning avverkningar kan ske i framtiden inom ramen för en långsiktig, god hushållning med skogstillgångarna. Utredningen väntas lägga fram sina förslag i början av år 1978. Samtidigt pågår inom industridepartementet särskilt utredningsarbete rörande skogsindustrin. Avsikten är att ett samlat program för skogsnäringen skall läggas fram våren 1979.

Fiskerikommittén har under hösten 1977 lagt fram förslag rörande fiskerinäringens framtid. En särskild proposition om riktlinjer för den framtida fiskeripolitiken kommer att läggas fram under våren 1978.

Insatser inom miljövården är angelägna. En särskild utredning tillsätts för att dra upp riktlinjerna för naturresurshushållningen och miljöpolitiken. En fortsatt satsning krävs på bl. a. tillsynsverksamhet, forsknings- och undersökningsverksamhet samt internationellt samarbete. Fortsatta insatser

planeras för återvinning av och hushållning med naturresurser samt för förbättrad avfallshantering. Förslag om en smidigare tillämpning av renhållningslagstiftningen väntas läggas fram i början av år 1978. Den utredning som nu ser över miljöskyddslagen väntas under 1978 lämna förslag till åtgärder för att bl. a. förbättra tillsynen över miljöstörande verksamheter.

Jordbruksdepartementets budget präglas av den återhållsamhet som det samhällsekonomiska och statsfinansiella läget f. n. kräver. Det har varit nödvändigt att noga prioritera de mest angelägna ändamålen inom ett begränsat totalt resursutrymme. Vissa områden får i realiteten vidkännas minskade resurser.

Det förslag till utgiftsram för jordbruksdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1978/79 omfattar 5 657 milj. kr. Detta innebär en ökning med 211 milj. kr. i jämförelse med innevarande budgetår.

Den största utgiftsposten blir också under nästa budgetår subventioneringen av baslivsmedel. Syftet med subventioneringen är att begränsa konsumenternas kostnader för de viktigaste baslivsmedlen.

Jordbruket föreslås få ökade ramar för statliga lånegarantier. Likaså föreslås ökade kreditgaranti- och bidragsramar för stöd till skärgårdsföretag. På tilläggsbudget för innevarande budgetår föreslås förbättrade lånemöjligheter för trädgårdsnäringen.

På skogsbrukets område föreslås oförändrad satsning på statsbidrag till skogsbilvägar och skogsvård i norra Sverige. På tilläggsbudget för innevarande budgetår föreslås en ökad satsning på statsbidrag till omplantering av skog som har skadats av insektsangrepp.

På fiskets område kommer stödet till fiskerinäringen att tas upp i den tidigare aviserade propositionen.

På miljövårdsområdet höjs anslagen till bl. a. återvinning och avfallsbehandling. Vidare föreslås fortsatt satsning på bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag som drabbats av försurning, liksom resurser för det program för övervakning av miljön som riksdagen under hösten 1977 fattat principbeslut om. Bidragsramarna för avloppsreningsverk m. m. minskas med 40 milj. kr.

En ökning föreslås av organisationsstödet till idrotten.

Sveriges lantbruksuniversitet får förstärkta resurser till följd av tidigare beslutad ökad antagning av studerande till veterinärutbildning. Vidare föreslås ökade anslag till forskning om möjligheterna till minskad användning av kemiska medel inom jordbruket samt för forskning om vissa problem inom djurhälsoområdet.

Jordbruk, trädgårdsnäring och skärgårdsstöd

Jordbrukets produktionsvärde kan för år 1977 beräknas ha ökat med ca 8 % jämfört med år 1976 och uppgår till ca 13 000 milj. kr. Av detta belopp

svarar vegetabiliska produkter för ca 23 % och animaliska produkter för ca 77 %. Produktionsvärdet beräknas för år 1977 ha ökat med ca 3 % för animaliska produkter.

Spannmålsskördens storlek år 1977 beräknas till totalt ca 5,5 milj. ton, varav ca 1,9 milj. ton brödsäd. Totalskörden är därmed ca 5 % lägre än den beräknade normskörden men är större än de tidigare skördarna under 1970-talet med undantag för rekordskörden år 1974.

Till följd av sen sådd, sval sommar samt riklig nederbörd under hösten skördades spannmålen senare än normalt. Höstens stora nederbördsmängder medförde även höga vattenhalter och svåra bärgningsförhållanden, speciellt i norra Sverige.

Produktionen av animaliska produkter har under 1970-talet varierat relativt kraftigt. Mjölkproduktionen har efter en kraftig nedgång under 1960-talet åter ökat under 1970-talet och beräknas år 1977 uppgå till ca 3 250 milj. kg, vilket är ungefär oförändrat jämfört med år 1976. Köttproduktionen har efter en tillbakagång i början av 1970-talet åter ökat och beräknas år 1977 uppgå till ca 152 milj. kg, vilket är något lägre än under år 1976. Både mjölk- och köttproduktionen undergår sålunda f. n. inga större förändringar. Fläskproduktionen har under 1970-talet haft en uppåtgående trend och beräknas år 1977 uppgå till ca 302 milj. kg, vilket är ca 3 % högre än under år 1976. Produktionen har kraftigt förskjutits mot större besättningar. Den totala kött- och fläskproduktionen för år 1977 beräknas ligga något över 1976 års nivå.

Produktionen av mjölk och fläsk under år 1977 skulle därmed vara ca 11 % resp. ca 28 % större än under år 1970 medan köttproduktionen skulle vara ca 9 % mindre vid samma jämförelse.

Riksdagen beslöt våren 1977 om prissättningen på jordbruksprodukter, inkl. sockerbetor och socker, för perioden den 1 juli 1977–den 30 juni 1978. Till grund för prisregleringen låg de riktlinjer och regler som gällt under förutvarande prisregleringsperiod.

Under prisregleringsperioden 1977/78 kompenseras jordbruket dels per den 1 juli och den 1 januari till följd av ökade produktionskostnader, dels per den 1 juli till följd av inkomstutvecklingen för andra befolkningsgrupper. Kostnadskompensationen skall baseras på utvecklingen av produktionsmedelsprisindex och inkomstkompensationen på löneutvecklingen inom LO-SAF-området. För sockerbetor och socker sker en anpassning till vad som gäller för sockernäringen inom EG.

Den 1 juli 1977 tillfördes jordbruket 679 milj. kr. och den 1 januari 1978 ytterligare 600 milj. kr.

Avräkningspriserna till jordbrukarna steg under tiden juli 1976–juli 1977 med ca 8 %. För vegetabilier var ökningen ca 2 % och för animalier ca 10 %. Avräkningspriset för mjölk ökade under samma period med ca 10 %.

Kostnaden för livsmedelssubventioneringen uppgår efter den 1 juli 1977 till ca 3 500 milj. kr. räknat per år. F. n. omfattas mjölk, mjölkpulver, fler-

talet ostsorter, kött, fläsk och mjöl av subventioneringen. Subventionseffekten på konsumentpriset utgör för mjölk ca 1,60 kr. per liter, för ost ca 3,85 kr. per kg, för nötkött ca 5,70 kr. per kg, för fläsk ca 2,75 kr. per kg, för mjöl ca 0,35 kr. per kg samt för matbröd ca 0,25 kr. per kg.

Statens jordbruksnämnd har fått i uppdrag att efter överläggningar med berörda parter avge förslag om den närmare utformningen av prisregleringen för jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1978. Särskild proposition i frågan kommer att föreläggas riksdagen under våren 1978.

Riksdagens beslut om jordbrukspolitiken innebär nya grunder för det statliga stödet till jordbrukets rationalisering. Detta kommer att bestå av ett allmänt och ett regionalt stöd. Det allmänna rationaliseringsstödet omfattar hela landet och utgår huvudsakligen i form av lånegarantier. Det regionala stödet, som är ett komplement till det allmänna stödet, utgår till jordbruket i norra Sverige i form av bidrag till inre rationalisering.

Under budgetåret 1976/77 har investeringsverksamheten inom jordbruket och trädgårdsnäringen varit stor. Ramarna för de statliga lånegarantierna har helt utnyttjats. För nästa budgetår föreslås en ökning av ramarna för lånegarantier till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering med 90 milj. kr. till 470 milj. kr.

Ramarna för statsbidrag till jordbrukets yttre och inre rationalisering samt till särskilda rationaliseringsåtgärder m. m. i norra Sverige uppgår för budgetåret 1977/78 till sammanlagt 68 milj. kr. Efter att ha förlängts ett år upphör det särkilda statsbidraget till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag. För budgetåret 1978/79 föreslås en total ram för bidrag till jordbrukets rationalisering på 55 milj. kr.

Den nya jordbrukspolitiken innebär vidare att en ny låneform införs, lån med uppskjuten ränta. Den är avsedd att underlätta nyetablering inom jordbruket för personer med god jordbruksutbildning och med litet eget kapital. För ändamålet föreslås att 15 milj. kr. tillförs en särskild lånefond.

Lantbruksnämndernas inköp och försäljning av jordbruksfastigheter sker med anlitande av jordfonden. Kassabehållningen i fonden har minskat kraftigt de senaste åren. Vidare finns f. n. ett osedvanligt stort utbud av bl. a. större fastighetskomplex. En betydande del av denna mark kan vara lämplig för en fortsatt yttre rationalisering inom jordbruket och skogsbruket. Jordfonden föreslås därför tillföras 25 milj. kr. på tilläggsbudget för innevarande budgetår. Vidare föreslås på tilläggsbudget en tillfällig rörlig kredit hos riksgäldskontoret på 25 milj. kr. för jordfondsändamål. Med hänsyn härtill föreslås inga ytterligare medel i statsbudgeten för budgetåret 1978/79.

Rådgivnings- och kursverksamhet är en viktig del av det statliga stödet till jordbrukets rationalisering. Förutom produktionstekniska och företagsekonomiska frågor tas andra för jordbruksnäringen aktuella frågor upp, t. ex. energifrågor samt arbetsmiljö- och djurskyddsfrågor.

För skador på 1976 års skörd utbetalades under år 1977 36 milj. kr. Skör-

deskadefonden uppgår f. n. till ca 300 milj. kr. Fonden föreslås också nästa budgetår tillföras oförändrat 30 milj. kr. av statsmedel. Skördeskadeskyddets framtida utformning utreds f. n. av en särskild kommitté.

1974 års trädgårdsnäringsutredning har i uppdrag att överväga bl. a. trädgårdsnäringens omfattning, inriktning och lokalisering. Utredningen väntas avlämna sitt betänkande under år 1978.

Stödet till skärgårdsföretagen ökas med 3 milj. kr. till 6 milj. kr. för bidrag och med 2 milj. kr. till 6 milj. kr. för lånegarantier.

Skogsbruk

Lågkonjunkturen för skogsindustrin har fortsatt under år 1977. Den virkesförbrukande industrin har genom driftsinskränkningar försökt minska sina lager av färdiga varor. Sålunda beräknas sågverkens produktion ha minskat med drygt 5 % i förhållande till år 1976 och produktionen av massa för avsalu med mer än 20 %. Skogsbrukets möjligheter att avsätta sågtimmer har varit relativt goda, medan det har varit vissa avsättningssvårigheter för massaved, särskilt lövmassaved.

Skogsindustrins behov av virkesråvara vid fullt kapacitetsutnyttjande beräknas till ca 83 milj. skogskubikmeter (m^3sk). 1973 års skogsutredning har redovisat att det under vissa förutsättningar skulle vara möjligt att långsiktigt avverka ca 75 milj. m^3sk per år. Denna kvantitet skulle räcka för ett kapacitetsutnyttjande av ca 85 %, vilket ungefär motsvarar genomsnittet hittills under 1970-talet. I förhållande till denna genomsnittsproduktion finns emellertid ett underskott på barrträdsvirke och ett överskott på lövträdsvirke. Skogsutredningen väntas inom kort redovisa nya, långsiktiga avverkningsberäkningar och sina förslag om skogspolitiken. Även utredningsarbetet inom industridepartementet om skogsindustrin väntas bli redovisat inom kort.

Skogsadministrativa utredningen som gör en översyn av skogsvårdsstyrelsernas organisation väntas framlägga sina förslag i slutet av år 1978.

Insektsskadorna på skogsplantorna har visat sig vara mer omfattande än vad som tidigare kunde beräknas. Regeringen föreslår därför i anslutning till tilläggsbudget för innevarande budgetår att ytterligare 15 milj. kr. skall kunna beviljas som bidrag till s. k. hjälpplanteringar. Det totala bidraget under budgetåret 1977/78 blir därmed 20 milj. kr. För nästa budgetår föreslås för detta ändamål 5 milj. kr.

I övrigt föreslås oförändrad satsning på statsbidrag till byggande av skogsbilvägar och för skogsvård i norra Sverige med 30 resp. 49 milj. kr.

I anslutning till tilläggsbudget föreslås också att statliga kreditgarantier skall kunna lämnas med sammanlagt högst 13 milj. kr. för lån till skogsvårdsstyrelsernas frö- och plantverksamhet.

Fiske

Av den fisk som konsumeras inom landet svarar det svenska fisket för en tredjedel. En betydande del av det svenska fiskets fångster exporteras.

År 1976 fångades i saltsjöfisket ca 203 000 ton fisk och skaldjur. Fångsterna var av samma storleksordning som under de senaste åren. Värdet av fångsterna ökade emellertid med 7 % mellan åren 1975 och 1976 och uppgick sistnämnda år till 270 milj. kr.

Av fångsterna landades år 1976 ca 50 milj. kg till ett värde av 52 milj. kr. i utländska, främst danska, hamnar. Värdet av de fångster som landades utomlands ökade med 15 % jämfört med år 1975. På västkusten ökade fångstvärdet med 13 %. På ostkusten minskade fångsterna med 1,7 milj. kg eller 6 % medan fångstvärdet var oförändrat. På sydkusten minskade fångsterna med 7 % och fångstvärdet med 2 %.

Under år 1977 har den förbättring i det internationella marknadsläget för fisk som inleddes under år 1976 fortsatt. Förstahandspriserna på de viktigaste fiskslagen har såväl i Sverige som vid landning i utlandet varit jämförelsevis goda under år 1977. Till de förbättrade priserna på fisk som landas inom landet har även de särskilda pristillägg som utgår av budgetmedel bidragit. Utlandslandningarna har minskat under året.

Det förbättrade avsättningsläget för fisk har även medfört lägre kostnader för minimi- och garantiprisreglering på fisk. Under budgetåret 1976/77 var kostnaderna för denna reglering 13,7 milj. kr. jämfört med 26 milj. kr. under budgetåret 1975/76. För budgetåret 1977/78 har 25 milj. kr. anvisats för minimi- och garantiprisreglering på fisk.

Med stöd av riksdagens beslut våren 1977 har regeringen beslutat utvidga den svenska fiskezonen fr. o. m. den 1 januari 1978. Utvidgningen omfattar Östersjön inkl. Ålands hav, Bottenhavet och Bottenviken samt Skagerrak. Den utvidgade fiskezonen ger Sverige en större andel av fisket i Östersjön men samtidigt också att större ansvar för vården av fiskebestånden.

Fr. o. m. den 1 juli 1977 har de nyinrättade fiskenämnderna övertagit lantbruksnämndernas befattning med fiskeärenden i länen. Fiskenämnderna är underställda fiskeristyrelsen.

Fiskerikommittén har i oktober 1977 avlämnat sitt huvudbetänkande (SOU 1977: 74) Fiskerinäringen i framtiden. Betänkandet har remissbehandlats. Särskild proposition kommer att läggas fram under våren 1978 om riktlinjerna för den framtida fiskeripolitiken samt prisregleringen på fisk under budgetåret 1978/79.

Fiskeristyrelsen föreslås få vissa personalförstärkningar.

På tilläggsbudget för innevarande budgetår föreslås att 2 milj. kr. anvisas för statsbidrag till säkerhetsutrustning för fiskefartyg.

Service och kontroll

Service och kontroll innefattar livsmedelskontroll, veterinärväsendet, djurskydd och djursjukvård, lantbrukskemisk service, maskinprovningar och utsädeskontroll.

Utredningen om den regionala laboratorieverksamheten kommer under år 1978 att avlämna förslag till organisation m. m. av den regionala laboratorieverksamheten för främst livsmedelshygien, veterinärmedicinsk diagnostik och miljövård.

Arbetsgruppen för översyn av rationaliseringsmöjligheterna inom frökontrollverksamheten har avlämnat ett betänkande. Betänkandet har remissbehandlats. Förslag till organisatoriska förändringar, som förbilligar frökontrollverksamheten, avses läggas fram. Dessutom har redan genomförts vissa tekniska förändringar i frökontrollbestämmelserna som lett till sänkta kontrollkostnader.

Utbildning och forskning

I enlighet med tidigare fattade beslut har jordbrukets högskolor (lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan) fr. o. m. den 1 juli 1977 sammanförts till en högskoleenhet, benämnd Sveriges lantbruksuniversitet. I lantbruksuniversitetet har också inordnats statens skogsmästarskola och djursjukhuset vid veterinärinrättningen i Skara.

Resurserna för utbildning, forskning och försöksverksamhet på jordbrukets, veterinärmedicinens och skogsbrukets områden föreslås för nästa budgetår öka med sammanlagt ca 30 milj. kr. till ca 365 milj. kr.

Riksdagen har tidigare fattat beslut om en utökning från 50 till 75 studerande vid veterinärlinjen fr. o. m. hösten 1978. De nu framlagda förslagen innebär att utbildningsresurserna för den ökade antagningen förstärks med två universitetsadjunkter.

En ökning föreslås av antalet studerande till lantmästarlinjen från nuvarande 134 till 140.

En ökad satsning på forskning vad gäller djurhälsofrågor är angelägen. Juverinflammation (mastit) hos nötkreatur orsakar årligen animalieproduktionen stora förluster. En tjänst som försöksledare i husdjurshygien inrättas med placering i Skara. Vidare ställs vissa medel till förfogande för forskning inom området. Ytterligare åtgärder förutsätts kunna vidtas genom en omfördelning av befintliga resurser.

Bekämpningsmedel används i stor utsträckning mot ogräs och skadegörare i växtproduktion. Det är angeläget att användningen nedbringas så långt det är möjligt under hänsynstagande till avkastning och produktionsförmåga. Medel föreslås för utökad försöksverksamhet rörande konsekvenserna av minskad användning av bekämpningsmedel och gödselmedel i jordbruket. Vidare förutsätts att medel som frigörs då äldre projekt avslutas delvis kan utnyttjas för ändamålet.

Växtförädlingsutredningen, som behandlar resurser och organisation för den svenska växtförädlingen, beräknas inom kort avlämna sitt slutbetänkande.

Under senare år har i anslutning till pågående omlokalisering och omor-

ganisation av jordbrukets högskolor betydande insatser gjorts för att förse dessa med ändamålsenliga lokaler. För nästa budgetår föreslås till byggnadsarbeten åt bl. a. statens veterinärmedicinska anstalt och växtskyddet ett anslag av 100 milj. kr. och till inredning och utrustning ett anslag av 18,5 milj. kr.

Miljövård

Under år 1977 har bestämmelser som ytterligare begränsar utsläppen av svaveldioxid vid förbränning av olja och kol trätt i kraft. Syftet är bl. a. att motverka försurning av mark, sjöar och vattendrag. För att vissa försurade vatten skall kunna återställas och ytterligare försurning begränsas har under år 1977 en försöksverksamhet med kalkning av sjöar och vattendrag påbörjats. För vart och ett av budgetåren 1976/77 och 1977/78 har 10 milj. kr. anvisats för statsbidrag till sådan kalkning.

Utbyggnaden av kommunala reningsverk har fortsatt också under år 1977. Under åren 1968–1977 beräknas totalt ca 3,5 miljarder kr. ha investerats i kommunala avloppsreningsverk. Till dessa investeringar har utgått ca 1,5 miljarder kr. i statsbidrag. Utbyggnaden av reningsverken under 1970-talet har lett till en kraftig minskning av utsläppen av föroreningar. F. n. är endast 0,2 % av tätortsbefolkningen bosatt i orter utan anslutning till reningsverk. Mer än 70 % av tätortsbefolkningen är nu ansluten till reningsverk med kemisk-biologisk eller kemisk rening. Ytterligare ett reningssteg, nämligen filtrering, har börjat införas vid byggandet av nya reningsverk vid särskilt känsliga vattenområden.

Också på industrisidan har utbyggnaden av reningsanordningar varit omfattande. Reningsåtgärderna inom industrin har lett till en avsevärd minskning av utsläppen av föroreningar. Numera utgår statsbidrag till industrin endast till sådana åtgärder som innebär att nya tekniska lösningar utprovas. Under år 1977 har dessutom 50 milj. kr. anvisats för bidrag till anordningar för mottagning och behandling av olja och oljeförorenat vatten från fartyg m. m.

Mark för allmänhetens rekreation och friluftsliv samt för kulturella eller vetenskapliga ändamål avsätts i första hand i form av naturreservat. Antalet reservat var den 1 juli 1977 något över 900. Genom olika skötselåtgärder görs dessa områden tillgängliga för allmänheten. Betydande insatser i detta sammanhang och när det gäller övrig landskapsvård görs också i form av beredskapsarbeten. Budgetåret 1976/77 beräknas sådana arbeten på naturvårdsområdet ha utförts till en total kostnad av ca 90 milj. kr.

Under hösten 1977 har riksdagen fattat principbeslut om att ett program för övervakning av miljökvalitet skall upprättas. Inom ramen för programmet skall kontinuerliga provtagningar och undersökningar genomföras vid mätstationer inom observationsytor över hela landet. Undersökningarna skall belysa hur olika föroreningar transporteras i luft, mark och vatten

samt hur föroreningarna påverkar miljön. Redovisningen avses ske så att det blir möjligt att följa långsiktiga förändringar i miljön.

Produktkontrollnämnden har under hösten 1977 redovisat förslag om den första etappen av upprättandet av ett produktregister. Insamlingen av uppgifter för denna första etapp avses ske under första halvåret 1978.

Regeringen har genom beslut i april 1977 förbjudit fortsatt användning av fenoxisyror av typen 2,4,5-T, som utnyttjats för lövbekämpning i skogsbruket.

Den år 1976 tillsatta energi- och miljökommittén har under år 1977 lagt fram betänkandet (SOU 1977: 77) Energi, Hälsa, Miljö. I betänkandet redovisas riskerna för hälsa och miljö för vart och ett av de viktigaste energislagen – olja, kol, gas, vattenkraft och kärnkraft. Utredningens resultat avses ingå i underlaget för energikommissionens ställningstaganden.

Miljöskyddslagstiftningen ses över av en särskild utredning som också tillsatts under år 1976. Mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits sedan miljöskyddslagens tillkomst år 1969 skall utredningen överväga vilka förändringar av lagstiftningen som behöver göras för att ytterligare förbättra samhällets möjligheter att ingripa mot och kontrollera miljöfarlig verksamhet. Enligt tilläggsdirektiv som lämnats under år 1977 skall utredningen också överväga åtgärder för att effektivisera tillsynen över miljöstörande anläggningar. Förslag från utredningen väntas under år 1978. Också miljökostnadsutredningen och naturvårdskommittén väntas redovisa sina förslag under år 1978.

En bättre hushållning med våra vattenresurser är angelägen. Under år 1977 har därför en kommitté tillsatts för att utreda och lägga fram förslag till former för vattenplanering.

En särskild utredning har tillsatts under år 1977 för att se över renhållningslagstiftningen. Utredningen väntas i början av år 1978 lägga fram förslag till åtgärder som syftar till en smidigare tillämpning av lagstiftningen.

Under senare år har betydande insatser gjorts för att begränsa utsläpp av luftföroreningar från olika källor. Också när det gäller luftföroreningarna från biltrafiken har bestämmelser om begränsning av utsläppen införts. Bilavgaserna har emellertid nu, trots de begränsningar av utsläppen som har skett, blivit det dominerande luftvårdsproblemet framför allt i de större tätorterna.

Två särskilda utredningar har tillsatts under år 1977, den ena för att överväga olika åtgärder för att effektivisera kontrollen av att gällande regler efterlevs, den andra för att – mot bakgrund av en bedömning av bilavgasutsläppen från hälso- och miljösynpunkt – överväga vilka ytterligare åtgärder som på längre sikt behövs för att minska de luftvårdsproblem som orsakas genom föroreningsutsläpp från fordon.

En utredning tillsätts med uppgift att utvärdera den hittills förda miljöpolitiken och att dra upp riktlinjer för naturresurshushållningen och miljöpolitiken. Vidare tillsätts i början av år 1978 en utredning för översyn av produktkontrollens organisation.

Förslagen för budgetåret 1978/79 innebär att anslagen till miljövård ökar med 13 milj. kr. till 335 milj. kr.

För säkerställande samt vård och förvaltning av naturvårdsobjekt föreslås en anslagshöjning med 1,7 milj. kr. till sammanlagt 35,8 milj. kr.

Anslagen till forsknings-, undersöknings- och utredningsverksamhet inom miljövårdsområdet föreslås öka med drygt 6 milj. kr. till sammanlagt 53 milj. kr. Därvid föreslås ett nytt anslag på 4 milj. kr. för det av riksdagen under hösten 1977 beslutade programmet för övervakning av miljökvalitet.

Till fortsatt försöksverksamhet med kalkning av sjöar och vattendrag föreslås ett oförändrat anslag av 10 milj. kr.

För bidrag till kommunala avloppsreningsverk minskar bidragsramen med 40 milj. kr. till 90 milj. kr. En översyn av bidragsreglerna avses genomföras.

Anslaget för stöd till avfallsbehandling m. m. föreslås öka med 10 milj. kr. till 34 milj. kr.

Sveriges årliga bidrag till Förenta Nationernas miljöfond ökas med 4 milj. kr. till 9 milj. kr.

Idrott

Den av 1970 års riksdag fastlagda inriktningen av idrottspolitiken har till syfte att göra idrotten tillgänglig för allt fler. För budgetåret 1978/79 föreslås det statliga stödet uppgå till ca 149 milj. kr., en ökning med 5,8 milj. kr. Med hänsyn till vissa överföringar mellan anslag, såväl inom jordbruksdepartementet som till försvarsdepartementets område, är den verkliga uppräkningen drygt 12 milj. kr. Av det totala anslaget föreslås ca 114 milj. kr. föras till idrottens organisationer och ca 35 milj. kr. till idrottsanläggningar m. m.

Härutöver kommer de betydande statliga insatser som görs med anlitande av medel som disponeras av myndigheter utanför jordbruksdepartementets verksamhetsområde. Från utbildningsdepartementet utgår bidrag med ca 70 milj. kr. till idrottsorganisationernas lokala ungdomsverksamhet i form av lokalt aktivitetsstöd. Vidare utgår medel till utbildning vid idrottsskolor av olika slag. Fr. o. m. innevarande budgetår pågår bl. a. kombinerad idrotts- och gymnasieutbildning på ett antal gymnasieskolor i landet, vilket innebär ökade förutsättningar att kombinera elitidrott och utbildning. Inom ramen för arbetsmarknadspolitikens beredskapsarbeten byggs idrottsanläggningar m. m.

Under år 1977 har utredningen om förutsättningarna för olympiska vinterspel i Sverige 1984 lämnat ett betänkande. Mot bakgrund av utredningens förslag har berörda kommuner, nämligen Göteborg, Falun, Åre, Ragunda och Östersund, samt Sveriges Olympiska Kommitté liksom riksidrottsstyrelsen och regeringen ställt sig bakom en svensk ansökan från Göteborgs kommun att få arrangera dessa spel. Förhandlingar har påbör-

jats inför ett slutligt ställningstagande av riksdagen, kommunerna m. fl. under våren 1978. I maj 1978 avgör Internationella Olympiska Kommittén vilken ort som skall ges uppdraget att arrangera 1984 års olympiska vinterspel. Om spelen förläggs till Sverige torde detta leda till ett begränsat medelsbehov under budgetåret 1978/79 för förberedande utredningar m. m.

Beredningen för planering och samordning av statliga insatser för rekreation har till regeringen anmält att den avser att i en rapport redovisa erfarenheterna av sitt hittillsvarande arbete, liksom vissa förslag rörande turism och rekreation. Efter sedvanlig beredning torde frågan under år 1978 kunna anmälas för riksdagen.

Jakt och viltvård

I mars 1977 tillsattes en beredning för översyn av vissa jakt- och viltvårdsfrågor. Enligt direktiven skall beredningen behandla frågor rörande jaktvårdsområdes bildande, utformning av viltvårdsområden, samordning av viltforskning, skador förorsakade av vilt m. m. Nuvarande jaktlagstiftning skall ses över. Beredningen väntas under år 1978 lägga fram förslag bl. a. i fråga om jaktvårdsområdes bildande, viltskador och samordnad viltforskning.

Statens naturvårdsverk har fått i uppdrag att utreda frågor rörande jägarutbildning. Uppdraget har redovisats och verkets förslag till anordnande av kompetensprov för jägare har remissbehandlats. Frågan bereds f. n. inom jordbruksdepartementet.

Internationellt samarbete

Regeringen beslöt den 11 augusti 1977 att utvidga den svenska fiskezonen i Östersjön och Skagerrak fr. o. m. den 1 januari 1978. Förhandlingar om fiskezonens avgränsning har under hösten 1977 ägt rum med alla berörda stater. Gentemot Norge kommer kontinentalsockelgränsen att gälla. Överenskommelse har nåtts med Finland om gränsen i Bottenhavet och Bottenviken. För övriga gränsavsnitt har i avvaktan på fortsatta förhandlingar regeringen den 8 december 1977 utfärdat temporära bestämmelser.

Avtal om fiskerättigheter har ingåtts med Finland, Sovjetunionen och Tyska demokratiska republiken. Förhandlingar om sådant avtal har även förts med Polen.

Med Norge och Danmark har samförstånd nåtts om gemensam reglering av fisket i Skagerrak. Vidare har Sverige och Danmark enats om en reglering av fisket i Kattegatt.

Vid sammanträde i Warszawa med fiskerikommissionen för Östersjön har beslut fattats om kvotering av fisket under år 1978. För Sverige betyder beslutet att det svenska fiskets fångstmöjligheter har säkrats. Samtidigt har den totalt tillåtna fångstmängden i Östersjön minskats.

I enlighet med gällande bilaterala fiskeavtal har konsultationer om fiskekvoter ägt rum med Norge och med Europeiska ekonomiska gemenskapen (EG).

Ytterligare en session med FN:s havsrättskonferens hölls under året. Därvid fortsatte arbetet på utformningen av konventionstexter som bl. a. berör fiske- och miljövårdsfrågor. En ny session kommer att hållas under våren 1978.

GATT:s multilaterala handelsförhandlingar har bl. a. lett till en överenskommelse om en tidtabell för förhandlingar om reducering av olika handelshinder på jordbruksområdet.

Inom ramen för det integrerade råvaruprogram, som antogs vid den fjärde världshandelskonferensen 1976 (UNCTAD IV) har förhandlingar ägt rum rörande socker. Förberedande möten har hållits bl. a. rörande vegetabiliska oljor och fetter. Den internationella sockerkonferens som ägde rum i maj och september och i vilken Sverige aktivt deltog, resulterade i ett nytt internationellt sockeravtal, som avses träda i kraft år 1978. Avtalet kommer att föreläggas riksdagen för godkännande under våren 1978. Sverige har under år 1977 vidare deltagit i förberedande förhandlingar om ett nytt internationellt veteavtal och en ny konvention om livsmedelshjälp.

Inom EFTA har under året förhandlingar ägt rum med Spanien om avtal rörande frihandel för industrivaror. Dessa avtal avses komma att kompletteras med bilaterala jordbruksavtal mellan varje EFTA-land och Spanien.

Världslivsmedelsrådets tredje ministersession ägde rum i Manila, Filippinerna, den 20–24 juni 1977. Vid mötet antogs ett handlingsprogram med förslag till åtgärder för att förbättra livsmedelssituationen i världen och söka komma till rätta med utvecklingsländernas försörjningsproblem i fråga om livsmedel.

Vid FAO:s 19:e konferens antogs ett förslag till handlingsprogram för åren 1978 och 1979. Handlingsprogrammet är inriktat främst på praktiska och konkreta åtgärder för att öka livsmedelsproduktionen och förbättra livsmedelsförsörjningen, särskilt i u-länderna.

Under året har forskarutbyte mellan Sverige och öststaterna ägt rum i sedvanlig omfattning på jordbruks-, skogsbruks- och miljövårdsområdena.

FN:s miljöstyrelse höll sitt femte sammanträde i Nairobi den 9–25 maj 1977. Det miljöprogram som miljöstyrelsen antagit omfattar bl. a. frågor om boende- och bebyggelsemiljö, hushållning med mark- och vattenresurser, skydd av oceanerna, bevarande av natur, vilda djur och genetiska resurser, uppbyggnad av ett globalt mätstationsnät för miljöföroreningar samt miljöaspekter på energiproduktion och energianvändning.

Sverige deltog i FN:s vattenkonferens som ägde rum i Mar del Plata, Argentina, den 14–25 mars 1977. Konferensen antog ett aktionsprogram med ett antal resolutioner om bl. a. samhällens vattenförsörjning, jordbrukets vattenutnyttjande samt forskning och utveckling av teknologi på vattenområdet. Inför konferensen utarbetade den svenska förberedande kommittén en nationalrapport.

Arbetet inom ECE:s miljökommitté har under året omfattat bl. a. frågor rörande luftföroreningar, produktkontroll, naturresurser, buller och resurssnål teknik. Vidare har inom ECE diskussioner inletts om ett möte på hög nivå rörande miljöfrågor. Från bl. a. svensk sida har framhållits att de problem som orsakas av långväga transport av luftföroreningar borde behandlas vid ett sådant möte. Syftet borde därvid vara att söka nå fram till en konvention om minskning av utsläppen av främst svavelföroreningar.

OECD:s miljökommitté har behandlat bl. a. frågor om avfall, energi och miljö, samarbete rörande kontroll av kemikalier samt långväga transport av luftföroreningar.

Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har under år 1977 utarbetat förslag till handlingsprogram för det fortsatta nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Mellan Sverige och EG-kommissionen har överenskommelse träffats om former för fortsatt miljövårdssamarbete. Samarbetet avses omfatta informationsutbyte om bl. a. långväga transport av luftföroreningar, luftföroreningar från motorfordon, produktkontroll, miljöinformationssystem samt regionala åtgärder för att skydda den marina miljön.

Bland de konventioner som syftar till att begränsa föroreningar av den marina miljön har nu konventionen om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning i Nordsjön och Nordatlanten (Oslokonventionen), den globala konventionen om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall (Londonkonventionen) samt överenskommelsen mellan Sverige och Danmark för att skydda Öresund mot föroreningar trätt i kraft. Sverige har dessutom ratificerat konventionen om förhindrande av havsförorening från landbaserade källor (Pariskonventionen) och konventionen till skydd för Östersjöns marina miljö (Helsingforskonventionen). Också när det gäller de konventioner som ännu inte trätt i kraft har emellertid genom särskilda interimskommissioner inletts ett närmare samarbete för att utveckla de regler om begränsning av utsläpp av föroreningar m. m. som konventionerna innehåller.

Sammanställning

Förändringarna totalt inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning uttryckt i milj. kr.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Jordbruksdepartementet m. m.	26,9	30,7	+ 3,8
B. Jordbrukets rationalisering m. m.	231,2	255,0	+ 23,7
C. Jordbruksprisreglering	3849,0	3947,3	+ 98,4
D. Skogsbruk	175,0	191,8	+ 16,8
E. Fiske	76,3	81,1	+ 4,8
F. Service och kontroll	136,1	155,8	+ 19,7
G. Utbildning och forskning	335,4	365,4	+ 30,0
H. Miljövård	322,2	335,1	+ 12,9
I. Idrott	143,5	149,3	+ 5,8
J. Diverse	10,2	11,1	+ 0,9
Summa för driftbudgeten	**5305,8**	**5522,6**	**+216,8**
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	60,0	100,0	+ 40,0
Statens utlåningsfonder	1,7	16,7	+ 15,0
Fonden för låneunderstöd	–	–	–
Fonden för förlag till statsverket	50,0	–	– 50,0
Fonden för beredskapslagring	10,0	14,0	+ 4,0
Diverse kapitalfonder	19,0	4,0	– 15,0
Summa för kapitalbudgeten	**140,7**	**134,7**	**– 6,0**
Totalt för jordbruksdepartementet	**5446,5**	**5657,3**	**+210,8**

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Tionde huvudtiteln*

A. JORDBRUKSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Jordbruksdepartementet

1976/77	Utgift	9 507 562
1977/78	Anslag	10 732 000
1978/79	Förslag	13 464 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
		Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	61	–
Övrig personal	37	–
	98	–
Anslag		
Lönekostnader	9 948 000	+2 810 000
Reseersättningar	222 000	–
Expenser	457 000	+ 27 000
Ej disponerat belopp	105 000	– 105 000
	10 732 000	**+2 732 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbruksdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 13 464 000 kr.

A 2. Lantbruksrepresentanter

1976/77 Utgift	1 614 218
1977/78 Anslag	1 662 000
1978/79 Förslag	1 694 000

Lantbruksrepresentanterna har till uppgift att inhämta och förmedla kunskaper om jordbruket, skogsbruket och fisket samt därmed sammanhängande näringar ävensom miljövården i de länder eller internationella organisationer som ingår i deras verksamhetsområden. F. n. är lantbruksrepresentanterna placerade i Bryssel, Moskva, Nairobi, Rom och Washington.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
		Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	5	–
Övrig personal	3	–
	8	**–**
Anslag		
Lönekostnader	970 000	+10 000
Vissa biträdeskostnader	295 000	+ 5 000
Sjukvård	5 000	–
Reseersättningar och expenser inom verksamhetsområdet	128 000	–
Ersättningar för resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester	1 000	–
Ersättning för kostnader för förhyrning av bostäder	263 000	+17 000
	1 662 000	**+32 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksrepresentanter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 694 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1976/77 Utgift	11 492 727	Reservation	973 893
1977/78 Anslag	13 963 000		
1978/79 Förslag	15 000 000		

Från anslaget bestrids, utöver utgifterna för bl. a. departementets kommittéer, kostnaderna för det arbete som miljödatanämnden enligt riksda-

gens beslut år 1974 bedriver rörande utvecklingen av ett informationssystem för miljövården (prop. 1974: 46, JoU 1974: 20, rskr 1974: 218). Utvecklingsarbetet äger rum inom ramen för olika projekt, som fastställs för varje budgetår av regeringen efter förslag av miljödatanämnden. Miljödatanämnden, som innevarande budgetår disponerar högst 7 428 000 kr., har för budgetåret 1978/79 begärt 9 740 000 kr. för sin verksamhet.

Miljödatanämnden har på regeringens uppdrag redovisat resultatet av sitt utvecklingsarbete och avgett förslag till den framtida utformningen och organisationen av arbetet inom miljövårdens informationssystem (MI). Av rapporten framgår att nämnden hittills bedrivit 17 projekt, varav 14 pågått under budgetåret 1976/77. Inför det fortsatta arbetet föreslår nämnden att en mera ändamålsenlig indelning görs av verksamheten i två program betecknade Samordning av ADB och Informationsservice på miljöområdet. Miljödatanämnden pekar också på vissa inslag i verksamheten som är av sådan karaktär att de bör betraktas som permanenta funktioner. Vidare har uppmärksammats vissa frågor som enligt nämnden är av sådan vikt att de bör föranleda särskilda åtgärder, nämligen behovet av toxikologisk informationsservice, samlad redovisning av forsknings- och undersökningsverksamhet på miljöområdet, samordning av epidemiologiska undersökningar, information om naturresurser och energi samt rationalisering av insamling av uppgifter om miljöförhållanden. Miljödatanämnden har övervägt olika alternativ för den fortsatta verksamheten och funnit att nämnden tills vidare bör leda det fortsatta utvecklingsarbetet med MI. Miljödatanämnden avser att i en rapport till regeringen under budgetåret 1979/80 återkomma med en redovisning av erfarenheterna av verksamheten och att då också lämna förslag om framtida organisation. Redan nu föreslås emellertid vissa tidpunkter då ansvaret för den fortsatta driften av vissa verksamheter bör övertas av de sakansvariga myndigheterna.

Remissyttranden. Efter remiss har yttranden över miljödatanämndens förslag avgetts av datainspektionen, socialstyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, statistiska centralbyrån (SCB), statskontoret, riksrevisionsverket, naturhistoriska riksmuseet, universitets- och högskoleämbetet, statens naturvetenskapliga forskningsråd, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk, koncessionsnämnden för miljöskydd, konsumentverket, arbetarskyddsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning, statens råd för vetenskaplig information och dokumentation, länsstyrelsernas organisationsnämnd, direktionen för karolinska sjukhuset, samtliga länsstyrelser, AB Atomenergi, Centralorganisationen SACO/SR, Ingenjörsvetenskapsakademien, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund samt Tjänstemännens centralorganisation.

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget att miljödatanämnden tills vidare skall leda det fortsatta utvecklingsarbetet med MI. Flertalet

remissinstanser tillstyrker också eller lämnar utan erinran nämndens förslag om indelning av verksamheten i två program. Flertalet remissinstanser anser vidare att verksamheten successivt bör överföras till resp. sakansvarig myndighet. Vidare betonas att verksamheten skall bedrivas så att en redovisning kan ske till regeringen före utgången av budgetåret 1979/80. I remissvaren framhålls också den höga ambitionsnivå som präglat verksamheten vid miljödatanämnden.

Statskontoret anser att nämnden bör bestå så länge pågående projekt pågår, dvs. under ytterligare två år. Därefter torde man kunna avgöra om det återstår något arbete som inte omedelbart kan läggas på de sakansvariga myndigheterna. Enligt *statens naturvårdsverk* bör miljödatanämnden ses som ett sedvanligt utredande organ. Nya verksamheter bör efter slutförande överföras till befintliga myndigheter. Den nuvarande verksamhetsformen bör, enligt verket, inte ändras innan en utvärdering av den samlade verksamheten kommit till stånd. Verket betonar vidare att de projekt som nu pågår eller kommer att startas skall bedrivas så att de kan slutredovisas i samband med rapporten till regeringen budgetåret 1979/80. *SCB* vidhåller sin tidigare uttalade tvekan om lämpligheten av ett provisoriskt fristående organ som huvudman för MI. SCB ser dock inte anledning att nu motsätta sig förslaget att miljödatanämnden under de närmaste två–tre åren skall leda utvecklingsarbetet med MI. Liknande synpunkter framförs också av *socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, skogsstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län, statens råd för byggnadsforskning* och *AB Atomenergi*.

Riksrevisionsverket pekar på att det finns betydande svårigheter i arbetet med MI. Verket anser att det finns stort behov av att nu sammanställa och analysera erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten. I avvaktan på beslut om den framtida verksamhetens inriktning och omfattning bör nuvarande organisation behållas. Också *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* anser i gemensamt yttrande att försök till en utvärdering av verksamheten bör göras redan nu. Centraliseringen av systemutvecklingen till miljödatanämnden bedöms som ett hinder för berörda myndigheter att snabbt kunna tillägna sig ett relevant informationsstöd. Liknande synpunkter framförs av *Landstingsförbundet* som varnar för en övertro på fördelarna med en totalsamordning. Landstingsförbundet ställer sig tveksamt till en utsträckt försöksperiod. *Kommunförbundet* anser att verksamheten med MI bör omprövas samt att miljödatanämndens pågående projekt bör avslutas och överföras på de sakansvariga myndigheterna.

Föredraganden

Som underlag för en aktiv och medveten miljövårdspolitik behövs kunskap om bl. a. förhållandena i miljön och om resultaten av de olika åtgärder som vidtas. En effektiv informationshantering är därför en viktig del av

miljövårdsarbetet. Arbetet med utveckling av miljövårdens informationssystem (MI) leds sedan år 1974 av miljödatanämnden. Inom ramen för utvecklingsarbetet har nämnden bedrivit en rad projekt avseende såväl ADB-frågor som statistikfrågor. I några fall har utvecklingsarbetet redan lett till att beslut kunnat fattas om en fortsättning i fastare former av det arbete som nämnden påbörjat. Riksdagen har således under år 1977 dels godkänt förslag om successivt införande vid länsstyrelserna av ADB-rutiner i tillsynen enligt miljöskyddslagen (prop. 1976/77: 100 bil. 13 s. 18, JoU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 182), dels godkänt riktlinjer för upprättande av ett program för övervakning av miljökvalitet (prop. 1977/78: 7, JoU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 28).

Miljödatanämnden har på regeringens uppdrag gjort en översyn av det arbete som pågår inom MI med förslag i fråga om verksamhetens fortsättning. Förslaget innebär att utvecklingsarbetet under de närmaste åren skall fortsätta i huvudsak i samma organisatoriska former som f. n. och att nämnden budgetåret 1979/80 skall återkomma med närmare förslag om en framtida organisation för verksamheten inom MI. Remissinstanserna har i allmänhet tillstyrkt förslaget att miljödatanämnden tills vidare skall leda det fortsatta utvecklingsarbetet.

För egen del vill jag framhålla att jag anser det angeläget att ställningstagande så snart som möjligt kan ske när det gäller frågan om MI. Det fortsatta utvecklingsarbetet bör bedrivas med sikte på en samlad redovisning till regeringen före utgången av år 1979. Därvid bör förslag lämnas om inriktning, omfattning och organisation av den framtida verksamheten. Utarbetandet av förslag om den framtida verksamheten inom MI bör på lämpligt sätt samordnas med arbetet i den utredning om naturresurser och miljö vars verksamhet påbörjas inom kort. Jag avser att senare återkomma till regeringen när det gäller de närmare formerna för denna samordning.

Under tiden fram till dess ställning har tagits i fråga om den framtida verksamheten inom MI bör en fortlöpande utvärdering ske av de olika projekten och i samband därmed prövas den organisatoriska placeringen av resp. verksamhet. Härvid bör en utgångspunkt vara att den i det aktuella fallet närmast sakansvariga myndigheten skall överta ansvaret för verksamheten.

För miljödatanämndens verksamhet under budgetåret 1978/79 har jag beräknat ett belopp av 8 085 000 kr. vilket innebär en medelstilldelning i enlighet med det av nämnden redovisade 0-alternativet.

För den övriga verksamhet som bekostas från anslaget beräknar jag medelsbehovet till 6 915 000 kr. Det totala anslagsbehovet uppgår således till 15 000 000 kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1976/77	Utgift	314 536	Reservation	233 933
1977/78	Anslag	500 000		
1978/79	Förslag	500 000		

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

B. JORDBRUKETS RATIONALISERING M. M.

B 1. Lantbruksstyrelsen

1976/77 Utgift	26 309 994
1977/78 Anslag	26 775 000
1978/79 Förslag	31 238 000

Lantbruksstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om lantbruket och lantbrukets rationalisering, trädgårdsnäringen och trädgårdsnäringens rationalisering, rennäringen och rennäringens rationalisering, stöd till skärgårdsföretag, kontroll och inspektion på växtskyddsområdet, den allmänna hälso- och sjukvården bland husdjuren, djurskyddet samt veterinärväsendet, i den mån sådana ärenden inte ankommer på annan myndighet. Styrelsen är chefsmyndighet för lantbruksnämnderna och deras ortsombud, distriktsveterinärorganisationen samt statens hingstdepå och stuteri. Styrelsen är också tillsynsmyndighet över statens lantbruksinformation, statens centrala frökontrollanstalt och de lokala frökontrollanstalter som är behöriga att utföra statsplombering av utsädesvara, statens maskinprovningar samt de lokala lantbrukskemiska kontrollanstalter vars stadgar styrelsen fastställt. Styrelsen skall vidare följa verksamheten vid de hushållningssällskap för vilka styrelsen fastställt stadgar.

Lantbruksstyrelsen leds av en styrelse. Chef för lantbruksstyrelsen är en generaldirektör. Inom lantbruksstyrelsen finns fyra avdelningar, nämligen administrativa avdelningen, företagsavdelningen, växtodlingsavdelningen samt veterinär- och husdjursavdelningen. Dessutom finns särskilda arbetsenheter för översiktlig planering och internationella ärenden samt en revisionsenhet.

Styrelsen ställer personal till förfogande för statens lantbruksinformation.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	129	+2	
Övrig personal	97	–	–
	226	**+2**	–

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	19 987 000	+ 4 380 000	+ 3 946 000
Sjukvård	30 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	1 226 000	+ 300 000	+ 198 000
Därav utrikes resor	(65 000)	(+ 10 000)	(–)
Lokalkostnader	1 898 000	+ 560 000	+ 560 000
Expenser	2 587 000	+ 58 000	+ 31 000
Därav engångsutgifter	(160 000)	(– 160 000)	(– 160 000)
Upplysningsverksamhet	629 000	+ 88 000	– 25 000
Kostnader för viss informationsverksamhet	171 000	–	–
Ej disponerat belopp	248 000	– 248 000	– 248 000
	26 776 000	**+ 5 139 000**	**+ 4 463 000**
Uppbördsmedel			
Försålda formulär, blanketter och kungörelser m. m.	1 000	–	–
Nettoutgift	**26 775 000**	**+ 5 139 000**	**+ 4 463 000**

Avgifter för växtskyddsinspektion m. m., som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 4,7 milj. kr. (1977/78 4,0 milj. kr.).

Lantbruksstyrelsen

Lantbruket genomgick en mycket snabb strukturomvandling under 1960-talet. Utvecklingen kännetecknades av en betydande minskning av antalet sysselsatta. Även antalet företag, den odlade arealen och antalet kor minskade. Däremot ökade bruttoinvesteringarna samtidigt som produktionsvolymen förblev i stort sett oförändrad.

Under 1970-talet har jordbrukets effektivisering fortsatt. Strukturomvandlingen har emellertid hittills fortgått i en långsammare takt än tidigare mätt i sysselsättningsminskning och företagsnedläggelser. Uppbyggnaden av större och effektivare företag har dock fortsatt som tidigare. Jordbrukets bruttoinvesteringar har ökat i omfattning.

Minskningen av åkerarealen har upphört. Däremot har antalet lantbruksföretag fortsatt att minska, dock i långsammare takt än tidigare. Hittills under 1970-talet har ca 4 000 företag upphört per år. År 1976 fanns 131 000 brukningsenheter med mer än 2 ha åker, vilket är ca 1 000 företag färre än föregående år.

Stora förändringar har skett i jordbrukets produktionsstruktur och resurssammansättning. De produktionstekniska och ekonomiska förutsättningarna för näringen ändras också efter hand, liksom de särskilda regler som motiveras av exempelvis miljöskyddet, naturvården, den regionala ut-

vecklingen och hushållningen med markresurserna. I takt med att dessa förutsättningar ändras förskjuts också målen för den statliga rationaliseringsverksamheten inom ramen för gällande jordbrukspolitiska riktlinjer.

En fortsatt hög förändringstakt kan väntas inom jordbruket även under den kommande fem–tioårsperioden. Det är alltjämt nödvändigt att lantbrukets omstrukturering och förändring i takt med ändrade förutsättningar stöds och underlättas genom olika statliga insatser.

Målet för lantbruksverkets verksamhet i stort är att tillgodose efterfrågan från näringsutövarna inom jordbruket, trädgårdsnäringen och rennäringen på såväl statligt ekonomiskt stöd som rådgivning enligt gällande näringspolitiska beslut och i sådan omfattning och takt att en fortsatt rationalisering av berörda näringar underlättas. Härför behöver finnas tillräckliga resurser i fråga om personal samt tillgång på kreditgarantiramar och bidragsmedel. Ambitionsnivån har i stort sett kunnat uppfyllas under budgetåret 1976/77. För att det skall bli möjligt att även för budgetåren 1977/78 och 1978/79 upprätthålla hittillsvarande ambitionsnivå, behöver de personella resurserna behållas i stort sett oförändrade och tillgången på medel för stöd till jordbrukets rationalisering ökas.

Styrelsen behandlar därefter de särskilda yrkandena för budgetåret 1978/79.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 137 000 kr.
2. 0-alternativet innebär indragning av 15 tjänster.
3. Styrelsens investeringsenhet behöver förstärkas med en byrådirektör med uppgift att följa utvecklingen på arrendeområdet samt svara för rådgivning och utbildning i ekonomiska och juridiska frågor förknippade med arrendeformen (+ 136 000 kr.).
4. Personalenheten behöver förstärkas med en för lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen och statens jordbruksnämnd gemensam personalkonsulent (+ 114 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 31 238 000 kr.

B 2. Lantbruksnämnderna

1976/77	Utgift	142 888 255
1977/78	Anslag	135 580 000
1978/79	Förslag	155 291 000

Lantbruksnämnd skall uppmärksamt följa lantbrukets tillstånd och utveckling samt vidta eller hos lantbruksstyrelsen föreslå de åtgärder som är

påkallade eller i övrigt lämpliga, särskilt för att åstadkomma en snabb strukturrationalisering inom lantbruket. Nämnden svarar även för vissa statliga åtgärder i fråga om tillsyn över växtodling och husdjursskötsel, om skördeskadebidrag, skördeuppskattning och jordbruksstatistik samt om försöksverksamhet och kursverksamhet inom lantbrukets område. Nämnden handlägger vidare frågor inom rennäringens område och andra områden som enligt särskilda bestämmelser ankommer på nämnden.

Vid lantbruksnämnd finns, om inte lantbruksstyrelsen bestämmer annat, en strukturenhet, en produktionsenhet, en administrativ enhet och vid nämnd i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län en rennäringsenhet.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	851	–	–
Övrig personal	456	–	–
	1307	–	–
Anslag			
Lönekostnader	110 663 000	+20 401 000	+17 104 000
Sjukvård	100 000	+ 80 000	+ 80 000
Reseersättningar	8 676 000	+ 1 324 000	+ 1 163 000
Lokalkostnader	9 875 000	+ 2 255 000	+ 2 255 000
Expenser	3 581 000	+ 236 000	+ 176 000
Därav fältutrustning	(150 000)	(–)	(–)
Utrustning	716 000	+ 270 000	+ 160 000
Därav engångsutgifter	(50 000)	(+ 225 000)	(+ 115 000)
Utbildningskurser för viss personal vid lantbruks-organisationen	317 000	+ 264 000	+ 25 000
Kostnader i samband med projekteringsverksamheten	300 000	–	–
Ersättning för tjänster sammanhängande med kontakter mellan lantbruksnämnderna och näringsutövarna	100 000	–	–
Ej disponerat belopp	1 252 000	– 1 252 000	– 1 252 000
	135 580 000	**+23 578 000**	**+19 711 000**

Inkomster vid lantbruksnämnderna, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 6,5 milj. kr. (1977/78 5,6 milj. kr.).

Till lantbruksnämnderna influtna renbetesavgifter skall tas till uppbörd under anslaget för att användas inom renskötseln enligt föreskrifter som meddelas av lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen

Statskontoret har under budgetåret 1976/77 slutfört sin översyn av lantbruksnämndernas organisation. I avvaktan på beslut om lantbruksnämndsorganisationens slutliga utformning och den framtida utformningen av jordbrukspolitiken anser styrelsen att nuvarande resursram för lantbruksnämnderna bör bibehållas.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 24 339 000 kr.
2. 0-alternativet innebär minskad rådgivningsverksamhet och indragning av 81 tjänster.
3. För extra personal för nematodprovtagning behövs 70 000 kr.
4. För annonskostnader avseende biskötsel och bekämpning av flyghavre behövs 50 000 kr.
5. För skyddsutrustning m. m. behövs 160 000 kr.
6. För ökad internutbildning behövs 200 000 kr.

Jag vill i detta sammanhang ta upp frågan om lantbruksnämndernas organisation. I januari 1977 har statskontoret avgett Rapport 1977:1 LN, Lantbruksnämndernas organisation, till lantbruksstyrelsen. Styrelsen har därefter den 1 september 1977 lämnat förslag till ny beslutsorganisation och kansliorganisation för lantbruksnämnderna.

Nuvarande förhållanden. Utformningen av lantbruksnämndernas nuvarande organisation beslutades av 1967 års riksdag (prop. 1967:74, JoU 1967:10, rskr 1967:214).

I lantbruksnämnd ingår lantbruksdirektör och åtta andra ledamöter. Fyra av ledamöterna, däribland ordföranden, utses av regeringen och fyra av landstinget eller, i Gotlands län, av kommunfullmäktige i Gotlands kommun.

Inom varje nämnd finns en strukturdelegation och en produktionsdelegation. Ledamöter av *strukturdelegationen* är lantbruksdirektören, tre andra ledamöter av nämnden som nämnden utser särskilt samt överlantmätaren och länsjägmästaren. Ingår nämndens ordförande bland de särskilt utsedda ledamöterna, får nämnden utse ytterligare en ledamot av nämnden att ingå i delegationen. Ledamöter av *produktionsdelegationen* är lantbruksdirektören och högst fyra andra ledamöter som nämnden utser särskilt bland nämndens ledamöter och suppleanter.

Efter medgivande av lantbruksstyrelsen kan ytterligare permanenta delegationer inrättas. Inom nämnderna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län finns en rennäringsdelegation.

Lantbruksnämndens kansli står under ledning av lantbruksdirektören. I övrigt ingår i lantbruksnämndens organisation – om lantbruksstyrelsen inte bestämmer annat – en strukturavdelning, en produktionsavdelning och en administrativ avdelning. Vid nämnderna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län finns dessutom en rennäringsavdelning och vid nämnder-

na i Malmöhus och Skaraborgs län en investeringsavdelning. Vid samtliga nämnder finns också ett planeringssekretariat.

Arbetsfördelningen mellan avdelningarna innebär i stort att strukturavdelningen svarar för frågor som gäller markanvändning samt köp och försäljning av jordbruksfastigheter. Avdelningen handlägger också ärenden avseende jordförvärvslagens tillämpning och vissa ärenden rörande ekonomiskt stöd till yttre rationalisering, jordförvärvslån och driftslån. Produktionsavdelningen handlägger övriga ärenden som gäller investeringar och ekonomiskt stöd samt svarar för ekonomisk och produktionsteknisk rådgivning och service. Till den administrativa avdelningens uppgifter hör bl. a. att verkställa nämndens beslut i fråga om lånegaranti och bidrag, köp och försäljning av fastigheter m. m. samt biträda vid beredningen av sådana ärenden. Planeringssekretariatet svarar bl. a. för den översiktliga planeringen inom lantbruksnämndernas område och i flertalet fall för planeringen av rådgivningsverksamheten m. m.

Lantbruksstyrelsen. Nuvarande organisation med uppdelning i en struktur- och en produktionsavdelning innebär enligt statskontoret att man gjort en åtskillnad mellan olika rationaliseringsmedel och mellan olika delar i en arbetsprocess som syftar mot samma mål.

Statskontorets förslag innebär att organisationen under lantbruksdirektören utformas med en företagsenhet och en administrativ enhet. Som en stödfunktion föreslås dessutom ett sekretariat direkt underställt lantbruksdirektören.

Till företagsenheten bör enligt statskontoret föras större delen av de uppgifter som nu utförs inom struktur- och produktionsavdelningen samt investeringsavdelningen där sådan finns. Den personal som arbetar med trädgårdsnäringens rationalisering bör ingå i företagsenheten. I Stockholms och Malmöhus län finns ett större antal tjänster för trädgårdsnäringens rationalisering. I dessa båda nämnder bör, förutom en företagsenhet, finnas en särskild enhet för trädgårdsnäringens rationalisering. Rennäringsavdelningarnas ställning och arbetsuppgifter berörs inte av förslaget.

Nuvarande beslutsorganisation innebär enligt statskontoret att en enhetlig beslutsprocess fördelats på två beslutsorgan. Sålunda bedöms ibland samma stödärende först i struktur- och sedan i produktionsdelegationen. Vidare har strukturdelegationen genom att i vissa fall besluta i principiella frågor övertagit plenums avsedda policyskapande funktion.

Statskontoret anser att den nuvarande beslutsordningen inte är tillfredsställande och föreslår därför att beslutsorganisationen skall bestå av plenum. Vidare skall vid behov utses ett arbetsutskott. Arbetsutskottet skall besluta i frågor som inte är principiella och i ärenden av mindre svårighetsgrad. Utöver delegering av vissa ärenden till arbetsutskottet förutsätter statskontoret att frågor som kan avgöras enligt tillämpade grundregler bör avgöras på tjänstemannanivå.

Plenum föreslås i förhållande till vad som nu gäller ha en oförändrad

sammansättning. Arbetsutskottet bör omfatta tre ledamöter från plenum jämte suppleanter. För att säkra kontinuitet och samordning mellan beslutsorganen och kansliorganisationen bör lantbruksdirektören vara självskriven ledamot i både plenum och arbetsutskott. Statskontoret anser vidare att överlantmätaren och länsjägmästaren inte skall vara ledamöter i lantbruksnämndens beslutsorgan utan jämställas med övriga länsexperter.

Lantbrukssstyrelsen har för yttrande remitterat statskontorets förslag till lantbruksnämnderna och personalorganisationerna. Remissinstanserna har överlag funnit organisationsöversynen motiverad bl. a. med hänsyn till att lång tid förflutit sedan organisationens nuvarande utformning fastställdes.

Lantbruksnämnderna avvisar i allmänhet statskontorets huvudförslag till organisation. Genomgående anses företagsenheten bli en alltför stor enhet. Det torde i praktiken bli svårt för en person, antingen det är lantbruksdirektören eller chefen för företagsenheten, att hålla samman och svara för nämndens hela operativa verksamhet. Utredningen kritiseras också för att den inte närmare har analyserat den inre organisationen av företagsenheten. Några nämnder anför att den eftersträvade samordningen av verksamheten kan uppnås inom nuvarande organisationsram.

Statskontorets förslag tillstyrks av ST-lantbruk (TCO-S) medan Lantbruksnämndernas akademikerförening och Föreningen Lantbruksnämndernas administratörer (SACO/SR) avstyrker förslaget.

Med hänsyn till de synpunkter och förslag som framkommit vid lantbrukssstyrelsens remiss föreslår styrelsen att lantbruksnämndernas organisation utformas som en variant av ett av utredningen framfört alternativt organisationsförslag enligt följande.

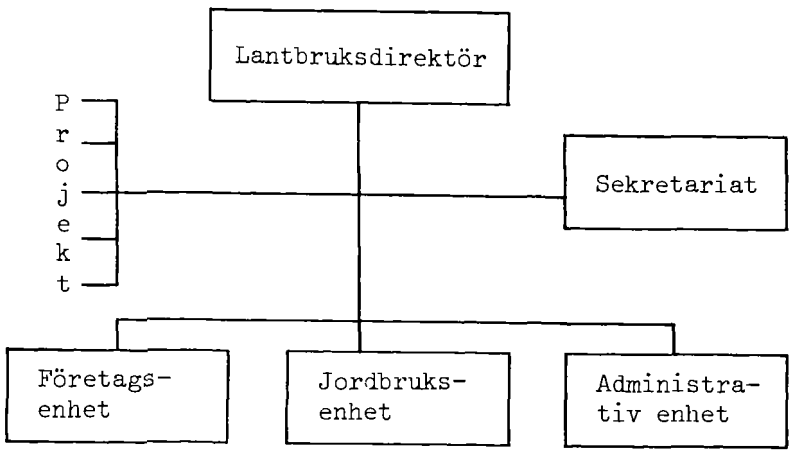

Varje nämnd föreslås få en enhet för i huvudsak företagsuppbyggande verksamhet. Vid denna enhet, företagsenheten, skall struktur- och investeringsfrågor handläggas. Vidare bör vid varje nämnd finnas en jordbruksenhet för huvudsakligen växtodlings-, husdjurs-, vattenhushållnings- och trädgårdsfrågor. Vid lantbruksnämnderna i Malmöhus och Stockholms län föreslås på grund av verksamhetens stora omfattning särskilda enheter för trädgårdsfrågor. Administrativa enheten föreslås i stort behålla sina nuvarande uppgifter.

Enheterna bör samarbeta, så att befintlig sakkunskap utnyttjas, oberoende av var denna kapacitet finns. Verksamhet som rör övergripande frågor m. m. bör bedrivas som projekt.

Lantbruksstyrelsen ansluter sig i stort till statskontorets förslag i fråga om beslutsorganisationen. Med hänsyn till remissynpunkterna föreslår dock styrelsen att det s. k. arbetsutskottet i stället skall benämnas delegation och bestå av fyra ordinarie ledamöter ur plenum samt av lantbruksdirektören som självskriven ledamot. Ärende bör hänskjutas till plenum om ledamot yrkar det. För varje ledamot bör utses en suppleant. Delegationens ledamöter och suppleanter föreslås utses av plenum för ett år i taget.

Ärenden som kan avgöras enligt tillämpade grundregler bör avgöras på tjänstemannanivå. Av instruktion och arbetsordning bör framgå arbetsfördelningen mellan plenum, delegation och tjänstemannanivå, regler för tillsättning av ledamöter i delegation samt formerna för redovisning av delegerade beslut.

Remissyttranden. Efter remiss av lantbruksstyrelsens förslag har yttranden över förslaget avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), skogsstyrelsen, statens lantmäteriverk, samtliga länsstyrelser, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR samt Landsorganisationen i Sverige (LO). Skogsstyrelsen och statens lantmäteriverk har bifogat yttranden från skogsvårdsstyrelserna resp. överlantmätarmyndigheterna i vissa län. TCO och LO har bifogat yttrande från ST-lantbruk resp. Statsanställdas förbund.

Kansliorganisationen. De flesta länsstyrelser har ej yttrat sig över förslaget eller lämnat det utan erinran mot bakgrund av de marginella förändringar som förslaget innebär från länsstyrelsernas synpunkt. Lantbruksstyrelsens förslag tillstyrks av *länsstyrelserna i Södermanlands, Älvsborgs* och *Gävleborgs län. Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser dock att de tre enheterna bör benämnas företagsenhet, produktionsenhet samt administrativ enhet. *Länsstyrelserna i Kalmar* och *Västerbottens län* avstyrker förslaget och anser att nuvarande organisation bör bibehållas tills vidare. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* avstyrker förslaget och förordar i stället statskontorets huvudförslag.

LRF samt *SACO/SR* har tillstyrkt lantbruksstyrelsens förslag medan *statskontoret, RRV, TCO* och *LO* har avstyrkt förslaget och i stället föror-

dat statskontorets huvudförslag.

Genom att bilda projektgrupper för speciella arbetsuppgifter bör enligt *LRF* de effekter kunna uppnås som statskontoret önskat skapa med sitt organisationsförslag.

SACO/SR anser att lantbruksstyrelsens förslag tillgodoser organisationens intressen.

Statskontoret och *RRV* ifrågasätter lämpligheten av att dela upp den operativa verksamheten på det sätt lantbruksstyrelsen föreslagit. Även *TCO* och *LO* menar att lantbruksnämndernas olika arbetsuppgifter har så många beröringspunkter med varandra att motiven för en uppdelning på två arbetsenheter är svaga. En uppdelning leder till ett sämre resursutnyttjande och gränsdragningsproblem med försämrad service till allmänheten som följd.

Beslutsorganisationen. Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inget att erinra mot lantbruksstyrelsens förslag till beslutsorganisation. Vad gäller överlantmätarens och länsjägmästarens ställning i beslutsorganisationen betonar remissinstanserna vikten av att den föreslagna förändringen inte får uppfattas som ett uttryck för att behovet av samordning mellan länsorganen har minskat.

Föredraganden

Jag tar först upp frågan om lantbruksnämndernas organisation.

I likhet med flertalet av remissinstanserna ansluter jag mig till lantbruksstyrelsens förslag till ny beslutsorganisation för lantbruksnämnderna, vilken bör bestå av plenum. Vid behov och efter lantbruksstyrelsens bestämmande bör en delegation kunna utses för att avlasta plenum och besluta i ärenden som inte är principiella samt i övrigt i ärenden som inte behöver avgöras i plenum. Vissa grupper av ärenden bör liksom nu kunna avgöras av tjänstemän. Det ankommer på regeringen att besluta om sammansättningen av plenum och av delegation. Jag tillstyrker att plenum tills vidare får oförändrad sammansättning.

Vidare anser jag att delegationen bör bestå av ledamöter ur plenum samt av lantbruksdirektören som självskriven ledamot. För varje ledamot bör utses en suppleant.

Denna ordning innebär att överlantmätaren och länsjägmästaren jämställs med övriga länsexperter. De får därmed inte ledamots ställning i lantbruksnämndens beslutsorgan. Tjänsteman hos överlantmätarmyndighet och skogsvårdsstyrelse bör få samma rätt som f. n. tillkommer tjänstemän hos vissa andra myndigheter att närvara vid sammanträde med nämnden. Jag vill i detta sammanhang betona vikten av att ändamålsenliga samrådsrutiner utarbetas så att synpunkter från andra länsmyndigheter, exempelvis i lantmäritekniska frågor, i veterinärmedicinska frågor och i frågor som rör skogsbruk, beaktas vid ärendenas handläggning. Rennäringsdelegationerna vid de tre nordligaste länen bör kvarstå oförändrade.

Det ankommer på regeringen att besluta om lantbruksnämndernas kansliorganisation. Jag tillstyrker förslaget att i en företagsenhet sammanföra de delar av lantbruksnämndernas verksamhet som rör struktur- och investeringsfrågor. Jag anser också övervägande skäl tala för att en produktionsenhet liksom nu bör finnas för nämndens övriga produktionsbefrämjande insatser. För att nå jordbrukspolitikens syften är det dock väsentligt att verksamheten inom produktionsenheten effektivt planeras och samordnas med verksamheten inom företagsenheten. Med hänsyn till trädgårdsnäringens betydelse bör i Stockholms och Malmöhus län finnas särskilda trädgårdsenheter.

Den nya organisationen bör genomföras den 1 juli 1978.

Jag räknar med i stort sett oförändrat resursbehov för lantbruksnämnderna. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 155 291 000 kr. Jag har därvid räknat medel för nematodprovtagning (3) samt för viss skyddsutrustning (5).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna det förslag till organisation för lantbruksnämnderna som jag har förordat,
2. till *Lantbruksnämnderna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 155 291 000 kr.

B 3. Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.

1976/77	Utgift	4 918 765
1977/78	Anslag	5 340 000
1978/79	Förslag	5 173 000

Anslaget används för att bestrida kostnader för kursverksamhet m. m. i syfte att främja rationaliseringen inom jordbruket och trädgårdsnäringen samt den yttre rationaliseringen inom skogsbruket.

Lantbruksstyrelsen

Rådgivnings- och kursverksamheten är ett av de viktigaste instrumenten för att främja jordbrukets rationalisering. Under budgetåret 1977/78 ägnas fortsatt stor uppmärksamhet åt att ge näringsutövarna och de anställda bättre kunskaper bl. a. på det produktionstekniska och företagsekonomiska området. Uppmärksamhet ägnas speciellt åt jordbrukets produktionsmedel i den delvis nya energisituationen, proteinfrågorna i foderproduktionen och utfodringen, frågor rörande samverkan, jordbrukets produktionsbyggnader, arbetarskydd och arbetsmiljö i jordbruket, de nya lagarna på djurskyddsområdet, risker med och livsmedelshygieniska aspekter på användandet av kemiska preparat, de nya bestämmelserna om jordbrukets beskattning m. m.

De medel som utgått till att bestrida kostnaden för inspelning av lantbruksprogram för TV, för budgetåret 1977/78 550 000 kr., behöver efter omorganisationen av TRU ej längre disponeras för detta ändamål. Lantbruksstyrelsen anser i stället att motsvarande medel bör få disponeras för att framställa material och underlag för en intensifierad rådgivnings- och kursverksamhet inom glesbygdsområden där det av bl. a. sysselsättningsskäl är motiverat att stimulera verksamheten inom jordbruket.

Anslaget bör höjas med 783 000 kr. Höjningen avser ökade kostnader för rådgivnings- och kursmaterial, lärararvoden, annonser, resor m. m.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 5 173 000 kr. Jag har därvid beaktat att kostnader för inspelning av lantbruksprogram för TV bestrids i annan ordning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 173 000 kr.

B 4. Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.

1976/77 Utgift	[1]42 575 335
1977/78 Anslag	[1]53 000 000
1978/79 Förslag	53 000 000

[1] Anslagen Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. och Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.

För innevarande budgetår används anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. för bidrag till yttre och inre rationalisering enligt kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m., bidrag enligt kungörelsen (1972: 247) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk med mjölkproduktion, bidrag till jordbruksföretag enligt kungörelsen (1972: 293) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag (ändrad 1977: 172) samt bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond som utfästs före den 1 juli 1967. Därutöver används anslaget för vissa speciella ändamål.

Anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m. används under innevarande budgetår för dels bidrag enligt kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. till särskild rationalisering inom norrlandslänen, Kopparbergs och Värmlands län samt inom den del av Älvsborgs län, som omfattar landskapet Dalsland, dels bidrag enligt kungörelsen (1971: 420) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk. Därutöver används anslaget för vissa speciella ändamål i de delar av landet där verksamheten med särskild rationalisering bedrivs.

Bidrag till jordbrukets rationalisering

Budgetår	Ram	Beviljade bidrag m. m.
1976/77	[1]67 000 000	[3]63 941 519
1977/78	[2]68 000 000	
1978/79 (Förslag)	55 000 000	

[1] Varav 46 000 000 kr. avser bidragsram för anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. och 21 000 000 kr. avser bidragsram för anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.
[2] Varav 46 000 000 kr. avser bidragsram för anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. och 22 000 000 kr. avser bidragsram för anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.
[3] Varav 43 244 000 kr. avser anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. och 20 697 519 kr. anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.

Lantbruksstyrelsen

A. Anslag m. m.

Anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. bör föras upp med 35 milj. kr. och därav bör få tas i anspråk medel för speciella ändamål i samma utsträckning som för innevarande budgetår. Anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m. bör föras upp med 22 milj. kr.

B. Bidragsramar

I fråga om bidrag till yttre rationalisering har under budgetåret 1976/77 behovet kunnat tillgodoses. Fastighetsmarknaden har under senare år i samband med kraftiga prisstegringar förändrats så att lantbruksnämnderna allt mer sällan erbjuds köpa rationaliseringsfastigheter direkt av ägarna. Nämnderna måste för att kunna fullgöra sin uppgift att underlätta strukturrationaliseringen allt oftare ta över köp efter det att förvärvstillstånd vägrats med stöd av 5 § jordförvärvslagen. Detta leder ibland till att köpeskillingar måste accepteras, som inte i sin helhet kan tas ut, när nämnderna säljer marken vidare som tillskottsmark. Med anledning härav behövs ett ramutrymme för att täcka förluster eller ge värdeutjämningsbidrag beträffande sådana köp. Med hänsyn härtill och till väntade ökade kostnader för bidrag till lantmäteriförrättningar anser styrelsen – trots att hela ramen ej utnyttjats under budgetåret 1976/77 – att ramen för bidrag till yttre rationalisering bör behållas på nuvarande nivå av 12 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

I fråga om bidrag till inre rationalisering har ökad investeringsvilja och stegrade byggnads- och anläggningskostnader medfört ett kraftigt ökat medelsbehov. Ramen för budgetåret 1976/77 under anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. uppgick ursprungligen till 25 milj. kr. men utökades genom jämkning och tillskott över tilläggsbudget II till 40 milj.

kr., varefter behovet för budgetåret 1976/77 kunnat tillgodoses. De anvisade medlen har fördelats på ca 17 milj. kr. i bidrag till inre rationalisering och ca 21 milj. kr. i bidrag till miljövårdande åtgärder. Jämfört med förbrukningen under föregående år var ökningen 3 resp. 8 milj. kr.

Den största andelen av ökningen bestod således av bidrag till miljövårdande åtgärder. Statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag kan utgå intill utgången av budgetåret 1977/78. Ett mycket stort behov föreligger emellertid av fortsatta miljövårdande åtgärder inom jordbruket. Styrelsen anser det angeläget att kungörelsen (1972: 293) ges fortsatt giltighet och att medel ställs till förfogande för fortsatt verksamhet under budgetåret 1978/79.

Under anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. behövs för budgetåret 1978/79 ett utrymme för bidrag till inre rationalisering på 46 milj. kr., dvs. en ökning med 6 milj. kr. jämfört med budgetåret 1976/77.

Vid beräkningen av medelsbehovet har beaktats bl. a. de överskottsmedel som tillförs anslaget i samband med försäljning av jordfondsfastigheter. Vidare har beaktats ett beräknat medelsbehov under budgetåret 1978/79 av ca 1 milj. kr. för att bestrida statsbidrag till sådana torrläggnings- och andra rationaliseringsåtgärder i Kvismaredalen, Mosjöbotten och Västra Mosjön i Örebro län som ej belastar fastställda bidragsramar.

Efterfrågan på bidrag under anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m. ökade under budgetåret 1976/77 jämfört med föregående budgetår. Orsaken härtill torde vara en stigande investeringsvilja i mjölkproduktionen i förening med stegrade byggnadskostnader. Behovet av bidragsmedel för budgetåret 1976/77 översteg tilldelad ram på 22 milj. kr. med ca 6 milj. kr. Styrelsen bedömer att ramen för nästa budgetår behöver vara 30 milj. kr.

Föredraganden

I prop. 1977/78: 19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. föreslås nya grunder för det statliga stödet till jordbrukets rationalisering. Dessa innebär bl. a. att det statliga stödet i huvudsak bör utgå i form av lånegarantier. Bidrag föreslås utgå till yttre och i vissa fall till inre rationalisering i ett allmänt rationaliseringsstöd. Som ett komplement till detta stöd utgår ett regionalt stöd till jordbruket i norra Sverige i form av bidrag till inre rationalisering.

Enligt min mening bör kostnaderna för bidrag till jordbrukets rationalisering bestridas från anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. Anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m. kan därvid utgå.

Nuvarande bestämmelser om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag upphör efter ett års förlängning att gälla vid utgången av budgetåret 1977/78. Jag vill dock erinra om att förslaget till nya grunder för det statliga stödet till jordbrukets rationalisering

innebär att stöd kan utgå till miljövårdande åtgärder enligt samma grunder som gäller för andra rationaliseringsåtgärder.

Behovet av bidragsmedel för budgetåret 1978/79 beräknar jag till 55 milj. kr., varav 12 milj. kr. för yttre rationalisering och 43 milj. kr. för inre rationalisering.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag framhållit i prop. 1977/78: 19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m., nämligen att statsbidrag inte regelmässigt bör utgå med högsta möjliga procentsats. Jordbrukets naturliga förutsättningar och behovet av stimulans i det enskilda fallet bör sålunda påverka bidragets storlek. Bidragsgivningen bör planeras på ett sådant sätt att den ryms inom den totalram som jag här har angett.

Medelsbehovet på anslaget beräknar jag sammanlagt till 53 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljas till jordbrukets rationalisering med sammanlagt högst 55 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisat ett förslagsanslag av 53 000 000 kr.

B 5. Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

1976/77	Utgift	189 000	Reservation	119 721
1977/78	Anslag	190 000		
1978/79	Förslag	150 000		

Från anslaget utbetalas dels bidrag som beviljas enligt kungörelsen (1968: 377) om statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering, dels bidrag som beviljas trädgårdsföretag enligt kungörelsen (1972: 293) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag. Därutöver disponeras anslaget för bidrag till Svenska fruktfrämjandet, Svenska grönsaksfrämjandet och Svenska blomsterfrämjandet. Vidare utgår bidrag till statens plantskolenämnds verksamhet.

Lantbruksstyrelsen

Statens plantskolenämnd skall fr. o. m. den 1 januari 1978 upphöra och dess uppgifter ingå i lantbruksstyrelsens verksamhet. Vidare utreds det statliga stödet till trädgårdsnäringen av 1974 års trädgårdsnäringsutredning. Med hänsyn härtill bör anslaget tas upp med 150 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 150 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

B 6. Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti

1976/77 Utgift	417 696
1977/78 Anslag	1 000 000
1978/79 Förslag	1 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för att täcka förluster på grund av statlig garanti för lån till jordbrukets yttre och inre rationalisering, förvärv och drift av jordbruk, maskinhållning inom jordbruket, uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, trädgårdsnäringens rationalisering m. m., rennäringens rationalisering m. m. samt inköp av avelshästar och ridhästar.

Ändamål	1975/76			1976/77			1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	fastställd ram	jämkad ram	bevilj. garanti	fastställd ram	jämkad ram	bevilj. garanti	fastställd ram	Lantbruksstyrelsen	Företagande
	milj. kr.								
1. Yttre rationalisering	55,0	45,0	42,3	50,0	45,0	43,2	50,0	+ 15,0	—
2. Inre rationalisering	130,0	164,0	163,9	160,0	200,0	200,0	200,0	+ 80,0	+60,0
3. Jordförvärvslån	42,0	31,0	30,4	42,0	36,0	32,3	38,0	+ 22,0	+12,0
4. Driftslån	55,0	72,0	71,1	67,0	78,0	78,0	67,0	+ 43,0	+18,0
5. Maskinlån	2,0	2,0	1,7	4,0	4,0	3,2	3,0	+ 2,0	—
6. Lagerhus m. m.	2,0	2,0	—	—	—	—	—	—	—
7. Trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	14,0	14,0	11,2	14,0	17,0	16,9	19,0	+ 1,0	—
8. Rennäringens rationalisering m. m.	2,5	2,5	1,0	2,5	2,5	0,9	2,5	—	—
9. Inköp av avelshästar och ridhästar	0,5	0,5	—	0,5	0,5	—	0,5	—	—
	303,0	**333,0**	**321,6**	**340,0**	**383,0**	**374,5**	**380,0**	**+163,0**	**+90,0**

Lantbruksstyrelsen

A. Anslag m. m.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

B. Kreditgarantiramar

Ramarna för lånegarantier till inre rationalisering och driftslån har under budgetåret 1976/77 varit otillräckliga och har därför utökats genom jämkning med ramarna för yttre rationalisering och jordförvärvslån, varjämte riksdagen medgett en ökning av lånegarantiramen för inre rationalisering med 40 milj. kr. Nämnda tillskott har dock ej varit tillräckliga för behovet av lånegarantier för inre rationalisering. På övriga kreditgarantiramar har däremot behoven kunnat tillgodoses.

Rationaliseringsbehovet inom jordbruket och då främst i form av investeringar i tillskottsmark, ekonomibyggnader och markanläggningar är betydande. Lantbrukarnas investeringsvilja synes därtill ha ökat väsentligt på grund av senare års goda skördar och förbättrade lönsamhet inom bl. a. mjölkproduktionen. Ökade kostnader till följd av allmän kostnadsstegring samt höjda köpeskillingar till följd av allmän markvärdestegring m. m. har inneburit ökad belastning på kreditgarantiramarna. Vidare har tillkommit ökade möjligheter att lämna maskinlån. Efterfrågan på kreditgarantier kan därför väntas fortsätta att öka.

Mot bakgrund av behovet av kreditgarantier för jordbrukets rationalisering bör det totala ramutrymmet ökas med 162 milj. kr. jämfört med det ramutrymme som fastställts för budgetåret 1977/78. Ramen för kreditgaranti till yttre rationalisering bör höjas till 65 milj. kr., ramen för kreditgaranti till inre rationalisering till 280 milj. kr., ramen för kreditgaranti för driftslån till 110 milj. kr., ramen för kreditgaranti för jordförvärvslån till 60 milj. kr. och ramen för kreditgaranti för maskinlån till 5 milj. kr. I ramarna för inre rationalisering och driftslån ingår stödet till nya samverkansformer i jordbruket.

Det totala ramutrymmet bör anvisas som en enda ram för kreditgaranti till jordbrukets rationalisering. Därigenom förenklas administrationen med fördelning av ramarna till nämnderna.

Om jordbruksutredningens förslag beträffande statligt finansieringsstöd genomförs torde det totala lånegarantibehovet öka med ca 10 milj. kr. Den totala ramen för kreditgarantier till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1978/79 skulle under dessa förutsättningar behöva uppgå till 530 milj. kr.

Kreditgarantiramen för trädgårdsnäringens rationalisering m. m. avser garanti för rationaliseringslån, förvärvslån och driftslån till trädgårdsföretag, lån till inrättande av lagerhus och auktionslokaler för trädgårdsprodukter samt till maskinlån.

Lönsamheten inom trädgårdsnäringen har som inom andra näringar blivit allt mer avhängig av rationaliseringsgraden. För att effektivt kunna utnyttja modern produktionsteknik erfordras att företagen uppnått en viss storlek. En avsevärd del av trädgårdsföretagen ligger ännu under denna gräns. Investeringsbehoven inom näringen är därför fortfarande stora. Med hänsyn till den beräknade efterfrågan på garantier och ökade kostnader för åtgärderna bör ramen räknas upp med 1 milj. kr. till 20 milj. kr.

Kreditgarantiramen för rennäringens rationalisering avser garanti för rationaliseringslån, rendriftslån och redskapslån. Ramen bör behållas oförändrad. Kreditgarantiramen för lån till inköp av avelshästar och ridhästar bör likaså behållas oförändrad.

Föredraganden

Det statliga stödet till jordbrukets rationalisering utgår huvudsakligen i

form av kreditgarantier. Efterfrågan på sådana garantier har ökat kraftigt det senaste budgetåret. De förslag som framförs i prop. 1977/78: 19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. innebär också vidgade möjligheter att lämna sådant stöd. Med hänsyn härtill och till väntad ökning av efterfrågan redan under innevarande budgetår räknar jag med att det totala rambeloppet för budgetåret 1978/79 behöver ökas med 90 milj. kr. till 470 milj. kr.

Det är min avsikt att i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 föreslå att en motsvarande uppräkning görs av den totala garantiramen.

För budgetåret 1978/79 bör statlig kreditgaranti beräknas för lån till yttre rationalisering med 50 milj. kr., för lån till inre rationalisering med 260 milj. kr., för jordförvärvslån med 50 milj. kr., för driftslån med 85 milj. kr., för maskinlån med 3 milj. kr., för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med 19 milj. kr., för lån till rennäringens rationalisering m. m. med 2,5 milj. kr. samt till lån för inköp av avelshästar och ridhästar med 0,5 milj. kr.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit att det totala ramutrymmet för kreditgaranti till jordbrukets rationalisering bör anvisas som en ram. Jag biträder detta förslag som innebär en avsevärd förenkling av administrationen.

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1978/79 statlig kreditgaranti lämnas för lån till yttre rationalisering, lån till inre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån och maskinlån med sammanlagt högst 448 000 000 kr., för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med högst 19 000 000 kr., för lån till rennäringens rationalisering m. m. med högst 2 500 000 kr. samt för lån till inköp av avelshästar och ridhästar med sammanlagt högst 500 000 kr.,
2. till *Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

B 7. Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.

1976/77	Utgift	2 128 360
1977/78	Anslag	2 300 000
1978/79	Förslag	2 300 000

Anslaget används i huvudsak för bidrag till investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på bestående kronolägenheter, till flyttningsbidrag och avträdesersättning åt innehavare av kronolägenheter samt för att bestrida vissa andra utgifter för lägenheterna.

Lantbruksstyrelsen

Av inhämtade uppgifter från lantbruksnämnderna framgår att för vissa av de fjällägenheter som bedöms som på sikt bestående erfordras upprustning av byggnaderna. Dessutom behöver mindre förbättringar göras på en del lägenheter, som inte beräknas bestå på längre sikt, men som med hänsyn till gällande arrendeavtal samt arrendatorns ålder, familjeförhållanden och önskemål ej beräknas kunna nedläggas under de närmaste åren. Styrelsen bedömer det av sociala och glesbygdspolitiska skäl som angeläget att de planerade investeringarna kommer till stånd utan dröjsmål.

Styrelsen bedömer medelsbehovet för statsbidrag och ersättningar för budgetåret 1978/79 till ca 600 000 kr. Inkomsterna beräknas för samma period till ca 100 000 kr. För ändamålet behövs sålunda 500 000 kr.

Domänverket

Anslaget för budgetåret 1977/78 uppgår till 1,8 milj. kr. På grund av att många avtal – i regel 30-åriga – utlöper under perioden 1975–1980 är belastningen på anslaget f. n. stor.

Regeringen har givit domänverket i uppdrag att efter samråd med Sveriges kronotorpare- och kolonistförbund inkomma med förslag avseende sådana ändringar av nuvarande regler för bestämmande av ersättning vid avträde av kronotorp m. m. att de tillgodoser skäliga önskemål från kronotorparna. Den för ändamålet tillsatta utredningsgruppen avser att lämna ett förslag vid årsskiftet 1977/78.

För budgetåret 1978/79 behöver anslaget höjas med 500 000 kr.

Föredraganden

Med anledning av pågående utredning om förvaltningen av fjällägenheter m. m. inom renskötselområdet är jag inte beredd att ändra bestämmelserna för flyttnings- och omställningsbidrag.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kr.

B 8. Befrämjande av husdjursaveln m. m.

1976/77	Utgift	1 387 214	Reservation	37 594
1977/78	Anslag	1 440 000		
1978/79	Förslag	1 440 000		

Från anslaget bestrids bidrag till avelsföreningar och liknande organisationer. Vidare utgår från anslaget stöd åt hästaveln. Detta koncentreras i

huvudsak till hästpremiering, hingsthållning och bidrag till vissa andra kvalitetsbefrämjande åtgärder. Från anslaget utgår även bidrag till främjande av mjölkavkastningskontroll m. m. samt till svinstamkontroll.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
1. Bidrag till avelsföreningar och liknande organisationer	210 000	+50 000	—
2. Stöd åt hästaveln	810 000	—	—
3. Befrämjande av mjölk-avkastningskontroll m. m.	350 000	—	—
4. Bidrag till svinstamkontroll	70 000	—	—
	1 440 000	**+ 50 000**	—

Lantbruksstyrelsen

1. Anslagsposten tas i anspråk för bidrag till avelsorganisationer för nötboskap, svin, får, fjäderfä och kaniner, för rådgivnings- och upplysningsverksamhet, för att främja och påskynda rationalisering av animalieproduktionen samt för stöd till nämnden för avkommebedömning av tjurar. Anslagsposten bör räknas upp med 50 000 kr. för att till viss del kompensera nämnden för avkommebedömning av tjurar samt avelsorganisationerna för ökade kostnader.

2. Anslagsposten används för stöd åt hästaveln. Under budgetåret 1977/78 står ett belopp av 810 000 kr. till styrelsens förfogande. Styrelsen avser att i särskild framställning lägga fram förslag till ändring i hästpremieringsreglementet. Härvid kommer även frågan om penningpriser vid premieringarna att behandlas.

3. Fr. o. m. budgetåret 1968/69 har årligen medel ställts till styrelsens förfogande för att stimulera till ökad anslutning till mjölkavkastningskontroll och andra åtgärder för att främja en rationell mjölkproduktion. Effekten av insatserna har varit utomordentligt god och det är angeläget att ytterligare insatser kan göras. För ändamålet behövs för budgetåret 1978/79 oförändrat belopp.

4. Enligt beslut av 1975 års riksdag överfördes huvudmannaskapet för svinstamkontrollen den 1 oktober 1975 till Svensk Husdjursskötsel ek. för. Därvid beslöts bl. a. att 70 000 kr. övergångsvis årligen skulle ställas till den nye huvudmannens förfogande för att bestrida vissa administrativa kostnader.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Befrämjande av husdjursaveln m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 440 000 kr.

B 9. Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Statens hingstdepå och stuteri har till uppgift att främja den varmblodiga hästaveln inom landet genom tillhandahållande av goda beskällare. Depån står under överinseende av lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Resultatutvecklingen har de senaste åren inte varit tillfredsställande. Med anledning härav har styrelsen under år 1977 tillsatt en arbetsgrupp för att utreda hur driften skall kunna effektiviseras för att trygga en godtagbar resultatutveckling. Arbetsgruppens förslag torde föreligga under budgetåret 1977/78. Effekten av den under förra året beslutade höjningen av språngavgiften påverkar resultatet först innevarande budgetår. För innevarande budgetår planeras såväl en minskning av hästbeståndet som en ytterligare höjning av språngavgiften.

För budgetåret 1978/79 beräknas inkomsterna till 3 079 000 kr. och kostnaderna till 3 429 000 kr. För budgetåret 1978/79 behövs därför ett driftsbidrag om 350 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 10. Bidrag till statens hingstdepå och stuteri

1976/77	Utgift	364 926	Reservation
1977/78	Anslag	350 000	
1978/79	Förslag	250 000	

Under anslaget anvisas medel för att täcka beräknat underskott av verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 250 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens hingstdepå och stuteri* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kr.

B 11. Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling

1976/77 Utgift	230 752	Reservation	73 815
1977/78 Anslag	215 000		
1978/79 Förslag	215 000		

Från anslaget utgår bidrag till främjande av biskötsel och till främjande av växtodling.

Lantbruksstyrelsen

Anslagsposten till främjande av biskötsel används till utbildning av bitillsynsmän samt till bidrag åt Sveriges biodlares riksförbund. För att utbildningen av bitillsynsmän skall kunna genomföras i den omfattning som krävs för att bisjukdomslagstiftningen skall kunna fungera tillfredsställande bör anslaget räknas upp med 50 000 kr. till 250 000 kr.

Anslagsposten till främjande av växtodling har de senaste åren använts för svartrost- och berberisundersökningar samt databearbetning av markkarteringsanalyser med avseende på markkemiska förändringar under en längre tidsperiod. Posten bör tas upp med oförändrat belopp 15 000 kr.

Föredraganden

Det är angeläget att utbildningen av bitillsynsmän genomförs i erforderlig omfattning. Detta bör emellertid kunna åstadkommas genom omprioritering inom anslaget. Anslaget bör därför föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 215 000 kr.

B 12. Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen

1976/77 Utgift	575 000
1977/78 Anslag	575 000
1978/79 Förslag	575 000

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin som förbrukats till jordfräsar inom yrkesmässig trädgårdsodling. Medlen skall användas för bidrag till vissa för trädgardsnäringen allmännyttiga ändamål och disponeras av lantbruksstyrelsen efter samråd med styrelsens trädgårdsnämnd.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp 575 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 575 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 13. Främjande av rennäringen

1976/77	Utgift	1 353 040	Reservation	1 957 765
1977/78	Anslag	1 030 000		
1978/79	Förslag	1 080 000		

Anslaget används för upplysning, rådgivning och kontaktåtgärder på rennäringens område samt bidrag till konsulentverksamhet vid Svenska samernas riksförbund. Vidare används anslaget för att främja avsättningen av renkött och för mindre undersökningar av betydelse för renskötseln samt till bidrag avseende rennäringens katastrofskadeskydd. Anslaget används också till åtgärder till följd av 1972 års svensk-norska renbeteskonvention.

Lantbruksstyrelsen

Lantbruksstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 1 340 000 kr.

1. Styrelsen beräknar medelsbehovet för rådgivningsverksamheten m. m. till 350 000 kr.

Program för upplysnings- och rådgivningsverksamheten på kort och lång sikt har utarbetats. Målet är att få samebyarna att fungera rationellt och effektivt. Rådgivningen under föregående år skall därför följas upp och kompletteras. Dessutom skall verksamheten omfatta skatte- och produktionsrådgivning, sysselsättningsfrågor m. m.

För finansiering av samarbetsorganet för främjandet av renköttets avsättning, Renköttsfrämjandet, beräknar styrelsen 20 000 kr.

För planering av renskötseldriften, betesgången m. m. är uppgiften om betestillgångarna inom samebyarna av grundläggande betydelse. På grund härav är det av värde att medel står till förfogande för mindre undersökningar gällande betestillgång och andra undersökningar som kan anses nödvändiga och som inte kan finansieras på annat sätt. Det kan förväntas att dylika undersökningar kan bli aktuella bl. a. för planering av insatser av förebyggande åtgärder i anledning av katastrofskadeskyddet för rennäringen samt vid justeringar och bestämningar av samebyarnas gränser. Vidare kan bl. a. svensk-norska renbeteskonventionen göra det nödvändigt med vissa undersökningar av berört slag.

2. Behovet av medel för rennäringens katastrofskadeskydd är svårt att

uppskatta. Styrelsen beräknar medelsbehovet oförändrat till 330 000 kr. Om större katastrofer inträffar under budgetåret får lantbruksstyrelsen återkomma med framställning om ytterligare medel.

3. För fortsatt konsulentverksamhet vid Svenska samernas riksförbund föreslås 130 000 kr.

4. Enligt ett till konventionen (SÖ 1972:15) mellan Sverige och Norge om renbetning m. m. anslutande stängselprotokoll skall Sverige uppföra, bekosta och underhålla vissa stängsel till en längd av 300 km. Större delen av dessa stängsel är nu byggda. Vidare ankommer det på Sverige att underhålla riksgränsstängsel i Jämtlands län enligt särskilt protokoll mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av dessa stängsel. Medelsbehovet för underhållet beräknas till 370 000 kr. för ifrågavarande budgetår.

Föredraganden

Anslaget bör ökas med 50 000 kr. för att täcka Sveriges årliga bidrag till underhåll av riksgränsstängsel (4). För övriga ändamål beräknar jag ett oförändrat medelsbehov. Anslaget bör således föras upp med 1 080 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av rennäringen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 080 000 kr.

B 14. Kompensation för bensinskatt till rennäringen

1976/77	Utgift	231 000
1977/78	Anslag	280 000
1978/79	Förslag	280 000

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin, som förbrukas vid användning av snöskotrar inom rennäringen. Anslaget står till lantbruksstyrelsens förfogande och medlen betalas ut efter rekvisition till Svenska samernas riksförbund, som disponerar anslaget enligt landsmötets beslut för ändamål som gagnar renskötande samer.

Lantbruksstyrelsen

Lantbruksstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med ett oförändrat belopp av 280 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör som lantbruksstyrelsen föreslagit föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kompensation för bensinskatt till rennäringen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 280 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 15. Stöd till skärgårdsföretag

1976/77	Utgift	817 044
1977/78	Anslag	3 000 000
1978/79	Förslag	3 000 000

Från anslaget utbetalas bidrag till skärgårdsföretag enligt förordningen (1976: 208) om statligt stöd till skärgårdsföretag. Därutöver används anslaget till att täcka förluster på grund av garantier för lån enligt nämnda förordning.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

För budgetåret 1978/79 behöver ramen för kreditgaranti höjas med 2 milj. kr. till 6 milj. kr. och ramen för statsbidrag med 3 milj. kr. till 6 milj. kr.

Föredraganden

Stödet till skärgårdsföretagen medverkar till att den bofasta befolkningen i dessa områden får förbättrade sysselsättnings- och utkomstmöjligheter. Enligt min mening har detta stöd vid sidan av andra statliga samt kommunala insatser stor betydelse för utvecklingen i skärgårdarna. Det är min avsikt att på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 föreslå att ramen för lånegarantier till skärgårdsföretag höjs från 4 milj. kr. till 6 milj. kr. och att ramen för statsbidrag till skärgårdsföretag höjs från 3 milj. kr. till 6 milj. kr. Motsvarande uppräkning bör göras för nästa budgetår. För budgetåret 1978/79 bör därför anvisas en ram för statsbidrag till skärgårdsföretag av 6 milj. kr. och en ram för lånegarantier av 6 milj. kr. Stödet bör planeras på ett sådant sätt att det ryms inom här angivna ramar.

För utbetalningar från anslaget beräknar jag 3 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag beviljas med sammanlagt högst 6 000 000 kr..
2. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag till skärgårdsföretag beviljas med sammanlagt högst 6 000 000 kr.,
3. till *Stöd till skärgårdsföretag* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

C. JORDBRUKSPRISREGLERING

C 1. Statens jordbruksnämnd

1976/77 Utgift	14 586 299
1977/78 Anslag	17 042 000
1978/79 Förslag	19 043 000

Statens jordbruksnämnd är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande prisreglering på jordbrukets och fiskets områden. Nämnden ansvarar vidare för den ekonomiska försvarsberedskapen på livsmedelsområdet och är huvudman för skördeskadeskyddet.

Ledamöter i nämnden är en generaldirektör och de övriga ledamöter som regeringen utser särskilt. Vid handläggning av fiskeärenden ingår i nämnden ytterligare en ledamot. Chef för nämnden är generaldirektören. Inom nämnden finns två avdelningar, nämligen administrativa avdelningen och produktavdelningen samt en beredskapsbyrå, en internationell byrå och en utredningsbyrå.

Till jordbruksnämnden är knutna nämndens konsumentdelegation och beredskapsråd.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens jordbruksnämnd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	72	+5	–
Övrig personal	72	–	–
	144	**+5**	**–**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	12 843 000	+3 356 000	+2 637 000
Sjukvård	48 000	–	–
Reseersättningar	2 039 000	– 709 000	– 861 000
Därav utrikes resor	(15 000)	(+ 10 000)	(–)
Lokalkostnader	1 526 000	+ 482 000	+ 482 000
Expenser	827 000	+ 69 000	– 82 000
Därav engångsutgifter	(228 000)	(– 128 000)	(– 228 000)
Särskilda undersökningar	109 000	+ 21 000	–
Ej disponerat belopp	160 000	– 160 000	– 160 000
	17 552 000	**+3 059 000**	**+2 016 000**
Uppbördsmedel			
Ersättning från fonden för beredskapslagring	510 000	+ 15 000	+ 15 000
Nettoutgift	**17 042 000**	**+3 044 000**	**+2 001 000**

Inkomster vid statens jordbruksnämnd, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 1 347 000 kr. (1977/78 1 259 000 kr.).

Statens jordbruksnämnd

1. Pris- och löneomräkning 1 935 000 kr.
2. 0-alternativet innebär en minskning med fyra handläggare och fem biträden.
3. Beredskapsbyrån föreslås tillföras en byrådirektör, varvid en byråassistenttjänst dras in (+9 000 kr.).
4. En byrådirektör för arbetsuppgifter inom skördeskadeskyddet behövs vid allmänna sektionen (+118 000 kr.).
5. En förste byråsekreterare behövs vid restitutionssektionen (+103 000 kr.).
6. Vid utredningsbyrån behövs en avdelningsdirektör (+152 000 kr.) och en byrådirektör (+118 000 kr.).
7. Vid internationella byrån behövs en förste byråsekreterare (+110 000 kr.).
8. Fisksektionen föreslås bli ombildad till byrå.
9. För ökade resekostnader i samband med omlokaliseringen krävs ytterligare 371 000 kr.
10. För anskaffning av magnetkortskrivare behövs 85 000 kr.
11. För personalutbildning behövs ytterligare 15 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 043 000 kr. Jag har därvid räknat 9 000 kr. för en tjänst som förste byråsekreterare vid beredskapsbyrån samtidigt som en byråassistenttjänst dras in (3). Jag har vidare beräknat medel för ökade resekostnader till följd av omlokaliseringen (9).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens jordbruksnämnd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 19 043 000 kr.

C 2. Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden

1976/77	Utgift	1 733 654
1977/78	Anslag	1 711 000
1978/79	Förslag	1 592 000

Lantbruksekonomiska samarbetsnämndens uppgift är att samordna kalkyler och utredningar rörande den ekonomiska utvecklingen inom lantbruket.

Samarbetsnämnden består av en ordförande, cheferna för lantbrukssty-relsen, statens jordbruksnämnd och statistiska centralbyrån samt tre andra ledamöter. Chef för nämnden är ordföranden. Under ordföranden leds arbetet av en byrachef. Arbetet bedrivs främst genom särskilda expertgrupper.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Lantbruks-ekonomiska samarbets-nämnden	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	2	–	–
Övrig personal	1	–	–
	3	**–**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	492 000	+ 53 000	+ 53 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar	36 000	+ 30 000	+ 30 000
Expenser	17 000	–	–
Särskilda utredningar	1 153 000	– 100 000	– 190 000
Därav engångsutgifter	(250 000)	(– 250 000)	(– 250 000)
Ej disponerat belopp	12 000	– 12 000	– 12 000
	1 711 000	**– 29 000**	**– 119 000**

Lantbrukekonomiska samarbetsnämnden

1. Löneomräkning av delposten lönekostnader 53 000 kr.

2. För ökade resekostnader till följd av statens jordbruksnämnds omlokalisering behövs ytterligare 30 000 kr.

3. Delposten särskilda utredningar utgörs till helt övervägande del av lönekostnader. För att verksamheten skall upprätthållas i oförändrad omfattning behövs ytterligare 150 000 kr. (– 100 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukekonomiska samarbetsnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 592 000 kr.

C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

Det är min avsikt att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. I propositionen avses komma att behandlas även övergångsbidrag åt jordbrukare.

Med hänvisning härtill hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 3 666 000 000 kr.

C 4. Kostnader för beredskapslagring av jordbruksprodukter m. m.

1976/77	Utgift	[1]46 076 909
1977/78	Anslag	60 041 000
1978/79	Förslag	64 085 000

[1] Anslaget Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.

För statens jordbruksnämnds beredskapslagring gäller vissa riktlinjer som, med stöd av riksdagens beslut, senast har fastställts av regeringen den 9 juni 1977.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens jordbruksnämnd	Föredraganden
Anslag			
Lagring av brödsäd och oljekraftfoder	13 783 000	+ 267 000	+ 267 000
Lagring av övriga livsmedel	12 867 000	+ 1 766 000	+ 1 600 000
Lagring av gödsel- och bekämpningsmedel	4 927 000	+ 1 540 000	+ 880 000
Ränta på fondkapital			
brödsäd och oljekraftfoder	11 360 000	+ 355 000	+ 355 000
övriga livsmedel	12 740 000	+ 398 000	+ 398 000
gödsel- och bekämpningsmedel	3 200 000	+ 512 000	+ 512 000
Övergripande planering m. m.	720 000	+ 476 000	+ 476 000
Ej disponerat belopp	444 000	- 444 000	- 444 000
	60 041 000	**+ 4 870 000**	**+ 4 044 000**

Statens jordbruksnämnd

Chefen för handelsdepartementet har den 29 april 1977, i samråd med bl. a. chefen för jordbruksdepartementet, utfärdat anvisningar för programplanering för perioden 1978/79–1982/83 och anslagsframställningar för budgetåret 1978/79. Enligt anvisningarna är jordbruksnämnden programmyndighet för program I. Livsmedel. I anvisningarna anges vidare en planeringsram för investeringar för ekonomiskt försvar för perioden 1978/79–1981/82. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har i samråd med övriga planeringsmyndigheter fördelat medlen inom denna investeringsram. Till program I. Livsmedel har sålunda fördelats 99,6 milj. kr. i prisläget februari 1976 avseende de fyra första åren av programplaneperioden. Nämnden har i sin programplan, överlämnad till chefen för jordbruksde-

partementet den 16 augusti 1977, utgått ifrån att 74,6 milj. kr. hänförs till delprogram 1.1 Livsmedel, fodermedel m. m. och 25 milj. kr. till delprogram 1.2 Gödsel- och bekämpningsmedel. Till det senare delprogrammet föreslås ytterligare 6 milj. kr. i prisläget juli 1977 tillkomma genom särskilt yrkande i programplanen för att tillgodose vissa nya lagringsbehov på grund av företagsnedläggning. Räntan på ianspråktaget kapital har beräknats efter en räntesats på 8,25 %.

Lagring av brödsäd och oljekraftfoder

Den totala lagringen under budgetåret 1977/78 omfattar 220 000 ton brödsäd och 75 000 ton oljekraftfoder. Det för denna lagring investerade beloppet är 142 milj. kr.

Nämnden föreslår för budgetåret 1978/79 en minskning av beredskapslagringen av brödsäd till 190 000 ton och en ökning av bl. a. lagringen av oljekraftfoder till 90 000 ton.

Kostnaderna för lagring, omsättning och administration har beräknats till 14 050 000 kr. Härtill kommer räntekostnaderna för disponerat kapital ur fonden för beredskapslagring, beräknade till 11 715 000 kr., varför totalkostnaden blir 25 765 000 kr. (+622 000 kr.). Kapitalbehovet har beräknats till 143,5 milj. kr.

Lagring av övriga livsmedel

För beredskapslagring av andra varor än brödsäd och oljekraftfoder disponerar nämnden för budgetåret 1977/78 159 250 000 kr. Mot bakgrund av förekommande prisvariationer bör nämnden bemyndigas att besluta om alternativ lagring av dels kaffe och te, dels köttkonserver och andra köttprodukter. Kostnaderna för beredskapslagringen i jordbruksnämndens regi under budgetåret 1978/79 har beräknats till 14 633 000 kr. Härtill kommer räntekostnader för vid budgetårets ingång disponerat kapital ur fonden för beredskapslagring, beräknade till 13 138 000 kr., varför totalkostnaden blir 27 771 000 kr. (+2 164 000 kr.). För budgetåret 1978/79 framlagt lagringsförslag kräver en investering på 182 050 000 kr.

Lagring av gödsel- och bekämpningsmedel

Jordbruksnämnden har lämnat överstyrelsen för ekonomiskt försvar riktlinjer för lagring av gödsel- och bekämpningsmedel under programplaneperioden. Mot bakgrund härav har överstyrelsen beräknat lagringsbehoven samt kostnaderna för lagringen under planeringsperioden. För budgetåret 1978/79 föreslås dels en utökad lagring av kvävegödsel- och bekämpningsmedel, dels en minskad lagring av kaliumgödselmedel. På grund av att den tidigare tillverkningen av vissa växtskyddsmedel vid ett företag i Skåne numera är nedlagd av miljövårdsskäl, krävs ökat medelsbehov enligt särskilt yrkande för att oförändrad beredskap skall kunna upprätthållas vad gäller bekämpningsmedel. Kostnaderna för beredskapslagringen av

gödsel- och bekämpningsmedel beräknas totalt uppgå till 6 432 000 kr. Härtill kommer räntekostnader om 3 712 000 kr. och kostnader enligt särskilt yrkande om 35 000 kr. (+2 052 000 kr.). Kapitalbehovet har beräknats till 53,3 milj. kr.

Övergripande planering m. m.

Anslagsposten för övergripande planering behövs för planläggning av livsmedelsberedskapen med LIBE-modellen (30 000 kr.) och ADB-system (240 000 kr.), utredningar och uppföljningar beträffande planläggningen av ersättningsproduktion inom livsmedelsområdet (75 000 kr.), planläggning av jordbrukets blockorganisation och utbildning av blockledare (791 000 kr.) samt undanförsel- och ransoneringsförberedelser (60 000 kr.) (+476 000 kr.).

Föredraganden

Jag anser i likhet med statens jordbruksnämnd att en viss uppbyggnad och omstrukturering av beredskapslagren bör ske. En fortsatt ökning av lagringen av oljekraftfoder bör komma till stånd. En samtidig minskning av brödsädslagringen med 30 000 ton under budgetåret 1978/79 är acceptabel från beredskapssynpunkt. Frågan om brödsädslagrens storlek under återstående delen av programplaneperioden bör prövas årligen till dess resultat föreligger av de pågående studierna av resursbehoven för en efterkris(krigs)tid. Jag vill i detta sammanhang erinra om de förestående förhandlingarna rörande ett internationellt veteavtal som kan resultera i att nationella lager kommer att byggas upp. En fortsatt minskning av beredskapslagren av brödsäd bör därför eventuellt i fortsättningen kunna samordnas med uppbyggandet av lagren i veteavtalets regi.

Jag anser även att de av jordbruksnämnden föreslagna förändringarna av livsmedelslagringen bör fullföljas enligt planen. Dock bör de föreslagna ökningarna av kaffelagren ej genomföras.

För budgetåret 1978/79 medför lagerförändringarna ett ökat kapitalbehov av 14 milj. kr., varav 5 milj. kr. skall användas för en ökning av lagren av gödsel- och bekämpningsmedel. Jag kommer att under Fonden för beredskapslagring, statens jordbruksnämnds delfond, ta upp frågan om medelsanvisning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 64 085 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för beredskapslagring av jordbruksprodukter m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 64 085 000 kr.

C 5. Stöd till jordbruket i norra Sverige

1976/77	Utgift	104 537 454
1977/78	Anslag	105 000 000
1978/79	Förslag	138 300 000

Statens jordbruksnämnd disponerar anslaget för pristillägg enligt kungörelsen (1971: 421) om prisstöd till vissa jordbruk (ändrad senast 1977: 413) och enligt kungörelsen (1973: 508) om prisstöd till rennäringen (ändrad senast 1977: 171).

Statens jordbruksnämnd

Mjölkinvägningen till mejeri har under budgetåret 1976/77 varit ungefär oförändrad i förhållande till föregående budgetår. Utgifterna för prisstödet under budgetåret 1976/77 fördelar sig med 82,5 milj. kr. till mjölk, 19,2 milj. kr. till kött av nötkreatur, får och svin samt 1,6 milj. kr. till renkött. För att ge kompensation för kostnadsutvecklingen sedan föregående översyn har enligt beslut av riksdagen (prop. 1976/77: 94, JoU 1976/77: 28, rskr 1976/77: 257) pristilläggen för norra Sverige justerats, varigenom kostnaden för stödet beräknas öka med 29,4 milj. kr. För budgetåret 1977/78 har riksdagen vidare beslutat att pristillägget för renkött skall öka från 55 kr. till 100 kr. per slaktkropp (prop. 1976/77: 100 bil. 13, JoU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 182). Pristillägget beräknas därvid öka med 1,5 milj. kr. I övrigt föreligger inga ändringar i fråga om stödnivåer och områdesindelning. Med hänsyn härtill och till produktionsutvecklingen beräknar nämnden medelsåtgången för innevarande budgetår till 136 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 upptas av nämnden till 136 milj. kr.

Föredraganden

Medelsbehovet för det hittillsvarande prisstödet till jordbruket och rennäringen i norra Sverige beräknar jag till 136 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Regeringen har i prop. 1977/78: 19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. lagt fram förslag om ett utökat stöd till jordbruket i norra Sverige. Utvidgningen av stödet avser prisstöd till smågrisproduktionen och getskötseln fr. o. m. budgetåret 1978/79. För budgetåret 1978/79 har jag beräknat kostnaderna för prisstödet till smågrisproduktionen och getskötseln till 1,8 milj. kr. resp. 0,5 milj. kr.

Anslaget bör föras upp med 138 300 000 kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 138 300 000 kr.

C 6. Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten C 3 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 1 400 000 kr.

C 7. Bidrag till permanent skördeskadeskydd

1976/77	Utgift	30 000 000
1977/78	Anslag	30 000 000
1978/79	Förslag	30 000 000

Under anslaget anvisas statens bidrag till skördeskadefonden. Medlen används för att bestrida ersättningar för skördeskador.

Statens jordbruksnämnd

Efter samråd med statistiska centralbyrån beräknas statsbidraget till skördeskadefonden för budgetåret 1978/79 till oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till permanent skördeskadeskydd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 30 000 000 kr.

C 8. Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.

1976/77	Utgift	25 264 000
1977/78	Anslag	25 156 000
1978/79	Förslag	26 902 000

Statens jordbruksnämnd är huvudmyndighet för det permanenta skördeskadeskyddet. Skördeskadeskyddets kansli är knutet till statistiska centralbyrån. Under anslaget anvisas medel som disponeras av statistiska centralbyrån för att bekosta de objektiva skördeuppskattningarna, skördeskadeskyddets tekniska administration, lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion samt jordbruksekonomiska undersökningen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statistiska centralbyrån	Föredraganden
Anslag			
Objektiva skördeuppskattningar	13 464 000	+2 023 000	+1 278 000
Skördeskadeskyddets tekniska administration	2 491 000	+ 258 000	+ 233 000
Lantbruksregistret och därmed samordnad statistikproduktion	6 547 000	+ 472 000	+ 187 000
Jordbruksekonomiska undersökningen	2 403 000	+ 323 000	+ 299 000
Ej disponerat belopp	251 000	− 251 000	− 251 000
	25 156 000	**+2 825 000**	**+1 746 000**

Statistiska centralbyrån

F. n. sker en allmän genomgång av lantbruksstatistiken vid centralbyrån. Resultaten väntas bli presenterade i anslutning till nästa års anslagsframställning.

I samband med lokala skördeskador erfordras ofta tillfälliga åtgärder såsom ökad provtagning. Medel för sådan utökad verksamhet finns f. n. inte inom ordinarie anslag för de objektiva skördeuppskattningarna. En ökning av resurserna med 150 000 kr. behövs för att tillgodose förstahandsbehovet av sådana extraordinära åtgärder.

Skördeskadeskyddets tekniska administration förutsätts få oförändrad omfattning och utformning i avvaktan på förslag som kan aktualiseras i samband med pågående utredning av skördeskadeskyddet.

Lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion utvidgas med tre–fem års mellanrum till en s. k. lantbruksräkning. En sådan räkning har genomförts år 1976 liksom en trädgårdsräkning år 1977. Under budgetåret 1977/78 utförs vissa specialstudier i anslutning till 1976 års lantbruksräkning. Centralbyrån anser att en utredning om möjligheterna att förenkla genomförandet av lantbruksräkningarna vad gäller t. ex. uppgiftsinsamlingen bör företas under budgetåret 1978/79. Tidpunkten för nästa lantbruksräkning har i långtidsplanen angivits till år 1980. Det beslutade uppskovet med fastighetstaxeringen till år 1981 kan leda till att även lantbruksräkningen bör genomföras först år 1981. För förberedande utredning inför nästa lantbruksräkning behövs 219 000 kr. under budgetåret 1978/79 oavsett vilket år nästa lantbruksräkning kan komma att göras. För utvecklingsarbetet i anslutning till pågående översyn av den årliga lantbruksregistreringen erfordras oförändrad medelstilldelning.

För jordbruksekonomiska undersökningen beräknas oförändrat medelsbehov.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 26 902 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 26 902 000 kr.

D. SKOGSBRUK

D 1. Skogsstyrelsen

1976/77 Utgift	14 351 580
1977/78 Anslag	16 018 000
1978/79 Förslag	18 433 000

Skogsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om skogsbruket på mark, där skogsvårdslagen (1948: 237) äger tillämpning. Det åligger skogsstyrelsen särskilt att leda de statliga åtgärderna för att främja det enskilda skogsbruket och att verka för dettas och skogsnäringens utveckling. Styrelsen är ledande, samordnande och rådgivande organ för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och central myndighet för rådgivnings- och fortbildningsverksamhet rörande det enskilda skogsbrukets rationalisering samt för virkesmätning och skogsstatistik. Styrelsen bedriver den skogliga prognosverksamhet som behövs som underlag bl. a. för utformning och tillämpning av skogspolitiken.

Skogsstyrelsen leds av en styrelse. Chef för skogsstyrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns fyra huvudenheter, en för skogsfrågor, en för prognosverksamhet, en för rådgivning och en för administrativa frågor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	72	+4	–
Övrig personal	49	–	–
	121	**+4**	**–**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	11 980 000	+2 426 000	+1 873 000
Sjukvård	40 000	+ 1 000	–
Reseersättningar	713 000	+ 203 000	+ 121 000
Därav utrikes resor	(20 000)	(+ 10 000)	(+ 5 000)
Lokalkostnader	1 020 000	+ 200 000	+ 200 000
Expenser	2 128 000	+ 585 000	+ 368 000
Därav engångsutgifter	(–)	(+ 43 000)	(–)
Provmätningar	23 000	+ 2 000	+ 2 000
Ej disponerat belopp	149 000	– 149 000	– 149 000
	16 053 000	**+3 268 000**	**+2 415 000**
Uppbördsmedel			
Inkomst av fotogrammetrisk uppdragsverksamhet	35 000	–	–
Nettoutgift	**16 018 000**	**+3 268 000**	**+2 415 000**

Skogsstyrelsen

Skogsbrukets allmänna situation och problem gör det angeläget med en förstärkning av styrelsens resurser i främst personellt hänseende för att det skall bli möjligt att tillfredsställande fullgöra de mångskiftande viktiga uppgifter som ankommer på styrelsen såsom centralt statligt organ för det enskilda skogsbrukets och skogsnäringens förkovran.

Skogsstyrelsen behandlar härefter de särskilda yrkandena för budgetåret 1978/79.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 635 000 kr.

2. 0-alternativet innebär en minskning med sex tjänster, vilket inte är försvarbart med hänsyn till det ackumulerade behovet av intensifierade insatser från styrelsens sida.

3. För att öka effektiviteten i arbetet med att höja skogsproduktionen behöver huvudenheten för skogsfrågor förstärkas med en förste byråsekreterare för planläggningsfrågor och en byrådirektör för diknings- och gödslingsfrågor (+247 000 kr.).

4. För att möjliggöra en intensifiering av personalutvecklingsverksamheten inom skogsvårdsorganisationen behöver huvudenheten för rådgivning förstärkas med en byrådirektör (+128 000 kr.).

5. Ökade krav i fråga om personaladministration gör det nödvändigt att förstärka huvudenheten för administrativa frågor med en byrådirektör (+127 000 kr.).

6. För ökad reseverksamhet och representation efter styrelsens flyttning till Jönköping behövs 103 000 kr. För vidgat utnyttjande av datorsystemen m. m. och för motionsverksamhet bland de anställda behövs ytterligare 177 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag förevarande anslag till 18 433 000 kr. Jag har därvid beräknat bl. a. 50 000 kr. för ökade resekostnader till följd av styrelsens omlokalisering.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogsstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 18 433 000 kr.

D 2. Bidrag till skogsvårdsstyrelserna

1976/77	Utgift	68 101 565
1977/78	Anslag	72 187 000
1978/79	Förslag	86 384 000

Skogsvårdsstyrelserna har till uppgift att främja och stödja den enskilda skogshushållningen samt att verka för att skogsvårdsarbetet inom de en-

skilda skogarna bedrivs på ett planmässigt sätt. Styrelserna skall också utöva den uppsikt och vidta de åtgärder som enligt gällande skogsvårds-, naturvårds- och andra författningar ankommer på dem.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Förvaltningspersonal	244	–	–
Teknisk personal	449	–	–
	693	–	–
Anslag			
Avlöningar	43 359 000	+ 3 761 000	+ 7 814 000
Lönekostnadspålägg	20 613 000	+ 4 109 000	+ 5 562 000
Skogsvårdsstyrelsernas allmänna verksamhet	7 979 000	+ 28 841 000	+ 805 000
Skogsvårdsgårdar, ersättning till domänverkets fond	236 000	+ 16 000	+ 16 000
	72 187 000	**+ 36 727 000**	**+ 14 197 000**

Skogsstyrelsen

Under budgetåret 1976/77 uppgick skogsvårdsstyrelsernas förrättningsverksamhet till drygt 265 000 dagar eller 7 000 dagar färre än under det närmast föregående budgetåret. Den offentliga verksamheten ökade med 300 dagar till 71 700 dagar. De skogliga beredskapsarbetena svarade för 52 % av den totala verksamheten.

Behovet av skogsvårdande åtgärder inom det enskilda skogsbruket är mycket stort. Vidare är det synnerligen angeläget att öka insatserna för att höja och förbättra virkesproduktionen. Skogsvårdsstyrelsernas medelsresurser bör därför förstärkas så att de kan dels fylla sin basuppgift att tillse att skogsvårdslagens grundkrav efterlevs, dels verkställa de nya uppgifter av offentlig natur som efter hand har tillkommit.

Mot bakgrund härav bör antalet offentliga förrättningsdagar ökas med 17 800 till 88 000. Anslaget till skogsvårdsstyrelserna bör grundas på kostnaden för den offentliga verksamheten och inte som hittills på genomsnittskostnaden för offentlig verksamhet och serviceverksamhet. Den förra har beräknats till 1 072 kr. per förrättningsdag för budgetåret 1976/77. Den beräknas genom automatiska kostnadsökningar stiga till 1 108 kr. för budgetåret 1978/79.

Det statliga bidraget till skogsvårdsstyrelsernas offentliga verksamhet under budgetåret 1978/79 bör uppgå till 97 504 000 kr. Vissa utgifter av offentlig natur som inte ingår i förrättningsdagskostnaden beräknas till 860 000 kr.

Om den del av statens inkomst av skogsvårdsavgifter som tillförs skogs-

vårdsstyrelserna via detta anslag kommer att uppgå till oförändrat 11,7 milj. kr. blir för budgetåret 1978/79 det totala statsbidraget till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet 110 064 000 kr. Beloppet bör fördelas på olika anslag enligt följande. Tjänstebrevskostnader bör bestridas från anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänstebrevsförsändelser. Utgifterna för reseersättningar till personal för viss kursverksamhet bör belasta anslaget Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. samt vissa förrättningskostnader anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Beloppen under nyssnämnda anslag bör tas upp med resp. 800 000, 200 000 och 150 000 kr. eller sammanlagt 1 150 000 kr. Resterande 108 914 000 kr. bör anvisas under anslaget Bidrag till skogsvårdsstyrelserna.

Skogsstyrelsen bör bemyndigas att fördela anslaget på skogsvårdsstyrelserna.

1. Pris- och löneomräkning 17 005 000 kr.

2. 0-alternativet innebär en minskning av antalet tjänster med 35 och en minskning av den allmänna verksamheten.

Föredraganden

Antalet förrättningsdagar i skogsvårdsstyrelsernas offentliga verksamhet för budgetåret 1978/79 beräknar jag till 70 200. Medelstilldelningen per förrättningsdag bör höjas från 865 kr. till 1 068 kr. Utgiftsramen för skogsvårdsstyrelsernas ej taxebelagda verksamhet blir med utgångspunkt i detta belopp 74 974 000 kr. För vissa andra kostnader av offentlig natur bör beräknas 860 000 kr. Av de medel som flyter in i form av skogsvårdsavgifter bör skogsvårdsstyrelserna över detta anslag tillföras 11,7 milj. kr.

Jag förordar att den totala kostnadsramen för den med statsmedel finansierade delen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1978/79 bestäms till 87 534 000 kr. Fördelningen på olika anslag bör ske enligt följande. Tjänstebrevskostnaderna bör bestridas från anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänstebrevsförsändelser under sjätte huvudtiteln. Vidare bör utgifter för reseersättningar till personal för kursverksamheten belasta anslaget Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. samt vissa förrättningskostnader anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Dessa utgifter bör nästa budgetår beräknas till resp. 800 000, 200 000 och 150 000 kr. eller sammanlagt 1 150 000 kr. Återstående 86 384 000 kr. bör anvisas under förevarande anslag.

Liksom hittills bör regeringen fastställa stat för den av statsmedel finansierade delen av skogsvårdsstyrelsernas omkostnader samt bemyndiga skogsstyrelsen att i övrigt fördela anslaget mellan skogsvårdsstyrelserna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till skogsvårdsstyrelserna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 86 384 000 kr.

D 3. Bidrag till skogsförbättringar

1976/77 Utgift	11 090 874
1977/78 Anslag	12 000 000
1978/79 Förslag	12 000 000

Huvuddelen av anslaget utnyttjas för att lämna bidrag till skogsplantering. I övrigt lämnas stöd till iståndsättning av skogar med otillfredsställande skogstillstånd, bl. a. vissa restskogar, till skogsdikning, till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter, till inventering av vissa skador på växande skog samt till att täcka förluster till följd av sådan statlig kreditgaranti, som avses i kungörelsen (1969: 705) om statligt stöd vid skada på skog. Bidragsbestämmelserna för anslaget finns i kungörelsen (1948: 239) om statsbidrag till vissa skogsförbättrande åtgärder (ändrad senast 1976: 413).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Rambelopp			
1. Skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark	4 500 000	+ 4 500 000	–
2. Omplantering efter snytbaggeskador m. m.	[1] 5 000 000	+ 10 000 000	–
3. Övriga åtgärder	3 000 000	+ 1 000 000	–
	12 500 000	**+ 15 500 000**	–
Anslag	**12 000 000**	**+ 16 000 000**	–

[1] I anslutning till tilläggsbudget II föreslås ytterligare 15 milj. kr.

Skogsstyrelsen

1. Under budgetåret 1976/77 har 3 700 ha definitivt nedlagd jordbruksmark skogsodlats med stöd av medel ur anslaget. Den anvisade bidragsramen har förbrukats helt. Efterfrågan på bidrag har överstigit tillgången.

Det uppdrag som skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och naturvårdsverket har haft att utarbeta förslag till åtgärder på mark som har tagits ur jordbruksproduktionen och inte har kommit till särskilt utnyttjande har redovisats för regeringen. Av redovisningen framgår bl. a. att ca 180 000 ha nedlagd jordbruksmark kan disponeras för olika ändamål år 1980. Av denna areal beräknas ca 35 000 ha behövas för vägar, bebyggelse, naturvård m. m. och ca 30 000 ha förbli outnyttjade. Resterande 115 000 ha står därmed till förfogande för aktivt jordbruk och skogsbruk. Det är svårt att bedöma hur stor del som kan komma att återanvändas för jordbruksproduktion. Skogsodlingen på nedlagd jordbruksmark bör emellertid ökas från 4 500 ha per år till 7 000 ha. En förutsättning härför är bl. a. en intensifiering av markanvändningsplaneringen som görs av skogsvårdsstyrelserna och

som innebär en sammanvägning av olika användningsintressen. Styrelsen föreslår att ifrågavarande bidragsram ökas med 4,5 milj. kr. till 9 milj. kr. Vidare föreslås att bidragsramen liksom hittills får i begränsad omfattning tas i anspråk för att upprätta nämnda planer.

2. Under budgetåret 1976/77 har 9 milj. kr. utbetalats i bidrag för omplantering efter snytbaggeskador m. m. Behovet av bidrag har varit avsevärt större. Snytbaggens härjningar har successivt ökat. Skogsvårdsstyrelserna får allt svårare att hävda skogsvårdslagens bestämmelser om snabba återväxtåtgärder. Vidare antas risken för skador göra markägarna tveksamma till slutavverkning. Detta leder i sin tur till råvaruförsörjningsproblem för främst sågverksindustrin.

Styrelsen föreslår att nuvarande bidragsbestämmelser ändras så att bidrag kan utgå dels tills nya bekämpningsmetoder som uppfyller skäliga krav på säkerhet har skapats, dels vid omplantering även efter skador som har inträffat efter år 1975, dels också om det behövs en andra omplantering. Styrelsen föreslår vidare att bidrag får beviljas inom en ram av 15 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Detta belopp räcker för plantering av ca 15 milj. plantor. Behovet av omplantering kommer dock troligen att bli avsevärt större varför styrelsen räknar med att ytterligare medel kommer att behöva anvisas på tilläggsbudget. Mot bakgrund härav och mot bakgrund av behovet att påskynda och förenkla handläggningen är det enligt styrelsen önskvärt att regeringen får riksdagens bemyndigande att i mån av behov besluta om bidrag för ifrågavarande ändamål utan att bidragsramarna belastas. Sådant bemyndigande finns f. n. i fråga om bidrag till åtgärder mot insektshärjning av större omfattning i samband med skada på skog.

3. Ramen för bidrag till övriga åtgärder används främst till åtgärder för att häva otillfredsställande skogstillstånd på vissa försumpade marker i södra och mellersta Sverige. Sammanlagt har ca 6 400 ha dikats och 2 300 ha skogsodlats. Den anvisade bidragsramen har förbrukats helt. Den hittillsvarande verksamheten bör mot bakgrund härav bedrivas i oförändrad omfattning. Bidragsramen för ändamålet bör ökas med 1 milj. kr. till 4 milj. kr.

För att vid valet av dikningsobjekt möjliggöra en angelägen avvägning mellan skogsproduktions- och andra intressen behöver skogsvårdsstyrelsernas arbete med översiktlig planläggning intensifieras. För ändamålet har medel beräknats under anslaget Bidrag till skogsvårdsstyrelserna.

Under budgetåren 1966/67–1971/72 och 1976/77–1977/78 har bidrag beviljats inom ifrågavarande ram för försöksverksamhet med mekaniserad dikning, gödsling och skogsodling av myrmark. Försöken skall nu revideras och utvärderas. Efter samråd med Sveriges lantbruksuniversitet föreslår styrelsen att under budgetåret 1978/79 får tas i anspråk 100 000 kr. av ifrågavarande ram för ändamålet.

4. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 28 milj. kr.

Föredraganden

I anslutning till tilläggsbudget II till statsbudgeten för innevarande budgetår föreslår jag senare denna dag att ytterligare 15 milj. kr. skall kunna anvisas som bidrag till omplantering efter snytbaggeskador m. m. Jag föreslår samtidigt att bidrag skall kunna utgå även vid omplantering av skogskulturer som har skadats år 1976. Någon ytterligare vidgning av bidragsbestämmelserna är jag inte beredd att förorda bl. a. med hänsyn till att statsbidragen till skogsbruket ses över av 1973 års skogsutredning (Jo 1973: 06). Utredningen kommer att redovisa sina förslag inom kort. Vid prövningen av utredningens förslag kommer behovet av åtgärder med anledning av bl. a. snytbaggeskador att övervägas. Visst statsbidrag bör emellertid kunna utgå även under nästa budgetår.

Jag föreslår att ramen för statsbidrag till skogsodling på nedlagd jordbruksmark tas upp med 4,5 milj. kr. (1). För statsbidrag till omplantering efter snytbaggeskador m. m. bör ramen tas upp med 5 milj. kr. (2). För statsbidrag till med anslaget i övrigt avsedda åtgärder bör ramen tas upp med 3 milj. kr. Jag har därvid tagit hänsyn bl. a. till medelsbehovet för försöksverksamhet med mekaniserad dikning m. m. av myrmark (3). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de olika ändamålen. För utbetalning under anslaget beräknar jag 12 milj. kr. (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljas med sammanlagt högst 12 500 000 kr. till skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark och med anslaget i övrigt avsedda ändamål,
2. till *Bidrag till skogsförbättringar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 12 000 000 kr.

D 4. Vägbyggnader på skogar i enskild ägo

1976/77	Utgift	20 968 629
1977/78	Anslag	20 000 000
1978/79	Förslag	20 000 000

Statsbidrag utgår för att bygga skogsbilvägar. Till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt kan förhöjt bidrag lämnas. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1943: 530) angående statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m. (ändrad senast 1976: 412).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Rambelopp			
1. Skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet	21 500 000	+ 13 500 000	–
2. Skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet	8 000 000	+ 13 000 000	–
3. Förhöjning av statsbidraget till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt	500 000	–	–
4. Statsbidrag till drift av skogsvägar	–	+ 19 500 000	–
5. Kreditgaranti till skogs-vägbyggnadsföretag	–	+ 3 000 000	–
	30 000 000	**+ 49 000 000**	–
Anslag	**20 000 000**	**+ 44 500 000**	–

Skogsstyrelsen

1. Under budgetåret 1976/77 har bidrag beviljats till sammanlagt 840 km skogsvägar i det inre stödområdet varav för ca 700 km från ifrågavarande anslag. Ca 75 % av skogsmarken i området finns nu inom acceptabelt avstånd från väg. Resterande areal representerar avsevärd produktionskapacitet och sysselsättning. Det är därför angeläget att skogsvägar byggs även där. Visst behov finns att bygga om äldre skogsvägar.

Markägarnas intresse av att bygga skogsvägar är stort i området. Skogsvårdsstyrelserna kan om medel ställs till förfogande öka verksamheten till minst 25 % över långtidsplanens 800 km per år. Styrelsen föreslår att bidragsramen ökas med 13,5 milj. kr. till 35 milj. kr. för att göra detta möjligt. Styrelsen föreslår vidare att 100 000 kr. av ifrågavarande rambelopp får användas för undersökningar i syfte att anpassa de tekniska normerna och att erhålla metoder för effektivare användning av material och maskiner.

2. I övriga delar av landet har bidrag beviljats till ca 450 km skogsvägar under budgetåret 1976/77. Viss ombyggnadsverksamhet har även skett. Även om nybyggnad av skogsvägar fortfarande är nödvändig i detta område är det mest angeläget att bygga om sådana vägar som har för låg standard för nuvarande transportsystem. Drygt 50 % av skogsmarksarealen betjänas av sådana vägar. Om- och nybyggnadsverksamheten behöver därför ökas till minst 2 000 km per år. Av praktiska skäl bör verksamheten dock begränsas till 1 000 km under budgetåret 1978/79. För att detta skall bli möjligt behöver rambeloppet för skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet ökas med 13 milj. kr. till 21 milj. kr.

För att ombyggnadsverksamheten i området skall få önskvärd omfattning och inriktning bör bidrag i fortsättningen kunna utgå med högst 60 %

av godkänd kostnad mot nuvarande högst 50 %.

3. Förhöjt statsbidrag till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt har inte utgått under budgetåret 1976/77. Efter regeringens medgivande har rambeloppet i stället utnyttjats för sedvanliga bidrag i det inre stödområdet. Visst behov av medel kan uppkomma under budgetåret 1978/79. Styrelsen föreslår därför att ramen tas upp med 500 000 kr.

4 och 5. I skrivelse den 29 april 1974 har styrelsen hemställt att det statliga stödet till skogsväghållning utökas att omfatta drift av skogsvägar samt att den nuvarande låneformen ersätts med statlig kreditgaranti för lån. Det är angeläget att denna verksamhet kan påbörjas under budgetåret 1978/79. För dessa båda ändamål behöver anvisas två nya rambelopp av resp. 19,5 milj. kr. och 3 milj. kr.

6. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 64,5 milj. kr.

Föredraganden

Som jag tidigare har erinrat om gör 1973 års skogsutredning en översyn av statsbidragen till skogsbruket och utredningen kommer inom kort att redovisa sina förslag. Jag är därför inte beredd att förorda någon ändring av bestämmelserna om statsbidrag till skogsvägbyggnadsföretag eller någon utvidgning av stödet. Jag föreslår att ramen för statsbidrag till skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet tas upp med oförändrat 21,5 milj. kr. Jag har därvid tagit hänsyn bl. a. till medelsbehovet för undersökningar rörande tekniska normer m. m. För statsbidrag till skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet bör ramen tas upp med oförändrat 8 milj. kr. (1, 2, 4, 5). För förhöjning av statsbidraget till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt bör tas upp en ram av oförändrat 500 000 kr. (3). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de olika ändamålen.

För utbetalning under anslaget beräknar jag 20 milj. kr. (6).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljas med sammanlagt högst 30 000 000 kr. till skogsvägbyggnadsföretag,
2. till *Vägbyggnader på skogar i enskild ägo* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

D 5. Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.

1976/77	Utgift	37 679 291
1977/78	Anslag	45 000 000
1978/79	Förslag	45 000 000

Statsbidrag utgår till markägare i Norrland utom Gästrikland samt inom vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län. Huvuddelen av anslaget

utnyttjas för bidrag till åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige. Viss mindre del används för att fullgöra tidigare planerade åtgärder inom s. k. samverkansområden i de fyra nordligaste länen. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1974: 472) om statsbidrag till skogsvård i norra Sverige, kungörelsen (1940: 599) angående villkor för statsbidrag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. samt i regleringsbrev för budgetåret 1960/61 angående bl. a. det särskilda stödet åt skogsbruket i övre Norrland.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Rambelopp			
Intensifierad skogsvård i norra Sverige	**49 000 000**	**+20 000 000**	–
Anslag	**45 000 000**	**+14 000 000**	–

Skogsstyrelsen

Stödet till intensifierad skogsvård i norra Sverige har starkt stimulerat intresset för att utföra skogsvårdsåtgärder och öka självverksamheten. Bl. a. har ej godtagbara återväxter förbättrats i stor omfattning. Ungskogsröjningarna har ökat påtagligt och dikningsverksamheten har varit omfattande. Stödet har inneburit ett väsentligt tillskott till sysselsättningen. Den för budgetåret 1976/77 anvisade bidragsramen har förbrukats helt. Bidraget har fördelats med 27 % till Norrbottens län, 21 % till Västerbottens län, 14 % till Jämtlands län, 11 % till Västernorrlands län, 10 % till Gävleborgs län, 9 % till Kopparbergs län och 8 % till Värmlands län. Fördelningen på ägargrupper har varit följande, nämligen 58 % till privata skogsägare, 27 % till bolag och 15 % till staten och andra allmänna skogsägare. Sysselsättningseffekten har beräknats till sammanlagt ca 117 000 dagsverken.

Med ledning av inkomna ansökningar om bidrag, det långsiktiga behovet av åtgärder och de praktiska möjligheterna att utföra arbetena har styrelsen efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen bedömt att rambeloppet för budgetåret 1978/79 bör ökas med 20 milj. kr. till 69 milj. kr. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 59 milj. kr.

Föredraganden

Jag föreslår att ramen för statsbidrag till intensifierad skogsvård i norra Sverige tas upp med oförändrat 49 milj. kr. För utbetalning under anslaget beräknar jag 45 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag beviljas med

sammanlagt högst 49 000 000 kr. till intensifierad skogsvård i norra Sverige,

2. till *Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 000 kr.

D 6. Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.

1976/77	Utgift	1 603 872
1977/78	Anslag	2 329 000
1978/79	Förslag	2 515 000

Från anslaget bestrids kostnader för rådgivnings- och kursverksamhet riktad till skogsägare och skogsarbetare med syfte att främja skogsbrukets rationalisering samt för viss personalutbildning och information.

Skogsstyrelsen

Rådgivningsverksamheten, som planeras för femårsperioder, bedrivs dels i direkt kombination med skogsvårdsstyrelsernas serviceverksamhet, bidragsgivning och lagövervakning, dels som ren utbildning för skogsägare och anställda i privatskogsbruket. Rådgivningen bör under de närmaste åren inriktas främst på produktionsfrämjande åtgärder och arbetsmiljö. När det gäller produktionsfrämjande åtgärder är beståndsanläggningen det väsentligaste arbetsområdet. Rådgivning i återväxtfrågor kräver bl. a. stora insatser med uppsökande verksamhet för att skogsägare som inte bor på sina fastigheter skall nås. Intensivare rådgivning, bl. a. teknisk sådan, behövs i fråga om röjning och gallring. Styrelsen beräknar starta en ny rådgivningskampanj nästa budgetår med syfte att informera om den väntade nya skogsvårdslagstiftningen. Den pågående rådgivningen i skogsskyddsfrågor planeras fortsätta de närmaste åren. Med hänsyn till de stora riskerna för olycksfall och ohälsa i skogsarbete måste rådgivningen i arbetsmiljöfrågor ges hög prioritet. För denna krävs ökade resurser.

Informationen till den enskilde skogsbrukaren måste utökas i fråga om hans rättigheter och skyldigheter i olika sammanhang. Bl. a. gäller detta frågor om statsbidrag, skogsvårdslagens bestämmelser, skogsskydd, arbetsmiljöfrågor i allmänhet och den nya arbetsmiljölagen. För att skogsvårdsstyrelserna skall kunna tillgodose myndigheters, företags, organisationers, skolors och allmänhetens efterfrågan på skoglig information krävs väsentligt ökade resurser.

En förstärkning av personalutbildningen planeras främst i fråga om vidareutbildning av förmän, fortbildning av rådgivare och plantskolepersonal och i fråga om organisations- och samarbetsfrågor. De pedagogiska hjälpmedel som är nödvändiga i rådgivningsverksamheten behöver förnyas och utökas.

Styrelsen tillstyrker en hemställan från Sveriges skogsvårdsförbund om statsbidrag med 100 000 kr. för intensifierad informationsverksamhet.

Mot denna bakgrund ökar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 med 1 150 000 kr. Anslaget bör tas upp med 3 479 000 kr.

1. Pris- och löneomräkning 346 000 kr.

2. 0-alternativet innebär en nedskärning av insatserna på områdena arbetsmiljö, skogsvårdslagen, skogsskydd och beståndsanläggning (+212 000 kr.).

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 186 000 kr. till 2 515 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 515 000 kr.

D 7. Främjande av skogsvård m. m.

1976/77	Utgift	8 764 270	Reservation	1 752 017
1977/78	Anslag	7 500 000		
1978/79	Förslag	7 500 000		

Anslaget är avsett att användas för åtgärder som främjar skogsvård samt arbetarskydd och arbetsmiljö i skogsbruket. Regeringen har föreskrivit att skogsstyrelsen får disponera medlen efter beslut av regeringen i varje särskilt fall efter förslag av skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen

Anslaget har under budgetåret 1976/77 använts för rådgivnings- och informationsinsatser inom områdena beståndsanläggning, beståndsvård, skogsskydd och naturvård samt för vissa utredningar och undersökningar inom nämnda områden. Vidare har inköp av maskiner och redskap för demonstration av avverkningsarbete finansierats från anslaget. Under innevarande budgetår kommer anslaget att användas även för bl. a. rådgivning om återväxtfrågor, arbetsteknik och arbetsmiljö.

För budgetåret 1978/79 föreslår styrelsen att medel tilldelas för att fortsätta de under tidigare budgetår inledda rådgivnings- och informationsåtgärderna bl. a. med de genomförda undersökningarna som underlag. Vidare bör bl. a. påbörjade undersökningar om yrkesskador bland skogsägare fortsätta.

Anslaget bör föras upp med oförändrat 7,5 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör som skogsstyrelsen har föreslagit föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av skogsvård m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

E. FISKE

E 1. Fiskeristyrelsen

1976/77 Utgift	12 778 039
1977/78 Anslag	12 779 000
1978/79 Förslag	15 327 000

Fiskeristyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden angående fiskerinäringen, fritidsfisket och fiskevården, i den mån sådana ärenden ej ankommer på annan myndighet. Styrelsen är chefsmyndighet för statens lokala fiskeriadministration.

Fiskeristyrelsen leds av en styrelse. Chef för fiskeristyrelsen är en överdirektör. Inom styrelsen finns en administrativ byrå, en fiskebyrå, en fiskevårdsbyrå samt ett havsfiskelaboratorium och ett sötvattenslaboratorium.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Fiskeri-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	34	+ 7	+2
Övrig personal	64	+ 4	+2
	98	**+11**	**+4**
Anslag			
Lönekostnader för tjänstemän	6 386 000	+2 283 000	+1 297 000
Lönekostnader för annan personal än tjänstemän	2 749 000	+ 301 000	+ 220 000
Sjukvård	22 000	–	–
Reseersättningar	284 000	+ 132 000	+ 28 000
Därav utrikes resor	(15 000)	(+ 10 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	1 187 000	+ 700 000	+ 700 000
Expenser	337 000	+ 444 000	+ 348 000
Fiskeriundersöknings-fartygens omkostnader	1 336 000	+ 256 000	+ 42 000
Övriga utgifter	391 000	+ 128 000	–
Ej disponerat belopp	87 000	– 87 000	– 87 000
	12 779 000	**+4 157 000**	**+2 548 000**

Fiskeristyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 2 017 000 kr.
2. Alternativ 0 innebär ökning av anslaget med 1 282 000 kr. och medför

minskad insats av extra personal samt minskad verksamhet med fiskeriundersökningsfartygen.

3. Vid administrativa byrån krävs en amanuens för personalärenden. Dessutom behöver byrån tillföras ytterligare tre assistenter för ekonomiadministrativa uppgifter samt sekreterarhjälp åt verkschefen och fackbyråerna. (+321 000 kr.)

4. För internationella ärenden behövs en byråchef (+165 000 kr.).

5. För verksamhetsplaneringen behövs en planeringssekreterare (+144 000 kr.).

6. Vid fiskevårdsbyrån behövs en handläggare för fiskodlingsverksamheten. Vidare behöver fritidsfiskesektionen en assistent och tillfällig arbetskraft för kartritning. (+228 000 kr.)

7. Fiskebyrån behöver tillföras en assistent för bearbetning av fångststatistik (+84 000 kr.).

8. Vid havsfiskelaboratoriet behövs ytterligare en laborator för ledningen av det kemiska laboratoriet vid hydrografiska avdelningen. Samtidigt kan en tjänst som förste fiskeriinspektör dras in. (+29 000 kr.)

9. Vid sötvattenslaboratoriet krävs ytterligare en laborator för forskning rörande signalkräfta m. m. Till följd av att samförläggningen med naturvårdsverkets undersökningslaboratorium upphört behöver laboratoriet en telefonist. (+216 000 kr.)

10. För att bereda tio praktikanter sysselsättning krävs 120 000 kr.

11. Anslagsposten för reseersättningar behöver ökas för att ge utrymme för informations- och utbildningsverksamheten bland de anställda och för det ökade behovet av utrikes resor (+60 000 kr.).

12. Anslagsposten för expenser behöver tillföras medel för årlig ersättning till statens datamaskinfond. Vidare behöver posten räknas upp på grund av ökade tryckningskostnader för publikationstryck och för att täcka kostnader för utmärkelser, personalvård och höjda avgifter för anlitande av PK-bankens lönesystem. (+360 000 kr.)

13. Anslagsposten för övriga utgifter behöver ökas för att bekosta sötvattenslaboratoriets registrering och administration av fiskmärkning i sötvatten som f. n. finansieras med vattenavgiftsmedel (+60 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 327 000 kr. Jag har därvid räknat medel för en handläggare för personalärenden (3) och en handläggare för bl. a. internationella ärenden (4). Jag har också räknat medel för två biträden och expenser för automatisk databehandling av fångststatistik och fiskelicenser som hänger samman med bilaterala avtal på fiskets område (12).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fiskeristyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 15 327 000 kr.

E 2. Statens lokala fiskeriadministration

1977/78 Anslag 5 903 000
1978/79 Förslag 7 395 000

Statens lokala fiskeriadministration omfattar fiskenämnderna, fiskeriintendentorganisationen, statens fiskeriingenjör, statens fiskodlingsanstalt i Älvkarleby och statens fiskeriförsöksanstalt i Kälarne. Driften av anstalterna bekostas av vattenavgiftsmedel och visst bidrag av statens vattenfallsverk. Vissa utgifter för fiskenämnderna redovisas under anslaget Lantbruksnämnderna (punkten B 2).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Fiskeri-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	54	+1	–
Övrig personal	3	+1	–
	57	**+2**	**–**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	5 574 000	+1 838 000	+1 535 000
Sjukvård	42 000	–	–
Reseersättningar	150 000	+ 33 000	+ 13 000
Lokalkostnader	303 000	–	–
Expenser	51 000	+ 14 000	+ 2 000
Utredningar i vattenmål	–	+6 260 000	–
Driften av fiskodlings-anstalterna	–	+ 725 000	–
Ej disponerat belopp	58 000	– 58 000	– 58 000
	6 178 000	**+8 812 000**	**+1 492 000**
Uppbördsmedel			
Bidrag av vissa fiske- och arrendeavgiftsmedel	175 000	– 175 000	–
Ersättningar för undersökningar	100 000	+6 260 000	–
	275 000	**+6 085 000**	**–**
Nettoutgift	**5 903 000**	**+2 727 000**	**+1 492 000**

Fiskeristyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 608 000 kr.

2. Alternativ 0 innebär ökning av anslaget med 1 235 000 kr. och medför bl. a. vakantsättning av ett antal fiskerikonsulenttjänster vid fiskenämnderna.

3. Eftersom västra fiskeriintendentdistriktet fr. o. m. den 1 juli 1977 omfattar även sötvattnen i de län som ingår i distriktet behöver fiskeriinten-

denten tillföras förstärkning med en biträdande fiskeriintendent och en kansliskrivare (+213 000 kr.).

4. Den personal som är förtecknad under anslaget Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m. föreslås bli redovisad under förevarande anslag. Kostnaden beräknas totalt till 6 260 000 kr. Den föreslås täckas genom taxeinkomster vilka bör tas till uppbörd under anslaget.

5. På grund av den begränsade tillgången på avgiftsmedel enligt 2 kap. 10 § vattenlagen bör den del av driftskostnaderna för fiskodlingsanstalten i Älvkarleby och fiskeriförsöksanstalten i Kälarne som f. n. bekostas av sådana medel i fortsättningen täckas från detta anslag. Medelsbehovet beräknas till 900 000 kr. Därav upptas 725 000 kr. som en särskild utgiftspost. Samtidigt föreslås uppbördsposten Bidrag av vissa fiske- och arrendeavgiftsmedel utgå. (+900 000 kr.)

Föredraganden

Jag är inte beredd att biträda fiskeristyrelsens förslag om ändrad finansiering av kostnaderna för den för handläggning av vattenmål anställda personalen. Till frågor som hänger samman med tillgången på avgiftsmedel enligt 2 kap. 10 § vattenlagen (1918: 523) för fiskodlingsverksamhet avser jag att återkomma i den av mig under punkten E 3 aviserade propositionen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 395 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens lokala fiskeriadministration* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 395 000 kr.

E 3. Främjande i allmänhet av fiskerinäringen

Fiskerikommittén har den 26 september 1977 avgett betänkandet (SOU 1977: 74) Fiskerinäringen i framtiden. De förslag som lagts fram av kommittén berör bl. a. anslagen Främjande i allmänhet av fiskerinäringen, Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m., Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske och Prisreglerande åtgärder på fiskets område.

Det är min avsikt att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition om riktlinjer för fiskeripolitiken samt om prisregleringen på fisk under budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Främjande i allmänhet av fiskerinäringen* för budgetåret 1978/79 beräkna ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

E 4. Kursverksamhet på fiskets område

1976/77 Utgift	359661	Reservation	307271
1977/78 Anslag	455000		
1978/79 Förslag	455000		

Anslaget används huvudsakligen för yrkesutbildning av fiskare, för viss fortbildning av fiskeritjänstemän samt för undervisningskurser och studieresor som är till nytta för verksamheten i sammanslutningar av större betydelse för fritidsfisket.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Fiskeri-styrelsen	Föredra-ganden
Till fiskeristyrelsens disposition för yrkesutbildning av fiskare m. m.	380000	+100000	–
Fortbildning av fiskeritjänstemän	50000	+250000	–
Statsbidrag till Svenska fiskarenas studieförbund för dess allmänna verksamhet	25000	–	–
Statsbidrag till Sveriges fritids-fiskares riksförbund för kurs-verksamhet	–	+ 25000	–
	455000	**+375000**	–

Fiskeristyrelsen

1. Ansökningarna om bidrag till kurser för yrkesutbildning av fiskare uppgår f. n. till ca 700000 kr. För att täcka utgifter för höjda arvoden m. m. samt tillgodose ökade anspråk på kurser särskilt i ekonomiska och tekniska ämnen inom fiskets område behöver posten ökas med 100000 kr.

2. Omorganisationen av fiskeriadministrationen ställer ökade krav på personalutbildningen. Antalet anställda uppgår till ca 250. Medelsbehovet beräknas till 300000 kr.

3. Eftersom behovet av utbildning på fritidsfiskets område är mycket stort förordas att statsbidrag utgår till Sveriges fritidsfiskares riksförbund för dess kursverksamhet med 25000 kr.

Föredraganden

I detta sammanhang vill jag omnämna att chefen för utbildningsdepartementet tidigare denna dag vid punkten D 5 under nionde huvudtiteln har förordat att en allmän utbildningslinje benämnd fiskevårdslinjen inrättas vid universitetet i Göteborg.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet på fiskets område* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 455000 kr.

E 5. Bidrag till fiskehamnar m. m.

1976/77 Utgift	6 119 224	Reservation	3 572 343
1977/78 Anslag	6 450 000		
1978/79 Förslag	7 323 000		

Från anslaget utgår bidrag enligt kungörelsen (1971: 384) om statsbidrag till fiskehamnar. Från anslaget täcks också underskott vid driften av statliga fiskehamnar och kostnader för underhåll och drift av fiskefyrar samt för utmärkning av fiskegränser. Vidare bestrids kostnaderna för fiskets andel i sjöfartsverkets kostnader för farledsverksamheten, sjöräddningsväsendet, fyrar och andra säkerhetsanordningar m. m.

Fiskeristyrelsen

För verksamheten under budgetåret 1977/78 beräknas ett belopp av drygt 6,5 milj. kr. vara disponibelt. Medlen väntas komma att tas i anspråk under budgetåret. För budgetåret 1978/79 beräknas medelsbehovet till 8 650 000 kr. Därav upptas för statsbidrag till fiskehamnar 5 711 000 kr., för täckande av underskott vid driften av de statliga fiskehamnarna 500 000 kr., för underhåll och drift av fiskefyrar och utmärkning av fiskegränser 150 000 kr. samt för fiskets andel i sjöfartsverkets kostnader för farledsverksamheten m. m. 2 289 000 kr.

Föredraganden

Det är min avsikt att föreslå regeringen att ge fiskeristyrelsen i uppdrag att mot bakgrund av bl. a. fiskerikommitténs förslag utreda behovet av hamnar för yrkesfiskets behov.

Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet förordar jag att anslaget räknas upp med 873 000 kr. till följd av ökade kostnader för att täcka fiskets andel i sjöfartsverkets kostnader för farledsverksamheten m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till fiskehamnar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 323 000 kr.

E 6. Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen

1976/77 Utgift	43 107
1977/78 Anslag	20 000
1978/79 Förslag	20 000

Från anslaget utgår bidrag och ersättning i samband med isbrytning för fiskets behov.

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kr.

E 7. Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen

1976/77	Utgift	1 635 709	Reservation	872 869
1977/78	Anslag	1 470 000		
1978/79	Förslag	1 470 000		

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin som förbrukas i yrkesmässigt fiske. Medlen fördelas av fiskeristyrelsen och fiskenämnderna efter ansökan av fiskarorganisationer. Anslaget beräknas på grundval av kalkyler över bensinåtgången som utförs med tre års mellanrum.

Fiskeristyrelsen

Bensinåtgången i yrkesmässigt fiske har år 1974 beräknats till 2 100 400 liter årligen för perioden 1976/77–1978/79. Anslaget bör tas upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med fiskeristyrelsens förslag föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 470 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 8. Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.

E 9. Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten E 3 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet,

1. till *Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.,
2. till *Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 10. Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.

1976/77 Utgift	128 603
1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för de fiskeutredningar i vattenmål som utförs inom statens lokala fiskeriadministration. Kostnaderna finansieras med ersättningar som tas till uppbörd under anslaget. Ersättningarna betalas av sökandena i de vattenmål i vilka särskilda utredningar utförs. Regeringen meddelar årligen bestämmelser och fastställer stat för verksamheten.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Fiskeri-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	19	–	–
Övrig personal	35	–	–
	54	–	–

Fiskeristyrelsen

I enlighet med styrelsens förslag att den personal som f. n. är förtecknad under förevarande anslag fr. o. m. budgetåret 1978/79 skall redovisas under anslaget Statens lokala fiskeriadministration upptar styrelsen ej något anslag för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten E 2 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 11. Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

1976/77 Utgift	535 107
1977/78 Anslag	200 000
1978/79 Förslag	100 000

Från anslaget bestrids huvudsakligen ersättningar till strandägare enligt lagen (1950: 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med 100 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med fiskeristyrelsens förslag minskas med 100 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

E 12. Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten

1976/77	Utgift	–	Reservation	711 017
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Från anslaget utgår bidrag till utövare av yrkesmässigt fiske inom vattenområde där möjligheterna till utkomst av fiske försämrats genom avlysning på grund av att fisk från området genom förorening får anses otjänlig till människoföda. Bestämmelser har meddelats i regleringsbrev för budgetåret 1977/78.

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 13. Prisreglerande åtgärder på fiskets område

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten E 3 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet,

till *Prisreglerande åtgärder på fiskets område* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 45 000 000 kr.

F. SERVICE OCH KONTROLL

F 1. Statens livsmedelsverk

1976/77 Utgift	33 651 001
1977/78 Anslag	35 859 000
1978/79 Förslag	40 512 000

Statens livsmedelsverk är central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor. Till verkets förvaltningsområde hör även besiktningsveterinärorganisationen.

Statens livsmedelsverk leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns tre avdelningar, nämligen hygienavdelningen, undersökningsavdelningen och administrativa avdelningen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens livsmedelsverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	95	+ 8	–
Övrig personal	155	+ 6	–
	250	**+14**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	19 812 000	+5 389 000	+3 386 000
Sjukvård	36 000	+ 5 000	+ 5 000
Reseersättningar	553 000	+ 2 000	– 85 000
Därav utrikes resor	(115 000)	(+ 37 000)	(–)
Därav engångsutgifter	(128 000)	(– 128 000)	(– 128 000)
Resor som ersätts av uppdragsgivare	10 000	–	–
Lokalkostnader	7 605 000	+1 167 000	+1 167 000
Expenser	2 493 000	+ 609 000	+ 255 000
Utrednings- och undersökningskostnader	3 742 000	+ 774 000	+ 436 000
Uppdragsverksamhet	60 000	–	–
Kursverksamhet	504 000	+ 90 000	+ 50 000
Informationsverksamhet	454 000	+ 45 000	+ 27 000
Teknisk expertis m. m. på det regionala planet	306 000	+ 31 000	– 306 000
Kostnader för utförselkontroll av livsmedel	1 000	–	–
Kostnader för införselkontroll av vegetabilier	1 000	–	–
Ej disponerat belopp	282 000	–	– 282 000
	35 859 000	**+8 112 000**	**+4 653 000**

Inkomster vid statens livsmedelsverk, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 1 milj. kr. (1977/78 1,0 milj. kr.).

Statens livsmedelsverk

1. Pris- och löneomräkning 5 849 000 kr.

2. Alternativ 0 skulle med hänsyn till trygghetslagarna medföra att ett tiotal tjänster inte kan återbesättas vid uppkommande vakans. Verkets möjligheter att anlita andra institutioner för undersökningsuppdrag skulle vidare reduceras. Verkets möjligheter att utarbeta nya moderna metoder för livsmedelsanalyser samt analyskapacitet skulle därigenom också minska liksom de vetenskapliga kontakterna med andra institutioner. (+1 911 000 kr.)

3. Livsmedelslaboratoriets kemiska sektion II leds av en förste kemist. På grund av ökade krav på kontroll av livsmedelstillsatser och främmande ämnen i livsmedel bör sektionen förstärkas med en laborator (+156 000 kr.).

4. Näringslaboratoriets kostsektion behöver förstärkas med en tjänst som livsmedelstekniker och en laboratorieassistenttjänst (+169 000 kr.).

5. Toxikologiska laboratoriet behöver förstärkning med personal för riskbedömningar samt uppställande av toleransgränser i vissa fall. En ytterligare tjänst som assistent bör inrättas. För laboratoriets experimentella verksamhet behövs en tjänst som laboratorieassistent. För djurenheten vid toxikologiska laboratoriet behövs ytterligare två tjänster som försöksdjurstekniker. (+357 000 kr.)

6. Ökade resurser behövs för utrednings- och undersökningsverksamhet avseende bl. a. fett och mykotoxiner (+400 000 kr.).

7. Med hänsyn till att normbyråns personalstyrka i relation till arbetsområdets omfattning visat sig vara underdimensionerad behöver byrån förstärkas med en tjänst som assistent för ärenden rörande främmande ämnen i livsmedel (+113 000 kr.).

8. För tillsyn av anvisningslaboratorier och godkända livsmedelslaboratorier behövs en tjänst som livsmedelsmikrobiolog. Tjänsten bör benämnas statsinspektör och placeras på biologiska laboratoriet (+150 000 kr.).

9. För att leda och samordna verkets kursverksamhet behövs en tjänst som utbildningsledare (+128 000 kr.).

10. För att förstärka informationsenheten behövs ytterligare en tjänst som assistent (journalist) (+105 000 kr.).

11. Anslagsposten Kursverksamhet bör i fortsättningen också användas för utbildning av egen personal. Anslagsposten bör med anledning härav räknas upp med 15 000 kr. För ökade behov avseende extern utbildningsverksamhet bör anslagsposten räknas upp med 25 000 kr. (+40 000 kr.)

12. Verkets nuvarande sekretariat för Codex Alimentariusfrågor bör ombildas till en särskild internationell enhet och förstärkas med en tjänst som avdelningsdirektör (+161 000 kr.).

13. För verkets planeringsverksamhet behövs en särskild planeringsenhet. För ändamålet behövs en tjänst som byrådirektör och en assistenttjänst. (+200 000 kr.)

14. Med anledning av ökad tillsynsverksamhet bör medel avsedda för inrikes resor räknas upp med 50 000 kr. För införselkontroll av animala livsmedel behövs ytterligare 25 000 kr. (+75 000 kr.)

15. Ökade kostnader för förbrukningsmaterial med anledning av utökad laborativ verksamhet beräknas till 200 000 kr.

16. Medel för representation bör räknas upp med 4 000 kr.

17. För bidrag till verkets idrottsförening bör anvisas 5 000 kr. för motionsverksamhet.

Föredraganden

Medel för teknisk expertis m. m. på det regionala planet har beräknats under anslagsposten Utrednings- och undersökningskostnader. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens livsmedelsverk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 40 512 000 kr.

F 2. Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier

1976/77	Utgift	13 669 146
1977/78	Anslag	14 053 000
1978/79	Förslag	16 447 000

Från anslaget avlönas personal som utför köttbesiktning vid kontrollslakterierna. Statens utgifter för ändamålet täcks enligt särskild taxa av slakteriföretagen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens livsmedelsverk	Föredraganden
Personal			
Veterinärtjänster[1]	79	–	–
Assistenttjänster	47	–	–
	126	**–**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	13 342 000	+2 322 000	+2 322 000
Sjukvård	7 000	–	–
Reseersättningar	690 000	+ 69 000	+ 69 000
Expenser	14 000	+ 3 000	+ 3 000
	14 053 000	**+2 394 000**	**+2 394 000**

[1] Härtill kommer ca 20 veterinärer som utför besiktning vid renkontrollslakterier under slaktsäsongen.

Avgifter för köttbesiktning, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 17,2 milj. kr. (1977/78 17,2 milj. kr.).

Statens livsmedelsverk

Pris- och löneomräkning 2 394 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 16 447 000 kr.

F 3. Statens veterinärmedicinska anstalt

1976/77	Utgift	24 658 221
1977/78	Anslag	24 110 000
1978/79	Förslag	27 198 000

Statens veterinärmedicinska anstalt utför praktiskt-vetenskapliga undersökningar, vetenskaplig forskning och andra arbeten som äger samband därmed inom veterinärmedicinens och livsmedelshygienens områden. Anstalten producerar sera, vacciner och andra bakteriologiska preparat för djursjukvård. Anstalten bedriver upplysnings- och forskningsverksamhet bl. a. i fråga om bekämpning av kreatürssjukdomar.

Statens veterinärmedicinska anstalt leds av styrelsen för Sveriges lantbruksuniversitet, som enligt särskilda föreskrifter även är styrelse för statens veterinärmedicinska anstalt. Chef för anstalten är en föreståndare. Inom anstalten finns åtta avdelningar, nämligen bakteriologiska avdelningen, virologiska avdelningen, patologisk-anatomiska avdelningen, kemiska avdelningen, parasitologiska avdelningen, epizootologiska avdelningen, produktionsavdelningen och konsulentavdelningen samt en ekonomisektion.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Styrelsen för Sveriges lantbruks-universitet	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	55	+2	–
Övrig personal	156	–	–
	211	**+2**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	16 803 000	+3 301 000	+2 693 000
Sjukvård	40 000	+ 5 000	–
Reseersättningar	136 000	+ 76 000	+ 14 000
Därav utrikes resor	(30 000)	(+ 35 000)	(+ 3 000)
Lokalkostnader	2 860 000	+ 156 000	+ 156 000
Expenser	272 000	+ 143 000	+ 27 000
Särskilda undersökningar	166 000	+ 26 000	+ 17 000
Övriga utgifter	3 649 000	+1 421 000	+ 365 000
Ej disponerat belopp	184 000	– 184 000	– 184 000
	24 110 000	**+4 944 000**	**+3 088 000**

Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 7,8 milj. kr. (1977/78 7,3 milj. kr.).

Styrelsen för Sveriges lantbruksuniversitet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 776 000 kr.

2. Alternativ 0 innebär att anstalten ej kan uppfylla sina uppgifter enligt instruktionen och att landets beredskap mot bl. a. smittsamma husdjurssjukdomar därigenom försvagas (+2 216 000 kr.).

3. För att på ett tillfredsställande sätt bedriva såväl rutinverksamhet som forsknings- och utvecklingsarbete vid patologisk-anatomiska avdelningen är det angeläget med en förstärkning med en tjänst som laborator (+170 000 kr.).

4. Epizootologiska avdelningens laboratorieveterinär har kvalificerade arbetsuppgifter. Till tjänsten har man dock ej fått kvalificerade innehavare. Genom att ändra tjänsten till laborator bör problemet avhjälpas (+20 000 kr.).

5. Anslaget för utrikes resor är knappt och begränsar anstaltens möjligheter till snabb och effektiv information om den internationella utvecklingen (+30 000 kr.).

6. Genom intensifierade engagemang i miljökemiska och toxikologiska frågor behövs förstärkning med en förste kemist vid kemiska avdelningen (+132 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens veterinärmedicinska anstalt* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 27 198 000 kr.

F 4. Veterinärstaten

1976/77	Utgift	36 078 636
1977/78	Anslag	32 145 000
1978/79	Förslag	37 691 000

Från anslaget avlönas personal i distriktsveterinärorganisationen. Vidare bekostas bl. a. viss kursverksamhet för veterinärpersonal m. fl.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Distriktsveterinärer	**310**	–	–
Anslag			
Löneckostnader	28 075 000	+4 743 000	+4 743 000
Sjukvård	11 000	–	–
Reseersättningar	2 754 000	+ 623 000	+ 613 000
Därav utrikes resor	(–)	(+ 10 000)	(–)
Expenser	356 000	+ 406 000	– 173 000
Kursverksamhet	214 000	+ 43 000	+ 21 000
Ersättning till avlägset boende djurägare	560 000	+ 342 000	+ 342 000
Anskaffning av viss laboratorieutrustning	75 000	–	–
Djurskyddsfrämjande åtgärder	100 000	–	–
Försöksverksamhet med flerveterinärstationer	–	+ 300 000	–
	32 145 000	**+6 457 000**	**+5 546 000**

Lantbruksstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 5 736 000 kr.
2. För utrikes studieresor begärs 10 000 kr.
3. För att ge djurägarna bättre service begärs medel för inköp av biltelefoner (+725 000 kr.).
4. För att möjliggöra försöksverksamhet med flerveterinärstationer behövs 300 000 kr.
5. Försöksverksamheten med ett system för databehandling av uppgif-

ter från den veterinära praktikverksamheten har bedrivits sedan flera år. Enligt avtal mellan Svensk Husdjursskötsel (SHS) och staten om finansiering av systemet skulle detta tillämpas i hela landet fr. o. m. den 1 januari 1978. SHS har under våren 1977 sagt upp avtalet men önskar att försöksverksamheten skall fortsätta. Även lantbruksstyrelsen har funnit att ett slutligt ställningstagande kräver ytterligare planering och försöksverksamhet. Styrelsen avser att återkomma då verksamheten har utvärderats.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 37 691 000 kr. Jag har därvid beräknat 150 000 kr. för fortsatt försöksverksamhet med veterinärmedicinska data från praktikverksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärstaten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 37 691 000 kr.

F 5. Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.

1976/77	Utgift	10 991 039
1977/78	Anslag	6 500 000
1978/79	Förslag	9 000 000

Anslaget är avsett för kostnader och ersättningar i samband med bekämpande av eller beredskap mot smittsamma husdjurssjukdomar, såsom salmonellos och mul- och klövsjuka.

Lantbruksstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med 9 milj. kr. med hänsyn till de kostnader bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar under senare år uppgått till och att styrelsen bemyndigas att liksom tidigare få disponera vissa medel för särskilda undersökningar bl. a. avseende salmonellos.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.

F 6. Bidrag till djursjukvård i vissa fall

1976/77	Utgift	10 096
1977/78	Anslag	150 000
1978/79	Förslag	50 000

Anslaget disponeras för statsbidrag enligt förordningen (1975: 540) om bidrag till djursjukvård i vissa fall.

Lantbruksstyrelsen

Bidrag till djursjukvård i vissa fall utgår för kostnader för veterinärvård till sådana djurägare med begränsad produktion och låg inkomst vilkas djurbesättningar särskilt hårt drabbats av sjukdomsfall. Bidrag utgår endast till djurägare som har sin huvudsakliga inkomst av jord- eller skogsbruk eller av rennäring och vars till statlig inkomstskatt taxerade inkomst ej överstiger 15 000 kr. och som ej heller påförts förmögenhetsskatt.

Med hänsyn till belastningen bör anslaget föras upp med 50 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till djursjukvård i vissa fall* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kr.

F 7. Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	[1] 13 390 238
1977/78	Anslag	[1] 14 784 000
1978/79	Förslag	16 266 000

[1] Anslaget Statens centrala frökontrollanstalt: Förvaltningskostnader.

Statens utsädeskontroll, tidigare benämnd Statens centrala frökontrollanstalt (SCF), är centralt organ för den statliga utsädeskontrollverksamheten med uppgift att mot fastställda avgifter verkställa analysering, provtagning och plombering m. m. av utsädesvaror samt att bedriva forskning och försöksverksamhet i syfte att främja tillhandahållandet av fullgott utsäde. Utsädeskontrollen bedriver vidare rådgivning och upplysning, utövar tillsyn av efterlevnad av lagar och förordningar samt arbetar för samordning av kontrollverksamheten. Utsädeskontrollen har hand om uppbörden av växtförädlingsavgifter.

Statens utsädeskontroll leds av en styrelse. Chef för utsädeskontrollen är en föreståndare. Utsädeskontrollen omfattar enheter i Umeå, Solna och Lund samt en sluten filial vid W. Weibull AB.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens centrala frökontrollanstalt	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	28	+ 8	+ 8
Övrig personal	122	−15	−15
	150	**− 7**	**− 7**
Anslag			
Lönekostnader	10 974 000	+1 362 000	+1 063 000
Sjukvård	20 000	+ 5 000	+ 5 000
Reseersättningar	123 000	+ 24 000	+ 12 000
Därav utrikes resor	(11 000)	(+ 2 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	1 296 000	+ 286 000	+ 286 000
Expenser	184 000	+ 41 000	+ 14 000
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	30 000	+ 1 000	+ 1 000
Övriga utgifter	2 023 000	+ 255 000	+ 235 000
Ej disponerat belopp	134 000	− 134 000	− 134 000
	14 784 000	**+1 840 000**	**+1 482 000**

Inkomster vid statens utsädeskontroll, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 11,2 milj. kr. (1977/78 10,5 milj. kr.).

Statens centrala frökontrollanstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 974 000 kr.
2. 0-alternativet innebär en minskning av anslaget med 790 018 kr.
3. Som en följd av ändrade regler och arbetsanpassning beräknas det vara möjligt att nedbringa antalet anställda med fem personer (−377 000 kr.). Vidtagna och påbörjade åtgärder under budgetåren 1968/69 – 1978/79 minskar personalen med sammanlagt 57 personer.

I detta sammanhang vill jag ta upp vissa frågor rörande utsädeskontrollen.

I september 1977 avlämnade arbetsgruppen för översyn av rationaliseringsmöjligheterna inom frökontrollverksamheten rapporten (Ds Jo 1977: 7) Översyn av utsädeskontrollen.

Nuvarande förhållanden

Statens centrala frökontrollanstalt är centralt organ för frökontrollverksamheten. Anstaltens rutinmässiga, avgiftsbelagda verksamhet omfattar bl. a. undersökning av utsäde i fråga om vissa egenskaper, t. ex. grobarhet, renhet och vattenhalt samt statsplombering av utsäde. Vid kontrollodling skall anstalten även insyna växande utsädesgröda. Till den allmännyttiga

verksamheten hör att verka för samarbete mellan frökontrollanstalterna och för tillämpningen av enhetliga principer. Anstalten bedriver vetenskaplig forskning och utför praktiska försök i syfte att utveckla analysmetoder och förbättra möjligheterna att få fram fullgoda utsädesvaror. Anstalten skall även lämna råd, anvisningar och upplysning i ämnen som rör verksamhetsområdet. Anstalten skall övervaka att lagstiftningen på utsädesområdet efterlevs. SCF skall lämna lantbruksstyrelsen de uppgifter om utsädeskvaliteten som fordras för bedömning av utsädesförsörjningen. Anstalten sköter vidare plombering enligt OECD:s internationella plomberingssystem. Den skall också utöva tillsyn över utsädesbetningen med kvicksilverhaltiga bekämpningsmedel.

SCF står under tillsyn av lantbruksstyrelsen. Anstalten leds av en styrelse. Den består av anstaltens föreståndare och sju andra ledamöter som utses av regeringen. Anstalten är organiserad på en huvudinstitution och tre filialer. Filialerna i Lund och Umeå är öppna för alla uppdragsgivare, medan filialen i Landskrona endast betjänar utsädesföretaget W. Weibull AB. Huvudinstitutionen består av enheterna kansli, analysexpedition, renhetsavdelning och groningsavdelning. Under renhetsavdelningen finns en sektion för rensningsfrågor med försöksrenseri. Vid groningsavdelningen finns en sektion för fröpatologiska undersökningar. Till huvudinstitutionen är även statens växtsortnämnds kansli förlagt.

Institutionen i Lund består av dels en fältkontrollavdelning, dels en filial med en renhets- och groningssektion samt en analysexpedition. Fältkontrollavdelningens verksamhet omfattar bl. a. sortanalyser av lantbruks- och köksväxter, virustestning av utsädespotatis, fältbesiktning av utsädesodlingar, kontrollodling samt provodling av nya sorter. Fältbesiktningens syfte är att bedöma en odlings lämplighet till utsäde samt ge vägledning för odlingens och skördens vidare behandling.

Anstalten har 130 fast anställda, varav 36 handläggare. Härtill kommer 45 deltidsanställda provtagare. Genom rationalisering och minskad analysverksamhet har antalet tjänster vid anstalten minskat med 57 mellan åren 1968 och 1978.

I slutet av 1960-talet utförde riksrevisionsverket i samråd med lantbruksstyrelsen en taxeöversyn vid SCF. Översynen gjordes utifrån principen om full kostnadstäckning för efterfrågade tjänster. Taxeutredningen uppskattade kostnaderna för den allmännyttiga verksamheten till 30 % och kostnaderna för rutinverksamheten till 70 %. Denna fördelning gäller alltjämt.

På begäran av W. Weibull AB inrättades år 1961 en s. k. sluten filial vid företagets anläggningar i Landskrona. Förhållandet mellan utsädesföretaget och SCF regleras i särskilt avtal. SCF skall tillsätta den ledande och kontrollerande personalen.

De lokala frökontrollanstalterna i Linköping, Skara och Örebro har resp. hushållningssällskap som huvudman. Verksamheten står under till-

syn av lantbruksstyrelsen. Föreståndaren för SCF är förordnad som inspektör i tekniska avseenden. Vissa begränsningar för plomberingsverksamheten gäller vid dessa anstalter. Vid statsplomberingen skall lantbruksstyrelsens föreskrifter och taxor följas. Speciella plomberingsområden är fastställda.

Lantbruksstyrelsen och SCF har jämsides och i samverkan med arbetsgruppen för översyn av rationaliseringsmöjligheterna inom frökontrollverksamheten utrett de tekniska förutsättningarna för att minska kontrollkostnaderna vid statsplombering av utsäde genom ändring av plomberingsbestämmelser m. m. Kostnadsbesparingen till följd av de föreslagna och genomförda tekniska förändringarna i plomberingssystemet beräknas till ca 1,5 milj. kr./år.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen för översyn av rationaliseringsmöjligheterna inom frökontrollverksamheten anser att den icke avgiftsbelagda, allmännyttiga verksamheten är en nödvändig uppgift för SCF. För denna verksamhet bör särskilda medel lämnas. Tillsynen och efterlevnaden av lagar och förordningar bör även framdeles åvila SCF. Praktiskt inriktad forskning är en nödvändig uppgift. Behovet av fortsatt metodutveckling och en ökad satsning främst inom potatissektorn förordas. Arbetsgruppen förordar en mera långsiktig planering av programmen. Dessa bör bedrivas i projektform. Rådgivning och upplysning till såväl jordbruk som handel bör fortsätta.

Arbetsgruppen räknar med att arbetsvolymen för den icke avgiftsbelagda verksamheten kommer att vara i stort sett oförändrad. Angelägenheten av att handeln med prydnadsväxter underkastas statlig kontroll stryks under.

Arbetsgruppen räknar inte med några större förändringar i kvantiteten statsplomberat utsäde med undantag för potatis. Andelen statsplomberad potatis bör sålunda kunna ökas till 40–50 % av det totala årliga behovet, vilket skall jämföras med nuvarande 30 %. Behovet av fältbesiktningsverksamhet torde i stort förbli oförändrad, medan provning av sort för växtförädlarrätt kommer att ställa större krav. Krav reses nämligen numera från andra länder att Sverige skall åta sig att prova fler växtslag än vad som f. n. sker. Arbetsgruppen räknar vidare med en ökad och mer komplicerad verksamhet inom provningsområdet. Man förordar också en intensivare upplysning till jordbrukare om värdet av analysering av det egna utsädet.

Arbetsgruppen framhåller att betydande besparingseffekter kan påvisas hos företagen, om dessa rationaliserar hanteringen vid sina utsädesmagasin. Stora variationer föreligger för kostnaden för samma mängd plomberad vara mellan olika magasin.

Vad gäller laboratorieorganisationen har arbetsgruppen inte funnit motiv för att det vid huvudanstalten skall finnas skilda avdelningar för groning och renhet. Gruppen föreslår i stället att ett laboratorium inrättas i vardera

Umeå, Solna och Lund under var sin laboratoriechef. Analysexpeditionerna med tryckerier underställs resp. laboratoriechef. Benämningen huvudanstalt och filial tas bort och ersätts med begreppet enhet. Anstalten bör vidare ändra namn till statens utsädeskontroll.

För samordning och planering av metodutveckling, annan projektverksamhet samt för vissa tekniska uppgifter m. m. föreslås att en tjänst inrättas direkt underställd föreståndaren.

Då verksamheten inom potatisområdet väntas öka bör potatissektionen brytas ut ur fältkontrollavdelningen och ombildas till en självständig avdelning, direkt underställd föreståndaren. Arbetsgruppen finner det nödvändigt att avdelningen förstärks med en speciell tjänst för patologi och i övrigt ges sådana resurser att bekämpande av potatissjukdomar kan effektiviseras inom ramen för kontrollverksamheten och en bättre uppföljning ske i odlar- och handelsled.

Benämningen fältkontrollavdelning bör ändras till sortkontrollavdelning. Två tjänster vid avdelningen kan dras in.

Arbetsgruppen har vidare övervägt att överföra vissa arbetsuppgifter från kansliavdelningen till lantbruksstyrelsen men inte funnit tillräckliga skäl för detta. Med hänsyn till arbetsbelastningen bör kansliet förstärkas med en handläggare. Detta kan ske genom omändring av annan tjänst.

Den föreslagna organisationen innebär – liksom den nuvarande – att större delen av verksamheten är förlagd till Lund. Arbetsgruppen har dock inte funnit skäl att föreslå ändrad lokalisering av föreståndare och kansli.

Liksom den tidigare kontrollanstaltutredningen framhåller arbetsgruppen betydelsen av konkurrensneutralitet inom frökontrollområdet. En sådan kan uppnås om den slutna filialen i Landskrona dras in och de fullständiga analyserna förs över till Lund. Detta skulle också medföra ett rationellare utnyttjande av anläggningen i Lund. Då viss i Landskrona övertalig personal kan erbjudas arbete i Lund blir de arbetsmarknadspolitiska förändringarna begränsade. Med hänsyn till företaget och personalen bör omställningen ske successivt.

I fråga om de lokala frökontrollanstalterna i Linköping, Skara och Örebro anser arbetsgruppen att arbetsmarknadspolitiska skäl, inlösen av fastigheter m. m. samt kostnads- och servicefördelar för näringen gör att någon förändring f. n. inte bör vidtas. De tre lokala anstalterna bör även tills vidare kunna drivas under nuvarande tekniska förutsättningar för analys- och plomberingsverksamheten och under oförändrat huvudmannaskap.

Den av SCF vidtagna anpassningen av laboratoriepersonalen till de nya, tidigare omnämnda analysreglerna beräknas fullt genomförd medföra att tolv tjänster kan dras in. Avvecklingen genomförs genom naturlig avgång. Kostnaderna beräknas härigenom minska med ca 850 000 kr./år.

SCF:s biståndsarbete bedöms av arbetsgruppen vara värdefullt. Skall nuvarande ambitionsnivå på detta område upprätthållas bör två tjänster som handläggare stå till SIDA/FAO:s disposition för biståndsverksamhet i

u-länder. Arbetsgruppen räknar med en årskostnad av 200 000 kr. för dessa tjänster. Enligt arbetsgruppens mening bör kostnader härför särredovisas och särskilda medel anvisas.

De organisatoriska förändringar som arbetsgruppen föreslår innebär att antalet handläggare kan minska med sju, därav tre vid den slutna filialen. Kostnaderna bör härigenom kunna minskas med lägst 400 000 kr./år. Arbetsgruppens förslag medför fullt genomfört en sammanlagd minskning av kostnaderna för SCF med ca 1,25 milj. kr.

Vad gäller taxesystemet anför arbetsgruppen att arbetsmetoder ändrats sedan taxan infördes. I den fasta plomberingsavgiften finns SCF:s kostnad för tillsynen m. m. av plomberingssystemet inräknad. Kostnaden beräknas på statsplomberad mängd utsäde vid SCF. Kostnaden bör enligt arbetsgruppens mening fördelas över hela den statsplomberade mängden. Ändras beräkningsgrunden på detta sätt bör detta kunna leda till att den fasta plomberingsavgiften sänks. Med hänsyn till att avtalsförhandlingarna ofta kan ta lång tid bör i taxan finnas inbyggd en viss bedömd löneutveckling. Vidare bör anges att den vid förrättningstillfället och inte vid beställningstillfället gällande taxan skall tillämpas.

Riksdagen har tidigare godkänt principen att analyser m. m. vid filialen i Umeå med hänsyn till målet för utsädeskontrollen, liksom av rättviseskäl, inte bör kosta mer än analyser utförda vid huvudenheten. Köksväxtanalyser bör inte heller kosta mer än analyser av motsvarande svårighetsgrad beträffande lantbruksväxter. Kostnader för analysverksamhet som inte täcks av avgifter bör betalas över statsbudgeten. Storleken av den verksamhet som inte täckts med motsvarande inkomster utgjorde budgetåret 1976/77 för Umeå ca 420 000 kr. och för köksväxtsektionen ca 740 000 kr. En omräkning av nuvarande fördelningsprinciper mellan den avgiftsbelagda och icke avgiftsbelagda verksamheten bör därför företas, varvid taxan även bör ses över.

SCF:s verksamhet finansieras f. n. över två anslag, nämligen förslagsanslaget *Statens centrala frökontrollanstalt: Förvaltningskostnader* och reservationsanslaget *Statens centrala frökontrollanstalt: Utrustning*. Arbetsgruppen föreslår att det förstnämnda anslaget delas upp i ett förslagsanslag benämnt *Statens utsädeskontroll: Uppdragsverksamhet* och ett reservationsanslag benämnt *Bidrag till statens utsädeskontroll*. Under förslagsanslaget bör ett formellt belopp på 1 000 kr. tas upp för uppdragsverksamheten. Influtna avgifter förutsätts finansiera de kostnader som är förenade med verksamheten. Denna anslagsform förutsätter att en rörlig kredit ställs till förfogande. Från reservationsanslaget *Bidrag till statens utsädeskontroll* bör bidrag utgå för att täcka kostnaderna för dels den icke avgiftsbelagda, allmännyttiga, verksamheten, dels underskott av verksamheten i Umeå och av köksväxtanalyser. Arbetsgruppen utgår vidare från att anstalten får ett särskilt reservationsanslag för investeringar.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av SIDA, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), lantbruksstyrelsen, statens centrala frökontrollanstalt, statens växtsortnämnd, Sveriges lantbruksuniversitet, länsstyrelsen i Malmöhus län, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska lantmännens riksförbund, Sveriges fröodlareförbund, Sveriges utsädesförening, Allmänna svenska utsädes AB, W. Weibull AB, Hushållningssällskapens förbund, Lokala frökontrollanstalterna i Linköping, Skara och Örebro, Trädgårdsnäringens riksförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Yttranden har dessutom inkommit från Landskrona kommun samt Weibullsholms tjänstemannaklubb och lokala agrifackklubb.

Förslaget om den allmännyttiga verksamheten tillstyrks i huvudsak av remissinstanserna. Förslaget om u-landsverksamheten tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser.

Förslaget till organisation av enheterna i Solna, Lund och Umeå tillstyrks av det övervägande antalet remissinstanser. Några remissinstanser anser dock att hela verksamheten i Solna bör läggas ned. Av de remissinstanser som yttrat sig över frågan om lokalisering av ledning och kansli föreslår några lokalisering till Lund. I fråga om stabsfunktionen och kansliavdelningen framför några remissinstanser avvikande synpunkter i förhållande till arbetsgruppens förslag. Förslaget om att bilda en särskild potatisavdelning tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser, liksom förslaget om nedläggning av den slutna filialen i Landskrona. Några remissinstanser avstyrker dock det senare förslaget. Så gör också Landskrona kommun samt Weibullsholms tjänstemannaklubb och lokala agrifackklubb. Tre remissinstanser anser sig inte kunna ta ställning i frågan, medan två anser att även utsädesföreningen bör få en sluten filial. Frågan om de lokala anstalterna tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Taxorna behandlas av flera remissinstanser, varvid bl. a. påtalas behovet av översyn.

Föredraganden

Statens centrala frökontrollanstalt (SCF) är centralt organ för frökontrollverksamheten. SCF:s arbetsuppgifter indelas i rutinmässig, avgiftsbelagd verksamhet och verksamhet av allmännyttig karaktär.

I likhet med remissinstanserna kan jag i stort sett ansluta mig till de förslag som arbetsgruppen för översyn av rationaliseringsmöjligheterna inom frökontrollverksamheten lagt fram. Jag tillstyrker också förslaget om ändrad benämning av anstalten till statens utsädeskontroll (SUK).

Tillsynen och efterlevnaden av lagar och förordningar bör även framdeles åvila utsädeskontrollen. Jag vill här nämna att lantbruksstyrelsen, SCF och statens växtsortnämnd kommit in med förslag till ny utsädeslag, som

även skall omfatta handeln med prydnadsväxter. Förslaget remissbehandlas f. n.

Praktiskt inriktad forskning är en nödvändig uppgift vid utsädeskontrollen. Behovet av fortsatt metodutveckling bör understrykas. Denna verksamhet bör i enlighet med arbetsgruppens förslag bli projektbunden.

I likhet med arbetsgruppen vill jag framhålla det värdefulla arbete som utsädeskontrollen utför åt SIDA och FAO. Jag vill här också framhålla att Sverige i FAO har betonat betydelsen av insatser på detta område.

Jag delar arbetsgruppens bedömning att några större förändringar i kvantiteten statsplomberat utsäde, med undantag för en ökad plombering av potatis, inte torde komma att ske. I likhet med arbetsgruppen vill jag framhålla att betydande besparingseffekter kan uppnås hos företagen, om dessa rationaliserar hanteringen vid sina utsädesmagasin. Stora variationer i kostnader föreligger för samma mängd plomberad vara mellan olika magasin.

I likhet med majoriteten av remissinstanserna tillstyrker jag förslaget att verksamheten skall organiseras med ett laboratorium i vardera Umeå, Solna och Lund, underställt var sin laboratoriechef. Analysexpedition bör ingå i resp. laboratorium. Benämningen huvudanstalt och filialer bör tas bort och ersättas med begreppet enhet. Jag tillstyrker också förslaget att fältkontrollavdelningen ändrar namn till sortkontrollavdelningen, liksom att potatissektionen ombildas till en egen avdelning, direkt underställd föreståndaren. Avdelningen bör förstärkas med en handläggare, i syfte att effektivisera bekämpningen av potatissjukdomar.

Föreslagen organisation av statens utsädeskontroll

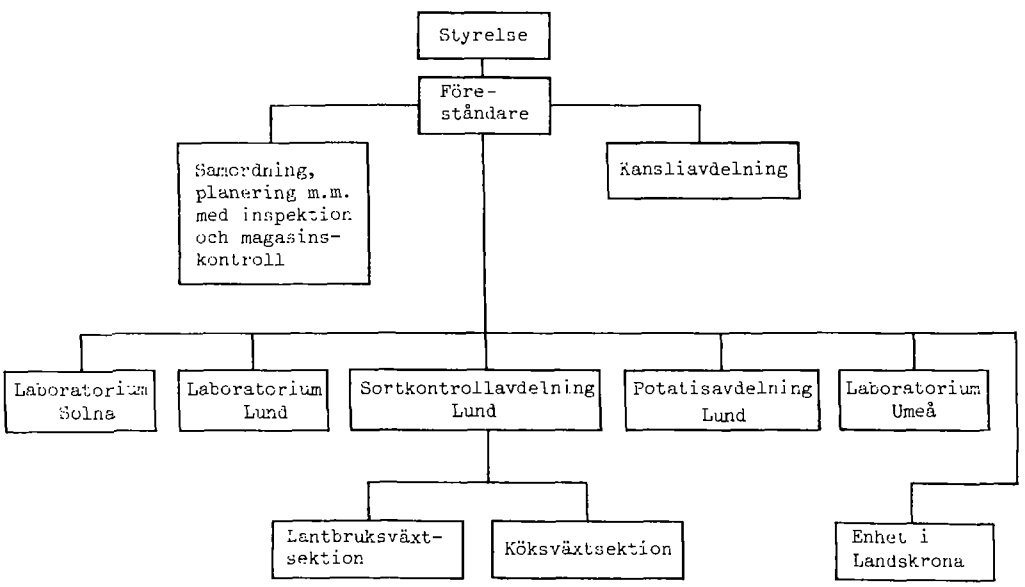

Några remissinstanser har föreslagit att ledning och kansli skall förläggas till Lund. Arbetsgruppen har i sitt förslag inte funnit skäl att ändra lokaliseringen. Inte heller jag är nu beredd att föreslå någon ändrad lokalisering.

Arbetsgruppen har föreslagit att den slutna filialen vid W. Weibull AB skall dras in. Med hänsyn till vad remissinstanserna anfört delar jag inte denna uppfattning. Den slutna filialen bör sålunda, i vart fall tills vidare, finnas kvar vid företaget. Vad gäller ersättning till utsädeskontrollen bör denna enhet även svara för sin del av administrationskostnader, tillsyn m. m.

I fråga om de lokala frökontrollanstalterna i Linköping, Skara och Örebro anser jag, i likhet med arbetsgruppen och flertalet remissinstanser, att någon förändring f. n. inte bör ske i deras verksamhet och nuvarande huvudmannaskap. De lokala frökontrollanstalterna har i dag inte behörighet att plombera grundutsäde utan detta är förbehållet statens utsädeskontroll. Jag avser att senare pröva möjligheterna att vidga denna behörighet till att även gälla de lokala frökontrollanstalterna.

Förslaget att uppdragsverksamheten skall vara självbärande biträder jag. Jag ansluter mig även till riksrevisionsverkets uppfattning att i uppdragsverksamheten bör ingå också viss annan verksamhet, som har ett direkt samband med denna, såsom tillsyn och rationalisering av utsädeskontrollen samt samordning av kontrollverksamheten. Analyser m. m. som utförs i Umeå bör inte kosta mer än analyser utförda vid huvudenheten. Köksväxtanalyser bör inte heller kosta mer än analyser av motsvarande svårighetsgrad beträffande lantbruksväxter. Kostnaden för den analysverksamhet som inte täcks av avgifter bör tills vidare betalas över statsbudgeten. Jag tillstyrker även förslaget att kostnader för bl. a. tillsyn av plomberingssystemet fördelas över hela den statsplomberade mängden utsäde. I likhet med arbetsgruppen anser jag att taxan bör ses över. Jag avser att ge i uppdrag åt utsädeskontrollen att i samråd med riksrevisionsverket och lantbruksstyrelsen se över denna. I fråga om ändrad anslagskonstruktion avser jag att återkomma nästa budgetår.

De av mig förordade organisatoriska förändringarna innebär att på sikt fyra tjänster som handläggare kan dras in.

Med hänvisning till det anförda bör anslaget Statens centrala frökontrollanstalt: Förvaltningskostnader fr. o. m. nästa budgetår benämnas Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för utsädeskontrollen som jag har förordat,
2. till *Statens utsädeskontroll: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 16 266 000 kr.

F 8. Statens utsädeskontroll: Utrustning

1976/77	Utgift	[1]66 583	Reservation	[1]210
1977/78	Anslag	[1]60 000		
1978/79	Förslag	80 000		

[1] Anslaget Statens centrala frökontrollanstalt: Utrustning.

Statens centrala frökontrollanstalt

Då anslaget utgått med samma belopp sedan budgetåret 1971/72 anser anstalten att anslaget bör höjas till 100 000 kr. för att möjliggöra fortsatt rationalisering.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten F 7 bör anslaget Statens centrala frökontrollanstalt: Utrustning fr. o. m. nästa budgetår benämnas Statens utsädeskontroll: Utrustning. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på det äldre anslaget bör föras över till anslaget Statens utsädeskontroll: Utrustning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens utsädeskontroll: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kr.

F 9. Bekämpande av växtsjukdomar

1976/77	Utgift	211 626
1977/78	Anslag	150 000
1978/79	Förslag	175 000

Från anslaget utbetalas ersättningar för kostnader till följd av åtgärder mot växtskadegörare enligt växtskyddslagen (1972: 318, ändrad senast 1977: 351) samt för vissa förluster till följd av sådana åtgärder. Kostnader för beredskapsåtgärder mot karantänsskadegörare bestrids också från detta anslag, liksom växtinspektionens kostnader för undersökningar av vissa växtprover.

Lantbruksstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med 250 000 kr. och att styrelsen bemyndigas att använda högst 150 000 kr. för brådskande undersökningar i samband med växtinspektion samt högst 30 000 kr. för täckande av kostnader för växtskyddsförsök vid lantbruksnämnderna i Östergötlands, Kalmar och Skaraborgs län.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bekämpande av växtsjukdomar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 175 000 kr.

F 10. Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Under anslaget tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. till uppdragsverksamhet vid statens lantbrukskemiska laboratorium.

Statens lantbrukskemiska laboratorium är centralt organ för kemisk analysverksamhet i fråga om produkter från jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring samt förnödenheter för dessa näringars behov. Laboratoriet utför analyser och undersökningar på uppdrag av myndigheter eller enskilda och fungerar som servicelaboratorium för forskning och försöksinstitutioner på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden. Laboratoriet utvecklar analys- och provtagningsmetoder av betydelse för den lantbrukskemiska analysverksamheten samt lämnar råd och upplysningar i ämnen som hör till laboratoriets verksamhetsområde.

Statens lantbrukskemiska laboratorium leds av en styrelse. Chef för laboratoriet är en föreståndare. Inom laboratoriet finns två avdelningar, en uppdragsavdelning och en avdelning för metodutveckling samt en ekonomisektion. Dessutom finns en norrlandsfilial i Röbäcksdalen.

Verksamheten finansieras med avgifter och bidrag. Avgifterna skall i princip täcka kostnaderna för uppdragsverksamheten. Täckning av eventuellt underskott för denna verksamhet och för metodutveckling m. m. sker genom att bidrag lämnas till verksamheten från reservationsanslaget Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens lantbrukskemiska laboratorium	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	13	+1	–
Övrig personal	54	+2	–
	67	**+3**	–

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens lantbrukskemiska laboratorium	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	6 013 000	+1 637 000	+ 999 000
Sjukvård	14 000	+ 6 000	+ 6 000
Reseersättningar	52 000	+ 40 000	+ 5 000
Därav utrikes resor	(9 000)	(+ 27 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	1 500 000	+ 429 000	+ 385 000
Expenser	160 000	+ 138 000	+ 16 000
Därav representation	(1 000)	(+ 1 000)	(–)
Övriga utgifter	530 000	+ 202 000	– 130 000
Därav inventarier och apparatur	(207 000)	(– 207 000)	(– 207 000)
Därav förbrukningsmateriel m. m.	(323 000)	(+ 409 000)	(+ 77 000)
Ej disponerat belopp	38 000	– 38 000	– 38 000
	8 307 000	**+2 414 000**	**+1 243 000**
Inkomster			
Uppdragsverksamhet	4 470 000	+1 592 000	+ 737 000
Forskningsbidrag	–	+ 175 000	+ 175 000
Bidrag	3 837 000	+ 647 000	+ 331 000
	8 307 000	**+2 414 000**	**+1 243 000**

Statens lantbrukskemiska laboratorium

1. Pris- och löneomräkning 317 000 kr.

2. Alternativ 0 innebär nedläggning av norrlandsfilialen (–206 000 kr.).

3. För utveckling av analysarbetet och för att möjliggöra ökad uppdragsverksamhet behövs medel för tre tjänster och reserv för extra arbetskraft (+214 000 kr.).

4. För personalutbildning, effekter av arbetsrättsreform samt inrättande av åtta praktikantplatser begärs medel (+423 000 kr.).

5. Vidare begärs ytterligare medel till resor, expenser och övriga utgifter (+170 000 kr.).

Föredraganden

Under anslaget G 9. Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. har jag beräknat medel för inköp av inventarier och apparatur för statens lantbrukskemiska laboratorium. Jag förutsätter därvid att laboratoriet kommer att kunna förbättra kostnadstäckningen i sin uppdragsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 11. Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium

1976/77 Utgift	3 335 000	Reservation	–
1977/78 Anslag	3 837 000		
1978/79 Förslag	4 168 000		

Under anslaget anvisas medel för metodutveckling m. m. och för att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten vid statens lantbrukskemiska laboratorium.

Statens lantbrukskemiska laboratorium

Anslaget bör föras upp med 4 484 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen under punkten F 10 beräknar jag anslaget till 4 168 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 168 000 kr.

F 12. Statens maskinprovningar: Uppdragsverksamhet

1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

Under anslaget tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. till uppdragsverksamhet vid statens maskinprovningar.

Statens maskinprovningar har till uppgift att prova i allmänna handeln förekommande maskiner för jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring och livsmedelsindustri samt att lämna upplysningar om deras beskaffenhet genom att ge ut tryckta meddelanden rörande verkställda provningar. Bland maskinprovningarnas uppgifter i övrigt ingår att lämna allmänheten råd och upplysningar samt att verka för en ändamålsenlig maskinanvändning. Maskinprovningarna är riksprovplats för grävmaskiner.

Maskinprovningarna leds av en styrelse. Chef för maskinprovningarna är en föreståndare. Inom maskinprovningarna finns en huvudexpedition, tre allmänna avdelningar och en avdelning för livsmedelsindustrins maskiner.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens maskinprovningar	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	+1	–
Övrig personal	18	+2	–
	29	**+3**	–
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 954 000	+ 688 000	+ 428 000
Sjukvård	3 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	140 000	+ 10 000	+ 10 000
Därav utrikes resor	(7 000)	(+ 3 000)	(+ 3 000)
Lokalkostnader	859 000	+ 91 000	+ 85 000
Expenser	144 000	+ 13 000	+ 13 000
Därav representation	(2 000)	(–)	(–)
Publikationstryck	324 000	+ 22 000	+ 20 000
Övriga utgifter	240 000	+ 1 440 000	+ 31 000
Ej disponerat belopp	36 000	– 36 000	– 36 000
	4 700 000	**+2 230 000**	**+553 000**
Inkomster			
Uppdragsverksamhet	1 100 000	+ 150 000	+ 139 000
Bidrag	3 600 000	+2 080 000	+414 000
	4 700 000	**+2 230 000**	**+553 000**

Statens maskinprovningar

1. Pris- och löneomräkning 1 006 000 kr.
2. 0-alternativet innebär en minskning av anslaget med 229 000 kr.
3. Inrättandet av en trädgårdssektion för provning av arbetsmaskiner för parkskötsel kräver tre tjänster och viss utrustning (+510 000 kr.).
4. För serieprovning begärs medel för inköp av traktorer (+600 000 kr.).
5. Befrielse från riksrevisionsverkets krav att leverera in till inkomsttitel den del av avskrivningen på institutionens anläggningskapital som belastar provningar med full kostnadstäckning.
6. Slopande av maximering av medel för utlandsresor.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens maskinprovningar: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 13. Bidrag till statens maskinprovningar

1977/78	Anslag	3 600 000
1978/79	Förslag	4 014 000

Under anslaget anvisas medel för att täcka vissa kostnader för myndighetsuppgifter m. m. vid maskinprovningarna.

Statens maskinprovningar

Anslaget bör föras upp med 5 680 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen under punkten F 12 beräknar jag anslaget till 4 014 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens maskinprovningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 014 000 kr.

F 14. Statens växtsortnämnd

1976/77	Utgift	224 080
1977/78	Anslag	240 000
1978/79	Förslag	240 000

Statens växtsortnämnd handhar uppgifter enligt växtförädlarrättslagen (1971: 392, ändrad senast 1977: 703) och lagen (1976: 298) om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift.

Nämnden består av ordförande samt 13 andra ledamöter. Inom nämnden finns en avdelning för växtförädlarrättsfrågor samt en avdelning för odlingsvärdesprövning med en sektion för lantbruksväxter och en sektion för köksväxter. Hos nämnden finns ett kansli som förestås av en kanslichef.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens växtsort-nämnd	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	1	–	–
Övrig personal	1	–	–
	2	–	–
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	286 000	+35 000	+35 000
Sjukvård	100	–	–
Reseersättningar	50 000	+ 4 000	+ 4 000
Därav utrikes resor	(28 000)	(+ 2 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	20 000	+ 4 000	+ 4 000
Expenser	22 000	+ 2 000	+ 2 000
Övriga utgifter	17 900	–	–
	396 000	**+45 000**	**+45 000**
Uppbördsmedel			
Avgifter	156 000	+ 2 000	+45 000
Nettoutgift	**240 000**	**+43 000**	–

Statens växtsortnämnd

Pris- och löneomräkning 43 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens växtsortnämnd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 240 000 kr.

G. UTBILDNING OCH FORSKNING

Sveriges lantbruksuniversitet

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1976/77: 67, JoU 1976/77: 17, rskr 1976/77: 141) har jordbrukets högskolor (lantbrukshögskolan, skogshögskolan och veterinärhögskolan) fr. o. m. den 1 juli 1977 sammanförts till en högskoleenhet, benämnd Sveriges lantbruksuniversitet. I lantbruksuniversitetet har också inordnats statens skogsmästarskola och djursjukhuset vid veterinärinrättningen i Skara.

Lantbruksuniversitetet leds av en styrelse. Styrelsen är styrelse även för statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Beredande organ åt styrelsen är en planeringsberedning, en utbildningsberedning samt en forskarutbildningsnämnd.

För planering och ledning av den grundläggande utbildningen vid lantbruksuniversitetet har införts en linjenämndsorganisation, uppbyggd på samma sätt som inom högskolan i övrigt. Styrelsen har inrättat sex linjenämnder för de åtta utbildningslinjerna vid universitetet, nämligen för agronom- och hortonomlinjerna, landskapsarkitektlinjen, lantmästar- och trädgårdsteknikerlinjerna, jägmästarlinjen, skogsmästarlinjen och veterinärlinjen.

Forsknings- och forskarutbildningsområdena vid lantbruksuniversitetet har definierats som lantbruksvetenskaplig, skogsvetenskaplig resp. veterinärmedicinsk fakultet. Vid varje fakultet finns en dekanus, en kollegienämnd, ett fakultetskollegium, en tjänsteförslagsnämnd samt planerings- och ledningsorgan för den programbundna forskningen och försöksverksamheten. Vid den lantbruksvetenskapliga fakulteten sker liksom tidigare planeringen av försöksverksamheten i försökskollegiet med dess sektioner samt lokalt i distriktsförsöksnämnderna. Vid den skogsvetenskapliga och veterinärmedicinska fakulteten har nya forskningsnämnder inrättats.

Sveriges lantbruksuniversitet

I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 sammanfattar lantbruksuniversitetet huvudlinjerna i verksamheten vid lantbruksuniversitetet och ger en översikt över de delar av verksamheten som kommer till uttryck i budgetförslaget.

Anslagen till verksamheten vid lantbruksuniversitetet uppgår innevarande budgetår till sammanlagt ca 264 milj. kr. Antalet anställda är totalt ca 3 300.

Av de sammanlagda resurserna vid lantbruksuniversitetet beräknas ca 25 % disponeras för utbildning. Årligen antas till grundutbildning vid lantbruksuniversitetet sammanlagt ca 500 studerande. Antalet studerande, in-

beräknat bl. a. forskarstuderande och specialstuderande, uppgår till drygt 2 000.

Anslagsökningar begärs för fortsatt upprustning av utbildningsresurserna för veterinärutbildningen med utgångspunkt i riksdagens beslut om ökad antagning till veterinärlinjen, förstärkning av basresurserna för att klara kostnadsökningar till följd av beslut om omlokalisering och organisationsförändringar, utbyggnad av personalutbildning och information, ordinariesättning av personliga tjänster för att säkerställa kontinuiteten inom väsentliga utbildnings- och forskningsområden samt utbyggnad av forskning och försöksverksamhet om ökad användning av växtnäring m. m. samt problem kring bevattning, markbiologi och djurhälsa.

Lantbruksuniversitetet har utrett behovet av en utökad antagning av jägmästare och skogsmästare. Utvecklingstendenserna inom skogsbruket har bedömts peka på ett ökat behov av skogligt utbildad personal, vilket motiverar en ökning av utbildningskapaciteten på jägmästar- och skogsmästarlinjerna. En särskild arbetsgrupp har utarbetat ett förslag till ny utbildningsplan för jägmästarutbildningen som totalt föreslås omfatta 200 poäng. Vidare föreslås att till lantmästarlinjen utöver nuvarande 134 studerande per år ytterligare sex studerande antas fr. o. m. den 1 juli 1978.

Jag vill här också ta upp frågan om riksskogstaxeringens organisation m. m. Statskontoret har på uppdrag av regeringen utrett vissa frågor om riksskogstaxeringen.

Nuvarande förhållanden. Riksskogstaxeringen är i dag knuten till institutionen för skogstaxering vid Sveriges lantbruksuniversitet. Taxeringen skall ge underlag för planering och kontroll på riks- och regional nivå av resursen skog samt ge underlag för den skogliga forskningen.

Statskontorets förslag. Statskontoret framhåller att riksskogstaxeringen fungerat väl i nuvarande organisation och föreslår en fortsatt anknytning till lantbruksuniversitetet med placering i Umeå.

Statskontoret föreslår i stort sett samma inriktning av verksamheten som tidigare. Enligt statskontoret bör dock framdeles samråd ske med den rådgivande grupp som är knuten till skogsstyrelsens prognosenhet.

Statskontoret förordar att nuvarande metodik och omfattning bibehålls under de närmaste åren. För att tillgodose kravet på redovisning för mindre område än f. n. erfordras enligt statskontoret ytterligare utredningsarbete.

Statskontoret föreslår att institutionen för skogstaxering omorganiseras och i fortsättningen leds av en prefekt med ett sekretariat. Sekretariatet föreslås utökat med en tjänst från fem till sex tjänster. I övrigt föreslås att institutionen uppdelas på fyra enheter, nämligen för datainsamling, data-

behandling, resultatredovisning samt forskning och utveckling. Statskontoret föreslår en utökning med tre, en resp. tre tjänster för de tre förstnämnda enheterna samt att enheten för forskning och utveckling får två nya tjänster, tidsbegränsade till tre år. Statskontoret ifrågasätter om inte en sammanslagning med institutionen för skogsuppskattning och skogsindelning borde genomföras i samband med omorganisationen. Institutionens namn bör ändras till institutionen för riksskogstaxering.

Remissyttranden. Efter remiss har yttranden avgetts av statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk, statens planverk, statens lantmäteriverk, domänverket, statens industriverk, styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelserna i Jönköpings, Malmöhus, Värmlands, Västernorrlands och Norrbottens län, 1973 års skogsutredning, Institutet för skogsförbättring, Lantbrukarnas riksförbund, Skogsindustriernas samarbetsutskott, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige, Svenska skogsarbetareförbundet, Tjänstemännens centralorganisation samt Svenska kommunförbundet.

Det stora flertalet remissinstanser tillstyrker huvuddragen i statskontorets förslag eller lämnar det utan erinran.

Statistiska centralbyrån förordar en förläggning av riksskogstaxeringen till den egna myndigheten medan *riksrevisionsverket, länsstyrelserna i Jönköpings* och *Malmöhus län* samt *SACO/SR* förordar en placering vid skogsstyrelsen.

Lantmäteriverket och *industriverket* anser att verken bör vara representerade i den rådgivande gruppen, medan *länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att man bör överväga en representation av riksskatteverket.

Flertalet remissinstanser kräver resultatredovisning av riksskogstaxeringen på mindre områden än län.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt påpekar att institutionsindelningen vid högskolorna f. n. är föremål för styrelsens översyn. *Skogsstyrelsen* och *1973 års skogsutredning* avstyrker förslaget om institutionssammanslagning.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt framhåller vidare att föreslagna resursförstärkningar är otillräckliga och förordar ytterligare resurser.

Skogsstyrelsen, länsstyrelsen i Malmöhus län och *1973 års skogsutredning* anser att det föreslagna särskilda anslaget till riksskogstaxeringen skall kanaliseras via skogsstyrelsen. *Skogsstyrelsen* framhåller vidare att det bör övervägas om inte större uppdrag till riksskogstaxeringen borde kanaliseras via styrelsens prognosenhet.

Industriverket finner statskontorets förslag om att riksskogstaxeringen organisatoriskt knyts till lantbruksuniversitetet välgrundat. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* menar att riksskogstaxeringen fungerar väl inom nu-

varande organisation. Det bör därför finnas starka skäl om man skall ändra dess organisatoriska tillhörighet. *Skogsindustriernas samarbetsutskott* anser en fortsatt organisatorisk placering vid lantbruksuniversitetet naturlig. Att det innebär övervägande fördelar om riksskogstaxeringen organisatoriskt knyts till lantbruksuniversitetet anser också *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.*

Riksrevisionverket finner den föreslagna inre organisationen lämplig. *Statens planverk* anser de organisationsförslag som lämnats i rapporten väl ägnade att ligga till grund för en omorganisation av riksskogstaxeringen. *Statistiska centralbyrån* har inget att erinra mot den föreslagna inre organisationen men noterar att ytterligare behov av statistisk expertis föreligger. *Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt* har inget att invända mot den föreslagna organisationen av institutionen för skogstaxering.

Föredraganden

Det är angeläget att högre utbildning, forskning och försök inom jordbruksdepartementets område effektivt medverkar till att vidareutveckla resp. näring och till att lösa de problem som successivt framkommer inom den samhällssektor där universitetet arbetar. Inte minst de senaste årens utveckling har visat behov av ett ökat forsknings- och utvecklingsarbete för att bl. a. introducera ny teknologi. Härigenom kan berörda näringar bättre hävda sin konkurrensförmåga. Sveriges lantbruksuniversitet bör ha goda möjligheter att göra framträdande insatser inom dessa områden.

Näringslivets utveckling ställer emellertid andra krav på utbildning och forskning än tidigare. De mer lättuppnåeliga produktivitetsvinsterna har till stor del uppnåtts. Nu krävs en inriktning av utbildningen och forskningen som medger en fördjupad och bättre förståelse av biologiska, tekniska och ekonomiska sammanhang. Samtidigt har krav ställts på större hänsynstagande till miljön. Detta gäller såväl den fysiska miljön som förhållandena för dem som arbetar inom jord- och skogsbruket. Insatser som innebär kostnadsbesparingar kommer likaså med all sannolikhet att även i framtiden vara betydelsefulla. I all utveckling måste därtill uppmärksammas vilka konsekvenser ny teknik får i fråga om inkomstfördelning, regional utveckling etc.

Dessa förhållanden leder till att såväl utbildning som forskning i ökad utsträckning bör omfattas av en helhetssyn på jordbruks- och skogssektorerna, innefattande den teknisk-ekonomiska produktionsprocessen och dess inlemmande i ekologiska och sociala sammanhang. Forskningen måste därför inriktas på lösningar som resulterar i samordnade åtgärder med biologisk, teknisk, ekonomisk, miljömässig och regional innebörd.

Jag vill särskilt betona frågor som gäller användning av gödselmedel och

andra kemiska medel i jord- och skogsbruket. En minskad användning av dessa medel är önskvärd. Jag har därför räknat medel (+ 175 000 kr.) för utökad försöksverksamhet rörande minskad användning av kemiska medel i jordbruket. Jag förutsätter att universitetet vid dispositionen av anslaget under punkten G 3 ställer ytterligare medel till förfogande för denna verksamhet. Chefen för utbildningsdepartementet har tidigare denna dag anmält att han i sin anslagsberäkning för naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) beaktat behovet av medel för ett forskningsprojekt om biologisk kontroll av skadeinsekter. Jag vill framhålla det önskvärda i en samverkan mellan lantbruksuniversitetet och NFR i denna fråga. Jag har i denna fråga samrått med chefen för utbildningsdepartementet.

Juverinflammation (mastit) hos nötkreatur är tillsammans med andra frågor om djurmiljö och djurhälsa angelägna forskningsproblem. Mastit hos nötkreatur orsakar förluster i animalieproduktionen av ca 150 milj. kr. per år. Vidare tillkommer kostnader för den statliga distriktsveterinärorganisationen. Jag har under punkten G 1 räknat medel till en försöksledare i husdjurshygien med placering i Skara. Vidare har jag räknat medel under punkten G 5 för forskning kring mastitproblemen (+ 100 000 kr.). Jag räknar med att universitetet genom vissa omdispositioner av befintliga resurser kan avsätta ytterligare medel för denna forskningsverksamhet. För att uppnå bästa möjliga resultat av insatserna på detta område är det angeläget med en samordning av verksamheterna för utbildning, rådgivning och forskning.

Lantbruksuniversitetet har fått en organisation som möjliggör framtagande av helhetslösningar tillämpbara i näringarna. Jag förutsätter att universitetet genom noggrann planering och eventuell omfördelning av resurser verkar för att ytterligare framsteg kan åstadkommas i dessa avseenden. Jag förutsätter vidare att universitetet i enlighet med den nya högskolelagen och övriga författningar sprider kunskap om forskningen och utvecklingsarbetet till allmänheten och samtliga berörda näringar.

Frågan om riksskogstaxeringens organisation har utretts. I likhet med remissinstanserna delar jag statskontorets uppfattning att riksskogstaxeringen fungerat väl under nuvarande organisation. Jag finner därför ingen anledning att föreslå någon ändring i tidigare beslut om riksskogstaxeringens lokalisering till Umeå. Det ankommer på lantbruksuniversitetet att närmare besluta om den interna organisationen. När det gäller driftkostnadsmedel för databehandlingskostnader i Umeå återkommer jag i annat sammanhang. Jag har den 15 september 1977 gett statskontoret i uppdrag att utreda medelsbehovet för databehandling i Umeå för den skogsvetenskapliga fakulteten.

Jag delar universitetets uppfattning att ytterligare utbildningsresurser för veterinärutbildningen bör tillföras universitetet. Antagningen av studerande till denna utbildning ökar enligt tidigare beslut från 50 studerande per år till 75 fr. o. m. höstterminen 1978. Jag kommer i det följande under

punkten G 1 att föreslå att två tjänster som universitetsadjunkt inrättas för att ge denna utbildning tillfredsställande resurser. Vidare föreslår jag en ökad antagning av studerande till lantmästarlinjen från 134 till 140 per år fr. o. m. höstterminen 1978.

Den nya organisationen innebär att antalet anslag inom lantbruksuniversitetets område kan minskas. Den särskilda arbetsgrupp som jag gett i uppdrag att se över vissa frågor rörande den programbundna forskningen vid lantbruksuniversitetet har bl. a. föreslagit att anslagen för försöksverksamhet läggs samman med motsvarande driftkostnadsanslag.

De förslag i det följande som avser verksamheten vid Sveriges lantbruksuniversitet innebär en uppräkning för nästa budgetår med sammanlagt ca 37 milj. kr. till ca 301 milj. kr.

G 1. Sveriges lantbruksuniversitet: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	[1] 159 036 132
1977/78	Anslag	[1] 168 813 000
1978/79	Förslag	195 084 000

[1] Anslagen Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning, Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader, Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader, Skogshögskolan: Förvaltningskostnader samt del av anslaget Statens skogsmästarskola.

Från anslaget bestrids lönekostnader för den centrala förvaltningen, biblioteksorganisationen, lantbruksvetenskapliga, veterinärmedicinska och skogsvetenskapliga fakulteterna samt övriga driftkostnader för den centrala förvaltningen.

Den centrala förvaltningen består av bl. a. avdelningar för administration, utbildning, forskning, försök och information, basresurser och budget, försöksintendentens avdelning samt en serviceavdelning.

Biblioteksorganisationen är uppdelad på ett huvudbibliotek i Ultuna och filialbibliotek i Alnarp, Skara, Garpenberg och Umeå. Filialbiblioteket i Umeå har ställning som skogsbibliotek av rikskaraktär. Vid lantbruksuniversitetet finns en konsulentavdelning för forskningsinformation.

Vid den lantbruksvetenskapliga fakulteten bedrivs forskning, försöksverksamhet och rådgivning på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden. Försöksverksamheten omfattar även renskötseln. Den till fakulteten knutna grundläggande högskoleutbildningen utgörs av agronom-, hortonom- och landskapsarkitektlinjerna. Utbildningen av agronomer, hortonomer och landskapsarkitekter är femårig. Varje år antas 150 studerande, varav 105 till agronomlinjen, 15 till hortonomlinjen och 30 till landskapsarkitektlinjen. Vid institutionen för lantmästar- och trädgårdsteknikerutbildning antas årligen 134 studerande till lantmästarlinjen och 38 studerande till trädgårdsteknikerlinjen. Försöksverksamheten, som följer ett pro-

gram som fastställs av universitetets styrelse (riksförsöksprogrammet), bedrivs inom institutionernas försöksavdelningar och vid försöksstationer i skilda delar av landet.

Vid den veterinärmedicinska fakulteten bedrivs utbildning, forskning och försöksverksamhet på det veterinärmedicinska området samt djursjukvård. Utbildningen på veterinärlinjen är femårig. Fr. o. m. år 1978 antas 75 studerande.

Vid den skogsvetenskapliga fakulteten bedrivs programbunden forskning på skogsbrukets område. Den till fakulteten knutna grundläggande högskoleutbildningen utgörs av jägmästar- och skogsmästarlinjerna. Utbildningen på jägmästarlinjen är fyraårig. Undervisningen är under första läsåret förlagd till Garpenberg. Varje år antas 40 studerande till jägmästarlinjen och 30 till skogsmästarlinjen.

Verksamheten inom lantbruksuniversitetet bedrivs vid 50 institutioner, elva försöksdistrikt, en till Skara förlagd försöksgård, fem försöksparker samt ett antal jordbruksegendomar och fältstationer.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Sveriges lantbruks-universitet	Föredraganden
Personal			
Central förvaltning			
Handläggande personal	42	+ 5	+ 1
Övrig personal	136	+ 3	–
Bibliotek			
Handläggande personal	12	+ 1	–
Övrig personal	24	+ 2	–
Lantbruksvetenskapliga fakulteten			
Utbildning, forskning och försöksverksamhet			
Lärare, försöksledande personal m. fl.	293	+ 4	– 1
Konsulentavdelningen			
Handläggande personal	18	–	–
Övrig personal	12	–	–
Veterinärmedicinska fakulteten			
Utbildning och forskning			
Lärare m. fl.	113	+ 4	+ 3
Skogsvetenskapliga fakulteten			
Utbildning och forskning			
Lärare, försöksledande personal m. fl.	[1]144	+ 8	–
Övrig personal	[2]10	+ 1	–
	804	**+28**	**+ 3**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Sveriges lantbruks-universitet	Föredra-ganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	87 790 700	+14 599 000	+12 177 000
Därav			
central förvaltning	(17 573 000)	(+ 3 922 000)	(+ 3 064 000)
lantbruksvetenskapliga fakulteten	(39 502 000)	(+ 5 584 000)	(+ 5 084 000)
veterinärmedicinska fakulteten	(13 703 000)	(+ 2 197 000)	(+ 2 048 000)
skogsvetenskapliga fakulteten	(17 012 700)	(+ 2 896 000)	(+ 1 981 000)
Sjukvård	342 000	–	–
Reseersättningar	706 000	+ 196 000	+ 51 000
Därav utrikes resor	(32 000)	(+ 2 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	74 582 000	+13 772 000	+13 772 000
Expenser	2 887 000	+ 457 000	+ 145 000
Därav akademiska högtidligheter	(26 000)	(+ 3 000)	(–)
Utbildningsbidrag för doktorander	729 000	+ 536 000	–
Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar	160 000	+ 10 000	+ 10 000
Utländska forskare	39 000	–	–
Bidrag till driften av Norrvikens trädgårdar	100 000	–	–
Kursmikroskop m. m. för studerande	50 000	–	–
Underhåll av park	13 000	–	–
Utgifter för djursjukvården	1 000	–	–
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	125 000	+ 15 000	+ 15 000
Pedagogiskt utvecklingsarbete och internationalisering av utbildning	250 000	–	–
Vissa kostnader för datamaskintid	1 120 000	+ 101 000	+ 101 000
	168 894 700	**+29 686 000**	**+26 271 000**
Uppbördsmedel			
Avgifter för bränsle och elektriskt ljus	7 000	–	–
Försäljning av publikationer	1 100	–	–
Hyresinkomster	73 600	–	–
Nettoutgift	**168 813 000**	**+29 686 000**	**+26 271 000**

[1] Därav sex befintliga tjänster vid statens skogsmästarskola.
[2] Därav en befintlig tjänst vid statens skogsmästarskola.

Sveriges lantbruksuniversitet

1. Pris- och löneomräkning 26 314 000 kr.

2. Alternativ 0 skulle enligt lantbruksuniversitetet leda till svåra konsekvenser eftersom 90 % av anslaget (exkl. lokalkostnader) går till löner (+18 438 000 kr.).

3. Vid Garpenbergsbiblioteket finns f. n. endast en tjänst som biblioteksassistent. För att kunna erbjuda en tillfredsställande biblioteksservice erfordras en tjänst som bibliotekarie i Fe 13 (+112 000 kr.).

4. I Alnarp har en telefonväxel installerats för att klara förväntad expansion som en följd av bl. a. växtskyddsverksamhetens utbyggnad. För att klara konsekvenserna av omlokaliseringen erfordras en assistent i högst Fe 5 vid telefonväxeln (+79 000 kr.).

5. Den nya organisationen har medfört att antalet ledamöter i gemensamma organ och linjenämnder ökat. Anslagsposten Reseersättningar bör uppräknas med 145 000 kr.

6. Anslagsposten Expenser bör räknas upp med 300 000 kr. för förväntade ökade telefonkostnader och övriga expenser som en direkt följd av utlokaliseringen till Umeå, Garpenberg, Alnarp m. m.

7. För administration av skol- och praktikskedet i den föreslagna nya utbildningsplanen för jägmästarlinjen behövs en halv tjänst som amanuens/förste byråsekreterare (+45 000 kr.).

8. Personalutbildning har blivit en allt betydelsefullare del av en myndighets verksamhet. Hittills saknas tjänster för denna verksamhet vid centrala förvaltningen. En särskild personalutbildningsenhet bör därför inrättas vid centrala förvaltningen (+378 000 kr.).

9. Informationsverksamheten vid lantbruksuniversitetet behöver förstärkas för att kunna möta de krav som ställs på ökad information från anställda, övriga myndigheter och allmänheten. En tjänst som informationschef behövs (+131 000 kr.).

10. En förstärkning med två biblioteksassistenter till biblioteket är angelägen (+158 000 kr.).

11. Vid lantbruksuniversitetet finns fyra personliga tjänster som biträdande professor och två på övergångsstat. Lantbruksuniversitetets verksamhet är beroende av att dessa tjänster finns. Främst gäller det den på övergångsstat förda biträdande professuren för Börje Lövkvist i prydnadsväxtodling och den för Ingvar Ekesbo personliga tjänsten som biträdande professor i sjukdomsgenetik och husdjurshygien. Båda tjänsterna föreslås omvandlade till fasta tjänster.

12. För utbildningen av agronomer begärs två universitetsadjunkter (+216 000 kr.).

13. En mer ingående kunskap om bevattningens anpassning till olika grödor och jordar är nödvändig. För ledning av försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom bevattningsområdet begärs en tjänst som statsagronom (+158 000 kr.).

14. Utvecklingen inom området för prydnadsväxter och grönyteväxter är intensiv. För effektiv bevakning av området behövs ytterligare en försöksledare (+126 000 kr.).

15. För veterinärutbildningen krävs två universitetsadjunkter (+216 000 kr.).

16. Undervisningen i husdjurshygien i Skara grundas väsentligen på en noggrann kännedom om miljö och djurhälsa i ett stort antal djurbesättningar. Medel behövs för en försöksledare (+132 000 kr.).

17. Lantbruksuniversitetet förordar att en tjänst som universitetslektor i medicin II inrättas (+141 000 kr.).

18. För att, i enlighet med lantbruksuniversitetets förslag, fr. o. m. läsåret 1978/79 kunna öka antagningen till jägmästarlinjen från 40 till 60 studerande per år erfordras en resursförstärkning med en universitetsadjunkt (+100 000 kr.).

19. För att, i enlighet med lantbruksuniversitetets förslag, fr. o. m. läsåret 1978/79 kunna införa en ny utbildningsplan för jägmästarlinjen erfordras en förstärkning av speciallärarresurserna (+30 000 kr.).

20. För att, i enlighet med lantbruksuniversitetets förslag, fr. o. m. läsåret 1978/79 kunna öka antagningen till skogsmästarlinjen från 30 till 45 studerande per år erfordras en resursförstärkning med en lektor och en adjunkt (+233 000 kr.).

21. Redan vid oförändrad intagning råder stor brist på lärarkapacitet vid skogsmästarskolan. En förstärkning med två adjunkter erfordras (+217 000 kr.).

22. Eftersom informationen från den skogsvetenskapliga fakulteten måste bedömas vara helt otillräcklig föreslås en tjänst inrättad som statskonsulent med uppgift att svara för redigerings- och publiceringsverksamhet inom skogsområdet. Som biträdeshjälp erfordras en kontoristtjänst. (+203 000 kr.)

23. Inom det nyligen påbörjade storprojektet "Markbiologi" erfordras förstärkning med en försöksledare (+126 000 kr.).

24. Inom det vid institutionen för skogsteknik planerade projektet "Skonsam terrängmaskin" erfordras ytterligare en tjänst (+126 000 kr.).

Föredragandén

I min inledande översikt av verksamheten vid lantbruksuniversitetet har jag förordat att ytterligare resurser tillförs universitetet för den ökade antagningen av studerande till veterinärlinjen. Jag har till följd härav räknat medel för två tjänster som universitetsadjunkt (+216 000 kr.). Vidare har jag framhållit behovet av ökad forskning om juverinflammation hos nötkreatur tillsammans med andra frågor om djurmiljö och djurhälsa. Jag har därför räknat medel för en tjänst som försöksledare i husdjurshygien med placering i Skara (+132 000 kr.). Jag förutsätter därvid att försöksledaren kommer att medverka i undervisningen. Jag har också förordat en ökad antagning till lantmästarlinjen.

På förslag av universitetet har jag i min sammanställning överfört en tjänst för universitetets rektor från den lantbruksvetenskapliga fakulteten till den centrala förvaltningen.

Universitetet har begärt en tjänst som statskonsulent med uppgift att

svara för redigerings- och publiceringsverksamhet inom skogsområdet. Behovet av en förbättrad information från skogsvetenskapliga fakulteten synes väl styrkt. Jag förutsätter att behovet av information inom skogsområdet i ökad utsträckning kan tillgodoses inom den för universitetet gemensamma konsulentavdelningen.

Jag vill också anmäla att regeringen beslutat ändra benämningen på vissa professurer och biträdande professurer vid lantbruksuniversitetet. Sålunda har den 24 februari 1977 benämningen på professuren i radiobiologi ändrats till professur i radioekologi, biträdande professuren i växtodling till biträdande professur i växtodling, särskilt foderväxtodling, samt professuren och biträdande professuren i husdjursfysiologi till professur resp. biträdande professur i husdjurens fysiologi vid den lantbruksvetenskapliga fakulteten. Vidare har den 30 mars 1977 biträdande professuren i entomologi vid den lantbruksvetenskapliga fakulteten ändrats till biträdande professur i nematologi. Den 30 juni 1977 har biträdande professuren i nordisk skoglig växtgeografi vid den skogsvetenskapliga fakulteten ändrats till biträdande professur i skoglig vegetationsekologi. Slutligen har den 8 december 1977 biträdande professuren i växtfysiologi vid den lantbruksvetenskapliga fakulteten ändrats till biträdande professur i växtfysiologi, särskilt ämnesomsättningens fysiologi.

Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslagen Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning, Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader, Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader, Skogshögskolan: Förvaltningskostnader samt del av anslaget Statens skogsmästarskola fr. o. m. nästa budgetår sammanföras till ett anslag, Sveriges lantbruksuniversitet: Förvaltningskostnader. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 195 084 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat om ökad antagning till lantmästarlinjen,
2. till *Sveriges lantbruksuniversitet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 195 084 000 kr.

G 2. Sveriges lantbruksuniversitet: Bokinköp m. m.

1976/77	Utgift	[1]989 422	Reservation	[1]411 077
1977/78	Anslag	[1]1 356 000		
1978/79	Förslag	1 449 000		

[1] Anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Bokinköp m. m.

Från anslaget bestrids omkostnaderna för biblioteksverksamheten vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Sveriges lantbruksuniversitet

1. Prisomräkning 166 000 kr.

2. Medel behövs för upprätthållande av en tillfredsställande bibliotekservice på alla lokaliseringsorter (+ 136 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Bokinköp m. m. fr. o. m. nästa budgetår benämnas Sveriges lantbruksuniversitet: Bokinköp m. m. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på det äldre anslaget bör föras över till anslaget Sveriges lantbruksuniversitet: Bokinköp m. m. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1 449 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges lantbruksuniversitet: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 449 000 kr.

G 3. Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader

1976/77	Utgift	[1] 55 908 402	Reservation	[1] 3 134 203
1977/78	Anslag	[1] 59 453 000		
1978/79	Förslag	64 715 000		

[1] Anslagen Lantbrukshögskolan: Driftkostnader och Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten.

Från anslaget bestrids omkostnader m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnader för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Sveriges lantbruks-universitet	Föredraganden
Driftkostnader	57 380 000	+6 857 000	+5 838 000
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	1 497 000	–	–
Ej disponerat belopp	576 000	– 576 000	– 576 000
	59 453 000	**+6 281 000**	**+5 262 000**

Sveriges lantbruksuniversitet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 947 000 kr.

2. I 0-alternativet förordas i första hand en generell reduktion av insatserna för utbildning, forskning och försöksverksamhet (+ 1 554 000 kr.).

3. Den spridda lokaliseringen över hela landet medför betydande resekostnader för att upprätthålla den kontakt mellan olika delar av verksamheten som är nödvändig (+200 000 kr.).

4. Reformeringen av arbetsmarknadslagstiftningen kräver ökade administrativa insatser på institutionsnivå (+100 000 kr.).

5. För att klara ett angeläget nordiskt samarbete inom forskning och forskarutbildning krävs ett resurstillskott (+110 000 kr.).

6. För utökad försöksverksamhet inom områdena jordbruksproduktion vid minimerad bekämpningsmedelsanvändning, miljökonsekvenser vid ny teknik samt bevattning krävs ytterligare medel (+500 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m.m. bör anslagen Lantbrukshögskolan: Driftkostnader och Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten fr.o.m. nästa budgetår sammanföras till ett anslag, Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på de äldre anslagen bör föras över till anslaget Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader.

I min inledande översikt över lantbruksuniversitetets verksamhet behandlade jag frågan om användningen av gödselmedel och andra kemiska medel i jordbruket. Jag har i min beräkning av anslaget räknat medel för utökad försöksverksamhet inom området (+175 000 kr.). Anslaget bör föras upp med 64 715 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 64 715 000 kr.

G 4. Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksdriften

1976/77	*Nettoinkomst*	[1]*173*
1977/78	Anslag	[1]1 000
1978/79	Förslag	1 000

[1] Anslaget Lantbrukshögskolan: Lantbruksdriften vid försöksstationerna m.m.

Anslaget avser de jordbruksegendomar som Sveriges lantbruksuniversitet disponerar för sin försöksverksamhet samt Alnarps trädgårdar. Regeringen fastställer årligen en stat för jordbruks- och trädgårdsdriften vid dessa enheter.

Sveriges lantbruksuniversitet

Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksuniversitetets förslag. Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslaget Lantbrukshögskolan: Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m. fr. o. m. nästa budgetår benämnas Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksdriften. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksdriften* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G 5. Sveriges lantbruksuniversitet: Veterinärmedicinska fakultetens driftkostnader

1976/77	Utgift	[1] 10 969 755	Reservation	[1] 2 498 824
1977/78	Anslag	[1] 12 431 000		
1978/79	Förslag	14 366 000		

[1] Anslagen Veterinärhögskolan: Driftkostnader och Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet.

Från anslaget bestrids omkostnader m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnader för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Sveriges lantbruksuniversitet

1. Pris- och löneomräkning 2 048 000 kr.

2. Alternativ 0 innebär minskade resurser för utbildning, forskning och försöksverksamhet (+1 082 000 kr.).

3. För utnyttjande av specialistkompetens och utbildningsadministration i Skara behövs ytterligare medel (+261 000 kr.).

4. Ökat antal studerande medför merkostnader för materiel, djur, kemikalier etc. (+161 000 kr.).

5. Reformeringen av arbetsmarknadslagstiftningen kräver ökade administrativa insatser på institutionsnivå (+50 000 kr.).

6. Ökade insatser behövs för forskning inom sjukdomsgenetikens område (+192 000 kr.).

7. Medel erfordras för ökat nordiskt samarbete inom forskning och forskarutbildning (+60 000 kr.).

8. Utökad försöksverksamhet behövs inom områdena mastiter, smågrissjukdomar, djurmiljö-djurhälsa och avloppsvattnets betydelse för djurhälsa och livsmedelshantering (+1 000 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslagen Veterinärhögskolan: Driftkostnader och Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet fr. o. m. nästa budgetår sammanföras till ett anslag, Sveriges lantbruksuniversitet: Veterinärmedicinska fakultetens driftkostnader. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på de äldre anslagen bör föras över till anslaget Sveriges lantbruksuniversitet: Veterinärmedicinska fakultetens driftkostnader.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 14 366 000 kr. Jag har i min anslagsberäkning förstärkt driftresurserna vid universitetet för den ökade antagningen av studerande till veterinärlinjen (+50 000 kr.). Jag har vidare räknat medel för ökad forskning kring problemen med juverinflammation hos nötkreatur (+100 000 kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges lantbruksuniversitet: Veterinärmedicinska fakultetens driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 14 366 000 kr.

G 6. Sveriges lantbruksuniversitet: Försöksgården i Skara

1976/77	*Nettoinkomst*	[1] *1 896*
1977/78	Anslag	[1] 1 000
1978/79	Förslag	1 000

[1] Anslaget Veterinärhögskolan: Lantbruksdriften vid försöksgården.

Under anslaget redovisas driften vid försöksgården i Skara, som Sveriges lantbruksuniversitet disponerar för sin försöksverksamhet.

Sveriges lantbruksuniversitet

Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksuniversitetets förslag. Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslaget Veterinärhögskolan: Lantbruksdriften vid försöksgården fr. o. m. nästa budgetår benämnas Sveriges lantbruksuniversitet: Försöksgården i Skara. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges lantbruksuniversitet: Försöksgården i Skara* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G 7. Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara

1976/77 Utgift	[1] 758 354
1977/78 Anslag	[1] 652 000
1978/79 Förslag	652 000

[1] Anslaget Veterinärinrättningen i Skara: Djursjukhuset.

Djursjukhuset i Skara är sjukvårdsanstalt för husdjur och utövar djursjukvård mot ersättning. Vid djursjukhuset får bedrivas vetenskapliga undersökningar och utbildning rörande husdjurens sjukdomar.

Djursjukhuset i Skara ingår som en arbetsenhet i lantbruksuniversitetet. Föreståndare för djursjukhuset är en chefveterinär.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Sveriges lantbruks-universitet	Föredraganden
Personal			
Veterinär personal	8	–	–
Övrig personal	21	+ 2	–
	29	**+ 2**	**–**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 165 000	+ 171 000	+ 186 000
Omkostnader	1 610 000	+ 656 000	+ 528 000
	2 775 000	**+ 827 000**	**+ 714 000**
Inkomster	2 123 000	+ 714 000	+ 714 000
Nettoutgift	**652 000**	**+ 113 000**	**–**

Sveriges lantbruksuniversitet

1. Löne- och prisomräkning 278 000 kr.

2. I 0-alternativet reduceras möjligheterna till en effektiv djursjukvård (+ 47 000 kr.).

3. Djursjukhusets engagemang i utbildningen av veterinärer och den ökade verksamheten vid Axvalla travbana innebär en kraftigt ökad resefrekvens (+ 8 000 kr.).

4. Det ökade antalet besökande, inte minst från utländska institutioner, medför krav på representation (+ 1 000 kr.). Den nya telefonväxeln och den utökade verksamheten beräknas påverka kostnaderna för telefon (+ 6 000 kr.).

5. I samband med att nya lokaler tas i anspråk kommer utgifterna för underhåll och komplettering av inventarier att stiga (+ 9 000 kr.). De förbättrade materiella förutsättningarna för djursjukvården genom de nya lokalerna behöver kompletteras med en tjänst som röntgenassistent (+ 70 000

kr.) och en tjänst som djurvårdare (+64 000 kr.). Dessutom måste delposten arvoden till tillfällig personal räknas upp till en realistisk nivå (+400 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslaget Veterinärinrättningen i Skara: Djursjukhuset fr. o. m. nästa budgetår benämnas Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 652 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges lantbruksuniversitet: Djursjukhuset i Skara* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 652 000 kr.

G 8. Sveriges lantbruksuniversitet: Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader

1976/77	Utgift	[1] 20 811 302	Reservation	[1] 437 853
1977/78	Anslag	[2] 20 871 000		
1978/79	Förslag	23 929 000		

[1] Anslaget Skogshögskolan: Driftkostnader.
[2] Anslaget Skogshögskolan: Driftkostnader samt del av anslaget Statens skogsmästarskola.

Från anslaget bestrids omkostnader m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnader för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Sveriges lantbruksuniversitet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 813 000 kr.

Av detta belopp avser 746 000 kr. inplacering av den säsonganställda personalen (hantlangare/markkartörer) i befordringsgång 1 C fr. o. m. nästa fältarbetssäsong. Vidare avser 1 232 000 kr. ändring av reglerna för traktamentsersättning till denna personal.

För merkostnader i samband med omlokaliseringen krävs medel för ökade resekostnader (+320 000 kr.) och för ökade databehandlingskostnader (+900 000 kr.).

För subventionering av kostnaderna för kost och bostad för de studerande på jägmästarlinjen under deras första studieår i Garpenberg behövs medel så att de studerande får likartade kostnader som andra studerande (+280 000 kr., varav 140 000 kr. engångsbelopp).

2. 0-alternativet innebär en reducering av den programbundna forskningen (+3 817 000 kr.).

3. Ökat elevantal vid och ny utbildningsplan för jägmästarlinjen kräver ytterligare medel för resor (+150 000 kr.).

4. Ökat elevantal vid skogsmästarlinjen kräver ytterligare medel (+150 000 kr.).

5. Reformeringen av arbetsmarknadslagstiftningen kräver ökade administrativa insatser på institutionsnivå (+90 000 kr.).

6. Medel behövs för ökat nordiskt samarbete inom forskning och forskarutbildning (+80 000 kr.).

7. För storprojektet Markbiologi begärs biträdeshjälp och driftkostnadsmedel (+150 000 kr.).

8. Till den under punkten G 1 begärda försöksledartjänsten i skogsteknik behövs driftkostnadsmedel (+100 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslagen Skogshögskolan: Driftkostnader samt del av anslaget Statens skogsmästarskola fr. o. m. nästa budgetår sammanföras till ett anslag, Sveriges lantbruksuniversitet: Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på anslaget Skogshögskolan: Driftkostnader bör föras över till anslaget Sveriges lantbruksuniversitet: Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 23 929 000 kr. Vid min beräkning av anslaget har jag beaktat behovet av medel för bl. a. resor orsakade av omlokaliseringen (+100 000 kr.). Jag har även räknat medel för vissa särskilda kostnader som sammanhänger med undervisningen i Garpenberg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges lantbruksuniversitet: Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 23 929 000 kr.

G 9. Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.

1976/77	Utgift	[1] 30 334 922	Reservation	[1] 18 721 567
1977/78	Anslag	[1] 30 000 000		
1978/79	Förslag	18 500 000		

[1] Anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.

Från anslaget bestrids kostnader för inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet och andra institutioner, som har anknytning till forsknings- och försöksverksamhet inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Lokal- och utrustningsprogramkommittén för jordbrukets högskolor har till uppgift bl. a. att utarbeta utrustningsprogram innefattande förslag till kostnadsramar för nämnda institutioner. Kommittén skall successivt överlämna förslag till utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH) som begär anslag i utrustningsfrågor och som sedan har att efter statsmakternas bestämmande vidta de åtgärder som behövs för programmens förverkligande. Byggnadsstyrelsen har hand om den verksamhet som avser planering och upphandling av inredning samt elarmatur och möbler m. m.

Inredning

Byggnadsstyrelsen

I fråga om inredningsobjekt, som inte tidigare redovisats för riksdagen, eller för vilka föreslås nya eller ändrade kostnadsramar, anförs följande.

Sveriges lantbruksuniversitet

Ultuna

Markvetenskap, omdisposition. Inom institutionen för markvetenskap planerar byggnadsstyrelsen att dels göra vissa ombyggnader för att förbättra arbetsmiljön i vissa laboratorier, dels iordningställa lokaler för växt- och jordprovsförvaring.

Inredningskostnaden för omdispositionen, ca 200 000 kr., avser byggnadsstyrelsen att täcka från tillgängliga medel på inredningsramen Markvetenskap, nybyggnad.

Inredningen för växt- och jordprovsförvaringen består huvudsakligen av ca 9 000 backar för förvaring av prover. Detta motsvarar en förvaringskapacitet på 270 000 prover. Inredningskostnaden har beräknats till 500 000 kr. Byggnadsstyrelsen föreslår därför att en ny kostnadsram av 500 000 kr. för inredning av lokaler för växt- och jordprovsförvaring förs upp i inredningsplanen.

Husdjursvetenskapligt centrum. Byggnadsstyrelsen har med anledning av den ökade antagningen till veterinärlinjen redovisat byggnadsprogram för om- och tillbyggnad av husdjursvetenskapligt centrum. Byggnadsstyrelsen uppskattar inredningskostnaderna till 1,1 milj. kr. Inom gällande kostnadsram för nybyggnad av husdjursvetenskapligt centrum finns möjlighet att inrymma 800 000 kr. Som ny kostnadsram föreslås (7 600 000 + 300 000 =) 7,9 milj. kr.

Ultuna, Alnarp

Växtskyddscentrum, nybyggnader. Regeringen uppdrog den 30 juni 1977 åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnad av förevarande objekt. Den inredda ytan för Ultunadelen uppgår till ca 5 700 m², varav ca 4 450 m² insti-

tutionslokaler och förråd m. m. samt ca 1 250 m² växthus. För Alnarpsdelen uppgår den inredda ytan till ca 5 100 m², varav ca 3 100 m² institutionslokaler, skrivrum och arbetshallar samt ca 2 000 m² växthus m. m. I byggnadsstyrelsens skrivelse den 24 maj 1977 beräknades inredningskostnaderna till 7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977, varav för Ultuna 3 250 000 kr. och för Alnarp 3 750 000 kr., vilket motsvarade en beräknad slutkostnad av 8,7 milj. kr. vid ett färdigställande av lokalerna under andra resp. fjärde kvartalet 1979. Byggnadsstyrelsen har nu beräknat inredningskostnaderna till 8 450 000 kr.

Umeå

Nybyggnad. I gällande inredningsplan finns uppförd en definitiv kostnadsram av 6,8 milj. kr. Med anledning av kostnadsstegringar föreslås att ramen höjs med 150 000 kr. till 6 950 000 kr.

Statens veterinärmedicinska anstalt

Centralblock, nybyggnad. I gällande inredningsplan finns uppförd en delram av 3,5 milj. kr. Verket har nu beräknat inredningskostnaderna till 11,7 milj. kr. vid ett färdigställande av lokalerna under tredje kvartalet 1979. Byggnadsstyrelsen föreslår att 11,7 milj. kr. förs upp som definitiv ram i inredningsplanen.

Diverse objekt

I gällande inredningsplan är uppförd en delram av 3 474 000 kr. Av beloppet får byggnadsstyrelsen ta i anspråk 2 524 000 kr. för oförutsedda mindre inredningsobjekt samt för sådana objekt för vilka verket beslutar om byggnadsåtgärder. Kostnadsramen i övrigt får tas i anspråk endast efter beslut av regeringen.

Som framgår av byggnadsstyrelsens redovisning har objekt till en kostnad av 369 000 kr. slutredovisats, varför avrundat 3 110 000 kr. återstår. Ramen bör enligt byggnadsstyrelsen höjas med 1 490 000 kr. till 4,6 milj. kr. Av beloppet bör 3,2 milj. kr. ställas till byggnadsstyrelsens förfogande för oförutsedda mindre inredningsobjekt samt för sådana objekt för vilka verket beslutar om byggnadsåtgärder.

Utrustning

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

I fråga om utrustningsobjekt, som tidigare inte har redovisats för riksdagen eller för vilka föreslås nya kostnadsramar, anförs följande.

Sveriges lantbruksuniversitet

Ultuna

Telefonväxlar. Inom Ultunaområdet finns en telefonväxel av typ A 344 utbyggd för 1 500 anknytningar. Växeln har anskaffats med anlitande av en i utrustningsplanen uppförd delram av 1 870 000 kr. Växeln bör kompletteras med utrustning för direktval samt för individuell samtalsmätning. UUH föreslår att delramen höjs till 2 655 000 kr.

Växtskyddscentrum. Regeringen uppdrog den 30 juni 1977 åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnader för växtskyddscentra i Ultuna och Alnarp. Inflyttning i Ultunaanläggningen beräknas kunna ske under sommaren 1979.

UUH föreslår att en definitiv kostnadsram av 5 milj. kr. förs upp i utrustningsplanen.

Ökad antagning till veterinärlinjen. Fr. o. m. höstterminen 1978 skall antagningen av veterinärstuderande ökas med 25 till sammanlagt 75 studerande per år. I skrivelse den 22 augusti 1977 avseende tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78 föreslogs en delram av 635 000 kr. för bl. a. utrustning till provisoriska lokaler. UUH föreslår – bl. a. för att möjliggöra anskaffning av utrustning med lång leveranstid – att delramen höjs till 1 milj. kr.

Alnarp

Växtskyddscentrum. Regeringen uppdrog den 30 juni 1977 åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnader för växtskyddscentra i Ultuna och Alnarp. Inflyttning i Alnarpsanläggningen beräknas kunna ske under våren 1980.

UUH föreslår att en definitiv kostnadsram av 6,5 milj. kr. förs upp i utrustningsplanen.

Statens naturvårdsverk

Ersättningsanskaffningar m. m. I utrustningsplanen för innevarande budgetår är uppförd en kostnadsram Statens naturvårdsverk: Ersättningsanskaffningar m. m. budgetåret 1977/78 av 1 950 000 kr.

Anskaffningsvärdet av verkets nuvarande utrustning kan uppskattas till 6,0 milj. kr. Av beloppet avser ca 3,7 milj. kr. undersökningslaboratoriet i Solna och ca 1,8 milj. kr. laboratoriets luftvårdssektion i Studsvik. Härtill kommer att anskaffningsvärdet av verkets inredning – möbler m. m. – kan beräknas till sammanlagt ca 1,3 milj. kr.

Naturvårdsverket har i anslagsframställning för budgetåret 1978/79 föreslagit att verksamheterna vid verkets limnologiska undersökning (NLU), specialanalytiska laboratorium (NSL) och brackvattentoxikologiska laboratorium (NBL) samt vid bilavgaslaboratoriet och forskningsstationen Grimsö fortsättningsvis skall finansieras med medel som anvisas under verkets myndighetsanslag.

Verket har i sin redovisning till UUH av utrustningsbehoven för budget-

året 1978/79 beaktat även behoven vid ovannämnda enheter. Verket har därvid beräknat kostnaderna för ny- och ersättningsanskaffningar till ca 8,5 milj. kr. Utrustning för ca 5,3 milj. kr. har härvid bedömts som mycket angelägen.

Enligt UUH:s mening bör tills vidare medel inte beräknas under anslaget för utrustning till NLU, NSL, NBL, bilavgaslaboratoriet och forskningsstationen Grimsö. För budgetåret 1978/79 bör en kostnadsram av 2,2 milj. kr. föras upp i utrustningsplanen.

Statens strålskyddsinstitut

Ersättningsanskaffningar m. m. I sin anslagsskrivelse för budgetåret 1977/78 konstaterade UUH att det förelåg ett behov av ersättningsanskaffning av utrustning vid institutet. Kostnaderna för ändamålet beräknades av institutet till 862 000 kr. UUH föreslog att kostnaderna för ersättningsanskaffningar skulle fördelas på tre budgetår och beräknade 300 000 kr. för budgetåret 1977/78. Beloppet motsvarade en genomsnittlig avskrivningstid för utrustningen av ca 15 år.

I utrustningsplanen för budgetåret 1977/78 finns uppförd en delram Statens strålskyddsinstitut: Övrig utrustning av 2 275 000 kr., varav 300 000 kr. avser ersättningsanskaffningar.

Strålskyddsinstitutet har i skrivelse till UUH den 18 augusti 1977 föreslagit att 600 000 kr. skall beräknas för ersättningsanskaffningar budgetåret 1978/79. Beloppets storlek motiverades bl. a. med att den genomsnittliga avskrivningstiden för utrustningen bör beräknas till tio år.

UUH delar institutets uppfattning att avskrivningstiden för den typ av utrustning som används inom institutet bör vara ca tio år. För budgetåret 1978/79 bör en kostnadsram av 500 000 kr. föras upp i utrustningsplanen. Vidare bör den i utrustningsplanen uppförda delramen Statens strålskyddsinstitut: Övrig utrustning av 2 275 000 kr. fastställas som definitiv.

Statens lantbrukskemiska laboratorium

Statens lantbrukskemiska laboratorium (SLL) har till UUH överlämnat ett utrustningsförslag som kostnadsberäknats till ca 4,7 milj. kr. Ca 2,1 milj. kr. avser ny- och ersättningsanskaffningar som enligt SLL kan fördelas över de kommande fyra budgetåren. Resterande belopp – ca 2,5 milj. kr. – avser brådskande anskaffningsbehov. Behovet fördelar sig på nyanskaffningar resp. ersättningsanskaffningar med ca 2,1 milj. kr. resp. 400 000 kr.

För budgetåret 1978/79 bör enligt UUH en kostnadsram av 2 milj. kr. föras upp i utrustningsplanen.

Ersättningsanskaffningar m. m.

För budgetåret 1977/78 uppfördes en kostnadsram för ersättningsanskaffningar m. m. av 3 465 000 kr. för Sveriges lantbruksuniversitet. Kost-

nadsramen har visat sig vara otillräcklig för att tillgodose ett flertal angelägna behov. För budgetåret 1978/79 bör en kostnadsram av 5,0 milj. kr. föras upp i utrustningsplanen.

Föredraganden

Med utgångspunkt i de förslag som byggnadsstyrelsen redovisat förordar jag att följande *inredningsplan* läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår. Jag har därvid inom kostnadsramen *Diverse objekt* beräknat medel till byggnadsstyrelsens disposition för oförutsedda mindre inredningsobjekt m. m. samt medel till regeringens disposition för inredning av investeringsobjekt för vilka investeringskostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. Jag återkommer senare vid min anmälan av byggnadsarbeten inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde till sistnämnda fråga. Det ankommer på regeringen att besluta om det belopp, som skall stå till byggnadsstyrelsens disposition.

Byggnadsstyrelsen fick den 30 juni 1977 i uppdrag att utföra nybyggnad för växtskyddscentra i Alnarp och Ultuna. Definitiva inredningsramar för dessa objekt bör nu föras upp i planen. Likaså bör definitiv inredningsram för nybyggnad av veterinärmedicinska anstaltens centralblock föras upp i planen.

Regeringen gav den 20 oktober 1977 byggnadsstyrelsen i uppdrag att projektera om- och tillbyggnader av husdjursvetenskapligt centrum för den ökade antagningen till veterinärlinjen. Jag förordar att högst 800 000 kr. av inredningsramen Husdjursvetenskapligt centrum får tas i anspråk för inredning av lokalerna.

Inredningsplan (1 000-tal kr.)

Inredningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1979-06-30	art[1]	t. o. m. 1977-06-30	Beräknad för 1977/78	1978/79
Slutredovisade objekt 1977-06-30	4 192			3 598		
Sveriges lantbruksuniversitet						
Ultuna						
Arbetsmetodik och teknik samt Jordbrukstekniska institutet	800		I	761		
Kraftfoderfabrik, Lövsta	100		I	91		
Markvetenskap, nybyggnad	2 200		I	1 875		
Undervisningshus och aula	950		I	756		
Försöksanläggning, Lövsta	3 800		I	3 675		
Husdjursvetenskapligt centrum	7 600		I	6 015		
Fårstallar, Lövsta	125		I	114		
Kliniskt centrum, nybyggnad	9 350		I	8 448		
Djurstallar, Kungsängen	1 400		I	1 097		

Inredningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1979-06-30	art[1]	t. o. m. 1977-06-30	Beräknad för 1977/78	1978/79
Bibliotek, nybyggnad	2 500		1	2 330		
Restauranger, om- och nybyggnad	865		1	686		
Stora institutionsbyggnaden, ombyggnad	2 225		1	1 928		
Distriktsförsöksstation, nybyggnad	390		1	350		
Central förvaltning, ombyggnad	445		1	372		
Ny- och ombyggnader, skogsvetenskapliga fakulteten	5 200		1	2 256		
Skoglig mykologi med mikrobiologi m. fl., om- och nybyggnader	800		1	668		
Växtskyddscentrum *Alnarp* Växtskyddscentrum	8 250		3	–		
Trädgårdsvetenskap och landskapsplanering, nybyggnad	1 600		1	1 448		
Skara						
Fältstation	1 600		1	1 376		
Garpenberg						
Ny- och ombyggnader	5 190		1	4 273		
Umeå						
Nybyggnad	6 800		1	200		
Statens veterinärmedicinska anstalt						
Ultuna						
Centralblock, nybyggnad	11 000		2b	–		
Sysselsättningsobjekt budgetåren 1971/72 och 1972/73	840		1	840		
Sysselsättningsobjekt budgetåret 1973/74	1 000		1	891		
Diverse objekt	4 310		2a	753		
				44 801	**11 000**	**9 850**
	83 532				**65 651**	

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt.
1. Av statsmakterna tidigare godtagen kostnadsram.
2a. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv ram).
2b. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram).
3. Ny kostnadsram.

Anslagsbehovet för nästa budgetår för inredning beräknar jag till 4,5 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Anslagsberäkning avseende inredning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Medelsreservation 1977-07-01	7 350		
Anslag för 1977/78	9 000	1977/78	11 000
Anslag för 1978/79 (förslag)	4 500	1978/79	9 850
	20 850		**20 850**

De kostnader som tas upp i följande *utrustningsplan* bör godtas. Jag föreslår att en ram för ersättningsanskaffningar för utrustning vid statens strålskyddsinstitut nu förs upp i planen. Jag förordar även i enlighet med vad jag har anfört under punkten F 10 att en delram för ersättningsanskaffningar m. m. vid statens lantbrukskemiska laboratorium förs upp i planen.

För växtskyddsverksamheten i Alnarp och i Ultuna bör nu definitiva utrustningsramar föras upp i planen.

Utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Utrustningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1979-06-30	art[1]	t. o. m. 1977-06-30	Beräknad för 1977/78	1978/79
Sveriges lantbruksuniversitet						
Ultuna						
Telefonväxlar		2 655	2b	1 702		
Husdjursvetenskapligt centrum	9 500		1	6 906		
Djurstallar m. m., Kungsängen och Lövsta	4 500		1	3 826		
Kliniskt centrum, nybyggnad	17 000		1	11 167		
Bibliotek, nybyggnad	490		1	324		
Restauranger, om- och nybyggnad	560		1	424	7 600	6 400
Lantbrukets byggnadsteknik	200		1	68		
Ny- och ombyggnader, skogsvetenskapliga fakulteten	9 700		1	2 058		
Ökad antagning till veterinärlinjen		1 600[2]	2b			
Växtskyddscentrum	5 000		3			
Alnarp					600	2 500
Trädgårdsvetenskap och landskapsplanering, nybyggnader	5 600		1	4 651		
Telefonväxel		700	1	219		
Växtskyddscentrum	6 000		3	–		
Skara					300	200
Fältstation	2 450		1	1 649		
Garpenberg					900	500
Ny- och ombyggnader	3 500		1	1 346		
Telefonväxel		390	1	336		

Utrustningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1979-06-30	art[1]	t. o. m. 1977-06-30	Beräknad för 1977/78	1978/79
Umeå					4 100	2 400
Nybyggnad	11 500		1	525		
Statens veterinärmedicinska anstalt					6 800	4 500
Centralblock, nybyggnad	17 000		1	95		
Telefonväxel		650	1	–		
Statens naturvårdsverk						
Ersättningsanskaffningar m. m. budgetåret 1977/78	1 950[2]		1	–		
Ersättningsanskaffningar m. m. budgetåret 1978/79	2 200		3	–		
Statens strålskyddsinstitut					1 900	2 200
Telefonväxel		125	1	–		
Övrig utrustning	2 275		2b	–		
Ersättningsanskaffningar m. m. budgetåret 1978/79	350		3	–		
Statens lantbrukskemiska laboratorium						
Ersättningsanskaffningar m. m.		1 000	3		–	500
Ersättningsanskaffningar					1 800	3 200
Budgetåret 1976/77	3 000		1	1 718		
Budgetåret 1977/78	3 465		1			
Budgetåret 1978/79	4 500		3			
Vissa utredningskostnader	300		1	36		
	111 040	**7 120**		**37 050**	**24 000**	**22 400**
	118 160			**83 450**		

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt.
1. Av statsmakterna tidigare godtagen kostnadsram.
2a. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv ram).
2b. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram).
3. Ny kostnadsram.
[2] Ramen upptagen i prop. 1977/78: 25.

Anslagsbehovet för nästa budgetår för utrustning beräknar jag till 14 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Anslagsberäkning avseende utrustning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Medelsreservation 1977-07-01	11 400		
Anslag för 1977/78	21 000	1977/78	24 000
Anslag för 1978/79 (förslag)	14 000	1978/79	22 400
	46 400		**46 400**

Byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden får för varje i inrednings- resp. utrustningsplanen upptaget objekt lägga ut beställningar intill högst det belopp, som angetts som kostnadsram för objektet, med avdrag för de medel som förbrukats vid tidpunkten för beställningen. För nästa budgetår innebär detta att medgivande bör lämnas att beställa inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. dels för byggnadsstyrelsen till ett sammanlagt belopp av (83 532 000–65 651 000=) avrundat 17,9 milj. kr., dels för utrustningsnämnden till ett sammanlagt belopp av (118 160 000–83 450 000=) avrundat 34,7 milj. kr., allt att betalas tidigast under budgetåret 1979/80.

Med hänsyn till vad jag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m. fr. o. m. nästa budgetår benämnas Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på det äldre anslaget bör föras över till anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 18 500 000 kr.

G 10. Ersättning till ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.

1976/77	Utgift	[1] 490 535
1977/78	Anslag	400 000
1978/79	Förslag	400 000

[1] Anslaget Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.

Från anslaget bestrids kostnaderna för ersättning till bl. a. vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder vid Sveriges lantbruksuniversitet och statens

veterinärmedicinska anstalt samt till vissa opponenter vid disputationer.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kr.

G 11. Jordbruksforskning

1976/77	Utgift	12 589 894	Reservation	767 479
1977/78	Anslag	13 787 000		
1978/79	Förslag	14 890 000		

Anslaget disponeras av statens råd för skogs- och jordbruksforskning för bidrag till forskning inom jordbrukets och trädgårdsnäringens områden.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning

Jordbruket förändras snabbt och ständigt genom rationaliseringar, omläggningar i växt- och djurproduktionen samt införande av nya utvecklingslinjer inom livsmedelsindustrin. Våra kulturväxter och husdjur måste omsorgsfullare anpassas till dessa ändringar i produktionsmiljön för att produktiviteten skall kunna ökas samt för att sjukdomar och rubbningar i livsfunktionerna så långt möjligt skall kunna undvikas. Ekologisk forskning hos kulturväxterna med anslutande växtnäringsfrågor blir allt mera aktuell. Likaså framstår behovet av parasitkontroll på biologisk väg, dvs. minskad användning av kemiska bekämpningsmedel, som allt starkare beträffande såväl växter som djur. Vegetabilie- och animalieprodukternas kvalitetsegenskaper får allt större betydelse vid förädlingen till livsmedel. Ekonomiska undersökningar på jordbruks- och trädgårdsområdet måste i större omfattning än tidigare prioriteras. Här koncentreras intresset främst till bättre kunskap om jordbruks- och trädgårdsföretagens tillväxtproblem och till möjligheterna att kunna bedöma risker och osäkerhet i planerad produktion. Samspelet jordbruk–miljövård har fått ökad aktualitet, varvid bl. a. ett stort behov av ökad hydrologisk forskning anmäler sig. Arbetsmiljöfrågorna i lantbruksbyggnaderna och på fälten, vid hantering av den allt mera avancerade maskinparken, fordrar betydligt flera forskningsinsatser än rådet hittills förmått understödja. Nya forskningsbehov med särskild tyngd gäller bl. a. s. k. närmiljö–forskning hos husdjuren, vidare rationell byggnadsplanering samt forskning inriktad på energibesparande åtgärder i djurstallar och i växthus. Slutligen bör framhållas att forskning rörande fiskodling även innefattande genetisk förbättring av fiskpopulationerna förtjänar all uppmärksamhet.

Anslaget bör därför räknas upp med 4 213 000 kr. till 18 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 103 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbruksforskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 14 890 000 kr.

G 12. Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning

1976/77 Utgift	1 470 000	Reservation	–
1977/78 Anslag	1 470 000		
1978/79 Förslag	1 823 000		

Statens nuvarande stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning regleras i ett mellan staten och Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på det jordbrukstekniska området. Avtalet avser tiden den 1 juli 1975–den 30 juni 1978. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom ett årligt bidrag av 1 470 000 kr., eller sammanlagt 4 410 000 kr., medan stiftelsen åtar sig att under hela avtalsperioden tillskjuta sammanlagt lägst 1 990 000 kr. Ansvaret för genomförandet av det avtalade programmet åvilar Jordbrukstekniska institutet.

Jag tillkallade med stöd av regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 en förhandlingsgrupp med uppdrag att för statens räkning förhandla och – under förutsättning av regeringens godkännande – träffa nytt avtal med Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsarbetet på det jordbrukstekniska området. Förhandlingsgruppen skulle enligt direktiven beakta de riktlinjer för statligt stöd till kollektiv forskning som angetts i prop. 1968: 68 angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 89).

Förhandlingsgruppen har i december 1977 överlämnat en promemoria (Ds Jo 1977: 10) angående stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning. Till promemorian har som bilagor fogats dels ett under förbehåll av regeringens godkännande ingånget avtal mellan staten och Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning, dels ett till avtalet fogat ramprogram för verksamhetens bedrivande. Enligt avtalet som avser tiden den 1 juli 1978–den 30 juni 1981 åtar sig staten att medverka i finansieringen av verksamheten genom att tillskjuta 5 469 000 kr., varav 1 823 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1978/79–1980/81. Stiftelsen åtar sig att under avtalsperioden tillskjuta lägst 2 468 000 kr. Ansvaret för programmets genomförande avses liksom hittills åvila Jordbrukstekniska institutet.

Föredraganden

Jag biträder förhandlingsgruppens förslag till avtal mellan staten och Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning om att det statliga stödet

ökas till de i avtalet föreslagna beloppen. Den av staten och näringslivet gemensamt finansierade kollektiva jordbrukstekniska forskningen utgör en betydelsefull del av den samlade jordbruksforskningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning i enlighet med vad jag har anfört,
2. till *Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 823 000 kr.

G 13. Bidrag till Sveriges utsädesförening

1976/77	Utgift	12 068 289
1977/78	Anslag	11 910 000
1978/79	Förslag	13 831 000

Sveriges utsädesförening har till uppgift att genom försöks- och förädlingsarbete verka för sädesslagens och frösorternas utveckling. Statsbidraget används till avlöning av vissa av föreningens ordinarie tjänstemän och av övrig personal samt till vissa omkostnader.

Sveriges utsädesförening

1. Löneomräkning 1 921 000 kr.
2. Medel begärs för bl. a. löneko stnaderna för en tjänst som ekonomidirektör i lönegrad F 25 (+ 297 000 kr.).
3. Tjänsten som föreståndare bör omvandlas från F 23 till F 26.
4. En rörlig kredit om 3 milj. kr. bör ställas till föreningens förfogande.

Yttrande

Sveriges lantbruksuniversitet tillstyrker i huvudsak utsädesföreningens anslagsframställning.

Föredraganden

Utredningen (Jo 1975: 06) om vissa frågor inom växtförädlingsverksamheten har i uppdrag att utreda det statliga stödet till växtförädling och andra frågor som berör verksamheten vid Sveriges utsädesförening. Utredningen slutför sitt arbete i början av år 1978.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 921 000 kr. till 13 831 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Sveriges utsädesförening* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 13 831 000 kr.

G 14. Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling

1976/77 Utgift	460 000
1977/78 Anslag	460 000
1978/79 Förslag	460 000

Från anslaget utgår bidrag till W. Weibull AB för den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm och till den växtförädling som bedrivs av Algot Holmberg och Söner AB.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Bidragsmottagaren	Föredraganden
Bidrag till den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm	400 000	+200 000	–
Bidrag till växtförädlingsarbetet vid Algot Holmberg och Söner AB	60 000	+205 000	–
	460 000	**+405 000**	–

W. Weibull AB med Weibullsholms växtförädlingsanstalt har anhållit om ett med 200 000 kr. förhöjt statsbidrag av 600 000 kr. *Algot Holmberg och Söner AB* har anhållit om ett med 205 000 kr. förhöjt statsbidrag av 265 000 kr. för den fortsatta förädlingen av sojabönan.

Yttrande

Sveriges lantbruksuniversitet tillstyrker växtförädlingsanstaltens anslagsframställning.

Föredraganden

Utredningen om vissa frågor inom växtförädlingsverksamheten har i uppdrag att utreda det statliga stödet till växtförädling och andra frågor som berör den verksamhet som bedrivs av W. Weibull AB med Weibullsholms växtförädlingsanstalt och av Algot Holmberg och Söner AB. Utredningen slutför sitt arbete i början av detta år.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 460 000 kr.

G 15. Skoglig forskning

1976/77 Utgift	4 766 840	Reservation	149 171
1977/78 Anslag	7 334 000		
1978/79 Förslag	7 057 000		

Anslaget disponeras av statens råd för skogs- och jordbruksforskning för bidrag till forskning, ägnad att gagna skogsbrukets utveckling och stärka skogsnäringens bärkraft.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning

Med hänsyn till virkesbalansen krävs omedelbara och intensifierade forskningsinsatser med mål att söka klarlägga olika produktionsbefrämjande åtgärders effekter och kostnader.

Skogsstyrelsens undersökningar av de senaste årens återväxtåtgärder visar för hela landet ett mycket dåligt resultat. Av den planterade arealen har endast 40 % ett plantantal som uppfyller skogsvårdslagens minimikrav. Motsvarande tal för självföryngringar är 30 %. Då det dåliga föryngringsresultatet delvis kan hänföras till bristande kunskap om planteringsmetoder, planttyp och proveniensfrågor är det angeläget att ökade resurser kan avsättas till projekt inom detta ämnesområde.

Skogsarbetet måste ges en från hälso- och säkerhetssynpunkt mera ändamålsenlig utformning. Inom ergonomiområdet finns mycket angelägna forskningsuppgifter som kräver betydande resurser, vilka i dag saknas. Anslaget bör därför räknas upp med 2 416 000 kr. till 9 750 000 kr.

Föredraganden

Fr. o. m. den 1 januari 1978 finansieras viss nordisk skogsforskning över Nordiska ministerrådets budget. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med sammanlagt 7 057 000 kr. Jag har därvid beräknat 500 000 kr. för det särskilda forskningsprojekt om sticklingsskogsbruk som påbörjats innevarande budgetår efter förslag av skogsstyrelsen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skoglig forskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 057 000 kr.

G 16. Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.

1976/77 Utgift	1 912 000	Reservation	–
1977/78 Anslag	1 912 000		
1978/79 Förslag	2 743 000		

Statens nuvarande stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. regleras i ett mellan staten och Stiftelsen

Skogsförbättring träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. Avtalet avser tiden den 1 juli 1975 -den 30 juni 1978. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom ett årligt bidrag av 1 912 000 kr., eller sammanlagt 5 736 000 kr. medan stiftelsen åtar sig att under hela avtalsperioden tillskjuta sammanlagt 8 864 000 kr. Ansvaret för den avtalade verksamhetens bedrivande åvilar Institutet för skogsförbättring.

Jag tillkallade med stöd av regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 en förhandlingsgrupp för att för statens räkning förhandla och – under förbehåll av regeringens godkännande – träffa nytt avtal med Stiftelsen Skogsförbättring om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsverksamheten rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. Förhandlingsgruppen skulle enligt direktiven beakta de riktlinjer för statligt stöd till kollektiv forskning som redovisats i prop. 1968: 68 angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 89).

Förhandlingsgruppen har i december 1977 överlämnat en promemoria (Ds Jo 1977: 11) angående stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. Till promemorian har som bilagor fogats dels ett under förbehåll av regeringens godkännande ingånget avtal mellan staten och Stiftelsen Skogsförbättring, dels ett till avtalet fogat ramprogram, dels även program för avkommeprövning och skogsfröplantager. Enligt avtalet, som avser tiden den 1 juli 1978–den 30 juni 1979, åtar sig staten att medverka vid finansieringen av verksamheten genom bidrag av 2 743 000 kr. Stiftelsen skall under avtalsperioden tillskjuta lägst 3 978 000 kr. Ansvaret för programmets genomförande avses liksom tidigare åvila Institutet för skogsförbättring.

Föredraganden

Jag biträder förhandlingsgruppens förslag till avtal mellan staten och Stiftelsen Skogsförbättring om att det statliga stödet ökas till 2 743 000 kr. Den kollektiva forskningen rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m., som staten och skogsbruket gemensamt finansierar, utgör en viktig del av den samlade skogliga forskningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. i enlighet med vad jag har anfört,
2. till *Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 743 000 kr.

G 17. Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning

1976/77 Utgift	4 400 000	Reservation	–
1977/78 Anslag	4 800 000		
1978/79 Förslag	5 040 000		

Statens nuvarande stöd till kollektiv skogsteknisk forskning regleras i ett mellan staten och Stiftelsen Skogsteknisk FoU träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på det skogstekniska området. Avtalet avser tiden den 1 juli 1975–den 30 juni 1978. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom att tillskjuta 13,2 milj. kr., varav 4 milj. kr. under budgetåret 1975/76, 4,4 milj. kr. under budgetåret 1976/77 och 4,8 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Stiftelsen har under avtalsperioden bidragit med 19,8 milj. kr. Totalramen för hela forskningsprogrammet uppgår enligt avtalet till lägst 33 milj. kr. Ansvaret för den avtalade verksamhetens genomförande åvilar Nämnden för skogsteknisk forskning.

Jag tillkallade med stöd av regeringens bemyndigande den 24 mars 1977 en förhandlingsgrupp med uppdrag att för statens räkning förhandla och – under förutsättning av regeringens godkännande – träffa nytt avtal med Stiftelsen Skogsteknisk FoU om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsarbetet på det skogstekniska området. Förhandlingsgruppen skulle enligt direktiven beakta de riktlinjer för statligt stöd till kollektiv forskning som angetts i prop. 1968: 68 angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 89).

Förhandlingsgruppen har i december 1977 överlämnat en promemoria (Ds Jo 1977: 12) angående stöd till kollektiv skogsteknisk forskning. Till promemorian har som bilagor fogats dels ett under förbehåll av regeringens godkännande ingånget avtal mellan staten och Stiftelsen Skogsteknisk FoU, dels ett till avtalet fogat ramprogram för verksamhetens bedrivande. Enligt avtalet, som avser tiden den 1 juli 1978–den 30 juni 1979, åtar sig staten att medverka i finansieringen av verksamheten genom att tillskjuta 5 040 000 kr. Stiftelsen skall under avtalsperioden tillskjuta lägst 7 560 000 kr. Ansvaret för genomförande av den avtalade verksamheten avses liksom tidigare åvila Nämnden för skogsteknisk forskning.

Föredraganden

Jag biträder förhandlingsgruppens förslag till avtal mellan staten och Stiftelsen Skogsteknisk FoU om att det statliga stödet ökas till de i avtalet föreslagna beloppen. Det är enligt min uppfattning angeläget att Nämnden för skogsteknisk forskning kan fungera som samordningsorgan när det gäller statligt stöd till skogstekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. Det är därför naturligt att bl. a. Norrlandsfonden och styrelsen för teknisk ut-

veckling anlitar nämnden för t. ex. beredning och uppföljning av sådana ärenden där nämnden har den erforderliga sakkunskapen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv skogsteknisk forskning i enlighet med vad jag har anfört,
2. till *Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 040 000 kr.

G 18. Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

1976/77	Utgift	410 267
1977/78	Anslag	385 000
1978/79	Förslag	428 000

Skogs- och lantbruksakademien har till ändamål att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet verka för det svenska jordbrukets och skogsbrukets samt angränsande näringars utveckling och förkovran. Från anslaget bestrids kostnader för akademiens ordinarie tjänstemän, ersättning åt skoglig expertis, bidrag till bibliotek m. m. samt vissa kostnader för utländskt forskarutbyte och utländska forskarkontakter.

Skogs- och lantbruksakademien

1. Pris- och löneomräkning 43 000 kr.
2. Medel för en tjänst som skoglig sekreterare (+81 000 kr.). Alternativt bör det nuvarande bidraget till ersättning åt skoglig expertis räknas upp med 30 000 kr. till 60 000 kr.
3. Ökad medelsanvisning för bl. a. bibliotekets verksamhet (+29 000 kr.).

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 43 000 kr. till 428 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 428 000 kr.

G 19. Reseunderstöd för studier m. m.

1976/77	Utgift	52 009	Reservation	9 130
1977/78	Anslag	39 000		
1978/79	Förslag	39 000		

Från anslaget utgår bidrag till utrikes studie- och kongressresor.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör räknas upp med 11 000 kr. till 50 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reseunderstöd för studier m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 39 000 kr.

H. MILJÖVÅRD

H 1. Statens naturvårdsverk

1976/77	Utgift	47 129 296
1977/78	Anslag	47 202 000
1978/79	Förslag	56 061 000

Statens naturvårdsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om naturvård, däri inbegripet vattenvård, luftvård och renhållning utomhus samt om rörligt friluftsliv, jakt och viltvård, allt i den mån sådana ärenden ej ankommer på annan statlig myndighet. Till verkets förvaltningsområde hör även ärenden enligt miljöskyddslagen (1969: 387) i den mån dessa ej ankommer på koncessionsnämnden för miljöskydd eller annan myndighet. Verket har tillsyn över efterlevnaden av lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor och i anslutning därtill meddelade föreskrifter, i den mån tillsynen ej ankommer på annan myndighet. Verket har vidare till uppgift att leda och främja företrädesvis målinriktad naturvårdsforskning och undersökningsverksamhet inom naturvårdsområdet.

Till verket är produktkontrollnämnden knuten. Nämnden prövar frågor som avses i lagen om hälso- och miljöfarliga varor, i den mån prövningen ej ankommer på annan myndighet.

Naturvårdsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra avdelningar, nämligen administrativa avdelningen, naturresursavdelningen, tekniska avdelningen och forsknings- och undersökningsavdelningen, samt ett planeringssekretariat.

Omgivningshygieniska avdelningen vid förutvarande statens institut för folkhälsan är provisoriskt inordnad i verket.

Vidare finns inom verket en forskningsnämnd och tre råd, naturvårdsrådet, vattenvårdsrådet och luftvårdsrådet, samt två delegationer, en för markfrågor och en för anläggningsstöd till idrotten.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens naturvårdsverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	267	+15	+1
Övrig personal	103	+ 2	–
	370	**+17**	**+1**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens naturvårdsverk	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	36 258 000	+ 9 587 000	+6 125 000
Sjukvård	97 000	+ 23 000	+ 10 000
Reseersättningar	1 448 000	+ 760 000	+ 144 000
Därav utrikes resor	(120 000)	(+ 248 000)	(–)
Resor som ersätts av uppdragsgivare	6 000	–	–
Lokalkostnader	5 697 000	+ 1 490 000	+1 197 000
Expenser	3 429 000	+ 3 848 000	+1 505 000
Vidareutbildning	115 000	+ 400 000	–
Uppdragsverksamhet	30 000	–	–
Särskilda undersökningar	10 000	–	–
Ej disponerat belopp	122 000	– 122 000	– 122 000
	47 212 000	**+15 986 000**	**+8 859 000**
Inkomster			
Ersättning för särskilda undersökningar	10 000	–	–
Nettoutgift	**47 202 000**	**+15 986 000**	**+8 859 000**

Statens naturvårdsverk

1. Pris- och löneomräkning 6 216 000 kr.

2. Alternativ 0 innebär en anslagsökning med 3 970 000 kr., vilket medför att angelägna myndighetsuppgifter måste eftersättas.

3. Den tekniska avdelningen behöver tillföras en byrådirektör för miljöanknutna produktproblem, en byrådirektör för miljöfarligt avfall samt en byrådirektör för energifrågor (+336 000 kr.).

4. Vid produktkontrollbyrån behövs en byrådirektör för allmänna biotoxikologiska frågor, en byrådirektör för tillsynsverksamhet och en byrådirektör för kontrollverksamhet som föranleds av produktregistrets uppbyggnad (+360 000 kr.).

5. Naturvårdsbyrån behöver förstärkas med en byrådirektör för miljöskydd och energifrågor, en byrådirektör för vandringsleder samt en assistent vid rekreationsberedningens kansli (+295 000 kr.).

6. Inom planeringssekretariatet behövs en byrådirektör för samhällsplaneringsfrågor och en byrådirektör för datatekniska frågor (+247 000 kr.).

7. Administrativa byrån behöver tillföras en byrådirektör för personaladministration, en byrådirektör för ekonomiadministration, en byrådirektör för dokumentation, en byrådirektör för utbildningsplanering samt en expeditionsvakt (+498 000 kr.).

8. Forsknings- och undersökningsavdelningen behöver i samband med vissa organisationsförändringar förstärkas med en byråchef för markfrågor (+156 000 kr.). Från anslaget Miljövårdsforskning bör överföras medel för

personal och andra omkostnader för naturvårdsverkets limnologiska undersökning (NLU), naturvårdsverkets specialanalytiska laboratorium (NSL), naturvårdsverkets brackvattentoxikologiska laboratorium (NBL), Grimsö forskningsstation, forskningsfartygen samt fjällplaneringsprojektets faunadel – totalt 5 593 000 kr. Från anslaget Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m. bör bilavgaslaboratoriet i Studsvik överföras – totalt 1 087 000 kr. Slutligen bör från detta anslag till statens strålskyddsinstitut överföras 517 000 kr. motsvarande kostnaderna för viss radioekologisk undersökningsverksamhet.

9. För ökade kostnader för bl. a. automatisk databehandling behöver expensposten räknas upp med 2 777 000 kr. För vidareutbildning behövs ytterligare 400 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 56 061 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare en handläggare på produktkontrollbyrån (4). Jag har vidare räknat medel för bl. a. ADB-kostnader i samband med upprättandet av produktregistret. Jag vill i detta sammanhang anmäla att den första etappen av uppbyggnaden av registret påbörjas under innevarande budgetår. Naturvårdsverket har i sin anslagsframställning redovisat vissa förslag till omorganisation av verkets forsknings- och undersökningsavdelning. Jag vill i anledning härav framhålla att jag ser det som angeläget att den undersökningsverksamhet som utförs inom verket i högre grad kan inriktas så att den tillgodoser de behov som bl. a. verkets övriga avdelningar och länsstyrelserna har av biträde i tillsynsarbetet och det löpande miljövårdsarbetet i övrigt. Jag är emellertid inte f. n. beredd att ta slutlig ställning till de förslag verket lagt fram.

Frågan om anknytning till socialstyrelsen av den omgivningshygieniska avdelningen vid naturvårdsverket utreds f. n. av en särskild arbetsgrupp. I avvaktan på förslag från denna har jag tills vidare räknat medel för omgivningshygieniska avdelningen under förevarande anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens naturvårdsverk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 56 061 000 kr.

H 2. Statens strålskyddsinstitut

1976/77	Utgift	7 404 149
1977/78	Anslag	9 797 000
1978/79	Förslag	11 173 000

Statens strålskyddsinstitut är strålskyddsmyndighet enligt strålskyddslagen (1958: 110) och har därjämte bl. a. till uppgift att vara samordnande organ för olika strålskyddsintressen i landet. Institutet har vidare ett cen-

tralt samordnande ansvar för den målinriktade strålskyddsforskningen och skall även självt bedriva målinriktat forsknings- och utvecklingsarbete inom strålskyddsområdet.

Institutet leds av en styrelse. Chef för institutet är en överdirektör. Inom institutet finns tre enheter, administrativa enheten, tillsynsenheten samt forsknings- och utvecklingsenheten. Vid institutet finns en rådgivande forskningsnämnd och en beredskapsnämnd mot atomolyckor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens strålskydds-institut	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	43	+21	+7
Övrig personal	61	+ 3	–
	104	**+24**	**+7**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	9 304 000	+3 339 000	+1 755 000
Sjukvård	10 000	+ 1 000	–
Reseersättningar	329 000	+ 163 000	+ 63 000
Därav utrikes resor	(60 000)	(+ 106 000)	(+ 20 000)
Lokalkostnader	1 339 000	+ 349 000	+ 79 000
Expenser	399 000	+ 340 000	+ 57 000
Kostnader för drift av stationer för mätning av joniserande strålning m. m.	71 000	+ 7 000	+ 7 000
Kostnader för vissa beredskapsfunktioner inom reaktorområdet	217 000	+ 22 000	+ 22 000
Kostnader för insamling och analys av luftburen radioaktivitet	–	+ 865 000	+ 865 000
Kostnader för riksmätplats för joniserande strålning	–	+ 720 000	–
Därav engångsutgift	(–)	(+ 625 000)	(–)
Kostnader för grupp för akvatisk radioekologi vid statens naturvårdsverk	–	+ 500 000	–
Övriga utgifter	416 000	+ 860 000	+ 29 000
	12 085 000	**+7 166 000**	**+2 877 000**
Uppbördsmedel			
Inkomst av strålskydds-verksamhet	234 000	+ 140 000	+ 140 000
Ersättning för kostnader för beredskapsfunktioner inom atomreaktorområdet	228 000	+ 11 000	+ 11 000
Avgift för koncession för uppförande eller innehav av energiproducerande reaktor	1 826 000	+ 583 000	+ 485 000
Ersättning för kostnader för insamling och analys av luft-buren radioaktivitet	–	+ 865 000	+ 865 000
Medel för riksmätplats för joniserande strålning	–	+ 720 000	–
Därav engångsbelopp	(–)	(+ 625 000)	(–)
Nettoutgift	**9 797 000**	**+4 847 000**	**+1 376 000**

Statens strålskyddsinstitut

1. Pris- och löneomräkning 1 376 000 kr.

2. Alternativ 0 innebär en anslagsökning med 818 000 kr.

3. Den administrativa byrån behöver förstärkas med två assistenter, en telefonist, en verkstadsingenjör, en redaktör och en kamrer (+441 000 kr.).

4. Till forskningsbyrån bör överföras en fysiker från statens råd för atomforskning. Forskningsbyrån behöver vidare förstärkas med en forskningsingenjör för joniserande strålning (+201 000 kr.).

5. Tillsynsbyrån behöver tillföras tio strålskyddsinspektörer, två för tillsyn av kärnkraftverk, en för tillsyn av användningen av radioaktiva ämnen inom sjukvården, två för röntgenpatientskydd, en för tillsyn i gruvor och andra underjordiska rum, en för filmdosimetritjänsten, en för tillsyn av radioaktiva ämnens användning inom industrin, en för forskning och undervisning samt en för icke-joniserande strålning. Byrån behöver vidare tillföras en laboratorieassistent för strålskyddsmedicin (+1 080 000 kr.).

6. För inköp och underhåll av inventarier och instrument samt för inköp av förbrukningsartiklar erfordras 860 000 kr.

7. Institutet bör överta ansvaret för den verksamhet avseende insamling och analys av luftburen radioaktivitet som f. n. bedrivs vid försvarets forskningsanstalt (+ 865 000 kr.). Kostnaderna för verksamheten förutsätts täckas genom anslag från tredje och fjärde huvudtitlarna.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 173 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för tre handläggare på tillsynsenheten varav två för tillsyn av kärnkraftanläggningar och en för filmdosimetritjänsten. Kostnaderna härför beräknas täckas genom ökade avgifter (5). Vidare bör institutet överta ansvaret för den verksamhet avseende insamling och analys av luftburen radioaktivitet som f. n. bedrivs av försvarets forskningsanstalt. Efter samråd med cheferna för utrikes- och försvarsdepartementen beräknar jag ersättning från tredje och fjärde huvudtitlarna för att täcka kostnaderna för denna verksamhet (7).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens strålskyddsinstitut* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 11 173 000 kr.

H 3. Koncessionsnämnden för miljöskydd

1976/77	Utgift	3 461 969
1977/78	Anslag	3 615 000
1978/79	Förslag	4 251 000

Koncessionsnämnden för miljöskydd handlägger ärenden rörande tillstånd till eller förbud mot miljöfarlig verksamhet.

Koncessionsnämnden för miljöskydd består av ordförande och tre andra ledamöter. I nämnden finns två avdelningar.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Koncessions-nämnden för miljöskydd	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	14	+3	–
Övrig personal	12	+2	–
	26	**+5**	–
Anslag			
Lönekostnader	2 969 000	+1 330 000	+326 000
Sjukvård	2 000	+ 4 000	–
Reseersättningar	267 000	+ 135 000	+ 23 000
Därav utrikes resor	(–)	(+ 20 000)	(–)
Lokalkostnader	135 000	+ 152 000	+ 92 000
Expenser	242 000	+ 351 000	+195 000
	3 615 000	**+1 972 000**	**+636 000**

Koncessionsnämnden för miljöskydd

1. Pris- och löneomräkning 466 000 kr.
2. Alternativ 0 innebär en ökning av anslaget med 262 000 kr.
3. Nämnden behöver tillföras en assistent. Dessutom bör vissa löner och arvoden höjas och en ny avdelning inrättas. (+932 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Koncessionsnämnden för miljöskydd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 251 000 kr.

H 4. Miljövårdsinformation

1976/77 Utgift	3 217 417	Reservation	101 077
1977/78 Anslag	3 200 000		
1978/79 Förslag	3 400 000		

Anslaget används för information inom miljövårdsområdet. Från anslaget utgår också av regeringen bestämda bidrag till vissa organisationer.

Statens naturvårdsverk

Informationsverksamheten syftar till att skapa förståelse och medverkan från olika parter i arbetet med att förbättra den yttre miljön. Detta sker

bl. a. genom utgivande av olika publikationer, broschyrer och foldrar samt utarbetande av filmer och bildband. Verksamheten innefattar även olika utställningar, informationskampanjer samt besökscentraler, s. k. naturum. Vidare ges tidningen Miljöaktuellt ut med en spridning till f. n. ca 14 000 läsare.

För att uppnå informationsverksamhetens syfte är det angeläget att den utvidgas till målgrupper som hittills inte i större omfattning nåtts av verkets information.

Betydande resurser satsas på forsknings- och utredningsarbete inom miljövårdsområdet. De forskningsrön och praktiska erfarenheter som görs måste kunna förmedlas snabbt och begripligt till dem som har ansvaret för olika miljöförhållanden. Detta ställer stora krav på informationsfunktionen.

Naturvårdsverket har under det senaste året fått ansvaret för ett antal nya uppgifter som kräver stora informationsinsatser. Som exempel kan nämnas vandringslederna i fjällen och nationalparkerna.

De ideella naturvårdsorganisationerna har också stor betydelse när det gäller att skapa intresse för naturen och miljövårdsarbetet. Deras verksamhet bör därför få ett fortsatt statligt stöd. Naturvårdsverket föreslår att bidraget till Svenska naturskyddsföreningen höjs med 60 000 till 630 000 kr., att bidraget till Riksförbundet för hembygdsvård höjs med 35 000 kr. till 350 000 kr. och att bidraget till Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar höjs med 5 000 kr. till 45 000 kr. För övriga informationsinsatser föreslås ett oförändrat belopp om 100 000 kr.

Naturvårdsverkets förslag för budgetåret 1978/79 innebär en anslagsökning med sammanlagt 925 000 kr. till 4 125 000 kr. Av ökningen avser 825 000 kr. naturvårdsverkets informationsverksamhet och 100 000 kr. naturvårdsorganisationerna.

Föredraganden

För nästa budgetår bör anslaget höjas med 200 000 kr. till 3,4 milj. kr. Det ankommer på regeringen eller efter regeringens bemyndigande naturvårdsverket att besluta om anslagets fördelning på olika ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Miljövårdsinformation* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 400 000 kr.

H 5. Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.

1976/77	Utgift	14 779 006	Reservation	3 570 932
1977/78	Anslag	9 000 000		
1978/79	Förslag	9 000 000		

Från anslaget bestrids ersättningar enligt naturvårdslagen (1964: 822,

omtryckt 1974: 1025), 86 eller 122 § byggnadslagen (1947: 385) i dess lydelse intill den 1 januari 1965 samt lagen (1974: 434) om bevarande av bokskog. Vidare kan från anslaget utgå statsbidrag till kommun eller kommunal stiftelse för förvärv av mark för naturvårdsändamål. Dessutom får anslaget disponeras för förhandlings- och värderingskostnader i samband med säkerställande av mark för naturvårdsändamål.

Statens naturvårdsverk

Syftet med anslaget är att göra det möjligt att med stöd av naturvårdslagen för framtiden skydda representativa områden och unika förekomster av svensk natur samt områden av betydelse för det rörliga friluftslivet. Anslaget används dels för att bestrida kostnaderna för sådana ersättningar till markägare och andra sakägare som föranleds av beslut enligt naturvårdslagen m. fl. författningar, dels för bidrag till kommuner och stiftelser vid säkerställande av naturvårdsobjekt.

Bidrag till kommuner och stiftelser för förvärv av områden för naturvårdsändamål utgjorde under budgetåret 1976/77 ca 35 % av anslaget.

Målsättningen är att det stora antal objekt som finns redovisade i naturvårdsplaner och i den fysiska riksplaneringen bör säkerställas. Med hänsyn härtill kommer säkerställandeåtgärder att dra ut över en mycket lång tidsperiod med hittillsvarande anslagstilldelning. Det är ytterst angeläget att naturtyper som är stadda i snabbt försvinnande såsom äldre odlingslandskap, urskogsområden, ädellövskogar och vissa våtmarker kan skyddas och bli föremål för vårdåtgärder.

Naturvårdsverket har inhämtat uppgifter om länsstyrelsernas medelsbehov för innevarande budgetår och för budgetåret 1978/79. Behoven uppgår till 46,4 milj. kr. resp. 36,6 milj. kr. Med ledning av länsstyrelsernas redovisning har verket utarbetat särskilda säkerställandeprogram för vissa typer av naturvårdsobjekt. Den sammanlagda kostnaden för dessa program som belastar anslaget uppgår till 38,5 milj. kr. för båda budgetåren.

För budgetåret 1978/79 föreslår verket att 15 milj. kr. anvisas under anslaget, vilket innebär en ökning med 6 milj. kr.

Föredraganden

Under de senaste åren har, delvis inom ramen för den fysiska riksplaneringen, ett omfattande inventerings- och planeringsarbete bedrivits inom flertalet län när det gäller den allmänna naturvården. Som ett resultat av detta arbete har förslag förts fram från olika håll om att ett mycket stort antal områden skall avsättas som naturreservat eller på annat sätt säkerställas enligt naturvårdslagen. Naturvårdsverket har i sin anslagsframställning, såväl under detta anslag som under anslaget Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m., fört fram förslag om betydande anslagsökningar för säkerställande av mark för naturvårdsändamål.

Enligt min mening är det f. n. inte möjligt att öka anslagen för nu berörda

ändamål. Med hänsyn till att de av naturvårdsverket redovisade medelsbehoven avsevärt överstiger tillgängliga anslag är det nödvändigt att en noggrann planering och prioritering sker när det gäller anslagens avvändning. Utgångspunkten bör därvid vara att nu berörda anslag i första hand används för att säkerställa områden som är av klart riksintresse från naturvårdssynpunkt eller för friluftslivet.

Med hänvisning till vad jag här anfört förordar jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett oförändrat belopp av 9 milj. kr. Jag vill i detta sammanhang nämna att jag senare denna dag vid min behandling av frågor om anslag på tilläggsbudget II för innevarande budgetår föreslår att 3 milj. kr. anvisas under anslaget Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. för att möjliggöra att vissa ärenden som är av särskilt naturvårdsintresse och där förhandlingar pågått under lång tid kan avslutas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.

H 6. Vård av naturreservat m. m.

1976/77	Utgift	16 385 144	Reservation	2 633 018
1977/78	Anslag	21 100 000		
1978/79	Förslag	22 750 000		

Från anslaget bestrids kostnader för vård och förvaltning av sådana naturvårdsobjekt för vilka meddelats förordnande med stöd av naturvårdslagen (1964: 822) eller vilka redovisas på naturvårdsfonden. Vidare bestrids från anslaget bl. a. vissa kostnader för landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet och för vård och föryngring av bokskog.

Statens naturvårdsverk

Den areal inom vilken kostnader för vårdåtgärder kan bestridas från anslaget har under senare år ökat kraftigt beroende dels på att ramarna för anslagets användning vidgats, dels på att antalet naturvårdsobjekt fortsatt att öka. Någon motsvarande uppräkning av anslaget har dock inte skett. Räknat per hektar har anslaget i stället sänkts under det senaste budgetåret. Detta innebär att den redan tidigare på grund av bristande resurser eftersatta vården av naturvårdsobjekten ytterligare försämrats.

Naturvårdsverkets beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1978/79 sammanfattas i följande sammanställning (1 000-tal kr.).

Ändamål	Anslag 1977/78	Statens naturvårdsverks förslag 1978/79 Totalt	Förändring
1. Naturvårdsförvaltning	11 962	25 743	+ 13 781
2. Investeringar m. m.	600	2 154	+ 1 554
3. Landskapsvård i odlingslandskapet	500	500	–
4. Vård och föryngring av bokskog	1 000	910	– 90
5. Vissa gemensamma kostnader för naturvårdsförvaltningen	1 530	2 450	+ 920
6. Central förvaltning	650	860	+ 210
7. Tillsynsverksamhet	1 258	1 900	+ 642
8. Markränta	3 600	4 277	+ 677
Summa	**21 100**	**38 794**	**+ 17 694**

1. Den större delen av anslaget behöver användas till grundläggande vårdåtgärder dels för redan skyddade naturvårdsobjekt, dels för tillkommande objekt. Vidare behövs medel för att minska den eftersläpning av vårdåtgärderna som uppkommit genom att tillräckliga medel inte tidigare anvisats. Under de senaste tre åren har naturvårdsförvaltarnas medelsbehov kunnat tillgodoses endast till ca 60 %.

De vidgade ramar för anslagets användning som gäller fr. o. m. budgetåret 1976/77 bör särskilt beaktas. De möjliggör bl. a. bidrag till kostnader inom kommunala objekt. På grund av medelsbrist har denna bidragsgivning hittills dock inte kunnat motsvara intentionerna med de vidgade anslagsramarna. F. n. är det av formella skäl inte möjligt att med full kostnadstäckning bestrida kostnaderna för vården av objekt som förvaltas av annan än skogsvårdsstyrelse eller statlig myndighet. Naturvårdsverket finner det emellertid angeläget att reglerna för anslagets användning ändras så att full kostnadstäckning kan utgå i de fall objekt i enskild eller kyrklig ägo förvaltas av markägaren i samråd med skogsvårdsstyrelse eller statlig myndighet.

I enlighet med naturvårdsförordningen måste skötselplan numera finnas för naturreservat. Resurser måste därför skapas för att denna bestämmelse skall kunna efterlevas. Med nuvarande utformning av bestämmelserna för anslagets användning kan anslaget inte belastas med kostnader för upprättande av skötselplaner för objekt som ännu inte är formellt avsatta enligt naturvårdslagen. Denna inskränkning är inte ändamålsenlig och bör därför ändras så att medel kan utgå även till objekt av sistnämnda slag.

Totalt beräknar verket medelsbehovet för naturvårdsförvaltning under budgetåret 1978/79 till 25 743 000 kr., vilket innebär en ökning med 13 781 000 kr.

2. För investeringar m. m. avseende objekt bokförda på naturvårdsfonden utgörs de största kostnaderna av investeringar i byggnader och anläggningar för jordbruksdrift. För budgetåret 1978/79 beräknas ett belopp om 2 154 000 kr. för investeringar m. m., vilket innebär en ökning med 1 554 000 kr.

3. För landskapsvård i odlingslandskapet beräknas ett oförändrat medelsbehov för budgetåret 1978/79 om 500 000 kr.

4. För vård och föryngring av bokskog beräknar naturvårdsverket ett medelsbehov för budgetåret 1978/79 om 910 000 kr., vilket innebär en minskning med 90 000 kr.

5. Vissa gemensamma kostnader för naturvårdsförvaltning omfattar främst information om naturvårdsobjekt, objektens utnyttjande för studieändamål samt central upphandling av material. Totala medelsbehovet för budgetåret 1978/79 uppgår till 2 450 000 kr., vilket innebär en ökning med 920 000 kr.

6. Naturvårdsverket har fr. o. m. den 1 juli 1976 det formella huvudansvaret för vården och förvaltningen av naturvårdsobjekten samt har från samma tidpunkt övertagit förvaltningen av naturvårdsfonden från domänverket. Naturvårdsverket beräknar medelsbehovet för central förvaltning under budgetåret 1978/79 till 860 000 kr., vilket innebär en ökning med 210 000 kr.

7. Antalet besökare och deras krav på naturvård och friluftsliv har ökat kraftigt. Detta gäller särskilt fjällen och skärgårdsområdena men även andra betydande turistområden såsom delar av Öland och Gotland. Naturvårdsverket och berörda länsstyrelser har härigenom erhållit ett ökat ansvar för dessa områdens natur och utnyttjande. För att myndigheterna skall kunna leva upp till detta ansvar krävs resurser för en tillsynsverksamhet, som inte enbart har direkt anknytning till naturvårdsobjekten utan också avser de berörda områdena i sin helhet. För tillsynsverksamheten beräknas ett medelsbehov för budgetåret 1978/79 om 1,9 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. avser verksamheten inom Norrbottens fjällvärld. Beloppet innebär en ökning med 642 000 kr.

8. För de fastigheter som redovisas på naturvårdsfonden skall ersättning till staten utgå för upplåten mark, s. k. markränta. Denna har för budgetåret 1978/79 beräknats till 4 277 000 kr., vilket innebär en ökning med 677 000 kr.

Naturvårdsverket uppskattar således det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1978/79 till 38 794 000 kr., vilket innebär en ökning av anslaget med 17 694 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 22 750 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 650 000 kr. Jag har därvid bl. a. räknat med att vissa kostnader för de s. k. fjällpatrullerna i Norrbottens län skall bestridas från anslaget. I sådana fall då det bedöms som nödvändigt att ha en färdig skötselplan som underlag för beslut om bildande av naturreservat bör naturvårdsverket kunna disponera medel från anslaget härför. I övrigt kan jag inte biträda naturvårdsverkets förslag om ändring av föreskrifterna för anslagets användning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Vård av naturreservat m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 22 750 000 kr.

H 7. Miljövårdsforskning

1976/77 Utgift	27 937 939	Reservation	7 237 216
1977/78 Anslag	32 900 000		
1978/79 Förslag	32 600 000		

Från anslaget bestrids utgifter för företrädesvis målinriktad miljövårdsforskning. Till denna forskning hör bl. a. vatten-, luft- och annan naturvårdsforskning, bullerforskning, viltforskning samt forskning om miljögifter. Forskningen leds av statens naturvårdsverk som har en särskild forskningsnämnd för denna uppgift.

Statens naturvårdsverk

Naturvårdsverket vill understryka vikten av en fortsatt satsning på tillämpad miljövårdsforskning, vilket är en förutsättning för att besluten på miljövårdsområdet skall grundas på ett bra sakunderlag. Forskningsnämnden avser att under det kommande budgetåret fördjupa uppföljnings- och utvärderingsinsatserna så att miljövårdsforskningens resultat i ökande grad kan komma till användning i miljövårdsarbetet.

Forskningsnämnden har utarbetat ett samlat program för forskningsverksamheten. Tillgängliga resurser kommer att koncentreras till vissa projektområden. En mindre del av resurserna måste dock reserveras för forskningsbehov som uppkommer efter hand.

Bland de prioriterade projektområdena kan nämnas ekologiska kriterier för planeringen av samhällets markanvändning. Sådana kriterier är en förutsättning för att riksdagens beslut om en ekologisk grundsyn i den fysiska planeringen skall kunna realiseras. Flertalet andra prioriterade projektområden syftar till att identifiera miljökonsekvenserna av olika miljöpåverkande aktiviteter och av användningen av vissa hälso- och miljöfarliga varor. En ökad forskningsinsats är nödvändig när det gäller gödslingsintensitetens inverkan på yt- och grundvatten. Fördjupad kunskap krävs när det gäller bullrets utbredning och effekter på människan liksom när det gäller luftföroreningarna i tätorter. I båda fallen spelar bilarna en avgörande roll. Snabba forskningsinsatser behövs också för att man skall få fram metoder för bestämning av olika specifika ämnen i industriellt avloppsvatten. Ett stort forskningsprogram har antagits när det gäller försurningens effekter och då särskilt dess effekter på skogsproduktionen. Stora insatser planeras liksom hittills när det gäller hälso- och miljöfarliga varor. Insatserna från svensk sida bör koncentreras till ett begränsat antal ämnen, främst tung-

metaller och PCB. Vidare krävs att relevanta testmetoder utarbetas för att möjliggöra en prövning av olika varors hälsoeffekter och miljöeffekter.

Den omorganisation av verkets forsknings- och undersökningsavdelning som planeras ske den 1 juli 1978 innebär bl. a. att vissa permanenta projekt som f. n. finansieras via forskningsanslaget föreslås fortsättningsvis finansieras från anslaget Statens naturvårdsverk.

Regeringen har i prop. 1977/78: 7 lagt fram principförslag om att ett program för övervakning av miljökvalitet skall upprättas. Med anledning härav föreslås att 2,9 milj. kr. förs över till ett nytt anslag Program för övervakning av miljökvalitet.

För forskning inom området miljöskydd och produktkontroll beräknar verket ett medelsbehov för nästa budgetår av 26,5 milj. kr. Inom området naturvård samt rekreation och friluftsliv behövs 2,2 milj. kr. För vissa övriga verksamheter såsom publicering och information, symposier och resor samt forskningsadministration beräknas 3,8 milj. kr. Sammanlagt uppgår medelsbehovet under nästa budgetår för miljövårdsforskning till 42 milj. kr.

Föredraganden

För nästa budgetår beräknar jag en anslagsökning med 2,6 milj. kr. till miljövårdsforskningen. Under punkten H 12 kommer jag att förorda att ett nytt anslag förs upp för finansiering av det program för övervakning av miljökvalitet som riksdagen beslutat om under hösten 1977. Till det nya anslaget bör från förevarande anslag föras över ett belopp av 2,9 milj. kr. Med anledning härav bör anslaget Miljövårdsforskning för nästa budgetår föras upp med 32,6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Miljövårdsforskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 32 600 000 kr.

H 8. Strålskyddsforskning

1976/77	*Nettoinkomst*	*4 081 307*	Reservation	4 581 307
1977/78	Anslag	600 000		
1978/79	Förslag	650 000		

Statens strålskyddsinstitut har ansvaret för den målinriktade strålskyddsforskningen. Till denna forskning hör såväl strålskyddsforskning med anknytning till kärnkraftproduktion som annan strålskyddsforskning däri inbegripet forskning om icke-joniserande strålning. Den strålskyddsforskning som har anknytning till kärnkraftproduktionen finansieras genom avgifter som inbetalas av kärnkraftföretagen enligt förordningen (1976: 247) om vissa avgifter till statens strålskyddsinstitut. För övrig strålskyddsforskning anvisas medel under förevarande anslag.

Statens strålskyddsinstitut

För budgetåret 1978/79 beräknas kostnaderna vid oförändrad målsättning och volym på verksamheten till 2,7 milj. kr. för kärnkraftanknuten forskning och 675 000 kr. för övrig målinriktad strålskyddsforskning. De forskningsprojekt som finansieras av dessa medel utförs av olika forskningsinstitutioner inom landet. Projekten beslutas av strålskyddsinstitutets styrelse efter hörande av dess rådgivande forskningsnämnd. Administrationen av projekten handhas av ett forskningssekretariat, som f. n. är förlagt till AB Atomenergi i Studsvik.

Ett förslag till långsiktigt forskningsprogram rörande strålskydd har utarbetats. I vad avser den kärnkraftanknutna forskningen är detta program preliminärt så till vida att någon närmare samordning med de projekt av strålskyddskaraktär som finansieras av nämnden för energiproduktionsforskning och där strålskyddsinstitutet sedan budgetåret 1977/78 har beställaransvar ej har kunnat göras.

Under budgetåret 1978/79 beräknas forskningssekretariatet kunna förläggas till strålskyddsinstitutet i enlighet med statskontorets förslag till omorganisation. Kostnaderna härför under detta anslag beräknas till 175 000 kr.

Institutets beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår framgår av följande sammanställning.

	Anslag 1977/78	Statens strålskyddsinstituts förslag 1978/79
Anslag		
Utgifter		
Anslaget Strålskyddsforskning	600 000	+ 800 000
Kostnader för kärnkraftanknuten strålskyddsforskning	2 400 000	+ 300 000
	3 000 000	**+ 1 100 000**
Uppbördsmedel		
Medel för kärnkraftanknuten strålskyddsforskning	2 400 000	+ 300 000
Nettoutgift	**600 000**	+ **800 000**

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 50 000 kr. till 650 000 kr. Jag vill i detta sammanhang anmäla att jag avser att senare föreslå regeringen att i motsvarande grad höja de avgifter som tas ut för sådan forskning som har betydelse för bedömningen av strålskyddsfrågor med anknytning till kärnkraftproduktionen. För budgetåret 1978/79 kommer därmed samman-

lagt 3 250 000 kr. att stå till institutets förfogande för strålskyddsforskning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Strålskyddsforskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 650 000 kr.

H 9. Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet

1976/77	Utgift	3 800 000	Reservation
1977/78	Anslag	3 800 000	
1978/79	Förslag	5 500 000	

Statens nuvarande stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet regleras i ett mellan staten och Stiftelsen Industrins vatten- och luftvårdsforskning träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på vatten- och luftvårdsområdet. Avtalet avser tiden den 1 juli 1976–den 30 juni 1978. För budgetåret 1977/78 medverkar staten och stiftelsen i finansieringen av verksamheten genom bidrag med vardera 3,8 milj. kr. Ansvaret för genomförandet av det avtalade programmet åvilar Institutet för vatten- och luftvårdsforskning.

Det är enligt min uppfattning angeläget att det pågående forskningssamarbetet mellan staten och näringslivet inom miljövårdsområdet fortsätter. Företrädare för staten har den 19 oktober 1977 under förbehåll av regeringens godkännande träffat nytt avtal med företrädare för Stiftelsen Industrins vatten- och luftvårdsforskning om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet inom miljövårdsområdet. Enligt avtalet som avser budgetåret 1978/79 skall vardera parten medverka i finansieringen av verksamheten genom ett bidrag av 5,5 milj. kr. Verksamheten skall bedrivas i enlighet med ett till avtalet fogat ramprogram. Ansvaret för programmets genomförande avses liksom hittills åvila Institutet för vatten- och luftvårdsforskning.

Under åberopande av vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet i enlighet med vad jag har anfört,
2. till *Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 500 000 kr.

H 10. Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor

1976/77	Utgift	1 539 157	Reservation	787 867
1977/78	Anslag	2 000 000		
1978/79	Förslag	2 160 000		

Från anslaget bestrids efter beslut i varje särskilt fall av produktkontrollnämnden kostnader för undersökningar rörande hälso- och miljöfarliga varor.

Statens naturvårdsverk

Forskning om hälso- och miljöfarliga ämnen och varor bedrivs inom ramen för miljövårdsforskningsanslaget. Som ett mellanled mellan forskningen och planerings- och beslutsprocesserna behövs medel för undersökningar inom området.

Flera nu pågående projekt kommer att avslutas under året, bl. a. utredningar om kvicksilver. Ett projekt rörande bly kommer att fortsätta och utvidgas till att även gälla annat än bly i motorbränsle. Vidare kommer bl. a. en materialströmsanalys för kadmium att utföras. Under budgetåret 1978/79 planeras bl. a. fortsatta undersökningar av bly och kadmium liksom av krom, beryllium och arsenik, kartläggning av produkter som bildas vid förbränning av t. ex. klorerade polymerer och mjukgörare, undersökning av motorbränslen, utveckling av kriterier för bedömning av miljöfarlighet, undersökning av ersättningsmedel för PCB, inledande studier av klorfenoler och dess toxiska föroreningar, kartläggning av kemikalieanvändningen inom industrin och undersökningar av bekämpningsmedel, framför allt med inriktning på utveckling av förbättrade mätmetoder.

Sammanlagt behövs under budgetåret 1978/79 3 milj. kr. för undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 160 000 kr. till 2 160 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 160 000 kr.

H 11. Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.

1976/77	Utgift	5 360 386	Reservation	4 260 860
1977/78	Anslag	7 500 000		
1978/79	Förslag	8 100 000		

Anslaget används för att bekosta utredningar och undersökningar inom miljövårdsområdet, i första hand rörande vattenvårdsfrågor och restaurering av förorenade vattenområden m. m.

Statens naturvårdsverk

Det karakteristiska för den verksamhet som finansieras från anslaget är att den utgör ett mellanled mellan å ena sidan forskning och annan grund-

läggande kunskapsinsamling och å andra sidan planerings- och beslutsprocesserna i samhället.

Ett viktigt medel i naturvårdsverkets arbete med detta anslag har under de senaste åren varit en fast planering och administration. Verket ser detta som helt nödvändigt då anspråken på medel till angelägna utredningar och undersökningar vida överstiger medelstillgången.

En genomgång inom verket visar ett behov av nya utredningar och undersökningar för över 13 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Härtill kommer de ackumulerade anspråken från innevarande år som uppgår till ca 4 milj. kr. De sammanlagda anspråken fördelar sig på följande sätt.

Miljövård i samhällsplaneringen m. m.	8 020 000
Tekniskt miljöskydd	5 600 000
Produktkontroll	300 000
Naturvård	2 820 000
Rekreation och friluftsliv	420 000
Totalt	**17 160 000**

Efter en planering och prioritering av de mest angelägna uppgifterna har verket dock kommit fram till att med en anslagsram på 9,5 milj. kr. bör målsättningen med anslaget kunna upprätthållas. Verket har då räknat av kostnaderna för bilavgasverksamheten i Studsvik, som utvecklats till en löpande uppgift av sådan karaktär att den bör ingå i ett luftvårdslaboratorium inom forsknings- och undersökningsavdelningen och finansieras över verkets myndighetsanslag, liksom annan sådan verksamhet.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 600 000 kr. till 8,1 milj. kr. Det ankommer på regeringen eller efter regeringens bemyndigande statens naturvårdsverk att besluta om anslagets fördelning på olika ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 8 100 000 kr.

H 12. Program för övervakning av miljökvalitet

Nytt anslag (förslag) 4 000 000

Riksdagen beslutade under hösten 1977 att godkänna ett principförslag om upprättande av ett program för övervakning av miljökvalitet (prop. 1977/78: 7, JoU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 28). Uppbyggnaden av programmet skall börja under budgetåret 1978/79. Inom ramen för programmet skall kontinuerliga provtagningar och undersökningar genomföras vid mätstationer och inom observationsytor över hela landet. Undersökningarna

skall belysa hur olika föroreningar transporteras i luft, mark och vatten samt hur föroreningarna påverkar miljön. Undersökningarna avses redovisas på ett sådant sätt att det blir möjligt att följa långsiktiga förändringar i miljön.

Statens naturvårdsverk

Som ett första steg föreslås ett undersökningsprogram som avser att belysa hur luft, mark och vatten påverkas av föroreningar samt att klarlägga hur olika föroreningar transporteras inom och mellan luft-, land- och vattenmiljöerna. Detta innefattar dels ett fast undersökningsprogram, dels vissa särskilda undersökningar samt utvärdering och rapportering. Det fasta undersökningsprogrammet skall ge kunskaper om föroreningar som man vet eller misstänker har negativa effekter på miljön. Dessa effekter kan vara av olika slag, t. ex. försurning av mark- och vattenmiljön, eutrofiering av sjöar och miljögiftspåverkan på olika ekosystem. Undersökningsprogrammet avser också att studera sådana förhållanden i miljön som tidigt kan varna för allvarliga miljöförändringar.

Vidare föreslås särskilda undersökningar för att utveckla och komplettera det fasta undersökningsprogrammet genom detaljstudier, metodutveckling m. m. Särskild vikt har lagts vid utvärdering och redovisning av resultaten från programmet.

Kostnaderna för programmet beräknas för nästa budgetår till 6,2 milj. kr., varav 2,9 milj. kr. avser sådan pågående verksamhet som f. n. finansieras från anslaget Miljövårdsforskning.

Föredraganden

Riksdagens beslut när det gäller upprättandet av ett program för övervakning av miljökvalitet innebär bl. a. att uppbyggnaden av programmet skall ske successivt. Under budgetåret 1978/79 förutsätts bl. a. finansieringen av redan pågående verksamheter föras över från anslag från vilka sådan verksamhet f. n. finansieras till ett särskilt anslag för genomförande av övervakningsprogrammet. I enlighet med naturvårdsverkets förslag beräknar jag kostnaderna för budgetåret 1978/79 för sådan verksamhet som f. n. finansieras från anslaget Miljövårdsforskning men som är av den karaktären att den bör ingå i det föreslagna övervakningsprogrammet till 2,9 milj. kr. Härutöver beräknar jag ett belopp av 1,1 milj. kr. för att påbörja uppbyggnaden under nästa budgetår av programmet. För nu angivet ändamål bör ett särskilt reservationsanslag, benämnt Program för övervakning av miljökvalitet, föras upp på statsbudgeten fr. o. m. nästa budgetår. Anslaget bör med hänsyn till vad jag har anfört föras upp med ett belopp av 4 milj. kr. Det bör ankomma på regeringen eller efter regeringens bemyndigande statens naturvårdsverk att besluta om den närmare inriktningen av verksamheten inom programmet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Program för övervakning av miljökvalitet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

H 13. Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.

1976/77	Utgift	204 332 525
1977/78	Anslag	140 000 000
1978/79	Förslag	120 000 000

Från anslaget utgår bidrag för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk m. m. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 308) om statsbidrag till avloppsreningsverk. Enligt övergångsbestämmelserna till kungörelsen får statsbidrag enligt kungörelsen (1959: 251) om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar beviljas sådana vatten- och avloppsföretag som efter särskilt tillstånd börjat utföras före den 1 juli 1968.

Statens naturvårdsverk

Från anslaget har t. o. m. budgetåret 1976/77 sammanlagt 1 445 milj. kr. delats ut, därav 565 milj. kr. som förhöjda bidrag. De åtgärder som vidtagits har medfört en avsevärd förbättring inom vattenvårdsområdet.

Naturvårdsverket utreder f. n. vilka ytterligare åtgärder som behövs för att uppnå en acceptabel rening av det kommunala avloppsvattnet. Ett åtgärdsprogram kommer att tas fram. Sedan detta genomförts kan ifrågasättas om inte bidraget i sin nuvarande utformning bör avvecklas. F. n. studerar också riksrevisionsverket inom ramen för sin förvaltningsrevision bidragsgivningen till kommunala reningsverk. Resultatet av detta arbete bör avvaktas för att vägas in i diskussionen om den framtida utformningen av åtgärderna mot utsläpp av kommunalt avloppsvatten. Därvid kan vissa ändringar av bidragsreglerna komma att aktualiseras. Naturvårdsverket återkommer med ett förslag i sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80.

Anspråken på medel för bidrag till kommunala reningsverk har ökat något under de senaste åren. Då bidragsramen varit oförändrad har därigenom det ackumulerade bidragsbehovet ökat. I avvaktan på resultatet av den översyn som pågår bör trots detta bidragsramen på 130 milj. kr. behållas oförändrad ännu ett år.

Under budgetåret 1978/79 beräknas utbetalningarna under anslaget till 130 milj. kr.

Föredraganden

Som en följd av de insatser som gjorts under de senaste åren har tätorternas avloppsförhållanden starkt förbättrats. Naturvårdsverket har i sin anslagsframställning framhållit att verket f. n. utreder vilka ytterligare åtgärder som behövs för att en acceptabel rening av det kommunala avloppsvattnet skall uppnås. I samband därmed kommer också bidragsgivningen att ses över. Det är angeläget att ifrågavarande utredning snarast genomförs. Förslag bör redovisas i sådan tid att frågan kan tas upp i nästa års budgetproposition. I avvaktan härpå bör bidragsramen kunna minskas

med 40 milj. kr. till 90 milj. kr. Utbetalningarna av bidrag från anslaget under nästa budgetår beräknar jag till 120 milj. kr.

Enligt beslut av 1976 års riksdag har förhöjt statsbidrag med högst 75 % kunnat utgå för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk inom Vindelälvsområdet om arbetena påbörjats före den 1 juli 1977. Eftersom ett flertal planerade reningsverksutbyggnader inom detta område ännu inte hunnit sättas igång, förordar jag att tiden för förhöjda bidrag inom detta område förlängs. Statsbidrag med upp till 75 % bör efter särskild prövning av regeringen också kunna utgå i vissa andra fall för avloppsreningsanläggningar i mindre kommuner där kommunens kostnader blir mycket stora till följd av att reningsverken måste dimensioneras med hänsyn till en omfattande turism eller när det gäller områden för vilka med stöd av 8 § miljöskyddslagen meddelats särskilt förordnande för att skydda vattenområde mot utsläpp av avloppsvatten.

Under åberopande av vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1978/79 statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk får beviljas med sammanlagt högst 90 000 000 kr.,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om förhöjda statsbidrag till avloppsreningsverk i vissa särskilt angivna fall,
3. till *Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.

H 14. Stöd till avfallsbehandling m. m.

1976/77	Utgift	70 194 030	Reservation	240 125 670
1977/78	Anslag	24 000 000		
1978/79	Förslag	34 000 000		

Från anslaget utgår bidrag till anläggning för återvinning eller annat nyttiggörande av hushållsavfall samt försöksanläggning för sådant ändamål. Bidrag utgår också till anläggning för konventionell behandling av hushållsavfall samt till anläggning för behandling av annat avfall än hushållsavfall. Garanti kan vidare lämnas för förluster vid förvaring av annat avfall än hushållsavfall. Slutligen utgår bidrag till försöksanläggning i full storlek, som minskar vatten- eller luftförorening eller buller. Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1975: 495) om statligt stöd till avfallsbehandling m. m. Från anslaget får härjämte bestridas utbetalningar i anledning av före den 1 juli 1975 fattade beslut enligt tidigare gällande bestämmelser om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. Anslaget kan dessutom under år 1977 användas för bidrag till vissa anordningar för mottagning och behandling av olja och oljeförorenat vatten från fartyg m. m.

Statens naturvårdsverk

I den av riksdagen antagna propositionen 1975: 32 om återvinning och omhändertagande av avfall framhålls att de metoder för omhändertagande av hushållsavfall som tillämpas i dag i allmänhet inte är tillfredsställande. För att stimulera till en snabb utbyggnad har statsmakterna ställt bidragsmedel till förfogande. Nu gällande regler ger möjlighet till bidrag för i princip alla anläggningar, som medför den önskade behandlingsnivån. Bidragsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas bli 80 milj. kr., vilket innebär en kraftig ökning. Om dessa medel inte anvisas får man enligt verkets mening lita till andra åtgärder, främst beslut enligt miljöskyddslagen för att propositionens mål skall uppnås. Naturvårdsverket förordar i en sådan situation att de bidragsmedel som ställts till förfogande används för att stimulera ny teknik för återvinning och behandling av avfall samt för att främja tillkomsten av regionala anläggningar.

Beräkningen av bidragsmedel för hushållsavfall bygger på förutsättningen att förbränningsanläggningar förs över till bidragskungörelsen för energibesparande åtgärder. Skälen till detta är att förbränning ofta vidtas av energibesparingsskäl samt att sådana anläggningar kräver så stora investeringskostnader att de inte är jämförbara med anläggningar för t. ex. kompostering.

För bidrag till behandlingsanläggningar för miljöfarligt avfall beräknas 11 milj. kr. behövas under budgetåret 1978/79, främst med tanke på SAKAB:s utbyggnad av en central anläggning. För behandling av annat avfall, t. ex. återvinning av kadmium ur skrot eller av träfiber ur avfallsvirke, behöver initieras ett bättre omhändertagande inom ett flertal industrigrenar. För budgetåret 1978/79 bedömer verket behov av bidrag om totalt 3 milj. kr. föreligga.

För försöksanläggningar i full skala beräknas bidragsbehovet uppgå till 10 milj. kr. bl. a. för rening av ventilationsluft innehållande kvicksilver, rening av nitrösa gaser från kemisk industri samt en ny metod för biologisk rening av avloppsvatten vid skogsindustrin.

Totalt bör således 104 milj. kr. anvisas för stöd till avfallsbehandling m. m.

Föredraganden

Det är angeläget att de insatser som görs för att utveckla och utprova nya tekniska metoder för att lösa miljövårdsproblemen kan intensifieras ytterligare. Anslaget bör därför höjas med 10 milj. kr. till 34 milj. kr. för nästa budgetår. Bidragsgivningen bör också när det gäller anläggningar för behandling av avfall inriktas på att stimulera utvecklingen av ny teknik för återvinning och för bättre behandling av avfallet. I sådana fall där det från miljövårdssynpunkt är mycket angeläget att s. k. demonstrationsanläggningar kommer till stånd bör regeringen efter prövning i varje särskilt fall

kunna besluta att staten skall svara för mer än 50 % av kostnaden för anläggningen eller del därav.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till avfallsbehandling m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 34 000 000 kr.

H 15. Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag

1976/77	Utgift	54 902	Reservation	9 945 098
1977/78	Anslag	10 000 000		
1978/79	Förslag	10 000 000		

Från anslaget utgår bidrag till kalkning som kan motverka försurning av sjöar och vattendrag. Bidrag bestäms med hänsyn till vattenområdenas värde från fiske-, naturvårds- och rekreationssynpunkter och utgår normalt med högst 75 % av godkänd kostnad. Fråga om bidrag prövas av fiskeristyrelsen. Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1976: 1056) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag.

Fiskeristyrelsen

Av anslaget för budgetåret 1976/77 har styrelsen efter samråd med bl. a. statens naturvårdsverk före den 1 juli 1977 disponerat ca 9 900 000 kr. för statsbidrag m. m.

Eftersom de sökta beloppen uppgick till sammanlagt ca 25 milj. kr. tvingades styrelsen till en hård prioritering, varvid endast verkligt angelägna projekt kunde bifallas. Vid statsbidragsgivningen har styrelsen i överensstämmelse med statsmakternas intentioner med en femårig försöksperiod bl. a. eftersträvat att tillgodose objekt, som möjliggör en allsidig prövning av olika kalkningsmetoder.

För budgetåret 1978/79 föreslår styrelsen att anslaget förs upp med ett oförändrat belopp av 10 milj. kr. Av detta belopp beräknar styrelsen behöva disponera 250 000 kr. för central planering och uppföljning av försöksverksamheten.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med ett oförändrat belopp av 10 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

H 16. Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.

1976/77	Utgift	2 587 104
1977/78	Anslag	2 450 000
1978/79	Förslag	2 450 000

Från anslaget utbetalas ersättning för förluster som uppkommer till följd av angrepp av vissa rovdjur på renar, får och andra tamdjur. Bestämmelser om ersättning finns i 16 § jaktstadgan (1938: 279) och förordningen (1976: 430) om ersättning vid vissa skador av rovdjur. Från anslaget utgår vidare ersättning enligt kungörelsen (1970: 890) om ersättning för skada av kronhjort, m. m. Dessutom bekostas från anslaget vissa åtgärder för att förebygga skador av rovdjur.

Statens naturvårdsverk

1. Ersättning för rovdjursdödade tamdjur utgick under budgetåret 1976/77 med sammanlagt 2 365 149 kr., vilket innebar en ökning med 347 559 kr. jämfört med budgetåret 1975/76. Ökningen berodde i avsevärd grad på att ersättningsbeloppen för varje dödat djur kraftigt höjts, vilket inte hunnit slå igenom förrän under de senaste budgetåren. Systemet för utbetalning av ersättningar för rovdjursdödade tamdjur bör kunna förbättras liksom uppföljning av anslagets funktion. Sannolikt kommer emellertid systemet med utbetalning av ersättning inte att förändras i påtaglig grad under de allra närmaste åren, även om ersättningsbeloppen säkert kommer att stiga. Möjligen kan nu insatta forskningsresurser m. m. leda till vissa förändringar av ersättningssystemet mot slutet av den närmaste femårsperioden. Till ersättning för rovdjursdödade tamdjur uppskattas medelsbehovet under budgetåret 1978/79 till 2 680 000 kr.

2. Ersättning för skador av kronhjort inom det s. k. frireservatet i Skåne har under budgetåret 1976/77 förekommit i större omfattning än under föregående år. Sammanlagt har 104 954 kr. utbetalats med anledning av skador på gröda. För budgetåret 1978/79 beräknas ett oförändrat medelsbehov av 120 000 kr.

3. För att verksamheten i syfte att förebygga skador av rovdjur skall kunna fortsätta behövs särskilda medel även för nästa budgetår. Insatser av detta slag leder till en minskning av de olägenheter som förekomsten av rovdjur medför. Medel för denna verksamhet begärs för budgetåret 1978/79 under anslaget Faunavård, som nu föreslås inrättas.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag är inte beredd att biträda förslaget om att föra upp ett nytt anslag, Faunavård. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 450 000 kr.

H 17. Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond

1976/77	Utgift	8 711 000
1977/78	Anslag	5 000 000
1978/79	Förslag	9 000 000

Förenta Nationernas miljöstyrelse, som inrättades genom beslut av 1972 års generalförsamling, har bl. a. till uppgift att fördela medel ur Förenta Nationernas miljöfond. Fonden skall finansiera kostnaderna för FN:s miljöprogram. Miljöprogrammet omfattar bl. a. frågor om boende- och bebyggelsemiljö, hushållning med mark- och vattenresurser, skydd av oceanerna, bevarande av natur, vilda djur och genetiska resurser, uppbyggnad av ett globalt mätstationsnät för miljöföroreningar samt miljöaspekter på energiproduktion och energianvändning. Under femårsperioden 1973–1977 uppgick miljöfonden totalt till 100 milj. dollar. Sverige bidrog till fonden med 5 milj. dollar under denna period.

Vid femte sammanträdet med FN:s miljöstyrelse i maj 1977 behandlades miljöprogrammets omfattning och inriktning samt miljöfondens storlek för år 1978 och följande år. Miljöstyrelsen godtog exekutivdirektörens förslag att söka erhålla frivilliga bidrag på upp till 150 milj. dollar under fyraårsperioden 1978–1981. Sverige förklarade sig vara berett att svara för samma andel av bidragen till fonden som hittills. Den svenska regeringen har sedermera förklarat sig villig att bidra till fonden med sammanlagt 7,5 milj. dollar under fyraårsperioden 1978–1981 under förutsättning att verksamheten får den omfattning som framgår av exekutivdirektörens förslag. För budgetåret 1978/79 beräknar jag ett medelsbehov av 9 milj. kr. för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.

1. IDROTT

I 1. Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.

1976/77	Utgift	89 228 295	Reservation	32 417
1977/78	Anslag	107 130 000		
1978/79	Förslag	113 850 000		

Anslaget används för bidrag till Sveriges riksidrottsförbund för den verksamhet som bedrivs av förbundet och till förbundet anslutna organisationer. Från anslaget utgår också av regeringen särskilt fastställda bidrag till vissa utanför riksidrottsförbundet stående organisationer. För anslagets användning gäller de av 1970 års riksdag beslutade riktlinjerna för organisationsstödet till idrotten (prop. 1970: 79, SU 1970: 122, rskr 1970: 291).

Sveriges riksidrottsförbund

Riksidrottsförbundet begär för budgetåret 1978/79 ett anslag av 134 milj. kr., vilket innebär en ökning med 26 870 000 kr. i förhållande till anslaget för budgetåret 1977/78. Den största enskilda posten utgörs av bidrag till specialförbunden och utanför riksidrottsförbundet stående organisationer. Denna post uppgår till 89 330 000 kr. eller ca 2/3 av det totala beloppet. Till riksidrottsstyrelsen har anmälts medelsbehov som tillsammans uppgår till 156 040 000 kr. Riksidrottsförbundet har vid prövningen av medelsbehoven haft som mål att bibehålla den idrottsliga verksamheten i nuvarande omfattning. För att detta skall vara möjligt krävs att erforderliga resurser, i enlighet med föreliggande framställning, ställs till idrottsrörelsens förfogande.

För att idrottsrörelsen skall kunna ta emot fler ungdomar krävs betydande insatser. Detta gäller inte minst på utbildningssidan. Idrottsledare behöver fortbildas för att kunna motsvara SIA-skolans krav.

Betydligt fler män än kvinnor ägnar sig åt idrott. En särskild arbetsgrupp inom riksidrottsförbundet har utarbetat ett handlingsprogram för den kvinnliga idrotten. Medel behövs för att fullfölja intentionerna i handlingsprogrammet.

Utöver de allmänna prisstegringarna kan man peka på främst tre faktorer som bidrar till att idrottsrörelsen drabbas extra hårt av prisstegringar och kostnadsökningar. Statens järnvägar har fr. o. m. mars 1976 slopat den 25-procentiga konferensrabatten som idrottsrörelsen tidigare utnyttjat. Detta drabbar idrottsrörelsen hårt eftersom en stor del av idrottens kostnader gäller idrottsresor. Vidare belastas idrottens organisationer av utvidgningen av socialförsäkringsavgifterna till att omfatta avgiftsplikt på s. k.

uppdragsinkomster. Detta drabbar speciellt ersättningar till ideellt arbetande idrottsledare. Slutligen får inte idrottens organisationer, till skillnad från egentliga statsmyndigheter, automatisk kompensation för lönehöjningar, höjda socialförsäkringsavgifter etc. Sammantaget innebär detta att en stor del av anslagen måste tas i anspråk för att kompensera prisstegringar och kostnadsökningar. Planerad verksamhet måste skjutas framåt i tiden.

Vidare firar riksidrottsförbundet sitt 75-årsjubileum år 1978. Avsikten är att utnyttja detta tillfälle att nå ut till ännu flera människor med idrottens budskap.

Svenska orienteringsförbundet har i skrivelse i mars 1977 till regeringen tagit upp orienteringssportens problem. I skrivelser till regeringen, liksom i den allmänna debatten, har olika uppfattningar om de s. k. O-ringentävlingarnas påverkan på fauna och flora framförts.

Riksdagen beslöt år 1969 (prop. 1969: 118, 1LU 1969: 51, rskr 1969: 344) om förbud mot professionell boxning. Något liknande förbud mot amatörboxning tillkom däremot inte mot bakgrund av de föreskrifter som förordats av den nordiska läkarkommitté, som prövat frågan om boxningens verkningar. En åldersgräns om lägst 17 år för deltagare i tävlingsboxning var en av sexton punkter i förslaget.

Boxningsförbundet höjde år 1972 åldersgränsen för tävlingsboxning från 15 till 17 år. Sedermera har boxningsförbundet återigen sänkt åldersgränsen till 15 år, vilket riksidrottsstyrelsen godkände den 23 januari 1976.

Riksdagen uttalade år 1976 som sin mening att sänkningen av åldersgränsen är en väsentlig avvikelse från säkerhetsföreskrifterna (KrU 1976/77: 19, rskr 1976/77: 35). Regeringen överlämnade den 30 december 1976 utskottets betänkande till riksidrottsförbundet.

Riksidrottsförbundet hemställde i skrivelse till regeringen den 6 december 1977 att regeringen måtte förklara sig införstådd med att 15 år skall utgöra åldersgräns för tävlingsboxning. Som motiv anför man bl. a. att det är viktigt att låta nya boxare skaffa sig matchrutin, att boxningsförbundet infört speciella säkerhetsföreskrifter för 15–16-åringar samt att de svenska juniorboxarna är avsevärt handikappade i tävlingsutbyte inom Norden.

Föredraganden

Satsningen på breddidrotten i överensstämmelse med de riktlinjer som 1970 års riksdag antog bör enligt min mening fortsättas. I årets anslagsframställning har Sveriges riksidrottsförbund framhållit betydelsen av att stödet till idrotten ges sådan omfattning att den idrottsliga verksamhetens nuvarande omfattning kan bibehållas. Jag delar denna uppfattning. Samtidigt bör emellertid en noggrann granskning av medelsanvändningen övervägas och möjligheterna till omprioriteringar prövas. Särskilt bör därvid kvinnors möjligheter att utöva idrott uppmärksammas. I detta sammanhang finns också skäl att framhålla de besparingar för idrottsrörelsen som statens insatser för Idrottens hus medfört.

Orienteringsidrotten har sedan länge arrangerat uppmärksammade stortävlingar, bl. a. de s. k. O-ringentävlingarna. I massmedia och allmän opinion har dessa tävlingars inverkan på naturen varit föremål för debatt. Enligt min uppfattning bör det vara möjligt för orienteringssporten att i fortsättningen genomföra dessa tävlingar utan bestående skador av det slag som framhållits i diskussionen. Jag förutsätter också att orienteringsarrangörerna så långt möjligt tar hänsyn till de risker för kortsiktiga skadeverkningar som kan finnas.

Under innevarande budgetår disponerar Svenska orienteringsförbundet försöksvis under anslaget Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m. medel för framställning av orienteringskartor. Dessa medel, som förbundet disponerar enligt av naturvårdsverket givna riktlinjer, bör nu föras över till förevarande anslag.

Statsbidraget till delar av den frivilliga skytterörelsen bör i enlighet med riksdagens uttalande (KrU 1975/76: 19, FöU 1975/76: 1y, rskr 1975/76: 47) och de berörda organisationernas egna önskemål nu föras över till försvarsdepartementets ansvarsområde. Detta leder till en minskning av förevarande anslag med 5,7 milj. kr. Jag har i denna fråga samrått med chefen för försvarsdepartementet. Bidraget till skytteorganisationerna Sportskytteförbundet och Svenska pistolskytteförbundet bör däremot även fortsättningsvis beräknas under detta anslag.

I detta sammanhang vill jag för riksdagens information ta upp frågan om åldersgränsen för amatörboxning. Det är angeläget att likartade regler gäller för de nordiska länderna. Vissa överläggningar mellan ländernas idrottsorganisationer har ägt rum i denna fråga. F. n. är åldersgränsen 10 år i Danmark, 11 år i Finland samt 13 år i Norge. Bl. a. av denna anledning har idrottsrörelsen, genom framställning från riksidrottsförbundet, anhållit om regeringens godkännande av den nu tillämpade åldersgränsen på 15 år.

Jag ansluter mig till idrottsrörelsens uppfattning i denna fråga och förordar att den av riksidrottsförbundet föreslagna åldersgränsen skall tillämpas. Jag förutsätter att hänsyn tas till aktuella kunskaper om boxningens medicinska verkningar.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 6 720 000 kr. till 113 850 000 kr. Till följd av att skytterörelsen förs över till annan huvudtitel innebär det av mig förordade anslaget en verklig uppräkning med 12,4 milj. kr. Avvägningen mellan olika verksamheter bör ankomma på idrottsrörelsen att själv göra inom ramen för dess totala resurser, av vilka det statliga organisationsstödet är en del.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 113 850 000 kr.

I 2. Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m.

1976/77 Utgift	26 242 178	Reservation	14 638 679
1977/78 Anslag	36 370 000		
1978/79 Förslag	35 400 000		

Från anslaget lämnas bidrag till idrotts- och friluftsanläggningar enligt de riktlinjer som fastställts av 1970 års riksdag (prop. 1970: 79, JoU 1970: 33, rskr 1970: 239) samt vissa på dessa riktlinjer grundade och av regeringen angivna normer. Bidrag utgår också för vandringsleder i fjällvärlden samt till s. k. riksanläggningar för den samlade idrottsrörelsens behov. Från anslaget utgår vidare ersättningar till vissa organisationer för serviceverksamhet samt för utvecklingsarbete rörande idrotts- och friluftsanläggningar. Anslaget disponeras även för bidrag enligt kungörelsen (1969: 323) om statsbidrag till hamn, brygga eller farled för fritidsbåtar samt för vissa serviceåtgärder för fritidsbåtstrafiken m. m.

Statens naturvårdsverk

Naturvårdsverket anser det vara angeläget att staten i syfte att åstadkomma en ökad breddidrott ger ökade anslag till såväl den organiserade idrottsliga verksamheten via organisationsstödet som till de ytterligare grupper som kan nås genom en ökad satsning på anläggningsstödet.

Antalet inneliggande bidragsansökningar som inte har kunnat behandlas vid utgången av budgetåret på grund av otillräcklig medelstillgång visar en ökning i förhållande till föregående år.

Naturvårdsverkets beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1978/79 sammanfattas i följande tabell. Verket vill särskilt, mot bakgrund av bidragsanspråken, framhålla att synnerligen stor återhållsamhet har iakttagits vid beräkningen. Beloppen anges i milj. kr.

Ändamål	Anslag 1976/77	Anslag 1977/78	Statens naturvårdsverks förslag 1978/79	
			Totalt	Ökning
1. Fritidsbåtstrafiken	9,9	11,4	15,55[1]	+ 4,15[1]
2. Utvecklingsarbete	1,2	1,3	1,8	+ 0,5
3. Riksanläggningar	10,17	6,7	11,4	+ 4,7
4. Vissa organisationer	1,1	0,97	0,87	− 0,1
5. Idrottsanläggningar m. m.	8,0	16,0	20,0	+ 4,0
a) Mindre idrottsanläggningar som uppförs av idrottsföreningar o. d.		(5,0)	(6,0)	
b) Övriga idrottsanläggningar (friluftsanläggningar)		(8,0)	(9,0)	
c) Anläggande och skötsel av vandrings- och skoterleder m. m. i fjällvärlden		(3,0)	(5,0)	
Summa	**30,37**	**36,37**	**49,62**	**+13,25**

[1] Därutöver begärs 2,0 milj. kr. för bidrag till byggande av småbåtshamnar.

Fritidsbåtstrafiken har varit föremål för en statlig utredning. Nyligen har en kompletterande utredning (SOU 1977: 25) beträffande registreringsfrågan framlagts. Denna har remitterats under hösten 1977. I avvaktan på regeringens behandling av utredningens förslag upprepar verket sitt tidigare framförda förslag om bidrag till båthamnar om 4,0 milj. kr. Tillsammans med sjöfartsverkets kostnader för fritidsbåtstrafiken, sjösäkerhetsrådets verksamhet, Falsterbokanalen m. m. är medelsbehovet under anslagsposten 1 sammanlagt 15 550 000 kr. (+4 150 000 kr.). Under anslagsposten föreslås dessutom att 2,0 milj. kr. anvisas för bidrag till byggande av småbåtshamnar i anledning av riksdagens tidigare beslut (prop. 1969: 58 s. 68, JoU 1969: 17, rskr 1969: 243).

Utvecklingsarbetet är en viktig del av naturvårdsverkets arbete vad gäller planering av åtgärder för idrott och friluftsliv. Verksamheten bör utvidgas betydligt. Verket begär därför för budgetåret 1978/79 1,8 milj. kr. (+500 000 kr.).

För riksanläggningar begärs för budgetåret 1978/79 11,4 milj. kr. De begärda medlen motsvarar de av riksidrottsförbundet, Åreprojektets Planerings AB (ÅPAB) och beredningen för planering och samordning av statliga insatser för rekreation beräknade kostnaderna. (+4 700 000 kr.)

Naturvårdsverket föreslår att som ersättning till vissa serviceorganisationer anvisas 870 000 kr. Därvid föreslår verket att kostnaderna för Riksorganisationernas campingkommittés verksamhet bestrids över annat anslag. (−100 000 kr.)

Under anslagsposten 5 begär verket en kraftig ökning. Motivet härför är bl. a. att köerna för bidrag, framför allt för mindre idrottsanläggningar som uppförs och ägs av idrottsföreningar, tenderar att bli alltför långa. F. n. är väntetiden ca fyra år.

Regeringen har i beslut den 3 juni 1976 uppdragit åt naturvårdsverket att dels fr. o. m. den 1 juli 1977 svara för planering och samordning m. m. av s. k. huvudleder och sekundärleder i fjällvärlden, dels före den 1 juli 1977 närmare precisera vilka leder som är att betrakta som sådana leder.

Naturvårdsverket har således regeringens uppdrag att fr. o. m. den 1 juli 1977 vara huvudman för vandringslederna i fjällen. Länsstyrelserna skall svara för den löpande verksamheten samt skötsel och underhåll av vandrings- och skoterleder. Investeringsbehovet har beräknats till 4 milj. kr. för leder med tillhörande anordningar. Hälften av dessa investeringar beräknas kunna bekostas av beredskapsmedel. Verket föreslår att 5,0 milj. kr. avsätts för ändamålet, varav 3,0 milj. kr. för skötsel och underhåll och 2,0 milj. kr. för investeringar.

Naturvårdsverket har den 31 augusti 1977 lämnat ett förslag som bygger på en bedömning av friluftslivets behov av fjälleder, broar, raststugor etc. Förslaget omfattar 464 mil befintliga leder samt nyanläggande av 82 mil leder. Kostnaderna i 1977 års kostnadsläge för naturvårdsverkets förslag till ledsystem, fullt utbyggt, uppgår till 22,7 milj. kr., varav kostnaden för ny-

anläggning av leder, raststugor och broar under en tioårsperiod uppgår till 12,3 milj. kr.

Kostnaderna för upprustningen av befintliga leder m. m. beräknas uppgå till 6,2 milj. kr. Kostnaden för drift och underhåll av befintliga ledsystem beräknas uppgå till 2,5 milj. kr. per år. Sammanlagt begär verket 20,0 milj. kr. under denna anslagspost. (+4 000 000 kr.)

Naturvårdsverket uppskattar således det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1978/79 till 49 620 000 kr. Verkets förslag innebär en ökning av anslaget med 13 250 000 kr. eller med 36 %. Därvid bör beaktas att en väsentlig del av ökningen hänför sig till redan fattade beslut, dels till riksanläggningar, dels för huvudmannaskapet för vandringsleder i fjällen. Till detta kommer 2,0 milj. kr. under anslagets anslagspost 1 för att avklara bristen på likvida medel till följd av tidigare beslut.

Stiftelsen Kurs- och konferenscentrum i Dalarö har i skrivelser den 10 januari 1977 och den 10 maj 1977 hemställt om medel för utbyggnaden av Smådalaröhalvön till en riksanläggning för de vattenanknutna idrotterna. Förslaget har remissbehandlats. Örnsköldsviks kommun har tidigare – liksom Svenska Skidförbundet – föreslagit att en riksanläggning för backhoppning kommer till stånd i kommunen. Förslagen har remissbehandlats.

Föredraganden

Under år 1977 har utredningen om registrering av fritidsbåtar slutfört sitt arbete. Förslagen har remissbehandlats. Dessa förslag samt de tidigare remissbehandlade förslagen från fritidsbåtutredningen – framlagda i betänkandet (SOU 1974: 95) Båtliv – övervägs f. n. i jordbruksdepartementet. Jag avser att återkomma till dessa frågor i annat sammanhang.

Beträffande fritidsbåtsfrågorna har jag i min anslagsberäkning räknat 1 milj. kr. för bidrag till byggande av småbåtshamnar i anledning av riksdagens bemyndigande år 1969 (prop. 1969: 58 s. 68, JoU 1969: 17, rskr 1969: 243). Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet har jag vidare beräknat 12 072 000 kr. för att täcka fritidsbåtstrafikens andel i sjöfartsverkets kostnader för farledsverksamheten. Denna beräkning innebär att televerket nu ges full kostnadstäckning för radiotjänster för fritidsbåtstrafiken.

Beredningen för planering och samordning av statliga insatser för rekreation har den 30 juni 1977 getts i uppdrag att i samråd med Sveriges turistråd utvärdera det s. k. Åreprojektet. I uppdraget ingick även att med förtur lämna förslag angående vissa tidigare aktualiserade investeringar inom projektet. Beredningen avser vidare att inom kort till regeringen överlämna en rapport rörande bl. a. utbyggnad av de primära rekreationsområdena. Jag avser att återkomma till dessa frågor i annat sammanhang.

Naturvårdsverkets under hösten 1977 lämnade förslag om bl. a. omfattningen av det statliga ansvaret för vandringsleder i fjällen kan jag i huvudsak biträda. Förslaget innebär att vissa leder i fjällvärlden, f. n. 465 mil,

skall omfattas av statligt huvudmannaskap. Under en särskild anslagspost under förevarande anslag föreslår jag att 2 milj. kr. anvisas för ledernas skötsel. Jag har därvid räknat med att kostnaderna för skötsel av vandringsleder inom nationalparkerna, vilka kostnader hittills bestridits från anslaget Vård av naturreservat m. m., i fortsättningen skall betalas från förevarande anslag. Jag har vidare räknat med att från detta anslag skall bestridas de kostnader för fjällpatrullerna i Norrbottens län som uppkommer i samband med underhåll och skötsel av vandringsleder. Jag utgår också från att upprustning och utbyggnad av vandringsleder liksom hittills i stor utsträckning skall kunna utföras såsom beredskapsarbeten. Jag förutsätter att de medel som hittills anvisats till Svenska turistföreningen och som använts för viss skötsel av lederna i fortsättningen kommer att tillgodogöras utvecklingen av friluftslivet i fjällvärlden på annat sätt än genom skötsel av vandringsleder.

Vid min beräkning av anslaget har jag räknat medel för Idrottens hus. Under den tid som statliga insatser krävs för detta ändamål bedömer jag att förutsättningar att aktualisera ytterligare s. k. riksanläggningar inte finns. I min anslagsberäkning har jag vidare efter samråd med chefen för handelsdepartementet tagit hänsyn till att Riksorganisationernas campingkommitté fortsättningsvis kommer att erhålla ersättning från Sveriges turistråd för den service kommittén ger.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 35 400 000 kr. Det bör ankomma på regeringen att ta ställning till frågan om vilket belopp som skall räknas av mot automobilskattemedlen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 35 400 000 kr.

J. DIVERSE

J 1. Servitutsnämnder, m. m.

1976/77	Utgift	70 372
1977/78	Anslag	200 000
1978/79	Förslag	80 000

Från anslaget bestrids kostnader för servitutsnämndernas verksamhet och för utbildning av synemän enligt jordabalken.

Lantbruksstyrelsen

Medelsbehovet för servitutsnämndernas verksamhet beräknas till oförändrat 5 000 kr.

Utbildningen av synemän bedrivs på uppdrag av regeringen. Efter innevarande budgetår har 49 kurser genomförts med omkring 1 300 deltagare. Under budgetåret 1977/78 planeras tre femdagarskurser för grundutbildning av synemän med sammanlagt 75 deltagare för en kostnad av 195 000 kr. Under budgetåret 1978/79 behövs sex en- eller tvådagars kurser för fortbildning av synemän med sammanlagt ca 150 deltagare. Kostnaden beräknas till 75 000 kr. Styrelsen föreslår att anslaget beräknas till 80 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 80 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Servitutsnämnder, m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kr.

J 2. Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.

1976/77	Utgift	–	Reservation	6 331 307
1977/78	Anslag	1 000 000		
1978/79	Förslag	1 000 000		

Från anslaget utbetalas bidrag såsom ersättning för förluster på grund av naturkatastrof m. m. i enlighet med föreskrifter som regeringen meddelar i varje särskilt fall.

Anslaget bör föras upp med 1 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

J 3. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

1976/77	Utgift	7 564 143
1977/78	Anslag	9 018 000
1978/79	Förslag	10 043 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organisationer och för internationellt samarbete på jordbrukets, skogsbrukets, fiskets och miljövårdens områden. Från anslaget utgår också bidrag till vissa organisationer för deltagande i internationella konferenser m. m.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
		Föredraganden
FAO	7 020 000	+ 980 000
Världslivsmedelsrådet	75 000	–
FN:s miljöstyrelse	50 000	+ 25 000
Unionen för skydd av växtförädlingsprodukter	100 000	–
Europeiska växtskyddsorganisationen	48 000	–
Internationella veterådet	60 000	–
Internationella frysinstitutet i Paris	20 000	–
Internationella sockerorganisationen	85 000	–
Kommissionen enligt nordostatlantiska fiskerikonventionen	40 000	–
Internationella rådet för havsforskning	140 000	+ 10 000
Finsk-svenska gränsälvskommissionen	111 000	–
Internationella byrån i Paris för bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar	50 000	–
Europeiska kommissionen för bekämpande av mul- och klövsjuka	21 000	–
Nordiska metodikkommittén för livsmedel	23 000	–
Fiskerikommissionen för Östersjön	40 000	+ 10 000
Kommissionen enligt konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö	100 000	–
Kommissionen enligt konventionen om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning från fartyg och luftfartyg	35 000	–
Bilateralt samarbete	400 000	–
Diverse internationella organisationer och kongresser	600 000	–
	9 018 000	**+ 1 025 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 043 000 kr.

J 4. Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar

1976/77	Utgift	36 053
1977/78	Anslag	5 000
1978/79	Förslag	5 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för dels syner och besiktningar på statens hus och byggnader, dels syneförrättningar enligt 10 kap. vattenlagen (1918: 523), dels ock ersättning i visst fall till förvaltare av avlyst flottled.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

II: 15. Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.

1976/77	Utgift	[1]95 843 454	Behållning	[1]21 190 355
1977/78	Anslag	[1]60 000 000		
1978/79	Förslag	100 000 000		

[1] Anslaget Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.

Från anslaget anvisas medel till byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet och andra institutioner, som har anknytning till forsknings- och försöksverksamhet inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Byggnadsstyrelsen

I fråga om investeringsobjekt, som inte tidigare redovisats för riksdagen eller för vilka föreslås nya kostnadsramar, anförs följande.

För de projekt för vilka redogörelse lämnas nedan är byggnadsstyrelsen ännu ej beredd att redovisa förslag till kostnadsramar, utan verket avser att återkomma med detta. Byggnadsstyrelsen räknar emellertid med att byggnadsarbetena skall påbörjas under budgetåret 1978/79, varför verket tagit upp en beräknad medelsförbrukning för projekten i investeringsplanen.

Sveriges lantbruksuniversitet

Ultuna

Ökad antagning till veterinärlinjen, om- och tillbyggnader, HVC. Byggnadsstyrelsen har den 31 januari 1977 och den 27 juni 1977 redovisat lokalbehoven vid en ökad antagning av studerande till veterinärlinjen. Den ökade antagningen medför behov av ombyggnader inom husdjursvetenskapligt- och kliniskt centrum samt tillbyggnader på ca 1 100 m² resp. ca 750 m² rumsyta. Byggnadsstyrelsen redovisade den 27 juni 1977 byggnadsprogram för om- och tillbyggnader inom husdjursvetenskapligt centrum. Byggnadsprogrammet förutsätter att försöksavdelningen för bin erhåller nya lokaler. För läsåret 1978–1979 planerar byggnadsstyrelsen f. n. provisoriska lokaler för anatomiundervisningen inom f. d. restaurangbyggnaden.

Övrigt

Diverse objekt. I gällande investeringsplan har en kostnadsram av 18

milj. kr. förts upp. Regeringen har vidare i regleringsbrev den 9 juni 1977 ställt 10 milj. kr. till byggnadsstyrelsens förfogande för sådana smärre byggnadsåtgärder som byggnadsstyrelsen själv har att besluta om. För budgetåret 1978/79 föreslår byggnadsstyrelsen att ramen ökas med 8 milj. kr. till 26 milj. kr. och att av ramen 15 milj. kr. ställs till byggnadsstyrelsens förfogande.

Projektering. Under förevarande anslag föreslår styrelsen att för budgetåret 1978/79 6,2 milj. kr. beräknas för projektering.

Tillkommande projekt. Byggnadsstyrelsen redovisade den 13 oktober 1975 byggnadsprogram för nybyggnad av produktionsavdelning vid statens veterinärmedicinska anstalt i Ultuna. Byggnadsstyrelsen fick den 30 juni 1977 uppdrag att projektera om- och tillbyggnad av panncentral m. m. i Alnarp. Kostnaderna för åtgärderna beräknades till ca 3 milj. kr. i prisläget den 1 april 1976. Byggnadsstyrelsen har vidare bl. a. redovisat byggnadsprogram för om- och nybyggnad för maskin- och lagerutrymmen i Röbäcksdalen, om- och nybyggnad för djurstallar och maskinförvaringsutrymmen m. m. vid husdjursförsöksstationen i Öjebyn, djurstallar för nötkreatur i Alnarp, centrala servicefunktioner i Ultuna, djurstallar vid kliniskt centrum, sjövattenledningar m. m. vid sötvattenslaboratoriet i Drottningholm och tillbyggnad av kraftfoderfabrik i Lövsta.

För budgetåret 1978/79 bör under detta anslag anvisas 100 milj. kr.

Föredraganden

I investeringsplanen har jag under kostnadsramen *Diverse objekt* beräknat medel inom en till 21 milj. kr. förhöjd ram för sådana ny- och ombyggnadsobjekt m. m. för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. Vidare har jag biträtt byggnadsstyrelsens förslag om medel för *projekteringskostnader.*

Regeringen har den 20 oktober 1977 gett byggnadsstyrelsen i uppdrag att projektera om- och tillbyggnad för husdjursvetenskapligt centrum med anledning av riksdagens beslut om ökad antagning till veterinärlinjen från 50 till 75 studerande per år. Programytan omfattar en nybyggnad av ca 1 000 m^2 rumsyta och en ombyggnad av ca 400 m^2. De sammanlagda kostnaderna för byggnadsåtgärderna vad avser om- och tillbyggnad av husdjursvetenskapligt centrum för bl. a. anatomiundervisningen, nya lokaler för försöksavdelningen för bin samt provisoriska lokaler för anatomiundervisningen beräknas till 8,7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1977.

Alla övriga i investeringsplanen för nästa budgetår redovisade objekt har tidigare redovisats för riksdagen.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 100 milj. kr. Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Med hänvisning till vad jag tidigare denna dag har anfört om ny organisation för Sveriges lantbruksuniversitet m. m. bör anslaget Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. fr. o. m. nästa

budgetår benämnas Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på det äldre anslaget bör föras över till anslaget Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	1976-04-01	1977-04-01	1977-06-30	1977/78	1978/79	år/mån	år/mån
Slutredovisat 1977-06-30	17 805		17 083				
Färdigställda, ej slutredovisade objekt	228 235	228 340	207 750	12 872	7 217		
Sveriges lantbruksuniversitet							
Ultuna							
Försörjningsanläggningar, etapp II	17 500	18 600	13 075	1 000	3 000	73-03	76-09
Restauranger, om- och nybyggnad	11 370	11 500	10 899	500	100	75-04	76-08
Stora institutionsbyggnaden, ombyggnad	8 800	8 800	8 196	400	200	75-11	77-01
Distriktsförsöksstation, nybyggnad	4 600	4 910	4 170	500	200	75-10	76-10
Ny- och ombyggnader, skogsvetenskapliga fakulteten	49 635	50 500	39 762	9 500	1 000	75-10	77-09
Ökad antagning till veterinärlinjen, om- och tillbyggnad, HVC		7 320	–	500	5 500	78-09	79-06
Växtskyddscentrum, nybyggnad			2 544	7 000	18 000	77-10	79-06
Alnarp	73 000	81 760					
Växtskyddscentrum, nybyggnad			1 596	4 000	16 000	78-03	79-11
Skara							
Fältstation	10 700	11 000	10 332	400	200	75-08	76-08
Garpenberg							
Ny- och ombyggnader	39 000	41 000	37 363	3 000	500	75-04	77-04
Statens veterinärmedicinska anstalt							
Ultuna							
Centralblock, nybyggnad	95 200	106 400	19 401	30 000	35 000	76-11	79-06
Statens lantbrukskemiska laboratorium							
Ombyggnad av ventilationsanläggning	3 400	3 810	–	400	2 500	78-05	79-05
Diverse objekt	18 000	21 000	781	4 000	9 000		
Projekteringskostnader				1 200	6 000		
Tillkommande projekt					8 500		
	577 245	**594 940**	**372 952**	**75 272**	**112 917**		
Reducering av medelsbehovet				4 272	12 917		
Beräknat medelsbehov				**71 000**	**100 000**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1977-07-01 (avrundad)	21 000		
Anslag 1977/78	[1]50 000	1977/78	71 000
Anslag 1978/79 (förslag)	100 000	1978/79	100 000
	171 000		**171 000**

[1] Av anslaget för budgetåret 1977/78 har 10 milj. kr. förts till budgetutjämningsfonden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m. inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

IV:8. Fiskerilånefonden

IV:9. Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.

IV:10. Statens fiskredskapslånefond

De förslag som, i enlighet med vad jag har anfört under punkten E 3 på driftbudgeten, har lagts fram av fiskerikommittén berör bl. a. anslagen Fiskerilånefonden, Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. samt Statens fiskredskapslånefond.

Under nämnda punkt har jag även anmält min avsikt att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition om riktlinjer för fiskeripolitiken samt om prisregleringen på fisk under budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet,

1. till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 1 700 000 kr.,
3. till *Statens fiskredskapslånefond* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV:11. Lånefonden för lån med uppskjuten ränta. Regeringen har i prop. 1977/78:19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. föreslagit att en lånefond inrättas, benämnd Lånefonden för lån med uppskjuten ränta. I nämnda proposition har även föreslagits grunder för utlåning från fonden. Riksdagen har sedermera godkänt förslagen. Fonden bör inledningsvis tillföras 15 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för lån med uppskjuten ränta* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

V:6. Lån till trädgårdsnäringen. På tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1974/75 anvisades under denna anslagsrubrik ett investeringsanslag av 20 milj. kr. (prop. 1975:85, JoU 1975:16, rskr 1975:183). Medlen har under tiden den 1 juli 1975–den 31 december 1976 disponerats av lantbruksstyrelsen för lån enligt förordningen (1975:545) om statligt stöd till vissa trädgårdsföretag. Fr. o. m. den 1 juli 1977 disponeras medlen för lån enligt förordningen (1977:174) om statligt stöd till vissa trädgårdsföretag som gäller intill utgången av juni 1979.

Lantbruksstyrelsen

För budgetåret 1978/79 behöver ytterligare medel inte anvisas under fonden.

Föredraganden

I sammanhanget vill jag anmäla att jag har för avsikt att i anslutning till tilläggsbudget II för innevarande budgetår föreslå ändrade regler för lån från fonden till trädgårdsföretag.

Anslaget bör föras upp med 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till trädgårdsnäringen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

VII. Fonden för förlag till statsverket

VII:A. Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö. För att finansiera inlösen av inhemskt oljeväxtfrö anvisades för budgetåret 1953/54 ett investeringsanslag av 50 milj. kr. För utlånade medel erläggs ränta som motsvarar gällande diskonto med tillägg av en halv procent.

Statens jordbruksnämnd

Anslaget bör under budgetåret 1978/79 med oförändrat belopp få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Föredraganden

Jag biträder statens jordbruksnämnds förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att medge att det för budgetåret 1953/54 anvisade investeringsanslaget Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö under budgetåret 1978/79 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

VIII. Fonden för beredskapslagring

Statens jordbruksnämnds delfond

VIII: 2. Lagring av jordbruksprodukter m. m. för beredskapsändamål. För att finansiera jordbruksnämndens beredskapslagring anvisades för budgetåret 1970/71 ett investeringsanslag av 271 250 000 kr., för budgetåret 1974/75 30 milj. kr. och för budgetåret 1977/78 10 milj. kr. Av senast anvisade 10 milj. kr. får 5 milj. kr. disponeras under budgetåret 1977/78 medan anskaffning av varor för resterande 5 milj. kr. skall senareläggas enligt prop. 1976/77: 150 bil. 2.

Statens jordbruksnämnd

Jordbruksnämnden hemställer att ytterligare 27,6 milj. kr., utöver de till budgetutjämningsfonden förda medlen om 5 milj. kr., anvisas under investeringsanslaget Lagring av jordbruksprodukter m. m. för beredskapsändamål samt att de anvisade medlen i deras helhet, 338 850 000 kr., får användas under budgetåret 1978/79 för angivna ändamål.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten C 4 på driftbudgeten hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lagring av jordbruksprodukter m. m. för beredskapsändamål* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

IX: 5. Jordfonden. Fonden uppgår, sedan den för budgetåret 1977/78 tillförts 15 milj. kr., till 292 182 000 kr. Fondens medel skall enligt beslut av 1948 års riksdag användas för att bestrida lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område.

Av medlen får högst 20 milj. kr. användas för inlösen av sådana ofullständiga jordbruk, som ej behövs för rationaliseringsändamål, samt för in-

lösen av avflyttad renägares bostad i enlighet med vad som anförts i prop. 1971:51.

Medlen skall vidare användas för investeringar på de fastigheter som av kronan upplåts till sambruksföreningar i enlighet med vad som anförts i prop. 1972:1 (bil. 11 s. 158).

Lantbruksstyrelsen

Den kassamässiga behållningen i fonden har under budgetåret 1976/77 varierat mellan 20 och 40 milj. kr. och var vid utgången av budgetåret 20 milj. kr. Belastningen på fonden har ökat under senare år beroende på att fastighetsmarknaden har ändrat karaktär. Det har blivit allt vanligare att jordbruksfastigheter bjuds ut till försäljning genom anbudsförfarande eller på offentlig auktion för att därigenom ett högre pris skall erhållas. Detta har lett till att lantbruksnämnderna i mindre omfattning än tidigare kunnat förvärva fastigheter för rationaliseringsändamål direkt av ägaren. I stället har nämnderna i allt större utsträckning måst vägra förvärvstillstånd för att fullgöra sin strukturrationaliserande uppgift. Den andel av nämndernas fastighetsförvärv som följer på vägrat förvärvstillstånd enligt 5 § jordförvärvslagen (1965:290) har följaktligen ökat.

Nämndernas inköp har vidare omfördelats så att de till större del än tidigare sker i jordbrukslänen, där markpriserna ligger på en hög nivå. Därför har prisförändringar i hög grad påverkat jordfondens likviditet. Under det senaste budgetåret har dessutom läget på kreditmarknaden medfört allt större svårigheter för lantbruksnämnderna att få reglerat köpeskillingarna för de försålda fastigheterna. Trots att de inköpta arealerna minskat och trots att nämndernas rationaliseringsreserv i hektar räknat minskat under senare år har fondens likviditet på några år sjunkit med ca 60 milj. kr. Den odisponerade kassabehållningen på jordfonden har minskat från ca 80 milj. kr. till ca 20 milj. kr. Innevarande budgetår har fonden tillförts 15 milj. kr. Beloppet behövs bl. a. för att möta kommande behov av förvärv av fastigheter för sambruksföreningsändamål.

Ytterligare medelstillskott med 25 milj. kr. behövs för budgetåret 1978/79 för att verksamheten skall kunna hållas på en volymmässigt tillräckligt hög nivå.

Utvecklingen av inköps- och försäljningsverksamheten belyses av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	Inköp	Försäljning
1971/72	117,8	142,0
1972/73	122,8	132,1
1973/74	115,5	121,1
1974/75	150,5	137,2
1975/76	149,9	144,1
1976/77	141,4	130,5

Rationaliseringsreserven uppgick vid slutet av budgetåret 1976/77 till sammanlagt 13 800 ha åker och 102 100 ha skogsmark. Under budgetåret 1976/77 inköpte lantbruksnämnderna 4 300 ha åker och 18 400 ha skog samt sålde 3 900 ha åker och 18 800 ha skog.

Föredraganden

Lantbruksnämndernas inköps- och försäljningsverksamhet, som sker med anlitande av jordfonden, är av stor vikt för jordbrukets strukturrationalisering. Den odisponerade kassabehållningen på fonden har under senare år sjunkit så att svårigheter att upprätthålla verksamheten i hittillsvarande omfattning uppkommit.

Det är min avsikt att i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 föreslå att jordfonden tillförs 25 milj. kr. samt att t. o. m. den 30 juni 1979 en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 25 milj. kr. ställs till lantbruksstyrelsens förfogande. Med dessa tillskott räknar jag med att inköpsverksamheten m. m. skall kunna upprätthållas på en tillräcklig nivå även under budgetåret 1978/79. Anslaget bör därför föras upp med 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Naturvårdsfonden

IX: 6. Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.

1976/77	Utgift	5 779 326	Behållning	171 697
1977/78	Anslag	4 000 000		
1978/79	Förslag	4 000 000		

Från anslaget bestrids kostnader för förvärv för statens räkning av värdefulla naturområden. De naturvårdsobjekt som förvärvas med anlitande av medel från anslaget och vissa andra naturvårdsobjekt i statens ägo redovisas på en särskild kapitalfond, naturvårdsfonden, som förvaltas av statens naturvårdsverk.

Statens naturvårdsverk

Uppfyllandet av målsättningen att säkerställa det stora antal objekt som finns redovisade i naturvårdsplaner och som framkommit i den fysiska riksplaneringen kommer, på grund av de begränsade resurser som står till förfogande, att dra ut över en mycket lång tidsperiod. Det är därför angeläget att naturtyper som riskerar att försvinna såsom urskogar, ädellövskogar och våtmarker kan skyddas i första hand och därmed bli föremål för vårdåtgärder.

Länsstyrelserna har beräknat medelsbehovet för budgetåren 1977/78 och 1978/79 till 29,7 milj. kr. resp. 29,1 milj. kr.

På grundval av länsstyrelsernas redovisning har naturvårdsverket utarbetat program för säkerställandet av vissa typer av naturvårdsobjekt. Den sammanlagda kostnaden för dessa program uppgår till 25,5 milj. kr. för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Under de senaste åren har en väsentlig prisstegring skett i fråga om mark. På grund härav har anslagets köpkraft kraftigt minskats genom att anslaget varit oförändrat under hela 1970-talet. Nuvarande anslagsbelopp räcker härigenom endast för ett fåtal mindre fastighetsköp. Budgetförslaget innebär ett återställande av anslagets köpkraft till läget i början av 1970-talet.

Verket föreslås erhålla bemyndigande att – för särskilda fall inom en viss ekonomisk ram – byta och sälja mark i samband med förvärv för naturvårdsändamål. Vidare föreslås att för överföring av mark från annan statlig myndighet till naturvårdsfonden skall gälla samma bestämmelser som vid överföring till andra fonder.

Det totala medelsbehovet beräknas till 12 milj. kr., vilket innebär en ökning med 8 milj. kr.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten H 5 på driftbudgeten förordar jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett oförändrat belopp av 4 milj. kr. Jag är inte beredd att godta naturvårdsverkets förslag om ändring av de föreskrifter som gäller i fråga om byte och försäljning av fastigheter redovisade på naturvårdsfonden eller beträffande överföring av mark mellan naturvårdsfonden och andra statliga fonder. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Markförvärv för naturvårdsändamål, m.m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kr.

Register

Sid.

1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

A. Jordbruksdepartementet m. m.

15	Jordbruksdepartementet	13 464 000
16	Lantbruksrepresentanter	1 694 000
16	Kommittéer m. m.	15 000 000
20	Extra utgifter	500 000
		30 658 000

B. Jordbrukets rationalisering m. m.

21	Lantbruksstyrelsen	31 238 000
23	Lantbruksnämnderna	155 291 000
30	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.	5 173 000
31	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.	53 000 000
34	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	150 000
35	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti	1 000 000
37	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.	2 300 000
38	Befrämjande av husdjursaveln m. m.	1 440 000
40	Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet	1 000
40	Bidrag till statens hingstdepå och stuteri	250 000
41	Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling	215 000
41	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen	575 000
42	Främjande av rennäringen	1 080 000
43	Kompensation för bensinskatt till rennäringen	280 000
44	Stöd till skärgårdsföretag	3 000 000
		254 993 000

C. Jordbruksprisreglering

45	Statens jordbruksnämnd	19 043 000
46	Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden	1 592 000
47	Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	* 3 666 000 000
48	Kostnader för beredskapslagring av jordbruksprodukter m. m.	64 085 000
51	Stöd till jordbruket i norra Sverige	138 300 000
52	Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.	* 1 400 000
52	Bidrag till permanent skördeskadeskydd	30 000 000
52	Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.	26 902 000
		3 947 322 000

D. Skogsbruk

55	Skogsstyrelsen	18 433 000
56	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna	86 384 000
59	Bidrag till skogsförbättringar	12 000 000
61	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo	20 000 000
63	Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.	45 000 000
65	Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.	2 515 000
66	Främjande av skogsvård m. m.	7 500 000
		191 832 000

* Beräknat belopp

E. Fiske

68	Fiskeristyrelsen	15 327 000
70	Statens lokala fiskeriadministration	7 395 000
71	Främjande i allmänhet av fiskerinäringen	* 1 000 000
72	Kursverksamhet på fiskets område	455 000
73	Bidrag till fiskehamnar m. m.	7 323 000
73	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen	20 000
74	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen	1 470 000
74	Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.	* 3 000 000
74	Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske	* 1 000
75	Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.	1 000
75	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.	100 000
76	Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten	1 000
76	Prisreglerande åtgärder på fiskets område	* 45 000 000
		81 093 000

F. Service och kontroll

77	Statens livsmedelsverk	40 512 000
79	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier	16 447 000
80	Statens veterinärmedicinska anstalt	27 198 000
82	Veterinärstaten	37 691 000
83	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.	9 000 000
84	Bidrag till djursjukvård i vissa fall	50 000
	Statens utsädeskontroll:	
84	Förvaltningskostnader	16 266 000
93	Utrustning	80 000
93	Bekämpande av växtsjukdomar	175 000
94	Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet	1 000
96	Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium	4 168 000
96	Statens maskinprovningar: Uppdragsverksamhet	1 000
98	Bidrag till statens maskinprovningar	4 014 000
98	Statens växtsortnämnd	240 000
		155 843 000

G. Utbildning och forskning

	Sveriges lantbruksuniversitet:	
105	Förvaltningskostnader	195 084 000
110	Bokinköp m. m.	1 449 000
111	Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader	64 715 000
112	Lantbruksdriften	1 000
113	Veterinärmedicinska fakultetens driftkostnader	14 366 000
114	Försöksgården i Skara	1 000
115	Djursjukhuset i Skara	652 000
116	Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader	23 929 000
117	Inredning och utrustning av lokaler vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.	18 500 000
126	Ersättning till ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.	400 000
127	Jordbruksforskning	14 890 000
128	Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning	1 823 000
129	Bidrag till Sveriges utsädesförening	13 831 000
130	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling	460 000
131	Skoglig forskning	7 057 000
131	Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.	2 743 000
133	Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning	5 040 000
134	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	428 000
134	Reseunderstöd för studier m. m.	39 000
		365 408 000

* Beräknat belopp

H. Miljövård

136	Statens naturvårdsverk	56 061 000
138	Statens strålskyddsinstitut	11 173 000
140	Koncessionsnämnden för miljöskydd	4 251 000
141	Miljövårdsinformation	3 400 000
142	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.	9 000 000
144	Vård av naturreservat m. m.	22 750 000
147	Miljövårdsforskning	32 600 000
148	Strålskyddsforskning	650 000
150	Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet	5 500 000
150	Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor	2 160 000
151	Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.	8 100 000
152	Program för övervakning av miljökvalitet	4 000 000
154	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.	120 000 000
155	Stöd till avfallsbehandling m. m.	34 000 000
157	Bidrag till kalkning av sjöar och vattendrag	10 000 000
158	Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.	2 450 000
159	Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond	9 000 000
		335 095 000

I. Idrott

	Stöd till idrotten:	
160	Organisationsstöd m. m.	113 850 000
163	Anläggningsstöd m. m.	35 400 000
		149 250 000

J. Diverse

167	Servitutsnämnder, m. m.	80 000
167	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.	1 000 000
168	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	10 043 000
169	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar	5 000
		11 128 000
	Summa för driftbudgeten	**5 522 622 000**

KAPITALBUDGETEN

Statens allmänna fastighetsfond

170	Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.	**100 000 000**

Statens utlåningsfonder

173	Fiskerilånefonden	* 1 000
173	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	* 1 700 000
173	Statens fiskredskapslånefond	* 1 000
174	Lånefonden för lån med uppskjuten ränta	15 000 000
		16 702 000

Fonden för låneunderstöd

174	Lån till trädgårdsnäringen	**1 000**

Fonden för förlag till statsverket

174	Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö	–

Fonden för beredskapslagring

	Statens jordbruksnämnds delfond:	
175	Lagring av jordbruksprodukter m. m. för beredskapsändamål	**14 000 000**

Diverse kapitalfonder

175	Jordfonden	1 000
	Naturvårdsfonden:	
177	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.	4 000 000
		4 001 000
	Summa för kapitalbudgeten	**134 704 000**
	Totalt för jordbruksdepartementet	**5 657 326 000**

* Beräknat belopp

Handelsdepartementet

ÖVERSIKT

Handelsdepartementets verksamhet omfattar utrikes- och inrikeshandeln, turism, ekonomiskt försvar, patent- och registreringsväsendet samt tullar och tullväsendet.

Inom utrikeshandeln handlägger tre för handels- och utrikesdepartementen gemensamma enheter bilaterala och multilaterala frågor med anknytning till internationella organisationer som EFTA, EG, GATT, OECD och UNCTAD. Den kommersiella representationen i utlandet, exportfrämjande åtgärder och exportkreditgarantier hör till handelsdepartementets arbetsområde. Inom inrikeshandeln ansvarar departementet främst för pris-, konkurrens- och konsumentfrågor.

Krigsmaterielinspektionen inom departementet kontrollerar tillverkning och utförsel av krigsmateriel.

Till departementet hör de statsägda företagen Aktiebolaget Tipstjänst, Svenska penninglotteriet aktiebolag och Aktiebolaget Oljetransit.

Ärenden rörande tullar och tullväsendet har under år 1977 överförts från budgetdepartementets till handelsdepartementets verksamhetsområde.

Departementets budget för budgetåret 1978/79 föreslås öka med 206,9 milj. kr. från 929,9 milj. kr. till 1 136,8 milj. kr.

Sammanfattning

Världsekonomin har under det gångna året utvecklats svagare än förutsett. Återhämtningen från efterkrigstidens djupaste och mest långvariga lågkonjunktur har gått långsamt. Den ekonomiska tillväxttakten i industriländerna har varit otillfredsställande. Arbetslösheten har förblivit hög, liksom inflationen. Näringslivets investeringar har utvecklats svagt. *Världshandelns* ökningstakt minskade från 12 % år 1976 till ca 5 % år 1977. Den viktigaste orsaken till detta var uppbromsningen av handeln mellan OECD-länderna.

Prognoserna för år 1978 pekar på en tillväxttakt av ungefär 1977 års storlek.

Konjunkturutvecklingen inom *OECD-området* under år 1977 var en besvikelse. Den samlade bruttonationalproduktens ökningstakt under år 1977 stannade vid ca 3,5 %[1] jämfört med 5,2 % år 1976. Endast i Förenta Staterna noterades en tillfredsställande återhämtning. I de nordiska länderna,

[1] Alla procenttal i det följande anger volym

utom Norge, beräknas år 1977 bli ett år av stagnation eller minskning i den totala tillväxten. Även övriga Västeuropa upplevde en låg produktionstillväxt; ca 2 %. 1978 kan komma att uppvisa en ökningstakt för OECD-områdets bruttonationalprodukt på ca 4 %. Men då måste ytterligare stimulansåtgärder sättas in. De utomeuropiska OECD-länderna förutses uppvisa en snabbare tillväxt än genomsnittet även år 1978.

Den dämpade ekonomiska aktiviteten under året slog snabbt igenom på sysselsättningen. I Västeuropa steg antalet arbetslösa fortlöpande. Inom OECD-området var under hösten ca 16,5 miljoner människor utan arbete, vilket motsvarar ca 5,5 % av den totala arbetskraften.

Näringslivets sviktande investeringsvilja har varit en viktig faktor bakom den svaga efterfrågeutvecklingen. Kvardröjande överkapacitet och osäkerhet om konjunkturutsikterna och därmed försäljningsmöjligheterna var viktiga orsaker.

Inflationstakten avtog totalt sett för OECD-området till ca 8 %, men de stora skillnaderna mellan länderna kvarstod. Prisstegringstakten förutses avta endast marginellt 1978.

OECD-områdets samlade export väntas öka med knappt 5 % under år 1977. År 1976 var motsvarande ökning 10,5 %. Importökningen för år 1977 beräknas utgöra 5 %. För år 1976 utgjorde den 14 %. OECD-ländernas bytesbalansunderskott år 1977 väntas öka till drygt 30 miljarder dollar. 1976 års underskott var 26,5 miljarder dollar.

Nettoimporten av olja och oljeprodukter till OECD-länderna, vilken år 1976 beräknades utgöra ca 23 % av den totala importen, ökade med ca 6 % år 1977. Volymökningen för år 1976 utgjorde 12 %.

Prognoserna för produktionsutveckling och internationell handel indikerar en viss nedgång i OECD-områdets samlade bytesbalansunderskott år 1978. En förutsättning för detta är att relativpriset på olja inte förändras nämnvärt.

Inom OECD-gruppen har den ekonomiska utvecklingen i *Sverige* varit svagare än genomsnittet. Bruttonationalprodukten beräknas år 1977 ha minskat med 2,4 %. Det är första gången under efterkrigstiden som Sverige har fått registrera en minskning. Den förklaras väsentligen av omslaget i lagerinvesteringarna.

Sveriges export under år 1977 beräknas ha varit oförändrad, att jämföras med en tillväxt på 5,8 % år 1976. Det innebär en sämre utveckling än för OECD-området i genomsnitt. För importen var motsvarande siffror – 3,6 % och 7,2 %. Den svenska handelsbalansen för år 1977 väntas visa ett underskott på ca 5,7 miljarder kronor (3,8 miljarder kronor år 1976). Bytesbalansens underskott uppskattas bli 16 miljarder kronor. Detta innebär en ökning av underskottet från år 1976, då motsvarande siffra var 10,5 miljarder kronor.

Utveckling av Sveriges handelsbalans under åren 1974–1978

Milj. kr. Löpande priser

	1974	1975	1976	1977 prognos	1978 prognos
Export av varor, fob[1]	70 514	72 012	80 195	84 740	94 510
Import av varor, cif[1]	72 800	74 000	84 000	90 440	99 030
Handelsbalans	− 2 286	− 1 988	− 3 805	− 5 700	− 4 520

[1] Enligt handelsstatistiken. Begränsad jämförbarhet mellan 1977 och tidigare år på grund av nytt redovisningssystem.

Exporten till industriländerna uppskattas öka med 6,5 %[2] år 1977. Exporten till EFTA-länderna beräknas öka med 8,5 %. EFTA-ländernas andel av vår export blir därmed 22 %. Den svenska exporten till EG-länderna anses komma att öka med 6 %. EG:s andel av vår export skulle därmed bli oförändrat 46,5 %. Om man ser till enskilda länder är Storbritannien och Norge våra största exportmarknader.

Den totala svenska importen från industriländerna väntas öka med 10 %, varav 3,5 % från EFTA-länderna och 11 % från EG. Västtyskland och Storbritannien är de länder som exporterar mest till Sverige. Ca 17 % av den totala svenska importen utgjordes år 1976 av olja och oljeprodukter och andelen beräknas under år 1977 ha varit ungefär oförändrad.

Under första hälften av 1970-talet ökade successivt statshandelsländernas, (dvs. främst Östeuropa och Kina), andel av vår totalhandel. Under år 1976 noterades en nedgång i handeln med dessa länder. Denna utveckling har fortsatt under år 1977. Totalt mottog dessa länder ca 5,5 % av den svenska exporten under år 1977, mot 6 % under år 1976. På importsidan var siffrorna ca 6 % båda åren. Bakom utvecklingen för exporten under år 1976 och 1977 torde bl. a. ligga en mer restriktiv importpolitik som har sin grund i statshandelsländernas ökade skuldsättning i handeln med väst.

Utvecklingsländernas andel av svensk export resp. import beräknas under år 1977 bli 13,5 %, vilket är ungefär detsamma som för år 1976. Under år 1977 ökade den svenska exporten till utvecklingsländerna med ca 6 % mot 13,3 % för år 1976. Importökningen från denna ländergrupp under motsvarande tidsperiod var något högre än för år 1976 och uppgick till ca 12 %. I motsats till de närmast föregående åren minskade vår utrikeshandel med OPEC-länderna under år 1977. Ökningen av importen från övriga u-länder beräknas bli hög under år 1977. Även exporten beräknas öka jämförelsevis mycket. Även om importökningen är spridd över ett ganska stort antal länder, kan en icke oväsentlig del hänföras till länder, från vilka vi importerar tekovaror samt kaffe.

[2] Siffrorna i det följande anger värde och har för år 1977 beräknats på grundval av utvecklingen under årets 9 första månader.

Utvecklingen av Sveriges export av bearbetade varor (exkl. fartyg) till olika länderområden under åren 1972 1978.

Export till	Procentuell volymförändring						Andel av total-summan 1976, %
	1972–1973	1973–1974	1974–1975	1975–1976	1976–1977 prognos	1977–1978 prognos	
OECD-länderna[1]	16,9	4,6	– 13,3	2,3	0	6,5	74
Övriga länder	15,6	27,8	1,7	– 7,9	– 4,0	6,5	26
därav: Östeuropa och Kina	29,1	34,6	12,4	– 18,1	– 20,0	4	6
OPEC-länderna[2]	21,7	39,6	60,2	21,3	– 9,5	10	6
Andra länder	10,9	23,8	– 11,6	– 12,0	5	6,0	14
Summa	16,6	9,6	– 9,5	– 0,4	– 1	6,5	100

[1] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.
[2] Qatar, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien, Kuwait, Irak, Iran, Indonesien, Venezuela, Libyen, Algeriet och Nigeria.

Källor: Statistiska centralbyrån samt beräkningar och bedömningar inom konjunkturinstitutet.

Enligt prognoserna väntas den svenska exporten kunna uppvisa en mer expansiv utveckling under år 1978 bl. a. till följd av vissa marknadsandelsvinster. Importen väntas visa en viss minskning.

Den internationella ekonomiska utvecklingen och den därav följande handelspolitiska situationen har skapat stora *problem*. Detta förhållande har krävt särskild uppmärksamhet från regeringens sida.

En svag efterfrågan på den internationella marknaden har lett till svårigheter att vidmakthålla den svenska exportnivån. Härtill kommer att bl. a. det höga kostnadsläget i landet försämrat konkurrenssituationen för svensk export. Nedgången i marknadsandelar för exporten synes ha fortsatt under år 1977 såväl till OECD-området som till OPEC-länderna och Östeuropa. Detta gäller i hög grad råvaruexporten. Även den importkonkurrerande svenska industrin har under år 1977 tappat marknadsandelar.

En förbättrad konkurrenskraft efter devalveringen och en något starkare efterfrågan på i synnerhet de västeuropeiska avsättningsmarknaderna bör kunna förbättra utgångsläget för Sveriges export år 1978. Regeringens särskilda åtgärder för att främja exporten bör ytterligare kunna bidraga till en återvinning av marknadsandelar under år 1978. Detta förutsätter att kostnadsutvecklingen kan begränsas till den genomsnittliga ökningen i våra konkurrentländer.

Den svaga konjunkturutvecklingen, de därmed sammanhängade stabiliseringspolitiska svårigheterna och växande strukturella anpassningsproblem har i många länder varit grogrund för protektionistiska strävanden. Samtidigt

som man är medveten om att efterkrigstidens ekonomiska tillväxt ej kunnat ske utan en långtgående frigörelse av världshandeln överväger man inte desto mindre ytterligare handelshinder.

Även om de hittills vidtagna begränsningsåtgärderna internationellt sett varit relativt få har svensk export inte undgått att påverkas negativt. Detta gäller bl. a. exporten av specialstål. På stålområdet är situationen i världen i dag bekymmersam. Det interna trycket att vidta handelsbegränsande åtgärder är i många länder avsevärt. Skulle protektionismen sprida sig kommer regeringen att ta ställning till vilka åtgärder som påkallas för att bevaka våra egna intressen.

Samtidigt som vi i enskilda fall kan tvingas att reagera på andra länders åtgärder måste vi ha klart för oss att ett fortsatt välstånd i vårt land inte kan säkras genom handelsrestriktioner. Tvärtom, för ett land som exporterar halva industriproduktionen – motsvarande en fjärdedel av bruttonationalproudukten – är frihandel ett oeftergivligt villkor för ekonomisk tillväxt.

Målet på det handelspolitiska området måste således vara att bevara och stärka det internationella handelspolitiska regelsystemet. Vi måste med kraft fortsätta kampen mot protektionismen både ute och hemma.

Mot denna bakgrund har samarbetet i de internationella organisationerna varit av särskild betydelse.

I de pågående *GATT*-förhandlingarna stöder vi aktivt en fortsatt liberalisering av världshandeln. Tankarna på särbehandling av u-länderna där det är möjligt och lämpligt har svenskt stöd. En sådan särbehandling bör ta hänsyn till deras ekonomiska behov och konkurrenskraft. I *OECD* har vi medverkat till en deklaration på ministernivå – den s. k. trade pledge – enligt vilken medlemsländerna åtar sig att inte ta de nuvarande bytesbalanssvårigheterna till intäkt för ensidiga begränsningar av handel och löpande betalningar.

När det gäller avsteg från frihandelsprincipen driver vi på svensk sida linjen att de måste följa internationellt överenskomna regler och bli föremål för insyn och övervakning i multilaterala organ. Detta ger större trygghet för länder med liten ekonomisk styrka.

Textilier är ett område där man internationellt har erkänt behovet av avsteg från en strikt tillämpad frihandelsprincip. Handeln regleras i ett internationellt avtal – det s. k. multifiberavtalet. Inom ramen för detta avtal har Sverige överenskommit med en rad lågprisländer om viss begränsning av importen. Mot bakgrund av tekoindustrins svåra läge söker regeringen nu få till stånd en mera effektiv tillämpning av systemet med begränsningsavtal. Först sedan det visat sig om detta är en framkomlig väg kommer vi att kunna ta ställning till vår fortsatta anslutning till multifiberavtalet, som från årsskiftet förlängts ytterligare fyra år.

Sverige har också i handling bidragit till en liberalisering av handeln. Importrestriktionerna för skor, som varit föremål för diskussioner med bl. a. *EG*- och *EFTA*-länderna, avskaffades fr. o. m. den 1 juli 1977. Vidare har de kvantitativa restriktionerna för importen av gummistövlar från EG- och

EFTA-länderna tagits bort.

Tullfrihet råder sedan den 1 juli 1977 för de flesta industrivaror inom EG- och EFTA-staterna. På grund av särskilda regler inom Sveriges frihandelsavtal med EG kommer tullarna för vissa pappers- och stålprodukter dock att avvecklas långsammare.

Med hänvisning till konjunkturella svårigheter beslöt EG att för år 1977 hålla inne den sedvanliga årliga ökningen om 5 % för fyra av plafonderna. Risk syns f. n. föreligga att motsvarande beslut kommer att fattas för år 1978.

Under våren fattade EG-kommissionen beslut om att utvidga den s. k. Simonetplanen för stålindustrin. Planen som innebär frivilliga leveransbegränsningar på vissa stålprodukter inom *CECA* utvidgades nu till att omfatta även bl. a. övervakningslicenser, obligatoriskt minimipris och publicering av referenspriser.

Samarbetet med EG utanför frihandelsavtalets ram har under året vidareutvecklats på olika områden.

EFTA-ländernas regeringschefer möttes på österrikiskt initiativ i Wien i maj. EFTA:s framtida roll i det internationella ekonomiska samarbetet diskuterades. Man var överens om att stärka samarbetet inom EFTA på de ekonomiska och handelspolitiska områdena och att vidareutveckla förbindelserna med EG. Konferensen har givit viktiga impulser för det framtida ekonomiska samarbetet.

En industriell utvecklingsfond på 100 milj. dollar till förmån för Portugal etablerades den 1 februari 1977.

Sverige stod värd för en konferens om sysselsättning, ekonomisk tillväxt och stabilitet i Stockholm i februari 1977 inom ramen för EFTA:s arbete. I konferensen deltog representanter för arbetsmarknadens parter och EFTA-ländernas regeringar.

EFTA-länderna har inlett förhandlingar med Spanien om ett multilateralt handelsavtal.

EFTA:s ministerråd har fattat beslut om att inrätta en rådgivande parlamentarikerkommitté.

De *nordiska* statsministrarna höll sitt årliga möte i Stockholm den 9 december. De diskuterade bl. a. ett ökat nordiskt samarbete rörande råvaror och resurser i ekonomisk mening, främst inom primärnäringarna.

De ekonomiska problemen har inte varit begränsade till industriländerna. En rad utvecklingsländer har brottats med växande ekonomiska problem. Många har drabbats särskilt hårt av en försvagad bytesbalans eftersom deras möjligheter till anpassning är mindre.

U-ländernas växande skuldbörda var också en av huvudpunkterna i konferensen för internationellt ekonomiskt samarbete (CIEC; Nord-Syd-dialogen). Den avslutades i juni 1977 med ett ministermöte i Paris. Konferensen behandlade under 18 månader de ekonomiska relationerna mellan industri- och utvecklingsländerna. Konferensen kan inte sägas ha varit odelat framgångsrik, även om vissa värdefulla resultat uppnåddes. De

båda länder-grupperna har gjort skilda bedömningar av konferensens resultat.

Konferensen fattade bl. a. ett principbeslut om att etablera en gemensam finansieringsfond som skall bidra till finansiering av råvarulagring i prisutjämnande syfte. Fonden skall utgöra ett viktigt medel att nå de överenskomna målen i det s. k. integrerade råvaruprogrammet. Programmet är för närvarande föremål för förhandlingar i *UNCTAD*.

Till de viktigare resultaten av CIEC-förhandlingarna kan vidare räknas åtaganden om en volymökning av det officiella biståndet och en överenskommelse om en särskild biståndsinsats om 1 miljard dollar till de fattigaste u-länderna.

Däremot lyckades man inte enas om hur u-ländernas växande skuldbörda skall lättas. Denna fråga blir nu ett huvudämne vid styrelsemötet på ministernivå i UNCTAD våren 1978.

Under året har från regeringens sida gjorts stora ansträngningar för att främja *Sveriges export*. På flera områden har åtgärder vidtagits för att underlätta för näringslivet att bryta den nedåtgående exportkurvan.

Sålunda har riksdagen under hösten 1977 godkänt regeringens förslag till exportfrämjande åtgärder för de mindre och medelstora företagen. Därmed ges Sveriges exportråd ökade resurser att genom konkreta åtgärder stimulera svensk export. Vidare får handelssekreterarkontoren en bättre lokal anknytning genom att s. k. exportfrämjanderåd av erfarna affärsmän på platsen bildas vid vissa handelssekreterarkontor.

Genom avtalet om svenskt medlemskap i Interamerikanska utvecklingsbanken som undertecknades hösten 1977, får svenska företag möjlighet att konkurrera om upphandling för en projektverksamhet av storleksordningen 35 miljarder kronor om året i de syd- och latinamerikanska länderna.

I januari 1977 tillsattes en utredning för att undersöka de svenska exportföretagens behov av statligt stöd för att likvärdigt kunna konkurrera med utländska företag i fråga om exportkrediter. Kommittén (H 1977:01) väntas lägga fram sitt betänkande i början av år 1978.

Vissa åtgärder för att förbättra de statliga exportkreditgarantierna har vidtagits under året. Vidare har konsultföretagen fått visst stöd för investerings- och projekteringsstudier.

Allmänt *prisstopp* infördes vid de båda tillfällen då den svenska kronan skrevs ned. Prisstoppet som gällde under begränsade perioder ersattes därefter med en skärpt prisövervakning. Statens pris- och kartellnämnd har givits särskilda riktlinjer i detta avseende.

Vad gäller inrikeshandeln kan vidare nämnas att riksdagen har fattat beslut om åtgärder på *distributionsområdet*. Åtgärderna innefattar bl. a. förbättrade förhållanden för lanthandeln, kommunalt ansvar för i första hand dagligvaruservicen och utökat statligt stöd till denna service.

En särskild utredare har tillkallats för att utreda situationen för de mindre företagen inom *servicenäringarna*. Bl. a. skall bättre finansieringsmöjligheter

övervägas för företag som önskar stå särskilt obundna gentemot leverantörsintressena.

Konsumentverket kommer att tillföras nya uppgifter till följd av bl. a. införande av en *konsumentkreditlag*.

Den ekonomiska utvecklingen har också fått återverkningar på Sveriges *ekonomiska försvar*. Strukturella förändringar och kraftigt ökad import under flera år har inneburit ett ökat hot mot den svenska försörjningsberedskapen. Särskilt har den svenska produktionen av skor och tekovaror minskat i omfattning. Regeringen har mot denna bakgrund under år 1977 i propositioner föreslagit åtgärder för att söka trygga försörjningsberedskapen.

I samband med riksdagens totalförsvarsbeslut våren 1977 fastlades riktlinjer för det ekonomiska förvarets fortsatta utveckling samt riktlinjer för ett nytt program för beredskapslagring av olja m. m. för perioden 1978–1984. Det statsfinansiella läget har medfört att endast en begränsad del av det ekonomiska försvarets resursbehov för budgetåret 1978/79 kan tillgodoses. Målen för uthålligheten vid avspärrning och krig för huvuddelen av programmen bedöms bl. a. på grund härav kunna uppnås först ett år senare än tidigare beräknades, dvs. vid utgången av budgetåret 1982/83.

Förslag har lagts fram om en ny *patent*lagstiftning i Sverige för harmonisering med den s. k. europeiska patentkonventionen (EPC) från år 1973 och Patent Cooperation Treaty (PCT) som antogs år 1970. Avsikten är att söka minska det dubbelarbete som förekommer vid behandling av patentansökningar. Konventionerna beräknas få praktiska konsekvenser för Sverige omkring år 1980. Riksdagen väntas ta ställning till propositionen under våren 1978.

Utvidgningen av den svenska fiskezonen fr. o. m. den 1 januari 1978 kommer att medföra väsentligt ökade övervakningsuppgifter för *tullverkets* kustbevakning. Ett utsjöbevakningsfartyg av ny typ anskaffas.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

Vid OECD:s rådsmöte på ministernivå i juni 1977 noterades med oro att bytesbalansproblemen, bestående hög arbetslöshet och svårigheter inom vissa industrisektorer, ökat det protektionistiska trycket. Mot denna bakgrund och OECD-ländernas ökade ekonomiska beroende av varandra beslöt man att för ytterligare ett år förlänga handelsdeklarationen (den s. k. "trade pledge") av år 1974. Deklarationen innebär ett åtagande att inte av bytesbalansskäl införa ensidiga restriktioner för handel och löpande betalningar samt att inte på ett konstlat sätt stödja exporten. Ministrarna var ense om att stora ansträngningar bör göras för att identifiera sektoriella problem och rådgöra om deras lösning innan de blir akuta.

Den ekonomiska utvecklingen kommer att följas uppmärksamt. Målen och formerna för tillväxt- och stabiliseringspolitiken kommer att variera mellan olika medlemsländer. Ministermötet i juni 1977 underströk dock

vikten av att OECD-området som helhet för en ekonomisk politik som lägger grunden till en varaktig icke-inflatorisk tillväxt.

I december 1977 anordnade OECD ett s. k. högnivåmöte om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i medlemsländerna. En förstärkt uppföljning av den ekonomiska utvecklingen och politiken i medlemsländerna kommer att ske. Bland de sektoriella problem som OECD ägnat särskild uppmärksamhet kan nämnas stålindustrin. Den brottas med svåra kapacitets- och lönsamhetsproblem som nu närmare analyseras i en ad hoc-grupp inom OECD. Medlemsländerna har i detta sammanhang utfäst sig att inte göra bruk av kvantitativa restriktioner och beakta de externa effekterna av den strukturrationalisering som bedöms nödvändig.

Liksom tidigare har OECD under 1977 förberett många av de frågor som behandlats inom andra internationella organ såsom UNCTAD och GATT.

I det internationella energiorganet (IEA) har under 1977 frågan om ett minskat beroende av import av olja fortsatt beretts inom det långsiktiga samarbetsprogrammets ram. Vid ett ministermöte i oktober 1977 antogs som resultat härav dels ett mål för IEA-ländernas totala oljeimport år 1985, dels principer för medlemsländernas energipolitik. Ett antal nya samarbetsavtal för forsknings- och utvecklingsprojekt, där Sverige medverkar, har ingåtts. Komplettering av informationssystemet för den internationella oljemarknaden vad avser uppgifter om kapitalinvesteringar och finansiell struktur har genomförts. Oljefördelningssystemet för krissituationer har genom kontinuerlig översyn ytterligare förbättrats.

Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT)

År 1978 kommer att bli ett intensivt förhandlingsår då de multilaterala handelsförhandlingarna inom GATT går in i en slutfas. Flera viktiga beslut om förhandlingsproceduren fattades under år 1977 bl. a. avseende jordbruksprodukter och det icke-tariffära området. Överenskommelse om huvuddragen i en tullsänkningsplan har nåtts. Den förutsätter en genomsnittlig tullsänkning på omkring 40 % som skall genomföras etappvis. Högre tullar sänks mer än lägre tullar för att åstadkomma en harmonisering av tullnivåerna mellan länderna och underlätta en fortsatt tullavveckling på sikt. En särskild förhandlingsgrupp har upprättats för att se över GATT:s regler vad avser relationerna mellan i- och u-länder. Sverige deltar aktivt i detta arbete.

GATT:s internationella textilavtal, som bl. a. reglerar användningen av restriktioner på textilhandelns område, löpte ut den 31 december 1977. Efter omfattande förhandlingar kunde GATT:s textilkommitté i december enas om formerna för en förlängning av avtalet på vissa överenskomna villkor. Dessa villkor innefattar bl. a. möjligheten till gemensamt överenskomna avsteg från avtalets bestämmelser. Sverige kommer att liksom Finland och

Norge ta slutlig ställning till en eventuell anslutning först när vi slutfört viktigare bilaterala förhandlingar.

De europeiska gemenskaperna (EG)

Sedan den sista etappen av tullavtrappningen genomförts den 1 juli 1977 råder tullfrihet för de flesta industrivaror inom det västeuropeiska frihandelsområde som omfattar EG- och EFTA-staterna. Till följd av särregler i Sveriges frihandelsavtal med EG avvecklas tullarna för vissa stål- och pappersprodukter i långsammare takt varigenom full tullfrihet uppnås först den 1 januari 1980 respektive 1984.

Särreglerna för dessa s. k. känsliga varor ger EG bl. a. möjligheter att så länge tullavvecklingen pågår ta ut tredjelandstull i stället för preferenstull på den import som under visst år överstiger vissa i avtalet fastställda kvantitetsramar, s. k. plafonder. Den högre tullen tillämpas efter ett sådant beslut fram till varje års slut. 1975 och 1976 beslöt kommissionen att tredjelandstull skulle tas ut för vissa överskridna plafonder. Även 1977 har några plafonder överskridits och kommissionen har beslutat att med verkan från den 4 resp. 10 november utlösa den högre tullen för tre plafonder som alla inrymmer pappersprodukter.

Avtalet förutsätter att plafonderna skall ökas med fem procent varje år. EG har emellertid möjlighet att innehålla denna ökning om konjunkturella svårigheter kan åberopas. 1976 beslöt EG om en sådan s. k. frysning för 1977 av fyra plafonder, varav tre inrymmer pappersprodukter och en stålprodukter. 1977 års EG-förordning innehåller inalles elva plafonder, varav åtta inrymmer pappersprodukter och tre stålprodukter. Risk syns f. n. föreligga att motsvarande beslut kommer att fattas för 1978.

De blandade kommittéerna för EEC och CECA-avtalen – frihandelsavtalens förvaltningsorgan – har under år 1977 sammanträtt i juni och december. Tullkommittén, som har att behandla frågor som sammanhänger med den praktiska tillämpningen av avtalens ursprungsregler, har sammanträtt i maj och november. Blandade kommittén Sverige–EEC har under 1977 fattat beslut om ändringar i ursprungsreglerna i protokoll 3 till avtalet som följd av de ändringar i tullnomenklaturen som har rekommenderats av tullsamarbetsrådet (CCC) i Bryssel.

Vid blandade kommitténs Sverige–EEC möten har från svensk sida framförts önskemål om förenklade ursprungsregler, utvidgning av varuomfattningen i protokoll 2 (livsmedelsindustriprodukter), samråd rörande tekniska handelshinder, offentlig upphandling och industripolitiska frågor. Förslag har framlagts om regelbundna möten mellan ekonomiska experter från Sverige och EG-kommissionen. Ett första sådant möte ägde rum i november. Synpunkter har vidare framförts på den negativa utvecklingen av handeln med jordbruks- och fiskeprodukter sedan avtalets tillkomst liksom på EG:s tillämpning av särbestämmelserna för s. k. känsliga varor.

De svenska importrestriktionerna för skor, som likaså diskuterats med EG, avskaffades den 1 juli 1977. EG-länderna har från årsskiftet avförts från importbegränsningen av gummistövlar.

EG:s stålprogram utvidgades våren 1977 till att omfatta bestämmelser om minimipriser och publicering av referenspriser, importlicensiering i övervakningssyfte m. m. De svenska exportörerna har åtagit sig att respektera minimipriserna. Vid mötet med den blandade kommittén Sverige–CECA i juni 1977 beklagades från svensk sida att Sverige, liksom övriga EFTA-länder med CECA-avtal, inkluderats i licensövervakningssystemet.

Samarbetet med EG utanför frihandelsavtalets ram har under år 1977 utvidgats på vissa områden. Regelbundna samtal i sjöfartspolitiska frågor har inletts. Ett avtal om ömsesidiga fiskerättigheter har undertecknats, varigenom svenska fiskare tillförsäkras fortsatt tillgång till EG:s fiskevatten i Nordsjön. En skriftväxling om miljövårdssamarbete mellan Sverige och EG har genomförts. Regelbundna möten mellan ekonomiska experter från Sverige och EG har – som tidigare nämnts – inletts. Samarbetet på det teknisk-vetenskapliga området inom ramen för COST-samarbetet (European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research) har fortsatt.

Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

De sista tullsänkningarna, inom ramen för EFTA-ländernas frihandelsavtal med EG har med vissa undantag fullbordats. På österrikiskt initiativ hölls med anledning bl. a. härav en konferens mellan EFTA-ländernas regeringschefer i Wien i maj 1977. Mot denna bakgrund diskuterade regeringscheferna EFTA-ländernas framtida roll inom ramen för ekonomiskt samarbete och utveckling i Europa och i världen. Regeringscheferna var ense om behovet av ett intensifierat samarbete på ekonomins och handelns områden. EFTA-samarbetet borde stärkas. Handel och övriga ekonomiska förbindelser med EG borde vidareutvecklas på pragmatisk väg. Det ekonomiska och konjunkturpolitiska samarbetet borde aktiveras. Regeringscheferna bekräftade slutligen sin fasta anslutning till en liberal världshandelspolitik och förkastade protektionismen som en lösning på ekonomiska problem.

EFTA:s ministerrådsmöte i oktober 1977 beslöt att slutsatserna från Wienkonferensen skulle utgöra ett program på lång sikt för EFTA-länderna. Särskilt borde icke-tariffära handelshinder uppmärksammas. Former för ökade konsultationer om ekonomiska frågor av gemensamt intresse borde också studeras.

Ministrarna instruerade rådet vidare att på tjänstemannanivå följa utvecklingen av de enskilda EFTA-ländernas ekonomiska relationer med EG.

Ministermötet beslöt att inrätta en kommitté av parlamentariker i EFTA-länderna att tjäna som ett rådgivande organ i frågor som rör EFTA:s arbete.

Under år 1977 har arbetet på att avlägsna tekniska handelshinder fortsatt. Irland har anslutit sig till konventionen om ömsesidigt godkännande av inspektion av läkemedelstillverkning. Italien har anslutit sig till överenskommelsen om ömsesidigt godkännande av provning av gasapparater. Två nya överenskommelser om ömsesidigt godkännande av provningsresultat har ingåtts under 1977. Det gäller lyftdon samt eldningsapparater för flytande bränslen.

Samrådet mellan EFTA-länderna har fortsatt i frågor av gemensamt intresse i frihandelsavtalen med EG. Detta gäller särskilt tillämpningen av ursprungsreglerna.

Den industriella utvecklingsfonden på 100 milj. dollar till förmån för Portugal trädde formellt i kraft den 1 februari 1977. Fonden har hittills beviljat lån för 38 projekt till ett värde av ca 70 milj. kr.

Genom en ändring av EFTA-konventionen kan Portugal av rådet bemyndigas att införa, höja eller återinföra tullar på vissa varor.

De svenska importrestriktionerna för skor, vilka behandlats i EFTA, avskaffades per den 1 juli 1977.

EFTA-länderna har från årsskiftet avförts från importbegränsningen av gummistövlar.

Samarbetet mellan EFTA-länderna och Jugoslavien intensifierades under år 1977. Arbetsgruppen EFTA-Jugoslavien träffades för första gången sedan 1970. Man diskuterade exportfrämjande åtgärder, tekniska handelshinder, industriellt samarbete samt turist- och transportfrågor.

En särskild konferens om sysselsättning, ekonomisk tillväxt och stabilitet hölls i Stockholm i februari 1977 inom ramen för den till EFTA knutna rådgivande kommittén. I konferensen deltog representanter för arbetsmarknadens parter samt ekonomi- och handelsministrarna från EFTA-länderna.

Förhandlingar mellan EFTA-länderna och Spanien om ett multilateralt handelsavtal har inletts. Målet för förhandlingarna är att utsträcka det västeuropeiska frihandelssystemet med industrivaror till handeln mellan EFTA-länderna och Spanien.

Nordiskt samarbete

Inom Nordiska ministerrådet har arbetet under år 1976 fördjupats och vidareutvecklats. Samarbetet omfattar i dag snart sagt alla samhällsområden, såsom energi-, konsument-, regional- och miljöpolitik, jämställdhets- och arbetsmiljöområdet samt turism. Sedan länge äger ett samarbete rum inom lagstiftnings- och kulturområdena samt i fråga om transport-, social- och arbetsmarknadspolitiken. Under ministerrådet leds och samordnas arbetet i särskilda ämbetsmannakommittér för varje område.

Den bredd som i dag kännetecknar det nordiska samarbetet har föranlett Ministerrådet att ta initiativ till utarbetandet av ett sammanhållande program

för hela det nordiska samarbetet. Ett förslag till sådant program har färdigställts under 1977 och föreläggs Nordiska rådet som ministerrådsförslag vid sessionen i februari 1978. Två andra ministerrådsförslag har också under år 1977 överlämnats till Nordiska rådet. Dessa gäller arbetsprogram på turistområdet och miljövårdsområdet. Vidare har ministerrådet fastställt arbetsprogram för det socialpolitiska samarbetet, arbetsmiljöområdet och byggsektorn. Ett förslag till handlingsprogram för jämställdhet mellan kvinnor och män förbereds f. n.

I maj 1977 undertecknades en överenskommelse om gränskommunalt samarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Genom denna överenskommelse skapas en formell grundval för ett utvidgat kommunalt samarbete i gränsområdet.

De nordiska statsministrarna möttes i Stockholm den 9 december. På dagordningen stod bl. a. ekonomi- och sysselsättningsfrågor, den nordiska råvaru- och resursutredningen och ministerrådets arbetsprogram.

Ministerrådet beslöt i november 1976 att verksamheten i den nordiska industrifonden skulle drivas vidare. Ministerrådet har också beslutat att införa industrifonden samt Nordtest, nordiska statistiska sekreteriatet, och nordiska kommittén för byggbestämmelser på ministerrådets allmänna budget fr. o. m. 1979. Arbetet på att skapa en större enhetlighet i finansieringen av det nordiska samarbetet kommer att drivas vidare.

Ministerrådets allmänna budget för 1978 fastställdes i mars 1977. Den omfattar totalt ca 49,4 milj. Nkr. (1976: 28,2 milj. Nkr), varav 10,6 milj. Nkr. avser utgifter för ministerrådets sekretariat i Oslo (1976: 8,4 milj. Nkr.) och 25 milj. Nkr. avser medel till projekt och 13,8 milj. Nkr. medel för institutioner (1976: sammanlagt 18,5 milj. Nkr.).

Dessa senare medel avser projekt och institutioner på nästan alla samhällsområden utom kultursektorn, för vilken ministerrådet har en särskild budget där medel för Sveriges del anvisas under utbildningsdepartementets huvudtitel. Vid fastställandet av de indikativa ramarna har ministerrådet prioriterat forsknings- och utvecklingssamarbetet på energiområdet, samarbetet på arbetsmarknadsområdet och arbetsmiljöområdet.

Sveriges andel i budgeten uppgår till 42,9 %.

FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD)

Liksom fallet var vid UNCTAD IV koncentrerades intresset under år 1977 främst till råvarufrågorna och u-ländernas skuldbörda. Skuldfrågorna, som delvis hänskjutits till CIEC, fick ingen lösning där. De kommer att bli ett huvudämne vid ett möte på ministernivå med UNCTAD:s styrelse våren 1978. Möjligen kommer också råvarufrågorna att tas upp vid detta möte.

I enlighet med beslut från UNCTAD IV inleddes under år 1977 ett omfattande arbete inom ramen för ett sammanhållet program för råvaruförhandlingar (UNCTAD:s integrerade råvaruprogram). En gemensam fond för

lagring av råvaror i prisutjämnande syfte har framför allt av u-länderna betraktats som en nödvändig sammanhållande länk i det integrerade programmet. Även andra uppgifter för fonden, närmast av biståndsnatur, har diskuterats, såsom åtgärder för att minska u-ländernas ensidiga beroende av enskilda råvaror eller för att öka möjligheterna till vidareförädling av råvaror i de producerande u-länderna. En förhandlingskonferens om en gemensam fond hölls i två sessioner i mars–april respektive november 1977, dock utan att man kom mycket närmare en överenskommelse.

Sedan hösten 1976 pågår vidare en omfattande mötesverksamhet beträffande enskilda råvaror. Syftet är att fastställa förutsättningarna för, och i förekommande fall komma överens om, internationella åtgärder för att söka stabilisera de i många fall stark fluktuerande priserna för råvaror. Dessa förhandlingar avses bli avslutade år 1978.

En expertgrupp är sysselsatt med att utarbeta en kod för teknologiöverföring. Koden skall behandlas vid en FN-konferens under hösten 1978.

De särskilda tullförmåner (s. k. tullpreferenser) för u-länderna som Sverige införde år 1972 omfattade under år 1976 en handel om totalt 773 milj. kr. jämfört med 567 milj. kr. 1975.

Den 1 januari 1977 trädde vissa förbättringar av preferenssystemet i kraft. Samtidigt avskaffades tullen på mest-gynnad-nationsbasis för bl. a. kaffe. Dessa åtgärder innebär att numera cirka 90 % av den svenska importen från u-länderna är tullfri. För de minst utvecklade länderna är motsvarande siffra cirka 99 %.

Importkontoret för u-landsprodukter (Import Promotion Office for Products from Developing Countries, IMPOD), vilket är underställt handelsdepartementet, har under år 1977 fortsatt att bygga upp sin service och rådgivningsverksamhet. Den av riksdagen beslutade översynen av verksamheten har inletts.

I början av oktober 1977 nåddes överenskommelse om ett nytt internationellt sockeravtal. Efter undertecknande och ratificering beräknas avtalet träda i kraft under första halvåret 1978.

FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE)

Arbetet med olika handelspolitiska frågor har under år 1977 fortsatt inom ECE. Dessa aktiviteter syftar bl. a. till att undersöka möjligheterna att avveckla hinder för handeln inom regionen, framför allt i varuutbytet mellan statshandelsländerna i öst och marknadsekonomierna i väst. Stort utrymme har under året ägnats diskussioner om det multilaterala genomförandet av de avsnitt ur slutdokumentet från den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen (ESK) som berör det ekonomiska samarbetet. Årssessionen våren 1977 dominerades av denna fråga.

Bilaterala frågor

De amerikanska restriktionerna mot specialstålimporten, som infördes den 14 juni 1976 är alltjämt i kraft och utsikterna att de skall upphävas eller lindras i någon mer betydande omfattning under 1978 förefaller för närvarande små.

Den starka opinionen i USA för ytterligare skyddsåtgärder inom stålområdet har lett till ett politiskt tryck på den amerikanska administrationen att vidta åtgärder för att minska stålimporten.

De förhandlingar om ett nytt långtidsavtal för handeln med Bulgarien, som inleddes under 1976, har fortsatt under 1977. Förhandlingar om nya handelsavtal med Rumänien och Polen har inletts. Från svensk sida har härvid, som en uppföljning av den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen i Helsingfors, föreslagits att avtalen skall innehålla avsnitt om bl. a. underlättande av affärskontakter, ömsesidig information och upprättande av företagsrepresentation. Sedvanliga årsförhandlingar har förts med Bulgarien, DDR, Tjeckoslovakien, Polen, Rumänien och Kina inom ramen för Sveriges bilaterala handelsöverenskommelser med dessa stater.

Inom ramen för de samarbetsavtal som Sverige har med ett antal u-länder har kommissionsmöten ägt rum under år 1977 med Iran och Egypten. En ny handelsöverenskommelse med Tunisien undertecknades i september år 1977. Ett femte möte med en svensk-japansk blandad kommission har hållits.

Riksdagen beslöt i juni 1976 att regeringen skulle tillsätta en utredning om förbud mot kapitalexport till Sydafrika och Namibia i samband med företagsinvesteringar där. Regeringen utsåg i juli en parlamentarisk utredning och fastställde direktiv för denna. Utredningens arbete påbörjades i september år 1977. Regeringen utsåg vidare i oktober en särskild utredare med uppdrag att leda överläggningar med närmast berörda företag i syfte att åstadkomma en begränsning av dessas verksamhet i Sydafrika och i förekommande fall Namibia.

Begränsningsavtal avseende handeln med vissa tekovaror har, liksom tidigare, gällt beträffande Hongkong, Indien, Japan, Republiken Korea, Macao, Malaysia, Malta, Pakistan, Portugal, Singapore och Thailand. Varumässiga ändringar har här genomförts. Härutöver regleras importen av vissa tekovaror från Indien och Pakistan genom i Sverige administrerade importkontingenter. Som nya begränsningsländer har tillkommit Sri Lanka och Mauritius med vilka avtal ingicks i juli respektive november. Vidare begränsas liksom tidigare tekoimport från statshandelsländerna.

Sverige har under hösten fört förhandlingar med ett antal länder i syfte att få till stånd ett bättre utformat skydd för svensk tekoindustri. Avsikten är att gå över till ett system med avtal som täcker samtliga känsliga varor på konfektionsområdet, dvs. i princip de varor inom kapitlen 60–62 i den svenska tulltaxan för vilka övervakningslicensiering infördes den 1 januari 1976.

Exportfrämjande åtgärder

Sveriges exportföretag möter en växande konkurrens på världsmarknaden vilket tagit sig uttryck i sjunkande export och minskande marknadsandelar. I det uppkomna läget är det viktigt att staten, företagen och de anställda tillsammans arbetar på att förbättra det svenska näringslivets internationella konkurrenskraft. Det är nödvändigt att de exportfrämjande åtgärderna ges en annan dimension än tidigare. I detta sammanhang har Sveriges exportråd (SE) en viktig funktion att fylla.

Exportrådets uppgift är att planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export.

Sveriges exportråd inrättades år 1972 genom ett avtal mellan svenska staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE). Den 1 juli 1975 trädde ett nytt och inte tidsbegränsat avtal i kraft (prop. 1975:1 bil. 12; NU 1975:9; rskr 1975:72).

Sveriges exportråd leder och förvaltar handelssekreterarorganisationen. Handelssekreterarnas uppgift är att öka den svenska exporten genom specialiserad kommersiell service särskilt i fråga om marknadsföring. Organisationen består av 27 kontor och en handelsavdelning varav 24 kontor är lokaliserade i i-länder och 3 kontor i u-länder. En handelsavdelning vid beskickningen i Caracas är under inrättande.

Riksdagen har under hösten 1977 beslutat att med anledning av regeringens proposition om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78:40) godkänna vissa riktlinjer för att stödja de små och medelstora företagens exportansträngningar. Sverige har en stor exportpotential särskilt i sina mindre och medelstora företag. För stöd till dessa företag föreslås insatser i form av uppsökande verksamhet såsom exportträffar och företagskonsultationer, undersökande verksamhet, såsom subventionerade marknadsundersökningar vid handelssekreterarkontoren och exportfrämjande verksamhet i form av fler säljresor och exportchefer att hyra.

Mot bakgrund av Sveriges allmänekonomiska läge föreslås i övrigt en förstärkning av de exportfrämjande åtgärderna i form av projektmedel för marknader och branscher som Sveriges exportråd skall prioritera under kommande budgetår.

Eftersom det därutöver kan bli nödvändigt att med kort varsel vidta ytterligare exportfrämjande åtgärder föreslås att en resursreserv ställs till regeringens disposition.

För att tillmötesgå en ökad efterfrågan på svenskt tekniskt och administrativt kunnande från utvecklingsländer, skall i enlighet med riksdagens beslut ett aktiebolag bildas. Bolaget skall ställa svensk kompetens och kapacitet inom hela tjänstesektorn till förfogande för utvecklingsländer. Bolaget skall till karaktären vara ett konsultföretag och drivas efter affärs-

mässiga principer. Det skall ägas gemensamt av staten och näringslivet.

Anslagen till exportfrämjande åtgärder m. m. föreslås höjda med 14,7 milj. kr.

Exportkreditnämndens (EKN) verksamhet 1976/77

I Exportkreditnämndens (EKN) verksamhet ingår förutom normal affärsmässig garantigivning (n-garantier) även garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling (u-garantier).

Riksdagen beslöt den 9 december 1976 höja ramarna för nämndens verksamhet till 35 miljarder kronor. 6 miljarder kronor reserverades för u-garantigivning. Vid samma tillfälle godkändes även en rörlig kredit i riksgäldskontoret om 400 milj. kr. för att täcka eventuella påfrestningar på EKN:s likviditet i samband med skuldregleringar. Denna kredit har under det gångna budgetåret ej behövt utnyttjas.

Vid budgetårets slut uppgick EKN:s totala garantigivning till 27,0 miljarder kronor, varav 22,8 miljarder kronor för n-garantier och 4,1 miljarder kronor för u-garantier. Engagemanget för n-garantier bestod av 9,2 miljarder kronor i ingångna garantiförbindelser och 13, 6 miljarder kronor i form av utfästelser om garanti. För u-garantier var 1,6 miljarder kronor i förbindelser och 2,5 miljarder i utfästelser. Per den 30 juni 1977 hade regeringen bemyndigat EKN att lämna garantier till ett högsta belopp av 19 miljarder kronor för n-garantier och 4 miljarder för u-garantier. Ramutnyttjandet uppgick då till 55 % för n-garantier och 72 % för u-garantier.

Utestående n-garanti*förbindelser* ökade under 1976/77 med 21 % jämfört med föregående år medan u-garantiförbindelserna steg med hela 81 %. Två tredjedelar av det samlade försäljningsvärdet på de affärer som omfattas av garantiförbindelser hänförde sig till varugruppen verkstadsprodukter. Garantiförbindelserna för skogsprodukter ökade något till 12 % medan entreprenad- och konsulttjänsternas andel sjönk till 16 %. Östländernas andel av utestående förbindelser under n-garantisystemet kvarstod oförändrad vid 44 % (med Polen som största enskilda land), medan u-ländernas andel sjönk något till 33 %. Mer än hälften av alla garantiförbindelser gällde affärer med en kredittid överstigande 5 år.

Knappt hälften av utestående förbindelser under u-garantisystemet avsåg export till Afrika medan 42 % gällde Mellan- och Sydamerika. En kraftig nedgång skedde för länderna på den senare kontinenten från 65 % året innan. Per den 30 juni 1977 uppgick utestående förbindelser avseende export till u-länder beloppsmässigt till totalt 4,6 miljarder kronor, varav 3 miljarder kronor utfärdats som n-garanti och 1,6 miljarder kronor som u-garanti.

Utfästelser om garanti ökade något och uppgick vid årets slut till 16,2 miljarder kronor, varav 13,7 miljarder under n-garantisystemet och 2,5

miljarder under u-garantisystemet.

Under verksamhetsåret utbetalade EKN 129,4 milj. kr. i skadeersättning medan 29,2 milj. kr. återvanns. Förluster i samband med uteblivna betalningar från Nordkorea svarade för största delen av skadefallen på garantier för politisk risk eller risk på offentlig köpare. Kommersiella skadefall har medfört utbetalningar av sammanlagt 1,7 milj. kr. 1,1 milj. kr. avfördes under året som definitiv förlust på grund av att fordringarna ej ansågs indrivningsbara. EKN:s premieintäkter uppgick under 1976/77 till 81,8 milj. kr. jämfört med 67 milj. kr. året innan.

Den internationella utvecklingen har drivit fram en ökad kreditkonkurrens där de stora exportländerna i syfte att balansera sina importöverskott erbjuder köparna allt längre kredittider och lägre räntor. Denna exportsatsning har i betydande grad riktats mot öst- och u-länder, av vilka många fått en successivt försämrad betalningsförmåga på grund av lågkonjunktur och prishöjningar på importvaror. Utvecklingen har medfört kraftigt ökade risker för EKN:s garantiverksamhet, som följd dels av ökade antal åtaganden och dels dessas ökade storlek och koncentrationen till ett fåtal länder. EKN:s säkerhetsreserver uppgick vid verksamhetsårets slut endast till 2,8 % av utestående garantiförbindelser under n-garantisystemet och 5,6 % under u-garantisystemet.

Varken EKN:s kursgarantisystem, som infördes 1 juli 1976 eller dess investeringsgarantisystem har utnyttjats under det gångna året.

Sverige deltar aktivt i OECD:s pågående arbete att i en överenskommelse fastställa riktlinjer för statligt subventionerade exportkrediter.

Turism

Sveriges turistråd bildades år 1975 som en stiftelse av svenska staten, svenska kommunförbundet och landstingsförbundet. Det började sin verksamhet den 1 januari 1976.

Rådet har till uppgift att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja marknadsföring av turism i Sverige. Därvid skall i första hand behovet av semester och rekreationsresor i Sverige och i de övriga nordiska länderna för de nordiska ländernas medborgare tillgodoses. Sveriges turistråd skall vidare söka ta tillvara möjligheterna till ett växande valutainflöde från utländska turister och därvid särskilt beakta marknadsföring av ledig kapacitet.

Turistrådets uppbyggnadsfas är nu avslutad och för verksamhetsåret 1978/79 kan större delen av resurserna inriktas på kraftfulla externa åtgärder.

För turistrådets verksamhet föreslås ett anslag om 24,8 milj. kr.

Ekonomiskt försvar

Det ekonomiska försvaret bygger i allt väsentligt på det fredstida samhällets resurser. Planläggning och övriga beredskapsåtgärder i fred inriktas på att göra det möjligt att vid krig, avspärrning och i viss utsträckning även andra kriser tillhandahålla de varor och tjänster som behövs för landets försörjning och försvar. Det ekonomiska försvaret innefattar alla de personella och materiella resurser samt all den verksamhet i övrigt som krävs för att uppnå en tillfredsställande försörjningsberedskap. Sålunda ingår beredskapsåtgärder som bl. a. berör råvaruproduktion, industriell förädling, handel, försörjning med energi och arbetskraft, transportverksamhet, väghållning, post- och bankväsende m. m.

En vägledande princip i beredskapsplaneringen är att den som ansvarar för en viss för det ekonomiska försvaret betydelsefull verksamhet i fred också bör ha ansvar för denna verksamhet i kris och krig. Härigenom möjliggörs en smidig övergång från freds- till kris- och krigssamhälle. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) svarar för den nödvändiga samordningen och för sådana åtgärder som inte faller inom annan myndighets ansvarsområde.

Sedan början av 1970-talet har inom det ekonomiska försvaret bedrivits försök med långsiktsplanering. Dessa har omfattat perspektivstudier (fas 1 och 2) och programplanering för det ekonomiska försvaret.

Efter förslag av regeringen godkände riksdagen i december 1976 ett avtal mellan staten och Tretorn AB om upprätthållande av viss produktion och produktionskapacitet i fråga om gummistövlar. (Prop. 1976/77:16; FöU:4; rskr 1976/77:31.)

I syfte att aktualisera beslutsunderlaget inför ett eventuellt förnyat ställningstagande till frågan om försörjningsuthållighet och försörjningsstandard på beklädnadsområdet tillkallades i september 1976 en särskild utredare. Utredaren överlämnade i december 1976 promemorian (Ds H 1976:7) Skor i kristid. Bl. a. mot bakgrund härav framlade regeringen i februari 1977 förslag till riksdagen om mål för försörjningsberedskapen på skoområdet och om den produktion som bör upprätthållas i fråga om läderskor. Vidare lämnades förslag om vissa statliga stödåtgärder för att främja en viss omstrukturering av skoindustrin. Förslagen godtogs av riksdagen (prop. 1976/77:85; FöU 1976/77:11; rskr. 1976/77:238).

ÖEF har med skrivelse den 8 mars 1977 till regeringen lämnat rekommendationer för den fortsatta planeringen av ekonomiskt försvar.

I mars 1977 meddelade chefen för handelsdepartementet anvisningar för programplaneperioden 1978/79–1982/83 och anslagsframställningar för budgetåret 1977/78.

Regeringen lämnade i proposition 1976/77:74 riksdagen förslag till inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling.

Under våren 1977 beslutade riksdagen att i enlighet med propositionen godkänna riktlinjer för det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling samt

riktlinjer för ett nytt program för beredskapslagring av olja m. m. för perioden 1978–1984. Vidare godkände riksdagen riktlinjer för en ny organisation vid ÖEF samt bemyndigade regeringen att vidtaga de övergångsåtgärder och andra åtgärder som ansågs nödvändiga för genomförandet av den nya organisationen. Riksdagen antog dessutom förslag till lag om ändring i lagen (1957:343) om oljelagring m. m., lag om ändring i förordningen (1958:575) om avskrivning å vissa oljelagringsanläggningar m. m. samt lag om ändring i lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter.

Programmyndigheterna har i september 1977 inlämnat programplaner till regeringen. ÖEF har med yttrande över de myndighetsvisa planerna i september 1977 inlämnat Programplan för det ekonomiska försvaret till regeringen.

Den särskilde utredaren överlämnade i juli 1977 promemorian (Ds H 1977:1) Kläder i kristid. Bl. a. mot bakgrund härav framlade regeringen i oktober 1977 förslag till riksdagen om vissa mål för försörjningsberedskapen på tekoområdet (prop. 1977/78:42). Riksdagen föreslogs bl. a. godkänna avtal mellan staten och de svenska bomullsföretagen med syfte att trygga försörjningsberedskapen i fråga om bomullsgarn. Regeringens förslag har godtagits av riksdagen (FöU 1977/78:5, rskr. 1977/78:81).

Det rådande statsfinansiella läget har medfört att endast en begränsad del av det ekonomiska försvarets resursbehov för budgetåret 1978/79 kan tillgodoses. Med hänsyn dels härtill, dels de resursinskränkningar som anmäldes i kompletteringspropositionen bedöms målen för uthålligheten vid *avspärrning och krig* för huvuddelen av programmen kunna uppnås först ett år senare än tidigare beräknades, dvs. vid utgången av budgetåret 1982/83.

För ekonomiskt försvar föreslås inom handelsdepartementets område anslag om ca 335,7 milj. kr., vilket är en ökning med ca 56,4 milj. kr. För utbyggnad av lagerutrymmen avses 6,9 milj. kr. och för beredskapslagring 38,5 milj. kr. Anslag för det ekonomiska försvaret tas även upp på jordbruks-, kommunikations- och arbetsmarknadshuvudtitlarna.

Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

Allmänna prisregleringslagen (1956:236) har varit i kraft under hela år 1977. De prisreglerande åtgärderna har haft följande omfattning.

Vid ingången av år 1977 gällde prisstopp för viktigare livsmedel (köttvaror, mjölk och ost samt mjöl och matbröd), pappersmassa, vissa slag av papper, papp och kartong samt sågade och hyvlade trävaror vid försäljning från sågverk. Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar förelåg i fråga om sågtimmer och pappersved, vissa trä- och pappersvaror (bl. a. toalettpapper, blöjor och menstruationsskydd), margarin, kaffe samt hudar och skinn.

Den 25 mars 1977 upphävdes prisstoppet på pappersmassa och pappers-

produkter liksom skyldigheten att förhandsanmäla prishöjningar på andra pappersprodukter. Samtidigt infördes skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på mineralull, glasull och vissa ytterligare isoleringsmaterial.

Under perioden den 7 april–den 31 maj 1977 gällde – i anslutning till bl. a. höjning av mervärdesskatten – allmänt prisstopp.

Vid upphävandet av det allmänna prisstoppet återinfördes prisreglering i den omfattning som gällde vid det allmänna prisstoppets införande, med den skillnaden att skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på margarin inte återinfördes.

Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på kaffe ersattes den 9 juli 1977 med prisstopp. Prisregleringen på kaffe avskaffades helt den 5 augusti 1977.

Den 2 september–den 31 oktober 1977 gällde – i anslutning till nedskrivning av kursen på den svenska valutan – allmänt prisstopp.

Prisregleringen återfick därefter den omfattning som gällde före den 2 september.

Den 21 december 1977 infördes prisstopp på takpannor av betong.

Vid utgången av år 1977 gällde sålunda prisstopp för viktigare livsmedel (köttvaror, mjölk och ost samt mjöl och matbröd), sågade och hyvlade trävaror vid försäljning från sågverk samt takpannor av betong. Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar förelåg i fråga om sågtimmer och pappersved, vissa trävaror, hudar och skinn samt mineralull, glasull och vissa ytterligare isoleringsmaterial.

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) administrerar prisreglering och svarar härutöver för en aktiv prisövervakning. SPK föreslås få en personalförstärkning för bevakning av förhållanden av betydelse för boendekostnadernas utveckling.

År 1975 tillkallades en sakkunnig för utvärdering av prispolitiken (H 1975:06). Detta arbete har numera anförtrotts en kommitté, prisregleringskommittén. Kommittén har i uppdrag att med förtur studera vissa praktiska problem som har uppkommit på grund av det långvariga prisstoppet på baslivsmedel.

Konsumentverket som har till uppgift att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden har under året börjat att ta fram riktlinjer för företagens marknadsföring och produktutformning. Konsumentverket kommer att tillföras nya uppgifter till följd av bl. a. införandet av en konsumentkreditlag. Konsumentverket är huvudman för försöksverksamheten med allmänna reklamationsnämnden. En resursförstärkning för att möta ökande ärendebalanser vid nämnden föreslås.

Riksdagen har nyligen fattat principbeslut om åtgärder på distributionsområdet (prop. 1977/78:8; NU 1977/78:14; rskr. 1977/78:43). I enlighet med vad som då uttalades föreslås nu en uppräkning av medlen för investeringsstöd med 3 milj. kr.

År 1976 tillkallades insynsutredningen (H 1976:03) för att utreda frågor om insyn i företagens marknads- och produktplanering m. m. Utredningen har i januari 1977 fått tilläggsdirektiv.

En utredare har tillkallats för att förutsättningslöst utreda frågan om utjämning av regionala och lokala prisskillnader på eldningsolja och bensin (H 1977:03).

En särskild utredare har tillkallats för att utreda verksamhetsförhållandena och finansieringssituationen för mindre företag inom servicenäringarna (H 1977:08).

En utredare har tillkallats för att se över resegarantilagen (H 1977:07).

Hemförsäljningskommitténs (Ju 1973:10) delbetänkande (SOU 1977:32) Konsumentskydd vid köp av begagnad personbil har remissbehandlats och bereds f. n. inom handelsdepartementet.

1975 års affärstidskommitté (H 1975:05) har den 31 oktober 1977 lämnat betänkandet (SOU 1977:72) Affärstiderna. Förslag lämnas i fråga om reglering av affärstiderna. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Utredningen om insamlingar (H 1976:01) har i december 1977 slutfört sitt uppdrag genom betänkandet (SOU 1977:95) Måste insamlare kontrolleras?

Konsumentverket har överlämnat rapporten (1977:5) Konsumentskydd vid bilreparationer till regeringen. Rapporten remissbehandlas f. n.

Sverige deltar i det internationella samarbetet i konkurrens- och konsumentpolitiska frågor som bedrivs inom bl. a. OECD och Europarådet. På konsumentområdet har därvid särskild tonvikt lagts på arbetet med marknadsförings- och produktsäkerhetsfrågor.

Det nordiska samarbetet i konsumentfrågor bedrivs inom en nordisk ämbetsmannakommitté. I detta arbete prioriteras bl. a. samordning av undersökningar och varuprovningar.

Patent- och registreringsfrågor

Sverige deltar i det internationella samarbetet som på patent-, varumärkes- och mönsterområdet pågår inom bl. a. världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO) och Europarådet. WIPO är sedan år 1974 ett fackorgan till FN. Sedan den konvention som benämns Patent Cooperation Treaty (PCT) antogs år 1970, har ett omfattande förberedelsearbete inför konventionens ikraftträdande ägt rum inom WIPO. Enligt PCT skall nyhetsgranskning och eventuellt också patenterbarhetsprövning ske endast vid ett fåtal patentverk i världen. Patent- och registreringsverket (PRV) har förutsättningar att bli ett av dessa verk.

År 1973 antogs den s. k. europeiska patentkonventionen (EPC). Sverige undertecknade tillsammans med 15 andra stater konventionen vilken innebär bl. a. att ett europeiskt patentverk med säte i München skall kunna meddela patent som blir gällande i alla eller vissa av de anslutna staterna. Det europeiska patentverket väntas öppna sin verksamhet i juni 1978. PRV

kommer att kunna verka som nordisk PCT-myndighet. En sådan lösning anses vara till fördel för nordiska patentsökande och nordisk industri.

Avsikten med PCT och EPC är att minska det dubbelarbete som f. n. förekommer vid behandling av patentansökningar. Konventionerna beräknas medföra praktiska konsekvenser för Sverige omkring år 1980. PRV kan under 1980-talet få räkna med en betydande minskning av antalet ansökningar.

Patentpolicykommittén (H 1969:10) har utrett de problem som för PRV:s del aktualiseras av PCT och EPC. Kommittén lade i juni 1974 fram ett delbetänkande (SOU 1974:63) Internationellt patentsamarbete I, som behandlar konsekvenserna av en svensk anslutning till PCT. I betänkandet förordas en sådan anslutning. Ett betänkande (SOU 1976:25) Internationellt patentsamarbete II, har lagts fram under våren 1976. I betänkandet förordades att Sverige under vissa förutsättningar tillträder EPC.

Regeringen har i proposition (1977/78:1) lagt fram förslag om svensk anslutning till de båda konventionerna samt om ändringar i den svenska patentlagstiftningen för harmonisering till EPC och PCT. Riksdagen väntas ta ställning till propositionen under våren 1978.

En utredning, varumärkesutredningen (Ju 1974:10), har till uppdrag att utreda vilka ändringar i varumärkeslagstiftningen och det administrativa förfarandet vid den svenska varumärkesregistreringen som skulle föranledas av svenskt tillträde till den överenskommelse om internationell registrering av varumärken (TRT) som Sverige undertecknade i december 1973.

PRV:s besvärsavdelning har från den 1 januari 1978 efter beslut av riksdagen (prop. 1976/77:96, NU 1976/77:29, rskr. 1976/77:237) givits ställning som förvaltningsdomstol och kallas patentbesvärsrätten.

PRV redovisar att antalet patentansökningar har gått ned jämfört med en period i slutet av 1960-talet då det största antalet ansökningar sedan verkets tillkomst kunde noteras. Efterfrågan på varumärkes- och mönsterskydd samt på godkännande av namn beräknas öka något. Antalet bolagsbildningar ligger på en låg nivå jämfört med början av 1970-talet och väntas öka endast i långsam takt. Under en övergångsperiod fram till den 1 januari 1982 väntas dock en kraftig ökning av antalet registerändringsärenden till följd av höjningen av minimikapitalet för aktiebolag.

För PRV föreslås en anslagsökning med 5,9 milj. kr. till 69,3 milj. kr.

Tullverket

Tullverket har till uppgift att debitera, uppbära och redovisa tull samt vissa skatter och andra avgifter. Verket övervakar vidare efterlevnaden av särskilda bestämmelser om införsel och utförsel av varor och utövar i övrigt uppsikt över trafiken till och från utlandet samt fullgör kontrolluppgifter, som sammanhänger därmed, och vissa andra övervakningsuppgifter. Verket svarar även för åtgärder till havs och i kustvattnen, Vänern och Mälaren för

att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat, som är skadligt.

Tullverkets arbete har under de senaste åren ändrats dels som följd av den nya tullprocedur och nya distriktsorganisation, som infördes den 1 januari 1974, dels genom frihandelsavtalen med bl. a. EG och den därav följande successiva avtrappningen av industritullarna med berörda länder.

Den nya organisationen och den förändrade tullproceduren har möjliggjort en successiv minskning av personalbehovet. Behovet av tulltaxeringsutbildad personal beräknades ursprungligen minska med 270 tjänstemän och minskningen av bevakningspersonal beräknades till 60 tjänstemän. Den avsedda minskningen beräknas vara fullt genomförd under nästa budgetår.

Inom den smugglingsbekämpande verksamheten har kampen mot olovlig införsel av narkotika givits hög prioritet. För att ytterligare öka tullverkets insatser mot insmugglingen av narkotika föreslås åtta nya tjänster.

Genom beslut av regeringen kommer den svenska fiskezonen i Östersjön att utsträckas fr. o. m. den 1 januari 1978. Huvudansvaret för övervakningen av den utvidgade fiskezonen liksom erforderlig fiskekontroll kommer på motsvarande sätt som hittills att åvila tullverkets kustbevakning. Personella och materiella resursförstärkningar blir därför erforderliga. Medel anvisas för ett nytt utsjöbevakningsfartyg till en kostnad av 22,5 milj. kr. Det projekt för byggande av minjaktfartyg i plast som utarbetats av Karlskronavarvet i samverkan med marinen utnyttjas. Projektet med plastfartyg av denna storlek är teknologiskt avancerat även internationellt sett. Projektet bedöms också vara av intresse ur exportsynpunkt.

En kommitté har tillsatts för att utreda samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss.

För tullverket föreslås anslagen Förvaltningskostnader och Anskaffning av viss materiel öka med 68,6 milj. kr. resp. 20,5 milj. kr.

Lotterifrågor

Aktiebolaget Tipstjänst och Svenska penninglotteriet aktiebolag ökade sin omsättning det senaste verksamhetsåret.

Omsättningen hos Tipstjänst under år 1977 beräknas ha uppgått till 1 006 milj. kr. (908)[1]. Till statsverket beräknas 484 milj. kr. (437) ha inlevererats, därav 198 milj. kr. (179) i form av lotterivinstskatt och s. k. radskatt.

Penninglotteriets intäkter av lottförsäljningen under år 1977 beräknas ha uppgått till 704 milj. kr. (608). Tolv nummerlotterier anordnades under året och 8,6 milj. (8,3) lotter såldes. I de sexton penninglotterierna såldes 25,2 milj. (20,7) lotter. Liksom under tidigare år anordnades ett särskilt lotteri för kulturella ändamål. Av penninglotteriets bruttoomsättning beräknas 328,2

[1] Siffrorna inom parentes avser år 1976.

milj. kr. (295,6) tillfalla statsverket. Härav utgörs 54,7 milj. kr. (44,3) av lotterivinstskatt. Från och med den 1 september 1977 anordnas två penninglotterier varje månad.

Frågan om spel på s. k. enarmade banditer har behandlats under hösten 1977 (prop. 1977/78:9; NU 1977/78:15; rskr. 1977/78:44). Därvid uttalade riksdagen att spel på enarmade banditer och annat automatspel där vinsten utgörs av pengar eller polletter bör förbjudas fr. o. m. den 1 januari 1979. Förslag till lagstiftning förberedes inom handelsdepartementet.

Lotterinämnden, som inrättades i juni 1974 i avvaktan på resultatet av lotteriutredningens arbete, fortsätter sin verksamhet. Regeringen har medgett att nämndens kansli flyttar till Strängnäs. Detta beräknas ske under år 1978.

Krigsmaterielkontroll

Krigsmaterielinspektionens kontroll av tillverkningen av krigsmateriel i landet omfattade vid årsskiftet 1977/78 123 enskilda tillverkare. Tillverkningsvärdet för år 1976 var 2 203 milj. kr., en ökning med 480 milj. kr. jämfört med år 1975.

Under år 1977 har ca 1 450 utförselansökningar behandlats. Beviljade utförseltillstånd under år 1977 avser utförsel till ett värde av ca 815 milj. kr. Medelvärdet av krigsmaterielexporten under perioden 1974–1976 var ca 0,6 %–0,7 % av den totala exporten.

Sammanfattning

Anslagsförändringarna inom handelsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten 1977/78 framgår av följande sammanställning (milj. kr.)

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
Driftbudgeten			
A. Handelsdepartementet m. m.	30,7	32,9	+ 2,2
B. Främjande av utrikeshandeln m. m.	72,2	89,2	+ 17,0
C. Kommerskollegium m. m.	19,7	24,3	+ 4,6
D. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor	62,7	72,3	+ 9,6
E. Patent- och registreringsverket m. m.	67,7	77,5	+ 9,8
F. Ekonomiskt försvar	169,7	234,2	+ 64,5
G. Tullverket	406,0	496,9	+ 90,9
Ej disponerat belopp	6,0		− 6,0
Summa för driftbudgeten	**834,7**	**1 027,3**	**+ 192,6**
Kapitalbudgeten			
II Statens allmänna fastighetsfond	0,2	0,6	+ 0,4
V Fonden för låneunderstöd	39,0	63,5	+ 24,5
VIII Fonden för beredskapslagring	21,0	38,5	+ 17,5
IX Diverse kapitalfonder	35,0	6,9	− 28,1
Summa för kapitalbudgeten	**95,2**	**109,5**	**+ 14,3**
Totalt för handelsdepartementet	**929,9**	**1 136,8**	**+ 206,9**

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Burenstam Linder såvitt avser frågorna under littera A punkterna 1–4, B, C, D, E, F, G på driftbudgeten samt kapitalbudgeten; statsrådet Antonsson såvitt avser frågor under littera A punkterna 5–6.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN *Elfte huvudtiteln*

A. HANDELSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Handelsdepartementet

1976/77	Utgift	9 152 734
1977/78	Anslag	9 931 000[1]
1978/79	Förslag	11 941 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	47	+ 1
Övrig personal	31	+ 1
	78	**+ 2**
Anslag		
Lönekostnader	8 894 000	+ 1 935 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	209 000	+ 21 000
Expenser	828 000	+ 54 000
	9 931 000	**+ 2 010 000**

[1] Inkl. överföring från VIII:e huvudtiteln

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 941 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelsdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 11 941 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	3 760 030	Reservation	798 876
1977/78	Anslag	4 670 000		
1978/79	Förslag	4 060 000		

För nästa budgetår beräknar jag kostnaderna för kommittéverksamheten till 4 060 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 060 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1976/77	Utgift	143 482	Reservation	94 924
1977/78	Anslag	150 000		
1978/79	Förslag	165 000		

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 15 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 165 000 kr.

A 4. Krigsmaterielinspektionen

1976/77	Utgift	288 201
1977/78	Anslag	341 000
1978/79	Förslag	378 000

Krigsmaterielinspektionen inom handelsdepartementet utövar kontroll över tillverkningen av krigsmateriel och handlägger ärenden rörande tillstånd till export av sådan materiel.

Kostnaderna för kontrollmyndighetens organisation och verksamhet skall bestridas genom avgifter från tillverkare av krigsmateriel.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Anslag		
Lönekostnader	298 000	+ 33 000
Sjukvård	2 000	of.
Reseersättningar	3 000	+ 2 000
Lokalkostnader	28 000	+ 1 000
Expenser	10 000	+ 1 000
	341 000	**+ 37 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsmaterielinspektionen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 378 000 kr.

A 5. Kostnader för nordiskt samarbete

1976/77	Utgift	263 977
1977/78	Anslag	250 000
1978/79	Förslag	275 000

Från anslaget bestrids kostnader för Sveriges deltagande i samarbetet inom ramen för nordiska ministerrådet och nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté samt för deltagande i andra former av nordiskt samarbete. Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 275 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för nordiskt samarbete* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 kr.

A 6. Nordiska ministerrådets allmänna budget

För innevarande budgetår har till Nordiska ministerrådets allmänna budget anvisats ett förslagsanslag av 16 092 000 kr. Nordiska ministerrådets allmänna budget omfattar ett budgetår som sammanfaller med kalenderåret. Nordiska ministerrådet fastställde den 24 mars 1977 ministerrådets allmänna budget för år 1978. I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har medel anvisats för att bestrida Sveriges andel av kostnaderna för ministerrådets allmänna budget under år 1978 (prop. 1976/77:142, UU 1976/77:20, rskr 1976/77:324). Budgeten för år 1979 kommer att behandlas under våren 1978 inom Nordiska ministerrådet. Jag avser senare att föreslå regeringen att för riksdagen vid 1977/78 års riksmöte lägga fram en särskild proposition rörande anslag för att bestrida Sveriges andel av kostnaderna för ministerrådets allmänna budget

under år 1979. I avvaktan härpå bör anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Nordiska ministerrådets allmänna budget* för budgetåret 1978/79 beräkna ett förslagsanslag av 16 092 000 kr.

B. FRÄMJANDE AV UTRIKESHANDELN M. M.

B. 1 Sveriges exportråd

1976/77	Utgift	2 700 000	Reservation	0
1977/78	Anslag	2 980 000		
1978/79	Förslag	3 410 000		

Sveriges exportråd (SE) inrättades den 1 juli 1972 genom avtal mellan svenska staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE).

Den 1 juli 1975 trädde ett nytt avtal mellan staten och SAE i kraft (prop. 1975:1, NU 1975:9, rskr 1975:72). Rådet leds av en styrelse. Denna består av åtta ledamöter med sex suppleanter. Hälften utses av regeringen och hälften av SAE. Styrelsen utser inom sig ordförande. SE:s uppgift är att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export. För att lösa denna uppgift leder SE den kommersiella verksamheten vid den specialiserade kommersiella utlandsrepresentationen, dvs. handelssekreterarkontoren och de handelskamrar i utlandet som slutit samarbetsavtal med rådet. SE skall samråda med utrikesdepartementet vid behandlingen av sådana exportfrämjande uppgifter som fordrar medverkan av utrikesrepresentationen. Som rådgivande organ har SE tillsatt två delegationer, en för den mindre industrin och en för vidareutbildning i internationell marknadsföring.

Enligt 5 § i avtalet om SE (bilaga till prop. 1975:1) skall den personal- och ekonomiadministrativa förvaltningen av handelssekreterarorganisationen ombesörjas av SE med medel som staten ställer till förfogande. Vidare skall enligt 11 § i samma avtal staten bidra till SE:s finansiering med ett belopp, som motsvarar rådets nettokostnader för den mindre industrin. Principen för beräkningen av nettokostnaderna återfinns i budgetpropositionen 1975.

Näringslivets bidrag till finansieringen av SE utgörs av abonnemangsavgifter från företagen till rådet. SE bedriver därutöver uppdragsverksamhet för sina abonnenter mot särskild avgift. Abonnemang ger tillgång till SE:s och handelssekreterarnas tjänster samt tjänster av exportfrämjande art från utrikesrepresentationen. Vidare är abonnemang en förutsättning för rätt att delta i statsfinansierade exportfrämjande åtgärder som SE och utlandsmyndigheterna genomför. Abonnemang är vidare, enligt avtalet mellan staten och SAE, en förutsättning för att erhålla tjänster från de statsstödda handelskamrar i utlandet som slutit samarbetsavtal med rådet.

Sveriges exportråd

Arbetsuppgifterna inom SE är fördelade på projektverksamhet, uppdragsverksamhet, allmän service, publikationsverksamhet, utbildning samt planering och ledning av exportfrämjandet.

Vid beräkning av statsbidraget för exportservicen till den mindre industrin utgår SE ifrån att en ny beräkningsmetod kommer att fastläggas i samband med huvudmännens förhandlingar om ett nytt avtal. För budgetåret 1978/79 begärs därför endast en uppräkning av anslaget med 230 000 kr., som svarar mot pris- och löneomräkning.

Vid nämnda förhandlingar anser SE att frågan om en justering av abonnemangsavgifterna framför allt för de mindre företagen bör behandlas.

Enligt avtalet mellan huvudmännen, 5 §, skall SE med statsmedel ombesörja den personal- och ekonomiadministrativa förvaltningen av handelssekreterarorganisationen.

Efterhand som verksamheten utvecklas och utvidgas, erfordras ökade resurser för att tillgodose kontorens efterfrågan på personalservice i samband med rekrytering m. m. Exportrådet begär en anslagsökning för inrättande av två tjänster för personalservice med 380 000 kr. samt för pris- och löneomräkning med 140 000 kr.

SE hemställer att anslaget B 1. Sveriges exportråd ökas med 750 000 kr. till 3 730 000 kr.

Föredraganden

Ett nytt avtal mellan staten och Sveriges allmänna exportförening avseende Sveriges exportråd (SE) trädde i kraft den 1 juli 1975 (prop. 1975:1 bil. 12 s. 25 och 26). Enligt detta avtal skall statsbidrag utgå dels till den personal- och ekonomiadministrativa förvaltningen av handelssekreterarorganisationen, vilken ombesörjs av SE, dels för kostnader för tjänster till den mindre industrin som ej motsvaras av abonnemangsinkomster från denna kategori.

Jag anser att förhandlingar bör inledas under innevarande budgetår mellan SE:s huvudmän om ett nytt avtal. I det sammanhanget bör frågor rörande finansieringen av SE:s verksamhet särskilt tas upp till behandling varvid alternativa finansieringssätt bör undersökas.

SE har i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 begärt ökade medel för den personal- och ekonomiadministrativa förvaltningen av handelssekreterarorganisationen.

För SE:s kostnader för den mindre industrin vilka ej motsvaras av abonnemangsinkomster från denna kategori har SE för budgetåret 1978/79 begärt ökade medel för pris- och löneomräkning.

Jag beräknar 300 000 kr. för pris- och löneomräkning för anslaget i dess helhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges exportråd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 410 000 kr.

B 2. Handelssekreterare

1976/77 Utgift	17 403 625[1]	Reservation	6 533 918
1977/78 Anslag	18 655 000		
1978/79 Förslag	21 170 000		

Handelssekreterarnas uppgift är att öka den svenska exporten genom specialiserad kommersiell service särskilt i fråga om marknadsföring. Handelssekreterarna rekryteras från tjänster i eller nära företagsledningen i svenska företag med exportinriktning.

F. n. är 27 handelssekreterarkontor och en handelsavdelning inrättade eller under inrättande. Av kontoren är sju placerade i Nordamerika – Toronto, Vancouver, Chicago, New York, Los Angeles, Detroit och Houston. I Europa finns 15 kontor, nämligen i Zürich, Düsseldorf, Stuttgart, Hamburg, Milano, Prag, Budapest, Wien, London, Haag, Bryssel, Madrid, Helsingfors, Oslo och Köpenhamn.

På övriga industrimarknader finns kontor i Tokyo och Melbourne. Tre handelssekreterarkontor arbetar i utvecklingsländer nämligen kontoren i Mexico City, Jeddah och Teheran. Handelsavdelningen vid ambassaden i Caracas är under inrättande.

Handelssekreterarkontoren sysselsätter f. n. 260 anställda. Förutom handelssekreterare utgörs personalen av marknadssekreterare, assistenter och biträdespersonal. Hos samtliga handelssekreterare finns praktikanter med statsstipendier som utdelas av Sveriges exportråd (SE).

Handelssekreterarkontorens verksamhet indelas i följande verksamhetsgrenar eller program, nämligen allmän verksamhet, numera kallad exportservice, projektverksamhet och uppdragsverksamhet. Dessutom finns ett internprogram för administrativ verksamhet.

I exportservice ingår de tjänster som handelssekreterarkontoren avgiftsfritt utför som t. ex. rådgivning till besökande affärsmän, enklare varuförfrågningar och rutinkorrespondens. Denna verksamhet finansieras av staten och för budgetåret 1977/78 har anslagits 12,5 milj. kr.

Projektverksamhet omfattar de tjänster som handelssekreterarkontoren utför på uppdrag av SE och som helt eller delvis finansieras av staten med särskilt anslagna medel för exportfrämjande ändamål.

Uppdragsverksamheten omfattar de tjänster som handelssekreterarkontoren utför på särskild beställning och mot särskild avgift för enskild abonnent eller myndighet.

[1] Under budgetåret 1975/76 har regeringsbeslut tagits att till byggnadsstyrelsen betala ut 735 000 kr. från handels- och sjöfartsfonden som likvid för förvärv av fastighet i New York avsedd som bostad för handelssekreterare.
Under budgetåret 1976/77 har regeringsbeslut tagits att till byggnadsstyrelsen betala ut 1 565 000 kr. från handels- och sjöfartsfonden som likvid för förvärv av fastigheter i Melbourne och Madrid avsedda som bostäder för handelssekreterare.

Hos samtliga handelssekreterare finns praktikanter med statsstipendier som utdelas av SE. Sammanlagt finns ett 60-tal stipendier.

Över anslaget finansieras även externa utgifter, s. k. gemensamma utgifter i handelssekreterarverksamheten såsom för rekrytering, vissa resor, flyttning m. m.

Med anledning av proposition 1977/78:40 om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling har riksdagen beslutat (NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) att lokala rådgivande organ skall knytas till vissa handelssekreterarkontor. För budgetåret 1978/79 har beräknats ett behov av 100 000 kr. i arvoden till dessa organ.

Sveriges exportråd

De budgeterade resultaten för budgetåren 1977/78 och 1978/79 för handelssekreterarorganisationen efter fördelning av internprogrammet administration framgår av följande sammanställning.

Verksamhet	1977/78			1978/79		
	Intäkt	Kostnad	Resultat	Intäkt	Kostnad	Resultat
Projektverksamhet	4 900	4 600	+ 300	6 200	6 200	± 0
Uppdragsverksamhet	8 800	8 300	+ 500	10 600	10 600	± 0
Exportservice	12 563	14 400	− 1 837	20 098	20 098	± 0
Summa	26 263	27 300	− 1 037	36 898	36 898	± 0

Som en följd av de åtgärder SE föreslår under anslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder framför SE behov av ökade resurser för programmet exportservice. En effektivt fungerande exportservice är en av grundförutsättningarna för en aktivt arbetande exportfrämjandeorganisation. Totalt begär SE 1 530 000 kr. i ökade medel för intensifierad exportservice på av SE högprioriterade marknader under anslaget B 2. Handelssekreterare för budgetåret 1978/79.

Exportrådet finner det också nödvändigt att intensifiera den uppsökande verksamheten på samtliga handelssekreterarkontor och även på ambassaderna. Härigenom möjliggörs utökad omfattning av sådana aktiviteter som snabbt kan leda till exportaffärer. SE begär under detta anslag en anslagsökning med 1 700 000 kr. för en intensifierad uppsökande verksamhet på utlandsmarknaderna.

OPEC-länderna Saudarabien, Venezuela och Nigeria har en allt mer betydande roll i utrikeshandeln. Exporten från Sverige till OPEC-länderna har stigit från 1,5 % år 1973 till 5,6 % år 1976. Som en följd av denna utveckling föreslår SE en förstärkt kommersiell bevakning i Lagos. Vid bifall till detta förslag avses verksamheten påbörjas under budgetåret 1977/78 med finansiering från reserverade medel under anslaget B 2. För budgetåret 1978/

79 begär SE en anslagsökning med 1 000 000 kr. för en fortsatt verksamhet i Lagos.

SE begär 1 000 000 kr. i ökade medel för att täcka kostnaderna för handelssekreterarnas ökade löneförmåner. Ett nytt avtal har träffats om en höjning av handelssekreterarnas lönegrad. Kostnaderna för lönegradshöjningen beräknar SE till 1 005 000 kr. därtill kommer en justering av utlandstillägg som automatiskt följer lönegraden samt vissa skatteförändringar. Sistnämnda effekter har dock inte medtagits eftersom beräkningssättet är oklart.

För ökade boendekostnader, ökat antal hemresor och ökade sjukvårdskostnader, yrkar SE en anslagsökning med 560 000 kr.

För budgetåret 1978/79 föreslår SE att ytterligare fem statsstipendier inrättas utöver det 60-tal som i dag finns för praktikanter vid handelssekreterarkontor och handelskamrar. De nya statsstipendierna föreslås i syfte att bereda praktikanter möjlighet till verksamhet vid ambassader. För dessa fem stipendier begär SE 300 000 kr.

Med hänsyn till de ökade krav som SE ställer på praktikanternas kompetens och deras medverkan i handelssekreterarkontorens uppdragsverksamhet, föreslår SE i övrigt att stipendierna höjs med totalt 700 000 kr.

För kompensation för kostnadsökningar begär SE 2 030 000 kr. i pris- och löncomräkning. Därutöver har SE i särskild skrivelse begärt 4 353 000 kr. i kompensation för effekterna av devalveringen av den svenska kronan under hösten 1977.

Verksamhet	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Mynd.	Föredraganden
1 Exportservice	12 563	+ 7 535	+ 2 975
2. Projektverksamhet	1	of	of
3 Uppdragsverksamhet	1	of	of
4 Gemensamma utgifter	5 905	+ 1 285	+ 625
Arvoden till lokala råd vid vissa handelssekreterarkontor	–	–	+ 100
Summa	18 470	+ 8 820	+ 3 700
Ej disponerat	185		– 185
Totalt	18 655		+ 3 515

SE hemställer att anslaget B 2. Handelssekreterare ökas med 13 173 000 kr. från 18 470 000 kr. till sammanlagt 31 643 000 kr.

Föredraganden

Sveriges exportråd (SE) föreslår omfattande resursförstärkningar under anslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder och som en följd av detta framför SE

behov av ökade resurser för programmet exportservice (tidigare allmän verksamhet). Mot bakgrund av de åtgärder jag föreslår under anslaget B 3. anser jag att den intensifierade exportservice på av SE högprioriterade marknader och den intensifierade uppsökande verksamhet på utlandsmarknaderna som SE föreslår bör ske inom ramen för befintliga medel.

SE föreslår att den kommersiella bevakningen i Lagos bör förstärkas. Jag är inte beredd att nu tillstyrka detta eftersom en förstärkning helt nyligen har ägt rum genom utrikesdepartementets försorg. Jag anser att frågan bör tas upp till förnyad prövning sedan effekten av den genomförda förstärkningen kan bedömas.

För budgetåret 1978/79 föreslår SE att ytterligare fem statsstipendier inrättas i syfte att bereda praktikanter möjlighet till verksamhet vid beskickningar och konsulat. Efter samråd med chefen för utrikesdepartementet föreslår jag att medel anslås för två stipendiater för placering hos utrikesrepresentationen. Dessa stipendiater skall utses efter samråd med utrikesdepartementet. Jag beräknar 70 000 kr. för att täcka kostnaderna för dessa stipendier. Motsvarande minskning beräknas under anslaget B 4. Utbildning i internationell marknadsföring m. m. Genom lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges Exportråd beträffande handelssekreterare m. m. har till SE f. n. överlämnats bl. a. att besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos handelssekreterare eller hos svenska handelskamrar i utlandet. Förslaget att sådana stipendier också skall kunna gälla praktikanttjänstgöring hos utrikesrepresentationen kräver att bemyndigandet i lagen anpassas härtill. Jag återkommer till denna fråga under anslaget B 4. i samband med ett annat förslag till ändring i nämnda lag. I övrigt begär SE ökade medel för befintliga stipendier till följd av de höjda krav som SE ställer på praktikanternas kompetens. Jag räknar med en uppjustering av medelsramen för befintliga stipendier som svarar mot det förändrade prisläget och effekterna av devalveringen av den svenska kronan under hösten 1977.

Ett nytt avtal har träffats om handelssekreterarnas löneförmåner. SE begär medel i kompensation för de ökade kostnader som följer av det nya avtalet. Dessutom yrkar SE en anslagsökning till följd av högre omkostnader utomlands på grund av devalveringen av den svenska kronan. Vidare begär SE medel för ökade priser och löner. Av avtalet framgår att parterna är ense om att avtalet – förutom förbättringar avseende sociala förmåner – i princip inte skall medföra någon ändring av förmånsnivån. Med hänsyn härtill har jag endast beräknat medel för ökade sociala förmåner. Jag beräknar sammanlagt 2 530 000 kr. i pris- och löneomräkning för anslaget B 2.

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1977/78:40, NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) om rådgivande organ vid vissa handelssekreterarkontor beräknar jag att 100 000 kr. för arvoden och andra kostnader för dessa organ under budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelssekreterare* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 21 170 000 kr.

B 3. Exportfrämjande åtgärder

1976/77 Utgift	16 931 000	Reservation 0
1977/78 Anslag	21 656 000	
1978/79 Förslag	32 636 000	

Medlen under detta anslag är främst avsedda för bransch- eller temabundna aktiviteter som stöder företagens exportansträngningar. Det är därvid fråga om kollektiva insatser som syftar till ökad exportintäkt. Medlen disponeras av Sveriges exportråd (SE) i samråd och samarbete med den exportfrämjande utlandsorganisationen, främst handelssekreterarna. Verksamheten bedrivs under fortlöpande kontakt med svensk exportindustri. Medlen går vanligtvis under benämningen projektmedel och verksamheten betecknas som projektverksamhet.

Projektverksamheten är i hög grad knuten till de svenska exportföretagens egna marknadsföringsåtgärder. Flertalet exportfrämjande projekt finansieras av staten och näringslivet gemensamt.

Sveriges exportråd

I syfte att samla de gemensamma resurserna till åtgärder som väntas ge maximal effekt föreslår SE att de ökade statliga medel som SE begär för budgetåret 1978/79 skall prioriteras till vissa branscher och företagsgrupper oavsett företagsstorlek resp. marknader. SE överväger att högprioritera företag som samarbetar för försäljning av färdiga industrianläggningar, s. k. Turn-key samarbete, samt företag inom agro-industrin, skogsindustrin, specialstålindustrin och miljövårdsindustrin.

Inom dessa högprioriterade branscher/företagsgrupper finns en konstaterad konkurrenskraft hos svensk industri och marknadsutvecklingen tyder på expansion – ökad efterfrågan. Dessutom krävs eller efterfrågas en aktiv samordning från exportrådets sida av företagen inom aktuella produktområden för att en samverkan skall komma till stånd.

Därutöver planerar SE att prioritera följande branscher: byggmaterial och byggutrustning, sjukhusutrustning, sport- och fritidsutrustning, offshoreutrustning, fordonsutrustning samt gruvutrustning.

Prioritering av branscher och företagsgrupper ger en koncentration av resurserna och därmed ökad slagkraft. Branschprioriteringarna skall göras rullande och gälla i två à tre år för varje prioriterad bransch.

SE avser vidare att koncentrera resurserna till de marknader som uppfyller vissa kriterier. Oberoende av högprioriterade branscher anser SE att Norden, Västtyskland, Frankrike, USA, Saudiarabien, Nigeria, Venezuela och Japan är högprioriterade marknader. Bland de prioriterade marknaderna ingår Storbritannien som med avseende på de mindre företagen utgör en för SE högprioriterad marknad.

SE föreslår att de resursförstärkningar som begärs för verksamhetsåret

1978/79, 5 000 000 kr. i huvudsak avsätts för de högprioriterade branscherna vilket skulle medföra att aktiviteterna för dessa skulle kunna ökas.

Marknadsval för resp. bransch och företagsgrupp behöver inte helt sammanfalla med SE:s marknadsprioritering. Det är de företagsgrupper med vilka projekt- och samarbetsdiskussionerna förs som beslutar om marknad. SE:s allmänna marknadsprioritering medför dock att en viss del av den resursförstärkning som begärs för 1978/79 års exportfrämjande aktiviteter styrs över till vissa högprioriterade marknader varvid verksamheten på dessa marknader härigenom kan utvecklas kraftfullt.

Utöver den redovisade prioriteringen avseende marknader och branscher föreslår SE i ett särskilt åtgärdspaket om sammanlagt 6 870 000 kr. riktat till mindre företag och nyexportörer prioritering av sådana marknader som dels erbjuder goda marknadsförutsättningar, dels är möjliga att bearbeta för ett litet företag. Riksdagen har med anledning av proposition (1977/78:40) om åtgärder för för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling, tagit ställning (NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) till SE:s förslag i detta avseende.

Under innevarande budgetår har 2 000 000 kr. avsatts för stöd till förstudie- och anbudskostnader avseende projekt i u-länder, det s. k. konsultstödet. SE finner det angeläget att denna verksamhet utvecklas även 1978/79. Någon ökning av anslaget härför begärs dock inte för budgetåret 1978/79.

SE föreslår att de medel som anslås för tidskriften Sweden Now skall överföras till utrikesdepartementet och sammanföras med övriga statliga bidrag till tidskriften. SE:s förslag innebär att 810 000 kr. skall överföras från anslaget B 3 till anslag under tredje huvudtiteln för budgetåret 1978/79.

SE beräknar 2 675 000 kr. för pris- och löneomräkning.

SE hemställer om en ökning av anslaget för exportfrämjande åtgärder med 13 735 000 kr. till 35 391 000 kr.

Föredraganden

Sveriges exportråd (SE) föreslår en omfattande förstärkning av medlen för exportfrämjande åtgärder.

De ökade statliga medel som SE begär för budgetåret 1978/79 förslår SE skall koncentreras till insatser i vissa prioriterade branscher och företagsgrupper oavsett företagsstorlek.

SE avser vidare att koncentrera sina insatser till marknader som uppfyller vissa kriterier oberoende av vilka branscher som prioriteras.

Jag anser det vara viktigt att genom prioritering av branscher, företagsgrupper och marknader till viss del koncentrera resurserna. En ökad slagkraft bör därmed kunna uppnås och effekterna av de exportfrämjande åtgärderna bör bli större. En viktig del i branschprioriteringen är att denna görs rullande och därvid gällande i två à tre år för varje prioriterad bransch.

Den av SE föreslagna koncentreringen av resurserna anser jag skall prägla

en betydande del av den projektverksamhet som SE bedriver. Jag beräknar 1 500 000 kr. i ökat medelsbehov för åtgärder avseende prioriterade branscher, företagsgrupper och marknader.

Med anledning av regeringens proposition (1977/78:40), om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling har riksdagen beslutat (NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) att vissa exportfrämjande åtgärder riktade till dessa företag skall vidtas. Sålunda har riksdagen beslutat att medel skall ställas till SE:s disposition för ett till småföretag riktat paket av åtgärder. I detta paket ingår exportträffar, individuella företagskonsultationer, subventionerade marknadsundersökningar vid handelssekreterarkontoren, utökat antal exportchefer att hyra och vidgad säljreseverksamhet. Jag återkommer nu till anslagsfrågan. Totalt har beräknats 4 000 000 kr. i medelsbehov för dessa åtgärder. Vad gäller den tidigare nämnda bransch- och marknadsprioriteringen vill jag erinra om riksdagens beslut att denna bör göras mindre strikt när det gäller småföretagen.

SE föreslår att medel som anslås för tidskriften Sweden Now skall överföras till utrikesdepartementet och sammanföras med övriga statliga bidrag till tidskriften. Jag tillstyrker inte SE:s förslag.

För pris- och löneomräkning och som kompensation för devalveringens effekter beräknar jag sammanlagt 2 480 000 kr.

Med hänsyn till att särskilda exportfrämjande åtgärder kan komma att behöva vidtas på olika områden, som inte nu kan redovisas i detalj, anser jag att en medelsreserv bör ställas till regeringens disposition. Som exempel på sådana åtgärder kan nämnas inte bara projekt utan även informationsverksamhet, tidsbegränsad intensifierad kommersiell representation, utredningar och konsultinsatser. Jag beräknar 3 000 000 kr. för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Exportfrämjande åtgärder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 32 636 000 kr.

B 4. Utbildning i internationell marknadsföring m. m.

1976/77 Utgift	2 012 000	Reservation	1 144 610
1977/78 Anslag	2 133 000		
1978/79 Förslag	2 174 000		

Från anslaget bestrids statens utgifter för bidrag till vidareutbildning i internationell marknadsföring, bidrag till svenska handelskamrar i utlandet, praktikanter vid dessa handelskamrar samt exportfrämjande åtgärder i övrigt.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		SE	Föredra-ganden
1. Vidareutbildning i internationell marknadsföring	941 000	+ 115 000	+ 59 000
2. Svenska handelskamrar i utlandet	566 000	- 52 000	- 68 000
3. Praktikantverksamhet vid svenska handelskamrar i utlandet	197 000	- 40 000	- 47 000
4. Särskilda exportfrämjande uppdrag	360 000	+ 20 000	+ 166 000
5. Exportfrämjande åtgärder i övrigt	60 000	-	- 60 000
6. Ej disponerat belopp	9 000		- 9 000
	2 133 000	**+ 43 000**	**+ 41 000**

Vidareutbildning i internationell marknadsföring

Fr. o. m. budgetåret 1976/77 beräknas på detta anslag medel för vidareutbildning i internationell marknadsföring (prop. 1975/76:100 bil. 12 s. 29, NU 1975/76:36, rskr 1975/76:99). Medlen utgör bidrag för utveckling, regionalisering och modernisering m. m. av kurser inom detta utbildningsområde. Sveriges exportråd (SE) har tilldelats uppgifterna att bl. a. planera och samordna verksamheten samt besluta om bidrag. En särskild delegation för vidareutbildning i internationell marknadsföring har tillsatts av SE. Delegationen har i särskild skrivelse föreslagit att anslagets poster skall reduceras vilket kommer att medföra att fördelningen av medel bättre kan anpassas till uttalade behov.

Riksdagen har hösten 1977 med anledning av regeringens proposition 1977/78:40 (NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling beslutat att medel som anslås för vidareutbildning i internationell marknadsföring även skall kunna användas för åtgärder som vidtas för att komma till rätta med problemen med bristande språkkunskaper i småföretagen.

I avvaktan på den utvärdering av den verksamhet som har ålagts exportrådet beträffande vidareutbildning i internationell marknadsföring, äskas endast uppräkning med pris- och löneomräkning med 115 000 kr.

SE hemställer att anslaget för vidareutbildning i internationell marknadsföring ökas med 115 000 kr. till 1 056 000 kr.

Svenska handelskamrar i utlandet

De svenska handelskamrarna i utlandet beviljas statsbidrag enligt grunder som godkändes av riksdagen åren 1964 och 1965 (prop. 1964:1 bil. 12 s. 40, SU 1964:10, rskr 1964:10 och prop. 1965:1 bil. 12 s. 52, SU 1965:10, rskr 1965:10).

Statsbidraget utgörs av allmänt bidrag motsvarande 50 % av kamrarnas

intäkter från medlemsavgifter och av lönebidrag till handelskammarcheferna med belopp som varierar mellan 44 000 kr. och 60 000 kr.

För budgetåret 1977/78 har anvisats 566 000 kr. att fördelas mellan handelskamrarna i Paris, Buenos Aires och Sao Paulo. Handelskammaren i Buenos Aires upphör med sin verksamhet i och med utgången av innevarande budgetår.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening hemställer att bidrag för budgetåret 1978/79 skall utgå med 514 000 kr. till kamrarna i Paris och Sao Paulo. Av beloppet utgör 376 000 kr. allmänt bidrag och 120 000 kr. chefslönebidrag. För ATP-avgifter beräknas 18 000 kr.

Praktikanter vid de svenska handelskamrarna i utlandet

Handelskammaren i Buenos Aires upphör med sin verksamhet varvid behovet av medel minskas för en praktikant (– 70 000 kr.).

SE hemställer att 157 000 kr. anslås för budgetåret 1978/79, (en nettominskning av anslaget med 40 000 kr. till följd av att antalet praktikanter minskas). Härvid utgör 30 000 kr. en uppräkning för kostnadsökningar.

Särskilda exportfrämjande uppdrag

Budgetåret 1976/77 påbörjades en översiktlig marknadskartläggning inom Amerikas förenta stater. SE föreslår att 380 000 kr. anslås budgetåret 1978/79 till en fortsättning av denna kartläggning. Härav utgör 20 000 kr. en uppräkning för kostnadsökningar.

Anslagsposten Särskilda exportfrämjande uppdrag har tidigare benämnts Marknadskartläggning inom Amerikas förenta stater.

Exportfrämjande åtgärder i övrigt

Till exportfrämjande åtgärder i övrigt har för innevarande budgetår beräknats 60 000 kr. bl. a. för vidareutveckling av metoder för exportstödet.

Föredraganden

För vidareutbildning i internationell marknadsföring föreslår jag att anslaget räknas upp med 59 000 kr. som kompensation för kostnadsstegringen. Vidare tillstyrker jag förslaget att antalet anslagsposter bör reduceras för att en smidig anpassning skall kunna ske till behovet. Vidare bör bidragsandelen för ändamål för vilka bidrag utgått med mindre än 50 % höjas till högst 50 %.

Statsbidraget till de svenska handelskamrarna i utlandet utgörs enligt beslut av riksdagen av ett allmänt bidrag motsvarande 50 % av kamrarnas

intäkter från medlemsavgifter och av lönebidrag till handelskammarchefema.

Under innevarande budgetår kommer handelskammaren i Buenos Aires att upphöra med sin verksamhet. Mot bakgrund av detta beräknar jag statsbidraget till svenska handelskamrar i utlandet till sammanlagt 498 000 kr. vilket är en minskning med 68 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

För praktikanter vid de svenska handelskamrarna i utlandet beräknar jag med beaktande av såväl kostnadsstegringen (+ 23 000 kr.) som att praktikantplatser vid handelskammaren i Buenos Aires bortfaller (– 70 000 kr.) att medelsbehovet minskar med 47 000 kr.

För särskilda exportfrämjande uppdrag beräknar jag ett oförändrat medelsbehov till den del detta avser marknadskartläggning inom Amerikas förenta stater.

Därutöver beräknar jag 166 000 kr. till särskilda uppdrag för sakkunnig som ställs till SE:s förfogande.

För exportfrämjande åtgärder i övrigt beräknar jag att medelsbehovet helt utgår under detta anslag för att i stället tillgodoses under reservationsanslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder.

Jag har tidigare i proposition 1977/78:40 (NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling framhållit betydelsen av goda språkkunskaper för framgångsrika exportaffärer. Jag har särskilt påpekat att det bör åligga delegationen för vidareutbildning i internationell marknadsföring att uppmärksamma problemen kring de bristande språkkunskaperna inom småföretagen. Delegationen bör kunna lägga fram förslag till SE om lämpliga åtgärder för att komma till rätta med dessa problem. Eftersom goda språkkunskaper är nödvändiga även i större företag och i exportinriktade organisationer återkommer jag nu till denna fråga.

Företrädare för näringslivet har i den allmänna debatten pekat på att kunskaperna i bl. a. franska språket är mycket otillfredsställande hos många svenska exportörer. Jag har därför undersökt om det finns resurser för att bereda dem möjligheter att förbättra sina språkkunskaper. Det har därvid visat sig att ett begränsat antal svenska exportörer årligen skulle kunna beredas språkträning i Frankrike, bl. a. genom att praktisera vid franska företag. En förutsättning är dock att de ekonomiska frågorna kan lösas tillfredsställande. Även andra former av språkutbildning i Frankrike är möjlig.

Mot denna bakgrund anser jag att en svensk-fransk språkfond bör bildas ur vilken stipendier för språkutbildning med inriktning på franskt affärsspråk kan utdelas till anställda i svenska företag och organisationer. Fondens kapital kommer att bestå av medel som jag ämnar föreslå regeringen att tillskjuta från handels- och sjöfartsfonden som står till regeringens förfogande bl. a. för exportfrämjande åtgärder. Fonden som kommer att få ett startkapital

i storleksordningen 1,4 milj. kr. skall vara öppen för kapitaltillskott från andra t. ex. från näringslivet. Bidragen ur fonden avses utgå ur dess årliga avkastning. Med hänsyn till bidragens syfte att underlätta våra exportansträngningar anser jag att SE bör få i uppdrag att besluta om bidragen. Ett sådant uppdrag kan dock komma att innebära att SE åläggs myndighetsutövning. En förutsättning för att förvaltningsuppgifter som innebär myndighetsutövning skall få överlämnas till annan än myndighet är att överlämnandet sker genom lag (11 kap. 6 § regeringsformen). Genom lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m. har tidigare vissa sådana arbetsuppgifter överlämnats till SE. Bemyndigandet att handha de nya uppgifterna kan lämpligen tas in i denna lag och uttryckas så att SE bemyndigas besluta rörande statliga bidrag till språkutbildning med inriktning på affärsspråk. Härjämte bör i enlighet med vad jag i det föregående har anfört bemyndigandet för SE att besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos bl. a. handelssekreterare utvidgas till att även avse praktikanter hos utrikesrepresentationen.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom handelsdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m. Förslaget bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som bilaga 14:1.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.
2. till *Utbildning i internationell marknadsföring m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 174 000 kr.

B 5. Importkontoret för u-landsprodukter

1976/77	Utgift	1 000
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Importkontoret för u-landsprodukter inrättades den 1 januari 1975 (prop. 1974:57, UU 1974:7, rskr 1974:206). Kontoret har till uppgift att främja import till Sverige från u-länderna och därigenom bidra till dessa länders utveckling. Verksamheten finansieras från tredje huvudtitelns reservationsanslag C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram, posten 6. Övriga multilaterala bidrag. Kontoret leds av en direktör. Till kontoret är knuten en rådgivande nämnd. Importkontoret har på engelska språket antagit benämningen Import Promotion Office for Products from Developing Countries (IMPOD).

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Mynd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	of	of
Övrig personal	1	of	of
	5	**of**	**of**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	582 000	+ 72 583	+ 73 000
Sjukvård	2 000	of	of
Reseersättning (även utrikes resor)	98 000	+ 10 000	+ 10 000
Expenser	93 000	− 1 250	− 6 000
Lokalkostnader	154 000	+ 20 880	+ 21 000
Projektmedel	643 000	+ 622 000	+ 57 000
Till regeringens disposition	1 000 000	−	+ 300 000
Ej disponerat belopp	15 000		− 15 000
	2 587 000	**+ 724 213**	**+ 440 000**
Inkomster			
Från anslag under tredje huvudtiteln	− 2 585 000		− 440 000
Uppdragsverksamhet	− 1 000		of
Nettoutgift	**1 000**		**of**

Den verksamhet som bedrivs av kontoret ligger inom handelsdepartementets verksamhetsområde men finansieras enligt riksdagens beslut med biståndsmedel. Kontoret har möjlighet att bedriva viss uppdragsverksamhet.

Föredraganden

Importkontorets för u-landsprodukter försöksperiod utlöper vid utgången av innevarande budgetår. Regeringen har nyligen givit riksrevisionsverket i uppdrag att genomföra en förvaltningsrevision av importkontoret vilken beräknas vara klar senast den 1 september 1978.

För budgetåret 1978/79 anser jag att projektmedlen bör ökas med 357 000 kr. varav 300 000 kr. bör ställas till regeringens disposition.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag, efter samråd med statsrådet Ullsten, att ett formellt belopp om 1 000 kr. tas upp under anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Importkontoret för u-landsprodukter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 6. Sveriges turistråd

1976/77 Utgift	23 000 000	Reservation	0
1977/78 Anslag	23 000 000		
1978/79 Förslag	24 759 000		

Sveriges turistråd (ST) inrättades den 1 januari 1976 som en offentlig stiftelse av staten, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet (prop. 1975:47, NU 1975:34, rskr 1975:244). Rådet leds av en styrelse. Denna består av 17 ledamöter och lika många suppleanter. Styrelsen tillsätts av regeringen. Ledamöter och suppleanter representerar stiftarna samt f. n. LO, TCO, Svenska resebyråföreningen, Sveriges campingvärdars riksförbund, Sveriges hotell- och restaurangförbund, RESO, STF, SAS/Linjeflyg, SJ, Lantbrukarnas riksförbund och KF.

ST:s uppgift är att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja marknadsföring av turism i Sverige. Rådet skall därvid i första hand söka tillgodose behovet av semester och rekreationsresor hos en bred allmänhet i Sverige och de övriga nordiska länderna.

Rådet skall ta till vara möjligheterna till ett växande valutautflöde från utländska turister i Sverige, varvid särskilt marknadsföring av ledig kapacitet inom hotell- och turistanläggningar skall beaktas.

För att lösa sin uppgift är ST organiserat på fem enheter nämligen tre marknadsenheter för Sverige, Övriga Norden och Övriga utlandet, en utvecklings/utbildningsenhet samt en administrativ enhet inom vilken ryms en intendentur för viss förvaltning av Sverigehuset.

Sveriges turistråd

Verksamheten under 1977/78 kommer i stor utsträckning att innebära vidareutveckling och konsolidering av aktiviteter som planerats och i vissa fall påbörjats under 1976/77.

Under 1978/79 kommer ST:s externa åtgärder i huvudsak att omfatta: utbildningsaktiviteter avsedda i första hand för personal vid de olika regionala turistorganisationerna, cost/benefit-analyser i syfte att hjälpa kommuner, landsting och näring vid turistiska satsningar, medverkan vid produktion av kurspaket för vidareutbildning inom andra sektorer av turistnäringen, upprättande av datoriserade bokningscentraler i lämpliga geografiska områden som ett led i turistrådets ansträngningar att förbättra strukturen i svensk turistnäring samt genomförande av nationella och internationella marknadsförings- och informationskampanjer.

Ett mål är att kontinuerligt öka andelen intäkter utöver medel över statsbudgeten. Utbudet av service från turistrådet kommer att avgiftsbeläggas enligt principen för kostnadstäckning. Samfinansiering av aktiviteter kommer att eftersträvas i alla de fall där detta bedöms lämpligt.

ST har för budgetåret 1977/78 under anslaget B 6. Sveriges turistråd erhållit

23 milj. kr. att användas i enlighet med regeringens meddelade föreskrifter. Efter beslut av regering och riksdag har dock anslaget reducerats med två miljoner till 21 milj. kr. Med anledning av detta har ST förskjutit planerade åtgärder i tiden och genomför i stället en studie i effektivitetshöjande syfte.

I en särskild skrivelse har ST begärt 442 000 kr. för kompensation för effekter av devalveringen av den svenska kronan under hösten 1977.

ST begär en ökning av anslaget med 11 359 000 kr. och begär således ett anslag för budgetåret 1978/79 med 34 359 000 kr. Denna begärda anslagsökning inkluderar även kostnader för första etappen i en utveckling av regionala produktions- och bokningsorgan samt för utredning om datorisering av vissa administrativa rutiner. Riksdagen har tidigare beslutat i denna fråga med anledning av regeringens proposition 1977/78:40 (NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) avseende stöd för småföretagare.

Föredraganden

Sveriges turistråd (ST) började sin veksamhet den 1 januari 1976.

ST:s uppgift är att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja marknadsföring av turism i Sverige. Det är min uppfattning att marknadsföringen, som innefattar både undersökande, produktutvecklande och säljande åtgärder, är av central betydelse för en sund utveckling av turismen i Sverige. Om inte investeringar inom turistsektorn får det faktaunderlag som en grundlig kännedom om marknadens behov och önskningar innebär, är risken för felsatsningar stor.

Det åligger vidare ST särskilt att söka tillgodose behovet av semester- och rekreationsmöjligheter hos en bred allmänhet i Sverige och de övriga nordiska länderna. Vidare skall ST söka ta tillvara möjligheterna till ett växande valutainflöde från utländska turister och därvid särskilt beakta marknadsföring av ledig kapacitet inom hotell- och turistanläggningar.

Inte minst genom det ytterligare antal semesterdygn som den av riksdagen beslutade femte semesterveckan medför anser jag det viktigt att betona ST:s förstnämnda uppgift.

Mot bakgrund av Sveriges nuvarande betalninsbalansläge anser jag att ST bör göra stora ansträngningar att öka valutainflödet från utländska turister.

Verksamheten har under ungefär ett och ett halvt år varit föremål för uppbyggnad och utveckling. Den kan nu sägas ha tagit form och ST har fått den profil som avsågs då riksdagen beslöt att staten tillsammans med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet skulle bilda ST. ST har som ett led i en fortsatt utveckling föreslagit en kraftigt ökad verksamhet och medelsram för budgetåret 1978/79.

Jag är emellertid f. n. inte beredd att tillstyrka en kraftig expansion av verksamheten utan anser att ytterligare erfarenheter måste inhämtas, innan

beslut kan fattas om kraftigt vidgad verksamhet. Däremot anser jag att tiden är mogen för att närmare studera den övergripande styrningen av ST. Jag avser att i samråd med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet under det innevarande budgetåret låta studera denna fråga.

I enlighet med vad ST framhåller i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 förutsätter jag att ST kommer att sträva efter att kontinuerligt öka intäktsfinansieringen. ST skall därvid även eftersträva samfinansiering av aktiviteter i de fall där detta bedöms lämpligt.

Med anledning av propositionen (1977/78:40) om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling har riksdagen beslutat (NU 1977/78:34, rskr 1977/78:110) att ST skall deltaga i arbetet med regionala produktions- och bokningsorgan. Jag beräknar därför att i enlighet med riksdagens beslut ett belopp av 1 000 000 kr. anvisas för detta ändamål.

För ökad projektvolym i övrigt beräknar jag 1 000 000 kr. I kompensation för ökade priser och löner samt för effekterna vid utlandskontoren av devalveringen beräknar jag 1 759 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges turistråd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 24 759 000 kr.

B 7. Bidrag till Interamerikanska utvecklingsbanken

1977/78	Anslag	6 000 000
1978/79	Förslag	5 000 000

Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) inrättades år 1959. Banken har till uppgift att bidra till en ökad ekonomisk utveckling i de latinamerikanska medlemsländerna såväl individuellt som kollektivt. Härför skall banken bl. a. utnyttja egna resurser och upplånat kapital för finansiering av utvecklingsprojekt samt i övrigt främja investeringar av offentligt och privat kapital för utvecklingsändamål.

F. n. är 24 latinamerikanska u-länder, USA och Canada samt 15 icke regionala länder medlemmar i banken.

Nya regler för upphandling, som antagits av IDB:s direktion, trädde i kraft den 9 juli 1976 i samband med de första icke-regionala ländernas inträde i banken. Enligt dessa regler är all upphandling som finansieras med IDB-medel numera begränsad till bankens medlemsländer. Vid sådan upphandling erhåller företag – på samma sätt som vid leverans till projekt finansierade av Världsbanken och andra multilaterala biståndsinstitutioner – kontant betalning.

IDB-projekten har en dominerande ställning inom många sektorer i åtskilliga latinamerikanska länder. Detta kan få till följd att utrustning som köps till IDB-finansierade projekt, såsom kraftverk eller teleanläggningar, blir

standardbildande så att utrustning av samma fabrikat också köps in till icke IDB-finansierade projekt.

Latinamerika är traditionellt en viktig exportmarknad för svenska företag. Många av de projekt som finansieras av IDB ligger inom sektorer där svenska företag har goda möjligheter att göra sig gällande. Detta gäller särskilt industrier, gruvor, elkraft, transporter och kommunikationer (inkl. teleområdet).

Mot denna bakgrund beslöt riksdagen våren 1977 i enlighet med regeringens proposition 1976/77:83 om exportfrämjande åtgärder med avseende på u-länder att regeringen skulle förhandla med IDB och sluta avtal om svenskt medlemskap (NU 1976/77:47, rskr 1976/77:332). Under förhandlingsskedet skulle regeringen ytterligare analysera de aktuella omständigheterna i banken och värdera de tecken på positiva förändringar i IDB:s politik som åberopas i propositionen.

Under sommaren 1977 fördes förhandlingar mellan IDB och regeringen som företräddes av Sveriges ambassadör i Washington. I enlighet med riksdagens beslut insamlades under förhandlingsskedet ytterligare uppgifter om bankens politik. Bland de dokument som sålunda har insamlats och studerats är dokument som är styrande för bankens långsiktiga policy samt interna bankdokument över planerad verksamhet. Dessutom har samtal förts med representanter för banken och för vissa medlemsländer. De uppgifter som härigenom har kommit till regeringens kännedom bekräftar att IDB avser att öka sina insatser till de minst utvecklade länderna och den fattigare befolkningen i regionen. Jag återkommer till detta.

I september 1977 undertecknades en överenskommelse om svenskt medlemskap i IDB.

Bankens kapital och Sveriges andel

Bankens eget kapital består av dels aktiekapital s. k. ordinarie kapital och interregionalt kapital, dels en fond för särskild verksamhet. Vid utgången av år 1976 uppgick det ordinarie kapitalet till 6 893 milj. dollar, det interregionala kapitalet till 360 milj. dollar och fonden för särskild verksamhet till 4 463 milj. dollar. Det ordinarie kapitalet och det interregionala kapitalet består av dels kapital som är inbetalat av medlemsländerna, dels kapital som skall inbetalas vid anfordran, s. k. garantikapital. Den senare delen är den största, ungefär 85 %. Kapitalet i fonden för särskild verksamhet betalas in till fullo av medlemsländerna.

Bankens kapital kommer att öka genom större insatser från medlemsländerna. För perioden 1976–1978 skall bankens aktiekapital öka med 4 000 milj. dollar och fonden för särskild verksamhet med 1 045 milj. dollar. Under hösten 1977 har ett förslag lagts fram till bankens styrelse om att aktiekapitalet skall öka med ytterligare 1 300 milj. dollar, vilket till sin helhet skall vara garantikapital. Banken har inte föreslagit någon ökad insats från Sverige med

anledning av dessa kapitalökningar. Regeringen har inte heller för avsikt att föreslå något svenskt deltagande.

Vid sidan av aktiekapitalet och fonden för särskild verksamhet administrerar banken en rad andra fonder varav den svenska utvecklingsfonden för Latinamerika utgör en av de mindre. Denna fond som år 1966 upprättades genom ett avtal mellan IDB och svenska regeringen har tillförts 5 milj. dollar av statliga anslag för finansiellt utvecklingsbistånd. Fondmedlen har till fullo använts för ett vattenförsörjningsprojekt i Sao Paulo i Brasilien.

Enligt överenskommelsen om svenskt medlemskap i IDB har Sverige tecknat sig för ett kapital om sammanlagt 21,9 milj. dollar, vilket motsvarar ungefär 106,6 milj. kr. Som en jämförelse kan nämnas att Belgien har tecknat sig för 25 milj. dollar, Schweiz för 27,5 milj. dollar och Nederländerna för 18,7 milj. dollar.

Av Sveriges kapitaldel i IDB utgörs den ena hälften, 10,9 milj. dollar, av aktier som har tecknats i det interregionala kapitalet. Av det tecknade beloppet skall 1,8 milj. dollar dvs. ungefär 8,8 milj. kr. betalas in kontant under sjuårsperioden 1977–1983. Resterande aktieteckning, 9,1 milj. dollar, vilket motsvarar 44,5 milj. kr., utgör garantikapital.

Den andra hälften av Sveriges kapitaldel, 10,9 milj. dollar eller, 53,3 milj. kr. består av en andel i fonden för särskild verksamhet. Likvid för denna andel skall erläggas kontant under sjuårsperioden 1977–1983.

Inbetalning till banken sker dels genom direkta kontantbetalningar i svenska kronor dels genom utställande av skuldbevis vilka inlöses i svenska kronor under den angivna sjuårsperioden. Under hösten 1977 har Sverige totalt erlagt drygt 6,5 milj. kr. till IDB.

År 1978 skall Sverige betala kontant ungefär 5 000 000 kr. till IDB avseende såväl direkt kontantbetalning som inlösen av skuldbevis vilka har utställts år 1977.

Beloppen i svenska kronor är relativa. Detta beror på att Sverige i enlighet med avtalet om upprättande av banken har bundit sig för aktier resp. andel uttryckta i fasta dollarvärden. I det nämnda avtalet finns också en värdesäkringsklausul som innebär att medlemsländerna vid kursfluktuationer antingen får göra fyllnadsinbetalningar för redan erlagda medel eller erhåller återbetalningar från banken.

Sveriges röstetal och representation i banken

Genom överenskommelsen har Sverige erhållit ett visst antal röster i banken. Röstetalet kommer att uppgå till 1 041 vilket, då Sverige har fullgjort sina betalningsåtaganden, motsvarar mindre än 0,2 % av totala röstetalet i banken.

Medlemsländerna representeras i bankens styrelse av var sin ledamot och en suppleant för denne. I bankens direktion finns elva exekutivdirektörer varav två representerar de icke-regionala medlemsländerna. Sverige företräds

tillsammans med Belgien, Danmark, Finland, Italien, Nederländerna, Storbritannien och Västtyskland av en västtysk exekutivdirektör.

Övriga icke-regionala medlemsländer dvs. Frankrike, Israel, Japan, Jugoslavien, Spanien, Schweiz och Österrike representeras av en japansk exekutivdirektör. Banken har nyligen beslutat att tillsätta ytterligare en regional exekutivdirektör. Om bankens styrelse godkänner förslaget kommer antalet exekutivdirektörer att uppgå till tolv.

Regeringen har genom den tyske exekutivdirektören fått en god insyn i banken. Bankens utlåningsverksamhet följs noga och regeringen utnyttjar möjligheten att påverka låneinriktningen då banken skall ta ställning till enskilda lån.

Bankens utlåningsverksamhet 1976, plan för 1977 och utfall första halvåret 1977

Banken har i sin utlåningsverksamhet i ökad utsträckning orienterat sig mot de minst utvecklade länderna och regionerna i Latinamerika och mot de fattigaste samhällsskikten. Denna inriktning har kommit till uttryck inte bara i den prioritering som banken visar gentemot den grupp av länder som banken har klassificerat som de minst utvecklade i regionen eller som de med en begränad marknadspotential utan även i den speciella vikt banken lägger i att stödja de underutvecklade regionerna eller den fattigare befolkningen som finns i de länder som är mer utvecklade. Banken har för avsikt att fortsätta denna inriktning.

Banken beviljar lånemedel på dels kommersiella villkor från de ordinarie och interregionala kapitalen, dels särskilt gynnsamma, s. k. mjuka, villkor från fonden för särskild verksamhet till projekt i de latinamerikanska medlemsländerna. År 1976 uppgick den totala beviljade utlåningen till 1 528 milj. dollar vilket innebar en ökning med 11 % mot tidigare år.

För år 1977 har banken planerat bevilja en utlåning om totalt 1 800 milj. dollar varav 54 % avses finansieras från de ordinarie och interregionala kapitalen med viss kompletterande finansiering och 39 % från fonden för särskild verksamhet. Lånen från fonden planeras öka med 48 milj. dollar från 662 milj. dollar till 710 milj. dollar.

I tabell 1 återfinns bankens utlåning resp. planerad utlåning fördelad mellan olika grupper av länder för år 1976 och år 1977. Av denna framgår att andelen beviljade lån till de femton fattigaste länderna som endast har ungefär 15 % av befolkningen i de regionala medlemsländerna beräknas öka från 36 % till 38 %. För år 1978 förutses de femton minst utvecklade länderna erhålla en ytterligare ökad andel av den totala långivningen. Vad gäller dessa länders andel av lånen på mjuka villkor dvs. från fonden för särskild verksamhet förutses denna uppgå till 65 % år 1977 mot 56 % år 1976. Utlåningen per capita till de fattigaste länderna var år 1976 drygt 7 gånger större än den till de rikare länderna. Denna inriktning förstärks ytterligare i planerna för år 1977.

Tabell 1
Lån från IDB
Procentuell fördelning på ländergrupper och finansieringskälla

	Ordinarie och interregionalt kapital		Fonden för särskild verksamhet		Övriga finansieringskällor		Totalt	
	1976 utfall	1977 plan	1976 utfall	1977 plan	1976 utfall	1977 plan	1976 utfall	1977 plan
Grupp A: Mera utvecklade länder	74	76	8	14	16	–	41	46
Grupp B: Medelutvecklade länder	12	12	35	21	4	12	21	16
Grupp C: Länder med begränsad marknad	6	8	8	11	23	23	8	10
Grupp D: Mindre utvecklade länder	8	4	48	54	41	65	28	28
Regionala projekt	–	–	1	–	16	–	2	–
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100

Grupp A: Argentina, Brasilien, Mexico, Venezuela
Grupp B: Chile, Colombia, Peru
Grupp C: Barbados, Costa Rica, Jamaica, Panama, Trinidad och Tobago, Uruguay
Grupp D: Bolivia, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Nicaragua, Paraguay, Dominikanska republiken
Regionala projekt: Karibiska staterna, Centralamerikanska staterna, Andinska gruppen

De första tio månaderna år 1977 har IDB:s styrelse fattat beslut om mindre än hälften av den planerade totala utlåningen. En bidragande orsak till detta är den alltmer intensiva debatt som förs i banken om låneinriktningen. Under de månader Sverige har varit medlem har regeringen följt denna debatt med stort intresse och även sökt påverka bankens låneinriktning.

Trots att verksamheten under de tre första kvartalen 1977 har legat på en låg nivå kommer sannolikt banken att under år 1977 fatta beslut om utlåning i den för året planerade omfattningen.

IDB lägger i sin utlåning stor vikt vid projekt som är inriktade på landsbygdsutveckling och jordbruk, särskilt i fattigare delar av Latinamerika. Banken stödjer inte bara ökad jordbruksproduktion utan strävar även efter att förbättra levnadsnivån för den fattigare befolkningen i regionen genom projekt för landsbygdselektrificering, bättre vägar till marknadsplatser, dricksvattensystem, bättre kommunikationer, bättre sjuk- och hälsovård och större utbildningsmöjligheter.

Som exempel på projekt för vilka lån har beviljats under år 1977 kan nämnas elektrificering av landsbygden i Brasilien (55,7 milj. dollar), Jamaica (2,5 milj. dollar), stadsutveckling i Colombia (41 milj. dollar) och byggnation av mindre vägar i Costa Rica (21,5 milj. dollar).

Bankens utlåning år 1976 gick i stor utsträckning, 423 milj. dollar, till kooperativa föreningar och liknande organisationer. Totalt gick 28 % av bankens lån till jordbruk, 14 % till elektrisk energi och 16 % till transporter och kommunikationer. Andelen lån till jordbruk, transporter och kommunikationer år 1976 var förhållandevis hög i jämförelse med planeringsramen för perioden 1975–1978. Andelen lån till elektrisk energi och social infrastruktur var däremot förhållandevis låg.

Vid sidan om låneverksamheten lämnar IDB visst bistånd i form av bidrag till tekniskt samarbete, projektering och dylikt. Totalt lämnade IDB 30,9 milj. dollar i sådant stöd år 1976. Principerna för inriktningen av denna stödverksamhet är i stort desamma som för låneverksamheten.

Vid jämförelse av utlåningen från IDB och Världsbanken till IDB:s medlemsländer i Latinamerika under treårsperioden 1974–1976 kan noteras att 60 % av Världsbankens lån gick till de mera utvecklade länderna medan motsvarande procenttal för IDB var 45 %. IDB hade däremot en förhållandevis högre andel lån till de fattigaste länderna, 37 %, mot 23 % för Världsbanken. Totalt var utlåningen ungefär lika stor från de båda bankerna dvs. ungefär 4 miljarder dollar.

IDB finansierar i princip endast en del, 25 %, av de utvecklingsprojekt som bedrivs av de latinamerikanska medlemsländerna och som banken deltar i. Fram till utgången av år 1976 har banken finansierat drygt 10 000 milj. dollar, vilket i svenska kronor är knappt 50 000 milj. kr. i projekt som totalt kostar mer än 43 000 milj. dollar eller 200 000 milj. kr.

Med hänvisning till min redogörelse hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Interamerikanska utvecklingsbanken* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag om 5 000 000 kr.

C. KOMMERSKOLLEGIUM M. M.

C 1. Kommerskollegium

1976/77 Utgift	16 875 495
1977/78 Anslag	18 119 000
1978/79 Förslag	19 753 000

Kommerskollegium är central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor om handelspolitik och utrikeshandel samt vissa frågor i samband med näringsrättsliga regleringar och inrikeshandel.

Kommerskollegium leds av en styrelse. Chef för kollegiet är en generaldirektör, som är styrelsens ordförande. Inom verket finns en planeringssektion, fyra utrikeshandelsbyråer samt en byrå för inrikeshandel och administrativa frågor.

Till kollegiet är knutet ett handelspolitiskt råd och en CECA[1]-nämnd samt rådgivande nämnder för frågor rörande auktorisation och godkännande av revisorer samt för frågor rörande godkännande av tolkar och auktorisation av översättare.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Kommerskollegium	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	86	+ 6	+ 2
Övrig personal	64	+ 1	− 1
	150	**+ 7**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	13 789 000	+ 3 681 000	+ 2 111 000
Sjukvård	37 000	of	− 2 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	176 000	+ 65 000	of
Lokalkostnader	1 384 000	+ 133 000	+ 59 000
Expenser	733 000	+ 225 000	+ 15 000
(därav engångsutgifter)	(18 000)		(7 000)
Automatisk databehandling	126 000	+ 2 000	+ 35 000
Stipendier till svenska praktikanter vid internationella organisationer	20 000	of	of
Till regeringens disposition	1 688 000	of	− 418 000
Ej disponerat belopp	166 000	−	− 166 000
	18 119 000	**+ 4 106 000**	**+ 1 634 000**

Kommerskollegium

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 224 620 kr.

2. I 0-alternativet, som kräver en anslagsreducering med 1 017 898 kr. förordar kommerskollegium i första hand en nedskärning av kollegiets personalresurser.

[1] CECA = Europeiska kol- och stålgemenskapen

3. För att kunna uppfylla de krav som ställs på kollegiets utredningsförmåga behöver utrikeshandelsbyråerna förstärkas med två handläggare (+ 277 839 kr.). På grund av ökade uppgifter på planeringssektionen samt ökat planeringsansvar med anknytning till den ekonomiska försvarsberedskapen föreslås en förstärkning med en handläggare (+ 119 796 kr.). Inrikes- och administrativa byrån behöver förstärkas med två handläggare för ärenden rörande auktorisation och godkännande av revisorer (+ 208 901 kr.), en handläggare för administrativa uppgifter (+ 101 865 kr.) och ett biträde på tolksektionens kansli (+ 79 163 kr.).

4. För verksamheten med godkännande av tolkar och auktorisation av översättare behövs arvodesmedel till ökade konsultkostnader (+ 600 000 kr.). Medel till ytterligare arbetskraft och expertis bör anvisas med 115 000 kr.

5. Anslagsposten Reseersättningar bör räknas upp med 60 000 kr. på grund av ökade kostnader för tolk- och translatorsverksamheten samt med 5 000 kr. för ökade utbildningsinsatser. Personalökningar motiverar att anslagsposten Lokalkostnader räknas upp med 13 880 kr. För nyanskaffning av inventarier samt för täckande av följdkostnader för nya tjänster behövs ett engångsanslag på 41 000 kr. Anslagsposten Expenser behöver därutöver räknas upp med 76 625 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 753 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en handläggare på planeringssektionen. Detta sammanhänger med att sektionen i ökad grad inriktas på att förstärka beredskapen på det handelspolitiska området. Jag har vidare beräknat medel för en handläggare på andra utrikeshandelsbyrån för det ökande arbetet med förberedelser inför bilaterala textilbegränsningsavtal respektive bilaterala handels- och samarbetsavtal. Jag har även beräknat medel för ökade konsultinsatser för verksamheten med godkännande av tolkar. Genom rationaliseringsåtgärder räknar jag med att en tjänst som expeditionsvakt kan dras in. Jag avser vidare att undersöka förutsättningarna för att höja avgifterna för autkorisation av revisorer samt för näringstillstånd och bolagsärenden.

Genom att importövervakningssystemet för viss tekoimport inte längre omfattar EG- och EFTA-länderna har medelsbehovet beräknats minska för licensenheten. Det internationella ekonomiska läget är emellertid osäkert vilket kan få handelspolitiska återverkningar. Sverige måste vara berett att möta effekten på vår handel av åtgärder som andra länder vidtar. Även nu pågående eller förestående textilförhandlingar med andra länder kan få återverkningar på den svenska licensadministrationen. Jag finner det därför vara väsentligt att hålla beredskapen och vid eventuellt behov kunna öka insatserna. Om kollegiets verksamhet därvid skulle kräva resurstillskott, kan detta ges efter prövning av regeringen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommerskollegium* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 19 753 000 kr.

C 2. Bidrag till vissa internationella byråer m. m.

1976/77	Utgift	1 043 930
1977/78	Anslag	1 019 000
1978/79	Förslag	3 709 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organ. För budgetåret 1978/79 torde medel beräknas enligt följande.

		1977/78	1978/79 Ändring
1.	Internationella byrån i Paris för utställningar (prop. 1947:1 bil. 12 s. 156)	23 000	+ 3 000
2.	Världsorganisationen för intellektuell äganderätt, internationella byrån[1] (WIPO/BIRPI) (prop. 1956:1, bil. 12 s. 161, 1963:1, bil. 12 s. 152)	478 000	+ 271 000
3.	Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC) (prop. 1951:47)	18 000	+ 5 000
4.	Internationella studiegruppen för bly- och zinkfrågor (prop. 1960:1, bil. 12 s. 284)	18 000	+ 27 000
5.	Internationella kaffeorganisationen (prop. 1962:1, bil. 12 s. 281)	170 000	+ 35 000
6.	Internationella gummistudiegruppen (prop. 1966:1, bil. 12 s. 168)	20 000	+ 5 000
7.	Internationella kakaoorganisationen (prop. 1973:36)	32 000	+ 10 000
8.	Organisationen för de järnmalmsexporterande länderna (prop. 1975/76:24)	250 000	+ 25 000
9.	Internationella rådet för samarbete på tullområdet[2]	–	+ 353 000
10.	Internationella tulltariffbyrån[2]	–	+ 74 000
11.	GATT-organisationen[2]	–	+ 1 882 000
12.	Övrigt	10 000	–
	Totalt	1 019 000	+ 2 690 000

[1] *Avgifter*

Parisunionen, skydd av industriell äganderätt
Niceunionen, varumärkesklassificering
Locarnounionen, mönsterklassificering

Frivilliga bidrag

Konventionen angående internationellt patentsamarbete (PCT)
Kommittén för internationellt samarbete för informationsåtervinning mellan patentverk (ICIREPAT)
Konventionen angående internationell patentklassificering (IPC)

[2] Överflyttad från VIII huvudtiteln

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 709 000 kr.

C 3. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1976/77	Utgift	746 816
1977/78	Anslag	778 000
1978/79	Förslag	887 000

Från anslaget bestrids utgifter för arvoden, expenser m. m. för granskningsnämnden för försvarsuppfinningar, resegarantinämnden, lotterinämnden, handelsprocedurrådet och oljekrisnämnden.

Lotterinämnden är central myndighet för frågor om tillämpningen av lotteriförordningen (1939:207, omtryckt 1974:221). Det åligger nämnden att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av förordningen och att handlägga besvär över länsstyrelses beslut enligt densamma. I anslutning härtill lämnar nämnden råd och anvisningar. Nämnden skall vidare verka för ändamålsenlig kontroll av lotterier.

Handelsprocedurrådet är ett organ som drivs gemensamt av svenska staten och Sveriges industriförbund. Rådet skall som centralt organ utarbeta och befordra utarbetande av lösningar, som innebär förenkling av handelsprocedurer. Med handelsprocedurer förstås de åtgärder, rutiner och formaliteter som är förknippade med insamlingar, presentation, överföring och behandling av information som är nödvändig i nationell och internationell handel. Rådet skall verka för att sådana lösningar kommer till användning inom den offentliga förvaltningen och inom näringslivet. Rådets verksamhet skall finansieras av parterna till lika delar.

Medelsförbrukningen för nämnda institutioner har för budgetåret 1978/79 beräknats enligt följande.

		1977/78	Beräknad ändring 1978/79
1.	Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar (prop. 1971:138)	50 000	of
2.	Oljelagringsrådet (prop. 1957:144 och 1969:136)	9 000	– 9 000
3.	Resegarantinämnden (prop. 1972:92)	25 000	– 5 000
4.	Lotterinämnden (prop. 1974:51)	450 000	+ 127 000
	Ej disponerat belopp	4 000	– 4 000
5.	Handelsprocedurrådet (prop. 1975:41)	230 000	of
6.	Oljekrisnämnden (prop. 1975:42)	10 000	of
		778 000	**+ 109 000**

Föredraganden

Oljelagringsrådet upphör fr. o. m. budgetåret 1978/79 (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr. 1976/77:311).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet till 887 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 887 000 kr.

D. PRIS-, KONKURRENS- OCH KONSUMENTFRÅGOR

D 1. Marknadsdomstolen

1976/77	Utgift	1 133 960
1977/78	Anslag	1 187 000
1978/79	Förslag	1 408 000

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet, marknadsföringslagen (1975:1418, ändrad 1976:55 jfr 1976:292) och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor (ändrad senast 1977:452).

Marknadsdomstolen består av ordförande och vice ordförande samt åtta andra ledamöter, av vilka två är särskilda ledamöter, en för ärenden om konkurrensbegränsning och en för ärenden enligt marknadsföringslagen jämte ärenden om oskäliga avtalsvillkor. Av övriga ledamöter företräder tre företagarintressen och tre konsument- och löntagarintressen. Till domstolen är knutet ett kansli.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Marknads-domstolen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande	4	+ 1	of.
Övrig personal	5	of.	of.
	9	**+ 1**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	923 000	+ 313 070	+ 103 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar (även för utrikes resor)	33 000	+ 7 000	+ 3 500
Lokalkostnader	180 000	+ 107 900	+ 104 500
Expenser	40 000	+ 30 000	+ 20 000
Ej disponerat belopp	10 000	–	– 10 000
	1 187 000	**+ 457 970**	**+ 221 000**

Marknadsdomstolen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 260 332 kr.

2. 0-alternativet skulle medföra en nedskrivning av anslagsposten för lönekostnader med 70 251 kr. och nödvändiggöra en minskning av domstolens kansli. Konsekvenserna skulle bli ökad handläggningstid och växande ärendebalansering.

3. Med hänsyn bl. a. till de uppgifter som föranleds av den nya marknadsföringslagen erfordras en tjänst som kanslichef (+ 173 138 kr.).

4. Den ökade arbetsbelastningen erfordrar att en skrivautomat hyrs (+ 18 000 kr.) och att en ny stencileringsmaskin inköps (+ 6 500 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marknadsdomstolen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 408 000 kr.

D 2. Näringsfrihetsombudsmannen

1976/77 Utgift	2 481 702
1977/78 Anslag	2 489 000
1978/79 Förslag	2 852 000

Näringsfrihetsombudsmannen (NO) handhar uppgifter som tillkommer honom enligt lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

NO biträds i sin tjänsteutövning närmast av en ställföreträdare. Verksamheten är uppdelad på rotlar.

	1977/78	Beräknad förändring 1978/79	
		NO	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	14	+ 2	of.
Övrig personal	6	+ 1	of.
	20	**3**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	2 199 000	+ 637 000	+ 353 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Reseersättning	31 000	+ 3 000	+ 3 000
Lokalkostnader	172 000	+ 30 000	+ 27 000
Expenser	59 000	+ 28 000	+ 3 000
Ej disponerat belopp	23 000	–	– 23 000
	2 489 000	**+ 698 000**	**+ 363 000**

Näringsfrihetsombudsmannen

1. Pris- och löneomräkningar m. m. 393 200 kr.

2. I 0-alternativet förordas en personalminskning vilket skulle medföra minskat utrymme för egna initiativärenden.

3. Personalförstärkningar erfordras till följd av att antalet ärenden ökar och

att de tenderar att bli mer omfattande och komplicerade. En f. n. vakanthållen tjänst som byrådirektör i Fe 16 yrkas återbesatt (+ 77 000 kr.). Här jämte begärs en tjänst som amanuens i högst F 10 (+ 92 000 kr.) och en tjänst som kanslist i Fe 7 (+ 89 000 kr.). Vidare yrkas utbyte av en amanuenstjänst mot en tjänst i högst Fe 13 (+ 10 000 kr.) samt utbyte av 2 kontoristtjänster i T1/F1 mot två kansliskrivaretjänster i högst F 5 (+ 16 000 kr.). Engångsanslag för förnyelse av äldre möbelbestånd yrkas även (+ 15 000 kr.). Härtill kommer följdkostnader (+ 6 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Näringsfrihetsombudsmannen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 852 000 kr.

D 3. Statens pris- och kartellnämnd

1976/77	Utgift	22 230 573
1977/78	Anslag	20 186 000
1978/79	Förslag	23 320 000

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) är central förvaltningsmyndighet för frågor rörande prisövervakning och har till uppgift att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom näringslivet med undantag av bank- och försäkringsväsendet. Nämnden skall föra kartellregister samt utföra sådana utredningar som behövs för den löpande pris- och marginalövervakningen och för tillämpning av lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor (ändrad senast 1977:452).

Nämnden leds av en styrelse. Denna består av generaldirektören, åtta andra ledamöter, som regeringen utser särskilt, samt två personalföreträdare.

Inom nämnden finns en avdelning för pris- och konkurrensövervakning samt utredande verksamhet och en avdelning för administration, statistik och information. Vidare finns ett planeringssekretariat.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		SPK	Föredraganden
Personal[1]			
Handläggande personal	146	+ 1	+ 1
Övrig personal	75	of.	of.
	221	**+ 1**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	15 884 000	+ 2 574 000	+ 2 526 000
Sjukvård	47 000	of.	of.
Rescersättningar (även för utrikes resor)	153 000	+ 2 000	+ 4 000
Lokalkostnader	2 102 000	+ 894 000	+ 894 000
Expenser	1 626 000	+ 306 000	− 32 000
(därav engångsanvisningar)	(–)	(42 000)	(–)
Allmän upplysningsverksamhet	109 000	+ 9 000	+ 7 000
Ej disponerat belopp	265 000	−	− 265 000
	20 186 000	**+ 3 785 000**	**+ 3 134 000**

[1] Inkl. extra anställd personal för bl. a. handläggning av prisstoppsärenden den 1 juli 1977.

Statens pris- och kartellnämnd

1. Pris- och löneomräkning 3 456 000 kr.

2. 0-alternativet innebär för nämndens del minskad insats för den pris- och konkurrensövervakande samt utredande verksamheten (fem tjänster), nedläggning av storföretagsregistret och minskning av kartellregistret (fyra tjänster) samt nedläggning av publikationen Marknad och fusioner.

3. Personalförstärkning yrkas vid avdelningen för pris- och konkurrensövervakande verksamhet med en handläggare (+ 130 000 kr.).

4. Medel begärs för omvandling av fyra tjänster i biträdeskarriär till handläggartjänster (+ 40 000 kr.).

5. Ökade resurser begärs för personalutbildning (+ 77 000 kr.).

6. Expensmedlen behöver räknas upp bl. a. för ökat utnyttjande av automatisk databehandling och för inventarier (+ 82 000 kr.).

Föredraganden

Det är en viktig uppgift för samhället att följa utvecklingen på områden av betydelse för boendekostnadernas utveckling. Efter samråd med statsrådet Friggebo tillstyrker jag den begärda personalförstärkningen för de uppgifter inom området som nämnden har att fullgöra.

Bl. a. för att möjliggöra denna personalförstärkning bör anslagsposten Expenser minskas. Jag vill härvid peka på att nämnden i sin anslagsfram-

ställning visat att publikationen Marknad och fusioner, vilken – i enlighet med statsmakternas beslut – avses vara självbärande, måste subventioneras med expensmedel.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet till 23 320 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 23 320 000 kr.

Konsumentverket

Det nuvarande konsumentverket bildades den 1 juli 1976 genom att de tidigare myndigheterna konsumentombudsmannen och konsumentverket fördes samman till en myndighet.

Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor och har till uppgift att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden. I anslutning härtill fullgörs de uppgifter, som enligt marknadsföringslagen (1975:1418, ändrad 1976:55 jfr 1976:292) och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor (ändrad senast 1977:452) ankommer på konsumentombudsmannen.

Verket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Denne är tillika konsumentombudsman. Inom verket finns ett KO-sekretariat, två avdelningar för olika sakområden, en allmän byrå, en informationsbyrå, en teknisk byrå och en administrativ byrå. Till verket är knuten en rådgivande nämnd för glesbygdsfrågor, glesbygdsnämnden.

Konsumentverket är huvudman för försöksverksamheten med allmänna reklamationsnämnden.

Medel för verksamheten anvisas i första hand under följande anslag.

D 4. Konsumentverket: Förvaltningskostnader
D 5. Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m. (tidigare benämnt Forskning m. m.)
D 6. Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden

Konsumentverket ansvarar även för vissa medel, som anvisas under anslaget D 7. Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m., och för medlen under anslaget V:8 Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd.

Anslaget D 4 är ett förslagsanslag. Medlen där anvisas i programtermer. Följande programindelning gäller tills vidare.

1. Marknadsinriktade aktiviteter.
2. Systeminriktade aktiviteter.
3. Allmän information.
4. Varuprovningar m. m. på uppdrag.

Programmet Varuprovningar m. m. på uppdrag redovisas under en

förslagsvis betecknad anslagspost med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under denna post redovisas kostnader och intäkter för verkets uppdragsverksamhet. Anslagsposten får inte belastas. För att lösa tillfälliga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten disponerar konsumentverket en rörlig kredit hos riksgäldskontoret på högst 100 000 kr.

Anslaget D 5 är ett reservationsanslag, från vilket verkets bidrag till externa undersökningar och studieverksamhet utgår. Anslaget D 6 är ett förslagsanslag, som finansierar försöksverksamheten med allmänna reklamationsnämnden.

D 4. Konsumentverket: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift	29 363 477
1977/78 Anslag	31 350 000
1978/79 Förslag	35 625 000

Programsammanställning

		1 000-tal kronor		
		1977/78	1978/79 Beräknar	
		Anslag	Konsument-verket	Föredra-ganden
1.	Marknadsinriktade aktiviteter	18 052	23 653	20 930
2.	Systeminriktade aktiviteter	7 051	8 844	8 138
3.	Allmän information	8 091	10 902	9 606
4.	Varuprovningar m. m. på uppdrag	1	1	1
	Summa kostnader	**33 195**	**43 400**	**38 855**
	Avgår intäkter under anslaget	2 345	3 230	3 230
	Ej disponerat belopp	500	–	–
	Summa anslag	**31 350**	**40 170**	**35 625**

Konsumentverket

Det primära målet för verksamheten är att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden. Arbetet inriktas härvid i första hand på problem som berör människors liv, hälsa och säkerhet, på mer betydande ekonomiska risksituationer, på svaga konsumentgrupper samt på frågor som hänger samman med möjligheterna att rationalisera hushållens arbete och minska hushållens energikonsumtion.

Programmet Marknadsinriktade aktiviteter

Målet för verksamheten inom programmet är att påverka producenter, distributörer och marknadsförare att anpassa sin verksamhet efter konsu-

menternas behov och att för konsumenterna ange möjligheter till ett resursutnyttjande som tillgodoser deras behov.

Verksamheten inom programmet består i huvudsak av projekt av mer långsiktig och övergripande natur, handläggning av ärenden enligt marknads- och avtalsvillkorslagarna samt rådgivning och annan information till kommunala och regionala konsumentvägledare och till allmänheten. Det viktigaste medlet för programmet är producentpåverkan genom sådana riktlinjer för företagens marknadsföring och produktutformning som verket enligt sin instruktion har att utfärda. Verksamheten inom programmet har därför i stor utsträckning inriktats på att ta fram riktlinjer.

Pris- och löneomräkningen under programmet uppgår till 3 224 000 kr. I 0-alternativet förordas en minskad produktion av material till den kommunala verksamheten samt minskning av resurserna för konsulter och externa uppdrag. Åtgärderna skulle innebära en urholkning av servicen till den kommunala verksamheten samt att projekt som ofta sträcker sig över flera verksamhetsår, i vissa fall måste avbrytas och i andra fall kraftigt försenas.

Verket begär en personalförstärkning för frågor enligt avtalsvillkorslagen främst med anledning av att lagen utvidgats till att omfatta fast egendom, för frågor enligt marknadsföringslagen (+ 368 000 kr.) samt för frågor om bostadens försörjningssystem (värme, vatten, avlopp) (+ 120 000 kr.). Konsumentkreditlagen, som nyligen antagits av riksdagen (prop. 1976/77:123, LU 1977/78:5, rskr 1977/78:25), innebär att verket åläggs nya uppgifter. Verket behöver ytterligare resurser för denna verksamhet (+ 711 000 kr.). Mera resurser behövs också för service till kommunal konsumentverksamhet (+ 474 000 kr.). Medlen för konsultupphandling måste förstärkas (+ 495 000 kr.). Ytterligare resurser krävs för biträdesgöromål (+ 44 000 kr.).

Programmet Systeminriktade aktiviteter

Målet för programmet är att verka för en från konsumentsynpunkt önksvärd utveckling när det gäller distributionssystemets utformning, hushållens ekonomi, undervisning och utbildning i konsumentfrågor samt den kommunala och regionala konsumentpolitiska verksamheten.

Verksamheten inom programmet riktar sig till näringsliv, myndigheter, folkrörelser och enskilda konsumenter. Under budgetåret 1976/77 har verksamheten för stöd till kommersiell service i glesbygd intensifierats. Inom området distributionsfrågor har resurser satsats på projektverksamhet och kontaktskapande verksamhet med främst dagligvarublocken. Verket har samarbetat med skolmyndigheter för att stärka konsumentfrågornas ställning på olika nivåer inom skolan. Kurser för lärare har genomförts och läromedel har utarbetats. Utbyggnaden av konsumentverksamheten i kommunerna har fortsatt i den takt som verket tidigare förutsett. Under verksamhetsåret har antalet kommuner med konsumentpolitisk verksamhet

ökat från ca 100 till drygt 150. Samarbetet mellan verket och den regionala konsumentverksamheten har intensifierats under året.

Pris- och löneomräkningen uppgår till 1 238 000 kr. 0-alternativet skulle innebära att verkets produktion av läromedel och material till den kommunala verksamheten måste skäras ner. Kursverksamheten för kommunala och regionala tjänstemän samt fortbildningsinsatser för lärare skulle vidare reduceras.

De ökande kraven på utbildningsinsatser på det konsumentpolitiska området inom alla stadier av skolan och för kommunala och regionala konsumentvägledare medför behov av resursförstärkning (+ 200 000 kr.). Den ökande kommunala konsumentverksamheten ställer krav på ett resurstillskott (+ 50 000 kr.). För hushållsbudgetfrågor föreslås en förstärkning (+ 170 000 kr.).

Programmet Allmän information

Målet för verksamheten inom programmet är att sprida kännedom om förhållanden av konsumentpolitiskt intresse. Det kan vara fråga om kampanjverksamhet i hushållsekonomiska frågor och prisfrågor eller information om ny lagstiftning på det konsumenträttsliga området. Hit hör också information i olika former om den egna verksamheten.

Konsumentverkets arbete med icke periodiska publikationer har under 1976/77 expanderat både vad gäller intäkter och antalet sålda skrifter. Tidningen Råd och Röns prenumererade upplaga har ökat. Verket har drivit flera olika kampanjer under budgetåret.

Pris- och löneomräkningen för programmet uppgår till 1 519 000 kr. 0-alternativet skulle innebära att kampanjer om priser och andra hushållsekonomiska frågor inte kan genomföras samt att planerad informationsservice när det gäller bl. a. produktsäkerhets- och energifrågor, måste omprövas.

Resursförstärkningar behövs för kampanj om jämförpriser (+ 300 000 kr.). Den alltmer utbyggda kommunala konsumentverksamheten kommer att behöva ökat stöd i form av trycksaker och utställningsmaterial (+ 175 000 kr.). För produktion av speciellt informationsmaterial avsett för invandrare och andra resurssvaga konsumentgrupper erfordras ytterligare resurser (+ 110 000 kr.).

Programmet Varuprovningar m. m. på uppdrag

Programmet omfattar varuprovningar m. m. som verket mot betalning åtar sig att utföra. Verksamheten som bedrivs med full kostnadstäckning syftar till att främja en för konsumenterna gynnsam produktutveckling.

Verksamheten antas öka med 20 % i förhållande till budgetåret 1976/77, vilket innebär att intäkter och kostnader beräknas uppgå till 400 000 kr. vardera.

Gemensamma funktioner

Verket har under år 1977 erhållit ytterligare lokaler då de som f. n. disponeras är otillräckliga. Kostnaderna för lokalvård har därigenom ökat (+ 57 000 kr.). Medbestämmandelagen och jämställdhetsfrågor ställer vidare ökade krav på resurser (+ 214 000 kr.). Resursförstärkning för personalvård erfordras (+ 50 000 kr.). Personalutbildningen kräver ökade resurser (+ 40 000 kr.).

Intäkter under anslaget

Under anslaget redovisas intäkter huvudsakligen från försäljning av publikationer.

Verket räknar med att intäkterna under budgetåret 1978/79 kommer att överstiga vad som beräknats i statsbudgeten för 1977/78 med 885 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 35 625 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen till 5 129 000 kr. Vidare har jag beräknat en förstärkning av anslaget för bl. a. nya uppgifter med anledning av konsumentkreditlagen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konsumentverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 35 625 000 kr.

D 5. Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m.

1976/77	Utgift[1]	1 805 000	Reservation	95 000
1977/78	Anslag[1]	2 052 000		
1978/79	Förslag	2 052 000		

[1] Anslaget Konsumentverket: Forskning m. m.

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till externa projekt och studieverksamhet inom konsumentpolitiska problemområden.

Konsumentverket

1. Pris- och löneomräkning 205 000 kr.

2. 0-alternativet innebär att antalet deltidsanställda forskare måste minskas samt att bidraget till studieförbundens verksamhet måste reduceras.

3. Det forskningsarbete som påbörjats inom det konsumenträttsliga området kommer att fullföljas och utvidgas. Det finns vidare ett påtagligt behov av forskning som belyser hur av samhället utfärdade lagar och normer

påverkar konsumenter och producenter. Effekterna av den utbyggda kommunala konsumentverksamheten bör särskilt analyseras. Verket anför vidare att bidragen till studieförbundens verksamhet på det konsumentpolitiska området måste öka till följd av utbyggnad av den kommunala konsumentverksamheten. Anslaget föreslås uppräknat till 2 550 000 kr. (+ 498 000 kr.).

Föredraganden

Med konsumentforskning avses i allmänhet vetenskapligt studium av konsumentens och hushållets problem i samband med förvärv och användning av varor och tjänster. Konsumentforskningen har stort tvärvetenskapligt inslag. Inom de samhällsvetenskapliga och juridiska fakulteterna kan flertalet ämnen direkt eller indirekt föra konsumentforskningen framåt.

Konsumentforskningen finansieras via olika organisationer bl. a. forskningsråden, styrelsen för teknisk utveckling, högskolan, konsumentverket och olika organisationer i näringslivet.

Över konsumentverkets anslag Forskning m. m. finansieras olika projekt vars syfte är att analysera viktiga konsumentpolitiska problemområden. Avsikten är att den externa undersökningsverksamheten skall knyta an till verkets nuvarande och planerade arbete på ett sådant sätt att idéer, metoder och resultat på ett naturligt sätt integreras i den löpande verksamheten. Kravet på de externa projekten är att de har en problemuppfångande, problemanalyserande, problemlösande eller effektmätande karaktär och att de kan ge underlag för verkets konsumentpolitiska åtgärder.

Jag anser det angeläget att konsumentverket även fortsättningsvis har resurser för externa undersökningar som direkt knyter an till verkets löpande arbete. Den beskrivning jag nyss har lämnat av verkets externa projekt antyder dock att det inte är helt korrekt att kalla denna verksamhet forskning. Konsumentverkets definition i det praktiska arbetet är också mycket snävare än den allmänna definition som jag tidigare har angivit. Enligt vad jag har erfarit prövar också konsumentverket f. n. hur verkets framtida satsningar på den externa undersöknigsverksamhet som finansieras över detta anslag skall inriktas. Jag föreslår att anslaget benämns Undersökningsverksamhet m. m. Jag förordar att konstruktionen med ett reservationsanslag tills vidare bibehålls.

Jag beräknar oförändrat anslagsbelopp och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m.* anvisa ett reservationsanslag av 2 052 000 kr.

D 6. Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden

1976/77	Utgift	3 684 987
1977/78	Anslag	3 749 000
1978/79	Förslag	4 539 000

Allmänna reklamationsnämnden har till uppgift att på begäran av enskild konsument pröva tvist mellan konsumenten och näringsidkare rörande vara eller tjänst samt besluta om hur tvisten enligt nämndens mening bör lösas. Nämnden avger därjämte på begäran av domstol yttrande jämlikt lagen om rättegång i tvistemål om mindre värden.

Verksamheten hos nämnden drivs f. n. på försök med konsumentverket som huvudman. Hos nämnden finns en heltidsanställd ordförande, en heltidsanställd vice ordförande och sju ytterligare vice ordförande samt sjuttiofyra ledamöter. Verksamheten är uppdelad på tio avdelningar. Till nämnden är knutet ett kansli.

Konsumentverket

1. Pris- och löneomräkning 819 800 kr.
2. 0-alternativet innebär en kraftig minskning av antalet sammanträden vilket skulle medföra förlängda handläggningstider och ökade ärendebalanser.
3. För att minska ärendebalansen och handläggningstiderna krävs resursförstärkningar (+ 418 200 kr.).
4. Arvodena till de deltidsanställda vice ordförandena bör höjas (+ 83 000 kr.).
5. Medel för en sammanställning av nämndens avgöranden av intresse för bl. a. domstolar m. m. erfordras (+ 30 000 kr.).

Föredraganden

Jag beräknar en ökning av anslaget med 790 000 kr. till 4 539 000 kr. Ökningen möjliggör bl. a. en förstärkning av nämndens kansli.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 539 000 kr.

Stöd till kommersiell service

Sedan den 1 juli 1973 utgår statligt stöd till kommersiell service i glesbygd, främst inom det s. k. inre stödområdet. Sådant stöd utgår i form av dels hemsändningsbidrag till kommun som subventionerar hemsändning av dagligvaror, dels investeringsstöd till näringsidkare som saluhåller dagligvaror. Investeringsstödet omfattar investerings- och avskrivningslån samt kreditgarantier.

Från förevarande anslag bestrids utgifter för hemsändningsbidrag och för infriande av statlig kreditgaranti. För budgetåret 1977/78 har 2 300 000 kr. beräknats för hemsändningsbidrag och 200 000 kr. för infriande av kreditgarantier. Ramen för tecknande av garantier är f. n. 2 000 000 kr.

Riksdagen har nyligen fattat principbeslut om utbyggda stödåtgärder för kommersiell service (prop. 1977/78:8, NU 1977/78:14, rskr 1977/78:43). Det utbyggda stödet omfattar utöver de hittills gällande stödformerna även driftstöd i vissa fall till nedläggningshotade butiker. Stöd kan utgå i alla delar av landet, där servicesituationen påkallar det. Vid behandlingen av nu nämnda åtgärder uttalades, att berörda anslagsfrågor skulle tas upp i budgetpropositionen för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

De medel som behövs för stödverksamheten bör tas upp under två anslag, dels liksom hittills ett förslagsanslag som bör avse hemsändningsbidrag och infriande av statlig kreditgaranti samt härjämte det nya driftstödet, dels liksom f. n. ett investeringsanslag under Fonden för låneunderstöd för avskrivnings- och investeringslån. Förslagsanslaget bör benämnas Bidrag till kommersiell service och investeringsanslaget bör benämnas Lån till investeringar för kommersiell service.

D 7. Bidrag till kommersiell service

1976/77	Utgift[1]	220 750
1977/78	Anslag[1]	2 500 000
1978/79	Förslag	2 500 000

[1] Anslaget bidrag till kommersiell service i glesbygd

Belastningen på detta anslag har hittills varit låg. Ett ökat engagemang från kommunernas sida i hemsändningsverksamheten kan dock förmärkas. De nya reglerna för hemsändningsbidraget kommer vidare att medföra ökat medelsbehov. Jag beräknas medelsbehovet till 1 800 000 kr.

För kreditgarantier förordar jag en oförändrad ram om 2 000 000 kr. och beräknar oförändrat 200 000 kr. för infriande av sådana garantier.

För driftstöd bör i enlighet med vad jag har anfört i propositionen (1977/78:8) om åtgärder på distributionsområdet beräknas 500 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget kommer sålunda att uppgå till 2 500 000 kr.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Bidrag till kommersiell service* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.,

2. medge att kreditgaranti för lån till anskaffning av varulager under budgetåret 1978/79 beviljas intill ett belopp av 2 000 000 kr.

E. PATENT- OCH REGISTRERINGSVERKET M. M.

Patent- och registreringsverket

Patent- och registreringsverket (PRV) handlägger ärenden angående patent, varumärken, mönster, namn, kommunala vapen och aktiebolag. PRV leds av en styrelse med sju ledamöter och två personalföreträdare. Chef för PRV är en generaldirektör, tillika styrelsens ordförande. Inom PRV finns en patentavdelning, ett bibliotek, en varumärkesbyrå, en mönstersektion, en namnsektion, en bolagsbyrå, en administrativ byrå samt en planerings- och utvecklingsenhet. Till och med utgången av år 1977 har funnits en besvärsavdelning. Genom riksdagsbeslut (prop. 1976/77:96, NU 1976/77:29, rskr 1976/77:237) har besvärsavdelningen från den 1 januari 1978 formellt fått ställning som förvaltningsdomstol och kallas patentbesvärsrätten. Den skall dock alltjämt vara knuten administrativt till PRV. Fr. o. m. den 1 januari 1978 har ärenden om utgivningsbevis för periodisk skrift överförts till PRV.

Patentavdelningen består av nio byråer, varav en byrå är inrättad tills vidare, och ett patentkansli. Chefen för patentavdelningen som är generaldirektörens ställföreträdare har tillsyn över biblioteket. Chefen för varumärkesbyrån har tillsyn över mönster- och namnsektionerna. Patentbesvärsrätten upptar besvär mot beslut av PRV angående patent, varumärken, mönster, namn och utgivningsbevis.

Den 1 januari 1977 trädde en ny aktiebolagslag i kraft (1975:1385, ändrad senast 1977:944). Den innebär vissa förenklingar men inte någon mera genomgripande ändring av den ordning som tidigare tillämpades vid handläggningen av aktiebolagsärenden. En del nya arbetsuppgifter har tillförts bolagsbyrån med den nya lagen.

Enligt övergångsbestämmelserna för höjning av minimikapitalgränsen som trädde i kraft den 1 januari 1974 (SFS 1973:1081) skulle alla aktiebolag före utgången av år 1978 ha ett aktiekapital på minst 50 000 kr. I avvaktan på bl. a. resultatet av bolagskommitténs arbete har övergångstiden för de äldre bolag som måste höja sitt aktiekapital till minst 50 000 kr. förlängts till utgången av år 1981.

Enligt beslut av riksdagen år 1973 skall bolagsbyrån omlokaliseras till Sundsvall i etapp två av utflyttningen av statliga myndigheter. Planeringen av omlokaliseringen skall inriktas mot att utflyttningen skall ske under juni månad 1980.

Vid PRV fanns den 1 juli 1977 674 anställda, varav 300 utgjorde handläggande personal.

Följande programindelning gäller för PRV.

1. Patentärenden
2. Varumärkes- och mönsterärenden
3. Namnärenden

4. Bolagsärenden
5. Uppdragsverksamhet

PRV redovisar vidare två internprogram, Patentbesvärsrätten (tidigare benämnt Besvärsärenden) och Central administration. PRV anser att programmet Patentbesvärsrätten bör omvandlas till ett huvudprogram.

PRV:s verksamhet under programmen 1–5 finansieras från ett förslagsanslag benämnt Patent- och registreringsverket. Programmet Uppdragsverksamhet redovisas förslagsvis över en anslagspost med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under denna post redovisas kostnader och intäkter för PRV:s uppdragsverksamhet. Anslagsposten får inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongsmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behov av rörelsekapital disponerar PRV en rörlig kredit i riksgäldskontoret om 100 000 kr.

E 1. Patent- och registreringsverket

1976/77	Utgift	58 479 312
1977/78	Anslag	60 074 000
1978/79	Förslag	69 265 000

Intresset för patent och varumärken samt frekvensen i fråga om bolagsbildning beror på aktiviteten i näringslivet. För PRV har efterfrågan varit ständigt stigande fram till början av 1970-talet i fråga om patent och varumärken. Under 1970-talet har en konjunkturförsämring inträffat i de västerländska industristaterna vilken synes ha återverkat på efterfrågan. Om konjunkturerna, såsom förväntas, förbättras under de närmaste åren kan det antas få till följd att efterfrågan på patent och varumärken åter kommer att öka. För bolagsbildningar har efterfrågan ständigt stigit fram till ändringen av 1944 års aktiebolagslag år 1973 då antalet bolagsbildningar sjönk kraftigt bl. a. till följd av höjningen av det minimikapital som erfordras för aktiebolagsbildning. Höjningen medför dock ökad efterfrågan på verkets tjänster fram till år 1982 i fråga om registerändringar i och med att kvarvarande bolag med lägre kapital än 50 000 kr. är tvingade att öka detta eller gå i likvidation.

PRV anser att man varken genom en ändrad avgiftspolitik eller genom ändrad kvalitet i ärendehandläggningen i någon nämnvärd grad kan påverka efterfrågan. Resurserna måste därför i stället anpassas till efterfrågan för att köbildning och ökade balanser inte skall uppstå. PRV fäster stor vikt vid att planerna på en förbättrad service inom alla verksamhetsområden fullföljs.

Kostnaderna för PRV:s verksamhet skall i princip täckas av de avgifter dess kunder erlägger.

I anslagsframställningen lämnas uppgifter om de inkomster som uppbärs i form av avgifter m. m. samt om utgifterna för verksamheten.

	Milj. kr.			
	1976/77	1977/78	1978/79	beräknar
	Utfall	Beräknat	PRV	Föredra-ganden
Inkomster	62,3	75,4	75,1	75,1
Utgifter	58,6	63,4	71,4	69,2
Resultat	+ 3,7	+ 12,0	+ 3,7	+ 5,9

Programsammanställning

	1 000-tal kr.			
	1976/77	1977/78	1978/79 beräknar	
	Utfall	Anslag	PRV	Föredra-ganden
Program				
1. Patentärenden	36 720	36 697	45 133	43 523
2. Varumärkes- och mönster-ärenden	5 633	5 795	6 682	6 731
3. Namnärenden	1 234	1 149	1 399	1 365
4. Bolagsärenden	15 041	16 077	17 981	17 820
5. Uppdragsverksamhet	0	1	1	1
Ej disponerat belopp	–	530	0	0
Summa kostnader	**58 628**	**60 249**	**71 196**	**69 440**
Avgår intäkter under anslaget	- 145	- 175	- 175	- 175
Summa anslag	**58 483**	**60 074**	**71 021**	**69 265**

Programmet Patentärenden

Programmet omfattar handläggning av ärenden angående patent på uppfinningar.

Budgetåret 1972/73 inkom 17 800 ansökningar. Därefter har antalet ansökningar successivt sjunkit och beräknas budgetåret 1977/78 bli ca 15 000. Antalet ingenjörer i manår räknat har under perioden minskat från 164 till 137. Produktiviteten räknat på de effektiva resurserna har legat på en internationellt sett hög nivå. Då produktionen överstiger efterfrågan beräknas balansen av oavgjorda ansökningar minska från 55 000 för budgetåret 1972/73 till 51 000 för budgetåret 1977/78. Det motsvarar f. n. en medelbehandlingstid för beviljade patent på ca fyra år.

	Utfall	PRV beräknar	
	1976/77	1977/78	1978/79
Antal ärenden (per år)			
Efterfrågan	14 900	15 000	14 000
Produktion	16 100	15 100	14 500
Balanser	51 000	51 000	50 500
Kostnader (1 000-tal kr.)	36 720	36 697	45 133

Under programmet Patentärenden finns ett delprogram, Teknisk information och dokumentation. Verksamheten för delprogrammet Teknisk information och dokumentation omfattar anskaffande, registrering och iordningställande av den dokumentation som utgör underlaget för nyhetsprövning av patentansökningar samt litteraturtjänst till verkets övriga verksamhetsområden.

PRV:s *mål* är att i framtiden kunna erbjuda en i huvudsak lika snabb och omsorgsfull ärendebehandling som det blivande europeiska patentverkets. Samtidigt skall balansen av oavgjorda patentansökningar nedbringas till ett antal som medger en rationell arbetsplanering och en förkortning av behandlingstiden att motsvara ungefär det dubbla under ett år inkomna ansökningar.

PRV:s verksamhet kommer under de närmaste åren i hög grad att präglas av omställning och anpassning till Patent Cooperation Treaty (PCT) och European Patent Convention (EPC). Inverkan av PCT och EPC ökar successivt varvid antalet patentansökningar som inlämnas för behandling vid PRV minskar och beräknas nå en stadigvarande nivå på omkring 7 000 ansökningar under senare delen av 1980-talet. Målet för patentavdelningen är att anpassa verksamheten till utvecklingen och till de krav som uppfinnare och näringslivet kan ställa på PRV. Antalet ingenjörer som erfordras för att anpassa produktionen till utvecklingen minskar successivt med minskad efterfrågan. PRV räknar med att minskningen skall ske genom naturlig avgång till följd av pensionering och övergång till EPO.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 4 584 000 kr. PRV anser att ett förverkligande av det s. k. 0-alternativet skulle medföra en produktionsminskning med ca 5 %.

PRV begär 615 000 kr. för omställning och anpassning till PCT och EPC – varav 270 000 kr. avser språklig och patenträttslig utbildning. För fortsatt rationalisering av verksamheten begärs tillhopa 275 000 kr. För omklassning och komplettering av granskningsmaterialet begärs 280 000 kr. Därutöver äskas 350 000 kr. för utbyte av vissa patentskrifter mot mikrofilmat material. PRV begär vidare 200 000 kr. för inredning av nya arkivutrymmen. För externa informationsåtgärder till näringslivet och den patentsökande allmänheten beträffande omställningen till PCT och EPC begärs 200 000 kr. I övrigt begär PRV medel för ytterligare hjälpmedel och för förbättrad säkerhet.

Ett belopp om 785 000 kr. som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Programmet Varumärkes- och mönsterärenden

Programmet omfattar registrering och förnyelse av registrering av varumärken och mönster samt registrering av kommunala vapen. Efterfrågan ligger på en relativt stabil nivå med ca 6 000 varumärkesansökningar per budgetår. Den årliga produktionen motsvarar i stort efterfrågan.

Antalet mönsteransökningar tyder på en något stigande efterfrågan. Produktionen beräknas motsvara efterfrågan.

	Utfall	PRV beräknar	
	1976/77	1977/78	1978/79
Antal ärenden (per år)			
Efterfrågan, varumärkesansökningar	5 900	6 000	6 000
Produktion, varumärkesansökningar	5 800	6 000	6 000
Balanser	5 300	5 400	5 400
Efterfrågan, mönsteransökningar	2 700	2 800	3 000
Produktion, mönsteransökningar	2 600	2 900	3 000
Balanser	2 100	2 000	2 000
Kostnader (1 000-tal kr.)	5 633	5 795	6 682

PRV:s *mål* för programmet är att med bibehållande av nuvarande kvalitet i handläggningen av ärendena och med minsta möjliga resurstillskott fullfölja produktionsplanen som syftar till en produktion som motsvarar efterfrågan.

Pris- och löneomräkningen på befintliga resurser har beräknats till 717 000 kr. PRV anser att ett förverkligande av 0-alternativet skulle innebära en balansökning för såväl mönster- som varumärkesansökningar. De senare skulle öka med ca 450, dvs. en förlängd väntetid med omkring en månad.

Ett belopp om 170 000 kr. som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Programmet Namnärenden

Programmet avser handläggning av ärenden angående ändring av släktnamn och förnamn.

Antalet inkomna namnärenden per budgetår visar en stigande trend.

	Utfall	PRV beräknar	
	1976/77	1977/78	1978/79
Antal ärenden (per år)			
Efterfrågan	4 300	5 000	5 200
Produktion	4 200	5 000	5 100
Balans	900	900	900
Kostnader (1 000-tal kr.)	1 234	1 149	1 399

PRV:s *mål* för programmet är att stimulera och tillgodose allmänhetens intressen för namnbyte. Pris- och löneomräkning har beräknats till 162 000 kr.

Ett belopp om 100 000 kr. som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Programmet Bolagsärenden

Programmet omfattar ärenden angående registrering av aktiebolag, ändringar i registrerade aktiebolag, firmaprövning, mottagande och granskande av räkenskapshandlingar m. m. samt registrering av utländska företagsfilialer. Uppgifterna regleras i huvudsak i aktiebolagslagen (1975:1385, ändrad senast 1977:944).

Antalet bolagsbildningar nådde sin hittillsvarande höjdpunkt under budgetåret 1971/72 med 16 300 ärenden. En kraftig minskning har därefter ägt rum och för 1977/78 beräknas antalet bli 2 500. Minskningen beror bl. a. på företagna lagändringar om aktiekapitalets minimistorlek för nya bolag.

Antalet inkomna registerändringsärenden beräknas öka till 64 000 under budgetåret 1977/78 vilket medför att en balans på 8 500 ärenden uppstår.

	Utfall	PRV beräknar	
	1976/77	1977/78	1978/79
Antal ärenden[1] (per år)			
Efterfrågan, bolagsbildningsärenden	1 950	2 500	3 000
Produktion, bolagsbildningsärenden	1 970	2 500	3 000
Balanser	–	m–	–
Efterfrågan, registerändringsärenden	62 000	64 000	66 000
Produktion, registerändringsärenden	61 700	64 000	66 000
Balanser	8 500	8 500	8 500
Kostnader (1 000-tal kr.)	15 041	16 077	17 981

[1] Övriga huvudprestationer inom programmet är beställningar och granskningar av räkenskapshandlingar samt vites- och likvidationsframställningar rörande försumliga bolag.

Med hänsyn till kundernas krav är bolagsbyråns *mål* beträffande samtliga ärenden att tillgodose efterfrågan utan att besvärande balanser uppkommer.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 2 514 000 kr. PRV räknar med att antalet bolagsbildningsärenden åter kommer att öka något efter den kraftiga minskning som var en följd av de ändrade bestämmelser om lägsta aktiekapital som infördes genom lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag. Till följd av det stora antal bolagsbildningar som har ägt rum i början av perioden kommer emellertid övriga ärendegrupper fortfarande att ligga på en hög nivå. Registerändringsärenden kommer att öka kraftigt på grund av bestämmelserna om lägsta aktiekapital. Bolagsbyråns tjänster karaktäriseras sålunda av en stigande efterfrågan.

Ett förverkligande av 0-alternativet skulle enligt PRV medföra oacceptabelt höga balanser. Produktionen av registerändringsärenden och granskade räkenskapshandlingar skulle minska med 17 000 resp. 10 000.

Den nya aktiebolagslag som trädde i kraft den 1 januari 1977 innebär att vissa nya arbetsuppgifter tillförs bolagsbyrån. Granskning av räkenskapshandlingar blev betydligt mer arbetskrävande än tidigare. Föreläggande och utdömande av viten är nya ärenden av kvalificerad natur som tillkommit.

För att möta den kraftiga ökningen av arbetsbelastningen på registreringssektionerna och en onormalt hög personalomsättning inför omlokalisering av byrån har för innevarande budgetår anvisats medel för en resursförstärkning. För att kunna vidmakthålla en produktion som motsvarar efterfrågan och därigenom förhindra balanserna att växa ytterligare yrkar PRV att få behålla den resursförstärkningen som för 1978/79 beräknas till 1 300 000 kr. Antalet ärenden som föranleder kungörelse kommer att öka kraftigt under de närmaste åren. PRV beräknar en ökad kostnad för detta med 475 000 kr.

Ett belopp om 2 406 000 kr. som för innevarande budgetår har anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Programmet Uppdragsverksamhet

Programmet omfattar bl. a. nyhetsgranskning av uppfinningar utan samband med patentansökan, publiceringsverksamhet, likhetsgranskning av varumärken och mönster utan samband med ansökan, utfärdande av registreringsbevis för aktiebolag, extern utbildningsverksamhet, information och service.

Programmet har successivt utökats och verksamheten anpassats inom gällande ramar till efterfrågan.

	Utfall 1976/77	PRV beräknar	
		1977/78	1978/79
Efterfrågan[1] resultat			
Efterfrågan, nyhetsgranskning m. m.	2 409	2 750	3 000
Efterfrågan, registreringsbevis	118 000	125 000	125 000
Kostnader (1 000-tal kr.)	10 876	11 885	12 950
Intäkter (1 000-tal kr.)	11 077	12 070[2]	12 135[2]
Resultat (1 000-tal kr.)	+ 201	+ 185	- 815

[1] Avser endast två av flera prestationstyper inom programmet.
[2] 1977 års prisläge.

Uppdragsverksamheten beräknas disponera sammanlagt 96 personår under budgetåret 1978/79.

Internprogrammet Patentbesvärsrätten

Patentbesvärsrätten, som tillkom den 1 januari 1978 genom omvandling av den hittillsvarande besvärsavdelningen, är en förvaltningdomstol, knuten till patentverket. Rätten prövar besvär över beslut av patentverket enligt vad som föreskrivs i patentlagen, mönsterskyddslagen, varumärkeslagen, namnlagen och lagen med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område.

Programmet Besvärsärenden utgör f. n. ett internprogram. Som internprogram fördelas dess kostnader på huvudprogrammen med hänsyn till de resurser som erfordras för resp. ärendekategoris handläggning.

Antalet inkomna besvärsmål rörande patent beräknas till ca 900 för budgetåret 1977/78. Antalet oavgjorda mål motsvarar en väntetid på något över tre år.

Mål för programmet är en genomsnittlig behandlingstid för besvärsmål rörande patent som inte överstiger två år.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 307 000 kr. En medelsram enligt 0-alternativet skulle medföra en balansökning med ca 50 patentmål vilket anses orimligt.

PRV hemställer att internprogrammet besvärsärenden omvandlas till ett huvudprogram.

Internprogrammet Central administration

Programmets kostnader fördelas på huvudprogrammen med hänsyn till den omfattning det tas i anspråk. Under programmet redovisas administrativa byrån samt planerings- och utvecklingsenheten.

Administrativa byråns *mål* är att tillhandahålla sådan central ekonomi- och personaladministrativ information och service att en effektiv styrning mot formulerade del- och huvudmål möjliggörs inom de olika programverksamheterna.

Målet för planerings- och utvecklingsenheten är bl. a. att göra PRV bättre rustat för en anpassning av verksamhetens inriktning och den framtida verkspolitiken efter de krav som en ny internationell miljö och olika intressegrupper i framtiden beräknas komma att ställa på PRV samt att genom rationaliserings- och utvecklingsarbete uppnå ett effektivare utnyttjande av de resurser som ställs till PRV:s förfogande.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 1 573 000 kr. 0-alternativet skulle innebära en minskning av central administration med sex till sju personer. Detta skulle medföra försämrad intern service (vaktmästeri, telefonväxel, kopiering m. m.) vilken även skulle drabba PRV:s kunder. För planerings- och utvecklingsenheterna skulle detta alternativ i första hand medföra att tidsplanerna för rationaliseringsprojekten måste förlängas med åtföljande negativ inverkan på rationaliseringsresultaten.

En starkt ökad arbetsbelastning vid administrativa byråns personalsektion gör det nödvändigt med viss personalförstärkning. PRV begär sammanlagt 305 000 kr. varav 195 000 kr. avser produktionsbortfall som orsakats av fackligt arbete. PRV hemställer vidare om 750 000 kr. för ett rationaliseringsprojekt benämnt G 5 och som innebär en omläggning och utbyggnad av ADB-verksamheten inom verket. Ett genomförande av projektet beräknas leda till väsentliga personalbesparingar.

Utredning om taxesättningen för patentärenden

Med anledning av riksdagens skrivelse 1975/76:199 uppdrog regeringen den 2 december 1976 åt PRV att i samråd med styrelsen för teknisk utveckling (STU) se över de nuvarande taxorna i syfte att bereda enskilda uppfinnare ökade möjligheter att dra nytta av de tjänster som PRV kan erbjuda.

PRV har med skrivelse den 25 oktober 1977 överlämnat en promemoria i ämnet som har upprättats efter samråd med STU.

I promemorian belyses de verksamheter av särskild betydelse för uppfinnare och mindre företagare som existerar i dag. Inom STU finns en särskild enhet för rådgivnings- och förmedlingsverksamhet som kostnadsfritt kan ge uppfinnare såväl råd i uppfinnarfrågor som bidrag med kostnader för patentsökning. Anslag kan även beviljas för projektets exploatering.

Enskilda uppfinnare har för budgetåret 1976/77 genom STU erhållit ca 8 procent (ca 15 milj. kr.) och mindre och medelstora företag ca 10 procent (ca 19 milj. kr.) av totalt beviljade anslag 189 milj. kr.

STU delar också ut stipendier till personer som anses ha förutsättningar för tekniskt nyskapande.

PRV nämner vidare att PRV:s bibliotek har en omfattande kostnadsfri

informationsservice. Bibliotekets samlingar har under senare år gjorts lättare tillgängliga för allmänheten. Vid sidan om denna biblioteksservice har PRV en informationscentral som på uppdragsbasis bl. a. granskar uppfinningar utan samband med patentansökan. PRV ställer därigenom hela sin tekniska sakkunskap – i dag ca 180 ingenjörer – till kundernas tjänst. Ett uppdrag klaras i genomsnitt på 2–3 veckor. PRV har vidare satsat betydande resurser på extern kursverksamhet bl. a. en- och tredagarskurser av informativ karaktär. Dessutom har framställts en film om patent som kan lånas kostnadsfritt.

PRV anför att det f. n. finns vissa författningsmässiga möjligheter för patentverket att ekonomiskt stödja uppfinnare. Enligt patentlagen kan uppfinnare som har visat sig ha svårighet att erlägga tryckningsavgiften erhålla befrielse från denna. Vidare kan anstånd med erläggande av årsavgift medges under högst tre år från patentets meddelande. Trots att upplysning om dessa möjligheter lämnas i samband med handläggningen av det enskilda ärendet har de utnyttjats i ringa utsträckning.

Avgifterna för patentärenden är reglerade i patentkungörelsen (1967:838, ändrad senast 1977:144). Avgifternas storlek motsvarar i stort den genomsnittliga avgiftsnivån i jämförliga europeiska industriländer. För PRV gäller att kostnaderna för verksamheten skall täckas av de avgifter dess kunder erlägger. I samband med att EPC träder i kraft kommer en minskning av inkomstflödet av årsavgifter att uppstå. Något utrymme för en generell sänkning av avgifterna torde därför inte komma att finnas.

PRV erinrar vidare om att Pariskonventionen om skydd för den industriella äganderätten förhindrar verket att göra åtskillnad i avgiftshänseende mellan inhemska patentansökningar och dem som kommer från utlandet. En generell avgiftssänkning får följaktligen betydande ekonomiska konsekvenser. Dessutom skulle det ekonomiska stödet till största delen komma andra till del än dem som det var avsett för.

Den enda möjligheten som låter sig förena med Pariskonventionen vore enligt PRV att genom en bedömning från fall till fall medge en lägre avgiftssats än som eljest skulle tillämpas. En sådan selektiv stödform förutsätter emellertid en administration för ändamålet. PRV ifrågasätter det lämpliga i att patentverket vid sidan om den tekniska prövningen av uppfinningars patenterbarhet också har till uppgift att värdera uppfinningar inom ramen för ett system för ekonomiskt stöd. PRV anser det både principiellt riktigt och rationellt att verksamhet för att finansiellt bistå uppfinnare vilar på myndigheter och organisationer utanför patentverket, i första hand STU som redan har en organisation för övriga stödformer för svenska uppfinnare. PRV menar att ett ökat samarbete mellan STU och PRV bör åstadkommas på så sätt att STU i större utsträckning än nu uppdrar åt PRV att utföra nyhetsgranskningar. Därigenom skulle snabbheten och utförligheten öka samtidigt som STU:s arbetsbelastning skulle minska. Enskilda uppfinnare med lovande innovationer skulle på detta sätt få större möjligheter att utnyttja PRV:s service och tjänster.

Föredraganden

Patent- och registreringsverket (PRV) tar aktivt del i det internationella patentsamarbetet. För den anpassning av PRV:s rutiner m. m. till konventionen om patentsamarbete (Patent Cooperation Treaty, PCT) och den europeiska patentkonventionen (European Patent Convention, EPC), som erfordras krävs enligt PRV ett ingående planerings- och förberedelsearbete. För berörd personal krävs en fördjupad språkutbildning och patenträttslig utbildning. Jag beräknar 420 000 kr. för dessa åtgärder varav 270 000 kr. för utbildning.

PRV har begärt medel för ytterligare rationaliseringsverksamhet inom *programmet Patentärenden*. Jag beräknar 150 000 kr. för ändamålet varav 100 000 kr. avser fortsatt försöksverksamhet med mekanisk nyhetsgranskning i samarbete med det internationella patentinstitutet i Haag och 50 000 kr. en försöksverksamhet med terminalsökning över telenätet som går ut på att förbättra nyhetsgranskningen på de kemiska områdena.

Enligt PCT-konventionens tillämpningsföreskrifter skall internationell granskningsmyndighet i sin granskning använda viss fastställd dokumentation vilket innebär att PRV för att uppfylla detta krav måste delvis utöka och komplettera sitt granskningsmaterial. Jag beräknar 180 000 kr. för sådan komplettering av granskningsmaterialet. För utbyte av vissa patentskrifter mot mikrofilmat material beräknar jag 200 000 kr. Jag beräknar vidare 150 000 kr. för inredning av nya arkivlokaler. Medlen bör ställas till PRV:s förfogande i den mån sådana lokaler blir tillgängliga.

För externa informationsåtgärder till näringslivet och den patentsökande allmänheten rörande omställningen till PCT och EPC beräknar jag 200 000 kr.

I fråga om ytterligare hjälpmedel och förbättrad säkerhet anser jag att kostnaderna bör rymmas inom det ordinarie anslag som PRV förfogar över.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1977/78:62, KU 1977/78:20, rskr 1977/78:78) har från och med den 1 januari 1978 tillsynen över tryckfriheten flyttats över från justitieministern till justitiekanslern. Det har haft till följd att vissa nya arbetsuppgifter läggs på PRV i form av ärenden om utgivningsbevis för periodisk skrift. För de nya arbetsuppgifterna beräknar jag under *programmet Varumärkes- och mönsterärenden* en resursförstärkning med 200 000 kr. vilket motsvarar två biträdestjänster samt omkostnader för dem.

Under *programmet Bolagsärenden* beräknar jag 1 300 000 kr. för en fortsatt resursförstärkning för att möta den kraftiga ökningen av efterfrågan på registerändringsärenden under de närmaste åren till följd av höjningen av minimikapitalet för aktiebolag. Efter övergångsperioden bör motsvarande resursminskning kunna ske. Samma princip bör gälla för de ökade kungörelsekostnaderna som jag här beräknar till 475 000 kr.

Härutöver beräknar jag 50 000 kr. för individuella besöksresor till Sundsvall med anledning av att bolagsbyrån skall omlokaliseras dit år1980.

PRV hemställer att *internprogrammet Patentbesvärsrätten* skall omvandlas till ett huvudprogram. Jag anser att erforderligt underlag för prövning av den frågan saknas. Erfarenheter från den ändrade organisation som patentbesvärsrätten innebär bör avvaktas. Jag är därför inte beredd att nu föreslå att internprogrammet Patentbesvärsrätten omvandlas till ett huvudprogram.

Under *internprogrammet Central administration* har PRV begärt medel för viss personalförstärkning. Jag anser att en tjänst för handläggande av extern information bör inrättas men att tjänsten är av den karaktären att den bör inordnas under *programmet Uppdragsverksamhet* och därigenom finansieras av programmets intäkter. Jag är inte beredd att tillstyrka att medel anslås för det produktionsbortfall som har uppstått på grund av fackligt arbete.

Beträffande det rationaliseringsprojekt som skulle innebära en omläggning och utbyggnad av ADB-verksamheten inom verket anser jag i likhet med remissinstansen statskontoret att projektet bör anstå till dess att en närmare analys har gjorts av den verksamhet för vilken ADB bör komma i fråga.

Kostnaderna för PRV:s verksamhet skall täckas av de avgifter dess kunder erlägger. Avgifterna under varje program skall i princip ge full kostnadstäckning. Enligt tidigare beslut av riksdagen gäller detta dock inte för programmet Namnärenden (prop. 1963:37, LIU 1963:31, rskr 1963:307). De avgifter som PRV:s kunder skall erlägga bör emellertid täcka de totala kostnaderna för patent- och registreringsväsendet dvs. också externa kostnader t. ex. de som är förknippade med det internationella patentsamarbetet. Jag räknar med att det målet kommer att uppnås även under budgetåret 1978/79 med nuvarande taxor.

Den utredning som PRV i samråd med styrelsen för teknisk utveckling (STU) har gjort för att se över de nuvarande taxorna i syfte att bereda enskilda uppfinnare ökade möjligheter att dra nytta av de tjänster som PRV kan erbjuda pekar på att ett ökat samarbete mellan STU och PRV bör åstadkommas. Enskilda uppfinnare med lovande innovationer kan därigenom få större möjligheter att utnyttja PRV:s tjänster.

I likhet med PRV anser jag att en generell sänkning av PRV:s taxor skulle få betydande ekonomiska konsekvenser samtidigt som ett sådant stöd till största delen skulle komma andra till del än det var avsett för. Någon sådan ändring av nuvarande taxor bör därför enligt min mening inte företas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Patent- och registreringsverket* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 69 265 000 kr.

E 2. Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register

1976/77	Utgift	8 818 758
1977/78	Anslag	8 200 000
1978/79	Förslag	8 200 000

Från detta anslag bestrids länsstyrelsernas annonskostnader för att kungöra sådana anmälningar som skall tas in i förenings- och handelsregistren.

Avgifter, som flyter in i samband med anmälningarna, redovisas på statsbudgetens inkomstsida under titeln Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register. Avgifterna avses täcka kostnaderna under detta anslag samt länsstyrelsernas handläggningskostnader i samband med anmälningarna. För budgetåret 1976/77 har inkomsttiteln redovisats med 4 235 000 kr.

Den 1 januari 1978 träder lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m. m. i kraft (prop. 1976/77:63, KU 1976/77:45, rskr 1976/77:336). Reformen innebär bl. a. att uppgifter ur handels- och föreningsregistren inte längre obligatoriskt skall kungöras i ortstidning. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen underströks dock lämpligheten av stödjande kungörande av registeruppgifter som har lokalt eller regionalt intresse. Härvid beräknades att ett slopande av ortstidningskungörandet budgetåret 1974/75 skulle ha motsvarat en besparing av knappt 5 milj. kr. Kostnaderna för stödjande kungörande i den mest spridda ortstidningen i resp. län beräknades för samma år ha blivit ca 1,5 milj. kr. Svårigheter föreligger f. n. att beräkna de totala kostnaderna för kungörande av registeruppgifter efter reformens ikraftträdande. Annonspriset har också under de senaste åren undergått en väsentlig höjning. Anslaget bör därför tas upp till oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 200 000 kr.

F. EKONOMISKT FÖRSVAR

Långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret

1 Inledning

I enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag den 29 juni 1970 och den 21 juli 1972 lade överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) den 9 december 1971 och den 29 juni 1973 i samråd med berörda myndigheter fram förslag till system för långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret. Kungl. Maj:t uppdrog därefter den 23 november 1973 åt ÖEF att i samråd med berörda myndigheter bedriva försök med långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret.

2 Perspektivstudier

Chefen för handelsdepartementet utfärdade i samråd med övriga berörda departementschefer i november 1973 anvisningar dels för långsiktsplaneringen i allmänhet, dels för de perspektivstudier som avsågs inleda försöksverksamheten.

Bakgrund och allmänna principer för studierna överensstämde i huvudsak med motsvarande anvisningar för perspektivplaneringen inom det militära försvaret och civilförsvaret.

ÖEF, postverket, statens järnvägar, statens vägverk, sjöfartsverket, luftfartsverket, transportnämnden, statens jordbruksnämnd, arbetsmarknadsstyrelsen och statens vattenfallsverk skulle delta i perspektivstudierna. Riksbanken bereddes tillfälle delta.

Åt ÖEF uppdrogs att leda och samordna perspektivstudierna. *Perspektivstudiernas fas 1* skulle avse läget vid 1990-talets början. Studierna av alternativa utformningar av det ekonomiska försvaret borde i största möjliga utsträckning bedrivas utan bundenhet till 1977 befintlig försörjningsberedskap.

För studierna meddelades säkerhetspolitiska utgångspunkter samt betonades betydelsen av att beakta den svenska samhällsutvecklingen inom de sektorer som är av betydelse för försörjningsberedskapen.

I anvisningarna angavs ett antal styrande kris- och angreppsfall i form av olika exempel på fredskriser, avspärrningssituationer och krig. Vissa av dessa miljöer hade angetts också för fas 1-arbete inom det militära försvaret och civilförsvaret. Därutöver angavs utgångspunkter för studier av särskilda krav på det ekonomiska försvaret avseende skydd mot ABC-stridsmedel, verkan mot överraskande angrepp, uthållighet och försörjningsstandard samt samordning inom totalförsvaret. Kostnaderna för de beredskapsåtgärder som erfordrades i de alternativa utformningarna av det ekonomiska försvaret skulle redovisas oberoende av om de belastade statsbudgeten eller ej.

I kompletterande anvisningar i juni 1974 meddelades säkerhetspolitiska och ekonomiska förutsättningar för olika alternativ i fråga om det ekonomiska försvarets utveckling 1977–1992. Härvid sammanfördes miljöexemplen till fyra kombinationer, vilka representerade olika ambitionsnivåer när det gällde svårighetsgraden i fråga om mål och uppgifter för det ekonomiska försvaret. Kombinationerna skulle studeras i olika ekonomiska ramar.

Chefen för handelsdepartementet gav i februari 1975 anvisningar för *perspektivstudiernas fas 2*.

Syftet med fas 2 var att redovisa alternativ i fråga om försörjningsberedskapens utveckling under femårsperioden 1977/78–1981/82 och att bedöma vilka konsekvenser dessa utvecklingar skulle få när det gällde möjligheterna att nå de under perspektivstudiens fas 1 för femtonårsperioden 1977/1992 uppställda målen med vissa angivna ambitionsnivåer.

Det säkerhetspolitiska underlag som meddelats för fas 1 skulle gälla även fas 2. Det miljöunderlag i form av angreppsfall, krisfall m. m. som meddelats inför fas 1 avsåg emellertid 1990-talets början. Vid utformningen av olika alternativ i ett kortare tidsperspektiv skulle prioriteringarna mellan olika åtgärder bygga på antagandet att krigsriskerna i Europa på kort sikt var små, men att utvecklingen på längre sikt var mera oklar samt att riskerna för någon form av fredskris på kort sikt kunde vara stora. De alternativ handlingsvägarna för det ekonomiska försvarets utveckling skulle mot bakgrund därav utformas så att rimlig försörjningsberedskap kunde erhållas i fredskriser och miljöer som motsvarade dem som innefattades i nivå 1 under fas 1-arbetet. För efterkris-(krigs)tid skulle vid otillräckligt resursutrymme inom aktuell ekonomisk studienivå endast administrativ beredskapsplanläggning förutsättas erforderlig. Vid utformningen av alternativa handlingsvägar skulle vidare handlingsfrihet i möjlig mån behållas eller skapas för att på längre sikt nå godtagbar effekt i samtliga för fas 1-arbetet angivna angrepps- och krisfall m. m.

Vid utformningen av olika av fredskriser motiverade åtgärder skulle beaktas att de i det säkerhetspolitiska underlaget angivna fredskriserna endast utgjorde exempel. Andra tänkbara påfrestningar på vår försörjning i samband med möjliga fredskriser skulle därför beaktas i fas 2-arbete.

För perioden 1977/78–1981/82 skulle olika handlingsvägar för det ekonomiska försvaret utarbetas och värderas i fyra ekonomiska studienivåer. Av dessa ansågs den lägsta nivån motsvara en förlängning under femårsperioden av kostnaderna för ekonomiskt försvar under budgetåret 1973/74 med tillägg av kostnaderna för bundna åtaganden avseende oljelagring 1977/78–1978/79.

I samtliga handlingsvägar skulle inkluderas konsekvenserna av redan av riksdagen fattat beslut om utbyggnad av lager av råolja. Därutöver skulle undersökas möjligheterna att inrymma en fortsatt utbyggnad.

I beskrivningarna av handlingsvägarna skulle särredovisas de åtgärder som

primärt syftade till att åstadkomma beredskap mot fredskriser. Härvid skulle beaktas att kraven på försörjningsstandard i fredskriser i många avseenden bör sättas högre än vid krig och avspärrning.

I anvisningarna angavs också metoder för beräkning av kostnader och utgifter.

ÖEF har med skrivelser den 31 oktober 1974 och den 30 oktober 1975 till regeringen inlämnat perspektivstudie del 1 och 2.

I perspektivstudie del 1 redovisas studerade inriktningar i stort av det ekonomiska försvaret på ca 15 års sikt. I del 2 analyseras olika inriktningar av det ekonomiska försvaret under en femårsperiod och därav betingade konsekvenser när det gäller att nå de i del 1 redovisade målen.

3 Programplanering

I anvisningar den 11 mars 1976 meddelade chefen för handelsdepartementet anvisningar för *programplanering* för perioden 1977/78–1981/82 och anslagsframställningar för budgetåret 1977/78.

Anvisningarna bestod av två delar, dels allmänna anvisningar för planeringsarbetet, dels planeringsförutsättningar i fråga om säkerhetspolitik och ekonomiska resurser.

I de allmänna anvisningarna angavs inledningsvis att programplaneringen inom det ekonomiska försvaret skulle syfta till att ta fram handlingsprogram för det ekonomiska försvarets utveckling för en perod av fem år och att programplaneringen skulle dokumenteras i programplaner för resp. program (delprogram).

De i försöken deltagande myndigheternas programplaner skulle sammanställas av ÖEF till "Programplan för ekonomiskt försvar" till vilken även skulle fogas yttrande över myndigheternas programplaner och förslag till anslagsframställningar.

Åt övriga myndigheter med uppgifter inom det ekonomiska försvaret, nämligen försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens pris- och kartellnämnd, statens krigsskadenämnd och statens krigsförsäkringsnämnd, uppdrogs att vid behov medverka i programplaneringen enligt direkt överenskommelse med ÖEF.

Dessa myndigheters inriktning av och resursbehov för beredskapsverksamhet under programplaneperioden skulle sammanställas av ÖEF i bilaga till "Programplan för ekonomiskt försvar".

Programplaner skulle upprättas och inlämnas för program enligt följande tabell.

Program och programmyndigheter

Program Delprogram	*Omfattning* Programmen omfattar frågor rörande försörjningen med:	*Programmyndighet*
1.	2.	3.
1. Livsmedel		Statens jordbruksnämnd
1.1 Livsmedel, fodermedel m. m.	Livsmedel, fodermedel, utsäde och fettråvaror	
1.2 Gödsel- och bekämpningsmedel	Handelsgödsel- och bekämpningsmedel	
2. Beklädnad	Beklädnads-, övriga textil- och lädervaror	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
3. Energi		
3.1 Bränslen och drivmedel m. m.	Bränslen och drivmedel utom gasbensin	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
3.2 Elkraft	Elektrisk energi	Statens vattenfallsverk
4. Övriga försörjningsviktiga varor		Överstyrelsen för ekonomiskt försvar[1]
4.1 Kemiska produkter m. m.	Andra mineraler än metaller, trävaror, massa, papp och papper, grafiska produkter, gasbensin, gummi- och plastvaror samt övriga kemiska produkter dock ej läkemedel	
4.2 Metaller m. m.	Malmer, järn, stål och andra metaller samt verkstadsprodukter dock ej sjukvårdsmateriel	
5. Transporter	Transporter samt konsumtionsbegränsning av flytande drivmedel.	
5.1 Transportsamordning		Transportnämnden
5.2 Järnvägstransporter		Statens järnvägar[2]
5.3 Landsvägstransporter		Transportnämnden
5.4 Vägar		Statens vägverk
5.5 Flygtransporter		Luftfartsverket
5.6 Sjötransporter		Sjöfartsverket
6. Tjänster		
6.1 Arbetskraft	Civil arbetskraft	Arbetsmarknadsstyrelsen
6.2 Penningmedel och betalningsförmedling	Penningmedel och betalningsförmedling	Riksbanken
6.3 Postal kommunikation	Postala tjänster	Poststyrelsen
6.4 Ledning och samordning	ÖEF:s ej programanknutna verksamhet	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

[1] I samråd med beredskapsnämnden för psykologiskt försvar avseende planering för försörjning med materiel etc. för tryckning av skrifter m. m.
[2] I samråd med överbefälhavaren.

Den del av anvisningarna som behandlade planeringsförutsättningar tog först upp frågan om säkerhetspolitiska utgångspunkter för planeringen. Härvid konstaterades att de riktlinjer för den svenska säkerhetspolitiken som 1974 års försvarsutredning i betänkandet (SOU 1976:5) Säkerhetspolitik och totalförsvar föreslagit borde utgöra de säkerhetspolitiska utgångspunkterna för programplaneringen 1977/78–1981/82.

Beträffande riktlinjer för programplaneringen angavs att planeringen skulle inriktas mot att det ekonomiska försvaret skall ha en sådan beredskap att landets försörjning kan tillgodoses i rimlig grad om vi utsätts för de påfrestningar som fredskriser, avspärrning eller krig kan innebära.

Planeringen skulle omfatta all verksamhet inom det ekonomiska försvaret oavsett finansieringsform. Förändringar av regler som påverkar resursförbrukningen inom andra institutioner i samhället än statliga myndigheter och affärsverk för det ekonomiska försvaret fick ej förutsättas ske.

Vid planeringen skulle eftersträvas att nå en så jämn medelsförbrukning som möjligt över planeringsperioden. För budgetåret 1977/78 fick högst inplaneras en medelsförbrukning av en femtedel av planeringsramarna.

Beredskapsåtgärder som i perspektivstudiearbetet hade planerats att bestridas över affärsverks driftbudget skulle i programplanearbetet planeras på enahanda vis.

Sådana åtgärder som i perspektivstudierna hade planerats att finansieras över affärsverks driftbudget fick behandlas översiktligt.

I programplaneringen för fredskriser skulle innefattas den av riksdagen tidigare beslutade lagringen av råolja, oljeprodukter och petrokemiska produkter i den omfattning som den förutsattes bli genomförd under programplaneperioden. I programplaneringen skulle däremot inte någon ytterligare lagring i statlig regi för främst fredskriser förutsättas ingå.

Beträffande programplaneringen för avspärrning och krig angavs att utöver det tidigare nämnda säkerhetspolitiska underlaget skulle det miljöunderlag som använts i perspektivstudiernas fas 2 utnyttjas för att belysa påfrestningar på ekonomiskt försvar i avspärrnings- och krigssituatiner.

Programplaner skulle utarbetas i två ekonomiska alternativ för verksamhet som finansieras över statsbudgeten.

Utöver driftkostnader skulle planeras investeringar inom två ramar jämte därav betingade följdkostnader på driftbudgeten. Åt ÖEF uppdrogs att fördela investeringsramarna i samråd med övriga programmyndigheter.

Beträffande anslagsframställningar för budgetåret 1977/78 avseende beredskapsverksamhet inom ekonomiskt försvar angavs att dessa skulle avse år 1 i programplanerna för perioden 1977/78–1981/82. Om någon myndighet i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 begärde mer medel än som motsvarade programplanens första budgetår skulle innehållet i den vidgade verksamheten klart framgå av framställningen.

Programmyndigheterna inlämnade i september 1976 programplaner till regeringen. ÖEF inlämnade med yttrande över de myndighetsvisa planerna i

oktober 1976 Programplan för det ekonomiska försvaret till regeringen.

ÖEF har med skrivelse den 8 mars 1977 till regeringen lämnat rekommendationer för den fortsatta planeringen av ekonomiskt försvar.

Regeringen lämnade i proposition 1976/77:74 den 10 mars 1977 riksdagen förslag till inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling. I propositionen (bil. 2, s. 159) anförde chefen för handelsdepartementet bl. a. att han efter en utvärdering av försöken med långsiktsplanering avsåg återkomma med förslag till en mera definitiv utformning av den långsiktiga studie- och planeringsverksamheten inom det ekonomiska försvaret.

I avvaktan härpå meddelade chefen för handelsdepartementet den 29 april 1977 anvisningar för fortsatta försök med programplanering för perioden 1978/79–1982/83 och för anslagsframställningar för budgetåret 1978/79 avseende verksamheten inom det ekonomiska försvaret.

Programmyndigheterna har den 1 september 1977 inlämnat programplaner och anslagsframställningar till regeringen. ÖEF har med yttrande över de myndighetsvisa programplanerna och anslagsframställningarna den 12 september 1977 inlämnat Programplan för det ekonomiska försvaret till regeringen.

4 Rekommendationer för den fortsatta planeringen av ekonomiskt försvar – ÖEF skrivelse 1977-03-08

4.1 Inledning

ÖEF hävdar inledningsvis att långsiktsplaneringens syfte bl. a. är att ge statsmakterna underlag för successiva beslut rörande det ekonomiska försvarets inriktning och utveckling och att dessa beslut skall grundas på en inom hela totalförsvaret samordnad planering. Därför bör enligt ÖEF långsiktsplanering fortsättningsvis bedrivas inom det ekonomiska försvaret som en integrerad del av beredskapsverksamheten vid berörda myndigheter.

ÖEF anser att det under de genomförda försöken tillämpade planeringssystemet till sin allmänna uppbyggnad är lämpligt att tillämpa även fortsättningsvis och att erforderliga personella resurser för den sålunda utvidgade studie- och planeringsverksamheten måste ställas till berörda myndigheters förfogande.

Långsiktsplaneringen har enligt ÖEF visat sig vara ett betydelsefullt instrument för samordning av beredskapsverksamheten inom det ekonomiska försvaret. ÖEF anser att behovet av långsiktighet betingas, dels av kravet på samordning med planeringen inom övriga delar av totalförsvaret, dels av samhällets komplexitet och successiva förändring.

ÖEF bedömer att en uppdelning av en planeringsomgång på tre klart avgränsbara faser – perspektivstudie fas 1 och fas 2 samt programplanering –

även fortsättningsvis bör ske. Innehållet i varje fas liksom avvägningen av studieinsatserna dem emellan bör dock modifieras i förhållande till vad som har gällt under de genomförda försöken.

4.2 Perspektivstudier

Under *fas 1* skall enligt ÖEF översiktligt klarläggas de krav som på längre sikt kan komma att ställas på ekonomiskt försvar samt de olika typer av beredskapsåtgärder som kan komma att behöva tillgripas för att tillgodose kraven. Utgångspunkterna härför skall främst utgöras av dels bedömd utveckling på sikt inom de samhällssektorer som har betydelse för vår försörjning, dels säkerhetspolitiska förutsättningar i form av bl. a. olika exempel på miljöer i vilka det ekonomiska försvaret i framtiden skall kunna verka.

Fas 1 bör avse en period på 10 till 20 år. Tidshorisonten skall emellertid inte behöva fixeras alltför hårt utan kunna variera med de problem som studeras.

I fas 1 genomförs en analys av nämnda utgångspunkter och undersöks på vilket sätt och i vilken omfattning de i förekommande fall kan medföra behov av att förändra hittillsvarande planeringsinriktning. ÖEF anser att en från hävdvunna uppfattningar frikopplad idégenerering bör ges stort utrymme. Härvid skall enligt ÖEF, mot bakgrund av erhållen information om främst utvecklingen i säkerhetspolitiskt avseende och i fråga om de för försörjningen mest betydelsefulla samhällssektorerna, prövas olika – såväl nya som gamla – idéer om hur försörjningen skall kunna tryggas. De idéer som bedöms som realistiska skall utvecklas till översiktligt beskrivna alternativ i fråga om det ekonomiska försvarets framtida utformning. Denna idégenerering bör avse såväl enskilda (del)program som hela det ekonomiska försvaret.

Fas 1 bör enligt ÖEF resultera i förslag till olika alternativa utformningar av ekonomiskt försvar på sikt. Alternativen bör värderas utgående från ett antal bedömningsgrunder, bland vilka även långsiktiga, översiktligt beräknade kostnader torde behöva ingå. Ekonomiska ramar bör dock enligt ÖEF undvikas i fas 1. Fas 1 bör enligt ÖEF även utmynna i förslag till angelägna studie- och forskningsuppgifter.

ÖEF framhåller att arbetsinsatserna under perspektivstudierna bör koncentreras till *fas 2* och att denna fas bör ses som en direkt fortsättning på fas 1 och där konkretiseringsgraden ökas. I anvisningarna bör bl. a. anges medelsramar, vilka alternativ som bör vidareutvecklas, eventuellt behov av värderingskriterier m. m.

Den mer detaljerade utformningen av olika alternativ bör enligt ÖEF ske i fas 2. Alternativen bör variera inte bara med avseende på miljöer som kan klaras, utan i högre grad med avseende på försörjningsstandard och servicegrad, liksom även i fråga om de medel som väljs för att nå målen.

Det är först i fas 2, framhåller ÖEF, som det är nödvändigt att använda kvantitativa prognoser över samhällsutvecklingen och att utveckla kris- och angreppsfall till mera detaljerade miljöbeskrivningar med uppgifter rörande bedömd utrikeshandel m. m.

ÖEF anser att fas 2, liksom hittills, främst bör avse en 5-årsperiod. Önskemålet att fas 2 skall utgöra underlag för inriktning av programplaneringen – vilket då även bör gälla rullning av programplanen – talar enligt ÖEF för att hänsyn i förekommande fall också bör tas till den fortsatta utvecklingen under en 10-årsperiod.

4.3 Programplanering

Enligt ÖEF:s uppfattning skall programplanen vara ett handlingsprogram för den närmaste femårsperioden, och bör utgöra en vidareutveckling av *ett*, i undantagsfall flera alternativ från fas 2. En klar koppling till fas 2 bör enligt ÖEF eftersträvas både i anvisningarna för planeringen och i själva planeringsarbetet.

4.4 Sammanfattning

ÖEF anser sammanfattningsvis dels att en samordnad långsiktsplanering bör bedrivas kontinuerligt inom det ekonomiska försvaret som en naturlig och grundläggande del av beredskapsverksamheten, dels att det under försöken tillämpade planeringssystemet till sin allmänna uppbyggnad är lämpligt att även fortsättningsvis tillämpa inom det ekonomiska försvaret.

ÖEF föreslår i samråd med postverket, statens järnvägar, statens vägverk, sjöfartsverket, luftfartsverket, transportnämnden, statens jordbruksnämnd, arbetsmarknadsstyrelsen, statens vattenfallsverk och riksbanken att de lämnade rekommendationerna beaktas i kommande anvisningar för det ekonomiska försvarets planering.

5 Föredraganden

Inom det ekonomiska försvaret har sedan år 1973 bedrivits försök med långsiktsplanering. Postverket, statens järnvägar, statens vägverk, sjöfartsverket, luftfartsverket, transportnämnden, statens jordbruksnämnd, arbetsmarknadsstyrelsen, statens vattenfallsverk och riksbanken har deltagit. ÖEF har efter anvisningar från mina företrädare lett och samordnat försöken. Försöken har omfattat perspektivstudier och programplanering. Perspektivstudierna har indelats i två faser, fas 1 och fas 2.

Perspektivstudiernas fas 1 skulle avse läget vid 1990-talets början, dvs. en planeringshorisont på 15–20 år. Studierna skulle bedrivas med utgångspunkt dels från vissa för totalförsvaret gemensamma säkerhetspolitiska förutsättningar, dels från vissa ekonomiska förutsättningar. Studiernas

syfte var att redovisa olika alternativ i fråga om det ekonomiska försvarets utveckling under perioden 1977–1992.

Syftet med fas 2 var att redovisa alternativ i fråga om försörjningsberedskapens utveckling under femårsperioden 1977/78–1981/82 och att bedöma vilka konsekvenser dessa utvecklingar skulle få när det gällde möjligheterna att nå de under perspektivstudiernas fas 1 för femtonårsperioden 1977/1992 uppställda målen.

För femårsperioden utarbetades och värderades olika handlingsvägar för det ekonomiska försvaret i olika ekonomiska studienivåer.

Programplaneringens syfte var att ta fram handlingsprogram för det ekonomiska försvarets utveckling under femårsperioden 1977/78–1981/82. Planeringsarbetet dokumenterades i programplaner för respektive program. Dessa programplaner låg till grund för de riktlinjer för det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling som jag i mars 1977 förordade i propositionen om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling (prop. 1976/77:74 bil. 2). I detta sammanhang anförde jag (s. 159) att försöken med långsiktsplanering givit goda erfarenheter och att jag efter en utvärdering avsåg lämna förslag till utformning av den långsiktiga studie- och planeringsverksamheten inom det ekonomiska försvaret. Jag återkommer nu till dessa frågor.

ÖEF har i mars 1977 till regeringen i samråd med berörda myndigheter lämnat rekommendationer för den fortsatta planeringen av ekonomiskt försvar. ÖEF anser dels att en samordnad långsiktsplanering bör bedrivas kontinuerligt inom det ekonomiska försvaret som en naturlig och grundläggande del av beredskapsverksamheten, dels att det under försöken tillämpade planeringssystemet till sin allmänna uppbyggnad är lämpligt att även fortsättningsvis använda inom det ekonomiska försvaret.

ÖEF föreslår att en planeringsomgång, dvs. det arbete som skall ge underlag för femåriga försvarsbeslut, som hittills skall uppdelas i tre avgränsbara faser, perspektivstudie fas 1 och fas 2 samt programplanering.

Perspektivstudiernas fas 1 bör enligt ÖEF avse en period på 10 till 20 år. Tidshorisonten föreslås kunna varieras med de problem som studeras. Under fas 1 föreslås att olika idéer prövas om hur försörjningen skall kunna tryggas mot bakgrund av bedömd säkerhetspolitisk utveckling och prognoser angående det svenska samhällets förändring. De idéer som bedöms som realistiska utvecklas till översiktligt beskrivna alternativ i fråga om det ekonomiska försvarets framtida utformning. Översiktliga kostnadsberäkningar presenteras.

Perspektivstudiernas fas 2 bör enligt ÖEF liksom hittills avse en period på fem år och syfta till att inom givna ekonomiska ramar konkretisera ett antal valda utvecklingsalternativ från fas 1-arbetet. Resultatet av studierna skall utgöra underlag för inriktningen av programplanearbetet.

Programplaneringen, föreslår ÖEF, skall utgöra en vidareutveckling av främst *ett* alternativ från perspektivstudiernas fas 2 och syfta till att

utforma handlingsprogram – programplaner – för den närmaste femårsperioden.

Även jag anser att en samordnad långsiktsplanering bör bedrivas kontinuerligt inom det ekonomiska försvaret i syfte att åstadkomma en erforderlig samordning med totalförsvarets planeringsverksamhet. Jag delar ÖEF:s uppfattning att det under försöken tillämpade planeringssystemet till sin allmänna uppbyggnad är lämpligt att använda även fortsättningsvis. I likhet med ÖEF anser jag att en planeringsomgång skall omfatta dels perspektivstudier i två faser dels programplanering. Tidshorisonten för perspektivstudiernas fas 1 bör inte fixeras för hårt utan kunna variera med det område som studeras. Det får senare övervägas i vilken utsträckning perspektivstudierna skall inriktas på att fullständigt belysa varje problemområde eller inriktas på problem som i utgångsläget betraktas som otillräckligt utredda. Planeringsinsatserna bör i enlighet med vad ÖEF framhåller koncentreras till perspektivstudiernas fas 2 och programplaneringen. Perspektivstudiernas fas 2 bör liksom hittills avse en period på fem år och inom givna ekonomiska ramar syfta till att närmare utforma ett antal alternativ. Syftet med långsiktsplaneringen bör vara att stegvis ta fram beslutsunderlag för statsmakternas inriktning och utformning av det ekonomiska försvaret. Det bör ankomma på regeringen att i anvisningar ange den närmare inriktningen av de olika momenten i planeringsomgången och de förutsättningar som skall ligga till grund för arbetet.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att yttra sig angående långsiktsplaneringen inom det ekonomiska försvaret.

Det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling

Programplan för det ekonomiska försvaret

1. Planeringsförutsättningar

ÖEF har sammanställt berörda myndigheters programplaner för perioden 1978/79–1982/83 till en programplan för det ekonomiska försvaret.

Programplaneringen har genomförts mot bakgrund av 1977 års försvarsbeslut gällande perioden 1977/78–1981/82 samt anvisningar från chefen för handelsdepartementet.

Förutsättningar av stor vikt för programplaneringen är säkerhetspolitiska utgångspunkter, totalförsvarets fortsatta utveckling, svensk samhällsutveckling samt ekonomiska planeringsförutsättningar.

När det gäller de säkerhetspolitiska utgångspunkterna har myndigheterna vid programplaneringen utgått från 1977 års försvarsbeslut.

I fråga om svensk samhällsutveckling konstaterar ÖEF bl. a. att strukturförändringarna inom svensk industri har lett till allt färre och större produktionsenheter, ett ensidigare näringsliv och mer specialinriktad produktion. Industrin har i växande grad blivit beroende av tillförseln av halvfabrikat, råvaror, komponenter och reservdelar från utländska leverantörer. Exportberoendet har ökat i takt med att grenar av industrin krävt större marknader än den som Sverige utgör. Vissa försörjningsviktiga varor och tjänster produceras av allt färre svenska företag. I vissa fall har tillverkningen helt lagts ner. Denna utveckling, som enligt tillgängliga prognoser i flera avseenden kommer att fortgå under överskådlig tid, innebär enligt ÖEF problem för försörjningsberedskapen.

Sammanfattningsvis bedömer ÖEF att utvecklingen på de flesta viktiga samhällsområden av betydelse för det ekonomiska försvaret har lett till och även fortsättningsvis kommer att leda till ökad sårbarhet för störningar i utrikeshandeln vid avspärrning och ökad sårbarhet för olika typer av stridshandlingar i samband med krig.

2. Beredskapsåtgärder under planeringsperioden

2.1 Livsmedel

Målet för uthålligheten är att livsmedelsproduktionen skall kunna ställas om till i huvudsak självförsörjning. Den måluppfyllelse som med nu rådande inriktning och resurser kan nås vid utgången av budgetåret 1981/82 är enligt myndigheten i huvudsak tillfredsställande.

För vissa varor planeras beredskapslagring. Detta gäller speciellt impor-

terade förnödenheter. En successiv uppbyggnad och omstrukturering av nuvarande beredskapslager planeras. Detta innebär för delprogrammet Livsmedel, fodermedel m. m. en minskning av brödsäds- och sockerlagringen och en samtidig ökning av lagren av oljekraftfoder samt av främst importerade livsmedel och livsmedelsråvaror.

För delprogrammet Gödsel- och bekämpningsmedel planeras en fortsatt successiv omstrukturering av befintliga lager. Lagret av råfosfat utgår, lagret av kaliumgödsel reduceras och lagret av kvävegödsel och bekämpningsmedel utökas.

2.2 Beklädnad m. m.

Uthållighetsmålet på skoområdet för avspärrning och krig skall vara en ettårig avspärrningssituation med en efterkristid på ca två år. För fredskriser gäller att uthållighetsmålet är tre månaders normal förbrukning av ändlösa syntetiska garner.

Den alltmer begränsade tillverkningskapaciteten gör att beredskapsåtgärder i form av försök med ersättningsmaterial, ökad planläggningsverksamhet, studie- och utredningsarbete m. m. planeras i ökad utsträckning.

Beredskapslagren avses omstruktureras och kompletteras. Omsättning av buffertlager planeras som ett led i stödet till tekoindustrin för att bevara nödvändig tillverkningskapacitet.

Måluppfyllelsen vid utgången av budgetåret 1981/82 bedöms som tillfredsställande på skoområdet.

2.3 Energi

2.3.1 Bränslen och drivmedel m. m.

Oljelagringsprogrammet under perioden 1978–84 har inriktats mot samma uthållighetsmål som gäller för huvuddelen av det ekonomiska försvarets övriga program.

Fredskrislagren skall motsvara ca tre månaders normal konsumtion. Uppbyggnaden av fredskrislager prioriteras.

Över oljelagringsfonden planeras en lageruppbyggnad av 9,6 milj. m^3 råolja. I denna mängd ingår dels 3 milj. m^3 råolja enligt riksdagens beslut år 1973 dels ytterligare 3 milj. m^3 råolja och/eller färdigprodukter som riksdagen fattade ett principbeslut om år 1975.

Målet för beredskapslagringen av fasta och flytande bränslen avses vara uppfyllt vid utgången av år 1984. Måluppfyllelsen vid utgången av budgetåret 1981/82 varierar mellan olika produkter.

2.3.2 Elkraft

Målet för beredskapsverksamheten är att trygga försörjningen av elkraft under olika kristyper så att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas.

Under perioden planeras revidering av den nuvarande planläggningen. Vidare bör enligt myndigheten bl. a. verkskydd, undanförsel och förstöring planläggas. För beredskapslagring planeras anskaffning av reserv- och reparationsmateriel. Enligt myndigheten bör kraftanläggningarna ges skydd i form av bevakning, civilförsvar och byggnadstekniskt skydd. En tillfredsställande måluppfyllelse anses kunna uppnås vid planeringsperiodens utgång.

Kostnaderna för beredskapsverksamheten bestrids av statens vattenfallsverk och den övriga elkraftindustrin.

2.4. Övriga varor

2.4.1 Kemiska produkter m. m.

Stora resurser beräknas behöva avsättas för att en god beredskap för fredskriser skall kunna hållas. Områden som avses prioriteras är undersökning av möjligheter till ersättningsproduktion inom plastvaruindustrin samt planering för behov av kemiska varor för sjukvårdsmateriel.

Lageruppbyggnader för avspärrning och krig bör enligt myndigheten inriktas främst på material för tryckning, mineralolje- och mineraliska produkter, plaster, plastråvaror och lösningsmedel. Förutom uppbyggnad planeras även viss omstrukturering av lager.

Lageruppbyggnaden för fredskriser bör enligt myndigheten inriktas främst på gasbensin, plaster och plastråvaror.

2.4.2 Metaller m. m.

Målet för fredskriser skall motsvara två månaders normal förbrukning av metaller direktimporterade från södra Afrika (krommalm, kobolt) samt en månads normal förbrukning av metaller där södra Afrika svarar för en stor del av världsproduktionen (manganmalm, vanadinsyra). Fredskrislagringen planeras att genomföras fullständigt under perioden.

Lageruppbyggnaden avseende avspärrning och krig avses inriktas främst på legeringar, slipmedelsråvaror och elektrotekniska varor.

Övriga planerade beredskapsåtgärder är undersökningar om möjligheterna till ersättningsproduktion samt utredning om näringslivets behov av reservdelar och komponenter.

2.5 Transporter

Övergripande mål för programmet Transporter är att försörjningen genom transportreglering, transportledning, samt åtgärder för skydd och reparationer m. m. skall tryggas för totalförsvarsfunktionerna och befolkningen i sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas i händelse av krig eller avspärrning.

2.5.1 Transportsamordning

Verksamheten avser främst transportreglering. Åtgärder som planeras under perioden är utbildning, studier och utarbetande av ett nytt system för ransonering av flytande drivmedel.

2.5.2 Järnvägstransporter

Mål för verksamheten är att öka uthålligheten, begränsa verkan av skador på kommunikationsnätet, ge skydd åt personal och anläggningar samt anskaffa reserv- och reparationsmaterial. Måluppfyllelsen vid periodens slut anses i huvudsak godtagbar.

2.5.3 Landsvägstransporter

Mål för verksamheten är att ta ut största möjliga effekt av landsvägstransporterna och säkerställa deras genomförande genom transportledning. Åtgärder som planeras är revidering av planeringsanvisningar och fortsatt utbyggnad av radiokommunikationsnät för transportledning i krig. Måluppfyllelsen vid periodens slut bedöms i huvudsak vara tillfredsställande.

2.5.4 Vägar

Mål för verksamheten är att tillgodose totalförsvarets krav på väghållning. Åtgärder som planeras är studier, utredningar, utbildning, anskaffning av reservbromateriel och reservdelar samt uppbyggnad av skyddsrum, drivmedelsanläggningar och förråd. Måluppfyllelsen vid slutet av planeringsperioden är behäftad med allvarliga brister enligt myndigheten.

2.5.5 Flygtransporter

Mål för verksamheten är att hålla flygplatser i användbart skick under avspärrning och krig, att tillgodose betjäning av transport- och sambandsflyg samt tillgodose tekniskt underhåll och service på flygplanen och utföra flygtransportledning.

Planerade beredskapsåtgärder under perioden avser investeringar i mate-

riel, reservdelar och utrustning för att förbättra det tekniska underhållet av transportflygplan.

Måluppfyllelsen vid utgången av planeringsperioden anses behäftad med vissa brister.

2.5.6 Sjötransporter

Målet är att verksamheten snabbt skall kunna ställas om till beredskaps- och krigsförhållanden. Sjötransporter skall kunna tillgodoses och farleder skall kunna anordnas och upprätthållas. Beredskapsåtgärder som planeras under perioden inbegriper studier samt anskaffning av materiel, huvudsakligen bojar och sjökort.

Måluppfyllelsen vid periodens utgång anses i huvudsak tillfredsställande.

2.6 Tjänster

2.6.1 Arbetskraft

Målet är att tillgodose behovet av civil arbetskraft för verksamhet som är av betydelse för totalförsvaret. Planerade beredskapsåtgärder är studier, planläggning samt utbildning av vapenfria tjänstepliktiga och personal i frivilliga försvarsorganisationer. För att de beredskapsåtgärder som planeras skall bli meningsfulla krävs enligt myndigheten en uppräkning av driftkostnaderna bl. a. för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga. Förutsatt att de ovan nämnda medlen ställs till förfogande bedöms måluppfyllelsen vara tillfredsställande.

2.6.2 Penningmedel och betalningsförmedling

Mål för verksamheten är att skapa förutsättningar för att trygga penningmedelförsörjningen och betalningsförmedlingen under beredskap och krig. Beredskapsåtgärderna är främst administrativa, av planläggande karaktär. Måluppfyllelsen vid periodens utgång bedöms som tillfredsställande.

2.6.3 Postal kommunikation

Verksamhetens syfte är att i kris- och krigssituationer tillgodose totalförsvarets behov av postala tjänster. Verksamheten skall bedrivas efter samma grunder som i fred.

Planerade beredskapsåtgärder inbegriper främst administrativa åtgärder av planläggande karaktär. Planläggningen inriktas bl. a. på planering för att säkerställa dataverksamhet i krig. Övriga beredskapsåtgärder omfattar bl. a. revidering av reglementen och anvisningar för krigsadministration samt

utbildning av fältpostpersonal och inom driftvärn och civilförsvar.

Måluppfyllelsen bedöms vid periodens utgång vara tillfredsställannde.

2.6.4 Ledning och samordning

Delprogrammet Ledning och samordning omfattar fyra av ÖEF:s interna delprogram, nämligen,

- Information och utbildning
- Ledning och samordning av långsiktsplanering
- Informationsbehandling
- Ledning och administration

Verksamhetens mål är att understödja och tillgodose krav från verksamheten inom övriga program inom det ekonomiska försvaret.

De beredskapsåtgärder som planeras utgörs av studier, utredningar, planering, planläggning, administration och serviceverksamhet.

2.7 Övrig verksamhet

Vissa myndigheter med uppgifter inom det ekonomiska försvaret har enligt programplaneanvisningarna medverkat i planeringsarbetet efter direkt överenskommelse med ÖEF.

Dessa myndigheter är försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens pris- och kartellnämnd, statens krigsskadenämnd och statens krigsförsäkringsnämnd.

Särskilda programplaner för dessa myndigheters beredskapsverksamhet har inte upprättats. Verksamheten omfattar uppgifter inom programmen Livsmedel och Tjänster.

ÖEF har sammanställt dessa myndigheters inriktning av och resursbehov för beredskapsverksamheten under programplaneperioden i bilaga till Programplan för ekonomiskt försvar.

De föreslagna åtgärderna omfattar studier, planering, planläggning och utbildning. Det sammanlagda medelsbehovet under programplaneperioden beräknas av myndigheterna till ca 5,6 milj. kr.

3. Medelsbehov och finansiering

3.1 Investeringar

3.1.1 Statsbudgeten

Beräkningarna för investeringar i varor, materiel, anläggningar samt lån till försörjningsviktig produktion skulle enligt anvisningarna utgå från ett belopp på 483 milj. kr. för perioden 1978/79–1981/82.

ÖEF föreslår en prisuppräkning till prisläge juli 1977 med 60,1 milj. kr. samt

återtagning av de i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 återkallade medlen på 20 milj. kr. vilket ger en investeringsram på 563,1 milj. kr.

Härtill kommer 14 milj. kr. avseende gjorda åtaganden om olika former av stöd inom programmet Beklädnad under periodens första två år samt 8,7 milj. kr. för investeringar inom programmet Flygtransporter budgetåret 1982/83. Totalt uppgår således enligt ÖEF anvisade investeringar över statsbudgeten till 585,9 milj. kr. under planeringsperioden.

3.1.2 Oljelagringsfonden

För perioden 1978/79–1982/83 skulle enligt anvisningarna investeringar som finansieras över oljelagringsfonden planeras inom en ram av 3 200 milj. kr. i prisläge 1976. I prisläge juli 1977 motsvaras detta enligt ÖEF av 3 624 milj. kr. De investeringar som finansieras över oljelagringsfonden avser uppbyggnad av anläggningar och varulager för i första hand fredskriser på petroleumområdet.

3.1.3 Sammanställning

Investeringsmedlen fördelas på program enligt tabell.

Fördelning på program av prisuppräknade investeringsmedel (milj. kr.) 1978/79–1982/83

Program/delprogram		Statsbudgeten	Oljelagringsfonden	Totalt
1.	Livsmedel	128,2		128,2
1.1	Livsmedel, fodermedel m. m.	(92,8)		(92,8)
1.2	Gödsel- och bekämpningsmedel	(35,4)		(35,4)
2.	Beklädnad m. m.	15,0	5,0	20,0
3.	Energi			
3.1	Bränslen och drivmedel	73,9	3 245,8	3 319,7
4.	Övriga varor			
4.1	Kemiska produkter m. m.	100,6	371,4	472,0
4.2	Metaller m. m.	135,7		135,7
5.	Transporter			
5.1	Järnvägstransporter	19,2		19,2
5.2	Landsvägstransporter	0,8		0,8
5.3	Vägar	58,4		58,4
5.4	Flygtransporter	52,7		52,7
5.5	Sjötransporter	1,5		1,5
	Summa	586,0	3 622,2	4 208,2

I planeringen har myndigheterna förutsatt att erforderlig priskompensation kommer att utgå under planeringsperioden, varför ingen reserv för förväntade prisförändringar har inplanerats.

3.2 Driftkostnader

Myndigheternas beräknade driftkostnader för planeringsverksamhet, administration m. m. samt driftkostnader för beredskapslagring och fredskrislagring framgår av nedanstående sammanställning. Av de totala driftkostnaderna på 2 497 milj. kr. avses 2,3 milj. kr. rekvireras från oljelagringsfonden. I de redovisade driftkostnaderna ingår följdkostnader till de under perioden gjorda investeringarna.

Driftkostnader 1978/79–1982/83 (milj. kr.)

Program/delprogram		Driftkostn. över statsbudgeten inkl. Olf	Följdkostn. till investeringar	Totala driftkostn.
1. Livsmedel		310,4	69,9	380,3
2. Beklädnad m. m.		246,5	1,9	248,4
3. Energi				
3.1 Bränslen och drivmedel m. m.		496,5	455,3	951,8
4. Övriga varor				
4.1 Kemiska produkter m. m.		197,9	150,7	348,6
4.2 Metaller m. m.		144,0	31,6	175,6
5. Transporter				
5.1 Transportsamordning		5,4		5,4
5.2 Järnvägstransporter		39,3		39,3
5.3 Landsvägstransporter		2,2	0,2	2,4
5.4 Vägar		22,8	1,0	23,8
5.5 Flygtransporter			6,2	6,2
5.6 Sjötransporter		3,2	0,3	3,5
6. Tjänster				
6.1 Arbetskraft		277,0		277,0
6.4 Ledning och samordning		34,5		34,5
	Summa	1 779,7	717,1	2 496,8
Därav från Olf (program 3.1)				2,3

3.3 Behov av betalningsmedel

Av myndigheterna beräknat behov av betalningsmedel vad avser statsbudgeten, inkl. oljelagringsfonden, framgår av nedanstående tabell.

Behov av betalningsmedel (milj. kr.)

	Summa 1978/79–1982/83
Investeringar för avspärrning och krig	1 644,8
Investeringar i fredskrislager	2 563,4
Driftkostnader	2 496,8
Summa	6 705,0
Därav från Olf	3 624,5

3.4 Totala kostnader för ekonomiskt försvar

Enligt anvisningarna för programplaneringen skulle programplaneringen omfatta all verksamhet inom det ekonomiska försvaret oavsett finansieringsform. Detta innebar att förutom kostnader, som finansieras över statsbudgeten och oljelagringsfonden, även kostnader på affärsverkens budgetar liksom näringslivets kostnader skulle beaktas.

Programvisa ungefärliga totala kostnader 1978/79–1982/83 (milj. kr.)

	Program	Statsbudgeten inkl. Olf	Affärsverk	Näringsliv	Summa
1.	Livsmedel	508,5	–	3,0	511,5
2.	Beklädnad m. m.	268,4	–	–	268,4
3.	Energi	4 271,5	153,2	262,1	4 686,8
4.	Övriga varor	1 131,9	–	–	1 131,9
5.	Transporter	213,2	22,3	7,4	242,9
6.	Tjänster	311,5	54,1	34,1	399,7
	Summa	6 705,0	229,6	306,6	7 241,2

3.5 Kostnader för ytterligare åtgärder

De ekonomiska resurserna enligt anvisad ram har av myndigheterna inom vissa program bedömts som otillräckliga för att man skall kunna tillgodose de uppgifter och mål som har framlagts i 1977 års försvarsbeslut. Därför föreslås i programplanen att ytterligare ett antal åtgärder vidtas.

Inom livsmedelsområdet yrkas ökade resurser för omstrukturering av beredskapslagret av bekämpningsmedel.

Inom området beklädnad föreslås en begränsad lagring av textilkemikalier.

Inom energiprogrammet äskas ytterligare medel för bl. a.

- anskaffning av koks samt iordningställande av lagerplatser för kokslagringen
- verktyg och annan utrustning för att möjliggöra snabbare omställning till gengasdrift
- uppfyllnad av byggda cisterner för transformatorolja
- vidmakthållande av informations- och sparkampanjberedskapen för fredskriser på energiområdet.

Inom delprogrammet kemiska produkter krävs enligt myndigheten fr. o. m. budgetåret 1982/83 investeringar i lager samt en förrådsanläggning för gasbensin för att under budgetåret 1986/87 nå full måluppfyllelse beträffande beredskapslagringen för avspärrnings- och krigssituationer.

Inom området metaller m. m. föreslås lagerinvesteringar fr. o. m.

budgetåret 1982/83 såväl för fredskriser som för avspärrnings- och krigssituationer för att uppnå full måluppfyllelse budgetåret 1986/87.

Inom transportprogrammet begärs ökade medel för utbildning, anskaffning av bromateriel, reservdelar och annan materiel samt investeringar i skyddsrum och drivmedelsanläggningar.

För medverkan i det långsiktiga studie- och planeringsarbetet samt förbättring av utrednings-, planläggnings och samordningskapaciteten fordras enligt myndigheterna en förstärkning av de personella resurserna i form av nya tjänster och ökat konsultnyttjande.

I programplanen föreslås att 12 nya tjänster inrättas vid berörda myndigheter under perioden.

De beräknade kostnaderna över statsbudgeten för dessa ytterligare åtgärder framgår av följande tabell.

Kostnader för ytterligare åtgärder (milj. kr.)

Program/delprogram		Investeringar	Driftkostn.	Summa
Livsmedel		6,0	1,5	7,5
Beklädnad m. m.		2,0	1,1	3,1
Bränslen och drivmedel m. m.		81,4	5,6	87,0
Kemiska produkter m. m.		112,0	14,4	126,4
Metaller m. m.		31,0	2,0	33,0
Transportsamordning		–	0,9	0,9
Järnvägstransporter		19,5	30,2	49,7
Landsvägstransporter		–	–	–
Vägar		14,6	5,0	19,6
Flygtransporter		1,8	–	1,8
Sjötransporter		–	0,5	0,5
Arbetskraft		–	1,0	1,0
Ledning och samordning		–	1,8	1,8
	Summa	268,3	64,0	332,3
Därav från oljelagringsfonden		37,0		37,0

4 Föredraganden

4.1 Grunder

Det ekonomiska försvaret bygger i allt väsentligt på de resurser som samhället har i fredstid. Planläggningen och övriga beredskapsåtgärder i fred inriktas på att göra det möjligt att vid krig, avspärrning eller annan kris tillhandahålla de varor och tjänster som behövs för landets försörjning och försvar. Det ekonomiska försvaret innefattar alla de personella och materiella resurser samt all den verksamhet i övrigt som behövs för att uppnå en tillfredsställande försörjningsberedskap. Sålunda ingår beredskapsåtgärder som bl. a. berör råvaruproduktion, industriell förädling, handel, försörjning med energi och arbetskraft, transportverksamhet, väghållning, post- och bankväsende m. m.

Beredskapsplaneringen bygger på principen att den som ansvarar för en viss för det ekonomiska försvaret betydelsefull verksamhet i fred också skall ha ansvar för denna verksamhet i krig och kris. Härigenom möjliggörs en smidig övergång från freds- till krigssamhälle. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) svarar för den samordning som behövs samt för sådana åtgärder som inte naturligen faller inom annan myndighets ansvarsområde.

Riksdagen har med 1977 års försvarsbeslut beslutat (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) att följande allmänna mål skall läggas till grund för det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling.

Det ekonomiska försvaret skall, med en efter förhållandena anpassad försörjningsstandard, trygga försörjningen för det svenska samhället om vi helt eller delvis blir hänvisade till egna försörjningsresurser.

Tillgången på oundgängligen nödvändiga förnödenheter och tjänster skall säkerställas genom en väl avvägd beredskap inom och mellan de olika försörjningsområdena.

Det ekonomiska försvarets resurser skall kunna sättas in på det sätt som i varje enskilt läge bedöms ge den bästa effekten, när det gäller att mildra påfrestningarnas konsekvenser för landet. Resurserna skall härvid fördelas med beaktande av att befolkningens, de olika samhällsfunktionernas och totalförsvarsmyndigheternas behov av resurser kan förändras efter hand som ett kris- eller krigsläge utvecklas.

4.2 Uthållighet

Riksdagen har i försvarsbeslutet även beslutat om mål för det ekonomiska försvarets uthållighet för dels *fredskriser,* dels *avspärrning och krig.*

Mål för uthållighet för *fredskriser* har fastställts för programmen *Beklädnad m. m., Energi och Övriga varor.*

Programmet *Beklädnad m. m.* skall i fråga om ändlösa syntetgarner ha en uthållighet för fredskriser motsvarande 3 månaders normal förbrukning. Målet kommer att vara uppnått vid utgången av budgetåret 1978/79. (prop. 1975/76:152 s. 41, FöU 1975/76:35, rskr 1975/76:298).

Programmet *Energi,* delprogrammet Bränslen och drivmedel m. m. skall ha en uthållighet som motsvarar 90 dagars normalkonsumtion av olja. Målet skall vara uppnått vid utgången av år 1979 (prop. 1976/77:74 s. 168, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311).

Programmet *Övriga varor,* delprogrammet Kemiska produkter m. m. skall i fråga om råvaror för petrokemiska produkter ha en uthållighet som motsvarar tre månaders normal förbrukning. Målet kommer att vara uppnått vid utgången av budgetåret 1980/81 (prop. 1975/76:152 s. 41, FöU 1975/76:35, rskr 1975/76:298).

Inom programmet *Övriga varor,* delprogrammet Metaller m. m. skall en utbyggnad ske av ett beredskapslager för främst fredskriser. Lagret bör

omfatta ca två månaders normal förbrukning av de metaller som importeras direkt från södra Afrika (krommalm, kobolt) och ca en månads normal förbrukning av de metaller som vi importerar från andra delar av världen men där södra Afrika svarar för en stor del av världsproduktionen (manganmalm, vanadisyra) (prop. 1976/77:74 s. 204, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311).

Målet för uthålligheten för *avspärrning och krig* innebär att huvuddelen av det ekonomiska försvaret vid utgången av budgetåret 1981/82 skall kunna klara de påfrestningar på vår försörjning som en cirka ettårig avspärrnings- eller krigssituation kan medföra. I planeringsarbetet inom det ekonomiska försvaret skall dock inte möjligheterna av avspärrnings- och krigssituationer av annan längd uteslutas.

De beredskapsåtgärder som det ekonomiska försvaret vidtar mot påfrestningar av relativt kort varaktighet skall därför även syfta till att möjliggöra och underlätta betydande omställningar av samhällets försörjning på sikt för att klara försörjningen under fleråriga kriser och krigssituationer. I avvaktan på att de studier som ÖEF bedriver rörande behovet av beredskapsåtgärder för efterkris- och efterkrigstid slutförs skall beredskapsåtgärder härför endast vidtagas i form av planering och åtgärder av administrativ natur.

Riksdagen har beslutat (prop. 1976/77:85, FöU 1976/77:11, rskr 1976/77:238 samt prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81) att programmet *Beklädnad* skall kunna klara de påfrestningar som en cirka ettårig avspärrningssituation följd av en efterkristid av ungefär den längd som har studerats i försöken med långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret kan medföra. Detta mål kan redan nu innehållas.

Det rådande statsfinansiella läget har medfört att endast en begränsad del av det ekonomiska försvarets resursbehov för budgetåret 1978/79 kan tillgodoses. Med hänsyn dels härtill, dels till de resursinskränkningar som anmäldes i kompletteringspropositionen (prop. 1976/77:150, bil. 2, sid. 8) bedömer jag att målen för uthålligheten för *avspärrning och krig* för huvuddelen av programmen kan uppnås ca ett år senare än tidigare beräknats dvs. vid utgången av budgetåret 1982/83.

4.3 Programvis inriktning

4.3.1 Programmet Livsmedel

Programmet omfattar frågor rörande försörjning med livsmedel, fodermedel, utsäde, fettråvaror samt handelsgödsel- och bekämpningsmedel. Programmyndighet är statens jordbruksnämnd.

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet vill jag anföra följande.

I försvarsbeslutet angavs följande *inriktning* för programmet Livsmedel.

Försörjningen med livsmedel m. m. skall bidra till att det ekonomiska försvarets allmänna mål uppfylls. Därvid skall livsmedelsförsörjningen med

en efter förhållandena anpassad standard tryggas om vårt land utsätts för fredskriser, avspärrningssituationer, påtryckningar eller angrepp.

Livsmedelsförsörjningens mål är att för aktuella varuområden tillgodose

- det nödvändiga behovet av varor som erfordras för folkförsörjningen
- försvarsmaktens och andra totalförsvarsmyndigheters behov av vissa färdigvaror och råvaror m. m.

Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

Den under 1977/78 inledda omstruktureringen av beredskapslagret innebärande en utökning av importerade livsmedel, fodermedel, kvävegödselmedel och bekämpningsmedel samt en minskning av bl. a. spannmål och socker har i programplanen planerats fortsätta.

Som särskilt yrkande utöver anvisad planeringsram framförs omstrukturering av beredskapslagret av bekämpningsmedel, samt utökade planeringsresurser budgetåret 1978/79.

Jag anser att en nedskärning av brödsädslagren för avspärrning och krig kan ske även under budgetåret 1978/79 i enlighet med programplanen. Ändrade förutsättningar för ett mer långsiktigt beslut kan uppstå när resultat föreligger av nu pågående studier av en efterkris(krigs)tid.

I övrigt finner jag att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i den för programplaneringen anvisade ramen.

4.3.2 Programmet Beklädnad m. m.

Programmet omfattar frågor rörande försörjning med beklädnads- samt övriga textil-, läder- och skinnvaror. ÖEF är programmyndighet.

I försvarsbeslutet angavs följande *inriktning* för programmet Beklädnad m. m.

Försörjningen med beklädnad m. m. skall främst genom handels- och produktionsplanläggning, ransoneringsförberedelser samt beredskapslagring av importvaror, tryggas för totalförsvarsmyndigheterna och befolkningen i en sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas om Sverige på grund av krig eller avspärrning helt eller delvis blir hänvisat till egna försörjningsresurser. Kriser i fredstid kan leda till att importen av väsentliga produkter helt eller delvis upphör. Lagring av spånadsämnen och garner skall medverka till att konsekvenserna för produktion, sysselsättning m. m. vid fredskriser mildras.

Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

När det gäller vilka beredskapsåtgärder som skall vidtas under perioden vill jag hänvisa till de överväganden och förslag som lämnats riksdagen i

propositionerna om åtgärder för försörjningsberedskapen på sko- och tekoområdena (prop. 1976/77:85, FöU 1976/77:11, rskr 1976/77:232 samt prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81). ÖEF bör i programplaneanvisningarna för perioden 1979/80–1983/84 ges uppdrag att inarbeta de av riksdagen beslutade beredskapsåtgärderna i sin programplan.

4.3.3 Programmet Energi

Delprogrammet Bränslen och drivmedel m. m.

Delprogrammet omfattar frågor rörande bränslen och drivmedel utom gasbensin. ÖEF är programmyndighet.

I ÖEF:s programplan föreslås för planeringsperioden följande *inriktning* för delprogrammet Bränslen och drivmedel m. m.

Försörjningen med bränslen och drivmedel m. m. skall främst genom förberedelser för förbrukningsreglering, aktivering av inhemsk ersättningsproduktion samt beredskapslagring av importvaror tryggas för totalförsvarsfunktionerna och befolkningen i sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas.

Jag biträder ÖEF:s förslag till inriktning av delprogrammet.

I programplanen har bl. a. inplanerats den uppbyggnad av fredskrislager och beredskapslager för avspärrning och krig som ingår i det oljelagringsprogram som riksdagen i försvarsbeslutet 1977 har fastställt.

Som särskilda yrkanden utöver anvisade planeringsramar framförs bl. a. anskaffning och lagring av koks, verktyg för produktion av gengasverk, anskaffning av transformatorolja.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i de för programplaneringen anvisade ramarna.

Delprogrammet Elkraft

Delprogrammet omfattar frågor rörande försörjning med elektrisk energi. Statens vattenfallsverk är programmyndighet.

Efter samråd med statsrådet Johansson vill jag anföra följande.

I försvarsbeslutet angavs följande *inriktning* för delprogrammet Elkraft.

Försörjningen med elektrisk energi skall under såväl fredskris som avspärrning, krig och efterkris(krigs)tid tryggas för totalförsvarsfunktionerna och befolkningen i sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas.

För att trygga angiven försörjning skall elkraftindustrin under ledning och samordning av statens vattenfallsverk

att mildra konsekvenserna på sysselsättningen och produktionen m. m. vid importstörningar.

Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

I programplanen har i enlighet med försvarsbeslutet bl. a. inplanerats fortsatt uppbyggnad av fredskrislager av petrokemiska produkter samt utökad beredskapslagring för avspärrning och krig.

Som särskilda yrkanden utöver anvisade planeringsramar framförs bl. a. utökad beredskapslagring att inledas budgetåret 1982/83 samt en lagringsanläggning för gasbensin.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i de för programplaneringen anvisade ramarna.

Delprogrammet Metaller m. m.

Delprogrammet omfattar frågor rörande försörjning med malmer, järn, stål och andra metaller samt verkstadsprodukter utom sjukvårdsmateriel. ÖEF är programmyndighet.

I försvarsbeslutet angavs följande *inriktning* för delprogrammet Metaller m. m.

Försörjningen med malmer, metaller och verkstadsprodukter skall främst genom handels- och produktionsplanläggning m. m., ransoneringsförberedelser samt beredskapslagring av importvaror tryggas för totalförsvarsmyndigheterna och befolkningen i en sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas i händelse av krig eller avspärrning.

Planeringen inriktas främst mot att säkerställa en omställning av samhället till en krishushållning. Beredskapslagringen inriktas på att säkerställa behoven under en omställningsperiod och på försörjningen under en längre krisperiod med råvaror, komponenter m. m. som inte i tillräcklig omfattning finns att tillgå inom landet.

Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

I programplanen har i enlighet med försvarsbeslutet bl. a. inplanerats fortsatt uppbyggnad av fredskrislager av vissa metaller samt utökad beredskapslagring för avspärrning och krig.

Som särskilt yrkande utöver anvisad planeringsram framförs behov av utökad lagring att inledas budgetåret 1982/83.

Jag finner att förslagen i programplanerna ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i de för programplaneringen anvisade ramarna.

- ombesörja beredskapsplanering av rikets elkraftförsörjning syftande till att säkerställa dels erforderlig produktion, överföring och distribution av elkraft, dels en väl avvägd reparationsberedskap,
- ombesörja beredskapsplanering för elkraftmyndigheternas verksamhet under fredskriser, beredskapstillstånd och krig,
- förbereda försörjningsreglerande (konsumtionsbegränsande) åtgärder inom elkraftens område,
- ombesörja planering av undanförsel av sådan försörjningsviktig utrustning och materiel som kan bedömas primärt bli hotad vid krig,
- ombesörja planering av förstöring av för en angripare betydelsefulla elkraftanläggningar eller annan egendom inom ansvarsområdet, som ej ankommer på överbefälhavaren att planlägga för.

Statens vattenfallsverk skall lämna myndigheter och kraftföretag erforderliga anvisningar i ovan nämnda avseenden.

Vidare skall verket medverka till att kraftanläggningarna ges ett mot betydelsen väl avvägt skydd i form av bevakning, civilförsvar och byggnadstekniska skyddsåtgärder.

Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

I programplanen har i enlighet med försvarsbeslutet inplanerats revidering av viss planläggning, materielanskaffning samt skyddsåtgärder.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de föreslagna åtgärderna.

4.3.4 Programmet Övriga försörjningsviktiga varor

Programmet indelas i två delprogram, Kemiska produkter m. m. och Metaller m. m.

Delprogrammet Kemiska produkter m. m.

Delprogrammet omfattar frågor rörande försörjning med andra mineraler än metaller, trävaror, massa, papp och papper, grafiska produkter, gasbensin, gummi- och plastvaror samt övriga kemiska produkter dock ej läkemedel. ÖEF är programmyndighet.

I försvarsbeslutet angavs följande *inriktning* för delprogrammet Kemiska produkter m. m.

Varuförsörjningen skall främst genom handels- och produktionsplanläggning m. m., ransoneringsförberedelser samt beredskapslagring av importvaror tryggas för totalförsvarsfunktionerna och befolkningen i en sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas i händelse av krig eller avspärrning.

Försörjningsberedskapsåtgärder mot kriser i fredstid som kan leda till att importen av väsentliga produkter helt eller delvis upphör skall medverka till

4.3.5 Programmet Transporter

Programmet *Transporter* omfattar frågor rörande försörjning med transporter samt konsumtionsbegränsning av flytande drivmedel. Programmet indelas i delprogrammen Transportsamordning, Järnvägstransporter, Landsvägstransporter, Vägar, Flygtransporter och Sjötransporter. Programansvariga myndigheter är transportnämnden, statens järnvägar, statens vägverk, luftfartsverket och sjöfartsverket.

Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet vill jag anföra följande.

I försvarsbeslutet angiven *inriktning* för programmet innebär att försörjningen med transporter skall kunna tryggas för totalförsvarsfunktionerna och befolkningen i sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas i händelse av krig eller avspärrning.

Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

Delprogrammet Transportsamordning

Delprogrammet *Transportsamordning,* för vilket transportnämnden är programmyndighet, omfattar frågor rörande förberedelser för samordning och prioritering av transportresurser främst genom transportreglering. Nämnden skall också genomföra av regeringen beslutad drivmedelsransonering och verka för att landets civila transportresurser utnyttjas så att totalförsvarets behov tillgodoses. Transportnämnden skall även planlägga hur den civila trafiken kan inskränkas genom andra åtgärder än ransonering.

De beredskapsåtgärder som i enlighet med försvarsbeslutet inplanerats är av löpande studie- och planeringskaraktär, bl. a. fortsatt utveckling av ransoneringssystem för flytande drivmedel och utbildning på central, regional och lokal nivå avseende ransoneringssystemet.

Som särskilda yrkanden framförs utökade planeringsresurser.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i den för programplaneringen anvisade ramen.

Delprogrammet Järnvägstransporter

SJ är programmyndighet för delprogrammet *Järnvägstransporter.* De beredskapsåtgärder som i enlighet med försvarsbeslutet inplanerats syftar till att öka uthålligheten och begränsa verkan av skador på kommunikationsnätet.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör

inriktas mot de föreslagna åtgärderna.

SJ yrkar ca 50 milj. kr. i ersättning med statsmedel för vissa ytterligare beredskapsåtgärder som anses angelägna, bl. a. utbildning av driftvärn och vapenfria tjänstepliktiga. Mot bakgrund av vad chefen för kommunikationsdepartementet tidigare denna dag har anfört beträffande dessa frågor finner jag inte skäl att förorda den av SJ begärda ersättningen.

Delprogrammet Landsvägstransporter

Delprogrammet *Landsvägstransporter,* för vilket transportnämnden är programmyndighet, omfattar frågor rörande förberedelser för transportledande åtgärder av landsvägstransporter. Transportnämnden skall vid krig eller annars när regeringen förordnar det verka för att de landsvägstransporter som är nödvändiga för totalförsvaret genomförs.

De i programplanen i enlighet med försvarsbeslutet inplanerade beredskapsåtgärderna är av i huvudsak löpande studie- och planeringskaraktär samt anskaffning av viss kommunikationsradiomateriel för att kunna uppnå en effektiv transportledning i kris- och krigssituationer.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de föreslagna åtgärderna.

Delprogrammet Vägar

Statens vägverk är programmyndighet för delprogrammet *Vägar.* De i programplanen i enlighet med försvarsbeslutet föreslagna åtgärderna syftar till att tillgodose totalförsvarets behov av väghållningsåtgärder. Förutom åtgärder av studie-, utrednings- och planeringskaraktär föreslås anskaffning av reservbromateriel, reservdelar till vägmaskiner, byggande av skyddsrum och drivmedelsanläggningar samt utbildning av personal. Behovet av reservbromateriel och reservdelar har utretts.

Som särskilda yrkanden utöver anvisade planeringsram framförs utökad anskaffning av bromateriel och reservdelar att inledas budgetåret 1982/83, utökad driftvärnsutbildning och utökade planeringsresurser.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i de för programplaneringen anvisade ramarna. Jag förordar en utökning av driftvärnsutbildningen.

Delprogrammet Flygtransporter

Delprogrammet *Flygtransporter* omfattar beredskapsplanläggning m. m. för försörjning med flygtransporter. Luftfartsverket är programmyndighet för delprogrammet.

Uthålligheten och underhållssäkerheten avseende flygtransporter är för närvarande lägre än inom det ekonomiska försvarets övriga program. Tyngdpunkten i programplanen har därför i enlighet med försvarsbeslutet lagts vid åtgärder att öka uthålligheten och underhållssäkerheten inom flygtransportsektorn. Dessa åtgärder avser bl. a. fortsatt anskaffning av flygplantypbunden ramptjänstmateriel och reservdelar m. m. för de aktuella flygplantyperna.

Som särskilt yrkande utöver för budgetåret 1982/83 anvisad ram framförs utökade resurser för materielanskaffning.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i den för programplaneringen anvisade ramen.

Delprogrammet Sjötransporter

Delprogrammet *Sjötransporter* omfattar beredskapsplanläggning m. m. för sjötransporter. Sjöfartsverket är programmyndighet.

I programplanen har i enlighet med försvarsbeslutet inplanerats bl. a. allmänna studier och planeringsåtgärder och planering för att under beredskap och krig underhålla farleder och upprätthålla driften vid verkets anläggningar samt viss materielanskaffning.

Som särskilt yrkande utöver anvisad planeringsram framförs krav på resurser för utbildning av krigslotsar och driftvärn.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i den för programplaneringen anvisade ramen.

4.3.6 Programmet Tjänster

Programmet är indelat i delprogrammen Arbetskraft, Penningmedel och betalningsförmedling, Postal kommunikation samt Ledning och samordning.

Delprogrammet Arbetskraft

Delprogrammet omfattar frågor rörande totalförsvarets försörjning med civil arbetskraft. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) är programmyndighet.

Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet vill jag anföra följande.

I försvarsbeslutet angavs följande *inriktning* för verksamheten inom delprogrammet.

Behovet av civil arbetskraft för verksamhet som är av betydelse för

totalförsvaret skall tillgodoses i sådan omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan upprätthållas. Erforderlig planläggning skall göras härför.

Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

I programplanen föreslås åtgärder för att komma till rätta med eftersläpningar avseende såväl den översiktliga planeringen och personalplanläggningen som utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga och av personal inom frivilligorganisationerna. Som särskilt yrkande utöver anvisad planeringsram framförs krav på utökade planeringsresurser.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och förordar att antalet utbildningsdagar för vapenfria tjänstepliktiga ökas till 500 000. Jag förordar även en förstärkning av AMS planeringsresurser för totalförsvarsändamål.

Delprogrammet Penningmedel och betalningsförmedling

Riksbanken är programmyndighet för delprogrammet *Penningmedel och betalningsförmedling.*

I försvarsbeslutet angavs att verksamheten inom delprogrammet skall syfta till att trygga penningmedelsförsörjningen och betalningsförmedling i kris- och krigssituationer. Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

I programplanen har i enlighet med försvarsbeslutet inplanerats beredskapsåtgärder av främst planläggande karaktär.

Jag finner att de planerade åtgärderna ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten.

Delprogrammet Postal kommunikation

Postverket är programmyndighet för delprogrammet *Postal kommunikation.*

I försvarsbeslutet angavs att verksamheten inom delprogrammet skall syfta till att tillgodose totalförsvarets behov av postala tjänster i kris- och krigssituationer. Jag anser att den angivna inriktningen alltjämt skall gälla.

I programplanen har i enlighet med försvarsbeslutet inplanerats beredskapsåtgärder av främst planläggande karaktär. Planeringen avser bl. a. krigsorganisationen, dataverksamheten i krig samt fältpostens organisation och verksamhet.

Jag har efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet funnit att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de planerade åtgärderna.

Delprogrammet Ledning och samordning

Delprogrammet *Ledning och samordning* omfattar fyra av ÖEF:s interna delprogram nämligen
- information och utbildning
- ledning och samordning av långsiktsplanering
- informationsbehandling samt
- ledning och administration.

ÖEF är programmyndighet för delprogrammet. De i enlighet med försvarsbeslutet inplanerade åtgärderna utgörs av studier, planering, planläggning samt administration och serviceverksamhet.

Som särskilt yrkande utöver anvisad planeringsram framförs bl. a. krav på utökade personella resurser.

Jag finner att förslagen i programplanen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten och jag anser att den fortsatta planeringen bör inriktas mot de åtgärder som inryms i den för programplaneringen anvisade ramen.

4.4 Övrig verksamhet

Vissa myndigheter med uppgifter inom det ekonomiska försvaret har enligt programplaneanvisningarna medverkat i planeringsarbetet efter direkt överenskommelse med ÖEF.

Dessa myndigheter är försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens pris- och kartellnämnd, statens krigsskadenämnd och statens krigsförsäkringsnämnd.

Särskilda programplaner för dessa myndigheters beredskapsverksamhet har inte upprättats. Verksamheten omfattar uppgifter inom programmen Livsmedel och Tjänster.

ÖEF har sammanställt dessa myndigheters inriktning av och resursbehov för beredskapsverksamheten under programplaneperioden i bilaga till Programplan för ekonomiskt försvar.

De planerade åtgärderna omfattar studier, planering, planläggning och utbildning. Det sammanlagda medelsbehovet under programplaneperioden beräknas av myndigheterna till ca 5,6 milj. kr.

Jag har efter samråd med cheferna för ekonomi- och jordbruksdepartementen funnit att förslagen ger uttryck för en lämplig inriktning av verksamheten.

4.5 Kostnader 1978/79–1982/83

I försvarsbeslutet angavs att kostnaderna för det ekonomiska försvaret under perioden 1977/78–1981/82beräknades uppgå till ca 6,3 miljarder kronor i prisläge februari 1976 för den verksamhet som finansieras över

statsbudgeten och oljelagringsfonden. Det sammanlagda beloppet inkluderade vissa beredskapsåtgärder inom programmet Beklädnad m. m. i huvudsak på skoområdet, dock icke de stödåtgärder till beklädnadsindustrin som sedermera kom att föreslås riksdagen i propositionen om åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet (prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81).

Jag beräknar att för perioden 1978/79–1982/83 kostnaderna för det ekonomiska försvaret kommer att uppgå till ca 7,3 miljarder kr. i prisläge juli 1977 för den verksamhet som finansieras över statsbudgeten och oljelagringsfonden.

Härav utgör ca 2,2 miljarder kronor investeringar avseende fredskrislagring.

Jag vill i detta sammanhang understryka att min bedömning av resursbehoven baseras till del på översiktliga kostnadsberäkningar från programplanerna. Den närmare bedömningen av resursbehoven får därför enligt min uppfattning göras budgetårsvis vid prövning av förslag till anslagsframställningar. Jag vill erinra om att denna prövning till följd av regeringens bedömning av de åtgärder som föreslås, det allmänna ekonomiska läget samt de övriga bedömningsfaktorer som aktualiseras, kan komma att avvika från den mer översiktliga bedömning jag nu gör.

4.6 Kostnader 1978/79

För budgetåret 1978/79 beräknar jag sammanlagda kostnader över statsbudgeten och oljelagringsfonden för verksamheten inom det ekonomiska försvaret till ca 884 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Program	1 000-tal kr. Driftbudget	Kapitalbudget
Livsmedel	65 606	14 000
Beklädnad m. m.	50 637	60 100
Energi		
Bränsle, drivmedel	105 410	304 600
Övriga försörjningsviktiga varor		
Kemiska produkter m. m.	44 126	104 700
Metaller m. m.	29 089	14 000
Transporter		
Transportsamordning och Landsvägstransporter	3 027	
Järnvägstransporter	– [1]	3 100
Vägar	9 937	
Flygtransporter	10 000	
Sjötransporter	1 087	
Tjänster		
Arbetskraft	56 700	
Ledning och samordning	7 436	
Övrig verksamhet	1 127	
Summa	384 182	500 000
varav från oljelagringsfonden	2 300	401 300

[1] 7,9 milj. kr. från IV huvudtiteln.

5. Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling som jag har förordat.

F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) är central förvaltningsmyndighet för den ekonomiska försvarsberedskapen. ÖEF har till uppgift att samordna landets förberedelser på det ekonomiska försvarets område. I den mån det inte ankommer på annan myndighet skall ÖEF också ombesörja att det totala försvarets behov av förnödenheter kan tillgodoses vid krig eller under utomordentliga, av krig eller krigsfara föranledda förhållanden.

ÖEF skall även förbereda och ansvara för sådana åtgärder för att möta fredskriser som regeringen i särskild ordning föreskriver.

Ny organisation för ÖEF enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) genomförs från 1 juli 1978.

Under fonden för beredskapslagring och förrådsfonden för ekonomiskt försvar redovisas samtliga intäkter och kostnader som uppkommer till följd av beredskapslagring hos ÖEF. Balans mellan intäkter och kostnader på driftstaten för vardera fonden fås genom omföringar av erforderliga belopp från anslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar. De omförda beloppen bokförs som intäkter på driftstaterna.

Följande programindelning gäller:

Program	*Delprogram inom ÖEF:s ansvarsområde*
Livsmedel	Gödsel- och bekämpningsmedel
Beklädnad m. m.	
Energi	Bränslen och drivmedel m. m.
Sjukvård	Läkemedel och sjukvårdsmateriel
Övriga varor	Kemiska produkter m. m.
	Metaller m. m.
Tjänster	Ledning och samordning:
	– Information och utbildning
	– Ledning och samordning av långsiktsplanering
	– Informationsbehandling
	– Ledning och administration

F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

1976/77 Utgift	136 955 764
1977/78 Anslag	170 423 000
1978/79 Förslag	234 180 000

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

Sammanställning

Program	1 000-tal kr					
	1977/78 Anslag		1978/79 beräknar ÖEF		Föredragande	
	Drift-budget	Kapital-budget	Drift-budget	Kapital-budget	Drift-budget	Kapital-budget
Livsmedel	8 178	6 100	10 233	8 300	9 576	5 000
Beklädnad m. m.	46 597	62 300	50 406	20 000	50 637	60 100
Bränsle och drivmedel m. m.	65 717	681 375	107 019	328 400	105 410	304 600
Sjukvård	6 674	25 800	14 004	82 950	10 035	25 775
Kem.prod. m. m.	34 733	88 100	47 257	124 600	44 126	104 200
Metaller m. m.	27 143	16 200	29 451	37 400	29 089	14 000
Övrigt	8 276		7 721		7 436	
Summa kostn.	197 318	879 875	266 091	601 650	256 309	513 675
Avgår upp-bördsmedel	- 500		- 500		- 500	
Från jordbruks-nämnden	- 8 127	- 5 000	-10 179	- 8 300	-9 519	- 5 000
Från social-styrelsen	- 6 467	- 23 500	-13 778	- 81 950	-9 810	- 25 775
Från olje-lagringsfonden	-12 505	-745 700	- 2 300	-397 300	-2 300	-401 300
Just. av medelsbehovet		- 13 675		+ 23 675		+ 19 900
Ej disponerat belopp	704					
Summa anslag	170 423	92 000	239 334	137 775	234 180	101 500

1. Livsmedel

Gödsel- och bekämpningsmedel

Delprogrammet omfattar frågor avseende handelsgödselmedel och bekämpningsmedel. Verksamheten består huvudsakligen av övergripande planering, företagsplanläggning och beredskapslagring. Planerings- och lagringsverksamheten bedrivs efter anvisningar från statens jordbruksnämnd.

	ÖEF Beräknar (1 000-tal kr.)			
	1977/78		1978/79	
	Driftkostnad[2]	Investering[1]	Driftkostnad[2]	Investering[1]
Övergripande planering	21		24	
Företagsplanläggning	18		19	
Beredskapslagring	8 127	6 100	10 179	8 300
Samordning	9		9	
Information, utbildning				
Administration	3		2	
Summa	8 178	6 100	10 233	8 300

[1] VIII: 2 Lagring för beredskapsändamål 5 milj. kr. (1977/78) varav från jordbruksnämnden 5 milj. kr., 8,3 milj. kr. (1978/79) varav från jordbruksnämnden 8,3 milj. kr.
IX:8 Förrådsanläggningar m. m. 1,1 milj. kr. (1977/78)
[2] Från jordbruksnämnden 8 127 000 kr. (1977/78) 10 179 000 kr. (1978/79).

1.1 Investeringar

1.1.1 Lagring för beredskapsändamål

Värdet av beredskapslagret av gödsel- och bekämpningsmedel beräknas vid ingången av budgetåret 1978/79 uppgå till 56 resp. 9 milj. kr. i 1977 års prisläge.

Befintliga lager föreslås omstruktureras. Sålunda avses lagren av chilesalpeter och kaliumgödsel minskas och lagren av kvävegödsel och bekämpningsmedel utökas.

För budgetåret 1978/79 begär jordbruksnämnden ett investeringsbelopp av 8,3 milj. kr. Härav avses 2,3 milj. kr. för bekämpningsmedel, 1,5 milj.kr. för merkostnad för övergång till lagring av färdiga bekämpningsmedel samt 4,5 milj. kr. för kvävegödselmedel.

1.2 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning m. m. på befintliga resurser samt bortfall av engångsanvisningar har beräknats till ett med 1 560 700 kr. minskat medelsbehov.

För de varor för vilka investeringsmedel yrkats beräknar ÖEF transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär till ett belopp av 1 060 000 kr. samt driftkostnader till ett belopp av 465 000 kr. Transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär för omstrukturering av beredskapslagret uppgår till 2 091 000 kr.

De samlade driftkostnaderna under programmet beräknas för budgetåret 1978/79 uppgå till 10 233 000 kr. vilket innebär en ökning med 2 055 000 kr. Från jordbruksnämnden beräknas 10 179 000 kr. behöva tillföras, vilket belopp nämnden upptagit i sitt förslag till anslagsframställning.

2. Beklädnad m. m.

Programmet Beklädnad m. m. omfattar frågor rörande beklädnads-, övriga textil- och lädervaror. Verksamheten består huvudsakligen av övergripande planering, företagsplanläggning, lagring och samordning. Häri ingår prövning av ansökningar om avskrivningslån och kreditgarantier till teko-, sko- och garveriindustrier samt försörjningsberedskapslån.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1977/78		1978/79	
	Drift-kostnad	Investe-ring[1]	Drift-kostnad	Investe-ring[1]
Övergripande planering	557		613	
Företagsplanläggning	372		415	
Stödverksamhet	12 500	36 000	12 500	12 000
Förluster p. g. a. kreditgarantier	500		500	
Beredskapslagring	32 110	26 300	35 748	8 000
Samordning	239		265	
Information, utbildning	48		66	
Administration	271		299	
Summa	46 597	62 300	50 406	20 000

[1] V:8 Lån till teko-, sko- och garveriindustrier 15 milj. kr. (1977/78) 10 milj. kr. (1978/79)
V:10 Försörjningsberedskapslån 11 milj. kr. (1977/78), 2 milj. kr. (1978/79)
V:11 Skostrukturlån 10 milj. kr. (1977/78)
VIII:3 Lagring för beredskapsändamål 25 milj. kr. (1977/78) varav från oljelagringsfonden 5 milj. kr., 7 milj. kr. (1978/79) varav från oljelagringsfonden 5 milj. kr.
IX:8 Förrådsanläggningar m. m. 1,3 milj. kr. (1977/78), 1 milj. kr. (1978/79)

2.1 Investeringar

2.1.1 Lån till teko, sko- och garveriindustrier

Amorterings- och räntefria lån till investeringar lämnas av beredskapsskäl till teko-, sko- och garveriindustrierna. Lån beviljas enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter.

Riksdagen har beviljat en investeringsram för *Lån till teko-, sko- och garveriindustrier* samt inom denna ram beviljat investeringsanslag. ÖEF äger vidare bevilja lånegarantier.

F. n. gäller en av riksdagen beviljad investeringsram avseende avskrivningslån om 170 milj. kr. Härav har ÖEF utnyttjat 120,3 milj. kr. Beträffande lånegarantier har riksdagen ställt en ram av 85 milj. kr. till regeringens förfogande. Härav har ÖEF utnyttjat 35,5 milj. kr.

ÖEF har vid utgången av budgetåret 1976/77 träffat eller förhandlar om avtal på sammanlagt ca 120 milj. kr. och om kreditgarantier på sammanlagt 35 milj. kr.

För att fullfölja gjorda låneutfästelser till teko- och skoindustrier i form av avskrivningslån begär ÖEF 10 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Beträffande försörjningsberedskapslån begär ÖEF 2 milj. kr. under budgetåret 1978/79 för att kunna infria gjorda åtaganden.

2.1.2 Lagring för beredskapsändamål

Värdet av beredskapslagret beräknas vid utgången av budgetåret 1977/78 till ca 230 milj. kr. i prisläge våren 1977. Härtill kommer ett buffertlager av uniformsväv, ett buffertlager av sjukvårdstextilier och ett fredskrislager av syntetgarn.

En fortsatt uppbyggnad föreslås ske av fredskrislagret av syntetgarner med ett belopp om ca 5 milj. kr. Beloppet bör rekvireras från oljelagringsfonden.

För att möjliggöra planlagd produktion avses en lageruppbyggnad av textilkemikalier och textilfärger påbörjas. Investeringsbehovet för detta ändamål uppgår till 2 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Beredskapslagret bör enligt ÖEF i viss utsträckning omstruktureras. Bl. a. bör lagret av fibrer minskas och lagret av garner ökas.

2.1.3 Förrådsanläggningar m. m.

För sjukvårdstextilier erfordras enligt ÖEF ett förråd. Kostnaderna härför under budgetåret 1978/79 beräknas av ÖEF till 1 milj. kr.

2.2 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning m. m. på befintliga resurser har av ÖEF beräknats till 3 164 000 kr.

För de varor för vilka investeringsmedel yrkats beräknar ÖEF transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär till ett sammanlagt belopp av 300 000 kr. Transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär för omstrukturering av beredskapslagret uppgår till 295 000 kr.

För att genom s. k. försörjningsberedskapsstöd medverka till att statlig och

kommunal upphandling av beklädnadsvaror sker vid företag inom landet föreslås att 10 milj. kr. beräknas även under budgetåret 1978/79.

För avtalat ränte- och amorteringsfritt avskrivningslån till Stigtex AB bör 2,5 milj. kr. anvisas.

ÖEF begär ökade medel för konsultarvoden med 50 000 kr. för framtagning av försörjningsplaner, utarbetande av underlag för inköp av beredskapsplaner samt kartläggning av teknisk textil.

För budgetåret 1977/78 anvisades 500 000 kr. för förluster på grund av kreditgarantier. ÖEF begär att samma belopp anvisas 1978/79.

3 Energi

Bränslen och drivmedel m. m.

Delprogrammet Bränsle och drivmedel m. m. omfattar petroleumprodukter inkl. smörjmedel, fasta fossila bränslen samt inhemska bränslen. Verksamheten består huvudsakligen av övergripande planering, (bl. a. ransonerings- och regleringsförberedelser), företagsplanläggning, beredskapslagring och samordning.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1977/78 Drift kostnad[1]	Investering[2]	1978/79 Driftkostnad[1]	Investering[2]
Övergripande planering	731		933	
Gengasverksamhet	350		350	
Företagsplanläggning	433		471	
Beredskapslagring	63 135	681 375	104 130	328 400
Tvångslagring	300		300	
Samordning	209		225	
Information, utbildning	80		86	
Administration	479		524	
Summa	65 717	681 375	107 019	328 400

[1] Därav från oljelagringsfonden 12,505 milj. kr. (1977/78), 2,3 milj. kr. (1978/79)
[2] VIII:3 Lagring för beredskapsändamål 515,5 milj. kr. (1977/78) varav från oljelagringsfonden 515,5 milj. kr., 152,8 milj. kr. (1978/79) varav från oljelagringsfonden 129, 3 milj. kr.
IX:8 Förrådsanläggningar m. m. 165,875 milj. kr. (1977/78) varav från oljelagringsfonden 145 milj. kr., 175,6 milj. kr. (1978/79) varav från oljelagringsfonden 171,3 milj. kr.

3.1. Investeringar

3.1.1 Lagring för beredskapsändamål

Oljelagringsprogrammet för perioden 1970–76, som förlängts med 1 år, innebär att 1977 års lagringsmål kvarstår oförändrat under 1978. Inom ramen

för detta program slutförs uppfyllnaden av en skyddad anläggning för gasol.

ÖEF:s lager av fasta bränslen föreslås omstruktureras så att lagren av stybbkol minskas och koks ökas.

Det statliga finansieringsbidraget för 1970–1976 års lagringsprogram är fastställt till 80 milj. kr., vilket belopp i och med anslaget för budgetåret 1976/77 i sin helhet beviljats av riksdagen. Behållningen på anslaget per den 30 juni 1977 utgör 7,7 milj. kr. Detta belopp föreslås få disponeras för att täcka eftersläpande utbetalningar.

För kokslagringen krävs enligt ÖEF anskaffning av koks. För budgetåret 1978/79 föreslås att 17,7 milj. kr. anvisas för inköp av koks.

För slutlig uppfyllnad av en gasolanläggning krävs enligt ÖEF 11,3 milj. kr. Medlen bör rekvireras från oljelagringsfonden.

För uppfyllnad av den flygdrivmedelsanläggning (anl. IV) som beräknas bli färdig under 1978/79 erfordras enligt ÖEF 40 milj. kr. Investeringsmedlen föreslås rekvireras från oljelagringsfonden.

För uppfyllnad av cisterner för transformatorolja uppbyggda i anslutning till flygdrivmedelsanläggning IV begär ÖEF 0,8 milj. kr.

För uppfyllnad av den lagringsanläggning för eldningsoljor i Göteborg som beräknas bli färdig under 1978/79 erfordras enligt ÖEF 78 milj. kr. Investeringsmedlen bör rekvireras från oljelagringsfonden.

3.1.2 Förrådsanläggningar m. m.

Ett antal tidigare påbörjade lagringsanläggningar för gasol, flygdrivmedel och råolja är under byggnad. Medelsbehovet härför uppgår till 81,3 milj. kr. enligt ÖEF under budgetåret 1978/79. Därtill erfordras 2,3 milj. kr. för eldningsoljeanläggningen i Göteborg. Detta medelsbehov redovisas i driftbudgeten.

Under budgetåret 1978/79 föreslås ytterligare en flygdrivmedelsanläggning (anl. VI) påbörjas. Totalkostnaden för anläggningen beräknas till 12,7 milj. kr. Under budgetåret 1978/79 begär ÖEF 5,0 milj. kr. för detta ändamål. Investeringsmedlen föreslås rekvireras från oljelagringsfonden.

Två lagringsanläggningar för tunna eldningsoljor och en lagringsanläggning för tjocka eldningsoljor bör enligt ÖEF påbörjas under 1978/79. Totalkostnaderna beräknas till 11,6 milj. kr. (tunn eldningsolja) resp. 12 milj. kr. (tjock eldningsolja). Under budgetåret 1978/79 behövs enligt ÖEF sammanlagt 19 milj. kr. för ändamålet. Medlen föreslås rekvireras från oljelagringsfonden.

För utbyggnad av den tredje råoljeanläggningen inom serie B (anl. B 1) beräknar ÖEF en totalkostnad av 105 milj. kr. Under budgetåret 1978/79 behövs enligt ÖEF 20 milj. kr. Investeringsmedlen bör rekvireras från oljelagringsfonden.

För övergång till gengasdrift på kortast möjliga tid begär ÖEF verktyg och

annan utrustning för tillverkning av aggregat. Av totalkostnaden på 25 milj. kr. föreslår ÖEF att 5 milj. kr. ställs till förfogande för budgetåret 1978/79, samt att ett beställningsbemyndigande på 25 milj. kr. lämnas för ändamålet.

För iordningställande av lagerplatser för föreslagen lagerökning av koks föreslås investeringar till ett belopp av 300 000 kr.

3.2 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning samt bortfall av engångsanvisningar har av ÖEF beräknats till 32 977 900 kr.

För de varor för vilka investeringsmedel yrkats beräknar ÖEF transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär till ett belopp av 7 480 000 kr. samt driftkostnader till ett belopp av 285 000 kr.

Transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär för omstrukturering av beredskapslagret uppgår enligt ÖEF till 380 000 kr.

ÖEF begär medel för en särskild föreståndare vid den nytillkomna flygdrivmedelsanläggningen med 90 400 kr. under budgetåret.

För fortsatt informationsplanering samt aktualisering och översyn av sparkampanjberedskapen yrkar ÖEF ytterligare 75 000 resp. 25 000 kr.

För uppföljning, utvärdering samt aktualisering av värmetaxeringssystemet erfordras enligt ÖEF 50 000 kr.

4 Sjukvård

Delprogrammet *Läkemedel och sjukvårdsmateriel* omfattar frågor rörande sjukvårds- och läkemedelsförnödenheter. Verksamheten består huvudsakligen av övergripande planering, företagsplanläggning, lagring och samordning. Verksamheten skall ske efter anvisning från socialstyrelsen.

Socialstyrelsen anskaffar materiel och utrustning som behövs för att uppsätta och iordningställa beredskapsjukhusen. Efter anvisning från socialstyrelsen anskaffar och lagrar ÖEF läkemedel, läkemedelsråvaror och vissa sjukvårdsförnödenheter som röntgenfotomateriel, förbandsgas m. m.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1977/78		1978/79	
	Drift-kostnad[2]	Investe-ring[1]	Drift-kostnad[2]	Investe-ring[1]
Övergripande planering	68		80	
Företagsplanläggning	118		223	
Beredskapslagring	6 467	25 800	13 678	82 950
Samordning	10		11	
Information, utbildning	–		–	
Administration	11		12	
Summa	6 674	25 800	14 004	82 950

[1] VIII:1 Lagring för beredskapsändamål 23,5 milj. kr. (1977/78), 23,5 milj. kr. tillförs från socialstyrelsen; 81,95 milj. kr. (1978/79), 81,95 milj. kr. tillförs från socialstyrelsen.
IX:8 Förrådsanläggningar m. m. 2,3 milj. kr. (1977/78) 1 milj. kr. (1978/79).
[2] Från socialstyrelsen tillförs 6,467 milj. kr. (1977/78), 13,778 milj. kr. (1978/79).

4.1 Investeringar

4.1.1 Lagring för beredskapsändamål

Värdet av beredskapslagret beräknas vid utgången av budgetåret 1977/78 till 105 milj. kr. i 1977 års prisläge.

ÖEF avser efter anvisningar från socialstyrelsen utöka beredskapslagret av läkemedelsråvaror m. m. För budgetåret 1978/79 begär socialstyrelsen ett belopp av drygt 30,9 milj. kr. Av detta belopp är en stor del redan inplanerat med stöd av det bemyndigande som regeringen budgetåret 1977/78 lämnat socialstyrelsen. ÖEF begär dessutom ett beställningsbemyndigande på 10 milj. kr. för förberedelser 1978/79 för fortsatt lageruppbyggnad 1979/80.

Vissa läkemedelssubstanser som av socialstyrelsen bedöms nödvändiga från beredskapssynpunkt är mycket dyra eller svåråtkomliga för beredskapslagringsändamål. Det är dock möjligt att efter avtal med leverantören förhyra varan. ÖEF begär medel härför med 500 000 kr. under budgetåret 1978/79.

ÖEF avser efter anvisningar från socialstyrelsen att säkra tillgången på vätska såsom infusionslösningar. För budgetåret 1978/79 begär socialstyrelsen ett belopp av 1,54 milj. kr. för detta ändamål.

ÖEF avser efter anvisningar från socialstyrelsen även att utöka beredskapslagren av sjukvårdsmateriel. För budgetåret 1978/79 begär socialstyrelsen ett belopp av 49,5 milj. kr. För vissa förberedelser under 1978/79 för fortsatt lageruppläggning av sjukvårdsmateriel under budgetåret 1979/80 begär ÖEF ett beställningsbemyndigande på 30 milj. kr.

4.1.2 Förrådsanläggningar m. m.

Mot bakgrund av tidigare erfarenheter bedömer ÖEF att den utökade lagringen av läkemedelsråvaror bäst och ekonomiskt mest fördelaktigt kan genomföras i egna förråd. Dessa bör uppföras i anslutning till befintliga eller tillkommande förrådsbyar. De för programplaneperioden erforderliga investeringarna i förrådsanläggningar har beräknats till 3 milj. kr. Härav faller 1 milj. kr. på budgetåret 1978/79.

4.2 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning m. m. har av ÖEF beräknats till 4 830 100 kr.

För de varor för vilka investeringsmedel yrkats beräknar ÖEF transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär till ett belopp av 1 460 000 kr. samt driftkostnader till ett belopp av 440 000 kr.

De samlade driftkostnaderna beräknas för budgetåret 1978/79 uppgå till 14 004 000 kr. vilket innebär en ökning med 7 330 000 kr. Från socialstyrelsen beräknas 13 778 000 kr. tillföras.

5 Övriga varor

5.1 Kemiska produkter m. m.

Delprogrammet omfattar frågor avseende mineraler andra än metaller, trävaror, massa, papp och papper, grafiska produkter, petroleumprodukter andra än bränslen och drivmedel, glas- och porslinsvaror, gummi- och plastvaror samt övriga kemiska produkter, dock ej läkemedel. Verksamheten består huvudsakligen av övergripande planering, företagsplanläggning och beredskapslagring.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1977/78		1978/79	
	Drift-kostnad	Investe-ring[1]	Drift-kostnad	Investe-ring[1]
Övergripande planering	705		820	
Företagsplanläggning	250		267	
Beredskapslagring	33 367	88 100	45 734	124 600
Samordning	52		55	
Information, utbildning	57		61	
Administration	302		320	
Summa	34 733	88 100	47 257	124 600

[1] VIII:3 Lagring för beredskapsändamål 63,2 milj. kr. (1977/78) varav 60,2 milj. kr. från oljelagringsfonden, 72,4 milj. kr. (1978/79), varav 49,7 milj. kr. från oljelagringsfonden.
IX:8 Förrådsanläggningar m. m. 24,9 milj. kr. (1977/78) varav 20 milj. kr. från oljelagringsfonden, 52,2 milj. kr. (1978/79), varav från oljelagringsfonden 42 milj. kr.

5.1.1 Investeringar

5.1.1.1 Lagring för beredskapsändamål

Värdet av beredskapslagret beräknas vid utgången av budgetåret 1977/78 till ca 350 milj. kr. i prisläge våren 1977. I syfte att förbättra försörjningsberedskapen inom det kemiska området planerar ÖEF under programplaneperioden en lageruppbyggnad på ca 80 milj. kr. Som ett led i denna uppbyggnad föreslås för budgetåret 1978/79 lagerinvesteringar för 22,7 milj. kr.

Värdet av fredskrislagret av petrokemikalier beräknas vid utgången av budgetåret 1977/78 uppgå till 95 milj. kr. För att uppbyggnaden av fredskrislagret av petrokemikalier, i enlighet med uttalande av föredragande departementschefen i prop. 1975/76:152 (s. 41), i stort skall vara avslutad budgetåret 1980/81 bör enligt ÖEF budgetåret 1978/79 nyinvesteringar i lagret göras i en omfattning av 49,7 milj. kr. Investeringsmedel föreslås rekvireras från oljelagringsfonden.

För att en fortsatt planmässig anskaffning av fredskrislager av petrokemikalier skall kunna ske under budgetåret 1979/80 önskar ÖEF under budgetåret 1978/79 vidta vissa förberedelser. För dessa åtgärder begärs ett beställningsbemyndigande på 20 milj. kr. utöver för budgetåret 1978/79 begärda medel.

5.1.1.2 Förrådsanläggningar m. m.

För lagring av kemikalier krävs enligt ÖEF berganläggningar samt torr- och kallförråd. Behovet av investeringsmedel för nya projekt uppgår till 9,5 milj. kr. under budgetåret 1978/79. För pågående byggnadsprojekt erfordras 1978/79 42,7 milj. kr.

5.1.2 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning m. m. och bortfall av engångsanvisning har av ÖEF beräknats till 3 856 000 kr.

För de varor för vilka investeringsmedel yrkats beräknar ÖEF transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär till ett belop av 6 854 000 kr. samt driftkostnader till ett belopp av 1 744 000 kr.

För den nya förrådsbyn för petrokemikalier erfordras enligt ÖEF en förrådsförman och en förrådsmästare. ÖEF begär sammanlagt 147 300 kr. för detta ändamål under 1978/79.

För utredning och planering av ersättningsproduktion samt möjligheter till omställning av produktionsapparaten bedömer ÖEF att konsultmedverkan är nödvändig. Ökade resurser härför begärs med 70 000 kr.

5.2 Metaller m. m.

Delprogrammet Metaller m. m. omfattar frågor avseende malmer, järn och stål och andra metaller samt verkstadsprodukter. Verksamheten består huvudsakligen av övergripande planering, företagsplanläggning och beredskapslagring. Till detta program hänförs även hjälpförnödenheter för gruv-, stål-, metall-och verkstadsindustri.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1977/78		1978/79	
	Driftkostnad	Investering[1]	Driftkostnad	Investering[1]
Övergripande planering	488		530	
Företagsplanläggning	398		452	
Beredskapslagring	25 880	16 200	28 110	37 400
Samordning	60		96	
Information, utbildning	44		58	
Administration	273		205	
Summa	27 143	16 200	29 451	37 400

[1] VIII:3 Lagring för beredskapsändamål 12,9 milj. kr. (1977/78), 34,2 milj. kr. (1978/79).
IX:8 Förrådsanläggningar m. m. 3,3 milj. kr. (1977/78), 3,2 milj. kr. (1978/79)

5.2.1 Investeringar

5.2.1.1 Lagring för beredskapsändamål

Värdet av beredskapslagret beräknas vid utgången av budgetåret 1977/78 uppgå till drygt 435 milj. kr. i 1977 års prisläge.

ÖEF föreslår i enlighet med statsmakternas beslut en fortsatt lageruppbyggnad av legeringar samt andra hjälpråvaror. Behovet av investeringsmedel 1978/79 uppgår till 24,2 milj. kr.

För uppbyggnad av ett fredskrislager av metaller från södra Afrika enligt prop. 1976/77:74 bilaga 2 begär ÖEF investeringsmedel under budgetåret 1978/79 till ett belopp av 10 milj. kr. för inköp av mangan och vanadin.

5.2.1.2 Förrådsanläggningar m. m.

För lagring av metaller behövs enligt ÖEF torrförråd. Behovet av investeringsmedel under budgetåret 1978/79 uppgår till 3 milj. kr.

För pågående byggnadsprojekt erfordras enligt ÖEF 0,2 milj. kr.

5.2.2 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning samt bortfall av engångsanvisningar har av ÖEF beräknats till 1 273 300 kr.

För de varor för vilka investeringsmedel yrkats beräknar ÖEF transport- och hanteringskostnader av engångskaraktär till ett belopp av 788 000 kr. samt driftkostnader till ett belopp av 247 000 kr.

6 Tjänster

Programmet innefattar delprogrammen Information och utbildning, Ledning och samordning av långsiktsplanering, Informationsbehandling samt Ledning och administration.

6.1 Information och utbildning

Delprogrammet inriktas främst mot att skapa informationsberedskap inför olika slag av försörjningskriser och övning av verksamheten inför olika krissituationer.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)	
	1977/78	1978/79
	Driftkostnad	Driftkostnad
Samordning	35	37
Information, utbildning	720	806
Administration	128	136
Summa	883	979

6.1.1 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning har av ÖEF beräknats till 80 900 kr.

ÖEF begär ökade resurser för publikationstryck och reseverksamhet med 15 000 kr.

6.2 Ledning och samordning av långtidsplanering

Inom delprogrammet leder och samordnar ÖEF den långsiktiga planeringen för det ekonomiska försvarets myndigheter i enlighet med regeringens anvisningar.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)	
	1977/78	1978/79
	Driftkostnad	Driftkostnad
Övergripande planering	528	642
Samordning	29	101
Information, utbildning	49	52
Administration	31	33
Summa	637	828

6.2.1 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning har av ÖEF beräknats till 38 900 kr.

För samordningsuppgifter begär ÖEF 141 000 kr. för anställning av en kvalificerad handläggare. För ökad reseverksamhet begärs 10 000 i samband med utökning av de personella resurserna.

6.3 Informationsbehandling

Huvuddelen av verksamheten inom delprogrammet utgör stödverksamhet för övriga program inom ÖEF och andra myndigheter inom det ekonomiska försvaret.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)	
	1977/78	1978/79
	Driftkostnad	Driftkostnad
Samordning	135	173
Informationsbehandling	2 057	2 362
Summa	2 192	2 535
Avgår ersättning från delprogram 6.4	- 420	- 512
Summa	1 772	2 023

6.3.1 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning m. m. har beräknats till 150 500 kr.

Ökade resurser för köp av datamaskintid och konsulttjänster begärs med 100 000 kr.

6.4 Ledning och administration

Delprogrammet omfattar ÖEF:s centrala ledning och administration.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)	
	1977/78	1978/79
	Driftkostnad	Driftkostnad
Samordning	105	115
Information, utbildning	105	115
Administration	7 001	7 786
Summa	7 211	8 016
Avgår: överskott från förrådsfonden	-2 227	-4 125
Summa	4 984	3 891

6.4.1 Driftkostnader

Pris- och löneomräkning m. m. beräknas medföra ett med 1 158 164 kr. minskat medelsbehov till följd av att överskottet på driftstaten för förrådsfonden beräknas öka.

Omfattningen på det datorbaserade redovisningsmaterialet har ökat på grund av att planerings-, kontroll- och uppföljningsverksamheten har utvidgats. ÖEF begär därför ytterligare resurser med 50 000 för främst databehandling.

En volymökning av representationsmedel motsvarande 15 000 kr. begärs av ÖEF.

7. Föredraganden

1.1 Sammanställningar

Program	1 000-tal kr					
	1977/78 Anslag		1978/79 beräknar ÖEF		Föredragande	
	Drift-budget	Kapital-budget	Drift-budget	Kapital-budget	Drift-budget	Kapital-budget
Livsmedel	8 178	6 100	10 233	8 300	9 576	5 000
Beklädnad m. m.	46 597	62 300	50 406	20 000	50 637	60 100
Bränsle och drivmedel m. m.	65 717	681 375	107 019	328 400	105 410	304 600
Sjukvård	6 674	25 800	14 004	82 950	10 035	25 775
Kem.prod. m. m.	34 733	88 100	47 257	124 600	44 126	104 200
Metaller m. m.	27 143	16 200	29 451	37 400	29 089	14 000
Övrigt	8 276		7 721		7 436	
Summa kostn.	197 318	879 875	266 091	601 650	256 309	513 675
Avgår uppbördsmedel	- 500		- 500		- 500	
Från jordbruksnämnden	- 8 127	- 5 000	-10 179	- 8 300	-9 519	- 5 000
Från socialstyrelsen	- 6 467	- 23 500	-13 778	- 81 950	-9 810	- 25 775
Från oljelagringsfonden	-12 505	-745 700	- 2 300	-397 300	-2 300	-401 300
Just. av medelsbehovet		- 13 675		+ 23 675		+ 19 900
Ej disponerat belopp	704					
Summa anslag	170 423	92 000	239 334	137 775	234 180	101 500

Personal

	1976/77	1977/78	1978/79	
			ÖEF	Föredragande
Personal				
Handläggare	125	5	+ 4	
Övrig personal	67	1	+ 4	+ 3
Summa	192	6	+ 8	+ 3

Programmet Beklädnad m. m.

Från oljelagringsfonden beräknas efter beslut av regeringen 5 milj. kr. tas i anspråk för inköp av ändlösa syntetiska garner.

På kapitalbudgeten beräknar jag 1 milj. kr. för förråd för sjukhustextilier.

Riksdagen beslutade efter förslag i 1977 års budgetproposition (prop. 1976/77:100 bil. 14) att för avskrivningslån till teko-, sko- och garveriindustrier för budgetåret 1977/78 anvisa ett anslag på 5 milj. kr.

Riksdagen beslutade i april 1977 om åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet (prop. 1976/77:85, FöU 1976/77:11, rskr 1976/77:238) och i december 1977 om åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet (prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81). Genom dessa beslut har för budgetåret 1977/78 anvisats för lån till teko-, sko- och garveriindustrier ytterligare 44,1 milj. kr. för försörjningsberedskapslån 48,85 milj. kr. och för skostrukturlån 10 milj. kr. Vidare har riksdagen medgivit en sammanlagd investeringsram för avskrivningslån på 205 milj. kr. Jag förordar att ramen justeras upp med 20 milj. kr. till 225 milj. kr.

Jag beräknar för budgetåret 1978/79 på kapitalbudgeten för lån till teko-, sko- och garveriindustrier ytterligare 10 milj. kr. för tekoområdet och 5 milj. kr. för skoområdet. För försörjningsberedskapslån beräknas 15,1 milj. kr. på tekoområdet och 19 milj. kr. på skoområdet. För skostrukturlån beräknas 5 milj. kr.

Under investeringsanslaget Försörjningsberedskapslån ingår offerter för upprätthållande av försörjningsberedskapsviktig produktion och produktionskapacitet på skoområdet. För dessa offerter föreslår jag en investeringsram på 25 milj. kr. för den närmaste femårsperioden.

Arbetet med omstruktureringen och effektiviseringen av skoindustrin pågår f. n. under ledning av den av regeringen tillsatta skodelegationen. Det kan under detta arbete visa sig att ytterligare medel erfordras för att försörjningsberedskapen på skoområdet skall tryggas. Jag avser i så fall att återkomma i denna fråga.

På driftbudgeten beräknar jag 10 milj. kr. för försörjningsberedskapsstöd,

2,5 milj. kr. för lån till Stigtex AB och 500 000 kr. för samarbetsprojekt inom skoindustrin. Jag föreslår vidare att ramen för avtal om statlig kreditgaranti för lån till teko-, sko- och garveriindustrier ökas till 105 milj. kr.

Programmet Bränsle, drivmedel m. m.

Från oljelagringsfonden beräknas efter beslut av regeringen 23,3 milj. kr. behöva tas i anspråk för uppbyggnad av flygdrivmedelsanläggningarna IV–VI och 40 milj. kr. för inköp av flygdrivmedel. Dessutom beräknas 2,3 milj. kr. behövas för förvärv av dispositionsrätter för eldningsoljeanläggningar samt 78 milj. kr. för inköp av eldningsolja. Vidare beräknas behöva tas i anspråk 12 milj. kr. för gasolanläggning 2, och 11,3 milj. kr. för inköp av gasol. För investeringar i eldningsoljeanläggningar beräknas 19 milj. kr. behöva tas i anspråk samt för råoljeanläggningar 71 milj. kr.

Dessutom har upptagits 50 milj. kr. avseende byggnadsobjekt i programplanen fr. o. m. 1979/80 som om tillfälle ges avses tidigareläggas.

På kapitalbudgeten beräknar jag 5 milj. kr. för erfarenhetsmässig justering av medelsbehovet.

På driftbudgeten beräknar jag medel för en ny föreståndare för den nytillkomna flygdrivmedelsanläggningen (anläggning IV)

Programmet Sjukvård

Statsrådet Troedsson har tidigare denna dag tagit upp frågan om medelsbehovet för beredskapslagring av läkemedel m. m.

Programmet Kemiska produkter m. m.

För investeringar beräknas från oljelagringsfonden efter beslut av regeringen tas i anspråk 49,7 milj. kr. för inköp av petrokemiska produkter för fredskrislagring samt 42 milj. kr. för anläggningar för lagring.

På kapitalbudgeten beräknar jag 10 milj. kr. för inköp av kemikalier. För anläggningar förordar jag 500 000 kr. för färdigställande av koksaltförråd. För ev. försörjningsberedskapslån till gummiindustrin beräknar jag 2 milj. kr.

På driftbudgeten beräknar jag medel för två nya tjänster vid förrådsbyn för petrokemikalier.

Programmet Metaller m. m.

För inköp av manganmalm och vanadinsyra för fredskrislagring samt andra metaller beräknar jag på kapitalbudgeten 13,6 milj. kr. För färdigställande av förrådsby beräknas 400 000 kr.

8. Hemställan

Med hänvisning till programsammanställningen och till vad jag anfört i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 234 180 000 kr.
2. medge att avtal om statlig kreditgaranti får ingås inom en ram av sammanlagt 105 milj. kr.

G. TULLVERKET

G 1. Tullverket: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	390 475 979
1977/78	Anslag	402 385 000
1978/79	Förslag	470 981 000

Tullverket har till uppgift att debitera, uppbära och redovisa tull samt vissa skatter och andra avgifter. Verket övervakar vidare efterlevnaden av särskilda bestämmelser om införsel och utförsel av varor och utövar i övrigt uppsikt över trafiken till och från utlandet samt fullgör kontrolluppgifter, som sammanhänger därmed, och vissa andra övervakningsuppgifter. Verket svarar även för åtgärder till havs och i kustvattnen, Vänern och Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat, som är skadligt.

Den centrala ledningen för tullverket utövas av generaltullstyrelsen. Chef för verket är en generaltulldirektör. Inom styrelsen finns två avdelningar, en driftavdelning och en tulltaxeringsavdelning. Inom driftavdelningen finns ett planeringssekretariat samt två byråer, personal- och driftbyrån och bevakningsbyrån. Tulltaxeringsavdelningen omfattar två byråer, tariffbyrån och tullfrihetsbyrån. Inom styrelsen finns ytterligare två byråer, kanslibyrån och ekonomibyrån, samt ett revisionskontor.

Tullverkets regionala och lokala förvaltning är indelad i fyra tullregioner och tre gränstulldistrikt. Tullregionerna kallas norra, östra, södra och västra tullregionen. Chefsmyndighet för tullregionerna är tulldirektionerna i resp. Sundsvall, Stockholm, Malmö och Göteborg. Tullregionerna indelas för annan verksamhet än kustbevakning i sammanlagt 19 tulldistrikt. Ledningsorgan för tulldistrikten är distriktstullkammare. Förutom distriktstullkamrarna finns 15 tullkammare och därutöver tullstationer och tullexpeditioner. Dessutom kvarstår övergångsvis tullkammaren i Oskarshamn, som kommer att behållas längst intill utgången av budgetåret 1977/78. För kustbevakning är tullregionerna indelade i kustbevakningsområden.

Gränstulldistrikten leds av gränstullkammare i Haparanda, Östersund och Karlstad. Gränstulldistrikten är indelade i gränsbevakningsområden.

Generaltullstyrelsen

Tullverkets arbetsvolym, främst på tulltaxeringsområdet, påverkas starkt av utrikeshandelns utveckling. För åren 1978 och 1979 räknar styrelsen med en viss ökning av både import- och exportvolymen. Även i fråga om resandetrafiken räknar styrelsen med en fortsatt ökning.

Avvecklingen av tullarna på industrivaror, med undantag av vissa järn- och stålvaror, mellan Sverige och EG-länderna genomfördes slutligt den 1 juli 1977. Detta innebär att ca 80 procent av importen, räknat efter antalet varuposter, numera är tullfri. Styrelsen framhåller i detta sammanhang, att

	1977/78	Beräknad ändring	1978/79
		Generaltull-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Generaltullstyrelsen			
Handläggande personal	139	+ 10	+ 6
Övrig personal	204	+ 3	of
Tullstaten			
Tulltaxeringsutbildad personal	713	– 1	– 9
Bevakningspersonal	2 604	+ 86	+ 13
Övrig personal	539	+ 20	+ 5
	4 199	**+ 118**	**+ 15**
Anslag			
Lönekostnader för tjänstemän hos generaltullstyrelsen	27 993 000	+ 5 906 000	+ 5 275 000
Lönekostnader för tjänstemän inom tullstaten	306 798 000	+ 65 279 000	+ 56 844 000
Sjukvård	675 000	+ 15 000	+ 5 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	5 990 000	+ 883 000	+ 600 000
Lokalkostnader	21 365 000	+ 3 267 000	+ 2 715 000
Publikationstryck	2 960 000	+ 75 000	– 249 000
Information	222 000	+ 29 000	+ 29 000
Automatisk databehandling	2 358 000	+ 256 000	+ 226 000
Särskilda utgifter	15 000	–	–
Expenser	10 919 000	+ 922 000	+ 305 000
Därav engångsutgifter	(936 000)	(+ 147 000)	
Drift och underhåll av fortskaffningsmateriel	13 989 000	+ 4 856 000	+ 3 220 000
Därav engångsutgifter	(297 000)	(+ 103 000)	
Utbildning i tulltjänsten	5 852 000	+ 1 896 000	+ 870 000
Beklädnad och beväpning	918 000	+ 270 000	+ 118 000
Skadeersättningar	60 000	+ 20 000	+ 20 000
Diverse utgifter	800 000	+ 100 000	+ 89 000
Ej disponerat belopp	1 471 000	–	– 1 471 000
	402 385 000	**+ 83 774 000**	**+ 68 596 000**

EG-tullfriheten åtnjuts enligt särskilda regler om ursprung m. m., vars tillämpning ibland kräver ingående och kvalificerade bedömningar. Tullfriheten beräknas därför påverka det praktiska tulltaxeringsarbetet endast i relativt liten omfattning. En arbetsgrupp har emellertid tillsatts av styrelsen för att se över granskning- och kontrollrutinerna i tulltaxeringsarbetet. Med utgångspunkt från de nya rutinerna för tulltaxeringsarbetet, vilka beräknas börja tillämpas senast den 1 juli 1978, har styrelsen för avsikt att senare

överväga arbetsformerna inom tariff- och tullfrihetsbyråerna.

Möjligheterna till minskning eller omfördelning av personal är små med hänsyn till att omfattande procedur- och organisationsändringar genomfördes så nyligen som år 1974, varvid förefintliga möjligheter till rationaliseringar, omprioriteringar och omfördelning av resurser tillvaratogs. Dessa innebar bl. a. indragning av 19 tullkammare och en minskning av personalen med 345 tjänstemän, varav närmare 270 på tulltaxeringssidan, 60 på bevakningssidan och 15 biträden. Dessutom skedde en omfördelning av bevakningspersonal mellan olika tullanstalter (framför allt till orter med färjetrafik).

Efter ett avbrott på ca fem år har styrelsen under föregående budgetår återupptagit utbildningen av tulltaxerare. Under innevarande budgetår kommer två kurser att påbörjas. För att antalet tulltaxerare skall kunna hållas på ungefär oförändrad nivå under de närmaste åren begär styrelsen medel för kommande budgetår för att öka antalet elever i tulltaxeringsutbildning.

Enligt de bedömningar som har gjorts med anledning av verkställda beslag och olika utredningar synes smugglingen av högbeskattade varor, främst sprit och cigaretter, ha försiggått i oförminskad omfattning medan den illegala narkotikahanteringen har ökat. Styrelsen konstaterar därför att de smugglingsbekämpande åtgärderna har varit otillräckliga för att på ett avgörande sätt begränsa tillgången av narkotika på den illegala marknaden, trots att narkotikabekämpningen har prioriterats och trots de åtgärder som har vidtagits i syfte att effektivisera samarbetet mellan tull, polis och andra berörda myndigheter såväl inom som utom landet. Styrelsen begär därför ytterligare förstärkning av resurserna.

Efterfrågan på kustbevakningens tjänster överstiger dess resurser. Ökade krav på kustbevakningens personal och materiel särskilt i fråga om fiskeövervakning till följd av utflyttade fiskegränser i Östersjön med Ålands hav, Bottenhavet och Bottenviken samt i fråga om beredskap mot havsföroreningar, sjötrafikövervakning och skyddsområdestillsyn gör det nödvändigt att resurserna fortlöpande inriktas mot de vid varje tillfälle mest angelägna arbetsuppgifterna. Detta kräver ständig tillgång till informationer om fartygsrörelser och händelser i farvattnen kring Sverige. En viktig informationskälla i detta sammanhang utgör kustbevakningsflyget. Styrelsen redovisar särskilt den försöksverksamhet med flygpatrullering som har bedrivits inom södra och östra tullregionerna. Styrelsen pekar på att tillgången till kustbevakningsflyg har möjliggjort en betydande effektivisering av kustbevakningens arbete inom den civila övervakningen till sjöss. Det har bl. a. varit en förutsättning för att rationellt kunna utnyttja de sjögående enheterna vid en ständigt växande efterfrågan på kustbevakningens tjänster. Styrelsen föreslår därför att den hittills bedrivna försöksverksamheten med kustbevakningsflyg permanentas och att kustbevakningsflyget byggs ut under nästa budgetår till att omfatta sammanlagt fyra flygkustposteringar, en inom varje region. En sådan utbyggnad skulle enligt styrelsen åtminstone till en del möta det ökade övervakningsbehovet.

I skrivelse den 1 juli 1977 har *generaltullstyrelsen* enligt regeringens uppdrag redovisat de konsekvenser från övervakningssynpunkt som en utvidgad svensk fiskezon kan beräknas medföra.

Generaltullstyrelsen erinrar om att för övervakningen av den hittillsvarande fiskezonen enligt meddelade anvisningar gäller att bevakningen bör utföras i den omfattning och på ett sådant sätt, att överträdelser av de bestämmelser som gäller för utländska fiskefartyg inom den svenska fiskezonen *i allmänhet* kan upptäckas och beivras. Styrelsen utgår från att samma ambitionsnivå skall gälla för en utvidgad fiskezon, dvs. att man i allt väsentligt skall kunna skydda den svenska fiskezonen från obehörigt utnyttjande. Verksamheten kommer bl. a. att avse kontroll av utländska fartygs in- och utpassage av fiskezonsgränsen, kontroll av pågående fiske och använda fiskeredskap samt kontroll av fångstens omfattning. Enligt styrelsens uppfattning kommer den nödvändiga kontrollen i flera avseenden att bli mer omfattande och kräva mera kvalificerade hjälpmedel än som är aktuellt i dagens läge.

Generaltullstyrelsen utgår från att huvudansvaret för övervakningen av en utvidgad fiskezon liksom erforderlig fiskekontroll på motsvarande sätt som hittills skall åligga tullverkets kustbevakning. Vidare räknar styrelsen med att den samverkan som nu äger rum med andra myndigheter, främst marinen, som har resurser för observations- och övervakningstjänst inom aktuella havsområden, skall kunna vidareutvecklas och fördjupas. Styrelsen redovisar i sin utredning att redan ålagda arbetsuppgifter inom havsövervakningen kräver resursförstärkningar. Därutöver kommer utvidgningen av fiskezonen att kräva betydande resursförstärkningar.

Styrelsen föreslår därför att två utsjöbevakningsfartyg anskaffas och att ett lägesinformationssystem för kustbevakningen upprättas. Personalförstärkningar krävs bl. a. för besättningar till de föreslagna utsjöbevakningsfartygen, viss ökning av den flygförarutbildade personalen och förstärkt bemanning av kustbevakningens sambandscentaler. Övervakningsuppgifterna för den utvidgade fiskezonen ökar också behovet av att kustbevakningsflyget snarast byggs ut från nuvarande två till planerade fyra flygkustposteringar.

Yttranden över generaltullstyrelsens utredning har efter remiss avgetts av rikspolisstyrelsen, överbefälhavaren, sjöfartsverket, statskontoret och fiskeristyrelsen.

Rikspolisstyrelsen anser att de övergripande organisations- och samordningsfrågorna först måste utredas innan ställning kan tas till så genomgripande förändringar av kustbevakningens organisation och arbetsmetodik som skulle bli följden av bifall till generaltullstyrelsens framställning. Ett separat ställningstagande skulle på ett synnerligen olyckligt sätt föregripa arbetet i den kommitté (H 1977:05) som har tillkallats för att utreda frågan om samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss.

Överbefälhavaren anför som sin mening att det inte är givet att de ökade

resurserna måste eller kan sökas inom tullverket. Resurser kan också tillskapas genom ett ökat samutnyttjande av olika statliga myndigheters tillgångar. Härvid kan ansvarsförhållandena vid övervakningen allsidigt prövas samt huvudmannaskap och bemyndiganden regleras. Nu befintliga resurser bör så långt möjligt tas i anspråk.

Sjöfartsverket konstaterar att utvidgningen av fiskezonen kan antas leda till ett ökat övervakningsbehov. Att kustbevakningen anförtros huvudansvaret för övervakningen av en utvidgad fiskezon ligger i linje med direktiven för sjöövervakningskommittén.

Fiskeristyrelsen framhåller att den internationella utvecklingen på fiskets område successivt har ökat behovet av kustbevakningens arbetsuppgifter i fråga om fisketillsyn. Kustbevakningen har enligt fiskeristyrelsens långvariga erfarenhet väl fyllt sin uppgift. Någon annan organisation kan inte komma i fråga som ansvarig för fisketillsynen i den utvidgade fiskezonen. En omfattande kontrollverksamhet erfordras om den planerade regleringen av fisket skall bli effektiv. Generaltullstyrelsens analys av övervakningsuppgiften står i överensstämmelse med fiskeristyrelsens uppfattning i frågan.

Statskontoret anser att det faller sig naturligt att förorda att de föreslagna materiella och personella förstärkningarna som nu i första hand bör prövas inom kustbevakningen begränsas till åtgärder direkt föranledda av behov sammanhängande med utvidgningen av fiskezonen. I övrigt bör man avvakta en samlad bedömning från sjöövervakningskommittén, inbegripet ställningstagande rörande samordningsansvaret.

Generaltullstyrelsen har i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 redovisat medelsbehovet för de resursförstärkningar som styrelsen anser vara erforderliga i anledning av den utökade havsbevakning som krävs vid en utvidgning av den svenska fiskezonen.

Styrelsen konstaterar att de föreslagna utsjöbevakningsfartygen vid nybyggnad kan vara levererade tidigast i slutet av år 1979. Under mellantiden får övervakningsbehovet tillgodoses genom provisoriska lösningar. Styrelsen har funnit att i dagens läge bör utnyttjande av två av kustbevakningens större miljöskyddsfartyg (260–450 deplacementton) vara den från såväl ekonomisk som operativ synpunkt lämpligaste interimslösningen. Fartygen måste härvid förses med extra besättningar. Eftersom förläggningsutrymmena ombord på miljöskyddsfartygen räcker för endast en besättning, kommer tjänstgöringsskiftena att innebära problem. Styrelsen räknar dock med att detta under den begränsade tid (ca 2 år) som det här är fråga om skall kunna lösas genom att fartygen i vissa fall avbryter övervakningen och går in i lämplig hamn eller genom att helikopter eller annat lämpligt transportmedel anlitas för transport av besättningarna från och till fartygen ute till havs. lanspråktagande av miljöskyddsfartygen för havsfiskeövervakning innebär emellertid att beredskapen för oljebekämpning m. m. sänks under tiden härför, bl. a. genom att fartygen på grund av tjänstgöringens art inte kan medföra bekämpningsmateriel i normal omfattning.

1. Pris- och löneomräkning utgör 64 511 000 kr.

2. Sveriges på senare år kraftigt ökade internationella engagemang på miljöskyddsområdet har medfört att bevakningsbyrån behöver förstärkas med en byrådirektör för handläggning av främst internationella samarbetsfrågor (+ 131 772 kr.).

3. Bevakningsbyråns kustbevakningssektion behöver tillföras en byrådirektör för bl. a. ledning av flygverksamheten inom tullverket i enlighet med luftfartsverkets bestämmelser (+ 120 980 kr.).

4. Vid olyckor till sjöss, där fartyg med för människan och den marina miljön farliga ämnen är involverade, krävs en snabb akutinsats av specialutbildad kustbevakningspersonal bl. a. för undanröjande av riskerna för övrig personal, som insätts för bekämpningsåtgärder. För att den viktiga första insatsen skall kunna ske med tillräcklig effektivitet och under betryggande säkerhet, bör för uppgiften lämplig personal organiseras i en särskild utryckningsstyrka med hög beredskap. Utryckningsstyrkan bör fortlöpande erhålla lämplig utbildning och övning samt erhålla för uppgiften anpassad materiel och skyddsutrustning. Hög utryckningsberedskap bör säkras genom tillgång till flygtransport inom kort tidsrymd från stationeringsorten till vilken plats som helst inom kustbevakningens övervakningsområde. Utryckningsstyrkan bör bestå av en chef (ingenjörsutbildad), en ställföreträdare för denne (ingenjörsutbildad), två kusttullmästare och två kusttullassistenter (+ 546 370 kr.).

5. Bevakningsbyråns fartygssektion behöver förstärkas med ett biträde för materielredovisning, maskinskrivning och allmänt kontorsarbete (+ 71 274 kr.).

6. Tre kammarskrivare vid tullstaten, som sedan längre tid har varit permanent beordrade att tjänstgöra hos generaltullstyrelsen, bör med hänsyn till bl. a. kostnadsredovisningen omplaceras från tullstaten till styrelsen. Medel (258 756 kr.) motsvarande kostnaderna för tre kammarskrivare bör därför omföras från tullstatens till generaltullstyrelsens anslagspost för lönekostnader.

7. För underhåll och service av den på senare år kraftigt ökade volymen av elektronisk materiel inom tullverkets sambandsväsende behöver underhållssektionerna i norra och södra tullregionerna förstärkas med vardera en ingenjör (+ 172 504 kr.).

8. Inom var och en av de fyra tullregionerna har inrättats ett regionbasförråd för i första hand den mer kvalificerade utrustningen för olje- och kemikaliebekämpning. Som ansvarig för materielen och för andra uppgifter i samband med förrådshållningen behövs en förrådstekniker vid varje regionbasförråd. Vid bifall till framställningen kan sammanlagt fyra tulluppsyningsmans- och/eller kustuppsyningsmanstjänster dras in (+ 24 552 kr.).

9. Kustbevakningens övervakningsuppgifter har ökat i omfattning, bl. a. till följd av att tullverkets ansvar för skadebegränsande insatser till havs och i kustvattnen m. m. har vidgats samt att behov har uppstått av ökade insatser i

fråga om havsfiskeövervakning. Detta har medfört ökade krav på de fyra regionala kustbevakningssektionerna i fråga om planering, samordning och uppföljning av verksamheten. Därför behövs inom var och en av dessa enheter en kusttullmästare (+ 335 268 kr.).

10. En omorganisation av bevakningsavdelningen vid distriktstullkammaren i Helsingborg bör genomföras. I enlighet med förslag från en inom tullverket gjord utredning bör avdelningen delas upp på tre sektioner i stället för som för närvarande två i syfte att effektivisera bevakningsledningen. Då varje sektion bör förestås av en tullmästare (bevakningsledare) bör distriktstullkammaren tillföras en sådan tjänst. I samband därmed kan en tjänst som tullmästare (bevakningsförman) dras in (+ 18 048 kr.).

11. På grund av smugglingssituationen, främst i fråga om narkotika, behöver tullkriminaltjänsten inom södra tullregionen ökade personalresurser. Tullkriminalsektionerna behöver förstärkas med två tullassistenter i Malmö och tre tullassistenter i Helsingborg (+ 419 085 kr.).

12. Med hänsyn till smugglingssituationen inom narkotikaområdet behöver kontrollen av inkommande resande och transportmedel förstärkas på färjeorterna i södra tullregionen. Distriktsbevakningspersonalen inom regionen behöver därför utökas med 17 tulluppsyningsmän (+ 1 211 658 kr.).

13. På grund av ändrade trafikförhållanden m. m. kan bevakningspersonalen på vissa orter minskas med sammanlagt 6 man (– 427 644 kr.).

14. Vid de centrala tulltaxeringsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö har biträdesgöromål hittills i viss utsträckning fullgjorts av tulltaxerare. Efter det att överskottet på tulltaxerare har avvecklats behöver dessa avdelningar tillföras sammanlagt 7,5 assistenter, därav 4 i Stockholm, 2 i Göteborg och 1,5 i Malmö (+ 593 723 kr.).

15. Trafikgrupperna vid distriktstullkammaren i Gävle behöver förstärkas med en tullmästare, vilket kan ske genom omplacering av den tullmästare, som för närvarande har avdelats för fartygsklarering m. m. Dennes hittillsvarande arbetsuppgifter behöver därvid överföras på ett biträde. Styrelsen föreslår därför att distriktstullkammaren tillförs en assistent. Samtidigt kan bevakningspersonalen i Gävle minskas med en tulluppsyningsman (+ 7 889 kr.).

16. För kontroll av godsredovisning beträffande hemtagningsgods och exportredovisning behöver distriktstullkamrarna i Malmö och Helsingborg förstärkas med vardera två assistenter (+ 316 652 kr.).

17. För kontroll av proviantredovisning för färjor och passagerarfartyg i trafik över Öresund behöver distriktstullkammaren i Helsingborg tillföras en assistent (+ 79 163 kr.).

18. Ändrade arbetsrutiner, ökad arbetsbelastning och behov att frigöra bevakningstjänstemän från kontorsarbete medför ett ökat behov av biträden. Vid tullanstalterna i Arlanda, Jönköping, Trelleborg, Helsingborg, Lidköping och Svinesund behövs en förstärkning med sammanlagt två assistenter och

tre biträden. Ett motsvarande antal tjänster beräknas kunna frigöras vid andra tullmyndigheter, varför behovet kan tillgodoses inom anslagets ram.

19. Utrikeshandelsstatistikutredningen (USU) föreslår i sitt slutbetänkande (SOU 1977:10) olika åtgärder, bl. a. utökning av den tulltaxeringsutbildade personalen, för att höja kvaliteten hos utrikeshandelsstatistiken. Stora svårigheter föreligger att under de närmaste åren utöka den tulltaxeringsutbildade personalen. Styrelsen räknar dock med att tulltaxeringsutbildad personal i viss omfattning skall kunna frigöras för ifrågavarande ändamål genom överföring av arbetsuppgifter från tulltaxeringsutbildad till inte tulltaxeringsutbildad personal. För att möjliggöra en sådan omfördelning av arbetsuppgifter behövs sex handläggare och sex assistenter (+ 992 490 kr.).

20. Personalminskningen vid tullstaten till följd av 1974 års omorganisation av tullverket slutförs, vilket medför en minskning av medelsbehovet för budgetåret 1978/79 motsvarande lönekostnaden för sju kammarskrivare (– 603 764 kr.).

21. Den minskning av antalet tullkammare, som inleddes år 1974 som ett led i tullverkets omorganisation, fullföljs genom indragning av tullkammaren i Oskarshamn fr. o. m. den 1 juli 1978. Anslagsposten för lönekostnader vid tullstaten kan härigenom minskas med ett belopp motsvarande lönekostnaden för en tullförvaltartjänst (– 116 059 kr.).

22. För att antalet tulltaxerare skall kunna bibehållas på ungefär nuvarande nivå under de närmaste åren måste ytterligare kurser för utbildning till tulltaxerare anordnas. Kostnaderna för arvoden till deltagare i sådan utbildning ökar härvid (+ 2 555 040 kr.).

23. Medelsbehovet i övrigt under anslaget beräknas öka med 3 725 000 kr.

I detta belopp ingår bl. a. medel för förhyrning, drift och underhåll av ytterligare två spaningsplan (1 806 000 kr.)

24. En minskning av resursinsatserna till 0-alternativnivån skulle innebära stora påfrestningar för verket och dess personal och är enligt styrelsens mening inte möjlig att genomföra utan att sänka ambitionsnivån på ett sätt som inte kan anses godtagbart.

Ett nyanställningsstopp kommer att nödvändiggöra omfattande personalomflyttningar mellan olika orter för att de mest angelägna personalbehoven skall kunna tillgodoses. Man kan inte räkna med att de berörda tjänstemännen i allmänhet kommer att flytta frivilligt. Det skulle därför i stor utsträckning bli fråga om tvångsförflyttningar. Det ligger i sakens natur att sådana leder till sänkning av arbetseffektiviteten i verket.

25. En utvidgning av fiskezonen medför ökad arbetsbelastning för den centrala ledningen. Bevakningsbyråns kustbevakningssektion behöver därför tillföras en kvalificerad handläggare (+ 86 252 kr.).

26. För avsedd användning av de fartyg som föreslås anskaffas för övervakningen av fiskezonen och för att medge erforderlig uthållighet till

sjöss för dessa fartyg bör de vara bemannade med vardera 12 man fördelade på två vakter. På varje vakt bör fartygschefen, styrmannen och maskinisten vara kusttullmästarutbildade. Motsvarande behov föreligger redan om två av kustbevakningens miljöskyddsfartyg som en interimslösning utnyttjas i avvaktan på att nya fartyg anskaffas. Detta innebär ett sammantaget behov av 24 man. Medel beräknas för åtta kusttullmästare, fyra kusttullassistenter och tolv kustuppsyningsmän (+ 1 921 740 kr.)

27. Vid en utvidgning av fiskezonen måste tillgängliga flygplan kunna utnyttjas i större utsträckning än som nu är fallet. För att möjliggöra detta bör nuvarande och föreslagna flygkustposteringar ha en bemanning av fyra tjänster i stället för nuvarande tre. Detta innebär ett behov av sammanlagt ytterligare fyra flygförarutbildade kustuppsyningsmän (+ 285 096 kr.).

28. Kustbevakningsenheternas sambandscentraler har på senare år fått ökad arbetsbelastning. Inför den ytterligare belastning som kommer att uppstå på dessa centraler vid en utvidgad fiskezon bör bemanningsplanerna överses. Styrelsen bedömer att samtliga med kustbevakningspersonal bemannade sambandscentraler nu behöver förstärkas med vardera en man. Därutöver krävs personaltillskott som följd av viss omläggning av nu gällande system för personalersättning vid sjukdom och semestrar. För ändamålet behövs 17 kustuppsyningsmän (+ 1 211 658 kr.).

29. Av de kustposteringar som är direkt engagerade i den internationella fiskekontrollen i Östersjön med Ålandshav, Bottenhavet och Bottenviken är 14 utrustade med tulljakter. Dessa har normalt en besättning på tre man, vilket inte är tillfyllest för att utföra de arbetsuppgifter som anges i gällande plan för den internationella fiskekontrollen. Denna liksom även annan kontroll av utländska fiskefartyg kräver att inspektionsfartygen är bemannade med minst fyra man. För de tulljakter som i framtiden mer aktivt skall delta i fiskezonsövervakningen och i den internationella fiskekontrollen föreligger behov av 20 kustuppsyningsmän (+ 1 425 480 kr.).

30. En utvidgad fiskezon medför ökad arbetsbelastning på de fyra regionala kustbevakningssektionerna, som därför behöver tillföras en kvalificerad handläggare inom var och en av dessa enheter (+ 345 008 kr.).

31. Ökade medel krävs för lönetillägg enligt 7 kap. AST m. m. (+ 1 403 000 kr.).

32. Bevakningen av den utvidgade fiskezonen beräknas medföra att medelsbehovet i övrigt under anslaget ökar med 2 410 000 kr. Denna ökning föranleds bl. a. av att kostnaderna för drift och underhåll av de miljöskyddsfartyg som tas i anspråk för havsövervakningsuppgifter beräknas öka med ca 850 000 kr. om året främst genom att deras gångtid mångdubblas.

Medel för förhyrning, drift och underhåll av ytterligare två spaningsplan har redovisats under p. 23.

Vidare har sammanlagt 1,1 milj. kr. tagits upp för utbildning i tulltjänsten. Av beloppet hänför sig 500 000 kr. till kostnader för bevakningskurser av sedvanligt slag, som måste anordnas för yrkesutbildning av de tjänstemän

som behöver nyanställas med anledning av den utvidgade havsövervakningen. Återstoden av beloppet utgör kostnader för utbildning av flygförare.

Medel har inte tagits upp för anskaffning och drift av ett datorbaserat lägesinformationssystem, eftersom utredning fortfarande pågår i frågan.

Föredraganden

Tullverkets verksamhet påverkas i hög grad av utvecklingen i fråga om utrikeshandel och utrikestrafik samt av den tull- och avgiftspolitik som förs i Sverige. I fråga om sjöövervakning och miljöskyddsåtgärder till sjöss sker verksamheten inom ramen för gällande nationella och internationella bestämmelser, konventioner m. m.

Tullverkets arbete har under de senaste åren ändrats dels som följd av den nya tullprocedur och nya distriktsorganisation, som infördes den 1 januari 1974, dels genom frihandelsavtalen med bl. a. EG och den därav följande successiva avvecklingen av industritullarna, som för varor i allmänhet genomfördes slutligt mellan Sverige och EG-länderna den 1 juli 1977. Den nya organisationen och den förändrade tullproceduren har möjliggjort en successiv minskning av personalen, som ursprungligen beräknades till sammanlagt 330 personer, varav 270 tulltaxeringsutbildade.Den avsedda minskningen beräknas vara fullt genomförd under nästa budgetår.

Tidigare fanns ett överskott på tulltaxeringsutbildad personal. Detta har efter hand reducerats genom anställningsstopp och naturlig avgång. Under de närmaste åren kommer avgången av tulltaxerare att vara ca 45 man om året. Denna avgång måste täckas genom nyrekrytering. Under nästa budgetår beräknar generaltullstyrelsen avsluta två tulltaxeringskurser och påbörja en. Jag finner det nödvändigt att utbildningen av tulltaxerare sker i den takt som har föreslagits av generaltullstyrelsen och beräknar erforderliga utbildnings- och lönekostnader under utbildningstiden (22).

Inom den smugglingsbekämpande verksamheten har kampen mot olovlig införsel av narkotika givits hög prioritet av tullverket. För innevarande budgetår beviljades medel för nio tjänster inom Öresundsområdet. Generaltullstyrelsen har pekat på att de smugglingsbekämpande åtgärderna har varit otillräckliga för att på ett påtagligt sätt begränsa tillgången på narkotika på den illegala marknaden och att smugglingssituationen i södra tullregionen ytterligare förvärrats. Styrelsen har föreslagit förstärkning av tullkriminaltjänsten och bevakningspersonalen i södra tullregionen. Jag anser det angeläget att tullverkets insatser mot insmugglingen av narkotika kan ökas ytterligare. Jag beräknar därför medel för åtta tulluppsyningsmän till södra tullregionen (11, 12).

Arbetsbelastningen vid de centrala tulltaxeringsavdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö har blivit större än som beräknades vid övergången till en ny tullprocedur och en ny distriktsorganisation år 1974.

Behovet av biträdespersonal vid dessa avdelningar har härigenom ökat i motsvarande grad. Under den tid då överskott på tulltaxeringsutbildad personal har förelegat har emellertid biträdesgöromålen i viss utsträckning fullgjorts av tulltaxerare. Då överskottet av tulltaxerare beräknas vara slutligt avvecklat under nästa budgetår förordar jag att de centrala tulltaxeringsavdelningarna tillförs fyra assistenter (14).

Vid medelsberäkningen beaktar jag det minskade behovet av bevakningspersonal på vissa orter (13) och minskningen av personalbehovet vid tullstaten till följd av 1974 års omorganisation (20, 21). Detta motsvarar en minskning av sammanlagt 14 tjänster. Jag beaktar också omplaceringen av tre kammarskrivartjänster från tullstaten till generaltullstyrelsen (6). Dessutom förordar jag att fyra tjänster som förrådstekniker tillförs kustbevakningssektionerna i utbyte mot fyra tulluppsyningsmans – eller kustuppsyningsmanstjänster (8) samt att en tjänst som tullmästare (bevakningsledare) tillförs distriktstullkammaren i Helsingborg i utbyte mot en tjänst som tullmästare (bevakningsförman) (10). Jag förordar vidare att en assistenttjänst tillföres distriktstullkammaren i Gävle och att bevakningspersonalen därstädes minskas med en tulluppsyningsman (15).

Det internationella samarbetet på miljöskyddsområdet har under de senaste åren ökat högst väsentligt till följd av tillkomna konventioner och andra överenskommelser. Med hänsyn härtill förordar jag att generaltullstyrelsens bevakningsbyrå tillförs en byrådirektörtjänst (2).

Med anledning av tullverkets ansvar för skadebegränsande åtgärder vid utsläpp till sjöss av miljöfarliga ämnen, såsom kemikalier, gifter och radioaktiva substanser har generaltullstyrelsen utrett formerna för uppbyggnaden av en lämplig beredskapsorganisation och härvid föreslagit att en specialutbildad operativ utryckningsgrupp för kvalificerade kemskyddsuppgifter organiseras centralt vid styrelsens bevakningsbyrå. Som första steg i att organisera en särskild utryckningsgrupp förordar jag att generaltullstyrelsens bevakningsbyrå förstärks med en ingenjörstjänst (4).

Utrikeshandelsstatistikutredningen (USU) har i sitt slutbetänkande (SOU 1977:10) föreslagit olika åtgärder för att höja kvaliteten hos utrikeshandelsstatistiken. Utredningen har ansett att dessa bör ha sin tyngdpunkt i en utbyggd informationsverksamhet från tullverkets sida. Därutöver föreslås åtgärder för en förbättrad kontroll i direkt anslutning till in- och utförseln samt vid granskningen på central nivå av enskilda varuposter i maskinlistor och liknande material. Mot denna bakgrund föreslår utredningen också vissa personalförstärkningar hos tullverket.

Chefen för ekonomidepartementet har tidigare denna dag i samband med behandlingen av anslagen för budgetåret 1978/79 för verksamheten inom statistiska centralbyrån bl. a. understrukit betydelsen av att, såsom utrikeshandelsstatistikutredningen har föreslagit, åtgärder vidtas för att förbättra kvaliteten på utrikeshandelsstatistiken.

Jag finner det angeläget att tullverket, inom ramen för de resurser som står

till buds, ger informations- och granskningsinsatserna den prioritet som är möjlig mot bakgrund av andra angelägna uppgifter för tullverket. Jag är emellertid inte beredd att förorda några personalförstärkningar i detta syfte (19). Jag vill i detta sammanhang peka på att ett nytt maskinellt granskningssystem för importen, som har tagits fram av statistiska centralbyrån i samråd med generaltullstyrelsen, kommer att tas i bruk inom kort. Centralbyrån har också beviljats medel för utveckling av ett liknande granskningssystem för exportstatistiken m. m. De personalresurser som härmed frigörs bör kunna användas dels för att förkorta granskningstiden, dels för andra åtgärder i syfte att förbättra statistiken. Det kan vidare nämnas att regeringen nyligen har godkänt att en försöksverksamhet inleds beträffande användningen av ett nytt system för lokal dataregistrering i förtullningsverksamheten. Ett sådant system kan väntas bidra till en höjning av kvaliteten hos utrikeshandelsstatistiken samt möjliggöra en snabbare statistikpublicering.

Genom beslut av regeringen kommer den svenska fiskezonen i Östersjön inkl. Bottenhavet och Bottenviken samt i Skagerack att vidgas fr. o. m. den 1 januari 1978. Överläggningar har förts med berörda stater om gränsdragning och fiskerättigheter. Regeringen har därefter utfärdat föreskrifter om vilka havsområden den utvidgade fiskezonen skall omfatta.

Utvidgningen av den svenska fiskezonen medför ett behov av övervakning i syfte att kontrollera att fiske i den svenska zonen inte bedrivs i vidare mån än som följer av de avtal som har träffats med övriga länder. Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet vill jag framhålla att ambitionen bör vara att man skall övervaka fiskezonen och ingripa i sådan utsträckning att obehörigt fiske kan beivras. Enligt nuvarande bedömning erfordras härför bl. a. en bevakning i anslutning till fiskeverksamheten med fartyg som kan vistas i aktuellt område under längre perioder. Ingripanden i anslutning till fiskeverksamheten kräver fartyg som kan uppträda till sjöss under väderbetingelser då fiske kan pågå.

När det gäller fisket inom den svenska fiskezonen har tullverkets kustbevakning huvudansvaret för övervakningen. Bestämmelser härom finns i kungörelsen (1955:275) angående skyldighet för befattningshavare vid tullverkets kust- och gränsbevakning att utöva jakt- och fisketillsyn m. m. (ändrad senast 1971:838). Enligt kungörelsen åligger det kustbevakningen att utöva tillsyn över efterlevnaden av fiskeristadgan (1954:607, ändrad senast 1977:825) och andra föreskrifter om fiskets vård och bedrivande. Hit hör bl. a. de föreskrifter som har utfärdats på grund av Sveriges anslutning till nordatlantiska fiskerikonventionen och konventionen rörande fisket och bevarandet av de levande tillgångarna i Östersjön och Bälten (Gdansk-konventionen).

Huvudansvaret för övervakningen av den utvidgade fiskezonen och nödvändig fisketillsyn bör liksom inom den hittillsvarande fiskezonen åligga tullverkets kustbevakning. En nära samverkan krävs mellan kustbevakningen och fiskeristyrelsen. Det gäller bl. a. information om lämnade

fisketillstånd och rapportering av fiskefartygens inpassering och utpassering samt fångster. För sammanställning och redovisning av sådan information har regeringen ställt särskilda resurser till fiskeristyrelsens förfogande.

Den samverkan som nu äger rum med andra myndigheter, civila och militära, som har resurser för observations- och övervakningstjänst, t. ex. landbaserade radarstationer, fartyg till sjöss och flyg inom aktuella havsområden, bör enligt min mening kunna vidareutvecklas och fördjupas.

I detta sammanhang vill jag erinra om att en särskild kommitté (H 1977:05) tillkallats för att utreda frågan om samordning och ledning i fred av övervakningen och räddningstjänsten till sjöss. Det ankommer på denna kommitté att beakta också de samordningsproblem som kan uppkomma när det gäller fiskeövervakningen. Vidare har 1973 års fiskevattensutredning (Jo 1973:07) fått tilläggsdirektiv att i sin översyn av fiskelagstiftningen bl. a. också uppmärksamma fisketillsynen.

Jag finner det angeläget att övervakningen inom den utvidgade svenska fiskezonen blir effektiv redan i inledningsskedet.

Generaltullstyrelsen har bedömt att havsfiskeövervakningen under inledningsskedet skall kunna utföras med utnyttjande av två av kustbevakningens större miljöskyddsfartyg (260–450 deplacementton), i förening med kustbevakningens flyg och med punktinsatser av kustbevakningens övriga utsjöpatrullerande fartyg (kryssare och tulljakter). Utnyttjandet av miljöskyddsfartygen innebär dock att beredskapen för oljebekämpning m. m. sänks under den tid fartygen används för havsfiskeövervakning. Generaltullstyrelsen har ansett att detta kan endast accepteras som en interimslösning i avvaktan på nyanskaffning av lämpliga fartyg.

Jag delar styrelsens uppfattning att utnyttjandet av miljöskyddsfartygen i dagens läge är den från såväl ekonomisk som operativ synpunkt lämpligaste lösningen. Såsom framgår av redogörelsen i det följande förordar jag att medel nu anvisas för nyanskaffning av ett utsjöbevakningsfartyg. Utnyttjande av miljöskyddsfartygen för havsfiskeövervakning kommer sålunda vara aktuellt i första hand under en övergångstid. Detta är av särskild betydelse för att kunna upprätthålla en hög beredskap också när det gäller oljebekämpningen.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet vill jag anmäla att även vissa av de fartyg, som marinen av beredskaps- och utbildningsskäl har rustade i fred, utgör en resurs som i viss utsträckning skulle kunna medverka i övervakningen.

För att miljöskyddsfartygen skall kunna utnyttjas i större utsträckning än vad nu är fallet måste fartygen förses med extra besättningar. Jag beräknar medel för två extra besättningar, dvs. tolv tjänster (26).

Utvidgningen av fiskezonen kommer att medföra ökad arbetsbelastning för kustbevakningens centrala och regionala ledning, för kustbevakningens sambandscentraler och de kustposteringar, som mer aktivt kommer att delta i fiskezonsövervakningen, liksom för flygkustposteringarna. Jag beräknar

medel för förstärkning av den centrala och regionala ledningen med tre handläggartjänster (25, 30). I avvaktan på erfarenheterna av övervakningen i den vidgade fiskezonen är jag däremot inte nu beredd att förorda ytterligare personalförstärkningar (27, 28, 29).

Erfarenheterna av den hittillsvarande försöksverksamheten med kustbevakningsflyget är mycket goda. Med hänsyn härtill bör verksamheten permanentas. Flyget kommer också att få nya arbetsuppgifter i den vidgade fiskezonen. Jag har beräknat medel för förhyrning, drift och underhåll av ytterligare ett spaningsplan (23).

Jag har vidare beräknat medel för ökade kostnader för drift och underhåll av de miljöskyddsfartyg som tas i anspråk för havsövervakningsuppgifter samt ökade medel för utbildning i tulltjänsten (32).

De ökade utgifter för den utvidgade fiskeövervakningen som blir aktuella redan under budgetåret 1977/78 får efter regeringens prövning täckas genom att generaltullstyrelsen vid behov överskrider anslaget under nämnda budgetår.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tullverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 470 981 000 kr.

G 2. Tullverket: Anskaffning av viss materiel

1976/77	Utgift	1 941 078	Reservation	33 575
1977/78	Anslag	5 075 000		
1978/79	Förslag	25 921 000		

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning av fortskaffnings- och telemateriel. Utgifterna hänför sig i huvudsak till verksamhetsgrenen bevakning. De hittills använda beteckningarna "större motorbåtar" resp. "mindre motorbåtar" ändras till "bevakningsfartyg" resp. "bevakningsbåtar".

Fördelningsplan	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Generaltull-styrelsen	Före-draganden
1. Bevakningsfartyg	4 165 000	+ 33 155 000	+ 20 855 000
2. Bevakningsbåtar, motorfordon m. m.	540 000	− 40 000	− 40 000
3. Telemateriel	361 000	+ 392 000	+ 40 000
Ej disponerat belopp	9 000	−	− 9 000
	5 075 000	**+ 33 507 000**	**+ 20 846 000**

Generaltullstyrelsen

1. Prisomräkning 457 000 kr.

2. För vissa ur arbetarskyddssynpunkt nödvändiga tilläggsbeställningar på två tulljakter som har levererats i mars och maj 1977 behövs 100 000 kr. Åtgärderna avser bl. a. förbättrad ljudisolering och ändrad inredning av befälshytt.

3. För budgetåret 1977/78 anvisades 3,6 milj. kr. för två tulljakter. Sedan förprojektet för dessa utformades har kustbevakningen fått ökade övervakningsuppgifter i fråga om havsfiskeövervakning och internationell kontroll av fisket inom Östersjöområdet. Till följd härav ställs större krav på bevakningsfartygens storlek och sjövärdighet. Därför har vid den fortsatta projekteringen av de nya tulljakterna skrovet ytterligare utökats och den elektriska utrustningen förbättrats med dubbla generatoraggregat och övergång från 220 till 380 V spänning. Dessutom har vissa kostnadskrävande skyddsåtgärder tillkommit. Detta har medfört en sammanlagd kostnadsökning i 1977 års prisläge med närmare 340 000 kr. per fartyg. Till detta kommer att för fartygen lämpliga motorer, som inte tillverkas i Sverige utan måste importeras, beräknas kosta ca 400 000 kr. mer per fartyg än som tidigare antagits.

I 1977 års prisläge beräknas tulljakterna komma att kosta 5 400 000 kr. För att möjliggöra anskaffningen av fartygen erfordras ett medelstillskott av 1 476 000 kr. utöver prisomräkningen av disponibla medel, som uppgår till 324 000 kr.

4. För kustbevakningens behov av bevakningsfartyg bör medel anvisas för ersättningsanskaffning av två tulljakter. De nya tulljakterna, som är avsedda att användas i tullverkets övervakningsuppgifter till havs, bör vara av den större, modifierade typ för vilka medel anvisades föregående budgetår (jfr punkt 3). Kostnaden för dessa beräknas uppgå till 5 400 000 kr. i 1977 års prisläge.

5. För att tillgodose de mest angelägna behoven i fråga om utökning av tullverkets fordonspark erfordras nyanskaffning av fyra personbilar, en lastbil, en husvagn och två skotrar med släpvagnar till en beräknad kostnad av 430 000 kr.

6. Medelsbehovet för fortlöpande ersättning och komplettering av telemateriel m. m. beräknas till 710 000 kr.

7. Som framgår av redogörelsen under anslaget G 1. Tullverket: Förvaltningskostnader har generaltullstyrelsen i sin utredning om de konsekvenser från övervakningssynpunkt som en utvidgad svensk fiskezon kan beräknas medföra föreslagit anskaffning av två fartyg av utsjöbevakningstyp. Styrelsen pekar på att det nuvarande fartygsbeståndet i varje fall inom egentliga Östersjön inte möjliggör den kontroll som måste anses behövas. Styrelsen redovisar två alternativ, dels nybyggnad av för ändamålet avpassade bevakningsfartyg (kostnader 2 x 15 milj. kr.), dels till- och ombyggnad av till salu befintliga fiskefartyg, t. ex. häcktrålare (kostnad 2 x 10 milj. kr.)

I yttrande över generaltullstyrelsens utredning har synpunkter på anskaffningen av fartyg framförts av överbefälhavaren, sjöfartsverket, statskontoret och fiskeristyrelsen.

Sjöfartsverket anser att beslut om nybygge av fartyg eller inköp av större fiskefartyg bör anstå tills sjöövervakningskommittén slutfört sitt arbete. Under mellantiden bör övervakningen till havs ske med hjälp av miljöskyddsfartyg, fartyg lånade från andra myndigheter, förhyrda fartyg eller på annat sätt.

Överbefälhavaren anför att inom försvarsmakten finns ett relativt stort antal enheter med prestanda jämförbara med i tullstyrelsens utredning angivna fartygsalternativ. Skulle redan i dagsläget utökade resurser erfordras kan bl. a. fartyg göras tillgängliga mot skälig kostnadsersättning. Kustminsvepare typ Arkö kan t. ex. hållas rustade för angivna uppgifter, om så erfordras med kontrollutbildad personal från tullverket ombord. En ombyggnad av äldre motortorpedbåtar för bevakningsändamål kan också tänkas som kortsiktig åtgärd.

Fiskeristyrelsen understryker vikten av att kustbevakningen tillförs enheter med lång uthållighet till sjöss.

Statskontoret finner inte anledning att ifrågasätta tullstyrelsens bedömning vad avser nyanskaffning av fartyg för utsjöbevakningen, om den nuvarande kustbevakningsflottan av tekniska eller andra skäl inte tillfredsställande kan lösa uppgifterna.

Generaltullstyrelsen har i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 föreslagit att medel anvisas för anskaffning av två fartyg av utsjöbevakningstyp till en beräknad kostnad av 30 000 000 kr.

Föredraganden

Som jag tidigare har framhållit krävs det för kontrollen av den utvidgade fiskezonen bl. a. att bevakning kan ske i anslutning till fiskeverksamheten med fartyg som kan vistas i aktuellt område under längre perioder och som kan uppträda till sjöss under väderbetingelser då fiske kan pågå. Jag har förutsatt att två av kustbevakningens större miljöskyddsfartyg skall kunna utnyttjas för detta ändamål i första hand under en övergångstid. Utnyttjandet av miljöskyddsfartyg innebär dock att beredskapen för oljebekämpning m. m. försämras under den tid fartygen används för havsfiskeövervakning. Jag finner det därför nödvändigt att åtgärder redan nu vidtas för anskaffning av utsjöbevakningsfartyg av lämplig typ.

Under beredningen av frågan om anskaffning av utsjöbevakningsfartyg har det framkommit att det projekt för byggande av minjaktfartyg som utarbetats vid Karlskronavarvet i samverkan med marinen kan vara lämpligt att utnyttja i detta sammanhang. Detta projekt som avser byggande av fartyg i plast torde med vissa mindre ändringar kunna användas för byggande av bevakningsfartyg. Projektet med plastfartyg av denna storlek är teknologiskt

avancerat även internationellt sett. Projektet bedöms därför också vara av intresse ur exportsynpunkt. Jag föreslår därför att medel anvisas för byggande av ett utsjöbevakningsfartyg av denna typ. Kostnaderna har beräknats till 22,5 milj. kr. i 1977 års prisläge. Med hänsyn till att byggnadstiden kommer att vara minst två år har jag beräknat medel för budgetåret 1978/79 med 20 milj. kr. för detta ändamål (7).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 25 921 000 kr. Jag har därvid bl. a. också beräknat medel för modifiering av de två tulljakter för vilka medel anvisades innevarande budgetår samt ersättningsanskaffning av en tulljakt (1–6).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tullverket: Anskaffning av viss materiel* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 25 921 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

16. Vissa byggnadsarbeten vid tullverket

1976/77 Utgift	77 084	Behållning	1 029 841
1977/78 Anslag	200 000		
1978/79 Förslag	640 000		

Från anslaget bestrids kostnader för anskaffning av fastigheter och byggnader avsedda att tillgodose behovet av expeditionslokaler m. m. för de regionala och lokala tullmyndigheterna. Byggnadsverksamheten omfattar huvudsakligen tullstations- och bilvisitationsbyggnader, förrådsbyggnader för förvaring av oljebekämpningsmateriel m. m. samt byggnader för sambandscentraler och radiolänkstationer.

Generaltullstyrelsen

Generaltullstyrelsen föreslår att medel beräknas för att följande under punkterna 1–7 upptagna byggnadsobjekten skall kunna utföras under nästa budgetår.

1. Tullverkets fastighet i Grisslehamn, Stockholms län, behöver kompletteras med omklädnings- och duschutrymmen samt med en fristående garagebyggnad med plats för tre tjänstefordon. Dessutom behöver vissa markarbeten, asfaltering m. m., utföras. Kostnaderna härför beräknas till 110 000 kr. vilket med hänsyn till befintlig behållning av 15 000 kr. innebär ett anslagsbehov av 95 000 kr.

2. För ombyggnad och upprustning av tullstationsbyggnaden och bostadshuset i Flötningen, Kopparbergs län, samt komplettering av garageplatser disponerar styrelsen 210 000 kr. Det ökade behovet av uppställningsytor för långtradare och andra fordon, som skall tullkontrolleras och klareras, har medfört att den planerade garagebyggnaden måste ges en ändrad placering. Detta i förening med mer omfattande markarbeten, ändrad dragning av ny avloppsledning, anordnande av utvändig belysning m. m. medför att kostnaderna numera kan beräknas till 370 000 kr. Ett anslagstillskott om 160 000 kr. är därför erforderligt.

3. Tullverkets fastighet i Gryt, Östergötlands län, som inrymmer lokaler för kustpostering och sambandscentral, behöver kompletteras med en garage- och förrådsbyggnad med plats för tre tjänstefordon. Kostnaden beräknas till 60 000 kr.

4. För uppförande av mindre personal- och förrådsbodar m. m., huvudsakligen för kustbevakningen, har styrelsen tilldelats ett belopp om 50 000 kr. För att tillgodose ett ökat behov av dylika mindre bodar erfordras för budgetåret 1978/79 ytterligare 40 000 kr.

5. Vid tullstationen i Eda, Värmlands län, har sedan länge funnits behov

av uppställningsytor för långtradare och andra fordon. Genom förvärv av ytterligare mark i anslutning till tullstationen torde detta behov nu kunna tillgodoses. För utförande av erforderliga markarbeten, anordnande av belysning m. m. erfordras ett belopp av 40 000 kr.

6. Vid tullverkets expeditionsbyggnader vid mellanriksvägarna mot Finland och Norge är belysningsanordningarna mestadels av otillräcklig kapacitet. Inte minst från säkerhetssynpunkt torde det få anses nödvändigt att personalen även nattetid skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter utomhus under tillfredsställande belysningsförhållanden. Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 har styrelsen haft möjlighet att använda mindre belopp av de under statens allmänna fastighetsfond för reparations- och underhållskostnader m. m. anvisade medlen för att komma till rätta med en del av problemen, men mycket återstår. Med hänsyn till att anordnandet av tillfredsställande belysning i många fall medför omfattande markarbeten, som måste anses falla utom ramen för normalt underhåll, anser styrelsen att utgifterna bör täckas av investeringsmedel. Arbetena kan delas upp på flera budgetår och styrelsen föreslår att ett belopp om 50 000 kr. anvisas för budgetåret 1978/79.

7. Under det gångna budgetåret har med anlitande av reparations- och underhållsmedel vissa energibesparande åtgärder vidtagits på några av tullverkets fastigheter. Främst har det rört sig om inmontering av reglerutrustning, bl. a. termostatventiler, samt tätning av fönster. För att möjliggöra mera effektiva åtgärder, såsom tilläggsisolering av tak, golv och väggar erfordras dock extra medelsanvisningar av storleksordningen 200 000 kr. per år under minst en femårsperiod, om underhållet av fastigheterna i övrigt inte skall eftersättas. Med hänsyn till att ifrågavarande arbeten måste anses vara av sådant slag att de ökar värdet på fastigheterna, torde kostnaderna böra täckas av investeringsmedel. Styrelsen föreslår att 200 000 kr. anvisas för ändamålet för budgetåret 1978/79.

Under beaktande av medelsbehovet för oförutsedda utgifter och av medelsbehållning under anslaget föreslår generaltullstyrelsen att 200 000 kr. anvisas även för nästa budgetår.

I särskild framställning till regeringen den 23 augusti 1977 har generaltullstyrelsen hemställt om godkännande av förslag till byggnadsprogram och köpeavtal avseende erforderlig mark för regionbas för oljebekämpning i Stockholms skärgård. Dessutom har styrelsen hemställt om uppdrag att på grundval av byggnadsprogrammet projektera fram till färdiga bygghandlingar samt verkställa grundundersökning.

Enligt styrelsen har framställningen motiverats av att inom östra regionen såväl personal som materiel och fartyg är utplacerade på olika ställen i lokaler och vid kajer av icke godtagbar standard.

Den mycket omfattande fartygstrafiken i Stockholmsområdet i kombination med en stor och miljökänslig skärgård förutsätter enligt styrelsen en välbelägen och rationell regionbas inom östra regionen.

I samråd med länsstyrelsen har tullverket under ca två års tid undersökt tänkbara lokaliseringsalternativ, i första hand inom Värmdö kommun, och därvid förordat en förläggning på Djurönäset. Televerkets behov av arbetscentral kan härigenom tillgodoses genom att centralen med fördel kan placeras i anslutning till regionbasen. Kostnaderna för mark, markarbeten, byggnader och kajanläggningar beräknar styrelsen till ca 3,5 milj. kr.

Föredraganden

Jag förordar att de av generaltullstyrelsen under punkterna 1–7 föreslagna byggnadsobjekten utförs och att kostnaderna härför påförs anslaget.

Vad beträffar generaltullstyrelsens särskilda framställning angående regionbas för oljebekämpning i Stockholms skärgård föreslår jag att 440 000 kr. anslås för markförvärv samt projektering och grundundersökning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverket* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 640 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

7. Lån till teko-, sko- och garveriindustrier

1976/77	Utgift	32 627 000	Behållning	24 439 888
1977/78	Anslag	15 000 000		
1978/79	Förslag	15 000 000		

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Lån till teko-, sko- och garveriindustrier* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.
2. medge att avtal om avskrivningslån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en sammanlagd investeringsram av 225 000 000 kr.

8. Lån till investeringar för kommersiell service

1976/77	Utgift[1]	1 725 845	Behållning	3 728 499
1977/78	Anslag[1]	3 000 000		
1978/79	Förslag	6 000 000		

[1] Anslaget Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd

Från anslaget bestrids utgifter för investeringsstöd i form av avskrivnings- och investeringslån för kommersiell service (jfr. redogörelsen i anslutning till anslaget D 7. Bidrag till kommersiell service).

Föredraganden

I enlighet med vad jag har anfört i propositionen (1977:78:8) om åtgärder på distributionsområdet beräknar jag i ett inledningsskede medelsbehovet till 6 000 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till investeringar för kommersiell service* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kr.

9. Försörjningsberedskapslån

1976/77	Utgift	9 500 000	Behållning	4 500 000
1977/78	Anslag	11 000 000		
1978/79	Förslag	36 075 000		

Föredraganden

Efter samråd med chefen för industridepartementet anser jag att den behållning som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på XIV huvudtitelns anslag B 8. Strukturåtgärder för skoindustrin bör föras över till anslaget Försörjningsberedskapslån.

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Försörjningsberedskapslån* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 36 075 000 kr.
2. medge att avtal om offerter avseende upprätthållande av försörjningsberedskapsviktig produktion och produktionskapacitet på skoområdet får ingås inom en sammanlagd ram av 25 000 000 kr.

10. Skostrukturlån

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	10 000 000
1978/79	Förslag	5 000 000

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skostrukturlån* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.

11. Lån till den europeiska patentorganisationen

1978/79 Nytt anslag (förslag) 1 400 000 kr.

Från anslaget avses att bestrida kostnader för Sveriges andel av särskilda ekonomiska bidrag till det europeiska patentverket (EPO) som börjar sin verksamhet under år 1978.

EPO har sitt säte i München. Förbundsrepubliken Tyskland har utan kostnad för den europeiska patentorganisationen ställt mark till förfogande för erforderlig byggnad och har åtagit sig att förskottera de medel som behövs för att täcka kostnaderna för uppförande av denna byggnad.

Den europeiska patentorganisationens verksamhet skall finansieras genom de avgifter som tas ut av sökande och andra parter samt genom att det europeiska patentverket erhåller andel i de årsavgifter som tas upp i de fördragsslutande staterna för europeiska patent. EPO skall i princip vara självbärande ekonomiskt. Under de tio första verksamhetsåren kommer

detta dock inte att vara möjligt, och de fördragsslutande staterna skall därför under denna tid genom lån ställa medel till den europeiska patentorganisationens förfogande. Dessa lån skall återbetalas under en därpå följande femtonårsperiod och beräknas vara återbetalade 26 år efter konventionens ikraftträdande.

I proposition 1977/78:1, bilaga B, har för budgetåret 1977/78 beräknats 2 800 000 kr. för lån till den europeiska patentorganisationen. Riksdagen väntas ta ställning till förslaget i början av år 1978.

Jag beräknar under förutsättning av riksdagens godkännande av regeringens proposition, medelsbehovet för de lån som Sverige skall ställa till förfogande för budgetåret 1978/79 till 1 400 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till den europeiska patentorganisationen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kr.

VIII. Fonden för beredskapslagring

Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond

3. Lagring för beredskapsändamål

1976/77 Utgift	104 737 227	Behållning	54 252 358
1977/78 Anslag	21 000 000		
1978/79 Förslag	38 500 000		

I enlighet med vad jag tidigare anfört vid min anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan för lagring (1 000-tal kr.)

Program Varuslag	Medelsförbrukning	
	Beräknad 1977/78	Förslag 1978/79
Livsmedel		
Gödselmedel	2 600	2 700
Bekämpningsmedel	2 400	2 300
Beklädnad m. m.		
Syntetgarner	5 000	5 000
Sjukhustextilier	20 000	–
Bränsle, drivmedel m. m.		
Råolja	428 000	–
Eldningsolja	72 500	78 000
Gasol	15 000	11 300
Flygdrivmedel	–	40 000
Sjukvård		
Läkemedelsråvaror	21 100	24 235
Reservanläggningar	2 400	1 540
Kemiska produkter m. m.		
Petrokemikalier	60 200	49 700
Material för tryckning	3 000	2 000
Diverse kemikalier	–	8 000
Metaller m. m.		
Legeringsmetaller (fredskris)	10 000	–
Diverse metaller	2 900	3 600
Manganmlm och vanadinsyra (fredskris)	–	10 000
Övrigt	39 000	7 252
Summa	684 100	245 627
Från jordbruksnämnden	– 5 000	– 5 000
Från socialstyrelsen	– 23 500	– 25 775
Från oljelagringsfonden	– 580 700	– 184 000
Summa	74 900	30 852

Medel från oljelagringsfonden fördelade på program:	
Beklädnad	5 000
Bränsle och drivmedel m. m.	129 300
Kemiska produkter m. m.	49 700

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång			Beräknad medelsförbrukning	
Behållning	1977-07-01	54 252	1977/78	684 100
Från oljelagringsfonden	1977/78	580 700	1978/79	245 627
Från jordbruksnämnden	1977/78	5 000		
Från socialstyrelsen	1977/78	23 500		
Anslag	1977/78	21 000		
Från oljelagringsfonden	1978/79	184 000	Beräknad	8 000
Från jordbruksnämnden	1978/79	5 000	behållning	
Från socialstyrelsen	1978/79	25 775	1979-06-30	
Anslag (förslag)	1978/79	38 500		
Summa		937 727		937 727

Med hänvisning till vad jag förordat i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lagring för beredskapsändamål* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 38 500 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

7. Förrådsanläggningar m. m.

1976/77 Utgift	27 101 161	Behållning	15 094 511
1977/78 Anslag	35 000 000		
1978/79 Förslag	6 900 000		

I enlighet med vad jag här och tidigare vid min anmälan av förslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan för anläggningar (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år–mån	Färdigställande år–mån
	1/4 1976	1/4 1977	Faktisk t. o. m. 1976/77	Beräknad 1977/78	1978/79		
Pågående objekt							
1. Flygdrivmedelsanläggning IV	25 000	27 400	7 690	16 000	4 000	76-09	78-08
2. Flygdrivmedelsanläggning V	12 200	28 000	–	4 000	14 300	78-05	80-04
3. Gasolanläggning 1	35 000	37 000	26 268	2 600	–	74-04	77-09
4. Gasolanläggning 2	–	30 000	–	8 000	12 000	77-11	80-02
5. Råoljeanläggning A1	92 500	77 000	46 880	17 000	–	75-02	78-02
6. Råoljeanläggning A2	38 500	43 300	9 587	12 000	10 000	76-06	79-10
7. Råoljeanläggning A3	123 000	110 800	15 218	32 000	30 000	77-02	81-05
8. Råoljeanläggning B2	28 000	19 000	–	10 000	5 000	77-06	79-10
9. Råoljeanläggning B3	42 000	47 000	–	15 000	6 000	77-08	81-05
10. Smörjoljefabrik	2 550	2 550	473	2 000	–	76-04	78-10
11. Fältledningsförråd	175	175	–	175	–	77-07	77-10
12. Lagerplats för koks	100	100	–	100	–	77-10	78-01
13. Förrådsanläggningar för oljelagring m. m.	305 000	340 000 –30 000	–	55 000 –8 000			
		310 000		47 000			
14. Koksaltförråd	3 800	4 100	2 516	1 100	500	75-09	78-09
15. Anläggningar för petrokemiska varor	130 000	148 000	–	20 000	42 000	78-01	80-09
16. Förrådsby	6 800	7 800	360	6 300	400	77-06	78-09
17. Anläggningar för läkemedelsråvaror	1 000	1 000	–	1 000	–	77-12	78-07
18. Cisterner	2 500	2 500	–	2 500	–	77-12	78-07
19. Upplagsplatser, bulkförråd m. m.	2 000	2 000	–	2 000	–	77-10	78-06
20. Tekoförråd	4 500	5 000	4 745	–	–	76-07	77-07
21. Anläggning för aluminiumråvaror	7 700	7 900	6 317	–	–	76-02	77-07
22. Diverse mindre objekt	2 075	575	197	–	–	–	–

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år–mån	Färdigställande år–mån
	1/4 1976	1/4 1977	Faktisk t. o. m. 1976/77	Beräknad 1977/78	Beräknad 1978/79		
Nya objekt							
23. Flygdrivmedelsanläggning VI	–	12 650	–	–	5 000	79-05	81-05
24. Anläggning 1 för motorbrännolje/tunn eldningsolja	–	11 550	–	–	6 000	78-11	80-11
25. Anläggning 2 för motorbrännolja/tunn eldningsolja	–	11 550	–	–	6 000	70-02	81-02
26. Anläggning 1 för tjock eldningsolja	–	12 000	–	–	7 000	78-09	80-09
27. Råoljeanläggning B1	–	105 000	–	–	20 000	78-11	82-01
28. Förråd för sjukhustextilier	–	1 000	–	–	1 000	78-09	79-07
Erfarenhetsmässig justering av medelsbehovet				5 000	5 000		
Summa	864 400	1 085 750	120 251	203 775	174 200	–	–
29. Förrådsanläggningar för oljelagring m. m.	–	150 000	–	–	50 000	–	–
Summa	864 400	1 235 750	120 251	203 775	224 200	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång			Beräknad medelsförbrukning	
Behållning	1977-07-01	14 510	1977/78	203 775
Från oljelagringsfonden	1977/78	165 000	1978/79	224 200
Anslag	1977/78	35 000		
Från oljelagringsfonden	1978/79	217 300	Beräknad behållning	
			1979-06-30	10 735
Anslag (förslag)	1978/79	6 900		
Summa		438 710		438 710

Med hänvisning till vad jag har förordat i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för förrådsanläggningar inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående
2. till *Förrådsanläggningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 6 900 000 kr.

Bilaga 14:1

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
1 §[1]	
Enligt de närmare föreskrifter regeringen beslutar får Sveriges exportråd	Enligt de närmare föreskrifter regeringen beslutar får Sveriges exportråd
1. genom anvisningar för den allmänna inriktningen planera och leda handelssekreterarnas verksamhet,	1. genom anvisningar för den allmänna inriktningen planera och leda handelssekreterarnas verksamhet,
2. besluta rörande handelssekreterares anställnings- och arbetsvillkor, i den mån dessa ej bestämmes genom avtal eller beslutanderätten enligt särskilda bestämmelser tillkommer myndighet, dock ej i fråga om tillsättning av eller skiljande från tjänst, läkarundersökning, disciplinär bestraffning, flyttningsskyldighet eller avstängning från tjänstgöring,	2. besluta rörande handelssekreterares anställnings- och arbetsvillkor, i den mån dessa ej bestämmes genom avtal eller beslutanderätten enligt särskilda bestämmelser tillkommer myndighet, dock ej i fråga om tillsättning av eller skiljande från tjänst, läkarundersökning, disciplinär bestraffning, flyttningsskyldighet eller avstängning från tjänstgöring,
3. besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos handelssekreterare eller *hos* svenska handelskamrar i utlandet,	3. besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos *utrikesrepresentationen,* handelssekreterare eller svenska handelskamrar i utlandet,
4. besluta rörande statliga bidrag till vidareutbildning i internationell marknadsföring.	4. besluta rörande statliga bidrag till *språkutbildning med inriktning på affärsspråk och till* vidareutbildning i internationell marknadsföring.

Vid utövande av befogenhet som enligt första stycket tillkommer rådet skall rådet i sak tillämpa de föreskrifter som skulle gälla för statlig förvaltningsmyndighet i motsvarande fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

[1] Senaste lydelse 1976:124

Register

Sid.		
1	**Översikt**	
	XI. Handelsdepartementet	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Handelsdepartementet m. m.	
27	Handelsdepartementet	11 941 000
28	Kommittéer m. m.	4 060 000
28	Extra utgifter	165 000
28	Krigsmaterielinspektionen	378 000
29	Kostnader för nordiskt samarbete	275 000
29	Nordiska ministerrådets allmänna budget	16 092 000[1]
		32 911 000
	B. Främjande av utrikeshandeln m. m.	
31	Sveriges exportråd	3 410 000
33	Handelssekreterare	21 170 000
37	Exportfrämjande åtgärder	32 636 000
39	Utbildning i internationell marknadsföring m. m.	2 174 000
43	Importkontoret för u-landsprodukter	1 000
45	Sveriges turistråd	24 759 000
47	Bidrag till Interamerikanska utvecklingsbanken	5 000 000
		89 150 000
	C. Kommerskollegium m. m.	
53	Kommerskollegium	19 753 000
55	Bidrag till vissa internationella byråer m. m.	3 709 000
56	Kostnader för vissa nämnder m. m.	887 000
		24 349 000
	D. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor	
58	Marknadsdomstolen	1 408 000
59	Näringsfrihetsombudsmannen	2 852 000
60	Statens pris- och kartellnämnd	23 320 000
62	Konsumentverket:	
63	Förvaltningskostnader	35 625 000
66	Undersökningsverksamhet m. m.	2 052 000
68	Allmänna reklamationsnämnden	4 539 000
69	Bidrag till kommersiell service	2 500 000
		72 296 000
	E. Patent- och registreringsverket m. m.	
71	Patent- och registreringsverket	69 265 000
83	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register	8 200 000
		77 465 000
	F. Ekonomiskt försvar	
84	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar	234 180 000
		234 180 000
	G. Tullverket	
	Tullverket:	
135	Förvaltningskostnader	470 981 000
148	Anskaffning av viss materiel	25 921 000
		496 902 000
	Summa för driftbudgeten	**1 027 253 000**

[1] Beräknat belopp

	II. Statens allmänna fastighetsfond	
152	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	**640 000**
	V. Fonden för låneunderstöd	
155	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	15 000 000
155	Lån till investeringar för kommersiell service	6 000 000
155	Försörjningsberedskapslån	36 075 000
156	Skostrukturlån	5 000 000
156	Lån till den europeiska patentorganisationen	1 400 000
		63 475 000
	VIII. Fonden för beredskapslagring	
	Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond:	
158	Lagring för beredskapsändamål	**38 500 000**
	IX. Diverse kapitalfonder	
	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar	
160	Förrådsanläggningar m. m.	**6 900 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**109 515 000**
	Totalt för handelsdepartementet	**1 136 768 000**

162 Förslag till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.

Gotab, Stockholm 57237

Arbetsmarknadsdepartementet

ÖVERSIKT

Till arbetsmarknadsdepartementet hör frågor om arbetsmarknad, arbetsmiljö, invandring och svenskt medborgarskap samt jämställdhet mellan kvinnor och män.

Det statsfinansiella läget ställer osedvanligt höga krav på återhållsamhet under budgetåret 1978/79. Det begränsade utrymme som finns tillgängligt måste förbehållas åtgärder för att stärka den ekonomiska konkurrenskraften och att värna sysselsättningen. Detta innebär för arbetsmarknadsdepartementets del att arbetsmarknadspolitiska åtgärder prioriteras.

Arbetsmarknadspolitiken syftar till att skapa arbete åt alla. Arbetet för att nå detta mål innefattar åtgärder som syftar jämväl till regional balans samt jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet. Arbetslivet anpassas så att var och en kan delta efter sin förmåga. Tryggheten i anställningen värnas liksom demokratiseringen av arbetslivet.

Trots de senaste årens internationella lågkonjunktur och det ofördelaktiga konkurrensläget för svensk industri har sysselsättningen ökat i landet. Antalet sysselsatta överstiger nu fyra miljoner. Kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser har bidragit till att arbetslösheten har kunnat hållas på en relativt låg nivå.

Ansträngningarna att skapa meningsfull sysselsättning åt alla, inte minst nytillträdande ungdomar och kvinnor och andra med en svag ställning på arbetsmarknaden, måste fortsätta. Arbetsförmedlingen byggs nu ut ytterligare med personal och tekniska hjälpmedel. Försöken med allmän anmälan av lediga platser utvidgas till ytterligare fyra län. Samtidigt förbättras arbetsförmedlingens möjligheter att ge service åt dem som söker arbete på annan ort än hemorten. Ett nytt statsbidragssystem för kommunala beredskapsarbeten införs, vilket främjar arbeten som ger stor sysselsättningseffekt i förhållande till de insatta medlen.

En ny arbetsmiljölag träder i kraft den 1 juli 1978. Arbetarskyddsstyrelsen skall utarbeta de praktiska föreskrifterna för lagens tillämpning i arbetslivet. För att möta de ökade kraven har verket byggts ut kraftigt under senare år. Utbyggnaden fortsätter under nästa budgetår med bl. a. ytterligare personal.

En ny semesterlag som ger rätt till fem veckors semester träder i kraft den 1 januari 1978.

Riksdagen har nyligen antagit regeringens förslag till ny organisation för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering. Det innebär att verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete ställs under gemensamt statligt och landstingskommunalt huvudmannaskap i form av regionala stiftelser. En organisationskommitté tillsätts för att genomföra omorganisationen. Den yrkesinriktade rehabiliteringen skall samordnas under statligt huvudmannaskap. En särskild kommitté skall utreda formerna för denna förändring. Sysselsättningsutredningen (A 1974: 02) kommer att lägga fram förslag under våren 1978 om åtgärder för att förbättra möjligheterna för arbetshandikappade att få arbete. I avvaktan på detta läggs nu fram förslag om förbättrade bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen och till anskaffning av motorfordon.

Inom ramen för 1975 års riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken kommer fortsatta insatser att göras för att ge invandrarna och de språkliga minoriteterna samma villkor som befolkningen i övrigt och att tillförsäkra dem en verklig valfrihet i fråga om kulturell och språklig identitet.

I syfte att förkorta väntetiderna för beslut i utlänningsärenden avser regeringen inom kort förelägga riksdagen proposition om ändring i bl. a. utlänningslagen. Formerna för överföring och omhändertagande av flyktingar utreds f. n. inom departementet.

Jämställdhetskommittén (Ju 1976: 08) avser att i början av år 1978 lägga fram förslag till lag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet. I budgetpropositionen föreslås en omfördelning av resurser för forskning och utvecklingsarbete bl. a. till jämställdhetsområdet.

Arbetsmarknad

De tre senaste åren har präglats av en internationell lågkonjunktur. Flertalet industribranscher har berörts. Exportföretagens avsättningsmöjligheter har sedan slutet av år 1974 inte motsvarat produktionskapaciteten. Antalet sysselsatta i industrin har under det senaste året minskat med över 40 000 enligt arbetskraftsundersökningarna[1] (AKU), men den minskningen har vägts upp av ännu fler nya sysselsättningstillfällen i offentlig verksamhet. Det totala antalet sysselsatta i landet har fortsatt att öka om än i väsentligt lägre takt än under åren 1974 och 1975. Antalet arbetslösa har hållits nere på en internationellt sett mycket låg nivå, f. n. ca 2 % av arbetskraften.

Sedan år 1976 har sysselsättningsökningen i stort sett varit begränsad till den offentliga sektorn, medan övriga delar av arbetsmarknaden har stagnerat eller krympt.

[1] Enligt statistiska centralbyråns industristatistik var minskningen 30 000 personer.

Sysselsatta under åren 1973-1977 fördelade på näringsgrenar

Näringsgrenar	Antal sysselsatta i genomsnitt för de tre första kvartalen (tusental)				
	1973	1974	1975	1976	1977
Jord- och skogsbruk	280	267	265	258	249
Industri	1 106	1 169	1 192	1 159	1 118
Byggnadsindustri	316	293	291	295	298
Samfärdsel. post. tele	270	271	270	275	280
Varuhandel	546	556	585	592	591
Övriga privata tjänster	207	210	213	240	245
Offentliga tjänster	1 148	1 186	1 242	1 271	1 319
Totalt	**3872**	**3953**	**4057**	**4088**	**4100**

Källa: AKU

Under de tre första kvartalen 1977 har antalet sysselsatta varit i genomsnitt 10 000 fler än ett år tidigare. Det totala antalet har under år 1977 varierat mellan 4,0 och 4,2 miljoner, vilket är fler än något tidigare år. Samtidigt har dock andelen deltidsarbetande ökat. Det sammanlagda antalet arbetade timmar har därför minskat. Ökningen av antalet sysselsatta personer har under år 1977 liksom år 1976 gällt huvudsakligen kvinnor över 20 år, av vilka närmare 40 000 fler är sysselsatta nu än för ett år sedan. Antalet sysselsatta män i åldrarna 20–55 år är i stort sett oförändrat, medan sysselsättningen har minskat för män över 55 år och för både kvinnor och män under 20 år.

Sysselsatta under åren 1973-1977 fördelade på kön och åldersgrupper

Kön och ålder	Antal sysselsatta i genomsnitt de tre första kvartalen (tusental)				
	1973	1974	1975	1976	1977
Kvinnor under 20 år	97	103	111	113	107
Män under 20 år	112	121	127	127	119
Kvinnor 20-54 år	1 227	1 280	1 339	1 360	1 396
Män 20-54 år	1 710	1 733	1 756	1 768	1 767
Kvinnor 55-74 år	253	255	265	273	277
Män 55-74 år	473	462	458	448	434
Summa kvinnor	1 577	1 638	1 715	1 746	1 780
Summa män	2 295	2 315	2 342	2 343	2 321
Totalt	**3872**	**3953**	**4057**	**4089**	**4100**

Källa: AKU

Andelen sysselsatta av befolkningen är bland både kvinnor och män störst i åldersgruppen 25–54 år. I de åldrarna förvärvsarbetar nu ca 75 %

av kvinnorna och 95 % av männen eller totalt 85 %, vilket internationellt sett är en mycket stor andel. Hittills under 1970-talet har andelen som arbetar i dessa åldrar ökat med ca 11 % för kvinnorna och ca 1 % för männen. I övriga åldersgrupper - dvs. både ungdom och äldre - har andelen sysselsatta ökat bland kvinnorna och minskat bland männen.

Under andra halvåret 1977 ökade arbetslösheten med omkring 0,5 % till ca 2 % av arbetskraften. Fortfarande är arbetslösheten lägre än under lågkonjunkturåren 1971–1973, då den uppgick till ca 2,5 %. Inom gruppen ungdomar under 20 år är emellertid arbetslösheten jämförelsevis hög. Under tredje kvartalet 1977 var arbetslösheten 10,0 % bland kvinnor under 20 år och 6,1 % bland män under 20 år. Arbetslösheten varierar kraftigt mellan olika delar av landet. I Norrbottens län har arbetslösheten under hösten 1977 motsvarat mellan 4,5 och 5 %.

Att den totala arbetslösheten under tre år har kunnat hållas nere trots en djup internationell lågkonjunktur beror till väsentlig del på kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser. Antalet personer som sysselsätts eller deltar i utbildning till följd av arbetsmarknadspolitiska insatser har fortlöpande ökat och motsvarar nu 4–5 % av arbetskraften. Av dessa sysselsätts ca 30 000 i beredskapsarbeten, 40 000 i olika slags skyddad verksamhet för arbetshandikappade och över 100 000 i arbetsmarknadsutbildning inkl. utbildning i företag.

Den förda politiken under åren 1975 och 1976 innebar bl. a. att drygt 1 miljard kr. betalades ut till industriföretag som tillverkade varor på lager i stället för att minska sysselsättningen. De nya lagarna om anställningstrygghet och en ökad insikt hos företagen om ansvaret för de anställda bidrog också till att minskningen av industrisysselsättningen kunde begränsas. Samtidigt fortsatte utbyggnaden av arbetsförmedlingens resurser för att hjälpa t. ex. de nytillträdande på arbetsmarknaden.

I början av år 1977 stod det klart att lågkonjunkturen utomlands skulle bli så långvarig att den inte kunde bryggas över med fortsatt lageruppbyggnad. De lagerökningar som redan hade kommit till stånd med statligt stöd motsvarade ett värde av mer än 6 miljarder kr., och någon väsentlig förbättring av avsättningsmöjligheterna utomlands kunde inte skönjas. Det var i det läget nödvändigt att upphöra med stöd till ökning av lager och att ersätta stödet med åtgärder som var ägnade att stödja industriföretagens sysselsättning utan att stimulera produktionen. I januari och februari 1977 beslöt regeringen om sysselsättningsfrämjande åtgärder för inemot 1,5 miljarder kr. Bl. a. tidigarelades statliga byggen och industribeställningar och statsbidrag utgick för tidigareläggning av motsvarande kommunala beställningar. Anslagen till beredskapsarbeten ökades, och möjligheterna för ungdom till utbildning och praktik i olika former förbättrades. Vidare höjdes bidraget till utbildning av anställda som riskerade att permitteras. Ett tillfälligt sysselsättningsbidrag infördes för vissa krisdrabbade företag, särskilt inom stål- och tekobranscherna. Av dessa insatser fick särskilt bidra-

get till utbildning vid risk för permittering, den s. k. 25-kronan, mycket stor omfattning. Under första halvåret 1977 utbildades ca 100 000 industrianställda som annars skulle ha löpt risk att permitteras. Dessutom betalades stöd till fortsatt lagerhållning för att företagen skulle kunna avveckla lagren i lugn takt utan att drastiskt skära ner produktionen.

Under hösten 1977 beslutade regeringen om ytterligare arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ca 2 miljarder kr. utöver vad som hade beräknats i budgeten för innevarande budgetår. Dessa extra åtgärder är ett led i regeringens stabiliseringspolitik för vinterhalvåret 1977/78.

Ansträngningarna att genom intensifierad arbetsförmedling och utbildning och praktik i olika former stödja de nytillträdande på arbetsmarknaden har ytterligare ökats under år 1977. För ungdom ordnas praktik och utbildning genom en rad insatser av skilda slag. Höstens arbetsmarknadspolitiska program omfattade bl.a. åtgärder för att öka den ordinarie arbetsmarknadsutbildningen, vilken hade minskat i omfattning under åren 1975 och 1976. Under åren 1977 och 1978 får AMU-centren ökad kapacitet och utbildningsbidragen höjs.

En viktig princip som skall tillämpas för arbetsmarknadspolitiska medel är att de skall främja en jämnare fördelning av kvinnor och män på olika arbeten. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) har utformat en särskild plan för jämställdhet mellan könen. Den syftar till att öka valfriheten för alla arbetssökande.

Utsikterna inför år 1978 tyder på en fortsatt svag efterfrågan på industriprodukter. Enligt konjunkturinstitutet kan man visserligen räkna med en svag ökning av exporten, men samtidigt väntas efterfrågan på hemmamarknaden fortsätta att minska. Behovet av stöd till industrins sysselsättning måste därför förutsättas bli stort under hela första halvåret 1978.

Byggsysselsättningen har varit vikande. Under större delen av år 1977 har antalet påbörjade byggen varit osedvanligt lågt. Det gäller både bostäder och industribyggen. Däremot har det offentliga byggandet ökat i omfattning. Under hösten 1977 har ett stort antal statliga och statsunderstödda byggen tidigarelagts. Många beredskapsarbeten i form av vägbyggen och kommunala husbyggen har också startats. I stora delar av landet har statsbidragsandelen vid kommunala beredskapsarbeten höjts från 33 % till 50 %. Trots detta krävs för hela år 1978 en stor beredskap för ytterligare sysselsättningsskapande åtgärder inom byggsektorn. Den ökade satsningen på energibesparande åtgärder i byggnader är en positivt verkande faktor för byggsysselsättningen.

Arbetsmarknadspolitiken måste under budgetåret 1978/79 liksom under de senaste budgetåren ha sin tyngdpunkt i ökad effektivitet i arbetsförmedlingen. Förmedlingen tillförs medel motsvarande 225 tjänster för att klara de särskilda insatser som behövs för ungdom och andra nytillträdande och för handikappade, liksom för att rörligheten på arbetsmarknaden skall kunna underlättas. De intensiva insatserna för ungdom måste således fort-

sätta. Behovet av fördjupade förmedlingsinsatser ökar också långsiktigt till följd av bl. a. att allt större krav ställs på de arbetssökandes utbildning och att den växande arbetskraften innefattar allt fler personer som ställer särskilda krav på arbetet. En jämnare fördelning av kvinnor och män på olika yrken måste eftersträvas. Bl. a. därför är det viktigt att se till att de arbetssökande informeras om alla möjligheter som står till buds på arbetsmarknaden.

Förmedlingens arbetsmetoder utvecklas. Systemet med allmän anmälan av lediga platser till förmedlingen prövas f. n. i sex län och utvidgas under år 1978 till ytterligare fyra län. Dagliga listor över lediga platser trycks vid slutet av innevarande budgetår i hela landet. Förmedlingens ADB-system byggs ut stegvis, bl. a. för att förbättra förmedlingens tjänster till dem som söker arbete på annan ort än hemorten.

Förslag läggs fram om ett nytt statsbidragssystem för kommunala beredskapsarbeten i syfte att stimulera kommunerna att ta fram objekt med låg dagsverkskostnad. Det kontanta arbetsmarknadsstödet höjs till 65 kr. per dag. Sysselsättningsutredningen har överlämnat ett förslag till åtgärder för att motverka arbetslöshet bland ungdom. Remissbehandlingen av förslaget har nyligen avslutats.

Arbetsmiljö

Sedan början av 1970-talet pågår ett omfattande reformarbete på arbetsmiljöområdet. Viktiga reformer har genomförts. De syftar till att demokratisera arbetslivet, att öka tryggheten för de anställda och att anpassa förhållandena i arbetslivet till människans förutsättningar och behov. De syftar vidare till att förbättra möjligheterna för nya grupper av arbetssökande att komma in i arbetslivet liksom att underlätta för enskilda arbetstagare att vara kvar i arbetslivet när förutsättningarna för deras förvärvsarbete ändras.

Genom den av riksdagen nyligen antagna arbetsmiljölagen (1977: 1160) har ett viktigt steg tagits mot en förbättrad arbetsmiljö. En grundregel i lagen säger att arbetet skall anpassas till människans förutsättningar i såväl fysiskt som psykiskt avseende. De anställdas medverkan i utformningen av arbetsmiljön framhävs starkt, bl.a. genom att skyddskommittéernas och skyddsombudens ställning ytterligare stärks. Arbetsmiljökrav skall i ökad utsträckning föras in redan på planeringsstadiet. Familjejordbruk, som undantas i arbetarskyddslagen, omfattas av arbetsmiljölagen. Skyddsföreskrifter om tekniska anordningar och farliga ämnen blir tillämpliga även på ensamföretagare. Lagen skall i betydande utsträckning även gälla elever fr. o. m. grundskolans årskurs 7 samt vårdtagare och värnpliktiga. Sanktionssystemet byggs ut ytterligare.

Förväntningarna på den nya arbetsmiljölagen är stora. Lagen är en ramlag och betydande insatser krävs av arbetarskyddsstyrelsen som har att utarbeta de praktiska föreskrifter som skall ligga till grund för lagens tillämp-

ning ute i arbetslivet. Syftet är bl. a. att vidga kontrollen av ämnen och maskiner som når arbetsplatserna. För att möta de ökade kraven har arbetarskyddsverkets resurser byggts ut kraftigt under senare år. I budgetpropositionen föreslås att arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen tillförs 80 nya tjänster. Dessutom tillförs medel motsvarande 29 tjänster för det i prop. 1977/78: 74 föreslagna nya informationssystemet om arbetsskador. Systemet bör genomföras fr. o. m. den 1 januari 1979. Det kommer att innebära avsevärt förbättrade möjligheter att bedöma insatser som krävs för att åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö.

Arbetet inom utredningen om företagshälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten fortgår. Utredningen skall behandla bl. a. utbyggnadstakten för företagshälsovården, utbildningen av personal för företagshälsovården och frågan om en utbyggnad av de yrkesmedicinska klinikerna. Ett delbetänkande som behandlar den yrkesmedicinska verksamheten förbereds.

Yrkesinspektionens distriktsindelning utreds f. n. Utredningen har till uppgift att utvärdera erfarenheterna av nu gällande distriktsindelning och komma med de förslag som föranleds därav.

För att målet arbete åt alla skall kunna förverkligas behövs bl. a. särskilda sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiska insatser för arbetshandikappade. Den förstärkning och effektivering av arbetsförmedlingen som nu föreslås innebär ökade resurser även för dessa grupper. Möjligheterna för arbetshandikappade att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden är dock nära förbundna med efterfrågan på arbetskraft totalt sett i samhället. Förutom platsförmedlande åtgärder krävs ofta yrkesinriktad rehabilitering och andra arbetsförberedande åtgärder, men också insatser för att anpassa arbetet till individens förutsättningar. En rad olika åtgärder står till arbetsförmedlingens förfogande för arbetsförberedelse, arbetsplacering, anpassning av arbetet m. m.

Mer långsiktiga insatser för att öka kunskaperna om handikapp och arbetsmiljöns betydelse för att kunna bereda handikappade arbete är nödvändiga. Inte minst gäller detta de psykiska och sociala hindren i arbetsmiljön. För arbetsförmedlingen är här anpassningsgrupperna och den arbetsrättsliga lagstiftningen viktiga hjälpmedel.

I takt med att bl. a. anpassningsgruppernas arbete utvecklas är det viktigt att insatserna för arbetshandikappade i allt högre grad inriktas mot åtgärder som är förlagda till arbetsplatserna på den reguljära arbetsmarknaden. I detta syfte föreslås nu bl. a. en ökning av antalet platser i halvskyddad sysselsättning och förbättrade bidragsvillkor för särskilda anordningar på arbetsplatsen och för motorfordon. Trots insatserna för att i allt högre grad finna lösningar på den reguljära arbetsmarknaden kommer skyddad sysselsättning i olika former ändå att vara nödvändig för att bl. a. värna om de gravt handikappades rätt till avlönat arbete. Behovet av skyddad sysselsättning förstärks av den f. n. svaga efterfrågan på arbetskraft totalt sett.

Antalet platser i arkivarbete ökas mot denna bakgrund med 500.

Den 13 december 1977 antog riksdagen förslag till ny organisation för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. (prop. 1977/78: 30, AU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 74). Den nya organisationen för skyddat arbete innebär bl.a. att verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete samordnas under regionala stiftelser med landstingskommunerna och staten som stiftelsebildare. Kostnaderna för verksamheten övertas helt av staten förutsatt att avräkning kan ske gentemot annan statsunderstödd kommunal verksamhet. En central stiftelse föreslås bildad för att överta huvuddelen av de funktioner som idag åvilar AMS, kommunförbunden m. fl. centrala organ. En organisationskommitté för skyddat arbete tillsätts nu för att genomföra den nya organisationen som beräknas träda i kraft den 1 januari 1980. Sammanlagt berörs närmare 27 000 anställda.

Riksdagen har genom nämnda beslut uttalat sig för en samordning också av den yrkesinriktade rehabiliteringen under ett statligt huvudmannaskap. Den närmare utformningen av organisationen övervägs av sysselsättningsutredningen och en särskild organisationskommitté. Förslag från sysselsättningsutredningen väntas under våren 1978. Utredningen kommer också att ge förslag till arkivarbetets framtida utformning samt ytterligare förslag till åtgärder för att förbättra arbetshandikappades möjligheter till arbete.

Drygt 450 000 arbetsgivarrepresentanter och löntagare har deltagit i information och utbildning kring lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet. Verksamheten stöds med statsmedel som utbetalas via arbetarskyddsfonden till de arbetsgivar- och löntagarorganisationer som bedriver sådan information och utbildning. Sedan avtal om medbestämmande träffats mellan arbetsmarknadens parter väntas verksamhetens omfattning öka ytterligare.

Centrum för arbetslivsfrågor har påbörjat sin verksamhet. Vid centret bedrivs forskning, information och utbildning kring medbestämmande i arbetslivet samt arbetslivsfrågor i övrigt.

Remissbehandlingen av nya arbetsrättskommitténs (A 1976: 02) delbetänkande (Ds A 1977: 4) Fackliga förtroendemän, möten på betald arbetstid och arbetslivsforskning pågår f. n. I betänkandet föreslås bl. a. att förtroendemannalagen utvidgas till att omfatta även sådan facklig verksamhet som bedrivs av förtroendeman som inte är anställd hos den arbetsgivare vilken berörs av uppdraget. För finansiering av bl. a. regionala fackliga förtroendemäns och sakkunnigas verksamhet föreslås att statsbidrag försöksvis skall utgå. Kommittén föreslår också rätt till möten med de anställda på betald arbetstid och, på vissa villkor, tillträde till arbetsplats för arbetslivsforskare.

Den nya semesterlagen som ger rätt till fem veckors semester träder i kraft den 1 januari 1978. Lagen innefattar långtgående förbättringar för bl. a. deltids- och korttidsanställda samt de nytillträdande på arbetsmark-

naden. Direktiv har utfärdats för en kommitté som skall undersöka bl. a. möjligheterna att införa ett fondsystem för administration av semesterlön. Också anställningsskyddslagen är numera föremål för kommittéöversyn i syfte bl. a. att uppnå förbättringar av anställningsskyddet i samband med permitteringar. En allmän, företrädesvis teknisk översyn skall också göras.

Delegationen (A 1974: 09) för arbetstidsfrågor fortsätter sitt arbete. Med utgångspunkt i remissyttrandena över betänkandet (SOU 1976: 34) Kortare arbetstid När? Hur? utreder delegationen i vilken takt och under vilka förutsättningar en allmän arbetstidsförkortning kan genomföras. I samråd med arbetsmarknadsdepartementet prövar socialdepartementet frågan om lagstadgad rätt till deltidsarbete för småbarnsföräldrar.

Invandring och svenskt medborgarskap

Sedan några år förekommer inte någon arbetskraftsinvandring i egentlig mening från andra länder än de nordiska, främst Finland. Den utomnordiska invandringen domineras alltmer av flyktingar och av anhöriga till i Sverige bosatta personer samtidigt som även många utländska studerande och adoptivbarn kommer hit. Detta mönster kännetecknade invandringen även under år 1977. Under året invandrade ca 39 000 utländska medborgare, vilket är ungefär lika många som under år 1976. Då samtidigt utvandringen sjönk från ca 18 700 personer under år 1976 till ca 15 000 personer under år 1977 uppgick nettoinvandringen av utländska medborgare under år 1977 till ca 24 000 personer jämfört med ca 21 000 personer under året innan. Enligt preliminära beräkningar var invandringen från utomnordiska länder ungefär lika stor som från de nordiska. Invandringsöverskottet var emellertid större för utomnordiska medborgare. Dessa har kommit från framför allt olika latinamerikanska länder samt Turkiet och Polen.

Invandringen till Sverige under efterkrigstiden har medfört en folkökning av i runda tal 750 000 personer. Drygt en tiondel av de barn som har fötts i Sverige under de senaste åren har minst en förälder som är utländsk medborgare. Drygt en femtedel av de ca 430 000 utländska medborgarna i Sverige är födda här. Ungefär en fjärdedel av de gifta utländska medborgarna i Sverige har en i Sverige född make/maka. Över hälften av de gifta invandrare som har fått svenskt medborgarskap har en här född make/maka. Majoriteten av de utländska barnen i Sverige är födda här och en betydande del av dem har någon förälder av svenskt ursprung.

Detta visar att invandringen på ett långtgående sätt har påverkat befolkningsutvecklingen i Sverige. Det går inte längre att tala om invandrarna som en från den övriga befolkningen klart avgränsbar grupp eller om invandrarpolitiken som om den enbart omfattade åtgärder för en begränsad del av invånarna i landet. Invandringen har i hög grad inverkat på den samhällspolitiska debatten och berikat det kulturella livet i Sverige. Dessa omständigheter måste vara grundläggande utgångspunkter i det fortsatta invandrarpolitiska reformarbetet. Det måste i än högre grad syfta till att

inom varje samhällssektor utforma insatserna med hänsyn till att Sverige har blivit en flerspråkig nation som genom invandringen har knutits än närmare till omvärlden.

På grundval av 1975 års riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) har ett metodiskt arbete inletts på praktiskt taget varje område av svenskt samhällsliv för att ge invandrarna och de språkliga minoriteterna samma villkor som befolkningen i övrigt och tillförsäkra dem en verklig valfrihet i fråga om språklig och kulturell identitet. Åtgärder vidtas också för att öka förståelsen för att invandrarna är en tillgång och inte en börda för Sverige.

I enlighet med nämnda riktlinjer har på förhållandevis kort tid många invandrarpolitiska reformer genomförts. Statens invandrarverk har omorganiserats för att bättre kunna fullgöra framför allt sina samordnande och informativa uppgifter. Invandrarnas riksorganisationer får statsbidrag för sin verksamhet. Projektbidrag ges till bl. a. kommuner och organisationer för verksamhet som rör invandrarfrågor.

Utbildningen och prövningen av tolkar har utvidgats. Invandrarna har fått rösträtt och valbarhet i kommun- och landstingsvalen. Rätten till svenskundervisning på betald arbetstid har förlängts för de invandrare som har arbetat här en längre tid och särskilda insatser har gjorts för att ge information om lagens innebörd.

Medborgarskapslagen har ändrats så att det har blivit lättare att få svenskt medborgarskap. Förhandlingar pågår med övriga nordiska länder för att bereda väg för vissa ytterligare lättnader.

Hemspråksreformen trädde i kraft år 1977. Kommunerna har därigenom blivit skyldiga att erbjuda och anordna hemspråksträning i förskolan och hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan. En särskild utbildning för analfabeter – grundutbildning för vuxna – inrättades med kommunerna som huvudmän. Studiestödet för dessa elever förbättrades. En ny utbildning för kontakttolkar genom studieförbund och folkhögskolor inrättades. Riksdagen beslöt också att en särskild utbildning för hemspråkslärare skulle anordnas inom högskolan.

Stödet till invandrarnas och de språkliga minoriteternas kulturella verksamhet byggdes ut. Presstöd infördes för tidskrifter och tidningar på annat språk än svenska. Ett särskilt produktionsstöd för litteratur på minoritetsspråk inrättades. Anslaget för bidrag till bibliotekens inköp av litteratur på minoritetsspråk höjdes.

Det sociala skyddet för invandrare har också förstärkts. Utländska medborgare som bor i Sverige är på de flesta områden likställda med svenska medborgare i socialförsäkringshänseende. I enlighet med de riktlinjer för socialförsäkringskonventioner som riksdagen har angett har konventionsförhandlingar under senare tid slutförts med Jugoslavien, Portugal, Spanien, Turkiet, Förbundsrepubliken Tyskland och Österrike. Konventionerna med de två sistnämnda länderna har trätt i kraft. Konventionsförhand-

lingar pågår med Frankrike, Grekland, Italien, Schweiz och Storbritannien.

Ett flertal samhällssektorer och ett stort antal myndigheter är berörda av invandrarfrågorna. I syfte att understryka vikten av särskilda samhällsinsatser för invandrare har en förordning (1976: 310) om åtgärder för invandrare m. fl. utfärdats. För att samordna den invandrarpolitiska reformverksamheten har regeringen under år 1977 inrättat en interdepartemental beredning för invandrarfrågor under statsrådet Ullstens ledning.

År 1975 inrättades invandrarrådet som är ett rådgivande organ till regeringen i invandrarfrågor. Det har fortsatt sin verksamhet under år 1977 under statsrådet Ullstens ledning. Ledamöterna i rådet företräder bl. a. berörda myndigheter, arbetsmarknadens parter och invandrarnas egna organisationer.

Expertgruppen för invandringsforskning (A 1975: 05) som också tillkom år 1975 har inlett en rad forskningsprojekt för att söka belysa invandrarnas situation och invandringens verkningar. Här kan särskilt nämnas att expertgruppen år 1976 fick i uppdrag att föreslå en statistik över befolkningens modersmål och år 1977 att undersöka orsakerna till den höga arbetslösheten bland invandrarungdom.

Riksdagen föreläggs nu förslag om fortsatta insatser på invandrarpolitikens område. Insatserna får bedömas vara icke oansenliga mot bakgrund av det statsfinansiella läget. Som har framgått av vad chefen för utbildningsdepartementet tidigare har anmält föreslås olika åtgärder på det kulturpolitiska området till förmån för invandrare och språkliga minoriteter. Förslag förs fram om ökade medel för teaterverksamhet inom den finskspråkiga gruppen och höjda bidrag till biblioteken för inköp av litteratur på minoritetsspråk.

Flera av förslagen avser utbildningsområdet. Sålunda har bl. a. föreslagits att ytterligare 120 studerande tas in till tvåårig hemspråkslärarutbildning vid högskolorna. Insatser görs för att få fram läromedel för grundskolans och gymnasieskolans undervisning för invandrarbarn. Vidare föreslås särskilda åtgärder på utbildningsområdet för finskspråkiga barn.

Som har framgått av vad chefen för handelsdepartementet har anmält föreslås en utökning av verksamheten vid kommerskollegium med prövning och godkännande av tolkar. Här kan nämnas att regeringen har anvisat medel så att en utvidgning av denna verksamhet har kunnat ske redan under innevarande budgetår.

I en del kommuner finns idag tendenser till koncentrationer av invandrare till vissa bostadsområden. Inom regeringskansliet utarbetas f. n. ett förslag (promemoria) till förbättrade möjligheter för bostadsförmedlingarna att anvisa bostad. Avsikten är att bl. a. invandrare skall få ökad möjlighet att välja bostad. Sedan promemorian har remissbehandlats kommer förslag i frågan att remitteras till lagrådet under våren 1978.

Frågor som gäller invandrarnas anpassning och möjligheter till kontakter med svenskar i boendemiljön ingår i den försöksverksamhet som bo-

stadssociala delegationen (B 1975: 01) bedriver i bostadsområden med uthyrningsproblem. Delegationen kommer att avsluta sitt arbete under år 1978, varefter verksamheten avses få fastare former.

Statens invandrarverk har fått ökade resurser för innevarande budgetår. Bl. a. har verket genom verksamhetsbidrag till invandrarnas organisationer kunnat ekonomiskt stödja inte bara de större nationella riksorganisationerna, utan även vissa mindre riksorganisationer och tvärnationella sammanslutningar. Invandrarverket föreslås nu få resurser främst för insatser i syfte att vidga allmänhetens kunskaper om invandringen och dess orsaker för att på så sätt skapa större förståelse för invandrarnas situation. Konkret innebär detta att verket ges fortsatta möjligheter att sprida information och att stödja projekt som syftar till samverkan och solidaritet mellan svenskar och invandrare.

Handläggningstiderna för utlänningsärenden är otillfredsställande långa. Förstärkningen av invandrarverkets personal under innevarande budgetår i kombination med vissa tidsbegränsade extraordinära insatser hos verket har visserligen lett till att antalet icke avgjorda tillståndsärenden har minskat väsentligt. Det krävs emellertid mera genomgripande åtgärder för att handläggningstiderna skall kunna förkortas ytterligare. Utlänningslagkommittén (A 1975: 04) har i delbetänkandet (SOU 1977: 28) Kortare väntetider i utlänningsärenden föreslagit flera åtgärder i detta syfte. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen har i december 1977 till lagrådet remitterat ett förslag till ändring av bl. a. utlänningslagen. Proposition i frågan beräknas kunna föreläggas riksdagen inom kort.

Förhållandena för politiska flyktingar i skilda länder har under senare år blivit svårare. Sverige söker bidra till att minska flyktingproblemen bl. a. genom att stödja de internationella organisationerna, främst FN:s flyktingkommissarie, i deras verksamhet för flyktingar och genom bistånd åt de länder som främst har drabbats av flyktingströmmar. Under budgetåret 1976/77 bidrog Sverige med sammanlagt 105 milj. kr. för sådana flyktinginsatser. Regeringen avsätter medel för dessa ändamål även under innevarande budgetår. Avsikten är att reservera medel också för budgetåret 1978/79. Den svenska flyktingpolitiken innebär därutöver att vi tar emot flyktingar och ger dem en fristad här. Sedan flera år har den organiserade flyktingöverföringen varit inriktad på att hjälpa flyktingar från framför allt vissa latinamerikanska länder. Under budgetåret 1976/77 överfördes drygt 1 350 flyktingar till Sverige. Över 1 250 av dessa kom från Latinamerika. Inriktningen är densamma under innevarande budgetår. För budgetåret 1978/79 föreslås en ram för kollektiv överföring av 1 250 personer, samma som för innevarande budgetår.

Ett stort antal flyktingar kommer därutöver till Sverige på egen hand vid sidan av den organiserade överföringen. Under förra budgetåret togs närmare 1 000 sådana personer om hand av AMS, sedan de fått uppehållstillstånd och av invandrarverket bedömts som jämställda med överförda flyk-

tingar. Det totala antalet flyktingar som har kommit hit på eget initiativ är emellertid större, eftersom inte alla söker hjälp av AMS.

Under åren 1975 och 1976 kom ett stort antal turkiska assyrier till Sverige. Regeringen beslöt i november 1976 att de som kommit senast den 12 november 1976 skulle få stanna här, medan de som kommit därefter i princip skulle avvisas eller förpassas. Regeringens ställningstagande och den samtidigt genomförda skärpningen av gränskontrollen synes ha lett till att invandringen av assyrier har avtagit.

Det stora flertalet av de assyrier som har fått stanna här har tagits om hand på samma sätt som andra flyktingar. Därutöver har särskilda insatser gjorts för dem. Bl. a. har särskilt statligt stöd getts till Södertälje kommun, dit de flesta assyrierna har sökt sig. Medel har också anvisats för ett tvåårigt projekt, som syftar till att stärka både de nybildade assyriska föreningarna och de assyriska församlingarna.

Formerna för överföring och omhändertagande av flyktingar utreds f. n. av en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet. Gruppen beräknas avge sin rapport inom kort.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Att skapa jämställdhet mellan kvinnor och män är en viktig strävan i regeringens politik. Arbetet för jämställdhet bedrivs på många olika områden. Ärenden rörande jämställdhet mellan kvinnor och män, utom vad beträffar statsförvaltningen, handläggs inom arbetsmarknadsdepartementet. Jämställdhetskommittén, i vilken samtliga riksdagspartier är representerade, utreder frågor av principiell betydelse, bedriver ett konkret arbete med skilda projekt för jämställdhet och verkar allmänt pådrivande i jämställdhetsarbetet. Den har därvid nära kontakt med regeringen och olika myndigheter. Jämställdhetskommittén har också breddat sin förankring och sina kontakter i samhället genom att bygga ut sina referensgrupper. Bl. a. har invandrarkvinnorna fått representation i den s. k. stora delegationen.

Arbetsmarknaden är ett centralt område för jämställdhetssträvandena. Rätten till förvärvsarbete måste tillkomma kvinnor och män på lika villkor. En viktig uppgift är att bryta könsuppdelningen av arbetsmarknaden. I ett svårt arbetsmarknadsläge har regeringen ansett det särskilt viktigt att hävda kvinnors lika rätt till arbete. De omfattande insatser som görs för att klara sysselsättningen har stor betydelse för kvinnorna på arbetsmarknaden. Antalet sysselsatta kvinnor har ökat med ca 40 000 mellan tredje kvartalet 1976 och tredje kvartalet 1977, medan antalet sysselsatta män minskat något under samma period.

I syfte att bryta den könsbundna rekryteringen till olika yrken har regeringen bl. a. höjt och vidgat jämställdhetsbidraget. Bidraget utgår till arbetsgivare som anställer och utbildar kvinnor i traditionellt starkt mansdominerade yrken och män i traditionellt kvinnodominerade yrken. Bidraget

till utbildning i företag vid risk för permittering (den s. k. 25-kronan) kan numera också utgå för utbildning i jämställdhetsfrågor. Regeringen har också påbörjat viktiga åtgärder för att förbättra de deltidsarbetandes villkor. Utbyggnaden av barnomsorgen fortsätter.

På regeringens uppdrag utarbetar jämställdhetskommittén ett förslag till lag om jämställdhet mellan kvinnor och män. En sådan lag kan bli av stor betydelse för att hindra diskriminering och främja jämställdhet.

Förutom åtgärder på arbetsmarknaden krävs insatser på andra områden, såsom samhällsservice, boendeplanering och utbildning. Jämställdhetskommittén avser att ytterligare belysa hur samhällsplaneringen påverkar möjligheterna att nå jämställdhet mellan kvinnor och män. Kommittén planerar också en särskild utredning om de hemarbetandes situation.

En förändring av människors attityder är avgörande för att arbetet för jämställdhet skall nå verklig framgång. Jämställdhetskommittén har intensifierat den opinionsbildande verksamheten. Genom ett nyhetsblad - Jämsides - och genom seminarier, konferenser, öppethusverksamhet m. m. söker kommittén nu stimulera viktiga opinionsbildande grupper, såsom massmediafolk, lärare och arbetsledare. I opinionsbildningen finner kommittén det särskilt angeläget att samarbeta med enskilda organiationer. Arbetet i Sverige för jämställdhet bör kopplas samman med ansträngningarna i andra länder och i internationella organ. FN har beslutat om en internationell kvinnokonferens år 1980. Jämställdhetskommittén kommer att ha ett huvudansvar för det svenska föreberedelsearbetet.

Genom en omfattande enkätundersökning till organisationer och myndigheter tar jämställdhetskommittén fram fakta om det jämställdhetsarbete som bedrivs och planeras i Sverige. Denna undersökning ger en viktig grund för ett förslag till regeringen under år 1978 om ett nationellt handlingsprogram för jämställdhet.

Internationellt samarbete

I arbetsmarknadsdepartementet handläggs ärenden rörande förhållandet till internationella arbetsorganisationen (ILO). Villkoren för ILO:s verksamhet har under det gångna året kommit att drastiskt ändras genom Förenta staternas beslut att lämna organisationen. Beslutet innebär bl. a. att en fjärdedel av budgeterade medel för åren 1978–1979 faller bort. Organisationen undersöker nu möjligheterna att få frivilliga bidrag från medlemsstaterna.

Under år 1977 har Sverige med trepartsdelegationer (företrädare för regeringen, arbetsgivarna och arbetstagarna) deltagit dels i internationella arbetskonferensens 63:e sammanträde, dels i industrikommitté- och andra tekniska möten. Till ett sådant möte om arbetsförhållandena inom civil luftfart utsåg Sverige tillsammans med Danmark och Norge en gemensam skandinavisk trepartsdelegation.

I november 1976 förrättade ILO:s styrelse val av medlemmar i organisa-

tionens tio industrikommittéer för den period som börjar år 1978. Sverige, som f. n. är medlem i kommittéerna för inlandssamfärdsel, järn- och stålindustri, verkstadsindustri, byggnads-, anläggnings- och offentliga arbeten samt i kommittén för tjänstemän och utövare av fria yrken, återinvaldes i de fem nämnda kommittéerna och valdes dessutom in i kommittén för den kemiska industrin.

Norden återfick vid det senaste valet till ILO:s styrelse år 1975 en ordinarie regeringsplats. Denna innehas under perioden 1975–1978 av Norge. Enligt en mellan de nordiska länderna tillämpad turordning kandiderar Sverige till en ordinarie plats i styrelsen under den period som börjar den 1 juli 1978.

Sverige ratificerade den 16 maj 1977 ILO:s konvention (nr 144) om samråd på trepartsbasis för att främja genomförandet av ILO:s normer (prop. 1976/77: 60, AU 1976/77: 16, rskr 1976/77: 180). Konventionen träder för Sveriges del i kraft den 16 maj 1978. I samband med ratifikationen uppdrog regeringen åt ILO-kommittén att utarbeta nya bestämmelser för kommitténs verksamhet. En förordning (1977: 987) med instruktion för ILO-kommittén gäller fr. o. m. den 1 januari 1978.

Under år 1977 har Sverige genom arbetarskyddsfonden varit värdland för ett ILO-symposium om luftföroreningar i arbetsmiljön.

Ett inom ramen för det nordiska samarbetet utarbetat program på arbetsmiljöområdet förelades i form av ett ministerrådsförslag Nordiska rådet vid dess 25:e session i Helsingfors. Nordiska ministerrådet har senare fastställt programmet. Det år 1975 antagna programmet för samarbete på arbetsmarknadsområdet följs upp i nordiska arbetsmarknadsutskottet och dess underorgan. I samband med det nordiska arbetsministermötet i november 1977 ägde en överläggning rum mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter.

Sysselsättningsfrågorna har under det gångna året ägnats stor uppmärksamhet i det internationella samarbetet. På förslag av EFTA:s rådgivande kommitté hölls i februari 1977 en specialsession om sysselsättning och ekonomi med trepartiskt deltagande. Sessionen ägde rum i Stockholm på inbjudan av den svenska regeringen. Inom OECD har sysselsättningen diskuterats bl. a. mot bakgrund av en rapport från en särskild arbetsgrupp av ekonomer, den s. k. McCracken-rapporten om full sysselsättning och ekonomisk tillväxt. I december 1977 anordnade OECD ett s. k. högnivåmöte om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i medlemsländerna.

Även i Europarådet har frågor inom departementets verksamhetsområde bevakats. Särskild uppmärksamhet har ägnats frågor rörande migrerande arbetare, däribland medborgarskapsfrågor. I november 1977 undertecknade Sverige en inom Europarådet utarbetad konvention om migrerande arbetares rättsliga ställning. Konventionen kommer att föreläggas riksdagen för godkännande. I samband med undertecknandet föreslog Sverige sammankallande av ett möte med deltagande av ministrar som svarar för invandrarfrågor.

Den 1 juli 1977 inträdde Sverige som femtonde medlemsstat i Europarådets s. k. Resettlement Fund. Fonden bildades år 1956 som ett instrument i flyktingpolitiken. Numera används fonden huvudsakligen för att stödja utvecklingsprojekt i sådana regioner som har drabbats eller hotar att drabbas av stora befolkningsomflyttningar.

Sverige deltar på skilda sätt i internationellt samarbete i frågor rörande skydd och omhändertagande av flyktingar. Huvudsakligen behandlas dessa frågor inom ramen för FN-samarbetet, särskilt i FN:s flyktingkommissaries exekutivkommitté. I början av år 1977 sammanträdde på inbjudan av flyktingkommissarien en konferens för att ta ställning till frågan om en konvention om s. k. territoriell asyl. Konferensen lyckades emellertid inte utarbeta någon konventionstext och någon ny session har inte planerats.

FN:s generalförsamling har vid sin nyligen avslutade session behandlat förslag till en konvention om förbud mot diskriminering av kvinnor. Ärendet har av församlingen bordlagts till nästa ordinarie sammanträde.

Nordiska ministerrådet avser att till Nordiska rådets session år 1978 lägga fram ett förslag till handlingsprogram för det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor.

År 1973 ingicks en överenskommelse mellan myndigheter och arbetsmarknadsorganisationer i Sverige och Finland om kanalisering av de svenskfinska arbetskraftsförflyttningarna genom arbetsförmedlingen. Överenskommelsens syfte är att ge arbetsförmedlingen i de bägge länderna en bättre kontroll över flyttningsrörelserna med ökade möjligheter till information om lediga arbetstillfällen i bägge länderna. Överenskommelsen har år 1977 kompletterats med ett åtagande från Svenska kommunförbundets och Landstingsförbundets sida att följa avtalet.

Den år 1976 undertecknade konventionen med Förbundsrepubliken Tyskland om ersättning vid arbetslöshet ratificerades av Sverige den 29 september 1977 och träder i kraft den 1 januari 1978 (SFS 1977: 818).

För att bevaka frågor som rör arbetsmarknads- och socialdepartementens verksamhetsområden finns vid vissa utlandsmyndigheter arbetsmarknadsråd. De är f. n. stationerade i Bonn, Bryssel, London, Ottawa och Washington. Fr. o. m. den 1 juli 1978 föreslås en motsvarande post inrättad i Genève.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till motsvarande anslag på statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A Arbetsmarknadsdepartementet m. m.	33,8	39,0	+ 5,2
B Arbetsmarknad m. m.	4467,2	4934,8	+467,6
C Arbetsmiljö	1471,1	1907,5	+436,4
D Invandring m. m.	107,0	116,2	+ 9,2
Totalt för arbetsmarknadsdepartementet	**6079,1**	**6997,6**	**+918,5**

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Ahlmark såvitt avser frågor under littera A, B och C;
statsrådet Ullsten såvitt avser frågor under littera D.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN *Tolfte huvudtiteln*

A. ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Arbetsmarknadsdepartementet

1976/77	Utgift	15 449 722
1977/78	Anslag	13 008 000
1978/79	Förslag	15 249 000

Till arbetsmarknadsdepartementet hör frågor om arbetsmarknad, arbetsmiljö, invandring och svenskt medborgarskap, jämställdhet mellan kvinnor och män samt internationellt samarbete som berör dessa frågor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	54	+5
Övrig personal	46	–
	100	**+5**
Anslag		
Lönekostnader	11 817 000	+2 260 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	327 000	+ 33 000
Expenser	738 000	+ 74 000
Ej disponerat belopp	126 000	– 126 000
	13 008 000	**+2 241 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 15 249 000 kr. Jag har därvid beräknat medel ytterligare fem tjänster för handläggare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 15 249 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	13 761 438	Reservation	3 160 156
1977/78	Anslag	13 297 000		
1978/79	Förslag	14 697 000		

För budgetåret 1977/78 begränsas utgifterna på kommittéanslaget, som ett led i regeringens besparingar för att förstärka statsbudgeten, med 1 milj. kr. till 2 297 000 kr.

För budgetåret 1978/79 förordar jag att anslaget förs upp med 14 697 000 kr. Jag har räknat med 6 800 000 kr. till forskning och utveckling i arbetsmarknadsfrågor och arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män, m. m. För övrig utredningsverksamhet räknar jag med ett medelsbehov av 7 897 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för nämnden för styrelserepresentationsfrågor som enligt regeringens beslut har förts över till arbetsmarknadsdepartementet från industridepartementet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 14 697 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1976/77	Utgift	122 862	Reservation	207 457
1977/78	Anslag	300 000		
1978/79	Förslag	200 000		

För budgetåret 1978/79 förordar jag att anslaget förs upp med 200 000 kr. (−100 000 kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

A 4. Internationellt samarbete

1976/77	Utgift	6 071 427
1977/78	Anslag	5 600 000
1978/79	Förslag	6 425 000

Från anslaget skall betalas kostnader för Sveriges deltagande i internationella arbetsorganisationens (ILO) verksamhet och för ILO-kommittén. Kostnader för annat internationellt samarbete inom departementets ansvarsområde betalas också från anslaget liksom kostnader för sådana internationella kongresser i Sverige, för vilka Sverige åtar sig värdskapet, bl. a. inom ramen för FN-samarbetet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Internationellt samarbete* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 425 000 kr.

A 5. Arbetsmarknadsråd[1]

1976/77	Utgift	1 349 122
1977/78	Anslag	1 586 000
1978/79	Förslag	2 405 000

F. n. finns fem arbetsmarknadsråd som är stationerade i Bonn, Bryssel, London, Ottawa och Washington. Deras uppgifter regleras i förordningen (1977: 575) med instruktion för arbetsmarknadsattaché.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal	10	+2
Anslag		
Lönekostnader	850 000	+549 000
Bostadskostnader	268 000	+ 80 000
Sjukvård	10 000	+ 2 000
Reseersättningar (resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester)	76 000	+ 22 000
Expenser (inkl. reseersättningar inom verksamhetsområdena)	114 000	+ 48 000
Vissa kostnader för biträden m. m.	267 000	+ 119 000
Ej disponerat belopp	1 000	– 1 000
	1 586 000	**+819 000**

[1] Anslaget benämndes tidigare Socialattachéer.

Löne- och prisomräkning 418 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 405 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare ett arbetsmarknadsråd och ett biträde med placering i Genève.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsråd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 405 000 kr.

B. ARBETSMARKNAD M. M.

Arbetsmarknaden under år 1977

År 1977 har liksom föregående år präglats av vikande sysselsättning i industrin och ökande sysselsättning i offentlig förvaltning. Sysselsättningsminskningen i industrin har skett snabbare än året före. Totalt sett har antalet sysselsatta ändå fortsatt att öka under år 1977. Under januari t. o. m. oktober 1977 har antalet sysselsatta varje månad utom juni varit större än samma månad något tidigare år. Samtidigt har emellertid andelen deltidsarbetande ökat, så att det sammanlagda antalet utförda arbetstimmar har minskat med drygt en procent.

Ökningen av antalet sysselsatta under år 1977 gäller nästan enbart vuxna kvinnor. Under de tre första kvartalen var i genomsnitt närmare 40 000 fler kvinnor över 20 år sysselsatta än ett år tidigare. Samtidigt minskade sysselsättningen för kvinnor under 20 år. I åldersgrupperna 25–54 år är nu ca 75 % av alla kvinnor sysselsatta, medan motsvarande andel för män i samma åldersgrupper är 95 %. Antalet sysselsatta män var under år 1977 oförändrat eller något ökande i åldersgrupperna 20–44 år, medan det minskade i övriga åldersgrupper.

Antal sysselsatta efter kön och ålder, genomsnitt för de tre första kvartalen 1975–1977 (tusental)

	1975	1976	1977
Kvinnor under 20 år	111	113	107
Män under 20 år	127	127	119
Kvinnor 20–24 år	198	200	205
Män 20–24 år	234	233	234
Kvinnor 25–34 år	427	444	460
Män 25–34 år	611	627	626
Kvinnor 35–44 år	343	351	364
Män 35–44 år	447	454	464
Kvinnor 45–54 år	371	366	366
Män 45–54 år	465	454	443
Kvinnor 55–64 år	240	248	256
Män 55–64 år	388	392	386
Kvinnor 65–74 år	25	26	21
Män 65–74 år	70	55	48
Summa kvinnor	**1 715**	**1 746**	**1 780**
Summa män	**2 342**	**2 343**	**2 321**
Totalt	**4 057**	**4 089**	**4 100**

Källa: AKU

Arbetslösheten har under hela år 1977 varit relativt låg. Under tredje kvartalet har dock arbetslösheten stigit med mellan 10 000 och 15 000. Då var i genomsnitt 80 000 arbetslösa, vilket motsvarar ca 2 % av arbetskraften. Som jämförelse kan nämnas att arbetslösheten under 1971 t. o. m. 1973 var ca 2,5 %. I åldersgruppen 16–19 år var arbetslösheten under tredje kvartalet 1977 10,0 % för kvinnor och 6,1 % för män.

Arbetslöshet efter kön och ålder i procent av arbetskraften, genomsnitt för de tre första kvartalen 1975–1977

	1975	1976	1977
Kvinnor under 20 år	6.9	6.9	8.2
Män under 20 år	4.1	4.1	5.5
Kvinnor 20–24 år	3.3	3.4	3.3
Män 20–24 år	2.1	2.1	2.7
Kvinnor 25–34 år	1.7	1.9	1.9
Män 25–34 år	1.0	1.0	1.3
Kvinnor 35–44 år	1.2	1.1	1.3
Män 35–44 år	0.7	0.7	0.8
Kvinnor 45–54 år	1.1	0.9	1.3
Män 45–54 år	0.6	0.8	0.9
Kvinnor 55–64 år	1.4	1.6	1.6
Män 55–64 år	1.6	1.4	1.1
Kvinnor 65–74 år	2.4	1.9	–
Män 65–74 år	4.1	2.5	0.4
Summa kvinnor	**2.0**	**2.0**	**2.1**
Summa män	**1.3**	**1.3**	**1.4**
Totalt	**1.6**	**1.6**	**1.7**

Källa: AKU

Utvecklingen av efterfrågan på arbetskraft framgår av följande tabell och diagram. De visar antalet kvarstående obesatta platser vid arbetsförmedlingen resp. antalet nyanmälda platser.

Kvarstående lediga platser. Kvartalsgenomsnitt av mittmånadsdata

	1972	1973	1974	1975	1976	1977
1:a kv.	26 000	26 000	36 000	49 000	40 000	39 000
2:a kv.	41 000	42 000	65 000	73 000	65 000	58 000
3:e kv.	34 000	38 000	50 000	45 000	45 000	31 000
okt.	25 000	33 000	45 000	34 000	38 000	23 000

Till arbetsförmedlingen nyanmälda lediga platser åren 1975-1977 [1)]

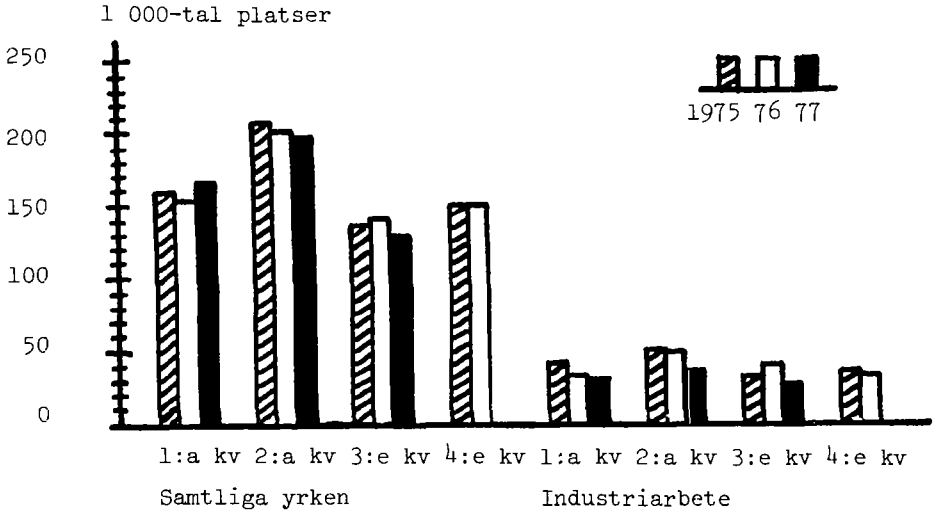

[1] Eftersom allmän platsanmälan införts i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län fr. o. m. oktober 1976, är talen för 4:e kvartalet inte helt jämförbara med motsvarande siffror tidigare.

Antalet lediga platser har minskat sedan slutet av år 1976. Sedan sommaren 1977 har antalet kvarstående lediga platser varit lika lågt som när det var som lägst under den förra lågkonjunkturen år 1972. Minskningen av antalet lediga platser gäller i särskilt hög grad för industrin. Enligt konjunkturinstitutets enkäter var andelen företag som sade sig ha brist på arbetskraft under hösten 1977 mindre än någon gång tidigare.

Industrins sysselsättningsminskning, som under år 1977 enligt AKU uppgick till ca 40 000 personer[1], har till stor del skett genom s. k. naturlig avgång. Företagen har således begränsat sina nyanställningar, vilket förklarar den stora nedgången av antalet lediga platser. Detta har lett till ökade svårigheter för främst ungdomar och andra nytillträdande att få industriellt arbete. Under andra halvåret 1977 har dessutom antalet varsel om uppsägningar och permitteringar ökat. I oktober 1977 fanns aktuella varsel om uppsägning eller permittering av ca 20 000 personer, varav 11 000 under den närmaste sexmånadersperioden. Se diagram sid. 25.

Byggsysselsättningen har minskat kraftigt under 1970-talets första hälft. Under år 1976 bröts den utvecklingen, och fram till mitten av år 1977 rådde i flera län en besvärande brist på byggnadsarbetare, särskilt träarbetare. Under andra halvåret 1977 har byggsysselsättningen åter minskat, så att det blev nödvändigt att vidta en rad åtgärder för att främja byggandet under vinterhalvåret 1977–1978. Regeringen har exempelvis tidigarelagt offentliga byggen för 450 milj. kr., och statsbidraget till kommunala beredskapsarbeten har höjts från 33 % till 50 % i tolv län.

Arbetsmarknadsläget har under år 1977 varierat relativt mycket mellan

[1] Enligt statistiska centralbyråns industristatistik minskade industrins sysselsättning med 30 000 personer under år 1977.

Varsel om personalinskränkningar (samtliga berörda)
(I februari 1977 var 13 429 personer varslade)

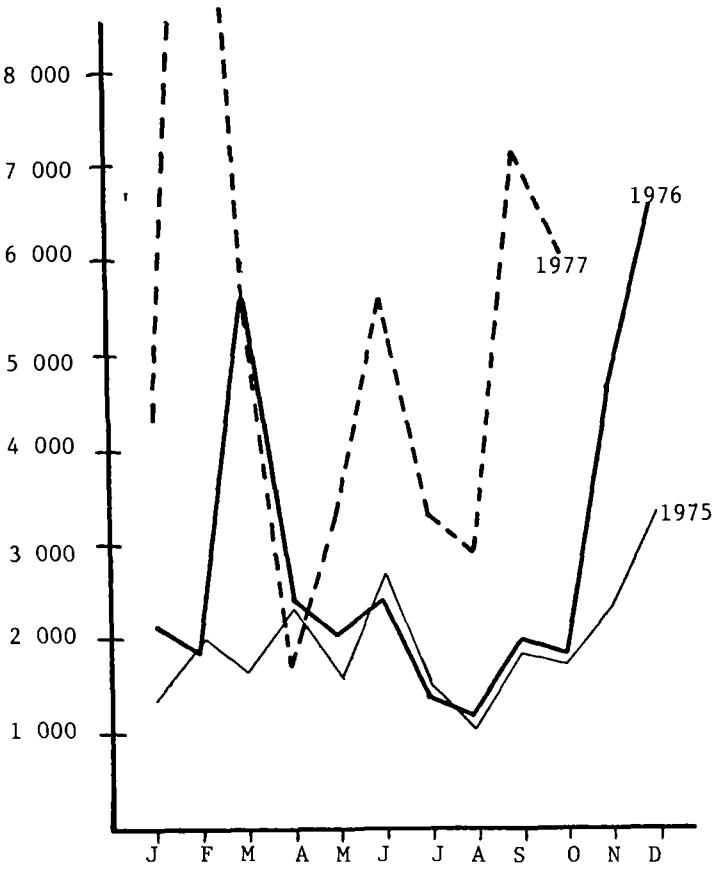

olika län. De stora problemen inom industrin, särskilt i vissa branscher, har tagit sig uttryck i snabbt stigande arbetslöshet i några län. Under tredje kvartalet 1977 uppgick arbetslösheten enligt AKU sålunda till 4,3 % i Norrbottens län, 3,0 % i Värmlands län, 2,4 % i Kalmar län och 2,3 % i Västernorrlands län. Å andra sidan var arbetslösheten under tredje kvartalet så låg som 0,9 % på Gotland, 1,2 % i Skaraborgs län, 1,3 % i Kristianstads län samt 1,4 % i Stockholms och Uppsala län.

Att den totala arbetslösheten trots minskande industrisysselsättning har kunnat hållas på en måttlig nivå beror till väsentlig del på de kraftiga arbetsmarknadspolitiska åtgärder som har satts in under år 1977. Dessa insatser har följt två huvudlinjer, nämligen dels att förebygga uppsägningar och permitteringar i industrin och dels att motverka arbetslösheten bland dem som är nya på arbetsmarknaden.

De medel som har använts för att stödja industrins sysselsättning är främst lagerstöd, frisläppande av investeringsfonder och utbildningsbidrag samt tillfälligt sysselsättningsbidrag. Av dessa användes lagerstöd och fondfrisläpp i stor omfattning redan under år 1975, medan utbildningsbidraget hade blygsam omfattning fram till början av år 1977 då det höjdes

från 8 till 25 kr. per timme för upp till 160 timmars utbildning. Lagerstödet avvecklades under första halvåret 1977, medan investeringsfonderna har bibehållits fria för utnyttjande. Utöver dessa åtgärder har regeringen under år 1977 ställt medel till myndigheternas förfogande för tidigareläggningar av offentliga beställningar i industrin för sammanlagt ca 1 200 milj. kr.

Under våren 1977 infördes också tillfälligt sysselsättningsbidrag för att ge ökat rådrum vid nödvändiga personalinskränkningar i företag som dominerar sysselsättningen på resp. orter. För stålindustrin och tekoindustrin har särskilda stödåtgärder av stor omfattning vidtagits för att de nödvändiga strukturella förändringarna skall kunna ske på ett sätt som är acceptabelt med hänsyn till arbetsmarknadsläget på resp. orter.

För dem som är nya på arbetsmarknaden har regeringen gjort stora ansträngningar att öka antalet tillfällen till arbete, praktik eller utbildning. Sålunda har både statliga, kommunala och enskilda arbetsgivare stimulerats att ordna beredskapsarbeten med särskild inriktning på att ge ungdom praktisk arbetslivserfarenhet. Antalet platser i AMU-kurser (arbetsmarknadsutbildning) har ökats och särskilda yrkeskurser i företag har ordnats för arbetslös ungdom. Gymnasieskolan har ökat sitt utbud av kortare yrkesinriktade kurser. Arbetslösa ungdomar kan f. n. få utbildningsbidrag enligt särskilda regler vid AMU-kurserna eller för att gå igenom gymnasieskolekurser på högst tio veckor. Under innevarande budgetår införs vidare s. k. planeringsråd (SSA-råd) för samarbete mellan skola, sociala myndigheter, arbetsförmedling och arbetsmarknadsparterna.

I genomsnitt mellan 150 000 och 200 000 personer har under år 1977 varit sysselsatta i beredskapsarbeten eller skyddat arbete eller deltagit i arbetsmarknadsutbildning. Antalet utgör mer än 4 % av arbetskraften. Av dessa var i oktober 1977 ca 50 000 anställda i företag som fick statsbidrag för utbildning, 53 000 deltagare i annan arbetsmarknadsutbildning, 30 000 sysselsatta i beredskapsarbeten och 43 000 sysselsatta i s. k. halvskyddat eller skyddat arbete eller arkivarbete. Tillfälligt sysselsättningsbidrag utgick under hösten till ca 25 företag med dominerande ställning på resp. orter. Dessa företag fick bidrag för att senarelägga uppsägningar av ca 6 000 anställda som bedömdes vara övertaliga. Ca 550 tekoföretag fick tillfälligt sysselsättningsbidrag för närmare 12 000 anställda över 50 år. Under perioden januari–oktober 1977 har vidare lämnats ca 3 500 tillstånd för företag att utnyttja investeringsfonder för investeringar på sammanlagt ca 3,5 miljarder kr.

Ett väsentligt inslag i den förda arbetsmarknadspolitiken har varit att förstärka arbetsförmedlingen. Den kraftiga ökningen av förmedlingens personalresurser som har skett tidigare under 1970-talet har fortsatt under innevarande budgetår. Avsikten har varit främst att öka resurserna för att stödja de nytillträdande på arbetsmarknaden och dem som har särskilda svårigheter att få arbete. Utbyggnaden av förmedlingens ADB-resurser fortgår likaså. Försöken med allmän platsanmälan har utvidgats så att de nu omfattar sex län.

Arbetsmarknaden under år 1978

Arbetsmarknadsutsikterna inför år 1978 präglas av stor osäkerhet. Den länge väntade uppgången i den internationella konjunkturen går sakta och förutses inte leda till någon ökning av efterfrågan på arbetskraft i svensk industri under detta år. Industriföretagen redovisar överlag lågt kapacitetsutnyttjande och stora varulager. Det innebär att företagen om efterfrågan ökar kan leverera avsevärt mer än nu utan att öka personalstyrkan. Antalet industrianställda väntas minska även under år 1978, huvudsakligen genom att s. k. naturlig avgång inte ersätts fullt ut genom nyanställningar.

Företagen har f. n. en betydligt svagare ekonomisk ställning än för några år sedan. Det innebär en ökad risk för att de skall tvingas säga upp sådan personal som företagen behöver på längre sikt. Det är en viktig arbetsmarknadspolitisk uppgift att hjälpa företagen att behålla sin personalstyrka tills efterfrågan på deras produkter åter ökar. Detta är nödvändigt för att förebygga både arbetslöshet och framtida rekryteringssvårigheter och flaskhalsfenomen i industrin.

De arbetsmarknadspolitiska medlen utformas så att de främjar näringslivets utveckling och anpassning till ändrade förhållanden. De perioder när produktionen tillfälligt minskas skall så långt som möjligt utnyttjas för utbildning eller investeringar i företagen. Arbetskraftens rörlighet mellan företagen och mellan olika yrken måste underlättas, vilket sker främst genom arbetsmarknadsutbildning och en effektiv arbetsförmedling. De som måste flytta till annan ort behöver särskild hjälp och information av arbetsförmedlingen och de har också rätt till ekonomisk ersättning.

Inom vissa branscher såsom stålindustrin och tekoindustrin behövs omfattande strukturella förändringar, som kan medföra personalminskningar. De skall genomföras under största hänsynstagande till arbetsmarknadsläget. När uppsägningar är nödvändiga vidtas åtgärder för att de om möjligt skall senareläggas till en tidpunkt då de anställdas utsikter att få nytt arbete är större än f. n.

På byggarbetsmarknaden har läget under senare delen av år 1977 försämrats avsevärt i stora delar av landet. Bl. a. har antalet påbörjade bostadsbyggen blivit väsentligt mindre än väntat. Också industrins byggnadsinvesteringar utvecklades svagt under år 1977, och de väntas minska ytterligare under år 1978. Däremot förutses en ökning av det offentliga byggandet. En rad åtgärder har som jag nyss nämnt varit nödvändiga för att hålla byggsysselsättningen uppe under vintern.

I prop. 1977/78: 32 om vissa sysselsättningsfrämjande åtgärder inför vinterhalvåret 1977/78 redovisade jag ett arbetsmarknadspolitiskt åtgärdsprogram, som ingick som en del i regeringens stabiliseringspolitiska program för hösten och vintern 1977/78. Åtgärdsprogrammet omfattar en rad insatser för sammanlagt ca 2 miljarder kr., av vilka de flesta sätts in under tiden fram till den 1 juli 1978. Programmet väntas under denna tid ge sys-

selsättning eller utbildning åt minst 30 000 personer utöver dem som omfattas av tidigare beslutade arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Programmet omfattar bl.a. följande:

- Ca 16 000 extra elevplatser i AMU-kurser
- Särskilda kurser inom gymnasieskolan
- Ca 10 000 fler sysselsatta i beredskapsarbeten
- Förlängning och förbättring av bidraget till utbildning i företag vid risk för permittering (den s. k. 25-kronan)
- Förlängning av det tillfälliga sysselsättningsbidraget till företag som dominerar sysselsättningen på viss ort
- Tidigareläggning av offentliga industribeställningar
- Tidigareläggning av offentliga byggen
- Fortsatt frisläppande av investeringsfonder
- Ytterligare personalförstärkning vid arbetsförmedlingen.

Av dessa åtgärder är ökningarna av antalet AMU-kurser och beredskapsarbeten till stor del särskilt avsedda att ge arbetslös ungdom nya möjligheter till utbildning eller arbetslivserfarenhet. De flesta av de övriga åtgärderna syftar till att förebygga uppsägningar i industrin och byggsektorn.

Det är inte möjligt att nu ta ställning till behovet av fortsatta särskilda insatser av detta slag efter den 1 juli 1978. Om utvecklingen gör det motiverat kommer regeringen att i särskild ordning pröva denna fråga. De flesta av de åtgärder som ingår i åtgärdsprogrammet för vintern 1977/78 är av sådan art att de faller inom området för regeringens beslutanderätt. Det gäller exempelvis för de särskilda insatserna för ungdom inom arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten liksom för tidigareläggning av beställningar och byggen. Vid den medelsberäkning som redovisas i det följande har jag därför inte räknat med någon förlängning till nästa budgetår av de tillfälliga insatserna för vinterhalvåret 1977/78.

Arbetsförmedlingens utbyggnad måste enligt min mening fortsätta även under nästa budgetår. Den stora omfattningen på det arbetsmarknadspolitiska programmet ställer stora krav på arbetsmarknadsverkets personalresurser. De intensiva insatserna för att hjälpa arbetslös ungdom och andra nytillträdande måste dessutom fortsätta. Andelen arbetssökande som behöver mera ingående hjälp ökar trendmässigt i takt med att arbetskraften vidgas till att omfatta en allt större del av befolkningen. Vikten av att förmedlingen aktivt verkar för en jämnare fördelning av kvinnor och män mellan olika yrken ökar också.

Under budgetåret föreslås arbetsmarknadsverket få medel till personal motsvarande ytterligare 225 tjänster. Samtidigt fortsätter utbyggnaden av arbetsförmedlingens ADB-resurser. Vid slutet av innevarande budgetår beräknas den ADB-baserade produktionen av dagliga listor över lediga platser ha införts i hela landet. Försök med allmän platsanmälan görs nu i sex län, och under år 1978 kommer systemet att införas i ytterligare fyra län. Därigenom får arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) ett bättre underlag för den pågående utvärderingen av försöken.

Ansträngningarna att förverkliga målet att alla ungdomar skall garanteras arbete, praktik och utbildning fortsätter. Ytterligare åtgärder i detta syfte kommer att övervägas bl. a. på grundval av förslag som nyligen har lagts fram av sysselsättningsutredningen. Riksdagen har beslutat (AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51) att en särskild ungdomsdelegation skall inrättas.

Enligt riksdagens beslut (AU 1977/78: 4, rskr 1977/78: 17) skall datateknikens framtida effekter på arbetsliv och sysselsättning kartläggas.

Reglerna för den kontanta ersättningen vid arbetslöshet ändrades senast den 1 januari 1977. Då infördes tre nya dagpenningklasser i arbetslöshetsförsäkringen, samtidigt som statsbidragen till arbetslöshetskassorna förbättrades. Numera är omkring tre fjärdedelar av alla arbetslöshetsförsäkrade placerade i den högsta dagpenningklassen, vilken garanterar en dagpenning på 160 kr. Det kontanta arbetsmarknadsstödet höjdes från samma tidpunkt till 55 kr. per dag. Förslag läggs senare fram i särskild proposition om en ytterligare höjning av detta stöd till 65 kr. per dag. Under år 1978 väntas utredningen (A 1974: 08) om en allmän arbetslöshetsförsäkring lägga fram sina förslag. Arbetslöshetskassornas samorganisation har begärt att ytterligare fyra dagpenningklasser skall införas i arbetslöshetsförsäkringen. Framställningen remissbehandlas f. n.

I det följande föreslås ett nytt system för bidrag till kommunala beredskapsarbeten, vilket främjar en inriktning på dagsverksbilliga arbeten. Under senare år har allt större del av beredskapsarbetena utförts inom tjänste- och vårdområdena. Där är möjligheterna till lämplig sysselsättning och praktik för ungdomar, kvinnor m. fl. väsentligt större än i de traditionella investeringsarbetena. Det föreslagna nya systemet innebär högre bidrag till de flesta arbeten i tjänste- och vårdområdena. Bidraget föreslås i fortsättningen utgå med 75 % av lönekostnaden för av arbetsförmedlingen anvisade arbetslösa. För investeringsarbeten föreslås därutöver utgå ett bidrag med som regel 20 % av övriga kostnader.

Till AMS verksamhetsområde hör också vissa frågor inom totalförsvaret. AMS registrerar och placerar ut vapenfria tjänstepliktiga för tjänstgöring vid olika myndigheter. Antalet platser för sådan tjänstgöring har under flera år varit otillräckligt i förhållande till antalet personer som har beviljats vapenfri tjänst. För budgetåret 1978/79 föreslås därför en väsentlig ökning av antalet platser för vapenfri tjänst.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Kvinnorna har under lång tid svarat för huvuddelen av ökningen av antalet sysselsatta. Medan antalet sysselsatta män under 1970-talet har varierat från år till år, till stor del i takt med industrisysselsättningens variationer, har antalet sysselsatta kvinnor ökat fortlöpande. I åldrarna 25–54 är nu 75 % av alla kvinnor sysselsatta, medan motsvarande andel år 1970 bara var 64 %. Att allt fler kvinnor deltar i arbetslivet är ett viktigt framsteg i

kampen för jämställdhet mellan könen. Genom att i ökad utsträckning arbeta utanför hemmet får kvinnorna värdefulla erfarenheter av samhällslivet, samtidigt som de blir mindre beroende av männen i ekonomiskt hänseende.

Kvinnornas ökade deltagande i arbetslivet har emellertid inte inneburit någon väsentlig ändring av den traditionella uppdelningen mellan olika sysslor för kvinnor och män. Hälften av de sysselsatta kvinnorna arbetar inom offentlig tjänst, huvudsakligen inom vårdsektorn eller kontor. Detta är för övrigt den mest expansiva delen av arbetsmarknaden. Av männen arbetar fortfarande bara 12 % i offentliga tjänster. Yrkesgruppen tillverkningsarbete sysselsätter däremot 43 % av männen men bara drygt 10 % av kvinnorna. Andelen av kvinnorna som har tillverkningsarbete har sjunkit kraftigt under en tioårsperiod, bl. a. till följd av tekoindustrins tillbakagång.

Kvinnorna har fortfarande avsevärt kortare genomsnittlig arbetstid än männen. Kvinnorna utgör ca 43 % av alla sysselsatta, men utför bara 36 % av antalet utförda arbetstimmar. Av antalet heltidsarbetande (35 timmar eller mer per vecka) är ca 30 % kvinnor, jämfört med 28 % för tio år sedan. Den genomsnittliga arbetstiden har under en tioårsperiod konstant varit ca 25 % kortare för kvinnorna än för männen. Under år 1976 arbetade kvinnorna i genomsnitt 31 timmar per vecka, medan männen arbetade i genomsnitt 41 timmar. Totalt är f. n. över 900 000 personer sysselsatta på deltid, varav drygt 100 000 män och nästan 800 000 kvinnor.

Arbetsmarknadsverket har under 1970-talet satsat allt större resurser på att med förmedlingsåtgärder och arbetsmarknadsutbildning stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. De nu redovisade uppgifterna visar att dessa ansträngningar har varit framgångsrika så tillvida som de flesta som sökt sig till arbetsmarknaden verkligen har fått arbete. Även under år 1977 har förmedlingen lyckats skaffa arbete åt många kvinnor – den ökande arbetslösheten under andra halvåret har bara i mindre utsträckning drabbat vuxna kvinnor. Samtidigt visar de senaste årens utveckling att nya åtgärder måste till för att främja en jämn fördelning av könen mellan olika yrken.

Under budgetåret 1974/75 påbörjades försök i Kristianstads län och därefter i ytterligare fem län att med särskilda förmedlings- och informationsåtgärder stimulera kvinnor att utbildas och anställas i traditionellt manliga yrken. Ett särskilt bidrag infördes för företag som anställde och utbildade kvinnor till sådana yrken – det s. k. jämställdhetsbidraget. Dessutom anvisades medel för 100 extra arbetsförmedlare i hela landet, vilka fick till uppgift att särskilt ägna sig åt att öka kvinnornas sysselsättningsmöjligheter.

Under år 1977 har jämställdhetsarbetet utvidgats. AMS har antagit ett program för jämställdhet på arbetsmarknaden, vari slås fast att detta är en särskilt viktig uppgift för arbetsmarknadsverket. Jämställdhetsbidraget – som har utnyttjats i liten omfattning – höjdes från 8 till 14 kr. i timmen

i vissa län samtidigt som det vidgades till fler yrken. Därigenom får regeringen vägledning om vilka förändringar som kan vara ägnade att göra bidraget effektivare. De 100 extra arbetsförmedlarna för jämställdhetsfrågor har inordnats i den reguljära förmedlingsorganisationen. Nu finns i varje distrikt en tjänsteman som har till uppgift att driva på och samordna jämställdhetsarbetet. Rönen från de extra arbetsförmedlarnas verksamhet tas nu systematiskt till vara i det dagliga arbetet vid alla kontor. Erfarenheterna från Kristianstadsförsöken med att utbilda och anställa fler kvinnor i traditionellt manliga arbeten – vilka finns sammanfattade i rapporten (SOU 1976: 71) Roller i omvandling – har stor betydelse för motsvarande ansträngningar i andra delar av landet.

På förslag av jämställdhetskommittén (Ju 1976: 08) har i Ludvika och Köping startats försök med vidareutbildning av kvinnliga verkstadsmekaniker. I budgetpropositionen föreslås att arbetsmarknadsutbildning till yrken som domineras av motsatt kön i viss omfattning skall kunna beviljas även dem som inte är arbetslösa. Bidraget till företagsutbildning vid risk för permittering, 25-kronan, får numera utgå också till utbildning i jämställdhet mellan kvinnor och män.

Flera landstingskommuner anstränger sig nu för att rekrytera män till vården. Jämställdhetskommittén följer nära dessa ansträngningar. Den har också fått i uppdrag att studera erfarenheterna av kvotering till förskollärarutbildning och att föreslå andra åtgärder för att nå en jämnare könsfördelning bland personalen i barnomsorgen.

Reglerna om föräldraledighet i samband med barns födelse och reglerna om ledighet för vård av sjukt barn har ändrats för att göra det lättare för föräldrar att både arbeta och dela ansvaret för barnen.

Det är angeläget att förbättra villkoren för personer som arbetar på deltid. Den stora dominansen av kvinnor bland de deltidsarbetande är olycklig från jämställdhetssynpunkt. Den bidrar till att bevara det rådande könsrollsmönstret både på arbetsmarknaden och i hemmen. Därför bör fler män uppmuntras att ta vara på möjligheterna att arbeta på deltid.

Deltidsarbete får inte vara detsamma som kvinnoarbete. Det får inte heller reserveras för mindre kvalificerade eller lågavlönade arbeten. De som arbetar på deltid måste ges större möjligheter till vidareutveckling och nya arbetsuppgifter.

Regeringen försöker på flera sätt förbättra de deltidsarbetandes villkor och skapa förutsättningar för ett i verklig mening friare val av arbetstid. Sysselsättningspolitiken siktar till att alla som vill ha ett heltidsarbete också skall kunna få det. Hinder för detta skall så långt möjligt undanröjas – vare sig de finns på arbetsplatsen eller består av dålig barnomsorg eller liknande. Samtidigt bör människor ha möjlighet att korta sin arbetstid under perioder av sitt liv när de vill ha mera tid för annat än arbete. Det kan vara vård av barn eller andra anhöriga eller studier eller – på äldre dagar – en försiktig övergång till pensionering.

AMS genomför nu under medverkan av jämställdhetskommittén en informationskampanj om de deltidsarbetandes sociala rättigheter. Därvid framhålls bl. a. möjligheterna till arbete i andra yrken än dem som traditionellt domineras av kvinnor. Det är också viktigt att möjligheterna till arbetsmarknadsutbildning blir kända av dem som berörs.

Inom social- och arbetsmarknadsdepartementen förbereds ett förslag till lag om vidgad rätt till ledighet för småbarnsföräldrar, varmed avses bl. a. rätt till sex timmars arbetsdag t. o. m. barnets första skolår. Lagförslaget avses ge stöd inte minst för många småbarnspappor som vill korta sin arbetsdag. Jämställdhetskommittén utarbetar vidare ett förslag till lag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Skrivelse av riksdagens revisorer

Riksdagens revisorer har i skrivelse till regeringen den 26 maj 1977 framfört sina överväganden med anledning av en utförd granskning av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder, främst arbetsmarknadsutbildningen. Granskningen har gjorts på revisorernas uppdrag av en särskild arbetsgrupp under ledning av professor Anders Östlind och resulterat i fyra promemorior. De har remissbehandlats, varefter utredarna har redovisat sin syn på viss kritik som remissinstanserna riktade mot granskningen. Revisorerna framhåller för sin del att den genomförda granskningen måste ses mot bakgrund av de stora svårigheterna att närmare värdera resultaten av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Arbetslösheten påverkas av en mängd olika faktorer, mellan vilka ett komplicerat samspel råder, framhåller revisorerna.

I en av granskningspromemoriorna (nr 7) lämnas en bred bakgrundsskildring av olika förhållanden som ligger till grund för arbetsmarknadspolitiken. Där visas bl. a. att den långa arbetslösheten, som främst drabbar arbetsmarknadens marginalgrupper, trendmässigt har ökat. De särskilt utsatta arbetstagargrupperna bedöms relativt sett ha vuxit under perioden. Det har skett parallellt med att samhället har höjt sina ambitioner att öka jämlikheten och satt in allt fler resurser på att skydda de svaga på arbetsmarknaden. Man har överfört många eljest arbetslösa till en arbetsmarknadens specialsektor. Därför ger statistiken över den öppna arbetslösheten enligt revisorerna inte längre tillräcklig information om det faktiska arbetsmarknadsläget. Särskilt framhålls det stora antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning, liksom de sysselsatta i beredskapsarbeten och skyddad verksamhet. Den stora ökningen av antalet förtidspensionärer framhålls också.

Revisorerna anser det angeläget att kostnaderna för den arbetsmarknadsmässigt betingade förtidspensioneringen särredovisas i fortsättningen. Denna redovisning bör göras regionalt. För att en beräkning av dessa kostnader skall bli möjlig måste de förtidspensionerade delas upp på de båda kategorier som omfattas av pensioneringen, nämligen pensionerade hu-

vudsakligen av arbetmarknadsskäl och pensionerade av medicinska skäl. Kostnadsutvecklingen för såväl de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som för den allmänna försäkringen skulle därigenom klarare kunna följas.

Revisorerna framhåller vidare vådorna av ungdomsarbetslösheten. Att på olika vägar aktivera arbetslös ungdom måste enligt revisorerna vara en av de mera angelägna uppgifterna för statsmakterna. I så stor utsträckning som möjligt bör arbetstillfällen beredas ungdomen i yrken som kan utgöra grund för den framtida försörjningen.

I tre av de fyra åberopade granskningspromemoriorna (nr 7, 9 och 10) redovisas också resultat rörande arbetsmarknadsutbildningen. Bl. a. har effekterna av utbildningen tagits upp till en mera ingående granskning. Den bygger i stor utsträckning på en intervjuundersökning som genomfördes av Svenska institutet för opinionsundersökningar (SIFO) sommaren 1974. Undersökningen utfördes i ett statistiskt urval som omfattade ca 1 000 av de totalt ca 10 000 elever som hade avslutat sin yrkesinriktade utbildning i skolöverstyrelsens regi under andra halvåret 1971.

Vid intervjutillfället hade 77 % av de f. d. eleverna anställning, medan andelen i egentlig mening arbetslösa endast var ca 5 %. Före arbetsmarknadsutbildningen hade däremot ca 46 % av de intervjuade varit arbetslösa. Utredningen visar vidare att endast 21 % av eleverna hade ett yrke som var identiskt med utbildningsyrket. Av dem som flyttat till annan ort hade 28 % anställning i utbildningsyrket.

Att arbetslösheten tre år efter utbildningen gått ned till en tiondel av vad den var före utbildningen kan enligt revisorerna synas vara ett gott resultat. Frågan är emellertid hur resultatet närmare skall tolkas. Revisorerna fäster uppmärksamheten på att SIFO-undersökningen gjordes sommaren 1974 vid god konjunktur, medan kursen ägde rum i en sysselsättningssvacka. Resultaten bedöms dessutom knappast tyda på att kurserna underlättar flyttning. Å andra sidan framhåller revisorerna att utbildning till visst yrke i många fall också kan komma till nytta i angränsande yrken.

Revisorerna pekar på behovet av att arbetsmarknadsutbildningens inriktning och resultat kontinuerligt följs, så att utbildningen snabbt kan anpassas till växlande förhållanden på arbetsmarknaden. De betonar vikten av att arbetsmarknadsutbildningen och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder ges en sådan inriktning att de i ett längre perspektiv är ägnade att stödja den nödvändiga dynamiken inom näringslivet och övriga samhällssektorer.

Granskningen har också omfattat arbetsmarknadsutbildningens effekter på inkomstfördelning och resursanvändning. Gjorda intervjuer pekar på att elevernas inkomster har stigit efter utbildningen. Resultaten bedöms dock till denna del vara svårtolkade, liksom vissa kalkyler som har gjorts över utbildningens samhällsekonomiska effekter.

Med hänvisning till ytterligare en granskningspromemoria (nr 8) anför revisorerna att statistiska centralbyrån och AMS bör överväga vilka för-

ändringar av den nuvarande statistiken som bör göras. Bl. a. bör enligt revisorerna undersökas om inte vissa delar av det återkommande informationsbehovet skulle kunna täckas genom intermittenta undersökningar i stället för genom ett utbyggt fast statistiskt system. I promemorian görs ett skissartat förslag till en samordning av statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar och AMS arbetssökandestatistik samt en successiv utbyggnad av arbetslöshetsstatistiken till en arbetsmarknadspolitisk statistik. Statistiska centralbyrån och AMS har uttalat vissa tvivel på möjligheterna att genomföra förslagen.

Sammanfattningsvis föreslår revisorerna följande åtgärder med syfte att effektivera samhällets styrsystem på det arbetsmarknadspolitiska området.

1. Statistiska centralbyrån och AMS bör i sitt utvecklingsarbete rörande arbetsmarknadsstatistiken närmare överväga de förslag till utvidgningar och förändringar som har framkommit.

2. Kostnaderna för den arbetsmarknadsmässigt betingade förtidspensioneringen bör särredovisas i fortsättningen. Denna redovisning bör genomföras regionalt.

3. Arbetsmarknadsutbildningens inriktning och resultat bör följas kontinuerligt, så att utbildningen snabbt kan anpassas till de växlande förhållandena på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutbildningens effekter bör härvid även vägas mot kostnaderna.

För egen del får jag efter samråd med chefen för socialdepartementet anföra följande. Att i statistiken över förtidspensioner särredovisa dem som pensionerats huvudsakligen av arbetsmarknadsskäl möter inte några större praktiska svårigheter. En sådan särredovisning kommer därför att införas av riksförsäkringsverket.

Arbetsmarknadsutbildningens resultat redovisas fortlöpande i AMS statistik, som bl. a. innehåller uppföljningar av AMU-eleverna tre månader efter kursernas slut. Viss forskning om arbetsmarknadsutbildningen bedrivs av den s. k. FAMU-gruppen, som arbetar på uppdrag av AMS och skolöverstyrelsen, samt av expertgruppen (In 1968: 14) för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor.

I övrigt ankommer det, som revisorerna påpekar, på statistiska centralbyrån och AMS att i sitt utvecklingsarbete rörande arbetsmarknadsstatistiken närmare överväga de olika förslag till utvidgningar och förändringar av statistiken som har kommit fram genom revisorernas granskning.

Programindelning

AMS får sina anslag i programtermer. F. n. gäller följande programindelning.

1. Arbetsmarknadsinformation
2. Yrkesmässig och geografisk rörlighet
3. Sysselsättningsskapande åtgärder

4. Regionalpolitiska stödåtgärder
5. Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade
6. Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade
7. Åtgärder för flyktingar
8. Kontant stöd vid arbetslöshet
9. Totalförsvarsverksamhet
10. Förvaltning av utrustning

Programmet Arbetsmarknadsinformation omfattar insamling, bearbetning och spridning av sådan information som underlättar för arbetssökande att finna lämplig sysselsättning eller för arbetsgivare att finna erforderlig arbetskraft. Det omfattar vägledning vid val av yrke och utbildning och upplysning om åtgärder som är ägnade att förbättra vederbörandes möjligheter på arbetsmarknaden.

Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet omfattar dels bidrag till deltagare i arbetsmarknadsutbildning och statens kostnader för att anordna särskilda AMU-kurser, dels ekonomiskt stöd åt flyttande arbetskraft.

I programmet ingår delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder omfattar planering och drift av arbetsmarknadsverkets beredskapsarbeten. Det omfattar vidare statsbidrag till motsvarande arbeten i annan regi och andra åtgärder med syfte att direkt påverka efterfrågan på arbetskraft hos olika arbetsgivare.

I programmet ingår delprogrammen Allmänna beredskapsarbeten, Särskilda beredskapsarbeten, Industribeställningar, Detaljplaneringsbidrag, Investeringsfondsärenden och Stöd till lageruppbyggnad.

Programmet Regionalpolitiska stödåtgärder omfattar åtgärder för att främja lokaliseringen av företag till regioner där en expansion bör främjas enligt de riktlinjer som har dragits upp i den regionalpolitiska planeringen.

I programmet ingår delprogrammen Lokaliseringsområd, Lokaliseringsbidrag, Utbildningsstöd, Introduktionsstöd, Sysselsättningsstöd och Lokaliseringslån.

Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade omfattar rehabilitering av arbetssökande, ekonomiskt stöd åt landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse som anordnar arbetsprövning och arbetsträning samt särskild utbildning för arbetssökande med handikapp i arbetslivet.

I programmet ingår delprogrammen Arbetsprövning/arbetsträning samt Utbildning av svårplacerade.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade omfattar bidrag till arbetsgivare som ordnar halvskyddat arbete samt arkivarbeten och stöd till skyddad verksamhet hos landstings-

kommun, kommun, förening eller stiftelse. Det omfattar vidare bidrag till handikappade m. fl. för anskaffning av motorfordon eller för igångsättning av eget företag samt bidrag till arbetsgivare för arbetsbiträde och anpassning av arbetsplatser.

I programmet ingår delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Arkivarbete, Halvskyddad sysselsättning, Skyddad sysselsättning och Hemarbete.

Programmet Åtgärder för flyktingar omfattar överföring till Sverige och omhändertagande av flyktingar och vissa andra grupper av utlänningar tills de kan placeras på arbetsmarknaden.

I programmet ingår delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar.

Programmet Kontant stöd vid arbetslöshet omfattar tillsyn av och stöd till erkända arbetslöshetskassor samt bidrag till arbetslösa som inte har rätt till ersättning genom arbetslöshetsförsäkringen.

I programmet ingår delprogrammen Ersättning till arbetslöshetskassor, Kontant arbetsmarknadsstöd och Omställningsbidrag.

Programmet Totalförsvarsverksamhet omfattar kartläggning av arbetskraftsförhållandena i krig, upprättande av en krigsorganisation för arbetsmarknadsverket, personalplanläggning för det ekonomiska försvaret och handläggning av ansökningar om anstånd med militär tjänstgöring. Det omfattar också tillsyn av utbildning för vapenfria tjänstepliktiga samt placering och registrering av de vapenfria.

I programmet ingår delprogrammen Försvars- och beredskapsplanering samt Vapenfria tjänstepliktiga.

Programmet Förvaltning av utrustning avser förvaltning av mer kapitalkrävande utrustning, t. ex. förläggningsbyggnader och vägmaskiner. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så att alla uppkommande kostnader täcks.

I programmet ingår delprogrammen Förläggningsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

Den redovisade programindelningen bör gälla oförändrad under budgetåret 1978/79.

Flertalet av programmen finansieras från anslag som behandlas i det följande under förevarande avsnitt B. Arbetsmarknad m. m. Programmen Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade samt Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade finansieras från ett anslag som behandlas under avsnittet C. Arbetsmiljö. Programmet Regionalpolitiska stödåtgärder finansieras dels från ett anslag på driftbudgeten, benämnt Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet, som behandlas under fjortonde huvudtiteln, dels från ett anslag på kapitalbudgeten benämnt Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån. Programmet Åtgärder för flyktingar slutligen finansieras från ett anslag som behandlas under avsnittet D. Invandring m. m.

Investeringar i utrustning finansieras från reservationsanslaget B 7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning.

Arbetsmarknadsverket, utgifter och anslag m. m. fördelade på program (kr.)

Program	1976/77	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Utgift	Anvisat	AMS	Föredraganden
Arbetsmarknadsinformation	531 205 000	563 175 000	+ 140 825 000	+ 110 205 000
Yrkesmässig och geografisk rörlighet	1 347 719 000	1 371 550 000	+ 9 450 000	+ 145 300 000
Sysselsättningsskapande åtgärder[1]	2 000 652 000	1 320 700 000	+ 260 300 000	+ 371 700 000
Regionalpolitiska stödåtgärder	614 488 000	858 450 000	+ 115 050 000	+ 14 850 000
Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade	141 891 000	147 300 000	+ 10 000 000	+ 23 900 000
Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade	1 034 658 000	1 067 700 000	+ 391 000 000	+ 342 600 000
Åtgärder för flyktingar	102 038 000	67 000 000	+ 11 000 000	+ 3 425 000
Kontant stöd vid arbetslöshet	462 902 000	761 550 000	+ 290 450 000	+ 211 750 000
Totalförsvarsverksamhet	32 602 000	39 130 000	+ 19 170 000	+ 17 570 000
Förvaltning av utrustning	589 000	1 000	–	–

[1] Exkl. stöd till lageruppbyggnad.

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader

AMS är central förvaltningsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor. AMS är även chefsmyndighet för länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen. I styrelsens uppgifter ingår att leda planläggning av och själv vidta åtgärder som betingas av arbetslöshet eller brist på arbetskraft. Styrelsen skall leda verksamheten i fråga om statligt regionalpolitiskt stöd och fullgöra uppgifter enligt lagen (1970: 725) om lokaliseringssamråd samt i övrigt bedriva rådgivning och upplysning rörande näringslivets lokalisering. Styrelsen handlägger ärenden om investeringsfonder, ersättning vid arbetslöshet och utlänningars deltagande i det svenska arbetslivet. Styrelsen skall också ha överinseende över den offentliga arbetsförmedlingen samt öva tillsyn över annan arbetsförmedling än den offentliga och över de erkända arbetslöshetskassorna. Ärenden rörande utnyttjandet av landets arbetskraft vid krig eller krigsfara, uppskov eller anstånd med militärtjänstgöring samt vapenfria tjänstepliktiga handläggs också av AMS.

Chef för AMS är en generaldirektör med en överdirektör som ställföreträdare. Inom styrelsen finns tre avdelningar, nämligen avdelningen för arbetsmarknadsservice, avdelningen för sysselsättningsplanering och avdelningen för ekonomi och administration. Inom avdelningarna för arbetsmarknadsservice och sysselsättningsplanering finns vardera sex enheter och inom avdelningen för ekonomi och administration finns fem enheter.

Under AMS är länsarbetsnämnderna länsmyndigheter för allmänna arbetsmarknadsfrågor. De leder arbetsförmedlingen i länen. De har ålagts vissa uppgifter enligt lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgär-

der och ärenden om ersättning vid arbetslöshet. De skall biträda AMS vid planering för försvarsberedskap.

Varje länsarbetsnämnd har ett kansli som består av en förmedlingsavdelning, en planeringsavdelning och en administrativ avdelning. Arbetet hos länsarbetsnämnden leds av en länsarbetsdirektör.

Lokal myndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor är arbetsförmedlingen. Den skall inom sitt område utöva den offentliga arbetsförmedlingsverksamheten, vari ingår yrkesvägledning och arbetsvård. Den skall därvid pröva frågor rörande enskilda personers arbetsmarknadsutbildning, arbetsvård och hjälp vid arbetslöshet samt stöd vid flyttning och andra åtgärder som vidtas av sysselsättningsskäl, i den mån sådana frågor ej skall prövas av AMS eller länsarbetsnämnden.

Landet är indelat i 77 arbetsförmedlingsdistrikt. I varje distrikt finns en arbetsförmedling, som består av ett distriktskontor och ett antal lokalkontor, samt en distriktsarbetsnämnd. Förmedlingsarbetet i ett distrikt leds av distriktskontorschefen. Större förmedlingskontor är uppdelade i kundmottagning samt förmedlings- och utredningssektioner med vardera ett tiotal handläggare.

Förvaltningskostnaderna avser i huvudsak lönekostnader och andra omkostnader för personalen vid AMS, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen samt kostnader för lokaler och automatisk databehandling (ADB). Förvaltningskostnaderna belastar programmen. Medel för att täcka dessa kostnader tas upp under samma anslag som övriga kostnader för resp. program. Liksom tidigare har AMS dock redovisat förvaltningskostnaderna gemensamt för alla programmen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		AMS	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3 951	+325	
Övrig personal[1]	1 389	+125	
	5 340	**+450**	**+225**
Utgiftsposter			
Lönekostnader	402 593 000	+129 889 000	+ 99 775 000
Personalutbildning	7 425 000	+ 2 825 000	+ 925 000
Reseersättningar	10 148 000	+ 3 152 000	+ 1 381 000
Expenser	27 720 000	+ 5 780 000	+ 2 887 000
ADB, administration	8 405 000	+ 1 345 000	+ 840 000
Lokalkostnader			
a) AMS	13 500 000	+ 700 000	+ 700 000
b) Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedl.	61 500 000	+ 20 200 000	+ 11 190 000
Arvoden	4 250 000	–	–
Sjukvårdskostnader	1 450 000	+ 100 000	+ 51 000
Postavgifter	640 000	+ 60 000	+ 60 000
Kapitalkostnader	2 860 000	+ 1 240 000	+ 600 000
	540 491 000[2]	**+165 291 000**	**+118 409 000**

[1] inkl. byråassistenter och assistenter

[2] Ej disponerat belopp för budgetåret 1977/78: 4 609 000 kr. som inte redovisats i tabellen

AMS

1. Pris- och löneomräkning utgör 100,9 milj. kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av medlen för gemensamma förvaltningskostnader med 28,5 milj. kr.

3. *Lönekostnader*. Under denna utgiftspost faller dels avlöningsförmåner till personalen inkl. praktikanter vid AMS, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen, dels ersättningar till experter och sakkunniga, dels arvoden till läkare, kontaktmän för yrkesvägledning, arbetsförmedlingsombud och särskilda mönstringsförrättare.

Det stora behovet av resurser för tunga och personalkrävande arbetsmarknadspolitiska åtgärder har medfört att arbetsmarknadsverket, trots väsentligt tillskott av personal under den senaste tioårsperioden, ej fått behovet av personal tillgodosett. Den utbyggnad av den egentliga platsförmedlingen, som nu föreslås, väntas medföra ett mycket stort behov av personal under den kommande femårsperioden. Om platsförmedlingen inte förstärks kommer samhället att få större kostnader för alternativa åtgärder. Fördelningen av personaltillskott under en kommande femårsperiod kan anges på följande sätt.

Ändamål	%
Platsförmedling	40
Utrednings- och vägledningsuppgifter	20
Kontorsnätets utbyggnad	20
Administration och planerande uppgifter	
Distriktsarbetsnämnderna	5
Länsarbetsnämnderna	5
Biträdesuppgifter m. m.	10
	100

För budgetåret 1978/79 föreligger ett behov av personaltillskott om 450 tjänster främst till den direkta platsförmedlingen. Tillskottet skall göra det möjligt att såväl i de sökandes som arbetsgivarnas intresse ta tillvara platsutbudet på arbetsmarknaden. De direkta platsförmedlande insatserna skall öka för handikappade, för nytillträdande ungdomar och kvinnor som gått igenom arbetsmarknadsutbildning. Anpassningsgrupperna skall användas som instrument för platsförmedling av äldre och arbetshandikappade. I arbetsförmedlingens försök med fasta arbetsformer skall även ingå system för att bevaka utplacering från arkivarbete, beredskapsarbete och skyddad sysselsättning.

Under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice redovisas förslag rörande användningen av ADB i förmedlingsarbetet och försök med allmän platsanmälan, vilka medför nya personalbehov. För fortsatta försök med allmän platsanmälan i ytterligare tio län behövs uppskattningsvis 120 handläggare. Under budgetåret 1977/78 inrättas länscentraler för interlokal förmedling

på försök i åtta län. Under budgetåret 1978/79 bör motsvarande länscentraler tillkomma i övriga län. Ett personaltillskott som idag uppskattas till två handläggare behövs vid var och en av de nya länscentralerna.

Den utbyggnad av kulturarbetsförmedlingen som tidigare har beslutats kommer också att behöva fortsätta och innebär ytterligare personalbehov.

För att tillgodose behovet av arbetsförberedande åtgärder som vidtas som resultat av det utrednings- och vägledningsarbete som arbetsförmedlare, yrkesvägledare och arbetsvårdare gör, behövs ytterligare personal. Speciellt funktionerna arbetsvård och yrkesvägledning är otillräckligt rustade i personellt avseende för att kunna fullgöra sina uppgifter. Krav ställs från allt fler grupper på att arbetsförmedlingen skall ge yrkesvägledningsservice. Om de arbetshandikappade inte kan få hjälp leder det till förtidspensionering, vilket är utomordentligt dyrt för samhället.

En viss utbyggnad av psykologorganisationen föreslås också med särskilda befattningshavare vid vissa länsarbetsnämnder för psykologiska utrednings- och konsultationsuppgifter.

En förstärkning av arbetsförmedlingens yttre organisation bör under budgetåret 1978/79 ske genom fortsatt utbyggnad av kontorsnätet till de kommuner som idag saknar arbetsförmedling.

Införandet av distriktsarbetsnämnder innebär att distriktskontorens kanslier får nya administrativa och planerande arbetsuppgifter som kräver nya personaltillskott. Även länsarbetsnämnderna som genom den förändrade distriktsorganisationen fått nya arbetsuppgifter behöver personalförstärkningar.

AMS beräknar det sammanlagda medelsbehovet för posten Lönekostnader till 532,5 milj. kr. (+129,9 milj. kr.). Av ökningen är 88,6 milj. kr. löneomräkning.

4. *Personalutbildning*. Sedan drygt ett år arbetar en utredningsgrupp inom AMS med att kartlägga utbildningsbehov och utbildningsformer inom arbetsmarknadsverket. Utredningsgruppen räknar med att under år 1977 kunna lägga fram ett fortbildningsprogram för förmedlare och förslag till utbildning för personal i biträdeskarriären.

En ökad satsning bör därför under budgetåret 1978/79 ske på vidareutbildning för personal i biträdeskarriären, samtidigt som grund- och fortbildningen för arbetsförmedlare måste hållas på en fortsatt hög nivå.

Grundläggande utbildning för arbetsförmedlingens aspiranter som pågår under ett år och med tre internatkurser om vardera en vecka, bör anordnas för 400 aspiranter under budgetåret 1978/79. Medelsbehovet härför beräknas till 2,5 milj. kr.

För fortbildning av handläggare inom arbetsförmedlingen finns det sedan tidigare ett stort uppdämt behov. Medel har beräknats för sådan fortbildning av 1 680 personer till en kostnad av 3 milj. kr. Fortbildningen kommer främst att inriktas på att öka personalens kunskaper och färdigheter i fråga om arbetsförmedlingens medel samt platsförmedlings- och vägled-

ningsteknik. Vidare ingår utbildning för arbetsvårdare och yrkesvägledare liksom för arbetsförmedlare med speciella uppgifter som t. ex. kontaktman vid institutioner för arbetsprövning/träning och för kulturarbetsförmedlare.

Ökade resurser krävs också för fortbildning av övrig personal framför allt gäller detta personal med administrativa funktioner. Härför beräknas en veckas utbildning för 1 080 deltagare. Medelsbehovet uppgår till 1,9 milj. kr.

AMS beräknar vidare 520 000 kr. för grundutbildning av personal som inte anställs som aspiranter, 200 000 kr. för utbildning av skyddsverksamma, 1,4 milj. kr. för utbildning av olika slag som ordnas lokalt inom verket eller som ordnas utom verket samt 700 000 kr. för kapitalkostnader vid AMS kursgård Aske i Upplands-Bro.

5. *Expenser*. Anslagsposten omfattar möbler och inventarier samt telefon och telex. Vidare omfattar anslagsposten kostnader för bl. a. kontorsutrustning, kopiering, böcker och tidskrifter. Av ökningen av medelsbehovet på 5,8 milj. kr. avser 1,9 milj. kr. prisomräkning, 2 milj. kr. ökade följdkostnader till den begärda personalökningen och 100 000 kr. förebyggande hälsovård och rekreation.

6. *Lokalkostnader*. För arbetsmarknadsverkets centrala förvaltning beräknas lokalkostnaderna under budgetåret 1978/79 till 14,2 milj. kr. varav 12,5 milj. kr. avser hyror, bränsle, lyse och vatten. Utgifterna för städning beräknas till 1,5 milj. kr. Övriga lokalkostnader på sammanlagt 200 000 kr. omfattar inredningsarbeten samt reparations- och bevakningstjänster.

Beträffande länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen har regeringen meddelat en ram på 5,9 milj. kr. för lokalförändringar under budgetåret 1977/78. Ramen gäller för summan av ändringarnas engångskostnader och deras effekt på de löpande lokalkostnaderna under ett helt år.

AMS har i tidigare anslagsframställningar i några punkter preciserat de viktigaste skälen till en vidgning av planeringsramen för förändringar av arbetsförmedlingslokaler.

- Behov av ökad lokalyta i samband med personaltillskott vid förmedlingen
- Förbättring av arbetsmiljön för de anställda
- Behov av att öka lokalytan på grund av ökad tillströmning av arbetssökande till förmedlingen
- Kvarstående behov av lokalförändringar med anledning av den år 1973 beslutade förändringen av arbetsförmedlingens inre organisation.

Behovet av lokalförändringar är alltjämt avsevärt större än som kan tillgodoses med anvisade medel. Samtliga nyssnämnda skäl kvarstår därför fortfarande och kommer att bestämma behovet av lokalförändringar under flera år framöver. Som AMS tidigare framhållit erfordras en vidgad flerårig planeringsram för att tillgodose dessa behov av lokalförändringar.

Under de senaste två åren har ökade krav från personalens sida fram-

förts på förbättring av arbetsmiljön, framför allt i kundmottagningen. För inkodning av lediga platser och för försök med sökning och matchning krävs utrymmen som uppfyller de krav som måste ställas på terminalarbetsplatser.

För de distriktskontor vid vilka det skall finnas distriktsarbetsnämnd erfordras enligt arkivmyndigheterna arkivlokaler av viss standard. Vidare behöver de rum där förmedlingens arbetssökandeblanketter skall förvaras i s. k. aktautomater, bli bättre rustade från säkerhets- och brandskyddssynpunkt.

AMS bedömer att en ökning av lokalytan bör ske med ca 16 500 m² under budgetåret 1978/79. För detta krävs 12 milj. kr. beräknat för helt år. För befintliga lokaler för länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen beräknas medelsbehovet till drygt 71 milj. kr.

7. *Sammanfattning*. Medelsbehovet för de gemensamma förvaltningskostnaderna uppgår under budgetåret 1978/79 till totalt 705,8 milj. kr. (+ 1165,3 milj. kr.). Av ökningen utgör 100,9 milj. kr. pris- och löneomräkning.

Föredraganden

AMS har i sin anslagsframställning inte kunnat ta hänsyn till avtal om löner m. m. för år 1977, vilka träffats under andra halvåret 1977 mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens huvudorganisationer. Därför har de av AMS i anslagsframställningen gjorda beräkningarna av lönekostnaderna justerats och redovisas med andra belopp än de som framgår av nämnda framställning.

Arbetsförmedlingens kontorsorganisation bestod vid utgången av budgetåret 1976/77 av totalt 77 distriktskontor och 152 lokalkontor. Inom varje arbetsförmedlingsdistrikt har inrättats distriktsarbetsnämnder. I Gotlands distrikt utgör länsarbetsnämnden distriktsarbetsnämnd.

Arbetsförmedlingen är arbetsmarknadspolitikens viktigaste instrument. En väl fungerande arbetsförmedling är av grundläggande betydelse för att utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden skall kunna mötas. Arbetsförmedlingen spelar också den viktigaste rollen när det gäller att föra ut beslut om olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder i praktisk tillämpning. Kraven på arbetsförmedlingarna har i båda dessa hänseenden ökat under senare år.

Under 1970-talet har arbetsmarknadsverket tillförts ca 1 500 nya tjänster. Dessa har som följd av vad jag nyss sagt i huvudsak kommit den egentliga platsförmedlingen till godo. Behovet av individuella förmedlingsinsatser för framför allt ungdomar och andra nytillträdande motiverar att arbetsförmedlingen får ökade resurser även under nästa budgetår. I samband med olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder under hösten 1977 har arbetsmarknadsverket fått tidigarelägga nyanställning av 150 aspiranter i syfte att öka de särskilda insatserna för arbetslös ungdom.

Jag kommer i det följande under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice att redovisa försök med fortsatt utbyggnad av praktiska prov med sökning och bevakningsmatchning i samband med interlokal förmedling och allmän platsanmälan. Införandet av moderna arbetstekniska hjälpmedel i förmedlingsarbetet är självfallet ägnat att ytterligare effektivera och underlätta arbetet för personalen vid förmedlingskontoren men ger också bättre möjligheter och överblick för de arbetssökande.

Jag förordar att arbetsmarknadsverket under nästa budgetår får disponera 502 368 000 kr. för lönekostnader. Detta ger utrymme för en personalökning om 225 personer. I likhet med föregående år bör det ankomma på AMS att föreslå och på regeringen att besluta om för vilket slags personal lönemedlen skall användas. Jag förutsätter dock att huvuddelen av ökningen kommer den egentliga platsförmedlingen till godo. Eventuella ytterligare behov av personalförstärkning, räknar jag med att ta ställning till i samband med behandling av förslag från sysselsättningsutredningen om åtgärder för ungdomar och handikappade.

För personalutbildning behövs som AMS anför ökade resurser. Jag beräknar medelsbehovet för detta ändamål till 8 350 000 kr.

Min beräkning av lokalkostnaderna grundas på en mindre personalökning än vad AMS begärt.

Jag vill vidare anmäla att Centralorganisationen SACO/SR, som tidigare varit representerad endast i vissa länsarbetsnämnder, numera sedan den 1 december 1977 är representerad med en ledamot och en suppleant i varje länsarbetsnämnd.

Med hänvisning i övrigt till den tidigare redovisade sammanställningen beräknar jag de gemensamma förvaltningskostnaderna under budgetåret 1978/79 till 658,9 milj. kr. (+118,4 milj. kr.) att fördelas mellan programmen. Som har nämnts i det föregående tas medel för dessa kostnader upp under samma anslag som övriga kostnader för resp. program. Kostnaderna under programmet Förvaltning av utrustning skall täckas av hyra som debiteras de program som använder utrustningen.

Följande tablå visar hur de gemensamma förvaltningskostnaderna fördelar sig mellan programmen.

Program	1978/79 Beräknat
Arbetsmarknadsinformation	553 400 000
Yrkesmässig och geografisk rörlighet	33 600 000
Sysselsättningsskapande åtgärder	22 400 000
Regionalpolitiska stödåtgärder	5 300 000
Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade	4 600 000
Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade	15 200 000
Åtgärder för flyktingar	3 300 000
Kontant stöd vid arbetslöshet	7 900 000
Totalförsvarsverksamhet	11 900 000
Förvaltning av utrustning	1 300 000
	658 900 000

B 1. Arbetsmarknadsservice

1976/77	Utgift	604 924 000
1977/78	Anslag	658 475 000
1978/79	Förslag	768 980 000

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Arbetsmarknadsinformation samt delar av programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet. Programmet Arbetsmarknadsinformation är inte uppdelat på delprogram. I programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet ingår delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, som numera redovisas under ett separat anslag (B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning), Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Programmet Arbetsmarknadsinformation omfattar olika verksamheter som syftar till att ge arbetssökande stöd för bästa möjliga utbyte av sitt arbetskraftsutbud och att medverka till att arbetsgivare inom de arbetskraftstillgångar som finns eller kan utvecklas finner erforderlig personal. Avdelningen för arbetsmarknadsservice vid AMS handhar verksamheten centralt. Länsvis och lokalt är länsarbetsnämnderna resp. arbetsförmedlingen ansvariga.

	1976/77	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
	Utgift	Anslag	AMS	Föredraganden
Programmet Arbetsmarknadsinformation[1]	531 205 000	563 175 000	+140 825 000	+110 205 000
Programmet Yrkesmässig o. geografisk rörlighet	73 719 000	95 300 000	+ 3 700 000	
Flyttningsbidrag	72 635 000	93 800 000	+ 3 400 000	–
Inlösen av egnahem m. m.	13 000	500 000	–	–
Förvaltningskostnader	1 071 000	1 000 000	+ 300 000	+ 300 000
	604 924 000[2]	**2 658 475 000**	**+144 525 000**	**+110 505 000**

[1] Inberäknat förvaltningskostnader.
[2] Exkl. förvaltningskostnader för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning.

Arbetsförmedlingens verksamhet kan delas upp i en informationsfunktion, en platsförmedlande funktion och en arbetsförberedande funktion. Till informationsfunktionen hör alla allmänna upplysningar, muntliga, skriftliga eller via andra informationsmedia, som arbetsförmedlingen lämnar.

Arbetsförmedlingens platsförmedlande funktion avser den hjälp som lämnas till arbetssökande vid platsvalet och till arbetsgivare som söker arbetskraft. Denna hjälp kan lämnas under relativt enkla former men också kräva stora insatser av tid och pengar. Hjälpen till arbetssökande kan bestå i att förmedlingen lämnar individuella förslag på lediga platser, för sö-

kandens räkning kontaktar arbetsgivare om lediganmäld plats eller anskaffar plats som inte har anmälts till förmedlingen. För att underlätta att anställning kommer till stånd kan förmedlingen ge bidrag till flyttning eller olika slags arbetshjälpmedel. Arbetsgivarna kan få individuell hjälp genom att förmedlingen föreslår viss sökande till ledig plats, söker arbetskraft som inte finns anmäld hos förmedlingen eller ger bidrag till utbildning eller till särskilda anordningar på arbetsplatsen. Ackvisition av platser genomförs ofta i samband med besök av förmedlare på företagen. Därvid diskuteras även frågor rörande arbetstidens omfattning, arbetsplatsernas utformning, den kvinnliga arbetskraftens, de handikappades och äldres anställningsmöjligheter, företagens personalpolitik m. m.

Arbetsförmedlingens arbetsförberedande funktion inriktar sig på sökande som inte direkt kan få arbete på hemorten eller annan ort. För att en anställning skall komma till stånd kan skilda åtgärder behövas. Det kan gälla yrkesbyte, ändrade arbetsuppgifter, flyttning, yrkesutbildning, anställning i skyddat arbete och näringshjälp till eget företag.

Arbetsförmedlingens användning av de rörlighetsfrämjande och sysselsättningsskapande åtgärderna liksom rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade utgör särskilda program och behandlas under anslaget C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning.

Programmet Arbetsmarknadsinformation

I september 1975 tillsattes en arbetsgrupp inom AMS med representanter för arbetsmarknadens parter med uppgift att föreslå förbättringar av den interlokala förmedlingens organisation, metoder och resurser. Arbetsgruppen skulle därvid särskilt ta hänsyn till det pågående utrednings- och utvecklingsarbetet beträffande ADB inom arbetsförmedlingen. Parallellt härmed har en särskild arbetsgrupp också med representanter för arbetsmarknadens parter och arbetsmarknadsverket arbetat med utveckling av ADB-resurser för arbetsförmedlingsverksamheten och försök med allmän platsanmälan. Med skrivelse den 7 oktober 1977 har AMS överlämnat de rapporter som har utarbetats av dessa båda arbetsgrupper. Den första rapporten behandlar de regionala ADB-platslistorna, de centrala platslistorna och länscentraler för interlokal förmedling. Den andra rapporten behandlar bl. a. allmän platsanmälan och försök med ADB-assisterad sökning och bevakningsmatchning under budgetåret 1976/77. Jag vill också anmäla att Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) i gemensam skrivelse den 9 juni 1977 har begärt en utredning om den interlokala förmedlingen.

Av AMS överlämnade rapporter

Allmän platsanmälan Försöken med allmän platsanmälan i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län har visat att lagen (1976: 157) om skyldig-

het för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen (ändrad 1977: 650) har haft avsedd effekt i fråga om tillskottet av lediga platser till arbetsförmedlingen. Ökningen av platsanmälningarna i dessa län har uppgått till ungefär 40 %, vilket helt motsvarar de förväntningar som man i detta hänseende hade i utredningen om förbättrad platsinformation (UPI). Tillskottet av platser har varit betydelsefullt i det läge som har rått med en totalt sett begränsad efterfrågan på arbetskraft. Till de områden där platsutbudet har ökat kraftigast hör praktikarbete och sådana korttidsanställningar som lagen omfattar, något som i första hand kommer yngre arbetskraft till godo. Vidare har det skett en ökning av de ombytessökande som anlitat förmedlingen i försökslänen.

Enligt arbetsgruppens mening har försöken med allmän platsanmälan gett sådana resultat att tillämpningen av lagen successivt skulle kunna utvidgas till att omfatta hela landet.

Under budgetåret 1977/78 införs allmän platsanmälan även i Stockholms, Uppsala och Södermanlands län. Som tidigare kommer verksamheten att fortlöpande följas upp och utvärderas.

ADB-platslistor. Publicering av arbetsförmedlingens information om lediga platser har diskuterats i flera utredningar och rapporter. I en organisationsutredning år 1968 föreslog statskontoret bl. a. att lediganmälda platser skulle publiceras i lokala platslistor samt att ADB-resurser skulle utnyttjas för produktionen. I redovisningen av försöksverksamheten med öppen förmedling år 1971 konstaterades att lokala platslistor (veckolistor) framställdes vid ett 40-tal produktionsställen, dock med betydligt mindre utvecklad teknik än vad statskontoret i den tidigare nämnda utredningen förutsatt. Redovisningen resulterade i att åtgärder skulle vidtas för att förbättra informationens aktualitet och kvalitet samt nå ökade upplagor och kortare framställningstid. Vid storstadskontoren skulle ADB-teknik prövas för sortering, redigering och utskrift av platslistor.

Utredningsarbetet rörande ADB-användning i arbetsförmedlingen resulterade hösten 1974 i Arbetsförmedling med ADB-resurser, rapport 1. I denna föreslogs att dagliga regionala platslistor, framställda med ADB-teknik, successivt skulle införas i hela landet. Utredningens förslag accepterades av statsmakterna och medel för genomförande har därefter anvisats budgetårsvis.

Under budgetåret 1975/76 övergick Stockholms, Uppsala, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län till det nya systemet, samt senare under året också Södermanlands, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Älvsborgs Skaraborgs och Västmanlands län. Under budgetåret 1976/77 har Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Värmlands, Örebro och Kopparbergs län tillkommit. Totalt 19 län i landet har därigenom nu sådana listor. I de fem norrlandslänen skall ADB-listorna införas budgetåret 1977/78, och därmed täcks hela landet av platslistor producerade med hjälp av ADB-teknik.

I februari 1977 genomfördes en studie av de ADB-assisterade listornas spridning. Under mätveckan var den sammanlagda upplagan i de tolv län som då hade dessa listor drygt 140 000 exemplar. Av dessa svarade Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län för två tredjedelar.

Ungefär 113 000 exemplar – 80 % – av upplagan gick åt för distribution till arbetsförmedlingar och AMU-centra inom det egna länet. Variationen mellan länen var dock stor. I Blekinge och Kristianstads län fick arbetsförmedlingarna endast 45 resp. 54 % av det egna länets upplaga, medan motsvarande siffra för Göteborgs och Bohus län var ca 90 %.

Kostnaderna för papper och tryckning av ADB-platslistorna är förhållandevis stora. Detta påpekades i 1977 års budgetproposition (prop. 1976/77: 100, bil. 15, s. 72). AMS anmodades därför att undersöka möjligheterna att göra besparingar i dessa avseenden. Detta har också skett. Efter inhämtande av yttranden från länsarbetsnämnderna, vilka bl. a. särskilt belyst principförslagets konsekvenser för arbetsförmedlingens verksamhet, och tryckerikonsultens undersökningar föreslås att de länsvisa ADB-assisterade platslistorna bibehålls. Utgivningen bör dock begränsas till tre dagar per vecka. Med hänsyn till behovet av hög aktualitet förordas att utgivningen kompletteras med listor med enbart nyanmälda platser under två dagar per vecka. Kostnadsbesparingen som härigenom kan göras beräknas till ca 10 milj. kr. och får effekt fr. o. m. budgetåret 1978/79, för vilket år AMS i anslagsäskandena beräknat produktionens medelsbehov till totalt 76,4 milj. kr. Efter omläggningen beräknas medelsbehovet till 65 milj. kr.

Centrala platslistor. Vad gäller platsinformationen i tidningen Arbetsmarknaden konstaterar utredningen att det, eftersom förmedlingskontoren t. v. kommer att ha platsnotiserna tillgängliga i form av länsvisa listor, alltjämt finns behov av en rikspublikation. Utredningen föreslår därför att tidskriftens platsdel i fortsättningen – efter erforderliga ytterligare analyser – utges som en riksupplaga, framställd med ADB-stöd. Omläggningen till ADB-teknik kan på grund av de omfattande förarbeten som krävs, beräknas vara genomförd först i december 1978. Tidningens artikelmaterial och annonser föreslås bli utgivet i en separat publikation.

När det gäller övriga centrala listor föreslår utredningen

1) att frågan om Lärarlistans publicering med ADB-assistans prövas sedan erforderliga överläggningar med skolöverstyrelsen genomförts,

2) att AMS tar upp frågan om behovet av den Finska listan i samråd med de finska myndigheterna,

3) beträffande Läkarlistan att AMS tar upp förnyade överläggningar med berörda organisationer,

4) att Företagslistan läggs ner som separat publikation. Information till företag skulle i stället kunna införas i den omlagda tidningen Arbetsmarknaden samt

5) att stor återhållsamhet tillämpas beträffande tillskapande av nya centrala listor för speciella yrkeskategorier.

För de resterande centrala listorna lägger utredningen inga omläggnings- eller översynsförslag. Utredningen har sålunda inte heller föreslagit införande av några nya, centrala listor. Den beräknade kostnaden för driften av de centrala platslistorna efter omläggningen blir oförändrad och bör ligga inom nuvarande medelsram, totalt 6,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Prov med ADB-assisterad sökning och bevakningsmatchning. I ADB-utredningens rapport 1 (1974) föreslogs bl. a. att ett nytt system skulle utvecklas för ADB-baserad direkt sökning i datalagrad platsinformation samt för matchning av sökandeuppgifter mot uppgifter om lediga platser. Departementschefen bedömde i statsverkspropositionen 1975 att ytterligare beslutsunderlag erfordrades innan statsmakterna kunde ta ställning till införande av ett sådant system. För denna fortsatta utredning anvisades ytterligare medel till AMS.

I den därpå följande rapport 2 (1975) föreslog ADB-utredningen bl. a. att begränsade, praktiska prov med terminalsökning och bevakningsmatchning skulle påbörjas under budgetåret 1976/77. Förslaget bifölls av statsmakterna och förberedelsearbetet inleddes under våren 1976.

Syftet med de praktiska proven har under detta skede varit att slå fast hur sökning och matchning med hjälp av ADB bör och kan utformas från förmedlingssynpunkt. Det har med andra ord gällt att i samarbete med personalen på provkontoren utveckla systemen och rutinerna kring dessa, så att sökning och bevakningsmatchning kan integreras i det vanliga platsförmedlingsarbetet. Ytterligare ett syfte har varit att erhålla erfarenheter för bedömning av den ADB-tekniska utformningen och dimensioneringen av systemen vid en framtida utbyggnad.

Proven har – i enlighet med förslaget i ADB-utredningens rapport 2 – gjorts vid sex förmedlingskontor, som successivt infogats i verksamheten enligt nedanstående tablå.

Län	Kontor	Försöksstart
Stockholms	Vällingby	761004
Uppsala	Uppsala	761129
Södermanlands	Nyköping	770124
Blekinge	Ronneby	770207
Malmöhus	Landskrona	770307
Kristianstads	Kristianstad	770404

De kontor som valts ut är alla organiserade med kundmottagning och förmedlings- och utredningssektion. Med hänsyn till varje försökskontors sökandestruktur och för att underlätta utbildningen har man begränsat sökningen till en viss sökandekategori per kontor.

Förutsättningen för genomförande av praktiska prov med terminalbaserad sökning och bevakningsmatchning är tillgång till datorlagrade uppgifter om lediganmälda platser (en "platsbas"). Datorlagrad platsinformation

fanns vid budgetårets slut lagrad för platslistproduktion i 19 län. Under de praktiska proven med terminalbaserad sökning har man haft tillgång till åtta läns (AB, C, D, I, K, L, M, U) lediga platser omfattande ca 10 000 notiser. I Blekinge, Malmöhus och Kristianstads län har samtidigt bedrivits försök med allmän platsanmälan, varför även dessa platser funnits i platsbasen.

Tack vare denna stora tillgång till datorlagrade uppgifter om aktuella lediganmälda platser har proven med sökning till stora delar kunnat bedrivas realistiskt enligt de förutsättningar som gäller för förmedlingsverksamheten. Via terminalerna har man haft omedelbar tillgång till det lokala platsutbudet, till hela platsutbudet i det egna länet samt till det totala platsutbudet i ytterligare flera län.

Trots de av naturliga skäl begränsade erfarenheterna kan vissa slutsatser av praktiskt slag för förmedlingsverksamheten dras som pekar på stora möjligheter till förbättring av den individuella platsförmedlingen. Slutsatserna kan sammanfattas sålunda:

- Genom sökordssystemet har det blivit möjligt att bättre än med platslistan hjälpa sökande som varit yrkesobestämda och behövt bredda sitt sökområde. I de flesta fall har dessa sökningar lett till realistiska platsförslag. Detta gäller t. ex. ungdomar som gått arbetslösa en längre tid.
- För sökande som varit yrkesbestämda och sökt väl avgränsade områden har man ofta fått fram lämpliga platsförslag även om den sökande inte varit med utan endast arbetssökandeblanketten utgjort underlag för sökningen.
- Genom platsbankens omfattning har det varit mycket lättare än med platslistan att söka och bevaka önskade anställningsmöjligheter även inom stora regionala arbetsmarknader. Detta har underlättat överblicken framför allt vid interlokala förmedlingsåtgärder.

Interlokal förmedling. Den interlokala förmedlingen ingår som en del i övrig förmedlingsverksamhet. I det löpande arbetet på arbetsförmedlingarna skall alla förmedlare som tar emot enskilda sökande lämna upplysningar och förslag om lediga platser såväl lokalt som interlokalt.

Den interlokala arbetsförmedlingen måste, om den skall fungera effektivt, arbeta med en kombination av många olika åtgärder såväl av stödjande och arbetsförberedande art som direkt, individuell platsförmedling.

Till de allmänna förutsättningar, som har betydelse för såväl den lokala som den totala arbetsmarknaden, hör att arbetsförmedlingen genom allmän platsanmälan får kännedom om hela platsutbudet. Till de grundläggande förutsättningarna hör vidare att arbetsförmedlingen har möjlighet att med ADB-teknikens hjälp sprida information om detta platsutbud på sådant sätt att det är lätt tillgängligt. De arbetssökande kan därigenom få information om flera platser. Arbetsförmedlingen kan tillhandahålla information också till ombytessökande, varigenom arbetsgivaren får större möjlighet att tillgodose sitt behov av arbetskraft.

Av största vikt för framtiden är att den individuella platsförmedlingen byggs upp och att därvid den interlokala förmedlingen får resurser för en ökad individuell hjälp åt de interlokalt sökande.

Det skall vara en rätt och en möjlighet för arbetssökande vid arbetsförmedlingen att få överblick över platserna i hela landet. Sökanden skall få hjälp att finna lämplig plats och, om sådan inte just vid besöket är anmäld, få förmedlingens hjälp med bevakning av nytillkommande anställningsmöjligheter var i landet de än yppas. Detta är möjligt endast med hjälp av avancerad datateknik till tjänst för sökande och arbetsgivare.

Utredningsarbetet har innefattat kartläggningar och andra studier av den interlokala förmedlingens organisation, metoder och informationshjälpmedel samt resulterat i förslag avseende en effektivering av den individuella interlokala platsförmedlingen genom inrättande av s. k. länscentraler, till en början i form av försöksverksamhet.

På grundval av arbetsgruppens förslag hemställde AMS i skrivelse till regeringen den 8 oktober 1976 att under budgetåret 1977/78 få starta försök med interlokal förmedling i åtta län. Vid dessa försök skulle det i varje försökslän finnas en *central för interlokal förmedling* för sökande som önskar söka utanför det egna länet. Dessa länscentraler skulle ha tillgång till ADB-hjälpmedel för sökning och bevakningsmatchning mot ett mycket stort platsmaterial. De skulle vara förlagda till Stockholm (Norrmalm), Uppsala, Kristianstad, Malmö, Göteborg, Borås, Umeå och Luleå. Parallellt härmed skulle de under budgetåret 1976/77 påbörjade försöken med terminalbaserad sökning och bevakningsmatchning vid arbetsförmedlingarna i Vällingby, Nyköping, Ronneby och Landskrona fortsätta.

I budgetpropositionen 1977 (prop. 1976/77: 100, bil. 15, s. 23) har departementschefen yrkat bifall till AMS förslag beträffande den sålunda utvidgade försöksverksamheten med ADB under budgetåret 1977/78.

Försöken har därefter detaljplanerats inom AMS. Detta har skett under medverkan av arbetsmarknadens parter i utredningen angående interlokal förmedling. För de organisatoriska förberedelserna har tillsatts en beredningsgrupp, bestående av verks- och personalrepresentanter från de berörda länen (AB, C, L, M, O, P, AC, BD) samt företrädare för AMS arbetsförmedlings- och metodenheter.

Det skall påpekas att försöken inte syftar till att skapa en särskild organisation för interlokal förmedling utan att denna inordnas i den befintliga organisationen. Förstärkningen av den interlokala förmedlingen avses ske genom en särskild fördelning av arbetsuppgifterna, där länscentralerna, med utnyttjande av sina speciella tekniska och personella resurser, skall ge samtliga förmedlingar service i form av platsförslag för interlokalt sökande. För budgetåret 1977/78 har varje länscentral tilldelats två handläggartjänster.

Länscentralernas uppgift skall i första hand vara att förmedla sökande i det egna länet till lediga platser i andra län. Regeln skall vara att centralen

åtar sig förmedlingsuppgifter för sökande som är beredd att flytta till annat län och som stått anmäld viss tid på sin hemortsförmedling utan att kunna få lämpligt arbete.

I sitt arbete skall centralerna ha direkta kontakter med de sökande – per telefon och genom personliga besök – och med arbetsgivare. De skall lämna platsförslag till sökande, göra anvisning av sökande till arbetsgivare och åta sig att bevaka anställningsmöjligheterna för de sökande inom de delar av landet som centralen kan överblicka via ADB-systemet. Centralen skall dessutom ha vissa planeringsuppgifter beträffande kvarstående interlokalt sökande i länet. Den skall redovisa vidtagna förmedlingsåtgärder, följa upp gjorda anvisningar och interlokalt tillsatta platser. Centralen bör dessutom ha vissa uppgifter beträffande mottagande av arbetssökande från andra län. Dessa senare uppgifter kräver dock fortsatt beredning med vederbörande kontor, innan uppgifterna slutligt kan fastställas. Länsarbetsnämnden skall lägga upp en verksamhetsplanering för länets hela interlokala planering.

Som nämnts kommer länscentralerna att förses med utrustning för ADB-assisterad sökning och bevakningsmatchning. Detta innebär att varje central under budgetåret 1977/78 har direkt tillgång från terminal till det samlade platsutbudet i 19 län, dvs. samtliga län utom norrlandslänen som emellertid under försöksåret infogas i systemet för ADB-assisterad platsinformation. Sökning och bevakningsmatchning sker på det sätt som utprövats under de praktiska proven budgetåret 1976/77 och bör, med de tekniska förbättringar som genomförts hösten 1977, utgöra länscentralernas väsentligaste informationshjälpmedel.

Sökningen innebär att länscentralen med ledning av uppgifter om bl. a. yrkesönskemål, sökt län och kvalifikationer går igenom det platsmaterial som finns aktuellt i platsbanken. Bevakning innebär att den sökande, efter att ha gett sitt tillstånd, fortlöpande matchas mot samtliga nyanmälda platser som inkommit under dagen. Bevakningsmatchningen sker automatiskt nattetid och platsförslag skrivs ut på terminalens radskrivare morgonen därpå. Ur bevakningssystemet erhålls ett meddelande för sökande vars önskemål bevakats under tre veckor vilket länscentralen kan utnyttja för uppföljande kontakter med sökanden och hemortsförmedlingen.

De sökande avaktualiseras vid länscentralen av den sökande själv resp. på initiativ av och genom samråd med den sökandes hemortsförmedling. För urvalet av sökande gäller följande riktlinjer.

- De sökande skall vara beredda att ta anställning utanför hemlänet (i något av de 19 län platsbanken till en början omfattar).
- De skall i regel under ca fyra veckor ha varit aktuella som sökande hos hemortsförmedlingen, som skall ha sökt anställning för dem i och utanför länet.
- Undantag från fyra-veckorsregeln kan dock behöva göras efter överenskommelse mellan centralen och hemortsförmedlingen.

Försöken med länscentraler kommer att följas upp fortlöpande under budgetåret och avse såväl centralernas organisation som resultatet av verksamheten och centralernas funktion. Länscentralerna kommer också att beröras av de s. k. effektstudier som skall utföras för utvärdering av systemen för sökning och bevakningsmatchning.

Erfarenheterna av de under budgetåret 1977/78 påbörjade försöken med länscentraler avses alltså, om utvärderingen blir positiv, ligga till grund för en utvidgad verksamhet under budgetåret 1978/79, innebärande att en länscentral inrättas i vart och ett av de återstående länen. Under budgetåret kommer därigenom den interlokala förmedlingen mellan län att betjänas av ett nät av 24 länscentraler.

De nya länscentralerna förutsätts, liksom under det första försöksåret, i regel bli förlagda till distriktskontoret på den ort där länsarbetsnämnden är belägen.

Länscentralernas förutsättningar att fungera effektivt beror även på de förutsättningar platsförmedlingen får som helhet, exempelvis i fråga om utbyggnad av den allmänna platsanmälan och utvecklingen av platsförmedlingens arbetsformer. Utbyggnaden av länscentralerna får alltså alltjämt ses som en integrerad del av förstärkningen av den totala platsförmedlingsverksamheten. Enligt AMS anslagsframställning för budgetåret 1978/79 skulle totalt 16 län det budgetåret omfattas av försök med allmän platsanmälan.

Under budgetåret 1978/79 kommer platsbanker att finnas för hela landets arbetsförmedlingar. Centralerna kommer då att kunna bevaka platsutbudet över hela landet för sina sökande.

AMS anslagsframställning

Inledning

Den största förändringen av arbetsförmedlingens organisation under budgetåret 1976/77 var inrättandet av distriktsarbetsnämnder. Inom varje arbetsförmedlingsdistrikt skall finnas en distriktsarbetsnämnd. I Gotlands distrikt utgör länsarbetsnämnden distriktsarbetsnämnd.

Enligt riksdagens beslut år 1976 skall den offentliga arbetsförmedlingen ha ansvaret för arbetsförmedling på hela kulturområdet. Beslutet innebär bl. a. att arbetsförmedlingens service skall byggas ut och omfatta även sådana grupper av kulturarbetare som hittills i endast ringa utsträckning haft möjlighet att anlita arbetsförmedlingens tjänster.

Fr. o. m. den 1 juli 1976 finns vid AMS en kulturarbetsdelegation. Delegationens uppgift är att tillföra AMS behövlig sakkunskap på kulturområdet och så långt som möjligt säkerställa att förmedlingsverksamheten utvecklas och bedrivs i enlighet med kulturpolitikens intentioner och kulturarbetarnas krav och önskemål.

Under februari 1976 undersöktes via arbetsförmedlingarna i vilken ut-

sträckning de arbetssökande sökte arbete interlokalt genom förmedlingen, dvs. sådant arbete som skulle medföra byte av bostadsort eller veckopendling. Av samtliga arbetssökande i landet som under februari varit i kontakt med arbetsförmedlingen uppgav sig 15 %, 28 000 personer, söka arbete interlokalt. Bland de arbetssökande männen var 18 % interlokalt sökande och bland kvinnorna var motsvarande andel 11 %.

Bland de projekt som fortsatt under året och som syftar till att *öka jämställdheten mellan kvinnor och män* på arbetsmarknaden kan nämnas försök med att bereda kvinnor resp. män sysselsättning inom yrken som domineras av det motsatta könet. En sådan försöksverksamhet påbörjades i Kristianstads län år 1973. Den har senare vidgats till att omfatta ytterligare fem län: Södermanlands, Kronobergs, Kalmar, Skaraborgs och Kopparbergs län. Inom projektets ram har över 2 000 kvinnor fått anställning i typiskt manliga arbeten. Som sekundär effekt har man uppnått ett ökat intresse för att anställa kvinnor också i företag som inte deltog i försöksverksamheten.

Vid ett par länsarbetsnämnder gjordes i samarbete med arbetsmarknadsparterna särskilda insatser för att intressera kvinnor för utbildning inom byggnadsindustrin. Ett 30-tal kvinnor påbörjade grundutbildning för byggnadsarbetare.

Försöksverksamheten med *intensifierad arbetsförmedling för ungdom under 20 år*, som pågått vid 24 kontor, avslutades den 31 december 1976. Insatserna har möjliggjorts av att de berörda kontoren tilldelats sammanlagt 73 extra aspiranttjänster, varigenom erfarna arbetsförmedlare helt kunnat ägna sig åt arbete bland ungdom.

Försökskontoren hade tillsammans i genomsnitt 10 400 sökande under 20 år per månad under 1976, dvs. en fjärdedel av alla sökande i landet i denna åldersgrupp. Vid de fem ursprungliga försökskontoren (Södertälje, Halmstad, Karlstad, Söderhamn och Skellefteå) har ökningen av sökande under 20 år varit relativt sett kraftigare än vid andra kontor, vilket kan bero på att dessa kontor kunnat bedriva uppsökande verksamhet av större omfattning.

För andra halvåret 1976 gällde att drygt hälften av de sökande under 20 år vid försökskontoren var utan arbete och aktuella för omedelbar placering. Under loppet av en månad har en tredjedel av dessa sökande kunnat placeras i arbete eller motsvarande. Nära hälften (47 %) av de arbetssökande ungdomarna har vid inskrivningen på arbetsförmedlingen inte kunnat ange något sökt yrke. De var yrkesobestämda och även i övrigt osäkra och bristfälligt orienterade.

Den statistiska planeringsinformationen har under budgetåret utvecklats ytterligare. Försök har under budgetåret inletts med inkodning av arbetssökandestatistikens primärmaterial via de terminaler som tidigare installerats på förmedlingskontoren för inkodning av platsinformation. Slutlig utvärdering av dessa försök beräknas kunna ske i början av budgetåret 1977/78.

Medelsberäkning

AMS beräknar i sin anslagsframställning medelsbehovet för programmet Arbetsmarknadsinformation under budgetåret 1978/79 till 704 milj. kr. enligt följande. Efter anslagsframställningens avlämnande har AMS i särskild skrivelse den 7 oktober 1977 räknat ner medelsbehovet för ADB i förmedlingsarbetet med 11,4 milj. kr. i förhållande till anslagsframställningen.

Ändamål	1977/78 AMS budgetering	1978/79 AMS beräkning (petita)
Psykologiska konsultinsatser	24 200 000	31 300 000
ADB i förmedlingsarbetet, drift	51 800 000	65 000 000
ADB i förmedlingsarbetet, utveckling	16 500 000	21 800 000
Centrala platslistor	4 720 000	6 600 000
Planeringsinformationsstatistik	1 780 000	2 700 000
Extern informationsverksamhet	5 400 000	6 200 000
Reseräkningar för inställelse till arbetsförmedlingen	250 000	250 000
Läkarundersökning	450 000	600 000
Tryckning av blanketter för arbetsförmedlingssökande	1 400 000	1 900 000
Kostnader för blankettförrådet	750 000	900 000
Utgifter för tryckeriverksamhet	600 000	900 000
Tjänstebilar	500 000	550 000
	108 350 000	**138 700 000**
Gemensamma förvaltningskostnader	454 600 000	553 900 000
	562 950 000	**692 600 000**

Huvuddelen av utgifterna för programmet avser gemensamma förvaltningskostnader. I det följande återges AMS redovisning i anslagsframställningen och nyss nämnda särskilda skrivelse av medelsbehovet för de övriga posterna under programmet.

Väl utprövade *psykologiska konsultationsformer* fyller angelägna behov vid de förberedande åtgärderna i platsförmedlingen. Psykologinsatser bedöms av länsarbetsnämnderna vara viktiga för vissa nytillträdande (ungdomar och kvinnor) och sökande med arbetshandikapp. För budgetåret 1978/79 beräknas anslagsbehovet till 31,3 milj. kr.

AMS föreslår vidare att försöken med *allmän platsanmälan* utvidgas under budgetåret 1978/79 till ytterligare tio län, nämligen E, F, G, H, I, N, O, P, R och U län[1] och att länscentraler för interlokal förmedling som under budgetåret 1977/78 på försök bedrivs i åtta län, utvidgas till samtliga övriga län. I särskild skrivelse har AMS biträtt förslaget från den tidigare nämnda utredningen att av kostnadsskäl under budgetåret 1978/79 ändra utgivning-

[1] Mot beslutet att föreslå en utvidgning av allmän platsanmälan har Svenska arbetsgivareföreningens (SAF) ledamöter i AMS styrelse reserverat sig.

en av de regionala ADB-platslistorna samt genomföra vissa ändringar av de centralt utgivna platslistorna. Kostnaderna för utredning och praktiska prov med terminaler i det direkta förmedlingsarbetet uppgår till sammanlagt 21,8 milj. kr. och för drift till 65 milj. kr. I kostnaderna för utvecklingsarbetet och de praktiska proven med förmedlingsterminaler ingår terminalsökning on-line, off-line-sökning och bevakningsmatchning samt projektpersonal och konsulter. Driftkostnaderna gäller ADB-producerade regionala platslistor i hela landet.

Kostnaderna för den externa *informationsverksamheten* beräknas i stort bli desamma som för budgetåret 1977/78, eller 6,2 milj. kr. De största posterna avser kostnader för allmän arbetsmarknadsinformation och information om arbetsmarknadspolitiska åtgärder, information om arbetsmarknadsutbildning samt yrkesvägledningens tryckta yrkesinformation. Till övriga större poster hör informations- och konferensverksamhet avseende anpassningsgruppernas arbete och jämställdhetsåtgärder.

Kostnaderna för de centrala platslistornas innehåll och produktion beräknas uppgå till ca 6,6 milj. kr.

Ett nödvändigt underlag för verksamhetsplaneringen utgör den statistiska *planeringsinformationen*, som under budgetåret 1978/79 bör utvecklas ytterligare såväl vad gäller arbetssökande- och platsstatistiken som redovisningen av de olika arbetsmarknadspolitiska och platsförmedlande åtgärderna. För arbetssökande- och platsstatistiken beräknas för budgetåret 1978/79 ett medelsbehov av 2,7 milj.kr., varav 500 000 kr. avser utvecklingsarbete.

Programmet yrkesmässig och geografisk rörlighet

AMS

Flyttningsbidrag. Utgifterna för verksamheten uppgick under budgetåret 1976/77 till 72,6 milj. kr. Utgifterna fördelade sig på de olika bidragsformerna enligt följande.

Bidragsform	Antal beviljade bidrag	Kostnader 1 000-tal kr.	Kostnader per bidrag i kr.
Sökanderesor	16 944	4 453	269
Anställningsresor	13 702	2 477	181
Dagliga resor	6 950	7 333	1 055
Månadsresor	2 823	684	242
Återresor till hemorten	3	5	1 667
Flyttningskostnader	7 296	13 929	1 909
Bortavistelsebidrag	1 225	2 515	2 053
Hyrestillskott	2 708	7 601	2 807
Starthjälp	18 145	31 670	1 745
Utrustningsbidrag	1 176	1 403	1 193
Särskilda familjebidrag	1	1	1 000
Summa	**70 973**	**72 070**	–

Härutöver har hjälp till hemvändande utlandssvenskar lämnats med 494 000 kr. Utgifterna för månatliga hemresor för ungdom under 20 år har uppgått till 71 000 kr.

Antalet flyttningar med flyttningsbidrag beräknas uppgå till 27 000 per budgetår. Detta innebär för budgetåret 1978/79 ett medelsbehov om 97,2 milj. kr.

Bidrag till tur- och returresa för arbetstagare som reser från hemorten till annan ort för att söka arbete (s. k. sökanderesa) utgår f. n. om resan är nödvändig för att anställning skall komma till stånd. Sådan resa kan även utgå för make (motsvarande) eller, om arbetstagaren är under 20 år, förälders eller vårdnadshavares resa.

Erfarenheterna visar att arbetssökande, som beviljats sökanderesa, i vissa fall har stora svårigheter att ordna barntillsyn under den tid de vistas på annan ort. AMS anser därför att bidrag till sökanderesa skall kunna utgå även till barn som medföljer den sökande i de fall barntillsyn inte kan ordnas på annat lämpligt sätt. Merkostnaderna i anledning av detta förslag är obetydliga.

Inlösen av egnahem m. m. Under budgetåret 1976/77 inlöstes två egnahem till en kostnad av 64 000 kr. varav 18 000 kr. avser förvaltningskostnader. En fastighet såldes för 51 000 kr. Anvisade medel för budgetåret 1977/78 möjliggör inlösen av 25 fastigheter. AMS bedömer dock att endast ett fåtal egnahem kommer att lösas in. Verksamheten beräknas under budgetåret 1978/79 få en mycket begränsad omfattning. De regionalpolitiska stödformerna har bidragit till att i ökad utsträckning ge arbetssökande sysselsättning på hemorten. Benägenheten att behålla fastigheterna som fritidsbostäder eller försälja dem på egen hand har också ökat. Medelsbehovet beräknas uppgå till netto 500 000 kr.

Föredraganden

Medelsbehovet under programmet Arbetsmarknadsinformation avser huvudsakligen programmets andel av de för programmen gemensamma förvaltningskostnaderna. Förvaltningskostnaderna består till övervägande delen av löner och andra kostnader för arbetsförmedlingen. Jag har nyss redovisat mina förslag till förstärkning av arbetsförmedlingens personal.

AMS har i två utredningsrapporter, som redovisats i det föregående, behandlat bl. a. allmän platsanmälan, regionala ADB-platslistor och länscentraler för interlokal förmedling.

Försöken med allmän platsanmälan i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län påbörjades i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1975/76: 84, InU 1975/76: 28, rskr 1975/76: 222) den 1 oktober 1976. Av utskottsutlåtandet framgick att utskottet utgick från att det med tiden skulle visa sig ändamålsenligt att utsträcka verksamheten till att omfatta hela landet men att i vilken takt denna utbyggnad skulle ske fick avgöras med hänsyn till bl. a. erfarenheterna av den nu aktuella försöksverksamheten. I den

ena av nämnda utredningsrapporter har AMS redovisat utfallet av verksamheten under det första försöksåret. Resultaten visar en genomsnittlig ökning av antalet lediga platser med ca 40 % jämfört med övriga riket. Av rapporten framgår också att detta tillskott på platser varit betydelsefullt i ett läge med totalt sett begränsad efterfrågan på arbetskraft. Platsutbudet har ökat kraftigast beträffande praktikarbete och sådana korttidsanställningar som lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen (ändrad 1977:650) omfattar. Antalet arbetssökande som anlitat förmedlingen har också ökat. I en skrivelse den 11 november 1977 har AMS redovisat ytterligare erfarenheter av dessa försök. Tillströmningen av antalet lediga platser håller i sig. Av skrivelsen framgår också att under år 1977 har tillströmningen av lediga platser i framförallt Jönköpings, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län minskat. Samtidigt har antalet arbetslösa arbetssökande vid förmedlingen ökat vilket resulterat i att förhållandet mellan antalet lediga platser och antalet arbetslösa arbetssökande försämrats kraftigt.

Under innevarande budgetår har försöken med allmän platsanmälan enligt regeringens beslut den 24 augusti 1977 utvidgats fr. o. m. den 1 november 1977 till Stockholms, Uppsala och Södermanlands län. AMS föreslår att verksamheten under budgetåret 1978/79 utvidgas till ytterligare tio län, nämligen Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Västmanlands län. I skrivelsen den 11 november 1977 har AMS föreslagit att denna utvidgning genomförs redan den 1 mars 1978 i sex län.

För egen del anser jag att försöksverksamheten ytterligare bör utvärderas innan allmän platsanmälan införs i den omfattning som AMS har föreslagit. För att få ett bättre underlag för den fortsatta utvärderingen bör emellertid försöken utvidgas till ytterligare fyra län med olika struktur på arbetsmarknaden. Vid min medelsberäkning i det följande för dagliga platslistor har jag därför utgått från att bestämmelserna om allmän platsanmälan skall utvidgas till att gälla i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Värmlands län. Jag beräknar medelsåtgången för ADB i förmedlingsarbetet till 56,3 milj. kr.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att den pågående utvärderingen blir så grundlig och allsidig som möjligt. Utöver effekterna på platstillströmningen bör utvärderingen också så långt möjligt söka belysa hur allmän platsanmälan påverkar själva förmedlingsarbetet och arbetsförmedlingens möjligheter att fullgöra sina platsförmedlande uppgifter. Eftersom detta torde ställa större krav på utredningsresurser än vad som rimligtvis kan stå till förfogande för AMS vid given medelstilldelning har jag för avsikt att avsätta särskilda medel från arbetsmarknadsdepartementets forskningsanslag för ändamålet.

Under innevarande budgetår påbörjar AMS (prop. 1976/77:100, bil. 15,

AU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 181) försöksverksamhet med länscentraler för interlokal förmedling i åtta län. Länscentralernas uppgift skall i första hand vara att förmedla arbetssökande i det egna länet till lediga platser i andra län. Vidare kommer länscentralerna att förses med utrustning för ADB-assisterad sökning och bevakningsmatchning. Detta innebär att varje länscentral under nästa budgetår kommer att ha direkt tillgång till platsutbudet i samtliga län. För nästa budgetår har AMS föreslagit att länscentraler införs i ytterligare 16 län. Eftersom detta är en försöksverksamhet och någon utvärdering av verksamheten ännu inte har gjorts kan jag inte tillstyrka att verksamheten utökas på det sätt AMS har föreslagit. Emellertid bör försöksverksamheten utvidgas till ytterligare tre län för att pågående utvärdering skall kunna baseras på ett tillräckligt omfattande erfarenhetsmaterial. LO och TCO har i gemensam skrivelse den 9 juni 1977 begärt en utredning om den interlokala förmedlingen. Jag vill erinra om att den utvärdering som sker genomförs av en särskild arbetsgrupp inom AMS med representanter för arbetsmarknadens parter. Vidare bör den pågående utvärderingen av verksamheten redovisas av AMS i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1979/80. För fortsatta praktiska prov med ADB-system för arbetsförmedlingen beräknar jag 20 milj. kr.

Vad gäller psykologiska konsultinsatser har AMS föreslagit en uppräkning med 7,1 milj. kr. Jag tillstyrker en höjning med 2,2 milj. kr. för pris- och löneomräkning, vilket innebär att verksamheten under nästa budgetår kan få en i förhållande till innevarande budgetår oförändrad volym.

När det gäller centrala platslistor och extern informationsverksamhet har AMS föreslagit vissa ökningar förutom pris- och löneomräkningar för nästa budgetår. För egen del kan jag tillstyrka 850 000 kr. för pris- och löneomräkning. Medelsbehovet beräknas därmed till 10,9 milj. kr.

AMS har sedan år 1971 varje år bemyndigats att ha visst utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän med Finland. Senast ett sådant bemyndigande gavs var den 1 september 1977 att gälla för budgetåret 1977/78. Jag förordar att ifrågavarande samarbete mellan Finlands arbetskraftsministerium och AMS för utbyte av arbetsförmedlare mellan Finland och Sverige får bedrivas t. v.

I fråga om delprogrammet Flyttningsbidrag vill jag först erinra om att förra årets riksdag (prop. 1976/77: 100, bil. 15, AU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 181) beslutade om en omfattande reformering av bidragssystemet varvid såväl villkoren som bidragsbeloppen ändrades. För nästa budgetår föreslår AMS endast en ändring i 34 § arbetsmarknadskungörelsen. Enligt denna paragraf utgår respenning inte bara till den arbetssökande själv utan också till medföljande make, eller om den sökande är under 20 år, förälder eller vårdnadshavare. AMS föreslår nu att sådan s. k. sökanderesa bör kunna utgå även till barn som medföljer den sökande i de fall barntillsyn inte kan ordnas på annat lämpligt sätt. Jag biträder AMS förslag. Jag beräknar medelsbehovet för flyttningsbidrag till 93,8 milj. kr.

För inlösen av egnahem beräknar jag i enlighet med AMS förslag ett belopp av 500 000 kr.

Med hänvisning till vad jag har anfört och sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den ändring av grunderna för flyttningsbidrag som jag har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978,
2. till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 768 980 000 kr.

B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning

1976/77	Utgift	1 955 975 000[1]
1977/78	Anslag	1 276 250 000[2]
1978/79	Förslag	1 421 550 000

[1] varav 1 274 000 000 kr. utgör anslagsmedel och återstoden från influtna arbetsgivaravgifter.
[2] exkl. 450 000 000 kr. enligt prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51.

Utgifterna för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning under programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet bestrids från en särskild arbetsmarknadsutbildningsfond. Denna finansieras genom medel som dels anvisas under anslaget B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning, dels inflyter som avgifter från arbetsgivare enligt lagen (1975: 335) om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildning.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Arbetsmarknadsutbildning	1 929 208 000	1 250 000 000	–	+139 250 000
Förvaltningskostnader	26 767 000	26 250 000	+5 750 000	+ 6 050 000
	1 955 975 000	**1 276 250 000**	**+5 750 000**	**+145 300 000**

Delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning omfattar sådan utbildning som någon genomgår av arbetsmarknadsskäl i enlighet med arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368, omtryckt 1977: 141). Arbetsmarknadsmyndigheterna bedömer om arbetsmarknadsskäl föreligger för att bevilja arbetsmarknadsutbildning. Enligt kungörelsen får personer som är eller löper risk att bli arbetslösa eller är svårplacerade på arbetsmarknaden beviljas sådan utbildning. Den sökande skall i allmänhet ha fyllt 20 år och utbildningen skall dessutom vara lämplig från arbetsmarknadssynpunkt. För vissa s. k. bristyrken kan arbetsmarknadsutbildning beviljas utan att den enskilde är arbetslös.

Utbildningen avser i första hand yrkesutbildning, men kan även omfatta grundläggande, förberedande och orienterande utbildning som bedöms nödvändig för en yrkesutbildning eller arbete. Under senare år har, beroende på konjunkturutvecklingen, en stor del av arbetsmarknadsutbildningen bedrivits i form av utbildning i företag. Normalt sker dock huvuddelen av arbetsmarknadsutbildningen i särskilt anordnade kurser (AMU-kurser), i det reguljära utbildningsväsendet samt i kurser anordnade av studieförbund, m. fl.

AMS och skolöverstyrelsen

Arbetsmarknadsläget under budgetåret 1976/77 har medfört ett stort behov av arbetsmarknadsutbildning. Under budgetåret har 210 000 personer deltagit i arbetsmarknadsutbildning (exkl. lokaliseringsutbildning, utbildning av handikappade, introduktionsutbildning vid verkstad för skyddat arbete och anpassningskurser) -- varav 77 000 i AMU-kurser – och 180 000 har påbörjat utbildning under samma år. Som framgår av tabellen i det följande har hälften av de som påbörjat en utbildning arbetat i företag där risk förelåg för permittering eller avskedande.

De totala utgifterna budgetåret 1976/77 för arbetsmarknadsutbildning har för AMS och skolöverstyrelsen uppgått till 1 258,1 resp. 671,1 milj. kr. Häri inbegrips inte utgifter för anpassningskurser m. m. för handikappade inom delprogrammet Utbildning av svårplacerade.

Av följande sammanställning framgår hur antalet personer som påbörjat arbetsmarknadsutbildning under budgetåret 1976/77 har fördelat sig på skilda kursanordnare.

	Antal kursdeltagare	Proc. fördelning	Utbildn. genomsnitt i veckor	Antal utbildningsveckor
SÖ:s särskilt anordnade kurser/AMU-kurser (exkl. anpassningskurser)	59 000	33	20	1 180 000
Företagsutbildning vid permitteringshot	90 000	50	4	360 000
Företagsutbildning, äldre, praktikanställning, jämst.bidrag, "15-kronan"	2 000	1	13	26 000
Det reguljära utbildningsväsendet	22 000	12	32	704 000
Övriga kurser (korrespondenskurser, kurser i studieförb. regi m. fl.)	7 000	4	14	98 000
Summa	**180 000**	**100**	—	**2 368 000**

Som tidigare framhållits har antalet personer som påbörjat arbetsmarknadsutbildning väsentligt överstigit vad som beräknades för budgetåret 1976/77. Förklaringen härtill är den svaga utvecklingen på arbetsmarknaden som bl.a. inneburit att antalet personer som påbörjat utbildning i företag stigit från 9 000 budgetåret 1975/76 till 92 000 budgetåret 1976/77. Även deltagandet i skolöverstyrelsens AMU-kurser har vuxit. Under det gångna

budgetåret påbörjade 59 000 elever sådan utbildning mot 50 000 budgetåret 1975/76. Beläggningen vid AMU-kurserna var som högst under mars månad 1977 då det fanns 25 000 personer i sådan utbildning. Detta antal överstiger med 4 000 personer ett tidigare maximiantal, uppmätt samma månad år 1976.

Om man undantar utbildning vid risk för permittering har de elever som påbörjat utbildning under budgetåret 1976/77 fördelat sig på yrkesområden enligt följande.

Yrkesområde	Procent Män	Kvinnor	Totalt
Tillverkningsarbete	45	8	25
Kameralt o. kont.tekn. arbete	2	13	8
Servicearbete	2	12	7
Arbete inom hälso- och sjukvård	2	19	11
Tekniskt arbete	3	1	2
Övriga yrkesområden	17	8	12
Förberedande kursverksamhet	29	39	35
Summa	**100**	**100**	**100**

Vid jämförelse med föregående budgetår kan man konstatera att andelen i utbildning för tillverkningsarbete har sjunkit från 28 till 25 %. Nedgången har varit mest markerad för kvinnor, 13 till 8 %. Inom hälso- och sjukvård och förberedande kursverksamhet har andelen utbildade däremot vuxit, i synnerhet för kvinnor.

Under budgetåret 1976/77 har 1 230 företag beviljats bidrag för utbildning vid risk för permittering. De beviljade bidragen uppgår sammanlagt till drygt 365 milj. kr. och beräknas beröra 109 000 personer. Huvuddelen av bidragen har beviljats efter det att bidraget för utbildning upp till 160 timmar fr. o. m. den 1 februari 1977 höjdes till 25 kr. per timme. Ca 40 % av de företag som beviljats bidrag tillhör områdena metallframställning och metallvarutillverkning. Eftersom dessa företag har svarat för ca 60 % av antalet berörda personer har ungefär lika stor andel av det totala bidragsbeloppet gått till dessa branscher. Utbildningstiderna har varierat mycket starkt mellan företagen, från någon dag till sex månader. Den genomsnittliga utbildningstiden per deltagare uppgår till 171 timmar. Vad gäller utbildningens innehåll har fortbildning inom det egna yrkesområdet och utbildning för att klara näraliggande arbetsuppgifter varit vanligt förekommande. I de flesta läroplaner har också ingått utbildning i anledning av medbestämmandelagen. AMS framhåller att de lokala och centrala parterna har lämnat ett verksamt stöd vid genomförandet av utbildningarna. Detta har gjort att den delegering av beslutanderätten som AMS tidigt genomförde har underlättats.

Vad gäller övriga former av utbildning i företag konstaterar AMS att utbildning av redan anställda i samband med anställning av ersättare under

budgetåret har beviljats 50 företag för utbildning av 558 personer. 229 personer har fått arbete som ersättare och det totalt beviljade bidraget uppgår till 4,2 milj. kr. Att utbildningsformen ej utnyttjats i någon större omfattning torde enligt AMS kunna tillskrivas det konjunkturläge som förelegat. Företagen har inte varit beredda att nyanställa, då flertalet haft svårigheter att behålla redan anställd personal. Jämställdhetsbidrag har beviljats för utbildning av 229 personer vid 60 företag till en sammanlagd kostnad av 1,5 milj. kr. Bidrag till utbildning av svetsare och plåtslagare inom varvsindustrin har ej utnyttjats då intresse saknats från företagen.

I fråga om de olika formerna av utbildning i företag föreslår AMS följande förändringar. Regelsystemet måste förenklas eftersom det av många uppfattas som alltför komplicerat. Ett sätt att förenkla systemet är enligt AMS att införa enbart två bidragsnivåer, 15 och 20 kr. per timme. Vid utbildning med stöd av jämställdhetsbidrag föreslår styrelsen att bidrag utgår med 15 kr. per timme i samtliga län. Utbildning av personer med nedsatt arbetsförmåga blir ofta mer kostsam för företagen. Bidraget för utbildning av äldre och handikappade bör därför enligt AMS uppfattning i normalfallet utgå med 20 kr. per timme. Denna stödform behandlas närmare under anslaget C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning.

Utbildning vid risk för permittering och utbildning av anställd i samband med anställning av ersättare skall enligt gällande regler vara skild från produktionen. Med hänsyn bl. a. härtill och utbildningens användning i speciella konjunktursituationer bör bidraget enligt AMS ligga på en högre nivå än jämställdhetsbidraget och utgå med 20 kr. per timme. AMS föreslår vidare att denna ersättning bör gälla för hela utbildningstiden, dvs. högst 960 timmar. Styrelsen framhåller samtidigt att det i speciella konjunkturlägen kan bli nödvändigt att låta bidraget utgå med högre belopp än 20 kr. per timme. AMS pekar också på att det i nu gällande regler för utbildning i företag finns inskränkningar vad gäller bidrag till arbetsgivare inom statlig och kommunal förvaltning. Styrelsen föreslår att bidrag skall kunna utgå till kommunal verksamhet och statliga affärsdrivande verk.

Styrelsen räknar med att under innevarande budgetår kommer 130 000 personer att påbörja arbetsmarknadsutbildning, varav 60 000 i AMU-kurser och 42 000 i företag som alternativ till permittering. Antalet deltagare beräknas till ca 220 000 personer. För budgetåret 1978/79 beräknar styrelsen en nedgång i antalet deltagare till 135 000 personer. Minskningen faller helt på utbildning i företag. Uttryckt i antal påbörjade utbildningar räknar styrelsen med följande fördelning budgetåret 1978/79.

	Antal kursdeltagare	Proc. fördelning	Utbildning genomsnitt i veckor	Antal utbildningsveckor
SÖ:s särskilt anordnade kurser/AMU-kurser (exkl. anpassningskurser)	61 000	61	20	1 220 000
Företagsutbildning vid permitteringshot	10 000	10	8	80 000
Företagsutbildning, äldre, praktikanst., jämst.bidrag, "19-kronan"	2 000	2	13	26 000
Det reguljära utbildningsväsendet	20 000	20	32	640 000
Övriga kurser (korrespondenskurser, kurser i studieförb. regi m. fl.)	7 000	7	14	98 000
Summa	**100 000**	**100**	—	**2 064 000**

Enligt gällande regler får barntillsyn anordnas för den som inte kan få yrkesutbildning i sin hemkommun och därför genomgår arbetsmarknadsutbildning i annan kommun. AMS framhåller att i stora kommuner, främst i norrlandslänen, måste en del kursdeltagare trots att utbildningen bedrivs inom kommunen bo och studera utanför hemorten. Mot bakgrund härav föreslår styrelsen att barntillsyn får anordnas även i dessa fall. Vidare föreslår styrelsen att antalet platser utökas till 400 vilket ryms inom en kostnadsram av ca 2,5 milj. kr. Utgifterna för internatundervisning i svenska språket för finska ungdomar som skall feriearbeta i Sverige sommaren 1978 beräknas till 500 000 kr.

Skolöverstyrelsen framhåller att konjunkturläget under det gångna budgetåret har medfört att kapaciteten vid AMU-kurserna har tagits i anspråk på ett sätt som tidigare saknar motsvarighet. Den genomsnittliga beläggningen har varit 83 % mot 73 % för budgetåret 1975/76. Antalet kursstarter har uppgått till 600. För att öka beredskapen har förberedelser vidtagits för s. k. saxad undervisning. Ett annat sätt att öka utbildningskapaciteten är att köpa sådan hos företag. Denna möjlighet har utnyttjats i betydande omfattning under det budgetår som gått.

Även om den undervisning som ges vid AMU-kurser primärt syftar till en yrkesutbildning och därmed en arbetsplacering spelar arbetsmarknadsutbildningen enligt skolöverstyrelsen också en viktig utbildningspolitisk roll. Den motiverar många av deltagarna för fortsatta studier. Skolöverstyrelsen konstaterar också att andelen invandrare i arbetsmarknadsutbildningen har ökat markant under senare år. Medan ca 8 % av grundskolans elever utgörs av invandrarelever, uppgår invandrarnas andel av det totala antalet kursdeltagare i arbetsmarknadsutbildningen till ca 25 % och ca 50 språk finns representerade.

Inom skolöverstyrelsen pågår i samarbete med AMS ett rationaliseringsarbete i syfte att bl. a. delegera beslutanderätt till kursföreståndare. Vidare pågår försök med utvidgad information till blivande kursdeltagare för att underlätta deras val av utbildning. Efter utredningsarbete och remiss till

berörda instanser har skolöverstyrelsen och AMS träffat överenskommelse om att skolöverstyrelsen skall överta det elevsociala ansvaret vad gäller den kurativa verksamheten, hälsovården, administrationen av bostäder för kursdeltagare, kosthållet och fritidsverksamheten.

För budgetåret 1978/79 räknar skolöverstyrelsen med 83 000 deltagare i AMU-kurser, vilket beräknas kräva en utökning av utbildningskapaciteten med ca 2%. Kostnaderna beräknas till 771,4 milj. kr. vartill kommer 500 000 kr. för bidrag till vuxna svenska zigenare.

Med utgångspunkt från totalt 135 000 deltagare i arbetsmarknadsutbildning under budgetåret beräknar AMS och skolöverstyrelsen medelsbehovet till 2 179,5 milj. kr.

Föredraganden

Jag har tidigare framhållit den betydande roll arbetsmarknadsutbildningen haft i den arbetsmarknadspolitik som vi fört under de senaste åren. Arbetsmarknadsutbildningen har under budgetåret 1976/77 omfattat fler personer än vid något tidigare tillfälle. Av de 210 000 personer som deltagit i utbildningen har över hälften utbildats i företagen. Riksdagens beslut (prop. 1976/77: 65, AU 1976/77: 21, rskr 1976/77: 179) att från den 1 februari 1977 tillfälligt höja stödet till utbildning vid risk för permittering till 25 kr. per timme under 160 utbildningstimmar innebar ett definitivt genombrott för denna form av stöd i syfte att hålla sysselsättningen uppe. Över 100 000 personer har med hjälp av detta bidrag kunnat få utbildning i stället för att bli permitterade eller avskedade. Utbildningarnas inriktning har i företagen blivit delvis annorlunda än vad som gäller för reguljära AMU-kurser. Inslagen av medbestämmandeutbildning, studier av arbetsmiljöfrågor m. m. har varit vanliga.

Den tillfälliga förlängning och utvidgning av stödet vid risk för permittering som riksdagen nyligen beslutat innebär ytterligare kraftfulla insatser för att hålla tillbaka avskedanden och permitteringar. Genom att 25 kr. per timme under våren 1978 kan utgå i upptill 480 timmar för yrkesutbildning ges företagen ökade möjligheter att vidga den samlade yrkeskunnigheten och de anställda blir bättre rustade att klara nuvarande eller nya arbetsuppgifter.

Jag är övertygad om att vi under det gångna året hade tvingats möta en arbetslöshet av helt annan storleksordning om vi inte haft detta bidrag för utbildning i företagen. Åtskilliga anställda har kunnat stanna kvar på sina arbetsplatser i stället för att behöva söka nya arbeten. Att på det sätt som skett kunna stödja utbildning i företagen som ett alternativ till arbetsmarknadspolitiska insatser i övrigt anser jag mycket värdefullt. Även i framtiden kommer arbetsförmedlingarna att behöva ett instrument av detta slag för att redan i företagen kunna möta en hotande arbetslöshet. Av de studier som utredningen om företagsutbildningen (UFU) gjort av denna form av utbildning i företag framgår också att verksamheten har fungerat bra trots

att man i många företag haft mycket kort tid på sig att planera utbildningen.

Arbetsmarknadsutbildning i företag kan också ske med hjälp av andra stödformer än den jag nyss talat om. Sedan den 1 januari 1976 kan stöd utgå under 960 timmar till företag som utbildar redan anställda och samtidigt ger en arbetslös fast anställning. Bidragets storlek var ursprungligen 15 kr. per timme men höjdes fr. o. m. den 1 juli 1977 till 19 kr. per timme. Riksdagen har nyligen (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51) beslutat att tillfälligt under första halvåret 1978 höja detta bidrag till 25 kr. per timme. Denna stödform syftar till att stimulera företagen att tidigarelägga nyanställningar utan att företagen samtidigt behöver öka produktionen. När efterfrågan på företagets produkter eller tjänster stiger har man tillgång till både en välutbildad redan tidigare anställd och en nyanställd som hunnit lära sig arbetet. Eftersom denna stödform bygger på en positiv förväntan när det gäller efterfrågan på produkter eller tjänster har det svaga konjunkturläget inneburit att stödet utnyttjats i begränsad omfattning. Under budgetåret 1976/77 har 50 företag beviljats stöd för utbildning av 558 redan anställda samtidigt som 229 personer, i första hand ungdomar, fått arbete.

Sedan budgetåret 1974/75 kan, som försöksverksamhet, bidrag utgå till arbetsgivare som anställer och utbildar kvinnor resp. män till vissa yrken som domineras av motsatta könet, det s. k. jämställdhetsbidraget. Bidraget som ursprungligen var 5 kr. per timme har successivt höjts och utgår nu med 8 kr. per timme. I åtta län utgår ett högre bidrag på 14 kr. per timme och i dessa län kan bidrag utgå för flera yrken än i övriga län. Avsikten härmed är att få belyst vilken betydelse bidragets storlek har för att främja en jämnare personalrekrytering. Höjningen av jämställdhetsbidraget till 8 och 14 kr. per timme trädde i kraft i februari resp. maj 1977. De höjda bidragen har således gällt endast under en begränsad del av budgetåret. Under budgetåret 1976/77 fick 229 personer anställning och utbildning med stöd av jämställdhetsbidraget. Det är angeläget att denna utbildning får större omfattning. När försöken har bedrivits ännu en tid finns underlag för att bedöma hur det skall utformas för att bli effektivare. Information och andra insatser i anslutning till bidragsgivningen ger också effekter i form av ökad benägenhet hos arbetsgivare att anställa kvinnor och män för otraditionella arbetsuppgifter och hos de arbetssökande att välja sådana uppgifter. Jag har för avsikt att uppdra åt AMS och jämställdhetskommittén att inför nästkommande budgetbehandling komma in med en utvärdering av jämställdhetsbidraget och förslag om framtida åtgärder av denna karaktär. Intill dess förordar jag att försöksverksamheten får fortgå.

Den 1 januari 1976 infördes ett särskilt bidrag för utbildning av svetsare och plåtslagare inom varvsindustrin. Avsikten med bidraget var att under en försöksperiod om två år volymmässigt söka öka utbildningen av dessa yrkesgrupper för att motverka den brist på yrkeskunnig personal som då

förelåg. Under försöksperioden har inte någon ansökan om bidrag lämnats in. Jag har därför inte funnit anledning föreslå någon förlängning av försöksperioden. Stödformen upphör den 31 december 1977.

AMS har föreslagit vissa förändringar av de bidragsnivåer som gäller för utbildning i företagen. Styrelsens förslag syftar till en förenkling av regelsystemet genom en koncentration till två bidragsnivåer, 15 resp. 20 kr. per timme. Jag finner AMS målsättning att förenkla regelsystemet lovvärd. Alla möjligheter att åstadkomma förenklingar och därmed öka möjligheten till lättillgänglig information om stödformerna bör tas tillvara. Emellertid är jag inte beredd att nu föreslå förändringar i bidragsnivåerna. De tillfälliga höjningar riksdagen nyligen beslutat gäller t. o. m. den 30 juni 1978. Jag vill närmare avvakta utvecklingen på arbetsmarknaden under våren 1978 innan jag tar ställning till fortsatt tillfälliga eller permanenta förändringar av bidragsnivåerna. AMS har också tagit upp frågan om bidrag till utbildning hos statliga affärsdrivande verk och kommunala bolag o. dyl. Jag vill i anledning härav framhålla att nuvarande regler inte lägger hinder i vägen för att bevilja bidrag annat än när det gäller statliga och kommunala myndigheter.

För budgetåret 1978/79 räknar AMS med att 135 000 personer kommer att delta i arbetsmarknadsutbildning. Det är ett betydligt lägre antal än vad som gällt för budgetåret 1976/77. Nedgången faller helt och hållet på utbildning i företagen. Jag har inget att erinra mot styrelsens beräkning av antalet deltagare, men vill liksom styrelsen framhålla svårigheterna att bedöma behovet av utbildning i företagen. AMS har i likhet med föregående år anhållit att få bestrida kostnaderna för barntillsynsplats inte endast för elever inom arbetsmarknadsutbildningen som utbildas utom sin hemkommun utan också i vissa fall för elever som utbildas inom hemkommunen men utom hemorten. Som jag tidigare framhållit är det kommunerna som har skyldighet att ordna barntillsyn för sina invånare och jag kan därför inte heller nu tillstyrka förslaget. I fråga om barntillsynen föreslår AMS vidare att antalet platser som arbetsmarknadsverket får bekosta i samband med arbetsmarknadsutbildning utökas från 200 till 400 platser. Under de senaste åren har platsutnyttjandet legat på 150–175 platser. Av de uppgifter som föreligger för budgetåret 1976/77 framgår att utnyttjandet legat på ca 170 platser. Att mot denna bakgrund nu höja antalet platser anser jag inte motiverat. När det gäller styrelsens förslag i fråga om finska ungdomar som skall feriearbeta i Sverige och skolöverstyrelsens förslag om bidrag till svenska zigenare har jag inga erinringar.

Inom arbetsmarknadsutbildningen har sedan 1966 även icke arbetslösa kunnat få utbildning till vissa yrken med påtaglig brist på yrkesutbildade, s. k. bristyrkesutbildning. Verksamheten har alltsedan starten bedrivits som försöksverksamhet. De yrken som skall betecknas som bristyrken fastställs av regeringen efter förslag av AMS som i samarbete med arbetsmarknadens parter och berörda myndigheter prövar vilka yrken som bör

betecknas som bristyrken. Under de första budgetåren var omfattningen av bristyrkesutbildningen relativt liten. Budgetåret 1970/71 skedde en väsentlig ökning. Ca 1 900 personer påbörjade då bristyrkesutbildning. Under budgetåret 1976/77 påbörjade 6 133 personer sådan utbildning. Under de år som bristyrkesutbildningen har bedrivits har antalet sådana utbildningar ökat. Vid starten fanns 26 utbildningar inom sex yrkesområden. F. n. finns 108 läroplaner inriktade mot ca 80 individuella yrken inom 16 yrkesområden. Vilka yrken som är att betrakta som bristyrken varierar över tiden och bristyrkesutbildningens utbud måste anpassas härtill. Detta belyses av att 18 utbildningar inom fem yrkesområden utgått som bristyrken under försöksperioden.

Enligt min mening har bristyrkesutbildningen väsentlig betydelse både för tillgången på yrkesutbildad personal och för den enskildes möjligheter att utbilda sig till ett yrke som kan ge en trygg anställning. De erfarenheter som har vunnits under försöksperioden har visat att bristyrkesutbildningen bör vara ett permanent inslag inom arbetsmarknadsutbildningen. Eftersom AMS förslag till bristyrken i allmänhet inte skiljt sig från den bedömning regeringen haft har jag för avsikt att senare föreslå regeringen att AMS i samråd med parterna och berörda myndigheter får fastställa bristyrken på högst gymnasienivå.

Trots omfattande informationsinsatser från bl. a arbetsmarknadsmyndigheterna väljer såväl män som kvinnor fortfarande i stor utsträckning yrke och yrkesutbildning på ett könsmässigt traditionellt sätt. Inom t. ex. arbetsmarknadsutbildningen går endast 2 % av männen i utbildning inom hälso- och sjukvård medan 19 % av kvinnorna valt sådana utbildningar. Genom bristyrkesutbildningen kan män och kvinnor som har en anställning utbilda sig till ett nytt yrke och då också till ett könsmässigt otraditionellt sådant. Även vissa arbetsmarknadsutbildningar som leder fram till yrken som inte betecknas som bristyrken kan emellertid vara intressanta från jämställdhetssynpunkt. Om t. ex. kvinnor med typiskt kvinnoarbete skulle vilja satsa på en sådan utbildning, kan de inte komma i fråga så länge de inte är eller riskerar att bli arbetslösa. För att ge kvinnor resp. män vidgade möjligheter att utbilda sig för annat yrke förordar jag att begränsade försök inleds med att bereda kvinnor resp. män som redan har en anställning arbetsmarknadsutbildning vid AMU-kurser till yrken som domineras av det motsatta könet även om det är fråga om en utbildning till ett yrke som inte är ett bristyrke.

Genom beslut vid riksmöte i december 1977 (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51) har stimulansbidraget höjts från 10 till 15 kr. per dag från den 1 januari 1978. Som jag förut har nämnt har arbetslöshetskassornas samorganisation nyligen kommit in med en framställning om utökning av antalet dagpenningklasser i arbetslöshetsförsäkringen. En förändring av dagpenningen inom försäkringen kan komma att påverka nivån på dagpenningen inom utbildningsbidragen. Jag återkommer till denna frå-

ga, liksom till stimulansbidragets nivå efter den 1 juli 1978, i samband med min anmälan under år 1978 av arbetslöshetskassornas samorganisations framställning. I samband därmed kommer jag att föreslå en höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) från 55 till 65 kr. per dag. Detta innebär en samtidig höjning av dagpenningen inom utbildningsbidraget till 65 kr. per dag för elever under 20 år som beviljas arbetsmarknadsutbildning och eljest är berättigade till KAS.

Riksförsäkringsverket har i en särskild utredning lämnat förslag om ersättning vid sjukdom för bl. a. dem som deltar i arbetsmarknadsutbildning. Förslaget som berör även andra ersättningar än utbildningsbidragen inrymmer vissa praktiska och principiella problem och fordrar därför ytterligare beredning i regeringskansliet.

I regeringens förslag (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51) om särskilda åtgärder för att främja sysselsättningen under vinterhalvåret 1977/78 redovisade jag ett medelsbehov för arbetsmarknadsutbildningen på 450 milj. kr. utöver vad som för budgetåret anvisats och vad som kan beräknas inflyta i form av arbetsgivaravgifter. För budgetåret 1978/79 räknar jag med att de totala utgifterna för arbetsmarknadsutbildningen inkl. förvaltningskostnader kommer att uppgå till 2 192 milj.kr. I form av arbetsgivaravgifter kan 770 milj. kr. beräknas inflyta. Att finansiera över anslaget återstår således 1 422 milj.kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den ändring i fråga om rätten till arbetsmarknadsutbildning som jag har förordat i syfte att öka jämställdheten mellan kvinnor och män,
2. bemyndiga regeringen att intill utgången av budgetåret 1978/79 förlänga försöksverksamheten med bidrag till arbetsgivare som anställer och utbildar kvinnor resp. män för yrken som domineras av motsatt kön,
3. till *Bidrag till arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 421 550 000 kr.

B 3. Sysselsättningsskapande åtgärder

1976/77	Utgift	2 000 652 000	Reservation	1 257 216 881
1977/78	Anslag	1 320 700 000		
1978/79	Förslag	1 692 400 000		

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder utom delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder består av delprogrammen Allmänna beredskapsarbeten, Särskilda beredskapsarbeten, Industribeställningar, Detaljplaneringsbidrag, Investeringsfondsärenden och Stöd till lageruppbyggnad. Sistnämnda delprogram behandlas under anslaget B 4. Stöd till lageruppbyggnad.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Allmänna beredskapsarbeten	787 741 000	600 000 000	–	+ 270 000 000
Särskilda beredskapsarbeten	990 522 000	650 000 000	+250 000 000	+100 000 000
Industribeställningar	174 304 000	10 000 000	–	–
Detaljplaneringsbidrag	29 348 000	40 000 000	+ 10 000 000	–
Förvaltningskostnader	18 737 000	20 700 000	+ 300 000	+ 1 700 000
	2 000 652 000	**1 320 700 000**	**+260 300 000**	**+371 700 000**

Delprogrammet Allmänna beredskapsarbeten omfattar statliga beredskapsarbeten i den mån de inte är särskilt avsedda för svårplacerad arbetskraft samt statsbidrag till motsvarande kommunala och enskilda arbeten, ävensom statligt stöd till tidsbegränsad fortsatt drift vid nedläggningshotade företag. Delprogrammet Särskilda beredskapsarbeten omfattar motsvarande arbeten för svårplacerade. Bestämmelser om beredskapsarbeten återfinns i arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368, omtryckt 1977: 141) och om företagsstöd i kungörelsen (1972: 302) om statsbidrag i vissa fall till nedläggningshotade företag (ändrad 1974: 370).

Under delprogrammen Industribeställningar och Detaljplaneringsbidrag faller kostnader för statliga industribeställningar som läggs ut av sysselsättningsskäl samt kostnader för projektering av vissa allmänna arbeten i syfte att öka beredskapen mot arbetslöshet.

Delprogrammet Investeringsfondsärenden belastas av administrationskostnader, vilka ingår i förvaltningskostnaderna.

AMS

Allmänna beredskapsarbeten. För budgetåret 1976/77 anvisades till allmänna beredskapsarbeten 650 milj. kr. på statsbudgeten samt 575 milj. kr. på tilläggsbudget III, sammanlagt 1 225 milj. kr.

De allmänna och särskilda beredskapsarbetenas fördelning på olika ändamål har under senare år utvecklats på sätt som framgår av följande tabell.

Sysselsättningsdagar i allmänna (A) och särskilda (S) beredskapsarbeten (1 000-tal)

Ändamål och slag av arbete		Budgetår 1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Vägarbeten	A	694	406	169	252	204
	S	293	316	246	351	279
Skogsvård	A	77	15	12	13	12
	S	874	832	612	706	635
Husbyggnad	A	488	202	118	85	62
	S	421	298	139	120	89
Vatten och	A	288	197	96	89	54
avloppsarbeten	S	299	253	193	235	246
Tjänstesektorn	A	968	979	409	1 199	2 200
	S	17	26	28	21	15
Industriella	A	—	—	—	—	—
arbeten	S	375	412	397	366	380
Övriga arb.	A	487	324	123	223	914
	S	1 419	1 288	1 037	1 095	1 057
Summa	A	**3 002**	**2 123**	**927**	**1 861**	**3 446**
	S	**3 698**	**3 425**	**2 652**	**2 894**	**2 701**

Antalet sysselsättningsdagar och kostnader för olika slags allmänna beredskapsarbeten under det senaste budgetåret framgår av följande tabell.

Sysselsättningsdagar och kostnader vid olika slags allmänna beredskapsarbeten under budgetåret 1976/77

Ändamål	Sysselsättn.-dagar 1 000-tal	Nedlagda kostn. i milj. kr.		Kostn. per sysselsättn.dag i kr.	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
Vägar	204	199,5	189,5	978	929
Vatten och avlopp	54	56,7	18,9	1 047	348
Husbyggnad	62	87,9	35,1	1 414	565
Skogsvård	12	3,5	3,1	294	258
Natur- och landskapsvård	99	42,6	36,4	429	366
Kulturminnesvård[1]	5	1,8	1,7	398	373
Militära arbeten	3	0,8	0,8	335	335
Turism och fritid	10	10,5	4,1	1 095	425
Tjänster och vård	2 200	477,9	351,3	217	160
Övrigt	797	180,4	85,2	226	107
Summa	**3 446**	**1 061,7**	**726,1**	**308**	**211**
Därav:					
Statliga arbeten	922	392,7	376,2	426	408
Kommunala arb.	1 789	539,2	296,1	301	165
Enskilda arbeten	735	129,8	53,8	176	73

[1] Objekt av kulturhistorisk karaktär kan ingå även i andra ändamålsgrupper, företrädesvis husbyggnad.

Det försämrade sysselsättningsläget medförde att volymen allmänna beredskapsarbeten under budgetåret 1976/77 ökade till ca 3,5 milj. sysselsättningsdagar mot ca 0,9 milj. 1974/75 och ca 1,9 milj. 1975/76. Huvuddelen av ökningen avsåg tjänste- och vårdsektorerna. Beredskapsarbetena inom dessa sektorer har tillkommit och utvecklats under 1970-talet.

För ungdomar har praktikarbete sedan ett par år anordnats hos statliga myndigheter och institutioner. För ungdomar under 20 år som saknar arbetslivserfarenhet har dessutom sedan år 1976 ordnats enskilda beredskapsarbeten hos företag och organisationer. Under 1976/77 var i medeltal 13 300 ungdomar per månad sysselsatta i skilda typer av beredskapsarbeten. Som mest var 17 000 ungdomar sysselsatta (maj 1977).

Av den nyss redovisade tabellen där antalet sysselsättningsdagar under den senaste femårsperioden i allmänna beredskapsarbeten fördelats på ändamålsgrupper, framgår att tjänste- och vårdsektorerna under 1976/77 svarade för ca 64 % av den totala sysselsättningen. Resterande 36 % utgör byggnads- och anläggningsarbeten, skogs- och naturvårdsarbeten samt övriga arbeten. En fortsatt bättre anpassning av arbetena till arbetslöshetens struktur har därmed skett.

Antalet anvisade arbetslösa vid beredskapsarbeten och deras ålders- och könsfördelning vid mitten av vissa månader.

År Månad	Antal totalt – män – kvinnor	Allmänna beredskapsarbeten			Särskilda beredskapsarbeten		
		Antal anvisade arbetslösa	Därav %		Antal anvisade arbetslösa	Därav %	
			45 år och äldre	24 år och yngre		45 år och äldre	24 år och yngre
1975							
Feb.	Totalt	3 672	25,1	43,9	10 586	61,9	9,4
	– män	2 079	38,1	29,0	9 455	61,2	9,3
	– kvinnor	1 593	8,1	63,5	1 131	67,3	10,4
Maj	Totalt	4 023	24,3	47,8	11 127	60,4	10,9
	– män	2 487	36,0	35,2	9 865	59,9	10,6
	– kvinnor	1 536	5,6	68,1	1 262	64,4	13,3
Aug.	Totalt	810	50,6	26,5	8 063	61,9	8,5
	– män	672	59,0	18,6	6 922	60,5	8,7
	– kvinnor	138	9,4	65,2	1 141	70,6	6,8
Nov.	Totalt	3 183	17,3	60,8	10 179	58,1	10,6
	– män	1 658	27,0	51,0	8 949	56,8	10,9
	kvinnor	1 525	6,8	71,5	1 230	67,0	8,8
1976							
Feb.	Totalt	8 308	12,2	69,9	11 269	57,0	11,4
	– män	4 353	20,4	57,8	10 018	56,2	11,1
	– kvinnor	3 955	3,3	83,3	1 251	63,7	13,4
Maj	Totalt	13 793	8,8	75,5	12 232	56,9	11,4
	– män	7 056	14,8	66,3	10 945	56,2	11,0
	– kvinnor	6 737	2,7	85,2	1 287	62,3	14,8
Aug.	Totalt	7 247	7,6	83,2	7 784	59,6	9,4
	– män	4 286	12,0	77,2	6 686	58,4	9,5
	– kvinnor	2 961	1,5	92,0	1 098	66,7	8,5
Nov.	Totalt	15 615	4,1	86,9	9 830	54,9	10,9
	– män	7 775	6,3	84,2	8 635	53,7	10,8
	– kvinnor	7 840	1,9	89,7	1 195	63,3	11,5
1977							
Feb.	Totalt	14 694	5,4	84,6	10 413	55,0	10,9
	– män	6 758	9,9	78,0	9 170	53,6	10,7
	– kvinnor	7 936	1,6	90,2	1 243	65,5	12,0
Maj	Totalt	17 700	4,5	85,6	11 093	53,0	12,4
	män	8 325	7,8	80,7	9 860	51,7	12,3
	– kvinnor	9 375	1,6	90,0	1 233	63,7	13,1

AMS räknar med en fortsatt ökning av beredskapsarbeten inom tjänstesektorn, huvudsakligen vård och administration. Äldre och arbetshandikappade, som vid strukturförändringar drabbas av arbetslöshet, har svårt att på nytt få arbete på öppna marknaden. Ett fortsatt behov av sysselsättningsskapande åtgärder föreligger därför för dessa arbetssökande. Även för andra arbetstagare kommer det att finnas behov att anordna beredskapsarbeten på grund av säsongsvängningar i efterfrågan på arbetskraft, regionala svårigheter på arbetsmarknaden eller strukturella förändringar i näringslivet. Dessa förhållanden gör det nödvändigt att också fortsättningsvis driva beredskapsarbeten inom vissa områden och under vissa tider.

Under senare år har i sysselsättningsstödjande syfte tidigareläggning av byggnads- och anläggningsarbeten medgivits för vissa statsmyndigheter. Dessa arbeten har finansierats genom utökning av myndigheternas ordinarie anslag.

Efter förslag av AMS bör även i fortsättningen, efter utredning och förslag i varje enskilt fall, medel ställas till vederbörande myndigheters förfogande för att användas i sysselsättningsstödjande syfte.

Behovet av allmänna beredskapsarbeten är beroende av utvecklingen på arbetsmarknaden med dess förändringar och därav följande krav på omedelbara sysselsättningsskapande åtgärder. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma utvecklingen föreslås en medelstilldelning för allmänna beredskapsarbeten motsvarande 2 milj. sysselsättningsdagar under budgetåret 1978/79 och en genomsnittlig bidragskostnad per sysselsättningsdag av 300 kr. Denna volym ligger under genomsnittet för den senaste femårsperioden och får betraktas som ett lägsta tal för behovet att anordna allmänna beredskapsarbeten. Dagsverkskostnaden har beräknats med hänsyn till den omstrukturering mot mera dagsverksbilliga arbeten som har skett under senare år. I detta sammanhang erinrar AMS om det förslag till ändrade statsbidragsgrunder som avgavs i anslutning till föregående års anslagsframställning. En ändring i den föreslagna riktningen skulle enligt AMS verksamt underlätta en fortsatt omstrukturering och anpassning av beredskapsarbetena till de aktuella behoven på arbetsmarknaden. Styrelsen måste i likhet med tidigare år kunna anvisas ytterligare medel på tilläggsbudget om arbetsmarknadsläget så fordrar. Den under senare år gällande finansfullmakten för regeringen har i detta sammanhang visat sig fylla en viktig funktion.

Särskilda beredskapsarbeten

Under budgetåret 1976/77 anvisades till särskilda beredskapsarbeten 550 milj. kr. på statsbudgeten och 250 milj. kr. på tilläggsbudget III, dvs. sammanlagt 800 milj. kr. Antalet sysselsättningsdagar och kostnader vid olika slag av arbeten framgår av följande sammanställning.

Sysselsättningsdagar och kostnader vid olika slags särskilda beredskapsarbeten under budgetåret 1976/77.

Ändamål	Tusental sysselsättningsdagar	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Kostnad per sysselsättningsdag (kr.)	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
Vägar	279	238,1	217,2	853	778
Vatten och avlopp	246	224,9	78,4	914	319
Husbyggnad	89	91,1	39,4	1 019	441
Skogsvård	635	253,4	187,0	399	294
Natur- och landskapsvård	151	64,5	59,7	428	396
Kulturminnesvård[1]	71	34,1	27,5	479	386
Militära arbeten	26	13,4	13,0	511	494
Turism och fritid	31	22,1	10,9	722	356
Industriella beredskapsarbeten	380	190,6	80,2	502	211
Tjänster och vård	15	6,4	5,2	431	353
Övrigt	778	276,6	144,0	356	185
Summa	**2 701**	**1 415,2**	**862,5**	**524**	**319**
Därav:					
Statliga arbeten	1 659	841,9	645,4	508	389
Kommunala arbeten	1 002	543,3	201,4	542	201
Enskilda arbeten	40	30,0	15,7	744	388

[1] Objekt av kulturhistorisk karaktär kan även ingå i andra ändamålsgrupper, företrädesvis husbyggnad.

Antalet sysselsättningsdagar i särskilda beredskapsarbeten minskade under budgetåret 1976/77 till ca 2,7 milj. från ca 2,9 milj. året innan. Den relativa fördelningen på skilda sektorer har dock inte förändrats nämnvärt.

Sysselsättningsminskning noteras även för de industriella beredskapsarbetena. F. n. bedrivs sådana arbeten vid 46 arbetsställen i landet. Totalt sysselsattes 1 493 anvisade vid slutet av budgetåret 1976/77.

Vid de särskilda beredskapsarbetena sysselsätts till ca 70 % äldre och/eller lokalt bunden arbetskraft. Dessutom sysselsätts vid AMS arbetsplatser för specialanvisad arbetskraft personer med olika slag av socialmedicinska eller psykiska arbetshandikapp.

AMS bedömer behovet av särskilda beredskapsarbeten till 2,2 milj. sysselsättningsdagar under budgetåret 1978/79. Vid en medelkostnad per sysselsättningsdag om 410 kr. behövs 900 milj. kr. för ändamålet. Den högre dagsverkskostnaden för särskilda beredskapsarbeten jämfört med den för allmänna beredskapsarbeten beror bl. a. på de begränsade möjligheterna att sysselsätta anvisade i dagsverksbilliga arbeten inom vård och administration. Kostnaderna för etableringen av fredsförbandet i Arvidsjaur belastar dessutom anslaget liksom kostnaden för personal och förläggningar vid de s. k. specialarbetsplatserna.

AMS har under anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning pekat på behovet av särskilda beredskapsarbeten för arbetshandikappade och föreslår att som en utveckling av de särskilda beredskapsarbetena en en-

skild utplacering av handikappade i form av beredskapsarbete hos kommunala och statliga myndigheter får ske. Med hänsyn till utplaceringens syfte föreslår AMS att statsbidrag till kommun får utgå med 75 % av de totala lönekostnaderna och med hela kostnaden för statligt beredskapsarbete.

Förslag rörande nytt statsbidragssystem för kommunala beredskapsarbeten.

I anslagsframställningen för budgetåret 1977/78 framförde AMS förslag till förändring av reglerna för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten. Förslaget, jämte däröver avgivna remissyttranden, återgavs i budgetpropositionen (1976/77: 100, bil. 15, AU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 181). I samband härmed anmäldes att frågan om ändring av statsbidragsreglerna skulle beredas ytterligare inom arbetsmarknadsdepartementet. Därvid skulle också prövas de framtida kriterierna för val av sysselsättningsobjekt och de organisatoriska konsekvenser ändrade regler för bidraget skulle kunna medföra.

Dessa frågor har beretts av en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet, i vilken även ingått företrädare för budget-, industri- och kommundepartementen samt för AMS och sysselsättningsutredningen. Arbetsgruppen har redovisat sitt arbete i departementspromemorian (Ds A 1977: 8) Förslag rörande nytt statsbidragssystem för kommunala beredskapsarbeten. Promemorian har remitterats till AMS som efter beslut i plenum avgivit yttrande den 25 november 1977. Promemorian och AMS yttrande redovisas i det följande.

Departementspromemorian (Ds A 1977: 8) Förslag rörande nytt statsbidragssystem för kommunala beredskapsarbeten.

Huvudsyftet med statsbidraget till kommunala beredskapsarbeten är enligt arbetsgruppen att göra det ekonomiskt fördelaktigt och möjligt för kommunerna och landstingskommunerna att skapa sådan extra sysselsättning som svarar mot de arbetsmarknadspolitiska behoven. Inom ramen för detta övergripande mål har arbetsgruppen ställt upp följande delmål för en omkonstruktion av statsbidraget.

1. Bidraget skall stimulera till anordnande av och planering för beredskapsarbeten som svarar mot arbetslöshetsstrukturen. Detta innebär med hänsyn till den nuvarande arbetsmarknadssituationen att normalbidraget i högre grad än f. n. bör gynna arbeten som kan ge sysselsättning åt bl. a. kvinnor och ungdomar.

2. Bidraget skall premiera arbeten med låga kostnader i förhållande till den eftersträvade sysselsättningseffekten. Detta kan ske genom en relativ premiering av arbeten med låga kostnader utöver de som är bundna till själva sysselsättningen, dvs. arbetsintensiva objekt. Det kan också ske genom en relativ premiering av arbeten med hög andel anvisade.

3. Bidragssystemet bör utformas på ett sådant sätt att handläggningen av

beredskapsarbetsärendena blir enkel. Arbetsmarknadsverkets granskning och uppföljning bör begränsas till sysselsättningsaspekterna.

Bidragets konstruktion

Arbetsgruppen har i sina överväganden om ny bidragskonstruktion utgått från AMS förslag och de synpunkter på detta som framkommit i remissbehandlingen.

Enligt AMS förslag skulle bidraget utgå som en andel av de totala kostnaderna för ett objekt. Andelen föreslogs variera med typ av arbete (investeringsarbete och övriga) samt med hänsyn till konjunkturläge och geografiskt område. Dessa procentsatser skulle kompletteras med fasta högstbelopp per dagsverke. Även högstbeloppen skulle varieras med hänsyn till typ av arbete och dessutom kunna jämkas i olika konjunkturlägen och för olika geografiska områden.

Enligt arbetsgruppens bedömning skulle den av AMS föreslagna konstruktionen medföra en press på kommunerna att iaktta en viss återhållsamhet i fråga om dagsverkskostnader. Objekt med dagsverkskostnader över de fasta högstbeloppen skulle ge allt lägre statsbidragsandel ju mer dessa högstbelopp överskrids och därmed bli mindre attraktiva för kommunerna. AMS förslag skulle emellertid inte premiera objekt med dagsverkskostnader som är lägre än det fasta högstbeloppet. Eftersom bidraget föreslås relaterat endast till de totala kostnaderna skulle systemet inte heller medföra något incitament att ta fram arbeten med hög andel anvisad arbetskraft.

Som AMS framhållit och som särskilt understrukits av ett flertal remissinstanser måste i ett system med fasta högstbelopp dessa fortlöpande anpassas till löneutvecklingen i samhället. Sådana krav på ofta återkommande omprövningar av högstbeloppen medför enligt arbetsgruppens bedömning administrativa nackdelar. Dessutom skulle förväntningar om stegvisa uppjusteringar av högstbeloppen på ett negativt sätt kunna påverka möjligheterna att snabbt få igång arbeten, eftersom det i allmänhet skulle löna sig för kommunerna att skjuta på igångsättningen till tidpunkten för en sådan uppjustering.

Behovet av enklare handläggning och en klarare anknytning till sysselsättningseffekten har påtalats av flera remissinstanser. Härvid har bl. a. förespråkats en ren löneanknytning av bidragen. Enligt arbetsgruppens bedömning skulle en sådan anknytning medföra stora principiella fördelar.

Bidraget skulle sättas i direkt relation till den uppnådda sysselsättningseffekten. Kostnader utöver lön skulle för arbetsmarknadsverkets vidkommande bli ointressanta och handläggningen därigenom kunna förenklas.

En ren löneanknytning av bidraget skulle emellertid också medföra vissa problem. För att göra bidraget tillräckligt attraktivt i fråga om investeringsarbeten måste lönebidraget differentieras och sättas avsevärt högre än de faktiska lönekostnaderna. Detta skulle i sin tur medföra behov av nog-

grann kontroll av antalet sysselsatta vid sådana arbeten, eftersom kommunen skulle "tjäna på" att ha personal anställd utöver en erforderlig arbetsstyrka.

De här berörda förhållandena talar enligt arbetsgruppen för en konstruktion där bidraget delas upp på ett *grundbidrag* som utgår för alla typer av arbeten och som är direkt knutet till sysselsättningseffekten, och ett *tilläggsbidrag*, som utgår enbart för investeringsarbeten.

Grundbidraget föreslås utgå som en fast andel av lönekostnaderna inkl. sociala kostnader för *anvisad* arbetskraft, lika för alla typer av arbeten. Kommunen får därigenom ersättning i direkt proportion till det man presterar i form av "extra" sysselsättning för arbetslösa. En sådan konstruktion bör enligt arbetsgruppen stimulera kommunerna och landstingskommunerna att anordna arbeten med en i förhållande till kostnaderna hög andel anvisad arbetskraft. Genom att bidrag utgår i relation till lönekostnaderna får man också en enkel indexanknytning till kostnadsutvecklingen.

Tilläggsbidraget föreslås utgå som en fast andel av de kostnader för ett investeringsarbete som återstår för kommunen sedan grundbidraget räknats bort. Avsikten med tilläggsbidraget är att det skall täcka de merkostnader kommunen belastas med genom att tidigarelägga ett objekt. Av administrativa skäl är det olämpligt att beräkna dessa kostnader för varje enskilt objekt. Arbetsgruppen finner det rimligt att schablonmässigt fastställa tilläggsbidraget så att det täcker ränteutgifterna för kommunens återstående kostnader under ungefär två år.

Genom den föreslagna konstruktionen ges kommunerna möjligheter att tidigarelägga även objekt med hög kostnad per anvisad arbetslös, i den mån detta är önskvärt från sysselsättningssynpunkt. Kommunen garanteras alltid ett visst minimibidrag, som genom tilläggsbidraget är knutet till kommunens totala kostnader. Genom grundbidragets anknytning till lönekostnaderna kommer samtidigt statsbidraget för ett objekt att bli högre, ju större andel lönen för anvisade utgör av de totala kostnaderna. Arbetsgruppen anser att detta förhållande bör stimulera kommunerna att även inom investeringssektorn ta fram objekt som kan sysselsätta en hög andel anvisade arbetslösa.

Bidragets nivå

Ett av delmålen för övergång till ett nytt system är att få fram dagsverksbilligare arbeten. Kommunerna bör genom ett nytt bidragssystem stimuleras till och se klara fördelar i att anordna billigare arbeten. Arbetsgruppen anser det dock vara viktigt att kommunerna ges möjlighet till en successiv förskjutning mot billigare arbeten. Vid övergång till ett nytt system bör bidragsnivån därför fastställas så att kommunerna med oförändrad struktur på beredskapsarbetena erhåller ungefär samma totala kompensation som i nuvarande system. Detta kan åstadkommas genom att objekt med relativt sett låga dagsverkskostnader överkompenseras och objekt med relativt

sett höga dagsverkskostnader underkompenseras i jämförelse med nuvarande bidragssystem.

Arbetsgruppen föreslår att normalnivån för grundbidraget sätts till 75 % av lönekostnaderna, inkl. sociala avgifter, för anvisade. Enligt arbetsgruppens beräkningar skulle detta ge en ungefärlig kostnadstäckning på mellan 50 och 60 % för olika typer av arbeten utanför investeringssektorn. Liksom f. n. bör det vara möjligt att jämka bidragsnivån t. ex. vid långvariga lågkonjunkturer med stort behov av extraordinär sysselsättning eller för arbetslösa med arbetshandikapp. Grundbidraget bör dock aldrig överstiga 90 % av hela lönekostnaden för anvisade.

För investeringsarbetena skulle ett *grundbidrag* på 75 % av lönekostnaderna ge i genomsnitt 10 % kostnadstäckning. Till detta kommer det *tilläggsbidrag* som för investeringsarbeten föreslås utgå i relation till kommunens återstående kostnader (kostnader utöver grundbidraget) för ett objekt. Arbetsgruppen föreslår att tilläggsbidraget sätts till 20 % av återstående kostnader. Tillsammans med grundbidraget ger detta för investeringsarbeten genomsnittligt en kostnadstäckning av ca 28 % mot nuvarande normalbidrag på 33 %.

Tilläggsbidraget föreslås, i likhet med nuvarande statsbidrag, kunna höjas i områden med hög och långvarig arbetslöshet samt sjunkande befolkningstal. I dag utgår höjt bidrag med 40 resp. 50 % av totalkostnaden. Ungefär samma spännvidd i totalkostnadstäckning för investeringsarbeten erhålles med det föreslagna systemet vid ett förhöjt tilläggsbidrag på upp till 40 % av återstående kostnader.

Organisatoriska konsekvenser

I arbetsgruppens uppgifter har ingått att belysa de organisatoriska konsekvenserna av de förslag som gruppen presenterar rörande statsbidragskonstruktionen. Arbetsgruppens förslag innebär, när det gäller arbeten utanför investeringssektorn, att den granskning som i nuvarande system görs av kostnader utöver lönekostnaderna bortfaller. Med hänsyn till den relativt enkla handläggningsordning som redan med nuvarande system tillämpas för dessa arbeten kommer emellertid det föreslagna systemet knappast att medföra något större behov av organisatoriska förändringar. Arbetsgruppens förslag kommer inte heller i fråga om investeringsarbetena att medföra något automatiskt bortfall av administrativa rutiner.

Arbetsgruppen vill emellertid framhålla att en övergång till det föreslagna systemet inte heller försämrar möjligheterna till administrativa förenklingar. Inom AMS avser man att, i anslutning till ett införande av nytt bidragssystem, företa en översyn av handläggningsrutiner, blankettmaterial etc. i syfte att få fram en smidigare administrativ behandling av beredskapsarbetsärenden på framför allt investeringssidan. Arbetsgruppen förutsätter att även de organisatoriska konsekvenserna av det föreslagna bidragssystemet beaktas i detta översynsarbete.

Kriterier för beredskapsarbeten

Enligt arbetsmarknadskungörelsen (78 §) skall som beredskapsarbete utväljas arbete som beräknas bli utfört under den närmaste tiden även om inte arbetslöshet råder. AMS anmälde i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 att denna formulering inte alltid svarar mot den tillämpning av beredskapsarbetena som f. n. sker med statsmakternas godkännande.

Så har t. ex. statsbidraget i vissa fall utnyttjats för investeringar, som med tanke på kommunernas ekonomiska läge knappast skulle ha kommit till utförande utan statsbidrag. AMS påtalar vidare att formuleringen i författningstexten främst tar sikte på investeringsarbeten. När det gäller arbeten inom administration och service är det svårt att avgöra vilka arbeten som skulle blivit utförda under den närmaste tiden. Inte heller de industriella beredskapsarbetena kan sägas svara mot det i kungörelsen angivna kriteriet.

Arbetsgruppen anser att en strikt tillämpning av det i kungörelsen angivna kriteriet skulle begränsa möjligheterna att bereda arbetslösa sysselsättning i beredskapsarbete. Även om formuleringen i författningstexten i praktiken inte förhindrat en anpassning av beredskapsarbetena till de successivt förändrade förhållandena på arbetsmarknaden, bör reglerna avstämmas så att de svarar mot ett av statsmakterna avsett utnyttjande av beredskapsarbetena.

Den aktuella formuleringen i författningstexten är avsedd att garantera att den verksamhet som utförs i form av beredskapsarbete har hög angelägenhetsgrad. Detta angelägenhetskrav blir emellertid enligt arbetsgruppens mening automatiskt tillgodosett genom ett bidragssystem där den, för vars räkning arbetet utförs, själv svarar för en betydande del av kostnaderna. Några särskilda kriterier för att tillgodose angelägenhetskravet synes därför inte vara nödvändigt att ange i arbetsmarknadskungörelsen.

Arbetsgruppen framhåller att det är viktigt att beredskapsarbetena medför en utökning av verksamheten och att bidragen inte utnyttjas för att hålla igång ordinarie verksamhet till en reducerad kostnad. Det innebär att till beredskapsarbete endast bör utväljas sådant arbete som inte skulle utföras under löpande period för årsbudgeten om det inte fick utföras som beredskapsarbete. Ett sådant krav finns inte f. n. klart angivet i arbetsmarknadskungörelsen, men är naturligtvis underförstått. Arbetsgruppen föreslår att den första meningen i 78 § arbetsmarknadskungörelsen utgår och ersätts med en formulering som svarar mot detta krav.

AMS yttrande

AMS tillstyrker i sitt yttrande arbetsgruppens förslag, såväl vad beträffar statsbidragets konstruktion som ifråga om kriterierna vid val av beredskapsarbete. Enligt AMS kommer den föreslagna bidragskonstruktionen att verksamt underlätta en fortsatt omstrukturering och anpassning av beredskapsarbetena till de aktuella behoven på arbetsmarknaden. AMS

framhåller särskilt att behovet av jämkning av tilläggsbidraget i kommuner med svåra sysselsättningsproblem kommer att kvarstå även med den föreslagna konstruktionen. Förhöjning av grundbidraget kan bli erforderlig även vid kraftiga konjunkturdämpningar eller till arbeten för grupper med särskilda svårigheter att få arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Industribeställningar

Under budgetåret 1976/77 har statliga industribeställningar lagts ut till ett värde av 159 milj. kr. Sysselsättningseffekten av dessa beräknas till 125 000 sysselsättningsdagar varav ca 95 000 faller på budgetåret 1977/78. För tidigareläggning av kommunala industribeställningar har dessutom beviljats bidrag om ca 57 milj. kr. motsvarande ett totalt inköpsvärde om 285 milj. kr. samt en sysselsättningseffekt om 90 000 dagar. Huvuddelen av de statliga och kommunala beställningarna har gjorts till verkstadsindustrin.

Styrelsen räknar med att behov kan uppstå även i fortsättningen att punktvis lägga ut beställningar för att dels överbrygga tillfälliga störningar i sysselsättningen, dels ge rådrum för att skaffa nya anställningar eller anordna utbildning. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas till oförändrat 10 milj. kr. motsvarande ca 10 000 sysselsättningsdagar.

Detaljplaneringsbidrag

Under budgetåret 1976/77 meddelade AMS beslut om kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (exkl. bostäder) motsvarande en total projekteringskostnad av 31,0 milj. kr. Härav utgjorde statsbidraget 13,2 milj. kr. Byggnads- och anläggningskostnaden beräknas totalt uppgå till ca 400 milj. kr. Utförandet av dessa kommunala objekt projekterade med statsbidrag beräknas medföra ett sysselsättningstillskott av ca 550 000 sysselsättningsdagar.

På skogs- och naturvårdsområdet har inventering och planering av sysselsättningsobjekt samt projektering av skogsvägar utförts till en sammanlagd projekteringskostnad av 6,3 milj. kr. (bidrag med 100 %) vilket motsvarar en beredskap av ca 725 000 sysselsättningsdagar. Härtill kommer beslut om projektering av bostadshus till en total projekteringskostnad av 19,8 milj. kr. och en bidragskostnad av 9,9 milj. kr. vilket beräknas kunna ge 165 000 sysselsättningsdagar.

Under delprogrammet Detaljplaneringsbidrag har anvisats 40 milj.kr. Den härigenom stimulerade projekteringsvolymen beräknas till ca 2,2 milj. sysselsättningsdagar.

Under budgetåret 1978/79 beräknas kommunala arbeten med stöd av detaljplaneringsbidrag projekteras motsvarande 1,7 milj. sysselsättningsdagar. Statlig projektering av skogsvägar och skogsvårdsarbeten samt inventering av naturvårdsobjekt beräknas kunna medföra 800 000 sysselsättningsdagar. Medelsbehovet beräknas vid en bidragsgivning enligt normalprocenten till 50 milj. kr.

Enligt nu gällande bestämmelser får ytterligare statsbidrag inte utgå vid detaljplanering av vissa kommunala anläggnings- och husbyggnadsarbeten om bidrag tidigare lämnats till grundläggande projektering. Kontrollen av att denna begränsning iakttas medför enligt styrelsen en betydande administrativ belastning. Uppdelning av projekteringen på etapper kan vara värdefull. Handläggningen av denna ärendetyp inom den kommunala förvaltningen fordrar ofta ett s. k. tvåstegsförfarande i beslutsordningen. Därför föreslår styrelsen att bidrag får utgå till såväl grundläggande projektering som detaljprojektering när det är fråga om ett och samma objekt, oavsett deras tidssamband.

Investeringsfondsärenden.

Till AMS har under budgetåret inkommit 2 700 ansökningar om att få ta i anspråk medel ur investeringsfonder för konjunkturutjämning. Under budgetåret 1976/77 har 2 200 beslut fattats för investeringar uppgående till sammanlagt 2 592 milj. kr. Fonderna har också tagits i anspråk för överföring till lagerinvesteringskonto. 32 företag har under budgetåret medgivits överföringar uppgående till ett sammanlagt belopp om 42 milj. kr.

Antalet ansökningar att få använda medel som avsatts till arbetsmiljöfond har uppgått till 2 600. Under budgetåret har 3 280 ärenden bifallits med en beräknad investeringskostnad av 515 milj. kr. och ett beräknat ianspråktagande av fondmedel med 457 milj. kr.

Antalet ansökningar att få använda medel som avsatts till särskild investeringsfond har uppgått till 370. Under budgetåret har bifall lämnats i 400 ärenden med en beräknad investeringskostnad av 290 milj. kr. och ett beräknat ianspråktagande av 224 milj. kr. Fonden har också i ett fall fått användas för lageruppbyggnad.

Beräknade investeringskostnader, för företag som budgetåret 1976/77 beviljats medel ur investeringsfonderna, fördelade på branscher och regioner (milj. kr.).

Bransch	Byggnads- och maskininvesteringar			Lageruppbyggnad (medgivet belopp)	
	Inv.fond för konj. utjämn.	Arbetsmiljöfond	Särskild inv.fond	Överföring till lagerinv.-konto	Särskild inv.fond
Gruvor och mineralbrott	238,4	15,7	2,0	–	–
Livsmedel, dryckesvaror, tobak	111,2	21,4	9,1	0,1	–
Textil, beklädnad, läder	54,5	5,6	2,5	2,9	–
Trävaru	192,2	26,5	20,4	6,5	–
Massa, papper, grafisk	881,1	60,8	13,9	1,7	–

Bransch	Byggnads- och maskininvesteringar			Lageruppbyggnad (medgivet belopp)	
	Inv.fond för konj. utj	Arbetsmiljö-fond	Särskild inv.fond	Överföring till lagerinv.-konto	Särskild inv.fond
Kemisk, gummivaror, plast	231,9	45,1	29,3	0,2	
Jord och sten	84,6	9,6	5,6	0,7	–
Järn, stål och metallverk	76,7	29,7	16,8	0,1	–
Verkstadsindustrin	698,2	178,4	79,1	29,0	0,4
Annan tillverkningsindustri	6,8	0,7	–	0,1	–
(Summa industri)	(2574,8)	(393,5)	(178,7)	(41,3)	(0.4)
Byggnadsverksamhet	54,2	11,7	1,1	–	–
Handel	449,9	39,2	38,2	1,0	–
Övriga	379,2	70,6	71,7	–	–
Summa	**3458,1**	**515,0**	**289,7**	**42,3**	**0,4**
Storstadslän	966,4	196,8	167,0	27,7	–
Skogslän	1153,4	119,4	31,4	8,9	–
Övriga län	1338,3	198,5	91,3	5,7	0,4

Regeringen har beslutat att investeringsfonderna får tas i anspråk för byggnads- och markarbeten samt maskiner och inventarier t. o. m. utgången av år 1977. Inom stödområdet och Borås- och Eskilstunaregionerna är liksom tidigare användningen av dessa fonder tidsbegränsad. AMS äger även under budgetåret 1977/78 rätt att meddela beslut rörande arbetsmiljöfonder och särskilda investeringsfonder.

Näringslivets intresse för investeringsfonderna som konjunkturstimulerande medel är betydande. Detta framgår bl. a. av att antalet företag med fonder enligt den årliga registreringen av investeringsfonder hela tiden ökar. Med hänsyn till den betydelse ett frisläppande av fonderna har för att i ett försämrat arbetsmarknadsläge stimulera sysselsättningen, inte minst inom byggnadsverksamheten, utgår AMS från att systemet med investeringsfonder skall behållas med i stort sett nuvarande utformning.

För delprogrammet uppstår inga andra kostnader än administrationskostnader, vilka ingår i de för programmet gemensamma förvaltningskostnaderna.

Avskrivningar av fordringar

För budgetåret 1976/77 har styrelsen bemyndigats att under vissa förutsättningar avskriva inom arbetsmarknadsverket uppkommande fordringar till ett belopp ej överstigande 10 000 kr.

I enlighet med bemyndigandet har under budgetåret 1976/77 beslut fattats om avskrivningar av fordringar till ett sammanlagt belopp av 463 528 kr. Avskrivningarna avser till större delen fordringar på flyktingar samt

personer som har erhållit lån till egen rörelse och handikappade som erhållit lån till anskaffning av motorfordon.

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder utom delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad, beräknas till 1 581 000 000 kr. (+260 300 kr.).

Föredraganden

Innan jag behandlar medelsbehovet under detta anslag vill jag anmäla det förslag till nytt statsbidragssystem för kommunala beredskapsarbeten som har lagts fram av en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet i en departementspromemoria (Ds A 1977: 8) Förslag rörande nytt bidragssystem för kommunala beredskapsarbeten.

Enligt nuvarande bestämmelser utgår statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten med 33 % av kostnaderna för arbetet. Föreligger synnerliga skäl får AMS höja statsbidraget till arbeten som anordnas i områden med hög och långvarig arbetslöshet samt sjunkande befolkningstal.

I anslagsframställningen för budgetåret 1977/78 föreslog AMS en omläggning av statsbidragsgivningen till kommunala beredskapsarbeten. Syftet med den föreslagna bidragsomläggningen var att stimulera kommunerna att i ökad utsträckning till beredskapsarbete välja arbeten med låg dagsverkskostnad och arbeten som är väl anpassade till de arbetslösas förutsättningar. Jag anmälde i 1977 års budgetproposition att jag delar den uppfattning som ligger till grund för AMS förslag, men att jag med hänsyn till bl. a. de synpunkter som framfördes i remissbehandlingen avsåg att inom arbetsmarknadsdepartementet ytterligare låta bereda frågan om förändrade bidragsregler.

Arbetsgruppen har i sitt förslag till konstruktion av statsbidraget utgått från AMS förslag och de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen. Arbetsgruppen föreslår en bidragskonstruktion som innebär att ett lönerelaterat grundbidrag för anvisad arbetskraft utgår för alla slag av arbeten. För investeringsarbeten skall dessutom utgå ett tilläggsbidrag som beräknas i förhållande till kommunernas kostnader för ett investeringsobjekt sedan avdrag gjorts för grundbidraget.

Från statsfinansiell och samhällsekonomisk utgångspunkt är det viktigt att med givna resurser kunna bereda arbete åt så många arbetslösa som möjligt. Arbetsgruppens förslag innebär att statsbidragets storlek relateras till den sysselsättningseffekt som utgör det primära syftet med beredskapsarbetena. Detta bör enligt min mening främja ett effektivt utnyttjande av beredskapsarbetsmedlen. Samtidigt ger det föreslagna tilläggsbidraget kommunerna ekonomiska möjligheter att i speciella fall anordna även mycket kostnadskrävande investeringsarbeten, om detta är nödvändigt av sysselsättningsskäl. AMS har tillstyrkt förslaget i denna del. Även jag finner arbetsgruppens förslag ändamålsenligt i de här angivna avseendena och förordar därför att de nuvarande reglerna för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten ändras i enlighet med arbetsgruppens förslag.

När det gäller statsbidragets storlek föreslår arbetsgruppen att normalnivån på grundbidraget sätts till 75 % av lönekostnaderna, inkl. sociala avgifter för anvisade, och tilläggsbidraget för investeringsarbeten till 20 % av kommunens återstående kostnader. Tilläggsbidraget föreslås kunna jämkas i områden med svåra sysselsättningsproblem. Arbetsgruppen framhåller att kommunala beredskapsarbeten i form av investeringar kan vara mycket angelägna från regionalpolitisk utgångspunkt. Investeringar i infrastrukturen kan lägga grunden till en gynnsam utveckling på sikt i dessa områden. Även grundbidraget föreslås kunna höjas vid långvariga konjunkturdämpningar eller i fråga om arbeten avsedda för arbetslösa med särskilda arbetshandikapp.

För egen del finner jag att de av arbetsgruppen föreslagna bidragsnivåerna är väl avvägda. Den föreslagna nivån på grundbidraget ger en klart högre genomsnittlig kostnadstäckning än nuvarande normalbidrag för arbeten utanför investeringssektorn. Detta främjar arbeten som är lämpliga för bl. a. kvinnor och ungdomar. Vid given sammansättning av beredskapsarbetena på olika typer av objekt ryms det av mig förordade systemet inom samma totala kostnadsram som gäller för nuvarande bidragssystem.

Liksom arbetsgruppen och AMS anser jag det angeläget att kunna jämka såväl grundbidraget som tilläggsbidraget. I likhet med arbetsgruppen anser jag att grundbidraget aldrig bör sättas högre än 90 % av lönekostnaderna inkl. sociala kostnader för anvisade.

I fråga om kriterier för urval av beredskapsarbeten har arbetsgruppen föreslagit att de nuvarande bestämmelserna i arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368) ändras så att de överensstämmer med nuvarande, av statsmakterna godkända, tillämpning. Förslaget innebär att den formulering i författningstexten som anger att endast arbete som ändå skulle bli utfört under den närmaste tiden utgår. Kravet på att arbetena skall vara angelägna anses tillgodosett i och med att den, för vars räkning arbetet utförs, själv får svara för en del av finansieringen. För egen del kan jag ansluta mig till arbetsgruppens bedömning men finner ändock att kravet på arbetets angelägenhet klart bör framgå av bestämmelserna. Däremot har jag ingen erinran mot förslaget att beredskapsarbetets syfte att öka sysselsättningen bör säkerställas genom en föreskrift att till beredskapsarbete får utväljas endast sådant arbete, som inte skulle komma till stånd under löpande period för årsbudget om det inte får utföras som beredskapsarbete. Jag biträder således arbetsgruppens förslag i detta avseende.

De av mig nu förordade förändringarna av reglerna för kommunala beredskapsarbeten bör gälla även för enskilda beredskapsarbeten. Vid sådana beredskapsarbeten bör dock liksom nu särskild hänsyn tas till värdet för den enskilde av att arbetet kommer till stånd.

AMS har i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 föreslagit att enskild utplacering av handikappade skall kunna ske i form av beredskapsarbete hos statliga och kommunala myndigheter. Statsbidrag föreslås utgå

med 75 % av de totala lönekostnaderna för kommunala arbeten och med hela kostnaden för statliga arbeten. När det gäller de kommunala arbetena står AMS förslag i överensstämmelse med de av mig nu förordade förändringarna av reglerna för statsbidrag till kommunala och enskilda beredskapsarbeten. AMS förslag i fråga om statliga arbeten kommer jag att närmare behandla under anslaget C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning.

Anslagsberäkning

Allmänna och särskilda beredskapsarbeten. Allmänna beredskapsarbeten är avsedda att temporärt bereda sysselsättning för arbetslösa i allmänhet. De särskilda beredskapsarbetena är däremot i princip avsedda för personer som på grund av ålder, nedsatt arbetsförmåga m. m. har svårt att oavsett arbetsmarknadssituation erhålla och behålla anställning på den ordinarie arbetsmarknaden. De särskilda beredskapsarbetena syftar således i likhet med olika former av skyddad sysselsättning till en tryggad inkomst genom meningsfullt arbete och om möjligt en långsiktig rehabilitering.

Av AMS anslagsframställning framgår att de allmänna beredskapsarbetena ökat väsentligt i omfattning som en naturlig följd av det försämrade sysselsättningsläget. Antalet dagsverken ökade således från 1,9 milj. budgetåret 1975/76 till 3,5 milj. budgetåret 1976/77. Antalet dagsverken i de särskilda beredskapsarbetena har dock minskat något i omfattning från ca 2,9 milj. budgetåret 1975/76 till ca 2,7 milj. budgetåret 1976/77. Under budgetåret 1976/77 utfördes av det totala antalet sysselsättningsdagar i allmänna beredskapsarbeten 37,7 % i skogslän, 22,8 % i storstadslän och 39,5 % i övriga län. Motsvarande tal för särskilda beredskapsarbeten var 49,9 % för skogslän, 15,4 % för storstadslän och 34,7 % för övriga län. I överensstämmelse med det ökade antalet sysselsättningsdagar har också utgifterna för de allmänna beredskapsarbetena ökat väsentligt från 409,7 milj. kr. budgetåret 1975/76 till 787,7 milj. kr budgetåret 1976/77.

Även utgifterna för särskilda beredskapsarbeten har ökat från 771,0 milj. kr. budgetåret 1975/76 till 990,5 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Som jag tidigare nämnt har de allmänna beredskapsarbetena fortsatt att öka till följd av bl. a. det svaga konjunkturläget även under år 1977. Arbetena har bedrivits inom vissa regioner och speciellt för de arbetssökande som haft särskilda problem att få arbete på den öppna marknaden t. ex. ungdomar och nytillträdande. Sedan år 1976 har t. ex. för ungdomar under 20 år förutom praktikarbeten hos statliga myndigheter även enskilda beredskapsarbeten ordnats hos företag och organisationer. Bidrag beviljades under budgetåret 1976/77 med 328 milj. kr. för kommunala praktikarbeten anordnade för ungdomar. Till statliga och enskilda praktikarbeten för ungdomar utgick bidrag med 136,5 milj. kr. resp. 62 milj. kr. Bidrag till praktikarbeten kan beviljas till utgången av budgetåret 1977/78.

Den största delen av de allmänna beredskapsarbetena har varit förlagda till tjänste- och vårdsektorerna. Under budgetåret 1976/77 svarade de för ca 64 % av den totala sysselsättningen vid allmänna beredskapsarbeten. Detta innebär en fortsatt anpassning av arbetena till arbetslöshetens struktur. Under budgetåret 1976/77 har andelen beredskapsarbeten på vägar ökat till följd av riktade åtgärder. Ramen för vägbyggandet – 200 milj. kr. – höjdes under budgetåret så att utgifterna för beredskapsarbetena på vägar kom att uppgå till 270 milj. kr.

För innevarande budgetår anvisades ursprungligen 1 250 milj. kr. för allmänna och särskilda beredskapsarbeten, varav högst 200 milj. kr. får användas för sådana arbeten på vägar. Genom särskilt beslut beviljade riksdagen i december månad 1977 (prop. 1977/78: 32, AU 1977/78: 15, rskr 1977/78: 51) ytterligare 900 milj. kr. för ändamålet. Av detta belopp skall 300 milj. kr. användas för beredskapsarbeten på vägar.

I enlighet med AMS bedömning bör medel beräknas för ett minimibehov av ca 2,0 milj. sysselsättningsdagar under budgetåret 1978/79. AMS har därvid beräknat en genomsnittlig bidragskostnad per sysselsättningsdag på 300 kr. Denna volym ligger under genomsnittet för den senaste femårsperioden och får betraktas som ett lägsta tal för behovet att anordna allmänna beredskapsarbeten. Dagsverkskostnaden är beräknad med hänsyn till den ökning av andelen dagsverksbilliga arbeten som skett under senare år. Beredskapsarbeten på vägar bör få bedrivas i en omfattning som motsvarar en upparbetad kostnad av högst 200 milj. kr.

Behovet av särskilda beredskapsarbeten är mindre beroende av konjunkturväxlingarna än av den arbetssökandes situation. Dagsverkskostnaden för särskilda beredskapsarbeten är av flera skäl högre än för allmänna beredskapsarbeten. Möjligheterna att sysselsätta berörd arbetskraft i dagsverksbilliga arbeten inom vård och administration är begränsad. Jag beräknar med hänsyn till den allmänna trenden mot dagsverksbilliga objekt och till det nya bidragssystem som jag nyss har förordat medelsbehovet för allmänna beredskapsarbeten till 600 milj. kr. och för särskilda beredskapsarbeten till 750 milj. kr. (+100 milj. kr.). Av sistnämnda belopp är 73,8 milj. kr. avsedda att ställas till försvarets förfogande för det fredsförband som upprättas i Arvidsjaur. Det belopp som vid budgetårets slut har förbrukats för väg- och gatuarbeten skall räknas av mot automobilbilskattemedlen. Beloppet kan i enlighet med vad jag tidigare anfört om vägbyggandets omfattning beräknas till 200 milj. kr. sammanlagt för allmänna och särskilda beredskapsarbeten.

Genom riksdagens beslut (prop. 1977/78: 59, AU: 1977/78: 17, rskr 1977/78: 85) kan fr.o.m. den 1 januari 1978 utgå tillfälligt sysselsättningsbidrag till företag inom stålindustrin med dominerande ställning på en ort vilka står inför nödvändiga personalinskränkningar. Stödet utgår med 75 % av lönekostnaden för övertalig personal som sägs upp senare än som annars hade skett. Bidraget kan utgå under åren 1978 och 1979. Kostnaden

för detta bidrag beräknas i huvudsak falla på budgetåret 1978/79. Anslagsbehovet för bidragsgivningen beräknas till 270 milj. kr.

I syfte att senarelägga vissa uppsägningar inom tekoindustrin infördes dessutom i maj 1977 (prop. 1976/77: 105, AU: 1976/77: 30, rskr 1976/77: 306) ett särskilt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft. Bidraget utgår till företag inom tekoindustrin med ett belopp av 15 kr. per timme för arbetstagare över 50 år under förutsättning att företaget ej varslar om driftinskränkning eller drar tillbaka redan meddelade varsel. Riksdagen har beslutat (prop. 1977/78: 25, AU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 87) att bidraget skall höjas till 20 kr. per timme från den 1 januari 1978 och kunna utgå i första hand fram till den 1 juli 1978 med bemyndigande för regeringen att vid behov förlänga bidragsperioden.

Industribeställningar

Inom ramen för detta delprogram får AMS lägga ut beställningar av förnödenheter som behövs i statlig verksamhet hos industriföretag som har varslat om nedläggning eller större driftinskränkningar om de anställda inte kan beredas sysselsättning på annat sätt. Härigenom kan sysselsättningen för begränsad tid upprätthållas inom ett företag i avvaktan på att förutsättningarna för företagets drift förbättras eller för att bereda rådrum för omplacering av personalen.

Under innevarande budgetår har AMS dessutom bemyndigats att medverka till tidigareläggning av offentliga industribeställningar. För detta ändamål har anvisats ytterligare 243,6 milj. kr. varav 203,6 milj. kr. till statliga beställningar och 40 milj. kr. till bidrag med 20 % för kommunala beställningar som läggs ut senast den 1 mars 1978. Behovet av industribeställningar under budgetåret 1978/79 kan f. n. inte bedömas. I likhet med AMS beräknar jag därför medelsbehovet till 10 milj.kr. Behovet av eventuella ytterligare insatser får bedömas med hänsyn till den aktuella arbetsmarknadssituationen.

Detaljplaneringsbidrag

Under budgetåret 1976/77 har, som AMS anfört, detaljplaneringsbidrag beviljats för kommunala anläggnings- och byggnadsarbeten till en sammanlagd projekteringskostnad av ca 31 milj. kr. avseende projekt med en byggnads- och anläggningskostnad av ca 400 milj. kr. Utförandet av byggnadsarbetena beräknas medföra ett sysselsättningstillskott av ca 550 000 dagsverken. Härtill kommer bidrag för projektering av bostadshus till en total projekteringskostnad av 19,8 milj. kr. vilket beräknas ge 165 000 dagsverken.

Bidrag till projektering av bostadshus kan enligt riksdagens beslut (prop. 1976/77: 25, AU 1976/77: 11, rskr 1976/77: 75) utgå för sådan projektering som avslutas senast den 30 juni 1978. För att förbättra planeringsberedskapen inom bostadsbyggnadssektorn bör enligt min mening bidrag till projek-

tering av bostadshus utgå också under budgetåret 1978/79. Jag förordar att sådant bidrag liksom f. n. får omfatta nybyggnad av flerfamiljshus och hus i blandad bebyggelse. Därutöver bör bidrag fr. o. m. den 1 juli 1978 kunna utgå för projektering av dels ombyggnadsåtgärder, som gäller bostadshus som upplåts med hyres- eller bostadsrätt och som är belägna i område med flerfamiljshus eller med blandad bebyggelse, dels sådan ombyggnad som är hänförlig till miljöförbättrande åtgärder enligt förordningen (1975:129) om bidrag till förbättring av boendemiljöer. Till skillnad från vad som gäller f. n. bör bidraget fortsättningsvis inte utgå till mera omfattande projektering än som behövs för att ta fram erforderligt underlag för inhämtande av anbud för egentliga byggnadsarbeten. Projekteringsarbetet skall vara avslutat före den 30 juni 1979.

Med hänsyn till behovet av en fortsatt god planeringsberedskap och de bestämmelser om bidrag till projektering av bostadshus jag nu har förordat beräknar jag medelsbehovet för detaljplaneringsbidrag under budgetåret 1978/79 till 40 milj. kr.

För innevarande budgetår har AMS bemyndigats att på oförändrade villkor besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket. Jag förordar att AMS även för nästa budgetår får bemyndigande att med oförändrade villkor avskriva lånefordringar.

Jag beräknar det sammanlagda medelsbehovet för anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder till 1 692,4 milj.kr. varav 22,4 milj. kr. avser förvaltningskostnader.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till kommunala och enskilda beredskapsarbeten som jag har förordat.
2. godkänna vad jag har anfört om bidrag till projektering av bostadshus.
3. medge att regeringen får bemyndiga AMS att under budgetåret 1978/79 besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket, beträffande vilken antingen omständigheterna är sådana att vederbörande inte kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedöms förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte är ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden.
4. till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 692 400 000 kr. varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Stöd till lageruppbyggnad

1976/77	Utgift	954 505 952
1977/78	Anslag	400 000 000
1978/79	Förslag	10 000 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programmet Sysselsättningsskapande åtgärder ingående delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad. Delprogrammet avser dels statsbidrag till lagerökning i industriföretag under vissa perioder under åren 1975 och 1976, dels statsbidrag till fortsatt lagerhållning under första halvåret 1977, dels också statliga garantier för lån till finansiering av lageruppbyggnad. Bestämmelser om verksamheten finns i förordningen (1975: 475, omtryckt 1976: 1053, ändrad 1977: 93 och 1977: 1102) om statligt stöd i vissa fall till lagerökning.

Slutliga ansökningar om statsbidrag enligt förordningen skall ha givits in till länsarbetsnämnden senast den 31 december 1977. Med hänsyn härtill beräknar AMS att utgifterna för statsbidrag under budgetåret 1978/79 blir förhållandevis små.

Statliga lånegarantier kan enligt förordningen löpa längst till den 30 juni 1978. Eventuella anspråk från långivare på ersättning av staten med stöd av garantierna skall anmälas före utgången av juni 1980.

Föredraganden

Under åren 1975 och 1976, dvs. de två första åren av den lågkonjunktur som fortfarande präglar den internationella ekonomin, användes lagerstöd i stor omfattning för att motverka en nedgång i industrins sysselsättning. Totalt fick 971 företag med närmare 300 000 anställda enligt slutliga beslut statsbidrag med 1,3 miljarder kr. för lagerökningar på sammanlagt 6,6 miljarder kr.

Statsbidrag till fortsatt lagerhållning under första halvåret 1977 beviljades preliminärt 430 företag med ca 330 milj. kr. för fortsatt lagerhållning. Slutliga beslut har fattats om bidrag till 186 företag med sammanlagt ca 220 milj. kr.

Lånegarantier beviljades i ca 70 fall för delar av resp. företags lagerökningskostnaderna som inte täcktes av bidragen. Garantierna uppgick till sammanlagt ca 180 milj. kr. De gällde ursprungligen i de flesta fall till den 1 april 1977 och förlängdes senare till den 1 oktober 1977. Riksdagen har nyligen (prop. 1977/78: 25, AU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 87) beslutat att garantierna vid behov skall kunna förlängas ytterligare t. o. m. den 30 juni 1978.

Utgifter för statsbidrag till lagerökning eller fortsatt lagerhållning beräknas inte uppstå under budgetåret 1978/79 annat än i enstaka ärenden som inte hinner bli slutbehandlade tidigare. Lånegarantierna kan medföra utgifter under tiden t. o. m. budgetåret 1980/81.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till lageruppbyggnad* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.

B 5. Kontant stöd vid arbetslöshet

1976/77 Utgift	462 902 000
1977/78 Anslag	761 550 000
1978/79 Förslag	973 300 000

Från anslaget bestrids utgifter för programmet Kontant stöd vid arbetslöshet. I programmet ingår delprogrammen Ersättning till arbetslöshetskassor, Omställningsbidrag och Kontant arbetsmarknadsstöd.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Ersättning till arbetslöshetskassor	410 452 000	691 500 000	+266 500 000	+210 700 000
Omställningsbidrag	2 171 000	2 000 000	− 1 000 000	− 1 000 000
Kontant arbetsmarknadsstöd	43 855 000	61 500 000	+ 23 500 000	+ 700 000
Förvaltningskostnader	6 424 000	6 550 000	+ 1 450 000	+ 1 350 000
	462 902 000	**761 550 000**	**+290 450 000**	**+211 750 000**

Delprogrammet Ersättning till arbetslöshetskassor avser verksamhet enligt lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring (ändrad senast 1976: 828). De erkända arbetslöshetskassorna får genom AMS bidrag för utbetalade ersättningar och förvaltningskostnader. Kassor med speciellt stora ersättningsutbetalningar eller med i övrigt otillräckliga ekonomiska resurser kan genom särskilt stöd få nödvändig förstärkning.

Under delprogrammet Omställningsbidrag redovisas kostnader för omställningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen. Bidragsgivningen är under successiv avveckling sedan den 1 januari 1974.

Delprogrammet Kontant arbetsmarknadsstöd avser verksamhet enligt lagen (1973: 371) om kontant arbetsmarknadsstöd (ändrad senast 1976: 1066). Stödet utgör ett komplement till arbetslöshetsförsäkringen och ger ett ekonomiskt skydd för nytillkomna på arbetsmarknaden.

AMS

Ersättning till arbetslöshetskassor. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 bestäms dels av statsbidragets storlek verksamhetsåret den 1 januari–den 31 december 1978, exkl. de a-contoutbetalningar som görs under tiden den 1 januari–den 30 juni 1978, dels av de a-contoutbetalning-

ar som sker för tiden den 1 januari–den 30 juni av verksamhetsåret 1979. Medelsbehovet kommer således att baseras på det genomsnittliga förhållandet under såväl försäkringsåret 1978 som 1979. Avgörande för kostnadsberäkningen är det genomsnittliga antalet ersättningsdagar per kassamedlem och år. Under de senaste åren har medlemsantalet i arbetslöshetsförsäkringen ökat med i genomsnitt ca 100 000 per år. Denna ökning torde komma att fortsätta de närmaste åren. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 bör därför grundas på ett medlemsantal av 3 050 000.

Den 1 januari 1977 infördes i arbetslöshetsförsäkringen tre nya dagpenningklasser om 140, 150 och 160 kr. samtidigt som den lägsta dagpenningklassen om 50 kr. togs bort. Kassorna har på grund av bl. a. inkomstutvecklingen i snabb takt anpassat dagpenningen till de nya dagpenningbeloppen. Den genomsnittliga tillförsäkrade dagpenningen var i juni 1977 147 kr. AMS anser därför att dagpenningklasserna 60, 70 och 80 kr. bör upphöra. Som en konsekvens av höjningen av dagpenningen bör följa motsvarande höjning av grundbidraget till arbetslöshetskassorna. AMS föreslår att grundbidraget ökas till 75 kr.

I budgetförslaget för 1976/77 kalkylerades antalet ersättningsdagar per årsmedlem till 4,0. Genom att den arbetsmarknadspolitiska beredskapen var hög och en rad sysselsättningsstödjande åtgärder sattes in kom antalet ersättningsdagar att uppgå till 2,9 för kalenderåret 1976.

Ersättningsutbetalningarna har liksom under tidigare budgetår legat på en relativt sett låg nivå, trots lågkonjunkturen. En prognos över antalet ersättningsdagar per årsmedlem är dock svår att göra eftersom ett flertal svårbestämda variabler måste ligga till grund för beräkningen.

AMS har i sina beräkningar utgått från 4,0 ersättningsdagar per årsmedlem. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas då uppgå till 958 milj. kr. Fördelningen av kostnaderna framgår av följande tabell (kr.).

Statens kostnad för grundbidrag	305 000 000
Progressivbidrag	624 249 600
Förvaltningsbidrag	23 790 000
Särskilt stöd till erkända arbetslöshetskassor	5 000 000
	958 039 600

Omställningsbidrag. Endast 266 personer fanns kvar i stödformen omställningsbidrag i januari månad 1977. Under budgetåret 1977/78 väntas verksamheten gå ned till en obetydlig nivå. Genom att det kontanta arbetsmarknadsstödet höjts successivt ställer sig denna stödform i flertalet fall förmånligare än omställningsbidraget. Bidragsformen väntas vara helt avvecklad till år 1980. AMS beräknar medelsbehovet till högst 1 milj. kr. under budgetåret 1978/79 för delprogrammet Omställningsbidrag.

Kontant arbetsmarknadsstöd. Delprogrammet Kontant arbetsmarknadsstöd infördes den 1 januari 1974. Stödets omfattning har successivt ökat. I genomsnitt uppbar drygt 14 700 personer kontant arbetsmarknads-

stöd år 1976, jämfört med 12 000 under år 1975. Totalt beviljades 47 500 personer bidrag under år 1976 mot 40 500 året dessförinnan. Utbetalningarna för åren 1976 och 1975 motsvarade 2,7 resp. 2,3 milj. ersättningsdagar.

Det kontanta arbetsmarknadsstödet höjdes den 1 januari 1977 från 45 kr. till 55 kr. Med hänsyn till höjningen av dagpenningen i arbetslöshetskassorna anser AMS det vara skäligt att kontantstödet höjs till 75 kr. fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Mot bakgrund av det hittillsvarande utfallet för *kontant arbetsmarknadsstöd* räknar AMS med att antalet ersättningsdagar de närmaste åren inte kommer att överstiga 3,5 milj. Statens utgiftsandel – en tredjedel av totalkostnaden – beräknas för budgetåret 1978/79 till 85 milj. kr.

Det totala medelsbehovet för programmet Kontant stöd vid arbetslöshet beräknas av AMS till 1 052 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

AMS har föreslagit att det kontanta arbetsmarknadsstödet och som följd härav också grundbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna höjs från nuvarande 55 kr. till 75 kr. I skrivelse den 14 november 1977 har vidare arbetslöshetskassornas samorganisation föreslagit att fyra nya dagpenningklasser – 170, 180, 190 och 200 kr. – införs i arbetslöshetsförsäkringen från den 1 juli 1978. Förslaget remissbehandlas f. n.

Det kontanta arbetsmarknadsstödet höjdes senast den 1 januari 1977 från 45 kr. till 55 kr. per dag. Den allmänna löne- och inkomstutvecklingen motiverar enligt min mening en ytterligare höjning av detta stöd med 10 kr. per dag. Enligt de principer för bestämning av det kontanta arbetsmarknadsstödet och grundbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna som lades fast i samband med 1973 års reform av arbetslöshetsförsäkringen (prop. 1973: 56 s. 225) bör dessa bidrag förändras samtidigt. Efter regeringens prövning av den förut nämnda framställningen från arbetslöshetskassornas samorganisation kommer jag därför att förorda att regeringen senare genom särskild proposition till riksdagen föreslår de ändringar i lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring och i lagen (1973: 371) om kontant arbetsmarknadsstöd som följer av vad jag här har anfört.

Utgifterna på anslaget för budgetåret 1978/79 vad gäller ersättning till arbetslöshetskassorna och kontant arbetsmarknadsstöd bör därför t. v. tas upp med belopp motsvarande oförändrat grundbidrag och kontantstöd.

Med utgångspunkt i angivna förutsättningar beräknar jag medelsbehovet för detta anslag inkl. förvaltningskostnader till 973 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kontant stöd vid arbetslöshet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 973 300 000 kr.

B 6. Totalförsvarsverksamhet

1976/77 Utgift	32 602 000
1977/78 Anslag	39 130 000
1978/79 Förslag	56 700 000

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Totalförsvarsverksamhet som består av delprogrammen Försvars- och beredskapsplanering samt Vapenfria tjänstepliktiga.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Försvars- och beredskapsplanering	2 279 000	3 790 000	+ 1 710 000	+ 410 000
Vapenfria tjänstepliktiga	20 152 000	21 840 000	+ 16 360 000	+ 18 760 000
Förvaltningskostnader	10 171 000	10 200 000	+ 1 100 000	+ 1 700 000
Ej disponerat belopp		3 300 000		− 3 300 000
	32 602 000	**39 130 000**	**+ 19 170 000**	**+ 17 570 000**

Delprogrammet Försvars- och beredskapsplanering omfattar dels planering för utnyttjande av landets arbetskraft under beredskaps- och krigstillstånd samt planläggning av arbetsmarknadsverkets krigsorganisation, dels statsbidrag till sådana frivilliga försvarsorganisationer som fyller viktiga uppgifter när det gäller utbildning av personal för arbetsuppgifter i krigstid inom totalförsvarets civila delar. Verksamheten, som huvudsakligen är av utrednings- och informationskaraktär, handhas i AMS av försvarsenheten och regionalt av länsarbetsnämnderna.

Delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga omfattar utbildning, redovisning och registrering av värnpliktiga som har fått tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst. Utbildningen syftar till att de vapenfria skall kunna fullgöra en för samhället betydelsefull tjänst inom totalförsvaret. AMS handhar redovisning och registrering av de vapenfria samt bestämmer vilket slags tjänst de skall fullgöra och när. Delprogrammet belastas av kostnader för ekonomiska och sociala förmåner åt vapenfria tjänstepliktiga. Dessa förmåner, som utgår enligt samma regler som gäller för övriga värnpliktiga, avser bl. a. lön, inkvartering, förplägnad, visst antal fria resor samt familjebidrag i vissa fall. Delprogrammet belastas vidare av ersättningar för vissa utbildningskostnader m. m. till myndighet eller annan som tilldelas vapenfria tjänstepliktiga.

AMS

Riksdagen beslöt våren 1977 om inriktningen av säkerhetspolitiken och totalförsvarets fortsatta utveckling. Därvid angavs även riktlinjer för det

ekonomiska försvarets utveckling under perioden 1977–1982. Bl. a. uttalades att åtgärder bör vidtas för att eliminera eftersläpningen i såväl den översiktliga arbetskraftsplaneringen och personalplanläggningen som vad gäller utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga. Utbildningen av personal inom frivilligorganisationerna borde utökas.

AMS anslagsframställning överensstämmer med innehållet i berörda avsnitt i den i särskild ordning inlämnade programplanen för totalförsvarsverksamheten.

Försvars- och beredskapsplanering. Under budgetåret 1976/77 har inom ramen för verkets försvarsplanering branschplanläggning färdigställts för ett betydande antal branscher. Verksamheten fortsätter även under innevarande budgetår och följs upp av en beredskapsplan för arbetsmarknadsutbildning för alla planlagda branscher.

Den tidigare påbörjade överföringen till ADB av siffermaterialet från personalplanläggningen inom tillverkningssektorn slutfördes under budgetåret 1976/77 och håller nu på att testköras. AMS räknar med att försöksverksamheten med förenklad personalplanläggning skall kunna slutföras och definitivt tillämpas inom vissa planeringsområden under budgetåret 1977/78.

Ca 101 000 män i 45-, 46- och 47-årsåldern har fördelats på olika grenar inom totalförsvaret under budgetåret 1976/77. Också för innevarande budgetår kommer antalet att bli omfattande då åldersklasserna 45- och 46-åringar skall fördelas. Därefter kommer den årliga fördelningen av värnpliktsavgångna män att omfatta huvudsakligen 45-åringar.

Genom en uppräkning av statsbidraget till frivilligorganisationernas verksamhet med 1,5 milj. kr. för budgetåret 1977/78 kommer utbildningsomfånget att kunna utökas något jämfört med tidigare. Med hänvisning till 1977 års försvarsbeslut föreslår AMS att bidraget uppräknas till 5,5 milj. kr., varav 1,2 milj. kr. är föranledda av tidigare riksdagsbeslut om höjda förmåner och 300 000 kr. till utökad repetitionsutbildning.

Vapenfria tjänstepliktiga

Vid ingången av budgetåret 1976/77 väntade 2 400 vapenfria tjänstepliktiga på att få påbörja grundutbildning. Vid budgetårets slut beräknades antalet ha stigit till 3 000. Väntetiden för vapenfria för inkallelse till grundutbildning uppgår f. n. till två à tre år. Medan de ungdomar som gör militärtjänst inkallas till grundutbildning i åldern 18–19 år kan många vapenfria inte inkallas förrän i åldern 22 -23 år.

Under budgetåret 1976/77 har 1 080 vapenfria tjänstepliktiga påbörjat grundutbildning. Tillsammans med överskjutande tjänstgöringsdagar och repetitionsutbildning motsvarar detta 360 000 utbildningsdagar. För budgetåret 1977/78 har AMS tilldelats 325 000 utbildningsdagar för vapenfria tjänstepliktiga varav AMS fick bemyndigande att tidigarelägga 20 000 dagar till budgetåret 1976/77.

En ny vapenfrilag väntas träda i kraft i början av år 1978. Som följd av denna tror AMS att antalet ansökningar om vapenfri tjänst kommer att öka. Enligt en försiktig prognos kan antalet vapenfria fr. o. m. budgetåret 1978/79 antas uppgå till cirka 1 500 per år. Detta ställer krav på en kraftig ökning av antalet utbildningsplatser.

AMS bedömer behovet av tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga under budgetåret 1978/79 till 500 000. Detta skulle motsvara påbörjad grundutbildning för 1 570 vapenfria. Ökningen av antalet utbildningsplatser antas främst kunna ske hos statliga myndigheter (socialstyrelsen, statens järnvägar och statens vattenfallsverk) men också inom den kommunala sektorn. Sedan någon tid tillbaka har överläggningar pågått med naturvårds-, domän- och sjöfartsverken för utredning av tjänstgöringsalternativ hos dessa myndigheter. Sjöfartsverket har planer på att under en tioårsperiod upprätta ett 20-tal räddningsstationer för trafiken med fritidsbåtar. Stationerna skulle i huvudsak bemannas med vapenfria tjänstepliktiga. AMS framhåller emellertid att även om antalet tjänstgöringsalternativ kan utökas betyder det inte att kön för grundutbildning snabbt kan minskas. Man får räkna med att det krävs en avsevärd tid att få i gång vapenfriverksamheten hos nya utbildningsanordnare.

Medelsbehovet för vapenfrias förmåner beräknas av AMS till 38,2 milj. kr. I jämförelse med 1976/77 års utfall är ökningen främst beroende på verksamhetens ökade omfattning. Genomsnittskostnaden för vapenfrias sociala och ekonomiska förmåner uppgår för närvarande till 76,35 kr. per vapenfri och dag. Härtill kommer AMS och utbildningsmyndigheternas kostnader för administration och utbildning.

För gemensamma förvaltningskostnader beräknar AMS medelsbehovet till 11,3 milj. kr. vilket innebär att totalutgifterna för anslaget 1978/79 uppgår till 55 milj. kr. (+15,9 milj. kr.).

Föredraganden

Under våren 1977 fastställde riksdagen (prop. 1976/77: 49, FöU 1976/77: 8 rskr 1976/77: 153) nya regler för ersättning till frivillig personal inom försvaret. Till följd härav och för att medge en viss ökning av utbildningsvolymen har bidraget till de frivilliga försvarsorganisationerna höjts kraftigt för innevarande budgetår. AMS har för budgetåret 1978/79 föreslagit ytterligare betydande höjning av bidraget. Eftersom riksdagens beslut har blivit tillgodosett genom uppräkningen av bidraget för budgetåret 1977/78 kan jag för egen del inte förorda annan höjning än den som är motiverad av inträffade kostnadsstegringar. Jag förutsätter därvid att den nuvarande utbildningsnivån kan bibehållas. Jag beräknar statsbidraget till de frivilliga försvarsorganisationerna till 4,2 milj. kr.

Utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga – uttryckt i antal tjänstgöringsdagar – har under en följd av år varit oförändrat 325 000 dagar. Denna utbildningsvolym har medgivit att AMS kunnat kalla in ca 1 000 vapenfria

årligen till grund- och repetitionsutbildning. Vapenfrinämnden har dock beviljat betydligt fler personer vapenfri tjänst. Följden har blivit att väntetiden för att få fullgöra grundutbildningen har förlängts.

För innevarande budgetår fastställdes en utbildningsram av 400 000 tjänstgöringsdagar. Som ett led i regeringens besparingsprogram (prop. 1976/77: 150) senarelades dock 75 000 dagar vilket medger en i stort sett oförändrad utbildningsvolym i förhållande till tidigare budgetår. För budgetåret 1978/79 har AMS föreslagit en utökning av vapenfriverksamheten till 500 000 tjänstgöringsdagar. För egen del anser jag det väsentligt att kön av vapenfria som väntar på att få fullgöra sin grundutbildning kan minskas. Jag biträder därför AMS förslag och beräknar medelsbehovet till 40.6 milj. kr. för vapenfriverksamheten. I beloppet ingår ersättning för vissa utbildningskostnader.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Totalförsvarsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 56 700 000 kr.

B 7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning

1976/77	Utgift	12 904 000	Reservation	6 854 000
1977/78	Anslag	7 000 000		
1978/79	Förslag	7 000 000		

Från anslaget bestrids arbetsmarknadsverkets utgifter för anskaffning av utrustningsföremål med ett inköpspris överstigande 10 000 kr. och med en beräknad livslängd av minst tre år. Även engångsanskaffningar kan göras med medel från detta anslag. Annan utrustning anskaffas med anlitande av resp. programanslag.

Investeringsobjekten utgörs till största delen av maskinutrustning för beredskapsarbeten och inventarier för arbetsförmedlingarna.

AMS

Utrustningskapitalets omfattning samt anskaffning under budgetåren 1977/78 – 1978/79 framgår av följande sammanställning.

Utrustningens värde efter avskrivningar samt anskaffningar (1000-tal kr.)

Slag av utrustning	Värde 1977-07-01	Planerade inköp 1977/78	Beräknat värde 1978-07-01	Planerade inköp 1978/79	Beräknat värde 1979-07-01
Byggnader	16 040	–	12 410	–	9 935
Aske gård	4 395	–	3 955	–	3 560
Entreprenadmaskiner och fordon	3 780	2 110	4 440	2 000	4 805

Slag av utrustning	Värde 1977-07-01	Planerade inköp 1977/78	Beräknat värde 1978-07-01	Planerade inköp 1978/79	Beräknat värde 1979-07-01
Vagnar och bodar	5 040	2 010	5 825	2 500	6 895
Maskiner för industriella beredskapsarbeten	7 275	3 145	8 270	5 000	10 645
Maskiner för kontorsarbetscentraler	2 120	120	1 580	1 500	2 375
Tjänstebilar och tryckerimaskiner	455	175	450	400	635
Engångsanskaffningar					
Teleutrustning	1 790	3 180		2 900	-
Kontorsinventarier	130	320	-	200	-
Centralregister	1 070	890		500	-
Flyktingförläggningen i Alvesta	5 300	-	-		-
Övriga engångsanskaffningar	325	805	-	500	-
	47 720	**12 755**	**36 930**	**15 500**	**38 850**

För att kunna slutföra det påbörjade utbytet av styrelsens starkt nedslitna fordonspark behöver ett 20-tal fordon ersättningsanskaffas, bl. a. bussar, lätta lastbilar och jeepar. (1,4 milj. kr.). Ett antal kompressorer köptes in i början på 1960-talet. De är starkt nedslitna och uppfyller heller inte dagens arbetsmiljökrav. Också servicemaskiner – pumpar, komprimeringsmaskiner, tryckluftsutrustning, värme- och upptiningsaggregat – behöver ersättningsanskaffas (600 000 kr.). Ersättningsanskaffning av 40 personalvagnar, 40 personal/kontorsvagnar och 15 dusch- och toalettvagnar erfordras (2,5 milj. kr.).

I mars 1977 hemställde AMS om ett särskilt anslag på 5 milj. kr. för att förbättra arbetsmiljön vid vissa angivna industriella beredskapsarbetsplatser. Samtidigt angavs att behovet av medel för miljöinvesteringar vid övriga 41 arbetsplatser kunde överslagsmässigt beräknas till samma belopp. AMS har i juni 1977 begärt 4,6 milj. kr. för miljöförbättringar vid dessa senare.

Det totala återanskaffningsvärdet av den nuvarande maskinparken vid de industriella beredskapsarbetena beräknas till ca 40 milj. kr. Med en avskrivningstid av åtta år medför detta normalt ett ersättningsbehov av ca 5 milj. kr. per år. Under förutsättning, att styrelsen erhåller tidigare nämnda 5 milj. kr. resp. 4,6 milj. kr. för miljöinvesteringar kan behovet av investeringsmedel budgetåret 1978/79 beräknas till 5 milj. kr. Beloppet innefattar förutom löpande miljöinvesteringar även till viss del sådana kompletteringar och rationaliseringsinvesteringar som är nödvändiga för att upprätthålla produktionen.

Trots betydande maskininvesteringar vid kontorsarbetscentralerna under senare år återstår ännu mycket att göra. Förutom investeringar som är rent arbetsmiljöbetingade, behöver tekniskt föråldrad utrustning bytas ut. Maskinutrustningen måste vara på sådan teknisk nivå att produkterna som

framställs kan mäta sig med den öppna marknadens. Rehabiliteringsutsikterna har ett klart samband med den produktionstekniska utrustningen. Möjligheterna till anställning på den öppna marknaden minskar starkt, om de som sysselsätts vid kontorsarbetscentralerna, förutom att belastas av individuella arbetshandikapp fått sin arbetserfarenhet från ett tekniskt föråldrat produktionssystem. De investeringsutgifter AMS begär anslag för – 1,5 milj. kr. – utgör ett minimum.

För budgetåret 1978/79 beräknas ersättningsanskaffning ske av tio tjänstebilar. Utgifterna uppgår till 400 000 kr. För ny- och ersättningsanskaffning av telefonväxlar, snabbtelefonanläggningar och övrig svagströmsutrustning till länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna behövs 2,9 milj. kr. Drygt hälften avser ersättningsanskaffningar. Nyanskaffningarna har beräknats med utgångspunkt från planerade lokalutökningar.

Föredraganden

Till anskaffning av utrustning för innevarande budgetår anvisade riksdagen ett belopp av 7 milj. kr. Som ett led i regeringens besparingsprogram (prop. 1976/77: 150) senarelades anskaffning av utrustning till ett belopp av 1,5 milj. kr. Jag förordar att dessa medel får tas i anspråk under budgetåret 1978/79.

AMS har för budgetåret 1978/79 bl. a. förordat omfattande investeringar vid de industriella beredskapsarbetena. Jag vill därvid erinra om riksdagens beslut (prop. 1977/78: 25, AU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 87) att för innevarande budgetår överföra medel om 3,6 milj. kr. från anslaget B 8. Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för att bl. a. möjliggöra investeringar i arbetsmiljö och arbetarskydd vid de industriella beredskapsarbetena redan under innevarande budgetår.

Genom riksdagens beslut (prop. 1975: 2 bil. 8, InU 1975: 1, rskr 1975: 8) har 1,1 milj. kr. anvisats för investeringar vid ett industriellt beredskapsarbete i Överkalix. Dessa medel har ännu inte disponerats för avsett ändamål utan kvarstår som reservation på anslaget. Sedan ifrågavarande beredskapsarbete numera har upphört och verksamheten enligt avtal övertagits av Norrbottens Järnverk AB, förordar jag, att dessa medel får disponeras för andra investeringar.

Jag förordar att anslaget anvisas med ett jämfört med innevarande budgetår oförändrat belopp, dvs. 7 milj. kr. Detta innebär att ett sammanlagt belopp av (1,5+1,1+7,0) 9,6 milj. kr. står till förfogande för investeringar under anslaget. Från anslaget skall avräknas 250 000 kr. av budgetmedel för 1978/79 som AMS erhållit redan innevarande budgetår för att kunna tidigarelägga investeringar i telefonväxlar. De medel som står till förfogande bör i första hand användas för investeringar i arbetsmiljö och arbetarskydd vid de industriella beredskapsarbetena och kontorsarbetscentralerna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

B 8. Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning

1976/77	Utgift	589 096	Reservation	11 920 370
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för programmet Förvaltning av utrustning, vilket utgör ett serviceprogram för försörjning av övriga program med mer kapitalkrävande utrustning. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så att samtliga uppkommande kostnader täcks. Programmet består av delprogrammen Förläggningsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

Förläggningsbyggnader. Förläggningsbehov skall i första hand tillgodoses genom förhyrning på den allmänna bostadsmarknaden. Krav på snabba förläggningsinsatser och lokala förläggningssvårigheter gör det dock nödvändigt för AMS att i viss omfattning själv kunna tillhandahålla förläggningsbyggnader.

Sedan flera år tillbaka har behovet av tillfälliga förläggningsplatser varit sjunkande och inom AMS pågår en successiv anpassning av det egna förläggningsbeståndet med hänsyn härtill. Under budgetåret 1976/77 minskades förläggningskapaciteten med 1 036 platser och uppgick i juni 1977 till 5 685 platser. Kapacitetsutnyttjandet under perioden 1976/77–1978/79 redovisas i nedanstående tabell.

Antal förläggningsplatser vid utgången av resp. budgetår 1976/77–1978/79

Ändamål	1976/77	1977/78	1978/79
	Antal platser	Antal platser	Antal platser
Arbetsmarknadsutbildning	2 099	2 000	2 000
Allmänna beredskapsarbeten	66	60	50
Särskilda beredskapsarbeten	855	800	750
Flyktingförläggningar	250	250	250
Vapenfria tjänstepliktiga	360	360	360
Uthyrda till kommuner, företag m. fl.	1 653	1 500	1 400
Outhyrda byggnader	402	230	190
	5 685	**5 200**	**5 000**

Såväl delprogrammets utgifter som inkomster uppgick till 12,9 milj. kr. Av inkomsterna var 4,2 milj. kr. försäljningsinkomster för avyttrade byggnader. Den beräknade utvecklingen av utgifterna och inkomsterna för perioden 1976/77–1978/79 framgår av följande tabell.

Kostnader och intäkter av förläggningsverksamheten (milj. kr.)

Slag av kostnader/intäkter	1976/77 Utfall	1977/78	1978/79
Kapitalkostnader	6,3	4,9	3,5
Reparationer och underhåll	4,7	3,5	3,0
Driftkostnader för outhyrda byggnader	0,1	0,2	0,2
Samkostnader	0,8	0,3	0,3
Administration	1,0	0,8	0,7
Summa kostnader	**12,9**	**9,7**	**7,7**
Intern uthyrning	5,9	5,2	4,8
Extern uthyrning	2,8	2,4	1,8
Sålda byggnader	4,2	2,1	1,1
Summa intäkter	**12,9**	**9,7**	**7,7**

Delprogrammets intäkter har under en följd av budgetår överstigit kostnaderna varför reservationen under anslaget har ökat. Till största delen kan intäkterna hänföras till försäljning av byggnader. En förhållandevis kraftig realisationsvinst har uppkommit genom att byggnadernas restvärde har varit lågt jämfört med marknadspriserna som stigit mycket snabbt de sista åren. Mot den bakgrunden har AMS gjort en översyn av hyressättningen vilket också avspeglas i tabelluppställningen.

Maskiner och fordon m. m. Under delprogrammet Maskiner och fordon m. m. förvaltas AMS maskinpark vilken är avvägd och sammansatt så att den till huvudsaklig del fyller behovet av maskiner för de arbeten styrelsen bedriver inom vägbyggnad, vatten och avlopp, skogsvård och annan anläggningsverksamhet. I övrigt täcks behovet genom inhyrning. Även utrustningsbehovet för industriella beredskapsarbeten och kontorsarbetscentraler skall, i avvaktan på att dessa verksamheter överförs till annan huvudman, tillgodoses genom delprogrammet.

Under budgetåret 1976/77 har maskinanskaffningarna under utrustningsanslaget främst avsett de industriella beredskapsarbetena och kontorsarbetscentralerna. De viktigaste förändringarna i maskinparken i övrigt har bestått i ersättningsanskaffning av terrängbilar. Därutöver har viss ersättningsanskaffning skett av manskapsvagnar. Delprogrammets utgifter har överstigit inkomsterna med 600 000 kr. För budgetåret 1977/78 beräknas utgifterna överstiga inkomsterna med ca 1,6 milj. kr. Kostnadskrävande insatser behövs dels för att bygga om manskapsvagnar i enlighet med arbetarskyddsstyrelsens bestämmelser och dels för att anpassa förråds- och verkstadsdriften till den nya inriktningen av beredskapsarbetena.

Den beräknade utvecklingen av kostnader och intäkter framgår av följande tabell.

Kostnader och intäkter för maskinutrustning m. m. (milj. kr.)

Slag av kostnader/intäkter	1976/77 Utfall	1977/78	1978/79
Kapitalkostnader	7,0	7,5	8,7
Reparationer och underhåll	7,5	8,8	8,8
Förrådets drift m. m.	2,3	2,4	2,4
Administration	0,6	0,5	0,5
Summa kostnader	**17,4**	**19,2**	**20,4**
Hyror från intern uthyrning	11,0	11,6	12,3
Hyror från extern uthyrning	5,0	5,1	5,6
Försäljningsintäkter	0,8	0,9	0,9
Summa intäkter	**16,8**	**17,6**	**18,8**

Föredraganden

Intäkterna under anslagets delprogram Förläggningsbyggnader har under en följd av år överstigit de debiterade kostnaderna varför reservationen på anslaget har ökat. Detta är en följd av att vinster har uppkommit vid försäljning av byggnader eftersom det bokförda restvärdet har varit lågt jämfört med marknadspriserna, vilka stigit mycket snabbt de senaste åren.

Jag vill erinra om riksdagens beslut (prop. 1977/78: 25, AU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 87) att för innevarande budgetår från förevarande anslag överföra 3,6 milj. kr. av uppkomna vinstmedel till anslaget B 7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning. Jag förordar att 6 milj. kr. från anslaget förs över till budgetutjämningsfonden.

Eftersom utgifterna från anslaget i princip skall täckas av intäkter från de program under vilka kostnaderna uppkommer bör det, i likhet med tidigare budgetår, föras upp med endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 9. Arbetsdomstolen

1976/77 Utgift	2 846 228
1977/78 Anslag	3 272 000
1978/79 Förslag	3 982 000

Arbetsdomstolen tar upp och avgör mål rörande kollektivavtal samt andra mål enligt särskilda bestämmelser. Domstolen består av tre ordförande, tre vice ordförande och 16 andra ledamöter.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Arbetsdomstolen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	14	+2	
Övrig personal	10	+1	
	24	**+3**	
Anslag			
Lönekostnader	2 435 000	+742 000	+507 275
Ersättning till ledamöter	412 000	+ 53 000	+ 53 000
Sjukvård	5 000	–	–
Reseersättningar	15 000	+ 15 000	+ 15 000
Lokalkostnader	205 000	+135 000	+135 000
Expenser	174 000	+ 76 000	+ 26 000
Ej disponerat belopp	26 000	–	– 26 000
	3 272 000	**+1 021 000**	**+710 000**

Arbetsdomstolen

I och med genomförandet av 1974 års lagstiftning om rättegång i arbetstvister och ikraftträdande av den nya arbetsrättsliga lagstiftningen påbörjades en successiv utbyggnad av arbetsdomstolens personalorganisation för att möta den ökade måltillströmning som arbetslivsreformerna väntades medföra. I ett första steg fördubblades personalstyrkan fr. o. m. ingången av budgetåret 1974/75. Antalet inkomna mål hade också fördubblats jämfört med tiden före den 1 juli 1974. Måltillströmningen till följd av den nya lagstiftningen skulle emellertid komma att öka långt utöver detta. Därför har under de följande budgetåren personalantalet ökats kraftigt. Målutvecklingen har dock även fortsättningsvis varit i kraftigt tilltagande, vilket medfört att också den förstärkta personalstyrkan tidvis ansträngts till det yttersta – bl. a. har övertidsarbete för så gott som all personal måst förekomma i betydande utsträckning.

Som ett led i strävandena att på olika sätt söka förbättra arbetsdomstolens verksamhet vidtogs med verkan fr. o. m. den 1 juli 1977 vissa förändringar av arbetstvistlagen med syfte att minska domstolens arbetsbörda och förenkla dess arbetsformer. Det viktigaste förslaget gick ut på att begränsa tillströmningen av mål till arbetsdomstolen såsom första domstol. Vissa mål fördes över till tingsrätt med möjlighet för part att överklaga hos arbetsdomstolen. Ett samarbete med statskontoret har vidare inletts för en översyn av de praktiska målhanteringsrutinerna och undersökning av möjligheterna att i ännu högre grad använda tekniska hjälpmedel i bl. a. utskriftsverksamheten.

Domstolens personal vid ingången av budgetåret 1977/78 omfattade 24 personer varav 14 med handläggande uppgifter. Av dessa var sex sekreterare och två biträdande sekreterare anställda. Notarier tillförs domstolen fr. o. m. innevarande budgetår för perioder om högst tolv månader. Deras

tjänstgöring utgör ett led i befattningshavarnas notarieutbildning enligt notariekungörelsen och är ägnad att främja utbildningen av arbetsrättsjurister.

Med anledning av arbetstvistsreformerna bör enligt domstolens mening den utbyggnad av personalorganisationen som inleddes budgetåret 1974/75 slutföras genom kompletteringar av nuvarande organisation med en biträdande sekreterare, en notarie samt en expeditionsvakt. Förslaget innebär att en homogen juristorganisation uppnås i vilken varje ordförande vid målhanteringen i princip arbetar med tre sekreterare och en notarie. Ytterligare en notarietjänst ställs därmed till förfogande som ett led i notariesändets fortsatta utbyggnad. I och med att domstolen i större omfattning börjar hålla flera huvudförhandlingar samtidigt med ianspråktagande av en andra sessionssal ställs större krav på service i samband med förberedelse- och huvudförhandlingssammanträdena. Vidare har den tekniska hanteringen av domar ökat avsevärt till följd av att målavverkningstakten höjts. Dessa förhållanden nödvändiggör inrättandet av en andra expeditionsvakttjänst. Domstolen har redan sedan lång tid tillbaka arbetat med extra timanställd vaktmästarpersonal.

Ersättning till ledamöter m. m. avser i första hand års- och dagarvoden till domstolens deltidstjänstgörande ledamöter. Vid beräkningen av medelsbehovet för petitabudgetåret måste hänsyn tas till att antalet berörda ledamöter (14) genom ändringarna i arbetstvistlagen fr. o. m. den 1 juli 1977 utökats med två ledamöter till 16 (ytterligare en ordinarie ämbetsmannaledamot samt en arbetsgivarledamot för den offentliga sektorn). Vidare innebär en ökande dubblering av huvudförhandlingarna genom utnyttjande av två sessionssalar att dessa ledamöter kommer att tjänstgöra i betydligt större omfattning än tidigare.

Medelsbehovet till reseersättningar har vuxit dels till följd av högre förhandlingsinställelsefrekvens för domstolens ledamöter bosatta utom Stor-Stockholmsområdet, dels till följd av domstolens breddade sekreterarrekrytering (rese- och flyttkostnader). Anslag yrkas med belopp motsvarande senast kända belastning, dvs. med 30 000 kr.

Lokalkostnaderna har stigit som följd av att domstolen fått betydligt utökade lokalutrymmen från maj 1977. Anslaget härför bör därför räknas upp.

Den stora måltillströmningen under de senaste 3–4 åren har i första hand fått medföra en snabb utbyggnad av personalorganisationen. De därav föranledda lokalbehoven har inte fått en mera permanent lösning förrän under år 1977. Samtidigt har större delen av arbetsdomstolens expensanslag årligen tagits i anspråk för löpande fasta utgifter. Under föregående budgetår svarade enbart stencil-, fotokopierings-, pappers- och telefonkostnaderna tillsammans för 55,5 % av expensanslaget, inkl. ett beviljat överskridande. I och för sig välmotiverade anspråk på möbler, kontorsmaskiner och övrig kontorsutrustning har fått stå tillbaka för andra helt ofrån-

komliga expensutgifter. Även redan beviljade medel har av dessa skäl i vissa fall fått omdirigeras för nya ändamål. Det gäller såväl den nytillkomna personalens tjänsterum som domstolens hittillsvarande sessionssal, sammanträdeslokaler och övriga allmänna utrymmen. Arbetsdomstolen yrkar därför medel för expenser med sammanlagt 250 000 kr. Det totala medelsbehovet för arbetsdomstolens verksamhet beräknas för budgetåret 1978/79 till 4 293 000 kr. (+ 1 021 000 kr.).

Föredraganden

Genomförandet och tillämpningen av en rad arbetsrättsliga reformer har på senare år medfört en kraftigt ökad måltillströmning till arbetsdomstolen. För att kunna möta de vidgade arbetsuppgifterna har domstolen också tillförts mer personal. För innevarande budgetår har domstolen fått sju nya tjänster. Domstolen har också fått ökade lokalutrymmen, bl. a. har en andra sessionssal tillkommit. Med verkan fr. o. m. den 1 juli 1977 har förändringar vidtagits i arbetstvistlagen som syftar till att minska domstolens arbetsbörda och förenkla målhanteringen. Mot denna bakgrund är jag nu inte beredd att tillstyrka ytterligare personal till domstolen. Jag beräknar anslaget till arbetsdomstolen till 3 982 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsdomstolen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 982 000 kr.

B 10. Statens förlikningsmannaexpedition

1976/77	Utgift	908 400
1977/78	Anslag	837 000
1978/79	Förslag	899 000

Statens förlikningsmannaexpedition är central myndighet för det statliga förlikningsväsendet och leds av en styrelse. Chef för förlikningsmannaexpeditionen är en byråchef.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Förlikningsmanna-expeditionen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	–	–
Övrig personal	3	–	–
	5	–	–

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Förlikningsmanna-expeditionen	Föredraganden
Anslag			
Lönekostnader	440 700	+58 700	+58 700
Ersättning till förlikningsmän m. fl.	300 000	–	–
Sjukvård	300	+ 100	+ 100
Reseersättningar	40 000	+ 2 000	+ 2 000
Lokalkostnader	4 000	+ 2 200	+ 2 200
Expenser	9 000	+ 1 000	+ 1 000
Ersättning till de fasta förlikningsmännens expenser	3 000	+ 2 000	+ 2 000
Ej disponerat belopp	4 000	–	4 000
	837 000	**+66 000**	**+62 000**

Förlikningsmannaexpeditionen

För egen och för förlikningsmannaorganisationens del förutser förlikningsmannaexpeditionen inga större förändringar från personal- och anslagssynpunkt under budgetåren 1978/79–1981/82. Avtalsrörelsen under dessa år kan emellertid i oförutsedd omfattning påkalla medverkan av såväl särskilda förlikningsmän som förlikningskommissioner. Härvid kan kostnader för arvoden samt expenser komma att bli större än under senare år. Det totala medelsbehovet för förlikningsmannaexpeditionens verksamhet under budgetåret 1978/79 beräknas till 903 000 kr. (+66 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens förlikningsmannaexpedition* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 899 000 kr.

B 11. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

1976/77	Utgift	33 814
1977/78	Anslag	30 000
1978/79	Förslag	30 000

Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar avger utlåtanden i frågor som avser tillämpningen av lagen (1949: 345) om rätten till arbetstagares uppfinningar (ändrad 1976: 191). Nämnden består av ordförande och sex ledamöter. Nämnden har en sekreterare som åtnjuter fast arvode. I övrigt har nämnden inte någon personal.

Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

I förhållande till tidigare år begär nämnden en höjning av anslaget med 2 000 kr. Antalet sammanträden i nämnden kan väntas bli fler under budgetåret. Varje sammanträde medför arvodeskostnader av 1 275 kr. Denna kostnad kan med hänsyn till de ändrade reglerna väntas bli något högre än tidigare.

Föredraganden

Anslaget bör för budgetåret 1978/79 föras upp med ett oförändrat belopp av 30 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kr.

C. ARBETSMILJÖ

Begreppet arbetsmiljö omfattar arbetets villkor i vid mening. Här inryms frågor rörande medbestämmande i arbetslivet, arbetarskydd, arbetstidsfrågor, arbetsanpassning, anställningsskydd och åtgärder för att främja anställning av svårplacerade. Det finns sålunda ett starkt samband mellan människornas faktiska arbetsförhållanden och deras möjligheter att själva påverka dem. Vidare måste insatser för en bättre arbetsmiljö innefatta åtgärder som förbättrar möjligheterna till arbete för dem som av skilda orsaker står utanför arbetslivet.

Inflytande i arbetslivet

Under 1970-talet har en omfattande utbyggnad och modernisering skett av den lagstiftning som reglerar arbetslivets villkor. I syfte att förnya och demokratisera arbetslivet har tillkommit lagen (1974: 12) om anställningsskydd, lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen, lagen (1974: 981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning, lagen (1976: 351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar, lagen (1976: 355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. En ny semesterlag (1977: 480) trädde i kraft den 1 januari 1978 och från den 1 juli 1978 kommer arbetsmiljölagen att gälla. Som en ytterst viktig del i lagstiftningsarbetet trädde lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet i kraft den 1 januari 1977.

Medbestämmandelagen förutsätter att avtal träffas mellan arbetsmarknadens parter om fortsatt utveckling av medbestämmandet. Under år 1977 inleddes över hela arbetsmarknaden förhandlingar rörande sådana avtal. Samtidigt fortsatte de omfattande utbildningsinsatser som påbörjades redan under hösten 1976 och till vilka staten lämnar ekonomiskt stöd. Sedan avtal träffats mellan parterna kommer ytterligare stora utbildningsinsatser att behövas för att förankra avtalen hos arbetsgivare och arbetstagare.

Den nya arbetsrättskommittén (A 1976: 02) lade i oktober 1977 fram ett delbetänkande (Ds A 1977: 4) om fackliga förtroendemän, möten på betald arbetstid samt arbetslivsforskning. Kommittén föreslog att s. k. regionala förtroendemän tillsätts för att bevaka och stödja den fackliga verksamheten på små och geografiskt spridda arbetsplatser och att staten försöksvis bidrar till kostnaderna för denna verksamhet. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Behovet av kunskaper på arbetsmiljöns och medbestämmandets område är omfattande. Som ett viktigt led i reformsträvandena har under 1970-talet ökade resurser därför anslagits till forskningen. Tillkomsten av arbetarskyddsfonden har möjliggjort en breddning av forskningen på arbetar-

skyddsområdet. Fondens programansvar vidgades ytterligare genom riksdagens beslut i samband med medbestämmandelagen och omfattar nu hela arbetslivsområdet. Ett särskilt institut, centrum för arbetslivsfrågor, inrättades vid årsskiftet 1976/77 med uppgift att forska kring förändringar i arbetsformer och arbetsorganisation. Genom initiativ från arbetsmarknadens parter har ett antal större forskningsprojekt igångsatts.

Arbetarskydd

Riksdagen har nyligen under stor enighet antagit arbetsmiljölagen (1977: 1160) som träder i kraft den 1 juli 1978. Lagen är en ramlag med allmänt hållna bestämmelser som arbetarskyddsstyrelsen skall utarbeta konkreta föreskrifter till.

De grundläggande krav som skall ställas på arbetsmiljöförhållandena anges i lagen. Arbetsmiljön skall vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. Arbetet skall anpassas till människans förutsättningar i såväl fysiskt som psykiskt avseende. Man skall sträva efter att anordna arbetet så att arbetstagaren själv kan påverka sin arbetssituation. Tillsammans med annan lagstiftning om arbetslivet, framför allt medbestämmandelagen, skall arbetsmiljölagen ligga till grund för strävandena att skapa säkra arbetsmiljöer och att varje människa skall kunna uppleva sitt arbete som meningsfyllt.

Jämfört med den nu gällande arbetarskyddslagen får arbetsmiljölagen ett vidare tillämpningsområde. Den skall gälla för så gott som allt arbete. Familjejordbruken förs in under lagen. Ensamföretagare kommer att omfattas av lagen genom att de skall följa skyddsföreskrifter om maskiner och annan teknisk utrustning samt om farliga ämnen. Verksamheten inom försvaret förs i princip in under lagen. Skyddsföreskrifterna skall gälla elever fr. o. m. grundskolans årskurs 7 samt värnpliktiga och vårdtagare.

Lagstiftningen skall liksom hittills i huvudsak vara förebyggande. Regeringen har utfärdat en arbetsmiljöförordning. Enligt denna får arbetarskyddsstyrelsen långtgående befogenheter att i generella föreskrifter ställa krav på prövning av arbetsprocesser, arbetsmetoder eller anläggningar innan de tas i bruk. Styrelsen kommer att kunna kräva godkännande innan kemiska produkter, maskiner eller annan teknisk utrustning börjar användas. Likaså skall det bli möjligt att utfärda föreskrifter om märkning och fortlöpande kontroller. Arbetsprocess, arbetsmetod, teknisk anordning eller kemisk produkt skall i vissa fall kunna förbjudas. Arbetarskyddsstyrelsen kommer också i betydligt större utsträckning än i dag att kunna meddela direkt straffsanktionerade föreskrifter.

Skyddskommittéernas och skyddsombudens ställning stärks ytterligare. Bl. a. får de ökade möjligheter att medverka redan på planeringsstadiet. Skyddsombuden får större möjligheter att ingripa mot ensamarbete.

Också när det gäller att fullfölja talan kommer nya regler. Bl. a. skall huvudskyddsombud eller om sådant inte finns, annat skyddsombud få föra talan mot beslut av yrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen.

En omfattande informationsinsats av såväl lång- som kortsiktig karaktär genomförs för att sprida kännedom om den nya lagstiftningen. Inom arbetsmarknadsdepartementet kommer en broschyr att utarbetas som – förutom lagtexten och verkställighetsförordningen – även innehåller kortfattade kommentarer till dessa.

I samband med att lagen träder i kraft genomför arbetarskyddsstyrelsen i samråd med arbetsmarknadens parter och andra intressenter en informationskampanj. Dessutom kommer en mängd informationsåtgärder som är mer direkt anpassade till det informationsbehov som uppkommer när den nya lagen skall tillämpas i arbetslivet. Som exempel på sådana åtgärder kan jag nämna information som är direkt anpassad efter olika verksamhetsområden eller branscher. Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter skall i betydligt större utsträckning än f. n. kunna delas ut gratis.

Fram till den 31 oktober 1977 hade ca 1,7 miljarder kr. tagits i anspråk ur arbetsmiljöfonderna. Fonderna, som tillkom genom obligatorisk avsättning av vinstmedel för år 1974, har använts för extra arbetsmiljöinsatser i större företag, exempelvis för förbättring av ventilation och för bullerdämpande åtgärder.

Lånegarantierna för arbetsmiljöförbättringar används för att underlätta finansieringen av akuta arbetsmiljöåtgärder i mindre och medelstora företag som saknar egna arbetsmiljöfonder. Lånegarantier hade vid utgången av september 1977 utgått med 145 milj. kr. till företag med sammanlagt ungefär 36 000 anställda. Garantierna förlängs nu till att gälla under hela år 1978. En utvärdering skall ske av systemet med lånegarantier till arbetsmiljöförbättrande åtgärder.

En proposition (1977/78: 74) med förslag till ett informationssystem för arbetsskador behandlas f. n. av riksdagen. Informationssystemet föreslås genomföras fr. o. m. den 1 januari 1979. Det kommer att innebära avsevärt förbättrade möjligheter att genom analys av olika typer av risker i arbetslivet få underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för att skapa en tillfredsställande arbetsmiljö.

Arbetet inom utredningen om företagshälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten fortgår. Utredningen skall bl. a. behandla utbyggnadstakten för företagshälsovården, utbildningen av personal för företagshälsovården och frågan om en utbyggnad av de yrkesmedicinska klinikerna. Ett delbetänkande som behandlar den yrkesmedicinska verksamheten förbereds.

Yrkesinspektionens distriktsindelning utreds. Utredningen har till uppgift att utvärdera erfarenheterna av nu gällande distriktsindelning samt avge förslag som detta ger anledning till.

Det lokala skyddsarbetet har vidgats under senare år och kraven på insatser har ökat kraftigt. Samtidigt har arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen fått omfattande förstärkningar. Tillkomsten av arbetsmiljölagen medför ytterligare ökad efterfrågan på insatser bl. a. i fråga om inspek-

tionsverksamhet samt föreskrifts- och forskningsarbete. En fortsatt utbyggnad av styrelsens och yrkesinspektionens resurser är därför nödvändig. Arbetarskyddsverket föreslås få 80 nya tjänster och medel för bl. a. upplysning, utbildning och instrument. Därutöver har medel motsvarande 29 tjänster beräknats för det föreslagna informationssystemet om arbetsskador. I huvudsak motsvarande uppgifter utförs nu av riksförsäkringsverket.

Arbetstid och semester

Skyddsaspekten var tidigare ett av de starkaste motiven till att genom lagstiftning genomföra arbetstidsreformer. Under senare tid har en arbetstidsförkortning allt mer kommit att framstå som en möjlighet att åstadkomma en standardförbättring för löntagarna. De reformer som genomförts eller förberetts under 1970-talet har dels varit generella och dels selektiva. Exempel på allmänna arbetstidsförkortningar är den lagstadgade 40-timmars arbetsveckan samt den fr. o. m. år 1978 gällande rätten till fem veckors semesterledighet. Särlösningar har hittills motiverats främst utifrån arbetets art och den enskilde arbetstagarens förhållanden. Genom avtal mellan arbetsmarknadens parter har också viktiga arbetstidsreformer uppnåtts.

I strävan att förändra arbetslivet och öppna arbetsmarknaden för nya grupper av arbetstagare har arbetstidsfrågorna fått en delvis ny roll. Genom lagstiftning och avtal har en individuell anpassning av arbetstiderna för vissa grupper möjliggjorts. Så är fallet med deltidspensionsreformen som trädde i kraft den 1 juli 1976. Deltidspensionsreformen medför dels att arbetstagare som uppnått 60 års ålder kan trappa ned sin arbetstid, dels att fler personer nu än tidigare kan vara kvar i arbetslivet. I dag utnyttjar ungefär 30 000 arbetstagare möjligheten till deltidspensionering. Den lagstadgade rätten till ledighet för studier möjliggör en kombination av arbete och vidareutbildning. Inom regeringskansliet prövas f. n. frågan om en lagstadgad rätt till deltidsarbete vid vård av minderåriga barn. Försöksverksamhet med flexibel arbetstid har genom avtal möjliggjorts inom den statliga sektorn.

Under våren 1976 fattade riksdagen beslut om ändring i den allmänna arbetstidslagen. Ändringen innebar generellt skärpta regler för övertidsuttag.

Inom regeringskansliet pågår arbetet med att anpassa lagen (1970: 943) om arbetstid m. m. i husligt arbete till arbetsmiljölagen och den allmänna arbetstidslagen.

För att skapa överblick över pågående förändringar i arbetstidsfrågor och ta intiativ till analyser av förutsättningar för och effekter av kommande arbetstidsförkortningar tillsattes år 1974 delegationen (A 1974: 09) för arbetstidsfrågor. I delegationen är arbetsmarknadens huvudorganisationer företrädda. Inriktningen av delegationens fortsatta arbete bygger på re-

missbehandlingen av den under våren 1976 presenterade rapporten (SOU 1976: 34) Kortare arbetstid När? Hur?.

Den nya semesterlagen trädde i kraft den 1 januari 1978. Därmed förlängs semestern från fyra till fem veckor. Arbetstagare får rätt till semesterledighet redan under det första anställningsåret och rätten till ledighet förutsätter inte längre att arbete utförts under ett tidigare år. Semesterlön utgår däremot som tidigare endast i den mån sådan lön har tjänats in. Semesterlön beräknas på all under intjänandeåret förfallen lön, oavsett arbetstidens längd. Rättigheterna förbättras därmed i betydande grad för bl. a. nyanställda, kort- och deltidsanställda. Genom att kollektivavtal kan träffas om medbestämmande i frågor om semesterförläggningen har arbetstagarnas inflytande förstärkts.

Under hösten 1977 tillsatte regeringen en ny semesterutredning med uppgift att bl. a. undersöka möjligheterna att utvidga rätten att tjäna in semester vid arbetslöshet, arbetsmarknadsutbildning m. m. Andra frågor avser möjligheterna att överföra semester vid byte av anställning och rätt att tjäna in semester vid föräldraledighet med särskild föräldrapenning. Utredningen skall också pröva i vilken utsträckning fondsystem behöver inrättas för administration och betalning av semesterlön.

Arbetsanpassning

För att målet arbete åt alla skall kunna förverkligas även för de eftersatta grupperna på arbetsmarknaden behövs bl. a. särskilda sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiska insatser för arbetshandikappade. Den f. n. låga efterfrågan på arbetskraft totalt sett har temporärt medfört en kraftig förstärkning av detta behov.

Inom anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning ryms åtgärder som är avsedda att på olika sätt stödja och ge arbetshandikappade möjligheter till arbete. Av de arbetssökande vid arbetsförmedlingen registreras ca 11 % som arbetshandikappade. Det innebär att varje månad ca 24 000 personer med arbetshandikapp är aktuella på förmedlingen. Av dem blir ca 15 % föremål för någon form av åtgärd under månaden. Ca 75 % kvarstår som aktuella vid månadens slut och av dessa har ca 50 % varit anmälda mer än tre månader. Dessa personers behov av en i ökad grad individualiserad service är bärande motiv för en förstärkning och effektivisering av arbetsförmedlingen.

Insatserna för de arbetshandikappade måste i allt högre grad inriktas mot åtgärder förlagda till arbetsplatserna på den reguljära arbetsmarknaden. Detta gäller såväl arbetsförberedande som platsförmedlande åtgärder. Om arbetsmarknaden skall kunna göras tillgänglig för fler måste också arbetet i större utsträckning än nu anpassas till de arbetssökandes förutsättningar. Detta med avseende på arbetet och arbetmiljön i vid betydelse. Anpassningsgrupperna är här ett viktigt hjälpmedel som måste utvecklas och ges ökat stöd.

Flera av de i anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning ingående delprogrammen berörs av pågående utredningsarbete.

I december 1977 antog riksdagen förslag till ny organisation för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. (prop. 1977/78: 30, AU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 74). Den nya organisationen för skyddat arbete innebär bl. a. att verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete samordnas under regionala stiftelser med landstingskommunerna och staten som stiftelsebildare. En organisationskommitté för skyddat arbete tillsätts nu för att utforma den nya organisationen. För den yrkesinriktade rehabiliteringen har riksdagen genom nämnda beslut uttalat sig för en samordning av verksamheten under ett statligt huvudmannaskap. Den närmare utformningen av organisationen övervägs av sysselsättningsutredningen och en särskild organisationskommitté. Förslag från sysselsättningsutredningen beräknas lämnas i ett delbetänkande om arbetshandikappade under våren 1978. De här redovisade organisationsförändringarna beräknas träda i kraft tidigast den 1 januari 1980.

Under sommaren 1977 avlämnade utredningen om näringshjälp betänkandet (SOU 1977: 22) Arbete med näringshjälp med förslag till ny utformning av näringshjälpen. Remissbehandlingen har nyligen avslutats.

Sysselsättningsutredningen fick sommaren 1977 regeringens uppdrag att också överväga frågan om arkivarbetets framtida utformning och inriktning. Utredningen väntas lämna förslag i nämnda betänkande om arbetshandikappade under våren 1978. Utredningen kommer då också att ge förslag till en rad ytterligare åtgärder för att förbättra de arbetshandikappades möjligheter till arbete.

För att underlätta anpassningsgruppernas och arbetsförmedlingarnas möjligheter till insatser på den reguljära arbetsmarknaden föreslås för nästa budgetår bl. a. en ökning av antalet personer i halvskyddad sysselsättning och förbättrade bidragsvillkor för särskilda anordningar på arbetsplatsen samt arbetsbiträde. Fortsatta justeringar föreslås även i fråga om stödet till handikappade för inköp av motorfordon. Den försämrade arbetsmarknadssituationen har som tidigare berörts medfört en ökad efterfrågan på bl. a. skyddat arbete. Antalet platser i arkivarbete har mot denna bakgrund ökats med 500.

C 1. Arbetarskyddsstyrelsen

1976/77	Utgift	56 761 062
1977/78	Anslag	69 420 000
1978/79	Förslag	85 742 000

Arbetarskyddsstyrelsen är central myndighet för arbetarskydds- och arbetstidsfrågor, däri inbegripet arbetsmedicinska frågor och frågor rörande

den centrala tillsynen på arbetsplatserna enligt produktkontrollagstiftningen. Styrelsen är chefsmyndighet för yrkesinspektionen.

Arbetarskyddsstyrelsen leds av en styrelse. Denna utgörs av en generaldirektör, en överdirektör och nio ledamöter som representerar bl. a. parterna på arbetsmarknaden. Inom styrelsen finns tre avdelningar, nämligen tillsynsavdelningen, arbetsmedicinska avdelningen och administrativa avdelningen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Arbetarskydds-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	275	+ 89	+27
Övrig personal	209	+ 52	+13
	484	**+141**	**+40**[1]
Anslag			
Lönekostnader	46 858 000	+23 882 000	+14 226 000
Sjukvård	81 000	+ 28 000	+ 10 000
Reseersättningar	1 553 000	+ 788 000	+ 350 000
därav utomnordiska resor	(175 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	6 422 000	+ 1 312 000	+ 526 000
Expenser	5 254 000	+ 4 282 000	+ 1 100 000
därav engångsutgifter	(291 000)	(+ 1 518 000)	(+ 500 000)
Vissa kostnader för utbildning av företagsläkare i socialmedicin	119 000	+ 12 000	–
Upplysning m. m. på arbetarskyddets område	2 810 000	+ 2 052 000	+ 2 683 000
Personalutbildning	–	+ 700 000	+ 300 000
Informationssystem för arbetsskador m. m.	–	+ 6 086 000	–
Tillhandahållande av författningstryck	–	+10 000 000	–
Uppdragsverksamhet m. m.	5 780 000	– 2 330 000	– 2 330 000
Ej disponerat belopp	543 000	–	– 543 000
	69 420 000	**+46 812 000**	**+16 322 000**

[1] Härutöver har medel motsvarande 14 tjänster beräknats för det nya informationssystemet om arbetsskador.

Inkomster, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas budgetåret 1978/79 till 3 820 000 kr. (1977/78 till 7 620 000 kr.).

Arbetarskyddsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 8 475 000 kr.

2. 0-alternativet kan uppnås genom en indragning av ett 30-tal tjänster. Detta skulle leda till en minskning av forsknings- och föreskriftsarbetet.

3. *Tillsynsavdelningen* behöver trots de senaste årens resurstillskott

förstärkas för att man skall kunna möta kraven i den nya arbetsmiljölag som träder i kraft den 1 juli 1978. Arbetsmiljölagen får ett utökat tillämpningsområde i förhållande till nu gällande arbetarskyddslag. Därtill kommer att lagen blir en ramlag som översiktligt anger kraven på olika arbetsmiljöfaktorer. De mer detaljerade tillämpningsbestämmelserna skall utarbetas vid tillsynsavdelningen. Ökade resurser behövs därför främst för föreskriftsarbete inom ett stort antal områden. Kraftiga förstärkningar behövs för samordning och effektivisering av yrkesinspektionens verksamhet och tillsynsavdelningens insatser i samband därmed. Samordningssektionen måste omorganiseras till byrå. En fortsatt förstärkning av byråernas ledningsfunktioner är nödvändig. Totalt beräknas behovet inom avdelningen till en överingenjör, två bitr. överingenjörer, två avdelningsdirektörer, 26 byrådirektörer, fem byråingenjörer, en ingenjör, en byråsekreterare, sex assistenter och åtta assistenter/kansliskrivare (+6 287 000 kr.).

4. *Arbetsmedicinska avdelningen* behöver förstärkas för att möjliggöra ytterligare forskning och utbildning på arbetsmiljöområdet. Vid avdelningen i Stockholm bör sektionen för fysikalisk yrkeshygien med hänsyn till dess centrala roll inom arbetsmedicinen tillföras en professorstjänst och organiseras om till en särskild enhet. Den medicinska enheten i övrigt måste tillföras ytterligare resurser när det gäller såväl yrkesmedicin som yrkesdermatologi. Den föreslagna yrkestoxikologiska enheten måste byggas upp. Vidare behöver de kemiska och tekniska enheterna tillföras tjänster för metodforskning och analysverksamhet. Vid den arbetsfysiologiska enheten fordras förstärkningar för bl. a. undersökning av kemiska och fysikaliska faktorers inverkan på människan under arbete. På den arbetspsykologiska enheten behövs ökade resurser för såväl den psykosociala som den psykofysiologiska och experimentella verksamheten. Vid arbetsmedicinska filialen i Umeå bör en viss utbyggnad ske av bl. a. de kemiska, tekniska och arbetsfysiologiska enheterna. Totalt beräknas behovet av tjänster inom avdelningen till en professor, tre forskningsassistenter, nio förste forskningsingenjörer, en apotekare, en dokumentalist, två psykologer, en forskningsingenjör, 13 ingenjörer, en intendent, en assistent, en förste laboratorieassistent, en instrumenttekniker, två laboratorieassistenter, en materialredogörare och fyra assistenter/kansliskrivare. Vidare bör tre tjänster som institutionsbiträde omvandlas till tjänster som laboratorieassistent (+4 530 000 kr.).

5. *Administrativa avdelningen* har inte byggts ut så att den tillfredsställande kan svara mot de krav som verkets expansion i övrigt medfört. Årets anslagsframställning präglas därför av en betydande satsning på administrationen och särskilt på personaladministration och utbildning. Som styrelsen tidigare framhållit är det angeläget att personalsektionen omvandlas till byrå. Uppbyggnaden av en särskild fristående biblioteks- och dokumentationsfunktion bör påbörjas. Ytterligare resurser behövs för handläggning av ärenden rörande särskilda arbetarskyddsprojekt, allmänt ut-

redningsarbete samt för ekonomi- och driftfunktionerna. Den nya lagstiftningen inom arbetsmiljöområdet som inom kort träder i kraft kommer att ställa stora krav på lagbyrån. Den bör därför utökas avsevärt. Även arbetstidsbyrån, planeringsenheten, utbildningssektionen, informationssektionen och det internationella sekretariatet behöver förstärkas. Totalt beräknas behovet av tjänster inom avdelningen till en byråchef, sex avdelningsdirektörer, fem byrådirektörer, en pressombudsman/redaktör, elva förste byråsekreterare, tio assistenter, en tryckeriföreståndare, 21 assistenter/kansliskrivare, en bilförare och en materialförvaltare (+4837000 kr.).

6. För bl. a. vikariatstillägg, medel för extra personal och lärare, expenser, upplysning m. m. på arbetarskyddets område, personalutbildning, försöksverksamhet med miljöinformation och tillhandahållande av författningstryck behövs ytterligare medel (+19312000 kr.). Influtna medel för försålt publikationstryck bör få disponeras av styrelsen.

7. För uppbyggnad av ett informationssystem för arbetsskador erfordras medel (+5701000 kr.).

Föredraganden

Arbetarskyddsverket har i sin anslagsframställning inte kunnat ta hänsyn till avtal om löner m. m. för år 1977, vilka träffats under andra halvåret 1977 mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens huvudorganisationer. Under budgetarbetet har därför de beräkningar av lönekostnaderna som arbetarskyddsverket gjort justerats och redovisas med andra belopp än som framgår av anslagsframställningen.

Den kraftiga utbyggnad av arbetarskyddsstyrelsen som inleddes budgetåret 1971/72 har resulterat i att antalet tjänster fram till innevarande budgetår i det närmaste fördubblats för att nu uppgå till 484. Därtill kommer ca 100 personer som avlönas genom forskningsanslag m. m. Denna utbyggnad har gjort det möjligt att satsa mer på forskning, att öka produktionen av föreskrifter samt att intensifiera informations- och utbildningsverksamheten. Samtidigt har medvetenheten om arbetsmiljöns betydelse för människans hälsa och säkerhet ökat och de anställda fått förbättrade handlingsmöjligheter. Detta har lett till att kraven från arbetslivet på insatser vuxit snabbare än styrelsens kapacitet.

Som framgått av den kortfattade redogörelse för innehållet i arbetsmiljölagen som jag inledningsvis lämnat, får styrelsen väsentligt utökade arbetsuppgifter och befogenheter inom en rad områden. Det gäller exempelvis det utökade tillämpningsområdet, de nya reglerna om förhandsbedömning och om fullföljd av talan. Förväntningarna på arbetsmiljölagen är stora vilket medfört ytterligare krav på insatser av styrelsen som bl. a. skall utarbeta tillämpningsföreskrifter till den nya lagen. I styrelsens uppgifter ingår också rådgivning och information till yrkesinspektionen och till arbetsgivare, arbetstagare, leverantörer, branschorganisationer m. fl. Resultaten av

den forskning som bedrivs inom styrelsen utgör underlag för föreskrifts- och tillsynsarbetet.

Regeringen har nyligen till riksdagen överlämnat förslag till informationssystem om arbetsskador (prop. 1977/78: 74). I propositionen har föreslagits att arbetarskyddsstyrelsen skall vara huvudman för systemet. Detta innebär att styrelsen ställs inför en rad nya uppgifter.

För att effektivt sprida kännedom om de föreskrifter som styrelsen utarbetar och få ut dem i praktisk tillämpning är informationsinsatser av olika slag givetvis av största vikt. Behovet av information ökar ytterligare i samband med att arbetsmiljölagen träder i kraft.

Mot denna bakgrund bör arbetarskyddsstyrelsen ytterligare förstärkas. Jag föreslår att styrelsen får 40 nya tjänster. Till detta kommer medel motsvarande 14 nya tjänster för informationssystemet om arbetsskador.

För styrelsens *tillsynsavdelning* har jag beräknat medel för tio handläggande tjänstemän och sex biträden. Förstärkningen ger större kapacitet bl. a. när det gäller att utarbeta tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen och att leda yrkesinspektionens verksamhet. Den innebär en fortsatt satsning på förstärkning av ledningsfunktionerna inom avdelningens byråer. Övriga handläggartjänster är bl. a. avsedda att öka resurserna för produktinformation och andra kemiska miljöfrågor, psykosociala frågor samt frågor rörande lyftanordningar och motorredskap. Fem av tjänsterna för biträden föreslås inrättade som ett led i strävandena att skapa utvecklingsmöjligheter för kontorspersonalen samtidigt som man avlastar handläggarna vissa arbetsuppgifter.

Jag har beräknat medel för tio tjänster varav nio för handläggare på den *arbetsmedicinska avdelningen*. Med hänsyn till yrkeshygienens centrala roll inom arbetsmedicinen förordar jag att en tjänst som professor inrättas. Detta innebär en kraftig förstärkning när det gäller studier av fysikaliska och kemiska miljöfaktorers akuta och kroniska effekter på nervsystem och sinnesorgan. Fortsatta förstärkningar av kapaciteten för epidemiologiska undersökningar och yrkesdermatologiska frågor samt för olycksfallsforskning föreslås. Betydelsen av det pågående arbetet med att standardisera metoder för mätning och analys av luftföroreningar samt för att utarbeta kravlistor och provningsmetoder för analysinstrument understryks genom att en handläggartjänst inrättas. Sedan början av 1970-talet pågår vid avdelningen forskningsprojekt om effekterna av lösningsmedel. För fördjupade studier inom detta forskningsområde föreslås ökade resurser. Resultaten används bl. a. som underlag för att bestämma gränsvärden och är också av stor betydelse i det internationella samarbetet på detta område. Sociala och psykologiska aspekter på arbetsmiljön får en allt större betydelse. Detta motiverar förstärkning av avdelningens kapacitet för socialpsykologisk forskning.

Den *administrativa avdelningen* föreslås få 14 nya tjänster varav åtta för handläggare. Dessutom beräknar jag medel motsvarande 14 tjänster för ad-

ministration och utveckling av det nya informationssystemet om arbetsskador. Arbetarskyddsverkets expansion under senare år har medfört att styrelsens kapacitet för administrativ utveckling, samordning av resurserna för tillsyn och forskning, utredningsarbete och verksamhetsplanering måste förstärkas. Till detta kommer informationssystemet om arbetsskador liksom frågor med anknytning till miljövårdens informationssystem. Dessa frågor har ett nära samband med den övriga planeringsverksamheten. Mot denna bakgrund föreslår jag att den nuvarande planeringsenheten omvandlas till en planerings- och utredningsbyrå och att en tjänst som byråchef inrättas. Vidare behövs medel för tre handläggare och tre biträden för att utarbeta och leda arbetet med informationssystemet om arbetsskador. Jag beräknar också medel för två handläggare och fem biträden för kodningsarbete m. m. En förstärkning av personalfunktionen är nödvändig. Jag beräknar fyra tjänster för personaladministrativt arbete. Såväl i samband med forskningsverksamheten som i samband med föreskriftsarbetet på tillsynsavdelningen finns stort behov av kvalificerad biblioteks- och dokumentationsverksamhet. För ändamålet föreslår jag förstärkningar. Jag förutsätter därvid att de resurser för dokumentationsarbete som i dag finns på den arbetsmedicinska avdelningen samordnas med den nya enhetens verksamhet. En fortsatt upprustning av den juridiska funktionen är nödvändig inte minst med tanke på det omfattande föreskriftsarbete som blir en följd av arbetsmiljölagen. Jag föreslår ytterligare en handläggare härför. Den interna och externa utbildningen behöver också förstärkas. Jag föreslår att tre tjänster inrättas för detta ändamål.

Totalt beräknar jag medel för 54 nya tjänster vid arbetarskyddsstyrelsen. Av dessa avser 14 tjänster informationssystemet om arbetsskador. Av de nya tjänsterna bör 16 placeras vid tillsynsavdelningen, 10 vid arbetsmedicinska avdelningen och 28 vid administrativa avdelningen. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 85 742 000 kr. I detta belopp ingår en kraftig höjning av medlen för upplysning m. m. på arbetarskyddets område. Härigenom blir det bl. a. möjligt att i ökad omfattning informera om och sprida styrelsens föreskrifter. Redan i dag kan yrkesinspektionen vid sina besök på arbetsställen gratis lämna den lokala skyddsorganisationen erforderliga föreskrifter som meddelats av arbetarskyddsstyrelsen. De ökade medlen för upplysning beräknas bl. a. göra det möjligt att utvidga systemet med gratis föreskrifter i vissa fall. När det gäller personalutbildning har jag räknat med medel som skall möjliggöra en utvidgad utbildning av styrelsens personal.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetarskyddsstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 85 742 000 kr., varav 270 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 2. Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning

1977/78	Anslag	6 100 000	Reservation	3 000 000
1978/79	Förslag	22 000 000		

Från anslaget bestrids kostnaderna för sådan inredning och utrustning som behöver nyanskaffas i samband med att arbetarskyddsstyrelsen erhåller lokaler i en nybyggnad i Västra Skogen i Solna. Under anslaget beräknas medel även för motsvarande kostnader för styrelsens arbetsmedicinska filial i Umeå.

Byggnadsstyrelsen

Gällande inrednings- och utrustningsplan (prop. 1976/77: 100 bil. 15, SoU 1976/77: 22, rskr 1976/77: 191) upptar bl. a. kostnadsramar för inredning av arbetarskyddsstyrelsens nybyggnad i Västra Skogen i Solna och styrelsens nybyggnad för den arbetsmedicinska filialen i Umeå med 14,4 resp. 2,7 milj. kr.

Med anledning av den fr. o. m. den 1 juni 1977 höjda mervärdesskatten föreslår byggnadsstyrelsen att kostnadsramarna höjs med 350 000 kr. för inredning av nybyggnaden i Västra Skogen i Solna och med 50 000 kr. för inredning av den arbetsmedicinska filialen i Umeå. Som nya kostnadsramar föreslås 14 750 000 kr. resp. 2 750 000 kr.

Medelsförbrukningen för anskaffning av inredning för budgetåret 1978/79 beräknas till 12 milj.kr.

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor beräknar kostnaderna för utrustning av den arbetsmedicinska avdelningens filial i Umeå på sätt som framgår av följande sammanställning (kr.).

Utrustning för laboratorieenheterna m. m.	8 750 000
Teleteknisk utrustning	135 000
Konsulter, besiktningar m. m.	97 000
Förbrukat av tidigare uppförd kostnadsram	718 000
	9 700 000

Utrustningsnämnden föreslår att den i inrednings- och utrustningsplanen under rubriken Arbetsmedicinsk filial i Umeå, Övrig utrustning tidigare uppförda definitiva kostnadsramen på 1 milj. kr. ersätts med en definitiv ram på 9,7 milj. kr.

Medelsförbrukningen för anskaffning av utrustning under budgetåret 1978/79 beräknar utrustningsnämnden till 13 milj. kr.

Föredraganden

Arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning utgörs av en del i Stockholm och en filial i Umeå. Inriktningen av forskningen är sådan att

verksamheterna i Stockholm och Umeå i huvudsak kompletterar varandra. Forskningen vid de olika enheterna i Umeå har således i stor utsträckning orienterats mot andra delområden än deras motsvarigheter i Stockholm. På detta sätt har det blivit möjligt att bygga upp kompetens inom ett brett forskningsområde.

Med utgångspunkt i de förslag som har redovisats av byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden för universitet och högskolor föreslår jag att följande definitiva inrednings- och utrustningsplan godtas. Mot bakgrund av vad jag nyss har nämnt förordar jag att det för övrig utrustning uppförs en gemensam kostnadsram för arbetarskyddsstyrelsens nybyggnad i Västra Skogen i Solna och för nybyggnaden i Umeå. Kostnadsramen för utrustning av nybygget i Västra Skogen uppgår därvid till 16 785 000 kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 15, SoU 1976/77: 22, rskr 1976/77: 191).

Inrednings- och utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1977-06-30
		definitiv	delram	art	
A. Nybyggnad i Västra Skogen					
telefonväxel			1 920	1)	
inredning		14 400		1)	
B. Nybyggnad i Umeå					
telefonväxel			10	1)	1
inredning		2 700		1)	
C. Nybyggnader i Västra Skogen och i Umeå					
övrig utrustning	+7 800	25 585		2)	741
Summa	**+7 800**	**42 685**	**1 930**		**742**

1) Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram.
2) Förslag till ändrad kostnadsram i stället för tidigare fastställd definitiv ram.

Med beaktande av reservationen under anslaget innevarande budgetår beräknar jag att medelsförbrukningen under nästa budgetår kommer att uppgå till 25 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 22 000 000 kr.

C 3. Yrkesinspektionen

1976/77	Utgift	52 777 273
1977/78	Anslag	62 110 000
1978/79	Förslag	79 322 000

Från anslaget bekostas den allmänna yrkesinspektionen som skall utöva tillsyn över efterlevnaden av arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen m. m. samt – inom sitt verksamhetsområde – produktkontrollagstiftningen. Den svarar även för att vägarbetstidslagstiftningen efterlevs. Den allmänna yrkesinspektionen är organiserad på 19 distrikt. Tillsynen utövas i huvudsak genom besök på arbetsplatserna och genom förhandsprövning av ritningar m. m. till ny-, till- eller ombyggnad av arbetslokaler m. m.

	1977/78	Beräknad ändring Arbetar-skydds-styrelsen	1978/79 Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	382	+70	+ 30
Övrig personal	120	+25	+10
	502	**+95**	**+40**[1]
Anslag			
Lönekostnader	46 371 000	+20 055 000	+13 941 000
Sjukvård	55 000	+ 19 000	+ 11 000
Reseersättningar	4 338 000	+ 1 787 000	+ 850 000
Lokalkostnader	5 632 000	+ 1 466 000	+ 711 000
Expenser	2 225 000	+ 3 233 000	+ 1 156 000
därav engångsutgifter	(560 000)	(+ 2 759 000)	(+ 1 000 000)
Utbildning och information	2 262 000	+ 2 874 000	+ 800 000
därav engångsutgifter	(–)	(+ 225 000)	(+ 230 000)
Anskaffning och underhåll av instrument	663 000	+ 487 000	+ 307 000
därav engångsutgifter	(–)	(+ 420 000)	(+ 240 000)
Ej disponerat belopp	564 000	–	– 564 000
	62 110 000	**+29 921 000**	**+17 212 000**

[1] Härutöver har medel motsvarande 15 tjänster beräknats för det nya informationssystemet om arbetsskador.

Arbetarskyddsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. (+9 796 000 kr.).

2. 0-alternativet skulle medföra en generell minskning av arbetsplatsbesöken. Ett 30-tal tjänster för inspektörer och biträden skulle behöva dras in.

3. För att kunna svara mot de ökade kraven på yrkesinspektionen krävs en utbyggnad av personalresurserna med nio kvalificerade kemister, tio yrkesinspektörer/tekniker och 41 yrkesinspektörer (+7 871 000 kr.).

4. För en utbyggnad av den juridiska sakkunskapen inom distrikten be-

gärs fem byrådirektörstjänster. För att möjliggöra för kanslipersonalen att få utvecklingstjänster föreslås fem kvalificerade assistenttjänster. Även i övrigt behöver distriktens kansliorganisation byggas ut. För ändamålet yrkas 25 tjänster som assistent/kansliskrivare (+3 039 000 kr.).

5. Ytterligare medel behövs för en ökad och förbättrad utbildning av såväl yrkesinspektionens egen personal som de kommunala tillsynsmännen (+2 645 000 kr.).

6. För resor, lokalkostnader och expenser samt anskaffning och underhåll av instrument m. m. erfordras ytterligare medel (+6 570 000 kr.).

Till anslagsframställningen har bifogats en skiljaktig mening av personalföreträdaren för i arbetarskyddsverket organiserade medlemmar i statstjänstemannaförbundets avdelning 301.

Föredraganden

Arbetarskyddsverket har i sin anslagsframställning inte kunnat ta hänsyn till avtal om löner m. m. för år 1977, vilka träffats under andra halvåret 1977 mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens huvudorganisationer. Under budgetarbetet har därför de beräkningar av lönekostnaderna för yrkesinspektionen som arbetarskyddsverket gjort justerats och redovisas med andra belopp än som framgår av anslagsframställningen.

Ett stort intresse för arbetsmiljöfrågor har vuxit fram på arbetsplatserna under senare år. Detta har medfört att den lokala skyddsverksamheten byggts ut. Utvecklingen har också medfört att det blivit nödvändigt för yrkesinspektionen att göra mer noggranna och fördjupade arbetsplatsbesök. Även förhandsgranskning, information och allmänt stöd till den lokala skyddsverksamheten tar mer tid i anspråk. Önskemålen om medverkan av yrkesinspektionen i det lokala skyddsarbetet har lett till att inspektionens arbete i hög grad är efterfrågestyrt. Detta försvårar naturligtvis planeringen av inspektionens arbete.

Samtidigt har yrkesinspektionen fått ökade resurser. Totalt har inspektionen fått 252 nya tjänster sedan budgetåret 1971/72. En fortsatt utbyggnad är nödvändig inte minst med tanke på de vidgade arbetsuppgifter som blir en följd av att arbetsmiljölagen träder i kraft den 1 juli 1978.

Mot denna bakgrund föreslår jag att yrkesinspektionen tillförs ytterligare förstärkningar. Av de 30 nya tjänster som beräknas för inspekterande personal är nio avsedda att förstärka yrkesinspektionens kapacitet när det gäller uppgifter för bekämpande av bl. a. de kemiska hälsoriskerna. Fem av tjänsterna för biträden föreslås inrättade som ett led i strävandena att skapa utvecklingsmöjligheter för kontorspersonalen samtidigt som man avlastar handläggarna vissa arbetsuppgifter. Medel motsvarande 15 tjänster avser regional kodning av arbetsskadeanmälningar.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet till 79 322 000 kr. Jag har därvid beräknat ökade medel för bl. a. inköp av mät- och analysinstrument. Detta bör kunna underlätta inspektionsarbetet.

Även utbildnings- och informationsverksamhet får utökade resurser. Detta gäller speciellt för utbildning av samtliga kommunala tillsynsmän i landet. Därigenom understryks vikten av att yrkesinspektionen håller en nära kontakt med de kommunala tillsynsmän som ansvarar för kontrollen av arbetsmiljön på de mindre arbetsplatserna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Yrkesinspektionen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 79 322 000 kr., varav 2 240 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 4. Statens arbetsklinik

1976/77	Utgift	2 957 135
1977/78	Anslag	3 430 000
1978/79	Förslag	3 976 000

Statens arbetsklinik prövar handikappades och från arbetssynpunkt svårbedömbara personers förutsättningar för olika arbeten, medverkar vid utbildning av rehabiliteringspersonal och bedriver forskning och utvecklingsarbete inom arbetsprövningens område.

Arbetskliniken leds av en styrelse om åtta ledamöter. Chef för kliniken är en överläkare.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Arbetskliniken	Föredraganden
Personal	**28**	**+7**	**–**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 925 000	+ 1 461 860[1]	+ 444 000
Sjukvård åt personal	5 500	–	
Reseersättningar	24 500	+ 5 500	+ 2 500
Lokalkostnader	190 000	+ 222 000	+ 108 000
Expenser	79 000	+ 9 500	+ 4 500
Övriga utgifter	183 000	+ 105 000	+ 20 000
Inkomster			
Ersättningar för utfört arbete	10 000	–	–
Ej disponerat belopp	33 000	–	– 33 000
Nettoutgift	**3 430 000**	**+ 1 803 860**	**+ 546 000**

[1] Därav för forskning/utveckling 300 000 kr.

Styrelsen för statens arbetsklinik

1. Pris- och löneomräkning m. m. 486 200 kr.

2. 0-alternativet innebär att såväl intern- som externutbildning måste läggas ned och att kvaliteten på den praktiska prövningen sjunker.

3. Tjänsten som biträdande psykolog vid kliniken bör bytas ut mot en tjänst som psykolog. Tjänsten som kurator bör bytas ut mot en konsulenttjänst. Vidare bör arbetsprövningssektionerna tillföras ytterligare fyra ingenjörstjänster och en lärartjänst. En civilingenjör och en forskningssekreterare behövs för forsknings- och utvecklingsarbetet inom kliniken. Slutligen bör tjänsten som psykolog bytas ut mot en tjänst som forskningsledare. Kostnaden för omvandling av tre befintliga tjänster och inrättandet av sju nya tjänster beräknas till 727 660 kr. Dessutom behövs 300 000 kr. för forskningsarbetet.

4. Den riksomfattande informations- och uppföljningsverksamheten måste upprätthållas. Viss utökning av nuvarande medelstilldelning behövs. För utomnordiska resor bör avsättas 8 000 kr.

5. Lokalprovisoriet för kliniken kvarstår och fortlöpande underhållsåtgärder krävs. Kontorsinventarier måste bytas ut.

6. För upphandling av datatjänster och inköp av viss mätutrustning behövs 75 000 kr.

Kliniken disponerar inga särskilda medel för utbildnings- och instruktionsverksamhet och begär 10 000 kr. för detta ändamål.

Föredraganden

Statens arbetsklinik har i sin anslagsframställning inte kunnat ta hänsyn till avtal om löner m. m. för år 1977, vilka träffats under andra halvåret 1977 mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens huvudorganisationer. Under budgetarbetet har därför klinikens beräkningar av lönekostnaderna i anslagsframställningen justerats och redovisas med andra belopp än som framgår av anslagsframställningarna.

Som jag tidigare har nämnt har riksdagen i december 1977 på grundval av förslag i proposition 1977/78: 30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. bl. a. beslutat om en samordning av den yrkesinriktade rehabiliteringen under statligt huvudmannaskap. Förslag till utformning av organisationen kommer inom kort att presenteras av sysselsättningsutredningen. Statens arbetskliniks framtida ställning och verksamhetsinriktning är direkt avhängig vilken organisation den yrkesinriktade rehabiliteringen ges i sin helhet. Enligt riksdagens uttalande har sysselsättningsutredningen även fått till uppgift att pröva frågan om forskning och metodutveckling inom den yrkesinriktade rehabiliteringen. Utredningen skall därvid pröva möjligheterna att utveckla och samordna resurserna vid statens arbetsklinik och psykotekniska institutet vid Stockholms universitet. Organisatoriska förändringar som kan beröra arbetskliniken beräknas kunna träda i kraft tidigast den 1 januari 1980.

Jag beräknar det ytterligare medelsbehovet för arbetsklinikens verksamhet under budgetåret 1978/79 till 546 000 kr. Därvid har jag bl. a. beräknat medel för underhållsåtgärder av klinikens lokaler. Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att anslaget tas upp med 3 976 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens arbetsklinik* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 976 000 kr.

C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning

1976/77	Utgift	1 176 549 000	Reservation	120 849 478
1977/78	Anslag	1 215 000 000		
1978/79	Förslag	1 581 500 000		

Anslaget omfattar två program. Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade samt Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade. I det förstnämnda programmet ingår delprogrammen Arbetsprövning/arbetsträning samt Utbildning av svårplacerade. Det andra programmet omfattar delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Arkivarbete, Halvskyddad sysselsättning, Skyddad sysselsättning samt Hemarbete.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade				
Arbetsprövning/arbetsträning	41 451 000	57 500 000	− 5 900 000	− 5 900 000
Utbildning av svårplacerade	96 157 000	86 000 000	+ 15 000 000	+ 29 000 000
Förvaltningskostnader	4 283 000	3 800 000	+ 900 000	− 800 000
Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade				
Arbetshjälpmedel åt handikappade	29 662 000	38 000 000	+ 41 500 000	+ 17 500 000
Näringshjälp	8 114 000	9 500 000	−	−
Arkivarbete	703 353 000	599 500 000	+270 500 000	+275 500 000
Halvskyddad sysselsättning	125 455 000	230 000 000	+ 70 000 000	+ 40 000 000
Skyddad sysselsättning	153 353 000	176 100 000	+ 6 900 000	+ 6 900 000
Hemarbete	1 873 000	2 100 000	−	−
Förvaltningskostnader	12 848 000	12 500 000	+ 2 100 000	+ 2 700 000
	1 176 549 000	**1 215 000 000**	**+415 000 000**	**+366 500 000**

Arbetsprövningen syftar till att genom medicinsk, psykologisk och social utredning samt praktiska arbetsprov under yrkesmässiga former kartlägga den arbetshandikappades intressen och anlagsriktning. Vidare skall arbetsprövning ge en bild av den fysiska och psykiska arbetskapaciteten samt arbetsmotivationen. Arbetsträningen skall ge en systematisk uppträning av den arbetshandikappades fysiska och psykiska arbetskapacitet och är i många fall en naturlig fortsättning på en medicinsk behandling. Genom arbetsträning skall om möjligt prestationsförmågan utvecklas.

Utbildning av svårplacerade omfattar kurser för omställning och träning, introduktionskurser vid verkstad för skyddat arbete samt företagsutbildning för handikappade. I kurser för omställning och träning får arbetshandikappade träning i att självständigt klara vardagsrutiner såväl i arbete som på fritid. Genom praktiskt arbete och teoretisk undervisning under yrkesmässiga former skall kursdeltagaren dessutom nå fram till ökad kännedom om förutsättningarna för arbete och/eller utbildning.

Arbetshjälpmedel åt handikappade omfattar bidrag till arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen, speciella arbetstekniska hjälpmedel samt bidrag och lån till motorfordon. Bidrag till arbetsbiträde skall göra det möjligt för arbetshandikappade att med hjälp av biträde kunna utföra i stort sett normala arbetsinsatser. Till arbetsgivare som anställer arbetshandikappade utgår bidrag för särskilda anordningar på arbetsplatsen som möjliggör och underlättar arbetet för den handikappade. Om särskilda skäl föreligger kan bidrag lämnas även för sådana personer som blivit arbetshandikappade sedan de anställts. Bidrag utgår även till arbetshandikappade företagare eller fria yrkesutövare. Bidrag kan lämnas till arbetshandikappad för inköp av speciella och nödvändiga arbetstekniska hjälpmedel som arbetsgivaren normalt ej tillhandahåller. För att möjliggöra för arbetshandikappade att få sin utkomst av arbete, eller förvärva yrkesutbildning, lämnas bidrag och lån till anskaffning av motorfordon för färd mellan bostad och arbetsplats eller skola.

Näringshjälp i form av bidrag eller lån skall ge arbetshandikappad, medelålders eller äldre arbetstagare, för vilken det inte finns någon annan lämpligare arbetsvårdsåtgärd, möjlighet att starta ett företag eller, beträffande arbetshandikappad, att på vissa villkor fortsätta sådan verksamhet. Som förutsättning gäller att personen i fråga inte kan erhålla lämpligt arbete på den reguljära arbetsmarknaden men kan driva sin egen verksamhet och därigenom helt eller delvis få sin utkomst.

Arkivarbete är en sysselsättningsform för arbetslösa, som inte kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden och som på grund av ålder, hälsotillstånd eller andra särskilda personliga förhållanden inte lämpligen kan hänvisas till andra slag av beredskapsarbeten. Arkivarbetsplatser kan inrättas som statligt eller kommunalt arkivarbete. Arbetsuppgifterna kan variera från enkla arbeten i klipparkiv, gallring och sortering till biträde vid forskningsarbete. På flera orter har arkivarbete även inrättats vid särskilda kontorsarbetscentraler.

Bidrag till halvskyddad sysselsättning skall stimulera enskilda arbetsgivare, kommunala eller landstingskommunala myndigheter eller inrättningar samt statliga affärsdrivande verk att bereda sysselsättning åt arbetshandikappade och äldre med nedsatt arbetsförmåga som inte på vanliga villkor kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. I vissa fall kan en person som redan är anställd hos företag överföras till arbetsplats för halvskyddad sysselsättning. En förutsättning för verksamheten är att nära samverkan sker mellan arbetsgivare, fackliga organ och arbetsförmedling.

Arbetshandikappad som inte kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden kan beredas sysselsättning i verkstäder för skyddat arbete, som drivs av landstingskommuner, kommuner, föreningar och stiftelser.

Hemarbete kan beredas sådana arbetshandikappade, framför allt personer med rörelsehinder och svårare psykiska handikapp, som av olika skäl inte kan ta sig till en arbetsplats. Hemarbete administreras vanligen av en särskild hemarbetscentral knuten till verkstad för skyddat arbete.

AMS

Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade

Av de arbetssökande på arbetsförmedlingen registreras ca 11 % som arbetshandikappade, dvs. varje månad är ca 24 000 sökande med arbetshandikapp aktuella på arbetsförmedlingen. Av dem blir ca 15 % föremål för någon form av åtgärd under månaden. Ca 75 % kvarstår som aktuella vid månadens slut, varav ca 50 % har varit anmälda mer än tre månader. Rehabilitering och andra arbetsförberedande åtgärder är i de flesta fall nödvändiga för att de kvarstående arbetsvårdssökande skall kunna ges möjligheter till arbete.

Arbetsprövning/arbetsträning. Vid utgången av budgetåret 1976/77 fanns 2 700 platser för arbetsprövning/arbetsträning vid arbetsvårdsinstituten. 6 581 personer har under budgetåret beviljats arbetsprövning/arbetsträning. Den planerade utbyggnaden av arbetsvårdsinstituten har uteblivit i avvaktan på beslut om den yrkesinriktade rehabiliteringens fortsatta inriktning och organisation. Beläggningen på instituten har varierat kraftigt mellan länen. I vissa län påverkar de stora geografiska avstånden de arbetssökandes intresse och möjligheter för arbetsprövning/arbetsträning.

I några fall har huvudmännens (kommuner och landstingskommuner) ekonomi medverkat till att platsantalet inte har kunnat utnyttjats till fullo. Den varierande beläggningen är dock till största delen beroende på sammansättningen av arbetssökandegruppen och möjligheterna till andra rehabiliterings- och stödåtgärder. Antalet platser har på vissa håll inte kunnat utnyttjas då befintlig personal inte räckt till för att klara det ökande antalet sökande med svåra socialmedicinska och psykiska arbetshandikapp. Samtidigt har allt fler sökande med lättare arbetshandikapp erbjudits ALU-kurser i stället för arbetsprövning/arbetsträning. I avvaktan på beslut om den yrkesinriktade rehabiliteringens fortsatta inriktning och organisation beräknas inte heller under budgetåret 1977/78 någon större förändring av antalet platser för arbetsprövning/arbetsträning vid arbetsvårdsinstituten. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 svarar skolöverstyrelsen för utbildning av instruktörer och arbetsledare vid arbetsvårdsinstituten. AMS kommer att genomföra kurser för övriga personalgrupper.

AMS avstår från reformförslag inom delprogrammet Arbetsprövning/arbetsträning i avvaktan på ställningstagandet till den yrkesinriktade rehabiliteringens fortsatta inriktning och organisation. Om beslutet dröjer avser styrelsen att i särskild skrivese återkomma med förslag till angelägna reformer på detta område. Enligt upprättade planer beräknas vid utgången av budgetåret 1978/79 2 855 platser för arbetsprövning/arbetsträning finnas inrättade. För fortbildning av viss personal vid arbetsvårdsinstituten erfordras 150 000 kr.

Det totala medelsbehovet under delprogrammet Arbetsprövning/arbetsträning beräknas för budgetåret 1978/79 till 51,6 milj.kr. (−5 900 000 kr.).

Utbildning av svårplacerade. Kurser för omställning och träning har under budgetåret 1976/77 anordnats för 1 500 synskadade, rörelsehindrade, hörselskadade och döva, intellektuellt eller psykiskt arbetshandikappade. Ca 3 000 personer har deltagit i introduktionsutbildning vid verkstäder för skyddat arbete och ca 300 personer i företagsutbildning för arbetshandikappade. Under budgetåret 1977/78 beräknas 1 700 personer delta i kurserna Omställning och träning och antalet elevveckor väntas uppgå till 36 000. Introduktionskurserna vid verkstäder för skyddat arbete antas öka och totalt omfatta ca 3 300 personer vilket motsvarar ca 36 800 elevveckor. Företagsutbildning för arbetshandikappade beräknas omfatta 400 personer under ca 6 000 elevveckor. AMS utgifter för delprogrammet beräknas under budgetåret 1977/78 till 28 milj. kr. vartill kommer skolöverstyrelsens utgifter för kurserna Omställning och träning.

AMS utgifter för kurserna Omställning och träning beräknas under budgetåret 1978/79 uppgå till 11,6 milj. kr., vilket ger utrymme för 39 000 elevveckor. Härtill kommer skolöverstyrelsens utgifter för dessa kurser med 71,0 milj. kr., varför det sammanlagda medelsbehovet för detta ändamål uppgår till 82,6 milj. kr. Utgifterna för 40 000 elevveckor för introduktionskurser vid verkstäder för skyddat arbete beräknas till 16 milj. kr.

Vid företagsutbildning för arbetshandikappad utbetalas till arbetsgivaren ett bidrag om 8 kr. per utbildningstimme. Som villkor gäller bl. a. att den som genomgår sådan utbildning skall vara anställd i företaget redan från utbildningens början. Enligt särskilda föreskrifter har bidragsbeloppet vid utbildning för särskilt svårt arbetshandikappade jämkats uppåt till 75 % av lön inkl. lönebikostnader. Från de fackliga organisationerna har man samtidigt uttalat att man i sådana fall som här avses är beredd att medverka till att utbildningar får ske som företagsutbildning på prov. Mot bakgrund av den stora betydelse det har att arbetshandikappad i väsentligt större utsträckning kan beredas företagsutbildning föreslås bidraget till arbetsgivaren höjt från 8 till 20 kr. per utbildningstimme. Styrelsen förutsätter att den liksom hittills kan jämka bidraget uppåt vid utbildning av särskilt svårt arbetshandikappade.

För att de döva skall kunna tillgodogöra sig företagsutbildning fordras i många fall att teckenspråk används. Därför föreslår styrelsen att ersättning

för teckenspråkstolk skall kunna utgå i anslutning till företagsutbildning. Ersättningen till tolk utgör f. n. 48 kr. per timme. Medelsbehovet för 9 600 timmar beräknas till 345 000 kr.

Arbetsgivare är många gånger osäkra och försiktiga inför att ge sig in på företagsutbildning för personer med svårare arbetshandikapp. Bidragets storlek spelar här inte den avgörande rollen. Styrelsen har vid överläggningar med arbetsmarknadens parter framhållit behovet av att ytterligare information ges om de möjligheter till provanställning som finns inom avtalens ramar. På motsvarande sätt kommer arbetsförmedlingarna att ges förbättrade kunskaper om dessa förhållanden. Därigenom bör det bli lättare för de arbetshandikappade att komma i kontakt med arbetslivet och erhålla anställning. Medelsbehovet för 6 000 utbildningsveckor i företagsutbildning för arbetshandikappade beräknas under budgetåret 1978/79 till 2,4 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för kurserna Omställning och träning, introduktionskurser vid verkstad för skyddat arbete samt företagsutbildning för arbetshandikappade beräknas till 101 milj. kr. (+15 000 000 kr.).

Medelsbehovet för programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade beräknas för budgetåret 1978/79 för AMS del till 86,3 milj. kr. och för skolöverstyrelsens del till 71 milj. kr., sammanlagt 157,3 milj. kr. (+10 000 000 kr.).

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade

Av de sökande med arbetshandikapp är ca 40 % socialmedicinskt, psykiskt eller intellektuellt handikappade. I själva platsförmedlingen saknas ofta hjälpmedel för att effektivt kunna stödja dessa grupper. Här krävs också långsiktiga förändringar av attityder och förbättrade kunskaper om de olika gruppernas problem. I detta arbete har anpassningsgrupperna en viktig funktion. Anpassningsgruppernas betydelse i detta avseende kan emellertid ännu inte redovisas.

Arbetshjälpmedel åt handikappade. Bidragen inom delprogrammet, som är avsedda att underlätta arbetshandikappades möjligheter till arbete, har under budgetåret 1976/77 använts i visserligen ökad men fortfarande begränsad utsträckning. Vissa av bidragsformerna inom delprogrammet berörs f. n. av försöksverksamheter i sysselsättningsutredningens regi. AMS hänvisar därför till tidigare framförda förslag och vill särskilt understryka behovet av insatser för socialmedicinskt, psykiskt och intellektuellt arbetshandikappade. Bl. a. har förslag om faddrar för dessa handikappgrupper framförts. Styrelsen anser det angeläget att beslut snarast fattas.

Antalet *bidrag till arbetsbiträde* har under budgetåret 1976/77 ökat med 50 till 350, motsvarande en utgift av 2,5 milj. kr. Det innebär att bidraget fortfarande har en relativt sett liten omfattning.

Under budgetåret 1978/79 väntas antalet bidrag till arbetsbiträde öka till ca 550, vilket medför ett medelsbehov om 4,6 milj. kr.

AMS föreslår fortsatt utbildning i teckenspråk för arbetsbiträde åt döva, vilket medför ett medelsbehov om 150 000 kr.

De yrkesverksamma döva saknar i de flesta fall möjlighet att delta i utbildning för nya arbetsuppgifter och övrig personalutbildning på grund av att det saknas teckenspråkstolk. De döva blir genom kommunikationssvårigheterna ofta isolerade på arbetsplatsen. Det föreligger därför ett stort behov av insatser för att de skall erhålla samma möjligheter till vidareutveckling och byte av arbetsuppgifter som andra arbetstagare. Styrelsen föreslår att kostnaderna för teckenspråkstolk i samband med nyanställning och utbildning inom företag får belasta anslaget. Ersättning för teckenspråkstolk utgår f. n. med 48 kr. per timme. Medelsbehovet beräknas till 150 000 kr.

Till *särskilda anordningar på arbetsplatsen* har under budgetåret 1976/77 beviljats 748 bidrag till en kostnad av 8,4 milj. kr. Till *speciella arbetstekniska hjälpmedel* beviljades 1 157 bidrag motsvarande en utgift av 3 milj. kr. Jämfört med tidigare budgetår innebär detta ökningar för bidragsformerna med 242 resp. 286 bidrag. En betydande del av ökningen av bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen hänför sig till arbetsplatsanpassning inom jordbruket. Till stor del avser bidragen redan anställda, sannolikt som en följd av inriktningen av anpassningsgruppernas hittillsvarande arbete.

Informationen om lämpliga lösningar på problem gällande arbetsplatsanpassning för handikappade förbättras kontinuerligt. Likaså utökas tillgången på expertis inom arbetsmiljöområdet. Detta påverkar behovet av bidragen till särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel och väntas innebära en ökning av kostnaderna för budgetåret 1977/78 utöver vad som beräknas kunna rymmas inom anvisade medel för delprogrammet. Kostnaderna för de två bidragsformerna beräknas för budgetåret 1977/78 uppgå till 12,8 milj. kr. resp. 4,6 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 beräknas antalet bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen till 1 200 och speciella arbetstekniska hjälpmedel till 1 400. Medelsbehovet härför uppgår till 15,4 milj. kr. resp. 5,5 milj. kr. Styrelsen föreslår följande bidragsförändring.

Åtgärderna för arbetets anpassning måste byggas ut. Det nuvarande bidraget till särskilda anordningar har i många fall visat sig otillräckligt. Detta har negativt påverkat möjligheterna till nyanställning av arbetshandikappade. För att stimulera till nyanställning av arbetshandikappade föreslår styrelsen att högstbeloppet vid bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen höjs från nuvarande 20 000 kr. till 30 000 kr. på grund av de högre kostnader som blir aktuella vid ombyggnation etc. (+1 000 000 kr.).

Under budgetåret 1976/77 har antalet *bidrag och lån till motorfordon* uppgått till 1 534 resp. 247, vilket motsvarar en utgift av 16,0 milj. kr. Jäm-

fört med tidigare budgetår innebär detta en ökning med 338 bidrag resp. minskning med 79 lån. Medelkostnaden för bidragsdelen ökade till 9 493 kr. jämfört med 7 853 kr. tidigare budgetår. I anslagsframställningen för budgetåret 1977/78 angav styrelsen det väntade antalet bidrag och lån till motorfordon till 1 650 resp. 330. Med nuvarande ökningstakt och med de förbättrade bidragsbestämmelserna beräknas det faktiska behovet under budgetåret till ca 2 000 bidrag och ca 330 lån. Behovet av bidrag till speciella anordningar på motorfordon väntas också stiga, främst genom ökad efterfrågan på mobiltelefoner. Detta innebär en kostnad av 24 milj. kr., vilket överstiger anvisad beslutsram för bidrag och lån till motorfordon med 3 milj. kr.

Under budgetåret 1978/79 beräknas antalet bidrag och lån till motorfordon till 2 500 resp. 450. Medelsbehovet härför uppgår till 54 milj. kr. Styrelsen föreslår följande bidragsförändringar.

Många arbetshandikappade har en svag ekonomi till följd av bl. a. långvariga arbetslöshets- och rehabiliteringstider och har i dag inte möjligheter att utnyttja bidraget. Detta medför bl. a. att handikappade inte sällan ansöker om bidrag för inköp av begagnad bil. De kraftigt höjda bilpriserna, handikapprabattens slopande och bilbidragets eftersläpning i den totala kostnadsutvecklingen samt den restriktiva inkomstprövningen gör att åtskilliga handikappade bilägare inte har möjlighet att köpa fabriksny bil. En annan effekt av kostnadsutvecklingen är att den handikappade behåller sin bil trots att statens trafiksäkerhetsverk rekommenderar byte av fordonet från trafik- eller driftsäkerhetssynpunkt. Trafiksäkerhetsverket har pekat på negativa faktorer i samband med inköp av begagnad bil. Fordonets kondition och hållbarhet är ofta en svårbedömd faktor. Ett bilbyte kan snart bli aktuellt igen och därvid får de speciella anordningar på bilen som installerats genom bidrag från länsarbetsnämnden kort livslängd. Dessutom kan tekniska svårigheter uppstå vid installerandet av begagnade aggregat i nyare bilmodeller. De handikappade går även miste om accisbefrielse vid inköp av begagnad bil.

Det maximala bidraget föreslås därför höjt från 23 000 kr. till 33 000 kr. Inkomstgränsen för helt bidrag föreslås höjd från nuvarande 25 000 kr. till 31 000 kr. Det övre inkomstgränsen för reducerat bidrag blir då 47 000 kr. Vidare föreslås att styrelsen med hänsyn till pris- och löneutvecklingen årsvis får justera upp inkomstgränserna efter en av regeringen fastställd indexskala och med utgångspunkt i de här föreslagna inkomstgränserna.

Det sammanlagda medelsbehovet under delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade beräknas till 79,5 milj. kr. (+41 500 000 kr.).

Näringshjälp. Under budgetåret 1976/77 beviljades 373 bidrag och 138 lån till egen rörelse i form av näringshjälp till en kostnad av 8,1 milj. kr. Antalet personer som erhållit näringshjälp uppgick till 385, vilket innebär en minskning med 40 jämfört med tidigare budgetår. I avvaktan på behandling av förslagen från utredningen om näringshjälp tar styrelsen inte upp

några krav på förändrade bidragsregler. Näringshjälp beräknas under budgetåret 1978/79 beviljas 400 personer.

Medelsbehovet under delprogrammet beräknas till 9,5 milj. kr.

Arkivarbete. Under juni 1977 uppgick antalet sysselsatta i arkivarbete till 15 117. I AMS förra anslagsframställning beräknades behovet av nya arkivarbetsplatser under budgetåret kunna tillgodoses med de platser som blev vakanta genom att pensionsåldern sänktes fr. o. m. den 1 juli 1976. Ca 700 personer lämnade då också sina platser. Den dämpade konjunkturutvecklingen och den avvaktande utvecklingen inom den skyddade sysselsättningen har medfört att behovet ändå inte kunnat tillgodoses. Styrelsen har begärt att redan under 1976/77 få öka det totala antalet sysselsatta i arkivarbete med 1 500 till 16 500, vilket också motsvarar det behov av arkivarbetsplatser styrelsen beräknar för budgetåret 1977/78.

För budgetåret 1978/79 kvarstår styrelsen vid sin tidigare hemställan att få öka antalet arkivarbetsplatser från 15 000 till 16 500. Styrelsen förutsätter att i det totala antalet sysselsatta inte skall räknas in personer för vilka det har inrättats personliga tjänster.

Kostnaderna för delprogrammet Arkivarbete beräknas till 870 milj. kr. (+270 500 000 kr.).

Halvskyddad sysselsättning. Antalet anställda i halvskyddat arbete uppgick i juni 1977 till 10 813, vilket innebär en ökning jämfört med motsvarande tidpunkt året tidigare med 909 anställda. I avvaktan på de nya bestämmelserna, men sannolikt även på grund av konjunkturutvecklingen, dämpades verksamheten betydligt under senare hälften av 1976. Styrelsen anser det fortfarande för tidigt att bedöma vilken effekt de förändrade bidragsbestämmelserna haft på sysselsättningen. Under budgetåret 1976/77 har anordnats tre kurser för särskild fortbildning av arbetsledare vid arbetsplatser med halvskyddad sysselsättning, varav två kurser riktat sig till arbetsledare inom landstingskommuner och kommuner. Diskussioner med framför allt SAF:s utbildningsorgan ALI-RATI, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet har hittills resulterat i att vissa moment av denna utbildning till begränsade delar förts in i den ordinarie arbetsledarutbildningen. Kurserna har utvärderats och en rapport har lämnats till arbetsmarknadsdepartementet.

Den förbättrade bidragskonstruktionen kan komma att innebära att antalet anställda i denna sysselsättningsform under budgetåret 1978/79 ökar kraftigt, kanhända till ca 18 000. Styrelsen avser att fortsätta diskussionerna med berörda parter om en integrering av den särskilda fortbildningen av arbetsledare vid arbetsplats med halvskyddad sysselsättning i den ordinarie arbetsledarutbildningen. Denna utbildning är en mycket viktig del av de långsiktiga insatser som måste göras för att attityder skall kunna förändras och kunskaperna om de olika handikappgruppernas problem förbättras. I avvaktan på resultatet av de fortsatta diskussionerna föreslår AMS sex ytterligare kurser. För fortbildningen beräknas medelsbehovet till 360 000 kr.

Skyddad sysselsättning. Under juni 1977 uppgick antalet sysselsatta vid verkstäder för skyddat arbete och i hemarbete till 16 800. Vid utgången av budgetåret 1976/77 fanns 16 692 platser vid verkstäder för skyddat arbete. Detta innebär en ökning med 668 platser sedan föregående år. Anordnande av verkstäder för skyddat arbete har inte kunnat ske i önskvärd omfattning. Det beror till stor del på att det statliga anordningsbidraget genom de kraftigt ökade byggnadskostnaderna har kommit att täcka en allt mindre del av erforderliga investeringar. Behovet av att ersätta nedslitna verkstäder har härigenom inte heller kunnat tillgodoses. Den regionala obalansen i fråga om antalet platser vid de skyddade verkstäderna kvarstår till följd av den låga utbyggnadstakten.

AMS hemställde den 30 november 1976 om att bidragsramen för budgetåret 1976/77 för anordnande av verkstäder för skyddat arbete skulle utökas från 40 till 70 milj. kr. Regeringen medgav ingen utökning av beslutsramen. En stor del av beslutsramen för 1977/78 måste därför tas i anspråk för bidrag som borde ha beviljats 1976/77. Beslutsramen om 40 milj. kr. kommer därför att vara otillräcklig för väntade ansökningar. Då ansökningarna oftast avser bidrag för uppförande av nya verkstäder, erforderliga som ersättning för gamla nedslitna lokaler, är situationen bekymmersam. Det är angeläget att denna ersättningsbyggnation inte försenas på grund av otillräcklig beslutsram. Bidrag till maskiner och annan utrustning avser främst kompletteringar som behövs till befintlig utrustning och utrustning till uppförda verkstäder, som ännu inte utrustats. Genom de ändrade produktionsinriktningar som verkstäderna nödgats välja för att erhålla arbetsuppgifter har kostnaderna för maskinutrustningen stigit kraftigt. Styrelsen räknar med att beslutsbehovet för verkstadsanordningar under budgetåret 1977/78 kommer att uppgå till ca 80 milj.kr. En ökning av beslutsramen med ca 40 milj. kr. erfordras om anordningsbidrag skall kunna beviljas för planerade arbetsvårdsverkstäder.

Vid ett oförändrat huvudmannaskap under 1978/79 kan, under förutsättning att beslutsramen för 1977/78 medger att även det uppdämda beslutsbehovet från tidigare år blir tillgodosett, beslutsramen för 1978/79 sättas till 40 milj. kr. Vid slutet av kalenderåret 1978 beräknas antalet platser i skyddade verkstäder uppgå till ca 17 160.

Det är angeläget att driften vid verkstäderna kan fortgå planenligt till dess att eventuellt en ny organisation träder i funktion. Om organisationsutredningens förslag inte leder till någon åtgärd under budgetåret 1978/79, måste väsentliga förbättringar av bidragsreglerna genomföras. Utan sådana förbättringar finns stor risk för att erforderliga nyetableringar och ombyggnation av gamla verkstäder med undermålig arbetsmiljö inte kommer till stånd, att nödvändig ny- och ersättningsanskaffning av maskinutrustning inte sker samt att verkstädernas kapacitet inte utnyttjas och verksamheten stagnerar på nuvarande nivå. Styrelsen föreslår inga bidragsreformer men vill peka på sådana förslag i tidigare års anslagsframställningar.

För fortbildning av befattningshavare inom arbetsvårdsföretagen erfordras för budgetåret 1978/79 600 000 kr.

Hemarbetet fyller alltjämt ett behov när det gäller sysselsättningsskapande och rehabiliterande verksamhet för personer vilkas sysselsättningsproblem inte kan lösas på annat sätt. Skäl för särskilt delprogram synes inte längre föreligga utan hemarbete bör fortsättningsvis ingå i delprogrammet Skyddat arbete. Antalet personer i hemarbete beräknas till 825.

Sammanlagt uppgår medelsbehovet för delprogrammet Skyddad sysselsättning till 185,1 milj. kr. (+6 900 000 kr.) vari också ingår 2,1 milj. kr. för hemarbete.

Det sammanlagda medelsbehovet för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade beräknas för budgetåret 1978/79 till 1 458,7 milj. kr. (+391 000 000 kr.).

Föredraganden.

Arbetsprövning/arbetsträning. Som jag tidigare har nämnt har riksdagen i december 1977 på grundval av förslag i prop. 1977/78: 30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. bl. a. beslutat om en samordning av den yrkesinriktade rehabiliteringen under statligt huvudmannaskap. Förslag till organisation kommer att läggas fram av sysselsättningsutredningen under våren 1978. I enlighet med riksdagens bemyndigande kommer en organisationskommitté att tillsättas för att utforma organisationen i detalj m. m. Den organisation, som beräknas träda i kraft den 1 januari 1980, berör förutom här ifrågavarande verksamhet bl. a. kurserna Omställning och träning inom delprogrammet Utbildning av svårplacerade.

Jag beräknar medelsbehovet för delprogrammet Arbetsprövning/arbetsträning under budgetåret 1978/79 till 51,6 milj. kr. (−5 900 000 kr.) Härav bör i enlighet med AMS förslag beräknas 150 000 kr. för fortbildning av viss personal vid arbetsvårdsinstituten.

Utbildning av svårplacerade. Delprogrammet omfattar kurser för omställning och träning vid AMU-centra, introduktionskurser vid verkstad för skyddat arbete samt företagsutbildning för arbetshandikappade.

AMS föreslår att bidraget till arbetsgivaren vid företagsutbildning för arbetshandikappade höjs från 8 kr. till 20 kr. per utbildningstimme. Detta bidrag får AMS enligt gällande bestämmelser jämka uppåt vid utbildning av person med särskilt svårt handikapp. Med hänsyn till detta och till vad jag tidigare har anfört under anslaget B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning angående arbetsmarknadsutbildning i företag har jag inte funnit skäl att nu föreslå någon ändring av gällande bestämmelser.

AMS medelsbehov under budgetåret 1978/79 för kurserna Omställning och träning, introduktionskurser vid verkstad för skyddat arbete samt företagsutbildning för arbetshandikappade beräknas till 30 milj. kr. Härtill

kommer skolöverstyrelsens utgifter för kurserna Omställning och träning som sedermera beräknats till 85 milj.kr. I enlighet med dessa beräkningar uppgår det totala medelsbehovet för delprogrammet Utbildning av svårplacerade till 115 milj. kr. (+29 000 000 kr).

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för de i programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade ingående delprogrammen beräknas sålunda till 166,6 milj. kr. Härtill kommer programmets andel av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

Arbetshjälpmedel åt handikappade. Arbetets anpassning med avseende på arbetsmiljöns utformning i vid mening har en mycket avgörande betydelse för arbetshandikappades möjligheter till arbete. De fyra bidragsformerna inom delprogrammet är alla viktiga hjälpmedel. Bidrag kan utgå för arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel. Bidrag och lån kan också utgå för motorfordon som handikappad behöver för att kunna ta ett arbete eller genomgå yrkesutbildning.

Sysselsättningsutredningen har bedrivit försöksverksamhet inom detta område. En utvärdering pågår f. n. och som jag tidigare nämnt väntas utredningen till våren 1978 komma med ett flertal förslag som rör arbetetsanpassning och förbättrade arbetsmöjligheter för arbetshandikappade.

AMS föreslår att kostnaderna för teckenspråkstolk för döva i samband med nyanställning och utbildning inom företag får belasta anslaget. Enligt min mening bör detta kunna ses som en form av *arbetsbiträde*. Jag förordar därför att bidrag till arbetsbiträde även skall kunna utgå för teckenspråkstolk i enlighet med AMS förslag. Kostnaderna härför beräknar jag till 500 000 kr. Enligt AMS bör också 150 000 kr. beräknas för utbildning i teckenspråk för arbetsbiträden åt döva. AMS pekar vidare på att det nuvarande bidraget till *särskilda anordningar på arbetsplatsen* i många fall visat sig otillräckligt på grund av de höga kostnader som blir aktuella vid ombyggnation etc. I enlighet med AMS förslag bör därför det maximala bidragsbeloppet till särskilda anordningar på arbetsplatsen höjas från 20 000 kr. till 30 000 kr.

Den 1 juli 1977 genomfördes förbättringar av bidragsvillkoren för *motorfordon till handikappade*. AMS föreslår nu betydande justeringar av bidragsvillkoren. Jag tillstyrker att det maximala bidragsbeloppet för motorfordon höjs från 23 000 kr. till 30 000 kr. Vidare bör inkomstgränsen för helt bidrag sättas till 28 000 kr. jämfört med nuvarande 25 000 kr. Den övre inkomstgränsen för reducerat bidrag blir då 44 000 kr. Jag beräknar att de här föreslagna förbättringarna bör rymmas inom en beslutsram om 30 milj. kr. för bidrag och lån till motorfordon.

Med hänsyn till det ökade utnyttjandet av bidragsformerna inom delprogrammet samt de här föreslagna förbättringarna beräknar jag det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade till 55,5 milj. kr. (+17 500 000 kr.).

Näringshjälp. Utredningen om näringshjälp överlämnade sommaren 1977 sitt betänkande (SOU 1977: 22) Arbete med näringshjälp. Remissbehandlingen av betänkandets förslag till ny utformning av näringshjälpen har nyligen avslutats. Frågan bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag avser att återkomma med förslag om näringshjälpens framtida utformning i samband med behandlingen av sysselsättningsutredningens väntade förslag till åtgärder för arbetshandikappade. I avvaktan på behandlingen av sysselsättningsutredningens förslag beräknar jag medelsbehovet för näringshjälp under budgetåret 1978/79 till oförändrat 9,5 milj. kr.

Arkivarbete. Sysselsättningsutredningen fick sommaren 1977 regeringens uppdrag att också överväga frågan om arkivarbetets framtida utformning och inriktning. Utredningen väntas lämna förslag under våren 1978.

Som jag tidigare har anfört har den f. n. låga efterfrågan på arbetskraft också medfört ökade svårigheter för arbetshandikappade att finna anställningar på den reguljara arbetsmarknaden. Ett exempel på detta är att den halvskyddade sysselsättningen inte har kunnat ökas i den utsträckning som tidigare väntades. För att snabbt kunna möta utvecklingen har regeringen enligt riksdagens finansfullmakt medgivit en ökning av antalet personer i arkivarbete från 15 000 till 15 500 fr. o. m. den 1 januari 1978.

AMS har i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 under anslaget B 3. Sysselsättningsskapande åtgärder, föreslagit att enskild utplacering av handikappade skall kunna ske i form av beredskapsarbete hos statliga och kommunala myndigheter. När det gäller de kommunala beredskapsarbetena står AMS förslag i överensstämmelse med de förändringar som jag har förordat tidigare. Den form av statligt beredskapsarbete som AMS samtidigt föreslår, ligger nära arkivarbetet. Med hänsyn till dels den översyn av arkivarbetet som f. n. görs och dels den ökning av antalet sysselsatta som nu har skett har jag inte funnit skäl att förorda ytterligare en form av statligt beredskapsarbete. Jag räknar med att behovet av arkivarbetsplatser kommer att ligga på en oförändrat hög nivå under budgetåret 1978/79. Medelsbehovet för 15 500 personer i arkivarbete beräknas före 1978 års avtalsförhandlingar till 875 milj. kr. (+275 500 000 kr.).

Halvskyddad sysselsättning. Den 1 januari 1977 genomfördes betydande förbättringar av bidragsvillkoren för halvskyddad sysselsättning. Som jag tidigare har anfört har de förbättrade bidragsvillkoren främst på grund av den långvariga konjunkturavmattningen inte kunnat öka sysselsättningen i väntad utsträckning.

I en arbetsmarknadspolitik, där insatserna för de arbetshandikappade alltmer måste inriktas mot åtgärder förlagda till arbetsplatserna på den reguljära arbetsmarknaden kommer dock den halvskyddade sysselsättningen att spela en allt viktigare roll. Den halvskyddade sysselsättningen måste också ses som ett viktigt hjälpmedel för arbetsförmedlingen i dess arbete att bevaka de arbetshandikappades möjligheter i den omsättning som alltid

sker på arbetsmarknaden. Jag vill i detta sammanhang nämna att sysselsättningsutredningen vid sin behandling av arkivarbetets framtida utformning och inriktning bl. a skall pröva möjligheterna att helt eller delvis knyta an till den halvskyddade sysselsättningen.

Jag beräknar medelsbehovet för halvskyddad sysselsättning till 270 milj. kr. (+40 000 000 kr.) under budgetåret 1978/79. Beloppet medger att antalet sysselsatta i halvskyddad sysselsättning under budgetåret ökas till 16 000–17 000. AMS har i särskild skrivelse redovisat den hittillsvarande fortbildningen av arbetsledare vid arbetsplats med halvskyddad sysselsättning. AMS avser att fortsätta diskussionerna med berörda parter om en integrering i den ordinarie arbetsledarutbildningen av här ifrågavarande utbildning och föreslår ytterligare kurser. Jag föreslår att AMS får använda högst 360 000 kr. under anslagsposten för sådana fortbildningskurser och förutsätter att AMS i samband med nästa ordinarie anslagsframställning kan redovisa resultatet av de fortsatta diskussionerna med berörda parter.

Skyddad sysselsättning. Delprogrammet omfattar i huvudsak anordnande och drift av verkstäder för skyddat arbete. Som jag tidigare har nämnt har riksdagen i december 1977 på grundval av förslag i prop. 1977/78: 30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. bl. a. beslutat om en ny organisation för de skilda formerna av skyddat arbete under ett gemensamt huvudmannaskap. Den nya organisationen, som beräknas träda i kraft tidigast den 1 januari 1980, omfattar förutom verksamheten vid verkstäder för skyddat arbete även industriella beredskapsarbeten, kontorsarbetscentraler och hemarbete. Dessa verksamheter, som f. n. bedrivs under skilda huvudmän, samordnas under regionala stiftelser med landstingskommunerna och staten som stiftelsebildare. En central stiftelse bildas för att bl. a. överta huvuddelen av de funktioner som i dag åvilar AMS, kommunförbunden m. fl. centrala organ. Sammanlagt beräknas närmare 27 000 anställda beröras av organisationsförändringen. En organisationskommitté tillsätts för att närmare utforma den nya organisationen.

Utöver den ökning av antalet platser i arkivarbete som jag tidigare redogjorde för, har regeringen mot bakgrund bl. a. av det försämrade arbetsmarknadsläget för arbetshandikappade beslutat att för budgetåret 1977/78 höja ramen för anordningsbidrag till verkstäder inom arbetsvården från 40 till 50 milj. kr.

Jag beräknar medelsbehovet för delprogrammet Skyddad sysselsättning till 183 milj. kr. (+6 900 000) under budgetåret 1978/79. Av detta bör i enlighet med AMS förslag 600 000 kr. avsättas för fortbildning av befattningshavare inom arbetsvårdsföretagen. AMS bör vidare få bevilja anordningsbidrag till verkstäder inom arbetsvården inom en ram av 40 milj. kr. Jag förordar i detta sammanhang att regeringen liksom tidigare budgetår utverkar riksdagens bemyndigande att vidga ramen om behov härav skulle uppkomma.

Hemarbete. Med hänsyn till vad jag tidigare har anfört beträffande

skyddad sysselsättning beräknar jag i enlighet med AMS förslag medelsbehovet under budgetåret 1978/79 till oförändrat 2,1 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för de i programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade ingående delprogrammen beräknas sålunda till 1 395,1 milj. kr. Härtill kommer programmets andel av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad som nu har anförts hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar av grunderna för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade som jag har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978,
2. bemyndiga regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1978/79,
3. till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 581 500 000 kr.

C 6. Bidrag till arbetarskyddsfonden

1976/77	Utgift	50 000 000
1977/78	Anslag	115 000 000
1978/79	Förslag	135 000 000

I samband med att lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet antogs våren 1976 beslöt också riksdagen att stödja information, utbildning och forskning rörande medbestämmande i arbetslivet (prop. 1975/76: 182, InU 1975/76: 46, rskr 1975/76: 405). I beslutet innefattades även stöd till utbildning av representanter för de anställda i företagens styrelser och medel för att bestrida fasta kostnader vid centrum för arbetslivsforskning.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Arbetarskydds-fonden	Föredra-ganden
1. Bidrag till forskningsprojekt m. m.	20 000 000	+ 6 376 000	+ 2 000 000
2. Bidrag till fackliga organisationer för utbildning av anställdas representanter i statliga myndigheters styrelser och i företagsstyrelser	20 000 000	− 3 357 000	− 10 000 000
3. Bidrag till arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer för information och utbildning med anledning av lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet	75 000 000	+54 950 000	+28 000 000
	115 000 000	**+57 969 000**	**+20 000 000**

Styrelsen för arbetarskyddsfonden.

Arbetarskyddsfonden redovisar för budgetåret 1978/79 ett bidragsbehov av 172 969 000 kr.

I anslagspost 1 ingår medel för fasta kostnader vid centrum för arbetslivsfrågor. Beträffande anslagsposterna 2 och 3 har fonden – utan eget ställningstagande – endast inhämtat och sammanställt berörda organisationers äskanden.

Föredraganden

Reformerna på arbetslivets område kräver omfattande kunskaper hos arbetsgivare och arbetstagare. Detta var också bakgrunden till riksdagens beslut att ekonomiskt stödja utbildning och information i samband med att beslutet om medbestämmandelagen (1976: 580) togs. För innevarande budgetår förfogar arbetsmarknadens parter via arbetarskyddsfonden över 75 milj. kr. för denna verksamhet.

Redan under hösten 1976 påbörjades en omfattande utbildning. Under 1977 har utbildningen expanderat ytterligare. För budgetåret 1978/79 räknar LO med 90 000 deltagare i studiecirklar kring arbetsorganisationen, personalpolitik och företagsledningsfrågor. Också andra studiecirklar planeras för stora medlemsgrupper.

TCO planerar att utbilda ca 80 000 förtroendevalda i studiecirklar. Dessutom planeras ett stort antal internatkurser. SACO/SR avser att bedriva utbildning i samtliga föreningar. Såväl SAF som Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet förutser en ytterligare utvidgning av utbildningen i samband med att medbestämmandeavtal kommer att träffas.

Utbildningsinsatserna är ytterligt viktiga i strävandena att i praktiken genomföra arbetsrättsreformen ute i arbetslivet.

Samhällets stöd till utbildningen kring medbestämmandet i arbetslivet avses ha permanent karaktär. Årligen utses ett stort antal nya förtroendemän i de fackliga organisationerna liksom det på arbetsgivarsidan fortlöpande tillkommer nya befattningshavare som behöver information och utbildning.

Lagen förutsätter att avtal träffas mellan arbetsmarknadens parter om fortsatt utveckling av medbestämmandet. Under år 1977 har över hela arbetsmarknaden inletts förhandlingar rörande sådana avtal. När dessa avtal har träffats krävs utbildningsinsatser för att förankra avtalens innehåll hos arbetsgivare och arbetstagare.

Jag beräknar för budgetåret 1978/79 103 milj.kr. för utbildning och information kring medbestämmandet i arbetslivet att fördelas mellan arbetsmarknadens parter (+28 milj. kr.).

Det fortsatta reformarbetet på arbetsrättens område har bl. a. kommit till uttryck i att den nya arbetsrättskommittén tillsattes under år 1976. I oktober 1977 lade kommittén fram ett delbetänkande (Ds A 1977: 4) Fackliga förtroendemän, möten på betald arbetstid och möjligheter för arbetslivs-

forskare att under vissa villkor direkt ute på arbetsplatserna bedriva forskning. En av de frågor som kommittén har aktualiserat är hur facklig verksamhet skall kunna bedrivas på små och geografiskt spridda arbetsplatser där effektiv facklig bevakning nu saknas. Kommittén föreslår att s. k. regionala förtroendemän utses med uppgift att stödja de anställda i sådana företag. Staten föreslås försöksvis bidra till kostnaderna för denna verksamhet.

Betänkandet remissbehandlas f. n.

Lagen (1976: 351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar trädde i kraft den 1 juli 1976 och ersatte då provisorisk lagstiftning i samma ämne. Också här är det av stor betydelse att fackliga förtroendemän får ökade kunskaper. Av det skälet ger staten ekonomiskt stöd till de fackliga organisationernas utbildning av representanter i företagsstyrelser. Stödet utgår också till utbildning av de anställdas styrelserepresentanter enligt lagen (1974: 224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. (ändrad 1976: 487 och 1976: 1020). Kostnaderna är främst beroende av i vilken takt man på fackligt håll utnyttjar rätten att utse styrelserepresentanter. Genom att omsättningen av fackliga förtroendemän med sådana styrelseuppdrag allmänt är lägre än i övrig facklig verksar ?t kan förutses att utbildningsverksamheten i framtiden stannar på en stabil lägre nivå. Jag beräknar 10 milj.kr. för ändamålet under kommande budgetåret (– 10 milj. kr.).

Demokratiseringen av arbetslivet förutsätter förutom utbildning och information även forskning. Denna forskning stöder utvecklingen av medbestämmande genom tillämpningsinriktade, konkreta och kritiskt granskande projekt kring de frågor som lagstiftningen och parterna i bl. a. medbestämmandeavtal aktualiserar. Forskningen omfattar således en rad problem – eller sakområden – bl. a. utformning av produktionstekniken, de administrativa styrsystemen och arbetsmiljön i övrigt.

Arbetarskyddsfondens programområde har vidgats till att även omfatta forskning om arbetslivet utöver de gränser som arbetarskyddet tidigare satte. Genom tillkomsten av centrum för arbetslivsfrågor har möjligheten att bedriva tillämpad forskning kring arbetsorganisation och medbestämmande i arbetslivet ökat väsentligt. Vid centret, som grundfinansieras med statsmedel, har under hösten 1977 tre professurer i arbetsorganisation inrättats. Verksamheten börjar ta form och ett tiotal projekt, initierade av parterna, har påbörjats. För centret fastställer arbetarskyddsfondens styrelse, efter överläggningar mellan fonden och centret, en projektram inom vilken centrets styrelse beslutar om enskilda projekt. Därutöver söker centret för sina projekt, liksom andra forskningsinstitutioner, anslag hos arbetarskyddsfonden och andra fonder.

Jag beräknar preliminärt 22 milj. kr. som bidrag till arbetarskyddsfonden för forskning om medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt (+2 milj. kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till arbetarskyddsfonden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.

D. INVANDRING M. M.

Allmänna synpunkter

Invandringen till Sverige har under tidigare år varit starkt konjunkturbunden. Som framgår av tabellen över invandringen av utländska medborgare fr. o. m. år 1971 har detta mönster emellertid brutits under de två senaste åren. Trots lågkonjunkturen har nettoinvandringen ökat. Under år 1977 uppgick den enligt preliminära beräkningar till ca 24 000 personer.

År	Bruttoinvandring			Utvandring			Nettoinvandring		
	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor
1971	38 700	20 700	18 000	31 400	23 800	7 600	7 300	3 100	10 400
1972	25 600	13 600	12 000	32 300	22 200	10 100	−6 700	−8 600	1 900
1973	24 900	12 700	12 200	30 200	20 000	10 200	−5 300	−7 300	2 000
1974	31 900	18 000	13 900	20 200	13 900	6 300	11 700	4 100	7 600
1975	38 000	25 400	12 600	20 400	13 300	7 100	17 600	12 100	5 500
1976	39 700	22 100	17 600	18 700	12 200	6 500	21 000	9 900	11 100
1977[1]	39 000	20 000	19 000	15 000	11 000	4 000	24 000	9 000	15 000

[1] Siffrorna är preliminära

Arbetskraftsinvandring i traditionell mening förekommer numera endast från de nordiska länderna, främst Finland. Under år 1977 var nettoinvandringen från Finland ca 10 000 personer. Ett stort invandringsunderskott för danska medborgare ledde dock till att nettoinvandringen från hela Norden stannade vid ca 9 000 personer. Invandringen från utomnordiska länder har däremot dominerats av främst flyktingar och nära anhöriga till personer som är bosatta i Sverige. Utlänningar som tillhör dessa kategorier kommer hit och tillåts att stanna här av andra skäl än arbetsmarknadsskäl. Detta slag av invandring är därför mindre konjunkturkänslig än arbetskraftsinvandringen. Ytterligare en förklaring till att nettoinvandringen ökar även under lågkonjunktur är att utvandringen av utländska medborgare från Sverige har minskat, sannolikt till följd av dels förändringen av invandringens struktur, dels det svåra sysselsättningsläget i ursprungsländerna och i andra invandringsländer.

Drygt 22 000 personer fick svenskt medborgarskap under år 1976. Siffran för år 1977 beräknas bli något högre. Detta innebär en markant ökning i förhållande till år 1975, då motsvarande antal var ca 14 300. Det totala antalet naturaliserade svenska medborgare som finns i Sverige uppskattas till närmare 300 000.

Inledningsvis har framhållits att invandringen på ett avgörande sätt har påverkat befolkningsutvecklingen i Sverige. Invandringen inverkar i hög

grad på den kulturella och samhällspolitiska utvecklingen och invandrar-, flykting- och minoritetsfrågorna spelar numera en betydelsefull roll i den politiska debatten.

Under senare år har en rad reformer på detta område beslutats av statsmakterna på grundval av 1975 års riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken. De förslag som nu läggs fram innebär ett fortsatt arbete enligt dessa riktlinjer. Händelser under år 1977 har på nytt påvisat behovet av långsiktiga insatser för att förstärka invandrarnas trygghet och skapa tolerans och ökad förståelse mellan den inhemska befolkningen och invandrarna. De resurser som jag föreslår i det följande har därför inriktats främst på åtgärder som syftar till att främja samverkan mellan invandrare och svenskar.

Resurserna inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde för olika åtgärder till förmån för invandrare förstärktes under innevarande budgetår. Bl. a. höjdes invandrarverkets anslag för bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet med 400 000 kr. till sammanlagt 2,2 milj. kr. Verket har därigenom fr. o. m. detta budgetår kunnat fördela bidrag även till vissa mindre nationella riksorganisationer och tvärnationella sammanslutningar. Organisationsbildningen bland invandrarna fortsätter. Jag kommer i det följande att föreslå fortsatta medel för stöd till invandrarorganisationerna.

Invandrarverket har med sina anslag också ekonomiskt stött olika projekt på lokal nivå till förmån för invandrare, bl. a. via kommuner och svenska ideella organisationer. Under innevarande budgetår har dessutom medel nyligen beviljats för ett särskilt projekt i syfte att stärka organisations- och församlingsbildningen bland assyrier här i landet (det s. k. assyrierprojektet). Projektet avses pågå t. o. m. budgetåret 1978/79. För att ge invandrarverket bättre möjlighet att fånga upp och stödja det stora intresse som finns på olika håll i samhället för insatser för invandrarna kommer jag i det följande att föreslå en ökning av projektmedlen.

Genom olika insatser har invandrarverket – ofta i samarbete med andra myndigheter – under lång tid informerat invandrarna om det svenska samhället. Det är emellertid också mycket viktigt att svenskarna informeras om invandrarna och invandringens orsaker och verkningar. Invandrarverket har därför under senare år i allt högre grad inriktat sina ansträngningar på sådana insatser. Att förändra majoritetsbefolkningens attityder gentemot invandrarna är dock ett arbete på mycket lång sikt. Inför innevarande budgetår fick invandrarverket ökade resurser för informationsåtgärder. Därigenom har verket bl. a. fått möjlighet att fortsätta projekteringen av det s. k. svenska paketet. Projektet innebär en bred satsning på information till svenskar genom bl. a. filmer, utställningar och studiematerial. Jag föreslår i det följande att medel för informationsåtgärder anvisas, bl. a. för den fortsatta utvecklingen av det svenska paketet. Vidare kommer jag att föreslå en personalförstärkning vid invandrarverkets samordnings- och informationsbyråer.

Under år 1977 har en klar förbättring kunnat noteras när det gäller antalet icke avgjorda tillståndsärenden (ärendebalansen) vid verket. Balansen uppgick vid årsskiftet 1976–1977 till över 21 000 ärenden. Genom personalförstärkningar under föregående och innevarande budgetår samt vissa tidsbegränsade extraordinära insatser hos verket hade balansen vid halvårsskiftet sjunkit till mellan 12 000 och 13 000 ärenden. Trots att de särskilda insatserna har upphört fortsatter balansen att minska. Den uppgick i början av november 1977 till drygt 9 000 ärenden. Den kvarvarande balansen består emellertid i större utsträckning än tidigare av kvalificerade ärenden.

Handläggningstiderna för utlänningsärenden är emellertid fortfarande alltför långa. För att komma till rätta med detta krävs mera genomgripande och långsiktiga åtgärder. Utlänningslagkommittén (A 1975: 04) har i sitt delbetänkande (SOU 1977: 28) Kortare väntetider i utlänningsärenden föreslagit flera åtgärder i avsikt att förenkla förfarandet och minska antalet inblandade myndigheter samtidigt som rättssäkerheten ytterligare förstärks. Förslagen kräver lagändringar.

Regeringen har i december 1977 remitterat vissa förslag till ändringar i bl. a. utlänningslagen till lagrådet för yttrande. Proposition i frågan beräknas kunna föreläggas riksdagen inom kort.

Genom de lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 1976 kan utomnordiska medborgare efter ansökan hos invandrarverket få svenskt medborgarskap efter fem år och nordbor efter två år (naturalisation). Medborgare i nordiska länder kan också få svenskt medborgarskap efter anmälan hos länsstyrelse. Från den 1 januari 1978 sänks kravet på hemvisttid i Sverige från sju till fem år vid sådan anmälan. Ändringen har skett sedan förhandlingar med de övriga nordiska länderna har slutförts under hösten 1977.

Inom arbetsmarknadsdepartementet utarbetas f. n. förslag till sådana ändringar i medborgarskapslagen att barn till svensk mor, som är gift med utländsk man, blir svensk medborgare vid födelsen. I samband härmed övervägs också vissa andra åtgärder i syfte att utvidga möjligheterna för barn att få svenskt medborgarskap. I arbetet hålls kontakt med de övriga nordiska länderna. Övervägandena kommer att presenteras i en departementspromemoria under våren 1978.

Genom ändringarna i medborgarskapslagstiftningen har ett betydande antal invandrare fått möjlighet att få svenskt medborgarskap. Antalet ansökningar hos invandrarverket ökade under budgetåret 1976/77 jämfört med budgetåret 1975/76. Antalet avgjorda ärenden har emellertid, bl. a. på grund av rationaliseringar hos verket, under samma tid ökat i en avsevärt snabbare takt. Detta har lett till att antalet icke avgjorda medborgarskapsärenden minskat från ca 8 800 den 1 juli 1976 till ca 7 200 den 1 augusti 1977.

Insatserna för att i Sverige ge en fristad åt politiskt förföljda människor fortsatte under budgetåret 1976/77. Kvoten för uttagning av flyktingar höj-

des i november 1976 med 500 personer till totalt 1 250 personer. Flyktingkvoten är lika stor för innevarande budgetår. Under budgetåret 1976/77 överfördes sammanlagt över 1 350 flyktingar och anhöriga till dem, de flesta (drygt 1 250) från Latinamerika. Flyktingarna har liksom under tidigare år tagits om hand av AMS i styrelsens förläggningar. AMS har vidare på samma sätt tagit hand om närmare 1 000 personer, som har tagit sig till Sverige på eget initiativ och därefter fått uppehållstillstånd och av invandrarverket bedömts som jämställda med överförda flyktingar. Det totala antalet flyktingar, som under budgetåret 1976/77 har fått stanna i Sverige, är dock större än dessa drygt 2 000, eftersom många av dem som kommer hit på egen hand inte söker hjälp av AMS.

Sverige bör även i forsättningen genom en generös flyktingpolitik solidariskt ta sin del av det internationella ansvaret för världens flyktingproblem. I det följande föreslås att medel anvisas så att insatserna under nästa budgetår för överföring och omhändertagande av flyktingar får samma omfattning som under de två senaste budgetåren.

Under åren 1975 och 1976 kom ett stort antal turkiska assyrier till Sverige. Regeringen medgav att de som hade kommit före den 12 november 1976 skulle få stanna här, medan de som hade kommit därefter i princip skulle avvisas eller förpassas. Regeringens ställningstagande, som därefter har kommit till uttryck i ett stort antal enskilda ärenden, och den samtidigt genomförda skärpningen av gränskontrollen synes ha lett till att invandringen av assyrier har avtagit. De assyrier som har fått stanna i Sverige har tagits om hand på samma sätt som de flyktingar, som kommer till Sverige på egen hand och som jämställs med dem som överförs. Södertälje kommun, dit de flesta assyrier har sökt sig, har fått särskilt statligt stöd. Bl. a. har AMS där drivit en särskild arbetsförmedling för assyrier. Härigenom har ett stort antal assyrier kunnat lämna Södertälje. Det tidigare omnämnda s. k. assyrierprojektet är ytterligare ett exempel på de särskilda insatserna till förmån för assyrierna.

F. n. pågår en översyn av formerna för överföring och omhändertagande av flyktingar. En särskild arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet med företrädare för närmast berörda departement och centrala ämbetsverk samt Svenska kommunförbundet har arbetat sedan början av år 1977 och beräknas lämna sina förslag inom kort.

D 1. Statens invandrarverk

1976/77	Utgift	[1] 31 322 128
1977/78	Anslag	31 001 000
1978/79	Förslag	35 556 000

Statens invandrarverk är central förvaltningsmyndighet för invandrar- och medborgarskapsfrågor i den mån de inte ankommer på annan myndig-

[1] Varav 75 194 avser budgetåret 1975/76

het. Verket har att fullgöra bl. a. de uppgifter som enligt utlännings- eller medborgarskapslagstiftningen eller annan författning ankommer på den centrala utlänningsmyndighet som avses i 3 § utlänningslagen. Verket skall vidare fortlöpande bevaka behovet av samt föreslå och samordna åtgärder till förmån för invandrare och språkliga minoriteter.

Invandrarverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Inom verket finns fem byråer. Dessa är tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån. Dessutom finns en registerenhet. Till verket är knutet utlänningsnämndens kansli.[1]

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Invandrar-verket	Föredra ganden
Personal			
Handläggande personal	112	+16	+3
Övrig personal	150	+17	+3
	262	**+33**	**+6**[1]
Anslag			
Lönekostnader			
a) Avlöningsförmåner	21 697 000	+7 735 000	+3 920 000
b) Ersättning för konsultuppdrag	148 000	+ 16 000	+ 461 000
Sjukvård	95 000	− 57 000	− 60 000
Reseersättningar	356 000	+ 64 000	--
därav utomnordiska resor	(35 000)	(+ 4 000)	(−)
Lokalkostnader	2 907 000	+ 265 000	+ 226 000
Expenser	1 516 000	+ 611 000	+ 130 000[2]
därav representation	(6 000)	(+ 4 000)	(−)
Automatisk databehandling	2 893 000	+ 449 000	+ 300 000
Översättningskostnader	730 000	+ 175 000	+ 63 000
Utbildningsverksamhet	159 000	+ 16 000	+ 15 000
Rationaliserings- och utvecklingsarbete	223 000	+ 177 000	− 223 000
Ej disponerat belopp	+277 000	−	− 277 000
	31 001 000	**+9 174 000**	**+4 555 000**

[1] Jfr. s. 148. Den avveckling av utlänningsnämndens verksamhet som blir följden av förslag till riksdagen inom kort innebär att fyra tjänster dras in.
[2] Varav 30 000 kr. avser engångskostnader.

Statens invandrarverk

1. Pris- och löneomräkning 4 944 000 kr.

2. I fråga om 0-alternativet anförs att en nedskärning av verksamhetens omfattning skulle medföra en betydande personalminskning. En sådan är utesluten på tillstånds- och medborgarskapsbyråerna samt registerenheten, eftersom följden skulle bli ökande balanser och längre väntetider för de tillståndssökande med åtföljande negativa effekter på samhällsekono-

[1] Jfr. s. 148.

min och på personalens arbetssituation. Vidare skulle den sänkning av kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap, som genomfördes den 1 januari 1976, bli illusorisk.

En kraftig personalminskning på övriga byråer skulle bl. a. försvåra eller omöjliggöra genomförandet av angelägna projekt med syfte att förbättra relationerna mellan svenskar och invandrare. En sådan utveckling vore olycklig och oförenlig med de riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken som har lagts fast av statsmakterna.

3. För verkets skilda arbetsenheter m. m. föreslås följande förändringar.

Samordningsbyrån. Efter att under flera år ha prioriterat tillstånds- och medborgarskapsbyråerna bör tonvikten nu läggas på den sociala sidan genom förstärkningar av resurserna för bl. a. stöd åt invandrarnas organisationer och kamp mot invandrarfientliga attityder. Det är svårt att förverkliga de av statsmakterna fastlagda riktlinjerna för invandrar- och minoritetspolitiken utan personalförstärkningar. För de skilda sektionerna yrkas nu sammanlagt fyra tjänster enligt följande (+389 412 kr.).

Vid kommunsektionen en byråassistent och vid sektionen för organisationskontakter, sektionen för myndighetskontakter resp. konsulentsektionen sammanlagt tre handläggare. Vidare bör den nuvarande tillfälliga förstärkningen med en byråassistent vid sektionen för organisationskontakter permanentas.

Informationsbyrån. De konflikter mellan minoritetsgrupper och svenskar som har kommit i dagen under senare tid är illavarslande tecken på att samhällets insatser i attitydpåverkande syfte har varit otillräckliga. En av framtidsfrågorna för vårt land blir att, bl. a. genom vidgad information om invandringen och invandrarna, skapa harmoniska relationer mellan majoritetsbefolkningen och de olika minoriteterna. Mot denna bakgrund bör informationsbyrån förstärkas med sammanlagt sju tjänster enligt följande (+641 196 kr.).

Byråledningen bör utökas med biträdande byråchef, en biträdande pressombudsman med uppgift att också vara ställföreträdande redaktör för verkets tidskrifter samt en assistent. Vidare bör dokumentations- och servicesektionen tillföras en handläggare, en dokumentalist, en byråassistent och en assistent.

Tillståndsbyrån. Förändringen av invandringens struktur från arbetskraftsinvandring mot en allt större andel invandring av flyktingar och anhöriga har medfört en ökad arbetsbelastning för tillståndsbyrån. Andelen komplicerade ärenden har vuxit.

Under budgetåret 1976/77 har invandrarverket handlagt drygt 13 000 fler ärenden än under det närmast föregående budgetåret, vilket innebär en ökning med inemot 13 %. Antalet ärenden i balans var den 30 juni 1976 ca 13 000 och ökade fram till årsskiftet till drygt 21 000. Genom särskilda insatser under våren 1977 hade balansen i slutet av mars 1977 nedbringats till

ca 13 500 ärenden. Genom att enkla mängdärenden prioriterades ökade emellertid balansens andel av kvalificerade ärenden. För verksamheten vid byrån yrkas ett medelstillskott för fyra handläggare. Vidare bör sammanlagt nio tjänster inrättas för den nu disponerade tillfälliga förstärkningen. Slutligen bör byråns sekretariat förstärkas med tre assistenttjänster (+561 699 kr.).

Registerenheten. Enheten bör förstärkas med en tjänst som handläggare samt med två assistenter, för vilka tillfälliga medel begärs. Dessutom yrkas att tolv assistenttjänster, vilka har erhållits som tillfälliga, nu permanentas (+234 771 kr.).

Medborgarskapsbyrån. För budgetåret 1978/79 beräknas en i huvudsak oförändrat hög ärendetillströmning jämfört med de två senaste budgetåren. Det är inte möjligt att utan personalförstärkning nedbringa den alltför långa väntetiden för de sökande och därför yrkas förstärkning med ytterligare tre handläggare, två assistenttjänster samt medel för två assistenttjänster vid sekretariatet. Vidare yrkas att tre tillfälliga tjänster permanentas (+536 679 kr.).

Administrativa byrån. Byråns skilda sektioner bör förstärkas med sammanlagt fem tjänster enligt följande, nämligen planeringssektionen med en byråassistent, ekonomisektionen med en assistent samt kontorsdriftsektionen med två assistenter och en telefonist (+383 707 kr.).

Nuvarande tillfälliga förstärkning vid ekonomisektionen bör få behållas. Vidare yrkas att nuvarande tillfälliga tjänster som registrator vid kontorsdriftsektionen och som personalkurator vid personalsektionen permanentas.

Sjukvård. Om yrkandena om nya tjänster bifalles behövs en mindre uppräkning. Anslagsposten kan dock skäras ned avsevärt mot bakgrund av belastningen under de senaste budgetåren (−57 000 kr.).

Reseersättningar. 55 000 kr. yrkas för tjänstemän som efter omlokaliseringen har fått behålla tidigare stationeringsort. Verkets intensifierade fältarbete, pressombudsmannens ökade externa kontakter samt utökat antal tjänster beräknas ge ökade resekostnader (+64 000 kr.).

Expenser. För yrkade personalförstärkningar måste vissa kompletterande inköp av maskiner, inventarier och kontorsmateriel göras. Dessutom ökar kostnaderna för mångfaldigande av handlingar. Vidare begärs medel för inköp av skrivmaskiner åt handläggarna och diktafoner till språksektionens översättare (+324 000 kr.).

Därutöver yrkas medel för ytterligare en s. k. skrivautomat (+ 30 000 kr.). Anslaget för telefon och telex bör räknas upp om verket tillförs tjänster (+40 000 kr.). Medel begärs också för att täcka vissa ADB-kostnader i samband med utbetalning av löner m. m. (+25 000 kr.) samt för utbyggnad av verkets biblioteksresurser (+10 000 kr.).

Översättningskostnader. Medelstillskott yrkas för bevakning och översättning av tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska (+95 000 kr.).

Rationaliserings- och utvecklingsarbete. I anslagsframställningen redovisar verket en plan för rationaliserings- och utvecklingsprojekt och yrkar ytterligare 152 000 kr. för dess genomförande.

Föredraganden

Invandrarverket har i sin anslagsframställning inte kunnat ta hänsyn till avtal om löner m. m. för år 1977, vilka träffats under andra halvåret 1977 mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens huvudorganisationer. Under budgetarbetet har därför verkets beräkningar av lönekostnaderna i anslagsframställningen justerats och redovisas med andra belopp än som framgår av anslagsframställningen.

Som jag inledningsvis har framhållit har invandrarverket – genom de personalförstärkningar som har skett vid tillståndsbyrån och registerenheten, men också genom extra insatser av verkets personal – lyckats vända en balansutveckling som ett tag hotade att göra situationen ohållbar. Handläggningstiderna är fortfarande otillfredsställande långa, men det finns anledning att räkna med en gynnsam utveckling i fortsättningen. För detta talar bl. a. att den nyanställda personalen med tiden bör bli allt effektivare. Vidare förbereds en proposition med förslag till ändringar i bl. a. utlänningslagen, vilka syftar till att förkorta handläggningstiderna.

Mot denna bakgrund är jag f. n. inte beredd att förorda att tillståndsbyrån förstärks med ytterligare handläggare. Av samma skäl anser jag att inte heller registerenheten bör förstärkas nu. De nämnda arbetsenheterna bör dock – liksom övriga enheter inom verket – få behålla nuvarande tillfälliga förstärkningar.

Den ökande tillströmningen av ärenden till tillståndsbyrån – särskilt ökningen av andelen kvalificerade ärenden – har lett till ökad belastning för byråns sekretariat. Ökningen av antalet avgjorda ärenden verkar i samma riktning. Den tidigare genomförda resursförstärkningen på handläggarsidan bör nu balanseras med större sekretariatsresurser, för att hela arbetsprocessen vid byrån skall bli effektiv. Sekretariatet bör därför förstärkas med två kvalificerade biträden. Jag beräknar tillfälliga medel härför.

Även vid medborgarskapsbyrån är balansutvecklingen positiv. Till följd av ett större antal avgjorda ärenden har dock arbetsbelastningen vid medborgarskapsbyråns sekretariat ökat. Sekretariatet medverkar också i allt högre grad i utredningar i medborgarskapsärenden. Sekretariatet bör därför förstärkas med ett kvalificerat biträde, för vilket jag beräknar tillfälliga medel.

Stor vikt måste läggas vid strävandena att stärka invandrarnas organisationer och vid arbetet på att motarbeta invandrarfientliga attityder. Lika viktigt är det att resurser skapas för att de flyktingar, som har fått en fristad här, skall få en bra start i sitt nya land. Mot denna bakgrund förordar jag att samordningsbyråns sektion för organisationskontakter och konsulentsektionen vid samma byrå förstärks med vardera en handläggare för in-

tensifierade kontakter med invandrarnas organisationer m. m. resp. handläggning av flyktingfrågor. Vidare bör dokumentationssektionen vid informationsbyrån förstärkas med en handläggare, för att verket skall kunna möta ökade krav – både externa och interna – på fullgott underlag för bl. a. information om invandrarna och deras bakgrund. Jag beräknar tillfälliga medel för dessa förstärkningar.

Invandrarverket har i sin anslagsframställning presenterat en plan för rationaliserings- och utvecklingsarbetet inom verket. Under anslagsposten Ersättning för konsultuppdrag beräknar jag medel för angelägna rationaliseringsprojekt, bl. a. en översyn av verkets ADB-system för utlänningsärenden m. m.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 35 556 000 kr. Jag har därvid förutsatt att utlänningsnämndens verksamhet upphör fr. o. m. den 1 juli 1978 som en följd av de förslag angående handläggningen av utlänningsärenden som inom kort kommer att föreläggas riksdagen. Vidare har jag räknat med att luftfartsverkets andel av kostnaderna för driften av den för de båda verken gemensamma telefonväxeln skall tillgodoföras anslaget.

Jag hemställer, att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 35 556 000 kr.

D 2. Åtgärder för flyktingar

1976/77	Utgift	102 038 000
1977/78	Anslag	67 000 000
1978/79	Förslag	70 425 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Åtgärder för flyktingar. Programmet består av delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar.

	Utgift 1976/77	Anslag 1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
			AMS	Föredraganden
1. Överföring av flyktingar	2 970 000	3 750 000	+ 550 000	+ 375 000
2. Omhändertagande av flyktingar	96 391 000	60 450 000	+ 9 950 000	+ 2 550 000
3. Förvaltningskostnader	2 677 000	2 800 000	+ 500 000	+ 500 000
	102 038 000	**67 000 000**	**+ 11 000 000**	**+ 3 425 000**

AMS

Överföring av flyktingar. Den organiserade överföringen av flyktingar omfattade under budgetåret 1976/77 drygt 1 350 personer. Av dessa kom över 1 250 från Latinamerika och ca 75 från övriga länder. Därutöver överfördes drygt 20 anhöriga till tidigare anlända flyktingar. Utgifterna för överföringen uppgick till inemot 3 milj.kr.

Styrelsen räknar preliminärt med att 2 000 flyktingar kommer att överföras till Sverige under budgetåret 1978/79. Styrelsen beräknar medelsbehovet för delprogrammet till 4,3 milj. kr. (+550 000 kr.).

Omhändertagande av flyktingar. Under budgetåret 1976/77 har förutom nämnda överförda personer ytterligare 860 enskilt inresta utlänningar, som av invandrarverket jämställts med överförda flyktingar, tagits om hand i styrelsens permanenta förläggningar, i tillfälliga förläggningar eller i enskild inkvartering.

Dessutom har AMS under budgetåret 1976/77 enligt särskilda bemyndiganden tagit hand om mer än 2 200 assyrier från Turkiet och Libanon. Assyrierna har i huvudsak kommit till Södertälje, men även andra kommuner har fått ta emot stora grupper. Bl. a. i syfte att avlasta Södertälje kommun har styrelsen där drivit en särskild arbetsförmedling för assyrier. I första hand har förmedlingen sökt placera assyrier med arbetstillstånd i arbete eller utbildning på andra orter. Genom arbetsförmedlingens åtgärder har totalt ca 1 700 assyrier lämnat Södertälje. Dessutom har ett stort antal överförts till styrelsens egna eller tillfälliga förläggningar.

Styrelsen har under budgetåret haft permanenta mottagningsförläggningar i Alvesta och Flen. Då denna kapacitet har varit otillräcklig, har ett flertal tillfälliga förläggningar inrättats. Dessutom har ett stort antal flyktingar inkvarterats enskilt på mer än ett 20-tal orter. Den 1 mars 1977 togs en nybyggd permanent mottagningsförläggning i bruk i Alvesta.

Antalet inkvarteringsdagar i styrelsens förläggningar uppgick till ca 568 000, varav i enskild inkvartering ca 377 000. Kostnaderna uppgick till sammanlagt nära 96,4 milj. kr. Rese- och starthjälp i samband med arbetsplacering lämnades med sammanlagt 14 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 beräknar styrelsen medelsbehovet under delprogrammet till 70,4 milj. kr. för omhändertagande av sammanlagt 3 000 flyktingar, varav 1 000 väntas komma till Sverige på egen hand (+9,9 milj. kr.).

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för programmet Åtgärder för flyktingar inkl. programmets andel av AMS förvaltningskostnader beräknas till 78 milj. kr. (+11 milj. kr.).

Föredraganden

De traditionellt omfattande insatserna för att ge flyktingar en trygg tillvaro i Sverige har fortsatt även under budgetåret 1976/77. Över 1 250 personer har i samarbete med FN:s flyktingkommissariat överförts från olika

latinamerikanska länder. Vidare har insatserna till förmån för de assyrier, som har fått stanna i Sverige, fortsatt.

Någon minskning av behovet av svenska insatser för att bistå flyktingar kan inte förutses under nästa budgetår. Jag räknar därför med att överföringen av flyktingar under budgetåret 1978/79, liksom under innevarande budgetår, kommer att omfatta 1 250 personer. Inom denna ram bör också finnas utrymme för överföring av ett antal medellösa nära anhöriga till flyktingar som vistas här.

Jag förordar att anslaget räknas upp med totalt 3 425 000 kr. för budgetåret 1978/79. Därvid förutsätter jag att regeringen kan besluta om överföring, omhändertagande och övriga åtgärder som bedöms nödvändiga. Vidare utgår jag ifrån att anslaget liksom hittills skall kunna användas för bidrag till hemresa för medellösa utomnordiska medborgare, som inte har fått tillstånd att vistas och arbeta här.

Med hänvisning till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för flyktingar* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 70 425 000 kr.

D 3. Åtgärder för invandrare

1976/77	Utgift	8 533 129	Reservation	572 173
1977/78	Anslag	8 725 000		
1978/79	Förslag	9 950 000		

Från anslaget utgår bidrag för att täcka underskott hos den stiftelse som ger ut Invandrartidningen. Vidare bekostas från anslaget sådana åtgärder i övrigt för invandrare och språkliga minoriteter, för vilka medel inte står till förfogande i annan ordning.

Stiftelsen Invandrartidningen och statens invandrarverk har inkommit med framställningar om anslag för dessa ändamål under budgetåret 1978/79.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Invandrar-verket[1]	Föredra-ganden
1. Bidrag till stiftelsen Invandrartidningen	2 625 000	+ 865 000	+ 200 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet	2 200 000	+ 1 150 000	+ 225 000[2]

[1] Anslagsposten 1 beräknad av stiftelsen Invandrartidningen.
[2] Från anslagsposten har 75 000 kr. avseende bidrag till Riksförbundet Invandrarnas Kulturcentrum förts över till anslag under nionde huvudtiteln.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Invandrar-verket[1]	Föredra-ganden
3. Bidrag till avgränsade projekt m. m.	2 100 000	+1 900 000	+ 1 000 000
4. Informationsverksamhet	1 300 000	+ 915 000	+ 300 000
5. Bidrag till informations-verksamhet avseende svensk-undervisning för invandrare	500 000[3]	+1 200 000	– 500 000[4]
	8 725 000	**+6 030 000**	**+1 225 000**

[3] Härutöver har 500 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78.
[4] 500 000 kr. har förts över till anslag under nionde huvudtiteln.

Stiftelsen Invandrartidningen

Pris- och löneomräkning 210 000 kr.

Invandrartidningen ges f. n. ut på sex språk, nämligen finska, grekiska, italienska, serbokroatiska, svenska och tyska. Tidningen utkommer med ca 45 nummer per år. Den svenska editionen samt drygt 20 nummer av de finska och serbokroatiska editionerna omfattar normalt åtta sidor medan resterande nummer och övriga editioner omfattar fyra sidor. Den prenumerationsavgift som tas ut har den 1 april 1977 höjts från 15 kr. till 20 kr. per helår. Tidningens upplaga uppgår f. n. till ca 48 500 exemplar, varav ca 23 000 avser den svenska editionen.

Vid några tillfällen årligen utges speciella temanummer i samverkan med någon eller några centrala myndigheter, som därvid själva svarar för de merkostnader som uppstår vid utgivningen. Temanumren distribueras till i princip samtliga invandrare från berörda språkområden. Under budgetåret 1976/77 utgavs sådana temanummer vid fyra tillfällen.

Som komplement till Invandrartidningen ger stiftelsen ut en månadsbulletin på högst sju språk, som inte omfattas av den reguljära utgivningen. Bulletinens upplaga är f. n. ca 14 500 exemplar och tidningen distribueras kostnadsfritt till den som har anmält sitt intresse.

I fråga om 0-alternativet anför stiftelsen att en nedskärning av bidraget medför att antalet åttasidiga nummer av de finska och serbokroatiska editionerna reduceras med hälften.

Stiftelsen föreslår en utvidgning av verksamheten genom *att* fördubbla sidantalet för den grekiska editionen i hälften av numren, *att* öka sidantalet för den finska editionen till åtta i samtliga nummer *samt att* utöka den reguljära veckoutgivningen med ytterligare två språk. Vidare yrkar stiftelsen 150 000 kr. för särskilda informationsinsatser vid oförutsedd flyktinginvandring till Sverige. Stiftelsens förslag beräknas medföra att underskottet i tidningsverksamheten ökar från drygt 2,6 milj. kr. till närmare 3,5 milj. kr.

Remissyttrande

Statens invandrarverk tillstyrker stiftelsens förslag.

Statens invandrarverk

1. Prisomräkning 610 000 kr.

2. En anslagsminskning enligt 0-alternativet skulle bl. a. medföra *att* ytterligare invandrar- och minoritetsorganisationer av rikskaraktär inte skulle komma att få verksamhetsbidrag trots att de uppfyller ställda krav, *att* viktiga försöks- och utvecklingsprojekt till förmån för invandrare skulle gå om intet, *att* verkets möjligheter att genom information bidra till ökad förståelse och samverkan mellan svenskar och invandrare försvåras *samt att* ett stort antal invandrare till följd av bristande information kan komma att gå miste om sin rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning.

3. För de olika anslagsposterna under anslaget föreslår invandrarverket följande förändringar.

Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet. Under innevarande budgetår har verket fördelat bidrag inte endast till större riksorganisationer utan även till fem mindre, varav två tvärnationella. De riksorganisationer som har fått bidrag beräknas under innevarande budgetår utöka sin verksamhet, vilket leder till ökade bidragsbehov för nästa verksamhetsår. Vidare väntas ytterligare någon eller några riksorganisationer komma att uppfylla kraven för att få verksamhetsbidrag. Mot denna bakgrund föreslås en uppräkning av anslagsposten till drygt 2,9 milj. kr. (+1,1 milj. kr.).

Bidrag till avgränsade projekt. Under budgetåret 1976/77 inkom till invandrarverket nästan 300 ansökningar om projektbidrag motsvarande 11,5 milj. kr. Detta innebar en ökning jämfört med budgetåret 1975/76, då motsvarande siffror var drygt 200 resp. drygt 9 milj. kr. Verket disponerar under innevarande budgetår 2,1 milj. kr. för ändamålet. Antalet ansökningar väntas öka ytterligare under innevarande budgetår. Anslagsposten föreslås bli höjd till 4 milj. kr. (+1,9 milj. kr.).

Informationsverksamhet m. m. Utöver medel för distribution av det s. k. invandrarpaketet beräknas medelsbehov bl. a. för fortsatt projektering av det omfattande informationsprojekt som benämns "Svenska paketet". Projektet innefattar en bred information till svenskar om invandringen och dess olika aspekter i syfte att öka förståelsen hos majoritetsbefolkningen. Vidare kommer verket att under innevarande budgetår avsätta betydande personella resurser för ett projekt benämnt "Samverkan i grannskapet". Man planerar att på olika sätt stimulera till samverkan mellan svenskar och invandrare inom några bostadsområden, särskilt vad gäller barn och ungdom. Under ifrågavarande anslagspost beräknas vissa medel för detta projekt. Dessutom yrkas medel för seminarier och konferenser för olika grupper i samhället som kommer i kontakt med invandrarfrågor. Anslagsposten föreslås bli höjd till drygt 1,9 milj. kr. (+915 000 kr.).

Informationsverksamhet bland anställda invandrare. I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisades som särskilt reservationsanslag 1 milj. kr. för bidrag till dels lokala fackliga organisationer för information genom uppsökande verksamhet bland anställda invandrare om lagen om rätt till ledighet och lön för deltagande i svenskundervisning för invandrare, dels centrala fackliga organisationer för utbildning av kontaktmän för denna uppsökande verksamhet. I statsbudgeten för innevarande budgetår har 500 000 kr. anvisats för samma ändamål.

Många invandrare kommer vid utgången av budgetåret 1978/79 att förlora sin lagenliga rätt till svenskundervisning på betald arbetstid. Målet bör vara att i tid söka upp och informera dessa invandrare om deras rätt. Hittills anvisade medel bedöms vara otillräckliga för att nå detta mål. Mot bakgrund härav yrkas på nytt medel för ändamålet, nu med 1,7 milj. kr. (+1,2 milj. kr.).

Föredraganden

Stiftelsen Invandrartidningen har yrkat att antalet språkeditioner utökas samt att antalet sidor ökas i de finska och grekiska editionerna. Vidare har man begärt särskilda medel för information vid plötsliga flyktingströmmar. Jag är inte beredd att biträda dessa förslag. Jag förordar emellertid att bidraget till stiftelsens verksamhet höjs med 200 000 kr.

Stödet till invandrarnas egna organisationer är av vital betydelse för att invandrarna skall finna sig till rätta här. Livskraftiga organisationer är en av förutsättningarna för att invandrarna skall kunna bevara sin etniska och kulturella identitet. Organisationsbildningen bland invandrarna väntas fortsätta under budgetåret 1978/79. Jag förordar därför att anslagsposten Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet höjs med 225 000 kr. Utöver detta har jag, efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet, räknat med att 75 000 kr. avseende stöd till Riksförbundet Invandrarnas Kulturcentrum förs över från anslagsposten till nionde huvudtitelns anslag Bidrag till särskilda kulturella ändamål.

I det föregående har jag framhållit betydelsen av att invandrarverket har resurser för ekonomiskt stöd åt olika projekt till förmån för invandrare. För att förbättra verkets möjligheter till lokala insatser genom projektstöd förordar jag en uppräkning av anslagsposten med 1 milj. kr. till sammanlagt 3,1 milj. kr. Jag har därvid beräknat drygt 500 000 kr. för assyrierprojektets genomförande under budgetåret 1978/79.

Strävandena att genom informationsinsatser motarbeta invandrarfientliga attityder måste fortsätta. För bl. a. fortsatt utveckling av det s. k. svenska paketet och intensifierat informationsarbete på lokal nivå, främst i bostadsområden med stor andel invandrare, föreslår jag att anslagsposten för informationsverksamhet höjs med 300 000 kr. till sammanlagt 1,6 milj. kr.

Sedan arbetsgivares skyldigheter enligt lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning utsträcktes när det gäller invandrare

som har arbetat här länge, har medel vid flera tillfällen anvisats för information genom uppsökande verksamhet till berörda anställda invandrare om deras rätt enligt lagen. Sedan riksdagen nyligen, enligt regeringens förslag, beslutat (prop. 1977/78: 25, AU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 87) att fördubbla anslagna medel, förfogar de centrala fackliga organisationerna under innevarande budgetår över 1 milj. kr. för detta ändamål. Verksamheten bör i fortsättningen betraktas som en del av övrig uppsökande verksamhet på arbetsplatserna för information om studiemöjligheter. Chefen för utbildningsdepartementet har därför tidigare denna dag föreslagit att medel för informationsverksamheten fr. o. m nästa budgetår skall utgå från nionde huvudtitelns anslag Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 950 000 kr.

D 4. Översättningsservice

1976/77	Utgift	303 000
1977/78	Anslag	300 000
1978/79	Förslag	300 000

Från anslaget bestrids de kostnader för statens invandrarverks språksektions verksamhet som inte täcks av intäkter.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Invandrarverket	Föredraganden
Utgifter	1 730 000	+1 085 000	+570 000
Intäkter	1 430 000	+ 480 000	+570 000
	300 000	**+ 605 000**	–

Statens invandrarverk

1. Pris- och löneomräkning antas kunna kompenseras genom prisjusteringar på sektionens tjänster.

2. Efter förslag från invandrarverket togs anslaget i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 upp med oförändrat belopp i avvaktan på en långsiktig plan för språkservicen. I särskild framställning i augusti 1977 har verket lämnat förslag till utformning och inriktning av språksektionens framtida verksamhet. Förslaget innebär enligt verket att sektionen ges förutsättningar att verka för en i vid mening förhöjd översättningsstandard i sam-

hällsinformationen till invandrare. Språksektionen bör enligt förslaget svara för samordning av det terminologiska arbetet på invandrarspråk i syfte att uppnå en större språklig enhetlighet i översättningar i landet, bl. a. genom periodisk utgivning av terminologiska ordlistor. Vidare bör verkets översättare i ökad omfattning ges möjlighet att ägna sig åt granskningsverksamhet samt information och rådgivning i översättnings- och allmänna språkfrågor. Förändringarna i verksamheten medför att andelen debiteringsbar tid minskar och därigenom sektionens självförsörjningsförmåga.

Organisatoriskt innebär förslaget att språksektionen flyttas från administrativa byrån till informationsbyrån. De resursmässiga konsekvenserna är dels att självfinansieringsgraden minskas från 70 % till 40 % och dels att den fasta översättarstaben utökas med tre översättare (+375 000 kr.). Vidare föreslås att två nya befattningar – en språkkonsulent och en redaktör – inrättas på sektionen (+200 000 kr.). Utgivningen av terminologiska ordlistor beräknas efter avdrag för intäkter medföra en årlig merkostnad av 30 000 kr. Det totala medelsbehovet under anslaget beräknas sålunda till 905 000 kr. (+605 000 kr.).

Remissyttranden

Invandrarverkets förslag om språksektionens framtida uppgifter har remissbehandlats. Yttranden har avgivits av rikspolisstyrelsen (RPS), socialstyrelsen, RRV, statskontoret, nämnden för samhällsinformation (NSI), skolöverstyrelsen (SÖ), universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), svenska språknämnden, kommerskollegium, AMS, arbetarskyddsstyrelsen, utredningen om kontakterna mellan medborgare och samhällsorgan (den s.k. byråkratiutredningen), Landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Riksförbundet för personal vid invandrarbyråer, Föreningen Auktoriserade Translatorer (FAT) och Tekniska Nomenklaturcentralen. Yttrande över förslaget har dessutom avgetts av Immigrant-Institutet.

RPS, *socialstyrelsen*, *NSI*, *SÖ*, *arbetarskyddsstyrelsen*, *Landstingsförbundet*, *SAF*, *LO*, *TCO*, *Tekniska Nomenklaturcentralen* och *Immigrant-Institutet* tillstyrker i huvudsak förslagen eller lämnar dem utan erinran. Även *statskontoret* tillstyrker förslagen, men anser att en förstärkning av språksektionens resurser bör ske successivt.

Invandrarverkets förslag om samordning av det terminologiska arbetet har emellertid mötts av kritik från flera remissinstanser. Dessa instämmer visserligen i att ett behov av samordning föreligger, men anser att frågan bör ses i ett vidare perspektiv än vad som har skett i verkets förslag. *UHÄ* och *svenska språknämnden* hänvisar till ett förslag om samordning av terminologiskt utvecklingsarbete som den 18 maj 1977 överlämnades till UHÄ från dess tolkutredning (TU). TU:s förslag innebär att formerna för en samordning på det terminologiska området bör utredas ytterligare.

Svenska språknämnden bör enligt TU spela en central roll vad gäller både denna utredning och det samlade ansvaret för terminologiskt arbete i Sverige. Representanter för bl.a. SÖ och invandrarverket bör enligt TU:s förslag delta i utredningsarbetet. Mot denna bakgrund avstyrks verkets förslag i denna del.

Kritiska synpunkter har framkommit också när det gäller vissa övriga delar av förslaget. Bl. a. finner *byråkratiutredningen* och *FAT* det tveksamt om verkets uppgifter ifråga om granskning av andra myndigheters information på invandrarspråk skall ha föreslagen omfattning. *RRV* ifrågasätter om inte språksektionens insatser bör inriktas främst på översättningar av information där kravet på rättssäkerhet är framträdande.

RRV anser vidare att full kostnadstäckning i princip bör eftersträvas för alla statliga verksamheter av det aktuella slaget som riktar sig till ett urskiljbart kollektiv, om inte andra väsentliga syften med verksamheten härigenom äventyras. Enligt RRV hade det härvid varit värdefullt om förslaget hade innehållit ett resonemang kring för- och nackdelar med bibehållen resp. utvidgad subventionering. FAT avstyrker, bl. a. av konkurrensbegränsningsskäl, en ökad anslagssubventionering av språksektionens verksamhet.

Föredraganden

Frågan om samordning av det terminologiska arbetet är övergripande och av betydelse inom en rad sektorer av vårt samhälle. Den bör därför, som några remissinstanser har framhållit, ses i ett större sammanhang än vad som har skett i invandrarverkets förslag. Förslaget bör i denna del tas upp i samband med behandlingen av UHÄ:s tolkutredning och har därför, efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet, överlämnats till UHÄ.

Remissbehandlingen har visat att vissa delar av invandrarverkets övriga förslag behöver övervägas ytterligare innan slutlig ställning tas till dem. På grund härav föreslår jag att anslaget tas upp med oförändrat belopp.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Översättningsservice* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	Översikt	
17	DRIFTBUDGETEN	
18	**A. Arbetsmarknadsdepartementet m. m.**	
18	1. Arbetsmarknadsdepartementet	15 249 000
19	2. Kommittér m. m.	14 697 000
19	3. Extra utgifter	200 000
20	4. Internationellt samarbete	6 425 000
20	5. Arbetsmarknadsråd	2 405 000
		38 976 000
22	**B. Arbetsmarknad m. m.**	
22	Arbetsmarknaden under år 1977	
27	Arbetsmarknaden under år 1978	
34	Programindelning	
37	Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader	
44	1. Arbetsmarknadsservice	768 980 000
59	2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning	1 421 550 000
68	3. Sysselsättningsskapande åtgärder	1 692 400 000
88	4. Stöd till lageruppbyggnad	10 000 000
89	5. Kontant stöd vid arbetslöshet	973 300 000
92	6. Totalförsvarsverksamhet	56 700 000
95	7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning	7 000 000
98	8. Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning	1 000
100	9. Arbetsdomstolen	3 982 000
103	10. Statens förlikningsmannaexpedition	899 000
104	11. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	30 000
		4 934 842 000
106	**C. Arbetsmiljö**	
111	1. Arbetarskyddsstyrelsen	85 742 000
117	2. Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning	22 000 000
119	3. Yrkesinspektionen	79 322 000
121	4. Statens arbetsklinik	3 976 000
123	5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning	1 581 500 000
136	6. Bidrag till arbetarskyddsfonden	135 000 000
		1 907 540 000
140	**D. Invandring m. m.**	
140	Allmänna synpunkter	
143	1. Statens invandrarverk	35 556 000
148	2. Åtgärder för flyktingar	70 425 000
150	3. Åtgärder för invandrare	9 950 000
154	4. Översättningsservice	300 000
		116 231 000
	Totalt för arbetsmarknadsdepartementet	**6 997 589 000**

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1978

Bostadsdepartementet

ÖVERSIKT

Till bostadsdepartementet hör ärenden angående bostäder, fysisk riksplanering och bebyggelseplanering samt byggnads-, lantmäteri- och kartfrågor. Departementet är organiserat på tre sakenheter, en för fysisk riksplanering, en för plan- och byggnadsärenden samt en för bostadsbyggande m. m. Till den förstnämnda enheten hör bl. a. ärenden angående prövning av industriutbyggnader enligt 136 a § byggnadslagen (1947: 385). Lantmäteri- och kartärenden samt vissa planverksärenden bereds inom planerings- och budgetsekretariatet.

Enligt gällande ärendefördelning ankommer det på statsråden Olsson och Friggebo att inom regeringen svara för vissa lagstiftningsfrågor som hör till justitiedepartementet.

Energihushållning

Åtgärder för hushållning med energi i den befintliga bebyggelsen är av avgörande betydelse för en framgångsrik energipolitik. Riksdagen beslöt år 1977 (prop. 1976/77: 107, CU 1976/77: 32 och 34, rskr 1976/77: 244 och 246) om förbättringar och förstärkningar av det statliga energisparstödet avseende bostäder, allmänna samlingslokaler m. m. samt kommunala, landstingskommunala och civila statliga byggnader. Medel anvisades vidare för en undersökning av hur byggnadsbeståndet är beskaffat från energisynpunkt och för en forskningsinriktad experimentverksamhet. Särskilda medel anvisades även för information till brukare, politiker och yrkesverksamma inom olika led av byggnadsprocessen.

Proposition (1977/78: 76) med förslag till energisparplan för befintlig bebyggelse överlämnades i december 1977 till riksdagen. Planen innefattar riktlinjer för energihushållning i befintlig bebyggelse fram till år 1988. Målet är att nettoenergiförbrukningen i dagens byggnadsbestånd år 1988 skall vara 32 till 39 TWh lägre än f. n. Sparmålet motsvarar en bruttoenergibesparing på mellan 39 och 48 TWh eller 3,4 resp. 4,1 miljoner ton olja, vilket utgör mellan 25 och 30 % av den totala årliga energiförbrukningen i detta byggnadsbestånd.

I propositionen anges vidare riktlinjer för genomförandet av ett sparprogram som omfattar investeringar om sammanlagt mellan 31 och 48 mil-

jarder kr. under tioårsperioden. En omprövning av programmet föreslås ske efter tre år. En utgångspunkt för riktlinjerna är att det nu finns ett stort intresse för energisparande.

I propositionen läggs också fram förslag till ändring av underhållsbestämmelserna i byggnadsstadgan (1959: 612). Ändringen innebär att det införs krav på att byggnader i vissa fall skall underhållas så att möjligheterna till god energihushållning behålls i skälig utsträckning. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1978.

För budgetåret 1978/79 föreslås i budgetpropositionen ramar för beslut om statligt stöd till energisparande åtgärder m. m. – inkl. stöd till kommunerna för att möjliggöra en besiktningsservice och en aktiv planering – samt medel för en utökad informations- och fortbildningsverksamhet med sammanlagt 1 010 milj. kr. Härutöver föreslås en planeringsreserv om 400 milj. kr. som bör disponeras på det sätt som är lämpligt med hänsyn till främst sysselsättningsläget.

Arbetet med frågor rörande energisparplanens genomförande fortsätter under året. Senast i samband med den utvärdering av planen efter en treårsperiod som föreslås i propositionen bör behovet av obligatorier tas upp till förnyad prövning.

Regeringen har under innevarande budgetår givit planverket två utredningsuppdrag som avser energiområdet. Det ena avser behovet av särskilda föreskrifter för energihushållning i fritidshus. Det andra uppdraget avser behovet samt de tekniska och ekonomiska konsekvenserna av att införa krav på anpassningsbara uppvärmningssystem.

Bostadsförsörjning m. m.

Förslag läggs i syfte att stimulera byggande av nya bostäder. Förbättringar för i första hand flerbarnsfamiljerna föreslås i fråga om de statliga och statskommunala bostadsbidragen. De finansieras huvudsakligen genom omfördelningar under anslaget Bostadsbidrag m. m. Reglerna för boendemiljöbidragen föreslås ändrade så att stödet förstärks för de bostadsområden där behoven av förbättrad miljö är störst. Vidare föreslås att lånebestämmelserna ändras med syfte att minska skillnaderna i ytstorlek mellan lägenheter i småhus och flerfamiljshus.

Riksdagen beslutade tidigare under detta riksmöte (prop. 1976/77: 151, CU 1977/78: 1, rskr 1977/78: 7) om en ny lag, bostadsförvaltningslagen (1977: 792), som ersätter 1970 års lag om tvångsförvaltning av bostadsfastighet. Den träder i kraft den 1 januari 1978. Lagens syfte är att förbättra samhällets och hyresgästernas möjligheter att ingripa mot fastighetsägare som missköter sina hyresfastigheter.

Möjligheten för bl. a. bostadsrättsföreningar att få s. k. förvärvslån för förvärv av hyresfastigheter har under budgetåret 1976/77 för första gången tillämpats i större utsträckning. Genom förvärvslån har drygt 3 300 hyreslägenheter överförts i kooperativ ägo.

Regeringen gav våren 1977 i uppdrag åt bostadsstyrelsen att undersöka förekomsten av spekulation med småhus och att föreslå åtgärder mot sådan spekulation. Bostadsstyrelsen kommer under innevarande budgetår att redovisa sitt uppdrag till regeringen.

Neutraliteten i kostnadsförutsättningar mellan skilda besittningsformer har i och med inflationen försämrats. Riksdagens beslut på grundval av prop. 1977/78: 68 (SkU 1977/78: 18, rskr 1977/78: 114) om ändrade regler för beskattning av inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter har gett bättre förutsättningar i detta avseende.

Den minskning av bostadsbyggandet som har pågått under flera år fortsatte under det första halvåret 1977. Under senare delen av året skedde en återhämtning. Totalt under året torde antalet lägenheter, för vilka meddelades beslut om bostadslån eller tillstånd att bygga utan statliga lån, ha varit något lägre än år 1976, då antalet var 57 000.

Vid 1976/77 års riksmöte fastställde riksdagen en bostadsbyggnadsplan för år 1977 om 8 160 000 m². Denna förutsattes tillsammans med det beräknade bostadsbyggandet utan statliga lån ge möjligheter att börja bygga sammanlagt ca 73 000 lägenheter. Därtill kom en projektreserv på 10 000 lägenheter jämte lokaler. Antalet lägenheter, för vilka det har meddelats beslut om statliga bostadslån eller tillstånd att bygga utan sådana lån, beräknas ha uppgått till ca 55 000. Det antal som faktiskt började byggas kan beräknas bli lägre, ca 52 000. Skillnaden beror huvudsakligen på den kraftiga ökningen av låne- och tillståndsgivningen under slutet av året, vilken medförde att många lägenheter inte hann registreras som påbörjade i statistisk mening. Ramen för beslut om tillstånd att bygga utan statliga lån har inte utnyttjats helt.

Ombyggnaderna av småhus har ökat under en följd av år. Till viss del torde ökningen under de senaste åren bero på stödet till energibesparande åtgärder. När det gäller flerfamiljshus har ombyggnadsverksamheten däremot minskat. Detta kan vara en följd bl. a. av att de förbättringar av lånemöjligheterna som skapades genom reglerna om ingångsvärdet ännu inte har fått full genomslagskraft.

Av det totala antalet lägenheter som påbörjades under år 1977 var 75 % lägenheter i småhus. Andelen var därmed ungefär lika stor som året innan. Skillnaderna i lägenhetsstorlek mellan småhusen och flerfamiljshusen har ökat.

Liksom under tidigare år träffades även år 1977 en överenskommelse mellan bankerna och delegationen för bostadsfinansiering om byggnadskrediter till det statsbelånade bostadsbyggandet. Trots bankernas åtagande uppstod under året betydande störningar i kreditgivningen, vilket medförde att byggstarten försenades i ett stort antal fall. Sett över hela året medverkade störningarna också till att det blev färre lägenheter som påbörjades än det eljest skulle ha blivit. En huvudorsak till de problem som uppkom var att det rådde delade meningar mellan bankerna om hur de

skulle fördela de överenskomna kreditåtagandena mellan sig. Inom delegationen för bostadsfinansiering pågår nu arbete med att finna former för överenskommelserna som på ett bättre sätt tryggar kreditgivningen till bostadssektorn.

Byggpriserna steg kraftigt under våren 1977 liksom under året dessförinnan. Hösten 1976 höjde regeringen låneunderlags- och pantvärdenivån med ca 11 % genom en uppräkning av den s. k. tidskoefficienten. Under år 1977 har regeringen höjt låneunderlags- och pantvärdenivån vid tre tillfällen. Höjningarna som väl har täckt byggnadskostnadsökningarna, har utformats så att de särskilt skall stimulera byggandet av flerfamiljshus. Sammanlagt har regeringen höjt låneunderlags- och pantvärdenivån med ca 19 % för flerfamiljshus och 14 % för småhus för tiden mellan den 1 oktober 1976 och den 30 november 1977.

En fortsatt anpassning av låneunderlag och pantvärde till kostnadsutvecklingen skall i framtiden åstadkommas genom att tidskoefficienten prövas oftare än hittills. Bostadsstyrelsen skall varannan månad med början i februari 1978 redovisa förslag till den ändring av tidskoefficienten som kostnadsutvecklingen ger anledning till. Förslagen skall tjäna som underlag för regeringens beslut.

Byggmaterialbranschen har varit föremål för en intensiv prisövervakning. De prisstopp som gällde under delar av år 1977 omfattade också byggmaterial. Fortsatt uppmärksamhet kommer att ägnas byggmaterialbranschens prissättning.

Antalet outhyrda lägenheter har minskat successivt sedan år 1974. Mellan september 1976 och september 1977 minskade antalet från ca 18 900 till ca 14 400 lägenheter. Uthyrningssvårigheterna har gällt främst trerumslägenheter. På flera håll i landet har sådana lägenheter byggts om, i många fall till större lägenheter så att lägenhetsstrukturen har förändrats. I en del fall har lägenheter byggts om till daghem eller till lokaler för annan boendeservice.

Outhyrda lägenheter finns i flera större kommuner samt i vissa andra kommuner där strukturförändringar i näringslivet har medfört att efterfrågan på bostäder har minskat. Eftersom flertalet av de outhyrda lägenheterna finns inom det allmännyttiga bostadsbeståndet, har vissa kommuners ekonomi blivit hårt ansträngd.

Regeringen föreslår därför ändring av reglerna för eftergift av hyresförlustlån. Förslaget innebär bl. a. att kommunen i vissa fall inte skall behöva lösa in sin del av hyresförlustlånet inom sex månader. I vissa fall skall kommunen i stället få möjlighet att överta den del av lånet som återstår sedan staten har eftergivit sin del och återbetala denna lånedel under en längre tid. Hyresförlustlån föreslås få utgå även för förluster som uppkommer under år 1979.

Ianspråktagandet av lägenheter har under senare år varit högre än färdigställandet av nya lägenheter. Till följd härav har lägenhetsreserven

minskat. Under senare år har allt flera kommuner börjat märka tendenser till allmän brist på bostäder eller brist på vissa lägenhetstyper.

Hyrorna har fortsatt att stiga, dock inte avsevärt mera än priser på andra nyttigheter.

I beståndet av bostäder är det främst drift- och underhållskostnaderna som har stigit och som har förorsakat hyresökningarna. Det är uppenbart att dessa frågor måste ägnas ett betydligt ökat intresse i framtiden och att det är angeläget att bereda de boende, oavsett besittningsform, ett så stort inflytande som möjligt över dessa frågor.

På grund av de stigande byggkostnaderna har, trots den kraftiga subventionen av räntekostnaderna inom låneunderlaget, inflyttningshyrorna stigit mer än tidigare. Även lägenheter som påbörjas år 1978 skulle med nuvarande finansieringsvillkor få en i förhållande till tidigare färdigställda lägenheter hög hyresnivå. Regeringen föreslår bl. a. därför att den garanterade räntan sänks för hyres- och bostadsrättshus som påbörjas under åren 1977–1978 samt för de egnahem som påbörjas under år 1978. Sänkningarna uppgår till 7–13 kr/m² i hyres- och bostadsrättshus. I propositionen föreslås också en mindre ökning av upptrappningen av de garanterade räntesatserna fr. o. m. den 1 januari 1980. De föreslagna åtgärderna syftar såväl till att kraftigt stimulera nyproduktionen som till att åstadkomma en bättre utjämning av kapitalkostnaderna i olika årgångar av bostadshus. Förslagen innebär också att den tid, under vilken subventioner utgår för bostäder som upplåts med hyres- eller bostadsrätt, anpassas till den i prop. 1974:150 beräknade dvs. till ca 23 år.

Subventionerna till bostadskonsumtionen är omfattande och kan väntas öka kraftigt. De har fördelningseffekter och bostadspolitiska effekter, som är föga uppmärksammade. Därför måste utvecklingen av dessa subventioner följas noggrant i framtiden.

De mest omfattande subventionsformerna är räntebidragen och bostadsbidragen. Även skattereglerna medför effekter av liknande slag, eftersom småhusägare kan få en betydande skatteminskning på grund av reglerna för gäldräntcavdrag.

Utgifterna för räntebidrag kan beräknas uppgå till inemot 2,9 miljarder kr. för budgetåret 1977/78. Bidragets grundläggande syfte är att göra boendekostnaderna rimliga. Det skall också utjämna skillnader i kapitalkostnader mellan olika årgångar av hus. De största bidragen utgår till de senast producerade husen. Därutöver avses bidragen skapa neutralitet mellan olika besittningsformer.

Individuellt bostadsstöd förekommer i form av statligt och statskommunalt bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. samt kommunalt bostadstillägg till folkpension och kommunalt bostadstillägg till handikappade. Stöden är inkomstprövade och utgör medel både i fördelningspolitiken och i bostadspolitiken. Statligt och statskommunalt bostadsbidrag har under år 1977 utgått med ca 2 100 milj. kr. och kommunalt bostadstillägg till folkpension och kommunalt bostadstillägg till handikappade med ca 2 200 milj. kr.

Skattesystemet medför en betydande skatteminskning för ägarna av högt belånade en- och tvåfamiljshus. Att de skilda skattereglerna för olika besittningsformer innebär en skattefördel för den som äger sitt hus var en utgångspunkt för riksdagens beslut hösten 1974 om olika garanterade räntor för de skilda besittningsformerna, 3,9 % för lägenheter upplåtna med hyres- eller bostadsrätt och 6 % för småhus med äganderätt under det första året. Effekterna av avdragsrätten blir självfallet beroende av marginalskatteförhållanden.

Mot bakgrund av bostadskostnadsutvecklingen och bostadsutgiftens tyngd i barnfamiljernas budget beslöt riksdagen tidigare under detta riksmöte (prop. 1977/78: 61, CU 1977/78: 7, rskr 1977/78: 88) att bostadsbidragen skulle förbättras för barnfamiljerna. De övre hyresgränserna höjdes med i genomsnitt ca 10 %. De nya reglerna träder i kraft den 1 april 1978.

Också i denna proposition föreslås viktiga förändringar inom bostadsbidragssystemet.

Det statliga bostadsbidraget, som i dag är 900 kr. per barn och år, föreslås höjt med 360 kr.

Det statskommunala bostadsbidraget utgår med 80 % av bostadskostnaden inom vissa gränser. Den nedre gränsen, som i dag ligger vid en bostadskostnad på 350 kr. per månad, föreslås bli höjd till 400 kr. De övre hyresgränserna är differentierade med hänsyn till bostadsbehovet hos olika stora hushåll. Regeringen föreslår ytterligare höjningar för barnfamiljerna och höjda övre hyresgränser också för hushåll utan barn, bland vilka pensionärerna är en stor grupp. De gränser som föreslås gälla är följande:

för ensamstående utan barn	650 kr.
för makar utan barn	750 kr.
för hushåll med 1–2 barn	975 kr.
för hushåll med 3–4 barn	1 150 kr.
för hushåll med 5 el. fl. barn	1 350 kr.

I genomsnitt kommer därmed de övre hyresgränserna år 1979 att ligga ca 14 % över nivån år 1977. För barnfamiljernas del ökar nivån mellan dessa år med nära 19 % och för hushåll utan barn med nära 8 %.

Genom förslaget ökar bostadsbidragens maximibelopp för alla barnfamiljer. Hushåll utan barn får oförändrade maximibelopp.

Bostadsbidragen är inkomstprövade. Inkomstgränsen för oreducerat bidrag föreslås för barnfamiljerna bli höjd från 35 000 kr. till 38 000 kr.

Samtliga förändringar föreslås ske den 1 januari 1979.

Regeringens förslag innebär totalt sett en ökning av utgifterna under anslaget med ca 114 milj. kr. för helt år. De olika förslagen ger sammantagna en omfördelning till förmån för främst hushåll med stor försörjningsbörda.

Av hänsyn till dels bostadsbyggandets viktiga roll i samhällsekonomin, dels riskerna för svårigheter att tillfredsställa en ökad bostadsefterfrågan

är det angeläget att bostadsbyggandet ökar. Bostadsbyggnadsplanen för år 1978 föreslås mot denna bakgrund bli dimensionerad så att den ger utrymme för ett väsentligt ökat påbörjande i förhållande till utfallet de föregående åren. Ramen bör också ge utrymme för de daghem och fritidshem som planeras under år 1978.

Regeringen föreslår att bostadsbyggnadsplanen för år 1978 skall omfatta en nybyggnadsram av 7 710 000 m² våningsyta. En ram av denna omfattning kan beräknas ge utrymme för en produktion av ca 60 000 lägenheter jämte lokaler. För byggande utan statliga lån beräknas en ram på 8 000 lägenheter. De båda ramarna ger alltså tillsammans utrymme för att sammanlagt ca 68 000 lägenheter börjar byggas. Därutöver föreslås i likhet med tidigare år att en projektreserv fastställs omfattande 10 000 lägenheter jämte lokaler. Nybyggnadsramen har minskats något i förhållande både till 1977 års ram och till den ram som riksdagen preliminärt har fastställt för år 1978. Ramen för beslut om bostadslån för ombyggnad och räntebärande förbättringslån ökas och föreslås fastställd till 655 milj. kr. för år 1978. Det är en avsevärd ökning i förhållande till år 1977.

För beslut om förhöjt låneunderlag och tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse föreslås en gemensam ram om 25 milj. kr. De antikvariska myndigheterna föreslås få ett ökat ansvar för prioriteringen av den bebyggelse som skall bevaras med hjälp av detta stöd. Vissa ändringar föreslås i grunderna för stödet.

För att öka förutsättningarna för kommunerna att få till stånd en lägenhetssammansättning som ligger i linje med deras bostadspolitiska intentioner föreslås att bostadslån i större utsträckning än f. n. skall kunna utgå till ändrad lägenhetssammansättning.

I propositionen konstateras också att grunden för att fastställa låneunderlaget vid ombyggnad skall vara den godkända ombyggnadskostnaden och att nybyggnadspantvärdet är den övre gränsen för pantvärdet även vid ombyggnad. Därigenom säkras att lånemöjligheterna vid ombyggnad och vid nybyggnad blir likställda.

Ett finplaneringstillägg föreslås kunna medges inom låneunderlaget även för styckebyggda småhus.

Den nuvarande kostnadsgränsen för småhus som kan byggas med statligt bostadslån är f. n. i flertalet fall 200 000 kr. före omräkning med koefficienter. Denna gräns föreslås sänkt till 190 000 kr. Tillägg till kostnadsgränsen får liksom f. n. göras för värmeproducerande anläggning, kostnader för tomt och grundberedning m. m. Förslaget innebär en begränsning av storleken på de hus som kan finansieras med statligt bostadslån. I dag kan ett småhus på närmare 200 m² finansieras på detta sätt. Med förslaget begränsas storleken till ca 160 m² när det är fråga om hus i ett och ett halvt plan och till ca 150 m² för hus i ett plan, om husen byggs utan källare. Hus med källare kan maximalt omfatta ca 120 m². De ändrade reglerna föreslås bli tillämpade i ärenden i vilka byggnadslov beviljas fr. o. m. den 1 januari 1980.

Vissa förslag läggs också i syfte främst att förenkla administrationen av lån och bidrag till bostadssektorn. I samma syfte pågår inom bostadsstyrelsen en mer genomgripande översyn av gällande regler.

I föregående års budgetproposition redovisades att ett antal förslag i boende- och bostadsfinansieringsutredningarnas slutbetänkande (SOU 1975: 51–52) och i byggadministrationsutredningens betänkande (SOU 1976: 26) övervägdes inom regeringskansliet. I denna proposition behandlas som tidigare har nämnts ett av dessa förslag, nämligen det som gäller frågan om statligt stöd till lägenhetssammanslagningar. Andra frågor kommer att behandlas i en särskild proposition senare detta år.

Inom regeringskansliet övervägs f. n. frågan om att förbättra möjligheterna för bostadsförmedlingarna att förmedla lägenheter.

Anslaget till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. är för budgetåret 1978/79 upptaget till 190 milj. kr., vilket innebär en minskning med 75 milj. kr. i jämförelse med innevarande budgetår. Minskningen beror på att vinterbidrag enligt riksdagens beslut vid föregående riksmöte (prop. 1976/77: 100, CU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 187) inte utgår efter den 1 juli 1977.

Regeringen föreslår att inkomstgränserna för rätt till förbättringslån höjs från 26 000 kr. till 28 000 kr. för makar och från 17 000 kr. till 18 000 kr. för ensamstående.

Vidare föreslås bättre villkor för samers och övriga fjällbors rätt till förbättringslån. Den ränte- och amorteringsfria lånedelen skall enligt förslaget kunna höjas till 30 000 kr. i vissa fall. Avsikten med regeringsförslaget – som är tidsbegränsat – är att möjliggöra en snabb avveckling av de kvarstående bristerna i dessa befolkningsgruppers bostadsförhållanden.

Till miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden har sedan den 1 juli 1975 utgått statligt bidrag med 50 % av kostnaderna. Den 1 juli 1977 infördes efter beslut av riksdagen (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 187) en lånemöjlighet som komplettering till bidraget. Numera kan därför hela den godkända kostnaden för miljöförbättrande åtgärder finansieras med statliga medel. Vid bidragsgivningen skall företräde ges för åtgärder inom bostadsområden, där det föreligger svårigheter att få avsättning för lägenheterna. Sådana områden har dock hittills utgjort endast en mindre del av de områden för vilka bidrag har sökts. För att få till stånd en angelägen miljöförbättring i områden med särskilt stora sociala problem föreslår regeringen att bidragsandelen i undantagsfall skall kunna höjas till 75 % och att bidrag i dessa fall skall kunna utgå med 3 000 kr. per lägenhet. Förskott på lån och bidrag föreslås kunna utgå när åtgärderna har större omfattning.

Statsbidrag till miljöförbättrande åtgärder föreslås utgå med 35 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Det är samma belopp som riksdagen har anvisat för innevarande budgetår.

Bostadssociala delegationen, som tillsattes år 1975 för att bereda frågor om åtgärder i vissa bostadsområden med uthyrningssvårigheter, kommer att avsluta sitt arbete under år 1978. En utvärdering kommer att göras av de projekt i vilka delegationen har varit engagerad. Efter det att delegationen har avslutat sitt arbete kommer dess verksamhet att övergå i mera fasta former. De närmare riktlinjerna härför kommer att läggas fast senare.

För lån och bidrag till allmänna samlingslokaler gäller för innevarande budgetår en ram på 30 milj. kr., varav för bidrag högst 20 milj. kr. Ramen föreslås bli densamma för nästa budgetår.

Ramen för beslut om upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler fastställdes av riksdagen vid föregående riksmöte till 10 milj. kr. för innevarande budgetår. Ramen har därefter av sysselsättningsskäl vidgats till 18 milj. kr. För budgetåret 1978/79 föreslås en ram på 10 milj. kr.

Ramen för beslut om lån till kommunala markförvärv föreslås bli fastställd till oförändrat 208 milj. kr. I enlighet med riksdagens beslut vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 22, rskr 1976/77: 222) vidgas den 1 juli 1978 tillämpningsområdet för markförvärvslångivningen.

Fysisk riksplanering

Den fysiska riksplaneringen förs vidare dels genom precisering av tidigare av riksdagen fastlagda riktlinjer för hushållning med mark och vatten, dels genom ett fortlöpande utvecklingsarbete.

Under hösten 1977 har riksdagen behandlat (CU 1977/78: 8, rskr 1977/78: 99) regeringens förslag (prop. 1977/78: 31) till riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s. k. obrutna fjällområden. Vidare har riksdagen behandlat (CU 1977/78: 9, rskr 1977/78: 100) regeringens förslag (prop. 1977/78: 57) till riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vattendrag i norra Svealand och Norrland.

Under år 1977 har kommuner, länsstyrelser och centrala ämbetsverk redovisat arbetet med att i planeringen fullfölja de av riksdagen år 1972 fastlagda riktlinjerna för hushållning med mark och vatten. Nästan samtliga kommuner har utarbetat s. k. kommunöversikter som översiktligt behandlar markanvändningsfrågorna inom hela kommunens område. Ett stort antal kommuner har också redovisat särskilda planer för markanvändningen och bebyggelseutvecklingen inom områden som berörs av riktlinjerna. Statens planverk har i uppdrag att senast den 1 mars 1978 till regeringen redovisa en översikt över resultatet av det utförda planeringsarbetet. Regeringen avser att under våren 1978 ta ställning till det hittillsvarande planeringsarbetet och att därefter lämna en redovisning till riksdagen.

För planering i områden, där överväganden från rikssynpunkt föranleder särskilda insatser men där berörda kommuner har begränsade planeringsresurser, kan statsbidrag utgå. Det kan förutses att medel behövs för att stödja fortsatta kommunala insatser som bedöms angelägna från riks-

synpunkt. För budgetåret 1978/79 föreslås att statsbidrag skall utgå med 4 milj. kr.

I enlighet med tidigare redovisade planer inriktas arbetet med den fortsatta fysiska riksplaneringen på att en rapport skall föreligga i slutet av år 1978. Efter remissbehandling bör rapporten kunna ligga till grund för en redovisning och förslag till riksdagen.

I rapporten avses ingå dels en utvärdering och uppföljning av den planering som inom ramen för den fysiska riksplaneringen hittills har genomförts på kommun-, läns- och riksnivå, dels en redogörelse för och en utvärdering av nya inventeringar och utredningar. Exempel på utredningar i arbetet inför rapporten är studier av naturförhållandena i och anspråken på våra havsområden samt en av naturvårdsverket utförd kartläggning av landets tillgångar på sötvatten och olika verksamheters anspråk på dessa. Studier utförda av industriverket rörande landets tillgångar på kalk, diabas och alunskiffer ger förutsättningar för att i rapporten behandla vissa råvarufrågor. Konflikter mellan tätortsutbyggnad och användningen av åkermark avses också att uppmärksammas. Vidare är avsikten att i rapporten så långt möjligt behandla markanvändnings- och miljöaspekter på framtida energisystem.

Som underlag för fortsatt planering har gjorts en sammanställning och utvärdering av hittills genomförda undersökningar av natur- och miljöförhållandena i de industrilägen vid södra och mellersta Sveriges kust som har utpekats i riktlinjerna för hushållning med mark och vatten. Sammanställningen kommer att remitteras inom kort. Beträffande Norrlandskusten har berörda länsstyrelser tagit fram ett planeringsunderlag som belyser lokaliseringsförutsättningarna för sådan industri som behandlas i den fysiska riksplaneringen.

Expertgruppen (B 1974: 06) för forskning om fysisk planering och bebyggelse har under året initierat vissa studier med anknytning till arbetet med den fysiska riksplaneringen. Det gäller bl. a. en utvärdering av arbetsmetodiken i den fysiska riksplaneringen och en kunskapsöversikt rörande olika aspekter på fritidsboendet.

Plan- och byggfrågor

Reformarbetet inom plan- och byggnadsområdet domineras av frågor om energihushållning i bebyggelse och arbetet med en ny byggnadslagstiftning. Andra viktiga frågor gäller upprustning av den befintliga bebyggelsen i olika avseenden samt hälso- och säkerhetsfrågor.

Arbetet med förslag till ny byggnadslagstiftning fortsätter inom departementet. Vissa begränsade reformer har ansetts så angelägna att de inte bör anstå till dess att en helt ny byggnadslagstiftning kan träda i kraft. Det gäller t. ex. de under år 1977 genomförda ändringarna i byggnadslagen och byggnadsstadgan, varigenom det principiella kravet på detaljplan upphävdes i fråga om tätbebyggelse av mindre omfattning. Ett annat sådant områ-

de där delreformer har ansetts angelägna är kommunernas gatuhållning. Under år 1975 tillkallades en utredningsman med uppgift att se över frågan. Utredningsmannen har nu avlämnat betänkandet (SOU 1977: 76) Kommunernas gatuhållning, som f. n. remissbehandlas.

Frågor om underhåll och upprustning av byggnadsbeståndet uppmärksammas. Regeringens energisparplan för den befintliga bebyggelsen har nämnts. På grund av förslag i prop. 1977/78: 50 har riksdagen nyligen (CU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 72) beslutat bl. a. om ändring i byggnadsstadgan som gör det möjligt att beträffande befintliga byggnader kräva att godtagbara arbetsförhållanden åstadkommes för dem som hämtar avfall från byggnaderna. Föreskrifter för verkställigheten av de nya bestämmelserna kommer att utarbetas snarast möjligt. På förslag i samma proposition beslöt riksdagen också att krav skall kunna ställas på skydd mot olycksfall vid portar och liknande anordningar i befintliga byggnader. Samtidigt bemyndigades regeringen att genom förordning meddela föreskrifter om besiktning m. m. av sådana portar och anordningar. Arbetet med föreskrifter pågår och skall bedrivas skyndsamt.

Många miljö- och säkerhetsfrågor gäller brister i befintliga byggnader och dessa måste ägnas ökad uppmärksamhet. Som exempel kan, förutom de redan berörda olycksriskerna vid vissa portar, nämnas riskerna med särskilt brandfarliga material – som utreds av statens planverk och konsumentverket – samt förekomsten av hälsofarliga byggnadsmaterial.

Åldringars och handikappades särskilda behov har ägnats ökad uppmärksamhet de senaste åren. En rapport med en sammanställning av kunskaper om de äldres boendeförhållanden och om deras önskemål om bl. a. boende och service i bostadsområden har utarbetats av institutionen för byggnadsfunktionslära vid Lunds universitet. Sammanställningen är utformad så att den kan utnyttjas också av dem som svarar för planeringen på lokal nivå och riksnivå, av olika forsknings- och utredningsorgan samt av organisationer och enskilda med intresse för boendefrågor rörande äldre.

Riksdagen beslöt år 1976 (prop. 1975/76: 198, CU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 360) om ändring i 42 a § byggnadsstadgan. Ändringen innebar bl. a. krav på handikappanpassning av nya bostäder och skärpta krav på handikappanpassning av arbetslokaler och offentliga byggnader. Kompletterande verkställighetsföreskrifter såvitt gäller nybyggnad av bostäder fastställdes av regeringen i september 1976. Frågan om föreskrifter som rör arbetsplatser och ombyggnad av bostäder bereds f. n. inom regeringskansliet.

Statens råd för byggnadsforskning har presenterat en plan för sin verksamhet fr. o. m. budgetåret 1978/79 t. o. m. budgetåret 1980/81. Formerna för finansieringen av byggnadsforskning m. m. kommer att tas upp till prövning i annat sammanhang.

Vid FN: s generalförsamlings 32: a session fattades beslut om formerna för det globala samarbetet inom boende- och bebyggelsesektorn som en

uppföljning av HABITAT, FN:s konferens om boende- och bebyggelsemiljö år 1976. En kommission för dessa frågor skall inrättas under FN:s ekonomiska och sociala råd. Sekretariatet för kommissionen kommer att lokaliseras till Nairobi i Kenya. Det första mötet med kommissionen beräknas äga rum under år 1978.

Anslagen för budgetåret 1978/79

Anslagsyrkandena för nästa budgetår inom bostadsdepartementets verksamhetsområde uppgår till 10 478,5 milj. kr.

Anslagsförändringarna i förhållande till statsbudgeten för innevarande budgetår framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Bostadsdepartementet m. m.	16,1	18,7	+ 2,6
B. Bostadsförsörjning m. m.	5 302,8	6 543,6	+1 240,8
C. Planväsendet	27,9	28,3	+ 0,4
D. Lantmäteri- och kartväsendet	86,8	104,9	+ 18,1
Totalt för driftbudgeten	**5 433,6**	**6 695,5**	**+1 261,9**
KAPITALBUDGETEN			
IV. *Statens utlåningsfonder*			
Lånefonden för bostadsbyggande	2 205,0	3 705,0	+1 500,0
Lånefonden för kommunala markförvärv	100,0	50,0	− 50,0
Övriga fonder	[1]0,0	8,0	+ 8,0
V. *Fonden för låneunderstöd*			
Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	[2]0,0	[2]0,0	0,0
Lån till experimentbyggande m. m.	22,0	20,0	− 2,0
Totalt för kapitalbudgeten	**2 327,0**	**3 783,0**	**+1 456,0**
Ej disponerat belopp	1,7	–	− 1,7
Totalt för bostadsdepartementet	**7 762,3**	**10 478,5**	**+2 716,2**

[1] Övriga fonder är investeringsanslag uppförda med 1 000 kr.
[2] Endast ett formellt belopp om 1 000 kr.

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Olsson såvitt avser frågorna under littera A, B punkterna 8–11, C, D på driftbudgeten samt under punkterna IV:14, 15 och V:13 på kapitalbudgeten;
statsrådet Friggebo såvitt avser frågorna under littera B punkterna 1–7 på driftbudgeten samt under punkterna IV:12, 13 och V:12 på kapitalbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79, såvitt avser bostadsdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Trettonde huvudtiteln*

A. BOSTADSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Bostadsdepartementet

1976/77 Utgift	9 960 681
1977/78 Anslag	11 755 000
1978/79 Förslag	14 302 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	52	–
Övrig personal	35	-
	87	–
Anslag		
Lönekostnader	10 608 000	+1 609 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	260 000	+ 26 000
Expenser	772 000	+1 027 000
Ej disponerat belopp	115 000	– 115 000
	11 755 000	**+2 547 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 14 302 000 kr. Jag har härvid beräknat medel för tillfällig re-

sursförstärkning avseende en samlad redovisning av den fysiska riksplaneringen samt medel för publicering av redovisningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsdepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 14 302 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	2 783 710	Reservation	2 365 342
1977/78	Anslag	4 000 000		
1978/79	Förslag	3 850 000		

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 3 850 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 850 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1976/77	Utgift	159 737	Reservation	253 239
1977/78	Anslag	300 000		
1978/79	Förslag	300 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

A 4. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

1976/77	Utgift	140 037	Reservation	218 342
1977/78	Anslag	[1] 165 000		
1978/79	Förslag	210 000		

[1] Härutöver har på tilläggsbudget 1 till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisats ett reservationsanslag av 1 milj. kr.

Från anslaget bestrids kostnader för bl. a. Sveriges bidrag till vissa internationella organisationer och svenskt deltagande i det internationella samarbetet inom departementets verksamhetsområde.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 210 000 kr.

B. BOSTADSFÖRSÖRJNING M. M.

B 1. Bostadsstyrelsen

1976/77 Utgift	17 828 257
1977/78 Anslag	19 937 000
1978/79 Förslag	23 852 000

Bostadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet med uppgift att främja bostadsförsörjningen. Den är också chefsmyndighet för länsbostadsnämnderna.

I styrelsens uppgifter ingår främst att handha den statliga låne- och bidragsverksamheten för att främja bostadsförsörjningen. Det åligger styrelsen vidare bl. a. att handlägga ärenden om statligt stöd till allmänna samlingslokaler, ärenden om statsbidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader samt ärenden om statliga bidrag till förbättring av boendemiljöer.

Bostadsstyrelsen leds av en styrelse. Chef för bostadsstyrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns fem byråer. Dessa är kanslibyrån, låne- och bidragsbyrån, planeringsbyrån, tekniska byrån och värderingsbyrån. Vidare finns en samlingslokaldelegation och en boendemiljödelegation.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Bostads-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	94	+8	+1
Övrig personal	68	−1	+1
	162	**+7**	**+2**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	15 169 000	+3 545 000	+2 233 000
Sjukvård	35 000	+ 5 000	+ 5 000
Reseersättningar	253 000	+ 22 000	+ 22 000
därav utrikes resor	(12 000)	(+ 8 000)	(−)
Lokalkostnader	1 464 000	+1 766 000	+1 766 000
Expenser	1 427 000	+ 119 000	+ 100 000
Publikationstryck	250 000	+ 20 000	+ 15 000
Automatisk databehandling	1 363 000	+ 0	−
Ej disponerat belopp	186 000	−	− 186 000
	20 147 000	**+5 477 000**	**+3 955 000**
Uppbördsmedel	210 000	−	+ 40 000
Nettoutgift	**19 937 000**	**+5 477 000**	**+3 915 000**

Bostadsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 439 000 kr.

2. 0-alternativet och därmed följande personalinskränkningar skulle drabba bl. a. rationaliseringsverksamheten, framtagning och spridning av information om god bostadskvalitet i ny- och ombyggnadsprojekt genom mönsterplaner, utveckling av boendeservice, metodutveckling, uppföljning av kostnadsutveckling samt utrednings-, kontakt- och informationsverksamhet. Styrelsen anför att alternativet innebär att angelägna arbetsuppgifter blir starkt eftersatta och att styrelsens möjligheter att genomföra sina bostadspolitiska uppgifter skulle väsentligt försämras.

3. Styrelsen anser att verksledningen måste engageras mer aktivt i olika projekt och framför allt i den långsiktiga planeringen. Styrelsen föreslår att verkschefens ställföreträdare helt skall kunna ägna sig åt uppgifter inom verksledningen genom att en tjänst som överdirektör inrättas (+ 182 000 kr.). Vidare föreslår styrelsen att ett sekretariat för verksamhetsplanering inrättas för vilket erfordras två handläggare och en assistent (+ 385 000 kr.).

4. Med hänvisning till att funktionerna för personalplanering, personalutbildning och intern information är starkt underdimensionerade föreslår styrelsen att personalen vid kanslibyrån förstärks med två handläggare och ett biträde (+ 281 000 kr.).

5. För nytillkommande arbetsuppgifter i fråga om energisparstöd till forskningsinriktat experimentbyggande (prop. 1976/77: 107, CU 1976/77: 32, rskr 1976/77: 244) och med hänsyn till den allmänna höjningen av ambitionsnivån beträffande energisparåtgärder föreslår styrelsen att personalen vid värderingsbyrån förstärks med två handläggare (+ 204 000 kr.).

6. Behovet av personal för telefonväxel och för expeditionsvaktsarbete har till följd av att länsbostadsnämnden i Stockholms län har flyttat till nya lokaler minskat med ett biträde och en expeditionsvakt (– 142 000 kr.).

7. För kostnader avseende ersättning för konsultuppdrag till följd av utökad stansningsverksamhet vid uppläggning av lån samt utvecklingsarbete inom tekniska byråns område föreslår styrelsen att anslagsposten Lönekostnader förstärks med 128 000 kr.

8. Styrelsen anför att såväl styrelsen som den till bostadsdepartementet knutna låneunderlagsgruppen har uppgifter som avser belånings- och värderingsmetoder samt uppföljning av produktionskostnader. Styrelsen anser att denna splittring inte är rationell men att ett rådgivande organ är värdefullt och föreslår att ett råd för belånings- och värderingsmetoder m. m. knyts till styrelsen.

Föredraganden

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning bl. a. anmält behov av personalförstärkningar för uppgifter i samband med verksamhetsplanering (3), personalplanering m. m. (4) och administration av energisparstödet (5).

Jag avser att i en särskild proposition på grundval av byggadministrationsutredningens förslag (SOU 1976: 26) utförligt behandla bl. a. frågan om inriktningen av styrelsens och länsbostadsnämndernas uppgifter. Jag kommer därvid att behandla också möjligheten av att med befintliga resurser tillgodose nya arbetsuppgifter. Jag räknar med att styrelsen genom omdispositioner inom anslaget bör kunna genomföra de organisationsförändringar som styrelsen har bedömt som angelägna. Möjligheterna härtill underlättas av att personalen för telefonväxel och för expeditionsvaktsarbete (6) kan minskas. Detta gäller bl. a. i fråga om verksamhetsplanering och personalplanering. Vissa resursförstärkningar på grund av nya eller utökade uppgifter bedömer jag dock som ofrånkomliga i fråga om administrationen av energisparstödet. Jag vill också anmäla att jag har för avsikt att i annat sammanhang föreslå regeringen att ett råd för belånings- och värderingsmetoder m. m. knyts till bostadsstyrelsen (8).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 23 852 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen till 3 828 000 kr. Vidare har jag beräknat 168 000 kr. för ytterligare personal för uppgifter i samband med energisparstödet. Jag har också beräknat 145 000 kr. för uppgifter i samband med rådet för belånings- och värderingsmetoder m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsstyrelsen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 23 852 000 kr.

B 2. Länsbostadsnämnderna

1976/77	Utgift	41 727 191
1977/78	Anslag	43 417 000
1978/79	Förslag	37 816 000

I varje län, utom Gotlands län, finns en länsbostadsnämnd. Nämnden är länsmyndighet för den statliga verksamheten för att främja bostadsförsörjningen. Den fattar beslut om lån och bidrag m. m. samt förvaltar utestående lån. I Gotlands län fullgörs de uppgifter, som ankommer på länsbostadsnämnd, av länsstyrelsen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Bostads-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	174	+ 2	+ 8
Övrig personal	294	+ 31	+12
	468	**+ 33**	**+20**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Bostads-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Lönekostnader	36 915 000	+ 10 542 000	+ 8 530 000
Sjukvård	50 000	+ 20 000	+ 20 000
Reseersättningar	743 000	+ 90 000	+ 75 000
Lokalkostnader	3 911 000	+ 965 000	+ 965 000
Expenser	1 408 000	+ 230 000	+ 199 000
Ej disponerat belopp	390 000	–	– 390 000
	43 417 000	**+ 11 847 000**	**+ 9 399 000**
Uppbördsmedel	–	–	+ 15 000 000
Nettoutgift	**43 417 000**	**+ 11 847 000**	**– 5 601 000**

Bostadsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 9 164 000 kr.

2. Beträffande 0-alternativet redovisar styrelsen arbetsbelastningen för länsbostadsnämnderna under senare år och beräknar belastningen för de närmaste åren. Enligt styrelsen innebär alternativet att administrationen av låne- och bidragsgivningen och låneförvaltningen skulle bli starkt försämrad med ökade ärendebalanser, kostnadsökningar för låntagare och hinder för produktionen som följd. Styrelsen erinrar samtidigt om att låneverksamheten ökar och därmed pantvårdsarbetet och att ändringarna av reglerna för energisparlån – särskilda låneansökningar, särskilda lånebeslut, förskott, särskilda säkerhetsregler – innebär behov av ökade resurser. Styrelsen anför också att nämnderna av statsmakterna befunnits i behov av personalförstärkning men att denna personalförstärkning på tillhopa 6 befattningshavare genom den enprocentiga nedskärningen av anslaget för budgetåret 1977/78 endast delvis kommit till stånd.

3. På grund av den ökade mängden ansökningar och lånestockens tillväxt föreslås – under förutsättning att avlöningsanslaget förstärks så att nämndernas personal kan ökas med sex personer – en förstärkning av den administrativa personalen med 33 tjänster, två handläggare och 31 biträden (+2 568 000 kr.).

4. Med hänsyn till begärda personalförstärkningar föreslås anslagsposten Expenser förstärkt med 115 000 kr. för inköp av inventarier.

Föredraganden

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1976/77: 150 bil. 6, FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341) skall i vissa fall fr. o. m. den 1 januari 1978 erläggas administrationsavgift för bostadslån m. m. Statens inkomster härav beräknas för budgetåret 1978/79 till 15 milj. kr. Inkomsterna bör redovisas under detta anslag.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 37 816 000 kr. Jag har därvid beräknat 1 620 000 kr. för ytterligare personal för arbetsuppgifter som rör energisparstödet (3) och 70 000 kr. för inköp av inventarier (4). Jag har då även tagit hänsyn till den ökade arbetsbelastningen genom det av statsmakterna nyligen (prop. 1977/78: 50, CU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 72) beslutade stödet till ombyggnad av soprum. Det bör ankomma på bostadsstyrelsen att bedöma i vad mån någon del av den föreslagna förstärkningen bör tillföras länsstyrelsen i Gotlands län, som fullgör de uppgifter som eljest ankommer på länsbostadsnämnd.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsbostadsnämnderna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 37 816 000 kr.

B 3. Bostadsbidrag m. m.

1976/77	Utgift	1 472 732 811
1977/78	Anslag	1 781 000 000
1978/79	Förslag	1 785 000 000

Från anslaget bekostas statliga bostadsbidrag till barnfamiljer och statsbidrag till statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer och hushåll utan barn. Dessutom disponerar riksförsäkringsverket medlen under anslaget för de statskommunala bostadsbidrag till vissa folkpensionärer m. fl. som kan utgå fr. o. m. år 1978.

Bostadsbidragen är inkomstprövade. De statliga bidragen bestäms enbart på grundval av inkomst och barnantal, medan de statskommunala bostadsbidragen dessutom är anknutna till bostadskostnaderna.

Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1976: 263, ändrad 1977: 390) om statliga bostadsbidrag till barnfamiljer, förordningen (1976: 262, ändrad senast 1977: 1156) om statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. samt förordningen (1977: 392, ändrad 1977: 1157) om statskommunala bostadsbidrag till vissa folkpensionärer m. fl.

Bostadsstyrelsen

Inför bidragsåret 1977 användes en ny *blankett för ansökan* om bostadsbidrag. Målsättningen när den konstruerades var att den skulle vara självbärande från informationssynpunkt och lätt att fylla i. Bostadsstyrelsen har följt upp blanketten och funnit att den har fått ett positivt mottagande. Bl. a. har andelen ansökningar som kommunerna har behövt sända i retur till sökanden för komplettering minskat från 35 % till 9 %. Genomsnittstiden för att fylla i blanketten var 12 minuter.

Den arbetsgrupp som bostadsstyrelsen tillsatte år 1975 för att se över ansökningsförfarandet och de administrativa rutinerna för bostadsbidragen

har biträtt bostadsdepartementet i frågor kring administration och rutiner för den nya bidragsgivningen till folkpensionärer m. fl.

Gruppen har vidare i sina överväganden om förenklingar i ansökningsförfarandet prövat ett system med *automatisk omprövning* av utgående bostadsbidrag. En utgångspunkt för arbetet har varit det förslag som boende- och bostadsfinansieringsutredningarna förde fram i betänkandet (SOU 1975: 51) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag.

Den omläggning av skatteadministrationen och taxeringen som kommer att göras taxeringsåret 1979 medför väsentligt ändrade förutsättningar för handläggningen av bostadsbidragen. Bostadsstyrelsen har i en särskild skrivelse till bostadsdepartementet redovisat sin syn på de konsekvenser som ändringarna får för bidragsgivningen.

Innan förslag om ett system för automatisk omprövning kan utformas måste beslut om sättet för bidragsprövning vid förlängd taxeringsperiod liksom beslut om inkomstförteckningens innehåll m. m. avvaktas. Arbetsgruppen avser att inrikta sitt fortsatta arbete på att söka klarlägga i vad mån automatiska beslut, som grundas på uppgifter som finns i bostadsbidragsregistret, kan bli felaktiga därför att registret inte avspeglar aktuella och korrekta förhållanden.

Genom en enkät till hushåll utan barn har bostadsstyrelsen försökt kartlägga i vilken grad sådana hushåll har nåtts av *information* om bostadsbidragen. Styrelsen har funnit att drygt 10 % av ensamstående och knappt 10 % av makar utan barn skulle kunna vara berättigade till bostadsbidrag utan att känna till det. Eftersom det fortfarande finns hushåll som går miste om sin rätt till bostadsbidrag finner styrelsen det angeläget att alla möjligheter prövas att inom en rimlig kostnadsram förbättra informationen till hushållen utan barn.

Bostadsstyrelsen nämner att antalet barnfamiljer med bostadsbidrag minskade mellan år 1975 och år 1976 med ca 72 000. Minskningen gällde gruppen makar med barn medan antalet ensamstående med barn ökade något. Tyngdpunkten i bidragsgivningen förskjuts från familjer med två sammanboende föräldrar mot familjer med en förälder. Detta stämmer inte överens med de ursprungliga intentionerna. Utvecklingen förklaras enligt styrelsens uppfattning till stor del av att *inkomstgränsen* för oreducerat bidrag inte har följt inkomstutvecklingen. Inte heller de inkomstgränser som har fastställts för bidragsåren 1977 och 1978 har följt inkomstutvecklingen om man tar medelinkomsten för makar med barn som mått på inkomst. För att komma i nivå med inkomstökningen skulle inkomstgränsen för år 1978 behöva vara ca 6 000 kr. högre än den fastställda. För år 1979 behövs en ytterligare höjning med hänsyn till inkomstökningen mellan åren 1976 och 1977.

Mot bakgrund härav anser bostadsstyrelsen att inkomstgränsen för barnfamiljer bör höjas den 1 januari 1979 med 6 000 kr. utöver den höjning som motiveras av inkomstökningen under år 1977. Sistnämnda ökning kan

bedömas bättre sedan säkrare uppgifter har erhållits om inkomstutvecklingen under år 1977. Styrelsen föreslår därför inte något absolut belopp.

Inkomstgränsen för hushåll utan barn bör höjas i proportion till höjningen för barnfamiljer. Det innebär en uppräkning med 4 000 kr. utöver kompensation för inkomstökningen år 1977.

Bostadsbidragen reduceras för barnfamiljer med 15 % av den taxerade inkomsten mellan inkomstgränsen för fullt bidrag och 54 000 kr. och med 24 % av inkomsten över 54 000 kr.

Inkomsthöjningarna medför att en ökande del av hushållen får den större reduceringen. Detta är till stor del en inflationseffekt. Bostadsstyrelsen föreslår därför att gränsen för den lägre reduktionen höjs lika mycket som inkomstgränsen för helt bidrag.

Beträffande de *hyresgränser* inom vilka statskommunalt bostadsbidrag kan utgå anför bostadsstyrelsen följande.

Mot bakgrund av hyresnivån år 1976 och därefter inträffade hyreshöjningar samt de ytterligare ökningar som kan förväntas under åren 1978 och 1979 anser styrelsen att de övre hyresgränserna bör ökas den 1 januari 1979 med ca 25 %. Styrelsen föreslår följande övre hyresgränser att gälla fr. o. m. den 1 januari 1979.

	Övre hyresgräns, kr. per månad	
	Nuvarande	Förslag
Ensamstående utan barn	600	750
Makar utan barn	700	875
Hushåll med 1–2 barn	825	1 025
Hushåll med 3–4 barn	975	1 200
Hushåll med 5 el. fl. barn	1 125	1 400

En höjning av de övre hyresgränserna medför, om den nedre gränsen bibehålls, att bostadsbidragets andel av bostadsutgiften kommer att öka. Styrelsen anser det motiverat att t. v. bibehålla samma maximala bidragsnivå som f. n. Därför föreslår styrelsen att den nedre hyresgränsen höjs från 350 till 400 kr.

De föreslagna ändringarna syftar till att återhämta eftersläpningar och korrigera de förändringar i stödets inriktning som huvudsakligen är en följd av inflation. Någon real förstärkning av bidragen i förhållande till 1975 års nivå torde inte erhållas.

Värdet av bidraget per barn har realt minskat avsevärt under senare år. Styrelsen anser att en ökning av beloppet per barn bör övervägas.

För att undvika felaktiga *utbetalningar av bostadsbidrag till egnahemsägare i vissa fall* föreslår bostadsstyrelsen att bestämmelsen i 16 § förordningen om statliga bostadsbidrag beträffande utbetalning till annan än bidragstagaren ändras så att bostadsbidrag till egnahemsägare inte utan kommunens medgivande får utbetalas till kreditgivare.

Föredraganden

Riksdagen beslutade vid 1975/76 års riksmöte om flera förändringar av bostadsbidragen (prop. 1975/76: 145, CU 1975/76: 25, rskr 1975/76: 308). De ändrade reglerna har varit i kraft sedan den 1 januari 1977. Också vid 1976/77 års riksmöte beslutade riksdagen om viktiga reformer inom bostadsbidragssystemet (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 187). Dessa träder i kraft den 1 januari 1978. De viktigaste ändringarna inför bidragsåret 1978 gäller dels möjligheterna för folkpensionärer utan barn att få statskommunalt bostadsbidrag när det är gynnsammare för dem än vad det kommunala bostadstillägget till folkpension är, dels förbättringar av bostadsbidragen för de föräldrar som inte har sina barn stadigvarande boende hos sig. Vidare höjs inkomstgränserna för oreducerat bidrag liksom tidigare år med hänsyn till löneutvecklingen.

En av de ändringar som gjordes den 1 januari 1977 var att höja de övre hyresgränser upp till vilka statskommunalt bostadsbidrag kan utgå. Under senare delen av år 1977 konstaterades att hyresutvecklingen hade varit sådan att en betydande del av barnfamiljerna hade bostadskostnader som översteg de nya hyresgränserna och att denna utveckling kunde väntas fortsätta. Riksdagen beslöt därför (prop. 1977/78: 61, CU 1977/78: 7, rskr 1977/78: 88) att ånyo höja dessa gränser för barnfamiljernas del. Höjningen kommer att ske den 1 april 1978.

Bostadsstyrelsen redovisar i sin anslagsframställning att antalet barnfamiljer med bostadsbidrag minskade med ca 72 000 mellan åren 1975 och 1976. Antalet hushåll utan barn ökade däremot något. Styrelsen framhåller också att bidragsgivningen successivt förskjuts från familjer med två sammanboende föräldrar mot familjer med en förälder. Denna utveckling stämmer enligt styrelsens uppfattning inte med de ursprungliga intentionerna med bidragsgivningen.

För egen del vill jag anföra följande.

Bostadsbidragens syfte är tvåfaldigt. Dels är bidraget ett fördelningspolitiskt instrument som skall öka betalningsförmågan för dem som har låga inkomster eller många barn. Dels skall bidraget stimulera de hushåll som bor under otillfredsställande förhållanden att skaffa sig bättre bostäder.

Flera undersökningar har visat att ett hushåll är mer mottagligt för stimulansen i bostadsstödet om det har en ekonomisk grundtrygghet som täcker de nödvändigaste levnadskostnaderna. Från såväl fördelningspolitiska som bostadspolitiska utgångspunkter finner jag det därför naturligt att tyngdpunkten i bostadsstödet ytterligare förskjuts mot de hushåll som har en stor försörjningsbörda eller en låg inkomst.

Detta i förening med kravet på stor återhållsamhet beträffande statens utgifter har varit utgångspunkten för mina överväganden beträffande förändringar inom bidragssystemet och för de förslag som jag lägger fram i det följande.

Bostadsbidraget, som är inkomstprövat, består av två delar. Den ena,

det s. k. statliga bostadsbidraget, utgår med 900 kr. per barn och år. Den andra, det s. k. statskommunala bostadsbidraget, är beroende av hur stor bostadskostnaden är.

Det statliga bostadsbidraget har varit oförändrat sedan det infördes den 1 april 1972. Det har ingen anknytning till bostadskonsumtionen. Dess syfte är främst fördelningspolitiskt. Från mina utgångspunkter finner jag det naturligt att föreslå att en större del av bidragssumman läggs på denna del av bostadsbidraget framför allt med hänsyn till flerbarnsfamiljernas situation. Jag förordar därför att det statliga bostadsbidraget höjs med 40 %, från 900 kr. per år till 1 260 kr. per år.

Det statskommunala bostadsbidraget utgår med 80 % av bostadskostnaden mellan vissa gränser. Den nedre gränsen är för alla hushållstyper 350 kr. per månad. Den övre gränsen är anpassad till bostadsbehovet hos olika stora hushåll. Fr. o. m. den 1 april 1978 kommer de övre hyresgränserna att vara följande:

	Kr. per månad
för ensamstående utan barn	600
för makar utan barn	700
för hushåll med 1–2 barn	900
för hushåll med 3–4 barn	1 075
för hushåll med 5 el. fl. barn	1 250

Bostadsstyrelsen har föreslagit att de övre hyresgränserna höjs med ca 25 % i jämförelse med 1977 års nivå och att den nedre gränsen skjuts uppåt från 350 kr. till 400 kr. Om de övre hyresgränserna höjs och den nedre gränsen bibehålls blir effekten en viss omfördelning av bidragen från barnfamiljer till hushåll utan barn.

Jag har samma uppfattning som bostadsstyrelsen i fråga om den inriktning som det statskommunala bostadsbidraget bör ges. Enligt en undersökning som bostadsstyrelsen gjorde i augusti 1977 var det endast några få procent av bidragstagarna som hade bostadskostnader som var lägre än 400 kr. per månad. Den del av det statskommunala bostadsbidraget som hänför sig till hyror under 400 kr. har följaktligen för de allra flesta hushåll ingen bostadsstimulerande effekt utan är i huvudsak ett allmänt konsumtionsstöd. Jag förordar därför att den nedre hyresgränsen höjs från 350 kr. till 400 kr. Förändringen isolerad innebär att bostadsbidraget minskar med 40 kr. per månad. Ettbarnsfamiljerna kompenseras för större delen av denna minskning genom att det statliga bostadsbidraget samtidigt höjs med 30 kr. per månad. Hushåll som har två eller flera barn får ett högre totalt bostadsbidrag än de har idag. Ett lägre bostadsbidrag får däremot en del hushåll som inte har barn. Minskningen kan dock inte i något fall uppgå till mer än 40 kr. per månad.

Med hänsyn till bidragens bostadsstimulerande syfte är det angeläget att de övre hyresgränserna är anpassade till en aktuell hyresnivå. Mot bak-

grund av bostadskostnadsutvecklingen anser jag att de övre gränserna bör höjas den 1 januari 1979. De bör för de olika hushållstyperna sättas till följande belopp:

	Kr. per månad
Ensamstående utan barn	650
Makar utan barn	750
Hushåll med 1–2 barn	975
Hushåll med 3–4 barn	1 150
Hushåll med 5 el. fl. barn	1 350

De övre hyresgränserna för år 1979 kommer därmed att ligga i genomsnitt drygt 14 % över 1977 års nivå. För barnfamiljernas del blir nivån nära 19 % högre och för hushåll utan barn ca 8 % högre.

Genom de förändringar som jag har förordat kommer de maximala bostadsbidragen att öka för samtliga familjer med barn. För hushåll som inte har barn blir maximibeloppen oförändrade. Jag redovisar de olika maximibeloppen i det följande:

	Maximalt utgående bostadsbidrag, kr. per år	
	enligt de regler som gäller fr. o. m. den 1 april 1978	enligt förslaget
Ensamstående utan barn	2 400	2 400
Makar utan barn	3 360	3 360
Hushåll med 1 barn	6 180	6 780
Hushåll med 2 barn	7 080	8 040
Hushåll med 3 barn	9 660	10 980
Hushåll med 4 barn	10 560	12 240
Hushåll med 5 barn	13 140	15 420
För varje ytterligare barn	900	1 260

Jag övergår nu till att behandla reglerna för *inkomstprövning* av bostadsbidragen.

Bostadsbidragen reduceras med 15 % av inkomsten över 35 000 kr. för barnfamiljer och 29 000 kr. för hushåll utan barn upp till en inkomst av 54 000 kr. För de hushåll som har inkomster över 54 000 kr. reduceras bostadsbidraget med 24 % av inkomsten över detta belopp. Till grund för inkomstprövningen ligger i de flesta fall den senaste till statlig skatt taxerade inkomsten. För bidragsåret 1979 är utgångspunkten alltså den inkomst som bidragstagaren hade under år 1977.

Bostadsstyrelsen hävdar att den väsentligaste anledningen till att antalet barnfamiljer som får bostadsbidrag har minskat och till att minskningen främst har drabbat tvåförälderfamiljerna är att inkomstgränserna i bidragssystemet inte har följt inkomstutvecklingen. Som mått på inkomst använder styrelsen medelinkomsten för makar med barn. Styrelsen föreslår att inkomstgränserna höjs inför bidragsåret 1979 på ett sådant sätt att eftersläpningen hämtas in. För barnfamljer bör gränsen för oreducerat bidrag höjas med dels 6 000 kr., dels ett belopp som motiveras av inkomstökning-

en mellan åren 1976 och 1977. Den inkomstgräns vid vilken en skärpt inkomstreducering sätter in bör enligt styrelsen höjas i samma mån. För hushåll utan barn bör en uppräkning ske med 4 000 kr. utöver kompensation för inkomstökningen år 1977.

För egen del anser jag att en viktig förklaring till att antalet barnfamiljer med bostadsbidrag minskade under år 1976 och till förskjutningen från tvåförälderfamiljer till familjer med endast en förälder är reallöneutvecklingen under år 1974. Den medför givetvis att behovet av bostadsstöd blir mindre än tidigare.

Mot bakgrund av min allmänna syn på bostadsbidragens syfte förordar jag att endast inkomstgränsen för oreducerat bostadsbidrag för barnfamiljer räknas upp. Jag anser att den bör höjas med 3 000 kr. till 38 000 kr. Höjningen motsvarar den genomsnittliga löneökningen mellan åren 1976 och 1977.

Jag ber att avslutningsvis få ta upp vissa frågor som rör *administrationen* av bostadsbidragen.

Enligt vad jag har erfarit är det inte ovanligt att det vid kommunernas kontroller visar sig att det har betalats ut för mycket bostadsbidrag. Krav på återbetalning uppstår då, vilket vållar besvär för bidragstagaren och merarbete för den ansvariga myndigheten. Anledningen till kraven på återbetalning är ofta att bidragstagaren har haft en väsentlig inkomstökning sedan senaste taxering.

Enligt gällande regler skall en *väsentlig inkomstökning* föranleda att storleken av bostadsbidraget skall bestämmas med hänsyn till en beräknad bidragsgrundande inkomst för det kalenderår för vilket bostadsbidrag skall utgå. Det ankommer på bostadsstyrelsen att bestämma hur stor en inkomstökning skall vara för att anses väsentlig i förordningens mening. Styrelsen har föreskrivit att inkomsten skall anses ha ökat väsentligt om bruttoinkomsten för det kalenderår för vilket bostadsbidrag skall utgå har ökat med mer än 20 000 kr. i förhållande till bruttoinkomsten under det år som taxeringen avser. Därutöver har styrelsen föreskrivit att ansökan om bostadsbidrag skall avslås eller beviljat bostadsbidrag dras in, om summan av den bidragsgrundande inkomsten och hela ökningen överstiger vissa belopp. För bidragsåret 1977 har dessa belopp varit endast 5 000 kr. högre än den högsta inkomst vid vilken bostadsbidrag upphör att utgå för den aktuella hushållstypen. Sistnämnda regel har lett till att även mycket måttliga inkomstökningar har förorsakat att bostadsbidrag skulle upphöra att utgå. Trots den information som bostadsstyrelsen har lämnat om de regler som gäller har uppenbarligen många hushåll inte känt till att de har varit skyldiga att anmäla den inkomstökning som de har haft. Bostadsstyrelsen har därför höjt beloppet till 15 000 kr. inför bidragsåret 1978. Detta torde komma att minska antalet återkrav.

Enligt min mening skulle det underlätta både för bidragstagaren och för det ansvariga administrativa organet, om sådana inkomstförändringar som

skall påverka det utgående bostadsbidraget kunde komma till förmedlingsorganens kännedom utan att bidragstagaren behövde anmäla dem. Bostadsstyrelsen har på regeringens uppdrag prövat möjligheterna för förmedlingsorganen att få tillgång till uppgifter från försäkringskassorna om den sjukpenninggrundande inkomsten. Uppgifterna skulle användas i kontrollsyfte men inte automatiskt läggas till grund för omprövning av bidragen. Styrelsen redovisade sitt uppdrag den 30 september 1975 i en skrivelse till bostadsdepartementet. Till skrivelsen var fogade yttranden över förslaget. Flertalet remissinstanser tillstyrkte det. Datainspektionen avstyrkte dock med motiveringen att det från integritetssynpunkt inte kan accepteras att den allmänna försäkringens ADB-register används för andra ändamål än för administrationen av försäkringen.

Jag vill för riksdagen anmäla att jag avser att närmare överväga de möjligheter till kontroll av den bidragsgrundande inkomsten som bostadsstyrelsen har anvisat och de betänkligheter mot förslaget som har anförts av bl. a. datainspektionen. Min strävan är att finna ett enkelt system som tillgodoser både angelägna krav på skydd för den personliga integriteten och krav på tillförlitlighet i de uppgifter som läggs till grund för kontrollen.

För att bidrag inte skall utgå i sådana fall då det är helt klart att familjens standard trots låg taxerad inkomst är så hög att bidrag inte behövs finns en *spärregel* i 7 § förordningen (1976: 263) om statliga bostadsbidrag till barnfamiljer. Enligt 4 § förordningen (1976: 262) om statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. och 10 § förordningen (1977: 392) om statskommunala bostadsbidrag till vissa folkpensionärer m. fl. skall den tillämpas även i fråga om statskommunalt bostadsbidrag.

När det gäller statskommunalt bostadsbidrag till folkpensionärer m. fl. är det försäkringskassan som är det beslutande organet i alla frågor av betydelse för rätten till bidrag, således även i sådana ärenden där spärregeln skall tillämpas. När det gäller bostadsbidrag till barnfamiljer och andra hushåll utan barn än folkpensionärer är det förmedlingsorganet i kommunen som fattar beslutet, dock inte i de ärenden där spärregeln är aktuell. Sådana ärenden avgörs av länsbostadsnämnden. Förmedlingsorganet skall med eget yttrande överlämna ärendet till nämnden.

Jag anser att kommunens förmedlingsorgan i fortsättningen bör göra den bedömning som krävs när spärregeln skall tillämpas i fråga om bostadsbidrag till barnfamiljer och andra hushåll utan barn än folkpensionärer. Jag förordar att beslutanderätten i ärenden av detta slag enligt förordningarna om statliga bostadsbidrag till barnfamiljer och statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. läggs på kommunernas förmedlingsorgan.

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning föreslagit att *bostadsbidrag* till egnahemsägare inte utan kommunens medgivande skall få betalas ut direkt *till kreditgivare*. Anledningen till förslaget är att felaktigheter har visat sig kunna uppstå i sådana fall, då bidragstagaren har flyttat från egnahemmet utan att anmäla flyttningen till förmedlingsorganet.

Ett påpekande om risken för sådana fel har gjorts av Stor-Stockholms bostadsförmedling.

Möjligheten att få bostadsbidraget utbetalat direkt till kreditgivaren har kommit till för att förenkla för bidragstagaren att betala lånekostnaderna. Enligt min bedömning måste de risker som bostadsstyrelsen har nämnt vara utomordentligt små. Jag är därför inte beredd att tillstyrka bostadsstyrelsens förslag.

De ändringar i reglerna för bostadsbidrag som jag har förordat bör träda i kraft den 1 januari 1979.

Nettokostnaderna för de föreslagna förändringarna beräknar jag till 114 milj. kr. för helt år. Av dessa kostnader faller 57 milj. kr. på budgetåret 1978/79.

Utgifterna för innevarande budgetår kommer enligt de beräkningar som nu kan göras att uppgå till ca 1 640 milj. kr.

Anslagsbehovet under budgetåret 1978/79 beräknar jag till 1 785 milj. kr. Jag har därvid tagit hänsyn till helårseffekten av de höjningar av de övre hyresgränserna som görs den 1 april 1978. Från anslaget bör betalas kostnaderna för information till allmänheten rörande bostadsbidragen och för studier av bostadsbidragens effekter. Det bör ankomma på regeringen att meddela bestämmelser om dispositionen av medel för dessa ändamål.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den höjning av det statliga bostadsbidraget som jag har förordat,
2. godkänna de ändringar i fråga om hyresgränser för statskommunalt bostadsbidrag till barnfamiljer och hushåll utan barn och till folkpensionärer m. fl., som jag har förordat,
3. godkänna den ändring i inkomstprövningsreglerna som jag har förordat,
4. godkänna den ändring som jag har förordat i fråga om beslutanderätten i vissa fall,
5. till *Bostadsbidrag m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 785 000 000 kr.

B 4. Räntebidrag m. m.

1976/77	Utgift	2 255 234 602
1977/78	Anslag	2 560 000 000
1978/79	Förslag	3 345 000 000

Från anslaget bekostas utgifter för räntebidrag enligt bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, omtryckt 1976: 788, ändrad senast 1977: 738), bostadslånekungörelsen (1967: 552, omtryckt 1973: 534, ändrad senast 1977: 334) och förordningen (1977: 332) om statligt stöd till energibe-

sparande åtgärder i bostadshus m. m. samt för eftergift av räntelån m. m. enligt räntelånekungörelsen (1967: 553, omtryckt 1976: 790, ändrad 1977: 335). Från anslaget bekostas även utgifter för ersättning till kommun enligt 33 § i 1962 års bostadslånekungörelse (1962: 537, upphävd 1967: 552). Vidare bekostas från anslaget utgifter för räntebidrag för vissa lån, som har beviljats för anordnande av studentbostäder, enligt bestämmelser meddelade den 24 april 1975.

Räntebidrag enligt bostadsfinansieringsförordningen utgår med belopp som motsvarar skillnaden mellan den verkliga räntekostnaden för bottenlån och bostadslån inom låneunderlaget för bostäder och en garanterad ränta beräknad på ursprungligt belopp av samma lånedelar. Vid ombyggnad av flerfamiljshus kan räntebidrag utgå för markkostnader även om de inte ingår i låneunderlaget. Den garanterade räntesatsen för det första året av lånetiden är 6 % om lånet avser småhus som skall bebos av låntagaren, 5 % i vissa fall om lånet avser ombyggnad av flerfamiljshus som ägs av låntagare som har möjlighet att göra avdrag vid inkomstbeskattningen för del av ombyggnadskostnaderna och 3,9 % i övriga fall. Den garanterade räntan skall höjas på visst sätt för varje följande år av lånetiden.

Räntebidrag utgår även för hus med paritetslån eller nominellt lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse.

Vidare utgår räntebidrag för hus färdigställda efter år 1957 med statligt lån enligt 1962, 1957 eller, i fråga om flerfamiljshus, 1948 års kungörelser, om låntagaren inte har räntelån.

Räntelån som avser tid efter utgången av år 1974 efterges med undantag av belopp som motsvarar amortering på det statliga bostadslånet eller motsvarande lån.

Enligt 33 § i 1962 års bostadslånekungörelse eller motsvarande äldre bestämmelser har kommun rätt att under vissa förutsättningar av statsmedel få ersättning med fyra femtedelar av vad kommunen har erlagt för att täcka förlust som har uppstått vid förvaltning av allmännyttigt företag tillhörigt hus, vilket har uppförts, ombyggts eller förvärvats med stöd av bostadslån.

Räntebidrag för vissa lån som har beviljats för studentbostäder utgår med belopp som motsvarar skillnaden mellan fastställda annuiteter och den verkliga räntekostnaden.

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1976/77 uppgick utgifterna under anslaget till ca 2 255 milj. kr., varav ca 1 485 milj. kr. avsåg räntebidrag och ca 764 milj. kr. eftergift av räntelån. Dessutom utbetalades 6,1 milj. kr. i ersättning till kommuner som i vissa fall hade täckt förvaltningsförluster i allmännyttiga företag.

Räntesubventioner utgick under första halvåret 1977 till 1 273 000 lägenheter, varav 285 000 i småhus. Flertalet var lägenheter med paritetslån el-

ler räntelån, 558 000 resp. 500 000. Antalet lägenheter med lån enligt bostadsfinansieringsförordningen var ca 63 000, en ökning med ca 52 000 vid jämförelse med första halvåret 1976.

Anslaget för budgetåret 1977/78 uppgår till 2 560 milj. kr. Styrelsen beräknar utgifterna för detta budgetår till 2 820 milj. kr. och för budgetåret 1978/79 till 3 115 milj. kr. Utgifterna för de båda budgetåren fördelas på följande sätt (milj. kr.).

Låneformer[1]	Småhus		Flerfamiljshus		Totalt	
	1977/78	1978/79	1977/78	1978/79	1977/78	1978/79
Nya hus (1974: 946)	220	500	145	300	365	800
Hus med paritetslån (1967: 552, 32 §)	225	200	1 225	1 175	1 450	1 375
Hus med räntelån (1967: 553)	90	80	775	735	865	815
Övriga hus (bl. a. med lån enligt äldre kungörelser och för vilka låntagaren avstått från räntelån)	110	100	30	25	140	125
Totalt	**645**	**880**	**2 175**	**2 235**	**2 820**	**3 115**

[1] Inom parentes anges aktuell författning m. m.

Bostadsstyrelsen tar i sin anslagsframställning upp *vissa räntebidragsfrågor*.

För småhus som skall bebos av låntagare är den garanterade räntesatsen det första året 6 %. För småhus som hyrs ut är den motsvarande räntesatsen 3,9 %.

Om en låntagare, som bebor sitt småhus, önskar hyra ut detta, krävs medgivande från länsbostadsnämnden. Sådant medgivande kan lämnas för kortare tid, i regel högst tre år, utan ändring av lånevillkoren. Är det fråga om permanent uthyrning skall bostadslånet sänkas från 25 % till 22 % av låneunderlaget. Samtidigt sänks också den garanterade räntan från 6 % till 3,9 %.

Såväl uthyrning under kortare tid som uthyrning permanent, i det senare fallet med ändring av lånevillkoren, medför enligt bostadsstyrelsen ekonomiska fördelar för låntagaren. Dessa kan ibland vara anledningen till uthyrning.

Bostadsstyrelsen anser att bestämmelserna om räntebidrag inte bör få främja en permanent uthyrning av småhus och föreslår därför att bestämmelserna ändras så att, vid medgivande till permanent uthyrning av ett småhus med äganderätt, den garanterade räntan inte ändras.

Bostadsstyrelsen tar också upp frågan om räntebidrag till förbättringar och ombyggnader av småhus med ett låneunderlag på högst 25 000 kr. I sådana fall kan bostadslånet fördjupas med 70 % och kommunal borgen behöver inte ställas. Denna lånemöjlighet är en ersättning för den typ av för-

bättringslån som t. o. m. budgetåret 1965/66 kunde beviljas småhusägare som inte var pensionärer eller handikappade och där den räntefria stående delen kunde utgöra högst 4 000 kr.

Enligt styrelsen var denna lånemöjlighet till en början av stor betydelse i samband med mindre men angelägna förbättringar. Under senare år har den förlorat väsentligt i intresse. Till detta har bidragit i första hand kostnadsutvecklingen. En annan omständighet är att räntebidrag inte utgår. Styrelsen erinrar om det höga räntelaget och att det vid all ombyggnad av flerfamiljshus med stöd av bostadslån utgår räntebidrag.

Bostadsstyrelsen anser att räntebidrag bör utgå vid ombyggnader av småhus som sker med stöd av bostadslån även om låneunderlaget inte uppgår till 25 000 kr. Då erhålls samma regler som för flerfamiljshus. Vidare blir inte skillnaden i fråga om kapitalkostnad så stor mellan den som kan få förbättringslån och den som med hänsyn till inkomst- och förmögenhetsförhållanden är hänvisad till bostadslån.

I konsekvens härmed bör enligt styrelsen, i fall då bostadslån för ombyggnad kombineras med energisparlån, räntebidrag utgå även för energisparlånet, trots att den sammanlagda godkända kostnaden, såvitt gäller bostäder, till äventyrs inte överstiger 25 000 kr.

Föredraganden

Innan jag går in på bostadsstyrelsens förslag tar jag upp *vissa särskilda räntebidragsfrågor.*

Räntebidrag utgår med belopp som svarar mot skillnaden mellan de faktiska räntekostnaderna för bostadslån och bottenlån inom låneunderlaget för bostäder och en garanterad räntenivå för dessa lån. 1974 års bostadspolitiska beslut (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) i fråga om räntebidrag och garanterade räntenivåer hade bl. a. till syfte att skapa neutralitet i fråga om kapitalkostnader mellan olika besittningsformer och att utjämna kapitalkostnaderna mellan hus som har uppförts vid olika tidpunkter.

Räntesubventionerna omfattar f. n. 1 273 000 lägenheter färdigställda efter år 1957, varav 988 000 i flerfamiljshus och 285 000 i småhus. Det första halvåret 1977 var det totala räntebidragsunderlaget ca 56 miljarder kr. för hyres- och bostadsrättshus och ca 27 miljarder kr. för småhus som bebos av låntagaren. Räntebidragen kan för budgetåret 1977/78 beräknas uppgå till närmare 2 900 milj. kr., varav ca 2 200 milj. kr. för hyres- och bostadsrättshus och ca 700 milj. kr. för småhus som bebos av låntagaren.

Kapitalkostnaderna för hus med räntesubventioner bestäms i allt väsentligt av en garanterad ränta och bostadens produktionspris. Den garanterade räntan är under det första året 3,9 % för hyres- och bostadsrättshus och 6 % för småhus som bebos av låntagaren.

I vissa fall är räntan för hyres- och bostadsrättshus vid ombyggnad 5 %. För hyres- och bostadsrättshus räknas räntan upp med 0,15 procentenhe-

ter vart och ett av de fem första åren och därefter med 0,2 enheter. För småhus som bebos av låntagaren räknas räntan årligen upp med 0,2 enheter. Denna upptrappning sker i enlighet med det i det föregående omtalade bostadspolitiska beslutet år 1974. Efter skatteavdrag ökar småhusägarnas kapitalkostnader med omkring 0,1 enhet årligen. Uppräkningen innebär att kapitalkostnaderna stiger med inemot 4 % årligen för nya hyres- och bostadsrättshus och 3 % för småhus som bebos av låntagaren.

Under senare år har kostnadsökningarna i bostadsbyggandet varit stora. Under de två senaste åren har byggprisstegringen årligen överstigit 10 %. Jag kommer senare att lämna en redogörelse för byggprisutvecklingen under anslaget IV:12. Lånefonden för bostadsbyggande. Samtidigt som byggprisökningarna har medfört stora ökningar av kapitalkostnaderna i nyproducerade bostadshus har kapitalkostnaderna för beståndet av bostadshus med räntebidrag ökat i endast begränsad omfattning. Som jag nyss nämnde uppgår ökningen till 3–4 % för beståndet. Denna utveckling är även på kort sikt ett hot mot räntebidragssystemets syfte att utjämna kapitalkostnaderna mellan olika årgångar av hus. Enligt min mening måste nyproduktionens kapitalkostnadsvillkor förbättras i förhållande till vad som gäller för redan byggda hus. Det bör ske genom att räntesubventionerna minskar för redan byggda hus och ökas något för nyproducerade bostäder. Mot denna bakgrund behandlar jag i det följande både frågan om en sänkning av den lägsta garanterade räntesatsen för nya bostadshus och frågan om en snabbare avtrappning av räntebidragen i beståndet.

I fråga om den lägsta garanterade räntesatsen för nya bostadshus vill jag anföra följande.

De snabba prisstegringarna i bostadsbyggandet har främst drabbat hus som har påbörjats under senare tid. Även hus som nu är aktuella för igångsättning påverkas härav. Prisstegringarna har varit störst för flerfamiljshusen. Av detta skäl har regeringen under år 1977 höjt låneunderlaget mer för flerfamiljshus än för småhus. Effekterna på kapitalkostnaderna av prisstegringarna blir också större för hyres- och bostadsrättshus. Det beror på att räntan för lån till s. k. överkostnader, dvs. skillnaden mellan faktisk produktionskostnad och pantvärdet, i hyresrättsfallet får betalas fullt ut av hyresgästerna via hyran. Detsamma gäller också i bostadsrättsfallet om lån för överkostnaden tas upp av bostadsrättsföreningen. De som äger sin bostad kan däremot utnyttja sin rätt till avdrag för skuldräntor också för överkostnadslån. Jag anser därför att det finns skäl att, när det gäller hus som har påbörjats år 1977, minska kapitalkostnaderna för enbart hyres- och bostadsrättshus. Även hus som påbörjas under år 1978 bör enligt min mening få sänkta kapitalkostnader. Denna sänkning bör omfatta alla hus. För nybyggnad och ombyggnad av hyres- och bostadsrättshus bör den lägsta garanterade räntan avvägas enligt följande tablå.

Hus påbörjade år	Ny lägsta garanterad ränta, %	Sänkning
1977	3,6	−0,3
1978	3,4	−0,5

Till hyres- och bostadsrättshus påbörjade åren 1977 eller 1978 bör därvid i fråga om nybyggnad räknas alla hus i ärenden där de egentliga byggnadsarbetena har påbörjats eller påbörjas under denna tid. Vid ombyggnad bör som sådana hus räknas de för vilka det under denna tid har meddelats eller meddelas preliminärt beslut om bostadslån eller beslut om dispens för påbörjande.

Den garanterade räntan det första året av lånetiden är 5 % om lånet avser ombyggnad av flerfamiljshus som ägs av låntagare som har möjlighet att göra avdrag vid inkomstbeskattningen för del av ombyggnadskostnaderna. De ändringar av den lägsta garanterade räntan, som jag har föreslagit, bör inte gälla för sådant ombyggnadslån. Det finns anledning att ytterligare studera frågan om sambandet mellan reglerna för den statliga bostadslångivningen och skattereglerna vid ombyggnad.

En sänkt lägsta garanterad ränta enligt mitt förslag sänker kapitalkostnaderna med ca 7 kr/m² i 1977 års hus och 13 kr./m² i 1978 års hus. De ökade räntebidragsutgifterna för dessa två årgångar kan för budgetåret 1980/81, då utgifterna kan förväntas slå igenom fullt ut, beräknas till 20 milj. kr. Vid bedömningen av beloppets storlek bör beaktas att antalet lägenheter i dessa årgångar är förhållandevis lågt. För dessa hus avser jag att senare föreslå regeringen motsvarande förändringar av de räntetillägg som utgår för tiden mellan färdigställandet och utbetalningen av bostadslån.

Beträffande småhus som bebos av låntagaren bör för hus som påbörjas år 1978 motsvarande sänkning göras som för hyres- och bostadsrättshus. För småhus för försäljning, s. k. gruppbyggen, bör därvid vid nybyggnad gälla samma påbörjanderegler som för hyres- och bostadsrättshus. För övriga småhus skall vid ny- och ombyggnad under år 1978 till påbörjade hus räknas alla som meddelas beslut om bostadslån eller beslut om dispens för påbörjande under detta år. Den garanterade räntan bör alltså sänkas från nuvarande 6 % till 5,5 %. Kostnaden för denna sänkning i form av ökade räntebidrag kan beräknas till ca 50 milj. kr. och belastar statsbudgeten fr. o. m. budgetåret 1979/80.

Ökningen av räntebidrag medför att småhusägarnas underskottsavdrag vid inkomstbeskattning minskar i motsvarande mån. Den totala offentliga utgiftsökningen till följd av räntesänkningen för småhus kan mot denna bakgrund beräknas till 20–25 milj. kr. för helår. Jag vill erinra om att denna kostnad även är en följd av dagens höga produktionsandel för småhusen.

I fråga om avtrappningen av räntebidraget är, som jag tidigare har nämnt, ett grundläggande syfte med 1974 års bostadspolitiska beslut att utjämna kapitalkostnaderna mellan hus som har uppförts vid skilda tidpunkter. Detta syfte bör alltjämt gälla och bör läggas till grund för ändringar i

avtrappningsreglerna. Avtrappningstakten måste således avvägas med hänsyn till byggprisstegringen. Jag förordar därför att räntebidragen för alla hyres- och bostadsrättshus avtrappas med 0,25 procentenheter per år från den 1 januari 1980.

För att uppnå en jämförbar kapitalkostnadsökning efter skatt för småhus som bebos av låntagaren förordar jag att räntebidraget för dessa hus avtrappas med 0,35 procentenheter per år från den 1 januari 1980.

Genom de föreslagna ändrade avtrappningsreglerna, som också bör gälla i fråga om basränta för hus med räntelån, minskar den tid det tar för den garanterade räntenivån att nå nuvarande marknadsräntenivå från 31 till 23 år för hyres- och bostadsrättshus och från 19 till 11 år för småhus som bebos av låntagaren. I sammanhanget vill jag erinra om att beräkningarna i prop. 1974: 150 (s. 407) utgick från att räntebidragen skulle upphöra efter ca 23 resp. ca 10 år. En ökad avtrappning av räntebidragen enligt vad jag har förordat kan beräknas minska utgifterna för räntebidrag budgetåret 1980/81 med ca 140 milj. kr. vid i övrigt oförändrade förhållanden.

De ändrade reglerna för avtrappning av räntebidrag leder till en genomsnittlig höjning av kapitalkostnaderna i förhållande till nuvarande avtrappningsregler med ca 2 kr./m² och år fr. o. m. år 1980. Förslagen påverkar således inte kapitalkostnaderna de närmaste åren.

De förslag som jag nu har lagt fram innebär, om de genomförs, en kraftig stimulans för nyproduktionen av hyres- och bostadsrättshus samtidigt som rimliga kostnadsrelationer mellan olika årgångar av hus tryggas även på sikt.

Jag går nu över till bostadsstyrelsens förslag som rör räntebidrag.

Bostadsstyrelsen har tagit upp frågan om *garanterad ränta vid uthyrning av småhus*. Den garanterade räntan det första året för småhus som skall bebos av låntagaren är som tidigare har nämnts 6 %. Önskar låntagaren hyra ut huset krävs medgivande av länsbostadsnämnden. Är uthyrningen permanent skall bostadslåneandelen sänkas från 25 till 22 % av låneunderlaget. Enligt bostadsstyrelsen sänks samtidigt den garanterade räntan från 6 till 3,9 %. Bostadsstyrelsen anser att nuvarande bestämmelser medför omotiverade ekonomiska fördelar för låntagaren. Den garanterade räntan bör därför inte sänkas vid permanent uthyrning av småhus som är avsett att bebos av låntagaren.

Småhus som ägs av fysisk person schablonbeskattas i allmänhet oavsett om ägaren bor i huset eller hyr ut det, om uthyrningsverksamheten inte är yrkesmässig. I dessa fall är det inte motiverat med olika lägsta garanterade räntesatser beroende av om låntagaren bor i huset eller hyr ut det. Jag förordar därför i fråga om bostadslån till enskild person för småhus att den garanterade ränta (6 eller 5,5 %) som gäller när huset bebos av låntagaren skall tillämpas även vid uthyrning, om inte denna är yrkesmässig i den meningen att den föranleder att låntagaren beskattas enligt den s. k. konventionella metoden. I det senare fallet bör den garanterade räntan bestämmas enligt vad som gäller för hyreshus i allmänhet.

Bostadsstyrelsen har även tagit upp frågan om *räntebidrag till mindre ombyggnader av småhus med ett låneunderlag på högst 25 000 kr.* För lån till sådana ombyggnader gäller vissa särskilda regler som bl. a. innebär att räntebidrag inte utgår. Bostadsstyrelsen föreslår nu att räntebidrag bör utgå utan hänsyn till någon lägsta beloppsgräns.

Med hänvisning till vad jag kommer att anföra under anslaget IV: 12. Lånefonden för bostadsbyggande i anledning av bostadsstyrelsens förslag att höja nämnda låneunderlagsgräns till högst 50 000 kr. kan jag inte biträda förslaget.

Bostadsstyrelsen har för budgetåret 1977/78 beräknat medelsbehovet till 2 820 milj. kr. För budgetåret 1978/79 räknar styrelsen med ett anslagsbehov av 3 115 milj. kr. Med hänsyn till bl. a. konverteringar för lån enligt äldre bostadslånekungörelser och till de senaste årens kostnadsstegringar med åtföljande höjningar av lånetaket för statliga bostadslån räknar jag med ett medelsbehov för budgetåren 1977/78 och 1978/79 på inemot 2 900 milj. kr. resp. ca 3 345 milj. kr. De reformer som jag kommer att behandla under anslaget IV: 12. Lånefonden för bostadsbyggande samt övriga utgifter under anslaget, vilka är obetydliga i förhållande till de beräknade utgifterna för räntesubventionerna, har inte påverkat anslagsberäkningen i någon större omfattning.

Jag förordar att anslaget för budgetåret 1978/79 anvisas med 3 345 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om lägsta garanterade räntesatser och upptrappning av dem,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om räntebidrag vid uthyrning av småhus i vissa fall,
3. till *Räntebidrag m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 3 345 000 000 kr.

B 5. Eftergift av hyresförlustlån

1976/77	Utgift	45 079 840
1977/78	Anslag	75 000 000
1978/79	Förslag	75 000 000

Från anslaget bekostas utgifter för eftergift av hyresförlustlån enligt förordningen (1976: 260, ändrad 1977: 167) om hyresförlustlån. T. o. m. budgetåret 1974/75 har eftergift av lån belastat fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Ansökningar om eftergift m. m. prövas av bostadsstyrelsen. I de fall låntagaren gör anspråk på avvikelser från de i förordningen om hyresförlustlån intagna bestämmelserna är det regeringen som fattar beslut.

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1976/77 beviljades ansökningar om eftergift av hyresförlustlån till ett belopp av 55,2 milj. kr. Totalt har intill utgången av nämnda budgetår beviljats 144,3 milj. kr. i sådana eftergifter.

Antalet outhyrda lägenheter har minskat under senare år men då hyresnivån samtidigt har stigit räknar bostadsstyrelsen med att hyresförlustlån i kronor räknat kommer att lämnas ungefär i samma omfattning som tidigare år. Erfarenheterna hittills tyder på att 25–30 % av hyresförlustlånen kommer att efterges. Under dessa förutsättningar beräknar styrelsen utgiften för eftergifter till ca 75 milj. kr. för såväl innevarande budgetår som budgetåret 1978/79.

Bostadsstyrelsen föreslår, i syfte att förenkla och rationalisera handläggningen, att styrelsens beslutanderätt i frågor som rör ränte- och amorteringsfrihet av hyresförlustlån flyttas till länsbostadsnämnderna den 1 juli 1978.

Beslutanderätten i fråga om förskott på hyresförlustlån bör enligt styrelsen vid samma tidpunkt flyttas från regeringen till länsbostadsnämnderna.

Föredraganden

Antalet tomma lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus har minskat alltsedan år 1974. Nedgången under de båda senaste åren har varit påtaglig. Denna förbättrade uthyrningssituation påverkar emellertid på kort sikt inte den pressade ekonomiska situationen för berörda bostadsföretag. Jag kommer att under anslaget IV:12. Lånefonden för bostadsbyggande närmare redogöra för situationen på bostadsmarknaden och de allmännyttiga företagens situation. I det sammanhanget kommer jag att förorda att hyresförlustlångivningen, som nu omfattar hyresförluster uppkomna under åren 1971–1978, får omfatta även hyresförluster som uppkommer under år 1979.

Utbetalningarna av hyresförlustlån, som sker från anslaget Lånefonden för bostadsbyggande, beräknar bostadsstyrelsen till ca 250 milj. kr. under vartdera av budgetåren 1977/78 och 1978/79. Under budgetåret 1976/77 utbetalades ca 287 milj. kr. i hyresförlustlån.

Beträffande lån, som redan har beviljats för förluster under åren 1971–1976, sammanlagt ca 956 milj. kr., har beslut om eftergift enligt bestämmelser som anges i förordningen (1976: 260) om hyresförlustlån meddelats för lån som uppgår till ca 395 milj. kr. Härav har statens eftergift utgjort ca 177 milj. kr. medan resten har fallit på bostadsföretagens ägare i form av inlösen av hyresförlustlån. I samband med eftergift beviljas räntebefrielse fram till inlösningstillfället. Räntebefrielse har därutöver, utan samband med eftergift, beviljats för hyresförlustlån som uppgår till ca 335 milj. kr. I ärenden som avser eftergift, räntebefrielse och senareläggning av amortering beslutar bostadsstyrelsen i normalfallen sedan den 1 juli 1976. I de fall låntagaren gör anspråk på avvikelse från de regler som gäller för normalfallen beslutar regeringen.

Under år 1977 har regeringen tagit ställning till flera ansökningar från kommuner som har ansökt om eftergift av hyresförlustlån med större belopp än som följer av normalreglerna. Enligt dessa regler, som återfinns i förordningen om hyresförlustlån, beviljas eftergift när låntagarens hyresförlustlån sammanlagt uppgår till minst 2 % av taxeringsvärdet för byggnader exkl. centrumanläggningar. Eftergift beräknas på grundval av ett belopp som motsvarar lånet minskat med dels vinstutdelning, dels 0,5 % av det taxerade byggnadsvärdet såvida inte sådan minskning har gjorts i samband med tidigare beslut om eftergift. Av ett sålunda reducerat lån efterges 60 % om lånet avser bostadsrättsförening. Avser lånet enskilda eller allmännyttiga företag efterges normalt 50 %. Eftergift i det senare fallet sker på villkor att låntagaren inom viss tid inlöser återstående del av lånet med kapitaltillskott som inte är förenat med återbetalningsskyldighet. Det innebär beträffande kommunala och allmännyttiga företag att kommunerna i praktiken får inlösa den del av lånet som inte efterges av staten.

Flera kommuner har eller har haft problem med tomma lägenheter. För en del av dessa kommuner kan kravet på inlösen vid eftergift av hyresförlustlån för allmännyttiga företag medföra ekonomiska problem. Det är emellertid inte rimligt att staten efterger någon större del av hyresförlustlånen än f. n. Den grundläggande ansvarsfördelningen mellan stat och kommun för bostadsförsörjningen bör liksom hittills innebära ett i huvudsak delat ekonomiskt ansvar. Systemet med hyresförlustlån och eftergift av sådana lån får inte bli ett allmänt kommunalekonomiskt stöd. Det finns dock anledning att i viss omfattning bedöma behovet av eftergift med ledning av grunderna för systemet med kommunal skatteutjämning. Mot denna bakgrund förordar jag att följande regler skall gälla vid eftergift av hyresförlustlån i kommunala och allmännyttiga bostadsföretag.

Liksom f. n. bör huvudregeln vara att staten och kommunerna vid eftergift av hyresförlustlån delar ansvaret lika för den del av hyresförlustlånet som återstår sedan reducering har skett med eventuell vinstutdelning och med 0,5 % av taxeringsvärdet. Det medför i praktiken att kommunen även fortsättningsvis får lösa in den del av lånet som svarar mot nämnda reducering. För de kommuner som staten ger extra skatteutjämningsbidrag för år 1978 bör statens eftergiftsdel vara 60 %. De kommuner som här avses är de som har fått extra skatteutjämningsbidrag för år 1978 i enlighet med regeringens beslut i september år 1977. Motsvarande regler bör gälla för kommuner som får extra skatteutjämningsbidrag för år 1979 så snart beslut härom har fattats. Eftergiftsdelen bör kunna vara 60 % också när extra skatteutjämningsbidrag inte utgår. Som förutsättning bör i detta fall gälla att den kommunala delen, uttryckt som summan av eventuell tidigare inlösen och aktuell inlösen, svarar mot en beräknad kommunal utdebitering på mer än 50 öre och kommunen har en sammanlagd kommunal utdebitering som överstiger gällande medelutdebitering i riket.

Som villkor för eftergift i båda dessa fall bör, liksom nu gäller vid eftergift med 50 %, föreskrivas att företaget inom sex månader med kapitaltill-

skott som inte är förenat med återbetalningsskyldighet för bostadsföretaget löser in det lånebelopp som staten inte efterger.

Beslut i ärenden enligt dessa regler bör fattas av bostadsmyndigheterna. Bostadsstyrelsen har i syfte att förenkla ärendehandläggningen föreslagit att beslutanderätten i ärenden som avser förskott och eftergift i normalfallen flyttas från regeringen resp. bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna. Jag kommer vid min behandling av byggadministrationsutredningens förslag att allmänt ta upp frågor om decentralisering av beslutanderätten.

Enligt min mening bör den här redovisade ordningen kompletteras för att underlätta för vissa kommuner att inlösa sin del av lånebeloppet. Har eftergift av lån till allmännyttigt företag medgetts med 60 % bör regeringen efter ansökan av kommun kunna pröva om kommunen skall behöva lösa in sin del av företagets hyresförlustlån inom sex månader eller om inbetalningen bör fördelas över en längre tid. Finner regeringen att en inlösen inom sex månader är alltför betungande bör återstående lånedel helt eller delvis få övertas av kommunen som ett särskilt hyresförlustlån som dock inte betalas ut till kommunen. Innebörden härav bör anses vara att kommunen använder lånet för att lämna företaget ett bidrag som svarar mot lånet. Detta särskilda hyresförlustlån bör löpa med ränta och amorteras inom högst tio år.

Den ordning i fråga om särskilt hyresförlustlån som jag nu har förordat bör få tillämpas även i de fall eftergift har medgetts med 50 % under förutsättning att kommunens aktuella inlösen svarar mot en beräknad kommunal utdebitering med mer än 50 öre.

De av mig föreslagna ändrade grunderna för eftergift av hyresförlustlån bör få tillämpas omedelbart efter riksdagens beslut och avse inneliggande ärenden.

Det bör ankomma på regeringen att närmare ange grunderna för prövning av behovet av särskilda kommunala hyresförlustlån. Efter samråd med chefen för budgetdepartementet vill jag redan nu anmäla följande riktlinjer. Till grund för prövningen bör ligga en bedömning av kommunens ekonomi. Hänsyn bör tas till de ekonomiska insatser som kommunen har gjort för att stödja berörda kommunala och allmännyttiga bostadsföretag eller till andra åtgärder inom bostadsförsörjningens ram som har vidtagits i syfte att underlätta för bostadsföretagen att lösa problemet med tomma lägenheter.

De av mig föreslagna ändrade grunderna för hyresförlustlån innebär sammanfattningsvis följande. Eftergift med 50 % av hyresförlustlån sker liksom hittills när summan av beviljade hyresförlustlån uppgår till 2 % av taxeringsvärdet för byggnaderna exkl. centrumanläggningar. Eftergift med 60 % får beviljas när extra skatteutjämningsbidrag utgår till kommunen under år 1978 eller år 1979 samt när summan av kommunens inlösen av hyresförlustlån svarar mot en beräknad kommunal utdebitering med mer än 50 öre och kommunen har en sammanlagd kommunal utdebitering som överstiger gällande medelutdebitering i riket. Efter regeringens särskilda

prövning kan kommuner i de fall allmännyttiga eller kommunala företag har fått eftergift med 60 % få fullgöra sin inlösen genom att kommunen helt eller delvis övertar betalningsansvaret för den del som staten inte efterger. Motsvarande ordning kan få tillämpas också när eftergift har medgetts med 50 % om kommunens aktuella inlösen svarar mot en beräknad kommunal utdebitering med mer än 50 öre.

Avslutningsvis tar jag upp anslagsbehovet för budgetåret 1978/79. Medelsbehovet för eftergifter kan inte beräknas med säkerhet. Jag biträder emellertid, med utgångspunkt i hittillsvarande omfattning av långivning och eftergifter, bostadsstyrelsens förslag om ett i förhållande till innevarande budgetår oförändrat anslag av 75 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för eftergift av hyresförlustlån,
2. till *Eftergift av hyresförlustlån* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.

B 6. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

1976/77	Utgift	215 496 003
1977/78	Anslag	265 000 000
1978/79	Förslag	190 000 000

Från anslaget bekostas utgifter för förbättringslån i den mån de är ränte- och amorteringsfria, bostadsanpassningsbidrag samt – övergångsvis – vinterbidrag som har beviljats före den 1 juli 1977 och bidrag till ombyggnad av bostadslägenheter, det s. k. initialstödet. Också utgifter för information till allmänheten rörande lån- och bidragsgivningen bekostas från anslaget.

Bestämmelserna om *förbättringslån* finns i kungörelsen (1962: 538) om förbättringslån (omtryckt 1976: 789, ändrad 1977: 336). Lån utgår för förbättring och i vissa fall uppförande av bostad för åldringar, handikappade m. fl. samt under vissa förutsättningar för förbättring av annan bostad. Lånet får vara räntefritt och stående intill ett belopp av 17 000 kr. per lägenhet, när det avser personer över 60 år, handikappade m. fl. i en- eller tvåfamiljshus, och intill ett belopp av 12 000 kr. i övriga fall.

Enligt kungörelsen utgår förbättringslån till ombyggnad eller annan förbättring av bostad även för den som tillhör befolkningsgrupp som lever under särpräglade förhållanden. Härmed avses bl. a. samer och sådana fjällbor som med hänsyn till sina levnadsbetingelser kan jämställas med samer. Förbättringslån kan också enligt särskilda av regeringen meddelade bestämmelser undantagsvis utgå för att uppföra en- eller tvåfamiljshus av enkel beskaffenhet inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Såsom villkor för lån till dessa nybyggnadsföretag gäller att bostadsbehovet inte lämpligen kan tillgodoses på annat sätt. Om lånet

avser fast bostad åt same i något av de nämnda länen får det vara räntefritt och stående intill ett belopp av 19 000 kr. Är bostaden belägen i Karesuando församling är högsta räntefria stående lånebelopp 22 000 kr.

Bostadsanpassningsbidrag utgår enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 327) om bostadsanpassningsbidrag. Bostadsanpassningsbidraget utgår för åtgärder inom och i anslutning till bostadslägenhet som behövs för att handikappad skall kunna utnyttja lägenheten på ändamålsenligt sätt. Bidrag utgår med högst 15 000 kr. men kan beviljas med högre belopp om det föreligger särskilda skäl.

Vinterbidrag beviljades enligt bestämmelserna i bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, omtryckt 1976: 788, ändrad senast 1977: 738) och kunde i samband med bostadslån utgå för den särskilda kostnad som beräknades ha uppstått genom att byggnadsföretaget utfördes vintertid. Riksdagen har (prop. 1976/77: 100 bil. 16 s. 44 och 113 f, CU 1976: 18, rskr 1976/77: 187) beslutat att vinterbidragen skall avskaffas den 1 juli 1977 och ersättas av ett vintertillägg i låneunderlaget.

Initialstöd utgår enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 538) om bidrag i vissa fall till ombyggnad av bostadslägenhet. Bidrag utgår för ombyggnad av hus med mer än två lägenheter under förutsättning bl. a. att ombyggnaden sker med stöd av bostadslån enligt bostadslånekungörelsen eller bostadsfinansieringsförordningen och att lägenheterna före ombyggnaden inte fyller kraven på lägsta godtagbara standard. Bidrag utgår för ombyggnad som har påbörjats under tiden den 1 juli 1973–den 31 december 1975, dock under förutsättning att ansökan har kommit in till förmedlingsorganet senast den 30 juni 1975. Bidragsbeloppet utgör 20 % av den godkända ombyggnadskostnaden, dock högst 6 000 kr. för varje lägenhet.

För beslut om *räntefria förbättringslån* fastställer riksdagen årligen en ram för det löpande kalenderåret och en preliminär ram för det närmast följande. Riksdagen har medgivit att sådana lån får beviljas med högst 110 milj. kr. under år 1977 och 90 milj. kr. under år 1978 (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 187).

Härutöver har regeringen föreskrivit att beslut om *särskilda förbättringslån för energibesparande åtgärder* enligt 2 a § förbättringslånekungörelsen, vilka lån är räntefria och stående, får under budgetåret 1977/78 jämte andra lån och bidrag för energibesparande åtgärder meddelas inom en särskild ram uppgående till 429 milj. kr.

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1976/77 inkom 4 980 ansökningar om *förbättringslån* mot 5 807 under budgetåret dessförinnan. Under samma period meddelades 4 561 beslut om lån, avseende 5 056 lägenheter. Motsvarande antal var under budgetåret 1975/76 resp. 5 486 och 6 074. Av besluten under budgetåret 1976/77 avsåg 16 flerfamiljshus med sammanlagt 114 lägenheter.

Den under budgetåret 1976/77 beviljade lånesumman uppgick till 101,7 milj. kr., varav 53,0 milj. kr. utgjorde räntefria lån eller lånedelar.

Det genomsnittliga lånebeloppet per lägenhet uppgick under budgetåret 1976/77 till 18 904 kr., varav 10 221 kr. utgjorde räntefritt belopp.

Beslut om särskilda förbättringslån till energibesparande åtgärder meddelades under budgetåret 1976/77 till ett belopp av 8,9 milj. kr. Dessa beslut avräknades mot ramen för energibesparande åtgärder.

Bostadsstyrelsen föreslår beträffande förbättringslån följande.

Inkomstgränsen anpassas årligen till förändringen av folkpensionsförmånerna. Detta bör enligt styrelsen kunna ske genom en uppräkning i samma takt som det s. k. basbeloppet ändras.

Maximibeloppet för räntefritt stående lån anpassas till förändringarna i kostnadsläget. Uppräkning görs i samma takt som styrelsens s. k. värderingskoefficient förändras. Höjningen den 1 juli 1978 bör beräknas med hänsyn till värderingskoefficientens förändring under en tvåårsperiod, då maximibeloppen har varit oförändrade sedan den 1 juli 1976. Motsvarande höjningar av de särskilda beloppen för samer i de fyra nordligaste länen och i Karesuando församling bör göras.

Ramen för beslut om räntefria förbättringslån bör fastställas till 90 milj. kr. för år 1978 och preliminärt till 90 milj. kr. för år 1979.

Bostadsanpassningsbidrag beviljades under budgetåret 1976/77 till 7 095 lägenheter med ett belopp av 51,3 milj. kr. Budgetåret dessförinnan var motsvarande antal lägenheter 5 581 och bidragsbeloppet 42,0 milj. kr. Det genomsnittliga bidragsbeloppet per lägenhet var 7 235 kr. under budgetåret 1976/77 och 7 280 kr. under budgetåret dessförinnan.

I prop. 1973:1 bil. 13 (s. 173) anslöt sig föredragande departementschefen till handikapputredningens förslag om att bostadsanpassningsbidrag inte bör utgå för åtgärder som avser rehabilitering och funktionsträning.

Bostadsstyrelsen anser att en möjlighet bör öppnas att bevilja bostadsanpassningsbidrag för sådana åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning och som är av mindre omfattning men av väsentlig betydelse för den handikappade.

Bidrag för ombyggnad, s. k. *initialstöd*, utbetalas efter det slutliga beslutet om bostadslån. Under perioden den 1 juli 1973–den 31 december 1975 beviljades totalt 162 milj. kr. i initialstöd. Av detta belopp har vid utgången av budgetåret 1976/77 utbetalats endast 61 milj. kr.

Utgifterna för *vinterbidrag* avser endast ärenden i vilka beslut om bostadslån har meddelats före den 1 juli 1977.

I fråga om *information* anför bostadsstyrelsen följande.

Under innevarande budgetår får från anslaget betalas kostnader för information till allmänheten rörande lån- och bidragsgivningen intill ett belopp av högst 595 000 kr.

För information om energisparstödet disponeras under detta budgetår ett belopp av 800 000 kr. under anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Styrelsen anser att det är en angelägen uppgift att fortlöpande kunna informera allmänheten om deras rättigheter och skyldigheter som boende.

Informationen behöver förbättras på många punkter, bl. a. när det gäller bostadsanpassningsbidraget. Det finns också ett stort behov av information för personer som står inför ett småhusköp eller ett småhusbygge om vad de bör tänka på och vilka regler som gäller i olika avseenden. Länsbostadsnämnderna måste också kunna få ett bättre underlag från styrelsen för sin utåtriktade verksamhet. Mot bakgrund härav beräknar styrelsen för budgetåret 1978/79 att av anslaget behöver disponeras 1 600 000 kr. för information inkl. 800 000 kr. för information om energisparstödet.

Utbetalningen av räntefria förbättringslån beräknas till ca 87 milj. kr. under budgetåret 1978/79. För samma budgetår beräknas utbetalningarna av bostadsanpassningsbidrag till 69 milj. kr., av s. k. initialstöd till ca 50 milj. kr. och av vinterbidrag till 2 milj. kr.

Det totala anslagsbehovet kan således beräknas till 208 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Skrivelse från länsstyrelsen i Norrbottens län

I skrivelse den 29 oktober 1976 hemställde länsstyrelsen i Norrbottens län att regeringen måtte till underlättande av samernas bostadsförsörjning vidta sådana åtgärder

a) att amorteringstiden för räntebärande del av förbättringslån vid nybyggnad ökas från 25 till 40 år,

b) att räntefri stående del av förbättringslån efter behovsprövning kan utgå med högre belopp än 19 000 kr.,

c) att länsbostadsnämnden bemyndigas fatta beslut om en sådan ökning av den räntefria stående delen,

d) att nuvarande regler om avskrivning gäller även för det utökade förbättringslånet.

Länsstyrelsen hänvisade i sin skrivelse till en kartläggning som gjordes år 1974 av samers och övrig fjällbefolknings bostadsstandard. Av den framgick att ca 40 % av de undersökta bostäderna var i behov av en omfattande upprustning. Bristerna gäller främst köksstandarden och den sanitära utrustningen. Vidare var den totala bostadsytan relativt liten; 13 % av bostäderna hade mer än två boende per rum. En upprustning inkl. en ökning av utrymmesstandarden så att den motsvarar högst två personer per rum, köket oräknat (norm 1), skulle kosta ca 10 milj. kr. Om utrymmesstandarden ökas till två boende per rum, kök och vardagsrum oräknade (norm 2), innebär detta en ytterligare kostnad om ca 10 milj. kr.

I sitt remissyttrande anför bostadsstyrelsen, efter att ha inhämtat yttranden från länsbostadsnämnderna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, att det är synnerligen angeläget att ett förbättrat ekonomiskt stöd utgår för ombyggnad och i begränsad omfattning för nybyggnad (ersättningsbostäder) av fasta bostäder åt samer som har sin huvudsakliga försörjning från renskötsel, slöjd och liknande näringar. Stödet bör avse också sådana fjällbor som lever under förhållanden som kan jämställas med samernas. Amorteringstiden för den räntebärande delen av för-

bättringslånet bör enligt bostadsstyrelsens mening ökas från högst 25 år till högst 30 år. Det räntefria stående beloppet bör begränsas till 30 000 kr. med rätt för länsbostadsnämnden att – om synnerliga skäl föreligger – medge ytterligare förhöjning av sådan lånedel. Bostadsstyrelsen tillstyrker också länsstyrelsens förslag om att de nuvarande reglerna om avskrivning skall gälla även för det utökade förbättringslånet.

De förbättrade lånemöjligheterna bör enligt bostadsstyrelsens uppfattning inte kunna tillämpas för samer och övrig fjällbefolkning enbart i Norrbottens län utan också i Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län. De bör dock inte tillämpas i områden där bostäderna har relativt höga andrahandsvärden.

Bostadsstyrelsen anser att en förbättring av utrymmesstandarden till den lägre utrymmesnormen bör eftersträvas och beräknar statens kostnad för de föreslagna förbättringarna till ca 10 milj. kr., varav högst 6 milj. kr. i räntefria stående lånedelar.

Länsbostadsnämnden i Norrbottens län understryker, mot bakgrund av det svåra sysselsättningsläget inom fjällregionen, att upprustningen av det befintliga bostadsbeståndet inte enbart är en bostadspolitisk fråga utan även en arbetsmarknadspolitisk. En naturlig form för ett statligt engagemang vore därför att upprustningen genomfördes som ett beredskapsarbete.

Föredraganden

Jag behandlar först frågor som rör förbättringslångivningen i allmänhet.

Inkomstgränsen, vilken anges i taxerad inkomst, höjdes för makar den 1 juli 1977 från 24 000 kr. till 26 000 kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 187). För ensamstående har inkomstgränsen varit 17 000 kr. sedan den 1 juli 1975.

Enligt beslut av 1966 års riksdag (prop. 1966: 1 bil. 13, SU 1966: 38, rskr 1966: 121) skall förbättringslånet till enskilda hushåll förbehållas pensionärshushåll, handikappade och vissa andra befolkningsgrupper. Riksdagen har därtill avgränsat gruppen så att den omfattar dem som i huvudsak har sin folkpension att leva av eller en inkomst av annat slag av motsvarande storlek.

Bostadsstyrelsen föreslår att inkomstgränserna årligen anpassas till ändringar av folkpensionen. Svenska kommunförbundet har i en skrivelse till bostadsdepartementet anslutit sig till detta förslag.

Med hänsyn till låneformens syfte finner jag det naturligt att inkomstgränserna anpassas till de ändringar som sker i fråga om folkpensionens storlek. Jag förordar därför att inkomstgränsen höjs med 2 000 kr. för makar och med 1 000 kr. för ensamstående. Inkomstgränserna bör således utgöra 28 000 kr. resp. 18 000 kr. Ändringen bör ske den 1 juli 1978.

Maximibeloppet för räntefritt förbättringslån har hittills under 1970-talet höjts tre gånger för de personer över 60 år, handikappade m. fl., vilka bor i en- eller tvåfamiljshus. Den senaste höjningen, från 15 000 kr. till

17 000 kr., gjordes den 1 juli 1976. Maximibeloppet för övriga låntagare är 12 000 kr. per lägenhet.

Bostadsstyrelsen föreslår att maximibeloppen för den räntefria stående delen anpassas till ändringarna i kostnadsläget.

Vid 1975/76 års riksmöte begärde riksdagen en översyn av förbättringslångivningen. Som skäl härför angav civilutskottet (CU 1975/76: 22 s. 51) bostadspolitikens ändrade former. Den grundläggande frågan ansåg utskottet vara i vilken utsträckning förbättringslångivningen med dess inslag av kapitalsubventioner är ett nödvändigt komplement till de statliga bostadslånen, räntebidragen, bostadstilläggen och bostadsbidragen. Denna översyn pågår i regeringskansliet. Kommunalekonomiska utredningen har i sitt nyligen avlämnade slutbetänkande (SOU 1977: 78) Kommunerna – utbyggnad, utjämning, finansiering föreslagit väsentliga ändringar vad gäller de kommunala bostadstilläggen till folkpension. Också detta förslag och remissbehandlingen av det måste beaktas vid den pågående översynen.

Mot bakgrund av det utredningsarbete som pågår är jag inte beredd att tillstyrka bostadsstyrelsens förslag att höja maximibeloppet för räntefritt förbättringslån.

Jag går nu över till att behandla frågan om *samernas och övriga fjällbors bostadsförhållanden*.

De olika bostadspolitiska stödsystemen omfattar självfallet också samer och övriga fjällbor. På grund av deras särpräglade förhållanden har de emellertid åtnjutit vissa speciella förmåner. Sålunda har de kunnat få förbättringslån både för att modernisera och bygga om dåliga bostäder och i undantagsfall också för att bygga en ersättningsbostad, när bostadsbehovet inte lämpligen har kunnat tillgodoses på annat sätt. Den ränte- och amorteringsfria lånedelen har för samerna varit större än för andra vilket har samband med avvecklingen av vissa rättigheter som tidigare tillkom dem.

Bostadsförbättringsutredningen gjorde i början av 1960-talet en undersökning för att belysa behovet av fortsatta särskilda insatser beträffande samers och övriga fjällbors bostadsförhållanden. Utredningen ansåg att sådana insatser behövdes men att behovet var av övergående art. Utredningen beräknade att stödet skulle kunna avvecklas efter budgetåret 1968/69. När riksdagen senare tog ställning till utredningens förslag (prop. 1966: 1 bil. 13, SU 1966:38, rskr 1966:121) angavs inte någon tidsbegränsning av stödets giltighet.

År 1974 gjorde länsstyrelsen i Norrbottens län en kartläggning av bostadsförhållandena för samer och övriga fjällbor. Länsstyrelsen konstaterade därvid att det alltjämt fanns stora brister. Trångboddhet, låg kökstandard och dålig sanitär utrustning var vanligt förekommande. De villkor som gällde för förbättringslån till dessa grupper hade enligt länsstyrelsens uppfattning inte gett avsedd effekt. I en skrivelse till regeringen föreslår

länsstyrelsen därför vissa förbättringar. Bostadsstyrelsen har tillstyrkt förslagen med vissa modifieringar.

För egen del vill jag anföra följande.

Samer och övriga fjällbor har givetvis samma rätt till goda bostäder som andra människor i vårt land. Därför är det angeläget att de kvarstående bristerna snarast avvecklas. Målet bör dock vara att ge berörda befolkningsgrupper förutsättningar att lösa sin bostadsfråga inom ramen för det stödsystem som finns för befolkningen i övrigt.

Jag delar emellertid länsstyrelsens och bostadsstyrelsens uppfattning att det nu är nödvändigt att särskilt förbättra villkoren för förbättringslånen till samer och övriga fjällbor för att deras bostadsfråga snabbt skall få en tillfredsställande lösning.

Kommunerna har det avgörande ansvaret för bostadsförsörjningen inom sitt område. Stora ansträngningar har gjorts av de berörda kommunerna för att undanröja de dåliga bostadsförhållandena. Jag har anledning räkna med att också det som återstår kommer att klaras av genom den uppsökande verksamhet som kommunerna bedriver och med en praktisk planeringshjälp från deras sida. Enligt vad jag har erfarit finns det förutsättningar för vissa av de berörda kommunerna att inom ramen för det arbetsmarknadspolitiska stödet få ekonomiska bidrag för sina insatser i detta sammanhang.

Länsstyrelsen har föreslagit att den ränte- och amorteringsfria lånedelen skall efter behovsprövning kunna utgå med högre belopp än de som nu gäller för samer, nämligen 19 000 kr. i de fyra nordligaste länen med undantag för Karesuando församling där beloppet är 22 000 kr. Bostadsstyrelsen har tillstyrkt förslaget men menar att beloppet bör begränsas till 30 000 kr. med rätt för länsbostadsnämnden att, om synnerliga skäl föreligger, medge ytterligare förhöjning.

För egen del anser jag att den ränte- och amorteringsfria lånedelen bör kunna höjas till 30 000 kr., när de åtgärder som behöver göras är av större omfattning och låntagaren inte har möjligheter att klara kapitalkostnaderna enligt de regler som gäller i normala fall. Någon ytterligare höjning anser jag dock inte vara behövlig med hänsyn bl. a. till de fördelaktiga kapitalkostnadsvillkor som gäller för den räntebärande delen av förbättringslånen. Mitt förslag avser såväl samerna som övriga fjällbor, vilka bor under förhållanden som kan jämställas med samernas.

Den del av det ränte- och amorteringsfria lånet som överstiger gällande maximibelopp bör i nämnda fall inte automatiskt skrivas av på det sätt som sker med nuvarande ränte- och amorteringsfria lånedelar. I stället bör vid utgången av en tioårsperiod prövas om låntagaren har ekonomiska förutsättningar att betala kapitalkostnader för denna extra lånedel. Mot bakgrund av denna prövning avskrivs lånedelen eller överförs till amorteringslån. För sådant amorteringslån skall räntesatsen utgöra 4 % och amorteringstiden det antal år som länsbostadsnämnden bestämmer. Ränta och amortering erläggs i form av lika stora annuiteter.

Bostadsstyrelsen har föreslagit en förlängning av amorteringstiden för förbättringslånen till 30 år. Detta är jag inte beredd att tillstyrka med hänsyn till bl. a. de obetydliga effekter som en sådan förlängning har på kapitalkostnaderna.

Mot bakgrund av bl. a. vad jag har anfört om målet att berörda befolkningsgrupper skall kunna lösa sin bostadsfråga inom ramen för samma stödsystem som andra grupper i samhället anser jag att de särskilda regler som nu gäller för bostadsstöd till samer och övriga fjällbor och de förbättringar av reglerna som jag har föreslagit bör ges en begränsad giltighet. Jag föreslår att de upphör att gälla den 30 juni 1982.

För att inte förbättringsverksamheten skall stanna av i avvaktan på att nya regler skall träda i kraft förordar jag att de ändrade reglerna tillämpas även i sådana inneliggande ärenden i vilka beslut inte har fattats den 1 januari 1978.

Sedan Fjällsjö kommun den 1 januari 1974 flyttades från Västernorrlands län till Jämtlands län som del av Strömsunds kommun kan tillämpningsområdet för de särskilda reglerna för förbättringslån till samer och övrig fjällbefolkning begränsas till Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Den för år 1978 preliminärt fastställda *ramen för räntefria förbättringslån* utgör 90 milj. kr. Bostadsstyrelsen anser att ramen bör fastställas slutligt till samma belopp. Jag ansluter mig till bostadsstyrelsens uppfattning och förordar att en ram på 90 milj. kr. fastställs för år 1978. Mot bakgrund av den beräknade efterfrågan på medel anser jag att ramen för år 1979 bör bestämmas till ett lägre belopp. Jag förordar att denna ram preliminärt bestäms till 70 milj. kr. Liksom tidigare bör regeringen utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen för det första av de två åren om det behövs av sysselsättningsskäl.

Jag vill i sammanhanget erinra om att de särskilda förbättringslån som utgår till energibesparande åtgärder avräknas mot ramen för det statliga stödet till energibesparande åtgärder i bostadshus.

Jag övergår nu till frågan om att anpassa bostäder med hänsyn till de särskilda behoven hos människor med handikapp.

Bostadsanpassningsbidrag utgår för åtgärder inom och i anslutning till bostadslägenhet, vilka behövs för att en person med handikapp skall kunna utnyttja lägenheten på ändamålsenligt sätt. Det utgår normalt med högst 15 000 kr. men kan beviljas med högre belopp, om det föreligger särskilda skäl.

Bostadsstyrelsen föreslår att en möjlighet öppnas att bevilja bostadsanpassningsbidrag för sådana åtgärder som har samband med rehabilitering och funktionsträning och som är av mindre omfattning men av väsentlig betydelse för den handikappade.

1973 års riksdag (prop. 1973:1 bil. 13, CU 1973:19, rskr 1973:208) lade fast huvudprincipen att bidrag skall utgå endast för sådana anpassningsåtgärder som har samband med primära bostadsfunktioner. Vissa möjlighe-

ter att medge undantag från denna regel medgavs dock. Föredragande departementschefen framhöll också vikten av ett samarbete mellan de organ som hade ett ansvar för att tillgodose den handikappades behov. Tveksamhet om ansvarsfördelningen i gränsfall borde inte få leda till att den handikappades behov blev bristfälligt tillgodosedda. Riksdagen anslöt sig till detta uttalande. Vid 1975/76 års riksmöte uttalade riksdagen (CU 1975/76: 22 s. 52) att nödvändiga kompletteringar i bostaden som skapade förutsättningar för den handikappade att utnyttja tekniska hjälpmedel bör kunna stödjas med bostadsanpassningsbidrag. Enligt min bedömning ger de riktlinjer som statsmakterna har dragit upp för verksamheten med bostadsanpassningsbidrag goda möjligheter att ta de hänsyn som krävs i individuella fall. Jag anser därför att bostadsstyrelsens förslag inte kräver någon särskild åtgärd.

I proposition 1976/77: 100 bil. 16 framhöll jag att det finns ett samband mellan åtgärder för bostadsanpassning och bostadsbyggnadsplanering sedd från de äldres behovssynpunkt. Jag anmälde också min avsikt att redovisa överväganden med anledning av civilutskottets tidigare uttalanden (CU 1975/76: 22 s. 23) om de äldres boendeförhållanden m. m.

Ett flertal utredningar som på olika sätt berör de äldres behov och levnadssituation har nyligen avslutats eller håller på att avslutas. Så snart behandlingen av dessa utredningsförslag har slutförts bör dessa frågor tas upp i lämpligt sammanhang.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 190 milj. kr. Jag har därvid beräknat medel även för information. Det bör ankomma på regeringen att meddela bestämmelser om dispositionen av medel för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar i fråga om inkomstgränser för förbättringslån som jag har förordat,
2. godkänna de ändringar i grunderna för förbättringslån till samer och övriga fjällbor som jag har förordat,
3. medge att räntefria förbättringslån beviljas med högst 90 000 000 kr. under år 1978 och med 70 000 000 kr. under år 1979,
4. bemyndiga regeringen att besluta om ändring av den under 3 upptagna ramen för långivning under år 1978, om det behövs av sysselsättningsskäl,
5. till *Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 190 000 000 kr.

B 7. Bidrag till förbättring av boendemiljön

1976/77	Utgift	3 291 423	Reservation	56 509 141
1977/78	Anslag	35 000 000		
1978/79	Förslag	35 000 000		

Från anslaget bekostas utgifter för bidrag till förbättring av boendemiljön enligt förordningen (1975:129, ändrad 1977:168) om bidrag av statsmedel till förbättring av boendemiljöer. Bidrag kan utgå för olika åtgärder som förbättrar boendemiljön i första hand i flerfamiljshusområden men, om särskilda skäl finns, även i småhusområden. Husen skall ha färdigställts före år 1975 och prioritet skall ges åt områden med uthyrningssvårigheter. Bidrag utgår med högst 50 % av kostnaden, dock i regel med högst 1 000 kr. per lägenhet. Till den del av den bidragsgrundande kostnaden som inte täcks av bidraget kan bostadslån utgå.

Ärenden om bidrag till förbättring av boendemiljön handläggs inom bostadsstyrelsen av en särskild delegation, boendemiljödelegationen.

Från anslaget bekostas även utgifter för bidrag till tävlingar och annat utvecklingsarbete som avser boendekvaliteter efter beslut av regeringen i varje särskilt fall.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen lämnar en redogörelse för *bidragsgivningens omfattning och inriktning* under budgetåret 1976/77.

Totalt har under budgetåret kommit in ansökningar för 317 områden med ca 122 000 lägenheter belägna i 93 kommuner. De sökta bidragen uppgår sammanlagt till 29,2 milj. kr. Bidrag har beviljats till ett belopp av ca 22 milj. kr., avseende 210 områden. Beslut om avslag har meddelats avseende 74 områden och ett belopp av 6,7 milj. kr. Avslagen har gällt småhusområden, områden där åtgärderna har varit påbörjade samt åtgärder som faller utanför bidragsgivningen. Vid budgetårets slut uppgick balansen till 150 ärenden.

35 av de 93 kommuner, från vilka ansökningar har kommit in, har minst 1 % outhyrda lägenheter i statsbelånade hus färdigställda efter år 1966. Endast för 25 av de 35 kommunerna gällde dock någon av ansökningarna områden med minst 1 % outhyrda lägenheter. Storstadsregionerna har ökat sin andel från en tredjedel till drygt hälften av ansökningarna. Andelen småhusområden har minskat markant.

Vad gäller flerfamiljshusområden dominerar ansökningar från bostadsrättsföreningar, 41 % av ansökningarna. Andelen ansökningar från bostadsrättsföreningar har ökat i samma mån som andelen ansökningar från allmännyttiga företag har minskat. De allmännyttiga företagen svarar för 26 %, kommuner för 23 % och privata fastighetsägare för 10 %. För småhusområden står i de allra flesta fall kommuner som sökande.

Av ansökningarna gäller 78 % förbättring av utemiljön, i första hand lekplatser. I drygt en tredjedel av ansökningarna gällande utemiljön kombineras åtgärderna med om- eller tillbyggnad av fritidslokaler och/eller tvättstugor. 26 % av ansökningarna gäller fritidslokaler vilket är nästan en fördubbling i förhållande till budgetåret 1975/76. För småhusområden söks så gott som enbart för lekplatser (81 %).

Genomsnittligt för alla områden uppgår det sökta beloppet till 240 kr. per lägenhet vilket innebär en minskning med ca 100 kr. i förhållande till budgetåret 1975/76. De högsta beloppen har sökts för småhus- och flerfamiljshusområden i kommuner utan uthyrningsproblem, 560 resp. 1 200 kr. per lägenhet. För områden med uthyrningsproblem ligger genomsnittet på 300 kr. vilket också innebär en minskning i förhållande till budgetåret 1975/76.

Bland kommunerna och områdena dominerar de som saknar uthyrnings problem. Områden med uthyrningssvårigheter, som enligt förordningens bestämmelser skall prioriteras i bidragsverksamheten, utgör endast en mindre del av de områden för vilka bidrag söks: i områden räknat 11 % och i lägenheter räknat 26 %.

Bidragsverksamheten har inte – annat än i ett begränsat antal fall – blivit det avsedda redskapet för att förbättra boendemiljön i områden med uthyrningsproblem. En av anledningarna torde vara svårigheterna för kommuner och företag med omfattande ekonomiska och bostadssociala problem att själva svara för de 50 % av kostnaderna som krävs. Förbättringarna av finansieringsvillkoren den 1 juli 1977, genom att statliga bostadslån kan utgå till den bidragsgrundande kostnad som inte täcks av bidragen, bör kunna leda till fler och mer ambitiösa ansökningar från dessa kommuner och företag. Det är dock troligt att denna förbättring i första hand kommer att kunna utnyttjas av mindre problemtyngda kommuner och bostadsföretag.

Bostadsstyrelsen framhåller att en annan anledning än finansieringsproblemen till att förbättringsverksamheten inte har fått den avsedda inriktningen på de områden, där behoven är störst, torde vara att problemen där ofta är av en mer komplex karaktär. Många hushåll med sociala och ekonomiska problem har hänvisats dit. För de hushåll som har möjlighet att på sikt skaffa sig en bättre bostadsmiljö har områdena blivit genomströmningsplatser. Det bidrar till rotlöshet och till att andelen hushåll med ekonomiska och sociala problem successivt blir allt större. Denna successiva segregation är ett av de största bostadssociala problemen i dag. För att uppnå de bostadspolitiska ambitionerna om allsidig befolkningssammansättning och en rik social miljö behöver olika typer av åtgärder sättas in. En fysisk upprustning bör kombineras med ordentliga sociala insatser i bostadsområdena, som engagerar hyresgästerna och för in verksamheter för olika åldrar och intressen.

Många bostadsföretag och kommuner som brottas med de svåraste problemen saknar ofta resurser både för den nödvändiga fysiska upprustningen och för de lika nödvändiga sociala insatserna.

För att få till stånd en angelägen miljöförbättring även i de områden där behoven är allra störst föreslår bostadsstyrelsen att en *höjning av bidragsandelen* skall kunna ske när särskilda skäl föreligger, dock till högst 75 % av den godkända kostnaden. Boendemiljödelegationen anser att bidrag i

undantagsfall och under förutsättning att miljöförbättringen kombineras med nödvändiga sociala insatser bör kunna utgå upp till 100 %.

Erfarenheterna från de områden, där nödvändiga genomgripande förbättringsåtgärder har planerats, visar att kostnaderna blir mer än dubbelt så stora som nuvarande högsta bidragsbelopp på 1 000 kr. per lägenhet resp. 2 000 kr. per lägenhet där särskilda skäl föreligger. Mot bakgrund härav föreslår bostadsstyrelsen att maximibeloppen höjs till 1 500 kr. resp. 3 000 kr. per lägenhet. Styrelsen anför att detta är nödvändigt också med hänsyn till förslaget om en höjning av bidragsandelen.

Mot bakgrund av en beräkning av omfattningen av ansökningar och beviljade bidragsbelopp räknar bostadsstyrelsen med ett anslagsbehov av 35 milj. kr. under budgetåret 1978/79. Styrelsen säger vidare att i den mån förbättrade låne- och bidragsvillkor och ökad medvetenhet om behoven av miljöförbättring skulle leda till en betydligt större ökning av det sökta beloppet bör denna ökade efterfrågan tills vidare kunna mötas med en hårdare prioritering av de områden som har de största behoven.

Bostadsstyrelsen anser att, efter den erfarenhets- och kunskapssamling som har skett på styrelsen genom den centrala handläggningen, besluten om boendemiljöbidragen bör kunna flyttas över till länsbostadsnämnderna och delegationen avvecklas den 1 januari 1979.

Erfarenheterna från handläggningen under de gångna två åren visar att det finns ett stort behov av information och rådgivning i samband med planering och projektering av miljöförbättrande åtgärder. Detta gäller såväl kommuner och bostadsföretag som de boende och deras organisationer. Inför decentraliseringen måste de kunskaper och erfarenheter som har samlats genom den centrala handläggningen spridas till länsbostadsnämnder och kommuner.

Även boendemiljödelegationen anser att ärendehandläggningen bör decentraliseras men att det bör ske i sådan takt att de centralt insamlade erfarenheterna och kunskaperna hinner spridas. Innan utläggningen genomförs bör också verksamheten utvärderas med avseende på effekterna på boendemiljön till ledning för anvisningar och information till både kommuner, företag och boende. Mot denna bakgrund och mot bakgrund av behovet av rådgivning är boendemiljödelegationen tveksam till en utläggning redan den 1 januari 1979.

Föredraganden

Det statliga bidraget till miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden fyller en viktig uppgift. Med stöd av bidraget har under de gångna två åren ca 120 000 lägenheter fått eller håller på att få en bättre boendemiljö. I flera projekt har de boende engagerats i boendemiljöns förbättring till nytta för grannkontakter och social miljö i bostadsområdena.

Områden med uthyrningssvårigheter m. m., som skall prioriteras i bidragsverksamheten, har t. o. m. budgetåret 1976/77 utgjort endast en mind-

re del av de områden för vilka bidrag söks. Bostadsstyrelsen anger i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 att endast 11 % av ansökningarna i områden räknat och 26 % i lägenheter räknat avsåg sådana områden under budgetåret 1976/77. Andelen ansökningar gällande sådana områden har minskat i förhållande till närmast föregående budgetår. Den fortsatte att minska under början av innevarande budgetår. Under perioden juli–september 1977 utgjorde således andelen i lägenheter räknat endast 23 % och i områden 5 % av alla för vilka bidrag söktes. Också det sökta beloppet per lägenhet var i genomsnitt mycket litet och betydligt mindre än i områden där alla lägenheter var uthyrda.

Finansieringsvillkoren förbättrades den 1 juli 1977. Lån och räntebidrag utgår numera till alla företagskategorier för sådana bidragsgrundande kostnader som inte täcks av bidrag. Bostadsstyrelsen anser emellertid att det finns risk för att de förbättrade finansieringsvillkoren i första hand kommer att kunna utnyttjas av mindre problemtyngda kommuner och bostadsföretag. Uppgifterna om bidragsgivningen under början av innevarande budgetår styrker enligt min mening dessa farhågor. Styrelsen föreslår därför att bidrag skall kunna utgå med högre andel än 50 % när särskilda skäl föreligger, dock högst 75 %.

Bostadsstyrelsen föreslår vidare att bidragsbeloppets maximigränser höjs från 1 000 kr. till 1 500 kr. och, då särskilda skäl föreligger, från 2 000 kr. till 3 000 kr.

För egen del anser jag att de vidgade lånemöjligheterna med räntebidrag för lånet i dess helhet har medfört en väsentlig förbättring av finansieringsförutsättningarna. Det finns emellertid uppenbarligen kommuner och företag, som saknar resurser för att genomföra nödvändiga, ofta omfattande miljöförbättringsåtgärder trots de vidgade lånemöjligheterna. Jag anser därför att bidrag i undantagsfall, när synnerliga skäl föreligger, bör kunna utgå med mer än 50 %, dock högst 75 %, av den godkända kostnaden. Som synnerliga skäl bör gälla t. ex. att området löper stor risk att på kort tid bli allvarligt förslummat och/eller att hushållsstrukturen avviker markant från den som gäller i bostadsområden i allmänhet, t. ex. genom att där bor särskilt många människor som behöver speciella insatser från de socialvårdande organens sida. Ett annat sådant skäl kan vara att andelen invandrare i området är extremt hög. Ofta är omflyttningen stor i dessa områden och andelen outhyrda lägenheter är eller har nyligen varit stor. Av betydelse vid prövningen av om det högre bidraget skall kunna utgå bör vara om kommunen kompletterar de fysiska miljöförbättringarna med sociala insatser.

Erfarenheterna från de områden, där nödvändiga genomgripande förbättringsåtgärder har planerats, visar att kostnaderna ofta blir mer än dubbelt så stora som nuvarande högsta bidragsbelopp. Jag förordar att bidragsbeloppets maximigräns i de fall där bidragsandelen utgör mer än 50 % höjs till 3 000 kr. per lägenhet. I övriga fall bör inte högre belopp än 1 000 kr. per lägenhet kunna utgå.

Vissa företag har svårigheter att finansiera de boendemiljöförbättrande åtgärderna under byggnadstiden. Jag anser därför att förskott bör kunna utgå på både lån och bidrag till miljöförbättrande åtgärder i de fall där åtgärderna är av sådan omfattning att bidragsbeloppet per lägenhet uppgår till 1 000 kr. eller mer. Frågan om förskott på lånedelar behandlar jag i det följande under anslaget IV: 12. Lånefonden för bostadsbyggande.

I likhet med vad riksdagen beslöt förra året (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 187) beträffande ikraftträdande av bestämmelsen om en lånemöjlighet i samband med boendemiljöbidrag förordar jag att den högre bidragsandelen, det högre beloppet och de nya förskottsmöjligheterna får tillämpas för projekt i vilka arbetena inte har satts igång före den 1 april 1978.

Jag vill i sammanhanget erinra om att chefen för arbetsmarknadsdepartementet tidigare denna dag har föreslagit att detaljplaneringsbidrag skall kunna utgå under budgetåret 1978/79 för projektering av miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden.

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning aktualiserat frågan om den administrativa hanteringen av boendemiljöbidragen. Styrelsen föreslår att bidragen flyttas över till länsbostadsnämnderna och att boendemiljödelegationen avvecklas. Bostadsstyrelsen anser att ändringen bör göras den 1 januari 1979. Jag kommer som jag har nämnt under anslaget B 1. Bostadsstyrelsen att senare behandla byggadministrationsutredningens förslag. Jag avser därvid att ta upp frågan om hur boendemiljöbidragen skall administreras i framtiden.

I likhet med bostadsstyrelsen beräknar jag medelsbehovet till oförändrat 35 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om höjning av bidragsandelen,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om ändringar av bidragsbeloppens storlek,
3. godkänna vad jag har förordat i fråga om förskott på bidrag,
4. till *Bidrag till förbättring av boendemiljön* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.

B 8. Byggnadsforskning

1976/77	Utgift	11 000 000
1977/78	Anslag	16 000 000
1978/79	Förslag	12 000 000

Forsknings- och rationaliseringsverksamheten inom byggnads- och anläggningsområdet stöds finansiellt genom en särskild byggnadsforskningsavgift, beräknad på lönesumman inom byggnadsindustrin. Därjämte anvisas årligen ett obetecknat anslag. Avgifterna och anslaget tillförs fonden för byggnadsforskning.

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1975: 30, CU 1975: 28, rskr 1975: 203) utgår byggnadsforskningsavgiften fr. o. m. den 1 januari 1976 med 0,7 % av avgiftsunderlaget.

Statens råd för byggnadsforskning har att fördela i fonden för byggnadsforskning tillgängliga medel dels till verksamheten vid statens institut för byggnadsforskning, dels till övriga forskningsinstitutioner, företag och enskilda forskare. Dessutom skall rådets kanslikostnader och programverksamhet bestridas med dessa medel.

Inom det av riksdagen beslutade (prop. 1975: 30 bil. 1, NU 1975: 30, rskr 1975: 202) huvudprogrammet Energiforskning har rådet programansvar för program 3. Energianvändning för lokalkomfort. Fonden för byggnadsforskning har under budgetåren 1975/76–77/78 tillförts medel från anslaget F 13. Energiforskning under industridepartementets huvudtitel. Rådet har vidare för energiinriktad prototyp- och demonstrationsverksamhet disponerat medel från anslaget B 11. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. anvisat under bostadsdepartementets huvudtitel.

I enlighet med statsmakternas uttalanden (prop. 1971: 4, CU 4, rskr 24) utarbetar rådet med några års mellanrum planer för verksamheten på längre sikt. I sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75 redovisade rådet en plan (Verksamhetsplan 73) för forskningens inriktning och omfattning t. o. m. budgetåret 1978/79. Statsmakternas ställningstagande till denna redovisades i 1974 års statsverksproposition (prop. 1974: 1 bil. 14, CU 1974: 14, rskr 1974: 87). I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 lämnar rådet en redovisning av verksamheten under den gångna planperioden samt en plan för verksamheten under budgetåren 1978/79–1980/81 (för delar av verksamheten också för budgetåren 1981/82 och 1982/83).

Rådets plan för den energiinriktade verksamheten ingår som en del i det program för forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet (EFUD 78) som har sammanställts av delegationen för energiforskning (SOU 1977: 56–62). Enligt vad jag har erfarit avser statsrådet Johansson att senare under år 1978 föreslå regeringen att lägga fram en särskild proposition i dessa frågor. Här lämnas därför endast en översiktlig redovisning av dessa delar av rådets verksamhetsplan.

Statens råd för byggnadsforskning

Verksamhetsplan 73, mål och genomförande

Verksamhetsplan 73 (VP 73) redovisas utförligt i prop. 1974: 1 bil. 14 (s. 23–37).

VP 73, som var rådets första heltäckande plan, baserades på en undersökning av de totala forskningsinsatserna inom byggnadsindustrin (inkl. byggmaterialindustrin) budgetåret 1970/71. Forskningsinsatserna utgjorde detta år ca 0,7 % av produktionsvärdet inom branschen (inkl. underhåll och reparationer). Därav svarade den av rådet finansierade forskningen för omkring en femtedel.

I VP 73 uppställde rådet som ett mål att de totala FoU-insatserna inom byggsektorn i början av 1980-talet borde uppgå till åtminstone 1 % av sektorns produktionsvärde. Man framhöll att även efter en sådan höjning skulle FoU-verksamheten ligga på en lägre nivå inom byggsektorn än inom andra industrisektorer. Rådet uppställde vidare det målet att den av rådet finansierade FoU-verksamheten i början av 1980-talet borde uppgå till 0,25 % av branschens produktionsvärde.

Den av rådet finansierade forskningen, som budgetåret 1970/71 utgjorde 0,13 % av byggsektorns produktionsvärde, sjönk till 0,11 % budgetåret 1973/74 men har sedan ökat, främst till följd av de ökade anslagen för energiforskning. Budgetåret 1976/77 utgjorde den av rådet finansierade forskningen 0,19 % av byggbranschens produktionsvärde och den andelen beräknas under innevarande budgetår komma att uppgå till 0,28 %.

Beträffande inriktningen av verksamheten anförde rådet att byggforskningen successivt hade fått ett vidgat arbetsfält. Från att tidigare främst ha omfattat frågor om byggnadsteknik och byggnadsproduktion, med tyngdpunkt på bostadsbyggandet, hade verksamhetsområdet utvidgats till att omfatta samhällsplanering, byggnads- och anläggningsverksamhet, byggnadsmaterialtillverkning samt förvaltning, underhåll och modernisering och allt större vikt hade med åren tillmätts frågor om den byggda miljöns egenskaper, kostnader och belastning på naturresurserna.

I VP 73 angavs en önskad omfördelning av resurserna mellan olika delar av rådets arbetsområde. Forskning om planering och brukande av byggd miljö borde enligt rådet öka från 30 till 35 %, forskning om konstruktion och drift av tekniska system borde minska från 40 till 35 % medan forskningen om byggnadsproduktion borde vara oförändrad 30 %. Inom ramen för en total tillväxt skulle dock samtliga sektorer absolut sett öka väsentligt.

Med energiforskningens tillväxt enligt statsmakternas beslut ändrades denna målsättning i betydande grad. Resultatet har blivit en fördelning av ungefär 32 % på forskning om planering och brukande av byggd miljö, 30 % på forskning om konstruktion och drift av tekniska system och 29 % på forskning om byggnadsproduktion under budgetåret 1976/77. Målsättningen att forskning om planering och brukande skulle expandera kraftigt kan sägas vara uppnådd. Forskning om byggnadsproduktion har fått en mindre omfattning än beräknat beroende på svårigheten att finna tillräckligt med forskare och projektförslag. 1975 års energiforskningsprogram har i allt väsentligt genomförts enligt planerna.

Inom sektorn forskning om planering och brukande av byggd miljö kan noteras att den planerade omfördelningen mot mer process- och metodinriktad FoU inte har gått så snabbt som planerat. Inom sektorn konstruktion och drift av tekniska system har strävanden att inrikta den tekniska forskningen mer mot dels installationer, dels ytskikt och dels driftfrågor inte kunnat genomföras. Energiområdet har sugit upp all kapacitet inom in-

stallationssektorn. Utbyggnaden av utbildningen har uteblivit. Även inom den traditionella byggnadstekniken har energifrågorna kommit att dominera. Det har därför varit svårt att få FoU-organen att ta upp sådana viktiga och nya frågor som de nyss nämnda. Inom byggnadsproduktionsforskningen har främst svårigheterna att få igång den byggnadsekonomiska forskningen varit märkbara.

Rådet redovisar några av de FoU-resultat som har uppnåtts under perioden. Bl. a. nämns att ett omfattande geohydrologiskt FoU-arbete har gett underlag för en omprövning av hur samhällets tekniska system för omhändertagande av dagvatten skall utformas. Nya anvisningar som nu utformas av naturvårdsverket i samråd med planverket kan leda till att huvuddelen av den planerade utbyggnaden av dubbla avloppssystem kan slopas med besparingar av miljardbelopp hos kommunerna som följd. Redan före energikrisen bedrevs med stöd från rådet FoU-arbete om energihushållning inom statens institut för byggnadsforskning. Ett bland flera resultat av denna FoU är metoder för inreglering av installationer i större byggnader och grupper av byggnader som med små investeringar ger betydande besparingar av energi. Mätt i kostnadsminskning för bostäderna skulle ett storskaligt tillämpande av metoderna ge besparingar om något hundratal miljoner kronor varje år. Inom det byggnadstekniska området har kunskapsutvecklingen omkring grundläggning och stombyggande, isolering m. m. fortgått med rader av betydelsefulla resultat. Exempel är bl. a. den utvecklade tunnplåtstekniken, nya metoder för brandteknisk dimensionering, ny kunskap om fuktproblem i byggnader. En stor del av den tekniska FoU-verksamhetens resultat har använts i arbetet med svensk byggnorm, byggstandardisering etc. I övrigt anför rådet att viktiga forskningsresultat har uppnåtts beträffande byggplatsen som arbetsmiljö, kostnadsstyrning av byggprojekt, samhällsplaneringsmetoder som utnyttjar koordinatsatta data och inom området boendesociologi.

Förutom det direkta stödet till FoU har rådet också understött uppbyggnaden av institutionella FoU-resurser inom vissa områden. Statens institut för byggnadsforskning har fått nya lokaler och laboratorier i Gävle. Rådet har dessutom stött FoU-inriktad uppbyggnad vid ett antal universitets- och högskoleinstitutioner och specialinriktade forskningsinstitut.

Enligt rådets uppfattning är bristen på institutionella resurser f. n. särskilt besvärande då det gäller att få igång forskning som rör installationsteknik, samt byggprocess- och byggekonomifrågor.

Informationsverksamheten har byggts ut enligt planen för att så snabbt som möjligt nyttiggöra FoU-resultaten. Försök med aktiv uppsökande information pågår.

Vissa utgångspunkter för rådets förslag

Rådet framhåller att utvecklingen inom byggsektorn håller på att få en annan karaktär än den har haft under största delen av efterkrigstiden. Det

är enligt rådet angeläget att inrikta betydande forsknings- och utvecklingsresurser på de nya problemområden som därvid aktualiseras. Som en allmän bakgrund för de prioriteringar av vissa problemområden som rådet föreslår i Verksamhetsplan 77, redovisar rådet sin syn på byggsektorns nuläge och utvecklingstendenser.

Efterkrigstidens bostads- och byggnadspolitik har enligt rådet präglats av ett huvudmål – att bygga bort bostadsbristen. Den fysiska samhällsplaneringen har huvudsakligen utgjort en förberedelse för nybyggande på orörd mark. Byggandet har industrialiserats för att ge maximalt utbyte av tillgängliga ekonomiska resurser och arbetskraft. Enhetliga normer och standarder har varit styrande för byggande inom allt större och mer specialiserade byggherreorgan och industriföretag. Brukarkrav har tillförts byggprocessen huvudsakligen genom forskning. Samhällsekonomiska och arbetsmarknadspolitiska aspekter på byggandet har spelat en viktig roll i bostadspolitikens uppläggning.

Under 1970-talet har denna situation enligt rådet förändrats på flera sätt. Bostadsbyggandet utgör nu endast en tredjedel av byggnadsverksamheten. Anläggningar och övrigt husbyggande dominerar således dagens byggande. Den period då tätortstillväxten har skett genom utbyggnad av hela stadsdelar under kort tid är avslutad. Beståndet av 40–50-talshus behöver successivt rustas upp. Den dominerande uppfattningen är numera att den äldre bebyggelsen bör bevaras och byggas om så långt det är möjligt. Medvetandet om att naturresurserna är ändliga har lett till en ändrad syn på många frågor, särskilt vad gäller hushållning med vatten och energi.

Samverkande önskemål om mindre sammanhängande utbyggnadsetapper, om en hög grad av omväxling inom bebyggelsen, om anpassning till lokala särdrag och till de boendes önskemål inom lokala områden etc. leder till nya krav på anpassning av produktionsapparaten. Att ett byggande i små, individuellt anpassade enheter efterfrågas samtidigt som byggbranschen nyligen har genomfört en omstrukturering för att bygga stora projekt med industriella metoder förklarar, enligt rådet, sannolikt en del av de senaste årens utveckling av produktionskostnaderna inom byggbranschen. En ny anpassning av branschen till bygguppgifterna kan därför bli nödvändig. Rådet påpekar att situationen är likartad på många håll i Europa.

Bebyggelseplaneringens roll från arbetsmiljösynpunkt bör enligt rådets uppfattning uppmärksammas bättre. Viktiga arbetsmiljöfrågor som samhällsplanering och lokalutformning faller inom rådets ansvarsområde. Rådet avser vidare att lägga stor vikt vid frågor om byggarbetsplatsen som arbetsmiljö och frågor om arbetsmiljön för fastighetsskötande personal.

I den fysiska planeringen bör synen på arbetsområden ändras. Arbetsområdena bör infogas i samhället som helhet på ett genomtänkt sätt och så att det underlättar ett rationellare utnyttjande av olika lokaler och av serviceapparat.

Inom bostadssektorn finner rådet att intresset framför allt bör inriktas på

frågor om lokalisering och kommunikationer, på servicefrågor och gemensamhetslokaler, på samspel arbetsmiljö–bostadsmiljö samt på tillblivelseprocess, förvaltning, upplåtelseform och inflytandefrågor.

Ett annat område som rådet avser ägna ökad uppmärksamhet åt har i verksamhetsplanen betecknats tätortsteknik. Rådet framhåller att till icke oväsentlig del är kommunernas ekonomi betingad av driftkostnader för tekniska försörjningssystem och av mark- och exploateringskostnader i samhällsbyggandet. De tekniska försörjningsfrågorna har traditionellt behandlats som ett tekniskt-ekonomiskt problem, att tillhandahålla efterfrågade nyttigheter till en rimlig kostnad. Nu skiftar försörjningsfrågorna karaktär. När det gäller trafik och energi är det en etablerad uppfattning att obegränsad konsumtion inte är möjlig. Den kommunala planeringen blir alltmer en fråga om att väga produktion och konsumtion mot varandra varvid båda sidor måste kunna påverkas.

Rådet framhåller att önskemål om att äldre bebyggelse i större utsträckning skall bevaras medför en rad konflikter med andra krav, t. ex. i fråga om handikappanpassning, förbättrad värmeisolering, bättre arbetsmiljö för driftpersonal etc., samtidigt som en ombyggnad i vissa fall kan vara väsentligt mindre energikrävande än alternativet rivning och nybyggnad.

Frågor om det befintliga byggnadsbeståndets förvaltning, underhåll och modernisering bereds också betydande utrymme i planen. Beståndet av byggnader och anläggningar uppskattas ha ett återanskaffningsvärde av omkring 1 000 miljarder kr. i 1977 års priser. De studier som rådet har finansierat pekar på fortsatta mycket stora kostnadsökningar för drift och underhåll. Rådet förutser att dessa frågor vid 1970-talets slut bör vara föremål för lika intensiv uppmärksamhet som frågorna om byggnadsindustrins kapacitets- och kostnadsutveckling var inför miljonprogrammets start under 1960-talet. Både företagsdemokratiska och boendedemokratiska målsättningar medför krav inom förvaltningsområdet. Endast för en fjärdedel av det totala beståndet av byggnader är ägare och brukare samma person. Förändring och utveckling av förvaltningen medför därför också omfattande organisatoriska och personalpolitiska frågor.

Verksamhetsplan 77

I Verksamhetsplan 77 (VP 77) redovisar rådet inledningsvis mål för verksamheten som helhet och för de olika verksamhetsområdena. Därefter redovisas en plan för verksamhetens utveckling och resursernas fördelning mellan och inom de olika verksamhetsområdena och beskrivs FoU-arbetets önskade inriktning inom de olika delområdena. Rådet tar avslutningsvis upp vissa principfrågor dels om de institutionella förutsättningarna för FoU-verksamheten, dels om samspelet mellan de forskningsfinansierande organen, forskarna och forskningens konsumenter, dels om rådets verksamhet på det internationella planet.

Rådet anger följande *överordnade mål* för all sektoranknuten FoU-verksamhet:

- att belysa och kritiskt granska verksamhet och resultat inom samhällssektorn ifråga,
- att bidra till uppställande av nya mål bl. a. genom att belysa olika handlingsmöjligheter och
- att bidra till uppnåendet av uppställda mål.

För den egna *planeringsverksamheten* uppställs målet

- att upprätthålla och förnya kännedom om behov av nya kunskaper, metoder etc. och att med denna kännedom som grund utveckla planer för forskningsinsatser inom långtidplanens ram.

För *informationsverksamheten* uppställs målet

- att medverka till att FoU-resultaten blir kända och använda samt att existerande kunskap är lätt åtkomlig.

För *anslagsgivningen* till FoU-verksamhet uppställs målen

- att få fram FoU-resultat som svarar mot behoven och som således är till praktisk nytta inom samhällssektor och bransch,
- att utveckla den allmänna kunskapsgrunden för verksamhet inom sektor och bransch,
- att utveckla FoU-verksamheten som sådan i fråga om teorier, metoder, databaser m. m. samt
- att stimulera framväxt av goda FoU-bedrivande institutioner.

Verksamhetens föreslagna omfattning och fördelning på verksamhetsområden

I den följande redovisningen kommer rådets verksamhet att redovisas fördelad på följande verksamhetsområden:

- forskning och utvecklingsarbete om samhällsplanering, med särskild inriktning på kommunal planering (SFoU),
- forskning och utvecklingsarbete om byggande, brukande och förvaltning av byggd miljö (BFoU),
- energiinriktad forskning och utvecklingsverksamhet (EFoU),
- energiinriktad prototyp- och demonstrationsverksamhet (EPD) samt
- forskningsinriktat experimentbyggande (FExpE).

Rådet föreslår att FExpE- och huvuddelen av EPD-verksamheterna sammanläggs till ett program benämnt *Energiinriktad experiment- och demonstrationsverksamhet* (EXoD).

Verksamhetens föreslagna omfattning och fördelning på verksamhetsområden framgår av följande tablå (milj. kr.).

Budgetår	Löpande priser			1977 års prisläge				
	75/76 utfall	76/77 utfall	77/78 budget	78/79 plan	79/80 plan	80/81 plan	81/82 plan	82/83 plan
SFoU	13,0	16,3	18,1	20,0	23,0	26,0	26,0	26,0
BFoU	49,0	59,9	73,0	81,0	88,0	94,0	94,0	94,0
EFoU	15,0	18,4	21,6[1]	32,8[5]	39,7[5]	49,8[5]		
EPD	6,0	6,0	6,3[2]	6,6	8,0	7,2	92,0	92,0
FExpE	1,5	1,0	35,0[3 4]	31,6	33,3	35,0		
Totalt	**84,5**	**101,6**	**154,0[4]**	**172,0**	**192,0**	**212,0**	**212,0**	**212,0**

[1] varav 2 milj. kr. särskilt anslag för undersökning av byggnadsbeståndet.
[2] varav 0,3 milj. kr. engångsanslag.
[3] varav 3 milj. kr. engångsanslag.
[4] inkl. 10 milj. kr. som rådet hemställt att riksdagen upptar på tilläggsbudget för budgetåret 1977/78.
[5] exkl. ett eventuellt utvidgat stöd till industriellt utvecklingsarbete inom EFoU-området.

De i tabellen angivna beloppen inkluderar de olika verksamhetsområdenas andelar i rådets kanslikostnader, kostnader för planering, behovsutredning och uppföljning av FoU-verksamheten samt kostnader för informationsverksamheten. Rådets kanslikostnader, som inkluderas i varje program uppgår totalt till 6 % av rådets budget. Rådet förutser med stigande budgetomslutning en sjunkande andel för kanslikostnader. För informationsverksamheten har under de närmast föregående åren anslagits i genomsnitt 17 % av resurserna inom de olika verksamhetsområdena. Informationsverksamheten föreslås få en oförändrad andel av rådets resurser.

Forskning om samhällsplanering – med särskild inriktning på kommunal planering (SFoU)

I VP 73 ingick FoU om samhällsplanering i samma verksamhetsområde som FoU om byggande, brukande och förvaltning av byggd miljö. Mot bakgrund av de utvecklingstendenser inom byggsektorn som tidigare har redovisats bryter nu rådet ut FoU om samhällsplanering – med särskild inriktning på kommunal planering (SFoU) som ett eget verksamhetsområde. Stora förändringar har under senare år ägt rum i kommunernas planering. Kommunerna har fått ett mycket större och mer heterogent geografiskt område att planera för och ett stort antal nya planeringsuppgifter. Därmed ställs också nya krav på den kommunala förvaltningen att bedriva en integrerad samhällsplanering som förenar ekonomisk, social och fysisk planering. För den fysiska planeringen innebär detta att ett nära samarbete med budgetplanering och olika former av verksamhetsplanering har blivit nödvändigt. FoU-verksamheten påverkas starkt av detta. Enligt rådets erfarenheter tenderar FoU om samhällsplanering, som tar sin utgångspunkt i kommunernas uppgifter och problem, att bli allt bredare. Avsaknaden av sektorknutna organ med direkt uppgift att stödja FoU om den ekonomiska

och sociala delen av integrerad planering leder enligt rådet till att det är svårt att finansiera forskning i sådana frågor. Byggforskningsrådets ansvarsområde inom samhällsplaneringen omfattar dels bostadspolitik, markpolitik, till viss del trafikpolitik, samt byggnadsväsendets samhällsplaneringsdel, dels sektorövergripande fysisk samhällsplanering, framförallt som kommunal verksamhet. Rådets avsikt är att stödet till FoU om samhällsplanering – med bibehållen tyngdpunkt i den fysiska planeringens problem – skall kunna breddas mot ekonomisk och social planering samt mot miljövårdsplanering, så att rådet tillsammans med andra sektorknutna organ skall kunna stödja det forsknings- och utvecklingsarbete som efterfrågas inom den förändrade samhällsplaneringen. Rådet har vidare anmält till Forskningsrådsnämnden (FRN) att samhällsplanering i vid mening också bör bli föremål för en riktad grundforskning genom FRN:s försorg. Därigenom hoppas rådet att den målinriktade SFoU som rådet stöder skall få en stabil teoretisk grund.

För FoU om samhällsplanering – med särskild inriktning på kommunal planering (SFoU) uppställs målet att bidra till

- ett samhälle som särskilt i fråga om bebyggelsens egenskaper, utformning och rumsliga organisation svarar mot medborgarnas krav och samhällets mål med särskild betoning på jämlikhetsmålen,
- en utformning av samhällsplaneringen (process/organisation och metoder) som förenar effektivitet sett från de planeringsansvariga samhällsorganens synpunkt med öppenhet, medinflytande och möjlighet till medverkan sett från medborgarnas synpunkt.

Fördelningen av resurserna inom verksamhetsområdet görs efter en uppdelning på Bas-FoU och problemområden. I *Bas-FoU* ingår all grundläggande FoU som inte kan hänföras till något av de särskilda problemområden som redovisas, samt FoU inom problemområden som är så väl etablerade att några särskilda initiativ inte behövs för att upprätthålla en tillfredsställande FoU. *Problemområdena* omfattar den FoU som rådet särskilt önskar utveckla. Fördelningen på olika delområden inom SFoU-området framgår av följande tablå (milj. kr.).

	Löpande priser			1977 års priser		
	75/76 utfall	76/77 utfall	77/78 budget	78/79 plan	79/80 plan	80/81 plan
SFoU totalt	**13,0**	**16,3**	**18,1**	**20,0**	**23,0**	**26,0**
varav						
Bas-FoU	7,7	9,7	10,0	10,8	12,0	13,5
Problemområden	5,3	6,6	8,1	9,2	11,0	12,5
Fördelning på problemområden:						
Kommunal planerings- o. planläggningsprocess	3,6	4,6	5,3	6,0	7,0	8,0
Trafik o. bebyggelse	0,7	0,8	1,5	1,8	2,3	2,8
Byggnadsmarknad	1,0	1,2	1,3	1,4	1,7	1,7

Beträffande *Bas-Fou* inom SFoU-området anför rådet att huvudvikten kommer att läggas på FoU om planering som verksamhet, dvs. hur samhället med olika planer och andra styrmedel påverkar samhällsutvecklingen socialt, ekonomiskt och fysiskt. FoU kommer särskilt att inriktas på sambanden mellan olika plannivåer och planeringssektorer, mellan olika intressenter i planeringsprocessen samt mellan styrmedel och konsekvenser. Till viktiga problemområden hör sambandet mellan förändringar av markanvändningar, bebyggelsestruktur och lokaliseringsmönster och andra samhällsförändringar. Ett annat viktigt problemområde är utvecklingen av planeringsmetoder som ger information om styrmöjligheter och konsekvenser av olika handlingsalternativ. Vidare krävs FoU om konsekvenser av planering. Hit hör dels sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvensbeskrivningar av planer, dels erfarenhetsåterföring från genomförda projekt. Till delområdet hör också planekonomisk forskning om såväl kostnadskalkyler i olika planeringsskeden, särskilt driftkostnadskalkyler, som samhällsekonomiska bedömningar.

Utöver BasFou redovisas inom SFoU-området *tre prioriterade problemområden.*

Rådet har sedan 1975 ägnat särskild uppmärksamhet åt *den kommunala planerings- och planläggningsprocessen.* Ett program har utarbetats och rådet har fastställt en preliminär ram för forskning under budgetåren 1977/78–1979/80. Denna ram föreslås nu vidgad för de två sista åren. Inom ett "storprojekt" föreslås dels studier förlagda till ca tio kommuner, dels teori- och metodutveckling vid forskningsinstitutioner. Dessa relativt långsiktiga studier utgör ett experiment med avseende på målinriktning av FoU-arbete. De avses – tillsammans med annan utförd och pågående FoU – bl. a. bidra till förbättring av planeringsprocessen i fråga om arbetssätt och metoder, politisk styrning och medborgarinflytande.

Byggforskningsrådets programgrupp för *trafik* och *bebyggelse* har lagt fram ett program (Byggforskningens skriftserie 122: 1977) i vilken tonvikten läggs på en analys av trafikens roll från brukarnas utgångspunkter. Forskningsfältet indelas i fyra problemområden:

- människa och trafik
- trafik och bebyggelsemönster
- trafik och bebyggelsemiljö samt
- trafikplaneringsprocessen.

Forskning med denna inriktning kräver mångvetenskapligt arbete. Det finns idag ganska få forskare som arbetar med den typ av problem som rådet finansierar. Rådet avser därför att i en inledningsfas låta utarbeta forskningsprogram för projekt inom de problemområden som arbetsgruppen har beskrivit.

Arbetet inom problemområdet *byggnadsmarknad* har sedan 1976 inriktats på att stimulera en utveckling av den ekonomiska vetenskapens bidrag till byggnads- och samhällsplaneringen. Marknadsforskningen kan grovt

delas in i forskning knuten till beståndet av byggnader och anläggningar och forskning knuten till förändringar/tillskott av detta bestånd. I problemområdet ingår bl. a. forskning om bostadsförsörjningsfrågor.

Forskning om byggande, brukande och förvaltning av byggd miljö (BFoU)

FoU om byggande, brukande och förvaltning av byggd miljö (BFoU) skall enligt rådet medverka till

- en byggd miljö, som i fråga om ägande/upplåtande, egenskaper och utformning svarar mot brukarnas krav och samhällets mål med särskild betoning på jämlikhetsmålen
- en utformning av verksamheterna planering, byggande och förvaltande som är anpassad till det resultat i form av bruksfärdig byggd miljö som skall åstadkommas och till kraven på växande och jämlikt fördelat medinflytande och deltagande från brukare
- en god arbetsmiljö för dem som arbetar med byggande och anläggande samt med drift och underhåll av byggnader och anläggningar
- en byggsektor som fungerar väl i samhällsekonomi och arbetsmarknad.

Fördelningen av resurserna inom BFoU-området bestäms delvis av planerna för energiområdet. Vissa insatser t. ex. inom problemområdet Nya byggsystem motiveras av energipolitiken och är avstämda mot EFoU-planen. Effektiv fastighetsdrift för bättre energihushållning kan bara åstadkommas med en allmän utveckling av förvaltandet som bas. Vidare ger Bas-FoU inom BFoU-området till stor del den allmänna kunskapsgrunden också för energiområdet.

Fördelningen av resurserna på olika delområden framgår av följande tablå (milj. kr.).

	Löpande priser			1977 års priser		
	75/76 utfall	76/77 utfall	77/78 budget	78/79 plan	79/80 plan	80/81 plan
BFoU totalt	**49,0**	**59,9**	**73,0**	**81,0**	**88,0**	**94,0**
varav						
Bas-Fou	27,9	34,1	37,0	36,0	36,0	36,0
Problemområden	21,1	25,8	36,0	45,0	52,0	58,0
Fördelning på problemområden:						
Tätortsteknik	4,1	5,0	6,9	8,5	10,5	12,0
Stads- och bostadsförnyelse	2,5	3,1	4,9	6,0	7,5	8,5
Förvaltning	3,2	3,9	6,0	8,0	9,5	11,0
Arbetsmiljö	3,8	4,7	6,4	8,0	9,5	11,0
Nya byggsystem	1,7	2,0	3,5	4,5	5,0	5,0
Byggnadsekonomisk FoU	4,6	5,7	6,0	7,0	6,0	6,0
Brukarkrav och byggd miljö	1,2	1,4	2,3	3,0	4,0	4,0

Rådet framhåller att det behövs en omorientering av forskningsresurserna för att möta en rad problem som bedöms ha stor aktualitet både nu och

avsevärd tid framåt. I sina huvuddrag innebär planen att *Bas-FoU* hålls på oförändrad nivå under perioden medan de särskilda *problemområdena* tilldelas kraftigt ökade resurser.

Bas-FoU inom BFoU-området omfattar 7 delprogram (med följande resurstilldelning). FoU om den byggda miljön och brukandet (7,8 milj. kr.) har sin tyngdpunkt i studier av bostadsmiljöns utformning på byggnads- och närmiljönivå med huvudinriktning på boendet och bostadsområdet, inklusive fritidshem och barnstugor. Även en begränsad insats avseende fritidsboende ingår. Inom FoU om processer och metoder i byggnadsplanering samt projekteringsmetodik (1,2 milj. kr.) ägnas stort intresse åt brukarinflytande i planläggning och projektering av bostadsområden och bostäder. FoU om brukarinflytande återfinns också inom problemområdet arbetsmiljö. En viktig, men hittills föga bearbetad fråga är problemlösning i tidiga projekteringsskeden inriktad på överföringen av brukarkrav till fysisk utformning. Rådet överväger att bryta ut frågan och bilda ett problemområde med koppling också till process- och metodfrågor inom problemområdena arbetsmiljö och stads- och bostadsförnyelse. Under rubriken Allmänt/tekniska frågor (8,2 milj. kr.) finns den allmänt kunskapsuppbyggande forskningen inom anläggnings-, byggnads- och installationstekniken. Speciellt intresse ägnas åt forskning om hur material och konstruktioner fungerar under användning och åt möjligheter att ange krav på en produkt i funktionstermer. För att kunna kontrollera ställda funktionskrav arbetar man med att utveckla nya provningsmetoder. Byggnads- och installationsteknik (6,6 milj. kr.) omfattar alla konstruktionstekniska frågor inklusive grundförstärkning, grundläggning och markstabilisering. Metoder för minimering av energiinvestering i byggnadskonstruktioner och för dimensionering av drift och underhåll är övergripande frågor. Utveckling av nya byggsystem måste bygga på generella teoretiska studier bl. a. av uppbyggnad och stabilisering av stommar. Fortsatt satsning på FoU om byggnadsfysik, -kemi och -akustik planeras liksom på FoU om brand. Ytskikt och kompletteringar studeras med avseende på funktion och livslängd. FoU om anläggningsteknik (1,7 milj. kr.) behandlar övergripande och allmängiltiga frågor om vattenbyggnad, undermarksbyggnad, markbyggnad och lantbruksbyggnader. I övrigt behandlas anläggningstekniken inom problemområdet Tätortsteknik. Inom FoU om tillverkningsteknik (3,4 milj. kr.) ägnas särskild uppmärksamhet åt toleransfrågorna, bl. a. med hänsyn till energinormernas krav på täthet och isolering. Kvalitetskravens betydelse för tillverkningens uppläggning och metoder analyseras liksom sammanhangen mellan byggnads- och installationsarbete på byggplatsen. Transporternas och materialhanteringens betydelse ökar. Byggforskningsrådet stöder även branschgemensamma verksamheter (7,1 milj. kr.) främst vid Byggtjänst och Byggstandardiseringen. Sammanslagningen av Byggtjänst, Byggandets standardisering AB och Egenskapsredovisningsnämnden bör ge full effekt under perioden och skapa förutsättningar för

bättre samordning mellan olika dokument inom byggbranschen. Byggstandardiseringens verksamhet ökar på den internationella sektorn och i det nordiska samarbetet. Rådets insatser i den branschgemensamma verksamheten kommer att prövas på nytt sedan erfarenhet har vunnits av verksamhetens nya organisation.

Inom BFoU-området föreslås sju prioriterade *problemområden.*

Inom problemområdet *tätortsteknik* har sammanförts FoU om detaljplanering, byggande och förvaltande (drift och underhåll) av tätorternas allmänna platser, friluftsanläggningar och tekniska försörjningssystem. (System för energiförsörjning behandlas under EFoU.) Ekonomiska och fysiska begränsningar medför att planeringen inte längre kan syfta endast till att tillgodose alla konsumtionsönskemål utan måste också alltmer påverka konsumtionen. De tekniskt/fysiska frågorna får därmed en direkt koppling till välfärdsmål och fördelningspolitik. Metoder behövs för samordning med den övergripande samhällsplaneringen.

Problemområdet *stads- och bostadsförnyelse* omfattar frågor om det äldre bostads- och byggnadsbeståndets upprustning i funktionellt och tekniskt hänseende, frågor om handikappanpassning och energibesparing liksom frågor om bättre arbetsmiljö för driftspersonal. Andra frågor gäller trafiksäkerhetsåtgärder i äldre stadsdelar, liksom försörjning med social och kommersiell service. Genomförandet av stads- och bostadsförnyelse erbjuder speciella svårigheter genom att bostäder och lokaler är i bruk, samtidigt som detta förhållande skapar andra förutsättningar för brukarinflytande än som normalt fås vid nyexploatering. Fortsatt kunskap om hur olika områden fungerar ur brukarsynpunkt samt vilka ekonomiska, fysiska och sociala konsekvenser olika slag av åtgärder i den befintliga bebyggelsen får för de boende och för samhället som helhet måste utvecklas. Denna kunskap måste samtidigt kopplas till konkreta miljöbeskrivningar och analys av miljöns förutsättningar.

Förvaltningen har stor betydelse för bostadsmiljön och för den sociala utvecklingen i bostadsområdet. Kostnaderna för förvaltandet av hela beståndet av byggnader och anläggningar är av samma storleksordning som kostnaderna för investeringar i nya sådana. Prognoser för tiden 1975–1980 visar på en fördubbling av förvaltningskostnader i löpande priser. Rådet avser att under planperioden prioritera fyra delområden: förvaltning från brukarsynpunkt, driftteknik och driftorganisation, förvaltningsanpassat byggande samt ekonomisk FoU om förvaltningsprocessen.

FoU om arbetsmiljö stöds av arbetarskyddsfonden som har det samordnande ansvaret. Rådets stöd inriktas på sådana arbetsmiljöfrågor som har direkt samband med rådets övriga uppgifter. Ett delområde är FoU om utformning av fysisk arbetsmiljö med inriktning på arbetsområden och arbetsställen/lokaler. Till detta delområde hör den förändring av planerings- och projekteringsprocessen som är nödvändig för att brukarinflytande skall få göra sig gällande. Till delområdet förs också FoU omkring byggna-

ders projektering med hänsyn till att deras fysiska utformning påverkar arbetsmiljön för dem som arbetar med byggande, underhåll och drift. Ett annat delområde avser studier av byggplats, fastighet och anläggning som arbetsmiljö, dvs. arbetsmiljöfrågor för dem som arbetar med byggande, underhåll och drift av byggnader och anläggningar och som bör behandlas tillsammans med forskning om byggande, underhåll och drift sett i ett företags- och marknadsperspektiv.

Problemområdet *nya byggsystem* omfattar bl. a. lätta byggsystem som ger möjlighet till god lokal anpassning av bebyggelsen, till ökad anpassbarhet efter nya brukarkrav, till sent produktval, materialbesparing osv. Med nya byggsystem – hela hus eller delsystem – introduceras nya material eller används kända material på nytt sätt i nya kombinationer i såväl ny- som ombyggnad. Till detta problemområde hör också frågor om nya hälsorisker kan uppstå på grund av nya material eller nya tekniker i byggandet.

Den *byggnadsekonomiska* FoU-verksamheten är uppdelad på tre delområden: byggnadsmarknaden, kostnadskalkylering och kostnadsstyrning. Det senare delområdet avses få särskild inriktning på byggherrens problem samt resursbesparande produktionsmetoder för 1980-talets byggande, karaktäriserat av måttligt stora projekt, en processanpassning till brukarinflytande och höga krav på teknisk precision etc.

Problemområdet *brukarkrav och byggd miljö* omfattar bl. a. frågor om särskilda brukarkrav. De kunskaper om brukarkrav som FoU hittills har bidragit med har till stor del gällt normalhushåll. På senare år har tonvikten alltmer lagts på eftersatta och resurssvaga grupper och deras behov. Till de särskilda brukargrupperna räknas bl. a. barn, äldre och handikappade. Studier av barns närmiljö har haft stor omfattning medan de äldre barnens och ungdomarnas villkor inte har uppmärksammats i samma grad. Ett annat viktigt och snabbväxande problem är de äldres specifika behov som skall tillfredsställas i första hand i deras ordinarie miljöer men också i servicehus och på vårdinstitutioner. Handikappstudier har hittills främst gällt de rörelsehindrades problem. Däremot har andra fysiologiska handikapp såsom allergier liksom psykiskt och socialt funktionshindrades problem blivit mindre uppmärksammade. Till problemområdet hör vidare forskning kring metoder med vilka experter och beslutsfattare kan hantera brukarkrav och väga dem mot andra krav, mot kostnader etc. Det behövs studier av hur brukarens värderingar kommer in i processen och hur olika brukargruppers värderingar kan tillgodoses.

Forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet (EFoU, EPD och FExpE)

Rådets planer för den energiinriktade verksamheten ingår som del i det program för forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet (EFUD 78) som har sammanställts av delegationen för energiforskning (SOU 1977: 56–62). Här lämnas endast en översiktlig redovisning av dessa delar av rådets verksamhetsplan.

Rådets verksamhet inom energiområdet är fördelad på tre huvudområden, *dels* energiinriktad forsknings- och utvecklingsverksamhet (EFoU) finansierad genom viss del av intäkterna från byggnadsforskningsavgiften och genom medel från anslaget F 13. Energiforskning under industridepartementets huvudtitel, *dels* energiinriktad prototyp- och demonstrationsverksamhet (EPD) finansierad genom medel från anslaget B 11. Bidrag till energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. under bostadsdepartementets huvudtitel, *dels* forskningsinriktat experimentbyggande (FExpE) omfattande lånemedel från anslaget V:13. Lån till experimentbyggande m. m. under bostadsdepartementets huvudtitel och medel för planering och uppföljning av experimentbyggnadsprojekt från anslaget F 13. under industridepartementets huvudtitel. I rådets redovisning används beteckningen Energiinriktad experiment- och demonstrationsverksamhet (EXoD) som sammanfattande benämning på FExpE- och huvuddelen av EPD-verksamheten.

För det *energiinriktade forsknings- och utvecklingsarbetet* (EFoU) uppställs målet att minska åtgång och beroende av ändliga energiresurser

- genom att bidra till att spillvärme ges effektiv användning och att energiförlusterna i bebyggelsen som energisystem och energiåtgång i byggandet minskar,
- genom att bidra till att ändliga energislag kan ersättas med bruk av lokala, förnyelsebara energikällor,
- genom att bidra till att planering och styrning av bebyggelsestruktur och försörjningssystem kan anpassas till hushållningsmålen,
- genom att bidra till att bebyggelsestrukturen och försörjningssystemen kan anpassas till hushållningsmålen och
- genom att ge kunskaper om brukarkrav av särskild betydelse från energihushållningssynpunkt,

och samtidigt (enligt direktiven för energikommissionen) främja hög sysselsättning, fortsatt ekonomisk tillväxt samt ekonomisk och social utjämning.

För den *forskningsinriktade experiment- och demonstrationsverksamheten* (EXoD) uppställs målet att genom metodiskt upplagda och vetenskapligt väl genomförda fullskaleexperiment med alla sorters byggnader och försörjningsystem i bebyggelsen

- ge kunskap om energihushållning som kan få mer allmän tillämpning inom den närmaste tioårsperioden och
- ge förutsättningar för en praktisk utvärdering av långsiktiga utvecklingsprojekt med stor besparingspotential.

För att få underlag för FoU-insatserna på energiområdet har byggforskningsrådet tillsammans med planverkets råd för energihushållning låtit utföra vissa *översiktliga studier av möjligheterna att spara energi* genom åtgärder i bebyggelsen. Räkneexemplen, som är behäftade med betydande osäkerhet, pekar sammanfattningsvis på

- att lokalerna har lika stor sparpotential som bostäderna,
- att sparpotentialen är ungefär lika för småhusen och för flerfamiljshusen,
- att åtgärder för bättre drift och service är viktiga i det korta perspektivet,
- att åtgärder i form av ombyggnad ger avtagande effekt mot sekelskiftet genom att husen successivt ersätts med nybyggnader och
- att nybyggnad dominerar bilden av sparpotentialen i det längre perspektivet. Nybyggnader med ny och avancerad teknik kräver sannolikt omsorgsfull drift och underhåll för att fungera väl från energihushållningssynpunkt.

Rådet har vidare skisserat en tänkbar strategi för energiförsörjning av bebyggelsen. FoU-verksamheten skall bidra till att göra sådan utveckling möjlig. Rådet framhåller att i vilken utsträckning strategin i praktiken kommer att förverkligas inte är avgörande. Strategins uppgift i FoU-planen är att säkerställa att de huvudfaktorer som kan få avgörande betydelse i den framtida energipolitiken blir behandlade. Strategin innebär i korthet

- att bebyggelsen, som är den viktigaste potentiella konsumenten av överskotten på lågvärdig energi, överallt där det är tekniskt och ekonomiskt möjligt bör förses med distributionssystem för sådan energi,
- att all annan bebyggelse på sikt bör försörjas med lokala energikällor – sol samt luft- och jordvärme,
- att el används endast övergångsvis för uppvärmning och reserveras på sikt för apparater och drivning av system för utnyttjande av lokala energikällor och
- att bebyggelsens energianvändning skall göras effektivare i en takt som är anpassad till strategin i övrigt och att all bebyggelse bör förberedas för anpassning till strategin (flexibla uppvärmningssystem bl. a.).

Rådet framhåller vidare att byggsektorn (som huvudsakligen saknar utlandskonkurrens) har behov av en "motor" för den tekniska utvecklingen. En sådan var det bostadspolitiska s. k. miljonprogrammet under 1960-talet. Energipolitiken har ännu inte konkretiserats så att den har en motsvarande verkan. För att den nya tekniken skall tas i bruk är det enligt rådets mening högst nödvändigt med marknadsskapande politiska beslut. Endast då kan en utbyggnad av demonstrations- och informationsåtgärder i FoU-programmet få någon avsevärd effekt.

Huvuddragen av rådets förslag till fördelning av resurserna inom energiområdet framgår av följande tablå (milj. kr.).

	Löpande priser			1977 års prisläge		
	75/76 utfall	76/77 utfall	77/78 budget	78/79 plan	79/80 plan	80/81 plan
EFoU totalt	**15,0**	**18,4**	**21,6**[1]	**32,8**[5]	**39,7**[5]	**49,8**[5]
varav						
Effektivare energi-användning	7,0	8,7	12,2	16,0	18,0	21,0
Lokala energikällor	3,0	3,5	5,3	8,0	12,0	17,0
Planering m. m.	5,0	6,2	4,1	8,8	9,7	11,8
EPD totalt	**6,0**	**6,0**	**6,3**[2]	**6,6**	**8,0**	**7,2**
varav						
Kommunal energiplanering	2,0	2,0	1,8	2,2	3,3	2,2
Panntrimning m. m.	4,0	4,0	4,5	4,4	4,7	5,0
FExpE totalt	**1,5**	**1,0**	**35,0**[3] [4]	**31,6**	**33,3**	**35,0**
varav						
Effektivare energi-användning	–	–	6,0	5,6	7,3	9,0
Lokala energikällor	–	–	10,0	13,0	20,0	26,0
Ofördelad reserv	–	–	19,0	13,0	6,0	0,0

[1] varav 2 milj. kr. särskilt anslag för undersökning av byggnadsbeståndet.
[2] varav 0,3 milj. kr. engångsanslag.
[3] varav 3 milj. kr. engångsanslag.
[4] inkl. 10 milj. kr. som rådet hemställt att riksdagen upptar på tilläggsbudget för budgetåret 1977/78.
[5] exkl. ett eventuellt utvidgat stöd till industriellt utvecklingsarbete inom EFoU-området.

För tiden efter 1980/81 räknar rådet med en fortsatt total insats på minst oförändrad nivå. Utgångspunkten är då nivån och fördelningen under den nu planerade treårsperiodens sista år. Det innebär bl. a. att den kraftiga omfördelning av resurserna mot FoU om lokala energikällor som nu genomförs består eller t. o. m. förstärks ytterligare.

Vid sidan om de egentliga FoU-insatserna räknar rådet med att särskilda insatser behövs i fråga om utbildning och information. Utbildningsinsatserna, som måste bli punktvisa och av stimulanskaraktär, kommer i huvudsak att inriktas på att öka tillgången på FoU-personal.

Delprogrammet *effektivare energianvändning* omfattar FoU som skall bidra till att existerande och tillkommande bebyggelse skall få god allmän utformning, värmeisolering, täthet etc. samt effektiva yttre och inre energiförsörjnings- och klimatiseringssystem samt att byggandet som sådant skall bli energisnålt. I delområdet ingår forskning som syftar till en sådan utformning av bebyggelsen att ett framtida spillvärmeutnyttjande och tillämpning av lokala energikällor möjliggörs.

Inom delområdet finns f. n. en utvecklad demonstrationsverksamhet endast vad gäller panntrimning. Den är enligt rådet närmast unik genom sin inriktning på handhavande och användning av existerande teknik i stället för skapande av ny sådan. Rådet förutser att verksamheten kommer att fortsätta med bredare inriktning på t. ex. byggnaders installationssystem.

Demonstrationsverksamheten inom förvaltningsskedet förväntas överhuvud bli en viktig del i det fortsatta arbetet. Detta under förutsättning av att incitament för energihushållning i befintliga byggnader skapas.

Delprogrammet *lokala energikällor* omfattar FoU som syftar till att utveckla tekniken för de lokala energikällorna så att en betydande del av byggnadsbeståndet vid sekelskiftet kan få väsentliga bidrag till sin energiförsörjning från sådana källor. Delprogrammet omfattar tekniker för att med hjälp av värmepumpar och på andra sätt tillvarata solenergi och energi i luft- och markmagasin.

Försöks- och demonstrationsverksamheten inom solvärmeområdet måste täcka såväl komponenterna i ett system som det fullständiga systemet i funktion i byggnader.

Delprogrammen *planering och energihushållning, styrmedel* och *kommunal energiplanering* omfattar FoU som skall bidra till organisation av och processer och metoder för en effektiv planering och styrning av lokalisering och utformning av ny bebyggelse och förändring av befintlig bebyggelse. Vidare avses FoU ge kunskap om de brukarkrav som måste beaktas och belysa sambandet mellan energiförsörjning och sociekonomiska förhållanden i bebyggelsen.

Den demonstrationsverksamhet som rådet nu svarar för avseende kommunal energiplanering avses få formen av samverkan i pilotprojekt för att utveckla metoder och former för kommunal energiplanering.

Informationsverksamhet

Rådets verksamhet med information kommer att vidareutvecklas enligt de riktlinjer som drogs upp av rådets informationsutredning. Det innebär en fortsatt satsning på mottagaranpassning av informationen och på service inom dokumentationsområdet parallellt med ett upprätthållande av en omsorgsfull dokumentation av utförd FoU. Informationsprogrammets relativa storlek förändras mycket litet. En växande totalbudget medför ändock en avsevärd expansion – huvudsakligen inriktad på delprogrammet Stöd till information. Delprogrammet Rådets egen informationsverksamhet bedöms däremot kunna få en avsevärt långsammare utveckling bl. a. som ett resultat av successiva rationaliseringar. Inom energiområdet kommer experimentbyggnadsverksamheten att leda till en ökad satsning också på demonstrationsverksamhet i anslutning till experimenten.

Rådet räknar med att den aktiva informationsverksamhet som har inletts med stöd till "Byggrundan" och genomförandet av EPD-verksamheten (panntrimning) på lång sikt kommer att utsträckas till hela BFR-området. Försök med demonstrationsprojekt bör kunna inledas tämligen omgående.

Den *internationella kontaktverksamheten* ingår i rådets informationsprogram. Internationellt och nordiskt samarbete intar traditionellt en viktig plats i byggforskningen. Rådet satsar årligen betydande belopp främst på de aktiva forskarnas internationella samarbete men också på egen kon-

taktverksamhet. Officiella kanaler för samarbete är ECE, den internationella byggforskningsorganisationen CIB och de nordiska samarbetsorganen på byggforskningsområdet. Inom specialområden som kommunalteknik finns andra samarbetsorgan. Rådet är också svensk part i samarbetsavtalet med Ungern och deltar i samarbetet med Sovjetunionen och Polen. Under de senaste åren har rådet fått formella uppdrag att vara svensk part i samarbetsavtal inom det internationella energiorganets (IEA) arbete på energiforskningsområdet. Rådet anser att den aktuella utvecklingen mot fastare former för det internationella samarbetet på byggforskningsområdet är ändamålsenlig och förklarar att rådet, särskilt inom det nordiska samarbetet, är berett att successivt öka insatserna för att uppnå en samordnad byggforskning på viktiga delområden.

Statsmakterna har accepterat ett vidgat deltagande i u-landsforskningen från rådets sida men understrukit att ansvaret för finansiering av u-landsinriktad forskning vilar på Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Countries (SAREC) och att gränsen mellan rådets och SAREC:s ansvar bör klarläggas (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 34, rskr 1976/77: 245). Arbetet med gränsdragning och överväganden om lämpliga former för samarbete har inletts i en arbetsgrupp med företrädare för rådet, SAREC och SIDA.

Finansieringsfrågor

Rådet tar i anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 upp frågan om en omläggning av finansieringen av rådets verksamhet.

Den nuvarande byggforskningsavgiften infördes ursprungligen som ett medel att sammanföra FoU-resurser i en bransch med starkt splittrad organisation. Det statsanslag som utgick motsvarade i princip en avgift på statens byggande i egen regi. FoU-området har successivt vidgats och kommit att omfatta allt fler problemområden för vilka enligt rådet en finansiering genom en avgift på byggnadsproduktionen ter sig mindre naturlig. Exempel på sådana inslag är FoU om samhällsplanering, förvaltningsfrågor och energihushållning. Statsanslagens storlek har under de senaste åren inte bestämts med utgångspunkt i volymen av statens eget byggande. Statsanslagen, som budgetåret 1974/75 svarade för omkring 15 % av rådets samlade inkomster har därefter vuxit så att de budgetåret 1977/78 uppgår till omkring 40 % (om medel för lån till experimentbyggande inte räknas med 30 %). Ökningen av anslagen ligger helt på energiområdet.

Rådet framhåller att ett skäl till avgiftens konstruktion var att anknytningen till yrkesskadeförsäkringen ursprungligen gav ett enkelt och billigt uppbördssystem som sköttes och fortfarande sköts av riksförsäkringsverket. Frågan om enhetliga och förenklade regler för debitering av arbetsgivareavgifter behandlas av pensionskommittén. Härvid aktualiseras ett avskaffande av byggnadsforskningsavgiften i dess nuvarande form.

Rådet påpekar att verksamhetsplan 77 (VP 77) förutsätter att fonden för

byggnadsforskning tillförs väsentliga förstärkningar, genom höjda avgifter eller ökade statsanslag eller genom en kombination av dessa vägar. Rådet diskuterar mot denna bakgrund alternativa finansieringsprinciper för verksamheten. Ett alternativ är en finansiering helt genom anslag över statsbudgeten. Ett annat alternativ är ett nytt avgiftssystem som enligt rådet kunde knytas till ägande och brukande av byggnader och anläggningar. Därigenom skulle avgiften bättre än den nuvarande täcka rådets vidgade ansvarsområde. En avgift på ägande och brukande skulle medverka till att jämna ut kostnadsskillnaden mellan gamla och nya hus i stället för att öka den som den produktionsanknutna avgiften anses göra. Rådet föreslår att en utredningsman tillkallas för att närmare utreda frågan om avgiftssystemet.

I avvaktan på utredningsresultat och beslut om finansieringssystem föreslår rådet att det nuvarande avgiftsuttaget bör bibehållas oförändrat och att den föreslagna expansionen av verksamheten finansieras genom höjda statsanslag.

Genom byggnadsforskningsavgifter beräknas fonden för byggnadsforskning under budgetåret 1976/77 ha tillförts 78,4 milj. kr. Till detta kommer statsanslaget till byggnadsforskning som för samma budgetår var 11 milj. kr. Övriga intäkter, bl. a. ränteintäkter, utgjorde 11 milj. kr. (på grund av övergång till statsförvaltningens nya redovisnings- och revisionssystem, system S, har rådet detta år bokföringsmässigt tillförts två års räntor). Budgetåret 1976/77 tillfördes fonden för byggnadsforskning på detta sätt 100,4 milj. kr. Härtill kommer särskilda anslag för energiinriktade verksamheter som rådet administrerar. Totalt har rådet för verksamheten under budgetåret disponerat 112,4 milj. kr. Härav har 25,4 milj. kr. använts för energiinriktad verksamhet.

För innevarande budgetår räknar rådet med att fonden, exkl. särskilda anslag för energiinriktade verksamheter och vissa engångsanslag, tillförs 94 milj. kr. varav 11 milj. kr. utgör statsanslag. Rådet begär för budgetåret 1978/79 ett statsanslag av 19,8 milj. kr. varav 1,1 milj. kr. enligt rådet är att anse som prisomräkning och 7,7 milj. kr. utgör en resursförstärkning för att möjliggöra en utveckling av verksamheten enligt verksamhetsplanen.

Föredraganden

I årets anslagsframställning redovisar statens råd för byggnadsforskning en flerårsplan för den samlade verksamheten under budgetåren 1978/79–1980/81 och med utblick över ytterligare två budgetår.

Rådets plan för den energiinriktade verksamheten ingår även som en del i det treårsprogram (SOU 1977: 56–62) Energi – program för forskning, utveckling, demonstration, som har sammanställts av delegationen för energiforskning. Enligt vad jag har erfarit avser statsrådet Johansson att föreslå regeringen att lägga fram en särskild proposition om dessa frågor senare under år 1978. I det sammanhanget bör också beaktas de behov av

forsknings- och utvecklingsinsatser som följer av statsmakternas beslut om en energisparplan för befintlig bebyggelse.

Medel för rådets energiinriktade prototyp och demonstrationsverksamhet upptas under anslaget B 11. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. Under detta anslag upptas även den framställning som statens institut för byggnadsforskning gjort om anslag för vissa undersökningar. Frågor om lånestöd till forskningsinriktat experimentbyggande inom energiområdet redovisas under anslaget V:13. Lån till experimentbyggande m. m.

Rådets icke energiinriktade verksamhet finansieras till största delen genom en avgift på lönesumman inom byggnadsindustrin. Avgiften utgår f. n. med 0,7 % av avgiftsunderlaget. Pensionskommittén föreslår i betänkandet (SOU 1977: 46) Pensionsfrågor m. m., ett ändrat system för uppbörd av arbetsgivaravgifter. Kommittén föreslår i detta sammanhang också att byggnadsforskningsavgiften i dess nuvarande form upphävs. Rådet diskuterar bl. a. mot denna bakgrund alternativa former för finansiering av sin verksamhet. Ett alternativ är enligt rådet att den allmänna byggnadsforskningsverksamheten finansieras enbart genom anslag över statsbudgeten. Ett annat alternativ är att ett nytt avgiftssystem införs som enligt rådet kunde knytas till ägande och brukande av byggnader och anläggningar. Enligt min bedömning föreligger inte nu tillräckligt underlag för beslut om framtida finansieringsform för verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning.

Den genom rådet finansierade verksamheten utgör endast en del av forsknings- och utvecklingsverksamheten inom byggnadssektorn i Sverige. Stöd till industriellt utvecklingsarbete lämnas genom styrelsen för teknisk utveckling. Den största delen av forsknings- och utvecklingsverksamheten inom byggnadssektorn finansieras av organisationer och företag på byggmarknaden, främst inom byggnads- och materialindustrin. Inom hela den svenska industrin utgjorde forsknings- och utvecklingsverksamheten år 1973 i genomsnitt omkring 1,5 % av omsättningen. Forskningsinsatserna mätta i antalet årsarbetare har för industrin i dess helhet ökat under första halvan av 1970-talet enligt uppgift i forskningsavgiftskommitténs betänkande (SOU 1976: 65) Finansiering av forskningsstöd. Enligt rådets uppgifter är dock forsknings- och utvecklingsinsatserna inom byggnadssektorn avsevärt lägre än genomsnittsvärdet för den svenska industrin. De utgjorde år 1971 endast 0,7 % av produktionsvärdet (inklusive vissa verksamheter som ej medtages i genomsnittsvärdet för industrin) och utförda undersökningar tyder enligt rådet på att den totala forsknings- och utvecklingsverksamheten inom byggnadssektorn sedan dess har minskat trots att den samhällsfinansierade delen av verksamheten ökat.

Byggkoncentrationsutredningen anför i betänkandet (SOU 1977: 43) Koncentrationstendenser inom byggnadsmaterialindustrin, att den påtagligt låga forsknings- och utvecklingsintensiteten inom byggnadsmaterialin-

dustrin på kort sikt kan återverka oförmånligt på branschens utveckling. Denna fråga är enligt utredningens mening av så vital betydelse för branschen att åtgärder för att på lämpligt sätt stödja denna verksamhet bör övervägas. I industriverkets utredning, (SIND 1977: 5) Byggnadsindustri och byggnadsmaterialindustri, redovisas en bedömning av produktivitetsutveckling och teknisk förnyelse inom byggnadsindustrin och byggnadsmaterialindustrin. Av utredningen framgår att byggnadsindustrin under 1970-talet har redovisat en lägre produktivitetsutveckling än tillverkningsindustrin, medan byggnadsmaterialindustrin i stort sett följer genomsnittet för tillverkningsindustrin. Den tekniska förnyelsetakten är f. n. låg och inga väsentliga genombrott för ny teknik väntas under de närmaste fem till tio åren.

Enligt min uppfattning kan de beskrivna förhållandena vara en bidragande orsak till den kostnadsutveckling som vi har haft i byggandet under senare år. I samband med övervägandena om ett eventuellt nytt system för finansiering av den statliga byggnadsforskningen bör frågor om den forsknings- och utvecklingsverksamhet som finansieras av organisationer och företag på byggnadsmarknaden och om dess samband med den statligt finansierade byggnadsforskningen övervägas. Jag avser att i annat sammanhang återkomma i denna fråga.

Den del av rådets verksamhet som inte avser energihushållning har i verksamhetsplanen fördelats på två verksamhetsområden, nämligen

- forskning och utvecklingsarbete om samhällsplanering, med särskild inriktning på kommunal planering (SFoU) samt
- forskning och utvecklingsarbete om byggande, brukande och förvaltande av byggd miljö (BFoU).

Rådet framhåller att den kommunala samhällsplaneringen under senare år har utvecklats mot en allt närmare samverkan mellan olika kommunala planeringsformer. Kommunerna har fått mycket större och mer heterogena geografiska områden att planera för och ett stort antal nya planeringsuppgifter. I utredningar och försöksverksamhet har krav ställts på kommunerna att bedriva en samhällsplanering som förenar ekonomisk, social och fysisk planering. Rådet anför att rådet inom samhällsplaneringsområdet stödjer dels den sektorövergripande fysiska samhällsplaneringen, dels vissa mer sektororienterade planeringsområden som bostadspolitik, markpolitik, delar av trafikpolitiken och byggnadsväsendets samhällsplaneringsdel. Rådet betonar behovet av att i samråd med andra berörda forskningsorgan bedriva en forskning i gränsområdena mellan fysisk planering och social och ekonomisk planering.

Rådet redovisar tre av rådet prioriterade problemområden inom verksamhetsområdet samhällsplanering nämligen den kommunala planerings- och planläggningsprocessen, trafik och bebyggelse samt byggnadsmarknad.

Forskning om byggande, brukande och förvaltning av byggd miljö bör

enligt rådet inriktas på sju problemområden, nämligen tätortsteknik, stads- och bostadsförnyelse, förvaltning, arbetsmiljö, nya byggsystem, byggnadsekonomisk forsknings- och utvecklingsverksamhet samt brukarkrav på byggd miljö. Användningen av resurserna inom dessa områden påverkas också av planerna för energiområdet. Så motiveras t. ex. vissa insatser bl. a. inom problemområdet nya byggsystem av statsmakternas energipolitiska ställningstagande. Den icke energiinriktade forskningen ger vidare en stor del av den allmänna kunskapsbakgrunden för verksamheten inom energiområdet.

Jag kan för egen del i huvudsak ställa mig bakom den av rådet föreslagna inriktningen av verksamheten. Särskilt vill jag betona den vikt som insatser beträffande förvaltning, inklusive drifts- och underhållsfrågor, har fått under senare år både då det gäller att försöka minska hyreshöjningarna i bostadsbeståndet och då det gäller att åstadkomma en hushållning med energi i hela byggnadsbeståndet. Jag vill också betona vikten av en byggnadsekonomisk forskning som belyser byggnads- och fastighetsekonomiska frågor utifrån ett samhällsperspektiv. Jag instämmer vidare i vad rådet har föreslagit om inriktningen av samhällsplaneringsforskningen. Den föreslagna verksamheten i denna del innebär att forskningen i vissa fall kan komma att beröra områden där ansvaret i första hand åvilar andra statliga forskningsorgan, bl. a. transportforskningsdelegationen och humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Jag vill stryka under vikten av att rådets verksamhet inom sådana områden utformas i samråd med övriga berörda forskningsorgan och myndigheter.

Rådet framhåller att dess verksamhetsplan förutsätter att fonden för byggnadsforskning tillförs väsentliga förstärkningar. Innan beslut fattas om ett nytt finansieringssystem föreslår rådet att det nuvarande avgiftsuttaget behålls oförändrat och att den föreslagna expansionen av verksamheten finansieras genom höjda statsanslag. I det nuvarande statsfinansiella läget kan anslag till rådets verksamhet av sådan storlek att det möjliggör den av rådet önskade expansionen av verksamheten ej förordas. För budgetåret 1978/79 bör för den icke energiinriktade verksamheten kunna beredas ett utrymme av 95 milj. kr. För att göra detta möjligt beräknar jag att ett anslag om 12 milj. kr. erfordras.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggnadsforskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 12 000 000 kr.

B 9. Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler

1976/77	Utgift	13 432 100	Reservation	14 804 200
1977/78	Anslag	[1] 6 000 000		
1978/79	Förslag	20 000 000		

[1] Härutöver har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisats ett reservationsanslag av 8 milj. kr.

Från anslaget betalas ut dels anordnings- och inventariebidrag till allmänna samlingslokaler enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337), dels bidrag till riksorganisationerna för samlingslokaler. Bidraget till dessa uppgår under budgetåret 1977/78 till 1 milj. kr. För anordnande av allmänna samlingslokaler utbetalas även lån från anslaget IV: 15. Lånefonden för allmänna samlingslokaler.

Bestämmelserna om anordningsbidrag och lån för anordnande av allmänna samlingslokaler innebär i korthet att bidrag och lån beviljas kommun, aktiebolag, förening eller stiftelse för nybyggnad, ombyggnad eller köp av byggnad i syfte att tillgodose behovet av allmänna samlingslokaler. Anordningsbidrag utgår med högst 30 % eller, när särskilda skäl föreligger, med högst 35 % av låneunderlaget. Lån utgår med högst det belopp som tillsammans med anordningsbidraget motsvarar 50 % av låneunderlaget.

Bestämmelserna om inventariebidrag innebär att sådant bidrag beviljas för anskaffande av inventarier till allmänna samlingslokaler. Inventariebidrag utgår med högst 10 % av låneunderlaget till den del detta inte överstiger 500 000 kr. och 5 % av överskjutande belopp. Bidrag får dock inte överstiga 300 000 kr.

För beslut om bidrag och lån fastställs av riksdagen för varje budgetår en gemensam ram, av vilken en viss angiven del får tas i anspråk för bidrag. För budgetåret 1977/78 har ramen för lån- och bidragsgivningen fastställts till 30 milj. kr., varav högst 20 milj. kr. för bidrag (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 230).

Ärenden om bidrag och lån handläggs inom bostadsstyrelsen av en samlingslokaldelegation.

Bostadsstyrelsen

Samlingslokaldelegationen har avgivit yttrande till bostadsstyrelsen över frågor om anslag och ramar avseende stödet till allmänna samlingslokaler.

I fråga om den gemensamma ramen för beslut om bidrag och lån anför styrelsen följande .

För budgetåret 1976/77 har gällt en ram för lån- och bidragsgivningen på 30 milj. kr., varav högst 18 milj. kr. för bidrag. Mot ramen har avräknats lån och bidrag med totalt ca 27,3 milj. kr., varav ca 18 milj. kr. i bidrag. Av detta avser 3,3 milj. kr., varav 2,3 milj. kr. i bidrag, utökning av tidigare beviljade lån och bidrag i samband med slutligt beslut.

Vad beträffar ramen för innevarande budgetår framhåller styrelsen att samlingslokaldelegationen genom beslut redan har tagit i anspråk totalt 10,1 milj. kr., varav 6,4 milj. kr. i bidrag. Delegationen har dessutom förhandsgranskat och lämnat positivt besked beträffande projekt för vilka lån och bidrag har sökts med 10,0 resp. 17,7 milj. kr. Mot denna bakgrund bedömer delegationen att ramen – 30 milj. kr. – kommer att till fullo tas i an-

språk och att en betydande kö av låne- och bidragssökande kan uppkomma vid utgången av budgetåret 1977/78. Med utgångspunkt häri och det höga planeringsläge som föreligger inom såväl de samlingslokalägande riksorganisationerna som kommunerna samt med beaktande av kostnadsstegringen föreslår bostadsstyrelsen att ramen för budgetåret 1978/79 fastställs till 40 milj. kr., varav för bidrag högst 27 milj. kr.

Beträffande anslagsbehovet anför styrelsen att det under budgetåret 1975/76 beviljades bidrag med sammanlagt 17,9 milj. kr. Bidrag beviljade under ett budgetår kan till en tredjedel beräknas bli utbetalade under följande budgetår och återstoden budgetåret därefter. I enlighet härmed skulle under budgetåret 1977/78 utbetalas bidrag med ca (2/3×17,9+1/3×18 =) 18 milj. kr., vartill kommer bidraget till riksorganisationerna med 1 milj. kr., eller sammanlagt ca 19 milj. kr. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningen samt de stora utbetalningarna i början av innevarande budgetår bör ett något högre belopp eller ca 21 milj. kr. beräknas, dvs. det belopp som motsvarar behållningen på anslaget vid utgången av budgetåret 1976/77 och anslaget för budgetåret 1977/78.

För budgetåret 1978/79 kan utbetalningarna av bidrag beräknas till ca (2/3×18+1/3×20 =) 19 milj. kr.

I fråga om bidrag till riksorganisationerna stryker bostadsstyrelsen under betydelsen av att de samlingslokalägande riksorganisationerna tillförs erforderliga medel för att bedriva den rådgivnings- och konsultverksamhet som knyter an till lån- och bidragsgivningen. Utan detta stöd till enskilda föreningar skulle dels anspråken på personalresurser inom styrelsen öka kraftigt, dels angelägna samlingslokalprojekt sannolikt inte komma till stånd, till men för föreningsliv och andra. Riksorganisationernas stöd kommer inte enbart medlemmar till godo utan riktas även mot utomstående. Styrelsen föreslår i enlighet med förslag från samlingslokaldelegationen att bidraget till organisationerna räknas upp till 1,1 milj. kr. Utbetalningarna skulle därvid kunna beräknas till ca 20 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Då någon behållning på anslaget inte beräknas finnas vid utgången av budgetåret 1977/78 skulle därmed behovet av medel för budgetåret 1978/79 uppgå till 20 milj. kr.

Föredraganden

Innan jag går in på ram- och anslagsfrågorna vill jag ta upp frågan om samlingslokalstöd till folkparkernas lokaler och anläggningar med anledning av en skrivelse från Folkparkernas Centralorganisation och några frågor som civilutskottet aktualiserade år 1977 (CU 1976/77: 31), nämligen samlingslokalstöd till vissa expeditionslokaler, förskottsutbetalning av anordnings- och upprustningsbidrag samt bidrag till förprojektering av allmänna samlingslokaler.

Samlingslokalstöd utgår enligt gällande bestämmelser för sådana lokaler som behövs för det offentliga livet och de kulturella strävandena inom or-

ten, i första hand sådana lokaler som tillgodoser föreningslivets behov av utrymmen för möten, studieverksamhet, kulturell verksamhet, förströelse, fritidssysselsättning eller liknande verksamhet.

Folkparkernas Centralorganisation anför att gällande bestämmelser för samlingslokalstöd inte medger stöd till folkparkerna i den utsträckning som borde vara fallet med hänsyn till folkparkernas betydelse, publika räckvidd och vidgade roll som fritids- och kulturcentra. Enligt organisationen bör förutsättningarna för samlingslokalstödet ändras så att stöd kan utgå till såväl folkparkernas lokaler som yttre miljöer.

Frågan om samlingslokalstöd till folkparkernas lokaler och anläggningar behandlades vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76: 100 bil. 14, CU 1975/76: 22, rskr 1975/76: 276). Departementschefen anförde därvid bl. a. att huvudsyftet med samlingslokalstödet är att främja tillkomsten av fullständigt utrustade lokaler för föreningslivet och att sådant stöd beviljades för folkparksanläggningar i samma utsträckning som för andra anläggningar som låg i linje med nämnda syfte. De frågor som folkparksorganisationen hade aktualiserat och som låg vid sidan av tillämpningsområdet för samlingslokalstödet fick enligt departementschefens mening studeras i annat sammanhang.

För egen del kan jag ansluta mig till vad dåvarande departementschefen anförde. Jag är därför inte beredd att förorda sådana ändringar i grunderna för samlingslokalstödet som Folkparkernas Centralorganisation åsyftar med sin skrivelse.

Vad beträffar den av civilutskottet aktualiserade frågan om samlingslokalstöd för expeditionslokaler för föreningslivets organisationer delar jag uppfattningen att det är angeläget att föreningslivets behov av expeditionslokaler tillgodoses. Efter vad jag har erfarit beviljas samlingslokalstöd för sådana lokaler i vissa fall. Det är då fråga om expeditionslokaler som är nödvändiga för att samlingslokalanläggningen i fråga skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt, t. ex. vissa expeditionslokaler i anslutning till studieförbundens utrymmen i allmänna samlingslokaler.

Syftet med samlingslokalstödet är att främja tillkomsten av fullständigt utrustade lokaler för föreningslivet och i första hand lokaler för gemensamma aktiviteter. Med hänsyn härtill och till de stora stödanspråk som finns för lokaler som uppfyller förutsättningarna enligt gällande bestämmelser är jag inte beredd att förorda en utvidgning av tillämpningsområdet för samlingslokalstödet beträffande expeditionslokaler.

Frågan om förskottsutbetalning av anordnings- och upprustningsbidrag har samband med frågan om vilka allmänna förutsättningar som skall gälla för finansieringen av allmänna samlingslokaler under byggnadstiden. Civilutskottet konstaterade år 1975 (CU 1975: 7) att det inte förelåg några svårigheter att få krediter för att under byggnadstiden finansiera allmänna samlingslokaler. Detta förhållande torde även ha gällt för åren 1975 och 1976. Under år 1977 skedde emellertid en allmän försämring i fråga om

möjligheterna att få byggnadskrediter. Detta fick återverkningar också på byggnadskreditgivningen till allmänna samlingslokaler. Sålunda har det från några håll rapporterats att det under året varit svårt att få erforderliga byggnadskrediter. Svårigheterna ledde till att igångsättningen i en del fall blev försenad eller fick ställas på framtiden.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till att det måste anses som ytterst angeläget att säkerställa finansieringen av allmänna samlingslokaler finns det enligt min mening anledning att undersöka möjligheterna att förbättra finansieringen under byggnadstiden.

När det gäller lokaler som finansieras med stöd av bostadslån enligt bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946) säkerställs finansieringen under byggnadstiden genom de årliga överenskommelser som träffas mellan delegationen för bostadsfinansiering och bankerna angående det statsbelånade bostadsbyggandet.

Enligt min mening bör det i första hand undersökas i vilken utsträckning byggnadskreditgivningen till allmänna samlingslokaler kan förbättras inom ramen för dessa överenskommelser. Efter vad jag har erfarit kommer delegationen att ta upp denna fråga vid förhandlingarna med bankerna angående byggnadskreditgivning under år 1978.

Ett säkerställande av byggnadskreditgivningen till allmänna samlingslokaler genom överenskommelser med bankerna skulle enligt min mening innebära en fullgod ersättning för förskottsutbetalning av anordnings- och upprustningsbidrag. Att finansiering med byggnadskrediter medför att kapitalkostnaderna blir något större jämfört med om det statliga bidraget förskotteras anser jag inte vara ett tillräckligt tungt vägande skäl för att i nuvarande budgetläge införa en förskottsmöjlighet. Mot denna bakgrund är jag f. n. inte beredd att förorda förskottsutbetalning av anordnings- och upprustningsbidrag.

När det gäller frågan om bidrag till förprojektering av allmänna samlingslokaler kan jag ansluta mig till synpunkten att det är angeläget att behovet av allmänna samlingslokaler tillgodoses även i områden där föreningslivet inte har hunnit utvecklas. I t. ex. nya bostadsområden kan det vara svårt för föreningslivets lokala organisationer att på egen hand klara bl. a. förprojekteringen. Enligt min mening är det i första hand en angelägenhet för riksorganisationerna för samlingslokaler att se till att de lokala organisationerna får den hjälp de behöver vid förprojekteringen. I sammanhanget vill jag erinra om att riksorganisationerna sedan år 1975 årligen har erhållit statligt bidrag för bl. a. projekteringsarbete.

Jag övergår nu till ram- och anslagsfrågorna.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att den gemensamma ramen för bidrag och lån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. vidgas från 30 till 40 milj. kr. Jag kan inte biträda styrelsens förslag och förordar alltså att ramen bestäms till oförändrat 30 milj. kr. Liksom tidigare bör regeringen utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen om det behövs av sysselsättningsskäl.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 20 milj. kr. Jag har därvid även beräknat medel för bidrag till riksorganisationerna för samlingslokaler med sammanlagt 1,1 milj. kr. Av beloppet bör liksom hittills 100 000 kr. användas för sådant gemensamt tekniskt/ekonomiskt utrednings- och projekteringsarbete som utförs av riksorganisationerna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån för allmänna samlingslokaler under budgetåret 1978/79 meddelas inom en ram av 30 000 000 kr., varav högst 20 000 000 kr. får tas i anspråk för bidrag,
2. medge att den under 1 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
3. till *Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

B 10. Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler

1976/77	Utgift	9 279 062	Reservation	8 217 492
1977/78	Anslag	[1] 2 000 000		
1978/79	Förslag	10 000 000		

[1] Härutöver har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisats ett reservationsanslag av 8 milj. kr.

Från anslaget betalas ut upprustningsbidrag enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337). Bestämmelserna innebär i korthet att bidrag kan utgå med högst 50 % av kostnaderna för upprustning av allmän samlingslokal, inkl. utbyte eller komplettering av inventarier i sådan lokal och betalning av skulder. För lokalanpassning och inventarieanskaffning som avser handikappades särskilda behov utgår upprustningsbidrag med belopp som motsvarar utgiften för åtgärderna intill i regel 100 000 kr. För överskjutande utgår bidrag med högst 50 %. Enligt kungörelsen kan vidare lån enligt äldre bestämmelser under vissa förutsättningar efterges, s. k. särskild eftergift.

För varje budgetår fastställer riksdagen en ram för beslut om bidrag och eftergifter. Denna ram har för budgetåret 1977/78 fastställts till 10 milj. kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 31, rskr 1976/77: 230).

Ärenden om bidrag och särskilda eftergifter handläggs inom bostadsstyrelsen av en samlingslokaldelegation.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen erinrar om att den för budgetåret 1976/77 fastställda ramen på 5 milj. kr. genom beslut av regeringen den 30 december 1976 utvid-

gades med 5 milj. kr., dock med den begränsningen att sistnämnda belopp endast fick utnyttjas för sysselsättningsskapande reparationer, dvs. det fick inte användas till betalning av skulder, eftergifter eller anskaffande av lösa inventarier.

Under budgetåret 1976/77 har beslut meddelats i 73 ärenden angående upprustningsbidrag. I tre ärenden har dessutom meddelats beslut om särskild eftergift. Därvid har den för budgetåret fastställda ramen på 10 milj. kr. utnyttjats fullt ut för i huvudsak reparationer och anskaffande av lösa inventarier.

Beträffande ramen för beslut om bidrag och särskilda eftergifter under budgetåret 1978/79 anför styrelsen att samlingslokaldelegationen genom beslut under innevarande budgetår tagit i anspråk ca 5 milj. kr. av ramen. Dessutom hade delegationen den 30 juli 1977 inneliggande ärenden för vilka bidrag hade sökts med 4,5 milj. kr. Detta förhållande liksom aviserade ansökningar från de samlingslokalägande riksorganisationerna, kommunernas höga planeringsläge i fråga om lokalbehoven samt ökat intresse från fristående samlingslokalägare gör att samlingslokaldelegationen förutser stora anspråk på upprustningsbidrag. Med angivna förutsättningar kommer således en betydande kö av bidragsansökningar att föreligga vid ingången av budgetåret 1978/79. Mot bakgrund härav samt med hänsyn till kommande och redan inträffade kostnadsökningar föreslår styrelsen att ramen för budgetåret 1978/79 ökas till 20 milj. kr.

Vid beräkningen av anslagsbehovet antar styrelsen att hälften av de bidrag och eftergifter som beviljas under ett budgetår kommer att utbetalas under samma budgetår och återstoden under närmast följande budgetår.

Med beaktande av besluten och utbetalningarna under budgetåret 1976/77 samt de angivna ramarna för budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknas utgifterna under nämnda budgetår till 10 resp. 15 milj. kr. Enligt denna beräkning skulle det vid utgången av budgetåret 1977/78 inte finnas någon behållning på anslaget. Med hänsyn härtill behöver anslaget anvisas med ett belopp av 15 milj. kr.

Föredraganden

Regeringen har, som framgick av min anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78, med hänsyn till sysselsättningsläget vidgat ramen för beviljande av upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån under innevarande budgetår från 10 till 18 milj. kr. Det tillkommande ramutrymmet får utnyttjas för beslut om bidrag till upprustning av lokaler i vissa län om arbetena påbörjas före utgången av mars månad 1978.

Möjligheten att få upprustningsbidrag är enligt gällande bestämmelser tidsbegränsad (prop. 1973:1 bil. 13, CU 1973:10, rskr 1973:110). Ansökan om bidrag skall ges in före den 1 juli 1980. Jag avser att i annat sammanhang ta upp frågan om förlängning av stödformen.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att ramen för beviljande av upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån vidgas från 10 till 20 milj. kr. Jag kan inte biträda förslaget och förordar alltså att ramen för nästa budgetår bestäms till oförändrat 10 milj. kr. Liksom tidigare bör regeringen utverka bemyndigande att vidga ramen om det behövs av sysselsättningsskäl.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 10 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån meddelas inom en ram av 10 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
2. medge att den under 1 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
3. till *Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

B 11. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

1976/77	Utgift	300 012 566	Reservation	489 798 424
1977/78	Anslag	500 000 000		
1978/79	Förslag	1 010 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för statens ekonomiska stöd till energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader, bostadshus, allmänna samlingslokaler samt kommunala och landstingskommunala byggnader. Vidare bestrids från anslaget bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet inom bostadssektorn, bidrag till kommuner för rådgivning m. m. i energisparverksamhet samt vissa kostnader för informations- och utbildningsverksamhet i energifrågor med inriktning på energiförbrukningen i byggnadsbeståndet.

Byggnadsstyrelsen handhar bidragsgivningen till energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader och statens råd för byggnadsforskning (BFR) handhar bidragsgivningen till prototyp- och demonstrationsverksamhet inom bostadssektorn. Särskilda bestämmelser om disposition av medel för bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet har utfärdats av regeringen.

Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna handhar stödet till energibesparande åtgärder i bostadshus, allmänna samlingslokaler samt kommunala och landstingskommunala byggnader. Styrelsen disponerar innevarande års anslag för dels lån och bidrag enligt kungörelsen (1974: 252) om statligt stöd till energibesparande åtgärder i bostadshus (omtryckt 1976: 791, upphävd 1977: 332), energisparlån och energisparbidrag enligt förordningen (1977: 332) om statligt stöd till energibesparande åtgärder i

bostadshus m. m. och förbättringslån enligt 2 a § kungörelsen (1962: 538) om förbättringslån (omtryckt 1976: 789, ändrad 1977: 336), dels bidrag enligt 38 a § kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337) och enligt förordningen (1977: 346) om statsbidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader m. m., dels ock information till allmänheten rörande statligt stöd till energibesparande åtgärder inom styrelsens ansvarsområde.

Ansökningar om bidrag till kommunal rådgivning i energisparfrågor prövas av regeringen. Ärendena bereds inom bostadsdepartementet.

Bostadsdepartementet, skolöverstyrelsen och statens industriverk disponerar anslaget för information och utbildningsverksamhet i energifrågor avseende byggnadsbeståndet.

För disposition av innevarande budgetårs anslag för olika ändamål gäller följande av riksdagen fastställda ramar för beslut om lån och bidrag.

	Ram för beslut
Bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet	429 milj. kr.
Bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler	10 milj. kr.
Bidrag för energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader	15 milj. kr.
Bidrag för energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader	20 milj. kr.
Bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet	6 milj. kr.
Bidrag till kommuner för rådgivning m. m.	15 milj. kr.

Gällande bestämmelser

Bostadshus

Stödet till energibesparande åtgärder i bostadshus utgår fr. o. m. den 1 juli 1977 enligt förordningen (1977: 332) om statligt stöd till energibesparande åtgärder i bostadshus i form av energisparbidrag, energisparlån och räntebidrag. Energisparbidrag utgår dock bara för åtgärder beträffande bostadslägenheter och sådana lokaler som är avsedda att användas för annat ändamål än förvärvsverksamhet. Räntebidrag utgår till kostnaden för ränta på den del av energisparlånet som avser bostadslägenhet och vissa gemensamhetsanläggningar men inte lokaler. Räntebidrag utgår dock endast om den godkända kostnaden avseende förstnämnda utrymmen uppgår till minst 25 000 kr.

Energisparbidrag utgår med 35 % av godkänd kostnad för åtgärden, dock högst med 3 000 kr. per bostadslägenhet som berörs eller i fråga om lokal 30 kr. per m² våningsyta. Godkänd kostnad måste dock uppgå till minst 1 500 kr. Energisparlån utgår med belopp som motsvarar godkänd kostnad för åtgärden till den del kostnaden inte täcks av energisparbidraget.

Under vissa förutsättningar får energisparbidrag och energisparlån beta-

las ut i förskott. Möjligheterna till förskott avser dels flerfamiljshus i fall där den godkända kostnaden för åtgärden är högst 100 000 kr., dels småhus som skall bebos av låntagaren. Övriga förutsättningar för förskott är att kommunen har åtagit sig ansvar för återbetalning av förskottet och att låntagaren på begäran av kommunen ställer säkerhet som kommunen har godkänt samt att låntagaren förbinder sig att underkasta sig den särskilda kontroll av arbetenas utförande som kommunen vill utöva.

Energisparlån löper med ränta från utbetalningsdagen. Räntesatsen fastställs av regeringen och är 9,75 % för år 1977. Amorteringstiden är normalt 20 år. Kortare amorteringstid kan bestämmas. Ränta och amortering betalas i form av årliga annuiteter. För lån till annan än kommun skall ställas säkerhet om lånet eller summan av lånet och återstående skuld på tidigare beviljat energisparlån uppgår till minst 20 000 kr.

Räntebidrag utgår med belopp motsvarande skillnaden mellan räntekostnaden för den del av energisparlånet som avser bostäder och vissa gemensamhetsanläggningar och en garanterad ränta, olika för olika låntagarkategorier. För första året av lånetiden utgör den garanterade räntan 6 % om lånet avser småhus som bebos av låntagaren, 5 % i vissa fall om lånet avser flerfamiljshus som ägs av låntagare som kan göra avdrag vid inkomstbeskattningen för del av kostnaden för energibesparande åtgärder och 3,9 % i övriga fall. Den garanterade räntan skall höjas på visst sätt för varje därpå följande år av lånetiden.

Lån för energibesparande åtgärder i bostadshus kan också utgå enligt kungörelsen (1962: 538) om förbättringslån (omtryckt 1976: 789, ändrad 1977: 336). Sådant lån, s. k. särskilt förbättringslån, kan utgå till personer över 60 år med låga inkomster samt vissa andra grupper för åtgärder som kan få stöd enligt nyssnämnda förordning. Lånet utgår med belopp motsvarande godkänd kostnad, dock med högst 6 000 kr. för varje lägenhet. Det är i sin helhet räntefritt och stående och skall under vissa förutsättningar avskrivas efter 10 år från utlämnandet. För räntefritt och stående lån över 5 000 kr. skall ställas godtagbar säkerhet. Förbättringslån för energibesparande åtgärder kan inte kombineras med stöd enligt förordningen om energibesparande åtgärder i bostadshus m. m.

Stöd enligt någon av nämnda författningar beviljas av länsbostadsnämnden efter yttrande av förmedlingsorganet i kommunen.

Allmänna samlingslokaler m. m.

Enligt 38 a § kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337) utgår bidrag med 35 % – i vissa fall 50 % – av godkänd kostnad för energibesparande åtgärder, dock med högst 300 000 kr. för varje projekt. Bidrag enligt dessa bestämmelser utgår även för vissa kyrkolokaler m. m. Frågan om bidrag till energibesparande åtgärder i samlingslokaler prövas av bostadsstyrelsen. Ärendena handläggs inom styrelsen av en samlingslokaldelegation.

Kommunala och landstingskommunala byggnader m. m.

Enligt förordningen (1977: 346) om statsbidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader m. m. utgår bidrag med 35 % av godkänd kostnad för åtgärden eller, om den slutliga kostnaden uppgår till lägre belopp, med 35 % av detta belopp. Bidrag utgår dock med högst 300 000 kr. för varje projekt. Stödet omfattar förutom kommunala och landstingskommunala byggnader även byggnader som tillhör ideell organisation om byggnaden används till folkhögskola eller kursgård som organisationen driver. Fråga om bidrag enligt denna förordning prövas av bostadsstyrelsen.

Undersökning av byggnadsbeståndets kvalitet från energihushållningssynpunkt

Riksdagen har (prop. 1976/77: 107, CU 1976/77: 32, rskr 1976/77: 244) ställt medel till förfogande för genomförande av en undersökning av byggnadsbeståndets kvalitet från energihushållningssynpunkt. Undersökningen finansieras av BFR och utförs av statens institut för byggnadsforskning i samarbete med statistiska centralbyrån. Arbetet skall enligt riksdagens beslut genomföras så att resultatet föreligger i tid för att tjäna som underlag för energikommissionens arbete och riksdagens beslut om energipolitiken under år 1978. Beslut om genomförande av den större undersökningen bör enligt riksdagens beslut anstå till dess resultatet av hittills beslutade undersökningar finns tillgängligt.

Anslagsframställningar m. m.

Bostadsstyrelsen lämnar inledningsvis en redogörelse för stödverksamhetens omfattning under budgetåret 1976/77 såvitt avser bostadshus, allmänna samlingslokaler samt kommunala och landstingskommunala byggnader.

I fråga om bostadshus har stöd lämnats för 31 200 projekt, varav 26 700 småhus och 4 500 flerfamiljshus. Projekten omfattade tillhopa 161 000 lägenheter. Budgetåret 1975/76 lämnades energistöd till 68 000 projekt, varav 61 000 i småhus. Besluten under budgetåret 1976/77 har avsett ett belopp av 227 milj. kr., varav 102 milj. kr. bidrag (inkl. räntefria förbättringslån) och 125 milj. kr. lån, jämfört med 424 milj. kr. för budgetåret 1975/76, varav 182 milj. kr. i bidrag och 242 milj. kr. i lån.

Vid utgången av budgetåret 1976/77 återstod 129 milj. kr. av de disponibla medlen, som får utnyttjas under tiden 1 juli–31 oktober 1977. Vid samma tid fanns hos länsbostadsnämnderna 10 800 ansökningar avseende tillhopa 50 300 lägenheter.

Styrelsen anför att den jämfört med budgetåret 1975/76 begränsade omfattningen av lån- och bidragsgivningen under budgetåret 1976/77 beror på dels att under första hälften av budgetåret 1975/76 stöd alltjämt kunde läm-

nas till utbyte av värmepannor och oljebrännare, dels att lån- och bidragsgivningen blev begränsad under början av år 1977 i avvaktan på de nya bestämmelserna. Av sistnämnda skäl var också balansen relativt stor vid utgången av budgetåret 1976/77.

I fråga om bidrag till energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler samt i kommunala och landstingskommunala byggnader har under budgetåret 1976/77 beslut meddelats i 255 ärenden resp. 1 099 fall. Totalt har under budgetåret beviljats bidrag för ändamålet med 2,1 resp., 25,0 milj. kr.

Bostadsstyrelsen tar vidare upp bl. a. frågan om ändrade regler för räntebidrag beträffande energisparlån och för förskott på energisparbidrag och energisparlån. I fråga om räntebidrag anför styrelsen att det i samband med bostadslån för det s. k. ingångsvärdet infördes en särskild garanterad ränta om 5 % för konventionellt beskattade fastighetsägare och att en motsvarande regel har införts beträffande energisparlån. Enligt styrelsen bör, med hänsyn till att det vid energisparlån inte förekommer åtgärder som från skatterättslig synpunkt rimligen kan anses utgöra reparation eller underhåll, den garanterade räntesatsen 5 % inte gälla sådana lån.

Beträffande förskott på energisparbidrag och energisparlån anför styrelsen att nuvarande begränsning av möjligheterna att i fråga om flerfamiljshus få förskott till de fall när den godkända kostnaden är högst 100 000 kr. i ett kärvt kreditmarknadsläge kan bli ett hinder för genomförande av energibesparande åtgärder. Nämnda begränsning bör därför avskaffas.

Beträffande ram och anslag avseende energisparbidrag och energisparlån anför bostadsstyrelsen att för budgetåret 1977/78 har länsbostadsnämnderna beräknat att besluten om energisparbidrag kommer att avse ett belopp av 167 milj. kr. och besluten om energisparlån ett belopp av 370 milj. kr., dvs. totalt ca 535 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknar nämnderna att lån- och bidragsgivningen kommer att uppgå till i stort sett samma belopp.

I fråga om ramen för beslut under budgetåret 1977/78 om bidrag till energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler anför bostadsstyrelsen att den torde vara tillräcklig medan däremot motsvarande ram avseende kommunala och landstingskommunala byggnader torde behöva ökas.

För budgetåret 1978/79 föreslår styrelsen med hänsyn till bl. a. hittillsvarande lån- och bidragsgivning att nämnda tre ramar fastställs till följande belopp.

	Ram för beslut
Lån och bidrag till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m.	510 milj. kr.
Bidrag till energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler	10 milj. kr.
Bidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader	35 milj. kr.

Med nuvarande anslagsteknik bör i enlighet härmed anvisas ett anslag av 555 milj. kr.

Byggnadsstyrelsen erinrar i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 om att för bidrag till energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader hittills har anvisats sammanlagt 65 milj. kr. Fram t. o. m. våren 1977 har separata åtgärder till en kostnad om sammanlagt 35 milj. kr. beslutats.

De åtgärder som hittills har utförts omfattar i huvudsak inreglering av värmesystem, upprustning av styr- och regleranläggningar, installation av utrustning för drifttidsbegränsning samt införande av återluftssystem.

Genomförda och planerade enkla VVS-åtgärder beräknas enligt styrelsen ge besparingar på 15–20 % av värmeenergiförbrukningen. De totala kostnaderna för att utföra dessa VVS-åtgärder har uppskattats till ca 105 milj. kr.

Byggnadsstyrelsen redovisar att den faktiska medelsförbrukningen per den 30 juni 1977 uppgick till 25 milj. kr. Medelsförbrukningen för vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79 uppskattar styrelsen till 15 milj. kr. Några ytterligare medel behöver därför inte anvisas för budgetåret 1978/79.

Statens råd för byggnadsforskning anför i sin anslagsframställning följande. För den energiinriktade prototyp- och demonstrationsverksamheten (EPD) har för innevarande budgetår anslagits 6 milj. kr. Den del av denna verksamhet som avser kommunal energiplanering föreslås för budgetåret 1978/79 överförd till programmet Energiinriktad forsknings- och utvecklingsverksamhet. Detta program finansieras från anslaget F 13 under industridepartementets huvudtitel. Huvudparten av EPD-verksamheten föreslås sammanförd med programmet Forskningsinriktat experimentbyggande till ett program benämnt Forskningsinriktad experiment- och demonstrationsverksamhet. Den närmare inriktningen av verksamheten under detta program framgår av den flerårsplan för rådets verksamhet som har redovisats under anslaget B 8. För verksamheten under budgetåret 1978/79 begär rådet 17,6 milj. kr. För EPD-verksamhet enligt tidigare gällande avgränsning av programmet erfordras enligt rådet 6,6 milj. kr.

Statens institut för byggnadsforskning har i en särskild framställning föreslagit bl. a. att institutet i samarbete med statistiska centralbyrån under budgetåret 1978/79 får utföra en utvärdering av resultatet av de hittills beslutade undersökningarna av byggnadsbeståndets kvalitet från energihushållningssynpunkt och en planering för den avslutande större undersökningen. Genom ett sådant planeringsarbete erhålles en kontroll av tillförlitligheten av de uppgifter som insamlas genom de hittills beslutade undersökningarna. Vidare avses mot denna bakgrund lämpliga metoder och rutiner utvecklas för den större undersökningen. För detta utvärderings- och planeringsarbete erfordras enligt institutets framställning 895 000 kr.

Föredraganden

Riksdagen beslöt våren 1977 (prop. 1976/77: 107, CU 1976/77: 22, rskr 1976/77: 244) om förbättringar och förstärkningar av det statliga energisparstödet till bostäder, allmänna samlingslokaler m. m., kommunala och landstingskommunala byggnader samt civila statliga byggnader.

När det gäller bostäder innebar beslutet bl. a. följande. Maximibeloppet för bidrag höjdes från 2 000 kr. till 3 000 kr. per lägenhet. Räntebidrag infördes för lån för energibesparande åtgärder. Lånens amorteringstid förlängdes från 10 år till normalt 20 år med möjlighet till ännu längre amorteringstid när lån för energibesparande åtgärder utgår i kombination med bostadslån för ombyggnad. Reglerna för återbetalning av lån ändrades så att lånen numera skall återbetalas i form av årliga annuiteter. Dessutom infördes en möjlighet att få förskott på bidrag och lån för energibesparande åtgärder och att få bidrag och lån för sådana åtgärder i vissa lokaler i bostadsområden. Den tidigare möjligheten att få bostadslån för energibesparande åtgärder slopades. De nya bestämmelserna finns i förordningen (1977: 332) om statligt stöd till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. (energisparförordningen).

I fråga om kommunala och landstingskommunala byggnader innebar riksdagens beslut bl. a. att maximibeloppet för bidrag till energisparåtgärder höjdes från 150 000 kr. till 300 000 kr. per projekt. Regeringen har sedermera beslutat en motsvarande ändring av stödet till allmänna samlingslokaler.

Därutöver har regeringen, som jag aviserade i prop. 1977/78: 76 med energisparplan för befintlig bebyggelse, beslutat om ändring av bestämmelserna för energisparstödet till bostäder så att stöd får utgå även till åtgärder som avser injustering av befintliga värme- och ventilationssystem i flerfamiljshus. Som huvudregel gäller därvid att injusteringen måste vidtas i samband med vissa andra stödberättigade åtgärder.

I prop. 1977/78: 76 har jag också berört frågan om energisparstödets inriktning. Jag framhöll därvid bl. a. att det finns anledning att överväga en differentiering av stödet med hänsyn till effekterna av och kostnaderna för olika energisparåtgärder och att jag har för avsikt att låta göra en samlad utvärdering av det hittillsvarande stödet. I avvaktan på resultatet av en sådan utvärdering bör inte göras några mer genomgripande förändringar i fråga om stödets utformning. Innan jag går in på ram- och anslagsfrågor vill jag dock med anledning av bostadsstyrelsens anslagsframställning ta upp frågan om vissa ändringar i de villkor som gäller för stödet till bostadshus m. m.

Som har redovisats i det föregående utgår numera räntebidrag i samband med lån enligt energisparförordningen, s. k. energisparlån. Räntebidraget utgår med belopp motsvarande skillnaden mellan räntekostnaden för energisparlånet till den del det avser bostäder och vissa gemensamhetsanläggningar samt en garanterad ränta. För första året av lånetiden utgör den ga-

ranterade räntan 6 % om lånet avser småhus som bebos av låntagaren, 5 % i vissa fall om lånet avser flerfamiljshus och låntagaren beskattas enligt s. k. konventionell metod, dvs. hans intäkt av fastighet bestäms enligt 24 § 1 mom. kommunalskattelagen (1928: 370), och 3,9 % i övriga fall. För varje därpå följande år höjs den garanterade räntan med 0,15 procentenheter om räntebidraget avser hyres- eller bostadsrättshus och med 0,2 enheter om huset bebos av låntagaren. Detta innebär således att räntebidragen trappas av successivt.

Enligt bostadsstyrelsen bör den garanterade räntesatsen på 5 % inte gälla energisparlån. Med anledning härav vill jag anföra följande.

Att räntebidrag för energisparlån infördes hänger samman med att den samordning av reglerna för det statliga energisparstödet som riksdagen godkände på våren 1977 inte fick leda till försämringar i de fall där bostadslån tidigare hade kunnat utgå. Av den anledningen slopades också tidigare maximigräns för energisparlån. Sådana lån utgår således till skillnad mot bostadslån för ombyggnad med samma belopp oavsett låntagarkategori. Syftet med gällande differentiering av de garanterade räntesatserna i samband med bostadslån är att utjämna skillnader i kostnadshänseende mellan konventionellt beskattade ägare av hus och schablonbeskattade ägare. Motsvarande syfte har de garanterade räntesatserna för energisparlån. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att förorda någon ändring beträffande dessa räntesatser.

Statsrådet Friggebo har vid sin anmälan av anslaget B 4. Räntebidrag m. m. bl. a. föreslagit vissa ändringar i grunderna för beräkning av räntebidrag i samband med bostadslån. Förslaget innebär att de garanterade räntesatserna för hus som påbörjas år 1978 sänks till 3,4 % för hyres- och bostadsrättshus och till 5,5 % för småhus som bebos av låntagaren. Vidare sänks de garanterade räntesatserna för hyres- och bostadsrättshus som påbörjas under år 1977 till 3,6 %. Förslaget innebär också att räntebidragen för alla hyres- och bostadrättshus med bostadslån skall trappas av med 0,25 procentenheter per år fr. o. m. år 1980 och för småhus som bebos av låntagaren med 0,35 enheter per år fr. o. m. detta år. Reglerna för räntebidrag i fråga om energisparlån har av skäl, som jag har redovisat i det föregående, som förebild reglerna för räntebidrag i samband med bostadslån för ombyggnad. Det är enligt min mening rimligt att även fortsättningsvis ha i huvudsak överensstämmelse mellan de båda regelsystemen. Mot denna bakgrund förordar jag att de garanterade räntesatserna för energisparlån fastställs till samma procenttal som vid bostadslån för ombyggnad med det undantaget att räntesatsen 3,6 % för hus som påbörjas år 1977 bör avse endast energisparlån i kombination med bostadslån. Som påbörjade under år 1977 eller år 1978 bör räknas alla hus för vilka beslut om bidrag och lån eller beslut om dispens för påbörjande har meddelats eller meddelas under denna tid. Räntesatsen 5 % för låntagare som beskattas enligt s. k. konventionell metod bör vara oförändrad. Vidare bör räntebidrag för energispar-

lån fr. o. m. år 1980 trappas av med 0,25 procentenheter när lånet avser hyres- eller bostadsrättshus och med 0,35 enheter i övriga fall.

Möjligheten att få förskott på energisparlån och bidrag enligt energisparförordningen, s. k. energisparbidrag, gäller dels flerfamiljshus där den godkända kostnaden för åtgärden är högst 100 000 kr., dels småhus som bebos av låntagaren. Förskottsmöjligheten infördes av samma anledning som möjligheten att få räntebidrag. Förskottsreglerna i energisparförordningen har därför utformats efter förebild av motsvarande regler beträffande bostadslån för ombyggnad. Förskottsreglerna såvitt gäller bostadslån har fått sin nuvarande utformning bl. a. efter beslut av riksdagen år 1969 och år 1974 (prop. 1969: 1 bil. 13, SU 1969: 50, rskr 1969: 141 och prop. 1974: 1 bil. 14, CU 1974: 14, rskr 1974: 87). Avsikten med förskottsreglerna beträffande ombyggnad av flerfamiljshus var att undvika upptagandet av byggnadskreditiv i de fall där bostadslån för ombyggnad får – utan föregående prövning av sökandens möjligheter att få underliggande kredit – fördjupas, dvs. utgå med större belopp än normalt.

För förskott krävs att kommunen har åtagit sig ansvar för återbetalning av förskottet. Kommunen har i sin tur rätt att kräva säkerhet för förskottet av låntagaren och att kontrollera arbetenas utförande. Förskott betalas ut till kommunen som bestämmer hur förskottet skall tillgodoföras låntagaren. Förskottsreglerna innebär att alla avgörande beslut i förskottsfrågan fattas av kommunerna.

Bostadsstyrelsen anser att begränsningen i möjligheterna att få förskott i fråga om flerfamiljshus kan bli ett hinder för genomförande av energisparåtgärder i ett kärvt kreditmarknadsläge och föreslår att den avskaffas. Det är givetvis angeläget att finansieringen av energisparåtgärder säkerställs. Jag finner emellertid att detta, i här avsedda fall, lämpligen bör ske inom ramen för det system med överenskommelser som tillämpas mellan delegationen för bostadsfinansiering och bankerna. I underlaget för den överenskommelse som träffades för år 1977 ingick också här aktuella investeringar i allt väsentligt. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att förorda någon ändring i reglerna om förskott på energisparbidrag och energisparlån.

Jag går nu över till ram- och anslagsfrågor och tar först upp en anslagsteknisk fråga.

Från det nuvarande reservationsanslaget B 11. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. betalas ut såväl bidrag som lån. Räntor och amorteringar på utestående lån tillförs inkomsttiteln Diverse inkomster. I samband med att civilutskottet (CU 1976/77: 32) behandlade ram- och anslagsfrågor avseende budgetåret 1977/78 anförde utskottet (s. 23) bl. a. att det förhållandet att långivningen kommer att bli av reguljär natur enligt utskottets mening bör föranleda till överväganden i budgetsammanhang om lämpligheten av att i fortsättningen anvisa lånemedel, beräknade efter utbetalningar, på kapitalbudgeten.

Med hänvisning till vad jag har anfört i prop. 1977/78: 76 bör fr. o. m.

budgetåret 1979/80 lån till energisparåtgärder inte längre direkt belasta statsbudgeten. I hithörande frågor avser jag att återkomma i annat sammanhang. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att förorda någon ändring av nuvarande anslagsteknik.

För beslut om lån och bidrag till energibesparande åtgärder i *bostadshus m. m.* under budgetåret 1978/79 har bostadsstyrelsen föreslagit en ram av 510 milj. kr. Sedan styrelsens anslagsframställning avlämnades har emellertid efterfrågan på lån och bidrag för detta ändamål ökat kraftigt. Den 22 december 1977 beslöt regeringen att vidga det tillgängliga ramutrymmet för innevarande budgetår med totalt 250 milj. kr., varav 235 milj. kr. avser bostadshus m. m., med stöd av den finansfullmakt som regeringen disponerar för att vidta åtgärder i sysselsättningsstimulerande syfte. Eftersom det är angeläget att energisparverksamhet i reguljär mening inte utsätts för störningar under återstoden av detta budgetår avser jag att senare denna dag i samband med min anmälan på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 förorda en ytterligare vidgning av ramen i fråga med 150 milj. kr.

Mot bakgrund av vad jag har anfört i prop. 1977/78: 76 förordar jag att beslut om lån och bidrag enligt energisparförordningen samt förbättringslån för energibesparande åtgärder under budgetåret 1978/79 får meddelas intill ett belopp av 864 milj. kr. Med hänsyn till bl. a. sysselsättningseffekterna av energisparstödet bör lån- och bidragsgivningen fördelas jämnt under budgetåret. Det bör ankomma på regeringen att utfärda närmare föreskrifter härom.

Vid bifall till mitt förslag har därmed 2 354 milj. kr. ställts till förfogande för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet t. o. m. budgetåret 1978/79.

Den särskilda ramen för beslut om bidrag till energibesparande åtgärder i *allmänna samlingslokaler* under innevarande budgetår har fastställts till 10 milj. kr., vilket innebär en ökning med 5 milj. kr. jämfört med budgetåret 1976/77. Jag förordar att det för budgetåret 1978/79 anvisas en ram för ändamålet om 10 milj. kr.

I fråga om bidrag för energisparåtgärder i *kommunala och landstingskommunala byggnader* gäller en ram för beslut under innevarande budgetår om 20 milj. kr. Med stöd av finansfullmakten har regeringen vidgat denna ram med 15 milj. kr. Med hänsyn till det underlag som jag har redovisat i prop. 1977/78: 76 förordar jag att beslut om bidrag för ändamålet under budgetåret 1978/79 får meddelas intill ett belopp av 40 milj. kr.

För bidrag till energibesparande åtgärder i *statliga byggnader* har t. o. m. budgetåret 1977/78 medel ställts till byggnadsstyrelsens förfogande med sammanlagt 65 milj. kr. Enligt byggnadsstyrelsen har t. o. m. budgetåret 1976/77 disponerats 25 milj. kr. Mot bakgrund av de beräkningar om sparmöjligheterna som har redovisats i prop. 1977/78: 76 förordar jag efter samråd med chefen för budgetdepartementet en ram för beslut om bidrag

till energibesparande åtgärder i statliga byggnader under budgetåret 1978/79 av 25 milj. kr.

Med hänsyn till bl. a. osäkerheten i beräkningarna av ramarna för olika angivna ändamål förordar jag att regeringen utverkar riksdagens bemyndigande att få göra utbyte mellan ramarna med hänsyn till den faktiska efterfrågan för olika ändamål.

Utöver de i det föregående föreslagna ramarna förordar jag mot bakgrund av vad jag har anfört i prop. 1977/78: 76 en *planeringsreserv* för beslut om bidrag och lån för energisparåtgärder i befintlig bebyggelse under budgetåret 1978/79 om sammanlagt 400 milj. kr. Planeringsreserven bör disponeras på det sätt som är lämpligt med hänsyn till främst sysselsättningsläget. Medel för ändamålet bör – i den omfattning planeringsreserven tas i anspråk – ställas till förfogande av regeringen med utnyttjande av den finansfullmakt för åtgärder i sysselsättningsstimulerande syfte under budgetåret 1978/79 som chefen för budgetdepartementet har förordat tidigare denna dag (prop. 1977/78: 100 bil. 2).

I fråga om *prototyp- och demonstrationsverksamhet m. m.* inom bostadssektorn har statens råd för byggnadsforskning föreslagit vissa ändringar i fråga om anslagsteknik. Jag är f. n. inte beredd att förorda någon ändring härvidlag. Liksom hittills bör således särskilda medel ställas till förfogande för prototyp- och demonstrationsverksamhet. Jag förordar att medel för ändamålet ställs till förfogande inom en ram av 6,6 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Under anslaget B 11. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. för budgetåret 1978/79 bör liksom tidigare anvisas medel med samma belopp som de förordade ramarna för olika ändamål.

Med hänvisning till vad jag har anfört i prop. 1977/78: 76 förordar jag vidare att medel beräknas för *bidrag till kommunerna för informations- och rådgivningsverksamhet* med sammanlagt 60 milj. kr. Inom denna ram bör också bestridas kostnader för information och utbildning av förtroendevalda och vissa anställda inom kommunerna.

Beträffande *övrig utbildning och information* vill jag anföra följande.

För innevarande budgetår disponerar statens industriverk 2 milj. kr. av anslaget B 11. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. för bidrag till framställning av studiematerial m. m. avseende fortbildningsverksamhet för yrkesverksamma i olika led i byggprocessen. Denna fortbildningsverksamhet har nära samband med de bestämmelser om energihushållning i byggnader som statens planverk har att meddela och de tekniska åtgärder som krävs för genomförandet av den energisparplan som regeringen har framlagt. En viktig fråga i detta sammanhang är att föra ut kunskaper om dessa bestämmelser och åtgärder till de yrkesverksamma i byggbranschen – byggnadsarbetare, projektörer m. fl. Jag har därför för avsikt att efter samråd med statsrådet Johansson föreslå regeringen att det fr. o. m. budgetåret 1978/79 får ankomma på planverket att

svara för dessa insatser. Planverket bör samråda med industriverket bl. a. för att tillvarata erfarenheter och planering som finns hos industriverket. Jag beräknar behovet av medel för nämnda insatser till 2 milj. kr.

För information m. m. om energisparstödet beräknar jag att behovet av medel uppgår till 2 milj. kr. Det bör ankomma på regeringen att meddela närmare bestämmelser om dispositionen av dessa medel.

Jag beräknar slutligen 0.9 milj. kr. för den utvärdering av hittills genomförda undersökningar av byggnadsbeståndets kvalitet från energihushållningssynpunkt m. m. som har föreslagits av statens institut för byggnadsforskning.

Anslaget för budgetåret 1978/79 bör således avrundat uppgå till 1 010 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om ändring i grunderna för beräkning av räntebidrag beträffande energisparlån,
2. medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. beviljas intill ett belopp av 864 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
3. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler beviljas intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
4. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader beviljas intill ett belopp av 40 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
5. medge att bidrag för energibesparande åtgärder inom statliga byggnader beviljas intill ett belopp av 25 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
6. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som har angetts i det föregående besluta om utbyte mellan de under 2–5 angivna ramarna,
7. medge regeringen att inom ramen för en planeringsreserv av 400 000 000 kr. besluta om utökning av de under 2–5 angivna ramarna enligt de grunder som jag har förordat,
8. medge att anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. disponeras för prototyp- och demonstrationsverksamhet m. m. intill ett belopp av 6 600 000 kr. under budgetåret 1978/79,
9. medge att bidrag till kommunerna för informations- och rådgivningsverksamhet m. m. beviljas intill ett belopp av 60 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
10. till *Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 010 000 000 kr.

C. PLANVÄSENDET

C 1. Statens planverk

1976/77 Utgift	21 507 098
1977/78 Anslag	22 131 000
1978/79 Förslag	24 281 000

Statens planverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om planläggning av bebyggelse och om byggnadsväsendet. Det åligger verket att i anslutning till den allmänna uppsikten över planläggningen och byggnadsväsendet ge råd och vägledning för planläggningen samt meddela föreskrifter, råd och anvisningar för byggnadsväsendet ävensom att verka för samordning mellan planverkets och andra myndigheters insatser på dessa områden.

Planverket leds av en styrelse. Chef för planverket är en generaldirektör. Inom verket finns fem byråer, administrativa byrån, byggnadsbyrån, planbyrån, regionbyrån och stadsbyrån.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Planverket	Föredragande
Personal			
Handläggande personal	105	+20	+3
Övrig personal	45	+11	–
	150	**+31**	**+3**
Anslag			
Lönekostnader	17 161 000	+6 731 000	+2 850 000
Sjukvård	29 000	+ 11 000	+ 4 000
Reseersättningar	475 000	+ 269 000	+ 55 000
därav för utomnordiska resor högst	(50 000)	(+ 7 000)	(+ 5 000)
Lokalkostnader	1 688 000	+ 366 000	+ 366 000
Expenser	1 584 000	+ 647 000	+ 279 000
Extern information	990 000	+ 10 000	–
Ej disponerat belopp	204 000	--	– 204 000
	22 131 000	**+8 034 000**	**+3 350 000**
Avgår för typgodkännandeverksamheten	–	–	–1 200 000
Nettoutgift	**22 131 000**	**–**	**+2 150 000**

Inkomster vid planverket, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, från försäljning av publikationer beräknas för budgetåret 1978/79 till 200 000 kr.

Statens planverk

Planverket har, sedan det bildades 1967, fått väsentligt vidgade arbetsuppgifter inom såväl byggnadsväsendets som planväsendets område. Det gäller bl. a. fysisk riksplanering, miljöutformning och energihushållning. Verket har därför och mot bakgrund av byggadministrationsutredningens förslag (SOU 1976: 26) ansett det angeläget att se över såväl sin verksamhet som sin interna organisation.

I likhet med byggadministrationsutredningen anser planverket att verksamheten inom nuvarande byggnadsbyrån inte längre bör eller kan hållas ihop inom en byrå. Verksamhetens bredd och stora omfattning gör det nödvändigt att dela upp enheten i fyra avskilda enheter inom ramen för en huvudenhet för byggnadsfrågor. Utvecklingsarbetet bör förläggas till tre sakenheter, nämligen en för konstruktionsfrågor, en för installationsfrågor och en för miljöutformningsfrågor. Större resursförstärkningar krävs till utformningsenheten och installationsenheten. Typgodkännandeverksamheten bör organiseras i en fristående enhet som finansieras genom den avgiftsbelagda verksamhet som bedrivs där. Samordning av verksamheten inom huvudenheten för byggnadsfrågor bör ske av en teknisk direktör tillsammans med byråcheferna. Den tekniske direktören bör ha det primära ansvaret för myndighetsfunktionerna inom verksamhetsområdet. Tekniske direktören bör för dessa uppgifter ha två sekretariat, ett för tillsynsfrågor och kontakter med kommunernas byggnadsnämnder och länsstyrelsernas planenheter (tillsynssekretariat) och ett för samordning och redigering av Svensk byggnorm (byggnormsekretariat).

Till planverket är f. n. knutna statens betongkommitté och statens stålbyggnadskommitté. Kommittéerna utarbetar förslag till normer för betong- och stålbyggnadskonstruktioner. Planverket föreslår i likhet med byggadministrationsutredningen, att ansvaret för att utarbeta ifrågavarande normer bör övertas av verket och läggas på den föreslagna konstruktionsbyrån och kommittérna i fortsättningen få ställning som samarbetskommittéer i anslutning till planverkets tekniska råd.

Verksamheten inom planväsendets område har under flera år koncentrerats till bostadsmiljöutformning och fysisk riksplanering förutom den löpande ärendehandläggningen. Det angelägna arbetet med vidareutveckling av metoder för kommunal översiktlig planering har därför måst vila. Fullföljandet av den första etappen av den fysiska riksplaneringen visar nu på ett stort behov av samlade anvisningar för sådan kommunal planering. Dessa frågor bör hanteras inom en nyinrättad organisatorisk enhet, en kommunbyrå. Denna bör tillsammans med de befintliga byråerna på planväsendets område – planbyrån, regionbyrån och stadsbyrån – bilda en huvudenhet för planfrågor. Samordningsuppgifterna inom huvudenheten bör handhas av en teknisk direktör, tillika chef för den myndighetsutövande enheten, planbyrån, i samråd med byråcheferna.

Till de två tekniska direktörerna bör vissa närmare angivna beslutsuppgifter delegeras från generaldirektören.

Generaldirektören har ansvar för verkets ledning och för beslut som inte fattas av verkets styrelse. Till sitt förfogande bör generaldirektören ha ett verksplaneringssekretariat. Till hjälp vid den dagliga ledningen av verket och vid samråd och förhandling med personalorganisationerna bör generaldirektören ha en verksberedning, bestående av de två tekniska direktörerna samt chefen för administrativa byrån.

I det följande sammanfattas de förstärkningar inom olika verksamhetsområden som verket anser nödvändiga för att fullgöra sina uppgifter i den föreslagna organisationen.

1. Pris- och löneomräkning 3 859 000 kr.

2. En anslagstilldelning enligt alternativ 0 skulle allvarligt försämra verkets möjligheter att tillfredsställande fullgöra sina åligganden och innebära en minskning av anslaget med 1 606 000 kr., varav 1 406 000 kr. beräknas falla på lönekostnader och framtvinga personalminskning. Verket har ingående övervägt vilka övriga anslagsposter som kan minskas. Därvid har konstaterats att såväl anslagen för Reseersättningar som för Expenser f. n. är så knappt tilltagna att någon minskning av dem inte bedöms möjlig. Resterande minskning enligt alternativ 0 skulle drabba anslaget för Särskild samhällsinformation, vilket skulle minskas med 200 000 kr.

Planverket delar upp föreslagna personalförstärkningar på fyra verksamhetsområden (A–D) nämligen utformningsfrågor (A), erfarenhetsåterföring och kostnadsbedömning (B), kommunal planering (C) samt installationsfrågor (D).

Verksamhetsområde A

Sedan byggnadsbestämmelser numera samlas i Svensk byggnorm (SBN) har planverket ett ansvar för utarbetande och samordning av föreskrifter, råd och anvisningar samt kommentarer till byggnadsstadgan då det gäller *byggnads- och miljöutformning*. Däri ingår såväl bostadens och den närmaste bostadsmiljöns utformning som arbetsmiljön. För fullföljande av verkets uppgifter inom detta område erfordras förstärkningar enligt följande.

3. Tre handläggare behövs till miljöbyrån, en för uppgifter rörande anvisningar för arbetsmiljöns utformning med särskild inriktning på bestämmelser rörande arbetslokaler och personalrum m. m., en för uppgifter rörande anvisningar för bostads- och arbetsmiljöns utformning, med särskild inriktning på bestämmelser rörande samordning av lokaler i bostadsområden, centrumanläggningar m. m. och en för uppgifter angående ombyggnadsverksamhet och bostadsutformning samt två assistenter varav den ena för medverkan i uppgifter inom arbetsmiljöområdet och den andra för vissa sammanställningsuppgifter m. m. (+488 000 kr.).

4. För medverkan i norm- och utvecklingsarbete rörande arbetsmiljöns yttre utformning behövs en assistent med placering på stadsbyrån (+84 000 kr.).

5. För uppgifter rörande arbetsmiljöns utformning, med särskild inriktning på frågor rörande buller och vibrationsförhållanden erfordras en handläggare med placering på konstruktionsbyrån (+120 000 kr.).

Verksamhetsområde B

Enligt verkets instruktion åligger det planverket att insamla och bearbeta kunskaper och erfarenheter inom dess verksamhetsområde. En viktig uppgift i detta sammanhang är redovisning av metoder och faktiska kostnader för bedömning av ekonomiska konsekvenser av de förslag till bestämmelser, råd och anvisningar som verket utarbetar. Planverket har av resursskäl inte kunnat fullgöra sina uppgifter inom detta område, vilket också påtalats såväl av byggadministrationsutredningen som vid den genomgång av planverkets arbete som utförts av riksrevisionsverket. För att fullgöra verkets uppgifter rörande *erfarenhetsåterföring och kostnadsbedömning* fordras följande förstärkning.

6. För utarbetande av metoder för planekonomiska bedömningar, beräkning av kostnader för alternativa planer m. m. erfordras en handläggare med placering på stadsbyrån (+120 000 kr.).

7. En handläggare föreslås för att kartlägga kostnadskonsekvenser av nya och ändrade föreskrifter på byggnadsväsendets område med placering på byggnormsekretariatet (+120 000 kr.).

8. En handläggare krävs för analys, bedömning och uppläggning av utbildningen internt och på kommunal och regional nivå inom såväl plan- som byggnadsväsendets område med placering på administrativa byrån (+120 000 kr.).

9. För organiserad insamling av erfarenheter från tillämpningen av SBN behövs en handläggare med placering på tillsynssekretariatet (+120 000 kr.).

10. En handläggare bedöms erforderlig för erfarenhetsåterföring beträffande planjuridiska och redovisningsformella frågor med placering på planbyrån (+120 000 kr.).

11. För insamling och bearbetning av ekonomiska och statistiska uppgifter rörande byggnadsbeståndets omfattning, kvalitet, kostnadsförhållanden m. m. i anslutning till bl. a. arbetet med energibesparing i befintlig bebyggelse behövs en assistent med placering på konstruktionsbyrån (+84 000 kr.).

Verksamhetsområde C

Utvecklingen mot större och mera självständiga kommuner, ökade planeringskrav och styrmedel i kommunerna, fortsatt utveckling av såväl den fysiska riksplaneringen som den långsiktiga ekonomiska planeringen och

verksamhetsplaneringen i kommunerna samt utveckling av datatekniken i samhällsplaneringen ställer krav på råd och vägledning för metoder för *kommunal översiktlig fysisk planering*. Dessa frågor bör hanteras inom en särskild enhet, kommunbyrån. För uppbyggnaden av denna enhet kan uppgifter och tjänster överföras från de byråer där dessa uppgifter i viss utsträckning behandlas.

12. Till den föreslagna kommunbyrån erfordras för uppgifter rörande tillämpning av ADB-teknik i samhällsplaneringen en handläggare och en assistent (+204 000 kr.) samt en handläggare för uppgifter rörande bebyggelse- och energihushållningsfrågor i kommunal översiktlig planering (+120 000 kr.). Vidare behövs en assistent för medverkan i projektarbete och ytterligare två assistenter för allmänna kontorsgöromål (+251 000 kr.).

Verksamhetsområde D

Installationsfrågornas lösning i byggnaderna påverkar starkt såväl bostadsmiljöns som arbetsmiljöns kvalitet. Möjligheterna till energibesparing såväl i nyproduktion som i befintlig bebyggelse är likaså i hög grad beroende av installationernas egenskaper och funktion.

13. För fullgörande av planverkets åligganden inom nyss nämnda område erfordras till den föreslagna installationsbyrån en handläggare för frågor rörande energihushållning och arbetsmiljö (inneklimat), installationer i byggnader, med särskild inriktning på uppvärmnings- och luftbehandlingssystem samt en handläggare för elfrågor i anslutning till bl. a. kraven på god energihushållning och arbetsmiljö med placering på installationsbyrån (+240 000 kr.). Vidare behövs för medverkan i arbete med frågor rörande energihushållning och arbetsmiljö en assistent samt ytterligare en assistent för sedvanliga kontorsgöromål och vissa sammanställningsuppgifter (+168 000 kr.).

Utöver nämnda resursförstärkningar erfordras vissa punktförstärkningar knutna till pågående verksamhet, ytterligare ett antal tjänster samt som en direkt följd av den föreslagna organisationsförändringen förändring av befintliga tjänster.

Beträffande den pågående verksamheten erfordras förstärkningar enligt följande.

14. För frågor rörande förnyelse och ombyggnad av bostads- och tätortsområden m. m. och för frågor rörande fritidsmiljön, rekreation och landskapsutformning m. m. behövs två handläggare med placering på stadsbyrån (+240 000 kr.).

15. För arbetet med råd och vägledning på det planjuridiska området behövs en handläggare med placering på planbyrån (+120 000 kr.).

16. Samordning av byggnadsbestämmelser med övriga myndighetsnormer och med bl. a. byggbranschens frivilliga upphandlingsregler och standarder kräver en handläggare med placering på byggnormsekretariatet (+120 000 kr.).

17. För frågor rörande hälsofarligt material i byggnader m. m. behövs en handläggare med placering på konstruktionsbyrån (+ 120 000 kr.).

18. Som en direkt följd av den föreslagna organisationsförändringen erfordras följande tre nya tjänster,

en tjänst för byråchef med placering på kommunbyrån,

en tjänst för assistent som medhjälpare för samordningsuppgifter m. m. till tekniske direktören på planavdelningen med placering på planbyrån och

en handläggare för verksamhetsplanering, utredningsuppgifter och kontaktuppgifter med placering på verksplaneringssekretariatet (+ 369 000 kr.).

19. För sex befintliga tjänster erfordras förändringar av tjänsternas innehåll och uppgifter enligt följande. en överingenjörstjänst ändras till tjänst som teknisk direktör på byggnadsavdelningen, en byråchefstjänst ändras till tjänst som teknisk direktör på planavdelningen, en tjänst som sektionschef ändras till tjänst som byråchef på konstruktionsbyrån, en tjänst som sektionschef ändras till tjänst som byråchef på miljöbyrån, en handläggartjänst till tjänst som sektionschef med placering på konstruktionsbyrån samt en handläggartjänst ändras till tjänst som sektionschef på byggnormsekretariatet.

20. Den ökade arbetsbelastningen hos statens va-nämnd kräver en förstärkning med ersättare för ordförande under fyra månader, en sekreterare samt en assistent (+ 271 000 kr.).

21. För ökad reseverksamhet samt som följd av föreslagen personalförstärkning krävs ökade medel för resor (+ 162 000 kr.).

22. Under anslagsposten Expenser beräknas ökade medel för inventarier, kopiering, läromedel, dataterminal för litteratursökning, ordbehandlingsmaskin och bidrag till arbetet med harmonisering av byggbestämmelser inom ramen för ECE–(Economic commission for Europe)verksamheten (+ 380 000 kr.).

Föredraganden

Som jag tidigare har redovisat föreslår planverket vissa ändringar i nuvarande organisation vad gäller både byggnadsväsendet och planväsendet. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till frågan om planverkets organisation samt betong- och stålbyggnadskommittéernas ställning. Jag vill redan nu anföra att jag delar verkets uppfattning att det är angeläget att organisationen anpassas till nuvarande omfattning och inriktning av verksamheten. Särskilda medel kan emellertid med hänsyn till nu föreliggande ekonomiska situation inte tillföras planverket härför.

Med hänvisning till sammanställningen i övrigt beräknar jag anslaget till 24 281 000 kr. Jag har därvid beräknat 360 000 kr. för handläggande personal med arbetsuppgifter avseende anvisningar för arbets- och bostadsmiljöns utformning (3) samt kartläggning av kostnadskonsekvenser av nya och ändrade föreskrifter på byggnadsväsendets område (7). Vidare har jag be-

räknat 100 000 kr. för att avhjälpa den ökade arbetsbelastningen hos statens va-nämnd (20) samt 60 000 kr. som engångsanslag för viss maskinell utrustning m. m. avseende typgodkännandeverksamheten (22).

Enligt 4 § instruktionen (1967: 329) för statens planverk utfärdar verket typgodkännande av konstruktion eller utförande i övrigt av byggnader och andra anordningar om vilka bestämmelser ges i byggnadsstadgan (1959: 612). Verket biträder även i övrigt utomstående med utlåtande, undersökning eller annat arbete, om det är av allmänt intresse för byggnadsväsendet. För bl. a. nämnda verksamheter uppbär verket ersättning enligt bestämmelser som meddelas efter samråd med riksrevisionsverket. Jag har vid beräkningen av anslaget till planverket räknat med att kostnaderna för typgodkännandeverksamheten skall helt finansieras med intäkterna från densamma.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens planverk* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 24 281 000 kr.

C 2. Bidrag till översiktlig planering m. m.

1976/77	Utgift	2 860 000	Reservation	9 570 518
1977/78	Anslag	6 000 000		
1978/79	Förslag	4 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för statsbidrag enligt kungörelsen (1958: 163) angående statsbidrag till vissa plankostnader samt bidrag till sådan översiktlig planering som hänger samman med den fortsatta fysiska riksplaneringen. För innevarande budgetår har regeringen föreskrivit att högst 6 milj. kr. får disponeras till från allmän synpunkt angelägna planeringsföretag i andra former än sådana som byggnadslagen anvisar, huvudsakligen till sådan översiktlig planering som hänger samman med den fysiska riksplaneringen.

Statens planverk

Den fysiska riksplaneringen berör ett stort antal av landets kommuner. Därigenom ställs anspråk på att kommunerna i sin planering beaktar av riksdag och regering fastlagda riktlinjer för användningen av mark och vatten (prop. 1972: 111, CU 1972: 35, rskr 1972: 348 samt prop. 1975/76: 1, CU 1975/76: 1, rskr. 1975/76: 45). Vidare har statsmakterna angett vissa riktlinjer för planering och samordning av samhällets insatser för turism och rekreation (prop. 1975: 46, CU 1975/76: 2, rskr 1975/76: 46). Stöd avses enligt angivna riktlinjer i första hand kunna komma ifråga till planering i regioner där överväganden från rikssynpunkt föranleder omfattande planeringsinsatser men där kommunerna har begränsade planeringsresurser. Prövning-

en om och i vilken utsträckning bidrag skall lämnas åvilar regeringen och sker efter förslag av planverket med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

Under våren 1977 inkom till planverket ansökningar om statsbidrag från 152 kommuner och 25 planeringskommittéer. Till övervägande del har planeringsarbetet avsett fullföljande av statsmakternas riktlinjer för den fysiska riksplaneringen. Totalt uppgick de i ansökningarna redovisade kostnaderna till ca 32 milj. kr. Regeringen har efter framställning från planverket fattat beslut om bidrag till kommunernas riksplanearbete med 6 075 000 kr. för budgetåret 1977/78.

Enligt planverket har de hittills fördelade statsbidragen till översiktlig kommunal planering haft stor betydelse för kvaliteten i det bedrivna planeringsarbetet. Under våren 1977 avslutade kommunerna det s.k. planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen. Praktiskt taget samtliga kommuner har under våren 1977 genom beslut i kommunfullmäktige antagit kommunöversikter som ger riktlinjer för byggnadsnämndernas handläggning av plan- och byggnadsärenden.

Planverket konstaterar att betydande arbetsuppgifter kvarstår för kommunerna i de närmaste årens arbete med den fysiska riksplaneringen. Kommunöversikternas riktlinjer för bebyggelseutvecklingen behöver i många fall preciseras av kommunerna i samråd med länsstyrelserna. Ett statligt ekonomiskt stöd av stimulanskaraktär torde enligt planverket inte erfordras för denna verksamhet, som enligt verket bör betraktas som ett väsentligt inslag i den fortlöpande kommunala översiktsplaneringen.

Det finns emellertid enligt planverket en rad från rikssynpunkt mycket angelägna planeringsuppgifter som inte torde kunna utföras inom rimlig tid utan ett kraftfullt ekonomiskt stöd från staten. Verket konstaterar således att flertalet kommuner i fjällregionen och åtskilliga kustkommuner ännu inte har utarbetat översiktliga planer för den framtida markanvändningen. Den interkommunala samverkan som förutsätts i fråga om hushållningen med jordbruksmark har hittills kommit till stånd endast i begränsad omfattning. Planeringsläget i de primära rekreationsområdena varierar starkt och det är därför angeläget att statligt ekonomiskt stöd utgår till planering i dessa områden. Planverket finner vidare att statligt ekonomiskt stöd kan behöva utgå till åtskilliga kust- och insjöområden, till områden med miljöstörande industri eller omfattande fritidsbebyggelse, till större områden av betydelse från kulturhistorisk synpunkt samt till resurssvaga kommuner som berörs av planerad industriell verksamhet i stor skala.

En begränsad del av tillgängliga bidragsmedel bör enligt verket liksom hittills kunna utnyttjas för stöd till kommuner som prövar nya metoder för kommunal översiktsplanering.

Med hänsyn till omfattningen av de arbetsuppgifter som är en följd av statsmakternas fastlagda riktlinjer bedömer planverket att kommunernas planeringsaktivitet kommer att ligga på en hög nivå även under budgetåret 1978/79.

Planverket begär att 7 milj. kr. får tas i anspråk för bidrag till översiktlig kommunal planering under budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Anslaget som i huvudsak används till stöd för sådan kommunal översiktlig planering som hänger samman med den fysiska riksplaneringen är för innevarande budgetår 6 milj. kr.

Resultatet av arbetet med planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen har nyligen redovisats till regeringen. En utvärdering pågår f. n. inom bostadsdepartementet. Ett betydande arbete återstår för vissa områden. Detta gäller bl. a. de områden där markhushållningsprogram bör upprättas, de primära rekreationsområdena och vissa områden där konflikterna mellan olika markanvändningsintressen är särskilt uttalade. Det bör även uppmärksammas att anslaget kan utnyttjas också för att stödja sådan planering som innefattar utveckling av planeringsmetoder.

Sedan planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen har avslutats torde behovet av medel för nästa budgetår vara något mindre än under föregående år. Mot den bakgrunden förordar jag att anslaget tas upp med 4 milj. kr. Jag anser det angeläget att medlen används för koncentrerade och därmed kraftfulla insatser.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till översiktlig planering m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

D. LANTMÄTERI- OCH KARTVÄSENDET

Organisation, uppgifter m. m.

Det statliga lantmäteri- och kartväsendet är organiserat på tre nivåer: ett centralorgan (statens lantmäteriverk), i varje län en överlantmätarmyndighet samt lokalt fastighetsbildningsmyndigheter. Centralorganet är sedan sommaren 1975 omlokaliserat till Gävle.

Statens lantmäteriverk (LMV) är central förvaltningsmyndighet för frågor om fastighetsbildning, fastighetsbestämning, fastighetsvärdering, fastighetssamverkan och fastighetsregistrering samt mätningsverksamhet och allmän kartläggning. I den sistnämnda uppgiften åligger det LMV särskilt att varje år upprätta förslag till plan för de allmänna kartarbetena samt utföra grundläggande kartläggning och utge kartor i skalor, serier och versioner anpassade till samhällets grundläggande och kontinuerliga behov.

LMV leds av en styrelse med en generaldirektör som ordförande och högst sex andra ledamöter, som regeringen utser särskilt. Generaldirektören är chef för verket. Inom verket finns fyra avdelningar, administrativa avdelningen, fastighetsavdelningen, kartavdelningen och produktionsavdelningen. Dessutom finns ett revisionskontor.

För samråd i mera betydelsefulla frågor om riktlinjer för de allmänna kartarbetena har till LMV knutits ett *kartråd*, bestående av företrädare för vissa myndigheter och Svenska kommunförbundet och med generaldirektören i verket som ordförande.

Överlantmätarmyndighet (ÖLM) har länet som verksamhetsområde. Chef för myndigheten är överlantmätaren, som dessutom är tjänsteman hos länsstyrelsen. Överlantmätarmyndigheten skall inom länet främst leda och utöva tillsyn över verksamheten vid de statliga fastighetsbildningsmyndigheterna, utöva tillsyn över mätningsverksamheten samt verka för samordning av grundläggande mätnings- och kartläggningsverksamhet.

Fastighetsbildningsmyndighet (FBM) handhar lantmäteri- och kartverksamheterna på den lokala nivån. För dessa verksamheter är landet indelat i 87 lantmäteridistrikt. Varje lantmäteridistrikt utgör verksamhetsområde för en fastighetsbildningsmyndighet. För särskilda fastighetsbildningsuppgifter finns f. n. ytterligare 26 statliga fastighetsbildningsmyndigheter, s. k. specialenheter. Av dessa har 25 fastighetsbildningsuppgifter som sammanhänger med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering samt uppgifter som rör utvecklingen av tätbebyggelse. Chef för fastighetsbildningsmyndighet med lantmäteridistrikt som verksamhetsområde är en distriktslantmätare och för annan statlig fastighetsbildningsmyndighet en länslantmätare.

Det statliga lantmäteri- och kartväsendet sysselsatte den 1 juli 1977 ca 2 500 personer varav ca 700 vid statens lantmäteriverk.

Utanför den nu beskrivna statliga organisationen men underordnad denna i tillsynshänseende finns dels 42 kommunala fastighetsbildningsmyndigheter för utveckling av tätbebyggelse, dels 24 statliga och 34 kommunala fastighetsregistermyndigheter. Statlig fastighetsregistermyndighet är länsstyrelsen, där ärenden om fastighetsregistrering handläggs inom lantmäterienheten.

Lantmäteriet deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. v.

1. Vissa allmänna myndighetsuppgifter
2. Förrättnings- och uppdragsverksamhet
3. Mätning och kartläggning
4. Försvarsberedskap

Medel tas upp under följande sex anslag.

1. Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter
2. Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet
3. Lantmäteriet: Mätning och kartläggning
4. Lantmäteriet: Försvarsberedskap
5. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet
6. Lantmäteriet: Utrustning.

Anslag nr 1 är ett förslagsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 1.

Anslag nr 2 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 2. Som intäkter under anslaget redovisas dels fakturerade avgifter, dels ianspråktagna medel från bidragsanslaget (nr 5), dels värdet av utförda men ännu ej fakturerade prestationer.

Anslag nr 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 3.

Anslag nr 4 är ett reservationsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 4.

Anslag nr 5 är ett förslagsanslag med två delposter avseende

a. kostnader beroende på att nedsatt lantmäteritaxa tillämpas på vissa ärenden m. m.

b. statsbidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar m. m.

Anslag nr 6 är ett reservationsanslag som skall finansiera lantmäteriets investeringar i utrustning m. m.

D 1. Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter

1976/77 Utgift	30 770 430
1977/78 Anvisat	[1]30 992 000
1978/79 Förslag	37 578 000

[1] Därav ej disponerat belopp 309 000 kr.

Under anslaget redovisas kostnader för programmet Vissa allmänna myndighetsuppgifter.

Programmet Vissa allmänna myndighetsuppgifter

Programmet omfattar i huvudsak följande uppgifter av myndighetskaraktär:

- föreskrifter, råd och anvisningar för lantmäteri- och kartverksamheterna
- frågor om fastighetsregistrering
- biträde åt domstolar, service-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet åt andra statliga organ samt åt kommunala organ i fastighetstekniska, fastighetsrättsliga och fastighetsekonomiska frågor
- geodetisk, fotogrammetrisk och kartografisk service och rådgivning åt kommuner.

Statens lantmäteriverk

Verksamheten inom programmet kommer under planeringsperioden att inriktas på metodutveckling i syfte att ytterligare rationalisera förrättningshandläggningen samt metodutveckling och kursverksamhet beträffande mätnings- och kartframställningsteknik. Gränsen mellan arbete på föreskrifter, råd och anvisningar, å ena sidan, och allmänna utvecklingsarbeten, å andra sidan, är flytande. Detsamma gäller även i viss mån gränsen mellan allmänna utvecklingsarbeten och sådant samarbete som avses i det följande (övriga myndighetsuppgifter). Sammantaget syftar arbetet mot samma mål.

I övrigt inriktas verksamheten på att vidmakthålla och intensifiera samarbetet med statliga organ och kommuner. Efterfrågan på lantmäteriets biträde både när det gäller fastighetstekniska, fastighetsrättsliga och fastighetsekonomiska frågor och när det gäller geodetisk, fotogrammetrisk och kartografisk service är mycket stor.

Pris- och löneomräkning har beräknats till 4 941 000 kr. Härvid har hänsyn tagits till minskat behov av medel för omlokaliseringskostnader.

En nedskärning av verksamheten enligt alternativ 0 bedöms som helt oacceptabel. Skulle den ändå komma i fråga bör nedskärning med 5 % göras på samtliga delprogram. En nedskärning medför att anvisnings- och utvecklingsprojekt (delprogrammen 1 a och 1 d) måste läggas ned och att service- och rådgivningsverksamheten måste minska (delprogram 1 c). En

femprocentig nedskärning av anslaget för hela program 1 motsvarar arbetsinsatser från 18 personer.

LMV framhåller att det inom programmet finns uppdämda behov av en betydande vidgning av nuvarande anslagsramar. Med hänsyn till föreskrifterna för myndigheternas arbete med anslagsframställningar finner verket sig emellertid förhindrat att framställa anspråk på sådana vidgningar. Mot denna bakgrund föreslår LMV att anslaget tillförs resurser enligt budgetalternativ 1 trots att alternativet enligt verket innebär en otillräcklig ambitionsnivå. Utvecklings- och rådgivningsverksamheten måste sålunda hållas nere på en enligt verkets mening oacceptabel nivå.

Föredraganden

Jag finner det synnerligen angeläget att verksamheten inom programmet speciellt inriktas på åtgärder i syfte att rationalisera förrättningshandläggningen.

I anslaget inryms under särskilt delprogram (1 b) medel för lantmäteriets medverkan i pågående arbete för att införa automatisk databehandling (ADB) inom fastighetsregistreringen och inskrivningsväsendet. Huvudinsatsen i arbetet görs av centralnämnden för fastighetsdata. Regeringen har under hösten 1977 avlämnat prop. 1977/78:15 med förslag till ändrade riktlinjer för fastighetsdataverksamheten. Riktlinjerna anger bl. a. en ram för fastighetsdataverksamheten under en första etapp omfattande budgetåren 1977/78–1981/82 och förutsätter ökade insatser från lantmäteriets sida. På grund härav har jag räknat upp anslagsposten för ifrågavarande verksamhet med 2 200 000 kr.

Jag har, förutom det belopp som nyss har nämnts, beräknat medel under anslaget enligt budgetalternativ 1.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 37 578 000 kr.

D 2. Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	0
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Anslaget tas upp med ett formellt belopp och får normalt inte belastas.

Programmet Förrättnings- och uppdragsverksamhet

Programmet är indelat i tre delprogram:

2 a Förrättningsverksamhet

2 b Särskilda skiftesverksamheten i Kopparbergs län

2 c Uppdragsverksamhet

För förrättningsverksamheten utgår ersättning enligt lantmäteritaxan (1971: 1101, ändrad senast 1977: 974) som i princip avses täcka självkostnaderna. Till viss del av förrättningsverksamheten utgår statsbidrag. Den särskilda skiftesverksamheten finansieras helt med sådant bidrag. Uppdragsverksamheten bedrivs i affärsmässig form.

Rörelsen (exkl. delprogram 2 b) 1976/77 – 1978/79 framgår av följande tabell (1 000-tal kr.).

	1976/77	1977/78	1978/79	
	Utfall	Beräknat Statens lantmäteriverk	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Intäkter[1]	163 876	185 712	206 114	206 114
Kostnader	173 242	202 912	206 114	206 114
Resultat	−9 366	−17 200	0	0
Driftbidrag	3 129	3 900	2 610	3 900
Balanserat underskott	23 194			

[1] Inkl. driftbidrag

Utvecklingen och sammansättning av till verksamhet inom programmet utgående bidrag från anslaget D 5. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet beräknas bli följande (1 000-tal kr.).

Anslagspost	1976/77	1977/78	1978/79	
	Utfall	Anvisat	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Kostnader för nedsättning av ersättningsbelopp enligt lantmäteritaxan	3 129	3 900	2 610	3 900
Verksamhet inom delprogram 2 b	2 452	2 075	3 677	2 607
Bidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar (statsbidrag) m. m.	596	700	700	700
Därav som utbetalas av länsstyrelserna	(297)	(300)	(300)	(300)
Summa	**6 177**	**6 675**	**6 987**	**7 207**
Därav statsbidrag till sakägare	596	700	700	700
Driftbidrag	**5 581**	**5 975**	**6 287**	**6 507**

Statens lantmäteriverk

Förrättningsverksamheten

Efterfrågan på förrättningar växlar med konjunkturerna. Det är främst bostadsbyggandets och fritidshusbyggandets omfattning och inriktning som är bestämmande. I viss utsträckning kan efterfrågan beräknas med utgångspunkt i den kommunala planeringen. Lantmäteriets möjligheter att påverka efterfrågan är begränsade. Genom information och samråd kan man dock stimulera efterfrågan på insatser för strukturrationalisering inom jord- och skogsbruket och på vissa typer av förrättningar, t. ex. enligt anläggningslagen (AL), ledningsrättslagen (LL), lagen om äganderättsutredning (ÄULL) samt lagstiftningen om jakt- och fiskevårdsområden. Länens bedömningar pekar på i stort sett oförändrad efterfrågan under planeringsperioden.

Planeringen är inriktad på att åstadkomma en successiv minskning av balanserna så att antalet oavslutade förrättningar år 1982/83 skall motsvara en arbetsinsats av åtta månader. För detta krävs ett fullföljande av den i föregående anslagsframställning aviserade, försiktiga resursförstärkningen vilken under budgetåret 1976/77 har genomförts till ungefär 25 %.

Lagaskiftesverksamheten

Enligt långtidsprogrammet, vilket upprättades 1973, skall verksamheten avslutas under budgetåret 1980/81. Resursbehovet varierar avsevärt från det ena verksamhetsåret till det andra, beroende på i vilken fas de olika förrättningarna för tillfället befinner sig. Genomförda beräkningar visar att anslagshöjning erfordras under budgetåren 1978/79 och 1979/80 för att tidsprogrammet skall kunna hållas. Därvid har hänsyn tagits till förutom möjliga rationaliseringsvinster viss ursprungligen icke planerad arbetsinsats för rättelse och ändring i Solleröns laga skifte. De senare rättelserna och ändringarna har föreskrivits av fastighetsdomstolen. Kostnaderna för dessa åtgärder har inte kunnat beaktas i AF-76. Dessa uppskattas totalt till 556 000 kr., fördelade på budgetåren 1977/78, 1978/79 och 1979/80 med 264 000 kr., 234 000 kr. resp. 58 000 kr. LMV avser att under budgetåret 1977/78 uppdatera tidigare utredning om skiftesverksamhetens slutförande och återkommer i AF-78 med reviderad tidsplan och kostnadsberäkning för skiftenas slutförande. Tills vidare redovisas verksamheten enligt 1973 års tidsplan och ursprunglig beräknad totalkostnad. Justering har dock gjorts för Solleröskiftet.

Uppdragsverksamheten

Den i föregående anslagsframställning angivna utvecklingstrenden bedöms ligga fast. Detta innebär någon ökning av den mätnings- och karttekniska servicen. En förutsättning för en mera markant ökning är emellertid en mera aktiv marknadsföring och ett mer diversifierat produktutbud. LMV:s marknadspolicy och hithörande frågor studeras f. n.

När det gäller de särskilda uppdragsområdena kan följande anföras.

En viss ökning förutses inom uppdragsområdena flygfoto, laboratorium samt automatisk kartering och ADB-behandling vid LMV. Minskningen i den geodetiska uppdragsverksamheten väntas fortsätta. Den geodetiska beställningsverksamheten har hittills varit mycket nära knuten till den pågående rikstrianguleringen.

Under perioden kommer fältarbete att bedrivas i Norrbotten där den prognosticerade nedgången i antal beställda kommunala stomnät kommer att stå sig. Arbetet inom riksavvägningen syftar både till en förbättrad noggrannhet och till ett finmaskigare nät och detta har medfört en markant ökning i beställningsvolymen. Trenden väntas bestå.

Som ett led i uppbyggnaden av lantmäteriets länsorganisationer till regionala kartmyndigheter pågår en upprustning av ÖLM:s reproresurser. Denna uppbyggnad planeras medföra ökning av uppdragen inom sektorn reproarbeten.

Den i budgetpropositionen för budgetåret 1976/77 behandlade inriktningen av lantmäteriets fastighetsvärderingsverksamhet har nu resulterat i närmare riktlinjer för nämnda verksamhet. Riktlinjerna innebär bl. a. en markerad satsning på värderingsuppdrag inom hela organisationen. Det är för tidigt att göra någon närmare bedömning av vilken volymökning inom uppdragssektorn fastighetsvärdering som denna satsning kommer att medföra.

En särskild del av lantmäteriets värderingsverksamhet utgör medverkan i den fastighetstaxering som skall ske år 1981. På uppdrag av riksskatteverket medverkar LMV i utvecklingsarbetet för värdering av jordbruk, småhus och hyreshus. Uppdraget är av storleksordningen 1 milj. kr. årligen. Även ÖLM medverkar genom visst förberedelsearbete under tiden fram till genomförandet. I genomförandet (preliminärt budgetåret 1979/80) kommer en mycket stor insats att krävas av lantmäteriet, främst från FBM. Lantmäteriets medverkan efter år 1980 är beroende av hur taxeringsarbetet i framtiden organiseras.

Föredraganden

För åtgärder av olika slag inom förrättningsverksamheten (delprogram 2 a) tas ut avgifter av sakägare enligt lantmäteritaxan (1971:1101), ändrad senast 1977:974). Grunderna för taxesättningen (prop. 1971:170, CU 1971:32, rskr 1971:322) innebär bl. a. att kostnaderna för verksamheten i sin helhet skall täckas av avgifter. Regeringen har på min föredragning beslutat om höjning av lantmäteritaxan med i genomsnitt ca 40 % fr. o. m. den 1 januari 1978. En inte oväsentlig del av höjningen är betingad av förhållanden som jag kommer att beröra i det följande.

Under de tre senaste budgetåren har resultatet av förrättningsverksamheten visat underskott. Vid utgången av budgetåret 1976/77 uppgick det balanserade underskottet till nära 20 milj. kr. Jag har bedömt det orimligt

att genomföra ytterligare taxehöjningar för att genom framtida överskott i verksamheten täcka ackumulerade underskott. Regeringen kommer därför på min föredragning senare denna dag att föreslå riksdagen (prop. 1977/78: 101, bil. 10) att på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 22 milj. kr. för täckning av ifrågavarande underskott om ca 20 milj. kr. jämte beräknade räntekostnader för detta.

Enligt de informationer jag har fått har LMV lagt ner ett omfattande arbete på att kartlägga och analysera de olika faktorer som påverkar resultatet av verksamheten i syfte att komma tillrätta med vad som kan göras för att förbättra resultatet. Utvecklingen synes till viss del kunna förklaras av att samhällsbyggnadsprocessen – inte minst i genomförandeledet – har blivit mer komplicerad samtidigt som exploateringar av större sammanhängande områden har minskat. Underlag av sådan art att det kan läggas till grund för några bestämda slutsatser i fråga om förutsättningar för att framöver åter uppnå full kostnadstäckning har dock ännu inte kommit fram. Jag kommer att följa den fortsatta verksamheten med särskild uppmärksamhet. Självfallet förutsätter jag också att verket vidtar alla tänkbara åtgärder för att bryta trenden och uppnå ett tillfredsställande resultat.

Jag finner anledning att i sammanhanget även ta upp ett särskilt spörsmål som rör taxesättningen. Grunderna för denna innebär, förutom det nyss angivna kravet på full kostnadstäckning, att avgifterna så långt möjligt skall bestämmas som s. k. sakersättning, dvs. ersättning med ett fast belopp för varje särskild typ av åtgärd. Ordningen med sakersättningsdebitering har genomförts successivt för olika förrättningstyper och ersatt tidersättningar, dvs. debitering per timme efter tidsåtgång. En väsentlig fördel med sakersättningen ansågs vara att den – till skillnad från tidersättningen – gör det möjligt att i förväg överblicka vilka kostnader en förrättning kommer att medföra för sakägaren. De angivna grunderna har tolkats så att sakersättningen skall vara ett i krontal i förväg fastställt belopp. I nuvarande taxesystem, som för det helt övervägande antalet förrättningsåtgärder innebär sakersättningsdebitering, har ersättningarna fastställts på detta sätt. En viss jämkning har dock skett fr. o. m. den 1 juli 1976 genom en särregel för förrättningar som avslutas senare än två år efter det att ansökan inkom. Dessa faktureras sålunda enligt den taxa som gällde två år före förrättningens slut.

Jag finner inte anledning att frångå principen med så långt möjligt fasta avgifter för lantmäteriförrättningar. Nu gällande ordning med att redan vid beställningen bestämma den exakta kostnaden för varje sakersättningsförrättning har emellertid, i kombination med kravet på full kostnadstäckning, försvårat taxesättningen och medfört andra inte önskvärda konsekvenser. Det har sålunda varit nödvändigt att vid varje taxeförändring ta särskild hänsyn till det beräknade utfallet i pågående förrättningar med lång omloppstid, eftersom arbete i dessa delvis måste utföras i ett kost-

nadsläge som kan vara väsentligt högre än det som legat till grund för de avgifter som debiteras för förrättningarna. Detta har inneburit viss osäkerhet och taxenivån har måst sättas högre än som eljest varit nödvändigt. Denna effekt har varit särskilt märkbar vid den nyss genomförda taxeändringen.

Mot den nu redovisade bakgrunden är det angeläget att överväga en ny princip för sakersättningsdebitering, som så långt möjligt eliminerar angivna olägenheter. För att så skall kunna ske vill jag förorda att möjlighet ges att vid taxesättningen beakta den allmänna pris- och löneutveckling som har skett under tiden mellan beställning och slutförande av en förrättning. Det allmänna intresset av att en ändring på nämnda sätt kommer till stånd är enligt min mening så väsentligt att det, om det visar sig nödvändigt, bör tillåtas inkräkta på den i nuvarande taxesystem tillgodosedda möjligheten att i förväg kunna överblicka kostnaderna för en enskild förrättning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om taxesättning för lantmäteriförrättningar,
2. till *Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 3. Lantmäteriet: Mätning och kartläggning

1976/77	Utgift	43 067 640	Reservation	2 134 056
1977/78	Anslag	[1]45 581 000		
1978/79	Förslag	54 400 000		

[1] Därav ej disponerat belopp 481 000 kr.

Under anslaget redovisas kostnader för programmet Mätning och kartläggning.

Programmet Mätning och kartläggning

Programmet är indelat i fyra delprogram:

3 a Geodetisk verksamhet
3 b Kartläggning i skalor större än 1:25 000
3 c Kartläggning i skalorna 1:25 000–1:100 000
3 d Kartläggning i skalor mindre än 1:100 000

Programmet omfattar mätning och kartläggning av grundläggande natur, främst framställning av de allmänna kartorna. Verksamheten omspänner hela kartläggningsproceduren, dvs. geodetiska, fotogrammetriska och kartografiska arbeten fram till reproducerbara tryckoriginal. I verksamheten ingår vidare flygfotografering och bildframställning för den allmänna kartläggningens behov samt geodetiska riksnätsarbeten och geodetiska projekt, delvis internationella sådana.

Kostnader och intäkter budgetåren 1976/77 - 1978/79 framgår av följande tabell (1 000-tal kr.)

	1976/77	1977/78	1978/79	
	Utfall	Anvisat	Statens lantmäteriverk	Föredragandena
Kostnader	46 741	47 600	59 088	54 400
Avgår intäkter under anslaget	1 985	2 500	1 800	[1]
Utfall/Anslag	**44 756**	**45 100**	**57 288**	**54 400**

[1] Intäkterna under anslaget redovisas på driftbudgetens inkomstsida och beräknas för budgetåret 1978/79 till 4 300 000 kr.

Statens lantmäteriverk

Allmänt

LMV har i olika sammanhang, bl. a. i remissyttrande över kartutredningen (Ds B 1976: 1), dels analyserat förändringarna i samhällets behov av kartor och annan landskapsinformation, dels diskuterat olika åtgärder för att bättre tillgodose dessa behov.

Det har härvid framstått som nödvändigt att göra utbudet av de allmänna kartprodukterna rörligare än vad nu gällande kartbrev medger. En rationalisering av verksamheten skulle vidare uppnås genom en samordning av den allmänna kartläggningens grundproduktion med följdproduktionen för att tillgodose särskilda behov.

Kraven på förbättrad landskapsinformation gäller i första hand större aktualitet i kartmaterialet, bättre anpassning till aktuella behov och för många verksamheter en bättre bildförsörjning. LMV har sökt olika vägar – andra än ökad kartverksamhet genom ökade anslagsmedel – för att i viss utsträckning tillgodose framförda krav. Detta kan ske genom minskade krav på andra kvaliteter hos materialet, t. ex. den geometriska noggrannheten eller fullständigheten beträffande innehållet. En möjlighet är således att genom ökad flyghöjd minska kostnaden för ortofotokartans framställning. Det medför då en minskning av noggrannheten, vilket i vart fall för vissa delar av landet är godtagbart. En annan möjlighet är att revideringsinsatsen t. ex. vid vartannat revideringstillfälle görs grundare, och därmed billigare, vilket medför ett mindre fullständigt kartinnehåll. Enligt ett sådant system, som redan nu tillämpas för topografiska kartan, görs alltså revideringarna omväxlande fullständiga och partiella.

Nuvarande kartstandard innebär främst för den ekonomiska kartan stora kvalitetsskillnader och omfattande behov av aktualisering. Följande uppgifter om kartbeståndet i de tre främsta allmänna kartserierna belyser förhållandet.

	Kartornas ålder				
	< 5 år	5–9 år	10–19 år	≥ 20 år	Ej utgivna
Ekonomiska kartan	15 %	18 %	33 %	32 %	2 %
Topografiska kartan	57 %	18 %	13 %	–	12 %
Översiktskartan	47 %	(100 %)[1]	–	–	53 %

[1] Hela serien av provisoriska översiktskartan har reviderats åren 1970–71.

I fråga om den ekonomiska kartan är önskemålet om behovsanpassad variation särskilt framträdande. Möjligheter till besparingar genom övergång från skala 1:10 000 till 1:20 000 föreligger i vissa delar. I andra områden kan en övergång till skala 1:5 000 vara rationell om kartan därmed kan ges ett bredare användningsområde, t. ex. som underlag för registerkarta eller för särskilda planeringsändamål. För vissa områden kan en förenklad kartbild eller en förenklad revideringsinsats godtas. Detta gör det angeläget att detaljerat planera revideringsverksamheten, t. ex. genom att inför revideringen av kartor i ett län upprätta en särskild kartplan. Detta sker i Stockholms län genom en särskild utredning som påbörjades som ett försök och som nu följts av nyligen igångsatta motsvarande utredningar i Östergötlands, Jönköpings och Kronobergs län.

För den topografiska kartan finns starka önskemål, särskilt från försvarshåll, om kontinuitet i produktionen och kartprodukten. En vid LMV pågående utredning om topografiska kartans framställning tar därför främst sikte på förenklingar i själva produktionen men syftar också till förbättringar i kartinnehållet utan förändringar av karttypen. Men också i fråga om topografiska kartan finns önskemål om behovsanpassning, vilka föranleder överväganden om särskilda versioner, t. ex. för planering, transportändamål, turism etc.

I fråga om översiktskartorna i skalorna 1:250 000 och 1:500 000 är frågorna om regionanpassade blad och om varierade planeringsversioner aktuella.

Planeringen av kartverksamheten är f. n. bunden av att de framtida förutsättningarna för samproduktion av de grundläggande kartorna och vissa följdprodukter inte är tillgängliga förrän beslut har fattats rörande de förslag som kartutredningen har lagt fram. Härigenom har ej heller framtida möjligheter att delfinansiera kartverksamheten genom bidrag från användare av olika kartprodukter kunnat tas i beaktande. Planeringen för budgetåret 1978/79 innebär därför till övervägande del en förlängning av nuvarande verksamhet. Nya produkter föreslås i mycket begränsad omfattning.

Frågan om i vilken utsträckning omdisponeringar i planeringen kan aktualiseras genom angivna möjliga förändringar i fråga om skala, flyghöjd m. m. är ännu inte tekniskt helt utredd, varför slutsatser har kunnat dras endast med stor försiktighet. Inför den ekonomiska kartans fortsatta revi-

dering förutses att länsplaner med bl. a. stark kommunal förankring skall utarbetas i vilka slutlig ställning tas till lämpliga omdisponeringar. Planeringen inom budgetalternativ 1 är därför definitiv endast för budgetåret 1978/79. För detta år styrs planeringen starkt av pågående produktion. Verksamheten berör dessutom i allt väsentligt geografiska områden där omdisponeringar av ovan diskuterat slag med nuvarande bedömningar inte är aktuella. Som grund för bedömning av verksamhet utöver alternativ 1 har kostnadsberäkningar gjorts dels utifrån hittintills tillämpad verksamhet och målsättning, dels i en modell med allmänt ökad ambitionsnivå där samtidigt omfattande omprioriteringar och omdisponeringar har gjorts.

Geodetisk verksamhet (3 a)

Återstående arbeten inom rikstrianguleringen har planerats så att de båda nordligaste regionerna mäts under fyra fältarbetssäsonger åren 1976–1979. Tre regiondelar i Västerbottens och Norrbottens län återstår att mäta (1977–1979). Efter fältmätningen beräknas regionkoordinater.

Efter år 1980 återstår inom rikstrianguleringen en avslutande beräkning avseende hela rikets triangelnät. Beräkningen har främst vetenskapligt intresse och kommer inte att föranleda någon ändring av tidigare fastlagda regionkoordinater. För den slutliga beräkningen måste vissa förberedande arbeten utföras, t. ex. måste de ca 50 astronomiska punkterna av första ordningen nyberäknas för att ge värden i ett enhetligt system.

Frågan om framtida arbeten med rikets höjdnät har varit föremål för särskild studie vid LMV. I fråga om huvudlinjenätet har en förtätning påbörjats och den planeras fortsätta. I samband med nämnda studie har föreslagits också en precisionsavvägning.

Sammantaget beräknas kostnaderna för den geodetiska verksamheten därmed bli i huvudsak konstanta under den första delen av planeringsperioden.

Kartläggning i skalor större än 1:25 000 (3 b)

Planeringen redovisas dels som en förlängning av nuvarande verksamhet, dels i en modell som förutsätter omfattande förändringar i fråga om prioriteringar och i det tekniska utförandet och som dessutom innebär en ambitionshöjning i fråga om bildförsörjning och revideringstakt.

För den ekonomiska kartan gäller målet att produktionen i första hand skall syfta till att höja aktualiteten. Tidigare har angivits att en långsiktig plan för revidering i första hand bör avse de områden där de äldre kartorna saknar höjdkurvor (ca 7 000 blad inkl. dem som är under revidering). Bedömningen består. Med hänsyn till den för dessa blad låga aktualiteten planeras så gott som samtliga blad bli reviderade under perioden 1977–1985. Inom varje län planeras vissa blad bli reviderade fullständigt, andra partiellt.

Av anslaget till kartläggning anvisades för ajourhållning av den ekonomiska kartan för budgetåret 1976/77 500 000 kr. och för budgetåret 1977/78 ytterligare 300 000 kr. Verksamheten bedrivs i de län där den ekonomiska kartan är relativt ny och utgiven med ortofotokarta. Förutsättningarna att ajourhålla ekonomiska kartor ökar i takt med att reviderade kartor utges. LMV har i de två senaste anslagsframställningarna prioriterat en ökad ajourhållning mycket högt. Tillgången hos ÖLM på ett ajourhållet kartmaterial får stor betydelse för användningen av kartorna. Det är angeläget att verksamheten successivt byggs ut.

Kartläggning i skalorna 1:25 000 – 1:100 000 (3 c)

Förstagångsutgivningen av topografiska kartan har hittills planerats kunna slutföras år 1978. Vissa förseningar i produktionen under 1976/77 kan komma att äventyra denna målsättning, men LMV har hittills inte tagit ställning för en utsträckning av produktionstiden utan angett en positiv bedömning av möjligheterna att ge ut återstående (f. n. 81) kartblad senast år 1978. En koncentration av resurserna fordras därmed under budgetåret 1977/78.

Den fullständiga revideringen har föreslagits öka till 40 blad per år. Under de närmaste två budgetåren kan fullständig revidering inte ske i någon nämnvärd omfattning till följd av prioriteringen av förstagångsutgivningen. Fr. o. m. budgetåret 1979/80 planeras däremot en jämn nivå om 40 blad per år.

Partiell revidering av topografiska kartan planeras som hittills för 45 blad per år. Utförandet har hittills varit med röd färg men försök med partiell revidering i svart färg planeras ske budgetåren 1977/78 och 1978/79.

En översyn av revideringsförfarandet pågår och kommer att fortsätta under budgetåret 1977/78. I avvaktan på resultat från denna översyn har inte räknats med några ändringar av kostnadsläget under planeringsperioden.

Kartläggning i skalor mindre än 1:100 000 (3 d)

Utgivning av översiktskartan i 1:250 000 planeras ske med åtta blad per år. Hela serien kan då föreligga budgetåret 1980/81.

Frågan om olika versioner av översiktskartan kan tas upp då nya riktlinjer för lantmäteriets befattning med olika slag av förlagsprodukter har lagts fast. Någon hänsyn till olika alternativ vid den framtida kartutgivningen har därmed inte tagits i förslaget till långtidsbudget.

Revidering av översiktskartan blir aktuell under mitten av planeringsperioden. En utgivning med tre blad budgetåret 1979/80 och därefter fem blad per budgetår har budgeterats. Ambitionen vid revideringen är svår att bedöma men med hänsyn till att revideringsverksamheten inleds mindre än tio år efter förstagångsutgivningen torde kostnaderna kunna begränsas.

Förslag

Pris- och löneomräkning har beräknats till 7 588 000 kr.

Alternativ 0 för programmet Mätning och kartläggning innebär en minskning av den finansiella ramen för verksamheten med ett belopp om ca 2,6 milj. kr. Därtill kommer att intäkterna till följd av lägre kartutgivning och minskad försäljning beräknas minska med 100 000 kr. En sådan reducering av anslaget medför att antalet utgivna kartblad m. m. måste minskas. Resursminskningen medför vidare en försämrad kartstandard och får också återverkningar i form av försämrad effektivitet och sämre planeringsmöjligheter för stora sektorer inom statlig och kommunal förvaltning. Särskilt kan inaktualiteten hos kartbeståndet befaras medföra betydande olägenheter.

Nedskärningen av anslaget för hela programmet enligt alternativ 0 motsvarar arbetsinsatser från 20 personer. För att anpassa verksamheten till den ram som alternativet medger har budgetering enligt följande tillämpats.

Inom delprogram 3 a skulle alternativ 0 innebära att insatserna för avvägning minskades med ca 25 %. Reduktionen innebär kostnadsminskningar om ca 0,4 milj. kr. per år.

Inom delprogram 3 b skulle alternativ 0 innebära att den partiella revideringen av den ekonomiska kartan till största delen måste inställas. Därtill måste resurserna för ajourhållning minskas. Med hänsyn till att kartserien till stora delar är starkt föråldrad skulle alternativ 0 därför få mycket ogynnsamma effekter för den ekonomiska kartans användbarhet. Kostnadsminskningen beräknas bli ca 1,6 milj. kr. per år.

Inom delprogram 3 c skulle alternativ 0 innebära att utgivningen av fullständigt reviderade topografiska kartor minskades med 3 blad. Dessutom skulle produktionen av en topografisk karta i skala 1:100 000 behöva inställas. Kostnadsminskningen blir ca 0,4 milj. kr. per år.

Planeringen av verksamheten enligt budgetalternativ 1 innebär i stort att rikstrianguleringen slutförs år 1979, att förstagångsutgivningen av de ekonomiska och topografiska kartserierna slutförs år 1978 med 68 resp. 20 blad samt att revideringen av dessa kartor ökas. Revideringen under budgetåret 1978/79 planeras omfatta 593 blad av den ekonomiska kartan, varav 393 fullständigt och 200 partiellt reviderade, samt 69 blad av den topografiska kartan, varav 24 fullständigt och 45 partiellt reviderade. I alternativet ryms vidare en årlig utgivning av 8 blad av översiktskartan i skalan 1:250 000.

I budgetalternativ 2 föreslås särskilda medel för den ytterligare ajourhållning av den ekonomiska kartan som blir möjlig under budgetåret 1978/79 genom att ortofotokarta då blir tillgänglig för ännu några områden (+400 000 kr.). Vidare begärs medel för utvecklingsarbete inom ett 5-årigt projekt för uppbyggnad av ett s. k. kartdatabanksystem (+500 000 kr.).

Verket har under det gångna året inom ramen för tillgängliga medel studerat förutsättningarna för att på sikt ta fram ett sådant system och därvid vunnit värdefulla erfarenheter men samtidigt har verket konstaterat att omfattande utrednings- och utvecklingsarbete återstår. Systemet motiveras bl. a. av den tekniska utvecklingen inom olika delar av kartläggningsprocessen och bedöms kunna medföra arbetsbesparande rutiner. Det framstår som särskilt angeläget att så snabbt som möjligt kunna lösa de delar av kartdatabankstekniken som direkt kan ge kostnadsbesparingar i fråga om revideringsrutinerna.

Budgetalternativ 2 innefattar vidare förslag som innebär en mer behovsanpassad och till större delen väsentligt ökad revideringstakt samt generellt en avsevärt bättre bildförsörjning. Förslaget grundas på en modell till ny kartläggningsplan som har utformats något schematiskt på grund av att flera faktorer ännu är osäkra. Det konstateras att den sedan 1960 alltjämt gällande planen för omdrevsfotografering bygger på andra förutsättningar än dagens och därför inte förslår att tillgodose konsumenternas nuvarande krav på kortare omloppstid samt mer aktuellt och bättre flygbildmaterial. Den föreslagna modellen innebär därför i stort att omdrevsfotograferingen, som f. n. sker från 4 600 m. höjd och med 7-årsintervall i södra och mellersta delarna av landet upp till länsgränsen mellan Västernorrlands och Västerbottens län samt – bortsett från fjällområdena – med 10-årsintervall i området norr därom, skall ske med betydligt tätare intervaller och omväxlande från normalhöjd (4 600 m.) och höghöjd (9 200 m.). För huvuddelen av de områden där ekonomisk karta f. n. framställs i skala 1:10 000 förutsätter modellen omdrevsfotografering i princip vart 5:e år. För förslagets genomförande förutses en utbyggnadsperiod av tre år till en total kostnad av 4 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknas medelsbehovet till 1,5 milj. kr.

Särskilda resurser (+ 1,5 milj. kr.) begärs också för framställning av en karta i vissa delar av Stockholms län i skala 1:5 000 avsedd i första hand som underlag för en registerkarta. Viss försöksverksamhet i länet har visat att framställningen lämpligast integreras med revideringen av den ekonomiska kartan och denna har nu fortskridit så långt att det bedöms angeläget att finansieringsfrågan för den integrerade kartverksamheten blir löst. LMV finner det ändamålsenligt att resurser ställs direkt till verkets förfogande och har haft samråd i frågan med länsstyrelsen i Stockholms län som svarar för själva fastighetsregistreringen och därmed också registerkartan.

Föredraganden

Vissa uppgifter inom kartverksamheten utförs f. n. av Liber Grafiska AB (Liber) på grund av bestämmelser utfärdade åren 1961 och 1966. Förslag om den närmare gränsdragningen mellan LMV och Liber lades fram av den s. k. kartutredningen under sensommaren 1976 (Ds B 1976:1). En huvudfråga för utredningen har varit den nu gällande ensamrätten för Liber

att använda de allmänna kartorna och grundmaterialet till dessa för följdproduktion. Förslaget ger LMV vidgade uppgifter och möjligheter att samordna och lämna service inom kartläggningens område. Det innebär också vissa lättnader i fråga om rätten att utnyttja kartmaterialet. Statliga och kommunala myndigheter föreslås få generell rätt att inom ramen för sina tjänsteåligganden utnyttja allmänna kartor för redovisning i utredningar och rapporter samt att i övrigt för eget behov kopiera kartorna på annat sätt än genom tryck. Liber får enligt förslaget använda materialet för kartläggningsändamål som är av annat slag än grundläggande kartläggning.

Kartutredningens förslag har remissbehandlats. Endast ett litet antal remissinstanser är positiva till att förslaget genomförs. Flera av dessa menar dessutom att de föreslagna ändringarna är otillräckliga och därför kan accepteras som lösning endast på kort sikt. Jag har för egen del kommit till den uppfattningen att utredningens förslag inte annat än till en mycket begränsad del kan lösa de grundläggande problemen med uppdelningen av kartverksamheten på två statliga kartproducenter. Några mera påtagliga förbättringar kan enligt min mening åstadkommas bara genom en sammanföring av Libers följdproduktion från den allmänna kartläggningen och därmed sammanhängande verksamhet med LMV:s verksamhet. Jag har därför, med stöd av bemyndigande av regeringen, tillkallat en särskild utredare för att bl. a. utreda formerna för en sådan sammanföring och lägga fram de förslag till organisatoriska och andra åtgärder som sammanföringen kan föranleda. Utredaren skall enligt direktiven bedriva sitt arbete med stor skyndsamhet.

Förstagångsutgivningen av de två stora kartserierna, ekonomiska och topografiska kartorna, slutförs under år 1978. Någon plan för den fortsatta kartläggningen på lång sikt har ännu inte lagts fast. LMV presenterar i anslagsframställningen en schematiskt utformad modell till kartläggningsplan. Verket framhåller emellertid att resultaten av vissa pågående försöksarbeten och utredningar måste avvaktas innan någon detaljerad plan kan läggas fram. Man syftar dels på vissa försök och utredningar i egen regi, dels på kartutredningen. Jag räknar med att verket genom det nyss redovisade principiella ställningstagandet till sammanföring av Libers följdproduktion med LMV:s verksamhet skall ha bättre förutsättningar för att redovisa en konkret och mer detaljerad plan för den kommande kartverksamheten på lång sikt, framför allt vad gäller omfattning, innehåll och kostnader för den fortsatta anslagsfinansierade kartproduktionen.

Anslagsberäkningen innebär medelstilldelning enligt alternativ 1, minskat med ca 500 000 kr. LMV har yrkat ytterligare medel (400 000 kr.) för utökning av verksamheten med ajourhållning av den ekonomiska kartan. Enligt min mening är denna verksamhet så angelägen att den bör prioriteras inom anslaget som helhet.

Ersättningen från Liber disponeras f. n. av LMV och tas upp som intäkt under anslaget. Under år 1978 skall ersättningen i stället redovisas som in-

komster under särskild titel på driftbudgetens inkomstsida. Effekten härav har beaktats vid anslagsberäkningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Mätning och kartläggning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 54 400 000 kr.

D 4. Lantmäteriet: Försvarsberedskap

1976/77 Utgift	1 234 439	Reservation	58 876
1977/78 Anslag	[1] 1 346 000		
1978/79 Förslag	1 696 000		

[1] Därav ej disponerat belopp 13 000 kr.

Programmet Försvarsberedskap

Programmet är indelat i två delprogram:

4 a Säkerhetsskydd

4 b Beredskapsplanläggning

Programmet omfattar sådana uppgifter som åligger lantmäteriverket för att trygga kartförsörjningen i krig, vari ingår främst beredskapsplanläggning, förberedelser för krigskartetryckning, sekretessåtgärder i form av granskning av kartor och flygbilder samt vissa administrativa åtgärder i övrigt.

Statens lantmäteriverk

Målet för programmet Försvarsberedskap är

att till skydd för rikets säkerhet granska kartor och flygbilder,

att svara för att lantmäteriets verksamhet bedrivs så att de krav som rikets säkerhet ställer kan tillgodoses,

att medverka till att trygga totalförsvarets behov av landskapsinformation och

att verka för samordning av totalförsvarets och lantmäteriets insatser när det gäller landskapsinformation.

Uppgifterna styrs till väsentliga delar av verksamheter som sammanhänger med utvecklingen i samhället och särskilt inom totalförsvaret. Exempel på sådana verksamheter är krigsplanläggning inom totalförsvaret, extern kartproduktion, utvecklingen inom ADB-området och den tekniska utvecklingen inom bl. a. området för fjärranalys.

Verksamheten med säkerhetsskydd ökar inom främst de regionala och lokala lantmäteriorganen. Detta kräver att den hittills starkt eftersatta utbildningen och informationen förstärks. Inom delprogrammet Beredskapsplanläggning kräver krigstryckningsorganisationen ökade resursinsatser dels för fortsatt utbyggnad, dels och i särskilt hög grad för oundvikligen erforderlig ledning av drift och underhåll utan vilken såväl kapitalförstöring som sänkt beredskap blir en omedelbar följd.

Pris- och löneomräkningen har beräknats till 218 000 kr.

Alternativ 0 innebär en minskning av programmets resurser med 71 000 kr. Huvuddelen av uppgifterna inom programmet utgörs av åligganden som har lagts fast i lagar och andra förordningar. Skulle alternativet genomföras berörs samhällsplaneringen liksom allmänheten, myndigheter och företag av de fördröjningar som ovillkorligen uppstår. Personal måste friställas.

Budgetalternativ 1 täcker inte medelsbehovet för verkets författningsenliga åligganden. Alternativet innebär att verksamheten får bedrivas med viss förskjutning mellan delprogrammen men med i övrigt i stort sett samma inriktning och i samma omfattning som budgetåret 1977/78.

I alternativ 2 har beräknats ytterligare medel (+200 000 kr.) främst för en oundgänglig ledning av drift inom krigstryckningsorganisationen, väsentligt ökade arbetsuppgifter främst vad avser den regionala och lokala lantmäteriorganisationen samt för en betydande eftersläpning i beredskapsplanläggningen liksom för utredningar och utbildning avseende beredskapsplanläggning inom hela lantmäteriorganisationen. I alternativet har beräknats medel för en tjänst som assistent (registrator).

Föredraganden

Jag beräknar behovet av medel under anslaget till 1 696 000 kr. Jag har därvid räknat med visst tillskott (+150 000 kr.) för de av LMV angivna, ökade arbetsuppgifterna inom den regionala och lokala organisationen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Försvarsberedskap* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 696 000 kr.

D 5. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	6 180 878
1977/78	Anslag	6 675 000
1978/79	Förslag	7 207 000

Utvecklingen och sammansättningen av anslaget har redovisats under programmet Förrättnings- och uppdragsverksamhet. Anslaget skall täcka kostnader för nedsättning av ersättningsbelopp enligt lantmäteritaxan, för laga skiftesverksamheten samt för statsbidrag till vissa sakägare.

Statens lantmäteriverk

Under planeringsperioden minskar andelen nedsättningar enligt äldre bestämmelser successivt. Behovet budgetåret 1982/83 uppgår enligt länens beräkningar till ca 70 000 kr. Samtidigt ökar behovet av medel för nedsättningar enligt de nya reglerna (SFS 1976: 491). En stor osäkerhet präglar

planerna i avvaktan på erfarenheter från tillämpningen av dessa regler när det gäller medelsbehovet.

Anslaget i den del det avser skiftesverksamheten har behandlats under program 2. Pris- och löneomräkningen har beräknats till 312 000 kr. Resursbehov därutöver för skiftesverksamheten (+1 310 000 kr.) budgetåret 1978/79 föreslås bli tillgodosett genom omdisponering inom anslaget. Detta föreslås ske genom omföring från delposten för nedsättningsmedel.

Delposten för statsbidrag föreslås bibehållas oförändrad för planeringsperioden. LMV avser att under budgetåret 1977/78 slutföra ett under budgetåret 1976/77 påbörjat arbete med att se över statsbidragsreglerna. Det nuvarande regelsystemet tas därvid upp till prövning liksom frågan om alternativa former för denna typ av sociala bidrag.

Sammantaget upptas anslaget för hela planeringsperioden på oförändrade grunder i avvaktan på tidigare omnämnd uppföljning av planer och resursbehov för skiftesverksamheten och nedsättningar samt översyn av statsbidragsreglerna.

Föredraganden

LMV framhåller att ökade resurser behövs för den del av anslaget som avser kostnader för lagaskiftesverksamheten i Kopparbergs län (delprogram 2 b). Ökningen motiveras dels av en planerad arbetsinsats för att hålla tidplanen och därmed slutföra verksamheten budgetåret 1980/81, dels av vissa oförutsedda rättelse- och ändringsarbeten i Solleröns laga skifte. Verket föreslår att medelsbehovet tillgodoses inom oförändrad anslagsram genom överföring från den förslagsvis betecknade anslagsposten för nedsättningar. LMV uttalar vidare att verket avser att efter utredning återkomma med reviderad tidplan och kostnadsberäkning för skiftenas slutförande.

Jag kan inte ansluta mig till LMV:s förslag till lösning av det angivna resursbehovet. Jag finner det motiverat att anslaget, utöver löne- och prisomräkning (298 000 kr.) för lagaskiftesdelen, tillförs ytterligare medel (+234 000 kr.) för angivna arbetsinsatser i Solleröns laga skifte. För kostnader för nedsättning och statsbidrag räknar jag med oförändrat medelsbehov. Jag har tidigare under anslaget D 2. Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet redovisat fördelningen på de olika ändamålen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 207 000 kr.

D 6. Lantmäteriet: Utrustning

1976/77 Utgift	3 162 442	Reservation	304 644
1977/78 Anslag	[1]3 000 000		
1978/79 Förslag	4 000 000		

[1] Därav ej disponerat belopp 30 000 kr.

Under anslaget redovisas normalt kostnader för utrustning med anskaffningsvärde av minst 10 000 kr.

Statens lantmäteriverk

LMV har som en åtgärd för ökad samordning av mätnings- och kartteknisk verksamhet i anslagsframställningen avseende budgetåret 1976/77 föreslagit följande investeringsplan (prisläget i februari 1975 i milj. kr.).

	Totalt	Del som belöper sig på utrustningsanslaget
Fastighetsbildningsmyndigheter	11,6	7,6
Tekniska enheter	2,7	2,0
Reproutrustning hos ÖLM	1,8	1,8
	16,1	**11,4**

Den lämpliga tiden för att genomföra en upprustning enligt planen av den tekniska utrustningen bedömdes vara fem år. Det årliga behovet av medel beräknades därmed till 2,3 milj. kr.

Medel för nämnda upprustning har anvisats i tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 och i statsbudgeten för budgetåren 1976/77 och 1977/78. De medel som har erhållits har möjliggjort att upprustning framför allt inom den lokala organisationen har kunnat inledas. LMV föreslår att den successiva upprustningen fortsätter. För detta ändamål fordras 3,0 milj. kr. Hänsyn har då tagits till prisstegringar sedan februari 1975.

De medel som har ställts till lantmäteriets förfogande genom uppräkning av utrustningsanslaget de två senaste budgetåren har använts för upprustning av den regionala och lokala organisationen. Investeringarna vid LMV har däremot legat på i stort sett oförändrad nivå, vilket har medfört att utbyte av slitna instrument samt anskaffning av nya instrument för rationellare kartframställning samt för angelägna utvecklingsarbeten har måst ställas på framtiden.

Situationen vid LMV har sålunda nu blivit sådan att det bedöms som mycket angeläget med kraftig ökning av investeringsmedlen för LMV:s del. Det uppskattade återanskaffningsvärdet på LMV:s samlade utrustningspark uppgår till 30,2 milj. kr. Man måste konstatera att det ej är möj-

ligt att vidmakthålla en rimlig teknisk standard med nuvarande storlek på utrustningsanslaget.

En stor andel av den tekniska utrustningen används även inom lantmäteriets uppdragsverksamhet. Genom en god utrustningsstandard kan lantmäteriet därför ge effektiv service inom uppdragsverksamheten. Breddade användningsmöjligheter ger också bättre ekonomiskt utbyte av investeringar i teknisk utrustning.

Det sammantagna medelsbehovet för nyanskaffningar vid LMV uppgår till 3,7 milj. kr.

Sammanlagt uppgår alltså medelsbehovet till 6,7 milj. kr. Av detta belopp faller ca 3,5 milj. kr. inom budgetalternativ 1 och återstoden inom alternativ 2.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av medel under anslaget till 4 milj. kr. Jag förutsätter därvid att liksom hittills den större delen av anslaget används till att förstärka den instrumentpark som behövs för förrättnings- och uppdragsverksamheten i den lokala och regionala organisationen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN *Trettonde huvudtiteln*

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

IV: 12. Lånefonden för bostadsbyggande

1976/77	Utgift	2 565 000 000	Behållning	373 000 000
1977/78	Anslag	2 205 000 000		
1978/79	Förslag	3 705 000 000		

Från fonden utbetalas bostadslån, räntelån, räntebärande förbättringslån, tomträttslån till kommun samt lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter.

Gällande bestämmelser om *bostadslån* finns i bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, omtryckt 1976: 788, ändrad senast 1977: 738) som trädde i kraft den 1 januari 1975 och i bostadslånekungörelsen (1967: 552, omtryckt 1973: 534, ändrad senast 1977: 334). Enligt dessa bestämmelser utgår lån i huvudsak till ny- och ombyggnad av bostadshus. Bostadslånets storlek bestäms så att det utgör en andel av ett i särskild ordning fastställt låneunderlag. Andelen är 30 % för kommun eller allmännyttigt företag, 29 % för bostadsrättsförening fristående från byggintressent och med kommunal insyn, 25 % i fråga om småhus som skall bebos av låntagaren, 22 % vid nybyggnad i övriga fall samt 15 % vid ombyggnad med vissa undantag då andelen är 20 %. Låneunderlaget bestäms i fråga om nybyggnad enligt en av regeringen fastställd metod som summan av beräknade kostnader för mark och dess iordningställande för bebyggelse samt för byggande. Vid ombyggnad utgör med vissa begränsningar den godkända kostnaden för arbetet låneunderlag. Vid ombyggnad av flerfamiljshus kan i vissa fall även beräknade kostnader för mark inräknas i låneunderlaget. Det förutsätts att underliggande lån tas upp i öppna marknaden. För bostadslån skall erläggas ränta efter en räntesats som fastställs av regeringen för ett kalenderår i sänder. Bostadslånet är förenat med räntesubventioner enligt regler som har redovisats under anslaget B 4. Räntebidrag m. m.

Amorteringstiden för lån till nybyggnad är 30 år om lånet avser småhus som skall bebos av låntagaren. Med visst undantag är amorteringstiden för lån till nybyggnad i övriga fall beroende av förhållandet mellan garanterad ränta och faktisk räntekostnad under lånetiden. För lån till ombyggnad är amorteringstiden högst 30 år.

Bestämmelserna om *räntelån* finns i räntelånekungörelsen (1967: 553, omtryckt 1976: 790, ändrad 1977: 335). Räntelån utgår dels för bostadshus som har uppförts eller byggts om med stöd av statliga lån som har beviljats

enligt de bestämmelser som gällde före den 1 januari 1968, dock ej för hus som har färdigställts före år 1958, dels för bostadshus som har uppförts utan statligt lån, om räntebidrag förut har beviljats för huset. Fr. o. m. den 1 januari 1975 utgår räntesubventioner också i samband med räntelån enligt regler som har redovisats under anslaget B 4. Räntebidrag m. m.

En redogörelse för bestämmelserna i kungörelsen (1962: 538) om *förbättringslån* (omtryckt 1976: 789, ändrad 1977: 336) har lämnats förut under anslaget B 6. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

Tomträttslån till kommuner enligt tomträttslånekungörelsen (1965: 905, omtryckt 1976: 793) kan utgå till kommuner som har upplåtit tomträtt till mark för bostadsändamål.

Lån enligt förordningen (1976: 260, ändrad 1977: 167) om *hyresförlustlån* utgår för att täcka viss del av hyresförluster under åren 1971–1978.

För långivningen i form av bostadslån och förbättringslån fastställer riksdagen årligen olika ramar. Regeringen har bemyndigande att under vissa förutsättningar utvidga de fastställda ramarna. Riksdagen har under 1976/77 års riksmöte beslutat att ramen för lån till nybyggnad för år 1977 fastställs till 8 160 000 m^2 våningsyta motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 64 700 jämte lokaler som ingår i låneunderlag och pantvärde för bostadslån. För vart och ett av åren 1978 och 1979 har ramen samma omfattning som för år 1977. Lån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån får beviljas intill ett belopp av 450 milj. kr. under vart och ett av åren 1977 och 1978.

För vart och ett av åren 1977 och 1978 utgör 15 milj. kr. en särskild ram för beslut om höjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Anslaget till fonden, vilket anvisas med det belopp som behövs för utbetalning av beviljade lån, har förts upp med 2205 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen anför följande om *bostadsbyggandets och långivningens omfattning och inriktning.*

År 1976 färdigställdes genom nybyggnad ca 55 800 lägenheter, vilket innebär en minskning med ca 18 700 lägenheter i jämförelse med år 1975. Minskningen avsåg såväl småhus- som flerfamiljshusbyggandet. Antalet färdigställda lägenheter minskade sålunda med ca 11 700 i flerfamiljshus och med ca 7 000 i småhus.

Tillskottet av lägenheter under år 1976 fördelar sig med ca 40 100 på lägenheter i småhus och ca 15 700 på lägenheter i övriga hus – här benämnda flerfamiljshus. Andelen lägenheter i småhus uppgick därmed till 72 %, vilket innebär en ökning med 9 procentenheter jämfört med år 1975. Utvecklingen under perioden 1972–1976 framgår av följande tablå.

Antal färdigställda lägenheter

År	Totalt	I småhus	Andelen lägenheter i småhus (%)	I flerfamiljshus
1972	104 046	37 135	36	66 911
1973	97 484	43 752	45	53 732
1974	85 311	46 542	55	38 769
1975	74 499	47 057	63	27 442
1976	55 812	40 141	72	15 671

Av 1976 års tillskott av lägenheter i flerfamiljshus utgjordes 642 av rum i s.k. specialbostäder, dvs. bostäder för studenter, åldringar i ålderdomshem, personal vid sjukhus och vårdanstalter etc. Totalt ökade nyproduktionen av specialbostäder mellan åren 1975 och 1976 med drygt 160 rum.

Under år 1977 torde färdigställandet komma att uppgå till ca 54 000 lägenheter, dvs. ca 2 000 lägenheter mindre än under år 1976.

Under år 1976 påbörjades 57 000 lägenheter, dvs. ca 5 700 lägenheter mer än under år 1975. Påbörjandet av småhus ökade med ca 6 600 lägenheter. Andelen lägenheter i småhus ökade från 70 % till 75 % av totala påbörjandet. Påbörjandet av småhus var av speciella skäl emellertid onormalt lågt i början av år 1975. En förutsättning för kompensation för mervärdeskatt var nämligen att företagen påbörjades före utgången av år 1974 och färdigställdes under år 1975. En mera normal nivå för påbörjandet under år 1975 kan därför uppskattas till ca 60 000 lägenheter. I förhållande härtill har sålunda påbörjandet under år 1976 minskat.

I fråga om bostadsbyggandets regionala fördelning var storstadsområdenas andel av färdigställandet i hela riket under år 1976 28 % jämfört med 32 % under föregående år. Motsvarande minskning av antalet lägenheter var ca 8 000. Minskningen var störst i Stor-Stockholm med nära 4 800 lägenheter. I landet i övrigt minskade färdigställandet med ca 11 000 lägenheter.

Antalet påbörjade lägenheter i storstadsområdena minskade med ca 3 300 lägenheter mellan åren 1975 och 1976 samtidigt som deras andel av det totala påbörjandet minskade från 32 % till 23 %. I landet i övrigt ökade påbörjandet med ca 9 200 men minskade kraftigt återigen under första halvåret 1977 jämfört med första halvåret 1976. Minskningen fortsatte däremot i storstadsområdena.

Jag redovisar i det följande en tablå över lägenheter i hus färdigställda under åren 1972–1976 fördelade på lägenhetstyper.

Som framgår av tablån minskade andelen 1- och 2-rumslägenheter i flerfamiljshus mellan åren 1975 och 1976 medan lägenheter om 3 rum och kök ökade med nära 4 procentenheter. Även de största lägenheterna ökade något. För småhus skedde inga större förändringar i lägenhetsfördelningen mellan åren 1975 och 1976.

En aktuellare belysning av förändringarna i produktionens fördelning på lägenhetstyper kan erhållas med ledning av preliminära beslut om bostads-

Färdigställda lägenheter fördelade på lägenhetstyper

År för färdigställande	Antal lägenheter	Därav i % om			
		1 rok el. utan kök	2 rok	3 rok	4 + rok
Samtliga					
1972	104046	18,8	20,0	24,5	36,8
1973	97484	14,0	18,4	22,9	44,7
1974	85311	12,8	15,6	19,0	52,6
1975	74499	11,1	12,6	16,0	60,3
1976	55812	7,5	9,9	14,5	68,1
Småhus					
1972	37135	1,4	2,5	7,9	88,2
1973	43752	1,0	2,0	8,1	88,9
1974	46542	0,5	2,0	7,4	90,1
1975	47542	0,4	1,7	7,4	90,5
1976	40141	0,4	2,1	6,7	90,8
Flerfamiljshus					
1972	66911	28,4	29,6	33,7	8,2
1973	53732	24,7	31,7	34,9	8,8
1974	38769	27,7	31,9	32,8	7,6
1975	27442	29,6	31,7	30,7	8,0
1976	15671	25,7	29,9	34,6	9,8

lån under år 1976 jämfört med preliminära lånebeslut tidigare år.

För flerfamiljshus med beslut om lån år 1976 har, jämfört med år 1975, skett en ökning av de minsta lägenheterna och en motsvarande minskning av lägenheter om 3 rum och kök.

Under år 1976 har inte skett några större förändringar av den genomsnittliga lägenhetsytan i flerfamiljshus.

Beträffande småhus med ett beslut har förändringen mellan åren 1975 och 1976 inneburit en minskning av andelen lägenheter om 4 rum och kök och en ökning av andelen 5 rum och kök och större. För småhus med två beslut har minskningen gällt lägenheter om 4 och 5 rum och kök och ökningen 6 eller flera rum och kök.

För småhus har våningsytan genomsnittligt ökat under år 1976 för praktiskt taget alla lägenhetstyper.

Vad gäller de färdigställda lägenheternas fördelning efter byggherrekategori har i fråga om småhusen den offentliga sektorns andel ökat under år 1976 medan den enskilda sektorns andel har minskat från 97 % till 94 %. Vad gäller flerfamiljshusen har både den offentliga och den enskilda sektorns andel minskat under år 1976 till ca 65 resp. ca 14 %. Den kooperativa sektorns har ökat till ca 19 %.

Antalet färdigställda lägenheter utan statligt stöd minskade år 1976 till 7350, dvs. med ca 4200 lägenheter. Andelen lägenheter med statligt stöd var 87 % jämfört med 85 % under år 1975. Andelen småhus med statligt stöd ökade och uppgick till 83 %. Andelen lägenheter i flerfamiljshus med statligt stöd var oförändrat 96 %.

Av antalet påbörjade lägenheter år 1976 var andelen med statligt stöd 87 %. Motsvarande uppgifter var 83 % för småhus och 97 % för flerfamiljshus.

Statistiska centralbyrån (SCB) beräknar genom olika index *byggnadskostnader för bostäder*. Under åren 1974–1975 var den årliga procentuella stegringen av byggnadskostnaderna för flerfamiljshus enligt *faktorprisindex* inkl. löneglidning 17,2, 14,2 resp. 15,9 %.

Motsvarande faktorprisindex för gruppbyggda småhus var 17,1, 12,1 resp. 17,0 %.

Procenttalen anger ökning av indexseriens årsmedeltal inkl. mervärdeskatt, men exkl. effekten av momskompensation och den tillfälligt nedsatta mervärdeskattesatsen år 1974, och visar prisförändringen på produktionsfaktorerna material, arbete och omkostnader. Serien överskattar den faktiska kostnadsutvecklingen, eftersom hänsyn inte tas till eventuella rationaliseringseffekter, utbyten av material o. d.

Den starka kostnadsstegringen under år 1976 beror på såväl kraftiga materialprisökningar som starkt ökade lönekostnader.

Enligt SCB:s *byggnadsprisindex*, som tar hänsyn till bl. a. förändringar i produktivitetsutvecklingen och vinstmarginalen och därmed bättre torde belysa den faktiska prisutvecklingen, var de årliga kostnadsstegringarna åren 1974, 1975 och 1976 för flerfamiljshus 15,9 %, 8,2 % resp. 11,9 % och för gruppbyggda småhus 10,3 % 10,6 % resp. 13,9 %.

En jämförelse mellan de båda indexserierna ger vid handen en fortsatt produktivitetsökning och/eller sänkning av vinstmarginalen.

Konsumentprisindex har under åren 1974, 1975 och 1976 ökat med 10,1, 9,8 resp. 10,1 %.

Enligt SCB:s *låneobjektstatistik* har de faktiska genomsnittskostnaderna för statligt belånade flerfamiljshus och småhus med preliminärt beslut om bostadslån ökat enligt följande.

År	Genomsnittlig yta, m² [1]	Genomsnittlig byggnadskostnad	
		Kr./m²	Ökning i % från föregående år
Flerfamiljshus i exploateringsområden			
1974	66,5	1 285	15,6
1975	71,3	1 391	8,3
1976	72,1	1 637	17,7
Gruppbyggda småhus			
1974	115,2	1 170	10,7
1975	116,7	1 289	10,2
1976	118,9	1 462	13,4

[1] För flerfamiljshus bostadslägenhetsyta och för småhus bostadsyta.

Kostnaderna inkluderar normal mervärdeskatt. Någon hänsyn har inte tagits till momskompensation eller tillfälligt nedsatt mervärdeskatt. Ökningen av de faktiska genomsnittskostnaderna enligt låneobjektsstatistiken överensstämmer genomgående väl med motsvarande ökning av byggnadsprisindex, utom för flerfamiljshusen år 1976. Byggnadsprisindex, vilken korrigeras för projektförändringar och geografiska förskjutningar av produktionen, uppvisar en lägre ökning, bl. a. beroende på att vissa standardhöjningar har skett de senaste åren, såsom förbättrad värmeisolering och ökad användning av treglasfönster.

Relationen mellan byggnads- och produktionskostnader och motsvarande pantvärden – den s. k. överkostnaden – har i låneärenden med preliminärt beslut om bostadslån resp. år i genomsnitt varit följande.

År	Byggnadskostnadsdelen kostnad/pantvärde, %	Total prod. kostnad kostnad/pantvärde, %
Flerfamiljshus i exploateringsområden		
1974	102,1	102,9
1975	103,7	103,4
1976	104,8	104,8
Gruppbyggda småhus		
1974	101,4	103,4
1975	102,2	103,5
1976	103,2	104,0

Som framgår av sammanställningen har överkostnaderna ökat något. För småhusen har överkostnaden varit högre för den totala produktionskostnaden än för byggnadskostnadsdelen, beroende på en hög överkostnad för tomt och grundberedning.

Av den totala produktionskostnaden utgjorde kostnaden för tomt- och grundberedning år 1976 16 % för flerfamiljshus i exploateringsområden och 23 % för gruppbyggda småhus.

I fråga om *kostnadsutvecklingen* under år 1977 anför styrelsen att lönekostnaderna under första halvåret har visat en fortsatt kraftig ökning medan materialpriserna har ökat endast obetydligt, bl. a. till följd av prisstoppet den 7 april–den 31 maj. Sålunda ökade lönekostnaderna från 1:a kvartalet år 1976 till 1:a kvartalet år 1977 enligt faktorprisindex med ca 25 %.

Basåret för schablonbeloppen för beräkning av låneunderlag och pantvärde för byggnader ändrades genom regeringens beslut i december 1976 från år 1968 till år 1977, varigenom tidskoefficienten 1,0 tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1977 i nya låneärenden.

Den 1 juni 1977 höjde regeringen koefficienten för preliminära beslut om lån och i ettbeslutsärenden med 6 % till 1,06. Samtidigt höjdes grundbeloppet för lägenhet i flerfamiljshus från 82 600 kr. till 87 000 kr. med tillämpning i ärenden där preliminärt beslut har meddelats efter den 1 januari 1977.

Höjningen av mervärdeskatten den 1 juni 1977 medför inom byggnadssektorn normalt en prisökning på 1–1,5 %. I de låneärenden där kompensation härför inte ges genom tidskoefficientens höjning får enligt beslut av regeringen särskilt tillägg göras.

Det finns enligt styrelsen inga tecken som tyder på att lönekostnaderna inkl. löneglidningen kommer att få en lägre ökningstakt under andra halvåret 1977. Den avtalsenliga lönehöjningen för byggnadsindustrin den 1 juli slog i faktorprisindex igenom med 2,3 % på lönedelen. Motsvarande löneökningar kommer successivt att slå igenom på byggmaterialsidan. Den skyldighet att anmäla och motivera prishöjningar på bl. a. byggnadsmaterial som gäller till utgången av november kan dock få en återhållande effekt på materialprisutvecklingen.

De krav i SBN på förbättrad värmehushållning som måste uppfyllas då byggnadslov meddelas från den 1 juli 1977 liksom kravet från samma tidpunkt på förbättrad handikappanpassning av bostäder kommer att medföra kostnadsökningar. I åtskilliga fall uppfylls kraven redan i pågående produktion och färdigställd bebyggelse. Det kan därför f. n. inte bedömas vilken ytterligare inverkan på den genomsnittliga kostnadsnivån som införandet av kraven i bindande form kommer att få. I förhållande till tidigare normala utföranden torde dock kraven innebära att kostnaderna för ett projekt ökar med 5–10 %. Denna kostnadsökning beaktas i huvudsak vid belåning enligt gällande bestämmelser.

Hyrorna i nyproducerade statsbelånade flerfamiljshus kan följas genom SCB:s årliga undersökningar. I följande tablå belyses hyresnivån för lägenheter som färdigställdes under åren 1975 och 1976. Uppgifterna avser lägenhetstypen tre rum och kök.

Hyrorna för lägenheter om tre rum och kök i allmännyttiga företag

År för färdigställande	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommuner med över 75 000 invånare	Övriga kommuner
Hyra per lägenhet kr.[1]					
1975	8 990	9 840	9 400	8 540	9 050
1976	9 720	11 740	10 180	9 680	10 340
Hyra per m² bostadslägenhetsyta, kr.[1]					
1975	118	126	113	112	116
1976	127	139	125	128	133
Bostadslägenhetsyta per lägenhet, m²					
1975	76	78	83	76	78
1976	77	85	81	76	78

[1] Hyra inkl. bränsle.

Den genomsnittliga inflyttningshyran för en trerumslägenhet var år 1976 högst i Stor-Göteborg, där även lägenhetsytan var störst. Även hyran per kvadratmeter var högst i Stor-Göteborg. Den i jämförelse med landet i övrigt låga hyresnivån i Stor-Stockholm hänger samman med speciella förhållanden i vissa nybyggda områden inom Stockholms kommun. Dels tar kommunen tills vidare inte ut hela tomträttsavgälden i dessa områden, dels debiterar bostadsföretagen inte full hyra vid inflyttningen med hänsyn till att all service inte är utbyggd. Från och med den 1 april 1977 uttas full hyra.

Ser man till genomsnittshyra per lägenhet och per m^2 bostadslägenhetsyta för alla kommungrupper och företagsformer för nybyggda trerumslägenheter inom exploateringsområden steg den med dryft 12 % mellan åren 1975 och 1976. Ökningen är väsentligt högre än under tidigare år.

Hyresförändringarna i hela bostadsbeståndet kan belysas genom de bostads- och hyresundersökningar som SCB årligen genomför och som omfattar ett urval av hela landets bestånd av hyreslägenheter. Uppgifterna avser hyror inkl. bränsle.

Hyresförändringar i beståndet av hyreslägenheter åren 1973–1976

Byggnadsperiod	Ökning av månadshyran i % från december till december resp. år		
	1973/74	1974/75	1975/76
-1920	12,9	9,4	10,4
1921–1940	14,1	9,7	12,7
1941–1950	13,4	9,4	11,2
1951–1960	11,2	8,2	10,6
1961–1965	10,7	7,4	9,7
1966–1970	9,6	6,6	9,4
1971–1974		5,6	9,0
1971–1975			8,8
Samtliga	11,4	7,9	10,4

För samtliga lägenheter ökade hyrorna i genomsnitt med 10,4 % från år 1975 till år 1976 dvs. mer än närmast föregående år men mindre än mellan åren 1973 och 1974. Under alla de tre redovisade åren har den relativa hyreshöjningen varit större för de äldre årgångarna än för de yngre.

Antalet *outhyrda lägenheter* har minskat fr. o. m. andra halvåret 1974. Uthyrningssituationen i nybyggda statligt belånade flerfamiljshus tre månader efter husens färdigställande enlgt SCB:s undersökningar redovisas i följande tablå.

Andelen outhyrda lägenheter inom olika ortsgrupper tre månader efter färdigställandet (%)

Färdigställandeperiod	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommuner med över 75 000 inv.	Övriga kommuner	Hela riket
1974						
1 halvåret	22,0	7,4	12,4	13,3	11,0	13,9
2 halvåret	13,2	8,8	11,8	9,2	7,3	9,6
1975						
1 halvåret	14,2	0,9	4,0	11,0	6,6	9,0
2 halvåret	5,9	2,6	11,3	3,6	4,4	4,9
1976						
1 halvåret	9,8	3,4	3,2	1,4	1,6	4,0
2 halvåret	0,0	1,9	6,4	0,0	7,0	4,1

För hela riket kan för de tre senaste halvårens produktion konstateras en i stort sett oförändrad, och jämfört med de tre närmast föregående halvåren, låg andel outhyrda lägenheter. Samtidigt som andelen outhyrda lägenheter har minskat har också antalet färdigställda lägenheter kraftigt minskat.

Antalet outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus som har färdigställts år 1967 och senare uppgick den 1 mars 1977 till 16 070, vilket innebär en minskning med ca 4 400 lägenheter jämfört med ett år tidigare. I samtliga kommungrupper har de outhyrda lägenheterna minskat såväl absolut som relativt.

Andelen outhyrda lägenheter sedd i relation till det totala antalet färdigställda lägenheter uppgick den 1 mars 1977 till 3,1 % i hela landet.

Av de ca 16 000 lägenheter som var outhyrda den 1 mars 1977 fanns två tredjedelar i de tre storstadsområdena. I dessa områden var andelen outhyrda lägenheter 4–6 % mot omkring 2 % för de övriga två kommungrupperna.

Den 1 mars 1977 var vidare andelen outhyrda lägenheter ca 4,4 % för allmännyttiga företag och knappt 1 % för kooperativa och enskilda företag. För samtliga företag har andelen outhyrda lägenheter minskat jämfört med ett halvår tidigare.

Bostadsstyrelsen har också redovisat uppgifter om outhyrda lägenheter i hela beståndet av flerfamiljshus i landet. Uppgifterna har samlats in av SCB. Den 1 mars 1977 uppgick antalet lägenheter "lediga till uthyrning" till ca 23 000. Motsvarande uppgift ett år tidigare var ca 28 000 lägenheter. Därmed hade andelen lediga lägenheter minskat från 1,6 till 1,3 % av hela beståndet av flerfamiljshus.

Beträffande *kreditförsörjningen* anför bostadsstyrelsen följande.

Under år 1977 har många företag som har avsett att påbörja ett byggande med stöd av statliga lån haft betydande svårigheter att erhålla kreditiv från kreditinstituten. Den sedvanliga, årliga överenskommelsen som har träf-

fats för år 1977 mellan delegationen för bostadsfinansiering och kreditinstituten (affärsbankerna, sparbankerna, PK-banken och föreningsbankerna) angående tillhandahållandet av kreditiv har sålunda inte haft avsedd verkan.

Överenskommelsen gäller enbart kreditiv upp till ett belopp motsvarande statslånets övre gräns. Ett stort antal av de småhusärenden, som har anmälts som s.k nödlidande projekt, har haft behov av topplån för finansiering av kostnader utöver denna gräns. Finansieringen av dessa projekt har med hänsyn till överenskommelsens innebörd inte kunnat lösas. För de flerfamiljshus och gruppbyggda småhus, som har haft svårigheter att få kreditiv, har i många fall så lång tid gått åt för att lösa kreditivfrågan att påbörjandet avsevärt har försenats.

I det följande redovisas vissa uppgifter om de kommunala *bostadsbyggnadsprogrammen* för åren 1977–1981.

Efter det att kommunindelningsreformen har genomförts är samtliga kommuner numera ålagda att upprätta bostadsbyggnadsprogram. Samtliga kommuner har med något undantag också redovisat sådana program.

Sedan programomgången 1976–1980 innehåller redovisningen av programmen detaljerade uppgifter om den planerade produktionen endast för de tre första åren av den femåriga programperioden. För hela programperioden redovisas endast mer översiktliga uppgifter.

I följande tablå redovisas det bostadsbyggande som kommunerna efter bedömning av bostadsbyggnadsbehov och resurser har ansett behövligt och, med hänsyn till bl. a. marktillgång och förberedelseläge, möjligt att påbörja.

Påbörjande enligt kommunernas program, antal lägenheter

	1977	1978	1979	1980	1981	1977–81
Stor-Stockholm	11 500	12 800	12 600	10 400	8 700	56 000
Stor-Göteborg	4 800	4 000	4 000	4 400	4 300	21 500
Stor-Malmö	3 600	4 100	3 700	3 100	3 600	18 100
Summa storstadsområden	19 900	20 900	20 300	17 900	16 600	95 600
Övr. kommuner	52 100	50 800	47 200	44 300	42 100	236 500
Samtliga kommuner	**72 000**	**71 700**	**67 500**	**62 200**	**58 700**	**332 100**

De tre storstadsområdena svarar tillsammans för 29 % av det totala antalet lägenheter. Storstadsområdenas andel har successivt minskat från programomgången 1969–1973 då deras andel var 42 %. Jämfört med närmast föregående programomgång har dock storstadsområdenas andel av det planerade påbörjandet ökat med 1 procentenhet. Under programperioden minskar det årligen planerade påbörjandet från 72 100 första året till 58 700 sista programåret.

Jämfört med de närmast föregående programomgångarna har minskningen av det planerade påbörjandet i det närmaste upphört. Det planerade påbörjandet har enligt de tre senaste programomgångarna legat på ungefär samma nivå eller i genomsnitt 66 000 lägenheter per år.

För programperiodens tre första år, 1977–1979, görs dessutom en mera detaljerad projektredovisning som inte helt överensstämmer med de uppgifter som har redovisats i kommuneras bostadsbyggnadsprogram. Av denna mera detaljerade projektredovisning framgår att det planeras 79 000 lägenheter i flerfamiljshus, vilket är en ökning med 7 000 lägenheter, och 131 000 lägenheter i småhus, varav 68 200 planeras som gruppbyggen och 62 800 som styckebyggen. Andelen småhus planeras i genomsnitt bli 62 % vilket är en minskning med 3 procentenheter jämfört med föregående programomgång. I gruppen övriga kommuner planeras andelen gruppbyggda småhus bli 47 %. I storstadsområdena är motsvarande andel 70 %.

I årets programomgång redovisas liksom i den föregående en fördelning av lägenheterna i flerfamiljshus efter antalet våningar. För de tre första programåren redovisas 30 500 lägenheter i hus med högst två våningar och 34 900 lägenheter i hus med tre eller flera våningar.

Andelen lägenheter i flerfamiljshus med tre eller flera vånigar planeras bli mer än dubbelt så stor i storstadskommunerna som i riket i övrigt, 83 % mot 36 %, vilket innebär att övriga kommuner till största delen, 64 %, planerar att bygga lägenheter i flerfamiljshus på högst två våningar. Av storstadsområdena är det framför allt Stor-Malmö som planerar för en påtagligt ökad andel lägenheter i låghus.

I den totala produktionen – flerfamiljshus och småhus – har andelen lägenheter om fyra eller flera rum och kök ökat från 59 % till 69 % mellan de fyra senaste programomgångarna. Andelen flerfamiljshuslägenheter om fyra rum och kök och större planeras öka med 5 procentenheter sedan föregående programomgång, medan andelen mindre lägenheter minskar i motsvarande grad.

För den aktuella programperioden beräknas den genomsnittliga våningsytan fortsätta att öka och uppgå till 86 m² i flerfamiljshus och till 131 m² i småhus, vilket är en ökning på 4 resp. 2 m².

En viss olikhet i våningsytor kan konstateras för flerfamiljshus av olika höjd. För lägenheter i flerfamiljshus om högst två våningar är den genomsnittliga våningsytan 81 m² medan den i hus med tre eller flera våningar är 89 m². Denna skillnad torde i första hand bero på att de högre husen till övervägande delen byggs i storstäderna, där det är betydligt vanligare med familjebostäder i flerfamiljshus.

Det planerade byggandet har fördelats på tre markägarekategorier. För programperiodens tre första år planeras 70 % av det totala antalet lägenheter ligga på kommunmark, 13 % på byggherremark och 14 % på övrig mark. För 4 % av antalet lägenheter saknas uppgift om markägare. Andelen lägenheter minskar på både kommunmark och byggherremark under perioden medan andelen ökar på övrig mark.

Andelen lägenheter på kommunmark är avsevärt lägre i storstadsområdena än i övriga kommuner, medan andelen lägenheter på byggherremark i stället är betydligt större.

I föreliggande programomgång planeras 42 100 lägenheter, motsvarande ca 20 % av det totala antalet saneringslägenheter, bli påbörjade under de tre första åren inom saneringsområden. Detta är två procentenheter mer än i föregående programomgång.

Av samtliga lägenheter i flerfamiljshus planeras 59 % i exploateringsområden och 41 % i saneringsområden. De tre storstadsområdena svarar för över hälften av påbörjandet i saneringsområden. 76 % av planerad produktion i saneringsområden avser lägenheter i flerfamiljshus och av dessa planeras 82 % i hus med tre eller flera våningar.

Den under första delen av 1970-talet pågående försämringen av planberedskapen har nu i stort sett upphört. I årets programomgång har dock läget försämrats något för flerfamiljshus som planeras bli påbörjade under år 1977. För småhus har skett en förbättring av planberedskapen.

I den senaste programomgången har 97 kommuner redovisat *moderniseringsverksamhet* i jämförelse med 78 kommuner föregående programomgång. Av de 34 600 lägenheter för vilka moderniseringsåtgärder redovisas ligger nästan två tredjedelar i storstadsområdena. Ca 31 100 är lägenheter i flerfamiljshus och ca 3 500 är småhuslägenheter. Det är mer än en fördubbling av antalet småhuslägenheter jämfört med tidigare programomgång.

Flerfamiljshuslägenheterna fördelar sig vad gäller upplåtelseform med 98 % i hyresrätt och 2 % i bostadsrätt. Uppgifterna avser förhållandena före åtgärd. Kommunala och allmännyttiga bostadsföretag svarar för 52 % av de moderniseringsaktuella lägenheterna, kooperativa företag för 6 % samt privata företag eller personer för 42 %. Det är en minskning av kommunala och allmännyttiga ägare och en ökning av privata ägare jämfört med tidigare.

Enligt de redovisade uppgifterna planeras moderniseringsverksamheten öka med ca 70 % jämfört med 1976 års programomgång. Ökningen faller till största delen på Stor-Stockholm. 45 % av lägenheterna eller ca 15 500 är planerade att påbörjas under år 1977.

Bostadssaneringsprogrammen är avsedda att dels utgöra en översiktlig planering av saneringsverksamheten på längre sikt, dels ge ett underlag för genomförandeplaneringen av saneringen i bostadsbyggnadsprogrammen. En omfattande inventeringsverksamhet har utförts av flertalet av de kommuner som inte är undantagna från skyldighet att upprätta bostadssaneringsprogram. Av de 110 kommuner som är ålagda att redovisa bostadssaneringsprogram har 100 kommuner redovisat sådana program.

Planeringen av saneringsverksamheten ställer stora krav på den kommunala planeringen. Hittills har resurserna i första hand inriktats på att inventera det bestånd som uppvisar brister i något avseende. Redovisningen av planerade åtgärder omfattar därför ännu en mindre del av det inventerade

beståndet. Programmen förbättras dock år från år.

Totalt har 206 000 lägenheter, varav 196 000 i flerfamiljshus, redovisats i nu aktuella bostadssaneringsprogram jämfört med 170 600 i den föregående programomgången. Av de förra har 186 300 lägenheter (95 %) fördelats på olika kvalitetsgrupper. Fördelningen framgår av följande tablå.

	Rivning	Ombyggnad	Förbättring
Antal lägenheter	65 900	72 400	48 000
Procent	35	39	26

Det totala antalet kvarvarande flerfamiljshuslägenheter avseende nybyggnad och förbättring (kvalitetsgrupp 3–7) torde i dag i hela landet uppgå till ca 195 000. Av dessa har ca 62 % redovisats i bostadssaneringsprogrammen.

Uppgift om lägenhetsstorlek har lämnats för 177 000 lägenheter eller 90 % av samtliga redovisade lägenheter. Övervägande delen av lägenheterna utgörs av smålägenheter. Således är 49 % lägenheter om högst ett rum och kök och 31 % lägenheter om två rum och kök.

Uppgift om planerade åtgärder anges endast för 52 000 lägenheter eller 26 % av det totala antalet inventerade lägenheter.

Länsbostadsnämndernas bedömningar av bostadsbyggandets (påbörjandets) omfattning för vart och ett av åren i programomgången 1977–1979 redovisas i följande tablå.

Påbörjande enligt länsbostadsnämnderna (i storstadsområdena de kommunala samarbetsorganen), antal lägenheter

	1977	1978	1979
Storstadsområdena[1]	10 000	10 000	10 000
Riket i övrigt	47 500	45 400	43 300
Totalt[1]	**57 500**	**55 400**	**53 300**

[1] Exkl. Stor-Göteborg.

Jämfört med kommunernas egna uppgifter för åren 1977–1979 innebär bedömningen en minskning med 5 200 lägenheter per år för Stor-Stockholm, 800 lägenheter per år för Stor-Malmö och 3 600 lägenheter per år för riket i övrigt.

Bostadsstyrelsen har också redovisat *uppgifter från 1975 års folk- och bostadsräkning* (FoB 75). Uppgifterna avser bostadsbeståndet och vissa bostadsförhållanden år 1975 samt förändringarna under perioden 1971–1975.

Antalet lägenheter var år 1975 ca 3 530 000 och antalet rumsenheter ca 13 817 000. Ökningen sedan år 1970 var 11 % för antalet lägenheter och 16 % för antalet rumsenheter.

Trots att nyproduktionen av färdigställda lägenheter minskade år för år från ca 110 000 år 1970 till ca 74 500 år 1975 ökade bostadsbeståndet mer än under den föregående femårsperioden. Nettotillskottet av lägenheter var 349 000 åren 1971–1975 mot 306 000 åren 1966–1970.

Nettotillskottets fördelning på hustyper och mellan tätorter och glesbygd förändrades avsevärt mellan de båda femårsperioderna. Antalet lägenheter i småhus ökade avsevärt starkare åren 1971–1975, medan tillskottet av flerfamiljshuslägenheter minskade. Andelen småhus av hela bostadsbeståndet var trots detta oförändrad eller ca 42 %. Minskningen av antalet lägenheter i glesbygd upphörde nästan helt.

De moderna lägenheterna utgjorde 86 % av bostadsbeståndet år 1975. Halvmoderna och omoderna lägenheter utgjorde vardera 7 %. De båda sistnämnda grupperna omfattade tillsammans 484 000 lägenheter vilket var en minskning med 226 000 sedan år 1970. Det fanns dock fortfarande kvar nära 50 000 lägenheter, motsvarande drygt 1 % av beståndet, vilka saknade vatten och/eller avloppsledning inom lägenheten.

Lägenheternas storlek ökade mellan åren 1970 och 1975 från i genomsnitt 3,76 till 3,91 rumsenheter, inkl. kök.

I flerfamiljshusen dominerade fortfarande de mindre lägenhetstyperna. Lägenheterna i flerfamiljshus om högst två rum och kök utgjorde 60 % av beståndet, medan drygt 60 % av lägenheterna i småhus omfattade minst fyra rum och kök.

Lägenheter efter hustyp och lägenhetstyp år 1975

	1 000-tal lägenheter	Därav i % högst 1 rok	2 rok	3 rok	4 rok	5 + rok
Småhus	1 469	4	12	23	31	31
Övriga hus	2 061	26	34	28	8	3
Totalt	**3 530**	**17**	**25**	**26**	**18**	**15**

Skillnaderna mellan småhus och flerfamiljshus i fråga om lägenhetsstorlek ökade mellan åren 1970 och 1975. Genomsnittsstorleken på lägenheterna var de båda åren 4,6 resp. 4,9 rumsenheter i småhus och 3,1 resp. 3,2 rumsenheter i flerfamiljshus.

Utnyttjandet av bostadsbeståndet förändrades mellan åren 1970 och 1975. Antalet lägenheter som var upplåtna till personer som inte var mantalsskrivna på fastigheten ökade således starkt, från 75 000 till 124 000. Antalet lediga lägenheter mer än fördubblades, från 25 000 till 55 000.

Avgången av lägenheter mellan de båda senaste bostadsräkningarna uppskattas till ca 120000. Minskningen av antalet lägenheter gäller såväl småhus som flerfamiljshus. Avgången under perioden beräknas ha varit ca 56000 lägre än under perioden 1966–1970.

Orsakerna till den minskade avgången har inte kunnat analyseras. Då det gäller småhusen, som svararde för en avgång på 75000 lägenheter, är dock en väsentlig faktor att ändring av tvåfamiljshus till enfamiljshus har minskat i omfattning. I fråga om flerfamiljshusen har antalet rivningar minskat bl. a. på grund av att modernisering nu sker i större utsträckning än tidigare. Därutöver torde avgång på grund av kontorisering ha minskat i omfattning.

Tillväxten i efterfrågan på lägenheter var större åren 1971–1975 än under den närmast föregående femårsperioden. Den översteg också de prognoser som har gjorts i olika sammanhang. Antalet hushåll ökade med i genomsnitt 54000 per år. Härtill kommer ökningen av antalet lägenheter som var upplåtna till på berörd fastighet inte mantalsskrivna, ca 10000 per år.

Hur hushållsbildningen har förändrats går ännu inte att analysera på riksnivå. För några län finns dock uppgifter som entydigt visar en stark ökning av hushållsbildningen bland ungdomar under 25 år. Uppdelning av hushåll på grund av skilsmässor eller andra orsaker har vidare haft stor betydelse för ökningen av antalet hushåll i högre åldrar.

Av samma länsmaterial kan utläsas en avsevärd förbättring av utrymmesstandarden för alla hushållsgrupper. Det relativa antalet trångbodda har ungefär halverats, vilket, översatt till riksnivå, skulle innebära att omkring 8 % av hushållen är trångbodda. Trångboddheten är framför allt stor bland familjer med flera barn.

En annan tendens, som framgår av det hittills redovisade länsmaterialet, är att andelen hushåll som bor i småhus har ökat relativt starkt bland flerbarnsfamiljer och minskat bland hushåll utan barn.

Bostadsstyrelsen redovisar följande bedömningar och förslag vad gäller *bostadsbyggnadsplan för åren 1978–1980*.

De uppgifter som har redovisats från FoB 75 är otillräckliga som underlag för nya beräkningar och antaganden om efterfrågan på bostadslägenheter på längre sikt. Styrelsen utgår därför från de beräkningar som gjordes av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna och redovisades i betänkandet (SOU 1975: 51) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Utredningarna angav 75000 lägenheter per år som riktpunkt för den långsiktiga planeringen.

Någon ingående prövning av utredningarnas beräkningar har ännu inte kunnat göras. Ökningen av hushållsantalet är främst en följd av befolkningsförändringar. Den ökning av hushållskvoterna som utredningarna har antagit är emellertid liten i jämförelse med den faktiska under perioden 1971–1975. Delvis synes detta vara en följd av att antalet gifta och övriga samboende par har överskattats. Även hushållsbildningen bland ungdomar

har av utredningarna antagits öka väsentligt svagare än den faktiska utvecklingen för åren 1971–1975.

Efterfrågan på bostäder är ytterst svårbedömbar. Den påverkas bl. a. av utvecklingen mot en av flera orsaker betingad dubbelbosättning. De lägenheter som f. n. disponeras av på berörd fastighet inte mantalsskrivna består till stor del av smålägenheter med relativt låg standard.

Både den hushållsbildning och övriga efterfrågan som det här gäller kan vidare antas vara relativt känslig för pris- och inkomstförändringar.

Avgången och behovet av ersättningsproduktion anges i utredningarnas bedömning till i genomsnitt 45 000 lägenheter per år under tioårsperioden 1976–1985. Under perioden 1971–1975 var avgången endast omkring 25 000 lägenheter om året. Efter år 1975 har den troligen minskat ytterligare. Under innevarande femårsperiod torde det f. n. inte finnas förutsättningar för en ökning av ombyggnadsverksamheten och därmed avgången till den nivå som utredningarna ansåg önskvärd på längre sikt. En stimulans till sammanslagning av halvmoderna smålägenheter skulle medföra en ökad avgång och bidra till att öka nybyggnadsbehovet.

De uppgifter som nu föreligger tyder enligt styrelsen på att man bör räkna med en större tillväxt i efterfrågan på lägenheter än utredningarna gjorde.

Med hänsyn till dessa bedömningar är den nuvarande produktionsnivån för låg på längre sikt. Planeringen bör inriktas på att höja nivån för nyproduktionen med minst 10 000 lägenheter till slutet av 1970-talet, dvs. till en nivå av 65 000–70 000 lägenheter per år. Det är angeläget att ombyggnadsverksamheten samtidigt ökas.

Förändringarna av bostadsmarknadsläget de senaste åren styrker bedömningen att nyproduktionen nu är för låg. Antalet outhyrda lägenheter i hus från den senaste tioårsperioden har minskat med ungefär en tredjedel mellan september 1975 och mars 1977.

För landet som helhet är reserven av lediga lägenheter liten. De lokala överskott som finns kan snabbt förbrukas om samhällsekonomin förbättras och behovet av arbetskraft ökar.

Kommunernas bedömningar i en enkät, som styrelsen gjorde vid årsskiftet 1976–1977, tyder också på att bostadsmarknadsläget i stort blivit kärvare. Antalet kommuner som uppgav att läget hade försämrats de senaste två åren var 112 mot 72 i en motsvarande enkät två år tidigare. Ett 40-tal kommuner uppgav att bostadsbrist uppkommer eller att förekommande bostadsbrist ökar under år 1977.

De aktuella tendenserna inom bostadsbyggandet tyder på att färdigställandet kan komma att minska ytterligare under år 1978. Det är därför stor risk för att det på många håll uppkommer en allvarlig bristsituation med svåra såväl sociala som samhällsekonomiska följder.

För att nyproduktionen skall kunna öka upp till en nivå av 65 000–70 000 lägenheter per år och för att även ombyggnadsverksamheten skall kunna

öka måste i första hand de hinder som nu finns röjas undan. Dessa är enligt bostadsstyrelsen följande.

Byggnadskrediter måste tillhandahållas i sådan takt och omfattning att igångsättningen inte försenas. Kommunernas planberedskap är i många fall otillfredsställande och måste förbättras. Det är nödvändigt att den statliga belåningen anpassas till aktuellt kostnadsläge bl. a. genom tätare höjningar av tidskoefficienten. Trots den låga produktionsnivån föreligger på sina håll arbetskraftsproblem särskilt när det gäller kvalificerad arbetskraft för ombyggnad. Det är därför angeläget att tillräckliga resurser sätts in för planering, rekrytering och utbildning av sådan arbetskraft. Stödet till ombyggnad måste anpassas med hänsyn till de problem som kan väntas dominera på längre sikt.

För år 1977 har riksdagen (CU 1976/77: 18) fastställt en ram om 8 160 000 m² våningsyta för beslut om bostadslån till nybyggnad av bostäder jämte lokaler. Ramen har beräknats ge utrymme för beslut avseende 64 700 lägenheter jämte lokaler som omfattas av låneunderlag och pantvärde. Bostadsbyggnadsplanen omfattar därutöver ett byggande utan statliga lån med 8 000 lägenheter. För båda ramarna gemensamt tillkommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler.

Enligt riksdagens beslut gäller för såväl år 1978 som år 1979 för beslut om bostadslån en ram av samma omfattning som den för år 1977, dvs. 8 160 000 m² våningsyta. Tillståndsgivningen avseende företag utan statliga lån har av regeringen fastställts för år 1978 till 5 700 lägenheter och för år 1979 till 4 500 lägenheter.

Om man förutsätter att av de för åren 1978 och 1979 fastställda ramarna 7 610 000 m² avser bostäder ger dessa ramar utrymme för beslut om lån till ca 64 000 lägenheter. Jämte den under senare år normala ramen för bostadsbyggande utan statliga lån på 8 000 lägenheter skulle sålunda finnas ett ramutrymme på 72 000 lägenheter för vart och ett av åren 1978 och 1979.

Den bedömning som har gjorts av de kommunala samarbetsorganen i Stor-Stockholm och Stor-Malmö resp. av länsbostadsnämnderna avseende de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen leder till ett påbörjande av i genomsnitt 59 000 lägenheter under åren 1977–1979.

Planeringen av nyproduktionen bör, som tidigare har redovisats, inriktas på att till slutet av 1970-talet höja produktionsnivån till 65 000–70 000 lägenheter per år. Med hänsyn härtill bör en bostadsbyggnadsplan av den omfattning som har fastställts för åren 1978 och 1979 fastställas även för år 1980.

I de fastställda ramarna för åren 1978 och 1979 ingår en beräknad del för lokaler omfattande 550 000 m².

För år 1976 ingick i lånebesluten lokaler med en total våningsyta av 420 000 m², varav för skollokaler i integrerade anläggningar 33 000 m², för barnstugor 258 000 m² och för övriga lokaler 129 000 m².

Enligt länsbostadsnämndernas bedömningar kommer långivningen avseende lokaler att uppgå till ca 450 000 m² under år 1977 och till 360 000 m² under år 1978.

Med hänsyn till osäkerheten i bedömningen av lokalbelåningens omfattning och till att även denna bör kunna få en omfattning som svarar mot föreliggande planer och uppkommande bygginitiativ – detta gäller särskilt i fråga om barnstugor – bör alltjämt inom totalramen beräknas en post för lokalbelåning på 550 000 m².

Även av administrativa skäl bör ramarna för beslut om bostadslån till bostäder och lokaler vara så vida att man inte får fördelningsproblem. En alltför snäv ram i förhållande till en aktuell total planeringsnivå kräver ökade insatser vid den regionala och lokala fördelningen i fråga om bedömning av bostadsbyggnadsbehov och planeringsläge. Med en sådan ram uppkommer också behov av omfördelning och ramutvidgningar.

Styrelsen förutsätter att ramen för beslut om byggnadstillstånd för företag utan statliga lån fastställs till högst 8 000 lägenheter per år.

Medelsramen för beslut om lån till nybyggnad för år 1978 beräknas i det följande med utgångspunkt i den tidigare angivna planerade produktionen.

De genomsnittliga bostadslånebeloppen per lägenhet har antagits bli 69 000 kr. för småhus och 77 000 kr. för lägenheter i flerfamiljshus. I fråga om flerfamiljshusen har förutsatts samma omfattning av långivningen till barnstugor m. m. som under år 1976.

Bostadslån till nya flerfamiljshus (23 000 lgh × 77 000 kr.)	1 771 000 000
Bostadslån till nya småhus (41 000 lgh × 69 000 kr.)	2 829 000 000
Totalt	**4 600 000 000**

Ramen för beslut om bostadslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån har fastställts till 450 milj. kr. för vart och ett av åren 1977 och 1978.

Länsbostadsnämnderna har beräknat att beslut om bostadslån till ombyggnad kommer att meddelas för 445 milj. kr. resp. 465 milj. kr. under åren 1977 och 1978. Dessutom beräknar nämnderna att meddela beslut om räntebärande förbättringslån till ett belopp av omkring 65 milj. kr. under vart och ett av dessa år.

För år 1977 innebär nämndernas beräkningar ett totalt medelsbehov av 510 milj. kr. och för år 1978 ett behov av 535 milj. kr.

T. o. m. juli 1977 har av ramen fördelats omkring 370 milj. kr. Ytterligare anspråk på medel från länsbostadsnämnderna väntas under de närmaste månaderna. Den för året gällande medelsramen torde därför behöva utvidgas för att kunna tillfredsställa uppkommande behov.

Bostadsstyrelsen föreslår att ramen för år 1978 höjs till 550 milj. kr. och att en ram av samma storlek fastställs även för år 1979.

Under vart och ett av åren 1977 och 1978 får beslut om förhöjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse meddelas inom en ram av 15 milj. kr. Ramen för år 1977 torde komma att utnyttjas helt. Med hänsyn till den ökade efterfrågan på kreditstöd i form av förhöjt låneunderlag bör ramen för år 1978 vidgas till 20 milj. kr. Även för år 1979 bör ramen fastställas till 20 milj. kr.

I fråga om *anslagsbehov* anför bostadsstyrelsen att anslagsbelastningen under budgetåret 1976/77 uppgick till 2 565 milj. kr. I sin anslagsframställning föregående år beräknade styrelsen utgifterna till sammanlagt 2 515 milj. kr. Utbetalningen av lån blev ungefär som beräknat medan influtna medel blev mindre än beräknat, till en del beroende på att eftergift av hyresförlustlån och därmed sammanhängande inlösen av återstående delar av sådana lån fick mindre omfattning än väntat.

Anslagsbelastningen för budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknar styrelsen enligt följande.

Beräknad anslagsbelastning för budgetåren 1977/78 och 1978/79

	Milj. kr. 1977/78	Milj. kr. 1978/79
Utbetalning av:		
lån till nybyggnad av flerfamiljshus	800	810
lån till nybyggnad av småhus	890	270
ombyggnads- och förbättringslån	515	570
räntelån	225	225
tomträttslån	200	200
lån för hyresförluster	250	250
Förskott, netto	0	0
Amorteringar och inlösen	900	950
Anslagsbelastning	**2 980**	**3 375**

Vid utgången av budgetåret 1976/77 fanns en behållning på anslaget på 373 milj. kr. För budgetåret 1977/78 har anvisats ett anslag på 2 205 milj. kr. Då anslagsbelastningen beräknas till 2 980 milj. kr. för innevarande budgetår erfordras ett tilläggsanslag på ca 400 milj. kr. För budgetåret 1978/79 beräknar styrelsen anslagsbehovet till 3 375 milj. kr.

Bostadsstyrelsen tar i sin anslagsframställning också upp *vissa särskilda lånefrågor.*

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1975: 51) att ett särskilt bidrag skulle utgå vid sammanslagning av bostadslägenheter i flerfamiljshus med mer än fem bostadslägenheter. Behovet av att det sker en radikal förändring i fördelningen på lägenhetsstorlekar vid ombyggnad kvarstår enligt bostadsstyrelsen. Ett bidrag av denna typ skulle också kunna bli en allmän stimulans för ombyggnads-

verksamheten. Bostadsstyrelsen anser därför att ett sådant bidrag bör införas. Bidraget skall avse sammanslagning av lägenheter i samband med ombyggnad och bidragsbeloppets storlek skall uppgå till 15 000 kr. för varje ytterligare bostadslägenhet med mer än tre rumsenheter som tillkommer.

Som motiv för att ombyggnader av flerfamiljshus behöver stimuleras anför styrelsen vidare följande. Det finns tendenser till att moderniseringsverksamheten minskar. Utvecklingen av antalet preliminära beslut om bostadslån till ombyggnad mellan åren 1975 och 1976 visar att antalet ombyggda flerfamiljshuslägenheter har minskat från 12 800 till 8 400. Denna nedgång sammanhänger med att det s. k. initialstödet har upphört vid utgången av år 1975. Den förbättring av finansieringsmöjligheterna vid ombyggnad av flerfamiljshus som infördes år 1976 (prop. 1975/76: 144, CU 1975/76: 22, rskr 1975/76: 276) genom att viss del av ingångsvärdet kunde beaktas vid beräkningen av låneunderlag och räntebidragsunderlag har inte helt kunnat kompensera bortfallet av initialstödet.

Den kraftiga byggnadskostnadsökning som på senare tid har redovisats för i synnerhet flerfamiljshus drabbar saneringsverksamheten särskilt hårt. Projekten är på grund av ägarförhållanden m. m. så små och splittrade att någon rationell och kontinuerlig produktion oftast inte är möjlig.

Genom bostadsstyrelsens höjning av saneringstillägget från högst 50 kr./m² till högst 100 kr./m² våningsyta har dock vid nybyggnadssanering en betydande kompensation för kostnadsökningarna kunnat ges i belåningen.

Vidare begränsas ombyggnadslåneunderlaget och -pantvärdet av låneschablonerna för en motsvarande nybyggnad, varför det inte finns någon möjlighet att förbättra belåningsmöjligheterna till ombyggnad utöver vad höjningar av nybyggnadsschablonerna medger. En ytterligare begränsning av pantvärdet sker i de fall de beräknade hyrorna det första året efter ombyggnaden inte kan antas förränta ett nybyggnadspantvärde. Utgångspunkten för detta avkastningsvärdebaserade pantvärde är de hyror som kan komma att uttagas enligt bl. a. kommunens bedömning.

Bostadsstyrelsen tar också upp den nuvarande *lokalbelåningen*. Styrelsen anför att avgränsningen av vilka lokaler som är belåningsbara, dvs. får ingå i låneunderlag eller pantvärde med hänsyn till att de skall utgöra bostadskomplement, är svår i många fall men ändå kan göras tillfredsställande med ledning av gällande föreskrifter. Däremot är gränsen mellan låneunderlags- och pantvärdelokaler oklar och svårmotiverad. Bostadsstyrelsen föreslår därför att alla bostadskompletterande lokaler skall inräknas i låneunderlaget.

Bostadsstyrelsen avser vidare att överväga om inte mindre arbetslokaler i ökad omfattning skulle kunna ingå i låneunderlaget. En sådan ordning skulle kunna främja tillkomsten av en varierad bebyggelse i den meningen att man får en blandning av bostäder och arbetsplatser.

Bostadsstyrelsen föreslår också, i syfte att främja ombyggnader av fler-

familjshus, att i pantvärdet inräknas även vissa lokaler som inte utgör bostadskomplement. En förutsättning bör enligt styrelsen vara att lokalerna hade motsvarande användning innan ombyggnadsåtgärderna vidtogs.

I fråga om *låneunderlag och pantvärde för småhus* föreslår styrelsen vissa förändringar.

Bostadslån för nybyggnad av enfamiljshus utgår f. n. inte om byggnadskostnaden för huset överstiger byggnadskostnaden i orten för ett enfamiljshus av normal standard med en lägenhetsyta av 125 m² i ett plan, hel källare och friliggande kallgarage. Byggnadskostnaderna skall härvid beräknas enligt grunderna för beräkning av låneunderlaget. Styrelsen har fastställt denna s. k. kostnadsgräns till 200 000 kr. Under vissa förutsättningar får dock kostnadsgränsen utgöra 215 000 kr. Beloppet omräknas med orts- och tidskoefficienter. Utanför gränsen ligger belopp för värmeproducerande anläggning, extra värmeisolering och anordningar för värmereglering.

Bostadsstyrelsen framhåller att den nuvarande kostnadsgränsen, som alltså är en förutsättning för bostadslån, är administrativt svårhanterlig och att den från de lånesökandes sida uppfattas som krånglig och svårbegriplig. Styrelsen föreslår därför att den nuvarande kostnadsgränsen avskaffas och ersätts av en annan typ av gräns att gälla såsom högsta låneunderlag för byggnadskostnad för enfamiljshus.

För tvåfamiljshus bör motsvarande begränsning tillämpas på vardera lägenheten.

För att dämpa husens ytökning och för att medverka till hushållning med produktionsresurser och energi kan enligt styrelsen en något lägre låneunderlagsgräns vara motiverad än den som följer av den nuvarande kostnadsgränsen. För enfamiljshus bör gränsen sättas till högst 200 000 kr. men inrymma belopp för värmeisolering, värmereglering och andra energibesparande åtgärder som är vanliga eller som numera föreskrivs i Svensk Byggnorm (och som kan motsvara 10 000–15 000 kr.). Den värmeproducerande anläggningen, som starkt kan variera såväl beträffande kostnad som energiutbyte, bör däremot läggas utanför gränsen men ingå i låneunderlaget. Båda beloppen bör omräknas med orts- och tidskoefficienter.

Förslaget medger enligt styrelsen så stor valfrihet och elasticitet i fråga om bostadsyta att några undantagsbestämmelser, avseende större yta för stort hushåll, handikapp, arbetsrum eller lantbruk, inte torde behövas. En möjlighet att undantagsvis utöka låneunderlaget kan emellertid vara behövlig om särskilda skäl föreligger. Sådana skäl kan t. ex. vara att huset har försetts med extraordinära tekniska anordningar för att sänka driftkostnaderna eller spara energi.

Enligt bostadsstyrelsen innebär förslaget att lånemyndighetens prövning blir enklare. Sökanden får valfrihet att bygga även större hus. Styrelsen menar dock att svårigheten att anskaffa topplån samt topplånens högre ränta och kortare amorteringstid kommer att verka återhållande på att bygga stora hus med stöd av bostadslån.

Med den föreslagna utformningen kommer den nya lånegränsen att gälla även för ombyggnader av småhus. Begränsningen blir tillämplig beträffande både låneunderlag och pantvärde, såvitt gäller byggnadskostnaderna. Med hänsyn till ombyggnadsobjektens skiftande karaktär bör dock pantvärdet enligt styrelsen kunna få utökas utöver begränsningen om särskilda skäl föreligger.

För kulturhistoriskt värdefulla småhus bör lånegränsen inte tillämpas.

Vad det gäller den nuvarande *produktionskostnadsprövningen* avseende ny- och ombyggda småhus, som bebos av låntagaren, anser styrelsen att en sådan prövning av de faktiska kostnaderna inte är möjlig att utföra.

Styrelsen anser också att en produktionskostnadsprövning, som måste försiggå på så lösa grunder som f. n., mest är ägnad att undergräva förtroendet för statsmakternas åtgärder. Redan på denna grund bör därför bestämmelsen avskaffas.

Mot bakgrund av de angivna skälen föreslår styrelsen att bestämmelsen om kostnadsprövning inte skall gälla för småhus som skall bebos av låntagaren.

Under anslaget B 4. Räntebidrag har redovisats bostadsstyrelsen förslag vad avser *räntebidrag till förbättringar och ombyggnader av småhus med ett låneunderlag på högst 25 000 kr.* Bostadslånet kan i vissa sådana fall fördjupas med 70 % av låneunderlaget. Bostadsstyrelsen föreslår att nämnda låneunderlagsgräns höjs till 50 000 kr.

Beloppet är enligt styrelsen uträknat med hänsyn till den allmänna kostnadsutvecklingen under den senaste tioårsperioden och till utvecklingen såvitt gäller förbättringslångivningen. För att undvika att ofta behöva återkomma om ändring av beloppet hemställer bostadsstyrelsen om bemyndigande att höja maximibeloppet med ledning av kostnadsutvecklingen inom byggandet, t. ex. med den av styrelsen fastställda värderingskoefficienten.

Styrelsen har i sammanhanget vidare anfört att en förutsättning för ombyggnadslån är att ombyggnaden inte är av endast ringa omfattning och att styrelsen kommer att anpassa de nuvarande kostnadsgränserna på 4 000 och 15 000 kr. för småhus resp. flerfamiljshus till kostnadsutvecklingen.

Hyresförlustlångivningen tillkom år 1972 och avsåg till en början hyresförluster uppkomna under åren 1971–1973. Denna period har sedan årligen förlängts och f. n. kan hyresförlustlån utgå för förluster uppkomna t. o. m. år 1978. Lånemöjligheterna måste enligt bostadsstyrelsen utsträckas till att även avse förluster under år 1979 eftersom det fortfarande finns kommuner med ett betydande antal outhyrda lägenheter. I några kommuner har antalet ökat under den senaste tiden.

Styrelsen anger dock att man har övervägt att föreslå införandet av en bestämmelse om att lån inte får utgå för outhyrda lägenheter i hus färdigställda efter t. ex. år 1978.

Bostadsstyrelsen har i tidigare anslagsframställningar framhållit nackdelarna med att *tidskoefficientjusteringar* sker endast en gång per år. I tider

då kostnaderna ökar kraftigt uppstår problem p. g. a. den successivt allt oförmånligare relationen mellan å ena sidan kreditiv och belåning och å andra sidan produktionskostnaderna.

Styrelsen har med tillfredsställelse noterat att tidskoefficienten för preliminära beslut och endabeslut till styckebyggda småhus har justerats vid två tillfällen under budgetåret 1976/77. Även koefficienterna för slutliga beslut bör emellertid fastställas oftare än en gång årligen. En förskjutning av de slutliga ansökningarnas inlämnande till en tidpunkt efter koefficientjusteringen blir annars följden. Detta innebär olägenheter både från administrativ synpunkt och för låntagarna.

Riksdagen (CU 1976/77: 18, s. 36) har i denna fråga funnit att en ordning som innebär att tidskoefficienten räknas upp med kortare intervall kan ha fördelar. Bostadsstyrelsen ansluter sig till denna bedömning.

Lån för förvärv av bostadshus utgår i vissa fall enligt bestämmelserna i bl. a. 2, 10 och 29 §§ bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946). Beviljande av förvärvslån enligt nämnda förordning kan dock ske endast om huset har nybyggts eller ombyggts med stöd av lån enligt den förordningen. I den mån beslutet om lån för ny- eller ombyggnad har meddelats enligt äldre författningar, skall lånet för förvärv beviljas enligt bostadslånekungörelsen (1967: 552).

Enligt styrelsen finns det inte något sakligt motiv för denna uppdelning på två typer av lån för förvärv. Uppdelningen medför en administrativ belastning och en risk för misstag.

Bostadsstyrelsen föreslår att bestämmelserna ändras så att alla förvärvslån skall beviljas enligt bostadsfinansieringsförordningen.

I anslagsframställning för budgetåret 1969/70 föreslog bostadsstyrelsen en ändring av bestämmelserna om egnahemslån enligt 1948 och 1957 års egnahemslånekungörelser som innebar att *egnahemslån vid stadigvarande uthyrning* inte skulle behöva sägas upp, om låntagaren inbetalade så stor del av lånet som motsvarar en sänkning av den övre lånegränsen från 90 till 85 %.

Föredragande departementschefen (prop. 1969: 1 bil. 13, s. 229) anslöt sig inte till förslaget, men förordade en vidgning av möjligheterna till uthyrning, särskilt vid flyttning av sysselsättningsskäl.

De egnahemslån som alltjämt utestår är enligt bostadsstyrelsen så kraftigt amorterade att endast en mindre låneskuld återstår. Med hänsyn härtill synes en fortsatt prövning av lånefrågan i samband med uthyrning över huvud taget inte vara påkallad. Styrelsen föreslår därför att uthyrning av egnahemsbelånade fastigheter får ske utan att tillstånd härtill inhämtas från länsbostadsnämnden.

Bostadsstyrelsen tar vidare upp *valmöjligheterna när det gäller amorteringsmetod* för återbetalning av beviljade bostadslån. Vid nybyggnad av småhus som skall bebos av låntagaren kan låntagaren välja mellan rak amortering och amortering i form av lika stora annuiteter. För bostads-

rättsföreningar finns i samband med nybebyggelse ytterligare en valmöjlighet nämligen att skjuta upp amorteringen tills den garanterade räntan överstiger räntekostnaderna på låneunderlaget för bostäder.

Skillnaderna i kapitalkostnadernas fördelning i tiden blir små enligt de olika alternativen. Valmöjligheterna bidrar dessutom till att bestämmelser och blanketter blir krångligare och att informationen till låntagarna blir tidsödande.

Bostadsstyrelsen föreslår därför att valmöjligheterna begränsas till annuitetslån för nybyggnad av småhus och systemet med uppskjuten amortering för bostadsrättsföreningar.

Under vissa förutsättningar kan *förhandsbesked om bostadslån* meddelas av bostadsstyrelsen.

Förhandsbesked innebär att stora enhetliga projekt om minst 1 000 lägenheter för flerfamiljshus och minst 200 lägenheter för småhus, som avses byggas under två eller flera år, skall tilldelas utrymme inom låneramarna.

Under senare år har intresset för förhandsbesked varit mycket litet. Bostadsstyrelsen har endast haft att behandla en ansökan sedan år 1973 vilken lämnades utan bifall med motivering att behov av förhandsbesked inte förelåg.

Bostadsmarknaden har förändrats väsentligt sedan möjligheterna till förhandsbesked om bostadslån infördes år 1966. Något behov av förhandsbesked torde inte kunna förutses för åtskilliga år framåt. Bostadsstyrelsen föreslår därför att möjligheterna att få förhandsbesked om bostadslån avskaffas.

Bostadsstyrelsen har slutligen lämnat ett antal förslag som rör *decentralisering av beslutanderätten i vissa lånefrågor*. Styrelsens utgångspunkt har därvid varit att förenkla och rationalisera handläggningen. Dessutom anser styrelsen att en enhetlig beslutsnivå är av värde ur allmänhetens synvinkel.

I följande lånefrågor föreslår bostadsstyrelsen att beslutanderätten flyttas från regeringen till länsbostadsnämnderna den 1 juli 1978. Hänvisningar inom parentes anger bestämmelser i bostadsfinansieringsförordningen om inte annat anges.

1. Bostadslån för ändrad lägenhetssammansättning 9 § andra stycket) och höjning av pantvärdet i samband härmed (regeringens särskilda bestämmelser till 24 §, II B andra stycket)
2. Dispens från markvillkoret (6 §, femte stycket)
3. Förvärvslån i de fall regeringen f. n. beslutar (10 och 29 §§)
4. Godtagande av säkehet i vissa fall (18 § fjärde stycket)
5. Höjning av låneunderlaget för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (regeringens särskilda bestämmelser till 24 §, I B 4).
6. Förskott på hyresförlustlån (förordningen om hyresförlustlån, 4 §).

Vidare föreslår bostadsstyrelsen att beslutanderätten i normalfallen i fråga om tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (kungörelse

1974: 255, 7 §) den 1 juli 1978 flyttas från regeringen till styrelsen.

I några fall anser styrelsen att decentralisering bör ske genom att flytta besluten från bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna.

1. Bostadslån för integrerade skollokaler (24 § andra stycket; en utvärdering av den nuvarande långivningens inriktning bör dock göras före beslut om utflyttningstidpunkt).

2. Beslut i vissa hyresförlustlåneärenden (förordningen om hyresförlustlån, 17, 21 och 22 §§).

Föredraganden

Jag tar först upp frågan om *bostadsbyggandets omfattning och inriktning m. m.*

Antalet färdigställda lägenheter har under 1970-talet minskat år från år. År 1970 färdigställdes närmare 110 000 lägenheter, varav ca 75 000 i flerfamiljshus. Fyra år senare, år 1974, var motsvarande antal lägenheter ca 85 000 resp. ca 39 000. År 1974 var det första år som det färdigställdes fler lägenheter i småhus än i flerfamiljshus. Det totala antal lägenheter, som har färdigställts, har halverats sedan år 1970. Antalet färdigställda lägenheter under år 1977 kan således beräknas bli ca 55 000, varav endast ca 14 000 i flerfamiljshus, vilket motsvarar ca 25 % av det totala färdigställandet. I följande tablå redovisas utvecklingen under 1970-talet.

År	Färdigställda lägenheter			Totalt outhyrda lägenheter[1]	Årlig förändring
	flerfamiljshus	småhus	totalt		
1970	75 250	34 600	109 850	1 300	–
1971	75 250	31 950	107 200	4 300	+3 000
1972	66 900	37 150	104 050	12 500	+8 200
1973	53 750	43 700	97 500	21 300	+8 800
1974	38 750	46 550	85 300	26 600	+5 300
1975	27 450	47 050	74 500	23 000	−3 600
1976	15 600	40 100	55 700	18 900	−4 100
1977	14 000	41 000	55 000	14 400	−4 500

[1] Avser outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus färdigställda år 1967 och senare enligt bostadsstyrelsens undersökningar den 1 september resp. år.

Av tablån framgår att under åren 1975–1977 har antalet ianspråktagna lägenheter i den statligt belånade produktionen, som har färdigställts år 1967 och senare, varit större än det antal lägenheter som har färdigställts under samma tid. Samtidigt torde avgången av lägenheter ha fortsatt att minska.

Av tabellen framgår vidare att antalet småhus efter en avsevärd ökning åren 1974 och 1975, bl. a. till följd av bestämmelserna om kompensation för mervärdeskatten, nu verkar ha stabiliserat sig på en nivå av ca 40 000. Nästan alla småhus upplåts med äganderätt. Antalet lägenheter i flerfamiljshus har minskat med mer än 80 % under en tid av sex år.

De kvarstående problemen med outhyrda lägenheter finns i flera större kommuner samt i vissa andra kommuner där strukturförändringar i näringslivet bl. a. har medfört att efterfrågan på bostäder har minskat. Eftersom flertalet av de outhyrda lägenheterna har funnits i och alltjämt finns i det allmännyttiga bostadsbeståndet har vissa kommuners ekonomi påtagligt påverkats. Jag har tidigare under anslaget B 5. Eftergift av hyresförlustlån tagit upp denna fråga och föreslagit vissa ändringar i nuvarande eftergiftsregler. Till frågan om fortsatt långivning för hyresförluster som uppkommer under år 1979 återkommer jag i det följande.

Antalet kommuner som kan visa tendenser till brist på bostäder upplåtna med hyres- och bostadsrätt ökar. De grupper som främst drabbas av en brist på lägenheter i flerfamiljshus är ungdomar, invandrare och ensamstående.

Behovet av nya lägenheter påverkas av en mängd föränderliga och svårbedömbara faktorer. Exempel på viktiga sådana är hushållsbildningen bland ungdomar, ingångna och upplösta äktenskap och äktenskapsliknande förhållanden, avgången av lägenheter – bl. a. småhus som får ändrad användning och saneringsmogna fastigheter som rivs – och befolkningsförändringar som t. ex. immigrationens utveckling. Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna angav i sitt slutbetänkande (SOU 1975: 51–52) en produktion av 75 000 lägenheter per år som riktpunkt för planeringen av bostadsproduktionen på lång sikt. Prognosen baserades bl. a. på antaganden om utvecklingen av tidigare nämnda faktorer. Bl. a. osäkerheten i fråga om ökningen av antalet hushåll motiverade enligt utredningarna en marginal på minst ±10 000 lägenheter per år. Avgången av lägenheter angavs till ca 45 000 per år. Bakom det antagandet låg enligt utredningarna bl. a. det stora behovet att bygga om och slå ihop smålägenheter i flerfamiljshus. Den faktiska avgången torde f. n. av olika skäl vara ungefär hälften så stor. Jag återkommer senare till bostadsbyggnadsplanens omfattning för åren 1978–1980.

För år 1977 har riksdagen fastställt en ram för det statligt belånade bostadsbyggandet som beräknades ge utrymme för ca 65 000 lägenheter jämte lokaler. Byggandet utan statliga lån angavs av regeringen till 8 000 lägenheter. Bostadsbyggnadsplanen gav därmed förutsättningar för att sammanlagt ca 73 000 lägenheter skulle kunna påbörjas.

En betydande del av ramen för beslut om bostadslån har i likhet med vad som har varit fallet under de senaste åren inte utnyttjats under år 1977. Enligt tillgängliga uppgifter har inte heller ramen för beslut om tillstånd för bostadsbyggandet utan statliga lån helt utnyttjats under året. Denna ram har dessförinnan under en lång följd av år utnyttjats i sin helhet. Antalet lägenheter för vilka beslut om lån eller byggnadstillstånd har meddelats för år 1977 kan uppskattas till ca 55 000. Detta antal är något mindre än under år 1976 då antalet var 57 000.

Det *faktiska påbörjandet* har varit mindre än antalet lägenheter för vilka

beslut om lån eller byggnadstillstånd har meddelats. Det beror främst på att lån- och tillståndsgivningen ökade kraftigt under slutet av året. Många lägenheter som fick beslut om lån eller tillstånd hann alltså inte påbörjas i statistisk mening under år 1977. Påbörjandet kan f. n. uppskattas till ca 52 000 lägenheter.

Antalet småhus i 1977 års påbörjande kan uppskattas till ca 39 000 lägenheter. Antalet småhus minskade därmed med ca 4 000 i jämförelse med föregående år. Andelen småhus av påbörjandet var emellertid ungefär densamma som under år 1976.

Den genomsnittliga lägenhetsstorleken har totalt sett fortsatt att öka. För den produktion som färdigställdes år 1977, exkl. lägenheter i specialbostäder, kan det genomsnittliga antalet rumsenheter per lägenhet beräknas till 5,20 jämfört med 5,05 året innan. Det genomsnittliga antalet rumsenheter i småhus och flerfamiljshus kan för år 1977 beräknas till 5,83 resp. 3,35. Antalet rumsenheter i flerfamiljshus har minskat något. Även den genomsnittliga lägenhetsytan i flerfamiljshus beräknas minska från ca 70 till ca 69 m². Motsvarande uppgift för småhusen är ca 128 m², dvs. en ökning med ca 5 m² sedan år 1976. Andelen lägenheter om fyra eller flera rum och kök beräknas bli omkring 90 % i småhusen mot ca 14 % i flerfamiljshusen.

Av de år 1977 färdigställda lägenheterna i småhus beräknas ca 92 % bli upplåtna med äganderätt. I flerfamiljshusen var uppskattningsvis ca 72 % av lägenheterna avsedda att upplåtas med hyresrätt och ca 28 % med bostadsrätt.

I fråga om ombyggnadsverksamheten har bostadsstyrelsen lämnat en utförlig redovisning. Antalet lägenheter med beslut om bostadslån till ombyggnad ökade kraftigt under perioden 1971–1976.

Ökningen var särskilt stor för flerfamiljshusens del under åren 1974 och 1975. Den berodde på att initialstödet kunde utgå endast till sådana ombyggnader som påbörjades före utgången av år 1975.

Ombyggnaderna av småhus har stadigt ökat och var budgetåret 1976/77 större, räknat i antal lägenheter, än ombyggnaderna av flerfamiljshus. Det är rimligt att anta att ökningen till viss del beror på stödet till energibesparande åtgärder.

Bostadsbeståndets fördelning på flerfamiljshus och småhus samt beståndets kvalitet framgår av 1975 års folk- och bostadsräkning (FoB 75). I följande tablå redovisas bostadsbeståndets förändring sedan år 1970.

Bostadsbeståndet åren 1970 och 1975

År	Hela beståndet	Flerfamiljshus	Småhus	Moderna	Halvmoderna	Omoderna
1970	3 181 000	1 844 000	1 338 000	2 471 000	323 000	387 000
1975	3 530 000	2 061 000	1 469 000	3 047 000	246 000	237 000
Förändring 1970–1975	+349 000	+217 000	+131 000	+576 000	−77 000	−150 000

Tablån visar att antalet lägenheter ökade med ca 70 000 per år under perioden 1970–1975. Detta är ca 9 000 fler per år än under femårsperioden 1965–1970. Skillnaden beror på att avgången av lägenheter har minskat under perioden 1970–1975. Den minskade produktionen uppvägdes således mer än väl av en minskad avgång. Av nettotillskottet på 349 000 lägenheter utnyttjades 270 000 av nya hushåll och 50 000 av hushåll som inte bor stadigvarande i bostaden. 24 000 lägenheter hade inte någon nyttjare under perioden.

Av det år 1975 kvarstående omoderna bostadsbeståndet var antalet småhuslägenheter mer än dubbelt så stort som antalet lägenheter i flerfamiljshus medan förhållandet var i det närmaste det omvända vad gäller halvmoderna lägenheter. Jag återkommer senare till ombyggnadsverksamheten och bostadsstyrelsens förslag att stimulera ombyggnader av flerfamiljshus.

I fråga om *kreditförsörjningen* för bostadsbyggandet vill jag anföra följande.

Delegationen för bostadsfinansiering (DFB) träffade även år 1977 en överenskommelse med bankerna om byggnadskrediter till det statsbelånade bostadsbyggandet. Enligt överenskommelsen åtog sig bankerna att svara för byggnadskreditgivningen avseende statligt belånade nybyggnader och ombyggnader, inkl. krediter till kommun avseende tomträttsmark.

Trots bankernas åtagande uppstod under året betydande störningar i kreditgivningen. Antalet anmälningar till DFB:s expertgrupp – som består av företrädare för bostadsstyrelsen, bostadsdepartementet och bankerna – om svårighet att erhålla byggnadskrediter låg på en avsevärt högre nivå än åren innan. Svårigheterna att lösa anmälda problem var dessutom väsentligt större.

Störningarna i kreditgivningen har medfört att igångsättningen under året blev något lägre än vad den eljest skulle ha blivit. Igångsättningens tidsmässiga fördelning under året påverkades också.

En huvudorsak till de uppkomna problemen torde ha varit att det har rått delade meningar mellan bankerna om fördelningen av den överenskomna kreditvolymen på olika banker. I likhet med tidigare innebär DFB:s överenskommelser med bankerna om kreditvolymen ett kollektivt åtagande för bankerna. Fördelningen på olika bankgrupper ankommer därför på bankerna själva. Tidigare år har detta inte inneburit några problem. Att fördelningsproblem uppstod år 1977 torde även ha haft samband med förändringar i bl. a. inlåningsökningen för olika bankgrupper och med ändrade förutsättningar för ett av bottenlåneinstituten.

Erfarenheterna av tillämpningen av 1977 års överenskommelse visar enligt min mening att en överenskommelse med en sådan konstruktion som användes för år 1977 inte är tillräcklig för att trygga byggnadskreditgivningen till det statsbelånade bostadsbyggandet. Systemet att genom överenskommelser med berörda kreditinstitut säkerställa kreditgivningen är emellertid förenat med så stora fördelar att det inte bör överges förrän

tvingande skäl talar för ett annat system. Det är därför angeläget att finna former för överenskommelserna som gör det möjligt att på ett bättre sätt trygga denna kreditgivning. Efter vad jag har erfarit pågår sådant arbete inom DFB.

I sammanhanget vill jag erinra om regeringens möjlighet att enligt lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel (ändrad senast 1977: 1098) meddela förordnande om särskild placeringsplikt för att tillgodose behovet av byggnadskrediter. Med särskild placeringsplikt avses skyldighet för bank att lämna byggnadskredit för särskilt angivet byggnadsföretag, för vilket statligt bostadslån utgår eller kommer att utgå och för vilket kommunal borgen föreligger.

Avlyft av byggnadskrediter avseende färdigställda bostadsfastigheter har under året kunnat ske i stort sett utan problem. Till skillnad från vad som har gällt för de närmast föregående åren har det inte ansetts nödvändigt att träffa någon formell överenskommelse om bankernas köp av bostadsobligationer.

Enligt bl. a. låneunderlagsgruppens undersökningar har *priserna inom bostadsbyggandet* – mätta som byggnadskostnad per kvadratmeter lägenhetsyta i statligt belånade bostadshus – ökat kraftigt under år 1977 framför allt under det första halvåret. Även under år 1976 var kostnadsstegringen stor, varför de båda senaste årens prisutveckling har medfört stora krav på utökade lånemöjligheter. Prisutvecklingen har föranlett regeringen att höja låneunderlags- och pantvärdenivån fyra gånger sedan november 1976.

Höjningarna har utformats så att de särskilt skall stimulera byggandet av flerfamiljshus av hänsyn till både läget på bostadsmarknaden och sysselsättningen. Sammanlagt har regeringen höjt låneunderlags- och pantvärdenivån med ca 19 % för flerfamiljshus och 14 % för småhus för tiden mellan den 1 oktober 1976 och den 30 november 1977. Skillnaden mellan flerfamiljshus och småhus beror på att kostnadsutvecklingen för flerfamiljshusen har varit mer oförmånlig än för småhusen. Den större höjningen för flerfamiljshus skall också ses mot bakgrund av att räntekostnaderna för lån till överkostnader blir betydligt högre för hyres- och bostadsrättshus än för småhus som skall bebos av låntagaren. De prisstopp som rådde under delar av år 1977 omfattade också byggnadsmaterial. Byggnadsmaterialbranschen har varit föremål för en intensiv prisövervakning. Byggnadsmaterialbranschens prissättning kommer att ägnas fortsatt uppmärksamhet. Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag föreslagit förstärkta resurser för bl. a. detta ändamål.

Ett glädjande inslag i prisbilden har varit att prisökningarna har dämpats avsevärt under slutet av år 1977.

Kostnadsbilden inom bostadsproduktionen har enligt låneunderlagsgruppens undersökningar förändrats under de senaste åren såtillvida att spridningen i kostnader för olika projekt i landet kraftigt har ökat. Samtidigt som låneobjekt i en region har visat mycket stora överkostnader, dvs.

stora skillnader mellan produktionskostnad och pantvärde, har andra objekt i andra regioner kunnat byggas till kostnader som har motsvarat eller varit lägre än pantvärdet. Utifrån tillgängligt statistiskt material har det inte varit möjligt att närmare förklara ökningen i prisspridningen. Kostnadsskillnader mellan olika regioner korrigeras normalt genom ortskoefficienter som fastställs av bostadsstyrelsen. En översyn av systemet med ortskoefficienter pågår inom bostadsdepartementet.

Utvecklingen av *hyror* i nyproduktionen har varit mer gynnsam än byggprisutvecklingen. Delvis beror detta på att bostadsföretagen inte har kunnat täcka fastighetsomkostnaderna med hyror.

När det gäller beståndet av bostäder är det framför allt de ökade kostnaderna för drift, underhåll och bränsle som har medfört att bostadskostnaderna stiger. Av en rapport utarbetad inom SABO (SABO-rapport nr 13) framgår det ekonomiska läget för de allmännyttiga bostadsföretagen. Rapporten visar att de faktiska ökningarna av kapitalkostnaderna för dessa företag under perioden 1971–1976 har varit 14 %, medan drift- och underhållskostnaderna under samma tid har stigit med drygt 85 %. Egnahemsägare och bostadsrättshavare kan genom eget arbete och andra åtgärder påverka bostadskostnaderna. Hyresgästerna har inte samma möjligheter. Det är troligt att dessa kostnader kommer att öka kraftigt med motsvarande krav på hyreshöjningar. Vidare kommer bränslekostnadernas utveckling att påverka hyresnivån. Det är bl. a. mot den här redovisade bakgrunden som jag anser det angeläget att finna former för hyresgästernas möjligheter att påverka kostnader för drift, underhåll och bränsle. Det ankommer i första hand på hyresmarknadens parter att gemensamt försöka finna sådana former.

Jag vill i detta sammanhang också beröra *samhällets stöd till bostadsproduktion och bostadskonsumtion*.

Detta stöd uppgår årligen till mycket betydande belopp och tillhandahålls inom såväl bostadspolitikens som skattepolitikens ram. De ekonomiskt helt dominerande stödformerna på det bostadspolitiska området är räntebidragen och bostadsbidragen. På det skattepolitiska fältet spelar reglerna för beskattning av en- och tvåfamiljsfastigheter en betydande bostadspolitisk roll genom intäkts- och avdragssystemet för dessa fastigheter.

Samtliga dessa stödformer utgör ett stöd till produktion av bostäder – räntebidragen genom att de är koncentrerade till den nyare produktionen och allra störst för de senast producerade husen, bostadsbidragen genom att den högre hyresnivån i nyproduktionen leder till i genomsnitt större bidrag till boende i nyare bostäder samt reglerna för småhusbeskattningen genom att de genomsnittliga underskottsavdragen är störst för nyare småhus.

Samtidigt – och framför allt – innebär detta stöd också stöd till bostadskonsumtion. Av de nämnda stödformerna är enbart bostadsbidragen behovsprövade.

Det nuvarande systemet med *räntebidrag* infördes den 1 januari 1975 som ett av resultaten av 1974 års bostadspolitiska beslut. Bidragen utgår till statligt finansierade ny- och ombyggnader och till energibesparande åtgärder i vissa fall. Dessa bidrag har – förutom det allmänna stödsyftet – två funktioner. Det ena är att utjämna kapitalkostnaderna och därmed boendekostnaderna för bostäder byggda olika år. Metoden för denna utjämning är att subventionerna successivt avvecklas genom att den av statsmakterna subventionerade räntan årligen trappas upp till dess att inga räntebidrag kvarstår.

Det andra syftet är att utjämna boendekostnaderna mellan de besittningsformer som dominerar svensk bostadsmarknad – hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt. Detta syfte uppnås genom att den besittningsform, äganderätten, i vilken den boende kan tillgodogöra sig underskottsavdrag genom gäldräntor för bostadslån getts en mindre subventionerad ränta än de övriga två besittningsformerna. De subventionerade räntesatserna under det första året det statliga bostadslånet utbetalas har hittills varit 6,0 % för äganderätten och 3,9 % för de övriga två besittningsformerna. Som jag har förordat vid min behandling av anslaget B 4. Räntebidrag m.m. bör dessa räntor för år 1978 sänkas till 5,5 resp. 3,4 %. Denna differentiering bygger således på en direkt koppling till reglerna för beskattningen av småhus. Denna koppling är också tydlig genom att ökade räntebidrag till av de boende ägda småhus ökar statens inkomster medan avtrappningen av subventioner leder till minskade skatteinkomster. Under innevarande budgetår beräknas räntebidragen uppgå till närmare 2,9 miljarder kr.

Reglerna för *beskattning av en- och tvåfamiljsfastigheter* har i sina huvuddrag varit oförändrade sedan år 1953. Den boende har skyldighet att ta upp en schabloniserad intäkt av fastigheten som inkomst och har rätt att från den dra erlagda skuldräntor på fastighetslån, tomträttsavgälder samt ett s.k. extra avdrag. Eventuella underskott i denna förvärvskälla (annan fastighet) får sedan dras av mot överskott i andra förvärvskällor, vanligen inkomst av tjänst. På samma sätt som schablonintäkten beskattas hårdare ju högre inkomst och därmed marginalskatt den boende har så blir eventuella underskottsavdrag mer värda för den enskilde ju högre marginalskatt denne har.

Under en lång följd av år då schablonintäkten relativt väl svarade mot ränteavdragen för nyare småhus gav förvärvskällan annan fastighet ett beskattningsbart överskott för stat och kommun. I och med att den ökade inflationstakten under 1960- och 1970-talen åtföljdes av högre räntenivåer samtidigt som schablonintäkten vid beräkning av inkomst justerades nedåt uppstod med tiden ett nettounderskott i förvärvskällan i fråga, dvs. i stället för att öka den s.k. skattebasen så minskade förvärvskällan annan fastighet denna skattebas. Ökningen av detta nettounderskott har varit snabb under 1970-talet. De av riksdagen beslutade ändringarna för år 1978 av reglerna för småhusbeskattningen beräknas medföra en dämpning av ökningstakten.

Bostadsbidrag utgår i form av statligt och statskommunalt bostadsbidrag till barnfamiljer och hushåll utan barn inkl. vissa folkpensionärer samt kommunalt bostadstillägg till folkpension och till handikappade. Alla former av bostadsbidrag är inkomstprövade.

Detta individuella bostadsstöd är ett medel både inom bostadspolitiken och inom fördelningspolitiken. Detta dubbla syfte har i betydande utsträckning styrt utformningen av detta stöd.

Vad gäller det statliga bostadsbidraget så skiljer sig det från de övriga bostadsbidragen genom att inte alls vara beroende av den individuella boendekostnaden. Det är i själva verket ett inkomstprövat barnbidrag och är därmed i huvudsak ett medel inom fördelningspolitikens ram.

Bostadsbidragen och bostadstilläggen i övrigt har en viktig funktion att fylla som ett konsumtionsstöd till hushåll med ringa ekonomisk bärkraft och att därigenom minska de skillnader i bostadsstandard som beror av olika inkomst och betalningsförmåga. Det individuella bostadsstödet bidrar till att fortlöpande förbättra bostadsstandarden för ekonomiskt svaga grupper. Samhällets individuella bostadsstöd inklusive de kommunala bostadstilläggen till folkpension (KBT) kan för år 1977 beräknas ha uppgått till ca 4,5 miljarder kr.

Det är således fråga om betydande subventioner som samhället tillhandahåller. Det är inte rimligt att räkna med någon väsentlig höjning av subventionsnivån i framtiden. Det finns därför enligt min mening anledning att fortlöpande överväga inriktningen av dessa subventioner med hänsyn till såväl de fördelningspolitiska som de bostadspolitiska effekterna av systemet och till de ekonomiska konsekvenserna för stat och kommun.

Jag övergår nu till frågan om *bostadsbyggnadsplanen*.

Den preliminärt antagna bostadsbyggnadsplanen för år 1978 omfattar en ram på 8 160 000 m² våningsyta för beslut om bostadslån till nybyggnad av bostäder jämte lokaler. För bostäder har inom ramen beräknats 7 610 000 m². Med den produktionsinriktning som framgår av de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen och med nuvarande genomsnittliga våningsytor skulle ramen medge lånebeslut för ca 64 000 lägenheter. För lokaler inkl. förskolor och fritidshem har 550 000 m² beräknats.

Vidare beräknades preliminärt för år 1978 en ram om 8 000 lägenheter för beslut om byggnadstillstånd för bostadsbyggande utan statliga lån. De båda ramarna för bostadsbyggandet ger således utrymme för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnadsföretag med sammanlagt ca 72 000 lägenheter under år 1978. För ramarna gemensamt tillkommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler som byggs med stöd av statliga lån.

Påbörjandet har genomsnittligt sett under treårsperioden 1975–1977 uppgått till ca 54 000 lägenheter per år. För treårsperioden dessförinnan, åren 1972–1974, var motsvarande genomsnittstal ca 86 000 lägenheter. Beslut om lån och byggnadstillstånd under år 1977 har enligt föreliggande

uppgifter avsett ca 55 000 lägenheter, varav ca 48 000 med beslut om bostadslån. Detta innebär att beslut om lån och byggnadstillstånd även under det gångna året väsentligt har understigit det utrymme för bostadsbyggande som ramarna har medgett.

Bostadsstyrelsen anser att förändringarna av bostadsmarknadsläget de senaste åren, som bl. a. tar sig uttryck i en minskning av antalet outhyrda lägenheter, styrker uppfattningen att nyproduktionen nu ligger på en för låg nivå och att produktionsnivån i slutet på 1970-talet bör vara 65 000–70 000 lägenheter. Mycket tyder vidare på att färdigställandet minskar något under år 1978. Följden härav torde bli att antalet orter som har brist på fullgoda bostäder ökar. Jag vill stryka under att allvarliga störningar i bostadsförsörjningen blir följden om bostadsbyggandet inte tar fart på nytt. Kommunernas åtgärder spelar härvidlag en avgörande roll. Planberedskapen enligt de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen har försämrats under 1970-talet. Bristerna i planeringssituationen kan komma att utgöra ett hinder för en angelägen ökning av bostadsbyggandet. Jag vill i sammanhanget framhålla att det är en uppgift för bostadsstyrelsen att bl. a. i sina råd och anvisningar för de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen verka för att planeringsfrågorna får en tillfredsställande behandling i kommunerna.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om det bidrag för detaljplanering som utgår till kommuner och byggherrar inom arbetsmarknadsstödets ram. Chefen för arbetsmarknadsdepartementet har tidigare denna dag föreslagit att bidrag för projektering av nya hyres- och bostadsrättshus får utgå också under budgetåret 1978/79 och att tillämpningsområdet vidgas till att avse också ombyggnad och miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden.

Bostadsbyggandet spelar en stor roll i samhällsekonomin. Statens industriverk har i en utredning (SIND 1977: 5) Byggnadsindustri och byggnadsmaterialindustri beräknat antalet direkt och indirekt sysselsatta i byggnadsverksamheten år 1974. Industriverkets utredning visar att ca 640 000 personer eller närmare 16 % av det totala antalet sysselsatta år 1974 direkt eller indirekt var verksamma inom byggnadsområdet. Det är därför uppenbart att stora variationer år från år i byggnads- och anläggningsverksamheten som inte uppvägs av andra efterfrågeändringar påverkar sysselsättningen i samhället. Det är obestritt att det finns samband mellan samhällsekonomins utveckling och bostadsbyggandets omfattning. Det saknas emellertid närmare kunskap om dessa samband.

Bostadsbyggnadsplanen för år 1978 bör mot redovisad bakgrund dimensioneras så att den ger utrymme för en väsentlig ökning av bostadsbyggandet i förhållande till det faktiska påbörjandet de senaste åren. Ramen bör också ge utrymme för de daghem och fritidshem som planeras under år 1978. Jag vill i det sammanhanget erinra om den prioriterade ställning som

detta byggande bör ha enligt beslut av statsmakterna år 1972 (prop. 1972: 72, CU 1972: 28, rskr 1972: 201).

Jag räknar med en ökad ombyggnadsverksamhet under år 1978. Medelsramen för ombyggnad och räntebärande förbättringslån för år 1978 behöver således ökas i förhållande till år 1977. Med hänsyn till att ny- och ombyggnadsramarna gemensamt bör ge uttryck för ett i förhållande till år 1977 oförändrat utrymme kan nybyggnadsramen minskas i den utsträckning som ombyggnadsramen höjs. Nybyggnadsramen för år 1978 får härigenom en mindre omfattning än för år 1977. Den kommer ändå att ge tillräckligt utrymme för ett nödvändigt och angeläget bostadsbyggande.

För beslut om bostadslån till nybyggnad av bostäder jämte lokaler bör bostadsbyggnadsplanen för år 1978 omfatta en ram av 7 710 000 m² våningsyta. Med nuvarande genomsnittliga våningsytor i nyproduktionen och med den av kommunerna planerade produktionsinriktningen ger ramen utrymme för en produktion av ca 60 000 lägenheter. Någon ändring av den beräknade ramen på 8 000 lägenheter för beslut om tillstånd för bostadsbyggandet utan statliga lån bör inte göras. De båda ramarna ger således utrymme för ett sammanlagt bostadsbyggande av ca 68 000 lägenheter.

Även under år 1978 beräknas det faktiska bostadsbyggandet, som det avspeglar sig i planer för igångsättningen m. m., bli lägre än vad ramarna ger utrymme för. Bostadsbyggandet under år 1978 kan f. n. beräknas bli ca 60 000 lägenheter. Skillnaderna mellan det av mig förordade ramutrymmet och det faktiska byggandet kommer dock att bli betydligt mindre än under senare år.

I likhet med vad som har gällt för tidigare år bör för ramarna gemensamt fastställas en projektreserv på 10 000 lägenheter jämte lokaler som byggs med stöd av statliga bostadslån.

För åren 1979 och 1980 bör bostadsbyggnadsplanen preliminärt ha samma omfattning som den för år 1978 med undantag av att planen för åren 1979 och 1980 inte bör inrymma någon projektreserv.

För år 1977 har gällt att ramarna för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad får tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjas helt för sitt ändamål. Ramen för beslut om bostadslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån har på motsvarande sätt fått tas i anspråk för nybyggnadsverksamhet. Jag förordar att samma ordning får gälla också under år 1978.

Beträffande *medelsramen* för nybyggnad vill jag anföra följande. Fram till i början av 1970-talet var bostadsbyggnadsramarna uttryck för ett program för det statsbelånade bostadsbyggandet. Ramarna var mindre än det byggande som ansågs nödvändigt med hänsyn till efterfrågan. Ramarna, som från början uttrycktes enbart i antal lägenheter och sedermera i kvadratmeter våningsyta, var primärt styrande för det statligt stödda bostadsbyggandet. Medelsramen för beslut om bostadslån som från början hade funktionen att begränsa anspråken på statsmedel till bostadsbyggandet

blev successivt av underordnad betydelse för bostadsbyggandets omfattning. Medelsramen torde ha bibehållits närmast i informationssyfte.

Ramens funktion kan numera sägas vara att ge en uppfattning om vilka medel som behövs för framtida utbetalningar av bostadslån i det fall ytramen utnyttjas i sin helhet. Enligt min mening bör medelsramen kunna slopas i sin nuvarande form. Jag kommer att i annat sammanhang utveckla min syn på ramfrågorna i bostadsbyggandet när jag behandlar byggadministrationsutredningens förslag.

Ramen för beslut om lån för ombyggnad och räntebärande förbättringslån har preliminärt fastställts till 450 milj. kr. för år 1978. För år 1977 har avdelats sammanlagt 500 milj. kr. för denna verksamhet. Mot bakgrund av vad jag tidigare har anfört om ombyggnadsverksamheten och med hänsyn till prisstegringarna inom bostadsbyggandet förordar jag att ramen får en större omfattning för åren 1978 och 1979. Jag föreslår således att ramen under vart och ett av de båda åren fastställs till 655 milj. kr. Därvid har jag för år 1978 beräknat ett utrymme av ca 45 milj. kr. för de anspråk på bostadslån som regeringens förslag i prop. 1977/78: 50 angående ombyggnad av soprum i bostadshus och bostadskomplement kan väntas medföra. Regeringen bör i detta sammanhang utverka riksdagens bemyndigande att vidga medelsramen för sådan ökning av ombyggnads- och förbättringsverksamheten som behövs av sysselsättningsskäl. Omfattningen av den av mig förordade medelsramen kan beräknas kräva byggnadskrediter på ca 1,7 miljarder kr. under år 1978.

Från informationssynpunkt är det av värde att redovisa bostadsbyggnadsplanen så att den ger en bild av det sammanlagda kreditbehovet.

I följande tablå redovisar jag det beräknade kreditbehovet för bostadsbyggandet såväl med som utan statliga lån. Förutsättningen för beräkningarna är att samtliga ramar tas i anspråk fullt ut. I redovisningen ingår också kreditbehovet för statligt belånade ombyggnader.

Bostäder och bostadskomplement	Ytram, m²	Antal lägenheter	Kreditvolym (prioriterade krediter), miljarder kr.
Bostadslån, nybyggnad			
Småhus	5 300 000	38 400	10,4
Flerfamiljshus	1 860 000	21 600	4,1
Lokaler[1]	550 000	–	1,1
Summa	**7 710 000**	**60 000**	**15,6**
Bostadslån, ombyggnad	–	**20 000**	**1,7**
Nybyggnad utan statligt lånestöd			
Småhus	–	7 600	2,3
Flerfamiljshus[2]	–	400	0,1
Summa	**–**	**8 000**	**2,4**
Summa investeringsvolym för bostadsbyggandet (avrundat)	–	–	**20**

[1] Avser bostadslåneärenden med enbart lokaler.
[2] Under år 1976 påbörjades endast 3 % av samtliga flerfamiljshus utan statligt lånestöd.

Förutom den redovisade ny- och ombyggnadsverksamheten förekommer en betydande långivning till om- och tillbyggnad utan statligt lånestöd. Omfattningen av denna långivning är statistiskt osäker. Den beräknas emellertid ha ökat under hela 1970-talet och kan år 1976 beräknas uppgå till närmare 2 miljarder kr. Dessutom tillkommer visst kreditbehov för energisparstödet.

Jag vill avslutningsvis i min behandling av ramfrågorna beträffande den särskilda ramen för beslut om höjning av låneunderlaget för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse hänvisa till anslaget V:12. Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse.

Beträffande *anslagsbehovet* under lånefonden för nästa budgetår får jag anföra följande. Behovet av medel har ökat kraftigt under senare år. För innevarande budgetår har anvisats ett anslag på 2 205 milj. kr. I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 beräknar bostadsstyrelsen att på tilläggsbudget för innevarande budgetår behöver anvisas 400 milj. kr. och att anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 med beaktande härav uppgår till 3 375 milj. kr. Styrelsen har därefter lämnat kompletterande uppgifter beträffande medelsbehovet.

Det ökade anslagsbehovet för budgetåret 1977/78 beror väsentligen på att utbetalningarna till ny- och ombyggnadsverksamheten av styrelsen beräknas bli närmare 300 milj. kr. högre och inflytande amorteringar något lägre än som tidigare har beräknats. De ökade utbetalningarna beror i sin tur av kostnadsstegringarna och därav föranledda ändringar av tidskoefficienten.

Med understrykande av att beräkningarna är osäkra och att utbetalningarna påverkas av flera svårbedömda faktorer beräknar jag medelsbehovet till 3 150 milj. kr. för innevarande budgetår och 3 705 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Med beaktande av en ingående behållning den 1 juli 1977 på ca 373 milj. kr. beräknar jag anslagsbehovet på tilläggsbudget till 600 milj. kr. I denna fråga gör jag hemställan i annat sammanhang denna dag.

Anslaget till lånefonden för nästa budgetår bör alltså anvisas med 3 705 milj. kr.

Jag går nu över till att behandla vissa särskilda lånefrågor och tar först upp frågan om *stimulans till ombyggnad av flerfamiljshus*.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1975: 51) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag att ett särskilt bidrag skulle utgå vid sammanslagning av bostadslägenheter i flerfamiljshus med mer än fem bostadslägenheter. Bl. a. bostadsstyrelsen, som anser att en allmän stimulans av ombyggnadsverksamheten behövs samtidigt som det finns ett behov av att en radikal förändring sker i fördelningen på lägenhetsstorlekar vid ombyggnad, ansluter sig i stort till utredningarnas förslag. Bidragsbeloppet bör enligt styrelsen uppgå till 15 000 kr. för varje ytterligare bostadslägenhet med mer än tre rumsenheter som tillkommer genom ombyggnaden. Bostadsstyrelsen föreslår också, i syfte att främja

ombyggnader av flerfamiljshus, att i pantvärdet räknas in även vissa lokaler som inte utgör bostadskomplement. Jag återkommer senare till frågan om lokalbelåning.

Stödet till ombyggnad av flerfamiljshus har förbättrats under 1970-talet. Sålunda genomfördes år 1973 flera förbättringar av lånestödet (prop. 1973: 21, CU 1973: 19, rskr 1973: 208). Vidare infördes det s. k. initialstödet som utgick vid ombyggnad av flerfamiljshus som påbörjades före den 1 januari 1976. De bostadspolitiska reformer som beslutades år 1974 (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) har också varit av betydelse i fråga om de finansiella förutsättningarna för saneringsverksamheten. År 1976 infördes ytterligare en förbättring av finansieringsmöjligheterna vid ombyggnad av flerfamiljshus. Reformen innebar att viss del av ingångsvärdet, dvs. värdet av fastigheten före ombyggnaden, nu kan beaktas vid beräkning av räntebidrag och i vissa fall vid beräkning av låneunderlaget.

Också ombyggnadsverksamheten har under senare år drabbats av stora kostnadsökningar. Till svårigheterna att finansiera ombyggnader bidrar det i många fall tillämpade systemet att begränsa pantvärdet med ledning av en s. k. avkastningsvärdekalkyl som grundas på de beräknade hyrorna det första året efter ombyggnaden.

Frågan om en sådan begränsning av pantvärdet som här avses behandlades i prop. 1973: 21 (s. 90–91) på grundval av ett förslag från saneringsutredningen (SOU 1971: 64 och 65). I propositionen uttalades att det finns vissa skäl som talar för att bestämma pantvärdet för saneringsfastigheter med utgångspunkt i viss hyra. Bostadsstyrelsen fick sedermera uppdrag att, med beaktande av utredningens förslag, undersöka vilka ändringar i beräkningsmetoden som kan behöva göras och att redovisa förslag i ämnet. I avvaktan på utredningsmaterial i frågan skulle den dittills tillämpade metoden att bestämma låneunderlag och pantvärde användas. I huvudsak innebär denna metod att beräkningen grundas på faktisk ombyggnadskostnad och beräknad kostnad för motsvarande nybyggnad.

I fråga om avkastningspantvärdet vid ombyggnad vill jag anmäla följande. Syftet med bostadslångivningen är att främja behövliga och ändamålsenliga ny- och ombyggnader. Någon uttalad eller självklar koppling mellan godtagbara produktionskostnader och systemet med bruksvärdehyror behöver inte finnas. Enligt min mening bör då inte heller ett på visst sätt beräknat avkastningsbaserat pantvärde kunna leda till begränsning av i och för sig godtagbara ombyggnadskostnader som ryms inom ramen för motsvarande nybyggnadspantvärde. De synpunkter rörande bostadslånets läge från säkerhetssynpunkt som skulle kunna anföras mot ett sådant synsätt är inte specifika för ombyggnad och bör bedömas mot bakgrund av långivningens syfte. En annan sak är att pantvärdet för en ombyggnad kan behöva reduceras något i förhållande till nybyggnadspantvärdet med hänsyn till att standarden efter ombyggnaden inte i alla avseenden svarar mot den i ett nybyggt hus.

Vad jag nu har anfört föranleder inte någon ändring av grunderna för beräkning av låneunderlag och pantvärde vid ombyggnad. Med hänsyn till den stora betydelse för ombyggnadsverksamheten som tillämpningen av lånereglerna har anser jag det vara lämpligt att för riksdagen anmäla min syn på denna fråga.

Av betydelse för en ökad ombyggnadsverksamhet är saneringstilläggen och lägestilläggen eftersom dessa tillägg anger nivån för det nybyggnadspantvärde som utgör grunden för att bestämma pantvärdet vid ombyggnad. Bostadsstyrelsen har under år 1977 höjt saneringstillägget, från högst 50 till högst 100 kr/m² våningsyta. Lägestillägg bestäms av länsbostadsnämnden efter framställning av kommunen. Det utgår för högt fastighetsvärde som beror på särskilt gott bostadsläge. Ett utökat samarbete mellan kommuner och lånemyndigheter i fråga om lägestilläggen kan bidra till att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för ombyggnader av flerfamiljshus.

Vad så gäller frågan om stöd till lägenhetssammanläggningar innebär gällande bestämmelser att, vid ombyggnad av lägenheter som inte uppfyller lägsta godtagbara standard enligt 2 b § bostadssaneringslagen (1973: 531), lån kan utgå även till godtagbara kostnader för lägenhetssammanläggning. Efter medgivande av regeringen kan vidare bostadslån utgå för ombyggnad som innebär ändrad lägenhetssammansättning i hus som har uppförts eller byggts om med stöd av bostadslån, om kostnaderna för outhyrda lägenheter är betydande och kan förmodas bestå under längre tid. Dessutom krävs att ombyggnaden kan antas minska dessa kostnader och att kommunen går i borgen för lånet som för egen skuld. I det förstnämnda fallet utgår bostadslån till ändrad lägenhetssammansättning vid sanering av det äldre bostadsbeståndet som i befintligt skick inte kan antas fylla framtida behov. I det senare fallet är det fråga om lån till ombyggnad av ett lägenhetsbestånd som har färdigställts under främst 1960- och 1970-talen och där lägenhetssammanläggning bedöms kunna leda till att uthyrningsproblemen minskar.

En väsentlig del av beståndet av flerfamiljshus utgörs av hus med smålägenheter som uppfyller kravet på lägsta godtagbara standard och där några tomma lägenheter inte finns. Den ensidiga lägenhetsstrukturen medför med nödvändighet att också hushållssammansättningen blir ensidig. I områden med enbart små lägenheter kan barnfamiljer inte finna lämpliga bostäder. För att skapa förutsättningar för alla kategorier av hushåll behöver lägenhetssammansättningen i många bostadsområden ändras. Ett hinder för att genomföra sådana ändringar i ifrågavarande bestånd kan vara att sådan ombyggnad inte anses medföra en väsentlig ökning av bostadsvärdet. Även om sådant hinder inte normalt kan anses föreligga – jag har erfarit att lånemyndigheterna i vissa fall redan har beviljat lån för ändrad lägenhetssammansättning i förevarande fall – behövs enligt min mening en uttrycklig bestämmelse i frågan. Jag förordar därför att lån till ombyggnad av

flerfamiljshus som avser ändrad lägenhetssammansättning får utgå utan hinder av kravet på väsentlig ökning av bostadsvärdet, om åtgärderna medför ökade förutsättningar för en allsidig hushållssammansättning och ligger i linje med kommunens bostadspolitiska intentioner. Motsvarande bör gälla om förändringen avser ombyggnad av bostäder till lokaler som behövs i bostadsområdet.

Ett annat hinder för lägenhetsförändringar i nämnda fall kan vara att ombyggnadskostnaden medför så höga hyror eller årsavgifter att påtaglig risk för förlust på statslånet uppkommer. Jag vill erinra om att ombyggnadskostnaden skall rymmas inom ett beräknat nybyggnadspantvärde för fastigheten. Denna spärr torde i flertalet fall utgöra en garanti för att påtaglig förlustrisk inte skall uppkomma.

Enligt min mening bör ansvaret för den av mig förordade långivningen för ändrad lägenhetssammansättning till en del vila på kommunerna. Det ansvaret bör komma till uttryck genom att kommunen gentemot staten åtar sig ansvaret för förlust på en del av bostadslånet. Till omfattningen av detta ansvar återkommer jag i annat sammanhang när jag behandlar byggadministrationsutredningens förslag.

Vad jag nu har förordat innebär inte någon ändring av grunderna för lån till ändrad lägenhetssammansättning i flerfamiljshus med uthyrningssvårigheter. Mot bakgrund av de ökade möjligheter att finansiera ändrad lägenhetssammansättning som jag har förordat anser jag det inte vara nödvändigt att införa särskilda bidrag för lägenhetssammanslagning.

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning tagit upp frågor om *lokallåneringen*. Jag har tidigare nämnt bostadsstyrelsens förslag att i samband med ombyggnader av flerfamiljshus öppna en möjlighet att i pantvärdet räkna in även vissa lokaler som inte utgör bostadskomplement. Styrelsen föreslår vidare att alla bostadskompletterande lokaler räknas in i låneunderlaget vid nybyggnad därför att gränsen mellan låneunderlags- och pantvärdelokaler f. n. är oklar och svårmotiverad.

För egen del anser jag att det från finansieringssynpunkt normalt inte är av någon större betydelse om lokaler vid nybyggnad hänförs till låneunderlaget eller pantvärdet. För staten och kreditinstituten skulle emellertid förslaget att räkna in alla nuvarande pantvärdelokaler i låneunderlaget få konsekvenser beträffande bostadslånets storlek, storleken av prioriterade krediter m. m. Även om jag delar bostadsstyrelsens uppfattning att nuvarande gränsdragning mellan låneunderlags- och pantvärdelokaler i vissa fall kan vara svår att motivera är jag inte beredd att föreslå någon ändring i nuvarande grunder. Jag kan inte heller ansluta mig till styrelsens förslag beträffande vissa lokaler som f. n. inte räknas in i pantvärdet vid ombyggnad. Av särskild betydelse för mitt ställningstagande är att effekterna på kapitalmarknaden av båda förslagen inte har blivit belysta och att förslagen har samband med frågor som kapitalmarknadsutredningen har att behandla.

Bostadsstyrelsen har också som jag tidigare har berört under anslaget

B 4. Räntebidrag tagit upp frågan om *förbättringar och ombyggnader av småhus med ett låneunderlag på högst 25 000 kr.* Räntebidrag utgår inte i samband med bostadslån för sådan ombyggnad. Vidare gäller för lånet vissa särskilda regler. De innebär bl. a. att lånet kan fördjupas i sin helhet utan prövning av möjligheterna att få annan kredit och att krav inte ställs på kommunal borgen för del av lånet. Bostadsstyrelsen föreslår att nämnda låneunderlagsgräns höjs till 50 000 kr. och att bostadsstyrelsen får bemyndigande att i framtiden höja maximibeloppet med ledning av kostnadsutvecklingen inom byggandet.

Den särskilda låneform som bostadsstyrelsens förslag avser tillkom den 1 juli 1966 som en ersättning för de förbättringslån som fram till den tidpunkten kunde beviljas personer som inte var pensionärer, handikappade e. d. och där den räntefria stående delen kunde utgöra högst 4 000 kr. Den nuvarande beloppsgränsen på 25 000 kr. tillkom den 1 juli 1973. Dessförinnan gällde alltsedan lånens tillkomst 20 000 kr. som gräns. Statsmakterna prövade frågan om en höjning av gränsen till 30 000 kr. år 1974 (prop. 1974: 1 bil. 14, CU 1974: 14, rskr 1974: 87).

Sedan låneformens tillkomst har kretsen som kan få förbättringslån vidgats. Numera kan bl. a. även annan person än den som är pensionär, handikappad eller lever under särpräglade förhållanden få förbättringslån under vissa förutsättningar. Behovet av ifrågavarande låneform har därigenom minskat. Mot denna bakgrund finns det anledning att överväga om låneformen i dagens läge fyller någon viktig funktion. Frågan bör emellertid enligt min mening övervägas ytterligare i samband med pågående överväganden beträffande förbättringslångivningen.

Jag vill också ta upp frågan om åtgärder som främjar och påskyndar en övergång till *centralantenner för radio och television* i samlade bostadsområden, inte minst de som präglas av en kulturhistoriskt värdefull miljö eller eljest är känsliga. Frågan aktualiserades genom en motion vid 1975/76 års riksmöte. Civilutskottet (CU 1975/76: 28) anslöt sig till motionärernas utgångspunkt och förordade att de aktuella frågeställningarna kartläggs och att en bedömning görs av möjligheterna att främja det angivna syftet. Utskottet anförde att genomgången också bör omfatta möjligheterna att i detta hänseende påverka den befintliga bebyggelsen.

Jag vill för egen del anföra följande. Enligt regeringens särskilda bestämmelser till 24 § bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946) får till det grundbelopp för byggnadskostnader som ingår i låneunderlaget för bostadslån läggas bl. a. kostnader för centralantenn. Bestämmelsen innebär att bostadslån utgår för sådan åtgärd om den utförs i samband med ny- eller ombyggnad. Vad särskilt gäller befintliga hus har jag inhämtat att både tekniska och ekonomiska skäl f. n. talar för att installation av centralantenn bör utföras bara i samband med ombyggnad. Med hänsyn härtill finns det enligt min mening inte anledning att överväga några särskilda åtgärder i det angivna syftet. Jag vill emellertid efter samråd med chefen för bostads-

departementet anmäla att frågan kommer att övervägas ytterligare i samband med översynen av byggnadslagstiftningen.

Jag övergår nu till frågan om *kostnadsgräns* för småhus.

På grund av sambandet mellan statlig långivning och kapitalsubventioner till nyproduktionen har statliga lån till småhus alltid varit förenade med en direkt eller indirekt övre gräns för småhusens storlek. Mellan åren 1948 och 1967 begränsades, med stöd av riksdagsbeslut, småhusens storlek genom olika ytgränser vilka utgjorde förutsättningar för statliga bostadslån. På grundval av riksdagens ställningstaganden till prop. 1967: 100 omformades gränsen till en kostnadsgräns som avsåg den normala byggnadskostnaden för ett småhus på 125 m² av normal standard med hel källare och med friliggande kallgarage. Denna grund för storleksgränsen gäller alltjämt. Enligt bostadsstyrelsens anvisningar till 17 § bostadsfinansieringsförordningen är den högsta godtagbara byggnadskostnaden 200 000 kr. eller undantagsvis 215 000 kr. Beloppen räknas om med tids- och ortskoefficienter. Utanför beloppen ligger kostnader bl. a. för värmeproducerande anläggning, viss isolering samt anordningar för värmereglering.

I anslagsframställningen har bostadsstyrelsen föreslagit att gränsen skall ändras från att vara ett lånevillkor till att bli en maximigräns för låneunderlag och pantvärde och att denna gräns skall sättas lägre än den nuvarande.

I fråga om kostnadsgränsens karaktär vill jag anföra följande. Utan tvivel skulle det innebära fördelar från administrativ synpunkt om kostnadsgränsen kunde göras om till en maximigräns för låneunderlag och pantvärde. Förslaget liksom gällande bestämmelser måste emellertid bedömas mot bakgrund av syftet att främja ett småhusbyggande som är inriktat på måttliga ytor och en funktionell men inte lyxbetonad utrustningsstandard. Självfallet bör det liksom hittills finnas möjligheter att bygga småhus av annan storlek och utformning, men i så fall utan direkt bostadspolitiskt stöd. Vid min bedömning av bostadsstyrelsens förslag har jag studerat effekterna av förslaget för att se hur ekonomiskt fördelaktigt det kan bli att finansiera småhus med statliga bostadslån. Jag har därvid funnit att det alltid skulle bli fördelaktigare att finansiera även stora och dyra hus med statliga bostadslån med hänsyn till nuvarande möjligheter att få bottenlån och s. k. topplån. Jag anser mot denna bakgrund att en kostnadsgräns även framdeles bör vara ett villkor för lån till småhus. Jag kan således inte biträda styrelsens förslag i denna del.

Den nuvarande kostnadsgränsen medger byggande av småhus på närmare 200 m² i ett plan. Ytor och utrustningsstandard i statsbelånade småhus har under en lång följd av år ökat. De nyproducerade småhusen uppfyller högt ställda krav i fråga om såväl ytor som utrustning. Jag anser därför att kostnadsgränsen bör kunna sänkas utan men för en god utrymmes- och utrustningsstandard. Den bör bestämmas till 190 000 kr. före omräkning med koefficienter, alltså en minskning med 10 000 kr. i förhållande till den gräns på 200 000 kr. som gäller f. n. i flertalet fall. Innanför gränsen bör ligga så-

dana energibesparande åtgärder som föreskrivs i Svensk Byggnorm. Utanför gränsen bör liksom f. n. ligga kostnad för värmeproducerande anläggning. För att främja åtgärder för sådan energibesparing som inte föreskrivs i Svensk Byggnorm bör även kostnaderna för sådana åtgärder ligga utanför gränsen. I övrigt bör samtliga produktionskostnader utom kostnader för tomt och grundberedning, lägestillägg och saneringstillägg, engångsavgift för elektrisk energi, räntor före bostadslånets utbetalning samt vintermerkostnader ligga innanför gränsen.

De av mig förordade reglerna medger lägenhetsytor i normala fall på omkring 160 m² i hus utan källare med ett och ett halvt plan och ca 150 m² i ett plan, om husen byggs utan källare. Hus med källare kan maximalt omfatta ca 120 m². Liksom hittills bör större yta medges om sökanden har stort hushåll m. m.

Den lägre kostnadsgräns som jag har förordat kan medföra vissa övergångsproblem för främst tillverkare av prefabricerade hus och husdelar. Jag förordar därför att de nya bestämmelserna skall gälla småhus för vilka byggnadslov söks fr. o. m. den 1 januari 1980.

I fråga om *prövning av produktionskostnaden för småhus som skall bebos av lånesökanden* (ettbeslutsärenden) har bostadsstyrelsen föreslagit att den nuvarande prövningen slopas.

Med hänsyn till bl. a. de överväganden som bör göras i fråga om åtgärder för att motverka spekulation i småhusbyggandet med anledning av riksdagens uttalanden (CU 1976/77: 18) i frågan är jag inte beredd att f. n. ta ställning till styrelsens förslag.

Jag övergår nu till frågan om *tillägg för finplanering m. m. för småhus som skall bebos av lånesökanden*. Sveriges trähusfabrikers riksförbund (STR) har hemställt om vissa ändringar av belåningsregler m. m. för småhus. Hithörande frågor har även behandlats i framställning av Sveriges villaägareförbund. I enlighet med bostadsstyrelsens anvisningar till 24 § bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946) utgår f. n. finplaneringstillägg för småhus som uppförs för försäljning (tvåbeslutsärenden) och för flerfamiljshus. I yttrande över STR:s framställning har bostadsstyrelsen föreslagit att finplaneringstillägg med högst 10 000 kr. skall få utgå för småhus som skall bebos av lånesökanden.

Jag kan för min del ansluta mig till uppfattningen att finplaneringstillägg bör utgå även för sådana småhus. Enligt min mening är dock förutsättningarna för finplanering något annorlunda för dessa hus än för andra hus. Det torde t. ex. vara ovanligt att sådana arbeten omfattas av ett entreprenadåtagande. Bl. a. mot denna bakgrund kan det vara lämpligt att för småhus som skall bebos av lånesökanden ha ett lägre belopp, t. ex. hälften av det belopp som gäller för småhus som uppförs för försäljning. Jag förordar således att finplaneringstillägg får utgå även för småhus som skall bebos av lånesökanden. Liksom hittills bör det ankomma på bostadsstyrelsen att utfärda föreskrifter om beloppens storlek.

Jag vill nu anmäla frågan om *ändring av systemet med tidskoefficienter.*

Vid nybyggnad bestäms låneunderlag och pantvärde för byggnaden genom en schablonmetod. De olika låneunderlagsbeloppen uttrycks i prisläget den 1 oktober 1976. Beloppen anpassas till byggprisutvecklingen genom en tidskoefficient. I ettbeslutsärenden och preliminära beslut i tvåbeslutsärenden räknas beloppen om med den koefficient som är aktuell vid beslutstillfället. Vid slutliga beslut räknas beloppen om med ett vägt medeltal av de koefficienter som har gällt under byggnadstiden. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare bestämmelser om tidskoefficient. Eftersom frågan om tidskoefficient har aktualiserats av bl. a. riksdagen finner jag det lämpligt att för riksdagen redovisa de åtgärder som regeringen nyligen har vidtagit i frågan.

Tidigare har tidskoefficienten ändrats relativt sällan, i realiteten en gång per år. Nackdelarna med denna ordning är uppenbara när priserna stiger snabbt. I ettbeslutsärenden har lånen ofta blivit för små i förhållande till produktionspriset. Också i tvåbeslutsärenden har byggnadskrediterna blivit för små om priserna stiger kraftigt före det preliminära beslutet. I tvåbeslutsärendena har dock låntagarna i efterhand kompenserats för prisökningar genom uppräkningen vid det slutliga lånebeslutet.

Eftersläpningarna i lånenivån har även påverkat igångsättningen av nya bostadshus. Bostadsstyrelsen har i flera anslagsframställningar begärt en tätare prövning av tidskoefficienten.

Också riksdagen har anfört (CU 1976/77: 18 s. 36) att en tätare prövning av tidskoefficienten kan ha fördelar.

I samband med att regeringen fastställde nya tidskoefficienter den 15 september 1977 uttalade jag att tidskoefficienten framdeles skulle prövas oftare än vad som dittills hade varit fallet. Den 24 november 1977 fastställde regeringen nya tidskoefficienter som skall gälla t. o. m. februari månad år 1978. Framdeles skall tidskoefficienten prövas i följande ordning. Bostadsstyrelsen skall, varannan månad med början i februari 1978, redovisa förslag till ny tidskoefficient för regeringen. Förslaget skall baseras på utvecklingen av faktorprisindex för småhus, exkl. löneglidning och visst avdrag för produktivitetsutveckling. Den beräkningsgrund som bostadsstyrelsen enligt regeringens beslut har att iaktta, när styrelsen avger förslag till ny tidskoefficient, överensstämmer med beräkningsgrunden för bostadsstyrelsens värderingskoefficient som används vid reglering av den godkända produktionskostnaden för småhus som skall försäljas. Regeringen kan fastställa ny tidskoefficient snarast efter det att förslaget har redovisats. De sålunda fastställda koefficienterna kan även användas för retroaktiv uppräkning vid slutliga beslut. Några särskilda slutliga tidskoefficienter behöver således inte fastställas.

Vad jag nu har sagt innebär att lån till småhus som uppförs av lånesökanden kan fastställas i ett aktuellt prisläge under hela året och att man uppnår motsvarande förbättringar i fråga om byggnadskrediter för småhus som

uppförs för försäljning och flerfamiljshus. Därigenom underlättar regeringens åtgärder både igångsättningen av nya bostadshus och lånemyndigheternas arbete.

I fråga om byggnadskrediter i tvåbeslutsärenden vill jag vidare anmäla följande. Tidigare har kommunernas borgensåtaganden för byggnadskrediter i princip begränsats till belopp som högst har motsvarat bostadslånets övre gräns i det preliminära lånebeslutet. Även om det preliminära beslutet framdeles kommer att uttrycka ett aktuellt byggprisläge kan byggnadskrediterna ändå bli otillräckliga i vissa projekt med hänsyn till prisutvecklingen under byggnadstiden. Särskilt gäller detta projekt som är långvariga eller omfattande.

På grund av bestämmelserna i 7 § kommunallagen (1977: 179) kan kommun utan regeringens medgivande ta upp lån med en återbetalningstid av högst fem år. Motsvarande gäller även för borgen. Det innebär att byggnadskrediter för bostadsbyggandet i alla normala fall inte behöver underställas regeringens prövning.

Trots att kommunerna nu har en generell möjlighet att åta sig borgensansvar för byggnadskredit över bostadslånets övre gräns kan jag förstå om kommunerna önskar fasta riktlinjer för en förändrad praxis i fråga om borgensåtaganden. Därför har regeringen nyligen beslutat om en ändring av de särskilda bestämmelserna till 24 § bostadsfinansieringsförordningen. Ändringen gör det möjligt för länsbostadsnämnderna att ompröva preliminära lånebeslut med hänsyn till prisutvecklingen under byggnadstiden. Därigenom kan kommunerna, om de finner det önskvärt, knyta utökade borgensåtaganden under byggnadstiden till bostadslånets övre gräns i ett omprövat preliminärt lånebeslut.

I fråga om *bostadslån för förvärv*, s. k. förvärvslån, gäller i princip att köparen av ett hus med bostadslån för ny- eller ombyggnad kan få lån i samband med köpet om köparen är berättigad till högre övre lånegräns än säljaren. För förvärvslånet gäller samma amorteringstid, amorteringsmetod, ränta och räntesubvention som gäller för det ursprungliga bostadslånet. I det fall det ursprungliga lånet har bunden ränta löper dock förvärvslånet med bostadslåneränta, dvs. med f. n. 9,75 % ränta, och förenas inte med räntebidrag.

Före den 1 juli 1975 innebar bestämmelserna om förvärvslån att länsbostadsnämnderna fick bevilja sådana lån dels när ett beviljat bostadslån inte hade betalats ut, dels när det fanns påtaglig risk för förlust på ett redan utbetalat bostadslån. I det första fallet ökades det ursprungligen beviljade lånet upp till köparens övre lånegräns. I övrigt var lånevillkoren oförändrade. I det andra fallet beviljades ett nytt lån som svarade mot skillnaden mellan den övre lånegräns som gällde för köparen resp. säljaren. I det senare fallet kunde dessutom, efter regeringens medgivande, lånets storlek och ränte- och amorteringsvillkor avvägas med hänsyn till syftet att undvika förlust på det ursprungliga lånet.

Genom beslut av riksdagen år 1975 (prop. 1975:1 bil. 14, CU 1975:7, rskr 1975:61) utvidgades bl.a. tillämpningsområdet för förvärvslångivningen. Fr. o. m. den 1 juli 1975 kan efter regeringens medgivande bostadslån för förvärv utgå i samtliga fall när statliga lån har beviljats för ny- eller ombyggnad och förvärvet ger förutsättningar för en effektivare fastighetsförvaltning eller om det finns andra godtagbara skäl för förvärvet. Det förhållandet att villkoren för förvärvslånet skall anknyta till villkoren för det ursprungliga lånet gjorde det lämpligt att behålla bestämmelser om förvärvslån i bostadslånekungörelsen (1967: 552) med hänsyn till att kungörelsens bestämmelser om äldre lån kommer att tillämpas inom överskådlig framtid.

Enligt min mening är det lämpligt att nu göra vissa ändringar i reglerna om förvärvslångivningen. I det fall förvärvslån utgår i anslutning till sådant bostadslån för ny- eller ombyggnad som inte har utbetalats, ökar länsbostadsnämnden i praktiken det beviljade lånet genom att återkalla det första lånebeslutet och bevilja ett nytt lån på grundval av den övre lånegräns som gäller för köparen. Jag föreslår att uttrycket förvärvslån tas bort i dessa fall och att lånet i stället benämns bostadslån för ny- eller ombyggnad. Det innebär ingen ändring i bestämmelsernas materiella innehåll.

Jag anser vidare att det inte längre finns något behov av att i särskild ordning bevilja förvärvslån eller jämka lånevillkor i förlustriskfall. Lånereglerna har tillämpats endast i något enstaka fall. Förlustrisk får anses vara ett bland andra godtagbara skäl till att bevilja förvärvslån enligt riksdagens beslut år 1975. Jag föreslår därför att förlustrisk som särskild grund för att bevilja bostadslån för förvärv och medge jämkning av lånevillkor slopas.

De ändringar i fråga om förvärvslån som jag har förordat innebär att bostadslån för förvärv framdeles kommer att utgå endast enligt de regler som fastställdes av riksdagen år 1975. De innebär att allmännyttiga bostadsföretag och vissa bostadsrättsföreningar som köper statsbelånade hus får förvärvslån till skillnaden mellan köparens resp. säljarens övre lånegräns tillämpad på låneunderlaget i det slutliga lånebeslutet. En förutsättning för lån är som jag har nämnt att köpet skall ge förutsättningar för en effektivare fastighetsförvaltning eller att det annars finns godtagbara skäl för köpet.

De ändringar som jag har föreslagit i fråga om bostadslån för förvärv bör träda i kraft den 1 juli 1978.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att *hyresförlustlångivningen* utsträcks till att även omfatta hyresförluster som uppkommer under år 1979. Hyresförlustlån kan enligt gällande bestämmelser utgå för sådana förluster som har uppkommit under åren 1971–1978. Den förbättrade uthyrningssituationen under år 1977 medför att omfattningen av hyresförlustlångivningen kommer att minska. I vissa kommuner kvarstår emellertid stora problem med tomma lägenheter och därmed behovet av att täcka hyresförluster. Mot denna bakgrund förordar jag att hyresförlustlån får utgå även för år 1979.

I fråga om *förskott på bostadslån till ombyggnad av flerfamiljshus* gäller f. n. att sådant förskott kan utgå om låneunderlaget är högst 100 000 kr. Sedan den 1 juli 1977 utgår bostadslån till boendemiljöförbättrande åtgärder i huvudsak i enlighet med de bestämmelser som gäller för bostadslån till ombyggnad. Med hänvisning till vad jag under anslaget B 7. Bidrag till förbättring av boendemiljön har anfört om behovet av förskottsmöjligheter för bidrag till miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden förordar jag att förskott på bostadslån till sådana åtgärder får utgå även i de fall låneunderlaget överstiger 100 000 kr. och om bidraget utbetalas i förskott.

I fråga om *amorteringsmetod* för återbetalning av beviljade bostadslån finns f. n. vissa valmöjligheter. Vid nybyggnad av småhus som skall bebos av låntagaren kan denne välja mellan annuitetslån och lån med rak amortering. För bostadsrättsföreningar finns vid nybyggnad ytterligare en valmöjlighet nämligen uppskjuten amortering. Detta innebär att amorteringen skjuts upp tills den garanterade räntan överstiger räntekostnaderna på låneunderlaget för bostäder. Ordningen med uppskjuten amortering används för lån till låntagare som bygger flerfamiljshus och småhus för uthyrning. Vid ombyggnad med stöd av bostadslån används alltid annuitetslåneformen. Med hänsyn till att skillnaderna i kapitalkostnadernas fördelning i tiden blir små enligt de olika alternativen och att nuvarande ordning är administrativt betungande föreslår bostadsstyrelsen att enbart annuitetslån skall utgå för nybyggnad av småhus som skall bebos av låntagaren och att ordningen med uppskjuten amortering alltid skall gälla för bostadsrättsföreningar. Jag biträder bostadsstyrelsens förslag och förordar således de föreslagna ändringarna. Jag vill i sammanhagnet nämna att låntagare självfallet alltid har möjligheter att göra extra amortering.

Enligt vissa äldre bestämmelser kan lån sägas upp helt eller delvis om huset används för annat ändamål än som förutsattes när lånet beviljades. I fråga om egnahemslån får dock uppsägning inte ske även om ändrade förhållanden har gett giltig anledning till den ändrade användningen. I prop. 1969: 1 bil. 13 (s. 229) behandlade föredragande departementschefen denna fråga utan att föreslå någon ändring i gällande bestämmelser. I propositionen uttalades emellertid, utan någon riksdagens erinran, att det av flera skäl var naturligt att lånemyndigheternas bedömningar i ifrågavarande ärenden borde medföra en vidgning av vad som skall anses vara uthyrning med giltig anledning.

Enligt bostadsstyrelsen är de egnahemslån som alltjämt utestår så nedamorterade att endast en mindre låneskuld återstår. Styrelsen föreslår därför att uthyrning av egnahemsbelånade fastigheter får ske utan att tillstånd härtill inhämtas av länsbostadsnämnden. Även i denna fråga delar jag bostadsstyrelsens uppfattning. Jag föreslår därför att nuvarande bestämmelser ändras så att egnahemslånet inte skall sägas upp på grund av uthyrning.

Under vissa förutsättningar kan sedan år 1966 *förhandsbesked om bostadslån* meddelas. Bostadsstyrelsen fattar beslut i sådana ärenden sedan

år 1971. Intresset för förhandsbesked har varit mycket litet under senare år. Bostadsstyrelsen uppger att endast en ansökan har kommit in sedan år 1973 och föreslår att möjligheterna att få förhandsbesked om bostadslån avskaffas. Jag biträder styrelsens förslag.

Det har kommit in olika framställningar om att *markvillkoret* inte skall gälla för vissa företagsformer och markinnehav. Vidare har bostadsstyrelsen i en särskild skrivelse aktualiserat en fråga om tillämpningen av detta villkor i visst fall. Med anledning härav vill jag anföra följande. Riksdagen beslöt i bred enighet att markvillkoret skulle införas. Ett av de grundläggande syftena med markvillkoret är att skapa förutsättningar för konkurrens i det bostadsbyggande som sker med stöd av bostadslån. Det finns enligt min mening ingen anledning att överväga några grundläggande förändringar av markvillkoret. Däremot kan det finnas anledning att när ytterligare erfarenheter av tillämpningen har vunnits överväga vissa tillämpningsfrågor av bl. a. det slag som bostadsstyrelsen har aktualiserat i sin skrivelse. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till dessa frågor.

Bl. a. Västerbottens byggbranschförening har aktualiserat en fråga om *tillämpningen av konkurrensvillkoret*. Föreningen anser bl. a. att den omfattande tillämpningen av förhandlingsentreprenader medför en väsentlig inskränkning av konkurrensen på byggområdet inom föreningens verksamhetsområde. Enligt min mening torde en omfattande tillämpning av förhandlingsentreprenadformen i ett visst område inte ligga i linje med statsmakternas beslut år 1974 (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372). Frågan, som har visst samband också med tillämpningen av markvillkoret, avser jag återkomma till i annat sammanhang.

Sveriges Villaägareförbund har i skrivelse den 4 juli 1977 tagit upp frågan om *ersättning till fastighetsägare som i vissa fall kan tvingas sälja sina hus* till priser som ligger under nuvarande marknadspris. Som exempel anför förbundet egnahemsägare i Forsmark och Luleå.

Inom arbetsmarknadspolitikens ram finns redan nu en inlösningsverksamhet avseende egna hem. I 56 § arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368) finns bestämmelser om detta. Där sägs bl. a. att egnahemsfastighet eller bostadsrättslägenhet får lösas in, om ägaren eller bostadsrättshavaren inte kan beredas sysselsättning på den öppna marknaden på hemorten i sådan omfattning att han kan stadigvarande försörja sig och dem han har försörjningsplikt mot och om han till följd härav tvingas flytta till annan ort.

Inlösen får ske i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Om synnerliga skäl föreligger, får inlösen ske även i andra delar av landet.

Fråga om inlösen prövas av arbetsmarknadsstyrelsen efter samråd med bostadsstyrelsen.

Det finns alltså möjlighet att begära inlösen i de situationer som förbundet åsyftar. Några särskilda åtgärder är enligt min mening därför inte påkallade.

Avslutningsvis vill jag med anledning av bostadsstyrelsens förslag om decentralisering av beslutanderätten i vissa lånefrågor nämna att jag tar upp decentraliseringsfrågor i annat sammanhang vid min behandling av byggadministrationsutredningens förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1978 med den omfattning och fördelning som jag har förordat,
2. medge att ramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under år 1978 fastställs till 7 710 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 60 000 jämte lokaler som omfattas av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,
3. medge att ramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under vart och ett av åren 1979 och 1980 får samma omfattning som den under 2 föreslagna ramen för år 1978,
4. medge att regeringen meddelar bestämmelser om projektreserv för år 1978 i enlighet med vad jag har förordat,
5. medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån under vart och ett av åren 1978 och 1979 meddelas intill ett belopp av 655 000 000 kr.,
6. medge att under år 1978 ramarna för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad får tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjas helt för sitt ändamål och ramen för beslut om bostadslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån på motsvarande sätt får tas i anspråk för nybyggnadsverksamhet,
7. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som har angetts i det föregående besluta om ändring av den under 5 upptagna ramen,
8. godkänna vad jag har förordat om bostadslån till ändrad lägenhetssammansättning i flerfamiljshus,
9. godkänna de ändringar av kostnadsgränsen vid nybyggnad av småhus som jag har förordat,
10. godkänna vad jag har förordat i fråga om finplaneringstillägg för småhus,
11. medge att långivningen avseende kostnader för outhyrda lägenheter får avse även hyresförluster som uppkommer under år 1979,
12. godkänna vad jag har föreslagit i fråga om bostadslån för förvärv,
13. godkänna den av mig föreslagna ändringen i fråga om förskott på bostadslån till miljöförbättrande åtgärder,
14. godkänna de ändringar i reglerna för amortering av bostadslån som jag har förordat,
15. godkänna vad jag har föreslagit i fråga om uthyrning av äldre småhus med egnahemslån,

16. godkänna vad jag har förordat i fråga om förhandsbesked om bostadslån,
17. till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 3 705 000 000 kr.

IV: 13. Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder

1976/77	Inkomst	2 109 055	Behållning	16 835 580
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Från fonden bekostas utgifter för lån för anskaffning och förnyelse av inventarier i bostad, som är avsedd att uthyras i möblerat skick och tillgodose ett mera kortvarigt behov för ensamstående person eller annat mindre hushåll. Lån kan beviljas bolag, förening eller stiftelse som svarar för inredning av sådan bostad. Lån kan beviljas intill 1 800 kr. per rum. Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1959: 371) om lån från lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder (omtryckt 1973: 328).

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1974/75 beviljades inventarielån avseende 999 rum. Sedan dess har inga nya lån beviljats. Orsaken härtill är att byggandet av studentbostäder och liknande slag av kategoribostäder har upphört. I två län planeras dock enligt uppgift sådana specialbostäder, för vilka lån kan bli aktuella. Vidare kan lån komma att efterfrågas vid förnyelse av inventarier i studentbostäder.

Bostadsstyrelsen anser att det finns behov av stöd till finansiering av inventarier även i andra bostadsformer än de angivna, i första hand i kollektivhus och i andra bostadshus av kollektivhuskaraktär såsom servicehus för äldre och handikappade. Enligt styrelsen bör därför bestämmelserna rörande lån från lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder ändras så att lån kan utgå även till anskaffning och förnyelse av lös utrustning i de gemensamma utrymmena i kollektivhus. Långivningen bör enligt styrelsen i huvudsak omfatta möbler, gardiner och lösa armaturer.

Maximibeloppet för lån uppgår sedan den 1 juli 1973 till 1 800 kr. per rum. Bostadsstyrelsen föreslår med hänsyn till kostnadsutvecklingen att beloppet höjs till 3 000 kr. I fråga om lån till inventarier i kollektivhusens gemensamma utrymmen föreslår styrelsen att maximibeloppet fastställs till 500 kr. för varje lägenhet som de gemensamma utrymmena betjänar.

Bostadsstyrelsen räknar med en långivning omfattande högst 300 rum under budgetåret 1977/78 och beräknar det totala lånebeloppet för budgetåret till 0,5 milj. kr. För budgetåret 1978/79 räknar styrelsen med ungefär samma antal lägenheter som för budgetåret 1977/78. Det totala lånebelop-

pet för budgetåret kan med hänsyn tagen till den av styrelsen föreslagna höjningen av maximibeloppet beräknas till 1 milj. kr. Styrelsen antar för den föreslagna långivningen avseende gemensamma utrymmen i kollektivhus en långivning om 2 000 lägenheter och beräknar det totala lånebeloppet för budgetåret till 1 milj. kr. Av bostadsstyrelsens anslagsframställning framgår bl. a. att inflytande medel och beräknad långivning för budgetåret 1978/79 uppgår till samma belopp. Det behövs därför endast ett formellt anslag för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Bostadsstyrelsen har föreslagit att lån skall kunna utgå till anskaffning och förnyelse av lös utrustning avseende kollektivhus och andra bostadshus av kollektivhuskaraktär såsom servicehus för äldre och handikappade.

Ett ställningstagande till förslaget bör enligt min mening anstå i avvaktan på bl. a. den under anslaget B 6. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. nämnda översynen av de äldres boendeförhållanden.

Bostadsstyrelsen har också föreslagit att maximibeloppet för lån höjs från 1 800 till 3 000 kr. per rum. Jag är f. n. inte beredd att förorda en höjning av beloppet.

Jag biträder bostadsstyrelsens förslag beträffande anslaget till denna lånefond. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV: 14. Lånefonden för kommunala markförvärv

1976/77	Utgift	118 442 555	Behållning	223 446 475
1977/78	Anslag	100 000 000		
1978/79	Förslag	50 000 000		

Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 227) om markförvärvslån till kommun (omtryckt 1976: 792, ändrad 1977: 247). Dessa bestämmelser innebär i korthet att kommun kan erhålla lån av statsmedel för förvärv av dels sådan fast egendom i område utan samlad äldre bebyggelse (exploateringsområde) som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning, dels sådan fast egendom i område med samlad äldre bebyggelse (saneringsområde) som efter ny- eller ombyggnad till större delen skall utnyttjas för bostadsändamål.

Bestämmelserna har ändrats såtillvida att lån utgår för förvärv av fast egendom som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning eller som behöver rustas upp samt tomträtt i sådan egendom. I fråga om fast egendom i område

med samlad äldre bebyggelse och tomträtt i sådan egendom utgår lån företrädesvis i fall där ny- och ombyggnad kan antagas komma att ske med stöd av statligt bostadslån. De nya bestämmelserna träder i kraft den 1 juli 1978 och skall tillämpas på förvärv för vilka förutsättningar för lån har uppkommit under år 1978.

För budgetåret 1977/78 har riksdagen fastställt en ram för beslut om lån till 208 milj. kr. (prop. 1976/77: 150 bil. 2, FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341).

Bostadsstyrelsen

Ansökningar avseende förvärv under år 1976 har inkommit från 81 kommuner med ett totalt belopp av 201 milj. kr., varav 123 milj. kr. avser förvärv i exploateringsområden och 78 milj. kr. förvärv i saneringsområden.

Jämfört med år 1975 har det sökta beloppet avseende förvärv under år 1976 ökat med 49 milj. kr., varav 21 milj. kr. avser förvärv inom exploateringsområden och 28 milj. kr. förvärv inom saneringsområden. Ökningen av det sökta beloppet förklaras av dels att Stockholms och Västerås kommuner har ökat sina sökta belopp med sammanlagt ca 26 milj. kr., dels att antalet kommuner som har sökt har ökat väsentligt.

Bostadsstyrelsen har beviljat lån med 139 milj. kr. Av lånen avser 88 milj. kr. förvärv inom exploateringsområden och 51 milj. kr. förvärv inom saneringsområden.

Det vanligaste avslagsskälet vid beslut om lån till förvärv inom saneringsområden är att fastigheterna skall användas för huvudsakligen annat än bostadsändamål. De vanligaste avslagsskälen vid beslut om lån till förvärv inom exploateringsområden är att ansökan har kommit in för sent samt att fastigheten redan har tagits i anspråk för avsett ändamål eller att så skall ske inom en nära framtid.

Bostadsstyrelsen föreslår att rätten att besluta om markförvärvslån flyttas över från styrelsen till länsbostadsnämnderna. Enligt styrelsen finns flera fördelar att vinna genom en sådan överflyttning. Den anhopning av ansökningar som uppkommer hos styrelsen till den 1 mars varje år skulle spridas ut på flera beslutsorgan. Den mindre ärendemängd, som varje nämnd skulle få och deras bättre lokalkännedom i jämförelse med styrelsen, skulle leda till enklare administrativ hantering samt kortare handläggningstider. Möjligheterna skulle öka för kommunerna att före genomförandet av planerade förvärv diskutera med beslutande myndighet om möjligheten att erhålla markförvärvslån.

Bostadsstyrelsen anser att besvär över nämndernas beslut skall kunna föras till styrelsen och därifrån vidare till regeringen.

Vad beträffar tidpunkten för överflyttningen av markförvärvslånen föreslår styrelsen den 1 juli 1978. Överflyttningen skulle då sammanfalla med ikraftträdandet av den nya ändamålsbestämningen.

Enligt de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen för programperio-

den 1975–1979, 1976–1980 och 1977–1981 var andelen lägenheter på kommunägd mark 67, 68 resp. 70 %. För de tre första åren av de två senaste programperioderna var andelen lägenheter i flerfamiljshus belägna på kommunmark inom exploateringsområden 84 resp. 90 %. Motsvarande andelar var i saneringsområden 56 % för båda programperioderna. Andelen lägenheter i småhus belägna på kommunägd mark var 66 % för de båda programperioderna.

De förändringar som har skett i dessa relationer består således i att andelen lägenheter på kommunägd mark successivt har ökat. Detta torde kunna ses som ett resultat av bl. a. markvillkorets införande.

Markförvärvslånefondens utlåningskapacitet skall prövas mot bakgrund av redovisade behov och med hänsyn till vad det statsfinansiella läget vid varje tillfälle ger utrymme för. De avvägningar som kan komma att behöva göras mot budgetpolitisk bakgrund får, som riksdagen har uttalat, komma till uttryck i prioritetsreglerna för långivningen. Sådana regler finns numera införda i markförvärvslånekungörelsen.

Bostadsstyrelsen anser det vara angeläget att statsmakterna bistår kommunerna med lånemöjligheter i den utsträckning som kan komma att krävas för att kommunerna skall kunna fullfölja intentionerna med markvillkoret.

Bostadsstyrelsen föreslår, mot bakgrund av att ändamålsbestämningen utvidgas och av hänsyn till den fortgående kostnadsstegringen, att beslutsramen för budgetåret 1978/79 höjs till 250 milj. kr.

Under förutsättning att utlåningsvolymen under budgetåret 1977/78 uppgår till 208 milj. kr. kan, med hänsyn till den beräknade behållningen samt till inflytande amorteringar, anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas till 95 milj. kr.

Föredraganden

Markförvärvslånefondens utlåningskapacitet skall, som riksdagen har uttalat (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372), prövas mot bakgrund av redovisade behov och med hänsyn till vad det statsfinansiella läget ger utrymme för.

För budgetåret 1977/78 har riksdagen fastställt en ram för beslut om markförvärvslån som uppgår till 208 milj. kr. (prop. 1976/77: 150 bil. 2, FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341). Det är första gången som riksdagen har fastställt en sådan beslutsram. Ramens storlek fastställdes med utgångspunkt i utlåningskapaciteten under budgetåret 1976/77, som var 220 milj. kr.

Under budgetåret 1976/77 beviljades lån med 175 milj. kr. Avslag på ansökningar och nedskärningar av beviljat belopp jämfört med ansökt belopp skedde i huvudsak av formella skäl.

Beslutsramen för innevarande budgetår ger sålunda utrymme för en lån-

givning som är (208 – 175 =) 33 milj. kr. större än långivningen under budgetåret 1976/77.

Enligt beslut av riksdagen vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 22, rskr 1976/77: 222) ändras tillämpningsområdet för markförvärvslångivningen den 1 juli 1978. Ändringen innebär att ändamålsbestämningen för markförvärvslångivningen kommer att sammanfalla med den som gäller i fråga om förköp enligt förköpslagen (1967: 868). Därjämte vidgas långivningen till att omfatta även förvärv av tomträtt.

Den beslutade vidgningen av tillämpningsområdet kan medföra att anspråken på markförvärvslån ökar. Den fortgående kostnadsstegringen torde också innebära ökade låneanspråk.

Mot bakgrund av att ramen för innevarande budgetår möjliggör en kraftig ökning av långivningen jämfört med budgetåret 1976/77, då hela låneefterfrågan kunde tillgodoses, och med hänsyn till det statsfinansiella läget kan jag inte biträda bostadsstyrelsens förslag att vidga beslutsramen för budgetåret 1978/79. Ramen bör fastställas till oförändrat 208 milj. kr.

Om låneefterfrågan överstiger utlåningskapaciteten skall enligt gällande bestämmelser lån företrädesvis beviljas för förvärv i exploateringsområden och för sådana förvärv i saneringsområden där ny- eller ombyggnad kan antas komma till stånd med stöd av statligt bostadslån.

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med 50 milj. kr.

Bostadsstyrelsens förslag att flytta beslut om markförvärvslån från styrelsen till länsbostadsnämnderna avser statsrådet Friggebo att ta upp i samband med behandlingen av byggadministrationsutredningens förslag i betänkandet (SOU 1976: 26) Bostadsverket – Samordning och decentralisering.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om markförvärvslån meddelas intill ett belopp av 208 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
2. till *Lånefonden för kommunala markförvärv* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 000 kr.

IV: 15. Lånefonden för allmänna samlingslokaler

1976/77	Utgift	4 500 000	Behållning	5 903 000
1977/78	Anslag	[1] 1 000		
1978/79	Förslag	8 000 000		

[1] Härutöver har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisats ett investeringsanslag av 8 milj. kr.

Från fonden utbetalas lån till nybyggnad, ombyggnad eller köp av samlingslokaler enligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976: 794, ändrad 1977: 337). En redogörelse

för lånebestämmelserna har lämnats under anslaget B 9. Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler.

För varje budgetår fastställes en ram för långivningen. Denna ram omfattar också bidragsgivningen från anslaget B 9. Ramfrågan har behandlats under sistnämnda anslag.

Bostadsstyrelsen

Under vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77 beviljades lån till ett belopp av drygt 9 milj. kr. Normalt bör detta leda till en utbetalning av lån av ungefär samma omfattning under budgetåret 1978/79. Med hänsyn till oregelbundenheten i utbetalningarna bör anslaget ge utrymme för utbetalning av ett större belopp. Med beaktande härav och av inflytande amorteringar, som kan beräknas till 3 milj. kr., skulle anslaget behöva anvisas med 10 milj. kr.

Föredraganden

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 8 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kr.

V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

V: 12. Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse

1976/77	Utgift	4 062 000	Behållning	39 938 000
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Från anslaget betalas ut lån enligt bestämmelserna i kungörelsen (1974: 255) om tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse.

Gällande ordning

Tilläggslån utgår för ombyggnad av hus som har förklarats för eller är av sådan beskaffenhet att det kan förklaras för byggnadsminne enligt lagen (1960: 690) om byggnadsminnen. Som ytterligare förutsättning gäller att huset byggts om med stöd av bostadslån enligt bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946). Tilläggslån utgår med belopp motsvarande skäliga kostnader utöver låneunderlaget för bostadslån, dock högst med 40 % av låneunderlaget utan sådan förhöjning därav som kan medges för kulturhistoriskt värdefull byggnad. Föreligger särskilda skäl kan större tilläggslån beviljas.

Ansökningar om tilläggslån prövas av regeringen. Lånet är räntefritt och stående under tio år räknat från halvårsskiftet närmast efter lånets utbetalning. Efter utgången av den tiden skall lånet löpa med ränta och amorteras enligt bestämmelser som regeringen meddelar särskilt. Regeringen kan efter ansökan förlänga ränte- och amorteringsfriheten, dock högst med tio år. Undantagsvis, om synnerliga skäl föreligger, kan regeringen efter ansökan dessutom efterge tilläggslån helt eller delvis.

I fråga om säkerhet för tilläggslån samt uppsägning och övertagande av sådant lån gäller motsvarande bestämmelser för bostadslån i tillämpliga delar. Utgörs säkerheten av pantbrev skall inteckningen vara belägen närmast efter 100 % av det för bostadslånet fastställda pantvärdet.

För långivningen gäller en av riksdagen fastställd ram som för år 1977 uppgår till 20 milj. kr. och för år 1978 preliminärt till 5 milj. kr. (prop. 1976/77: 100 bil. 16, CU 1976/77: 18, rskr 1976/77: 187).

Bostadsstyrelsen

Av ramen för beslut om tilläggslån under år 1976 på 20 milj. kr. utnyttjades endast 725 000 kr.

Vad gäller ramen för år 1977 har regeringen t. o. m. den 30 juni inte meddelat något beslut. I till regeringen överlämnade ännu inte avgjorda

ärenden har bostadsstyrelsen tillstyrkt tilläggslån med totalt 3,5 milj. kr. Därutöver är 19 ansökningar under handläggning hos styrelsen. Vidare torde till styrelsen under hösten komma in ett betydande antal ansökningar avseende kulturhistoriskt värdefulla byggnader i Stockholm. Ramen för år 1977 torde dock inte komma att helt tas i anspråk.

Ramen för vart och ett av åren 1978 och 1979 föreslås fastställd till 20 milj. kr.

Beträffande anslagsbehovet konstaterar styrelsen att det med hänsyn till bl. a. behållningen på anslaget endst torde erfordras ett formellt anslag på 1 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Sedan år 1974 utgår statligt stöd till upprustning av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse i form av dels bostadslån med s. k. förhöjt låneunderlag, dels tilläggslån. För stödet finns vissa av riksdagen år 1974 beslutade allmänna riktlinjer (prop. 1974:1 bil. 14, CU 1974:13, rskr 1974:89).

Bostadslån bestäms på grundval av ett låneunderlag. Vid ombyggnad utgör låneunderlaget för bostadslån den i låneärendet godkända ombyggnadskostnaden. Låneunderlaget får dock inte överstiga låneunderlaget för en motsvarande nybyggnad eller husets värde efter ombyggnaden. För kulturhistoriskt värdefull bebyggelse får låneunderlaget bestämmas till högre belopp än det som eljest skulle ha beräknats för den aktuella ombyggnaden. Gränsen för höjning av låneunderlaget är i fråga om flerfamiljshus de kapitalkostnader som kan förräntas inom ramen för bruksvärdehyran. En motsvarande gräns gäller för småhus.

Bostadslånets placering i säkerhetshänseende bestäms med ledning av ett pantvärde. Uppgår låneunderlaget vid ombyggnad inte till ett belopp som motsvarar fastighetens värde efter ombyggnaden får pantvärdet bestämmas till sistnämnda belopp. Pantvärdet får dock inte överstiga pantvärdet för en motsvarande nybyggnad. Vid ombyggnad av kulturhistoriskt värdefulla bostadshus gäller att pantvärdet regelmässigt fastställs till ett belopp som motsvarar summan av låneunderlag, inkl. eventuell förhöjning därav och det beräknade värdet av sådana lokaler som får ingå i fastigheten och vad som vid tidpunkten för byggnadsföretagets påbörjande ingick i eller hörde till fastigheten.

Bostadslån med förhöjt låneunderlag utgår inte bara för ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i allmänhet utan också för ombyggnad av hus som är av betydelse för en från kulturhistorisk synpunkt värdefull miljö. Avser ombyggnaden en från kulturhistorisk synpunkt särskilt värdefull byggnad, dvs. om den är av byggnadsminneskaraktär, utgår dessutom vid behov ett under viss tid räntefritt och stående tilläggslån. Sådant lån avser att täcka rimliga ombyggnadskostnader utöver dem som omfattas av låneunderlaget för bostadslån, inkl. eventuell förhöjning. Lå-

net får dock i allmänhet inte utgå med högre belopp än 40 % av låneunderlaget före eventuell höjning. Undantagsvis om särskilda skäl föreligger får tilläggslån beviljas med högre belopp. Urvalet av byggnader som kan stödjas med tilläggslån sker på riksnivå genom riksantikvarieämbetets försorg.

Ansökningar om bostadslån med förhöjt låneunderlag och/eller tilläggslån prövas f. n. av regeringen. I samband med frågan om ram för beslut om tilläggslån under år 1978 anförde jag (prop. 1976/77: 100 bil. 16 s. 130) att det i anslutning till denna prövning inom regeringskansliet pågick vissa överväganden om ändringar i grunderna för tilläggslångivningen. Innan jag går in på ram- och anslagsfrågor vill jag med anledning av de överväganden som har gjorts ta upp frågan om vissa ändringar i dessa grunder.

En fråga som jag vill ta upp i detta sammanhang är införandet av en *övre gräns för tilläggslån*. De nuvarande riktlinjerna för tilläggslångivningen förutsätter bl. a. att en översiktlig vägning av bevarandeintresset mot beräknade kostnader kommer att göras på ett tidigt stadium (CU 1974: 13 s. 9). Ett problem vid tillämpningen av nuvarande regler har varit att bestämma tilläggslånets storlek. Detta hänger samman med bl. a. svårigheterna att som riktlinjerna förutsätter göra en rimlig avvägning av bevarandeintresset mot beräknade kostnader och kravet på lokalt engagemang.

Erfarenheterna från den hittillsvarande prövningen av ansökningar om förhöjt låneunderlag och tilläggslån visar att det numera finns förutsättningar för en precisering av statens engagemang i finansieringen av sådana ombyggnader. Den godkända ombyggnadskostnaden, inkl. bevarandekostnaden, kan som regel hållas inom ett belopp som är lägre än dubbla nybyggnadslåneunderlaget för den aktuella fastigheten. Med hänsyn till bevarandeintresset är det enligt min mening rimligt att huvuddelen av kostnader inom det dubbla nybyggnadsvärdet finansieras med hjälp av det statliga stödet.

Det statliga stödet beräknat som summan av förhöjt låneunderlag och tilläggslån bör säkra finansiering inom 140 % av låneunderlaget för en motsvarande nybyggnad. Fördelningen på tilläggslån och förhöjt låneunderlag bör bestämmas med ledning av vad som går att förränta inom bruksvärdehyran. När ombyggnadskostnaden överstiger 140 % av nämnda låneunderlag bör statens engagemang begränsas något med hänsyn till det berättigade kravet på lokalt engagemang. För kostnader mellan 140 och 200 % är det enligt min mening rimligt att summan av förhöjt låneunderlag och tilläggslån svarar mot tre fjärdedelar av finansieringsbehovet. Till kostnader över 200 % bör staten som huvudregel inte bidra. Jag förordar således att tilläggslån får utgå med högst ett belopp som tillsammans med låneunderlaget för bostadslån, inkl. höjning, motsvarar hela den godkända ombyggnadskostnaden upp till 140 % av låneunderlaget för en motsvarande nybyggnad och tre fjärdedelar av godkänd kostnad därutöver upp till 200 % av sådant låneunderlag. I undantagsfall om synnerliga skäl föreligger bör dock ett större tilläggslån kunna medges.

De nuvarande reglerna för beräkning av tilläggslånets storlek blir därmed överflödiga och bör utgå. Förslaget innebär vidare att det hittillsvarande kravet på lokalt engagemang bibehålls samtidigt som innebörden därav kommer till klarare uttryck. Förslaget innebär också en automatisk anpassning till den kostnadsutveckling inom byggnadsbranschen som godtas inom ramen för den statliga bostadsfinansieringen. Samtidigt bibehålls möjligheten till nyanserad bedömning i det enskilda fallet genom den av mig föreslagna undantagsregeln.

Den av mig redovisade ordningen torde ligga inom ramen för regeringens befogenheter. Med hänsyn till frågans vikt anser jag det emellertid vara lämpligt att för riksdagen redovisa denna ordning.

Vissa överväganden har också gjorts i fråga om övriga villkor för tilläggslån. Jag vill här ta upp frågan om *ändrade regler för uppsägning i samband med övertagande av tilläggslån*.

Tilläggslån är ränte- och amorteringsfria under tio år från det att lånen har betalats ut. Därefter skall lånen enligt huvudregeln återbetalas. Undantagsvis kan ränte- och amorteringsfriheten förlängas med ytterligare högst tio år.

Uppsägning av tilläggslån för omedelbar återbetalning kan ske under i huvudsak samma förutsättningar som uppsägning av bostadslån. Tilläggslån kan således sägas upp till omedelbar betalning bara om lånevillkor eller föreskrift för lånet åsidosätts, om huset vanvårdas eller används för annat ändamål än som var avsett vid lånets beviljande, eller om betryggande brandförsäkring inte finns.

Övergår den belånade fastigheten eller tomträtten till ny ägare äger denne rätt att få överta tilläggslånet på oförändrade villkor. Någon omprövning av tilläggslånet med hänsyn till förvaltningsform, försäljningspris o. d. sker inte.

Tilläggslånens syfte är att möjliggöra att kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader kan bevaras. Tilläggslånen bidrag till att finansiera sådana kostnader som inte är fastighetsekonomiskt försvarbara. Avsikten är vidare att det stående kapital som tilläggslånet utgör skall återbetalas om och när så kan ske med hänsyn till avkastningen eller fastighetsvärdet.

Tilläggslån beviljas således mot bakgrund av bl. a. vissa antaganden om fastighetens värde efter ombyggnaden. Visar det sig emellertid att fastigheten efter ombyggnaden kan säljas till ett pris som är högre än det antagna fastighetsvärdet ligger det enligt min mening i sakens natur att betrakta den överskjutande delen som en värdestegring som i första hand bör användas för att avveckla det stående tilläggslånet i fastigheten.

Det finns således enligt min mening skäl som talar för att behovet av tilläggslån skall omprövas i samband med försäljning. En sådan prövning bör – med beaktande av principen om att tilläggslånet skall återbetalas om och när så är möjligt med hänsyn till avkastningen eller fastighetsvärdet – kunna utmynna i att lånet helt eller delvis sägs upp. Mot denna bakgrund för-

ordar jag att tilläggslån får sägas upp helt eller delvis i samband med att den belånade fastigheten eller tomträtten överlåts, om försäljningspriset ger anledning anta att fastigheten kan bära en högre kapitalkostnad. Uppsägning bör kunna ske både vid överlåtelse av flerfamiljshus och vid överlåtelse av småhus. I övrigt bör gälla följande.

Tilläggslånet bör sägas upp om försäljningspriset överstiger det sammanlagda beloppet av pantvärde, inkl. godtaget ingångsvärde, och tilläggslån för huset. Lånet bör därvid sägas upp till den del varmed försäljningspriset överstiger detta belopp. Endast tilläggslån som är ränte- och amorteringsfria vid tidpunkten för försäljningen bör sägas upp. Vidare bör som huvudregel gälla att det uppsagda tilläggslånet eller den uppsagda delen av lånet skall återbetalas på en gång. Undantagsvis bör återbetalning få ske enligt amorteringsplan som fastställs vid uppsägning. Under tiden för återbetalning enligt fastställd amorteringsplan bör det uppsagda lånet löpa med ränta. Frågan om uppsägning av tilläggslån bör prövas av länsbostadsnämnden i samband med att ansökan om övertagande av lånet görs.

De av mig förordade ändringarna i grunderna för uppsägning i samband med övertagande av tilläggslån bör med hänsyn till redan beviljade tilläggslån träda i kraft under innevarande budgetår.

Innan jag går in på ram- och anslagsfrågor vill jag också ta upp frågan om *ändring i grunderna för prioritering av projekt som bör komma i fråga för förhöjt låneunderlag och/eller tilläggslån*.

En grundläggande utgångspunkt för långivningen är de antikvariska myndigheternas urval. Detta urval sker på rent antikvariska grunder. Härutöver har riksdagen (CU 1974:13 s. 3) förutsatt ytterligare prioritering i den mån ramar och anslag inte ger erforderligt utrymme.

Om anspråken på statligt stöd överstiger de av riksdagen fastställda ramarna för beslut om förhöjt låneunderlag resp. tilläggslån faller det f. n. på lånemyndigheterna – dvs. för tillfället regeringen – att svara för prioriteringen mellan de enskilda låneobjekten. Detta är enligt min mening en olämplig ordning. De antikvariska myndigheterna bör i fortsättningen åläggas att prioritera de ombyggnadsföretag som enligt deras mening bör komma till utförande med statligt stöd. Efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet förordar jag en årlig kostnadsram för de antikvariska myndigheternas urval av ombyggnadsföretag som bör komma i fråga för det statliga stödet. Mot ramen avräknas sådana kostnader som hänför sig till åtgärder för att bevara byggnaden i ursprungligt skick – i princip godkända ombyggnadskostnader utöver normalt låneunderlag. Det bör ankomma på regeringen att meddela bestämmelser om den närmare tillämpningen av denna ram. Jag återkommer i det följande till storleken på denna ram.

Jag övergår nu till *ram- och anslagsfrågor* och tar först upp frågan om en gemensam ram för beslut om förhöjt låneunderlag och tilläggslån. Riksdagen har hittills varje år fastställt en ram för beslut om tilläggslån och en ram

för beslut om förhöjt låneunderlag. En gemensam ram ger enligt min mening en bättre bild av det statliga kreditstödets totala omfattning. En gemensam ram ger också uttryck för det samband i olika avseenden som finns mellan å ena sidan bostadslån med förhöjt låneunderlag och å andra sidan tilläggslån. Jag vill också erinra om mitt förslag om en gemensam övre gräns för förhöjt låneunderlag och tilläggslån. Mot denna bakgrund förordar jag att för åren 1978 och 1979 fastställs en ram mot vilken avräknas såväl beslutade höjningar av låneunderlag som beviljade tilläggslån.

Beslut om tilläggslån fick under år 1977 meddelas intill ett belopp av 20 milj. kr. Även om antalet ansökningar om tilläggslån har ökat togs endast en mindre del av ramen i anspråk. Under år 1977 beviljade regeringen tilläggslån i 11 fall med tillhopa ca 1,9 milj. kr. Inte heller ramen för förhöjt låneunderlag på 15 milj. kr. under år 1977 togs i anspråk fullt ut. Totalt medgav regeringen drygt 4,4 milj. kr. i förhöjt låneunderlag under år 1977.

Jag har inhämtat att det f. n. finns ett 20-tal ansökningar om tilläggslån under handläggning hos bostadsstyrelsen. Vidare är att förvänta ett betydande antal ansökningar avseende fastigheter i Stockholm. I fråga om förhöjt låneunderlag har styrelsen föreslagit att ramen för år 1978 vidgas till 20 milj. kr. Även om man således får räkna med ett stigande antal ansökningar torde dock de sammanlagda anspråken på lån under år 1978 fortfarande komma att ligga på en lägre nivå än de ramar som hittills har gällt. Mot denna bakgrund förordar jag att den gemensamma ramen för beslut om förhöjt låneunderlag och tilläggslån under år 1978 bestäms till 25 milj. kr. För år 1979 bör ramen bestämmas till preliminärt samma belopp. Regeringen bör liksom hittills gällt i fråga om ramen för förhöjt låneunderlag utverka riksdagens bemyndigande att få överskrida ramen om det behövs av sysselsättningsskäl.

Vidare bör, som jag har förordat i det föregående, fastställas en årlig ram för de antikvariska myndigheternas tillstyrkan av projekt som bör komma i fråga för stödet. Jag föreslår att sådan tillstyrkan under vart och ett av åren 1978 och 1979 får ske intill en sammanlagd beräknad bevarandekostnad av högst 25 milj. kr.

Vid ingången av budgetåret 1977/78 fanns på anslaget för tilläggslån en behållning av ca 40 milj. kr. Med hänsyn härtill bör anslaget för nästa budgetår tas upp med 1 000 kr. Från anslaget bör även betalas ut eventuella ränte- och amorteringsfria lån för ombyggnad av studentbostäder.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar i grunderna för tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse som jag har förordat i det föregående,
2. medge att beslut om förhöjt låneunderlag för sådan bostadsbebyggelse som avses under 1 samt tilläggslån under vart och ett av åren 1978 och 1979 meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kr.,
3. medge att den under 2 angivna ramen får vidgas om det behövs av sysselsättningsskäl,

4. medge att den av mig förordade årliga ramen för de antikvariska myndigheternas tillstyrkan av ombyggnader som bör komma i fråga för förhöjt låneunderlag och/eller tilläggslån för vart och ett av åren 1978 och 1979 bestäms till 25 000 000 kr.,
5. till *Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

V: 13 Lån till experimentbyggande m. m.

1977/78	Anslag	22 000 000
1978/79	Förslag	20 000 000

Från anslaget, som infördes den 1 juli 1977 utbetalas lån till experimentbyggande som ingår som ett led i forskning avseende energihushållning i byggnader. Medlen betalas ut av bostadsstyrelsen efter beslut av statens råd för byggnadsforskning. Föreskrifter för långivningen finns i regleringsbrev för budgetåret 1977/78 avseende anslag till byggnadsforskning m. m. För långivningen gäller en av riksdagen fastställd ram som för budgetåret 1977/78 uppgår till 22 milj. kr. och för vartdera av budgetåren 1978/79 och 1979/80 till 20 milj. kr. (prop. 1976/77: 107, CU 1976/77: 32, rskr 1976/77: 244).

Föredraganden

Som jag tidigare har framhållit ingår rådets plan för den energiinriktade verksamheten i det treårsprogram delegationen för energiforskning lagt fram. Behovet av medel under budgetåret 1978/79 för lån till experimentbyggande m. m. bör bedömas i samband med ställningstagande till delegationens förslag. Jag ämnar därför återkomma senare med förslag i frågan. I avvaktan på detta bör anslaget Lån till experimentbyggande m. m. i statsbudgeten tas upp med preliminärt belopp, motsvarande den tidigare av statsmakterna angivna preliminära beslutsramen för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för *Lån till experimentbyggande m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Bostadsdepartementet m. m.	
13	Bostadsdepartementet	14 302 000
14	Kommittéer m. m.	3 850 000
14	Extra utgifter	300 000
14	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	210 000
		18 662 000
	B. Bostadsförsörjning m. m.	
15	Bostadsstyrelsen	23 852 000
17	Länsbostadsnämnderna	37 816 000
19	Bostadsbidrag m. m.	1 785 000 000
27	Räntebidrag m. m.	3 345 000 000
34	Eftergift av hyresförlustlån	75 000 000
38	Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.	190 000 000
46	Bidrag till förbättring av boendemiljön	35 000 000
51	Byggnadsforskning	12 000 000
73	Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	20 000 000
78	Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	10 000 000
80	Vissa energisparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.	1 010 000 000
		6 543 668 000
	C. Planväsendet	
92	Statens planverk	24 281 000
98	Bidrag till översiktlig planering m. m.	4 000 000
		28 281 000
	D. Lantmäteri- och kartväsendet	
	Organisation, uppgifter m. m.	
	Lantmäteriet:	
103	Vissa allmänna myndighetsuppgifter	37 578 000
104	Förrättnings- och uppdragsverksamhet	1 000
109	Mätning och kartläggning	54 400 000
117	Försvarsberedskap	1 696 000
118	Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet	7 207 000
120	Utrustning	4 000 000
		104 882 000
	Summa för driftbudgeten	**6 695 493 000**

KAPITALBUDGETEN

IV. Statens utlåningsfonder

122	Lånefonden för bostadsbyggande	3 705 000 000
170	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 000
171	Lånefonden för kommunala markförvärv	50 000 000
174	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	8 000 000
		3 763 001 000

V. Fonden för låneunderstöd

176	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	1 000
182	Lån till experimentbyggande m. m.	20 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**3 783 002 000**
	Totalt för bostadsdepartementet	**10 478 495 000**

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1977

Industridepartementet

ÖVERSIKT

Till industridepartementets verksamhetsområde hör ärenden rörande den allmänna näringspolitiken, industri och hantverk, regional utvecklingsplanering och regionalpolitiskt stöd, mineralförsörjning, energihushållning, teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete, officiell provning och kontrollverksamhet samt flertalet statsägda företag.

Den snabba produktions- och produktivitetsökning som utmärkte industrins utveckling under 1960-talet har avtagit. Produktionsvolymen har hittills under 1970-talet ökat med i genomsnitt 2,4 % per år mot 6 % per år under 1960-talet. Orsaken till den lägre tillväxttakten är att kapacitetsutnyttjandet har varit lågt under flera år på 1970-talet och att strukturomvandlingen under 1970-talet synes ha fortgått i något långsammare takt.

Industrins andel av totala produktionen har sjunkit jämfört med år 1975. Antalet sysselsatta inom industrin har varit i stort sett oförändrat under en längre tidsperiod, dock med en viss minskning under år 1977. Sysselsättnings- och produktionsutvecklingen inom industrin framgår av följande sammanställning.

	1960	1965	1970	1975	1976	1977 (prel.)
Antal sysselsatta (1 000-tal)	1 040	1 089	1 055	1 051	1 040	1 005
Andel av total sysselsättning (%)	29,1	29,3	27,3	25,9	25,2	24,3
Industrins andel av totala produktionen (%, löpande priser)	28,8	27,7	27,7	28,9	27,2	27,1
Verkstadsindustrins andel av totala industriproduktionen (%, löpande priser)	36,6	37,1	39,7	43,3	44,1	44,7

Problemen inom vissa branscher har fortsatt. Således har produktion och sysselsättning fortsatt att minska inom textil- och konfektionsindustrierna. De allvarliga strukturproblemen inom varvsindustrin och järn- och stålindustrin har ytterligare accentuerats. Även inom delar av skogsindustrin har problem uppstått. Den kemiska industrin samt delar av verkstads-

industrin har präglats av en fortsatt snabb tillväxt. Verkstadsindustrins andel av den totala industriproduktionen har fortsatt att öka, väsentligen beroende på besvärliga avsättningsförhållanden och ogynnsam prisutveckling inom andra branscher.

De senaste årens utdragna internationella lågkonjunktur och det svaga konkurrensläget för många svenska företag, bl. a. genom den inhemska kostnadsutvecklingen, har medfört stora avsättningssvårigheter för den svenska industrin. Produktionen har stagnerat och strukturproblemen hotar sysselsättningen inom flera branscher och företag. Våra traditionella basnäringar som stål-, gruv- och skogsindustrin har att även långsiktigt möta en hårdnande konkurrens bl. a. från länder med rika och lättåtkomliga råvarutillgångar. Inom vissa delar av verkstadsindustrin är vårt teknologiska försprång inte längre tillräckligt för att uppväga höga produktionskostnader.

Denna utveckling har ställt mycket stora krav på en aktiv näringspolitik, där den första uppgiften har varit att föra den svenska ekonomin och näringslivet över de akuta svårigheterna och att minska de negativa konsekvenserna för de anställda och berörda kommuner och företag. Samtidigt behöver företagens konkurrensmöjligheter långsiktigt stärkas och nytänkande och framtagande av nya produkter stimuleras för att få till stånd en expansion på de områden där goda konkurrensförutsättningar finns. Särskild tonvikt måste läggas på längre driven förädling och satsning på tekniskt avancerade varor och tjänster. Vidare behövs åtgärder för ökad nyetablering och inbrytning på nya marknader. Det är givet att denna politik måste grundas på noggranna studier av den internationella industriella utvecklingen och att statsmakterna har en allt viktigare roll att spela när det gäller att underlätta samarbete på industriområdet med andra länder.

Mot bakgrund av denna utveckling har staten vidtagit åtgärder för att göra omställningen lättare inom flera industribranscher och medverka till att strukturförändringarna kan ske i en kontrollerad och godtagbar takt. Vidare främjas nyföretagande och utvidgning av livskraftiga branscher och företag. Syftet med åtgärderna är att skapa förutsättningar för företagen att genom långsiktig lönsamhet kunna fylla sin uppgift att i en marknadsekonomi av Sveriges typ ta ansvar för sin verksamhet och sina anställda.

Näringspolitiken ses nu stegvis över och effektiviseras. Som ett första steg har beslut fattats om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling. I ett andra steg vidtas åtgärder för att underlätta de omställningar och strukturförändringar som är nödvändiga inom vissa branscher. Som ett tredje steg pågår en översyn av samhällets insatser för teknisk forskning och utveckling. Slutligen kommer i ett fjärde steg förslag till riktlinjer för näringspolitiken i ett längre perspektiv att läggas fram våren 1979. I detta sammanhang kommer bl. a. formerna för den näringspolitiska planeringen och de statliga företagens roll i näringspolitiken att tas upp.

I det näringspolitiska planeringsarbetet medverkar aktivt näringspolitiska rådet. Inom rådet, som består av företrädare för näringsliv, statlig förvaltning och de anställda, diskuteras övergripande och principiella frågor av långsiktig betydelse för näringspolitiken. Under våren 1978 avser rådet att genomföra bl. a. konferenser med arbetsmarknadens parter.

Regeringens program, som syftar till att främja näringslivets utveckling så att målen tryggad sysselsättning, rimlig ekonomisk utveckling och regional balans kan uppnås, ställer stora anspråk på samhällets resurser. Redan beslutade eller aviserade åtgärder inom industridepartementets område för perioden 1976/77–1980/81 i form av lån och medelstillskott uppgår till ca 15 000 milj. kr. Härtill kommer statliga lånegarantier om ca 12 500 milj. kr.

Den svenska *stålindustrins* problem har ytterligare accentuerats genom den långvariga lågkonjunkturen. En förutsättning för att kunna minska den konkurrensnackdel som ligger i en delvis ogynnsam branschstruktur är samverkan eller i vissa fall samgående mellan företagen inom samma område. Beslut har nyligen fattats om tidsbegränsade åtgärder för att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålindustrin och stålgjuteriindustrin. Lån med 700 milj. kr. och statliga garantier för 600 milj. kr. har ställts till dessa branschers förfogande för åren 1978 och 1979. En särskild statlig delegation har inrättats som skall svara för statens medverkan i strukturarbetet.

Avtal har träffats om att överföra handelsstål- och gruvrörelserna m. m. inom Gränges AB, Norrbottens Järnverk AB (NJA) och Stora Kopparbergs Bergslags AB till ett nytt företag, Svenskt Stål AB. Bolaget avses få ett aktiekapital på 2 000 milj. kr. och en reservfond på 800 milj. kr. Det skall till 50 % ägas av Statsföretag AB och till 25 % av vardera Gränges och Stora Kopparberg. Bildandet av bolaget förutsätter en betydande finansiell medverkan från statens sida. Förslag härom kommer inom kort att föreläggas riksdagen. För överläggningar mellan bolaget och de mindre handelsstålverken har en särskild samrådsgrupp bildats.

Skogsindustrin har i likhet med andra basnäringar drabbats hårt av den internationella lågkonjunkturen. Resultatförsämringen under de senaste två åren har för flera företag inneburit en markant försvagning av likviditet och soliditet. För träfiberskiveindustrin har en särskild utredningsman tillkallats för att samordna åtgärder för att minska kapaciteten. Arbetet med att ta fram underlag för näringspolitiska åtgärder för skogsindustrin pågår. Sedan detta utvärderats, har en grundval skapats för regeringens överväganden om den framtida skogsindustripolitiken.

För att begränsa den kraftiga nedgång i produktion och sysselsättning som pågår inom *textil- och konfektionsindustrierna* föreslås nu ytterligare åtgärder. Ramen för de särskilda strukturgarantierna föreslås utsträckt med ett år och höjd med ytterligare 60 milj. kr. till totalt 264,5 milj. kr. För räntebefrielse och avskrivning av lån föreslås en höjning med 29 milj. kr. till sammanlagt 52 milj. kr.

De övriga branschinriktade åtgärder som industriverket svarar för förlängs med ytterligare ett år. Förutom textil- och konfektions-(teko)industrierna omfattar de den träbearbetande industrin, gjuteriindustrin, den manuella glasindustrin och metallmanufakturindustrin. Sammanlagt föreslås 77 milj. kr. bli anvisade, varav huvuddelen avser teko-industrin.

För löpande samråd mellan företagen, de anställda och berörda samhällsorgan har branschråd tidigare inrättats för byggnads-, skogs- och stålbranscherna. År 1977 har ett branschråd inrättats även för teko-industrin. För byggbranschen pågår arbetet med att ta fram ett program för näringspolitiska åtgärder för branschen. Detta avses bli redovisat under nästa budgetår.

Alternativa utvecklingsvägar för den svenska bilindustrin analyseras av en särskild utredningsman. Analysen skall föreligga under våren 1978.

Vidare genomför en särskild utredare en samlad analys och bedömning av bryggeribranschens nuvarande situation och utveckling på längre sikt.

Sveriges investeringsbank AB spelar en viktig roll i den pågående strukturomvandlingen genom att medverka till näringslivets finansiering av investerings- och exportprojekt. Investeringsbankens beviljade krediter uppgår f. n. till 6 200 milj. kr.

Flertalet *statsägda bolag* har utsatts för samma påfrestningar genom konjunkturerna som näringslivet i övrigt. Statsföretag AB har drabbats hårt av lågkonjunkturen, eftersom företag med basindustriell verksamhet som Luossavaara-Kirunavaara AB (LKAB), NJA, AB Statens Skogsindustrier (ASSI) och Berol Kemi AB svarar för mer än hälften av förvaltningsgruppens omsättning. Företagsgruppen har nu, sedan varvsföretagen förts över till Svenska Varv AB, ca 42 000 anställda. Omsättningen uppgick under år 1977 till ca 9 000 milj. kr. Gruppens verksamhet beräknas för år 1977 resultera i ett underskott av ca 1 500 milj. kr. före bokslutsdispositioner och skatter.

Berol Kemi planerar att uppföra en oxo-anläggning i Stenungsund till en beräknad kostnad av 700 milj. kr. För projektet har beräknats ett statligt medelstillskott om 300 milj. kr. Förslag avses bli förelagt riksdagen våren 1978.

Statsföretag har nu verkat sedan år 1970. Som ett led i översynen av näringspolitiken har en särskild utredare tillkallats för att behandla Statsföretags verksamhetsinriktning och mål. Utredningen avses bli genomförd till utgången av år 1978.

Förslag (prop. 1977/78: 73) har nyligen lagts fram om att inom Statsföretag bilda en särskild teko-koncern genom att föra samman teko-bolagen inom Statsföretag med de förvärvade rörelserna från Algot Johansson AB:s och Algot Nord AB:s konkursbon. AB Eiser avses bli moderbolag i denna koncern. Koncernen föreslås få ett medelstillskott om 190 milj. kr.

Den 1 juli 1977 bildades en fristående statlig varvskoncern, Svenska

Varv AB, genom att AB Götaverken, Karlskronavarvet AB och Uddevallavarvet AB fördes samman under ett bolag. Utvecklingen inom varvsindustrin ger anledning till fortsatt oro. Mycket betydande belopp i form av kreditgarantier och kapitaltillskott har tillförts varvsindustrin. Svenska Varv anmälde hösten 1977 mot bakgrund av utvecklingen på fartygsområdet behov av ytterligare stora medelstillskott. Frågan utreds f. n. i särskild ordning inom regeringskansliet. Förslag avses bli förelagda riksdagen under våren 1978.

För investeringar hos förenade fabriksverken föreslås 83,6 milj. kr. för nästa budgetår. Beslut har nyligen fattats om att fabriksverkens tvätterirörelse skall överföras till landstingen.

De *mindre och medelstora företagen* med under 200 anställda svarar i dag för ca hälften av sysselsättningen inom näringslivet. Dessa företag är bl. a. en viktig källa för teknisk förnyelse och för tillkomsten av nya affärsidéer.

Beslut har nyligen fattats om åtgärder för att främja dessa företags utveckling. Besluten innebär åtgärder för att undanröja förekommande utvecklingshinder och för att ta till vara outnyttjade resurser till främst ökad sysselsättning, ökad produktivitet, ökad produktutvecklings- och innovationsverksamhet samt ökad export.

Inom industridepartementets område innebär besluten att regionala utvecklingsfonder byggs upp med de nuvarande företagareföreningarna som grund. Fonderna, som blir stiftelser med stat och landsting som huvudmän, skall börja sin verksamhet den 1 juli 1978 och ha till uppgift att lämna de mindre och medelstora företagen informations-, rådgivnings-, utbildnings- och konsulttjänster samt lån på hög risknivå. Insatser för att främja produktförnyelse och marknadsföring får hög prioritet i fondernas verksamhet. Som ett led i en decentraliserad verksamhet tillförs fonderna de nuvarande medlen i hantverks- och industrilånefonden och statens utvecklingsfond. Resurserna för kreditgivning och företagsservice förstärks väsentligt. Samtidigt avsätts särskilda medel för att förstärka den företagsinriktade fortbildningen.

Svenska industrietableringsaktiebolaget (SVETAB) får resurser för att bygga upp två regionala investmentbolag, ett för Värmland/Bergslagen regionen, ett för mellersta Norrland. Dessa bolags främsta uppgift blir att främja etablering av nya företag.

Medel tas nu upp för dessa åtgärder. Sammanlagt föreslås närmare 550 milj. kr. bli anvisade.

En nära samordning mellan industri- och *regionalpolitiken* behövs för att skapa ett mer decentraliserat näringsliv. Regionalpolitiken syftar till att ge människor i olika landsdelar allsidig sysselsättning och service samt en god miljö.

Under 1960-talet skedde en betydande folkomflyttning mellan länen i riket vilken omkring år 1970 avlöstes av en påtaglig stabilisering i den regio-

nala befolknings- och sysselsättningsutvecklingen. Fortfarande finns dock stora regionala skillnader även om en förbättrad befolkningsmässig balans har uppnåtts mellan länen.

Det regionalpolitiska stödet har under den gångna tioårsperioden bl. a. inneburit faktiska sysselsättningsökningar hos de företag som har fått lokaliseringsstöd med närmare 40 000 personer.

Utanför stödområdet har stöd lämnas dels till företag i vissa områden intill stödområdesgränsen, den s. k. grå zonen, dels till företag i orter med ensidigt näringsliv eller till företag i orter som drabbats av företagsnedläggelser. Sedan den 1 december 1977 jämställs temporärt vissa kommuner i södra Sverige med den grå zonen.

Ramen för regionalpolitiskt stöd löper ut med detta budgetår. Sysselsättningsutredningen, som ser över formerna för det fortsatta stödet, beräknas lämna sitt förslag under år 1978. Förslag läggs nu fram att ramperioden förlängs med ytterligare ett budgetår till att omfatta perioden 1973/74–1978/79. Ramen föreslås bli fastställd till 4800 milj. kr. Förslag om den fortsatta regionalpolitiken avses bli framlagt våren 1979.

Stöd lämnas också till att bygga kommunala industrilokaler främst inom det inre stödområdet. Lokalerna är avsedda att hyras ut till främst mindre och medelstora företag. För nästa budgetår föreslås 30 milj. kr.

En ny fullständig länsplaneringsomgång inleds hösten 1978. Den statliga verksamheten inom olika samhällssektorer påverkar på skilda sätt förutsättningarna för regionalpolitiken både när det gäller möjligheterna att erbjuda sysselsättning och service. För att få underlag till en samverkan skall myndigheterna varje år före utgången av september lämna länsstyrelsen redovisning av planering inom myndighetens verksamhetsområde som kan påverka utvecklingen i länet. Vidare skall myndigheterna i sina anslagsframställningar till regeringen redovisa sådan planering inom myndigheten som kan påverka den regionala utvecklingen. Särskild vikt har därför lagts vid att samordna åtgärderna inom olika statliga myndigheter med regionalpolitiska åtgärder.

På grundval av en särskild överenskommelse med Sveriges Industriförbund pågår samråd med de största industriföretagen i lokaliseringspolitiska frågor. Samrådet syftar till att skapa förutsättningar för att regionalpolitiska synpunkter beaktas på ett tidigt stadium vid industrins planering. Hösten 1977 har träffats överenskommelser med Lantbrukarnas Riksförbund och Kooperativa förbundet om motsvarande samråd med deras största tillverkande industriföretag.

För att samordna de regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska åtgärderna på orter som drabbas av sysselsättningsproblem till följd av strukturomdaningen inom stål- och teko-branscherna har berörda länsstyrelser fått i uppdrag att tillsätta särskilda arbetsgrupper med representanter för olika länsorgan. Företrädare för berörda kommuner, företag och de anställda knyts till dessa grupper. Vidare fullgör Norrbottendelegationen och den av

länsstyrelsen i Värmlands län tillkallade Värmlandsdelegationen motsvarande uppgifter. För att stödja verksamheten vidtas särskilda åtgärder inom regeringskansliet.

Med hänsyn till det statsfinansiella läget har tillgängligt resursutrymme måst reserveras för vissa strikt avgränsade och högt prioriterade ändamål. Vad avser industridepartementets verksamhetsområde hör stora delar av näringspolitiken och därtill knuten forskning och utveckling samt energibesparande åtgärder till det område som särskilt prioriterats. Utgiftsprövningen i övrigt har skett inom ramen för en generellt sett mycket stram budgetpolitik. Även sådana reformer som framstår som utomordentligt angelägna måste i nuvarande statsfinansiella läge skjutas på framtiden till dess att ekonomiskt utrymme kan skapas.

Inom *mineralområdet* har den globala lågkonjunkturen tillsammans med en ökad konkurrens på världsmarknaden medfört stora avsättningssvårigheter för de svenska gruvföretagen och låga priser på flertalet metaller. Gruvindustrin har därför ekonomiska svårigheter. Järnmalmslagren uppgår nu till ca en halv årsproduktion.

Det långsiktiga planeringsarbetet på råvaru- och naturresursområdet fortsätter. Mineralpolitiska utredningen har sålunda avlämnat ett betänkande om industrimineral. Industriverket har utrett vissa frågor rörande bl. a. kalksten och utvinning av diabas.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) och nämnden för statens gruvegendom föreslås få sammanlagt 112,6 milj. kr. i anslag. Nämnden föreslås erhålla resurser för prospektering i bl. a. Mellansverige och södra Norrland och för undersökningar rörande ett nickelprojekt i Västerbotten och industrimineral. Mot bakgrund av pågående undersökningar beträffande den geologiska karteringen föreslås en restriktiv anslagstilldelning till SGU för bl. a. detta område.

I Ranstad bedriver LKAB sedan år 1975 undersökningar för att utvinna alunskifferns innehåll av kolhaltiga bränslen, uran, gödningsämnen och olika metaller. Berörda kommuner har avstyrkt brytning av skiffer i området men förordat en fortsatt forsknings- och utvecklingsverksamhet. Regeringen avser att ta ställning till verksamheten våren 1978.

Regeringens *energipolitik* syftar till att trygga vår energiförsörjning. Energikommissionen, som har till uppgift att utarbeta alternativa förslag till utformningen av energipolitiken fram till år 1990, arbetar med sikte på att presentera sitt betänkande till mars 1978. Förslag om inriktningen av energipolitiken avses bli framlagda för riksdagen under nästa budgetår.

Energitillförseln uppgick under år 1977 till 442 TWh[1], vilket är ca 1 % mindre än föregående år. Även de prognoser som industriverket har redovisat hösten 1977 innebär en långsammare ökning av energianvändningen än vad man räknade med i 1975 års energibeslut.

[1] 1 TWh = 1 terawattimme = 1 miljard kilowattimmar

De kraftfulla insatserna för att stimulera till energisparande fortsätter med syfte att minska vårt beroende av omvärlden. Regeringen har nyligen lagt fram en energisparplan för befintlig bebyggelse. För åtgärder i näringslivet har hittills anvisats 518 milj. kr. För budgetåret 1978/79 föreslås 295 milj. kr. I beloppet ingår medel för åtgärder i näringslivets byggnader och processer samt för stöd till prototyper och demonstrationsanläggningar för energisnål teknik. Vidare stöds åtgärder som syftar till att ta till vara spillvärme från industriella processer och till att bygga ut produktionen av mottryckskraft inom industrin. Väsentliga besparingar av olja bedöms härigenom kunna uppnås. Resurser anvisas för kurs- och rådgivningsverksamhet på energiområdet. Energisparkommittén fortsätter sin informationsverksamhet.

Olika åtgärder vidtas för att trygga vår försörjning med energiråvaror. Bl. a. har under år 1977 bilaterala diskussioner om framtida leveranser till Sverige av olja och naturgas ägt rum med Algeriet, Nigeria och Sovjetunionen. Diskussionerna om ett närmare samarbete mellan Sverige och Norge i första hand inom oljeförsörjning och petrokemisk industri fortsätter genom den svensk-norska kommittén för energi- och industrisamarbete. Svenska Petroleum AB undersöker också fortlöpande möjligheterna att stärka den svenska oljeförsörjningen. Oljeprospektering AB har erhållit förlängd undersökningstid för fortsatta arbeten på svenskt område åren 1978–1982.

Likaså har förberedelserna för en introduktion av naturgas i Sverige intensifierats. Under våren 1978 avses en proposition om vissa frågor rörande bränsleförsörjningen bli förelagd riksdagen.

Sveriges totala förbrukning av elektrisk energi uppgick under budgetåret 1976/77 till 86,5 TWh, vilket är en ökning med 3,9 % jämfört med budgetåret 1975/76. Den genomsnittliga ökningen under perioden 1973–1977 har varit 3,3 % per år, vilket är lägre än vad som beräknades i 1975 års energibeslut. Vår försörjning med elektrisk energi är till större delen baserad på inhemsk vattenkraft. På grundval av en utredning av statens indutriverk avser regeringen att senare lägga fram förslag om åtgärder för de små vattenkraftverken.

Kärnkraften är förenad med stora problem och risker. Regeringen har nyligen beslutat att godkänna fortsatt drift för Barsebäck 2 t. o. m. år 1979. Som en följd av villkorslagens krav genomför berörda kraftföretag ett utrednings- och utvecklingsprogram, projekt kärnbränslesäkerhet, avseende hantering och förvaring av använt kärnbränsle. En redovisning av hittills uppnådda resultat har nyligen lämnats. Vidare ökas resurserna för kärnsäkerhetsarbete hos statens kärnkraftinspektion vad gäller såväl tillsyn och kontroll som forskning. I energikommissionens uppdrag ingår bl. a. att undersöka frågan om kärnkraftens säkerhetsproblem. Sverige deltar aktivt i det internationella samarbetet på kärnsäkerhetsområdet, bl. a. i den på amerikanskt initiativ påbörjade internationella utvärderingen av kärnbränslecykeln, INFCE.

Statens vattenfallsverk svarar för närmare hälften av de totala elleveranserna i landet. Frågan om investeringsanslag till verket för nästa budgetår kommer att tas upp senare i en särskild proposition.

Med utgången av budgetåret 1977/78 har det treåriga energiforskningsprogrammet genomförts. Sammanlagt har för programmet anvisats 390 milj. kr. inkl. medel till grundläggande forskning på energiområdet. Ökade insatser behöver göras för att utveckla teknik för användningen av förnyelsebara energikällor, såsom vindkraft, solenergi och biomassa, och för energibesparing inom främst industri- och bebyggelsesektorerna. Delegationen för energiforskning har lagt fram förslag till ett forskningsprogram för ytterligare en treårsperiod. Regeringen avser att lägga fram en proposition i frågan våren 1978.

För att den svenska industrins konkurrenskraft långsiktigt skall stärkas måste goda förutsättningar skapas för den industriella förnyelsen. En central fråga är härvidlag hur den industriella innovationsförmågan skall stimuleras. Åtgärder kan här bli aktuella inom ett stort antal områden, såsom utbildning, forskning, utvecklingsarbete, offentlig upphandling och finansiering. Stödet till *teknisk forskning och utveckling* för att ta fram nya idéer, produkter och processer är en väsentlig del i detta arbete. Våren 1978 kommer förslag att föreläggas riksdagen om utformningen av statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. I detta sammanhang kommer också organisationsfrågor att behandlas.

Regeringen kommer vidare inom kort att uppdra åt Ingenjörsvetenskapsakademien och styrelsen för teknisk utveckling att göra studier av Sveriges tekniskt industriella kompetens.

Inom dataindustrin, som är av grundläggande betydelse för svensk industris förmåga att leverera avancerade produkter och system, har genom samgående mellan staten och Saab-Scania AB bildats ett halvstatligt bolag Datasaab AB. Detta får under perioden 1978–1981 ett årligt statligt utvecklingsstöd. För nästa budgetår föreslås 105 milj. kr. i medeltillskott och utvecklingsstöd. Datateknikens och elektronikens snabba utveckling gör också att ökat intresse måste ägnas deras effekter på produktion och arbetsliv.

På *det nordiska planet* fortgår det nära samarbetet rörande industri-, energi- och regionalpolitik. Den svensk-norska kommittén för energi- och industrisamarbete har lagt fram en rapport. Undersökningar och förhandlingar om lämpliga samarbetsprojekt fortsätter. Överväganden om den framtida verksamheten för nordisk fond för teknologi och industriell utveckling pågår. Vidare avses förslag till ett nytt nordiskt regionalpolitiskt handlingsprogram bli framlagt i slutet av år 1978.

På *det internationella området* i övrigt har samarbetet inom ramen för regeringsavtalen om ekonomiskt, industriellt, tekniskt och vetenskapligt samarbete med flertalet länder i Östeuropa fortsatt. Under år 1978 avses samarbetet i större utsträckning bli inriktat på de mindre och medelstora

företagens intressen. Det industriella och tekniska samarbetet med Algeriet, Egypten, Indien och Iran utvecklas och har fått en allt större betydelse. Kontakter på dessa områden finns även med vissa andra länder, såsom Columbia, Venezuela och Nigeria. Dessa kontakter följs upp under år 1978. Relationerna med Frankrike, Japan, Canada och Förenta Staterna i fråga om industriella och tekniskt-vetenskapliga frågor har under 1977 utvecklats betydligt. Utvecklingen visar vikten av en nära sammankoppling mellan bl. a. industri-, energi- och teknologifrågorna för att på ett tillfredsställande sätt tillgodose svenska intressen framför allt i förhållande till de oljeexporterande länderna.

Arbetet såväl inom OECD som FN beträffande de multinationella företagen, i vilket Sverige genom industridepartementet tar en mycket aktiv del, fortgår. Betydande arbetsinsatser behövs även under nästa budgetår. I Sverige har en utredning tillsatts för att undersöka de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter.

Sverige medverkar även aktivt i arbetet med en internationell kod för teknologiöverföring inom UNCTAD. Enligt planerna skall en FN-konferens om kodens utformning hållas hösten 1978. Det tekniskt-vetenskapliga samarbetet inom OECD och med EG-staterna, bl. a. COST-samarbetet, har under år 1977 ytterligare fördjupats.

Närmare redovisning för de frågor som har behandlats i denna översikt återfinns under inledningarna till resp. avsnitt.

Sammanfattning

Förändringarna inom industridepartementets verksamhetsområde i förhållande till motsvarande anslag i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning. Anslagsindelningen för budgetåret 1977/78 har justerats för att göra jämförelser med budgetförslaget 1978/79 möjliga. Medel på tilläggsbudget har inte tagits med. Beloppen anges i milj. kr.

Under littera B har för budgetåret 1977/78 tagits upp 1 735 milj. kr. som engångsanvisning för avskrivningslån och medelstillskott till den statliga varvskoncernen m. m. Vidare har under fonden för statens aktier för innevarande budgetår anvisats 535 milj. kr. för förvärv av aktier i samband med bildandet av varvskoncernen.

Om dessa engångsanvisningar räknas bort, skulle anslagen inom industridepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1978/79 öka med 543 milj. kr. i jämförelse med innevarande budgetår. Motsvarande ökning för enbart driftbudgeten är 591 milj. kr.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Fjortonde huvudtiteln			
A. Industridepartementet m. m.	31.8	37,0	+ 5,2
B. Industri m. m.	2006.2	604.3	−1 401,9
C. Regional utveckling	292.0	324,3	+ 32,3
D. Mineralförsörjning m. m.	112.1	114,0	+ 1,9
E. Energihushållning	212.6	336,2	+ 123,6
F. Teknisk utveckling m. m.	573.1	668,2	+ 95,1
G. Statsägda företag	0,1	0,1	–
Summa driftbudgeten	**3 227,9**	**2 084,1**	**−1 143,8**
KAPITALBUDGETEN			
I. Statens affärsverksfonder			
E. Förenade fabriksverken	86,2	83,6	– 2,6
F. Statens vattenfallsverk	2 265,0	2 265,0	–
G. Domänverket	1,7	–	– 1,7
II. Statens allmänna fastighetsfond	0,1	–	– 0,1
V. Fonden för låneunderstöd	655,1	636,6	– 18,5
VI. Fonden för statens aktier	635,0	75,0	– 560,0
Summa kapitalbudgeten	**3 643,1**	**3 060,2**	**– 582,9**
Totalt för industridepartementet	**6 871,0**	**5 144,3**	**−1 726,7**

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Åsling såvitt avser frågorna under littera A–D och G på driftbudgeten samt under punkterna I: E.1, V: 14–17 på kapitalbudgeten.

statsrådet Johansson såvitt avser frågorna under littera E och F på driftbudgeten samt under punkterna I: F.1 och VI: 1 på kapitalbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser industridepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Fjortonde huvudtiteln*

A. INDUSTRIDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Industridepartementet

1976/77	Utgift	13 583 410
1977/78	Anslag	20 230 000
1978/79	Förslag	25 125 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	100	+ 6
Övrig personal	50	+ 3
	150	+ **9**
Anslag		
Lönekostnader	16 305 000	+ 3 631 000
Regionalt utvecklingsarbete m. m.	2 218 000	+ 1 222 000
därav engångsutgifter	–	(+ 700 000)
Reseersättningar (även för utrikes resor)	495 000	+ 110 000
Expenser	757 000	+ 101 000
Publikationstryck	200 000	+ 86 000
Ej disponerat belopp	255 000	– 255 000
	20 230 000	**+ 4 895 000**

Utvecklingen under detta år inom industridepartementets tre huvudområden – *industripolitiken, energipolitiken* och *regionalpolitiken* – har in-

neburit stora krav på arbetsinsatser inom departementet. Under nästa budgetår avses inom industridepartementets verksamhetsområde läggas fram bl. a. propositioner med förslag till riktlinjer för näringspolitiken i ett längre perspektiv, om inriktningen av energipolitiken till år 1990 och om den fortsatta regionalpolitiken. Vidare behövs förstärkta insatser från departementets sida i anledning av statsmakternas beslut om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78: 40 bil. 1, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110). För att bl. a. dessa arbetsuppgifter skall kunna genomföras är viss förstärkning av departementets personal nödvändig. Jag beräknar nu medel för ytterligare fem tjänster för handläggare och två biträdestjänster.

En tjänst som statssekreterare med ansvar för energifrågor och frågor rörande teknisk utveckling har inrättats den 1 juli 1977. För dessa frågor bör nu tillkomma en tjänst som informationssekreterare och en biträdestjänst. Jag beräknar nu medel för dessa tjänster.

Jag avser i annat sammanhang föreslå regeringen att en ny fullständig länsplaneringsomgång inleds hösten 1978. Jag har under anslagsposten Regionalt utvecklingsarbete m. m. beräknat bl. a. 700 000 kr. som en engångsanvisning för informationsinsatser i samband härmed.

För pris- och löneomräkning har jag beräknat 2 950 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 25 125 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Industridepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 25 125 000 kr.

A 2. Teknisk attaché

1976/77	Utgift	220 207
1977/78	Anslag	237 000
1978/79	Förslag	255 000

Från detta anslag bestrids kostnaderna för en tjänst som teknisk attaché vid Sveriges delegation hos OECD i Paris.

	1977/78	Beräknad förändring 1978/79
Anslag		
Lönekostnader	132 000	+ 12 000
Vissa biträdeskostnader	33 000	+ 4 000
Bostadskostnader	36 000	of.
Sjukvård	1 000	of.
Expenser (och reseersättningar inom verksamhetsområdena)	21 000	of.
Ersättning för resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester	14 000	+ 2 000
	237 000	**+ 18 000**

Den tekniske attachén har till uppgift att följa arbetet inom bl. a. OECD och den europeiska rymdorganisationen (ESA) samt att bevaka verksamheten inom andra internationella organisationer i Frankrike och närliggande länder.

Vid ambassaderna i Paris, Washington, Ottawa, Bonn, Moskva, Peking och Tokyo finns vidare teknisk-vetenskapliga attachéer, som även är kontaktmän för Ingenjörsvetenskapsakademien. Huvuddelen av kostnaderna för dessa attachéers avlöningar m. m. bestrids av styrelsen för teknisk utveckling.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 255 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teknisk attaché* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 255 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	22 015 984	Reservation	18 836 026
1977/78	Anslag	10 825 000[1]		
1978/79	Förslag	11 000 000		

[1] Härutöver har anvisats 22 800 000 kr. på tilläggsbudget I.

Från detta anslag bestrids f. n., förutom kostnaderna för industridepartementets kommittéer m. m., även kostnaderna för följande organ, nämligen näringspolitiska rådet inkl. den särskilda arbetsgrupp för råvarufrågor som är knuten till rådet, regionalpolitiska rådet, byggbranschrådet, skogsbranschrådet, stålbranschrådet, varvsrådet, tekobranschrådet, den svenska delegation som ingår i svensk-finsk arbetsgrupp för främjande av ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Finland samt den svenska delegation som ingår i svensk-norsk kommitté för energi- och industrisamarbete. Regionalpolitiska rådet och tekobranschrådet har inrättats enligt regeringens beslut resp. den 12 maj 1977 och den 16 juni 1977. Vidare bestrids från anslaget kostnaderna för den utredare som enligt regeringens bemyndigande den 13 oktober 1977 skall göra en analys av alternativa utvecklingsvägar för svensk bilindustri. Regeringen har den 1 december 1977 beslutat att inrätta en delegation för småföretagsfrågor. Kostnaderna för denna bestrids från detta anslag. Nämnden för styrelserepresentationsfrågor (instruktion 1976: 465, ändrad 1977: 242), som tidigare bekostades från detta anslag, har den 1 maj 1977 överförts till arbetsmarknadsdepartementets ansvarsområde (jfr SFS 1977: 120).

Under innevarande budgetår bestrids från anslaget kostnaderna för delegationen för informationssystemet företag-samhälle (DIS, instruktion 1976: 463). Jag kommer i det följande att nästa budgetår beräkna medel för

delegationens verksamhet under anslagen till statens industriverk (se s. 35).

I enlighet med statsmakternas beslut om åtgärder för att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålindustrin och stålgjuteriindustrin (prop. 1977/78: 47, NU 1977/78: 30, rskr 1977/78: 84) inrättas den 1 januari 1978 en delegation för strukturfrågor inom vissa industribranscher. Kostnaderna för delegationens verksamhet skall bestridas från detta anslag. Jag har vid min medelsberäkning tagit hänsyn härtill.

Inom industridepartementets område arbetar f. n. 19 utredningar. Under år 1977 har nio nya utredningar tillkallats, bl. a. kooperationsutredningen (I 1977: 01), Göteborgsdelegationen (I 1977: 03), utredningen (I 1977: 06) om de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter och utredningen (I 1977: 07) om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål. Under nästa år beräknas några utredningar avsluta sitt arbete, bl a redovisningsutredningen (I 1976: 02) och energikommissionen (I 1976: 05).

Jag räknar vidare med att verksamheten inom expertgruppen (In 1967: 24) för regional utredningsverksamhet (ERU) under nästa budgetår skall vara av i huvudsak samma omfattning som under detta budgetår.

Med hänvisning till det anförda beräknar jag – efter samråd med statsrådet Johansson – medelsbehovet under anslaget budgetåret 1978/79 till 11 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1976/77	Utgift	243 102	Reservation	469 230
1977/78	Anslag	350 000		
1978/79	Förslag	385 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 385 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 385 000 kr.

A 5. Bidrag till vissa internationella organisationer

1976/77	Utgift	164 446
1977/78	Anslag	201 000
1978/79	Förslag	256 000

Från detta anslag bestrids kostnader för Sveriges bidrag till internationella byrån för mått och vikt samt internationella organisationen för legal metrologi.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 256 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 256 000 kr.

B. INDUSTRI M. M.

Innan jag behandlar anslagsfrågorna under detta avsnitt vill jag översiktligt ta upp vissa förhållanden som är av särskild betydelse för närings- och industripolitiken.

Internationellt perspektiv

Sveriges export består till övervägande del av industrivaror. Av den totala industriproduktionen går över en tredjedel på export. Sverige har därigenom, i likhet med andra mindre länder, ett relativt stort utlandsberoende. Större industriländer, t. ex. Förenta staterna och Japan, är mer självförsörjande med industrivaror och har en exportandel av industriproduktionen som understiger 10 %.

Norden har för svensk industri alltmer kommit att framstå som en naturlig hemmamarknad. Ungefär en fjärdedel av den svenska exporten går till de nordiska grannländerna. Norden, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland, Förenta staterna och Frankrike mottar tillsammans inemot 60 % av Sveriges export. Vårt land är därför i hög grad beroende av den ekonomiska utvecklingen i dessa länder.

Den svenska ekonomins internationalisering är resultatet av en lång tids utveckling. Under efterkrigstiden och framför allt under de senaste 15 åren har utbytet med omvärlden ökat avsevärt. På samma sätt som i andra jämförbara industriländer har för vår del ett växande antal svenska företag etablerat sig utomlands och ett ökat antal utländska företag etablerat sig i Sverige. Antalet anställda i svenskägda tillverkningsföretag i utlandet uppgår till ca 250 000 personer, vilket motsvarar ungefär en fjärdedel av den svenska industrisysselsättningen. Antalet anställda i utlandsägda företag i Sverige är ca 100 000 personer.

Det ökade utbytet har i huvudsak varit till fördel för Sveriges del. Svenska företag – framför allt inom verkstadsindustrin – har i hög grad inriktat sin tillverkning mot relativt specialiserade produkter som har ett avsevärt innehåll av avancerad teknologi.

Produktionsinriktning och höga utvecklingskostnader kräver ofta längre tillverkningsserier än hemmamarknaden medger. Produkterna måste därför till stor del avsättas på utlandsmarknader. Den svenska industriproduktionens sammansättning medför därjämte att andra industriländer är de viktigaste marknaderna.

Ett mått på industrialiseringsgraden är industriproduktionens andel av bruttonationalprodukten. Denna varierar ganska kraftigt även mellan olika industriländer. Som framgår av *tabell 1* ligger andelen för de redovisade

OECD-länderna i allmänhet mellan 20 och 40 % med tyngdpunkten kring 30 %.

Tabell 1. Tillverkningsindustrins bidrag till BNP till mottagarpris år 1974 (enligt OECD National Accounts), procentintervall

< 20	20–24	25–29	30–34	35–39	40–
Grekland	Canada Australien Norge Turkiet	Danmark Finland Nederländerna Spanien Sverige Storbritannien	Förenta staterna Japan Österrike Belgien Portugal	Frankrike Förbundsrepubliken Tyskland	

Som framgår av *tabell 2* har industrialiseringen i Japan, Spanien och Grekland gått relativt snabbt, medan Norges och Storbritanniens tillväxt av industriproduktionen har varit långsam. Övriga av Sveriges stora handelspartners ligger i samma grupp som Sverige i detta avseende. Den relativt kraftiga volymtillväxten, som i de flesta fall har varit större än bruttonationalproduktens tillväxt, har inte följts av en motsvarande ökning i resursåtgång. Industrins andel av bruttonationalprodukten i löpande priser har därför för flera länder minskat något sedan början av 1960-talet. Exempel härpå är Canada, Australien, Österrike, Danmark, Förbundsrepubliken Tyskland och Storbritannien.

Tabell 2. Industriproduktionens tillväxt, fasta priser, 1964–73 (enligt UN, Yearbook of Industrial Statistics, 1974 Edition), procentintervall

2–3.9	4–5.9	6–7.9	8–9.9	10–11.9	12–13.9
Norge Storbritannien	Canada Förenta staterna Australien Belgien Danmark Frankrike Förbundsrepubliken Tyskland Sverige Schweiz	Österrike Finland Nederländerna Portugal		Grekland Spanien	Japan

I branschstrukturens utveckling i OECD-länderna sedan början av 1960-talet kan vissa gemensamma drag urskiljas. Livsmedelsindustrins andel av industriproduktionen har i allmänhet minskat, i vissa fall avsevärt, t. ex. i Japan. Textil- och konfektions- (teko) industrins andel har likaså minskat betydligt. För flertalet länder har utvecklingen inom denna branch varit densamma som i Sverige de senaste 10 åren med relativt hög nedläggningstakt och sysselsättningsnedgång.

Tabell 3. Andelar av tillverkningsindustrins produktionsvolym (förädlingsvärde i fasta priser) för 16 delbranscher i några industriländer (i %).

	Danmark	Finland	Förenta staterna	Förbundsrepubliken Tyskland	Frankrike	Norge	Storbritannien	Sverige
	1973	1975	1973	1973	1974	1974	1973	1973
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri	19,6	12,2	10,8	10,2	15,0	13,8	12,5	8,8
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustri	7,8	9,0	7,6	7,0	10,6	5,5	8,8	5,0
Trävaruindustri	5,7	6,2	3,8	3,7	4,0	10,9	3,2	7,1
Massa-, pappers- och pappersvaruindustri	2,8	14,0	3,6	2,3	2,6	5,8	3,0	7,6
Grafisk industri	6,4	6,4	5,3	2,6	4,6	6,4	5,0	4,8
Kemisk industri	8,1		10,4	12,3		6,6	10,8	6,5
Petroleumraffinaderier, smörjmedels-, asfalt- och kolproduktindustri	1,3	9,6	1,9	3,9	8,8	2,5	1,3	0,7
Gummi- och plastvaruindustri	3,1		3,0	3,6		3,3	3,2	2,6
Jord- och stenvaruindustri	8,1	4,4	3,3	5,2	5,7	4,5	4,6	3,9
Järn-, stål- och metallverk	1,6	4,4	7,1	9,3	6,3	11,2	7,5	7,2
Verkstadsindustri, därav	34,4	33,1	41,9	39,5	39,1	30,2	39,0	45,3
– Metallvaruindustri	7,5	–	8,2	6,9	7,7	7,1	6,4	7,8
– Maskinindustri	12,4	–	11,4	11,2	16,5	6,6	11,3	12,6
– Elektroindustri	7,1	–	8,3	11,2	6,4	6,8	9,6	7,2
– Transportmedelsindustri	5,9	–	11,6	8,9	8,5	8,4	9,8	16,9
– Industri för instrument, foto, optik m. m.	1,5	–	2,4	1,3	–	1,3	1,9	0,8
Annan tillverkningsindustri	1,2	0,7	1,4	0,5	3,6		1,3	0,6
Tillverkningsindustri	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Källa: Statens industriverk

Utvecklingen inom järn-, stål- och metallverk har varit svagt vikande i förhållande till den totala industriproduktionen i flertalet länder.

Verkstadsindustrin har i de flesta länder ökat sin andel av industriproduktionen. Det är främst elektroindustrin men även maskinindustrin och transportmedelsindustrin som svarar för denna ökning.

Trots dessa gemensamma drag i utvecklingen kan starkt varierande branschstruktur urskiljas länderna emellan. Av *tabell 3* framgår att Sverige har en jämförelsevis liten andel livsmedels- och tekoproduktion, närmast jämförbar med förbundsrepubliken Tysklands, Japans och Förenta staternas. I fråga om trä, massa- och pappersindustri har de nordiska länderna och Canada en påtalligt högre andel än övriga länder. Den kemiska industrins andel är relativt liten i Sverige. I fråga om verkstadsindustrin slutligen kan två ländergrupper ses. Den ena utgörs av Sverige, Japan, Förenta staterna, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland och Storbritannien med en andel omkring 40–45 % och den andra av de övriga nordiska länderna samt Canada och Belgien med omkring 30 %.

De senaste årens utveckling i industriländerna kan inte beläggas med säkerställd statistik. Utvecklingen efter 1974 avviker dock från utvecklingen

under 1960-talet. Industriländernas allmänna efterfrågan har visat stagnerande eller vikande tendenser, vilket i särskild grad påverkat importbehoven. Vidare har de tidigare vikande tendenserna för vissa branscher avsevärt förstärkts och utvidgats till ytterligare branscher, bl. a. därför att länder, som räknas till den tredje världen, inom vissa sektorer har utvecklat betydande kapacitet och konkurrenskraft.

På teko-området har lågprisimporten, särskilt från vissa ostasiatiska länder, ökat. Problemen inom branschen har främst som följd därav förvärrats i praktiskt taget hela Västeuropa. Flertalet västeuropeiska länder överväger begränsningsåtgärder inom multifiberavtalets ram.

På järn- och stålområdet har Japan utvecklat betydande kapacitet och konkurrenskraft. Därjämte har länder hörande till utvecklingslandskretsen kommit till som starka konkurrenter med stor kapacitet. Vidare är efterfrågan på stål dämpad, bl. a. beroende på den svaga utvecklingen i fråga om industriländernas investeringar. Som följd härav föreligger betydande överkapacitets- och strukturproblem för stålindustrin i både Västeuropa och Nordamerika. Detta är särskilt påtagligt beträffande handelsstålindustrin, men gäller även specialstålindustrin, inte minst i vårt land.

Situationen inom stålindustrin har medfört återverkningar inom gruvindustrin. Av stor betydelse för bl. a. de svenska järnmalmsgruvorna är vidare nyöppnade gruvor i transoceana länder. Dessa konkurrenter har tillgång till rikhaltig fosforfri malm i dagbrott. Sjöfartstekniken utveckling, särskilt genom stortonnaget, har dessutom medfört att den tidigare fraktkostnadsskillnaden gentemot svenska gruvor, kraftigt minskats såvitt gäller den västeuropeiska marknaden.

På sjöfartsområdet råder en betydande överkapacitet. Orsakerna härtill får främst sökas i att världshandeln och därmed behovet av sjöfartstjänster inte har utvecklats såsom man antog vid tonnageuppbyggnaden och varvsindustriexpansionen tidigare under 1970-talet. Denna överkapacitet, som kan bli bestående långt in på 1980-talet, har medfört djupgående verkningar för varvsindustrin särskilt i Västeuropa. Totalt sett råder stor överkapacitet inom världens varvsindustri. Japan, som har världens största varvsindustri, konkurrerar med priser som de västeuropeiska varven med sina kostnader inte förmår möta. Samtidigt har nya konkurrenter kommit till, som i pris- och kostnadshänseende hävdar sig väl gentemot Japan. På grund av bl. a. en tendens i flera länder med varvsindustri, som i förhållande till egna frakter har en begränsad sjöfartskapacitet, att genom sin varvsindustri bygga upp en ökad kapacitet för egna sjöfrakter kan svårigheterna inom varvsindustrin särskilt komma att drabba bl. a. västeuropeiska länder med relativt stor varvskapacitet. Den bristande beläggningen inom varvsindustrin, som redan har medfört svårigheter, torde komma att medföra ytterligare svårigheter också inom angränsande sektorer, som tyngre verkstadsindustri och motortillverkare vilka är leverantörer till varvsindustrin.

Inom skogsindustrin följdes den mycket höga internationella efter-

frågan åren 1973–1974 av en drastisk nedgång år 1975. Nedgången var delvis betingad av en avveckling av tidigare lagerökning i köparländerna men berodde också på minskad förbrukning. På det trämekaniska området berodde förbrukningsminskningen på låga byggnadsinvesteringar, inte minst ifråga om bostäder. Vad gäller träfiberområdet minskade konsumtionen liksom under lågkonjunkturen 1971 och 1972. En återhämtning har därefter ägt rum. I Västeuropa, exkl. Norden, beräknas 1974 års nivå bli uppnådd under år 1978. De nordiska länderna har de senaste åren på sin huvudmarknad Västeuropa varit utsatta för en tilltagande konkurrens från Nordamerika. Det beräknas att Sveriges leveranser av massa, papper och papp under år 1977 har utgjort ca 70 % av 1974 års leveranser. Motsvarande siffra för Finland är 80 %, medan Canada torde ha ökat sina leveranser något.

Dessa industrigrenar – järn- och stål-, gruv-, varvs- och skogsindustrierna – har stor tyngd i Sveriges näringsliv. År 1974, då praktiskt taget hela industrins kapacitet torde ha varit utnyttjad, svarade dessa industrigrenar, inkl. tekoindustin, för 10,3 % av bruttonationalprodukten, för 33,3 % av industriproduktionen och för 46,5 % av exporten.

Industrins produktionsresurser

De inhemska råvarorna har varit av stor betydelse för industraliseringen i vårt land. Den ständigt ökande internationella efterfrågan på järnmalm och virke, men sedermera också på mer bearbetade produkter som stål och pappersmassa, var förutsättningar för att bygga upp industriell erfarenhet och infrastruktur som senare möjliggjorde utveckling inom andra produktområden. Tyngdpunkten i den svenska industriproduktionen har förskjutits i riktning mot mer förädlade produkter. Denna utveckling fortgår ännu inom de industrigrenar som baseras på inhemska råvaror. Samtidigt har detta lett till att råvaruberoendet har fått annan karaktär. Detta gäller både de traditionellt tunga branscherna i svensk industri och de nya branscherna.

Inom stålsektorn baseras alltjämt handelsstålindustrin på konventionell malmråvara och skrot, medan specialstålindustrin blir alltmer beroende av leveranser av ett flertal olika legeringsmetaller, av vilka de flesta inte produceras i Sverige. Massa- och pappersindustrin utnyttjar allt flera kemikalier, fyllnadsmedel, pigment m. m. för att kunna åstadkomma bättre kvaliteter och mer differentierade produkter. Den kemiska industrin utnyttjar ett allt större sortiment råvaror och halvfabrikat. Den elektroniska industrin behöver alltmer exklusiva råvaror, t. ex. metaller som först i samband med elektronikens utveckling fått en praktisk industriell användning.

Den svenska stålindustrin är, trots våra stora malmtillgångar, i hög grad skrotbaserad. I genomsnitt för åren 1972–1975 utgjorde stålskrotet 56 % av ingångsmaterialet för råstålsproduktionen och det malmbaserade råjär-

net återstående 44 %. Närmare två tredjedelar av det för råstålsproduktionen förbrukade skrotet under den nämnda perioden var skrot från resp. verks egna anläggningar. Det s. k. köpskrotet uppgick under perioden i fråga till i genomsnitt ca 1,1 milj. ton. Härav importerades i genomsnitt en fjärdedel. F. n. råder avsättningssvårigheter på skrot inom landet.

Genom den kraftiga utbyggnaden inom massa-, sågverks- och skivindustrierna har den samlade produktionskapaciteten nått en sådan nivå att någon nämnvärd volymtillväxt inte är möjlig.

Under de senaste åren har Sverige haft en nettoimport av skogsråvara. Enighet torde dock råda om att denna import endast kan bli av begränsad betydelse för svensk skogsindustri.

Förbrukningen av returpapper har ökat från 160 000 ton år 1960 till 428 000 ton år 1976. Inblandningen av returfiber var enligt preliminära beräkningar ungefär 9 % år 1977. Prognosen för år 1981 är 870 000 ton. Branschen beräknar att insamlingen kan ökas från ca 500 000 ton till 700 000 ton à 750 000 ton i början av 1980-talet. Enligt detta blir en ökad import nödvändig.

Den ökade komplexitet som alltmer har kommit att kännetecknа den svenska råvaruförsörjningen, och råvarornas roll i produktionsprocessen har liksom ny utvinning av rika tillgångar i andra länder och begränsningen i bl. a. våra skogstillgångar medfört en ändrad råvarusituation för svensk industri.

Den långvariga lågkonjunkturen och de strukturella förändringarna inom industrin har inneburit att efterfrågan på arbetskraft dämpats. Trots kraftiga arbetsmarknadspolitiska insatser och stödåtgärder från samhällets sida har efterfrågan på arbetskraft varit låg med undantag för vissa specialområden och yrken. Företagen synes, i den mån orderingången har ökat, inte nämnvärt ha behövt öka sin efterfrågan på arbetskraft på grund av tidigare lågt kapacitetsutnyttjande.

Svårigheterna inom näringslivet gäller främst stål- och gruvindustrin samt teko-, varvs- och skogsindustrin. Förändringarna medför stora påfrestningar för sysselsättningen i samhällen och regioner med ensidigt näringsliv grundat på dessa branscher. Utvecklingen under de senaste åren har i varierande omfattning präglats av att företag har avvecklats och omstrukturerats samtidigt som samhället har vidtagit åtgärder för att ordna alternativ sysselsättning och främja utbildning både inom och utom företagen.

Industriverkets senaste prognoser hösten 1977 visar för industrisysselsättningen under prioden 1976–1982 en minskning av antalet arbetade timmar med i genomsnitt drygt 2 % per år under perioden. Detta är en snabbare nedgång i antalet timmar än vad som har skett under någon av perioderna 1960–1969 och 1970–1976. Vid ett antagande om en genomsnittlig arbetstidsförkortning av 0,8 % per år innebär industriverkets bedömningar att antalet industrisysselsatta minskas med i runt tal 85 000 personer under

perioden 1976–1982. Den procentuellt sett kraftigaste minskningen bedöms ske inom teko-, läder- och skoindustrin, varvsindustrin, jord- och stenvaruindustrin samt gruvor. Inte i någon av de 18 branscher som prognosen avser, väntas någon trendmässig ökning av antalet arbetade timmar under perioden 1976–1982.

I fråga om utvecklingen av realkapitalet steg industrins investeringar snabbt under början av 1970-talet fram till år 1974. Efter år 1974 har en stagnation inträffat med en nedgång för åren 1976 och 1977. Även för år 1978 beräknas en nedgång. Huvudorsaken bedöms vara bristande lönsamhet. Även om nedgångarna är kraftiga innebär den beräknade investeringsnivån för år 1978 en utbyggnad av industrins totala kapacitet. Investeringsvolymen överstiger alltså den reinvestering som krävs för att hålla industrins kapacitet intakt.

Industriverkets prognos för perioden 1977–1982, som grundar sig på företagens förväntningar av investeringsutvecklingen visar att investeringarna under denna period väntas uppgå till endast 87 % av 1976 års nivå. Särskilt kraftiga förutspås neddragningarna bli inom tekoindustrin, massa- och pappersindustrin samt inom metallvaru- och varvsindustrin.

Nivån och bredden på tillämpad teknologi har stor betydelse för den långsiktiga utvecklingen inom industrin. Efter en nedgång av industriföretagens satsningar på forskning och teknisk utveckling under slutet av 1960-talet har industrins kostnader och antalet sysselsatta i denna verksamhet ökat under 1970-talet. År 1975 uppgick personalinsatserna inom industrin på detta område till över 20 000 årsverken, vilket motsvarar ungefär 2 % av den totala arbetsinsatsen inom industrin.

Det är inte möjligt att utifrån uppgifter om kostnaderna för tekniskt utvecklingsarbete inom och utom industriföretagen bedöma i vilken utsträckning dessa satsningar påverkar den framtida konkurrenssituationen och produktivitetsutvecklingen. Internationellt brukar den totala kostnaden för forsknings- och utvecklingsarbete ställas i förhållande till bruttonationalprodukten. I sådana jämförelser har Sverige legat relativt väl till, men länder som Förbundsrepubliken Tyskland, Förenta staterna och Storbritannien ligger högre. I många fall har detta berott på en stor satsning på speciella områden, t. ex. rymdprojekt, militära utvecklingsprojekt, civil flygfart eller kärnkraftteknologi. Många tecken tyder på att svensk industri ligger relativt väl framme när det gäller utvecklingen av verkstadsteknik och nya metoder inom den skogsindustriella sektorn. Däremot förefaller den tillämpade tekniska utvecklingen på t. ex. järn- och stålområdet under senare tid ha gått snabbare utomlands.

Industrins finansiella situation

Förändringarna i industrins finansiella situation har under senare år varit stora. Avkastningen på det egna kapitalet låg mellan 10 och 15 % under

åren 1969–1972. Detta var inte tillräckligt för att industrins investeringsökning skulle kunna självfinansieras. Soliditeten sjönk, som framgår av *tabell 4*, under dessa år från 34 % till 29 %. Den sjunkande tendensen hos soliditeten avbröts under högkonjunkturen åren 1973–1974 och en viss stabilisering kom till stånd. Därefter har soliditeten åter sjunkit och torde för år 1977 inte överstiga 25 %.

Tabell 4. Räntabiliteten på eget kapital, arbetskraftskostnadernas andel av produktionsresultatet och soliditeten i tillverkningsindustri med mer än 20 anställda, (i %)

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Räntabilitet på eget kapital[1]	15.4	12,9	10.3	12,3	20,9	28.8	19,3	13,2
Arbetskrafts-kostnadsandel	73,3	75,6	77.8	76.9	71,0	65,7	74.9	79,5
Soliditet	34	31	30	29	29	28	28	26

Källa: SCB:s företagsstatistik 1969–1976

[1] Resultat efter finansiella intäkter och kostnader i förhållande till eget kapital inkl. hälften av obeskattade reserver.

På grund av otillräcklig lönsamhet har industrin under hela 1970-talet haft ett negativt finansiellt sparande. Detta betyder att andra sektorer måste ställa finansiella resurser till industrisektorns förfogande för att finansiera investeringar i byggnader, maskiner och lager. Underskottet i finansiellt sparande var för industrisektorn åren 1966–1969 strax under 2 000 milj. kr. i genomsnitt per år. Under 1970-talet har underskottet successivt stigit. År 1974 var det trots de goda vinsterna 5 000 milj. kr.

Lönsamheten har för perioden i sin helhet varit högst i trävaru-, massa- och pappersindustri samt kemisk industri. Dessa branscher samt järn-, stål- och metallverk har även haft de största variationerna i lönsamhet. Nedgången år 1976 var kraftigast inom järn-, stål- och metallverken och massa- och pappersindustrin. Verkstadsindustrin har haft betydligt jämnare lönsamhetsutveckling än industrin i övrigt.

Soliditetens utveckling har med några få undantag i stort sett varit likartad inom de olika branscherna. Verkstadsindustrins soliditet har under hela perioden legat någon procentenhet under genomsnittet. Sänkningen i soliditeten mellan åren 1962 och 1972 hänförde sig helt till företag med mer än 200 anställda. Mindre och medelstora företag har haft en i stort sett oförändrad soliditet, som dock har varit lägre än i de större företagen.

Industripolitikens inriktning

Den internationella ekonomiska utvecklingen har sedan högkonjunkturen åren 1973 och 1974 haft ett förlopp som i flera hänseenden har varit ogynnsamt för svensk industri.

Den allmänt dämpade efterfrågan, inte minst i industriländerna, har

medfört relativt vikande exportmarknader. För svensk industri, som i hög grad är exportberoende, har detta haft en negativ effekt.

Kostnaderna inom svensk industri har de senaste åren stigit snabbare än i de viktigaste konkurrentländerna. Till följd härav har svensk industri fått svårigheter både att hävda sig på exportmarknaderna och att motstå importkonkurrens. Problemen har främst gjort sig gällande för vissa industrisektorer. Samtidigt har inom dessa sektorer strukturella förändringar ägt rum i omvärlden genom att nytillkomna konkurrentländer, företrädesvis utomeuropeiska, har utvecklat stor kapacitet och konkurrenskraft. Detta gäller sådana sektorer som järnmalmsutvinning, järn- och stålindustrin och varvsindustrin.

Allmänt sett står svensk industri i dag inför större svårigheter, till stor del av djupgående karaktär, än någon gång tidigare under efterkrigstiden. Denna situation kräver målmedvetna industripolitiska insatser. Sådana insatser vidtas i syfte att svara för sysselsättningen samtidigt som en på sikt livskraftig företagsstruktur uppnås i de utsatta branscherna. Dessa åtgärder redovisas i det följande. Först bör emellertid den allmänna inriktningen av och målen för industripolitiken beröras, sedda i ett samhällsekonomiskt sammanhang.

Statens industriverk bedömer i sin senaste prognos för åren 1977–1982, som är grundad på uppgifter från företagen, att industrins förädlingsvärde skall öka med 3 % i genomsnitt per år i fasta priser, medan sysselsättningen – mätt i antal timmar – skall minska med 2,3 % per år. Utan att diskutera prognosens riktighet sedd i dagens perspektiv – i fråga om t. ex. varvsindustrin kan den komma att visa sig för optimistisk – bör det understrykas att prognosvärdena inte får accepteras som mål. Det är en uppgift för näringspolitiken och den ekonomiska politiken att åstadkomma den industrisysselsättning som behövs för att återställa yttre och inre balans. Detta betyder att en mer expansiv industriell utveckling måste eftersträvas.

Genom åtgärder som har vidtagits under år 1977, särskilt devalvering och sänkt arbetsgivaravgift, har de kostnadsmässiga förutsättningarna för en ökad export förbättrats. Från industripolitisk syn bör betydelsen av att våra kostnadsrelationer inte ånyo försämras kraftigt strykas under.

I detta sammanhang beröras också förhållandena inom vissa branscher, som är särskilt utsatta för strukturomvandling, såsom järn- och stålindustrin, varvsindustrin och tekoindustrin. På grund av strukturella förändringar i omvärlden är problemen inom dessa branscher av sådan art och omfattning att enbart ett förbättrat kostnadsläge inte är tillräckligt. Särskilda insatser har behövts för att åstadkomma bättre branschstrukturer och för att ofrånkomlig neddragning av kapacitet och sysselsättning skall kunna genomföras i acceptabla former. I sammanhanget bör framhållas betydelsen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som har vidtagits för att överbrygga dessa svårigheter. Dessa spörsmål har emellertid också en särskild regionalpolitisk aspekt. Företagen inom de utsatta branscherna

är inte sällan starkt dominerande på de orter de är verksamma. Frågan om ersättningssysselsättning är av central betydelse för de berörda på de drabbade orterna. Denna har ett mycket nära samband med expansionsförutsättningarna och därmed investeringsbenägenheten inom andra industrisektorer. För att samordna de regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska åtgärderna på orter som får svårigheter genom strukturomvandlingen inom stål- och tekobranscherna, har regeringen uppdragit åt berörda länsstyrelser att tillsätta särskilda arbetsgrupper med representanter för olika länsorgan. Företrädare för berörda kommuner, företag och de anställda knyts till grupperna. För att stödja verksamheten vidtas särskilda åtgärder inom regeringskansliet.

Även från allmän, mera långsiktig sysselsättningssynpunkt är en industriell expansion angelägen. För att rätten till arbete skall kunna tillgodoses på ett likvärdigt sätt i olika delar av vårt land behöver ett betydande antal nya arbetstillfällen skapas under början av 1980-talet. En sådan sysselsättningsökning kan inte uppnås inom enbart den offentliga sektorn, utan kräver en betydande tillväxt inom industrisektorn, om standarden i övrigt inte skall eftersättas och om bytesbalansen skall förbättras.

Beträffande inriktningen av de industripolitiska insatserna bör först behandlas industriföretagens *finansiella situation*. Såsom redan har nämnts torde den genomsnittliga soliditeten nu ha sjunkit under 25 %. Detta innebär att ett stort antal företag alltmer närmar sig eller har underskridit den gräns som är kritisk med tanke på upplåning utomlands. Möjligheterna att utnyttja denna finansieringsmöjlighet, som sedan år 1974 har varit av stor betydelse för företrädesvis de större företagen, kan komma att begränsas. Utvecklingen på detta område kommer att följas uppmärksamt.

I den pågående strukturomvandligen spelar Sveriges investeringsbank AB en viktig roll genom sin medverkan till att finansiera investerings- och exportprojekt. Bankens beviljade krediter uppgår f. n. till 6 200 milj. kr. En utvärdering av bankens hittillsvarande verksamhet och översyn av riktlinjerna för framtiden har genomförts inom industridepartementet. En redovisning härför kommer inom kort att lämnas.

Besluten (prop. 1977/78: 40, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling innebär också att avsevärt ökade resurser anvisas för kompletterande krediter inom denna betydelsefulla sektor av näringslivet. De regionala utvecklingsfonder som skall byggas upp med de nuvarande företagareföreningarna som grund, tillförs som ett led i en decentraliserad verksamhet de nuvarande medlen i hantverks- och industrilånefonden och statens utvecklingsfond. För nästa budgetår föreslås fonderna härutöver erhålla 322 milj. kr. Vidare föreslås Svenska industrietableringsaktiebolaget (SVETAB) bli tillfört 40 milj. kr. för att bygga upp två regionala investmentbolag, ett för Värmland/Bergslagenregionen och ett för mellersta

Norrland. Dessa bolag får till sin främsta uppgift att främja etablering av nya företag.

Samhällets medverkan i risktagandet är av stor betydelse eftersom kompletterande krediter ofta är avgörande för om möjligheterna till expansion skall bli utnyttjade. Inom ramen för regeringens allmänna prioritering av investeringarna inom näringslivet bör även på andra områden i princip eftersträvas finansiella lösningar som kan säkerställa en expansiv utveckling. Sådana lösningar har i vissa fall varit nödvändiga för en konstruktiv omdaning av de branscher som har utsatts för strukturpåverkan. Sålunda har lån med 700 milj. kr. och statliga garantier med 600 milj. kr. ställts till specialstålindustrins och stålgjuteriindustrins förfogande för åren 1978 och 1979 i syfte att underlätta strukturomvandlingen inom dessa branscher (prop. 1977/78: 47, NU 1977/78: 30, rskr 1977/78: 84).

Den svenska industrin har som tidigare nämnts haft svårigheter att upprätthålla sin internationella konkurrenskraft. Detta beror till en del på den *tekniska utvecklingen*. Det försprång bl. a. i fråga om teknisk kompetens och produktionsteknik, som under de senaste decennierna möjliggjort en högre lönenivå i Sverige än i många konkurrentländer, har dessa nu i många avseenden inhämtat. För att den svenska industrins konkurrenskraft långsiktigt skall kunna bibehållas och stärkas krävs därför insatser för att stimulera den industriella innovationsverksamheten. En omfattande produktförnyelse och processutveckling är nödvändig för att följa med i den internationella utvecklingen. Ökade möjligheter har som nämnts nyligen skapats för att stödja de mindre och medelstora företagens produktutveckling genom de regionala utvecklingsfonderna. Regeringen avser vidare att under våren 1978 lägga fram förslag om utformningen av statens stöd till teknisk forskning och utveckling.

För att ge underlag för mer långsiktiga industripolitiska bedömningar på det tekniska utvecklingsområdet avser regeringen att inom kort uppdra åt Ingenjörsvetenskapsakademien och styrelsen för teknisk utveckling att göra studier av Sveriges industriella kompetens. Dessa studier kommer att utgöra en del av underlaget för den proposition om långsiktiga näringspolitiska åtgärder som regeringen planerar lämna till riksdagen våren 1979.

De industrigrenar som mera direkt är baserade på *våra råvarutillgångar* har f. n. betydande svårigheter. Som redan har framgått, beror detta i stor utsträckning på strukturella förändringar i omvärlden. Orsakerna är därför i huvudsak inte av konjunkturell eller övergående natur.

Inom gruvindustrin har särskilt järnmalmsutvinningen drabbas av svårigheter, medan förhållandena beträffande sulfidmalm och industrimineral är bättre. Under år 1977 har mindre än 20 milj. ton av den till 36 milj. ton uppgående järnmalmskapaciteten kunnat utnyttjas. Priserna är pressade och förlusterna omfattande. Flera mellansvenska järngruvor har lagts ned på senare tid. Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) kommer att under första halvåret 1978 genomföra en utredning om LKAB:s framtida

struktur och inriktning. LKAB avser också att – efter medelstillskott från Statsföretag – genomföra vissa investeringar för att motverka den pågående sysselsättningsminskningen. Beträffande gruvindustrin bör det vara en strävan att – i den utsträckning det är ekonomiskt motiverat – ersätta nedgången i järnmalmsutvinning med ökade insatser i fråga om utvinning av andra metaller och industrimineraler. Detta skulle bredda landets råvarubas och ha en förmånlig inverkan på bytesbalansen.

I fråga om stålindustrin har under våren 1977 avlämnats utredningar om handelsstålet (SOU 1977:15–16) och specialstålet (Ds I 1977: 3). Avtal har träffats mellan Gränges AB, Norrbottens Järnverk AB (NJA) och Stora Kopparbergs Bergslags AB om att bilda ett gemensamt företag, Svenskt Stål AB, för handelsstål- och gruvrörelserna m. m. Det nya bolaget skall till 50 % ägas av Statsföretag och till 25 % vardera av de båda andra intressenterna. Bildandet av bolaget förutsätter en betydande statlig finansiell medverkan. Förslag härom kommer inom kort att föreläggas riksdagen. En särskild samrådsgrupp har bildats med företrädare för de handelsståltillverkande företagen och för de anställda. Inom gruppen kommer frågor rörande handelsstålindustrins framtida struktur mot bakgrund av tillkomsten av det nya bolaget att behandlas. Som redan har nämnts, har beslut nyligen fattats om åtgärder för att främja strukturutvecklingen inom specialstålindustrin och stålgjuteriindustrin. I samband härmed har en delegation för strukturfrågor inom vissa industribranscher bildats. Denna skall svara för statens medverkan i strukturarbetet rörande bl. a. specialstålindustrin.

Utredningsarbetet rörande skogsindustrin, som syftar till att ta fram underlag till ett näringspolitiskt program för branschen, har nu kommit in i en avslutande fas. Industriverket har gjort en studie rörande sågverks- och skivindustrierna (SIND 1977: 7). Vidare har genom industridepartementets försorg genomförts bl. a. en undersökning rörande den svenska massa- och pappersindustrins konkurrenskraft. För träfiberskiveindustrin, inom vilken speciella förhållanden råder, har en särskild utredningsman tillkallats för att samordna åtgärder för att minska kapaciteten. När det pågående arbetet har utvärderats inom berörda departement finns en grundval för regeringens överväganden om den framtida skogsindustripolitiken.

År 1977 har – liksom de båda närmast föregående åren – varit ogynnsamt för den svenska skogsindustrin. Den internationella marknaden har varit svag. Som helhet torde tillverkningskapaciteten avseende papper och papp ha utnyttjats med knappt 75 % under år 1977. För pappersmassa beräknas kapacitetsutnyttjandet uppgå till ca 65 %. Prisutvecklingen har varit svag med fallande priser särskilt under det senaste halvåret. De överlager, som tidigare har byggts upp med statligt stöd i syfte att upprätthålla sysselsättningen, är både finansiellt och marknadsmässigt tyngande. Avveckling pågår till rådande lägre priser. Utvecklingen under de senaste två åren har medfört att särsksilt vissa företags soliditet och likviditet blivit mycket ansträngd.

Beträffande övriga industribranscher har utvecklingen inom varvsindustrin under året varit sämre än som kunde förutses när förslag om att bilda Svenska Varv AB förelades riksdagen våren 1977. Orderingången har varit svag och priserna mycket hårt pressade. Svenska Varv anmälde hösten 1977 behov av ytterligare stora medelstillskott. Utredningsarbete har därför igångsatts rörande branschens framtida omfattning. Detta arbete omfattar numera även Kockums AB. Förslag avses bli förelagt riksdagen våren 1978.

För att begränsa den kraftiga nedgången i produktion och sysselsättning inom tekoindustrin läggs nu, utöver de beslut som redan har fattats under år 1977, fram förslag om ytterligare åtgärder. Ramen för de särskilda strukturgarantierna föreslås utsträckt med ett ytterligare år och höjd med ytterligare 60 milj. kr. till totalt 264,5 milj. kr. För räntebefrielse och avskrivning av lån föreslås en höjning med 29 milj. kr. till sammanlagt 52 milj. kr.

De övriga branschfrämjande åtgärder som industriverket svarar för förlängs med ytterligare ett år och utvidgas på några punkter. Detta gäller trähusindustrin och vissa delar av metallmanufakturindustrin. Sammanlagt föreslås 77 milj. kr bli anvisade, varav huvuddelen avser teko-industrin.

Hösten 1977 tillkallades en särskild utredningsman för att skyndsamt analysera alternativa utvecklingsvägar för den svenska bilindustrin. Resultaten av analysen skall föreligga under våren 1978.

I avsikt att åstadkomma en konkurrenskraftig dataindustri har avtal träffats mellan SAAB–Scania AB och staten om att bilda ett halvstatligt datatabolag. Data Saab AB (prop. 1977/78:17, NU 1977/78:31, rskr 1977/78:87). En kartläggning och analys av den svenska dataindustrins och datatjänsteproduktionens utveckling samt marknadsutvecklingen för datorer och datakommunikationsutrustning beräknas föreligga från statens industriverk under år 1978.

Inom byggnadsindustrin har utredningsverksamhet som inleddes under år 1975 slutförts. Statens industriverk har under år 1977 avlämnat en rapport (SIND 1977:5) rörande byggnads- och byggnadsmaterialindustrins struktur och utveckling. Byggkoncentrationsutredningen har sommaren 1977 avgivit betänkandet (SOU 1977:43) Koncentrationstendenser inom byggnadsmaterialindustrin. Vidare har statens institut för byggnadsforskning hösten 1977 slutfört ett utredningsuppdrag rörande statsförvaltningens planering av byggnads- och anläggningsinvesteringarna på fem års sikt. Ett konsultuppdrag rörande byggherreledets struktur och effektivitet har slutförts hösten 1977.

Gummivaruindustrin står inför betydande omställningsproblem. Mot den bakgrunden gav regeringen i december 1976 statens industriverk i uppdrag att utreda vissa frågor rörande gummivaruindustrin. Under innevarande budgetår beräknas en lägesrapport från gummiindustriutredningen föreligga. Vidare har industriverket just färdigställt plastindustriutredningen.

Från den pågående utredningen om livsmedelsindustri vid statens industriverk har under år 1977 avlämnats delrapporter om djupfrysnings- och konservindustrin (SIND 1977: 3), choklad- och konfektyrindustrin (SIND 1977: 4) och multinationella företag i svensk livsmedelsindustri (SIND 1977: 10).

En särskild utredare har tillkallats för att göra en samlad analys och bedömning av bryggeribranschens nuvarande situation och utveckling på sikt.

Petroindustriutredningen avgav hösten 1976 sitt slutbetänkande (SOU 1976: 59) Petroindustrin i Sverige – petrokemisk industri. Betänkandet har remissbehandlats. Inrättandet av ett särskilt branschråd för petroindustrin enligt utredningens förslag är f. n. inte aktuell. Den fortsatta utvecklingen inom petroindustrin följs med stor uppmärksamhet.

Som redan nämnts, har beslut nyligen fattats om åtgärder för att främja *de mindre och medelstora företagens* utveckling med syfte att undanröja förekommande utvecklingshinder och att ta till vara outnyttjade resurser till främst ökad sysselsättning. Medel föreslås nu för förstärkta åtgärder rörande bl. a. information, rådgivning och företagsinriktad fortbildning. Sammanlagt tas för de mindre och medelstora företagen upp 550 milj. kr.

På det *nordiska planet* fortsätter det nära samarbetet inom industriområdet med våra grannländer. Den svensk-norska kommittén för energi- och industrisamarbete lade i början av år 1977 fram en rapport. Undersökningar och förhandlingar om lämpliga samarbetsprojekt pågår. Samarbetet inom ramen för en likartad svensk-finsk kommitté fortsätter.

Beträffande *de multinationella företagen* fortgår arbetet inom såväl OECD som FN, där Sverige genom industridepartementet tar en mycket aktiv del. Betydande arbetsinsatser på detta område behövs även nästa år. I Sverige har en utredning (I 1977: 06) tillsatts för att undersöka de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter.

B 1. Statens industriverk: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	22 017 290
1977/78	Anslag	22 372 000
1978/79	Förslag	26 341 000

Statens industriverk, som inrättades den 1 juli 1973, är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör industri, hantverk och energiförsörjning samt mineralhantering utom vad avser förvaltning och upplåtelse av

statens gruvegendom. Sistnämnda ärenden handläggs av nämnden för statens gruvegendom, varvid industriverket svarar för de beredande och verkställande funktionerna. Sedan den 1 juli 1974 handhar industriverket även de uppgifter beträffande företagsutveckling, kursverksamhet m. m. som tidigare åvilade statens institut för företagsutveckling. Nämnden för energiproduktionsforskning, som inrättades den 1 juli 1975, har administrativt knutits till industriverket. Verket är chefsmyndighet för bergsstaten, sprängämnesinspektionen och statens elektriska inspektion.

Industriverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Verket är organiserat på sex enheter, nämligen planerings- och utredningsbyrån, industriavdelningen, energibyrån, mineralbyrån, enheten för företagsutveckling och administrativa byrån.

Till industriverket är knutna ett råd för mindre och medelstora företag, ett råd för företagsutveckling, ett expertråd för långsiktiga prognoser, en hemslöjdsnämnd, en rådgivande nämnd för transporter av farligt gods och ett råd för eldistributionsfrågor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	121	+28	+4
Övrig personal	61	+14	+2
	182	**+42**	**+6**
Anslag			
Utgifter			
Löneckostnader	18 009 000	+7 686 400	+3 645 300
Sjukvård	35 000	of.	of.
Reseersättningar	517 000	+ 270 000	+ 130 000
därav för utrikes resor	(160 000)	(+ 15 000)	(+ 5 000)
Lokalkostnader	2 247 000	+ 666 300	+ 252 100
Expenser	1 354 000	+ 777 300	+ 173 600
därav engångsutgifter	(115 000)	(+ 144 000)	(– 70 000)
Mervärdeskatt för sand-, grus- och stentäkter	200 000	of.	of.
Kungörelsekostnader på mineralområdet	10 000	+ 1 000	of.
Ej disponerat belopp	200 000	–	– 200 000
	22 572 000	**+9 401 000**	**+4 001 000**
Uppbördsmedel			
Avgifter för handläggning av ärenden enligt lagen (1976: 838) om allmänna fjärrvärmeanläggningar	200 000	of.	+ 32 000
Nettoutgift	**22 372 000**	**+9 401 000**	**+3 969 000**

Avgifter till statens industriverk för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt på kontinentalsockeln redovisas på driftbudgetens inkomstsida under titeln Inkomster vid bergsstaten m.m. (jfr s. 131).

Statens industriverk

Industriverket anför att belastningen inom flertalet verksamhetsområden har ökat kraftigt sedan verkets tillkomst och att en rad nya arbetsuppgifter har tillkommit. Utvecklingen inom flera av verkets ansvarsområden har påkallat utökade stöd- och utvecklingsinsatser. Särskilt markant har detta varit inom de industri- och energipolitiska verksamhetsfälten. Verket anser att personalförstärkningar behövs vid samtliga enheter för att den fortsatta verksamheten skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

Övertagandet nästa budgetår av arbetsuppgifterna inom delegationen för informationssystemet företag-samhälle (DIS) kräver särskilda resurser inom planerings- och utredningsbyrån. Byrån planerar för nästa verksamhetsår därutöver bl. a. fortsatta och intensifierade utredningar rörande den kemiska industrin och verkstadsindustrin samt fördjupade marknads- och strukturanalyser för vissa andra branscher. Ökade resurser behövs för löpande branschbevakning och för uppföljning av tidigare gjorda utredningar. Också uppföljningen av stödinsatser samt metodstudier och metodutveckling i utredningsarbetet är angelägna arbetsområden. Verket understryker i sammanhanget vikten av att i större utsträckning få möjlighet till egna utredningsinitiativ och av att ökad samordning sker av den industripolitiska utredningsverksamheten.

De olika stöd- och utvecklingsinsatser till mindre och medelstora företag som industriavdelningen svarar för ställer enligt verket krav på ytterligare personal inom områdena företagsservice och utbildning.

Ärendemängden inom energibyrån har ökat kraftigt. Nya arbetsuppgifter inom området kommunal energiplanering har dessutom tillförts byrån innevarande budgetår. Personal behövs för dessa uppgifter liksom för administrativa uppgifter, koncessions- och bidragsfrågor samt säkerhets- och behörighetsfrågor på elområdet.

Vid mineralbyrån finns inte resurser för egna utredningsinitiativ eller för att bevaka den internationella råvarumarknaden på det sätt som förutsattes vid verkets bildande. Ytterligare personal behövs därför bl. a. för utredningsverksamheten, främst för frågor som rör mineralhushållning. Förstärkningar behövs också för att byrån skall kunna fullgöra myndighetsåligganden samt beredningsarbeten för nämnden för statens gruvegendom.

Det personaladministrativa arbetet kräver allt större arbetsinsatser beroende dels på det ökade antalet anställda, dels på den praktiska tillämpningen av den omfattande lagstiftning som har introducerats under de senaste åren. Ökade resurser behövs därför enligt verket vid administrativa byrån, framför allt för personalinformation och personaltjänst.

Mot denna bakgrund föreslår industriverket följande förändringar för budgetåret 1978/79.

1. I 0-alternativet föreslår industriverket att tio handläggartjänster dras in, av vilka fyra vid planerings- och utredningsbyrån, fyra vid industriavdelningen och två vid energibyrån. Dessutom föreslår verket att en assistenttjänst vid administrativa byrån dras in. För planerings- och utredningsbyrån innebär 0-alternativet att pågående utredningsuppdrag inte kan fullföljas inom fastställda tidsplaner och att nya utredningar inte kan påbörjas under överskådlig tid. För industriavdelningen innebär alternativet en förlängning av handläggningstiderna inom garanti- och låneverksamheten samt minskade insatser på företagsserviceområdet. För energibyrån innebär det förlängda handläggningstider för koncessions- och bidragsärenden samt minskade insatser vad gäller normer och föreskrifter inom elsäkerhetsområdet. För den administrativa byrån medför alternativet indragning av en assistenttjänst, vilket ger minskad kapacitet inom ett redan tidigare hårt ansträngt arbetsområde (−1 222 000 kr. inkl. följdbesparingar).

2. Pris- och löneomräkning m. m. +3 476 000 kr.

3. Under denna punkt anger verket medelsbehovet för verksamheter vilka enligt verkets mening inte bör betraktas som utökad verksamhet i vedertagen mening. Sålunda överförs den 1 juli 1978 – i enlighet med statsmakternas tidigare uttalanden – till industriverket den verksamhet som nu bedrivs av DIS. Enligt verket behövs för dessa arbetsuppgifter två handläggare och en assistent. Lönekostnaderna beräknas till 350 000 kr. och följdkostnaderna till 73 000 kr.

Vidare har industriverket den 1 juli 1977 fått nya arbetsuppgifter avseende kommunal energiplanering. Vissa resurser för denna verksamhet förutsätts därför bli anvisade redan under innevarande budgetår. Kostnaderna för dessa resurser, två handläggare och en assistent, beräknas till 361 000 kr. och följdkostnaderna till 73 000 kr. (+857 000 kr.).

4. För att kunna klara den ökande utredningsvolymen vid planerings- och utredningsbyrån och fortsätta utbyggnaden enligt tidigare angivna riktlinjer behövs enligt verket ytterligare tolv tjänster under budgetåret 1978/79, varav tio för handläggare och två för assistenter. Lönekostnaderna härför beräknas till 1 232 000 kr. och övriga kostnader till 286 000 kr. (+1 518 000 kr.).

5. Vid industriavdelningen föreslår verket att fem nya tjänster inrättas för ökad företagsservice och utbildningsservice, varav fyra för handläggare och en assistenttjänst. Behovet skall ses främst mot bakgrund av förslagen i företagareföreningsutredningens betänkande (SOU 1977: 3) Utbyggd regional näringspolitik. Vid sektionen för explosiva och brandfarliga varor behövs enligt verket en handläggare för omfattande och kvalificerade översättningsarbeten. Lönekostnaderna härför beräknas till 709 000 kr. och övriga kostnader till 161 000 kr. (+870 000 kr.).

6. För ökad verksamhet vid energibyrån behövs enligt verket åtta nya

tjänster, fyra handläggartjänster och fyra assistenttjänster. En av handläggartjänsterna är avsedd för arbete huvudsakligen med kommunal energiplanering, en för prisreglerings- och konsumentfrågor, en för tillsynsärenden gällande icke provningspliktig elektrisk materiel och en för arbete med databanken för energistatistik. De fyra assistenttjänsterna avser arbete med föreskriftsrevisioner, kartor över kraftledningsnätet, diarieföring samt biträde åt byråns chef och åt byråns jurist. Lönekostnaderna för dessa tjänster beräknas till 811 000 kr. och följdkostnaderna till 192 000 kr. (+1 003 000 kr.).

7. Mineralbyrån behöver enligt verket förstärkas med fyra handläggare, en assistent och ett biträde. En handläggare och en assistent krävs för statistik- och prognosverksamhet. En handläggare skall arbeta med mineraltekniska frågor. Ytterligare en handläggare och ett biträde skall arbeta med myndighetsärenden. Kanslifunktionen för nämnden för statens gruvegendom bör förstärkas med en handläggare för juridiska och administrativa uppgifter. De ökade lönekostnaderna beräknas bli 672 000 kr. och övriga kostnader 154 000 kr. (+826 000 kr.).

8. Inom administrativa byrån behövs ytterligare en handläggare, två assistenter och en expeditionsvakt. Handläggaren skall avlasta verkets informationssekreterare. Assistenterna skall arbeta med personaladministrativa frågor och biträda med registrators- och arkivuppgifter. De ökade lönekostnaderna beräknas till 342 000 kr. och övriga kostnader till 87 000 kr. (+429 000 kr.).

9. En stor del av industriverkets arbetsuppgifter medför resor. Enligt verkets mening behöver reseanslaget för nu befintlig verksamhet räknas upp med 50 000 kr.

10. För att förverkliga skyddskommitténs förslag till bättre arbetsmiljö vid industriverket behöver anslaget räknas upp till 25 000 kr. (+ 10 000 kr.).

11. Inom det administrativa området utvecklas tekniker och metoder i en takt och omfattning som gör det omöjligt för en enskild myndighet att på ett tillfredsställande sätt följa utvecklingen. Verket bör därför ha möjligheter till ökat utnyttjande av konsulter i sitt utvecklingsarbete. Det ökade medelsbehovet för budgetåret 1978/79 uppskattas till 50 000 kr.

12. Den oregelbundna utbyggnaden av verket och den splittrade lokalsituationen har försvårat den administrativa servicen och samordningen. Enligt verket behöver därför expensposten räknas upp med 100 000 kr. I denna summa ingår också 35 000 kr. för inköp av offsetmaskin.

13. Vid industriverket pågår sedan hösten 1976 arbete med jämställdhetsfrågor. Resurser behövs främst för olika utbildningsinsatser såsom samarbetsträning och ledarutveckling. Verket beräknar medelsbehovet till 100 000 kr.

14. Industriverket har sammanställt personalens behov av utbildning. Medelsbehovet uppgår till 200 000 kr. vilket innebär en ökning, exkl. prisomräkning, med 112 000 kr.

Föredraganden

Statens industriverk har det centrala ansvaret på myndighetsplanet för industri-, energi- och mineralpolitiska frågor.

Det informationsutbyte mellan företag och samhällsorgan som avses med lagen (1976: 349) om uppgiftsskyldighet i planeringsfrågor leds av delegationen för informationssystemet företag - samhälle (DIS). I anslutning till delegationens bildande uttalades (prop. 1975/76: 166 s. 126, NU 1975/76: 68, rskr 1975/76: 149) att ansvaret för ledningen och samordningen av informationssystemet borde övergå på statens industriverk vid ingången av budgetåret 1978/79.

För egen del anser jag att det ännu en tid finns behov av ett ledningsorgan av delegationens karaktär för fortsatt utvecklingsarbete. Jag förordar därför att delegationen t. v. består men fr. o. m. nästa budgetår i administrativt hänseende knyts till industriverket. Sekretariatsfunktionerna bör skötas av verket. För detta ändamål beräknar jag medel för en tjänst som handläggare och en assistentjänst vid planerings- och utredningsbyråns sektion för långsiktiga prognoser (3). Byrån behöver dessutom förstärkas med ytterligare en assistent, främst för statistikarbeten vid sektionen för branschutredningar (4).

Vidare beräknar jag medel för två nya tjänster för handläggare vid energibyråns prognossektion. Handläggarna skall i första hand svara för ärenden enligt den av riksdagen våren 1977 beslutade lagen (1977: 439) om kommunal energiplanering (3). Jag kommer i det följande under anslaget Elektriska inspektionen att behandla vissa frågor som berör energibyrån (se s. 162).

Utbyggnaden av den regionala näringspolitiska organisationen enligt förslagen i prop. 1977/78: 40 (jfr s. 71) ställer ökade krav på service till de nya stiftelserna i form av information m. m. från industriverkets sida. Jag beräknar därför medel för en ny tjänst för handläggare vid industriavdelningens sektion för företagsservice (5). Jag vill i sammanhanget nämna att jag med stöd av regeringens bemyndigande helt nyligen har tillkallat en särskild delegation för småföretagsfrågor. Med hänsyn härtill anser jag att det till industriverket knutna rådet för mindre och medelstora företag bör upphöra. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag härom.

Vid min medelsberäkning har jag även tagit hänsyn till att verket i ökad utsträckning bör kunna anlita konsulter samt att rese- och expensposterna behöver räknas upp.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 26 341 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 26 341 000 kr.

B 2. Statens industriverk: Utredningar m. m.

1976/77 Utgift	2 147 956	Reservation	1 240 789
1977/78 Anslag	4 820 000[1]		
1978/79 Förslag	7 902 000		

[1] Av anslaget har 48 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Från anslaget bestrids kostnader för experter och tillfällig personal m. m., reseersättningar och publikationstryck samt övriga kostnader, som hänger samman med utredningar och informations- och kontaktverksamhet inom statens industriverks arbetsområde. Anslaget tillförs medel som flyter in dels vid försäljning av publikationer som bekostas från anslaget, dels som ersättning för utredningar som industriverket utför åt annan.

Statens industriverk

Industriverket anför att verkets näringspolitiska utredningsverksamhet sedan starten den 1 juli 1973 har ökat väsentligt. Huvuddelen av nu pågående och flera av de planerade utredningsprojekten utförs på uppdrag av regeringen. Resultaten av dessa avses ligga till grund för industri-, energi- och mineralpolitiska åtgärder.

Hela utredningsanslaget utnyttjades budgetåret 1976/77. Kassamässigt uppkom dock en relativt betydande reservation. Endast begränsade delar av anslaget för budgetåret 1977/78 har kunnat tas i anspråk för planerade nya utredningar eftersom huvuddelen går åt för att täcka kostnader för pågående projekt. Flera planerade projekt måste därför skjutas på framtiden eller skrinläggas.

Mot den bakgrunden föreslår verket att anslaget tillförs ytterligare 5 113 000 kr. för pågående och tillkommande utredningsaktiviteter. Av ökningsbeloppet hänförs 2,5 milj. kr. till den verksamhet som fr. o. m. budgetåret 1978/79 övertas från delegationen för informationssystemet företag–samhälle (DIS).

Medelsbehovet vid planerings- och utredningsbyrån förutom DIS-verksamheten uppgår till 4 040 000 kr. och avser utredningar som i flertalet fall redan har påbörjats eller avses bli påbörjade under senare delen av innevarande budgetår. Branschutredningarna omfattar bl. a. olika delar av verkstadsindustrin och den kemiska industrin. Verkstadsindustrin har, frånsett varvsindustrin och vissa delar av metallmanufakturindustrin samt dataindustrin, hittills inte analyserats mera genomgripande. Verket planerar att etappvis studera ytterligare delbranscher och därvid närmast inrikta sitt arbete på bl. a. bilindustrin och dess underleverantörer samt på elektronikindustrin. Inom den kemiska sektorn har utredningarna hittills varit begränsade till plastindustrin och gummiindustrin. Mot bakgrund av kemisektorns snabba expansion planerar verket nu dels övergripande utred-

ningar rörande bl. a. försörjningsstrukturen samt miljö- och forsknings- och utvecklingsaspekter, dels studium av ytterligare delbranscher. Den långsiktiga prognosverksamheten inom byrån innefattar bl. a. framtagande av den årligen återkommande strukturöversikten och underlag för långtidsutredningen år 1978. Inom området allmänna industripolitiska frågor planeras bl. a. utredningar rörande de mindre och medelstora företagen, multinationella företag och utvärdering av industripolitiska stödinsatser.

Inom industriavdelningens verksamhetsområde planeras främst speciella projekt med inriktning på småföretagsområdet, bl. a. företagareföreningarnas informationstjänst samt uppföljning av de särskilda utvecklings- och etableringsfrämjande åtgärderna som har förordats i prop. 1976/77: 95 (s. 26) om vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder. Medelsbehovet vid byrån beräknas till 1 080 000 kr.

På energiområdet planeras fortsatt utrednings- och prognosverksamhet i första hand genom ytterligare s. k. sektorstudier och fördjupade insatser rörande industrins energihushållning. Vidare planeras bl. a. ett projekt om behovet av nya större kraftöverföringsledningar. Medelsbehovet beräknas till 1 365 000 kr.

Vid mineralbyrån beräknas ett behov av 685 000 kr. för bl. a. uppföljning av utredningarna rörande sand och grus samt alunskiffer, vilka beräknas bli avslutade innevarande budgetår. Vidare planeras utredningar rörande vissa industrimineral, bl. a. kaolin och apatit.

Under anslaget för nästa budgetår har beräknats även 215 000 kr. för interna och externa informationsinsatser.

Verket föreslår att anslaget nästa år tas upp med 9 885 000 kr.

Föredraganden

Under föregående budgetår har industriverket avgett ett flertal utredningsrapporter, bl. a. (SIND 1977: 2) Svensk gjuteriindustri, (SIND 1977: 5) Byggnadsindustri och byggnadsmaterialindustri, (SIND 1977: 6) Industrins energihushållning samt (SIND 1977: 7) Sågverks- och skivindustri. Härutöver har flera delrapporter redovisats för utredningsprojekt som löper över flera budgetår, bl. a. ett flertal delstudier rörande livsmedelsindustrin. Inom ramen för den fysiska riksplaneringen har vidare utgivits rapporter rörande vissa industribranschers långsiktiga lokaliseringsbehov och anspråk på naturresurser. Rapporterna behandlar bl. a. gruvor och metallurgisk industri, kraftindustri, skogsindustri samt kalksten och dolomit.

Som exempel på utredningar vilka beräknas bli slutförda under innevarande budgetår kan nämnas utredningarna rörande livsmedels- och plastindustrierna, industrietableringar i Sverige, ägarkoncentrationen i det privata svenska näringslivet, familjeföretagsfusioner, diabas, alunskiffer

samt sand och grus. Vidare kommer utredningar rörande bl. a. energibalanser, energiprognoser och energihushållning att redovisas.

Vid min medelsberäkning för budgetåret 1978/79 har jag beaktat dels verksamhet som redan pågår, dels verksamhet som beräknas bli påbörjad under senare delen av innevarande budgetår och som antas löpa även under nästa budgetår. Bland dessa utredningar ingår bl. a. uppföljning av dataindustriutredningen och utredningar rörande den kemiska industrin och verkstadsindustrin. Jag vill i detta sammanhang erinra om att regeringen nyligen har tillkallat en särskild utredningsman för en analys av alternativa utvecklingsvägar för svensk bilindustri. I anslutning härtill har även vissa utredningsuppgifter lagts på industriverket. Till pågående utredningsverksamhet hör också löpande branschbevakning och långsiktigt prognosarbete avseende såväl industri- som energisektorn samt olika frågor rörande de mindre företagen, energisektorn, säkerhetsfrågor m. m. Förutom de här nämnda aktiviteterna ryms i min beräkning medel även för projekt inom ramen för informationssystemet företag-samhälle (jfr s. 35).

Sammanlagt beräknar jag medelsbehovet under anslaget nästa budgetår till 7 902 000 kr., vilket innebär en ökning med 3 082 000 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Utredningar m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 902 000 kr.

B 3. Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.

1976/77	Utgift	9 113
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas utgifter och inkomster avseende verksamheten vid statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU).

Det åligger SIFU att insamla och bearbeta kunskaper och erfarenheter i tekniska, administrativa, kommersiella och ekonomiska frågor av betydelse för utvecklingen inom näringslivet samt att genom kursverksamhet, rådgivande verksamhet, information eller på annat sätt främja utbildning av företagare och anställda inom näringslivet. Om det behövs för industriverkets uppgifter i fråga om företagsutveckling får försöks- och utvecklingsarbete bedrivas samt provningar och undersökningar utföras. Härvid får uppdrag utföras åt myndigheter eller enskilda. Tyngdpunkten i SIFU:s verksamhet ligger inom utbildningsområdet.

SIFU svarar även för administration av stipendiegivningen enligt kungörelsen (1971: 553) om stipendier för fortbildning av företagare och anställda inom industri och hantverk.

SIFU leds av en direktör. Verksamheten är uppdelad på sex operativa sektioner, nämligen för företagsekonomi, verkstadsteknik, byggnads- och VVS-teknik, elteknik, processteknik samt kemisk teknik. Dessutom ingår stabsorgan för marknads- och planeringsfrågor och en servicesektion. Filialkontor finns i Malmö, Göteborg, Växjö och Luleå. Den 1 juli 1977 fanns inom SIFU-verksamheten 196 tjänster, varav 39 var vakanta.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) skall del av SIFU omfattande ca 100 personer omlokaliseras till Borås.

Verksamheten vid SIFU omfattas av försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v.

1. Allmänna tjänster
2. Kursverksamhet
3. Teknisk facktjänst

Program 1. Allmänna tjänster omfattar sådan service till offentliga organ, företagareföreningar, branschorganisationer etc. som inte kan hänföras till industriverkets egen kursverksamhet eller till den tekniska facktjänsten. Vidare ingår administrationen av stipendier för fortbildning, viss extern informations- och dokumentationstjänst i tekniska och ekonomiska frågor, administration av kompetenser och behörigheter samt viss utredningsverksamhet i detta program.

Program 2. Kursverksamhet omfattar de av industriverket anordnade kurserna och föreläsningarna i praktiska och teoretiska ämnen samt det planerings- och utvecklingsarbete som är hänförligt till framtagande av nya kurser.

Program 3. Teknisk facktjänst omfattar sådana försöks- och utvecklingsarbeten samt provningar och undersökningar av material, arbetsmetoder, driftförhållanden, redskap, instrument och apparater som erfordras för industriverkets verksamhet under övriga program. Vidare ingår provningar och undersökningar som, inom ramen för industriverkets verksamhet, utförs mot ersättning på uppdrag av myndighet eller enskild.

SIFU:s verksamhet finansieras dels genom kursavgifter och andra ersättningar för tjänster provningar, undersökningar m. m., dels genom statsanslag.

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag

B 3. Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.

B 4. Statens industriverk: Bidrag till Kursverksamhet m. m.

B 5. Statens industriverk: Utrustning.

Anslaget B 3 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter, ersättningar, arvoden etc. och ianspråktagna medel från anslaget B 4 som är ett

reservationsanslag över vilket statens bidrag till verksamheten utgår. Anslaget B 5 är ett reservationsanslag som skall finansiera investeringar i mer kostnadskrävande utrustning för verksamheten.

Anslaget B 3 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem och för att tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar industriverket en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 4 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår omfattningen av SIFU-verksamheten (1 000-tal kr.).

	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknar	1978/79	
		Statens industriverk		Föredragande
1. Allmänna tjänster				
Intäkter	–	–	–	
Särkostnader	876	819	900	
Täckningsbidrag	876	819	900	
2. Kursverksamhet				
Intäkter	18697	20260	22952	
Särkostnader	22153	25716	30319	
Täckningsbidrag	−3456	−5456	−7367	
3. Teknisk facktjänst				
Intäkter	593	280	210	
Särkostnader	627	416	250	
Täckningsbidrag	−34	−136	−40	
Täckningsbidrag totalt	−4366	−6411	−8307	
Samkostnader (netto)	5608	5543	5443	
Resultat	−9974[1]	−11954	−13750	
Ingående reservation	1448	1354	–	
Statens bidrag	**9880**	**10600**	**13750**	**10400**

[1] 1 354 000 kr. är överskott varav 113 183 kr. utgör återstående belopp av den engångsanvisning som lämnades budgetåret 1974/75 för att täcka tidigare års förluster.

Statens industriverk

Industriverket framhåller att utvecklingen under budgetåren 1974/75–1976/77 har präglats av en strävan att stabilisera SIFU:s ekonomi. Detta har inneburit bl. a. en systematisk kostnadsuppföljning, nyanserade avgiftshöjningar, avveckling av olönsamma verksamheter och rationaliseringar. SIFU har därutöver eftersträvat att tillgodose behoven inom medelstor och mindre industri samt hantverket. Detta mål är emellertid alltjämt svårt att uppfylla med bibehållande av nuvarande grad av självkostnadstäckning. Kursverksamheten måste ges optimal volym så att SIFU har tillräckligt stort underlag för fördelning av kostnaderna för utveckling, administration och service. Att öka denna volym i kurser som är ensidigt riktade till mindre och medelstora företag och hantverket är enligt

verket inte möjligt. Avgiftsnivån blir för hög. SIFU måste därför satsa även på sådana målgrupper som ger tillfredsställande kostnadstäckning, dvs. stora företag och offentliga arbetsgivare. På detta sätt får SIFU dels en större volym för kostnadsfördelningen, dels ett program av centrala kurser med relativt många deltagare per kurs som även vid en måttlig avgiftsnivå ger god kostnadstäckning.

En stor del av de kurser som riktar sig till mindre och medelstora företag måste genomföras lokalt. Här blir kostnaderna för resor, restid, traktamenten och transporter högre än för centrala kurser. Samtidigt blir intäkterna lägre eftersom dessa kurser i genomsnitt har färre deltagare per kurs än centrala kurser. Verket anser att dessa lokala kurser är angelägna och viktiga både för företagen och för samhället. Därför har ett betydande lokalt kursprogram successivt byggts upp. För att underlätta de mindre och medelstora företagens deltagande i kurser förläggs dessa även till regionala centra. Den totala kursvolymen har från budgetåret 1973/74 till budgetåret 1976/77 ökat från 787 kurser till 1013 kurser. Deltagarantalet har under samma period ökat från 16 500 deltagare till 21 500 deltagare, vilket innebär en ökning med ca 30 %. Huvuddelen av denna ökning kan tillskrivas tillväxten av kurser i landsorten.

Den volymmässiga ökning av kursverksamheten som har skett under budgetåret 1976/77 har ökat behoven av personal. Internbudgeten för budgetåret 1977/78 rymmer 24 återbesättningar av tjänster eller nyanställningar. Största expansionen ligger inom sektionen för elteknik.

Utvecklingen har således i hög grad påverkats av de näringspolitiska prioriteringarna. Industriverket har även för budgetåret 1978/79 räknat med att den övervägande delen av SIFU:s kursutbud skall hållas tillgängligt för de medelstora och mindre företagen ute i landet. Detta kommer emellertid att leda till behov av ökad anslagstilldelning.

Industriverkets förslag redovisas enligt fyra alternativa ambitionsnivåer.

I 0-alternativet förordar verket att anslaget – efter löne- och prisomräkning – reduceras med 600 000 kr., vilket motsvarar det belopp som innevarande budgetår har avsatts för stipendier.

Alternativ 1 innebär en uppräkning av anslaget med 960 000 kr. som kompensation för löne- och prisökningar.

I detta alternativ kommer huvudsakligen verksamheten inom områdena byggnads- och VVS-teknik, elteknik och processteknik att kunna uppehållas vid nuvarande nivå, men med en viss reduktion av volymen kurser i landsorten. Detta innebär också att SIFU inom dessa områden kan upprätthålla sin kompetens och fullfölja sitt planerade utvecklingsprogram.

Sålunda kan inom byggnads- och VVS-området utvecklas nya kurser för energioptimering av byggnadskonstruktioner, anpassning till nya lokaluppvärmningssystem, distribution av värme från industriella mottrycksånganläggningar samt byggnadsproduktion med arbetsbesparande metoder.

Inom det elektekniska området kan kurser utvecklas inom områdena elektronik, datorteknik, industriell elteknik och elsäkerhet.

Utvecklingen av nya kurser inom det processtekniska området beräknas omfatta bl. a. arbetsmiljö, bullerbekämpning, luftvård, industriell drift, avfallshantering samt hantering av farliga och vämjeliga ämnen. Inom området för energibesparing i industrin kommer kurser att utvecklas på såväl "nyckelnivå" som operatörsnivå.

Beträffande området kemisk teknik avses nya kurser bli utvecklade i ytbehandlingsteknik och livsmedelsteknik.

Vad gäller områdena verkstadsteknik och företagsekonomi fordras ett betydande utvecklingsarbete för att ge SIFU erforderlig beredskap för att täcka de mindre och medelstora företagens behov. Detta utvecklingsarbete har inom den verkstadstekniska sektionen påbörjats budgetåret 1976/77 och beräknas fortsätta under budgetåren 1977/78 och 1978/79. Inom den företagsekonomiska sektionen kommer SIFU att ha en ökad utvecklingsverksamhet budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Den påbörjade utbyggnaden och utvecklingen av det lokala fortbildningsprogrammet för mindre och medelstora företag inom dessa sektorer torde inte kunna fullföljas inom ramen för alternativ 1.

Alternativ 2, prioritetsgrupp 2, som innebär en medelsökning med 1 milj. kr. utöver alternativ 1, möjliggör enligt verket bl. a. en fortsättning av kursutvecklingen inom de verkstadstekniska och företagsekonomiska sektionerna.

Enligt verket finns behov av kursverksamhet för arbetsledare och produktionstekniker rörande bl. a. skärteknisk teori. Vidare finns behov av praktiskt inriktade kurser beträffande svarvnings-, fräsnings- och borrningsarbeten. Därutöver planeras en lärarhandledning bli utarbetad för den företagsinterna utbildningen på detta område. Den sammanlagda kostnaden för dessa aktiviteter beräknas till 200 000 kr.

Inom många små och medelstora företag saknas enligt verket kunskaper om kvalitetsstyrning. SIFU planerar därför att utveckla ett kurssystem som omfattar kurser i bl. a. produktansvar och kvalitetsteknik. Utvecklingskostnaden budgetåret 1978/79 beräknas till 150 000 kr.

Den s. k. NC-tekniken, som avser bl. a. numerisk styrning av verktygsmaskiner, kommer enligt verket att få växande betydelse vid industrins strävan att sänka tillverkningskostnaderna. Det är viktigt att även medelstora och mindre industriföretag får tillgång till detta produktionsmedel. Det krävs emellertid både orienterande och fördjupade specialkunskaper för inköp och användning av NC-utrustning. SIFU planerar att utveckla ett kurssystem inom NC-området för bl. a. företagsledare, produktionstekniker och arbetsledare. Utvecklingskostnaderna beräknas till 150 000 kr.

Inom sektionen för företagsekonomi prioriteras kursverksamhet som tar sikte på särskilda behov hos småföretagen inkl. hantverksföretagen beträffande deras planerings- och personalfunktioner. En kurs i långtidsplane-

ring beräknas bli utvecklad till en kostnad av 150 000 kr. För att åtta sådana kurser skall kunna genomföras lokalt till en acceptabel avgiftsnivå behövs enligt verket särskilda bidrag med totalt 90 000 kr. Inom området personalutveckling planeras kurser i arbetsrätt och medbestämmanderätt till en sammanlagd kostnad av 160 000 kr. Vidare planeras utveckling och genomförande av kursverksamhet i ämnet redovisnings- och kalkyleringsteknik. Dessa aktiviteter beräknas kosta sammanlagt 100 000 kr.

Alternativ 2, prioritetsgrupp 3, som innebär ett ökat medelsbehov av 1 190 000 kr. i förhållande till prioritetsgrupp 2, gör det möjligt att ta fram ytterligare kurser inom de verkstadstekniska och företagsekonomiska områdena, bl. a. kurser i ritningstolkning och fräsning resp. personalutveckling och nyetableringsproblematik. Dessutom innebär alternativet en ökning av stipendiemedlen med 100 000 kr., kursutveckling inom området yttre arbetsmiljö, t. ex. bullermätning och luftrening, samt framtagande av arbets- och metodbeskrivningar för äldre byggnadsteknik.

Sammantaget begär verket sålunda 13 750 000 kr. för SIFU:s verksamhet under nästa budgetår. Detta innebär en ökning med 3 150 000 kr. i förhållande till anvisade och disponibla medel för innevarande budgetår.

Föredraganden

Med hänvisning till riksdagens beslut med anledning av propositionen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78: 40 bil. 1 s. 177–179 och 193, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) beräknar jag statens bidrag till SIFU:s kursverksamhet till sammanlagt 10,4 milj. kr. Vid min medelsberäkning har jag tagit hänsyn till kostnadsbortfallet till följd av att SIFU:s filialkontor omorganiseras och att stipendieverksamheten upphör. Med hänsyn härtill innebär min medelsberäkning i praktiken en ökning med 1,3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 4. Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.

1976/77 Utgift	9 973 878	Reservation	1 466 984
1977/78 Anslag	10 700 000[1]		
1978/79 Förslag	10 400 000		

[1] Av anslaget har 100 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Som har framgått av redogörelsen under anslaget Statens industriverk:

Kursverksamhet m. m. föreslår *statens industriverk* att bidragsanslaget till SIFU budgetåret 1978/79 förs upp med 13 750 000 kr.

Som jag nyss har anfört vid min anmälan av anslaget till kursverksamhet m. m. beräknar jag för nästa budgetår statens bidrag till SIFU-verksamheten under detta anslag till 10,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 400 000 kr.

B 5. Statens industriverk: Utrustning

1976/77 Utgift	327 993	Reservation	258 110
1977/78 Anslag	150 000[1]		
1978/79 Förslag	180 000		

[1] Av anslaget har 4 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Över anslaget finansieras anskaffning av utrustningsobjekt för SIFU-verksamheten, vilkas anskaffningskostnad överstiger 10 000 kr. och vilkas livslängd uppgår till minst tre år. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Statens industriverk

Utrustningsanskaffningen under senare år har i huvudsak begränsats till utbyte av försliten och otidsenlig materiel. En sådan prioritering har varit nödvändig i avvaktan på att frågor av principiell betydelse för SIFU-verksamheten närmare klarläggs. Kraven på SIFU som flexibel företagsserviceorganisation med tyngdpunkten i produktion av korta specialkurser av fortbildningstyp och provningsverksamhet kräver emellertid att SIFU förfogar över tidsenlig utrustning inom olika tekniska verksamhetsområden. En viss ökad nyanskaffning av utrustning måste därför påräknas för de närmast kommande åren.

Till följd av den begränsade nyanskaffningen under de senaste åren har reservationer uppkommit på anslaget. Med hänsyn härtill har industriverket beräknat medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 200 000 kr.

Föredraganden

En viss uppräkning av anslaget bör ske. För nästa budgetår bör anslaget sålunda föras upp med 180 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 kr.

B 6. Sprängämnesinspektionen

1976/77 Utgift	2 191 265
1977/78 Anslag	2 396 000
1978/79 Förslag	2 707 000

Sprängämnesinspektionen är statligt tillsynsorgan för ärenden rörande explosiva och brandfarliga varor och därmed sammanhängande frågor. Statens industriverk är chefsmyndighet för inspektionen.

Inspektionen leds av en sprängämnesinspektör. Inspektionen är organiserad på två civila sektioner och en militär sektion. Den ena civila sektionen handlägger ärenden rörande explosiva varor och brandfarliga gaser, den andra ärenden rörande brandfarliga vätskor.

T. o. m. utgången av innevarande budgetår är sprängämnesinspektören specialinspektör inom yrkesinspektionen och sprängämnesinspektionen underställd arbetarskyddsstyrelsen i fråga om arbetarskyddsärenden.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	14	+ 1	of.
Övrig personal	5	–	of.
	19	**+ 1**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 885 000	+385 200	+269 700
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar (även för utrikes resor)	196 000	+ 64 000	+ 34 600
Lokalkostnader	211 000	+ 20 900	+ 21 200
Expenser	81 000	+ 36 400	+ 5 500
därav engångsavgifter	(2 000)	(+ 24 000)	(+ 3 000)
Ej disponerat belopp	22 000	–	– 22 000
	2 398 000	**+506 500**	**+309 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av tekniska meddelanden	2 000	– 2 000	– 2 000
Nettoutgift	**2 396 000**	**+508 500**	**+311 000**

Statens industriverk

Industriverket anför att tillsynsarbetet har ökat under de senaste åren, framför allt vad gäller brandfarliga varor. På grund av bristande resurser kan inspektionen inte bedriva tillsynen i önskvärd omfattning. Den snabba produktutvecklingen inom inspektionens arbetsområde ger ytterligare press på de begränsade resurserna. Expansionen inom den petrokemiska

industrin fortsätter och ställer krav på ytterligare tillsyn, bl. a. i fråga om förebyggande åtgärder mot gasexplosioner.

1. I 0-alternativet föreslår industriverket att en tjänst som byrådirektör dras in. Detta innebär minskade insatser inom området för brandfarliga vätskor (−122 000 kr. inkl. följdbesparingar).

2. Pris- och löneomräkning m. m. 316 300 kr.

3. En ökad tillsyn inom den petrokemiska industrin bedöms nödvändig. Verket föreslår därför att en ny tjänst som byrådirektör inrättas vid den civila sektionen för gaser och explosiva varor (+124 000 kr. inkl. följdkostnader).

4. Sekretariatet för European Commission for the Standardization of the Test of Explosives är sedan några år placerat i Stockholm. Som bidrag till sekretariatskostnaderna föreslås 10 000 kr. Motsvarande belopp har tidigare utgått från industriverkets utredningsanslag (+10 000 kr.).

5. Behovet av ökad tillsynsverksamhet kräver en uppräkning av anslagsposten reseersättningar (+33 400 kr.).

6. Under anslagsposten Expenser behövs ytterligare medel för inköp av laboratorieutrustning, kontorsmaskiner och skyddsutrustning m. m. Vidare föreslås under denna anslagspost ytterligare 1 800 kr. för informationsåtgärder till lokala myndigheter och 1 000 kr. för personalutbildning (+22 800 kr.).

7. De inkomster av uppbördsmedel som tidigare har upptagits under anslaget avsåg försäljning av tekniska meddelanden angående typgodkännande av förvaringsanordningar för brandfarliga varor. Den 1 januari 1977 har den verksamheten överförts på AB Statens Anläggningsprovning. Posten bör därför utgå (−2 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 707 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sprängämnesinspektionen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 2 707 000 kr.

B 7. Branschfrämjande åtgärder

1976/77	Utgift	26 144 673[1]	Reservation	23 236 114[1]
1977/78	Anslag	44 160 000[1]		
1978/79	Förslag	46 160 000		

[1] Reservationsanslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder, anslagsposterna Branschfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna och Branschfrämjande åtgärder för övriga branscher. Av anslaget för budgetåret 1977/78 har 3 milj. kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnaderna för utbildningsåtgärder, teknisk konsulentverksamhet, omställningsfrämjande åtgärder och exportfrämjande åtgärder enligt av statsmakterna fastställda tidsbegränsade program. För textil- och konfektions- (teko) industrierna beslutade riksdagen våren 1977 om utökade resurser till omställningsfrämjande och exportfrämjande åtgärder för budgetåret 1977/78 och förlängning av programmet t. o. m. budgetåret 1978/79 (prop. 1976/77: 105, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). För den manuella glasindustrin beslutade riksdagen våren 1977 om utökade resurser för omställningsfrämjande och exportfrämjande åtgärder för budgetåret 1977/78 samt förlängde programtiden t. o. m. budgetåret 1979/80 (prop. 1976/77: 61, NU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 283). Programmen för den träbearbetande industrin, järn- och metallmanufakturindustrin och gjuteriindustrin förlängdes av statsmakterna år 1977 och löper t. o. m. utgången av budgetåret 1977/78 (prop. 1976/77: 100 bil. 17, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). Administrationen av verksamheten är förlagd till statens industriverk.

Från det på statsbudgeten för innevarande budgetår uppförda anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder bestrids även kostnader för åtgärder för främjande av företagsservice och regional utbildningsservice åt mindre och medelstora företag. Förslag om medelsanvisning för dessa ändamål tas nu upp under ett nytt anslag Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.

Av följande sammanställning framgår hur för budgetåret 1977/78 anvisade medel och för budgetåret 1978/79 föreslagna medel fördelar sig på olika branscher och åtgärdsprogram (i 1 000-tal kr.).

Bransch/åtgärd	Anvisat 1977/78 fördelat på program	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens industriverk	Föredraganden
Teko-industrierna			
Exportfrämjande åtgärder	[1] 14 500	+ 1 500	+ 1 500
Övriga åtgärder	[1] 14 500	+ 1 500	+ 1 500
	[1] 29 000	**+ 3 000**	**+ 3 000**
Övriga branscher m. m.			
träbearbetande industrin	5 535	+ 6 465	+ 1 300
gjuteriindustrin	2 150	+ 2 850	+ 325
metallmanufakturindustrin	1 475	+ 2 525	+ 375
manuella glasindustrin	3 000	of.	of.
särskilda strukturinsatser	–	+ 1 000	–
	12 160	**+12 840**	**+ 2 000**
Därav för exportfrämjande åtgärder	4 975	+ 7 025	+ 400
Summa	**41 160**	**+15 840**	**+ 5 000**

[1] Exkl. 3 milj. kr., fördelat med 1,5 milj. kr. på vardera exportfrämjande och övriga åtgärder, som enligt regeringens beslut har överförts till budgetutjämningsfonden.

För *teko-industrierna* infördes fr. o. m. budgetåret 1970/71 utbildnings- och exportfrämjande åtgärder (prop. 1970: 41, SU 1970: 60 och 61 samt BaU 1970: 23, rskr 1970: 164, 165 och 188) som fyraåriga program. Omställningsåtgärder infördes året därpå (prop. 1971: 1 bil. 15, NU 1971: 13, rskr 1971: 120) som ett treårigt program. Programmen har senare förlängts och förstärkts. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 har ett särskilt rationaliseringsprogram för att stärka den långsiktiga konkurrenskraften inom i första hand konfektionsindustrin införts (prop. 1975/76: 206, NU 1975/76: 70, rskr 1975/76: 415). Programmet, som från början var tvåårigt, omfattar avskrivningslån för investeringar i effektivitetshöjande produktionsutrustning, ökat stöd till utveckling av produktionsmetoder och -system samt, genom en förstärkning av de omställningsfrämjande åtgärderna, bidrag till konsultinsatser vid införandet av ny produktionsteknik i företagen.

Riksdagen fattade våren 1977 med anledning av regeringens förslag till åtgärder för beklädnadsindustrin beslut om förlängning t. o. m. budgetåret 1978/79 av rationaliseringsprogrammet för konfektionsindustrin samt omställnings- och exportprogrammen för teko-industrierna (prop. 1976/77: 105, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). Samtidigt gavs omställnings- och exportprogrammen ökade resurser. Ramen för exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna har därmed höjts med 6 milj. kr. till 16 milj. kr. och för utbildnings- och omställningsåtgärder med 4 milj. kr. till likaså 16 milj. kr. Enligt beslut av regeringen har för budgetåret 1977/78 en besparing gjorts med 3 milj. kr., fördelat med 1,5 milj. kr. på vardera omställnings- och exportprogrammen, genom senareläggning av vissa insatser.

Riksdagsbeslutet våren 1977 innefattade även s. k. extraordinära åtgärder för teko-industrierna. På det industripolitiska området infördes s. k. särskilda strukturgarantier under budgetåret 1977/78. Lån mot sådan garanti är ränte- och amorteringsfritt under två år. I vissa fall kan vidare sådant lån delvis avskrivas. På det arbetsmarknadspolitiska området infördes ett särskilt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft som kan utgå under år 1977 till de företag inom teko-industrierna som inte varslar om driftsinskränkning eller nedläggning.

Fr. o. m. budgetåret 1974/75 omfattas även pälsindustrin av åtgärderna för teko-industrierna (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 44, NU 1974: 35, rskr 1974: 227).

Åtgärderna för teko-industrierna administreras av statens industriverk.

Tidsbegränsade åtgärder för den *träbearbetande industrin* inleddes budgetåret 1972/73 (prop. 1972: 46 och 47, NU 1972: 32 och 33, rskr 1972: 195 och 196). Åtgärderna består av utbildningsinsatser, teknisk konsulentverksamhet och exportfrämjande åtgärder. Vidare ingår omställningsprogram för möbelindustrin och fr. o. m. budgetåret 1976/77 även snickeriindustrin. Programmen har senare förlängts. För exportprogrammet, som avser kollektiva insatser, har statens industriverk programansvar, medan Sveriges exportråd svarar för verkställigheten av de exportfrämjande åtgärderna.

Övriga åtgärder för den träbearbetande industrin administreras av statens industriverk.

För *gjuteriindustrin* infördes budgetåret 1973/74 teknisk konsulentverksamhet som ett treårigt program samt omställningsfrämjande åtgärder (prop. 1973: 57, NU 1973: 37, rskr 1973: 149). Under budgetåret 1974/75 inleddes ett utbildningsprogram för gjuteriindustrin (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 41, NU 1974: 35, rskr 1974: 227). Åtgärderna, som administreras av statens industriverk, har förlängts.

För *metallmanufakturindustrin* inleddes budgetåret 1974/75 ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet för branschens mindre och medelstora företag och exportfrämjande åtgärder för delar av branschen (prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226). Delar av branschen har sedan budgetåret 1974/75 omfattats även av omställningsfrämjande åtgärder. Åtgärderna har senare förlängts. För exportprogrammet har statens industriverk programansvar, medan Sveriges exportråd svarar för verkställigheten av de exportfrämjande aktiviteterna. Industriverket administrerar övriga åtgärder för metallmanufakturindustrin.

Exportfrämjande åtgärder för den *manuella glasindustrin* inleddes som ett treårigt program budgetåret 1970/71 (prop. 1970: 41, SU 1970: 61 och BaU 1970: 23, rskr 1970: 165 och 188). Branschen omfattas sedan budgetåret 1972/73 även av omställningsfrämjande åtgärder (prop. 1972: 46, NU 1972: 32, rskr 1972: 195). Åtgärderna har senare förlängts.

Riksdagen fattade våren 1977 med anledning av regeringens förslag till åtgärder för den manuella glasindustrin beslut om fortsatta och ökade industripolitiska insatser för den manuella glasindustrin under tre år t. o. m. budgetåret 1979/80. Ramarna för exportfrämjande och omställningsfrämjande åtgärder fastställdes till 2 milj. kr. resp. 1 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Det totala medelsbehovet för dessa åtgärder har beräknats till 10 milj. kr. för hela treårsperioden. Vidare infördes avskrivningslån för effektivitetshöjande investeringar i produktionsutrustning och för investeringar som syftar till att förbättra arbetsmiljön. För budgetåret 1977/78 uppgår låneramen till 9 milj. kr. inom en ram av totalt 15 milj. kr. för treårsperioden.

Statens industriverk har programansvar för exportprogrammet, medan Sveriges exportråd svarar för verkställigheten av de exportfrämjande aktiviteterna. Övriga åtgärder administreras av statens industriverk.

Statens industriverk

Ett grundläggande villkor för att de branschfrämjande åtgärderna skall få effekt på de olika branschernas struktur är enligt statens industriverk att åtgärderna får verka under tillräckligt lång tid. Industriverket bedömer med ledning av erfarenheterna hittills av branschprogrammen att programperioder på mellan nio och tolv år kan behövas.

I fråga om exportprogrammen är det enligt verket viktigt att rimliga krav på långsiktig planering tillgodoses. En introduktion på en exportmarknad

måste alltid ses i ett flerårsperspektiv med krav på omfattande personella och ekonomiska insatser från företagens sida. Lika viktigt är att den administrerande myndigheten ges möjligheter till långsiktig planering av verksamheten. Av stor betydelse är personalplaneringen vid hemmaorganisationer och de olika handelssekreterarkontoren. Kvalificerad branschkunnig personal ute på marknaderna är enligt verkets åsikt en av de viktigaste förutsättningarna för att effektivt kunna stödja företagen. Verket anser att varje exportprogram bör innehålla en garanti om viss avtrappningsperiod avpassad till det löpande anslaget. För exempelvis teko-industrierna är programmet nu så pass stort att en avtrappningsperiod på minst två år bör eftersträvas.

Inom branschprogrammens ram genomför statens industriverk sedan några år s. k. delbranschprojekt inom olika branscher. Delbranschprojekt innebär att grupper av företag – oftast med likartad produktinriktning – engageras i ett långsiktigt planeringsarbete. Erfarenheterna av delbranschprojekten tyder enligt industriverket på att de utgör incitament till olika strukturåtgärder och påskyndar beslutsprocessen i företagen.

Industriverket föreslår att reglerna för konsult- och exportbidrag för olika branscher görs enhetliga genom att reglerna för teko-industrierna och i vissa fall den manuella glasindustrin får gälla även för övriga branscher, vilket innebär att

– exportstöd skall kunna utgå såväl kollektivt som företagsindividuellt,
– exportstöd skall kunna utgå för etablering av försäljningsorganisationer utomlands,
– konsultbidrag skall kunna ges för omorientering till nya produktområden.

Vidare föreslår industriverket att konsultbidrag skall kunna utgå för sortiments- och marknadsanalyser som ingår i företagens långsiktiga planering.

Följande ändringar i programmens bransch- och åtgärdsinriktning föreslås av industriverket.

Branschprogram	Statens industriverk	
	Branschomfattning	Åtgärdsinriktning
Träbearbetande industrin	Sågverksindustrin inkluderas i programmet	Strukturstöd införs för trähusindustrin
Gjuteriindustrin		Exportfrämjande åtgärder införs
Metallmanufakturindustrin	Verkstadsindustrin i övrigt inkluderas	Strukturprogrammet inriktas på delbranschprojekt, teknisk konsultverksamhet upphör
Särskilda strukturinsatser	Enligt vissa kriterier	Programmet inriktas på delbranschprojekt

Statens industriverk överlämnade i april 1977 rapporten (SIND 1977:1) Den träbearbetande industrin 1976–1980. Utredningen utgör en uppföljning av den branschutredning som industriverket publicerade år 1975 (SIND 1975:1) Den träbearbetande industrin under 1970-talet. I utredningen läggs inte fram några förslag till åtgärder. Industriverket redovisar i sin rapport en prognos för bl. a. sysselsättningsutvecklingen under perioden 1976–1980. Som framgår av följande uppställning väntas sysselsättningen minska något inom samtliga delbranscher. Jämfört med de av industriverket tidigare presenterade prognoserna har emellertid en avsevärd uppjustering skett vilken helt är hänförlig till snickeriindustrin.

	Antal sysselsatta			
	1975	1980		
		tidigare prognos		ny prognos
		högalternativ	lågalternativ	
Trähusindustri	10 100	9 300	8 450	9 080
Snickeriindustri	15 100	10 300	9 250	14 970
Trämöbelindustri	16 400	16 950	12 950	14 700
Övrig träbearbetande industri	5 700	6 100	5 500	5 370
Hela den träbearbetande industrin	**47 300**	**42 650**	**36 150**	**44 120**

Industriverket framhåller i sin anslagsframställning att flera av delbranscherna inom den träbearbetande industrin upprätthåller en kostnadskrävande överkapacitet, som under de närmaste åren medför behov av sanering och omstrukturering. Detta gäller inte minst trähusindustrin. Mot den bakgrunden föreslår industriverket, liksom i sin anslagsframställning hösten 1976, att trähusindustrin får tillgång till hela branschprogrammet för träbearbetande industri, dvs. inkluderas även i strukturstödet. Vidare föreslår verket att även sågverksindustrin, med tyngdpunkt på dess mindre och medelstora företag, innefattas i programmet. Verket hänvisar därvid till en utredning om träindustrin i Västerbottens län liksom delresultat från pågående utredningar inom verkets utredningsbyrå om sågverksindustrin, vilka visar på avsevärda rationaliseringsmöjligheter inom den träbearbetande sektorn genom förändringar i arbetsfördelningen mellan de olika tillverkarleden. De möjligheter till vertikal och horisontell samordning som kan finnas bör enligt verket beaktas. Vidare anförs att sågverksindustrin till struktur och i fråga om problemområden starkt påminner om förhållandena inom övriga stödbranscher. Den har bl. a. många små företag, krav på teknisk förnyelse, eftersatt produktutveckling och utrymme för samverkan för de mindre företagen. Verket föreslår väsentligt höjda anslagsra-

mar för programmet för träbearbetande industri, särskilt i fråga om exportfrämjande åtgärder.

Statens industriverk och Svenska Gjuteriföreningen har gemensamt följt upp 1972 års gjuteriutredning. Rapporten (SIND 1977: 2) Svensk gjuteriindustri överlämnades i maj 1977. År 1974 fanns i Sverige 229 gjuterier med minst 5 anställda. Branschens salu- och försäljningsvärde uppgick samma år till drygt 2 000 milj. kr. resp. 12 000 milj. kr. vilket utgjorde 1,5 % av tillverkningsindustrins förädlingsvärde. Sammanlagt sysselsattes inom branschen drygt 14 000 personer. Branschen har en speciell karaktär genom att huvuddelen av produktionen utgörs av halvfabrikat, som levereras till främst verkstadsindustrin men även stålindustrin och byggnadsverksamheten. Gjuteriindustrins nära samband med främst verkstadsindustrin framgår av att ca 45 % av gjutgodsproduktionen levereras internt inom företagen.

1972 års utredning ansåg en efterfrågetillväxt på knappt 2 % per år trolig för perioden 1970–1975. Tillsammans med antaganden om en något minskad import och oförändrad exportandel beräknades den svenska produktionsökningen bli ca 3 % per år. Det nu framlagda utredningsmaterialet visar att utrikeshandeln har varit oväntat expansiv. Mellan åren 1970 och 1974 har exportandelen ökat från 4 till 8 %, medan importens viktmässiga andel av förbrukningen ökat från 18 till 24 %. Mätt i ton var produktionen ungefär densamma de båda åren 1970 och 1974, men tekniska framsteg har medfört en genomgående minskning av produkternas vikt samtidigt som de blivit mer komplicerade. Tas hänsyn till denna ökade förädlingsgrad torde produktionsvolymen ha ökat under perioden.

I den bedömning av utvecklingen fram till år 1980 som görs i rapporten antas såväl export som import fortsätta att öka i snabbare takt än produktionen. Med hänsyn tagen till en antagen höjd förädlingsgrad för produkterna beräknas produktionen fortsätta att öka med minst några procent om året, dvs. i ungefärligen samma takt som under första hälften av 1970-talet.

Enligt den tidigare prognosen väntades sysselsättningen inom branschen minska med 2 % om året mellan åren 1970 och 1974. Uppgifter från den nya utredningen visar att sysselsättningen i stort sett upprätthölls på oförändrad nivå mellan de båda åren. För perioden fram till år 1980 bedöms sysselsättningen komma att minska svagt eller med några hundra personer.

I fråga om arbetskraft uppges det största problemet för gjuterierna vara bristen på personal. Utredningen framhåller att utbildningsresurserna är otillräckliga på gjuteriområdet. En mindre tillfredsställande arbetsmiljö har vidare varit ett hinder vid rekryteringen av arbetskraft men detta problem bör enligt utredningen bli mindre i takt med att arbetsmiljön förbättras.

Gjuteriindustrins struktur ändras successivt mot ett färre antal företag och ökad koncentration av produktionen till större enheter. Omstrukture-

ringen medför positiva effekter på produktiviteten inom branschen. Enligt den framlagda rapporten är större delen av den förbättrade produktiviteten under perioden 1970–1974 att hänföra till strukturella förändringar. Statens industriverk drar i sin anslagsframställning slutsatsen att en strukturell omdaning av branschen är ett livsvillkor för att höja produktiviteten och konkurrenskraften. Enligt verket är det angeläget att omställningsprocessen underlättas och påskyndas med statligt stöd inriktat på en förbättrad och på sikt effektiv branschstruktur.

Förutom förlängning av nuvarande åtgärder för gjuteriindustrin föreslår industriverket, liksom i sin anslagsframställning hösten 1976, att exportfrämjande åtgärder införs för branschen. Industriverket refererar uttalanden från närmast berörda branschorganisationer, Svenska Gjuteriföreningen, Sveriges Järn- och Metallgjuteriers förening och Sveriges Mekanförbund, vilka understryker behovet av exportfrämjande åtgärder. Vidare pekar industriverket på vissa produktområden, främst tyngre gjutgodsdetaljer som stålverkskokiller, rör och valsar samt lättare detaljer i långa serier för transportmedelsindustrin, inom vilka en utökad exportmarknad är ett klart intresse. Av de europeiska marknaderna anses det vara möjligt att utveckla exporten på de norska och västtyska marknaderna. Utom Europa uppges den amerikanska marknaden vara den mest intressanta. Verket avser att närmare undersöka exportförutsättningarna tillsammans med branschorganisationerna under innevarande budgetår.

I fråga om programmet för metallmanufakturindustrin anför industriverket att inriktningen på vissa regioner, bl. a. Eskilstuna, i hög grad har försvårat genomförandet av delbranschprojekt genom att meningsfulla grupperingar av företag inte har gått att bilda. Verket föreslår att programmets inriktning ändras. Enligt verket är problemen inom ett flertal av verkstadsindustrins delbranscher av samma slag som inom de avgränsade delar av järn- och metallmanufakturindustrin som hittills har ingått i branschprogrammet. Ett borttagande av avgränsningen skulle innebära att verket kan arbeta med ett vidgat område och bättre anpassa insatserna till delbranscher eller meningsfulla gruppbildningar av företag med akut behov av hjälp. Verket föreslår därför att nuvarande stödprogram för metallmanufakturindustrin utökas till att omfatta hela verkstadsindustrin samtidigt som programmet omformas så att strukturåtgärderna koncentreras till delbranschprojekt och exportåtgärderna till kollektiva satsningar. Vilka delbranscher som skall prioriteras föreslås verket besluta om efter samråd med den rådgivande nämnd som finns för programmet. Även Sveriges Mekanförbund och Svenska Metallindustriarbetareförbundet anser att hela verkstadsindustrin bör omfattas av branschstödet.

En svaghet med nuvarande anslagskonstruktion – med resurserna bundna till bestämda branscher – är enligt industriverket att stödåtgärderna ofta kommer in i ett skede då branschkrisen har accentuerats i så hög grad att verksamheten mera inriktas på att mildra de negativa effekterna av

strukturförändringarna än att medverka till förebyggande åtgärder. Strukturförändringar bör påbörjas i så god tid som möjligt så att omställning kan komma till stånd utan större sociala och ekonomiska påfrestningar. Genom den arbetsmetodik som har utvecklats inom branschprogrammen har möjligheterna att sätta in åtgärder av förebyggande art ökat. Delbranschprojekten, som omfattar omvärlds- och konkurrenskraftsanalyser av branschens nuläge och framtid, fungerar som incitament i en beslutsprocess inom företagen och utlöser därigenom snabbare anpassningsåtgärder. Verket föreslår att medel fr. o. m. budgetåret 1978/79 anvisas för särskilda strukturinsatser inom delbranscher som verket självt efter fastställda kriterier bör välja ut. Som exempel på delbranscher nämner verket bl. a. bryggerier, stenindustri och delar av den grafiska industrin.

Av följande sammanställning framgår fördelningen på branscher och åtgärdsprogram av anvisade medel 1977/78 och industriverkets förslag för budgetåret 1978/79 (i 1 000-tal kr.).

Bransch/åtgärd	Anslag 1977/78 fördelat på program	Beräknad ändring 1978/79 enligt statens industriverk
Teko-industrierna		
exportfrämjande åtgärder	[1] 14 500	+ 1 500
övriga åtgärder	[1] 14 500	+ 1 500
Träbearbetande industrin		
exportfrämjande åtgärder	2 200	+ 3 800
övriga åtgärder	3 335	+ 2 665
Gjuteriindustrin		
exportfrämjande åtgärder	–	+ 2 000
övriga åtgärder	2 150	+ 850
Metallmanufakturindustrin		
exportfrämjande åtgärder	775	+ 1 225
övriga åtgärder	700	+ 1 300
Manuella glasindustrin		
exportfrämjande åtgärder	2 000	of.
övriga åtgärder	1 000	of.
Särskilda strukturinsatser	–	+ 1 000
Summa	**41 160**	**+15 840**

[1] Exkl. 3 milj. kr., fördelat med 1,5 milj. kr. på vardera export- och omställningsprogrammet, som enligt regeringens beslut har överförts till budgetutjämningsfonden.

I fråga om förlängningar av de olika branschprogrammen föreslår industriverket följande.

Bransch	Beslutad löptid t. o. m. budgetåret	Statens industriverk	
		löptid t. o. m. budgetåret	förlängning utöver redan beslutad löptid, antal år
Teko-industrierna	1978/79	1981/82	3
Träbearbetande industrin	1977/78	1980/81	3
Gjuteriindustrin	1977/78	1981/82	4
Metallmanufakturindustrin	1977/78	1981/82	4
Manuella glasindustrin	1979/80	1979/80	0

Föredraganden

Under det på statsbudgeten för innevarande budgetår uppförda anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder finns uppförda dels anslagsposter för branschfrämjande åtgärder, dels anslagsposterna *Främjande av företagsservice* och *Regional utbildningsservice*, som används för bidrag till serviceverksamhet resp. utbildningskonsulenter hos företagareföreningarna. Medel för dessa ändamål bör fortsättningsvis anvisas under ett nytt anslag Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. Förevarande anslag bör därför på statsbudgeten för budgetåret 1978/79 föras upp med benämningen Branschfrämjande åtgärder.

De branschfrämjande åtgärderna består av dels direkt strukturpåverkande insatser i form av bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte kompletterade med statliga lånegarantier – strukturgarantier – till vilka jag återkommer i det följande, dels exportfrämjande åtgärder, vissa utbildningsinsatser och stöd till tekniskspridning via tekniska konsulenter.

Branschprogram finns f. n. för teko-industrierna, vari pälsindustrin inräknas, den träbearbetande industrin, gjuteriindustrin, metallmanufakturindustrin och den manuella glasindustrin. Vidare har för skoindustrin medel för särskilda strukturinsatser och exportfrämjande insatser anvisats för budgetåret 1977/78 under anslaget Strukturåtgärder för skoindustrin. Med anledning av regeringens förslag om åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet fattade riksdagen våren 1977 beslut om åtgärder under budgetåret 1977/78 för att främja en effektivisering och omstrukturering av skoindustrin (prop. 1976/77: 85, FöU 1976/77: 11, rskr 1976/77: 238). Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag lagt fram förslag om fortsatta åtgärder för skoindustrin under nästa budgetår. Medel för särskilda strukturinsatser och exportfrämjande insatser för skoindustrin bör därför inte anvisas under fjortonde huvudtiteln efter utgången av budgetåret 1977/78.

Statens industriverk föreslår att programmen för samtliga berörda branscher utom skoindustrin förlängs. Riksdagen har våren 1977 beslutat om

förlängda åtgärder för teko-industrierna t. o. m. budgetåret 1978/79 (prop. 1976/77: 105, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305) och för den manuella glasindustrin t. o. m. budgetåret 1979/80 (prop. 1976/77: 61, NU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 283). Jag förordar att de branschfrämjande åtgärderna förlängs för övriga berörda branscher utom skoindustrin med ett år till att omfatta budgetåret 1978/79. Industriverkets förslag innebär fortsatt löptid för samtliga branschprogram utom skoindustrin även efter budgetåret 1978/79. Med undantag för programmet för manuell glasindustri, vilket som jag har nämnt redan förlängts t. o. m. budgetåret 1979/80, anser jag det dock inte lämpligt att nu lägga fast inriktning och omfattning av verksamheten efter budgetåret 1978/79. Jag vill erinra om att samtliga branschfrämjande åtgärder är tidsbegränsade enligt principen att stöd av detta slag i huvudsak skall utgå endast under ett omställningsskede, när utsikter till egen konkurrenskraft på sikt föreligger. För vissa branscher har programmen nu pågått under en förhållandevis lång tid. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att uppdra åt industriverket att i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80 mot bakgrund av bedömningar av de olika branschernas utveckling och behov av stödåtgärder om möjligt redovisa förslag om när de olika branschprogrammen lämpligen kan avslutas.

De branschfrämjande åtgärderna för *teko-industrierna* inleddes år 1970 och har under senare år förlängts och förstärkts. Under budgetåret 1976/77 infördes ett tvåårigt rationaliseringsprogram för konfektionsindustrin med som viktigaste komponent avskrivningslån till effektivitetshöjande investeringar. Mot bakgrund av teko-industriernas ytterligare försämrade läge fattade statsmakterna våren 1977 beslut om bl. a. extraordinära åtgärder för branscherna (prop. 1976/77: 105, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). På det industripolitiska området infördes under budgetåret 1977/78 statliga lånegarantier med särskilt gynnsamma villkor, särskilda strukturgarantier, för att stödja de livskraftiga företagen inom branscherna. På det arbetsmarknadspolitiska området infördes ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft fram till 1977 års slut. Beslut fattades också om förlängning av de löpande branschfrämjande åtgärderna vid statens industriverk under budgetåret 1978/79 och om vissa förstärkningar fr. o. m. budgetåret 1977/78. Ramen för konsultinsatser i omställningsfrämjande syfte och utbildningsinsatser höjdes med 4 milj. kr. till 16 milj. kr. för budgetåret 1977/78. För exportfrämjande åtgärder beslutades om en höjning med 6 milj. kr. till likaså 16 milj. kr. samma budgetår. Genom denna resursförstärkning har totalt på detta anslag anvisats 32 milj. kr. för budgetåret 1977/78 för åtgärder inriktade på teko-industrierna. Den högre nivån skall enligt beslutet gälla även för den fortsatta verksamheten under budgetåret 1978/79. Enligt beslut av regeringen har för budgetåret 1977/78 en besparing gjorts med 3 milj. kr. genom senareläggning av vissa insatser.

I enlighet med de av riksdagen godkända riktlinjerna beräknar jag nu för budgetåret 1978/79 16 milj. kr. för konsultbidrag och utbildningsåtgärder

och likaså 16 milj. kr. för exportfrämjande åtgärder för tekoindustrierna.

Branschfrämjande åtgärder för den *träbearbetande industrin* inleddes budgetåret 1972/73 som ett fyraårigt program, som senare har förlängts. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 omfattas, förutom liksom tidigare möbelindustrin, även snickeriindustrin av den omställningsfrämjande verksamheten med konsultbidrag och strukturgarantier.

Statens industriverk avgav i april 1977 rapporten (SIND 1977: 1) Den träbearbetande industrin 1976–1980. Rapporten är en uppföljning av en år 1975 genomförd branschprognos. Liksom i den tidigare prognosen förutsätts sysselsättningen inom branschen minska fram till år 1980. För snickeriindustrin beräknas emellertid sysselsättningsutvecklingen bli väsentligt gynnsammare än vad som tidigare har prognostiserats.

Mot bakgrund av det behov av omstrukturering som enligt industriverket föreligger inom trähusindustrin föreslår verket att även denna delbransch ges tillgång till samtliga åtgärdskomponenter i programmet för träbearbetande industri, dvs. trähusindustrin bör inkluderas i strukturstödet. En svag utveckling av småhusbyggandet och konkurrensen från andra former av husbyggande har under senare år förstärkt problemen med överkapacitet inom trähusindustrin. Den omstrukturering som behövs inom branschen för att främja konkurrenskraft och lönsamhet torde väsentligt kunna underlättas genom det statliga strukturstödet. Genom att trähusindustrin har omfattats av övriga delar av programmet för träbearbetande industri ända sedan budgetåret 1972/73 räknar jag med att statens industriverk har möjligheter att snabbt göra effektiva insatser för branschens omstrukturering. Jag förordar mot denna bakgrund att fortsatta statliga åtgärder för trähusindustrin innefattar även bidrag till konsultundersökningar och strukturgarantier. Ramarna för de branschfrämjande åtgärderna för träbearbetande industri behöver förstärkas under nästa budgetår bl. a. till följd av att trähusindustrin innefattas i strukturstödet. För budgetåret 1978/79 beräknar jag en ökning av exportprogrammet med 300 000 kr. till totalt 2,5 milj. kr. För övriga åtgärder för den träbearbetande industrin beräknar jag en ökning med 1 milj. kr. till 4 335 000 kr.

Industriverket har föreslagit att även sågverksindustrin skall omfattas av branschfrämjande åtgärder. Jag vill erinra om att vissa samverkans- och samgåendeprojekt mellan sågverksföretag och företag inom de träbearbetande branscher som ingår i strukturstödet kan erhålla stöd enligt de riktlinjer som gäller för strukturgarantierna. En vertikal eller annan integration över branschgränserna kan i vissa fall vara en strukturpolitiskt lämplig åtgärd som enligt gällande regler kan stödjas även om det övertagande företaget inte tillhör någon av de branscher som omfattas av stödformen. Vidare är det i undantagsfall möjligt att ge stöd när företag som tillhör de aktuella branscherna önskar förvärva företag utanför dessa branscher. Verksamheten i berörda företag skall därvid ha något slag av naturligt inbördes samband, exempelvis så att det ena svarar för underleveranser av

halvfabrikat. Eftersom branschavgränsningen för konsultbidrag och strukturgarantier bör överensstämma är det således möjligt att i vissa fall stödja projekt som även berör sågverksföretag med konsultbidrag. Däremot är jag f. n. inte beredd förorda att sågverksindustrin betraktad som bransch omfattas av de branschfrämjande åtgärderna.

Gjuteriindustrin omfattas sedan budgetåret 1973/74 av teknisk konsulentverksamhet och omställningsfrämjande åtgärder med konsultbidrag och strukturgarantier och sedan budgetåret 1974/75 av utbildningsåtgärder. För branschfrämjande åtgärder för gjuteriindustrin nästa budgetår beräknar jag 2 475 000 kr, vilket är en höjning med 325 000 kr. jämfört med anvisade medel för innevarande budgetår.

Metallmanufakturindustrin omfattas sedan budgetåret 1974/75 av teknisk konsulentverksamhet och delar av branschen av exportfrämjande åtgärder och strukturstöd i form av konsultbidrag och strukturgarantier. Industriverket föreslår att programmet utvidgas till att omfatta hela verkstadsindustrin och omformas så att strukturåtgärderna koncentreras till delbranschprojekt och exportåtgärderna till kollektiva satsningar. Metallmanufakturbranschen är sammansatt av stora och framför allt många mindre företag med skiftande produktionsinriktning. Förutsättningarna för ett samlat åtgärdsprogram är därför annorlunda inom detta branschområde än inom vissa andra, mer homogena branscher. I likhet med industriverket anser jag mot denna bakgrund att branschavgränsningen bör vidgas så att industriverket kan bättre anpassa insatserna till meningsfulla grupperingar av företag eller delbranscher. Att utvidga branschområdet för möjliga insatser till hela verkstadsindustrin är dock enligt min mening alltför vittomfattande. F. n. är programmets struktur- och exportstöd inriktat på vissa delar av metallmanufakturområdet, nämligen handverktygssektorn, delar av metallkonstruktionsindustrin, främst mindre företag med inriktning på plåtbearbetning och annan tillverkning för byggnadssektorn, och hushållsmetallvaruindustrin. Jag förordar att åtgärderna skall kunna omfatta även projekt inom sektorer som är nära angränsande till dessa. Det bör ske genom att två branschgrupperingar, som enligt svensk näringsindelning (SNI) benämns annan byggnadsmetallvaruindustri (SNI 38194) och annan metallvaruindustri (SNI 38199), innefattas i metallmanufakturprogrammet. Även i fråga om åtgärdernas inriktning delar jag industriverkets uppfattning. Jag förordar således att åtgärderna för metallmanufakturindustrin, med den branschmässiga utvidgning som jag just har föreslagit koncentreras vad gäller strukturinsatser till i första hand delbranschprojekt och i fråga om exportfrämjande åtgärder till i första hand kollektiva projekt, företrädesvis i anslutning till delbranschprojekt. Industriverket anför att den inriktning på vissa regioner, bl. a. Eskilstuna, som gäller för programmet i hög grad försvårar genomförandet av delbranschprojekt genom att meningsfulla grupperingar av företag ej gått att bilda. Jag förordar att den speciella inriktningen på vissa regioner upphör vid innevarande budgetårs utgång.

Som en konsekvens av förslaget om att ändra programmets inriktning till punktvisa insatser inom ett vidgat branschområde i stället för sammanhållna åtgärder med viss branschinriktning bör den tekniska konsulentverksamheten upphöra vid utgången av innevarande budgetår.

För branschfrämjande åtgärder för metallmanufakturindustrin under budgetåret 1978/79 räknar jag med 1 850 000 kr., vilket är en höjning jämfört med innevarande budgetår med 375 000 kr.

För *den manuella glasindustrin* infördes stöd till utbildnings- och exportåtgärder under budgetåret 1970/71. Branschen omfattas också sedan budgetåret 1972/73 av verksamheten med konsultbidrag och strukturgarantier. Riksdagen beslutade våren 1977 om fortsatta och ökade insatser för den manuella glasindustrin under tre år t. o. m. budgetåret 1979/80. Som ny stödform infördes avskrivningslån för effektivitetshöjande investeringar i produktionsutrustning och för investeringar som syftar till att förbättra arbetsmiljön. Ramarna för exportfrämjande och omställningsfrämjande åtgärder fastställdes till 2 milj. kr. resp. 1 milj. kr. för budgetåret 1977/78 inom en total ram om 10 milj. kr. för hela treårsperioden. För exportfrämjande och omställningsfrämjande åtgärder för den manuella glasindustrin nästa budgetår räknar jag med oförändrat 2 milj. kr. resp. 1 milj. kr.

Statens industriverk föreslår på vissa punkter ändrade bestämmelser för de branschfrämjande åtgärderna, bl. a. att konsultbidrag skall kunna utgå för sortiments- och marknadsanalyser som ingår i företagens långsiktiga planering. Konsultbidrag får enligt gällande riktlinjer inte ges för rena marknadsundersökningar. Enligt min mening bör detta inte hindra att stöd ges för sådana sortiments- och marknadsanalyser som, främst i samband med delbranschprojekt, syftar till att ge beslutsunderlag för företagens mer långsiktiga ställningstaganden. Jag vill erinra om att riksdagen hösten 1977 har beslutat ändra bestämmelserna för konsultbidragen (prop. 1977/78: 25 s. 81, NU 1977/78: 32, rskr 1977/78: 108). Konsultbidrag skall enligt ändringen kunna ges för kollektiva marknadsföringsåtgärder med inriktning på hemmamarknaden. Ytterligare ändringar i bestämmelserna för de branschfrämjande åtgärderna anser jag inte bör göras f. n.

Behållningen vid utgången av budgetåret 1977/78 på reservationsanslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder bör vad gäller anslagsposterna Branschfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt Branschfrämjande åtgärder för övriga branscher tillföras förevarande anslag. Behållningen på anslagsposterna Främjande av företagsservice och Regional utbildningsservice bör tillföras det nya reservationsanslaget Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.

Sammanlagt beräknar jag för branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1978/79 (16 000 000 + 16 000 000 + 2 500 000 + 4 335 000 + 2 475 000 + 1 850 000 + 2 000 000 + 1 000 000 =) 46 160 000 kr.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar i riktlinjerna för de branschfrämjande åtgärderna som jag har förordat,
2. till *Branschfrämjande åtgärder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 46 160 000 kr.

B 8. Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher

1976/77	Utgift	2 040 318	Reservation	3 156 405
1977/78	Anslag	1 000 000[1]		
1978/79	Förslag	2 200 000		

[1] Härutöver har 2 000 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier som berör företag inom skoindustrin, möbelindustrin, snickeriindustrin, den manuella glasindustrin, gjuteriindustrin och vissa delar av metallmanufakturindustrin. Strukturgarantier och räntebefrielse i samband härmed beviljas enligt riktlinjer som antagits av riksdagen (prop. 1972: 46, NU 1972: 32, rskr 1972: 195, prop. 1973: 57, NU 1973: 37, rskr 1973: 149, prop. 1974: 1 bil. 15, NU 1974: 7, rskr 1974: 81, prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226, prop. 1975: 1 bil. 15, NU 1975: 15, rskr 1975: 99, prop. 1975/76: 100 bil. 15 och prop. 1975/76: 206, NU 1975/76: 70, rskr 1975/76: 415, prop. 1976/77: 100 bil. 17, NU 1976/77: 36, rskr 1976/77: 280, prop. 1976/77: 61, NU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 283 och prop. 1976/77: 105 bil. 1, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305).

Riksdagen beslöt vid 1976/77 års riksmöte att förlänga verksamheten med strukturgarantier för den manuella glasindustrin t. o. m. budgetåret 1979/80 (prop. 1976/77: 61) och att för textil- och konfektions(teko)industrierna inkl. pälsindustrin systemet med strukturgarantier ersätts av särskilda strukturgarantier under budgetåret 1977/78 (prop. 1976/77: 105 bil. 1).

Av strukturgarantiramen, som under budgetåret 1976/77 var 125 milj. kr., hade t. o. m. den 30 juni 1977 utnyttjats 82,6 milj. kr. Garantiramen sänktes genom beslut av 1976/77 års riksmöte till 120 milj. kr. för budgetåret 1977/78 med hänsyn till att särskilda strukturgarantier infördes för företag inom teko-industrierna. Ej utnyttjad garantiram den 1 juli 1977 var 37,4 milj. kr. Riksdagen beslöt hösten 1977 att höja garantiramen med 20 milj. kr. till 140 milj. kr. och anslaget för räntebefrielse med 2 milj. kr. (prop. 1977/78: 25 s. 82, NU 1977/78: 32, rskr 1977/78: 108).

Statens industriverk

Industriverket bedömer det som angeläget att strukturgarantier även i fortsättningen kan utgå till företag inom de branscher som omfattas av branschprogrammen. Verket förordar att principbeslut fattas om programtider för strukturgarantisystemet som ansluter sig till tiderna för branschprogrammen.

Med hänvisning till att strukturgarantisystemet bör samordnas med övriga åtgärder inom branschprogrammen föreslår industriverket att sågverks- och trähusindustrierna innefattas i strukturgarantisystemet fr. o. m. budgetåret 1978/79. Vad gäller de branscher eller företag som kan bli föremål för åtgärder inom den av industriverket föreslagna ramen för särskilda strukturinsatser föreslår verket att även strukturgarantier skall kunna komma i fråga. I syfte att öka möjligheterna till en för branschen gynnsam strukturomvandling bör enligt industriverkets mening strukturgarantier kunna beviljas för omställningsåtgärder även inom ett enskilt företag, exempelvis vid övergång till annan produktion.

Mot bakgrund av de föreslagna förändringarna bedömer verket att garantiramen för budgetåret 1978/79 behöver höjas med 50 milj. kr.

T. o. m. den 30 juni 1977 hade räntebefrielse medgivits med 4 225 000 kr., varav 2 443 595 kr. utbetalats. Genom en betydande eftersläpning av utbetalningarna i förhållande till fattade beslut var det kassamässigt ej utnyttjade beloppet den 30 juni 1977 förhållandevis stort, drygt 3 milj. kr. Av anslagna medel var knappt 1,4 milj. kr. odisponerade vid förra budgetårets slut.

Räntebefrielse kan enligt nuvarande bestämmelser endast beviljas i undantagsfall om särskilda skäl föreligger, t. ex. vid företagssamgåenden med särskilt höga initialkostnader. Verksamheten med strukturgarantier har enligt industriverket visat att höga initialkostnader i samband med företagssamgåenden snarare är regel än undantag samtidigt som dessa kostnader ofta underskattas vid planeringen av den framtida verksamheten. Förutom att behovet av räntebefrielse är stort framhåller verket att en väl tilltagen räntebefrielse tjänar som stimulans vid förverkligandet av för branschen angelägna förvärv och fusioner. Den likviditetsutveckling som kan konstateras för företag som har fått strukturgaranti talar också för längre amorteringsanstånd än vad som kan medges enligt gällande riktlinjer.

Industriverket föreslår att ramen beräknas så att räntebefrielse kan beviljas för samtliga beviljade strukturgarantier under ett år och för hälften av garantierna även under ytterligare ett år. Med en beräknad garantigivning om 60 milj. kr. bedömer verket anslagsbehovet till 10 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Strukturgarantisystemet omfattar under innevarande budgetår skoindustrin, möbelindustrin, snickeriindustrin, den manuella glasindustrin,

gjuteriindustrin och delar av metallmanufakturindustrin. Med anledning av regeringens förslag om åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet fattade riksdagen våren 1977 beslut om åtgärder under budgetåret 1977/78 för att främja en effektivisering och omstrukturering av skoindustrin. Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag lagt fram förslag om fortsatta åtgärder för skoindustrin under nästa budgetår. Åtgärderna är motiverade av försörjningsberedskapsskäl. Strukturgarantier skall enligt gällande riktlinjer inte lämnas i försörjningsberedskapssyfte. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet föreslår jag mot denna bakgrund att skoindustrin inte längre skall omfattas av systemet med strukturgarantier. Nya strukturgarantier bör således inte beviljas skoföretag efter innevarande budgetårs utgång.

Vid min anmälan av anslaget Branschfrämjande åtgärder har jag förordat fortsatt verksamhet med bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte under budgetåret 1978/79 för berörda branscher. Jag har förordat att också trähusindustrin skall omfattas av systemet med omställningsbidrag och vidare att branschgrupperingarna annan byggnadsmetallvaruindustri och annan metallvaruindustri innefattas i verksamheten. Omställningsbidrag och strukturgarantier utgör kompletterande delar av strukturprogrammen för vissa industribranscher. Jag förordar därför att verksamheten med strukturgarantier fortsätter för nu ingående branscher utom skoindustrin under budgetåret 1978/79 och därvid omfattar även trähusindustrin och branschgrupperingarna annan byggnadsmetallvaruindustri och annan metallvaruindustri.

Genom beslut av riksdagen våren 1977 fastställdes garantiramen till 120 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och anvisades 1 milj. kr. till räntebefrielse (prop. 1976/77: 105 bil. 1, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). Riksdagen beslöt nyligen att höja garantiramen med 20 milj. kr. och anslaget för räntebefrielse med 2 milj. kr. på tilläggsbudget I för budgetåret 1977/78 (prop. 1977/78: 25 s. 82, NU 1977/78: 32, rskr 1977/78: 108). Med hänsyn till det fortsatta behovet av finansiellt stöd för att genomföra strukturella förändringar inom berörda branscher förordar jag att garantiramen höjs med 30 milj. kr. till 170 milj. kr. Regeringen bör alltså inhämta riksdagens bemyndigande att inom en ram av sammanlagt 170 milj. kr., inkl. redan löpande åtaganden, ikläda staten ekonomiska förpliktelser i samband med strukturgarantier.

Som en konsekvens av mitt förslag om höjd garantiram bör ytterligare medel för räntebefrielse ställas till industriverkets förfogande. Jag förordar att anslaget för räntebefrielse för budgetåret 1978/79 förs upp med 2,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar i riktlinjerna för strukturgarantierna som jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 ikläda staten

förpliktelse i form av strukturgarantier, som inberäknat löpande garantier innebär åtaganden om högst 170 000 000 kr.,

3. till *Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kr.

B 9. Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher

1976/77	Utgift	2 835 268[1]
1977/78	Anslag	3 000 000
1978/79	Förslag	6 000 000

[1] Inkl. anslaget Täckande av förluster på grund av exportlånegarantier till företag inom textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna.

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids utgifter för förluster i samband med strukturgarantier och särskilda strukturgarantier, som har beviljats enligt riktlinjer som antagits av riksdagen (prop. 1972: 46, NU 1972: 32, rskr 1972: 195, prop. 1973: 57, NU 1973: 37, rskr 1973: 149, prop. 1974: 1 bil. 15, NU 1974: 7, rskr 1974: 81, prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226, prop. 1975: 1 bil. 15, NU 1975: 15, rskr 1975: 99, prop. 1975/76: 57, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107, prop. 1975/76: 100 bil. 15 och prop. 1975/76: 206, NU 1975/76: 70, rskr 1975/76: 415, prop. 1976/77: 61, NU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 283, prop. 1976/77: 100 bil. 17, NU 1976/77: 36, rskr 1976/77: 280 och prop. 1976/77: 105 bil. 1, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305).

Statens industriverk

På statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har ett förslagsanslag för Täckande av förluster på grund av exportlånegarantier till företag inom textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna förts upp med 450 000 kr. Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids utgifter för att täcka förluster på grund av statsgarantier för lån som har lämnats i exportfrämjande syfte till företag inom textil- och konfektionsindustrierna och den manuella glasindustrin (prop. 1970: 41, SU 1970: 61 och BaU 1970: 23, rskr 1970: 165 och 188). Garantierna beviljas enligt av regeringen den 29 juni 1970 (ändrade genom beslut den 10 juni 1976) och den 17 maj 1974 meddelade föreskrifter.

Garantier har hittills beviljats för lån på 4 milj kr, varav drygt 1 milj. kr. var utestående per den 30 juni 1976.

I enlighet med vad som anfördes i prop. 1976/77: 100 (bil. 17 s. 78) har beviljandet av exportlånegarantier upphört i och med utgången av budgetåret 1976/77.

Statens industriverk föreslår med hänsyn till det ringa utestående garantibeloppet och till att stödformen har upphört fr. o. m. innevarande budgetår att anslaget utgår och att eventuellt uppkommande förluster i stället får infrias från anslaget Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher fr. o. m. budgetåret 1978/79.

För budgetåret 1976/77 redovisas under detta anslag en förlust på nära 3 milj. kr., vilken har infriats. Förlusterna för budgetåret 1977/78 beräknas till 5 milj. kr.

Anslaget skall täcka förluster även på grund av särskilda strukturgarantier, vilka budgetåret 1977/78 ersätter strukturgarantier till teko-industrierna. Med hänsyn till ändamålet med de särskilda strukturgarantierna och de riktlinjer som statsmakterna har beslutat om för dessa finns det anledning att anta att denna kreditgivning blir mycket riskbetonad. Vissa förluster kan därför väntas redan fr. o. m. året efter garantibeslut. Förlusternas storlek är emellertid svår att uppskatta.

Med hänsyn till väntade förluster på utestående strukturgarantier och att anslaget skall täcka även förluster på grund av särskilda strukturgarantier till teko-industrierna samt, enligt industriverkets förslag, exportlånegarantiförluster hemställer industriverket att 6 milj. kr. anvisas för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Jag vill erinra om vad jag vid min anmälan av anslaget Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher har anfört beträffande fortsatt verksamhet med strukturgarantier.

I enlighet med industriverkets förslag förordar jag att eventuellt uppkommande förluster på grund av exportlånegarantier till företag inom textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna fr. o. m. nästa budgetår får täckas från detta anslag.

Jag förordar att anslaget för förlusttäckning för budgetåret 1978/79 förs upp med 6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 000 000 kr.

B 10. Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna

1977/78	Anslag	13 000 000
1978/79	Förslag	27 000 000

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostna-

der för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier som berör företag inom textil- och konfektions(teko)industrierna. Strukturgarantier och räntebefrielse i samband härmed beviljas enligt riktlinjer som antagits av riksdagen (prop. 1976/77: 105 bil. 1, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305).

Ramen för statens åtaganden för lån mot särskild strukturgaranti har fastställts till 150 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Med anledning av regeringens förslag om åtgärder för försörjningsberedskapen på teko-området beslutade riksdagen hösten 1977 att höja ramen med 54,5 milj. kr. till 204,5 milj. kr. för viss omstrukturering av bomullsindustrin (prop. 1977/78: 42 bil. 3, FöU 1977/78: 5, rskr 1977/78: 81). Vidare beslutades att detta anslag får disponeras även för räntebefrielse vid lån mot den angivna ramen för särskilda strukturgarantier för viss omstrukturering av bomullsindustrin. Den totala kostnaden för den mot ramen svarande räntebefrielsen har beräknats till 49 milj. kr., varav 13 milj. kr. för den höjda ramen.

Statens industriverk

Enligt statens industriverk kan påfrestningarna för företagen inom teko-branscherna bedömas förbli besvärande även under budgetåret 1978/79. Befintliga företag står inför komplicerade beslut av långsiktig, strategisk art. Behov av statliga stödåtgärder i form av bl. a. särskilda strukturgarantier kan därför bedömas föreligga även under budgetåret 1978/79. Industriverket föreslår därför att stödtiden utsträcks till att omfatta även budgetåret 1978/79.

I en särskild skrivelse den 25 oktober 1977 redovisar statens industriverk det stora intresse för särskilda strukturgarantier som föreligger från teko-företagens sida. Den 12 oktober 1977 hade i preliminära och definitiva ansökningar strukturgarantier sökts av ett 60-tal företag till ett belopp av 311 milj. kr. Efter en översiktlig granskning av inkomna ansökningar bedömer industriverket att beslut på grundval av dessa ansökningar bör kunna rymmas inom den beslutade ramen för budgetåret 1977/78 om 150 milj. kr. De inkomna ansökningarna innefattar inte strukturgarantier för omstruktureringen av bomullsindustrin. Då flertalet teko-företag ännu inte har sökt eller aviserat ansökningar om särskilda strukturgarantier väntar sig industriverket ytterligare ansökningar under budgetåret. Industriverket bedömer att ett mindre utrymme för ytterligare ansökningar finns inom garantiramen för innevarande budgetår. Hittillsvarande intresse för särskilda strukturgarantier visar dock enligt industriverket att den beslutade ramen för budgetåret 1977/78 med största sannolikhet förbrukas under budgetåret. Såvitt nu kan bedömas behövs för budgetåret 1978/79 en ram på ytterligare 150 milj. kr. Industriverket hemställer således att ramen för särskilda strukturgarantier för teko-industrierna ökas med 150 milj. kr. för budgetåret 1978/79 och att erforderliga medel för räntebefrielse ställs till verkets förfogande.

Föredraganden

Mot bakgrund av ett alltmer försämrat läge inom teko-industrierna infördes genom beslut av riksdagen våren 1977 särskilda strukturgarantier som en extraordinär åtgärd under budgetåret 1977/78. På det arbetsmarknadspolitiska området infördes ett tillfälligt sysselsättningsstöd för äldre arbetskraft till utgången av år 1977.

Inom teko-industrierna upplever f. n. många företag svårigheter sammanhängande med en svag utveckling på hemmamarknaden och en kraftig ökning av importen. Enligt enkätundersökningar som en arbetsgrupp för teko-frågor inom regeringskansliet låtit genomföra i augusti och oktober 1977 har orderingången till den plaggtillverkande industrin varit ytterligt svag under hösten. För flertalet teko-företag har lönsamheten markant försämrats under senare år. Enkätundersökningarna visade att mer än hälften av de tillfrågade företagen arbetade utan att kunna täcka sina rörliga kostnader och att andelen hade ökat från första till andra halvåret 1977. En bedömning som gjordes i anslutning till enkätundersökningarna pekade på en nedgång i antalet sysselsatta inom den plaggtillverkande industrin med 20–25 % räknat på årsgenomsnitten för åren 1977 och 1978.

På mitt uppdrag har statens industriverk i oktober 1977 lämnat en framtidsbedömning (SIND PM 1977:11) av utvecklingen inom trikå- och konfektionsindustrin. Produktionsvolymen inom detta produktområde kan enligt industriverket väntas minska till början av 1980-talet med 30–35 % jämfört med 1976 års nivå. Antalet anställda väntas samtidigt minska från ca 30 000 personer år 1976 till 15 000–20 000 personer eller med 30–50 %. Nedgången i produktion och sysselsättning väntas enligt industriverket vara kraftigast under de första åren efter år 1976.

Under hösten 1977 fattades beslut om ytterligare åtgärder för teko-industrierna. Riksdagen har med anledning av regeringens förslag rörande försörjningsberedskapen på teko-området fattat beslut om åtgärder som är inriktade på att upprätthålla produktionskapacitet inom vissa avgränsade tillverkningsområden, främst grundtextil bomullsindustri (prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81). Med tanke på konsekvenserna för försörjningsberedskapen av en fortsatt, hastig nedgång inom trikå- och konfektionsindustrin har regeringen på det handelspolitiska området beslutat att söka få till stånd en mer effektiv tillämpning av det nuvarande systemet med bilaterala begränsningsavtal med en rad lågprisländer. På det arbetsmarknadspolitiska området har riksdagen beslutat förlänga och förstärka sysselsättningsstödet för äldre arbetskraft under första halvåret 1978 med möjlighet för regeringen att förlänga stödperioden under hela år 1978 om arbetsmarknadsläget skulle påfordra det (prop. 1977/78:25 s. 69, AU 1977/78:19, rskr 1977/78:87). Beslut har också fattats om att tillföra teko-industrierna statliga och kommunala beställningar.

Systemet med särskilda strukturgarantier har mötts av ett starkt intresse från branschernas sida. Den för budgetåret 1977/78 beslutade garantira-

men om 150 milj. kr. beräknas av statens industriverk komma att utnyttjas helt under budgetåret. Samstämmiga bedömningar pekar på att nedgången inom främst trikå- och konfektionsindustrin kan bli mycket omfattande under de närmaste åren om åtgärder inte vidtas. Enligt min bedömning kommer påfrestningarna för företagen inom teko-industrierna att bli mycket stora även under budgetåret 1978/79. Jag förordar därför att systemet med särskilda strukturgarantier för teko-industrierna förlängs under nästa budgetår och att garantiramen därvid höjs med 60 milj. kr. till 264,5 milj. kr. I sammanhanget vill jag erinra om vad riksdagen anförde våren 1977 (NU 1976/77: 41 s. 9, rskr 1976/77: 305) om tidsgräns för beviljande av särskilda strukturgarantier. Vid beräkningen av den nödvändiga ramhöjningen har jag tagit hänsyn till att förslag har lagts fram om stöd i särskild ordning under åren 1978 och 1979 för de statliga företagen AB Eiser, SweTeco (Textile Products) AB och det nya bolag som övertar verksamheten vid Algot Johansson AB och Algots Nord AB (prop. 1977/78: 73). Regeringen bör alltså inhämta riksdagens bemyndigande att inom en ram av 264,5 milj. kr. inkl. redan löpande åtaganden, ikläda staten ekonomiska förpliktelser i samband med särskilda strukturgarantier för teko-industrierna.

Kostnaderna för räntebefrielse för lån mot den ursprungligen fastställda garantiramen om 150 milj. kr. för innevarande budgetår har beräknats till 36 milj. kr. för en tvåårsperiod. Motsvarande kostnad för den under hösten 1977 beslutade särskilda garantiramen för viss omstrukturering av bomullsindustrin har beräknats, likaså för en tvåårsperiod, till 13 milj. kr. Kostnaderna för en tvåårig räntebefrielse för lån mot den nu föreslagna garantiramhöjningen beräknar jag till sammanlagt 14,5 milj. kr. Totalt beräknar jag således 63,5 milj. kr. för räntebefrielse för lån mot särskilda strukturgarantier till teko-industrierna. För budgetåret 1978/79 förordar jag att 27 milj. kr. anvisas på detta anslag.

Med de åtgärder som har beslutats under hösten 1977 och den nu föreslagna förlängningen och förstärkningen av systemet med särskilda strukturgarantier borde det finnas vissa förutsättningar för en lugnare utveckling för trikå- och konfektionsindustrin under de närmaste åren än den drastiska nedgång som har förutsetts i bl. a. industriverkets framtidsbedömning. Även för textilindustrin bör åtgärderna kunna ge en god effekt.

Enligt de riktlinjer för särskilda strukturgarantier som har antagits av riksdagen skall säkerhet inte behöva ställas för dessa garantier (prop. 1976/77: 105 bil. 1 s. 21, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305). Statens industriverk har påpekat att det i vissa fall kan vara olämpligt att ställa ut statlig garanti utan att samtidigt kräva säkerhet. När det gäller strukturgarantier till övriga branscher kan säkerhet krävas om särskilda skäl föreligger. Jag förordar att reglerna för särskilda strukturgarantier ändras så att möjlighet ges för industriverket att om särskilda skäl föreligger kräva säkerhet även för dessa garantier.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den ändring i riktlinjerna för särskilda strukturgarantier som jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 ikläda staten förpliktelse i form av särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna, som inberäknat löpande garantier innebär åtaganden om högst 264 500 000 kr.,
3. till *Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.

B 11. Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna

1977/78	Anslag	10 000 000
1978/79	Förslag	25 000 000

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier till textil- och konfektions(teko)industrierna enligt riktlinjer som har fastställts av riksdagen (prop. 1976/77: 105 bil. 1, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305).

Med anledning av regeringens förslag om åtgärder för försörjningsberedskapen på teko-området beslutade riksdagen hösten 1977 att höja ramen med 54.5 milj. kr. till 204.5 milj. kr. för viss omstrukturering av bomullsindustrin (prop. 1977/78: 42 bil. 3, FöU 1977/78: 5, rskr 1977/78: 81). Vidare beslutades att detta anslag får disponeras även för avskrivning av lån mot ramen för särskilda strukturgarantier för viss omstrukturering av bomullsindustrin. Den totala kostnaden för den mot ramen svarande avskrivningen har beräknats till 32 625 000 kr., varav 13 625 000 kr. för den höjda ramen.

Statens industriverk

I prop. 1976/77: 105 beräknades kostnaderna för avskrivning av lån mot särskild strukturgaranti till totalt 19 milj. kr. För budgetåret 1977/78 anvisades 10 milj. kr. Verket beräknar behovet av medel till 9 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

I skrivelse den 25 oktober 1977 har industriverket hemställt att ramen för särskilda strukturgarantier för teko-industrierna ökas med 150 milj. kr. för budgetåret 1978/79 och att erforderliga anslag för avskrivning av lån mot särskild strukturgaranti ställs till verkets förfogande.

Föredraganden

Jag har tidigare förordat att ramen för särskilda strukturgarantier höjs med 60 milj. kr. under budgetåret 1978/79. För avskrivning av lån mot denna garantiramhöjning beräknar jag sammanlagt 5 125 000 kr. Totalt beräk-

nar jag anslagsbehovet för avskrivning av den sammanlagda garantiramen om 264,5 milj. kr. till 37 750 000 kr., varav 10 milj. kr. har anvisats för budgetåret 1977/78. Jag förordar att 25 milj. kr. anvisas för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

B 12. Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag

1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids utgifter för infriande av garantier som har lämnats i syfte att få till stånd en ökad investeringsaktivitet inom industrin under år 1977 (prop. 1976/77: 95 s. 19, NU 1976/77: 35, rskr 1976/77: 279).

Investeringsgarantier beviljas och infrias av statens industriverk enligt förordningen (1977: 387) om investeringsgarantier. Beslut fattas av regeringen om kostnaden för investeringen överstiger 50 milj. kr. eller om investeringen har särskild betydelse från regionalpolitisk synpunkt. Det sammanlagda beloppet av ställda garantier (garantiram) får inte överstiga 1 000 milj. kr. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1977/78: 25 s. 126, NU 1977/78: 32, rskr 1977/78: 108) har möjlighet lämnats att bevilja garanti även under år 1978.

Enligt beslut om åtgärder för att underlätta strukturomvandlingen inom specialstålindustrin och stålgjuteriindustrin (prop. 1977/78: 47, NU 1977/78: 30, rskr 1977/78: 84) skall även förluster på lånegarantier för dessa ändamål täckas från detta anslag.

Statens industriverk

Industriverket föreslår att anslaget tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. nästa budgetår.

Föredraganden

Investeringsgarantierna har vid utgången av november 1977 inte utnyttjats. När jag förordade en förlängning av garantierna i prop. 1977/78: 25 framhöll jag att det var väsentligt att i den svaga investeringskonjunkturen, som beräknas råda även under år 1978, i möjligaste mån stödja industrins investeringar. I en uppåtgående konjunktur kan det vara av stort värde att stimulera till tidigareläggning av investeringsprojekt.

Med hänsyn till osäkerheten beträffande förlusterna bör detta anslag nästa budgetår tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 13. Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.[1]

1976/77	Utgift	31 674 653[2]	Reservation	5 768 426[2]
1977/78	Anslag	40 150 000[2]		
1978/79	Förslag	58 150 000		

[1] Nytt anslag.
[2] Reservationsanslagen Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader samt Företags- och branschfrämjande åtgärder, anslagsposterna Främjande av företagsservice och Regional utbildningsservice.

Från det på statsbudgeten för innevarande budgetår uppförda anslaget *Bidrag till företagareföreningar m.fl.: Administrationskostnader* utgår statsbidrag till att täcka administrationskostnader för företagareföreningarna och vissa centrala organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens område. Bestämmelser rörande företagareföreningarnas kreditstödjande verksamhet återfinns i kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1973: 550, ändrad senast 1976: 471).

Från anslagsposten *Främjande av företagsservice* under anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder utgår statliga bidrag till företagareföreningarnas serviceverksamhet, i första hand teknisk och ekonomisk rådgivning, kontaktförmedling och information. Riktlinjerna för verksamheten har angetts i prop. 1973: 41 (s. 108, NU 1973: 54, rskr 1973: 225). Fördelningen av medlen grundas på programförslag från föreningarna. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 bedrivs viss verksamhet med användarfrämjande åtgärder på dataområdet.

Anslagsposten *Regional utbildningsservice* under anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder används till statliga bidrag till främst företagareföreningarnas utbildningskonsulenter enligt de riktlinjer som har angetts i prop. 1974: 47 (NU 1974: 35, rskr 1974: 237). Fördelningen av medlen grundas på programförslag från föreningarna. Dessutom har under anslagsposten för budgetåret 1977/78 anvisats 200 000 kr. till statens industriverk för en fortsatt försöksverksamhet – i samverkan med den kommunala vuxenutbildningen – i syfte att anpassa kursverksamhet i tekniska och ekonomiska ämnen till de mindre företagens behov. Vidare har 150 000 kr. anvisats för vissa centrala kartläggningsinsatser.

Statens industriverk

Industriverkets bedömningar beträffande företagareföreningarnas medelsbehov för budgetåret 1978/79 utgår i väsentliga delar från företagareföreningsutredningens förslag i betänkandet (SOU 1977: 3) Utbyggd regional näringspolitik. Vidare konstaterar verket att småföretagens efterfrågan på föreningarnas kreditstöd och företagsservice har ökat samt torde komma att öka ytterligare framöver.

Verket föreslår sålunda att statens bidrag till föreningarnas *administrationskostnader* räknas upp från f. n. 25,7 milj. kr. till 34 milj. kr. nästa budgetår. Verket framhåller i sammanhanget behovet av utökad personal med bred kunskap och erfarenhet vid föreningarna. Samtidigt anser verket att medlen bör kunna utnyttjas även för att anlita utomstående konsulter i speciella frågor eller för tillfälliga behov.

Vid beräkningen har verket liksom tidigare tagit upp medel till utbildning och annan service för föreningarnas personal samt till bidrag till vissa organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens område.

I fråga om *företagsservice* pekar industriverket inledningsvis på betydelsen av föreningarnas informationsuppgifter. Ett program för informationsutbytet mellan verket och föreningarna har tagits fram. En särskild funktion för den företagsinriktade och den interna informationen bör enligt verket finnas vid varje förening.

Informationen till företagen kan avse bl. a. lagregler och andra bestämmelser samt kreditstöd- och serviceutbud.

Verket understryker vidare behovet av förstärkta insatser inom områdena produktförnyelse och marknadsföring liksom av särskilda åtgärder för att främja nyetablering och underleverantörsföretagens utveckling.

Verket anser det också vara angeläget med fortsatt rådgivning till företagen inom området administration/ekonomistyrning och ADB. Härför krävs bl. a. vidgad utbildning på dataområdet för föreningarnas personal.

Totalt begär verket 15 milj. kr. för företagsservice under nästa budgetår, en ökning med 4 milj. kr.

För *regional utbildningsservice* vid företagareföreningarna begär verket 4 450 000 kr. för nästa budgetår. Beloppet, som innebär en ökning med 1 milj. kr., skulle möjliggöra en utbyggnad av konsulentfunktionerna och dessutom vissa centrala serviceinsatser från industriverkets sida.

Verket hemställer även att en ny delpost – Stöd till utbildningsinsatser m. m. – inrättas under anslagsposten (se s. 76).

Sammanfattningsvis begär verket för budgetåret 1978/79 under nämnda anslag/anslagsposter (34 000 000 + 15 000 000 + 4 450 000 =) 53 450 000 kr.

Föredraganden

Riksdagen har nyligen fattat beslut om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78: 40, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110). Besluten innebär bl. a. att länsvisa utvecklingsfonder

byggs upp i stiftelseform med stat och landstingskommuner som huvudmän och med uppgift att till de mindre och medelstora företagen tillhandahålla informations-, rådgivnings-, utbildnings- och konsulttjänster samt lämna lån på hög risknivå. Fonderna, som skall börja sina verksamheter den 1 juli 1978, avses ta över de uppgifter som företagareföreningarna nu har.

F. n. anvisas medel för täckande av kostnaderna för företagareföreningarnas basorganisation över två anslag under fjortonde huvudtiteln, nämligen anslaget Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader och de under anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder upptagna anslagsposterna Främjande av företagsservice och Regional utbildningsservice. För innevarande budgetår har totalt anvisats 40 150 000 kr. för dessa ändamål. Jag finner det ändamålsenligt att statens bidrag till motsvarande kostnader vid de regionala utvecklingsfonder som skall bildas anvisas under ett och samma anslag. Ett nytt reservationsanslag benämnt Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m. bör därför föras upp på statsbudgeten för nästa budgetår. Med hänvisning till vad jag har anfört i den nämnda propositionen (bil. 1 s. 192) beräknar jag under detta anslag 58 150 000 kr., främst som bidrag till utvecklingsfonderna.

Medlen skall sålunda användas till att bestrida lönekostnader m. m. för fondernas personal inkl. kostnader för tillfälligt anlitande av konsulter och annan utomstående expertis. Jag vill i detta sammanhang också hänvisa till vad jag har anfört i prop. 1977/78: 40 (s. 176).

Medlen skall vidare användas för bidrag till företagens och de anställdas organisationer för informationsinsatser – som komplement till utvecklingsfondernas och industriverkets information – rörande frågor av speciellt intresse för småföretagens verksamhetsbetingelser.

Medlen är avsedda även som bidrag till kostnader för vidareutveckling av s. k. affärsidéseminarier vid Svenska Industrietableringsaktiebolaget (SVETAB) i syfte att främja etablering av nya företag.

Vid medelsberäkningen har tagits hänsyn också till utvecklingsfondernas behov av central service från industriverket, t. ex. i fråga om utbildning, information och verksamhetsrationalisering. Jag vill i det sammanhanget peka på bl. a. vad industriverket har anfört i sin anslagsframställning om behovet av fortsatt utbildning inom ADB-området.

Slutligen bör inom ramen för anslaget liksom hittills rymmas medel som bidrag till administrationskostnader hos vissa centrala organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens område.

De anvisade medlen bör disponeras av statens industriverk som har att fördela dem till de enskilda utvecklingsfonderna och till övriga ändamål enligt anvisningar som regeringen meddelar senare.

Den behållning som vid utgången av juni 1978 kan finnas på de nuvarande reservationsanslagen Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader och Företags- och branschfrämjande åtgärder, anslagspos-

terna Främjande av företagsservice och Regional utbildningsservice bör föras över till detta anslag. Beträffande industriverkets förslag om stöd till utbildningsinsatser hänvisar jag till min anmälan i det följande av anslaget Bidrag till företagsinriktad fortbildning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 58 150 000 kr.

B 14. Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder[1]

1976/77	Utgift	95 000 000[2]	Behållning	20 000 000[2]
1977/78	Anslag	90 000 000[2, 3]		
1978/79	Förslag	322 000 000		

[1] Nytt anslag.
[2] Investeringsanslaget Statens hantverks- och industrilånefond.
[3] Härutöver har 30 000 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Från det nuvarande anslaget Statens hantverks- och industrilånefond överförs medel för utlåning till företagareföreningarna, vilka i sin tur lämnar hantverks- och industrilån till hemslöjds-, hantverks- och småindustriföretag. Ärende om lån till företag inom textil-, konfektions- och skoindustrierna prövas dock i vissa fall av regeringen. Långivningen regleras genom kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1973: 550, ändrad senast 1976: 471), vilken även innehåller bestämmelser om statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag. Särskilda bestämmelser om statlig garanti för lån till turisthotell finns i brev den 30 juni 1965.

Ramen för statsgaranti till hantverks- och industriföretag m. fl. för innevarande budgetår uppgår f. n. till 300 milj. kr. Ramen inrymmer även nyssnämnda garantier för lån till turisthotell. Förslag läggs senare denna dag fram om att öka ramen med ytterligare 150 milj. kr. (prop. 1977/78: 101).

Statens industriverk

Företagareföreningarna har beräknat sina behov av nya lånemedel – efter avdrag för inflytande amorteringar – för budgetåret 1978/79 till 246 milj. kr.

Föreningarna har under åren 1972–1976 beviljat lån i följande omfattning.

År	Utlåning (milj. kr.)
1972	91,9
1973	91,9
1974	135,1
1975	121,3
1976	181,9

Industriverket anser med hänsyn till bl. a. föreningarnas personalresurser och lånens karaktär av kompletteringskrediter att ett tillskott till fonden på 135 milj. kr. under budgetåret 1978/79 är tillräckligt. Därvid har verket tagit hänsyn till att amorteringar på tidigare beviljade lån får tas i anspråk för nyutlåning.

Beträffande det statliga kreditstödet i form av lånegarantier till hemslöjd, hantverk och småindustri samt till turisthotell anmäler verket att garantier har beviljats under budgetåren 1973/74–1976/77 med följande belopp.

Budgetår	Beviljade garantier (milj. kr.)
1973/74	79,1
1974/75	72,9
1975/76	98,6
1976/77	227,9

Som framgår av sammanställningen har garantigivningen ökat mycket kraftigt under budgetåret 1976/77. Detta hänger enligt verket samman med att garantier i ökad omfattning lämnas till stora företag. I vissa fall kan det röra sig om garantibelopp på tiotals milj. kr. Av den för budgetåret 1975/76 successivt utökade ramen utnyttjades 228 milj. kr. Härav beslutade regeringen om garantier för 130 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 bedömer verket att en kreditram om 300 milj. kr. behövs.

Föredraganden

Med hänvisning till riksdagens beslut med anledning av propositionen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78: 40 bil. 1, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) beräknar jag under detta anslag 322 milj. kr. som statligt bidrag till de regionala utvecklingsfondernas långivning.

Riksdagens beslut innebär även att de medel i hantverks- och industrilånefonden som motsvarar fordringar på företagareföreningarna – f. n. ca 590 milj. kr. – och det kapital – 117 milj. kr. – som statens utvecklingsfond nu förfogar över skall föras över till de regionala utvecklingsfonderna.

Medlen under anslaget bör disponeras av statens industriverk som har att fördela dem till de enskilda fonderna enligt anvisningar som regeringen meddelar senare.

Den behållning som vid utgången av juni 1978 kan finnas på det nuvarande investeringsanslaget Statens hantverks- och industrilånefond bör föras över till detta anslag. Till frågan om garantiramens storlek återkommer jag vid min anmälan av anslaget Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 322 000 000 kr.

B 15. Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.

1976/77	Utgift	8 384 856
1977/78	Anslag	15 000 000
1978/79	Förslag	10 000 000

Från detta anslag infrias vid behov statens förbindelser till följd av utfärdade garantier för lån till hantverks- och industriföretag och för lån till turistnäringen. Efter särskild prövning kan regeringen också bevilja bidrag åt företagareföreningarna från detta anslag för att täcka förluster i föreningarnas långivning från statens hantverks- och industrilånefond. Sådana förluster skall emellertid i första hand täckas med medel ur föreningarnas egna förlusttäckningsfonder. Från anslaget bestrids också kostnader för att täcka förluster till följd av regeringens utlåning till teko- och skoföretag från hantverks- och industrilånefonden. Anslaget tillförs medel som flyter in genom utdelningar i konkurser o. d.

Statens industriverk

Omfattningen av industriverkets och Kungl. Maj:ts/regeringens beslut om förlusttäckning under budgetåren 1972/73–1976/77 redovisas i följande tablå (milj. kr.).

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Infriande av garantier	10,1	14,2	8,7	6,1	8,1
Bidrag till företagare-föreningarna	3,5	5,0	–	2,3	1,5
	13,6	**19,2**	**8,7**	**8,4**	**9,6**[1]

[1] Avser bruttoutgift. Samtidigt inflöt intäkter från utdelningar i konkurser o. d. med sammanlagt 1,2 milj. kr. Nettoutgiften för budgetåret uppgick därigenom till 8,4 milj. kr.

Industriverket anför att långivningen och därmed även förlustriskerna kommer att öka den närmaste tiden. Behovet av medel för att infria garantier beräknas uppgå till 20 milj. kr. nästa budgetår. Motsvarande behov för att täcka förluster i företagareföreningarnas utlåning beräknas till 5 milj. kr. Totalt begärs sålunda 25 milj. kr.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört i propositionen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78: 40 bil. 1 s. 162, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) om täckning av förluster i de regionala utvecklingsfondernas långivning beräknar jag under detta anslag för nästa budgetår medel enbart för infrianden av statliga garantier.

Vidare förordar jag i enlighet med riksdagens ställningstagande med an-

ledning av nämnda proposition att ramen för statsgaranti till hantverks- och industriföretag m. fl. fastställs till 300 milj. kr. för nästa budgetår. Jag vill nämna att jag i det följande (s. 98) kommer att lämna vissa uppgifter om regeringens garantigivning.

Mot bakgrund av den hittillsvarande omfattningen av infrianden beräknar jag anslaget till 10 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1978/79 statlig kreditgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. fl. beviljas med sammanlagt högst 300 000 000 kr.,
2. till *Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.

B 16. Bidrag till företagsinriktad fortbildning

Nytt anslag (förslag) 8 000 000

Statens industriverk

I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 har industriverket, bl. a. med hänvisning till sin rapport (SIND 1975: 6) Kursverksamheten m. m. vid statens industriverk, hemställt att 3 milj. kr. anvisas som stöd till utbildningsinsatser. Medlen föreslås bli uppförda på en ny delpost under anslagsposten Regional utbildningsservice. Från posten avses bidrag kunna utgå till utbildningsarrangörer för kostnader i samband med utveckling, anpassning och genomförande av småföretagsinriktade kurser. Kurserna förutsätts bli anordnade främst på regional och lokal nivå.

Föredraganden

Med hänvisning till riksdagens beslut med anledning av propositionen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop. 1977/78: 40 bil. 1 s. 180, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) beräknar jag under detta nya anslag 8 milj. kr. som bidrag till olika kursarrangörer för företagsinriktad fortbildning. Medlen bör få disponeras av statens industriverk som fördelar dem efter ansökan av kursarrangörer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till företagsinriktad fortbildning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.

B 17. Främjande av hemslöjden

1976/77 Utgift	1 543 900	Reservation	8 560
1977/78 Anslag	1 952 000		
1978/79 Förslag	2 212 000		

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, lämnas bidrag till olika hemslöjdsändamål i enlighet med riktlinjerna i prop. 1968:1 (bil. 9 s. 91–93, SU 1968: 7, rskr 1968: 7).

Statens industriverk

Inledningsvis anför industriverket att verket i annat sammanhang har hemställt att riktlinjerna för stödet till hemslöjden ses över. I avvaktan på en förestående översyn begärs medel för enbart nuvarande bidragsändamål.

Industriverket framhåller dock att de statliga bidragen till de heltidsanställda hemslöjdskonsulenterna och till övriga hemslöjdsändamål – Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, särskilda resebidrag, expertrådgivning, sameslöjden m. m. – med hänsyn till kostnadsstegringar och viss utvidgad verksamhet bör räknas upp med sammanlagt 593 000 kr. Verket föreslår sålunda att anslaget för budgetåret 1978/79 tas upp med 2 545 000 kr.

Föredraganden

Med stöd av regeringens bemyndigande den 30 juni 1977 har jag tillkallat en särskild utredare med uppgift att se över riktlinjerna för det statliga stödet till hemslöjden.

Utredaren, som har antagit namnet 1977 års hemslöjdsutredning (I 1977: 05), bör enligt sina direktiv (Dir 1977: 95) redovisa resultaten av sitt arbete före utgången av oktober 1978.

För nästa budgetår beräknar jag det statliga bidraget till hemslöjden till sammanlagt 2 212 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av hemslöjden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 2 212 000 kr.

B 18. Medelstillskott till Norrlandsfonden

1976/77 Utgift	5 000 000	Reservation	–
1977/78 Anslag	10 000 000		
1978/79 Förslag	10 000 000		

Stiftelsen Norrlandsfonden, som bildades år 1961 (prop. 1961:77, SU 1961: 89, rskr 1961: 233), har till uppgift att främja näringslivets utveckling i

Norrland. Fonden skall särskilt verka för utveckling och differentiering av den norrländska företagsamheten genom att, med beaktande av den regionalpolitiska planeringen, stödja etablering och utbyggnad av dels manufaktureringsindustri grundad på norrländska råvaror, dels sådan industriell produktions- och serviceverksamhet i övrigt, som är stödberättigad enligt normerna för det statliga lokaliseringsstödet. Fonden skall även ta initiativ till och stödja utredningar och inventeringar som bedöms vara av betydelse för det norrländska näringslivet, samt främja samordning av regional industriell service i Norrland. Vidare skall fonden ta initiativ till och stödja sådant forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till att vidareförädla norrländska råvarutillgångar eller som på annat sätt är av betydelse för det norrländska näringslivet.

Norrlandsfonden förvaltas av en av regeringen utsedd styrelse. Fondens kansli ligger i Luleå. För fonden gäller en av Kungl. Maj:t den 17 december 1970 fastställd stadga (ändrad senast den 22 december 1976).

Av de medel – 30 milj. kr. – som har anvisats för fondens verksamhet under kalenderåret 1977 belastar 20 milj. kr. resultatet för Statsföretag AB avseende räkenskapsåret 1976. Resterande 10 milj. kr. utgår över statsbudgeten och belastar den för budgetåren 1973/74–1977/78 fastställda ramen för regionalpolitiskt stöd.

Föredraganden

Statsmakterna har beslutat (prop. 1975/76: 200, NU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 50) att Norrlandsfonden fr. o. m. år 1977 skall fortsätta sin verksamhet i stort enligt tidigare riktlinjer och med en ekonomisk ram av 30 milj. kr. under vartdera åren 1977 och 1978. Enligt beslutet skall härav 20 milj. kr. årligen belasta resultatet för Statsföretag AB.

Jag beräknar således i detta sammanhang 10 milj. kr. för finansiering av fondens verksamhet år 1978. Jag förordar att dessa medel liksom för innevarande budgetår belastar ramen för regionalpolitiskt stöd. Jag kommer i det följande att föreslå att den för budgetåren 1973/74–1977/78 fastställda ramperioden för regionalpolitiskt stöd förlängs. Vidare avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen att förelägga riksdagen proposition om Norrlandsfondens verksamhet efter utgången av år 1978.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till Norrlandsfonden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

B 19. Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget

Nytt anslag (förslag) 40 000 000

Enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling (prop.

1977/78: 40 bil. 1 s. 186, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) skall Svenska Industrietableringsaktiebolagets (SVETAB) nyetableringsfrämjande insatser försöksvis organiseras inom ramen för två särskilda investmentbolag, helägda av SVETAB. Bolagens insatser avses bli koncentrerade till två geografiska regioner, Värmland/Bergslagen och mellersta Norrland.

För uppbyggnad av dessa båda regionala investmentbolag beräknade jag i nämnda proposition (s. 192) för nästa budgetår 40 milj. kr. Dessa medel bör nu anvisas under ett särskilt reservationsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.

C. REGIONAL UTVECKLING

Innan jag behandlar anslagsfrågorna vill jag kortfattat redogöra för dels utvecklingen i olika regioner, dels vissa regionalpolitiska ställningstaganden, dels frågan om skilda samhällssektorers betydelse för den regionala utvecklingen, dels ock nu pågående arbete på det regionalpolitiska området.

Utvecklingen i olika regioner

Under 1960-talet skedde en betydande folkomflyttning i riket. Denna avlöstes omkring år 1970 av en påtaglig stabilisering i den regionala befolknings- och sysselsättningsutvecklingen. Det allmänna stödområdet, som under 1960-talet hade en nettoutflyttning på mellan 10000 och 15000 personer per år, fick efter år 1970 en nästan helt stabiliserad flyttningsbild och visade vissa år upp en viss nettoinflyttning. Denna inflyttning berörde i stort sett alla län som ingår i stödområdet. Men det var inte enbart i dessa län som befolkningsutvecklingen stabiliserades. Även i länen i södra och mellersta Sverige har befolkningsutvecklingen varit lugn under 1970-talet. Den tidigare omfattande inflyttningen till storstadslänen har i stort sett upphört.

Den totala bruttoflyttningen mellan kommuner och län är mycket omfattande. Mellan län flyttar varje år ca 200000 personer och mellan kommuner ca 450000 personer, dvs. ca 2 % resp. 5 % av den totala folkmängden. Dessa tal har under lång tid varit påtagligt stabila. En viss minskning av det genomsnittliga flyttningsavståndet har emellertid noterats under 1970-talet.

Under 1970-talet har nettoeffekten av omflyttningen varit förhållandevis liten. I *figur 1* anges nettoflyttningen i länen under åren 1965, 1970, 1976 och under det första halvåret 1977. Den omfattande invandringen påverkar värdena för åren 1965 och 1970. För t. ex. Stockholms län svarade år 1970 invandringen för nästan hela inflyttningsöverskottet på ca 1 %. Vidare bör observeras att de höga värdena under 1970-talet för Hallands och Älvsborgs län samt nettoutflyttningen från Göteborgs och Bohus län främst hänger samman med den pågående omfördelningen av befolkningen inom Göteborgs-regionen.

Stabiliseringen mellan län har sin motsvarighet i minskade befolkningsförskjutningar inom länen. Bl. a. genom en kraftigt ökad arbetspendling har många mindre kommuner kunnat behålla eller öka sin folkmängd.

Under de senaste åren har födelsetalen allmänt minskat i landet. Härigenom har allt fler regioner och kommuner med hög genomsnittsålder hos befolkningen kommit att visa upp ett lägre födelsetal än dödstal. År 1970

Fig. 1. Nettoflyttning i relation till folkmängden länsvis åren 1965, 1970, 1976 och 1977 (första halvåret)

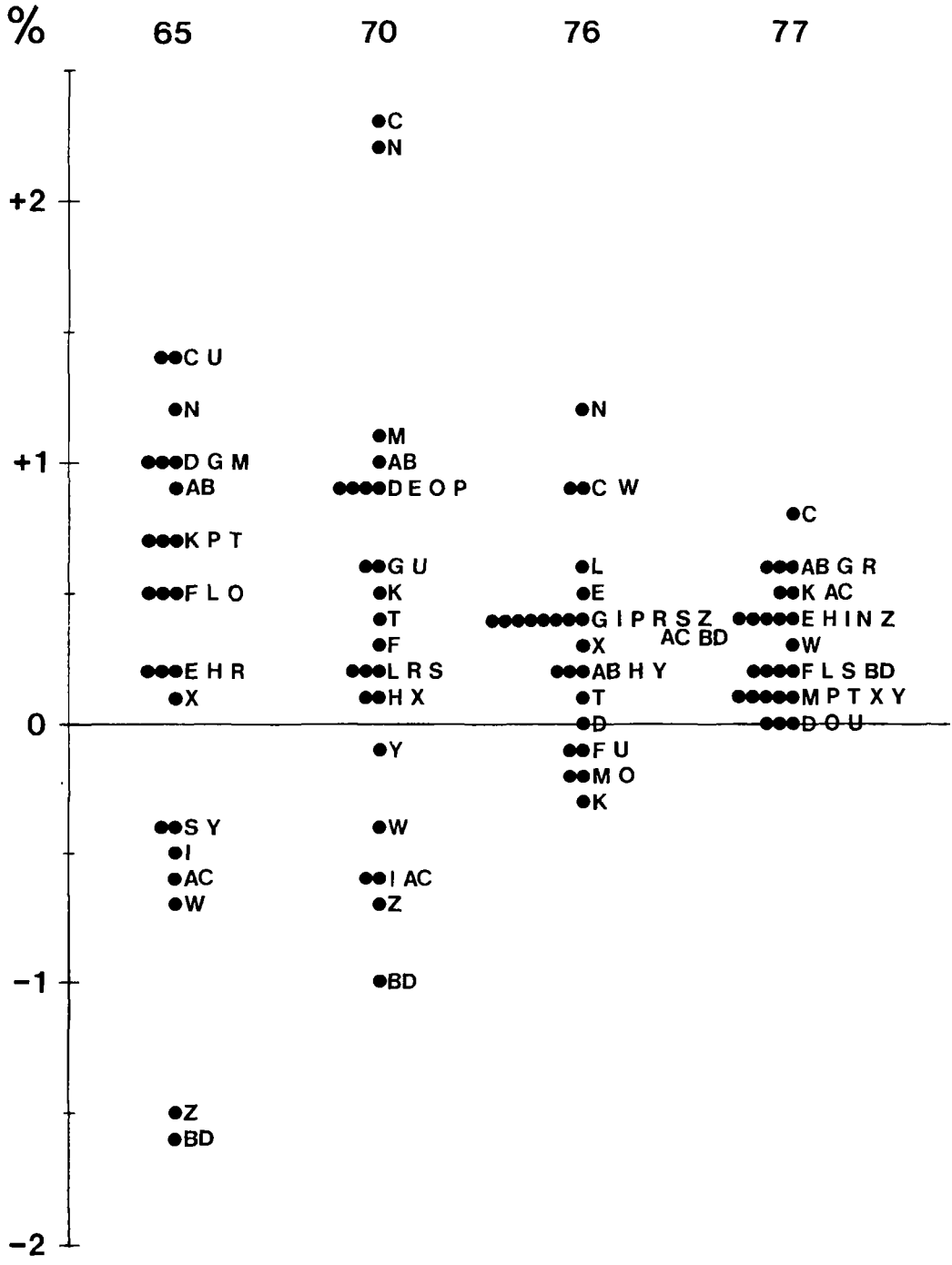

fanns en sådan s. k. naturlig folkmängdsminskning i ca 90 kommuner. År 1976 hade detta antal ökat till nästan 150, dvs. mer än hälften av landets kommuner. Bland länen hade år 1970 endast två län födelseunderskott jämfört med åtta län år 1976.

Den minskande regionala omfördelningen av befolkningen återspeglas också i lägre ökningstakt för tätortstillväxten. Folkmängden i glesbygd minskade under perioden 1965–1970 med nästan 15 % mot endast ca 5 % under 1970-talets första fem år. En motsvarande utjämning har skett i fråga om folkmängden i tätorter. De mindre tätorterna har under den senaste femårsperioden haft den mest positiva befolkningsutvecklingen. Totalt sett ökade tätortsfolkmängden perioden 1971–1975 med endast 3 % mot ca 9 % under perioden 1966–1970.

Stabilisering av flyttningsrörelserna har en motsvarighet i sysselsättningsutvecklingen. Under perioden 1966–1970 ökade sysselsättningen mest i de tre storstadslänen samt Uppsala och Hallands län, medan under 1970-talets första fem år de tre norrlandslänen Norrbotten, Västerbotten och Jämtland tillsammans med Hallands och Uppsala län hade den relativt sett mest positiva utvecklingen. Under den senare perioden minskade sysselsättningen endast i Jönköpings län, medan under den tidigare perioden tio län hade en minskande sysselsättning, däribland samtliga skogslän.

För perioden efter år 1975 finns regional statistik för sysselsättningsutvecklingen endast i arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Av *figur 2* framgår att ökningen av sysselsättningen har saktat av i de flesta riksområden under år 1976. Preliminära data för år 1977 pekar mot en liknande utveckling även under detta år.

Utjämning av regionala inkomstskillnader är ett av regionalpolitikens mål. Man kan därvid konstatera att skillnaderna mellan länen i medelinkomst per inkomsttagare har minskat under 1960-talet. Denna tendens har fortsatt under 1970-talet. Som framgår av *figur 3* har Stockholms län dock fortfarande ca 17 % högre medelinkomst än riket och Gotlands och Jämtlands län ca 15 % lägre medelinkomst.

Det finns fortfarande kvar betydande regionalpolitiska problem även om en förbättrad befolkningsmässig balans har uppnåtts mellan länen. Det visar sig bl. a. i en bestående hög arbetslöshet i vissa län och i stora skillnader i framför allt kvinnornas möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Flyttningsrörelserna har vidare medfört att länen och kommunerna blivit varandra mycket olika i fråga om befolkningens ålderssammansättning. Kommuner med hög andel äldre människor kan på sikt hamna i en svårbemästrad situation. Tillgången på kommersiell och offentlig service uppvisar också betydande regionala skillnader.

Förvärvsfrekvenserna varierar kraftigt mellan länen.

Fig. 2. Sysselsättningsutveckling för riksområden åren 1971—1976 (AKU) (Index 1971 = 100)

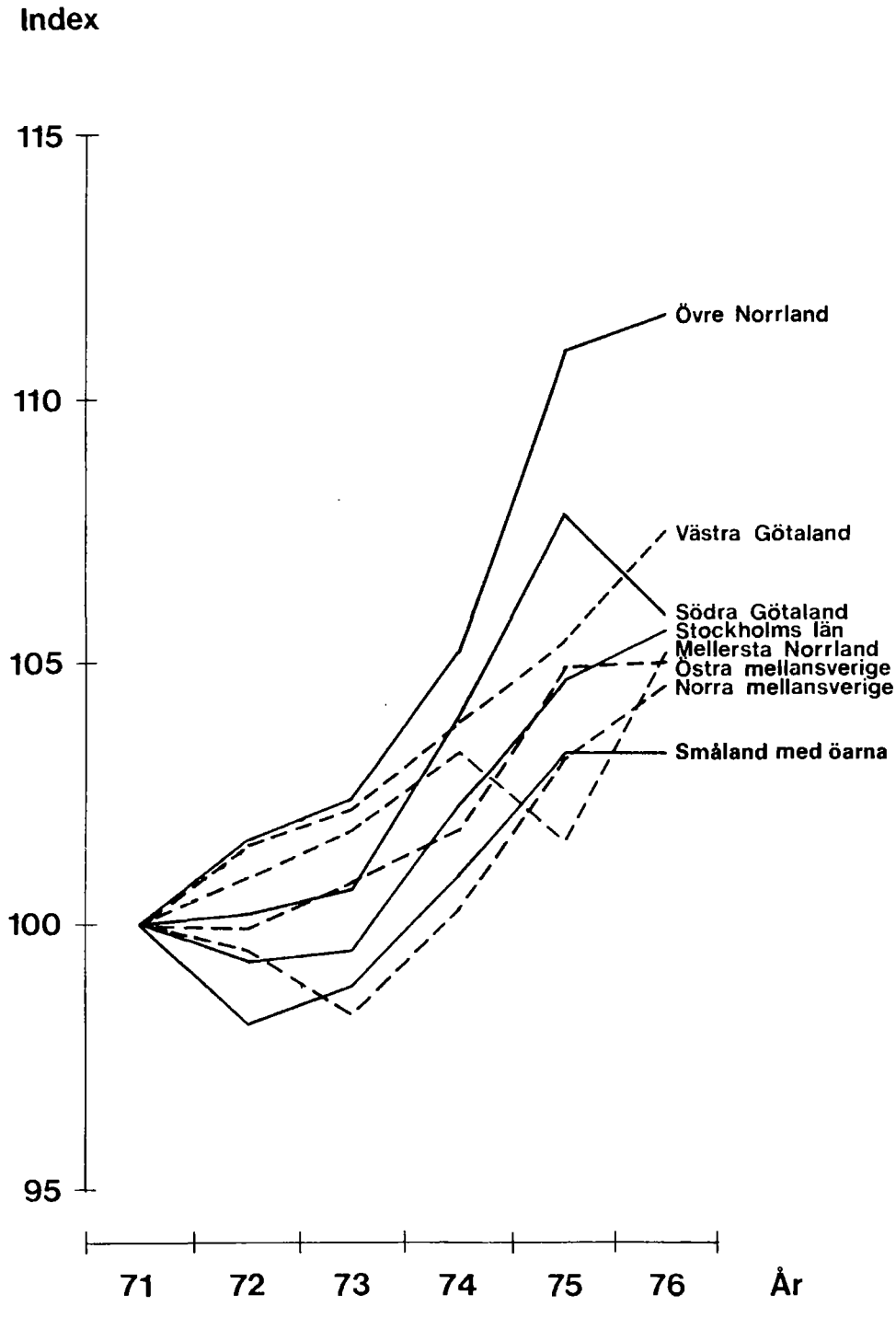

Fig. 3. Inkomst per inkomsttagare länsvis för åren 1960, 1965, 1970 och 1975 (Index riket = 100)

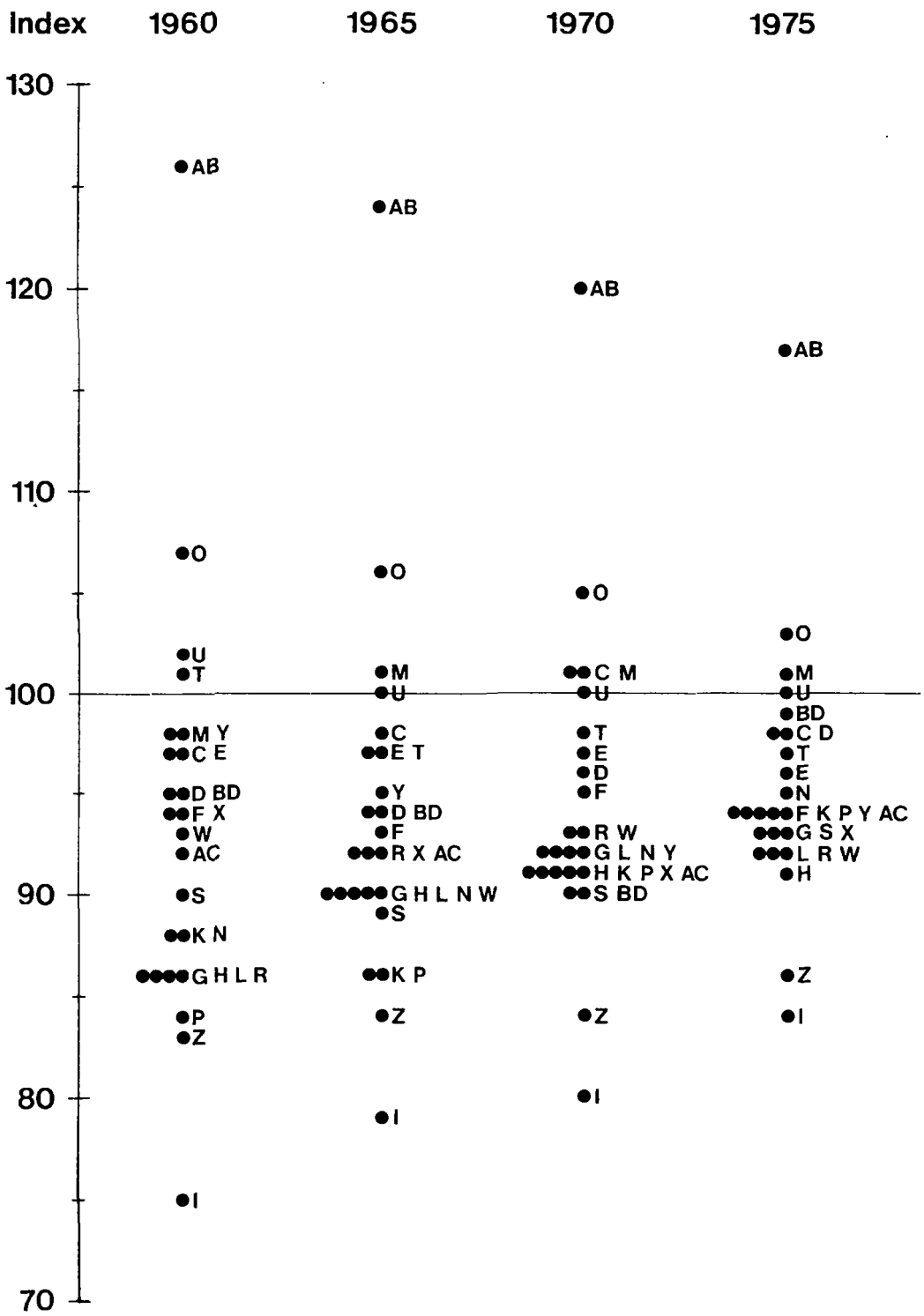

Som framgår av *figur 4* har dock vad gäller andelen förvärvsarbetande kvinnor en viss utjämning skett under senare år. Om män och kvinnor i alla kommuner skulle ha samma sysselsättningsnivå som i de län som har de högsta värdena för resp. grupp, skulle ytterligare 400 000 arbetstillfällen behöva skapas. En tredjedel av behovet gäller allmänna stödområdet, ca 20 % storstadslänen och något mindre än hälften resten av södra Sverige.

I *figur 5* anges den registrerade arbetslöshetens genomsnittliga omfattning år 1976 och 1977 (första halvåret) länsvis. Inga större förändringar i länens relativa läge skedde mellan de två åren. Av figuren framgår att Norrbottens län har mer än dubbelt så hög arbetslöshet som riket i dess helhet. Även de tre övriga länen i övre och mellersta Norrland har höga värden liksom Värmlands och Blekinge län.

Regionalpolitiska ställningstaganden

Riksdagen tog ställning till regional- och sysselsättningspolitiken under hösten 1976 (prop. 1975/76: 211, AU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 79). Därvid uttalades att regionalpolitiken borde få en mer decentralistisk inriktning. Politiken borde förstärkas så att människor i olika landsdelar ges allsidig sysselsättning och service samt en god miljö. Bebyggelsen i glesbygder och mindre tätorter bör underlättas. Strävan borde vara att med olika regionalpolitiska åtgärder inom länen tillgodose bygder och orter med en negativ utveckling så att en bättre inomregional balans skapas. Riksdagen ställde sig i detta sammanhang också bakom en vidareutveckling av länsplaneringen.

För att ge arbetet med länsplaneringen erforderlig stadga har regeringen utfärdat en förordning (1977: 88) om länsplanering. Därtill har regeringen lämnat närmare föreskrifter för arbetet med länsplaneringens planeringsunderlag. Förordning, föreskrifter m. m. har samlats i en handbok för länsplaneringen.

Jag ämnar föreslå regeringen att en ny fullständig länsplaneringsomgång startar hösten 1978. Avsikten är att i detta sammanhang ge landstingen en mer aktiv roll. Denna fråga utreds f. n. av länsdemokratikommittén (Kn 1976: 04). Jag vill erinra om att länsstyrelserna har givits en starkare länsdemokratisk förankring genom att ledamöterna i styrelsen numera utses av landstingen.

Riksdagen beslutade hösten 1976 att *ortsplanen* skall följas t. v. men att en bedömning av dess framtida roll i samhällsplaneringen skall göras och föreläggas riksdagen. För att regeringen skall få underlag för en sådan utvärdering har länsstyrelserna fått i uppdrag att – inom ramen för den fortlöpande utvärderingen av länsplaneringen – analysera konsekvenserna för det egna länet av ortsplanen som instrument i den regionala utvecklingsplaneringen. En redovisning av länsstyrelsernas synpunkter skall lämnas i 1978 års länsrapport.

Den nuvarande ortsplanen ger inte tillräcklig vägledning vid fördelning

Fig. 4. Förvärvsarbetande (20—ω tim) uppdelade på män och kvinnor i relation till folkmängden i åldern 15—64 år för åren 1970 och 1975 (Index riket = 100)

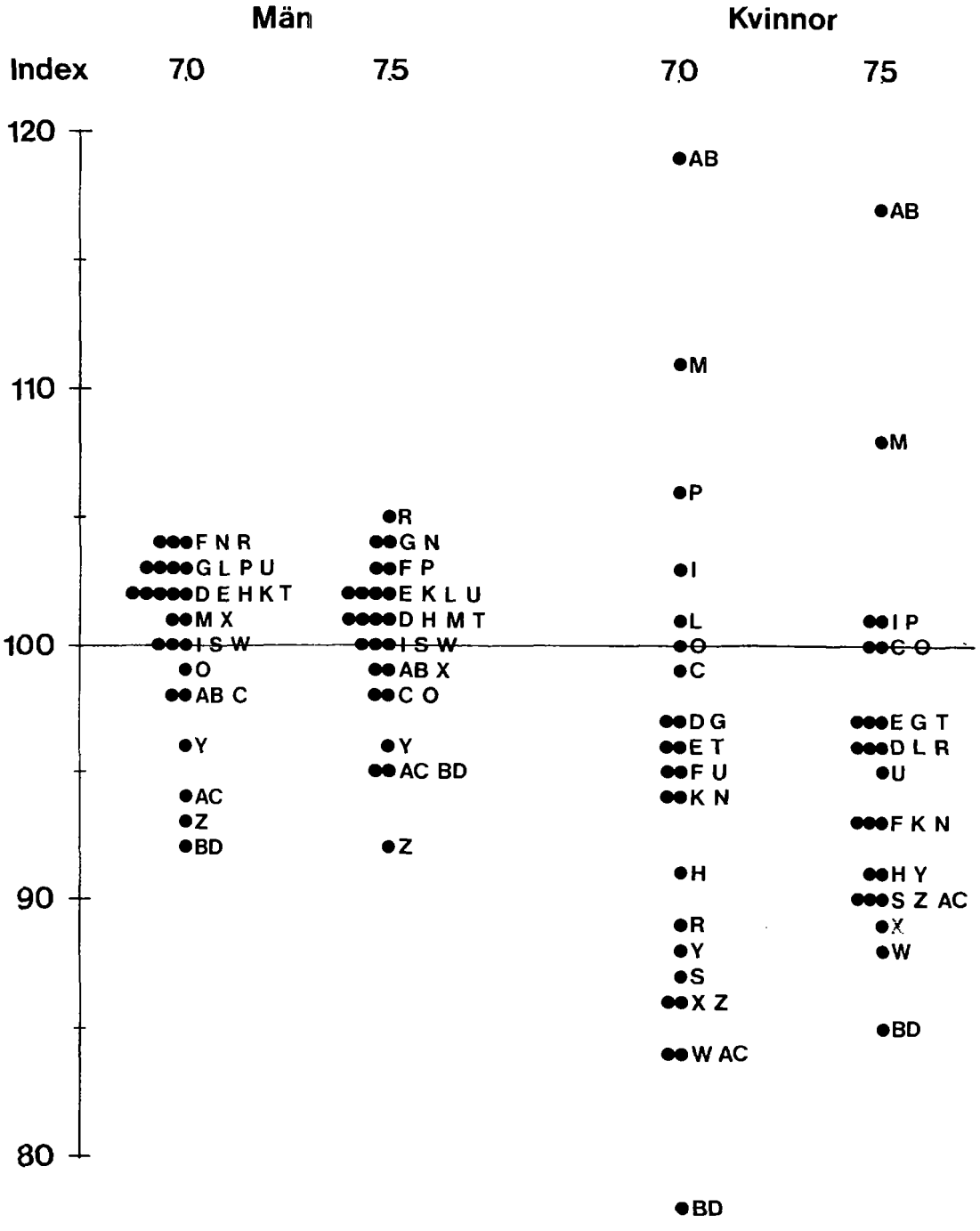

Fig. 5. Genomsnittligt antal arbetslösa i relation till befolkningen i åldern 15–64 år länsvis för åren 1976 och 1977 (första halvåret)

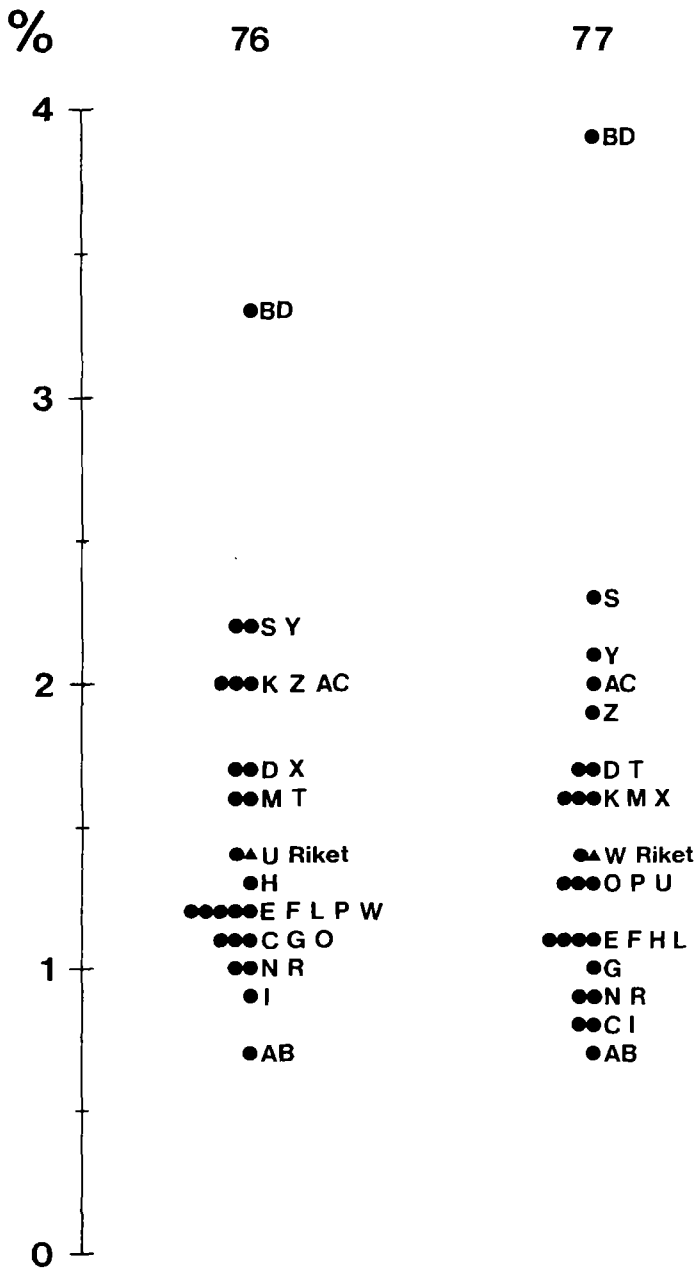

av sysselsättningspolitiska insatser på olika orter. Ortsplanen i sin nuvarande form måste därför utvecklas så att den kan ligga till grund för en regional utjämningspolitik. Förslag i denna riktning kommer att redovisas för riksdagen i den regionalpolitiska proposition som regeringen avser att lägga fram våren 1979.

Riksdagen har antagit *planeringsramar* för länen för år 1985. Regeringen har därefter uppdragit åt länsstyrelserna att fördela ramarna på kommunerna i resp. län. Resultatet härav har av länsstyrelserna redovisats för kommuner och landsting i 1977 års länsrapport.

Riksdagens riktlinjer för regionalpolitiken innebar att vissa smärre ändringar måste göras i länsprogrammen under det fortsatta länsplaneringsarbetet och att vissa frågor särskilt skall belysas i det sammanhanget. Regeringen lämnade därför under våren 1977 föreskrifter för länsstyrelsernas fullföljande av länsplanering 1974. För att i görligaste mån undanröja förvärvshinder uppdrogs åt länsstyrelserna att kartlägga lokala arbetsmarknader med avseende främst på sysselsättnings- och resemöjligheter, men även i fråga om bebyggelsestrukturen och att ange de åtgärder som behövs för att komma tillrätta med svagheterna i de lokala arbetsmarknaderna.

Vidare ingick i uppdraget att analysera vilka konsekvenser den planerade utbyggnaden av barnomsorgen får på möjligheterna att undanröja hinder för dem som önskar förvärvsarbete. Åtgärder för att underlätta övergången från skola till arbetsliv är ytterligare ett moment i föreskrifterna för länsstyrelserna, som syftar till att undanröja förvärvshinder.

I föreskrifterna behandlas också möjligheterna att öka tillgången på arbete i olika delar av resp. län. Det föreskrivs därvid att den lokaliseringspåverkan som centralt bedrivs av delegationen för etableringsfrågor bör fullföljas på regional nivå. Länsstyrelserna bör utnyttja den information om företagens utveckling som finns på länsplanet för att påverka näringslivets utveckling så att en bättre inomregional balans uppnås i resp. län.

En förbättrad inomregional balans förutsätter också att möjligheterna till decentralisering inom den offentliga sektorn på länsnivå tas till vara. I nyss nämnda föreskrifter för länsstyrelserna konstaterades att det bör vara en uppgift för de inom varje sektor ansvariga myndigheterna att med länsplaneringen som utgångspunkt i den fortlöpande planeringen beakta möjligheterna till decentralisering. I föreskrifterna anges vidare att länsstyrelserna i samverkan med landstingen och berörda statliga myndigheter bör överväga möjligheterna till en decentraliserad förläggning av arbetsuppgifter inom offentlig sektor i resp. län.

Utöver dessa föreskrifter som är gemensamma för samtliga län när det gäller fullföljandet av länsplanering 1974 har utfärdats även särskilda föreskrifter och riktlinjer för regionalpolitiken i varje län. Därvid har mer länsspecifika frågor behandlats och länsstyrelsernas syn på samhällsplaneringen i länet har kommenterats. Bl. a. har i dessa länsvisa föreskrifter redovisats allmänna ställningstaganden till den framtida inriktningen av regional- och sysselsättningspolitiken i resp. län.

Regionalpolitiska insatser inom skilda samhällssektorer

Riksdagens beslut år 1976 (prop. 1975/76: 211, AU 1976/77: 7, rskr 1976/77: 79) om samordnad sysselsättnings- och regionalpolitik innebar bl. a. en starkare betoning av att den statliga verksamheten inom olika sektorer bedrivs med hänsyn tagen till de regionalpolitiska riktlinjerna såsom de bl. a. kommer till uttryck i länsplaneringen. Den statliga verksamheten inom olika samhällssektorer påverkar på skilda sätt förutsättningarna för regionalpolitiken både när det gäller möjligheterna att erbjuda sysselsättning och service. En samordning mellan regionalpolitiska åtgärder och åtgärder inom skilda statliga sektorer är således av betydelse för en framgångsrik regionalpolitik. Ett av länsplaneringens huvudsyften är att lägga grunden till en gemensam syn hos alla parter som fattar beslut av betydelse för den regionala utvecklingen, på hur olika insatser skall fördelas mellan skilda delar av ett län. Erfarenheten har visat att en effektiv påverkan förutsätter att de regionalpolitiska aspekterna beaktas tidigt i planeringsprocessen vid de skilda sektorsorganen.

Regeringen har i sitt arbete lagt ökad vikt vid att bygga upp samverkan med statliga myndigheter i syfte att förstärka de regionalpolitiska insatserna. För att få underlag till denna samverkan skall myndigheterna varje år före utgången av september lämna länsstyrelsen redovisning av planering inom myndighetens verksamhetsområde som kan påverka utvecklingen i länet. Vidare skall myndigheterna i sina anslagsframställningar till regeringen redovisa sådan planering inom myndigheten som kan påverka den regionala utvecklingen. Jag vill i detta sammanhang lämna en kort redovisning av åtgärder inom skilda samhällssektorer som medverkar till att de regionalpolitiska målen skall uppnås.

Industrin har stor betydelse för den regionala utvecklingen och utgör ryggraden i flertalet regioners näringsliv. Utvecklingen inom industrin får stora spridningseffekter även inom andra delar av näringslivet. Sysselsättningen inom industrin väntas framgent, trendmässigt svara för en mindre del av den totala sysselsättningen. Mot bakgrund av att näringslivet i många orter är helt uppbyggt kring ett eller ett fåtal industriföretag kommer en sådan förändring att betyda förhållandevis allt mer för den totala utvecklingen i skilda regioner.

De regionala bedömningarna spelar en stor roll vid samhällets insatser för industrins utveckling. I samband med pågående och planerade strukturförändringar inom t. ex. stålindustrin och textil- och konfektions-(teko)industrierna har de regionala konsekvenserna tillmätts en avgörande betydelse för de statliga insatserna. De mindre och medelstora företagen är av särskild betydelse för en mer decentralistisk regionalpolitik. Småföretagen spelar en viktig roll för utkomstmöjligheterna för människor på mindre orter och därmed också för dessa orters möjligheter att bibehålla sin livskraft. I prop. 1977/78: 40 om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling ingick bl. a. förslag om att bygga upp regionala

utvecklingsfonder i varje län. I propositionen förutsätts ett nära samspel mellan industripolitiken och regionalpolitiken. Detta skall ske på länsplaneringens grund.

Prospektering efter mineralfyndigheter liksom brytvärdighetsundersökningar av dessa är av stor vikt för utvecklingen i vissa län, främst bergslagslänen och de nordligaste delarna av landet. Den prospekteringsverksamhet som utförs av nämnden för statens gruvegendom är därvid av stor betydelse.

Jordbruket har som en geografiskt väl spridd näring en väsentlig roll för sysselsättningen i stora delar av landet. Jordbrukssysselsättningen och de jordbrukspolitiska åtgärderna har därmed ett stort regionalpolitiskt intresse. Bl. a. har särskilda stödåtgärder satts in i syfte att upprätthålla jordbruksproduktionen och därmed sysselsättningen inom jordbruket i norra Sverige. Riksdagen har hösten 1977 tagit ställning till riktlinjerna för jordbrukspolitiken (prop. 1977/78:19, JoU 1977/78:10, rskr 1977/78:103). I samband därmed angavs bl. a. att jordbruket och därtill knutna verksamheter kan medverka i en aktiv regionalpolitik. De jordbrukspolitiska insatserna bör så långt möjligt anpassas till de regionala och lokala förhållandena och därmed bli viktiga instrument för regionalpolitiken. Allmänna bedömningar av vad som är en lämplig regionalpolitisk utveckling sker inom länsplaneringen. I prop. 1977/78:19 förutskickades vidare att regeringen senare under detta riksmöte avser förelägga riksdagen en särskild proposition till följd av förslag från 1972 års jordbruksutredning om särskilt regionalpolitiskt jordbruksstöd.

Skogsbruket är liksom jordbruket genom sin geografiska spridning särskilt viktigt för utvecklingen inom flera regioner. Som underlag för sysselsättningen har skogsbrukets betydelse visserligen minskat kraftigt totalt sett. Men för skogslänen och särskilt deras glesbygder är det fortfarande av stor betydelse i detta hänseende. Inte minst genom de möjligheter som kombinationen jord- och skogsbruk ger. I dessa områden bidrar skogsbruket därmed även i väsentlig utsträckning till det underlag som är nödvändigt för att bygga upp och vidmakthålla en service av rimlig kvalitet.

Förutsättningarna för skogsbruk i Norrlands inland är sämre än inom andra delar av landet. Av ekonomiska skäl kan ofta inte ett så intensivt skogsbruk bedrivas som skulle vara angeläget från virkesförsörjnings- och regionalpolitiska synpunkter. Det har därför ansetts vara angeläget att genom ett särskilt statligt stöd till skogsbruket i norra Sverige öka skogsproduktionen. Det statliga stödet till skogsbruket är också av stor betydelse som sysselsättningsskapande åtgärd.

Fiske och fiskanknutna verksamheter är av betydelse främst i Göteborgs- och Bohus, Blekinge och Kristianstads län. I vissa kommuner i Göteborgs och Bohus län svarar fiske och till svenskt fiske knutna verksamheter för omkring 20 % av sysselsättningen. Men även på flera andra platser efter våra kuster spelar fisket en stor roll. Fiskerikommittén har i oktober

1977 lämnat sitt huvudbetänkande (SOU 1977: 74) Fiskeriindustrin i framtiden, med förslag till åtgärder i syfte att stärka fiskerinäringens konkurrenskraft. Avsikten är att i särskild proposition under våren 1978 lägga fram förslag bl. a. om riktlinjer för den framtida fiskeripolitiken.

Skilda aspekter på *miljön* behandlas inom regionalpolitiken. Riksdagen har tidigare uttalat att en bättre samordning bör ske mellan den regionalpolitiska planeringen och planeringen på miljöområdet. Avvägningar mellan miljökrav och regionalpolitiska krav görs kontinuerligt i bl. a. länsstyrelsernas arbete. Samhällsplaneringen bör präglas av en helhetssyn på bebyggelseutvecklingen och dess konsekvenser i fråga om arbets-, service- och miljöförutsättningar. Förutom kraven på en mångsidig arbetsmarknad och en tillfredsställande service bör även miljösynpunkter vägas in i bedömningarna av bebyggelsestrukturens regionala utveckling.

Jag går nu över till att redovisa verksamheter med anknytning till vissa statliga myndigheter och den betydelse de har för den regionalpolitiska verksamheten. En närmare redovisning lämnas i resp. bilaga till budgetpropositionen.

Ett nära samband föreligger mellan *arbetsmarknadspolitik* och regionalpolitik. Exempelvis har beredskapsarbetena förutom betydande sysselsättningsmässiga effekter i utsatta regioner också stor betydelse genom de förbättringar i samhällsfunktionerna som de genom dessa arbeten utförda investeringarna medför. Den förskjutning mot dagsverksbilliga och arbetskraftsintensiva arbeten som har skett under senare år är angelägen från sysselsättningssynpunkt och den underlättas genom det nya system för kommunala beredskapsarbeten som föreslås i budgetpropositionen 1978 (bil. 15). Även fortsättningsvis kommer regionalpolitiskt angelägna investeringar i betydande utsträckning att kunna genomföras som beredskapsarbeten när sysselsättningsläget så kräver.

Arbetsmarknadsutbildningen har stor regionalpolitisk betydelse genom att dels utbildningsmöjligheter åstadkoms på orter där näringslivet hindras i sin utveckling genom brist på yrkesutbildad personal, dels kraven på flyttningar mellan regioner minskar då en smidigare anpassning av de sysselsattas yrkesinriktning kan ske. En sådan anpassning bör också kunna ge goda utvecklingsbetingelser för det lokala och regionala näringslivet. I detta samspel har arbetsmarknadsutbildning en viktig roll vid sidan av det ordinarie skolväsendet. För att denna anpassning skall vara möjlig krävs att de utbildningsplanerande myndigheterna har en i görligaste mån korrekt bild av den framtida utvecklingen på arbetsmarknaden. Ett utvecklingsarbete av länsplaneringens underlagsmaterial har startats i syfte att få ett förbättrat underlag för regionala bedömningar av efterfrågans framtida fördelning på yrkesgrupper. Ett sådant underlag kommer också att få betydelse för yrkesvägledningen.

En annan viktig regionalpolitisk aspekt är människornas möjlighet att få

del av arbetsförmedlingarnas service. Bl. a. därför föreslår regeringen en fortsatt utbyggnad av förmedlingarnas resurser.

Yrkesinspektionens nuvarande distriktsindelning trädde i kraft den 1 juli 1974. Den består av 19 distrikt i stället för tidigare elva. En utredning har tillsatts för att utvärdera erfarenheterna av nuvarande distriktsindelning och att avge de förslag som föranleds härav.

Utbildningssektorn spelar en regionalpolitisk roll med avseende på både utbildningens lokalisering och innehåll. Allmänt kan sägas att de organisatoriska förändringar – inom såväl grundskolan och gymnasieskolan som högskolan – som har genomförts under det senaste årtiondet har skapat en regional utjämning av utbildningsutbudet. De regionala skillnaderna i fördelningen på yrken och utbildning är dock fortfarande markanta.

Det är angeläget att den från regionalpolitiska utgångspunkter positiva utvecklingen inom utbildningssektorn följs upp med bl. a. en planering som stärker utbildningens roll i ett regionalpolitiskt sammanhang. Länsplaneringen bör kunna spela en viktig roll i en sådan planeringsprocess. Det utvecklingsarbete om förbättrat underlag för utbildningsplaneringen och yrkesvägledningen som jag nyss har nämnt kan härvid innebära vissa framkomstmöjligheter.

Fr. o. m. budgetåret 1977/78 finns lokala (kommunvisa) planeringsråd (s. k. SSA-råd) för samverkan mellan skolan och arbetslivet. I planeringsråden skall behandlas frågor som rör bl. a. studie- och yrkesorienteringens organisation, former och innehåll. Vidare bedrivs försöksverksamhet med regionala planeringsråd i de tre storstadslänen. Rådens uppgift är att samordna de lokala rådens verksamhet inom resp. region, bl. a. med avseende på regionens gemensamma utbildningsutbud och arbetsmarknad. Planeringsråden är i detta avseende viktiga avnämare av länsplaneringens material om näringslivets utveckling i olika kommuner och regioner. Försöksverksamheten får visa vilka uppgifter av regionalpolitisk karaktär som är möjliga att lägga på de regionala råden. Det bör i detta sammanhang understrykas att resp. länsorgan för utbildning och arbetsmarknad även fortsättningsvis har ett ansvar för att utbildningsutbudet inom regionen svarar mot de behov som regionens arbetsmarknad uppvisar.

Den högskolereform som har trätt i kraft i och med budgetåret 1977/78 innebär dels en geografisk spridning, dels en mer decentraliserad planering av den högre utbildningen. Planeringen inom detta område skall i ökad utsträckning samordnas med samhällsplaneringen i övrigt. Det tidigare nämnda utvecklingsarbetet avses omfatta även den regionala högskoleutbildningen. På två av de tjugotre utbyggnadsorter som angavs i 1975 års riksdagsbeslut, Halmstad och Skövde, saknas f. n. statlig högskoleenhet. De avses få interimistisk högskolestyrelse fr. o. m. den 1 juli 1978.

Det är angeläget att den utbyggda organisationen utnyttjas bl. a. genom att lokala utbildningslinjer och enstaka kurser så långt möjligt förläggs till

utbyggnadsorterna. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) framhåller i sin anslagsframställning att nya typer av planeringsunderlag och nya samarbetsformer mellan centrala och lokala myndigheter behövs, bl. a. för att åstadkomma den i 1975 års beslut avsedda sammanvägningen av individernas och arbetslivets behov. Det är därvid av vikt att UHÄ och regionstyrelserna på olika sätt tar initiativ till sådant samarbete varvid bl. a. länsplaneringens material bör utnyttjas.

Uppbyggnad av en ny utbildning på formgivningsområdet i Luleå har såväl regionalpolitiskt som näringspolitiskt intresse. Underlaget för ett ställningstagande måste dock preciseras på flera avgörande punkter. Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare att föreslå regeringen att UHÄ får i uppdrag att närmare utforma en arbetsmiljöutbildning inom formgivningsområdet.

Kommunikationernas roll för den regionala utvecklingen behandlas fortlöpande i länsplaneringen. Kopplingen mellan regionalpolitiken och trafikpolitiken beaktas redan på planeringsstadiet där goda förutsättningar för en samordning finns mellan länsplaneringen och trafikplaneringen inom ramen för länsstyrelsernas arbete.

Under år 1978 avser regeringen att initiera en vidareutveckling och komplettering av den regionala trafikplaneringen. Arbetet skall främst inriktas på att dels finna olika vägar för att förbättra den kollektiva persontrafiken, dels upprätta förslag till långsiktig inriktning av det allmännas investeringar i olika slag av trafikanläggningar. Det gäller bl. a. vägar, hamnar och flygplatser. Arbetet kommer att samordnas med länsplaneringen och trafikverkens långtidsplanering.

Genom riksdagens ställningstagande till den framtida vägplaneringen (prop. 1977/78: 10, TU 1977/78: 10, rskr 1977/78: 95) har det regionala inflytandet på vägplaneringen säkerställts. Vägverkets behovsinventering vidareutvecklas till en perspektivplanering, som är utformad så att den ger underlag för en mer allsidig bedömning av den framtida väghållningens inriktning. I prop. 1977/78: 10 föreslås att beredningsgrupper inrättas i länen för att förbättra samordningen mellan olika intressen på länsnivå.

En insats av regionalpolitisk betydelse är upprustningen av Inlandsbanan. Åtgärderna avser i första hand sträckan Storuman-Östersund.

Statens järnvägar (SJ) svarar för en stor del av sysselsättningen i Ånge kommun. I regeringens föreskrifter och riktlinjer för regionalpolitiken i Västernorrlands län betonas särskilt att arbetsmarknadens stora beroende av SJ:s verksamhet i Ånge även fortsättningsvis bör uppmärksammas i statsmakternas och SJ:s planering.

Den år 1976 beslutade nya organisationen för postverket genomförs nu successivt och kännetecknas av en decentralisering av arbetsuppgifter och beslutsfunktioner.

De senare årens utveckling inom *hälso- och sjukvården* har kännetecк-

nats av en snabb utbyggnad av den decentraliserade öppna sjukvården vid läkarstationer och vårdcentraler samtidigt som ökade resurser har tillförts åldringsvården och psykiatrin. Den sjukvårdspolitiska målsättningen är inriktad på en fortsatt sådan utveckling. Socialstyrelsens principprogram, Hälso- och sjukvård inför 80-talet, ligger i linje med denna målsättning. Denna allmänna utveckling överensstämmer väl med de regionalpolitiska strävandena.

Ett reviderat principprogram för hälso- och sjukvården kommer att utarbetas till år 1981 för att kunna utnyttjas av sjukvårdshuvudmännen inför planeringen av hälso- och sjukvården för perioden 1985–1995. I detta arbete är det av stor vikt att de regionalpolitiska strävandena förs vidare.

I samråd med arbetsmarknadens parter har socialstyrelsen fått i uppdrag att utarbeta ett reviderat läkarfördelningsprogram (LP 82). Bristen på arbetskraft (läkare) och rekryteringsproblem i olika geografiska områden och medicinska verksamhetsområden uppmärksammas särskilt i programarbetet.

När det gäller *barnomsorgen* har regeringen, som nyss nämnts, förut uppdragit åt länsstyrelserna att analysera vilka konsekvenser kommunernas planerade utbyggnad av barnomsorgen får på sysselsättningen och möjligheterna att undanröja förvärvshinder. En första redovisning av länsstyrelsens analys har lämnats i 1977 års länsrapport. Resultaten visar att i många kommuner är bristen på platser i kommunal barnomsorg fortfarande ett stort hinder för jämställdhet och valfrihet på arbetsmarknaden.

Försvaret har stor betydelse för sysselsättningen på många orter i landet och måste därmed tillmätas en viktig roll för den regionala utvecklingen. De regionalpolitiska synpunkterna har också i hög grad kommit att påverka lokaliseringar inom försvarssektorn. Bl. a. har nedläggningar av fredsförband varit föremål för regionalpolitiska överväganden. Försvarssektorn kan inte heller fortsättningsvis ses isolerad från samhällsplaneringen. I regeringens föreskrifter och riktlinjer för regionalpolitiken i Blekinge och Skaraborgs län gjordes sålunda uttalanden beträffande Karlskrona och Karlsborg med innebörden att staten har ett särskilt ansvar för sysselsättningen i kommuner där staten är en stor arbetsgivare. Både Karlskrona och Karlsborg har en förhållandevis stor andel försvarsanställda och antalet arbetstillfällen minskar.

Försvarets materielverk genomför en översiktlig kartläggning av behov och möjligheter att behålla inhemsk försvarsindustriell kapacitet i framtiden med utgångspunkt från 1977 års försvarsbeslut. I detta arbete kommer även sysselsättningsaspekterna att belysas.

Ett *regionalpolitiskt råd* med företrädare för statliga myndigheter, kommun- och landstingsförbund, fackliga organisationer och näringslivsorganisationer har inrättats. Rådet skall diskutera aktuella regionalpolitiska frågor och främst sådana som syftar till att skapa en bättre samordning

mellan de statliga myndigheterna i regionalpolitiska frågor.

Jag vill vidare nämna något om den statliga verksamheten för *glesbygdsbefolkningen*.

Glesbygdsfrågorna ägnas ökad uppmärksamhet. En särskild glesbygdsdelegation (I 1977: 02) med parlamentariker samt företrädare för berörda departement och för kommuner, landstingskommuner och länsstyrelser tillkallades våren 1977. Delegationens uppgift är att bereda, samordna och intensifiera regeringens glesbygdsinsatser. Delegationen har bl. a. till uppgift att ta upp frågan om statlig garanti för att upprätthålla servicen på vissa orter i de geografiskt större glesbygdskommunerna och behandla frågor som rör specifika sysselsättningsproblem i glesbygderna.

För att förbättra situationen för de människor som är bosatta i glesbygdsområden har riksdagen nyligen beslutat (prop. 1977/78: 8, NU 1977/78: 14, rskr 1977/78: 43) bygga ut stödet till kommersiell service i glesbygd. Bl. a. slopas begränsningen till det inre stödområdet. Stödet omfattar statsbidrag till kommuner som subventionerar hemsändning av dagligvaror, statliga lån- och kreditgarantier samt, i undantagsfall, driftsstöd till näringsidkare. Samhällets bevakning av varuförsörjningen förutsätts i första hand vara en kommunal angelägenhet. Varuförsörjningsplaner bör genomföras för områden där servicen är eller väntas bli problematisk och där stödåtgärder är aktuella.

För att bygga kommunala industrilokaler på mindre orter inom främst det inre stödområdet och på Gotland föreslås i det följande 30 milj. kr. bli anvisade. Vidare föreslås 21 milj. kr. bli anvisade för särskilda stödåtgärder i glesbygder. Dessa medel avser kommunala sysselsättningsinsatser och vissa åtgärder av de nya utvecklingsfonderna. Chefen för socialdepartementet föreslår vidare under femte huvudtiteln fortsatta insatser på det sociala området.

Utöver de åtgärder som primärt är inriktade på att förbättra situationen i glesbygdsområdena tas i budgetpropositionen upp en rad förslag som har effekter för glesbygderna. Bl. a. kommer omorganisation inom lotsväsendet att påverka sysselsättning och service i skärgårdsområdena. Det är väsentligt att förändringar inom detta område sker under beaktande av de regionalpolitiska aspekterna. Vidare är postservicen av stor betydelse. Postverkets diligenstrafik betyder särskilt mycket för serviceförsörjningen i framför allt de inre delarna i Norrland.

Regionalpolitiska stödåtgärder

Regionalpolitiskt stöd lämnas främst i form av lokaliseringsstöd vid investeringar samt introduktionsstöd, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd vid nyanställning av personal. Lokaliseringsstödets omfattning och geografiska fördelning under perioden den 1 juni 1965 – den 30 juni 1977 framgår av följande sammanställning.

Lokaliseringsstöd till företag under perioden 1965-07-01–1977-06-30

Län	Antal företag	Beviljat stöd			Fördelning %	Beräknad sysselsättningsförändring
		Bidrag	Lån	Summa		
Stockholms						
Uppsala	7	1140	47330	48470	1,1	195
Södermanlands	21		62123	62123	1,4	343
Östergötlands	9		35266	35266	0,8	565
Jönköpings	28	9472	86774	96246	2,1	1414
Kronobergs	20		31805	31805	0,7	333
Kalmar	32	8681	93480	102161	2,2	1343
därav inom stödområdet	12	4835	19055	23890	0,5	254
Gotlands	24	20993	53215	74208	1,6	338
Blekinge	7		69947	69947	1,5	1683
Kristianstads	18		28450	28450	0,6	350
Malmöhus	5		4649	4649	0,1	126
Hallands	3		17820	17820	0,4	332
Göteborgs och Bohus	34	9220	57871	67091	1,5	888
därav inom stödområdet	28	8855	40139	48994	1,1	638
Älvsborgs	73	28690	193598	222288	4,9	3272
därav inom stödområdet	40	28690	136073	164763	3,6	1651
Skaraborgs	10	18375	107285	125660	2,8	618
Värmlands	182	86518	448661	535179	11,8	4298
därav inom stödområdet	131	75360	296877	372236	8,2	3068
Örebro	16	660	83984	84644	1,9	–47
Västmanlands	15	2840	63043	65883	1,5	494
Kopparbergs	217	100758	433303	534061	11,8	3787
därav inom stödområdet	204	97590	371837	469427	10,3	3300
Gävleborgs	114	81175	286678	367853	8,1	5586
därav inom stödområdet	95	75613	191907	267520	5,9	4978
Västernorrlands	157	154151	518356	672507	14,8	4521
Jämtlands	108	83940	142634	226574	5,0	2065
Västerbottens	185	162252	438042	600294	13,2	4819
Norrbottens	152	127305	340303	467608	10,3	2327
Totalt	**1437**	**896170**	**3644627**	**4540797**	**100,0**	**39650**
Därav:						
inom inre stödområdet	379	358282	544198	902480	19,9	9521
inom allmänna stödområdet (exkl. det inre stödområdet)	757	481302	2004240	2485542	54,7	18438
inom gränsområdet till det allm. stödområdet (grå zonen)	110	24393	424683	449076	9,7	3156

Utanför stödområdet har stöd lämnats till dels företag i gränsområdet till det allmänna stödområdet (den s. k. grå zonen), dels företag i orter med ensidigt näringsliv och orter som har drabbats av företagsnedläggningar. I prop 1976/77: 95 (bil. 3) om vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder anmäldes att regeringen avsåg att tillämpa en ordning, som innebär att regeringen efter framställning av länsstyrelse kan förordna att kom-

muner utanför stödområdet och gränsområdet till detta för viss tid skall ingå i den grå zonen. Denna ordning har tillämpats för första gången under hösten 1977, varvid Kinda, Ydre, Nässjö, Uppvidinge, Högsby, Borås, Marks och Ulricehamns kommuner t. o. m. den 30 juni 1979 i stödhänseende har jämställts med kommuner i gränsområdet till det allmänna stödområdet (SFS 1977: 787). Jag vill i detta sammanhang framhålla att jag vid prövning av ansökningar om lokaliseringsstöd från företag utanför stödområdet och den utvidgade grå zonen kommer att föreslå regeringen att stöd skall lämnas endast i undantagsfall, främst när en ort som drabbas av företagsnedläggning behöver tillföras ytterligare industrier.

Riksdagen beslutade år 1973 om formerna för det regionalpolitiska stödet under femårsperioden 1973/74–1977/78 (prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr 1973: 248). Därvid fastställdes en medelsram om 2 500 milj. kr. för det regionalpolitiska stödet. Beslutsramen har därefter ökats till 4 000 milj. kr. (prop. 1975/76: 100 bil. 13. InU 1975/76: 37, rskr 1975/76: 250). Av ramen har beräknats 850 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, 325 milj. kr. för utbildnings- och introduktionsstöd, 150 milj. kr. för sysselsättningsstöd, 25 milj. kr. för bl. a. bidrag till Norrlandsfonden och 2 650 milj. kr. för lokaliseringslån. Dessutom får outnyttjat utrymme, ca 79 milj. kr., av de ramar som fastställdes för treårsperioden 1970/71–1972/73 tas i anspråk.

Sysselsättningsutredningen (A 1974: 02) har i maj 1976 genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att se över formerna för det regionalpolitiska stödet efter utgången av budgetåret 1977/78. Utredningen avser att lägga fram förslag i bl. a. denna fråga under september 1978. Proposition om regionalpolitiken avses bli förelagd riksdagen våren 1979. Mot denna bakgrund förordar jag att innevarande ramperiod förlängs till att omfatta också budgetåret 1978/79. I samband därmed är det nödvändigt att räkna upp beslutsramen för perioden. Jag förordar att en beslutsram på sammanlagt 4 800 milj. kr. fastställs för regionalpolitiskt stöd under sexårsperioden 1973/74–1978/79, vilket innebär en ökning med 800 milj. kr. jämfört med innevarande femårsperiod. Av ramen beräknar jag 1 000 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, 380 milj. kr. för utbildnings- och introduktionsstöd, 180 milj. kr. för sysselsättningsstöd, 40 milj. kr. för bidrag till Norrlandsfonden och 3 200 milj. kr. för lokaliseringslån. Vid beräkningen har jag tagit hänsyn till att beslut om stöd som inte inom föreskriven tid tas i anspråk får återföras till ramen, varvid motsvarande belopp kan användas för nya beslut.

Under perioden den 1 juli 1974–den 30 juni 1978 pågår en försöksverksamhet med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd (prop. 1974: 1 bil. 13, InU 1974: 7, rskr 1974: 204 och prop. 1975/76: 100 bil. 13, InU 1975/76: 37, rskr 1975/76: 250). Som villkor för lokaliseringsstöd, introduktionsstöd och utbildningsstöd gäller att minst 40 % av det antal arbetsplatser som tillkommer hos den som har beviljats sådant stöd skall för-

behållas vartdera könet. Under budgetåren 1976/77 och 1977/78 pågår vidare en försöksverksamhet med regionalpolitiskt stöd i form av lånegarantier vid marknadsföringsåtgärder (prop. 1975/76:185, InU 1975/76:43, rskr 1975/76:369). Mot bakgrund av vad jag har anfört beträffande förlängning av ramperioden för regionalpolitiskt stöd förordar jag att försöksverksamheterna med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd samt regionalpolitiskt stöd vid marknadsföringsåtgärder förlängs till att omfatta också budgetåret 1978/79.

Det ankommer på regeringen att besluta om handläggnings- och beslutsordningen i ärenden om regionalpolitiskt stöd. Under budgetåren 1976/77 och 1977/78 pågår en försöksverksamhet med decentraliserad beslutanderätt i sådana ärenden. Länsstyrelserna inom det allmänna stödområdet får besluta i vissa ärenden om lokaliseringsstöd och länsarbetsnämnderna i vissa sysselsättningsstödsärenden. Ärenden om regionalpolitiskt stöd avgörs i övrigt av arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) eller regeringen. Huvudregeln för avgränsning av beslutanderätt mellan länsstyrelsen, AMS och regeringen bygger på investeringskostnadernas storlek när det gäller ansökningar om lokaliseringsstöd. Beloppsgränsen är f. n. 1,5 milj. kr. för länsstyrelsen och 5 milj. kr. för AMS. Vid större investeringar beslutar regeringen. I fråga om regionalpolitiskt utbildningsstöd har AMS beslutanderätt om stödet uppgår till högst 10 kr. per arbetstimme. Vid stöd med högre belopp beslutar regeringen. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag om att försöksverksamheten med decentraliserad beslutanderätt i vissa ärenden om regionalpolitiskt stöd i likhet med de försöksverksamheter som jag tidigare berörde förlängs till att omfatta också budgetåret 1978/79. I samband därmed avser jag att föreslå att beloppsgränserna för beslut om lokaliseringsstöd höjs till 3 milj. kr. för länsstyrelserna och till 8 milj. kr. för AMS. Vidare kommer jag att föreslå en höjning av beloppsgränsen till 15 kr. per arbetstimme för AMS beslutanderätt i fråga om utbildningsstöd. Skälen härtill är dels att penningvärdesförändringen motiverar en ökning av beloppen, dels att ökade regionala beslutsbefogenheter bör prövas. Jag anser det lämpligt att riksdagen informeras om vad jag har anfört i denna fråga.

Riksdagen har nyligen beslutat (prop. 1977/78:25, AU 1977/78:18, rskr 1977/78:86) att bevilja Uddeholms AB ett lån på 600 milj. kr. med villkorlig återbetalningsskyldighet för att skapa förutsättningar för bolaget att genomföra nödvändiga förändringar av verksamheten i en balanserad takt. Beslutet skall ses mot bakgrund av bolagets avgörande betydelse för sysselsättningen på åtskilliga orter i Värmlands län och dessutom på några orter i Uppsala län och Örebro län.

Inom regeringskansliet arbetar en expertgrupp *(EFSU)* med uppgift att som försöksverksamhet samordna uppföljningen och bevakningen av statens fordringar i företag som har fått statligt stöd. Gruppen har även till uppgift att arbeta fram förslag till åtgärder i enskilda uppföljningsärenden

och därvid både ta till vara statens rätt som fordringsägare och söka trygga sysselsättningen i de berörda företagen. Sådana ärenden har under år 1977 varit fler och av större omfattning än tidigare. Verksamheten har gett goda resultat, särskilt i fråga om att bevara sysselsättningen i krisdrabbade företag. Riksdagen bör i detta sammanhang underrättas om att regeringen i några fall har beviljat statligt regionalpolitiskt stöd och kreditstöd som inte helt har stämt överens med de av statsmakterna antagna grunderna för dessa stödformer. Orsaken till detta är att regeringen har bedömt att statligt stöd i dessa fall har varit nödvändigt med hänsyn till konsekvenserna för sysselsättningen vid ett uteblivet stöd. Det har varit fråga om företag med avgörande betydelse för sysselsättningen på en ort. Någon för ändamålet helt lämpad stödform har inte funnits, och besluten har inte kunnat skjutas upp på grund av ärendenas brådskande natur. Ofta har det gällt att vinna tid för att få möjlighet att undersöka förutsättningarna för en rekonstruktion av det berörda företaget. Sålunda har i några fall statlig lånegaranti beviljats enligt kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri trots att det vid beslutstillfället bedömdes som sannolikt att staten redan efter kort tid skulle tvingas infria garantin och efterge sina krav gentemot låntagaren. Vidare har regeringen i ytterligare några fall beviljat lånegarantier med mycket högt risktagande. I ett fall har lokaliseringslån lämnats till en intresseförening av anställda vid ett nedläggningshotat företag för att föreningen skulle kunna överta aktierna i bolaget. Dessa aktier har pantförskrivits som säkerhet för lånet. Jag vill slutligen erinra om att frågor med anknytning till expertgruppens arbetsuppgifter f. n. utreds av företagsobeståndskommittén (Fi 1976: 03). Kommittén beräknas lägga fram sina förslag under år 1978.

Riksdagen beslutade hösten 1977 (prop. 1977/78: 54, SkU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 50) som ett led i strävandena att stimulera näringslivets utveckling att minska arbetsgivareavgiften med två procentenheter. Den allmänna arbetsgivareavgiften avvecklas därmed helt i det inre stödområdet.

Övriga regionalpolitiska insatser

Regeringen träffade i april 1976 en överenskommelse med Sveriges industriförbund om samråd i lokaliseringspolitiska frågor med koncerner/företag som inom landet sysselsätter minst 500 industrianställda. Syftet med samrådet är att skapa förutsättningar för att regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska synpunkter beaktas på ett tidigt stadium vid planeringen av investeringar inom industrin. Under år 1976 undertecknade ca 150 industrikoncerner/företag en skriftlig förbindelse att delta i samrådet. Samtidigt inrättades en särskild *delegation för etableringsfrågor* inom regeringskansliet för att handlägga samrådsverksamheten.

Delegationen startade sin verksamhet under hösten 1976 i samband med att en skriftlig enkät rörande sysselsättnings- och investeringsplaner för den närmaste femårsperioden sändes ut till samrådsföretagen. Resultaten

av enkäten visar att samrådsföretagen år 1975 hade ca 475 000 anställda och därmed svarade för ungefär halva industrisysselsättningen i landet. En regional uppdelning visar att samrådsföretagen svarar för en markant större andel av industrisysselsättningen i allmänna stödområdet, eller nära 70 %, än vad de gör i övriga riket. I enkäten redovisade företagen planer på att öka sin sysselsättning med drygt 12 000 personer under perioden 1977–1979/80 samtidigt som man redovisade planer på en minskning av sysselsättningen med ca 10 000 personer under samma period. I enkätresultaten redovisas också betydande investeringsplaner.

Huvudmomentet i samrådet är informella muntliga överläggningar mellan delegationen för etableringsfrågor och de enskilda företagen. I samband med dessa personliga kontakter har företagsledningarna möjlighet att informera om företagens planering, speciellt i frågor med anknytning till sysselsättning och investeringar. De uppgifter av känslig natur som företagen lämnar har givits ett särskilt sekretesskydd. Etableringsdelegationen har samtidigt till uppgift att informera företagen om samhällets regionalpolitiska mål och de statliga stödåtgärder som står till förfogande.

Etableringsdelegationen inledde de muntliga kontakterna med samrådsföretagen i början av år 1977 och har nu haft minst en överläggning med flertalet av företagen. Resultaten av dessa överläggningar visar att företagsledningarnas bedömningar av marknads- och konjunkturutvecklingen i det stora flertalet fall har justerats ned kraftigt från enkättillfället hösten 1976 till de muntliga överläggningarna under år 1977. I rådande konjunkturläge har de planer på expansions- och nyinvesteringar som uppgavs i enkätsvaren med några enstaka undantag skjutits på framtiden. Nytillkomna planer på investeringar av denna karaktär har inte kunnat noteras. I många fall har också företag som deltar i samrådet under året aviserat minskning av sin sysselsättning utöver de planer som tidigare har angivits i enkätsvaren. Delegationen har i sådana fall ofta haft möjlighet att med företagsledningarna diskutera tidsförläggningen av sysselsättningsinskränkningar. I kretsen av samrådsföretag ingår även åtskilliga företag inom branscher som under året har drabbats av allvarliga strukturproblem. Delegationen har i flera fall engagerats för att medverka till lösningar på sådana problem.

I och med att delegationen för etableringsfrågor nu har knutit kontakter med samrådsföretagen anser jag att goda förutsättningar har skapats för att påverka företagens investeringsplaner i enlighet med regionalpolitikens mål så snart konjunkturläget har förbättrats och företagen har återfått sin expansionskraft. Ett samråd av detta slag har då en viktig roll att spela. För att utvidga samrådet till en viktig grupp av industriföretag som inte omfattades av överenskommelsen med Sveriges industriförbund har regeringen hösten 1977 slutit liknande överenskommelser med Kooperativa Förbundet och Lantbrukarnas Riksförbund. Överenskommelserna omfattar resp. organisations industriföretag med minst 500 industrianställda.

Samrådet med dessa företag kommer att inledas under våren 1978.

Etableringsdelegationens arbete följs inom regeringskansliet av en särskilt tillsatt arbetsgrupp med representanter för budget-, bostads-, arbetsmarknads- och industridepartementen. En särskild referensgrupp som består av företrädare för fackliga organisationer, intresseorganisationer, vissa sammanslutningar inom näringslivet och berörda statliga myndigheter kommer inom kort att tillsättas för att följa samrådsverksamheten.

I december 1976 tillsattes *Norrbottendelegationen* (I 1976: 04) med uppgift att lämna förslag till konkreta sysselsättningsskapande projekt och åtgärder inom industri, jord- och skogsbruk, näringslivsservice samt det mineralogiska området. Under innevarande budgetår har delegationen initierat en rad projekt. En del av dem har i enlighet med riktlinjerna för arbetet kanaliserats till olika organ och myndigheter såsom företagarföreningen, Norrlandsfonden, NJA-invest, länsarbetsnämnden, lantbruksnämnden, skogsvårdsstyrelsen m. fl. Förslag har riktats även direkt till regeringen. I delegationens regi har bl. a. en försöksverksamhet inletts på jord- och skogsbruksområdet. Det gäller bl. a. åtgärder för iståndsättning av nedlagd åkermark och kompletterande sysselsättning inom jord- och skogsbruk. Särskilda medel har anslagits för denna verksamhet. Norrbottendelegationens arbete kommer att pågå ytterligare ett år.

Regeringen tillsatte våren 1977 *Göteborgsdelegationen* (I 1977: 03) med uppgift att behandla sysselsättningsproblemen i Göteborgsregionen. Delegationen verkar för att sysselsättningsplaneringen i regionen samordnas och överväger de åtgärder inom regionen i dess helhet som kan behövas för att förbättra sysselsättningsläget i Göteborgsregionen. För den sistnämnda uppgiften har till delegationen knutits en särskild arbetsgrupp.

Särskilda arbetsgrupper har tillsatts i vissa län för att samordna de regional- och sysselsättningspolitiska insatserna på orter som drabbas av sysselsättningsproblem till följd av strukturförändringar inom stål- och tekobranscherna. För att bl. a. stödja verksamheten i länen har inom regeringskansliet bildats en särskild arbetsgrupp med anknytning till etableringsdelegationen.

Sedan mitten av 1960-talet har forskning på det regionalpolitiska området initierats och samordnats av *ERU* (In 1967: 24, expertgruppen för regional utredningsverksamhet). Den nuvarande utredningsetappen kommer att vara i huvudsak avslutad under budgetåret 1978/79. För att förstärka samarbetet mellan forskare och planerare och förbättra kunskapsöverföringen från forskning till planering bör ERU:s verksamhet därefter bedrivas i mera decentraliserade former. ERU har bedrivit en viss försöksverksamhet på detta område. Uppdrag kommer att lämnas till ERU att före utgången av år 1978 utarbeta förslag till forskningsprogram för den kommande utredningsetappen. Programmet skall utarbetas i samverkan med forskare och planerare i de skilda högskoleregionerna. Jag räknar med att en del av forskningsprojekten kan administreras i decentraliserade former.

Sysselsättningsutredningen (A 1974: 02) avser att lämna sitt slutbetänkande i september 1978. Bl. a. på grundval därav avser regeringen att i en proposition till riksdagen under våren 1979 redovisa förslag till en förstärkt regional- och sysselsättningspolitik.

På det regionalpolitiska fältet i *Norden* har bl. a. samarbetet mellan regioner och kommuner i gränstrakterna vidareutvecklats inom ramen för den nordiska ämbetsmannakommittén. En överenskommelse om gränskommunalt samarbete har träffats mellan länderna. Från Nordiska ministerrådet har ökade resurser tillförts samarbetet inom bl. a. Nordkalotten och Öresundsregionen. Försök med gränssamarbete i glesbygd har inletts i ytterligare en region, som för Sveriges del berör nordvästra Jämtland. Ämbetsmannakommittén har inlett en utvärdering av det hittillsvarande nordiska regionalpolitiska samarbetet och avser att mot bakgrund härav vid årsskiftet 1978–1979 lägga fram förslag till ett nytt nordiskt regionalpolitiskt handlingsprogram.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört beträffande regionalpolitiska stödåtgärder hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåren 1973/74–1978/79 regionalpolitiskt stöd får beviljas – utöver outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd har fastställts för treårsperioden 1970/71–1972/73 – med sammanlagt högst 4 800 000 000 kr. med den huvudsakliga fördelning som jag har angett i det föregående,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om försöksverksamheten med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd och regionalpolitiskt stöd vid marknadsföringsåtgärder.

C 1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet

1976/77	Utgift	245 777 568
1977/78	Anslag	258 450 000
1978/79	Förslag	273 300 000

Från anslaget bestrids utgifterna för de i programbudgeten för AMS under programmet Regionalpolitiska stödåtgärder upptagna delprogrammen Lokaliseringssamråd, Lokaliseringsbidrag (inkl. infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital och marknadsföringsåtgärder), Utbildningsstöd, Introduktionsstöd och Sysselsättningsstöd. Delprogrammet Lokaliseringssamråd belastas endast av förvaltningskostnader.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	1978/79 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Lokaliseringsbidrag	169 337 000	164 000 000	+10 000 000	+10 000 000
Utbildningsstöd	28 679 000	35 000 000	–	–
Introduktionsstöd	13 647 000	23 000 000	–	–
Sysselsättningsstöd	28 032 000	30 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000
Infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m.	1 800 000	1 000 000	–	–
Förvaltningskostnader	4 283 000	5 450 000	+ 50 000	– 150 000
	245 778 000	**258 450 000**	**+15 050 000**	**+14 850 000**

För femårsperioden 1973/74–1977/78 har riksdagen fastställt en medelsram för regionalpolitiskt stöd (prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr 1973: 248 samt prop. 1975/76: 100 bil. 13, InU 1975/76: 37, rskr 1975/76: 250). Härvid har beräknats 850 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, 325 milj. kr. för utbildnings- och introduktionsstöd och 150 milj. kr. för sysselsättningsstöd. Dessutom får outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställdes för treårsperioden 1970/71–1972/73 tas i anspråk.

Under budgetåret 1976/77 har beslut fattats om lokaliseringsbidrag/avskrivningslån med 193 milj. kr. Stödformen avskrivningslån har använts i endast begränsad omfattning.

Fem garantier för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital har infriats till ett belopp av 1,8 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Antalet deltagare i utbildning för vilken utbildningsstöd har lämnats uppgick under budgetåret 1976/77 till 3 100. Under budgetåret har beslut fattats om utbildning av 1 400 personer till en sammanlagd kostnad av högst 25 milj. kr.

Under budgetåret 1976/77 beräknas 4 600 personer ha deltagit i introduktion och inträning för vilken introduktionsstöd har lämnats. Beslut om introduktionsstöd har under samma budgetår fattats för 14 milj. kr. vilket svarar mot inträning av 2 700 personer.

Följande sammanställning visar det beviljade sysselsättningsstödet för kalenderåren 1973–1976.

År	Beviljat sysselsättningsstöd (milj. kr.)	Antal årsarbetskrafter
1973	22.3	3 647
1974	26.8	4 314
1975	27,8	4 652
1976	21.0[1]	4 000

[1] Beviljat t. o. m. den 30 juni 1977.

Genom lokaliseringssamråd lämnas information om lokaliseringsförutsättningarna på skilda håll i landet. F. n. gäller samrådsskyldighet endast inom vissa branscher i Stockholms-, Malmö- och Göteborgsregionerna. Under budgetåret 1976/77 har utfärdats 15 samrådsbevis varav tolv i Stockholmsregionen, ett i Malmöregionen och två i Göteborgsregionen. I inget fall ledde samrådet till beslut om annan lokaliseringsort.

Bestämmelser om den regionalpolitiska stödverksamheten återfinns i kungörelsen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd (omtryckt 1976: 379; ändrad senast 1977: 787).

Arbetsmarknadsstyrelsen

Lokaliseringsbidrag. För budgetåret 1978/79 beräknar AMS medelsbehovet för delprogrammet Lokaliseringsbidrag till 175 milj. kr. Därav avser 1 milj. kr. infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital och 4 milj. kr. bankavgifter.

Utbildningsstöd. AMS uppskattar att 3 800 personer kommer att omfattas av utbildningsstöd under budgetåret 1978/79. Behovet av medel för budgetåret 1978/79 beräknas till 35 milj. kr.

Introduktionsstöd. AMS räknar med att under budgetåret 1978/79 ca 7 700 personer kommer att genomgå inträning för vilken introduktionsstöd lämnas till företag. Medelsbehovet under budgetåret 1978/79 beräknas till 23 milj. kr.

Sysselsättningsstöd. Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas till 35 milj. kr.

Lokaliseringssamråd. Med hänsyn till etableringsdelegationens verksamhet och till lokaliseringssamrådets begränsade omfattning anser AMS att samrådet i dess nuvarande utformning bör kunna avvecklas.

Det totala medelsbehovet – inkl. förvaltningskostnader – för budgetåret 1978/79 beräknas till 273,5 milj. kr.

Föredraganden

Jag har tidigare behandlat frågan om förlängning av ramperioden för regionalpolitiskt stöd samt utökning av beslutsramen (se s. 97).

De medel som anvisas under delprogrammet *Lokaliseringsbidrag* utnyttjas dels för utbetalning av lokaliseringsbidrag, avskrivningslån och flyttningsersättning samt bidrag enligt den s. k. offertprincipen, dels för ersättning till banker för deras administrering av beviljat lokaliseringsstöd och dels för att infria statliga garantier för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital och marknadsföringsåtgärder. Liksom AMS anser jag att 170 milj. kr. bör beräknas för utbetalning av bidrag m. m. under budgetåret 1978/79. För ersättning till banker bör 4 milj. kr. beräknas och för infriande av garantier 1 milj. kr. Totalt beräknar jag således medelsbehovet för delprogrammet Lokaliseringsbidrag till 175 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Stiftelsen Industricentras förvaltningskostnader täcks delvis genom bi-

drag från detta anslag. Jag vill erinra om att regeringen under år 1977 har beviljat stiftelsen lokaliseringsstöd och kapitaltillskott för att bygga en ny anläggning i Ljusdal och bygga ut den befintliga anläggningen i Strömsund.

Riksdagen har nyligen beslutat (prop. 1977/78: 25 s. 88, AU 1977/78: 19, rskr 1977/78: 87) att *introduktionsstödet* under år 1978 skall fyrdubblas i Norrbottens län. Liksom AMS beräknar jag medelsbehovet för delprogrammet Introduktionsstöd till oförändrat 23 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Även för delprogrammet *Utbildningsstöd* delar jag AMS bedömning av medelsbehovet och beräknar oförändrat 35 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Liksom AMS beräknar jag medelsbehovet för delprogrammet *sysselsättningsstöd* till 35 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Med anledning av riksdagens uttalande (InU 1974: 7, rskr 1974: 204) pågår f. n. en försöksverksamhet med sysselsättningsstöd i gränsområdet till det inre stödområdet och på Gotland samt till turistnäringen. Jag vill erinra om att regeringen nyligen har beslutat att förlänga försöksverksamheten så att den omfattar även sysselsättningsökning under kalenderåret 1978 (SFS 1977: 788).

Delprogrammet *Lokaliseringssamråd* belastas endast med administrationskostnader. F. n. omfattar samrådsskyldigheten endast vissa branscher i storstadsområdena. Med hänvisning dels till samrådsverksamhetens ringa omfattning och resultat, dels till etableringsdelegationens verksamhet föreslår AMS en avveckling av lokaliseringssamrådet i dess nuvarande utformning. Jag biträder denna uppfattning och avser att senare återkomma till regeringen med förslag i frågan.

För *förvaltningskostnader* vid AMS beräknar jag 5,3 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 273 300 000 kr.

C 2. Särskilda stödåtgärder i glesbygder

1976/77	Utgift	28 362 965	Reservation	16 361 906
1977/78	Anslag	33 500 000		
1978/79	Förslag	21 000 000		

Från anslaget bestrids kostnader för hemarbete m. m., visst stöd till företagareföreningar, kommunala sysselsättningsinsatser och särskilda sysselsättningsinsatser. Under budgetåret 1976/77 anvisades vidare från anslaget medel för vissa vägarbeten i Vindelälvsområdet.

Verksamheterna handhas av statens industriverk, AMS, vissa företagareföreningar och kommuner.

	1976/77 Utgift	1977/78 Anslag	Beräknad ändring 1978/79	
			Statens industriverk och AMS	Föredraganden
Hemarbete m. m.	4 900 000	3 500 000	+2 500 000	– 1 500 000
Stöd till regionala utvecklingsfonder	1 973 000[1]	1 000 000[1]	+2 500 000[1]	+ 1 000 000
Kommunala sysselsättningsinsatser	9 569 000	12 000 000	–	–
Åtgärder i Vindelälvsområdet	11 921 000	–	–	–
Särskilda sysselsättningsinsatser	–	17 000 000	–	–15 000 000
	28 363 000	**33 500 000**	**+5 000 000**	**–12 500 000**

[1] Stöd till företagareföreningar.

Under budgetåret 1976/77 uppgick utgifterna för Hemarbete m. m. till 4,9 milj. kr. Stödet har inneburit att ca 2 500 personer bosatta i glesbygd har kunnat beredas hel- eller deltidssysselsättning.

Stöd till företagareföreningar avser allmänna åtgärder av fonderna för att främja företagsamhet i glesbygder och skärgårdar. Under budgetåret 1976/77 uppgick utgifterna till ca 2 milj. kr.

Under budgetåret 1976/77 har Kommunala sysselsättningsinsatser i form av genomförande av sysselsättningsprojekt bedrivits i tolv kommuner. Under budgetåret har ca 9,5 milj. kr. utbetalats för ändamålet.

Från anslagsposten Särskilda sysselsättningsinsatser bekostas dels bidrag till kommuner i det inre stödområdet och på Gotland för att uppföra industrilokaler för uthyrning, dels projekt i Vindelälvsområdet, dels ock åtgärder som har föreslagits av särskilda arbetsgrupper i syfte att skapa ökad sysselsättning i glesbygder.

Statens industriverk

Hemarbete m. m. Statens industriverk bedömer att utbetalningarna under budgetåret 1977/78 kommer att uppgå till 5,3 milj. kr. Med hänsyn till att ingående reservation under anslagsposten därmed förbrukas beräknar verket medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 6 milj. kr.

Stöd till företagareföreningar. Statens industriverk bedömer att utbetalningarna under budgetåret 1977/78 kommer att uppgå till 3.6 milj. kr. Med hänsyn till att ingående reservation under anslagsposten därmed förbrukas beräknar verket medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 3,5 milj. kr.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Kommunala sysselsättningsinsatser. Arbetsmarknadsstyrelsen anser verksamheten vara ett värdefullt komplement till övriga sysselsättningsskapande insatser. I avvaktan på resultatet av pågående översyn av verksamheten föreslås oförändrad medelstilldelning.

Föredraganden

Stödet till hemarbete administreras av företagareföreningarna vilkas uppgifter skall tas över av de regionala utvecklingsfonderna (prop. 1977/78: 40 bil. 1, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110). Frågan om den framtida organisationen av hemarbetet har behandlats i prop. 1977/78: 30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. (AU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 74). Besluten berör dock inte verksamheten under budgetåret 1978/79. Mot denna bakgrund bör verksamheten med hemarbete bedrivas i oförändrad form och omfattning under nästa budgetår. Jag beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 5 milj. kr.

Från anslagsposten Stöd till företagareföreningar, som i fortsättningen bör benämnas Stöd till regionala utvecklingsfonder, täcks kostnaderna för speciella projekt som främjar företagsamhet i glesbygder och skärgårdar. Jag beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 2 milj. kr.

Från anslagsposten Kommunala sysselsättningsinsatser bekostas försöksverksamhet med intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser (IKS) i tolv kommuner i det inre stödområdet. Verksamheten omfattas av sysselsättningsutredningens (A 1974: 02) pågående översyn av bl. a. den regionalpolitiska stödverksamheten. Jag beräknar för budgetåret 1978/79 oförändrat 12 milj. kr. för ändamålet.

Från anslagsposten Särskilda sysselsättningsinsatser bekostas under innevarande budgetår bidrag till kostnader för dels att uppföra kommunala industrilokaler i syfte att främja sysselsättningen på längre sikt i det inre stödområdet och Gotlands län, dels åtgärder i syfte att skapa ökad sysselsättning i glesbygder. Bidrag till kommunala industrilokaler bör i fortsättningen anvisas under ett särskilt anslag. Jag återkommer härtill i det följande. För övriga ändamål beräknar jag medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 2 milj. kr.

Anslaget bör sålunda för nästa budgetår tas upp med (5 + 2 + 12 + 2 =) 21 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda stödåtgärder i glesbygder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 21 000 000 kr.

C 3. Bidrag till kommunala industrilokaler

Nytt anslag (förslag) 30 000 000

F. n. bekostas från reservationsanslaget Särskilda stödåtgärder i glesbygder bl. a. bidrag till kommuner i det inre stödområdet och på Gotland för att uppföra industrilokaler för uthyrning. Riksdagen har nyligen behandlat frågan om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företa-

gens utveckling (prop. 1977/78: 40 bil. 1, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) och därvid uttalat sig för bl. a ett ökat statligt stöd till kommuner för att främst i mindre orter i det inre stödområdet bygga industrilokaler för uthyrning. I nämnda proposition beräknade jag 30 milj. kr. för ändamålet. Dessa medel bör nu anvisas under ett särskilt reservationsanslag. Samtidigt räknas motsvarande anslagspost under reservationsanslaget Särskilda stödåtgärder i glesbygder ned med 15 milj. kr. Den behållning som hänför sig till verksamheten med bidrag till kommunägda industrilokaler och som vid utgången av budgetåret 1977/78 finns kvar på sistnämnda anslag bör föras över till detta nya anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala industrilokaler* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

D. MINERALFÖRSÖRJNING M. M.

Under år 1977 beräknas 25,3 milj. ton järnmalm ha brutits i Sverige, vilket innebär en minskning från år 1976 med 4,4 milj. ton. Malmleveranserna från gruvorna beräknas ha minskat från 27,4 till 20 milj. ton, varav 18,7 milj. ton – en minskning från år 1976 med 4,8 milj. ton – beräknas ha exporterats.

Järnmalmslagren har ökat från 11,3 milj. ton till 14 milj. ton. Exportvolymen, som i stort sett har varit sjunkande sedan år 1974, är fortfarande mycket låg, vilket framför allt beror på den fortsatt mycket svaga internationella stålkonjunkturen. Sveriges andel av världsexporten har successivt minskat och är numera ca 5 %.

Försäljningsminskningen och de strukturella problemen i stålindustrin har lett till stora svårigheter att upprätthålla produktionen också i järnmalmsgruvorna. I Mellansverige har under år 1977 flera gruvor lagts ner.

Brytningen av sulfidmalmer beräknas ha uppgått till 12,1 milj. ton år 1977, vilket innebär en ökning i förhållande till 1976 års brytning med 300 000 ton. Metallinnehållet i den brutna malmen har för koppar uppgått till 42 000 ton (45 000 ton år 1976), för bly 84 000 ton (79 000 ton år 1976) och för zink 132 000 ton (120 000 ton år 1976).

Sverige är självförsörjande i fråga om järn-, bly- och zinkmalm. Förädling av zinkmalm till metall förekommer dock inte i Sverige. Brytningen av kopparmalm tillgodoser ungefär en tredjedel av landets behov. Däremot saknas brytvärda tillgångar av aluminium och av de allra flesta legeringsmetaller. Utvinningen av industrimineral, dvs. sådana mineral som utvinns i annat syfte än för sitt metall- eller bränsleinnehålls skull, täcker inte landets behov.

Den industriella utvecklingen i Sverige har inneburit att vårt beroende av oförädlade råvaror som en källa till exportintäkter har blivit obetydligt även om råvaruutvinningen i Sverige jämfört med vad som är fallet för övriga industriländer fortfarande ger upphov till stora exportinkomster. Däremot har vårt beroende av importerade råvaror ökat och blivit mer varierat. Detta är en följd av att Sverige, i likhet med andra industriländer, allt mer kommit att fungera som omvandlingsstation för råvaror. Medan importvärdet för en enskild råvara ofta är mycket litet, kan samma råvara vara nödvändig för att produktionen skall kunna upprätthållas i industrier som exporterar färdigvaror eller halvfabrikat för miljardbelopp och har tusentals anställda.

För många råvaror och flera viktiga metaller gäller att de är föremål för kraftiga variationer i pris och förbrukning. Under år 1977 har dock priserna för de allra flesta metaller i stort sett legat stilla på den mycket låga nivå

som de sjönk till under åren 1974–1976. Den viktigaste orsaken till de låga priserna är den alltjämt mycket låga industriella aktiviteten i västvärlden.

I syfte att motverka prisvariationer, som ger upphov till svårigheter för såväl företag som nationer, har under senare år allt flera krav ställts på att internationella överenskommelser skall träffas för att stabilisera råvarumarknaderna. Dessa krav har förts fram främst av utvecklingsländer, vilka för sina exportintäkter och ekonomiska utveckling över huvud taget ofta är beroende av prisutvecklingen för en enstaka råvara. Under år 1976 fattades ett principbeslut om ett s. k. integrerat program för råvaror. De centrala delarna av programmet går ut på att stabilisera råvarupriserna på en rimlig nivå genom buffertlagring och andra åtgärder. Lagringen avses bli finansierad genom en gemensam fond för flera råvaror. Under år 1977 har överläggningar pågått dels om uppbyggnaden av den gemensamma fonden, dels om prisstabiliserande åtgärder för ett flertal enskilda råvaror. Dessa överläggningar fortsätter under år 1978.

Samarbete mellan råvaruproducerande länder förekommer för flera metaller och mineral, bl. a. koppar och bauxit. Strävanden att genom samordnat handlande uppnå högre priser har emellertid endast haft begränsad framgång hittills.

En annan inriktning har Organisationen för järnmalmsexporterande länder. Dennas huvuduppgift är att främja en balanserad global utveckling av järnmalmsindustrin genom att skapa bättre förutsättningar för varje enskilt medlemsland att vidta lämpliga åtgärder avpassade till de egna problemen. Sverige ingår i organisationen sedan dess grundande år 1975. Organisationen har utsett en generalsekreterare och ett mindre kansli samt under år 1977 fastställt ett arbetsprogram, i vilket ingår flera olika utredningar om järnmalmsmarknaden.

FN:s tredje havsrättskonferens höll under år 1977 en sjätte och en sjunde session i New York. Vid dessa sessioner diskuterades bl. a. vem som skall ha rätt att utvinna naturtillgångarna på och under den del av havsbottnen som ligger utanför nationell jurisdiktion och de grundläggande villkoren för sådan utvinning. Ett annat centralt ämnesområde för sessionerna gällde omfattningen av den del av havsbottnen som skall anses falla under nationell jurisdiktion. Konferensen avses sammanträda till ytterligare en session i Genève under våren 1978.

I Sverige har råvaru- och naturresursfrågorna fått ökad betydelse under de senaste åren. Inte minst mot bakgrund av den internationella utvecklingen på råvaruområdet framstår det som angeläget att dessa frågor ägnas fortsatt stor uppmärksamhet i samband med utformningen av industripolitiken på lång sikt. Industristrukturen påverkas av prisutvecklingen och produktionsförhållandena för råvaror. Anpassning till ändrade förutsättningar för råvaruförsörjningen kräver lång tid. Det är därför angeläget att förändringar kan förutses i god tid och åtgärder vidtas för att underlätta industrins anpassning till förändrade villkor. Samtidigt är det en viktig upp-

gift att skapa sådana förutsättningar för råvaruproduktionen att ett balanserat utnyttjande på lång sikt av våra egna naturresurser blir möjligt.

Utformningen av politiken såvitt gäller råvaru- och naturresursområdet förutsätter en samlad överblick över hela råvaruområdet och jämförelser mellan utvecklingen för olika råvaror. Under år 1977 har därför en betydande mängd beslutsunderlag i dessa avseenden tagits fram genom olika utredningar. Detta arbete fortsätter år 1978.

Chefen för jordbruksdepartementet avser att inhämta regeringens bemyndigande att tillsätta en utredning om miljö och naturresurser.

Den år 1974 tillkallade mineralpolitiska utredningen (I 1974: 02) har under år 1977 avlämnat delbetänkandet (SOU 1977: 75) Industrimineral. I början av år 1978 beräknas ett delbetänkande om metaller att kunna avlämnas. Utredningen har därefter till uppgift att överväga om en ändrad inriktning eller utformning av mineralpolitiken är motiverad med hänsyn till samhällets långsiktiga behov. Arbetet beräknas vara slutfört under andra hälften av år 1978.

På uppdrag av regeringen har statens industriverk utrett vissa frågor rörande kalksten, brytning av alunskiffer och utvinning av diabas. Utredningarnas resultat avses ligga till grund för bl. a. den fortsatta fysiska riksplaneringen. Utredningarna beträffande kalksten och diabas har avslutats under år 1977. Alunskifferutredningen beräknas vara avslutad i början av år 1978.

Statens industriverk genomför vidare en särskild utredning om utvinning av sand och grus, särskilt från havsområden. Utredningen beräknas bli slutförd under år 1978.

Organisationskommittén för havsresursfrågor (I 1975: 06) tillsattes hösten 1975 för att utreda frågan om inrättande av ett organ för havsresursfrågor. Kommittén avgav i juni 1977 betänkandet (Ds I 1977: 5) Samordning av havsresursverksamheten, vari föreslås bl. a. att en särskild delegation för samordning av havsresursverksamheten skall inrättas. Kommitténs förslag bereds f. n. inom regeringskansliet.

Under år 1977 har pågått arbete också med övergripande frågor inom råvaru- och naturresursområdet.

Näringspolitiska rådets arbetsgrupp för råvarufrågor avlämnade i september 1977 rapporten (Ds I 1977: 8) Råvaror och råvarupolitik – underlag för svenska bedömningar. Målet för arbetsgruppens arbete har varit att söka väga samman skilda uppfattningar till en samstämd bild av utvecklingen för olika industriråvaror och diskutera den näringspolitiska innebörden av denna utveckling. I arbetsgruppens rapport behandlas bl. a. utvinning av havsbottnens mineraltillgångar, samarbete mellan råvaruproducerande utvecklingsländer och råvarupolitiken i några andra länder.

Regeringarna i de nordiska länderna beslutade år 1975 att utreda den nordiska råvaru- och naturresurssituationen. År 1976 avgavs en första, beskrivande rapport. I november 1977 avlämnades en rapport med förslag beträffande nordiskt samarbete för olika råvaror.

Arbete i syfte att trygga Sveriges försörjning med olika metaller och mineral pågår sedan många år. Sveriges geologiska undersöknings (SGU) arbete är härvid av grundläggande betydelse. SGU utför dels karterings- och dokumentationsarbeten som bildar den geovetenskapliga grundvalen för ett ändamålsenligt utnyttjande av våra naturtillgångar, dels prospektering som ger direkt kunskap om mineralresursernas belägenhet och egenskaper. Prospekteringen utförs huvudsakligen på uppdrag. Den största uppdragsgivaren är sedan budgetåret 1975/76 nämnden för statens gruvegendom, som förvaltar statens mineralfyndigheter och ansvarar för att dessa tas till vara på bästa sätt.

Innevarande budgetår har för statligt finansierad uranprospektering till SGU anvisats ca 10,2 milj. kr. I enlighet med tidigare ställningstagande om uranprospekteringens omfattning beräknas för budgetåret 1978/79 ca 9,6 milj. kr. i 1977 års pris- och löneläge.

Nämnden för statens gruvegendom föreslås budgetåret 1978/79 få disponera ca 45,9 milj. kr. för prospektering, vilket innebär en ökning med ca 9 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Nämnden föreslås dessutom få disponera ca 3,6 milj. kr. för brytvärdhetsundersökningar. Dessa undersökningar avser främst nickelfyndigheten Lappvattnet i närheten av Skellefteå.

Sedan början av 1940-talet har brytningen av vissa staten tillhöriga gruvrätter inom det s. k. Adakfältet i Norsjö kommun genom olika lego- och entreprenadavtal utförts av Boliden AB. Driften kommer att upphöra under första halvåret 1978 på grund av bristande malmtillgångar. För att lösa vissa avvecklingsproblem tillkallades en särskild utredning i november 1975 (I 1975: 10).

I samband med att den statligt anslagsfinansierade prospekteringen efter uran har minskat under budgetåret 1977/78 har Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) beslutat att inskränka sitt undersökningsprogram för uranfyndigheten Pleutajokk i Arjeplogs kommun. Eftersom det har påträffats flera andra fynd av olika mineral, främst koppar- och molybdenmalm, i området har LKAB föreslagit att ytterligare prospektering utförs i syfte att bedöma förutsättningarna för en framtida mineralutvinning och för att kompensera för sysselsättningsbortfallet till följd av inskränkningen i uranprospekteringen. Jag kommer senare denna dag att föreslå regeringen att lägga fram förslag för riksdagen om att anvisa 10 milj. kr. på tilläggsbudget II för budgetåret 1977/78 i form av lån till LKAB för prospektering i Arjeplog.

Ranstad

LKAB har under år 1977 bedrivit fortsatt utvecklingsarbete på en process för att utvinna kolväten, uran, gödningsämnen och flera olika metaller ur alunskiffrarna i Ranstad. På uppdrag av regeringen har LKAB även redovisat konsekvenser av två alternativa produktionsnivåer. Härvid har också redovisats konsekvenserna av att enbart forskningsverksamhet bedrivs i Ranstad och av att all verksamhet upphör.

Under våren 1977 inlämnade LKAB en ansökan om lokaliseringstillstånd enligt 136 a § i byggnadslagen avseende brytning av 1 milj. ton skiffer per år. Berörda kommuner har avstyrkt bifall till ansökan, men förordar att en fortsatt forsknings- och utvecklingsverksamhet skall bedrivas i Ranstad. Regeringen avser att ta ställning till verksamheten under våren 1978.

Verksamheten vid Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) är den centrala förvaltningsmyndigheten för ärenden som rör landets geologiska beskaffenhet. SGU skall

- utföra allmän geologisk kartering,
- bedriva informations- och dokumentationsverksamhet på det geologiska området,
- på uppdrag uppsöka och undersöka förekomster av tekniskt användbara mineral, bergarter och jordarter samt grundvatten.

Verksamheten skall, med beaktande av den tekniska och vetenskapliga utvecklingens krav, bedrivas och resultaten redovisas så att bästa möjliga ledning ges för beslut om utnyttjande av landskapet, särskilt berggrund, jordlager och grundvatten.

SGU åtar sig geologiska utrednings- och undersökningsuppdrag. Ersättning för dessa utgår enligt grunder som fastställs av SGU efter samråd med riksrevisionsverket. Uppdragsverksamheten skall ge full kostnadstäckning.

SGU leds av en styrelse. Chef är en generaldirektör. Inom SGU finns fem byråer, nämligen berggrundsbyrån, kvartär- och hydrogeologiska byrån, geofysiska byrån, geokemiska byrån och administrativa byrån.

Den 1 juli 1977 fanns vid SGU med hänsyn tagen till säsonganställda extrageologer 751 anställda. För samma tidpunkt redovisar SGU 60 vakanta tjänster. Huvuddelen av personalen är stationerad i Stockholm. Filialer för vissa delar av verksamheten finns i Lund, Göteborg, Malå och Kiruna. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) skall den till Stockholm förlagda delen av SGU lokaliseras till Luleå och Uppsala. Enligt gällande tidplaner sker omlokaliseringen under januari 1978 resp. februari 1979.

SGU tillhör de myndigheter som deltar i försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

1. Kartering
2. Information och dokumentation
3. Prospektering
4. Speciella undersökningar

Verksamheten under programmen 1 och 2 finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation.

Kostnader och intäkter för SGU:s verksamhet under programmen 3 och 4 redovisas under anslaget Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet. Detta är ett förslagsanslag vilket tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Anslaget får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongsmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten disponerar SGU en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 2 milj. kr.

Den verksamhet under programmen 3 och 4 som inte kan finansieras genom uppdragsintäkter finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.

Investeringar i utrustning finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Utrustning.

D 1. Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation

1976/77	Utgift	20 793 202	Reservation	2 139 218
1977/78	Anslag	24 047 000		
1978/79	Förslag	27 982 000		

Från anslaget bestrids kostnader för programmen 1. Kartering och 2. Information och dokumentation. Utgifter och inkomster för dessa program redovisas under anslaget.

Programmet *Kartering* omfattar den verksamhet som syftar till att ta fram och i form av kartor i reguljära serier tillhandahålla beslutsunderlag för samhällsplanering rörande utnyttjandet av landskapet, berggrund, jordlager och grundvatten. Programmet är indelat i delprogram för berggrunds-, jordarts-, geofysisk och hydrogeologisk kartering. Kartläggningsarbeten i syfte att framställa beslutsunderlag för avgöranden i prospekteringsfrågor ingår i programmet Prospektering.

Programmet *Information och dokumentation* omfattar den verksamhet som syftar till att genom insamling, bearbetning, bevarande och spridning av uppgifter om geologiska förhållanden på annat sätt än genom den reguljära karteringen tillgodose allmänna och enskilda behov av geologisk information. Programmet är indelat i delprogram för information, geologisk dokumentation, grundvattendokumentation, geofysisk dokumentation och geokemisk dokumentation.

Av följande sammanställning framgår hur kostnader och intäkter för verksamheten fördelar sig på program och delprogram (i 1 000-tal kr.). I redovisningen av SGU:s beräkningar för budgetåret 1978/79 ingår kostnader för viss materiel som föranleds av den förestående omlokaliseringen. Dessa kostnader ingår också i redovisningen av de belopp under de olika delprogrammen som enligt SGU behövs för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1978/79 i 1977 års priser och löneläge. I SGU:s beräkningar ingår också totalt 29 000 kr. för ökad utbildningsverksamhet inom programmen.

Program/delprogram	1976/77	1977/78	1978/79 beräknar	
	Utfall	Anvisat	SGU	Föredraganden
Program 1. Kartering				
Berggrundskartering	5 020	5 684	7 581	6 674
Jordartskartering	4 396	5 050	7 044	6 201
Geofysisk kartering	1 295	1 332	1 742	1 534
Hydrogeologisk kartering	2 002	2 042	2 755	2 426
	12 713	**14 108**	**19 122**	**16 835**
Avgår i intäkter	54	75	85	85
	12 659	**14 033**	**19 037**	**16 750**
Program 2. Information och dokumentation				
Information	2 891	3 237	3 900	3 433
Geologisk dokumentation	2 668	2 674	3 578	3 149
Grundvattendokumentation	2 344	2 810	3 798	3 343
Geofysisk dokumentation	1 086	1 091	1 553	1 367
Geokemisk dokumentation	...	–	–	–
	8 989	**9 812**	**12 829**	**11 292**
Avgår i intäkter	27	40	60	60
	8 962	**9 772**	**12 769**	**11 232**
Ej disponerat belopp	–	242	–	–
Medelsbehov	**21 621**	**24 047**	**31 806**	**27 982**
därav engångsutgifter[1]		(406)		(81)

[1] Kostnader för inköp av materiel i samband med omlokaliseringen som finansieras över detta anslag.

Sveriges geologiska undersökning

I anslagsframställningen för budgetåret 1978/79 anför SGU i huvudsak följande.

Program 1. Kartering

Geologiska kartor skall tillgodose samhällets behov av geologisk information för samhällsplanering, för prospektering efter malmer, industrimineral och nyttiga bergarter samt jordarter och grundvatten samt för bedömning av miljövårdsfrågor m. m. Kartorna skall ge den grundliga kännedom om landets geologiska bildningar som är en nödvändig förutsättning för ett rationellt utnyttjande av landets naturtillgångar. Karteringen utgör därför i hög grad basen för SGU:s övriga verksamhet och är en viktig förbindelselänk mellan SGU och statliga och kommunala myndigheter samt andra presumtiva uppdragsgivare, särskilt i fråga om miljövård, regional planering samt mineral- och grundvatteninventeringar. Viktiga avnämarintressen kanaliseras numera genom SGU:s kartråd.

Sedan år 1974 utger SGU separata berggrunds- och jordartskartor i skala 1 : 50 000. SGU gav tidigare ut kombinerade kartor i olika skalor. Hittills har utgetts 18 berggrunds- och 32 jordartskartblad över södra och mellersta Sverige. Härtill kommer 24 berggrundskartblad över norra Sverige, vilka är en biprodukt av malmprospekteringen. Detta motsvarar en täckningsgrad av 6 % av landets yta för berggrundskartor och 4 % för jordartskartor. Vidare utges översiktliga separata jordartsgeologiska och berggrundsgeologiska s. k. länskartor i skala 1 : 200 000 och 1 : 400 000. Länskarteringen är inriktad på landets norra delar och utgivna kartor täcker f. n. ungefär halva landets yta. Länskarteprojektet beräknas vara avslutat inom en tioårsperiod.

SGU:s kartering i reguljära serier omfattar även geofysiska kartor (f. n. endast flygmagnetiska) och hydrogeologiska kartor. De geofysiska kartorna utges tillsammans med berggrundskartorna i skala 1 : 50 000. Den hydrogeologiska karteringen, som har resulterat i sex kartblad i skala 1 : 50 000, har hittills legat på försöksstadiet. Nuvarande resurser medger en produktion av ca 1,5 kartblad per år. Inom ramen för hydrogeologisk kartering medverkar SGU också i utgivning av en internationell hydrogeologisk Europakarta i skala 1 : 1 500 000.

Den nuvarande kartutgivningens genomsnittliga kapacitet är ca fyra och ett halvt blad per år av vardera berggrunds- och jordartskartorna i skala 1 : 50 000. Därutöver finns resurser för en viss produktion av de berggrundskartor som utgör en biprodukt av malmprospekteringen. Vidare finns resurser för en mindre produktion av länskartor över återstående delar av norra Sverige. Med hänsyn till landets geologiska uppbyggnad och till avnämarnas önskemål beräknar SGU att totalt ungefär 500 blad av vardera berggrunds- och jordartskartorna i skala 1 : 50 000 behöver framställas för att täcka de viktigaste delarna av landet.

Med hänsyn till praktiska frågor, såsom rekrytering och inlärning, har SGU t. v. inte ansett det realistiskt att sikta till en snabbare utbyggnad av berggrunds- och jordartskarteringen i skala 1 : 50 000 än att resurser successivt tillförs under totalt nio år så att därefter tio jordartsblad och tio berggrundsblad kan utges per år, vilket skulle medföra att ca 70 % av landets yta kan vara täckt av moderna berggrunds- och jordartskartor omkring år 2025.

Länskarteringen i norra Sverige i skala 1 : 200 000 – 1 : 400 000 bör fullföljas, så att de delar av Sverige som över huvud taget inte har karterats får en sammanhängande provisorisk karta.

SGU föreslår att ett nytt projekt inleds, vilket skulle syfta till att täcka delar av inre Norrland med översiktliga geologiska kartor i skala 1 : 250 000.

Utbyggnaden av berggrundskarteringen i skala 1 : 50 000 fordrar utbyggnad av den flygmagnetiska karteringen, bl. a. så att valfrihet vid upptagande av nya berggrundskartblad successivt erhålls.

Regeringen har den 30 juni 1977 uppdragit åt SGU att utreda hur kostnaderna för framställning av geologiska kartor skall kunna minskas. Det slutliga resultatet skall redovisas senast den 1 maj 1978. SGU betonar att frågan om prioritering mellan karteringsdelprogrammen kommer att behandlas i utredningen men framhåller dock att berggrunds- och jordartskartor bör utges väsentligen i samma takt och omfattning. SGU konstaterar att det vore mest rationellt att först skapa tillräckliga resurser för berggrunds- och jordartskartering, vilken därefter, om möjligt direkt samordnad, kunde följas av en hydrogeologisk kartering. SGU framhåller att vid en prioritering mellan berggrunds- och jordartskartering bör prioriteringen endast avse utbyggnad av resp. delprogram. Under denna förutsättning bör i dagens läge jordartskarteringen ges en något högre prioritering. Prioriteringen kan göras mot bakgrund av dels det mycket akuta behovet av främst jordartskartor för samhällsplanering m. m., dels den omständigheten att en kommande berggrundskartering rent tekniskt underlättas om en modern jordartskarta redan föreligger.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet innebär enligt SGU för programmet Kartering en omfattning av 16 755 000 kr. Detta medför en minskning av personalinsatsen med 5,5 årsverken.

Berggrundskartering

I serien berggrundskartblad i skala 1 : 50 000 har under budgetåret 1976/77 utgivits sju blad. Vidare har en karta över södra Norrbottenfjällen i skala 1 : 400 000 tryckts.

Under budgetåret 1977/78 planeras utgivning av 13 blad, varav sex blad för Norrland.

SGU räknar med att en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1978/79 innebär kostnader på 7 181 000 kr. i 1977 års priser och löneläge. Delprogrammet bör utökas med 400 000 kr. till att omfatta 7 581 000 kr. för budgetåret 1978/79, vilket innebär att ytterligare ett kartblad i en ny region kan upptas för kartering. Vidare kan en försökskartering i skala 1 : 250 000 i det inre av Norrland inledas.

Jordartskartering

Under budgetåret 1976/77 har i serien jordartskartblad i skala 1 : 50 000 tryckts sju blad.

Under budgetåret 1977/78 planeras utgivning av fyra blad.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1978/79 till 6 344 000 kr. i 1977 års priser och löneläge.

Delprogrammet bör utökas med 700 000 kr. till att omfatta 7 044 000 kr. budgetåret 1978/79, vilket innebär att ytterligare ett kartblad kan påbörjas. Därutöver medges inledandet av en översiktlig jordartskartering av de inre delarna av Norrland.

Geofysisk kartering

Sju geofysiska kartblad har utgivits under budgetåret 1976/77 tillsammans med motsvarande berggrundskartor, därav fyra för norra Sverige.

Under budgetåret 1977/78 planeras utgivning av 14 kartblad tillsammans med motsvarande berggrundskartor, därav sex för norra Sverige.

Kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym budgetåret 1978/79 beräknas av SGU till 1 592 000 kr. i 1977 års priser och löneläge.

Nuvarande resurser medger att produktionen håller ungefär jämn takt med berggrundskarteringen. Då det är viktigt att den flygmagnetiska kartan föreligger i preliminärt tryck i god tid innan berggrundskarteringen startar, är det angeläget att en utökning av den geofysiska karteringen sker. Delprogrammet bör utökas med 150 000 kr. till att omfatta 1 742 000 kr. budgetåret 1978/79.

Hydrogeologisk kartering

Den hydrogeologiska karteringen har hittills legat på försöksstadiet. Sedan 1976 har målet för denna kartering och utformningen av kartorna utretts. Utredningen har visat att behovet av hydrogeologiska kartor är mycket stort. Arbetet har resulterat i två kartmodeller i skala 1 : 250 000 resp. 1 : 50 000.

Under budgetåret 1976/77 har ett hydrogeologiskt kartblad i skala 1 : 50 000 utgivits. Under budgetåret 1977/78 planeras utgivning av fyra sådana kartblad samt ett i skala 1 : 100 000. Vidare färdigställs de svenska delarna av två blad i Europakartan.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym till 2 605 000 kr. i 1977 års priser och löneläge.

SGU avser att övergå till kartering i enlighet med utredningens förslag och under år 1978/79 påbörja det direkta arbetet med ett första översiktsblad i skala 1 : 250 000. Delprogrammet bör budgetåret 1978/79 utökas med 150 000 kr. till att omfatta 2 755 000 kr. vilket innebär att arbetet med det första översiktsbladet kan bedrivas i större omfattning.

Program 2. Information och dokumentation

En av SGU:s huvuduppgifter är att dokumentera olika geologiska företeelser och sprida information härom.

Begreppet "geologiska företeelser" används här som en sammanfattande benämning på iakttagelser inom de olika geovetenskapliga ämnesområden som faller inom SGU:s verksamhet och kompetens. Dokumentation av företeelser inom dessa områden är ett ordinarie inslag i SGU:s arbete inom programmen Kartering, Prospektering och Speciella undersökningar. Resultaten redovisas bl. a. i de ordinarie kartserierna med beskrivningar, i särskilda publikationer inom och utom SGU, på arbetskartor, i interna rapporter och i uppdragsrapporter.

Annan dokumentation, dvs. sådan som inte tas fram inom programmen Kartering, Prospektering och Speciella undersökningar, utförs inom ramen för programmet Information och dokumentation.

Programmet är i ett uppbyggnads- och utredningsstadium. Det är än så länge svårt att ange den nivå inom de olika delprogrammen vid vilken skilda behov av uppgifter kan anses tillfredsställda.

SGU anser att inom delprogrammet Information hela den kunskapsfond som SGU förfogar över i form av rapporter, publikationer, arbetskartor, dagböcker, malmprover, borrkärnor, jordprover, observationer, mätdata o. d. snarast bör göras lättillgänglig genom uppbyggnad av ett geodataarkiv, försett med ADB-anpassad teknik och utrustning för allsidigt användbara presentationsmetoder. Enligt SGU:s uppfattning bör man vidare sträva efter att snarast bygga upp en informationsverksamhet utåt om sin existens, kompetens och kunskap inom olika verksamhetsområden. Ett annat delmål inom samma delprogram bör vara att bygga upp en aktiv litteraturservice inom ramen för biblioteksverksamheten.

Inom delprogrammet Geologisk dokumentation bör en basorganisation snarast byggas upp för att kunna ställa samman och bearbeta de kunskaper inom industrimineralområdet som finns tillgängliga på olika sätt inom SGU.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet innebär enligt SGU för programmet Information och dokumentation en omfattning av 11 370 000 kr. Personalinsatsen inom programmet måste då minskas med ca 3,6 årsverken.

Information

Verksamheten inom delprogrammet omfattar SGU:s bibliotek, museum med samlingar och utställningsverksamhet, extern och intern information samt publiceringsverksamhet och geodataarkiv.

Under budgetåret 1976/77 har sju arbeten tryckts i serie C. I denna serie utges resultat från praktiska och vetenskapliga undersökningar. En ny serie "Rapporter och meddelanden" har startats och en informationsbroschyr om SGU har utarbetats. Under året har även en utställning om SGU:s kartproduktion anordnats.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1978/79 till 3 750 000 kr. i 1977 års priser och löneläge.

Under budgetåret 1978/79 bör verksamheten utökas inte minst beroende på att verkets omlokalisering till två huvudorter ställer ökade krav på den interna informationen. Den externa informationen är i nuvarande omfattning klart otillfredsställande. Ökad information kommer att ge ökad efterfrågan på SGU:s tjänster och publikationer.

SGU beräknar de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1978/79 till 3,9 milj. kr. varav 150 000 kr. utgör en ökning av verksamheten.

Geologisk dokumentation

Verksamheten inom delprogrammet är f. n. indelad i tre projekt, nämligen allmängeologisk dokumentation, biostratigrafisk dokumentation och deltagande i International Geological Correlation Programme (IGCP).

Den allmänna geologiska dokumentationen har under budgetåret 1976/77 främst omfattat insamling av geologiska data från anläggningsarbeten i jord och berg. Denna verksamhet fortsätter under budgetåret 1977/78 liksom den biostratigrafiska dokumentationen, vilken främst inriktas på bearbetning av borrkärnor från tidigare och pågående borrningar efter olja och naturgas. Genom omfördelning av tillgängliga resurser kommer en dokumentation av industriella mineral och bergarter att inledas.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1978/79 beräknas av SGU innebära kostnader av 3 428 000 kr. i 1977 års priser och löneläge.

Under budgetåret 1978/79 behövs en utökning av verksamheten inom projektet industrimineraldokumentation.

SGU beräknar de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1978/79 till 3 578 000 kr., varav 150 000 kr. beror på ökning av verksamheten.

Grundvattendokumentation

Verksamheten inom delprogrammet Grundvattendokumentation omfattar grundvattenobservationsnätet, SGU:s brunns- och borrdataarkiv samt den allmänna grundvattendokumentationen.

För att SGU skulle få en säkrad tillgång till brunnsdata infördes fr. o. m. den 1 januari 1976 lagstadgad uppgiftsskyldighet om brunnsborrning m. m.

Vid grundvattenobservationsnätet beräknas under 1977/78 en viss utökning av bearbetningen av insamlade data kunna ske.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1978/79 innebär enligt SGU kostnader på 3 448 000 kr. i 1977 års priser och löneläge.

SGU bör satsa på utveckling av grundvattenmodeller vilka skall kunna användas för prognosändamål och som underlag för konsekvensanalyser av förväntade eller tänkbara grundvattenförändringar. För 1978/79 behövs för detta ändamål 75 000 kr. och för etablering och drift av s. k. fältforskningsområden 200 000 kr. utöver tidigare erhållna medel. Planläggningen av den fortsatta långsiktiga utbyggnaden och driften av fältforskningsområdena bedrivs i samverkan med naturvetenskapliga forskningsrådets hydrologikommitté och berörda myndigheter. Vid brunnsarkivet medges fortsatt utveckling av ADB- och registreringsrutiner för önskvärd ytterligare rationalisering av verksamheten till en kostnad av 75 000 kr.

De totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1978/79 beräknas av SGU till 3 798 000 kr., varav 350 000 kr. beror på en ökning av verksamheten.

Geofysisk dokumentation

Verksamheten inom delprogrammet Geofysisk dokumentation, som innefattar bl. a. stationära geomagnetiska registreringar vid observatorier på Lovön, i Enköping och i Abisko, regionalgeomagnetiska mätningar som underlag för kartor över den magnetiska missvisningen samt magnetiska mätningar för undersökning av jordskorpans djupstrukturer, har under budgetåret 1976/77 fortsatt efter i stort sett samma linjer som tidigare. Inte heller under budgetåret 1977/78 förutses några större förändringar.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1978/79 innebär enligt SGU kostnader på 1 403 000 kr. i 1977 års priser och löneläge.

För budgetåret 1978/79 begär SGU 150 000 kr. för att inleda en storregional analys av hittills ackumulerade data genom kartsammanställningar, utveckling av lämplig tolkningsmetodik, databaserad samordning av den geologiska och geofysiska informationen och i vissa fall kompletterande mätningar och undersökningar. Undersökningen avser ett område i övre Norrland och motiveras med att kunskaperna är av grundläggande betydelse för lokaliseringen av områden gynnsamma för prospektering efter malmer, industriella mineral och vatten samt för utvinning av geotermisk energi.

SGU räknar med att de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1978/79 bör uppgå till 1 553 000 kr., varav 150 000 kr. beror på utökning av verksamheten.

Geokemisk dokumentation

Inom delprogrammet Geokemisk dokumentation bedrivs ännu ingen verksamhet.

Remissyttranden

Remissinstanserna framhåller i sina yttranden över SGU:s anslagsframställning avseende programmet *Kartering* betydelsen av en utökad verksamhet. *Svenska Kommunförbundet* betonar vikten av karteringen för planerings- och byggnadsverksamhet. Flera instanser redovisar vilken typ av kartering som bör prioriteras. Sålunda anser *statens vägverk, skogsstyrelsen* och *Svenska Konsulterande Ingenjörers förening* att en utbyggnad av jordartskarteringen är mest betydelsefull. Samma uppfattning har *lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk* och *statens planverk,* vilka också tillsammans med *naturvetenskapliga forskningsrådet* understryker behovet av hydrogeologisk kartering. Med hänsyn till att regeringen uppdragit åt SGU att närmare utreda karteringsverksamheten har *statens industriverk* avstått från att närmare kommentera de olika delprogrammen, men uttalar sin tillfredsställelse över att SGU avser att inleda berggrunds- och jordartskartering i skala 1:250 000 i delar av inre Norrland. *Nämnden för statens gruvegendom* betonar allmänt behovet av ett tillfredsställande geo-

logiskt kartunderlag i sin prospekteringsverksamhet, men har med samma motivering som statens industriverk avstått från att närmare kommentera delprogrammen. Statens planverk och *Svenska Byggnadsentreprenörföreningen* betonar med tanke på de begränsade resurserna vikten av att karteringen inriktas mot de delar av landet som har hög utbyggnadstakt eller på annat sätt är av särskild vikt. Skogsstyrelsen, statens planverk och *Svenska Gruvföreningen* framlägger vissa förslag för att förenkla karteringsverksamheten.

I fråga om programmet *Information och dokumentation* understryks behovet av ökade insatser inom delprogrammet grundvattendokumentation av *lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk, statens industriverk, naturvetenskapliga forskningsrådet* och *Svenska Kommunförbundet*. *Statens vägverk* betonar att det är väsentligt att SGU:s faktamaterial kan arkiveras på ett systematiskt och för utomstående lätt tillgängligt sätt. *Nämnden för statens gruvegendom* framhåller att den allmängeologiska dokumentation som främst omfattar uppsökande och beskrivning av tillfälligt observerbara företeelser är synnerligen angelägen. *Svenska Konsulterande Ingenjörers förening* är av uppfattningen att SGU:s biblioteksverksamhet och informationsservice är av stort värde, men ifrågasätter den praktiska användbarheten av geodataarkivet.

Föredraganden

SGU har begärt viss ökning av resurserna inom programmet Kartering. Remissinstanserna har också understrukit behovet av en ökning. Från flera håll har framför allt behovet av ökad jordarts- och hydrogeologisk kartering påtalats. Under programmet Information och dokumentation har SGU också begärt viss ökning av resurserna.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att regeringen den 30 juni 1977 uppdrog åt SGU att utreda hur kostnaderna för framställning av geologiska kartor skall kunna minskas. Utredningsarbetet utförs i kontakt med avnämarna av kartorna. Därigenom kan de intressen tillvaratas beträffande karteringens utformning och inriktning som finns inom bl. a. gruv-, byggnads- och skogsindustrin och hos de avnämare som har behov av kartorna inom sin verksamhet med olika väg- och anläggningsarbeten. Samtidigt kan även användningen inom ramen för den fysiska riksplaneringen beaktas. Det slutliga resultatet skall redovisas senast den 1 maj 1978. Redogörelser för arbetet jämte planer för det fortsatta utredningsarbetet har lämnats den 15 september och den 15 oktober 1977. I dessa redogörelser har SGU redovisat ett omfattande underlagsmaterial för utredningsarbetet. SGU har även angett vissa rationaliseringsmöjligheter bl. a. genom den förstärkta dator- och reproduktionsutrustning som SGU efter omlokaliseringen kommer att förfoga över.

Jag vill framhålla utredningens betydelse och erinra om att den syftar till ett bättre utnyttjande av SGU:s resurser inom ramen för en effektiv och

avnämaranpassad karteringsverksamhet. Det är därför mycket viktigt att alla rationaliseringsåtgärder undersöks och att möjligheterna att öka intäkterna av karteringsverksamheten noga utreds. Som framgår av regeringens uppdrag till SGU är det vidare angeläget att konsekvenserna av föreslagna åtgärder så långt möjligt kan redovisas i mätbara, helst ekonomiska, termer. Jag vill slutligen även påpeka att i samband med utvärderingen av SGU:s utredningsresultat bör naturligen beaktas även resultatet av den förvaltningsrevision av SGU:s karteringsverksamhet som riksrevisionsverket just har slutfört. I avvaktan på att regeringen kan ta ställning till de nämnda utredningarna finner jag det motiverat att iaktta restriktivitet vid anslagsberäkningen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 27 982 000 kr. I detta belopp ingår 81 000 kr. för inköp av viss materiel i samband med omlokaliseringen till Luleå och Uppsala. Vid beräkningen har hänsyn tagits till de ökade kostnader för lokaler, kallortstillägg och utrustningskapital som omlokaliseringen medför.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 27 982 000 kr.

D 2. Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas utgifter och inkomster för programmen 3. Prospektering och 4. Speciella undersökningar.

Programmet *Prospektering* omfattar den verksamhet som syftar till att finna exploateringsbara tillgångar av mineral, bergarter, jordarter och grundvatten. Programmet är indelat i delprogram för uran, järn, övriga metaller, industriella mineral och bergarter, sand, grus och övriga jordarter, grundvatten samt regionala inventeringar. Delprogrammen Järn och Övriga metaller finansieras under innevarande budgetår helt genom intäkter från uppdragsverksamhet åt nämnden för statens gruvegendom.

Programmet *Speciella undersökningar* omfattar den verksamhet som syftar till att tillgodose allmänna och enskilda behov av sådana undersökningar inom SGU:s kompetensområde som inte kan hänföras till prospektering eller kartering. Programmet är indelat i delprogram för anläggningsgeologiska undersökningar, naturvårdsundersökningar, mätnings- och analysverksamhet samt övrig verksamhet.

SGU har genom särskild skrivelse den 21 september 1977 redovisat en

särskild resultat- och balansräkning avseende uppdragsverksamheten för tiden den 1 juli 1976 t. o. m. den 30 juni 1977.

Av följande sammanställning framgår hur kostnaderna för verksamheten fördelar sig på program och delprogram (i 1 000-tal kr.).

Program/delprogram	1976/77	1977/78	1978/79 beräknar	
	Utfall	Anvisat resp. beräknat	SGU	Föredraganden
Kostnader				
Program 3. Prospektering				
Uran	17 480	10 256	9 956	9 627
Järn	725	218	–	–
Övriga metaller	23 575	33 359	48 964	43 772[2]
Industriella mineral och bergarter	247	2 003	350	350
Sand, grus och övriga jordarter	1 458	1 757	1 870	1 805
Grundvatten	282	380	420	420
Regionala inventeringar	13 541	12 352	8 000	8 000
	57 308	**60 325**	**69 560**	**63 974**
Program 4. Speciella undersökningar				
Anläggningsgeologiska undersökningar	5 294	3 315	7 000	7 000
Naturvårdsundersökningar	636	452	540	540
Mätnings- och analysverksamhet	761	241	300	300
Övrigt	63	–	–	–
	6 754	**4 008**	**7 840**	**7 840**
Vinst av uppdragsverksamhet	779	–	–	–
Ej disponerat belopp[3]	–	475	–	–
Summa program 3 och 4	**64 841**	**64 808**	**77 400**	**71 814**
Intäkter				
Medel som tas i anspråk från anslaget Prospektering m. m.	18 550	11 743	11 526[4]	11 132
därav engångsutgifter[1]		(320)		(53)
Övriga intäkter inom programmen Prospektering och Speciella undersökningar	46 291	52 590	65 874	60 682
Ej disponerat belopp[3]	-	475	–	–
Summa intäkter	**64 841**	**64 808**	**77 400**	**71 814**

[1] Kostnader för inköp av materiel i samband med omlokaliseringen som bör finansieras över SGU:s prospekteringsanslag.
[2] Inkl. vissa arbetsuppgifter på industrimineralområdet.
[3] Från anslagen D3 Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m. och D6 Statens gruvegendom
[4] Innefattar 9 000 kr för ökad utbildningsverksamhet inom programmen.

Sveriges geologiska undersökning

I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 anför SGU i huvudsak följande.

Program 3. Prospektering

Huvuddelen av SGU:s prospektering utförs numera på uppdrag. Den största uppdragsgivaren är nämnden för statens gruvegendom, som fr. o. m. budgetåret 1975/76 svarar för finansiering och styrning av delprogrammen Järn och Övriga metaller. Nämndens prospektering omfattar fr. o. m. budgetåret 1977/78 även industriella mineral. För uranprospektering samt prospektering efter sand och grus på kontinentalsockeln anvisas medel direkt till SGU under anslaget Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m. Verksamheten inom övriga delprogram har hittills finansierats genom uppdragsintäkter.

Det övergripande målet för SGU:s prospektering är att finna exploateringsbara tillgångar av mineraliska ämnen och grundvatten. Målet för den del av SGU:s prospektering som utförs på uppdrag anges av uppdragsgivaren.

Inom delprogrammet Industriella mineral och bergarter väntar SGU långsiktigt en stigande uppdragsvolym med hänsyn till det växande intresset för inhemsk industrimineralproduktion.

Intresset för grusinventeringar på land har ökat. SGU är kunskapsmässigt väl rustad för uppdrag inom området.

Uran

För budgetåret 1977/78 har anslaget till uranprospektering reducerats avsevärt. Som angavs i prop. 1976/77: 100 (bil. 17 s. 126) är avsikten att den statligt finansierade uranprospekteringen skall dras ned till en miniminivå av 4 milj. kr. i 1976 års löne- och prisnivå där man endast tar tillvara den information som erhålls från de radiometriska mätningar som utförs i samband med flygmätningar för andra ändamål. Förutom en gradvis anpassning till en sådan miniminivå syftar arbetet inom delprogrammet även till avslutning och dokumentation av hittills utförda arbeten.

SGU beräknar den totala omfattningen av delprogrammet under budgetåret 1978/79 till 9 956 000 kr.

Järn och Övriga metaller

Verksamheten inom dessa delprogram finansieras genom intäkter från uppdragsverksamhet åt nämnden för statens gruvegendom. SGU beräknar omfattningen av denna uppdragsverksamhet under budgetåret 1978/79 till 48 964 000 kr. Detta innefattar även vissa arbetsuppgifter inom industrimineralområdet.

Industriella mineral och bergarter

Prospekteringen efter industriella mineral och bergarter bedrivs i form av uppdragsverksamhet. Uppdragsvolymen för budgetåret 1977/78 beräknas till 2 003 000 kr.

Under budgetåret 1978/79 räknar SGU med en total uppdragsvolym på 350 000 kr. Verksamheten kommer att bestå av uppdrag från andra uppdragsgivare än nämnden för statens gruvegendom.

Sand, grus och övriga jordarter

Uppdragsverksamheten inom delprogrammet har under budgetåret 1976/77 uppgått till 415 000 kr.

Denna har bestått av dels en betydande arbetsinsats inom ramen för statens industriverks sand- och grusutredning, bl. a. översiktliga grusinventeringar i vissa tätortsregioner, dels flera undersökningar av grusfyndigheter på uppdrag av såväl statliga myndigheter som enskilda företag. De maringeologiska undersökningarna i Öresund har avslutats i fält.

Under budgetåret 1977/78 beräknas uppdragsvolymen uppgå till 270 000 kr.

SGU beräknar kostnaderna för den anslagsfinansierade verksamheten under budgetåret 1978/79 till 1 570 000 kr. i 1977 års priser och löneläge. En resurstilldelning enligt 0-alternativet innebär att personalinsatsen måste minskas med 0,3 årsverken.

De under 1977/78 påbörjade systematiska undersökningarna i Östersjön som syftar till översiktlig kartläggning av havsbottnen inom området Fårön–Gotska Sandön–Kopparstenarna föreslås fortsätta. Arbetet skall innefatta en preliminär inventering av påträffande sand- och grusförekomster. Samråd har ägt rum med statens industriverk om detta budgetförslag.

Uppdragsverksamheten under budgetåret 1978/79 beräknas uppgå till 300 000 kr. och beräknas fortsätta i huvudsak efter samma linjer som tidigare.

SGU räknar sålunda med att delprogrammet budgetåret 1978/79 bör omfatta sammanlagt 1 870 000 kr.

Grundvatten

Delprogrammet omfattar uppdrag i fråga om grundvattenanskaffning och grundvattenutvinning. Volymen av dessa beräknas för budgetåret 1977/78 till 400 000 kr., vilket är 20 000 kr. mer än vad som har beräknats i regleringsbrevet.

För budgetåret 1978/79 beräknar SGU omfattningen av uppdragsverksamheten till 420 000 kr.

Regionala inventeringar

Delprogrammet omfattar uteslutande uppdragsverksamhet och avser malmprospektering som inte redovisas under andra delprogram. Volymen

av denna uppdragsverksamhet beräknas för budgetåret 1977/78 till 9 milj. kr., vilket är 3.4 milj. kr. mindre än den i regleringsbrevet beräknade summan.

Budgetåret 1978/79 räknar SGU med att uppdragsvolymen kommer att sjunka till 8 milj. kr.

Program 4. Speciella undersökningar

Verksamheten under programmet omfattar uteslutande uppdragsverksamhet. Denna typ av uppdragsverksamhet har numera fått en ganska betydande omfattning främst genom SGU:s medverkan vid utredningar för större långsiktiga projekt. Volymen beräknas för budgetåret 1977/78 till ca 9 762 000 kr. främst till följd av utredningsuppdrag som redovisas under delprogrammet Anläggningsgeologiska undersökningar. Volymen överstiger med 5,7 milj. kr. den i regleringsbrevet beräknade summan.

Budgetåret 1978/79 räknar SGU med en sammanlagd uppdragsvolym inom programmet på 7 840 000 kr.

Remissyttranden

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar och *Svensk Kärnbränsleförsörjning AB* (SKBF) tillstyrker SGU:s anslagsframställning för delprogrammet *Uran*. SKBF förordar därutöver en ökad anslagsfinansierad uranprospektering.

Beträffande delprogrammet *Sand, grus och övriga jordarter* framhåller *statens vägverk* behovet av vidare inventering av landets grustillgångar.

Föredraganden

Min beräkning av kostnaderna för resp. program och delprogram samt av medelsbehovet under SGU:s prospekteringsanslag och av övrig finansiering framgår av sammanställningen. För de uppdrag som redovisas under delprogrammet Övriga metaller kommer jag att beräkna medel under anslaget Statens gruvegendom.

Behovet av medel för de delar av programmet Prospektering, som nästa budgetår bör finansieras från anslag som står direkt till SGU:s förfogande, beräknar jag till 11 132 000 kr. För uranprospektering har medel beräknats i enlighet med statsmakternas ställningstagande i anledning av budgetpropositionen 1977 (prop. 1976/77: 100 bil. 17 s. 126, NU 1976/77: 25, rskr 1976/77: 207). I det beräknade beloppet ingår kostnader för viss materiel i samband med den förestående omlokaliseringen med 53 000 kr. I beräkningen har hänsyn tagits även till de ökade kostnader för lokaler, kallortstillägg och utrustningskapital som omlokaliseringen medför.

Under delprogrammet Sand, grus och övriga jordarter har jag för budgetåret 1978/79 beräknat 1 505 000 kr. för att fortsätta de undersökningar i

Östersjön som under budgetåret 1976/77 inleddes i samråd med statens industriverk.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 3. Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.

1976/77	Utgift	17 969 054	Reservation	1 564 281
1977/78	Anslag	11 862 000[1]		
1978/79	Förslag	11 132 000		

[1] Av anslaget har 119 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Anslaget är avsett att täcka kostnader för programmen Prospektering och Speciella undersökningar som inte kan finansieras genom uppdragsintäkter.

Sveriges geologiska undersökning

Som har framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår SGU för budgetåret 1978/79 ett anslag av 11 526 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag nyss har anfört under SGU:s anslag Uppdragsverksamhet bör anslaget för nästa budgetår föras upp med 11 132 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 11 132 000 kr.

D 4. Sveriges geologiska undersökning: Utrustning

1976/77	Utgift	4 975 577	Reservation	3 596 944
1977/78	Anslag	12 702 000[1]		
1978/79	Förslag	9 266 000		

[1] Av anslaget har 77 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Anslaget är avsett att finansiera SGU:s investeringar i mer kostnadskrävande utrustning. Ränta och avskrivning på utrustningskapitalet belastar de program inom vilka utrustningen använts. Utrustning som anskaffas med anlitande av utrustningsanslaget tillförs SGU:s utrustningskapital. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

SGU:s utrustningskapital (1 000-tal)

Objektgrupp	Oavskrivet värde 1977-07-01	Oavskrivet värde 1978-07-01 Beräknar SGU	Anskaffning 1978/79			
			SGU		Föredraganden	
			Totalt	Härav på grund av omlokalisering	Totalt	Härav på grund av omlok. (engångsutgifter)
Borrningsutrustning	3 433	5 586	3 898	–	2 952	–
Förläggningar	196	2 720	197	–	44	–
Fordon	1 968	1 765	1 755	–	1 537	–
Geofysisk fältutrustning	1 359	3 692	2 180	–	2 107	–
Geofysisk laboratorieutrustning	424	715	105	–	105	–
Kemisk laboratorieutrustning	2 065	4 480	1 032	380	982	380
Verkstadsutrustning	782	1 334	367	–	367	–
Övrig utrustning	624	3 175	1 319	901	1 172	901
Beräknad reservation 1978-07-01			–		–	
Totalt	**10 851**	**23 467**	**10 853**	**1 281**	**9 266**	**1 281**

Sveriges geologiska undersökning

Anslaget bör för budgetåret 1978/79 uppgå till 10 853 000 kr. Av beloppet avser 4 941 000 kr. ersättning av äldre försliten utrustning medan 2 145 000 kr. hänför sig till sådan anskaffning som bör göras för rationalisering och kvalitetshöjning av pågående verksamhet och 166 000 kr. avser anskaffningar i syfte att höja driftsäkerheten och förbättra arbetsförhållandena. För att föreslagna utökningar av verksamheten skall kunna genomföras fordras vidare anskaffning av utrustning för 2 320 000 kr.

Kostnaderna för nyanskaffning beroende på omlokaliseringen beräknas till 1 281 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för utrustningsdetaljer till ett värde av över 10 000 kr. under budgetåret 1978/79 till 9 266 000 kr. Av beloppet avser 4 941 000 kr. ersättning av äldre, försliten utrustning. För nyanskaffning har jag beräknat 4 325 000 kr., varav 1 395 000 kr. avser anskaffningar för rationalisering och kvalitetshöjning av pågående verksamhet, 166 000 kr. anskaffningar i syfte att höja driftsäkerheten och förbättra arbetsförhållandena samt 1 281 000 kr. anskaffningar till följd av omlokaliseringen. 240 000 kr. avser utrustning som behöver anskaffas för den föreslagna utökning av prospekteringsverksamheten som

jag kommer att beräkna medel för under anslaget Statens gruvegendom. 1 243 000 kr. avser geofysisk fältutrustning för anläggningsgeologiska uppdragsarbeten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 9 266 000 kr.

D 5. Bergsstaten

1976/77 Utgift	1 035 922
1977/78 Anslag	1 183 000
1978/79 Förslag	1 302 000

Bergsstaten är den lokala statliga organisationen för ärenden rörande bergshantering och därmed sammanhängande frågor. I dess uppgifter ingår att handlägga ärenden om förvärv och försvar av gruvrättigheter, att anvisa områden i dagen för gruvarbete och att utöva teknisk inspektion av gruvfyndigheter, bl. a. för att säkerställa en god hushållning med landets mineraltillgångar.

Statens industriverk är chefsmyndighet. Bergsstaten är organiserad på ett nordligt och ett sydligt distrikt med expedition i resp. Luleå och Falun. Chef för varje distrikt är en bergmästare.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens industriverk	Föredragande
Personal			
Handläggande personal	4	+2	of.
Övrig personal	5	+1	of.
	9	**+3**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	902 000	+469 000	+124 000
Sjukvård	1 000	of.	of.
Reseersättningar	64 000	+ 28 000	+ 6 000
därav utrikes resor	(–)	(+ 20 000)	(–)
Lokalkostnader	83 000	+ 14 000	+ 9 000
Expenser	72 000	+ 30 000	– 9 000
därav engångsutgifter	(15 000)	(+ 5 500)	(–)
Kungörelsekostnader	50 000	of.	of.
Ej disponerat belopp	11 000	–	– 11 000
	1 183 000	**+541 000**	**+119 000**

Med stöd av gruvlagen (1974: 342), lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter och motsvarande äldre lagstiftning tas genom bergsstatens försorg ut vissa avgifter på det gruvrättsliga området. Vidare skall enligt kungörelsen (1966: 315) angående tillämpningen av lagen den 3 juni 1966 (nr 314) om kontinentalsockeln avgift erläggas till statens industriverk för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt på kontinentalsockeln. Samtliga dessa avgifter redovisas på driftbudgetens inkomstsida under titeln Inkomster vid bergsstaten m. m. Avgifterna beräknas uppgå till sammanlagt ca 4,2 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 4,6 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Motsvarande avgifter uppgick budgetåret 1976/77 till 8,4 milj. kr.

Statens industriverk

Råvaruförsörjningsfrågornas ökande betydelse medför att större vikt bör tillmätas bergsstatens uppgifter inom mineralhushållningsområdet. Den ökande konkurrensen mellan olika markanvändningsintressen ställer ökade krav på samråd med övriga myndigheter och kommuner, vilket medför utökade arbetsuppgifter för bergsstaten.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 131 000 kr.

2. 0-alternativet innebär för bergsstatens del indragning av en tjänst som assistent (−84 000 kr.).

3. Den beräknade ökningen av tillsynsverksamheten som följd av den nya gruvlagstiftningen och befintliga ärendebalanser medför behov av ytterligare en gruvingenjörstjänst i södra distriktet och en i norra distriktet samt en tjänst som kontorsbiträde/kontorist (+345 000 kr.). Följdkostnader på grund av den föreslagna personalförstärkningen beräknas uppgå till 57 200 kr., varav 17 000 kr. utgör engångsutgifter.

4. Kostnader för ökade inrikes resor beräknas uppgå till 28 000 kr. För utrikes resor bör disponeras 20 000 kr.

5. En skrivmaskin bör bytas ut. Kostnaden härför beräknas till 3 500 kr. Beloppet utgör en engångsanvisning.

6. Ökade kostnader för personalutbildning beräknas uppgå till 5 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till bergsstaten för budgetåret 1978/79 till 1 302 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bergsstaten* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 302 000 kr.

D 6. Statens gruvegendom

1976/77	Utgift	48 893 231
1977/78	Anslag	62 336 000
1978/79	Förslag	64 303 000

Statens gruvegendom förvaltas sedan den 1 juli 1973 av nämnden för statens gruvegendom. Från att tidigare i huvudsak endast ha avsett gruvrättigheter enligt gruvlagen (1974: 342) och dess föregångare, omfattar nu nämndens förvaltning fr. o. m. budgetåret 1977/78 även andra typer av mineralfyndigheter, bl. a. industrimineral. Nämnden, som har att besluta i frågor om upplåtelse av gruvegendomen, svarar för att egendomen tas till vara på bästa sätt och, där så är lämpligt, utökas. En utökning av gruvegendomen sker genom prospektering. För sådan anlitar nämnden Sveriges geologiska undersökning (SGU). Nämnden skall särskilt följa utvecklingen inom sitt verksamhetsområde och ta initiativ till åtgärder för att förbättra det ekonomiska utbytet av gruvegendomen.

Nämnden består av fem ledamöter. Statens industriverk svarar för kanslifunktionerna åt nämnden.

Anslaget avses innevarande budgetår täcka nämndens utgifter för dels drift, anläggningar, skatter och ersättning till Boliden Metall AB i samband med gruvdriften i Adakfältet, dels utgifter för prospektering, dels skatter för inkomster från utarrendering av staten tillhöriga gruvrätter, dels ock brytvärdhets-, utrednings- och förvaltningskostnader i samband med förvaltningen av gruvegendomen.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden för statens gruvegendom	Föredraganden
Anslag			
I. Akadentreprenaden			
1. Driftkostnader	11 000 000	−11 000 000	−11 000 000
2. Återställningsarbeten	1 500 000	+ 1 500 000	+ 1 500 000
3. Ersättning till Boliden Metall AB	1 100 000	− 200 000	− 200 000
4. Förvaltnings- och utredningskostnader	100 000	of.	of.
5. Mervärdeskatt	2 200 000	− 1 200 000	− 1 200 000
6. Kommunala skatter	100 000	of.	of.
	16 000 000	**−10 900 000**	**−10 900 000**
II. Prospektering[1]			
7. Norra Norrbotten	6 707 000	+ 573 000	
8. Södra Norrbotten	5 779 000	+ 1 078 000	
9. Västerbotten	5 813 000	+ 792 000	
10. Fjällkedjan	3 862 000	+ 877 000	
11. Mellersta Norrland	6 712 000	+ 1 731 000	+ 8 492 000
12. Södra Norrland	−	+ 2 044 000	
13. Mellansverige	2 681 000	+ 2 607 000	
14. Södra Sverige	696 000	+ 555 000	
15. Regionala undersökningar	2 812 000	+ 3 645 000	
16. Järnmalmsinventering	218 000	− 218 000	
17. Inmutningskostnader	1 500 000	+ 600 000	+ 600 000
	36 780 000	**+14 284 000**	**+ 9 092 000**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Nämnden för statens gruvegendom	Föredraganden
III. Övrig verksamhet			
18. Brytvärdhetsundersökningar	1 980 000	+ 2 020 000	+ 1 600 000
19. Utmålsläggningar	250 000	of.	of.
20. Förvaltnings- och utredningskostnader	446 000	+ 254 000	+ 55 000
21. Mervärdeskatt	4 500 000	+ 1 500 000	+ 1 500 000
22. Kommunala skatter	2 000 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000
23. Inköp av fyndigheter	–	+ 750 000	–
	9 176 000	**+ 5 524 000**	**+ 4 155 000**
Ej disponerat belopp	380 000	–	– 380 000
Totalt	**62 336 000**	**+ 8 908 000**	**+ 1 967 000**

[1] Södra Norrland och södra Sverige är nya områden jämfört med indelningen i prop. 1976/77:100, (bil. 17 s. 133) liksom posten Regionala undersökningar som tidigare betecknades Flygmätning och då endast avsåg flygmätning.

Nämnden för statens gruvegendom

Enligt 1938 års och nu gällande 1974 års gruvlag har staten genom reglerna om kronoandel rätt till hälftenandel i nyupptäckta fyndigheter som har markerats genom utmålsläggning. Nämnden beslutar i frågor om avstående från sådan andel eller om upplåtelse därav. Nämnden har för avsikt att t. v. endast i undantagsfall avstå från kronoandel.

Förvaltningen av kronoandelarna ger nämnden en betydelsefull möjlighet att styra malmbrytningen i landet. Andelen ger sålunda nämnden s. k. brytningsvitsord, vilket innebär att nämnden, även om annan delägare till utmålet motsätter sig detta, kan sätta igång brytning. Kronoandelen har dock hittills inte begagnats som ett aktivt instrument för att få till stånd malmbrytning.

Övergripande för inriktningen av nämndens förvaltning är att skapa förutsättningar för och aktivera ett från kommersiell synpunkt effektivt utnyttjande av den vid varje tillfälle befintliga gruvegendomen. Nämnden skall bedöma hur staten lämpligast skall kunna utnyttja denna egendom, t. ex. genom utarrendering, annat samarbete med intresserade företag eller drift i egen regi. Det ligger också i nämndens intresse att ta initiativ av olika slag för att förbättra det ekonomiska utbytet och att utöka egendomen genom prospekteringsuppdrag.

I anslagsframställningen lämnar nämnden utförliga uppgifter om omfattningen av statens nuvarande gruvegendom och dess förändring under senare år. Av redogörelsen framgår bl. a. att antalet utmål med statligt intresse den 31 december 1976 utgjorde 1 343 stycken motsvarande 28 % av samtliga utmål i landet. De statligt inmutade arealerna uppgick i juni 1977 till sammanlagt 185 000 hektar.

Exploatering inom statliga gruvrätter sker f. n. genom driften i Adak – vilken avses upphöra under första halvåret 1978 – och vid fyndigheter som har utarrenderats till Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) med dotterbolag, Boliden Metall AB samt Ställbergs Grufveaktiebolag.

Utöver avtal mellan nämnden och LKAB för statens järnmalmstillgångar i Norrbottens län föreligger ett avtal, som ger LKAB rätt att göra en samlad utvärdering och bedömning av de viktigaste järnmalmsfyndigheterna i Norrbotten i syfte att skapa förutsättningar för en långsiktig planering av malmbrytningen i området. Detta avtal kan f. n. bedömas vara nämndens mest betydelsefulla avtal från samhälls- och näringspolitisk synpunkt. Avtalet kan få betydelse även för den planerade brytningen inom samhällena Kiruna och Malmberget. Liknande avtal finns för Kiruna statsgruvefält. Optionsavtal finns vidare för vissa områden inom bl. a. Arjeplogs kommun.

Med Boliden Metall AB finns arrendeavtal för elva olika fyndigheter, bl. a. Aitik och Stekenjokk.

En stor del av statens gruvegendom betecknas som vilande och består av utmål, kronoandelar och inmutade områden beträffande vilka kännedom fortfarande saknas om de teknisk-ekonomiska förutsättningarna för en exploatering.

Nämnden finner det uppenbart att det i framtiden kan bli aktuellt med gruvdrift på helt nya platser i landet. Det är enligt nämnden rimligt att utnyttja de vilande fyndigheterna dels med tanke på de exportinkomster som erhålls, dels från allmän hushållningssynpunkt och dels med tanke på sysselsättningen.

Nämnden beräknar inkomsterna av statens gruvegendom, vilka redovisas på driftbudgetens inkomstsida, under budgetåret 1978/79 till 18 milj. kr. Inkomsterna inkl. sådana från Adakentreprenaden beräknas budgetåret 1977/78 uppgå till 20 milj. kr.

En redogörelse för nämndens diskussion av målen för prospekteringspolitiken och för förvaltningspolitiken lämnas i det följande under rubrikerna II. Prospektering resp. III. Övrig verksamhet.

I. Adakentreprenaden

Som har utvecklats i olika sammanhang kommer verksamheten i Adak att upphöra under år 1978. Förutsättningar för produktion föreligger längst till den 1 april 1978. Avvecklingen och nödvändiga återställningsarbeten inom industri- och bostadsområde påbörjas då och beräknas i huvudsaklig utsträckning vara slutförda i december 1978.

Nämnden avser att tillsammans med statens industriverk beakta de allmänna problemen vid nedläggningen av gruvdriften vid Adakfältet genom att studera och utreda nedläggningen såsom ett praktikfall.

Till de olika utgiftsposterna i sammanställningen anför nämnden i huvudsak följande.

1. Driftkostnaderna upphör på grund av nedläggningen

2. F. n. kan de totala kostnaderna för återställningsarbete inte överblickas. Nämnden föreslår att t. v. beräknas förslagsvis 3 milj. kr. för detta ändamål.

3. Ersättning till Boliden Metall AB för återställningsarbeten.

4. Utgifter för analyser och konsulter för löpande verksamhet inkl. externrevisor.

5–6. Beräkningar på grundval av beräknat resultat för entreprenaden.

II. Prospektering

Nämnden framhåller att i förra årets anslagsframställning redovisades de generella dragen i prospekteringens mål och inriktning. I framställningen angavs att vägledande för prospekteringspolitiken är bl. a. nämndens instruktion, uttalanden i propositioner och andra dokument som anknyter till den statliga prospekteringsverksamheten samt nämndens egen bedömning, influerad av den tekniska och ekonomiska utvecklingen på mineralområdet, inte minst vad avser prospekteringstekniken. Nämnden framhöll att övergripande för inriktningen av nämndens prospekteringsuppdrag skulle vara att skapa förutsättningar för ett från kommersiell synpunkt sett skäligt utnyttjande av statens gruvegendom. Anslagsframställningen byggde därför på tanken att prospekteringsinsatserna borde koncentreras och inriktas på slutvärdering av fyndigheter från kommersiell synpunkt utan att den långsiktiga prospekteringen eftersattes. Samma principiella målsättning gäller fortfarande.

Nämndens anger i årets anslagsframställning att målet för prospekteringen måste rymmas inom den ram som statsmakterna anger. Med utgångspunkt från att ett fundamentalt mål vid prospektering är att påvisa mineralfyndigheter som det finns tekniska och ekonomiskt godtagbara möjligheter att utvinna bör med hänsyn till kronoandelsinstitutet nämndens målsättning vara sådan att det totala utfallet från ekonomisk synpunkt optimeras både för den egna prospekteringen och för presumtiv enskild prospektering. Nämnden kan och bör styra åtminstone delar av sin prospektering till områden och mot sådana nyttigheter som det är mindre sannolikt att annan prospekterande organisation intresserar sig för, men som likväl är av intresse för Sveriges mineralförsörjning. Kravet på förväntad ekonomisk avkastning får dock aldrig åsidosättas.

Prospekteringen fick inledningsvis i stort sett samma inriktning och omfattade delvis samma områden som gällde för verksamheten i SGU:s regi. Det har ansetts nödvändigt att under en övergångstid följa i den tidigare prospekteringens spår bl. a. med tanke på den stora mängd malmindikationer, ofta i form av inmutningar, som staten har erhållit och som kräver en närmare granskning innan beslut kan fattas om att avstå från aktuellt område eller detaljgranska en presumtiv fyndighet. Vad avser nämndens eget

synsätt i fråga om prospekteringen börjar detta successivt att få genomslagskraft med avseende på uppdragens inriktning.

Genom den ökade resurstilldelningen till nämnden har nu även arbetet med att upprätta mera detaljerade planer för prospekteringens bedrivande kunnat påbörjas. En samrådsgrupp med representanter för SGU och nämnden har givit värdefulla bidrag till prospekteringsplaneringen. Vid planeringen har man strävat efter att i första hand fältmässigt konkretisera det mål och den inriktning som tidigare har uttalats. Prospekteringen avses få en industriell anknytning med en strikt sekvensbaserad uppläggning. Fördelen med en sådan uppläggning är att man säkrare bör kunna ange behov av arbetskraft, material och kapital. Förutsättningen är dock att man har erfarenhetsmässig information om de skilda faserna, varaktigheten av varje fas och kostnaderna för varje del i projekten.

Prospekteringen avses bli indelad i tre steg, nämligen regional nivå, uppföljningsnivå och detaljnivå. Uppläggningen skulle därmed i tre skilda faser följa ett schema där varje fas innehåller delmomenten planering, aktivitet samt resultatvärdering med beslutsfattande om fortsatta prospekteringsinsatser. Från ekonomisk synpunkt utgör det viktigaste med denna fasuppdelade verksamhet förekomsten av successiva resultatvärderingar – kontrollstationer – vilka från varandra avgränsar faserna och förhindrar kostnader under en ny fas utan ett positivt ställningstagande baserat på redan erhållet material.

Nämnden betonar att järn- och stålindustrin under en tid har haft stora svårigheter i landet. Utvecklingen på gruvsidan har också varit mycket negativ. Vissa gruvor har lagts ned och andra har stora svårigheter att uppnå lönsamhet. Det ses från nämndens sida som ett samhällsintresse att en intensifierad prospektering efter alla slag av mineralfyndigheter, bl. a. sådana som kan innehålla industriella mineral, tillgrips för att på sikt kunna motverka den angivna utvecklingen.

En intensifierad prospektering kan genomföras med insatser på två olika nivåer; dels genom en ökning av borrningskapaciteten, speciellt vad gäller prospekteringsborrning, dels genom att bl. a. via geokemiska undersökningar öppna nya regionala områden av intresse.

Nämnden förordar en utökad intensiv prospekteringskampanj i främst Mellansverige, men även i södra Norrland, med syfte att få fram nya arbetstillfällen i de mellansvenska gruvdistrikten.

Medelstilldelning enligt nämndens begäran medger att en omstrukturering och rationalisering av prospekteringen kan genomföras. Äldre uppslag på mineralförekomster kan genom en ökad borrningsinsats snabbare undersökas och utvärderas.

Till de olika utgiftsposterna i sammanställningen anför nämnden i huvudsak följande.

7. I norra Norrbotten beräknas under innevarande budgetår ett antal uppslag bli undersökta i tillräcklig omfattning. Den fortsatta verksamheten

bör bibehållas på samma nivå, så att en slutvärdering av kvarvarande uppslag sker inom rimlig tid.

8. Verksamheten i södra Norrbotten koncentreras vad gäller slutvärderande arbeten till Radnejaureområdet öster om Arjeplog, där kopparmineraliseringar undersöks främst genom borrning.

9. Prospekteringen i Västerbotten inriktas dels på slutvärderande borrningsarbeten i Kristinebergsområdet, dels på prospektering i Storumanområdet där volframindikationer har erhållits.

10. Fjällprospekteringen inriktas bl. a. på förekomster av alunskiffer i fjällkedjans randzon inom Jämtland. Dessa alunskiffrar har tidigare undersökts i ytterst begränsad omfattning. Undersökningar av sulfidmineraliseringar i nordvästra Jämtlands fjälltrakter planeras fortsätta.

11. För mellersta Norrland gäller att det finns oförändrat stort behov av en ökad borrningsinsats inom de nickelfyndigheter som har kunnat lokaliseras eller indikeras. Speciellt viktigt är att vinna kunskap om samtliga fyndigheter som kan finnas i området så att möjligheterna att kunna utvinna dessa fyndigheter kan bedömas. Fyndigheten Lappvattnet utmålslades under budgetåret 1976/77 och undersökningar om dess brytvärdhet pågår.

12. I gränsområdena mellan Jämtland och Hälsingland påbörjas prospektering på översiktlig nivå i den nytillkomna regionen södra Norrland.

13. För Mellansverige gäller att ett flertal uppslag har erhållits som resultat av den hittills genomförda prospekteringsaktiviteten. Dessa uppslag kräver en närmare undersökning genom ökad borrning. En forcerad prospektering i området mot bakgrund av konjunkturläget och gruvindustrins utveckling gör att borrningsaktiviteten bör höjas ytterligare. En fortsatt uppslagsgenererande verksamhet med samlade resurser krävs för att övervinna de initialsvårigheter som på grund av de metallogenetiskt komplexa förhållandena råder i regionen.

14. Verksamheten i södra Sverige inriktas på fortsatta undersökningar i anslutning till kaolinförekomsten Odersberga i nordöstra Skåne.

15. De regionala undersökningarna skall sörja för att nya områden med möjliga mineraltillgångar lokaliseras.

16. Nämnden begär inte ytterligare medel för järnmalmsinventering.

17. Inmutningskostnaderna beräknas öka, eftersom en höjning av inmutningsavgifterna väntas under år 1978.

Nämnden anser att taxesystemet för prospekteringsuppdrag till SGU bör ändras och att frågan därför är under utredning inom nämndens kansli.

Utöver anslagsframställningen har nämnden i särskild skrivelse den 14 oktober 1977 redovisat plan för prospekteringen budgetåren 1977/78 och 1978/79.

III. Övrig verksamhet

Som utgångspunkt för en diskussion av förvaltningspolitikens inriktning erinrar nämnden i sin anslagsframställning om kronoandelsinstitutet, vil-

ket ger nämnden s. k. brytningsvitsord. Härvid finns olika möjligheter att effektivt utnyttja kronoandelarna. I vissa fall kan det vara lämpligt att en kronoandel överlåts i utbyte mot en inmutarandel i annat utmål. Kronoandelen har dock hittills inte begagnats som ett aktivt instrument för att få till stånd malmbrytning. Nämnden anser att den bör ha ekonomiska förutsättningar att inköpa gruvrätter eller delar av sådana i syfte att skapa bärkraftiga enheter. Nämnden aktualiserar därför frågan om medel för sådana ändamål. Vidare anser nämnden att den bör ges möjligheter att kunna sälja fyndigheter.

Nämndens arbete med beslut om upplåtelse av statens gruvegendom kan komma att expandera och därför bli alltmer resurskrävande och även kräva en utbyggd utredningsverksamhet. Förhandlingarna med presumtiva arrendatorer om de ekonomiska villkoren m. m. för arrenderingen kräver utvidgat kvalificerat tekniskt, ekonomiskt och juridiskt kunnande. Nämndens kansli har att utarbeta förslag till arrendeavtal, medverka vid förhandlingar samt svara för uppföljning och kontroll av avtalens tillämpning. Förvaltningen av gruvegendomen kommer således att ställa ökade krav på industriverkets resurser. Även behovet av utanförstående experthjälp, bl. a. konsulter, väntas öka.

Till de olika utgiftsposterna i sammanställningen anför nämnden i huvudsak följande.

18. Den gruvegendom nämnden förvaltar utökas kontinuerligt genom prospekteringsverksamheten. För att närmare kunna utröna brytvärdheten av intressanta fyndigheter krävs ingående utredningar av främst teknisk-ekonomisk art. Frågan angående fyndighetens brytbarhet i rent tekniskt-praktiskt hänseende måste närmare belysas. Detta sker normalt genom en gruvundersökning, vilken ger svar på bl. a. frågor om bergmekaniska förutsättningar, den geologiska strukturen i området samt vattentillströmningar. Vidare erhålls material för anrikningsförsök för att utröna fyndighetens anrikningsbarhet. Delar av sådana utredningar, främst vad avser undersökningar i laboratorie- och driftmässig skala (pilotförsök) kan inte genomföras vid industriverket eftersom utrustning saknas och det också skulle ställa sig orealistiskt att anskaffa sådan. Dessa arbeten måste i stället genomföras av de företag och institutioner som har kapacitet och kunskap på resp. område. Inom nämndens ram är sammanhållning och utvärdering av sådan extern verksamhet nödvändig bl. a. som bakgrund för förhandlingar om upplåtelse och då beslut skall fattas huruvida utmål skall försvaras i fortsättningen eller ej.

Av ökningsbeloppet hänför sig 1,6 milj. kr. till nickelprojektet Lappvattnet för vilken fyndighet en teknisk-ekonomisk undersökning har inletts. Fyndigheten har utmålslagts och utgör en typ av nickelmineralisering som tidigare inte är känd i Sverige. Den hittills kända tillgången är i dag inte tillräcklig för en ekonomiskt lönande fullskalebrytning. För att närmare utröna förutsättningarna krävs dock en gruvundersökning. I ökningen ingår

även 180 000 kr. för att kunna fortsätta utvärderingen av befintliga industrimineralprojekt främst avseende kaolinlera.

19. Det förutsätts att staten även i fortsättningen skall utnyttja sin rätt till kronoandel. Därmed får nämnden utgifter för ersättning till inmutare.

20. Nämnden har för avsikt att genomföra ett flertal utredningar beträffande den vilande statliga gruvegendomen. En viktig uppgift enligt nämndens bedömning är att tillsammans med berörda gruvföretag och myndigheter fastställa långsiktiga brytningsplaner, med målet att på sikt utnyttja samtliga mineraltillgångar optimalt. För de fall tillräcklig fackkunskap inte finns tillgänglig inom industriverket och SGU måste extern expertis anlitas. I beloppet ingår också kostnader för en begränsad representation i samband med förhandlingar och överläggningar.

21. Mervärdeskatt på gruvarrenden.

22. Beräkning på grundval av förväntade arrendeinkomster. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 är nämnden ansvarig för prospekteringsverksamhet. Detta medför att motsvarande kostnader kan dras av på deklarationerna och att de kommunala skatterna minskar i motsvarande grad.

23. Nämnden räknar med att på sikt behöva inköpa mineralfyndigheter eller andelar i sådana i syfte att skapa bärkraftiga enheter. Sådana inköp kan i begränsad utsträckning antas bli aktuella redan under budgetåret 1978/79. Som Sveriges största gruvrättsinnehavare och även i egenskap av landets största prospektör torde nämnden ha möjligheter att bl. a. genom inköp av gruvrätter kunna bidra till en rationellare samt ökad undersöknings- och bearbetningsaktivitet. En av nämndens huvuduppgifter kan således bli att genom byte, köp och överlåtelser av gruvrättigheter skapa förutsättningar för ökad mineralexploatering.

Remissyttranden

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar framhåller Sveriges importberoende för sin försörjning med ferrolegerings- och icke-järnmetaller och att detta har föranlett betydande beredskapslagring. Ökade insatser för prospektering som leder till resultat i form av brytvärda fyndigheter förbättrar beredskapen på längre sikt och minskar kraven på lagring. Överstyrelsen tillstyrker därför nämndens framställning om anslag för prospektering och brytvärdhetsundersökningar..

Länsstyrelserna i Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och Västerbottens län betonar framför allt vikten av nämndens prospektering. Länsstyrelsen i Västerbottens län tillstyrker nämndens nickelprojekt Lappvattnet, men anser att undersökningarna i fjällkedjan bör utökas utöver vad nämnden har begärt för att skapa underlag för en allsidig bedömning av var i Sverige en framtida skifferbrytning skall förläggas. I likhet med *länsstyrelsen i Norrbottens län* anser länsstyrelsen vidare att utvärderingen av befintliga fyndigheter samt prospekteringsresultaten bör forceras. De biträder nämndens uppfattning att prospekteringen bör

inriktas även mot industriella mineral. Länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasätter om nämndens ambitionsnivå för Norrbotten är tillräcklig. Länsstyrelserna i Värmlands och Örebro län anser att ett samhällsekonomiskt tänkande bör komma till användning i nämndens arbete. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* framhåller vikten av att nämnden ges resurser för ett intensifierat utnyttjande av mineraltillgångarna och att även regionalpolitiska aspekter bör läggas på verksamheten. Länsstyrelserna i Värmlands, Västmanlands och Kopparbergs län har yttrat sig över nämndens framställning om medel för inköp av fyndigheter. De tillstyrker framställningen och framhåller att ett framtida rationellt utnyttjande av gruvfyndigheterna i Bergslagen kräver att ägosplittringen minskar.

Norrbottendelegationen (I 1976: 04) finner det angeläget att nämnden tilldelas resurser för en bättre planering och därmed hushållning med Norrbottens mineralresurser. I likhet med nämnden betonar delegationen vikten av arbetet med att prioritera insatser som syftar till att klarlägga exploateringsmöjligheter av vilande fyndigheter och att ägna större uppmärksamhet åt industriella mineral. Delegationen framhåller att intensifierade prospekteringsansträngningar kan utgöra ett viktigt medel för att övervinna nuvarande problem i Norrbotten.

Föredraganden

Nämnden för statens gruvegendom har begärt ökade resurser huvudsakligen för prospektering och brytvärdhetsundersökningar. Vidare anser nämnden att den bör ges ekonomiska förutsättningar att kunna inköpa mineralfyndigheter eller delar av sådana i syfte att skapa bärkraftiga enheter. Detta bör enligt nämnden kombineras med en rätt att även kunna sälja fyndigheter.

Jag vill erinra om att nämnden sedan den inrättades år 1973 har erhållit avsevärda resursökningar delvis som en följd av utvidgningar av dess verksamhetsområde. Förutom ökningar av de medel som står direkt till förfogande för nämnden har även personalen förstärkts vid statens industriverks mineralbyrå. Denna byrå svarar för beredande och verkställande funktioner åt nämnden. Mot denna bakgrund bedömer jag nämndens förutsättningar för en effektiv verksamhet vara betydande.

Även för budgetåret 1978/79 har jag beräknat resursförstärkningar. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 64 303 000 kr. Inkomsterna under budgetåret har av nämnden beräknats till 18 milj. kr. Dessa hänför sig helt till utarrendering av fyndigheter.

Utgifterna för Adakentreprenaden har jag beräknat till 5,1 milj. kr. Av beloppet beräknas 3 milj. kr. avse återställningsarbeten. Enligt tidigare för riksdagen redovisade planer upphör brytningen helt år 1978.

Jag delar nämndens och remissinstansernas uppfattning att prospekteringen bör utökas. För prospekteringen budgetåret 1978/79 har jag beräknat 45 872 000 kr., varav för inmutningskostnader 2,1 milj. kr. Av detta be-

lopp hänför sig 6 992 000 kr. till taxehöjningar vid SGU. Jag har härvid utgått från det taxesystem som tillämpas innevarande budgetår. Nämnden har angett att systemets utformning bör ändras och att frågan är under utredning. Jag delar nämndens uppfattning att systemet bör ändras. Av särskilt intresse torde härvid vara att undersöka möjligheterna att konstruera taxesystemet på sådant sätt att effekterna av en ökad produktivitet beaktas. Utöver de belopp som behövs för oförändrad verksamhetsvolym bör nämnden få disponera ytterligare 1,5 milj. kr. för prospekteringsuppdrag. Nämnden har angett en utökad prospektering vara motiverad främst i Mellansverige och södra Norrland enligt den av nämnden använda regionindelningen. Vid min medelsberäkning har jag utgått från att detta inte skall medföra någon neddragning inom de norra regionerna.

För nämndens övriga verksamhet har jag beräknat 13 331 000 kr. Härvid har jag främst beaktat angelägenheten av att resultatet av prospekteringen kan följas upp med undersökningar för att klarlägga de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för gruvdrift. Medelsberäkningen för sådana brytvärdhetsundersökningar budgetåret 1978/79 avser nickelprojektet Lappvattnet samt industrimineralprojekt avseende fyndigheter av kaolinlera.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens gruvegendom* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 64 303 000 kr.

E. ENERGIHUSHÅLLNING

Allmänt

Energisparkommittén (I 1974: 05) har efter samråd med statens industriverk och statistiska centralbyrån redovisat en beräkning av hur användningen och tillförseln av energi har utvecklats under år 1977. En korttidsprognos avseende utvecklingen under år 1978 har också gjorts.

Förbrukningen sammanfattas i följande tabell.

Förbrukningskategori		TWh[1] år 1976	1977[2]	1978
Industri		165	155	156
Samfärdsel		82	84	86
	Övrigt	166	164	162
Total slutlig förbrukning		**413**	**403**	**404**
Överförings- och omvandlingsförluster		35	39	25
Totalt tillförd energi		**448**	**442**	**429**
Ökning från föregående år, %		7,2	−1,2	−3,1
(Temperaturkorrigerat)		442	440	429

[1] TWh (terawattimme) = 1 miljard kilowattimmar
[2] Preliminära värden

Förändringarna i verklig, slutlig energi- och elförbrukning mellan åren 1976 och 1977 och beräknade förändringar mellan åren 1977 och 1978 framgår av följande tabell.

	Förbrukning år 1976		Procentuell förändring			
	TWh, totalt	(därav el)	1976–1977		1977–1978	
			Totalt	(el)	Totalt	(el)
Industri	165	(39)	−6,0	(−2,1)	0,6	(1,3)
Samfärdsel	82	(2)	3,4	(4,8)	2,0	(0,0)
Övrigt	166	(37)	−1,5	(4,4)	−1,2	(3,7)
Total slutlig förbrukning	**413**	(78)	**−2,3**	(1,2)	**0,2**	(2,4)

Tillförseln av energi kan beräknas fördela sig på primärenergislagen på följande sätt.

	1976		1977		1978	
	TWh	%	TWh	%	TWh	%
Olja	317	71	316	71	292	68
(därav för elproduktion)	(32)		(36)		(14)	
Kol, koks	18	4	16	4	14	3
Lutar, ved, avfall	40	9	39	9	41	10
Vattenkraft	55	12	54	12	60	14
Kärnkraft	16	4	18	4	22	5
Nettoimport av el	2	0	−1	0	0	0
Totalt tillförd energi	**448**	**100**	**442**	**100**	**429**	**100**
(Temperaturkorrigerat)	(442)		(440)			

En närmare redogörelse för förbrukning och produktion av elektrisk energi lämnas i det följande under rubriken Elförsörjning.

Statens industriverk presenterade i oktober 1977 en prognos för energianvändningen i landet fram till år 1995 (SIND 1977: 9). Industriverkets tidigare prognoser har i väsentliga delar baserats på 1975 års långtidsutredning. Den prognos som redovisades i oktober 1977 bygger på reviderade kalkyler från ekonomidepartementet över bl. a. produktionstillväxten inom olika samhällssektorer. Kalkylerna innebär att tillväxttakten inom bl. a. energikrävande industribranscher som järn- och stålindustrin och massa- och pappersindustrin antas bli lägre än vad som förutsågs i 1975 års långtidsutredning. Detta leder till en långsammare ökning av energianvändningen än vad industriverket tidigare räknade med.

I den nya prognosen redovisas beräkningar enligt två alternativ. Det första bygger bl. a. på förutsättningen att stöd till energibesparande åtgärder i bostäder och inom industrin fortsättningsvis utgår i ungefärligen samma omfattning som f. n. Det andra innebär att volymen bidrag och lån till energibesparande ändamål nästan fördubblas och att föreskrifterna om energihushållning skärps bl. a. i förhållande till de bestämmelser i Svensk byggnorm som har trätt i kraft under år 1977.

Den beräknade totala energianvändningen och dess ökningstakt enligt de båda alternativen framgår av följande sammanställningar.

	Total slutlig energianvändning TWh,		
	1985	1990	1995
Alternativ A	457	473	490
Alternativ B	440	445	458

	Ökning/år, %		
	1974–1985	1985–1990	1990–1995
Alternativ A	1,8	0,7	0,7
Alternativ B	1,5	0,3	0,5

Energikommissionen (I 1976: 05) som tillkallades i december 1976 har till uppgift att utarbeta alternativa förslag till utformning av energipolitiken fram till år 1990. Ett omfattande underlagsmaterial har tagits fram inom fem expertgrupper, fördelade på huvudområdena säkerhet och miljö, energitillförsel, energihushållning, styrmedel samt forskning och utveckling.

Detta material har redovisats till kommissionen i början av oktober 1977. Kommissionen arbetar nu med sikte på att presentera sitt betänkande till den 1 mars 1978.

Energianvändning

Statens industriverk har fortsatt sitt arbete att undersöka industrins energianvändning. Verket har i rapporten (SIND 1977: 6) Industrins energihushållning redovisat möjliga energibesparingar inom framför allt industriella processer. Rapporten och därav föranledda förslag behandlas närmare i det följande under anslaget Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. Verkets undersökningar av energianvändningen inom industrin fortsätter.

Statens planverk har lagt fram rapporten Energihushållning i befintlig bebyggelse. I rapporten anges de åtgärder som kan vidtas för att minska energiförbrukningen i befintliga byggnader, hur mycket energi som kan sparas genom dessa åtgärder och de beräknade kostnaderna för åtgärderna. Enligt planverket kan genom dessa åtgärder sammanlagt upp till 70 TWh sparas under en 20-årsperiod till en kostnad av 80–90 miljarder kr.

Mot bakgrund av bl. a. planverkets rapport har regeringen i december 1977 lagt fram en proposition (prop. 1977/78: 76) med energisparplan för befintlig byggelse. I propositionen redovisas bedömningen att stora besparingar av energi kan göras i det befintliga byggnadsbeståndet. Målet för energisparande i befintlig bebyggelse för perioden 1978–1988 bör enligt propositionen vara att spara mellan 39 och 48 TWh. Detta motsvarar mellan 25 och 30 % av den totala energiförbrukningen f. n. för uppvärmning, ventilation m. m. i byggnader. I propositionen föreslås också riktlinjer för genomförandet av energisparplanen. Planen omfattar investeringar om sammanlagt 31–48 000 milj. kr. under perioden 1978–1988. Avsikten är att programmet skall omprövas efter tre år. Kommunerna avses få en central roll vid genomförandet av programmet. För budgetåret 1978/79 föreslås bl. a. en kraftig förstärkning av stödet till energibesparande åtgärder i byggnader och kommunernas information och rådgivning m. m.

Fr. o. m. den 1 januari 1977 gäller supplement till *Svensk byggnorm* med bestämmelser om energihushållning. Dessa bestämmelser innebär att kraven på energihushållning för alla nybyggnader har höjts väsentligt. Energiförbrukningen i byggnader som har uppförts enligt dessa bestämmelser nedbringas till omkring hälften i förhållande till byggnader som har uppförts enligt tidigare bestämmelser.

Bl. a. för att undersöka förutsättningarna att begränsa ökningstakten i elförbrukningen har regeringen tillkallat en särskild utredare för att undersöka frågan om hur en *begränsning av användningen av el för uppvärmningsändamål* lämpligen kan åstadkommas. Utredaren har i december 1977 avgivit betänkandet (Ds I 1977: 9) Restriktioner för uppvärmning med elradiatorer. I betänkandet föreslås bestämmelser som i princip förbjuder uppvärmning med elradiatorer och till funktionssättet likartade anordningar i bebyggelse inom områden där fjärrvärme eller liknande centraliserat vattenburet system är inrättat eller lämpligen bör inrättas. Betänkandet remissbehandlas f. n. Regeringen kommer därefter att ta ställning till förslaget.

Energisparkommittén har bl. a. i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att införa restriktioner eller förbud i syfte att varaktigt sänka energiförbrukningen. Bland frågor som nu utreds kan nämnas maximerad inomhustemperatur och restriktioner för energianvändning i fritidshus.

Kommittén har fortsatt sin informationsverksamhet under budgetåret 1977/78. Kommittén har bedrivit dels mera allmänt inriktade energisparkampanjer dels kampanjer med särskild inriktning på arbetsplatser, skolor och småhus. En energisparbok för kommuner och landstingskommuner har getts ut. Dessutom har kommittén arrangerat konferenser för kommuner och landstingskommuner i flera län. Under vintern 1977–78 genomför kommittén bl. a. försök i Blekinge län med intensifierad informationsverksamhet avseende energisparande. Informationen sker i samarbete med bl. a. länsstyrelsen, kommunerna, företagareföreningen och länsbostadsnämnden och är avsedd att nå ut till alla invånare i Blekinge län.

Statistiska centralbyrån arbetar tillsammans med flera andra myndigheter och organisationer med att förbättra *energistatistiken*. Som ett led i detta arbete kommer centralbyrån bl. a. att under budgetåret 1977/78 börja bygga upp en löpande statistik över hushållens energiförbrukning. Statistiken syftar bl. a. till att belysa storleken av hushållens energikonsumtion och ge en bild av hur den fördelar sig på olika energislag och hushållstyper.

Statens industriverk har det övergripande ansvaret för *kurs- och rådgivningsverksamheten* på energiområdet. Sedan verksamheten inleddes har tyngdpunkten i arbetet legat på att genom bidrag stimulera olika kursarrangörer att genomföra kurser i energifrågor avseende främst uppvärmning och ventilation.

Vidare har bl. a. verkets SIFU-enhet arrangerat kurser med inriktning på industrins energibesparing. Industriverket avser att under budgetåret 1977/78 inventera utbildningsbehovet inom olika industribranscher.

Den under hösten 1976 påbörjade verksamheten med gratis konsulthjälp i energifrågor fortsätter under innevarande budgetår som ett led i den av verket bedrivna rådgivningsverksamheten. Erfarenheterna av verksamheten är goda. Under budgetåret 1976/77 har vidare en del av personalen vid företagareföreningarna utbildats i energiteknik genom industriverkets försorg. Denna utbildning fortsätter under detta budgetår.

För att inför nästa energipolitiska beslut stimulera opinionsbildning och debatt i energipolitiska frågor har särskilda medel anvisats för konferens- och materialbidrag m. m. till *studiecirkelverksamhet* i energifrågor. Genom bidragen skapas möjlighet för studieförbunden att bl. a. få fram studiematerial i energifrågor och utbilda cirkelledare. Medel har också ställts till förfogande för ekonomiskt stöd till information och kunskapsspridning som initieras av olika fristående organisationer och grupper.

Riksdagen antog våren 1977 lagen (1977: 439) om *kommunal energiplanering*. Genom denna åläggs kommunerna att i sin planering främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. De är skyldiga att på begäran av statens industriverk redovisa vidtagna och planerade åtgärder i dessa hänseenden.

Fjärrvärme har betydelse för energihushållningen bl. a. därigenom att denna uppvärmningsform gör det möjligt att producera elkraft i kraftvärmeverk eller att utnyttja industriell spillvärme. Utbyggnaden av fjärrvärmeanläggningar har emellertid hämmats av svårigheter för kommunerna att finansiera investeringarna. Efter överläggningar mellan representaner för intressenterna på kapitalmarknaden och för regeringskansliet har numera öppnats möjligheter för kommunerna att få särskilda annuitetslån för utbyggnad av fjärrvärmeanläggningar. Amorteringstiden för dessa lån är betydligt längre än normalt för kommunala lån. Genom lånen torde den fortsatta fjärrvärmeutbyggnaden underlättas avsevärt.

Lokaliseringstillstånd enligt 136 a § byggnadslagen (1947: 385, 136 a § ändrad senast 1976: 213) kan sedan den 1 juli 1975 förenas med *särskilda villkor beträffande energianvändningen*. Sådana villkor har under år 1977 fastställts för bl. a. Hyltebruk AB:s utbyggnad av massa- och pappersindustrin i Hyltebruk och Alby Klorat AB:s utbyggnad av kloratfabriken i Alby.

Sedan stödet till *energibesparande åtgärder* infördes våren 1974 har riksdagen hittills anvisat sammanlagt 2 204 milj. kr. för sådant stöd och för administration m. m. av stödet. Av beloppet avser 1 686 milj. kr. åtgärder inom bostäder, statliga, kommunala och landstingskommunala byggnader m. m. och 518 milj. kr. åtgärder inom näringslivet. Förslag om ytterligare medel för innevarande budgetår för stöd till energibesparande åtgärder i framförallt bostäder kommer att läggas fram senare denna dag. I syfte att stimulera industrins investeringar och därmed förbättra sysselsättningsläget beslöt riksdagen våren 1977 (prop. 1977/78: 95 bil. 3, NU 1977/78: 38, rskr 1977/78: 29) att tillfälligt förstärka stödet till energibesparande investeringar inom näringslivet. Beslutet innebar att ett tillägg om 20 % skulle kunna lämnas utöver de normala bidragen på högst 35 %. Tillägget avsåg enbart åtgärder inom industriella processer. Riksdagen anvisade – utöver tidigare anvisade medel – 100 milj. kr. för bidrag och bidragstillägg. Ett stort antal företag utnyttjade denna möjlighet att få extra bidrag.

Den 1 oktober 1977 hade sedan stödet infördes bidrag till energibespa-

rande åtgärder inom näringslivet m. m. beviljats med sammanlagt ca 311 milj. kr. för ca 4 000 projekt. Av beloppet avser 36 milj. kr. bidrag till prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. för att introducera ny energisnål teknik. Mot bakgrund av bl. a. industriverkets rapport Industrins energihushållning och remissbehandlingen av denna samt förslagen i propositionen med energisparplan för befintlig bebyggelse (prop. 1977/78: 76) föreslås nu en förstärkning av stödet till energibesparande åtgärder inom näringslivet med 295 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Totalt föreslås för detta budgetår 1 260 milj. kr. för stöd till energibesparande åtgärder i bostäder, statliga, kommunala och landstingskommunala byggnader, näringsliv m. m.

Energiskatten för elkraft höjdes i princip fr. o. m. april 1977 med 1 öre till 3 öre per kWh för annan förbrukare än industrin. Enligt vad chefen för budgetdepartementet tidigare denna dag har redovisat avses förslag komma att föreläggas riksdagen om en höjning av bensinskatten med 25 öre per liter och en motsvarande höjning av kilometerskatten från den 1 maj 1978.

Bränsleförsörjning

Världens förbrukning av *olja* ökade år 1976 med ca 7 % efter några års tillbakagång. Under år 1977 har ökningen fortsatt i samma takt i Förenta staterna, medan den har saktat av i Japan och framför allt i Västeuropa som en följd av den svaga konjunkturen.

I Sverige uppgick leveranserna av oljeprodukter under budgetåret 1976/77 till 30,5 milj. m^3, exkl. utrikes sjöfart men inkl. petrokemisk industri. Detta innebar en ökning med ca 17 % från föregående tolvmånadersperiod. Ökningen berodde huvudsakligen på att leveranserna till el- och värmeverk mer än fördubblades från 2,7 till 6 milj. m^3. Leveranserna av drivmedel ökade med ca 6 %. Leveranserna till industrin av huvudsakligen tjock eldningsolja, visade emellertid en ökning med endast ca 3 %. Under första halvåret 1977 skedde t. o. m. en absolut minskning i förhållande till motsvarande period år 1976.

Under första halvåret 1977 baserades leveranserna till ca hälften på import av färdiga oljeprodukter, vilket innebär ett lågt kapacitetsutnyttjande i de inhemska raffinaderierna. Vid fullt utnyttjande kan 60 à 70 % av det svenska behovet av oljeprodukter täckas.

Flertalet länder inom Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC) höjde sina officiella säljpriser för råolja med ca 10 % i december 1976. Två medlemmar av OPEC, Saudiarabien och Förenade arabemiraten, beslöt dock att höja priserna med endast ca 5 %. Inför OPEC:s ministermöte i Stockholm i juli 1977 återställdes dock den tidigare enhetliga prisnivån genom att de nämnda länderna höjde sina priser med ytterligare 5 %. Därmed har priset för råoljekvaliteten Arabian Light, som utgör grunden för OPEC:s prissättning, fastställts till 12: 70 US dollar per fat.

Vid OPEC-mötet i Caracas i december 1977 diskuterades frågan om ytterligare prishöjningar. Enighet i frågan kunde inte nås.

Det råder f. n. överutbud på råolja med priser på korttidsmarknaden som ligger under de officiella OPEC-noteringarna. Till följd av bl. a. stor överkapacitet inom raffineringsindustrin i Västeuropa råder även pressade priser för oljeprodukter. Denna situation väntas allmänt komma att bestå under ytterligare någon tid. Prognoser som har utförts av såväl internationella organisationer som oljebolag och forskningsinstitutioner pekar emellertid på att det redan under första delen av 1980-talet kan komma att uppstå svårigheter att tillgodose en fortsatt ökning av världens oljeförbrukning. Kritiska faktorer på tillförselsidan är bl. a. OPEC-ländernas utvinningspolitik och möjligheterna att på medellång sikt väsentligt öka användningen av alternativa energislag i de stora konsumentländerna, främst Förenta staterna.

En redogörelse för aktuella bedömningar av efterfrågan och tillgång på olja fram till år 1985 har lämnats av statens industriverk i studien (SIND PM 1977: 8) Den internationella bränslemarknaden och Sverige. Studien grundas i huvudsak på OECD:s i januari 1977 publicerade rapport World Energy Outlook.

Stora ansträngningar görs internationellt för att finna nya oljetillgångar genom prospektering. Petroswede AB, som har till uppgift att prospektera efter olja och naturgas utom Sverige, har under år 1977 deltagit i borrningar i bl. a. den norska delen av Nordsjön, Egypten och Tunisien. Överläggningar pågår f. n. mellan statliga och enskilda intressenter om den fortsatta verksamheten.

I Sverige har Oljeprospektering AB (OPAB) under år 1977 genomfört ett nytt borrprogram på mellersta Gotland. Arbetena har visat att det finns goda förutsättningar att hitta ytterligare ett antal små fyndigheter av det slag som i dag är i produktion på den sydöstra delen av ön. OPAB har meddelats förlängning av koncessioner och tillstånd för fortsatta arbeten på svenskt område under perioden 1978–1982.

I enlighet med beslut av statsmakterna år 1976 (prop. 1975/76: 124, NU 1975/76: 44, rskr 1975/76: 262) har det helstatliga oljebolaget Svenska Petroleum AB övertagit statens vattenfallsverks och LKAB:s andelar av vardera 25 % i OPAB. En motsvarande överföring av intressena i Petroswede pågår.

Svenska Petroleum undersöker fortlöpande möjligheterna att stärka den svenska oljeförsörjningen genom förvärv av råoljefyndigheter, avtal med producenter m. m. Bolaget har under år 1977 väsentligt ökat sin försäljning av främst tjocka eldningsoljor på den svenska marknaden. Bolagets andel av den totala marknaden beräknas för året uppgå till 6–7 %.

Förberedelserna för en introduktion av *naturgas* i Sverige har intensifierats. Swedegas AB för förhandlingar med det tyska företaget Ruhrgas rörande leverans till Sverige av en kvantitet av 1,2 miljarder m^3 naturgas,

motsvarande ca 1 milj. ton eldningsolja, om året med början hösten 1981. Avsikten är att en eventuell import skall ske genom en rörledning över danskt område och att gasen till en början skall distribueras främst i sydvästra Skåne. Ett nära samarbete sker med Dansk Olie & Naturgas, som f. n. förbereder en introduktion av naturgas i Danmark på grundval av de danska fyndigheterna i Nordsjön.

Därjämte har under år 1977 Swedegas haft kommersiella kontakter rörande leveranser av kondenserad gas (LNG) från Algeriet och Nigeria. Vidare har Kockums AB i februari 1977 presenterat en skiss till ett svenskt naturgassystem baserat på import i stor skala av LNG. Kockumsstudien förutsätter import från leverantörer i Mellersta Östern.

Med utgångspunkt i Kockumsstudien har en arbetsgrupp inom industridepartementet gjort en översiktlig bedömning av de två huvudalternativen för en naturgasintroduktion i Sverige, nämligen rörtransporterad gas och LNG. Denna bedömning har överlämnats till energikommissionen.

Parallellt med det tekniska och kommersiella arbetet med naturgasfrågan förbereds lagstiftning, normer och säkerhetsföreskrifter. Regeringen har den 10 november 1977 remitterat ett förslag till lag om vissa rörledningar, m. m. till lagrådet.

Regeringen avser att våren 1978 lägga fram förslag till riksdagen om vissa frågor rörande bränsleförsörjningen.

Frågor om möjligheterna till ökad användning av såväl *kol* som *inhemska bränslen* bearbetas bl. a. inom ramen för det treåriga programmet för forskning och utveckling på energiområdet. Delegationen för energiforskning har i betänkandet (SOU 1977: 56–62) Energiprogram för forskning, utveckling och demonstration (EFUD 78) föreslagit starkt ökade insatser under nästa treårsperiod beträffande energiproduktion från bl. a. biosystem och torv.

Vidare har beslut fattats att utreda frågor om omställningsbara eldningsanläggningar. Utredningen avser bl. a. frågor om att utforma värme- och elproducerande anläggningar så att de kan eldas med inhemska fasta bränslen samt naturgas eller kol som alternativ till olja.

Under år 1977 har *bilaterala kontakter* ägt rum på regeringsnivå med flera länder. Den norsk-svenska kommitté för energi- och industrisamarbete som tillsattes av industriministrarna våren 1976 redovisade i mars 1977 en gemensam rapport (Ds I 1977: 2) om möjligheterna för ett närmare samarbete i första hand inom oljeförsörjning och petrokemisk industri. I samband med överlämnandet av rapporten undertecknades ett protokoll, i vilket överenskoms att förhandlingar mellan de berörda företagen om leveranser av norska raffinerade oljeprodukter och norsk marknadsföring i Sverige skulle tas upp. I protokollet berördes även frågor om norska råoljeleveranser till Sverige och svenskt deltagande i letning efter och utvinning av olja och gas på norsk kontinentalsockel. Kommittén fortsätter sin verksamhet. En lägesrapport avses komma att läggas fram våren 1978.

Bilaterala diskussioner om framtida leveranser till Sverige av olja och naturgas har under år 1977 ägt rum med Algeriet, Nigeria och Sovjetunionen. I samband med OPEC-mötet i Stockholm togs även informella kontakter från regeringens sida med företrädare för en rad producentländer.

Elförsörjning

Sveriges försörjning med elektrisk energi är till större delen baserad på inhemska vattenkrafttillgångar. Produktionen av vattenkraft under budgetåret 1976/77 uppgick till 50,2 TWh, vilket motsvarade 58,2 % av den totala elproduktionen inom landet. Trots ett produktionstillskott under budgetåret med ca 0,5 TWh understeg vattenkraftproduktionen närmast föregående budgetårs värde med över 6 TWh. Orsaken härtill var bl. a. att extrema torrårsförhållanden rådde under hösten 1976. I övrigt producerades 16,2 TWh (18,8 %) i kärnkraftverk, 8 TWh (9,3 %) i fossileldade mottrycksanläggningar och 11,8 TWh (13,7 %) i fossileldade kondenskraftverk och gasturbiner. Importen uppgick till 5,5 TWh och bestod huvudsakligen av vattenkraft från Norge. Exporten – i första hand till Finland – utgjorde 5,2 TWh.

Den totala förbrukningen av elektrisk energi i landet inkl. samtliga överföringsförluster uppgick budgetåret 1976/77 till 86,5 TWh, vilket innebär en ökning med 3,9 % jämfört med förbrukningen budgetåret 1975/76. Motsvarande ökningstal budgetåret 1975/76 var 3,8 % och budgetåret 1974/75 4,5 %. Ökningen under budgetåret 1976/77 inom övrigsektorn, dvs. hushåll, handel, jordbruk, offentlig service m. m. uppgick till 7,5 % medan ökningen inom kommunikationssektorn var 4,8 %. Förbrukningen inom industrin överskred föregående budgetårs förbrukning med 1,8 %.

De riktlinjer för energihushållningen som riksdagen fattade beslut om i maj 1975 (prop. 1975: 30, NU 1975: 30, rskr 1975: 202) utgår bl. a. från en väntad ökning av elförbrukningen med 6 % per år i genomsnitt under perioden 1973–1985. Den genomsnittliga ökningstakten sedan år 1973 har hittills varit lägre, t. o. m. 1977 års utgång 3,3 % per år.

Statens industriverk har lagt fram prognoser vid två olika tillfällen under året över den framtida energikonsumtionen (SIND PM 1977: 5 och SIND 1977: 9).

Inom centrala driftledningen (CDL) har under vintern och våren 1977 utförts studier rörande den framtida elkonsumtionen.

Resultatet av de olika beräkningarna sammanfattas nedan.

I regeringens proposition 1977/78: 57 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vattendrag i norra Svealand och Norrland framhålls att ett så stort tillskott genom *vattenkraftutbyggnad* till år 1985, som förutsågs i samband med riksdagens energibeslut år 1975 – 5 TWh – inte kan nås utan väsentliga skadeverkningar för de motstående intressena. I propositionen anges vilka vattendrag i norra Svealand och Norrland som bör undantas

Prognos	Elkonsumtion 1975 Twh	Årlig ökning %	Elkonsumtion 1985 TWh	Årlig ökning %	Elkonsumtion 1990 TWh
SIND:s prognos, mars 1977	81,5	5,5	138	3,1	160
CDL, alt. A	81,5	4,8	130	3,3	153
CDL, alt. B	81,5	6,2	149	4,1	182
SIND:s prognos alt. A okt. 1977	81,5	4,5	127	2,7	145
SIND:s prognos alt. B okt. 1977	81,5	4,3	124	2,5	140

från fortsatt vattenkraftutbyggnad. Förutom de outbyggda huvudälvarna Torne älv, Kalix älv, Piteälven och Vindelälven gäller det vissa av de s. k. skogsälvarna (bl. a. Byske älv) samt en rad outbyggda älvsträckor i älvar som redan byggts ut, t. ex. Mellanljusnan och Västerdalälven. Riksdagen har fattat beslut i enlighet med förslagen i propositionen (CU 1977/78: 9, rskr 1977/78: 100).

Statens industriverk har redovisat resultatet av sin utredning om frågor rörande små vattenkraftverk i rapporten (SIND PM 1977: 13) Små vattenkraftverk. Industriverket föreslår bl. a. att statligt ekonomiskt stöd skall kunna lämnas för åtgärder avseende vattenkraftverk som har eller beräknas få en effekt mellan 100 och 1500 kW. Stöd bör utgå för reparation och renovering av kraftverk som är i drift, för restaurering av nedlagda kraftverk samt för nyanläggning.

Stödet bör enligt verket lämnas i form av bidrag och lån mot statlig garanti.

F. n. remissbehandlas förslaget. Regeringen avser att senare lägga fram förslag om åtgärder avseende de små vattenkraftverken.

Sex *kärnkraft*block – Oskarshamn 1 och 2, Ringhals 1 och 2 samt Barsebäck 1 och 2 – är i drift. Vattenfallsverket har i december 1977 ansökt om tillstånd att ladda Ringhals 3 enligt lagen (1977: 140) om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle, m. m., den s. k. villkorslagen. Ytterligare tre block – Forsmark 1, Ringhals 4 och Forsmark 2 – befinner sig i olika utbyggnadsstadier. Blocken planeras av kraftföretagen bli tagna i drift åren 1978, 1979 resp. 1980.

Vattenfallsverket har på regeringens uppdrag utrett konsekvenserna av en ändrad planering för kärnkraftblocket Forsmark 3 syftande till att bibehålla handlingsfrihet för att avbryta eller fullfölja projektet efter ett energipolitiskt beslut hösten 1978.

Några arbeten av större betydelse på byggnadsplatserna för Forsmark 3 och Oskarshamn 3 har ännu inte påbörjats. Dock pågår arbeten hos leverantörer av komponenter för dessa block.

Huruvida de block som ännu inte har tagits i drift eller är under utbyggnad kommer att byggas färdiga och bli tagna i drift blir beroende av hur

kraftföretagen kommer att bedöma möjligheterna att uppfylla villkoren enligt den s. k. villkorslagen och på regeringens ställningstagande vid prövning enligt nämnda lag.

Regeringen anser att en utbyggnad av *kraftvärmeverk* är angelägen. I Göteborg projekteras ett kraftvärmeverk för eldning med såväl kol som olja. Projektering har nyligen inletts för ett kraftvärmeverk i Fittja söder om Stockholm. Förberedelser för utbyggnad av kraftvärmeverk pågår på flera andra håll i landet. En utredningsgrupp med representanter från industridepartementet och berörda organisationer arbetar på att ta fram förslag till åtgärder för att ytterligare främja utbyggnaden av kraftvärmeverk. Förslag kommer att redovisas under våren 1978.

Även en fortsatt utbyggnad av *industriella mottryckskraftverk* är angelägen. För att stimulera till installation av mottryckskraftverk utgår bidrag till företag som avser att installera sådana i befintliga industrianläggningar. Under år 1977 har beslut fattats om utbyggnad av sju större mottrycksanläggningar med en sammanlagd effekt av ca 80 MW.

Eldistribution

Enligt lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (ellagen) är den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution skyldig att, om inte särskilda skäl föreligger, tillhandahålla ström åt var och en som har behov härav för normalt förbrukningsändamål. Genom lagändring, som trädde i kraft den 1 juli 1977, föreligger dock inte distributionsplikt för elektrisk ström för uppvärmningsändamål inom område där fjärrvärme distribueras eller avses att bli distribuerad.

Statens elektriska inspektion är den lokala statliga organisationen för ärenden om tillsyn över elektriska starkströmsanläggningar och därmed sammanhängande frågor.

Statskontoret har gjort en översyn av statens elektriska inspektion. Resultatet av översynen har redovisats i en rapport den 23 mars 1977. Innehållet i rapporten redovisas närmare i det följande under anslaget Statens elektriska inspektion.

Rådet för eldistributionsfrågor biträder industriverket vid behandlingen av ärenden som hör samman med eldistributionen. Rådet består av representanter för olika intressenter på eldistributionsområdet. Rådet är knutet till industriverket. Rådet har under budgetåret 1976/77 hållit fem sammanträden. Härvid har bl. a. eldistributionen i sydvästra Skåne och i Ekerö m. fl. kommuner diskuterats. Industriverket har också redovisat en ekonomisk analys av eldistributionen i landet.

Den 1 juli 1977 höjde vattenfallsverket sina lågspänningstariffer med ca 13 %. Den 1 januari 1978 avser verket att höja såväl sina lågspännings- som högspänningstariffer. Lågspänningstariffen höjs med ytterligare ca 13 %. Högspänningstariffen kommer att höjas med 5–9 % jämfört med 1975 års

tariff. I de flesta fall kommer dock höjningen att bli 25–30 % på grund av att de leveranskontrakt som skall förnyas i allmänhet baseras på 1973 års tariff.

Regeringen har lämnat statens vattenfallsverk koncession för en högspänningsledning för 400 kV från Ritsem till Skjomen i Norge. Ändamålet med ledningen är att föra över elenergi från Sverige till de norra delarna av Norge. Utbyggnaden grundas på avtal mellan Statens vattenfallsverk och Norges Vassdrags- och Elektrisitetsvesen.

För att göra det möjligt att sänka elprisnivån på Gotland har vattenfallsverket förhandlat med AB Skandinaviska Elverk om ett övertagande av elproduktions- och eldistributionsanläggningarna på ön. Förhandlingarna har resulterat i att vattenfallsverket den 1 januari 1978 övertar samtliga dessa anläggningar. Verket kommer att tillämpa samma högspänningstariffer som på fastlandet. Därigenom garanteras elkonsumenterna på Gotland samma pris för råkraften som elkonsumenterna på fastlandet. Gotlands kommun och vattenfallsverket har vidare beslutat att bilda ett gemensamt bolag, Gotlands energiverk AB, som skall äga och driva eldistributionsanläggningarna på ön inkl. det regionala nätet.

Kärnkraftens säkerhetsfrågor

Hittills har till regeringen inkommit två ansökningar om tillstånd enligt den s. k. villkorslagen. Den ena ansökningen avser fortsatt drift av Barsebäck 2. Regeringen har beslutat godkänna fortsatt drift för Barsebäck 2 t. o. m. år 1979. Den andra ansökningen avser tillstånd att ladda Ringhals 3.

Som en följd av de krav som villkorslagen ställer genomför de berörda kraftföretagen ett utrednings- och utvecklingsprogram, *projekt kärnbränslesäkerhet*, avseende hantering och förvaring av använt kärnbränsle. En redovisning av hittills uppnådda resultat har lämnats i december 1977. Kostnaderna för projektet, som helt finansieras av kraftindustrin, beräknas uppgå till omkring 55 milj. kr.

Det internationella mellanstatliga samarbetet på kärnsäkerhetsområdet visar tydliga tendenser att intensifieras och fördjupas. För Sveriges del har detta tagit sig uttryck i bl. a. ett nytt kontrollavtal med Kanada och diskussioner med Frankrike i anslutning till de förhandlingar om upparbetning som Svensk kärnbränsleförsörjning AB har fört med det franska företaget Cogema.

Överläggningarna i den s. k. London-gruppen rörande gemensamma *riktlinjer för export på det nukleära området* har fortsatt under år 1977. Beslut har fattats om att offentliggöra riktlinjernas text samt att tillsätta en arbetsgrupp för översyn av riktlinjernas tillämpning.

Under hösten 1977 har på amerikanskt initiativ arbetet med en *internationell utvärdering* av kärnbränslecykeln – International Nuclear Fuel

Cycle Evaluation, INFCE – påbörjats. Sverige deltar aktivt i arbetet inom de grupper som behandlar kärnkraftens avfallsfrågor. Frågan om svenskt deltagande i INFCE behandlas i det följande under anslaget Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning.

Kärnkraftinspektionen har liksom föregående år gett ut kvartalsrapporter över *driftstörningar* vid de svenska kärnkraftverken. I rapporterna redovisas sådana driftstörningar som inspektionen har bedömt som särskilt intressanta. Det innebär främst att inspektionen redovisar störningar som är av allvarligare karaktär eller som är typiska exempel på komplikationer vid driften. Rapporterna innehåller också diagram över effektnivåer i de olika aggregaten, månad för månad.

Kärnkraftinspektionens sammanfattande kommentar har genomgående varit att aggregatens säkerhetssystem och deras reservsystem har fungerat på avsett vis och att inga säkerhetsrisker har förekommit under den redovisade perioden. Att inga säkerhetsrisker har förekommit innebär att tillräckliga skyddsnivåer hela tiden har funnits tillgängliga vid varje kraftverk för att förhindra skadlig inverkan på allmänhetens hälsa och säkerhet.

Kärnkraftinspektionens arbete med en *reaktorsäkerhetsstudie* har avslutats med att rapporten överlämnades till regeringen den 30 juni 1977. Studien innehåller bl. a. avsnitt om följande ämnen: driftstatistik och drifterfarenheter, möjligheter till analys och kontroll av lättvattenreaktorers säkerhet, reaktorkonstruktionsnormer, kontrollprocesser för reaktorns trycksatta delar, driftorganisation och utbildning samt säkerhetsforskning. Vidare ger studien kärnkraftinspektionens sammanfattande bedömning, en granskning av drifterfarenheter, en redogörelse av tillståndsprövning och ansvarsförhållanden vid uppförande och drift av kärnenergianläggningar, en redovisning av principer för produktion av energi i tryckvatten- och kokarreaktorer samt en översikt över fysiskt skydd vid kärnenergianläggningar. Reaktorsäkerhetsstudien har överlämnats till energikommissionen för att tjäna som underlag för dess arbete.

Programrådet för radioaktivt avfall har under året fullföljt utvecklingsarbetet på de fyra huvudområdena hantering av låg- och medelaktivt avfall, transport och central lagring av utbränt bränsle och reaktorkomponenter, behandling av utbränt bränsle och lågaktivt avfall för slutförvaring samt slutlig förvaring. Det totala antalet projekt som drivs under ledning av programrådet uppgår till omkring femton.

Under ledning av programrådet har genomförts en förstudie av ett *centralt lager för använt kärnbränsle*. Förstudien omfattar bl. a. en utredning om erforderlig lagringskapacitet, en preliminär studie över utformningen av byggnader och utrustning, tidplan för uppförandet, förslag till lokaliseringsansökan enligt byggnadslagen samt en utredning om transportkärl och fartyg. Materialet har överlämnats till Svensk kärnbränsleförsörjning AB, som den 30 november 1977 har ansökt om tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen för ett centrallager för använt kärnbränsle. Ansökan prövas f. n. av

regeringen. Enligt tidplanen i ansökningshandlingarna avses lagret stå färdigt att tas i bruk under år 1983. Ansökan om tillstånd enligt atomenergilagen har lämnats in till kärnkraftinspektionen.

Arbetet med att vidga *atomenergilagens* tillämpningsområde till att gälla också hantering och förvaring av radioaktivt avfall pågår. Ett förslag från kärnkraftinspektionen om lagändring har remissbehandlats och bereds f. n. i regeringskansliet. Nära kopplat till detta pågår arbetet med frågorna om organisationen av hanteringen och förvaringen av radioaktivt avfall och utbränt bränsle.

På uppdrag av regeringen har statens planverk i samarbete med statens kärnkraftinspektion och statens strålskyddsinstitut utarbetat en rapport om *användning av marken kring kärnkraftverk*. I rapporten ges en sammanfattning av säkerhetsmyndigheternas syn på markanvändningen kring kärnkraftverk och ges förslag till kommunernas fortsatta fysiska planering.

Beredskaps- och miljöfrågor

I samband med att riksdagen våren 1977 godkände bl. a. riktlinjer för det ekonomiska försvarets fortsatta utveckling godkände riksdagen även ett nytt program för *beredskapslagring av oljeprodukter m. m.* för perioden 1978–1984 (prop. 1976/77: 74, FöU 1976/77: 13, rskr 1976/77: 311).

Enligt dessa riktlinjer skall den fortsatta uppbyggnaden av krigs- och avspärrningsreserverna av bränslen och drivmedel dimensioneras så att den ansluter till uthållighetsmålen för det ekonomiska försvaret i övrigt. Dessa innebär att en ca ettårig avspärrnings- eller krigssituation skall kunna klaras.

Fredskrislagringen skall prioriteras i den fortsatta lageruppbygnaden. Sveriges åtaganden enligt det internationella energiprogrammet (IEP) innebär att Sverige fr. o. m. ingången av år 1980 skall hålla 90 dagars normalkonsumtion av olja i lager. Fredskrisreserven bör enligt riktlinjerna vara så stor och så sammansatt att landets åtaganden enligt IEP kan klaras utan att reserverna för krig och avspärrning behöver tas i anspråk för detta.

Finansieringen av det nya oljelagringsprogrammet skall ske genom uttag av särskild beredskapsavgift för oljeprodukter.

Energi- och miljökommittén (Jo 1976: 02) avlämnade i september 1977 sitt betänkande (SOU 1977: 67–70) Energi, Hälsa, Miljö. Kommittén har sökt fastställa riskerna för hälsa och miljö under hela processen från råmaterial till avfall för vart och ett av energislagen olja, kol, gas, vattenkraft och kärnkraft.

Enligt kommittén finns inte några enkla svar på frågan hur Sveriges energibehov skall tillgodoses under de närmaste årtiondena ens om man bara skulle se till verkningar på hälsa och miljö. Alla de energislag som i detta tidsperspektiv kan spela en mer betydande roll är enligt kommittén förknippade med skadeverkningar som är eller kan bli ett allvarligt hot mot

hälsa eller miljö. Osäkerheten om vissa väsentliga risker och skadeverkningar är dock så stor att resultat från fortsatta studie- och forskningsinsatser kan ge en annan helhetsbild från hälso- och miljösynpunkt.

Det står enligt kommittén emellertid klart att kraftfulla åtgärder i energibesparande syfte skulle kunna ge betydande och förhållandevis snabba vinster från hälso- och miljösynpunkt. Vidare förordar kommittén insatser med sikte på ökad användning av förnyelsebara energikällor. Många av dessa kan enligt kommittén jämfört med fossila bränslen och uran ge påtagliga fördelar när det gäller inverkan på hälsa och miljö. I övrigt förefaller det kommittén rimligast från hälso- och miljösynpunkt att Sverige vidmakthåller handlingsfriheten genom att bygga elenergiförsörjningen på en kombination av nu och i framtiden tillgängliga energislag. Kommitténs betänkande remissbehandlas f. n.

Internationellt energisamarbete

Inom det internationella energiorganet, IEA, ägde ett ministermöte rum i oktober 1977. Därvid enades länderna bl. a. om att fastställa ett mål för omfattningen av gruppens oljeimport år 1985. Målet är att importen då inte skall överskrida 26 milj. fat om dagen ("million barrels a day", mbd), vilket kan jämföras med 22–23 mbd i dagens läge motsvarande resp. ca 1 300 och ca 1 100 milj. ton olja per år.

Samtidigt med gruppmålet antogs tolv s. k. principer för energipolitiken, dvs. allmänt formulerade riktlinjer som medlemsländerna förbinder sig att följa i sina ansträngningar att förstärka energipolitiken så att gruppmålet skall kunna uppnås. Dessa principer, som inte utgör några legalt bindande åtaganden, avser energipolitikens allmänna inriktning, hänsyn till miljö och säkerhet, politik beträffande energipriser, kraftigare energisparande, åtgärder för att reducera oljeanvändning för generering av elkraft, åtgärder för att öka användningen av kol och gas, utbyggnad av kärnkraft, energiforskning, investeringar och prospektering, energipolitisk planering samt internationellt samarbete.

Principen om kärnkraft har fått en sådan utformning att den inte kunnat godtas från svensk sida. Sverige har därför avgett en reservation på denna punkt.

En första omgång ingående och sammanfattande examinationer av medlemsländernas energipolitik har genomförts. Fortlöpande analyser och informationsutbyte har ägt rum om utvecklingen på oljemarknaden, bl. a. genom konsultationer med oljebolag.

OECD publicerade i januari 1977 en ny studie över världens energiförsörjning på lång sikt World Energy Outlook.

Under överläggningarna inom ramen för konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete (CIEC; den s. k. "dialogen") kunde enighet inte uppnås om upprättandet av ett maskineri för fortlöpande diskussioner mel-

lan i- och u-länder på energiområdet. Denna fråga är f. n. föremål för intensifierad uppmärksamhet inom FN.

Inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) deltar Sverige i kommittéer för el, gas och kol. År 1976 föreslog Sovjetunionen att all-europeiska kongresser om bl. a. energi skulle hållas. Frågan härom har därefter följts upp inom ramen för det europeiska säkerhetsavtalet vid ett möte i Belgrad.

Det mer specialiserade energisamarbetet inom bl. a. det internationella atomenergiorganet (IAEA) har fortgått. Arbetet inom OECD:s kärnenergiorgan NEA har likaledes fortgått, med stark tonvikt på frågor rörande säkerhet, avfallshantering och strålskydd.

Det nordiska samarbetet på energiområdet har fortsatt på grundval av de riktlinjer som fastställdes av Nordiska ministerrådet i början av år 1975.

E 1. Statens elektriska inspektion

1976/77	Utgift	4 310 918
1977/78	Anslag	4 453 000
1978/79	Förslag	5 044 000

Statens elektriska inspektion är den lokala statliga organisationen för ärenden om tillsyn över elektriska starkströmsanläggningar och därmed sammanhängande frågor. Inspektionen inspekterar anläggningar, granskar ansökningar om tillstånd att få ha nya eller ombyggda elektriska ledningar i drift, utreder elektriska olycksfall och bränder samt besvarar förfrågningar från allmänheten. Vidare deltar inspektionen i elektriska normkommittéer och samrådsgrupper för översyn av de elektriska säkerhetsföreskrifterna, medverkar i viss undervisning i elektriska säkerhetsfrågor och besvarar remisser.

Inspektionen är organiserad på fem distrikt. Expeditionerna är förlagda för övre norra distriktet i Skellefteå, för nedre norra distriktet i Hudiksvall, för östra distriktet i Skärholmen i Stockholms kommun, för västra distriktet i Kristinehamn och för södra distriktet i Hässleholm. I varje distrikt finns en överinspektör. Denne har även uppgifter som specialinspektör inom yrkesinspektionen.

Elektriska inspektionen är egen myndighet med myndighetsansvar och budget. Statens industriverk är emellertid chefsmyndighet för inspektionen. Mellan industriverkets energibyrå och elektriska inspektionen råder ett nära samarbete som syftar till att säkerställa en över hela landet likformig behandling av elsäkerhetsfrågor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	22	+1	of.
Övrig personal	15	of.	of.
	37	**+1**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 528 000	+336 000	+530 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Reseersättningar	248 000	+66 000	+ 49 650
därav utrikes resor	(10 000)	(+ 5 000)	of.
Lokalkostnader	425 000	+42 000	+ 43 850
Expenser	208 000	+82 000	+ 6 500
därav engångsutgifter	(5 000)	(+49 000)	–
Ej disponerat belopp	39 000	–	– 39 000
	4 453 000	**+526 000**	**+591 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av ritningar	1 000	of.	of.
Nettoutgift	**4 452 000**	**+526 000**	**+591 000**

Statskontorets rapport om översyn av statens elektriska inspektions verksamhet och organisation

Regeringen uppdrog den 6 maj 1976 åt statskontoret att göra en översyn av statens elektriska inspektions verksamhet och organisation. Översynen skulle framför allt riktas in mot följande fem huvudfrågor

– om vissa av inspektionens arbetsuppgifter kan föras över till andra organ eller förenklas genom samarbete med andra organ,

– om inspektionen kan handlägga vissa av industriverkets energibyrås nuvarande eller kommande arbetsuppgifter,

– om inspektionens nuvarande status som självständig myndighet skall bibehållas eller ej,

– om inspektionens nuvarande distriktsindelning bör modifieras,

– inspektionens behov av resurser med hänsyn till nuvarande och kommande arbetsuppgifter.

Statskontoret har redovisat sina förslag i en rapport den 23 mars 1977.

Efter remiss har yttranden över rapporten avgetts av rikspolisstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, riksrevisionsverket, skolöverstyrelsen, statens vattenfallsverk, statens provningsanstalt, statens industriverk, statens elektriska inspektion i övre norra distriktet, nedre norra distriktet, östra distriktet, södra distriktet samt västra distriktet, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Kristianstads, Värmlands, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands samt Västerbottens län, Centralorganisationen SACO/SR, Elektris-

ka arbetsgivareföreningen, Riksförbundet eldistributörerna, Svenska elektriska materielkontrollanstalten AB, Svenska elektrikerförbundet, Svenska elverksföreningen, Svenska kommunförbundet, Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Tjänstemännens Centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S).

Länsstyrelserna har överlämnat yttranden bl. a. från företagareföreningarna.

Torsten Westermark, statens elektriska inspektion, nedre norra distriktet och Jörgen Knutson, statens elektriska inspektion, södra distriktet, har inkommit med var sitt yttrande.

En översiktlig redogörelse över statskontorets förslag och remissvaren lämnas i det följande.

Statskontorets förslag

Överförande av arbetsuppgifter till andra organ

Inspektionens arbetsuppgifter föreslås i stort sett vara oförändrade. Det föreligger således inga skäl för att föra över delar av arbetet till andra organ. Det finns inte heller något organ som i dag är lämpligt att överta hela verksamheten.

Nya arbetsuppgifter på energiområdet

Statskontoret har undersökt möjligheterna att till inspektionen decentralisera ärenden rörande bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet, kommunal energiplanering, allmänförklaring av fjärrvärmesystem samt lokaliseringsprövning enligt 136 a § byggnadslagen (1947:385). Statskontoret har funnit skäl som talar för länsstyrelsens medverkan i dessa ärenden. Detta gäller även ärenden om energisparbidrag i vilka företagareföreningarna förutsätts samarbeta med länsstyrelserna.

Tillsynsverksamheten

Statskontoret framhåller att tillsyn med besök på anläggningar är inspektionens viktigaste verksamhet. I rapporten har redovisats en metod att dimensionera inspektionens resurser efter de faktorer som styr dess verksamhet. Enligt statskontorets förslag bör ungefär 50 % av arbetstiden ägnas åt tillsyn. I dag är den siffran väsentligt lägre. Med oförändrad personalstyrka är det i dag inte möjligt att öka tillsynen. Härför är det nödvändigt att rationalisera verksamheten inom inspektionen.

Rationaliseringsåtgärder

Statskontoret föreslår olika åtgärder för att rationalisera verksamheten inom inspektionen, såsom förändring av rutiner, blanketter samt fördelning och delegering av arbetsuppgifter. En rad administrativa rutiner bör också ses över. Rationaliseringen bör bli föremål för utredning. Statskon-

toret konstaterar också att koncessionsärendena f. n. medför en omfattande administrativ hantering på distriktskontoren. Statskontoret föreslår att ett centralt automatiserat anläggningsregister inrättas på industriverket, vilket skulle underlätta detta arbete.

Resursbehovet

Statskontoret föreslår inte någon förändring av inspektionens resurser i dagens läge.

Remissyttrandena

Allmänna synpunkter

Ett stort antal remissinstanser delar statskontorets synpunkter och har inga invändningar mot förslagen. *Statens elektriska inspektion, östra distriktet,* anser att den nuvarande organisationen och verksamheten i stort sett inte bör förändras. Liknande synpunkter förs fram av *statens elektriska inspektion, södra distriktet,* och *Centralorganisationen SACO/SR. Statens elektriska inspektion, västra distriktet,* anser att utredningen inte lett fram till klara förslag beträffande verksamhet och resursbehov. *TCO-S* anser att det underlag som har tagits fram i rapporten är otillfredsställande på flera punkter. Organisationen förordar därför inga förändringar vare sig beträffande överförande av arbetsuppgifter, inspektionens ställning eller distriktsindelning förrän ett fylligare material har tagits fram.

Tillsynsverksamheten

Ett flertal remissinstanser betonar tillsynsverksamhetens betydelse. *Statens industriverk* framhåller sålunda att elektriska inspektionens arbete i högre grad än f. n. bör inriktas på tillsyn genom besök på anläggningar. *Statens elektriska inspektion, västra distriktet,* anser också att betydligt mer tid bör ägnas åt fältverksamhet. *Statens vattenfallsverk* vill understryka statskontorets uppfattning att tillsynsverksamheten är inspektionens viktigaste arbetsuppgift och att den bör intensifieras. *Riksförbundet eldistributörerna* och *Svenska elverksföreningen* anser också att inspektionen skall få tillfälle att ägna större del av sin tid åt tillsyn.

Centralorganisationen SACO/SR framhåller att tillsynsverksamheten bör breddas och fördjupas för att kravet på ökad inspektionsverksamhet med tonvikt på arbetsplatser, vilket förts fram från bl. a. arbetsmiljöutredningen i betänkandet SOU 1976: 1, skall kunna tillgodoses.

Rationaliseringsåtgärder

Statens industriverk anser att det finns ett behov av ökad samordning av de fem inspektionsdistrikten beträffande dels tillsynsarbetets inriktning, dels administrativa frågor. Verket avser att åstadkomma nämnda samordning och föreslå de ändringar i inspektionens instruktion vilka kan visa sig vara erforderliga.

Statens vattenfallsverk framhåller att en ökad tillsynsverksamhet inte med nödvändighet skulle behöva medföra krav på väsentligt ökade resurser om beslutsbefogenheterna inom inspektionsdistrikten delegeras i en helt annan omfattning än f. n. *Statens elektriska inspektion, nedre norra och östra distrikten,* tror inte att de rationaliseringsåtgärder, som föreslagits kan frigöra resurser i den omfattning som utredningen förutser. *Centralorganisationen SACO/SR* delar denna uppfattning.

Fortsatt utredningsarbete

Statens elektriska inspektion, övre norra distriktet, önskar att ytterligare utredning av inspektionens verksamhet upphör eller i fortsättning begränsas. *Statens elektriska inspektion, östra distriktet,* bedömer att de i rapporten föreslagna ändringarna inte är större än att de kan genomföras av inspektionen. Även *statens elektriska inspektion, södra distriktet,* framhåller att fortsatt utredningsarbete inte är nödvändigt. *Statens elektriska inspektion, västra distriktet,* anser att det krävs en kompletterande utredning för att visa resursbehovet och vinsterna med de föreslagna rationaliseringsåtgärderna. En sådan utredning kan ske internt. Det hade dock varit en styrka för inspektionen om en utomstående utredare konstaterat att en personalförstärkning är erforderlig. *Centralorganisationen SACO/SR* anser att utredningsarbetet bör avslutas.

Statens industriverk

I anslagsframställningen för nästa budgetår framhåller industriverket att inspektionen har behov av att ytterligare utvidga tillsynen främst av elanläggningar i explosiv atmosfär.

Med hänsyn till önskemålet, bl. a. från arbetsmiljösynpunkt, att utvidga fältarbetet bör framför allt västra distriktets tillsynspersonal utökas med en handläggare. I förhållande till antalet tillsynsobjekt och distriktets storlek har västra distriktet f. n. det minsta antalet handläggare. Industriverket föreslår därför att en ny tjänst som förste distriktsingenjör vid västra distriktet inrättas.

Överinspektörerna kommer också i fortsättningen att i stor utsträckning delta i nationella och internationella kommittéer för norm- och säkerhetsarbete.

Det föreligger vidare behov av upprustning av nedslitna möbler och anskaffande av diverse inventarier.

Industriverkets förslag för budgetåret 1978/79 innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 324 800 kr.
2. Som förstärkning av tillsynsverksamheten i västra distriktet behövs en tjänst som förste distriktsingenjör (+ 114 000 kr. inkl. följdkostnader.)
3. Under anslagsposten Expenser behövs en engångsanvisning av 50 000 kr. för inköp av förvaringsskåp och instrument m. m. För personalut-

bildning bör posten räknas upp med 7 000 kr. Anslagsposten Reseersättningar bör räknas upp med 30 000 kr.

Föredraganden

Statskontoret har gjort en översyn av statens elektriska inspektion. Resultatet av översynen har redovisats i en rapport den 23 mars 1977. Rapporten har remissbehandlats.

Statskontorets förslag innebär inga större förändringar av inspektionens organisation och verksamhet. Statskontoret påpekar att tillsynen genom besök på anläggningar är inspektionens viktigaste verksamhet och att inspektionen bör ägna mer tid åt tillsyn. Med en viss rationalisering skulle en sådan ökad tillsyn kunna klaras inom ramen för nuvarande personal. Rationaliseringen bör, enligt statskontoret, bli föremål för utredning som också beaktar eventuella förändringar på industriverket.

Jag delar statskontorets uppfattning, vilken också har kommit till uttryck i en del av remissvaren, att tillsynen är inspektionens viktigaste verksamhet och att den bör öka. Jag vill också erinra om att överinspektörerna vid elektriska inspektionen f. n. som specialinspektörer inom yrkesinspektionen utövar tillsynen över efterlevnaden av arbetarskyddslagstiftningen beträffande skydd mot skada genom inverkan av elektrisk ström. Riksdagen har nyligen antagit en arbetsmiljölag som ersätter 1949 års arbetarskyddslag. Beslutet innebär bl. a. att löpande arbetarskyddstillsyn samlas inom allmänna yrkesinspektionen och att kvarstående specialinspektioner upphör vid arbetsmiljölagens ikraftträdande den 1 juli 1978. Detta innebär dock inte någon större förändring i myndigheternas tillsynsuppgifter. Tillsynsmännen över elektriska anläggningar har sålunda även i fortsättningen att beakta säkerhetsfrågor på arbetsplatserna inom ramen för den elektriska speciallagstiftningen.

Jag delar även statskontorets uppfattning att en viss rationalisering skulle kunna medföra att inspektionens resurser i högre grad än f. n. skulle kunna användas för tillsynsverksamhet. I likhet med en del remissinstanser anser jag att en sådan rationalisering bör komma till stånd. Däremot anser jag det inte vara erforderligt med en särskild utredning härom. Det får i stället ankomma på industriverket att efter samråd med inspektionen bl. a. utnyttja möjligheterna att rationalisera verksamheten inom de områden som statskontoret har pekat på i syfte att friställa resurser för ökad tillsynsverksamhet. Jag vill särskilt framhålla vikten av att möjligheterna till delegering av beslutsfunktionen inom de enskilda inspektionsdistrikten tas till vara. Jag delar även utredningens förslag om ett centralt koncessionsregister vid verkets energibyrå. Detta bör byggas upp successivt inom ramen för verkets resurser.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 044 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens elektriska inspektion* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 044 000 kr.

E 2. Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

1976/77	Överskott[1]	1 657 482
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

[1] Utgifterna för verksamheten har uppgått till 5 212 648 kr.

Statens kärnkraftinspektion har till uppgift

- att vara tillsynsmyndighet enligt atomenergilagen (1956: 306),
- att som central förvaltningsmyndighet följa utvecklingen på kärnenergiområdet, särskilt beträffande säkerhetsfrågor,
- att fullgöra uppgifter enligt kungörelsen (1968: 46) med förordnanden enligt atomansvarighetslagen (1968: 45),
- att handha sådana uppgifter med avseende på kontroll av atområbränsle och särskilt klyvbart material som följer av Sveriges internationella åtaganden,
- att pröva behovet av forskning och utveckling rörande säkerheten hos nukleära anläggningar av alla slag och vid transport av klyvbart material och ta initiativ till sådan forskning och utveckling som rör säkerheten hos de nukleära anläggningar för vilka koncession har beviljats eller ansökan ingivits, i den mån sådana uppgifter inte ankommer på annan myndighet,
- att handlägga frågor om hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall.

Inspektionen leds av en styrelse. Till inspektionen är knutna tre rådgivande nämnder, av vilka en för frågor rörande säkerhetsnormer och reaktorsäkerhet i övrigt, en för frågor om kontroll av klyvbart material och en för frågor rörande forskning och utveckling på kärnsäkerhetsområdet.

Chef för inspektionen är en föreståndare. Inspektionen är organiserad på fem sakenheter och en administrativ enhet samt en verksledningsgrupp, samtliga direkt underställda föreståndaren.

Inspektionens verksamhet finansieras med avgifter enligt förordningen (1975: 421, ändrad senast 1977: 445) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion. Avgifterna avses medföra full kostnadstäckning för såväl förvaltningskostnader som kärnsäkerhetsforskning. Anslaget förs därför upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Inspektionen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	36	+ 8	+2
Övrig personal	9	+ 4	+3
	45	**+12**	**+5**

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Inspektionen	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	6 669 000	+3 232 920	+2 377 000
Sjukvård	5 000	+ 3 600	+ 1 500
Reseersättning (även för utrikes resor)	328 000	+ 177 000	+ 70 000
Lokalkostnader	280 000	+ 255 000	+ 186 000
Expenser	365 000	+ 231 600	+ 137 500
därav engångsutgifter	(131 000)	(+ 30 600)	(+ 5 500)
Ej disponerat belopp	74 000		− 74 000
	7 721 000	**+3 900 120**	**+2 698 000**
Uppbördsmedel			
Tillsyn av atomenergianläggningar m. m.	7 720 000	+3 900 120	+2 698 000
Nettoutgift	**1 000**	**of.**	**of.**

Statens kärnkraftinspektion

Det övergripande målet för kärnkraftinspektionens verksamhet är att se till att den tekniska säkerheten vidmakthålls och utvecklas i takt med nya rön i kärnenergianläggningar och anläggningar för förvaring av använt kärnbränsle och kärnkraftavfall samt vid hantering av klyvbart material.

Omfattningen av verksamheten under budgetåret 1978/79 vad gäller tillsyn av kärnkraftverk blir beroende av regeringens ställningstaganden enligt den s. k. villkorslagen (1977: 140) till färdigställande och laddning av kärnkraftaggregaten Ringhals 3 och Forsmark 1 samt av det kommande beslutet om den framtida energipolitiken. Inspektionen baserar sin anslagsframställning på en oförändrad omfattning av kärnenergiproduktionen och erforderlig beredskap och handlingsfrihet i fråga om eventuell utbyggnad av kärnkraften. Resursbehovet för granskning av aggregaten Oskarshamn 3 och Forsmark 3 är inte tillgodosett i inspektionens bedömningar.

Tidplanen för kärnkraftverkens byggande och drifttagande påverkar även behovet av arbetsinsatser för kontroll av klyvbart material. Kontrollkraven gäller även andra anläggningar än kärnkraftverk. I hög grad bestäms verksamheten av internationella överenskommelser och åtaganden. Tendensen till förstärkt internationell kontroll är tydlig.

Tillsyn och kontroll beträffande hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall kommer att intensifieras. Inspektionen räknar bl. a. med att en ansökan om tillstånd till uppförande och drift av en central förvaringsanläggning för använt kärnbränsle kommer att behandlas under innevarande och kommande budgetår. Vidare avser inspektionen att inleda ett utvecklingsarbete i syfte att, från de synpunkter inspektionen har att beakta, ställa upp allmänna regler för hantering och förvaring av använt

kärnbränsle och radioaktivt avfall. Genom internationell kontaktverksamhet och samarbete skall inspektionen söka åstadkomma allmänna internationellt vedertagna regler i den utsträckning detta är möjligt.

Ett omfattande kunskapsunderlag finns inom kärnsäkerhetsområdet. Inspektionen anser dock att kraven på säkerhet måste ställas utomordentligt högt och planerar därför att utföra fördjupade studier avseende bl. a. drift- och underhållspersonalens arbetssituation och utbildning, nödkylningsexperiment, förlopp vid reaktorhaverier och avfallshantering.

Kärnkraftinspektionens förslag för budgetåret 1978/79 innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 291 822 kr.

2. För ökad tillsyn av kärnkraftanläggningar behöver inspektionsenheten förstärkas med en biträdande reaktorinspektör och en byråingenjör (+282 277 kr.).

3. För utveckling av säkerhetsbestämmelser och utvärdering av säkerhetsfrågor vid kärnkraftverk erfordras förstärkning på tekniska enheten med två biträdande reaktorinspektörer och en byråingenjör (+417 165 kr.).

4. För ökat behov av bokföring av transaktioner med klyvbart material erfordras förstärkning på materialenheten med ett kvalificerat biträde (+94 077 kr.).

5. För allmänna administrations- och sekreterargöromål på materialenheten erfordras förstärkning med ett kvalificerat biträde (+90 474 kr.).

6. För planläggning och uppföljning av kärnsäkerhetsforskningen erfordras på forskningsenheten förstärkning med en byrådirektör (+147 180 kr.).

7. För fullgörande av kontorsservicefunktionerna erfordras på administrativa enheten förstärkning med en expeditionsvakt och en telefonist (+169 748 kr.).

8. Den nyinrättade avfallsenheten erfordrar förstärkning med en byrådirektör och en byråingenjör (+278 277 kr.).

9. För ytterligare konsultinsatser inom områdena tillsyn av kärnkraftverk, kontroll av klyvbart material samt hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall erfordras ökat anslag (+1 000 000 kr.).

10. På grund av ökat behov av resor för inspektionen och för personalutbildning erfordras ökade resurser för resor (+50 000 kr.).

11. Till följd av ökad verksamhet erfordras förstärkning av medlen för expenser med 43 000 kr. Vidare erfordras till mätutrustning för säkerhetskontrollen av klyvbart material som engångsanvisning 100 000 kr. (+143 000 kr.).

12. Anslag erfordras för avbetalning för inköpt datorutrustning samt för kostnader i samband med databehandling (+70 000 kr.).

Föredraganden

Som framgår av sammanställningen beräknar jag inspektionens utgifter under detta anslag till sammanlagt 10 419 000 kr. för nästa budgetår. Jag beräknar därvid medel för ytterligare fem tjänster enligt följande.

Som en följd av Sveriges åtaganden genom internationella överenskommelser ökar inspektionens arbete med att bokföra, redovisa och rapportera transaktioner med klyvbart material. För dessa arbetsuppgifter har jag beräknat medel för en tjänst för biträde vid materialenheten (4).

Personalökningen vid inspektionen medför att också kontorsservicen behöver förstärkas. Jag har därför beräknat medel för en tjänst för expeditionsvakt och en tjänst för telefonist vid administrativa enheten (7).

Verksamheten vid den nyinrättade enheten för kärnkraftavfall är under uppbyggnad. För inspektions- och granskningsarbete avseende anläggningar för hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall liksom för utformning av regelsystem för sådana anläggningar behövs ytterligare personal. För dessa uppgifter har jag beräknat medel för två tjänster för handläggare vid enheten (8).

Vid min medelsberäkning har jag också tagit hänsyn till inspektionens ökade behov av konsultinsatser och resor. Vidare har jag beräknat medel för mätutrustning för säkerhetskontroll av klyvbart material samt för datorutrustning och kostnader i samband med databehandling (9, 10, 11, 12).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 3. Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

1976/77	Utgift	69 487[1]	Reservation	8 514 926
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

[1] Sedan under budgetåret 1976/77 tillförda medel räknats bort.

Statens kärnkraftinspektion har ansvaret för att beställa det forsknings- och utvecklingsarbete som inspektionen finner nödvändigt för att trygga säkerheten i beslutade kärnkraftanläggningar. Det åligger dessutom kärnkraftinspektionen att pröva behovet av forsknings- och utvecklingsarbete av mer långsiktig karaktär.

Verksamheten finansieras med avgifter enligt förordningen (1975: 421, ändrad senast 1977: 445) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion. Anslaget förs därför upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Det får inte belastas.

På uppdrag av regeringen redovisade kärnkraftinspektionen den 30 juni 1977 en reaktorsäkerhetsstudie, i vilken inspektionen redogör för erfaren-

heterna av kommersiella lättvattenreaktorer i drift. Studien innehåller bl. a. avsnitt om följande ämnen: driftsstatistik och drifterfarenheter, möjligheter till analys och kontroll av lättvattenreaktorers säkerhet, reaktorkonstruktionsnormer, kontrollprocesser för reaktorns trycksatta delar, driftorganisation och utbildning samt säkerhetsforskning. Vidare ger studien kärnkraftinspektionens sammanfattande bedömning, en granskning av drifterfarenheter, en redogörelse av tillståndsprövning och ansvarsförhållanden vid uppförande och drift av kärnenergianläggningar, en redovisning av principer för produktion av energi i tryckvatten- och kokarreaktorer samt en översikt över fysiskt skydd vid kärnenergianläggningar. Reaktorsäkerhetsstudien har överlämnats till energikommissionen för att tjäna som underlag för dess arbete.

Statens kärnkraftinspektion

Omfattningen av forskningsverksamheten har för innevarande budgetår beräknats till 18 milj. kr. Denna summa innefattar 3 milj. kr. till ett internationellt reaktorsäkerhetsprojekt som genomförs med utnyttjande av utrustning vid Marvikenanläggningen.

Säkerhetsforskningen under budgetåret 1978/79 föreslås i stort ha samma inriktning som tidigare. En höjning av medelsramen jämfört med föregående år föreslås, huvudsakligen som en följd av att kärnkraftinspektionen numera har tillsynsansvar för hantering av radioaktivt avfall från kärnkraftverk. För budgetåret 1978/79 beräknas totalt 2,1 milj. kr. i 1977 års löne- och prisläge behöva användas till forskning avseende avfallshantering. Inspektionen förutser vidare ökat behov av insatser avseende analys av reaktorhaverier. Oförändrat behov föreligger av forskning rörande komponentprovning och instrumentering samt av värmetekniska försök och utveckling av datorprogram för nödkylningsanalys.

Inspektionen beräknar, med nu angiven ambitionsnivå för forsknings- och utvecklingsarbetet, medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 23,5 milj. kr. Detta belopp innefattar löne- och prisomräkning med 2,5 milj. kr.

Föredraganden

Kärnsäkerhetsforskning

Statens kärnkraftinspektion har numera ett samlat ansvar för att beställa det forsknings- och utvecklingsarbete som inspektionen finner nödvändigt för tryggande av säkerheten i beslutade kärnenergianläggningar. Detta ansvar innefattar också säkerhetsinriktat utvecklings- och forskningsarbete avseende använt kärnbränsle och radioaktivt avfall.

Vid sidan härav bedrivs, huvudsakligen inom AB Atomenergi, visst forsknings- och utvecklingsarbete av mer långsiktig karaktär, vilket inte direkt kan utnyttjas för att förbättra säkerheten hos de anläggningar som nu är i drift eller under uppförande. Denna verksamhet finansieras inom

energiforskningsprogrammet. Statens kärnkraftinspektion medverkar på uppdrag av nämnden för energiproduktionsforskning i planeringen av dessa insatser.

Inspektionens samlade ansvar för kärnsäkerhetsforskningen ger goda möjligheter att överblicka pågående och planerad forskningsverksamhet. En sådan överblick ger i sin tur grund för att samordna och prioritera sådant forskningsarbete som är särskilt användbart som underlag för inspektionens tillsyns- och kontrollverksamhet. Den av inspektionen styrda kärnsäkerhetsforskningen kan mot denna bakgrund inriktas på aktuella behov och problem samtidigt som den utgör ett led i en strävan mot en högre säkerhetsnivå.

Jag delar i allt väsentligt kärnkraftinspektionens bedömning av säkerhetsforskningens inriktning för budgetåret 1978/79. I likhet med inspektionen förutser jag ett ökat behov av säkerhetsforskning avseende hantering och förvaring av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Jag beräknar att anslaget för detta ändamål bör tillföras ytterligare 1,5 milj. kr. Till följd av kostnadsfördyringar bör anslaget räknas upp med 1,5 milj. kr. Jag beräknar således för den av inspektionen styrda kärnsäkerhetsforskningen under budgetåret 1978/79 21 milj. kr.

Genom att ambitionsnivån för den säkerhetsforskning som leds av kärnkraftinspektionen på detta sätt bibehålls och delvis förstärks kan den forskningskapacitet och kompetens på kärnsäkerhetsområdet som finns i Sverige vidmakthållas. Detta är väsentligt, inte minst med tanke på att resultaten av energikommissionens arbete kan komma att påverka såväl inriktningen som omfattningen av forsknings- och utvecklingsarbetet på kärnsäkerhetens område.

Internationell utvärdering av kärnbränslecykeln

Som ett led i en delvis förändrad amerikansk politik på kärnkraftens område inbjöd den amerikanske presidenten under våren 1977 intresserade stater till en internationell utvärdering av kärnbränslecykeln. Denna utvärdering, International Nuclear Fuel Cycle Evaluation (INFCE), har som främsta syfte att stärka den internationella medvetenheten om de risker för spridning av kärnvapen, som är förbundna med kärnkraften som energikälla. Frågorna om kärnkraftens säkerhet och miljöpåverkan får en central plats i arbetet, vilket skall ges största möjliga bredd.

Vid en organisatorisk konferens i oktober 1977 har de stater som har accepterat den amerikanska inbjudan lagt fast ramen för det fortsatta arbetet. Utvärderingen kommer att få en huvudsakligen teknisk inriktning samtidigt som det politiska syfte, för vilket jag tidigare har redogjort, kvarstår. Arbetet kan visserligen inte väntas förena alla skilda uppfattningar om kärnkraften eller om lämpliga åtgärder mot spridning av kärnvapen. Däremot kan det bli möjligt att belysa olika vägar och i vissa frågor nå fram till gemensamma bedömningar. Utvärderingsarbetet har emellertid inte ka-

raktär av förhandling utan bör ses som en så långt möjligt objektiv och analytisk studie av olika tekniska alternativ vad gäller kärnkraften som energikälla. Deltagandet innebär inte någon bindning vid de resultat som arbetet kan leda fram till. I sammanhanget vill jag också peka på att utvärderingsarbetet inte är tänkt att omvandlas till någon permanent internationell organisation. Tidplanen för arbetet förutsätter att det – med början under senhösten 1977 – pågår under två år och avslutas under hösten 1979.

Utvärderingen kommer att genomföras av olika internationella arbetsgrupper, en för vart och ett av de huvudämnesområden som har fastställts. Inom varje arbetsgrupp kommer ett flertal ämnesområden att behandlas, vilket delvis kan göra det nödvändigt att inrätta underarbetsgrupper. Huvudämnesområdena för arbetet är följande.

1. Tillgång till kärnbränsle och tungt vatten.
2. Tillgång till anrikningstjänster.
3. Långsiktiga leveransgarantier beträffande teknologi, kärnbränsle, tungt vatten och tjänster i enlighet med nationella behov och med hänsyn till viljan att förhindra kärnvapenspridning.
4. Upparbetning, plutoniumhantering och återföring av kärnbränsle.
5. Brödreaktorer.
6. Hantering av använt kärnbränsle.
7. Hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall.
8. Avancerade alternativ vad gäller bränslecykel och reaktorer.

Samordningen av arbetsgruppernas arbete skall skötas av en teknisk samordningskommitté. Utvärderingsarbetet planeras bli genomfört under medverkan av det internationella atomenergiorganet IAEA, som dels ställer teknisk expertis och underlagsmaterial till förfogande, dels bidrar med administrativa och organisatoriska funktioner.

Frågan om svenskt deltagande i arbetet har i samband med remissbehandling av ett utkast till arbetsprogram belysts av försvarets forskningsanstalt, statens strålskyddsinstitut, statens kärnkraftinspektion, programrådet för radioaktivt avfall, nämnden för energiproduktionsforskning, AB Atomenergi, AB Asea-Atom, statens vattenfallsverk, Oskarshamnsverkets kraftgrupp AB, Sydkraft AB och Svensk kärnbränsleförsörjning AB. Samtliga remissinstanser har uttryckt intresse för utvärderingsarbetet avseende ett eller flera arbetsområden. Störst intresse har visats områdena Hantering av använt kärnbränsle samt Hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall.

Jag ansluter mig i stort till den positiva syn på utvärderingsarbetet inom INFCE som remissinstanserna har givit uttryck för. Detta arbete kommer att innefatta analyser och, förhoppningsvis, val av teknik på den fredliga kärnkraftens område som är av stort värde för att hindra kärnvapenspridning. Av särskilt intresse är det arbete som inriktas på att bemästra kärnkraftens risker på ett betryggande sätt, bl. a. vad gäller hanteringen och förvaringen av det använda bränslet och det högaktiva avfallet. Läget i frå-

ga om upparbetning och avfallsförvaring är i dag oklart och en rad frågor kräver ytterligare utvecklingsinsatser. Arbetet på dessa områden har för svensk del nära anknytning till de krav som ställs i lagen (1977: 140) om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle, m. m., den s. k. villkorslagen. Även energikommissionens arbete knyter an till dessa frågor.

Ett svenskt deltagande i utvärderingsarbetet inom INFCE är, mot den bakgrund som jag nu har tecknat, av stort värde. Medel för detta deltagande bör med hänsyn till arbetets karaktär och inriktning anvisas över anslaget för kärnsäkerhetsforskning. Jag beräknar medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 3 milj. kr. En betydande del av utvärderingsarbetet kommer att genomföras redan under våren 1978. Visst behov av medel för svenskt deltagande i arbetet uppkommer således redan under innevarande budgetår. Detta innebär att den ram för den under detta anslag bedrivna verksamheten som jag angav i budgetpropositionen 1977 (prop. 1976/77: 100 bil. 17 s. 172) för innevarande budgetår bör räknas upp med ytterligare 500 000 kr. till totalt 18,5 milj. kr.

De ställningstaganden som jag har redovisat innebär sammanfattningsvis att jag för den verksamhet som finansieras över anslaget under budgetåret 1978/79 beräknar totalt 24 milj. kr.

Anslaget tillförs medel från kärnkraftproducenterna genom avgifter. Jag avser att före den 1 juli 1978 föreslå regeringen att, genom ändring av förordningen (1975: 421) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion (ändrad senast 1977: 445), höja avgifterna för att ge utrymme åt nu angivna arbetsinsatser. Anslaget bör, liksom för innevarande budgetår, föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 4. Kostnader för vissa nämnder

1976/77	Utgift	77 583
1977/78	Anslag	135 000
1978/79	Förslag	135 000

Under anslaget redovisas arvoden och expenser för statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström, krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar och nämnden för värdering av eldistributionsanläggning m. m. Prisregleringsnämnden tar upp de prisfrågor rörande strömleveranser som av statens industriverk överlämnas till nämnden. Krigsskyddsnämnden behandlar frågor bl. a. rörande kraftanläggningars skydd mot brand- och bomb-

skador samt rörande skydd åt personal som är sysselsatt vid kraftanläggningar. Värderingsnämnden har till uppgift att på begäran av part yttra sig i fråga om ekonomiska villkor i samband med överlåtelse av eldistributionsanläggning eller av eldistributionsrörelse. Nämnden inrättades den 1 juli 1976.

För budgetåret 1976/77 uppgick kostnaderna för prisregleringsnämnden till 33 691 kr., för krigsskyddsnämnden till 35 600 kr. och för nämnden för värdering av eldistributionsanläggning till 8 292 kr.

Krigsskyddsnämndens och prisregleringsnämndens verksamhet väntas bli i stort oförändrad under nästa budgetår.

Några värderingsärenden har inte hänskjutits till nämnden för värdering av elektrisk distributionsanläggning m. m. I föregående års anslagsframställning uppskattade nämnden antalet till fyra à fem per budgetår. Det är ännu för tidigt att avgöra om denna bedömning är realistisk för framtiden. Medelsbehovet bör, enligt nämnden, t. v. bedömas med utgångspunkt från denna uppskattning.

Prisregleringsnämnden, krigsskyddsnämnden och värderingsnämnden för eldistributionsanläggning m. m. beräknar för budgetåret 1978/79 kostnaderna till oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 135 000 kr.

E 5. Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.

1976/77	Utgift	45 542 050	Reservation	279 135 754
1977/78	Anslag	170 000 000		
1978/79	Förslag	295 000 000		

Från detta anslag bestrids utgifter för statsbidrag enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. (omtryckt 1977: 388), enligt förordningen (1977: 389) om särskilt tillägg till statsbidrag enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. och enligt kungörelsen (1974: 250) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag. Bidragsverksamheten administreras, vad gäller de energibesparande åtgärderna inom näringslivet, av statens industriverk, vars utgifter för administration, information, utredning och uppföljning av verksamheten också täcks från anslaget. Medlen för bidrag till trädgårdsföretag disponeras av lantbruksstyrelsen.

	1977/78	1978/79	
		Myndig-heterna	Före-draganden
1. Åtgärder i företagens byggnader, processer m. m.	125 000 000	150 000 000	236 000 000
2. Prototyper och demonstrations-anläggningar inom näringslivet m. m.	42 000 000	70 000 000	55 000 000
3. Åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader	3 000 000	4 000 000	3 000 00
4. Prototyper och demonstrations-anläggningar inom trädgårds-näringen		1 000 000	1 000 000
	170 000 000	**225 000 000**	**295 000 000**

Statens industriverks rapport Industrins energihushållning m. m.

Regeringen uppdrog den 22 maj 1975 åt statens industriverk att utreda frågor om energianvändningen inom industrin. Resultatet av den första etappen i detta utredningsarbete presenterades i juni 1976 i rapporten (SIND 1976: 3) Tätorternas och den tunga industrins energiförsörjning. Rapporten redovisades i prop. 1976/77: 100 (bil. 17 s. 174, NU 1976/77: 38, rskr 1976/77: 298). Den andra etappen av utredningsarbetet redovisades i augusti 1977 i rapporten (SIND 1977: 6) Industrins energihushållning. Med dessa två rapporter har verket redovisat en första genomgång av möjligheterna att spara energi inom landets industrier.

I *skrivelse den 12 november 1976* har industriverket framfört att verket har kunnat konstatera att vissa energibesparingsprojekt trots lönsamhet inte kommer till stånd, därför att företagen saknar erforderligt kapital för att genomföra projekten. Detta gäller både sådana projekt som blir lönsamma med bidrag och sådana som är lönsamma redan utan bidrag. Verket bedömer att lån mot statlig garanti, som komplement till bidrag, skulle kunna underlätta genomförandet av sådana projekt. Verket hemställer i skrivelsen att en sådan form av lån inrättas. Skrivelsen finns återgiven i rapporten Industrins energihushållning.

Efter remiss har yttranden över rapporten avgetts av riksrevisionsverket, tekniska fakulteten vid universitetet i Lund, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola, statens naturvårdsverk, arbetarskyddsstyrelsen, statens planverk, nämnden för energiproduktionsforskning, styrelsen för teknisk utveckling, energisparkommittén (I 1974: 05), delegationen (I 1975: 02) för energiforskning, fullmäktige i riksbanken, Ingenjörsvetenskapsakademien, Kooperativa förbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas riksförbund, Näringslivets energidelegation, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska bankföreningen, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), VVS-tekniska föreningen och Ångpanneföreningen.

Sveriges hantverks- och industriorganisation och Svenska arbetsgivareföreningen har som yttranden överlämnat yttrandet från Näringslivets energidelegation.

Den nu föreliggande rapporten behandlar framför allt möjligheterna till energibesparingar i befintliga industrianläggningar och förslag till åtgärder för att få de energibesparande åtgärderna till stånd. Rapporten innehåller också förslag från industriverket avseende prövningen enligt § 136 a byggnadslagen (1947: 385) av tillkomst och lokalisering av energikrävande industri. Denna fråga kommer att behandlas i annat sammanhang och redovisas därför inte i det följande.

Rapportens uppläggning

I rapporten Tätorternas och den tunga industrins energihushållning redovisades möjligheterna att spara energi inom massa- och pappersindustrin samt järn- och stålindustrin. Vidare redovisades bl. a. möjligheterna att utnyttja spillvärme från landets industrier till uppvärmning av bostäder m. m. samt möjligheterna att producera mottryckskraft inom industrin. I den föreliggande rapporten Industrins energihushållning redovisas möjligheterna att spara energi inom återstående industribranscher. Industriverket har baserat utredningen på ett urval av dessa branscher. Vägledande för urvalet har varit storleken på branschens energiförbrukning och frågan om branschen i övrigt är intressant ur energibesparingssynpunkt. Vidare görs bl. a. en ny bedömning av möjligheterna att utnyttja spillvärme från industrin till uppvärmning av bostäder m. m.

I rapporten presenteras ett antal delstudier vilka ligger till grund för verkets överväganden och förslag till åtgärder. Delstudierna behandlar bl. a.

- kemiska processindustrier
  - industrin för oorganiska syror och salter
  - industrin för framställning av ammoniak och konstgödning
  - petrokemisk och organisk kemisk industri
  - petroleumraffinaderierna
  - elektrokemiska industrin
  - sockerindustrin
  - mineralulls- och glasindustrin
  - cement- och kalkindustrin
  - den primära icke-järnmetallindustrin
  - ferrolegeringsindustrin
- verkstadsindustrin
- gruvindustrin
- livsmedelsindustrin
- fiberskivcindustrin
- textilindustrin
- trävaruindustrin
- ång- och hetvattencentraler inom industrin

Verket har huvudsakligen studerat åtgärder som bedöms möjliga att genomföra vid befintliga anläggningar inom den närmaste 5–10-årsperioden med känd teknik.

Energibesparingsmöjligheter inom industrin

Industriverket har bl. a. i samarbete med berörda branschorganisationer inventerat möjliga energibesparande åtgärder inom de redovisade branscherna. Vidare har investeringskostnaderna för de undersökta åtgärderna översiktligt kartlagts.

Energibesparingar och investeringskostnader inom de olika branscherna m. m. framgår av följande sammanställning. Av denna framgår vidare möjligheterna att spara energi inom massa- och pappersindustrin och järn- och stålindustrin samt beräknade investeringskostnader för att genomföra dessa besparingar.

Bransch m. m.	Möjlig oljebesparing 1 000 toe[1] per år		Investeringskostnad milj. kr.
	Totalt	Inom en 5–10-årsperiod	Inom en 5–10-årsperiod
Kemiska processindustrier m. m.	181 à 188	155	210
varav			
petroleumraffinaderier	40	32	37
tillverkning av primära icke-järnmetaller	30 à 37	30	52
mineralulls- och glasindustrin	30	27	34
Cement- och kalkindustrin	105 à 150	105 à 150	
Verkstadsindustrin	124	86	230
Gruvindustrin	11	5	10[2]
Livsmedelsindustrin	6	5	20
Fiberskiveindustrin	24	12	10
Textilindustrin	22	10	45
Trävaruindustrin	37 à 54	40	80
Ång- och hetvattencentraler inom industrin	185	100	460
Pappers- och massaindustrin	591	310	500
Järn- och stålindustrin	370	250	600
	1 656 à 1 725	**1 078 à 1 123**	**2 165**[3]

[1] toe = ton oljeekvivalenter
[2] inkl. kostnaden för åtgärder att spara elenergi
[3] exkl. kostnaderna för åtgärder inom cement- och kalkindustrin

Av sammanställningen framgår att det finns möjligheter att inom en period av fem till tio år spara sammanlagt ca 1,1 milj. ton eldningsolja inom landets industrier. Detta motsvarar ca 20 % av industrins totala oljeförbrukning och ca 8 % av industrins totala energiförbrukning. Industriverket beräknar att de investeringar som behövs för att dessa besparingar skall komma till stånd uppgår till ca 2 300 milj. kr.

Dessutom kan 230 000–300 000 ton olja sparas inom cementindustrin genom övergång från olja till kol som bränsle i processen.

Härutöver finns möjlighet att utnyttja spillvärme från landets industrier till uppvärmning av bostäder m. m. Genom sådana åtgärder kan enligt rapporten sammanlagt ca 265 000 ton olja per år sparas. Vissa ytterligare åtgärder, vilka inte har kunnat kartläggas i detalj, beräknar industriverket kunna leda till en sammanlagd besparing på ca 100 000 ton olja.

I rapporten framhålls att möjligheterna att minska elförbrukningen inom industrin är små. De enda väsentliga möjligheterna att spara elenergi är övergång till varvtalsreglerade pumpar och förbättrad processreglering. Industriverket bedömer att sammanlagt ca 600 GWh[1] elenergi kan sparas inom industrin.

Den totalt installerade kapaciteten för produktion av elkraft i mottrycksanläggningar inom industrin uppgick år 1975 till ca 750 MW[2], varav ca 650 MW inom massa- och pappersindustrin. Industrins produktion av mottryckskraft uppgick samma år till ca 3,5 TWh[3]. I de energipolitiska beslut som fattades av riksdagen år 1975 förutsätts att produktionen av mottryckskraft inom industrin skall öka till ca 8 TWh år 1985.

I rapporten Tätorternas och den tunga industrins energiförsörjning redovisade industriverket sin bedömning av möjligheterna att bygga ut produktionen av elkraft i mottrycksanläggningar inom industrin. Verket bedömde att den installerade mottryckskraftskapaciteten inom industrin skulle kunna öka med ca 550 MW till ca 1 300 MW fram till år 1985 och att den ökningen skulle möjliggöra en elproduktion från mottrycksanläggningar inom industrin av 8 à 9 TWh år 1985.

I rapporten Industrins energihushållning redovisar industriverket omfattningen av beställningarna av mottrycksaggregat inom industrin sedan år 1975 och de mottryckskraftinstallationer m. m. till vilka industriverket har rekommenderat bidrag enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. Av redovisningen framgår att dessa anläggningar beräknas öka kapaciteten för produktion av mottryckskraft inom industrin med sammanlagt ca 270 MW till ca 1 020 MW. Verket konstaterar att ytterligare ca 280 MW måste installeras för att en produktion av 8 TWh skall uppnås.

Investeringskostnaden för att sänka den årliga energiförbrukningen med en toe varierar mellan 200 kr. och 5 000 kr. för de inventerade energisparande åtgärderna. Verket har jämfört investeringskostnaderna för energibesparande åtgärder inom industrin och motsvarande kostnad för sådana åtgärder inom bostadssektorn. Hittills tillgängliga uppgifter tyder enligt verket på att investeringskostnaderna för att få till stånd en viss sänkning av den årliga energiförbrukningen är ca tio gånger högre för åtgärder inom bostadssektorn än för åtgärder inom industrin. Även om hänsyn tas till

[1] 1 GWh (gigawattimme) = 1 miljon kilowattimmar
[2] 1 MW (megawatt) = 1 000 kilowatt
[3] 1 TWh (terawattimme) = 1 miljard kilowattimmar

bl. a. att livslängden för energibesparande investeringar i byggnader torde vara väsentligt längre än för investeringar inom industrin, tyder enligt verket uppgifterna på att besparingseffekten av energibesparande investeringar är betydligt större inom industrin än inom bostadssektorn.

Förslag till åtgärder

Flertalet av de inventerade energisparande åtgärderna har en återbetalningstid på mellan två och fem år och ligger därmed enligt verket på gränsen till den lönsamhet som företagen normalt kräver för att energibesparande åtgärder skall komma till stånd. Industriverket bedömer att det krävs någon form av extra stimulans för att flertalet av de redovisade åtgärderna skall komma till stånd. Av de stödformer som verket har övervägt, ger enligt verket endast bidrag en sådan företagsekonomisk lönsamhet för åtgärderna att dessa kan väntas bli genomförda inom den studerade tidsperioden. Verket anser att nuvarande bidrag, högst 35 % av investeringskostnaden, är tillräckligt höga för att stimulera till genomförande av åtgärderna.

För att de redovisade åtgärderna skall komma till stånd inom en 5–10 årsperiod torde enligt verket erfordras bidrag om sammanlagt ca 700 milj. kr. Verket bedömer behovet av statliga bidrag till ca 140 milj. kr. per år för energibesparande åtgärder inom industriella processer och 10 milj. kr. per år för åtgärder avseende industrins byggnader.

I rapporten Tätorternas och den tunga industrins energiförsörjning föreslog industriverket att bidragen till energisparande åtgärder inom järn- och stålindustrin och pappers- och massaindustrin skulle fastställas genom en bidragsram som skulle gälla för tre år och därefter, om det bedömdes önskvärt, utökas med ytterligare två år. Därefter föreslogs bidragen upphöra. I rapporten Industrins energihushållning framhålls att energibesparingsmöjligheterna inom industrin troligtvis inte kan tas tillvara inom en period av tre år. En förlängning av bidragsramen bör därför övervägas när erfarenheterna från bidragsverksamheten har utvärderats.

Verket framhåller vidare att det är angeläget att forsknings- och utvecklingsresultat inom energiområdet kan prövas i full skala. Stöd till prototyper och demonstrationsanläggningar är därför en viktig del i energihushållningsprogrammet. Av rapporten Industrins energihushållning framgår att stöd till prototyper och demonstrationsanläggningar behövs inom bl. a. gruvindustrin, livsmedelsindustrin och träindustrin. Bidrag lämnas f. n. till vissa prototyper och demonstrationsanläggningar enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. Verkets erfarenhet av bidragsgivningen är goda. Mot bakgrund av föreliggande utredningar om industrins energihushållning bedömer verket behovet av bidragsmedel till prototyper- och demonstrationsanläggningar inom industrin till sammanlagt ca 40–50 milj. kr. per år. Härtill kommer behovet av bidragsmedel för de övriga prototyper och demonstrationsanläggningar, t. ex. inom transport och samfärdsel och vissa energiproduk-

tionsanläggningar, som f. n. stöds med statliga bidrag enligt nämnda förordning. Verkets fortsatta utredningsarbete kommer att omfatta bl. a. prototyp- och demonstrationsanläggningar inom industrin.

Resultatet av undersökningar som industriverket har utfört i samband med utredningen om industrins energihushållning tyder på att det finns tekniska möjligheter att spara energi inom alla de branscher som har undersökts. Erfarenheterna från verkets bidragsverksamhet tyder dock på att energibesparande åtgärder har genomförts i mycket olika omfattning i olika branscher. Detta kan enligt verket bl. a. bero på att kunskapen om möjligheterna att spara energi varierar mellan olika branscher.

Industriverket disponerar sedan budgetåret 1975/76 medel för energirådgivning till framför allt mindre och medelstora industriföretag. Under budgetåret 1976/77 startade industriverket en försöksverksamhet med en dags gratis konsulthjälp till sammanlagt ca 100 företag i tre olika län. Under budgetåret 1977/78 fortsätter och utökar verket denna verksamhet. Erfarenheterna är goda enligt verket.

Mot bakgrund av erfarenheterna från verksamheten hittills och från utredningen om industrins energihushållning föreslår industriverket att rådgivningsverksamheten kompletteras med rådgivning från branschkunniga energikonsulter. Till en början bör försöksverksamhet bedrivas inom förslagsvis sågverksindustrin och glasindustrin i samverkan mellan industriverket och berörda branschorganisationer. Verksamheten kan enligt verket ske inom ramen för anslaget Vissa utbildningsåtgärder i energibesparande syfte m. m.

Remissyttrandena

Allmänna synpunkter

Flera remissinstanser framhåller att industriverkets rapport ger värdefull information om energianvändningen och energihushållningen inom de undersökta områdena.

Några remissinstanser däribland *delegationen för energiforskning* och *energisparkommittén* framhåller att industriverket i utredningsarbetet inte har tagit hänsyn till eventuella strukturförändringar inom industrin. *Tekniska fakulteten vid universitetet i Lund* anser att det är angeläget även att bedöma energisituationen utifrån en eventuell förändrad och energisnålare teknik. Liknande synpunkter har anförts av *statens naturvårdsverk*.

Besparingsmöjligheter

Flertalet av remissinstanserna har inte framfört några invändningar mot industriverkets bedömning av möjliga energibesparingar och kostnader för energibesparande investeringar. *Ångpanneföreningen* framhåller dock att industriverkets bedömning av möjliga energibesparingar är anmärkningsvärt hög och menar att den av verket angivna besparingsnivån är något osäker. *Tekniska fakulteten vid universitetet i Lund* anser att industriver-

ket inte har redovisat industrins möjligheter att använda alternativa bränslen och att de av verket redovisade oljebesparingarna därför är för låga.

Några remissinstanser har kommenterat industriverkets bedömning att möjligheterna att minska elförbrukningen inom industrin är små.

Energisparkommittén framhåller t. ex. att varvtalsreglering av pump- och fläktmotorer kan innebära avsevärda elenergibesparingar och föreslår att möjligheterna att påskynda en utveckling mot effektivare metoder vid processreglering undersöks. *Styrelsen för teknisk utveckling* pekar på att det finns tekniska möjligheter att minska elenergiförbrukningen. Att besparingarna bedöms bli små beror på att elenergin är lätt att hantera, har ett lågt pris och därför är attraktiv för företagen. *Chalmers tekniska högskola* menar att en höjning av priset på elenergi i förhållande till priset på värmeenergi snart torde komma och att en sådan höjning måste leda till att elenergiförbrukningen dämpas.

Näringslivets energidelegation framhåller att åtgärder i industrin för bättre arbetsmiljö, rationellare drift och minskad total energikonsumtion ofta innebär övergång från olja till elenergi som energikälla.

Val av styrmedel m. m.

Flertalet remissinstanser däribland *fullmäktige i riksbanken* och *delegationen för energiforskning* delar eller har ingen erinran mot industriverkets bedömning att bidrag bör lämnas för att stimulera företagen att genomföra energibesparande investeringar.

Styrelsen för teknisk utveckling och *Chalmers tekniska högskola* understryker dock att bidrag till energibesparande åtgärder bör utgå endast under begränsad tid.

Delegationen för energiforskning betonar vikten av att företagens struktur- och produktionsförhållanden beaktas vid bidragsgivningen. Delegationen pekar på att det samhällsekonomiskt sett är den totala energibesparingen under investeringens livstid och inte den årliga besparingen som bör jämföras med investeringskostnaden för den energibesparande åtgärden.

Tekniska fakulteten vid universitetet i Lund efterlyser en diskussion om möjligheterna att med andra medel t. ex. taxesättning, ransonering och avgifter påverka företagens energiförbrukning.

Några remissinstanser är tveksamma till bidrag som styrmedel. *TCO* menar att andra möjligheter bör prövas och framhåller att det är nödvändigt att på sikt fastställa normer för användningen av energi i industriella processer.

Riksrevisionsverket framhåller att energikommissionen (I 1976: 05) har till uppgift att bl. a. undersöka olika medel att påverka energikonsumtionen. Verket framhåller att behovet av ekonomiskt statligt stöd till energibesparande åtgärder i näringslivet påverkas av den framtida utformningen av övriga styrmedel. Med hänsyn till den osäkerhet som f. n. föreligger om effekten av olika medel att styra industrins energiförbrukning bör, enligt

verket, viss försiktighet iakttas beträffande stöd i form av direkta bidrag. Verket föreslår att lån övervägs som alternativ till bidrag.

Flera av remissinstanserna bl. a. *Kooperativa förbundet*, *VVS-tekniska föreningen* och *Ångpanneföreningen* anser att bidragen till energibesparande investeringar bör kompletteras med lån. *Näringslivets energidelegation* framhåller att det förhållandet att lånemedel ställs till förfogande utan att belasta företagens reguljära kreditförsörjning många gånger kan möjliggöra att en investering kommer till stånd. *Fullmäktige i riksbanken* menar att frågan om behovet av förstärkt säkerhet i form av statlig garanti för lån till energibesparande investeringar är ofullständigt belyst. Inte heller har utredningen enligt fullmäktige visat att det skulle vara mer betungande med direkt utlåning från en statlig fond än utlåning från kreditinstitut efter erhållande av statliga garantier. Om garantilån ändå blir aktuella bör, understryker fullmäktige, lånen inordnas i kreditinstitutens normala utlåning och inte få en prioriterad ställning.

Energisparkommittén föreslår att bidrag och lån skall kunna kombineras. Bidragets storlek i förhållande till lånet förutsätts kunna variera från fall till fall och bl. a. göras beroende av lånevillkoren. En sådan stödform ger enligt kommittén största möjliga flexibilitet. Kommittén framhåller bl. a. också att det vid projektering av anläggningar alltid föreligger risk för att marginella energibesparande investeringar inte kommer med. Mot bakgrund härav föreslår kommittén att en generell möjlighet till bidrag för energibesparande åtgärder vid nyanläggningar övervägs. Kommittén lägger också fram förslag om statligt stöd till kostnader för förprojektering av energisparprojekt.

Flertalet remissinstanser delar eller har ingen erinran mot industriverkets förslag att bidragets storlek – avseende åtgärder inom industrins processer – även i fortsättningen skall uppgå till högst 35 % av kostnaderna för den energibesparande investeringen. *Näringslivets energidelegation* menar dock att utredningen inte klart visar att den mest ändamålsenliga bidragsgränsen ligger vid 35 % utan att en höjning av gränsen bör övervägas. *Kooperativa förbundet* föreslår att bidragets storlek varieras med konjunkturläget. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *Lantbrukarnas riksförbund*. *VVS-tekniska föreningen* framhåller att förhållandena rörande industriella processer är så varierande från företag till företag att högsta bidragsandel inte bör fastställas i förväg.

Kostnaden för energibesparande investeringar inom olika samhällssektorer

Ingen av remissinstanserna har någon erinran mot industriverkets bedömning att besparingseffekterna av energibesparande investeringar är betydligt större inom industrin än inom bostadssektorn. *Lantbrukarnas riksförbund* framhåller att de redovisade uppgifterna om investeringskostnader och besparingar för energibesparande åtgärder inom olika samhälls-

sektorer visar att stor uppmärksamhet bör ägnas möjligheterna att spara energi inom industrin. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *planverket* och *Näringslivets energidelegation.*

Energisparkommittén erinrar om att vissa energibesparande åtgärder inom bostadssektorn kan genomföras till kostnader motsvarande de som industriverket har redovisat för industrin.

Delegationen för energiforskning menar att industriverkets bedömning att investeringskostnaden per årlig sparad energienhet är ca tio gånger högre inom bostadssektorn än inom industrin väl stämmer överens med de uppskattningar som har gjorts i samband med delegationens studie om energiförsörjningsalternativ år 2000 (EFA-2000). Även sedan hänsyn har tagits till att livslängden normalt är kortare hos utrustningen inom industrins processer än inom byggnadssektorn kan enligt delegationen investeringskostnaden per årlig sparad energienhet beräknas uppgå till ungefär tre till fyra gånger högre belopp inom byggnadssektorn än inom industrins processer. Med utgångspunkt i nämnda kostnadsuppgifter kan fördelningen av det statliga stödet till energibesparande åtgärder diskuteras. Delegationen framhåller dock att inriktningen av besparingsåtgärderna måste bestämmas utifrån vilka mål avseende bl. a. sparad energi som gäller för energipolitiken. Hittills har målet varit att spara energi i alla former. Är i stället målet att spara framför allt lätt olja kan detta exempelvis motivera att man accepterar betydligt högre investeringskostnad per sparad energienhet för byggnadsbeståndet som uppvärms med lätt eldningsolja än för exempelvis industrin där tjock olja används.

Liknande synpunkter framförs av *Lantbrukarnas riksförbund.*

Prototyper och demonstrationsanläggningar, information, rådgivning m. m.

Remissinstanserna har inte framfört någon erinran mot industriverkets bedömning att behovet av anslagsmedel för bidrag till prototyper och demonstrationsanläggningar inom industrin uppgår till ca 40–50 milj. kr. per år. *LO* framhåller att allmänna näringspolitiska synpunkter oftast är viktigare än energiaspekter för att bestämma lämplig anslagsram för stödet. Även *TCO* betonar vikten av att inte bara energiaspekter blir avgörande för hur demonstrationsanläggningarna utformas. Effekter på bl. a. arbetsmiljö bör också beaktas. *Energisparkommittén* menar att möjligheterna att höja det maximala bidraget som f. n. uppgår till 50 % av investeringskostnaden bör undersökas. *Delegationen för energiforskning* pekar på att frågor rörande fördelningen av ansvaret för utveckling och demonstration av ny teknik på energiområdet och rörande samordningen mellan energiforskningsorganen och industriverket måste studeras. Liknande synpunkter anförs av bl. a. *styrelsen för teknisk utveckling* och *nämnden för energiproduktionsforskning.*

Industriverkets förslag att komplettera pågående rådgivningsverksam-

het inom energiområdet med rådgivning från branschkunniga energikonsulter bemöts positivt av remissinstanserna. *TCO* anser dock att energipolitiken bör utformas så att det ligger i företagens eget intresse att spara energi. Det bör därför i princip ankomma på branschorganisationerna och företagen att svara för kostnaderna för energikonsulter. Organisationen är dock beredd att acceptera statligt stöd för sådana konsulter under ett uppbyggnadsskede. *Lantbrukarnas riksförbund* menar att en del av arbetsmarknadsutbildningen borde kunna inriktas på energifrågor. *Näringslivets energidelegation* framhåller att om medvetandet om energihushållning skall höjas i företagen krävs att motsvarande sker i samhället i övrigt. Det är väsentligt att skolan deltar i detta informations- och utbildningsarbete.

Övrigt

Statens naturvårdsverk understryker vikten av samråd mellan verket och industriverket så att inte sådana energibesparande åtgärder stöds med bidrag som inte bedöms lämpliga från miljösynpunkt. *Arbetarskyddsstyrelsen* framhåller att som villkor för genomförande av energibesparande åtgärder måste gälla att arbetsmiljön inte försämras genom åtgärderna och att förutsättningarna för fortsatt förbättring av arbetsmiljön bibehålls.

Skrivelse från 1974 års trädgårdsnäringsutredning

I skrivelse den 3 februari 1977 har 1974 års trädgårdsnäringsutredning (Jo 1974: 09) framhållit bl. a. att bidrag enligt kungörelsen (1974: 250) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag utgår för energibesparande åtgärder avseende endast befintliga växthusanläggningar. Utredningen pekar på att denna regel i många fall leder till att små, orationella och onödigt bränslekrävande växthusenheter bevaras i stället för att ersättas med nya mer energisnåla enheter. Utredningen hemställer därför att kungörelsen ändras så att statsbidrag kan utgå även för att uppföra nya energisnåla växthus till den del dessa ersätter äldre enheter som rivs.

Efter remiss har yttranden i denna fråga avgetts av lantbruksstyrelsen, statens industriverk, Svenska lantarbetareförbundet, Sveriges frukt- och grönsaksdistributörer, Sveriges grossistförbund och Trädgårdsnäringens riksförbund.

Statens industriverk framhåller att det i de flesta fall blir billigare att göra växthus eller andra produktionsanläggningar energisnåla om detta görs vid anläggningens uppförande än om det görs i ett senare skede och att det därför enligt verket inte finns skäl att bevilja statsbidrag för energibesparande åtgärder vid nyanläggningar. Statsbidrag skulle inte beviljas för åtgärden ifråga om reglerna enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. tillämpades. Industriverket avstyrker utredningens förslag.

Övriga remissinstanser är positiva till förslaget.

Anslagsframställningar för budgetåret 1978/79

De uppgifter som statens industriverk och lantbruksstyrelsen har lämnat beträffande bidragsläget m. m. den 1 juli 1977 sammanfattas i följande sammanställning (milj. kr.).

	Av riksdagen anvisade medel t. o. m. budgetåret 1976/77	Beviljade och av industriverket tillstyrkta bidrag		Inneliggande ansökningar om bidrag
		Antal projekt ca	Bidragsbelopp ca	Bidragsbelopp ca
Anslagspost				
- Åtgärder i företagens byggnader, processer, m. m.	283	3060	244	113
- Prototyper och demonstrationsanläggningar m. m.	58	40	35	23
- Åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader	7	670	7	–
	348	**3770**	**286**	**136**

Vanliga åtgärder avseende företagens byggnader, vartill bidrag har beviljats, är förbättring av isolering och av värme- och ventilationssystem, anslutning till fjärrvärme och övergång till eldning med fasta bränslen. Inom företagens processer är de vanligaste åtgärderna återvinning av värme ur gaser, vätskor, luft m. m., övergång till eldning med fasta bränslen samt pann- och ugnsbyten. En stor del av stödet till prototyper och demonstrationsanläggningar har gått till olika projekt inom pappers- och massaindustrin för att pröva ny energisnål teknik inom branschens industriella processer. Bidrag har också lämnats bl. a. för att pröva en ny metod att framställa råjärn och till den kemiska industrin för att pröva en ny teknik vid klor-alkaliframställning.

De vanligaste åtgärderna avseende trädgårdsnäringens byggnader är byte av värmepannor och förbättring av värmeinstallationer samt investeringar i isolerande skuggningsanläggningar och installationer för automatisk klimatreglering.

Statens industriverk

I anslagsframställning för budgetåret 1978/79 anför statens industriverk i huvudsak följande.

Fram till den 1 juli 1977 hade bidrag beviljats och tillstyrkts för ca 3 100 projekt med sammanlagda bidrag om ca 279 milj. kr. Vid samma tidpunkt fanns dessutom inneliggande ansökningar om bidrag på sammanlagt ca 136 milj. kr. avseende ca 580 projekt.

En stadig ökning av antalet inkomna bidragsansökningar har skett under budgetåret 1976/77 vad avser åtgärder inom industriella processer samt prototyper och demonstrationsanläggningar.

I syfte att få till stånd tidigareläggningar av företagens energibesparande investeringar och därmed få fram beställningar till industrin av maskiner och utrustning beslöt riksdagen våren 1977 (prop. 1976/77: 95 bil. 3, NU 1976/77: 38, rskr 1976/77: 298) att ett tillägg på 20 % skulle utgå, utöver de normala bidragen på högst 35 %, för energibesparande åtgärder inom industriella processer. Som villkor för tillägget gällde att maskiner och annan större utrustning för åtgärden skulle beställas före den 1 juli 1977 och levereras före den 1 januari 1978. Riksdagen anvisade – utöver tidigare anvisade medel – 100 milj. kr. för bidrag till energibesparande åtgärder inom industriella processer och nämnda tillägg. Möjligheten att erhålla tillägget har enligt industriverket lett till ett mycket stort antal förfrågningar och ansökningar om bidrag och tillägg. Verket konstaterar att införandet av det särskilda tillägget har möjliggjort tidigareläggning av åtskilliga energibesparande investeringar inom industrin.

I och med att forsknings- och utvecklingsprogrammen inom energiforskningen har börjat ge resultat har ett ökat behov av stöd till prototyper och demonstrationsanläggningar börjat framträda.

De projekt för energibesparing inom näringslivets byggnader och industriella processer, vartill bidrag hade beviljats eller tillstyrkts den 1 juli 1977, beräknas medföra en sammanlagd årlig energibesparing av ca 344 000 toe (ton oljeekvivalenter) varav ca 45 000 toe avser besparingar i näringslivets byggnader. Härutöver beräknas 70 000 toe sparas genom övergång från olja till kol.

Erfarenheterna vid bidragsgivningen pekar, enligt verket, på att investeringskostnaden för att spara ett ton olja ligger omkring 2 000 kr. för energibesparande åtgärder i näringslivet. Verket framhåller att denna kostnad är väsentligt lägre än kostnaden för t. ex. flertalet energibesparande åtgärder inom det befintliga bostadsbeståndet.

Grundregeln vid verkets bidragsgivning är dels att energibesparingen skall vara av en viss minsta storlek i förhållande till investeringen, dels att bidragets storlek begränsas till vad som fordras för att företaget skall välja den energibesparande lösningen. Bidrag utgår således inte för åtgärder som är så lönsamma att de kommer till stånd utan bidrag.

När det gäller prototyper och demonstrationsanläggningar skall bidraget kompensera dels de extra kostnader som en första anläggning medför jämfört med en anläggning som uppförs enligt konventionell teknik, dels risken för ett sämre utfall än beräknat hos utrustningen. Det är av stor betydelse att erfarenheterna kan dokumenteras väl, vilket ofta leder till relativt omfattande utvärderingsprogram.

Verket kan inte bedöma i vad mån de under våren 1977 tillämpade generösare bidragsreglerna har påverkat bidragsbehovet under budgetåret

1977/78. Verket konstaterar dock att kännedomen om möjligheterna att erhålla bidrag till energibesparande åtgärder är utbredd i näringslivet och att verkets handläggning av bidragsärendena kan ske i den takt som ansökningarna kommer in. Verket framhåller vidare att det under budgetåret 1977/78 bör ha tillräcklig erfarenhet från bidragsverksamheten för att öka sin initierande och uppsökande verksamhet. Mot den bakgrunden finns det anledning att räkna med att nu disponibla medel är helt utnyttjade genom fattade beslut om bidrag vid innevarande budgetårs utgång. Verket framhåller att redan om ett relativt litet antal mycket stora projekt aktualiseras kommer disponibla medel, inkl. de bemyndiganden som verket har att belasta även efterföljande budgetår, att utnyttjas helt. Det sistnämnda gäller särskilt beträffande anslagsposten Prototyper och demonstrationsanläggningar.

Utvärdering av bidragsverksamheten bör ske under budgetåret 1978/79. Verket avser att redovisa detta i en särskild rapport och därvid bl. a. lämna en bedömning av hur bidragsbehovet kan komma att utvecklas efter nämnda budgetår.

Vad avser stödet till prototyper och demonstrationsanläggningar kan en betydande ökning av bidragsbehoven väntas efter hand som satsningarna inom energiforskningsprogrammets ram ger resultat. Det finns enligt verket anledning att tro att disponibla medel under anslagsposten Prototyper och demonstrationsanläggningar kommer att utnyttjas helt under budgetåret 1977/78. För att hålla oförändrad volym under budgetåret 1978/79 erfordras under sådana förhållanden ca 70 milj. kr. i anslagsmedel under nämnda post budgetåret 1978/79.

Under innevarande budgetår får industriverket, enligt bemyndigande, fatta beslut om bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet och till prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. som, inberäknat löpande beslut, innebär åtaganden om högst 25 milj. kr. för budgetåret 1978/79 och 15 milj. kr. för budgetåret 1979/80. Verket räknar med att behöva ta i anspråk nämnda bemyndiganden. Industriverket föreslår att verket får bemyndigande att under budgetåret 1978/79 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet och till prototyper och demonstrationsanläggningar vilken, inberäknat löpande beslut, innebär åtaganden om högst 25 milj. kr. under budgetåret 1979/80 och högst 15 milj. kr. under budgetåret 1980/81.

Mot bakgrund av bl. a. de utredningar om industrins energihushållning som verket har genomfört hemställer industriverket att sammanlagt 220 milj. kr. – 150 milj. kr. för Åtgärder i företagens byggnader, processer m. m. och 70 milj. kr. för Prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. – anvisas för de bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet som administreras av verket. Av beloppet bör enligt verket en ram på ca 5,5 milj. kr. avsättas för att bestrida industriverkets utgifter för administration, information, utredning och uppföljning avseende bidragsverksamheten.

Lantbruksstyrelsen

Sedan stödet till energibesparande åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader infördes våren 1974 och fram till den 1 januari 1977 hade ca 330 trädgårdsföretag erhållit bidrag för sådana åtgärder. Detta antal utgör ca 13 % av totala antalet företag med uppvärmda växthus.

Efterfrågan på bidrag har ökat efter hand som oljekrisens verkningar för branschen har mildrats och investeringsbenägenheten till följd av förbättrad lönsamhet har ökat.

Med hänsyn till att 87 % av totala antalet företag med uppvärmda växthus den 1 januari 1977 ännu inte hade fått bidrag och antagligen inte heller hade vidtagit några mer kostnadskrävande energibesparande åtgärder torde efterfrågan på bidrag enligt styrelsen fortsätta att öka. Besparingseffekterna inom trädgårdsföretagen är enligt styrelsen avsevärda. Beviljade bidrag fram till den 1 juli 1977, 7 milj. kr., beräknas leda till en årlig oljebesparing på ca 11 000 m³ eldningsolja. Styrelsen föreslår att 4 milj. kr. anvisas för bidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringens byggnader under budgetåret 1978/79.

Styrelsen framhåller vidare att högsta bidragsbelopp f. n. utgör 50 000 kr. per projekt. Med hänsyn till kostnadsutvecklingen sedan detta belopp fastställdes och till förekomsten av nya mer kostnadskrävande metoder för energibesparing föreslår styrelsen att högsta bidragsbelopp höjs till 100 000 kr.

Styrelsen föreslår vidare att en för trädgårdsnäringen ny form av stöd införs för att underlätta introduktion av ny i praktisk drift, oprövad teknik. Stödet skall kunna utgå för åtgärder som avser framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar för att pröva ny energisnål teknik för trädgårdsnäringen. Styrelsens förslag läggs fram mot bakgrund av att arbete pågår med att få fram ny teknik för energibesparing inom trädgårdsnäringen. Som exempel nämner styrelsen framtagandet av invändiga reflekterande gardiner, permanentisolerade hus med täckmaterial av dubbelfolie med övertryck mellan folierna, användning av solfångarytor för att tillgodogöra sig överskottsenergin från dagtid under natten, utnyttjande av värmepump m. m. Bidraget bör enligt styrelsen utgå med högst 50 % av godkänd kostnad. Styrelsen begär att 1 milj. kr. anvisas för sådant stöd under budgetåret 1978/79.

Totalt begär sålunda lantbruksstyrelsen 5 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Sedan stödet till energibesparande investeringar inom näringslivet m. m. infördes våren 1974 (prop. 1974: 69, CU 1974: 21, JoU 1974: 19, rskr 1974: 180, rskr 1974: 196) har riksdagen anvisat sammanlagt 518 milj. kr. för sådant stöd och för administration m. m. av stödet. Av beloppet har 100

milj. kr. anvisats på tilläggsbudget III för budgetåret 1976/77 med anledning av propositionen om vissa industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder (prop. 1976/77: 95 bil. 3, NU 1976/77: 38, rskr 1976/77: 298).

Av de anvisade medlen har 408 milj. kr. beräknats för åtgärder i näringslivets byggnader och processer m. m., 100 milj. kr. för att ta fram prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. och 10 milj. kr. för åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader. Medlen för bidragsgivningen disponeras vad avser åtgärder i trädgårdsnäringen av lantbruksstyrelsen och i övrigt av statens industriverk.

Den 1 oktober 1977 hade, sedan stödet till energibesparande åtgärder inom näringslivet infördes, bidrag beviljats med sammanlagt ca 311 milj. kr. Härav har ca 268 milj. kr. avsett åtgärder i näringslivets byggnader och processer m. m., ca 36 milj. kr. prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. och ca 7 milj. kr. åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader. Inneliggande ansökningar vid nyssnämnda tidpunkt uppskattas omfatta anspråk på bidrag om sammanlagt ca 100 milj. kr., varav ca 75 milj. kr. för åtgärder i näringslivets byggnader och processer m. m. samt ca 25 milj. kr. för prototyper och demonstrationsanläggningar.

I syfte att stimulera industrins investeringar och därmed förbättra sysselsättningsläget beslöt riksdagen våren 1977 (prop. 1976/77: 95 bil. 3, NU 1976/77: 38, rskr 1976/77: 298) att tillfälligt förstärka stödet till energibesparande investeringar i näringslivet. Beslutet innebar att ett särskilt tillägg på 20 % skulle kunna medges utöver de normala bidragen på 35 %. Tillägget avsåg enbart åtgärder inom industriella processer.

Som villkor för det särskilda tillägget gällde att maskiner och annan större utrustning för åtgärden skulle beställas före den 1 juli 1977 och – enligt huvudregeln – levereras före den 1 januari 1978. Riksdagen anvisade – utöver tidigare anvisade medel – 100 milj. kr. för bidrag och nämnda tillägg till energibesparande åtgärder inom industriella processer. Ett stort antal ansökningar om bidrag och tillägg kom in till industriverket under våren och försommaren 1977. Särskilt tillägg har beviljats för omkring 160 projekt. Införandet av tillägget har således möjliggjort att åtskilliga energibesparande investeringar har tidigarelagts eller har kommit till stånd. Detta har inneburit ökade beställningar hos framför allt verkstadsindustrin.

Enligt industriverkets och lantbruksstyrelsens preliminära bedömningar beräknas de åtgärder till vilka bidrag – till ett sammanlagt belopp av ca 286 milj. kr. – hade beviljats eller rekommenderats den 1 juli 1977 leda till en sänkning av den årliga energiförbrukningen i näringslivet motsvarande ca 355 000 toe (toe = ton oljeekvivalenter). Härutöver beräknas ca 70 000 toe sparas genom övergång från olja till kol.

Möjligheter att spara energi inom industrin

Regeringen uppdrog våren 1975 åt statens industriverk att utreda frågor om energianvändningen inom industrin. Resultatet av den första etappen i

detta utredningsarbete presenterades i rapporten (SIND 1976: 3) Tätorternas och den tunga industrins energiförsörjning. Rapporten redovisades i prop. 1976/77: 100 (bil. 17 s. 174, NU 1976/77: 38, rskr 1976/77: 298). Den andra etappen av utredningsarbetet redovisas i rapporten (SIND 1977: 6) Industrins energihushållning. Med dessa två rapporter har verket presenterat en första genomgång av möjligheterna att spara energi inom industrin.

Industriverket bedömer att ca 1,1 milj. ton eldningsolja kan sparas vid befintliga anläggningar inom industrin under en period av fem till tio år. Detta motsvarar ca 20 % av industrins förbrukning av eldningsolja år 1976 och ca 8 % av industrins totala energiförbrukning detta år. Besparingarna beräknas kräva investeringar om sammanlagt ca 2 300 milj. kr. Härutöver beräknas 230 000–300 000 ton olja kunna sparas inom cementindustrin genom övergång från olja till kol som bränsle i processen. Vidare skulle ca 265 000 ton olja kunna sparas genom att spillvärme från industrin utnyttjas till uppvärmning av bostäder m. m. samt ca 100 000 ton olja genom vissa ytterligare åtgärder. Möjligheterna att spara elenergi är enligt verket små. En del av angivna besparingsmöjligheter ingår i de besparingar som jag nyss har nämnt för de åtgärder vartill bidrag hade beviljats eller rekommenderats fram till den 1 juli 1977.

Enligt industriverket behövs det någon form av stimulans för att flertalet av de redovisade åtgärderna skall komma till stånd. En fortsatt bidragsgivning med samma inriktning som hittills bedöms vara det mest effektiva sättet att stödja sådana investeringar.

Industriverket uppskattar att statliga bidrag om sammanlagt ca 700 milj. kr. erfordras för att de redovisade åtgärderna skall komma till stånd inom en period av fem till tio år. Verket uppskattar behovet av bidrag till energibesparande åtgärder inom industrins processer och näringslivets byggnader till 150 milj. kr. per år. Bidragen till åtgärder inom industrins processer bör lämnas under flera år. Bidragsperiodens längd bör enligt verket bestämas efter det att bidragsverksamheten har utvärderats.

Industriverket bedömer – mot bakgrund av föreliggande utredningar om industrins energianvändning – behovet av bidrag till prototyper och demonstrationsanläggningar inom industrin till sammanlagt ca 40–50 milj. per år.

Industriverket har i skrivelse den 12 november 1976 hemställt att regeringen prövar frågan om att komplettera bidragen till energibesparande åtgärder i näringslivet med någon form av lån. Verket föreslår lån mot statlig garanti. Verket framhåller i rapporten Industrins energihushållning att lån skulle utgöra ett lämpligt komplement till nuvarande bidrag för att i vissa fall stimulera företagen att genomföra energibesparande investeringar.

Industriverket föreslår slutligen i rapporten att den av verket bedrivna rådgivningsverksamheten i energifrågor kompletteras med rådgivning från

branschkunniga energikonsulter. Detta förslag återkommer jag till under anslaget Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte.

Flertalet remissinstanser delar eller har ingen erinran mot verkets uppfattning att bidrag bör lämnas enligt hittillsvarande riktlinjer för att stimulera företagen att genomföra de redovisade åtgärderna. Vissa av remissinstanserna, bl. a. Näringslivets energidelegation och energisparkommittén, menar dock att bidragen bör kompletteras med särskilda låneformer. Några har synpunkter beträffande bidragets storlek.

I likhet med flera av remissinstanserna anser jag att industriverkets rapport Industrins energihushållning ger värdefull information om användningen av energi och möjligheterna att spara energi inom de undersökta områdena. Mot bakgrund av bl. a. de möjligheter till energibesparingar som redovisades i en tidigare rapport beslöt riksdagen (prop. 1976/77: 100 bil. 17 s. 173, prop. 1976/77: 95 bil. 3. NU 1976/77: 38, rskr 1976/77: 298) under våren 1977 om en kraftig förstärkning av stödet till energibesparande åtgärder inom näringslivet. Den nu föreliggande rapporten visar att ytterligare energibesparingar kan göras inom industrin. Enligt min bedömning bör möjligheterna vara goda att spara energi även i näringslivet i övrigt. Av vad jag tidigare har nämnt beträffande bidragsläget framgår också att efterfrågan på bidragsmedel är stor.

I propositionen med energisparplan för befintlig bebyggelse (prop. 1977/78: 76), som regeringen nyligen har lagt fram, redovisas bedömningen att stora besparingar av energi kan göras i det befintliga byggnadsbeståndet i dess helhet.

Mot bakgrund av det anförda anser jag det lämpligt att stödet till energibesparande åtgärder inom näringslivet förstärks kraftigt. Till näringslivet räknar jag i detta sammanhang även de statliga bolagen och affärsverken. Vid min beräkning av medelsbehovet under detta anslag har jag beaktat vad som anförs i propositionen med energisparplan för befintlig bebyggelse.

Energikommissionen (I 1976: 05) har bl. a. till uppgift att utarbeta förslag till åtgärder som medför en effektiv energianvändning. I samband med beredningen av kommissionens förslag kommer bl. a. formerna för stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet att övervägas. Kommissionen beräknas presentera resultatet av sitt arbete under våren 1978. Bl. a. med hänsyn härtill förordar jag – i avvaktan på att ställning tas till resultatet av energikommissionens arbete – att stöd till energibesparande investeringar i näringslivet under budgetåret 1978/79 liksom hittills lämnas enbart i form av bidrag. Bidraget bör även i fortsättningen uppgå till högst 35 % av godkända kostnader för åtgärder i företagens byggnader och processer och högst 50 % för prototyper och demonstrationsanläggningar. Frågan om stödperiodens längd är jag inte beredd att ta ställning till f. n.

Bidragsregler, administration m.m.

Företagareföreningarna har f.n. vissa uppgifter i samband med handläggningen av ärenden rörande bidrag till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader. Företagareföreningsutredningen (A 1977: 3) har övervägt ett förslag från industriverket att föreningarna bl.a. skall få beslutsrätt i vissa bidragsärenden. Liknande förslag har också kommit från Företagareföreningarnas riksförbund.

Riksdagen har nyligen i samband med behandlingen av prop. 1977/78: 40 om åtgärder för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling antagit lagen om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att på regional nivå främja näringslivets utveckling (bil. 1, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110). I propositionen (bil. 1 s. 146) anför industriministern efter samråd med mig att han främst av praktiska skäl finner det befogat att låta en väsentlig del av antalet ärenden om bidrag till energibesparande åtgärder i näringslivet avgöras genom beslut av de stiftelser som i propositionen föreslås ersätta de nuvarande företagareföreningarna. Han förordar därför att stiftelserna erhåller beslutsrätt vad avser vissa bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet. Det bör enligt industriministern ankomma på regeringen att genom föreskrifter närmare avgränsa stiftelsernas befogenheter i detta avseende.

Enligt min mening bör en sådan delegering öka möjligheterna till en smidig och snabb handläggning av bidragsärendena. Förslag i denna del torde få anmälas för regeringen i annat sammanhang.

Enligt kungörelsen (1974: 250) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag (ändrad 1975: 546) utgår bidrag för åtgärd som möjliggör användning av andra bränslen än olja eller har bränslesparande effekt inom trädgårdsföretag. Bidrag lämnas för åtgärder i befintliga anläggningar med högst 35% av godkända kostnader. Bidraget får inte överstiga 50 000 kr. per projekt.

Lantbruksstyrelsen har med hänvisning till bl.a. kostnadsutvecklingen sedan gränsen för bidragsbeloppets storlek bestämdes våren 1974, föreslagit en höjning av gränsen. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag att en höjning av gränsen är befogad. Jag förordar att gränsen höjs från nuvarande 50 000 kr. till 75 000 kr.

1974 års trädgårdsnäringsutredning (Jo 1974: 09) har föreslagit att reglerna för bidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag ändras så att bidrag kan utgå även för uppförande av nya växthus till den del dessa ersätter äldre enheter som rivs. Som jag tidigare har nämnt har energikommissionen bl.a. till uppgift att utarbeta förslag till åtgärder som medför en effektiv energianvändning. I samband med beredningen av kommissionens förslag kommer bl.a. formerna för stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet att övervägas. Bl.a. mot den bakgrunden kan jag – i avvaktan på att ställning tas till resultatet av energikommissionens arbete – inte biträda förslaget. Bidrag till energibesparande åtgärder inom träd-

gårdsnäringen bör liksom hittills lämnas endast för åtgärder i befintliga anläggningar.

Enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. lämnas bidrag till bl. a. framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar med inriktning på bl. a. effektivare energianvändning inom industrin.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit att en liknande stödform införs för trädgårdsnäringen för att underlätta införandet av ny i praktisk drift oprövad energisnål teknik.

Enligt vad jag har inhämtat pågår arbete med att ta fram ny energisnål teknik för trädgårdsnäringen. Det är angeläget att forsknings- och utvecklingsresultat inom energiområdet kan prövas i praktisk drift. Härigenom kan erfarenhet vinnas för en bedömning av om en introduktion i stor omfattning kan vara lämplig. Jag förordar därför att framtagandet av prototyper och demonstrationsanläggningar med inriktning på effektivare energianvändning inom trädgårdsnäringen stöds med statliga medel. Stödet bör lämnas i form av bidrag. De prototyper och demonstrationsanläggningar för vilka bidrag sålunda bör utgå bör innebära introduktion av ny tidigare i praktisk drift oprövad teknik eller utnyttjande av känd teknik i nytt sammanhang. Som villkor för bidrag bör gälla att erfarenheterna av anläggningarna skall bli offentliga. Bidrag bör utgå med högst 50 % av godkända kostnader för åtgärden. I investeringskostnaden bör även kostnaden för utvärdering av verksamheten få räknas in. Lägsta kostnad som berättigar till bidrag bör utgöra 5 000 kr. Någon högsta gräns för bidragsbeloppets storlek bör inte fastställas. Ansökan om bidrag bör prövas av lantbruksstyrelsen.

Jag beräknar behovet av medel för stöd till prototyper och demonstrationsanläggningar för effektivare energianvändning inom trädgårdsnäringen till 1 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Jag har i sistnämnda frågor samrått med chefen för jordbruksdepartementet.

Medelsbehov m. m.

Industriverket har beräknat behovet av medel för sin bidragsgivning under budgetåret 1978/79 till sammanlagt 220 milj. kr., varav 150 milj. kr. avser åtgärder i företagens processer och byggnader och 70 milj. kr. prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. Enligt industriverket beräknas disponibla anslagsmedel för innevarande budgetår i sin helhet bli utbetalade eller intecknade genom fattade beslut om bidrag under detta budgetår.

Med hänvisning till vad jag nyss har anfört beräknar jag behovet av medel för bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet, inkl. de statliga bolagen och affärsverken, till 295 milj. kr. Av beloppet beräknar jag 236 milj. kr. för åtgärder i företagens byggnader, processer m. m. – varav ca 100 milj. kr. för åtgärder i byggnader –, 55 milj. kr. för prototyper

och demonstrationsanläggningar, 3 milj. kr. för åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader och 1 milj. kr. för prototyper och demonstrationsanläggningar inom trädgårdsnäringen. Jag har vid min beräkning av medel tagit hänsyn också till industriverkets kostnader för administration, information, utredning och uppföljning av bidragsverksamheten.

Min medelsberäkning innebär en kraftig förstärkning av anslaget jämfört med innevarande budgetår.

Industriverket har innevarande budgetår bemyndigande att fatta beslut om bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet samt till prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. som, inberäknat löpande beslut, innebär åtaganden om högst 25 milj. kr. under budgetåret 1978/79 och högst 15 milj. kr. budgetåret 1979/80.

Beträffande stöd till energibesparande åtgärder i näringslivet, erfordras ibland möjlighet att göra åtaganden som sträcker sig över flera budgetår. Regeringen bör därför inhämta riksdagens bemyndigande att under budgetåret 1978/79 fatta beslut om bidrag till åtgärder inom näringslivet samt till prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. som, inberäknat löpande beslut, innebär åtaganden om högst 25 milj. kr. under budgetåret 1979/80 och högst 15 milj. kr. under budgetåret 1980/81.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna av grunderna för bidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 i enlighet med vad jag har anfört ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet samt till prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut innebär åtaganden om högst 25 000 000 kr. under budgetåret 1979/80 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1980/81
3. till *Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 295 000 000 kr.

E 6. Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte

1976/77	Utgift	720 961	Reservation	3 829 670
1977/78	Anslag	3 000 000		
1978/79	Förslag	5 000 000		

Från detta anslag, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnader för statliga bidrag till kursverksamhet på de uppvärmnings- och ventilationstekniska områdena och för statliga bidrag till kurser rörande processinriktade energifrågor inom industrin samt för statliga bidrag till företagareföreningarna avseende energirådgivning rörande bl. a. eldnings-, ventilations- och processteknik. Från anslaget bestrids även industriver-

kets kostnader för administration av verksamheten. Riktlinjerna för verksamheten har angivits i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 355, NU 1975: 30, rskr 1975: 202).

	1977/78	1978/79	
		Statens industriverk	Föredraganden
1. Utbildningsåtgärder i syfte att minska energibehovet för lokaluppvärmning	1 620 000	5 000 000[1]	2 000 000
2. Utbildningsåtgärder i syfte att minska energiförbrukningen inom olika industriprocesser	490 000	1 500 000	1 000 000
3. Rådgivningsverksamhet i energifrågor	890 000	3 500 000	2 000 000
	3 000 000	**10 000 000**[1]	**5 000 000**

[1] Inkl. 2 000 000 kr. som industriverket föreslår skall överföras från bostadsdepartementets anslag Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Statens industriverk

Under budgetåret 1976/77 har industriverkets enhet för företagsutveckling (SIFU), Svenska kommunförbundet, ABF, Studieförbundet Vuxenskolan m. fl. kursarrangörer genomfört kurser med bidrag från anslaget inom området för *lokaluppvärmning*. Kurserna har vänt sig till olika typer av driftpersonal för industri-, bostads- och förvaltningslokaler samt till villaägare. Inkomna ansökningar om bidrag har under budgetåret 1976/77 överstigit tillgängliga medel varför ett antal kursarrangörer inte har kunnat beviljas bidrag.

Kursarrangörerna har ansökt hos industriverket om bidrag till specificerade kurser. Verket har kunnat konstatera brister i samordningen arrangörerna emellan och att vissa målgrupper saknas i planerade kurser. Verket framhåller att det behövs en bättre planering, samordning och initiering av utbildningsinsatserna inom lokaluppvärmningsområdet och avser därför att utarbeta en utbildningsplan inom detta område. Planen väntas bli klar under innevarande budgetår. Som en följd härav beräknas medelsbehovet för bidrag till kurser inom området att öka.

Riksdagen har i enlighet med prop. 1976/77: 107 (CU 1976/77: 32, rskr 1976/77: 244) beslutat att industriverket under budgetåret 1977/78 skall ha huvudansvaret för fortbildning i energifrågor av personer som arbetar med att uppföra byggnader – från projektering till byggnadsarbete – och med byggnadernas drift och förvaltning. För denna uppgift disponerar industriverket för budgetåret 1977/78 högst 2 milj. kr. under bostadsdepartementets anslag Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Den totala medelsram som verket disponerar för bidrag till kurser m. m. i energifrågor rörande byggnader för budgetåret 1977/78 uppgår härigenom till 3 620 000 kr. I avvaktan på en plan för utbildningsbehovet inom områ-

det kan enligt verket anslagsbehovet för budgetåret 1978/79 inte överblickas. Med hänsyn till bl. a. den efterfrågan på bidrag som har visats under budgetåret 1976/77 föreslår verket att 5 milj. kr. anvisas under anslagsposten 1 för budgetåret 1978/79. I detta belopp inkluderas de 2 milj. kr. som industriverket under innevarande år disponerar från bostadsdepartementets huvudtitel för tidigare nämnda fortbildning av byggnadsarbetare m. m. Verket föreslår att dessa medel fr. o. m. budgetåret 1978/79 överförs till anslagsposten 1 under förevarande anslag.

Behovet av utbildning som syftar till minskning av energiförbrukningen inom olika *industriprocesser* är enligt verket betydligt svårare att klarlägga än vad gäller utbildningsbehovet inom området för lokaluppvärmning. Under budgetåret 1975/76 lät industriverket göra en enkät om behovet av energiutbildning inom olika industribranscher. Under budgetåret 1976/77 har en kurs i SIFU:s regi om energibesparing inom träindustrin genomförts på flera platser i landet. Erfarenheterna synes goda. Vidare har en kurs för ångpanneskötare i industrin tagits fram. Den avses bli genomförd under budgetåret 1977/78. Ett företag inom massaindustrin har vidare erhållit bidrag för att genomföra en kurs för driftpersonal vid sodahuspannor.

Industriverket avser att under budgetåret 1977/78 inventera utbildningsbehovet inom olika industribranscher. Inventeringen avses leda fram till en utbildningsplan. För planering, samordning m. m. av utbildningen inom området för industriella processer avser verket vidare att knyta till sig en referensgrupp med representanter för branschorganisationer och statliga myndigheter.

Under anslagsposten 2 disponerar verket för budgetåret 1977/78 drygt 1 milj. kr. inkl. medelsreservationer från tidigare budgetår. Av verket planerade åtgärder väntas öka efterfrågan på bidragsmedel. Verket bedömer att medels-behovet för budgetåret 1978/79 uppgår till 1,5 milj. kr.

För att nå de mindre och medelstora företagen bör utbildningsinsatserna kompletteras med uppsökande *rådgivning* av bred och allmän karaktär, omfattande såväl eldnings- som ventilations- och processteknik. Denna rådgivning, för vilken huvudansvaret åligger industriverket, bör kanaliseras via företagareföreningarna.

För att rådgivningen skall kunna bedrivas effektivt fordras att personalen hos företagareföreningarna utbildas på området. Under budgetåret 1976/77 har den personal vid företagareföreningarna, som handlägger ärenden om bidrag till energibesparande åtgärder i näringslivet, genom industriverkets försorg genomgått en tredagars utbildning i energiteknik. Under budgetåret 1977/78 upprepar och fördjupar verket kursen.

Under budgetåret 1976/77 har vidare en försöksverksamhet med gratis energikonsult till mindre och medelstora företag genomförts i tre län. Erfarenheterna från försöksverksamheten är mycket goda. För en kostnad av mindre än 1 000 kr. per besök har sammanlagt ca 100 företag besökts i de tre länen. Konsulten har gett de besökta företagen en översiktlig bedöm-

ning av möjligheterna till energibesparing hos företaget, uppskattat kostnaderna för behövliga åtgärder, anvisat behov av vidare utredningar samt påpekat möjligheterna till energisparbidrag. Konsulten har vidare upprättat ett besöksprotokoll som har tillställts företaget, företagareföreningen i länet och industriverket. Det omedelbara resultatet av besöken är ett antal ansökningar om energisparbidrag. Den långsiktiga effekten kan ännu inte uppskattas. Erfarenheterna synes dock så positiva att verket under budgetåret 1977/78 avser att utnyttja större delen av disponibla medel under anslagsposten 3 för detta ändamål. Verket bedömer att ca 2000 företag skall kunna besökas under året. Verksamheten planeras så att varje företagareförening skall komma in med en plan över informationsinsatser, tidplan och uppgift om konsulter, varefter industriverket prövar frågan om bidrag. Bidraget är avsett att täcka samtliga kostnader.

Under budgetåret 1978/79 planeras verksamheten med energirådgivningen att ske enligt samma riktlinjer. Ca 3000 företag väntas kunna besökas under detta budgetår. Kostnaden för rådgivningsverksamheten inkl. företagareföreningarnas administration, information m. m. beräknas till 3,5 milj. kr.

Avslutningsvis framhåller industriverket att den nu påbörjade verksamheten med planering, samordning och initiering av kursverksamheten m. m. under budgetåret 1977/78 väntas medföra en kraftig volymökning av verksamheten under hela anslaget. Denna ökning kan enligt verket genomföras genom att dels medelsreservationer från tidigare budgetår används, dels särskilda medel har tillkommit från bostadsdepartementets huvudtitel. Industriverket bedömer att en fortsatt verksamhet, inom samma riktlinjer som nu gäller, erfordrar ett anslag av sammanlagt 10 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

För administrationskostnader m. m. begär industriverket att få använda 375 000 kr. av anslaget.

Remissyttrande

Energisparkommittén bedömer att det vore synnerligen värdefullt om den av industriverket föreslagna höjningen av anslaget kunde komma till stånd. Kommittén framhåller bl. a. att enbart utbildning av bl. a. driftpersonal inom lokaluppvärmningsområdet ofta kan leda till bättre energihushållning. För att energibesparande investeringar i byggnader eller utrustning skall leda till god energihushållning krävs vidare enligt kommittén ofta att berörd personal är utbildad på området.

Kommittén anför vidare att den i sin pågående försöksverksamhet med intensifierad informationsverksamhet i Blekinge län avser att i samråd med företagareföreningen i länet bl. a. informera mindre och medelstora företag om energifrågor vid besök hos företagen. Kommittén framhåller att, enligt dess erfarenheter, framför allt de mindre och medelstora företagen behöver information och rådgivning i energifrågor. Bl. a. på grund härav anser

kommittén det väsentligt att den av industriverket planerade energisparhandboken färdigställs så snart som möjligt.

Föredraganden

Medel för bidrag till kurser i energifrågor avseende uppvärmning av byggnader anvisades första gången våren 1974 (prop. 1974: 69, CU 1974: 21, rskr 1974: 180). Efter förslag i 1975 års energiproposition (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 355, NU 1975: 30, rskr 1975: 202) utvidgades verksamheten till att avse även bidrag till kurser om god energihushållning i industriella processer och till rådgivning i energifrågor till framför allt de mindre och medelstora företagen. Sedan våren 1974 har sammanlagt 9 750 000 milj. kr. anvisats för ändamålet.

Tyngdpunkten i verksamheten under anslaget har hittills legat på att med bidrag stimulera olika kursarrangörer att genomföra kurser i energifrågor avseende uppvärmning och ventilation. Under budgetåret 1976/77 har inkomna ansökningar om bidrag för sådana kurser överstigit anvisade medel för ändamålet. Industriverket har under innevarande budgetår också huvudansvaret för fortbildning i energifrågor av personer som arbetar med att uppföra byggnader – från projektering till byggnadsarbete – och med byggnadernas drift och förvaltning. Enligt vad jag har inhämtat har det även under innevarande budgetår hittills kommit in ett stort antal ansökningar om bidrag avseende kurser i uppvärmning och ventilation samt beträffande nämnda fortbildning.

Detta visar att det finns ett stort intresse för och behov av utbildning inom dessa områden.

Den fortbildning i energifrågor av byggnadsarbetare m. m. som jag nyss har nämnt har nära samband med de bestämmelser om energihushållning i byggnader som statens planverk har att meddela och med de tekniska åtgärder som krävs för att genomföra den energisparplan för åtgärder i befintlig bebyggelse, som regeringen nyligen har lagt fram förslag om (prop. 1977/78: 76). En viktig fråga i detta sammanhang är att föra ut kunskaper om nämnda bestämmelser och åtgärder till de yrkesverksamma i byggbranschen – byggnadsarbetare, projektörer m. m. Chefen för bostadsdepartementet anmäler därför, efter samråd med mig, under trettonde huvudtitelns anslag Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. att hon avser att föreslå regeringen att det fr. o. m. budgetåret 1978/79 får ankomma på planverket att handha nämnda fortbildning. Planverket bör bedriva verksamheten i samråd med industriverket bl. a. för att ta tillvara erfarenheter och planering som finns hos industriveket.

Behovet av utbildning som syftar till god energihushållning inom olika industriprocesser är enligt industriverket betydligt svårare att klarlägga. Verket avser dock att under innevarande budgetår inventera utbildningsbehovet inom olika industribranscher och upprätta en utbildningsplan. I likhet med flera av de remissinstanser som har yttrat sig över statens indu-

striverks rapport (SIND 1977:6) Industrins Energihushållning, som jag nyss har behandlat under anslaget Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m., anser jag att utbildning och information är väsentliga medel för att få till stånd en bättre energihushållning inom bl. a. industrin. Inventering av utbildningsbehovet och planläggning av utbildningen på detta område är därför angelägna områden.

Industriverket disponerar även medel för rådgivning i energifrågor. Riktlinjerna för verksamheten angavs i 1975 års energiproposition (prop. 1975: 30 bil. I s. 356, Nu 1975: 30, rskr 1975: 202). Enligt dessa skall rådgivningen bl. a. vara av uppsökande karaktär, i första hand inriktas på mindre och medelstora industriföretag och kanaliseras via företagareföreningarna. Under budgetåret 1976/77 började verket en försöksverksamhet med en dags gratis konsulthjälp till framför allt de mindre och medelstora företagen. Erfarenheterna av verksamheten är goda. Under innevarande budgetår fortsätter och utökar verket denna rådgivningsverksamhet. Verket räknar med att sammanlagt ca 2 000 företag över hela landet skall kunna besökas under detta budgetår. På sikt kan viss avgiftsbeläggning av dessa tjänster övervägas. I rapporten Industrins Energihushållning föreslår industriverket att nämnda rådgivningsverksamhet kompletteras med rådgivning från mer branschinriktade konsulter. Denna verksamhet bör enligt industriverket ske i samverkan mellan verket och berörda branschorganisationer. Verket föreslår att verksamheten påbörjas som en försöksverksamhet inom förslagsvis sågverksindustrin och glasindustrin. De remissinstanser som har yttrat sig i frågan är positiva till förslaget. För egen del har jag inget att erinra mot att nuvarande rådgivningsverksamhet på försök kompletteras med rådgivning från mer branschkunniga konsulter om detta leder till att de medel som verket disponerar för rådgivningsverksamhet används på ett från energihushållningssynpunkt effektivare sätt. Nämnda riktlinjer för verkets rådgivningsverksamhet bör gälla även försöksverksamheten.

För nästa budgetår beräknar jag behovet av medel under anslaget till 5 milj. kr. Vid medelsberäkningen har jag tagit hänsyn också till kostnaderna för att administrera verksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

E 7. Främjande av landsbygdens elektrifiering

1976/77	Utgift	5 242 701	Reservation	4 093 052
1977/78	Anslag	15 000 000		
1978/79	Förslag	11 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter enligt förordningen (1959: 369) om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning (omtryckt 1977: 348). Stöd kan beviljas

till nyanläggning och upprustning av elektriska distributionsnät på landsbygden i form av bidrag och lånegarantier. Beslut om sådant stöd fattas av statens industriverk.

Av den 1 juli 1977 disponibla medel under anslaget får 180 000 kr. användas för kostnader för arvoden till ledamöter i rådet för eldistributionsfrågor och ersättning för resor m. m. för rådets ledamöter samt övrig expertis i elkraftfrågor och andra utredningskostnader i samband med industriverkets verksamhet på området. Övriga medel får disponeras av industriverket för utbetalning av beviljade bidrag.

I avvaktan på förslag om eldistributionens framtida organisation uttalade 1971 års riksdag (prop. 1971:1 bil. 15 s. 77, NU 1971:13 s. 26, rskr 1971:120) att stödverksamheten avseende landsbygdens elektrifiering borde fortsätta inom en total ram av 40 milj. kr. Bidragsramen har helt tagits i anspråk under budgetåret 1976/77.

Av bidrag som har beviljats inom bidragsramen återstod vid utgången av budgetåret 1976/77 att utbetala ca 10 milj. kr. Ca 8 milj. kr. beräknas blir utbetalade under budgetåret 1977/78 och ca 2 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

1977 års riksdag (prop. 1976/77:100 bil. 17 s. 211, NU 1976/77:24, rskr 1976/77:206) uttalade att stödverksamheten för de närmaste tre budgetåren borde fortsätta inom en total ram av 25 milj. kr. Av dessa medel borde som bidrag till upprustningar och nyanläggningar under budgetåret 1977/78 utgå 9 milj. kr. Härtill anvisades under anslaget 6 milj. kr. för utbetalning av bidrag som har beviljats med stöd av tidigare bemyndigande.

Statens industriverk

Industriverket räknar med att under vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79 bevilja bidrag med ca 9 milj. kr. Utbetalningarna av en del större upprustningsbidrag har fördröjts men beräknas ske under innevarande budgetår. Verket räknar med att totalt ca 10 milj. kr. kommer att utbetalas under budgetåret 1977/78. Vid ingången av budgetåret 1978/79 beräknas reserverade medel uppgå till ca 9 milj. kr.

Vid början av budgetåret 1977/78 förelåg ansökningar om sammanlagt drygt 38 milj. kr., varav ca 37,5 milj. kr. till upprustning och ca 900 000 kr. till nyanläggning.

Omfattande insatser har gjorts från samhällets sida för att lösa elektrifieringsproblemen på landsbygden. Företagna undersökningar visar emellertid att behov av aktiva åtgärder alltjämt föreligger. Sålunda framkom vid en undersökning för några år sedan att ca 400 helårsbebodda fastigheter då saknade elström.

Huvudparten av de återstående elektrifieringsobjekten i skogs- och fjällbygderna kännetecknas av att de ligger avsides med långa avstånd till befintliga kraftledningar med lämplig spänning. Detta medför höga elektrifieringskostnader.

Det är från samhällsekonomisk synpunkt tveksamt om medel bör tas i anspråk i den omfattning som erfordras i sådana fall för vanlig elektrifiering. Andra vägar måste prövas om människor i avlägsna skogs- och fjällbygder skall kunna få den samhällsservice som det innebär att ha tillgång till elkraft. Ett sådant alternativ är att förse den enskilda fastigheten med lokalt elverk. Kostnaden vid elektrifiering med exempelvis dieselelverk torde uppgå till mellan 100 000 och 300 000 kr. per fastighet beroende på vilka krav som ställs på utrustningen. Industriverket bedömer att ca 50 fastigheter kan bli aktuella att förses med dieselelverk eller annan lokal kraftkälla. Detta motsvarar en anläggningskostnad av ca 10 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 beräknas att 2 milj. kr. erfordras för nyanläggningsbidrag fördelat på vanliga elektrifieringar och dieselelektrifieringar.

Omstruktureringen av landets eldistribution har skett genom frivilliga överenskommelser mellan berörda parter. Härigenom har en smidig förändring kunnat ske i riktning mot rationella större och färre distributionsenheter. Den statliga stödverksamheten till upprustning av nedslitna och underdimensionerade landsbygdsnät har aktivt medverkat till detta. Därmed har distributionsförhållandena inom glesbygdsområden förbättrats. Sedan statsbidragen för upprustning av elnät infördes den 1 juli 1958 har drygt 100 milj. kr. lämnats i bidrag.

De återstående upprustningarna borde enligt industriverkets uppfattning genomföras relativt snabbt. Med hänsyn till den fortsatta frivilliga linje statsmakterna har valt för eldistributionens omstrukturering räknar verket emellertid med att verksamheten kommer att utsträckas över en femtonårsperiod. De preliminära beräkningar industriverket har redovisat visar att behovet av upprustningsbidrag under denna period kan uppskattas till ca 250 milj. kr.

För budgetåret 1978/79 beräknas att 7 milj. kr. behövs till upprustningsbidrag.

Under de senaste budgetåren har industriverket tillsammans med berörda intressenter utrett två projekt, vilka utöver den reguljära bidragsverksamhetens ram skulle kräva statligt stöd.

Det ena projektet gäller nyelektrifiering utmed Könkämä älv norr om Karesuando. Projektet är av gemensamt svenskt-finskt intresse. Intressenterna har efter utredningar kommit överens om hur såväl arbets- som kostnadsfördelningen bör ske. Denna fördelning innebär att Sverige bör svara för 1,5 milj. kr.

Det andra projektet gäller elförsörjningen i Storlien. Statens järnvägar handhar f. n. eldistributionen till denna ort. Elkraften dit har hittills kunnat överföras på en kraftledning monterad på järnvägens kontaktledningsstolpar. Den expansion som har påbörjats och planerats, bl. a. inom turistsektorn, medför att möjlig överföringskapacitet på befintlig ledning helt är ianspråktagen under vintern 1977/78. Överläggningar har ägt rum mellan intressenterna statens järnvägar, Åre kommun, Fjällkedjans Hotell AB och

Östersunds Elektriska AB, som handhar eldistributionen i Storliens omgivning, om de åtgärder som behöver vidtagas för att säkerställa elförsörjningen inom orten. Parterna är överens om hur elförsörjningen tekniskt skall lösas. Däremot har man inte nått någon överenskommelse om finansieringen av åtgärderna, som beräknas kosta ca 5 milj. kr. Industriverket föreslår att 2 milj. kr. tillförs anslaget för att bidrag skall kunna lämnas till överföringsanläggningen.

Industriverket föreslår ett anslag av 14,5 milj. kr. nästa budgetår. Härav åtgår 2 milj. kr. för utbetalning av bidrag som har beviljats med stöd av tidigare bemyndigande, 9 milj. kr. för bidrag under budgetåret 1978/79 samt 3,5 milj. kr. för bidrag till två särskilda elektrifieringsobjekt. Sistnämnda belopp föreslås bli tillförda anslaget utanför den av riksdagen beviljade ramen om 25 milj. kr.

Föredraganden

Den av riksdagen år 1971 fastställda ramen om 40 milj. kr. för fortsatt stöd för främjande av landsbygdens elektrifiering har helt tagits i anspråk under budgetåret 1976/77. Av bidrag som har beviljats inom bidragsramen beräknas 2 milj. kr. återstå att betala ut under budgetåret 1978/79.

Riksdagen uttalade år 1977 (prop. 1976/77:100 bil. 17 s. 211, NU 1976/77: 24, rskr 1976/77: 206) att stödverksamheten för de närmaste tre budgetåren borde fortsätta inom en total ram av 25 milj. kr. Av dessa medel anvisades 9 milj. kr. som bidrag till upprustningar och nyanläggningar under budgetåret 1977/78.

Industriverket har föreslagit att 3,5 milj. kr. skall tillföras anslaget utanför den av riksdagen beviljade ramen om 25 milj. kr. för att bidrag skall kunna beviljas till två särskilda elektrifieringsobjekt. Det ena avser nyelektrifiering av bosättningar vid Könkämä älv, vilket har beräknats kräva 1,5 milj. kr. i bidrag, och det andra avser en överföringsanläggning, för att säkerställa elförsörjningen till Storlien. Härför behövs ett bidrag som har uppskattats till 2 milj. kr.

Jag anser att frågan om statsbidrag till en nyelektrifiering vid Könkämä älv bör prövas av industriverket inom ramen för befintlig medelstillgång. Såvitt avser bidrag till överföringsledningen till Storlien anser jag, med hänsyn till bidragsverksamhetens nuvarande inriktning, att anslaget inte bör tas i anspråk härför.

Under nästa budgetår bör 9 milj. kr. utgå till upprustningar och nyanläggningar, inbegripet anläggande av lokala elverk, såsom dieselaggregat för elproduktion vid avsides belägna fastigheter. Härtill bör under anslaget anvisas 2 milj. kr. för utbetalning av bidrag som har beviljats med stöd av tidigare bemyndigande. Anslaget bör för budgetåret 1978/79 alltså tas upp med 11 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kr.

F 8. Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall

1976/77	Överskott[1]	1 154 165	Reservation	1 557 258
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

[1] Utgifterna för verksamheten har uppgått till 7 394 742 kr.

Från anslaget bekostas utvecklingsarbete rörande radioaktivt avfall och utbränt bränsle från kärnkraftanläggningar. Arbetet leds av programrådet för radioaktivt avfall. Kostnaderna för arbetet bestrids helt av kärnkraftproducenterna, varför anslaget har förts upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Det får inte belastas. För innevarande budgetår har medelsförbrukningen beräknats till 10,1 milj. kr.

Programrådet för radioaktivt avfall har i sin verksamhetsplan för innevarande budgetår angivit huvudområdena för sitt arbete. Dessa är

- hantering av låg- och medelaktivt avfall,
- transport och central lagring av bränsle och reaktorkomponenter,
- behandling av utbränt bränsle och lågaktivt avfall för slutförvaring,
- slutlig förvaring.

Inom varje huvudområde bedrivs ett antal projekt, f. n. omkring 15 stycken.

Under ledning av programrådet har en förstudie genomförts av ett centralt lager för använt kärnbränsle. Förstudien omfattar bl. a. en utredning om erforderlig lagringskapacitet, en preliminär studie över utformningen av byggnader och utrustning, tidplan för uppförandet, förslag till lokaliseringsansökan enligt byggnadslagen och en utredning om transportkärl och fartyg. Materialet har överlämnats till Svensk kärnbränsleförsörjning AB, som den 30 november 1977 har ansökt om lokaliseringstillstånd för ett centrallager för använt kärnbränsle. Ansökan prövas f. n. av regeringen. Enligt tidplanen i ansökningshandlingarna avses lagret stå färdigt att tas i bruk under år 1983.

Som en följd av de krav som ställs i lagen (1977: 140) om särskilt tillstånd att tillföra kärnreaktor kärnbränsle, m. m., den s. k. villkorslagen, bildade kärnkraftproducenterna i december 1976 Projekt Kärnbränslesäkerhet (KBS). Målet för dess verksamhet är att beträffande använt kärnbränsle och radioaktivt avfall

- konkret beskriva hur de olika hanteringsstegen fram t. o. m. slutförvaring tekniskt kan utformas,
- redovisa de geologiska förutsättningarna för ett slutförvar och peka ut en eller flera platser där dessa förutsättningar uppfylls,
- analysera säkerheten i hela hanteringskedjan, både för normala och onormala förhållanden, som underlag för regeringens prövning enligt villkorslagen.

Arbetet inom KBS har delats upp i skilda program. En huvudrapport om

hantering och slutlig förvaring av förglasat högaktivt avfall har lämnats i december 1977. Tidplanen förutsätter att KBS-projektet till större delen skall vara avslutat den 1 juli 1978.

Föredraganden

Frågorna om kärnkraftens radioaktiva avfall underkastas f. n. en ingående granskning. I underlaget för denna granskning ingår bl. a. de resultat som har kommit fram genom det av programrådet ledda arbetet, erfarenheterna av KBS-projektet samt studier som ingår i energikommissionens arbete. Utvecklingsarbetet på detta område har på mycket kort tid nått långt, såväl kvantitativt som kvalitativt. Därigenom har förutsättningarna förbättrats för konkreta diskussioner med sikte på mera långsiktiga ställningstaganden till de problem och risker som är förbundna med hanteringen och förvaringen av det radioaktiva avfallet och det utbrända bränslet.

Redan från början förutsattes att programrådet för radioaktivt avfall skulle ha en interimistisk karaktär, främst för att fullfölja sådant utvecklingsarbete som Aka-utredningen bedömde som angeläget och brådskande. I budgetpropositionen 1977 (prop. 1976/77: 100 bil. 17 s. 212) framhöll jag att programrådet, i avvaktan på en mera permanent lösning av frågorna om organisationen av hanteringen av det radioaktiva avfallet och det utbrända bränslet, borde fullfölja sitt arbete enligt tidigare givna riktlinjer. Till grund för detta ställningstagande ligger min uppfattning att de organisatoriska frågorna med anknytning till hantering och förvaring av radioaktivt avfall och använt bränsle så långt möjligt bör lösas i ett sammanhang. Detta innefattar också ansvaret för utvecklingsarbete på området.

Arbetet med de organisatoriska frågorna bör bedrivas med sikte på att ett förslag till samlad lösning av hithörande problem skall kunna presenteras senast under våren 1979. I avvaktan härpå bör programrådet för radioaktivt avfall under budgetåret 1978/79 fortsätta att fungera i enlighet med de riktlinjer för programrådets verksamhet som tidigare har meddelats.

Jag vill i detta sammanhang nämna att Svensk kärnbränsleförsörjning AB planerar att i viss omfattning fortsätta det arbete som kärnkraftsproducenterna har bedrivit i KBS-projektet. Kärnbränslebolagets planerade insatser kommer bl. a. att innefatta området hantering av låg- och medelaktivt avfall samt geologiområdet. Även andra insatser rörande förvaring och hantering av högaktivt avfall kan mot bakgrund av villkorslagens krav komma att genomföras av kärnkraftproducenterna. Jag anser att det är av betydelse att programrådet vid sina överväganden om insatser inom huvudområdet Hantering av låg- och medelaktivt avfall samt beträffande det geologiska undersökningsarbete som bedrivs inom huvudområdet Slutlig förvaring, av bl. a. resursskäl beaktar den verksamhet som kärnbränslebolaget planerar bedriva. Jag förutsätter att programrådet och kärnbränslebolaget i erforderlig grad samråder i dessa frågor.

Kostnaderna för arbetet under detta anslag bestrids av kärnkraftsprodu-

centerna genom åtagande av Svensk kärnbränsleförsörjning AB att bekosta utvecklingsarbete under budgetåret 1978/79 till ett sammanlagt belopp av 7 milj. kr. Anslaget kan därför, liksom tidigare, föras upp med ett belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 9. Oljeprospektering

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har för detta ändamål förts upp ett reservationsanslag av 20 milj. kr.

Frågan om organisationen och finansieringen av den svenska prospekteringen efter olja och naturgas är f. n. föremål för överläggningar mellan företrädare för statliga och enskilda intressen. Jag avser att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition i frågan. I avvaktan härpå bör anslaget föras upp med oförändrat belopp i statsbudgetförslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Oljeprospektering* för budgetåret 1978/79 beräkna ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

F. TEKNISK UTVECKLING M. M.

F 1. Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling
F 2. Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer
F 3. Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under dessa anslagsrubriker anvisats ett reservationsanslag av 280,5 milj. kr., ett förslagsanslag av 1 000 kr. och ett reservationsanslag av 10,8 milj. kr.

Statens stöd till teknisk forskning och utveckling har under senare tid behandlats av ett flertal utredningar. Bl. a. har STU-kommittén (I 1974: 06) i september 1977 avgivit betänkandet (SOU 1977: 64) STU:s stöd till teknisk forskning och innovation och teknikupphandlingskommittén (I 1973: 05) i december 1976 betänkandet (SOU 1976: 69) Teknikupphandling. Betänkandena har remissbehandlats och förslagen bereds f. n. inom regeringskansliet.

Jag avser att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition med förslag till utformning av statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. I avvaktan härpå bör dessa anslag föras upp i statsbudgetförslaget med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att. i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1978/79 beräkna

1. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling* ett reservationsanslag av 280 500 000 kr.,
2. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
3. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning* ett reservationsanslag av 10 800 000 kr.

F 4. Europeiskt rymdsamarbete m. m.

1976/77	Utgift	39 946 673
1977/78	Anslag	48 360 000
1978/79	Förslag	50 840 000

Statens delegation för rymdverksamhet inrättades den 1 juli 1972 (prop. 1972: 48, NU 1972: 37, rskr 1972: 216) och har till uppgift att svara för utformning och organisation av den svenska rymdverksamheten. Det åligger delegationen att samordna tillämpnings- och grundforskningsverksamheten inom rymdområdet i samverkan med berörda myndigheter, institutioner och företag samt att ställa samman och redovisa underlag för stats-

makternas rymdpolitiska ställningstaganden och deras långsiktiga planering av svensk rymdverksamhet. Delegationen är svenskt beredningsorgan för engagemanget inom det europeiska rymdorganet (European Space Agency, ESA) och för kontakterna med andra internationella rymdorganisationer. Delegationen har till uppgift att fördela de för den inhemska rymdverksamheten tillgängliga resurserna. Delegationen samordnar vidare den svenska fjärranalysverksamheten såväl inom landet som gentemot andra länder och internationella organisationer.

Delegationen består av elva ledamöter, bland vilka regeringen förordnar en verkställande ledamot. Delegationen har inrättat en forskningskommitté med uppgift att bereda ärenden rörande rymdforskning, en tillämpningskommitté med rådgivande funktioner beträffande rymdtillämpningsprojekt och rymdindustrifrågor samt en fjärranalyskommitté med uppgift att bereda ärenden rörande fjärranalys.

Det statsägda Svenska rymdaktiebolaget (Rymdbolaget) svarar för verkställande funktioner inom svensk rymdverksamhet, såsom att tekniskt verkställa de nationella rymdforsknings- och fjärranalysprogrammen, svara för driften av sondraket- och ballonguppsändningsplatsen Esrange, bereda ställningstaganden i internationella rymdfrågor och nationella rymdpolitiska beslut samt främja marknadsföring av svensk industri inom rymdområdet. Bolagets verksamhet finansieras till stor del genom uppdrag från rymddelegationen.

Rymddelegationens verksamhet är organiserad enligt programbudgetprinciper med följande program och delprogram.

Program Myndighetsuppgifter
Delprogram
- Sekretariatsfunktioner
- ESA-bevakning
- Övrig internationell rymdverksamhet
- Informationstjänst

Program Nationell rymdverksamhet
Delprogram
- Nationell rymdforskning
- Nationella rymdtillämpningar

Program Europeiskt rymdsamarbete
Delprogram
- Deltagande i ESA:s grundprogram
- Deltagande i ESA:s vetenskapliga program
- Deltagande i ESA:s tillämpningsprogram
- Deltagande i Esrange specialprojekt
- Från förevarande anslag finansieras verksamheten inom programmet

Myndighetsuppgifter samt delprogrammen Deltagande i ESA:s grundprogram och Deltagande i ESA:s tillämpningsprogram. Programmet Nationell rymdverksamhet finansieras dels från anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling, dels från anslaget under utbildningsdepartementets huvudtitel Naturvetenskaplig forskning. Delprogrammen Deltagande i ESA:s vetenskapliga program och Deltagande i Esrange specialprojekt finansieras från anslaget under utbildningsdepartementets huvudtitel Europeiskt samarbete inom rymdforskningen.

En redogörelse för de riksdagsbeslut som ligger till grund för Sveriges deltagande i ESA:s program har senast lämnats i prop. 1975:1 (bil. 15 s. 164). Härutöver har riksdagen beslutat om fortsatt deltagande i Esrange specialprojekt (prop. 1976/77:125 s. 53, NU 1976/77:40, rskr 1976/77:345).

Följande sammanställning ger en ekonomisk översikt av verksamheten inom detta anslag (i 1 000-tal kr.).

Program/Delprogram	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknar	1978/79	
		Delegationen		Föredraganden
Myndighetsuppgifter	1 700	2 048[1]	2 492	2 301
ESA:s grundprogram	8 882	11 902	12 600	12 600
ESA:s tillämpningsprogram	30 552	34 414	36 519	36 519
Summa kostnader	**41 134**	**48 364**	**51 611**	**51 420**
Avgår bidrag från industrin	−1 507	−580	−580	−580
Summa anslag	**39 627**	**47 784**	**51 031**	**50 840**

[1] Det i prop. 1976/77:100 (bil. 17 s. 232) beräknade beloppet har minskats med 20 000 kr.

Delegationen för rymdverksamhet

Program Myndighetsuppgifter

Delegationen räknar med ett utökat medelsbehov till följd av att kostnaderna för bevakningen av det svenska ESA-engagemanget har ökat mera än anslaget under de senaste två åren. Anledningarna till kostnadsökningarna är, förutom de inträffade löne- och prisstegringarna, dels utvidgningen av ESA:s verksamhetsområde från enbart forskning till att innefatta även tilllämpningar, dels de ökade ansträngningar som har krävts för att marknadsföra svensk rymdindustri med dess förhållandevis höga kostnadsläge. För den förstärkta ESA-bevakningen hemställer delegationen om en ökning av anslaget med 200 000 kr. utöver vad som motiveras av inträffade löne- och prisstegringar. Totalt beräknar delegationen under programmet 2 492 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Deltagande i ESA:s grundprogram och tillämpningsprogram

Kostnaderna för verksamheten inom dessa delprogram utgörs av avtalsbundna bidrag. Delegationen beräknar på ett preliminärt underlag kostnaderna under detta anslag för Sveriges deltagande till 49 119 000 kr. budgetåret 1978/79. Som intäkt under anslaget räknas de medel som svensk industri enligt avtal med staten ställer till delegationens förfogande. Dessa medel uppgår till minst 580 000 kr. och avgår vid anslagsberäkningen.

Delegationen anmäler vidare att avtal har träffats med ESA om att utnyttja Esrange för mottagning och bearbetning av fjärranalysdata från satelliter. Uppförande och utrustning av mottagningsstationen pågår f. n. I början av år 1978 kommer stationen att börja tas i operativ drift.

Föredraganden

Som tidigare har redovisats för riksdagen (prop. 1976/77: 125 s. 53, NU 1976/77: 15, rskr 1976/77: 114) undertecknade Sverige den 17 mars 1977 en överenskommelse om en förlängning till den 31 december 1980 av avtalet om ett specialprojekt för uppsändande av sondraketer vid Esrange i Kiruna. Förlängningen innebär en totalt sett oförändrad ambitionsnivå inom sondraketområdet jämfört med tidigare avtalsperiod.

En mottagningsstation för fjärranalysdata håller f. n. på att uppföras vid Esrange. För detta ändamål har Rymdbolaget från statsbudgeten för budgetåret 1976/77 erhållit ett lån på 2 milj. kr. Förhandlingar med det europeiska rymdorganet (ESA) har förts om ett avtal för utnyttjande av stationen. Regeringen har den 29 september 1977 bemyndigat rymddelegationen att underteckna avtalet. Detta avses gälla under fem år från undertecknandet och kommer att kompletteras med ett kontrakt om ersättning för driften.

Jag finner det mycket tillfredsställande att verksamheten vid Esrange genom nu nämnda överenskommelser inte bara tryggas utan också kan utökas och breddas. Mottagningsstationen för fjärranalysdata utgör ett värdefullt och på sikt utvecklingsbart komplement till försöksverksamheten med sondraketer.

Degelationens beräkning av storleken på Sveriges bidrag till det europeiska rymdorganet för budgetåret 1978/79 bygger på gällande avtal och beräkningsprinciper som tidigare har redovisats för riksdagen. Jag godtar denna beräkning. Inom programmet Myndighetsuppgifter beräknar jag medel för en oförändrad ambitionsnivå.

Totalt beräknar jag för nästa budgetår ett medelsbehov under anslaget av 50 840 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt rymdsamarbete m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 50 840 000 kr.

Verksamheten vid statens provningsanstalt

Statens provningsanstalt är central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt allmän och legal metrologi. Provningsanstalten har till uppgift att

organisera och samordna officiell provning och kontroll samt allmän och legal metrologi,

handha kontroll av ädelmetallarbeten,

verkställa probering av ädelmetaller och bestämning av vikt fin metall,

leda justeringsväsendet,

handlägga ärenden om mått och vikt samt utföra justeringar.

På uppdrag av myndigheter och enskilda utför anstalten provningar och undersökningar av material och konstruktioner och därmed förenad verksamhet.

Provningsanstalten bedriver teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde och ställer personal till förfogande för nationellt och internationellt standardiseringsarbete m. m.

Officiell provning och kontroll syftar ytterst till att skydda medborgarnas liv och hälsa samt att minska risken för ekonomisk skada. Grunden för denna verksamhet är de föreskrifter som utfärdas av närmare 30 olika myndigheter med ansvar för säkerheten inom skilda områden. Den officiella provningsverksamheten bedrivs till övervägande del av andra provningsorgan än statens provningsanstalt, men anstalten har med vissa undantag samordningsansvaret. Anstalten bereder vidare ärenden om utseende av riksprovplatser för olika objekt som skall provas officiellt och är själv riksprovplats för vissa objektområden.

Provningsanstalten har även uppgiften att samordna institutioners och enskilda företags verksamhet inom den allmänna metrologin, vilket sker genom att anstalten föreslår vilka organ som skall utses till riksmätplatser samt själv utser och träffar avtal med auktoriserade mätplatser.

Verksamheten leds av en styrelse. Chef för provningsanstalten är en generaldirektör.

Provningsanstalten är organiserad i tre tekniska avdelningar, två teknisk-administrativa enheter – mätcentrum och provcentrum – ett kansli samt tre regionala avdelningar i Stockholm, Lund och Göteborg. Provningsanstaltens centrala avdelningar och enheter har enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) omlokaliserats till Borås. Flyttningen beräknas i huvudsak vara genomförd under innevarande budgetår.

Till provningsanstalten är knutna två rådgivande organ, nämligen ett råd för frågor om provning, kontroll och legal metrologi samt ett råd för frågor om allmän metrologi.

Antalet hel- och deltidsanställda inom provningsanstalten uppgick den 30 juni 1977 till 400 personer. Härtill kommer ca 100 kontrollstämplingsförrättare.

Verksamheten vid provningsanstalten omfattas av försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

Program 1. Uppdragsverksamhet
Program 2. Egen forskning
Program 3. Myndighetsuppgifter

Program 1. Uppdragsverksamhet omfattar

att bedriva sådan materialprovning som traditionellt hänförs till ett lands centrala materialprovningsanstalt,

att bedriva officiell provning och kontroll (inkl. justering och ädelmetallkontroll) samt allmän metrologisk verksamhet inom ramen för provningsanstaltens roll som riksprovplats och riksmätplats för vissa objekt och storheter,

att bedriva annan provning och kontroll som har anknytning till den officiella provningen och kontrollen vad avser provat objekt, provad egenskap eller i officiell provning utnyttjade resurser.

Program 2. Egen forskning omfattar

att ta fram nya och ändamålsenliga metoder för officiell provning och kontroll inom sådana områden som bedöms vara angelägna när det gäller att skydda liv, hälsa och egendom,

att utveckla mätmetoder och mätteknik samt provnings- och kontrollmetoder som stöd för den tekniska utvecklingen inom landet i takt med de krav som ställs på en industrination med omfattande utrikeshandel.

Program 3. Myndighetsuppgifter omfattar

att organisera och samordna utnyttjandet av landets resurser för officiell provning och kontroll samt för legal och allmän metrologi och leda verksamheten på området i takt med den internationella utvecklingen,

att nationellt och internationellt verka för enhetliga och rimliga myndighetskrav på tekniska produkter och att medverka vid de tekniska undersökningar och utredningar som bör föregå sådana krav.

Medel för den programbudgeterade verksamheten anvisas under följande anslag

1. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens provningsanstalt
3. Statens provningsanstalt: Utrustning

Därutöver har medel hittills anvisats för planering och genomförande av anstaltens omlokalisering till Borås från det under budgetdepartementets huvudtitel uppförda förslagsanslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet.

Anslag 1 är ett förslagsanslag, som tas upp med ett formellt belopp på

1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. I program 1 ingår även uppdragsforskning, dvs. sådan forskning som finansieras med externa bidrag. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter och ianspråktagna medel från anslag 2. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av delar av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag utgår i första hand till programmen 2 och 3, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag, som skall finansiera investeringar i kostnadskrävande utrustning.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten och för att tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar provningsanstalten en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 8 milj. kr.

F 5. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet

1976/77 Utgift	–
1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster av provningsverksamheten m. m. vid statens provningsanstalt.

Följande sammanställning ger en ekonomisk översikt av den verksamhet som omfattas av programbudgetering samt anstaltens förberedelser för och genomförande av omlokaliseringen till Borås (1 000-tal kr.).

	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknar	1978/79	
		Provningsanstalten		Föredragan-den
Program 1				
Intäkter	30 096	33 200	37 800	
Kostnader	34 911	37 185	42 075	
Resultat	**–4 815**	**–3 985**	**–4 275**	
Program 2				
Intäkter	1 310	2 220	3 200	
Kostnader	4 035	8 670	11 295	
Nettokostnader	**–2 725**	**–6 450**	**–8 095**	
Program 3				
Intäkter	636	910	2 270	
Kostnader	8 890	11 160	15 985	
Nettokostnader	**–8 254**	**–10 250**	**–13 715**	

	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknar	1978/79	
		Provningsanstalten		Föredragan den
Omlokaliserings-verksamhet				
Kostnader	−6 438	−5 540	−1 990	
Total netto-kostnad	22 232	26 225	28 075	
Bidragsanslag	15 336[1]	18 488[1]	26 085	24 389
Anslag för om-lokalisering[2]	3 725	3 407	1 990	
Övriga anslag[3]	2 000	2 133	–	
Resultat	−1 171	−2 197	–	

[1] Exkl. engångsanvisningar avseende tidigare budgetår.
[2] Medlen har budgetåren 1976/77 och 1977/78 utgått från sjunde resp. åttonde huvudtitelns anslag E 18. Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet.
[3] Från anslaget Statens provningsanstalt: Utrustning för planering av utrustning i samband med omlokalisering.

Innan jag går in på provningsanstaltens anslagsframställning för nästa budgetår vill jag anmäla frågan om *avgifter m. m. inom riksprovplats- och riksmätplatssystemet.*

Statsmakterna har år 1972 (prop. 1972: 54, NU 1972: 38, rskr 1972: 199) och år 1974 (prop. 1974: 162, NU 1974: 52, rskr 1974: 349) fattat beslut om vissa riktlinjer för organisationen av officiell provning och metrologi m. m. i landet. Verksamheten vid riksprovplatser och riksmätplatser regleras i lagen (1974: 896) och kungörelsen (1974: 898) om riksprovplatser m. m. samt i lagen (1974: 897) och kungörelsen (1974: 899) om riksmätplatser m. m.

Officiell provning är sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som föreskrivs i lag eller annan författning och som inte är egenkontroll. Provningarna är således en direkt följd av författningskrav på olika produkter, anläggningar eller förfaranden. F. n. finns närmare 30 statliga myndigheter som i föreskrifter meddelar sådana krav. De ingår som väsentliga led i samhällets strävanden att skydda liv, hälsa och egendom.

Tidigare har officiell provning bedrivits vid ett stort antal statliga, halvstatliga, kommunala eller enskilda institutioner och företag samt i viss omfattning även av enskilda personer. Statens provningsanstalts samordningsverksamhet har på vissa områden lett till förändringar i dessa förhållanden. På förslag av provningsanstalten har regeringen således utsett ett antal riksprovplatser för den officiella provningen. Under de närmaste åren beräknas ytterligare ett antal riksprovplatser kunna utses inom det område som skall omorganiseras. T. v. undantas härifrån kontrollen av livsmedel, läkemedel och fröer samt den yttre miljön.

Statens provningsanstalt har även befogenhet att utse auktoriserade provplatser för provning som inte är officiell. Denna möjlighet har hittills inte utnyttjats. De första auktoriserade provplatserna beräknas bli utsedda under år 1978.

Allmän metrologisk verksamhet sträcker sig från vetenskapligt inriktat arbete i syfte att kunna bestämma måttenheter med minsta möjliga onoggrannhet till kalibrering av instrument och normaler som används i praktiskt arbete vid t. ex. forskning, utveckling och produktion.

Behovet av nationella normaler för olika mätstorheter skall täckas av riksmätplatser. Riksmätplats skall utses av regeringen på förslag av statens provningsanstalt och utgöras av statliga organ. De är således landets primärinstans för en eller flera mätstorheter, dvs. de skall representera rikets högsta sakkunskap och bästa resurser inom området. F. n. finns inga riksmätplatser utsedda med stöd av lagen om riksmätplatser m. m. Statens provningsanstalt, försvarets forskningsanstalt (FOA) och flygtekniska försöksanstalten har dock hittills fungerat som riksmätplats. Deras verksamhet grundar sig på överenskommelser mellan provningsanstalten å den ena sidan samt FOA och flygtekniska försöksanstalten å den andra.

För mätteknisk verksamhet under riksmätplatsnivå kan statens provningsanstalt ge auktorisation. Fram till den 1 juli 1977 har provningsanstalten utsett 13 auktoriserade mätplatser, flertalet inom privata företag. Inom en femårsperiod beräknas antalet auktoriserade mätplatser komma att uppgå till ett trettiotal.

Inom statens provningsanstalt administreras denna typ av frågor om provning och metrologi av två särskilda enheter, provcentrum resp. mätcentrum. Till deras verksamhet har knutits två rådgivande organ, rådet för provning, kontroll och legal metrologi samt rådet för allmän metrologi. Råden som representerar sakkunskap och erfarenhet inom de båda områdena, tillsätts av regeringen och behandlar principiella frågor om bl. a. riksprovplats- resp. riksmätplatsorganisationernas uppbyggnad och verksamhet.

Statens provningsanstalt har i skrivelse den 1 juli 1977 föreslagit att, förutom provningsanstalten även flygtekniska försöksanstalten, televerket och statens strålskyddsinstitut utses till riksmätplatser för olika storheter. I skrivelsen redovisas bl. a. att FOA, vilken under en följd av år faktiskt har fungerat som riksmätplats för tidintervall, tidpunkt, frekvens och vissa elektriska storheter, har avsagt sig detta åtagande fr. o. m. den 1 januari 1978. Skälen är bl. a. att berörd del av FOA flyttar till Linköping under år 1978 samt att medlen för denna verksamhet är otillräckliga. Provningsanstaltens förslag bereds f. n. inom industridepartementet.

Avgifter som f. n. tas ut för den officiella provningen är avsedda att täcka kostnaderna vid riksprovplatserna. Avgifter till provningsanstalten tas dessutom ut från riksprovplatserna dels genom en fast årlig avgift om 20 000 kr., dels genom en procentuell andel med 0,5 % av omsättningen i

den officiella provningen. Dessa är avsedda att täcka de kostnader inom provningsanstalten, som är hänförliga till provcentrum.

Av de auktoriserade mätplatserna tar provningsanstalten ut en årlig avgift om 4 000 kr. för auktorisation och tillsyn. Riksmätplatserna (provningsanstalten, FOA och flygtekniska försöksanstalten) tillämpar självständigt fastställda taxor för sin uppdragsverksamhet. Avgifterna bidrar till att täcka kostnader inom dessa mätningsorgan.

Riksrevisionsverket

Riksrevisionsverket (RRV) fick den 11 december 1975 regeringens uppdrag att se över de avgifter till statens provningsanstalt som tas ut i riksmätplats- och riksprovplatsorganisationen. RRV redovisade utredningen den 29 september 1976. Av utredningen framgår i huvudsak följande.

RRV utgår ifrån att verksamheten vid riksmätplatser och riksprovplatser skall finansieras med avgifter och anslag. För att bedöma vilken kombination av avgifter och skattemedel som är skälig, utgår verket från de uttalanden som statsmakterna gjort i anslutning till att beslut har fattats om riksprovplats- och riksmätplatssystemen. Riksrevisionsverket konstaterar därvid bl. a. att en fungerande mätningsverksamhet är en förutsättning för tillförlitlig provningsverksamhet. Det finns alltså ett starkt samband mellan mät- och provplatserna och dessa kan anses utgöra enheter inom en och samma organisation. Det motiverar att finansieringen av mät- och provplatser bedöms i ett sammanhang.

Eftersom sambanden mellan mätningar och provningar emellertid inte är lika klara på alla punkter, återstår att bedöma vilka kostnader inom mätningsverksamheten som skall finansieras via provningar, via anslag resp. via direkta avgifter vid mätningsuppdrag.

RRV har också analyserat verksamheten vid riksmätplatserna och funnit följande huvudaktiviteter.

1. Kalibreringsuppdrag lämnade till riksmätplatsen.
2. Utvecklingsarbete betingat av riksmätplatsverksamheten.
3. Allmän skötsel av mätplatsens instrument och utrustning samt ej projektbunden nyanskaffning.

4a. Riksmätplatsens skötsel, kontroll och kalibrering av primärnormaler, instrument- och mätutrustning på riksmätplatsnivå.

4b. Rådgivning och konsultationer på anmodan av mätcentrum eller kunder som ett led i mätplatsorganisationens uppbyggnad och utveckling.

5. Fortbildning, deltagande i kurser och konferenser, medverkan i arbetsgrupper och kommittéer med direkt anknytning till riksmätplatsverksamheten.

6. Övrigt.

RRV föreslår följande avgiftsprinciper för att finansiera mätnings- och provningsverksamheten.

1. Auktoriserade mätplatser och auktoriserade provplatser skall ersätta

självkostnaden för auktorisation och tillsyn. Under de närmaste åren bör emellertid möjlighet finnas att nedsätta avgiften för auktoriserade mätplatser om ett avgiftsuttag som motsvarar full kostnadstäckning påtagligt försvårar uppbyggnaden av mätorganisationen till eftersträvad nivå.

2. Självkostnaderna för kalibreringsuppdrag vid riksmätplatserna skall täckas med avgifter. Självkostnaden skall emellertid därvid definieras på så sätt att uppdragsgivarna belastas med utrustningskostnader enbart för den tid utrustningen används i samband med kalibreringen.

3. Riksprovplatserna föreslås få bidra till mätverksamhetens totalfinansiering genom att en omsättningsavgift utgår på den där bedrivna provningsverksamheten. Avgiften skall fastställas så att de totala kostnaderna för mätcentrum och provcentrum samt vissa av kostnaderna vid riksmätplatserna täcks. RRV har förordat ett alternativ som innebär att kostnaderna för huvudaktiviteterna 2 Utvecklingsarbete och 4 a Rådgivning och konsultationer vid riksmätplatserna skall täckas av avgiftsintäkterna. Omsättningsavgiften bör redan från början anpassas till den nivå som kommer att krävas i fortvarighetstillstånd, med en mindre modifiering för det underskott som kommer att uppstå under de första åren. Enligt gjorda beräkningar skulle detta innebära en omsättningsavgift på ca 1,3 %. Ett andra alternativ, som innebär att avgiften förutom de i det första alternativet upptagna kostnaderna skulle täcka även hälften av övriga riksmätplatskostnader, skulle resultera i en avgift på ca 1,6 %. När auktoriserade provplatser längre fram utses bör man enligt RRV:s mening överväga att låta dessa dela finansieringsbördan med riksprovplatserna.

4. Provningsanstalten bör ha ett samordningsansvar vad gäller utarbetandet av flerårigt planeringsunderlag, årsbudgetering och uppföljning av verksamheten inom mät- och provningsorganisationen. Härvid måste rutinerna anpassas till de principer som skall gälla för avgiftsuttag och finansiering i övrigt av mät- och provningsverksamheten.

5. Styrelsen för teknisk utveckling (STU) ger under anslaget till teknisk forskning och utveckling medel till allmän metrologisk verksamhet med hänvisning till dess betydelse ur allmän teknisk-vetenskaplig och industriell synvinkel. För budgetåret 1977/78 har 1,6 milj. kr. lämnats. För att uppnå en enhetlig handläggning av och prioritering mellan olika samhällsinsatser inom mät- och provningsområdet bör STU:s engagemang inom området successivt avvecklas.

Remissyttrandena

Efter remiss har yttranden över förslaget avgetts av FOA, flygtekniska försöksanstalten, statens maskinprovningar, statens pris- och kartellnämnd, STU, AB Svensk Bilprovning, AB Statens Anläggningsprovning samt Svenska Elektriska Materielkontrollanstalten AB (SEMKO).

Flera remissinstanser anser att RRV i sin utredning har överbetonat sambandet mellan mätnings- och provningsverksamheten.

FOA påpekar att metrologiska riksnormaler visserligen är nödvändiga för att utföra tillförlitliga provningar, men det är ingalunda endast eller ens huvudsakligen dessa, som motiverar riksmätplatsernas verksamhet. Den allmänna metrologin är av intresse för en mängd samhällssektorer och verksamheter. FOA understryker också att kalibreringsverksamheten måste vara starkt begränsad för att inte ta resurser i anspråk på bekostnad av underhåll och kontroll av riksnormaler. Därmed kan verksamheten inte ge uppdragsintäkter i någon större utsträckning. Mot bakgrund av detta och av att den metrologiska verksamheten kräver långsiktig kontinuitet hävdar FOA att riksmätplatsverksamheten bör vara reguljärt statsfinansierad, lämpligen över ett primäruppdrag. Om detta är omöjligt kan FOA acceptera finansiering genom en omsättningsavgift på provningsuppdrag.

Flygtekniska försöksanstalten betonar också att kalibreringsuppdrag endast kan utgöra en mindre del av riksmätplatsverksamheten. Det är därför självklart att medel i stor utsträckning måste tillskjutas utifrån. Anstalten anser att finansieringsfrågan inte är tillfredsställande belyst i utredningen. Även om vissa delar av riksmätplatsverksamheten kan finansieras genom avgifter från riksprovplatser, kvarstår problemet att finna skäliga finansieringssätt för övriga delar.

Statens maskinprovningar anser att den av RRV föreslagna avgiften från riksprovplatserna är orimligt hög i förhållande till den nytta provplatserna kan dra av mätningsverksamheten. Det kan vara rimligt att belasta provningsverksamheten med en omsättningsavgift för att finansiera viss metodutveckling och tekniskt utredningsarbete; däremot inte t. ex. de rent administrativa uppgifterna.

Vidare anser statens maskinprovningar att utredningen ofullständigt anger varför och i vilken omfattning kostnader inom mät- och provcentrum skall finansieras genom avgifter från riksprovplatserna. Om dessa istället anslagsfinansierades skulle avgiftsuttaget, enligt RRV:s första alternativ, minskas med mer än hälften. Den föreslagna omsättningsavgiften skulle därmed kunna bli skälig.

STU tillstyrker utredningsförslaget om finansiering genom en omsättningsavgift plus anslagsmedel. En preliminär fördelning mellan avgifter och anslag bör göras tills man har bättre erfarenheter av hur riksmätplatsernas tjänster efterfrågas av riksprovplatser, auktoriserade mät- och provplatser, industrin m. fl.

Statens pris- och kartellnämnd understryker att en eventuell omsättningsavgift bör vara framräknad på de faktiska kostnaderna, inte schablonvis fastställd.

AB Statens Anläggningsprovning tillstyrker att en omsättningsavgift tas ut av riksprovplatserna för att finansiera verksamhet vid provcentrum. Däremot kan verksamheten vid mätcentrum inte skäligen finansieras på det föreslagna sättet. Någon annan beräkningsprincip måste tillämpas för avgiften, om den inte skall drabba olika riksprovplatser mycket orättvist.

Bolaget föreslår att man, för att bestämma avgiften för de olika riksprovplatserna, utgår ifrån den provnings- och mätutrustning var och en har. Förslaget om avgiftsuttag för finansiering av riksmätplatsernas verksamhet avstyrks av Statens Anläggningsprovning.

AB Svensk Bilprovning finner inget påtagligt samband mellan mät- och provningsverksamheten. Bilprovningen anser det rimligt att riksprovplatserna bidrar till finansieringen av provcentrum. Eventuellt kan detta bidrag ha en fast och en rörlig del. Riksprovplatserna bör också i någon mån kunna bidra till finansieringen av mätcentrum. Bilprovningen anser däremot att riksmätplatserna inte gör motprestationer som på något sätt motiverar att avgifter till dessa uttas av riksprovplatserna. Denna punkt i utredningsförslaget avstyrks därför.

SEMKO betonar att metrologi är en samhällsangelägenhet. Riksmätplatsernas verksamhet bör därför finansieras med avgifterna för deras egna uppdrag samt därutöver statsanslag. SEMKO tillstyrker att en omsättningsavgift tas ut av riksprovplatserna som bidrag till provcentrum. Avgiftsprincipen bör dock omprövas första gången efter fem år, därefter årligen.

Några remissinstanser har kommenterat RRV:s förslag att STU:s engagemang inom mät- och provningsverksamheten avvecklas.

FOA anser att mätplatsorganisationens anslag bör gå en så direkt väg som möjligt och tillstyrker därför förslaget på denna punkt. Däremot bör STU även fortsättningsvis vara handläggande instans när det gäller att ge stöd till tekniska utvecklingsprojekt på området.

STU anser för sin egen del att statens provningsanstalt bör överta ansvaret för det stöd till allmän uppbyggnad av riksmätplatser som STU f. n. ger. Dels faller detta utanför STU:s normala uppgifter, dels har mätcentrum tillsammans med rådet för allmän metrologi den bästa överblicken över planering och behov inom området. STU avser dock att även fortsättningsvis ha grundläggande mätteknisk forskning och utveckling på sitt program.

AB Statens Anläggningsprovning anser att STU:s stöd till riksmätplatserna hellre bör bestå än att dessa skall finansieras av riksprovplatserna.

RRV föreslår att statens provningsanstalt skall ha samordningsansvaret för planering, budgetering och uppföljning av verksamheten inom mät- och provningsorganisationen.

FOA anser att detta förslag bygger på utredningens missuppfattning om nära samband mellan officiell provning och metrologi. Det är därför fel att eftersträva samordnad planering i syfte att anpassa metrologin till provningsverksamhetens intressen. Dessutom skulle detta, enligt FOA, strida emot riksdagens intentioner då den beslutade att skilda råd skulle inrättas för provning och allmän metrologi.

Statens maskinprovningar anser att statens provningsanstalt, som är central förvaltningsmyndighet, naturligen bör ta del av provnings- och

mätorganisationens planering. Provningsanstalten bör själv kunna föreslå former för planeringssamarbete. Statens maskinprovningar understryker dock att provningsanstaltens styrning och samordning inte får medföra att provningsverksamheten ytterligare belastas med avgifter. Samordnande funktioner inom provningsanstalten bör bedrivas med anslagsmedel.

Statens provningsanstalt

I sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 har provningsanstalten redovisat de effekter som omlokaliseringen till Borås har haft för anstaltens ekonomi och personalsituation.

Av de ca 200 tjänster i Stockholm som skulle flyttas till Borås är i dag endast 15 tjänster besatta med sådana som var anställda vid omlokaliseringsbeslutet år 1971. Vidare har provningsanstalten belastats med kraftigt ökade hyres- och kapitalkostnader i och med inflyttningen i den nyuppförda Boråsanläggningen. I fysisk bemärkelse är omlokaliseringen genomförd vid kalenderårsskiftet 1977–1978 men enligt provningsanstalten torde verkningarna av omlokaliseringen i funktionellt avseende inte vara övervunna förrän i slutet av 1970-talet. I ekonomiskt avseende är verkningarna inte övervunna förrän framemot mitten av 1980-talet. Trots de ekonomiska, sociala m. fl. problem som omlokaliseringen har medfört för provningsanstalten och dess personal konstaterar provningsanstalten att omlokaliseringen ändå medfört en rad positiva effekter.

För att övervinna de ekonomiska svårigheter som betingas av de kraftigt ökade hyres- och kapitalkostnaderna föreslår provningsanstalten att en ny finansieringsmodell tillämpas. Denna skulle ge provningsanstalten möjlighet att med en i princip bibehållen nivå på bidragsanslaget stegvis anpassa sig till de ekonomiska betingelserna. Finansieringsmodellen innebär i korthet att de medel som provningsanstalten i dag har att betala som hyra för sina byggnader samt i förräntning av sitt utrustningskapital minskas till hälften för att efter en tvåårsperiod öka med 20 % av denna nivå per år.

För de tre programmen redovisar provningsanstalten följande.

Program 1. Uppdragsverksamhet

På grund av de omständigheter som just har redovisats, har kostnadstäckningsgraden för uppdragsverksamheten minskat i samband med omlokaliseringen. Den ökning av intäkterna som skedde mellan budgetåren 1974/75 och 1975/76 har inte fortsatt under innevarande budgetår. Provningsanstalten beräknar dock en något ökad uppdragsverksamhet under de närmaste åren.

Uppdragstaxorna vid provningsanstalten är f. n. föremål för en översyn vilken utförs av riksrevisionsverket. De av riksrevisionsverket föreslagna och av regeringen antagna principerna för taxesättningen vid provningsanstalten införs successivt i anslutning till att de nya laboratorierna i Borås tas i bruk.

För nästa budgetår beräknar provningsanstalten underskottet inom detta program till 4 275 000 kr., vilket medför en ökning av bidragsbehovet av 1 260 000 kr.

Program 2. Egen forskning

Detta program innehåller förutom kostnader för provningsanstaltens forsknings- och utvecklingsarbete avseende provningsmetoder även de kostnader för den omläggning av provningsmetodiken som är nödvändig då den nya provningsapparaturen i Borås tas i bruk.

Kostnaderna för programmet har ökat kraftigt under de senaste budgetåren. Huvudsakligen beror detta på de ökade hyres- och kapitalkostnaderna i samband med omlokaliseringen. Budgetåret 1976/77 hänförde sig ca 2,7 milj. kr. av bidragsanslaget till detta program.

För innevarande budgetår har provningsanstalten beräknat motsvarande belopp till ca 6,4 milj. kr. För budgetåret 1978/79 är 8,1 milj. kr. av det begärda bidragsanslaget beräknat för detta program.

Program 3. Myndighetsuppgifter

Provningsanstaltens myndighetsuppgifter består dels i verksamheten vid mät- och provcentrum, dels i kommitté- och remissarbete, kontakt med andra myndigheter i provnings- och kontrollärenden, provningsanstaltens funktion som riksmätplats samt stickprovskontroll av färdigförpackade varor enligt lagen (1971: 1081) om volym och vikt. Ett särskilt förslag till finansiering av verksamheten vid mät- och provcentrum samt till verksamheten vid riksmätplatser har nyss redovisats. I det fall beslut fattas om att huvuddelen av verksamheten vid mät- och provcentrum samt vid riksmätplatser skall finansieras med bidragsmedel föreslår provningsanstalten i en skrivelse den 27 september 1977 att 3,1 milj. kr. anvisas för denna verksamhet från provningsanstaltens bidragsanslag.

För innevarande budgetår beräknar provningsanstalten att ca 10,2 milj. kr. av bidragsanslaget kommer att tas i anspråk för detta program. Motsvarande belopp för nästa budgetår beräknas till 13,7 milj. kr.

Övrigt

1. I de redovisade förslagen för program 2 och program 3 ingår pris- och löneomräkning till ett sammanlagt belopp av 1 937 000 kr. Vidare avser 1 590 000 kr. ökade hyres- och kapitalkostnader inom dessa program.

2. För utvecklings- och myndighetsinsatser i samband med uppbyggnaden av en fältorganisation för kontroll av byggnaders värmeisolering och täthet hemställer provningsanstalten om 460 000 kr.

3. Provningsanstalten hemställer att 1 990 000 kr. anvisas från det under budgetdepartementets huvudtitel uppförda anslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet för kostnader i samband med genomförande av omlokaliseringen till Borås.

Föredraganden

Huvuddelen av den ökning av bidragsanslaget som provningsanstalten begär för nästa budgetår är en följd av ökade hyres- och kapitalkostnader för anläggningen i Borås. Enligt provningsanstalten medför omlokaliseringen till Borås ett temporärt bortfall av uppdragsvolym. För att överbrygga dessa problem, föreslår provningsanstalten en finansieringsmodell som i korthet innebär att hyres- och kapitalkostnaderna sänks till hälften av nuvarande nivå för att sedan stegvis öka. Jag förordar att provningsanstalten i stället ges ett extraordinärt bidragstillskott av 3,5 milj. kr. Detta tillskott innefattar även de särskilda medel för genomförande av omlokaliseringen som provningsanstalten har hemställt skall utgå från det under budgetdepartementets huvudtitel uppförda förslagsanslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet. Detta tillskott bör föras upp som en särskild post under anslaget Bidrag till statens provningsanstalt och successivt minskas under en fyraårsperiod. Provningsanstalten bör i sin långsiktiga planering utgå från att behovet av bidragsanslag skall kunna minska även sedan fyraårsperioden löpt ut.

I nuläget visar provningsanstalten ett negativt resultat. Ytterligare kostnadsåtaganden i form av personalökning måste därför sättas i fråga så att provningsanstalten fortlöpande prövar planerna för sin personalökning.

Jag övergår nu till riksrevisionsverkets förslag till avgifter inom riksprovplats- och riksmätplatssystemet. Verket har föreslagit att kostnaderna för verksamheten vid mät- och provcentrum vid provningsanstalten samt för en del av verksamheten vid riksmätplatserna skall täckas med en omsättningsavgift vid riksprovplatserna. Flertalet remissinstanser ifrågasätter om sambandet mellan provning och metrologisk verksamhet är av den arten att en sådan finansiering bör ske. Jag vill för egen del först erinra om att det i lagen (1974: 894) om riksprovplatser föreskrivs att riksprovplatser skall lämna bidrag till den centrala förvaltningsmyndighetens kostnader för administration m. m. av riksprovplats- och riksmätplatssystemet. I kungörelsen (1974: 898) om riksprovplatser m. m. har provningsanstalten bemyndigats att i samråd med riksrevisionsverket fastställa dessa bidrag. Vid beräkningen av mitt förslag till bidrag till provningsanstalten för nästa budgetår har jag därför utgått från att provningsanstalten via en omsättningsavgift från riksprovplatserna kan täcka kostnaderna för verksamheten vid mät- och provcentrum.

Vad gäller den övriga delen av riksrevisionsverkets förslag är jag inte beredd att nu ta ställning till en finansiering av riksmätplatsverksamheten på det sätt verket föreslagit. Såväl denna fråga som frågan om uppbyggnaden av riksmätplatssystemet i stort behöver utredas ytterligare. I avvaktan på detta bör dock den nuvarande verksamheten vid riksmätplatser kunna formaliseras. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen dels med ett förslag till sådan utredning, dels med förslag om att formellt utse vissa riksmätplatser. För innevarande budgetår lämnar styrelsen för

teknisk utveckling ett bidrag till riksmätplatserna av 1,6 milj. kr. I avvaktan på nyssnämnda utredning är jag inte beredd att nu föreslå att denna bidragsform avvecklas utan jag har räknat med att denna finansieringsform kvarstår även under nästa budgetår. För de kostnader därutöver som uppstår bl. a. då försvarets forskningsanstalt upphör att vara riksmätplats den 1 januari 1978 har jag i mitt förslag till bidragsanslag för nästa budgetår beräknat 900 000 kr.

Utöver vad jag nu har redovisat har jag beräknat ett bidragsbehov till statens provningsanstalt av 19 989 000 kr. varför det totala bidraget till provningsanstalten m. m. bör räknas upp med 5 389 000 kr. till 24 389 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 6. Bidrag till statens provningsanstalt

1976/77	Utgift	16 317 000	Reservation	510 000
1977/78	Anslag	19 000 000		
1978/79	Förslag	24 389 000		

Som har framgått av min redogörelse under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår *statens provningsanstalt* att bidragsanslaget höjs med 7 085 000 kr. till 26 085 000 kr. I enlighet med vad jag just har anfört bör bidragsanslaget nästa budgetår föras upp med 24 389 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens provningsanstalt* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 24 389 000 kr.

F 7. Statens provningsanstalt: Utrustning

1976/77	Utgift	18 274 674	Reservation	52 759 440
1977/78	Anslag	1 000		
1978/79	Förslag	1 000		

Under detta anslag anvisas medel för utrustning för statens provningsanstalt. För utrustning av provningsanstaltens nybyggnader i Borås är upptörd en definitiv kostnadsram av 70 milj. kr. (prop. 1975/76: 100 bil. 15 s. 216, NU 1975/76: 55, rskr 1975/76: 329).

Statens provningsanstalt

Statens provningsanstalt redovisar att de medel som hittills har anvisats

kommer att vara förbrukade under nästa budgetår. Provningsanstalten avser att återkomma vad gäller kompensation för de kostnadsökningar som har inträffat under upphandlingen av utrustningen till Boråsanläggningen. På grundval av den upphandling som hittills har skett beräknar provningsanstalten denna kostnadsökning till i genomsnitt 23 % och hemställer att regeringen tar ställning till om de redovisade principerna kan ligga till grund för en framtida uppräkning av kostnadsramen.

För kompletterings- och ersättningsanskaffning av utrustning m. m. hemställer provningsanstalten om 6,2 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

I prop. 1975/76:100 (bil. 9 s. 59) har redovisats de principer som f. n. gäller för anpassning av kostnadsramar för inredning och utrustning till förändringar i prisläget. Med hänvisning till detta är jag inte beredd att i detta sammanhang förorda en uppräkning av kostnadsramen för utrustning till Boråsanläggningen som provningsanstalten har föreslagit.

För nästa budgetår har jag vid min beräkning av medelsbehovet tagit hänsyn till kostnaderna för dels en fortsatt upphandling av utrustning till Boråsanläggningen, dels kompletterings- och ersättningsanskaffningar av utrustning m. m. inom en ram av 3 milj. kr. Kostnaderna kan med beaktande av den ingående reservationen enligt min beräkning bestridas av redan tillgängliga medel under anslaget. I enlighet härmed bör anslaget för budgetåret 1978/79 tas upp med 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens provningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Verksamheten vid statens skeppsprovningsanstalt

Statens skeppsprovningsanstalt utför på uppdrag av myndighet eller enskild provningar och undersökningar av betydelse för skeppsteknik och sjöfart samt, i den mån anstaltens utrustning och förhållanden i övrigt medger, även andra provningar och undersökningar. Anstalten bedriver teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde.

Skeppsprovningsanstalten leds av en styrelse. Chef för anstalten är en generaldirektör. Anstalten är organiserad på tre tekniska avdelningar, nämligen drifts- och verkstadsavdelningen, ritkontorsavdelningen och beräkningsavdelningen samt en administrativ avdelning.

Antalet anställda den 1 juli 1977 var 134.

Statens skeppsprovningsanstalt tillhör de myndigheter som omfattas av försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

1. Uppdragsverksamhet
2. Egen forskning

3. Myndighetsuppgifter

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag.

1. Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt
3. Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. I program 1 ingår även uppdragsforskning, dvs. sådan forskning som finansieras exempelvis av styrelsen för teknisk utveckling. Som intäkt under anslaget redovisas uppburna avgifter samt medel som i mån av behov tagits i anspråk från anslag 2.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag utgår i första hand till programmen 2 och 3, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera anstaltens investeringar i mer kostnadskrävande utrustning.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten disponerar statens skeppsprovningsanstalt en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 1,5 milj. kr.

F 8. Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet

1976/77 Utgift	1 000
1977/78 Anslag	1 000
1978/79 Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster för verksamheten vid statens skeppsprovningsanstalt.

Följande sammanställning ger en ekonomisk översikt av den totala verksamheten vid anstalten (1 000-tal kr.).

	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknar	1978/79	
		Skeppsprovnings-anstalten		Föredragan-den
Kostnader				
Program 1				
Uppdragsverksamhet	14 139	18 120	15 410	
Program 2				
Egen forskning	2 505	2 400	7 000	3 850
Program 3				
Myndighetsuppgifter	734	792	1 000	
Summa kostnader	**17 378**	**21 312**	**23 410**	

	1976/77 Utfall	1977/78 Beräknar	1978/79	
		Skeppsprovnings-anstalten		Före-dragan-den
Intäkter				
Program 1	14 143	18 120	15 410	
Statens bidrag	3 100	3 192	8 000	3 850
Minskning av reservation	139	–	–	
Summa intäkter	**17 382**	**21 312**	**23 410**	
Resultat	+4	–	–	

Statens skeppsprovningsanstalt

Program 1. Uppdragsverksamhet

Uppdragsverksamheten är inriktad på skeppsteknikens och sjöfartens område. Till ca 60% utgörs den av forsknings- och utvecklingsarbeten medan resten är rutinbetonad provning av främst fartygs- och propellermodeller. Uppdragen kommer från industrin och olika statliga institutioner. De dominerande uppdragsgivarna är den svenska varvsindustrin och rederinäringen samt försvarets materielverk. Uppdrag erhålls också från utländska kunder.

Uppdragsverksamheten förutsätts lämna full kostnadstäckning. Ersättning för utförda uppdrag utgår enligt taxa, som anstalten fastställer. Eftersom anstalten arbetar i internationell konkurrens tas därvid hänsyn till utländska anstalters prisnivå. Trots det kärva läget inom världens varvsindustri ökade omsättningen uttryckt i löpande priser under budgetåret 1976/77 med 23%. Denna omsättningsökning uppnåddes fastän det nyuppförda manöver- och våglaboratoriet endast kunde användas i mindre utsträckning. Under år 1978 beräknas emellertid laboratoriet kunna tas i anspråk i full omfattning.

Program 2. Egen forskning

Skeppsprovningsanstalten framhåller att en nödvändig förutsättning för att hålla den konsultativa och till övervägande delen projektbundna uppdragsverksamheten på en hög teknisk-vetenskaplig nivå och bedriva den med full kostnadstäckning är att utrymme finns för en egen långsiktig forsknings- och utvecklingsverksamhet. Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen inom anstaltens verksamhetsområde och till anstaltens konkurrensläge är det angeläget att denna forskning inte eftersätts.

Tillkomsten av manöver- och våglaboratoriet innebär ett unikt tillskott till skeppsprovningsanstaltens resurser. Det gör det möjligt för anstalten att utvidga verksamhetsfältet till nya och för svensk industri väsentliga områden, såsom havsteknik, sjösäkerhet och miljövård. Laboratoriet är

lämpligt även för att utveckla metoder att tillvarata energi i havsvågor. För verksamheten i det nya laboratoriet är det angeläget att så snabbt som möjligt bygga upp en hög effektivitet och teknisk-vetenskaplig nivå och därigenom skapa förutsättningar för den uppdragsverksamhet som behövs för att finansiera laboratoriet. För att stödja denna uppbyggnad har styrelsen för teknisk utveckling lämnat anstalten ett bidrag på 3.5 milj. kr. budgetåret 1977/78 till projekt av långsiktig och metodutvecklande betydelse och med anknytning till laboratoriet. Anstalten hemställer om att detta bidrag fr. o. m. budgetåret 1978/79 anvisas över reservationsanslaget Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt. För nästa budgetår beräknar anstalten kostnaderna under programmet till 7 milj. kr.

Program 3. Myndighetsuppgifter

Till myndighetsuppgifterna hänförs behandling av remisser och förfrågningar från departement och statliga myndigheter, diverse utredningar, försöksverksamhet med programbudgetering, intern utbildning samt studiebesök och visningar. Sammanlagt beräknar anstalten kostnaderna under programmet till 1 milj. kr. budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Skeppsprovningsanstalten har liksom tidigare år trots den besvärliga situationen inom varvsindustrin hävdat sig mycket väl och lyckats öka den uppdragsfinansierade verksamheten. Det manöver- och våglaboratorium som anstalten f. n. successivt tar i bruk kommer att avsevärt höja anstaltens konkurrenskraft och sannolikt medföra att uppdragsvolymen stiger snabbt. Jag finner detta vara tillfredsställande.

Anstalten erhåller under budgetåret 1977/78 ett bidrag på 3,5 milj. kr. från styrelsen för teknisk utveckling (STU) till stöd för uppbyggnaden av verksamheten vid manöver- och våglaboratoriet. Detta bidrag är beräknat så att det inledningsvis ger en större omfattning av forskningsverksamheten vid laboratoriet än vad som är motiverat vid en kontinuerlig drift. Uppbyggnaden av verksamheten kommer att kräva betydande bidrag även under budgetåret 1978/79. Tillräckligt underlag finns dock inte idag för att bedöma det långsiktiga behovet av egen forskning vid laboratoriet. STU bör därför även nästa budgetår ges möjlighet att stödja projekt vid manöver- och våglaboratoriet som inte är av sekundäruppdrags karaktär utan av långsiktig och metodutvecklande betydelse. Jag avser att senare återkomma med förslag i detta avseende när jag tar upp anslagsfrågorna för teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. För den egna forskning som f. n. ingår i program 2 har jag beräknat medel för en oförändrad ambitionsnivå.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 9. Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt

1976/77	Utgift	3 239 062	Reservation	3 548
1977/78	Anslag	3 200 000[1]		
1978/79	Förslag	3 850 000		

[1] Av anslaget har 8 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Som har framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår *statens skeppsprovningsanstalt* att detta anslag höjs med 4 808 000 kr. till 8 milj. kr. budgetåret 1978/79. I denna ökning ingår en överföring av ett belopp motsvarande det bidrag på 3,5 milj. kr. som under innevarande budgetår utgår från STU som stöd för att bygga upp verksamheten i det nya manöver- och våglaboratoriet.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört bör anslaget för nästa budgetår föras upp med 3 850 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 3 850 000 kr.

F 10. Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning

1976/77	Utgift	7 268 971	Reservation	18 019 579
1977/78	Anslag	1 000 000[1]		
1978/79	Förslag	990 000		

[1] Av anslaget har 10 000 kr. överförts till budgetutjämningsfonden.

Från anslaget bestrids skeppsprovningsanstaltens investeringar i mer kostnadskrävande utrustning. Utrustning som har anskaffats med anlitande av anslaget tillförs anstaltens utrustningkapital. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Statens skeppsprovningsanstalt

För modernisering, nyanskaffning och komplettering av utrustning beräknar skeppsprovningsanstalten en kostnad av 1,5 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Skeppsprovningsanstalten beräknar att en personalökning med ca 20 % blir aktuell under de närmast kommande åren. För att kunna placera denna personalstyrka och få utrymme för planerad utökad verksamhet behövs mer lokalutrymme. Anstalten föreslår därför att byggnadsstyrelsen får i uppdrag att utarbeta byggnadsprogram för tillbyggnad av befintliga lokaler.

Yrkesinspektionen har anmodat skeppsprovningsanstalten att byta nuvarande telefonväxel mot modernare utrustning. Kostnaderna för denna

beräknas uppgå till 150 000 kr., varför anstalten hemställer att detta belopp beviljas som ett särskilt anslag för arbetsmiljöbefrämjande åtgärder.

Föredraganden

För fortlöpande modernisering och komplettering av skeppsprovningsanstaltens utrustning beräknar jag för nästa budgetår oförändrat 990 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 990 000 kr.

F 11. Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien

1976/77	Utgift	870 000
1977/78	Anslag	970 000
1978/79	Förslag	1 085 000

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) är ett samfund av invalda ledamöter verksamma inom de tekniska vetenskaperna, industriell produktion och ekonomi. IVA:s syfte är att till samhällets gagn främja ingenjörsvetenskap och näringsliv. Verksamheten inriktas på att följa, analysera och informera om den tekniska utvecklingen samt att skapa kontakter och initiera samverkan inom och mellan olika teknikområden. Bidraget utgör statens stöd till IVA:s grundläggande verksamhet (jfr prop. 1968: 68 s. 57, SU 1968: 131, rskr 1968: 304).

Ingenjörsvetenskapsakademien

Anslaget bör med hänsyn till ökade kostnader räknas upp till 1,1 milj. kr. För att få en samlad ekonomisk bas för verksamheten föreslår IVA dessutom att de bidrag som f. n. utgår från styrelsen för teknisk utveckling (STU) till IVA:s grundläggande verksamhet och till den teknisk-vetenskapliga attachéverksamheten i stället skall utgå som direkta statsbidrag. Förutom dessa överföringar hemställer IVA om medel för en förstärkning av verksamheten. Förslagen innebär att anslaget ökas med

dels 2,2 milj. kr. för bibehållande av nuvarande ambitionsnivå inom IVA:s grundläggande verksamhet. Härav motsvaras ca 1 325 000 kr. av bidrag som f. n. utgår från STU,

dels 900 000 kr. för förstärkning av IVA:s grundläggande verksamhet avseende analys av olika problemkomplex, internationella akademikontakter och upplysningstjänsten,

dels 1,5 milj. kr. för ett storprojekt om Sveriges tekniskt industriella kompetens,

dels 4,6 milj. kr. för teknisk-vetenskaplig attachéverksamhet. Dessa medel motsvaras av det bidrag som f. n. utgår från STU,

dels 1 milj. kr. för förstärkning av den teknisk-vetenskapliga attachéverksamheten.

Sammanlagt föreslås alltså att anslaget ökas med 10 330 000 kr. till 11,3 milj. kr. Härav motsvaras ca 5 925 000 kr. av bidrag som f. n. utgår från STU och ca 4 275 000 kr. av reella ambitionshöjningar.

Yttrande över IVA:s förslag har avgivits av *STU*.

Föredraganden

För nästa budgetår bör anslaget räknas upp med 115 000 kr. till totalt 1 085 000 kr. Jag vill nämna att jag i annat sammanhang avser att föreslå regeringen att ge IVA och STU i uppdrag att göra studier av Sveriges tekniskt industriella kompetens m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 085 000 kr.

F 12. Bidrag till Standardiseringskommissionen

1976/77	Utgift	4 610 000[1]
1977/78	Anslag	5 265 000[1]
1978/79	Förslag	6 305 000

[1] Anslaget Bidrag till Sveriges standardiseringskommission.

SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige är centralorgan för den nationella standardiseringsverksamheten och företräder Sverige i det internationella standardiseringsarbetet. Kommissionen utarbetar och fastställer svensk standard samt verkar för att denna används inom offentlig verksamhet liksom inom näringslivet. Den 1 juli 1977 bytte kommissionen namn från Sveriges Standardiseringskommission till SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige.

Kostnaderna för verksamheten bestrids genom statsbidrag, kontantbidrag från näringslivet, ersättningar från statliga verk m. fl. samt genom försäljning av standardpublikationer. Sedan budgetåret 1966/67 utgör statsbidraget 60 % av näringslivets kontantbidrag under sistförflutna budgetår (jfr prop. 1966: 1 bil. 12 s. 42, SU 1966: 10, rskr 1966: 10).

SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige

Tidsperioden efter införandet av principen om 60 % statsbidrag har enligt kommissionen kännetecknats av en kraftig tillväxt av den offentliga sektorn, av stigande krav på samhälleliga insatser för säkerhet, hälsa och miljö samt av åtgärder från statsmakternas sida för att främja utrikeshandeln. Detta har inneburit att större krav successivt har ställts på standardiseringsorganen. Samtidigt är den årliga kostnadsstegringen större nu än

när principen infördes och det beslöts att bidraget skulle relateras till de näringslivsbidrag som utgick två år tidigare. Mot denna bakgrund hemställer standardiseringskommissionen dels att procentsatsen höjs från 60 till 70, dels att bidraget beräknas på grundval av budgeterade näringslivsbidrag för innevarande budgetår. En slutkorrigering av det beviljade bidraget avses ske i efterhand sedan de verkliga näringslivsbidragen blivit kända. De budgeterade bidragen från näringslivet till kommissionen och dess fackorgan under budgetåret 1977/78 uppgår till 11 790 000 kr. Kommissionen hemställer därför om statsbidrag för budgetåret 1978/79 med 70 % av detta belopp, eller avrundat 8 250 000 kr.

Standardiseringskommissionen hemställer härutöver för budgetåret 1977/78 om dels ett särskilt bidrag på 300 000 kr. för vidgat internationellt samarbete rörande harmonisering av standarder, dels ett särskilt bidrag på 500 000 kr. för standardiseringsuppgifter av allmän grundläggande och tvärteknisk natur. Sammanlagt föreslås alltså att bidraget ökas med 3 785 000 kr. till 9 050 000 kr.

Standardiseringsarbetets framtida utveckling har behandlats av kommissionen i en särskild studie. Denna omfattar bl. a. en prognos över standardiseringens inriktning, omfattning och resursbehov för sexårsperioden 1977/78–1982/83. Enligt prognosen kommer standardisering även i fortsättningen att ha stor betydelse för rationell framställning, distribution och användning av varor och tjänster. Ökade insatser väntas bli nödvändiga särskilt inom områden som berör miljö, säkerhet, resurshushållning och konsumentvaror. Vidare kommer det internationella standardiseringsarbetets kraftiga expansion att ställa ökade krav på svensk medverkan. Totalt förutses en ökning av resursbehovet med ca 30 % under sexårsperioden.

Föredraganden

I sin framtidsbedömning pekar kommissionen på att standardisering även i framtiden kommer att ha stor betydelse och att ökade insatser behövs bl. a. inom områden som främst berör den enskilde konsumenten. Jag delar kommissionens uppfattning härvidlag och anser det väsentligt att kommissionens resurser i ökad utsträckning satsas på projekt med denna inriktning. Jag är dock inte beredd att nu föreslå någon ändring av den statsbidragsprincip som gäller för kommissionen, eftersom denna princip har medfört att kraftigt ökade resurser har ställts till förfogande från samhällets sida.

Jag vill i detta sammanhang nämna att vissa frågor rörande standardisering, bl. a. SIS-märkningens roll, f. n. är föremål för utredning.

För standardiseringskommissionens allmänna verksamhet avseende nationellt och internationellt standardiseringsarbete bör i enlighet med vad jag nyss har anfört statsbidrag utgå med 60 % av näringslivets kontantbidrag under sistförflutna budgetår. Dessa bidrag uppgick under budgetåret

1976/77 till 10 512 000 kr. Jag beräknar således ett statsbidrag om 6 305 000 kr. för budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Standardiseringskommissionen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 6 305 000 kr.

F 13. Energiforskning

F 14. Grundläggande forskning för energiområdet

F 15. Bidrag till verksamheten vid Aktiebolaget Atomenergi

F 16. Energiteknisk forskning och utveckling vid Aktiebolaget Atomenergi

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under dessa anslagsrubriker anvisats fyra reservationsanslag av resp. 114,3 milj. kr., 6 129 000 kr., 44 750 000 kr. och 15 milj. kr.

Nu löpande treåriga energiforskningsprogram, Huvudprogram Energiforskning (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 431 och s. 475, NU 1975: 30, rskr 1975: 202, prop. 1975/76: 100 bil. 15 s. 224–244, NU 1975/76: 42, rskr 1975/76: 260 och prop. 1976/77: 100 bil. 17 s. 247–279, NU 1976/77: 24, rskr 1976/77: 206), upphör i och med utgången av budgetåret 1977/78. Delegationen (I 1975: 02) för energiforskning har den 28 september 1977 till industridepartementet inkommit med förslag till energiforskningsprogram för treårsperioden 1978/79–1980/81 (SOU 1977: 56–62). Även Aktiebolaget Atomenergi har inkommit med förslag till verksamhetsprogram för samma period.

Jag avser att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition med förslag om fortsatt energiforskningsprogram. I avvaktan härpå bör dessa anslag föras upp i statsbudgetförslaget med oförändrade belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1978/79 beräkna

1. till *Energiforskning* ett reservationsanslag av 114 300 000 kr.,
2. till *Grundläggande forskning för energiområdet* ett reservationsanslag av 6 129 000 kr.,
3. till *Bidrag till verksamheten vid Aktiebolaget Atomenergi* ett reservationsanslag av 44 750 000 kr.,
4. till *Energiteknisk forskning och utveckling vid Aktiebolaget Atomenergi* ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

F 17. Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 4 290 000 kr.

Medel för den verksamhet som bedrivs av nordisk industrifond skall tillskjutas av de nordiska länderna. För verksamheten t. o. m. år 1978 skall

fonden tillföras totalt 50 milj. kr. Sveriges andel av dessa medel har anvisats under budgetåren 1973/74–1977/78. Fonden är underställd Nordiska ministerrådet. Frågan om fondens fortsatta arbete och medelsramar för verksamheten diskuteras inom Nordiska ministerrådet. Anslagsfrågorna för Sveriges del får därför tas upp under våren 1978. I avvaktan härpå bör anslaget nu föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling* för budgetåret 1978/79 beräkna ett reservationsanslag av 4 290 000 kr.

F 18. Utvecklingsbidrag till Datasaab AB

Nytt anslag (förslag) 48 750 000

Den 21 september 1977 träffade staten och Saab-Scania AB ett som huvudavtal betecknat avtal om samarbete på dataområdet. Avtalet syftar till att utveckla samarbetet mellan parterna inom dataområdet och att samordna de av Stansaab Elektronik AB och Datasaabdivisionen inom Saab-Scania AB bedrivna verksamheterna inom ett gemensamt ägt bolag Datasaab AB. Bolaget har fått ett aktiekapital om 360 milj. kr. Staten och Saab-Scania AB äger lika stora delar. Den närmare verksamheten inom bolaget regleras i ett i anslutning till huvudavtalet träffat konsortialavtal. Konsortialavtalet gäller t. o. m. den 31 december 1987. Huvudavtalet och konsortialavtalet har redovisats för riksdagen som har fattat beslut om bl. a. medel för teckning av aktier i bolaget och om de ekonomiska förpliktelser i övrigt som följer av avtalet (prop. 1977/78: 17, NU 1977/78: 31, rskr 1977/78: 98). Avtalen har godkänts av regeringen den 19 december 1977.

I huvudavtalet åtar sig staten att under åren 1978–1981 lämna bolaget visst utvecklingsstöd och andra tillskott. Dessa tillskott till bolagets rörelse är avsedda att dels stödja det tekniska utvecklingsarbetet inom bolaget, dels täcka det underskott i rörelsen som väntas de närmaste åren.

Enligt huvudavtalet skall utvecklingsstödet och medelstillskottet till bolaget uppgå till 32,5 milj. kr. resp. 37,5 milj. kr. per år under åren 1978–1981. Utvecklingsstödet resp. medelstillskottet för år 1978 skall utbetalas under juli månad detta år. Övriga år skall utbetalningarna ske under januari och juli månader resp. år.

Enligt huvudavtalet skall staten således under budgetåret 1978/79 utbetala dels ett utvecklingsstöd om 48 750 000 kr., dels ett medelstillskott om 56 250 000 kr. till Datasaab AB.

I prop. 1977/78: 17 (s. 9) anförde chefen för industridepartementet bl. a. att värdet av en stark svensk dataindustri inte bara kan mätas från affärsmässiga utgångspunkter. Dataindustrin kommer att få en central betydelse inom större delen av den svenska industrin. En allsidigt utvecklad svensk

dataindustri kan därför få en allmän industripolitisk betydelse som kunskapsbas och förmedlare av ny teknik till andra delar av industrin. Det internationella konkurrensläget inom databranschen har emellertid inte medgett den lönsamhet i svensk dataindustri som har krävts för att tillräckligt utvecklingsarbete skulle kunna bedrivas. Ett statligt ekonomiskt stöd är därför nödvändigt under en övergångsperiod. Svensk dataindustri får genom det nya bolaget den strukturella styrka som krävs för att ett sådant stöd skall vara meningsfullt.

I enlighet med vad som nyss har angivits, bör nu under två nya reservationsanslag 48 750 000 kr. anvisas som utvecklingsbidrag resp. 56 250 000 kr. som medelstillskott till bolaget för budgetåret 1978/79. Jag vill i detta sammanhang anföra följande.

Det finns i dag ett starkt behov av förnyelse inom svensk industri. Till en del kan detta ske genom vidareutveckling av existerande produkter och ökad vidareförädling av svenska råvaror, men till stor del måste industrin finna helt nya produkter som kan få avsättning på den internationella marknaden. Valet av produktområden måste grundas bl. a. på en bedömning av vilka tekniska och industriella fördelar vårt land kan ha i förhållande till omvärlden.

En faktor av särskild betydelse för våra konkurrensmöjligheter kan bli vår förmåga att utveckla och leverera komplicerade system där kunskaper och produkter från olika delar av industrin ingår. De bidrag som nu enligt avtalet skall utgå till det nya svenska dataföretaget syftar till att möjliggöra ett omfattande utvecklingsarbete inom ett område som är av central betydelse för vår framtida konkurrenskraft när det gäller leveranser av avancerade produkter och system. Jag vill se detta som ett framträdande exempel på sådana satsningar som nu är nödvändiga inom teknisk forskning och utveckling för att lösa de problem som svensk industri står inför. Som jag redan har anmält (se s. 203), avser jag att senare återkomma till regeringen med förslag om de åtgärder som jag bedömer erforderliga vad gäller statens medverkan i den industriella förnyelseprocessen och särskilt statens stöd till den tekniska forskningen och utvecklingen.

Stöd till forskning och utveckling på det datatekniska området vad gäller universitet och högskolor samt de mindre företagen utgår genom styrelsen för teknisk utveckling (STU). Jag anser att det är angeläget att STU vid planeringen av denna verksamhet kan ta hänsyn till det utvecklingsarbete som bedrivs vid det nya bolaget. I avtalet mellan staten och Saab-Scania AB förutses att det statliga utvecklingsstödet bl. a. kan komma att förknippas med villkor angående insyn och tillhandahållande av information (jfr prop. 1977/78: 17 s. 35). Genom denna överenskommelse har förutsättningar skapats för att ge STU den information som krävs för att en viss samordning skall bli möjlig. Det bör ankomma på regeringen att utfärda närmare föreskrifter härom.

Till frågan om medel för förteckning av återstående andel av statens aktier i Datasaab AB återkommer jag i det följande (se s. 250).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utvecklingsbidrag till Datasaab AB* anvisa ett reservationsanslag om 48 750 000 kr.

F 19. Medelstillskott till Datasaab AB

Nytt anslag (förslag) 56 250 000

Med hänvisning till vad jag just har anfört under anslaget Utvecklingsbidrag till Datasaab AB bör under denna anslagsrubrik anvisas 56 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till Datasaab AB* anvisa ett reservationsanslag om 56 250 000 kr.

G. STATSÄGDA FÖRETAG

Flertalet av de statsägda företag som industridepartementet svarar för ingår i Statsföretaggruppen. Utanför gruppen står dels de statsägda varven, samlade inom moderbolaget Svenska Varv AB, dels ett mindre antal helt eller delvis statsägda företag.

Av de affärsdrivande verken hör domänverket, förenade fabriksverken (FFV) och statens vattenfallsverk till industridepartementet.

Statsföretags årsredovisning för år 1976 har varit föremål för riksdagens granskning (skr 1976/77: 152, NU 1977/78: 1, rskr 1977/78: 6). Uppgifter i övrigt om de statsägda aktiebolagen och affärsverken har liksom under tidigare år sammanställts i den av industridepartementet utgivna publikationen Statliga företag. I denna finns en sammanställning över samtliga statsägda företag och vissa andra företag, i vilka staten innehar en minoritet av aktierna.

Inom Statsföretaggruppen är företagen fördelade på många branscher. Under år 1977 har Karlskronavarvet AB och Uddevallavarvet AB överförts från gruppen till en särskild varvskoncern. Företag med basindustriell verksamhet, såsom AB Statens Skogsindustrier (ASSI), Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB), Norrbottens Järnverk AB (NJA) och Berol kemi AB, svarar för mer än hälften av gruppens fakturering. Detta gör att företagsgruppen är starkt konjunkturkänslig. Eftersom den svaga konjunkturen främst har påverkat basindustrierna har den starkt inverkat på Statsföretaggruppens lönsamhet. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter beräknas för gruppen som helhet för år 1977 visa en förlust av ca 1 500 milj. kr. År 1976 var underskottet 663 milj. kr. I detta belopp är inräknade kursförluster med 300 milj. kr. till följd av devalveringen under år 1977, den koncernmässiga realisationsförlusten med ca 250 milj. kr. till följd av avyttringen av de båda varven och en beräknad nedskrivning av balanserad kostnad för Stålverk 80. Fakturerad försäljning beräknas till ca 9 000 milj. kr. Den var 9 747 milj. kr. år 1976, varav varven utgjorde 1 150 milj. kr. Investeringarna beräknas under år 1977 uppgå till 1 365 milj. kr., mot vilket svarar 1 840 milj. kr. år 1976. Det genomsnittliga antalet anställda har under året minskat med ca 6 000 personer, främst beroende på avskiljandet av varven, till ca 41 600.

En särskild utredare har nyligen tillsatts för att utreda Statsföretags verksamhetsinriktning och mål.

1975 års LKAB–NJA-utredning (I 1975: 08) överlämnade den 12 maj 1977 betänkandet (Ds I 1977: 4) Samordning av LKAB och NJA. I betänkandet anmälde utredningen att den inte fann några skäl för ett närmare samgående mellan de båda företagen. Betänkandet har efter beslut av regeringen lagts till handlingarna.

Under det gångna året har de statsägda varven, nämligen AB Götaverken, Karlskronavarvet AB och Uddevallavarvet AB, enligt statsmakternas beslut (prop. 1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr 1976/77: 343) sammanförts till en statlig varvskoncern under ett särskilt moderbolag, Svenska Varv AB. Koncernen, som lyder direkt under industridepartementet, har ca 18 000 anställda.

I prop. 1977/78: 73 föreslår regeringen vissa åtgärder för att en samordning av ägarintressena i de statliga textil- och konfektionsföretagen skall kunna göras. Samordningen avses ske genom att en teko-koncern bildas inom Statsföretag. AB Eiser avses bli moderbolag för koncernen. Eiser ägs f. n. med hälften var av staten och av Statsföretag. I koncernen avses ingå det av Sveriges Investeringsbank AB ägda SweTeco (Textile Products) AB, de av Statsföretag ägda Stigtex AB och Nyland Mattor AB, Trivab Konfektions AB, vars aktier f. n. förvaltas av förenade fabriksverken, samt de av Statsföretag nyligen förvärvade rörelserna från konkursbona för Algot Johansson AB och Algots Nord AB. Koncernen beräknas till en början ha nära 5 000 anställda.

Efter förhandlingar mellan berörda parter har avtal träffats om att bilda ett nytt företag, Svenskt Stål AB. Detta företag avses komma att överta tillgångarna i handelsstål- och gruvrörelserna inom Gränges AB, NJA och Stora Kopparbergs Bergslags AB samt vissa därmed sammanhängande verksamheter. De anläggningar som tillförs Svenskt Stål har åsatts ett värde av 2 100 milj. kr. lika fördelat mellan de tre parterna. Dessutom förutsätts att Statsföretag tillskjuter 700 milj. kr. Aktiekapitalet i stålbolaget avses bli 2 000 milj. kr., vartill kommer en reservfond av 800 milj. kr. Bolaget skall till 50 % ägas av Statsföretag och till 25 % av vardera Gränges och Stora Kopparberg. Bolaget kommer vid starten att ha ca 18 000 anställda. Bildandet av bolaget förutsätter en betydande finansiell medverkan från statens sida. En proposition härom avses att inom kort föreläggas riksdagen.

Berol Kemi planerar att uppföra en oxo-anläggning i Stenungsund till en beräknad kostnad av 700 milj. kr. För projektet har beräknats ett statligt bidrag av 300 milj. kr. Förslag avses bli förelagt riksdagen våren 1978.

Domänverket

Domänverket blev i samband med budgetreformen år 1912 affärsdrivande verk.

Nya riktlinjer för verksamheten fastställdes genom beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 103, JoU 1968: 32, rskr 1968: 269).

Verket skall driva skogsbruk, virkesförädling och annan därmed sammanhängande verksamhet, förvalta den fasta egendom och andra tillgångar som hör till domänverkets fond samt förvalta och öva tillsyn över vissa andra allmänna skogar.

Målet för verksamheten vid domänverket är att gemensamt med AB Statens Skogsindustrier (ASSI) på lång sikt åstadkomma bästa möjliga samlade ekonomiska utbyte och därvid prestera ett från företagsekonomisk synpunkt rimligt årsresultat.

Verksamheten vid domänverket och aktiebolag under verkets förvaltning skall bedrivas så att den bidrar till att målet för verksamheten uppnås.

Statens skogsbruk skall bedrivas där biologiska och ekonomiska förutsättningar föreligger och enligt de huvudriktlinjer som för övrigt skogsbruk är angivna i skogsvårdslagen (1948: 237).

Domänverket leds av en verksstyrelse.

Den består av chefen för domänverket, verkställande direktören i ASSI och fyra andra ledamöter samt personalföreträdare.

Styrelsen består till övervägande del av samma personer som ingår i ASSI:s styrelse. Detta långtgående personalsamband i styrelserna är ett viktigt led i samordningen mellan de båda företagen.

Chef för domänverket är en generaldirektör med en överdirektör som ställföreträdare. Centralförvaltningen är organiserad i två produktavdelningar, en för skogsbruk och en för nyttjanderätter, ett organ för central planering samt enheter för stabs- och serviceuppgifter. Verket har sex regionförvaltningar. Inom varje region finns ett antal revirförvaltningar. Dessutom finns inom de tre södra regionerna fyra nyttjanderättsförvaltningar. Såväl produktavdelningarna som regionförvaltningarna har resultatansvar.

Kungl. Maj:t beslöt den 5 juni 1973 att verkets centrala förvaltning skall placeras i Falun. Utflyttningen som inleddes under år 1975 har skett successivt fram till år 1977 och är nu slutförd.

Domänverkets skogsmarksinnehav, exkl. renbetesfjällens skogar och nationalparkerna, uppgår till i runt tal 4 milj. hektar produktiv skogsmark, varav ca 540 000 hektar är belägna ovanför skogsodlingsgränsen. Verkets skogsmarksinnehav utgör närmare en femtedel av landets produktiva skogsmark. Det bokförda nettovärdet av verkets skogs- och jordbruksfastigheter uppgick år 1976 till 525 milj. kr. Motsvarande taxeringsvärde uppgick till 2 623 milj. kr.

Domänverkets omsättning omfattar intäkter för skogsprodukter, skogsentreprenader, utarrendering av jordbruk, tomter, materialintäkter, jakt och fiske samt uthyrning av bostäder. Försäljningen av skogsprodukter utgör ca 90 % av omsättningen. Försäljningen av virke under de senaste fem åren framgår av följande sammanställning.

	1972	1973	1974	1975	1976
Milj. m³ fub[1]	6,9	7,6	6,9	5,8	6,5

[1] fub = fast mått under bark

Domänverkets ekonomiska resultat under åren 1972–1976 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	1972	1973	1974	1975	1976
Omsättning	519.0	670,5	832,8	934,8	1 128,2
Produktions-, försäljnings- och administrationskostnader	454,8	508,7	569,0	686,8	871,7
Rörelseresultat före avskrivningar	64,2	161,8	263,8	248,0	256,5
Avskrivningar	39,5	46,4	50,1	58,5	69,8
Finansiella och extraordinära poster	0,1	−1,7	−10,5	11,4	4,9
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	24,8	113,7	203,2	200,9	191,6
Bokslutsdispositioner	0,1	4,7	−4,8	−14,6	−21,4
Skatt	10,5	30,0	53,2	41,3	46,9
Årets resultat	14,4	88,4	145,2	145,0	123,3
Inlevererat till staten	23,0	22,9	22,9	20,0	63,5
Redovisat resultat före bokslutsdispositioner och skatt i % av i medeltal disponerat statskapital	4,1	17,8	27,4	23,0	20,0

Av sammanställningen framgår att omsättningen har stigit starkt under åren 1973–1976. Under år 1977 beräknas omsättningen komma att uppgå till ca 1 300 milj. kr. Domänverkets resultat före bokslutsdispositioner och skatt beräknas bli ca 180 milj. kr. för år 1977.

Domänverkets investeringar under åren 1972–1976 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1972	1973	1974	1975	1976
Investering i maskiner och inventarier	54,0	43,9	44,8	72,3	96,1
Investering i byggnader och anläggningar	7,6	4,5	3,7	12,5	14,2

Till skillnad från övriga affärdrivande verk erhåller domänverket i princip inte några investeringsmedel över statsbudgeten. Verkets medelsbehov tillgodoses genom tillgång till rörlig kredit i riksgäldskontoret, vilken f. n. får uppgå till högst 350 milj. kr., och genom disposition av tillgängliga vinst- och fondmedel.

Domänverkets ekonomiska ställning vid utgången av vart och ett av åren 1972–1976 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1972	1973	1974	1975	1976
Omsättningstillgångar exkl. lager	231,0	305,5	341,8	442,2	458,4
Lager	64,9	55,7	84,4	99,6	134,1
Finansiella anläggningstillgångar	86,5	100,9	117,4	150,9	150,5
Övriga anläggningstillgångar	479,2	471,2	541,0	549,6	694,1
Summa tillgångar	**861,6**	**933,3**	**1 084,6**	**1 242,3**	**1 437,1**
Rörlig kredit	106,7	56,7	2,7		105,4
Övriga kortfristiga skulder	122,4	170,8	243,3	258,9	297,1
Särskilda avsättningar	34,6	34,0	38,8	48,2	68,4
Eget kapital (domänfonden)	597,9	671,8	799,8	935,2	966,2
Summa skulder och eget kapital	**861,6**	**933,3**	**1 084,6**	**1 242,3**	**1 437,1**

Antalet anställda inom domänverket de senaste fem åren framgår av följande sammanställning.

	1972	1973	1974	1975	1976
Anställda	6 500	6 050	5 900	6 000	6 500

På grundval av en av domänverket upprättad femårsplan för verket har regeringen den 9 oktober 1975 bestämt den inbetalning av vinst till staten som verket årligen skall fullgöra för åren 1975–1979. Kravet innebär att verket årligen skall till staten inleverera 20 milj. kr. plus 30 % av årsvinsten, dock sammanlagt lägst 35 milj. kr. Den del av vinsten som återstår skall tillföras verkets dispositionsfond.

Med de nya reglerna för bestämning av den inbetalning av vinst till staten som verket årligen skall inleverera har för år 1976 inlevererats 63,5 milj. kr. För år 1977 beräknas inleveransen bli av samma storlek.

Verkets investeringsfond får utnyttjas för inköp av fast egendom och till investeringar med en varaktighet av minst tio år, t. ex. byggnader och skogsbilvägar. Genom avsättning till värdeminskningskonto för investeringar hålls fondens kapital intakt. Köpeskillingar för försäljning av kronoegendom tillförs investeringsfonden.

Uppläggningen av domänverkets finansiering av drift- och kapitalutgifter medför att endast anslag till verket av speciell natur redovisas på statsbudgeten.

Domänverket förvaltar aktierna i ett förvaltningsbolag, Domänföretagen AB, som finansiellt och administrativt samordnar verksamheten i ett antal dotterbolag. Vidare förvaltar domänverket 50 % av aktierna i ytterligare ett förvaltningsbolag, AB Såginvest. ASSI äger övriga aktier i detta bolag.

Domänverket med aktiebolagen under verkets förvaltning utgör domänkoncernen.

Domänkoncernens utveckling åren 1974–1976 framgår av följande tabell (i milj. kr.).

	1974	1975	1976
Omsättning	858.0	1 054,2	1 325,1
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	207,0	210,1	196,9
Anställda	6 035	6 475	7 340

Domänverket utger årligen en årsredovisning med tillhörande driftstatistik samt en delårsrapport.

G 1. Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal

1976/77	Utgift	124 013
1977/78	Anslag	131 000
1978/79	Förslag	117 000

Från anslaget bestrids ersättningar som föranleds av beslut av 1933 års riksdag (prop. 1933: 233, BaJoU 1933: 1, rskr 1933: 269) angående indragning av viss personal vid domänverket.

Domänverket

Domänverket beräknar kostnaderna år 1978 till ca 258 000 kr. Av kostnaderna beräknas kyrkofonden enligt sedvanliga beräkningsgrunder svara för 141 000 kr. Domänverket föreslår därför att anslaget förs upp med 117 000 kr.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot domänverkets beräkningar och föreslår därför att anslaget förs upp med 117 000 kr. Jag biträder vidare ett av verket lämnat förslag till fördelning enligt sedvanliga regler av de verkliga kostnaderna för år 1977 mellan anslaget och kyrkofonden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta att kyrkofonden för år 1977 skall ersätta domänverkets fond för utgifter för övertalig personal med 141 000 kr,
2. till *Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 117 000 kr.

G 2. Täckande av förluster på grund av garantier till den statliga varvskoncernen

1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1976/77: 139, NU 1976/77: 53, rskr 1976/77: 343) kan särskilda värdegarantier om sammanlagt 800 milj. kr. ställas till den statliga varvskoncernens (numera Svenska Varv AB) förfogande för att täcka sannolika förluster på fartygsproduktionen under åren 1977, 1978 och större delen av 1979. Ett förslagsanslag av 1 000 kr. har anvisats för budgetåret 1977/78 för att täcka eventuella infrianden av ställda värdegarantier.

Ett motsvarande anslag bör finnas även under budgetåret 1978/79 att användas för eventuella infrianden av ställda värdegarantier.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster på grund av garantier till den statliga varvskoncernen* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

E. FÖRENADE FABRIKSVERKEN

I. E:1. Byggnader och utrustning

1976/77	Utgift	68 644 405	Behållning	5 273 606
1977/78	Anslag	86 200 000		
1978/79	Förslag	83 600 000		

Förenade fabriksverken (FFV) inrättades som affärsdrivande verk år 1943 och fick sin nuvarande organisation och verksamhetsinriktning efter riksdagens beslut vid riksmötet 1975/76 (prop. 1975/76: 122, NU 1975/76: 62, rskr 1975/76: 420). FFV skall utveckla, tillverka, försälja och underhålla försvarsmateriel och civila industriprodukter. FFV driver även tvätterirörelse och försäljer överskottsmateriel m. m.

FFV förvaltar de under fabriksverkens fond upptagna kapitaltillgångarna.

FFV uppbär och redovisar verkets inkomster samt bestrider därmed och med medel som i övrigt står till dess förfogande verkets utgifter.

FFV är organiserat i fem sektorer nämligen försvarsmateriel, underhåll, industriprodukter (civila produkter), tvätterier och allmateriel (överskottsförsäljning). Dessutom finns en koncernledning, sex koncernstaber och vissa serviceenheter.

Inom *försvarsmaterielsektorn* finns produktenheter för grovkalibermateriel med tillverkning vid Zakrisdalsverken i Karlstad (Z), Vingåkersverken i Vingåker (Vå), Gällöverken i Gällö (Gv); för finkalibermateriel med tillverkning vid gevärsfaktoriet i Eskilstuna (GF) och Vanäsverken i Karlsborg (V); för torpeder med tillverkning vid centrala torpedverkstaden i Motala (CTV); för krut med tillverkning vid Åkers krutbruk i Åkers styckebruk (ÅKB).

Inom *underhållssektorn* finns följande produktenheter: elektronik, motor, flygplan, basmateriel, tillverkning och materiallaboratorium. Produktionen bedrivs vid verkstäder i Arboga (CVA), Linköping (CVM) och Östersund (CVÖ).

Allmaterielsektorn, som handhar försäljning av övertalig och kasserad materiel samt vissa nyproducerade produkter, har försäljningsställen i Solna, Löddeköpinge, Göteborg, Arboga, Sundsvall och Luleå.

FFV:s *tvätterirörelse* bedrivs f. n. vid 15 tvätterier. Efter beslut av riks-

dagen (prop. 1976/77:155, NU 1977/78:11, rskr 1977/78:38) avses verksamheten vid 13 av tvätterierna att i juni 1978 överlåtas till berörda sjukvårdshuvudmän.

FFV:s *konfektionssektor* är numera avvecklad sedan centrala beklädnadsverkstaden i Karlskrona har lagts ned.

FFV förvaltar *statens aktier* och andra ägarandelar i Industri AB Gelfa, AB Avimat, FFV Sport AB, Telub AB, Innovations AB Projection KB, Innovations AB Projection, KB United Stirling (Sweden) AB & Co, United Stirling (Sweden) AB, Stirling Power System Corp. och Trivab konfektions AB.

Ekonomisk översikt m. m.

Tillgångarna i fabriksverkens fond (exkl. försvarets materielverks anläggningar) uppgick den 30 juni 1977 till 1 204 milj. kr. Sedan skulderna frånräknats var fondens kapitalbehållning 455,2 milj. kr. FFV:s resultaträkning för de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning.

	1974/75	1975/76	1976/77
Rörelseintäkter	831,2	977,6	1 225,9
Rörelseresultat efter avskrivningar	44,3	29,3	62,6
Resultat efter extraordinära intäkter och kostnader men före bokslutsdispositioner och skatt	34,4	5,1	42,9[1]
Förändring av lagerreserv	– 9,2	9,2	–
Övriga bokslutsdispositioner	–	13,5	– 16,7[2]
Kommunalskatt	– 0,8	– 0,7	– 1,1
Nettoresultat	24,4	27,0	25,1

[1] Extraordinära kostnader avser förutom finansiellt netto (3 milj. kr.) underskott vid tvätterierna i Eskilstuna, Norrköping och Karlskrona (9,7 milj. kr.) samt avvecklingskostnader för centrala beklädnadsverkstaden i Karlskrona (7 milj. kr.).
[2] Avsättning till dispositionsfond.

Rörelseresultatet efter avskrivningar innebar för budgetåret 1976/77 en förbättring jämfört med föregående budgetår. Resultatet motsvarar den förräntning av statskapitalet på 8 % som överensstämmer med den för ifrågavarande budgetår gällande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder.

Den totala faktureringen vid FFV uppgick under budgetåret 1976/77 till 1 205 milj. kr., vilket innebär en ökning med 236 milj. kr. i förhållande till föregående år. Av faktureringen hänförde sig 380,8 milj. kr. till försvarsmaterielsektorn, 474,9 milj. kr. till underhållssektorn, 80,3 milj. kr. till allmaterielsektorn, 252,5 milj. kr. till tvättsektorn och 17 milj. kr. till övrig verksamhet. Faktureringen av varor och tjänster till försvaret exkl. allmateriel- och tvättsektorerna uppgick under budgetåret 1976/77 till 629 milj.

kr. och till civila kunder till 76 milj. kr. Faktureringen på exportmarknaden uppgick till 170 milj. kr.

Den totala orderingången hos FFV uppgick under budgetåret 1976/77 till 1 216 milj. kr., vilket innebär en ökning med 199 milj. kr. i förhållande till föregående år. Beställningarna från det svenska försvaret, exkl. tvätt och allmateriel ökade härvid med 120 milj. kr. till 709 milj. kr. samtidigt som exportbeställningarna ökade med 27 milj. kr. till 131 milj. kr. Vid utgången av budgetåret 1976/77 uppgick orderstocken vid försvarsmaterielsektorn till ca 700 milj. kr. och vid underhållssektorn till ca 160 milj. kr., vari inte har inräknats fasta underhållsåtaganden där formella beställningar successivt kommer att erhållas.

Antalet anställda vid utgången av verksamhetsåret 1976/77 var ca 8 800 (exkl. vikarier).

Medelsförbrukning

Vid början av budgetåret 1976/77 var den ingående behållningen av anslagsmedel till investeringar 2,9 milj. kr. Investeringsanslaget samma budgetår uppgick till 71 milj. kr. Den faktiska medelsförbrukningen uppgick till 68,6 milj. kr., varför den utgående behållningen vid slutet av budgetåret 1976/77 uppgick till 5,3 milj. kr. För budgetåret 1977/78 har investeringsramen fastställts till 82,5 milj. kr. Det outnyttjade beloppet på anslaget uppgick som nämnts vid utgången av budgetåret 1976/77 till 5,3 milj. kr. Eftersom anslaget för budgetåret 1977/78 utgör 86,2 milj. kr., står tillsammans 91,5 milj. kr. till förfogande under innevarande budgetår. FFV räknar med att investeringsramen kommer att utnyttjas helt. En behållning av 9 milj. kr. kan alltså förutses vid budgetårets utgång den 30 juni 1978.

Förenade fabriksverken

Investeringsprogram

FFV framhåller i sin anslagsframställning för budgetåret 1978/79 att verksamheten under budgetåret 1976/77 har kännetecknats av att orderstocken inom försvarsmaterielsektorn är tillfredsställande men ojämnt fördelad mellan enheterna. Olika åtgärder har vidtagits som förbättrat leveranssituationen och resultatet. Orderingången inom underhållssektorn har varit god och legat på en något högre nivå än planerat vilket har inneburit att vissa resursförstärkningar genomförts. Inom sektorn industriprodukter pågår en betydande utvecklingsverksamhet speciellt inom produktgruppen stirlingprodukter där framsteg kunnat noteras. Sysselsättningseffekterna av stirlingprojektet framträder i större omfattning i början av 1980-talet.

I avvaktan på slutligt ställningstagande angående nytt huvudmannaskap för tvätterierna i Ödeshög och Hagfors har FFV inte anmält något investeringsbehov för dessa för budgetåret 1978/79.

FFV anmäler att framtiden för försvarsmaterielsektorn nu framstår som något osäkrare än som tidigare bedömts, dels beroende på risken för mins-

kad orderingång på den svenska marknaden som konsekvens av försvarsbeslut, dels risk för minskade beställningar på grund av ökade produktionskostnader. Detta kan leda till allvarliga sysselsättningssvårigheter framdeles särskilt inom torped- och finkaliberenheterna. Situationen vid torpedverkstaden i Motala är redan nu besvärlig.

FFV har i tidigare skrivelser till regeringen anmält ett framtida långsiktigt investeringsbehov på ca 100 milj. kr. per år i 1975/76 års kostnadsläge. Innevarande års planeringsarbete bekräftar riktigheten härav. Situationen kan komma att bli besvärlig om inte nödvändiga medel ställs till förfogande. Trots dessa relativt allvarliga farhågor beräknas verksamhetsvolymen ligga kvar på nuvarande nivå även efter budgetåret 1978/79. En förutsättning härför är att planerna för sektorn industriprodukter kan realiseras utan tidsförskjutning. I annat fall kan betydande svårigheter uppstå.

I följande sammanställning lämnas uppgifter om faktisk och beräknad medelsanvändning budgetåren 1976/77–1978/79 (milj. kr.).

	Faktisk	Beräknad utgift	
	1976/77	1977/78	1978/79
Försvarsmateriel	28,5	37,8	52,4
Underhåll	13,9	18,5	29,7
Allmateriel	–	–	–
Industriprodukter	–	–	8,2
Tvätterier inkl.re-investeringar	5,2	3,5	–
Reinvesteringar i utrustning	21,0	20,5	26,0
Ej fördelat	–	2,2	–
Summa	**68,6**	**82,5**	**116,3**

Av de föreslagna investeringarna budgetåret 1978/79 utgör 36,5 milj. kr. *följdinvesteringar*. Dessa framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Objekt	Beräknad kostnad	Tidigare anvisade medel	Beräknad utgift 1978/79
1. Sprängämnesgjuteri (Vå)	49,0	16,8	20,0
2. Verkstadslokal (Z)	8,0	2,5	5,0
3. Teknikbyggnad (CVA)	11,5	2,0	7,5
4. Tillbyggnad flygplanhall (CVM)	7,5	1,7	4,0

För *nya investeringar* budgetåret 1978/79 har FFV beräknat 53,8 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Objekt	Beräknad kostnad	Beräknad utgift 1978/79
1. Kontor (Z)	9,0	5,0
2. Markförvärv (Z)	0,4	0,4
3. Oljecisterner (Z)	0,4	0,4
4. Ombyggnad verkstadslokal (Z)	3,0	1,5
5. Central skäroljeanläggning (Z)	1,5	1,0
6. Energibesparande åtgärder (Z)	0,7	0,7
7. Lokaler för prototyputveckling (Z)	0,4	0,2
8. Sprängtekniska byggnader (Z)	4,9	2,7
9. Sprinkleranläggning (Z)	1,5	1,5
10. Minidatoranläggning (Z)	0,6	0,6
11. Maskiner för tändhattstillverkning (Z)	4,0	2,0
12. Kapacitetshöjande maskininvesteringar (Z)	10,7	6,2
13. Halvfabrikatförråd (V)	1,0	0,6
14. Ammunitionsmaskiner (V)	16,0	1,8
15. Utrustning för kallsprutsmide (V)	1,8	1,8
16. Marketenteri (CTV)	2,5	1,0
17. Monteringshall elektronik (CVA)	5,0	5,0
18. Byggnad för sektion telemätinstrument (CVA)	4,3	2,0
19. Ytbehandlingsverkstad (CVA)	15,0	2,0
20. Tillbyggnad komponentverkstad (CVM)	7,0	2,0
21. Tillbyggnad mekanisk verkstad (CVM)	2,5	0,5
22. Laboratoriebyggnad (CVM)	6,5	0,5
23. Kontor (CVÖ)	2,3	1,0
24. Maskiner och utrustning U-sektorn	5,2	5,2
25. Maskiner och utrustning stirlingprodukter och ETP-bussning	8,2	8,2

I fråga om de större *nyinvesteringarna* anför FFV i huvudsak följande.

1. Zakrisdalsverken har starkt behov av nya kontorslokaler och skyddsrum. Såväl stadsarkitekten som sprängämnesinspektionen avvisar tillstånd till ytterligare provisorier.

4. Byggnad Z 47 vid Zakrisdalsverken byggdes år 1950 och inrymmer bl. a. verkstad för skärande bearbetning. Byggnadens lanternintak måste bytas ut av skyddsskäl. Viss del av byggnaden behöver byggas om så att bl. a. bättre sanitära utrymmen kan erhållas.

8. Den sprängtekniska verksamheten bör rationaliseras genom att vissa äldre byggnader ersätts. I samband med detta kan nödvändiga förbättringar från skydds- och miljösynpunkt göras.

11. Genom att förnya den nu hårt nedslitna maskinparken vid tändhattstillverkningen i Zakrisdal kan lönsamheten förbättras och kunskapen om denna speciella teknik bibehållas inom landet.

12. Den utökning av de mekaniska verkstadsresurserna för tillverkning av detaljer till pansarvärnsammunition vid Zakrisdal som har påbörjats bör fullföljas. Dessutom behövs viss utrustning för nya typer av försvarsmateriel.

14. Behovet av en ersättning och modernisering av maskinparken för handvapenammunition är mycket stort och sker successivt under ett antal år.

17. I anslutning till den nya elektronikbyggnaden är det angeläget att

uppföra en monteringshall för elektronikavdelningen varvid en rationellare verksamhet möjliggörs.

18. De lokaler sektionen nu disponerar är utspridda över området och fyller inte kraven på en godtagbar arbetsmiljö.

19. I motoravdelningens produktion ingår kemisk ytbehandling på ett mycket stort antal detaljer. Befintlig ytbehandlingsverkstad är för liten samtidigt som dagens krav på arbetsmiljö och avloppsrening inte kan uppfyllas. Genom en utbyggnad av ytbehandlingsresurserna vid CVA undviks bl. a. investeringar i ökade buffertlager för reservdelar.

20. Apparatsektionen inom flygplanavdelningen har lokaler av hög ålder, ursprungligen planerade för annan verksamhet. Vissa lokaler är helt otidsenliga från arbetsmiljösynpunkt. Lokalerna behöver därför ersättas.

22. Materiallaboratoriet är inrymt i tre byggnader, varav den äldsta är från år 1917. Befintliga utrymmen är inte tillräckliga för nuvarande verksamhet samtidigt som miljö- och skyddsfrågorna ej kan få en tillfredsställande lösning. För att lösa lokalsituationen för laboratoriet behövs en nybyggnad.

24. Den materiel som underhållssektorn underhåller genomgår en stark teknisk utveckling för vilken resurserna måste anpassas. Inom sektorn finns vidare målsättningen att minska beroendet av svenska försvaret och kunna utnyttja underhållssidans resurser och know-how för civila ändamål. Nya miljökrav och hanteringsföreskrifter medför vidare behov av ny typ av utrustning.

25. Enligt gällande tidplan för projektet med Stirling Power Pack skall serietillverkning starta år 1980. Under år 1979 kommer förserietillverkning att ske. Detta kräver uppbyggnad av produktionsresurser. För att uppnå erforderlig kapacitetshöjning för tillverkning av ETP-bussningar erfordras maskininvesteringar.

För *reinvesteringar* i maskiner och utrustning begärs 26 milj. kr., vilket motsvarar de kalkylmässiga avskrivningarna.

För budgetåret 1978/79 räknar FFV med en medelsförbrukning av 116,3 milj. kr.

FFV beräknar anslagsbehovet för budgetåret till 118,9 milj. kr. Detta innebär en ökning av anslaget med 32,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Föredraganden

Riksdagen fattade våren 1976 beslut i fråga om FFV:s framtida verksamhetsinriktning, organisation m. m. (prop. 1975/76: 122, NU 1975/76: 62, rskr 1975/76: 420). Beslutet innebär bl. a. att verksamheten i ökad utsträckning koncentreras till tillverkning och underhåll av försvarsmateriel samt till viss kompletterande civil produktion. Som en följd av beslutet har konfektionssektorn inom FFV avvecklats. Riksdagen har vidare fattat beslut om att tretton av de femton tvätterier FFV driver skall överlåtas till nya

huvudmän (prop. 1976/77:155, NU 1977/78:11, rskr 1977/78:38). FFV kommer vid ingången av budgetåret 1978/79 att vara organiserat i en koncernledning, staber samt fyra sektorer, nämligen försvarsmateriel, underhåll, industriprodukter och allmateriel.

FFV sysselsatte vid utgången av budgetåret 1976/77 ca 8 800 personer, varav ca 2 350 personer inom tvätterisektorn. Omsättningen under samma budgetår uppgick till 1 226 milj. kr., varav 253 milj. kr. avsåg tvätterisektorn. Större delen av verksamheten vid FFV avser att tillgodose behov hos det svenska försvaret genom produktion av försvarsmateriel och tjänster. Budgetåret 1976/77 uppgick faktureringen till försvaret, exkl. allmateriel- och tvätterisektorn, till ca 629 milj. kr. Detta motsvarar 65 % av verkets omsättning exkl. tvätteriverksamheten. FFV:s nettoresultat för verksamhetsåret 1976/77 uppgick till 25,1 milj. kr.

FFV har i sin anslagsframställning begärt 116.3 milj. kr. till investeringar under det kommande budgetåret, varav för försvarsmaterielsektorn 52,4 milj. kr., underhållssektorn 29,7 milj. kr. och sektor industriprodukter 8,2 milj. kr. För reinvestering i utrustning har FFV beräknat 26 milj. kr.

FFV:s främsta uppgift är att tillgodose det svenska försvarets efterfrågan på tillverkning och underhåll av försvarsmateriel som FFV har på sitt tillverkningsprogram. Som komplettering förekommer också viss export. Försvarets behov av varor och tjänster från FFV är minskande. Den kompletterande civila produktion som finns och som planeras inom FFV kommer enligt min bedömning inte att på alla enheter kunna uppväga den nedgång som blir följden av de minskande beställningarna från det svenska försvaret. FFV:s planerade investeringar för budgetåret 1978/79 avser främst objekt där efterfrågan är tryggad under de närmaste åren.

Jag beräknar för investeringar inom FFV för nästa budgetår 84,2 milj. kr. Till reinvesteringar har jag räknat så stor del av medlen som motsvarar de kalkylmässiga avskrivningarna under budgetåret. Härtill kommer att investeringar för sammanlagt 10,8 milj. kr. av de av FFV planerade investeringarna under budgetåret 1978/79 genom beslut av regeringen har tidigarelagts och får utföras under innevarande budgetår. Därvid har regeringen utnyttjat det bemyndigande riksdagen lämnat regeringen att besluta om utgifter intill ett sammanlagt belopp av 1 500 milj. kr. för att, om arbetsmarknadsläget kräver det, användas för finansiering av bl. a. tidigareläggning av statliga investeringar (prop. 1976/77:100 bil. 2, FiU 1976/77:10, rskr 1976/77:133).

Anslagsbeloppet för budgetåret 1978/79 bör på sedvanligt sätt beräknas med en marginal av 10 % utöver investeringsramen för att möjliggöra en av konjunkturmässiga skäl påkallad ökning av medelsanvändningen. Den behållning på 9 milj. kr. som förutses finnas vid budgetårets början skall vid beräkningen dras ifrån, varför jag förordar ett anslag av (84,2 + 8,4 − 9,0 =) 83,6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggnader och utrustning* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 83 600 000 kr.

F. STATENS VATTENFALLSVERK

I. F:1. Kraftstationer m. m.

I statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har under denna anslagsrubrik anvisats ett investeringsanslag av 2 265 milj. kr. Härutöver har på tilläggsbudget I anvisats 496.5 milj. kr. (prop. 1977/78: 25 s. 116, NU 1977/78: 32, rskr 1977/78: 108).

I prop. 1976/77: 150 (bil. 7) har regeringen bl. a. inhämtat riksdagens medgivande att disponera högst 163 milj. kr. av detta anslag även för att täcka kostnader för åtgärder som bl. a. staten kan behöva vidta till följd av en ändrad planering för kärnkraftblocket Forsmark 3 (FiU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 341). Beredningen av denna fråga liksom av anslagsfrågorna för statens vattenfallsverk för nästa budgetår pågår. De får därför tas upp senare i en särskild proposition. I avvaktan härpå bör i statsbudgetförslaget anslaget föras upp med samma belopp som i budgetpropositionen 1977.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Kraftstationer m. m.* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 2 265 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

V: 14. Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån

1976/77	Utgift	368 710 558	Behållning	256 536 928
1977/78	Anslag	600 000 000		
1978/79	Förslag	600 000 000		

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för arbetsmarknadsstyrelsen under programmet Regionalpolitiska stödåtgärder upptagna delprogrammet Lokaliseringslån. Lokaliseringslån utlämnas enligt kungörelsen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd (omtryckt senast 1977: 379; ändrad senast 1977: 787).

Under budgetåret 1976/77 har beslut fattats om lokaliseringslån med 632 milj. kr. Den för femårsperioden 1973/74–1977/78 fastställda ramen för beslut uppgår till 2 650 milj. kr. Dessutom får outnyttjat utrymme av den beslutsram som fastställdes för treårsperioden 1970/71–1972/73 tas i anspråk.

Ramen för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte för rörelsekapital m. m. har innevarande budgetår fastställts till 30 milj. kr. Under budgetåret 1976/77 beviljades garantier till rörelsekapital till ett belopp av 10,2 milj. kr. Inga garantier till marknadsföringsåtgärder har beviljats.

I räntor och avbetalningar på utestående lokaliseringslån har under budgetåret 1976/77 inbetalats 122,9 resp. 113,8 milj. kr.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 beräknas till 700 milj. kr.

Ramen för statlig garanti till rörelsekapital m. m. bör även under budgetåret 1978/79 uppgå till 30 milj. kr.

Föredraganden

Beträffande verksamheten med lokaliseringsstöd hänvisar jag till vad jag har anfört under avsnittet Regional utveckling. Jag har därvid bl. a. behandlat frågan om förlängning av ramperioden för regionalpolitiskt stöd samt utökning av beslutsramen (se s. 97).

För budgetåret 1978/79 beräknar jag anslagsbehovet för lokaliseringslån till oförändrat 600 milj. kr.

Ramen för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital m. m. bör likaledes fastställas till oförändrat 30 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1978/79 statlig garanti för lån i lokalise-

ringssyfte till rörelsekapital m. m. beviljas med sammanlagt högst 30 000 000 kr.

2. till *Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.

V:15. Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin

1976/77	Utgift	6 322 000	Behållning	13 678 000
1977/78	Anslag	20 000 000		
1978/79	Förslag	20 000 000		

Rationaliseringslånen, som administreras av statens industriverk, lämnas för investeringar i sådan produktionsutrustning som påtagligt höjer effektiviteten inom arbetsintensiv produktion av i första hand plagg men även av andra konfektionerade textil- och konfektionsprodukter. Lånen beviljas enligt riktlinjer som har antagits av riksdagen (prop. 1975/76: 206, NU 1975/76: 70, rskr 1975/76: 415 och prop. 1976/77: 105, NU 1976/77: 41, rskr 1976/77: 305).

Rationaliseringslånen ingår i ett ursprungligen tvåårigt rationaliseringsprogram för konfektionsindustrin. Riksdagen fattade våren 1977 beslut om förlängning av programmet med ett tredje år, nämligen budgetåret 1978/79, med en för rationaliseringslånen oförändrad ram av 20 milj. kr.

Statens industriverk föreslår att ett investeringsanslag om 20 milj. kr. anvisas för budgetåret 1978/79.

I enlighet med de av riksdagen antagna riktlinjerna bör för budgetåret 1978/79 nu anvisas 20 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

V:16. Lån till investeringar inom manuell glasindustri

1977/78	Anslag	9 000 000
1978/79	Förslag	3 000 000

Lånen, som administreras av statens industriverk, lämnas till företag inom manuell glasindustri för effektivitetshöjande investeringar i produktionsutrustning och för investeringar som syftar till att förbättra arbetsmiljön. Lånen beviljas enligt riktlinjer som har antagits av riksdagen (prop. 1976/77: 61, NU 1976/77: 37, rskr 1976/77: 283).

För investeringsstödet, som löper under tre år, har beräknats en total

ram om 15 milj. kr. För det första året, budgetåret 1977/78, har anvisats 9 milj. kr.

Statens industriverk anför att branschens läge ytterligare har försämrats och att det mot denna bakgrund finns anledning att tidigarelägga lönsamhetsfrämjande investeringar. Industriverket föreslår därför att återstående 6 milj. kr. av den totala ramen om 15 milj. kr. anvisas under budgetåret 1978/79.

Jag förordar att för budgetåret 1978/79 anvisas 3 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till investeringar inom manuell glasindustri* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

V:17. Lån till processutveckling i Ranstad

I statsbudgeten för innevarande år har för detta ändamål förts upp ett investeringsanslag av 13,6 milj. kr. På tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 har dessutom anvisats 10,4 milj. kr.

LKAB har under år 1977 utrett fyra alternativ för fortsatt verksamhet i Ranstad avseende forskning för att ta tillvara skifferns innehåll av kol och mineral i eller utan anslutning till en produktionsanläggning för uran och mindre mängder metaller.

Jag avser att framlägga förslag till särskild proposition i ämnet. I avvaktan härpå bör i statsbudgetförslaget anslaget föras upp med samma belopp som i budgetproposition 1977.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till processutveckling i Ranstad* för budgetåret 1978/79 beräkna ett investeringsanslag av 13 600 000 kr.

VI. Fonden för statens aktier

VI:1. Teckning av aktier i Datasaab AB

Nytt anslag (förslag) 75 000 000

Ett avtal mellan staten och Saab-Scania AB träffades den 21 september 1977 om bildandet av ett gemensamt ägt bolag inom dataområdet (prop. 1977/78: 17, NU 1977/78: 31, rskr 1977/78: 98). Avtalet har godkänts av regeringen den 19 december 1977.

Bolaget har ett aktiekapital om 360 milj. kr. och har skapats genom ombildning av det gemensamt ägda Stansaab Elektronik AB, som hade ett aktiekapital om 60 milj. kr. Avtalet förutsätter att staten tecknar och betalar 150 milj. kr. av ökningen av aktiekapitalet med hälften inom en månad efter aktieteckningen, dock inte förrän i januari 1978, och återstående hälft, 75 milj. kr., senast inom sex månader efter det att aktiekapitalökningen har registrerats, dock inte senare än i juli 1978.

För erläggande av återstående del av köpeskillingen för statens andel av aktierna i Datasaab AB beräknar jag för nästa budgetår 75 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teckning av aktier i Datasaab AB* för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag om 75 000 000 kr.

Register

Sid.

Översikt

1 DRIFTBUDGETEN

A. Industridepartementet m. m.

12	Industridepartementet	25 125 000
13	Teknisk attaché	255 000
14	Kommittéer m. m.	11 000 000
15	Extra utgifter	385 000
15	Bidrag till vissa internationella organisationer	256 000
		37 021 000

17 **B. Industri m. m.**

	Statens industriverk:	
30	Förvaltningskostnader	26 341 000
36	Utredningar m. m.	7 902 000
38	Kursverksamhet m. m.	1 000
43	Bidrag till kursverksamhet m. m.	10 400 000
44	Utrustning	180 000
45	Sprängämnesinspektionen	2 707 000
46	Branschfrämjande åtgärder	46 160 000
60	Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher	2 200 000
63	Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher	6 000 000
64	Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna	27 000 000
68	Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna	25 000 000
69	Täckande av förluster vid investeringsgarantier till vissa företag	1 000
70	Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.	58 150 000
73	Medelstillskott till regionala utvecklingsfonder	322 000 000
75	Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.	10 000 000
76	Bidrag till företagsinriktad fortbildning	8 000 000
77	Främjande av hemslöjden	2 212 000
77	Medelstillskott till Norrlandsfonden	10 000 000
78	Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget	40 000 000
		604 254 000

80 **C. Regional utveckling**

102	Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet	273 300 000
105	Särskilda stödåtgärder i glesbygder	21 000 000
107	Bidrag till kommunala industrilokaler	30 000 000
		324 300 000

109 **D. Mineralförsörjning m. m.**

113	Sveriges geologiska undersökning:	
114	Geologisk kartering samt information och dokumentation	27 982 000
123	Uppdragsverksamhet	1 000
128	Prospektering m. m.	11 132 000
128	Utrustning	9 266 000
130	Bergsstaten	1 302 000
131	Statens gruvegendom	64 303 000
		113 986 000

142	**E. Energihushållning**	
157	Statens elektriska inspektion	5 044 000
	Statens kärnkraftinspektion:	
163	Förvaltningskostnader	1 000
166	Kärnsäkerhetsforskning	1 000
170	Kostnader för vissa nämnder	135 000
171	Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.	295 000 000
191	Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte	5 000 000
196	Främjande av landsbygdens elektrifiering	11 000 000
200	Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m.	1 000
202	Oljeprospektering	*20 000 000
		336 182 000
	F. Teknisk utveckling m. m.	
	Styrelsen för teknisk utveckling:	
203	Teknisk forskning och utveckling	*280 500 000
203	Drift av forskningsstationer	*1 000
203	Utrustning	*10 800 000
203	Europeiskt rymdsamarbete m. m.	50 840 000
209	Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet	1 000
219	Bidrag till statens provningsanstalt	24 389 000
219	Statens provningsanstalt: Utrustning	1 000
221	Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet	1 000
224	Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt	3 850 000
224	Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning	990 000
225	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien	1 085 000
226	Bidrag till Standardiseringskommissionen	6 305 000
228	Energiforskning	*114 300 000
228	Grundläggande forskning för energiområdet	*6 129 000
228	Bidrag till verksamheten vid Aktiebolaget Atomenergi	*44 750 000
228	Energiteknisk forskning och utveckling vid Aktiebolaget Atomenergi	*15 000 000
228	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling	*4 290 000
229	Utvecklingsbidrag till Datasaab AB	48 750 000
231	Medelstillskott till Datasaab AB	56 250 000
		668 232 000
232	**G. Statsägda företag**	
237	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal	117 000
237	Täckande av förluster på grund av garantier till den statliga varvskoncernen	1 000
		118 000
	Summa för driftbudgeten	**2 084 093 000**

KAPITALBUDGETEN

1. Statens affärsverksfonder

	E. Förenade fabriksverken	
239	Byggnader och utrustning	**83 600 000**
	F. Statens vattenfallsverk	
246	Kraftstationer m. m.	***2 265 000 000**

V. Fonden för låneunderstöd

247	Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån	600 000 000
248	Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin	20 000 000
248	Lån till investeringar inom manuell glasindustri	3 000 000
249	Lån till processutveckling i Ranstad	*13 600 000
		636 600 000

VI. Fonden för statens aktier

250	Teckning av aktier i Datasaab AB	**75 000 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**3 060 200 000**
	Totalt för industridepartementet	**5 144 293 000**

* Beräknat belopp.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1978

Kommundepartementet

ÖVERSIKT

I kommundepartementets uppgifter ingår som en väsentlig del att biträda med samordning av regeringspolitiken i frågor som rör kommunal och landstingskommunal verksamhet.

I departementet handläggs ärenden som rör kommuner, landstingskommuner och kommunalförbund samt ärenden om landets administrativa indelning, allt i den mån sådana ärenden inte ankommer på annat departement. Även ärenden om den kommunala demokratin, folkrörelserna och förvaltningsdemokrati inom kommuner och landstingskommuner liksom frågor om förhållandet i allmänhet mellan staten samt kommunerna och landstingskommunerna hör till departementets uppgifter.

Till departementets arbetsområde hör vidare ärenden om länsstyrelserna, länsskatterätterna, fastighetstaxeringsrätterna, länsrätterna, de lokala skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna och civilbefälhavarna.

I departementet handläggs också ärenden om räddningstjänst inkl. oljebekämpning till havs m. m., förebyggande åtgärder mot brand och kommunernas beredskap samt frågor enligt allmänna ordningsstadgan och lagen om allmänna sammankomster.

Även ärenden om svenska kyrkan och andra trossamfund handläggs fr. o. m. den 1 juni 1977 i departementet.

Departementet är organiserat med ett sakområde för förhållandet mellan staten samt kommuner och landstingskommuner, administrativ indelning m. m., ett för kommunal demokrati och folkrörelserna, ett för länsstyrelserna m. m., ett för ärenden rörande bl. a. personal hos de myndigheter som hör till departementet och ett för ärenden om svenska kyrkan och andra trossamfund. Departementets planerings- och budgetsekretariat svarar också för viss utredningsverksamhet och för handläggningen av ärenden om kommunernas och landstingskommunernas ekonomi och av internationella ärenden.

Under de senaste decennierna har skett en betydande omvandling av den kommunala verksamheten. En allt större andel av samhällets verksamhet återfinns inom det kommunala ansvarsområdet. Samtidigt kännetecknas utvecklingen av ett ökat samspel mellan staten samt kommunerna och landstingskommunerna.

Kommunindelningsreformens syfte var att ge kommunerna ökade förutsättningar att ta på sig betydelsefulla samhällsuppgifter. Samtidigt som den

nya kommunstrukturen har förbättrat förutsättningarna för kommunernas aktiva medverkan i samhällsbyggandet har den medfört nackdelar för den kommunala demokratin. Genom att de flesta kommuners geografiska områden har ökat väsentligt och genom att antalet förtroendevalda har minskat har kontakterna mellan de förtroendevalda och de enskilda kommunmedlemmarna försvårats. Dessa förhållanden har, i förening med samhällsverksamhetens alltmera komplicerade karaktär, fört fram frågor om den kommunala demokratin i den allmänna debatten.

Mot denna bakgrund var demokratifrågorna en central utgångspunkt vid utarbetandet av den nya kommunallagen (1977:179), som gäller fr. o. m. 1 juli 1977. Arbetet med dessa angelägna frågor måste emellertid gå vidare. Därför har en ny kommitté (Kn 1977:07) tillkallats, med uppgift att överväga vissa kommunaldemokratiska frågor. Kommitténs uppdrag är att söka vägar för att öka det aktiva medborgarengagemanget i kommunernas angelägenheter och att förbättra den kommunala verksamhetens lokala förankring. Kommittén kommer att behandla frågor om bl. a. distriktsnämnder och direktvalda kommundelsråd samt rådgivande kommunala folkomröstningar. Den grundläggande principen skall även i dessa sammanhang vara att kommunerna och landstingskommunerna skall ha största möjliga handlingsfrihet, när det gäller att utforma och anpassa sin verksamhet efter de lokala förhållandena.

Till 1968 års partiella författningsreform hörde beslut om en enhetlig treårig mandatperiod för såväl riksdag som landsting och kommunfullmäktige samt om gemensam valdag för riksdagsval och kommunalval. En sådan ordning diskuterades grundligt inför reformen och har även senare varit uppe till debatt. Den gemensamma valdagen har ansetts kunna inverka ofördelaktigt i olika avseenden på den kommunala demokratin. Enligt en åsikt som ofta förs fram är också tre år en alltför kort mandatperiod. Den nya kommunaldemokratikommittén har därför fått i uppdrag att undersöka vilka återverkningar den gemensamma valdagen och den treåriga mandatperioden har på den kommunala demokratin.

Antalet kommuner uppgår till 277. Framställningar om ändrad kommunindelning eller om utredning beträffande indelningen har hos regeringen gjorts rörande fyra kommuner. I flera kommuner diskuteras en ändrad indelning. I en del fall har frågan väckts genom motioner i kommunfullmäktige. I andra fall är det lokala grupper som har tagit upp frågan om ändring i kommunindelningen. Regeringen kommer inte själv att ta några initiativ till ändringar i den kommunala indelningen. Däremot kommer framställningar om indelningsändringar som är motiverade av hänsyn till den kommunala demokratin att prövas positivt.

Regeringen har i direktiven för kommittén om vissa kommunaldemokratiska frågor angett att en utvärdering bör göras av kommunindelningsreformens återverkningar i skilda hänseenden. Därigenom kan en samlad och allsidig bedömning av reformens för- och nackdelar göras. Kommittén skall

utarbeta ett program för utvärderingen som tar tillvara erfarenheterna från de indelningsärenden som kan komma att avgöras före 1979 års val.

Lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning ses över av indelningslagskommittén (Kn 1974:04). Översynen avser bl. a. de bestämmelser som reglerar förutsättningarna för indelningsändring samt regleringen av de berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden vid delning av kommun. Kommittén undersöker också vilken hänsyn som bör tas till ortsbefolkningens inställning till en indelningsändring samt i vad mån beslutanderätten i vissa typer av indelningsärenden bör flyttas från regeringen till kammarkollegiet eller länsstyrelsen. Resultatet av utredningsarbetet väntas föreligga under första halvåret 1978.

En särskild sida av de kommunaldemokratiska frågorna är formerna för de anställdas inflytande. Utredningen (C 1970:29) om den kommunala demokratin, som nu har avslutat sitt arbete, avlämnade under sommaren 1977 betänkandet (SOU 1977:39) Företagsdemokrati i kommuner och landstingskommuner. Betänkandet har remissbehandlats under hösten 1977. Proposition avses bli avlämnad under år 1978.

Demokratifrågorna har nära anknytning till folkrörelsernas roll i samhället. Kommundepartementet har ett särskilt ansvar för frågor som gäller folkrörelserna och dessas utvecklingsmöjligheter. Ett översynsarbete pågår angående relationerna mellan det allmänna och folkrörelserna. Därvid ägnas uppmärksamhet åt möjligheterna att vidga området för folkrörelseverksamhet. Som en självklar förutsättning gäller att folkrörelserna nu liksom tidigare står fria och självständiga gentemot staten. Arbetet bedrivs i nära samverkan med folkrörelserna genom en särskild referensgrupp för folkrörelsefrågor som är knuten till kommundepartementet. Särskilda initiativ har tagits för att, i nära kontakt med denna referensgrupp, behandla vissa frågor som sammanhänger med samhällets ekonomiska stöd till folkrörelserna m. m. Vidare har en särskild sakkunnig tillkallats för att inom folkrörelsearbetets allmänna ram se över frågor om stöd till folkrörelserna i deras internationella arbete.

Ett nära samband föreligger mellan de kommunaldemokratiska frågorna och frågorna om förhållandet mellan stat och kommun. Förutsättningarna för att öka kommunernas och landstingskommunernas handlingsfrihet har under de senaste decennierna i hög grad förbättrats. Mot den bakgrunden har en kommitté (Kn 1976:06) tillsatts för att göra en samlad översyn av statens tillsyns- och kontrollfunktioner gentemot kommunerna och landstingskommunerna. Syftet med utredningsarbetet är att pröva vilka förändringar som kan göras för att ge den kommunala självstyrelsen ett större reellt innehåll.

Kommittén har i nära kontakt med statliga myndigheter, kommunförbunden, kommuner och landstingskommuner gjort en kartläggning av aktuella problem rörande förhållandet mellan statliga och kommunala organ. I första hand kommer sådana förändringar att övervägas som framstår som särskilt angelägna och som kan göras oberoende av överväganden inom ett visst

sakområde. I direktiven anges att speciell uppmärksamhet bör ägnas beslut som kräver fastställelseprövning av statliga myndigheter. Kommittén har i ett delbetänkande (Ds Kn 1977:7) föreslagit att kommun, landstingskommun och kommunalförbund får ta upp lån och teckna borgen utan att inhämta regeringens medgivande. I ett andra delbetänkande (Ds Kn 1977:8) föreslås att kommuns underställningsskyldighet i fråga om brandordning slopas. Vidare har en rapport (Ds Kn 1977:9) utarbetats om forskning rörande statskontroll av kommunerna och landstingskommunerna. Betänkandena remissbehandlas f. n.

Det nu nämnda arbetet leder över till den större frågan om kontakterna mellan de enskilda medborgarna och samhällsorganen. Den offentliga verksamheten i vårt land har utvecklats snabbt under de senaste årtiondena. Samhällsorganens åtgärder och beslut griper i dag in i medborgarnas liv på ett helt annat sätt än tidigare. Allt fler människor har anledning att söka kontakt med myndigheterna. De omfattande regleringar och den svåröverskådliga myndighetsorganisation som har vuxit fram för att förverkliga vårt välfärdssamhälle medför åtskilliga problem för de enskilda människorna. En parlamentarisk kommitté (Kn 1976:05) har därför fått i uppdrag att verkställa en allmän översyn av denna problematik och lägga fram förslag till förbättringar. Till denna kommitté har knutits bl. a. företrädare för kommunförbunden och vissa andra organisationer.

I direktiven anges att en central uppgift för kommittén blir att pröva om ändringar kan göras i sådana författningsbestämmelser som allmänheten uppfattar som omotiverade eller onödigt komplicerade. Kommittén har vid besök i några kommuner och i nära samarbete med dessa gett allmänheten tillfälle att framföra synpunkter och önskemål om förändringar. Kommittén har också att pröva möjligheterna att förbättra informationen om samhällsorganens verksamhet. Inom detta område är kommunbibliotekens roll i samhällsinformationen, kontaktpersoner vid myndigheterna och lokalkontorsverksamhet av särskilt intresse. Frågor om myndigheternas språk och om utformningen av skrivelser och blanketter etc. är en väsentlig uppgift för kommittén. I samarbete med vederbörande myndigheter har vissa förenklingar i utformningen av blanketter genomförts. Ett annat viktigt område för kommittén omfattar frågor av juridisk karaktär där kommittén särskilt skall beakta synpunkter som gäller den enskildes rättssäkerhet inom förvaltningen.

Den regionala samhällsförvaltningen har fått en allt större betydelse framför allt genom statsmakternas beslut om en aktiv regionalpolitik och samhällsplanering. Åtskilliga utredningar har arbetat med dessa frågor under senare år och flera reformer har genomförts. En huvudlinje i reformarbetet har varit att stärka länsstyrelsernas ställning genom att anpassa deras organisation och arbetsformer till nya krav. Genom 1970 års länsstyrelsereform beslöts bl. a. att länsstyrelsen skall ha det samordnande ansvaret för den regionala samhällsplaneringen och att den skall stå under ledning av en förtroendemannastyrelse med landshövdingen som ordförande. För att

förtroendemannastyrelsens sammansättning skall återspegla de politiska partiernas styrka i länet har riksdagen vid 1976/77 års riksmöte på förslag av regeringen beslutat att landstingen skall utse samtliga ledamöter – utom landshövdingen – i styrelserna.

Hela uppbyggnaden av den regionala samhällsförvaltningen har varit ställd under debatt sedan början av 1960-talet. Ett viktigt reformkrav har varit att nå en omfattande decentralisering av uppgifter från central till regional nivå. Decentraliseringsutredningen (Kn 1975:01) arbetar f. n. med dessa frågor. Ett annat viktigt reformkrav har varit att landstingskommunerna skall utvecklas till verkliga regionala självstyrelseorgan med viktiga uppgifter på regional nivå, främst inom samhällsplaneringen. För att pröva dessa frågor har regeringen tillsatt utredningen om vidgad länsdemokrati (Kn 1976:04).

Medan man hittills främst har satsat på de statliga länsorganen, bör enligt direktiven till den nya utredningen huvudlinjen i framtiden vara att stärka landstingskommunerna och därmed vidga utrymmet för den kommunala självstyrelsen. Utredningen skall ägna särskild uppmärksamhet åt sådana uppgifter som länsplaneringen, den regionala trafikplaneringen, naturvårdsplaneringen och den fysiska riksplaneringen. Rena myndighetsfunktioner skall beröras endast i den mån de är oundgängligen förenade med planeringsuppgifterna. En allmän strävan skall vara att såvitt möjligt begränsa de personalorganistoriska konsekvenserna av utredningens förslag. Samspelet mellan landstingskommunerna samt regeringen och de centrala myndigheterna måste övervägas noga. Kommunernas ställning får inte försvagas genom en vidgad länsdemokrati. Syftet måste i stället vara att stärka den kommunala självstyrelsen i stort. Utredningen kommer att lägga fram ett betänkande i början av år 1978.

En kommitté (Kn 1977:01) har tillkallats för att verkställa utredning om de till länsstyrelserna knutna förvaltningsdomstolarnas ställning. Genom 1971 års förvaltningsrättsreform omdanades förvaltningsrättskipningen i högre instans på ett genomgripande sätt. Kammarrätterna har blivit allmänna förvaltningsdomstolar med en ställning motsvarande hovrätternas på den allmänna domstolssidan, och regeringsrätten har liksom högsta domstolen blivit väsentligen prejudikatinstans. Mot bakgrund av bl. a. denna reform och statsmakternas allmänna strävan under senare år att så långt som möjligt skilja förvaltning och rättskipning från varandra anges i direktiven för den nya kommittén, att starka skäl talar för att bryta ut länsdomstolarna ur länsstyrelserna och ge dem en ställning liknande tingsrätternas inom den allmänna domstolsorganisationen. Kommittén har nyligen lagt fram delbetänkandet (SOU 1977:80) Länsdomstolarna med ett principförslag av denna innebörd. I sitt fortsatta arbete kommer kommittén att behandla bl. a. frågor om domstolarnas målområde.

Decentraliseringsutredningen skall pröva decentraliseringsmöjligheterna över i stort sett hela det statliga förvaltningsområdet. Den skall också överväga om vissa uppgifter som länsorganen har bör decentraliseras till

kommunerna. Efter förslag från utredningen i betänkandet (Ds Kn 1977:2) Samordnad regional vägplanering har statsmakterna beslutat att i decentraliseringssyfte, i samband med omorganisation av statens vägverk, förenkla vägplaneringssystemet och att föra vissa beslutsbefogenheter från central till regional nivå (prop. 1977/78:10, TU 1977/78:10, rskr 1977/78:95). Decentraliseringsutredningen har vidare lagt fram betänkandena (Ds Kn 1977:1) Decentralisering av beslut om investeringsfonder för konjunkturutjämning, (Ds Kn 1977:4) Decentralisering av beslut inom naturvården och (Ds Kn 1977:6) Decentralisering av beslut om hälso- och sjukvårdens byggnadsinvesteringar. Dessa förslag bereds f. n. inom regeringskansliet.

Decentraliseringsutredningen har i skrivelse till regeringen hemställt om att de statliga myndigheterna i sina anslagsframställningar för budgetåret 1978/79 skulle åläggas att ange ärendetyper eller områden där en decentralisering är möjlig. Regeringen har med anledning av utredningens begäran kompletterat anvisningarna för budgetarbetet och myndigheterna har i sina anslagsframställningar redovisat synpunkter på möjligheterna att decentralisera. Dessa kommer att övervägas i det fortsatta utredningsarbetet.

Riksskatteverket har i samarbete med statskontoret bedrivit utvecklings- och försöksverksamhet med ett ADB-system inom exekutionsväsendet. Förslag om slutlig utformning av detta system har redovisats till regeringen. Efter remissbehandling av förslaget har Statskonsult AB på regeringens uppdrag gjort en utvärdering av det föreslagna systemet och ett annat system, som en av remissinstanserna tagit fram. ADB-beredningsgruppen (C 1973:06) har redovisat betänkandet (Ds Kn 1976:7) ADB i den regionala samhällsplaneringen. Dessa frågor bereds f. n. inom regeringskansliet.

En kommitté (Kn 1977:03) har tillkallats med uppdrag att undersöka i vad mån oljeutvinning i större skala i Nordsjön och erfarenheterna från oljeutflödet i april 1977 vid borrplattformen "Bravo" på Ekofiskfältet bör föranleda ändring av de riktlinjer som nu gäller för den svenska beredskapen för bekämpning av miljöfarliga utsläpp till havs samt i kustvattnen, Vänern och Mälaren.

Förhållandet mellan staten och svenska kyrkan har utretts i olika etapper sedan slutet av 1950-talet. I februari 1975 inleddes överläggningar i stat–kyrka-frågan mellan staten och företrädare för svenska kyrkan. Dessa överläggningar har nu slutförts och ett betänkande kommer att läggas fram i början av år 1978. Om det vid remissbehandlingen av detta betänkande visar sig möjligt att uppnå en samlande lösning angående de framtida relationerna mellan staten och svenska kyrkan avses att en proposition i frågan skall kunna läggas fram för riksdagen våren 1979.

Inom det kyrkliga området fortsätter för övrigt arbetet i 1968 års kyrkohandbokskommitté (U 1969:44), 1969 års psalmkommitté (U 1970:47), utredningen om andlig vård (U 1974:10) och kyrkoberedskapskommittén (U 1976:09). Lagen om församlingsstyrelse har inte berörts av kommunallagsreformen. Den likformighet som hittills har rått mellan församlingsstyrelse-

lagen och kommunallagen har emellertid ansetts vara av så stort värde att en särskild utredare (Kn 1977:04) har tillkallats med uppdrag att se över församlingsstyrelselagen i syfte att anpassa denna till den nya kommunallagen.

Anslagen för budgetåret 1978/79

För nästa budgetår begärs anslag på 2 032,6 milj. kr. för verksamheten inom kommundepartementets ansvarsområde. De resursförstärkningar som begärs hänför sig till övervägande delen till skatteförvaltningen hos länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna.

Länsstyrelserna m. m.

Förslag läggs fram om fortsatt utbyggnad av skatteadministrationen i enlighet med statsmakternas beslut om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975:87, SkU 1975:31, rskr 1975:229). Länsstyrelsernas skatteavdelningar och taxeringsavdelningen hos länsstyrelsen i Stockholms län samt de lokala skattemyndigheterna föreslås få 78 resp. 117 nya tjänster. Detta innebär att de lokala skattemyndigheterna med hänsyn till budgetläget byggs ut i en något långsammare takt än som har förutsatts tidigare. Länsstyrelsernas förvaltningsavdelningar och administrativa enheter föreslås vidare få viss personalförstärkning, de förra för att möta ökningen av besvärsmål och de senare för uppgifter beträffande personalutbildning främst inom skatteadministrationen. De ökade utgifterna för skatteutbildning under länsstyrelseanslaget finansieras genom en i huvudsak lika stor minskning av riksskatteverkets anslag för utbildning och information. Anslagen till kronofogdemyndigheterna tas upp med ett beräknat belopp i avvaktan på särskild proposition om dessa myndigheters framtida distriktsindelning, organisation m. m.

Kyrkliga ändamål

Statsbidrag föreslås till yttre underhålls- och reparationsarbeten på Storkyrkan i Stockholm samt till förberedande åtgärder för restaurering av Skara domkyrka. Medel beräknas också för fortsatta restaureringsarbeten på Vadstena klosterkyrka.

Anslagen till andra trossamfund än svenska kyrkan räknas upp.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom kommundepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Kommundepartementet m. m.	11,4	16,9	+ 5,5
B. Länsstyrelserna m. m.	1 638,2	1 938,9	+300,7
C. Kyrkliga ändamål	49,5	54,6	+ 5,1
D. Räddningstjänst m. m.	22,6	22,2	- 0,4
Summa för driftbudgeten	**1 721,7**	**2 032,6**	**+310,9**
Totalt för kommundepartementet	**1 721,7**	**2 032,6**	**+310,9**

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Antonsson

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser kommundepartementets verksamhetområde.

DRIFTBUDGETEN *Femtonde huvudtiteln*

A. KOMMUNDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Kommundepartementet

1976/77 Utgift 5 346 225
1977/78 Anslag 5 761 000
1978/79 Förslag 8 769 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	35	–
Övrig personal	24	–
	59	–
Anslag		
Lönekostnader	5 178 000	+ 2 839 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	200 000	+ 52 000
Expenser	328 000	+ 172 000
(varav engångsbelopp)		(+ 50 000)
Ej disponerat belopp	55 000	– 55 000
	5 761 000	**+ 3 008 000**

Fr. o. m. den 1 juni 1977 handläggs ärenden om svenska kyrkan och andra trossamfund i departementet. Detta har medfört en personalökning för innevarande budgetår jämfört med de uppgifter som redovisades i prop. 1976/77:100, bil. 18.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa

budgetår till 8 769 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommundepartementet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 769 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	2 295 251	Reservation 2 049 784
1977/78	Anslag	5 500 000	
1978/79	Förslag	7 500 000	

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 7 500 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1976/77	Utgift	103 827	Reservation 69 655
1977/78	Anslag	150 000	
1978/79	Förslag	590 000	

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 590 000 kr., varav 440 000 kr. i engångsanvisning för Europarådets kommunministerkonferens i Stockholm år 1978.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 590 000 kr.

B. LÄNSSTYRELSERNA M. M.

B 1. Länsstyrelserna, B 2. Lokala skattemyndigheterna och B 3. Kronofogdemyndigheterna

Allmän översikt

Länsstyrelserna

Landets 24 länsstyrelser svarar för den statliga förvaltningen i länen. De har till uppgift att främja resp. läns utveckling och befolkningens bästa samt att verka för att statlig, kommunal och landstingskommunal verksamhet samordnas och anpassas till de regionalpolitiska målen.

Länsstyrelsernas arbetsuppgifter är mångskiftande och omfattar bl. a. följande områden, nämligen den regionalpolitiska planeringen, plan- och byggnadsväsendet, fastighetsregistreringen, naturvården, miljöskyddet, livsmedelskontrollen, kulturminnesvården, den allmänna hälsovården, den sociala omvårdnaden, väg- och trafikväsendet, den civila försvarsberedskapen, räddningstjänsten, beskattningsväsendet, uppbördsväsendet, exekutionsväsendet och folkbokföringen. Länsstyrelsen har dessutom vissa tillsynsuppgifter gentemot andra statliga länsmyndigheter, kommuner, landstingskommuner och enskilda. Inom resp. län är länsstyrelsen högsta polismyndighet och överexekutor samt huvudman för priskontorsverksamheten och hemkonsulentverksamheten.

Länsstyrelsen leds av en styrelse med landshövdingen som ordförande och med 14 andra ledamöter. Landshövdingen är chef för länsstyrelsen. Som ställföreträdare för landshövdingen fungerar i Stockholms län en länsöverdirektör och i övriga län en av avdelningscheferna. Med undantag för länsstyrelsen i Stockholms län är länsstyrelserna organiserade med tre avdelningar nämligen planeringsavdelningen, skatteavdelningen och förvaltningsavdelningen. Dessutom finns en administrativ enhet. Avdelningschef är ett länsråd.. Länsstyrelsen i Stockholms län har följande avdelningar: planeringsavdelningen, taxeringsavdelningen, kameral- och uppbördsavdelningen, länsskatterättsavdelningen och förvaltningsavdelningen. Vid alla länsstyrelser utom länsstyrelsen i Gotlands län finns en länspolischefsexpedition.

En länsskatterätt, en fastighetstaxeringsrätt och en länsrätt är knutna till länsstyrelsen. Inom förvaltningsavdelningen finns kansli för rätterna. I Stockholms län utgör länsskatterättsavdelningen dock kansli för länsskatte-

rätten och fastighetstaxeringsrätten.

Under länsstyrelsen lyder i olika avseenden de lokala skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna, polisväsendet och civilförsvaret.

Antalet tjänster hos länsstyrelserna uppgår till ca 9 800.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till ca 1 067 milj. kr.

Lokala skattemyndigheterna

De lokala skattemyndigheterna verkställer mantalsskrivning, upprättar allmän röstlängd, tar befattning med taxeringsarbete och debitering och uppbörd av skatt m. m., bestämmer pensionsgrundande inkomst samt utövar kontroll över att viss uppgiftsskyldighet inom den allmänna försäkringen fullgörs.

Länsstyrelsen är chefsmyndighet för de lokala skattemyndigheterna i länet. Den lokala skattemyndighetens verksamhetsområde är fögderiet. Chef för lokal skattemyndighet är en fögderidirektör eller en häradsskrivare.

Antalet tjänster hos landets 120 lokala skattemyndigheter uppgår till ca 3 800.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till drygt 374 milj. kr.

Kronofogdemyndigheterna

Den exekutiva verksamheten avser dels det allmännas fordringar för skatter, böter, allmänna avgifter m. m., dels ärenden som anhängiggörs av enskilda rättsägare. Den förra ärendegruppen dominerar. Dessutom är kronofogde skyldig att handlägga ärenden enligt lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs och att efter länsstyrelsens förordnande vara överexekutor för särskild förrättning.

För den exekutiva verksamheten är landet indelat i kronofogdedistrikt. I varje distrikt finns en kronofogdemyndighet med en kronodirektör eller kronofogde som chef. Riksskatteverket är centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet.

Antalet tjänster inom de 81 kronofogdedistrikten uppgår till ca 2 700.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till drygt 265 milj. kr.

Civilbefälhavarna

Landets sex civilbefälhavare verkar i fred för att totalförsvaret inom resp. civilområde planläggs så att det i krig och vid krigsfara kan föras med en enhetlig inriktning samt så att största möjliga försvarseffekt uppnås. Förutom uppgiften att samordna viss planläggning har civilbefälhavaren att leda

stabstjänstövningar, utbilda eller verka för utbildning av viss personal för uppgifter i krig samt planera för den egna verksamheten i krig och vid krigsfara.

För dessa uppgifter biträds civilbefälhavaren av ett kansli, vilket är förlagt i anslutning till en länsstyrelse.

Civilbefälhavarkanslierna har inemot 40 anställda.

Länsstyrelsernas organisationsnämnd

Länsstyrelsernas organisationsnämnd är centralt rationaliserings-, samordnings- och utbildningsorgan för länsstyrelserna. Nämnden bistår länsstyrelserna i frågor som rör arbetsformer, personal- och ekonomiadministration och intern planering. Nämnden verkar för samordning mellan länsstyrelserna samt mellan länsstyrelserna och andra statliga myndigheter. I samråd med länsstyrelserna planlägger och anordnar nämnden utbildning och konferenser för länsstyrelsepersonal. Nämnden fastställer formulär till vissa blanketter för länsstyrelserna, länsskatterätterna, fastighetstaxeringsrätterna och länsrätterna. Ett revisionskontor och en redovisningscentral för länsstyrelserna är knutna till nämnden.

Länsstyrelsernas organisationsnämnd består av ordförande och högst tio andra ledamöter. Antalet tjänster hos nämnden är 16.

Länsstyrelsernas anslagsframställningar

Framställningarna

Länsstyrelsernas anslagsframställningar för budgetåret 1978/79 innehåller yrkanden om totalt ca 1 100 ytterligare tjänster, varav ca 750 på länsstyrelserna, ca 250 på de lokala skattemyndigheterna och ca 100 på kronofogdemyndigheterna. Omkring hälften av de begärda tjänsterna avser tjänster för biträdespersonal.

Önskemålen om personalökningar hos länsstyrelserna avser i fråga om planeringsavdelningarna främst naturvårdsenheterna (ca 90 tjänster), regionalekonomiska enheterna (ca 50 tjänster), planeringskanslierna (ca 60 tjänster) och planenheterna (ca 30 tjänster). För skatteavdelningarna – i Stockholms län taxeringsavdelningen – ligger tyngdpunkten i yrkandena på taxeringsenheterna och mervärdeskatteenheterna (ca 50 tjänster vardera). På förvaltningsavdelningarna samt länsskatterättsavdelningen i Stockholms län avser yrkandena främst förstärkning av personalen för handläggning av skattemål (ca 30 tjänster). Länsstyrelserna begär dessutom förstärkning av sina administrativa enheter för bl. a. personaladministrativa uppgifter

De yrkade personalförstärkningarna för de lokala skattemyndigheterna avser till övervägande del tjänster för utbyggnaden av den nya granskningsorganisationen enligt beslut vid 1975 års riksmöte om riktlinjer för ändrad

skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975:87, SkU 1975:31, rskr 1975:229).

Det beloppsmässigt lägsta alternativet – det s. k. *0-alternativet* – som motsvarar anslaget enligt statsbudgeten för budgetåret 1977/78 uppräknat med pris- och löneomräkning och därefter reducerat med 5 % innebär en ökning av medelsbehovet med följande belopp.

Länsstyrelserna	75 906 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	40 773 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	20 568 000 kr.
Summa	137 247 000 kr.

Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar redogjort för de beräknade följderna av detta alternativ och framhållit att nedskärningen skulle påverka främst anslagen för lönekostnader. Vid länsskatterätten, fastighetstaxeringsrätten, länsrätten, bil- och körkortsregistret, handels- och föreningsregistret samt de delar av länsstyrelsen som handlägger besvär av olika slag kan, enligt vad länsstyrelserna framhåller, reduceringar betraktas som helt omöjliga så länge efterfrågan på dessa tjänster inte visar någon vikande tendens. Eventuella reduktioner måste därför drabba planeringsavdelningen och skatteavdelningen – i Stockholms län taxeringsavdelningen. Länsstyrelserna anser att sådana reduceringar skulle rimma dåligt med de mål som statsmakterna har satt upp på dessa områden.

I fråga om de lokala skattemyndigheterna framhåller länsstyrelserna att en anslagsminskning skulle medföra sämre service åt de skattskyldiga och åt taxeringsnämnderna. Detta skulle medföra lägre kvalitet på taxeringsresultatet och i viss utsträckning rättsförluster för de skattskyldiga. Kvaliteten på krediterings- och arbetsgivarkontrollen skulle få sänkas med skatteförluster för det allmänna som följd.

För kronofogdemyndigheternas del hävdar länsstyrelserna att en minskning av dessa myndigheters resurser skulle resultera i ett sämre indrivningsresultat. Storleken av de förluster som härigenom skulle drabba bl. a. statsverket är svår att bedöma, men enligt riksskatteverket skulle förlusterna inte täckas av utgiftsminskningen.

Alternativ 1 som skall utgöras av anslaget för budgetåret 1977/78 jämte pris- och löneomräkning innebär enligt länsstyrelsernas anslagsframställningar en ökning av medelsbehovet med följande belopp.

Länsstyrelserna	154 431 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	63 095 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	43 497 000 kr.
Summa	261 023 000 kr.

Alternativ 2 som omfattar de begärda tjänster vilka inledningsvis har redovisats översiktligt innebär enligt länsstyrelsernas anslagsframställningar följande anslagsökningar utöver alternativ 1.

Länsstyrelserna	148 008 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	44 764 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	23 249 000 kr.
Summa	216 021 000 kr.

Remissyttrandena

Remissyttranden över länsstyrelsernas anslagsframställningar har avgetts av rikspolisstyrelsen beträffande länspolischefsexpeditionerna, civilförsvarsstyrelsen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar beträffande försvarsenheterna och civilbefälhavarnas kanslier, statens trafiksäkerhetsverk beträffande bil- och körkortsregistren, riksskatteverket beträffande taxeringsavdelningen, skatteavdelningarna, utskänkningskontrollen, de lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna, nämnden för samhällsinformation beträffande informationsverksamheten, riksantikvarieämbetet beträffande kulturminnesvårdens regionala organisation, lantbruksstyrelsen och statens livsmedelsverk beträffande länsveterinärerna, statens naturvårdsverk beträffande naturvårdsenheterna, statens pris- och kartellnämnd beträffande priskontoren, konsumentverket beträffande hemkonsulenterna, statens planverk beträffande planenheterna samt statens lantmäteriverk beträffande lantmäterienheterna.

Rikspolisstyrelsen är medveten om att några mera genomgripande förändringar inte torde kunna genomföras i den regionala polisorganisationen i avbidan på resultatet av 1975 års polisutredning (Ju 1975:08). Styrelsen anser det emellertid angeläget att de mest akuta behoven tillgodoses även under pågående utredningsarbete. Detta bör enligt styrelsens uppfattning kunna ske genom att inrätta göromålsförordnanden som biträdande länspolischef vid de mest arbetsbelastade länspolischefsexpeditionerna samt genom att medel ställs till länsstyrelsernas förfogande för att anställa administrativ arbetskraft i erforderlig utsträckning.

Civilförsvarsstyrelsen finner inte anledning att lämna synpunkter på enstaka yrkanden om uppgifts- och personalförändringar på försvarsenheterna på grund av den nyligen genomförda organisationsöversynen och den planerade omorganisationen den 1 juli 1978.

Statens trafiksäkerhetsverk betonar vikten av att medel ställs till länsstyrelsens förfogande för kontroll av kilometerbeskattningen samt tillstyrker arbetsledartjänster på bilregistren hos länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro och Västmanlands län.

Riksskatteverket framhåller att verket enligt beslut av regeringen år 1975 tillsammans med statskontoret bedriver en utredning, RS projektet. Enligt

beslut av riksdagen vid 1976/77 års riksmöte skall taxeringsavdelningen och skatteavdelningarna under innevarande budgetår organiseras om (prop. 1976/77:100 bil. 18, CU 1976/77:13, rskr 1976/77:164). Omorganisationen berör taxerings- och revisionsenheterna. Även de lokala skattemyndigheterna berörs av viss omorganisation i samband med utbyggnaden av organisationen för tjänstemannagranskning av deklarationer m. m. Beträffande uppbörds- och dataenheterna samt de lokala skattemyndigheterna, utom granskningsorganisationen, kommer förslag till organisation och bemanning att i en nära framtid redovisas till regeringen. Mot den bakgrunden avstyrker riksskatteverket av länsstyrelserna begärda förstärkningar till de nämnda enheterna och lokala skattemyndigheterna. I fråga om mervärdeskatteenheterna anser riksskatteverket att en förstärkning av ledningsfunktionen behövs i samtliga län utom i Gotlands. För länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Göteborgs och Bohus län föreslår verket nya tjänster på en nivå närmast under enhetschefen. För övriga län föreslås motsvarande tjänst i utbyte mot en lägre handläggartjänst. Dessutom tillstyrker riksskatteverket två handläggartjänster hos länsstyrelsen i Stockholms län samt en handläggartjänst och medel motsvarande tre årsarbetskrafter i befordringsgång 1 C hos länsstyrelsen i Malmöhus län.

Riksskatteverket anser sig f. n. inte ha tillräckligt underlag för att bedöma gjorda yrkanden i fråga om personalresurser för vägtrafikskattekontrollen.

Riksskatteverket vill minska sin centralt bedrivna utbildningsverksamhet genom att föra stora delar av den till länen. Därigenom kan den av verket drivna kostnadskrävande internatutbildningen minskas. För att möjliggöra detta måste länsstyrelsernas personalresurser för att administrera och genomföra utbildning förstärkas. Verket föreslår därför att hos samtliga länsstyrelser utom länsstyrelserna i Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Hallands, Örebro, Västernorrlands och Jämtlands län inrättas en tjänst som utbildningsledare för den regionala skatteförvaltningen med placering på skattechefens kansli. Hos länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro och Västernorrlands län förs enligt verkets förslag redan befintliga tjänster för regionala utbildningsledare över till skattechefens kansli. Hos länsstyrelserna i Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Hallands och Jämtlands län skall tjänst som utbildningsledare placeras inom administrativa enheten enligt riksskatteverkets förslag.

Beträffande utskänkningskontrollen påpekar riksskatteverket att frågan om antalet handläggartjänster för denna verksamhet nyligen har prövats av statsmakterna (prop. 1976/77:108 bil. 1, SkU 1976/77:40, rskr 1976/77:231). Verket avstyrker framställningar om ytterligare handläggartjänster inom detta verksamhetsområde men tillstyrker inrättandet av en tjänst i befordringsgång 1 C hos länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Nämnden för samhällsinformation tillstyrker 5,8 milj.kr. till informationsprojekt och 8,6 milj.kr. till kungörelseannonsering och framhåller därutöver

att det är nödvändigt att länsstyrelserna förses med en permanent informationsfunktion.

Riksantikvarieämbetet betonar behovet av att resurserna för den statliga kulturminnesvården på regional nivå förstärks med hänsyn till arbetssituationen i varje län. Ämbetet ger högsta prioritet åt nya handläggartjänster på byrådirektörsnivå i de tre storstadslänen samt i Östergötlands och Kalmar län. Vidare prioriterar ämbetet kvalificerade biträdestjänster. Av de begärda utredningsmedlen ställer ämbetet regionala kulturminnesvårdsprogram och utredningsarbete av översiktligt slag för bl. a. fysisk riksplanering i första rummet.

Lantbruksstyrelsen finner samtliga anslagsframställningar angelägna, men anser att biträdande länsveterinärtjänster i första hand bör inrättas i Skaraborgs och Jönköpings län. I den mån ytterligare nya tjänster inte kan inrättas bör medel anslås för anställande av tillfällig arbetskraft. Styrelsen framhåller vikten av att erforderlig biträdeshjälp ställs till länsveterinärernas förfogande.

Statens livsmedelsverk tillstyrker de av länsstyrelserna föreslagna förstärkningarna och framhåller särskilt behovet av de begärda tjänsterna som biträdande länsveterinär för Skaraborgs och Göteborgs och Bohus län. Även de för Örebro län och Uppsala län redovisade behoven förtjänar att beaktas. Övriga berörda länsstyrelser bör beredas möjlighet att under del av året genom medel för tillfällig personal anställa biträdande länsveterinär eller annan arbetskraft med livsmedelshygienisk utbildning. Livsmedelsverket framhåller – liksom lantbruksstyrelsen – vikten av att erforderlig biträdeshjälp ställs till länsveterinärernas förfogande.

Statens naturvårdsverk vill att förstärkningarna på naturvårdsenheterna i första hand sker på följande tre områden under budgetåret 1978/79.

1. De länsstyrelser som på den allmänna naturvården – bl. a. täktärenden, vård och förvaltning av naturvårdsobjekt och fysisk planering – har högst två handläggartjänster bör förstärkas. Det gäller länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Gävleborgs och Jämtlands län.

2. Tillsynsverksamheten inom de mest högindustrialiserade länen bör få förstärkningar.

3. Utbyggnaden av ADB i tillsynsverksamheten enligt miljöskyddslagen bör fortsätta med ytterligare fyra län, varav tre är givna nämligen Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län.

Statens pris- och kartellnämnd framhåller att priskontorens resurser är otillräckliga. Nämnden har vid olika tillfällen föreslagit att dess fältorganisation skulle tillföras en förstärkning med tolv handläggartjänster och att 21 befintliga extra handläggartjänster skulle omvandlas till extra ordinarie tjänster. Detta innebär att nämnden stöder de yrkanden om förstärkning på handläggarplanet som framförs i länsstyrelsernas anslagsframställningar för

budgetåret 1978/79. Nämnden tillstyrker vidare förstärkningar på biträdessidan vid priskontoren hos länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län.

Konsumentverket konstaterar att det finns behov av ökade kansliresurser för hemkonsulenterna inom den nuvarande länsstyrelseorganisationen och tillstyrker att de länsstyrelser som har begärt sådana tjänster tilldelas medel för dem.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar tillstyrker samtliga framförda förslag beträffande försvarsenheterna. I fråga om civilbefälhavarkanslierna finner överstyrelsen begärd personell förstärkning vara mest angelägen i Västra och Södra civilområdet.

Statens planverk framhåller nödvändigheten av att planenheterna tillförs ökade resurser för att tillgodose kommunernas behov av service och råd beträffande den översiktliga planeringen som har initierats eller stimulerats av den fysiska riksplaneringen. De av länsstyrelserna begärda 35 tjänsterna prioriterar planverket i fem angelägenhetsgrupper med sju tjänster i varje grupp.

Statens lantmäteriverk framhåller att det råder en underbemanning på lantmäterienheterna i flertalet län. Denna är orsakad av ökade registreringsuppgifter på grund av ny lagstiftning och ökat antal tillförda register. Lantmäteriverket stöder därför de framförda yrkandena om personalförstärkning för detta ändamål. Verket tillstyrker begärda tjänster som biträdande överlantmätare i följande angelägenhetsordning: länsstyrelserna i Uppsala, Blekinge, Norrbottens och Gotlands län. Lantmäteriverket understöder vidare starkt inrättande av tjänster för lantmäterienheterna i de fall där underbemanningen hittills har klarats genom lån av tjänster från överlantmätarmyndigheten. Detta gäller lantmäterienheterna i Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus, Hallands, Västmanlands och Kopparbergs län. Verket stöder dessutom de anspråk på ytterligare medel för tillfälligt inlån av personal från det regionala och lokala lantmäteriet för fullgörande av länsstyrelseuppgifter som har förts fram av länsstyrelserna i Uppsala, Blekinge och Kopparbergs län. Lantmäteriverket tillstyrker slutligen inrättandet av tjänster för arkivvård samt att medel ställs till förfogande för tillfällig personal och för ökade materialkostnader.

Föredraganden

Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar inte kunnat ta hänsyn till avtal om löner m. m. för år 1977, vilka har träffats under andra halvåret 1977 mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens huvudorganisationer. Under budgetarbetet har därför länsstyrelsernas i anslagsframställningarna gjorda beräkningar av lönekostnaderna justerats och redovisas med andra belopp än de som framgår av anslagsframställningarna.

Kronofogdemyndighetsutredningen (Kn 1974:03) lämnade den 11 augusti

1977 betänkandet (SOU 1977:42) Kronofogdemyndigheterna. Utredningsförslaget har remissbehandlats. Remissbehandlingen avslutades den 30 november 1977. Ställningstagandet till förslaget kommer att redovisas i särskild proposition under våren 1978. I avvaktan på denna proposition tar jag nu upp anslaget till kronofogdemyndigheterna med ett beräknat belopp.

Många arbetsuppgifter hos länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna är beroende av efterfrågan på dessa myndigheters tjänster från kommunerna, allmänheten m. fl. Denna efterfrågan har inte minskat. Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar framhållit att en anslagsberäkning enligt alternativ 0 påverkar främst anslagen för lönekostnader och därmed omfattningen av de personalresurser som myndigheterna kan disponera för att tillgodose denna efterfrågan. Jag kan inte förorda en minskning av anslagen enligt detta alternativ som skulle medföra försämrad service gentemot kommunerna och allmänheten.

Det nya systemet för taxering i första instans varom riksdagen har beslutat (prop. 1975:87, SkU 1975:31, rskr 1975:229) har byggts upp i etapper. Den första etappen som omfattade 163 tjänster har genomförts under budgetåret 1975/76. Den andra etappen som omfattade 275 tjänster har genomförts under budgetåret 1976/77. Den tredje etappen som omfattar 438 tjänster genomförs under innevarande budgetår.

Riksskatteverket har föreslagit att skatteadministrationen byggs ut med ytterligare en etapp som omfattar 69 tjänster hos länsstyrelserna och 182 tjänster hos de lokala skattemyndigheterna. Med hänsyn till budgetläget förordar jag att utbyggnaden begränsas till att omfatta de 69 tjänsterna hos länsstyrelserna och 117 tjänster hos de lokala skattemyndigheterna. Mitt förslag innebär att s. k. taxeringsnämndsrevisioner kan utföras i tidigare planerad utsträckning medan omfattningen av tjänstemannagranskningen av löntagardeklarationer vid 1979 års taxering begränsas något jämfört med riksskatteverkets förslag. Vidare förordar jag att länsstyrelserna förstärks med 31 tjänster, varav fem på planeringsavdelningarna, nio på skatteavdelningarna, fyra på förvaltningsavdelningarna och 13 på de administrativa enheterna. Förstärkningarna på planeringsavdelningarna avses främst för tillsynsuppgifter enligt miljöskyddslagen och innebär att befintliga arvodestjänster byts ut mot extra ordinarie tjänster. Förstärkningarna på skatteavdelningarna avses för arbetsuppgifter inom mervärdeskatteenheterna. På förvaltningsavdelningarna är förstärkningen avsedd för arbetet vid förvaltningsdomstolarna. För arbetsuppgifter inom utbildningsområdet tillförs de administrativa enheterna förut nämnda 13 tjänster. Med denna upprustning har varje länsstyrelse tillförts ytterligare en tjänst för personaladministrativa uppgifter. Jag räknar med att dessa tjänster skall användas för arbetsuppgifter inom utbildningsområdet till en början uteslutande för skatteadministrationen under dess uppbyggnadstid. Därigenom kan en stor del av den av riksskatteverket centralt drivna utbildningen inom skatteområdet ersättas med utbildning i länen. Som jag tidigare har framhållit motsvaras utgiftsök-

ningen för skatteutbildning under länsstyrelseanslaget av en i huvudsak lika stor minskning av riksskatteverkets anslag för budgetåret 1978/79. Riksskatteverkets kostnader för utbildning av länsstyrelsepersonal torde kommande budgetår kunna begränsas ytterligare. Jag räknar vidare med att länsstyrelsernas organisationsnämnd skall förstärkas med tre tjänster bl. a. för uppgifter av servicenatur till länsstyrelserna inom de delar av personaladministrationen som inte avser personalutbildning.

Inför genomförandet av det av statsmakterna beslutade ADB-systemet inom folkbokföring och beskattning (prop. 1975:57, SkU 1975:32, rskr 1975:230, prop. 1976/77:138, SkU 1976/77:49, rskr 1976/77:346) har riksskatteverket och statskontoret genomfört en organisationsöversyn av länsstyrelsernas dataenheter. Jag räknar med att vissa smärre organisationsförändringar kan behöva vidtagas vid dessa enheter. Det ankommer på regeringen att besluta om dessa förändringar.

Mina ställningstaganden till länsstyrelsernas förslag, vilka redovisas närmare i det följande, innebär, med bortseende från de under resp. anslag beräknade uppbördsmedlen, en medelsanvisning om sammanlagt 2 026,8 milj. kr. Ökningen i förhållande till innevarande budgetår uppgår till 312,6 milj. kr. Av totalbeloppet avser 1 271,2 milj. kr. länsstyrelserna och 449,8 milj. kr. de lokala skattemyndigheterna. De särskilda uppbördsmedlen under dessa anslag beräknar jag till resp. 9,8 milj. kr. och 67,5 milj. kr., en ökning med 11,9 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Sammanställning av anslagsberäkningarna för B. Länsstyrelserna m. m. (1 000-tal kr.)

	Länsstyrelserna			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	4 012	+ 396	+ 103	820	+ 153	+ 117	344	+ 17	–
Övrig personal	5 826	+ 371	–	3 006	+ 125,5	–	2 360	+ 82,5	–
	9 838	**+ 767**	**+ 103**	**3 826**	**+ 278,5**	**+ 117**	**2 704**	**+ 99,5**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	789 726	+ 234 029	+ 153 755	316 429	+ 90 837	+ 65 620	201 018	+ 45 666	–
Sjukvård	1 582	+ 261	+ 107	838	+ 117	+ 89	545	+ 54	–
Reseersättningar och expenser	72 233	+ 19 291	– 4 176	16 600	+ 8 419	+ 1 118	24 222	+ 7 464	–
Därav engångsutgifter	18 422	21 946	7 349	3 420	7 281	2 400	8 493	4 963	–
Lokalkostnader	110 255	+ 18 318	+ 16 652	39 190	+ 8 512	+ 8 327	24 284	+ 7 838	–
Ersättning till nämndemän	5 879	+ 786	+ 698	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	3 368	+ 5 706	+ 337	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	5 522	+ 2 997	+ 925	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	36 705	+ 14 520	+ 6 596	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	149	+ 667	+ 22	–	–	–	–	–	–
Diverse ändamål	41 487	+ 30 132	+ 29 328	1 321	– 14	+ 236	15 189	+ 8 724	–
Ej disponerat belopp	8 451	–	– 8 451	180	–	– 180	– 979	–	–
	1 075 357	**+ 326 707**	**+ 195 793**	**374 558**	**+ 107 871**	**+ 75 210**	**264 279**	**+ 69 746**	**–**
Uppbördsmedel									
Ersättning från allmänna pensionsfonden	3 308	–	+ 551	56 185	–	+ 11 308	10 571	–	–
Ersättning för uppdrag vid dataenheterna	5 900	–	–	–	–	–	–	–	–
Nettoutgift	**1 066 149**	**+ 326 707**	**+ 195 242**	**318 373**	**+ 107 871**	**+ 63 902**	**253 708**	**+ 69 746**	**+ 41 573**[1]

[1] Beräknat belopp.

Stockholms län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	648	+ 11	+ 33	174	–	+ 8	68	–	–
Övrig personal	963	+ 1	–	687	–	–	545	–	–
	1 611	**+ 12**	**+ 33**	**861**	–	**+ 8**	**613**	–	–
Anslag									
Lönekostnader	132 364	+ 23 164	+ 28 088	74 198	+ 15 755	+ 14 181	49 010	+ 7 011	–
Sjukvård	355	+ 35	+ 25	339	+ 51	+ 41	155	+ 15	–
Reseersättningar och expenser	10 726	– 1 001	– 2 181	3 084	+ 1 119	+ 514	11 044	+ 4 100	–
Därav engångsutgifter	3 632	1 467	515	111	740	278	7 500	3 570	–
Lokalkostnader	22 326	+ 4 083	+ 3 738	9 877	+ 2 153	+ 2 055	6 570	+ 4 722	–
Ersättning till nämndemän	1 080	+ 140	+ 362	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	433	+ 82	+ 7	–	–	–	–	–	–
Kungörelsecannonseringskostnader	634	+ 966	+ 245	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 966	+ 1 544	+ 889	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	1 420	–	– 1 420	32	–	32	– 549	–	–
	172 304	**+ 29 013**	**+ 29 753**	**87 530**	**+ 19 078**	**+ 16 759**	**66 230**	**+ 15 848**	–

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 14 065 000 kr.

2. Naturvårdsenheten bör förstärkas med en förste byråingenjör och en assistent. För planeringsavdelningens planberedning behövs på planenheten en förste byråsekreterare. Ökad arbetsbelastning motiverar en tjänst som antikvarie.

3. På taxeringsavdelningen bör förstärkning ske med tre taxeringsintendenter, en förste byråsekreterare och en assistent.

4. På allmänna enheten behövs en byråsekreterare för ärenden om lotteri, bingo och TV-övervakning och en assistent för handels- och föreningsregistret. Trafikenheten bör förstärkas med en byråassistent och överexekutorsenheten med en förste byråsekreterare.

5. Länsskatterättsavdelningen bör förstärkas med fyra länsassessorer, två förste byråsekreterare och två assistenter.

6. På personalenheten begärs tre förste byråsekreterare och en assistent för rekrytering och tjänstetillsättning. Uppbördsenheten bör tillföras en byrådirektör och en assistent för källskattekontroll samt en byrådirektör för arbetsgivarkontrollen.

Under 2–6 upptagna tjänster begärs inrättade inom oförändrad anslagsram i utbyte mot andra tjänster eller genom omdisponering av medel. Länsstyrelsen hemställer därutöver att den skall tillföras, inom planeringsavdelningen tre handläggare på naturvårdsenheten och en handläggare på planenheten, inom taxeringsavdelningen en tjänst som allmänt ombud på mervärdeskatteenheten, inom förvaltningsavdel-

ningen en handläggare på överexekutorsenheten, inom länsskatterättsavdelningen en handläggare och inom kameral- och uppbördsavdelningen en handläggare på kameralenheten och tre handläggare på personalenheten, samt fyra kvalificerade biträden.

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 3 737 000 kr.)

8. Lantmäterienheten. Löne- och prisomräkning m. m. 1 307 000 kr.

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 10 158 000 kr.

10. Omkostnaderna beräknas öka (+ 1 500 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 7 379 000 kr.

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 3 570 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 202 057 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 104 289 000 kr. eller sammanlagt 306 346 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 24 848 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 15 140 000 kr. Vidare har jag beräknat 2 873 000 kr. för handläggare med uppgifter inom miljöskyddet, mervärdeskatteenheten och skattekontrollen. För engångsutgifter i samband med flyttningar och för inventarier m. m. har preliminärt beräknats 515 000 kr. Jag har även beräknat 680 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 278 000 kr. i engångsutgifter bl. a. för flyttningar av lokala skattemyndigheterna i Handens och Södertälje fögderier och för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Uppsala län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheten		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	118	+ 19	+ 3	20	+ 20	–	6	+ 2	–
Övrig personal	144	+ 30	–	80	+ 20	–	48	+ 6	–
	262	**+ 49**	**+ 3**	**100**	**+ 40**	**–**	**54**	**+ 8**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	22 187	+ 10 121	+ 4 298	7 814	+ 4 555	+ 1 241	3 972	+ 1 426	–
Sjukvård	40	+ 10	+ 4	15	+ 2	+ 2	12	+ 1	–
Reseersättningar och expenser	1 580	+ 676	+ 196	386	+ 836	+ 39	346	+ 183	–
Därav engångsutgifter	18	366	30	15	742	10	–	65	–
Lokalkostnader	4 010	+ 385	+ 534	827	+ 105	+ 89	466	+ 52	–
Ersättning till nämndemän	211	+ 21	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	104	+ 184	+ 9	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	66	+ 80	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	677	+ 777	+ 113	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	149	+ 131	+ 22	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	189	–	– 189	4	–	– 4	6	–	–
	29 213	**+ 12 385**	**+ 4 987**	**9 046**	**+ 5 498**	**+ 1 367**	**4 802**	**+ 1 662**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 990 000 kr.

2. På priskontoret begärs en assistent. För att kompensera tjänst som lämnats för notariemeritering behövs på juridiska enheten en förste länsnotarie. Regionalekonomiska enheten bör tillföras två byrådirektörer och en förste byråsekreterare för planerings- och utredningsarbete m. m. På naturvårdsenheten fordras en byrådirektör för uppföljning av den fysiska riksplaneringen och en förste byråingenjör för vattenresursplanering. På enheten behövs även en förste byråingenjör för arbete med ADB vid tillsyn enligt miljöskyddslagen, en byråinspektör för vård och förvaltning av avsatta naturområden m. m. och en byråassistent för den allmänna naturvården. Hos länsveterinären behöver förstärkning ske med en biträdande länsveterinär. (+ 1 121 595 kr.)

3. På skatteavdelningen behövs till följd av RS-projektet en förste byråsekreterare och två assistenter för uppgifter inom kanslifunktionen. På taxeringsenheten begärs personalförstärkning med två assistenter. Mervärdeskatteenheten behöver tillföras en förste byråsekreterare för utökad kontrollverksamhet och, på grund av ökad arbetsbelastning, en förste byråinspektör och en assistent. Inom den nya taxeringsenheten (RS) fordras en handläggare för fastighetstaxering och två assistenter för granskningsarbete. (+ 896 766 kr.)

4. Ökad arbetsbelastning motiverar att allmänna enheten tillförs en länsassessor. Enheten behöver även förstärkas med tre assistenter. På rättsenheten behövs på grund av

arbetsbelastningen en länsassessor. (+ 460 918 kr.)

5. På administrativa enheten behövs på grund av ny arbetsrättslig lagstiftning en förste byråsekreterare, för personalutbildning en förste byråsekreterare, för personal- och löneadministration en assistent samt en arkivassistent. (+ 330 631 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 3 095 384 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 773 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 66 000 kr.

b) Enheten behöver utökas med en biträdande överlantmätare, en byrådirektör och en arkivassistent. Vidare begärs medel för tillfällig personal. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 615 273 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 548 000 kr.

10. I Enköpings fögderi begärs en expeditionsvakt. Tierps fögderi yrkar två assistenter för arbetsgivarkontroll resp. serviceuppgifter. I Uppsala fögderi begärs för källskatte- och arbetsgivarkontroll en fögderiassistent och en assistent för den administrativa funktionen. För granskningsorganisationen i första instans fordras i länet 19 handläggare, tre assistenter och nio biträden. Gemensamt för lokala skattemyndigheterna krävs medel för fyra årsarbetskrafter. (+ 3 066 555 kr.)

11. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 826 000 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 323 000 kr.

13. Till förstärkning på den exekutiva sidan yrkas en förste kronoassistent samt med hänsyn till den ökade arbetsvolymen två kronoassistenter. Myndigheten behöver dessutom förstärkas med en förste byråsekreterare för personaladministrativa arbetsuppgifter samt tre kontorsbiträden. (+ 722 147 kr.)

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 148 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 34 200 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 10 413 000 kr. eller sammanlagt 44 613 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 4 521 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 363 000 kr. Vidare har jag beräknat 266 000 kr. för handläggare med uppgifter inom miljöskyddet, skattekontrollen och administrativa enheten och preliminärt 30 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Slutligen har jag beräknat preliminärt 10 000 kr. i engångsutgifter för inköp av utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet.

Södermanlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	115	+ 11	+ 2	21	–	–	9	+ 1	–
Övrig personal	186	–	–	89	–	–	67	–	–
	301	**+ 11**	**+ 2**	**110**	**–**	**–**	**76**	**+ 1**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	24 222	+ 6 704	+ 4 578	8 047	+ 1 914	+ 1 440	5 562	+ 2 016	–
Sjukvård	55	+ 5	–	24	+ 2	+ 1	24	+ 2	–
Reseersättningar och expenser	5 878	– 3 416	– 4 026	489	+ 1 722	+ 491	456	+ 116	–
Därav engångsutgifter	4 269	398	7	68	1 737	510	–	57	–
Lokalkostnader	3 024	+ 886	+ 886	970	+ 271	+ 269	765	+ 76	–
Ersättning till nämndemän	211	+ 21	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	118	+ 132	+ 12	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	310	+ 31	+ 31	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	841	+ 116	+ 116	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	193	–	– 193	4	–	4	9	–	–
	34 852	**+ 4 479**	**+ 1 404**	**9 534**	**+ 3 909**	**+ 2 197**	**6 816**	**+ 2 210**	**–**

Länsstyrelsen 1. Löne- och prisomräkning m. m. – 2 877 720 kr.

2. Regionalekonomiska enheten behöver förstärkas med en amanuens för handläggande uppgifter. På grund av ökad arbetsvolym i samband med ändringar i naturvårdslagen fordras på naturvårdsenheten en byrådirektör. På enheten behövs även en amanuens för inventering och planläggning inom den allmänna naturvården, en förste byråingenjör för arbete med ADB vid tillsyn enligt miljöskyddslagen och en amanuens för miljöskyddstillsynen. Planenheten bör förstärkas med en byråingenjör. (+ 439 867 kr.)

3. På taxeringsenheten behövs en taxeringsintendent för att balansen av besvärsmål inte skall öka. På mervärdeskatteenheten begärs på grund av ökad arbetsvolym en byrådirektör. (+ 208 984 kr.)

4. På allmänna enheten behövs en förste länsnotarie för att kompensera tjänst som lämnats för notariemeritering. På enheten fordras även förstärkning med en förste byråsekreterare för bl. a. kontroll och revision av kilometerskatt. (+ 186 282 kr.)

5. På länspolischefens expedition behövs en förste byråsekreterare för polismyndighetsärenden. (+ 84 167 kr.)

6. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare för intern information, utbildning och introduktion. (+ 90 355 kr.)

7. Medel begärs för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 136 937 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 406 000 kr.)

9. Lantmäterienheten. Löne- och prisomräkning m. m. 49 000 kr.

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 589 136 kr.

11. Gemensamt för myndigheterna yrkas medel för vikarier för sjuk- och havandeskapslediga samt för extra och tillfällig personal. (+ 540 000 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 921 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 605 470 kr.

14. För de alltmer ökade administrativa arbetsuppgifterna fordras i Eskilstuna distrikt en kronokommissarie. Medel begärs för tillfällig eller extra personal m. m. (+ 890 355 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 69 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 36 256 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 11 731 000 kr. eller sammanlagt 47 987 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 577 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 572 000 kr. Vidare har jag beräknat 181 000 kr. för handläggare med uppgifter inom miljöskyddet och administrativa enheten och preliminärt 7 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Slutligen har jag beräknat preliminärt 510 000 kr. i engångsutgifter till lokala skattemyndigheterna i länet bl. a. för flyttning av lokala skattemyndigheten i Eskilstuna fögderi.

Östergötlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	167	+ 31	+ 2	30	+ 5	+ 3	13	+ 2	–
Övrig personal	233	+ 14	–	130	+ 2	–	91	+ 5	–
	400	**+ 45**	**+ 2**	**160**	**+ 7**	**+ 3**	**104**	**+ 7**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	32 069	+ 10 729	+ 5 859	12 036	+ 3 220	+ 2 414	7 442	+ 1 835	–
Sjukvård	44	+ 6	–	19	+ 2	+ 1	13	–	–
Reseersättningar och expenser	2 563	+ 1 041	+ 84	442	+ 136	+ 58	583	+ 90	–
Därav engångsutgifter	210	507	27	21	49	11	15	20	–
Lokalkostnader	4 563	+ 617	+ 617	1 533	+ 174	+ 173	1 110	+ 112	–
Ersättning till nämndemän	188	+ 62	+ 28	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	132	+ 284	+ 13	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	305	+ 245	+ 45	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 110	+ 237	+ 163	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	310	–	– 310	4	–	4	9	–	–
	41 284	**+ 13 221**	**+ 6 499**	**14 034**	**+ 3 532**	**+ 2 642**	**9 157**	**+ 2 037**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 393 000 kr.

2. Priskontoret behöver tillföras en byråassistent. På juridiska enheten behövs på grund av arbetsbelastningen en länsnotarie. På regionalekonomiska enheten fordras en biträdande planeringsdirektör för bl. a. sysselsättningsfrågor. På enheten behövs vidare på grund av arbetsbelastningen en assistent och för arbete med informationssystemet "företag–samhälle" en förste byråsekreterare. På naturvårdsenheten begärs två avdelningsdirektörer för miljöskydd resp. allmän naturvård, två förste byråingenjörer för tillsynsverksamhet, två förste byråinspektörer för regional landskapsvård, täktärenden m. m. och en assistent. Hos länsveterinären fordras en assistent och hos länsantikvarien en biträdande länsantikvarie. På försvarsenheten behövs för skyddsrumsfrågor två förste byråingenjörer samt för planläggning inom organisationsfunktionen en förste byråinspektör och en assistent. (+ 1 755 218 kr.)

3. På skatteavdelningen krävs en byrådirektör för intern information och utbildning. På grund av ökad arbetsbelastning begärs på taxeringsenheten en taxeringsintendent, två förste byråsekreterare och en assistent. På mervärdeskatteenheten fordras en byrådirektör för arbetsledande uppgifter m. m. och två förste byråsekreterare för kontrollverksamhet. För fortsatt utbyggnad av RS-organisationen behövs tre handläggare. (+ 1 046 202 kr.)

4. På allmänna enheten yrkas en förste byråsekreterare för stiftelseä-

renden och en assistent för frågor rörande alkoholförsäljning. (+ 161 663 kr.)

5. På länspolischefens expedition fordras en byråassistent för handläggning och en assistent för diariet. (+ 149 703 kr.)

6. På administrativa enheten behövs två byråassistenter. På servicefunktionen krävs vidare en förste byråsekreterare och en arkivassistent. (+ 325 059 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 861 320 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 555 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. (+ 67 000 kr.)

b) Enheten bör utökas med ett biträde. (+ 71 307 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 059 499 kr.

11. För den nya granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs för fögderierna inom länet fem handläggare och två assistenter. Utöver detta fordras medel motsvarande sju årsarbetskrafter i Linköping resp. Norrköpings fögderier. (+ 1 068 371 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 93 000 kr.)

Kronofögdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 594 913 kr.

14. För Linköpings distrikt begärs två kontorsbiträden för bl. a. betjäning av telefonväxel m. m., en expeditionsvakt samt en byråassistent för huvudsakligen administrativa uppgifter. I Motala distrikt behövs en förste kronoassistent i utbyte mot en kronoassistent samt ett biträde. I Norrköpings distrikt finns behov av en förste byråsekreterare för de ökade administrativa arbetsuppgifterna. Gemensamt för distrikten begärs vidare medel för vikarier vid sjukdom och barnbördsledigheter. (+ 604 627 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka (+ 32 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 47 783 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 16 676 000 kr. eller sammanlagt 64 459 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 6 191 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 2 369 000 kr. Vidare har jag beräknat 170 000 kr. för handläggare inom skattekontrollen och preliminärt 27 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 255 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Slutligen har jag preliminärt beräknat 11 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Jönköpings län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	147	+ 13	+ 1	30	+ 16	+ 15	9	–	–
Övrig personal	206	+ 10	–	93	+ 5	–	68	+ 2	–
	353	**+ 23**	**+ 1**	**123**	**+ 21**	**+ 15**	77	**+ 2**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	28 255	+ 9 111	+ 5 311	9 751	+ 4 472	+ 2 929	5 691	+ 1 530	–
Sjukvård	41	+ 15	+ 6	15	+ 3	+ 3	13	–	–
Reseersättningar och expenser	2 121	+ 549	+ 310	861	+ 54	– 112	634	– 49	–
Därav engångsutgifter	53	146	24	395	295	163	160	30	–
Lokalkostnader	3 600	+ 435	+ 735	1 124	+ 317	+ 317	601	+ 145	–
Ersättning till nämndemän	232	+ 25	+ 25	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	137	–	+ 5	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekommunikationskostnader	173	+ 100	+ 26	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 187	+ 794	+ 206	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	300	–	– 300	5	–	– 5	9	–	–
	36 046	**+ 11 029**	**+ 6 324**	**11 756**	**+ 4 846**	**+ 3 132**	**6 948**	**+ 1 626**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 677 251 kr.

2. På grund av utökade arbetsuppgifter behöver regionalekonomiska enheten förstärkas med två förste byråsekreterare. På naturvårdsenheten fordras två byråinspektörer och en byråingenjör för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt, täktärenden, tillsynsverksamhet m. m. Planenheten behöver tillföras en byråingenjör för den fysiska riksplaneringen och samråd med kommuner m. m. För att avlasta länsveterinären behövs en biträdande länsveterinär. (+ 713 974 kr.)

3. På taxeringsenheten behövs med hänsyn till arbetsbelastningen en taxeringsintendent och för utbildning och information en förste byråsekreterare. Vidare begärs förstärkning på mervärdeskatteenheten med en assistent. (+ 290 116 kr.)

4. På rättsenheten begärs på grund av arbetsbelastningen en länsassessor och på allmänna enheten fordras en assistent för bilregistret. (+ 178 176 kr.)

5. För att avlasta länspolischefen behövs en biträdande länspolischef och länspolischefens expedition bör tillföras en assistent. (+ 219 910 kr.)

6. På administrativa enheten fordras en byråassistent för lönegarantiärenden och tillsättningsärenden, en assistent för arkivet och en materialförvaltare. (+ 223 246 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 2 357 804 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 350 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 229 328 kr.

b) Enheten behöver tillföras en förste byråsekreterare för registreringsuppgifter. Vidare begärs medel för biträdestjänster och tillfällig personal. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 439 627 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 485 890 kr.

11. För den nya granskningsorganisationen i första instans fordras i länet 16 handläggare och två assistenter. Därutöver begärs i Jönköpings fögderi en kansliskrivare och ett biträde samt i Vetlanda fögderi en telefonist. Dessutom yrkas medel för tillfällig personal i Eksjö och Jönköpings fögderier liksom medel för deklarationssortering vid samtliga fögderier inom länet. Medel begärs även för praktikverksamhet motsvarande två årsarbetskrafter. (+ 2 529 012 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 593 100 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 326 977 kr.

14. Värnamo distrikt bör förstärkas med två biträden. Vidare begärs medel för tillfällig personal och för praktikplatser. (+ 545 066 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 130 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 42 370 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 14 888 000 kr. eller sammanlagt 57 258 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 5 851 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 812 000 kr. Vidare har jag beräknat 89 000 kr. för en handläggare inom miljöskyddet och preliminärt 24 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 1 275 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Vidare har jag beräknat preliminärt 53 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet och 110 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av lokala skattemyndigheten i Vetlanda fögderi.

Kronobergs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheten		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	110	+ 4	+ 1	15	+ 10	+ 8	6	+ 1	–
Övrig personal	144	+ 9	–	63	–	–	38	+ 2	–
	254	**+ 13**	**+ 1**	**78**	**+ 10**	**+ 8**	**44**	**+ 3**	–
Anslag									
Lönekostnader	20 804	+ 6 345	+ 3 772	5 995	+ 2 097	+ 1 749	3 116	+ 770	–
Sjukvård	27	+ 3	–	11	+ 1	–	7	+ 1	–
Reseersättningar och expenser	1 434	+ 338	+ 109	269	+ 60	+ 84	341	+ 36	–
Därav engångsutgifter	66	–	14	15	13	33	–	–	–
Lokalkostnader	4 472	+ 891	+ 729	817	–	–	437	–	–
Ersättning till nämndemän	140	+ 14	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	100	+ 180	+ 10	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	45	+ 100	+ 35	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 447	+ 388	+ 183	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	167	–	– 167	6	–	– 6	7	–	–
	28 636	**+ 8 259**	**+ 4 671**	**7 098**	**+ 2 158**	**+ 1 827**	**3 908**	**+ 807**	–

Länstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 262 991 kr.

2. På planeringskansliet begärs på grund av ändrade arbetsuppgifter en förste byråsekreterare i utbyte mot en amanuens. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på regionalekonomiska enheten en förste byråsekreterare. Naturvårdsenheten bör förstärkas med en förste byråingenjör för den allmänna naturvården. På planenheten behövs en förste byråsekreterare för rådgivning, kontaktverksamhet m. m. Vidare fordras på planeringsavdelningen en assistent för layout-arbeten m. m. (+ 386 257 kr.)

3. På mervärdeskatteenheten behövs en biträdande enhetschef för bl. a. administrativa uppgifter. (+ 128 936 kr.)

4. På rättsenheten fordras från rekryteringssynpunkt två förste byråsekreterare i utbyte mot lägre tjänster. (+ 15 095 kr.)

5. På administrativa enheten begärs en byråassistent för att förstärka personalfunktionen och en assistent för löneg arantiärenden. (+ 149 703 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 2 098 210 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 472 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 141 000 kr.

b) Enheten bör tillföras en byråassistent i utbyte mot lägre tjänst och en kartlagare. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 121 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m.

472 000 kr.

10. Granskningsorganisationen inom skatteadministrationen bör byggas ut med åtta handläggare och två assistenter. Vidare begärs medel för praktiktjänstgöring vid Ljungby fögderi. (+ 958 000 kr.)

11. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 34 000 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 218 000 kr.

13. Myndigheten begär utöver två assistenter och en expeditionsvakt en förste kronoassistent i utbyte mot en kronoassistent på fältavdelningen i Växjö. Vidare fordras medel för tillfällig personal liksom för ökade omkostnader. (+ 252 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 33 307 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 8 925 000 kr. eller sammanlagt 42 232 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 4 682 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 091 000 kr. Vidare har jag beräknat 92 000 kr. för en handläggare med uppgifter inom administrativa enheten och preliminärt 14 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 680 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen och preliminärt 33 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Kalmar län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	136	+ 13	+ 4	22	+ 6	+ 6	10	–	–
Övrig personal	193	+ 17	–	74	+ 7	–	62	+ 2	–
	329	**+ 40**	**+ 4**	**96**	**+ 13**	**+ 6**	**72**	**+ 2**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	26 021	+ 10 364	+ 5 042	7 751	+ 3 311	+ 1 788	5 202	+ 1 234	–
Sjukvård	47	+ 20	+ 8	22	–	–	16	–	–
Reseersättningar och expenser	6 022	– 3 343	– 3 956	468	+ 165	+ 104	477	+ 80	–
Därav engångsutgifter	4 179	216	29	51	95	81	–	–	–
Lokalkostnader	3 883	+ 877	+ 877	1 205	+ 7	+ 7	531	+ 107	–
Ersättning till nämndemän	92	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	114	+ 501	+ 20	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	124	+ 16	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 413	+ 584	+ 262	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	312	–	– 312	1	–	– 1	8	–	–
	38 028	**+ 9 019**	**+ 1 941**	**9 447**	**+ 3 483**	**+ 1 898**	**6 234**	**+ 1 421**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. – 2 065 389 kr.

2. På grund av arbetsuppgifternas särskilda beskaffenhet behöver en särskild tjänst som landshövdingens sekreterare inrättas. På planeringskansliet behövs en byrådirektör som ställföreträdare för byråchefen. Priskontoret bör förstärkas med två byråassistenter. Behovet av regionalpolitiska insatser inom länet motiverar att regionalekonomiska enheten tillförs en biträdande planeringsdirektör. På enheten behövs vidare två förste byråsekreterare och en amanuens för länsplanering, trafikfrågor m. m. och en amanuens för ADB inom planeringsverksamheten. På naturvårdsenheten fordras en byrådirektör för vattenresursplanering, en förste byråingenjör för tillsynsverksamhet inom miljöskyddet och en förste byråingenjör för täktärenden. Vidare begärs på enheten en förste byråinspektör för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt och en assistent. Hos länsveterinären bör personalen förstärkas med en assistent och hos länsantikvarien med en amanuens. (+ 1 366 738 kr.)

3. Taxeringsenheten behöver tillföras en assistent. Till förstärkning av ledningsfunktionen behövs på mervärdeskatteenheten en byrådirektör. Enheten bör även förstärkas med två assistenter. Vidare begärs på skatteavdelningen en förste byråsekreterare för information och utbildning och två handläggare för den nya granskningsorganisationen. (+ 637 742 kr.)

4. Med hänsyn till arbetsbelastningen behöver rättsenheten till-

föras en länsassessor som ställföreträdare för enhetschefen. (+ 135 058 kr.)

5. För att avlasta länspolischefen fordras en biträdande länspolischef. På länspolischefens expedition begärs även en byråassistent. (+ 232 769 kr.)

6. På administrativa enheten behövs tre förste byråsekreterare för utbildningsverksamhet och personaladministrativa uppgifter samt en assistent. (+ 349 680 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 2 751 973 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas minska (–1 877 300 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 93 000 kr.

b) Enheten behöver tillföras en byrådirektör och en assistent. Vidare begärs medel för omkostnader. (+ 358 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 511 923 kr.

11. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs inom länet sex handläggare och två assistenter. På grund av arbetsbelastningen på expeditionen behöver Borgholms fögderi tillföras ett biträde samt medel för tillfällig personal. För Kalmar fögderi begärs två assistenter för arbete med myndighetens fastighetsregister resp. expeditionsarbete samt medel för tillfällig eller extra personal. Oskarshamns fögderi bör förstärkas med två assistenter samt medel för tillfällig personal motsvarande 2,5 årsarbetskrafter. I Vimmerby och Västerviks fögderier begärs medel för tillfällig personal. (+ 1 787 395 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 231 000 kr.)

Kronofögdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 526 047 kr.

14. På grund av konstant ökande arbetsuppgifter yrkar såväl Kalmar som Oskarshamns distrikt vartdera ett biträde. I de olika distrikten begärs därutöver medel för tillfällig personal m. m. (+ 334 334 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 7 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 39 969 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 11 345 000 kr. eller sammanlagt 51 314 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 787 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 242 000 kr. Vidare har jag beräknat 372 000 kr. för handläggare med uppgifter inom mervärdeskatteenheten, skattekontrollen och administrativa enheten och preliminärt 29 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 510 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Vidare har preliminärt beräknats 81 000 kr. i engångsutgifter bl. a. för anskaffning av telefonväxel och för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Gotlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheten			Kronofogdemyndigheten		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	50	+ 7	+ 1	7	+ 1	–	3	–	–
Övrig personal	66	+ 7	–	24	–	–	14	+ 1	–
	116	**+ 14**	**+ 1**	**31**	**+ 1**	**–**	**17**	**+ 1**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	10 037	+ 3 536	+ 1 844	2 263	+ 450	+ 350	1 305	+ 284	–
Sjukvård	11	–	–	3	–	–	2	–	–
Reseersättningar och expenser	778	+ 407	+ 30	99	+ 21	+ 7	77	+ 4	–
Därav engångsutgifter	63	212	14	11	10	3	–	–	–
Lokalkostnader	1 023	+ 95	+ 95	145	+ 25	+ 25	150	+ 10	–
Ersättning till nämndemän	53	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	51	+ 60	+ 5	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	10	–	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	424	+ 301	+ 105	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	+ 47	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	96	–	– 96	1	–	– 1	1	–	–
	12 483	**+ 4 446**	**+ 1 983**	**2 511**	**+ 496**	**+ 381**	**1 535**	**+ 298**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 755 263 kr.

2. På planeringsavdelningen fordras en byråchef för att bl. a. avlasta avdelningschefen. För att fullgöra vissa uppgifter inom länsläkarorganisationen och den tekniska naturvården behövs en länshälsovårdskonsulent. Vidare fordras en byråingenjör för att förstärka länsbostadsnämndsdetaljen och biträda plan- och försvarsenheterna. Regionalekonomiska enheten bör tillföras en byråsekreterare och en byråassistent. På naturvårdsenheten behövs en byråinspektör för att avlasta byrådirektören och en byråinspektör för landskapsvårdsplanering. För ärenden om ekonomiskt försvar och transportplanläggning m. m. begärs på försvarsenheten en byråassistent. (+ 781 724 kr.)

3. På administrativa enheten fordras en byråsekreterare för utbildning och information och en byråassistent för bokföringsdetaljen. (+ 172 404 kr.)

4. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 813 558 kr.)

5. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 394 500 kr.)

6. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 104 134 kr.

b) Enheten bör förstärkas med en biträdande överlantmätare i utbyte mot annan tjänst samt en biträdestjänst. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 152 366 kr.)

Lokala skattemyndigheten. 7. Löne- och prisomräkning m. m. 161 281 kr.

8. För granskningsorganisationen

i första instans begär myndigheten en handläggare. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 100 719 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 97 000 kr.

10. Myndigheten yrkar medel för en tjänst som kontorsbiträde. (+ 64 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 14 466 000 kr. och för lokala skattemyndigheten till 2 892 000 kr. eller sammanlagt 17 358 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 1 894 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheten till 374 000 kr. Vidare har jag beräknat 92 000 kr. för en handläggare med uppgifter inom administrativa enheten och preliminärt 14 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Slutligen har jag beräknat preliminärt 3 000 kr. i engångsutgifter för inköp av utrustning till lokala skattemyndigheten.

Blekinge län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	95	+ 16	+ 1	14	–	–	6	–	–
Övrig personal	128	+ 15	–	61	+ 2	–	41	+ 3	–
	223	**+ 31**	**+ 1**	**75**	**+ 2**	**–**	**47**	**+ 3**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	18 721	+ 5 919	+ 3 293	5 660	+ 1 317	+ 1 012	3 452	+ 1 036	–
Sjukvård	26	+ 4	+ 4	8	–	–	6	+ 1	–
Reseersättningar och expenser	1 415	+ 963	+ 40	552	– 210	– 265	279	+ 70	–
Därav engångsutgifter	110	783	24	305	70	10	10	47	–
Lokalkostnader	2 211	+ 225	+ 215	611	+ 343	+ 342	450	– 2	–
Ersättning till nämndemän	124	+ 21	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	84	+ 335	+ 35	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	63	+ 10	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	923	+ 582	+ 150	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	136	–	– 136	3	–	– 3	3	–	–
	23 703	**+ 8 059**	**+ 3 601**	**6 834**	**+ 1 450**	**+ 1 086**	**4 190**	**+ 1 105**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 147 855 kr.

2. På planeringskansliet fordras en byrådirektör för service, samordning och information. På kansliet begärs även två assistenter. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på juridiska enheten en länsassessor. På regionalekonomiska enheten behövs en byrådirektör och en förste byråsekreterare för handläggande uppgifter. På naturvårdsenheten fordras på grund av arbetsbelastningen inom den allmänna naturvården en förste byråinspektör, för tillsyn inom miljöskyddet en förste byråingenjör och för naturinventering en förste byråinspektör. (+ 879 800 kr.)

3. På mervärdeskatteenheten behövs personalförstärkning med en byråinspektör och uppbördsenheten bör tillföras en assistent. Vidare begärs personal för den omorganiserade skatteförvaltningen. (+ 494 828 kr.)

4. För övervakning och förebyggande åtgärder beträffande utskänkningsärenden fordras på allmänna enheten en förste byråsekreterare och för bl. a. körkortsärenden en assistent. På rättsenheten behövs personalförstärkning med en förste byråsekreterare och en assistent. (+ 313 801 kr.)

5. Administrativa enheten behöver tillföras en förste byråsekreterare för servicefrågor, en förste byråsekreterare för intern utbildning, information m. m., tre assistenter för personalärenden, expeditionsgöromål, biblioteket m. m. och en förste expeditionsvakt. (+ 559 314 kr.)

6. På länspolischefens expedition begärs en förste byråsekreterare för

att avlasta länspolischefen och en assistent för expeditionsgöromål. (+ 155 474 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 169 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 70 527 kr.

b) Enheten behöver förstärkas med en biträdande överlantmätare och två assistenter. Vidare begärs medel för omkostnader. (+ 408 216 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 481 000 kr.

10. I Karlshamns fögderi fordras ett biträde och i Ronneby fögderi en expeditionsvakt. Gemensamt för fögderierna inom länet begärs vidare medel motsvarande tre årsarbetskrafter. (+ 324 000 kr.)

11. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 47 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 459 000 kr.

13. I Karlshamns distrikt krävs en biträdande kronofogdetjänst i utbyte mot en kronofogdesekreterartjänst. Vidare yrkas en kronoassistent samt medel för vikarier för tjänstemän som fungerar som fackliga förtroendemän. I Karlskrona distrikt yrkas en assistent och en expeditionsvakt. (+ 271 000 kr.)

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 3 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 27 304 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 7 920 000 kr. eller sammanlagt 35 224 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 3 450 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 093 000 kr. Vidare har jag beräknat 92 000 kr. för en handläggare med uppgifter inom administrativa enheten och preliminärt 24 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har slutligen beräknat preliminärt 10 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet.

Kristianstads län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	156	+ 12	+ 1	25	+ 5	+ 4	11	+ 5	–
Övrig personal	206	+ 4	–	81	+ 5	–	79	+ 1	–
	362	**+ 16**	**+ 1**	**106**	**+ 10**	**+ 4**	**90**	**+ 6**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	28 369	+ 7 317	+ 5 318	8 674	+ 2 736	+ 1 776	6 176	+ 1 699	–
Sjukvård	45	+ 15	+ 10	17	–	–	20	–	–
Reseersättningar och expenser	1 992	+ 705	+ 208	409	+ 247	+ 158	950	– 376	–
Därav engångsutgifter	63	352	24	36	217	114	491	20	–
Lokalkostnader	2 347	+ 496	+ 479	895	+ 316	+ 316	527	+ 137	–
Ersättning till nämndemän	167	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	124	+ 200	+ 12	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	250	+ 150	+ 67	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 728	+ 562	+ 280	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	+ 89	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	343	–	– 343	4	–	– 4	9	–	–
	35 365	**+ 9 534**	**+ 6 031**	**9 999**	**+ 3 299**	**+ 2 246**	**7 682**	**+ 1 460**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 370 910 kr.

2. På planeringskansliet begärs en byrådirektör. På grund av arbetsbelastningen behövs på naturvårdsenheten en biträdande naturvårdsdirektör. På planenheten behövs en förste byråsekreterare för översiktligt utredningsarbete och arbetet med den fysiska riksplaneringen. (+ 334 884 kr.)

3. På taxeringsenheten begärs på grund av ökad arbetsbelastning personalförstärkning med en taxeringsintendent och en förste byråsekreterare. På enheten behövs även en taxeringsintendent för processföring i besvärsmål och en förste byråsekreterare för fastighetstaxering. På mervärdeskatteenheten begärs en byrådirektör i utbyte mot en landskanslist för att förstärka ledningsfunktionen och en förste byråinspektör på grund av ökad arbetsvolym. För fortsatt utbyggnad av granskningsorganisationen begärs en handläggartjänst. (+ 687 733 kr.)

4. På allmänna enheten behövs på grund av ökad arbetsbelastning en förste länsnotarie. (+ 106 869 kr.)

5. På administrativa enheten behövs som förstärkning av personalfunktionens kvalificerade personal en förste byråsekreterare i utbyte mot en landskanslist och för lönegarantiärenden en förste byråsekreterare. (+ 98 778 kr.)

6. För inspektion, samordning m. m. begärs en biträdande länspolischef. (+ 148 602 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 130 224 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka.

(+ 880 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. (+ 139 000 kr.)

b) Enheten behöver utökas med en byråingenjör och ett kartritningsbiträde. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 265 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 804 000 kr.

11. För den utbyggda granskningsorganisationen inom skatteadministrationen fordras fem handläggare och en assistent inom länets fögderier. Vidare begärs till Klippans fögderi en telefonist och en expeditionsvakt. Även till Simrishamns och Ängelholms fögderier fordras en expeditionsvakt. För fögderierna gemensamt begärs vidare medel motsvarande sju och en halv årsarbetskrafter. (+ 1 257 000 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 245 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 35 000 kr.

14. I Hässleholms distrikt begärs utbyte av två tjänster, dels en biträdande kronofogde mot en kronofogdesekreterare, dels en förste kronoassistent mot en kronoassistent. Vidare fordras ytterligare ett biträde på grund av den stora arbetsbelastningen. I Kristianstads distrikt begärs en kronokommissarie i utbyte mot en kronoassistent, en förste byråsekreterare för administrativa uppgifter samt en expeditionsvakt. Ängelholms distrikt begär en förste kronokommissarie i utbyte mot en kronoassistent samt en assistent och ett biträde. Gemensamt för distrikten yrkas vidare en kronofogdesekreterare för att tillgodose vikariatsbehovet på tjänster inom kronofogdekarriären samt medel motsvarande tre årsarbetskrafter. (+ 672 000 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 680 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 41 396 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 12 245 000 kr. eller sammanlagt 53 641 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 5 952 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 785 000 kr. Vidare har jag beräknat 110 000 kr. för en handläggare med uppgifter inom mervärdeskatteenheten och preliminärt 24 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 340 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Vidare har jag beräknat preliminärt 114 000 kr. i engångsutgifter bl. a. för flyttning av lokala skattemyndigheten i Simrishamns fögderi och för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Malmöhus län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79		1977/78	Beräknad ändr. 1978/79		1977/78	Beräknad ändr. 1978/79	
		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	310	+ 43	+ 13	74	+ 17	+ 6	35	+ 2	–
Övrig personal	438	+ 27	–	240	+ 21,5	–	215	+ 25,5	–
	748	**+ 70**	**+ 13**	**314**	**+ 38,5**	**+ 6**	**250**	**+ 27,5**	**–**
Anslag									
Löne kostnader	59 949	+ 20 620	+ 12 964	29 810	+ 9 525	+ 5 656	18 467	+ 5 270	–
Sjukvård	186	+ 50	+ 15	67	+ 30	+ 20	44	+ 20	–
Reseersättningar och expenser	4 510	+ 4 572	+ 57	1 262	+ 954	+ 104	1 540	+ 542	–
Därav engångsutgifter	633	3 718	160	261	417	221	50	77	–
Lokalkostnader	11 327	+ 1 560	+ 636	3 486	+ 567	+ 519	2 317	+ 365	–
Ersättning till nämndemän	433	+ 50	+ 50	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	213	– 6	+ 21	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	1 000	+ 400	+ 150	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten	1 814	+ 595	+ 529	–	–	–	–	–	–
a) Myndighetsuppgifter	–	–	–	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	819	–	– 819	11	–	– 11	– 234	–	–
Ej disponerat belopp	**80 251**	**+ 27 841**	**+ 13 603**	**34 636**	**+ 11 076**	**+ 6 288**	**22 134**	**+ 6 197**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 754 147 kr.

2. På priskontoret yrkas en byråassistent för prisövervakning. Juridiska enheten bör förstärkas med två assistenter. För uppföljning av planeringen, extern information m. m. behövs på regionalekonomiska enheten en biträdande planeringsdirektör. Enheten bör även förstärkas med en amanuens och en assistent. På naturvårdsenheten behövs en förste byråingenjör för arbetsuppgifter inom miljöskyddet (MI-01-projektet) och en förste byråinspektör för den allmänna naturvården. På planenheten begärs en biträdande länsarkitekt för samordnings- och samrådsuppgifter, en byrådirektör för bl. a. riksplaneringen och en byråingenjör för arbete med översiktsplaner. Hos länsantikvarien behövs förstärkning med en byrådirektör. (+ 1 158 378 kr.)

3. På taxeringsenheten behövs på grund av ett ökat antal besvärsmål fyra taxeringsintendenter och för eftergranskning m. m. tre förste byråsekreterare. Enheten bör även utökas med två assistenter. Till förstärkning av ledningsfunktionen fordras på mervärdeskatteenheten en avdelningsdirektör och för utökad kontrollverksamhet fyra förste byråsekreterare. Vidare behövs på enheten två byrådirektörer för utökad revisionsverksamhet, en byrådirektör för ärenden om skattetillägg och restavgifter och en assistent. Dataenheten bör tillföras en assistent. För utbyggnad av granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs elva handläggare.
(+ 2 949 134 kr.)

4. På allmänna enheten begärs en länsassessor för ärenden om TV-övervakning och två assistenter till förenings- resp. handelsregistret. Vidare fordras en förste byråsekreterare och en assistent för ärenden om kilometerskatt. På rättsenheten behövs en byrådirektör för administrativa uppgifter och en förste byråsekreterare för att tillgodose behovet av rekryteringstjänster. (+ 621 280 kr.)

5. På länspolischefens expedition fordras två handläggare för tillsyn av bevakningsföretag och en byråassistent för personalärenden. (+ 282 642 kr.)

6. På administrativa enheten fordras en förste byråsekreterare för utbildningsärenden och en förste byråsekreterare för samråd i personalfrågor. Vidare behövs två assistenter för arkiv och bibliotek. (+ 340 973 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 4 000 936 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 5 209 000 kr.)

9. Lantmäterienheten

a) Löne- och prisomräkning m. m. 356 000 kr.

b) Enheten bör förstärkas med en byråingenjör. (+ 84 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 2 100 000 kr.

11. För granskningsorganisationen i första instans yrkas nio handläggare och tre assistenter för fögderierna inom länet. I vartdera Eslövs, Landskrona, Trelleborgs och Ystads fögderier kräver den ökande arbetsmängden en förstärkning med en fögderisekreterare. I Helsingborgs fögderi behövs två fögderisekreterare för handläggning av personalärenden resp. arbetsgivarkontrollen samt två assistenter. Lunds fögderi behöver förstärkas med en fögderisekreterare för personaladministrativa frågor m. m., en fögderiassistent för arbetsgivarkontrollen samt tre assistenter. I Eslövs och Ystads fögderier behövs en expeditionsvakt. Malmö fögderi bör tillföras medel för anställning av extra landskanslisttjänster i befordringsgång och för praktikplatser. Gemensamt för fögderierna begärs vidare medel för tillfällig personal motsvarande 18 årsarbetskrafter. (+ 2 099 674 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 182 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 546 198 kr.

14. I Landskrona distrikt behövs en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare samt ett biträde. För arbete med löneexekution yrkar Lunds distrikt ett biträde. Malmö distrikt bör förstärkas med en kronofogdesekreterare för intern utbildning och information. På grund av ökningen i enskilda mål behöver myndigheten vidare tillföras två förste kronoassistenter och ett biträde samt för handläggning av lönegarantiärenden en assistent. Därutöver begärs ytterligare en förste byråsekreterare, en

kronoassistent samt en expeditionsvakt. För distrikten yrkas vidare medel för tillfällig personal och praktikanter. (+ 2 165 481 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 421 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 93 854 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 40 924 000 kr. eller sammanlagt 134 778 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 12 978 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 5 645 000 kr. Vidare har jag beräknat 1 164 000 kr. för handläggare med uppgifter inom mervärdeskatteenheten och skattekontrollen och preliminärt 160 000 kr. för engångsutgifter för transportbil, inventarier, flyttningar m. m. Jag har även beräknat 510 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Vidare har preliminärt beräknats 141 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna samt 80 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av lokala skattemyndigheten i Landskrona fögderi.

Hallands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	127	+ 8	+ 6	18	+ 7	+ 5	7	+ 1	–
Övrig personal	172	+ 5	–	55	+ 2	–	48	+ 2	–
	299	**+ 13**	**+ 6**	**73**	**+ 9**	**+ 5**	**55**	**+ 3**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	23 746	+ 5 924	+ 4 913	6 795	+ 2 171	+ 1 519	4 035	+ 1 326	–
Sjukvård	31	+ 29	+ 10	12	+ 2	+ 2	10	+ 2	–
Reseersättningar och expenser	1 769	+ 456	+ 108	277	+ 71	+ 45	320	+ 139	–
Därav engångsutgifter	160	332	61	38	81	27	–	69	–
Lokalkostnader	2 826	+ 562	+ 561	974	+ 259	+ 259	373	+ 178	–
Ersättning till nämndemän	163	+ 10	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	107	+ 49	+ 5	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	62	+ 32	+ 9	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 522	+ 455	+ 225	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	264	–	– 264	3	–	– 3	2	–	–
	30 490	**+ 7 517**	**+ 5 567**	**8 061**	**+ 2 503**	**+ 1 822**	**4 740**	**+ 1 645**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 251 939 kr.

2. För att leda arbetet vid planeringskansliets skrivcentral behövs en assistent. På regionalekonomiska enheten fordras en byrådirektör för viktigare planeringsuppgifter. Naturvårdsenheten bör förstärkas med en assistent för allmänna expeditionsgöromål m. m. (+ 254 553 kr.)

3. För processföring behövs på den nya besvärsenheten en taxeringsintendent. På grund av ökande arbetsbelastning behövs på mervärdeskatteenheten en byrådirektör. Vidare begärs tre förste byråinspektörer för utbyggnad av granskningsorganisationen. (+ 510 340 kr.)

4. På rättsenheten behövs på grund av ökad arbetsbelastning förstärkning med en förste länsnotarie. Ökade arbetsuppgifter avseende vägtrafikskatt motiverar en byråassistent på allmänna enheten. (+ 180 511 kr.)

5. På länspolischefens expedition begärs en assistent. (+ 71 307 kr.)

6. På administrativa enheten begärs en förste byråsekreterare för utbildningsfrågor och en assistent för lönegarantiärenden m. m. (+ 161 663 kr.)

7. Vidare begärs medel för tillfällig personal m. m. (+ 639 000 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 436 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 200 000 kr.

b) Omkostnaderna beräknas öka. (+ 133 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m.

693 633 kr.

11. För utbyggnaden av granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs sju handläggare och två assistenter. Vidare begärs medel för praktikplatser. (+ 836 253 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 210 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 509 628 kr.

14. Halmstads distrikt kräver en förstärkning med en expeditionsvakt samt medel motsvarande 2,5 årsarbetskrafter på grund av den utökade arbetsbelastningen. Varbergs distrikt behöver förstärkas med en kronofogdesekreterare, ett biträde samt medel för utredningsarbete. Medel yrkas dessutom gemensamt för distrikten avseende praktikplatser. (+ 444 385 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 243 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 36 057 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 9 883 000 kr. eller sammanlagt 45 940 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 4 925 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 209 000 kr. Vidare har jag beräknat 563 000 kr. för handläggare med uppgifter inom mervärdeskatteenheten, skattekontrollen, förvaltningsrättsskipningen och administrativa enheten. För engångsutgifter för inventarier m. m. har preliminärt beräknats 61 000 kr. Jag har även beräknat 425 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 27 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier och utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet.

Göteborgs och Bohus län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	304	+ 11	+ 6	86	–	+ 3	26	+ 2	–
Övrig personal	463	+ 20	–	364	+ 1	–	250	+ 9	–
	767	**+ 31**	**+ 6**	**450**	**+ 1**	**+ 3**	**276**	**+ 11**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	60 619	+ 13 617	+ 12 204	38 597	+ 6 120	+ 7 170	20 327	+ 5 304	–
Sjukvård	160	+ 6	–	87	–	–	80	–	–
Rescersättningar och expenser	4 295	+ 1 790	+ 184	1 546	+ 233	+ 130	1 374	+ 796	–
Därav engångsutgifter	271	510	75	51	–	11	–	79	–
Lokalkostnader	9 786	+ 1 062	+ 1 053	5 308	+ 935	+ 935	2 400	+ 19	–
Ersättning till nämndemän	556	+ 100	+ 83	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	211	+ 329	+ 20	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	736	+ 164	+ 110	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 800	+ 666	+ 449	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	+ 200	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	802	–	– 802	16	–	– 16	– 485	–	–
	79 965	**+ 17 934**	**+ 13 301**	**45 554**	**+ 7 288**	**+ 8 219**	**23 696**	**+ 6 119**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 7 360 000 kr.

2. På grund av utökade arbetsuppgifter behövs en biträdande länsveterinär. Vidare begärs hos länsantikvarien förstärkning med en byrådirektör och en assistent. På juridiska enheten fordras en länsassessor för ärenden enligt naturvårdslagen, miljöskyddslagen och vattenlagen. På regionalekonomiska enheten behövs en assistent för kartritningsuppgifter m. m. På naturvårdsenheten behövs en byrådirektör för säkerställandeåtgärder i den fysiska riksplaneringen och arbetsledning inom den allmänna naturvården och en förste byråinspektör för ärenden om naturreservat m. m. Vidare behöver enheten tillföras en assistent för analyser vid laboratoriet och en assistent för kartritningsuppgifter m. m. På planenheten begärs en assistent. (+ 929 000 kr.)

3. På taxeringsenheten fordras en avdelningsdirektör för uppgifter som allmänt ombud i uppbörds- och mervärdeskattefrågor samt två assistenter. Till förstärkning av ledningsfunktionen behövs på mervärdeskatteenheten en avdelningsdirektör och för mapp- och deklarationsarkiv en assistent. (+ 489 000 kr.)

4. På rättsenheten fordras en assistent. På allmänna enheten behövs på grund av ökad arbetsbelastning en länsassessor och två assistenter för bilregistret resp. utskänkningsärenden. (+ 348 000 kr.)

5. På länspolischefens expedition behövs förstärkning med en biträdande länspolischef. (+ 149 000 kr.)

6. Administrativa enheten bör bl. a. på grund av ny arbetsrättslig

lagstiftning tillföras en förste byråsekreterare och två assistenter för personaladministrativa arbetsuppgifter. (+ 244 000 kr.)

7. På civilbefälhavarens kansli behövs en byrådirektör för utbildnings- och övningsverksamhet. (+ 135 000 kr.)

8. Vidare begärs medel för biträdestjänster. (+ 441 000 kr.)

9. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 603 000 kr.)

10. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 344 000 kr.

b) Omkostnaderna beräknas öka (+ 300 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 3 022 000 kr.

12. I Göteborgs fögderi yrkas medel för personlig tjänst.

13. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 402 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 14. Löne- och prisomräkning m. m. 2 442 000 kr.

15. För prövning av löneutmätningsmål begärs i Göteborgs distrikt en förste kronoassistent. Myndigheten bör vidare förstärkas med en förste byråsekreterare, fyra förste kronoassistenter, två assistenter, en materialförvaltare samt en telefonist. Därutöver behöver myndigheten tillföras ytterligare en kronofogde för handläggning av enskilda utsökningsmål samt medel för praktiktjänster. I Uddevalla distrikt begärs medel för anställande av praktikanter. (+ 1 320 000 kr.)

16. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 192 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 93 266 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 53 773 000 kr. eller sammanlagt 147 039 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 12 711 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 7 612 000 kr. Vidare har jag beräknat 556 000 kr. för handläggare med uppgifter inom mervärdeskatteenheten och skattekontrollen och preliminärt 75 000 kr. för engångsutgifter för tjänstebil, inventarier m. m. Jag har även beräknat 255 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 11 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Älvsborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	191	+ 5	+ 5	41	+ 8	+ 7	15	–	–
Övrig personal	276	–	–	119	–	–	92	–	–
	467	**+ 5**	**+ 5**	**160**	**+ 8**	**+ 7**	**107**	**–**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	36 964	+ 7 743	+ 7 249	12 947	+ 3 324	+ 2 735	7 853	+ 1 619	–
Sjukvård	45	–	–	35	–	–	13	–	–
Reseersättningar och expenser	2 571	+ 664	+ 222	1 124	+ 23	– 413	498	+ 278	–
Därav engångsutgifter	165	475	82	638	466	109	–	150	–
Lokalkostnader	4 261	+ 492	+ 483	2 145	+ 603	+ 602	880	+ 35	–
Ersättning till nämndemän	262	+ 26	+ 26	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	193	+ 495	+ 19	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonserings-kostnader	384	+ 170	+ 57	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 529	+ 478	+ 363	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	377	–	– 377	5	–	– 5	5	–	–
	46 586	**+ 10 068**	**+ 8 042**	**16 256**	**+ 3 950**	**+ 2 919**	**9 249**	**+ 1 932**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 063 760 kr.

2. För utbyggnad av granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs fyra handläggare. (+ 336 668 kr.)

3. Ny lagstiftning på arbetsrättens område motiverar en byrådirektör på administrativa enheten. (+ 111 939 kr.)

4. Vidare begärs medel för tillfällig personal m. m. (+ 110 000 kr.)

5. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 126 000 kr.)

6. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 318 000 kr.

b) Omkostnaderna beräknas öka. (+ 38 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 7. Löne- och prisomräkning m. m. 1 092 638 kr.

8. För den nya granskningsorganisationen inom skatteadministrationer fordras sex handläggare och två assistenter. Därutöver begärs för fögderierna gemensamt medel för tillfällig personal m. m. (+ 1 166 924 kr.)

9. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 278 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 599 196 kr.

11. I Trollhättans distrikt begärs en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. För distrikten gemensamt yrkas vidare medel för extra personal m. m. (+ 353 219 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka (+ 160 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 54 628 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 19 175 000 kr. eller sammanlagt 73 803 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 7 521 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 2 424 000 kr. Vidare har jag beräknat 442 000 kr. för handläggare inom skattekontrollen och förvaltningsrättsskipningen och preliminärt 82 000 kr. för engångsutgifter för flyttningar och inventarier m. m. Jag har även beräknat 595 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Vidare har jag beräknat preliminärt 109 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. flyttning av lokala skattemyndigheten i Alingsås fögderi och för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Skaraborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	133	+ 15	+ 3	24	+ 9	+ 9	10	-	-
Övrig personal	197	+ 8	-	78	+ 2	-	62	+ 6	-
	330	**+ 23**	**+ 3**	**102**	**+ 11**	**+ 9**	**72**	**+ 6**	**-**
Anslag									
Lönekostnader	26 299	+ 7 479	+ 5 055	7 984	+ 2 714	+ 2 170	5 184	+ 1 116	-
Sjukvård	32	+ 10	+ 8	11	+ 1	+ 1	7	+ 2	-
Reseersättningar och expenser	1 930	+ 2 622	+ 277	424	+ 135	+ 93	573	+ 90	-
Därav engångsutgifter	114	1 881	25	37	60	42	-	-	-
Lokalkostnader	3 321	- 277	- 278	907	+ 180	+ 180	720	+ 309	-
Ersättning till nämndemän	227	+ 173	+ 124	-	-	-	-	-	-
Samhällsinformation	122	+ 325	+ 5	-	-	-	-	-	-
Kungörelseannonseringskostnader	244	-	-	-	-	-	-	-	-
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 372	+ 596	+ 234	-	-	-	-	-	-
b) Nytt fastighetsregister	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ej disponerat belopp	290	-	- 290	4	-	- 4	12	-	-
	33 837	**+ 10 928**	**+ 5 135**	**9 330**	**+ 3 030**	**+ 2 440**	**6 496**	**+ 1 517**	**-**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 501 778 kr.

2. Länsstyrelsen behöver tillföras en informationssekreterare. På regionalekonomiska enheten begärs en byrådirektör för länsplaneringen. För tillsyn inom den allmänna naturvården behövs på naturvårdsenheten en förste byråinspektör. För planenheten begärs att en extra tjänst som biträdande länsarkitekt omvandlas till extra ordinarie samt att enheten förstärks med en byråingenjör. På grund av ökad arbetsbelastning fordras en biträdande länsveterinär. (+ 525 003 kr.)

3. För information och utbildning i skattefrågor fordras en byrådirektör. Taxeringsenheten behöver förstärkas med en taxeringsintendent och en assistent. På mervärdeskatteenheten behövs på grund av ökad arbetsbelastning en byrådirektör och en assistent. För fortsatt utbyggnad av granskningsorganisationen i första instans behövs två handläggare. (+ 667 150 kr.)

4. På allmänna enheten behövs en landskanslist och en assistent för vägtrafikskattefrågor och en förste länsnotarie för länsrätten. På grund av arbetsbelastningen fordras på rättsenheten en förste byråsekreterare. (+ 308 513 kr.)

5. Länspolischefens expedition behöver tillföras en assistent. (+ 73 542 kr.)

6. På administrativa enheten begärs en förste byråsekreterare för utbildningsverksamheten. (+ 90 356 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 390 251 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 2 840 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 218 000 kr.

b) För ökade arbetsuppgifter avseende fysisk riksplanering och fastighetsregistrering fordras en tjänst som byrådirektör. Vidare begärs medel för biträdestjänster. (+ 213 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 761 340 kr.

11. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs för fögderierna nio handläggare och två assistenter. Därutöver behövs medel för årsarbetskrafter. (+ 1 255 319 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 125 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 661 814 kr.

14. Med hänsyn till den ökade arbetsmängden behöver Lidköpings distrikt förstärkas med ett biträde och medel motsvarande en årsarbetskraft. I Mariestads distrikt behövs en assistent i utbyte mot medel motsvarande 8 biträdesmånader. I Skövde distrikt begärs en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare samt ett biträde för handläggning av frågor inom det personaladministrativa området. Vidare yrkas medel för anställande av extra personal. (+ 287 834 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 20 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 38 972 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 11 770 000 kr. eller sammanlagt 50 742 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 4 610 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 620 000 kr. Vidare har jag beräknat 262 000 kr. för handläggare med uppgifter inom skattekontrollen och administrativa enheten och preliminärt 25 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 765 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen samt preliminärt 42 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Värmlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	136	+ 13	+ 3	31	+ 8	+ 7	11	+ 1	–
Övrig personal	208	+ 17	–	92	+ 10	–	74	+ 3	–
	344	**+ 30**	**+ 3**	**123**	**+ 18**	**+ 7**	**85**	**+ 4**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	27 075	+ 9 077	+ 5 002	9 430	+ 3 705	+ 2 255	6 091	+ 1 416	–
Sjukvård	60	–	–	22	+ 2	–	17	–	–
Reseersättningar och expenser	2 146	+ 535	+ 198	807	– 31	– 194	591	– 5	–
Därav engångsutgifter	118	304	30	339	210	54	110	48	–
Lokalkostnader	3 639	+ 468	+ 464	1 283	+ 245	+ 243	853	+ 91	–
Ersättning till nämndemän	93	+ 50	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	133	+ 106	+ 14	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonserings kostnader	128	+ 13	+ 13	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 586	+ 674	+ 168	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	207	–	– 207	5	–	– 5	9	–	–
	35 067	**+ 10 923**	**+ 5 652**	**11 547**	**+ 3 921**	**+ 2 299**	**7 561**	**+ 1 502**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 808 080 kr.

2. På planeringskansliet begärs en assistent bl. a. som föreståndare för diariet. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på juridiska enheten en länsassessor. En utvidgning av arbetsuppgifterna motiverar att regionalekonomiska enheten tillförs en byrådirektör och en förste byråsekreterare. På naturvårdsenheten fordras en förste byråinspektör för den allmänna naturvården. På planenheten behövs på grund av ökad arbetsbelastning en byrådirektör. Vidare yrkas en biträdande länsveterinär. (+ 729 297 kr.)

3. Taxeringsenheten bör tillföras en arkivföreståndare. För arbetsledning m. m. behövs på mervärdeskatteenheten en byrådirektör. Vidare begärs två handläggare för granskningsorganisationen inom skatteadministrationen. (+ 382 705 kr.)

4. På allmänna enheten begärs en assistent som gruppchef vid bilregistret. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på rättsenheten en länsassessor, en förste byråsekreterare och en assistent. (+ 350 196 kr.)

5. Ökad arbetsbelastning medför behov av en biträdande länspolischef. På länspolischefens expedition behövs även en assistent för att avlasta polispersonalen. (+ 222 144 kr.)

6. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare för utbildning och information och en assistent för personaladministration. (+ 171 203 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 950 079 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 547 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 327 000 kr.

b) Enheten behöver förstärkas med en assistent för arbete med fastighetsregistret och en kartritare. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 200 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 758 000 kr.

11. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen behöver fögderierna inom länet tillföras åtta handläggare och tre assistenter. I Arvika, Karlstads, Kristinehamns, Sunne och Säffle fögderier begärs vidare sammanlagt sju assistenter. Gemensamt för fögderierna yrkas därutöver medel för tillfällig personal. (+ 1 978 000 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 44 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 547 000 kr.

14. I Arvika distrikt begärs för placering på centralavdelningen en assistent. I Karlstads distrikt fordras en kronokommissarie. I distriktet begärs vidare förstärkning av personalen med en assistent och ett biträde. (+ 353 000 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas minska. (– 42 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 40 719 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 13 846 000 kr. eller sammanlagt 54 565 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 5 164 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 822 000 kr. Vidare har jag beräknat 276 000 kr. för handläggare inom skattekontrollen och förvaltningsrättsskipningen och preliminärt 30 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 595 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 54 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Örebro län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	133	+ 15	+ 2	23	+ 5	+ 3	11	–	–
Övrig personal	212	+ 18	–	84	+ 2	–	68	–	–
	345	**+ 33**	**+ 2**	**107**	**+ 7**	**+ 3**	**79**	**–**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	27 439	+ 9 267	+ 5 055	8 633	+ 2 196	+ 1 778	5 573	+ 897	–
Sjukvård	64	+ 5	–	13	+ 3	+ 3	10	+ 4	–
Reseersättningar och expenser	1 923	+ 1 248	+ 83	392	+ 497	+ 51	382	+ 331	–
Därav engångsutgifter	116	971	22	18	459	11	–	271	–
Lokalkostnader	2 915	+ 985	+ 985	638	+ 262	+ 261	489	+ 239	–
Ersättning till nämndemän	161	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	131	+ 247	+ 5	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	259	+ 91	+ 39	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 050	+ 539	+ 148	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	226	–	– 226	4	–	4	6	–	–
	34 168	**+ 12 382**	**+ 6 089**	**9 680**	**+ 2 958**	**+ 2 089**	**6 460**	**+ 1 471**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 670 500 kr.

2. På planeringskansliet behövs en byrådirektör för information och ökad samordning av utredningsverksamheten och en assistent för ärenden om yrkesmässig trafik. För priskontrollen fordras två byråassistenter. På regionalekonomiska enheten behövs för trafikplanering och länsplanering m. m. en förste byråsekreterare och en amanuens. På naturvårdsenheten begärs en förste byråingenjör för ärenden enligt miljöskyddslagen och en byrådirektör för arbete med automatisk databehandling vid tillsyn enligt nämnda lag. På enheten behövs vidare en byråinspektör för samråd och planering av primära rekreationsområden och en förste byråsekreterare för främst administrativa uppgifter. På planenheten finns behov av en förste byråsekreterare och en assistent för bl. a. den fysiska riksplaneringen. Hos länsveterinären begärs på grund av ökad arbetsbelastning en biträdande länsveterinär och en assistent. Hos länsantikvarien behövs en amanuens. (+ 1 350 061 kr.)

3. På taxeringsenheten behövs på grund av ökad arbetsbelastning två assistenter och för deklarationsarkivet begärs en assistent. På mervärdeskatteenheten fordras en byrådirektör till förstärkning av ledningsfunktionen och en assistent för utredningar vid mervärdeskatteregistrering. För utbyggnad av granskningsorganisationen begärs en handläggare. (+ 498 365 kr.)

4. På allmänna enheten behövs en byråassistent och en assistent för bil- och körkortsärenden. På rättsen-

heten medför en ökning av antalet mål vid länsskatterätten behov av en förste länsnotarie och en assistent. (+ 323 125 kr.)

5. På länspolischefens expedition fordras en biträdande länspolischef för att avlasta länspolischefen och en byråassistent för kansliärenden. (+ 226 998 kr.)

6. På administrativa enheten begärs två förste byråsekreterare och en assistent för utbildning – bl. a. inom skatteområdet – information och introduktion. (+ 252 019 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 806 134 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 524 800 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 160 000 kr.

b) Enhetens personal bör utökas med ett kartritningsbiträde. Vidare begärs medel för tillfällig personal och ökade omkostnader. (+ 285 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 979 188 kr.

11. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs fem handläggare och två assistenter. (+ 598 864 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 458 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 621 844 kr.

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 292 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 40 257 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 11 769 000 kr. eller sammanlagt 52 026 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 5 729 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 819 000 kr. Vidare har jag beräknat 177 000 kr. för handläggare med uppgifter inom skattekontrollen och administrativa enheten och preliminärt 22 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 255 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen och preliminärt 11 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Västmanlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	124	+ 14	+ 4	24	+ 3	+ 1	9	–	–
Övrig personal	196	+ 8	–	80	+ 8	–	62	+ 1	–
	320	**+ 22**	**+ 4**	**104**	**+ 11**	**+ 1**	**71**	**+ 1**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	25 618	+ 7 553	+ 4 960	8 192	+ 3 468	+ 1 526	5 200	+ 1 098	–
Sjukvård	32	+ 8	+ 6	9	+ 3	+ 3	8	+ 2	–
Reseersättningar och expenser	1 743	+ 974	+ 98	335	+ 606	+ 389	369	+ 54	–
Därav engångsutgifter	111	296	34	43	350	369	–	–	–
Lokalkostnader	2 764	+ 482	+ 978	791	+ 88	+ 87	529	+ 59	–
Ersättning till nämndemän	132	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	126	+ 114	+ 10	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	61	+ 90	+ 9	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 035	+ 276	+ 113	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	215	–	– 215	3	–	– 3	3	–	–
	31 726	**+ 9 497**	**+ 5 959**	**9 330**	**+ 4 165**	**+ 2 002**	**6 109**	**+ 1 213**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 326 693 kr.

2. På grund av ökad arbetsbelastning begärs på priskontoret en byråassistent, på juridiska enheten en länsassessor och på regionalekonomiska enheten en förste byråsekreterare. På naturvårdsenheten yrkas en byrådirektör för vattenresursplanering och en byrådirektör för arbete med ADB vid tillsyn enligt miljöskyddslagen. På enheten begärs även en förste byråinspektör för bl. a. frågor om naturreservat och en förste byråinspektör för förvaltning av naturvårdsobjekt. På planenheten begärs med hänsyn till ökade krav på utrednings- och planeringsverksamheten en byråingenjör i utbyte mot lägre tjänst. (+ 710 432 kr.)

3. Taxeringsenheten behöver förstärkas med en taxeringsintendent. För utbyggnad av granskningsorganisationen inom skatteadministrationen yrkas tre handläggare. På mervärdeskatteenheten begärs en förste byråsekreterare för skatterevision. (+ 473 363 kr.)

4. På allmänna enheten behövs en länsassessor för bil- och körkortsärenden, exekutiva ärenden m. m. Enheten bör även tillföras en byråassistent för kommunalbesvärsmål m. m., en byråassistent för vägtrafikskatteärenden och två assistenter till bilregistret resp. diariet. (+ 415 815 kr.)

5. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare för intern information, introduktion, intern utbildning m. m. och en byråassistent för arbetsuppgifter rörande personalsamverkan m. m. (+ 176 057 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 365 502 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 877 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 34 000 kr.

b) Enhetens personal bör utökas med en assistent och en arkivassistent. (+ 139 863 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 625 999 kr.

10. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs en handläggare och två assistenter samt medel för tillfällig eller extra personal motsvarande elva biträden för fögderierna totalt. Härutöver behöver Västerås fögderi på grund av nya arbetsuppgifter och ökad arbetsvolym inom vissa ärendegrupper förstärkas med två handläggare, en assistent, fyra biträden och en expeditionsvakt samt medel för tillfällig personal motsvarande fyra årsarbetskrafter. I Köpings och Västerås fögderier yrkas vidare medel för praktikanter. (+ 1 958 506 kr.)

11. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 565 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 413 256 kr.

13. Västerås distrikt begär en förste kronoassistent med uppgift att vara arbetsledare för en fältgrupp. Därutöver yrkas medel för tillfällig personal och praktikanter. (+ 244 849 kr.)

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 10 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 37 685 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 11 332 000 kr. eller sammanlagt 49 017 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 5 100 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 556 000 kr. Vidare har jag beräknat 372 000 kr. för handläggare med uppgifter inom naturvårdsenheten, skattekontrollen och administrativa enheten och preliminärt 34 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 85 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Sala fögderi för en handläggare för utbyggnaden av skattekontrollen. Vidare har jag beräknat preliminärt 355 000 kr. i engångsutgifter för anskaffning av telefonväxel till lokala skattemyndigheterna i Sala och Västerås fögderier. Slutligen har preliminärt beräknats 14 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Kopparbergs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	145	+ 26	+ 6	24	+ 7	+ 5	13	-	-
Övrig personal	198	+ 51	-	89	+ 18	-	69	+ 9	-
	343	**+ 77**	**+ 6**	**113**	**+ 25**	**+ 5**	**82**	**+ 9**	**-**
Anslag									
Lönekostnader	26 588	+ 12 376	+ 5 289	9 606	+ 4 080	+ 1 989	5 846	+ 2 041	-
Sjukvård	75	+ 7	-	29	+ 3	+ 2	23	+ 2	-
Reseersättningar och expenser	2 165	+ 2 206	+ 229	437	+ 486	+ 25	520	+ 346	-
Därav engångsutgifter	97	1 496	86	74	450	27	15	215	-
Lokalkostnader	3 178	+ 318	+ 318	1 147	+ 113	+ 113	829	+ 83	-
Ersättning till nämndemän	243	-	-	-	-	-	-	-	-
Samhällsinformation	155	+ 398	+ 15	-	-	-	-	-	-
Kungörelseannonseringskostnader	183	+ 77	+ 27	-	-	-	-	-	-
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 785	+ 1 106	+ 305	-	-	-	-	-	-
b) Nytt fastighetsregister	-	+ 200	-	-	-	-	-	-	-
Ej disponerat belopp	243	-	- 243	4	-	- 4	7	-	-
	35 615	**+ 16 688**	**+ 5 940**	**11 223**	**+ 4 682**	**+ 2 125**	**7 225**	**+ 2 472**	**-**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 611 000 kr.

2. På planeringskansliet föreligger behov av en informationssekreterare och priskontoret bör tillföras en byråassistent. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på juridiska enheten en länsassessor och en byråassistent. Regionalekonomiska enheten behöver förstärkas med en byrådirektör och en förste byråsekreterare. På naturvårdsenheten fordras en förste byråinspektör för landskapsvårdsplanering och naturvårdsinventering och en förste byråinspektör för ärenden om naturvårdsreservat. Vidare bör enheten tillföras två förste byråingenjörer för inventering m. m. och en förste byråinspektör för arbete med ADB inom miljöskyddet. Planenheten bör förstärkas med en byråassistent och en byrådirektör. (+ 1 219 857 kr.)

3. På skatteavdelningen behövs en förste byråsekreterare för utbildning och information. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på mervärdeskatteenheten en förste byråsekreterare. Vidare begärs fem handläggare för utbyggnad av granskningsorganisationen inom skatteadministrationen. (+ 642 816 kr.)

4. På allmänna enheten begärs en förste byråsekreterare för kontroll av kilometerskatt. Rättsenheten bör förstärkas med en länsassessor. (+ 225 414 kr.)

5. På länspolischefens expedition begärs en biträdande länspolischef och en förste byråsekreterare. (+ 238 958 kr.)

6. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare för

bl. a. utbildning och personalsamverkan. Vidare fordras en byråassistent för att förstärka servicefunktionen och en assistent för främst bibliotek och arkiv. (+ 245 146 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 4 505 348 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 2 326 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 178 000 kr.

b) Enheten bör tillföras en förste byråsekreterare och biträdestjänster. Vidare begärs medel för tillfällig personal och ökade omkostnader. (+ 875 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 272 000 kr.

11. För täckande av nya arbetsuppgifter behöver Avesta fögderi förstärkas med en assistent, Borlänge och Mora fögderier en assistent och två biträden, Falu fögderi tre assistenter och fem biträden samt Ludvika en assistent och ett biträde. Vidare begärs till den nya granskningsorganisationen inom skatteadministrationen totalt för länets fögderier sju handläggare och en assistent. (+ 1 844 000 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 420 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 788 000 kr.

14. I Falu distrikt begärs en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. Vidare begärs biträdestjänster i samtliga distrikt samt medel för tillfällig personal m. m. (+ 765 000 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 267 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 41 555 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 13 348 000 kr. eller sammanlagt 54 903 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 5 309 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 710 000 kr. Vidare har jag beräknat 552 000 kr. för handläggare med uppgifter inom skattekontrollen, förvaltningsrättsskipningen och administrativa enheten och preliminärt 86 000 kr. för engångsutgifter för tjänstebil, inventarier m. m. Jag har även beräknat 425 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen och preliminärt 27 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Gävleborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	137	+ 21	–	26	+ 9	+ 9	14	–	–
Övrig personal	220	+ 23	–	93	+ 4	–	83	+ 1	–
	357	+ 44	–	119	+ 13	+ 9	97	+ 1	–
Anslag									
Lönekostnader	27 853	+ 9 950	+ 4 951	9 837	+ 3 476	+ 2 496	7 155	+ 1 815	–
Sjukvård	30	+ 3	–	17	+ 2	–	17	+ 2	–
Reseersättningar och expenser	1 955	+ 771	+ 2 190	450	+ 195	+ 94	633	+ 193	–
Därav engångsutgifter	43	220	2 000	30	65	32	–	72	–
Lokalkostnader	3 538	+ 340	+ 268	1 030	+ 405	+ 405	779	+ 335	–
Ersättning till nämndemän	248	+ 25	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	128	+ 182	+ 5	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	100	+ 60	+ 15	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 568	+ 591	+ 300	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	209	–	– 209	5	–	– 5	7	–	–
	35 629	+ 11 922	+ 7 520	11 339	+ 4 078	+ 2 990	8 591	+ 2 345	–

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 350 000 kr.

2. Planeringskansliet behöver förstärkas med en byrådirektör för samordning, information, m. m. och en byråassistent för arbetsuppgifter med priskontrollen. Vidare begärs förstärkning med en biträdande länsveterinär. För utökat arbete med byggnadsminnesförklaringar behövs hos länsantikvarien en antikvarie och för bl. a. ett arbetsarkiv en assistent. För initiativ- och projektverksamhet m. m. fordras på regionalekonomiska enheten en avdelningsdirektör och två amanuenser. På naturvårdsenheten behövs en förste byråinspektör för den allmänna naturvården, en byråingenjör för tillsyn och arbete med ADB inom miljöskyddet och en förste byråinspektör för natur- och landskapsvårdsplanering. Planenheten behöver tillföras en byrådirektör och en assistent för arbete med översiktsplaner m. m. (+ 1 261 122 kr.)

3. För utbildning inom skatteavdelningen begärs en byrådirektör. Vidare begärs en byrådirektör för fastighetstaxering. På revisionsenheten fordras en avdelningsdirektör för att leda revisionsverksamheten. På mervärdeskatteenheten begärs en byrådirektör för en förstärkt ledningsfunktion och en förste byråinspektör för revision och kontroll. (+ 625 649 kr.)

4. På grund av arbetsbelastningen behöver rättsenheten förstärkas med en förste byråsekreterare och en byråassistent. Allmänna enheten behöver tillföras en byråassistent för vägtrafikskatteärenden. (+ 258 907 kr.)

5. Vidare begärs förstärkning med en biträdande länspolischef. (+ 148 602 kr.)

6. På administrativa enheten fordras en byrådirektör för arbetsrätts- och förhandlingsfrågor, en förste byråsekreterare för bl. a. verksamhetsplanering, en byråassistent för frågor rörande arbetsordning m. m. och en förste byråsekreterare för lönegarantiärenden. Vidare bör enheten tillföras en assistent för ärenden rörande författningar m. m., en arkivassistent, en redaktör och en tryckare. (+ 687 817 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 918 404 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 809 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 158 000 kr.

b) Omkostnaderna beräknas öka. (+ 308 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 853 000 kr.

11. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen behövs för fögderierna nio handläggare och två assistenter. Därutöver begärs i Bollnäs fögderi ett biträde och i Sandvikens fögderi en telefonist. För fögderierna totalt yrkas vidare medel för fem årsarbetskrafter och vikarier för sjuk- och havandeskapslediga (+ 1 626 000 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 451 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 029 000 kr.

14. Personalen i Hudiksvalls distrikt behöver förstärkas med ett biträde på grund av ökade arbetsuppgifter. Vidare yrkas medel för praktikanter m. m. (+ 194 000 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 386 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 43 149 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 14 329 000 kr. eller sammanlagt 57 478 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 5 483 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 870 000 kr. Vidare har jag preliminärt beräknat 2 000 000 kr. för engångsutgifter i samband med flyttning. Jag har även beräknat 795 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Jag har slutligen beräknat preliminärt 32 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Västernorrlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	136	+ 25	+ 1	26	–	+ 5	14	–	–
Övrig personal	229	+ 18	–	100	+ 1	–	93	–	–
	365	**+ 43**	**+ 1**	**126**	**+ 1**	**+ 5**	**107**	**–**	**–**
Anslag									
Löneckostnader	28 635	+ 10 171	+ 5 038	9 259	+ 2 685	+ 2 105	7 464	+ 1 262	–
Sjukvård	32	+ 10	+ 3	12	+ 2	+ 2	9	–	–
Reseersättningar och expenser	5 158	+ 868	– 515	694	+ 86	– 156	615	+ 30	–
Därav engångsutgifter	3 075	3 372	2 059	261	31	27	–	–	–
Lokalkostnader	3 782	+ 333	–	1 083	+ 167	+ 167	852	+ 96	–
Ersättning till nämndemän	208	+ 20	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	141	+ 382	+ 12	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	102	+ 98	+ 15	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 140	+ 676	+ 218	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	212	–	– 212	5	–	– 5	11	–	–
	40 410	**+ 12 558**	**+ 4 559**	**11 053**	**+ 2 940**	**+ 2 113**	**8 951**	**+ 1 388**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 489 550 kr.

2. Planeringskansliet bör tillföras en byrådirektör och på priskontoret föreligger behov av två assistenter. På juridiska enheten fordras en förste byråsekreterare och en assistent för ärenden om älgjakt. På regionalekonomiska enheten begärs en avdelningsdirektör för att avlasta planeringsdirektören. Vidare är handläggarpersonalen på enheten otillräcklig och bör utökas med två byrådirektörer, en förste byråsekreterare och två amanuenser. På naturvårdsenheten behövs en byrådirektör för den allmänna naturvården och två förste byråingenjörer för tillsyns- och uppföljningsarbete inom miljöskyddet. Planenheten bör förstärkas med en byrådirektör och två karttekniker. För att avlasta länsveterinären behövs en avdelningsdirektör. Vidare begärs en länsgeolog. (+ 1 915 497 kr.)

3. Taxeringsenheten bör förstärkas med två förste byråsekreterare för bl. a. ärenden rörande skattetillägg. På mervärdeskatteenheten begärs en byrådirektör för arbetsuppgifter med anledning av RS-reformen och en förste byråsekreterare för ärenden om skattetillägg. Vidare bör uppbördsenheten tillföras en byråassistent för gåvoskatteärenden. (+ 488 407 kr.)

4. Allmänna enheten bör förstärkas med en förste byråsekreterare för bilregistret och en förste byråsekreterare för utskänkningsärenden. (+ 168 334 kr.)

5. För att avlasta länspolischefen behövs en biträdande länspolischef. På länspolischefens expedition ford-

ras vidare en förste byråsekreterare för administrativa arbetsuppgifter. (+ 232 385 kr.)

6. På administrativa enheten begärs en byrådirektör för verksamhetsplanering, en förste byråsekreterare för arbetsuppgifter med anledning av trygghetslagstiftningen m. m. och en förste byråsekreterare för rationaliseringsuppgifter. Enheten bör även tillföras en byråassistent och en assistent för bibliotek och arkiv. (+ 438 400 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 709 070 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 081 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 172 000 kr.

b) Enheten bör tillföras en byrådirektör, en byråassistent och ett biträde. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 303 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 833 248 kr.

10. Omorganisation av telefonväxeln i Sundsvalls fögderi medför behov av ytterligare en telefonist. Vidare yrkas medel gemensamt för samtliga fögderier. (+ 994 056 kr.)

11. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 86 900 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne-och prisomräkning m. m. 641 865 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 44 969 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 13 166 000 kr. eller sammanlagt 58 135 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 1 799 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 850 000 kr. Vidare har jag beräknat 85 000 kr. för en handläggare inom skattekontrollen och preliminärt 2 059 000 kr. för engångsutgifter i samband med flyttning och för tjänstebil. Jag har även beräknat 425 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen och preliminärt 27 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Jämtlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheten			Kronofogdemyndigheten		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	106	+ 11	+ 1	11	+ 3	+ 2	14	–	–
Övrig personal	126	+ 12	–	54	+ 1	–	34	–	–
	232	**+ 23**	**+ 1**	**65**	**+ 4**	**+ 2**	**48**	**–**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	19 567	+ 6 433	+ 3 553	4 509	+ 1 412	+ 1 186	3 585	+ 614	–
Sjukvård	30	+ 5	–	10	–	–	9	–	–
Resersättningar och expenser	1 955	+ 458	– 9	243	+ 32	+ 9	323	+ 32	–
Därav engångsutgifter	414	455	233	39	24	7	48	–	–
Lokalkostnader	1 826	+ 404	+ 401	422	+ 115	+ 115	232	+ 30	–
Ersättning till nämndemän	165	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	82	+ 179	+ 15	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	98	+ 82	+ 15	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten	1 062	+ 512	+ 184	–	–	–	–	–	–
a) Myndighetsuppgifter	–	–	–	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	174	–	– 174	2	–	– 2	4	–	–
Ej disponerat belopp									
	24 959	**+ 8 073**	**+ 3 985**	**5 186**	**+ 1 559**	**+ 1 308**	**4 153**	**+ 676**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 420 442 kr.

2. Planeringskansliet bör tillföras en landskanslist. Priskontoret bör förstärkas med en byråassistent. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på juridiska enheten en byråassistent. Regionalekonomiska enhetens personal bör utökas med en byråsekreterare och en byråassistent. På naturvårdsenheten fordras två förste byråinspektörer för främst inventering och planering inom den allmänna naturvården. På planenheten fordras en kartritare. Hos länsantikvarien begärs en assistent. (+ 715 889 kr.)

3. För utbildning och information i skattefrågor fordras en förste byråsekreterare. Taxeringsenheten bör tillföras en taxeringsintendent för processföring i större rörelsemål i utbyte mot lägre tjänst. På mervärdeskatteenheten behövs en förste byråsekreterare för administrativa göromål och för att avlasta enhetschefen samt en assistent för deklarationskontroll. (+ 321 757 kr.)

4. På grund av ökande arbetsbelastning behövs på rättsenheten en byråassistent. På allmänna enheten behövs en förste länsnotarie för att kompensera tjänst som lämnats för notariemeritering och en förste byråsekreterare för bingoärenden. (+ 265 929 kr.)

5. På administrativa enheten begärs en förste byråsekreterare för internutbildning och introduktion, en förste byråsekreterare för extern och intern information och en assistent för bibliotek och arkiv. (+ 259 323 kr.)

6. På civilbefälhavarens kansli

fordras en förste byråsekreterare. (+ 84 167 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 1 282 645 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 961 000 kr.)

9. Lantmäterienheten

a) Löne- och prisomräkning m. m. 192 000 kr.

b) Medel begärs för ett biträde och tillfällig personal. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 225 000 kr.)

Lokala skattemyndigheten. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 499 254 kr.

11. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs tre handläggare och en assistent. Därutöver yrkas medel för extra personal. (+ 512 048 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 46 000 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 266 222 kr.

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 51 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 28 944 000 kr. och för lokala skattemyndigheten till 6 494 000 kr. eller sammanlagt 35 438 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 3 552 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheten till 1 148 000 kr. Vidare har jag beräknat 92 000 kr. för en handläggare med uppgifter inom administrativa enheten och preliminärt 233 000 kr. för engångsutgifter för telefonväxel och inventarier m. m. Jag har även beräknat 170 000 kr. till lokala skattemyndigheten för två handläggare för utbyggnaden av skattekontrollen. Jag har slutligen beräknat preliminärt 7 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheten.

Västerbottens län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	130	+ 23	+ 1	24	+ 10	+ 7	9	–	–
Övrig personal	188	+ 30	–	92	+ 5	–	66	+ 2	–
	318	**+ 53**	**+ 1**	**116**	**+ 15**	**+ 7**	**75**	**+ 2**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	25 745	+ 10 068	+ 4 535	8 416	+ 2 811	+ 2 109	5 137	+ 970	–
Sjukvård	77	–	–	34	–	–	15	–	–
Reseersättningar och expenser	2 476	+ 3 684	+ 1 691	451	+ 266	+ 148	471	+ 86	–
Därav engångsutgifter	343	2 987	1 754	47	200	106	–	–	–
Lokalkostnader	2 368	+ 1 238	+ 560	916	+ 99	+ 98	577	+ 59	–
Ersättning till nämndemän	282	+ 28	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	107	+ 433	+ 32	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	73	–	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 335	+ 539	+ 277	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	225	–	– 225	4	–	4	8	–	–
	32 688	**+ 15 990**	**+ 6 870**	**9 821**	**+ 3 176**	**+ 2 351**	**6 208**	**+ 1 115**	**–**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 778 000 kr.

2. På planeringskansliet behövs en förste byråsekreterare för främst extern information och en assistent för att leda arbetet på skrivcentralen. Vidare bör priskontoret förstärkas med en byråassistent. På grund av ökad arbetsbelastning m. m. fordras på juridiska enheten en förste byråsekreterare. På regionalekonomiska enheten begärs en biträdande planeringsdirektör för att bl. a. avlasta enhetschefen och en förste byråsekreterare för serviceplanering m. m. Vidare bör enheten förstärkas med en amanuens och en byråassistent. På naturvårdsenheten fordras en förste byråinspektör för förvaltning av naturreservat, en förste byråinspektör för samrådsärenden och ärenden om terrängtrafik och en förste byråinspektör för planering av beredskapsarbeten. Vidare begärs på enheten tre byråinspektörer för naturinventeringar och en byråassistent och en assistent för expeditionsgöromål. Arbetssituationen inom planenheten medför behov av en byrådirektör. På enheten yrkas vidare en förste byråingenjör för fysisk riksplanering. Hos länsantikvarien begärs en amanuens. Vidare behövs en länsgeolog. (+ 1 880 953 kr.)

3. För utbildning och information i skattefrågor föreligger behov av en byrådirektör. På mervärdeskatteenheten fordras för en förstärkt ledningsfunktion en byrådirektör i utbyte mot lägre tjänst. (+ 127 051 kr.)

4. På grund av ökad arbetsbelastning bör rättsenheten förstärkas med en länsassessor, en förste byråsekre-

terare och en assistent. För att leda arbetet på allmänna enhetens skrivcentral fordras en assistent. (+ 379 787 kr.)

5. Administrativa enheten bör tillföras en förste byråsekreterare för intern utbildning, information m. m. Vidare behövs på enheten en bibliotekarie på halvtid och två assistenter för bibliotek och arkiv. (+ 276 480 kr.)

6. För att avlasta länspolischefen begärs en biträdande länspolischef. (+ 148 602 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 2 317 631 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 4 455 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 133 000 kr.

b) Enhetens personal bör utökas med två kartritningsbiträden och en arkivtjänsteman. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 269 000 kr.)

Lokala skattemyndigheten. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 779 000 kr.

11. Förutom medel för tillfällig personal yrkas nio handläggare och en assistent till granskningsorganisationen inom skatteadministrationen för samtliga fögderier inom länet. (+ 1 211 537 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 223 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 456 000 kr.

14. I Umeå distrikt fordras en expeditionsvakt och i Skellefteå distrikt medel för extra personal. (+ 95 000 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 40 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 39 558 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 12 172 000 kr. eller sammanlagt 51 730 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 4 571 000 kr. och beträffande lokala skattemyndigheterna till 1 647 000 kr. Vidare har jag beräknat 92 000 kr. för en handläggare med uppgifter inom administrativa enheten och preliminärt 1 754 000 kr. för engångsutgifter i samband med flyttning m. m. Jag har även beräknat 595 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. Vidare har preliminärt beräknats 106 000 kr. i engångsutgifter bl. a. för flyttning av lokala skattemyndigheten i Vilhelmina fögderi.

Norrbottens län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	149	+ 22	–	30	+ 4	+ 4	15	–	–
Övrig personal	230	+ 19	–	84	+ 9	–	91	+ 2	–
	379	+ 41	–	114	+ 13	+ 4	106	+ 2	–
Anslag									
Lönekostnader	30 580	+ 10 441	+ 5 584	10 225	+ 3 323	+ 2 046	8 173	+ 2 077	–
Sjukvård	37	+ 15	+ 8	7	+ 8	+ 8	15	–	–
Reseersättningar och expenser	3 128	+ 1 524	+ 197	1 099	+ 716	– 285	830	+ 298	–
Därav engångsutgifter	99	482	20	516	500	144	94	173	–
Lokalkostnader	3 265	+ 1 361	+ 1 318	1 056	+ 763	+ 750	847	+ 581	–
Ersättning till nämndemän	208	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsinformation	122	+ 515	+ 31	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekannonseringskostnader	112	+ 22	+ 17	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 391	+ 932	+ 616	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ej disponerat belopp	242	–	– 242	6	–	– 6	12	–	–
	40 085	+ 14 810	+ 7 529	12 393	+ 4 810	+ 2 513	9 877	+ 2 956	–

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 444 395 kr.

2. På planeringskansliet behövs en byrådirektör för samordning av utredningsverksamheten och en assistent som föreståndare för kansliets skrivcentral. På priskontoret begärs en förste byråsekreterare för utökad övervaknings- och undersökningsverksamhet. För ärenden om yrkesmässig trafik, jakt m. m. behövs på juridiska enheten en byråassistent. På regionalekonomiska enheten begärs en förste byråsekreterare för ärenden om lokaliseringsstöd, en förste byråsekreterare för glesbygdsfrågor och vattenregleringsärenden och en förste byråsekreterare för frågor om automatisk databehandling. På naturvårdsenheten fordras en avdelningsdirektör med hänsyn till utvecklingar inom miljöskyddet och den industriella utbyggnaden i länet. På enheten begärs vidare en avdelningsdirektör och två förste byråinspektörer för den allmänna naturvården samt en assistent för att föra miljöskyddsregister m. m. För arbetet med den fysiska riksplaneringen m. m. behövs på planenheten en byrådirektör. På enheten yrkas även en förste byråingenjör för löpande ärenden och en förste byråsekreterare för utredningsverksamhet. För länsstyrelsens planerings- och utvecklingsarbete krävs vidare en länsgeolog. (+ 1 597 912 kr.)

3. På skatteavdelningen behövs en förste byråsekreterare för information och utbildning. På taxeringsenheten krävs på grund av ökad arbetsbelastning en taxeringsintendent och två förste byråsekreterare.

På mervärdeskatteenheten fordras bl. a. för en utökad ledningsfunktion två byrådirektörer i utbyte mot lägre tjänster. (+ 478 948 kr.)

4. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på rättsenheten två länsassessorer. På allmänna enheten yrkas en byråassistent för bingokontroll och en byråassistent för bil- och körkortsregistret. (+ 380 670 kr.)

5. På grund av ökad arbetsbelastning begärs på länspolischefens expedition en byråassistent. (+ 78 396 kr.)

6. På administrativa enheten krävs en förste byråsekreterare för personaladministrativt arbete och en byråassistent för handläggning av lokalfrågor m. m. På enheten behövs även en förste byråsekreterare för lönegarantiärenden. (+ 259 108 kr.)

7. Civilbefälhavarens kansli bör utökas med en byråinspektör och ett biträde. (+ 153 773 kr.)

8. Vidare begärs medel för biträdestjänster, tillfällig personal m. m. (+ 2 253 431 kr.)

9. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 654 000 kr.)

10. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 274 000 kr.

b) Enhetens personal bör utökas med en biträdande överlantmätare i utbyte mot en byrådirektör och med ett kartritningsbiträde. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 457 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 1 554 723 kr.

12. För granskningsorganisationen inom skatteadministrationen begärs till fögderierna tre handläggare och tre assistenter. Därutöver bör Gällivare fögderi förstärkas med ett biträde och Piteå fögderi med ett biträde och en expeditionsvakt. På grund av ökat antal ärenden kräver Luleå fögderi en förstärkning med en fögderisekreterare, en fögderiassistent samt två biträden. Gemensamt för fögderierna begärs vidare medel motsvarande sju årsarbetskrafter. (+ 1 456 509 kr.)

13. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 631 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 14. Löne- och prisomräkning m. m. 1 562 904 kr.

15. Luleå distrikt behöver förstärkas med en förste kronoassistent och ett biträde på grund av ökat antal ärenden. För tillfällig personal begärs ytterligare medel för distrikten gemensamt. (+ 345 348 kr.)

16. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 196 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 47 614 000 kr. och för lokala skattemyndigheterna till 14 906 000 kr. eller sammanlagt 62 520 000 kr. Jag har därvid beräknat pris- och löneomräkningen beträffande länsstyrelsen till 6 629 000 kr. och beträf-

fande lokala skattemyndigheterna till 2 259 000 kr. Vidare har jag preliminärt beräknat 20 000 kr. för engångsutgifter för inventarier m. m. Jag har även beräknat 340 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnaden av skattekontrollen. För flyttning av lokala skattemyndigheten i Kalix fögderi har preliminärt beräknats 100 000 kr. i engångsutgifter. Slutligen har jag beräknat preliminärt 44 000 kr. i engångsutgifter för inköp av inventarier m. m. till lokala skattemyndigheterna i länet.

Diverse ändamål

	Länsstyrelserna			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Mynd.	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Mynd.	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden	1977/78	Beräknad ändr. 1978/79 Mynd.	Beräknad ändr. 1978/79 Föredraganden
Maskinhyror för dataenheterna	22 842	+ 15 407	+ 15 407	–	–	–	–	–	–
Utrustning för dataenheterna	1 580	+ 11 491	+ 11 491	–	–	–	–	–	–
Länsstyrelsernas organisationsnämnd	6 658	+ 2 192	+ 1 388	–	–	–	–	–	–
Landshövdingarnas tjänstebostäder	342	+ 2	+ 2	–	–	–	–	–	–
Kostnader vid anstånd med omstationering m. m.	400	+ 40	+ 40	–	–	–	–	–	–
Central löneutbetalning	–	–	–	190	– 14	– 14	135	– 6	–
Utbildning av personal vid kronofogdemyndigheterna	–	–	–	–	–	–	4 307	+ 3 473	–
Kostnader för datamaskintid	–	–	–	–	–	–	7 857	+ 4 175	–
Blanketter m. m.	1 273	–	–	–	–	–	1 985	+ 1 082	–
Till regeringens disposition	8 392	+ 1 000	+ 1 000	1 131	–	+ 250	905	–	–
	41 487	**+ 30 132**	**+ 29 328**	**1 321**	**– 14**	**+ 236**	**15 189**	**+ 8 724**	**–**

Föredraganden

Jag räknar med att maskinhyrorna och kostnaderna för utrustning för dataenheterna ökar med anledning av det nya ADB-systemet inom folkbokföring och beskattning. Anslaget till länsstyrelsernas organisationsnämnd höjs med 1 388 000 kr. varav pris- och löneomräkning 951 000 kr. Nämnden tillförs en handläggare för personaladministrativ service m. m., en handläggare för uppföljning av ny lagstiftning m. m. och en expeditionsvakt. Vidare har beräknats medel med 123 000 kr. för arbete med lokalplanering vid länsstyrelserna. Kostnaderna för landshövdingarnas tjänstebostäder beräknas öka med 2 000 kr. och kostnaderna för anstånd med omstationering m. m. med 40 000 kr. Vidare har jag i anslagsposten till regeringens disposition, vilken bör höjas med 1 000 000 kr. för vissa kostnader i samband med lokalförändringar för det nya ADB-systemet inom folkbokföring och beskattning, tagit upp medel för bl. a. större regionala undersökningar och tillfällig personalförstärkning på rättsenheterna.

Jag har för avgifter för löneutbetalning samt för de s. k. löngivaravgifterna beräknat en minskning av kostnaderna för central löneutbetalning med 14 000 kr. för lokala skattemyndigheterna. För kostnader för s. k. flextidsutrustning m. m. har jag räknat upp anslagsposten till regeringens disposition med 250 000 kr. för lokala skattemyndigheterna.

Hemställan

Med hänvisning till sammanställningarna hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Länsstyrelserna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 1 261 391 000 kr.
2. till *Lokala skattemyndigheterna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 382 275 000 kr.
3. i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1978/79 till *Kronofogdemyndigheterna* beräkna ett förslagsanslag av 295 281 000 kr.

C. KYRKLIGA ÄNDAMÅL

C 1. Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	6 185 596
1977/78	Anslag	6 800 000
1978/79	Förslag	7 864 000

Från detta anslag bestrids de kostnader för domkapitlen, stiftsnämnderna, ärkebiskopens kansli och kyrkoherdarna för döva som framgår av sammanställningen i det följande.

I varje stift finns ett domkapitel som handhar kyrkliga angelägenheter inom stiftet. De grundläggande bestämmelserna härom finns i lagen (1936:567) om domkapitel (ändrad senast 1975:956). I varje stift utom i Stockholms stift finns också en stiftsnämnd. Stiftsnämnderna handlägger ärenden som främst rör kyrklig jord. De viktigaste bestämmelserna härom finns i lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord (ändrad 1975:1322). Enligt denna lag ankommer på stiftsnämnd dels vissa myndighetsfunktioner, dels förvaltningen av prästlönefondsfastigheterna och skogen på löneboställena i stiftet. Dessa uppgifter i Stockholms stift fördelas mellan stiftsnämnderna i Uppsala och Strängnäs.

I andra stift än Stockholms fördelas kostnaderna för domkapitlen och stiftsnämnderna mellan staten, kyrkofonden och förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog. På kyrkofonden och förvaltningen faller sammanlagt hälften av de beräknade kostnader som i sammanställningen anges under dels *II. Övriga domkapitel*, posterna lönekostnader, sjukvård, lokalkostnader och expenser, dels *III. Tillfällig personal hos domkapitlen m. m., enligt regeringens bestämmande.* Dessutom faller på kyrkofonden och förvaltningen de beräknade kostnaderna under *IV. Stiftsnämnderna.* Övriga kostnader som har beräknats under *II. Övriga domkapitel* betalas av staten. Denna fördelning grundar sig på uppfattningen att kostnaderna för stiftsnämnderna helt skall betalas av kyrkofonden eller, om kostnaderna avser förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog, av inkomsterna från denna förvaltning.

Förvaltningen av den kyrkliga jorden kan uppdras åt dels för domkapitel och stiftsnämnd gemensam kanslipersonal, dels stiftsjägmästare och viss annan skoglig personal hos nämnden, dels för förvaltningen särskilt anställd personal. Även i den sist nämnda gruppen kan ingå kanslipersonal.

De anslag till avlöningar som beräknas i det följande avser samtliga

lönekostnader för den gemensamma kanslipersonalen samt för stiftsjägmästarna och den förut nämnda skogliga personalen hos stiftsnämnderna. I den mån dessa båda personalgrupper anlitas för förvaltningen av prästlönefondsfastigheter eller boställsskog skall däremot svarande lönekostnader tas upp som uppbördsmedel. Dessa uppbördsmedel skall beräknas av stiftsnämnderna. Detta kan ske först efter utgången av budgetåret 1978/79. Med hänsyn härtill kan i detta sammanhang uppbördsmedlen endast beräknas preliminärt. Det belopp som kan antagas bli aktuellt uppskattar jag till minst 600 000 kr. för budgetåret 1978/79. I detta sammanhang har jag inte belastat förvaltningen med kostnader för arvoden m. m. till stiftsnämnds ledamöter. Tilläggas bör att jag inte tar upp något anslag till avlöningar åt den personal för vilken avlöningarna helt skall bestridas ur inkomsterna från förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog.

Vad jag i det föregående sagt om lönekostnader gäller också för stiftsnämnds övriga kostnader. Det belopp som på denna punkt bör tas upp som uppbördsmedel för förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog beräknar jag preliminärt till 150 000 kr. för budgetåret 1978/79.

I fråga om domkapitlet i Stockholm faller kostnaderna helt på staten. Kostnaderna för ärkebiskopens kansli och kyrkoherdarna för döva faller helt på kyrkofonden.

Kyrkofondens bidrag tas upp som uppbördsmedel.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Domkapitlen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	71	+ 7	+ 2
Övrig personal	92	+ 3	–
	163	**+ 10**	**+ 2**
Anslag			
Utgifter			
I. Domkapitlet i Stockholm			
Lönekostnader	422 000	+ 70 800	+ 60 500
Sjukvård	600	–	–
Reseersättningar	750	+ 1 200	+ 100
Lokalkostnader	41 850	+ 3 800	+ 3 800
Expenser	27 600	+ 13 200	+ 2 800
II. Övriga domkapitel			
Lönekostnader	9 586 000	+2 895 000	+1 637 000
Arvoden och särskilda ersättningar	250 200	+ 11 500	+ 11 500
Sjukvård	20 100	+ 1 300	+ 1 300
Reseersättningar	126 500	+ 62 600	+ 12 700
Lokalkostnader	1 000 100	+ 299 400	+ 299 400
Expenser	657 600	+ 214 400	+ 65 800
Publikationstryck	39 500	+ 7 400	+ 2 400

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Domkapitlen	Föredraganden
III. Tillfällig personal hos domkapitlen m. m. enligt regeringens bestämmande	370 000	+ 74 000	+ 70 000
IV. Stiftsnämnderna			
Lönekostnader	3 941 200	+ 866 000	+ 577 000
Sjukvård	2 950	+ 250	+ 250
Reseersättningar	424 800	+ 62 700	+ 67 500
Hyror för tjänstelokaler åt stiftsjägmästarna	36 300	+ 24 250	+ 24 250
Expenser	177 000	+ 35 100	+ 42 700
Kostnader för medlemskap i Föreningen Skogsträdsförädling m. m.	71 300	+ 12 500	+ 12 500
Fortbildning av stiftsjägmästare och biträdande stiftsjägmästare	27 500	+ 3 000	+ 3 000
Konferenser med ledamöter i boställsnämnder, m. m.	54 850	+ 7 400	+ 5 500
V. Ärkebiskopens kansli			
Lönekostnader	367 000	+ 19 856	+ 64 200
Reseersättningar	13 500	+ 2 000	+ 1 400
Underhåll	6 000	+ 1 000	+ 600
VI. Kyrkoherdar för döva			
Lönekostnader	732 400	+ 38 949	+ 71 400
Sjukvård	600	–	–
Reseersättningar	140 300	+ 6 000	+ 14 000
Ersättning för tjänstebrevsrätt	3 000	+ 5 500	+ 5 500
Expenser	31 900	+ 4 100	+ 3 200
Uppbördsmedel			
Bidrag från kyrkofonden	11 133 400	+2 738 200	+1 886 300
Från förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog	700 000	+ 50 000	+ 50 000
Nettoutgift	6 740 000	+1 955 005	+1 124 000
Ej disponerat belopp	60 000	–	– 60 000
	6 800 000	**+1 955 005**	**+1 064 000**

Domkapitlen

1. Löne- och prisomräkning m. m. + 1 255 000 kr.

2. O-alternativet innebär för domkapitlens del huvudsakligen personalinskränkningar samt beträffande stiftsnämnderna och kyrkoherdarna för döva främst minskad reseverksamhet. Domkapitlen framhåller att alternativets genomförande skulle medföra stora svårigheter för stiftsmyndigheterna att fullgöra sina åligganden.

3. Den av *domkapitlet i Stockholm* begärda höjningen av anslagsposten till expenser avser bl. a. renovering av stolar i sessionssalen (+ 5 000 kr.).

4. *Domkapitlen i Uppsala, Linköping, Skara, Västerås, Växjö, Lund, Luleå*

och *Visby* föreslår att en halvtidstjänst som 1:e stiftsnotarie för personaladministrativa uppgifter m. m. inrättas vid resp. domkapitel (+ 438 000 kr.). *Domkapitlet i Strängnäs* anhåller att en tjänst som 1:e stiftsnotarie inrättas vid domkapitlet och *domkapitlet i Göteborg* att en halvtidstjänst som 1:e stiftsnotarie ändras till heltidstjänst (+ 164 000 kr.). *Domkapitlet i Skara* anhåller också att få anställa en extra amanuens (+ 83 000 kr.). Vidare anhåller *domkapitlet i Linköping* om en ny biträdestjänst, *domkapitlet i Strängnäs* om en tjänst som stiftsjägmästarassistent och en halvtidstjänst som assistent vid domkapitlet, *domkapitlet i Västerås* om en halvtidstjänst som kontorist, *domkapitlet i Växjö* om en halvtidstjänst som assistent vid stiftsnämnden i Växjö och *domkapitlet i Visby* om en halvtidstjänst som kansliskrivare.

5. Den föreslagna höjningen av expensposten under II. Övriga domkapitel innefattar bl. a. kostnader för möbler och utrustning (+ 106 000 kr.).

Föredraganden

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1976/77:100 bil. 12, KrU 1976/77:29, rskr 1976/77:117) får fr. o. m. innevarande budgetår ur kyrkofonden bestridas kostnaderna för tre halvtidstjänster för personaladministrativa arbetsuppgifter inom svenska kyrkan. Jag föreslår att ytterligare tre sådana halvtidstjänster får inrättas. Kostnaderna för tjänsterna bör helt bestridas ur kyrkofonden.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 864 000 kr. Jag har därvid med hänsyn till de kostnader förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog medför för stiftskanslierna räknat med ett ökat medelsbehov för tillfällig personal, reseersättningar och expenser vid stiftsnämnderna.

Uppbördsmedlen från nämnda förvaltning har som jag redan anfört tagits upp endast med preliminärt beräknade belopp. Skulle det vid den slutliga beräkningen av bidragen från denna förvaltning – vilken beräkning kan ske först under andra halvåret 1978 – visa sig att förvaltningen bör belastas med andra belopp än jag har antagit, bör regeringen äga rätt att besluta om den ändring av kyrkofondens bidrag som föranleds av den ändrade beräkningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 7 864 000 kr.,
2. bemyndiga regeringen att besluta om ändring av kyrkofondens bidrag enligt vad jag nyss har anfört,
3. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1978 t. v. får bestridas kostnaderna för ytterligare tre halvtidstjänster för personaladministrativa arbetsuppgifter inom svenska kyrkan.

C 2. Ersättningar till kyrkor m. m.

1976/77	Utgift	158 266
1977/78	Anslag	140 000
1978/79	Förslag	140 000

Detta anslag belastas till största delen med ersättningar till domkyrkor och förutvarande domkyrkor. Ur anslaget utgår också indelningsersättningar till vissa domkyrkosysslomän.

Tidigare utgick sammanlagt omkring 1 500 ersättningar till egentliga församlingskyrkor samt vissa domkyrkor och förutvarande domkyrkor. Efter medgivande av kyrkomötet (kskr 1946:6) och enligt beslut av riksdagen (prop. 1947:46, SU 1947:65, rskr 1947:168) indrogs emellertid flertalet ersättningar, som hade utgått ur anslaget, vid utgången av budgetåret 1946/47. Undantag gjordes för domkyrkor samt de förutvarande domkyrkorna i Kalmar och Mariestad. Möjlighet finns för regeringen att om särskilda skäl föreligger låta församlingskyrka behålla sin ersättning eller få gottgörelse för denna.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till kyrkor m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kr.

C 3. Vissa ersättningar till kyrkofonden

1976/77	Utgift	5 050 737
1977/78	Anslag	5 051 000
1978/79	Förslag	5 051 000

Enligt 11 § lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader (ändrad 1975:1323) skall från staten för varje år utgå ersättning till kyrkofonden med 5 050 737 kr. för prästerskapets till staten indragna tionde m. m. Ersättningen bestrids från detta anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med ett avrundat belopp av 5 051 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa ersättningar till kyrkofonden* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 5 051 000 kr.

C 4. Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.

1976/77	Utgift	471 366
1977/78	Anslag	570 000
1978/79	Förslag	702 000

Enligt kyrkomusikerförordningen (1950:375; omtryckt 1973:681, ändrad senast 1976:1041) skall kantorstjänst i regel vara inrättad i kyrkomusikerdistrikt med lägre invånarantal än 5 000. Kantorstjänst kan vara antingen skolkantorstjänst, dvs. tjänst som kyrkomusiker och lärare i grundskolan för klass på lågstadiet eller mellanstadiet, eller kyrkokantorstjänst, som är en självständig kyrkomusikalisk tjänst. I mindre kyrkomusikerdistrikt, där kantorstjänst av organisatoriska skäl inte lämpligen kan inrättas eller behållas, får s. k. orgelspelare anställas.

För utbildning av skolkantorer anordnas varje år särskilda sommarkurser som i första hand är avsedda för elever vid lärarhögskolans lågstadie- och mellanstadielärarlinjer och för lärare som genomgått utbildning vid dessa linjer. Varje kurs får omfatta högst 24 deltagare. I anslutning till kurserna förrättas organist- och kantorsexamen, som utgör det kyrkomusikaliska behörighetsvillkoret för anställning som kantor.

För behörighet till kyrkokantorstjänst krävs utöver den kyrkomusikaliska behörigheten en särskild pedagogisk examen för kyrkokantorer. För avläggande av denna examen anordnas särskilda kurser, vilka utgörs av brevkurser i musikhistoria och pedagogik samt sommarkurser i metodik jämte övningsundervisning.

Från anslaget bestrids kostnader för arvoden, resekostnadsersättningar och traktamenten till kursledare, examinatorer och censorer samt andra utgifter i samband med kurserna och examina. För innevarande budgetår har vidare under detta anslag beräknats 125 000 kr. som bidrag till kurser för orgelspelare. Bidrag kan utgå till orgelspelarkurs, som anordnas av Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté eller av annan huvudman i samarbete med kommittén. Beslut om bidrag meddelas av Musikaliska akademiens styrelse, som har tillsyn över kurserna.

Musikaliska akademiens styrelse

Anslaget föreslås bli höjt med 134 000 kr. Härav beräknas till ökade kostnader för arvoden åt kursledare och kurslärare 114 000 kr. Vidare begär styrelsen ytterligare 20 000 kr. som bidrag till kurser för orgelspelare.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 132 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 702 000 kr.

C 5. Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor

1976/77	Utgift	346 310	Reservation	–
1977/78	Anslag	–		
1978/79	Förslag	1 200 000		

För nästa budgetår föreligger framställningar om anslag till restaurering av Storkyrkan i Stockholm och Skara domkyrka.

1. *Storkyrkoförsamlingen i Stockholm* har anhållit om statsbidrag till yttre underhållsarbeten på *Storkyrkan*. De av församlingen föreslagna arbetena omfattar bl. a. omputsning av samtliga fasader med specialbruk, avfärgning av fasaderna med kalkfärg samt översyn och reparation av kyrkans fönster. Församlingen framhåller att den för närvarande inte har möjlighet att av egna medel bekosta dessa oundgängligen nödvändiga reparationsarbeten.

Riksantikvarieämbetet anser det ur sina synpunkter självklart att Storkyrkan hänförs till kategorin "äldre domkyrkor" och därmed kommer i åtnjutande av särskilda statsmedel för att möjliggöra kyrkobyggnadens fortsatta bestånd.

Byggnadsstyrelsen beräknar preliminärt medelsbehovet för arbetena till 3,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1976.

Kammarkollegiet framhåller att Stockholms kyrkliga samfällighet enligt 3 § 2 mom. lagen (1961:436) om församlingsstyrelse får bevilja församling anslag motsvarande högst fyra femtedelar av kostnaderna för anskaffande av och vård om kyrka. Kollegiet har under hand inhämtat att samfällighetens byggnadskommitté enhälligt beslutat föreslå att samfälligheten till arbetena på Storkyrkan skall bevilja ett anslag av 2,8 milj. kr., motsvarande fyra femtedelar av de av byggnadsstyrelsen beräknade kostnaderna för dessa arbeten. Frågan gäller därför om och i vilken utsträckning staten bör bidra till att täcka återstående femtedel av kostnaderna.

Underhållsskyldigheten beträffande Storkyrkan har ansetts åligga församlingen. Storkyrkan är emellertid utan tvekan ett så förnämligt byggnadsminnesmärke att det är av intresse för hela riket att kyrkan bevaras. Med hänsyn härtill och till vad som har anförts rörande Storkyrkoförsamlingens ekonomiska ställning föreslår kollegiet att ett belopp av 700 000 kr. anvisas som statsbidrag till arbetena på Storkyrkan under förutsättning att övriga kostnader bestrids av samfälligheten.

2. *Domkapitlet i Skara* har i egenskap av domkyrkostyrelse anhållit om statsbidrag till vissa arbeten på *Skara domkyrka*. Arbetena avser yttre och inre restaurering samt anordnande av toalettrum och handikappentré. Domkapitlet räknar med att restaureringen totalt skulle kosta 4 810 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1976. Av detta belopp avser 2 760 000 kr. kostnader för den yttre restaureringen, 1 960 000 kr. kostnader för den inre restaureringen och 90 800 kr. kostnader för toalettrum och handikappentré.

Domkapitlet framhåller att det kan finnas skador, som kan fastställas först vid en noggrann besiktning i samband med arbetets utförande. Först under arbetets gång kan t. ex. avgöras i vilken utsträckning dubbar av järn måste ersättas med dubbar av rostfritt stål. Dräneringssystemet och plåtbeläggningen behöver också undersökas.

Riksantikvarieämbetet tillstyrker med hänsyn till den säkerhetsrisk som föreligger samt till risken för ytterligare skadeverkningar genom otäta takdetaljer att medel ställs till förfogande för de utvändiga arbetena. Ämbetet tillstyrker också statsbidrag till de invändiga arbetena. Dessa kan emellertid enligt ämbetet med vissa undantag förläggas till en senare tidpunkt.

För kulturhistorisk kontroll under byggnadstiden räknar ämbetet med ett tillägg av ca 5 % av restaureringskostnaderna eller 236 000 kr.

Byggnadsstyrelsen finner de föreslagna yttre åtgärderna rimliga och motiverade ur teknisk synpunkt. Även det redovisade förslaget till invändig restaurering förefaller enligt byggnadsstyrelsen rimligt. Innan konstruktionstekniska åtgärder vidtas bör dock enligt byggnadsstyrelsen samråd ske med verkets byggnadstekniska sektion.

I en inom *kammarkollegiet* upprättad promemoria har föreslagits att Skara domkyrkoförsamling ensam svarar för kostnaderna för anordnande av toalettrum och handikappentré (90 800 kr.) samt bidrar med en femtedel (991 000 kr.) av kostnaderna för inre restaurering jämte kulturhistorisk kontroll samt att de återstående kostnaderna för restaureringsarbetena och kontrollen (3 965 000 kr.) bestrids av statsmedel. I promemorian har vidare förutsatts att för det fall de totala kostnaderna skulle överstiga de beräknade domkyrkoförsamlingen själv svarar för den överskjutande delen.

Kammarkollegiet har inhämtat yttranden över promemorian från domkyrkoförsamlingen och domkapitlet, vilka har godtagit förslaget med den reservationen att eventuella merkostnader bör delas mellan staten och domkyrkoförsamlingen efter samma grunder som har föreslagits beträffande de beräknade kostnaderna.

Enligt kollegiets mening bör ställning till frågan om fördelning av eventuella merkostnader tas först på därom gjord framställning av domkapitlet. Kollegiet, som i övrigt ansluter sig till promemorieförslaget, föreslår att 3 965 000 kr. anvisas som statsbidrag till arbetena på Skara domkyrka.

Föredraganden

Enligt de riktlinjer som har tillämpats i fråga om kostnadsfördelningen vid restaurering av eller större reparationsarbeten på äldre domkyrkor bör, om domkyrkan har egna medel, dessa i första hand tas i anspråk. I övrigt bör arbeten som avser domkyrkoförsamlingens "gagn och bekvämlighet" bekostas av församlingen. Kostnader som avser domkyrkans "monumentala delar" bör fördelas mellan församlingen och staten. Därvid bör iakttas att församlingen inte betungas mer för sin kyrka än annan lika stor församling för sin kyrkas underhåll.

Skara domkyrka har varit stiftskyrka sedan medeltiden. Storkyrkan i Stockholm blev däremot domkyrka först sedan Stockholms stift bildats år 1942. Storkyrkan är alltså mycket ung som domkyrka. Formellt har den till skillnad från de äldre domkyrkorna ställning som församlingskyrka. Den härstammar emellertid från medeltiden och är ur kulturhistorisk synpunkt jämförbar med de äldre domkyrkorna.

Storkyrkan har inte några egna tillgångar och Storkyrkoförsamlingen har inte möjlighet att bekosta de nu erforderliga arbetena. Eftersom det är ett riksintresse att kyrkan bevaras tillstyrker jag att statsbidrag får utgå med 700 000 kr. till den föreslagna renoveringen av Storkyrkans fasader under förutsättning att övriga kostnader bestrids av den kyrkliga samfälligheten i Stockholm.

Den föreslagna restaureringen av Skara domkyrka omfattar såväl utvändiga som invändiga arbeten. Med hänsyn till att de utvändiga arbetena delvis är av brådskande karaktär tillstyrker jag att statsbidrag får utgå till dessa arbeten. Behovet av invändiga restaureringsarbeten bör utredas ytterligare och jag är inte beredd att nu ta ställning till förslaget i denna del. Beträffande fördelningen av kostnaderna mellan staten och domkyrkoförsamlingen har jag inte något att erinra mot kammarkollegiets förslag. Kostnaderna för den yttre restaureringen har, inklusive kostnaden för kulturhistorisk kontroll, beräknats till ca 2,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1976. Av dessa kostnader bör staten bidra med fyra femtedelar under förutsättning att församlingen tar på sig den återstående femtedelen. Domkyrkan har inte några egna medel till restaureringen. För nästa budgetår föreslår jag att 500 000 kr. anvisas till förberedande åtgärder för samt ett påbörjande av den föreslagna yttre restaureringen av Skara domkyrka.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår föras upp med sammanlagt 1,2 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kr.

C 6. Bidrag till restaurering av Vadstena klosterkyrka

1977/78	Anslag	1 800 000
1978/79	Förslag	1 800 000

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 december 1971 tillkallade dåvarande statsrådet Myrdal samma dag professorn Nils Ahrbom som sakkunnig för att utarbeta förslag till restaurering av Vadstena klosterkyrka. Den sakkunnige avlämnade sitt förslag i mars 1975 (Ds U 1975:6). Av förslaget framgår att kyrkans murverk är allvarligt skadat av fukt, som genom bl. a. salt- och frostsprängningar försvagat den yttre bärande konstruktionen. Restaureringen föreslås ske i två etapper. Den första etappen, som beräknas ta 2 1/2 år, avser bl. a. utvändig dränering, uttorkning och omfogning av

murverket i koret samt brandskyddsåtgärder. Den andra etappen, som beräknas ta tre år, avser i huvudsak arbeten på långhuset. Kostnaderna för restaureringen beräknas till 9 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1975.

Regeringen har genom beslut den 15 december 1976 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att med utgångspunkt i nämnda restaureringsförslag dels projektera en första etapp av restaureringen t. o. m. bygghandlingar, dels upprätta och redovisa förslag rörande fortsatta restaureringsarbeten. Planeringen och projekteringen skall ske i samråd med riksantikvarieämbetet och Vadstena församling. Det för innevarande budgetår anvisade anslaget till restaureringen avser kostnader för projekteringen och ett påbörjande av den första etappen.

Föredraganden

Jag räknar med att byggnadsstyrelsen innevarande budgetår skall kunna redovisa ett detaljerat restaureringsförslag med kostnadsberäkningar. Förhandlingar kommer därefter att tas upp med Vadstena församling om fördelningen av kostnaderna för restaureringen. Innan avtal träffats med församlingen är det inte möjligt att närmare ange hur stor del av kostnaderna för restaureringen som bör falla på staten. För budgetåret 1978/79 räknar jag med ett oförändrat medelsbehov av 1,8 milj. kr. för slutförande av arbeten inom den första etappen.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till restaurering av Vadstena klosterkyrka* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kr.

C 7. Bidrag till ekumenisk verksamhet

1976/77	Utgift	180 000
1977/78	Anslag	230 000
1978/79	Förslag	270 000

Från anslaget utgår innevarande budgetår dels bidrag till Svenska ekumeniska nämnden med 215 000 kr. till bestridande av Sveriges årsavgift till Kyrkornas världsråd, dels bidrag till Nordiska ekumeniska institutet med 15 000 kr.

Svenska ekumeniska nämnden

Nämnden har för år 1977 beviljat Kyrkornas världsråd ett till 240 000 kr. höjt anslag. Kyrkornas världsråd har betydande ekonomiska svårigheter på grund av inflationen och ogynnsamma växlingskurser. Dessa svårigheter har trots betydande insatser från medlemskyrkorna inte helt kunnat övervinnas, vilket tvingat Kyrkornas världsråd till vissa begränsningar av sitt arbete.

Medlemskyrkorna har med anledning härav uppmanats att för kommande år planera för en årlig ökning av anslagen som är tillräcklig för att kompensera verkningarna av inflationen. Nämnden anhåller för nästa budgetår om statsbidrag med 250 000 kr.

Nordiska ekumeniska institutet

Med hänsyn bl. a. till de senaste årens kostnadsstegringar anhåller institutet om en höjning av anslaget till 20 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till ökningen av årsavgiften till Kyrkornas världsråd förordar jag att bidraget till Svenska ekumeniska nämnden höjs med 35 000 kr. Vidare tillstyrker jag att bidraget till Nordiska ekumeniska institutet höjs med 5 000 kr.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår räknas upp med 40 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ekumenisk verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 270 000 kr.

C 8. Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna

1976/77	Utgift	175 000
1977/78	Anslag	190 000
1978/79	Förslag	223 000

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1966:34, SU 1966:51, rskr 1966:158) utgår bidrag av statsmedel till de svenska utlandsförsamlingarna. Beslutet avsåg de svenska församlingarna i Paris, London, Berlin, Köpenhamn, Oslo, Helsingfors och Buenos Aires, för vilka Kungl. Maj:t har fastställt kyrkoordning. Av anslaget för innevarande budgetår utgår 165 000 kr. som bidrag till avlöning av kyrkvaktmästare och biträden på församlingarnas pastorsexpeditioner, medan 25 000 kr. utgör gottgörelse åt den svenska församlingen i London för förlorad rätt till skeppsavgifter.

Domkapitlet i Uppsala

De kostnader för avlöning av biträden och kyrkvaktmästare som bör beaktas vid bidragets bestämmande uppgår enligt domkapitlets beräkningar till 396 000 kr. budgetåret 1978/79. Domkapitlet hemställer, att bidraget för avlöningskostnader bestäms till hälften av detta belopp, dvs. till 198 000 kr. Vidare föreslår domkapitlet, att gottgörelsen till den svenska församlingen i London även för nästa budgetår skall utgöra 25 000 kr.

Föredraganden

På grund av församlingarnas ökade kostnader för avlöning av biträden och kyrkvaktmästare förordar jag att anslaget för nästa budgetår höjs med 33 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 223 000 kr.

C 9. Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader

1976/77	Utgift	125 000	Reservation	–
1977/78	Anslag	50 000		
1978/79	Förslag	171 000		

Från anslaget utgår innevarande budgetår bidrag till reparationsarbeten på svenska kyrkan i London. För nästa budgetår föreligger en ansökan om bidrag till arbeten på svenska kyrkan i Oslo.

Svenska Margaretaförsamlingen i Oslo anhåller om statsbidrag med 171 000 kr. till underhålls- och reparationsarbeten på församlingens kyrkobyggnad, som bl. a. inrymmer kyrkorum, utrymmen för församlingsverksamhet, expeditionslokaler och kyrkoherdebostad. Det begärda beloppet avser kostnader för arbeten på värmeanläggningen samt reparation och upputsning av dels pannrummet, dels kyrkoherdebostadens representationsdel.

Kammarkollegiet framhåller att församlingens ekonomi är hårt ansträngd och tillstyrker med hänsyn härtill att bidrag beviljas med av församlingen begärt belopp.

Föredraganden

I proposition 1966:34 om bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna m. m. uttalade departementschefen (s. 27), att särskilt bidrag borde kunna utgå vid behov av större iståndsättningsåtgärder beträffande kyrkobyggnader. Detta uttalande föranledde ingen erinran från riksdagens sida (SU 1966:51, rskr 1966:158).

För nästa budgetår tillstyrker jag att statsbidrag får utgå med 171 000 kr. för arbeten på svenska församlingens i Oslo kyrkobyggnad.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår föras upp med 171 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 171 000 kr.

C 10. Bidrag till trossamfund

1976/77	Utgift	20 000 000	Reservation	–
1977/78	Anslag	25 000 000		
1978/79	Förslag	27 000 000		

Från detta reservationsanslag utgår bidrag till religiös verksamhet (verksamhetsbidrag) enligt förordningen (1974:404) om statsbidrag till vissa trossamfund (ändrad senast 1977:106). Verksamhetsbidrag utgår till församling som 1. tillhör annat kristet trossamfund än svenska kyrkan eller ingår i grupp av samverkande kristna församlingar utanför svenska kyrkan, 2. är anslutet till Sveriges frikyrkoråd eller på annat sätt samverkar med rådet och 3. tillhör sådant samfund eller ingår i sådan grupp av församlingar som betjänar minst 3 000 personer i Sverige. Till församling som inte uppfyller villkoren under 1 och 2 utgår bidrag om regeringen har förklarat att det trossamfund församlingen tillhör kan komma i fråga till statsbidrag enligt nämnda kungörelse. Sådana beslut föreligger beträffande estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige, de förenade islamiska församlingarna i Sverige, katolska kyrkan i Sverige, de mosaiska församlingarna i Sverige, de ortodoxa kyrkorna i Sverige och ungerska protestantiska församlingen i Sverige.

Frågan om bidrag prövas av en samarbetsnämnd, vari ingår företrädare för alla samfund eller grupper av församlingar som är anslutna till eller samverkar med Sveriges frikyrkoråd. I ärende om statsbidrag till församling inom samfund, som inte är anslutet till frikyrkorådet, skall samarbetsnämnden inhämta yttrande från en till nämnden knuten delegation. I denna delegation ingår bl. a. företrädare för de trossamfund som inte är representerade i samarbetsnämnden men som enligt regeringens beslut kan komma i fråga till statsbidrag. Ledamöterna i nämnden och i delegationen utses av regeringen.

Ur anslaget utgår vidare sammanträdesarvoden och reseersättningar åt ledamöter och suppleanter i samarbetsnämnden och i delegationen samt ersättning till frikyrkorådet för information och administrativt arbete.

Sveriges frikyrkoråd

Verksamhetsbidraget har bidragit till att församlingarna kunnat uppehålla verksamheten på ekonomiskt någorlunda oförändrad nivå. Från alla trossamfunden har efterfrågan på bidrag varit ständigt stigande. Inget trossamfund kan tillnärmelsevis tillgodose sina församlingars önskemål om anslag. För invandrarsamfunden har verksamhetsbidraget varit en förutsättning för att de över huvud taget skulle kunna ge sina medlemmar religiös service.

Frikyrkorådet har sedan statsbidragets tillkomst haft som mål att få ca 10 % av samfundens och församlingarnas utgiftsvolym täckt av statsbidrag. I

fjolårets anslagsframställning framhöll frikyrkorådet att det för att 10 %-målet skulle uppnås budgetåret 1980/81 krävdes årliga höjningar av anslagen till trossamfund på ca 10 milj. kr. För budgetåret 1978/79 anhåller frikyrkorådet att anslagen räknas upp med 9 milj. kr., varav 5 milj. kr. för verksamhetsbidraget och 4 milj. kr. för lokalbidraget. Frikyrkorådet förklarar att yrkandena medvetet har hållits tillbaka med hänsyn till det ekonomiska läget. En minskning skulle innebära allvarliga faror för att verksamheten måste skäras ner, för att lokalernas underhåll måste eftersättas och för att lokalerna inte kan förnyas i tillräcklig utsträckning. Skulle trots detta en prioritering behöva göras, föreslår frikyrkorådet att lokalbidraget prioriteras.

Norska församlingen i Stockholm har hos frikyrkorådet anhållit att få komma i åtnjutande av dels verksamhetsbidrag enligt förordningen om statsbidrag till vissa trossamfund, dels bidrag till att täcka kostnaderna för en av församlingen under åren 1976–1977 byggd kyrka, Kronprinsesse Märthas Kirke i Stockholm. Kyrkan har kostat drygt 4,6 milj. kr. att bygga. Till större delen har anläggningen finansierats genom insamlade medel. Församlingen har emellertid för att täcka kostnaderna varit tvungen att ta vissa lån, bl. a. ett kortfristigt lån i Sverige på 600 000 kr.

Samarbetsnämnden finner att församlingen i och för sig uppfyller författningens krav på att ge religiös service till minst 3 000 personer. Enbart i Stockholms län bor ca 12 000 personer av norsk härkomst. Av dessa har ungefär hälften kvar sitt norska medborgarskap och därmed i regel också sitt medlemskap i norska kyrkan. Församlingens medlemmar är i regel samtidigt medlemmar i svenska kyrkan och betalar skatt till denna. Verksamheten i församlingen måste därför till större delen finansieras genom frivilliga bidrag.

Frikyrkorådet har full förståelse för det svåra ekonomiska läge som norska församlingen befinner sig i. Rådet vill emellertid inte avge något yttrande över församlingens ansökan om statsbidrag.

Föredraganden

Det statliga stödet till andra trossamfund än svenska kyrkan har ökat mycket snabbt under de senaste åren. Anslagen till trossamfund har sålunda stigit från 2 milj. kr. budgetåret 1972/73 till 34 milj. kr. budgetåret 1977/78. Av sistnämnda belopp avser 9 milj. kr. bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund. Med hänsyn till den allmänna kostnadsutvecklingen behöver det ekonomiska stödet till trossamfunden ökas ytterligare.

Jag vill beträffande den sammanlagda ökningen av det statliga stödet till trossamfunden erinra om att chefen för utbildningsdepartementet vid sin anmälan av anslaget Utbildning för kultur- och informationsyrken efter samråd med mig har beräknat medel för stöd till de fria samfundens teologiska seminarier.

Frågan om norska församlingen i Stockholm skall få komma i fråga till statsbidrag enligt kungörelsen om statsbidrag till trossamfund bör prövas i ett större sammanhang. Jag finner det naturligt att man i detta sammanhang också ser på de svenska utlandsförsamlingarnas möjligheter att finansiera sin verksamhet.

Jag vill emellertid understryka att verksamheten vid den norska församlingen i Stockholm är av stor betydelse ur såväl kulturell som social synpunkt. För att hjälpa församlingen med de akuta ekonomiska problem som uppstått i samband med byggandet av den norska kyrkan i Stockholm föreslår jag därför att församlingen ur anslaget Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund får ett engångsanslag på 200 000 kr.

Förevarande anslag bör för nästa budgetår räknas upp med 2 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trossamfund* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 27 000 000 kr.

C 11. Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund

1976/77	Utgift	7 000 000	Reservation	–
1977/78	Anslag	9 000 000		
1978/79	Förslag	10 200 000		

Från detta reservationsanslag utgår särskilt bidrag till lokaler för religiös verksamhet (lokalbidrag) enligt förordningen (1974:404) om statsbidrag till vissa trossamfund. Lokalbidrag får utgå till församling som enligt bestämmelserna i samma kungörelse kan få verksamhetsbidrag (se reservationsanslaget C 10).

Lokalbidrag får utgå för 1. anordnande av lokal genom nybyggnad, ombyggnad eller köp, 2. genomgripande upprustning av befintlig lokal och 3. anskaffande av inventarier i samband med anordnande av lokal. Lokalbidrag utgår dock inte för lokaler eller inventarier för vilka statligt stöd utgår enligt kungörelsen (1973:400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (omtryckt 1976:794).

Fråga om lokalbidrag prövas på samma sätt och i samma ordning som verksamhetsbidragen.

Sveriges frikyrkoråd

Efterfrågan på bidrag var även budgetåret 1976/77 större än medelstillgången. Antalet ansökningar om lokalbidrag har innevarande budgetår ökat betydligt. Om inte åtskilliga av de församlingar, som har anhållit om lokalbidrag, kan förmås att senarelägga byggstarten, kommer bidragen innevarande budgetår att bli mindre både i procent på skäliga byggnadskostnader och i krontal. Till detta kommer ytterligare två svårigheter som har

drabbat församlingarna. Byggnadskostnaderna ökade förra budgetåret mer än något tidigare efterkrigsår och den allmänna lånemarknaden var i det närmaste stängd för församlingarna. Frikyrkorådet finner det mot denna bakgrund motiverat att anslaget för nästa budgetår höjs med 4 milj. kr. till 13 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget tillkom genom beslut av 1974 års riksdag (KrU 1974:9, rskr 1974:113) och utgör ett komplement till de bidrag som utgår enligt kungörelsen (1973:400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler.

I en vid 1976/77 års riksmöte väckt motion (1976/77:1465) föreslogs att stöd för handikappanpassning av kyrkolokaler för de fria samfunden skulle få lämnas på samma villkor som gäller i fråga om allmänna samlingslokaler. Motionärerna föreslog vidare att det budgetmässiga ansvaret för ett sådant stöd skulle övervägas ytterligare. Civilutskottet förklarade (CU 1976/77:31) att ett eventuellt stöd till de aktuella frikyrkolokalerna m. m. inte borde ges inom bostadsdepartementets ansvarsområde. Utskottet anslöt sig till meningen att en översyn av det budgetmässiga ansvaret för dessa frikyrkolokaler borde göras för att motsvarande frågor i framtiden skulle få en principiellt övervägd behandling. Riksdagen har (rskr 1976/77:230) som sin mening givit regeringen till känna vad utskottet anfört.

Jag finner det naturligt att eventuella statsbidrag till handikappanpassning av lokaler för trossamfund bestrids ur förevarande anslag. Frikyrkorådet bör i sina kommande anslagsframställningar beakta behovet av åtgärder på detta område och inkomma till regeringen med förslag till de åtgärder som anses erforderliga.

För nästa budgetår föreslår jag att anslaget räknas upp med 1,2 milj. kr. I detta belopp ingår en engångsanvisning på 200 000 kr. till norska församlingen i Stockholm enligt vad jag anfört vid min anmälan av föregående anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 10 200 000 kr.

D. RÄDDNINGSTJÄNST M. M.

D 1. Statens brandnämnd

1976/77	Utgift	7 786 219
1977/78	Anslag	8 478 000
1978/79	Förslag	9 491 000

Statens brandnämnd har som central förvaltningsmyndighet tillsyn över brandförsvaret. I nämndens uppgifter ingår dels att meddela utbildning för brandpersonal och skorstensfejare, dels att lämna råd och anvisningar till länsstyrelser, kommuner och enskilda i frågor rörande sådan räddningstjänst som ankommer på kommunerna och rörande förebyggande åtgärder mot brand, dels också att biträda länsstyrelserna vid handläggning av sådana frågor.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Brand-nämnden	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	18	+ 2	–
Övrig personal	15	+ 2	–
	33	**+ 4**	–
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	5 354 000	+ 1 974 600	+ 943 000
Sjukvård	6 500	–	–
Reseersättningar	182 000	+ 68 000	+ 18 000
därav utrikes resor	(30 000)	(+ 10 000)	(–)
Lokalkostnader	1 071 000	+ 120 800	+ 109 500
Expenser	1 530 000	+ 535 200	– 12 000
därav engångsutgifter	(232 000)	(+ 249 000)	(– 132 000)
Ersättning till kommuner för lokaler och materiel, drivmedel m. m.	264 000	+ 33 000	+ 26 000
Visst försöks- och utvecklingsarbete	99 000	–	–
Ej disponerat belopp	71 500	–	– 71 500
	8 578 000	**+ 2 731 600**	**+ 1 013 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av publikationer m. m.	100 000	–	–
Nettoutgift	**8 478 000**	**+ 2 731 600**	**+ 1 013 000**

Statens brandnämnd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 764 500 kr.

2. I 0-alternativet förordar nämnden bl. a. en minskad utbildningsverksamhet.

3. Anslagsposten till lönekostnader bör räknas upp med medel för förstärkning av utbildningsenheten med en tjänst som avdelningsdirektör för samordnings-, planerings- och utvecklingsarbete (+ 143 700 kr.). Enheten behöver vidare förstärkas med en assistent som kan fungera som schemaläggare av den centrala utbildningens klasser och kurser (+ 75 500 kr.). Organisationen av enheten för räddningstjänst med fem enmanssektioner är otillfredsställande, en tjänst som byrådirektör yrkas (+ 119 800 kr.). Administrativa enheten behöver ytterligare ett biträde för att samordna de administrativa rutinerna mellan nämndens olika enheter (+71 300 kr.). Sammanträdesfrekvensen har ökat och kommer att öka ytterligare (+ 10 000 kr.). Medel behövs för att kunna engagera gästföreläsare (+ 16 000 kr.).

4. Ökat behov av kontakter såväl inom som utom landet, ökad utbildningsverksamhet och svårigheter att anställa deltidsanställda lärare inom Stockholmsområdet ökar belastningen på anslagsposten till reseersättningar (+ 49 800 kr.).

5. Den räddningstjänstutrustning som används i den praktiska utbildningen blir snabbt försliten och måste ersättas (+ 168 000 kr.). Detsamma gäller undervisningsmaterielen för den teoretiska utbildningen (+25 000 kr.). För den regionala utbildningen av deltidsanställt befäl, brandbefälskurs C, måste nämnden ställa materiel till kommunernas förfogande (+ 123 000 kr.). Utbildningen av all brandpersonal har fått en mera målinriktad anknytning till miljö- och arbetarskyddsproblem; medel härför erfordras (+ 20 000 kr.). Eleverna bör ges möjlighet till praktisk utprovning av redskap och utrustning för räddningstjänstinsats (+ 90 000 kr.). Vidare föreligger behov av medel till en informationsbroschyr (+ 25 000 kr.) och till inventarier för nya tjänster (+ 30 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens brandnämnd* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 9 491 000 kr.

D 2. Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.

1976/77	Utgift	7 577 098
1977/78	Anslag	8 651 000
1978/79	Förslag	6 515 000

Enligt instruktionen (1973:884) för tullverket (ändrad senast 1976:135) svarar verket för åtgärder till havs och i kustvattnen, Vänern och Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat som är skadligt. Från anslaget bestrids utgifter för bl. a. anskaffning av bekämpningsanordningar och bekämpningsmedel, visst tekniskt utvecklingsarbete samt drift och underhåll av teknisk materiel. Vidare får tullverket förskottsvis bestrida utgifter för sådan bekämpning av miljöfarliga utsläpp som har utförst av eller på uppdrag av generaltullstyrelsen. Återbetalda förskottsmedel tas upp som uppbörd under anslaget.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Generaltull-styrelsen	Före-draganden
Kostnader för bekämpningsoperationer	1 000	–	–
Kostnader för anlitande av konsulter och annan expertis	300 000	+ 75 000	–
Anskaffning av bekämpningsanordningar och bekämpningsmedel m. m.	4 285 000	+ 5 311 000[1]	– 2 500 000
Tekniskt utvecklingsarbete och forskning beträffande medel och metoder för bekämpning av miljöfarliga utsläpp till havs samt i kustvattnen, Vänern och Mälaren	835 000	+ 115 000	+ 84 000
Drift och underhåll av teknisk materiel för bekämpning av miljöfarliga utsläpp	3 230 000	+ 970 000	+ 280 000
	8 651 000	**+ 6 471 000**	**– 2 136 000**

[1] Generaltullstyrelsen föreslår att för anskaffning av miljöskyddsfartyg m. m. anvisas medel under ett nytt särskilt reservationsanslag. I beloppet 5 311 000 kr. ingår 2 950 000 kr. som enligt styrelsen bör tas upp under det nya anslaget.

Generaltullstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 922 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar styrelsen en minskad materielanskaffning.

3. Anslagsposten till kostnader för anlitande av konsulter och annan expertis bör räknas upp (+75 000 kr.).

4. Fortsatt nyanskaffning av oljebekämpnings- och kemskyddsmateriel m. m. samt ersättning av föråldrad oljebekämpningsmateriel med ny sådan

medför ökat medelsbehov (+1 803 000 kr.). Under ett särskilt reservationsanslag har medel beräknats för ett medelstort miljöskyddsfartyg (+2 800 000 kr.) samt för två arbetsbåtar (+150 000 kr.).

5. Anslagsposten till tekniskt utvecklingsarbete och forskning bör räknas upp för att möjliggöra fortsatt utveckling av fjärranalystekniken (+31 000 kr.).

6. Ökad materielanskaffning medför ökat medelsbehov för drift och underhåll (+100 000 kr.). Medel bör anvisas för ombyggnad av ett miljöskyddsfartyg som inte uppfyller de krav som i dag måste ställas på fartyget (+590 000 kr.).

Föredraganden

Regeringen har den 13 oktober 1977 bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med berörda myndigheter tidigarelägga statliga industribeställningar för sammanlagt högst 180 milj. kr., som annars skulle ha lagts ut efter den 1 juli 1978. Enligt vad jag har inhämtat har arbetsmarknadsstyrelsen därvid i samråd med generaltullstyrelsen räknat med att kunna tidigarelägga beställningar av oljebekämpningsmateriel m. m. för 4 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Med beaktande av detta beräknar jag medelsbehovet för budgetåret 1978/79 till 6 515 000 kr. Jag har därvid inte beräknat medel under anslaget för anskaffning av miljöskyddsfartyg m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 6 515 000 kr.

D 3. Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.

1976/77	Utgift	8 236 550
1977/78	Anslag	4 100 000
1978/79	Förslag	4 900 000

Från anslaget bestrids utgifter för skogsbrandbevakning och ersättningar enligt 20 §, 21 § första stycket och 21 § tredje stycket brandlagen (1974:80, ändrad senast 1977:493).

Statens brandnämnd

Risken för skogsbrand och därigenom också behovet av skogsbrandbevakning beror i hög grad på de väderleksförhållanden som råder under skogsbrandsäsongen. Ökade administrationskostnader, utökad flygbevakning och stigande flygtimpriser m. m. medför att medlen för skogsbrandbevakning bör räknas upp (+385 000 kr.). Även för ersättning till kommuner för släckning av skogsbrand bör med hänsyn främst till ökade personalkostnader beräknas ökat belopp (+700 000 kr.).

Föredraganden

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår höjs med 800 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

D 4. Bidrag till kostnader för kommunal beredskap.

1976/77	Utgift	1 045 000	Reservation	2 223 578
1977/78	Anslag	1 400 000		
1978/79	Förslag	1 300 000		

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till kommuner och landstingskommuner för beredskapsplanläggning enligt 7 § lagen (1964:63) om kommunal beredskap (7 § ändrad 1977:417). Vissa bestämmelser för tillämpningen av nämnda lag har meddelats i kommunala beredskapskungörelsen (1964:722, ändrad senast 1977:418), i förordningen (1977:419) om statsbidrag till landstingskommun enligt 16 § lagen om kommunal beredskap och i Kungl. Maj:ts brev den 14 maj 1971.

Riksnämnden för kommunal beredskap

Hittills anvisade medel har fördelats på 254 av landets 277 kommuner. Under hösten 1977 beräknas sammanlagt 235 kommuner ha genomfört planläggningen och fått sina beredskapsplaner godkända av länsstyrelsen. För innevarande budgetår har anvisats ett belopp av 1,4 milj. kr. De anvisade medlen medger nyplanläggning i 19 kommuner och allmän planrevision i två kommuner samt nyplanläggning av tre landstingskommuner och allmän planrevision av den beredskapsplan som upprättades under provplanläggning inom Östergötlands läns landstingskommun åren 1974/75. F. n. återstår 23 kommuner och 20 landstingskommuner att nyplanlägga.

Enligt nämndens bestämda uppfattning bör den kommunala nyplanläggningen utan ytterligare fördröjningar slutföras under budgetåret 1978/79. Härför krävs, om de återstående 23 kommunerna – i likhet med de hittills planlagda – också skulle föredra schablonersättning framför ersättning enligt löpande räkning, ett belopp av 765 000 kr. Kostnaderna för den landstingskommunala beredskapsplanläggningen skulle vid tillämpning av förordningen om statsbidrag till landstingskommun enligt 16 § lagen om kommunal beredskap i dagsläget uppgå till ca 3 milj. kr. Därtill kommer ca 100 000 kr. för landstingskommunal planläggning inom Gotlands, Göteborgs och Malmö kommuner. Tillsammans behövs alltså 3,1 milj. kr. Med avdrag för redan anvisade medel om ca 600 000 kr. skulle den återstående kostnaden för nyplanläggning av landstingskommunerna uppgå till ca 2,5 milj. kr.

fördelade över fyra år. Från Landstingsförbundet har framhållits värdet av att den landstingskommunala verksamheten beredskapsplanläggs civilområdesvis. Nämnden delar denna mening. Den redan påbörjade beredskapsplanläggningen av landstingskommunerna inom östra civilområdet kan slutföras under budgetåret 1978/79 till en kostnad av 535 000 kr. inkl. Gotlands kommun.

Medelsbehovet för budgetåret 1978/79 skulle därmed uppgå till (765 000 + 535 000) 1,3 milj. kr. och överskrida den av regeringen angivna årliga utgiftsramen av 1,1 milj. kr. med 200 000 kr. Medelsbehoven kommer i stället att minska de efterföljande två budgetåren till 1 milj. kr. vartdera året för att ytterligare sjunka till 600 000 kr. budgetåret 1981/82 då planläggningen i enlighet med 1977 års försvarsbeslut skulle vara slutförd.

Med hänvisning till det anförda skulle för budgetåret 1978/79 erfordras ett anslag av 1,3 milj. kr.

Föredraganden

Jag biträder riksnämndens beräkning av medelsbehovet under anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för kommunal beredskap* för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 1 300 000 kr.

Register

1	**Översikt**	
9	DRIFTBUDGETEN	
9	**A. Kommundepartementet m. m.**	
9	Kommundepartementet	8 769 000
10	Kommittéer m. m.	7 500 000
10	Extra utgifter	590 000
		16 859 000
11	**B. Länsstyrelserna m. m.**	
11	Länsstyrelserna	1 261 391 000
12	Lokala skattemyndigheterna	382 275 000
12	Kronofogdemyndigheterna	*295 281 000
		1 938 947 000
75	**C. Kyrkliga ändamål**	
75	Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader	7 864 000
79	Ersättningar till kyrkor m. m.	140 000
79	Vissa ersättningar till kyrkofonden	5 051 000
80	Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.	702 000
81	Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor	1 200 000
83	Bidrag till restaurering av Vadstena klosterkyrka	1 800 000
84	Bidrag till ekumenisk verksamhet	270 000
85	Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna	223 000
86	Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader	171 000
87	Bidrag till trossamfund	27 000 000
89	Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund	10 200 000
		54 621 000
91	**D. Räddningstjänst m. m.**	
91	Statens brandnämnd	9 491 000
93	Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.	6 515 000
94	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.	4 900 000
95	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap	1 300 000
		22 206 000
	Summa för driftbudgeten	**2 032 633 000**
	Totalt för kommundepartementet	**2 032 633 000**

*Beräknat belopp

Oförutsedda utgifter

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser oförutsedda utgifter

DRIFTBUDGETEN

Sextonde huvudtiteln

För bestridande av oförutsedda utgifter är i statsbudgeten vid sidan av departementshuvudtitlarna uppfört ett förslagsanslag, vilket såsom ett komplement till de beredskapsbudgetar för särskilda ändamål som årligen antas av riksdagen under vissa betingelser står till regringens förfogande.

Jag får först ge en redovisning för de utgifter som under år 1977 har anvisats utgå från detta anslag efter regeringens beslut i varje särskilt fall.

Utrikesdepartementet:
Kostnader för skadegörelse på främmande staters ambassader, informationskontor m. m. (30/6) 20 729

Socialdepartementet:
Förskott på Södertälje kommuns kostnader för socialhjälp m. m. till assyrier, samt kostnader för adminstration m. m. (16/6, 20/10) 4 500 000
Förskott på medel till statens bosättningslånefond (8/12) .. 20 000 000

Utbildningsdepartementet:
Kostnader för utbildning av assyriska kontakttolkar (20/1) 430 000
Kostnader för undervisning av assyrier (9/6, 29/12) 737 000

Medel till reservationsanslaget Utbildning för kultur och informationsyrken (30/6)[1]	(5 670 000)
Bidrag till skolhälsovård bland assyriska elever (22/9)	43 000
Ytterligare kostnader för utbildning av assyriska kontakttolkar (29/9)	8 465
Jordbruksdepartementet:	
Bidrag till vissa kostnader i samband med vårflodsöversvämningarna i Örebro, Gävleborgs, Västmanlands och Kopparbergs län år 1977 (2/6, 30/6, 7/7, 11/8)	3 765 000
Medel för länsstyrelsens i Malmöhus län utredning och åtgärder vid BT-kemi KVK Aktiebolags anläggning i Teckomatorp (6/10)	9 500 000
Handelsdepartementet:	
Kostnader för återanskaffning av beredskapslager av bomull och svavel (21/7)	2 385 000
Kommundepartementet:	
Medel till ersättning för skador och förluster till följd av vattenreglerande åtgärder (17/11)	2 170 000
Summa kr.	43 559 194

Dessutom fattade regeringen beslut den 14 april i år att bemyndiga socialstyrelsen att i mån av behov förskottsvis bestrida kostnader för vissa statsbidrag till anordnande av förskolor och fritidshem. Socialstyrelsen har på grundval av detta beslut under året utbetalat 125 521 000 kr. Totalsumman för ovanstående utgifter blir därmed 169 080 194 kr.

Regeringen bör även i fortsättningen kunna disponera över medel till täckande av utgiftsbehov som vid statsbudgetens fastställande inte kan överblickas. Jag förordar sålunda att för nästa budgetår förs upp ett anslag för ändamålet. Anslaget bör i princip få disponeras endast för utgifter som är av så brådskande art att resp. ärenden inte hinner underställas riksdagen och att utgifterna inte lämpligen kan bestridas av andra medel som står till regeringens förfogande. Härmed avses även att utgifter inte får tillgodose behov som omtalas i 9 kap. 3 § tredje stycket regeringsformen.

Beträffande gränsdragningen mellan utnyttjandet av detta anslag och de under de olika departementshuvudtitlarna uppförda reservationsanslagen till extra utgifter torde böra gälla att anslaget till oförutsedda utgifter huvudsakligen skall användas för större sådana. Denna gränsdragning bör emellertid inte tolkas alltför snävt, utan regeringen bör

[1] Riksdagen har sedermera återfört dessa medel till anslaget för Oförutsedda utgifter.

härvidlag ges den handlingsfrihet som efter omständigheterna anses på kallad.

Det bör slutligen ankomma på regeringen att göra anmälan till riksdagen om de utgifter som under det senaste året anvisats utgå av anslaget till oförutsedda utgifter.

Härutöver bör följande speciella ändamål få tillgodoses av anslaget till oförutsedda utgifter.

Under en följd av år har riksdagen bemyndigat regeringen att, under förutsättning att andra medel inte står till förfogande för ändamålet, från detta anslag bestrida belopp, som staten genom lagakraftvunnen dom har ålagts att ge ut. Detta bemyndigande har med verkan fr. o. m. budgetåret 1961/62 utvidgats till att omfatta också belopp som staten till följd av skada i samband med statlig verksamhet efter uppgörelse har åtagit sig att ge ut som ersättning. Motsvarande bemyndigande bör inhämtas för nästa budgetår.

Med anledning av prop. 1948: 282 medgav riksdagen (SU 1948: 207, rskr 1948: 406) att från anslaget till oförutsedda utgifter skulle t. v. under budgetåret 1948/49 få utgå ersättning för förlust av eller skada på egendom utom riket till personer, som uppehöll sig utomlands och som var i rikets tjänst, liksom till deras familjemedlemmar och personliga tjänare. Ersättning skulle utgå efter samma grunder som under budgetåren 1943/44—1946/47 hade tillämpats i fråga om motsvarande ersättningar för förluster som hade uppkommit på grund av krigsförhållandena (prop. 1944: 183, SU 1944: 147, rskr 1944: 329). För budgetåren 1949/50—1977/78 har riksdagen lämnat motsvarande bemyndiganden. Bemyndigande att på samma villkor betala ut ersättning för skador av ifrågavarande natur bör inhämtas för nästa budgetår.

Med anledning av prop. 1951: 38 medgav riksdagen (SU 1951: 42, rskr 1951: 63) att från anslaget till oförutsedda utgifter skulle t. v. under budgetåren 1950/51 och 1951/52 utgå ersättning för skador på egendom inom landet, vilka hade uppkommit genom de tidigare krigsförhållandena. För budgetåren 1952/53—1977/78 har riksdagen lämnat motsvarande bemyndiganden. Med hänsyn till att krigsskador, exempelvis genom minsprängning, fortfarande kan tänkas förekomma, bör riksdagens bemyndigande inhämtas till att även under nästa budgetår på oförändrade villkor betala ut krigsskadeersättningar.

Jag får i detta sammanhang erinra om att senast i prop. 1977/78: 25 har föreslagits, att de behov av medel utöver anvisade anslag som eventuellt kan uppkomma för svenska FN-styrkors verksamhet utomlands och övervakningskontingenten i Korea skall få tillgodoses genom anlitande av anslaget till oförutsedda utgifter. Frågan om täckning av sålunda bestridda utgifter skulle få tas upp framdeles. Mot detta har riksdagen inte gjort någon erinran (FöU 1977/78: 6, rskr 1977/78: 82).

Jag anser det rimligt att redan budgetförslaget så långt möjligt visar

de totala utgifter som kan väntas under budgetåret. Syftet med detta är att statsbudgeten skall ge en så god bild som möjligt av de samlade slutliga utgiftsanspråken. Någon ändring i tidigare gällande praxis och regler när det gäller att begära medel på tilläggsbudget avses således inte. Detta anslag kommer således inte att belastas med utgifter som normalt bör finansieras över tilläggsbudget.

Under löpande budgetår anvisar riksdagen på tilläggsbudget normalt medel för olika ändamål utöver vad som anvisats i statsbudgeten. Dessa medel avser i vissa fall åtgärder som sätts in i konjunkturstimulerande syfte. Regelmässigt anvisas emellertid medel även för utgifter som inte kunnat förutses vid upprättandet av statsbudgeten. Detta bidrar till att budgetutfallet oftast avviker från statsbudgeten.

Medel bör sålunda beräknas för att täcka behov som erfarenhetsmässigt uppkommer under löpande budgetår.

Även utgiftskrav härutöver kommer emellertid att bli aktuella. Detta gäller bl. a. statliga insatser i de problemfyllda industribranscherna handelsstål och varv, inom vilka ett betydande behov av statliga medel föreligger även för budgetåret 1978/79. Vad gäller handelsstål har ett avtal träffats. Som framgår av chefens för industridepartementet anförande tidigare denna dag kommer en särskild proposition att inom kort föreläggas riksdagen i denna fråga. Jag vill vidare erinra om att, som anmälts av resp. statsråd, regeringen i vår avser att förelägga riksdagen särskilda propositioner på en rad andra områden. Medelsberäkningarna i budgetförslaget är i dessa fall ännu preliminära. Det ligger vidare i sakens natur att samtliga utgiftskrav som kan aktualiseras under kommande budgetår inte nu kan överblickas. Mot bakgrund av vad jag nu har anfört anser jag att anslaget till oförutsedda utgifter bör tas upp med 8 000 milj. kr.

Det kan nämnas att på tilläggsbudget I och II innevarande budgetår har anvisats resp. begärs anslag på tillhopa drygt 6,5 miljarder kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Oförutsedda utgifter* för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 8 000 000 000 kr. att stå till regeringens förfogande för de ändamål och på de villkor jag har förordat i det föregående.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770619

Riksdagen och dess verk m. m.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser riksdagen och dess verk m. m.

DRIFTBUDGETEN *Sjuttonde huvudtiteln*

Fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse har den 1 resp. den 8 december 1977 överlämnat förslag till de anslag som bör redovisas under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. för budgetåret 1978/79. Riksdagens förvaltningskontor har upprättat en sammanställning av förslagen, vilken bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 20:1.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att pröva de förslag till anslag som har avgetts av fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse.

Bilaga 20:1

RIKSDAGEN OCH DESS VERK M. M.

SAMMANSTÄLLNING AV FÖRSLAG TILL MEDELSANVISNING M. M. DRIFTBUDGETEN

Sjuttonde huvudtiteln

Förslagen från fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse angående regleringen för budgetåret 1978/79 av utgifterna för riksdagen och dess verk m. m. har liksom föregående år av praktiska skäl sammanförts.

Sammanställning

Förändringarna inom riksdagen och dess verks område i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i 1 000-tal kr.

	Anvisat 1977/78	Förslag 1978/79	Förändring
A. Riksdagen	62 729	71 087	+ 8 358
B. Den inre riksdagsförvaltningen	76 430	124 296	+ 47 866
C. Allmänt kyrkomöte	1	1	–
D. Riksdagens verk	37 642	49 940	+ 12 298
E. Diverse	202	202	–
	177 004	**245 526**	**+ 68 522**

ANSLAGEN

A. RIKSDAGEN

A 1. Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter

1976/77 Utgift 38 396 857
1977/78 Anslag 38 315 000
1978/79 Förslag 44 179 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Arvoden till riksdagens ledamöter	31 100 000	+ 2 704 000
Kostnadsersättningar	1 274 000	+ 1 658 000
Arbetsgivaravgifter		
a) arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen	1 961 000	+ 604 000
b) arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen	1 862 000	+ 88 000
c) avgift till grupplivförsäkringen	85 000	–
d) lönegarantiavgift	5 000	+ 14 000
e) arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet	98 000	+ 9 000
f) socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	1 642 000	+ 576 000
g) arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildning	98 000	+ 9 000
h) vuxenutbildningsavgift	37 000	+ 30 000
i) delpensionsförsäkringsavgift	91 000	–
j) barnomsorgsavgift	242 000	+ 105 000
k) arbetsskadeförsäkringen	–	+ 67 000
	38 495 000	**+ 5 864 000**
Uppbördsmedel		
Ersättning från försäkringskassor	– 180 000	–
	38 315 000	**+ 5 864 000**

Från anslaget bestrids kostnader för arvoden och kostnadsersättningar till riksdagens ledamöter samt arbetsgivaravgifter avseende dessa kostnader.

Av ökningen under anslaget avser 2 704 000 kr. löneomräkning.

Enligt riksdagens beslut (KU 1977/78:18, rskr 33) har reglerna för kostnadsersättning till riksdagens ledamöter ändrats, varvid ersättningen anpassats till gällande basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. De ändrade ersättningsgrunderna beräknas medföra en ökning av anslaget med 1 658 000 kr.

Avgiften under k) har av riksdagen beslutats träda i tillämpning fr. o. m. den 1 juli 1977 (SfU 1976/77:21, rskr 201).

Beträffande pensions- och socialförsäkringskostnader i övrigt för riksda-

gens ledamöter upptas de faktiska utgifterna, beräknade på nu kända förhållanden (jfr BaU 1969:28, s. 2).

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 44 179 000 kr.

A 2. Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter

1976/77	Utgift	9 078 531
1977/78	Anslag	9 974 000
1978/79	Förslag	11 474 000

Från anslaget bestrids dels kostnaderna för riksdagsledamöternas flyg- och järnvägsresor m. m. inom riket, dels traktamenten till riksdagsledamöter under tid riksmöte pågår enligt föreskrifter i ersättningsstadgan (SFS 1971:1197) för riksdagens ledamöter. Från anslaget bestrids även kostnaderna för sådana resor, som riksdagsledamöterna företar med utskotten inom Sverige.

Anslaget har beräknats öka med 1 500 000 kr., varav 462 000 kr. avser prishöjningar på järnvägsresor m. m., 382 000 kr. höjda flygresekostnader och 656 000 kr. traktamentsersättningar.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 11 474 000 kr.

A 3. Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet

1976/77	Utgift	355 853
1977/78	Anslag	450 000
1978/79	Förslag	450 000

Från anslaget bestrids kostnader för riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet enligt bestämmelser den 5 juni 1967 (RFS 1967:15, ändr. 1969:6).

Med hänsyn till den uppräkning av anslaget som gjordes för innevarande budgetår, torde anslaget för nästa budgetår kunna uppföras med oförändrat belopp.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 450 000 kr.

A 4. Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige

1976/77	Utgift	160 364
1977/78	Anslag	2 286 000
1978/79	Förslag	1 525 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för utskottens studieresor utom Sverige.

Anslagsberäkningen har grundats på uppgifter som lämnats av utskottet rörande planerade resor utom Sverige.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 1 525 000 kr.

A 5. Riksdagen: Parlamentariska delegationer

1976/77	Utgift	296 863
1977/78	Anslag	310 000
1978/79	Förslag	360 000

Under förevarande anslag har medel beräknats för kostnader för parlamentariska delegationer enligt följande:

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
1. Utländska delegationsbesök i Sverige	225 000	+ 35 000
2. Delegationsbesök i utlandet	85 000	+ 15 000
	310 000	**+ 50 000**

Från anslaget bestrids kostnader för vissa utländska delegationsbesök i Sverige och för vissa riksdagsdelegationers besök i utlandet. I det förra fallet avses sådana besök av officiella delegationer från andra länders parlament, vilka inbjudits av talmanskonferensen och för vilka riksdagen står för hela värdskapet (däremot inte representation gentemot parlamentariker och andra delegationer, som besöker vårt land på eget eller andra svenska myndigheters initiativ). I det senare fallet avses av talmanskonferensen utsedda svenska riksdagsdelegationers (men ej exempelvis utskotts) besök i utlandet.

En exakt beräkning av omfattningen av ovannämnda besök under budgetåret 1978/79 är f. n. svår att göra. Antalet utländska delegationsbesök kan emellertid uppskattas till minst två, vilket på grund av väntade prishöjningar föranleder en uppräkning av anslaget med 35 000 kr. Av samma anledning bör delposten Delegationsbesök i utlandet uppräknas med 15 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Parlamentariska delegationer* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 360 000 kr.

A 6. Riksdagen: Bidrag till studieresor

1976/77	Utgift	110 225	Reservation	84 867
1977/78	Anslag	120 000		
1978/79	Förslag	200 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för bidrag till riksdagsledamöternas enskilda studieresor. Bidragen beviljas av talmanskonferensen.

Talmanskonferensen har den 25 maj 1977 beslutat höja stipendiebeloppen med 1 500 kr. för resor inom Europa och med 2 500 kr. för resor utom Europa, varvid en ökning av anslaget förutsatts.

Med hänsyn härtill bör anslaget trots befintlig reservation uppföras med 200 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till studieresor* för budgetåret 1978/79 anvisas ett reservationsanslag av 200 000 kr.

A 7. Riksdagen: Representation m. m.

1976/77	Utgift	156 834
1977/78	Anslag	150 000
1978/79	Förslag	200 000

Liksom tidigare torde anslaget komma att tas i anspråk för bl. a. en middag för utländska diplomater och företrädare för näringsliv m. m. samt för en sammankomst med riksdagsjournalisterna. Från anslaget bestrids även kostnader för måltider och liknande för ett stort antal utländska parlamentarikergrupper eller motsvarande, vilkas Sverigevistelse i övrigt handhas och bekostas av utrikesdepartementet/Svenska institutet eller av de utsändande institutionerna själva.

Härtill kommer även vissa andra representationskostnader.

Med hänsyn till att besöksfrekvensen och utbytet med utländska parlament ständigt ökar har också omkostnaderna stigit varför anslaget bör uppräknas med 50 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Representation m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 200 000 kr.

A 8. Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp

1976/77	Utgift	194 000
1977/78	Anslag	195 000
1978/79	Förslag	255 000

Styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp

För budgetåret 1978/79 bör detta bidrag räknas upp med 60 000 kr. på grundval av nedanstående schematiska uppställning (med jämförelsebelopp för innevarande budgetår).

	1977/78	1978/79
Bidrag till Interparlamentariska unionen och dess generalsekreterarassociation	78 000	98 000
Utrikes möten	105 000	144 000
Inrikes och nordiska samrådsmöten samt representation	6 500	7 500
Skrifter m. m.	3 200	3 200
Förvaltningskostnader	4 000	4 000
Summa kr.	**196 700**	**256 700**
Avgår medlemsavgifter	– 1 700	– 1 700
Medelsbehov	**195 000**	**255 000**

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse, som inte har något att erinra mot medelsberäkningen, föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp* för budgetåret 1978/79 anvisas ett anslag av 255 000 kr.

A 9. Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare

1976/77	Utgift	140 000
1977/78	Anslag	140 000
1978/79	Förslag	140 000

Styrelsen för Sällskapet Riksdagsmän och forskare (RIFO)

RIFO är ett forum för kontakt och information mellan riksdagsmän och forskare. En viktig uppgift är att på ett tidigt stadium aktualisera sådana frågor, som på grund av den vetenskapliga och tekniska utvecklingen blir betydelsefulla i riksdagens arbete.

RIFO:s arbetsformer har under de år verksamheten bedrivits kontinuerligt utvecklats. Tyngdpunkten har förflyttats från allmänna diskussionsmöten till studiegrupper inom specialområden. Kontaktförmedlingen mellan riksdagsledamöter, tjänstemän inom riksdagen och olika forskningsorgan utgör en växande och allt viktigare del av verksamheten.

RIFO har beräknat sina kostnader för budgetåret 1978/79 till 161 000 kr. Fördelningen av kostnaderna framgår av nedanstående sammanställning.

	1978/79
Lön och sociala kostnader, sekreteraren	62 000
Kontaktsekreterare och biträdeshjälp	46 000
Kontorskostnader	5 500
Arvoden till studiegruppssekreterare	12 000
RIFO-nytt, redigering	7 500
Sammankomster	5 000
Externa föreläsningar	4 000
Resor	4 000
Konferensverksamhet	5 000
Kontaktman KVA	10 000
Summa kr.	**161 000**

Av budgeterat belopp kan ca 17 000 kr. täckas med medlemsavgifter. Vid oförändrat anslag, 140 000 kr., uppstår ett underskott på 4 000 kr., som dock kan täckas med sällskapets tillgångar.

Sällskapet anhåller därför om ett bidrag för verksamheten under budgetåret 1978/79 med 140 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare* för budgetåret 1978/79 anvisas ett anslag av 140 000 kr.

A 10. Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet

1976/77	Utgift	7 909
1977/78	Anslag	30 000
1978/79	Förslag	30 000

Bidraget är avsett att bestrida kostnader för informations- och studieverksamhet inom riksdagen i utrikespolitiska frågor, för representation gentemot utländska besökare i detta sammanhang samt för deltagande i internationella utrikespolitiska seminarier, konferenser och liknande.

Beslut om medelsdispositionen fattas av talmanskonferensen efter samråd med riksdagens utrikespolitiska klubb och riksdagens Europarådsdelegation.

I avvaktan på närmare riktlinjer för bidragets användning bör anslaget för budgetåret 1978/79 uppföras med oförändrat belopp.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisas ett anslag av 30 000 kr.

A 11. Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter

1976/77	Utgift	1 905 905
1977/78	Anslag	1 856 000
1978/79	Förslag	2 215 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för kontorshjälp till riksdagsledamöterna.

Enligt beslut av 1975/76 års riksmöte skall beräkningsgrunderna för kontorshjälpen vara ett biträde på var åttonde ledamot, dvs. 43 biträden. Till följd av lönehöjningar uppgår kostnadsökningen för budgetåret 1978/79 till ca 359 000 kr., varvid som utgångspunkt för löneberäkningen tagits löneklass 1 på löneplan F.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 2 215 000 kr.

A 12. Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.

1976/77	Utgift	7 257 996
1977/78	Anslag	7 984 000
1978/79	Förslag	9 109 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för pensioner åt f. d. riksdagsledamöter samt efterlevande till riksdagsledamöter enligt ersättningsstadgan (SFS 1971:1197) för riksdagens ledamöter.

Enligt riksdagens beslut (KU 1977/78:18, rskr 33) ändras pensionsreglerna för riksdagens ledamöter fr. o. m. 1 januari 1978. Beslutet innebär att kvalifikationstiden för rätt till hel riksdagspension sänks och att vissa äldre pensioner, som utgår enligt bestämmelser som gällde före år 1971, räknas upp.

Anslaget bör höjas för nästkommande budgetår med 1 125 000 kr. avseende dels kostnader för nämnda pensionsuppräkning, dels beräknat generellt tillägg. Övriga ändringar av pensionsreglerna synes inte komma att påverka anslaget förrän budgetåret 1979/80.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 9 109 000 kr.

A 13. Riksdagen: Stöd till partigrupper

1976/77	Utgift	724 875
1977/78	Anslag	744 000
1978/79	Förslag	725 000

Enligt beslut vid 1975/76 års riksmöte (KU 1975/76:35, rskr 148) har ett partigruppsstöd införts. Stödet utgår i form av ett grundbidrag om 75 000 kr. samt med 1 500 kr. per mandat för oppositionsparti och 500 kr. per mandat för parti i regeringsställning, allt beräknat per budgetår.

En tillämpning av det sålunda fattade beslutet innebär att anslaget för budgetåret 1978/79 skall uppföras med 725 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Stöd till partigrupper* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 725 000 kr.

A 14. Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll

1976/77	Utgift	65 857	Reservation	203 711
1977/78	Anslag	175 000		
1978/79	Förslag	225 000		

Från anslaget bestrids utgifter för utgivande av otryckta ståndsprotokoll. Anslaget disponeras av riksgäldskontoret.

På förslag av riksgäldsfullmäktige tar riksdagen ställning till utgivningsprogram som omfattar sex budgetår i taget. Nu löpande program utgår med innevarande budgetår.

Kontrakterade protokoll, som f. n. är under utarbetande, är prästeståndets protokoll vid riksdagarna 1719–1720, 1723 och 1734, ridderskapet och adelns protokoll vid riksdagarna 1755–1756 och 1778–1779 samt bondeståndets protokoll vid riksdagarna 1771–1772 och 1778–1779.

För slutförandet av arbetet med protokollen för innevarande utgivningsperiod erfordras för budgetåret 1978/79 enligt fullmäktiges beräkning 225 000 kr. utöver på anslaget beräknad behållning.

Fullmäktige kommer senare under riksmötet att föreslå riksdagen att besluta om en ny utgivningsperiod för otryckta ståndsprotokoll omfattande budgetåren 1978/79–1982/83. Ytterligare medel kan då komma att behöva anvisas.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll* för budgetåret 1978/79 anvisas ett reservationsanslag av 225 000 kr.

B. DEN INRE RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

B 1. Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift 50 268 861
1977/78 Anslag 56 903 000
1978/79 Förslag 66 335 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Kammarkansliet		
Handläggande personal	35	–
Övrig personal	6	–
Utskotten		
Handläggande personal	48	–
Övrig personal	26	–
Förvaltningskontoret		
Handläggande personal	62	–
Övrig personal	115	–
	292	**–**
Anslag		
Arvoden till ledamöter av förvaltningsstyrelsen och suppleanter för dessa	100 000	–
Lönekostnader	26 698 000	+ 5 719 000
Sjukvård m. m.	300 000	+ 73 000
Reseersättningar	466 000	– 37 000
Riksdagens restaurang	186 000	+ 344 000
Lokalkostnader	22 971 000	+ 1 318 000
Bostadsrättsföreningar m. m.	260 000	+ 55 000
Expenser	5 967 000	+ 1 414 000
Kostnader för översättningsarbete	30 000	–
Publikationstryck	270 000	+ 420 000
Övriga utgifter	446 000	+ 87 000
	57 694 000	**+ 9 393 000**
Uppbördsmedel		
Ersättning för utlånad personal	– 1 000	–
Influtna hyror	– 500 000	–
Bostadsrättslägenheter m. m.	– 234 000	+ 16 000
Försäljning av informationsmaterial	– 56 000	– 55 000
	56 903 000	**+ 9 432 000**

Ökningen under anslagsposten Lönekostnader har beräknats till 5 719 000 kr., varav 4 832 000 kr. utgör löneomräkning och 887 000 kr. kostnader för nya tjänster. Efter förslag av utredningen för översyn av utskottens personalorganisation har inrättats tre tjänster som föredragande, två som byråassistent

och en halv som kontorsassistent inom utskottsorganisationen. Vidare har inom förvaltningskontoret inrättats ett antal tjänster, bl. a. för säkerhetstjänsten och för vissa servicefunktioner. Genomförande av det personalpolitiska program, som antagits av förvaltningsstyrelsen har påbörjats varvid personalutbildningen prioriterats. Programmet innebär bl. a. en systematisk personalplanering och åtgärder för personalutveckling och arbetsrotation och ställer ökade krav på personaladministrationen. Personalförstärkning för nämnda ändamål kan bli aktuell under nästkommande budgetår.

Under anslagsposten Riksdagens restaurang har upptagits en ökning med 344 000 kr., som föranleds av nytt avtal rörande restaurangverksamheten.

Lokalkostnaderna beräknas öka med 1 318 000 kr. för nästkommande budgetår. Härav utgör 511 000 kr. hyra, 185 000 kr. kostnader för bevakning, 405 000 kr. kostnader för lokalvård, 50 000 kr. kostnader för el-förbrukning, 106 000 kr. kostnad för eventuell inlösen av de av Stockholms kommun gjorda ombyggnadsinvesteringarna för plan 5 i hotellbyggnaden samt 61 000 kr. övriga kostnader för lokalerna.

Anslagsposten till Expenser föreslås höjd med 1 414 000 kr. Utbyggnad av telefonväxeln och telexanläggning beräknas till 200 000 kr. och övrig höjning av telefonkostnader till 255 000 kr. För ökade kostnader för kontorsmaterial, kopiering m. m. beräknas 265 000 kr., för nyinköp av offset- och kontorsmaskiner samt maskinunderhåll 200 000 kr. och för bokinköp och bokbindning 240 000 kr. Utveckling av ADB-verksamheten, bl. a. genom anslutning av riksdagen till informationssökningssystemet IMDOC, beräknas medföra en merkostnad om 124 000 kr. Övergång till modernare system för datorbaserad löneuträkning beräknas höja kostnaderna med 40 000 kr. Återstående del av ökningen under expensposten – 90 000 kr. – hänför sig till prishöjningar på förbrukningsartiklar m. m.

Anslagsposten till Publikationstryck uppräknas för nästkommande budgetår med 420 000 kr. Ökningen är betingad av kostnader för utgivning av dubbelvolym av årsbibliografi över Sveriges offentliga publikationer.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 66 335 000 kr.

B 2. Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.

1976/77	Utgift	9 502 771
1977/78	Anslag	16 000 000
1978/79	Förslag	17 000 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Utgifter		
Riksdagshandlingar		
Tryckningskostnader	14 080 000	+ 1 400 000
Bokbinderikostnader	3 419 000	+ 300 000
Kommittétryck	1 000	–
	17 500 000	**1 700 000**
Uppbördsmedel		
Försäljning av riksdagstryck och makulatur	– 1 500 000	+ 700 000
	16 000 000	**+ 1 000 000**

Enligt meddelande från Grafiska industriförbundet utgör den beräknade kostnadsökningen för sättnings-, tryckning- och bokbinderiarbeten under tiden april 1976–maj 1977 i genomsnitt ca 15,5 %. Mervärdeskatten har fr. o. m. 1 juli 1977 höjts med 2,98 %. Kostnadsökningarna inom här ifrågavarande verksamhetsområde har under de senaste åren legat på omkring 14,5 %. Med hänsyn till tidigare anslagsöverskridanden gjordes emellertid för budgetåret 1976/77 en uppräkning av anslaget med 30 %.

Ovannämnda beräkningar av kostnadsstegringarna för nästkommande budgetår samt en beräknad volymökning av riksdagstrycket, vilken erfarenhetsmässigt brukar inträffa under valår, skulle i och för sig motivera en 20-procentig anslagsökning. Med hänsyn till den höjning av anslaget, som skedde 1976/77 torde en uppräkning med ca 10 % vara tillräcklig.

Som en följd av höjda priser väntas inkomsterna vid försäljning av riksdagstryck öka med 700 000 kr. Nettoökningen av anslaget beräknas sålunda till 1 000 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 17 000 000 kr.

B 3. Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer

1976/77	Utgift	189 228	Reservation	43 847
1977/78	Anslag	155 000		
1978/79	Förslag	170 000		

Från anslaget bestrids kostnaderna för utgivningen av riksdagens årsbok. Trots reservationens storlek bör anslaget på grund av kostnadsökningar, höjd mervärdeskatt och förväntad volymökning av årsboken räknas upp med ca 10 %.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer* för budgetåret 1978/79 anvisas ett reservationsanslag av 170 000 kr.

B 4. Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet

1976/77 Utgift 511 503
1977/78 Anslag 872 000
1978/79 Förslag 791 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Utgifter		
Serviceverksamhet till massmedier	260 000	+ 20 000
Informationsmaterial till besökande i riksdagshuset	75 000	- 75 000
Riksdagens skoltjänst	637 000	- 42 000
	972 000	**- 97 000**
Uppbördsmedel		
Försäljning av AV-material och studiematerial	- 100 000	- 16 000
	872 000	**- 81 000**

Från anslaget bestrids kostnader *dels* för viss serviceverksamhet till massmedier, *dels* för informationsmaterial etc. till besökande i riksdagshuset, *dels* för riksdagens skoltjänst. Den verksamhet som bekostas från anslaget står under ledning av riksdagens informationsgrupp.

På grundval av informationsgruppens planering beräknas för serviceverksamhet till massmedier 280 000 kr. För informationsmaterial behöver för nästkommande budgetår inga medel anslås.

För riksdagens skoltjänst beräknas 595 000 kr. varav 274 000 kr. utgör kostnader för fortbildningskurser för lärare och resterande belopp avser kostnader för framställning av AV- och studiematerial, klassrumsmaterial, vissa tryckningskostnader m. m.

Försäljning av AV-material och studiematerial beräknas medföra en inkomst av 84 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 791 000 kr.

B 5. Den inre riksdagsförvaltningen: Nytt riksdagshus

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	–
1978/79	Förslag	40 000 000

Riksdagens förvaltningsstyrelse har i skrivelse den 28 september 1977 (förslag 1977/78:5) redovisat det arbete med riksdagens lokalfrågor som utförts av den av styrelsen den 2 september 1975 utsedda byggnadskommittén samt med tillstyrkan av det av kommittén framlagda förslaget om återflyttning av riksdagen till Helgeandsholmen hemställt om riksdagens godkännande av kommitténs ombyggnadsförslag. För genomförande av förslaget har för budgetåret 1977/78 på tilläggsbudget begärts ett reservationsanslag av 25 000 000 kr. och för budgetåret 1978/79 ett reservationsanslag av 40 000 000 kr. Ärendet har ännu inte prövats av riksdagen.

Begärda medel utgör behov för de två första åren i en redovisad tidsplan för budgetåren 1977/78–1984/85, omfattande en total kostnadsram av 260 000 000 kr. i prisläge den 1 april 1977 för byggnaderna och 52 000 000 kr. för inredning och utrustning. Anslagsäskandet för budgetåret 1978/79 upptas av budgettekniska skäl i förevarande sammanhang.

För närmare motivering hänvisas till ovannämnda förslag 1977/78:5.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Nytt riksdagshus* för budgetåret 1978/79 anvisas ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.

C. ALLMÄNT KYRKOMÖTE

C. Allmänt kyrkomöte

1976/77	Utgift	35 651
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Allmänt kyrkomöte skall enligt föreskrift normalt hållas vart femte år. Allmänt kyrkomöte sammanträdde senast år 1975. Något kyrkomöte under budgetåret 1978/79 är således hittills inte beslutat. I likhet med föregående år bör därför endast ett formellt belopp upptas.

Pågående överläggningar mellan staten och kyrkan rörande kyrkans framtida ställning väntas emellertid i början av år 1978 leda fram till ett förslag i kyrka–stat-frågan. Såvitt är bekant har under överläggningarna förekommit planer på ett kyrkomöte under hösten 1978. Skulle dessa förverkligas torde man böra räkna med en kostnad av ca 3 000 000 kr. Om möte inte kan hållas i riksdagshuset tillkommer kostnader för lokalhyra, vakt- och vaktmästarpersonal, lokalvårdare och telefon som hittills inte belastat kyrkomötets budget.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Allmänt kyrkomöte* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D. RIKSDAGENS VERK

D 1. Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

1976/77 Utgift 10 907 437
1977/78 Anslag 11 763 000
1978/79 Förslag 17 044 000

		1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal			
Handläggande personal		28	+ 6
Övrig personal		82	+ 5
		110	+ **11**
Anslag			
Lönekostnader		8 510 000	+ 3 132 000
Sjukvård		35 000	+ 5 000
Reseersättningar		60 000	+ 150 000
Därav utrikes resor		(40 000)	+ (135 000)
Lokalkostnader		1 175 000	+ 183 000
Expenser		571 000	+ 413 000
Publikationstryck		50 000	+ 16 000
Kostnader för maskinell kontroll av inlösta vinster		1 200 000	+ 920 000
Obligationssortering genom automatisk databehandling		160 000	+ 465 000
Kostnader för vinstutlottning på premielånen		107 000	+ 27 000
		11 868 000	+ **5 311 000**
Särskilda uppbördsmedel			
Försäljning av publikationer	1 000		
Inkomster i samband med datamaskindragning m. m.	104 000	105 000	+ 30 000
		11 763 000	+ **5 281 000**

Riksgäldskontoret har som huvudsaklig uppgift att ombesörja den statliga upplåningen och förvalta statsskulden. Upplånade medel används för finansiering av kapitalbudgeten, driftbudgetens underskott samt rörliga krediter till vissa myndigheter och statliga företag. Riksgäldskontoret förvaltar vidare vissa statliga kapitalfonder och administrerar lönsparandet. Kontoret har även fått i uppgift att ikläda svenska staten garantier och andra ansvarsförbindelser på olika områden, främst inom varvs- och rederinäringarna. Riksgäldskontoret administrerar de nya statliga avskrivningslånen till rederierna. Kontoret kommer år 1979 att flytta till nya lokaler inom Stockholm.

Emissionsverksamheten har under senare år varit omfattande till följd av det växande underskottet i statsbudgeten. Under innevarande budgetår beräknas underskottet komma att mer än fördubblas i jämförelse med förra budgetåret. För att bidraga till täckningen av det stora bytesbalansunder-

skottet har sedan början av 1977 en betydande del av den statliga upplåningen förlagts till den internationella kapitalmarknaden.

Garantigivningen till varv och rederier för deras upplåning inom och utom landet visar en brant ökning, och garantiärendena har blivit alltmer komplicerade.

Mot bakgrund av de ökade arbetsuppgifterna för riksgäldskontoret har riksgäldsfullmäktige under hösten inlett en översyn av kontorets organisation och resurser med hjälp av konsulter. En första etapp i form av en kartläggning av nuläget visar ett behov av omedelbara personalförstärkningar för att möta kraven på en starkt stegrad emissionsverksamhet inom landet, en omfattande utländsk upplåning samt en avsevärd ökning av garanti- och långivningen till varv och rederier. Förstärkningar erfordras även på det personaladministrativa området. Sålunda fordras en förstärkning av sekretariatet med en kvalificerad jurist, främst för handläggning av garantiärenden, av finansbyrån med en erfaren tjänsteman direkt underställd byråchefen för bevakning och analys av lånemarknader inom och utom landet och för arbete med nya upplåningsformer m. m. Behovet av ytterligare personal för förhandlingar om utlandslån torde i första hand få tillgodoses på konsultbas, på sätt som redan sker i viss utsträckning. För kontorets verksamhet som ett riksdagens organ på viktiga förvaltningsområden är det vidare angeläget att kontoret har tillgång till samhällsekonomisk expertis i erforderlig omfattning. En tjänst direkt underställd riksgäldsdirektören bör inrättas för denna uppgift.

På det personaladministrativa området erfordras förstärkning, bl. a. för att genomföra det personalpolitiska program som antagits inom riksdagsförvaltningen. Personalförstärkningar kan även erfordras för att förbereda och genomföra inflyttningen i de nya lokalerna. Det är också angeläget att kontorets kapacitet för intern och extern information förbättras. Tre nya handläggartjänster bedöms erforderliga för dessa arbetsuppgifter.

Fullmäktige finner det angeläget att den inledda organisationsöversynen fullföljs och att arbetet därvid också inriktas på att tillvarataga rationaliseringsmöjligheter i verksamheten för att om möjligt uppnå vissa personalbesparingar även vid en starkt växande verksamhetsvolym. Medel har beräknats för fortsatt konsulthjälp vid översynen. Resultatet av översynen beräknas föreligga hösten 1978. Förslag rörande kontorets organisation och arbetsformer kommer därefter att föreläggas riksdagen.

Fullmäktige räknar med att vissa av de för kontoret nya eller utökade funktionerna skall kunna bemannas med befintlig personal, under förutsättning av bl. a. en intensifierad personalutbildning. För andra uppgifter måste dock specialister rekryteras utifrån, men de bör då inplaceras i organisationen så att deras tjänstgöring i görligaste mån också får gynnsamma utbildningseffekter för kontorets nuvarande personal.

För innevarande budgetår har under anslagsposten Lönekostnader anvisats 8 510 000 kr. Anslaget kommer att överskridas, bl. a. på grund av att vissa

av tidigare nämnda personalförstärkningar beräknas vidtas redan under våren 1978. För nästkommande budgetår har fullmäktige nu beräknat kontorets lönekostnader till 11 642 000 kr., innebärande en ökning med 3 132 000 kr. i förhållande till beräknat belopp för innevarande budgetår. Huvudparten av ökningen hänför sig till löneomräkning, medan 400 000 kr. avser ökade kostnader för konsulthjälp. Vidare har medel beräknats motsvarande sex nya handläggartjänster och även för viss ökning av övrig personal.

För innevarande budgetår har under anslagsposten Reseersättningar anvisats 60 000 kr., varav för utrikes resor 40 000 kr. Anslaget kommer emellertid att kraftigt överskridas till följd av högre kostnader än beräknat för utrikes resor. För nästkommande budgetår beräknas medelsbehovet till 210 000 kr., innebärande en ökning med 150 000 kr.

Anslagsposten Lokalkostnader beräknas öka med 183 000 kr., främst till följd av ökad hyreskostnad för kontorets lokaler, 118 000 kr., och för lokalvård 40 000 kr.

Under anslagsposten Expenser har för innevarande budgetår anvisats 571 000 kr. För nästkommande budgetår föreslås en uppräkning av anslagsposten med 413 000 kr. till 984 000 kr. Ökningen hänför sig bl. a. till ökade kostnader för skrivmateriel och kopiering m. m. med 45 000 kr., maskiner och inventarier 279 000 kr. och avgifter för telefon och telex med 25 000 kr.

Anslagsposten Kostnader för maskinell kontroll av inlösta vinster har uppräknats med 920 000 kr. till följd av beräknad ökad arbetsvolym och stigande priser. Av samma anledning har anslagsposterna Obligationssortering genom automatisk databehandling och Kostnader för vinstutlottning på premielånen räknats upp med 465 000 kr. resp. 27 000 kr.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 17 044 000 kr.

D 2. Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.

1976/77	Utgift	7 390 850
1977/78	Anslag	9 100 000
1978/79	Förslag	10 200 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
1. Obligationspapper	100 000	–
2. Värdepapperstryck	1 400 000	+ 700 000
3. Reklam m. m.	7 600 000	+ 400 000
	9 100 000	**+ 1 100 000**

Utgifternas storlek är beroende av den statliga upplåningens omfattning och inrikning. Belastningen på anslaget för innevarande år beräknas nu till närmare 9 000 000 kr. Vid beräkningen av anslaget 1978/79 har antagits en fortsatt omfattande emissionsverksamhet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 10 200 000 kr.

D 3. Riksgäldskontoret: Administrationskostnader för lönsparandet

1976/77	Utgift	393 917
1977/78	Anslag	500 000
1978/79	Förslag	535 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
1. Vinstutlottning	20 000	+ 5 000
2. Information om vinstutlottning och sparpremier	470 000	+ 30 000
3. Övrigt	10 000	–
	500 000	**+ 35 000**

Fullmäktige i riksgäldskontoret handhar administrationen av lönsparandet, bl. a. den årliga vinstutlottningen. Anslag till vinster i vinstutlottningen, till sparpremier samt till sparkampanj äskas under sjunde huvudtiteln.

Under förevarande anslag beräknas för administrationskostnader i samband med utlottningen 25 000 kr. För information om vinstutlottningen och delgivande av utlottningsresultat, bl. a. genom annonsering i dagspress, samt för speciell information i form av annonsering och direktinformation till lönspararna i samband med utbetalningen av femårspremier beräknas 500 000 kr. I beräkningen har inte medtagits kostnader för det arbete som i samband med utlottning och information utföres av riksgäldskontorets egen personal.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Administrationskostnader för lönsparandet* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 535 000 kr.

D 4. Riksgäldskontoret: Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt

1976/77	Utgift	–
1977/78	Anslag	1 000
1978/79	Förslag	1 000

Regeringen har bemyndigats att, om konjunkturläget motiverar det, besluta om premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt i huvudsaklig överensstämmelse med reglerna i tidigare gällande lag (SFS 1970:616) om premiering av visst frivilligt sparande. Riksgäldskontoret skall handha administrationen vid eventuellt kommande premieringar. Anslaget bör för budgetåret 1978/79 uppföras med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 5. Riksgäldskontoret: Kostnader för inredning och utrustning i kv. Loen 4 och 5

1976/77		–	Reservation	–
1977/78	Anslag	600 000		
1978/79	Förslag	4 000 000		

Med bifall till finansutskottets hemställan i betänkandet 1976/77:29 med anledning av förslag från fullmäktige i riksgäldskontoret 1976/77:18 har riksdagen under punkten D 5. Riksgäldskontoret: Kostnader för inredning och utrustning m. m. i kv. Loen 4 och 5 för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag av 600 000 kr.

Fullmäktige har vidare bemyndigats att besluta om anskaffning av inredning och utrustning inom en kostnadsram av 4 440 000 kr.

Av fullmäktiges förslag framgick att vissa av ifrågavarande kostnader var överslagsmässigt beräknade och att fullmäktige därför avsåg att redovisa eventuella ändringar av de beräknade kostnaderna i samband med kommande anslagsframställningar.

En förnyad beräkning av kostnaderna väntas föreligga i början av mars 1978, och fullmäktige avser att då redovisa dessa för riksdagen. I avvaktan härpå bör anslaget Kostnader för inredning och utrustning m. m. i kv. Loen 4 och 5 tas upp med preliminärt belopp i statsbudgeten.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att, i avvaktan på särskilt förslag, till *Riksgäldskontoret: Kostnader för inredning och utrustning m. m. i kv. Loen 4 och 5* för budgetåret 1978/79 beräknas ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

D 6. Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen

1976/77	Utgift	6 990 908
1977/78	Anslag	8 404 000
1978/79	Förslag	9 759 000

Justitieombudsmännen har tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina

åligganden. Ombudsmännen skall vidare verka för att brister i lagstiftningen avhjälps.

Verksamheten regleras av lagen (SFS 1975:1057) med instruktion för justitieombudsmännen.

Justitieombudsmännen

Den av riksdagen i november 1975 beslutade omorganisationen av JO-ämbetet är nu genomförd i enlighet med en 1 september 1976 fastställd organisationsplan.

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	33	–
Övrig personal	27	–
	60	–
Anslag		
Lönekostnader	7 188 000	+ 1 154 000
Sjukvård	20 000	+ 2 000
Reseersättningar	150 000	+ 40 000
Lokalkostnader	621 000	+ 109 000
Expenser	425 000	+ 50 000
	8 404 000	**+ 1 355 000**

Inspektionsverksamheten har under verksamhetsåret 1976/77 fått stå något tillbaka för klagomålsprövningen och för uppgifter sammanhängande med omorganisationen av JO-ämbetet men beräknas komma att öka.

Antalet nya ärenden under verksamhetsåret 1976/77 var 3 170, därav 2 933 klagoärenden och 204 initiativärenden. Under perioden 1977/78 beräknas antalet ärenden stiga något.

Lönekostnaderna vid JO-ämbetet har för nästkommande budgetår beräknats till 8 342 000 kr., innebärande en ökning av 1 154 000 kr. Ökningen hänför sig till den genomförda omorganisationen och till löneomräkning.

I samband med omorganisationen har ämbetet erhållit utvidgade lokaler. För ökade hyreskostnaderna samt driftkostnader, bevakning och lokalvård beräknas 109 000 kr.

Under anslagsposten till expenser har för innevarande budgetår anvisats 425 000 kr., bl. a. för att täcka kostnader för drift av datoranläggning och för informationsverksamhet. Kostnaderna under anslagsposten väntas stiga till följd av ökad användning av repromaskiner och dator, utvidgad informations- och utbildningsverksamhet och tätare internationella kontakter. Ökningen beräknas till 40 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 9 759 000 kr.

D 7. Riksdagens revisorer och deras kansli

1976/77	Utgift	2 898 156
1977/78	Anslag	3 082 000
1978/79	Förslag	3 719 000

Riksdagens revisorer har till uppgift att på riksdagens vägnar granska den statliga verksamheten.

För verksamheten gäller lagen (SFS 1974:1036) med instruktion för riksdagens revisorer.

Revisorerna

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	13	-
Övrig personal	6	-
	19	-
Anslag		
Arvoden till revisorerna	170 000	-
Lönekostnader	2 591 000	+ 166 000
Sjukvård	6 000	-
Reseersättningar	50 000	-
Lokalkostnader	185 000	+ 458 000
Expenser	80 000	+ 13 000
	3 082 000	**+ 637 000**

Det belopp på 166 000 kr. varmed anslagsposten till lönekostnader har räknats upp utgör ett saldo mellan kostnadsstegringar om 308 000 kr. för löneomräkning och minskning med 142 000 kr. avseende kostnader för ett göromålsförordnande på tjänst som avdelningsdirektör i F 21, vilket numera upphört.

Revisorerna anmäler att lönekostnaderna under nästa budgetår kan komma att påverkas av resultatet av det översynsarbete som var anförtrott den s. k. RR-utredningen. Uppdraget är nu slutfört, men revisorerna har ännu inte tagit ställning till förslagen. Revisorerna avser att senare återkomma i frågan.

Revisorernas kansli kommer under andra kvartalet 1978 att flytta in i nya

lokaler. Hyreskostnaderna inkl. kostnaderna för lokalvård beräknas för nästa budgetår stiga med 458 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagens revisorer och deras kansli* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 3 719 000 kr.

D 8. Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader

1976/77	Utgift	1 759 943
1977/78	Anslag	2 023 000
1978/79	Förslag	2 245 000

Nordiska rådet, vars verksamhet regleras i samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet) 1962 med ändringar 1971 och 1974, är ett organ för samråd mellan de nordiska ländernas riksdagar och regeringar. Färöarna och Åland deltar i rådets arbete.

Rådet består av 78 valda medlemmar, av regeringsrepresentanter och av representanter för Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

Sveriges riksdag väljer 18 medlemmar. Dessa utgör tillsammans med av regeringen utsedda representanter rådets svenska delegation. Delegationen bistås i sin verksamhet av ett kansli.

Delegationen

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79
Personal		
Handläggande personal	7	–
Övrig personal	7	–
	14	–
Anslag		
Arvoden för medlemmars deltagande i sammanträden	17 000	–
Arvoden för medlemmar av arbetsutskottet	15 000	–
Lönekostnader	1 354 000	+ 197 000
Sjukvård	8 000	–
Rescersättningar	260 000	–
Lokalkostnader	115 000	–
Expenser	254 000	+ 25 000
	2 023 000	**+ 222 000**

Ökningen under anslagsposten Lönekostnader hänför sig till 1977 års löneavtal.

Ökningen av anslagsposten Expenser avser allmänna kostnadsökningar jämte höjning av posten för representationskostnader.

Rådet anordnade en extra session i Stockholm i november 1975. Delegationen kan inte f. n. förutse om det under budgetåret 1978/79 kommer att anordnas extra eller delade sessioner som skulle medföra oförutsedda utgifter. Nordiska rådets 27:e session 1979 kommer att hållas i Stockholm.

Delegationen reserverar sig för att detta kan komma att medföra kostnader som f. n. inte kan förutses.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 2 245 000 kr.

D 9. Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet

1976/77	Utgift	2 013 000
1977/78	Anslag	2 169 000
1978/79	Förslag	2 437 000

Delegationen

Riksdagen beslöt den 24 maj 1973 att godkänna tilläggsprotokoll om Nordiska rådets presidiesekretariat och dess rättsliga ställning, vilket undertecknats av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar den 15 maj 1973. Riksdagens beslut innebär att samma principer som föreslagits gälla ministerrådets sekretariat i prop. 1973:122 angående godkännande av överenskommelse om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning kommer att tillämpas för presidiesekretariatets del. Överenskommelsen innehåller bl. a. bestämmelse om ett speciellt avgiftssystem för sekretariatspersonalen. Detta innebär att skatten ersätts av avgift som tillfaller sekretariaten. Detta system tillämpas på presidiesekretariatet efter regler som utformats i samarbete mellan presidiet och representanter för dåvarande finansdepartementet.

Rådets presidium har för 1978 antagit en budget om 5 680 000 kr.

I följande sammanställning upptas Sveriges andel, beräknad efter 42,9 % av hithörande budgetkostnader.

Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet

1. Arvoden och löner	1 102 530
2. Förvaltningskostnader	377 520
3. Reseersättningar	141 570
4. Rådets tryck	858 000
5. Information	482 625
6. Konferenser	42 900
	3 005 145
Inkomster	– 568 425
	2 436 720
Avrundning	280
	2 437 000

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 2 437 000 kr.

E. DIVERSE

E 1. Kommittéer m. m.

1976/77	Utgift	159 107
1977/78	Anslag	202 000
1978/79	Förslag	202 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för kommittéer och utredningar genom särskilda sakkunniga m. m.

Kostnaderna för budgetåret 1978/79 beräknas för den inre riksdagsförvaltningen till 192 000 kr. och för riksgäldskontoret till 10 000 kr., innebärande att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Huvuddelen av beräknade kostnader hänför sig till den av talmanskonferensen tillsatta utredningen för översyn av riksdagens arbetsformer (KU 1973:26).

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1978/79 anvisas ett förslagsanslag av 202 000 kr.

Register

DRIFTBUDGETEN

Sjuttonde huvudtiteln

Sid.

2 INLEDNING
ANSLAGEN
3

	A.	**Riksdagen**	
3	1.	Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter	44 179 000
4	2.	Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter	11 474 000
4	3.	Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet	450 000
5	4.	Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige	1 525 000
5	5.	Parlamentariska delegationer	360 000
6	6.	Bidrag till studieresor	200 000
6	7.	Representation m. m.	200 000
6	8.	Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp	255 000
7	9.	Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare	140 000
8	10.	Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet	30 000
9	11.	Kontorshjälp till riksdagsledamöter	2 215 000
9	12.	Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.	9 109 000
10	13.	Stöd till partigrupper	725 000
10	14.	Utgivande av otryckta ståndsprotokoll	225 000
			71 087 000
	B.	**Den inre riksdagsförvaltningen**	
11	1.	Förvaltningskostnader	66 335 000
12	2.	Kostnader för riksdagstrycket m. m.	17 000 000
13	3.	Utgivande av särskilda publikationer	170 000
14	4.	Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet	791 000
15	5.	Nytt riksdagshus	40 000 000
			124 296 000
	C.	**Allmänt kyrkomöte**	
16	1.	Allmänt kyrkomöte	1 000
			1 000
	D.	**Riksdagens verk**	
		Riksgäldskontoret	
17	1.	Förvaltningskostnader	17 044 000
19	2.	Kostnader vid emission av statslån m. m.	10 200 000
20	3.	Administrationskostnader för lönsparandet	535 000
20	4.	Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt	1 000
21	5.	Kostnader för inredning och utrustning m. m. i kv. Loen 4 och 5	4 000 000
21	6.	*Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen*	9 759 000
23	7.	*Riksdagens revisorer och deras kansli*	3 719 000

Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli

24	8.	Förvaltningskostnader	2 245 000
25	9.	Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet	2 437 000
			49 940 000
	E.	**Diverse**	
26	1.	Kommittéer m. m.	202 000
			202 000
		Summa kr.	**245 526 000**

GOTAB 57144 Stockholm 1977

Riksgäldsfonden

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser riksgäldsfonden

Med skrivelse den 1 november 1977 har riksgäldskontoret överlämnat förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1978/79. Sedan skrivelsen inkom har förutsättningarna för beräkningarna i vissa hänseenden ändrats. Sålunda beräknas nu underskottet på statsbudgeten under innevarande budgetår bli betydligt större än vad riksgäldskontoret utgick från. Riksgäldskontorets förslag till stat har därför justerats sedan ytterligare information under hand har inhämtats från kontoret. På utgiftssidan tas i detta förslag upp räntor till ett belopp av 9 792 901 000 kr. samt kapitalrabatter, kursförluster och diverse utgifter om sammanlagt 120 703 000 kr. Av utgiftsräntorna hänför sig 3 945 milj. kr. till de räntelöpande obligationslånen. Fördelningen av detta belopp på de olika lånen framgår av följande sammanställning.

Specifikation av ränta på räntelöpande obligationslån	Kr.
1934 års 3 % lån av 30/12	4 363 572
1937 " 3 % amorteringslån av 1/2	1 300 518
1937 " 3 % " " 1/3	899 865
1941 " 3 1/2 % lån av 15/12	10 838 895
1942 " 3 1/2 % " " 15/8 nr 1	11 041 016
1943 " 3 1/2 % " " 15/3 " 3	7 881 258
1943 " 3 1/2 % " " 15/4 " 4	12 368 020
1943 " 3 1/2 % " " 1/11 " 7	11 031 318
1944 " 3 1/2 % " " 15/3 " 9	7 281 330
1944 " 3 1/2 % " " 15/12 " 10	16 732 380
1945 " 3 % " " 1/7 " 11	10 776 570
1945 " 3 % " " 1/11 " 12	6 470 490
1946 " 3 % " " 1/2 " 13	17 494 710

			Kr.
1946 års 3 %	lån av 15/12	nr 14	6 475 290
1951 " 3 1/2 %	" " 15/6	" 19	8 601 583
1952 " 3 1/2 %	" " 10/2	" 20	6 949 915
1953 " 3 1/2 %	" " 5/10	" 31	3 485 073
1953 " 3 1/2 %	" " 14/12	" 32	3 477 810
1955 " 4 1/2 %	" " 9/5	" 42	19 543 028
1956 " 4 1/2 %	" " 20/3	" 43	11 250 000
1956 " 4 3/4 %	" " 10/12	" 46	9 519 000
1963 " 4 1/2 %	" " 15/3	" 71	18 000 000
1964 " 5 1/4 %	" " 18/3	" 77	10 558 853
1964 " 5 3/4 %	" " 19/3	" 78	18 689 513
1964 " 6 %	" " 17/12	" 81	16 008 600
1968 " 6 1/2 %	" " 19/3	" 88	39 000 000
1968 " 6 %	" " 25/10	" 92	69 750 000
1969 " 6 %	" " 23/1	" 93	48 000 000
1969 " 6 3/4 %	" " 5/6	" 94	60 750 000
1969 " 7 1/4 %	" " 3/9	" 95	58 000 000
1970 " 7 1/4 %	amorteringslån av 20/1	" 96	45 675 000
1970 " 7 1/4 %	lån av 19/5	" 97	58 000 000
1970 " 7 1/4 %	" " 10/11	" 98	58 000 000
1971 " 7 1/4 %	amorteringslån av 8/6	" 99	46 400 000
1971 " 7 1/4 %	lån av 15/9	" 100	65 250 000
1972 " 7 %	" " 20/1	" 102	63 000 000
1972 " 7 %	" " 9/6	" 105	56 000 000
1972 " 7 %	amorteringslån av 10/6	" 106	34 650 000
1973 " 7 %	lån av 10/1	" 108	49 000 000
1973 " 7 %	" " 11/4	" 111	56 000 000
1973 " 7 %	" " 10/6	" 112	56 000 000
1973 " 7 %	" " 10/11	" 114	71 750 000
1974 " 7 %	" " 10/1	" 116	51 800 000
1974 " 7 %	" " 10/2	" 118	64 750 000
1974 " 7 1/2 %	" " 10/4	" 119	63 750 000
1974 " 7 1/2 %	" " 10/7	" 120	38 250 000
1974 " 8 %	" " 10/9	" 121	64 000 000
1975 " 8 %	" " 10/1	" 122	112 000 000
1975 " 8 %	" " 10/3	" 123	72 000 000
1975 " 9 %	" " 10/6	" 124	171 000 000
1975 " 9 %	" " 10/9	" 125	243 000 000
1975 " 8 %	" " 19/11	" 126	40 000 000
1975 " 8 5/8 %	" " 20/11	" 127	301 875 000
1976 " 9 %	" " 10/1	" 128	189 000 000
1976 " 8 1/4 %	" " 20/2	" 129	90 750 000
1976 " 9 %	" " 10/4	" 130	243 000 000
1976 " 9 %	" " 10/6	" 131	189 000 000
1976 " 9 1/2 %	" " 10/11	" 132	175 750 000
1977 " 9 1/2 %	" " 10/2	" 133	123 500 000
1977 " 9 1/2 %	" " 10/4	" 134	104 500 000
1977 " 9 1/2 %	" " 10/6	" 135	133 000 000
1977 " 9 1/2 %	" " 10/7	" 136	152 000 000
1977 " 9 1/2 %	" " 10/11	" 137	135 375 000
		Summa kr.	**3 944 563 607**

Vinsterna på premieobligationslånen beräknas uppgå till sammanlagt ca 747 milj. kr. Fördelningen på de olika lånen framgår av följande sammanställning.

Specifikation av vinster på premieobligationslån	Kr.
1968 års första premielån	7 975 000
1968 " andra "	6 600 000
1969 " premielån	24 000 000
1970 " första premielån	21 875 000

	Kr.
1970 års andra premielån	17 500 000
1971 " premielån	17 700 000
1972 " första premielån	35 400 000
1972 " andra "	17 700 000
1973 " första "	32 600 000
1973 " andra "	25 200 000
1974 " första "	35 600 000
1974 " andra "	23 740 000
1974 " tredje "	42 000 000
1975 " första "	48 000 000
1975 " andra "	35 200 000
1975 " tredje "	37 125 000
1976 " första "	41 400 000
1976 " andra "	44 850 000
1976 " tredje "	65 550 000
1977 " första "	43 500 000
1977 " andra "	36 250 000
1977 " tredje "	87 600 000
Summa kr.	**747 365 000**

Inkomsterna på riksgäldsfonden beräknas till 313 604 000 kr. Förslaget till stat utvisar således ett underskott av 9 600 milj. kr. som bör föras av statsbudgeten. Detta innebär en ökning med 3 350 milj. kr. i förhållande till det underskott som har tagits upp i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna bilagda förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1978/79 (bilaga 21.1),
2. för *Riksgäldsfonden* på driftbudgeten för budgetåret 1978/79 ta upp ett underskott av 9 600 000 000 kr.

Bilaga 21. 1

Förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1978/79

Utgifter

A Räntor på statsskulden			
a. Räntor på upplåning inom landet		Kr.	
1.	Ränta på räntelöpande obligationslån, *förslagsvis*	3 945 000 000	
2.	Vinster på premieobligationslån, *förslagsvis*	747 000 000	
3.	Ränta på statsskuldförbindelser, *förslagsvis*	188 000 000	
4.	" " sparobligationer, *förslagsvis*	385 000 000	
5.	" " av staten övertagna lån, *förslagsvis*	130 000	
6.	" " lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., *förslagsvis*	160 000 000	
7.	Årlig ränta till Hans Maj:t Konungen (den s k Guadelouperäntan)	300 000	
8.	Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kv. Lejonet i Stockholm	90 000	
9.	Ränta på konung Carl XIII:s hemgiftskapital	7 500	
10.	" " Göta kanals reparationsfond	7 045	
11.	" " kortfristig upplåning hos banker m. fl., *förslagsvis*	180 000 000	
12.	Ränta på skattkammarväxlar, *förslagsvis*	2 025 000 000	7 630 534 545
b. Räntor på upplåning i utlandet			
1.	Ränta på upplåning i utlandet för statens vattenfallsverk, *förslagsvis*	25 200 000[1]	
2.	Ränta på lån av 1 mars 1977 hos internationell bankgrupp —1 000 milj US $, *förslagsvis*	389 300 000[2]	
3.	Ränta på lån på den internationella kapitalmarknaden, *förslagsvis*	308 411 000[3]	722 911 000
c. Ränta på beräknad ny upplåning inom och utom landet, förslagsvis			1 439 455 455
			9 792 901 000
B Kapitalrabatter, kursförluster m. m.			
1.	Kapitalrabatter, *förslagsvis*	1 000	
2.	Kursförluster, *förslagsvis*	1 000	
3.	Valutaförluster, *förslagsvis*	1 000	**3 000**
C Diverse utgifter			
1.	Försäljningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	100 000 000	
2.	Inlösningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	20 000 000	
3.	Övriga diverse utgifter, *förslagsvis*	700 000	**120 700 000**
		Summa kr.	**9 913 604 000**

Anm Valutaomvandling har skett till kurser 1977-11-16
[1] Motsvarar US $ 2,6 milj och Bfr 93,7 milj.
[2] " US $ 81,1 milj.
[3] " DM 16,25 milj, US $ 34,47 milj, Sfr 19,0 milj.

Inkomster

		Kr.	
A	*Räntor*		
1.	Ränta på uppköpta obligationer	5 000 000	
2.	" " rörliga krediter	240 000 000	
3.	" " kortfristig utlåning till banker m. fl.	1 000	
4.	" " övriga utlånade medel	7 000 000	252 001 000
B	*Uppgäld, kursvinster m. m.*		
1.	Uppgäld	1 000	
2.	Kursvinster	1 000	
3.	Valutavinster	1 000	3 000
C	*Diverse inkomster*		
1.	Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	10 000 000	
2.	Dragningslistor på premielånen	100 000	
3.	Avgift för fartygskreditgaranti m. m.	50 000 000	
4.	Övriga diverse inkomster	1 500 000	61 600 000
			313 604 000
Underskott att föras av på statsbudgetens driftbudget			**9 600 000 000**
		Summa kr.	**9 913 604 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770621

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar

Under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar uppförs anslag för täckning av den formella investeringsförlust som enligt gällande budgetprinciper uppstår i samband med genomförandet av nya kapitalinvesteringar, som inte kan eller skall förräntas till sitt fulla värde. I likhet med vad som gäller för investeringsanslagen ställs avskrivningsanslagen direkt till de fondförvaltande myndigheternas förfogande.

Föreliggande förslag till statsbudget innefattar åtskilliga anslag på kapitalbudgeten beträffande vilka en formell investeringsförlust måste beräknas. Jag skall nu i korthet redogöra för de fall där så är förhållandet. I anslutning till denna redogörelse kommer jag att hemställa om att avskrivningsanslag föreslås eller tas upp med beräknade belopp i förslaget till statsbudget.

Investeringsförlusten bestäms utifrån statens förräntningskrav. I förevarande sammanhang anses detta överensstämma med den för varje budgetår fastställda normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Normalräntan beräknas på grundval av kostnaderna för statens långfristiga upplåning. Regeringen har genom förordningen (1977: 567) om normalränta för lån från statens utlåningsfonder fastställt normalräntan för innevarande budgetår till 8 1/4 %. Jag har vid beräkningen av avskrivningsanslagen följaktligen utgått från ett förräntningskrav på 8 1/4 %.

Enligt beslut av 1969 års riksdag (prop. 1969: 1 bil. 19, SU 1969: 117, rskr 1969: 295) skall under denna huvudtitel också beräknas ersättning för tidigareläggning av vissa investeringar. I huvudsak innebär bestäm-

melserna att ersättning kan utgå för anskaffningar som avser affärsverksfond, sjöfartsverkets fond eller statens vägverks förrådsfond och som i sysselsättningsfrämjande syfte tidigareläggs i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. I princip skall myndigheten ersättas för de merkostnader som tidigareläggningen förorsakar. I normalfallet kan en schablonregel tillämpas som innebär att myndigheten får ersättning med 10 % av anskaffningens belopp. Ersättning i fråga om anskaffningar som finansieras över investeringsanslag sker således genom att 10 % av investeringen avskrivs på förslagsvis beräknade avskrivningsanslag på statsbudgeten.

Tidigareläggning av vissa arbeten av investeringskaraktär som inte är värdehöjande och därför finansieras med affärsverks driftmedel kan också förekomma i sysselsättningsskapande syfte. Även i sådana fall bör myndigheterna ersättas för de merkostnader som tidigareläggningen av ifrågavarande arbeten förorsakar. Därvid bör i normalfallet samma schablonregel gälla som vid finansiering över investeringsanslag. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förordar jag att sådan ersättning får bestridas från det av arbetsmarknadsstyrelsen disponerade anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder.

Statens affärsverksfonder. I överensstämmelse med vad chefen för kommunikationsdepartementet förordar bör enligt gällande principer avskrivas dels de medel som beräknats för försvarsberedskap vid televerket och statens järnvägar med 6,5 resp. 3,1 milj. kr., dels de medel som beräknats för statens järnvägars investeringar i det ersättningsberättigade nätet med 63,2 milj. kr. Jag tar upp ett avskrivningsanslag för televerket om 6,5 milj. kr. och för statens järnvägar om 66,3 milj. kr.

För att trygga Gotlands elförsörjning har särskilda insatser befunnits nödvändiga enligt den redogörelse som lämnades i prop. 1977/78: 25 (s. 112—115). Den föreslagna lösningen som har godtagits av riksdagen (NU 1977/78: 32, rskr 1977/78: 108), innebär bl. a. att medel i form av avskrivningsanslag skall ställas till statens vattenfallsverks förfogande för förvärv av aktier i AB Gotlands kraftverk och av elproduktionsanläggningar samt för att uppföra ett dieselkraftverk på Gotland. 84 milj. kr. av kostnaderna för dessa investeringar faller på budgetåret 1978/79. Efter samråd med statsrådet Johansson tar jag därför upp ett avskrivningsanslag för vattenfallsverket om 84 milj. kr.

Statens allmänna fastighetsfond. Enligt gällande regler för avskrivning av investeringar i allmänna fastighetsfonden utgör grundavskrivning vid nybyggnader för ämbetsverk 25 % av anläggningskostnaden och vid nybyggnader för civilförsvaret, kriminalvården, sjukhus, forskningsinstitut och skolor 50 %. Investeringar i mark avskrivs inte.

Med tillämpning av dessa grunder bör avskrivningsanslagen i för-

slaget till statsbudget föras upp i enlighet med följande sammanställning.

Investeringar under anslaget Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar bör, liksom hittills, skrivas av helt.

Anslag	Investering kr.	Avskrivning kr.
Justitiedepartementet		
Polishus m. m.	40 000 000	10 000 000
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	5 700 000	1 425 000
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	10 700 000	5 350 000
Utrikesdepartementet		
Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	21 000 000	5 250 000
Försvarsdepartementet		
Gemensamma myndigheter m. m.:		
Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	2 170 000	1 085 000
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	8 000 000	4 000 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	1 000	1 000
Socialdepartementet		
Utbyggande av karolinska sjukhuset	55 000 000	27 500 000
Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	15 500 000	7 750 000
Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	12 000 000	6 000 000
Budgetdepartementet		
Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	400 000 000	230 000 000
Inköp av fastigheter m. m.	55 000 000	—
Utbildningsdepartementet		
Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	*1 000	—
Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	90 000 000	45 000 000
Jordbruksdepartementet		
Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.	100 000 000	50 000 000
Handelsdepartementet		
Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	640 000	160 000
Summa kr.	**815 712 000**	**393 521 000**

Under Byggnadsarbeten för statlig förvaltning upptas ett investeringsanslag på 400 milj. kr. I detta ingår investeringar som bör grundavskrivas med såväl 50 % som 25 %. Avskrivningsbehoven uppgår sammanlagt till 230 milj. kr.

Beträffande anslaget till vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio erinrar jag om att investeringar i radiohus enligt riksdagens beslut (prop. 1955: 146, SU 1955: 125, rskr 1955: 288) helt skall finansieras med radiolicensmedel. Motsvarande finansieringsform tillämpas beträffande investeringar i televisionshus. Något avskrivningsanslag på statsbudgeten behövs således inte för detta ändamål.

* Beräknat belopp.

Försvarets fastighetsfond. För investeringar i försvarets fastighetsfond skall enligt gällande regler grundavskrivningsbehovet beräknas schablonmässigt till 50 % av investeringar i kasernbyggnaders delfond, medan total avskrivning tillämpas för investeringar i befästningars delfond. Nybyggnad för ämbetsverk grundavskrivs dock med endast 25 %. Investeringar i mark avskrivs inte.

Under försvarets fastighetsfond har investeringar beräknats om sammanlagt 423 800 000 kr. Härav beräknas för markförvärv 17 395 000 kr., för kasernbyggnader 302 670 000 kr. och för befästningar 103 735 000 kr. Avskrivningsanslagen beräknas till sammanlagt avrundat 255,1 milj. kr.

Statens utlåningsfonder. Anslaget till studiemedelsfonden bör skrivas av helt och avskrivningsanslaget beräknas till 1 020 milj. kr. Till lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. har, i avvaktan på särskild proposition i ärendet våren 1978, beräknats ett investeringsanslag av 1,7 milj. kr. Dessa lån är under viss tid räntefria och löper därefter med 5 % ränta. Jag tar här tills vidare upp ett avskrivningsanslag av 824 000 kr.

Fonden för låneunderstöd. Anslaget till lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. bör skrivas av helt och jag tar upp ett avskrivningsanslag av 5 milj. kr.

Till lån för investeringar i bokhandel har föreslagits ett anslag av 1,4 milj. kr. Vissa lån avses bli ränte- och amorteringsfria. Avskrivningsbehovet kan schablonmässigt beräknas till 50 %. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 700 000 kr.

Från anslaget Lån till teko-, sko- och garveriindustrier avses utgå lån som är ränte- och amorteringsfria, varför anslaget bör skrivas av helt. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 15 milj. kr.

	Statens affärsverksfonder	Statens allmänna fastighetsfond	Försvarets fastighetsfond
II. Justitiedepartementet	—	16 775 000	—
III. Utrikesdepartementet	—	5 250 000	—
IV. Försvarsdepartementet	—	5 086 000	255 070 000
V. Socialdepartementet	—	41 250 000	—
VI. Kommunikationsdepartementet	72 802 000	—	—
VIII. Budgetdepartementet	—	230 000 000	—
IX. Utbildningsdepartementet	—	45 000 000	—
X. Jordbruksdepartementet	—	50 000 000	—
XI. Handelsdepartementet	—	160 000	—
XIV. Industridepartementet	84 001 000	—	—
Summa kr.	**156 803 000**	**393 521 000**	**255 070 000**

	Statens utlånings-fonder	Fonden för låne-understöd	Diverse kapital fonder	Summa
II. Justitiedepartementet	—	—	—	16 775 000
III. Utrikesdepartementet	—	—	—	5 250 000
IV. Försvarsdepartementet	—	—	—	260 156 000
V. Socialdepartementet	—	5 000 000	—	46 250 000
VI. Kommunikationsdepartementet	—	—	2 000	72 804 000
VIII. Budgetdepartementet	—	—	—	230 000 000
IX. Utbildningsdepartementet	1 020 000 000	700 000	—	1 065 700 000
X. Jordbruksdepartementet	824 000	—	—	50 824 000
XI. Handelsdepartementet	—	59 075 000	6 900 000	66 135 000
XIV. Industridepartementet	—	—	—	84 001 000
Summa kr.	**1 020 824 000**	**84 775 000**	**6 902 000**	**1 917 895 000**

Till lån till investeringar för kommersiell service föreslås ett anslag av 6 milj. kr. Vissa lån avses bli ränte- och amorteringsfria. Den hittillsvarande erfarenheten av långivningen tyder på att avskrivningsbehovet schablonmässigt kan beräknas till 50 %. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 3 milj. kr.

De nya försörjningsberedskapslånen är ränte- och amorteringsfria under avtalstiden och skrivs av vid avtalstidens slut förutsatt att företaget har uppfyllt sina åtaganden, varför anslaget bör skrivas av helt. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 36 075 000 kr.

Till skostrukturlån har föreslagits ett anslag av 5 milj. kr. Anslaget bör skrivas av helt och avskrivningsanslaget föras upp med 5 milj. kr.

Från anslaget Lån till experimentbyggande avses utgå lån som är ränte- och amorteringsfria under högst 10 år, varför anslaget bör skrivas av helt. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 20 milj. kr.

Diverse kapitalfonder. Till förrådsanläggningar m. m. under förrådsfonden för ekonomiskt försvar har föreslagits ett anslag av 6,9 milj. kr. Hela beloppet avser anskaffning som sker av beredskapsskäl och bör avskrivas helt. Jag tar alltså upp ett avskrivningsanslag av 6,9 milj. kr.

Sammanfattning och hemställan. Avskrivningsanslagen uppgår till sammanlagt 1 917 895 000 kr. En översikt över hur anslagen fördelar sig på olika fonder och departement har lämnats i närmast föregående tablå.

Under åberopande av vad jag sålunda har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. under förutsättning att motsvarande investeringsanslag beviljas, anvisa följande *förslagsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1978/79 i härefter angivna fonder, nämligen

Postverkets fond

Kommunikationsdepartementet

Posthus m. m.	1 000

Televerkets fond

Kommunikationsdepartementet

Teleanläggningar m. m.	6 500 000

Statens järnvägars fond

Kommunikationsdepartementet

Järnvägar m. m.	66 300 000

Luftfartsverkets fond

Kommunikationsdepartementet

Flygplatser m. m.	1 000

Fabriksverkens fond

Industridepartementet

Byggnader och utrustning	1 000

Statens vattenfallsverks fond

Industridepartementet

Kraftstationer m. m.	84 000 000

Diverse kapitalfonder

Kommunikationsdepartementet

Statens vägverks förrådsfond:	
Vägmaskiner m. m.	1 000
Sjöfartsverkets fond:	
Sjöfartsmateriel m. m.	1 000

2. under förutsättning att motsvarande investeringsanslag beviljas, anvisa följande *reservationsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1978/79, i härefter angivna fonder, nämligen

Statens allmänna fastighetsfond

Justitiedepartementet

Polishus m. m.	10 000 000
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	1 425 000
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	5 350 000

Utrikesdepartementet	
Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	5 250 000
Försvarsdepartementet	
Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	1 085 000
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	4 000 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	1 000
Socialdepartementet	
Utbyggande av karolinska sjukhuset	27 500 000
Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	7 750 000
Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	6 000 000
Budgetdepartementet	
Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	230 000 000
Utbildningsdepartementet	
Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	45 000 000
Jordbruksdepartementet	
Byggnadsarbeten vid Sveriges lantbruksuniversitet m. m.	50 000 000
Handelsdepartementet	
Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	160 000
Försvarets fastighetsfond	
Försvarets fastighetsfond	255 070 000
Statens utlåningsfonder	
Utbildningsdepartementet	
Studiemedelsfonden	1 020 000 000
Fonden för låneunderstöd	
Socialdepartementet	
Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	5 000 000
Utbildningsdepartementet	
Lån för investeringar i bokhandel	700 000

Handelsdepartementet	
Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	15 000 000
Lån till investeringar för kommersiell service	3 000 000
Försörjningsberedskapslån	36 075 000
Skostrukturlån	5 000 000
Bostadsdepartementet	
Lån till experimentbyggande	20 000 000

Diverse kapitalfonder

Handelsdepartementet	
Förrådsfonden för ekonomiskt försvar: förrådsanläggningar m. m.	6 900 000

3. i avvaktan på särskild proposition i ämnet, beräkna följande *reservationsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1977/78, i härefter angivna fonder, nämligen

Statens utlåningsfonder

Jordbruksdepartementet	
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m.m.	*824 000

* Beräknat belopp.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1977 770622

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

På fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster, som förvaltas av riksgäldskontoret, redovisas förluster, som uppkommit på statens kapitalfonder och överförts till fonden i den ordning regeringen bestämt för varje särskilt fall. Följande förluster skall inte redovisas på fonden, nämligen *dels* förluster för riksbanksfonden, *dels* sådana förluster för statens affärsverksfonder, statens pensionsfonder och riksgäldsfonden som är av sådan mindre omfattning att de normalt bör täckas av löpande inkomster eller för vilka täckning kan beredas av inom vederbörande fond verkställda avsättningar till förnyelsefond eller värdeminskningskonto. Innan jag går in på de frågor om avskrivning av på fonden redovisade förluster som nu bör anmälas för riksdagen, vill jag på sedvanligt sätt anmäla frågan om redovisning av vissa ackordsuppgörelser.

Ackordsuppgörelser angående lån från statens utlåningsfonder m. m. Riksdagen har bemyndigat regeringen (prop. 1940: 281, SU 1940: 210, rskr 1940: 373) att i fråga om vissa statliga lån, i den mån ej annat föranleds av särskilda föreskrifter för viss låneverksamhet, efter prövning av omständigheterna i varje föreliggande fall biträda ackord och att i vissa fall efterge lån.

Bemyndigandet omfattar såväl de flesta lån från statens utlåningsfonder som åtskilliga lån under fonden för låneunderstöd och vissa specificerade fonder. Beslutanderätten kan av regeringen delegeras till den förvaltande myndigheten.

När detta bemyndigande lämnades uttalade riksdagen emellertid önskemålet, att redovisning i någon lämplig form årligen skulle lämnas riksdagen för beslut rörande ackordsuppgörelser och andra efterskänkanden, som fattats på grund av bemyndigandet.

Den begärda redovisningen bör som tidigare skett få lämnas riksdagen i den formen, att avskrifter av de under föregående kalenderår fattade besluten angående biträdande av ackord samt andra efterskänkanden av statens rätt tillsammans med en sammanfattande förteckning tillställs vederbörande riksdagsutskott.

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. I gällande statsbudget har under denna rubrik uppförts ett anslag av 1 milj. kr. för reglering av uppkommande kapitalmedelsförluster.

Av en av riksgäldskontoret överlämnad redogörelse framgår att följande förluster av de fondförvaltande myndigheterna anmälts och per

Myndighet och fond
Reglering av oreglerade kapitalmedelsförluster

	Kr.
Statens järnvägar	
Statens järnvägars fond	43 400 000
Byggnadsstyrelsen	
Statens allmänna fastighetsfond:	
Byggnadsstyrelsens delfond	561 350
Kriminalvårdsstyrelsen	
Statens allmänna fastighetsfond:	
Kriminalvårdsstyrelsens delfond	105 474
Generaltullstyrelsen	
Statens allmänna fastighetsfond:	
Generaltullstyrelsens delfond	499
Fortifikationsförvaltningen	
Försvarets fastighetsfond:	
Kasernbyggnaders delfond	319 942
Befästningars delfond	505 702
Bostadsstyrelsen	
Lånefonden för bostadsbyggande	16 389 032
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	48 000
Lånefonden för allmänna samlingslokaler	111 177
Kammarkollegiet	
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk	201 000
Statens hantverks- och industrilånefond	3 564
Fonden för låneunderstöd:	
Kammarkollegiets delfond	450 845 753
Statskontoret	
Statens datamaskinfond	2 289 824
Arbetsmarknadsstyrelsen	
Fonden för låneunderstöd:	
Arbetsmarknadsstyrelsens delfond	17 464 264
Sjöfartsverket	
Sjöfartsverkets fond	33 987
Riksbanken	
Statens bosättningslånefond	229 057
Fonden för låneunderstöd:	
Riksbankens delfond	168 112
Riksgäldskontoret	
Fonden för förlag till statsverket	1 440 694
Summa kr.	**534 117 431**

den 30 juni 1977 överförts till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

På fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster redovisades den 1 juli 1976 som ingående behållning 22 178 377 kr. Fonden har under budgetåret 1976/77 tillgodoförts *dels* anslag från driftbudgeten om 901 000 000 kr., *dels* 25 074 kr. som influtit på tidigare avskrivna, fonden påförda förluster. Eftersom enligt den lämnade redovisningen fonden samtidigt belastats för förluster med 534 117 431 kr., utgjorde den utgående behållningen per den 30 juni 1977 389 086 020 kr., disponibla för reglering av oreglerade kapitalmedelsförluster. För budgetåret 1978/79 bör anvisas 1 milj. kr. för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster* för budgetåret 1978/79 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1977 770623

Statens allmänna fastighetsfond

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Mundebo

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser stat för statens allmänna fastighetsfond

Inledning

Statens allmänna fastighetsfond är en kapitalfond för redovisning av civila statliga fastigheter, som inte hänförs till affärsverken. Fonden omfattar allmänna förvaltningsbyggnader, kriminalvårdsanstalter, fastigheter för undervisningsändamål, sjukhusbyggnader m. m. Allmänna fastighetsfonden är uppdelad på sju delfonder, nämligen slottsbyggnadernas, kriminalvårdsstyrelsens, beskickningsfastigheternas, karolinska sjukhusets, akademiska sjukhusets, byggnadsstyrelsens och generaltullstyrelsens delfonder. Av dessa förvaltas slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas, akademiska sjukhusets och byggnadsstyrelsens delfonder av byggnadsstyrelsen och de övriga av resp. myndighet. I fråga om akademiska sjukhusets delfond svarar dock sjukhusets direktion för fastighetsunderhåll m. m.

Byggnadsstyrelsen förvaltar sedan år 1966 försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond. I sitt förslag till anslagsframställning för budgetåret 1977/78 anmälde styrelsen att en utredning pågick om överföring av fastigheterna under försvarets forskningsanstalts delfond till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. Ett av skälen för en sådan överföring är att nya byggnader för omlokaliserade delar av försvarets forskningsanstalt byggs med medel från investeringsanslag under statens allmänna fastighetsfond och invärderas på byggnadsstyrelsens delfond. Byggnadsstyrelsen har i skrivelse till regeringen den 15 februari 1977 föreslagit att överföring bör ske fr. o. m. budgetåret 1978/79. Försvarets forskningsanstalt har, efter samråd med försvarsstaben, förklarat sig inte ha något att erinra mot förslaget.

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att överföringen sker fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Fastighetsfondens inkomster, utgifter och kapitalbehållning redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av riksdagen. Fonden är konstruerad som en produktiv fond.

Staten för statens allmänna fastighetsfond är uppdelad på följande titlar, nämligen på inkomstsidan A. Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter, B. Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda och C. Diverse inkomster samt på utgiftssidan A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. Inkomsterna och utgifterna under de angivna titlarna tas upp särskilt för de olika delfonderna. Fondens överskott redovisas under särskild titel på statsbudgetens inkomstsida.

Det förslag till stat för allmänna fastighetsfonden som framläggs i det följande bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 24.1*. Till grund för förslaget ligger statförslag, som vederbörande förvaltningsmyndigheter har lämnat för de olika delfonderna. Riksrevisionsverket har yttrat sig över statförslagen.

Förslaget till stat slutar på ett belopp av ca 1 785 milj. kr., vilket innebär en ökning av omslutningen med ca 304 milj. kr. Inkomstposten Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter ökar med ca 265 milj. kr. Fondens överskott ökar med ca 140 milj. kr.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

Fr. o. m. budgetåret 1973/74 används något förändrade definitioner av underhåll m. m. vid beräkningen av fastighetsfondens stat (jfr prop. 1972: 1 bil. 21 s. 5). *Fastighetsunderhåll* omfattar sådan reparation och ersättning av förslitna eller på annat sätt skadade byggnads- eller anläggningsdelar som måste göras för att bibehålla fastigheten i dess byggnadstekniska skick och funktion. Till *ombyggnad och komplettering* hänförs ändringar av lokalerna föranledda av lokalnyttjarkrav, under förutsättning att åtgärderna inte eller endast i ringa mån ökar värdet på den anläggning de avser. Ombyggnad skall ske inom befintlig byggnads volym eller, om utökning av volymen sker, utan att totalytan ökas. Vidare kan kompletteringar för rationalisering av drift och underhåll av fastigheter ingå i ombyggnad och komplettering.

I prop. 1972: 1 (bil. 21 s. 2) redovisades även principer för medelsberäkningen för fastighetsunderhållet. Enligt dessa principer beräknas, med hjälp av statistiska erfarenhetsdata, genomsnittliga underhållskostnader per kvadratmeter för olika lokaltyper. Dessa underhållskostnader läggs till grund för beräkning av det aktuella medelsbehovet.

De här berörda principerna för beräkning av medelsbehovet för det normala fastighetsunderhållet har införts i fråga om byggnadsstyrelsens delfond och skall successivt införas i fråga om kriminalvårdsstyrelsens, karolinska sjukhusets och akademiska sjukhusets delfonder. För slottsbyggnadernas och beskickningsfastigheternas delfonder skall medelsbehovet liksom tidigare beräknas erfarenhetsmässigt och med utgångspunkt i planerade arbeten. För generaltullstyrelsens delfond används t. v. en enkel schablonmetod.

Medelsbehovet för ombyggnads- och kompletteringsarbeten bör beräknas på grundval av kostnadsberäkningar av planerade åtgärder.

Enligt bestämmelser för förvaltningen av statens allmänna fastighetsfond som regeringen har meddelat skall förvaltningsmyndigheterna samråda med byggnadsstyrelsen om principerna för medelsberäkningen under de olika delfonderna.

Under särskilda delposter, benämnda *Fastighetsdrift,* beräknas inom slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder medel för fastighetstjänst — inkl. yttre renhållning — samt bränsle, lyse och vatten inom de fastigheter där byggnadsstyrelsen enligt särskilda avtal med lokalbrukarna har övertagit ansvaret för fastighetsdriften. Delposterna är förslagsvis betecknade.

Byggnadsstyrelsen har föreslagit att ansvaret för fastighetsdriften generellt skall åvila de fondförvaltande myndigheterna. Enligt styrelsen samverkar frågor som rör investeringar, fastighetsunderhåll och fastighetsdrift i sådan omfattning att ett samlat ansvar för fastighetsförvaltningen är angeläget. Byggnadsstyrelsen har bl. a. pekat på vikten av en sådan samordning i fråga om åtgärder för energihushållning.

I beslut den 30 juni 1977 har regeringen ändrat bestämmelserna angående förvaltningen av statens allmänna fastighetsfond med avseende på fastighetsdriften. Fr. o. m. budgetåret 1977/78 åvilar det fondförvaltande myndighet att svara för fastighetsförvaltning inkl. fastighetsdrift. Regeringen har dock bemyndigat fondförvaltande myndighet att övergångsvis t. o. m. utgången av budgetåret 1978/79 medge lokalbrukare att fortsätta att svara för fastighetsdriften.

Samtidigt har regeringen uppdragit åt byggnadsstyrelsen att gemensamt med resp. universitets- och högskoleämbetet samt Sveriges lantbruksuniversitet senast den 1 mars 1978 redovisa i vilken omfattning särskilda former för samverkan bör tillämpas för fastighetsdriften inom högskoleområdet.

De ändrade bestämmelserna för fastighetsförvaltningen medför främst att byggnadsstyrelsen får ansvar för driften inom ett ökat antal av de fastigheter som redovisas under styrelsens delfond. I fråga om kriminalvårdsstyrelsens, karolinska sjukhusets, akademiska sjukhusets och generaltullstyrelsens delfonder är den fondförvaltande myndigheten samtidigt lokalbrukare.

I beslut den 30 juni 1977 har regeringen vidare uppdragit åt fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen att gemensamt och i samråd med övriga berörda myndigheter, affärsverk m. fl. inventera möjligheterna till en successivt ökad samverkan vid driften av statens fastigheter.

Statsmakterna har år 1976 beslutat om riktlinjer för organisation m. m. av fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom försvaret på regional och lokal nivå (prop. 1975/76: 100 bil. 6, FöU 1975/76: 32, rskr 1975/76: 273). Riktlinjerna innebär bl. a. att de för en ort nödvändiga verkställighetsresurserna såväl inom maskintjänsten som för övrig verkställande fastighetsförvaltning inom försvaret samordnas till en myndighet inom garnisonsorten. Genom samordningen av resurserna för fastighetsförvaltning skapas enligt föredraganden goda förutsättningar för en framtida samordning med den civila fastighetsförvaltningen.

De förvaltningskostnader som är hänförliga till de av byggnadsstyrelsen förvaltade delfonderna belastar förevarande utgiftspost i staten för statens allmänna fastighetsfond. Dessa förvaltningskostnader fördelas mellan slottsbyggnadernas delfond, beskickningsfastigheternas delfond och byggnadsstyrelsens delfond och förs upp i staten under särskilda delposter av förslagskaraktär, benämnda *Förvaltningskostnader.* Kostnaderna beräknas till 49,3 milj. kr. för nästa budgetår och fördelas med 1,4 milj. kr. på slottsbyggnadernas delfond, 3,3 milj. kr. på beskickningsfastigheternas delfond och 44,6 milj. kr. på byggnadsstyrelsens delfond.

A 1. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Slottsbyggnadernas delfond

1976/77	Utgift	13 615 654
1977/78	Anvisat	9 900 000
1978/79	Förslag	10 655 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	1 500 000	+ 400 000	+105 000
b) Fastighetsunderhåll	6 237 000	+2 363 000	+748 000
c) Ombyggnad och kompletter-ing	594 000	+ 806 000	+ 71 000
d) Förvaltningskostnader	1 500 000	— 100 000	—100 000
Ej disponerat belopp	69 000	—	— 69 000
	9 900 000	**+3 469 000**	**+755 000**

Byggnadsstyrelsen

Styrelsen beräknar ca 4,6 milj. kr. för löpande underhåll och ca

5,4 milj. kr för vissa särskilda större arbeten. I det senare beloppet ingår fasadrenovering på Östra Koppartältet i Hagaparken och Ulriksdals slott samt takrenovering på Drottningholms och Vadstena slott.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under slottsbyggnadernas delfond beräknas 10 655 000 kr. för nästa budgetår.

Omfattningen och det slutliga urvalet av de arbeten som avser annat än löpande underhåll bör bestämmas av regeringen i annat sammanhang.

A 2. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Kriminalvårdsstyrelsens delfond

1976/77 Utgift	16 595 223
1977/78 Anvisat	22 726 000
1978/79 Förslag	22 396 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Kriminalvårds-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsunderhåll	9 684 000	+ 1 267 000	+1 267 000
b) Ombyggnad och komplettering	12 815 000	+27 960 000	−1 370 000
Ej disponerat belopp	227 000	—	− 227 000
	22 726 000	**+29 227 000**	**− 330 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

a) Behovet av medel för fastighetsunderhåll beräknas enligt tillämpade regler till 10 951 000 kr.

b) För ombyggnad och komplettering beräknas sammanlagt 40 775 000 kr. Härav beräknas 6 506 000 kr. för stark- och svagströmsanläggningar samt 9 181 000 kr. för anläggningar för värme, vatten, avlopp och ventilation. För modernisering av personalbostäder beräknas 650 000 kr. och för brandskyddsåtgärder 2 210 000 kr. Slutligen beräknar styrelsen 22 228 000 kr. för ombyggnadsarbeten vid kriminalvårdsanstalter.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under kriminalvårdsstyrelsens delfond beräknas 22 396 000 kr. för nästa budgetår.

A 3. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Beskickningsfastigheternas delfond

1976/77 Utgift	13 077 456
1977/78 Anvisat	17 160 000
1978/79 Förslag	18 100 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	6 500 000	—	—
b) Fastighetsunderhåll	5 643 000	+2 657 000	+950 000
c) Ombyggnad och komplettering	1 485 000	+1 515 000	+222 000
d) Förvaltningskostnader	3 460 000	— 160 000	—160 000
Ej disponerat belopp	72 000	—	— 72 000
	17 160 000	**+4 012 000**	**+940 000**

Byggnadsstyrelsen

b) Den begärda ökningen med 2 657 000 kr. motiveras bl. a. av ökade kostnader för underhåll med ca 10 %, ett ackumulerat behov av upprustning av chefsbostäder samt åtgärder för energibesparing.

c) Anvisade och beräknade medel avser särskilda säkerhetsåtgärder inkl. förbättring av utrymningsvägar.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under beskickningsfastigheternas delfond beräknas 18 100 000 kr. för nästa budgetår.

A 4. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Karolinska sjukhusets delfond

1976/77 Utgift	13 187 709
1977/78 Anvisat	10 000 000
1978/79 Förslag	15 000 000

Direktionen för karolinska sjukhuset

För reparations- och underhållsåtgärder beräknas 27 075 000 kr. Härav utgör 6,8 milj. kr. ett på erfarenhetsmässiga grunder framräknat belopp för fastighetsdrift. Av resterande belopp, 20 275 000 kr., beräknas för underhållsåtgärder 15 635 000 kr. samt för ombyggnad och komplettering 4 640 000 kr.

Föredraganden

För att möjliggöra en snabb upprustning av sjukhusets fastigheter beräknas för budgetåret 1978/79 medel för fastighetsunderhåll utöver vad som följer av den vanligtvis tillämpade metoden för beräkning av underhållsmedel. Jag förordar att till reparations- och underhållskostnader m. m. under karolinska sjukhusets delfond beräknas 15 milj. kr. för nästa budgetår. Här beräknade medel avser endast fastighetsunderhåll och sådana reparationsarbeten m. m. som ej skall bekostas av i annat sammanhang anvisade driftmedel. Det är angeläget att planeringen av dessa underhållsarbeten samordnas med planeringen av de byggnads- och upprustningsarbeten som bestrids av medel från investeringsanslaget Utbyggande av karolinska sjukhuset. Medel för erforderliga ombyggnads- och kompletteringsåtgärder bör under tiden för den allmänna upprustningen av sjukhuset beräknas från det tidigare nämnda investeringsanslaget.

För bidrag till energibesparande åtgärder i statliga byggnader har medel beräknats inom det under trettonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

A 5. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Akademiska sjukhusets delfond

1976/77	Utgift	6 175 966
1977/78	Anvisat	7 047 000
1978/79	Förslag	8 047 000

Byggnadsstyrelsen

Behovet av medel för reparations- och underhållsåtgärder beräknas till 10,4 milj. kr., varav för fastighetsdrift 1,3 milj. kr., för underhållsåtgärder 5 milj. kr. samt för ombyggnad och komplettering 4,1 milj. kr.

Föredraganden

I enlighet med de regler som tillämpas under karolinska sjukhusets delfond beräknas under akademiska sjukhusets delfond endast medel för fastighetsunderhåll och sådana reparations- och översynsarbeten av driftanläggningarna m. m. som ej skall bekostas av i annat sammanhang anvisade driftmedel. Jag förordar att till reparations- och underhållskostnader m. m. under akademiska sjukhusets delfond beräknas 8 047 000 kr. för nästa budgetår.

A 6. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Byggnadsstyrelsens delfond[1]

1976/77 Utgift	306 394 380
1977/78 Anvisat	316 239 000
1978/79 Förslag	371 961 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	150 000 000	+40 000 000	+40 000 000
b) Fastighetsunderhåll	69 959 000	+14 952 000	+12 952 000
c) Ombyggnad och kompletteringar	54 450 000	+ 550 000	—
d) Förvaltningskostnader	40 600 000	+ 4 000 000	+ 4 000 000
Ej disponerat belopp	1 230 000	—	— 1 230 000
	316 239 000	**+59 502 000**	**+55 722 000**

Byggnadsstyrelsen

a) Den av styrelsen förvaltade lokalarean inom byggnadsstyrelsens delfond uppgick budgetåret 1976/77 till 4 960 000 m² och beräknas uppgå till 5 196 000 m² budgetåret 1977/78 och 5 475 000 m² budgetåret 1978/79. Styrelsen har i successivt ökad omfattning övertagit ansvaret för fastighetsdriften inom dessa lokaler. De genomsnittliga driftkostnaderna — exkl. städkostnader — uppgick budgetåret 1976/77 till 40: 52 kr./m². I denna kostnad ingår även kostnader för sådana smärre underhållsarbeten som med fördel utförs av den organisation som svarar för daglig drift och skötsel av fastigheterna. Byggnadsstyrelsen föreslår att 190 milj. kr. beräknas för fastighetsdrift under nästa budgetår i det fastighetsbestånd där styrelsen ombesörjer driften. Hänsyn har därvid tagits till den ökade lokalarea där styrelsen f. n. har att svara för fastighetsdriften enligt de ändrade bestämmelserna angående förvaltningen av statens allmänna fastighetsfond. Utgifterna för fastighetsdrift täcks av hyror som erläggs av lokalbrukarna.

b) De genomsnittliga underhållskostnaderna för budgetåren 1969/70—1976/77 med den gränsdragning som har nämnts i det föregående uppgick inom det av styrelsen förvaltade fastighetsbeståndet till 16: 36 kr./m². Styrelsen föreslår att 82 milj. kr. beräknas för fastighetsunderhåll nästa budgetår.

Inom de fastigheter som nu redovisas på försvarets forskningsanstalts delfond beräknas kostnaderna för fastighetsunderhåll uppgå till 2 911 000 kr. under budgetåret 1978/79.

c) Styrelsen föreslår att 55 milj. kr. anvisas för ombyggnads- och kompletteringsarbeten under budgetåret 1978/79.

[1] Inkl. de fastigheter som nu redovisas på försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under byggnadsstyrelsens delfond beräknas 371 961 000 kr. för nästa budgetår.

A 7. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Generaltullstyrelsens delfond

1976/77	Utgift	463 287
1977/78	Anvisat	[1]505 000
1978/79	Förslag	517 000

[1] Varav 500 000 kr. får disponeras av generaltullstyrelsen enligt regeringens beslut.

Generaltullstyrelsen

Behovet av medel till fastighetsunderhåll beräknas enligt gällande regler till 367 000 kr. För fastighetsskatter beräknar styrelsen därutöver 20 000 kr. För vissa arbeten utöver löpande underhåll föreslår styrelsen 130 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med generaltullstyrelsens förslag förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under generaltullstyrelsens delfond beräknas 517 000 kr. för nästa budgetår.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

De tillgångar som är bokförda på statens allmänna fastighetsfond skrivs av enligt vissa allmänna grunder. Avskrivningstiden är 60 år i normalfall och 40 år i fråga om byggnader för vilka ett extraordinärt avskrivningsbehov anses föreligga (bl. a. kriminalvårdsanstalter, sjukhus, forskningsinstitutioner och skolor). Grundavskrivning sker i det förra fallet med 25 % och i det senare med 50 %. Avskrivningen skall i båda fallen fullföljas genom en årlig avsättning till värdeminskningskonto, beräknad till 1,25 %. För grundavskrivningen anvisas anslag på statsbudgetens driftbudget under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningskonto förs upp på fastighetsfondens stat. Den årliga avsättningen påbörjas först under andra budgetåret efter det då byggnaden har färdigställts.

I enlighet med angivna grunder har riksrevisionsverket vid den slutliga beräkningen av årsavskrivningen för budgetåret 1977/78 tagit upp denna till 87 894 587 kr.

Vid beräkningen av det belopp, som skall tas upp för avsättning till värdeminskningskonto på allmänna fastighetsfondens stat för nästa budgetår, bör till de fastställda årsavskrivningarna för innevarande budgetår läggas beloppet av den årliga avskrivningen på färdiga byggnader som har tillkommit under budgetåret 1976/77. I övrigt bör vid beräkningen hänsyn tas till de avskrivningsbelopp som faller bort på grund av slutförda årsavskrivningar. Riksrevisionsverket har beräknat avsättningsbeloppet för budgetåret 1978/79 till 102 190 000 kr. I beloppet ingår, inom byggnadsstyrelsens delfond, ca 17 milj. kr. som utgör beräknade rundradioavgiftsmedel för avskrivningar av investeringar i radio- och televisionshus. Motsvarande belopp har tagits upp som inkomst under posten Diverse inkomster. Fördelningen av det sammanlagda avskrivningsbeloppet på de olika delfonderna framgår av bilagan. Jag har inget att erinra mot de sålunda beräknade beloppen.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.

C 2. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Kriminalvårdsstyrelsens delfond

1976/77	Utgift	1 056 961
1977/78	Anvisat	800 000
1978/79	Förslag	1 100 000

I enlighet med förslag av kriminalvårdsstyrelsen förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under kriminalvårdsstyrelsens delfond beräknas 1,1 milj. kr. för nästa budgetår.

C 3. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Beskickningsfastigheternas delfond

1976/77	Utgift	30 518 659
1977/78	Anvisat	36 950 000
1978/79	Förslag	43 130 000

Byggnadsstyrelsen

Posten bör föras upp med 45 150 000 kr. Styrelsen har därvid beräknat 3,6 milj. kr. för nya förhyrningar och bostadsrätter inkl. kostnader för erforderliga ändrings- och kompletteringsarbeten.

Föredraganden

Jag förordar att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under beskickningsfastigheternas delfond beräknas 43 130 000 kr. för nästa budgetår. Jag har då beräknat 2,8 milj. kr. för nya förhyrningar och bostadsrätter inkl. kostnader för erforderliga ändrings- och kompletteringsarbeten. Jag har vidare beräknat 3 milj. kr. för säkerhetsarbeten.

C 4. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Karolinska sjukhusets delfond

1976/77	Utgift	1 805 202
1977/78	Anvisat	1 800 000
1978/79	Förslag	1 800 000

I enlighet med förslag av direktionen för karolinska sjukhuset förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under karolinska sjukhusets delfond beräknas 1,8 milj. kr. även för nästa budgetår.

C 5. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Akademiska sjukhusets delfond

1976/77	Utgift	—
1977/78	Anvisat	1 000
1978/79	Förslag	1 000

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under akademiska sjukhusets delfond beräknas ett formellt belopp av 1 000 kr. för nästa budgetår.

C 6. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Byggnadsstyrelsens delfond[1]

1976/77	Utgift	354 231 883
1977/78	Anvisat	360 560 000
1978/79	Förslag	435 180 000

Byggnadsstyrelsen

Den av byggnadsstyrelsen förhyrda lokalarean uppgick vid ingången av innevarande budgetår till ca 1 650 000 m² och beräknas öka med ca 50 000 m² under de närmaste två budgetåren. Ersättnings- och nyanskaffning av inhyrda lokaler pågår kontinuerligt. Ersättningsanskaffningen beräknas årligen uppgå till ca 10 % av det inhyrda lokalbeståndet.

Erforderligt belopp för budgetåret 1978/79 har beräknats till 435 milj. kr. Häri ingår de uppskattade utgifterna för ändringsarbeten i de förhyrda lokalerna.

Inom de fastigheter som tidigare redovisades på försvarets forskningsanstalts delfond beräknas hyres- och arrendeutgifterna uppgå till 180 000 kr. under budgetåret 1978/79.

Föredraganden

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under byggnadsstyrelsens delfond beräknas 435 180 000 kr. för nästa budgetår.

C 7. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Generaltullstyrelsens delfond

1976/77	Utgift	15 417 940
1977/78	Anvisat	13 201 000
1978/79	Förslag	15 422 000

Generaltullstyrelsen

Posten bör tas upp med 15 422 000 kr. Förändringen hänför sig till ökning av hyrorna för befintliga lokaler (+832 000 kr.), ökning av hy-

[1] Inkl. de fastigheter som nu redovisas på försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond.

rorna med anledning av planerade ombyggnader m. m. (+431 000 kr.), omräkning från delårs- till helårshyra för lokaler som tillkommer under budgetåret 1977/78 (+295 000 kr.), ändrings- och kompletteringsarbeten av engångskaraktär (+150 000 kr.) och hyror för tillkommande lokaler (+553 000 kr.) samt fränträdande av lokaler (−40 000 kr.).

Föredraganden

I enlighet med generaltullstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under generaltullstyrelsens delfond beräknas 15 422 000 kr.

Inkomster

A. Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter

Lokalhyror bestrids från statsmyndigheternas myndighetsanslag eller i förekommande fall från sakanslag. Hyran skall efter särskild debiteringsuppgift från fastighetsfondförvaltande myndighet tillgodoföras denna inkomstpost under de skilda delfonderna av statens allmänna fastighetsfond. För flertalet av de fastigheter som redovisas under slottsbyggnadernas delfond täcker hyresintäkterna inte kostnaderna. Ett särskilt ersättningsanslag måste därför anvisas på statsbudgetens driftbudget för att balans skall erhållas i staten för slottsbyggnadernas delfond. Jag har tidigare denna dag vid min anmälan av åttonde huvudtiteln beräknat detta tillskott till 7 861 000 kr. för nästa budgetår.

Principer för beräkning av hyror för statliga fastigheter har tidigare redovisats för riksdagen (prop. 1970: 1 bil. 2 punkt 5, SU 1970: 15, rskr 1970: 15). Syftet med beräkningsprinciperna är att hyrorna skall återspegla de verkliga kostnaderna och anpassas till marknadsmässiga förhållanden. Beräkningarna av medel till lokalkostnader för myndigheterna har gjorts med utgångspunkt i att de kallhyror som de fastighetsfondförvaltande myndigheterna aviserar i sina preliminära debiteringsuppgifter skall gälla under budgetåret så länge lokalerna är oförändrade.

För vissa fastigheter där byggnadsstyrelsen svarar för fastighetsdriften inkluderas driftkostnaderna i lokalhyrorna.

Enligt nu föreliggande beräkningar kommer ersättningar för lokaler som upplåts till statsmyndigheter för nästa budgetår att uppgå till sammanlagt 1 680 890 000 kr. Jag förordar att posten Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter för budgetåret 1978/79 förs upp med detta belopp och med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan.

B. Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda

Förvaltningsmyndigheterna har för budgetåret 1978/79 beräknat denna inkomstpost efter samma grunder som för innevarande budgetår. Jag godtar myndigheternas beräkningar och förordar att posten för nästa budgetår förs upp med 80 714 000 kr. med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan.

C. Diverse inkomster

Under denna inkomstpost godtar jag förvaltningsmyndigheternas förslag och förordar att posten förs upp med sammanlagt 23 405 000 kr. för nästa budgetår med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan. Häri ingår under byggnadsstyrelsens delfond ca 17 milj. kr. utgörande beräknade rundradioavgiftsmedel för avskrivningar av investeringar i radio- och televisionshus.

Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget

För samtliga delfonder utom slottsbyggnadernas delfond tas överskottet upp med belopp som motsvarar skillnaden mellan de beräknade inkomsterna och utgifterna. Med tanke på arten av de fastigheter som redovisas på slottsbyggnadernas delfond uppställs inte något förräntningskrav på denna delfond. Som överskott tas där upp endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Med de av mig förordade beloppen under de olika inkomst- och utgiftsposter för vilka jag nu har redogjort skulle i staten för statens allmänna fastighetsfond för nästa budgetår uppkomma ett överskott om 739 510 000 kr. Det innebär en ökning med 139 784 000 kr. i förhållande till den för innevarande budgetår fastställda staten. Överskottet på statens allmänna fastighetsfond redovisas i statsbudgeten bland driftbudgetens inkomster under rubriken Inkomster av statens kapitalfonder (B III).

Överskottets fördelning på de olika delfonderna framgår av bilagan.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i det föregående beträffande överföringen av de fastigheter som nu redovisas på försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond,
2. godkänna förslaget till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1978/79 (bilaga 24.1).

Bilaga 24.1

FÖRSLAG TILL STAT FÖR STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND FÖR BUDGETÅRET 1978/79

Inkomster

A. Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter		
1. Slottsbyggnadernas delfond	8 655 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	30 423 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	73 399 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	60 240 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	25 366 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	1 466 848 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	15 959 000	1 680 890 000
B. Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1 900 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	3 199 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	1 000 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	5 400 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	69 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	215 000	80 714 000
C. Diverse inkomster		
1. Slottsbyggnadernas delfond	101 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	1 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	1 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	1 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	3 300 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	20 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	1 000	23 405 000
Summa kr.		**1 785 009 000**

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.		
1. Slottsbyggnadernas delfond, *förslagsvis*	10 655 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	22 396 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	18 100 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	15 000 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	8 047 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	371 961 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	517 000	446 676 000
B. Avsättning till värdeminskningskonto		
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	4 028 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	1 509 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	3 478 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	6 782 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	86 320 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond, *förslagsvis*	73 000	102 190 000
C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.		
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	1 100 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	43 130 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	1 800 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	1 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	435 180 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond, *förslagsvis*	15 422 000	496 633 000

Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget

1.	Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2.	Kriminalvårdsstyrelsens delfond	6 099 000	
3.	Beskickningsfastigheternas delfond	11 661 000	
4.	Karolinska sjukhusets delfond	45 363 000	
5.	Akademiska sjukhusets delfond	13 836 000	
6.	Byggnadsstyrelsens delfond	662 387 000	
7.	Generaltullstyrelsens delfond	163 000	739 510 000
	Summa kr.		**1 785 009 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 770624

Försvarets fastighetsfond

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Krönmark

Anmälan till statsbudgeten 1978/79 såvitt avser stat för försvarets fastighetsfond

---

Översikt av fastighetsfondens ställning m. m.

Försvarets fastighetsfond är en kapitalfond för redovisning av byggnader, anläggningar och mark som används för militära ändamål. Fonden omfattar övnings- och skjutfält, kasern- och befästningsanläggningar, flygfält, förråd m. m. Försvarets fastighetsfond har sedan budgetåret 1964/65 varit uppdelad på tre delfonder, nämligen befästningars delfond, kasernbyggnaders delfond och försvarets forskningsanstalts delfond. Chefen för budgetdepartementet har vid anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser stat för statens allmänna fastighetsfond (prop. 1977/78:100 bil. 24) föreslagit att sistnämnda delfond avvecklas vid utgången av budgetåret 1977/78. Mark och byggnader som redovisas på denna delfond avses därvid föras över till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond.

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter liksom dess kapitalbehållning redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av riksdagen. Fonden är konstruerad som en produktiv fond. Fondens överskott redovisas under särskild titel på statsbudgetens inkomstsida. Inkomsterna erhålls dels genom hyresinkomster för lokalupplåtelse till myndigheter och enskilda m. fl. inkomster, dels genom anslag till iståndsättning av befästningar och kaserner.

Av riksrevisionsverkets utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1976/77 framgår att fondens ställning den 30 juni 1977 var följande (milj. kr.).

	Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond	Summa
Tillgångar			
Fast egendom	3 786,2	3 376,1	7 162,3
Fordringar hos andra fonder	0,5	6,3	6,8
Övriga fordringar	–	130,4	130,4
Summa tillgångar	**3 786,7**	**3 512,8**	**7 299,5**
Skulder			
Avskrivningskonton	3 585,9	1 956,0	5 541,9
Diverse medel	0,5	6,3	6,8
Summa skulder	**3 586,4**	**1 962,3**	**5 548,7**
Kapitalbehållning	**200,3**	**1 550,5**	**1 750,8**

I förhållande till fondens ställning den 1 juli 1976 innebär de redovisade beloppen en ökning av värdet av den fasta egendomen (brutto) med 250,4 milj. kr. Nettoökningen av fondens kapital under budgetåret 1976/77 uppgår till 37,2 milj. kr.

Utfallet av staten för fastighetsfonden för budgetåret 1976/77 framgår av en sammanställning som finns intagen i riksrevisionsverkets budgetredovisning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 129,1 milj. kr.

Den för budgetåret 1977/78 fastställda staten för fastighetsfonden balanserar på ett belopp av 794,7 milj. kr. Inkomsterna beräknas till detta belopp medan utgifterna och överskottet beräknas till 652,8 resp. 141,9 milj. kr.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1978/79. Riksrevisionsverket har yttrat sig över förslaget.

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1978/79

Staten för försvarets fastighetsfond skall enligt beslut av 1948 års riksdag ta upp följande titlar, nämligen på *inkomstsidan* A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler, B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden, C. Inkomster av övnings- och skjutfält och D. Diverse inkomster samt på *utgiftssidan* A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden samt *Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget.* Inkomsterna resp. utgifterna under de angivna titlarna skall tas upp särskilt för de olika delfonderna.

Förslaget till stat för försvarets fastighetsfond slutar på ett belopp av

872 590 000 kr., vilket innebär en ökning av omslutningen med 77 875 000 kr. Reparations- och underhållskostnaderna förutses öka med 55 029 000 kr. Avsättningen till värdeminskningskonto förutses öka med 3 365 000 kr. och hyres- och arrendeutgifterna med 8 440 000 kr. Överskottet beräknas öka med 11 041 000 kr. I fråga om inkomster utom de under posten Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler förutses en ökning med 1,6 milj. kr. Posten till ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler förutses öka med 76 275 000 kr.

Vid beräkning av de olika posterna tar jag först upp fondens utgifter till behandling.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

För objekt som redovisas på *befästningars delfond* utom flygfält, för vilka särskilda regler gäller, skall underhållskostnaderna enligt beslut av 1948 års riksdag (prop. 1948:157, SU 1948:79, rskr 1948:169) beräknas i förhållande till anläggningsvärdet. Därvid skall en underhållskvot på anläggningsvärdet den 1 juli 1946 tillämpas. Enligt beslut av 1951 års riksdag (prop. 1951:88, SU 1951:61, rskr 1951:110) är underhållskvoten 0,6 % vid 1946 års prisnivå. Denna procentsats räknas för varje år om till gällande prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. Underhållskvoten för år 1977 är 4,53 %. För iståndsättning av befästningar m. m., för underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m., för skatter och för underhåll av enskilda vägar anvisas dessutom särskilda medel.

I enlighet med vad som anfördes i prop. 1960:1 (bil. 22) skall underhållskostnaderna för flygfälten beräknas i förhållande till anläggningsvärdet. För flygfälten med rullbanor och andra anordningar som är omedelbart avsedda för flygverksamheten skall därvid tillämpas en underhållskvot av 1,2 % av anläggningsvärdet den 1 juli 1946. Underhållskvoten räknas om till gällande prisnivå med hjälp av fortifikationsförvaltningens flygfältsindex. Underhållskvoten för år 1977 är 7,13 %. För iståndsättning av flygfält anvisas dessutom särskilda medel.

För byggnader m. m. som redovisas på *kasernbyggnaders delfond* beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll, med vissa i det följande angivna undantag, i enlighet med de principer som angetts i prop. 1945:180 och prop. 1970:1 (bil. 22). I överensstämmelse härmed beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll till viss procent av den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till 1935 års prisnivå. Byggnadsbeståndet delas därvid upp i tre grupper. Den första gruppen – äldre byggnader – omfattar byggnader som har färdigställts före den 1 juli 1938. Dessa byggnader redovisas i fastighetsfonden på grundval av särskild värdering.

Den andra och den tredje gruppen – nyare byggnader – omfattar byggnader som har färdigställts efter nämnda datum och som varit i bruk längre resp. kortare tid än nio år. Nyare byggnader redovisas i fastighetsfonden med sitt anskaffningsvärde. Underhållsmedel beräknas första gången för andra budgetåret efter det budgetår under vilket byggnaden har färdigställts. För byggnader som tillhör den första gruppen skall enligt beslut av 1961 års riksdag (jfr prop. 1961:59 s. 17) tillämpas en grundunderhållskvot av 1,2 % vid 1935 års underhållskostnadsnivå. Underhållskvoten vid denna prisnivå utgör i andra och tredje grupperna 0,8 resp. 0,4 %. Omräknade till 1977 års prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex (basår 1963) som per den 1 april 1977 har fastställts till 284,7 är underhållskvoterna i första gruppen 14,7 % samt i andra och tredje grupperna 9,8 resp. 4,9 %. Utöver de procentuellt beräknade underhållsmedlen anvisas särskilda medel för iståndsättning av byggnader m. m. samt för skatter och för underhåll av enskilda vägar.

Från den procentuella beräkningsmetoden undantas övnings- och skjutfälten i enlighet med vad som anfördes i prop. 1948:157. Underhållsmedel för dessa skall fastställas efter uppskattning för varje särskilt budgetår och medel för ändamålet anvisas på särskild delpost.

Vid beräkningen av de procentberäknade underhållskostnaderna för nästa budgetår har fortifikationsförvaltningen utgått från de byggnadsvärden som fanns redovisade på delfonderna den 30 juni 1977.

A 1. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Befästningars delfond

1976/77	Utgift	110 301 930
1977/78	Anvisat	176 090 000
1978/79	Förslag	197 385 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
a) Löpande reparation och underhåll av befästningar m. m.	72 930 000	+ 13 520 000	+ 13 520 000
b) Iståndsättning av befästningar m. m.	21 750 000	– 2 850 000	– 6 700 000
c) Underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m.	300 000	–	–
d) Skatter	100 000	–	–

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredragande
e) Underhåll av enskilda vägar	1 480 000	+ 255 000	+ 255 000
f) Underhåll av flygfält m. m.	21 860 000	+ 3 630 000	+ 3 630 000
g) Iståndsättning av flygfält	2 000 000	–	–
h) Fastighetsdrift, *förslagsvis*	55 670 000	+ 10 590 000	+ 10 590 000
	176 090 000	**+ 25 145 000**	**+ 21 295 000**

Fortifikationsförvaltningen

a) Medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av befästningar m. m. beräknas enligt följande. Det per den 30 juni 1977 bokförda byggnadsvärdet (utom för flygfält) var 2 981 104 970 kr. Från detta byggnadsvärde skall dras utbetalningar för ännu inte färdigställda anläggningar, 10,5 milj. kr. Omräknad till 1946 års byggnadskostnadsnivå blir återstoden 1 731 934 640 kr. Detta byggnadsvärde skall användas vid beräkningen av underhållsmedel. Förvaltningen beräknar medelsbehovet enligt i det föregående angivna grunder till (4,53 % x 1 731 934 640) 78 456 639 kr.

För det ökade underhållsbehov som fredsanvändningen av vissa anläggningar medför (jfr prop. 1973:1 bil. 22 s. 5) bör beloppet räknas upp med 8 milj. kr.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för nästa budgetår under delposten till (78 456 639 + 8 000 000) avrundat 86 450 000 kr. eller 13 520 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

b) För iståndsättning av befästningar m. m. beräknar förvaltningen i enlighet med de programansvarigas anslagsframställningar för anslagen Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner samt Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner medelsbehovet för nästa budgetår till 18,9 milj. kr. eller 2 850 000 kr. mindre än för innevarande budgetår. Det föreslagna beloppet avses för följande ändamål.

Arméförband

1. Iståndsättning av armébatterier	1 000 000
2. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	550 000
	1 550 000

Marinförband

1.	Ombyggnad av vissa anläggningar för kustartilleri-batterier (totalkostnad 2,2 milj. kr.)	1 200 000
2.	Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	4 400 000
		5 600 000

Flygvapenförband

1.	Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	**2 000 000**

Central och högre regional ledning

1.	Ombyggnad av ett ammunitionsförråd till militär-områdesförråd för materiel (totalkostnad 3,3 milj. kr.)	2 100 000
2.	Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 6 milj. kr.)	500 000
3.	Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 14,4 milj. kr.)	1 000 000
4.	Ombyggnad av en berganläggning till lokaler för en datamaskinanläggning (totalkostnad 6,6 milj. kr.)	3 000 000
5.	Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 1 150 000 kr.)	850 000
6	Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	2 100 000
		9 550 000

Gemensamma myndigheter och funktioner

1.	Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	**200 000**
	Totalt	**18 900 000**

Motiveringar lämnas under anslagen till iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1977/78:100 (bil. 7, anslagen B 3, C 3, D 3, E 8 och F 23).

c) För underhåll av jordbruks- coh skogsfastigheter m. m. beräknar förvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 300 000 kr.

d) För skatter beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 100 000 kr.

e) För underhåll av enskilda vägar räknar förvaltningen med ett medelsbehov av 1 735 000 kr. eller 255 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

f) Förvaltningen beräknar medelsbehovet för underhåll av flygfält m. m. enligt följande.

Det per den 30 juni 1977 bokförda anläggningsvärdet var 753 716 222 kr. Från detta värde skall dras dels anläggningsvärdena, sammanlagt 35 900 200 kr., för vissa flygfält m. m. som f. n. inte används och inte heller underhålls (jfr. prop. 1960:1 bil. 22 s. 15), dels anläggningsvärdena för färdigställda

reservvägbaser för vilka underhållsmedel beräknas särskilt, 14 002 000 kr., dels utbetalningar för ännu inte färdigställda objekt, 2,6 milj. kr. Omräknad till 1946 års byggnadskostnadsnivå blir återstoden 354 695 112 kr. Detta anläggningsvärde skall användas vid beräkningen av underhållsmedel. Förvaltningen beräknar enligt i det föregående angivna grunder medelsbehovet till (7,13 % x 354 695 112) 25 289 761 kr.

För underhåll av en vägbas 90 som beräknas bli färdig under nästa budgetår bör detta belopp räknas upp med 200 000 kr. Vägbas 90 byggs för att komplettera flygvapnets huvudbaser. Förvaltningen bygger dem i samarbete med statens vägverk. För ändamålet lämpade vägsträckor förbättras, hinder tas bort och uppställningsplatser för flygplan anordnas. Enligt avtal svarar vederbörande vägförvaltning för underhållet i minst 30 år. Som ersättning härför skall fortifikationsförvaltningen betala ett engångsbelopp per bas som beräknas för varje särskilt fall. För att betala underhållet för den vägbas 90 som beräknas bli färdig under nästa budgetår behövs 200 000 kr.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för nästa budgetår under delposten till (25 289 761 + 200 000) avrundat 25 490 000 kr. eller 3 630 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

g) För iståndsättning av flygfält beräknar förvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 2 milj. kr.

h) För fastighetsdrift beräknar förvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till 66 260 000 kr. eller 10 590 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under befästningars delfond till reparations- och underhållskostnader beräknas 197 385 000 kr. Jag har härvid räknat med att några medel för ombyggnad av en berganläggning till lokaler för en datamaskinanläggning och för ombyggnad av en stabsplats, för vilken totalkostnaden beräknats till 1 150 000 kr., inte behövs för nästa budgetår.

A 2. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Kasernbyggnaders delfond

1976/77	Utgift	235 579 661
1977/78	Anvisat	390 590 000
1978/79	Förslag	426 963 000

	1977/78	Beräknad ändring 1978/79	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	95 129 000	+ 10 882 000	+ 10 882 000
b) Underhåll och iordningställande av övnings- och skjutfält m. m.	17 500 000	+ 5 200 000	+ 5 200 000
c) Iståndsättning av byggnader m. m.	132 250 000	+ 19 900 000	+ 3 250 000
d) Skatter	1 800 000	+ 500 000	+ 500 000
e) Underhåll av enskilda vägar	700 000	+ 200 000	+ 200 000
f) Fastighetsdrift, *förslagsvis*	143 211 000	+ 16 341 000	+ 16 341 000
	390 590 000	**+ 53 023 000**	**+ 36 373 000**

Fortifikationsförvaltningen

a) Det per den 30 juni 1977 bokförda byggnadsvärdet var 2 946 581 760 kr. Detta värde fördelar sig på äldre byggnader och nyare byggnader enligt följande sammanställning

	Äldre byggnader	Nyare byggnader
I huvudboken redovisat byggnadsvärde (2 946 581 760)	317 672 824	2 628 908 936
Avgår		
a) Värdet av till Norrbottens läns landsting överlämnade byggnader	2 198 150	4 157 945
b) Utbetalningar för ännu inte färdigställda byggnadsobjekt	–	86 971 508
Byggnadsvärde att användas vid procentuell beräkning av underhållsmedel	**315 474 674**	**2 537 779 483**

Det på detta sätt framräknade byggnadsvärdet för nyare byggnader (2 537 779 483 kr.) har reducerats till 1935 års prisnivå.

Den procentberäknade delen av delposten har beräknats till 102 910 642 kr. enligt följande sammanställning.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prisnivå	Indexkorrigerad underhållsprocent	Reparationsmedel
Äldre byggnader	315 474 674	14,7	46 374 777
Nyare byggnader över 9 år	491 873 849	9,8	48 203 637
Nyare byggnader under 9 år	170 045 466	4,9	8 332 228
			102 910 642

Vid armén finns f. n. ca 2 000 baracker som har anskaffats under andra världskriget. Dessa är i allmänhet inte i så gott skick att de enligt förvaltningens mening bör värderas in i fastighetsfonden. Detsamma gäller ett antal baracker vid flygfälten och ett antal krigsbromaterielförråd som tillförts från försvarets materielverk. På grund av lokalbrist har nämnda baracker hittills utnyttjats som förläggningar och förråd. Förvaltningen har emellertid påbörjat en inventering och klassning av barackerna för att få underlag för beslut om invärdering av de baracker som är i godtagbart skick och som tillgodoser ett angeläget lokalbehov och för beslut om rivning av övriga baracker. Åtgärder av detta slag beräknas dock inte komma att inverka på behovet av medel för underhåll av barackerna för nästa budgetår. Förvaltningen beräknar därför ett oförändrat medelsbehov av 1,3 milj. kr. för nästa budgetår för detta ändamål.

På vissa nya övningsområden finns ett stort antal byggnader som ännu inte har kunnat värderas in i fastighetsfonden. För nödvändigt yttre underhåll av dessa byggnader beräknas ett oförändrat medelsbehov av 1,8 milj. kr. för nästa budgetår.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. till (102 910 642 + 1 300 000 + 1 800 000) avrundat 106 011 000 kr.

b) Utgifterna under delposten Underhåll och iordningställande av övnings- och skjutfält m. m. beräknas till 22,7 milj. kr. eller 5,2 milj. kr. mer än för innevarande budgetår. Av det beräknade beloppet avses 12 milj. kr. för underhåll och 10,7 milj. kr. för iordningställande av övnings- och skjutfält m. m.

c) Under delposten Iståndsättning av byggnader m. m. beräknar förvaltningen i enlighet med de programansvarigas anslagsframställningar för anslagen Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Flygvapenförband:

Iståndsättning av befästningar och kaserner, Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner samt Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner medelsbehovet för nästa budgetår till 152 150 000 kr. eller 19,9 milj. kr. mer än för innevarande budgetår.

För fortsatta arbeten med upprustning av kasernbeståndet tas 40,4 milj. kr. upp för nästa budgetår, vilket är 2,4 milj. kr. mindre än för innevarande budgetår. Möjligheterna att förverkliga kasernrenoveringsprogrammet påverkas av många ovissa faktorer, bl. a. arbetsmarknadsförhållandena och möjligheterna att utrymma de kaserner som skall renoveras. Renoveringsprogrammet bör därför inte låsas i detalj utan ges en viss flexibilitet. Av detta skäl har förvaltningen fört samman kasernrenoveringarna under en punkt för varje försvarsgren. Av samma skäl har förvaltningen fört samman medelsbehovet för iståndsättning av arméns matinrättningar och sjukhus under var sin punkt. Beslut om vilka objekt som skall sättas igång anses böra anstå till dess att det fortsatta planeringsarbetet har visat för vilka objekt förutsättningar för igångsättning föreligger.

Det belopp av 152 150 000 kr. som tas upp under delposten Iståndsättning av byggnader m. m. avses för följande ändamål.

Arméförband

1.	Kasernrenoveringar	25 000 000
2.	Iståndsättning av matinrättningar	800 000
3.	Iståndsättning av sjukhus	6 100 000
4.	I 2. Ombyggnad av kanslihuset (totalkostnad 4,3 milj. kr.)	3 000 000
5.	K 3. Ombyggnad av kanslidelen av kanslikasernen	3 500 000
6.	Lv 7. Ombyggnad av marketenteriet	700 000
7.	S 2. Ombyggnad och iståndsättning av garnisonshotellet	4 000 000
8.	Skövde garnison. Ombyggnadsarbeten till följd av organisationsförändringar (totalkostnad 17 milj. kr.)	6 800 000
9.	Iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar	4 500 000
10.	Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	12 050 000
11.	Vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi	14 000 000
		80 450 000

Marinförband

1.	Kasernrenoveringar	5 800 000
2.	ÖrlB S. Om- och tillbyggnad av kockskolan (totalkostnad 3,8 milj. kr.)	2 500 000
3.	Diverse objekt	2 500 000
4.	Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	7 700 000
5.	Vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi	4 000 000
		22 500 000

Flygvapenförband

1.	Kasernrenoveringar	9 600 000
2.	F 4. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 5,1 milj. kr.)	2 600 000
3.	F 6. Ombyggnad av en hangar (totalkostnad 6,6 milj. kr.)	6 500 000
4.	F 7. Ombyggnad av en hangar (totalkostnad 9,3 milj. kr.)	4 000 000
5.	Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	13 000 000
6.	Vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi	5 000 000
		40 700 000

Central och högre regional ledning

1.	Delprogram 4.1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	300 000
2.	MFÖN. Ombyggnad av f. d. havremagasinet (totalkostnad 5,8 milj. kr.)	3 300 000
3.	Delprogram 4.5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	1 400 000
		5 000 000

Gemensamma myndigheter och funktioner

1.	Delprogram 5.3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	500 000
2.	Delprogram 5.4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	700 000
3.	Delprogram 5.6. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	1 000 000

4.	Delprogram 5.7. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	600 000
5.	Delprogram 5.10. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	400 000
6.	Delprogram 5.15. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	100 000
7.	Delprogram 5.16. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	200 000
		3 500 000
	Totalt	**152 150 000**

Motiveringar lämnas under anslagen till iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1977/78:100 (bil. 7, anslagen B 3, C 3, D 3, E 8 och F 23).

d) Under delposten Skatter beräknas för nästa budgetår ett medelsbehov av 2,3 milj. kr. eller 500 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

e) Förvaltningen beräknar medelsbehovet för nästa budgetår under delposten Underhåll av enskilda vägar till 900 000 kr. eller 200 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

f) För fastighetsdrift beräknar förvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till 159 552 000 kr. eller 16 341 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under kasernbyggnaders delfond till reparations- och underhållskostnader m. m. beräknas 426 963 000 kr. Jag har därvid dels räknat med att några medel inte behövs för nästa budgetår för ombyggnad av kanslihuset vid I 2, ombyggnad av kanslidelen av kanslikasernen vid K 3 och ombyggnad av en flygverkstad vid F 4, dels räknat med ett medelsbehov av 2,5 milj. kr. för ombyggnad och iståndsättning av garnisonshotellet vid S 2, dels räknat med ett medelsbehov av 9 milj. kr. för armén, 7,2 milj. kr. för marinen och 12,5 milj. kr. för flygvapnet för mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. och ett medelsbehov av 12 milj. kr. för armén för vissa tekniska försörjningsanordningar samt åtgärder i syfte att spara energi.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

De tillgångar som är bokförda på försvarets fastighetsfond skrivs av enligt vissa allmänna grunder. För tillgångar som består av mark sker ingen avskrivning alls. För objekt på befästningars delfond sker grundavskrivning med 100 % vid anskaffningstillfället. I övrigt sker grundavskrivning med

50 % utom för förvaltningsbyggnader för vilka grundavskrivning sker med 25 %. Avskrivningstiden är 40 år i normalfall och 60 år för förvaltningsbyggnader.

För grundavskrivningen anvisas anslag på statsbudgetens driftbudget under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningskonto förs upp på fastighetsfondens stat. Den årliga avsättningen påbörjas under andra budgetåret efter det då byggnaden färdigställts.

B 1. Avsättning till värdeminskningskonto: Befästningars delfond

1976/77	Utgift	7 169 147
1977/78	Anvisat	6 800 000
1978/79	Förslag	7 200 000

Fortifikationsförvaltningen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 7,2 milj. kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till avsättning till värdeminskningskonto under befästningars delfond beräknas 7,2 milj. kr.

B 2. Avsättning till värdeminskningskonto: Kasernbyggnaders delfond

1976/77	Utgift	25 845 719
1977/78	Anvisat	28 300 000
1978/79	Förslag	32 300 000

Fortifikationsförvaltningen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 32,3 milj. kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till avsättning till värdeminskningskonto under kasernbyggnaders delfond beräknas 32,3 milj. kr.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.

C 1. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Befästningars delfond

1976/77	Utgift	6 776 741
1977/78	Anvisat	8 800 000
1978/79	Förslag	7 800 000

Fortifikationsförvaltningen

Medelsbehovet under denna post för nästa budgetår beräknas till 7,8 milj. kr. eller 1 milj. kr. mindre än för innevarande budgetår. Av det föreslagna beloppet avses 5,7 milj. kr. för förhyrning av drivmedelsanläggningar, 600 000 kr. för andra förhyrningar, 1,1 milj. kr. för arrenderingar och 400 000 kr. för utgifter i samband med förhyrningar.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under befästningars delfond beräknas 7,8 milj. kr.

C 2. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Kasernbyggnaders delfond

1976/77	Utgift	46 307 466
1977/78	Anvisat	38 000 000
1978/79	Förslag	48 000 000

Fortifikationsförvaltningen

Medelsbehovet under denna post för nästa budgetår beräknas till 48 milj. kr. eller 10 milj. kr. mer än för innevarande budgetår. Av det föreslagna beloppet avses 41,2 milj. kr. för hyresutgifter, 800 000 kr. för arrendeutgifter och 6 milj. kr. för utgifter i samband med förhyrningar.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under kasernbyggnaders delfond beräknas 48 milj. kr.

D. Överskott

D 1. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Befästningars delfond

1976/77	Utgift	19 503 635
1977/78	Anvisat	16 140 000
1978/79	Förslag	16 600 000

Fortifikationsförvaltningen

För att få balans i staten bör 16,6 milj. kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under befästningars delfond beräknas 16,6 milj. kr.

D 2. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Kasernbyggnaders delfond

1976/77	Utgift	101 505 554
1977/78	Anvisat	118 384 000
1978/79	Förslag	136 342 000

Fortifikationsförvaltningen

För att få balans i staten bör 136 342 000 kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under kasernbyggnaders delfond beräknas 136 342 000 kr.

Inkomster

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler

Under denna rubrik redovisar fortifikationsförvaltningen de belopp som tillförs befästningars och kasernbyggnaders delfonder dels i form av ersättning för av myndigheterna disponerade lokaler, anläggningar och markområden, dels i form av anslag för iståndsättning av befästningar och kaserner.

Lokalhyror

Fortifikationsförvaltningen beräknar den ersättning som statsmyndigheterna skall erlägga i form av lokalhyror till sammanlagt 685 490 000 kr. Av detta belopp skall 208 585 000 kr. tillföras befästningars delfond och 476 905 000 kr. kasernbyggnaders delfond. Behovet av medel för lokalhyror har tagits upp av de nyttjande myndigheterna i deras anslagsframställningar.

Iståndsättningsanslag

De beräknade utgifterna på delposterna Iståndsättning av befästningar m. m., Iståndsättning av flygfält och Iståndsättning av byggnader m. m. har redovisats i det föregående. Täckning för dessa utgifter ingår inte i de lokalhyror som fortifikationsförvaltningen har bestämt. I stället skall utgifterna på dessa delposter balanseras mot inkomster som härrör sig från de särskilda driftbudgetanslagen till iståndsättning av befästningar och kaserner. Dessa anslag skall i sin helhet tillföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond. Beloppen framgår av följande sammanställning.

Anslag	I prop. 1977/78:100 (bil. 7) föreslagna belopp för 1978/79	Härav skall följande belopp tillföras	
		Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	68 950 000	1 550 000	67 400 000
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	27 600 000	5 600 000	22 000 000

Anslag	I prop. 1977/78:100 (bil. 7) föreslagna belopp för 1978/79	Härav skall följande belopp tillföras	
		Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	41 600 000	4 000 000	37 600 000
E 8. Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner	10 700 000	5 700 000	5 000 000
F 23. Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner	3 700 000	200 000	3 500 000
	152 550 000	**17 050 000**	**135 500 000**

Jag förordar att till ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler beräknas (685 490 000 + 152 550 000) 838 040 000 kr. varav 225 635 000 kr. under befästningars delfond och 612 405 000 kr. under kasernbyggnaders delfond.

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden

Inkomsterna för nästa budgetår under denna post beräknar jag i likhet med fortifikationsförvaltningen till 10 650 000 kr. Av de beräknade inkomsterna hänför sig 650 000 kr. till befästningars delfond och 10 milj. kr. till kasernbyggnaders delfond.

C. Inkomster av övnings- och skjutfält

I likhet med fortifikationsförvaltningen beräknar jag inkomsterna av övnings- och skjutfält till 11,6 milj. kr. eller 1,6 milj. kr. mer än för innevarande budgetår. Av de beräknade inkomsterna hänför sig 400 000 kr. till befästningars delfond och 11,2 milj. kr. till kasernbyggnaders delfond.

D. Diverse inkomster

Inkomsterna för nästa budgetår under denna post beräknar jag i likhet med fortifikationsförvaltningen till 12,3 milj. kr., varav 2,3 milj. kr. under befästningars delfond och 10 milj. kr. under kasernbyggnaders delfond.

Under kasernbyggnaders delfond ha därvid tagits upp även de ränteinkomster som beräknas uppkomma med anledning av försäljningen av vissa delar av Järvafältet. Dessa ränteinkomster har beräknats till 6,5 milj. kr.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna det förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1978/79 som finns fogat till denna bilaga som *bilaga 25.1*.

Bilaga 25.1

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter enligt staten för budgetåret 1977/78 samt enligt förslag till stat för budgetåret 1978/79

Inkomster	1977/78	1978/79
A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:		
1. Befästningars delfond	204 480 000	225 635 000
2. Kasernbyggnaders delfond	545 674 000	612 405 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	11 611 000	–
	761 765 000	**838 040 000**
B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:		
1. Befästningars delfond	650 000	650 000
2. Kasernbyggnaders delfond	10 000 000	10 000 000
	10 650 000	**10 650 000**
C. Inkomster av övnings- och skjutfält:		
1. Befästningars delfond	400 000	400 000
2. Kasernbyggnaders delfond	9 600 000	11 200 000
	10 000 000	**11 600 000**
D. Diverse inkomster:		
1. Befästningars delfond	2 300 000	2 300 000
2. Kasernbyggnaders delfond	10 000 000	10 000 000
	12 300 000	**12 300 000**
Summa kr.	**794 715 000**	**872 590 000**
Utgifter		
A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:		
1. Befästningars delfond, *förslagsvis*	176 090 000	197 385 000
2. Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	390 590 000	426 963 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	2 639 000	–
	569 319 000	**624 348 000**

B. Avsättning till värdeminskningskonto:		
1. Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 800 000	7 200 000
2. Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	28 300 000	32 300 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	1 035 000	–
	36 135 000	**39 500 000**
C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:		
1. Befästningars delfond, *förslagsvis*	8 800 000	7 800 000
2. Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	38 000 000	48 000 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	560 000	–
	47 360 000	**55 800 000**
Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:		
1. Befästningars delfond	16 140 000	16 600 000
2. Kasernbyggnaders delfond	118 384 000	136 342 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	7 377 000	–
	141 901 000	**152 942 000**
Summa kr.	**794 715 000**	**872 590 000**

Beredskapsbudget för totalförsvaret

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-12-29

Föredragande: statsrådet Krönmark

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser beredskapsbudget för totalförsvaret

---

Enligt 9 kap. 3 § regeringsformen skall riksdagen företa budgetreglering för närmast följande budgetår eller, om särskilda skäl föranleder det, för annan budgetperiod. Vid denna budgetreglering skall riksdagen beakta behovet under krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden av medel för rikets försvar.

Anslagen på beredskapsbudgeten är beräknade för de militära och civila utgifter som omedelbart föranleds av beslut om förstärkningar av försvarsberedskapen med undantag för sådana utgifter som kan bestridas från förslagsanslag på statsbudgeten och som inte skall belasta av riksdagen maximerad anslagspost. Anslagen, som samtliga är betecknade som förslagsanslag, är beräknade för en tid av trettio dagar av högsta försvarsberedskap.

I detta sammanhang vill jag erinra om att utgifter för beredskapsförstärkningar också kan betalas på annat sätt än från anslag på beredskapsbudgeten eller förslagsanslag på statsbudgeten. Regeringen har sålunda bemyndigats att vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap disponera rörliga krediter i riksgäldskontoret om högst 50 milj. kr. för jordbruksdepartementets och högst 1 000 milj. kr. för handelsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1970:1 bil. 11, JoU 1970:3, rskr 1970:125, prop. 1970:1 bil. 12, SU 1970:10, rskr 1970:10, prop. 1973:1 bil. 12, FöU 1973:9, rskr 1973:63 och prop. 1974:8, FöU 1974:8, rskr 1974:34).

Den beredskapsbudget för totalförsvaret som gäller för innevarande

budgetår (prop. 1976/77:100 bil. 26, FöU 1976/77:7, rskr 1976/77:126) tar på driftbudgeten upp anslag om sammanlagt 3 435 milj. kr. och på kapitalbudgeten anslag om sammanlagt 2 531 milj. kr. Medelsbehoven grundar sig på beräkningar som har utförts under år 1976 och redovisats i prop. 1976/77:100 (bil. 26).

Driftbudgetanslagen fördelar sig enligt följande (milj. kr.).

IV. Försvarsdepartementet		
Psykologiska försvaret:		
Statens upplysningscentrals utrustning och verksamhet		10
V. Socialdepartementet		
Krigshjälp	775	
Det allmänt civila medicinalväsendets utrustning och verksamhet	2 260	3 035
VI. Kommunikationsdepartementet		
Utgifter för det ekonomiska försvaret		133
VIII. Budgetdepartementet		
Utgifter för civil försvarsberedskap		25
IX. Utbildningsdepartementet		
Beredskapsåtgärder vid Sveriges Radio		22
X. Jordbruksdepartementet		
Utgifter för det ekonomiska försvaret		64
XI. Handelsdepartementet		
Utgifter för det ekonomiska försvaret		46
XIII. Arbetsmarknadsdepartementet		
Utgifter för det ekonomiska försvaret		80
XIV. Industridepartementet		
Utgifter för det ekonomiska försvaret		20
		3 435

Kapitalbudgetanslagen är uppförda under fonden för förlag till statsverket och fördelar sig enligt följande (milj. kr.).

Försvarsdepartementet	
Beredskapsåtgärder vid försvarsmakten	1 600
Kommunikationsdepartementet	
Förlagskapital m. m. för kommunikationsverk	411

Ekonomidepartementet	
Förlagskapital för reglering av krigsviktiga egendomsskador, m. m.	400
Budgetdepartementet	
Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet	25
Handelsdepartementet	
Förlagskapital för drivmedelsdistribution, m. m.	84
Industridepartementet	
Beredskapsåtgärder vid statens vattenfallsverk	11
	2 531

Alla anslag i beredskapsbudgeten för totalförsvaret bör liksom hittills vara förslagsvis betecknade. Samtliga medel på kapitalbudgeten bör även fortsättningsvis tas upp under Fonden för förlag till statsverket.

Det anslag som tas upp under åttonde huvudtiteln avses liksom hittills för sådana utgifter för civil försvarsberedskap, för vilka medel bör beräknas på driftbudgeten i beredskapsbudgeten men för vilka särskilda anslag inte förs upp.

Anslagen på beredskapsbudgeten bör för budgetåret 1978/79 föras upp med oförändrade belopp eller sammanlagt på driftbudgeten 3 435 milj. kr. och på kapitalbudgeten 2 531 milj. kr. Beloppen bör fördelas på de olika huvudtitlar m. m. och anslag som de tidigare sammanställningarna visar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till beredskapsbudget för totalförsvaret för budgetåret 1978/79 (bilaga 26.1).

Förslag till beredskapsbudget för totalförsvaret för budgetåret 1978/79

Bilaga 26.1

Driftbudgeten

A. Egentliga statsutgifter:		
IV	Försvarsdepartementet	10 000 000
V	Socialdepartementet	3 035 000 000
VI	Kommunikationsdepartementet	133 000 000
VIII	Budgetdepartementet	25 000 000
IX	Utbildningsdepartementet	22 000 000
X	Jordbruksdepartementet	64 000 000
XI	Handelsdepartementet	46 000 000
XII	Arbetsmarknadsdepartementet	80 000 000
XIV	Industridepartementet	20 000 000
		3 435 000 000

Kapitalbudgeten

B. Kapitalinvestering:		
VII	Fonden för förlag till statsverket	**2 531 000 000**

Egentliga statsutgifter

IV	**Försvarsdepartementet**	
	Psykologiska försvaret:	
a)	Statens upplysningscentrals utrustning och verksamhet, *förslagsvis*	**10 000 000**
V	**Socialdepartementet**	
a)	Krigshjälp, *förslagsvis*	775 000 000
b)	Det allmänt civila medicinalväsendets utrustning och verksamhet, *förslagsvis*	2 260 000 000
		3 035 000 000
VI	**Kommunikationsdepartementet**	
a)	Utgifter för det ekonomiska försvaret, *förslagsvis*	**133 000 000**
VIII	**Budgetdepartementet**	
	Utgifter för civil försvarsberedskap, *förslagsvis*	**25 000 000**

IX	**Utbildningsdepartementet**	
a)	Beredskapsåtgärder vid Sveriges Radio, *förslagsvis*	**22 000 000**
X	**Jordbruksdepartementet**	
a)	Utgifter för det ekonomiska försvaret, *förslagsvis*	**64 000 000**
XI	**Handelsdepartementet**	
a)	Utgifter för det ekonomiska försvaret, *förslagsvis*	**46 000 000**
XII	**Arbetsmarknadsdepartementet**	
a)	Utgifter för det ekonomiska försvaret, *förslagsvis*	**80 000 000**
XIV	**Industridepartementet**	
a)	Utgifter för det ekonomiska försvaret, *förslagsvis*	**20 000 000**
Kapitalinvestering		
VII	**Fonden för förlag till statsverket**	
Försvarsdepartementet:		
a)	Beredskapsåtgärder vid försvarsmakten, *förslagsvis*	1 600 000 000
Kommunikationsdepartementet:		
b)	Förlagskapital m. m. för kommunikationsverk, *förslagsvis*	411 000 000
Ekonomidepartementet:		
c)	Förlagskapital för reglering av krigsviktiga egendomsskador, m. m., *förslagsvis*	400 000 000
Budgetdepartementet:		
d)	Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet, *förslagsvis*	25 000 000
Handelsdepartementet:		
e)	Förlagskapital för drivmedelsdistribution, m. m., *förslagsvis*	84 000 000
Industridepartementet:		
f)	Beredskapsåtgärder vid statens vattenfallsverk, *förslagsvis*	11 000 000
		2 531 000 000